

SŁOWNIK JĘZYKA POLSKIEGO

ułożony pod redakcją

JANA KARŁOWICZA, ADAMA KRYŃSKIEGO

i
WŁADYSŁAWA NIEDŹWIEDZKIEGO

DZIEŁO NAGRODZONE PRZEZ KRAKOWSKĄ AKADEMIEJĘ
UMIEJĘTNOŚCI NA KONKURSIE IMIENIA LINDEGO I ZALECONE
PRZEZ SZKOLNĄ RADĘ GALICYJSKĄ DO UŻYTKU SZKÓŁ

WARSZAWA

Nakładem prenumeratorów i Kasy im. Mianowskiego

W drukarni „Gazety Handlowej”

Szpitałna, 10

1904

DALSZE SKRÓCENIA

Ajg. = Piotr Ajgner.
 Baka. = Józef Baka.
 Baryk. = Piotr Baryka.
 Comp. = Compendium medicum, to jest krótkie zebranie chorób, 1767.
 Czem. = Paweł Czempiński.
 der. = dermatologiczny.
 Dgie. = Dykejonarz geograficzny, 1782.
 Dobr. = Adam Dobrowolski.
 Dowg. = Anioł Dowgird.
 Dzd. = A. Bogdan Dziedziaki.

Erl. = Zabytek jez. pols. z początku w. XVI z rękop. bibljot. uniw. w Erlangen (wyd. L. Mahinowski).

Ern. = Ernesti.
 Form. = Seneki Formula honestae vitae, 1541.
 Geyw. = Ustawy cywilne dla Galicji Zachodniej, r. 1797.

Gemb. = Bronisław Gembarzewski.

Glos. = Głosy w. XV.

Godl. = Ludwika Godlewska.

Gór. = Adam Górczyński.

Grn. = górnoniemiecki.

Knut. = Rozmowa Janusza Knutla, 1642.

Kowal. = M. Kowalewski.

Kozłow. = Wiktor Kozłowski.

Kpet. = Kurjer petersburski.

Kpł. = Księgi ziemskie płockie, 1412.

Krzywosz. = Stefan Krzywoszewski.

AKS. = A. K. Smaczniński.

Bemb. = Mateusz Bembus.

Dekal. = Dekalog, w. XV.

Dzied. = Wojciech Dzieduszycki.

Gawroń. = Jędrzej Gawroński, (1740—1813).

Gołęb. = Seweryn Gołębiowski.

Grab. M. = Michał Grabowski.

Gwar. = Słownik gwar — Jana Karłowicza.

Hor. = Józef Hordyński.

Jarz. = Adam Jarzembski.

Kamb. = M. Kambon.

Kierm. = Kiermasz wieśniacki, w. XVII.

Konar. = Alfred Konar.

LJ. = Józef Lompa.

Adam. = Adam Ferdynand Adamowicz.

Bemb. = Mateusz Bembus.

Choj. = Edmund Chojek.

Fon. = Ignacy Fonberg.

Hosz. = Konstanty Hoszowski.

Kie. = Bruno Kieński.

KK. = Karol Kaczkowski.

Klez. = Józef Kleczyński.

Krs. = Stanisław Krysiński.

Ksej. = Konstytucja sejmu 1576.

Mak. = Stanisław Makowiecki.

Dutk. = Walenty Dutkiewicz.

Gray. = Stanisław Graybner.

Jod. = Antoni Narkiewicz Jodko.

Kiers. = Atanazy Kiersiński.

Lpn. = Augustyn Lipnicki.

Mol. = Marein Molski.

Błot. = Hipolit Błotnicki.

Bydg. = Bartłomiej z Bydgoszczy Słownik 1532.

Corp. = Corpus juris polonici — Kraków 1906.

Czers. = Księgi czerskie 1415.

Dd. = Maurycy Dzieduszycki.

Grm. = germański.

Kotb. = Edward Kotlubaj.

Łoy. = Feliks Łoyko.

Niem. S. = Stanisław Niemojewski.

Nus. = J. Nusbaum.

patol. = patologiczny.

P. of. = Pamiętniki oficera polskiego.

Ponęt. = Jan Ponętowski.

Pprus. = Pieśń o porażce pruskiej, 1510.

Pusm. = Krzysztof Pusman.

Pyzdr. = Księgi pyzdrskie w. XIV—XV.

Rach. = Rachunki zamku niepołomskiego, 1571.

Rud. = Adam Rudnicki.

Rudom. = Rudomierz (Dziennik, 1665).

Rybał. = Komedja rybałtowska, 1615.

Ryk. = Erazm Rykaczewski.

Słks. = Sprawa a lekarstwa końskie, 1532.

Sołt. = Sołtys z klecha, komedja, 1616.

Spos. = Sposób, jako zabezpieczyć, aby pieniądze wywożone nie były.

Stoj. = Piotr Stojński.

Sumiń. = A. Sumiński.

Swad. = Swada polska i łacińska, Lublin, 1745.

terat. = teratologiczny (= o potworach).

Uniw. = Uniwersały poborowe od r. 1564 do 1629.

Wezw. = Zapł Wezuwjusza, 1631.

Wig. = Wigilja za umarłe ludzkie, w. XV.

Wirz. = Maciej Wirzbięta.

Zebrz. = Florian Zebrzydowski.

Żeb. = Teofil Żebrawski.

Małz. = Małzycki (w. XVII).

Merw. = Bertold Merwisz.

Muy. = K. J. D. Muyschel.

Per. = Peregrynacja dziadowska, 1614.

Polit. = Pisma polityczne z czasów pierwszego bezkrólewia — Kraków, r. 1906.

Rwl. = Różnica wiary Luterowej (w. XVII).

Sch. = Franciszek Scheidt.

Słown. = Dictionarius... quatuor linguarum (1532).

Stron. = Kazimierz Stronczyński.

Szyd. = Wawrzyniec Szydłowski.

Ż. Al. = Żywot św. Aleksego (1529).

Ż. Eus. = Żywot św. Eustachjusza (1529).

Mist. = Rozmowa mistrza ze śmiercią.

Oet. = Józef Oettinger.

Orł. = Karol Nepomucen Orłowski.

Pereg. = Peregrynacja dziadowska.

ps. = psychologiczny.

Rap. = Wincenty Rapacki.

Sch. = Franciszek Scheidt.

Strasz. = Ludwik Straszewicz.

Trip. = Aniela Tripplin.

Waśn. = Józef Waśniowski.

skróc. = skrócone, skrócenie.

Strj. = Hieronim Strojnowski.

Szum. = Tomasz Szumski.

Tyszk. = Janusz Tyszkiewicz (w. XVII).

Wikl. = Pieśń o Wiklepie.

Żbr. = Szezęsyn Żebrowski.

Mach. = Konrad Machczyński.

Sap. J. = Dziennik Jana Piotra Sapięhy 1608—11.

Strzel. = Ustawa towarzystwa strzeleckiego krakowskiego 1564.

Ustaw. = Ustawa ekonomiczna 1557.

Wroc. = Jan Wroczyński.

Burz. = Piotr Burzyński.	Krom. = Marcin Kromer.
DyB. = Benedykt Dybowski.	okul. = okulistyczny.
Flń. = Ewa Felińska.	Przyw. = Przywilej rzeźników sandomierskich,
Gal. = Ustawy cywilne dla Galicji Zachodniej,	w XVII.
r. 1797.	Rob. = Robak złego sumienia, w. XVII.
Gliń. Z. = Ziemowit Gliński.	Solar. = Mateusz Solarzski.
Jnc. = Klemens Janicki.	Tak. = Taksa żywności; Kraków, r. 1573.

SŁOWNIK JĘZYKA POLSKIEGO

SŁOWNNIK JĘZYKA POLSKIEGO

ułożony pod redakcją

ADAMA KRYŃSKIEGO I WŁADYSŁAWA NIEDŹWIEDZKIEGO

TOM IV

P — Prożyszcze

DZIEŁO NAGRODZONE PRZEZ KRAKOWSKĄ AKADEMJĘ
UMIEJĘTNOŚCI NA KONKURSIE IMIENIA LINDEGO I ZALECONE
PRZEZ SZKOLNĄ RADĘ GALICYJSKĄ DO UŻYTKU SZKÓŁ

WARSZAWA

Nakładem prenumeratorów i Kasy im. Mianowskiego

W drukarni „Gazety Handlowej”

Szpitalna, 10

1908

Spis skrótów w tomie I, II, III i IV.

a) Wyrazy:

- a. = albo.
Ags. = anglosaski.
Ameryk. = amerykański.
an = analogja, analogicznie, analogiczny.
anat. = anatomiczny.
Ang. = angielski.
antr. = antropologiczny.
apt. = aptekarski.
Ar. = aryjski, indoeuropejski.
Arab. = arabski.
arch. = archeologiczny.
astr. = astronomiczny.
Azjat. = azjatycki.
bakt. = bakterjologiczny.
bart. = bartniczy.
bed. = bednarski.
Belg. = belgijski.
bezok. = bezokolicznik.
bil. = bilardowy.
biol. = biologiczny.
blach. = blacharski.
Blg. = bułgarski.
blm. = bez liczby mnogiej.
blp. = bez liczby pojedynczej.
bl. = błędnie.
bot. = botaniczny.
Braz. = brazylijski.
Brs. = białoruski.
buch. = buchalteryjny.
bud. = budowniczy.
bur. = bursztyniarski.
chem. = chemiczny.
Chiń. = chiński.
chir. = chirurgiczny.
Chor. = chorwacki.
cieś. = ciesielski.
Clt. = celtycki.
eukier. = cukierniczy.
eukr. = cukrowniczy.
Cyg. = cygański.
cyk. = cyklistowski.
cz. = czasownik, słowo.
czeion. = czeionkarski.
Czes. = czeski.
częstot. = słowo częstotliwe.
częś. = częściej.
czyn. = czynny.
daw. = dawny, dawniej.
den. = dentystyczny.
der. = dermatologiczny.
Dłż. = dolnołużycki.
Dnm. = dolnoniemiecki.
dok. = słowo dokonane.
dom. = domyśla się.
- dosł. = dosłownie.
dru c. = druciarski.
druk. = drukarski.
Duńś. = duński.
dziec. = dziecięcy.
Dźwn. = dźwiękonaśladowczy, onomatopeiczny.
Dżagatajs. = dżagatajski.
ekon. = ekonomiczny.
elektrot. = elektrotechniczny.
embr. = embrjologiczny.
farb. = farbiarski.
fecht. = fechtunkowy.
fil. = filozoficzny.
Fiń. = fiński.
fiz. = fizyczny.
fizj. = fizjologiczny.
fl. = flisacki.
fortep. = fortepjanistowski.
fot. = fotograficzny.
Fr. = francuski.
garb. = garbarski.
garn. = garncarski.
gie. = geograficzny.
gieol. = geologiczny.
gim. = gimnastyczny.
gis. = giserski.
Głż. = górnołużycki.
gm. = gminny.
Gnm. = górnoniemiecki.
gorz. = gorzelniczy.
Got. = gocki, gotycki.
gór. = górniczy.
Gr. = grecki.
gram. = gramatyczny.
Grm. = giermański.
haf. = hafciarski.
han. = handlowy.
Hb. = hebrajski.
her. = heraldyczny.
hist. = histologiczny.
Hl. = holenderski.
Hsp. = hiszpański.
hut. = hutniczy.
im. = imiesłow.
in. = inaczaj.
intr. = introligatorski.
inż. = inżynierski.
ir. = ironiczny.
Ja pońsk. = japoński.
jednot. = cz. jednolity.
jęz. = językownawczy.
jub. = jubilerski.
kam. = kamieniarski.
karc. = karciański.

kip. = kiperski.
 kol. = kolejowy.
 koł. = kołodziejski.
 koń. = koniarski.
 kosz. = koszykarski.
 kośc. = kościelny, teologiczny.
 kotl. = kotlarski.
 kow. = kowalski.
 kraw. = krawiecki.
 kuch. = kucharski.
 kuśn. = kuśnierski.
 lek. = lekarski.
 lekc. = lekcjeważący.
 lep. = lepiej.
 leśn. = leśniczy.
 liez. = liezebnik.
 Lit. = litewski.
 lm. = liezba mnoga.
 lp. = liezba pojedyncza.
 lpd. = liezba podwójna.
 Łć. = łaciński.
 Łt. = łotewski.
 łyż. = łyżwiarski.
 m. = rodzaj męski.
 Mal. = malarzski.
 malar. = malarzski.
 mat. = matematyczny.
 mech. = mechaniczny.
 Meksyk. = meksykański.
 men. = mennicy.
 met. = meteorologiczny.
 mier. = miernicy.
 min. = mineralogiczny (i krystalograficzny, petrograficzny).
 mł. = młynarski.
 Mongol. = mongolski.
 mor. = morski, marynarski.
 Moraw. = morawski.
 mul. = mularski.
 muz. = muzyczny.
 myd. = mydlarski.
 myśl. = myśliwski.
 Ngr. = nowogrecki.
 ni. = nijaki; rodzaj nijaki.
 nied. = niedokonany.
 niek. = niekiedy.
 nieod. = nieodmienny.
 nieos. = nieosobowy, nieosobowo.
 Nł. = nowołaciński.
 Nm. = niemiecki.
 Now. = w nowszych czasach dowolnie utworzony.
 noż. = nożowniczy.
 ogr. = ogrodniczy.
 okrzyk. = okrzykowy, wykrzyknikowy.
 okul. = okulistyczny.
 org. = organmistrzowski.
 Orm. = ormiański.
 os. = osoba.
 osn. = osnowa (temat, źródełstów).
 p. = patrz.
 pal. = paleontologiczny.
 patol. = patologiczny.
 Pg. = portugalski.
 piecz. = pieczętarski.
 piek. = piekarski.
 piern. = piernikarski.
 piesz. = pieszczołliwy.
 piw. = piwowarski.
 piń. = pień (pierwiastek).
 poch. = pochodny, pochodzi.
 poet. = poetycki.

pog. = pogardliwy.
 Pol. = polski.
 poł. = połoźniczy.
 por. = porównaj.
 posp. = pospóliży, nieliteracki.
 pouf. = poufały.
 pow. = powoźniczy.
 powr. = powroźniczy.
 późn. = późniejszy.
 pp. = przypadek.
 praw. = prawnicy.
 prow. = prowinejonalny.
 Prs. = perski.
 Prz. = przysłowie.
 przeć. = pojęcie przeciwne.
 przen. = przenośnie.
 przyi. = przyimek.
 przym. = przymiotnik.
 przyrod. = przyrodniczy.
 przys. = przysłówek, przysłówkowo.
 ps. = psychologiczny.
 Pśń. = pieśń.
 pus. = puszkarski.
 ret. = retoryczny.
 ręk. = rękawicznicy.
 rod. = rodzaj (gramatyczny).
 rol. = rolnicy.
 Ros. = rosyjski.
 roś. = roślina.
 rozk. = rozkazujący.
 rub. = rubaszny.
 Rum. = rumuński.
 ryb. = rybaki.
 rz. = rzeczownik.
 rzem. = rzemieślnicy.
 rzeź. = rzeźniczy.
 rzeźb. = rzeźbiarski.
 S. = staro-
 siod. = siodlarski.
 S. Irl. = staro-irlandzki.
 Skd. = skandynawski.
 Skr. = sanskrycki.
 skróć. = skrócone, skrócenie.
 sld., sł. lud. = słoworód ludowy (nowotwór, analogizm).
 Sł. = słowiański.
 Słc. = słowacki.
 sld. = słoworód.
 sł. lud. p. sld.
 Słń. = słowieński.
 sp. = spójnik.
 Srb. = serbski.
 st. n. = stopień najwyższy.
 st. r. = stopień równy.
 st. w. = stopień wyższy.
 stol. = stolarski.
 szereg. = szczególnie.
 szczoł. = szczołkarski.
 szew. = szewski.
 szk. = szklarski.
 szm. = szmuklerski.
 Szwed. = szwedzki.
 ś. = się.
 ślus. = ślusarski.
 Śr. = średniowieczny.
 Śr. Grn. = średniowieczno-górnoniemiecki.
 Śr. Łć. = średniowieczno-łaciński.
 tap. = tapicerski.
 Tat. = tatarski.
 teatr. = teatralny.
 tech. = technologiczny.
 tel. = telegraficzny.

terat. = teratologiczny (= o potworach).
 tkac. = tkacki.
 tok. = tokarski.
 Tur. = turecki.
 ucz. = uczniowski.
 Ukr. = ukraiński.
 Ur. = uralsko-altyjski.
 w. = wykrzyknik.
 wet. = weterynarski.
 Węg. = węgierski.
 węgl. = węglarski.
 wiosł. = wiosłarski.
 wł. = imię własne.
 właśc. = w znaczeniu właściwym; właściwie.
 Włos. = włoski.
 wog. = wogóle.
 woj. = wojskowy.
 wym. = wymawia się.
 z. = zaimek.
 zag. = zagadka.
 zam. = zamiast.
 zap. = zapewne.
 zb. = zbiorowy.
 Zd. = zendzki.
 zdń. = zdniński.
 zdr. = zdrobniący.
 zeg. = zegarmistrzowski.
 zgr. = zgrubiący.
 zł. = złodziejski.
 zn. = znaczenie, w znaczeniu.
 zool. = zoologiczny.
 zoot. = zootomiczny.
 ź. = żeński; rodzaj żeński.
 żart. = żartobliwy.
 Żyd. = żydowski.
 † staropolski.
 ! wyraz, którego unikać należy.
 X mało używany.
 [] gwarowy.
 < > uwaga o pochodzeniu wyrazu.
 * domniemana postać wyrazu.

b) Autorowie i źródła.

AB. = August Bielowski.
 Abg. = Abgar Sołtan (Michał Abgarowicz).
 Abr. = Władysław Abraham.
 Ad. = Samuel Adalberg.
 Adam. = Adam Ferdynand Adamowicz.
 A. Jag. = Anna Jagielonka.
 Ajg. = Piotr Ajgner.
 AKS. = A. K. Smaczniński.
 Alb. = Albertus z wojnv.
 Alber. = Jan Albertrandi.
 An. = Władysław Ludwik Ancyze.
 And. = Antoni Andrzejowski.
 And. z Kobyl. = Andrzej Głaber z Kobylina.
 Ant. = Karol Antoniewicz.
 Ant. z Przem. = Antonin z Przemysła.
 Arc. = Krzysztof Arciszewski.
 Art. haft. = Artykuły cechu hafciarskiego.
 Ask. = Szymon Askenazy.
 Asn. = Adam Asnyk.
 Auszp. = Kazimierz Auszpurger.
 Azul. = Azulewicz.
 Bach. = Feliks Bachowski.
 Baka. = Józef Baka.
 Bał. = Michał Baliński.
 Balc. = Oswald Balzer.
 Baliń. = Karol Baliński.
 Bals. = Kasper Balsam.

Bał. = Michał Bałucki.
 Ban. = Jerzy Samuel Bandtkie.
 Ban. W. = Wincenty Bandtkie.
 Bar. = Sadok Barącz.
 Baran. = Marjan Baraniecki.
 Bardz. = Jan Alan Bardziński.
 Barszcz. = Jan Barszczewski.
 Bart. = Julian Bartoszewicz.
 Bart. A. = Artur Bartels.
 Bartk. = Bartkowski.
 Baz. = Cyprjan Bazylik.
 Bądz. = Antoni Bądzkiewicz.
 B. B. = Biblja Brzeska.
 BdC. = Jan Baudouin de Courtenay.
 Beł. = Stanisław Bełza.
 Bełc. = Adam Bełcikowski.
 Bem. = Antoni Gustaw Bem.
 Bemb. = Mateusz Bembus.
 Bent. = Feliks Bentkowski.
 Bent. W. = Władysław Bentkowski.
 Bern. = Feliks Bernatowicz.
 Berw. = Ryszard Berwiński.
 Bew. = Beverley czyli Graec angielski, tra-
 giedja 1777 r.
 B. G. = Biblja Gdańska.
 Biał. = Jan Białobocki.
 Białob. = Marcin Białobrzewski.
 Biel. = Tomasz Bielański.
 Biel. J. = Joachim Bielski.
 Biel. M. = Marcin Bielski.
 Biel. P. = Piotr Bieliński.
 Bier. = Czesław Biernacki.
 Bies. = Biesiady Baltyzera.
 Big. = Henryk Biegeleisen.
 Birk. = Fabjan Birkowski.
 Bk. = Piotr Baryka.
 Bl. = Jan Bloch.
 Bliź. = Józef Bliźniński.
 Błaż. = Marcin Błażowski.
 Błot. = Hipolit Błotnicki.
 Bob. = Michał Bobrzyński.
 Bobr. = Florjan Bobrowski.
 Bobrow. = Jan Bobrowicz.
 Bocz. = Boczyłowicz.
 Bodz. = Bodzantowicz (Kajetan Suffczyński).
 Bog. = Józef Jerzy Boguski.
 Bog. W. = Władysław Bogusławski.
 Bog. Woj. = Wojciech Bogusławski.
 Bogar. = Bogarodzica.
 Boh. = Franciszek Bohomolec.
 Boh. J. = Jan Bohomolec.
 Boh. K. = Franciszek Ksawery Bohusz.
 Boh. M. = Ksawery Michał Bohusz.
 Bońk. = Bońkowski.
 Bost. = Ferdynand Bostel.
 Boż. = Bożydar (Edmund Bogdanowicz).
 Bratk. = Daniel Bratkowski.
 Brk. = Aleksander Brückner.
 Brodz. = Kazimierz Brodziński.
 Bron. = Marcin Broniowski.
 Brud. = Zygmunt Brudecki.
 Brz. = Paweł Brzostowski.
 Brzoz. = Karol Brzozowski.
 B. Sz. = Biblja Szarospatacka w. XV.
 Bt. = Zdzisław Bittner.
 Bud. = Szymon Budny.
 Bud. B. = Bieniasz Budny w. XV.
 Budz. = Michał Budzyński.
 Buk. = Zofja Bukowiecka.
 Bukar. = Pamiętniki Bukara.
 Burl. = Burleszki a. Żarty dla poczciwych kom-
 panów.

Burz. = Piotr Burzyński.
 Bydg. = Bartłomiej z Bydgoszczy Słownik 1532.
 Byk. = Piotr Jaksa Bykowski.
 Bz. = Abraham Bzowski.
 Cham. = Ksawery Chamiec.
 Chdż. = Jan Borejko Choźko.
 Chełch. = Henryk Chełchowski.
 Chełm. = Zygmunt Chełmiecki.
 Chęć. = Jan Chęciński.
 Chł. = Antoni Chleboradzki.
 Chleb. = Bronisław Chlebowski.
 Chł. = Kazimierz Chłędowski.
 Chm. = Piotr Chmielowski.
 Chm. B. = Benedykt Chmielowski.
 Cho. = Jan Kanty Chodani.
 Choc. = Józef Choeiszewski.
 Chod. = Stanisław Chodyński.
 Chodk. A. = Aleksander Chodkiewicz.
 Chodk. K. = Krzysztof Chodkiewicz.
 Chodź. = Ignacy Choźko.
 Choiń. = Teodor Jeske Choiński.
 Choj. = Edmund Chojewski.
 Chom. = Jan Chomętowski.
 Chr. = Wojciech Chrościński, 1597.
 Chrzan. = Wojciech Chrzanowski.
 Chrzasz. = Pamiętniki Chrzaszczewskiego.
 Chwał. = Stanisław Chwałczewski.
 Cich. = Mikołaj Cichocki.
 Ciec. = Franciszek Cićciński.
 Cieciusz. = Cieciuszewski.
 Ciek. = Piotr Ciekliński.
 Cieszk. = August Cieszkowski.
 Comp. = Compendium medicum, to jest Krótkie zebranie chorób, 1767.
 Corp. = Corpus juris poloniei (Kraków, 1906).
 Cyan. = Jędrzej Cyankiewicz.
 Cyg. = Mateusz Cygański.
 Cz. = Tadeusz Czacki.
 Czahr. = Adam Czahrowski.
 Czaj. = Antoni Czajkowski.
 Czajk. = Michał Czajkowski.
 Czar. = Bronisław Czarnik.
 Czart. A. = Adam Czartoryski G. Z. P.
 Czern. = Paweł Czerniński.
 Czer. = Rafał Józef Czerwiakowski.
 Czerm. = Wiktor Czermak.
 Czern. = Gustaw Czernicki.
 Czer. S. = Stanisław Czerski.
 Czers. = Księgi czerskie 1415.
 Cziach. = Piotr Cziachowski.
 Cz. J. = Czech Józef.
 Czot. = Aleksander Czotowski.
 Czucz. = Aleksander Czuczeyński.
 Cwik. = Ludwik Cwikliński.
 DAb. = Dział o Abrahamie (XVI w.).
 Dambr. = Samuel Dambrowski.
 Dan. = Gustaw Daniłowski.
 Dar. = Adam Darowski.
 Dar. J. = Jan Kazimierz Darowski.
 Darow. = Aleksander Weryha Darowski.
 Das. = Wacław Dasypodius.
 Dąb. = Ignacy Dąbowski.
 Dd. = Maurycy Dzieduszycki.
 Dek. = Jan Dekan.
 Dekal. = Dekalog, w. XV.
 Deo. = Deotyma (Jadwiga Łuszczewska).
 Derd. = Hieronim Derdowski.
 Dęb. = Władysław Michał Dębicki.
 Dęb. L. = Ludwik hr. Dębicki.
 Dęboł. = Wojciech Dębołcki.
 Dgie. = Dykjonarz geograficzny, 1782.

Diet. = Dictionarium trium linguarum, 1541.
 Djar. gr. = Djarjusz sejmu grodzieńskiego 1784.
 Djar. w. = Djarjusz marszu wiedeńskiego, 1688.
 Dm. = Franciszek Ksawery Dmochowski.
 Dmusz. = Ludwik Adam Dmuszewski.
 Dobr. = Adam Dobrowski.
 Dobrz. = Stanisław Dobrzański.
 Donim. = Antoni Donimirski.
 Dor. = Krzysztof Dorohostajski.
 Dow. = Dowód jasnej szkody cudzoziemskich pieniędzy, 1645 r.
 Dowg. = Anioł Dowgird.
 Drozd. = Jan Drozdowski.
 Druzb. = Elżbieta Druźbačka.
 Drz. = Pamiętniki Drzewieckiego.
 Dub. = Piotr Dubiński.
 Dub. M. = Marjan Dubiecki.
 Dudz. = Michał Dudziński.
 Duńcz. = Stanisław Duńczewski.
 Dutk. = Walenty Dutkiewicz.
 Dworz. = Ignacy Karol Dworzaczek.
 Dyak. = Mikołaj Dyakowski.
 DyB. = Benedykt Dybowski.
 Dyb. = Władysław Dybowski.
 Dyg. = Adolf Dygasiński.
 Dyk. M. = Dykjonarz Medyki.
 Dzd. = A. Bogdan Dziedzicki.
 Dział. = Tytus Działyński.
 Dzień. = Wojciech Dzieduszycki.
 Dzierz. = Józef Dzierzkowski.
 Dziej. = Dziejostab Dworski mięsopustny z czasów Władysława IV.
 Dzik. = Kodeks dzikowski, 1501.
 Dzw. = Jan Dzwonowski.
 Ehr. = Gustaw Ehrenberg.
 Ejs. = Marcin Ejsymont.
 Ek. = Ekonomia albo Gospodarstwo, r. 1664.
 Epist. = Epistola albo List Rabi Szamuela, 1538.
 Er. = Erotyki, Fraszyki, Obrázky, Epigramaty Anonima protestanta w. XVI.
 Erl. = Zabytek jez. pols. z początku w. XVI z rękop. bibliot. uniw. w Erlangen (wyd. L. Malinowski).
 Ern. = Ernesti.
 Es. = Esteja.
 ES. = Euzebjusz Słowacki.
 Est. = Ewaryst Estkowski.
 Estr. = Karol Estreicher.
 Ew. ś. Mat. = Ewangelija świętego Mateusza.
 Eww. = Ewweli-Bej.
 Ext. = Exterus (Ludwika Godlewska).
 Ez. = Żywot Ezopa Bernarda Lubelczyka, 1578.
 Fac. = Facecje polskie r. 1624.
 Fal. = Krzysztof Falissowski.
 Faleń. = Felicjan Faleński.
 Falib. = Krzysztof Franciszek Falibogowski.
 Falim. = Stefan Falimierz.
 Farn. = Stanisław Farnowski.
 Fel. = Alojzy Feliński.
 Feliń. = Zygmunt Feliński.
 Fel. S. = Szezęsny Feliński.
 Fl. = Filozof bez religji (Fran. Ksaw. Bohusz).
 Filip. = Kazimierz Filipowicz.
 Fin. = Ludwik Finkiel.
 Flń. = Ewa Felińska.
 Fon. = Ignacy Fonberg.
 Form. = Seneki Formula honestae vitae, 1541.
 Fort. = Fortuny i enoty różność, 1524.
 Fred. A. = Aleksander Fredro.
 Fred. J. = Jan Aleksander Fredro.
 Fred. M. = Andrzej Maksymilian Fredro.
 Fund. = Fundamenta wiary.

Fur. = Stefan Furman.
 Gac. = Józef Gaeki.
 Gad. albo Gadom. = Jan Gadamski.
 Galat. = Joanniejusz Galatowski.
 Gał. = Jędrzej Gałka z Dobeżyna.
 Gam. = Gamaston (Gustaw Kamiński).
 Garez. = Stefan Garczyński (pisarz XIX wieku).
 Garczyń. = Stefan Garczyński (pisarz XVIII wieku).
 Gasz. = Konstanty Gaszyński.
 Gaw. = Marjan Gawalewicz.
 Gawar. = Wincenty Hipolit Gawarecki.
 Gawiń. = Jan Gawiński.
 Gawr. = Franciszek Rawita Gawroński.
 Gawroń. = Jędrzej Gawroński (1740—1813).
 Gąs. = Wacław Gąsiorowski.
 Cyw. = Ustawy cywilne dla Galicji Zachodniej, r. 1797.
 Gd. = Modlitwy gdańskie.
 Gdac. = Gdaciusa „Kazania“, 1644—47. Toruń.
 Gemb. = Bronisław Gembarzewski.
 Gers. = Wojciech Gerson.
 Gęb. = Jakób Gębicki.
 Gil. = Paweł Gilowski.
 Gill. = Agaton Giller.
 Girt. = Sebastjan Girtler.
 Gl. a. Glog. = Zygmunt Gloger.
 Gle. = Ustawy cywilne dla Galicji Zachodniej, r. 1797.
 Gl. Ep. = Glossa super Epistolas.
 Glicz. = Erazm Gliczner.
 Gliń. = Kazimierz Gliński.
 Gliń. J. = Józef Gliński.
 Gliń. Z. = Ziemowit Gliński.
 Glos. = Glosy z wieku XV.
 Gluź. = Józef Gluźński.
 Gnat. = Jan Gnatowski.
 Gocz. = Wojciech Goczakowski.
 God. = Cyprjan Godebski.
 Godl. = Ludwika Godlewska.
 Gol. = Filip Golański.
 Golj. = Krzysztof Goljan.
 Goł. = Lukasz Gołębowski.
 Gołęb. = Seweryn Gołębowski.
 Gom. = Wiktor Gomulicki.
 Gor. = Antoni Gorecki.
 Gosł. = Stanisław Gosławski.
 Gosł. M. = Maurycy Gosławski.
 Gost. = Anzelm Gostomski.
 Gostk. = Wojciech Gostkowski.
 Gostyń. = Spisanie budowania na zamku gostyńskim r. 1561.
 Gosz. = Seweryn Goszczyński.
 Goś. = Wawrzyniec Goślicki.
 Gór. = Adam Górczyński.
 Górń. = Lukasz Górniaki.
 Górs. = Konstanty Górski.
 Górs. A. = A. Górski.
 Górs. J. = Jakób Górski, 1597.
 Górs. K. M. = K. M. Górski.
 Gr. = Aleksander Groza.
 Grab. = Ambroży Grabowski.
 Grab. B. = Bronisław Grabowski.
 Grab. M. = Michał Grabowski.
 Grab. P. = Piotr Grabowski, 1595.
 Grabow. = Sebastjan Grabowiecki, 1590.
 Gray. = Stanisław Graybner.
 Grez. = Jan Gorczyzewski.
 Greg. = Jan Kanty Gregorowicz.
 Greg. K. = Kazimierz Gregorowicz.
 Groch. = Stanisław Grochowski.

Grod. = Jan Grodwagner.
 Grodz. = Grodzki.
 Groie. = Bartłomiej Groicki.
 Grudz. = Stanisław Grudziński.
 Grusz. = Artur Gruszecki.
 Grz. = Stanisław Grzebski.
 Gut. = Błażej Gutkowski.
 Gwag. = Aleksander Gwagnin.
 Gwar. = Słownik gwar Jana Karłowicza.
 Haj. = Hajota (Helena Janina z Boguskich Szole-Rogosińska).
 Haur. = Jakób Kazimierz Haur.
 Hel. = Zygmunt Antoni Helcel.
 Henr. = Henrichman.
 Herb. = Jan Herbut.
 Hil. = Ojciec Hilarjon (Falęcki).
 Hist. Aleks. = Historia o żywocie i znamienitych sprawach Aleksandra W., 1551.
 Hist. w Lan. = Historia w Landzie, 1568.
 Hist. rzym. = Historje rzymskie.
 Hist. uc. = Historia barzo ucieszna, 1665.
 H. Jana = Historia prawdziwa księcia finlandzkiego Jana, 1570.
 Hof. = Klementyna z Tańskich Hoffmanowa.
 Holew. = Władysław Holewiński.
 Hoł. = Ignacy Hołowiński.
 Hor. = Józef Hordyński.
 Hosz. = Konstanty Hoszowski.
 Hös. = Ferdynand Hösiek.
 H. Pol. = Herbarz rodzin szlacheckich Królestwa Polskiego.
 HR. = Hube: Roty przysięg z w. XIV i XV.
 Hrb. = Benedykt Herbest.
 H. Tr. = Historia Trojańska (z r. 1563).
 Hube = Michał Jan Hube.
 Hube R. = Romuald Hube.
 Hul. = Benedykt Hulewicz.
 Hylz. = Jan Augustyn Hylzen.
 IGost. = Inwentarz starostwa gostyńskiego r. 1726.
 In. I. = Inwentarz ilski.
 Ins. e. l. = Instruktorz celny litewski.
 Ist. o św. Józ. = Istorja o św. Józefie (1540).
 Iż. = Iżycki.
 Jabez. = Jan Nepomucen Jabczyński.
 Jabł. = Jan Jabłonowski.
 Jabł. A. = Aleksander Jabłonowski.
 Jabł. J. A. = Józef Aleksander Jabłonowski.
 Jach. = Stanisław Jachowicz.
 Jag. = Stanisław Serafin Jagodyński.
 Jak. J. = Józef Jakubowski.
 Jak. W. = Wojciech Jakubowski.
 Jam. = Stanisław Jamiolkowski.
 Jan. = Jan Januszowski.
 Jan. Cz. = Czesław Jankowski.
 Jan Kaz. a. J. Kaz. = Jan Kazimierz, król.
 Jancz. = Pamiętniki Janczara Polaka.
 Jank. = Edmund Jankowski.
 Jar. = Feliks Paweł Jarocki.
 Jaracz. = E. Jaraczowska.
 Jaroeh. = Kazimierz Jaroehowski.
 Jarz. = Adam Jarzembski.
 Jaś. = Jan Nepomucen Jaśkowski.
 Jell. = Cezary Jellenta (Napoleon Hirszbant).
 Jel. = Aleksander Jelowicki.
 Jen. = Ludwik Jenike.
 Jent. = Jentys.
 Jez. = Franciszek Jezierski (w. XVIII).
 Jeż. = Teodor Tomasz Jeż (Zygmunt Miłkowski).
 Jeżow. = Władysław Stanisław Jeżowski, 1638.
 Jędrz. = Jan Jędrzejewicz.
 JGr. = Podkanie Jonasa z Gregorjasem, r. 1598.

J. Kaź. = Jan Kazimierz.
 JKn. a. Knut. = Rozmowa Janusza Knutla z Chlebówki, magistrata, r. 1642.
 Jod. = Antoni Narkiewicz Jodko.
 Jord. = Jordan (Juljan Wieniawski).
 Jun. = Klemens Junosza (Szaniawski).
 Jund. = Bonifacy Jundziłł.
 Jur. = A. Jurowjusz.
 Jurk. = Jan Jurkowski.
 J. Zaw. = Jakób Zawisza z Kroczoza.
 Kaczk. = Zygmunt Kaczkowski.
 Kajs. = Hieronim Kajsiewicz.
 Kal. = Walerjan Kalinka.
 Kalic. = Bernard Kalieki.
 Kam. = Jan Nepomucen Kamiński.
 Kamb. = M. Kambon.
 Kan. = Klemens Kantecki.
 Kant. = Kantyczki.
 Karcz. = Wacław Karczowski (Marjan Jasińczyk).
 Karł. = Jan Karłowicz.
 Karnk. = Stanisław Karnkowski, 1593, 1596.
 Karp. = Franciszek Karpiński.
 Karw. = Józef Dunin Karwiczki.
 Kasp. = Jan Kasprowicz.
 Kasz. = Kazimierz Kaszewski.
 Kat. G. = Katechizm Gdański.
 Kaw. Nar. = Kawalerja Narodowa.
 Kawez. = Maksymilian Kawczyński.
 Kaz. Gnieź. = Kazania Gnieźnieńskie.
 Kaz. Święt. = Kazania Świętokrzyskie.
 Kaz. 1555. = Kazania niedzielne i świąteczne nieznanego autora, spisane około r. 1555.
 Kaç. = Walenty Kaçi.
 Ken. = Józef Kenig.
 Kbrz. = Księgi brzeskie, od r. 1402.
 Kęt. = Wojciech Kętrzyński.
 K. G. = Kanejonał Gdański.
 Kie. = Bruno Kieński.
 Kierm. = Kiermasz wieśniacki, w. XVII.
 Kierśn. = Atanazy Kierśniecki.
 Kil. = Jan Kiliński.
 Kir. = Adam Honory Kirkor.
 Kirch. = Henryk Kirheim.
 Kis. = Aleksander Kisielewski.
 Kisz. = Leon Kiszka.
 Kit. = Jędrzej Kitowicz.
 KK. = Karol Kaczkowski.
 Kkoś. = Księgi kościelne od r. 1394.
 Kl. = Juljan Klazko.
 Klez. = Józef Kleczyński.
 Klecz. = Stanisław Kleczewski.
 Klim. = Zofja Klimański.
 Kln. = Antoni Kalina.
 Klon. = Sebastjan Fabjan Klonowicz.
 Kluk. = Krzysztof Kluk.
 Kl. p. Kłos.
 Kłob. = Adam Antoni Kłobukowski.
 Kłok. = Hieronim Kłokocki.
 Kłos. = Tomasz Kłos.
 Km. = Achacy Knita.
 Kn. = Grzegorz Knapski.
 Knc. = Stanisław Koniecpolski.
 Kniaź. = Franciszek Djonizy Kniaźnin.
 Knut. p. JKn.
 Kob. = Marejan Kobiernicki, 1589.
 Kobl. = Józef Koblański.
 Kochan. = Jan Kochanowski.
 Koch. J. = Jędrzej Kochanowski.
 Koch. W. = Wespazjan Kochowski.
 Kol. = Kołęda, komedja 1778 r.

Kolb. = Oskar Kolberg.
 Koł. = Klemens Kołaczkowski.
 Kołak. = Stanisław Kołakowski.
 Kołł. = Hugo Kołłataj.
 Kom. = Ignacy Komorowski.
 Kon. = Marja Konopnicka.
 Konar. = Alfred Konar.
 Kon. St. = Stanisław Konarski.
 Konez. = Franciszek Koneczny.
 Koń. = Michał Kończa.
 Kop. = Izydor Kopernicki.
 Kopez. = Onufry Kopezynski.
 Kor. = Wincenty Korotyński.
 Korez. = Wit Korezewski, w. XVI.
 Koron. = Koronowicz (Walerjan Wróblewski).
 Koryt. = Onufry Korytyński.
 Korz. = Józef Korzeniowski.
 Kos. = Wincenty Kosiakiewicz.
 Koss. = Józef Kossakowski.
 Koss. A. = Antoni Kossakowski.
 Koss. H. = Henryk Kossowski.
 Kosz. = Stanisław Koszutski.
 Kościat. = Willa Zyndram Kościatłowska.
 Kość. = Tadeusz Kosciuszko.
 Kot. = Józef Kotarbiński.
 Kotb. = Edward Kotłubaj.
 Kotł. = Henryk Kotłubaj.
 Kow. = Zofja Kowerska.
 Kowal. = M. Kowalewski.
 Kozier. = K. Kozierowski.
 Kozł. = Stanisław Kozłowski.
 Kozłow. = Wiktor Kozłowski.
 Koź. = Kajetan Koźmian.
 Koź. A. = Andrzej Edward Koźmian.
 KP. = K. Przyborowski.
 Kpet. = Kurjer petersburski.
 Kpl. = Księgi ziemskie pockie, 1412.
 Kpzn. = Księgi ziemi poznańskiej, od r. 1386.
 Kraj. = Jan Krajewski.
 Kraj. M. = Michał Krajewski.
 Kram. = Stanisław Kramszyk.
 Kras. = Ignacy Krasieki.
 Kras. A. = Adam Stanisław Krasieki.
 Krasieki. = Zygmunt Krasieki.
 Krasz. = Józef Ignacy Kraszewski.
 Krasz. K. = Kajetan Kraszewski.
 Kraus. = Aleksander Kraushar.
 Krech. = Adam Krechowicki.
 Krem. = Józef Kremer.
 Krm. = Olbracht Karmanowski.
 Krom. = Marein Kromer.
 Krop. = Ludwik Kropiński.
 Krow. = Marein Krowiecki.
 Krs. = Stanisław Krysiński.
 Krum. = J. Krumłowski.
 Krup. = Jędrzej Krupiński.
 Krup. F. = Franciszek Krupiński.
 Kryń. = Adam Antoni Kryński.
 Krzom. = Stanisław Krzemiński.
 Krzyw. = Ludwik Krzywicki.
 Krzywosz. = Stefan Krzywoszewski.
 Ksej. = Konstytucja sejmu 1576.
 Księgi Jez. = Księgi Jezusa, syna Syrachowego
 Ksk. = Konstytucje sejmu koronnego r. 1576.
 Ks. Ł. = Księgi sądowe łączyckie, od r. 1393.
 Kub. = Ludwik Kubala.
 Kucz. = Walenty Kuczberski.
 Kul. = Jan Alojzy Kulasa.
 Kulicz. = Adam Kuliczkowski.
 Kulig. = Mateusz Ignacy Kuligowski.
 Kur. = Ewaryst Andrzej Kurpatnicki.
 Kurp. = Karol Kurpiński.

Kwiat. = Marcin Kwiatkowski.
 Kżm. = Kajetan Koźmian.
 L. = Słownik Lindego.
 Lach = Sebastjan Lachowski.
 Lachn. = Ignacy Lachnicki.
 Lam = Jan Lam.
 Lange = Antoni Lange.
 Las. = Kazimierz Laskowski.
 Lat. = Jan Latos.
 Leg. Al. = Legienda o św. Aleksym, w. XV.
 Lekar. = Lekarstwo na uzdrowienie Rzpłtej.
 Leł. = Joachim Lelewel.
 Len. = Teofil Lenartowicz.
 Lencz. = Lenczewski, Relacje Botera Benese, 1609.
 Leon. = Leonard z Urzędowa.
 Leop. = Jan Leopolda.
 Les. = Józef Franciszek Leski.
 Lesz. = Rafał Leszczyński.
 Leszcz. = Stanisław Leszczyński.
 Leszcz. S. = Samuel Leszczyński.
 LeW. = Włodzimierz Lewicki.
 Lew. = F. H. Lewestam.
 Li. = Jan Libicki.
 Lib. = Karol Libelt.
 Lied. = Wacław Rolicz Lieder.
 Lilf. = Wszystkiej Lilfanekiej ziemi opisanie (r. 1567).
 Lip. = Pamiętnik Lipskich.
 Lip. J. = Józef Lipiński.
 Lis. = Ksawery Liske.
 Lis. H. = Henryk Lisicki.
 LJ. = Józef Lompa.
 Lpn. = Augustyn Lipnicki.
 Lsz. = Jacek Liberjusz, w. XVII.
 Lub. = Edward Lubowski.
 Lubel. = Psalterz Lubelezyka r. 1558.
 Lubien. = Stanisław Lubieniecki.
 Lubom. = Stanisław Heraklijusz Lubomirski.
 Łab. = Hieronim Łabęcki.
 Ład. = Remigjusz Ładowski.
 Łag. = Stosław Łaguna.
 Łączn. = Jakób Łącznowolski.
 Łepk. = Józef Łepkowski.
 Łęcz. = Paweł Łęczycki.
 Łęt. = Julian Łętowski (Władysław Książek).
 Łoś. = Wincenty Łoś.
 Łoy. = Feliks Łoyko.
 Łoż. = Walery Łoziński.
 Łs. = Józef Franciszek Łęski.
 Łuk. = Józef Łukaszewicz.
 Łźń. = Władysław Łoziński.
 Mach. = Konrad Machezyński.
 Mac. P. = Encyklopedia Macierzy Polskiej.
 Mac S. = Samuel Maciejowski.
 Mac. z Roż. = Maciej z Rożana, w. XV.
 Mag. = Antoni Magier.
 Magd. = Artykuły prawa magdeburskiego.
 Mahr. = Adam Mahrburg.
 Maj. = Erazm Majewski.
 Mak. = Stanisław Makowiecki.
 Mal. = Mikołaj Malinowski.
 Malez. = Antoni Malezewski.
 Malesz. = Władysław Maleszewski.
 Malin. = Lucjan Malinowski.
 Mal. N. = Norbert Eugenjusz Malinowski.
 Mal. P. = Piotr Malinowski.
 Mał. = Antoni Małecki.
 Małp. = Małpa-Człowiek.
 Małyszcz. = Stanisław Małyszczeyki.
 Maż. = Mażycycki (w. XVII).
 Mańk. = Aleksander Mańkowski.

March. = Marcholt.
 Mas. = Tomasz Massalski.
 Mas J. = Józef Massalski.
 Mask. = Samuel Maskiewicz.
 Masł. = Ludwik Masłowski.
 Mass. = Marjan Massonius.
 Mat. = Marcin Matuszewic.
 Mát. = Karol Mátyás.
 Mat. I. = Ignacy Matuszewski.
 Matejko = Jan Matejko.
 Matł. = Władysław Matlakowski.
 Mącz. = Jan Mączyński.
 Mell. = Zofja Mellerowa.
 Meniń. = Franciszek Meniński.
 Mer. = Henryk Merzyng.
 Merw. = Bartold Merwisz.
 Mey. = Leopold Méyet.
 Mian. = Mikołaj Mianowski.
 Mias. = Kacper Miaskowski.
 Mic. = Tadeusz Michński.
 Mich. = J. F. de Michelis.
 Mick. = Adam Mickiewicz.
 Mik. = Kacper Mikosza.
 Mik. z Wilk. = Mikołaj z Wilkowiecka, w. XVI.
 Miłk. = Julian Miłkowski.
 Min. = Józef Epifani Minasowicz.
 Minisz. = Józef Aleksander Miniszewski.
 Min. W. = Władysław Miniewski.
 Mir. = Mirjam (Żenon Przesmycki).
 Mist. = Rozmowa mistrza ze śmiercią.
 M. Koch. = Mikołaj Kochanowski.
 Ml. = Stanisław Mleczko.
 Ml. duch. = Mleko duchowne, r. 1556.
 Młodź. = Tomasz Młodzianowski.
 Moehn. = Maurycy Mochnacki.
 Modl. Konst. = Modlitewnik siostry Konstancji 1527.
 Modl. Wac. = Modlitwy Wacława.
 Mol. = Marcin Molski.
 Mor. = Hieronim Morsztyn.
 Mor. A. = Andrzej Morsztyn.
 Mor. K. = Kazimierz Morawski.
 Mor. T. = Teodor Morawski.
 Mor. Tob. = Tobiasz Morsztyn.
 Moracz. = Jędrzej Moraczewski.
 Moraw. = Franciszek Morawski.
 Morz. = Walerja Morzkowska.
 Mosk. = Hieronim Moskorzowski, Moskorzewski.
 Mosz. = Jerzy Moszyński.
 Moż. = Możdżeński.
 Mrong. = Krzysztof Celestyn Mrongowjusz.
 Mrow. = Jan Mrowiński, w. XVI.
 Mrz. = Józef Morozewicz.
 Mrze. = Antoni Morzycki.
 Muchl. = Antoni Muchliński.
 Mur. = Murmelius.
 Murin. = Marcin Murinus.
 Muy. = K. J. D. Mysel.
 Myc. = Jerzy Mysiński.
 Mym. = Franciszek Mymor.
 Nag. = Nagoda (Irena Mrozowiecka).
 Nagan. = Edmund Naganowski.
 Nagł. = Antoni Nagłowski.
 Nagur. = Ignacy Nagurezewski.
 Nak. = Józef Nakonieczny.
 Nałk. = Wacław Nałkowski.
 Nam. = Namowy rozliczne, r. 1527.
 Napom. = Napomnienie ku zgodzie (w. XVI).
 Nar. = Adam Naruszewicz.
 Naw. = Książeczka Nawojki, w. XV.
 Nen. = Marcei Nencki.
 Niedź. = Leonard Niedźwiedzki.

- Niem. = Juljan Niemcewicz.
 Niem. A. = Andrzej Niemojewski.
 Niemoj = Ludwik Niemojewski.
 Niem. S. = Stanisław Niemojewski.
 Nies. = Kaeper Niesiecki.
 Niesz. = Statuty nieszawskie Kazimierza Jagie-
 lończyka.
 Nisz. = Krzysztof Niszczeycki.
 Nor. = Cyprjan Norwid.
 Now. = Maksymilian Nowicki.
 Now. M. = Michał Nowodworski.
 Nowiń. = Józefat Nowiński.
 Nowod. = Jan Nowodworski.
 Nr. = Władysław Nehring.
 Nus. = Józef Nusbaum.
 Ob. = Aleksander Obodziński.
 Ochoe. = Pamiętniki Jana Duklana Ochockiego.
 Ochor. = Juljan Ochorowicz.
 Ocz. = Wojciech Oczko.
 Oczap. = Józef Bogdan Oczapowski.
 Od. = Antoni Edward Odyńiec.
 Od. Sz. = Oddawanie tryumfalno Wasila Szuj-
 skiego na sejmie warszawskim r. 1611.
 Odm. = Walenty Odmalski.
 Oet. = Józef Octtinger.
 Okol. = Szymon Okolski.
 Ol. = Władysław Olendzki.
 Oliz. = Tomasz Olizarowski.
 Olsz. = Jakób Olszewski.
 Op. = Baltazar Opeć, w. XVI.
 Opal. = Krzysztof Opaliński.
 Opal. Ł. = Łukasz Opaliński.
 Ork. = Władysław Orkan.
 Orł. = Karol Nepomucen Orłowski.
 Orm. = Prawa Ormian, r. 1601.
 Orn. = Jan Ornowski.
 Or-Ot. = Artur Oppman.
 Ort. = Ortyłe prawa magdeburskiego.
 Orw. = Jerzy Orwicz.
 Orzech. = Stanisław Orzechowski.
 Orzesz. = Eliza Orzeszkowa.
 Os. = Ludwik Osiński.
 Os. A. = Alojzy Osiński.
 Os. J. = Józef Osiński.
 Oss. = Józef Ossoliński.
 Ossol. = Jerzy Ossoliński.
 Ossow. = Gotfryd Ossowski.
 Ost. = Ostoja (Józefa Sawicka).
 Ostr. = Teodor Ostrowski.
 Ostr. B. = Bronisława Ostrowska.
 Ostr. S. = Stanisław Ostrowski.
 Ostror. = Jan Ostroróg (Mysłiwstwo z ogary).
 Ośw. = Stanisław Oświecim.
 Otw. = Walerjan Otwinowski.
 Otw. S. = Samuel Otwinowski.
 Padw. = Pieśni, tańce, padwany, w. XVII.
 Pank. = Jan Pankiewicz.
 Papr. = Bartosz Paprocki.
 Papr. F. = Franciszek Paprocki.
 Papr. J. = Jan Aleksander Paprocki.
 Parad. = Paradoksa koronna, 1603.
 Park. = Jakób Parkosz z Żórawicy.
 Pas. = Jan Chryzostom Pasek.
 Paszk. = Marcin Paszkowski.
 Paszk. F. = F. Paszkiewicz.
 Pat. = Jan z Szamotoł Paterek (kazania, 1524).
 Paw. = Adolf Pawiński.
 Pawl. = Stefan Pawliński.
 Pawlik. = Mieczysław Pawlikowski.
 P. cheł. = Prawo chełmińskie.
 Pereg. = Peregrynacja dziadowska, 1614.
 Perz. = Ludwik Perzyna.
 Petr. = Sebastjan Petrycy.
 Pias. = Józef Piasecki.
 Piątk. = A. Piątkowski.
 Piek. = Franciszek Piekosiński.
 Piel. = Eljasz Pielgrzymowski.
 Pien. = Krzysztof Pieniążek.
 Pieńk. = Karol Pieńkowski.
 Piet. = Antoni Pietkiewicz (Adam Plug).
 Pil. = Roman Pilat.
 Pileh. = Dawid Pilehowski.
 Pim. = Euzebjusz Pimin (Piotr Mohyla).
 Piotr. = Jan Piotrowski, w. XVI.
 Piotr. J. = Jakób Piotrowicki, w. XVII.
 Pir. = Grzegorz Piramowicz.
 Pis. = Szymon Pisulowski.
 P. Koch. = Piotr Kochanowski.
 Pleb. = Józef Kazimierz Plebański.
 PmK. = Prawa i przywileje miasta Krakowa
 r. 1560.
 Pobl. = G. Poblöcki.
 Poe. = Hipacjusz Pocię.
 Podez. = Karol Podeczaszyński.
 Podk. = Krzysztof Podkański, w. XVII.
 Podl. = Stanisław Podłodowski.
 P. of. = Pamiętniki oficera polskiego.
 Pol. = Wincenty Pol.
 Polit. = Pisma polityczne z czasów pierwszego
 bezkrólewia — Kraków, r. 1906.
 Połuj. = Aleksander Polujański.
 Pon. = Józef Poniatowski.
 Ponęg. = Jan Ponętowski (Sejm lubel. 1569).
 Popł. = Seweryn Popławski.
 Poręb. = Edward Porębowicz.
 Post pr. = Postępek prawa czartowskiego prze-
 ciw narodowi ludzkiemu, r. 1570.
 Pot. = Wacław Potocki.
 Pot. A. = Antoni Potocki.
 Pot. L. = Leon Potocki.
 Pot. S. = Stanisław Potocki.
 Pow. o pap. Urb. = Powieść o papieżu Urbanie.
 Pprus. = Pieśń o porażce pruskiej, 1510.
 Pr. = Proteus abo odmieniec, z w. XVI.
 Praż. = Teresa Prażmowska.
 Proch. = Antoni Prochaska.
 Prot. = Jan Protasewicz.
 Prus. = Bolesław Prus (Aleksander Głowacki)
 Prusi. = Jan Prusowski.
 Prusz. = Seweryna Pruszkowa.
 Przem. = Antonin z Przemysła.
 Przedz. = Aleksander Przedziecki.
 Przedz. = Przedziwa, Inu, konopi przyprawa.
 Przyb. = Jacek Przybylski.
 Przybor. = Walery Przyborowski.
 Przybysz. = Stanisław Przybyszewski.
 Przyst. = Aleksander Przystański.
 Przyw. = Przywilej rzeźników sandomierskich.
 w. XVII.
 P. Sand. = Pieśni Sandomierzanina.
 Ps. flor. = Psalterz florjański, w. XVI.
 Psm. = Zenon Przesmycki.
 Ps puł. = Psalterz puławski, w. XV.
 Ps. 1540. = Psalterz z r. 1540.
 Pułł. = Melechor Pułkowski.
 Pulp. = Pulpit żyjący, 1781.
 Puł. = Kazimierz Pułaski.
 Pusm. = Krzysztof Pusman, w. XVI.
 Pytl. = II. St. Pytliński.
 Pyzdr. = Księgi pyzdrowskie, w. XIV—XV.
 Rach. = Rachunki zamku niepołomskiego, 1571.
 Radł. = Ignacy Radliński.
 Radz. = Michał Radziwiłł.
 Radz. K. = Krzysztof Radziwiłł.

Rak. = W. Rakowski.
 Rak. K. = Kazimierz Rakowski.
 Rap. = Wincenty Rapacki.
 Rast. = Edward Rastawiecki.
 Rej. = Mikołaj Rej.
 Rel. 1685. = Djarjusz prawdziwej relacji z 1685 roku.
 Remb. = Aleksander Rembowski.
 Rew. = Stanisław Rewieński.
 Reym. = Władysław Stanisław Reymont.
 Rob. = Robak złego sumnienia, w. XVII.
 Rod. = Rodoć (Mikołaj Biernacki).
 Rodz. = Marja Rodziewiczówna.
 Rog. = Józef Rogosz.
 Rogal. = Józef Rogaliński.
 Rog. L. = Leon Rogalski.
 Rogoż. = Stefan Szole Rogoziński.
 Rog. St. = Stanisław Roguski.
 Roj. = Kazimierz Rojan.
 Rol. = Józef Rolle (Dr. Antoni J.).
 Rom. = Mieczysław Romanowski.
 Ross. = Stanisław Rossowski.
 Rost. = Józef Rostański.
 Rot. = Roty przysięg z w. XV.
 Rozb. = Soter Rozmiar Rozbieki.
 Rozm. = Rozmowa Polaka z Litwinem, 1564.
 Rozm. piel. = Rozmowa niektórego pielgrzyma, 1549.
 Rozm. um. Pol. = Rozmowy umarłych Polaków.
 Rozmys. = Rozmyślanie o Żywocie P. Jezusa, w. XV—XVI.
 Rozw. = Jan Rozwadowski.
 Rud. = Adam Rudnicki.
 Rudom. = Rudomiech (Dziennik, 1665).
 Rul. = Józef Rulikowski.
 Rut. = Welamin Józef Rutski.
 Rwl. = Różnica wiary Luterowej (w. XVII).
 Ryb. = Maciej Rybiński.
 Rybał. = Komedja rybaltowska, 1615.
 Ryb. J. = Jan Rybiński.
 Rych. = Bazyl Rychlewicz, w. XVII.
 Ryd. = Luejan Rydel.
 Ryg. = Leon Rygier.
 Ryk. = Erazm Rykaczewski.
 Rys. = Salomon Rysiński.
 Rys. A. = Andrzej Rysiński.
 Rysz. = Józef Ryszkiewicz.
 Ryszk. = Franciszek Ksawery Ryszkowski.
 Rzecz. = G. Rzączyński.
 Rzew. = Henryk Rzewuski.
 Rzew. W. = Wacław Rzewuski.
 Rzęt. = Stanisław Rzętkowski.
 Rzym. = Historje Rzymskie z w. XVII.
 Sak. = Kasjan Sakowicz.
 Sak. K. = Kalikst Sakowicz.
 Salin. = Wojciech Salinarjusz.
 Sap. = Lew Sapiela.
 Sap. J. = Dziennik Jana Piotra Sapieli 1608—11.
 Sar. = Stanisław Sarnieki.
 Sarn. = Zygmunt Sarnecki.
 Sb. = Jakób Sobieski.
 Sb. J. = Jan Sobieski.
 Sch. = Franciszek Scheidt.
 Schob. = Feliks Schober.
 Schot. = Herman Schotten.
 Sez. = Ludwik Sezaniecki.
 Sekl. = Jan Sekluejan.
 Sew. = Sewer (Ignacy Maciejowski).
 Sep. = Mikołaj Sep Szarzyński.
 Sf. = Leopold Staff.
 Sg. = Słownik geograficzny.

S. Grodz. = Sejm Grodzieński 1793.
 Siark. = Władysław Siarkowski.
 Siem. = Lucjan Siemieński.
 Siem. J. = Julian Siemaszko, w. XVIII.
 Siemir. = Józef Siemiradzki.
 Sien. = Marein Siennik.
 Sienk. = Henryk Sienkiewicz.
 Sier. = Wacław Sieroszewski.
 Sir. = Bernard Maciej Siruń.
 S. K. = Słownik łacińsko-polski wyrazów le-
 karskich F. K. Skobla i A. Kremera.
 Sk. = Fryderyk Skobel.
 Skal. = Pamiętnik Cefasa Skalskiego, 1685.
 Skar. = Piotr Skarga.
 Skarb. = Fryderyk Skarbak.
 Skiba. = Wołody Skiba (Władysław Sabowski).
 Skr. = Stanisław Skrodzki, w. XVII.
 Skrzet. = Wincenty Skrzetuski.
 Sk. umier. = Skarga umierającego.
 Słks. = Sprawa a lekarstwa końskie, 1532.
 SŁ. = Statut Łaskiego r. 1541.
 Słonk. = Marein Słonkowiec.
 Słow. = Adam Słowicki.
 Słow. = Juljusz Słowacki.
 Słown. = Dictionarius quatuor linguarum (1532).
 Słpn. = Sługa pani, opera, 1780.
 Słup. = Stanisław Słupski, w. XVII.
 Sł. wil. = Słownik wileński (wydanie Orgel-
 brauda).
 Sm. = Stanisław Smolka.
 Smal. = Walenty Smalcus.
 Smarz. = Tadeusz Smarzewski.
 Smol. = Władysław Smoleński.
 Smoli. = Seweryn Smolikowski.
 Smotr. = Meleczjusz Smotrycki.
 Sob. = Franciszek Maksymilian Sobieszczański.
 Sok. = August Sokołowski.
 Sol. = Stanisław Solski.
 Solar. = Mateusz Solarski.
 Soft. = Softys z klechą, komedja, 1616.
 Sow. = Leonard Sowiński.
 Sp. = Wł. Spausta.
 S. Par. = Sąd Parysa, z r. 1542.
 Spas. = Włodzimierz Spasowicz.
 Spicz. = Hieronim Spiezyński.
 Spk. = Sejm piekielny (r. 1622).
 Spos. = Sposób, jako zabezpieć, aby pieniądze
 wywożone nie były.
 Spr. = Sprawa chędogo o Męce Pańskiej, 1544.
 Srzn. = Stanisław Starzyński.
 SS. = Stanisław ze Szczodrkowiec.
 Stadn. = Stanisław Stadnicki.
 Star. = Szymon Starowolski.
 Stark. = Juljusz Starkel.
 Starz. = Leopold Starzeński.
 Stasz. = Stanisław Staszyc.
 Stat. Kaz. Jag. = Statut Kazimierza Jagielloń-
 czyka 1503 r.
 Stat. w. = Statut wiślicki z r. 1541.
 St. Aug. = Stanisław August Poniatowski.
 Staw. = Sebastian Stawiecki.
 Steb. = Ignacy Stebelski.
 Stef. = Antoni Stefanowicz, w. XVII.
 Stęcz. = Bohusz Zygmunt Stęczyński.
 St. lit. = Statut litewski, 1693.
 Stoj. = Piotr Stojęński.
 Str. = Henryk Struve.
 Strasz. = Ludwik Straszewicz.
 Strj. = Hieronim Strojnowski.
 Stroj. = Stanisław Strojnowski.
 Stron. = Kazimierz Stronezyński.
 Strum. = Olbrycht Strumieński.

Stryjk.=Maciej Strykowski.
 Strzel.=Ustawa towarzystwa strzeleckiego
 krakowskiego, 1564.
 Sts.=Ludwik Stasiak.
 St. wiśl.=Statut wiślicki z r. 1460.
 St. Z.=Statut ziemski Zygmunta I.
 Sul.=Sulima (Walery Przyborowski).
 Sulistr.=Józef Sulistrowski.
 Sum.=Sumarjusz umiarkowania monety, r. 1641.
 Sumiń.=A. Sumiński.
 Sup.=Józef Supiński.
 Sur.=Wawrzyniec Surowiecki.
 Sur. K.=Karol Surowiecki.
 Sus. J.=Jędrzej Suski
 Susz.=Remigjusz Suszycki.
 Swad.=Swada polska i łacińska (Lublin r.
 1745).
 S. wiśl.=Statut wiślicki z r. 1503.
 Syg.=Antoni Sygietyński.
 Syk.=Erazm Sykst.
 Syn.=Miechał Synoradzki.
 Syr.=Szymon Syreński.
 Syrok.=Władysław Syrokomla.
 Sz.=Paweł Szezerbicz (Specul. sax. 1581).
 Szaj.=Karol Szajnocha.
 Szaj. W.=Władysław Szajnocha.
 Szan.=Józef Kalasanty Szaniawski.
 Szawł.=Teodor Szawłowski.
 Szczep.=Józef Szczepkowski.
 Szost.=Urban Szostowicz.
 Szt.=Jan Sztolcman.
 Sztym.=Eleonora Sztyrmer (Ludwik Sztyrmer).
 Szuj.=Józef Szujski.
 Szuk.=Wandalin Szukiewicz.
 Szum.=Tomasz Szumski.
 Szyd.=Wawrzyniec Szydłowski.
 Szym.=Józef Szymanowski.
 Szym. A.=Adam Szymański.
 Szym. W.=Wacław Szymanowski,
 Szym. z Ł.=Szymon z Łowicza.
 Szymon.=Szymon Szymonowicz.
 Ślesz.=Sebastian Śleszkowski.
 Ślós.=Antoni Ślósarski.
 Śniad.=Jan Śniadecki.
 Śniad. J.=Jędrzej Śniadecki.
 Św.=Tomasz Święcki.
 Święt.=Aleksander Świętochowski.
 Świt.=Piotr Świtkowski.
 Św. z Woc.=Świętosław z Wocieszyna, 1449.
 Tacz.=Władysław Taczanowski.
 Tak.=Taksa żywności, Kraków, r. 1573.
 Tarn.=Stanisław Tarnowski.
 Tarn. J.=Jan Tarnowski, †1561.
 Tat.=Luejan Tatomir.
 Teof.=Szymon Teofil.
 Tet.=Kazimierz Tetmajer.
 T. K.=Tadeusz Korzon.
 Toł.=Adam Tołoczko.
 Tołw.=Mikołaj Tołwiński.
 Tom.=Dyzma Bończa Tomaszewski.
 Tomk.=Stanisław Tomkowicz
 Torz.=Józef Torzewski.
 Trejd.=Jan Trejdosiwicz.
 Tremb.=Stanisław Trembecki.
 Tren.=Bronisław Trentowski.
 Trep.=Mścisław Edgar Nekanda Trepka.
 Tretj.=Józef Tretiak.
 Tręb. W.=Wł. Trębicki.
 Trip.=Aniela Tripplin
 Troc.=Miechał Abraham Troc.
 Troj.=Feliks Trojański.

Trzt.=Trztyprztycki, w. XVII.
 Trzyc.=Jędrzej Trzycieski.
 Tuch.=Jan Tacholezyk, w. XVI.
 Turcz.=Juljusz Turczyński.
 Tw.=Samuel Twardowski
 Tworz.=Marcin Tworzydło
 Tym.=Kantorbery Tymowski.
 Tysz.=Aleksander Tyszyński.
 Tyszk.=Janusz Tyszkiewicz (w. XVII).
 Tyt. pr. magd.=Tytuły prawa magdeburskiego.
 Uj.=Kornel Ujejski.
 Un.=Uniwersał poborowy r. 1577.
 Uniw.=Uniwersały poborowe od r. 1564 —
 1629.
 Urb.=Aureli Urbański.
 Urs.=Jan Ursynus.
 Urzęd.=Marcin z Urzędowa.
 Ust.=O ustanowieniu i upadku konstytucji
 3-go maja.
 Ustaw.=Ustawa ekonomiczna 1557.
 Ust. cen.=Ustawa cen miasta Warszawy
 1573 r.
 Ustrz.=Andrzej Ustrzycki.
 Vol.=Volumina legum.
 Volek.=Mikołaj Volekmar.
 W.=Jakób Waga.
 W. A.=Antoni Waga.
 Wad.=Józef Wadowski.
 Wag.=Stanisław Wagner.
 Wal.=Aleksander Walieki.
 Wał.=Antoni Wałeczki.
 Warg.=Andrzej Wargoeki.
 Warsz.=Krzysztof Warszawiecki.
 Was.=Edmund Wasilewski.
 Waśn.=Józef Waśniewski.
 Wawrz z Prażm.=Wawrzyniec z Prażmowa,
 w. XVII.
 Wei.=Teodor Weichardt.
 Wej.=Aleksander Wejnert.
 Wejs. p. Weys.
 Wen.=Poemat „Wenecja“, w. XVI.
 Wer.=Józef Wereszezyński.
 Wern.=Henryk Wernic.
 Wessl.=Marja Wessłówna.
 Weys. a. Wejs.=Józef Weyszenhoff.
 Wezaw.=Zapał Wezuwjusza, 1631.
 Węc.=Zygmunt Węclewski.
 Węg.=Kajetan Węgierski.
 Węgrz.=Antoni Węgrzynowicz.
 Węż.=Wężyk Widawski.
 Wiel.=Aleksander Wielopolski.
 Wiel. W.=Wojciech Wincenty Wielądko.
 Wielis.=Wielisław (Eugenjusz Skrodzki).
 Wierzb.=Teodor Wierzbowski.
 Wiet.=Hieronim Wietor.
 Wig.=Wigilje za umarłe ludzkie, w. XV.
 Wicl.=Pieśń o Wiklepie.
 Wil.=Paulina Wilkońska.
 Wilez.=Albert Wilezyński.
 Wilk.=August Wilkoński.
 Wirt.=Marja z Czartoryskich ks. Wirtem-
 berska.
 Wirz.=Maciej Wirzbięta.
 Wiszn.=Miechał Wiszniewski.
 Wiśl.=Adam Wiślicki.
 Wiśn.=Miechał Serwacy Wiśniowiecki.
 Wiśniow.=Sygurd Wiśniowski.
 Wit.=Stefan Witwicki.
 Witk.=Stanisław Witkiewicz.
 Włod.=Ignacy Włodek.
 Wod.=Kazimierz Wodzieki.
 Wol.=Konstanty Wolski.

Wol. J. = Jan Wolan.
Wol. W. = Włodzimierz Wolski.
Wolsz. = Wolsztajn.
Wor. = Jan Paweł Woroniecz.
Wójc. = Kazimierz Władysław Wójcicki.
Wr. = Walenty Wróbel.
Wrocz. = Jan Wroczyński.
Wrześ. = August Wrześniowski.
Wuj. = Jakób Wujek.
Wyb. = Józef Wybicki.
Wybr. = Pamiętniki Wybranowskiego.
Wypr. = Wyprawa plebańska Albertusa.
Wyrw. = Karol Wyrwicz.
Wysz. = Szymon Wysocki.
Wysp. = Stanisław Wyspiański.
Wys. W. = Włodzimierz Wysocki.
Wysz. = Walerjan Wyszyński.
Z. A. = Zygmunt August.
Zab. = Ignacy Zaborowski.
Zabł. = Franciszek Zabłocki.
Zabor. = Zaborowski.
Zach. = Jan Zacharjasiewicz.
Zachar. = Grzegorz Zacharjasiewicz.
Zag. = Włodzimierz Zagórski.
Zaj. = Szymon Zajęczkowski.
Zakrz. = Walenty Zakrzewski.
Zal. = Bohdan Zaleski.
Zal. K. = Kazimierz Zalewski.
Zał. = Andrzej Załuski.
Zał. S. = Stanisław Załęski.
Zam. = Andrzej Zamojski.
Zam. J. = Jan Zamojski.
Zan. = Tomasz Zan.
Zap. = G abryela Zapolska.

Zaw. = Teodor Zawacki.
Zaw. I. = Ignacy Zawadzki.
Zawil. = Roman Zawiliński.
Ząbk. = Stanisław Ząbkowicz.
Zbył. = Piotr Zbylitowski.
Zbył. A. = Andrzej Zbylitowski.
Zdrow. = Dobrego zdrowia rządzenie, r. 1532.
Zd. Szl. = Zdanie wolnego szlachcica na sejmiki, r. 1608.
Zdziech. = Marjan Zdziechowski.
Zebrz. = Florjan Zebrzydowski, w. XVI.
Ziel. = Gustaw Zieliński.
Ziem. = Eleonora Ziemięcka.
Zigr. = Jan Zigrovius.
Zim. = Bartłomiej Zimorowicz.
Zm. = Roman Zmorski.
Zwr. M. = Zwrócenie Matjasza z Podola.
Zych. = Maurycy Zych.
Ż. Al. = Żywoć św. Aleksego (1529).
Żarn. = Grzegorz z Żarnowca.
Ż. B. = Żywoć św. Błażeja.
Żbr. = Szczęśny Żebrowski.
Ż. E. = Żywoć św. Eufraksji, r. 1524.
Żeb. = Teofil Żebrawski, w. XVII.
Żebr. = Jakób Żebrowski.
Żegl. = Arnolf Żeglicki.
Żel. = Władysław Żeleński.
Żer. = Stefan Żeromski.
Ż. Eus. = Żywoć św. Eustachjusza (1529).
Żm. = Narcyza Żmichowska.
Żoch. = Feliks Żochowski.
Żółk. = Stanisław Żółkiewski.
Żółkow. = Alojzy Gonzaga Żółkowski

SPROSTOWANIA.

I. Parzyć. P. ś. znaczenie 3. przenieść pod 3. w wierszu ostatnim strony.

[**Pateracz**]. Zam. **Partacz** ma być p. **Partacz**.
[**Patrucha**]. Zam. **I. Patrochy** ma być **Patrochy**.

Paga poprawić na × **Paga**.

Pedałować. Zam. *rowu* ma być *roweru*.

Pepesowiec. Zam. *żart.*, ma być: *żart*.

[**Piersnik**]. Zam. [**Piesnik**] ma być [**Pirsnik**].

[**Piętowy**]. Zam. *coleus*, ma być *soleus*.

Plon. Pod 3, zam. *niewola* ma być = a) *niewola*, a zamiast 4, *łup* ma być b) *łup*.

Po. str. 227, wiersz 4-y. Zam. Po wszystkim, ma być Po wszystkim.

† **Pochwilek.** Ma być: p. **Pochwila**.

Poddanka. Zam. **Poddany** ma być **Poddaniec**.

Poddmuchać. Zam. **Poddmuchywać** ma być **Poddmuchiwać**.

Poddoić. Usunąć 1.

† **Podęprzenie.** Zam. *Narw.*, ma być *Naw*.

Po **Podjęzykowy** wstawić: [**Podjić**] p. **Podjąć**.

Podlecieć. Po nied., dodać **Podlatać**,

Podłoga. Zam. **Pologa** ma być † **Pologa**.

Podpalić. Po † **Podpaliwać** dodać 1.

Podrażnić. Po **Podrażniać** dodać 1., a po 2. dodać: dok.

Podsilić. Dodać: nied. **Podsilać**.

Podsycić. Po **Podsycać** dodać 1.

Podszecekać. Zam. **Podszecekiwać** ma być

× **Podszecekiwać**.

Zam. [**Podścielić**] ma być **Podścielić**.

Podtrącić. Zam. *potrące*, *potrąca* ma być *podtrące*, *podtrąca*.

Podwyższyć. Po † **Podwyższać** dodać 1.

Pograżyć. Po † **Pogrzezać** dodać 1.

Pomachlować. Usunąć 1.

Poprzedzanie. Zam. *procesja* ma być *precesja*.

[**Posiostra**]. Zam. **Pósostra** ma być **Pósostra**.

Powolać. Wiersz 7 zam. *do Siebie* ma być *do siebie*.

Pozytywny. Ma być <Fr. *positif*>

[**Pradziucsko**]. Zam. p. **Prędziutko** ma być p.

Pręciuchno.

Zam. [**Praparzec**, **Praporzec**] ma być [**Praporzec**, **Praparzec**].

P

P I. Spółgłoska wargowa twarda, cicha czyli niedźwięczna (moena), wyluchowa a. doraźna (np. palić, płomień, kupno). W wyrazach przed samogłoskami, powstałymi z prasłowiańskich samogłosek średniojęzykowych czyli podniebiennych *i* (*i* długie), *í* (*i* krótkie), *ě* (*e* długie), *e* (*e* krótkie), *ę* (*e* nosowe), które w polskim a. pozostały podniebiennymi (*i*, *e*, *ę*, *e*), a. też przeszły później w niesredniojęzykowe czyli niepodniebienne (*a*, *o*, *ó*, *a*), brzmienie *p* zmieniło *ś*. na podniebienne czyli miękkie *p'* (np. pić, pieśń, piana, chłopię, pięć...). Tę podniebienność (miękkosć) *p'* w środku wyrazu przed samogłoskami wyrażamy w piśmie literą *i* obok *p*, czyli *p'* oznaczamy przez *pi* (np. piasek, kopia... = *p'asek*, *kop'ia*...), nie czynimy tego tylko przed samogłoską *i*, gdzie *p* zawsze jest podniebienne, tj. zgłoska *pi* = *p'i* (pić, kropi... = *p'ić*, *krop'i*). W dawnej polszczyźnie (w rękopisach w. XIV—XV) tę miękkosć spółgłoski *p'* oznaczano najczęściej przez *y* dopisane obok *p* (pyenye, pyasek), lub też wcale nie oznaczano (penye, pancz = pięć, potra = Piotra...). Na końcu zgłosek miękkosć brzmienia *p'* znikła w nowszym języku i dawniejsze *p'* wymawia *ś*. dziś twardo jak *p*; w piśmie też nie oznacza *ś*. (np. karp, łapieć, pokrop...). Spółgłoski ciche *p*, *p'* odpowiadają głośnym *b*, *b'*, i zamiast nich zjawiają *ś*. w wymawianiu na końcu wyrazów lub przed spółgłoskami cichymi *k*, *t*, *c*... (t. j. mówimy: żep zam. łeb, gąpka zam. gąbka, zrößeć zam. zrößeć...). W wyrazach przyswojonych z podwójnym *p* jedno tylko wymawiamy i piszemy, np. apetyt, aplikacja, opozycja... 2. w skröceniach *P.* = *pan* a. *pani*; *PP.* = *panowie* a. *państwo*; *J. P. a.* *JMP.* = *Jęgomość Pan*, *Jejmość Panii*; *IMPP.* = *Ichmość Panowie*, *Ichmość Panie*, *Ichmość Państwo*; *P. R. S.* = *Prześwietne Rzeczypospolitej Stany*; *p.* = *patrz*, *p.* = *przez*, *p. t.* = *pod tytułem*, *p. n.* = *pod nagłówkiem*, *pod napisem*; *np.* = *na przykład*; *i t. p.* = *i tym podobne*; *r. p.* = *roku Pańskiego*; *p. o.* = *pełniący obowiązki*; *ś. p.* = *świętej pamięci*; *b. p.* = *błogosławionej pamięci*; *z p. i.* = *z powiaszowaniem imienia*; *l. p.* = *liczba pojedyncza*; *pp.* = *przypadek*; *złp.* = *złoty polski*; na dokumentach: *M. P.* = *miejsce pieczęci*; *Pp.* = *per procura*, *z polecenia*; *P. S.* = *post scriptum*, *po napisaniu*; *P. P. S.* = *polska partja socjalno-demokratyczna*; *muz.*: *p.* = *piano*, *pp.* = *piuissimo*.

† *P'* w. p. *Fe.* <Dźwn.>

Pa w. dziec. I. *spać*: Jak przygraj, to nie pa. Prz. (= *jak muzyka, tany, to nie spanie*). 2. (z odpowiednim gościem) *wyraz pożegnany*: Pa Bozi!

× **Pablacz**, a, lm. e p. **Pawlacz**.

[**Pabronki**, ów, bhp.] p. **Pobronek**.

1. **Pac**, a, lm. e. **Pacuk**, **Bac** prow. *gatunek wielkich szczurów*: Wpóśród tej ciszy hajże pace, i szczury, i myszy hulać po nim! Od.

2. **Pac!** w. *nasładowy odgłos, wydawany przez coś upadającego na płask, klap! bęc!*: Spałem... wtem pac! coś mnie w nos uderza. Fred. A. <Dźwn.>

1. [**Paca**, y, lm. e, **Peca**] mul. *masa gliny urobionej ze słomą, pecyna*; *zacier*, *zacierka*, *rajbetka*: Budować w pace (= *urobioną glinę ze słomą kłaść na ściągany pod topór*). Chałupy w pace (= *lepianki budowane pod topór, czyli [w jasłóczy mur]*). Pola między słupami ulepiają pacami. Zdr. [**Paćka**].

2. [**Paca**, y, lm. e] Dostać na pacę = *dostać uderzenie różgą lub trzcinką na dłoni*: W szkole biją na pacy (= *dają łapy*). <Nm. Patsche>

× **Paca**, y, lm. e p. **Pacyka**.

[**Pacać**, a, a] p. **Pacnąć**. <Od Pac!>

[**Pacafoły**, ów, bhp.] *rodzaj kłusek, przygotowanych z utartych surowych ziemniaków, zarobionych z młaką i gotowanych na mleku*. <P>

[**Pacalowało**] przys. od **Pacalowały**, *pucołowato*.

[**Pacalowały**] p. **Pucolowały**.

[**Pacambuł**, a, lm. y] p. **Facambuł**.

[**Pacanie**, a, bhm.] *czynność cz. Pacać*.

Pacanka, i, bhm.?: *Bawił ś. pokątnie w pacankę z obydwoma młodemi panienkami*. Lam. <Od Pacać>

[**Pacanka**, i, bhm.] *słonina przysmażona nad ogniem*.

† **Pacepić**, i, il *trapić, dręczyć, dokuczać, nękać, męczyć*. Troc.

† **Pacepienie**, a, bhm., *czynność cz. Pacepić*.

Pacer, a, lm. rzy *zuchwalec*: Na podchody, na wabia, na zasiadkę ostatni chyba *P.* odważy ś. naładować strzelbę śrutem lub loftkami. <Por. Nm. patzig>

Pach, u, lm. y I. [P.] *zapach, woń*: Żaden *P.* wdzięczny, żadna rozkosz już mi nie jest miła. Prot. Dodać psu do jedzenia słoniny dla pachu. Ani pachu (= *ani odrobiny, ani krztwy*). 2. *posp. szczypła, miuch*: *P.* tabaki 3. *myśl* p. **Czuch**. <PACH>

1. [**Pach**, u, lm. y] p. **Pak**.

2. [**Pách**, a, lm. y] p. **Pas**: Dostaniesz pachy! <Zgr. od Pas>

Pacha, y, lm. y, [**Paha**] I. *dotek pod ramieniem pomiędzy pierwszą a barkiem, pod pachą, pod pasze, pazucha*: *Dołki pod pachami, alae*. Perz. Smród z potu pod pachami. Żebra od pachy zaczęte kończą ś. na słabiznie. Troc. Wziąć co pod pachę. Troc. Nosi książki pod pachą. Nie bierze kapelusza na głowę, lecz pod pachy kładzie. L. Na cóż to nieść pod pachą, co głowy ozdoba! L. [Tak go prowadzi jeden brat pod jedne pachy,

drugi brat pod drugie pachy]. Porwali mię pod pachy anioły stróże moi. Niem. (= pod ręce, pod ramiona). Wziął ś. pod pachy i gwizdał. Oss. (= pod boki). Odzienie mu ś. popruło pod pachami. Surdut pije go pod pachami. Zrobił mi ś. wrzód pod pachą. 2. [P.] = a) *ramię*. b) *miejsce zeszyte w guni góralskiej od bioder popod rękaw*. 3. p. **Pachwina**: Brodzi Polifem śródkiem morza, a pach mu woda nie dochodzi. Koch. J. Śnieg upadł po pachy. Pot. [Nabawić ś. w pachę choroby] = dostać *ruptury*. 4. †P. przen. *wybrzeże, zatoka*: Achaja z pachą Malejską. Fal. 5. †P. przen. *dziura, dołek, fuga*: Wewnątrz sztuk obwodowych koła porobił trzebia pachy dla ramion. Sol. 6. †P. *skrzydło, bocznaj pawilon budynku*: Budynek piękne ma pachy. Troc. 7. †P. a. †Pach *miejsce w lesie, gdzie wyrębiają drzewa*: Pachy wyrabiane. Troc. 8. *połowa sąsiedka, przedzielona od drugiej klepiściami, zapole, zastronek, zasiłek*: [Jedną pachą leży żyto, drugą pszenica]. 9. *jedna z dewir w wale koła młyńskiego, w które ś. uprawia krzyż*: Pachy w kole młyńskim dla ramion. Troc. 10. [P.] *cztery bale na wiatraku, tworzące kwadrat wpisany w koło młyńskie*. 11. *bud. miejsce próżne ponad grzebieniem, między wsporą sklepienia a ścianą, jak jest w sklepieniach kolebkowatych, baniastych, wogóle we wszystkich, w których łożysko na nieprzerwanej podstawie jest umieszczone*. Pódez. Zdr. **Paszka**, [Paszeczka]. <PA(CH)>

1. **Pachać, a, ał I**. [P., Pahać] = a) *mieść, zgarbić*. b) *pracować ciężko*. 2. †P. *orać*: P. ziemię. Troc. 3. †P., [P.] *broić, popelnić, wyprawić, wyrabiać, stwarzać, dokazywać co, dopuszczać ś. czego, pozwalać sobie na co*: Dokąd, Panie, ludzie, niecnoty wszelkie pachając, na Twoje sądy nie dbając, chlubić ś. będą ze złości? Ryb. W rozkoszach leżąc, na to ś. cale chowali, aby co jedno chcą, pachali. Ryb. Okrutnicy nie przychodzą do starości; kiedy najbardziej poczynają dziwy P., tedy ich Bóg strąca. Damb. [P. grzechy]. Tak grzechy pachają, na śmierć nie dbają. Pśń. 4. bart. *zarzucić naokoło drzewa, np. sznur*. [P. ś.] o co = *kusić ś., wyciągać rękę, ocierać nią o co*. <PACH>

2. **Pachać, a, ał I**. [P.] p. **Pachać**. 2. × P. p. **Pachnąć**: Słoneczko świeci, a pacha jarzeć. Pol.

1. **Pachanie, a, bfm.**, czynność cz. 1. **Pachać**.

2. **Pachanie, a, bfm.**, czynność cz. 2. **Pachać**.

[Pachara, y, lm. y] *sprzeżka, zuchwalec*.

†Pacharzyna, y, lm. y, [Pacharzyna] i. p. **Pacherz**. 2. *mieszek na pieniądze, wacek*, †m. a. c. h. a. r. z. y. n. a.: Nakupował na jarmarku, aż już nakoniec nie było w pacharzynie. P. Koch.

Pachciarka, i, lm. i, × **Pakiarka**, [Pachtárka] i. ta, *co dzierzawi krowy dla nabiału*. 2. *żona pachciarza*. <Od Pachciarz>

Pachciarnia, i, lm. e *miejsce, budynek, gdzie mieszczą pachciarze i utrzymują nabiał dzierzawiony, pacht, mleczarnia*.

Pachciarski, przym. od Pachciarz, [Pachtarzkí].

Pachciarstwo, a, bfm., × **Pakiarstwo**, [Pachtarstwo] *stan, zajęcie pachciarza*. <Od Pachciarz>

[Pachtarzowy] p. **Pachciarzów**.

Pachciarz, a, lm. e, × **Paktárz**, [Pakciarz] *ten, co trzyma pacht, co dzierzawi krowy dla nabiału*. <Od Pacht>

Pachciarztko, a, lm. a *dziecko pachciarzy*. <Od Pachciarz>

[Pachciarzów, Pachtarzów, Pachtarzowy] *należący do pachciarza*.

Pachciarzyna, y, lm. y m. *biedny pachciarz*.

Pachitos, a, lm. y ? : Posłałem dziś pachitosy dla ciebie. Krasin. Od tytoniu i tabaki tudzież od papiefosów, cygar, pachitosów podwyższoną będzie dodatkowa akcyza. <?>

Pachitrop, u, lm. y fiz. *przeprąd służący do łączenia w różny sposób ogniw stosu galwanicznego*.

Pachlonka, i, lm. i bot. (plinia) *roś.* <?>

Pachnąco przys. od **Pachnący**: W salonach P. i strojno. Krasz.

Pachnąć, chnie, chnął a. × **chl**, **Pachnieć**, × **Pachać**, [Póhac] i. *wydawać z siebie zapach, mieć zapach, wonieć*: Kwiatek ten pięknie pachnie. Troc. Ni pachnie, ni śmierdzi. Prz. (= *ni to, ni owo; ni ciepło, ni zimno; obojętny, miękki człowiek*). Z rozkwieconych lip pachły miody. Kon. Przen.: Pachnie mu to = *uści go, uśmiecha mu ś.; ma na to chętkę; bierze go oskoma na to; byśku ślinki na to, łakomy na to; ostrzy sobie zęby, apetyt na to*: Pachnie mu złoto, łakomy na zysk. Mącz. Ociec ma ś. warować, aby syna nie zlecał takiemu, któremuby podwika pachnęła. Głiez. Pachło mu to, co ojeu i bratu. Krasz. Pachnie mi to tak, jakby było dla mnie. Krasin. P. czym = *zalatywać, trącić, oddawać, słyhać, czuć czym*. Pachnie ten proszek anyżem. Troc. Ten kwiatek balsamem pachnie. Troc. Prochem i potem obozowym pachnie. Troc. Kto księdzu służy, woskiem pachnie. Trzt. Najlepiej pachnie, kto niczym nie pachnie. Prz. Przen.: P. czym = *trącić kim, czym, przypominąć kogo, co; zakrawać, wyglądać na kogo, na co*: Pachnie Włochem, politykiem, filozofem, zakrawa włoskiego, pomazał sobie głębę włoszczyzną. Kn. On to plochym pogardza swiatem i cały mądrym pachnie Sokratem. Nar. Zdania Wac Pana nie pachną modą. L. Staroświecko pachnie, to jest staroświeckie jest. Mącz. Tego ś. najwięcej król będzie strzegł, aby prawa jego łakomstwem nie pachnęły. Kosz. Wszystko to podejrzeniem pachnęło i groza. Pot. Sprawa ta pachnęła złym uczynkiem, który gardłem bywa karany. P. cheł. Nauka wszelka podejrzana albo która pogorszeniem pachnie. Birk. Pachnie ta prośba musiem, te refleksje konfesyjonałem. Troc. Pachnie to grubijaństwem. Troc. Pachnie to mieszczaństwem. Troc. Coś od niego złodziejstwem pachnie (= *patrzy mu z oczu, że złodziej*). Cudzoziemcem pachnie. Troc. Przen.: Pachnie co czym = *grozi czym, pociąga co za sobą*. Pachnie to gardłem, kijem, bannieją. Kn. Przelamanie prawa tego gardłem pachnie. Wad. Ta sztuczka, jeżeli nie gardłem, to przynajmniej kajdanami pachnie. L. Ten występek gardłem pachnie. Troc. (Groźąc i pokazując kij, różgę:) Wiesz ty, czym to pachnie! Herezja ta piekłem pachnie. Birk. Skryta mowa czymsi niedobrym pachnie. Górn. Niemalym jednak ta sprawa pachnie zawodem. Otw. Takie zdobywanie szubienicą pachnie. Alb. Między jego żartami są drugie, co szubienicą bardzo pachną. Górn. Żrzy mu z oczu złość, szubienicą pachnie. Mącz. 2. × P. *czuć powonieniem*: Co widzimy, słyszymy, czujemy, pachniemy, smakujemy, dziełem to natury. Krup. 3. bot.: Bez pachnący p. **Lilak**. Drzewo pachnące p. **Wonilan**. Trojajest pachnący p. **Kręczyńska**. Wisnia pachnąca p. **Sliwa**. 4. myśl. (o psującym ś. mięsie zabitego zwierza) *czuchnąć, śmierdzić*. <PACH>

†**Pachmie** przys. *szychem, pchnięciem*: Ukłęk kogo szychem albo P. zabić. Mącz. <PA(CH)>

× **Pachniący pachnący**: Balsam P. gatunek maści, z łagodnie pachnącemi medykamentami zmieszany. Krup. [Na zielonej łące są kwiatki

pachniące. Z pachniącego ziółka wianyski wieceie; jeseceby my, jesece z pachniętsego wity]. <Od Pachnąć>

† **Pachniątszy**, [Pachniętszy] st. w. od **Pachniący**: Mięta czerwona listu ostrzejszego i pachniątszego, niżli pospolita. Syr. <Od Pachniący>

× **Pachnidlarstwo**, a, bhm. *wyrabianie pachnidel, perfumiarstwo*. <Od Pachnidło>

Pachnidło, a, lm. a *rzecz pachnąca, używana przez elegantów przy robieniu toalety, jak mydło pachnące, pomada, perfumy*. <Od Pachnąć>

[**Pachniączki**, ów, bhp.] *gatunek jabłek*. <Od Pachniący>

Pachnieć, e, ał p. **Pachnąć**: Cady Beskid aż pachniał. Pol.

Pachnienie, a, bhm., czynność cz. **Pachnąć** i **Pachnieć**: P., zapach, woń. L.

[**Pachniętszy**] p. **Pachniątszy**: Z pachniącego ziółka wianyski wieceie; jeseceby my, jesece z pachniętsego wity.

[**Pachno**, a, lm. a, **Pachność**] *zapach, woń*: Ją jeszcze pachnem wianek zalatuje (= *czuje zapach wianka*). <PACH>

Pachnolić, u, lm. y min. *odmiana fluorytu NaCa AlF₆. H₂O*. <Gr. páchnō = szron + líthos = kamień>

[**Pachność**, i, lm. i] p. **Pachno**: Wróć ś, dzieweczyno, do ogrodu mego, tam ś. napachasz ziela majowego. — Oj cóż mi przyjdzie z tej to pachności?

Pachnotka, i, lm. i bot. (perilla) *roś. z rodziny wargowycch*. <Od Pachnąć>

[**Pachol**, a, lm. e] p. **Pacholek**: Na Sędzińskim polu stoją dwa pacholu.

† **Pacholarz**, a, lm. e p. **Pacholek**: Uważaj te niecnoty pacholarzów owych, co patrzą cudzych żonek. Klon. <Od Pachol>

Pacholątko, a, lm. a p. **Pachole**: Witając dzieciątko, małe P. Psń.

× **Pacholczenie**, a, bhm., czynność cz. **Pacholczyć**.

† **Pacholezno** przys. z *wielkim orszakiem pacholców, slug, dworno*: Wałą panowie huezno, buńczuczno, P. <Od *Pacholezny, od Pacholek>

Pacholczy przym. od **Pacholek**: Chleb P. Koło pacholcze. Koehan. (= *slużebne*). Przen.: *grubiznalski, przostalski, chamalski, ordynarny, chłopalski, gminny, karczemny*: [Fojt P.] = *przełożony nad pacholkami*. [Prawo pacholcze] = *bractwa kościelne złożone z dzieci i młodzieży*. O cóż ei idzie, że pacholczych komplementów używasz ze mną? L. <Od Pacholek>

× **Pacholczyć**, y, ył p. **Pacholkować**: Nie dlatego, abyśmy znówu mieli P. szatanowi, ale ku służeniu Bogu. Gil. <Od Pacholek>

[**Pacholczyk**, a, lm. i] p. **Pacholek**: Magdalenkę pacholczyki niosą. <Od Pacholek>

× **Pacholec**, lca, lm. ley p. **Pacholek**: Szkapy i pacholec dwa dni nie jedli. Rej. Leda P. przyszedł na zaciąg, kupiono mu konia, to pan towarzysz. Pas. Równie obu występk, pana nikt nie sfuka, a pacholecy przy kozie opiorą hajduka. Nar. <Od Pachol>

Pachole, ćcia, lm. ćta ni. i × m. 1. *chłopiec, chłopiec, wyrostek, podrostek, młodzieniaszek*: Byłem już sobie roste P. Syrok. Idzie sobie P. przez zagony, przez pole; wielki wicher, ulewa, a to idzie i śpiewa. Len. [Oj bo ciebie da uwiedła tych pacholąt (= *mlodziehców*) zdrada. Wyjechał starosta z chartami na pole, zostawił przy dworze maleńkie P., żeby dworu pilnował]. 2. *chłopiec*

do posług; służa: Prosił Lot aniołów: wstąpiecie do domu pacholęcia waszego. Wuj. Kazał wezwać syna jego pacholęcin, które mu służyło do stołu. Biel. M. 3. p. **Pacholek**: P. hetmańskie. Pol. P. dworskie, paż. Troc. Był Dawid u Saula pacholęcim, co broń za nim nosił. B. B. P. z szefelinem za królem na koniu stało. Górn. Konarski, starszy nad pacholęty. Górn. Jan Łaszcz na dworze cesarza Ferdynanda był pacholęciem. Papr. P. wyciągniony siedział. Ótw. S. Zdr. **Pacholątko**, [**Pacholętko**]. <Pa + CHOŁ>

Pacholęctwo, a, bhm. *wiek pacholęcy, chłopięctwo*: Oczy jego omgłily ś. taką czułością, z jaką może niegdyś, w niewinnych dniech pacholęctwa patrzyły na szafir nieba. Orzesz. <Od Pacholęcy>

Pacholęcy przym. od **Pachole**, *chłopięcy, młodociany*: Wiek P.

[**Pacholętko**, a, lm. a] p. **Pachole**: Są tu pacholętka, jak świeczki. <Od Pachole>

[**Pacholica**, y, lm. e] p. **Pacholka**: Postawieciez mu, pacholice, sklenicę piwa.

[**Pacholiczak**, a, lm. i] p. **Pacholek**.

[**Pacholiczek**, czka, lm. czki, **Pacholiczek**] p. **Pacholek**: Wychodzi P., ubrany po francusku. Szaj. Dyć ja jesece nie zbój, nie zbój, nie zbój-nicek, dobry P. Jeseceby óne (konie) da piekniej-se były, żeby P. nie był do nich zgniły. Kiedy pan gospodarz pacholicka budzi, to sie P. u dziewczyny chludzi. <Od Pacholik>

Pacholik, a, lm. i, [**Pacholik**] p. **Pacholek**: Lulaj, lulaj, pacholiku, zabili ci ojca w rynku. W Warszawie na ulicy, hej pili piwko pacholicy. Otwórzcie mu, pacholicy, syroko wrota. Wsiądę na konika, weznę z sobą pacholika. Wszysey do gila: To mi osoba! a ten (słowik) być nie wart za pacholika. Nar. P. dworski. Troc. Ukazało ś. kilku dworzan i małych pacholików. Sienk. Miał on pacholika Rzędziana. Sienk. Każdy towarzysz miał dwóch, najwięcej trzech pacholików, czyli szeregowych. Św.

[**Pacholina**, y, lm. y] *pacholek godzien politowania*: Idzie P., niesie kwarte wina. <Od Pachol>

[**Pacholisko**, a, lm. a] m. i ni. p. **Pacholek**: Jest tam P. kieby zyzna sowa, ja do niego zagadam, ón do mnie ni słowa. <Od Pachol>

Pacholstwo, a, bhm. 1. *slużebnictwo z właściwym sobie charakterem, w którym przebija ś. uniżoność i gburowatość, służalstwo*. 2. *gromada pacholców, orszak slug*. <Od Pachol>

× **Pachol**, a, lm. y p. **Pacholek**: Znać, że ma w eo dufać, kiedy tak dobry P. L. Pocóżby go P. miał zabijać? Sienk. Chwacki P. Sienk.

Pacholeczek, czka, lm. czki p. **Pacholek**: Jesteś i będziesz ehudy P. Boh. <Od Pacholek>

Pacholek, lka, lm. ley a. lkwio; lki, [**Pacholek**], **Pachole** i. × P., † **Pacholarz** *chłopiec, młodzieniec, młodzian, wyrostek, kawaler*: Jam zawsze dobrej myśli, wesół, zdrów P. Birk. [Kej był pacholkiem, a ona dziewczyną. Do noszenia trumny ofiarują ś. sąsiedni gazdowie, jeżeli nieboszczyk był gazdą lub gazdziną, a pacholecy, jeżeli był dziewczką lub pacholkiem. Dziewieczyna rośnie do pacholka, a nie do kółka]. 2. *sługa, służący, parobek, czeladnik, najemnik*, × k n e c h t: Sługę wolnego, za pieniądze służącego, pacholkiem zwiemy. Petr. Kazał ją z komory pacholkom swym wyrzucić. Birk. Kucharze z rożny, pacholecy z obuchy, ciurowie, luźni i wozowe zgraje, wszyscyś tłucli nieprzyjaciela. Jabł. Pierwej piwa ś. napić, potym winem

przyłożył i wsadził pana na pachołka. Sak. K. Pachołcy za panem idą. Troc. [P. plebański]. Posłał po pachołków marszałkowskich. Troc. Pachołkowie miejscy, magistracy, policyjni. Ludzie pod imieniem gołotów, pachołków, obłotków... nie należeli do włóścian rolników. Sur. (=włóścian bezrolnych). Chudy P. = *chudopacholek*, *chudzina*, *biedak*, *hołota*, *hołysz*: Dobrze ś. stało, żem chudy P., żem nie wlaźł na jasny fortuny wierzchołek. Kniaź. Starzy ludzie dobrodziejstwa i od chudych pachołków długo pamiętali. Rej. Panienska ta tak chudy P., jak i ja. Kras. Cale chudy P. i bardzo stratny, stracił 60,000 zł. posagu żony mojej. Mat. 3. *stróż karczemny u Żydów arendarzy*. 4. [P.] *subjekt kupiecki, czeladnik*. 5. [P.] *terminator, uczeń rzemieślniczy*. 6. *giermek, który nosił kopję rycerza; młodzieniec przeznaczony do noszenia drzewca czyli kopji w dawnej jeździe polskiej i mający pod sobą konie na zmianę dla pana*. 7. *żołnierz szeregowy w jeździe i piechocie polskiej; szeregowiec z poczty, czyli czeladzi pocztowej towarzysza*: Żołnierz, P. służyły, bardzo szanowny. Falib. Zb.: Pachołka stawie na Podole. Alb. 8. [P.] *zbojca, opryszek*. 9. [P.] *jeden z uczestników gry w lizski*. 10. w tartaku, drzewo, na którym przymocowana jest piła. 11. a. **Odbój** jeden z dwóch słupków znajdujących ś. po obu stronach wjazdu do bramy, jako zabezpieczenie od uszkodzenia przez wjeżdżające wozy. 12. a. **Knecht słupek** do podtrzymywania obrabianego drzewa znacznej długości. 13. *kołeczek, na który nawijają ś. struna w narzędziu muzycznym, bunt*. 14. *wbijana w ziemię laska, na której umieszczają tablicę mierniczą*: P. jest laska na dole okowana, aby w ziemię wchodziła i na niej miernicza tablica leżała. Troc. Pachołkiem nazywam laskę, na której ma stawać tablica miernicza. Sol. 15. [Pachołki] *dwa słupki w kołotorotku, osadzone pionowo w „stółku“*. 16. fl. *jeden z dwóch słupków przy sztabie a. budzie, służących do przywiązywania szkuty*: Na szkucie pachołki, słupki, przy sztabie i na budzie, które od wręgów wychodzą; dwa przy budzie, służą do przywiązywania szkut. Mag. Flisi, linę za pachołką uwiązawszy, holują. Haur. 17. *gór. ruda ołowiana ziemista, ołowianka*. 18. *rzem. rodzaj balika z rękojeściami po końcach i otworem na mustrę w środku, którym przycręca ś. mustrę prasy*. Zdr. **Pacholczek**, **Pacholik**, [Pacholiczek, Pacholiczak, Pacholczyk]. Zgr. × **Pachol**, [Pachol], Pacholisko, × **Pacholec**. <Pa + CHOŁ>

[Pachołka, i, lm. i, Pacholica] *dziewka dworska, służąca*. <Od Pacholek>

Pachołkować, uje, ował, × Pacholczyć i. *być pachołkiem, służyć za pachołka*: Ten, który pachołkuje drugiemu, wart niekiedy pana swego mieć w postudze. L. 2. *przen. nadślakliwać, czapłkować, kłaniać ś. pochlebiać; płaśczyć ś. przed kim*. <Od Pacholek>

Pachołkowanie, a, blm., czynność cz. **Pachołkować**.

× **Pachować, uje, ował** *zalewać pachem = pakiem, smołą szewską*. Mrong. <Od Pach>

[Pachować, uje, ował] *rozpychać, rozdymać, wzdymać*. [P. ś.] *wzdymać ś., rozdymać ś.*: Się sie na wódzie pachuje. <? Od Pacha>

× **Pachowanie, a**, blm., czynność cz. × **Pachować**.

[Pachowanie, a, blm.] *czynność cz.* [Pachować]. [Pachowanie się, a ś., blm.] *czynność cz.* **Pachować ś.**

× **Pachowaty** *podobny do pachu = paku, smoły, smolowaty, smolisty*. Mrong. <Od 1. [Pach]>

Pachowy, Paszny przym. od **Pacha**, *podpaszny*: Żyła pulsowa pachowa. Krup. Arterja pachowa. Ryszk. Pacierz P. = *drugi krąg grzbiętowy*. Urs. Włosy pachowe (glandebalae). <Od Pacha>

× **Pachowy** przym. od **Pach**: W budach smolowych i pachowych niemało ludzi mieszkające, także ś. rolę bawia. Krzyw. <Od 1. [Pach]>

× **Pachówka, i**, blm. p. **Pak**. Mrong. <Od × Pachowy>

[Pachronie, i, il] *jęć*. <Pa + CHRON. Por. Charna>

[Pachronienie, a, blm.] *czynność cz.* **Pachronie**. **Pacht, u**, lm. y, × **Pakt**, [Pachta] i. *dzierżawa, аренда, ustąpienie na pewien czas jakiej rzeczy korzyść przynoszącej, dla ciągnięcia z niej zysków wzamian za pewne określone zobowiązania*: Owce puszczone w P. zyskowny. Świt. 2. *ceną dzierżawna, oplata za dzierżawę, czynsz, аренда*: P. łązni sto grzywien. [Pachtu mi dawali szesdziesiąt talarów]. 3. a. **Pachciarnia** = *miejscę, budynek, gdzie mieszkają pachciarze i utrzymują nibial dzierżawiony*. 4. × **P., a**, lm. **owie pachciarz, dzierżawca, arendarz**: Oweczarze osepni, pachtownie etc. Vol. <Z Nm. Paecht, z Łć. pactum>

[Pachta, y, lm. y] p. **Pacht**: Wypuścić w pachtę. Oni tu siedzą na pachcie. <p. Pacht>

[Pachtarczyn] przym. od **Pachtarka**. <Od Pachtarka>

[Pachtárka, i, lm. i] p. **Pachciarka**.

[Pachtárz, a, lm. e] p. **Pachciarz**. <Od Pacht>

[Pachtarżki] p. **Pachciarski**.

[Pachtarżowy] p. **Pachciarzów**.

[Pachtarżów] p. **Pachciarzów**.

[Pachtarżtwo, a, lm. a] p. **Pachciarstwo**.

Pachtować, uje, ował, × Paktować *dzierżawić, arendować, najmować, trzymać pacht*. <Od Pacht>

Pachtowanie, a, blm., czynność cz. **Pachtować**. × **Pachuba, y**, lm. y m. p. **Pahuba**. <p. Pahuba>

† **Pachutnica, y**, lm. e *tanczownica, tancerka*: Oóze to za Ryngalla? P. jakowaś, czy eo? Sienk. <Pa + *Chutnica, od Chutny; por. Pochutnywać>

× **Pachwiany** (właściwie: Pochwiany) *tworzący pochwe, do niej należący (vaginalis)*: Błonka pachwiana jądra. Krup. Powłoka pachwiana. Dyk. M. <Zam. *Pochwiany, od Pochwa, z podprowadzeniem pod Pacha, *Pachwa, Pachwina>

Pachwiasty garb: Skóra pachwiasta = skóra cienka, pochodząca z miejsc wątych, z samych końców, z pod pach, nóg i t. p. <Od *Pachwa, Pacha>

Pachwina, y, lm. y i. *przegub między udem a częścią dolną brzucha, pacha, pachy, řdymiona, řstabilizna (inguen)*: Z pozłacanym pasem na biodrach, idącym wzdłuż pachwin i mępiętym nizko wielką kłamarą. Sienk. 2. garb. część skóry od pachwin. 3. *rzeń. mięso z przedniej górnej części tylnej nogi u wołu, in. łata*. <Od Pacha>

Pachwinny p. **Pachwinowy**. <Od Pachwina>

Pachwinowy, Pachwinny przym. od **Pachwina**, řdymionowy: Nerw P. zewnętrzny. Przewód P. (canalis inguinalis). <Od Pachwina>

Pachytrop, u, lm. y *przysrząd, który dozwala łączyć ze sobą druty zwojowe cewek*. <Gr. pachis = krzepki, zsiadły + trópos = zwrot>

[Pacia, i, lm. ie] *śna w czarne i żółte cętki*.

[Paciaczek, czka, lm. czki] p. **Paciak**.

[Paciąg, a, ał, Paćkać] 1. murzać w czym rzadkim (np. błocie, ciście). 2. chciwie jeść pełną kłuskę, dużo jeść. Por. Peekać.

[Paciak, a, lm. i] 1. brudas, niechuj. 2. małe łuste dziecko. 3. lm. kłuski prażone. Zdr. Paciaczek.

[Pacianie, a, bfm.] czynność cz. Paciać.

[Paciara, y, lm. y] 1. zupa maczna na wodzie, zamieszka, mieszanika, kłuski z mąki zalane mlekiem na rzadko; brajka, dziana: Paciarę jedzą z mlekiem, ze stonką lub z masłem. Gaździna ujęła matówkę w dłoń i kręciła nią, jakby robiła paciara. 2. człowiek niezgrabny. <Od Paciać>

[Paciaty, ów, bfp., Paciejoty] jakies ubranie: We winieby cię kapała, w P. cię obwijala. <?>

[Paciejoty, ów, bfp.] p. Paciaty: We winieby cię kapała, w P. powijała. <?>

Paciep, i, lm. i f. †P., a. w lm. i jama, jaskinia ciemna: Skoro wynidzie jego planeta z paciepi, skoro konia dosiędzie. Pot. 2. [P.] pole położone ku północy. <Pa + CIEP/TOP>

†Paciepić, i, ił pogrześć w ciemności, zaciemniać, zasłaniać, nroczyć, ćmić: Już nas noc paciepi. Pot. Co nam za chmura jasny dzień paciepi? Pot. <Od Paciep>

†Paciepienie, a, bfm., czynność cz. Paciepić.

Paciepnica, y, lm. e zool. p. Choinówka.

[Paciepno] pochmurno, mglisto, dżdżysto, wilgotno.

[Paciepny] 1. ciepawy. 2. posepny, słotny. 3. ciemny, zaćmiony, nroczy: Felus podczas P. i chmurny. Pot. Ziele to roście w paciepnym i ciemnym miejscach. Syr. 4. położony ku północy: Pole paciepne. <Od Paciep>

[Pacier, a a. u, lm. y] p. Pacierz.

Pacierpin, u, lm. y bot. (hellonia) ros. z rodziny ostrojęzowatych.

Pacierz, a, lm. e, [Pacier, Pacirz, Paciorz] 1. = a) modlitwa Pańska, Ojcie nasz: Pater w łacinie oćiec, przetoż od pierwszego słowa w modlitwie Pańskiej dano imię u nas pacierzowi. Hrb. Modlitwę Pańską pacierzem zowiemy. Kucz. Nie wiedziałem, czy P. doleci do Pana Boga, co ś. zakrył chmurą. Słow. Jak amen w pacierzu. Prz. (= z pewnością, niechylnie). Nie minie cię to jak amen w pacierzu. [Chłopy szkolni nazywają P. także siedmią prośbami]. b) codzienna modlitwa ranna i wieczorna, złożona z Ojcie nasz, Zdrowaś i Wierzę w Boga: Zmówić, odmówić, umieć P. Klęknąć do pacierza. Potem Ojcie nasz i Zdrowaś i Wierzę, Dziesięćcioro i koronki, a kiedy całe zmówili pacierze, wyjmą książeczki z kieszonki. Mick. Wpadnę do kościoła choć na P. Pacierza nie odmawiał. Kucz. Do świecików błazniństw jak ryba do wody, a do pacierza leniwy. Skar. Starszek wrócił ś. do chatki budzić na wspólny P. jeszcze śpiące dziatki. Nar. Złożył ręce obie jak do pacierza. Mick. Grał ze mną w arcaby, mówili pacierze. Syrok. Jeszcze on zmówi za ciebie P. (= przeżyjcie cię). Wspomnij o mnie i racz czasem zmówić P. za mnie. Mick. Podniósł ku niebu oczy, cicho P. zmówił. Mick. P. ludzi zbliża i do siebie i do Boga. Krasz. Kto P. mówi leżąc, Pan Bóg słuca drzymając. Trzt. Kto nie umie pacierza, niech na morzu płynie. Paszk. Grać z kim w karty na pacierze. Okładał pacierzami najzawziętszych graczy. Syrok. Mów wilku P. i, a wilk woli kozia macierz. Wuj. [Iś do pacierza a. na pacierze] = iś do księdza na egzamin

z pacierza przed ogłoszeniem zapowiedzi. Prowadzą do pacierza oboje młodych. [P. djabelski] = P. mówiony nawspak. [P. z łatami] = P. przekręcany, z niepotrzebnymi dodatkami. Gm.: Parszywe a. robaczywe pacierze = cicho, bojaźliwie wypowiedziane przekleństwa; mamrotanie. Odmawiać parszywe pacierze = mamrotać, zlorzeczyć, przeklinać, wymyślać po cichu. Umieć co jak P. (= płynnie, doskonale). Uczyć ś. Alwara na pamięć i jak P. recytować musiano. L. On to jak P. mówi (= bez zajęcia, jak z nut). Przen.: Mówić za panią matką P. (= powtarzać cudze zdania, nie mieć własnego zdania). Za panią matką P. Prz. Nie nie umie, chyba za panią matką P. zmówić. L. Pan synek P. za panem ojcem powtarza. L. Przen.: Powiedzieć komu P. Kn. (= nagadać mu, natrzeć mu uszu, powiedzieć mu kaczanie, perorę, reprimandę). Dam ci P.; usłyszysz pacierz = łajanie, strofowanie. Kn. Przen.: czas potrzebny na zmówienie pacierza: Niemasz dwóch pacierzy, jak tu był. L. (dopieruteńko). W kilka pacierzy później wróciła z oznajmieniem, że wszystko gotowe. Sienk. [Nie wysło i pacierza, wiazi Kaśka do izby. Zabawiłam ś. w karczmie ino P.] c) przen.: Pacierze = modlitwy odmawiane codziennie o jednej porze: Dzwonią na pacierze (= na Anioł Pański). Dzwonią na pacierze rano, wieczór na pozdrowienie Panny Marji. Kn. Pacierzami kapłańskimi zowią ś. godziny kanoniczne, które duchowni wyższych święceń z brewjarza odmawiać obowiązani. Kras. A. Nosi wiadrami wodę ze strugi, a idąc P. łaciński śpiewa. Syrok. Żadnego dnia nie opuścił bez zmówienia pacierzy, officium zowiemy. Birk. Pacierzy kapłańskich albo nie mówi, albo nie swego czasu mówi. Birk. Poszłyby raczej choć w odwieczere, różanych wianków mówić pacierze. Zabł. Do śpitalu babie, do pacierzy. Prz. Klepać pacierze. d) przen.: Pacierze kapłańskie = książka, w której są pacierze, brewjarz: Ręką na P. bili. Birk. e) × P. przen. każda wog. modlitwa. L. 2. przen. = a) a. Paciorek, Paciorka, [Paciórka] gałka w koronce, w różańcu: P. albo paciorek jeden mu upadł. Kn. Pendent tego pasa pacierzy 19, w każdym 3 dyjamenty. Niem. W jednym pacierzu dyjamentu nie dostaje. Niem. [Co ś. we środku pacierza znajduje? — Dziura]. b) [Pacierz] koronka, różaniec: Kupił białe pacierze. Pacierze, paciorki, na których ś. modlą, koronka. Kn. Korona albo pacierze u pasa mu wisiały. Warg. Pacierze bursztynowe. Biel. M. Pacierze gagatowe, koralowe, kryształowe. Goł. c) † Gałki albo pacierze wonne ku noszeniu przy sobie dla woni. Sien. 3. [P.] kregosłup, kość pacierzowa: Zepsucie pacierza. 4. anat. = a) p. Krag: Pacierze szyi. Krup. P., na którym głowa spolega, nazywa ś. pacierzem unoszącym, atlas. Perz. Wpóźdłu grzbietu idzie kość, z wielu kostek złożona, które od podobieństwa zowią ś. pacierz. Kluk. b) † Pacierze p. Kregosłup. Kirch. 5. wiośl. deska dema ciągnąca ś. od rufy do nosa łodzi, jako jej osnowa. Zdr. Paciorek, Pacioreczek, [Paciorek, Pacioryszek]. <Z Łć. Pater (noster)>

[Pacierzować, uje, owa] modlić ś. (o Żydach). <Od Pacierz>

[Pacierzowanie, a, bfm.] czynność cz. Pacierzować.

Pacierzowy 1. przym. od Pacierz: Jeśli my odpuścimy dłużnikom naszym, tak właśnie brzmią w sobie słowa pacierzowe, i Pan Bóg nam odpuści. Hrb. 2. anat. tyczący ś. pacierzy (kregosłup): Stos P., kolumna pacierzowa p. Kregosłup. Rdzeń a. mlecz P. = biel pacierzowa, świeczka. Zwierzęta

pacierzowe = *zwierzęta łęgowe, łęgowce*. <Od Pacierz>

Pacierzówka, i, lm. i, Kilówka wiośl. *łódź, mająca za osnowę przez całą długość jedną deskę, czyli pacierz*: P. bezramienna a. nasadnia = P. o *dulkach krótkich, prostych, z czopem dulki, osadzonym w klamburcie*. P. ramienna a. odsadnia = P., *mająca ramiona sterujące po bokach, a na nich dulki*. <Od Pacierzowy>

Pacierzyczka, i, lm. i bot. i. p. Niezapominajka. 2. p. Gąsień. 3. p. Lepnik.

[**Pacieszny**] p. **Paczesny**. [**Paciocha, y, lm. y**] *mieszanina, melanż (np. z grochu i kapusty)*. <? Od Paciać>

Paciorczek, czka, lm. czki p. Pacierz i Paciorek: Ukradnie dziewczynka pacioreczki w kramie, byleby sprzedający nie widział, zganiono jej nie będzie. L. <Od Paciorek>

Paciorcznik, a, lm. i bot. p. Kwiatotrzcina.

Paciorek, rka, lm. rki i. p. Pacierz: a) Dla ciebie dosyć jeszcze teraz znowić tylko choć jeden P. w domu L. Przy pacioru kłęzął. Moraw. Jako więc po P. do mnie przychodziła, skoro z swego posłania rano ś. ruszyła. Kochan. Chodząc po ogrodzie, paciorki odprawował. Haur. Daj Boże, aby ładajako odprawujące ś. paciorki nasze wagę miały. B. B. [Jezusieчку, paciorki Ci polecam] (= *pacierz Ci ofiaruję*). [Przyjść do kogo na P.] (= *na chwilkę*). [Ja pójdę na P., a ty paś dobrze]. b) Paciorki głogowe na sznurek nawdziewane. Syr. Nie dostaje mi jednego paciorka do pacierz, zginął mi, upadł mi. Kn. Zginął mi P. z koronki. Troc. Pacierze, paciorki, na których ś. modlą, koronka. Kn. [Paciorki mowne] = *do odmawiania*. Paciorki mamy w ręku, abyśmy różańca świętego nie zmylili. Birk. Modlić ś. na paciorkach. Troc. Paciorki poświęcone z odpustami, a. razej przęgnane. Troc. c) × P. = Kregosłup. Kireh. 2. a. **Paciorka koralik, perelka a. ich imitacja, nawlekane na nitkę jako ozdoba na szyję, a. służące do wyszycia niemi wzorów na tkaninach**: Kupił swojej dziewczynie paciorki na jarmarku. Paciorki szklane, lakowe, bursztynowe. Paciorki pełne a. dęte czyli dętki. Sznurek, nitka a. biczek paciorków. Pantofelek wyszywany paciorkami. Oczko drobne jak P. Mick. Przen.: P. na rosale = *oczko, oko*. 3. bud. p. **Jagódka**: Paciorki, zdobina w kształcie pereł nawleczonych na nitkę, spotykana na prętach, prątkach i obręczkach. Zdr. **Paciorczek**. <Od Pacierz>

Paciorka, i, lm. i i. p. Pacierz i Paciorek. 2. [P.] część międlicy do otlukiwania konopi. 3. w lm. a. Paciorki bot. = a) p. Modligroszek. b) Paciorki a. Paciorki fruktowe p. Kwiatotrzcina. <Od Paciorek>

Paciorkowato przys. od **Paciorkowaty**: P. osadzona pęcherzyki rośliny. Sł. wil.

Paciorkowaty, × Paciórkowaty, × Paciorkowy podobny do paciorki, *kolankowaty*: Korzeń P. (kiedy na jego włóknach wiszą węzły nakształt paciorki). L. Skorpjon jako pajak jest, ale ogon ma P. Troc. <Od Paciorek>

Paciorowiec, wca, lm. wce i. rodzaj bakterji układających ś. wzdłuż nakształt paciorków. 2. bot. p. Modligroszek. <Od Paciorkowy>

Paciorkowy i. przym. od Paciorek: Robótka paciorkowe. Matl. 2. × P. p. **Paciorkowaty**: Korzeń P. L.

× **Paciornik, a, lm. cy ten, co wyrabia paciorki a. co handluje niemi**: W hucie szklanej P., który przy kaganku ze szkła robi i wydyma perełki

z rurek rozmaitego szkła kolorowego, co nazywają dętki. Mag. <Od *Pacior, Pacierz>

[**Pacioryszek, szka, lm. szkii**] p. **Pacierz**: Ten P. skuteczny był. Kon. <Od Paciorek>

[**Pacierz, a, lm. e**] p. **Pacierz**: Stoi dzieucha w komorze, opadły jo paciorek.

Paciorecznikowate rośliny bot. (cannaceae a. marantaceae) rodzina przyrodzona roślin kwiatowych jednoliściennych. <Od Paciorecznik>

Paciorecznik, a, lm. i, Paciorecznik bot. p. Kwiatotrzcina.

[**Paciórek, rka, lm. rki**] i. p. **Pacierz**: Pobożnie znowicie P. Mick. 2. a. [**Paciórka**] *paciorek; drobny koralik*: Paciórki mowne = *koronka, różaniec do liczenia odmówionych pacierz*.

[**Paciórka, i, lm. i**] i. p. **Paciorka. 2. p. Pacierz**: Główna jak napařtek drobna, oczko drobne jak P. Mick.

Paciórkowato przys. od **Paciórkowaty, paciorkowato**.

Paciórkowaty p. Paciorkowaty.

Paciórkowiec, wca, lm. wce bot. i. p. **Modligroszek. 2. (cystoseira) roś. z gromady wodorostów, z rzędu morszczyń, z rodziny morszczyńcowatych. <Paciórkowy>**

[**Pacierz, a, lm. e**] p. **Pacierz**: Ludzie w pare paciery wykopali on rów. Stoi panna na górze, opasana w paciery. <Z Pacierz>

[**Paciuk, a, lm. i**] *prosię, świnią, podświniek, wieprz (szczeg. tuczony)*.

Pacjencja, i f. blm. cierpliwości, wykrzyknikowo: P.!= *cierpliwości!* L. 2. × P., lm. e *mniska = szkaplerz na habicie*. Kn. <Łć. patientia>

Pacjent, a, lm. ci i. chory w opiece lekarza: Nie gwałt czyni lekarz, gdy pacjentowi swemu wywinioną z stawu rękę z niemalym jego bólem naciąga. Smotr. Często doktor sam nie wie, co z pacjentem począć. Perz. 2. × P. ten, co ś. z kim prawuje, co potrzebuje adwokata, klient: P. żaden podczas ustępu przytomnym być nie ma. Vol. Rolniczy stan przekłada prawnik, gdy mu z kwitem, chcąc rady, we drzwi stukła P. przed świętem. L. Pacjenci, mający dawniejszy trybunał blisko, z Kujaw a. z Prus ciągnąć musieli. Kit. <Z Łć. patiens, 2 pp. -ntis = cierpiący>

Pacjentka, i, lm. i forma ż. od **Pacjent**.

Packa, i, lm. i i. [P.] = a) palka (np. do ubijania kapusty w beczce). b) klapka do zabijania much. 2. × P. p. Pacyka. <Od Pacnąć>

Pacnąć, enie, enął a. [ci], Baenąć, nied. [Pacąć] i. uderzyć na płask, chlapnąć, klapnąć: P. kogo w pysk. L. 2. paść na ziemię, klapnąć, chlapnąć. <Od 2. Pac>

Pacnięcie, a, blm., czynność cz. Pacnąć.

[**Pacok, a, lm. i**] *czterofenigólcu (dawna moneta pruska)*.

Pacówka, i, lm. i bud. *niepalona cegła, wyrobiona z domieszczeniem szezki lub paździerz*. <Od Pacuchy>

[**Pacuhy, ów, blp.**] *pacuhy, klaki, gorsza włókna lnu, pozostałe przy czesaniu na szwalce*. Zdr. [**Pacuszki**].

[**Pacuk, a, lm. i**] p. **i. Pac.**

[**Pacul, a, lm. y**] *zawiniątko*: Przynieście P., to wás bede racuł.

[**Pacuszki, ów, blp.**] p. **Pacuhy**.

[**Pacwa, y, lm. y, Paczwa**] i. *licho, kaduk, bies, żyj duch*: Tam do pacwy! Czy cie P. nadała? 2. grzech, polusa. 3. *wyrzaz obelgi*.

[**Pacwić się, i ś., il ś.**] *pastwić ś.*

[**Pacwienie się, a ś., blm.**] *czynność cz. Pacwić ś.*

Pacyficznie przys. od **Pacyficzny**.

Pacyficzny p. **Pacyfikacyjny**.

Pacyfik, u, blm. 1. ocean *Spokojny, Wielki*. 2. kolej żelazna z *New-Jorku do San Francisco*, łącząca ocean *Wielki z Atlantykiem*. <Łć. pacificus = czyniący pokój>

Pacyfikacja, i l. blm. *uspokojenie, załagodzenie, usmierzanie*: P. kraju (szczeg. zaburzeń, rozruchów w kraju). 2. *układy o pokój, przywrócenie porządku, spokoju drogą układów*. <Łć. pacificatio>

Pacyfikacyjny przym. od **Pacyfikacja**; **Pacyficzny**: Sejm P. Ł. (= *zebranie dla zawarcia pokoju*).

Pacyfikał, u, lm. y l. *naczynie złote a. srebrne do schowania świętości w kościele katolickim*. 2. *krzyż, dawany wiernym przez kapłana do ucałowania przy wyrażach: pax tecum*: Przy mszy krzyże a. pacyfikaty całować dają. Pim. <Śr. Łć. pacificalis>

× **Pacyfikator**, a, lm. *owie ten, co uspaka, usmierza; dawca pokoju; jednacz, pośrednik, rozjemca*. <Łć. pacificator>

× **Pacyfikować**, uje, ował l. *robić starania o pokój, robić układy*. 2. *nakłaniać kogo do zgody*. <Łć. pacificare>

× **Pacyfikowanie**, a, blm., *czynność cz. Pacyfikować*.

Pacyk, a, lm. i bil. *partja kregielkowa ogólna, grana na bilardzie w kilka osób*.

Pacyka, i, lm. i l. a. × **Paca**, × **Paeka** *deszczulka podługowata, wązka, z rękajecią pod spodem, służąca mularzowi do wypróbowania wapna, narzucanego na mur, zaclerka, tarka*. 2. *zaprawa z wapna, zmieszanego z piaskiem, gipsem, a. z cementu, którą mularz tynkuje*. <Od Paenać>

Pacykarz, a, lm. e pog. l. *mularz*. 2. *teatr. aktor źle malujący ś. źle, niedbale charakteryzujący ś.* <Od Pacyka>

× **Pacykować**, uje, ował *obrzucać mur pacyką, tynkować, wyprawiać mur, tarkować*. P. ś. *teatr. niedbale, nieumiejętnie malować twarz farbami tłustymi*. <Od Pacyka>

Pacykowanie, a, blm., *czynność cz. Pacykować*. **Pacykowanie się**, a s., blm., *czynność cz. Pacykować ś.*

[**Pacyna**, y, lm. y] p. **Pecyna**. Zdr. [**Pacynka**]. [**Pacy ryce**] *nasładowanie bicia (w zagadce)*: Przysed dwójniak, P. czworniaka (= *przyszła kobieta, wybita kota*).

[**Paczapka**, i, lm. i] *narzędzie do czepiania wiader z wodą przy ich noszeniu, sądy*.

1. [**Paczek**, czka, lm. czki] p. **Paczka**: Z kieszni dobył mały P. Chodź.

2. [**Paczek**, czku, blm.] p. **Pak**.

Paczenie, a, blm., *czynność cz. Paczyć*.

Paczenie się, a s., blm., *czynność cz. Paczyć ś.*

Paczepla, i, lm. e bot. (mentzelia) *ros. z rodziny ożwiowatych*. <?>

† **Paczesi**, i, blp. p. **Pacześ**. <p. **Pacześ**>

Paczesie, a, blm. p. **Pacześ**: *Konopie, które od wyprawy czyli czesania odchodzą, paczesiem zowiemy*. Przędz. <p. **Pacześ**>

[**Paczesny**] p. **Paczesny**: *Płótno konopne po 19 do 21 groszy, paczesne po 15 i 16 groszy*. T. K. Hanka narządziła pod oknem warsztat i przeciągała P. wątek przez płochy. Reym. <Od **Pacześ**>

Paczesować, uje, ował *len, konopie = oczyszczać po raz czwarty, czesać szczytkę z szczeciny, (lla oddzielenia paczesi*. <Pa + *Czesować, od CZOS>

Paczesowanie, a, blm., *czynność cz. Paczesować*.

Pacześ, i, blm. ż., **Paczesie**, † **Paczesi**, **Paczosy**, **Paczoski** l. a. [**Pakop**, **Pakopie**, **Paklopie**] *włókna lnu a. konopi, oddzielające ś. przy czesaniu szczytkę po raz drugi, zgrzebie delikatniejsze, cieńsze wyczeski; klaki lniane, poplątane włókna lnu, osmyczy ny, paklak, pakłak*. 2. *nić z tych włókien, przędziwo średniej wartości, otrzymywane z włókien lnu, znajdujących ś. pod klakami lnu*. 3. × P. p. **Pacześnina**: *W drzewie zmokłym utkana P. dym leniwy puszcza*. Koch. J. <Pa + CZOS>

[**Pacześkowy**] *cieńszy od płótna paczesnego, zgrzebnego*: *Płótno pacześkowe*. <Od **Pacześ**>

[**Pacześnica**, y, lm. e] p. **Pacześnina**.

Pacześnina, y, lm. y, [**Pacześnica**, **Pacześ**] *płótno domowej roboty z nić, wyprzedzonych z paczesi, cienka zgrzebnina*.

Pacześny, **Paczesny**, [**Pacieszny**, **Paczesny**] l. *robiony z paczesi; grubszy i rzadszy, niż konopny, a cieńszy i gęstszy, niż zgrzebną (o płótnie)*: P. obrus. Troc. **Pacześna** przędza. Troc. [**Pacześne** płótno]. *Życie swoje rachował od czasu, kiedy go matka zaodziała pacześną (oktusą i powiedziała: Pódź! pódziemy na służbę. Ork. Jakżeś mi elustkę dała, z pacześną (oktusą) P. fartuszek (= z pacześnierz)*. 2. [P.] *lepszy i zamożniejszy (o dziewce)*: *Hejże ino, hejże ś niom, s tom dziewczynom pacześnom, coby była sceśliwa, jako kura nieśliwa*. <Od **Pacześ**>

Paczka, i, lm. i, [**Paczek**] l. p. l. **Paka**. 2. *rzecz a. rzeczy jakie upakowane w pewien kształt i związane a. oklejone, pakiet, pęk, paczek; pakunek, rzecz w opakowaniu, zawiniątko*: P. tytoniu, tabaki, cykorji. *Odnieś paczkę na pocztę*. P. listów, papierów (= *plik*). P. zapalek = *pudełko zapalek*. P. papierosów = *pudełko papierosów*. 3. [P.] = a) a. [**Peketele**] *towary przemykane*. b) w lm. *pnie joltowe porznięte w kawałki (długości gontów*. 4. *Cztery paczki = rodzaj pasjansu*. 5. *przen. żart. gro- no, kółko, towarzystwo, kompanijka*: *Jesteśmy paczką ludzi w bardzo miłe przymioty zaopatrzonych, lecz których myśli i upodobania rozwinęły ś. w kierunku wcale odmiennym*. Orzesz. *Była nas tam cała P. Pójdziemy tam całą paczką*. 6. *hut.*: *Paczki, pakiety blachy, po wyciągnięciu blach ze sztorców, z dwóch, trzech, czterech do dwunastu sztuk tylche jedna na drugie układane i po rozgrzaniu w piecu żarowym przepuszczane między walcami dla otrzymania blach coraz cieńszych*. Łab. *Pęk, paczka, pakiet, kawałki żelaza, półwyrobów pudłowych, w pęki związane i w piecu spawalnym do białości czyli gorąca spawalnego ogrzane; poddają ś. pod walec i między niemi wyciągają*. Łab. 7. *teatr. kilkanaście spódniczek muślinowych, tarlatanowych i t. p., razem zszytych, używanych przez baletnice*. 8. *woj. zbiorowy wystrzał żołnierzy, ogólna salwa*: *Na komendę: „paczki!” szybkość ognia ś. podnosi*. Górs. Zdr. **Paczuszka**. Zgr. **Paka**. <Zdr. od **Paka**>

Paczkarz, a, lm. e l. *ten, co robi a. sprzedaje paczki*. L. 2. [P., **Paczkówó**] *defraudant, przemytnik, kontrabandzista*. <Od **Paczka**>

[**Paczkówó**, **woza**, lm. **wozy**] p. **Paczkarz**. <**Paczka** + ***Wóz**, od **Wozic**>

Paczkowy przym. od **Paczka**. *Hut.*: *Hartowanie paczkowe (gdę ś. hartuje żelazo w paczkach posypanych lub osłoniętych ciałem ziemistym, proskami, tłustościami, ostruzynami rogu i t. p. Łab.)*.

Paczmag, a, lm. i = **Paczmag**: *Chodził dla hurskiego stroju w paczmagach*. JGr.

Paczoski, ów, blp. p. **Paczosy**: *P. konopne cienkie*. Syr. *Gdzie niedostatek jest bawełny,*

Iniane P. na to miewają. Pim. <Pa + *Czoski, CZOS>

Paczosy, ów, blp. p. **Pacześ**. Zdr. **Paczoski**.

Paczta, y, blm.] p. **Poczta**. <Z Poczta>

Paczula, i, blm. roś. *południowo-azjatycka, silna woń wydzielająca, z której liści wysuszonych i pomietych wyrabiają pachnidła*. Zdr. **Paczulka**. <?>

Paczulka, i, blm. p. **Paczul**.

Paczulowy przym. od **Paczula**: Zapach P. Ziele paczulowe.

Paczuszka, i, lm. i p. **Paczka**: Wrócił z miasta, obładowany paczkami i paczuszkami.

Paczwa, y, lm. y] p. **Pacwa**.

Paczyć, y, y] i. *wypaczkać, wykrzywić, robić wickrowatym, koślawić, gurbić, skrecać*: Wilgoć deski pacy. 2. przén. *wylercać, przekrecać, wyszpocac, fałszować*: P. myśl czyją. P. umysły, pojęcia = *wyprowadzić je na bezdroża, balamucić, macić; przewracać w głowie*. P. ś. i. *wychodzić z pewnej formy, wykrzywić ś., krzywić ś., koślawić ś., pęcznić, gurbić ś., robić ś. wickrowatym, krecić ś.*: Deska, aby ś. nie pacyła i padała. Troc. 2. przén. *schodzić na bezdroża, macić ś.*: Pojęcia ś. pacya. <PAK>

Paczyna, y, lm. y i. × P. a. [**Pajezyna**] *wiosło duże (szczeg. tratwowe)*: Od każdej pojazdy i pacyzny po groszy trzy i pół cta wodnego. Wej. Wystąpią z okrętów wszystkie trzymające pacyzną żeglarze. Bud. Z dębiny naczynili pacyzn swoich, styr uczynili z kości stoniowej. Bud. Wyrodkowi nie więcej pomoże zaeność familji, jedno jako po morzu żeglującemu pług, a po ziemi chodzącemu P. Baz. Od sta pacyzn złoty. Vol. 2. bot. (chloroxylon) roś. z *rodziny międlinowatych*. Zdr. **Paczynka**. <? PAK>

× **Paczyna, y**, lm. y p. **Pecyna**.

Paczynka, i, lm. i p. **Paczyna**.

Paćka, i, lm. i] p. i. [**Paca**].

Paćkać, a, a] i. p. **Paćkać**, [P. ś., **Baćkać** ś.] *peckać ś.; babrać, cedzić, maczać coś w płynie jakim*: Nieskorne żydowsko paćka ś. długo z tym miodem i dopióro niewiara posed utocy. 2. *walać, brudzić*. 3. *maczać*. Przen.: *śle malować, pisać, babrać, gwazdać*. 4. *lepić z gliny*.

Paćkanie, a, blm.] czynność cz. **Paćkać**.

Paćkanie się, a ś., blm.] czynność cz. **Paćkać** ś.

× **Pad, u**, lm. y i. **padanie, padnięcie, upadek**: Rzeczy, które mają P. własny przyrodzenia swego. Kosz. Za padem z konia nastąpiła żółta niemoc. 2. *mór, pomór*. Sł. wil. 3. *spadek, spad wody, wodospad*. Sł. wil. 4. *dolina głęboka, padół*. Sł. wil. 5. *śląd, trop zwierzęcia*: Idą psy za zajęciem, jedni śródkiem za samym padem albo śładem, drudzy po tę i owę stronę padu, na wiarę tych, którzy śładem idą, choć sami o padzie nie wiedzą. Ostror. 6. [P.] *rak (zwierzę)*. <PAD>

Padą (przez prędkość) zam. *powiatu*.

Padaczka, i, blm. *choroba* (= łac. epilepsia), [niezbędna, brzydnieca, tłuczenie], *choroba św. Walentego, łpaduch, wielka choroba, łkaduk, × padlica, łBoża kaźń*: P. historyczna a. macinnicza p. **Historyczny**. Świętego Walentego niemoc, wielka niemoc choroba, (epilepsja), padaczka niektórzy mówią. Męcz. Miłościwy pan może z gniewu padaczki dostać. Gliń. <Od Padacć>

Padaczkowy (epileptiformis) *do padaczki podobny, zbliżony*: Kureze padaczkwate. <Od Padaczkowy>

Padaczkowy przym. od **Padaczka**, *epileptyczny*: Wietrzyk P. (aura epileptica) *zapowiadający napad padaczki*; i powiew padaczkowy, mro-

wie padaczkowe: Obład P., obłakanie padaczkowe p. **Obład**. <Od Padaczka>

1. **Padacć, a**, a] p. 2. **Paść**. P. ś. i. *rozpadać ś., pekać, rozstępować ś., rwać ś., krajać ś.*: Usta ś. padają. Gdy na bydłach skóra ś. padała. Haur. Opoki ś. padają. Groch. Kto po raz pierwszy na wiosnę zobaczy bociana, powinien usiąść na nogach, aby ś. w lecie nie padały. Padały ś., jako struny, żyły stargane gwoźdźmi, i święte ś. ciała za ciężkich młotów uderzeniem rwado. Ody. Pada ś. ziemia pod krzywoprzysięcą. Troc. Za-garnęli wielką liczbę ryb, tak iż ś. sić ieh padała. Rej. Niemoc głowy padająca. Sien. Rusznica przesadzona ś. pada. Troc. Gorące dni nastawają, suche role ś. padają. Kochan. Ptastwo i zajęce marzy, ludzie także marzi, ziemia ś. padała. Mat. Niewyschła deska ś. pada. Troc. Pada ś. sklenica od gorąca. Troc (= *trząsku*). Przen.: Sereuby ś. P. od wielkiej żałości. Kotak. Serca ieh z gniewu ś. padają. Koch. J. Żalobliwie płakali, a prawie ś. padają serca ieh. Rej. Ciesz ś., Polsko, niechaj ś. żłość od żalu pada. Nar. 2. [P. ś. a. **Padacć**] *dostawać krost, wrzodów, ropieć, jątrzyć ś.*: Dotknięcie padaleca sprawia, że ciało pada ś. czyli jątrzy. 3. × P. ś. *padacć przed kim, stać ś. do stóp czyich, bić czołem*: Dokoła pada ś. tłum wyskoczny służby. Pol. <PAD>

2. [**Padacć, a**, a]] posp. *powiadać*: No dyć sprawiedliwie padasz. Ork. <P(owi)adać>

Padalcowy p. **Padalcy**: Padalcowego najadłszy ś. jadu, jaszczurzym zębem przyjdzie do upadu. Chr.

Padalcy, Padalcowy przym. od **Padalec**: Głowa padalca. Troc. Z padalczą rzeszą same ś. łechące Eumenidy cieszą. L. <Od Padalec>

Padalec, lca, lm. lce i. a. **Wrzeciennica**, [**Ślepak, Lipezak**] zool. (anguis fragilis) *gad śligo-waty, zwierzę kregowe do rzędu jaszczurek należą-ce*: Milezy, jak P. Stryjk. Bom zawsze deptał was, czepiające ś. nóg padalec. Sow. Będziesz po żmijach bezpiecznie gniewliwych i po padal-cach deptał niecierpliwych. Kochan. Giedymin głuchy, jak P. Stryjk. (- *jak pień*). 2. a. [**Padawiec, Padawica**] = a) *najmniejszy gatunek żmii pospolitej*: P., zwyczajnie bierze ś. za żmiję, ja-dem i żłością bardzo groźna. L. Kleopatru umarła z ukąszenia padalca, którego sobie przysadziła. L. Bardziej ś. mnie jako padalec chroni. Lubom. (= *jak psa wściekłego*). b) *człowiek gwałtowny, złośnik*. <Od *Padaly, PAD>

[**Padalica, y**, lm. e, **Padaliczne**] i. *wszystko, co wyrasta z nasion samosiewnych, szczeg. żyto, które samo wypada z kłosów, wychodzi i dojrzcwa*. 2. *owoc niedojrzały, spadły z drzewa*. <Od *Padaly, PAD>

Padalickowy podobny do **padalczego**: Padalickowe oko hijeny. Sł. wil. <Od Padalec>

[**Padaliczne, ego**, blm.] p. **Padalica**: Wszysey w polu, a i ja stąd wprost na P. pójde. Jez.

[**Padaliczny**] i. przym. od **Padalica**, *samosięny*: Nie jest to znak zwyczajny, ale P. Po zbiorce oziminy rodzą ś. nieraz jeszcze w następnym roku padaliczne zboża, które nie gorsze bywają od sianych. Pol. Na polach zajałowiałych zboże padaliczne gdziegdzie porastalo. Krasz. Wzięta ś. nie wiedzieć skąd, wyhodowała ś. w stepie mlekiem dum i mlekiem kwiecia, wyrastającego z posiewów padalicznych. Jez. Po padalicznym roku schodzi gęsto dziewanna. Pol. (= *w którym obficie wyrasta zboże padaliczne*). 2. *z nieprawego łoża, nieprawy*: Dziecko padaliczne (= *bękart*). <Od Padalica>

× **Padalina**, y, lm. y p. **Padlina**. Sł. wil. <Od **Padac**>

Padanie, a, blm., czynność cz. **Padac**. Fiz.: Kąt padania. † Kąt padłości p. **Kąt** pod 14).

Padanie się, a ś., blm., czynność cz. **Padac** ś. [**Padanki**, ów, blp.] *jagody, które same opadły*. <Od **Padac**>

[**Padawica**, y, lm. e] p. **Padalec**: Ej to wściekła P., taka náremná, co bićda do nij przystąpić.

[**Padawiec**, wca, lm. wce] p. **Padalec**.

[**Pad'ku mój!**] *wykrzyknik w razie nagłego odebrania wieści nieszczęśliwej*.

× **Padlica**, y, blm. p. **Padaczka**: Św. Walenty patron chorób i padlicy. <**PAD**>

Padlina, y, blm., × **Padalina**, × **Padło** i. *ścierwo, ściervo, zdechle zwierzę, zdechłina*, × *zdechłizna*: Kruk padliny przydrożnej niesyty. L. 2. × P. posp. pog. *istota niedołężna, gnuśna, do niczego*. Sł. wil. <Od **Padły**>

× **Padło**, a, lm. a p. **Padlina**: P. wietrzac, wilk gdzieś wyje. Kupy gnoju, różne padła i inne brudy. Hoł. <Od **Padły**>

† **Padłósć**, i, blm. p. **Padanie**: Kąt padłości. Jak. J. <Od **Padły**>

Padłożerca, y, lm. y *zwierzę padłożerne* (np. sęp, hijena). <**Padło** + **Zerca**>

Padłożerny *żywiący ś. padliną, ściervożerny*. <**Padło** + **Zerny**>

Padły *który padł; zdechły*: *Zwierzę padłe*. <Od 2. **Paść**>

[**Padna**, y, lm. y] p. **Panna**.

× **Padnienie**, a, blm. p. **Padnięcie**: Oblecenie włosów a. P. Ocz. <Od 2. **Paść**>

Padnięcie, a, blm., × **Padnienie** czynność cz. 2. **Paść**.

[**Padol**, a, lm. e] i. p. **Padól**: Na padolu świata błąkający się. 2. *nazwa psa*.

† **Padolina**, y, lm. y p. **Padól**: Na ziemskiej tu padolinie. Troc. <**PAD**>

Padolisto przys. od **Padolisty**.

Padolisty, **Padolowaty** *pełen padolów*.

Padolny, **Padolowy** przym. od **Padól**: Wszystkie nędra rozpaczna tych padolnych stworzeń zaszła mu chmurą przed oczy i stanęła obrazem krzyżującym przed jego myślą rozplakaną. Ork. Wyjechałem broną padolną w nocy. Leop. Dzieciąteczku, kwiatku polny, kwiatku lilji padolnej. Groch. <Od **Padól**>

† **Padolek**, lka lm. lki anat. p. **Jądro**. <Od **Padól**>

Padolowato przys. od **Padolowaty**.

Padolowaty, **Padolisty** i. *podobny do padolu*. 2. *pełen padolów*.

Padolowy p. **Padolny**: Pászce przy rzekach, przy padolowych miejscach, nizinach i t. d. Haur. <Od **Padól**>

Padometr, u, lm. y p. **Pedometr**. Sł. wil. <Zam. **Pedometr**, przez sld. do **Padac**>

[**Padować**, uje, owa] p. 2. **Paść**: Król Sobiecki kazał wszystkiemu wojsku krzyżem P. Padują liście na wszystkie strony.

[**Padowanie**, a, blm.] czynność cz. **Padować**.

Padól, ólu, lm. óly i. a. † **Padolina** *dolina głęboka, nizina*: Świat jest padolem płaczu. Troc. Na niskim tu padole. Troc. Do Ciebie na tym padole płaczu wdychamy. Skar. Zstań się na ten P. płaczu. Skar. Chwała bądź Bogu na wysokim niebie, a ludziom pokój na niskim padole. Kant. P. płaczu stanowią jakby ciąg doliny Józefatowej. Hoł. Z nieba na ten P. wygnani, izali nie zstąpili na rogoz z kobierca? Nagł. Ziemskie

padoly. L. Przyszli są aż do padolu gromnego i oglądali ziemie. B. Sz. (vallis botri). 2. a. [**Padol**, **Padól**, **Padól**] = a) *dolina, nizina, wądoł, wąwóz*: Przy jednym padole, przy jednej dolinie siedzi tam landwera. Nie bójta ś. pana, bo go podziobała na padole kania. b) a. [**Dól**] *mała studzienka z wodą używaną tylko do pojenia bydła*. c) p. **Podolek**: Nabrałabym złota chochy dwa padoly, gdyby mnie matula puściła do swej komory. <**Pa** + **DOŁ**>

† **Paduch**, a, blm. p. **Padaczka**: Ten, który kaduk abo P. miewa. Wuj. <**PAD**>

[**Paduch**, a, lm. y a. **owie**] = a) *zbrodzień, lotr, nikiemnik, nie wart, że go święta ziemia nosi*: Jodźmy w imię Boże na te złe paduchy. Rej. Ci paduchowie, uczniowie samosatańsey i arjańsey. Białob. Cóż wdy czynisz, żółto brzuchu, marnie ożarły paduchu? Rej. P., nikiemny człowiek, któremu szkoda ziemi, na której stoi. Mącz. Wdy ty nieszczęsny paduchu, wszystko myślisz o tym brzuchu. Kórecz. b) [P.] *złotziej*. <**Pa** + **DUCH**>

† **Paducznik**, a, lm. cy *chory cierpiący na paduch a. padaczkę, epiletykę*. <Od ***Paduk** zam. **Paduch**>

Padwan, a, lm. y i. × P. *piosnka miłosna, śpiew romansowy, erotyk*: Alić coś z dziecina skrzydlasta w leszczynie zaczęła P. krzyceć o mojej dziewczynie. Zim. Nuci z uciészną Sałą padwany dziewicze. Nar. Dwa chóry panien, trzeci z młodzieńców zebrany idą spieszo z muzyką, z tańcami, z padwany. Zim. 2. † P., † **Padwana** *rodzaj tatica*: Stracił on tam maszkarcę i zmyli padwana, bo nasza parochja nie na to nadana. Rej (= *spuści z tonu, zwiesi nos na kwintę, straci humor*). Zdr. **Padwanek**. <Od nazwy miasta **Padwa**; Włos. padvano>

† **Padwana**, y, lm. y p. **Padwan**. <p. **Padwan**>

Padwanek, nka, lm. nki p. **Padwan**: Danilku, nie owcami twój P. pachnie. Zim.

Padyszach, a, lm. ówie, **Padyszah** (z Prs. *padyszah*) *tytuł władcy tureckiego i perskiego, cesarz, najstarszy sultan*: P. nie ma takiej krzewiny w sadzie rozkoszy w Stambule. Mick. O gór **Padyszahu!** Mick. <Z Prs. *pad* = opiekun + *szach* = monarcha>

Padyszah, a, lm. ówie p. **Padyszach**.

† **Padzenie**, a, lm. a *upadek, ruina*. Ps. flor. <Od 2. **Paść**>

Padź, i, lm. e i. [P.] = a) *słodka substancja na kwiatach, z której pszczoły miód robią, miódowica, rosa miódowa*. Chm. B. b) *rdza zbożowa*. 2. leśn. *choroba liści wart, brzemie, szpadek, miódunka, rosa miódowa*. <**PAD**>

Paf! w. i. *wyrażający odgłos strzału, puf!*: Pif P! (= *podwójny strzał, strzelanina*). 2. *wyrażający uderzenie, lup!, bęc!, chłast!, chrost!, puc!*: Ja go w piersi P! P! go w szyję. Tremb. <Dźwn.>

[**Pafnięcie**, a, blm.] czynność cz. **Pafnąć**.

[**Pafnąć**, nie, ną] *uderzyć*: Czarna krówka w nos mnie pafnęła. <Od **Paf!**>

Pag. skrócenie = **Pagina**.

× **Paga**, i, lm. i *sapłata*. Glicz. <Łć. *pagina*>

[**Pagac**, a, lm. e] p. **Pajac**.

Pagaj, a, lm. e *wiosło murzynskie*.

[**Pagaj**, a, lm. e] i. *coś niezdarzonego, malego, kulfon; ciasto zakalcowate*: Baby ś. (= *ciasto*) nie podarżyły, same pagaje! 2. (o dziecku) *berbeć, kulfon, malec, żaba*.

× **Pagament**, u, blm. *kawałki srebra*. Biel. M. <Łć. pagamentum>

Pagina, y, lm. y, × **Paina** *stronica*, *strona* w książce, *kajecie*, na arkuszu: Na teje paginie powiadasz, że... Pim. <Łć. pagina>

Paginacja, i, lm. e **sposób**, w jaki *numerowana stronica* w książce a. *zeszycie*, *liczbowanie*, *numeryacja*: Dzieło składa ś. z dwóch części, z których każda ma oddzielną paginację. Książka ta nie ma paginacji. Wiszn. <Od Pagina, niby Łć. paginatio>

Paginować, uje, **owal** *numerować stronice książki*, *zeszytu*, *liczbować*, *foljować*.

Paginowanie, a, blm., *czynność* cz. **Paginować**.

Pagoda, y, lm. y i *świątynia buddyjska u Indusów*, *Chinczyków* i *innych ludów południowej Azji*. 2. *bożyszcze hinduskie: potworna figura z ruchomą głową*: Kłaniała ś. jak P. chińska. Bał. 3. *moneta wschodnio-indyjska rozmaitej wartości w różnych miejscach*. 4. w lm. *rodzaj rękawków z perkalu a. musłimu, dla zakrycia rąk, przy sułeniach z szerokimi rękawami*. <Prs. putkèdè>

Pagodyt, u, lm. y min. p. **Agalmatolit**. <Od Pagoda>

[**Pagorek**, rka, lm. rki] p. **Pagórek**: Przyjechał pod P., konie nie mogły wyciągnąć. <Pa + *Gorek, GOR>

[**Pagować**, uje, **owal**] *wozić ś. na kogo, instygować*, *zab* na kogo *zostrzyć*: Pagował go przed panem, żeby go zgubić.

[**Pagowanie**, a, blm.] *czynność* cz. **Pagować**.

× **Pagór**, a, lm. y p. **Pagórek**: Błękitnieją we mgłach pagóry, błędnie zachód złotopióry. Kon. Co chwila szerokie pagóry (wodne) zapadają ś. pod siebie, przapaści dźwigają ś. w górę, wydymają w kopuły. Dąb. Kwirynałny P. Chodk. K. [Ty rudawski dworze, stoisz na pagórze]. <Pa + GOR>

† **Pagóra**, y, lm. y p. **Pagórek**: Przykra P. Biel. <Pa + Góra>

Pagórczasto przys. od **Pagórczasty**, *pagórkowato*.

Pagórczasty p. **Pagórkowaty**. Sł. wil. <Od Pagórek>

† **Pagórczysto** przys. od **Pagórczysty**. L.

† **Pagórczysty** p. **Pagórkowaty**. Troc. <Od Pagórek>

Pagóreczek, czka, lm. czki p. **Pagórek**.

Pagórek, rka, lm. rki i. a. [**Pagorek**], × **Pagór**, † **Pagóra** *nieznaczna wyniosłość ziemi regularnej formy*, *wypukłość ziemi zaokrąglona*, *górką*, *wzgórek*, *wzgórze*: P., mierna ziemi wyniosłość. Wyrw. Pagórki są to małe, tak na równinie, jako też na wzgórkach i górach położone, po większej części okrągłe wzniesienia. Łs. Lasy, pagórki, pola nieośnieżone okiem. Nar. Na pagórku wyniosłym, we brzożowym gaju stał dom porządny. Mick. Myśl.: Jechać na pagórki na jałowce = *odbywać wycieczki myśliwskie ze smyczą chartów*. 2. anat. = a) (promontorium) *wzniesienie w miednicy tam, gdzie ś. styka kręgosłup z kością krzyżową*, × **pagórek** kuprowy, **przygórek** kości krzyżowej, **górką** kości kuprzastej czyli świątynie, **wzgórze** miednicy. b) P. a. **wzgórek** łonowy, **łonny**, **wzgórek** nadkrokowy, **wzgórek** Wenery, **górką** łonowa, **porostek** a. **kosmaczek**, **górką** Wenery, **hak**, **obrodnica** (mons Veneris). Zdr. **Pagóreczek**. <Pa + *Górek, GOR>

Pagórkowato przys. od **Pagórkowaty**.

Pagórkowatość, i, blm. rz. od **Pagórkowaty**.

Pagórkowaty, **Pagórczasty**, **Pagórczysty**, † **Pagórczysty** *pełen pagórków*; *podobny do pagórka*: Sytuacja **pagórkowata**. Min. *Zrażeni nasi przez pagórkowate góry, rozproszeni*. Błaż. *Pasma lekko pagórkowatych wyżyn*. Pol. <Od Pagórek>

Pagórkowy przym. od **Pagórek**: P., **górczysty**. Bobr. *Wysokość pagórkowa*. Troc. *Zioła pagórkowe*. Troc. *Woda pagórkowa*. Troc.

Pagórczysto przys. od **Pagórczysty**.

Pagórczysty p. **Pagórkowaty**: Na południu ciągnęło ś. obszerne, lubo pagórczyste błonie. Sienk.

[**Pagródka**, i, lm. i] p. **Pogródka**. <Pa + Gródka>

[**Paha**, y, lm. y] p. **Pacha**.

[**Pahać**, a, at] p. **Pachać**: On **paha** i **paha**, ale on **wypaha** (= *zaszkodzi sobie*).

[**Pahanie**, a, blm.] *czynność* cz. **Pahać**.

[**Paholiczek**, czka, lm. czki] p. **Pahol**: Janieku, Janieku, sfórny paholiczku, hej ty wiós po borach o kazdym hodniczku.

[**Paholik**, ka, lm. ki a. cy] p. **Pachol**.

[**Pahol**, a, lm. y] p. **Pacholek**. Zdr. **Paholek**, [**Paholik**, **Paholiczek**].

[**Paholek**, ka, lm. ley a. lki] p. **Pahol**.

× **Pahuba**, y, lm. y, × **Pachuba** *nazwa psa gonczego*: P. rusz młody, a ty popraw stary, harap świat woła, a tu hara hara! Bratk. <Por. Ros. paguba = zguba>

[**Paiczyna**, y, lm. y] p. **Pajęczyna**. <Z Pajęczyna>

† **Paik**, a, lm. i p. **Pajuk**: Przed nim szło czterech paików baszynych. Ośw. <Prs. pejlk = lauffer, posłaniec pieszy>

× **Paina**, y, lm. y p. **Pagina**. L.

× **Paiz**, a, lm. e m., **Paiz**, y, lm. e ż., × **Paiza** *krótka tarcza metalowa konnych rycerzy*: P., obrona piersi miedziana. Otw. Stare paize rdza, a nie krwią im na ścianie spluszczały. Wad. P. na ramię przywiązał. P. Koch. Paizem swoim blask daleko ciska. Troc. Pod tysiąc Turków było z paizami. P. Koch. Przechogła go, mówiąc: niech krzyż ten będzie ci miasto paiza. Min. Tyś nasza P., Boże, i obrona. K. G. <Węg. paizs>

× **Paiza**, y, lm. e p. **Paiz**: Głowę obwarował hełmem, a piersi paizą zakrywał. P. Koch. <p. Paiz>

Paj, a, lm. e i. × P., *część*, *dział*: P. jedzenia = *poreja*, *racja*. Pszczoły, blaskiem noża przestraszone, odbiegłszy paj, każda w swą schowała ś. stronę. Karp. 2. [P.] *podział łupu, zdobyczy*. 3. [P.] p. **Pajda**. <Tur. pai = poreja>

[**Paja**, i, lm. e] *gęba*, *pyśl*, *japa*: Otwórz **paję**. Jak mu ś. P. drze (= *jak mu ś. ziewa*).

Pajac, a, lm. e, [**Pagac**] i. *blazen*, *śmieszek*, *trefniś*, *artekin*; *maska komieczna*; *posp. gimnastyk*, *akrobata cyrkowy*, *podwózkowy*. 2. *figurka z tektury a. innego materiału, tak zrobiona, że za ciągnięciem sznurka wyklonywa ruchy rękami i nogami*. <Włos. pajazzo>

Pajacowski przym. od **Pajac**: Charakterystyczne pajacowskie twarze z dużymi nosami. Bał. <Od Pajac>

Pajacowy *należący do pajaca*.

Pajaczek, czka, lm. czki i. p. **Pajak**: Jak pracowity snując ś. P. Słow. 2. [P.] *wzór na pisankach*. 3. haf. *środek gruby, moszący ś. w wyhaftowanej dziurce na promieniach z nici*.

† **Pajacznik**, a, lm. i *odwieczna nazwa miesiąca listopada*. Wiszn. <Od *Pajęczny = Pajęczny>

Pajaczysko, a, lm. a m. i ni. p. **Pajak**.

Pajak, a, lm. i, [**Pajk**] i. a. **Pajęczak**, **Mrowie** zool. (arachnoidea) *przedstawiciel odrębnej gro-*

mały stawonogich. Podział: a) kleszczotki, zaleszczotniki (pseudoscorpionina). b) kosarze, łabuńce (phalangina). c) niedźwiadki (scorpionina). d) roztocze, moliki (acarina). e) solpugi (solifugae). f) spawęczaki (pedipalpi). g) pająki właściwe (arachnina): czteropłucne (tetrapneumones), dwupłucne (dipneumones). h) wrzęchy (linguatulina): Pająki muchy łowią, wnętrzości swoje własne z siebie wytaczając, a z nich subtelne siatki ustawnie działające. Prot. P. jadu szuka, ale pszczoła miodu. Prz. Bodaj wypił pająka, bodaj ś. udawił. Opal. Pająk przedzie, oj przedzie swoje szare włótkienko. Len. P. ś. Matee Boskiej sprzeciwiła, bo chociaż ona przedzie tak cienko, on cieniej snuje swoje krosienko. Czaj. Filut, jak P., co snuł z siebie, rozpostarłszy sieci, czuwa wśród pasm zawiłych, rychło w nie kto wleci. Kras. Przen.: Morwiorodne pająki. Kulig. (=jedwabniki). Przen.: *leciwiarz*: Szczęściem P. był za drzwiami, więc go prosi, więc go sadza; lecz żyd już na mały procent dać pieniędzy ś. nie zgadza. Znany P. kolejowy. 2. zool.: P. morski p. Szkarłupień. 3. P. domowy zool. (tegenaria domestica) *pajęczak dwupłucny*. 4. *świecznik wiszący wieloramienny, zyrandol*: Śkło przedniejsze w grubych sztukach potrzebne do pajaków, luster. Torz. Pozapalałem świece w lustrach i pająku, który na środku wisi. L. 5. [P.] = a) *siedzenie pomieszczone nad dwiema połączonemi małemi łódkami*. b) *przyrząd żelazny półkolisty z haczykami, służący do zaciągania siama na stóg*. c) *paw*. 6. *pow. powóz o bardzo wysokich i cienkich kołach, z siedzeniem wspartym na giętkich deseczkach a. na resorach*. 7. *zł. = a) policjant*. b) *koszula*. c) *łłomok*. Zdr. *Pajęczek*. Zgr. *Pajęczysko*. <?>

Pająkowato przys. od **Pająkowaty**: Straszne, P. wyglądające narzędzia śmierci. Rol.

Pająkowaty, × **Pajęczysty** do pająka podobny. Anat.: Komórki pająkowate = komórki z licznemi odnogami. <Od Pająk>

Pająkowy p. **Pajęczy**. Zł.: P. andrus = *złodziej łłumokowy*.

[Pajcu-bajcu] *aby zbęć, aby aby*: Robić P.

[Pajęzy] p. **Pajęczy**: Pajęzł nitka. W pajęczych sieciach.

1. [Pajęcyna, y, lm. y] p. **Pacyna**.

2. [Pajęcyna, y, lm. y] p. **Pajęcyna**.

[Pajd, a, lm. y] p. **Pajda**.

[Pajda, y, lm. y, Bajda, Paj, Pajd] *kawał ukrojonego chleba, wielka kromka, gion, partyka*: Taki pajdy chleba toby i pies nie zjad, a cöz dopiro pán. Wynieśli chleba pajdę i do tego cztery grosze. Dyg. <?>

Pajdas, a, lm. **owie ucz. przewiśko nauczyciela, niby podobnego do pajdy chleba. <Od Pajda>**

[Pajdować, uje, owa] *ukroić sobie spory kawałek chleba*. <Od Pajda>

[Pajdowanie, a, blm.] *czynność cz. Pajdować*.

[Pajedza, y, lm. e] *wyłłina, włłłina*.

[Pajerka, i, lm. i] *domiczka do kwiatów*. <Z Fajerka>

[Pajęsnica, y, lm. e] = **Opasze**.

[Pajęcza, y, lm. e] p. **Pajęcza**: Gdym meble już wyprzedal, pajęcż mam z gołych ścian.

Pajęczak, a, lm. i zool. p. **Pająk**.

Pajęczenie, a, blm., *czynność cz. Pajęczyć*.

Pajęczenie się, a ś., blm., *czynność cz. Pajęczyć* ś.

Pajęcznica, y, lm. e bot. (palangium a. anthericum) *roś. z rodziny liljowatych*. Gatunki: P. ga-

łęczista (h. ramosum). P. liljowa a. Kosatki (ph. liliago). <Od Pajęczy>

Pajęcznik, a, lm. i = **Omieg** bot. (doronium). <Od Pajęczy>

× **Pajęczy** 1. p. **Pajęczy**: Mysz brytańska a. pajęcza mysz jadowita. Bobr. Od pajęczonego gonu, to jest od pająka na długich nogach obrazonym lekarstwo. Syr. 2. p. **Pajęcżynowaty**. Anat.: Błona pajęcza. Krup. <Od Pająk>

× **Pajęczówka**, i, lm. i anat. p. **Opona**. <Od Pajęczy>

Pajęczy 1. a. **Pająkowy**, × **Pajęczy** przym. od **Pająk**; [Pajozy]: *Pajęcze siatki*. Wuj. (=pajęcżynny). *Miłości, piękności wiernego czciela wodziła przy sobie na nitce pajęczej*. Kor. *Pajęcze przedziwo*. Asn. 2. p. **Pajęcżynowy**: *Koronki delikatności pajęczej*. Orzesz. *Siecią złudzeń usidli pajęcza*. Asn. *Na tkance marzeń pajęczej*. Asn. Anat.: Błona pajęcza. Krup. *Opona pajęcza (arachnoidea)*. <Od Pająk>

Pajęczyć, y, ył *kochankę a. P. ś. z kochanką gm. pisać, obłapić, obmucować*. <Od Pająk>

Pajęcżynon, u, lm. y bot. p. **Naszyniec**.

Pajęcżynna, y, lm. y, [Paęcżynna, Pajęcżynna, Pajęcżyn] 1. zool. *nitki będące wydzieliną specjalnych gruczołów przednich u pajaków; siatka pajęcza*: *Obmieść, zebrać pajęcżynę*. Jak muchy na pajęcżynie, tak na onym jego fałszu więźli. Skar. *Prawa nasze są jako P.: bąk ś. przebija, a na muchę wina*. Kniaż. *Prawo jako P.: bąk ś. przebiję, mucha uwieźnie*. Prz. *Czas na próżności trawisz, gdy z pajęcżynny płótno robisz*. Skar. *Kto kobiety ustrzeże, to na pajęcżynie ś. powiesi*. Krasz. *Cheąc oznaczyć rzecz a. robotę wążł, mówimy, że jest jak P. Wol. (= jak bańka mydlana)*. *Znać, co jest jedwab, a co P. Wad. Gdy Bóg chce, miedzianym murem P. będzie*. Koch. W. *Gdzie Chrystustowa dziedzina, tam murem i P. Skar. Wiek nasz jest jak P. Kołak. Płynię młodość jak woda, ehwiejemy ś. jako trzcina, wiek nasz jako P. Pśń. Mowa twoja drwa i pajęcżynny*. Chr. (=pleciesz głupstwa, jedno drugiego ś. nie trzyma). Przen.: *Muski pajęcżynny, cienie latające przed oczyma, co bywa ze młodości wzroku*. Syr. (=muszki, płatki, zmroczki, cienie). P. na drzewianych różgach zawikłana, z której mszyce, wąsienice ś. rodzą. Kn. P. *latająca*. Troc (=babie lato, babskie, świętomarcinińskie lato). 2. *myśl. = a) sieć cienitka na ptaki*: P., sieć wysoka z cienkich nici zrobiona na łowienie wszelkiego ptastwa. Kluk. *Sieci na ptaki bardzo subtelne pajęcżynny zowią*. Trzye. b) *sieć na grubego zwierza*. 3. *zł. = a) bielizna*: *Obmieść pajęcżynę = ukraść bieliznę rozwieszoną na stryczku*. b) *płótno*. Zdr. **Pajęcżynka**. Zgr. **Pajęcżynsko**. <Od Pajęczy>

Pajęcżyniarz, a, lm. e *zł. złodziej, kradujący bieliznę*. <Od Pajęcżynna>

Pajęcżyniasto przys. od **Pajęcżyniasty**, *pajęcżynowato*.

Pajęcżyniasty p. **Pajęcżynowaty**.

Pajęcżynka, i, lm. i p. **Pajęcżynna**.

× **Pajęcżynny** p. **Pajęcżynowy**: *Pajęcżynne sieci*. Smotr.

Pajęcżynowato przys. od **Pajęcżynowaty**.

Pajęcżynowaty, **Pajęcżyniasty**, × **Pajęcżynysty**,

× **Pajęcżynny** podobny do *pajęcżynny*. Anat.: Błona pajęcżynowata, mózg otaczająca. Perz. (membrana arachnoidea). Powłoka pajęcżynowata. Mózg otoczony jest błoneczką pajęcżynowatą. <Od Pajęcżynna>

Pajęczynowy, × **Pajęczynny** przym. od **Pajęczyna**; **Pajęczy**: Sieć pajęczynowa. Gruczoł P. p. **Gruczoł**.

Pajęczynówka, i, lm. i anat. *jedna z błon otaczających mózg, błona a. opona pajęczynowata* (membrana arachnoidea). <Od Pajęczynowy>

Pajęczyńsko, a, lm. a p. **Pajęczyzna**.

Pajęczysto przys. od **Pajęczysty**.

Pajęczysty 1. *pełen pająków a. pajęczyń.* 2. × P. p. **Pająkowaty**. 3. × P. p. **Pajęczynowaty**: Po tej bylinie jest pawłoka pajęczysta cienka. Syr. <Od Pająk>

Pajętrznica, y, lm. e bł. p. **Pajętrznica**. <Zam. Pajętrznica>

[**Pajk**, a, lm. i] p. **Pajak**.

† **Pajma** p. **Pajmatka**: Miasto pani matka mówicie P. Pśń. <Z Pajmatka>

† **Pajmatka**, i, lm. i, † **Pajma** skrócone z *pani matka*: P. (pani matka) córce każe miluchno nań patrzeć. Brańk. <Z Pań Matka>

† **Pajok**, a, lm. i p. **Pajuk**: P. u Turków są to pokojowi, co na aktaeh i miejscach publicznych pilnują osoby cesarskiej. Kłok. <p. Pajuk>

[**Pajować**, uje, ował] *krzyczeć, wymyślać*.

[**Pajować się**, uje ś., ował ś.] *złobycz między sobą dzielić*: Opryski pajowali ś. <Od Paj>

1. [**Pajowanie**, a, bfm.] czynność cz. **Pajować**.

2. [**Pajowanie**, a, bfm.] p. **Pajowanie** ś.: Nikt zrzęczniejsz od Sawki nie umiał chwilkę pajowania (podziału łupów) podpatrzeć. Rol.

[**Pajowanie się**, a ś., bfm., **Pajowanie**] czynność cz. **Pajować** ś.

[**Pajseczny**] p. **Pejsaczny**.

[**Pajski**] p. **Pański**: Pajskie suknie. <Z Pańskie>

[**Pajskie**, ego, bfm.] p. **Pańskie**: Gospodarz zaczął mu isć na P.

[**Pajstwo**, a, lm. a] p. **Państwo**: Zajechał do pajstwa. Było jedno P. <Z Państwo>

[**Pajszczyzna**, y, bfm.] p. **Pańszczyzna**. <Z Pańszczyzna>

[**Pajta**, y, lm. y] *bróg; szopa na polu*. <Węg. pajta>

[**Pajtas**, a, lm. y] p. **Pajtasz**. Zdr. [**Pajtasiek**, **Pajtasik**].

[**Pajtasiek**, ska, lm. ski] p. **Pajtas**.

[**Pajtasik**, a, lm. i] p. **Pajtas**.

[**Pajtaska**, i, lm. i] *towarzyszka*.

[**Pajtasz**, a, lm. e, **Pajtas**] 1. *towarzysz*. 2. pog. *dzieciak*. 3. a. [**Pajtasz**] *mały chłopak, chłopak, który pierwszy raz spodnie wdział*. 4. *mający krzywe nogi*. 5. *pajac*; człowiek komicznie wyglądający. <Węg. pajtas>

[**Pajtaszenie**, a, bfm.] czynność cz. **Pajtaszyć**.

[**Pajtaszyć**, y, ył] *kanracić się*. <Od Pajtasz>

[**Pajtasz**, a, lm. i a. e] 1. p. **Pajtasz**. 2. *przewizisko mieszczanina; niepoń*.

[**Pajtuś**, a, lm. e] *polajutka*: Szelma Węgrzyn, ajtuś, P. <Zap. zam. Pajtasz>

Pajucki przym. od **Pajuk**: Za mną, przede mną, obok lecają różne stroje, kusi, dłudzy, peruki, pajuckie zawoje. Ejs. <Od Pajuk>

Pajuk, a, lm. i, † **Pajok**, † **Paik** 1. *pokojowiec przy sultanie; żołnierz konny z przybocznej gwardji sultana*. 2. *jeden ze straży utrzymywanej po dworach dla przepychu; pokojowiec magnata, towarzyszący pojazdom konno lub siedzący za powozem a. na koniu z przodu*: Gdy dawniej należało to do okazałej wystawy możnowładców w Polsce, aby ich osoby otaczała i dwory napelniała liczna zgraja służalców, wtędy zwyyczaj wymagał, aby

w tem mnóstwie wystawa była rozmaitych narodów, a gdy mieć właściwie takich nie mogli, brany do usług poddany dawali imiona i stroje tych krajów, z których mieć chcieli; odzwierciany P. Hauryo, ubrany bogato po turecku w zawoju, stawał ś. Turecznym i brał nazwę Hadży, Kiaja, Aga i t. p. Czart. A. Przed srogim marszałkiem sążniste pajuki niosą skórom pamiętne boćkowskie kańczuki. Kras. <Prs. pejł = laufer, postaniec pieszy>

Pak, u, lm. i, **Pakówka**, **Pachówka**, × **Pik**, [**Pach**, **Paka**] *smoła, z której olej żywiczny zebrano, służąca do zalepiania, smoła szawicka*: Wyjmie szpunt z bani pakiem oblepiony. Min. Tynek zrobiony z paku, piasku, tłuczonej cegły. Świt. <Nm. Pech>

× **Pak**, a, lm. i p. i. **Paka**: Nim się przez komorę z pakiem grzechów mych przebiorę. Od. <Nm. Paek>

† **Pak** sp. *zasz, znów*: Dwadzieścia lat było Achazjaszowi, imię P. matce jego było Ałalja. Bud.

1. **Paka**, i, lm. i 1. *skrzynka do pakowania*: P. z rzeczami. P. na książki. Przywieziono fortepian w pace. Skrzyniowe tańde śklane zwykły ś. pakować po sztuk 120 w paki, które ś. nazywają skrzyniami. Torz. 2. p. **Paczka**. 3. [P.] p. i. **Hela**. Zdr. **Paczka**. <p. × Pak>

2. [**Paka**, i, lm. i] p. **Pak**.

3. **Paka**, i, lm. i zool. (coelogenys paca) *zwierzę szuwrowate z rodziny kopytkowycch*. <Łć. pa-ca>

Pakamer, u, lm. y *pomieszczenie na skład towarów; izba z towarem przy sklepie; magazyn z pakami, bagażami i t. p., skład, skarbiec*. <Nm. Paekammer>

[**Pakarz**, a, lm. e] *pedrak, małe dziecko lub zwierzę*.

[**Pakaś**, a, lm. e] p. **Pakaż**.

[**Pakatela**, i, lm. e] *bagatela*.

[**Pakaż**, a, lm. e] 1. p. **Pakaż**. 2. lm. = leke. *towary, pakunki*.

[**Pakaż**, u, lm. e, **Pakaś**, **Pakaż**] *bagaż*.

× **Pakciarski**, przym. od **Pakciarz**, **pachciarski**. × **Pakciarka**, i, lm. i forma ż. od **Pakciarz**, **pachciarka**.

× **Pakciarstwo**, a, bfm. p. **Pachciarstwo**.

[**Pakciarz**, a, lm. e] p. **Pachciarz**.

[**Pakczenie się**, a ś., bfm.] czynność cz. **Pakczyć** ś.

[**Pakczyć się**, y ś., ył ś.] *gromadzić ś., zbijać ś. w kupę*: Owce ś. pakea, jak jes gorące. <? Od 1. Paka, Paczka; por. Pakować>

Pakfong, u, bfm. *stop metaliczny miedzi i cynku z domieszką niklu, nowe srebro, najzylbor, argentań*. <Chiń.>

Pakfongowy przym. od **Pakfong**.

Pakhauz, u, lm. y *wielki pakamer, budowla na skład; magazyn*: Na komorze celnej rozpoczęto wznoszenie nowego pakhauzu. <Nm. Paekhaus>

× **Pakhof**, u, lm. y *komora celna*. <Nm. Paekhof>

Pakiecik, u a. a, lm. i p. **Pakiet**: W małym pakieciuku. Grod.

Pakiecikowy przym. od **Pakiecik**. I.

Pakiet, u, lm. y *wiązanika rzeczy upakowanych i owiązanych, paka, pik*: Otworzył P. i znalazł wszystkie listy. Niem. P. listów. Troc. Zdr. **Pakiecik**, × **Pakietek**. <Nm. Packet>

Pakietbot, u, lm. y *statek pocztowy*.

Pakietbotowy przym. od **Pakietbot**.

× **Pakietek**, *tka*, lm. *tki* p. **Pakiet**: W tym pakietku musi być coś niedobrego. L.

Pakietować, *uje*, *ał* druk. *składać solut*, *płatny od wiersza*. <Od **Pakiet**>

Pakietowanie, *a*, blm., czynność cz. **Pakietować**. **Pakietowy** przym. od **Pakiet**: Żelazo pakietowe. **Pakigła**, *y*, lm. *y* (Pak-igła) tap. *igła do obszywania mebli w rogóże*. <× **Pak** + **Igła**>

Paklak, *u*, lm. *i* p. **Paklak**: Wziąłem paklaku zielonego łokieć 3 i półtory ewierci na materac po groszy 50 i błękitnego na skrzydła łokieć i ewierci półtory. Kud.

Paklakowy p. **Paklakowy**. [**Paklepie**, *a*, lm. *a*, **Paklepy**, **Paklepie** (lm.), **Pakuła**, **Pakule**, **Pakuly**, **Poklepie** (lp. i lm.)] *klaki, wyczesane ze lnu i konopi; najgorsze włókna, odpadające przy klepaniu lnu a. konopi, otoczony lnu a. konopi, osmyczony, zgrzebie*: Siedzy kukła pod paklepiem. P. zdane na wory. Z paklepi, jako niezdatnych do żadnej przędzy, kręcą tylko postronki do uwiązania bydła. <**Pa** + **KLEP**>

Paklepny przym. od **Paklepie**, *zgrzebnny, pakulowy*.

[**Paklepy**, *ów* blp.] p. **Paklepie**. Troc. <**Pak** + **Li**>

† **Pakliby** *jeżeliby, jeżeliby, gdyby*: P. kto swej niewinności i gańby nie dbał oczyścić, tedy podług uzynku swego, jako zasłużył, dostojnie cierpieć będzie. Mac. z Róż. P. kto cudz (= cudzy) chciał wnieć. B. Sz. P. który z was dwóch przeziwił ś. temu... Sienk. A P. też co przypało, tedy to ś. na dobro twoje obrócić musi. Rej. <**Pak** + **Li** + **By**>

[**Paklon**, *u*, lm. *y*] *gatunek drzewa*: Podrzędne gatunki: osika, jesion, P., lipa... Tet. <**Pa** + **Klon**>

Paklak, *u*, lm. *i*, **Paklak** *i. grube sukniisko, proste sukno a. płótno; grubu tkanina z pakul na worki, part*: Suknia z paklaku. Przen.: Ożłowiek z paklaku do bławatu, z kozła do karety przeniesiony. L. Mimo P., mimo złoto, zawsze jednak enota enotą. Kras. 2. *odchód od lnu a. konopi, osmyczony*. <Por. **Pakuly**>

Paklakowy przym. od **Paklak**, *paklakowy, parciany*: Dumę na pana móżnego, choć wiem, że ojeitec jego paklakowe miał odzienie. L.

[**Paklopie**, *i*, blp.] p. **Pakop**: Wzięna wsyćkie te P., co miała z nich przasć, i wpakowała do cebra. <**Pa** + **KLEP**/**KŁOP**>

Pakmajster, *a*, lm. *trowie a. trzy oficjalista na kolejach żelaznych lub na poczcie przyjmujący pod swoją opiekę bagaże do wagonu i zajmujący ś. prawnikowym ich rozwiezieniem*. <Nm. **Packmeister**>

† **Paknię** sp. *zas*. Głosy w. XV.

† **Paknięli**, † **Paknięzli** sp. *jeżeli zas*. Głosy w. XV.

† **Paknięliby** *jeżeliby zas, jeżeli zas*: P. była załoba persona, to jest czysna, jako jest o długi albo ktorekoli rzezy zastawno. Św. z Woe.

† **Paknięzli**, sp. p. **Paknięli**. Głosy w. XV.

[**Pakolka**, *i*, lm. *i*] *kołkoce ubranie głowy*: Na głowie P. ustrojona kwiatami.

[**Pakop**, *u*, lm. *y*, **Pakopie**, **Pakopie**] *i. p. Paczes*. 2. *włókno polednie z przędziwa*.

[**Pakopie**, *a*, lm. *a*] p. **Pakop**.

Pakość, *i*, lm. *i* a. *e*] *i. [P.] złość, coś złego, przykrość, przekora, psota*: Na P. robić (= robić na złość). A ten Twardoski ciągle im robi takie pakoście. Aby mu ten drugi prepinator nie robił pakoście. 2. bot. p. **Brodaczka**. <**PAK**>

[**Pakośnie**] przys. *naopak*, na przekór, na złość: Świekra jej robi wszystko P.

Pakośnik, *a*, lm. *i* f. [P.] *psotnik, przekora*. 2. a. [**Paskudnik**] *choroba krowy, odgcie z krostą na oku*: Krowa ma P. Pocierają bydłu oczy miodem, żeby pakośnika nie zarywało. Pasterze, kiedy ś. było gzi, wołają: Siedzi żaba na ogonie, pakośnika załapuje. 2. † P. lek. p. **Krzyż** pod 15). <Od **Pakość**>

Pakować, *uje*, *ował* *i. ładować starannie, dychtownie; układać, składać w paki; związywać w tłumoki*: P. rzezy. Aksamity jak P. Grod. Pakują pojazd; konie już zaprzężone. L. Przen.: P. wiele pieniędzy w przedsiębiorstwo i t. p. (= *paczać*). 2. *wsadzać, kłaść, paczać, wtlaczać, wciskać*: P. palec do gęby, w nos tabakę, klin w drzewo. 3. *zapakowywać, wtrącać, wrzucać, zasadzać, wsadzać, zamykać*: P. kogo do kozy. Córka jeśli poniosła płamę na honorze, zaraz tę sekutnieć pakują w klasztorze. Tromb. 4. *przen. jeść dużo, łapczywie, picować, sprzątać, zmiatać, ćwiczyć, repetować, palaszować, młócić, futrować, zawijać, ćpić, posp. żart. wsuwać*: Pakuje za czterech. P. ś. i. *pakować, zbierać, zabierać w paki, tłumoki swoje rzezy, szycować ś., zabierać ś. do wyjazdu*: Jutro jadę, i już ś. pakuję. L. 2. *paczać ś., tłoczyć ś., cisnąć ś. w środek*: Nie pakuj ś., bo tu i tak ciasno. Posp.: *ić poważnie, toczyć ś., prowadzić ś., tarabanić ś.*: Pakuje ś. do sali (= *włazi*). P. ś. na wóz, na górę = *digować ś., windować ś., wtlaczać, kwaterować ś., tarabanić ś.* <Od 1. **Paka**>

Pakowanie, *a*, blm., czynność cz. **Pakować**. **Pakowanie się**, *a* ś., blm., czynność cz. **Pakować** ś.

[**Pakowaniec**, *ńca*, lm. *ńce*] *ser*. 1. **Pakownia**, *i*, lm. *e* *izba do pakowania towaru*: Dwuch ludzi odwoziło taczkami cukier do otworu, prowadzącego z pakowni do pakameru. Grusz. <Od **Pakować**>

2. **Pakownia**, *i*, lm. *e* *część browaru, gdzie wlewają beczki pakien*. <Od **Pak**>

Pakownik, *a*, lm. *cy* *gór. dozorca pakowania soli*. <Od **Pakować**>

Pakowny *i. w który można wiele napakować, mogący w sobie dużo pomieścić*: Powóz P. 2. *napakowany, ładowny*: Z tyłu szły dwa wozy dobrze pakowne. Sienk. <Od **Pakować**>

Pakowy *szujący do pakowania, do obwijania*: Papier P. Gór. Gnat P. p. Gnat. <Od **Paka**>

Pakówka, *i*, lm. *i* p. **Pak**. 2. *masz, smoła*: Do 100 łodzi, wywozących potażę, popioły, smołę, pakówkę. Sur. <Od **Pak**>

Pakt, *u*, lm. *a* *i. układ pokojowy*. 2. *układ, umowa, ugoda*: Sam ehan i sultan Gałga, który z nami u Podhajece paktował, cheą paktów dotrymać. Sienk. 3. *punkta umówione, warunki zastrzeżone, rodzaj konstytucji, którą w dawnej Polsce nowy król przed wstąpieniem na tron zaprzysięgać musiał*: Wszakże pakta jeszcze nie wyszły. Dyak. <Łé. *paetum* = rzezy umówiona; *umowa*>

× **Pakt**, *u*, lm. *y* p. **Pacht**. <Nm. **Pacht**>

× **Paktarz**, *a*, lm. *e* p. **Pachciarz**.

Paktować, *uje*, *ował* *i. a. Paktyzować umawiać ś., naradzać ś., układać ś., traktować, porozumiewać ś. o warunki pokoju, rozejmu i t. d.*: Sam ehan i sultan Gałga, który z nami u Podhajece paktował, cheą paktów dotrymać. Sienk. Motowidło namawiał Hohola, by ś. wyrzekł watażki, paktującego z bisurmanami. Rol. Wodzowie i szlachta mieli na ustach jedno słowo: „P.“ Sienk. Zaczęto zaraz P., nim ś. kropała krwi polała. Sienk. 2. *uspakajac, pacyfikować*: Gdy jedna połowa wo-

jewództwa była już dwakroć, druga raz paktowana, więc nastąpi słuszny obrachunek. T. K. <Od Paku>

× **Paktować, uje, ował** p. **Pachtować**: Paktując byldo. Troc. P. od kogo, P. komu. L.

Paktowanie, a, blm., czynność cz. **Paktować**: Należy i paktowania poprobować, bo czasem więcej słowem można wskórać, niżli orężem. Sienk.

× **Paktowanie, a**, blm., czynność cz. × **Paktować**.

Paktyzować, uje, ował p. **Paktować**: W pierwszym popłochu z nieprzyjacielem paktyzowali. Krasz. <Fr. pactiser>

Paktyzowanie, a, blm., czynność cz. **Paktyzować**: Chrześcijaństwo potrzebowało do odniesienia zwycięstwa kilku wieków i wojen oraz paktyzowania i czynienia koncesji. Lel.

[**Pakuła, i**, lm. e] p. **Paklepie**.

[**Pakulał, a**, lm. i] l. powrót z *pakuł*. 2. *człowiek mający włosy rozczochrane, do pakuł podobne*. <Od Pakuł>

[**Pakulany**] przym. od **Pakuła pakułowy**: Postronki pakulane. <Od Pakuła>

[**Pakularz, a**, lm. e] *przezwisko szlachcica wiełuiskiego*. <Od Pakuły>

Pakułasty mający w sobie pakuły: Sznur P.

1. [**Pakule, i**, blp.] p. **Paklepie**: Nalazła w pościeli żabę ususzoną i schowała, w P. zawiąawszy, w świronku.

2. [**Pakule, i**, blp.] *duże myszy polne*.

[**Pakulenie się, a** ś., blm.] czynność cz. **Pakulić** ś.

[**Pakulić się, i** ś., il ś.] *strzępić* ś.: Gdy nitka po zerwaniu jej pakuli ś., to jest wełna.

[**Pakulnica, y**, lm. e] *plótno najgrubsze*. <Od Pakulny>

[**Pakulny**] *pakułowy, zgrzebnny*: Koszula pakulna. <Od Pakuły>

Pakuł, u, lm. y l. *coś zwiniętego nakształt zatycki, naboju, pakunek*: P. do dział. Troc. Pakuły do uszczelniania lub czyszczenia. Pakułami poutykać szpary. Kluk. Promyczki krótkie i powikłane z konopi niezdatne tylko na P. Jak. J. 2. w lm. p. **Paklepie**: Wyczesując len przez druciane grzebienie rzadsze, oddziela ś. pakuły. Kluk. Pakuły weale są na sznury niesposobne. Jak. J. Koi ten chodzi właśnie by na pakulach. Dor. (= *powłóczy nogami*). Jak mu ś. buty rozleza, to je ściąga zajedno, póki nie pójda w pakuły (= *nie zedra* ś.). <? Od Pakować>

Pakułowy, [Pakulany] przym. od **Pakuły**.

Pakuneczek, czka, lm. czki p. **Pakunek**.

Pakunek, nku, lm. nki l. *to, czym utykają, konopacz, szczeliwo*: P. konopny. 2. *to, czym wypakowano okręt, wóz; ładunek*. 3. *łumok rzeczy spakowanych, żuk, bagaż, pakca, tobałek*. 4. *to, w co zapakowano, opakowanie*. 5. *woj. torniester, mantelczak w dawnym wojsku polskim*. Zdr. **Pakuneczek**. <Od Pakować>

Pakunkowe, ego, blm. kol. *opłata za przewóz pakunku, przewoźne, bagażowe, łumokowe*.

[**Pakura, y**, lm. y] *suszarnia*.

Pakwerk, u, lm. i pow. *grube plótno rozciągnięte na ramie i wzmocnione naklejonym papierem, służące jako podstawa do materaców powozowych, do garnirowania*. <Nm. Paekwerk>

1. **Pal, u**, l. × P. blm. = a) *własność ognia, palenie; żar, płomień*: Wiersze te niech lub morze potopi, lub płomień palem pochopi. Petr. b) *plaga na żyto, ziemia, drzewa, zagorzenie, zwarzenie od gorąca*. Mącz. 2. [P.] = a) blm. *drzewo opałowe,*

opał, paliwo: Kmiecie jadą do boru po drzewo dla palu. Zaw. Kominy palem napełnione szumią. Otw. b) lm. e *miejsce na ogień, palenisko w starożytnym piecu bieganym*. <PAL>

2. **Pal, a**, lm. e l. *drzewo okrągłe w końcu zaostrome, jak kół potężny, służące do wbijania w ziemię dla ustalenia gruntu lub utworzenia ścian oporowej, słup*: Pale, które ś. w ziemię biją, dębowe, sosnowe, olszowe. Kluk. Szturmowe pale. Łs. (= *pale przy robotach szachownic*). Bić pale. Budynek na palach. Most na palach. Warg. P. mostowy. Troc. Rzdy palów mostowych. L. P. przed domem dla odwrotu. Troc. P. winny. Troc (= *palik, tyczka*). P. zaostromy. Przywiązać łódkę do pala u brzegu rzeki. Kazał mężobójcę na P. wbić. Skar. Nie zarazem męczennikiem ten jest, któremu gardło wezmą a. którego na P. wbiją. Żarn. Bluznierce na P. wbijają. Świt. Przen.: *kara wbicia na P.*: To dzieło trochę niebezpieczne, jeżeli nie palem, to przynajmniej galerami pachnie. L. Jakiegoś sam godzinę pala, ostrząc jawnie miecz domowy i na tumult trąbiąc nowy. Mias. 2. † P. przen. *miejsce ładowania na statki nad rzeką splawną*: Gdy statki do domu szczęśliwie do pala powróca, Panu Bogu podziękowawszy, co flisom przyjdzie, popłaci. Haur. Szyper od pala ruszył. Oss. Przen.: [Odmówić komu od pala] = *z miejsca, od razu, od ręki, wręcz*. 3. [P. a. Pała] *kół*: Porwał za P. i śmiał nim jednym machem o tego draba. 4. węg.: P. wrzuciono = *gruba żerdź, którą wbijają w środek podstawy młotca przy jego ustawianiu*. Zdr. **Palik**. <Nm. Pfahl>

Pała, i, lm. e *nabrycie z tkaniny, służące do pokrępowania kielicha podczas odprawiającej ś. mszy świętej*: P. ołtarzowa. Troc. <Śr. Łé. pala, palla>

[**Pała, i**, lm. e] p. 2. **Pal**.

Palabra, y, lm. y p. **Palawra**. <Fr. palabre, z Hp. palabra = parabola, przypowieść>

Palacz, a, lm. e, † **Palicz, [Palarz]** *ten, co pali*: a) P., co u pogan palił trupy, *ustor*. Kn. P. wapna. × P. wódek. Troc (= *dystylator*). b) *ten, co pali w piecu i podtrzymuje ogień, hut. sularz*. Królsey palacze coraz więcej drew w on piec przykładali. Wad. P. machin parowych. Łab. P. kotłowy. P. pociągowy na kolei żelaznej (= *opalaający wagony*). W większej wadze jest u nich P. abo stróż, niż kiedy człowiek uczony. Glicz. Przen.: *ten, co jeździ samochodem*: Klub palaczy rozwija ś. nader pomyślnie i liczy obecnie 90 samochodów. P. obstarłował samochód o sile 52 koni. c) × P., † **Pożeżca** *zbrodniarz podpalający budynki, podpalacz*: Gdyby ś. gumno spaliło, tedy czyniący pogrożki wszystkie szkodę nagrodzi, a palacze poszukiwać mu wolno. Cz. Godzien ostatniej wzgardy ów P. kościola Dyany. Nar. Pożeżca a palacze domów... jeśliby do kościoła uciekli, wspomóżenia z tego żadnego nie mają odzierzeć dla tego grzechu głównego okrutności. Stat. w. d) *ten, co pali tytoł, fujczarz*: Namiętny P. <Od Palać>

Palaczka, i, lm. i forma ż. od **Palacz**.

× **Pałać, a**, al p. **Palić**.

Palad, u, blm., **Paladjum**, † **Pallas** chem. *pierwiastek metaliczny z gromady platynowej*, Pd.

Paladjum, w lp. nied., lm. a, ów l. *posążek Prady, który Trojanie, jako świętość, spalił im z mieba, przechowywali, wierząc, że ona jest ich obronicielką od wroga*. 2. *przen. świętość opiekuńcza, talizman, obrona, zasłona od zlega*. 3. p. **Palad**.

<Łć. Palladium, od nazwy bogini Pallady, Pal-las Athēnē>

Paladyn, a, lm. owie 1. *znakomity rycerz, towarzyszający panującemu*. 2. *każdy z dwunastu rycerzy, towarzyszący Karolowi Wielkiemu*. 3. *rycerz sławny ze swoich rycerskich czynów*. 4. *ślodny rycerz, szukający przygód po świecie*. <Włos. paladino, Łć. palatinus>

Paladynizm, u, blm. *charakter, cechy paladyna*: Trać to rycerstwem wysokim, przewyższającym o wiele P. zachodni. Jeż. <Od Paladyn>

× **Paladzin należący do Palady**: Sameście sobie winny, niebogi, boście wy w Paladzinym były fraucymerze. Szymon. <Od Pallada>

Palafit, u, lm. y p. **Napalowisko**.

× **Palameda, y**, blm. *gra w szachy*. <Od nazwiska Gr. Palamedes, jakoby wynalazcy tej gry>

† **Palament, u**, blm. *gatunek materji jedwabnej*. Goł.

[**Palamenter, tra**, lm. trzy a. try] p. **Palameter**. [**Palameter, tra**, lm. try a. trzy, **Palamenter**] *człowiek przemysłny, przebiegły, zdolny, ale próżniak, urwisz, włóczęga, rozpustyk, lekkomyślny*.

× **Palampor, u**, lm. y szal, *który noszą baszowie i znakomite osoby w Turcji*: Wiszą szmaty jego palamporu. Mick.

Palancik, a, lm. i p. **Palant**.

[**Palanica, y**, lm. e, **Palanyca, Pałanica, Pale-nica**] *placok z żytniej mąki, podplomyk*: Częstojuje wódeczką, daje świeżutką palanicę na zakąskę. Słow. Obchodzi ś. pole z palanicą lub pirogiem. Na zakąskę podsuiwał kołacz z pszennej mąki i palanice. Jeż. Por. **Palonka**. <Ukr. palanića>

× **Palanie, a**, blm., *czynność cz. Pałac.*

Palanka, i, lm. i p. **Pałanka**. <Tur. pałankā>

[**Palanka, i**, lm. i] p. **Palenka**. <Od Pałac>

Palankin, u, lm. y *nosze, lektyka ozdobna z daszkiem i firankami, szczeg. w Chinach, Indjach używana jako środek lokomocji*. <Fr. palanquin, z Tur. palān>

× **Palant, a**, lm. y, † **Pilatyk**, † **Pilnik i. palka**, *którą ś. pilka w grze podbija*. 2. *rodzaj gry w piłkę z użyciem takiej palki*: Grać w palanta. Pójdźmy w palanta! Zdr. **Palancik**. <?>

[**Palantować, uje, ował, Palentować**] i. *bić, grzmocić, łomocić, prać, okładać kijem; policzko-wać*: Przed nią stoją pokorni słudzy, a ona ich palantuje. Jął go po łbie, po grzbiecie, po szyi bardzo P. Paszk. 2. *przen. łajać, żyć, wymyślać, besztać na wszelkie sposoby*. Śl. wil. 3. *hałasować, krzyczeć w niebogłosy*. 4. p. **Pałasować**: Mama i córeczki sos i jarzyny nożami palantowały. Orzesz. <Od Palant>

Palantowanie, a, blm., *czynność cz. Palantować*. **Palantowy** przym. od **Palant**: Kij P.

Palantya, y, lm. owie *członek stowarzyszenia ludowego, spisującego w Atenach starożytnych, demagog*: Tezeusz wytypił palantylów. <Od nazwiska ateńczyka Pallas, 2 pp. -ntis>

[**Palanyca, y**, lm. e] p. **Palanica**.

Palarnia, i, lm. e i. *miejsce, gdzie ś. odbywa palenie*: Elektryczna P. kawy. 2. *pokój do palenia tytoniu, fajeczarnia, siumoar*. 3. [P.] *gorzelnia*, *przen. pijak*. <Od Pałac>

[**Palarus, a**, lm. y] p. **Paraliż**: Palarusem zarazony. Do palarusa = *przeleństwo*: Wynosie do palarusa (= do diabła). Idź do palarusa. Idźcie do palarusa z taką radą. Bał. <Przekręcone z Paraliż>

[**Palarusz, a**, lm. e] p. **Paraliż**: Jeżeli łgę, niechbij mię P. naruszył. L.

[**Palarz, a**, lm. e] i. p. **Palacz**. 2. *smoluch, brudas, morus, niechluj*: Chodzi, jak P. (= *jak kominiarz*). <Od Pałac>

! **Pałac, u**, lm. y p. **Podniebienie**. <Łć. palatum>

Palatalizacja, i, lm. e *miękkzenie spółgłosek*: P. ś dosyć słaba. Rozw.

Palatalność, i, blm. rz. od **Palatalny**.

Palatalny jez. *podniebenny*: W ten sposób wymawia wiele osób z Królestwa i: poprzedza je P. spirant. Rozw. Spółgłoski palatalne. Malin. (= *podniebienne czyli miękkie* (np. ś, ź, ń). <Now. Łć. palatalis, od Łć. palatum = podniebienie>

[**Palaty, ów**] *spodnie*.

Palatyn, a, lm. owie 1. w Węgrzech, *namiestnik królewski, najwyższy dostojnik państwa*. 2. w Polsce *Piastowskiej, wojewoda*. <Z Łć. palatinus>

× **Palatyna, y**, lm. y *futerko na szyję*. Zdr. **Palatynka, Palatyneczka**. <Fr. palatine>

Palatynat, u, lm. y i. *godność palatyna*. 2. w Niemczech, *prowinca podlegająca władzy palatyna*. <Od Palatyn>

× **Palatyneczka, i**, lm. i p. **Palatyna**.

× **Palatynka, i**, lm. i p. **Palatyna**.

Palatyński przym. od **Palatyn**.

Palawer, a, lm. y p. **Palawra**: Pod drzewem odbywają ś. palawery, to jest narady starszych. Sienk. <p. Palabra>

Palawra, y, lm. y, **Palawer, Palabra i**. *narada plemion afrykańskich*. 2. *zgromadzenie ś. ich w celu odprawienia nabożeństwa*. 3. *podarunek ofiarowany kacykowi dla ułatwienia układow*. <p. Palabra>

Pałacy i. im. od **Pałic**. 2. *mający własność palenia*: Soczewka wypukła jest szkłem pałacym. Zwierciadła wklęsłe są zwierciadłami pałacemi. 3. *przen. nagły, pilny, konieczny, nie cierpiący zwłoki*: Kwestja pałaca. **Pałacy, ego**, lm. y rz. *osoba przywykła pałic tytoń, palacz*: Przedział w wagonie kolejowym przeznaczony dla pałacych. <Od Pałic>

Pałaczką, i, lm. i i. *palenie, żar, gorączka*: Spiekłość warg, P. ust. Wysp. Czy z kobietami w gorączce opętałeś duszę miłością i w tej momentu pałacze oślepniesz gnaż we własne próchno? Wysp. 2. [P.] *rama dokuczliwa*: Wszykkimem se podarunki dała: jednemu pałaczkę na rękę. <Od Pałaca, od Pałic>

[**Pałacek, ska**, lm. ski] p. **Pałec**: Zabij nam, panie, i gaski, bośmy sobie pokalęczyły pałaski. <Z Pałuszek>

Pałba, y, blm. *strzelanina, wystrzały*: Zahuczała z ręcznej broni P. w towarzystwie wrzasków na pół wojowniczych, na pół modlitwanych. Bww. Otwarto ogień z baterjów i gęsta P. nastąpiła. Bukar. <Od Pałic>

[**Pałca, y**, lm. e] p. **Palica**.

[**Pałcak, a**, lm. i] p. **Palica**.

[**Pałcant, a**, lm. y] p. **Palcat**.

Pałcat, a, lm. y i. a. [**Pałcant**] *pręt, laska, trzcinka, pałeczka, kij*: Popiljusz pałcatem, który w rękę trzymał, króla określił. Kosz. Pałcatem go smarował. Paszk. Aleksander na Bucefale naprzód zlekka jachał, pałcata mu nie ukazując. Warg. Pałcatami z winnej maciey u Rzymian winowajców karano. Haur. P., którym Merkurjusz dusze pędzi. Otw. Już w szkołach zaprawiała ś. niegdyś młodzież na pałcatach, aby później szabłą gromić Tatary. Pałcatów używają do nauki fechtunku. Młodzież na dziedzińcu biła ś. w pałcaty. Mick. Dla zabicia czasu ścinał ś. w pałca-

ty z panem Wołodyjowskim. Sienk. Przen.: Świecisz ś. właśnie ni P. w lichtarzu. Bratk. 2. × P. królewski = *berło*. Mącz. Gdzie teraz jest żelazny P. tyraństwa twójego? Bz. 3. † P. *różdźka, laska czarnoksięska*: Kędy pod ziemią złoty skarb zakryty, on zaraz wyda P. zamieniony, P. ten, który kiedyś Prozerpinie Aeneas w ciemnej oddawał krainie. Koch. W. 4. lek. *trzepaczka kauczukowa używana do miesienia mięśni*. Zdr. **Palcetek**. <Włos. palizzato>

Palcetek, tka, lm. tki p. **Palcat**: Cymbały, narzędzia muzyczne stronami drucianymi pokładane, w które uderza ś. palcatkami. Goł.

[**Palcaty**] p. **Palcasty**. <Od Palec>

Palciarz, a, lm. e *czeludnik krwiewicki robiący palta męskie lub damskie*. <Od Palto>

Palcochodny chodzący na palcach. Zool.: Zwierzęta ssące palcochodne (digitigrada). <Palec † Chodny>

Palcochrzew, u, lm. y, **Jasława** bot. (chirostemum) roś. <Palec † Chrzewo>

Palcołomny grozący połamaniem palców: Palcołomne palce skrzyпка. <Palec † Łomny>

Palcoskrzydły opatrzone skrzydłami złożonemi z błony rozpiętej na palcach: P. nietoperz. <Palec † *Skrzydły. od Skrzydło>

Palcowy, † Palczny I przym. od **Palec**: Kostki palcowe. Nerwy palcowe. Kostek palcowych jest trzydzieści, bo każdy palec ma trzy. Kireh. 2. *na palec grubý lub szeroki*: Jelito dwunastopalcowe (duodenum) p. **Dwunastnica**. <Od Palec>

Palczak, a, lm. i, **Sieromyszka** zool. (chiromys) *zwierzę ssące lemurycate*. <Od Palec>

Palczara, y, lm. y bot. p. **Baobab**.

Palczasto przys. od **Palczasty**: Korzeń dloniasty, dwie podługowate, spłaszczone główki, których spód jest P. podzielony. Jund.

Palczastolistny mający liść postaci palców, rozchodzących ś. z dłoni. <Palczasty † Listny>

Palczasty, [Palcaty], **Palczysty, † Paleczny I** *mający palce, opatrzonej palcami*: Palczaste rękawice. Star. Koło palczaste = *zopatrzone na obwódzie w palce, pionowo do wieńca wprawione*. Koła palczaste albo paleczne, które po wierzchu na czole albo na boku na policzku mają zęby, jak bywają w młynach, w zegarach. Os. J. Wał P. Skorupy palczaste, *belemnites*. Stasz. Linja palczasta = *mająca występy po bokach*. Troc. 2. *podobny do palców rozchodzących ś. z dłoni*: Liść P. Bulwy podzielone na kilka palczastych odnog. Rost. 3. anat. *jakby palcem zrobiony*: Wyciski palczaste (impressionses digitatae) = *zagłębienia podłużne na powierzchni wewnętrznej czaszki*. 4. bot.: Baobab P. p. **Baobab**. <Od Palec>

Palczatka, i, lm. i I. [P.] *rękawiczka o pięciu (nie o jednym) palcach*. 2. a. **Trawa brodatą** bot. (andropogon) roś. z rodziny traw. Gatunki: P. błędoplewa a. Trzcina pachnąca (a. schoenanthus). P. kosmata a. Sobietrawka (a. isehemum). <Od *Palczata (= palczasta), od Palec>

[**Palczyk, a**, lm. i] p. **Palec**: Żona twoja miała syna i sama go zjadła, tylko kawałek palczyka odebrałam. <Od Palec>

[**Palczysko, a**, lm. a] p. **Palec**: Wtyką swoje brudne palcyska w jego złotą tabakierkę. <Od Palec>

Palczysto przys. od **Palczysty**.

Palczysty p. Palczasty: Wał P. z przechodzącymi przez os. jego wielką piórami a. palcami, które podrywają w górę stęporę. Jak. J. Korzeń P. Liście palczyste. L. <Od Palec>

Paldament, u, lm. y teatr. p. **Paludament**.

Palec, lca, lm. lce, [Palic] I. *jeden z pięciu narzędzi chwytanych u ręki ludzkiej*: Palec u ręki ludzkiej: P. wielki p. **Ksiuk**. P. wskazującej, ×skazującej, wskaziciel, †rozeń (index). P. średni (digitus medius). P. pierścieniowy, pierścieniowy, pierścionkowy, serdeczny, ×lekarSKI (d. annularis s. medicinalis). P. mały, paluszek, uszny, uszkowy, [mieziary, miedziany, mizynek, miziniac], †mieziary, †mizynny, †dłubuch (d. minimus s. auricularis). Kiwną palecem. Miała pierścień na palcu serdecznym. Pot. Biskupowi trzy palce, którymi zegnają, uciąć kazał. Skar. Krzywoprzysięstwo dwiema palcami płać. P. cheł. P. u rękawiczki. P. wielki u rękawiczki. Żył sam, jak P. Krasz. (= *samotny*). Goły jak P. (= *jak bizon, jak tyżca, jak turecki święty*). Jak P. nagi. Pot. Oto sam, jako P., chodzi w mroku ciemnym. Pot. Do stołu kompanja była i ku chlebu, sameś, panie, jak P., został do pogrzebu. Pot. Palecem ś. czego tknąć = *dotykać ś. kasek*. Kn. (= *przytulać ś. do czego, pomagać*). Mało palecem tej prawdy jego świętej nie dotykamy. Rej. Palcami grać, igrać, paluszkować. Kn. Palcami sobie przebierać. Kn. Przebierać palcami na piszczałce. Kn. Bóg nam prawie ukazuje palecem sposób do szczęścia. Lat. Patrzącemu ludowi palecem go skazałem. Jabł. Ledwie mu prawdy palecem nie ukazesz, on przecię nie wierzy. Rej. Proroctwa o Panu były jawne, gdyż mało go palecem prawie nie ukazywały. Rej. Chcemy tego słowa Pisma świętego dowieść, a prawie jako palecem ukazać. Baz. Wszysey mu jawną śmierć palcem ukazują. Pśń. (= *jak na dłoni*). Palecem go, jak łakomec i zdzieracza, wytykają. Pir. Palecem go sobie ludzie pokazują, wszysey o nim mówią. Kn. Przen.: Patrzeć na co przez palce = *przez szpary, obojętnie, pobieżliwie*. Przełożeni przez palce patrzy na występki swoich poddanych. Gil. Pan na to z daleka przez palce patrzy, a prawie śpi. Rej. Mniej o to dba a prawie jako drzemie, a przez palce patrzy na przegody jego. Rej. Jako przez sen a jako przez palce patrzył na ich zatwózenie. Rej. (= *nie chciał go widzieć*). Złości drugiego przez palce przeglądać. Wiśn. P. na usciech położył to mało: masz-li źle mówić, zapchnij pięścią całą. Bratk. [P. na twą gębę, P. na twą cnotę, nie będe ci wierzyć, aż będzie ogłoska] (= *zapowiedź*). Ledwie sobie palców nie pogryzł ze złości. L. Kiedy przemówisz, Merkury i Pallas muszą oboje ukąsić ś. w P. Pot. (z zazdrości, żeś ich zakasował). Przen.: Długie palce ma, lgnie mu do palców, smole ma w ręku. L. Umaczać w czym P. = *uszczeniwać z cudzego, pożywić ś. przy czym nieprawnie*. Przedtym dobrze w palec dmuchał, dziś kareta jeździ. L. (= *łepo lizał, był goły*). Zgromadzał, ścisnął, palec oblizował, głodu przymierał. Falib. (= *był sknerą*). Przyłożył mu pięć palców do twarzy. Prz. (= *spoliczkował go*). Palec lizać! (= *smacznie, delicyjnie, rozkosznie*). Co za potrawa! palec lizać! Nie tak wiele, jakoby P. obwinąć. Mącz. † Nie mam tego P. Troc. (= *tylko, ile trzeba na obwinienie palca = ani ździebła, ani krztyn*). Nie kładź palca między drzwiami. Prz. (= *nie wtrącaj ś. w cudze sprawy*). Na cóż to między drzwiami i podwoje P. wrazać? L. Przen.: P. na kogo a. komu zakrzywić = *puścić mu z lekka, okazać mu niezadowolnienie, spojrzeć nań krzywo*: Profesor dziecku nie powinien był palca zakrzywić. Pileh. Holofernes, ujrawszy Judyt, wywołał, aby żaden nie śmiał ani palca

na nią zakrzywił. Wer. By jedno trochę palecem zakrzywiono a. grożono, gotowiliśmy samego Boga odstąpić. Rej. Ledwo na niego P. fortuna zakrzywi, jużci śmierci pragnie. Pot. Rozgniewa ś., by mu P. zakrzywił. Prz. (= *by na niego mucha padła*). Czy kto nań P. zakrzywił, zaraz ś. rzewnie roztkliwił. Jach. Nie da na swego gagatka palca zakrzywić. Gardzie a ni zacz kogo nie mieć, a. jak my mówimy, P. mu przez szpary ukazać, naści kocik. Mącz. (= *pokazać mu figę*). Gromadka ta na palcach imiennie wyliczyć ś. może. Smotr. (= *niełeczna*). [Trzepał pacierz na palcach] (= *rachował pacierze na palcach*). Swe zwycięstwa na palcach rachował. Jabł. (= *dokładnie, żadnego nie opuszczając*). Przen.: Umieć co na palcach = *jak najdokładniej, płynnie, jak pacierz*. Umiął statut na palcach. Pot. Nie dlatego już, że jest ławnikiem, wszystkie prawa na palcach umie. Sz. Wykwintna Francuzka na palcach umie wszystkie artykuły mody paryskiej. I. Ja wszystkie te nauki na palcach umiem. Boh. Znam We Pana na palcach (= *jak zły grosz, do gruntu*). Geografją znam na palcach, każdą prowincją, miasto. Nagł. Mały P. mi to powiedział. Troc (= *domysłem ś. tego*). Nie wysłałem tego z palca. Kn. (= *nie zmysłem; com słyszał, to powtarzam*). Co ludzie powiadają o strachach, tego sobie nie wysłali z palca. Oss. Z palca by przecię nie wysłali tych doniesień? Pot. Próżno palcem ś. kusić, czemu i piędź poradzić nie może. Prz. (= *z motylką na słońce*). Przen.: Widać w tym wyraźnie P. boży (= *wolę, rękę boską, dopuszczenie, zrządzenie boskie*). Dotknął go P. boży (= *sprawiedliwość, kara, ręka boska, gniew boski*). Wszystko na palcu boskim zawisło. Kołak. (= *na wszechmocności, na woli boskiej*). Przen. *miara na płaskość palca*. Sol. Na dwa palce głęboko. Trzye. Na P. szeroko. Tylko od śmierci na trzy palce bywa, kto w łodzi pływa. Koch. W. Ściana na P. osmolona. Pot. Brudu na nim na P. Łódka ciecze, na dwa palcaśmy od śmierci. Skar. Palce u stopy ludzkiej: P. wielki a. paluch (hallux), drugi, trzeci, czwarty, piąty. Palce nożne. Skar. Tak ś. w nogę uderzył, że P. z stawu wytrącił. Warg. Skrada ś. cicho na palcach. L. Podniosłszy ś. na palcach, pogląda do góry. Bardz. Ciekawy, na palce ś. wspinam. Skrzet. Na palcach iść. Mącz. Gdy ś. ku niemu zbliża, na palcach waząc ś., chodzą. Pileh. Przen.: Chodzą koło niego na palcach (= *tańcząc koło niego, obchodzą ś. z nim z uprzedającą troskliwością*). Palecem w bucie kiwać = *pałac zaciętością w skrytości, bojąc ś. okazać jej jawnie*. Żart.: Ma ciekawe palce, bo mu z butów wyglądają. Palec u nóg zwierząt mają te same nazwy, co i u stopy ludzkiej. P. tylny u nóg ptasich p. **Ksiuk**. P. przekładny u ptaków = *dotykający ś. dowolnie zwracać w tył i naprzód (digitus versatilis)*. Jund. 2. *kołek, zęb drewniany na zewnętrznej stronie wieńca koła a. na wale*: Palce na kołach młyńskich, na kołach w manesz. Wał paleczysty z przechodzącymi przez os jego wielą piórami a. palcami, które podrywają w górę stęporę. Jak J. 3. [P.] = a) *część stępy nożnej*: Liwar oparty jest na palcach. b) w lm. *podługowate kliniki do zapinania w sznurówce*. c) Czarci P. = **Belemnit**. Zdr. **Paluszek**, **[Palusiek, Paląsek, Pałczyk]**. Zgr. **Paluszysko, Paluch, [Palczyško]**. <PAŁ>

Palcznica, y, lm. e. bot. l. p. **Paluszniak**. 2. p. **Proso**. <Forma ż. od **Palcznik**>

Palcznik, a, lm. i l. [P.] **naparstek**. 2. bot. = a) p. **Naparstnica**. b) p. **Srebrnik**. 3. mech.

wązkie koło palczaste, np. na wrzecionie koła młyńskiego. <Od **Palczny**>

† **Palczny** l. p. **Pałcowy**: **Kłykieć** P. L. 2. p. **Pałczasty**: **Palczne koło**. Troc. <Od **Palcz**>

† **Pałedra**, y, lm. y p. **Pałedron**. Goł.

[**Pałedran**, u, lm. y] p. **Pałedron**.

[**Pałegraf**, u, lm. y] p. **Paragraf**.

[**Palele**, nieod.] dziec. *kapelusze*.

Pałemka, i, lm. i p. **Palma**.

† **Pałendra**, y, lm. y l. p. **Pałedron**: **Księża rzymsey w pałendrach, w rewerendach chodzą**. Sak. Owego czasu wzięt na siebie rasę podszytą, to jest pałendrę. Steb. 2. *zwierzchnia sukni niewieścia z sulna a. alscamitu, wyszywana haftem srebrnym, podbijana futrem drogim*. <Włos. pa-landrana>

[**Pałedron**, u, lm. y, **Pałedran**], † **Pałendra**, † **Pałedra** *rodzaj sukni księżej, sutanny bez guzików, rewerenda*.

[**Pałendryka**, i, lm. i] *jakas roślina*: **Wije wianki z rutezki i z drobnej pałendryki**. Por. **Koładra**.

[**Pałeneczka**, i, lm. i] p. **Palenka**.

[**Pałenica**, y, lm. e] p. **Pałenica**.

Pałenie, a, btm. l. *czynność cz. Pałiś*: P. roślin i zwierząt, gdy ś. wystawiają na ogień, póki czarnymi nie będą i w wagiel ś. nie obróca. Krum. **Tabaka do żaywania i (tytoń) do pałenia**. Vol. 2. *przen. ból pałący, pieczenie, ogień*: Czuję P. w żołądku. P. w gardle (= *zgaga*). Lepiej jest żonę pojąć, niżli P. cierpieć. Hrb. Od pokrzyw, od czego gorącego dotknięcia czuć P. Troc.

Pałenie się, a ś., btm., *czynność cz. Pałiś ś.*

Pałenisko, a, lm. a l. a. **Pałisko**, **Ognisko** przy piecach płomiennych, muflowych i innych, pod kotłami machin parowych i t. p., *miejsce, gdzie na rusztach umieszcza ś. paliwo, skrzynia ogniskowa*. 2. a. [**Pałowisko**] = a) *miejsce na kominie, na którym ogień ś. pali*: **Nieruchomo ś. stało w szafasie, tylko niebieski płomyk tańcuje na pałenisku**. Tet. b) *nalepa w kuźni*. c) *miejsce, na którym ognie pałono*. <Od **Pałen-**, **Pałony**>

[**Pałenka**, i, lm. i, **Pałanka**, **Pałenka**] *gorzałka, wódka*: **Miśko, jest ta jesse P. Tet. Daj pałenki, Żydu, dobry chłopcy psyda, jak nie das pałenki, to cię trapić będą**. Zdr. [**Pałeneczka**, **Pałineczka**]. <Czes. Śc. **pałenka**, od **Pałiś**>

[**Pałentować**, uje, ował] p. **Pałentować**.

[**Pałentowanie**, a, btm.] *czynność cz. Pałentować*.

[**Pałeń**, i, lm. e, **Poląń**, **Poleń** m. i ż., **Polęń**] *dwie belki a. żerdzie, przymocowane obok siebie pod powalą wzdłuż ściany, do suszenia drzewa, ln, owoców, cebuli i t. p.; rusztowanie nad nalepą*: **Mam pieniądze rzomnie, wisom pod pałeniom**. Ik kot nie znał, to sie ik bał, postrahał sie i wyskoczył na P. <Por. **Pał**, **Polano**>

[**Pałeńczuch**, a, lm. y, **Spałeńczuch**] *pog. przewisko chłopca, który podpalił swoją chatę*. <Od **Pałiś**>

[**Pałenka**, i, lm. i] p. **Palenka**: **Za kiel se Janiczek pałenki napije**. <p. **Palenka**>

Paleoantropologiczny *przym. od **Paleoantropologia***.

Paleoantropologia, i, btm. *nauka o szczątkach człowieka kopalnianego*. <Gr. **palaios** = dawny † **Antropologia**>

Paleoetnologiczny *przym. od **Paleoetnologia***.

Paleoetnologia, i, btm. *etnologia starożytna*: **Materiały do paleoetnologji kurhanów ukraińskich**.

Ossow. <Gr. palaiós = dawny + éthnos = plemię + -logia = nauka >

Paleofitologiczny przym. od **Paleofitologia**.

Paleofitologia, i, blm. nauka o zaginionych roślinach, których skamieniałe szczątki są znajduwane w warstwach osadowych ziemi, dział paleontologii. <Gr. palaiós = dawny + phytón = roślina + -logia >

Paleograf, a, lm. owie *znawca paleografji, biegły w niej*: Dostało ś. nam pierwszych dziesięć fascykulów, odczytanych przez nieznanego a bardzo zdolnego paleografa. Rol.

Paleograficzny przym. od **Paleografja**: Wiadomości, badania paleograficzne.

Paleografja, i, blm. nauka o rodzajach pisma w starożytności; znajomość starych rękopisów; umiejętność odczytywania starożytnych napisów, rękopisów, dokumentów. <Gr. palaiós = dawny + -graphia, od gráphō = rytuje, maluje, pisze >

Paleolit, u, lm. y kamień obrobiony na narzędzie, jako wykopalisko z okresu kamiennego. <Gr. palaiós = dawny + lithos = kamień >

Paleolityczny odnoszący ś. do pierwszej połowy okresu kamiennego w dziejach ludzkości: Okres P. = wiek kamienny, najdawniejszy okres w dziejach rozwoju cywilizacyjnego ludzkości, kiedy obrabianie metalów jeszcze nie było znane.

Paleologiczny przym. od **Paleologia**.

Paleologia, i, blm. nauka i znajomość starożytności, archeologia. <Gr. palaiós = dawny + logia = nauka >

Paleontograficzny przym. od **Paleontografja**.

Paleontografja, i, blm. opisanie roślin i zwierząt przedpotopowych. <Gr. palaiós = dawny + ónta = rzeczy istniejące + -graphia = -pis >

Paleontolog, a, lm. owie ten, co ś. zajmuje paleontologją, znawca jej.

Paleontologiczny przym. od **Paleontologia**: Szczątki, badania paleontologiczne.

Paleontologia, i, blm. nauka o skamieniałościach w łonie ziemi znajdujących, służących za cechy różnych okresów czyli utworów geologicznych: P. dzieli ś. na paleofitologję i paleozoologję. <Gr. palaiós = dawny + ónta = istniejące rzeczy + -logia = nauka >

Paleonto-zoologiczny ściągający ś. do skamieniałości zwierzęcych: Okaz P.

Paleotyp, u, lm. y, **Paleotypja** zabytek sztuki drukarskiej z pierwszych czasów po jej wynalezieniu, intymabul. <Gr. palaiós + týpos = odcisk, forma >

Paleotypja, i, lm. e p. **Paleotyp**.

Paleozoiczny okres, geol. okres dotyczący najdawniejszych epok życia organicznego na ziemi. (p. Formacja).

Paleozoologiczny przym. od **Paleozoologia**.

Paleozoologia, i, blm. nauka o zaginionych zwierzętach, których skamieniałe szczątki są znajduwane w warstwach osadowych ziemi, część paleontologii. <Gr. palaiós = dawny + zoologia >

Palermo, a, lm. a cukier. *cukierek obciążony karmelem*. <Od nazwy miasta włoskiego Palermo >
† **Palastada**, y, lm. y p. **Palisada**: Kosz, obrony wałem i palastadą. Dar.

Palestra, y, blm. i. zb. *palestranci, korporacja obroncza w daw. Polsce, linja obrończa, ława obrończa*: P., nazwisko w Polsce = *zgrupowania ludzi prawnych przy trybunalach, ziemstwach, grodach, którzy w sprawach do sądu od stron stawają*. Kras. Trzeba nam do tej sprawy zamówić ledwo nie całą palestrę. Kras. Znam niektórych w palestrze. Kras. Nieskończoną dawniej liczbę bio-

racych na ś. imię palestry umniejszamy na 30 mecenasów, z których każdy za swoich dependentów odpowiada. Vol. Wtenczas w Ks. Litewskim palestry szkolnej nie było żadnej. Nies. 2. *sądownictwo, praktyczna znajomość prawa*: Domiey pilnował palestry, *causas orabat*. Nar. 3. *mięjsce zgrupowania ś. palestrantów, ich kancelarja*: Jest sztuka w palestrze, że jak sprawę zahaczają w taktowym rejestrze, można tworzyć przeszkody wciąż nowe. Syrok. 3. [P.] *kij używany w grze „w plizgę“ i „w kichę.“* 4. *zł. kij*. <Łć. palæstra >

Palestrancik, a, lm. i *młody aplikant sądowy a. dependent adwokata*: Lada P. ich podejdzie. L. P., nie mający spraw, wyszuchował sobie szmat jaki taki ziemi. Byk. <Zdr. od Palestrant >

Palestrancki przym. od **Palestrant**, *adwokacki*: Oracja palestrancka.

Palestrant, a, lm. ci *sądownik, prawnik; obrońca, adwokat, mecenas, patron a. dependent adwokacki, pisarz sądowy, instygator lub woźny — należący do palestry*: P., bądź mecenas, bądź dependent, nie może mieć innego urzędu. Vol. Z palestranta poszedł na plenipotentą. L. <Od Palestra >

Palet, u, lm. y, † **Bolet**, † **Boleta** i. *karteczka na dowód zapłaconego myta*. 2. *kartka, wyznaczająca żołnierzowi kwaterę, bilet*: Dostaliście gości, oto P. na trzech żołnierzach. L. 3. *nabaz piśmienny, awizacja, wezwanie do zapłacenia należności skarbowej*: Za wydaniami od niego lub podkomendnych jego paletami dostarczymy. T. K. P. rosyjski na prowjant. Mat. [Przyśed palet od wójta, żeby podatki płacił. Idzie posłaniec z paletem do pana]. <Fr. palet >

Paleta, y, lm. y, [Paletra] *deszczulka z otworem na palec wielki, na której malarz, mając malować, układa farby i dobiera koloru*. Mag. Zdr. **Paletka**. <Fr. palette >

× **Paleta**, y, lm. y *jeden z dwu rozporów u sukni, przez które wytykano ręce*: Polacy woleli częstokroć płaższe sukienne ponsowe ze złotymi guzikami i paletami, czyli rozporami ku wytknięciu rąk służącymi, futrem rozmaitem, a najwięcej krzyżakami podszywane, nosić. Goł.

Paletka, i, lm. i p. **Paleta**.

× **Paletki**, tek, blp. *blaszki mosiężne, złote, srebrne, jedwabne, któremi Polki przystrajają kapełusze, naszywały sulenie i trzewiki*. Goł. <Fr. palette >

Paletko, a, lm. a p. **Pałto** *pałto nędzne, biedne, wiatrem podszyte, paltoćina*.

Paletnologiczny przym. od **Paletnologia**.

Paletnologia, i, blm. część antropologii poświęcona starożytności rodu ludzkiego oraz rasom ko-palnym. <Gr. palaiós = dawny + Etnologia >

× **Paletto**, a, lm. a p. **Pałto**.

× **Paletocik**, a, lm. i p. **Paletot**: Ciemny P. krojem zdradzał lepsze pochoedzenie. Bał.

× **Paleton**, u, lm. y p. **Pałto**.

× **Paletot**, a, lm. y p. **Pałto**: Czemu nie wziąłś paletota, jak ja. Bał. Zdr. × **Paletocik**.

× **Paletotowy** przym. od **Paletot**.

Paletować, uje, ował i. [P.] *roszywał palety*: Książdz kazał po wsiach P. 2. eo = *obciążać, okładać opłatami za pomoc paletów*: Kiedy sąsiednie dobra paletują, to jest poprostu rabują, w Ostpokowcach ani zaciepiają. Rol. <Od Palet >

Paletowanie, a, blm., czynność cz. **Paletować**: Była trudność niestychana paletowania, furazów, prowjantów i t. p., nie mieliśmy ani taryf, ani popisu ludności, ani znajomości siedzib. Ochoe.

× **Paletra**, y, lm. y p. **Paleta**: Przenosimy podróżną paletę na ten odległy Rusi południowej kraniec. <P>

[**Paletrować**, uje, ował] p. **Penetrować**. <Zam. Penetrować, przez sld. do Paletra>

[**Paletrowanie**, s, b[m.]] czynność cz. **Paletrować**.

Paleozoiczny utwór, geol. = *utwór, w którym znajdują ślady i pozostałości istot niegdyś żyjących, z rodzajów dziś zupełnie zaginionych*. <Gr. palaios = dawny + zoon = istota żyjąca>

Pali nieod. *święty dyjalekt starożytny buddystów*. [**Palic**, a, lm. e] l. p. **Paliec**: Twoich ojców znam, jak swój P. Kiwa palicem na niego. Ze złości jaz palice gryzie. Obieśmy z Kašką palice pourabiały, nogi zachodziły. Paliców w ręki nie zadaj. Coby i ciebie we wsi nie wtykali palicami. Posła za nim na palicach. Skręcił między palicami tasak żelazny. Sienk. 2. lm. = *części pluga, rozsachy, sochy plugowe, rękojeści, kłeki, rogacze*. <Ź Paliec>

1. [**Palica**, y, lm. e, **Palca**, **Paljaca**] l. a. [**Palcak**] *palica sążnista, maczuga, gruba laska, kół, kij*: Z gałęzi migdałowego drzewa bywają czyste palice albo maczugi, w których ś. rycerze radzi kołować. Trzye. Stoi śmierć za tobą z dużą palicą. Skar. U Kaszubów puekich wybrana do tego baba obchodzi domy z białą palicą leszczynową, zapraszając na pogrzeb. Bez palicy hody im po chałupie trepnąć (= *trudno mi przez izbę bez laski postąpić*). Taki sztybny, jakby palicę tyknął. Tańcuł, Jasiu, tańcuł, a koniki kwiczą, przyjdzie tu po ciebie tatunio z palicą. 2. *głowa, pałka, pała*. Zdr. [**Paliczka**]. <PAL>

2. [**Palica**, y, lm. e] *rekawica*. <Od Palic>

3. [**Palica**, y, lm. e] p. **Palica**. **Palicowy**, × **Paliczny** przym. od **Palica**. †**Palicz**, a, lm. e p. **Palicz**: P., który w piecach pala. Petr. Barzo się wiele najduje męzobójców, złodziejów, drapieżów, fałszerzów, paliczów, zdrajców, którzy za czasów Jozuego... w tak wielkim zgromadzeniu łotrowali. Wiet. <Od Palić>

× **Paliczczany** *chrześcijany*. Mącz.

Paliczka, l, lm. l. l. [P.] p. **Palica**: Młocą dzieci paliczkami snop zboża. Jak mu sypnie 25 paliczek, tak poczuł, że żona jego wcale nie należy do stabych. 2. *gwiazda św. Jakóba, Orjon*. Mącz., Kn. 3. bot. p. **Gorzkolist**. <Od Palica>

× **Paliczny** p. **Palicowy**. L.

Palić, i, il, częstot. × **Paląc** i × **Paliwać** l. *rozniecać ogień i podtrzymywać go; opalać, ogrzewać*: P. w piecu, †P. piec. Troc. Palę w piecu, palę piec. Kn. **Palicz**, który w piecach pala. Petr. Pali drwami dębowymi. Troc. P. węglem, torfem. P. w mieszkaniu (= *opalać je*). Ziarno u mnie, bo już od dwóch dni nie palono. Przen.: W starym piecu dwabę pali. Prz. (= *podżega namiętności*). 2. *niszczyć, trawić ogniem, puszczać z dymem*: Natura i własność ognia jest P. Smotr. Pogańscy Prusowie niedźwiedzie paznogeje z umarłym palili. Stryjk. Palącym skłem ściągali promienie światła niebieskiego. L. Palę co na ofiarę Bogu. Kn. Palona ofiara, *holocaustum*. Leop. (która była wszystka oprócz skóry palona. B. B. = *calopalenie*). Na tym miejscu przedtym trupy paliwano. Stryjk. P. miasta, wsi = *puszczyć ogniem*. P. świece, gaz (przen.: P. lampę) dla światła. Pali świece, воск, oliwę. Troc. [Kiej my tam świecema nie palamy]. [Naprzód palą wójta, potem przysiężnego] (= *podpalają im mienie*). Przen.: P. mosty, okręty za

sobą = *uniemożliwić sobie odwrót, cofnięcie ś*. P. tytoń = *ćmić, kurzyć*. P. fajkę, papierosa, cygaro. Przedziały dla palących i niepalących (dom: osób). 3. *wyrabiać, przyrządzać za pomocą palenia, wypalać; pedzić*: P. dziegieć, smołę, wódkę, gorzałkę (= *destylować*), cegłę, garki. Troc. P. wapno, gips. P. kawę. [Wódka palona] = *gorzałka*. Buty palone (= *szwarcowane nad ogniem*. L.; z długimi błyszczącymi cholewami). 4. *piec, przypiekać, smalić, przypalać, smażyć, skwarzyć, dopiekać, żgać, prażyć*: Palono męczennika blachami. Skar. Na mękach świecami a. rozpalonemi blachami i szynami żelaznymi palą. Syr. Sztzechowane były tablice, aby kat podług przepisu kości wyciągał i boki świecami palił. Oz. Tak pijany, iż nie ocknąby ś., by go był snadź i palił świecami. Górn. Smród, jak gdyby złoczyńcę palono. Syr. [Na to ma kowal klészcze, aby go nie paląto. Prz. Jewo bardzo paląto] (= *parzyło*). Słonce pali. Twarz mię pali (= *pała mi*). Przen.: Wstyd mię pali. 5. *sprawić palenie, piec, gryść*: Sztychwaser ciało pali. Troc. Pali co w język. Pali mię w gardle, w żołądku. Pieprz turecki pali. Wódka pali (= *rozpala*). Przen.: Palą go namiętności. 6. *rozpalać, zapalać, wzbudzać zapal, podniecać, zagrzewać, grzać*: Wiedział dobrze, jak go Angelika paliła. P. Koeh. (= *jak ś. do niej palił*). Mnie dojrzały przyńca, ciebie wiek młody pali. Hul. Już nas do dzieł rycerskich piękna chęć nie pali. Dm. Nie słowy on ich tylko, lecz dziełami palił. Dm. Mnie pali robota. Sienk. 7. p. **Palnąć**. 8. P. koperczaki do niej = *stroić; zalecać ś.*, *smalić cholewki, umizgać ś.*, *absztyfikować ś*. Jakież do niej P. będą oferty, aby jej ś. podobać? L. Cholewki do niej pali. L. P. umizgi. L. 9. apt.: Kości palone p. **Kość** pod 8). 10. gór.: P. kamienie = *rozsadzać kamienie, skały podłożonym pod nie ogniem*. 11. hut.: P. żelazo = *topić surowiznę do ogniska fryszerskiego*. Łab. 12. piw.: P. korki = *wypalać na korkach firmę, której wyrobę mają być korkowane*. P. ś. 1. *plonąć, gorzeć*: Pali ś. świeca, ogień w piecu, na ognisku. Troc. P. ś. płomieniem. Pali ś. spirytus, gaz. Pali ś. dom, las. Pięknie ś. pali na kominie (dom: ogień). Tu, gdzie ś. ogień już dawno nie pali. Słow. Pali ś. = *goręć, ogień, pożar!* Cóż to? o Boże! zwodowa wieża i zamek ś. pali! Słow. Powoli, poczekaj, nie pali ś.! = *niema ś. czego spieszyć, niema gwałtu!* Przen.: Kasztelanowi paliła ś. ziemia pod nogami. Kaczak = *nie mógł ustać, stał jak na rozżarzonych węglach, jak na szpilkach*. Uwijała ś. z robotą, która, jak to powiadają, w ręku ś. jej paliła. Jeż (= *której gwałtownie używało*). Robota paliła ś. mu w rękach. Ork. Wszystko ś. na nim pali (= *drze on przedko odzież, nie można mu jej nasturczyć*). Dwie wojny palą ś. na dwóch granicach. Sienk. (= *srożą ś.*). 2. *gorzeć, plonąć, świecić ś.*, *żarzyć ś.*, *iskrzyć ś.*, *błyszczec*: Lampa, pochodnia, świeca pali ś. Stród głębokiego niebios sklepienia paliły ś. gwiazdy iskrzące. Orzesz. Co noc to szereg łuny ś. palą. Syrok. [Pieniądzo zakopane palą ś.] (błędny ognikiem). [P. ś. czarnym płomieniem] = *nie palić ś.* Przen.: *czerwień ś.*: [Pali mi ś., pali stazka u korali]. Żart.: Pali mi ś. głowa = *ma rude włosy*. 3. *zapalać ś.*, *pałać żądzą, pożądać czego niecierpliwie, ostrzyć sobie apetyt, gorączkować ś.* Wpadłeś w łapkę kobiety, dobrze ci tak, pal ś. przy niej. Węg. Terazze ś. pal do niej, tylko bez odwołki. Tremb. Patrzy na młodą, a wzrok mu ś. pali. Słow. Skrycie ś. od niej nieborak pali. Troc. Zwyczajnie switało a paliło ś. we łbie, ja-

ko młodemu. Przybor. Tylko wolno, tylko wolno, nie pal ś. tak do tego przedsięwzięcia. P. ś. do zysku. A co? palisz ś. do moich dereszów? Klacze pali ś. =biega ś., grzeje ś., uczuwa popęd płciowy. 4. fl. mokrząc (o ubiorze oryła, który ś. zmaczał przez nieostrożność w wodzie). <PAŁ>

†Palidło, a, lm. a narzędzie chirurgiczne metalowe, służące do przypalania, że g a d ł o, × k a u t e r. <Od Palić>

Palifikacja, i, blm. opalowanie, wzmocnienie za pomocą palów. <Now. Łé. palificatio; Łé. palus = pal + -ficare = robić>

× Paligłowiec, wca, lm. wcy p. Pałogłowiec.

Paligronek, nka, lm. nki bot. (rivina) roś. z rodziny goździkowatych. <Palić + *Gronek, od Grono>

Palik, a, lm. i l. p. 2. Pal: Poprzywiązywać drzewa do palików. 2. mier. koleś do oznaczania punktu, szpilka miernicza. <Zdr. od 2. Pal>

Palikar, a, lm. owie nieregularny żołnierz ochotniczy najemny w armji nowogreckiej. <?>

Palikłosek, ska, lm. skł bot. (christistrix) roś. <Palić + *Kłosek, od Kłos>

[Palikopa, y, lm. y] l. św. Piotr w okowach, uroczystość jego: Na św. Palikopy grom popali kopy. Do św. Palikopy nie twoje w polu snopy. 2. św. Pantelejmon, św. Palić i jego uroczystość, 8 sierpnia przypadająca. 3. burza piorunowa: Osobne nazwisko tym piorunowym burzom (w końcu żniw) dano, nazywając je palikopy. Pol. <Palić + Kopa>

Palikować, uje, ował ogr. przywiązywać rośliny do palików. <Od Palik>

Palikowanie, a, blm., czynność cz. Palikować.

Palilje, ów, bhp. uroczystość pasterska na cześć bogini rzymskiej Pales: Sobótki piszący gotów wywodzie od rzymskich paliljów, święta pasterzy rzymskich na cześć bogini Pales. Kawcz. <Łé. palilis = należący do bogini Pales; pali-lia = święto bogini Pales>

Palimpsest, u, lm. y rękopism pergaminowy, na którym zatarto pierwotne pismo i użyto go ponownie jako materiału pismienego. Przen.: Na tym żywym palimpseście pisały wieki pieśni, każdy inna, coraz odmienna, od Bogarodzicy począwszy, do... Dymu pożarów. Krasz. <Gr. pάλιν = znowu, powtórnie + psáō = ścieram; Łé. palimpsestus>

Palindrom, u, lm. y, Palindromon l. zdanie brzmiące jednako, czy je czytać wprost, czy wstak (np. kobyła ma mały bok). 2. zagadka, dotycząca wyrazu, który ma odmiennie znaczenie, gdy go czytamy wstak (np. dŹs — sąđ, kara — arak). <Gr. pάλιν = znowu, naodwrot + dromos = bieg, kierunek>

Palindromon, u, lm. y p. Palindrom.

[Palineczka, i, lm. i] p. Palenka. <Od Palić>

Palingieneza, y, lm. y, Palingieneza l. P. cielesna = zmartwychwstanie ciała. Dęb. 2. metempsychoza: Niezbędnym dopełnieniem tych doktryn jest wiara w palingienezę czyli metempsychozę. 3. odrodzenie ś., przeobrażenie, jakiemu ulegają owady, kiedy z gąsienicy stają ś. poczwarką. 4. przen. odrodzenie ś., odnawianie ś., odmładzanie ś., przeobrażenie ś. ducha ludzkiego na drodze coraz wyższego postępu. 5. biol. rozwój osobnika, powtarzający w istotnych rysach stadya rozwojowe gatunku. <Gr. pάλιν = znowu + génesis = pochodzenie, początek>

Palingieneza, i, lm. e p. Palingieneza.

Palingrafja, i, blm. sztuka odnawiania starych rycin i odbijania z nich na kamieniu nowych kopji. <Gr. pάλιν = znowu + graphia = pisanie>

Palinodja, i, lm. e l. utwór poetycki, w którym autor chwali to, co w innym ganił. 2. wog. odwołanie słów krzywdzących. 3. powtórzenie śpiewu, zwrotki a. okrzyku. <Gr. pάλιν = znowu, naodwrot, powtórnie + ódē, aoidē = śpiew, pieśń, utwór poetycki>

Palipiecek, oka, lm. cki chłopiec, którego obowiązkiem jest palić w piecu, palacz: Gołota, P., służą do najpodlejszych postug. Mącz. <Palić + *Piecek, od Piec>

Palisada, y, lm. y †Palestada l. kół do ostrokołu. Troc. Rów szanów opatrzone palisadami, a przedpierzsień szturmowemi palami. Łs. 2. a. w lm. p. Ostrokół: Palisady są sztukiety grube wałkowatej postaci, w wierzchołku kończące, któremi obwarują przedpierzsień. Jak. J. 3. [P., Balsada] płot wysoki, sztachety. <Fr. palissade>

Palisadować, uje, ował obwarowywać, otaczać palisadą. <Od Palisada>

Palisadowanie, a, blm., czynność cz. Palisadować.

Palisadowy przym. od Palisada; podobny do palisad. Fizj.: Tkanka, komórka palisadowa. P. układ komórek. <Od Palisada>

Palisander, dru, lm. dry drewno wielu drzew, a głównie z gatunku rzęb (jacaranda), należących do rodziny surmiowatych, przywożone z Ameryki południowej i środkowej, drzewo palisandrowe. <Fr. palissandre>

Palisandrowy przym. od Palisander: Stół, kolor P.

[Palisantrować, uje, ował] łobuzować ś.: Chłopak palisantruje dzień cały. <? Z Fr. polissonner, polissonnerie>

[Palisantrowanie, a, blm.] czynność cz. Palisantrować.

1. Palisko, a, lm. a l. p. Palenisko. 2. [P.] p. Paliwo. <Od Palić>

2. Palisko, a, lm. a m. i ni. p. 2. Pal.

[Palistrant, ta, lm. ci a. ty] postrzeleniec, so-widzrał. <? Z Fr. polissonner, z podprowadzeniem pod Palestrant>

[Palito, a, lm. a] p. Palto: Jakem wrócił, tak już i P., i spodnie, i krawat w pierwszej stacji leżały na łożku. Kon.

× Paliwać, a, ał i × P. ś. p. Palić.

× Paliwanie, a, blm., czynność cz. Paliwać.

× Paliwanie się, a ś., blm., czynność cz. Paliwać ś.

Palivo, a, blm., [Palisko] l. materiał opalowy, opał. Żart.: Pani więc przedewszystkim paliwa potrzeba. Pan Kalasanty paliwem pociągdo nazywał. Jeż. 2. żart. wyroby tabaczne do palenia. <Od Palić>

Paliwoda, y, lm. y l. łgarz, kłamca, blagier, który, niczym nie zważając ś., niestworzone rzeczy za prawdę podaje. 2. trapiot, wietrznik, sowidzrał, postrzeleniec, narwaniec, raptus, szalona palka, szaleniec, zawadlak, pędziwiatr, wartogłówn, świstak, niestatek: Między szlachtą był jeden wielki P., kłótnik, Jacek Soplica. Mick. Mam syna, na nie-szczęście moje, jedynek, wielkiego paliwodę, wielkiego świstaka. Zab. Mówiłem to tobie nie sto razy, paliwodo. L. Dobry chłopiec, ale P. Rzew. 3. [P.] włóczęga, awanturnik, marnotrawca. <Palić + Woda>

1. **Palja, i, lm. e, × Paljum płaszcz długi a szeroki bez kołnierza, opona, opończa, almagwa, ka-pa, toga, burno, burnus.** <Łć. pallium>

2. **Palja** nieod. kolor *paljowy* = *słomkowy*. <Fr. paille>

[**Paljaca, y, lm. e**] p. **Palica.**

Paljatyw, u, lm. y a. a p. Paljatywa: Miał nadzieję za pośrednictwem tego paljatywu ominąć potrzebę instytucji, w których możnaby było podnosić i publicznie roztrząsać kwestje społeczne. Spas. Wszystko to paljatywa są, a remedium jedyne, abyśmy ś. Sasów pozbyli. Krasz. <Łć. palliativus>

Paljatywa, y, lm. y, Paljatyw I. środek lekarski łagodzący, usmierzający, środek paljatywny.

2. **środek nie usuwający zła zaszniczo, półśrodek.**

! **Paljatywny usmierzający, łagodzący:** Kuracja paljatywna (= leczenie łagodzące). <Łć. palliativus>

Paljowy, × Falowy kolor = *słomkowy, palja; koloru słomkowego:* Paljowa kamizelka. Korz. Rę-kawiczki paljowe. <Fr. paille>

× **Paljum** nieod. p. **Palja:** P. z aksamitu czerwonego ze złotem, sobolami i gronostajami pod-szyte. Goł. <Łć. pallium>

† **Paljur, a, lm. y bot. (paliurus australis) gatunek bodzięcia, dwukolczaka, rośliny z rodziny szalkakowatych, Drzewo guzikowe wschodnie, Ostrokrzew, Cierń Chrystusa, Cierń Chrystusowy.** <Łć. paliurus>

Paljusz, a, lm. e I. oznaka godności arcybiskupiej w kościele katolickim: szeroka taśma biała z naszytymi na niej sześciu czarnymi krzyżkami, przygotowana z wełny owiec, umyślnie na ten cel w Watykanie chowanych, wkładana przez głowę na ramiona, z dwoma końcami, zwieszającymi ś. na piersi i na plecach. Papież, posyłając P., tak go wyklada: z wełny owczej uczyniony jest, abyś wiedział, iżeś pasterzem owiec; obtacza cię, i na ramieniu go nosisz, abyś wiedział, gdy która owca zbłądzi. Skar. 2. przen. godność, władza arcybiskupia: Szedł do Rzymu i P. albo arcybiskupią moc otrzymał. Skar. Następca Aarona nie prosił o P. arcybiskupi w Rzymie. Nar. 3. *płaszcz biskupi, kardynałski.* <Łć. pallium, * pallius>

Palka, i, lm. i I. † P. obrus, zasłona jedwabna do zakrycia całego ołtarza. 2. kwadratowa przykrywka na kielich przy mszy świętej. <Łć. palla>

[**Palkotać, ce, fał**] p. **Parkotać:** On jedzie na sroce, w dupie mu palkoec. <Dżwn.>

[**Palkotanie, a, b[m.]**] czynność cz. **Palkotać.**

† **Pallas** nieod. chem. p. **Palad.** <Od nazwy bogini Pallas>

Palma, y, lm. y I. bot. (palma) ogólna nazwa drzew zwirotnikowych, stanowiących rodzinę roślin kwiatowych jednoliściennych: P. eukrowa, Winostoczek (arenga s. gomutus). P. cypryjska p. **Banan.** P. daktylowa p. **Daktylowiec.** P. kapustna p. **Warzywnia.** P. karłowa a. wachlarzowa p. **Karłatka.** P. kokosowa p. **Kokos.** P. kolczata, Rozewiekla (desmoncus). P. korałowa, Siężyptłoń (chamaedorea). P. mączna, Sagowina (sagus). P. olejna p. **Olejowiec.** P. orzechowa p. **Kłapido.** P. piórowata, Prawowiernia (orthodoxia). P. rotang p. **Smigna.** P. sagowa p. **Sagowiec.** P. wachlarzowa = a) p. wyżej P. karłowa; b) p. **Wachlarzowiec.** P. woskorodna p. **Woskopalm.** P. rozłożysta z liściem ciemnym. Min. Gdy palmę kto czym ciężkim nałoży, przecię pnie ś. ku gorze i ciężar nawet w górę dźwi-

ga. Bud. Za słodkie pomagrany i palmy chude jedzą suchary. Tw. Powalił ś. tu, jak P. złamana. Słow. 2. znak zwycięstwa, tryumfu, wawrzyn, laur, berło, korona, wieniec: Palmy, znak zwycięstwa. Rej. Przyznano mu palmę pierwszeństwa. Niechęć za wydartą palmę pierwszeństwa. Palmę doktorską w dziedzinie prawa uzyskał. P. męczeńska. Przen.: Odnosił palmę męczeńską (= *poniósł śmierć męczeńską*). 3. **gałązka, zwykle wierzbowa, stosownie przystrojona i poświęcana w Kwietnią niedzielę, na pamiątkę tryumfalnego wjazdu Chrystusa do Jerozolimy: Święcie palmy.** [Pod jaje gęsie podkładają pączki z palmy]. 4. **różga weselna, wianek „marszałka“; różga, dająca starszemu družbie władzę przewodniczenia na weselu.** 5. [P.] **tatarak pospolity (acorus calamus), używany do różdek wielkanoconych.** 6. [P.] **zielona wiecha, umieszczana przez cieślów na budynku przy założeniu pierwszych krokwi.** 7. [Palmy lm. a. **Różgi**] wzór do pisania jaj. 8. × P. **miara długości = 3 do 4 calom, dłoń: Trójnog. trzy palmy wysokości mający. L. Dwa lihtarze złote na palmę wysokie. Niem. Krzyż kryształowy, oprawny w srebro, pozłacany, trzy palmy wysoki. Niem. Zdr. **Palemka, Palmeczka.** <Łć. palma>**

Palmacyt, u, lm. y skamieniały pień palmowy.

Palmatka, i, lm. i I. deszczulka a. skóra gruba, używana na podeszwy, z jednego końca wązka, z drugiego szersza i zaokrąglona. 2. a. **Placenta skóra łańka, używana dawniej po szkołach do dawania łap żakom, packa: P. szkolna. Troc. Do szkoły chodzić, palmatee ręki nadstawiać, pod posłuszeństwem być. Mącz. <Od Łć. palmatus = dłoniowy>**

Palmeczka, i, lm. i p. Palma: Palma ciężar choć czuje, palmeczki jednak prostuje. Dar. J. (= *różgi swoje*). <Od Palma>

Palmela, i, lm. e bot. (palmella) roś. z gromady wodorostów, z rodziny palmellaceae. <Łć. palmella>

Palmeta, y, lm. y I. ozdoba w kształcie pierzastego liścia palmowego. 2. nazwa kształtu, nadawanego drzewom przez zmuszanie ich gałęzi do rosnienia na jednej płaszczyźnie pionowej. 3. ogr. płasko rozpięte drzewo karłowe: Rosną tu palmetty..., sykomory, tamaryski. Sienk. <Fr. palmette>

Palmetka, i, lm. i zdń. boczna część aufzacu. <Fr. palmette>

Palmica, y, lm. e wspaniała, dorodna palma: Prawdziwie wschodnia Sjonu P. Słow. <Od Palma>

Palmiczka, i, lm. i bot. p. Karłatka. <Od Palma>

Palmiry, ir, blp. napisy na zwaliskach miasta syryjskiego Palmiry. <Od nazwy miasta Palmira>

Palmisty, Palmorodny, × Palmorody, × Palmoplodny, × Palmoplody rodzący palmy, pokryty palmami, *pełen palm:* Arabja palmista, że ś. w niej wiele palm i daktyłów rodzi. Otw. <Od Palma>

Palmitowy p. Palmitynowy.

Palmitynowy, Palmitynowy kwas chem. = kwas tłuszczowy, C₁₆H₃₂O₂, bardzo rozpowszechniony w roślinach i zwierzętach w postaci eteru glicerynowego, niekiedy w stanie wolnym; znajduje ś. między innymi w oleju palmowym. <?>

× **Palmoplodny p. Palmisty.** <Palma + Płodny>

× **Palmoplody** p. **Palmisty**: Kraj P. <Palma + *Płody, od Płód>

Palmorodny p. **Palmisty**: Palmorodna Selino. Koch. J. <Palma + Rodny>

× **Palmorody** p. **Palmisty**. <Palma + *Rody, od Rodzić>

[**Palmować się, uje ś., ował ś.**] *bić palmą w Niedziele Palmową, mówiąc: „Palma bije, nie zabije, od dziś za tydzień będziemy mieli wielki dzień,“ a „Nie ja biję, palma bije, nie zabije, wielki dzień za tydzień.* <Od Palma>

[**Palmowanie się, a ś., blm.**] czynność cz. **Palmować ś.**

Palmy przym. od **Palma**: Rośliny palmowe p. **Palma**. Drzewo palmowe p. **Daktylowiec**. Wierzba palmowa = *wierzba iwa* (salix caprea). Różdżka palmowa. Owoce P. Widzisz to słońce w niebie lazurowym? zawsze tam wschodzi za lasem palmowym. Słowo. Niedziela Palmowa = *Kwietnia niedziela, ostatnia przed Wielkanocą*. Kosz.: Robota palmowa = *wyroby z palmy i trzciny*. [**Palmowy, ego, lm, i, Różgowy**] rz. *jeden ze swatów trzymający różgę*: Swacia palmowi. <Od Palma>

Palma nieod., zb. muz. *nazwa ogólna klawiszów i pedałów*. Sł. wil. <Łć. palmula = dłoń, ręka; dolna, szersza część wiosła; wiosło>

Palnąć, nie, nał, nied. Palić *l. dać ognia, wypalić, strzelić, huknąć, kropnąć*: P. z fuzji, z armaty. Z muszkietów palą. Jabł. Na słowo komenderującego: *pal!* cyngiel palcem mocno ś. szarpnie. L. Jak do psa palnę. L. Na słowo: *pal!* puszkarz lekko przytyka lontem do podsypki armaty. Jak J. P. sobie, komu w łeb. 2. *trzasnąć, klasnąć, strzelić, huknąć, wypalić*: P. z bicia. 3. *uderzyć, huknąć, kropnąć, rąbnąć, trzepnąć, trzasnąć, chrosnąć, łunąć, grzmotnąć, dzbęknąć*: P. kogo w ucho, w łeb. P. pięścią w stół. Jak go palnie, na dwie części łeb ś. rozleciał. Rzew. Bij, zabij tych kotrów, pal go w łeb kijem. Boh. Heby na nich dzieci wejrzady, tyle chłost onym i łazien zadają i palą. Glicz. (= *wymierzają*). Wiem, że mu ją spłaszę, jak go palnę tą pięścią w wyuzdaną paszczę. Tremb. 4. *wypalić, powiedzieć ostro, od razu, wystąpić, wyrwać ś., wyskoczyć z czym, wyciąć, wyrwać, wypowiedzieć z werwą, ze swadą*: Urazita ś., chciała nawet coś P. po swojemu. Krasz. P. komu słowa prawdy. P. mówkę. P. głupstwo. 5. *wypić graczko, duszkiem, wychylić, golnąć, trzepnąć, kłyknąć, kropnąć, machnąć*: P. kieliszek wódki. Palil kubek półgarnceowy jednym oddechem. Kacz. 6. *porwać, wziąć*: Pal cię djabli. Pal go lieho. Pal sześć! umrę, bo umrę, ale powiem. 7. *zł. ukrasć*. P. ś. *uderzyć ś., huknąć ś., kropnąć ś., rąbnąć ś., trzepnąć ś., trzasnąć ś., chrosnąć ś., łunąć ś., grzmotnąć ś., dzbęknąć ś., wyciąć ś.*: P. ś. w czoło o mur, idąc pociemku. <PALI>

× **Palnienie, a, blm. p. Palnięcie**. Sł. wil.

Palnięcie, a, blm., Palnienie czynność cz. **Palnąć**.

Palnik, a, lm, i. l. bot. = a) (parochotus) *rośl. z rodziny motylkowatych*. b) p. **Wyżgin**. 2. chem. *część urzędzenia jakiegokolwiek, służącego do oświetlenia lub ogrzewania cieczą palmą a. gazem, nad którą bezpośrednio unosi ś. płomień, wylot rury, którym wydostają ś. z lamp materjały palne*, Brenner: P. naftowy, gazowy. <Od Palny>

Palność, i, blm. l. rz. od Palny. 2. leśn. *sila ogrzewalna większa lub mniejsza pomiędzy jednym gatunkiem drzewa a drugim*.

Palny l. a. × **Palki mogący ś. palić, palący ś. z łatwością, zapalny**: Materjał P. Wielki pożar wybuchnął z materji najpalniejszych. L. 2. *służący do palenia, zapalający, palący*: Zwierciadło palne. Użycie palnych kul pierwsze przy oblężeniu Połocka. Św. 3. × P. *służący do palenia, na opał, opalowy*: Drzewo budowie i palne. Świt. 4. Broń palna = *ognista*. <Od Palić>

[**Palogrof, u, lm, y**] p. **Paragraf**. <Z Paragraf, przez śld. do 2. Pal a. do Palić>

[**Palonka, i, lm, i**] *placék przesylny nieco podłużny*: Gospodynie dają im za to po kawałku palonki. Por. **Palanica**. <Od Palony>

Palostrog, ów, blp., Kolce woj. *poślady poziome a. bardzo nachylone, które umieszczają ś. na brzegach dzieł lub też na spadku ich zewnętrznym*. Sł. wil. <? Pal + Ostroga>

Palować, uje, ował *l. bić pale, utwierdzać palami*: Winorośl, szyję łyżkiem związawszy, paluje ogrodnik. Toł. (= *zaopatruje w paliki, tykuje, otęcza*). P. winnicę. Troc. 2. [P.] *wiązad u pala*: P. statek = *cumować, strzosować*. Mag. P. konia. <Od 2. Pal>

Palowanie, a l. blm., czynność cz. Palować. 2. *budowla z powbijanych palów, ściana oporowa z palów*.

Palowe, ego, blm. fl. oplata za przywiązywanie statków u brzegu: Pahlgeld podatek, to jest P. czyli portowe. Św. <Od Palowy>

[**Palowisko, a, lm, a**] p. **Palenisko**: Piec chlebowy, przed nim P. zwykle, z którego dym rochodzi ś. po całej izbie. <Od Palić>

Palowy przym. od 2. **Pal**: P. most. Kn. (= *na palach*). <Od 2. Pal>

× **Palowy zam. Paljowy**: W delji palowej i zbroi, z ręką w bok na szabli, stał ojciec. Krasz. <Z Paljowy>

× **Palpacja, i, blm. głaskanie, dotykanie, uczucie**. <Łć. palpatio>

! **Palpitacja, i, lm, e szamotanie ś., drganie, kołatanie**: P. serca = *kołatanie serca, bicie nadmierne, nieprawidłowe*. <Fr. palpitation>

× **Palpitować, uje, ował drgać, bić, kołatać, pulsować**: Samobójstwo, obłąkanie, morderstwo, ślub tajny i t. p. stanowią zawsze treść pierwszego tomu i, że tak powiem, palpitują w drugim i trzecim. Nagan. <Łć. palpitare>

× **Palpitowanie, a, blm., czynność cz. Palpitować, palpitacja**.

Pałto, a, lm, a, × Pałeto, [Pałito], Pałton, × Pałeton, Pałtoł, [Pałtok] *zwierzchnia suknią obszerna*: P. zimowa, wiosenna, jesienne. P. watawowe a. na waciu. P. letnie męskie = *okrycie, suk-pałto*, posp. suk. Zdr. **Pałetko**. Zgr. **Pałtocisko**. <Fr. paletot, a to Hl. pałstrok = suknia pielgrzymia>

Pałtocik, a, lm, i p. Pałtoł: P. damski (= *okrycie damskie*).

Pałtocina, y, lm, y nędzne, liche pałto. <Od Pałtocik>

Pałtocisko, a, lm, a m. i ni. p. Pałto.

[**Pałtok, a, lm, i**] p. **Pałto**: Zdjął P. Prus.

Pałton, u, lm, y p. Pałto.

Pałtoł, a a. u, lm, y p. Pałto. Zdr. **Pałtocik**.

Pałtołowy przym. od **Pałto**: Krój P. Materjał P.

Paluch, a, lm, y l. p. Palec: Wyjmij P. z gęby! Leżaj po ziemi taraze, palasze, obuchy i przy odciętej ręce umarłe paluchy. Pot. 3. *obwinąć na palec* (np. chorym). Troc. 3. *duży palec u rękawiczki, daum*. 4. *skobelek metalowy u rękawiczy palasza do wkładania dużego palcu u ręki*: Kryż

u pałasza składa ś. z gifesu, tawki, wąsów, rękocześi, kapturka na rękocześi i palucha. Mag. P. u krzyża od pałasza służy do ochrony wielkiego palca. Mag. 5. [P.] *klusek*: Nagotowali nase mama paluchów na mluku. 6. bot. w lm. p. **Zimowit**. <Zgr. od Pałec>

Paludament, u, lm. y i. 1. *plaszcz cesarski, purpura. 2. płaszczyle czerwony, przypodzielwany przez wodzów rzymskich na zbroje. 3. a. Paldament teatr. rodzaj firanek nad sceną, tworzących jakoby jej sklepienie, sufit*: Chorobliwa weselość, spadająca z pod paludamentów sceny. Zap. <Łé. paludamentum>

Palugować, uje, ował zł. kraść, juchcić. <? Zam. Paluchować. Por. Laga zam. Lacha>

Palugowanie, a, blm., czynność cz. Palugować. [Palus, a, lm. y a. i, Polus] *włóczęga, próżniak, marnotrawca, awanturnik, urwisz.* <?>

[Palusiek, ska, lm. ski] p. Pałec: A ja do niéj na paluszkach. <Zdr. od Pałec>

[Palusować, uje, ował] *prowadzić próżniacze życie.* <Od Palus>

[Palusowanie, a, blm.] czynność cz. Palusować.

Paluszek, szka, lm. szki i. p. Pałec: Gdy chce różany uszczknąć kwiatuszek, zadrasnie pulchny ciernie P. Kniaż. Klepie mu paluszkami po wargach. Nar. P. sobie igłą zakłóła. Boh. Przen.: Paluszkami ś. dotknąć, to jest bardzo mało czego pokosztować. Mącz. P. i główka to szkolna wymówka. Prz. 2. w lm. *rodzaj pierniczków kształtu małego palca.* 3. [P.] = a) *imię bajecznego chłopca małego jak palec*: O Palusku, co go krowa zjadła. b) w lm. = a) *kluski podługowate.* β) *odmiana gruszek.* γ) *odmiana kartofli podłużnych.*

4. [P. djabli] *belemnit.* 5. bot.: Paluszki Panny Marji p. **Dzwonek.** 6. cukier.: Paluszki lm. *ciastka drożdżowe w postaci patyczków, posypane maziakiem a. solą*: Papatacze, babki śmietankowe... paluszki, sucharki. Zap. <Zdr. od Paluch>

Paluszkować, uje, ował i. igrać, przebierać palcami. 2. drażnić, lechać palcem; omawizować kobietę palcem. 3. oszukiwać zręcznie palcami, grając w karty. 4. kraść. P. ś. (o kobiecie) omawizować ś. palcem. <Od Paluszek>

Paluszkowanie, a, blm., czynność cz. Paluszkować: O weksowaniu skarbu, sekretnych ze skarbem obchodach, paluszkowaniu. Jabł. (= *kradzieży, przywłaszczaniu sobie*). Książd Kałuski zwał takie dochody „paluszkowaniem.” Jabł.

× **Paluszkownik, a, lm. cy ten, co paluszkuje w grze, fałszywy gracz.** L. <Od Paluszkować>

[Paluszkowy] przym. od Paluszek: Pewnego razu dawała paluszkowa matka (= *chłopca Paluszka*) krowom jeść. P. plaster od bolączki. <Od Paluszek>

Paluszniczek, czka, lm. czki bot. p. Palusznik. <Zdr. od Palusznik>

Palusznik, a, lm. i, Paluszniczek, Pałecznicza bot. i. (*digitaria*) *rosł. z rodziny traw.* Gatunki: P. omszony (*d. sanguinalis*). P. gładki (*d. humifusa*). 2. p. **Proso.** <Od Paluszek>

Paluszysko, a, lm. a m. i ni. p. Pałec. <Zgr. od Paluch>

[Pał, u, lm. y] upał, zniój, skwar: Cała ustroń wschodnia nosiła miano pału, ogniska w Polukach, gorejącego wszędzie. Lel. <PAŁ>

Pała, y, lm. y i. p. Pałka: [Stróżów nocnych godłem jest gruba P. dębowa lub bukowa, zwana kulą. Buch jeden pało w matke. Wziąn pały i jak zaenie nią okładać djabłów. Ci są chłopcy, ci są, co sabelki nosą, nie te grubijany, co cho-

dzą z pałami]. Wymierza srogi morderec prosto burmistrzowi w pałę. Kiej ja sobie w pałę wleję, z całego ś. świata śmieję. 2. *nazwa krowy bez rogów a. mającej żmiej róg.* 3. [P.] *część warsztatu tkackiego.* <PAŁ>

Pałac, u, lm. e, [Pałac] wspaniały bulnynek, siedziba wielkopolska a. mieszcząca jaką władzę lub instytucję: P., królewskie albo pańskie mieszkanie. Kn. P. Cezarów. P. Dozów. Insi niechaj pałace marmurowe mają i szczerym złotogłowem ściany objają, ja, Panie, niechaj mieszkam w tym gniaździe ojczystym. Kochan. Lepszy jest jeden dzień w pałacach twoich, niżeli tysiące. Wuj. Na słupach marmurowych wierzch pałacu wystawiony. Star. Wart Pac pałaca, a pałac Paca. Prz. P. sprawiedliwości (= *P. ministerjum sprawiedliwości*). P. sztuki (= *P. wystawy sztuki pięknych*). Zdr. **Pałacyk**. Zgr. **Pałacysko.** <Włos. palazzo, Łé. palatium>

[Pałachcenie, a, blm.] czynność cz. Pałachcić. **[Pałachćcie, eje, ał]** *wydarwać rażące światło wskutek wielkiego knota (o świecy)*: Świeca pałachćcieje. <? Z Nm. beleuchten>

Pałacoman, a, lm. owie człowiek sadzący ś. na pałace: Tak ś. działo pospolicie z onemi pałacomanami, iż pękł niejeden, nie dorównawszy wzorowi, który małpował. Byk. <Pałac + *Man, od Manja>

Pałacomanja, i, blm. manja posiadania pałaców: Grasujące naoczas choroby towarzyszykie, z których pierwszą nazwiemy magnatomanja, a drugą pałacomanja. Byk. <Pałac + Manja>

Pałacowato przys. od **Pałacowaty**: Dwór P. wyglądał. Krasz.

Pałacowaty podobny do pałacu. <Od Pałac>

Pałacowy przym. od **Pałac**: Skrzydło pałacowe. P. ogród, dziedziniec, słuza. Troc. Mórz królowa, pałacowa Wenecja. Jęz. Przepych P. Rewolucja pałacowa. **Pałacowy, ego, lm. i rz. rządca pałacu, ochmistrz, marszałek, burgrabia.** Kn.

Pałacyk, u, lm. i p. Pałac: Mieszkać gustownie, w pałacyku kształtnie umebłowanym. Star. P. myśliwski.

Pałacysko, a, lm. a, [Pałacysko] ni. i. a. m. p. Pałac: Dojechał do Owsin, których stare opuszczone P. smutne widywał tylko zdala. Krasz. 2. *miejsce, gdzie stał pałac.* <Od Pałac>

[Pałac, u, lm. e] p. Pałac: Niech pojadę, niech zobaczę jego pałace. Zgr. [Pałacysko]. <Z Pałac>

[Pałacysko, a, lm. a] p. Pałac.

Pałac, a, ał i. zronąć, buchać żarem, palić ś. wielkim, silnym płomieniem, płonąć, gorzeć: Pała ogień wielki. Kn. W popiele pałająca żarzew. Troc. Jasność ognia pałającego. Troc. W ognistym piecu płomienie pałają. Kochan. Wrzucony w ogień pałający. W każdym ołtarzu światła wciąż pałaly. Gosz. Przen.: Wielki w jej słowach ogień na pomoc ludzkiego zbawienia pałał. Skar. Przen.: *żarzyć ś.; wrzeć, kipieć*: Róże pałaly jej z twarzy. Tw. Żądza, ochota w nim pała. Troc. Oczy mu ogniem jaskrawym pałają. Kras. Oczy pałaly żywym ogniem. Kochan. Wojną sąsiedzką nasze pałają granice. 2. *być rozognionym, rozpalonym, doznawać upału*: Pałam od ognia, od pieca. Troc. Pała ziemia od słońca, Troc. Nieos.: Pała od ognia. Troc (= *bije żar*). Twarz pałająca (= *rozpalona, rozogniona, rozgorączkowana*). Krwisto pałająca gorączka. Perz. Głowa mu pała. Pałające choroby, związane z wielką gorączką i szybkim pulsem, dla gwałtowności

przypadków swoich, prędko ś. kończą. Perz. Wzrok pałający. Tak oblicze spłonęło, tak oko pałalo. Mick. Serce mi w gniewie pałalo. Kochan. Im ś. bardziej twarzy jej przygląda, tym bardziej pała. Chr. Pałasz, kochasz, wiernie usługujesz. Lubom. 3. przen.: P. czym = *plonąć, gorzeć, dyszeć, ichnąć, oddychać, ziać, zionąć*: P. afektem, gniewem, chciwością. Troc. Wiem ja, że twoja dusza tkliwa i wspaniała chęcią uszczęśliwienia ludu swego pała. Fel. Hildebrand pałał chęcią powściągnięcia złego. Lel. P. miłością. Kochan. Pałał miłością przeciwko królowie. P. Koch. Szczerym pała przywiązaniem. L. Gniewem srogim pałał przeciwko Neronowi. Warg. P. zemstą, nienawiścią, żądzą. Animusz sławy chciwością pałający. Warg. Czy mu dziką pałają zjadłością. Kras. <PAŁ>

[Pałac, a, al, Połac] *oczyszczać z plew, opołać*. <PEŁ(W)/PLĚ(W)>

Pałajaco przys. w sposób pałający, pałając: Pałtrzyła na niego swemi czarnemi oczyma tak słodko i niewinnie, a P. zarazem. Orzesz.

[Pałamar, ra, lm. rzy a. rowie, Pałamarz] *dzwonnik, posługacz cerkiewny, zakrystjan*. <Ukr. pałamar>

[Pałamarować, uje, ował] *robić bardzo gorliwie rzeczy niepotrzebne a. nie należące do robiącego*: Nanowo będzie u was pałamarował. Byk. <Ukr. pałamariti = być pałamarem>

[Pałamarowanie, a, blm.] *czynność cz. Pałamarować*.

[Pałamarszczyzna, y, blm.] *rzecz właściwa pałamarowi*: Dzieło pisane eudaickim jakimś dziwołagiem językowym, trafnie przez kogoś pałamarszczyzną nazwanym. Dzd. <Od Pałamar>

[Pałamarz, a, lm. e] p. Pałamar: Wymodlili ś. i rozeszli wszystkie, wyjąwszy księdza, pałamarza, Jakóba, Josypa i całej gromadzkiej deputacji. Jeż. <Ukr. pałamar>

[Pałanica, y, lm. e] p. Pałanica: Pałanice nie zamiszone jeszcze, ser nawet nie odgrzany. Jeż. <Ukr. pałanica>

Pałanie, a, blm., *czynność cz. Pałac*.

[Pałanie, a, blm.] *czynność cz. [Pałac]*: Nieczulki służą do pałania krup.

[Pałanka, i, lm. i, Pałanka] *1. fortyfikacja niegdys przez Turków przeważnie z drzewa budowana*. 2. u Zaporżońców, *siedzioba pułkownika i starszyzny oraz obwód podlegający jego władzy*: Będzie z ośm tysięcy ludzi pod bronią, nie licząc kozaków, co po pałankach stoją. Sienk. Samarja była pałanką zaporozką, to jest osadą, mającą pewien okrąg futurów, pastiek, pastwisk i pól. Dub. M. 3. *domostwo drewniane, zagroda*: W stepach zniesione przedtem futury, gardy, pałanki, odradzały ś. nanowo. Rol. Pałanki na przedmieściach. <Tur. pałanká>

Pałanka, i, lm. i zool. (phalangista) *zwierzę ssące workowate, roślinożerne*. <?>

[Pałantasz, a, lm. e] *zart. pałasz*: Smyrgnąłem ci ta teraz P., trzymaj! Dyg. <Przekręcone z Pałasz>

Pałasik, a, lm. i p. Pałasz.

[Pałasina, y, lm. y] m. *łchy pałasz*: Bierze pałasine starę ze ściany. <Od Pałasz>

Pałasisko, a, lm. a m. i ni. p. Pałasz.

Pałasz, a, lm. e *1. broń sieczna i szychowca nieznanie zakrzywiona, ostra z jednej, a na końcu z obu stron, rodzaj szabli, kord*: Ten mię P. znajomym światu uczynił. Boh. Komenda: P. w prawe ramię! P. do porady! Dobre kopje, dobre pa-

łasze na takie muchy i gadziny. Birk. Drogę sobie pałaszem utrować. Boh. Uczępią mu P. u boku. Pśń. Skrzesać ognia w pałasze. Malez. Byłes także po Maćku pierwszym do pałasza. Mick. Ani do rady, ani do pałasza (= *głupi i tchórz*). Już teraz niwy wasze, krwią polską zbroczone, miasto kłosów wydadzą pałasze stalone. Łączn. 2. *fi. deska przywiązana do pachołka przy sztabie statku a służąca do hamowania pędu wody*: Daj jej (szkucie) P.! mówi sternik, kiedy, idąc na garugę, zachodzi ś. w kolano; wpuszczają wtenczas w wodę deskę, uwiązaną u pachołka przy sztabie z tej strony, w którą jest zakręt, aby ta bystrość wody hamowała. Mag. 3. zool.: P. morsk = *Miecznik*. Zdr. Pałasik, × Pałaszyk. ¹⁴⁷Ugr. Pałasisko. <Nm. Pallasch, Węg. pallos>

Pałasznica, y, lm. e zool. (stenopteryx hirsutinis) *owad dwustrzydły poczwarkorodny*. <Od Pałasz>

Pałasznik, a, lm. cy, ten, co wyrabia pałasze. <Od Pałasz>

Pałaszować, uje, ował *1. robić, wywijać, szermować pałaszem*: Pachoł toż zawołany, dobrze pałaszuje. Troc. 2. *plazować pałaszem*. Troc. 3. a.

[Pałdykować] *zajadać smacznie i chciwie, mlócić, pucować, pakować, zwiżać, ćwiczyć, repetować, sprzątać, zmiatać, futrować, posp. żart. wsuwać*. <Od Pałasz>

Pałasowanie, a, blm., *czynność cz. Pałasować*.

Pałasowaty podobny do pałasza: Dwie szable na krzyż: jedna z nich ordynka, druga pałasowata z rękojęścią. Nies. <Od Pałasz>

Pałasowy przym. od Pałasz: P. pojedynek. Bals. (= *na pałasze*).

× Pałaszyk, a, lm. i p. Pałasz: Miecze i mieczyki, pałasze i pałaszyki. Niem.

1 [Pałata, y, lm. y] *izba, biuro*: Kazienna P. (= *izba skarbową*). Kontrolna P. (= *izba obrachunkowa*). <Ros. pałata>

[Pałatać, a, al] *mówić komu prawdę w oczy*: Ona mu pałatać jak psu w koryto.

[Pałatanie, a, blm.] *czynność cz. Pałatać*.

[Pałatka, i, lm. i] *1. rusztowanie z desek a. cienkich żerdzi, rodzaj ogromnej półki do spania, składania czego; takie rusztowanie, idące w chacie od pieca wzdłuż ściany, nazywa ś. wyżki*. 2. *posp. szalaz, namiot, barak płócienny żołnierski w polu*. <Zdr. od Pałata>

[Pałazajta, y, lm. y] p. Kołanica.

Pałaczasto przys. od Pałaczasty.

Pałaczasty p. Pałakowaty: Pałaczaste nogi. Sienk. <Od Pałak>

Pałaczek, czka, lm. e czki *1. p. Pałak*. 2. *myśl. gatunek siłła do łapania ptaszków na jagody jarzębiny*.

[Pałag, a, lm. i] p. Pałak: Pałagi w saku na ryby. Zdr. [Pałazek].

[Pałagowato] przys. od Pałagowaty, pałakowato.

Pałagowaty p. Pałakowaty.

Pałak, a, lm. i, [Pałag] *1. kształt bukowaty, kabłak, obłak, obłęk, buk*: Koń wygiął szyję w P. Kociołek z prętem w P. wygiętym! Świt. 1. Nos środkiem wygięty jak P. Min. 2. [P.] = a) *pręt, kij wygięty w buk a. w kabłak, kabłak, ucho przy cebraze i. t. p.*: W kłomli rybackiej jest P. [Chłopi z rękami w P.] (= *na krzyż*). P. u brony. Kazał w stajni złożyć na kupę kółki, jazma, pałaki. Jak. W. P. u sieci. b) *nizina zarosła trawą, a znajdująca się między gruntami obsianymi zbo-*

zem. Por. Pałęga, Pałyga. 3. część rękojeści miecza, pałasza, spady, służąca do osłonięcia ręki. 4. leśn. drzewo dębowe młodocienne, zdatne na obwód górny u kosza węglarskiego. Zdr. Pałaczek. <Pa + LŁK/LŁK/LŁAK>

Pałakowato przys. od Pałakowaty.

Pałakowaty, [Pałagowaty, Pałęgowaty], Pałaczasty zgęsty w pałak, półkolisty, kabłakowaty, kabłaczasty, kabłaczysty, łękaty, obłaczysty, łukowaty.

[Pałówek, żka, lm. żki] p. Paług. <Pa + LŁK/LŁAK, z podpowiadaniem pod Łąg>

[Pałchonic, i, II] pałowac, tkac (jadło) w usta, jeść z pośpiechem. <? Zam. *Pałchonic, Pa + *Chłonic, CHŁO(N)>

[Pałchoniczenie, a, b] czynność cz. Pałchonic.

Pałczak, a, lm. i myśl. młody derkacz, chróściel.

<Od Pałka; PaŁ>

[Pałczasty] I. mający pałki, t. j. główki kwiatowe: Koniczynę pałczastą zwieziono. Trzeiny pałczaste. Pol. 2. p. Pałkowaty. <Od Pałka>

[Pałczysty] gruby i twarawy, jak pałka. <Od Pałka>

[Pałdykować, uje, ował] jeść z wielkim smakiem, pałasować, futrować, zawiązać, repetować.

[Pałdykowanie, a, b] czynność cz. Pałdykować.

Pałeczka, i, lm. i p. Pałka: Pałeczki w fortyfianie lub pantaleonie, które uderzają o struny, bywają z odwodem lub bez odvodu. Mag. (= kołeczki). Pałeczki do robienia koronek (= kołki). Już jęczmieniem podrasnął, a len wypuszczał pałeczki swoje. B. B. <Zdr. od Pałka>

Pałeczkwato przys. od Pałeczkwaty.

Pałeczkwaty wyglądem swym pałeczke przypominający, do niej podobny: Komórka pałeczkwata. Bakterje pałeczkwate. Brodawki pałeczkwate a. grzybkowate języka (papillae clavatae s. fungiformes linguae). Bot.: Mak P. p. Mak. <Od Pałeczka>

Pałecznik, a, lm. i bot. (calicium) ros. z gromady porostów, z rodziny pałecznikowatych. <Od Pałka>

Pałecznikowate rośliny bot. (calicieae) rodzina roślin, należących do gromady porostów. <Od Pałecznik>

[Pałen] p. Pełny. <Zam. Pełen>

[Pałędać się, a ś., ai ś., Bełędać ś., Bełętać ś.] wałęsać ś., włóczyć ś., kołatać ś. po świecie, szwędzać ś. Por. Pełętać ś.

[Pałędanie się, a ś., b] czynność cz. Pałędać ś.

[Pałęga, i, lm. ij] miejsce niezarośnięte w ogrodzie. Por. Pałak, Pałyga. <Pa + *Łęga, LŁG>

[Pałęgowato] przys. od Pałęgowaty, pałęgowato.

[Pałęgowaty] p. Pałakowaty. <Od Pałęga>

Pałężyna, y, lm. y bot. (corynocarpus) ros. z rodziny namerczowatych. <Pa + *Łężyna, LŁG>

[Pałęgowiec, wea, lm. wee] jedna z przemian żaby. <?>

Pałka, i, lm. i I. gruby kij, palica, maczuga: Pałką go zabił. Troc. Nie kijem go, ale pałką. Prz. (= to samo, tylko w innej formie). × W pałki ś. bię. Djabła w pałki z tym kijem wskorasz, miły bracie. Nar. 2. do bębna, do kotłów = drążek z główką: Bije dobosz, co mu staje pałki. Pot. 3. łeb, głowa: Ów łysak, co mu z hłgów już wyparła P. Nar. Mieć w pałce, zalać pałkę (= być pijanym, upić ś.). Jaki śmiały, że wiał w pałkę! L. Lubili nam sobie często pałkę zalewać. Chodz. [Dajcie nam gorzałki, wlejemy do pałki. Uwalił bestyją mocnie w pałkę]. Djabli mu pieprz sypią w nos po samą pałkę. Pot. (= aż

do mózgu). Szalona P. = zagorzalec, awanturnik, postrzeleniec, entuzjasta. Patrzenie go, szalona P. 4. Zabł. Ona coś ma minę szalonej pałki. L. 4. [P.] = a) krowa bez rogów. b) główka gwoźdźcia. c) główka kwiatowa a. nasienna rośliny: Pokosy koniczyny przewracają lekko, by ś. pałki nie otłuły. Mak w pałkach. d) kiść niektórych roślin: Pałki u trzeiny na stawach. Troc. Manny kiści albo pałki obrzynają ku mióceniu. Trzye. 5. laik, klecha. 6. [P.] = a) piak dębowy osadzony na toporzysku. b) tłuczek w stepie ręcznej. c) grubszy koniec wrzeczona w kądzieli. d) część łonu wystająca nad koniec osi. e) nierozwinięte pióro u ptaka: Pisklęta jeszcze w pałkach (= nieopierzone). Przen.: Jeszcze to było w pałkach, a już Lamberta, niewinnego chłopca, zbałamucido. Krasz. Mnie takich potrzeba, co by już z pałek wyszli, a na was jeszcze młode pierze. Krasz. f) a. [Pałka] poduszka bez pierza, nie wypchanu: Sześć poduszek, samych pałek. g) noga ptaka (np. gęsi, indyka i t. p.). h) część mięsa od nogi: Kucharz jeden zjadł od pieczony gęsi pałkę. Podam pałkę od nogi. i) Gra w pałki = gra w sztosy: Zatuszczonemi kartami grali w kiksa czy w pałki. Orzesz. j) kitajka: Co u nas P., to u nich kitajka. Kacz. 7. anat.: †Pałka rury udowej. Kirch. = główka kości udowej (capitulum ossis femoris). 8. bot. = a) p. Kaktus. b) p. Ożypalka. c) p. Żółtodrzew. d) Kakt P. p. Otag. 9. hut. = a) p. Obijak. b) p. Kolba. c) żelazo nabrane na olawę, zamrzoną w roztopione żelazo ufryszowane, przed jego wyluciem. 10. stol. drzewo do pobijania klinów i t. p. 11. ucz. jedność, jednostka, jedynka, jako stopień za naukę: Dał, wsolił, wrzepił mi pałkę z arytmetyki. 12. woj. uderzenie w bęben, jako sygnał. Zdr. Pałeczka. Zgr. Pała. <PaŁ>

[Pałkasz, u, lm. e] myśl. wosk jary święcący.

× Pałki p. Pałny: Materja pałka. Torz. [Olej rzepuchowy (rzepakowy) taki P.]. <PaŁ/PŁO>

Pałkierz, a, lm. e I. ten, co bije w kotły, bębni-sta, dobosz, konny bijący w bębny zawieszzone po obu stronach u przedniej kuli siódła. 2. (u dawnych studentów) ten, co poczyna chodzić do szkoły, nowicjusz, wstępniak. <Nm. Pauker>

[Pałkonic się, i ś., il ś.] cwałować, klebić ś., bałwanic ś.: Woda w garnku pałkoni ś.

[Pałkonienie się, a ś., b] czynność cz. Pałkonic ś.

× Pałkonoszec, szca, lm. szcy ten, co chodzi zawsze uzbrojony w kij potężny, maczugonoszec. L. <Pałka + *Noszec, od Nosić>

Pałkować, uje, ował I. bić, okładać kogo pałką. 2. [P.] pałasować, jeść z apetytem. 3. fl. pchać łaskami, szybować. Mag. 4. wot. tępić, wybijać bydło w celu zniszczenia szerczącej ś. wśród niego zarazy. <Od Pałka>

Pałkowanie, a, b] czynność cz. Pałkować.

Pałkowato przys. od Pałkowaty.

Pałkowaty I. a. Pałczasty podobny do pałki, przypominający pałkę: Nos P. 2. bot.: Pałkowate p. Rogozowate. <Od Pałka>

× Pałogłowiec, wea, lm. wcy I. a. × Pałogłowiec zapaleniec, szalenie, szalona pałka, zagorzalec, gotowy na wszystko, awanturnik, postrzeleniec. Śl. wil. 2. × P. zool. kijanka, głowaczyle, postać zarodkowa żaby i innych ziemiowobnych. <Pałóg + Głowa>

Pałos, a, lm. y, Pałoz, [Pałosz] zool. p. Głowacz.

[Pałosz, a, lm. e] p. Pałos.

Pałoz, a, lm. y zool. p. Pałos.

Pałóg, oga, lm. ogi zastłona guzowa, używana

w krajach gorących dla ochrony od owadów. <Pa + *Lóg, LEG/LOG>

Pałuba, a, lm. y I. [P.] p. **Pałuba**: Czółna z jesionowych wyrobwszy pałubów, puszcza ją s. Dnieprem. Tw. 2. bud. deszczki opierające podstawy, na których wznoszone jest sklepienie. Zdr. **Pałubek**. <Pa + ŁUB/ŁB>

[**Pałuba**, y, lm. y] I. a. [**Pałub**] *pniać, kadłub, kazuł, otok, tok* (p. Kadłub). 2. *buda na bryce a. saniach, pukłata, pukłata*: Nie zagasi go (ognia) pod oną pałubą, chocia na to uderzy kłofą z wierzchu grubą. Biel. M. 3. *przen. wóz, pojazd z pałubą*: Ciągną kolebki, pałuby, ogromne fury, skórą nakryte. Krasz. 4. *czapka drewniana, czerepiana a. słoniata, którą s. nakrywa ul z pnia drzewnego*. 5. *wiecheć do zatykania kominu, baba*. 6. *chustka na głowie kobiety, niezgrabnie związana*. 7. *lalka*: Ze lnu porobiła gułki, zawięła szmatkami, omotała przędziwem, kieby były podane na głowę, na ręce, na brzuch i na nogi, i dopiér z tego postykała na trzy pałuby. 8. *boginka*: Mamuny przedstawiają się chłopu jako brzydkie pałuby. Nie zastali już chorej prawdziwej, tylko boginkę, która, przybrawszy jej postać, leżała w łóżku, i nikt ani s. domyślał, żeby to była P. 9. a. [**Łuba**] *kobieta stara, brzydka, gderliwa, złośliwa, rozszochrana, wysoka, niezgrabna, stare babsko, szreda, wielźma, czarownica*: Otóż dwie szalone pałuby! L. Za piérszej nieboszki jadłem z syrem piórołki, a za drugiej pałuby barszewiny i huby. A wie! babo pałubo, już ty zdechiesz niedługo. 10. *kobieta lekcomyślina, leniwa do pracy*. II. *niezdara, jolop, głupiec, niewiedzący, co robi*. <Pa + ŁUB/ŁB>

[**Pałubek**, bka, lm. bki] p. **Pałub**: Twój łubek, P., zawlecz, uciecz. Baka.

[**Pałuszenie**, a, blm.] czynność cz. **Pałuszyć**.

[**Pałuszyć**, y, ył] *bić*. <Od Pała>

[**Pałyda**, y, lm. y] p. I. **Pałyga**. <PAŁ>

I. [**Pałyga**, i, lm. i] I. a. [**Pałyda**] *pałka*. 2. *przewiśko żart.*: Oj ty pałygo! <PAŁ>

2. [**Pałyga**, i, lm. i] I. *wzgórza*. 2. ? : Te pałygi to jedyne roślinne rzeczy, których góral nie zebrał z pola. Matl. Tak chciały na rolę, Mikołaj Dąbek zgłupiał formalnie, kiedy obejrzał te pałygi w górach. Dyg. Jest to kraj po części pagórkowaty, popprzerzynany tu i owdzie tak zwanymi pałygam. Dyg.

[**Pambóczek**, czka, blm.] p. **Pambóg**: Kieby dał P. P. wam zapłać! <Zdr. od *Pambók = Pambóg>

[**Pambóg**, oga, blm.] *Pan Bóg*: P. zapłać. Niech P. broni. Zeby cie P. chował. P. kazał mu iść do piekła. Zdr. [**Pambóczek**]. <Z Pan Bóg>

Pamdonóg *padam do nóg*: Żegnam, P., całując stopki. Bał. <P(ad)am do nóg>

†**Pamela**, i, lm. e w kapeluszu damskim, *listwa tylna związująca nad szyją*. Sł. wil. Zdr. **Pamelka**. <Fr. pamelte>

†**Pamelka**, i, lm. i p. **Pamela**. Sł. wil.

Pamfil, a, lm. e, **Panfil** I. blm. *pauma gra w karty*. Troc. 2. *waleł treflowy*. Troc. 3. [P., Dupnik, Fil] *dama w kartach*. 4. *dama atutowa w grze w murzasza*. 5. †P. *zalołnik, adonis, galant*. Dziew. Przen. żart.: Jakie podobieństwo między młodym a babą, między Pamfilem a Fukarową? Petr. <Fr. pamphile, Gr. pámpilos>

Pamfliciarstwo, a, blm. *trudnienie s. pisaniem pamfletów*. <Od Pamfliciarz>

Pamfliciarz, a, lm. e p. **Pamflicista**.

Pamflicista, y, lm. ści, **Pamfliciarz** *pisarz pamfletów*. <Od Pamflet>

Pamflet, u, lm. y *broszurka, ulotne pismo treści złośliwej, obelżywcej lub potuwarczej, paszkwil*. <Fr. pamphlet, od palme feuille = kartka trzymana w dłoni>

Pamfletowo przys. od **Pamfletowy**: Robi do tego okazji w następujących P. zredagowanych słowach. Chm.

Pamfletowy przym. od **Pamflet**: Utwór, rodzaj, sposób pisania P. <Od Pamflet>

†**Pamięta**, y, blm p. **Pamięć**. Psł.

Pamiętka, i, lm. i I. †P. *pamiętnie, pamięć czego, wspomnienie na co, o czym*: Zostanie dar twój szczodropliwości w pamiętce. Groch. Siostra Horacjusza, skora do pamiętki na swego przyszołego męża. Warg. Grób jego (jest) Europa, słup śnieżne Bałchany, napis — wieczna pamiętka między krześcijany. Kochan. Męstwem Achilles, męstwem Hektor słynie, a ich P. wiecznie nie zginie. Kochan. 2. *upamiętnienie; znać pamięć, dowód pamiętania*: Obchodź pamiętkę zwięęstwa. Na wieczną pamiętkę. Na pamiętkę tego dnia. Obchód publiczny na pamiętkę jakiego zdarzenia. 3. *przedmiot, znak przypominający to, co było; pomnik, szczałek, pozostałość*: Po dziecku umarłym P. Słow. P. znak pamiętki czyje, wszelaka rzecz, która nas napomina z czego przeszłego, jako jest grób kamieniem położony, napis, tytuł, słup, księgi etc. Mącz. Pamiętki mają s. zgadzać z rzeczą; jaka rzecz była, wesola a. smętna, taka też i P. ma być. Hrb. Na ciosanym marmurze wyrzycie nieszcześliwą pamiętkę. Zyl. Ludzie u pamiętek umarłych naszych modlą s. Zigr. Pamiętkę wieczną zostawić. Kn. Pamiętkę czyją znieść. Kn. P. po dobrej matce. Hof. Kochać pamiętki. O myśli! w twojej głębi jest hydra pamiętek. Mick. Guzy, P. po awanturze. Piękną w sercach ludzkich zostawił pamiętkę (= *pamięć*). Okropną nieprzyjacieli srogości swojej zostawił pamiętkę. Troc (= *wspomnienie*). Do tych pamiętek przywiązują najwyższą wartość. Toż mi ciężko teraz te pamiętki żywota rozrywać na ćwierci. Szaj. 4. *upominek, zalatek pamięci, przyjaźni, dar pamiętkowy*: Dać, dostać co na pamiętkę. Dam ja ci pamiętkę, nie bój s. (= *pamiętnie; popamiętasz mię*). P. z Częstochowy, z Zakopanego. 5. †P. *rzecz pamiętna, godna pamięci*. Kn. 6. [P.] p. **Maronja**. <Zdr. od Pamięć>

Pamiętkowość, i, blm. rz. od **Pamiętkowy**: P. przeszkodziła tu wiele archeologii. Dęh. L.

Pamiętkowy przym. od **Pamiętka**: Przedmiot P. Tablica pamiętkowa. Napis P. Dar P. (= *dawny na pamiętkę*). <Od Pamiętka>

†**Pamiętny** p. **Pamiętny**: To jest nam dobrze pamiętno. Ort.

[**Pamiętliwy**] p. **Pamiętliwy**. <Z Pamiętliwy> [**Pamiętnik**, ka, lm. oy] p. **Pamiętnik**: Nie brak pamiętnika, jak Napolijon sed. <Z Pamiętnik>

†**Pamięcien** p. **Pamiętny**: P. bądź (memor sit) wszem obietam twoim. Ps. flor.

Pamięciowo przys. od **Pamięciowy** z *pamięci, na pamięć*: Charakter postaci, P. zwykle traktowany. Zaczęła szepać pierwszą cząstkę różańca; szepiała P., bez przerwy, a myśli jej leciały przez głowę coraz to insze. Ork.

Pamięciowość, i, blm. rz. od **Pamięciowy**: Stanisław Konarski P. zastąpił rozumowaniem. Smol.

Pamięciowy przym. od **Pamięć**: Lekeja pamięciowa. Raelunki pamięciowe. Dla swoich cy-

tacji pamięciowych znajdował w gronie dostojników duchownych chętniejszych słuchaczy. Paw. <Od Pamięć>

Pamięć, i, blm. 1. *czynność a. zdolność uświadomienia sobie nanowo tego, czego ś. już doznawało i w tym związku, w jakim ś. doznawało*: Władza przyzywania napowrót mianych kiedyś wyobrażeń nazywa ś. pamięcią. Śniad. J. Gdy dusza rozsądek czyni o rzeczach, zowie ś. rozumem; gdy rozpamiętywa, zowie ś. pamięcią. Sak. Cała robota pamięci dosyłać rozumowi wyobrażenia śpiące, gdy ich potrzebuje. Cyan. Dobra, wyborna, lokalna P. Krótka, kurza = słaba P. P. wyrazowa. P. systematyczna. Jesteś, widzę, krótkiej pamięci. Mieć, zachować co w pamięci. Mam to w pamięci a. na pamięci. Trzymaj, miej to w pamięci, jako w skarbie. Troc. Stracić P. Nie najgorszą P. mam, pamiętliwy jestem. Kn. Wbić, wrazić co komu w P. Dzieciątko, co zamłodu widzi, słyszy, to mu ś. snadnie wbije w onę młodą P. jego, i także będzie z nim rość. Rej. Starałiśmy ś., aby ci, którzy chcą czytać, mieli na umyśle uciechę, a uczyć ś. aby je łatwiej w P. wbić mogli. Wuj. Najlepiej P. ś. bogaci, gdy ś. drugim opowiada to, co ś. czytało. Kras. Kto nad niego dłuższe może sobie obiecywać życie w pamięci potomności? Dm. Czyni jego będą żyć w pamięci potomnych. Potomność go uwięździ w kościele pamięci. Dm. Potomna P. go wspominać będzie. Troc. Wypaść, wyjść, wywietrzeć komu z pamięci. Wysła mi rzecz z pamięci, wybiła mi ś. z pamięci. B. B. W pamięci mu to wygasło. Troc. Lepiej sobie zapisać, bo P. często zawodzi. Nie dowierzaj pamięci. To tak dobrze wiedziałem, jakbym ś. z pamięci onego nauczył. Pileh. (p. niżej **Z pamięci**). Załatwić rzecz za świeżej pamięci, nie odkładając jej. Przywodzić sobie co na P. Jeśli mię P. nie myli, stało ś. to akurat rok temu. Nie jest mi w pamięci, żebym to ziele kędykolwiek widział. Syr. Nie dopisuje mi P. [Nie da mi ś. to w P.] (= *nie pamiętam tego*). Nazwisko jego nie przychodzi mi na P. W pamięci mojej żadnej żywej twarzy, tylko te sine i okropne lica. Słow. Noc przyszła, dotąd w pamięci ohydna. Słow. (Chciał) zostać w rodziców pamięci z twarzą, co wola: jesteście przekłeci! Słow. Sięgnąć w przeszłość pamięcią (= *myślą*). To człowiek bez pamięci (= *bez głowy*). Utkwiło mi to w pamięci. Będziesz zawsze w mej pamięci (= *w głowie a. w sercu*). Zachować kogo a. co w pamięci. Zapisać sobie co w pamięci (= *w głowie*). † Brać co na P. Troc. Opilstwo P. odejmuje, psuje. Troc. Ona mi na myśli, ona na oczach, ona na pamięci. Troc. † Czynić komu P. Troc. (= *mieć go w pamięci*). Bierz to sobie w P., co dziś z tobą mówię. Groch. Do króla odniesiemy, co teraz w pamięceśmy wzięli. Piel. Czego ma często słuchać człowiek młody, a eo sobie ma w P. brać. Kosz. Nauka potrzebuje pamięci, aby to, czego ś. kto uczył, w P. włożył; a iż dziatki młode bardzo czyste są pamięci, dobra jest rzecz zamłodu one do szkoły dać. Glicz. Dziecięcą P. przypomnieniem słowa ratują. Górn. 2. *pamiętanie, wspomnienie, pamiętka*: Ten człowiek pamięci godzien. Troc. Wznowić P. starych dziejów niepomych. Troc. Zatrzeć P. czego. P. o sobie. Zannotuję to sobie dla pamięci. Zrobić supełek na elustce dla pamięci. Tego z pamięci nie zatrzeć! Słow. O tamtych zatargach P. i nauka z ojców pójdzie na syna, a z syna na wnuka. Syrok. Zostawił po sobie piękną P. P. o tym czynnie nie dawała mi spokoju. Upominek w dowód pa-

mieci. P. czyją z ziemi wymazać. Troc. Niezagubionej pamięci godne dzieło. Troc. P. czynów jego wiekować będzie. Troc. Ciężko utracić złego P. L. Prace godne nieugaszanej pamięci ludzkiej. Falib. Odszedł na lepszy żywot z tego świata świętej pamięci książę Zbaraski. Birk. Świętej pamięci nieboszczyk pan umiał fortunę powiększyć. Kras. Od świętej pamięci = *oddawna*: Rzecz to załatwiona już od świętej pamięci. Niema go tu: wyszedł już od świętej pamięci. 3. *myśl, взгляд, widok, uwaga, baczenie; troska, piecza, staranie*: Domy swe bardziej, niż Rzplta, na pamięci mają. Falib. Św. Jan gdy do ciemnicy wsadzon był, mała P. była na naukę jego. Białob. Między innemi rozehody na solny rozehód ma być P. Ek. Przez P. na enotliwego ojca wylał wiele łez, witając syna. L. (= *wspomnienie*). Ustatkuj ś. przez P. na zanego ojca. Ta jedna P., iż za prawdę cierpiemy, słodziła nam przykrości. Stasz. Obmoenili nasi górę; sprawa ta, późno na P. nieprzyjacielowi wpadłszy, bardzo ich bolała. Błaż. Będę miała P. o tobie. L. O jej życiu i potrzebach P. na siebie biorę. L. 4. *okres czasu, z którego wszystko ś. pamięta*: Za naszej, za mej pamięci to było albo nie było = mego czasu, wieku naszego, jakom żyw, jak pamiętam. Kn. Wiesz We Pan, co to było za naszej pamięci? Niem. Za ludzkiej pamięci = *odkąd ludzie na świecie, jak ludzie pamiętają*. Za mojej pamięci tego nie było. Troc. Za pamięci ojców naszych. Troc. 5. *upamiętanie, zastanowienie, umiarkowanie, przytomność, rozum, rozważa*: Język bez pamięci tajemnicy nie strzyma. Kn. Objadłszy ś. rozlicznych potraw bez pamięci, wstaje nazajutrz ciężki i niezdrawy. L. Spać mu ś. chciało tak bez pamięci, że na murawę cisnął ś. jak długi. Szym. Gada bez pamięci. Niem. Począł bez pamięci pieniądze garnąć na suknią, a nabrawszy co niemiara, zdechł z przzerwania, nie doszedłszy do domu. Papr. Tak (jęk) wydawał ś. obojgu głośny... żeśmy oboje biegli, gromem tknieci, i bez nadziei już i bez pamięci. Słow. Trzeci dzień przed jej śmiercią klucze ku niemu dała za dobrej pamięci. Ort. 6. *pamiętka, upamiętnienie; pomnik, ślad*: Na brzegu prgdkiej Dżwiny cerkiew była blizku, Witułtowych rąk P. Kochan. W osobie chleba wszyscy świętym ciałem sprawił, które tu nam k' radości na P. zostawił. Pśń. Nie żył, po kim piękna P. nie została. Szymon. Mowną to zostawać będzie dobrodziejstw wziętych pamięcią. Troc. Obchód poświęcony pamięci Reja. **Na pamięć, Po pamięci** przys. = a) *aby pamiętać, pamiętowo*: Na P. ś. uczyć. Wiele ś. wierszy na P. uczać. Warg. Naucz ś. tej wszystkiej figury po pamięci. Kłos. Nauczyciel dzieciom na P. niezego nie naznaczy, czego im wprzód jasnie nie wyluszczył. Kopcz. Nie tak ś. przykrzy dzieciom przepisywanie, jak uczenie ś. na P. Kopcz. Ja te rzeczy na P. umiem. L. (= *jak pacierz, na palcach*). b) **a. Z pamięci według tego, jak ś. zapamiętało, z głowy, bez książki, bez karty, bez wzoru**: Mówić, rysować na P. c) *przen. bez żadnych danych, bez podstawy, improwizując, naoslep*: Nie gadaj na P., kiedy nie wiesz. Sądzić, wyrokować na P. d) *naoslep, na chybił-trafił, na los szczęścia*: Nie mierząc i na P. strzeliwszy, dobrze trafiłem. L. Biedz na P. (= *gdzie oczy poniosą; nie wiedząc, gdzie*). Iść w ciemności na P. (= *poomacku*). e) × Na P. = *nieogłębnie, bez planu, bez wytkniętego celu*: Żyć na P. Kn. (= *nie jęć ś. niczego*). L.) f) × Na P. = *na łaskę i nielaskę, ślepo, bez rozważi, bez zastanowienia*: Oddać ś. na

P. plenipotentem. L. <Pa + *Mięć, MN/MIE/ MIN/ME/MY >

Pamiętać, a, ał, †Pamiętywać 1. zachować w pamięci, nie zapominać, pominąć, mieć na pamięci, przypominać sobie: P. jest rzecz w pamięć wrażeń zachować. Pilch. Kto szczerze kocha, lekko urazy pamięta. L. Lepiej pamiętamy to, cośmy widzieli, jak to, cośmy słyszeli lub czytali. Śniad. P. nie mogą, gdzie mi ś. go widzieć trafiło. Troc. Jak przez mgłę tępo pamiętam. Troc. Jako ludzie P. mogą. Troc (= zapamiętać; za ludzkiej pamięci). Nic z tego nie pamiętam. Nie pamiętam, czy mi to powiedział a. żeby mi to mówił. Pamiętam, chociaż byłem wtenczas małe dziecko. Mick. Pamiętaj, co cię nanezono. P. dawne dzieje. P. o czym. Słyszę głos anioła, wiecznie pamiętan i wiecznie kochany. Krasin. (= w sercu przytomny). Nie pamiętam, kiedy to ś. stało, jak ś. to stało, gdzie ś. to działo. Wszystko go pyta: czy pamiętasz? On pamięta! a zresztą widzi: pola przestronne, miedze, łąki, lasy i wioski. Sienk. Czy pamiętasz Alp granity? Nie pamiętam, gdzie to czytał. 2. nie omieszkac, nie zapomnieć, nie zaniedbać: Jeżeli bogowie uderują cię szczęściem, pamiętaj donieś mi o tym. Stasz. Pamiętaj wziąć klucz ze sobą. 3. nie zaniedbywać, nie zapomnieć, dbać, troszczyć ś., myśleć o kim, o czym: Bywaj zdrowa! pamiętaj o domu i dzieciach! Pamiętajmy o swoim zdrowiu. Pisząc testament, pamiętaj i o nas (=nie pominął i nas). P. o sobie. Troc. Pracując dla pana, pamiętaj i o sobie (=miał i swój zysk na względzie). [Pamiętaj o me dzieci]. 4. pominąć, nie zapominać, baczyć, mieć na względzie, zważać, uważać, oglądać ś. na kogo, na co: Pamiętam ja na świętość obowiązków moich. St. Aug. Czemu na Boga, na duszę twoję, na bliźnich, na majestat królewski, na zakon przyrodzony i boski nie pamiętasz? Skar. Pamiętaj na moje przestrogi! Poganie nie tylko czasu nieszczęścia na bogi pamiętywali, ale też i czasu szczęścia. Kosz. Pamiętaj o moim interesie. Bogaczu, na ubogie pamiętaj. Kn. Drugim daj, a na ś. pamiętaj. Prz. Pamiętaj to sobie! (= zapisz sobie w głowie). Pamiętaj, abyś dzień święty święcił. Pamiętaj, że pożałujesz tego. 5. liczyć, brać w rachubę; nie darować, nie przepuścić, nie przebaczyć, nie móc zapomnieć: Obrażony pamięta. Prz. P. urazy. Mój bracie, niech ci tego Pan Bóg nie pamięta, ale bijesz z przyciskiem. Zabł. Długo ci będę pamiętał moją krzywdę! 6. przén. (o rzeczach): P. kogo, eo = pochodzić z czasów jeszcze czyich, być świadczeniem jeszcze czyich czasów; trwać: Kredens ten jeszcze dziadka pamięta. Suknia ta pamięta lepsze czasy. Stół ten pamięta jeszcze czasy króla Goździka. Już dwa wieki pamiętał ten kapeluszy stary. L. P. ś. 1. być pamiętanym, zostać w pamięci: Długo ś. zle pamięta. Kn. Najkrócej ś. dobre pamięta. Stasz. Długo ś. dobre pamięta, a zle jeszcze (dłużej. Prz. 2. †P. ś. oprzytomnieć, odzyskać pamięć, opamiętać ś., wpamiętać ś., przyjąć do siebie, poczuwać ś. (do czego), miarkować ś.: Pamiętaj ś. l. wola głosem, a pan leży wzgórze nosem. Rej. Dobrzy przelężeni nie potrzebują napominać, bo ś. sami pamiętają, co powinni. Kosz. <Od Pamięć, Pamięć>

Pamiętanie, a, bfm., czynność cz. Pamiętao.

†Pamiętanie się, a ś., bfm., czynność cz. †Pamiętao ś.

†Pamiętliw p. Pamiętliwy: P. być. Ps. flor.

[Pamiętliwość, i, bfm.] 1. p. Pamiętność. 2. zapamiętałość.

[Pamiętliwy] 1. p. Pamiętny: Pan Bóg nierychliwy, ale P. Prz. Pamiętliwi powtarzali jego słowa śmiało. Ork. Młody wiek jest P., zwłaszcza złych rzeczy. Petr. Bydłota pamiętliwie same ś. wracają do domu. Otw. Urazy dawnej P. Otw. Nie są pamiętliwi rękę jego w dzień, w jeńże odkupił je. Ps. flor. Bądźże lepszej myśli, ludu boży, P. Izraelu. Leop. (patrz Niepamiętliwy). Dusze wszystkie łask swoich pamiętliwie. Petr. [Bądź na mnie pamiętliwa, jeśli łaska twoja]. 2. [P., Pamiętliwy] pamiętający o kim, dbający o kogo, o co, troskliwy, pieczołowity: Dobra pani a pamiętliwa; złego nie ścierpi. Korcz. <Od Pamięć>

†Pamiętna, ej, lm. e p. Pamiętne: Z prawem pamiętną wziął.

Pamiętne, ego, bfm. 1. to, co dano komu na pamiętkę, co mu dano, aby coś pamiętał, pamiętka: Apostoł mówi przez podobieństwo, aby nam złożył tym snadniej w P. powinność naszą chrześcijańską. Gil. Karanie takie zowią napomnieniem, a. pamiętnym, gdy jakoby pokutę dawają dla polepszenia. Kosz. Panie, imię Twoje na wieki; P. Twoje ot pokolenia w pokolenia. Ps. flor. (= pamiętka, pamięć o Tobie). Dać komu P. = obić go a. dokuczyć mu tak, żeby pamiętał to jako przestroge na drugi raz. 2. †P. notatka, na której są wypisane sprawy do załatwienia: Na pamiętnym spisane sprawiłem sprawy. Troc. Tamże urzędnikom rozdać P., gdzie trzeba zimie budować, jakiej materjej przyczynić. Zaw. 3. †P. załatek. Tuch. 4. †P. a. †Pamiętna zapłata sędziemu za osądzenie sprawy, czesne: P. zowią tę płacę, która zwykła być sędziemu, gdy którą rzecz skazował, dawana. Hrb. P. podsędkowe. Tarn. J. Sędzia sobie dobrze czyni i ludziom, iż sobie pamiętnego bobrów i liszek nabierze, ludziom, iż krzywdy rozsądzi. Rej. Gdyby sąd dekret uczynił stronom, nie ma więcej brać pamiętnego, za kim skażni wyjdzie, jako półtora grosza. Nisz. 5. †P. opłata sądowi za słuchanie przysięgi, †przysiężne. <Od Pamiętny>

†Pamiętnica, y, lm. e forma ż. od Pamiętnik: Historia jest P. zasług, podżoga cnoty, hamulec niecnoty. Błaż. Królwa Elzbieta, chociaż to 80 lat P., a wždy tańce lubiła. Błaż. <Od Pamiętny>

Pamiętniczy, Pamiętnikowy przym. od Pamiętnik: Michałowskiego księga pamiętnicza. Bart. Księga pamiętnicza majora Ptaszyńskiego. Rol. <Od Pamiętnik>

×Pamiętnie przys. od Pamiętny: Zdawał królowi sprawę z poselstwa rozumnie i P. Sł. wil. Na regestrzyk kreski przypisował dyscyplinom, aby liczby dosięgnął tym pamiętniej. Birk.

Pamiętnik, a i. lm. i = a) a. w lm. rodujczy prozy opowiadającej: opis wypadków współczesnych autorowi, memoir: Pamiętniki Paska, Kitowicza. Poszło to na sprosna lichwę eheć to karbować a. kłaść na P., co ś. dla kogo uczyniło dobrego. Górn. b) książka podająca sprawozdanie z ruchu na jakimś polu działalności ludzkiej w pewnym okresie czasu: P. literacki. P. lekarski. Perz. P. polityczny i historyczny przypadków, ustaw, miejsc i pism, wiek nasz szczególnie interesujących. Świt. P. fizjograficzny. Najpierwszy Francuz Salo 1665 r. wszczął P. czyli dziennik uczonych. Kras. Denis Francuz wszczął 1672 P. o naukach i sztukach. Kras. Trał taki godny w P. iść do kalendarza. L. c) album, sztabuch, imiennik. d) ×P. zabytek przeszłości, pomnik, pamiętka; ślad świadczący o tym, co było, świadek: Przeglądając pamiętniki starożytności, które mamy z napisów kolumn i metalów zebrane. Kopez.

Piramidy egipskie, te czezej chwały pamiętniki. Stasz. Pamiętnika niemasz, aby tak głęboko nieprzyjacieł zaszedł, jak teraz. Falib. (=przykładu w historii). 2. †P., lm. cy, [P., Pamiętnik] ten, co pamięta; świadek tego, co było; człowiek współczesny temu, co było: Starajmyz s., żeby nam nie tylko teraz, ale i potom potomni pamiętnicy mieli za co dziękować. Birk. [Za jakiegoś króla, o którym już i pamiętnika niema, i najstarsi zapomnieli, jak s. nazywał]. Śmiercią Pańską odkupieni jesteśmy; tej rzeczy pamiętnikami będąc... Zigr. (=pomni na tę rzecz). Co do świętych, zachowania ich enót pamiętnikami mamy być. Zigr. Ja też sam będę P. imienia twojego. Lubel. Warnę Dyjonizopolem starodawni pamiętnicy nazywali. Błaż. Żyją jeszcze pamiętnicy, którzy, iż to tak było, zeznają. Błaż. P. nie był, żeby kto z ludzi kiedyś przebył Bełt sankami. Tw. Przywodził na pamięć pamiętnicy dawniejsi, jako Krzyżacy z nieprzyjaciółami naszymi często-kroć s. zwierali. Błaż. <Od Pamiętny>

Pamiętnikarski przym. od Pamiętnikarz: Rokowania dyplomatyczne 1814 i 1815 r. posiadają obfitą literaturę pamiętnikarską i historyczną. Ask. <Od Pamiętnikarz>

Pamiętnikarstwo, a, blm. l. zawód, zajęcie pamiętnikarza: Zajmować s. pamiętnikarstwem. 2. ogół pamiętników, pamiętniki, dział pamiętników w literaturze: P. polskie wieku XVII. <Od Pamiętnikarz>

Pamiętnikarz, a, lm. e, Pamiętnikopisarz, × Pamiętnikowiec autor pamiętników. <Od Pamiętnik>

Pamiętnikopisarz, a, lm. e p. Pamiętnikarz: Wojna zamienia s., według malowniczego wyrażenia pamiętnikopisarza Otwinowskiego, na mi-jane tańce obu królów wśród ludzkiego płaczu. Jarocho. <Pamiętnik + Pisarz>

× Pamiętnikowiec, wca, lm. wcy p. Pamiętnikarz. Chm. <Od Pamiętnikowy>

Pamiętnikowy p. Pamiętniczy: Na chudej niewie naszej literatury pamiętnikowej odznacza s. on tym, że nie jest nudny. <Od Pamiętnik>

Pamiętność, i, blm. rz. od Pamiętny; [Pamiętność], zdolność pamiętania, pamięć dobra.

Pamiętny, (i jako orzeczenie) † Pamiętanie l. przym. od Pamięć, zaostrzający pamięć, ułatwiający pamiętanie: Pamiętna karta. Troc. Lekarstwo pamiętne, to jest pamięci pomocne. Troc. Książki pamiętne, pamiętniki. Troc. Sumienie jest pamiętne, książki od natury każdemu dane, w które przeszłe sprawy wpisano, terazniejsze wpisują, późniejsze wpisować będą. Koch. W. Dąb sam tylko jeden był stojący, wielką liczbę na sobie obwiązek noszący i tabliczek pamiętnych. Otw. Pisma pamiętne, supliki etc. Wyrw. (=memo-ryal, memorandum). 2. a. † Pamiętny niezatarty w pamięci, nie dający s. zapomnieć, godny pamięci, wielkopomny, sławny, nigdy niezapomniany, historyczny: Pamiętnym będzie dla mnie ten dzień. Pamiętno mi to będzie, będę tego wdzięczny. Kn. Pamiętno aho pamiętne go uczynić, pamiętkę zostawić. Kn. Dość jest pamiętnym, o kim uszczęśliwieni zapomnieć nie mogą. L. Rzecz to pamiętna, pamięci godna. Troc. Twoje dobrodziejstwa pamiętne mi na zawsze będą. Troc. Pamiętna to usługa. Troc. Wypadek w dziejach P. Pamiętna do najpóźniejszych wieków konstytucja 3-go maja. L. Urządzenie dworu niemień Bolesława zajmować musiało i pamiętnym uczyniło. Bobrow. Książęcia Sanguszki, pamiętnym wojownika. Nies. 3. a. † Pamiętliwy, (jako orzeczenie) † Pamiętliwy,

[Pamiętliwy, Pamiętliwy] = a) obdarzony dobrą pamięcią, pamiętający dobrze i długo: [Nu—ja tobie za to oddam. Ja pamiętna]. Rodz. Uznasz skutkiem, żem jest i wdzięczny i razem P. L. b) pamiętający na kogo, na co, pomny, bacny: P. na złe. Kn. P. celu, nie zwazasz na to, drząc, kroczyz naprzód. Dyg. Bądźcie pamiętni na ojców przykłady. Kras. P. na Boga i na religję. Troc. 4. † P. potomny, późniejszy, następny: Pójdzie w pamiętne wieki ta wielka odwaga. Troc. 5. [Kostka pamiętna] = a) w lm. kostki przy krzyżu na południcach wieprza. b) ostatnia mała kostka w skrzydle u kury. <Od Pamięt-, Pamięć>

† Pamiętywać, a, ał p. Pamiętać.

† Pamiętywanie, a, blm., czynność cz. Pamiętywać.

Pamięta, y, lm. y odrośl, pęd wyrastający z korzenia lub pnia. <Pa + *Młoda, od Młody>

[Pamięta, i, lm. i] l. mgła: Taka P., że na kilka kroków nie widać. Oko zasło mi pamiętą. 2. czarna chmura: Niebo zasło wielką pamiętą i zrobiło s. ciemno, kieby w nocy. [Kurza P.] p. Kuroślep. <Pa + MŁOK; por. [Młaka]>

Pamiętka, i, lm. i leśn. p. Ciekol. <Pa + *Młódka, od Młoda>

Pampas, u, lm. y stepy w południowej Ameryce bezdrzewne, wielkie, zarosłe trawą. <Ameryk. pampa, lm. Pampas>

Pampelnus, a, lm. y bot. odmiana drzewa pomarańczowego (citrus aurantium). <?>

[Pampry, ów, blp.] p. Bamber. <Z Bambrzy, lm. od Bamber>

[Pampryca, y, lm. e] p. Paprzyca. <Z Paprzyca>

[Pampuch, a, lm. y, Pępuch, Panduch, Pańpuch, Pampucha] l. rodzaj pączków z mąki pszennej, smażonych w zapusty na smalcu, a w post na oleju, rączuch: Jeżeli kto kołacz lubi i pampuchy, po co sięga do barszcza, po co i do juchy? Pot. Ów, co go pieszczone włoskie kortexany wychowały w pampuchach, nie zniesie tego niewczasu z nami. Star. 2. przen. człowiek niski, pękaty, tłuszcioch, grubas, bruczuch: Biały, rumiany, P. tłusty. Pot. Zdr. Pampuszek. <Z Nm. Pfankuchen; slđ. do Pępek>

[Pampucha, y, lm. y] p. Pampuch. Zdr. Pampuszka.

[Pampuszka, i, lm. i] l. p. Pampucha. 2. a. [Pępuszka] postna bułeczka z rozartym czosnkiem: Tłusty jak P.

[Pamputo, a, lm. a] pantofel.

[Pampuż, a, lm. e] choiłek szczeg. piłśniowy. <Z Tur. papudż=trzewik, pantofel>

† Pamroczenie, a, blm., czynność cz. Pamroczyć.

† Pamroczy p. Pomroczy: Pamroczone wieczora zmierzchnienie. Przyb. <Od Pamrok>

† Pamroczyć, y, ył zmierzchnąć s. Pot. <Pa + Mroczyc>

[Pamrok, u, lm. i] † Pamrok p. Pomrok: P. pada (=zmierzcha s.). P. noey gruby. Przyb. Bezdennej przepaści pamroki. Pzyb. <Pa + Mrok>

† Pamroka, i, lm. i p. Pomrok.

† Pamrowie, a, blm. p. Pandrów: Na wędę pamrowia nakarmią nastrożą. Trzye. <Pa + Mrowie>

Pamrów, owia, lm. owie l. poczwarka, z której wyrastają owad, zwany maikiem a. majówką. Sl. wil. Por. Pandrów. 2. [P.] pędrak. <Pa + MROW; por. Mrowie, Mrówka>

Pamuła, y, lm. y l. p. Famuła. 2. [P.] *strzecha; ta część dachu, gdzie ś. krokiewie schodzą z płatwami: Uciek na górę pod pamułę. <Z Famuła>*

1. Pan, a, 3 pp. panu a. [panowi, panoju], 7 pp. o panu a. [o panie], lm. owie a. [panoje, pania], 6 pp. ami a. [pany, pen, pón] l. panujący, władca, król, monarcha: Panował P. ten cztery lata. Troc. Zgodzili ś. spólnie w tych obudwu kolech do obierania pana przystąpić. Biel. J. Pana nie obierać, aż ś. prawa naprawią i rany Rzpltej uleczą. Biel. J. W różnych go legacjach do cesarza i panów cudzoziemskich zazywano. Nies. Nie może ś. żaden P. prawdziwie potężnym zwać, który nie jest panem tak morza, jako i ziemi. Kłok. Pana naszego i wojska jego krzep łaską twoją. Birk. Najjaśniejszy P. = *Król Jegomość, Jego Królewsku Mość; Cesarz, Jego Cesarska Mość. 2. Bóg, Wszchemocny, Najwyższy, Stwórca, Stworzyciel i Władca śmiata: Bóg, P. nad pany. Groch. Pana nad pany błagał darami. Susz. P. Zastępów. Wszchemocny Panie, wielukisty Boże! Kochan. Tyś, Boże, panem jest wszystkim narodom. Skar. Tyś P. wszystkiego świata, Tyś niebo zbudował. Kochan. Przed oczy Twoje, Panie, winy nasze składamy. Pśń. Panu dzięki oddawajmy, Jego łaskę wspominajmy. Kochan. P. dał, P. wziął: niech ś. dzieje Jego wola świąta. Panie, to moja praca, a zdarzenie Twoje. Kochan. Panie, wysłuchaj modlitwy nasze. Inszy niechaj pałace marmurowe mają i szczyrem złotogłowem ściany objają, ja, Panie, niechaj mieszkam w tym gniaździe ojezystym. Kochan. Już też, Panie odpuść, moja matulu, sami nie wiecie, co gadacie. L. Panie, odpuść grzechy. L. Panie, zmiłuj ś. Pim. Siedmiudziesiąt tłumaczów wszędzie imię Boze Jehowa wyrzili Pan. K. G. Chrystus P. Praca wasza nie jest próżna w Panie. Białob. Dali-P. p. Dalibóg. 3. chlebobawca, człowiek, od którego zależą warunki bytu innych, człowiek rozporządzający innymi, głowa, gospodarz: Ma pana dobrego. Troc. Pana niemasz doma; gdzie P.? Troc. Przodkowie nasi z panów wszelką nienawiść, a z sług wszelką zelżywość otarli, zowiąc pana ojeem czeladki, *pater familius*, a sług domownikami. Pileh. Jaki P., taki sługa. Boh. Jaki pan, taki kram. Prz. Gdy ś. P. śmieje, i dwór wesół. Groch. P. dobry za ojea stoi. Prz. P., który ś. sługi boi, ten za niewolnika stoi. Prz. Kazał P., musiał sam. Prz. P. szezodroblivy, sługa zyczliwy. Prz. Pana sobie jakiego chce sługa uczyni. Prz. Nie chce uczyć ś., jak to panów odmieńnić. L. Mam H pod panem mieć jeszcze panków i półpanków, których słuhać trzeba, pójdę z tego domu. L. Chłop ma i panu robić i czynsz i podatki oddawać. Star. (= *dziedzicowi*). Panu i całej gromadzie. Sur. Poddanym z panem trudna bywa wojna. Biel. M. Za jedno słówko w najmniejszej rzeczy pan ś. waśnią, idą na noże; wieśniak pod chłostą jęknąć nie może, bo nie dla niego honor człowieczy! Syrok. Przy obiedzie pierwszej ze dwa trunki wypić, potem zaś winem przyłożyć i wsadzić pana na pachółka. Sak. Człowiek światu temu jest panem i gospodarzem. Skar. Lenny P. [P. dworski] = *dziedzic*. [Ludzie mieszkający pod panem] = *chłopi mieszkający w budynkach dworskich i zobowiązani kontraktem do pracy u szlachcica*. P. domu. Zda ś., że P. domu sobie ścian i miejsca gdzieś przysporzył. Pol. Pies poznał swego pana. Słuchać mię! ja tu P! 4. *człowiek niezależny i zadowolony z tego oraz z pomodu swej zamożności; możnowładca, bogacz, arystokrata, magnat, potentat*: To P., zdaniem mo-*

im, kto przestał na swoim. Kochan. Już tam źle, gdzie panom wszystko wolno. Troc. Izba panów w parlamencie. Panowie przedni w Rzpltej. Troc. Wielki P. Żyje, ubiera ś., mieszka jak P. Poznać pana po cholewach. Prz. P. całą gębą. Chciałem być panem i wpadłem w biedę. Boh. Mieszczanin, żyjąc z rąk prace, jak P. stawiać chce pałace. Jak. W. Jeśliś P., chowaj sługi. Prz. Wszyscy na świecie panami być nie mogą. Pot. Panowie, jak chcą; ubodzy, jak mogą. Prz. Ledwo wie, że żyje, już wiedzieć zaczyna, że P., że Jegomość Dobrodziej. L. Panowie nie nie robią, a dobrze ś. mają, a chłopkowie zaś, robią na onych, wzdychają. Kn. Zawsze P. bogaty. Jeżow. Panom ś. wszystko powodzi, za zawsze dobrze kostka padnie; wszystko ś. im zejdzie. Birk. Panom wielkim nie trzeba nauki. Prz. Panom wielkim nauki trzeba. Prz. Krezus P. był w skarby i w złoto, ale nie w rozum. Glicz. P. ubożego gdy szanuje, już pewnie coś u niego czuje. Prz. Niedarmo chłopka P. częstuje, dobrze to nędznik wnet poczuje. Prz. P. z nędznika ciężki. Prz. Panom trudno prawdę mówić. Prz. Panów wielkich przyjaciele liczmany, kostki. Prz. Panowie na swych komisarzów ś. spuszczać, a ci sami panami ś. robią. L. W jesieni obrachuj dochód wszystek, tak panie, jako i chudy. Zaw. P. każdy dobrą radą stoi. Prz. W karczmie, w łazi, w młynie i w kościele nie znać pana. Prz. Grosz P. od roku do roku. Jag. Kto sam sobie panuje, nie godzien, aby go panem zwano. Baz. Nie bądź hardym, chociaż wielkim panem, jam nie starostą ani kasztelanem. Kochan. Wielkiemu panu nie wszystkiego baczyc. Kochan. (= *nie należy na wszystko zważać*). Ej, wierzeie pany! Syrok. Każdy P. za swoje trzy grosze. Każdy P. u siebie. Wybrnąłem przeciw szczęśliwie, teraz ja P! (= *teraz wszystko dla mnie fraszka*). Butny, dumny P. Udawać pana. Chorować na pana, odgrywać rolę pana a. [grać pana]. Sobie P. = *człowiek wolny, niezależny: Anarchos, sobie P., lóny. Mącz. Mam rodziców, nie jestem sobie panem. Troc. Wdowa sobie P. Prz. Ptaszek sobie P., jak z gniazda wyleci. Mor. A. Tego największym można nazwać panem, kto jest od wszystkich czezonym i kochanym. L. P. z panów = *familjant, ojczyc*. L. Jeżeli, kogo wynosząc, mówimy: P. z panów, słusznieby mówić P. z chłopów. Leszcz. Często przytrafia ś. być niewolnikiem temu, co był P. z panów. Petr. Inaczej przećię o panach z panów rozumieć ś. godzi. L. Człowiek ludzki, dziwnie każdemu układny, hojny, wspaniały, jako P. z panów. Łęcz. Jan Tęczyński, będąc P. z panów, *gradum magistri* dostłgował ś., a mistrzem w Krakowie został. Papr. To P. jaśnie wielmożny, jaśnie oświecony, to P. z panów, u niego mitry i korony inwentarskie narzędzia. Kras. Jaśnie wielmożny P. a. Jaśnie P. a. Jasnny P. [Jedzie ci hań książce panie, książce panie. Rozmaici sie pania trafiał]. 5. *właściciel, dziedzic, posiadacz prawny, gospodarz, rozporządziciel*: Aleksander był panem świata. Troc. P. własny wsi, rzeczy, majątności. Troc. Nowy P., nowy rząd. Prz. P. Brzezan w cudnej mieszka okolicy. Słow. Sieniawski, P. mój na Brzezanach, dziś mnie posyła po paniach i panach. Słow. Piotr, herbu Jasińczyk, Pszonka zwan, P. na Krzyżanowie, i Toporezyk, Szezkarzewie P. Gosz. Życia swego i śmierci nie jest człek panem, ale przyrodzenie. Pileh. Rozmaicie zatrudniony nie jest panem swego czasu. L. Król panem zwierzeznym jest wszystkiego, a przecięż tego wszystkiego,*

czego król panem jest, własni dzierżawcy są, i każda rzecz ma pana swego. Gór. Nie jestem panem swej woli. P. jej serca. Który przystaje karaniu, ten jest panem serca swego. Leop. (władzarem serca swego. Leop.). Zostać panem placu (= *zwytyczką; dotrzymać go*). P. położenia, sytuacji. † P. nawy. Troc (= *naczelnik, rozporządziel*). 6. Pan młody, [Młody P.] = *nowożeńiec, oblubieniec*; † *małżonek, mąż*: Tuszą sobie rodzice, iż z pana młodego coś iście w krótkim czasie będzie osobnego. Rej. Rad P. młody i czeka dnia naznaczonego, szczęśliwym ś. mianując z małżeństwa przyszłego. Groch. Ja rozumiem ś. tu być panem młodym, a ja muszę tylko przestać na swacie. L. Kolana gdy kogo z chodu bola, a. że będzie długo panem młodym w noey, lekarstwo. Haur. 7. *mężczyzna z lepszego towarzystwa*: Pokój dla panów. W tańcu: Panie przechodzą na drugą stronę, a panowie zostają w miejscu. 8. jako tytuł osoby = a) używany samodzielnie a. przed imieniem lub nazwiskiem osoby, której tykać nie wypada: P. podstoli. Kras. P. naczelnik. *Monsieur* w francuszczyźnie też samo, co *meipanie*. Kras. A wieszcie, mój panie, że ś. naostatek i gniewać będę? L. Pozwól P. zrobić sobie uwagę. Niech pan pozwoli. P. Jan. P. Tadeusz. Mick. Byj wara, panie Pawle, wspominaj twe przodki! Syrok. P. Wołodyjowski. Sienk. Panie doktorze. P. sędzia. P. Bóg a. [Panibóg]. Powitanie: [Panu Bogu]. P. Jezus a. [Paniezus]. [Laseczki Pana Jezusa] *jakas roś*. Był tu jakiś Panie! panie! wróć ś. P. Panie mój, to największy tytuł u swobodnych. Kochan. Książę P. Panie bracie (daw. między szlachtą). Panie bracie, panie szwagrze. Kn. U dawnych Polaków najpierwszy był tytuł: bracie! Poczekawszy trochę przydano: panie bracie. Powiększono potem i mówiono: mości panie bracie. L. Twierdzą, że szlachta w Polsce, Prusach, Litwie, owsem u słowiańskich wszystkich narodów, zwali ś. supani bardzo dawnych czasów; u Czechów i Węgrów ispan, rządcy hrabstwa, prowincji: stąd Polacy ś. honorują: jes P. brat. Chm. B. Panowie radni. Bud. P. ojciec a. [Pań-ojciec]. P. ojciec Waszej Królewskiej Mości. Troc. Ociec nie ma mówić: idźcie tam, panie synu, ale poprostu: idź, synu; boby dał znać, jakoby sobie równemu rozkazywał, nie sobie poddanemu. Petr. Przyzwał Absalon Achitofela, radnego pana Dawidowego. Leop. Męka Pana Jezusowa. Abyśmy ś. stali godnemi obietnic Pana Chrystusowych. Psń. [Talarami brząkała, ale nie swojemi, tylko pana ojcowemi]. Jaki P. mąż, podobnaż pani żona. L. Pani matka nie była od tego, nie wybiegał i P. ojciec od tego. Wójce. Panowie Żydzi dobrą monetę nam wykradli. Falib. Ale Mości Panie! L. Zdrow Wac Moś P. zartuj! L. IMC P., Jego Moś P.; P. Dobrodziej, Wielmożny P., Jaśnie Wielmożny P. Jaśnie oświecony P. a. posp.: Jaśnie P. Być, żyć z kim za P. brat a. za panie bracie - *być, żyć z kim na poufalej stopie*. Nie chcę z górnemi być za panie bracie. Kras. (On) z panem i z chłopem za panie bracie, jakby ogniwo w bratnim łańcuchu. Syrok. Lampart za panie bracie był ze lwem. Jabł. Na łące jednej za panie bracie zółw mieszkał z kaczkami. Jabł. On za panie brat z jegomością. Jak W. b) *kasztelan*: Kasztelanów pospolicie nazywamy panami, na przykład: P. Poznański, P. Wojnicki. Nies. Kasztelan, albo raczej czemuz Jegomości bracie honor, P. krakowski tu położył kości. Pot. Spytek Jordan, kasztelan krakowski, mówiące o doległościach wielkich urzędów, do-

dał: co sobie Spytek nagotował, to P. krakowski zje. Kochan. Żaden do króla nie chodził, jedno wezwany, sam tylko P. krakowski, bo tak Jana Tarnowskiego po oju na on czas zwano, był wyjęty. Orzech. Widziałem to drzewko w sadach u Jego Moś pana krakowskiego na Tarnowie. Urzęd. P. Sieradzki. e) *starosta*: Chodkiewicz panem żmudzkiem został. Birk. d) × P. zza morza = *gość niespodziewany*: Goście niespodziani, których u nas zwano panami zza morza, mało którego dnia się nie stawili. Krasz. e) *poseł*: Skończywszy swój głos, jegomość P. lubelski projekt swój do laski podał. Djar. gr. Projekt pana warszawskiego (Szamockiego). L. f) [P. szkolny] = *nauczyciel*. g) [P. ojciec i pani matka] = *rodzice chrześni*. Gac. h) [P.] = *ojczym; teść, ojciec żony a. męża*: Panie ojcie, miejcie litość nade mną, jako jestem waszym zięciem. i) [Dobry P., a dobry mąż] = *swat, dziwostąb*. 9. *jedna z osób grających „w zajęcia“ a. „w zajęcia“*. K.). 10. [Pany] = *odmiana kartofli*. Zdr. **Panek, Panko, Paneczek, [Panączek, Panásek, Paneczko, Paneńko, Panieniek, Panoczek, Paniczek, Panoczuszek, Panosek, Panosiczek, Panulek, Panuleczek, Panulo, Panusiek, Panuszek, Panuś, Panyczka], † Panuchnik, × Panuchniczek, † Panaszek.** <PA(N)>

2. **Pan, a, lm. owie rzymski bożek pasterzy i trzód.** <Gr. Pán>

3. **Pan** = *wszech-, ogólno-*. <Gr pan>

Panabaz, u, lm. y min. odmiana szaromiedniaka. <Fr. panabase>

Panaceum, w lp. nieod., lm. a, ów 1. a. [**Pan- nak**] *lek powszechny, mający pomagać na wszystkie choroby, wszystko gojący, lek wszechmocny*. 2. *przen. cudowny środek na wszelkie doległości fizyczne i moralne*: Jedno tylko miał lekarstwo na wszystko, wszechwładne P., pracę. Krasz. <Gr. panákeia, ł. e. panacea>

[**Panachac, a, al**] *drzewo w drobne kawałki, rozszarpywać.* <?>

Panachanie, a, blm., czynność cz. Panachac.

× **Panachida, y, lm. y p. Panichida**: U nas świec do cerkwi i prosphor nie noszą, panachid, to jest wspomnienia umarłych nie odprawują. Rut. <Ros. panichida; Gr. panyehis = uroczystość eantocena>

[**Panączek, czka, lm. czkowie a. czki**] p. 1. **Pan.**

† **Panać, a, al p. Panować**: Augustus jest ci on był w tento czas nade wszystkim światem panać był. Kaz. Gnieź. Wszem nieprzyjacielom swoim będzie P. Ps. flor. I P. będzie od morza do morza i od rzeki aż krajów okręga ziem. Ps. flor. Ty panasz mocy morza. Ps. flor. <Od 1. Pan>

[**Panagabog**] = *pomaga Bóg* (życzenie). <Z Pomaga Bóg>

[**Panajezusowy**] przym. od **Pan Jezus**: Na Panajezusowe męke. <Od Pan + Jezusowy>

Panak, a, lm. 1 bot. (pastinaca opopanax) roś. z rodzaju pasternaku: Centurzja, Jubszyk, lebiotka prawdziwym są panakiem. Troc. P. ziele, wielosił, stosił, leczyrwzód. Syr. <Z Gr. panákeia>

Panakowy przym. od **Panak**: Sok P. Troc.

Panama 1. nieod. *gatunek słomki; kapeluszek pleciony z lyczka rośliny właściwej okolicom między-morza Panama*: Kapeluszek P. Krasz. Przykryty kapeluszem ze słomki. P. Jez. 2. **y, lm. y oszustwo na wielką skalę.** <Od nazwy geograficznej Panama (od czasu wielkiego procesu z powodu nadużyć towarzystwa Lesseps i Spółka)>

Panamerykanizm, u, blm. 1. dążenie do zjednoczenia wszystkich państw amerykańskich: Nonkon-

formizm wita z radością każdy krok panamerykanizmu w Kanadzie. Nagan. 2. *teorja, omawiająca powyższe dążenie*: Obrat stanowisko pośrednie między torysowskiemi rojalistami kolonji a zwolennikami nowojorskiego panamerykanizmu. Nagan. <Pan-†*Amerykanizm>

Panamerykański przym. od **Panamerykanizm**: Prąd P. wzrósł w siłę w związku północno-amerykańskim. Gaz.

Panamita, y, lm. ci *człowiek, który brał udział w panamie, to jest w oszustwie*. <Od Panama>

Panamski przym. od **Panama**: a) = *należący do Panamy, znajdujący się w Panamie, przylegający do Panamy*: Panamskie wody, rzeki, miasta. Ludność panamska. b) *wyrabiany w Panamie, pochodzący z Panamy*: Wyroby panamskie. Promienie stolica przechiały P. kapelusze jego. Prus. c) *przypominający Panamę lub zdarzenie dotyczące Panamy*: Skandal P. = *ogromny skandal, szantaż na wielką skalę, p.a.n.a.m.a.* <Od Panama>

†**Pananie, a**, btm., *czynność cz. Panać*.

Panarchja, i, btm. *panowanie powszechne*. <Gr. panarchia>

[**Panásek, ska**, lm. ski] p. **i. Pan.** <p. **1. Pan**>

Panasz, u, lm. e *lotka z piór na kuszkiecie wojskowym*.

†**Panaszek, szka**, lm. szkowie p. **i. Pan.** <p. **1. Pan**>

Panata, y, lm. y **i.** *polewka chlebowa, wodzianka, gramatka, farmuszelka, famika, kaplon, waserzupka*: P. z chleba rżanego. Z piwa polewka nakształt kaszy a. panaty. Syr. Z chleba rżanego gramatki, panaty czyni. Syr. 2. †P. u Greków = *potrawa z mąki pszennej*. <Włos. panata>

Panatenia, ów, btp., *Panatenie najstarożytniejsze i najuroczystsze święto w starożytnych Atenach na cześć Mimerwy, obchodzone co czterech lat*. <Łć. panathenaea (solemnia); Gr. Panathénai>

Panatenieje, ów, btp. p. **Panatenia**.

[**Panbóczek, czka**, btm.] p. **Pambóg**. <Zdr. z *Panbók = Pan Bóg>

[**Panc, a**, lm. e a. y] p. **Panicz**. <Skrócone z Panicz>

[**Pancer, a**, lm. y] p. **Spencer**. <Nm. Panzer>

Pancernik, a **i.** lm. **i** *okręt, okuty w żelazo, w stal*: Przed rozpoczęciem bitwy admirał Togo wcześniej wysłał pancernik „Czjagen“, by wciągnął w zasadzkę eskadrę rosyjską. Gaz. Zanim zapadła ciemność, trzy z pancerników zatopione zostały. Gaz. 2. lm. **oy**, **Pancernik** = a) a. **Pancerny żołnierz, odziany w pancierz, towarzysz pancerny**: Towarzysz pancerny, P. od pancernia, który najlepszy z kolezgi weneckiej. Chm. B. b) × P., **Pancernik**, × **Pancerniarz** *ten, co robi pancierze, płatnerz*. 3. lm. **i**, zool. (dasypus) *zwierzę ssące, szczerbate, pokryte kostnym pancierzem*. <Od Pancierz>

Pancerno przys. z *wielką liczbą pancernych*: Hetman wielki koronny wyjechał na powitanie Radziwiłła z wielkim splendorem konno, zbrojno, P., od kirysów zbrojno. Rol. <Od Pancerny>

Pancerny przym. od **Pancierz** a) p. **Pancierzowy**: Łuska pancerna. b) *okryty pancierzem; opancerzony*: Leksza jazda od usarzów nazwała się czasem pancerną, czasem kozacką. Nar. Świecą mocno, muszą być pancerni. Mick. Okręt P. Krążownik pancerny eskadry władzywostockiej wpadł na minę. Gaz. Zwierzęta pancerne. c) *ściągnięty do wojaka pancernego*: Chorągiew pancerna. Towarzysz P. Chm. B. Hej ptaku, ptaku pancernego

znaku! Pol. P., ego, lm. **i**, rz., **Pancernik** *żołnierz dawnej jazdy polskiej odziany w pancierz i misurkę, uzbrojony w dźwidł i karabin*: Pancerni, *loricati*, byli znajomi w północnych i południowych krajach. Cz. W Litwie pancernych zowią petyhoręy. Papr. Bracia, husary, pancerni. Słow. <Od Pancierz>

†**Pancerola, i**, lm. e *szóstka winna w dawnych kartach*: Kiedy trwała chapanka między kartownikami, bił kinal z pancerolą tuze i wyżniki: skończyła się chapanka, zaczęto grę inną. Aż owa P. szóstką tylko winną. Tym smutniejszy jest koniec, im miłsze początki: biła tuze P., biły ją teraz dziewiątki. Kras. Bodaj mi same pancerole w marjaszu przyehodziły, jeśli jest inaczej. Syn. <Włos. panzeruola>

Pancerowy: Pancerowa robota u jubilera = *wyrabianie łuciszków plecionych nakształt pancierza*. <Od Nm. Panzer = Pancierz>

Pancerta, y, lm. y *pisemne zaświadczenie prawdziwości relikwji*. <? Gr. pan-†Łć. certa, certus>

Pancierz, a, lm. e, [**Spancerz**] **i.** *żelazne a. stalowe ubranie żołnierza, kaftan z ogniwek metalowych z rękawami po łokcie*: P. żelazny. Skar. Zbroja na całe ciało przeciw broni nieprzyjacielskiej; P. blacha na piersi. Cz. Czasem musiał a. P. było brane za jedno. Cz. P. nosić. Papr. Wziął na się P. jako olbrzym i przepasał się orężem wojennym swoim ku bitwie. Wuj. Chrześcijanina we zbroję duchowną, jako do boju i potrzeby, ubiera w P. i przybicie. Skar. Nie sadzili się nasi przodkowie na stroje, ale raczej na P. i na mocne zbroje. Zbył. Pstra chorągiew szumi w dłoni, pod pancierzem krew się pali, na pancierzu krzyż się płoni. Deo. Manele w P. Niem. (= w łusce). Pancierze wiązane, składane. Troc. W P. ubrany. Troc. W pancierzu i szyszaku. Troc. P., koszulka z żelaznej siatki = *kolczuga*. P. w łuskę = *karawana*. P. w kształcie blach na piersi a. na piersi i plecy = *kirys*. 2. *całkowite ubranie żelazne a. stalowe rycerza, składające się z pancierza, szyszaka i oręża, a. metalowe ubranie, okrywające konia = zbroja*. 3. *okucie, blachy, któremi jest okuty pancernik, okręt*. 4. *przen. zgrubiała skóra lub łuska, okrywająca niektóre zwierzęta*. 5. *przen. okucie, więzy, powłoka*: Rzeka zrzuciła z siebie zimowy P. 5. anat.: × P. (rumen) = *część żółdka zwierząt przeżuwających, żółdek brodawkowy, żywacz, wole*. 7. *myśl. odzież sukienna, nasadzona rogami wieloryba*. Zdr. **Pancerzyk**. <Nm. Panzer>

[**Pancerzenie się, a** **ś.**, btm.] *czynność cz. Pancerzyć się*.

× **Pancerniarz, a**, lm. e p. **Pancernik**. <Od Pancierz>

Pancernik, a, lm. **cy** p. **Pancernik**: Św. Dominik P., że po wielu lat P. żelazny na gołę ciało włożył. Skar. P., co pancierze robi. Kn. <Od *Pancerny = Pancerny>

Pancierzowy, [Pancyrzowy], Pancerny przym. od **Pancierz**: a) *należący do pancierza*: Koszula pancierzowa (= *kolczuga*). Rękawice pancierzowe. Baz. b) *zrobiony na podobieństwo pancierza*: Rozpór sukni obwodzone bramą plecioną w P. wór. Goł. Około rozporu sukni uczynili bram w P. wór pleciony. B. B. <Od Pancierz>

[**Pancerzyć się, y** **ś.**, **yl** **ś.**] *buszczyć się, łuskami się pokryć*. <Od Pancierz>

Pancerzyk, a, lm. **i** p. **Pancierz**.

[**Pancyrzowy**] p. **Pancierzowy**. <Od [Pancierz] = Pancierz>

Panczować, uje, ował *piw. mieszać zacier*. <Nm. panschen>

Panczowanie, a, bfm., czynność cz. **Panczować**. **Pandektowy** przym. od **Pandekty**: Cywilistyka pandektowa. Holew.

Pandekty, ów, blp. *zbiór praw cywilnych rzymskich z VI wieku; zbiór wyjaśnień sławnych prawników rzymskich, oświetlających postanowienia i kwestie sporne w prawie rzymskim*: Zdania dawnych prawników rzymskich, zniesione do skromnej liczby 150,000, złożyły księgę digestów czyli pandektów. Lel. <Śr. Łc. pandecta>

Pandektysta, y, lm. **ści** badacz, znawca pandektów. <Od **Pandekty**>

× **Pandemiczny** powszechny, ogólny. <Gr. pandemios>

Pandemja, i, lm. **e** epidemja, zaraza. <Gr. pandemia>

Pandemoniczny przym. od **Pandemonjum**: Djabła tylko brakowało do kompletu pandemonicznych wrażeń. Od. <Od **Pandemonjum**>

Pandemonjum nieod. 1. *świątynia wszystkich wogóle demonów czyli półbózków*. 2. *królestwo szatana, piekło*: Było to prawdziwe P., w którym szalały najgorsze i najwstrętniejsze namiętności. 3. przem. *miejsce, gdzie szerzy ś. zepsucie moralne*. <Gr. pan- = wszech, + daímōn = bóg, demon>

Pandemos nieod. *przydomek Afrodyty, jako opiekunki kobiet upadłych*. <Gr. pándemos = wszech-ludowy, publiczny>

Pandermit, u, lm. y min. *gatunek horanu wodnego*. <Z Gr. pan- = wszech, + dérma = skóra>

Pandora, y, lm. y 1. × P. = **Bandura**. Goł. 2. *mieczek bezgłowy morski, skamieniały, w utworze paryskim*. Łab.

[**Pandrak**, a, lm. i] p. **Pędrak**. <Z **Pędrak**>

Pandrowie, a, bfm. p. **Pandrow**: W człowieku bywają krótkie glisty okrągłe, jak P. Urząd. Robactwo, które ś. w zbożu leże, jak czerwie, P., myszy. Trzye.

Pandrow, owia, bfm., † **Pamrowie**, **Pomrowie**, **Pandrowie**, zb. **Pandry**, **Pądry** *poczwarłki chrząszczów*: Gdzie wiatr żyta schowanego nie dochodzi, tam ś. nie doleże P. ani też czerw żaden. Trzye. <Por. **Pędrak**>

Pandry, ów, blp. p. **Pandrow**; *robaki w mięsie*. Kn.

Pandur, a, lm. **owie** 1. *daw. zbrojny sługa magnata w Kroacji i Sławonji*. 2. *żołnierz z wojska węgierskiego, zamienionego obecnie na 53-ci pułk piechoty*. 3. *żandarń węgierski*. 4. *woźny sądowy*. <Węg. pandúr>

Pandura, y, lm. y p. **Bandura**. Troc.

Paneczek, czka, lm. **czkowie** 1. p. 1. **Pan**: Hej! hej! paneczku! kogo to miasto raz pochwycei, tego już nie puści nigdy. Krasz. (= *mały panek, półpanek, niedopanek*). 2. a. [**Paneczek**] *piesz. dobry pan*. 3. *syn państwa, panicz, paniczek, panie, paniećko, paniczyle*: Lekcje tobie dawać, paneczku młody, żal mi, że tak ojcowskie marnujesz dochody. Nar. 4. *pućf. Paneczku = kochany przyjacielu, kochanku, braciszku, paneńku*. <Od 1. Pan>

[**Paneczka**, i, lm. i] p. **Pani**: Oj pani, pani, P., czyli to twoja córeczka?

[**Paneczko**, a, lm. **owie**] p. **Pan**: Nasz P. juże za nimi dognał. Jakie kózeczko miało Paneczko (= *Pan Jezus*).

Panegirycznie przys. od **Panegiryczny**.

Panegiryczny 1. *od panegiryków*: Okres P. 2. *pochwalny*: Mowa panegiryczna. Powinszowanie panegiryczne. Wóje. <Gr. panēgyrikós>

Panegiryk, u, lm. i *pochwała, mowa pochwalna na cześć osoby, częst. przesadna, niezasadniona, szumna; pochwała przesadna*: P., mowa na pochwałę osoby jakiej, osobliwie znamienitej. Kras. Wczoraj cię P. żyzny potkał od niej; nad ojca i nad Achilleasa wyniosła cię, nad Thesea i Herkulesa. Jabł. P. Szumny. <Gr. panēgyrikós (lógos)>

Panegirysta, y, lm. **ści**, **Panegirzysta** *autor panegiryku, panegiryków; chwalcą*: To P., nie historyk. Plinusz, P. Trajana. L. <Gr. panēgyristēs>

Panegiryzm, u, bfm. *kierunek, tendencja, właściwe panegiryzkom, panegiryzm*: Wpadamy w ekliwy i jednostajny P. <Od **Panegiryk**>

Panegirzysta, y, lm. **ści** p. **Panegirysta**: Bielski, gorący P. brawury szlacheckiej. Rol. Biograf i P. Bogusława pisze o niej następnie. Kalie. <p. **Panegirysta**>

Panek, nka, lm. **nki**, **nkowie** 1. p. 1. **Pan**: [Dwa panky przez wysoką sie między sięgają, a nie mogą się dostać] (zagadka o oczach i nosie). 2. *ir. niewielki pan, półpanek, szlachcizura, szlachetka*: Gdyby ci pankowie mniej dostatku mieli, byłaby enota w całe. Birk. Pankowie z tłustym brzuszkiem. Brud. Co P., to dzbanek. Prz. Nie daj ś. dumno wyniosłym pansom zrażać. Pilch. Manli pod panem mieć jeszcze panów i półpanów, których słuchać trzeba, pójdę z tego domu. L. Sługa jakiego małego panka. Boh. Lepiej mieć sprawę z wielkim panem, niż z tymi pysznymi pankami. L. Ten P. szwedzki, ten Gustaw. Birk. 3. *młody pan dobrego tonu, lubiący ś. pokazać, przedstawiciel złotej młodzieży*. <Od 1. Pan>

Panteizm, u, bfm. *ogólny filozoficzny, według którego wszystko jest w Bogu*. <Z Gr. pân = wszystko, + en = w, + theós = Bóg>

[**Paneńko**, a, lm. **owie**] p. 1. **Pan**: Paneńku luby, uczyn mi tę łaskę. L. (= *paneczku, kochany panie, kochanku, braciszku*). Dobrze, paneńku, dobrze. L. <Od 1. Pan>

Panew, nwi, lm. **nwie**, **Panwia** 1. *naczymie metalowe nakosztak kociołka płasko-wklęsłego do gotowania na gołym ogniu, brytwanna, patelnia*: P., naczymie żelazne nakosztak kociołka. Os. J. W panwi rozpuszczone masło. Troc. Kilkoraki w kuchni są panwie: większe i mniejsze, żelazne i miedziane. Wiel. W. Smażył w panwi, na panwi. Smażyła to w panwi, ażeby nie dała zgęstnąć temu, zielskiem to mieszała. Otw. P., miednica, naczymie do wody. B. Sz. Ofiara na panwi smażona. Leop. P. z wiekiem do grzania pościeli = × *łożogrzej*. Troc. 2. *naczymie rozmaitej postaci i budowy, używane w różnych galeryach przemysłu do topienia i gotowania różnych ciał*: a) hut.: P. do lania p. **Gabelwanna**: Sztuki żelazne miernej wielkości leją się panwią. Os. J. b) gór.: P. warzelniaru, solna = P. *do warzenia solanki*. P. suszarniana, do ostatecznego wysuszenia warzonki. c) piw. *waruik, kocioł piwny*. 3. *misca, czasza, basen u źródła, krynicy, fontanny*. Kn. 4. *łożysko, w którym ś. obraca czop moździerzca, armaty a. czop w maszynie, biegun u wrotó; obsada wiosła a. steru i t. p.*: Panwie, miejsce w pewnej części łoża w półkuli wydrożone i okute, w których chodzą czopy armatne lub moździerzowe. Jak. J. Armata na czopach w panwiach swoich spoczywa. Jak. J. Odjąwszy panwie od styru, puścili ś. za wiatrem. B. B. 5. [P.] *patelnia*. 6. w lm. *cieś* <listowami. Zdr. **Panewka**, **Paneweczka**, <Nm. Pfanne>

Paneweczka, i, lm. i l. p. **Panew**. 2. rodzaj tygielka, patelni na trzech nogach. 3. rondel do topienia masła a. słoniny. <Od Panew>

Panewka, i, lm. i l. p. **Panew**: Usmaż to w panewce. Troc. Krzywe żelezniki i panewki różne. Otw. 2. [P.] = a) *naczynie metalowe do ogrzewania materjału, z którego wyrabia s. olej.* b) w olejarni, duży żelazny rondel do prażenia myki siemiennej. c) rodzaj patelni na trzech nogach. 3. u strzelby, *miejsce wklęsłe pod kurkiem, do podsypania prochu, na który z dekła pada ogień*: Proch przewróconą ręką na panewkę s. podsypuje. Kaw. Nar. Zniewagą sobie nie pokłada, ehoć do panewki uprzedzą go z lontem. Pot. Spaliło na panewce = *zawiadło, nie wystrzeliła strzelba*. Pistolet, na panewce spaliwszy, nie wystrzelił. Kłok. Proch z panewki spalił. Troc. Przen.: Spaliło na panewce = *spetło na niczym, nie udało s., rozchwiało s.* 4. *instr. narzędzia muzycznego dętego, ustnik*: Wargi przymarzły mu do panewki instrumentu. Sienk. 5. *przen. żart. tyłek, zadek*: W gołą dali mu sto plag panewkę. Pot. 6. anat. = a) (acetabulum) *zagłębienie kostne, w którym tkwi głowica kości udowej, tworząc w ten sposób połączenie stawowe biodra z udem, + acetnicia, + puszka, xgniazdo kości biodrowego stawu, x solniczka.* b) + P. krztaniowa p. **Nagłośnia**. 7. *hut. skorupa we fryszerekach, utworzona z żużla, z zamrozów i miaku węglowego, chroniąca surowicę od przepalenia*: Panewkę zrobić z węgla drobnych w dnie ogniska fryszereckiego. 8. *intr. rondel do grzania kleju*. 9. *kam. rowek wykuty w kamieniu dla nalania ołowiu w miejsce niedostępne*. 10. *mech. część łożyska przylegająca do czopa*: a) druk. *wklęsłość w prasie drukarskiej, w której chodzi czop stalowy od śruby*. Mag. b) *kol.*: P. łożyska a. panew łożyska = *część łożyska, przylegająca do czopa* osi. P. mosiężna a. rotgusowa = *część łożyska przy transmisyji, z którą bezpośrednio styka s. wał*. P. korbową, osiową, pękniętą, wytarta, zagrzana. W panewkach czopy biegają. Troc. c) *mł.*: P. leżaka, walca. [P. = czworograniasty kawałek stali z dziurą okrągłą w młynie wodnym, przytwierdzony do wałnicy, w którym s. obraca dolnym końcem wrzeczono. Panewki = *dziury w progu stodoły, w których s. obracają bieguny*]. II. *ryb. otwór sieci z pewnym narzędziem*: Nie zostawiaj panewki, ehoć już szczupak w matni, uciee może, gdy siły dobędzie ostatniej. Żegl. <Od Panew>

Panewkowy przym. od **Panewka**. <Od Panew>

x **Panewnik**, a, lm. **cy kotlarz, robiący panwie i ceruny**. Łab. <Od Panewny>

Panewny przym. od **Panew**: Kowal P. (= *kujący panwie*). <Od Panew>

+ **Panękać**, a, ał p. **Ponukać**: Tedy oni wszystkie za jedno krzykną, a siebie panękają, wzruszyli s. na nie. B. Sz. <Pa + Nękać>

+ **Panękanie**, a, bfm., *czynność cz. Panękać*.

Panfifl, a, lm. e p. **Pamfil**. <Gr. pámphylos>

Panflet, u, lm. y muz. *narzędzie muzyczne, złożone z siedmiu połączonych piszczałek*. <Gr. pan- = wszech + flet>

Panfobja, i, bfm. *obawa wszystkiego; popłoch powszechny*: Pod Winnicą pod wpływem owej dziwnej panfobji wycofały s. zastępy, mające hetmana Kalinowskiego na czele. Rol. <Z Gr. pan- = wszech, + phóbos = strach>

Pangienez, y, bfm. *teorja, według której każda oddzielna komórka lub cząstka organizmu odradza s. sama; teorja, według której z jednej pierwotnej*

komórki powstały wszystkie organizmy. <Z Gr. pan- = wszech, + génesis = ród, pochodzenie>

Pangieometria, i, bfm. mat. = **Metagieometria**.

<Gr. pan- = wszech, + geometria = geometria>

Pangiermanista, y, lm. *ści zwolennik pangiermanizmu*: Zebrani pangiermaniści utyskiwali na rządy niemieckie, że chwalebnych zadań związku nie popierają. <Z Gr. pan = wszech, + Giermanista>

Pangiermanizm, u, bfm. *dążenie do zjednoczenia wszystkich plemion germańskich w jedną polityczną całość*. <Z Gr. pan- = wszech, + Giermanizm>

Pangiermański *dotyczący pangiermanizmu, dotyczący s. wszystkich Niemców, ogólnoniemiecki*: Misjonarz pangiermańskiego kultu. Kraus. <Z Gr. pan- = wszech, + Giermański>

Panglos, a, lm. *owie l. człowiek rozprawiający o wszystkim, udający, że wszystko wie, gaduła, wszystkowiedz*. 2. *optymista*. <Od nazwiska Pangloss, bohatera powieści Woltera „Candide“>

Panglotka, i, lm. i *słownik porównawczy wszystkich języków*. <Gr. pan- = wszech, + glōtta = język>

Panharmonika, i, lm. i, **Panharmonikon** *narzędzie muz. grające na wielu składających s. nach dętych narzędziach muzycznych*. <Gr. pan- = wszech, + Harmonika>

Panharmonikon, u, lm. y p. **Panharmonika**. <Gr. pan- = wszech, + Harmonikon>

Panhelenista, y, lm. *ści zwolennik panhelenizmu*. <Gr. pan- = wszech, + Helenista>

Panhelenizm, u, bfm. *dążenie do zjednoczenia politycznego wszystkich Greków, gdziekolwiek zamieszkałych*. <Gr. pan- = wszech, + Helenizm>

Panhelenjon, u, bfm. *nowogrecka ruda stani*.

Panheleński przym. od **Panhelenizm**.

Pani, i, 4 pp. **pania** a. [panię, pani], lm. e a. [pani] i. forma z. od **Pan** a) *królowa, monarchini, władczyni*: Niepokalana P. nasza. Skar. Księżna niebieska, P. anielska, o Maryja Częstochowska. Pśń. [Krasna P.] = *Najświętsza Panna*. + P. w szlachach = *królowa, dama, hetman, marszałek, + baba*. P. a. *baba z królem bierze wejśrzodku dwie poli, on różną barwę, a ta swoje woli*. Kochan. b) *chlebodawczyni, kobieta, od której zależą warunki bytu innych, rozporządzająca imeni; głowa, gospodyni*: Służąca i P. Panią ją nazywam, bo jej służę. L. Służę u pani. Ma dobrą panią. P. domu. Ach, ona była domu mego panią! Słow. c) *kobieta niezależna i zadowolona z tego oraz z powodu swej zamożności, dama, arystokratka, magnatka, potentatka*: Wielka P. całą gębą. Dumna P. Zyje, ubiera s., mieszka, sypia jak P. P. za swoje trzy grosze. Wybrnęłam szczęśliwie, teraz ja P.! Udawać panią. Chorować na panią. Odgrywać rolę pani. Także ty masz siedzieć by P., bez wszego przestanku tak harować nami? Papr. Nie paniej jeno jałym w tobie szukał. Sienk. Jejmość P. P. dobrodziejka. We P. Dobrodziejka. Wielmożna P. Jaśnie wielmożna P. a. Jaśnie P. a. Jasna P. Jaśnie oświecona P. d) *właścicielka, posiadaczka prawna, posesorka, działczka rozporządzicielka*: P. rozległych włości. P. tego zamku. Przen.: P. jego serca. Nie jestem panią swego czasu, swej woli, panią siebie. P. położenia, sytuacji. e) [P. młoda a. Pań młoda] = *panna młoda, oblubienica*: Aniś matka, nie wiodłaś młodej pani z mężem do łożnicy. Chr. P. młoda jak żrzebiec. Prz. P. młodej śmiech, P. starej ni kąska. Prz. f) *niewiasta, kobieta z lepszego towa-*

rystwa, dama: Pokój dla pań (= *damski*). W tańcu: Panie przechodzą na drugą stronę, a panowie zostają w miejscu. Paniom brzemiennym to ziele szkodzi. Syr. Jak ś. miewają twoje panie? (= *żona i córka*). Panie jego były natenczas w kościele. Jeż. g) tytuł dawany niewiastom, którym tykać nie wypada: Najjaśniejsza P. P. Twardowska. Mick. P. Stanisławowa. Niech P. siada a. (mniej grzecznie) siadaj P. Księżna P. P. hrabina. P. matka. Rej. Powtarzać za panią matką pacierz (= *powtarzać za drugimi, nie mieć własnego zdania*). P. matka a. †Pajmatka, †Pań matka, [Pań-matka]. Pajmatka córce każe miluchno nań patrzeć. Bratk. Pań matka ś. droży. Opal. [Powieście wianek u pani matuli w sieni nade drwioma. 2. *matulonka, żona pana*: Wyprawiłem swoją panią na wieś. Pani twojej i tobie zasylałam ukłony. 3. Starsza P = *matka zamężnej pani domu*. Młodsza P. = *zamężna córka starszej P.* 4. [P. matka] = *chrześnina matka*: Rodzice chrześni tu: pan ojciec i P. matka. Gac. 5. [P. matula, Pań matula i, P. matuleńka] = *macocha; matka męża dla żony lub matka żony dla męża, świetkra*. 6. [P. matka] = *jedna z kobiet należących do orszaku weselnego*: W czasie wiececzy P. matka na cześć nowożeńców śpiewa pieśń. 7. [P. mamulka] = *żona pastora, P. pastorowa*. 8. P. dworska a. P. dworna = *dworzanka, dama dworska, dama honorowa*. P. dworska. Trok. P. dworna. Górn. 9. *kasztelanowa; wojewodzina*: P. krakowska przyjechała. L. P. poznańska (- *województwa poznańska*). 10. †Stara P. = *ochmistrzyjni*: P. stara ewiczy panny w domu, jak ś. ukłonić, jak krezy sztychować. Alb. Dziewki żeby listów inaczey, tylko za wiedzieniem pani starej, nie przyjmowały. Petr. Odprawuje ochmistrze, żegna stare panie, co ś. z nią jechać dalej napierały. P. Koeh. Rozmowa starej pani z Heleną. Kochan. 11. †P. stara, [P. stara] = *rodzaj gospodyni; ochmistrzyjni, przełożona nad służbą*: Gospodyni a. jej stara P. ma mieć rejestr spisany wszystkiego bydła. Zaw. [Słudzy i stara P.]. Gac. [Obowiązkiem starej pani było odbierać od dworek wszystko, co one przygotowały]. 12. †Dobra P. a. P. duszka = *nałożnica, wygodnica, kochanka, metresa*. 13. Żart.: Stara P. = *tyłek, zadek*: Za ten żart sto plag wziął w starą panią. Pot. Coraz to wyżej kusy świeci panią starą. Nar. Niech djabeł całuje starą panią, a ja młodą. Trzt. 14. †P. franca p. **Przymiot.** Zdr. **Paniusia, Paniuchna, Paniuńcia, Panuńcia, Paniusieczka, Panusieńka, Paniutka, Paniutezka, Panieczka, Paniczka, Panisia, Panuchna, Panuchniczka, Panuszka, Paniułka.** <PA(N)>

†Paniać, a, ał p. **Panować**: P. będzie od morza do morza. Ps. puł. Ty paniasz moey morza. Ps. puł.

†Panie, a, blm., czynność cz. **Paniać, panowanie**.

[Panianka, i, lm. i] i. p. **Panna**. 2. *rodzaj gruszek*. <Z Panienska>

Paniarz, a, lm. e *wielbiciel pań, kobieciarz*: Panków i paniarzy nieskończenie wiele. Krasz. <Od Pani>

Paniąteczko, a, lm. a p. **Paniątko**: Jest tu jedno P. z Warszawy, które do mojej żony ucześnieza w konkury. L. <Od Paniątko>

Paniątko, a, lm. a p. **Panię**: Pieszczone P. Jabł. A toć to P. jakby nigdy nie nie widziało, jeno pańskie pałace! Więc ś. zalecało stolnikównie i szlachty i paniątk niemało. Mick. Jedno P., nie

będę go mienił, z Włoch wróciwszy, zaraz ś. ożenił. Pot. Zdr. **Paniąteczko**. <Od Panię>

Paniberyzm, u, blm. *teoria polityczna, mająca na celu zjednoczenie państw na półwyspie Pirenejskim czyli Iberyjskim*: Na kolei są dziś panskandynawizm, P., panlatynizm. Spas. <Gr. pan- = wszech, † Iberyzm>

†**Panic**, a, lm. e, [Panic] i. a. †**Pannic młodzieniec**, który nie zgrzeszył nigdy przeciw czystości, *prawiczek*: Niesplugawieni niewiastami panicy są. Leop. (dziewicami są. Leop.) Jezus na krzyżu matkę swoją pannę św. Janowi panico wi zlecił. Wuj. [Jeszcze mogłam być po dziś panienką, ja panienką, a ty panicem]. 2. **Panicz**. <Od 1. Pan>

[Paniczida, y, lm. y], × **Panachida** *żałobne nabożeństwo*. <Gr. pannychis, 2 pp. idos = uroczystość nocna>

× **Panictwo**, a, blm. 1. *stan panica, czystość, niewinność, niewaruszoność, prawicтво jego*. 2. *zh. mlódź, młodzieź, młodzieńczy*. Mącz. <Od Panic>

Panicz, a, lm. e i. †**Panie młodzieniec**, *chłopiec znakomitego rodu, syn pana, państwa; młody pan niezamężny*: P. odjechał do szkół. Jarochna posłała swe ludzi dwadzieścia kmiot a dwu paniezu i rozpytała kopce z prawem usute. Kaz. Gnieź. Iże jest pan poznański z sześcią paniczą a z cztermi podlejszymi Wąceńca z Mieczewa wygnął gwałtem. Kpzn. Świadcze, że Mikołaj nie szedł gwałtem ze dwiema paniczoma a dwiema podlejszoma w dom do Dominika. Kkoś. 2. *przen. pieszczoch, delikacik, gagatek, firejle, elegant, lala*: Oto mi P. ani runa, ani mleka. To mi P. (= głowa) do rady. Fred. A. 3. [P., **Panc, Pańc, Panic, Paniec**] = a) *mężczyzna niezamężny, kawaler*: Przyjechał P. z dalekich granic, chciał ś. ożenić, a sam nie miał nic. b) *pan zamężny*. Zdr. **Paniczek, Paniczyk, [Paniczuchna]**. <Od 1. Pan>

Paniczek, czka, lm. czkowie i. p. **Panicz**: To ciału ozdoba najlepszą, gdy sobie twarz wymusze P. łaskawy, a magierkę z pióreczkim sudannie postawi, to już siedzi, wás kręci, a oczyma strzyże, na bót sobie pogląda, oczesuje bryże. Papr. 2. [P.] p. i. **Pan**: Słuchaj, Maćku, rzekł pan do niego - słyshałem, żeś wykopał pieniądze. — Gdzież tam, paniczku. <Od Panicz>

[Paniczka, i, lm. i] i. p. **Pani**: Albo to paniczka nie wie. Kon. Co tam paniczko po tym. Kon. 2. *panna, panienka*: Ja kawaler z paniczkami, a ty wdowa z dziećciatkami. <Od Panicz>

Paniczkować, uje, ował *żyć jak paniczek, grać rolę panicza, burzować, buraszkuwać, bonować: Grucor*, losując, paniczkuje, rozkosz płodzę. Mącz. Patrz, jak sobie paniczkuje albo próżnuje. Mącz. <Od Paniczek>

Paniczkowanie, a, blm., czynność cz. **Paniczkować**.

Paniczny strach, popłoch = *powszechny, ogólny, niepohamowany, szalony*: Trwoga paniczna. <Lé. panieus, Gr. panikós, od bożka Pán>

Paniczować, uje, ował *przepędzać czas po paniczowsku, próżnować, zbytłkować, burzować*. <Od Panicz>

Paniczowanie, a, blm., czynność cz. **Paniczować**: P. było na dobre i porządku dziennym. Byk.

Paniczowski i, przym. od **Panicz**: Pokój P. Nie dam ci się z paniczowską miłością żenić. Krasz. 2. *paniczowi = pieszczochowi właściwy*: Życie paniczowskie. **Po paniczowsku**, przys. *jak panicz*. <Od Panicz>

[Paniczuchna, y, lm. y] m. p. **Panicz**. <Od Paniczka>

Panieczyk, a, lm. **owie a. I p. Panicz**: Panieczykowie więcej daleko oświadczają, niż czują. L. <Od Panicz>

Panieczykowo przys. od **Panieczykowaty**: Chryzjo wyglądał P. Krasz.

Panieczykowaty I. zakrawający na paniczka: Był wcale pięknym chłopcem i miał paniczkowatą postać. Krasz. P. Chryzjo. Krasz. 2. p. **Panieczykowski**: Z dawnego wychowania paniczkowatego chłopczyk s. emanepuje i zaczyna używanie świata. Krasz. <Od Paniczek>

Panieczykowski przym. od **Panieczyk**; **paniczkowaty**: Gruntowna jaśnie paniczkowska głupota młodego pana. Nowiń. <Od Paniczek>

Panieczykowstwo, a, blm. **sposób życia lub zachowania s., właściwy paniczkowi**: Zaprotestowali przeciwko paniczkowstwu. Krasz. <Od Paniczek>

Paniczyna, y, lm. **y m. pocziwy a. pożałowania godny panicz**. L. <Od Panicz>

[**Paniec, nca, lm. ncy**] p. **Panicz**: Ot teho pocziwego pańca nowońca. <Od I. Pan>

Panieneczka, i, lm. **i I. p. Panna**: Wdzięczne panieneczki. Auszp. Panieneczki wstydlive. Groch. 2. [P.] **owad biedronka**. <Od Panienka>

[**Panieneczka, i**, lm. **i**] p. **Panna**. <Z Panieneczka>

[**Panieniek, nka, lm. nki**] p. **I. Pan**: Wracaj, panienku, są u pani goście. <Od I. Pan>

Panienka, i, lm. **i I. p. Panna**: Najświętsza P. Uchylił dumnego czoła przed Panienką w cudownych blaskach tonącą. Rol. Czysty, stateczny młodzieniec, by P. Rej. Skromny, wstydlivy, jak P. Jak P. powolny. Dor. 2. × P. święta = *mniszka, zakonnica*: Na kościół, na duchownych i na święte panienki nawet ręce podnosili. Sienk. 3. a. **Panna** protekcyjonałe do służącej, robotnicy, kelnerki i wogóle dziewcząt tego stanu: Panienko, proszę piwa! 4. [P.] = a) *rodzaj gry*: Gra w panienkę. b) w lm. *kopki zboża na polu po 6 a. 7 snopków zawierające*. 5. anat.: P. w oku = *żrenica, łalka, pupilla*. 6. bot. = a) (kirganella) roś. b) [Jabluska a. Warkoczki Najśw. Panienki] p. **Jablusko**. [Koszycki Najśw. Panienki] p. **Koszycko**. <Od Panna>

Panieńcia, i, lm **e p. Panna**: Moja P. to niby jutrzenka. Ęs. <Od Panienka>

Panieński I. a. [**Pannowy**] przym. od **Panna**; *dziewiczy*: a) Miłość panieńska, szczęście w karty, łaska pańska i краса róży — nietrwale rzeczy. Prz. Pokój, wieniec P. Stan, wstyd, klasztor P. Kwiat P. (= *dziewictwo*). Dziwna to jest być matką i panną, mieć syna i kwiat nieskażony P. Bz. Przen.: Jeszcze wiara chrześcijańska panieńską i nienaruszoną całość zatrzymała. Wer. b) [P. swateczek] = *uczna jednego z czterech swatów*. c) Choroba panieńska = *bladaczka, blednica, × choroba biała (chlorosis)*. d) Skórka panieńska = a) *blona dziewicza (hymen)* (p. *Błona*). β) *wyrób apteczny, raczej przysmak, niż lek, dawany dzieciom kaszlącym, a złożony z gumy arabskiej, cukru mialkiego, bitka jajecznego, ubitego na pianę i olejku kwiatu pomarańczowego, z czego tworzy s. tabletki czworokątne, suszone w ciepłe umiarkowanym*. <Od Panna>

Panieńskie, ego, blm. *kunica*: P., *virginale*, była to powinność w dzikiej północy zwyczajna, podług której dziecko, wydając za mąż dziewczki wiejskie, zachowywał dla siebie kwiat panieństwa; odmienił s. ten zwyczaj w zapłatę. Nar.

Różne uciążliwe opłaty na włościan nałożone, jako to: P., wdowie. Wiszn.

Panieństwo, a, blm. **I. stan panieński, niezamężny; dziewictwo, prawiczeństwo, czystość, nienaruszonność ciała, niewinność dziewczęcia**: Kwiat panieństwa. Nar. P. albo czystość trojaka jest: panieńska, wdowia i małżeńska. Petr. Słubować, stracić P. Czystość duchowna bywa w panienkach, którą enotliwym panieństwem zowią. Sz. Żyć w panieństwie. Wanda panowała, wojowała z Niemcami i w panieństwie umarła. Wiszn. Odebrać dziewczynie P. Pozbawić pannę panieństwa. [Najśw. Panienko, nade mną s. zlituj, już mnie tego roku z panieństwa wykwituj]. 2. żart. zb. *panny*: P. s. pomęczyło, tańcząc. 3. anat.: P. a. jagoda panieństwa, × *błona panieństwa*, × *zamek panieństwa* = *blona dziewicza, panieńska, zastawka pochwy, hymen, !prawiczka, wianek, wianuszek (hymen)*. † *Wyrostki zamku panieństwa p. Mięsko*. <Od Panna>

[**Paniera, y**, lm. **y robron**: Hrabina w pudrowanej peruce i z błękitnemi panierami menueta z nim tańczyła. Zap. <Fr. panier>

[**Paniezus, 2 pp. Panajezusa, 3 pp. Panajezusowi** blm.] *Pan Jezus*. <Pan + Jezus>

Panie, ęcia, lm. ęta ni., Paniątko syn wielkiego pana, młodzieuchny panicz, paniczyl; młodzieuchna panienka, panieneczka: Kocha s. pani matka, kiedy więc knaflików nawiesza u panieńcia. Rej. Jestem nauczycielem młodego panieńcia, jedynaka pieszczonego. L. Panięta, próbując szczęścia, często osiadają na koszu. Bud. Patrzcie na panieńcia Kazimierza, najstateczniejszego w czystości męczennika. Bals. Byliśmy w szkole między panięta, chłostę na perskim brali dywanie. Syrok. Wówczas i panięta i niepanięta, niespodzianie zaskoczeni, nie przygotowani do obrony, drżeli z trwogi, szukając pośród siebie obrońcy. Rol. Goffred zaene panięta, swoje towarzysze, zwoływa, którzy po leżach mieszkali. P. Koch. W gronie paniąt lub panosów spotkamy giermków. Paw. Wspaniałego ku Bogu animuszu P. życie swoje na sztych wystawił. Nies. [Na cóz ja mam słuchać pięknych paniąt głos, gdy zawsze doświadczam przeciwnego losu?]. <Od I. Pan>

† **Paniećco** przys. od **Paniecy, jak panię, jak panicz**: Albo jak się paniećco, choć ziemianin, stroi. Zbył.

Paniecy przym. od **Panie; wielkopanski, panski, dystygowany**: Trudno wygrać z kolera paniećca. Mor. A. W paniećcej kamienicy. Pot. Dobre boby wołowe, piękne i ciejące, a trwalsze i lepsze, niż żółte paniećce. Jezow. P., panu wielkiemu przyzwoty. Troc. Na którego dworze ten Maciej paniećcami obyczajami, przykładowym życiem, wiernością ku majestatowi, roztropnością w akcjach wslawił s. niemało. Nies. <Od Panię>

Panika, i, blm. *strach paniczny, nagły, często bezpodstawny przestрах, ogarniający licznie zgromadzoną publiczność, tłum; przerażenie ogólne, popłoch*: Orszak w panice pognął galopem napowróć. P. ogarnęła, zdjęła tłumy. P. ogromna, ażeby s. nie ożenił z szlachcianką. Krasz. P. na giełdzie = *przestрах nagły z powodu spadku kursu papierów wartościowych a. ustania prawie zupełnego spekulacji i kredytu*. <Gr. panikós = paniczny (strach)>

Panikografja, i, blm. *sposób przenoszenia i trawienia rysunku na płycie cynkowej, cynkografja*. <Gr. pan- = wszech, + eikón = obraz, + -grafia = rytowanie, pisanie>

Panin do pani należący, pani: Jakże ś. cieszę, że będę Wac Paninym ziemiem. L. P. to faworyt. Suknia panina. <Od Pani>

[Paninka, i, lm. i] p. Panna: Paninki się namawiają. <Zam. Panienka>

[Paniocha, y, lm. y] 1. żydówka roznosząca po wsi drobne towary, drobna przekupka. 2. dziewczyna na wydaniu. <Od Pani>

[Paniować, uje, owa] udawać panią: Kiedy paniuje, to niech ludziom uczeiwie ś. choć wyplaca. <Od Pani>

[Paniowanie, a, blm.] czynność cz. Paniować. [Panisia, i, lm. e] p. Pani: Marysia grzeczna P. <Od Pani>

[Paniski] p. Pański: Paniskie katy (chaty). <Od I. Pan>

Panisko, a, lm. a, × Panosko, × Panowsko m. i ni. dobry, poczciwy, potulny pan; pan godzinien polowania: P. dobre, zaene. Troc. Sptakło ś. P. Oto dobre P. L. Daj nam, P., na parę szasz wi-na. L. Mój panisku. Zabł. <Od I. Pan>

Panitalski (Pan-italski) dotyczący wszystkich Włochów w kraju i za granicami jego mieszkających, wielko-italski, ogólnowołoski. <Gr. pan- = wszech, + Italski>

[Paniuchna, y, lm. y] p. Pani. <Od Pani>
Paniulka, i, lm. i p. Pani: P. chyba żartuje. Es. <Od Pani>

Paniućia, i, lm. e i. p. Pani: Paniućciu! hrabino! słoweczko. Krasz. 2. [P.] boginka: Paniućcie, to jest takie krasne kobiety, które czyhają, by porwać dziecinę z łona jeszcze matki. <Od Pani>

Paniusia, i, lm. e p. Pani. <Od Pani>
Paniusieczka, i, lm. i p. Pani. <Od Paniusia>

Paniusieńka, i, lm. i p. Pani. <Od Paniusia>
Paniuteczka, i, lm. i p. Pani. <Od Paniutka>
Paniutka, i, lm. i p. Pani. <Od Pani>

[Pankacina, y, lm. y] p. Bzdziuch. <Z Pęka-cina, od Pękaty>

Panklasyt, u, lm. y, Panklasyt wszystko druzgocący materiał wybuchowy, składający ś. z mieszaniny kwasu podazotowego i siarki węgla.

Panklasyt, u, lm. y p. Panklasyt: Materiały wybuchowe, melinity, roboryty, panklasyty, kility i t. p. Bl.

Panko, a, lm. owie p. I. Pan: P. nie do Poznania? Florjan gniewnie ręką zamachnął: gdzie zaś? Krasz. <Z Panek>

[Pankować, uje, owa] tytułować kogo panikiem. <Od Panek>

[Pankowanie, a, blm.] czynność cz. Pankować.

Pankratyczny fiz.: Mikroskop P. = mający urządzenie taktie, które pozwala zmieniać odległość wzajemną okularu i obiektywu, przez co mikroskop wydawać może różne powiększenia bez zmiany szkła. <Gr. pagkratés = wszechsilny, zwycięski, od pan- = wszech, + krátos = siła>

Pankreas, u, lm. y anat. gruczoł ślinny brzuszny, trzustka, × trzuszczka. <Gr. pan- + kréas = mięso, kawał mięsa>

Pankreatyczny przym. od Pankreas: Sok P., trzustny a. trzustkowy.

Pankreatyna, y, blm. dążenie do politycznego zjednoczenia wszystkich ludów romańskich: Na kolei są dziś panskandynawizm, paniberyzm, P. Spas. <Gr. pan- = wszech, + Latynizm>

Panleksykon, u, lm. y słownik uniwersalny, zawierający w sobie wyrazy w wielu językach. <Gr. pan- = wszech, + Leksykon>

Panlogizm, u, blm. teoria filozofa niemieckiego Hegla, według której nietylko myśli ludzkie podlegają prawom logiki, ale wszystko w przyrodzie odbywa ś. podług konieczności logicznej. Kozł. <Gr. pan- = wszech, + logismós = rozum>

Panmelodjon, u, lm. y narzędzie muzyczne będące odmianą klawikordu. Goł. <Gr. pan- = wszech, + Melodjon>

Panmiksja, i, blm. mieszanie ś. wszystkich odmian pewnej cechy, o ile ona usunięta bywa z pod wpływu doboru naturalnego. <Gr. pan- = wszech, + miksis = zmieszanie>

Panmoskwicyzm, u, blm. dążenie do zlania w jedną całość wszystkich narodowości zamieszkujących Rosję oraz Rusinów mieszkających poza jej granicami. Asn. <Gr. pan- = wszech, + Moskwyizm>

Panna, y, lm. y, [Padna] i. = a) dziewczica, dziewczyna jeszcze niewienna, posp. prawiczka: Nie jedna P., męża nie dostawszy, płacze w kącie, iż panną umierać musi. L. P. to prawa. Troc. By pannom nie dzieci, żołnierzom nie straż, urzędnikom nie liczba... Prz. (toby sobie mogli pozwolić). [Stoi P. w oknie, warkocyk ji moknie] (zagadka o igle z nitką). Wstydlivoy, by P. Mącz. P. śmietaną zlizala, a młodzieniec sadło zjadł. Sak. (= oboje już pozbyli ś. niewinności). Najśw. P. Najśw. P. Marja. Panno Święta, co Jasnej bronisz Częstochowy i w Ostrej święcisz Bramie! Mick. P. Marja (= a) *Matka Boska*; b) *kościół pod wezwaniem Panny Marji*. Byłem na nabożeństwie u Panny Marji. Pogrzeb wyszedł od Panny Marji. Idę do Panny Marji. Mieszkam jeszcze za Panną Marją. b) [P.], † P. zakonna = *zakonnica*: Niemato już panien zakonnych Panu Bogu służyło. Zał. S. Król Zygmun w protekcję oddał panny zakonne toruńskie w 1521 r. Nies. Klasztor panien Wizytek. † Panny francuskie = *Wizytki*. Królestwo Ichmoś na nabożeństwie było u panien francuskich. Grab. c) † P. m. *młodzieniec niewinny, żyjący w czystości, posp. prawiczek, † panie*: Ci, co z niewiastami nie są splugawieni, panny są. Białob. Ojeze św. Dominiku, panno wybrany od Pana. Birk. 2. *kobieta, która jeszcze nie miała męża; córka pana*: Panny, wdowy, mężatki. Stara P. (= P., która we właściwym czasie nie wyszła za mąż). Zostać starą panną. Stara P. na starego żołnierza czeka. Prz. P. na wydaniu (= mogąca już wyjść za mąż). Dajmy to, że P., rodziców szlacheckich córą, jest na wydaniu. Bals. Rozkazała Jejmość P. Troc. Umrzęd panna. P. respektowa = *rezydentka u pani domu jako jej przyjaciółka, wypręczytelka*. 3. *kochanka, dama, pani serca, dziewczyna, narzeczona*: Ma pannę. Był u swojej panny. Chodzić do panny. Spędza wieczory u swojej panny. 4. P. młoda. [Młoda P., Pani młoda, Pań młoda] = *oblubienica*: Siedzi, jak P. młoda. L. 5. [P. młoda] = a) *dziewczyna przynosząca wiamek dożyłkowy*. b) *rodzaj begonji*. 6. [Morska P.] = *syrena*. 7. † P., P. dworska = *dworzanka, dama dworska, dama honorowa, frejli-na*. Troc. 8. † *kasztelanka*: Książę Ostroński starał ś. o Beatę Kościelecką, pannę Wojnicką. Górn. Kościelecki, podskarbi, był kasztelanem Wojnickim potom, którego to córka była P. Wojnicka. Górn. 9. × P., P. służąca, † P. służebna = *położówka, młodsza*: Od kilku lat za pannę służy. L. Do pojazdu wsiadła pani podstolina z córką i panną służącą. Kras. Służebne panny

abo fraucymer królowej. Leop. P. służebna. Troc. Ze szczerobliwością dwie towarzyszące albo panie służebne chodzą, ludzkość a łaska. Kosz. × P. wyprawna = *garderobiana*. Goł. × P. apteczka = *domownica*, pod której zarządkiem była *szpitalnia pańska* z apteczki, zawierającą napoje gorące i leki. Gl. 10. tytuł dziewczyny, której tykać nie wypada; dodany do imienia, nazwiska lub innego tytułu, oznacza poważanie; użyty sam, bez dodatku — lekceważenie: Ociec niechaj nie mówi swej dziewee: panno Doroto, pójdźcie sam; ale: Doroto, pójdź sam; boby było, jakoby równego sobie prosił. Petr. P. starościanka. P. Bronisława. Panno Aniele! P. Zawadzka. Mościa panno! Siedz P. cicho! Panno (a. panienko!) proszę piwa (do kelnerki). II. w pracowniach robót kobiecych, *uczenica*; *pracownica*: P. do szycia (= *szwalczka*). P. podrzędna. Potrzebne są panny do szycia na maszynie (= *maszynistki*). Starsza P. = *zarządzająca pracownią*. Potrzebne są panny do nauki. P. sklepowa. 12. [P.] = *lalka*. 13. [P.] *żrenica*, *panienka*: Czarownica nie ma w swych oczach panien, tylko kozły. 14. [P.] = a) *duży młot kowalski*. b) *stłupek u kołowrotku do przędzenia*. c) w lm. *wzór na pisankach*: Malować w panny. d) *odmiana gruszek*. 15. *pienięk z rękawicami do ubijania np. bruku, baba, taranek*. 16. † P. = *pęta na ręce i szyję*: Pannę mu na ręce i szyję włożono. Troc. W procach jeszcze nadzieja i w pannach zakrytych, i w sokołach dalekich, i w kobcach obfitych. Km. 17. astr. *jeden z gwiazdozbiorów zwierzyńcowych, przypadający na równiku niebieskim*: Ktos panny = *gwiazda pierwszej wielkości w tym gwiazdozbiórze*. 18. bot. (= a) [P.] = a) p. *Mglejarka*. β) P. *bedka p. Sromotnik*. γ) [Panny, lm.] = *Mydlnica lekarska*. b) Panny Marji dzwonki p. *Dziurawiec*. [Koszyezko, Koszyezki a. Koszyezki Najśw. Panny Marji] p. *Koszyezko*. [Koteczki Panny Marji i włosy Panny Marji] p. *Koniczyna*. [Kotki Panny Marji] p. *Kotka*. † Panny Marji linek p. *Lnica*. † Panny Marji miętka p. *Marzymiętka*. Panny Marji paluszki p. *Dzwonek*. Panny Marji różyczka p. *Firletka*. Panny Marji trzewiczki p. *Trzewiczik*. Panny Marji włoski p. *Włosek*. 19. *ekwier*: Panny = *ciastka bezowe z dodaniem mąki i migdałów*. 20. zool. p. *Ważka*. Zdr. *Panienka, Panienczka, Panieńcia, Pannusia, Pannusia, Pannuńcia, [Panianka, Panienczka, Penienka, Paninka, Panniczka, Pannunia]*. Zgr. *Pannisko, [Panniocha]*. <Od 1. Pan>

Panniątko, a, lm. a *dziewczątka pańskie*: Nie wiem, jak tam panniątko dadzą sobie rady, ale tak myślę, że po przyjeździe zastaniesz je obie rozamowane. Sienk. <Od Panna>

† **Pannie**, a, lm. y p. **Panic**: Dziewiee a. panny i panniecy, którzy dziewietwo swoje niepokałane do czasu albo do śmierci chowają. Wuł. <Od Panna>

Pannica, y, lm. e l. *dorosła panna, dorodna panienka*: Wyobrażałam cię sobie wielką pannicą, a ot znalazłam dzieciątko. Orzesz. 2. [P.] *dziewczyna dorosła, mająca wyjść za mąż*. <Od Panna>

! **Pannicki** zam. **Paniczny**: Strach P. Wor. <Zam. **Paniczny**; sld. do **Pannica**>

[**Panniczka**, i, lm. i] p. **Panna**: Panienki, pannieczki, fałdujące spódniczki. <Od **Pannica**>

[**Pannin**] p. **Panniny**. <Od **Panna**>

× **Panniny**, [**Pannin**] *należący do panny*: Pannine dobra. Troc. Jak panna złapie to jabłusko, to będzie pannine. <Od **Panna**>

Panniemiecki *ogólno-niemiecki, wszechniemiecki*: Wojna panniemiecka. <Gr. pan- = wszech, † Niemiecki>

[**Panniocha**, y, lm. y] p. **Panna**. <Od **Panna**>
Pannisko, a, lm. a ni. I. (o nieurodnej pannie) *panna godna politowania*: O biedne P. Fred. A. 2. p. **Panna**: Wolałabym pójść za tego, kogo szanuję, niż zostać starym panniskiem. Krasz. <Od **Panna**>

Pannusia, i, lm. e p. **Panna**: P. jest srodze smutna. Przybor. <Od **Panna**>

[**Pannowy**] p. **Panieński**: Jest tego nasienia pannowego, ale ino wybieram takie, co by pasowały la Macieja. Reym. <Od **Panna**>

[**Pannunia**, i, lm. e] p. **Panna**: Przenajświętsza P. <Od **Panna**>

Pannuńcia, i, lm. e p. **Panna**: Oj, pamiętam, pannuńciu, pamiętam. Rog. Ej! pannusiu, pannuńciu... nie grać z ogniem! Es. <Od **Pannunia**>

[**Panocze**] = *panie ojcz*: P., jedźcie no! <Panie † Ojeze>

[**Panoczek**, czka, lm. czkowie a. czki] p. I. **Pan**: Nie pódę za pana, tylko za panocka. <Od 1. Pan>

[**Panoczuszek**, szka, lm. szkowie a. szki] p. I. **Pan**: Panocusek po izbetce depcóm. <Od **Panoczek**>

Panofob, a, lm. owie *człowiek doznający panofobji*: Takiego panofoba, jak ten, jeszcze nie widział! Krasz. <?>

Panofobja, i, blm. *przestrach wśród smu.*

[**Panogrynować**, uje, owal] p. **Peregrynować**. <Z **Peregrynować**>

[**Panogrynowanie**, a, blm.] *czynność cz. Pano-grynować*.

Panoplja, i, lm. e *pełne uzbrojenie rycerza w średnich wiekach; całkowicie ryzsztunek rycerski rozwieszony na ścianie muzeum; zbrojowni*: P. na ścianie, z teatralnej gdzieś garderoby zapożyczona. Krasz. <Gr. *panoplja*>

Panoptikon, u, lm. y p. **Panoptikum**. <Gr. pan- = wszech, † *optikós* = dotyczący widzenia>

Panoptikum nieod., **Panoptikon** *zbiór różnych osobliwości do oglądania za opłatą; muzeum figur woskowych przedstawiających ludzi znakomitych*. <p. **Panoptikon**>

Panorama × nieod. ni., P., y, lm. y ż., [**Paromena**] I. *obraz okrągły, rozłożony na ścianach budynku walcowego w taki sposób, że widz, znajdujący ś. w środku, widzi przedmioty przedstawione, jakby w rzeczywistości rozglądał cały widnokrąg ze stanowiska wyniesionego; szereg obrazów oglądanych przez szkła powiększające*: Dała mi złotówkę mama, bym zobaczył P. Jach. Poezja myśli — marzenie, przypomina sobie tylko, a raczej gapi ś. na panoramę przesuwających ś. obrazów. Bał. 2. *rozległy i piękny widok na otaczającą przysrodę, na miasto widziane z pewnej odległości i t. p.*: Przed nami roztaczała ś. piękna P. <Gr. pan- = wszech, † *hórāma* = widowisko>

Panoramiczny, **Panoramowy** przym. od **Panorama**: Wyżyny Rhigi, będące punktem środkowym najładniejszych panoramicznych widoków. Jeż. Aparat P. = *cienna fotograficzna, obracająca ś. na osi pionowej, a przeznaczona do zdjęć szerokich widoków a. całych okolic widnokręgu*. <Od **Panorama**>

Panoramowy p. **Panoramiczny**.

[**Panosek**, ska, lm. ski] p. I. **Pan**: Śtyrech panosków ciągle ś. gonią, a nigdy nie mogą ś. dogonić (zagadka o kołach u wozu). <Od 1. Pan>

[Panosiczek, czka, lm. czkowie a. czki] p. I. Pan. <Od I. Pan>

× Panosko, a, lm. a m. i ni. p. Panisko. L. <Od Panoszek>

† Panosiwo, a, blm. p. Państwo: Jenże (starszy) przyczynił więcej panostwa i posłał je ku świętemu Błażemu. Ż. B.

† Panosz, a, lm. e p. Panosza. <Od I. Pan, przez Panoszy>

† Panosza, y, lm. e f. m. = a) a. † Panosz *szlachcic drobny, szlachetka*. b) *sluga, pacholek, dworak, giermek; młody rycerz*: Pospolita przypowieść: lepszy rycerz, niż P. Baz. c) *butny, hardy, spanoszony bogacz*: Ubogoś s. urodził, nierychło panoszą będziesz i podobno tak ubogim umrzesz. Birk. Pokruszył Pan kostur niezbożnych, kij panoszy, który tłukł ludzkie w rozgniewaniu. Birk. 2. *ż. buta pańska, harde panowanie*: Który rządy wziął na s., do hardości i panoszy s. obraca. Birk. Cesarstwa hardzie używał, panosze swoje rozpościerając przeciwko prawu i przystojności. Birk. Malował Apelles Aleksandra z piorunem w ręku, dając znać, że przedko świat wszystek panoszą swoją przepadł od wschodu do zachodu. Birk. <Od I. Pan, przez Panoszy>

[Panoszeć, eje, a] p. Panoszyć. <Od Panosza>

Panoszenie, a, blm. I. czynność cz. Panoszeć. 2. czynność cz. Panoszyć.

Panoszenie się, a s., blm., czynność cz. Panoszyć s.

× Panoszę, ęcia, lm. ęta ni. panię, paniątko, panicz: Z konia nie zsiądzicie to wielkie P. Słow. <Od Panosza>

Panoszowy przym. od Panosza: Zwycięstwo koźuchów wodycznych i panoszowych nad złotogłowy pańskimi. Krasz. <Od Panosza>

Panoszyć, y, ył I. kogo = bogacząc, robić hardym, butnym, psuć bogactwem, robić biednego zarozumiałym panem: I ci, co je panoszył Neron, do nędzy przyszli. Nar. 2. † P. co = uposażać, obdarzać hojnie, opatrywać: Jadwiga dwa ołtarze w kościele krakowskim panoszy. P. s. [Panoszeć] I. obrastać w pierze, bogacić s. a przez to wzrastać w pychę, w zrozumiałość: Miasto tym kwitnie i panoszy s. Troc. Turcy s. panoszą, urosli naszą domową niezgodą. Klon. 2. przén. rozpościerać s., rozwielić s., wzrastać: Źle, że s. w sercu moim lęk panoszy. Wysp. <Od I. Pan>

Panotyp, u, lm. y obraz, otrzymany przy pomocy panotypji. <Gr. pan- = wszech, + týpos = odbitka>

Panotypja, i, blm. pierwotny rodzaj fotografii, dającej obraz na ceracie, pokrytej warstwą kolo-djum. <p. Panotyp>

[Panowa, ej, lm. e] żona pana, pani: Nie była moja matka panową. Pytał s. pani: „Panowa, czy to córeczka rodzona?” <Od Panowy>

× Panowacenie, a, blm., czynność cz. Panowacieć.

× Panowacieć, eje, a] nabierać pańskich zwycięstw, manier, narowów, miękkości; panoszyć s. Sł. wil. <Od Panowaty>

Panować, uje, ował, † Panać, † Paniać I. *być panem kraju, piastować najwyższą władzę, królować, władać, władać, rządzić*: Kto panuje, traci wolność. Boh. Dom panujący. Władza panująca. Świt. Kazimierz panował ze szczezu Piasta. Gór. Panuj. Najjaśniejszy Panie. Gór. Zamojski raził, Batory panował. Niem. Oto narody te, które

były za nie poczytane, poczęły P. nad nami. Wuj. Przez mię książęta panują. Wuj. Niewolnicy panowali nad nami. Wuj. Panowała od morza do morza. Birk. Osman waleczny nad niemi panował. Kras. Większymes panem, gdy swoje hamujesz cheiwość, aniż, gdy szeroko panujesz. Petr. P. komu, P. nad kim. Juba tej ziemi długo panował. Pot. Głupia P. drugim, kto nie umie sobie. Min. Chlubimy s., jakobyśmy przed Rzymiany jeszcze świata panowali. Star. Czasu swego będziesz panował poddany. Kochan. Miałom i walecznym narodom panuje. Kochan. Wenus, która bogatej Ankonie panujesz. Kochan. Przen.: Ty w mym sercu panujesz. L. Ona sercu memu panuje, ona zdrowiem i moim żywotem szafuje. P. Koch. Lepszy jest cierpliwy, niżli mąż mocny; a który panuje sercu swemu, niż ten, co miast dobywa. Wuj. Niech nam bojaźń nie panuje. Kochan. (= owtada, ogarnia nas, trzyma nas w swej mocy). Pierwsza miłość obiera panuje. Kochan. Przen.: P. nad sobą, sobie = *być panem siebie, utrzymać s. we własnych granicach, władać sobą, hamować s., nie zapominac s.* Kto sam sobie nie panuje, nie godzien, aby go panem zwano. Baz. Kto sam sobie i rozmowi swemu panuje, mocniejszy jest, niż który miasta podbija. L. P. nad namiętnościami = *trzymać je na wodzy*. Rozum powinien P. nad sercem (= *górować*). Zawsze umiętność P. będzie nad niewiadomością, tak jak człowiek panuje nad zwierzętami. Niem. Żona panuje nad nim (= *ma górę, przewodzi, burmistrzuje*). 2. † P. czemu, [P. czym] = *rozporządzać, władać czym, być właścicielem, panem czego*: Gdy kto swej żenie zapisze tako, aż sam temu ma P., poko żyw. Ort. [Ojciec niebieski, który panuje niebem i ziemią] (= *rzadzi*). 3. *przez. utrzymać s., szerzyć s., grasować, dawać s. we znaki*: Chronił s. panujących obyczajów. Birk. Słabe mocarstwo, w którym niezgoda panuje. Jak. W. Nie było tej cheiwości, która dziś panuje. Kochan. Gdzie śniegi panują i lody. Kochan. Swawola panuje, karność ustala, praw s. nie boim, wstydu nie mamy. Skar. Ciemność i głucha cheiwość panowały w zamku. Niem. (= *zalegały*). Niezgoda panowała w obozie. Zgoda, miłezenie, nieład, moda, choroby, przesady panują. Choroby, deszcze, śniegi w ten czas zwykły P. Troc. Mrozy panują (= *trwają, trzymają*). 4. *przen.*: P. nad czym = *wznosić s. wyniosłość, górować, dominować, sterczeć*: Góra, zamek panuje nad okolicą. Cytadela panuje nad miastem. 5. *mówić komu „panie“*: Przedewszystkim nie panujemy sobie; mówmy sobie „ty”. Bał. 6. *anat.*: × Żyła panująca. Ryszk. p. Odlokciowy. <Od I. Pan>

Panowanie, a I. blm., czynność cz. Panować; *władza najwyższa, rząd, rządy, berło*: P. ostre, gwałtowne; P. łagodne, gładkie. Gór. Roku Pańskiego 1762, a świątobliwego panowania Jego Królewskiej Mości dwudziestego ósmego. Troc. P. towarzysza nie cierpi. Prz. Nawet w piekło warte żądzy P.; lepiej w piekło królować, niż s. w niebie niżyc. Przyb. Cheiwy panowania. Lech pomiernie panowania używał, miłością raczej ojcowską, aniżeli srogością pańską zniewalając poddanych. Błaż. Czasy panowania Batorego. Zostawać pod czym panowaniem. 2. *lm. a okres czasu, w którym kto panuje, rządy*: Za panowania Zygmunta. Wyrw. Dwa panowania. 3. [P.] blm. *władanie majątkiem, dziedziczenie*.

× Panowato przys. od Panowaty. Sł. wil.

× Panowaty *zakrawający na pana; udający, grający rolę pana*. Sł. wil. <Od I. Pan>

Panownicza, i, lm. i forma ż. od **Panownik**.
 + **Panownik**, ka, lm. cy, [Panownik] panujący, pan najwyższy, władca, mocarz: Lud, przed pieczęcią idąc, śpiewał: oto przyjechał P. Skar. O Mesjasza prosili prorocy: Spuść baranka, Panie, panownika ziemi. Skar. <Od Panowny>

× **Panowny** panujący, monarszy, królewski: Król z podłej miłości wyrzekł s. matki i krwi od wieków panownej Jagiełłów. Wyb. <Od Panowac>

× **Panowsko**, a, lm. a m. i ni. p. **Panisko**: Biedny P., niewiele zyskuje na swoich umizgach. L. <Od I. Pan>

[Panowy] p. **Pański**: Ja nie mogłabym być panową żoną. Bał. Pańskie abo panowe pieniądze. Kn. <Od I. Pan>

Panów p. Pański: W dom P. pojdzimy. Ps. flor. Chwalcie imię Panowo. Ps. flor. <Od I. Pan>

[Panpuch, a, lm. y] p. **Pampuch**.

Panrosjanizm, u, blm., **Panrusyzm** dążenie polityczne, mające na celu nawiązanie narodowości zamieszkującym Rosję jednego ogólnego rosyjskiego charakteru: Stronictwo panrosjanizmu i cerkwi prawosławnej. <Gr. pan- = wszech, + *Rosjanizm, od Rosjanin>

Panrusyzm, u, blm. p. **Panrosjanizm**: Zakusy panrusyzmu autora znalazły tu grzeczną, ale dosadną odprawę. Brk. <Gr. pan- = wszech, + *Rusyzm, od Kuś>

Panskandynawizm, u, blm. dążenie polityczne, mające na celu zjednoczenie ludów skandynawskich: Na kolei są dziś P., paniberyzm, panlatynizm. Spas. <Gr. pan- = wszech, + *Skandynawizm, od Skandynawja>

Panslawista, y, lm. ści **zwoleńnik**, **apostół panslawizmu**: On był powinien umrzeć panslawistą. Krasin. <Gr. pan- = wszech, + Sławista>

Panslawistka, i, lm. i forma ż. od **Panslawista**.
Panslawistycznie przys. od **Panslawistyczny**.
Panslawistyczny przym. od **Panslawizm**: Dążenia panslawistyczne. Wydobył poezję ojczyzną z zatęchłej atmosfery panslawistycznych majaczek. <Od Panslawista>

Panslawizm, u, blm. i. dążenie polityczne, mające na celu połączenie wszystkich plemion słowiańskich w jedną całość: Będzie nam tylko z panslawizmem błogo. Krasin. 2. × P. umięjętność rzeczy słowiańskich wogóle. Sł. wil. <Gr. pan- = wszech, + Sławizm, od Łć. slavus = Słowianin>

Panspermja, i, blm. doktryna wywodząca istoty organiczne z pierwotnych i wszędzie rozproszonych w świecie zarodków, które s. rozwijają przy odpowiednich warunkach. <Gr. pan- = wszech + sperma = nasienie>

Pantagruelizm, u, blm. **sceptycyzm i nietroszczenie s. o nic i o nikogo**. <Od nazwy bohatera powieści satyryka francuskiego Rabelais'go 1495—1553, p. t.: „Gargantua i Pantagruel“>

[Pantak, a, lm. i, Pantok] **duża i ciężka siekiera**.

Pantaleon, u, lm. y p. **Pantalón**: P., instrument o strunach (=strunach), o które pałeczki uderzają. Mag. <Od nazwiska wynalazcy Pantaleona Hebenstreita z Saksonji>

[Pantalik, u, blm.] p. **Pantałyk**: Zbić z pantaliku.

Pantaljon, u, lm. y p. **Pantalon**. <p. Pantalon>

Pantaljony, ów, blp., **Pantalony** **spodnie**. Przen.: Wyklepać P. = wytrzeć skórę; wybić, dać po tyłku. <Włos. pantaloni>

I. Pantalon, a, lm. y **I. komiczna maska charakterystyczna w pantominach włoskich, w spodniach razem z pończochami; komiczny starzec głupi, śmieszny kochanek w ludowej farsie włoskiej**. 2. w lm. p. **Pantaljony**. Zdr. **Pantaloni**. <Włos. pantalone>

2. Pantalon, u, lm. y, **Pantaleon**, **Pantaljon** **I. narzędzie muzyczne strunowe, w kształcie cymbałów, w wieku XVIII**. 2. × P. każde narzędzie muzyczne z klawiaturą. <p. Pantaleon>

Pantalonada, y, lm. y **blaznowanie arlekiina w farsie włoskiej**. <Od I. Pantalon>

Pantaloni, ów, blp. p. **Pantalony**: P. były rzeczywiście jedwabne. Wilk.

Pantalony, ów, blp. p. **Pantaljony**: Miał P. od święta. Berw. Zdr. **Pantaloni**. <Włos. pantaloni>

Pantałyk, u, blm., [Pantalik] w wyrażeniu: Zbić z pantałyku = zbić z tropu, z tomy, zdetonować, przeszkodzić wykonaniu zamiaru: Chodzą wieści, które mnie z pantałyku zbily. Gliń.

Pantamorfja, i, blm. **zupelna bezkształtność**. <Z Gr. pant- = zupełnie, + amorfia = bezkształtność>

Pantarka, i, lm. i p. **Perlicia**: Gdy pantarki krzyczą, deszcz wykrzyczą. Prz. Pielęgowanie i chów bazantów i perlice czyli pantarek. Gawar.

Panteista, y, lm. ści, × **Panteusz** **wyznawca panteizmu**, × **wszechbożenicyk**, × **wszechbożnik**. <Z Gr. pan- = wszech, + theos = Bóg>

Panteistka, i, lm. i forma ż. od **Panteista**.

Panteistowski przym. od **Panteista**, **panteistyczny**, × **panteuszowski**.

Panteistycznie przys. od **Panteistyczny**: P. biorąc rzeczy, będzie to sacrilegium. Słow.

Panteistyczny przym. od **Panteizm**; **panteistowski**, × **panteuszowski**. <Od Panteista>

Panteizm, u, blm., × **Kosmoteizm** **wiara, że wszechświat jest samym Bogiem, uznawanie Boga w całej naturze**: Podnosił do Bóstwa ludzkość i ocierał s. o nieuchronny P. Krasz. <Z Gr. pan- = wszech, + theos = Bóg>

Pantelefon, u, lm. y **telefon wraz z zastosowaniem do niego mikrofonem**. <Gr. pan- = wszech, + Telefon>

Pantelegraf, u, lm. y **fiz. telegraf, należący do typu telegrafów kopijujących czyli elektro-chemicznych, odwarzających wiernie przesyłane pismo lub rysunek**. <Gr. pan- = wszech, + Telegraf>

Pantelizm, u **system filozoficzny uznający wolę za podstawę wszechświata, woluntaryzm, system Schopenhauera**. <Gr. pan- = wszech + thelein = cheić>

[Pantelka, i, lm. i] p. **Pętla**. <Z Pętelka>

Panteologja, i, blm. **nauka o wszystkich bogach**. <Gr. pan- = wszech, + Teologia>

Panteon, u, lm. y **I. świątynia wszystkich a. znakomitszych bożków u dawnych Greków i Rzymian**. 2. przon. **przybytek, w którym s. mieszczą zwłoki sławnych ludzi a. ich pomniki** (np. w Paryżu). Zdr. **Panteonik**. <Gr. pan- = wszech, + theos = bożek>

Panteonik, u, lm. i p. **Panteon**: Pokój ten, co na lewo, mianowany był panteonikiem. Jeż.

Panter, y, lm. y **zool. (felis pardus) wielki kot azjatycki centkowany, podobny do lamparta**. Zdr. **Panterka**. <Gr. pan- = najbardziej, + thér = dził zwierzę>

Panterka, i, lm. i p. **Pantera**: Zrywa s. z ziemi, jak zraniona młoda P. Haj.

[Panterka, i, lm. i] p. **Perlicia**.

Panterzy przym. od **Pantera**: Skóra panterza.
 × **Panteusz**, a, lm. e p. **Panteista**. <Gr. pan- = wszech, + theós = Bóg>

× **Panteuszka**, i, lm. i forma ż. od **Panteusz**, *panteistka*.

× **Panteuszowski** przym. od **Panteusz**, *panteistowski*, *panteistyczny*.

Pantofel, fla, lm. fle, × **Pantofla** i. *półtrzewik domowy, patynek, papuc, meszt*: Siedzi w szlafroku i w pantoflach. Język mu chodzi jak w pantoflach (= *delgocze, mówi niewyraźnie po pijanemu*). Pijak ten ledwo ruszy w pantoflach języka. Nar. Widzę, że już ma język w pantoflu. L. Przen.: Być pod pantofem = być zawojowanym przez żonę. 2. przen. *mąż zawojowany przez żonę*: Pan mąż, P. swej magnifiki. 3. *dawna gra towarzyska w karty*. Goł. 4. w lm. *gatunek podków końskich na kopyta polne*. Kluk. 5. garb. p. **Korkownik**. Zdr. **Pantofelek**. Zgr. **Pantoflisko**. <Nm. Pantoffel>

Pantofelek, lka, lm. lki i. p. **Pantofel**: P. damski. P. do zegarka. 2. [P. Matki Boskiej] *kwiat bylicy*.

× **Pantofelka**, i, lm. i p. **Pantofla**. <Od Pantofel>

Pantofelnik, a, lm. i, **Bahikę** bot. (calceolaria) *roś. z rodziny trędownikowatych*. <Od Pantofel>

× **Pantofla**, i, lm. e p. **Pantofel**. Troc. Zdr. × **Pantofelka**, × **Pantofliczka**. <Od Pantofel>

Pantoflarski przym. od **Pantoflarz**: Rzemiosło pantoflarskie. <Od Pantoflarz>

Pantoflarstwo, a, blm. *rzemiosło, zatrudnienie pantoflarza*. Bobr.

Pantoflarz, a, lm. e i. *szewc, robiący pantofle*, × *patynkarz*: P. szewe, co pantofle robi. Mącz. 2. *ten, co chodzi w pantoflach, co ś. z niem. nie rostaje*: A ty szwabie, pantoflarzu! <Od Pantofel>

× **Pantofliczka**, i, lm. i p. **Pantofla**: P., *patyneczka*. Mącz.

Pantoflisko, a, lm. a m. i ni. p. **Pantofel**.

Pantoflowy przym. od **Pantofel**: Poezta pantoflowa = *doniesienie drogą babskich języków*. <Od Pantofel>

Pantograf, u, lm. y, **Filograf** *przyrząd, za pomocą którego wszelkie rysunki można powiększać lub zmniejszać w sposób mechaniczny, w dowolnym stosunku*: Mapy katastralne zredukowane za pomocą pantografu na podziałkę 1:1,000. <Gr. pan- = wszech, + gráfo = rysuję>

Pantograficznie przys. od **Pantograficzny**.

Pantograficzny przym. od **Pantograf**. <Od Pantograf>

Pantografja, i, blm. *sposób mechanicznego przerysowywania i dowolnego zmniejszania lub powiększania rysunku za pomocą pantografu*. <Gr. pan- = wszech, + gráfo = rysuję>

[**Pantok**, a, lm. i] p. **Pantak**.

Pantometr, u, lm. y mat. *przyrząd do mierzenia kątów*. <Gr. pan- = wszech, + métron = mierz>

Pantomima, y, lm. y, **Pantomina** *przedstawienie sceniczne bez słów, czyniące akcję zrozumiałą za pomocą wyrazu twarzy, ruchów i gestów aktora*. <Gr. pánta- = pod każdym względem, + mímēma = naśladowanie, obraz>

Pantomimicznie przys. od **Pantomimiczny**.

Pantomimiczny przym. od **Pantomima**: Scena pantomimiczna. <Od Pantomimik>

Pantomimik, a, lm. cy, **Pantomimista** *artyista, aktor, usługujący ś. pantomimiką*. <Od Pantomima>

Pantomimika, i, blm. *sztuka przedstawiania pantomim, wyrażania ś. za pomocą pantomim*. <Od Pantomima>

Pantomimista, y, lm. ści p. **Pantomimik**.

Pantomina, y, lm. y p. **Pantomima**. <Gr. pánta- = pod każdym względem, + mímēma = naśladowanie, obraz, przez śld. do Mina>

Pantomorficzny *calokształtny*. <Gr. pánta- = całkiem, + morfē = postać>

Pantoplastyka, i, blm. *sztuka powiększania i zmniejszania modeli plastycznych*. <Gr. pánta- = pod każdym względem, + plastikē = rzeźbiarstwo, snycerstwo>

Pantoskop, u, lm. y fot. *rodzaj obiektywu*. <Gr. pánta- = pod każdym względem, + skopē = obserwacja>

[**Pantować**, uje, ował] p. **Pątować**. <Zam. Pątować>

[**Pantowanie**, a, blm.] *czynność cz.* **Pantować**.

Pantowczykso, a, lm. a *pole po kartoflach, pantówkach*. <Od Pantówka>

[**Pantówka**, i, lm. i, **Pętówka**] *kartofel, ziemniak*: Pantówek nie skrobięsz. Ugotować óna trochę pantówek. Panienka nieusznurowana — P. nieugotowana.

[**Pantroszenie**, a, blm.] *czynność cz.* **Pantroszyć**, *patroszenie*.

[**Pantroszyć**, y, ył] p. **Patroszyć**. <Zam. Patroszyć>

[**Pantrować**, uje, ował] p. **Penetrować**. <Z Penetrować>

[**Pantrowanie**, a, blm.] *czynność cz.* **Pantrować**, *penetrowanie*.

[**Panuchna**, y, lm. y] p. **Pani**: Sóm tu P. jako róża. <Od Pani>

× **Panuchniczek**, czka, lm. *czkowie* p. i. **Pan**. <Od i. Pan>

[**Panuchniczka**, i, lm. i] p. **Pani**: Siedzą P. przy okieneczku. <Od Panuchna>

† **Panuchnik**, a, lm. i p. i. **Pan**. <*Rodz. m. od Panuchniczka>

[**Panugabóg**] = *pomaga Bóg, niech Bóg dopomaga, pomóż Boże, Panie Boże dopomóż*. <Z Pomaga Bóg>

Panujący i. im. od **Panować**: Dom P. = *rodzina monarchy; linja, dynastja monarchiczna*. Religja panująca = *państwoowa, rządowa*. Choroba, moda panująca. Przesąd P. **Gust P.** = *powszechny, ogólny*. 2. P., ego, lm. y rz. *monarcha, cesarz, król, książę udzielny*.

[**Panuleczek**, czka, lm. *czkowie* a. *czki*] p. i. **Pan**: Bóg ci wielki zaplać, mój panulecku. <Od Panulek>

[**Panulek**, lka, lm. *lkowie*] p. i. **Pan**. <Od i. Pan>

[**Panuło**, a, lm. *owie*] p. i. **Pan**. <Od i. Pan>

Panuńcia, i, lm. e p. **Pani**: Trudno odznaczyć granie między latawcami, krasnoludkami, boginkami lub panuńciami. Brk. <Od Pani>

Panurg, a, lm. *owie* *człowiek przebiegły, chytry, oszust, filut*. Owce Panurga = *ludzie naśladowujący innych bezmyślnie, owczym pędem*. <Gr. panurgos = wszystko czyniący, zdolny do wszystkiego. Rabelaisowski Panurg = *człowiek chytry, przebiegły*>

Panurgja, i, blm. *chytrość, podstęp, spryt złościwy*. <Gr. panurgia>

[**Panusiek**, ska, lm. *skowie* a. *ški*] p. i. **Pan**. <Od i. Pan>

[**Panuszek**, szka, lm. *szkowie* a. *szki*] p. i. **Pan**. <Od i. Pan>

[Panuszka, i, lm. i] l. p. **Pani**. 2. *panna*. 3. bot. p. **Mglejarka**. <Forma ż. od Panuszek>

[Panuś, a, lm. e] p. l. **Pan**: Idzie se do dwora, do swojego kochanego panusia. <Od l. Pan>

Panwia, i, lm. e p. **Panew**. <Nm. Pfanne>

Panwiowy przym. od **Panew**: Blacha panwiowa (= *na panwie*). Klamra panwiowa (= *kluba, okucie, obejmujące i przytrzymujące panewki*). Przywary panwiowe. P., ego, lm. i rz. robotnik w warzelni. Łab. <Od Panwia>

[Panyczka, i, lm. i] p. l. **Pan**: Panyczko! weźcie karty, powróżym wam ciekawe ezasy, no! Bał. <Od l. Pan>

Panzofja, i, blm. *wszechwiedza, znajomość wszystkich nauk*: Amos Komeński zamierzył wnieść całkowity gmach panzofji. <Gr. pan- = wszech, + sofia = wiedza>

[Pańc, a, lm. y a. e] p. **Panicz**. <Skrócone z Panic>

[Pańdrak, a, lm. i] p. **Pędrak**. <Z Pędrak>

[Pańdroż, a, lm. e] p. **Pędrak**.

[Pańka, i, lm. i] *zięba*.

[Pańkać, a, al] *mówić komu „panie“*: Ty mi nie pańkaj. <Od Panie, od l. Pan>

[Pańkanie, a, blm.] czynność cz. **Pańkać**.

[Pańkuk, a, lm. i] p. **Pańtuch**.

[Pańkus, a, lm. y] *gzik, gzića, twaróg ze szczyporem*.

[Pańmatczyn] *do pań-matki należący*: Chrusce zając, chrusce w pańmatcynny grusce. <Od Pań-Matka>

[Pańmatka, i, lm. i], † **Pańmatka** l. p. **Pani**: Wy ojcowie z pań-matkami pójdziecie z nami. Nie bij mnie, pań-matko, oj kijem za plecy, nie pójdę za Jasia, niepodobne rzeczy. Moja pań-matko, sanujcie téż zięcia, zebym wam nie bijał waszego dziecięcia. 2. *żona popa*. <Z Pani + Matka>

[Pańmatula, i, lm. e] p. **Pani**: Dajże nam, pańmatulu, jeś i pić. <Z Pani + Matula>

[Pańmłoda, ej, lm. e] p. **Pani**: Wybierajże ś. P. do ślubu. <Z Pani + Młoda>

[Pańojciec, ojca, lm. ojcowie] p. **Pan**: Potocze ś., wianku, do pań-ojca po stole. <Z Pan-Ojciec>

[Pańpuch, a, lm. y] p. **Pampuch**.

[Pańska, i, blm.] p. **Pańskie**: Wtedy chłop nie pódzie do pański, choćby mu i stéry razy tyle dawał, eo wartuje jego robota. <Od Pański>

Pański, [Paniski, Pajski, Panowy, Panów] l. pana = monarchy, króla, monarszy, królewski, najwyższy: Władzą i zwierzchnością swą pańską zarbrania i zakazuje. Biel. J. 2. *Boga, Chrystusa, boży, boski*: Modlitwa Pańska, pacierz. Kucz. W imię Pańskie. Skar. Droga Pańska jest pokora, miłosierdzie. Białob. Stoł dom P. pustkami, gdzie powinno być dobrorzeczone imię Pańskie. Białob. (= *dom boży, kościół*). Dzień P. a. dzień ostatniego sądu. Karnk. Tajemnice Pańskie. Leop. Skryte sądy Pańskie. Troc. Niezbadane są wyroki Pańskie. Wieczera Pańska. Sekl. (i przen. = *komunja, eucharystja*). Anioł P. = *Pozdrowienie Anielskie*. Dzwonią na Anioł P. (= *na pacierze*). O cichym zachodzie Anioły Pańskie już grały na zorzy. Dobr. Przemienienie, Zmartwychwstanie Pańskie. Roku Pańskiego 1600-ego (= *od Narodzenia Chrystusa*). Pańskie Narodzenie. Troc. Męka Pańska. Pieśń o męce Pańskiej. Niedziela męki Pańskiej (= *piąta niedziela wielkiego postu*), niedziela biała. 3. *pana = nie służby*: My pańscy i las

P. Prz. (= *dworski*). Ludzie pańscy. Kucharz smakowi nie swojemu, ale dogadzać ma pańskiemu. Prz. Pańskie albo panowe pieniądze. Kn. Pańskie oko konia tuczy. Prz. Najlepszy gnój na rolę pańskich stóp ślady. Prz. Gdy jednego pytano, któraby rzecz najwięcej tuczyła konia, odpowiedział, oko pańskie; drugiego gdy pytano, jakiby gnój na rolę najlepszy był, odpowiedział, pański ślad a. stopy. Kosz. Pańskie dni = *dni pańszczyńniane, pańszczyzna*. Każę rąbać za pańskie dni. 4. *wielkiego pana, magnacki, wielkopański, arystokratyczny, wspaniały, pompatyczny, okazały, dystyngowany, wykwinny, wytworny, bogaty, wyszukaný*: Gust P. (= *szlachetny*). Pańskie urodzenie oznaczało kosztowne odzienie. L. (= *znakomite, wysokie, szlachetne*). Pańskie pokoje. Troc. Witaała go z twarzą pańskiej powagi, pańskiego pozoru. P. Koch. Pańska mina. Bardz. Ruchy, manjery pańskie. Miał biskup Maciejowski urodę prawie pańską. Górń. Dwór P. Troc. Dwór pański źródłem występków lub enoty. Kras. (= *wielkiego pana* albo *króla*). L.) Uczył szlachcie syna, jak pańskiej miał ś. chwytac klamki. Wyb. U pańskich stołów smaczno jedzą. Kras. Potrawa pańska. P. kąsek, smaczny kąsek, łakoci sztuczki wyborne, potrawa smaczna. Kn. Pańskie niedojadki dobre dla czeladki. Prz. Pańska gęba u niego; nie lada eo jada; papinkami go karmić. Prz. (= *wybredna, delikatna, grymasna*). Pańska gęba — zebrać caleta. Prz. Pańska rzecz, eo upadnie, nie zbierać. Prz. Pańska choroba — ubożego zdrowie. Prz. Pańska prośba za rozkazanie stoi. Troc. Pańska prośba jakby téż groźba, a. pańska prośba za rozkazanie stoi, albo rozkazaniem pachnie. Prz. Łaska pańska na pstrym koniu jedzie. Prz. Łaska pańska na zającu jedzi. Prz. Chleb pszeniczny z najlepszej i najmilszej mąki chlebem królewskim albo pańskim zowiemy. Syr. Lepiej pańskie szczenię piastować, niż szlacheckie dziecię. Prz. Pańskiej to jest zamysł głowy, dobrze czynić, choć złe mowy. Gol. Pańskie to szaty. Troc. Przędza pańska. Troc. (= *delikatna, subtelna*). Grymasy pańskie. Pańskie zachecenia. [Kozuch P.] = *zólty*. Pańsko-arendarska etykieta nakazywała. Byk. Znał dobrze ich ambieje pańskodziadowskie. Bał. 5. *pana lub pani wogóle, twój, panie*: Kto tam? Ja, sługa P. L. Podnózek P. L. List P. otrzymałem. P. to koń, szabla. Troc. Pańska to spódnica. Troc. Czy to pańska własność? *Który ciebie, panie, obchodzi; o którym pan lubisz mówić, o którym mówisz; twój ulubiony, panie*: Ten artysta P. to mierzota. Ten P. Stanisław to nie dobrego. Jedz pan, wszak to pańska potrawa! **Po pańsku, Pańsko, † Pańskie** przys. *jak pan, jak wielcy panowie*: Kancelarz ten żyje nie tylko po pańsku, ale prawie po królewsku. L. Jem po pańsku, leniwo i po małym kąsku. Mącz. Samuel żył nie po pańsku, ani z jakiej dani lub poborów, ale jako jeden człowiek pospolity z pracy swej. Skar. [Mówić po pańsku a. bez zgby] = *mówić językiem poprawnym, ksiązkowym*. Wczoraj go z wielką pompą pańsko pogrzebiono. Jabł. Klasztory pańsko i bogato opatrzył. Warę. Mają ś. pańsko wszędzie po uszy. Jabł. Pańsko przyohędzony. Mącz. **Z pańska** przys. *niby pan; naśladując, małpując pana*: Nosi ś. z pańska. <Od l. Pan>

[Pańskie, ego, blm., Pajskie, Pańska, Peńskie] 1. (*dawniej*) *pańszczyzna, praca obowiązkowa dla dworu*. 2. *praca zarobkowa we dworze*: Na P. chodźć (= *chodźć na robotę do dworu*). Dzięwęta plebańskie, wychodźta na P. Odrabiając za-

ciąg na pańskim, z przesilenia i choroby wkrótee po sobie umarli. Robić jak na pańskim (= *robić jak za pańszczyznę, powoli*). Kazać na P. (= *wzwać do odrabiania pańszczyzny*). Nie masz ci to jak owcażom, na P. im nie rozkazają. Nam kazali na P. orać. Jeden pan posłał za P. dwóch chłopów ze zbożem do Krakowa. Przyszedł z pańskiego. 3. *gruntu dworskie*: Pewien chłop, dosyć ubogi gospodarz, orał na pańskim. <Od Pański>

† Pańskie przys. p. Pański: Mogłaby snadnie P. sobie począć. Grab. P. <Od Pański>

Pańsko przys. p. Pański.

Pańskość, i I. blm. rz. od Pański, państwo, *dystrykcja*: Pan niechaj ubogiej cnoty nie zacieraj, w tem tylko istna P. ś. zawiera. Jak. W. 2. × P., Im. i *objaw, własność wielkopolska, grymas, ambicja, zachcianka pańska*: Ja na takie pańskości nie chorowałam nigdy. Zap.

Państewko, a, Im. a p. Państwo: Olbrzymie państwo, obejmujące dwakroć tak wielką przestrzeń, jak cała Europa z wszystkimi jej państwami i państewkami. Szaj. <Od Państwo>

Państewkowy przym. od Państewko: Samorząd P. <Od Państewko>

[Państwi, ia, blm.] p. Państwo. <Zes. Państwi>

Państwo, a, Im. a, [Pajstwo, Państwi] I. blm. *stan pański, bogactwo, zamożność, dostatki*: Tak w państwie, jak w ubóstwie można być szczęśliwym. Sekl. Biedę w P. przemienił. Bardz. Fabrycy pokładał w tym P., nie siła mieć, ale trochy pragnąć. Warg. Pokazuje ś. niepaństwo tych, u których na weselu była Najśw. Panna, dla niedostaku wina. Białob. (= *ubóstwo*). 2. blm. *pańskość, fantazja pańska, pańskie tony, arystokracja*: Moi wielce mościwi bracia i panowie, bo i u was (poetów) jest czasem P. w pustej głowie. Węg. To wszystko mościwe P. sprawuje, i póki mościwych panów w Polsce tak gęsto nie było, nie tak też gęstym utrapieniem ojczyzna nasza dręczona bywała. Falib. 3. [P.] *panieństwo, dziewictwo, czystość, niewinność*: Ja już nie panienka, juzem P. dała swojemu mężowi (= *wianek*). 4. blm., [Im. a] a. † *Panostwo towarzystwo złożone z panów, pan, panien i paniczów* (używa ś. z określeniami i orzeczeniami w Im. a. × w lp.): Już Mości P. kończcie komplementa. Wyb. Mości P., siadajcie do stołu. L. P. Dobrodziejstwo. Wac państwa dobrodziejstwa unioży sługa. L. Na te kontrakty zjechała ś. moc straszna państwa pożyczać pieniądze u chudych pachołków. L. I cóż z tego? choćby nas odprawiono, to jest więcej państwa, u którychbyśmy chleb jedli. L. To państwa niebo włoskie, jak o nim słyśmy, błękitne, czyste, wszak to jak zamazła woda. Mick. (= *o którym P. tak lubicie opowiadać, którym ś. tak zachwycać*). Szanowni P.! Apetytu, powiadam państwu, ani za grosz. No, moi P., kłoby to pomyślał! Patrzejcie P.! No teraz, P. moje, spaceru godzina. L. Już ze wszystkich okolic gromada poddaństwa, wiele ś. już zjechało nabożnego państwa. Węg. [Dobry wiecór państwom. Na tem weselu było bardzo dużo państwa bogatego]. [U państwa] = *we dworze*. 5. zb. *pan z panią* (używa ś. z określeniami i orzeczeniami w Im. a. × w lp.): W drugiej izbie stało łóżko państwa łowczych. Kras. Przejżdżając, zatrzymał się u państwa cześnikostwa, naszych sąsiadów. L. Dziś będziemy na obiedzie u ichmość państwa Zaciewskich. L. P. wyjechali. A jest P. doma? Troc. [Jedne P. mieli jedne córke. Siedem świec

spaliło, niżeli ś. owo P. do siebie przyznało]. P. młodzi a. [Młode P.] = *pan młody z panną młodą, nowożeńcy, oblubieńcy*: Rozjechali ś. goście, zostali ś. sami P. młodzi. Kras. P. młode upadło do nóg rodzicom. Kras. [Wy, młode P., panom ojeom i pań-matkom do nóg upadnijcie]. 6. blm. *pan i panna a. pani*: Oboje We P. będziecie ożenieni, a to jeszcze dziś wiecór. L. To ichmość są P. młodzi, ale trzeba ich pożenić, bo coś miłosierne na siebie z boczką poglądują. L. Trzeba państwa wyswatać. 7. † P., blm. *panowanie, rządy, berło, rząd, władza najwyższa, władza rządząca, królestwo, stolica, tron*: Kto nieludsko na państwie sobie postępuje, boi ś. swych poddanych, strach nad nim panuje. Bardz. Skromne P. nad niemi bez krwi rozpościerał. Bardz. Wszystko sprawował, jakby ś. mógł na P. postawić. Skar. P. z przyrodzenia należy ludziom bacznym i mądrym. Petr. Królestwo Twoje królestwo wszech wieków, a P. Twoje we wsze pokolenie. Ps. flor. Heroda, starosty galilejskiego, lata dziewiętego nastego państwa jego. Spr. W ziemiach państwu naszemu poddanych. Św. z Woc. Siroctwu dzieci pod państwem naszym doradzić łaskawie żądają. Św. z Woc. Alarykus miał długie P. do lat 22. Skar. Wynieść kogo na P. Pod szczęśliwym państwem (panowaniem) jego. Troc. Za jego (króla) szczęśliwe na państwie porowdzenie w Częstochowie bogatą wotywę złożył. Nies. Od pokory św. Dominika przenośmy ś. do państwa, którego używał przeciwko djabłom samym. Birk. 8. † P. blm. = *posiadanie, władanie, rozporządzanie ś. na prawach właściciela*: Ma P. nad temi włościami. Troc. Sobie był zostawił wolne P. swego imienia (= *mienia*). Ort. 9. Im. a *kraj, ziemia, królestwo, cesarstwo a. księstwo udzielne, monarchia, mocarstwo*: P. jego od morza do morza ś. ciągną. Troc. Rada państwa (= *rada stanu*). P. kościelne. Olbrzymie P., obejmujące dwakroć tak wielką przestrzeń, jak cała Europa z wszystkimi jej państwami i państewkami. Szaj. Wielkie P., wielki kłopot. Koch. W. Nieszczęśliwe to P., w którym zbytek stolicę swą obrał. L. Kleopatry w państwach Nilu królowała. Bardz. Konsyljarz państwa, konsyljarz stanu. L. Pochowano go kosztem państwa. Wystano go za granicę na koszt państwa. Skarb państwa. 10. † P., Im. a *prowinacja, kraja, obwód, okrąg*: Królestwo na różne podzielono państwa. Troc. Byłoby pewnie pękło na nich P. Złoczowskie, a może jeszcze potrzebaly było dodać i Pomorzany. Kaczk. W lesie należącym do państwa Żywieckiego. P. Muszyna w Galieji. Państwa jego w Koronie i w Litwie. Troc. Włóczy ś. za nim P., by za sarną ogon. Prz. (= *ma mało gruntów*). 11. × P., Im. a *majątek, dobra*; prow. *dominjum, klucz, dobra ziemskie, posiadłość ziemska, majątek ziemski*: Jeśliby kto zrybał dąb w dobrzech czyich bez pana wolej, winę, która rzeczona piętnadzieścia, onemu zapłaci, w czym państwo są wyrabany. Stat. w. Zastawiwszy swoje imienie dziedzictwa w naszym księstwie albo państwie będące. Mać. z Roż. 12. × P., Im. a *kasztelanja, kasztelanstwo*: Król Szydłowieckiemu P. Krakowskie, a Tarnowskiemu województwo Ruskie dał. Biel. M. Mnie na P. Wileńskie król przywilej przed Wielkanocą jeszcze posłał. Kalie. 13. biol.: P., Im. a p. **Królestwo** pod 7). <Od I. Pan>

× Państwochwalstwo, a, blm. *chwalenie państwa, uznanie dla nich*: Wypadek, który ze źródła takiego państwochwalstwa wypłynął. Wilk. <Od Państwo + * Chwalstwo, od Chwalić>

† Państwochwyt, u, lm. owie *wydzierca cudzego państwa*: Uciekał zdradziecki Suderman, on P. cheiwy, swemu panu zdradliwy. Petr. <Państwo + Chwyt>

[Państwować, uje, ował] *być państwem, żyć jak państwo*: Postawili sobie dwór, namówili lokaja i pokojówkę i państwowali sobie. <Od Państwo>

[Państwowanie, a, blm.] *czynność cz. Państwować*: Narodowi swemu przyznawał, że jest powołany do państwowania. Spas.

Państwowiec, wca, lm. wcy, Państwownik *jednostronny zwolennik państwowości, człowiek stawiający interesy państwa ponad interesy społeczeństwa i pojedynczych obywateli, rządowiec*: To patryjota, nie P., a P. Spas. <Od Państwo>

Państwownik, a, lm. cy p. Państwowiec. Państwowo przys. od Państwowy, ze względu na państwo.

Państwowość, i, blm. rz. od Państwowy: W ścisłym odgraniczeniu od niemieckiej państwowości pielęgnować trzeba ów wspólny węzeł. Im mniej państwowości, tym lepiej dla społeczeństwa, dla zewnętrznego i wewnętrznego rozwoju człowieka. Krzem. (= formalizmu państwowego, opieki państwowej).

Państwowy przym. od Państwo, krajowy, narodowy, rządowy: Bank P. Pożyczka, obrona, władza, polityka, kolej państwowa. Prawa, przepisy, szkoły państwowe. Posiadanie tych upustów zapewnia panującą pozycję w państwowo-politycznym systemie. Jeż. Organizacja państwowa dzisiejszej ludzkości tępi wiarę w prawo wyższe nad kodeks, nad siłę i gwałt, dla siły poświęca wszystko. Krzem. <Od Państwo>

Państwoznawczy *tyczący s. znajomości państwa, państwowości*: Piśmiennictwo państwoznawcze. <Państwo + *Znawczy, od Znawca>

[Pańszczak, a, lm. i] *duży garnek*. Zdr. [Pańszczaszek].

[Pańszczarz, a, lm. e] 1. *chodzący do dworu na robotę, na pańskie*. 2. *przen. wyrobnik, najemnik pracujący leniwo, jak za pańszczyznę*. <Od Pański>

[Pańszczaszek, szka, lm. szki] p. Pańszczak.

Pańszczyzna, y, blm., [Pajszczyzna] 1. *robotnicza obowiązkowa dla dworu za zajmowane grunta*: Odrabiać pańszczyznę. Dzień wolny od pańszczyzny. Troc. P., którą poddani co tydzień do dworu odbywają, różna jest w różnych prowincjach; a oprócz roboczej pańszczyzny, odprawiają stróża, dworskie i podróże. Skrzet. W Litwie, ile zagonów poddany trzyma, z każdego dzień chłopski, dzień kobiecej pańszczyzny, musi. L. Odbyć pańszczyznę. Winien panu tyle a tyle pańszczyzny. Być na pańszczyźnie. Do ochoty zgoda nikt na wsi nie ma pociągu i, jeżeli się bawi, to jak za pańszczyznę (= *niechętnie, jak z nussu*). Przen.: Sławne galerje zwiedził za pańszczyznę, aby mógł powiedzieć, że zna Madonnę Sykstyńską. Krasz. 2. [P.] *roboty we dworze*. 3. [P.] *najem folwarczny*. 4. [P.] *robotnicy najemni, ludzie pańscy, służba dworska*. 5. *lm. y ziemia pańska, nie królewska*: Zawsze przeciwstawia swoją królewską pańszczyznę, to jest obszarom własności prywatnej. Krzyw. <Od Pański>

Pańszczyznowy p. Pańszczyźniany: Opustoszałych 32 ról pańszczyznowych z powodu wojen dwór zabrał... a tylko ról 77 pańszczyznowych i 10 wybrańców utrzymał. Gac. Wiesz pańszczyznowa, wieś czynszowa. <Od Pańszczyzna>

[Pańszczyźniak, a, lm. a. i] *chłop pańszczyźniany*: Teraz na czterech pańszczyźniaków przybywa jeden za najem. <Od Pańszczyzna>

Pańszczyźniany, Pańszczyźnowy przym. od Pańszczyzna: Dzień P. Obowiązkowa pańszczyźniana nauka. Lel. Przen.: Pańszczyźniana obojętność względem swych obowiązków. Lub. <Od Pańszczyzna>

[Pańtuch, a, lm. y, Pańkuk] *placok*: Smacznie tam kobiety umnia piec pańtuchy. Będą na weselu kuchy i pańtuchy. Por. Pampuch.

Paolista, y, lm. ści, *syn Portugalczyka i kobiety krajowej w osadach portugalskich*. Sł. wil.

1. Papa, y, lm. y m. l. *dziec. tata, tatuś, ojciec*: Rodzice, których dawniej nazywano ojcem i matką, jest modą nazywać teraz papą i mamą. Czart. Jak stary P. nakiwa mi, muszę milczeć. Krasz. 2. *zł. przechowywacz złodziei*. Zdr. [Papka], Fapeczka, Papunia, Papunieczek.

2. Papa, y, lm. y a. × *Plapa policzek, japa, gęba, pysk; usta; pysk krowy*: W papę mię trzasła. Dać komu w papę. Najpierwszego, co spotkam śmiejącego s., tak w papę gruchnę, że... L. Na pakośnik trą, krowie papę marunką i solą. [Słuchali i oddzielali papy]. <?>

3. Papa w. p. Papu: Dajże, tatu, papa.

4. Papa, y, lm. y, [Papisko, Papińsko] 1. *tektura smołowcowa do krycia dachów*: Dach u bogatszych pod papą lub dachówką. 2. *dach tekturowy*. 3. *papka, miazga, breja do karmienia dzieci*. Troc. 4. *suwogat wyrabiany z drzewa do wyrobu papieru*. Zdr. Papka. <Nm. Papp>

× Papa, y, lm. y m. *papież, Ojciec św.* Rej. Dalej jeszcze jest za wami królowa angielska, a jeszcze dalej rzymski P. Kraus. <Łé. papa>

[Papa] *patrzy*.

1. Papat, a, ał, Papat, × Papinkować *dziec. jeść, jeść papu; dawać (dziecku) papu*: Papkać, P. papu dzieciąciu dać. Męc. [Na to sie da gębie P., aby mogła dobrze kłapać]. Żart.: Trzeba ci było jeszcze do lata chociaż u mamusi kaszkę z mlekiem P., bo to w zimie twarda służba u nas. Gocz. <Od 4. Papa>

2. Papat, a, ał, Papować *wołać: papa!, papo!, nazywać ojca papą*. <Od 1. Papa>

Papaina, y, blm. *złota zawarta w soku mlecznym drzewka melonowego, ułatwiająca trawienie*. Rost. Wyciąg z tych owoców sprzedaje s. pod nazwą papainy w większych aptekach. Sienk. <?>

[Papajka, i, lm. i] *usta (w zagadce)*. <Od 2. Papa>

1. Papanie, a, blm., *czynność cz. 1. Papat*. Żart.: Często po całych dniach nie bywał w domu, szukając dobrego winka i smacznego papainia. Bał.

2. Papanie, a, blm., *czynność cz. 2. Papat*.

[Paparacha, y, lm. y, Patarucha] p. Lemieszka.

[Paparó, i, lm. e] p. Papróc.

Papatacz, a, lm. e *ciastko drożdżowe złożone z warstw, przesypanych rodzynkami i cynamonem*: Papatacze, babki śmietankowe, ptysie, łódeczki. Zap. Zdr. Papataczyk. <Włos. pappataci>

Papataczyk, a, lm. i p. Papatacz.

Papawa, y, lm. y bot. 1. p. Papawa. 2. p. Szarżanka: P. a. prosiennik, świni mlecz, ziele, które, starte, przykładano do ran. Bobr. P. żabi kwiat, mlecz świni, plesz, mnich, lwitrud, radyki, gołębi groch. Troc. 3. p. Brodawnik.

× Papawony, ów, blp. p. Papie. Troc.

[Papciak, u, lm. i] *jakas potrawa*. Por. Papciuch.

[Papcisko, a, lm. a] p. Papeć. <Od Papeć>
 [Papiuch, u, lm. y] *pacjara wystudzona z kwasnym mlekiem*. Por. Papiak.
 [Papcon, a, lm. e] *człowiek niezgrabny; kapcan*.
 Papeczka, i, lm. i p. i. Papa. <Od i. Papa>
 [Papeć, pcia, lm. pcie, Kapeć] *papuc, pantofel*: Biorę papecie — teraz mnie łapcie. Musiała dać jej spódnik, grube pończochy, papecie na nogi. Niema baba papeci, jeno stare chodaje. Zgr. Papcisko. <p. Papuc>

× Papendekiel, klu, blm. *masa papierowa w zrobionych z niej przedmiotach dętych, pustych wewnątrz*: Kupiłabym jej lalkę z papendeklu. Zap. <Nm. Pappendekel>

× Papendeklowy przym. od Papendekiel: Zbiórana družyna z łąk i gajów, zamaskowana tu i ówdzie wełnianymi kwiatami w papendeklowych wazonikach. Dzierz.

[Paper, pra, lm. pry a. prowie] p. Pauper. <Z Pauper>

Paperasy, ów, blp. *niepotrzebne papiery zapisane*: Obadwa bawią s. pisaniną, uprawiając niwę nietkniętych paperasów. Rol. <Z Papier>

[Paperka, i, lm. i] p. Pauper.

Papeterja, i, lm. e i. *fabryka ozdobnych pudełek do papieru listowego, kopert i przyborów do korespondencji*. 2. *wyrób w podobnej fabryce zrobiony*: Fabryka papeterji. Któż zechce zaprzeczyć, że sporządzanie sukien, koronek... papeterji... i nieskończona ilość podobnych zajęć jest jakby stworzoną dla kobiety? Biel. P. <Fr. papeterie>

[Papęziak, a, lm. i] p. Papęzniak.

[Papęzić, i, il] *robić niedbale*.

[Papęzienie, a, blm.] *czynność cz. Papęzić*.

[Papęziół, a, lm. y] *niechlub*.

[Papęzniak, a, lm. i] p. Papęzniak.

[Papęzniak, a, lm. i, Papęziak, Papęzniak] 1. *dziecko kachektyczne z dużym brzuchem, dziecko chorowite*. 2. *charłak, cherlat, niedołęga*. 3. *drzewo karłowate*.

Papiak, a, lm. i *gwóźdź do przybijania papy*. <Od 3. Papa>

Papie, a, blm., Papie, Papowie, × Papawony zb. 1. *perz lekki, lecący za lada powiewem, perzenie ni ziołach, pierze, wełna np. na oście*: Papie, P., mech, pierze, wełna na ziołach, jako na oście, mnichu. Kn. 2. p. Pąkowie.

× Papięc, pcia, lm. pcie lek. p. Kataplazm.

× Papięń, a, lm. e = Kataplazm.

Papier, u, lm. y, † Papir, [Papir, Papiór] i. *znana powszechnie błona wyrabiana ze szmat, jedwabiu, słomy, drzewa i innych materiałów, na której piszą, drukują, rysują; w którą owijają*: W dwunastym wieku nastąpił P. z bawoły; P. terazniejszy z chust starych, rozbitych stępami na masę, uczyniony bywa. Kras. W Egipcie rodzi s. drzewko papierowe, bardzo łupne, z którego deszczulek dartych dawni używali do pisania miasto karty; stądże i dziś nasze karty, chociaż nie z kor wierzowych, ale z chust tłuczonych, zowiemy papierem. Otw. Epoka wynalazku naszego lnianego lub szmacianego papieru dotąd nie jest dostatecznie wiadoma. Przyb. Arkusz, libra, rza, bela papieru. Cwiartka papieru. Kawalek papieru = *świsstek, kartka*. Siedzi nad papierem przy stoliku zamyślony, trzymając pióro, pióro gryzie, bierze tabakę. L. Wojsko wielkie, ale cóż? tylko na papierze! Pot. Są prawa, ale tylko na papierze! (= *martwą literą*). Nie dam wiary, dopóki nie będę miał na papierze

(= *czarno na białym*). P. jest cierpliwy. Prz. (= *można na nim wszystko pisać*). P. do owijania = *malczatura*. Cienkie jak P. Przen.: Przed polską szablą, niemieckim rapierem bułat turecki staje s. papierem. Susz. (= *pajęczyna, niczym, słabuchną bronią*). P. biały. P. bibulasty. P. ciągniony = P. maszynowy. P. cynowy = *cynfolja, stanjola, blaszka cynowa cienka jak papier, do zawijania*. P. czerpany = P. ręczny, nie maszynowy. P. czysty = P. niezapisany, niezadrukowany. P. glansowany, glansowany, satynowany, welinowy (= *welin*). P. gruby, kupiecki albo kramny do uwijania. Kn. P. gruby, kupiecki, kramny do zawijania czego. Bobr. P. hydrograficzny p. **Hydrograficzny**. P. kartonowy = P. *sztywny do rysowania, karton*. P. klejowy, pisarski. L. P. konceptowy, prow.: rozchodowy = P. *ordynarny, na bruljony*. P. kopjowy = P., na którym odbijają s. *kopje pisma*. P. listowy. P. maszynowy. P. odczynnikowy = P. *nieklejony, zafarbowany niebiesko w lakmusie, czwienienie od kwasów; żółty, w kurkumie maczany, brunatnieje od alkaliów*. Łab. P. pakunkowy. P. piaskowy, piaskowiec = P. *z szorstką od naklejonego piasku powierzchnią, służący do ścierania, gładzenia*. P. przebijający, zalewający. P. przezroczysty. P. regałowy, regałowy arkusz. Kn. = *gatunek papieru klejowego, tegiego, największego formatu i dobrego gatunku*. P. stemplowy, stempel. Napisać prośbę na papierze stemplowym a. na zwyczajnym, na prostym papierze. P. szklisty, szklak = P. *ostrzy od nalepionego na jego powierzchni szkła mialkiego*. P. ścierny, ściernik = P. *z nalepionym szmerglem, do polerowania metalów*. P. wodny, drukarski. P. zwyczajny, zwykły. Przen.: P. mi zbierał dotąd około 600 złotych. Słow. (= *pisma, utwory pisarskie*). P. kolorowy, marmurkowy, morowy, w kwiatki, w kratki a. w kratkę, złocony a. złoty. P. szpilek sto sztuk zawierający. Goł. (= *w który rzędkami nawpinano szpilek do handlu*). Wykleić pokój papierem (= *obićmi, tapetą, tapetami*). 2. *pismo, skrypt*; w lm. *dowody, dokumenty, akta, weksle*: Czytał z ciekawością dany sobie od ojca P. L. Stare papiery, dokumenta. L. Papiery rządowe. Naczelnik w biurze popodpisywał papiery. Papiery rodzinne, sądowe. Miał papiery droższe od złota, pamiętka dziadów, spadek na wnuki. Syrok. Wyczytać, odgrzebać co w papierach. Rozejrzeć s. w papierach. Uporządkować, skompletować swoje papiery. Bez papierów nie przyjmą cię do szkoły. Skradziono ważne papiery. Mam papiery w porządku. Złożyć, przedstawić swoje papiery. Odebrać papiery. Stare, nieważne papiery = *szpargały, bibuła*. 3. *pieniądz papierowy, papierek, banknot, bankocetel, asygnata*, w lm. *walory*: Tysiąc złotych w papierach i złocie. Zapłacił mu samemi papierami. Papiery publiczne. Papiery procentowe (żart. skórki baranie) = *listy zastawne, akcje, obligacje, obligi*. Ma bilety pięćsetrublowe i inne grube papiery (= *papiery znacznej wartości*). Kurs papierów. Papiery idą w górę a. podnoszą s.; spadają. Przen.: Nasze papiery idą w górę (= *widoki w naszej sprawie poprawiają s.*). 4. [P.] *złoty reński, gulden*. Zdr. **Papierak, Papierczek, [Papierczatko]**. Zgr. **Papierzysko**. <Łć. papyrus, Gr. papyrus = *wiąz papierowy*>

[Papierczatko, a, lm. a] p. Papier. <Od Papier>

Papierczek, czka, lm. czki p. Papier. <Od Papierek>

Papierek, rka, lm. rki i. p. Papier; *kawalek papieru, świstek*. Przen.: Chodzi ciągle z papier-

kiem = *ma rozwolnienie*. 2. *tyłe, ile ś. mieści w papierku*: Dyamentów, szafirów, rubinów papierków 15. Niem. P. szpilek. 3. *pieniądz papierowy, papier, banknot, bankocetel, asygnata*: Wyplacił mi samemi papierkami. Zmienić P. P. rublowy, dziesięciurublowy. 4. [P.] = a) *złoty reński, gulden, papier*: Dął mi srybnego papierka. Sześćdziesiąt papierków to przecież niebagatelny pieniądz? Bał. b) w lm. *pieniądze*. <Od Papier>

Papierkowaty do papierka podobny, cienki jak *papierek*. Anat.: Blaszka papierkowata kości sitowej p. **Papierowy**. <Od Papierek>

Papierkowy przym. od **Papierek**. <Od Papierek>

× **Papierne, ego**, blm. rz. *podatek a. pobór za papier; stemplowe, stempel*: P., podatek albo pobór od papieru, za papier, jako teraz u nas w kancelariach. Kn. <Od Papierny>

Papiernia, i, lm. e *fabryka papieru*: P., młyn od papieru. L.

Papiernica, y, lm. e I. bot. p. **Papierotka**. 2. zool. p. **Klecanka**. <Forma ż. od Papiernik>

Papiernictwo, a, blm. *fabrykacja papieru, przemysł papierniczy, wyrobienie papieru, zajęcie papiernika; handel papierem*. <Od Papier>

Papierniczka, i, lm. i *żona papiernika*.

Papierniczy przym. od **Papiernictwo** a. od **Papiernik**: Przemysł P. Czeladnik, robotnik P. <Od Papiernik>

Papiernik, a, lm. cy I. a. † **Papirnik** *fabrykant papieru*. Bud. 2. *ten, co handluje papierem*. Kn. 3. × P. przen. *biuralista, ciagle w papierach grzebiący, ślepczący nad papierami, mól*. <Od Papier>

Papierny przym. od **Papier**: Młyn P. Bobr. Kram P. Bobr. <Od Papier>

× **Papierokracja, i**, blm. *biurokracja*: Szlachcic polski jest ze stanu rycerskiego i do papierokracji nie jest zdolny. Rzew. <Papier † Gr.-kratia = władztwo>

Papieros, a, lm. y, [**Papierosa, Papierus, Papyrus**] *tytka nasypiana tytoniem, do palenia*: Robić, kręcić, palić papierosa. Paczka, setka papierosów. Zaciągnąć ś. papierosem. Poczęstować kogo papierosem. Słaby, mocny P. Wyszedł na papierosa do bufetu. Bał. Ogień wszczął ś. od rzuconego papierosa. Zdr. **Papierosek, Papierosik**. Zgr. **Papierosisko**. <Od Papier z dodatkiem hiszpańskiego — os, tworzącego nazwy różnych gatunków cygar>

[**Papierosa, y**, lm. y] p. **Papieros**. Zdr. [**Papieroska**].

Papierosek, ska, lm. ski p. **Papieros**: W tym Roeh Zatrata rzucił P. Kon.

Papierosik, a, lm. i p. **Papieros**.

Papierosina, y, lm. y m. *lichy papieros*.

Papierosisko, a, lm. a m. i ni. p. **Papieros**: Ciagle ęmi te przebrzydłe papierosiska.

[**Papieroska, i**, lm. i] p. **Papierosa**.

Papierosowy przym. od **Papieros**: Bibułka papierosowa.

Papierosnica, y, lm. e I. *pudefko do noszenia przy sobie papierosów, stosownie zrobione*: To mowiąc, wydobyl z zanadrza papierosnicę. Joż. Srebrna P. 2. [P.] forma ż. od [**Papierosnik**]. Zdr. **Papierosniczka**. <Od Papieros>

Papierosniczka, i, lm. i I. p. **Papierosnica**. 2. forma ż. od **Papierosnik**.

Papierosnik, a, lm. cy I. *ten, co robi papierosy*. 2. [P.] *człowiek lekkomyślny, palący papierosy, zamiast pracować*. <Od Papieros>

Papierotka, i, lm. i, **Papiernica, Morwa, Brusonecja** bot. (*broussonetia*) *roś. z rodziny morwowatych*.

Papierować, uje, ował cukr. *opakowywać w gruby papier głowy cukru*. <Od Papier>

Papierowanie, a, blm., *czynność cz. Papierować. Papierowaty do papieru podobny. Anat. bł.: Blaszka papierowata kości sitowej p. **Papierowy**. <Od Papier>*

Papierowy, × Papierzany I. a. [**Papierowy, Papiórowy**] *zrobiony z papieru*: Pieniądz P. (p. Papierek). Kołnierzyk P. Nie zedrzesz ze mną papierowych trzewików. Prz. (= *nieadługo u mnie zabawisz*). Obicie papierowe (= *tapeta*). Przen.: Doktor P. (= *patentowany, ale niezumiejtany, dołtór pończoszka*). Przen.: Twarz papierowa = *delikatna, jedwabna, mleczna*. Przyjemna twarz pana Kostki; prawda, że tu nie jest owa pleć, co ją papierową zowiemy. Górn. Leon zadygotał, stał ś. papierowo-biały. Rodz. Przen. *książkowy, literacki, piśmienniczy, dziennikarski*: Głowy mu nie lamia nauką zbytnią i papierową, ale żywią, karmią prawdą. Krasz. Stary ojciec tego powołania dziennikarskiego i chleba papierowego nie rozumiał. Krasz. (= *zpracowanego na polu piśmiennictwa*). 2. [Jabłko papierowe] p. **Papierówka**. 3. anat.: Blaszki papierowe, papierkowate, bl. papierowate kości sitowej (laminæ papyraceæ ossis ethmoidalis) 4. min.: *Druzy papierowe = cienko-blaszkowe kształty kalcytu w żyłach kopalnych*. Li-gnit P. = *składający ś. z bardzo cienkich i giętkich warstwek*. <Od Papier>

Papierówka, i, lm. i I. × P. = *latarnia z papieru, używana przez młodzież szkolną*. Sł. wil. 2. a. [**Jabłko papierowe**] bot. *odmiana drzewa jabłoni (pirus malus) i jego owoców*. <Od Papierowy>

[**Papierus, a**, lm. y] p. **Papieros**. Zdr. [**Papierusek, Papierus**]. <Zam. Papieros>

[**Papierusek, ska**, lm. ski] p. **Papierus**: Gdy ś. zejda na papieruska.

[**Papierus, a**, lm. e] p. **Papierus**.

[**Papierz, a**, lm. e] p. **Papież**. <Zam. Papież>

× **Papierzany** p. **Papierowy**: Na kartach papierzanych przedkim piórem wyrażają nowe pisma charaktery. Bardz. <Od Papier>

[**Papierzyna, y**, lm. y] *lichy papier*.

Papierzysko, a, lm. a m. i ni. p. **Papier**: Nabywało ś. tych papierzysków, że aż strach (= *szpargalów*). Po całych dniach w papierzyskach starych siedzi i statutaeh. Syn. Gdzieś tam w brudny kął mię ciska między stare papierzyska. Moraw.

Papieski I. przym. od **Papież**: Tron, dwór, stan P. Bulla papieska. Państwo papieskie (= *państwo kościelne*). Msza papieska. Stolica papieska, bógostawieństwo papieskie (= *apostolskie*). 2. † *Taksa papieska = zwykła, zwyczajna, normalna*: Po 12 groszy od grzywny, według zwyczajnego szacunku, a. jak wigę mówią, papieskiej taksy, wypłacono. Błaż. <Od Papież>

Papiestwo, a, blm. I. a. **Papizm** *instytucja, reprezentowana przez papieża, Rzym, Watykan*: Wpływ papiestwa. 2. *władza, godność papieża, tron papieski, stolica apostolska*: Zasiąść na papiestwie. Mocą i pieniądźmi ś. na P. cisnął. Skar. 3. *okres panowania papieża, czasy jego rządów*: Za papiestwa Innocentego IV. Nar. 4. × P. daw. kraj, zostający pod władzą papieża, państwo kościelne. 5. a. × **Papieznictwo, Papizm** *wyznanie rzymsko-katolickie, katolicyzm, kościół katolicki*: Chee P. z Jezuitami do kraju wprowadzić.

Nar. 6. × P. zb. *uznający papieża; ultramontanizm, papieżnicy, papisci.* <Od Papież>

Papież, a, lm. e, [**Papież**] i. *głowa kościoła rzymsko-katolickiego, Ojciec św., biskup rzymski; Jego Świątobliwość: P., Ojciec św., rządca kościoła katolickiego, następcą św. Piotra, namiestnik Chrystusa. Karnk. Święty Piotr miał ci jest on być po Bodze pierwszym prelatem, to jest papieżem. Kaz. Gnieź. W Rzymie być, a papieża nie widzieć. Prz. Gadał z papieżem. Prz. = zdumiał. Gdzie P., tam Rzym. Skar. 2. † P. biskup, arcybiskup: P., niegdyś tytuł ten biskupom i arcybiskupom dawany bywał; teraz w szczególności namiestnikowi Chrystusowemu w Rzymie. Kras. <Łé. papa>*

Papieźnica, y, lm. e l. p. **Papieźca:** Kronika ta rozstawia ś. była później sporem o papieżnicę Jana VIII, rodem Angielkę. Wiszn. 2. a. **Papistka, Papieżnica** *katolicka, uznająca papieża, oddana interesom papieża, ultramontanika.* <Od Papież>

× **Papieźnictwo, a**, blm. l. p. **Papieństwo. 2. a.** × **Papieźniczość** *przesadzone przywiązanie i cześć dla papieża, służalczość względem niego, oddanie ś. jego osobistej sprawie, ultramontanizm, ultramontanizm. 3. stronnictwo katolickie: P. miało rządzić w jednym Brytańskim Królestwie. Nagan. <Od Papieżnik>*

Papieźniczka, i, lm. i p. **Papieźnica.** Tworz.

× **Papieźniczość, i**, blm. p. **Papieźnictwo.** **Papieźniczy** przym. od **Papieźnik; Papistowski, Papistyczny** i. *katolicki. 2. oddany papieżowi, pokładający w nim nieograniczoną wiarę, ultramontański, ultramontałny. Sł. wil. <Od Papieżnik>*

Papieźnik, a, lm. cy, **Papista** i. *katolik, uznający papieża: Nas katolików papieżnikami zowią ewangelicy. Białob. Nie chcą być nazwani papieżnikami, ale ewangelikami. Wuj. 2. gorliwy stronnik papieża, oddany jego świeckim sprawom, zapominający przytym o istocie wiary. <Od Papież>*

Papieżować, uje, ował *być papieżem, zasiadać na stołicy apostołskiej: Benedykt papieżował wraz prawie po Janie XIII. Lel. <Od Papież>*

Papieżowanie, a, blm., czynność cz. **Papieżować, rząd papieża, papieżstwo:** Za papieżowania Benedykta. Lel.

Papieźca, y, lm. e, **Papieźnica** *nazwa dawana bajecznej kobiecie-papieżowi: Misterjum o papieżcy Janie (VIII), niewieście uczonej. Mat. I. <Od Papież>*

Papiga, i, lm. l zool. (palaeornis) *ptak dwupierzyszpalcowy z rzedu papug.*

Papilot, u, lm. y *papierok do zwinięcia i przypalenia kosmyka skręconych włosów na lok; zwitek papieru, na który nawija ś. włosy, aby ś. kręciły po odwinięciu: Nawijać papiloty, u fryzjera, włosy skręciwszy, w papier zawinąć do przypalenia. Mag. Zwijsać, zawijać papiloty. Mieć papiloty na głowie a. być w papilotach. Dobrze na papiloty. Prz. = nie warto (pismo). 2. skrawek papieru skręcony, zafrzyzowany. Zdr. Papilotek. <Fr. papillote>*

Papilotek, tka, lm. tki p. **Papilot:** Papier zawijać w P. Jak. J.

Papinek i. × P., lm. nki = a) nku *papka, pokarm dziecięcy: Z mączki dzieciom w powieciu pokarm w wodzie lub w mleku gotują, a papinkiem zowią. Syr. l) nka p. Papinka. 2. nka, lm. owie p. Papinkarz: Pieszczony P. Krasz. 3. ? : Kró-*

lowi każdy nadskakuje, przystojniejby go uwijać w papinki. Jabł.

× **Papinka, i**, lm. i *łakomy kasek, przysmaczek, łaloc, frykas, specjał, delikates: Młodzieniec w delicach i papinkach uchowany. Birk. Żołnierskie dzieci nie papinkami mają być karmione, ale kapustą, kaszą, rzodkwią. Petr. Dzieci pańskie, na papinkach wychowane, w podrosłych lecich słabe są. Petr. Pańska gęba u niego, papinkami go karmić. Prz. Ojcowie nasi o wyniosłość nie dbali ani o papinki. Opal. Papinkami karmią. Opal. <? Por. Papka, Papu>*

× **Papinkarz, a**, lm. e l. ten, *co robi papinki. Troc. 2. ten, co lubi papinki, smakosz, łasuch: Papinkarze wszystkiej swojej myśli w brzuchu utopili. Troc. 3. a. Papinek człowiek papinkowaty, niewieściuch, delikacik, pieszczoch, gagatek, baba. Troc. <Od Papinka>*

× **Papinkować, uje, ował** p. i. **Papać.** <Od Papinek>

× **Papinkowanie, a**, blm., czynność cz. **Papinkować.**

× **Papinkowany** p. **Papinkowaty:** Ów modniś twarz zawiędlą Sarmaty na papinkowaną i z lubieźności bładą przekształcił. Kraus. <Od Papinka>

Papinkowato przys. od **Papinkowaty:** Zwyczajnie niedołączni są P. chowani. Perz.

Papinkowatość, i, blm. rz. od **Papinkowaty.**

Papinkowaty, × Papinkowany *delikatny, rozpieszczony, wychuchany, zniewieściaty, mięcki: Uczeń cyrulictwa nie powinien być P. ani obrzydliwy. Perz. Żołądek P. Perz. P. co do jedzenia. L. (= wybredny). <Od Papinka>*

Papinkowy przym. od **Papinek** a. od **Papinka, papkowy:** Mączka papinkowa. Perz. Krupki bardzo drobne albo mączka papinkowa. Perz.

[**Papiorowy, Papiórowy** przym. od **Papiór, papierowy.** <Od Papiór, 2 pp. papieru>

[**Papiór, oru** a. **ora**, lm. **ory**] p. **Papier:** Nie wiem, co to P. ani oówek. Barzo grubą pakę papiorów zapłacić. Zdr. [Papiórek]. <Zam. Papier>

[**Papiórek, rka**, lm. rki] p. **Papiór:** Kto buduje, ma wiórki; kto ś. pienia, ma papiórki. Zrobią wieniec z papiórków.

[**Papiórowy**] p. **Papiorowy:** Miał papiórowych piędzdy przy sobie doś.

[**Papińsko, a**, lm. a] p. 3. **Papa.** <Od 3. Papa>

Papir, u, lm. y l. † P., [P., u a. a] p. **Papier:** Poeznie wartować, ali P. goły, ba to, pry, pismo nie z głębokiej szkoły. Kochan. 2. [P.] *gatunek jabłok.* Zdr. **Papirek.** <Zam. Papier>

[**Papirek, rka**, lm. rki] p. **Papir.**

† **Papirnik, a**, lm. cy p. **Papiernik.** Mur. <Od Papir>

× **Papiros, a**, lm. y p. **Papieros.** Sł. wil. <Zam. Papieros>

× **Papirosowy** przym. od **Papiros, papierosowy.**

Papirus, u, lm. y l. a. **Papyrus** *staroegipski papier do pisania, robiony ze rżenia rośliny papirus: Zwoje papirusu. 2. bot. p. Prapapier. <Gr. papyrus = wiąz papierowy>*

Papirusowy przym. od **Papirus:** Liś, zwój P. [Papirzyna, y, lm. y] m. *lichy papier:* Napisał do mnie na papirzynie, zebym pognęła za niego świnię. <Od Papir>

[**Papisko, a**, lm. a] p. 3. **Papa.** <p. 3. Papa>

Papista, y, lm. ści p. **Papieźnik:** Żaden endzimec i niepapista wiedzieć nie może, czym jest

Czestochowa dla tego narodu. Sienk. <Fr. papiste>

Papistka, i, lm. i p. **Papieźnica**.

Papistówski p. **Papieźniczy**. <Od Papista>

Papistyczny p. **Papieźniczy**. <Od Papista>

Papizm, u, bkm. p. **Papiestwo**. <Fr. papisme>

Papka, i, lm. i l. p. **4. Papa**: Rozgotować co na papkę. Przen.: Czapką, papką a solą ludzie ludzi niewolą. Prz. Znał, że czapką i papką braci ująć trzeba. Pol. Caeka, P. ukołysz je. Karp. **2. rodzaj nietrwałego cementu z gliny, zmieszanej z krowincem**. Sł. wil.

1. [**Papka**, i, lm. owie] p. **1. Papa**. <p. 1. Papa>

2. [Papka, i, lm. i] p. **2. Papa**: Za tę gadkę należy ś. papki najadkę. <p. 2. Papa>

Papkać, a, ał l. p. **1. Papać**: P., papać, papu dziecięciu dać. Mąż. **2. [P.] jeść powoli**. <Od Papa>

Papkanie, a, bkm., czynność cz. **Papkać**.

Papkowato przys. od **Papkowaty**.

Papkowaty mający wygląd papki: † Papkowate okładanie z mąki. Perz. (p. Kataplazm). <Od Papka>

[**Papku**] p. **Papu**.

Papla, i, lm. e m. i ż., **Paplacz**, **Paplarz** a. **Paplarka**, [**Paplak**, **Paplała**, **Paplug**, **Paplot**] **plotka**, **plotka**, **pleciuch**, **plotkarz** a. **plotkarka**, **gadula**, **świegot**, który niczego nie utrzyma w tajemnicy. <Dźwn.>

Paplacz, a, lm. e l. p. **Papla**: Mógł usta paplaczy wszystkich zamknąć na wieki? Kras. **2. [P., Paplak, Paplała, Paplug]** człowiek, który coś poplam. <Od Paplać>

Paplać, e a. a, ał l. a. **Paplotać**, [**Paprotać**], × **Paplać** **gadać jak dziecko**, **świegotać bez sensu**, **niezrozumiale**, **brzdzić**, **pleść**, **bzurzyć**, **bachdurzyć**, **głędzić**, **barłozżyć**, **bajad**; **posp. chlastać**, **mleć**, **chlapać ozorem**, **nie zamilczając niczego**: Gęba śmiała paple szumnym tonem, co jej przyplynie z ślinami. L. Gdyś ufność mileżec kazała, użyj na język swój tamy, niech ś. nie cieszy plec biała, że i my równie paplamy. Książ. Z nas jeszcze cheesz tu szydzić i przewodzić nudnym krzykiem, paplając cudzym językiem. Gasz. Natura przystęp do języka dwoistemi kłódki zagroziła, żeby nie tak swobodnie paplał, co ś. dzieje w duszy. Nar. Fałszywie mniemając, że mu Bóg pomoże, papla pacierze, pierś tłucze. Węg. P. po francusku. **2. [P.] psuć**, **zużywać niepotrzebnie**. [P. ś.] **paprać ś.**, **babrać ś.**, **chlapać ś.**: Głębkie paplają ś. w wodzie. <Dźwn.>

[**Paplak**, a, lm. i] p. **Papla** i **Paplacz**. <Od Paplać>

[**Paplała**, y, lm. y] p. **Papla** i **Paplacz**. <Od Paplać>

Paplanie, a, bkm., czynność cz. **Paplać**.

[**Paplanie się**, a ś., bkm.] czynność cz. **Paplać ś.**

Paplanina, y, lm. y **mowa paplącego ciągle**, **gadawina**, **bzurstwa**, **duby smalone**, **trzy po trzy**, **świegot**, **bajda**: Wabiła ku sobie urokim niebrzydkiem jeszcze oczu i pustej, ale wesołej, paplaniny młodych i niemłodych próżniaków. Orzesz. Głupota i bezczelność patrzy z tej paplaniny. Kor. <Od Paplać>

Paplarka, i, lm. i p. **Papla**.

Paplarstwo, a, bkm. **wada papli**, **gadulstwo**. <Od Paplarz>

Paplarz, a, lm. e p. **Papla**: Paplarze nie mają go lepszego do roboty. Krasz. <Od Paplać>

[**Paplot**, ta, lm. ci a. ty] p. **Papla**: Nie dla ciebie mnie tu matka wychowała, ty Łęceyki paplocie. <Od Paplać>

Paplotać, cze a. ta, tał p. **Paplać**: Czy można wierzyć, co tam kto paplota? Zabł. Zwyczajnie paplocze trzy po trzy i sama siebie nie rozumie. L. Paplocze tonem człowieka pijanego i zasypiającego. L. <Od Paplot>

Paplotanie, a, bkm., czynność cz. **Paplotać**: Twoje przekłete P. licha teraz narobiło. L.

Paplotka, i, lm. i bot. p. **Poplotka**. <Forma ż. od Paplot>

[**Paplug**, i, lm. i] p. **Papla** i **Paplacz**. <Od Paplać>

Papować, uje, ował p. **2. Papać**. <p. 2. Papać>

Papowanie, a, bkm., czynność cz. **Papować**.

Papowy przym. od **3. Papa**: Dach P. <Od 3. Papa>

[**Papraczka**, i, lm. i] **czas dżdżysty i błotnisty**, **ślota**, **flaga**, **chlapanina**. <Od Paprać>

Paprać, prze a. pra, prał, [**Parpać**] l. a. × **Parprać**, × **Paprzyc** ś. **ryć**, **grzebać**, **babrać**, **gmerać**; **brzechtac ś.**, **chlapać ś.**, **walać ś.**: Kura paprze w ziemi, w prochu. Dzieciak paprze ś. w błocie. **2. [P.] = a) walać**, **bazgrać**, **gwazdać**, **paskudzić**, **zanieczyszczać**, **murzać**. b) **robić niedbale**, **nieporządnie**, **lewicie**, **źle**, **paskudzić**, **fuszerować**: Na co ś. zda tak P. robotę? Dyg. [P. ś.] **ić bardzo wolno**, **grzebać ś.**, **gramolić ś.**: Berlinka ledwo ś. paprze.

[**Paprajstwo**, a, lm. a] **gromada dzieciaków**, **rybek**, **stado prosiat**, **wg. zbiorowisko drobnych stworzeń**. <Od Paprać>

[**Paprak**, a, lm. i a. cy] l. **człowiek a. dziecko**, **co ś. ciągle paprze**, **wala**, **babrze**. **2. człowiek niebiedły w swoim zawodzie**, np. **mularz**, **mularz**, **akubok** **nieumiejętny i t. p.** **3. lm. kłuski mięgłko zagracione i rozłarte**. <Od Paprać>

[**Paprała**, y, lm. y, **Babrała**] **ten**, **co paprze**, **babrze**, **gwazdacz**, **paskudziarz**, **flejtuch**. <Od Paprać>

Papranie, a, bkm., czynność cz. **Paprać**.

[**Papranie się**, a ś., bkm.] czynność cz. **Paprać ś.**

[**Papranina**, y, bkm., **Papryka**] **ciągle**, **nudne papranie**, **papranie ś.**, **babranina**. <Od Paprać>

Paproch, u, lm. y l. **okruszyna**, **proch**, **pył gruby**: Paprochy w szklance herbaty, w kieszeni. Paprochy wyrzuc kurakom. **2. [Paprochy lm.] = a) paprochy**, **okrucy** **z siana**: Naparzanie z paprochów siana. b) **patrochy**, **wnętrznosci z zabitego zwierzęcia**, **bebecy**. **3. myśl. wnętrznosci losia**. <Pa + Proch>

Paprociany, **Paprotny** przym. od **Paproc**: Liść P. <Od Paproc>

Paprocica, y, lm. e, **Narecznica** bot. (cystopteris) **ros. z gromady paprotników**, **z rzędu paproci**. <Od Paproc>

Paprocik, a, lm. i bot. p. **Rospar**. <Od Paproc>

Paprocina, y, lm. y l. **miejsce**, **zarosłe paprociami**. Kn. **2. lodyga paproci**.

Paprociovate rośliny bot. (filicineae) **jedna z klas paprotników**.

Paprociowy przym. od **Paproc**: Obok palm wyniosłych rośliny niższe, paprociove. Rog. Kwas P. p. **Filicyna**.

Paproc, i, lm. e l. [P., zb. bkm.] = a) **trocinny drzewce**, b) p. **Parpie**. **2. a. [Paparé, Parpaé,**

Paparré] bot. = a) (polypodium) *rośl. z gromady paprotników, z rzędu paproci*. Gatunki: P. odgięta (p. phegopteris). P. pospolita, Paprotnka, Sółdziszka, † Barwik, [Jasnotka] (p. vulgare). P. trójkątna, [Orli kamień] (p. dryopteris). b) [Dębowa P.] *rośl. angielskiej korzeń (radix polypodii)*. c) P. gronkowa p. Zylwa. d) [Orla P.] *aquilegia vulgaris*. e) P. piórowa p. Rososza. f) P. polna p. Podejźron. g) P. samieca p. Zanogica. h) [P.] *nazwa jakiejś rośliny wodnej*. <Pa + POR/PRO>

[Paprości, i, il] p. Patroszyć. <Zam. Paproszyć>

[Paprošenje, a, btm.] czynność cz. Paproszyć i Paprosić.

[Paproszyć, y, ył] p. Patroszyć: Kucharka paprosy jendora. Por. **Paproszyć** ś. <Zam. Patroszyć, sld.: Pa + *Proszyć, od Proch>

[Paprotać, ce, tał] p. Paplać.

[Paprotańie, a, btm.] czynność cz. Paprotać.

Paprotczany przym. od **Paprotka**: Liście paproteczane. Sien. Proch P. purguje. Syr. <Od Paprotka>

Paprotka, i, lm. i bot. 1. a. Nerecznica (aspidium) *rośl. z gromady paprotników, z rzędu paproci*. Gatunki: P. błotna a. naga (a. thelypteris) a. Strusie pióro, P. sameza, [Paproć] (a. filix mas). P. paprotnica, Kiwior, Bindasy, Włócznia, Grot (a. lonchitis). P. scytyjska a. scytyjski baranek (a. Barometz). 2. a. † Barwik, **Paprocé** pospolita, Sółdziszka, [Jasnotka] *polypodium vulgare*. <Od Paprocé>

Paprotnica, y, lm. e bot. 1. p. Paprotka. 2. p. Galuszka. <Forma ż. od Paprotnik>

Paprotnik, a, lm. i, Podkolan, Podpruszka 1. bot. (acrostichum) *rośl. z gromady paprotników, z rzędu paproci*. 2. p. **Zgasiówka**. <Od Paprotny>

Paprotny p. Paprociany: Dziewicza postać nad otchłanią staję, przybrawszy kwiat P. ciała. Sf. <Od Paprocé>

[Paprošenje się, a ś., btm.] czynność cz. **Paproszyć** ś.

[Paproszyć się, y ś., ył ś.] *ić na stronę, wypróżniać* ś. Por. **Paproszyć**. <Zam. Patroszyć ś., przez sld.: Pa + Proszyć>

Papry, ów, btp. 1. [P.] p. Pappie. 2. fl. płytka a bystra woda w miejscu, gdzie rzeka chce sobie wydrzeć koryto: Dojedziemy do tych paprów. <?>

Papryka, i, btm. nieprz turecki czerwony, tluszczony na proszek, zwany także pieprzem węgierskim: Połcie (skłoniny) spomarańczowiady od papryki. Jez.

[Papryka, i, btm.] p. **Papranina**: Dużo z tym papryki. <Od Paprać, przez sld. od Papryka>

Paprza, y, lm. e myśl. p. Ziarnik. <Od Paprzać>

× **Paprzać, a, ał p. Paprać**. <p. Paprać>

× **Paprzanie, a, btm., czynność cz. Paprzać**, *paprawie*.

Papzrenie, a, btm. p. Papzrenie ś.: P., czyli użycie suchej kapteli piaskowej.

Papzrenie się, a ś., btm., Papzrenie czynność cz. **Paprzyć** ś.

[Paprzyca, y, lm. e] *1. a. [Pamprzyca, Poprzyca, Pomprzyca, Poprzyca] poziome żelazo pod kamieniem młynskim, w którym obraca ś. wrzeczono; pionowy żelazny czop, stanowiący osł kamienia, biegnący w młynie; płaskie żelazko w kamieniu żarnowym; płyta drewniana a. żelazna od żaren: Młynarzu, młynarzu, dobrze ci sie miele: koło ci sie*

połamało, P. sie chwieje. Gadule język lata, jak P. Gaduła język ma jak paprzyce. Zabł. Przen.: trajkot, święgot, gaduła: Má ta starom paprzyce w doma. 2. otwór w kamieniu żarnowym, do którego wysypuje ś. ziarno. <? por. Papry>

Paprzyć się, y ś., ył ś. p. Paprać. <p. Paprać>

Paprzysko, a, lm. a i. myśl. = a) miejsce noclegowe, gniazdo kuropatwy; miejsce, gdzie kuropatwy kokosze w ziemi parzą, dla niesienia jajek. L. 2. P. na głowie = otręby, strupy: Paprzysko na głowie. Syr. Piodun paprzyska i łupieże wychędaża. Syr. <Od Papry>

Papu, Papa, [Papku] dziec. 1. jęzdenie: Jedno woła: „Tatu, tatu!“ Drugie woła: „Daj mi P!“ 2. *jęc*: Chlipu, chlipu — P. nie. Zdr. **Papusiu**. <Od Papa>

[Papucia, i, lm. e] *niezdara*. <Od Papucé>

Papucé, a, lm. e, [Papeć, Kapeć] zwierzchni trzewik, pantofel sukienny, półtrzewik domowy, × patynka, × patynek: P. damski = × muleta. Turczyn, wchodząc do bożnicy, zostawił papucie przede drzwiami, a szedł boso abo w kapciach. Star. U botów moskiewskich podeszwy pod palcami poniekąd nakształt papuci bywają u końców ku górze zakrzywione. Błaż. Król, co ś. należy zasłużonym żołnierzom, daje chłopcom od papuci. Pot. Papucie na nogi w składach prochowych. Gemb. <Tur. papudź = rodzaj trzewika, patynka>

Papuga, i, lm. i 1. zool. ptak ze skupienia tej samej nazwy: P. rozprawna. Mor. Uczone papugi. Pir. Własna P., mówi, a sam nie rozumie. Prz. Sam podczasycze jaki był, opisywać długo, dosyć, że ś. nam zdawał małą lub papugą. Mick. 2. *przen. człowiek gadający a. powtarzający coś po drugich bezmyślnie*. Zdr. **Papuzka**. <Arab.-Prs. babagá, z Arab. babbaghá, stąd Hp. papagajo, Włos. papagallo>

Papugowato przys. od Papugowaty.

Papugowaty, × Papuzasty *podobny do papugi*: P. człowiek. L. <Od Papuga>

Papugowy p. Papuzi. Troc. <Od Papuga>

[Papulato] przys. od **Papulaty**.

[Papulaty] *łusty na twarzy*.

Papunieczek, czka, lm. czkowie p. 1. Papa: Wołał co chwila: na prawo, papunieczku! na lewo, ciotucho! Orzesz. <p. 1. Papa>

Papunio, a, lm. e p. 1. Papa. Mrong. <p. 1. Papa>

[Papura, y, lm. y] *pog. pysk*. <p. Papa>

[Papusiak, u, lm. i] *niekrójany tytoń węgierski*. <Od Papusza>

Papusiu p. Papu.

Papusza, y, lm. e, Papuza wiązanika, wiązka, pęczek liści tytoniowych, powiązanych za szypułki. Zdr. **Papuszka.**

Papuszka, i, lm. i p. Papusza: Tytoń w papuszkach.

[Papusznik, a, lm. i] *rodzaj bukki z cebulą smażoną, ze słowarkami*.

Papuzi, × Papuży 1. a. Papugowy przym. od Papuga: Wyrazy polskie przeplataj cudzoziemskimi; takie papuzie majączenie cudzemi językami... Wilk. Papuzim chórem powtarzamy plotkę, że Niemcy w krótkim czasie wyzyskiem i przebiegłością zdobywają majątki. Święt. 2. p. **Papuziasty**: Papuzia rozweselająca barwa. Rzecz. <Od Papuga>

Papuzia, i, lm. e zool. (platycereus) ptak dwuprzystopalcowy z rzędu papug. <Zdr. od Papuga>

Papuziasto przys. od Papuziasty.

Papuziasty, × **Papuzasty**, **Papuzi**, × **Papuzy** takiego koloru, jak *papuga*, *żółto-zielony*, *trawiasty*; *odznaczający ś. jaszkrawym kontrastem kolorów*: Mech P. Papuzie, białe, czerwone nakrycia łbów szlacheckich. Krasz. <Od Papuga>

Papuzić się, **i ś.**, **ii ś.** *zielenić ś.* Lasy ś. papuzia, obnażone konary, skoro im wiatr pęki porozdyma, znowu ś. pstrzą w barwiste strzępki. Pot. <Od Papuga>

Papuża, **y**, **lm. e p. Papisza.** Zdr. **Papuzka.**

× **Papuzasto** przys. od **Papuzasty**, *papuziasto.*

× **Papuzasty** **p. Papuziasty**: Papuzasta farba. Haur. <Od Papuga>

Papuzeczka, **i**, **lm. i zool.** (psittacula) *ptak dwuparzystopalcowy z rzędu papug.* <Od Papuga>

Papuzęć, **eje**, **a!** *przen. stawac ś. papugę.* L. <Od Papuga>

† **Papuzek**, **żka**, **lm. żkowie** *człowiek-papuga*: Strojni papuzkowie. Grab. P. <Od Papuga>

Papuzenie, **a**, **blm. i.** *czynność cz. Papuzęć.* 2. *fil. posługiwanie ś. wyrażami bez uświadomienia sobie ich treści*, *psyta* *czym.*

Papuzenie się, **a ś.**, **blm.**, *czynność cz. Papuzić ś.*

1. Papuzka, **i**, **lm. i i. p. Papuga.** 2. (conurus) *ptak dwuparzystopalcowy z rzędu papug.*

2. Papuzka, **i**, **lm. i p. Papuza**: Tytoń ten sprzedawał ś. na papuzki (= *po kilkadziesiąt liści za złp. 1*).

× **Papuzi** **p. Papuzi**: O rozumie P.! Pot. Głós P. L. Tam na ganku pan Pasek z powagą papuzę. Słow. 2. **p. Papuziasty**: Kolor P. abo trawisty. L. Na wzgórkcu opoczystym mech rośnie P. Ejs. <Od Papuga>

Papyrus, **u**, **lm. y i. p. Papirus.** 2. [P.] *papieros*: Parobey palili papyrusy, i to im dodawało uroku. Sew.

Papyrusowy *przym. od Papyrus.*

Par, **a**, **lm. owie tytuł członka izby wyższej**, *parlamentu w Anglii, a dawniej i we Francji.* <Fr. pair, z Łć. par>

1. [Par, u, lm. y] i. p. i. Para: P., który ś. wsiąka, wdycha. Wysp. P. obficie wyszedł z nozdry końskich. Sienk. 2. *blm. a. Spar parność*, *upał*, *znój*, *dużne powietrze*: Lecie P., ziemie nie wadzili śniegi, żeby ś. polem nie bawił. Pot. 3. *odłóg*, *ugor zorany wcześniej latem pod oziminy*: Orać na P. (= *orać latem pod oziminy*). † Którym ja P. zaorać, tego Paweł u mnie nie wyprawiał. 4. *trawa puszczająca ś. na zoranej roli.* 5. **p. Proso**: W kartoflach tego paru je dosić. <PAR>

2. [Par] w wyrażeniu: Hor-par, do par? = *zapytanie wyrzucającego kamijki w grze w blirki, czy liczba kamylców jest parzysta.* <Od 2. Para>

1. Para, y, **lm. y**, [Par] **i.** **fiz.** *cielo lotne, które w warunkach zwykłych występuje w stanie cieplem*: P. wodna. Grzać coś nad parą. Gotować coś w parze. P. alkoholu. Nasycić przestrzeń parą (= *napełnić ją taką ilością pary, jaką wogóle przy danej temperaturze zawierać może*). P. nasycona (= *która nasycona daną przestrzeń*). P. nienasycona, niedosycona *a. przegrzana* (= *w mniejszej ilości, aniżeli jej trzeba do nasyżenia pewnej przestrzeni*). P., *cielo*, którego stan lotny w zwyckajnej temperaturze atmosfery nie jest trwały, Sniad. J. Powietrze morowe jest P. niejako jadowna, z powietrzem pomieszana, duchowi żyjącemu nieprzyjazna. Damb. P. z ciała ludzkiego abo wilgotność subtelna kurzeniem wychodząca. Kn. (= *vapor, transpiracja*). Pary tej abo

wilgotności wypuszczanie, wychodzenie przez skórne dziureczki, transpirowanie. Kn. Z ciał naszych ustawnie idzie P. Troc. Niszczujemy nakształt pary. Brud. Żywot nasz jest P., okazująca ś. na mały czas. Toł. Ciepło w samych rzeczach będące je na pary i dymy wycieńza. Troc. Przyrodzenie mu dało wiatrem tylko a parą żywić swoje cielo. Otw. P. osiada na szybach (= *szyby potnieją*). Wojaże odbywały ś. nie tak, jak dziś, na parze, to jest kolejną żelazną, i niewielkim kosztem. Byk. Na parowozie: Puścić parę, poddać pary. P. z warzonych i pieczonych rzeczy. Troc. Z ukropu idzie P. [Bez parę fiukać (= *skakać*)] = *wykonać coś niemożliwego*: Musisz piérw bez parę fiukać, niżli ś. pán z tobą ozyni. 2. *dech*, *tchnienie*, *oddech*, *chnięcie*: Zabił ich smok parą smrodliwą. Otw. Nie śmiał puścić pary z ust (= *pisnąć słówka; ust otworzyć*). Nie śmiemy puścić z gęby pary, ku niebu oka dźwignąć śmiele. Wad. O pientądzach nie spominaj, próżną parę puszczaś z ust. Mącz. Przez swe nozdry dychając, Syna Bożego zziębionego parą swą zagrzewady. Op. A uroda co? Pary jeszcze nie umiecie z gęby puścić! Sienk. (= *zdożyć ś. na odpowiedź*). Lepiej własną ręką pisać, a pary próżnej nie puszczać. Skar. Z całą siłą ruszać co pary w koniach ku Czarneckiemu. Sienk. Niechaj bieży Gelanor, co w koniu ma pary. Pot. Ty siące przysiąg, życzenia bez miary, próżne to są ust pospolicie pary. Nar. Puściła ostatnią parę. Sienk. [Leżał w beczce do góry gembom, co se spontem puceał pare. Wzion, pare zatrzymał i umarłym sie zrobił. Do pary ś. bił] (= *do ostatniego tchu*). 3. [P.] *tchnienie ożywcze, życiodajne, duch, dusza*: Djabo! chciał se stworzyć ludzi, ale nie miał do tego pary. Taż ci tu ona bez żartów parę wypuściła. Prus. (= *ducha wyzionęła*). Z bydłgicia wychodzi P. U chłopca wiara, jak u psa P. Przekleństwa, przewiska: Psia P., jak on to wywija, przytupuje na weselach. Dyg. (= *psia dusza*). To ta psia P., szynkarka nie spała. Ty paro sobacza! Ty paro jakaś! Ty paro przekłeta, nieczesna! To dopir P. ten Jantek! Te pary nasze chłopcy nie lubują, jak nowa moda na jaką robotę nastanie. Idź ty paro nieczesna! Chciał P. 35 i srebrnego rubla na postronek. Prus. Hardy P., nikomu nie ustąpi. Prus. Berdyjja P. = *przewisko a. żartobliwy wykrzyknik radości, zdziwienia*. 4. [P.] *wódka, gorzalka*: Pijcie ino téj pary. Parę chlól bez miary. 5. [P.] *bloto, oparzelisko*. Zdr. [Parzyczka]. <PAR>

2. Para, y, **lm. y i. dwie osoby** (= *dwoje*), *dwie sztuki jedna do drugiej należąca, jedna drugiej odpowiadająca, dwojka*: Otóż dwie szpady; otóż parę pistoletów, bij ś. L. P. pończoch. Gostk. Filary dwoistym rzędem w równe postawione pary. P. Koch. Dwie pary spodni, butów, trzewików. To rękawiczka nie od tej pary. Wolą jeździć sześcią hetkami, niżeli parą końmi dobrocią. L. Żołnierz na parę koni służący. Star. [Zaprzęgajcie P. konie. Obsidłane parę koni wronę. Góni jedén pán w powozie paroma końmi]. P. gołąbków siada na jabłoni, wesoło grucha. Hoł. Inna, kędys łabędzi powiezona parą. Tet. Weźmie parę synogarlic abo dwoje gołąbiąt. Wuł. Owca częstokroć po parze jagniął czasem rodzi. P. chartów = *smycz*. P. wołów = *jarzmo, sprzężaj*. Nałazł go orzącego między dwanaście par wołów, a on między tym dwanaście sprzężeniem wołów był sam jeden. Leop. [Orał paru bydłoty. Was Pan Bóg skarze, da złego po parze]. Pary ludzi jednakieli głów, którzyby we wszystkim

Paracentryczny obrotowy, obracający s. a. leżący około punktu środkowego. <Gr. pará + Centryczny>

† **Parachfjalny p. Parafjalny:** Iwo, dając jemu (kościółowi) wszystko prawo parachfjalne, które było w kościele Św. Trojce. Chwał. <Od Parachwija>

† **Parachja, i, lm. e p. Parafja.** Rej. <Łć. parochia>

Parachromatyzm, u, blm. ślepotą barwną, niezdołność rozróżniania kolorów.

Parachronizm, u, lm. y błędne oznaczenie dla jakiego dawniejszego wypadku daty późniejszej od rzeczywistości. <Gr. pará = wbrew, + chrónos = czas>

† **Parachwiejny p. Parafjalny:** Iwo zbudował dwa kościoły parachwiejne. Chwał. <Od Parachwija>

[**Parachwija, i, lm. e] p. Parafja:** Iwo, biskup krakowski, obrócił kościół Św. Trójce, który był początkiem i parachwią pierwszą, na klasztor Św. Domienika. Chwał. <Z Parafja. Por. [Chwilojek] = Fijolek, i t. p.>

† **Paracik, a, lm. i ten, co chodzi w parze.** Przen.: Idą za nim grzechy i paraciki grzechów aż do trumny. Birk. (= poczyt, szmury, szeregi, orszak, towarzysze). <Od 2. Para>

Paracyjan, u, blm. chem. stały brunatny produkt polimeryzacji cyjanu, nieznanego bliżej składu. <Gr. pará + Cyjan>

1. † **Paracé, a, a] p. Próć.** L. <p. Próć>

2. † **Paracé, a, a] p. Parowac:** Z parającego alembika tylko para miasto wódki wychodzi. Troc. <Od 1. Para>

× **Paracé, a, a] co = popisować s., afiszować s. z czym:** On był z liczby tych, którzy nie umieją P. zalet zdobiących męża. Śl. wil. <Łć. parère>

[**Paracé, a, a] i. p. Próć.** 2. **robić źle, partolić, pastukudzić, fuszerować:** Niedolega chodził od rogu do rogu a pará, co móg.

Paracé słę, a s., a] s. i. czym, koło czego, † z czym = zajmować s., trudnić s., zatrudniać s., bawić s., zaprzęcać s. czym, chodzić koło czego, wdawać s. w co: Rolą niezbyt chętnie s. parają, a jeżeli któremu i płuży gospodarka, woli na swoim, niż na pańskim, osiadać. Sienk. Wolicie do Włoch albo do Niemiec ślać syny, mając swe szkoły doma, gdzie przedtym jeżdżali cudzoziemcy, którzy s. nauką parali. Kochan. Tam to ci lepiej wiedzą, co s. tym parają. Rej. Takim s. bogobojny nie para zgromadzeniem. Troc. Ani handłów prowadzą ładem a. wiosłem, ani s. pospolitym parają rzemiosłem. Pot. Patrijarchowie koło pasterstwa s. parali. Białob. Nigdy s. marnością szkaradną nie parał. Cz. Ludzkimi s. zabawami parają. Kucz. A wy, co wolność drogą w ręku macie i pospolitą rzecz s. paracie, nie psujecie próżno głów elekcjami. Zbyl. A. Czogo gdy dokończył (Priamus), jął s. około inszych rzeczy paracé. H. Tr. Ludzie, którzy s. historjami bawią a parają. H. Tr. Pan wielki nie ma s. paracé rzeczami małemi. Haur. Nie wszysey u nas na wojnę jeżdżą, abowiem jedni tym, drudzy owym s. parają. Biel. M. Nie trzeba s. królowi P. lekkimi rzeczami, jedno temi, coby Rzpłtej były pożyteczne. Biel. M. Zabawy, któremi s. dworzanie P. ma. Gór. Bywają niektóre sprawy, któremi s. duchowni paracé nie mają. Tarn. J. Teraz w tej dobie nie param s. ja miłością. Tw. Wszeteceństwem s. parał. Pot. Ułomni żonami s. wiele nie parają. Wuj. Przen.:

† Z głodu ledwie s. w nim dusza para. Ohr. (= kołacz). 2. [P. s. z kim], † z czym = bratać s., kumać s., asystować, dotrzymywać komu towarzysztwa, kręcić s. koło niego; ciągnąć, mieć s. ku komu; łączyć s. z czym, wdawać s. w co: Coś Kuba z Jankiem bardzo s. parają, zapewne myślą isé do karczmy. Z tą s. P. nie ma zabaw. Troc. <Od 2. Para>

Parada, y, lm. y i. paradowanie, popis; wystawność, okazałość, ostentacja, pompa, przepych dla popisu: Rozum nie cierpi spółki z paradą. L. Z nauki paradę sobie czynią. L. Chowano go z wielką paradą. Prowadzono ich z wielką paradą. Pokój od parady (= paradny). Przen.: Od parady = z imienia tylko; bez celu, próżno, daremnie. Chciałabyś, żebym tylko mężem był od parady. L. Głowa od parady (= do pozłoty). Nie od parady głowę nosi. [Jednego ojca, niejednej matki, stoją w paradzie, jak w polu kwiatki. Wiele słomy, tyle kłosa i w jęnciennym snopku, tyła żalu i parady w każdym párobku]. 2. **wroczyście wystąpienie wojska na pełnym stroju i rytmie podczas przegładu.** 3. **posp. osobliwość, rarytas, święto, rzecz:** Wielka P! wszak nie na tym nie stracę (= no i cóż wielkiego). 4. **Całej parady = wszystkiego, całego kramu, ogółem, wzięwszy razem:** Mam całej parady trzy dukaty. 5. **posp. Wleść komu w paradę = wleść mu w drogę, przeszkodzić mu.** 6. [P.] = a) w. ironiczny: **rzecz paradna, masz tobie, do licha!** Ba! P! b) **paraliz, lichy, kaduc:** Niech go P! c) **przewiśko obelżywe:** Anim cię, parado, nie poznała. Ty, parado, z cudzej strony, nie będziesz ty miał ze mnie żony. 7. **fecht. = a) odbicie cięcia lub pchnięcia, zasłonięcie s. przed ciosem, zastawa, zasłona:** Zmyliwszy jego paradę, wśliznął s., omijając zręcznie rękoięse, pomiędzy ramię i tułów w przeciwnika i przeciał mu ściegno pod obojczykiem. Zag. b) **pozyjeja, w której s. staje, robiąc krzyż,** wystawa. 8. **gim.: P. zabia = ruch, naśladowający podskakiwanie żaby, używany przez słabszego zapasnika w zapasach atletycznych, aby uniknąć naciśnięcia porażki.** <Fr. parade>

Paradjer, a, lm. y, Paradnik koń lekki, rasowy, używany zwykle do jazdy konnej: Dopłaciłem mu rubla i kupiłem tego wielkiego paradjera. Jun. Obaczysz u niego konia..., a choć stary, to u niego P. Rzew. <Nm. *Paradier, paradieren; Fr. parader = oprowadzać (konia) na pokaz>

Paradnie przys. od Paradny: Ubrany P. (= w strój paradny). P. s. zjechali. Troc. Wychodzą suto i P. L. Wygląda P! Paradnie s. spisał, nie ma co!

Paradnik, a, lm. i i. p. Paradjer: Tabunami gnane konie, sześciu paradników w tyle. Wysp. 2. [P.] **jechać roślina.** <Od Paradny>

Paradny i. przym. od Parada: Koń P. Troc. Pokój P. Troc. Łoże paradne. Śl. wil. Strój P. (= wroczysty, galowy; od wielkiego dzwonu). 2. **wyborny, wyróżniony, wyszyny, doskonały; zabawny, pociesny, dobry sobie:** P. obiad. P. jesteś ze swojĄ propozycją! <Od Parada>

Paradoks, u, lm. y, × Paradokson i. figura ret. twierdzenie a. wniosek, okazujący pozorną sprzeczność i niedorzeczność. 2. **zdanie przeciwne powszechnie przyjętemu, oryginalne; szczegółność, osobliwość w sądzaniu o rzeczach.** 3. 2 pp. a myśl. **fuzja myślnoska, używana do polowania w zarostach, rodzaj sztucera:** Standard, rodzaj paradoksa, strzelającego doskonałe kulami. <Gr. parádoksos = przeciwny ogólnemu mniemaniu>

Paradoksalnie przys. od **Paradoksalny**: Usprawiedliwiał to sofistycznie, P. Chm.

Paradoksalność, i, blm. rz. od **Paradoksalny**: Męczyła go P. własnych wywodów. Gad.

Paradoksalny przzym. od **Paradoks**. <Fr. paradoxal>

Paradoksyta, y, lm. *ści ten, co ś. posługuje paradoksydami*: Nie uważam mistycyzmu za objaw zwyrodnienia, jak tego chce P. <Od Paradoks>

× **Paradokson**, u, lm. y p. **Paradoks**. Sł. wil. <p. Paradoks>

Paradoksyt, u, lm. y min. *jedna z postaci krystalograficznych ortoklazu*. <Od Paradoks, bo w swoim czasie powstawanie tego minerału uważano za paradoksalne>

Paradomanja, i, blm. *manja urządzania parad*: Przez cały czas rządów swoich cierpiał na paradomanję. <Parada + Manja>

[**Paradoś**, a, lm. e] *człowiek dumny, pyszałek*. <Od Parada>

Paradować, uje, owal i. *występować z parady, popisować ś., deflować, burszować*: P. w nowej sukni. 2. *odbywać paradę wojskową*: Regiment paradował. Troc. <Od Parada>

Paradowanie, a, blm., czynność cz. **Paradować**. [**Paradusnie**] *paradnie, doskonale, śmieśnie*. <Z Paradnie>

Paradygmat, u, lm. y *wzór, wzorec, schemat*: Nie znam lepszego paradygmatu dla określenia poety naiwnego. Ant. <Gr. parádeigma, od pará = obok + deigma, 2 pp. deigmatos = wzór>

× **Paradyś**, u, lm. y p. **Paradyż**. L.

† **Paradyśki rajski**: Wesele paradyskie. Spr.

Paradyż, u, lm. y, × **Paradyż**, × **Paradyś** i. *najwyższa i najtańsza kondygnacja miejsc dla widzów w teatrze, jaskółka, kurnik, gołębnik*. Przen.: *publiczność znajdująca ś. na paradyżu*: P. klaskał. 2. *myśl. miejsce ulubione przez zwierzyne*: Do Jedny nad Wisłą, do dawnego myśliwskiego paradyżu Jagiełły. Sp. <Fr. paradis, Nm. Paradies>

Paradyżowy przzym. od **Paradyż**: Publiczność paradyżowa.

× **Paradyż**, u, lm. e p. **Paradyż**: Szła aż pod one filary, które oddzielały nawę kościelną od paradyżu i które dźwigały na sobie chór kościelny. Kaczk. <p. Paradyż>

[**Paradzenie się**, a ś., blm.] czynność cz. **Paradzić** ś.

[**Paradzić się**, i ś., it ś.] i. *stroić ś.*: Baby ś. paradyż. 2. *pyszczyć ś., nadymać ś.* <Od Parada>

× **Parafanały**, ów, blp., × **Parafarnały**, † **Parafarnałja**, [Parafarnałja] *wyprawa panny młodej*: Wszystkie pieniądze, nawet klejnoty i parafanały królowej, poszły na wojsko. Sienk. <p. Parafarnałja>

Parafantastyczny przzym. od **Parafantazja**: P. objaw = objaw zбочzenia wyobraźni.

Parafantazja, i, blm. *zбочzenie wyobraźni*.

× **Parafarnały**, ów, blp. p. **Parafanały**: Klejnotów i innych parafarnałów więcej, niż na pięć-kroć sto tysięcy. Wójc. <p. Parafarnałja>

Parafazja, i, blm. *chorobliwe używanie wyrazów odpowiadających zupełnie innym pojęciom, a nie tym, które chorey chce wyłowić*.

† **Parafarnałja**, jów, blp., [Parafarnałja] p. **Parafanały**. <Śr. Łć. parafarnałja z Gr. paráfarnos (pará = poza + férnē = posag)>

† **Parafarnałny**, [Parafarnałny] przzym. od **Parafarnałja**.

[**Parafij**, i, lm. e] p. **Parafja**: Nasá P. <Z Parafja>

[**Parafiják**, a, lm. cy] p. **Parafjanin**. <Od Parafja>

Parafijka, i, lm. i p. **Parafja**.

[**Parafjolek**, lka, lm. lki] *fjolek*: Ja nie cheę wianka z parafjolków.

! **Parafimoza**, y, lm. y chir. *zadzierżnięcie napełnika za żołądek członka męskiego, załupka*. <Gr. pará + phimōō = sznuruję>

× **Parafin**, u, lm. y chem. p. **Parafina**.

Parafina, y, lm. y i. chem. = a) *mieszanka stałych węglowodorów, przeważnie z szeregu metanowego, lecz i z etylenowego, otrzymywana jako jeden z produktów końcowych detylacji ropy naftowej, oraz suchej detylacji torfu i łupków bitumicznych*. b) w lm. *szereg węglowodorów metanowych, nazywany tak niekiedy z powodu małej energii chemicznej, jaką ś. oznaczają*. 2. min. p. **Ozokeryt**. <Łć. parum = mało + affinis = powinowaty>

Parafinowaty podobny do **parafiny**: Nafta w miarę przystępu powietrza gęstnieje i staje ś. parafinowatą.

Parafinowy przzym. od **Parafina**: Świece parafinowe.

Parafja, i, lm. e, **Parochja**, † **Parachja**, [Parachwija, Parafij] i. *gmina kościelna, okrąg kościelny podległy jednemu proboszczowi*: Być z tej samej parafji. Należć do innej parafji. Przybył z innej parafji. Przyłączyć wieś do parafji. Przen.: Każde z innej parafji = każde z innej wsi = z innego kalibru; jedno od Sasa, drugie od lasa. 2. przen. *wieś, zaścianek, partykularz, miejscowość poza wielkim światem*: Wychować ś. na parafji (= za piecem). 3. *ludność parafji, ogół parafjan*: Płakała po nim biał P. 4. *kościół parafjalny*. 5. *urząd stanu cywilnego zostający pod zawiadywaniem proboszcza, kancelarja parafjalna*. 6. p. **Parafjanizm**. Zdr. **Parafjka**. <Łć. parochia z Gr. parokhia = właśc. to, co można objechać, obwód, objazd>

[**Parafjak**, a, lm. cy] p. **Parafjanin**.

Parafjalny przzym. od **Parafja**; † **Parachwjalny**, † **Parachwiejny**: Przed mszą parafjalną wstąpił na ambonę Kras. Kościół P. Postanowiła ś. szkoła parafjalna; do niej sprowadzono bakałarza umiejącego Kras. Wychowanie parafjalne. × **Parafjan**, a, lm. anie p. **Parafjanin**. Sł. wil. Troc.

Parafjaneczka, i, lm. i p. **Parafjanka**: Udają ś. za przybyte dopiero do Warszawy parafjaneczki. L. P. jakaś, wnuczka łapciastego szlachcica. Orzesz.

Parafjanin, a, lm. anie, × **Parafjan**, [Parafjak, Parafiják] i. *ten, co należy do danej parafji*. 2. przen. *człowiek bez oglady i manier wielkiego świata, rubaszny, zacofany, prostak, wieśniak zadowolony wobec szerszego świata*. <Od Parafja>

Parafjanizm, u, blm., **Parafjanszczyzna**, **Parafjanstwo**, **Parafja** *brak oglady, gustu i manier wielkiego świata, partykularyzm, zacofanie, prostactwo, rubaszność*: P., pretensjonalność i zły smak. Orzesz.

Parafjanka, i, lm. i forma ż. od **Parafjanin**: Nie różbe mię We Pan prostaczka, przecież nie jestem P.! L. Parafjanką jestem i nie umiem żyć według mody. L. We Panna ś. kłaniasz nogą, jak P.! Zabł.

Parafjański *właściwy parafjaninowi; nieokrzesany, prostaczy, pozbawiony gustu, oglady, rubaszny, wieśniaczy, prowincjonalny*: Co za ukontentowa-

nie w ustawicznym z mężem przesiadywaniu, to jest gust wcale P. L. Ach, jakże ona prawdziwie parafjaną ma duszę! L. Po parafjanu, przys. *jak parafjanin, bez oglądy i manier wielkiego świata, rubasznie, po prostaku*: Zmierzył po parafjanu do stanu św. małżeńskiego. Kras. Kochać męża po parafjanu. Kras. <Od Parafjanin>

Parafjanstwo, a, blm. p. **Parafjanizm**: Z zagranicy powróciwszy, nie gadała, jedno o prostocie naszych ojców i o naszym parafjanstwie. Kras. Dała nam do zrozumienia, jaka jest niezgrabność parafjanstwa naszego. Kras. Nieobyczajnie P. L. <Od Parafjanin>

Parafjanoszczyzna, y, blm. p. **Parafjanizm**: Traćci to parafjanoszczyzną.

Parafonja, i, blm. *przyton dźwięczący fałszywie obok tonu właściwego, wada głosu; nieprzyjemny dźwięk głosu przy przemianie jego u chłopców*. <Gr. pará = obok, + foné = głos>

Parafować, uje, ował i, księgę, kwitarjusz i t. p. = *przeciągać sznur przez stronicę i pieczętować jego kołce, dla zapobieżenia tajemnemu wydarcia której z kart*. 2. P. akta parafjalno = opatrzyć je pieczęcią, numerem i podpisem. Parafja parafuje zgony i wciąga w księgi stanu cywilnego (= rejestruje, stwierdza). <Fr. parafar, skróc. z Gr. paragráphō>

Parafowanie, a, blm., czynność cz. **Parafować**.

Parafraza, y, lm. y i. *szerze rozwinięcie jakiej myśli, tekstu, uzupełniające lub rozwijające, omówienie, przeróbka; złośliwe, szydercze przeksztalcenie cudzych słów a. myśli*. 2. muz. oddanie tematu muzycznego z pewnemi zmianami i dodatkami, warjacje; układ tematu muzycznego na inny instrument. <Ł. paraphrasis = objaśnienie, z Gr.>

Parafrazować, uje, ował i. *przerabiać, rozszerzać czyjeś myśli, objaśniając i uzupełniając; omawiać obszernie; oddawać w innej formie, w innym obrobieniu pewien temat muzyczny*. 2. przen. mówić rozwickle, hawić ś. w frazeologję, rozwodzić ś. <Od Parafraza>

Parafrazowanie, a, blm., czynność cz. **Parafrazować**.

Parafrenja, i, blm. *głupowatość*. Rol. <Gr. pará = poza, + frén = rozum>

[**Paragan, u**, lm. y] p. **Parkan**: Chodząc kole ściany, podpiram mur, paragan.

Paragieniza, y, blm. *pogląd naukowy, udawadniający prawidłowość równoczesnego występowania mineralów, ważny przy badaniu żył kruszcowych*. <Gr. pará = obok, + génesis = pochodzenie>

Paragalny przym. od **Paragium**: Stosunek do paragajalnych współników rządu. Mał. Paragalni książęta. Mał.

Paragium nieod. *równe prawo do udziału w dobrach lewnych*: P., to jest ów zwyczaj tutaj (do Polski) wniesiony z pogaństwa, że ś. członkowie rodu panującego dzielili krajem, jak prywatnym dziedzictwem. Mał. <Z Gr. paragō = prowadzę obok; odprowadzam na bok>

Paragogizm, u, lm. y *rozszerzenie brzmienia wyrazu przez dodanie głosek na końcu* (np. tu - tutaj, młodziak - młodzińce). <Gr. paragōgē = dodanie>

Paragon, u i. blm. *ubieganie ś. z kim, współubieganie ś., wyścigi, konkurencja, konkurs, zawody*: Nie kuś ś. w równy wehodzić P. z możnemi. Min. Pójdą w paragon ludzie z aniołami. Wad. (= o lepsze). 2. lm. y *pręt u parasola dęty a.*

złobkowany, pręt paragonowy. <Z Gr. pará + agonízein>

Paragonit, u, lm. y *min. p. Mika*. <Z Gr. parágō = uwodzę, oszukuję (z powodu ludzającego podobieństwa do Miki)>

Paragonizować, uje, ował, Paragonować *isć z kim w paragon, isć w zawody, współubiegać ś., wyścigać ś.*: Zawszem z ludźmi równego ze mną urodzenia w tym, co szlachetnym duszom przystoi, paragonizował. Kraus. <Z Gr. pará + agonízein>

Paragonizowanie, a, blm., czynność cz. **Paragonizować**.

Paragonować, uje, ował i. p. **Paragonizować**: W zasługach z nim P. nie zdoła. Troc. 2. eo z czym = *porównywać, zestawiać*. Troc. <Od Paragon>

Paragonowanie, a, blm., czynność cz. **Paragonować**.

Paragonowy przym. od **Paragon**: Pręt P. u parasola = *dęty, złobkowany, paragon*.

Paragraf, u, lm. y, [Palegraf, Palograf] i. znak: §. 2. *mały ustęp w rozdziale jakiej osnowy, oznaczony tym znakiem z odpowiednią liczbą, artykuł, punkt*: P. prawa. Jeszcze nam zostaje ten P., w którym jest kontrowersja ojea z synem. Falib. Rozdział na 6 paragrafów podzielony. Troc. Mowa o tym w siódmym paragrafie. 3. †P. przez twarz a. na twarzy = *szrama, blizna, znak, łresa, karb*: Napiętnują twarzyczkę w miesiąc paragrafem. Wyb. P. mu ś. świeci przez twarz długi. Alb. Srogimi nazywają, co przez twarz P. mają; sroźszy ten, co rozciął, niż co ma rozciąga gębę. Bies. P. mu przez nos nanotowali. Troc. Wyciąć komu P. Troc. Zaraz ś. do zalotów bierz, aź też pan brat oberwie, aź P. przez nos nanotują. Opal. Dorymka, pomimo tych paragrafów i plastrów Wpana, kocha cię statecznie. Bog. W. 4. łyż.: P. z podwojnych trójek = *linja wyżylkowata z podwojną trójką, wysloniona przez żyźwiarza na lodzie*. <Ł. paragraphus, Gr. paragrafé>

Paragrafista, y, lm. *ści ten, co pisze paragrafy*: Robota dziennikarskiego paragrafisty, który skomponował cały łam druku z przedmów do dzieł nowych. Nagan. <Od Paragraf>

Paragrafowy przym. od **Paragraf**: Klaczko napisał do Dziennika hotelowi Lambert P. artykuł. Koź. A.

Paragram, u, lm. y *zmiana znaczenia przez dodanie lub przemianę litery lub wyrazu; zagadka powstająca przez opuszczenie lub zmianę pierwszej litery wyrazu*. <Gr. paragramma>

Paragwajska herbata p. Mate. <Od nazwy krajiny Paragwaj>

Paraheliotropizm, u, blm. *sen dzienny niektórych roślin, otwierających liścieli kwiatowe w nocy*.

Paraklet, a, blm. *Duch św., Duch pocieszyciel*. <Gr. paraklētōs>

× **Parakletyczny** *pocieszający*. <Od Paraklet>

Parakontakjon, u, lm. y *śpiew na przemian, u Greków*.

Parala, i, blm. gm. p. **Paraliż**: Ręka mi zomdlala... Już mnie P. ima... Gorzałki na miły Bóg. Sienk. <Z Paraliż>

Paralaks, u, lm. y p. **Paralaksa**.

Paralaksa, y, lm. y, **Paralaks**, × **Dwułgłd i**. *zmiana pozorną, jaka zachodzi w położeniu jakiegokolwiek przedmiotu, gdy spoglądający nań obserwator zmienia swe stanowisko; kąć, jaki tworzą między sobą dwie linje, poprowadzone z danu różnych stanowisk do danego przedmiotu*. 2. astr.:

P. słońca lub innego ciała niebieskiego = *kąt, pod jakim obserwator, umieszczony na słońcu, widzialby promień ziemi; kąt utworzony przez dwie linje, poprowadzone do środka słońca ze środka ziemi i z punktu na jej powierzchni położonego*: P. pozioma (= *gdy uważane ciało niebieskie znajduje ś. na poziomie obserwatora*). P. wysokości (= *gdy ciało niebieskie jest wzniesione nad poziom obserwatora*). P. roczna gwiazdy (= *kąt, pod jakim obserwator na gwiazdzie tej umieszczony widzialby średnicę drogi ziemskiej; kąt utworzony przez dwie linje, poprowadzone do gwiazdy z ziemi i ze słońca.*
<Gr. *parállaxis* = odmiana, odstępianie >

Paralaktyczny przym. od **Paralaksy**: Kąt P. = *paralaksy*. Ruć P. = *ruch pozorny przedmiotu obserwowanego, wywołany przez zmianę stanowiska obserwatora*. Paralaktyczne ustawienie lunety = *osadzenie jej na osi równoległej do osi świata*. Stanisław August ofiarował dla przyszłego obserwatorium teleskop refraktor Dollonda, lunetę paralaktyczną Caniveta i globy Smol.

Paralela, i, lm. e l. linja prosta lub płaszczyna równoległa do innej linii prostej lub płaszczyny, linja lub płaszczyna paralelna. 2. przen. zestawienie porównawcze dla wykazania podobieństwa i różnic, porównanie, × ikon równoległy: Przeprowadzić paralele między jednym szeregiem pojęć a drugim. 3. × P. równoległy oddział klasy w szkole. 4. woj. przekopy obłącznicze równoległe do obleganej twierdzy. Zdr. × **Paralelka**. <Gr. *parállēlos* = równoległy >

Paralelepiped, u, lm. y, **Paralelepiped** *równoległoscian, bryła ograniczona sześciu płaszczynami w ten sposób, że każda para ścian nie stykających się z sobą jest równoległa.* <Gr. *parallēlipēdon*, *parállēlos* + *epīpedon* = płaszczyna >

Paralelizm, u, lm. y, **Paralelizm** i. *równoległość, stosunek wzajemny do siebie rzeczy podobnych*: Zauważono P. między rozwojem mózgu i stopniem inteligencji. 2. fil.: P. psychofizyczny = *pogląd, według którego każdemu zjawisku duchowemu odpowiada pewne ściśle oznaczone zjawisko cielesne, i na odwrót. Zasada paralelizmu = zasada współzależności.* <Od **Paralela** >

× **Paralelka**, i, lm. i p. **Paralela**: Mianowano go samodzielny kierownikiem paralelek ruskich w gimnazjum przemyskim. Nr.

Paralelnie przys. od **Paralelny**, *równoległe*. **Paralelności**, i, blm. rz. od **Paralelny**; p. **Paralelizm**.

Paralelny równoległy. <Gr. *parállēlos* > **Paralelograf**, u, lm. y *narzędzie do kreślenia linii równoległych.* <Gr. *parállēlos* = równoległy, + *gráfo* = piszę >

Paralelogram, u, lm. y i. *równoległobok, czworokąt podłużny.* 2. mech. przyrząd równoległoboczny a. raczej *równoległociągowy, znajdujący się u końca balansjera, np. maszyny parowej, aby tłok u tego równoległociągu zawieszony szedł zawsze prostopadle, to jest po osi cylindra, równoległością g.* <Gr. *parallēlógrammon* >

Paralelepiped, u, lm. y p. **Paralelepiped**. <Z **Paralelepiped** >

Paralepomena, ów, blp. *poźniejsze dodatki, suplementy; księgi kronik Starego Testamentu.* <Gr. *paraleipomena*; *pará* = mimo + *leipein* = zostawić, opuścić >

Parallpsa, y, lm. y *pozorne przemilczenie; zwracanie uwagi w mowie na to, co pozornie pomijamy.* <Gr. *parálepsis* >

† **Paralizowaty** p. **Paralizowaty**. <Od ***Paraliz** = **Paraliz** >

Paralifyczka, i, lm. i forma ż. od **Paralifyk**. **Paralifycznie** przys. od **Paralifyczny**: Usta P. skrzywione. Krasz.

Paralifyczny przym. od **Paraliz**; × **Paralizo** **wy**, *porażny*: Atak P. Chory P. (= *paralizem ruszony, paralifyk*).

Paralifyk, a, lm. cy *człowiek dotknięty paralizem, porażony, † powietrzem zarażony, † paralizo* **waty**: Zakład dla paralifyków. <Łć. *paralyticus*, z Gr. *paralytikós* >

Paraliz, u, lm. e, gm. **Parala**, [**Paraluż**, **Palarus**, **Palarusz**, **Paralizm**, **Paralus**, **Paralusz**, **Paraluż**, **Polarusz**] *porażenie, utrata czucia i zdolności władania ciałem lub członkami jego, bez władu, gm. szlak, ślak*: P. *postępowy* (*paralysis progressiva*). P. *ręki, języka*. Trzyce. P. *mu gębę* skrzywił L. P., *to jest gdy kogo powietrze zabije w połowiec, a. w rękę, a. w nogę*. Spicz. *Leży w domu, paralizem zarażony*. Białob. P. *tym członkom, gdzie zapadnie, władzą odejmuje*. Haur. *Dotknięty, rażony paralizem. P. go naruszył*. Bodaj go P. naruszył. A do stu paralizy! *Fred. A.* <Gr. *parálýsis* = rozstrój, osłabienie >

[**Paralizm**, u, lm. y] p. **Paraliz**. **Paralizo** **wać**, uje, *owal i. dotykać paralizem, porażać, ubezwładniać*. 2. *przen. niweczyc, obracać w niwecz, unicestwiać, udaremniać, neutralizować, psuć, wklecać*: P. *czyje zamysły, plany, dążności.* <Od **Paraliz** >

Paralizowanie, a, blm., *czynność cz. Paralizo **wać**.*

Paralizo **waty**, † **Paralizo** **waty** i. *podobny do paralizu*. 2. *ruszony, rażony, tknięty paralizem, sparalizowany*: Człowiek P. (= *paralifyk*). *Powietrzem zarażone* albo *paralizo* **wate**. Bud. *Rzekł Jezus paralizowatemu: wstań!* Wuj.

Paralizo **wać** przym. od **Paraliz**, *porażny; p. Paralifyczny*: Wielką na nią Bóg *paralizo* **wą** chorobę przypuścił, iż *żadnym członkiem władnąc nie mogła*. Skar. † **Paralizo** **wate** (Syr.) p. **Pierwiosnek**. *Paralizo* **wate** ziele = *bukwica biała* (*primula veris*). Troc.

Paralizo **wać** przys. *w sposób paralizujący*: *Pobyt króla szwedzkiego we Warmji działa P. na usiłowania dyplomatyczne króla Augusta w Berlinie*. Jaroch.

Paralogizm, u, lm. y *wniosek błędny, fałszywy*. **Paralogja**, i, blm. *błąd; gadanie od rzeczy, mąjactwienie, bzdurzenie, bańdżurzenie, bajanie.* <Gr. *pará* + *-logia* = nauka >

[**Paralus**, a, lm. e] i. p. **Paraliz**: *Jak ją ten paralus trzasnął, tak ci ani zipnęła*. Sienk. *Niech go P. ruszy*. Bodaj cie P. naruszył. *Trzecie pismo wyszło ś. do Chowańskiego, by sobie szedł do paralusa*. Sienk. <Z **Paraliz** >

[**Paralusz**, u a. a, lm. e] i. p. **Paraliz**: *Wszystkim zdawało ś., że ją P. naruszył*. Tfu, do *paralusa! Fałszarz*. Kon. *Czego on u paralusa chce od mojej baby?* Prus. *Ależ do stu paraluszów! czyż myślicie, że ja podpiszę tysiąc dwieście, biorąc tysiąc?* Krasz. 2. *żart. parasol.* <Z **Paraliz** >

[**Paraluż**, u a. a, lm. y] p. **Paraliz**: P. *od serca.* <Z **Paraliz** >

[**Paraluż**, a, lm. e] p. **Paraliz**. <Z **Paraliz** > **Paramagnetyczny** *łatwo przyciągany przez bieguny magnesu*: Ciała *paramagnetyczne*.

Paramenta, ów, blp. *aparaty, ubiory i ozdoby kościelne*: P. *oltarzowe*. Troc. <Nłć. od *parare* = *przygotowywać, późn. ozdabiać* >

Paramentyka, i, blm. nauka o sporządzaniu i znaczeniu paramentów.

Parametr, u, lm. y l. mat. ilość występująca obok ilości zmiennych w funkcjach i wyrażeniach matematycznych w ogólności — stała dla każdej osobnej funkcji lub wyrażenia, a zmienna w przejściu od danej funkcji do innej tejże kategorii, to jest tym samym algorytmem wyrażonej: Parametry istotne i nieistotne w teorii przekształceń. Parametry różniczkowe. P. paraboli, krzywej. 2. min. odciętek połowy osi krystalograficznej. <Gr. pará + métron = -mierzą>

Parametryczny mat. przym. od **Parametr**: Grupa parametryczna.

!Parametryt, u, lm. y zapalenie przymaciczne. <Gr. parametritis>

× **Paramicja, i**, lm. e poetyczne opowiadanie pouczające, podanie, bajka. <Gr. pará + mythéomai = mówić, opowiadać>

Paramimja, i, blm. niezdolność wyrażania myśli i uczuć wyrazem twarzy lub gestami, występująca przy chorobach umysłowych. <Gr. pará + miméomai = naśladować, małpować>

Paramnezja, i, blm. zbluczenie pamięci, fałszywa pamięć, skutkiem której np. rzecz nowa zdaje się być dawno znana. <Gr. para + mnēstis = pamięć>

Paramorfizm, u, blm. współczesne występowanie obu postaci krystalicznych ciała dwukształtnego. <Gr. pará + morfē = postać>

Paramorfoza, y, lm. y min. przeobrażenie kryształów, dotyczące tylko molekularnej budowy mineralu. <Gr. pará + morfōsis = kształtowanie>

!Paranefryt, u, lm. y zapalenie przynercza, to jest tkankę nerek otaczających. <Gr. paranephritis>

Paranetyczny naponinający, zachęcający, budujący. <Gr. pár + ainētēs = chwalać>

Paragon, u, lm. y p. **Paragon** kamień drogi pięknej wody, świetnego ognia, diament szacowny: P., kamień drogi, diament gruntowny i szacowny, wody wesołej. L. Kamienie gruntowne, P. nazwane, w cudzej ziemi kupują na wagę karatów i gran. L. Dyjament cienki, na takiej fałdze osadzony, podobny dyjamentowi P., gruntownemu i wesołemu kamieniowi. L. 2. druk.: × P. gatunek pisma mniejszy od romanu. Mag. <Fr. paragon, z Hp. paragon, parangon, powstałego z dwu przyimków: para con = w porównaniu z.>

× **Paranoja, i**, blm. zaburzenie umysłowe chroniczne. <Gr. paránoia = obłąkanie, głupota>

× **Paranomja, i**, blm. postępowanie niezgodne z prawem. <Z Gr. paranómēo = obrażam prawo>

Parantela, i, lm. e p. **Parentela**. <Włos. parentela, Sr. Łć. parentella = pokrewieństwo>

Parantelat, a, lm. ci p. **Parentelat**: I tyś niewielki P. L. <Od Parantela>

Parantyn, u, lm. y min. gatunek wernerytu. <Z Gr. paranthōin = przekwitać>

Parapecik, a, lm. i p. **Parapet**.

Parapet, u, lm. y, [Perepeta] l. mur do wysokości oparcia ś.; poręcz, deska mocno przytwierdzona, służąca do oparcia ś. przy patrzeniu z miejsc wyniesionych (np. z okien, tarasów, mostów, polkadu okręgowego): Gabinet o trzech parapetach, sztucznie marmurami wyłożony, z takimże kominkiem. And. Bębnił po parapecie łoży. Bał. 2. ogr. półka przy dolnym brzegu szklarni. 3. woj. p. Przedpiersień. Zdr. **Parapecik**. <Fr. parapet z Włos. parapetto = co zabezpiecza (para) piersi (petto)>

Parapetowy przym. od **Parapet**: Deska parapetowa. Drzwi parapetowe na ogród prowadzące. Korz. (= balkonowe, do ziemi sięgające). Pokój opatrzone wielkim parapetowym oknem. Morz. <Od Parapet>

Paraplanat, u, lm. y fot. rodzaj obiektywu.

!Paraplegja, i, lm. e porażenie poprzeczne. <Z Gr. paraplēssō>

× **Parapluj, a**, lm. e p. **Parasol**. <Fr. parapluie (=parer à pluie)>

[**Parasol, a**, lm. e] p. **Parasol**. <Z Parasol>

Parascewa, y, lm. y dzień przygotowawczy, wieczór przed świętem a. szabasem u Żydów. <Gr. paraskeyé = przygotowanie>

Parasol, a, lm. e l. a. [**Parasol, Parason, Paryzol**], × **Parapluj** daszek składany na kiju, jako ochrona przed deszczem = deszczochron, a. przed słońcem: P. średniej wielkości, damski = półdeszczówka. Otworzyć, zamknąć P. Isć pod parasolem. Posp. żart: Restauracja pod parasolem = pod pompą (na rynku), pod słońcem. Przen.: Kilka palm strzelało tam wysoko zielonemi parasolami swemi. Orzesz. 2. bot. p. Bedłka. Zdr. (kobiety od słońca) **Parasolik, Parasolka, Parasoleczek**. Zgr. **Parasolisko**. <Fr. parasol, z Włos. parasole>

Parasolcyczna, y, lm. y licha, nędzna parasolka.

Parasoleczka, i, lm. i zdr. od **Parasolka**.

Parasolik, a, lm. i p. **Parasol**.

Parasolisko, a, lm. a m. i ni. p. **Parasol**.

Parasolka, i, lm. i p. **Parasol**.

Parasolkowy przym. od **Parasolka**: Rączka, materja parasolkowa.

Parasolnicki p. **Parasolniczy**. <Od Parasolnik>

Parasolnictwo, a, blm. rzemiosło parasolników.

Parasolniczka, i, lm. l. ta, co robi parasolki.

2. **żona parasolnika**. <Od Parasolnik>

Parasolniczy przym. od **Parasolnik** a. od **Parasolnictwo**: Wyrób, cech P.

Parasolnik, ka, lm. cy rzemieślnik, robiący parasole i parasolki. <Od Parasol>

Parasolowy przym od **Parasol**: Pręt, kij P. Materja parasolowa. I my układamy ś! dodali drudzy panowie, kolmierzykowy i P. Krasz. (= mający przy sobie parasol). Pinja, sosna o pokroju parasolowym. Rost.

[**Parason, a**, lm. y] p. **Parasol**.

Parastada, y, lm. y, **Parastata** bud. pilaster: Duży westybul, utworzony przez dwie kolumny in antis i dwie parastady. Ćwik. <Gr. parastás, 2 pp. -ásos = słup, kolumna>

[**Parastás, u**, lm. y] modlitwa, czytana w cerkwi za nieboszczyka; nabożeństwo za zmarłych z obiadem; obiad na pamięćkę nieboszczyka: P. sprawić. Najmuje msze i parastasy. <Gr. parástasis>

Parastata, y, lm. y bud. p. **Parastada**.

Parastatyczny pozorny, pozornie pomagający.

<Gr. parastátēs = obrońca, poplecznik>

Parastazja, i, lm. e stawienie na oczy; uobecnienie; zachwył. <Gr. parástasis>

Parastrema, y, lm. y, **Parastrofa** przekroczenie a. drganie spazmatyczne warg lub oczu. <Gr. pará + strēmma = wykręcenie>

Parastrofa, y, lm. y p. **Parastrema**. <Gr. pará + strofē = obrócenie>

Parastyłbit, u, lm. y min. odmiana styłbitu uboższa w wodę. <Gr. pará + stílibē = połysk>

[**Paraszka, i**, lm. i] zool. l. p. **Płóć**. 2. p. **Siekerka**.

† **Parat, u, lm. y** i. *gotowość, pogotowie, szyk, odwód*: Acz ufał mieszczanom, w paracie jednak stali nadworni żołnierze. Pot. Z greckich szkół zaży na was przyjechali, którzy nie wiedzą, jak stać w paracie. Chr. Szermierz dotąd ucznia swego uczy szermować, sztuki czynić, paraty wyprawiać, aż go mistrzem ostawi. Glicz. Kazano grandmuskietierom stawać w paracie w pałacu Mniszcza, marszałka wielkiego koronnego, dla wykonania juramentu. Mat. Pułkownik królewski husarski, stojąc w paracie, nie chciał ś. potykać. Mat. 2. *przeгляд, rewja, parada*: Po skończonej paracie powróciliśmy wszyscy. Mat. 3. w lm. *sztuki, wybiegi, łamacie*. Biel. M. <Łé. paratus = przygotowanie, uzbrojenie>

× **Paratoner, u, lm. y** *konduktor, gromochron*. <Fr. paratonnerre (= parer à tonnerre)>

Paratoniczny przym. od **Paratonja**: Ruchy paratoniczne. <Gr. parátonos = wyciągnięty, wyprężony>

× **Paratonja, i**, blm. *chorobliwe napięcie nerwów; przesada, egzaltacja*. <Z Gr. parateinō = rozciągnąć; dać ś. dręczyć>

Paratioskopia, i, blm. *wróżenie z przejawów powietrza*.

Paratrofja, i, blm. *nieprawidłowe odżywianie ś.* <Gr. pará + trofē = żywność>

Parawan, u a. a, lm. y, †Paraban, [Paraban] i. *ścianka ruchoma, składana, złożona ze skrzydeł obciążonych papierem lub tkaniną*: Łóżko parawanem obstarwić. Schować ś. za P. Figurka jak z parawana. Krasz. Przen.: *zasada a. osoba, za którą ktoś ś. kryje, to jest na rachunek której a. w imię której ktoś postępuje według własnego interesu, własnych chęci a. poglądów*: Maż służył jej za P. 2. gm. *parcan*. Zdr. **Parawanik**. <Fr. paravent>

Parawanik, u a. a, lm. i p. **Parawan**: Łóżko parawanikiem otoczyć, aby na chorego nie wiało. Krup. Przen.: Postarały ś. o parawaniki, za którymi kryją grzeszki swoje; mają mężów. Bał.

Parawanowy i. przym. od **Parawan**: Skrzydło parawanowe. 2. przym. *banalny, stereotypowy, bezduszny; pocieszny, zabawny, śmieszny*: Jakie parawanowe figury ten bawelniarz i aptekarz! Bog. W.

× **Parazyt, a, lm. y** p. **Pasorzyt**. Krasin. <Gr. parásitos>

× **Parazyta, y, lm. ci** p. **Pasorzyt**: P.! mówił z lekceważeniem hrabia Ludwik. Krasz. <p. Parazyt>

Parazytyzm, u, blm. p. **Pasorzyność**: Silna wiara w P. Korzeniówki w polskiej nazwie wyraźnie ś. odbiła. Jent. Oprócz mutualizmu i parazytyzmu odróżniał jeszcze trzecią formę symbiozy, mianowicie kommensalizm. Jent.

Parazytolog, a, lm. owie p. **Pasorzutnik**. <Gr. parásitos = pasorzyt, + -lōgos = znawca, uczoney>

Parazytologia, i, blm. p. **Pasorzutnictwo**. <Gr. parásitos = pasorzyt, + -logia = nauka>

[**Parcany**] p. **Parciany**. <Z Parciany>

Parcela, i, lm. e *działka gruntu, majątku ziemskiego, lasu, wystawiona na sprzedaż a. sprzedana*: Sprzedaż ziemi wykupionej w mniejszych parcelach sprowadzonym z zachodnich Niemiec kolonistom niemieckim. Dla mniejszych parcel gospodarczych stosowano system czasowej dzierżawy. Remb. <Fr. parcelle, Włos. particella, z Łé. particula>

Parcelacja, i, lm. e *podział, rozdrobnienie majątku ziemskiego na parcele, działki, w celu sprzedaży każdej z nich oddzielnie*. <Od Parcela>

Parcelacyjny przym. od **Parcelacja**: Fundusz P. Plan P. Sprzedaż parcelacyjna.

[**Parcelant, a, lm. ci, Parcelęć**] *właściciel parceli*.

[**Parcelęć, a, lm. oi**] p. **Parcelant**: Czterech parcelęćw pobudowali sobie cztery zagrody.

Parcelować, uje, owal *dzielić na parcele, rozdrabniać na działki, w celu sprzedaży każdej z nich oddzielnie*: P. majątek ziemski. Czy rzeczywiście i o ile własność większa zmuszona jest P. posiadane obszary? Bl. P. ś. *być parcelowanym*: Przypuszczenie Żydów do spółki przez pierwotnych właścicieli parcelujących ś. majątków stanowi zjawisko, nie pozbawione znaczenia. Bl. <Od Parcela>

Parcelowanie, a, blm., czynność cz. Parcelować ś.

Parcelowanie się, a ś., blm., czynność cz. Parcelować ś.

Parcelowy przym. od **Parcela**.

Parcenie, a, blm., czynność cz. Parcieć.

[**Parcenie, a, blm.**] *czynność cz. Parcieć.*

Parch i. u a. w lm. **Parchy, [Parchacizna]** lek. (avus) *choroba skórna na głowie owłosionej*: Dostać parchów. P. koński różne ma nazwiska: świerzb, wozgrzywość, żaba, mucha, krzezyca, wilk, strupy. Dor. 2. u, lm. y, †P. p. **Parch**. 3. a, lm. y = a) a. **Parchul, Parchulec, Parszywiec, Parszywy** gm. pog. *przezwiśko Żyda*. b) pog. *drobny szlachcic, mieszczanin, ciarach, tyk*: Graj, parchu! zapłacimy, a graj, krzyknął mi od ucha pan młody. Wilk. e) [P.] p. **Ogórek**. d) bot. p. **Kanianka**. <PARCH>

[**Parchacizna, y, lm. y**] p. **Parch**: Hajline oczy P. toczy.

1. [**Parchacz, a, lm. e, Parchol**] *przezwiśko obelżywe*: Ty parchaczu. <Od Parchać>

2. [**Parchacz, u, lm. e**] *wapno kopalne*.

× **Parchać, a, ał** p. **Parknąć**.

[**Parchać się, a ś., ał ś.**] p. **Parkać ś.**: Suka i kocięca ś. parchają. Koza i owca parcha ś. <PAR(CH)>

[**Parchan, u, lm. y**] p. **Parkan**: Wałą ś. juz parchany. <Zam. Parkan>

× **Parchanie, a, blm., czynność cz. Parchać.**

[**Parchanie się, a ś., blm.**] *czynność cz. Parchać ś.*

[**Parchatki, ów, blp.**] *barki, orzydle*: Jak cie złapie za P., to nie uwidzisz swej matki.

[**Parchato**] przys. od **Parchaty**. L.

[**Parchatoś, i, blm.**] rz. od **Parchaty**.

[**Parchaty**] p. **Parchowaty**: **Parchowata, parchata, ezubata żaba**. Syr. (= *ropucha*).

[**Parchawica, y, lm. e**] i. *purchawka*: Drożdżami chleb tak rozedmą i pulchnym czynią, że jako P. będzie. Syr. 2. *człowiek nikły i słaby*. <PARCH/PURCH>

[**Parchol, a, lm. e**] p. i. **Parchacz**: Ty parcholu.

Parchowacina, y, lm. y *miejsce zarażone parchem*: Rzeżucha parchowacinau końskim i krostom pomaga. Urzęd. <Od Parchowaty>

Parchowato, przys. od **Parchowaty**. L.

Parchowaty, Parszywy, [Parchaty] *chory na parchy, mający parchy*: Szramowatych, krostawych albo parchowatych nie będziesz ofiarować Panu. Leop. **Parchowata, parchata, ezubata żaba**. Syr. (= *ropucha*). P. kozioł. Koch. W. (= *parchotem śmierdzący*). <Od Parch>

[**Parchownia, i, blm., Żydownia**] pog. *żydostwo*. <Od Parch>

[**Parchówka, i, lm. i**] p. **Parchula**.

Parchul, a, lm. e gm. p. **Parch**. <Od Parch>

Parchula, i, lm. e, [Parchówka, Parszywka], Parszywa pogardliwe przymiotnik *Zydowski*. <Od Parchul>

Parchulec, lca, lm. lcy pog. p. **Parch:** A bodaj mu pokręciło, temu łatyndzie, temu zabijakowi, temu parchuleowi! Zap. <Od Parchul>

[Parchulka, i, lm. i] pog. *szlachcianka*. <Zdr. od Parchula>

[Parchutek, tka, lm. tki] *czyżyk lub szczygieł*. <PARCH/PIERZCH>

[Parciak, u a. a, lm. i] 1. *gatunek materiału na ubranie włósciańskie*. 2. a. **[Parcianka]** *siermięga lub kaftan z partu*: Wyraz mazurski P., to jest siermięga. Krzyw. 3. *spodnica z płótna domowej roboty*. 4. a. **[Parcianiarsz, Parcieniarsz]** *przezwiśko włóscianina, chodzącego w parciaku*: Kurp chrześci noszących ś. inaczej, niż sam ś. ubierał, włóscian parciakami, to jest chodzącymi w parciaku. Krzyw. 5. w lm. a. **[Parcianki]** *spodnie zgrzebne, portki*: Mają na sobie koszulę zgrzebną, także parciaki i modrą sukienną kamizelę. <Od 1. Part>

[Parcianiarsz, a, lm. e] p. **Parciak**. <Od Parcianka>

[Parcianka, i, lm. i] 1. p. **Parciak**. 2. *szmat płócienny do obwijania nogi zamiast pończochy, onuczka, onuczka*. 3. w lm. = *wog. odzienie z najgrubszego płótna*. <Od Parciany>

1. **[Parciany, Parcany, Parsiany, Partny]** *płótniany, zrobiony z partu, płótna grubego domowej roboty, zgrzebny*: Przędza parciana z pakul. Płótno parciane. Portki parciane. Odeśle Mehmet-paszy głowę jego w torbie parcianej. Jeż. Koniki zaprzężone w szejach parcianych. Korz. Parciana szlachta (= *szlachta zagonowa*). <Od 1. Part>

2. **[Parciany]** *kwarciany*: Żołnirz ci ja, matko, z parcianego wojska. <Zam. Kwarciany, przez śld. do Parciany>

[Parcica, y, lm. e] *otwór w kamieniu mlyńskim*.

[Parcić, i, i] p. **Patrzeć**.

Parcie, a i. blm., *czynność cz. Przeć*: Czujesz w sobie jakowś P. i pożądanie i pragnienie. Wyp. P. ziemi: ziemia podobnym sposobem prze, jak i woda. Hube. (= *napór, ciśnienie*). 2. lm. a lek. (tenesmus) *napieranie, zwykle bolesne, na stolec lub mocz, wydymnie*, × ból w kiszkaeh, × kolka. To lekarstwo parcia i kolki uśmierza. Troc. P. krwi = *ciśnienie krwi w naczyniach krwionośnych*. <PIOR/POR/PR/PIER>

Parcieć, eje, ał *próchnieć, psuć ś., stawać ś. bykowałym, tracić jedność, soczystość i smak, wyrażać wskutek ciepła wilgotnego*: Trzeba rzepę nie w wilgotnym miejscu, ale w suchym chować, aby nie parciała. Haur. Przen.: *gniśnięć, gnić, niewieścić*: Niechże mnie piorun w tych betach ustrzeli, jeśli będę dłużej w nich parciał. Sienk. <PART>

[Parcianiarsz, a, lm. e] p. **Parciak**. <p. Parcianiarsz>

[Parcienina, y, lm. y] *zła parcianka*.

Parcinka, i, lm. i *kiecka; kitel parciany*. Troc. <Z Parcianka>

Parcialnie przys. od **Parcialny**.

Parcialność, i, blm. rz. od **Parcialny**.

Parcialny *nie bezstronny, stronny, jednostronny, stronniczy, za jedną stroną trzymający*: Sędzia nie może być P. <Łć. *partialis, od pars, 2 pp. -rtis = część>

× **Parcymonja, i**, blm., **Parsymonja** *oszczędność*. <Śr. Łć. parcimonium a. parsimonium>

Parcelina, y, lm. y, Skórdrzew, Korzenne a. Goździkowe, Gwoździkowe drzewo, Wiąz samaryjski bot. (ptelea) *roś. z rodziny żółtodrzewowatych*.

Parczoch, a, lm. y bot. 1. a. **Karczoch afrykański, Złotoset** (scolumus) *roś. z rodziny złożonych*. 2. p. **Karczoch**.

Parczowy złotogłowiowy: Pozakładał warsztaty tkackie, na których wyrabiano parczowe jedwabie i sędy ze złota i srebra. Kaczk. <Por. Ros. parča, z Prs. parče = materia tkana złotem i srebrem>

[Parczyk, a, lm. i] p. **Parsczyk**: Przejężdżali ciągle parczyki, od kolei podróży wioząc. Zap. <Od 2. Para>

Parczyn, u, lm. y min. *jednostkowa odmiana gramatu o składzie: (Mn, Fe)₃Al₂Si₃O₁₂*. <Od nazwiska wiedeńskiego mineraloga P. Partscha>

Parć, i, blm. p. **Part**.

[Parć, prze, par] p. **Przeć**. <PIOR/POR/PR/PIER>

Pard, a, lm. y, †Pardalis *gatunek rysia*: P. abo ryś czujny nad niemi. Leop. <Łć. pardus>

[Pardać się, a ś., ał ś.] *wałować ś., włóczyć ś.* <?>

†**Pardalis, a, lm. y** p. **Pard**: P. zwierzę jest małpom nieprzyjazne. L.

[Pardanie się, a ś., blm.] *czynność cz. Pardać ś.*

Pardon, u, blm., **[Pardun]** *przebaczenie, darowanie winy, obrazu a. życia na wojnie; okrzyk zwyciężonego, wyrażający prośbę o darowanie życia, o łaskę*: Dać P. Niema pardonu. × U króla ma dla mnie P. wyrobić (= *ułaskawienie, amnestję, łaskę*). [Lepi w domu cepem buchać, niż na wojnie P. słuchać. Przyleciał P. od rychtara wsiowego, aby go nie wiesali]. **Bez pardonu** przys. *bez ceremonij, bez pozwolenia, gwałtem, przebojem, nie opowiadając ś.*: Wehodzi, zabiera bez pardonu. <Fr. pardon>

Pardonować, uje, ował komu = *przepuszczać, przebaczać, puszczać płazem; szczerzyć kogo, robić sobie z kim ceremonję, ceremonjować ś.*: Sprężysty i niepardonujący wykonawca rozkazów hetmańskich. Rol. Nie pozwolono P.: kto wypadł w ręce, dawał życie. Rol. Cięgi i nigdy niepardonowani. Słow. (= *nie doznający pardonu*). Bił ś. niepardonowany. Słow. Weredyk, nie pardonuje nikomu. Ojciec nie lubi P. (= *zartować*). × **P. ś. prosić o pardon, poddawać ś.**: W miarę, jak ś. który pardonował, odwodzono był przez żołnierzy. Budz. <Fr. pardonner>

Pardonowanie, a, blm., *czynność cz. Pardonować*.

× **Pardonowanie się, a ś., blm., czynność cz. Pardonować ś.**

[Pardun, u, blm.] p. **Pardon**: Będą tam grali P., P. <Z Pardon>

Pardwa, y, lm. y zool. (*lagopus albus*) *ptak kurowaty z rodziny cietrzewi*: P. latem jest popielata, a na zimę zupełnie bieleje. Jund. P., ptak na Białej Rusi, wszędzie biały, na szyi tylko czarne plamki mający, wielkości gołębia, kształtu kuropatwy. Kluk. P. moregiego dropiastego i białego pióra. Cyg. Polny ptak P., nie wielom znajomy. Cyg. <Łć. perdix>

Parczka, i, lm. i p. 2. **Para**: Leci P. gołąbków zgodliwa. Nar. <Zdr. od 1. Parka>

Paremjograf, a, lm. owie *znawca paremjografji, przysłowioznawca*.

Paremjograficzny przym. od **Paremjografja**, *przysłowioznawczy*.

Paremjografja, i, blm., Paremjologia nauka o przysłowiacz.

Paremjologiczny przym. od **Paremjologia**, przysłowioznawczy, **paremjograficzny**: Literatura paremjologiczna. Ad. <Gr. paroimía = przysłowie + -logía = nauka >

Paremjologia, i, blm. p. Paremjografja.

!Parenchyma, y, lm. y, !Parenchymat miąższ, × miąższ. <Gr. paréghyma >

!Parenchymat, u, lm. y p. Parenchyma.
!Parenchymatyczny przym. od **Parenchymat**, miąższowy.

× Parenetyczny przym. od **Parenezja**: Historyk powinien umieć oddzielić część parenetyczną z takich odezwań ś. Chm.

Parenezja, i, lm. e zachęta, namowa.

× Parentacja, i, lm. e wspomnienie pośmiertne. <Z Łć. parentare = składać ofiary zmarłym, szczeg. rodzicom >

Parentalja, ów, blp. obrzędy pogrzebowe, stypy. <Łć. parentalia, od parentalis = rodzicielski >

Parentela, i, lm. e, Parantela ród, rodzeństwo, familja, koligacja, plemie, pokolenie, ogół krewnych, powinowatych: Wielką ma parentelę. Troc. Kronikarze pozbięrali różne nazwiska królików słowiańskich i zrobili z nich jedną parentelę. Nar. <Śr. Łć. parentela = pokrewieństwo >

Parentelat, a, lm. ci, Parantelat członek wysokiego rodu, familjant, pan z panów: Pierwszy ten herb do Polski przyniósł Wacław z Baworowa, czeski P. Nies. <Od Parentela >

Parentelatka, i, lm. i forma ż. od Parentelat: Magdalena z Łomnice. P. w tych tam krajach. Nies. <Od Parentelat >

× Parenteza, y, lm. y nawias. <Gr. paréntesis >

Parep, a, lm. y kucyła szkołki. <Węg. paripa = konik wierzchowy, maleńki >

†Parepka, i, lm. i p. Hetka. <Węg. paripa = konik maleńki >

Parerga, ów, blp. dodatki, zrobione jakby mimochodem, przy sposobności innej pracy autorskiej; dzieło pomocnicze do czytania innego dzieła. <Gr. páregon = dzieło poboczne, dodatek >

Parosteżja, i, lm. e zbroczenie chorobliwe w zakresie czucia, np. mrowienie, swędzenie, ziębienie i t. p. <Gr. paraísthēsia >

!Paretyczny przym. od **Pareza**.

!Pareza, y, lm. y porażenie niezupełne, niedowład (gdy chodzi o ruch), odrętwienie (gdy chodzi o czucie). <Gr. páresis >

Paręcz, a, lm. e prow. p. Poręcz. <Pa + REK >

[Paręka, i, lm. i] p. Poręka. <Pa + REK >

[Paręnaście, stu] kilkanaście: P. djabłów zjadł, kto nie udoła dojść do wierchu. Ork. <2 Para + Na + Dziesięć >

Paręset, paruset kilkaset. <2. Para + Sto >

†Parętyzmy, ów, blp. szramy, blizny, kresy, paragrafy: Jam bronil ojezyczny, a on pono przy kufiu wziął te P. Jabł.

Parfors przys. *gwałtem, bez ceremonji, bez pardonu, przemocą, przebijem:* Wyrzucił go P. P. każe wziąć konie. Bliż. <Fr. par force >

[Parfors-strzelec, lea, lm. lej] myśl. strzelec, ścigający zwierzę konno tak długo, póki ono nie upadnie a. psy go nie złowią. <Parfors + Strzelec >

× Parfumerja, i, lm. e p. Perfumerja. <Fr. parfumerie >

× Parfumerstwo, a, blm. p. Perfumerstwo. <Z Fr. parfum = perfumy >

× Parfumować, uje, ować p. Parfumować. L. <Fr. parfumer >

× Parfumowanie, a, blm., czynność cz. Parfumować, perfumowanie.

[Parfuna, y, lm. y] p. Perfuma: Wybierz choćby którego z tych wiercipiętów, co to parfunami tak śmierdzą, aż w nosie kręci. Jeż. <Z Perfuma >

†Pargamiennik, a, lm. cy p. Pargaminik. Mür. <Zam. Pargaminnik >

Pargamin, u, lm. y, właśc. Pergamin i. skóra przyrządzona do pisania; w lm. dyplomy, dokumenty, zabytki piśmienne, pisane a. drukowane na pargaminie: Traktat pisany na pargaminie na wieczne dowody. Jabł. Nie trudno było wykazać z Długosza i kronikarzy naszych: Kromera i Herburta, ze starych pargaminów. Zał. S. Cheemy tronu dla syna, będzieny musieli kupić mu go pargaminem. Krasz. Pisarz za ty pieniądze będzie winien dać P. i wosk zawiesić do tego listu. Wawrz. z Prażm. 2. P. grecki = papier bawelniany: Sprawozdania, spisane na kawałku tak zwanego pargaminu greckiego, to jest papieru bawelnianego. Krasz. 3. anat.: × P. = blona. Perz. 4. chem.: P. sztuczny = produkt działania kwasu siarczanego na papier i wogóle celulozę. Zdr. **Pargaminek.** <Łć. charta pergamina, pergamenum, od nazwy miasta Pergamos >

Pargaminek, nka, lm. nki p. Pargamin. Bobr. Pargaminnik, a, lm. cy, Pargaminnik, †Pargamiennik rzemieślnik, garbarz, wyrabiający pargamin: P., garbarz pargaminowy, membranarius. Mącz. <Od Pargamin >

Pargaminowy przym. od **Pargamin; Pergaminowy:** = a) Oprawa pargaminowa. b) *zawiedły, żółty, jak pargamin, jakby woskowy:* Twarz jego miała cerę pargaminową. Krasz. P. człowiek. Krasz.

Pargamuta, y, lm. y p. Bergamota. Zdr. Pargamutka. <Fr. bergamote, Włos. bergamotto, od nazwy miasta Bergamo w Lombardji >

Pargamutka, i, lm. i p. Pargamuta.
Pargamutowy przym. od **Pargamuta, bergamutowy:** Olejek P.

[Pargan, u, lm. y] p. Parkan. Zdr. [Parganek]. <Z Parkan >

[Parganek, nka a. nku, lm. nki] p. Parkan: Skocuf Jasio bez P.

Pargasyt, u, lm. y min. niebiesko-zielona (do ciemno-zielonej) odmiana hornblendy, której krótkie kryształki występują wraz z flogopitem w wapieniach ziarnistych koło Pargas w Finlandji i w kilku punktach Ameryki północnej. <Od nazwy miejscowości Pargas w Finlandji >

Parheljon, u, lm. e drugie pozorne słońce. <Gr. pará = obok, + hēlios = słońce >

Parja, i, lm. e m., Parjas człowiek z najniższej, pogardzanej klasy indyjskiej, pozbawionej praw, niewolnik, proletaryusz: Artysta był i jest parją społeczeństwa. Bał. Jestem parją, który nie ma nawet nazwiska człowieka. Kaezlk. <Skr. parja- >

[Parja, i, lm. e, Paryjá] i. przepaść, wąwóz, szczelina, dolina wązka, szczeg. ze strumykiem na dnie: Cheesz ś. ukłusć spać, ale niema gdzie; płaszni ani kawaleczka, tylko parje i parje. Cały ten stok ma najróżnorodniejsze zagłębienia, idące z góry na dół, żłoby, które miejscami są parjami, a na których dnie sączy ś. potoczek. 2. *kałuża, moczara, topiel, topielisko, miejsce za-*

rosłe trzcina. Zdr. [Paryjka]. <Pa + RY/ROW; por. Parów>

†**Parja, i**, lm. e samica. Pot. <? por. Łć. pario = rodzę>

Parjan, u, lm. y masa, do angielskiej porcelany podobna.

Parjae, a, lm. y p. **Parja**: Zejść między tych parjasów i nędzarzy. Asn. Z nędzarza, pogardzanego w mieście, naraz wielki pan, P. ten staje ś. przedmiotem zazdrości i pożądlivości wszystkich. Krasz. <Lm. od Skr. parja->

Parjaska, i, lm. i forma ż. od **Parjas**: Cóż ja? P., biała murzynka, nauczycielka. Jeż. <Od Parjas>

Parjerant, a, lm. ci ten, co trzyma jaką stawkę za gracza. <Z Fr. parier = zakładać ś.>

Parjerować, uje, ował trzymać jaką stawkę za graczem: Może będziemy P.? — I owszem, odrzekł Henryk. Bliż. <Fr. parier = zakładać ś.>

Parjerowanie, a, blm., czynność cz. **Parjerować**.

I. Park, u, lm. I i. wielki ogród ozdobny, urządzony naksztalt lasku: P. francuski (= z drzewami strzyżonymi). P. angielski (= naśladowający przyrodę). P. Łazienkowski, Ujazdowski, Praski, w Warszawie. 2. woj. a) działka z przedkarami i wozami amunicyjnymi jednej lub kilku kompanji razem połączonych; tabory z ładunkami broni ręcznej lub nabojami i pociskami dział. P. lotny, ruchomy, miejscowy. b) P. aeronautyczny = oddział aeronautów wojskowych z balonami i potrzebnymi przyrządami. c) P. telegraficzny = oddział telegrafistów wojskowych, zaopatrzonych w potrzebne materiały do zakładania linii telegraficznych do użytku wojska. <Ang. park, Włos. parco, Fr. parc, z Śłać. pareus>

2. Park, u, blm., **Parkot**, † **Parch a**) wyziew kozłów, łan, jeleni, zająców w czasie godowym: Wtedy łanie bekające ś. wydzielają P., parkot, wywołujący silną wonią popęd płciowy u jelenia. Sumiń. Wpadzły na trop z parkiem. Sumiń. Człowiek parkiem śmierdzący. Sien. (= kozłem). b) a. **Parkotnia** czas popędu płciowego tych zwierząt; parzenie ś., zaspakajanie popędu płciowego przez te zwierzęta: Stare szaraki mają (w kwietniu) młode, takroczne idą w P. Pol. <PARK>

I. Parka, i, lm. i l. p. **Para**: [P. w kłosach zboża] = parzysta liczba ziarn. Jak rodziła dzieci, to zawdy miała parke. Bułki parki = po dwie razem kształtowane i upieczone. 2. rodzaj pasjansu.

2. Parka, i, lm. i jedna z trzech bogiń, przedających nić życia ludzkiego, od których los i życie ludzkie zawisły: Sroga P. wielkie dusze zmiata. Szost. Admet, któregom ja obronił śmierci, ubłagawszy parki. Kochan. Małoś miał na tym, żeś Admeta śmierci uchował, parki zdradliwe podszedzły. Kochan. <Łć. parca>

3. Parka, i, część. w lm. **Parki** myśl. sieć na wilki.

[**Parka, i**, lm. I] **I. kłuski** prażone, prażucha, le-mieszka: Młynareczka, jak ś. obję parki, leży jak nieżywa. 2. osypka z mąki i kartofli, parzona i dawana w zimie trzodzie i bydłu. 3. krew ludzka. <Zdr. od 2. Para; por. Parzyć>

Parkacz, a, lm. e stary kozioł, trącający parkotem: Nie weźmę z chlewów twoich parkaczów. Bud. <Od Parkać ś.>

Parkać się, a ś., at ś., Parkocić ś., Parkować, [Parchać ś., Barkać ś.] (o kozłach, owcach, zającach i kotach) dogadzać popędowi płciowemu, ciekąć ś., parzyć ś.

Parkan, u, lm. y l. a. [**Pargan, Parchan, Paragan**], **Parawan** ogrodzenie z balów, desek i słupów: Wjeżdżamy już we wrota, spojrzęła z karety: A pfe, Mospanie, P.! czemu nie sztakiety? Kras. Niejeden instygator w Lublinie przez dziesiąte parkany uciekał. L. 2. w lm. siatki długie, które ś. w wodzie pionowo trzymać mogą. 3. myśl. = a) sieć na zwierza: P. wielki. b) P. mały = sieć na lisy i wilki używana. 4. woj. ściana z dylów i słupów do opaszowania dawnych miast przylegających do zamków: Miasto obwarowane murem albo parkanem. Górn. Bili naokoło obozu P. z drzew na ostrze zaciosanych. Nar. (= ostrokoź, palisadę, ostroże). Przen.: W łykach i ciężkich parkanach jęczy. Susz. (= w twierdzy). 5. zł. = a) kołnierż. b) Andrus od parkanu a. z doliny = złodziej kieszonkowy. Zdr. **Parkanik**. Zgr. **Parkanisko**. <S. Nm. perkan>

[**Parkan, u**, lm. y] = **Barchan**.

Parkanioć, i, il ogradzać, otaczać parkanem, opar-kaniać: P. sady tarcaiami wielkiego wymaga kosztu. Świt. Przen.: Ogród ten parkanioć cedr rosły z cyprysem krzewistym i palma rozłoży-sta z swym liściem cienistym. Min. Wielka przegroda parkani umarłych od żyjących. Min. (= przegradza, dzieli, oddziela, odgranicza). <Od Parkan>

Parkanie, a, blm. p. **Parkanie ś.**

Parkanienie, a, blm., czynność cz. **Parkanioć**.

Parkanie się, a ś., blm., Parkanie czynność cz. **Parkać ś.**

Parkanik, a, lm. i p. **Parkan**.

Parkanisko, a, lm. a m. i ni. p. **Parkan**: Stare P. trzeszczało niemilosiernie. Glini.

× **Parkannik, a**, lm. cy zagrodnik: Dokoła Po-lonnego starego siedziła 820 rodzin chrześci-jańskich, dzieliło ś. zaś na mieszczan, parkanni-ków, komorników konnych i tych, co koni nie mają. Rol. <Od Parkan>

Parkiet, u, lm. y l. posadzka taflowa, ozdobna, wzorzysto ułożona. 2. w teatrze, najbliższe sceny miejsca dla widzów, między parterem i orkiestrą. 3. na giełdzie, oddzielona część sali giełdowej, do-kład mają przystęp tylko pośrednicy urzędowi. 4. przen. ogół agentów urzędowych na giełdzie. 5. publiczność będąca na dole; tłum. <Fr. parquet>

Parkocenie się, a ś., blm., czynność cz. Parkocić ś.

Parkocić ś., i ś., il ś. I. p. Parkać ś.: Koza nosi trzy miesiący; parkoci ś. w październiku. Ład. (= koźli ś.). 2. [P. ś.] p. **Parkotać**: Strawa ś. parkoci. <Od Parkot>

Parkoć, i, blm. I. pora parzenia ś. zające. 2. parzenie ś. zające.

Parkot, u, blm. I. p. 2. **Park**; smród, jak od koźla: Samea parkotem śmierdzącego żony. Min. P. smrodliwy wielbłądów. Błaz. 2. [P.] chłopiec.

[**Parkotać, cze, ta!**] I. a. [**Palkotać, Tarkotać**] toczyć ś. (o cieczy gęstej): Z nosa mu parkoce. 2. a. [**Parkocić ś.**] gotować ś. głośno, klekotać ś.: Aż parkoeze, tak ś. gotuje. 3. parślać. <PARK>

Parkotanie, a, blm., czynność cz. **Parkotać**; od-głos parkotania ś.: Rozległo ś. P. rzeczy smažo-nych. Prus.

Parkotek, tka, lm. tki bot. (tragium) roś. z ro-dziny baldaszkowych. <Od Parkot>

[**Parkotnąć, nie, nął**] trzepnąć, uderzyć: Ku-kawkwa parkotnena w to okno.

Parkotnia, i, lm. e I. p. 2. **Park**: P. trwa od miesiąca lutego do późnej jesieni. 2. bot. (cor-nutia) roś.

Parkotnienie, a, bhm., czynność cz. **Parkotnąć**. **Parkotny** *śmierdzący parkotem*. Męż. <Od Parkot>

Parkować, uje, ował p. **Parkać** ś. <Od 1. Parka>

Parkowanie, a, bhm., czynność cz. **Parkować**. **Parkowy** przym. od 1. **Park**: Drzewa, krzaki parkowe. Jeleń, bażant P. Sp.

Parlament, u, lm. y 1. *zgromadzenie przedstawicieli narodu, sejm; obie izby ustawodawcze, izba deputowanych i senat*: Zwołać, zawiesić, odroczyć, rozwiązać P. Członek parlamentu. Uchwały parlamentu. 2. *sąd cesarski*: Karzeł (Karol) rozumem spórki rozwieść usiłuje i do parlamentu je odsyła swojego. P. Koch. <Ang. parliament, z Fr. parlement>

Parlamentacja, i, lm. e p. **Parlamentowanie**: Wolał już w ostatecznym razie udać ś. do parlamentacji. Byk.

Parlamentarjusz, a, lm. e *członek parlamentu*. **Parlamentarnie** przys. od **Parlamentarny**: I nad tą kwestją przejdźmy, mówiąc P., do porządku dziennego. Rol.

Parlamentarny 1. *tyczący ś. parlamentu, zgodny z przepisami obrad w parlamencie, oparty na uchwałach parlamentu*: Duch, zwyczaj P. Wymowa parlamentarna. Obiad P. = *obiad dla członków parlamentu, z ich udziałem, dla sfer parlamentarnych*. 2. × P. p. **Parlamentarski**: Chorągiew parlamentarna. 3. *przen. odpowiadający godności zgromadzenia prawodawczego, etykietałny, przyzwoity, grzeczny, przyjęty w dobrym towarzystwie*: Nie dobierając wcale parlamentarnych wyrazów. Krasz. (p. Nieparlamentarny). <Od Parlament>

Parlamentarski, × **Parlamentarny** 1. przym. od **Parlamentarz**: Chorągiew parlamentarska (= *chorągiew wywieszana przez chcących układać ś. z nieprzyjacielem lub poddać mu ś.*)

Parlamentarsko przys. od **Parlamentarski**: Parlamentarskoście ś. rozmówili, jak lordowie lub posty angielskie. Gasz.

Parlamentaryzm, u, bhm. *system państwowy opierający ś. na rządach parlamentarnych*.

Parlamentarz, a, lm. e w czasie wojny: *wystaniec od jednej strony wojującej do drugiej w celu ustnego porozumienia ś. co do warunków poddania ś., zawieszenia broni, pomocy rannym i t. p.* <Fr. parlementaire>

Parlamentarzysta, y, lm. ści *człowiek biegły w sprawach parlamentarnych*: Cała sytuacja musi być nanowo rozpatrzoną, powiedział doświadczony P.

Parlamentować, uje, ował *wchodzić w układy z nieprzyjacielem, układać ś. z nim*.

Parlamentowanie, a 1. bhm., czynność cz. **Parlamentować**; *wyskwypanie obowiązku, roli parlamentarza*. 2. a. **Parlamentacja** *układy, pertraktacje*: Pod Częstochową były liczne parlamentowania.

Parlamentowy przym. od **Parlament**, parlamentarny: Uchwała parlamentowa.

Parlatorjum w lp. nieod., lm. a, ów *pokój osobny w klasztorze do rozmawiania z osobami świeckimi, rozmównica*. <Śr. Łć. parlatorium>

[**Parlenie**, a, bhm.] czynność cz. **Parlić**.

[**Parlenie się**, a ś., bhm.] czynność cz. **Parlić** ś.

[**Parlić**, i, ii] *siadć, sadzić gęsto, ludajako uprawiać rolę*. [P. ś.] *warzyć ś., gotować ś. źle, lichy*.

Parlist, u, lm. y bot. 1. p. **Podkolan**. 2. p. **Parolist**. <Z 1. Para + List>

Parloar, u, lm. y *pokój na dole u wejścia do rozmowy z obcymi*: Rozmawiała w parloarze z właścicielką domu. Rog. <Fr. parloir>

Parlować, uje, ował *ir. rozmawiać po francusku dla popisu, paplać, szwargotać po francusku*. <Fr. parler>

Parlowanie, a, bhm., czynność cz. **Parlować**.

Parmazan, u, lm. y p. **Parmezan**. **Parmezan**, u, lm. y, **Parmazan**, † **Parmezyn**, † **Parmizan ser zielony z okolic miasta Parmy**: Flaki, makaron z parmezanem. Od parmezanu niech płacą groszy 12, bo większa gomółka za grosz, niż parmezanu za 12. Lekar. <Fr. parmesan>

† **Parmezyn**, u, lm. y p. **Parmezan**. Troc.

† **Parmizan**, u, lm. y p. **Parmezan**. Troc.

Parnas, u, bhm. 1. *góra w daw. Grecji, poświęcona Apollinowi i muzom; kraina natchnienia poetyckiego*: Bach jak podsunie w głowę dziwy troje, za nie są mądre Parnasu dziewoje. Zabł. 2. zb. *mieszkańcy Parnasu, Apollo i muzy*. 3. *przen. dziedziina poezji i poetów*: Wejść na P. (= *zostać poetą*). <Nazwa góry Parnásos w Grecji, Łć. Parnasus>

Parnasista, y, lm. ści 1. *zwoleńnik szkoły poetów francuskich z drugiej połowy wieku XIX, przeciwników romantyzmu, dążących do najwyższego udoskonalenia formy językowej utworów*: Styl pełen niespodzianek do przesady w poezji parnasistów. 2. w lm. *stowarzyszenie poetów*. <Od Parnas>

Parnaski, **Parnasowy** przym. od **Parnas**: *Dziewoje, panny parnaskie = muzy, helikonjady, helikonki*. Adam wyciągnął ku młodzieńkiemu kandydatowi parnaskiem rękę. Chm. <Od Parnas>

Parnasowy p. **Parnaski**. Przen.: *Harce parnasowe = popisy wierszopisarskie*.

× **Parnaszczyk**, a, lm. owie *mieszkaniec Parnasu; poeta, wybraniec muz*: Oryginalniejsze odmiany djabłów spotykamy w poezjach współczesnego parnaszyczka Leconte de Lisle'a. Mat. I. <Od Parnaski>

[**Parnać**, nie, nał] *stąpić, przekroczyć, przejść*: Ani parneńi (chłopy) na pańskie podwórze. Zebys nie parnon na mój próg (= *nie powstał na moim progu*). <PIOR/POŃ/PR/PIER/PAR>

Parnelista, y, lm. ści *członek stronnictwa w Anglii, domagającego ś. samorządu Irlandji*. <Od nazwy agitatora Parnella 1846—1891>

Parnia, i, lm. e *suszarńia do rozgrzewania drzewa dębowego dla robienia obodów*. <Od 1. Para>

Parnica, y, lm. e bot. = **Bliźniara**. <Od Parny>

Parnie p. **Parno**: *Przy dniu P. zachmurzonym*. Pol.

[**Parnięcie**, a, bhm.] czynność cz. **Parnać**.

1. **Parnik**, a, lm. i 1. *kadź a. inne naczynie odpoidełnio urządzone, w którym parzy ś. coś za pomocą pary; kadź o dwóch dnach, z których wyższe podziurawione, do parzenia buraków i kartofli*: Pręty, dostarczane z tartaka, gotują ś. w parnikach, poczym drzewo twarde jest zdadne do zgięcia w najrozmaitsze gzygżaki. 2. *rura, kolan do odprowadzania pary; kłajka do wypuszczania pary*: P. u samowara. <Od 1. Para>

2. **Parnik**, a, i. [P., lm. i] = a) *gatunek wolu*. b) *sztuka grubszej przędzy po 20 nici w każdym paśmie, a cieńszej po 40 a. 60 nici*: P. nici. Nie będziecie przędzy motać, parników zwijać, pasem rachować. Kon. c) *połtura finita sieci*. 2. lm. cy gór. daw. w Olkuszu, *robotnik, który pracował w parze z innym robotnikiem, płatnym od kłiba wydobytej rudy, lenszownik*: w Wieliczce, jeden z dwu górników, którzy, jako towarzysze piecowi, pędzili przodki w chodnikach. <Od 2. Para>

Parnikowy przym. od **I. Parnik**: Manometr P. <Od Parnik>

[**Parnisty**] *dobrany do pary, parzysty (o koniach)*. <Od 2. Para>

Parno, Parnie przys. od **Parny**: P. na dworze (=pre a. pra).

Parność, i, blm. rz. od **Parny**; × **Paroś**, [**Parnota**], **Parota, Par, Parsk**] *znój, duszność, upał, skwar*: P. przed deszczem. (=pre a. pra na dworze). **Parno, P.**, skwara, skwarność, upał doskwierający, jaki przed deszczem bywa. Kn. <Od 1. Para>

[**Parnota, y**, blm.] p. **Parność**. Łoś.

Parny przym. od **I. Para** a) × **P. parowy**: **Parna** machina Watta. b) *przesycony parą, znoyny, duszny, nużący upałem i wilgocią*: P. dzień dzisiaj. Troc. Trza, by pod nieba błękit P. dym wzbil ś. w stup ofiarny. Wysp. [Gorąc, idąc od zbóż i konieczyn, wiał parnym, dusznym wiatrem w idącego]. Ork. W odmęcie naszego szczęścia, w parnych splotach ciał naszych zapomnieliśmy o piękności morza. Przybysz. <Od 1. Para>

Paro- z przymiotnikiem urobionym z rzeczownika = z *pary lub z paru przedmiotów, wyrażonych przez tenże rzeczownik, złożony; dwu — a. kilko —, np. parogodzinny, parofuntowy, parolatek*. <Od 2. Para>

[**Paroba, y**, lm. y] 1. *poprzeczne nici w płótnie, nici idące wpoprzek osnowy*. 2. *maść*. <Pa + ROB>

Parobas, a, lm. y i. p. **Parobek**. 2. przen. *ordynas, cham, prostak, grądal, oryl, gbur*. Zdr. **Parobasek**.

Parobasek, ska, lm. ski p. **Parobas**.

Parobczak, a, lm. i l. *młody parobek*: P. czerstwy, zdolny do wszelkiej pracy, zdrowy. Sir. 2. *chłopac młody, hoży, krzepki, dobrze zbudowany, parobasek*: Wybierz między poddanymi swemi parobczaków dwóch piętnastoletnich. Torz.

Parobczany p. Parobczański: Gospodarstwo parobczane = *obrabiane czeladzią godzoną rocznie (nie przez robotników pańszczyźnianych)*. Gl. <Od Parobek>

Parobczański, Parobczany, Parobczy, × Parobkowski, [Parobeki, Parobski] przym. od **Parobek**: Stan P.

Parobczenie, a, blm., czynność cz. **Parobczyć**. **Parobczę, ećia**, lm. *ęta dziecię parobka*: Tamten dom to ochrona dla parobcząt. Prus.

Parobczy p. Parobczański: Obowiązek P. Siermięga parobcza. Przy idebec parobczej jest stajnia dla koni, żeby P. tuż zawsze był przy koniach. Świt. (= *parobek stojenny*). Równy li dział mają wziąć dziecinne dzieci... s parobczy-mi, słowie jej brata, dziećmi. Ort. <Od Parobek>

[**Parobczycha, y**, lm. y] *żona parobka*.

[**Parobczyk, y, ył**] l. p. **Parobkować**. 2. *nie żenić ś., chodzić do dziewczek w zaloty*. Od Parobek>

[**Parobczyisko, a**, lm. a] m. i ni. p. **Parobek**: Dworskie parobczyisko.

[**Parobekł**] p. **Parobczański**: Parobeczka ordynarja. <Od Parobek>

Parobczek, czka, lm. czki p. **Parobek**.

Parobek, hka, lm. hey l. = a) na wsi, *służący dworski, robotnik najemny*: Czeladź domowa po dworach, do rzemiosł zdatna, parobey; imię wyjęte ze słowiańskiego rab, niewolnik. Nar. P. ma być troskliwy koło bydła osobliwie roboczego, około pługa, sochy, cepów; koszenia i różnego wożenia ma być wiadomy. Kluk. Nie wydasz

panu parobka jego, któryż k tobie uciecze, a będzie s tobą bydlić. B. Sz. b) w sklepach, zakładach przemysłowych, pracowniach, *służący do robót ordynarnych, do posług, posługacz*: P. w karczmie służący. L. P. w aptece = *laborant*. 2. [P.] = a) *człowiek nieżonaty, kawaler, młodzieniec, elegant*: Młody Słodyczka Jędrus, śliczny P., długo ś. przeziarał w przeziaderku. Tet. b) *syn dorosły*. c) *družba*. 3. anat.: !P p. **Mięzypłucny**. Zdr. **Parobczek, [Parobyszek]**. Zgr. **Parobas, [Parobczyisko, Parób]**. <Pa + ROB>

Parobkować, uje, ował, [Parobczyć] *być parob-kiem, służyć za parobka*. <Od Parobek>

Parobkowanie, a, blm., czynność cz. **Parobkować**.

Parobkowo przys. od **Parobkowały**.

Parobkowały *zakrawający na parobka, grubia-jański, ordynarny, prostactki, chamski*: Wesół, zdrów, silny, trochę P., prawda, ale na mężów ideały są najgorsze. Krasz. <Od Parobek>

× **Parobkowski, p. Parobczański**.

Parobkowy, Parobczy *należący do parobka*: Grunt P.

† **Parobczny** przym. od **Parobek, równoramien-ny**: Trójkąt P.

† **Parobek, a**, lm. i *trójkąt o dwu równych sobie bokach, równoramienny*. Troc. <2. Para + Bok>

[**Parobski**] p. **Parobczański**: Parobskie śpiewki. Niech, umierając, wiem, że ty na parobskim chlebie żyć przestał. Orzesz. **Po parobsku** przys. *sposobem parobckim, jak parobek*: On mię po parobsku przyniewolił. Tet. <Od Parobek>

[**Parobyszek, szka**, lm. szkowie a. szki] p. **Parobek**: Skądś ty, parobyszku? <Z Parobek>

Paroch, a, lm. *owie proboszcz, pleban, szczeg. unicki*: Każdy P., prebendarz, altarzysta niech uczy czytać dzieci chłopskich. Stasz. [Ksiądz P.] = *pop*. <Sr. Łé. Parochus>

Parochijny p. Parochjalny: Kielich za półtory grzywny cerkwi parochijnej sprawion był. Wójc. <Od Parochja>

Parochja, i, lm. e *parafja, probostwo*: Piotr abo mocą sędziego na dziedzinie, o którą idzie, a. w parochijej, ku której ta dziedzina przysłucha, będzie przez woźnego ku odpowiedaniu przypo-zwan. Św. z Woc. <Sr. Łé. parochia, z Gr. pa-rochia = objazd, powiat>

Parochjalność, i, blm. rz. od **Parochjalny**: Cer-kiew seminarjum żytomierskiego w Żytomierzu, żadnej parochjalności nie mającą, a znacznym kosztem wymurowaną, niesłusznie przywłaszczono. Bart.

Parochjalny, Parochijny przym. od **Parochja**: Zaczęła ś. z cerkwi parochjalnej procesja do cerkwi bazylijańskiej. Nar. <Od Parochja>

† **Parochjan, a**, lm. *owie pleban, proboszcz*: Przedtym plebanowie a. parochjanowie ty nierządy obaczali, biskupom wnet oskarżali. Rozm. piel.

Parochjanin, a, lm. *anie członek parochji, pa-rafjanin*: Ksiądz Bieliński nie swoim parochja-nom a. parochjance ślub takowy dawał. Krasz. Parochjanom tej fary, poddanym naszym. Zał. S. <Od Parochja>

Parochjanka, i, lm. i forma ż. od **Parochjanin**: Ksiądz Bieliński nie swoim parochjanom a. parochjance ślub takowy dawał. Krasz.

Parochodowy przym. od **Parochód, parostatkowy**.

Parochowa, ej, lm. e *żona parocha*: Staruszka P. obnosiła po wsi, w zastępstwie za córkę, po-ciechę i leki. Byk.

Parochód, odu, m. ody 1. *parowóz, lokomotywa, machina parowa*: P. pociągu kolei żelaznej. 2. p. **Parostatek**. <1. Para + Chód>

Parodja, i, lm. e 1. *naśladowanie poważnego utworu w sposób żartobliwy lub śmieszny, z zachowaniem scen właściwych oryginałowi*. 2. *przedstawienie, przeróbka a. opisanie czegoś poważnego w sposób komiczny*. 3. *zastosowanie poważnej formy lub poważnego nastroju do treści śmiesznej*. 4. *nieudolne do śmieszności naśladownictwo*. <Łć. parodia, Gr. parōidia>

Parodjować, uje, ował *naśladować w sposób ośmieszający; naśladować niezdarnie*. <Od Parodja>

Parodjowanie, a, blm., czynność cz. Parodjować.

Parodyjny przym. od **Parodja**: *Nastrojenie parodyjne utworu do wyższych tonów epopei*. Sow. <Od Parodja>

Parodniowy, Parudniowy *parę dni trwający, kilkudniowy*: Parodniowa zwłoka. Łzy parodniowe. Orzesz. <2. Para + Dniowy>

Parogodzinny *parę godzin trwający*: P. odpoczynek. <2. Para + Godzinny>

[Paroić się, i ś., il ś.] *wypuszczać, wydawać parój*. <Od Parój>

[Parojenie się, a ś., blm.] *czynność cz. Paroić ś.*

Parokonka, i, lm. i *dorożka parokonna*. <2. Para + *Konka, od Koń>

Parokonnny *urządzony na dwa konie a. zaprzężony parą koni, dwukonnny*: Wóz P. Troc. W wózkach parokonnnych i mierzynny są paradne. Kluk. Dorożka parokonna (= *parokonka*). <2. Para + Konny>

× **Parokrąg, egu, lm. egi** = **Atmosfera**: Dociekania działań szczególnych żywiólów w parokręgu, otaczającym ziemię. Stasz. Każda planeta opisana podobnym ciałem do słonecznego parokręgu. Stasz. <1. Para + Krąg>

Parokrotnie przys. od **Parokrotny**.

Parokrotny *parę razy powtarzający ś. a. powtórzony, kilkakrotny*. <2. Para + *Krotny, od KRÓT>

Paroksyzm, u, lm. y 1. *napad a. przystęp, atak choroby przypuszczającej, jak np. zimnica, padaczka*: P. febrny, padaczki. Leży teraz w paroksyzmie. Miłość jest nakształt paroksyzmu, który gdy minie, wszystko ustaje. Węg. Przen.: Należałby mi ś. wypoczynek, ale że ojczyzna w paroksyzmie, przetom tu jest. Sienk. (= w krytycznym stanie) 2. *silniejsze wstrząśnienie ziemi podczas trzęsienia*. 3. *gwałtowne wstrząśnienie umysłów*. <Łć. paroxysmus, Gr. paroxysmós>

Parol, u, lm. e 1. *żołnierski = hasło, wyraz a. znak umówiony dla poznania swoich*. 2. *w grze karcianej = a) załamanie rogu karty, która wygrała; i stawienie teje a. innej na jej miejscu z załamanym rogim*. Zagiać P. do króla, do asa. Trzymać, wygrać P. b) *w grach hazardowych = podwojenie stawki w razie pierwszej wygranej, co ś. oznacza przez załamanie rogu karty, t. zw. poniterki*: Zamiast zostawić wygraną, załamałem P. Krasz. 3. *przen.: Zagiać P. na kogo, na co = wziąć ś., usadzić ś., powziąć chętkę, zamary jakie względem niego*: Ponieważ kobiecina dosyć mu ś. podobała, zagiał tedy na nią P. Gdy zagnał P. na bogatego dziedzica, proboszcza lub kupca Żyda, używają wszelkich sposobów na wyduszenie z nich sumy, jaką sobie wydusić zamierzeli. 4. × *słowo dane komu, obietnica, słowo honoru*: Wo-

jewoda lubelski dał mu P., i w kilka dni potym wyjechali na pojedynkę na pistolety. Rzew. Upewnia go, daje P. kawalerski. Boh. [Jużem powiedziała i P. wydała, że ci jutro na kobiercu będę ślubowała]. Zdr. **Parolik**. <Fr. parole>

Parolik, a, lm. i 1. p. **Parol**. 2. *znak, pamiątka dana, jako rękojmią dotrzymania obietnicy, np. pierścionek, dany kochance z zaręczeniem wierności*. 3. *zaświadek, założenie ś. o co*: Przegrać P. L. <Od Parol>

Parolist, u, lm. y, Parlist, Parolistnik bot. (zygophyllum) *rośl. z rodziny parolistnikowatych*. Gatunek: P. wschodni (z. fabago). <2. Para + List>

Parolista, y, lm. ści *skrupulat w dotrzymaniu słowa, dopełniający parolu, człowiek słowny*: Jakom poceiw, jakom P. Wyb. <Od Parol>

Parolistnik, a, lm. i bot. p. **Parolist**. <Od *Parolistny, od 2. Para + List>

Parolistnikowate rośliny bot. (zygophyllaceae) *rodzina przyrodzona roślin kwiatowych dwuliściennych*. <Od Parolistnik>

[Paromena, y, lm. y] p. **Panorama**. <Z Panorama>

Paromiar, u, lm. y *przyrząd, za pomocą którego można określić ilość pary przechodzącej przy danych warunkach przez przewod parowy*. <1. Para + *Miar, od Miara>

Paromierz, a, lm. e = **Manometr**. <1. Para + Mierz, od Mierzyc>

Paromiesięczny, Parumiesięczny *trwający a. mający parę miesięcy, kilkomiesięczny*: Paromiesięczne dziecko. Orzesz. <2. Para + Miesięczny>

Paromilowy *na parę mil długi, kilkomilowy*: W paromilowym promieniu od miasta. <2. Para + Milowy>

Parominutowy, Paruminutowy *parę minut trwający, kilkominutowy*. <2. Para + Minutowy>

× **Paromłyn, a, lm. y** *młyn parowy*: Do gazet już P. urządzają, słyżę. Syrok. <1. Para + Młyn>

Paromorgowy, Parumorgowy *rozległy na parę mórg, kilkomorgowy*: Przestrzeń paromorgowa. <2. Para + Morgowy>

Paronimika, i, blm. *wiadomość o podobnie brzmiących, ale w pisaniu i znaczeniu odmiennych wyrazów* (np. lód — lud). <Łć. paronymicus, Gr. parōnymiké>

Paronimja, i, blm. *wyprowadzanie wyrazów pochodnych z pierwotnych*.

Paronomazja, i, lm. e *podobieństwo wyrazów należących do różnych języków, dowodzące wspólnego pierwiastku i pochodzenia*. <Łć. paronomasia, z Gr. paronomasia, od paronomázō = rozmaicie używam wyrazu>

Paropiętrowy *wysolci na parę piętrowy, kilkopiętrowy*: Dom P. <2. Para + Piętrowy>

× **Paropływ, u, lm. y** p. **Parostatek**: Pierwszy z tych paropływów o sile 20 koni. Wej. <1. Para + *Pływ, od Pływać>

× **Paropływowy** przym. od **Paropływ, parostatkowy**.

Paropłyteczny: *Barwy paropłyteczne = zjawiska barwne powstające skutkiem złoczenia światła*. <Gr. pará = obok, + optikós = optyczny>

Parorublowy *parę rubli wynoszący lub kosztujący, kilkorublowy*: Zarobek P. <2. Para + Rublowy>

Parosmja, i, blm. *chorobliwie zmienione powonienie*. <Gr. pará = obok + osmē = woń>

Parostalny przy kości znajdujący ś., przykostny: Guz P. (tumor parostalis). <Gr. pará= przy + ostéon=kość>

Parostatek, tku, lm. tki, **Parochód**, **Parowiec**, × **Paropływ** statek wodny, poruszany maszyną parową, statek parowy. <1. Para + Statek>

Parostatkowy przym. od **Parostatek**, **parochodowy**.

Parostek, tka, lm. tki myśl. róg u sarny. <Pa + Rostek>

Parostnik, a, lm. i] las młody, zagajnik. <Pa + ROST>

Paroś, a, lm. e] bardzo drobny deszczyk. <Pa + *Roś, od Rosa>

Paroś, i, lm. e m. i ż. gałązka, pęd, wyrostek, odrostek, wypustek, latorośl: Zzółkły P. popsutym karmił sokiem swego dębu starość. Malcz. W starości swojej ziemia mnie wydała, jak późną P. dąb próchnem stoczony. Kon. Takich do niego doznaje wstrętów, do niego i do laurowej parości, która, nietknięta nożem i nożycą, może rość. Słow. Jak płacz wilgotnej na ogniu parości. Słow. Zdawało mu ś., że ten zamach głębsze musiał puścić paroście i dalej sięgać. Chodź. <Pa + ROST>

× **Paroś**, i, lm. i p. **Parność**: Wilgotna P. Słow. <Od 1. Para>

Paroślak, a, lm. i] 1. pręt, latorośl, pęd jednoroczny, gałąź bezlistna, patyk. 2. a. [**Paroślina**] klocek krzywy z drzewa liściastego. 3. zarośla, las cienki. <Pa + *Roślak, od Rosnąć, ROST>

Paroślina, y, lm. y] p. **Paroślak**. <Pa + Roślina>

× **Parota**, y, bfm. p. **Parność**: Od paroty oddychać trudno. Pol. Wysywały ś. chmury przy parocie nieznosnej. Pol. Dzień był gorący, i nie miała P. zawisła nad Tatrami. Pol. <Od 1. Para>

× **Parotwór**, oru, lm. ory kocioł parowy. Łab. <1. Para + Twór>

Parotyda, y, lm. y anat. gruczoł ślinny przyuszny, ślinianka przyuszna, przyusznica. <Gr. parotís>

Parotygodniowy parę tygodni mający a. trwający, kilkotygodniowy: Parotygodniowe zapady. Orzesz. <2. Para + Tygodniowy>

Parotysięczny p. **Parotysięczny**.

Parotysięczny, **Parotysięczny**, **Parutysięczny**, **Parutysięczny** złożony z paru tysięcy, kilkotysięczny: A pogańców siła była? — At! komunik P. Sienk. <2. Para + Tysięczny>

[**Parowa**, y, lm. y] i. p. **Parów**. 2. błoto. <Z Parów>

1. **Parować**, uje, owal 1. a. † **Parac** (o cieczy) zamieniać ś. w parę, przechodzić ze stanu ciekłego w stan lotny: P. na swej powierzchni = ulatniać ś., posp. kurzyć ś. P. w całej swej masie = wrzeć, gotować ś. Człowiek spokojnie siedzący w pomierne ciepłym miejscu paruje niewidomie. Krup. Woda dystylowana zawiera ś. mocno w flaszce, aby nie parowała. Krup. Morze znacznie paruje. Kluk. 2. gotować parą, na parze: P. kartofle. P. łubin na paszę. 3. [P.] orać w ugor; orać pod oziminy wcześniej, aby ziemia parowała: Szedł między naród, parował gazdom długie, długie lata, robił żentycę, woził ser do miasta. Kasp. <Od 1. Para>

2. **Parować**, uje, owal 1. [P.] liczyć parami, po dwa. 2. † P., × **Parzyć** łączyć w parę a. w parę, dobierać do pary, kajarzyć. P. ś. 1. [P. ś., **Parzyć** ś.] (o zwierzętach) zaspalając popęd płciowy. 2. × P. ś., × **Parzyć** ś. łączyć ś. w parę a. w parę,

kajarzyć ś., pobierać ś., zawierać związki małżeńskie: Temi czasy na rok, najwięcej na kilka, parują ś. stadła. Ł. <Od 2. Para>

3. **Parować**, uje, owal 1. odierać; odpychać, odsadzać, odpędzać: Po tysiąc razy parowani do wałów. Tw. Parował Turków z placu jak bydło. Jabł. Tedy rycerski stan w Sabynją srogą z senatem oraz parują jak bydło. Chr. Chan jeńców naszych jak bydło parował. Tw. Wielką w nich kłeskę uczynił i aż w pół taboru parując ich przypadnie. Tw. Mieczem i ogniem ich parował. Bardz. P. (pędzić) trzodę. Troc. 2. fecht. zastawić ś., odbijać cios, ciągnąć palasza. <Fr. parer>

1. **Parowanie**, a, bfm., czynność cz. 1. **Parować**: P., gdy ciało płynne zamienia ś. w lotne. Śniad. J. Przez P. subtelne części ostre z ciała wychodzą. Krup. (= transpiracje).

2. **Parowanie**, a, bfm., czynność cz. 2. **Parować**.

3. **Parowanie**, a, bfm., czynność cz. 3. **Parować**. **Parowanie się**, a ś., bfm., czynność cz. **Parować** ś., **parzenie** ś.: Pora parowania ś. drapieźników, lisów.

Parowar, u, lm. y przyrząd do warzenia za pomocą pary: Jeden z lekarzy higienistów wynalazł przyrząd, zwany parowarem, służący do sterylizacji mleka, wody. <1. Para + *War, od Warzyć>

Parowcowy przym. od **Parowiec**: Towarzystwo parowcowe Czarnomorsko-Dunajskie. <Od Parowiec>

Parowczyk, a, lm. i p. **Parowiec**: Tutaj ś. mignie P. nasz zblizka. Kon. Ujrzano pędzący od wybrzeża mały P. Dyg. <Od Parowiec>

Parowica, y, lm. e jakaś miara zbożona: W ciągu trzech lat 1784—1786 wyszło żyta parowiec 1,427 i pół T.K. <Por. [Parowica]>

Parowiec, wa, lm. wee p. **Parostatek**: Jedna z firm, handlująca hurtownie naftą, obstałowała za granicą dwa parowce-cysterny. Zdr. **Parowczyk**. <Od Parowy>

Parowiekowy, **Paruwiekowy** parę wieków trwający, obejmujący, kilkowiekowy: Okres P. <2. Para + Wiekowy>

× **Parowiersz**, a, lm. e dwuwiersz: Co do napisu, jest on krótkimi leoninami w 28 wierszach, czyli 14 parowierszach rymowanych. Lel. <2. Para + Wiersz>

Parowik, a, lm. i maszyna parowa, lokomobila: Huk maszyn, stukot młotów, gwizd parowików. Grusz. <Od Parowy>

Parowiosłowy mający dwa wiosła, dwuwiosłowy: Łódź parowiosłowa. <2. Para + Wiosłowy>

Parowisty pełen parowów: Jest droga parowista, od Argów idąca. Bardz. <Od Parów>

Parownia, i, lm. e izba w łazni, gdzie ś. odbywa parzenie ciuła. <Od 1. Para>

Parownica, y, lm. e i p. **Odparnica**. 2. chem. miszka o dnie półokrągłym, zwykle porcelanowa, czasem szklana lub metalowa, używana w praktyce chemicznej do parowania płynów. Zdr. **Parownicza**. <Od 1. Para>

Parownicza, i, lm. i p. **Parownica**.

Parownik, a, lm. i przyrząd do gotowania za pomocą pary: P. do gotowania kartofli, łubinu. <Od 1. Para>

Parowolny tyjący ś. parę wołów, złożony z paru wołów: Z tej zasadniczej ceny formowano płacę dnia ciągłego parowolnego. T. K. <2. Para + *Wolny, od Wół>

Parowozniarnia, i, lm. e, **Parowoznia** pracownia kolejowa, w której czyszcza i przygotowują do drogi parowozy, remiza parowozowa, warsztaty kolejowe

we: P. łukowa, półkolista, prostokątna, wieloboczna. <Od Parowóz>

Parowoznia, i, lm. e p. Parowozniarnia. <Od Parowóz>

Parowozowy przym. od **Parowóz**: Remiza parowozowa. Dozorca, kocioł P. Obecnie wydzielany jest w depu kolei poleskich tabor P. dla obu tych linii. <Od Parowóz>

Parowóz, ozu, lm. ozy lokomotywa do pociągu kolei żelaznej. <1. Para + Wóz>

Parowy i. przym. od **1. Para**: Ogrzewanie parowe. Wóz P. (= parowóz, lokomotywa). Kiełbaski parowe (= parówki). Łaźnia parowa. Kąpiel parowa (= zanurzenie w parze). Kocioł P. (= w którym przez ogrzewanie tworzy się para). Komora parowa (= miejsce, kanał, gdzie się gromadzi para w maszynie). Koń P. a. mechaniczny = jednostka do oceny działalności maszyn a. raczej efektu motorów, podniesienie 75-u kilogramów na metr wysokości wciągu jednej sekundy. Prześtrzeń parowa w kotle parowym = przestrzeń nie dopełniona wodą, gdzie tworzy się para. Rura parowa (= doprowadzająca parę z kotła do zasuw przedcylindrowych, czyli do suwacza. 2. poruszany, działający za pomocą pary: Machina parowa a. raczej motor P. (= wszelki przyrząd, mający na celu użytkowanie prężności pary wodnej do wykonywania pracy). Fabryka parowa (= obsługująca się działaniem pary). Cylinder P. (= cylinder z tłokiem poruszającym parą). Kafar P. (= poruszany maszyną parową). Młot P. Tłok P. (= tłok w cylindrze parowym). Tartak P. (= tartak z piłą poruszany przez maszynę parową). Najważniejszymi są młyny parowo-wodne i parowe. Tet. <Od 1. Para>

[Parowy] i. Wóz P. = parokonnny. Całe jenerał-gubernatorstwo wystawiło 2,730 parowód parowych wraz z uprzężą. Rol. Gospodarz P. = obowiązany odrabiać pańszczyzną parą koni. 2. Pług P. = pług zaprzęzony w 6 wołów, których jednodniowa praca za pańszczyzną liczyła się, zajętemu przy tym włościaninowi za pracę dwudniową. <Od 2. Para>

[Parowycia, y, lm. e] pole 15-morgowe. <Ukr. parowycia = para wołów w jarzmie>

Paroząb, ębu, lm. ęby bot. (didymodon) roś. z gromady mchów liściastych z rodziny ploniwowatych. <2. Para + Ząb>

[Parób, oba, lm. oby] p. Parobek: Wiaterek, jako że to jego P. piekielny, pomagał w te pędy. Reym. Tobie zasie, szelmo parobie. Tyle paroby, a matczynej kiecki boją się puścić. Reym.

[Parój, oju, lm. oje] młody rój, wydany przez pszczoły tegoż lata, którego się same wyroiły, rój drugorzędny, wtórny. <Pa + Rój>

Parów, owu, lm. owy, [Porów, Porowa, Parowa, Korycizna] i. dół wybity przez wodę, rów nieforemny, głęboki, wązka a stroma dolina, jar, wąwóz: Niedostępne wertoby, gdzie w ciemnym parowie jest wycieczka bezpieczna. Bardz. Błądne owce, powszechną wzgardziwszy owczarnią, w parowach błędów marnie parszywiają. Koch. W. Zaciekszy w gęste parowy głęboko, gonią na oko. Koch. W. Jakbym w alpejskim upadłym parowie, spoczywał. Słow. 2. [P.] duża kałuża, błoto, miejsce grzązkie. <Pa + Rów>

1. Parówka, i, lm. i i. kielbaska do gotowania w parze, kielbaska parowa. 2. [P.] = a) lokomotywa. b) młoda trawa, rosnąca w jaskini na podłożu ciemnym od ziarna woskiego a wykruszonego przy sprzecie. <Od Parowa, od Parowy>

2. Parówka, i, lm. i i. [P.] wóz parokonnny: Bierze się 300 cegieł na parówkę. 2. wiośl. kół, w której jeden wiosłarz pracuje dwoma wiosłami. P. szwedzka = kajak. <Od [Parowa], od [Parowy]>

1. [Parpać, i, lm. e] p. Paproć. <Z Paproć>

2. [Parpać, pie, pań] p. Paprać: Kuropatwy parpią w śniegu, rozpryskując go na wszystkie strony. <Z Paprać>

[Parpanie, a, blm.] czynność cz. Parpać, parpanie.

[Parparć, i, lm. e] p. Paproć. <Z Paproć, prawdop. pod wpływem Lit. papártis>

[Parpie, i, blp., Parple, Porple, Paproć, Papry] kuska z nadskórni na głowie, lupież: Dostać parpi.

[Parple, i, blp.] p. Parpie.

[Parpora, y, lm. y] złota rybka.

[Parsiany] p. Parsiany.

[Parsiućzek, czka, lm. czki] p. Parsiuk.

[Parsiuk, a, lm. i] prosiak, wieprzak: Inni na starostwach siedzą i słoninę, jako parsiuki, obrośli, a ty trzęś brzuszyśko na szkapie. Sienk. Zdr. [Parsiućzek]. <Lit. parsziukas>

Parsk, u, lm. i i. parsknięcie, parskanie: Dumnie rumaków stąpania, rzeźmie ich parski i rżania. Stasz. P., parskanie śmiechem. Kn. 2. † P., † Parskot = a) żółty, choroba końska. b) a. [Parskaczka] żart. katar. 3. × P. duszność, parność, zaduch: P., par, duszna parność, duszność z gorącą lub z ucisku. L. Przed parskiem się ukrywała, ab aestu. Żebr. Siostry w parsku za strzechami dyszą. Żebr. Lato przywraca ciepło, trzeba P. i znój wytrzymywać. Pilch. W tym parsku i niewygodach poczęły się między dworzany wkładać choroby. Boh. W jednym gnoju z gadziną, z bydem w parsku, w smrodzie. Pot. Taki sobie chleba załuje, mieszka, jako nędznik, w parsku, w smrodzie, w nędzy. Górs. J. 4. a. [Persk, Kopic, Wądół, Łażony dół] dół, sklep ziemny do przechowywania kartofli, piwniczka na kartofle: Przen.: Położyła w tym parsku zwodnieca swe kości. Gawiń. (= w grobie). 5. bot.: Kozi P. p. Przetacznik. 6. myśl. wiatr, pach, czuch jeleni. <Parsk>

[Parsk, a, lm. i] młody, wysmukły chojał, dobry na żerdź.

[Parskaczka, i, lm. i] p. Parsk; katar z kaszlem: Pan i pani mają katar, dzieci parskaczkę, a czeladź nosaciznę. <Od Parskać>

Parskać, a, ał i P. s. p. Parsknać.

Parskanie, a, lm. a czynność cz. Parskać: Dym w mózgu kichania albo parskania czynią. Sak.

Parskanie się, a s., blm., czynność cz. Parskać s.

Parskawość, i, blm. wet. u świń, choroba zaraziwa, której główną oznaką bywa parskające oddechanie. <Od Parskać>

Parskliwy skłonny do parskania: Konie parskliwe. Ml.

Parsknać, nie, nął, × Parsnać, × Parchnać, † Parchnać, × Parschnać, nied. Parskać, × Parchać, † Parzkać, [Parzkać] † Parzchać, † Parszczeć i. (o koniu, wielbłądzie, nosorożcu) chrupnięcie nozdrzami i gardłem, przysnąć: Wyrzuce łeb w górę rumak, rozdziera parskające nozdrze. Stasz. Tylko parsknał i wierzgnął i dalej pospiesza. Malesz. Wspina się, parska, grzywa mu się jeży. Od. Przen.: P. ze złości. [Paciorki ma na szyi i maślankę parską]. P.śń. 2. śmiechem, od śmiechu, ze śmiechu = wybuchnąć śmiechem: Parsknał od śmiechu

głośno. L. 3. × P. = *nagle i mocno kichnąć*: Tu wszyscy do czasu siedziemy, jako w jakim dymie parskając. Wer. 4. [P.] *prysnąć, trysnąć, bryznąć*: Wezmę w gębę wody, parsknę. 5. †Parskać = *zionać, ziać*: Bestje parę ognistą parskające. †P. czym = *ziać, tchnąć, wybuchać, dyszeć*; *miotać czym*: Szawel, parskając groźbami i morderstwy przeciw chrześcijanom. Wuj. P. groźbami. 6. × P. = *oburknać ś., ofuknać ś., odciąć ś., odpowiedzieć opryskliwie*: Niechby mię kto słowem skrzywdził, takbym jemu parsknęła, że i dziesięć latby pamiętał. Orzesz. 7. *prysnąć, zaskwierczuć, zatrzeszczać, sylvnąć, zasyczyć, prztyknąć*: Żelazo rozpalone parska (skwierczy) w wodzie. Troc. Parska, sapa, skwierczy żelazo rozpalone. Kn. Warząc olejki, chceszli wiedzieć, jeśli dosyć mają, wrzucić nieco na ogień, a gdy nie będzie parskać, znać, że już dosyć ma. Sien. Parsknęła świeca, prztyknęła. Włod. Parsknęła świeca. Troc. **Parskać ś.** (o tkaninie) *siepać ś., ujmować ś., sypać ś., strzepić ś., rozlać ś.*: Materja ta przy szyciu parska ś. po brzegach. <PARSK/PARYSK>

Parsknienie, a, blm. p. **Parsknięcie**.

Parsknięcie, a, blm., **Parsknienie czynność cz. Parsknąć**.

†**Parskonosy parskający nosem**. Rej. <Parskać + *Nosy, od Nos>

[**Parskoń**, a, lm. e] *człowiek, który mówiąc ślubi ś., pijak*: Witajże ty pijaku, ty parskoni, ty łajdaku. <Od Parskać>

†**Parskot**, u, lm. y p. **Parsk**: Panu ryma, pani sapa, a czeladzi P. Prz. <Od Parsk>

× **Parsnąć**, nie, **nał** p. **Parsknąć**: Parsnie z śmiechem. L. Co drudzy obaczywszy, parsną pewnie śmiechem. Zwr. M. <Dawniejsza forma zam. Parsknąć>

× **Parsnienie**, a, blm. p. **Parsnięcie**.

× **Parsnięcie**, a, blm., × **Parsnienie czynność cz. Parsnąć**.

[**Parsuma**, y, lm. y] p. **Persona**. <Z Persona>

× **Parsumonja**, i, blm. p. **Parcymonja**.

Parzym, u, blm. *kult, obrządek religijny wyznawców Zoroastra*.

[**Parsz**, u, lm. e] p. **Tawuła**.

[**Parsczyk**, a, lm. i, **Parczyk**] *woźnica, powożący parą koni*. <Od 2. Para>

× **Parszchnąć**, nie, **nał** p. **Parsknąć**. <Z Parsknąć>

× **Parszchnienie**, a, blm., *czynność cz. Parszchnąć*: Nieznaczne pod pretekstem kichnienia P. w chustkę. L.

†**Parszczuć**, y, **ał** p. **Parsknąć**: W ranie krew zaskwarzona straszliwie parszczała. Zebr. <PARSK/PARYSK>

†**Parszczenie**, a, blm., *czynność cz. Parszczuć, parszczenie*.

Parszcę, eje, **ał** i. p. **Parszywieć**. 2. [P.] *swędzić, swierzbic*: Nogi mi parszcją. <Od Parch>

Parszenie, a, blm., *czynność cz. Parszcę*.

[**Parszuk**, a, lm. i] p. **Prosię**.

Parszydło, a, lm. a bot. p. **Tawuła**. <Od Parch>

Parszywiec, wca, lm. wcy i. ten, co ma *parchły, człowiek parchowaty, parchaty*: Parszywca zadzierży kapłan w zamknięciu przez 7 dni. B. B. 2. gm. p. **Parch**. <Od Parszywy>

Parszywieć, eje, **ał**, **Parszcę**, eje, **ał** i. *dostawać parchoń, stawać ś. parszywym*: Owce tu marnie parszywieją. Koeh. W. Często ś. to dzieje, iż wszystka trzoda parszywieje od jednego by-

dłęcia. L. 2. (o kartoflach) *dostawać narodził parchowatych*. <Od Parszywy>

Parszywienie, a, blm., *czynność cz. Parszywieć*.

[**Parszywina**, y, lm. y] p. **Parszywość**: Jest taką pani parszywą, jak zaba i dałaby furę piniądźów, kieby ją kto wylecył z te parszywiny. <Od Parszywy>

[**Parszywka**, i, lm. i] pog. i. m. i ż. *człowiek z parszywą głową*: Nazwali go parszywką, bez to ze nie chciał pokazać włosów. 2. p. **Parchuła**. <Od Parszywy>

Parszywość, i, blm. i. rz. od **Parszywy**; [**Parszywina**], *parch*: P. końską jak leczyć. Syr.

Parszywy i. a. **Parchowaty**, **Parchaty**, [**Parszywy**] *mazący parchły, chory na parchły*: Jedna owca parszywa wszystko stado zaraża. Prz. Owę parszywą odłącz od stada, bo wnet we wszystkich też będzie wada. Kn. Występny ma być od ludu odłączon, jako parszywa owca. Groie. P. pies. Troc. Tak ś. w niej kocha, jak w parszywej świni. Czachr. (= *nienawdzi jej*). Zaba parszywa. Haur. Zaba niema albo parszywa, albo ziemna. Syr. (= *ropucha*). 2. Kartofle parszywe = *mazące po sobie plamki, jakby strupki, parchły*. Posp.: Jabłko parszywe = *robaczywe*. 3. *przen. którym ś. nie warto paskudzić, mazać, brudzić, lichy, nędzny*, posp. *gówniany*: P. interes, zarobek. Parszywa sprawa. Sława za pieniądze zawsze jest parszywa. Rej. Parszywe to być bardzo daje ś. widzieć. Smotr. Parszywe pacierze p. **Pacierz** pod 1). 4. hut.: Odlew P. = *niegładki*. P., ego, lm. i rz. p. **Parch**. <Od Parch>

1. **Part**, u, blm., **Parć**, †**Paruch**, [**Parucha**], †**Parusek**, [**Parusina**] i. *plótmisko grube liane a. konopne, jak na żagle, paklak, paklak, plótno zgrzebne, domowej roboty, zgrzeblina*: Jam w ieh zły czas w parcie chodził i, poszczęć, Pana o ieh zdrowie prosił. Kochan. Zrzucił z siebie korong, oblokszy P. gruby na ś. Groch. Najady z dryjadami chodziły po tobie w parcie, włos rozeochrany puściwszy po sobie. Zebr. Oblecze ś. w P. na swój żal surowy. Zebr. Spodnie z partu zowią ś. parciankami a. portkami. 2. *taśma, pleciona ze szpagatu na szleje i inne wyroby rymskie*. <PART>

2. **Part**, u, lm. y i. a. **Głos zeszyt nut**, w którym jest wypisane to, co śpiewa lub gra jedna osoba w danej sztuce muzycznej, *rola wokalna lub muzyczna, partja*. 2. [P.] *część, dział*: Do partu = do współki. Pracować do partu = *razem, za jedną zapłatę*. <Łć. pars, 2 pp. partis = część>

†**Part**, u, blm. *początek, powstanie, rodzenie*: Chwalimy mądrość twoję, życzym sobie tego, abyśmy już umiały w parcie szczęścia swego. Gosł. <Łć. partus = rodzenie>

[**Parta**, y, lm. y] *partja, strona* (np. w grze w „dzikie geśi“ i w „czarnego człowieka“): Te dwie party ostały na dworze, a tój trzeciój kłuzali wnijsć do sklepu. <Z Łć. pars, 2 pp. partis = część>

Partacki *przym. od Partacz, fuszerski, spartolony, tandetny, niedokładny, kiepski, nieakuratny, nędzny, lichy, ladajaki*: Robota partacka. **Po partacku** p. **Partacko**. <Od Partacz>

Partacko, **Po partacku** *przys. jak robią partacze, po fuszersku, niedokładnie, kiepsko, lichy, nędzenie, ladajako, nieakuratnie, bez znajomości rzeczy*: Rzecz zrobiona P.

Partactwo, a, blm. i. a. **Partanina**, × **Partalina** *licha, nędzna, ladajaka, niedokładna robota, fuszerstwo, fuzerka, tandeta, paskudzarstwo*: P.

w rzemiośle, w nauce. 2. P. lekarskie = *wykonywanie nieuprawnione sztuki lekarskiej*. 3. zb. *partacze, fuszerzy, paskudziarze*.

Partacz, a, lm, e, Partała I, a. [Pateracz, Pałera, Partała] *łatacz, naprawiacz starych rzeczy; lichy, nieumiejętny rzemieślnik, fuszer, paskudziarz*: Partacz, łatacz, wiozesnik. Kn. Partacz, starych rzeczy poprawiacz. Dudz. Którzy sobie na rzemiośle tęsknią, z którego gdy wystaną, dla tego, iż go trochę byli zakusili, będą też partolić, od czego zwiemy je partaczami. Glicz. Szewc, który tylko łatał buty stare, P. Jak. W. P. rzemieślnik. Doktor P. (= *doktor papierowy; doktor ponczoska*). P. lekarski = *ten, co ś. trudni leczeniem, nie mający od tego prawa*. 2. *rzemieślnik, nie należący do cechu, fuszer*. 3. *lichy wykonawca, kiepski robotnik wogóle, człowiek nieumiejętny, fuszer*: P., niedoskonały w czymkolwiek. Dudz. Będzie krawiec nad krawca, będzie tkacz nad tkacza; nie byłoby dobrego, nie bywszy partacza. Pot. Jeszcze P., który groszów nie zarobił. Jak. J. <Od Partać>

Partaczenie, a, blm., czynność cz. **Partaczyć. Partaczka, i, lm. i** forma ż. od **Partacz.**

Partaczyć, y, ył p. Partolić: Lord B. partaczył w geometrii, mechanice i botanice. Tarn. <Od Partacz>

Partać, a, ał I. × P. p. **Partolić**. 2. u prządek = a) *zakręcać wrzecionem*. b) *tkać, przetykać nićmi*: Lecz jeśliś i tego (jedwabiu) nam nie dostawało, więc lnem P., aby ś. wdy nie próżnowało. Hist. w Lan. <Od I. Part>

× **Partalina, y, blm. p. Partanina**: Trafiła mi ś. do roboty P. Mag. <Od Partać>

[**Partoła, y, lm. y**] p. **Partacz.**

Partanie, a, blm., czynność cz. **Partać.**

Partanina, y, blm. I. p. Partactwo: Partaniną ś. bawic. Kn. 2. *niewielka, nieopłatna, ładajaka robota, dłuhanina*: Trafiła mi ś. P. 3. zb. *łachmany, galgany, starzyzna latana, tandeta*. Zdr. **Partaninka.** <Od Partać>

IPartażować, uje, ował *dzielić, podzielać, uczestniczyć*. <Fr. partager>

IPartażowanie, a, blm., czynność cz. **Partażować.**

† **Parteka, i, lm. i p. Partyka**: Nędzniczek nie może ś. docisnąć, aby sobie dostał parteki chleba ku żywności swojej. Rej. Kiedy był kaleką, a biegał u możniejszych za chleba parteką. Papr. Lejsza jest P. sucha z pokojem, niżli dom pełny bydła pobitych z poswarkiem. B. B. Kwoli nędznej parteece swojej słowo Boże wykręca. Rej. Włożyła w nią (w miskę) warzej i partekę chleba. Ż. E. Zdr. † **Parteczka.** <Czes. partéka, z Łć. pars, 2 pp. partis>

† **Parteczka, i, lm. i p. Parteka**: Tę parteczkę, której im Bóg udzielił, radzibyście im wydarli. Rej. <Od Parteka>

Partenje, i, blm. pieśni śpiewane w daw. Grecji przez chór tańczących dziewcz. <Gr. parthénia (mélē)>

IPartenogieneza, y, blm. zdolność samie niektórych owadów mnożenia ś. bez udziału samców, dzie w oró d z t w o. <Gr. parthénos = dziewica + génesis = płodzenie, poczęcie, ród>

Partenon, u, blm. pokój dziewiczy; starogrecka świątynia poświęcona bogini mądrości, Atenie. <Gr. parthenón>

Parter, u, lm. y I. część dolna domu nad piwnicami; mieszkanie, mieszkanie pod pierwszym piętrem, dół: Mieszkać na parterze. Wynająć cały P. 2. w teatrze, *najniższa kondygnacja miejsce dla wi-*

dzów. Przen.: widzowie z parteru: P. bił oklaski. 3. ogr. *kwietnik, kwatery kwiatów, ogródek kwiatowy, wirydarz*. × Żart.: Skąd waszmości córki taki drogi i kosztowny P. noszą i dźwigają na sobie? Małp. (= *ubranie różnokolorowe*). <Fr. parterre>

Parterowy I. mieszczący ś. na parterze: Mieszkanie parterowe. 2. *składający ś. z samego tylko parteru, bez pięter*: Dom P. <Od Parter>

Partes, u a. w lm. × Partesy I. muz. papiery muzyczne, nuty, partytura: Jest z partesu dobry na jakimkolwiek instrumencie muzycznym. Troc. Uważano na to, aby był z partesu dobrym na jakimkolwiek instrumencie muzykiem. Haur. Mówić, jak z partesów (= *jak z nut, jak z książki, jak z karty*). Stąpać z partesów (= *kroczyć z zbytnią powagą, uroczyście, dumnie, krokiem mierzonym*). Stąpa z partesów nakształt karmnego prałata. Tremb. Stąpa jak z partesów, jak z trójnoga gada. Nar. Buta pańska zawsze stąpa na partesach. Bart. 2. [P.] *muta kościelna do śpiewu*: Śpiewa jak z partesu! By mu (żakowi) partesy zastawić, miłsza mu podwika. Spk. 3. [Partesy, lm.] *przesadna powaga, nadętość; etykietałność; fochy*. 4. × P. *wzgląd, łaskawość, grzeczność wyświadczona komu*: Nie podobabo ś. to jednym, ale sporządziło mu to wielki P. u drugich. Kaczek. (= *powaga*). Łask tyle i tyle partesów dla szerepetki z ukraińskich kresów. Pol. Zdr. (w lm.) † **Parteski.** <Z Łć. partes, lm. od pars>

† **Parteski, ów, blp. p. Partes.** Przen.: Zamiast kaftana wiożył P. Alb.

[**Partesny**] p. **Partesowy.**

Partesowy, [Partesny] przym od **Partes, pełen partesów, przesadnie poważny, etykietałny, nadęty, pełen wymagań.** L. <Od Partes>

[**Parteśnica, y, lm. e**] forma ż. od **Parteśnik.** <Od Partesny>

[**Parteśnik, ka, lm. cy a. ki**] *człowiek przesadnie poważny, na wszystko zważający, łatwo obraźliwy, nadęty, wymagający, ceremonjant.* <Od Partesny>

Partja, i, lm. e I. ludzi = oddział, grupa, banda: Gdy partje z wojska na czaty wychodzą. Troc. P. powstańców. Poszedł do partji (= *przystal do oddziału powstańczego*). Pędzono więźniów partjami. Podzielili jeńców na partje. Były to poprostu oddziały zbojcockie, tak zwane partje. Sienk. 2. *towaru = ilość towaru dostawionego za jednym razem, transport*: Nadeszła świeża P. cygar. Wielkimi partjami towar kupuje. Troc. P. zboża, cukru. Całą partję towaru zatrzymano na komorze. Wina kilka partji z Węgier przyszło. L. P. wielka szarańczy przyleciała. Troc. 3. *stronictwo, ułlan, frakcja, obóz*: P. liberałów w parlamencie. P. zachowawcza czyli konserwatywna. Ukraińska P. poetów polskich. 4. *strona, obóz*: Na szwedzką ś. przekinał partję. Troc. 5. *to, co gra lub śpiewu jeden z uczestników śpiewu zbiorowego lub muzyki zbiorowej*: Partję solową wykonał pan Myszuga. 6. *gry, zabawy = jej caloszktał od początku aż do jej wyczerpania ś., rezultatu*: P. szachów. Zagrał dwie partje w bilard. P. bilowa polska, zwyczajna, kręgielkowa, amerykańska. P. wista. Wygrał, przegrał partję. P. na huśtawce, karuzeli, myłnie djabełskim (= *prawna liczba wahań lub obrotów za jedną opłatę*). P. I. = *dosyć! bo ś. już skończyła*. P. 7. *do gry = towarzyszy gry, partner*: Mam partję do gry. 8. a. † **Partyta** *sposobność do wstąpienia w związek małżeński, w osobie następczącego ś. kandydata lub nadarzającej ś. kandydatki*: Znalazł sobie świetną partję do ożenienia ś. To P. nie dla

mnie. Jest to dla niej bardzo dobra P. P. zdarza mi ś. cudna. Książ. On ma partją na Rusi, po której 100,000 weźmie. L. 9. fecht. pięć cięć, składających jakby jedno ćwiczenie w nauce fechtunku. 10. teatr. rola: P. tytułowa. Zdr. **Partyjka**. <Fr. partie>

Partner, a, lm. owie a. rzy współuczestnik, towarzyszy gry, zabawy, partja. <Fr. partner, partenaire>

Partnerka, i, lm. i forma ż. od **Partner**.

[**Partny**] p. **Paroiany**. <Od Part>

[**Parto!**] nastąpi!, na bok!, usuń ś.!(do konia).

Partolenie, a, blm., czynność cz. **Partolió**.

Partolió, i, il, **Partaczycy**, **Partać**, [**Paterać**] zajmować ś. partuninę, łataninę; robić źle, niedobrze, bez znajomości rzeczy, fuzerować, paskudzić: Którzy sobie na rzemieśle tęsknią, z którego gdy wystaną, dlatego, iż go trochę byli zakusili, będą też P., od czego zwiemy je partaczami. Glicz. Co żywo wierszyki partoli. Zim. <Od Partoła>

Partologja, i, blm. *położnictwo, akuszerstwo*. <Łć. partus = rodzenie, + Gr. -logia = nauka>

Partoła, y, lm. y m. p. **Partacz**: Co? jakis stary P. będzie ci prawil kazanie i morały. Krasz. <Od Partać; por. Pierdoła>

Partwin, a, lm. y, **Kramerja** bot. (Krameria) roś. z rodziny *brezyljowatych*.

Party im. od **Przeć**. Lek.: Bóle parte = skurcze macicy połączone z parciem czyli kurczeniem silnym mięśni brzusznych niewiasty rodzącej. <Od 1. Przeć>

[**Party**, ów, blp.] *czerwone powieki u cietrzewia*.

Partycja, i, lm. e, **Partytura** zestawienie w jednej książce i w należytym porządku wszystkich głosów wokalnych i instrumentalnych, do jakiego utworu muzycznego należących: P. fortepianowa = wyciąg z dzieła muzycznego, napisanego na orkiestrę, tego, co ś. ma grać na fortepianie. <Łć. partitio>

× **Partycypacja**, i, blm. *uczestnictwo, udział w czym*. <Łć. participatio>

× **Partycypant**, a, lm. ci uczestnik. <Łć. participans, 2 pp. -ntis>

× **Partycypować**, uje, ował *brać udział, uczestniczyć w czym, podzielać co*: Nie chcę i nie mogę P. w boju inaczej, jeno jako ochotnik prosty. Jeż. Wziąć te 1,000 czerwonych złotych i dalsze od hetmanów obudwuch wielkich i od dworu P. awantaze. Mat. (= należeć do nich w części). <Łć. participare>

× **Partycypowanie**, a, blm., czynność cz. **Partycypować**.

Partyczka, i, lm. i p. **Partyka**: Szedł od domu do domu, żebrząc partyczki chleba. Wys. <Od Partyka>

Partyjka, i, lm. i p. **Partja**: Znaczne partyjki tureckie poznośil. Dyak. Ani podobna było mu myśleć o partyjce preferansa. Orzesz. <Od Partja>

Partyjny przym. od **Partja**, *frakcyjny, stronnicy, partyjny, a nie ogół mający na celu*: Widownia walki partyjnej. Mamy na myśli zmniejszenie grup partyjno-opozycyjnych. <Od Partja>

Partyka, i, lm. i, × **Parteka** i. †P. *część, partja*: Leda żak nawet przy szkole, to ludzka P., by mu partesy zastawić, milsza mu podwika. Spk. 2. *duża kromka, pajda, kęs, kawał, glon, skibka np. chleba*: Na żebraniu dla chleba partyki błakał ś. w obcych kątach. Błaz. Partykę albo kęs z gardła wydrzeć. Mącz. Dajcież nam naprzód polewki i chleba po partyce. Jeż. Już

poszła dziesiąta chleba z masłem P. Pot. Biegał u możniejszych za chleba partyką. Papr. 3. *gór. odłam soli, kilka centnarów ważący, nieregularnej formy, nieobrobiony*. Zdr. **Partyczka**. <Czes. partyka>

Partykularnie przys. od **Partykularny**.

Partykularność, i, lm. i rz. od **Partykularny**: Są to takie miejscowe partykularności, w których generalne zjazdy narodowe w powszechności nie stądęgo stanowią nie mogą. T. K. Tak w powszechności, jak i partykularności. Wej.

× **Partykularny** *tyczący ś. jakiej części, szczególny, osobny, wyłączny, odosobniony, prywatny, nie publiczny, nie urzędowy*: Majątek P. Człowiek P. (= nie urzędnik). Kiedy przypuszczamy partykularne sprawy do obrad publicznych, podajemy w niebezpieczeństwo nasze wady. Leszcz. Pomieśnej, to jest partykularnej cerkwi obrona. Smotr. Interes P. Kalendarz powszechny i P. Sejmik, stanowią podatki wojewódzkie, swoje własne, partykularne, jak mawiano niekiedy, moceen był uwalniać od nich. Paw. (= miejscowe). Jędrus w gruncie ma serce dobre, a co główniejsza, fortunę niepartykularną. Kaezk. (= niedrobnośtkową). <Łć. particularis>

Partykularysta, y, lm. ści p. **Partykularzysta**.

Partykularystyczny przym. od **Partykularysta**: Dążności partykularystyczne. <Od Partykularysta>

Partykularyzm, u, blm. *samolubny sposób myślenia, popieranie osobistych celów, bez uwzględnienia ogólnych; dążność poszczególnych krajów, złączonych w całość polityczną, do jak największej samodzielności; małostkowość*. <Od Partykularny>

× **Partykularyzować**, uje, ował *przedstawiać drobniaczowo, opowiadać a. opisywać ze wszelkimi szczegółami, rozdrabniać, wyszczególniać*. <Fr. particulariser>

× **Partykularyzowanie**, a, blm., czynność cz. **Partykularyzować**.

Partykularz, a, lm. e i. *życie a. miejsce partykularne, kąt zabity deskami od świata, miejscowość oddalona od ogniska ruchu umysłowego i cywilizacji, wioska, wieścina wobec stolicy, prowincja, parafia, kąt zapadły, ubocze, zacisze, zaścianek*: Jeśli u nas na partykularzu tak wiele nasłuchać ś. można, cóż dopiero na tak wielkiej publice? L. 2. †P. *mały klasztor wiejski*. Troc. 3. †P. *człowiek prywatny*. Troc.

Partykularzysta, y, lm. ści, **Partykularysta** *członek partji politycznej, mającej na widoku interesa swojego kraju, swojej prowincji, którąby chciała oderwać od całości państwa (= autonomista)*. <Od Partykularyzm>

× **Partykuł**, u, lm. y p. **Partykuła**: Od tej pory sam już partykułu de zaczął używać przed nazwiskiem. Ról. <Z Partykuła>

Partykuła, y, lm. y i. × P. *cząstka, cząsteczka, odrobina, okruch, ułamek, zdziebło, kruszyna*. 2. a. × **Partykuł** gram. *przedimek, cząstka, cząsteczka, słówko bez samodzielnego znaczenia; część mony nieobmienna*. Zdr. †**Partykułka**. <Łć. particula>

†**Partykułka**, i, lm. i p. **Partykuła**: *Łyżeczki subtelne do kielicha, by tylko mogła ś. na niej zmieścić P. Sakramentu św. Sak.*

†**Partyta**, y, lm. y p. **Partja**: *Pawełek miły, nie chcąc upuszczać tak dobrej partyty, ho mu się dziwnie panna podobała, wrócił się po chwili*. Hist. uc. <Włos. partita>

Partytura, y, lm. y p. **Partycja**. <Włos. partitura>

× **Partyzana**, y, lm. y *gatunek halabardy*: Stały gwardje, złocistymi partyzany drzewa osadzone trzymając. Pot. <Włos. partigiana>

Partyzancki przym. od **Partyzant**: Korpus partyzancki. Wojna partyzancka (= *partyzanika*). Te partyzanckie wycieczki bawiły go. Krasz. **Po partyzanceku** przys. *jak partyzant*. <Od Partyzant>

Partyzantwo, a, blm. *charakter, rola partyzanta*: Wnetby do niego przyglnęła łaska partyzantstwa moskiewskiego. St. Aug. <Od Partyzant>

Partyzant, a, lm. ci I. *ten, co należy do czyjej partji, stronnik, poplecznik*: Mieć partyzantów. 2. *żołnierz, ochotnik, wolontaryusz, walczący w oddziałach podjazdowych; powstaniec, walczący w partji*: To, co widzą, wygląda mi na pospolite ruszenie, na partyzantów, nie na wojsko i pułki szykowane. Krasz. Partyzantów wojny szwedzkiej wydać mają. Troc. <Fr. partisan>

Partyzantka, i, lm. i I. forma ż. od **Partyzant**. 2. *wojna, przez partyzantów prowadzona, wojna podjazdowa, prowadzona przez małe oddziały żołnierzy na własną rękę*. <Od Partyzant>

× **Partyzować**, uje, ował *walczyć za kogo, za co z własnych pobudek, ujmować ś.*; *obstawać za kim, za czym*: Mam dla ciebie wdzięczny sentyment jeszcze od dzisiejszej przygody, żeś tak szlachetnie partyzował za mną. Łoź.

× **Partyzowanie**, a, blm., *czynność cz. Partyzować*.

Paru- p. **Paro**-

† **Paruch**, a, lm. y I. p. I. **Part**: Namioty topią, chomąta, paruchy dla przejścia przez nie w tamtą stronę rzeki. Biał. Światnie z siebie ubiory Progne zdejmuję, paruchy przyobłoczy, *atras vestes*. Zebr. 2. [P.] zool. p. Jelec.

1. [**Parucha**, y, lm. y] p. I. **Part**: Zaścielono w izdebce stół drobnym sianem i przykryto lnianą paruchą. Ork. Jagnieszka zebrała ś. jednego dnia, by zanieść przedziwo, gdzie należy; poskładała już łokcie w paruchę. Ork. <Z Parusina>

2. [**Parucha**, y, lm. y] pog. *prosta, śmierdząca wódka*. <Zgr. od I. Para>

Parudniowy p. **Parodniowy**: W taki sposób zakończył ś. P. niepokój Madzi. Prus. <2. Para + Dniowy>

[**Paruka**, i, lm. i] p. **Peruka**. <Z Peruka>

Parumiesięczny p. **Paromiesięczny**: Podejmowali go przez czas parumiesięcznego pobytu jego pod strzechą rodzinną. Jeź.

Paruminutowy p. **Parominutowy**: Paruminutowa przerwa. Prus.

Parumorgowy p. **Paromorgowy**: P. karczunek, na którym w tym roku zasiała była hreczka. Jeź.

† **Parusek**, ska, lm. ski, [**Parusek**] p. I. **Part**: Sieść im kaze staruszek, ławkę przystawiwszy, a tę paruskim sprzętna Baucis przyrzuciła. Zebr. [Macoska swoim dziatkom podusecki ściele, a mnie sierotekę paruskim odzieje].

Parusetrublowy *wynoszący, kosztujący paruset rubli, kilkusetrublowy*: Rachunek P. <2. Para + Sto + Rublowy>

[**Parusina**, y, lm. y] p. I. **Part**. <Ros. parusina>

[**Parusinowy**] przym. od **Parusina**: Zastaliśmy go ubranego w gruby P. surdut. And. <Od Parusina>

[**Parustwo**, a, lm. a] *prażenie*. <Od I. Para>

[**Paruszek**, ska, lm. szki] *proszek, źdźbło*.

Parutysięczny p. **Parotysięczny**.

Parutysięczny p. **Parotysięczny**: Nieprzeliczona ęma tatarska wobec parutysięcznej zaledwie załogi zamkowej. <2. Para + Tysięczny>

Paruwiekowy p. **Brunatny**: Brunatny światłością daje dziełu pozór paruwiekowej starości.

[**Paruździe**, i, il] p. **Paździerzyc**.

[**Paruźdzenie**, a, blm.] *czynność cz. Paruździe*.

[**Parużenie**, a, blm.] *czynność cz. Parużyć*.

[**Parużyć**, y, ył] *prażyć*. <Od I. Para>

× **Parwa**, y, lm. y p. **Proforma**. <Łć. parva (classis)>

Parwenjusz, a, lm. e *dorobkowiec, wzbogacony prostak, używający majątku ze śmieszna pychą*. <Fr. parvenu>

Parwenjuszka, i, lm. i forma ż. od **Parwenjusz**: Parwenjuszki ubierają ś. w kulturę, zasady i duchowe potrzeby. Stenk. <Od Parwenjusz>

Parwenjuszostwo, a, blm. rz. od **Parwenjuszowski**: Za pomocą miłości własnej i dumy usiłowały pokryć to, co w ich otoczeniu parwenjuszostwem trąciło. Kow.

Parwenjuszowski przym. od **Parwenjusz**.

† **Parya**, yi ?, lm. e *samica, samiczka*. Sł. wil.

[**Paryja**, i, lm. je] p. **Parja**: Koło potoczyło ś. na dół w paryję. Zdr. [Paryjka].

[**Paryjka**, i, lm. i] p. **Parja**: Odcięty byłem paryjką małą z potoczkiem. Sumiń. <Od Parja>

Paryjski marmur = *piękny biały marmur z greckiej wyspy Paros*: Paryjska marmurowa kronika = *chronologia grecka, wyryta na marmurze około r. 263 przed Chrystusem*. <Od nazwy wyspy greckiej Páros>

[**Parynanka**, i, lm. i] *świeżo spokładane pole*.

Paryski I. *tyczący ś. miasta Paryża*: Akcent P. Moda paryska. 2. chem.: Błękit P. = *połączenie żelazocyjanku potasu z solą tleniku żelaza, farba mocno błękitna, błękit pruski*. 3. geol.: Utwór P. a. poryski = *ecogeniczny, trzeciorzędowy, spłtni*. <Od nazwy miasta Paryża>

[**Paryzol**, a, lm. e] p. **Parasol**. <Z Parasol>

Paryzyt, u, lm. y min. *minerał z gromady solouców, z rzędu fluorków*.

Paryżanka, i, lm. i I. *kobieta marząca o Paryżu, jeżdżąca wciąż do Paryża*. 2. blm. *hymn paryski, pieśń na uczczenie rewolucji lipcowej*. <Od nazwy miasta Paryża>

Parza, y, blm. *ospa, osypka, jadalno dla zwierząt domowych, a szczeg. dla psów*: Plewy a. zgoniny zaparzone wodą i dawane jako P. dla świń i krów. Czeka jakoby pies parzy. Ek. Uwiąż go (wyżał młodego), a do parzej go kładź. Cyg. (= *układaj go, ażeby warował do swojej strumy*). <Od I. Parzyć>

[**Parzać**, a, ał] p. I. **Parzyć**: Na to ma kowal kłoszcze, żeby go nie parzało. Prz. Iskierki na niem padały, bez kosulke jom parzały. Kaze iść do doma, kićj nas słońce parza. <p. I. Parzyć>

[**Parzanie**, a, blm.] *czynność cz. Parzać*.

[**Parządka**, i, blm.] p. **Parzęd**.

[**Parzątko**, i, blm.] p. **Parzęc**.

† **Parzchać**, a, ał p. **Parस्कnąć**. <Z Parskać>

† **Parzchanie**, a, blm., *czynność cz. Parzchać, parskanie*.

† **Parzchnąć**, nie, nął a. chl p. **Parस्कnąć**: Wszysey parzchną śmiechem. Baz. Na to parzchną ze śmiechu. Oss. <Z Parskać>

† **Parzchnienie**, a, blm. p. **Parzchnięcie**,

†Parzchnięcie, a, bhm., †Parzchnienie czynność cz. Parzchnąć, *parzchnięcie*.

[Parzelak, a, lm. i] *kij*. <Od 1. Parzyć = prażyć = bić>

Parzefina, y, lm. y bot. (tragia) roś. <Od 1. Parzyć>

[Parzelny] *przeznaczony do parzenia: Parzelne koryto (= do oparzenia zabitej świni)*. <Od 1. Parzyć>

[Parzenica, y, lm. e] 1. *forma drewniana do serów w kształcie serca. 2. ser odcisnięty w kształcie serca w takiej formie. 3. jakaś potrawa: Nawarzyła, napiekła, dla kumotra, dla Pietra, ani Pietra, ani nie, skoda moik parzenie. 4. rodzaj wyszczyca na spodniach góralskich; krzesiwo: Świeci ś. biała czuha na ramionach i świeca ś. czerwone parzenie na portkach. Tet. 5. herbata a. sieczka, zalana wrzącą wodą dla bydła*. <Od 1. Parzyć>

1. Parzenie, a, bhm., czynność cz. 1. Parzyć.

2. Parzenie, a, bhm., czynność cz. 2. Parzyć: P. (zwierząt) od ręki = *gdy samca nie puszcza ś. wolno między samice, ale wyznacza mu ś. jedną z nich. Przez umiętnę P. zwierząt cudzoziemskich z krajowymi przyjść można do gatunków osobliwych. Kluk. (= krzyżowanie)*. <Od 2. Parzyć>

1. Parzenie się, a ś., bhm., czynność cz. 1. Parzyć ś.

2. Parzenie się, a ś., bhm., czynność cz. 2. Parzyć ś.

[Parzenina, y, bhm.] *leżenie odłogiem ziemi, oranie i bronowanie, ale bez zasiewu*. <Od 1. Parzyć>

Parzepin, u, lm. y, Wyskoczek bot. (gunnera) roś. z rodziny węgloszowatych.

Parzęchlin, a, lm. y, Meezja bot. (meesia) roś. z gromady mchów liściastych z rodziny prętnikowatych.

[Parzęć, i, bhm.] *szczypiorek, czosnek*. Zdr. [Parzadka, Parzątka].

Parzęśla, i, lm. e bot. p. Kłapidło. <Od 1. Parzyć>

[Parzk, u, lm. i] 1. *zaduch, gaz z żarzących ś. węgli. 2. miejsce zadusze i gorące, izba ciasna i zadusza: Ach jakież tu P!* Por. Parsk.

†Parzkać, a a. [rzec], ał, [Parzkać] p. Parskać: *Wielbłądzi parzkali. Mor. Nosorożec parzkał. Mor. [Prosemy na te bászce, co kucharee po kuchni parzce]*. <Z Parskać>

Parzkanie, a, bhm., czynność cz. Parzkać, *parzkanie*.

†Parznać, nie, nął, †Parznić, nied. †Parzniąć *zanieczyścić, stręfic*. L.

Parznia, i, lm, e *naczytnie do parzy, w którym psom jeść dają; Dla psów dobrze jest koryto mieć ciosowe, a przynajmniej parznią*. Ostror. <Od 1. Parzyć>

†Parzniąć, a, ał p. Parznać: *Mięsa świeżego aby muchy w lecie nie parzniały*. Haur.

†Parznianie, a, bhm., czynność cz. Parzniąć.

†Parznić, i, il p. Parznać. L.

†Parznienie, a, bhm. 1. czynność cz. Parznać. 2. czynność cz. Parznić.

[Parzno] p. Patrzyć. <Pa(t)rz-no>

[Parznow, owa, lm. owy] *miejsce błotniste wśród lasu, pokryte trzcina i zaroślami*. <Od 1. Parzyć>

Parzoch, u, lm. y i. bot. (madrothea, porella) roś. z gromady wątrobowców, z rodziny usznicowatych. 2. [P.] odmiana kartofla. <Od 1. Parzyć>

Parzonka, i, bhm. 1. *jadło dla bydła, przygotowane w osobnych ku temu izbach za pomocą sztucznego parzenia traw, pomieszanych z otrębaniami a. mąką*. Sł. wil. 2. [P.] *sieczka sparzona*. <Od Parzona, od Parzony>

Parzybok, u, lm. i zł. *kożuch*. Estr. <Parzyć + Bok>

Parzybroda, y, bhm. 1. *potrawa z kapusty, ugotowanej na słodko w wielkich częściach główki*. 2. [P.] = a) a. [Pazbroda, Pazicha] *potrawa z parzonych główek kapusty, pokrajanych w plastry, kapusta na słodko z mlekiem*. b) *makaron w rosole*. <Parzyć + Broda>

[Parzyczka, i, lm. i] p. 2. Para: *Rosły w parzyce dwie róże*. <Od 2. Para>

1. Parzyć, y, ył, [Parzać] 1. *palic, piec; obrażać, doskwierać gorącym: Parzy ogień, żelazo rozpalone. Troc. Parzy ogień, żelazo, mróz, bież. Kn. Słońce parzy. Troc. (= dopieka, dogrzewa)*. Kiedy Mahomet nastawał, tedy ogień parzący z nieba jawnie padał. L. Niepodobna w pośrodku ognia nie być parzonym. Stasz. Nie mogą utrzymać szklanki, bo mię w ręce parzy. Na to ma kowal kleszcze, żeby go nie parzyło. Prz. Parzy ukrop. Troc. Pokrzywa, gorczyca parzy. Kn. Parząca pokrzywa. Kulig. By pokrzywę najbardziej kropił i zęgnął, tedy jednak każda parzy. Rej. Na ci, Zuziu, pokrzywkę. — Kiedy parzy, mam. Jach. Szkapia krew z jagłami rozparzy Tata-rzyn i tym sprośną gębę parzy. Paszk. Parzę zęby, jak mówią, na dworackiej kaszy. Syrok. (= jem chleb dworacki, pędzę lata na służbie dworskiej). 2. *przen. rozpałać, zagrzewać, palić, zapalać: Ambicja serce Kleopatry parzy. Bardz. Miłość mu serce parzy. Bardz. Miłość jest, która myślą rządzi, serce parzy. Bardz. 3. żgąć, ciąć, zacinać, szczypać: Parzy mróz, bież. Kn. 4. przen. prażyć, razić, palić, bić, walić: Z gęstej strzelby rzeźwo parzono do miasta. Błaz. Bujwołów parzą mocno w karezyste szyje obuchami. Zebr. Z armat P. poczęli. Troc. 5. naparzać; rozgrzewać, rozpałać w parze: P. rękę, nogę. L. 6. oparzać, oblewać ukropem: P. kureczkę, wieprza. P. chusty, bieliznę w praniu = zaparzać, naparzać, zalewać ukropem. P. herbacę, ziółka. 7. rozparzać, gotować lada jako, warzyć bez przypraw, przyrządzać parzę: Lepiejby dla psów P. tobie, niż ludzi leczyć. Pot. Piwowarowie nieumiejętni zboża dobre psują, piwa parzą, nie warzą. Syr. W zaenym domu ziemiańskim chudziątka zrodzone przecię muszą psom P. Zbył. 8. [P. mleko] = gotować, warzyć, przegotowywać. 9. [P.] *sypanie, rozsypanywać, rozpraszać*. 10. bot.: Kłapidło parzące p. Kłapidło. 11. cukier.: Ciasto parzone = ciasto z wody zagotowanej z masłem, którą zarabia ś. mąką i rozruba ś. jajkami: Ciastko parzone. Baba parzona. P. ś. 1. *parzyć ś., parzyć siebie, obrażać ś. ogniem, gorącym, piec ś., narażać ś. na oparzenie: P. ś. w łaźni. Parzę ś., jedząc. Kn. Parzę ś. czym = parzy mięć eo, ogień, mróz, bież. Kn. 2. [P. ś.] *mygrzewać ś. 3. [P. ś.] (o kotach) coire*. 4. *sypanie, rozsypanywać ś., rozpraszać ś.* <Od 1. Para>**

2. Parzyć, y, ył, †Parować l. × P. *łączyć w parę a. w pary, dobierać do pary. 2. zwierzęta = puszczać, dopuszczać samów do samice, stanowić: P. gołębie, kanarki. Troc. 3. [P. pana] = bawić ś. w pana, ubierać ś. w ciemne suknie. 4. [P., Sparzać] *pokładać we dwie skiby, płytko orząc. P. ś. 1. łączyć ś. w pary. Przen.: Tak ś. w nim wielkość męstwa i swoboda parzy. Pot. (= jednoczyć). 2. [P. ś.] *podważać ś.: Niech wam ś. wszystko darzy i parzy. 3. a. [Parzać ś.] (o zwierzę-***

garskie. Troc (=szelki). Każdy z pewnym muszkietem na pasie. Jabł. Drzeć z kogo pasy = *szeroty, rzemienie*. W Serbach egzekwowano Gontę, darto zeń pasy. Lel. Niegodnyś, aby me pazury dały z cię pasy. Jabł. Z cudzej skóry szerokie rzemienie a. pasy krają. L. (= *cudzym łącno jest szafować*. L). [P.] = *rzemień u uprzęży końskiej*. 6. prz. P. ziemi = *smug*. W kilka tygodni potym chorągwie utworzyły P., to jest linją, bronią Kijowskiego województwa od południa. Rol. (= *linję, szereg, kordon, rząd*). Wojsko ustawiono pasami, tego wyrażenia używał Jan Sobieski. Rol. U armaty średni kraniec czyli refa u uszów zowią pasem. Archel. 7. *smuga, strefa, pręga odmiennego koloru*: Obicie w pasy. Całe dno tej materji złote, P. jeden szeroki różowy, drugi ponsowy wązki. L. Mleczna a. białomleczna droga na niebie, P. niebieski biały. Kn. 8. [P.] *jeden z wzorów na pisanicach*. 9. [P.] *część koła*. astr.: P. Orjona = *trzy gwiazdy rozłożone w prostej linii w gwiazdozbiórce Orjona*, laska a. kosztur Jakóba. P. niebieski, zwierzyniec, zodiak. Kn. II. bot.: P. św. Jana p. *Widłak*. 12. bud. = a) *tramik poprzeczny od krolowi do krolowi idący tak, jak przełbreślenie poziome w literze A*. b) p. *Nadbrusie*. 13. bur. *żyła bursztynu w ziemi*: Robię sztychy łopata i patrzę, czy P. nie pokazuje ś. Chł. Jeżeli drzewo było proste, to i P. ciągnął ś. prosto; drzewo zgniło, żywica stwardniała i przerobiła ś. na bursztyn. Jeżeli drzewo było krzywe, to i bursztyn szedł pasem krzywym. Różne też były pasy: to P. łamany, to P. nieregularny, który miał w środku wydęcie; to P. z wylotem, jeśli gałąź ku górze strzelała; to P. przerwany, gdy kawałkiem bursztynu nie było. Chł. 14. fl. = a) Pasy a. burtnice na szkucie = *wązkie bale zewnątrz na boku burty przybijane, do których ś. statek łąduje*. Mag. [P., *Kozieł*] *tratwa*: Być na pasach = *prowadzić tratwę*. b) *pięć do siedmiu plenic połączonych z sobą wpodłuż, płyt*. 15. gie. Pasy ziem = *strefy*. Pięć przedziałów, *zonae*, które jak na niebie, tak i na ziemi znajdują ś., pasami zowią. Otw. P. średni upalony; dwa pasy pomiarowane, dwa mroźne. Otw. P. ognisty. Bardz. P. gorący między zwrotnikami leżący. Śniad. P. gorący, dwa pasy umiarkowane i dwa zimne, rozgraniczone kołami biegunowymi i zwrotnikami, pasy oświetlenia, to jest rozmaitego stanowiska słońca względem zenitu i rozmaitej długości dnia. Pasy klimatyczne rzeczywiście = *rozgraniczone pewnymi izotermami*. P. eiszy = P. największego ogrzania w okolicy równika, gdzie rozrzedzone lekkie powietrze wznosi ś. w górę i nie daje ś. uczuwać, jako wiatr. 16. mat.: P. kulisty = *część powierzchni kuli zawarta pomiędzy dwiema płaszczyznami równoległymi, przecinającymi kulę*: Powierzchnia pasa kulistego. 17. min. *ogół ścian kryształu, zespolonych równoległością krawędzi, zona*. Zdr. *Pasek, Pasieczek, [Pask, Pasiczek]*. Zgr. [Pach]. <PAS z Po + JAS>

2. **Pas, u**, lm. y *pasport, paszport*: Pokazywał swój P. i szedł dalej. Krasz. W razie przemarszu komisja zaopatrywała komendy w pasy ze wskazaniem stacji przechodu. T. K. Zdr. *Pasek*. <Nm. Pass>

3. **Pas, u**, lm. y *wąwóz poprzeczny, którym można przejść z jednej strony pasma górskiego na drugą; wązka, ciasna, trudna droga; przesmyk, cieśnina, szyja, szlak*: P. dobrze opatrzony. Troc. Pasów i zamków mało mamy. Troc. Daj tylko Boże, aby ten list nie był przejęty, bo wszędy

pasy kozactwem napełnione. Grab. Dalsze wiadomości trudno przesyłać, bo chłopstwo pasy zastąpili. Grab. Nie myślimy o żadnej pogranicznej obronie, także pasów i zamków. Opal. Wkrótce weszły wojska polskie, którym polecono było passami okolic dawną stolicę Korjatowiczów. Rol. <Nm. Pass>

4. **Pas w**. w grze karcianej oznacza niemożność licytowania ponad grę, już przez kogo innego deklarowaną; w grze w domino: brak tabliczki z odpowiednią ilością oczek, którą grający powinienby dostawić. <Fr. passe>

Pasać, a, al p. I. **Paść**: Na łąkach tych trzydy pasają. P. Koch. <PAS>

× **Pasać, sze, al I. opasywać, przepasywać, owiązywać pasem, opaską**: Biodra włosianym pasem P. Kon. Luźno rańtuch pasze biodra. Kon. 2. *pasować* (na rycerza): Za zezwoleniem wszech stanów był obran jeden zaeny pan..., rycerz pasany, na gubernatora. H. Jana. Iści rycerze tento obyczaj mają, gdyżci je paszą, tedyć wię oni swe stare odzienie swym sługam dają. Kaz. Gnieź. Plazą (płazem miecza) paszą rycerza. Rej. Prawa ustawiona w ziemi Mazowieckiej przez... Semowita, książę wszytkiej ziemie Mazowieckiej, księgdza Jana, książę warszawskie... gdzie tam byli pasani i ślachatni panowie. Mac. z Roż. My Jan, z bożej miłości książę mazowieckie, pospołu z pasanymi pany i ślachetnymi. Mac. z Roż. Rycerze paszą. Rej. × **P. ś. opasywać ś., przepasywać ś., owiązać ś. pasem, opaską**: Mnisi paszą ś. powrozem. Wuj. Wolał ś. P. łańcuchem, aniżli powrozem. Wuj. Bądź jemu jako odzienie, jim (= którym) ś. odziewa, a jako wirzbea, jaż (= którą) ś. weźgdy pasze. Ps. flor. <Od 1. Pas>

Pasagier, a, lm. y *sokół, złowiony w czasie od września do grudnia, doskonały do łowienia zwierząt wolnych i ptactwa, in. pelerny*.

Pasait, u, lm. y min. *spat porcelanowy*. <?>

Pasaman, u, lm. y, **Pasamon**, † **Paseman I. pasmanterja, taśma, lamówka, obłanka, lamowanie, galon, obszycie**: Albo przeto samborskim starostą zostaniesz, kiedy cześć i kupować pasamaną będziesz. Ciek. Płaszcz szkarłatny z pasamanami złotymi. Krasz. Przen.: Pasamany lokajskie = *łi-berja, barwa*: Ten, co gdy był sam sługą, dobre miewał pany, porzuciwszy niedawno podłe pasamany, co ś. niegdyś pokornie nazywał Maciejem, dziś jest jaśnie wielmożnym panem dobrodziejem. Kras. 2. [Pasamany, Basamuny] *szlaki wzorzyste naszywane u dołu spodni*. <Fr. passement>

Pasamannik, a, lm. cy p. **Pasamonnik**. <Od Pasaman>

Pasamon, u, lm. y p. **Pasaman**. Żart.: Radzono mu, żeby ś. uczył pasamony z nosa wyciągać. L. (= *smarki, gile, glutu*). Zdr. **Pasamonik**. <p. Pasaman>

Pasamonictwo, a, blm. *rzemiosło wyrabiających pasmanterję, szmuklerstwo*. <Od Pasamon>

Pasamonik I. u, lm. I p. **Pasamon**: Włosy związane pasamonikiem jedwabnym z drobnymi nitami srebrnymi. Kłok. 2. a, lm. cy, **Pasamonnik, Pasamannik szmuklerz wyrabiający pasy, galony, taśmy, lamówki**: Szmuklerzów, pasamoników, haftarzów i t. d. Uniw. <Od Pasamon>

Pasamonniczy przym. od **Pasamonnik, szmuklerski**: Wyrób P. <Od Pasamonnik>

Pasamonnik, a, lm. cy p. **Pasamonik**.

Pasamonowy przym. od **Pasamon, szmuklerski**: Okład P. Obłoga, falbana pasamonowa. Goł. <Od Pasamon>

Pasanie, a, blm., czynność cz. **Pasać**.

× **Pasanie, a** i. blm., czynność cz. × **Pasać**. 2. [P., lm. a] *stan*: Kaftaniki mają z krótkim pasaniem.

Pasanie się, a s., blm., czynność cz. **Pasać s.**
× **Pasanie się, a** s., blm., czynność cz. × **Pasać s.**

Pasać, u, lm. y *jeden z wiatrów statecznych, wiejących w okolicach zwrotnikowych*: P. północno-wschodni (na półkuli północnej). P. południowo-wschodni (na półkuli południowej). <Nm. Pasatwind>

Pasatnik, a, lm. i *chmura burzowa*: Pasatniki obciągnęły całe niebo; trza się z zwózką spieszyć, ino patrzeć, jak lunie. <Od Pasat>

× **Pasatki** przym. od **Pasat**: O przyczynach pasatkich wiatrów i prądów morskich. Wiszn. <Od Pasat>

Pasaż, u, lm. o i. *kryte przejście z jednej ulicy na drugą; rodzaj galerji otwartej lub krytej, w której znajdują s. sklepy*. 2. *korytarz w mieszkaniu, łączący oddzielne jego części*. 3. muz. *szereg tonów bardzo szybko po sobie następujących, przejście melodyjne, biegnik*. Zdr. **Pasażyk**. <Fr. passage>

Pasażer, a, lm. owie, [**Pasisier**] i. *podróżny, używający publicznego sposobu lokomocji (parowca, kolei żelaznej, poczty, tramwaju i t. p.)*; *współjadący*. 2. *żart. jegomość, facet, indywidualizm, osobnik*: Miły P.! Wesoły P.! <Fr. passager>

Pasażerka, i, lm. i i. forma ż. od **Pasażer**. 2. *jazda z pasażerami, przewóz pasażerów*: P. s. teraz nie opłaca. <Od Pasażer>

Pasażerski przym. od **Pasażer**: Pociąg P. (=osobowy). <Od Pasażer>

Pasażyk, u, lm. i p. **Pasaż**.

Pascha, y, lm. y, † **Paszka** i. u chrześcijan, *święta Wielkanocne, uroczystość na pamiątkę Zmartwychwstania Pańskiego*: P. w Polsce jest wielką narodową biesiadą. Mick. Po dwu dniu P. a. Wielkanoc będzie. Leop. Tabuła ukazująca zgodę i niezgodę ruskiej Paschy z naszą Wielkanocą. Sak. 2. [P., blm., **Paska**] *pieczywo wielkanocne, mięso wleprzone na Wielkanoc spożywane*. 3. u Żydów, *święto na pamiątkę wyjścia z Egiptu, święto przasników*: Fest nadchodził przasników, nazwany P. Odm. 4. bibl. *baranek wielkanocny*: Używanie baranka wielkanocnego jest paschą a. prześnim nazwane. Salin. <Gr. páscha, z Hb. pasach>

Paschalja, i, blm. *wyrachowanie, kiedy przypada Wielkanoc*: Jego błędą jest P. Sak. Musiałby s. wszystkie księgi nasze, światcy i paschalje pomieszać. Sak. <Łć. paschalia, od Pascha>

Paschalny, × Paschowy przym. od **Pascha, wielkanocny**: Świeca paschalna. Kon. (=paschal). Przy purpurowej chorągwi Pana palita s. wielka świeca paschalna. Krasz. Rocznik, spisany na tablicach paschalnych. <Od Pascha, Łć. paschalis>

Paschał, u, lm. y, [**Paskał**] *gruba świeca woskowa z wpiętymi w nią na krzyż galkami, poświęcana w Wielką Sobotę i pozostająca u wielkiego ołtarza do Wniebowstąpienia*: Dzwonnik dał w ręce dwóm chłopcom gromnicę i P. Oss. <Łć. paschalis>

× **Paschowy p. Paschalny**. P'sń. <Od Pascha>

Paseczek, czka, lm. czki p. i. **Pas**: Materjał w paseczki. Siny tylko dymu P., wlatujący do góry, zwiastował ludzkie mieszkanie. Krasz. <Od Pasek>

i. **Pasek, ska**, lm. ski i. p. i. **Pas**: a) a. [**Paska, Pasirak**]: Chłopiec w pasku jedwabnym. Troc. P. do spodni. Ełj, bo jak wezmę paska, to ci tak skórę złoje, co ha! Gdybym s. o tym przekonał, wszystkie paski na skórę jego porwałbym w kawałki. L. P. = *sznur, którym kapłan przewiązuje albę*. W poście co trzeci dzień P. drutowy na sobie, aż do skrwawienia, nosiła. Nies. Paskami i włosienicą ciało trudzi. Nies. Paski zakonne, mnisze. L. P. św. Franciszka, św. Antoniego. Wpisać s. w skaplerz, w P., w różaniec. Wszystko nowy ten zakon zabrał, nie zostawiwszy danym tylko paski i różańce. L. Słepo przywiązanie do prywatnych nabożeństw, szkaplerza, różańca, paska, sznurka i t. d. L. b) *listewka obejmująca kobietę w pasie, w którą uszywa s. faldy spódnicy*: Wszyć spódnice, suknie w P. c) [Rejze (= podróży) miał ją po sam P.] (= *dosyć, po szyję*). d) *Wodzić dziecko na pasku*. Wodzenie na paskach dzieci niedobry jest obyczaj. L. Ledwie z pasków spuszczone, coś do matki plecie i krzepką stopką drobne kroki stawia dziecicę. Nar. Człek ledwie telnie, już płacze; z pasków zawsze we łzach prawie. L. Mysząt na pasku nie potrzeba wodzić, umieją biegać, a nie tylko chodzić. Jabł. Przen.: Wodzić kogo na pasku = *wodzić go za nos; powodować, kierować nim; opanować go, robić z nim, co s. spodoba*. Wodzi go, jak niemowlę na paskach. L. Paski u tornistra. Waliza zamyka s. na paski. Paski u kamizelki = *gurty*. Paski u botów. Troc. (= *uszy przy butach do ich wciągania na nogi*). Paski, stosownie przez rymarza uszyte, do spinania na sprzązki rzeczy zwiniętych w tłumoczek. Paski do szabli, na których wisł, rzemiona, rapcie. L. J. P. P. Pałasznickim i Kordasiewiczom radzę, aby pasków od szabel użyli na odprawienie z sobą pojedynku. L. P. do wecowania brzytw, noży, nożyków. P. ciasta. Paskiem konopnym co zmocnić. Troc. Mięso skrają w cienkie paski. Pask. (= *szrotły*). P. ziemi. Pociąg papier, tkaninę w paski, na paski. 2. Gra w P. = *gra hazardowa u pospólstwa, polegająca na tym, że gracz powinien wskazać na kancie skręconego w krążek paska rzemiennego to miejsce, w którym na jego szerokości zrobiono znaczek*: A za miastem, za Warszawą, gdzie wiślany lód i piasek, tracą grosz, zebrany krwawo, na grę, co s. zowie P. 3. [P.] = a) *Buty na pasku a. na paskach = na podwójnej podeszwie*. b) *Krępy P., Dreliszek = jeden z wzorów na pisankach*. c) P. św. Jana, **Kulihaba, Widlak, Babimór** bot. ros. *lycopodium clavatum*. 4. bud. *gzymsowina płaska podobna do pasu wązkiego, ta s. ma*. 5. kuch. *część mięsa wołowego, wykrajana z pomiędzy grzbietu, przednich części żeber, przedniej łopatki i cyndry, kotlet*. 6. lek.: P. św. Antoniego p. **Pólpasiec**. P. na przepuklinę (braeherium). <Od i. Pas>

2. **Pasek, ska**, lm. ski p. 2. **Pas**: Logacja odprawiony do monarchy polskiego Krzywoustego, o wolnym pasku ku Carogrodowi przez jego państwo. Nies. <Od 2. Pas>

† **Paseman, u**, lm. y p. **Pasamon**: Przy karcieie hosudaryni czterej lokajów w zielonym aksaminie, płaszcze czerwone, sukienne, z pasemanem złotem. Niem. S. <Fr. passement>

Pasemko, a, lm. a i. p. **Pasmo**: P. jedwabiu. 2. myśl. *koniec szyli (= rogu losiego) z wieloma końcami*. <Od Pasmo>

[**Pasenie, a**, blm.] p. **Pasienie**: Parobcy jeżdżą z końmi na P. Małe s. do pasenia godzily. Kon. <Od i. Pasć>

[Pasenkować, uje, ował] p. Pasynkować.
[Pasenkowanie, a, blm.] czynność cz. Pasenkować.

Paser, a, lm. rzy *ten, co kupuje od złodziei rzeczy kradzione, co je ukrywa, przetrzymuje.* <Fr. passeur >

1. Paserka, i, lm. i, forma ż. od Paser.
2. Paserka, i, blm. kam. p. Paserowanie.
Paserować, uje, ował kam. 1. *obrabić kamień z grubszego, szpicakiem.* 2. P. kamienie do zaprawy = *przecinać podług miary kamieniarską robotą wylamanych w kamieniotomie brył piaskowca na różne kamienie, wchodzące w skład zaprawy wielkopiecowej.* Łab.

[Paserować, uje, ował] stać ś., dział ś.: Bo to jeden nie wie, co to paseruje, kiedy ś. młodzieniec z panienką miłuje.

Paserowanie, a, blm., Paserka czynność cz. Paserować.

[Paserowanie, a, blm.] czynność cz. [Paserować].

Paserski przym. od Paser. <Od Paser >

Paserstwo, a, blm. *zajęcie, rola pasera.* <Od Paser >

Paseta, y, lm. y ręk. *nóż zupełnie tępy, za pomocą którego wyciągają ś. brzegi skóry, już wyciągniętej na całej swojej powierzchni.*

Pasękować, uje, ował p. Pasynkować. L.

Pasękowanie, a, blm., czynność cz. Pasękować.
1. [Pasia, i, lm. e] p. Pasza. Przen.: Wół w trzeciej pasi = *w trzecim roku, mający trzeci rok.* <Ż 1. Pasza >

2. [Pasia, i, lm. e] p. Paśń.

Pasiarnia, i, lm. e *fabryka pasów tkanych:* P. Radziwiłłowska w Słucku. <Od 1. Pas >

Pasiasty, Pasowaty, [Pasiaty, Smuziaty] *posp. pasokowany, malowany a. wyrabiany w paski, mający po sobie paski, przegowaty, przegowany, smugowany, morągowaty:* Perkal, kot P. Namioty białe, szare i pasiaste. Krasz. <Od 1. Pas >

[Pasiaty] p. Pasiasty: Pasiate portki. Tylko powiadają, co jak ś. dziecko urodzi, to lebo jarzbięte, lebo pasiate. Kon. <Od 1. Pas >

Pasibrzuch, a, lm. y, †Pasobrzuch, × Pasiwantuch, × Pasigęba *darmozjad, ten, co tylko o swoim brzuchu myśli, pieczeniark, truteń, pasorzyt, próznak, × darmochleb:* Sto plugów na jednego pasibrzucha ryje. Nar. I teraz pasibrzuchów sybarytami zowiemy. Nar. Pobożny P. na czystość przysięga, a po młodą dewotkę z skrucłą wielką sięga. L. P. żywi ś., gdzie może, cudzym żyw. Kn. Przeklęty P. tylko uważa, gdzie ś. kurzy z komina. L. <1. Paś + Brzuch >

Pasibrzustwo, a, blm. *natura, rola pasibrzucha:* Wy, których zasługą życia były P. i pieniactwo. <Od Pasibrzuch >

× Pasiciel, a, lm. e *ten, co pasie, pasterz.* L. <Od 1. Paś >

[Pasiczek, czka, lm. czki] p. 1. Pas: P. z białej skóry. <Od Pasik >

[Pasidło, a, lm. a] p. Pasza: Bydło... poszło na P. <Od 1. Paś >

Pasieczka, i, lm. i 1. p. Pasieka. 2. myśl. *miejsce gote wśród krzaków, ogolone z zarośli:* Dostaniesz ich (cietrzewi) też i przynkami, czyniąc pasieczki na igrzysku. Ÿyg. <Od Pasieka >

Pasiecznictwo, a, blm. *zajęcie, nauka pasiecznika:* Pięcioletnie zajęcie umysłu pasiecznictwem. Jeż. <Od Pasiecznik >

Pasiecznik, a, lm. cy, Pasiekarz *dozorca pasieki, pilnujący pszczół:* P. ma mieć przy pasiece domek i ogródek. Kąc. Spisz, pasieczniku, niedźwiedz do pasieki. Bratki. Pasiecznicy po borach (bartnicy), owczarze w koszarach najczęściej pieśni twoje grają na fujarach. Zim. <Od Pasieczny >

Pasiecznikować, uje, ował *być pasiecznikiem:* Kiedy pasiecznikowali inni, rokrocznie procent jakiś na złodziei odchodził. Jeż. <Od Pasiecznik >

Pasiecznikowanie, a, blm., czynność cz. Pasiecznikować.

Pasiecznikowski 1. przym. od Pasiecznik *pszczelarski.* 2. p. Pasiecznikowy. <Od Pasiecznik >

Pasiecznikowy, Pasiecznikowski *należący do pasiecznika:* Dziś możnaby z tego pasiecznikowego obserwatorium dojrzeć... Jeż. <Od Pasiecznik >

Pasieczny przym. od Pasieka: Pszczoły leśne trwalsze są nad pasieczne. Kluk. <Od Pasieka >

Pasieczysko, a, lm. a bart. *pasieka rozdzielona na dwa miejsca:* Jestem, jak trawa mdlejąca, na pasieczysku skwarnym rozesłana. Kon. Czy niedźwiedziowi zapachł pod nosem miód i do naszego przydybał pasieczyska? Gliń. Był na stogach, na pasieczysku, rzucił okiem na posiewy zieleniejące ś. na łąkach. Jeż. <Od Pasieka >

Pasieka, i, lm. i 1. a. [Pasięka] *większa liczba uli, ustawionych blisko siebie, pszczelnik, × ulowinca:* O pasiece a. pasieczniku. Haur. Miejsce, gdzie ule zgromadzone stoją, zowią pasieką. Kluk. Pszczelnik, miejsce, gdzie ule stoją; a gdzie ś. pszczoły pasą, P. Kn. Przen.: × Pójdźmy na flaszkę pasieki. L. (= miodu). 2. *miejsce, na którym las wyrąbano, trzebież, nowina, karczowisko.*

3. † P. *gaj pogański, balwochwalecy.* B. Sz. 4. [P.] *kawał pola zarosłego niżkieni drzewami a. krzakami.* 5. *pole orne wśród lasu, niewielkiego obszaru, zamiast płota, drzewem leżącym otoczone.*

6. † P. *zasięk, zasięcz, posiecz; miejsce, gdzie zwalono w sterty drzewo dla zabarykadowania przejścia a. przystępu:* Obwarował obóz dobrze pasiekami i wozami sprzężonymi. Stryjk. Przen.: Gdzie ś. obróca, biją, walą, sieką, wysoką trupy składające pasieką. Pot. (= sterty, szychta, kupa, stosem). Nigdy większej pasieki w puszczy nieporębnej nie urąbią wściekłego Kura zawieruchy. Pot. 7. *płot samorodny, w którym drzewka dość zgrubiłe przycięto do połowy, nagięto i poprzywiązano do drugich drzewek.* 8. [P.] *płot wpleciony z jałowcu.* 9. [P.] *pastwisko.* 10. [P., blm.] *pasianie bydła.* Zdr. Pasieczka. <Pa + SIEK >

Pasiekarz, a, lm. e p. Pasiecznik: Bartnik, P., pszczelarz. Bobr. <Od Pasieka >

[Pasiekier, a, lm. y, Pasiker] *wielki młot.* <Pa + *Siekier, od Siekiera >

[Pasielak, a, lm. i] *którego ciągle należy karmić:* Pasielaki mam dzieci. <PAS >

Pasienie, a, blm., [Pasenie, Paszenie] czynność cz. 1. Paś: *Ówiekie będączie płakaty do mojego pasienia.* <Od 1. Paś >

Pasienie się, a ś., blm., [Paszenie ś.] czynność cz. Paś ś. <Od Paś ś. >

Pasierak, a, lm. i *paszek do spodni.* <Od 1. Pas >

Pasierb, a, lm. y, [Pasierz], † Pasirb, † Pasirzb 1. *syn męża a. żony — z poprzedniego małżeństwa:* Syn czasem gorszy od pasierba. Koeh. W. Na złośliwe pasierby przyszły dzieci moje. Biel. B. P. drugiej żony wróg rodzony. Prz. [Iś na pasierby] = *wyjść za mąż za wdowca dzieciętego.* 2.

[P.] *podsztyt leśny, młody zagajnik przygluszony*: Ojeymy w lesie to duszą pasierba. 3. *podpora parkanu, w słuyp upuszczona*. Biel. M. 4. *cieś, słuppek podpierający belkę w czasie jej obrabiania*. 5. *leśn. wyrostek, który powstał na piniu i rośnie obok strzały, większy od niej, przygluszony*. <Pa+SIERB>

Pasierbi przym. od **Pasierb**; [**Pasierzbi**]: Pasierbia przyjaźń, sąsiedzka życzliwość, a chłopaska wierność: fortunny, kto je ma. Prz. <Od **Pasierb**>

Pasierbica, y, lm. e, [**Pasierzbica**] córka męża a. żony — z poprzedniego małżeństwa: P. a. półsiostra. Sz. <Od **Pasierb**>

Pasierbiczcy należący do **pasierbicy**: Majątek P. <Od **Pasierbica**>

†**Pasierbię**, ćcia, lm. ęta, [**Pasierbię**] dziecię-pasierb. Ort. A te pasierbięta gorsze jak szeci-nięta. <Od **Pasierb**>

Pasierbowy należący do **pasierba**: Dzieci pasierbowe. <Od **Pasierb**>

[**Pasierzb**, a, lm. y] p. **Pasierb**.

[**Pasierzbi**] p. **Pasierbi**: Nie jej dzieci, jeno wyrodki pasierzbie. <Od **Pasierb**>

[**Pasierzbica**, y, lm. e] p. **Pasierbica**.

[**Pasięka**, i, lm. i] p. **Pasieka**. <Z **Pasieka**, przez śld. do **SIĘK/SAK**>

×**Pasięba**, y, lm. owie p. **Pasibrzuch**: Po-chlebnyca a pasiębowie, póki dobrze karmisz, przychylni-ć będą. Kosz. <1. **Paś** + **Gęba**>

Pasik, a, lm. i i. [P.] p. **Pas**: Za jednym lub drugim sztychem natrafiłem na P. 4 do 5 kroków długi, 3 do 6 cali gruby. Ha to jest P. z piasku, koloru sinego, lipkowaty, wilgotny. Chl. (= mała żyłka kopalniowa). 2. [P.] *dyszczelak u pługa*. 3. p. **Brandsztých**. <Od 1. **Pas**>

[**Pasiker**, a, lm. y] p. **Pasiekier**. <Z **Pasiekier**>

Pasikonik, a, lm. i zool. (locusta, decticus) owad prostoskrzydły skaczący. Przen., żart.: Tylko ostrożnie, bezecne pasikoniki! Choń. <1. **Paś** + **Konik**>

Pasina, y, lm. y m. i ż. *lichy, niedzny pas*: Ujmują go sobie to butami staremi, to żupanikiem starym, to pasiną jeszcze jaką taką. Skarb. <Od 1. **Pas**>

[**Pasionek**, nka, lm. nki] p. **Pastwisko**. <Od 1. **Paś**>

[**Pasionka**, i, blm.] *pasanie, pasterstwo*: Kupił jedwabną chustkę... którą był jeszcze na wiesnę obiecał dziewczynie za pasionkę. Reym. Chłopak mógłby już być do pasionki. Reym. <Od 1. **Paś**>

†**Pasirb**, a, lm. y p. **Pasierb**.

[**Pasirok**, a, lm. i] p. **Pasiek**.

†**Pasirzb**, a, lm. y p. **Pasierb**. Ks. Ł.

[**Pasisier**, ra, lm. rzy] p. **Pasażer**. <Przekre-
cone z **Pasażer**>

1. **Pasisty**, **Paszty** do **pasienia**, obfitujący w **paszę**, mający dosyć **paszy**: Łąka pasista. <Od 1. **Paś**>

2. **Pasisty** mający po sobie **wpraziste pasy**: Dwie czy trzy kobiety, obwieszzone kołdrami pasistemi, wlokącemi ś. po ziemi. Krasz. <Od 1. **Pas**>

×**Pasiwantuch**, a, lm. y p. **Pasibrzuch**. <1. **Paś** + **Wańtuch**>

[**Pasiwody**, ów, blp.] *łężny wodne*. <1. **Paś** + **Woda**>

Pasja, i, lm. e, [**Pasyja**] 1. *namiętność, słabość, choroba, manja, skłonność, żyłka, przyzwyczajenie*: P. do kart. Ma **pasję** sprzeciwiać ś. kotu. Moja

P. — konie. Kras. **Pasjami**, przys. = *namiętnie*. **Pasjami** co lubię. Ach tatko! ja tańczyę lubię **pasjami**. Bał. Rozumu ś. radzić, ale nie **pasji**. Boh. 2. *gniew szalony, złość, zjadłość, zapalczywość, wściekłość, furja*: Doprowadzić kogo do **pasji**. Wpaść w **pasję**. Minęła go P. Więc P. mnie na to porwała ostatnia. Pol. P. mię bierze na to. Niepowściągnięta imaginacja i P. zbliżają nas do stanu dzikości. Śniad. W okrutnej jestem **pasji**. Czart. A. **Pasje** i **namiętność** wstrząsają gwałtownie i miotają człowiekiem. Śniad. 3. *opis męki Chrystusa u Ewangielistów*: P. św. Jana. 4. *nabożeństwo wielkopostne populudniowe*. 5. [P.] *krzyż, męka Pańska*: Naprzód mają być malowane trzy obrazy: pierwszy ma być P., pod jedną ręką ma być Panna Marja, a pod drugą św. Jan. Wej. Zdr. **Pasyjka**. <Łć. **passio**>

Pasjans, u, lm. y 1. a. × **Patjenca** rodzaj zabawy jednoosobowej w karty, polegającej na wyliczeniu nał rozłożonemi podług pewnych zasad kartami, aby dojść do zamierzonych kombinacji, przy czym graczy stara ś. czasami odgadnąć przyszłość, czyje zamary i t. p., rodzaj kabały: Położyć, rozłożyć, postawić P. 2. cukier. w lm. drobne ciasteczka suche i kruche, złożone z białka, cukru i mąki. <Fr. **patience**>

Pasjansowy przym. od **Pasjans**: Karty **pasjan-sowe**.

[**Pasjant**, a, lm. ci] p. **Pasjonat**. <Od **Pasja**>

Pasjonat, a, lm. ci, [**Pasjant**, **Pasyjant**] człowiek *zapalczywy, łatwo wpadający w pasję, furjat, zło-
śnik, gorączka, popędliwy, porywczy*. <Od **Pasja**>

Pasjonatka, i, lm. i forma ż. od **Pasjonat**.

Pasjonista, y, lm. ści, **Patrypasjanin** członek sekty, która wierzyła, że Bóg Ojciec cierpiał na *krzyżu*. <Od Łć. **passio**>

Pasjonować się, uje ś., *owal ś. zapalać ś. do czego, pragnąć czego namiętnie, lubić co namiętnie, pasjami, przepadać za czym*: Książę de Conti, Francuz, **pasjonował** ś. do bagneta. Szaj. <Fr. **passionner**>

Pasjonowanie się, a ś., blm., czynność cz. **Pasjonować** ś.

Pasjonowany mający do czegoś **pasję**, *przepadający za czymś, lubiący co pasjami*: Bo to, powiadam panom, **pasjonowana** do muzyki. Bał. <Od **Pasjonować** ś.>

1. [**Paska**, i, lm. i] *pasek*: (Miała) **paszę** srebną wyłaczaną. <Z **Pasek**>

2. [**Paska**, i, lm. i] p. **Pascha**: Spożywają **paszę** i resztę, co tam Bóg dał. <Ukr. **paska**>

Paskalina, y, lm. y, **Paskalowskie koło**, *maszyna rachunkowa, wynaleziona przez Paskala*. <Od nazwiska **Pascal**>

Paskalowskie koło p. **Paskalina**.

[**Paskał**, u, lm. y] p. **Paschał**. <Od **Paska**>

Paskarz, a, lm. e *uprawiający grę w paszek*. <Od 1. **Pasek**>

Paskinada, y, lm. y, **Paskwinada** *satyra, dowcipny paszkwił*: Pistojanie odpowiedzieli **paskinadą**, niezbyt wytwornego pomysłu. <Fr. **pasquinade**>

Paskować, uje, *owal* co = *dawać paski na czym, przrzyć w paski*. L. <Od 1. **Pasek**>

Paskowanie, a, blm., czynność cz. **Paskować**.

Paskowany p. **Paskowaty**: Podszewka **pasko-wana**. <Od **Paskować**>

Paskowato przys. od **Paskowaty**. L.

Paskowaty 1. a. **Paskowany** *ułożony w paski; mający po sobie paski*: Kilimki **paskowate**, kobierce nowe perskie, kołdry tureckie. Rol. 2. anat.: Mięsień P. p. **Kłębkwaty**. <Od 1. **Pasek**>

Paskowy przym. od **I. Pasek**: Bractwo paskowe. Koss. <Od **I. Pasek**>

[**Paskud**, **u**, **blm.**, **Pluch**] *ropa, materja.*

Paskuda, **y**, **lm.** **y** **I.** × **P.** **p.** **Paskudztwo**: Zbięrać szumowiny z ługu, ile razy pokażą **ś.** na wierzchu z jakimikolwiek paskudami. Jak **J.** [**Paskudy**] = *śmieci*. **2.** **przen.** *sprośność, bezczeststwo, wszeteczeństwo, rozpusta, nieczystość*: Wielkiej **ś.** Dawid dopuścił rozpusty, w tej i Salomon nalezion paskudzie. **L.** **3.** × **P.** **p.** **Paskudnik**: Każda **P.** znajdzie swego brzydka. **Prz.** Z tak dzielną bronią eo, paskudo, tobie? mej taki przynależyty strój słusznej osobie! Zebr. **4.** [**P.**] = *ślota, niepogoda, szaruga, pluta, chlapanina*: Kiedy mu **ś.** zdaje, że będzie już mógł na pewno przepowiedzieć pogodę, zaczyna **ś.** ślota, **P.** Bał. **b)** *potwór*: Kupcowi było okropnie nieprzyjemnie całować taką paskudę. **c)** *szkoda, licho*: Boimy **ś.** jakiej paskudy. **d)** *człowiek wyrządzający szkodę, złodziej*. **e)** *djabek*. **f)** *pieczeńiarz*. **g)** *kieszka (w zagalce)*: Koło uda jest **P.**, w ty paskudzie grzebią ludzie. [Robić na paskudę] *popęknąć sprośność; robić na złość, na psotę*: Sam Mars, choć go w sieci wpędza Wulkan i pod siecią mu paskudę wyrządza. **Pot.** (= *figla*). <Pa + SKUD>

Paskudent, **a**, **lm.** **ci** **żart.** **zam.** **student**: Spozstrzega mundurki granatowe i posyła im powitanie: Studenci! paskudenci! Kos. <**Żart.** z **Student**, przez **śld.** do **Paskudzić**>

[**Paskuderować**, **uje**, **owal**] **P. Paskudować**. <Od **Paskuda**, z przyrostkiem (**er**) niby **Nm.**>

[**Paskuderowanie**, **a**, **blm.**] *czynność cz. Paskuderować.*

[**Paskudki**, **ów**, **blp.**] *łakocie.*

Paskudnica, **y**, **lm.** **e** **I.** forma **ż.** od **Paskudnik**. **2.** [**P.**] *czarownica*: Pragnie on mścić **ś.** nad tą paskudnicą. **Mor.** **A.** <Od **Paskudny**>

Paskudnie przys. od **Paskudny**: **P.** wygląda. Postąpił sobie **P.** Zawiódł **ś.** na nim **P.** (= *dotkliwie, sromotnie, boleśnie, haniębnie*).

Paskudnik, **a**, **I.** **lm.** **cy** **a.** × **Paskuda** = **a)** *osoba paskudna, wstrętny, niechluj, flejtuch, plugawiec, plucha, flondra, brzydka, brzydota, szkaradzieństwo, obrzydliwiec*. **b)** **przen.** *bezwstydnik, plugawiec, brudas, świchtuch, sprośnik, bezecnik, wszetecznik, nierządnik, rozpustnik*. **c)** [**P.**] *łakomec, łakomeczuch, człowiek chcący na jedzenie*. **d)** *złodziej*. **e)** **p.** **Pakośnik**. **2.** **lm.** **ki** = **a)** † **P.** *gatunek żuka jadłowitego*. **b)** **a.** **Smoluch** bot. (*lactaria necator* s. turpis) *grzyb z rodzaju mleczaja*. **c)** **a.** **Proch**, **Morzysko**, **Morzyce**, [**Pakośnik**, **Nogieć**, **Nokieć**, **Napaśnik**, **Napaśnik**] *wet. ludowa nazwa choroby nieoleczonej, najczęściej kolki, głównie u koni, niekiedy u bydła rogatego, dającej ś. usunąć przez wyrwanie błony mrużnej w oku*. <Pa + SKUD>

Paskudność, **i**, **blm.** **rz.** od **Paskudny**, *paskuda*.

Paskudny **I.** **a.** [**Paskudny**] *nieczysty, brudny, plugawy, sprośny, brzydki, obrzydliwy, obmierzły, wstrętny, szpetny, szkaradny, ohydny, potworny, bezczny, haniębny*: Zelzył go paskudnemi słowy. **Tremb.** **P.** *postępek*. **Doznają** paskudnego uczucia, jak gdybym wypoliczkował paralityka, i rzadko kiedy czułem do siebie taki niesmak. **Sienk.** [Nie udada się królowi, bo była strasznie paskudna]. **2.** *nieczysty, djabełski*: A nuż to eo „paskudnego“ wylazło z błota? **Sienk.** **3.** *niedobry, poważny, niebezpieczny, groźny*: Paskudna rana, choroba. **4.** [**P.**] *łakomy, łapczywy, chciwy, żądny*: On na to **P.** (= *ma na to apetyt*). **5.** [**P.** *pies*] = *wściekły pies*. <Od **Paskuda**, **Pa** + **SKUD**>

[**Paskudować**, **uje**, **owal**] **I.** *paskudzić, psuć, robić szkodę, przeszkadzać*. **2.** **a.** [**Paskuderować**] *ściągać, kraść, wynosić*. <Od **Paskuda**>

[**Paskudowanie**, **a**, **blm.**] *czynność cz. Paskudować.*

Paskudzenie, **a**, **blm.**, *czynność cz. Paskudzić*. **Paskudziarka**, **i**, **lm.** **i** **I.** forma **ż.** od **Paskudziarz**: Czarownica dubeltowa (= *prawdziwa*), a nie żadna **P.** (= *licha, partaczka*).

Paskudziarstwo, **a**, **blm.** **p.** **Partactwo**: Na żadnym paskudziarstwie pochwycić go nie można. **Krasz.** <Od **Paskudziarz**>

Paskudziarz, **a**, **lm.** **e** **ten**, *co paskudzi; lichy, niewiejący remieślnik, partacz, partola, fuszer*. **2.** [**P.**] *złodziej drobnych rzeczy*. <Od **Paskuda**>

Paskudzić, **i**, **il** **I.** **co** = *zapaskudzać, walać, zamieczyścić, brudzić, brukać, plugawić, plamić, szkaradzić, szpecić, mazać, hanić*: Czesłokroć mały strumień, płynąc z gnoju, z śmieci, całą rzekę paskudzi. **Pot.** **2.** **P.** **a.** **P.** **co** = *partolić, partać, partaczyć, robić źle, niedokładnie, bez zżyjomości rzeczy, fuszerować*. **3.** **cz.** **ni.** *fyjdać, wypróżnić ś., srać*. **4.** [**P.** *pszczoły*] = *wrzekać je tak, żeby nie robiły wosku*. **P.** **ś.** **I.** *walać ś., zamieczyścić ś., brudzić ś., brukać ś., plugawić ś., plamić ś., szkaradzić ś., szpecić ś., mazać ś.* **2.** (o ranach) *ślimaczyć ś., gnoić ś., jętrzyć ś., zachodzić materją, ropić ś., nie goić ś. długo*. **3.** **przen.** *czym białym, podejrzany = zadawać sobie trud, trudzić ś., interesować ś., zajmować ś., zawracać sobie głowę, parać ś., mazać ś., brać na serjo, wdawać ś.*: Nie warto **P.** **ś.** tym nawet. <Od **Paskuda**>

Paskudztwo, **a**, **lm.** **a.** × **Paskustwo**, × **Paskuda** *rzecz paskudna, brud, nieczystość, plugawstwo, obrzydliwość, szkaradzieństwo, niechlujstwo, świstwo*: Wszelkie **P.** wypływa kanałem. **P.** osiada na dnie. Ta kobieta to wielkie **P.** <Od **Paskuda**>

× **Paskustwo**, **a**, **lm.** **a** **p.** **Paskudztwo**: Ruda ta ma wiele paskustwa, przeto płoczą ją. **Os.** **J.** <Od **Paskuda**>

× **Paskwil**, **u** **a.** **a.**, **lm.** **e** **p.** **Paskwil**: Wiele z was będą **ś.** gniewały i za **P.** istotną prawdę będą miały. Łączn.

× **Paskwilant**, **a**, **lm.** **ci** **p.** **Paskwilista**: **P.** *pisze wiersze stylem gorszym od kozika*. **Pot.** <Od **Paskwil**>

× **Paskwilarz**, **a**, **lm.** **e** **p.** **Paskwilista**: Nie wstrzymać nie mogło tego paskwilarza. **Rzew.** <Od **Paskwil**>

Paskwiliczny przym. od **Paskwil**: Opisał w Tygodniku Petersburskim, jako jedną z chorób XIX wieku, gorączkę paskwiliczną. **Chm.** <Od **Paskwil**>

× **Paskwilusz**, **a**, **lm.** **e** **p.** **Paskwil**: **P.** to był niegodziwy. **Krasz.**

× **Paskwilus**, **a**, **lm.** **y** **p.** **Paskwil**: Zasmucały ich eo chwila wieści o nowych pismach potwarczych, tak zwanych paskwilusach. **Szaj.** *Krażyły i przekąsy, i plotki, i małe paskwilusy*. **Krasz.** *Zdawna on dźwigał miano Kaliguli, w to już gołabskie paskwilusy grały*. **Deo.** *Na ślub Zygmunta Augusta z Barbarą paskwiluse rozmaite pisało*. **Stryjk.**

× **Paskwilusz**, **a**, **lm.** **e** **p.** **Paskwil**: Paskwilusze latają, szlachta, samo imię usłyszawszy, burzy **ś.** i odgraża. **Krasz.** *Zartowne księgi abo paskwilusze*. **Karnk.**

Paskwinada, **y**, **lm.** **y** **p.** **Paskinada**. <**p.** **Paskinada**>

Pasmanterja, i, lm. e *wyrób pasmionniczy, szmuklerski, jak frędzela, obszycie, szlak pleciony, rozetka pleciona, plecionka, taśma, sznury, guziki, chwasty i t. p.* pasaman, pasamon: Ubrać, obszyć co pasmanterją. <Fr. passementerie>

Pasmanteryjny przym. od **Pasmanterja**, *szmuklerski*.

Pasmo, a, lm. a i. *zbiór nici a. włókien podłużnie z sobą ułożonych*: Talka trzydziestowa, czyli trzydzieści pasem w sobie mająca. Sł. wil. W pasmie nici jest 24. Przędź. Sztuka niesie łokci 12, w łokciu ma być pasm 20, w pasmie zaś nici 24. Haur. Trzydzieści nici na P. Kn. Jak ma być dobre P., gdy zepsuta przedza? Kras. Czterdzieści pasm bywa w przedzienie. Troc. P. nici, jedwabiu, bawełny. P. włosów = *promień włosów*. 2. przen. *łachuch, szereg, poczet, nić, ciąg, wątek, osnowa, przedza*: Pokazuje ś. tam przy brzegu długie P. wysepków. Łącz. P. gór (= *łachuch*). Najdziesz takich na świecie niemałe P. Glicz. Pasmem krętym takowych strumyków wracajmy ś. ku źródku. L. Ciągnęła ś. nieprzerwanym pasmem z lędźwi Piasta potomność do Kazimierza Wielkiego. Koch. W. Szli, że tak rzekę, pasmem wielcy Fabjuszowie, Scypjony, Marcelle. Kras. Szły pasmem nieszczęśliwości na nasz kraj. Djar. gr. Jest ich bardzo wiele, i wszędy ś. ich pasmy napłodziło. Glicz. Snuć P. myśli. Życie jego jest pasmem nieszczęść. P. dni naszych. Sroga parka przecięła P. dni jego. 3. anat.: *kilka włókien mięsnych a. ścięgnistych, zespolonych, przebiegających razem* (tractus): P. ścięgniste na barku (lacertus fibrosus). P. wzrokowe w oku. P. przykręgowo p. **Nerwozwojowy**. 4. bud. *jedna z podłużnych części, na które dzieli ś. architrav*: P. górne, średnie, dolne. 5. mat. *szereg lub mnogość figur przechodzących przez punkty lub linje wspólne dwóm figurom danym tejże kategorii*: P. stożkowych. P. powierzchni rzędu drugiego. 6. woj.: †Pasmem maszerują, kiedy szeregi nie porzecznie, ale podłużnie, człek z człkiem wyciągają ś. Jak. J. Zdr. **Pasemko**. <PA(S)>

Pasmowy przym. od **Pasmo**. Patol.: Rak P. (carcinoma tubulosum).

Pasmuga, i, lm. i f. [P.] *smuga, pas*: Słońce, wschodząc, wypuści naprzód siebie czerwone pasmugi. 2. leśn. a) *smuga, obrączka innego koloru na bierwionie, wada*. b) *smug drzew, zarosli, ciągnący ś. wśród lasu doliną i wzdłuż nad rzeką*: Kukułeczka kuka w zielonej pasmudze. Kolb. <Ukr. Pasmuga, Pa + Smuga>

Pasmugowaty leśn. (o drzewach liściastych) *mający wokół, przy wyróbce, muchy, to jest białą a. czerwoną obrączkę*. <Od Pasmuga>

Pasobarwny *mający barwny pas*: P. Oreb. Ml. <I. Pas + Barwny>

†**Pasobrzuch**, a, lm. y p. **Pasibrzuch**: Nauka albo stan pasorzytów, pasobrzuchów, pochlebstwo, ars parasitica. Mącz. <Pasać + Brzuch>

[**Pasoka**, i, lm. i] *łuszcz zebrany z rosolu*. <Pa + SOK>

[**Pasoń**, a, lm. e] *wół pasiaty*. <Od I. Pas>

†**Pasorzycki** p. **Pasorzytny**. Troc. <Od Pasorzyt>

†**Pasorzytowo**, a, blm. p. **Pasorzytność**. Troc.

Pasorzyt, a, lm. y, **Pasorzytnia** i. biol. *istota żyjąca kosztem innej istoty (gospodarza), żywiąc ś. jego krwią (jak np. wszy, pchły i t. d.), innymi tkankami, a. pokarmem innych istot (jak np. solitery), × parazyt, × parazyta*. Przen.: Większe kruszcowe żyły początek brały od ognia;

mniejsze, a pierwszych pasorzyty, od wody. Stasz. 2. przen. *człowiek żywiący ś. cudzym kosztem, siedzący komu na karku, będący ciężarem dla drugich, darmozjad, próżniak, truteń, pijawka, pasięga, pasibrzuch*: Pasorzyty wężem śledzą, gdzie ś. komin kurzy. Pot. Pasorzytowie za pieniądze wielbią zbrodnie i onym służą. Węg. <Z Gr. parasitos, przez sld. do Pasać + Rzyć = tyłek; por. Czes. ritopasek; p. Parazyt>

Pasorzytnictwo, a, blm. i. a. **Parazytologia** *nauka, badania poświęcone pasorzytom*. 2. p. **Pasorzytność**: Mamy tu jawne uświęcenie pasorzytnictwa. <Od Pasorzytnik>

Pasorzytniczo przys. od **Pasorzytniczy**: Małe przedsiębiorstwa istniały P. kosztem stowarzyseń wielkich.

Pasorzytniczy i. przym. od **Pasorzytnik**: Badania pasorzytnicze. 2. p. **Pasorzytny**. <Od Pasorzytnik>

Pasorzytnie przys. od **Pasorzytny**, *pasorzytniczo*: Choroba i śmierć gospodarza, w którego organizmie one ś. P. osiedlają. Jent. Niektóre gatunki okrzemków rozwijają ś. niby P. na wyższych wodorostach.

Pasorzytnik, a, lm. cy, **Parazytolog** *uczony badacz pasorzytów*. <Od Pasorzyt>

Pasorzytność, i, blm., **Pasorzytnictwo**, †**Pasorzycstwo** przym. od **Pasorzytny**; **Parazytyzm**, *objaw pasorzytny*: Z mieszczaństwem waszym, tą pasorzytnością na ludowym ciele, co poczniecie? Krasin. <Od Pasorzytny>

Pasorzytny, †**Pasorzycki**; **Pasorzytniczy** i. przym. od **Pasorzyt**: Owady pasorzytne (parasitae). Rośliny pasorzytne. Ow P. gatunek ludzi zawsze czepi ś. tego, po kim więcej zyska. Stasz. Kopaniny te nazywam pasorzytnymi, które wzrost swój biorą z innych utraty. Stasz. 2. bot.: Korzeniówka pasorzytna p. **Korzeniówka**. 3. gie.: Krater P. = *krater podziemny, powstający na stokach wulkanu i odejmujący siłę wybuchową kraterowi głównemu*. <Od Pasorzyt>

Pasorzycować, uje, ował *żyć jako pasorzyt, przebywać u innych istot jako pasorzyt*: Owady pasorzycujące u ludzi i zwierząt domowych. Roślina sposobem zawsze pasorzycujących grzybów. <Od Pasorzyt>

Pasorzycowanie, a, blm., *czynność cz. Pasorzycować*.

I. **Pasować**, uje, ował, × **Pasać** i. **malować**, *rysować w pasy, dawać na czym pasy*: Tarcze, podzielone na liczne wązkie kręgi parzyste, są stosownie do kierunku: słupowane, pasowane lub wstęgowo. Bobrow. 2. P. kogo = *drzeć z kogo pasy*: Bywa chłostany, pasowany, kaleczony z najdziwniejszymi wymysłami sposobów i narzędzi katowania. Spas. P. kogo na rycerza = *wynosić go do godności rycerza, przepasując go pasem rycerskim; nalać mu godność szlachecką*: Pasowania te, chociaż u różnych narodów różne bywają, na to ś. zgadzają, że rycerza nowo pasowanego szpadą i rycerskim pasem opasanego pasujący płazem kilka razy zleka dotykał. Wyrw. Pasowany żołnierz. Troc. Król pasował kawalera. Troc. Pasował go na kawalerstwo, na rycerstwo. Troc. Słyszałem nie o jednym, którego królowie w bitwie rycerzem pasowali. Krasz. Ogół stanu szlacheckiego podzielił ś. na dwa różne godności stopnie: jeden możniejszy, szlachetwa pasowanego, drugi mniej możny, prostej szlachty. Szaj. Przen.: Gdy syna do szkół oddają, nie inaczej, by go znowu mieli chrzeić rodzi-

ce, a na wszelakie enotliwe życie P. a. święci. Glicz. Równia ś. ta chwala onemu, którego na trzech drzewien węzeł pasują. Glicz. (=wieszają na szubienicy). P. ś. 1. *pasować siebie*: Zajmował pośrednie miejsce między drobną szlachtą i onemi, pasującemi ś. na arystokratów. Byk. (=mającemi siebie za arystokratów). Przyrzekł, iż ś. oświęci a na kapłaństwo P. będzie. Glicz. 2. *chodzić w zapasy, walczyć, mocować ś., męczyć ś., mordować ś., bić ś., borykać ś., biedować, łamać ś.*: P. ś. z sobą, z myślami. P. ś. ze śmiercią, z przeciwnościami. Prawdziwy gienjusz nie zraża ś. trudnościami, ale ś. z nimi mierzy i pasuje. Śniad. <Od 1. Pas>

2. *Pasować, uje, ował* 1. *dopasowywać, robić, aby co gładko do czego przystawało, przykładać, przymierzać, przystosowywać, dobierać*: P. buty na czyją nogę. Stolarz drzwi pasuje. 2. *cz. ni. być odpowiednim, przystawać, przypadać dobrze, być prawie, w sam raz*: Te wyrazy mogłyby i do samego demona P. Spas. To odzienie dobrze mu a. na niego pasuje (=leży na nim). Drzwi dobrze pasują (=dochodzą). 3. *cz. ni. być odpowiednim, właściwym, nadawać ś., licować, kwadrówać, wypadać, uchodzić, dobrze wyglądać*: Ci panowie mogą być ze szczerego złota, ale nam nie ś. nie zdadzą, bo do nas nie pasują. Bał. Pasuje, jak garbaty do ściany. Prz. Żółte przy zielonym nie pasuje. Przen.: Tobie to nie pasuje (=nie przystoi). <Nm. passen, z Fr. passer>

3. *Pasować, uje, ał*, × *Paszować* 1. (w grze w karty, w domino) *mówić: pas! nie grać, nie deklarować gry, nie móc grać w danym momencie gry*. × Przen.: *ustępować, dawać za wygrane, kapitulować*. 2. *mizernieć, chudnąć*. <Od 3. Pas>

× *Pasowalnia*, i, lm. e *pole utarczki, popisów, zapasów szermierskich, gonitw i pasowania ś. u starożytnych, arena*. Śł. wil., Podcz. <Od Pasować ś.>

1. *Pasowanie*, a, lm. a *czynność cz. 1. Pasować*: P. rycerza. Troc. P. na rycerza odprawowało ś. podaniem miecza i pasa rycerskiego. Nar. Pasowania te, chociaż u różnych narodów różne bywały, na to ś. zgadzają, że rycerza nowo pasowanego szpada i rycerskim pasem opasanego pasującego płazem kilka razy zleka dotykał. Wyrw.

2. *Pasowanie*, a, blm., *czynność cz. 2. Pasować*.

3. *Pasowanie*, a, blm., *czynność cz. 3. Pasować*. *Pasowanie się*, a ś., blm., *czynność cz. Pasować ś.*

Pasowato przys. od *Pasowaty*.

Pasowaty p. *Pasiasty*: Na żerdziach płachty ś. jakieś wahały, jakby pasowate chorągwie. Krasz. <Od 1. Pas>

Pasowczyk, a, lm. cy *czeladnik szewcki, szujący wyłącznie wykłótniejsze obuwie męskie*. <Od 2. Pasować>

Pasowiny, in, blp. *akt, obrządek pasowania na rycerza*: Za przykładem książąt i najmożniejszych panów upowszechnił ś. P. rycerskie u wszystkiej szlachty, jako zwyczajny obrzęd wwiązania w prawa dziedziczości rodowej. Szaj. <Od 1. Pasować>

[*Pasowisko*, a, lm. a] p. *Pastwisko*: Z pasowiska wraca stado. Pol. <Ukr. pasóvisko>

Pasownictwo, a, blm. *zapasy, zapasnictwo, walka, szermierka, szermierstwo*: Mistrz ćwiczenia w pasownictwie ma wiedzieć, jakie ćwiczenia komu przystoją. Petr. <Od Pasować ś.>

Pasowniczy przym. od *Pasownictwo*: Gry pasownicze. Petr. Jak do pasowniczej znowu ś. ro-

boty rzucił, nie chciał Anteusz jego czekać siły. Bardz. <Od Pasownik>

× *Pasownik*, a, lm. cy *ten, co ś. z kim pasuje, zapasnik, szermierz; gladjator*. L. <Od Pasować ś.>

Pasowy przym. od 1. *Pas* = a) *Skóra pasowa (=na pasy)*. *Koło pasowe, rzemieńne, sznurowe = koło o płaskim obwodzie, na który zakłada ś. pas rzemieńny, taśma a. sznur, przenoszące siłę obrotową na inne koło*. *Winda, młocarnia pasowa (=puszczane w ruch za pomocą pasa)*. *Hamulec P. b)* [P.] *o podwójnej podeszwi*: *Buty pasowe*. *Kolb. c)* rzeź.: *Zebra pasowe = żebro od przedniej ćwierci wołowej*. *d) szew.:* *Obuwie pasowe = obuwie szyte, w którym podszewa przyszyta jest do przyszywy za pośrednictwem pasa skóry*. <Od 1. Pas>

Pasówka, i, lm. i 1. *drobna, czerwona wysypka przyszczkowata, opasująca jakąś część ciała, półpasiec, pasek św. Antoniego*. 2. *hot. (pirus communis) obniana gruszy zwyczajnej i jej owoców*. <Od Pasowa, rod. ż. od Pasowy>

[*Paspal*, a, lm. e] *obszycie, wypustka*. <Fr. passepoil>

Pasport, u, lm. y p. *Paszport*.

Pasportowy przym. od *Pasport*; p. *Paszportowy*.

× *Passa*, y, lm. y ? : *Szczęście czy nieszczęście chciało, żebym miał pasę niesłychaną*. Krasz.

Pasł, u, lm. y, [P., *Paśł*], † *Pastka łapka na myszy, pułapka, myszółowka*. <PAD, por. 3. Paśł>

† *Pasł*, u, lm. y p. *Pasztet*: *Stolik zastawiony słodkimi pastami*. *Tw. Przynoszą do jedzenia konfekty, pasty cum cordialibus robione i bijanki*. *Star. Lepiej mu kolacje zimne smakowały nad pasty złotorogie*. *Tw. <Śr. Łć. pasta = ciasto>*

Pasta, y, lm. y 1. *ciasto, miazga, mieszanina miękka i plastyczna nasztakt ciasta, masa do wcierania a. nacierania*: *P. nieprzemakalna (=masa nieprzemakalna)*. *P. na zęby = ciasto do czyszczenia zębów (pasta dentifricia)*. 2. † *P. naśladowanie w szkle starożytnego rzuńtego kamyczka, odbicie, znak, odcisk, desek, ślad na szkle*. *Śł. wil.* 3. *ekier. masa z gotowanych jabłek z cukrem*. <Śr. Łć. pasta = ciasto>

Pastel, u, lm. e 1. p. *Pastela*. 2. p. *Pasztet*: *Natkaj jeleniowi owych tortów pozłocistych a. owych pastelów pefen brzuch, ujrzyś, będzieli długo bujał*. *Rej.*

Pastela, i, lm. e, *Pastel* 1. *sucha farba, kredka kolorowa ciastowata*: *Malować pastelami*. 2. *obraz malowany taką farbą*. *Zdr. Pastelka*. <Włos. pastello>

Pastelista, y, lm. śoi *malarz mający pastelami*: *Wymowny był i ten portret jej, robiony przez jednego ze znakomitych pastelistów*. *Roł.* <Od *Pastela*>

Pastelistka, i, lm. i *forma ż. od Pastelista*.

Pastelka, i, lm. i p. *Pastela*.

Pastelowy przym. od *Pastela*: *Malarstwo pastelowe*. *Obraz P.*

[*Paster*, a, lm. y] p. *Pasterz*.

[*Pasterka*, i, lm. i] p. *Pastorał*.

Pastereczka, i, lm. i p. *Pasterka*: *Szczęśliwa nader to jest P., która z białego swego gielczeczka ozdobe swoją choć ubogą bierze*. *Lubom. P. wdzięczna, miła, hoża, składna, luba wszystkim dziewczeczka*. *L.* <Od *Pasterka*>

× *Pasterek*, rka, lm. rkowie p. *Pasterz*. *L.*

Pasterka, i, lm. i 1. *dziewczyzna, pasyca trzodę, pastuszcza*: *Gdzie pasterze paszą, aby tam nie*

pasła P., a gdzie pasterki, niech tam już nie będzie pasterz. Haur. 2. *piosnka pastusza, siełanka, bukolika*, †pastuszka, †pastorałka, †skotopaska: Bukolikom Wirgilijuszowym napis dałem pasterek. Nagur. 3. *jutrznia, msza pasterska w dzień Bożego Narodzenia*. 4. *kapełusz damski słomkowy z niską główką i wielkim, prostym rondem*. <Od Pasterz>

[Pasterliczek, czka, lm. czki] p. Pasternik.

[Pasterma, y, lm. y] *mięso wędzone na słoncu*.

Pasternaczek, czka, lm. czki p. Pasternak.

Pasternak, u, lm. i bot. f. (pastinaca) *roś. z rodziny baldaszkowych*. Gatunek: P. wiejski p. f. Karota. P. zwyczajny a. pospolity, Broń łania, (p. sativa). 2. P. kopr (p. anethum) p. Kopr. 3. P. głuchy = *marchew zwyczajna dzika* (daucus carota). 4. [Pasternaki] = *kije do układania stosu sobótkowego*. Zdr. Paster-naczek. <Nm. Pastinake, [Pasternak], Łé. pastinaca>

Pasternakowy przym. od Pasternak: Marchwi-
ne, pasternakowe i inne wszelakie nasienie. Ek.
<Od Pasternak>

Pasternia, i, lm. e, †Pastyrnia f. *chata, buda pasterska*. 2. †P., [P.] *obora*. 3. p. Pastewnik: Spotykamy wzmiankę nawet o wiejskiej pasterni, zątm gromadzkiej. Krzyw. <Od Pasterz>

Pasterniczek, czka, lm. czki p. Pasternik.

Pasternik, a, lm. i f. *zagon od pasternaku*. Troc. 2. [P., Pasterliczek]=a) p. Pastwisko. b) *pastylka*. Zdr. Pasterniczek.

†Pasternik, a, lm. i, [Pasternik] p. Pastewnik: Krowę z dzwoniem z pasternika. Rozw. Żaden brat cechowy ani sam przez ś., ani przez kogo innego nie ma skupować po wsiach wołów parzystych w grono dla wygnania onych za granicę, jedno do pasternika na potrzebę i zabicie do miasta. Wóje. Będą owieczki w tym pasterniku. Rej. Pasterniki, które są dla młodych ciał odchowania, zachowane dla paszy przyszłej, gdy na nich trawa nie zroszcie, zorać je. Haur. Koza czasem wyskoczy przez płot z pasternika. Pot. <Od Pasterny>

†Pasterny p. Pasterski: Statuimus sub anathemate prohibentes, ne quamquam dziewicze, wdowine et pasterne rapiantur. Hel. <Od Pasterz>

Pasterski, †Pasturski, †Pasterny f. przym. od Pasterz, *pastuszy*: Kij P. Ludy pasterskie (= *trudniące ś. pasterstwem*). 2. *sielankowy, sielski, idylliczny*: Simonowicz pierwsze ma miejsce w poezji pasterskiej. Gol. Dla czegoż sama tak szczęśliwą nie jesteś, jakby tego spodziewać ś. należało po tej bezpamiętnej, pastersko-rycerskiej miłości, z jaką zawierałaś małżeństwo? Orzesz. 3. *do pastersza duchownego ściągający ś., biskupi*: Laska pasterska = *pastorał*. List P. = *okólnik, pismo biskupa do wiernych*. 4. *Msza pasterska = pasterska w Boże Narodzenie*. 5. *Teologia pasterska a. pastoralna = nauka o obowiązkach kapłańskich*. Po pastersku przys. *sposobem właściwym pasterszom, jak na pastersza przystało*. <Od Pasterz>

Pasterstwo, a f. blm. *stan pastersza, zatrudnienie, życie pasterskie, hodowla bydła*: Patryjarehowie, ludzie prości, jako koło pastersstwa ś. parający. Białob. P., oranina i z Eneuszową burdą słynie, póki Rzym chrześcijaństwa głową. Ryb. J. 2. blm. przeni.: P. duchowne = *charakter pastersza duchownego, jego urząd, godność, duszpasterstwo, biskupstwo*: W którym pasterszu nie będzie podmożenie Ducha Św., już słabe jest P. jego, już słaby rząd i urząd jego. Rej. Owce Pana Chry-

stusowe pasterstwu naszemu powierzone pasie-my. Smotr. 3. lm. a *okrąg, podległy władzy pastersza duchownego, biskupstwo, djecezia*: Cztery biskupstwa założył i na cztery pasterstwa je podzielił. Skar. <Od Pasterz>

Pasteryzator, a, lm. y *aparatus do pasteryzowania piwa*.

Pasteryzować, uje, ował *ogrzewać przez pewien czas fermentujące płyny w temperaturze + 60 stopni R., w celu zabicia drożdży i ukrócenia fermentacji*. <Od nazwiska chemika francuskiego, Pasteur'a, 1822-1895>

Pasteryzowanie, a, blm., *czynność cz. Pasteryzować*.

Pasterz, a, lm. e f. a. [Paster], †Pastyrz, †Pasturz, [Pasturz]=a) *ten, co pasie owce, bydło, konie, pastuch*, †skotak, †skotopas, †skotnik: Gdzie nie masz trzody, tam i P. niepotrzebny. Nar. Pasterza nikt nie ma trzymać osobnego, gdzie wszystka wieś pastersza chowa. Groic. Zawszy to zaniejszy P. bywa, który stado owiec pasie, niżli ten, co jedno jedną koź. Rej. Na dobrego pastersza należy, żeby pasł owieczki, żeby przy nich stał, żeby owieczarnią pomnażał. Damb. Szkarada, kiedy owce mędrze, które pasć trzeba, niż P., który je pasć ma. Górn. Owcom nie godzi ś. przysygnąć swemu pasterszowi. Skar. b) *przen. opiekun dusz, ojciec duchowny, kapłan, ksiądz, duchowny, biskup*: Biskup pasterszem jest. Skar. Do pasterszów należy nauka i oświecenie ludu. Pir. Pasterze są, którzy czują nad trzodą Pańską, pilność czyniącą około ludu Bożego, pasąc ześcia ludzkie słowem prawdy, a wilki od owieczek odganijące. Rej. Nasz P. Jego Mość Metropolita. Pim. Najwyższy Kościół Bożego P. Troc (= *papież*). Duchowni ewangelicy mają być nazwani księża, pasterszami czyli ministrami *verbi divini*. Vol. (= *pastorami*). 2. zool. (pastor roseus) *ptak uróblowaty z rodziny szpaków*. Zdr. × Pasterek, × Pasterzyk. <Łé. pastor, PAS>

Pasterzenie, a, blm., *czynność cz. Pasterzyć*.

Pasterzobójca, y, lm. y *zabójca pastersza, mordera kapłana, biskupa*: Pokazuje ś. zemsta na Witeblanach, pasterzobójcach, których Bóg sprawiedliwie pokarał. Steb. <Pasterz + *Bójca, od BI/BOJ>

× Pasterzonaczelnictwo, a, blm. *przełożęństwo nad pasterszami*. L. <Pasterz + Naczelnictwo>

Pasterzować, uje, ował, Pasterzyć *być pasterszem, biskupem, kapłanem*. <Od Pasterz>

Pasterzowanie, a, blm., *czynność cz. Pasterzować; pasterstwo czyje*: Te cerkwie w guberni Mińskiej i Wołyńskiej do pasterzowania mego należały. Bart. <Od Pasterz>

× Pasterzyk, a, lm. i p. Pasterz.

[Pastewen, wnia, lm. wnie] p. Pastewnik. <Od Pastewny>

Pastewnik, a, lm. i, × Pasternia, [Paśnik, Pastewen, Pasternik], †Pasternik, †Pastyrnia *pastwisko, szereg, ogrodzone*: Pastewniki, pola, gdzie ś. bydło pasie. Trzye. Pastewniki aby w takim ogrodzeniu były, eoby w jesieni i na wiosnę żadna rzecz w nim nie była. Haur. Kraina ta ma piękne łąki i pastewniki dla bydła. Łęcz. Jest tu P. kosa, nietykany. Tw. Dalej tam były łąki i gładkich źrzebców P. Pot. <Od Pastewny>

Pastewny f. *tyczący ś. pastwiska, pastewnika* (= a) Pastewne dochody. Troc. Pastewna wieś = *pastwiska mająca*. Kn. Pastewne błonia między Oczakowem i Owidowym jeziorem. Św. Ziele pastewne dla bydła. Kluk, (= *służące za paszę, rosnące na*

pastwisko). Jęczmień, groch, bób P. Buraki pastewne. Wól P., pastwiskiem żyjaący, trawny, na trawie chodzący. P. wól. Ml. b) bot.: Brzanka pastwana p. **Brzanka**. Kapusta pastwana p. **Kapusta**. Kłosówka pastwana p. **Wysypka**. Lucerna pastwana p. **Lucerna**. Rośliny pastewne a. trawia ste = *których liść wprost z samej łodygi wyrasta*. Sł. wil. 2. [P.] (o bydłociu) *niewybredny w jedzeniu* <Od †Pastwa = pastwisko>

†**Pastka**, i, lm. i l. a. [**Paść**, **Past**] *łapka, pułapka, żelaza, w p. na łuny, liśy, tchórze*: P. na myszy = *myszokolwca*. [P.] = *dół, wybój, wyrwa na drogach publicznych*. 2. *wieczko, polrypolka, klapka, powstrzymująca wsteczny odpływ płynu*. Anat.: †**Pastki** *czapeczkowate p. Dwudzielny*. *Valvulae cordis*, *pastki* *czyli zastawki serca*. Perz. Krwa-we żyły *żadnymi pastkami* *czyli zasuwkami*, któreby wsteczne płynienie krwi powściągały, opatrzone nie są. Perz. p. **Nagłośnia**. 3. mech. p. **Kłapa**. <Zdr. od ***Pasta**, **PAD**; por. 2. **Paść**, **Padać**, 3. **Paść**>

Pastor, a, lm. **owie** *duchowny, kaznodzieja ewangelicki, minister*: *Zabawa w pana pastora* (= *rodzaj gry towarzyskiej*). <Łć. *pastor* = *pasterz*>

†**Pastora**, y, lm. y l. **zła, niebaczna pasterka**. 2. *zła księni, nieprzykładna przełożona nad zakonnicami*: *Sprośna ta P.* (o księni rozpustnej). Pot. <***Rod. ż.** od **Pastor**>

Pastoralja, i, lm. e, **Pastoralla** l. *sielanka, idylla, scena z życia wiejskiego*. 2. *utwór muz. w stylu sielankowym, przypominającym grę na fujarce, geśli i t. p., o nastroju pełnym poetycznej sielskiej prostoty*. <Włos. *pastorella*>

Pastoralla, i, lm. e p. **Pastoralja**: *Rycczenie krów, naszczekiwanie psów... zlewały ś. w uroku pełną pastorallę*. **Jeż**.

Pastoralny l. *pasterski*: *Teologia pastorałna, pasterska = nauka o obowiązkach kapłańskich*. 2. *sielski, idylliczny*. <Łć. *pastoralis*>

Pastorał, u, lm. y, [**Pasteralka**], †**Krzywoła**, †**Kurwatura** *laska biskupa, jako oznaka jego dostojęstwa*: P. *wspiera biskupie dłonie*. *Kniaź*. *Na to w ręce biskupi pastorały biorą, żeby czuli nad trzodą i Pańską oborą*. Pot. <Łć. *pastorale*>

Pastorałka, i, lm. i l. †P. *piosenka pastusza, sielanka, bukolika*, †*pastuszka*, †*skotopaska*. 2. *sielska pieśń, śpiewana w Boże Narodzenie, kołęda*. <p. **Pastoralja**>

Pastorał, u, lm. y, **Pastorstwo** l. *urząd pastora*. 2. *obwód podlegający władzy duchownej pastora, probostwo protestanckie*. <Od **Pastor**>

Pastorstwo, a, blm. *pastor z żoną*: *Temu nikt ś. nie dziwił, najmniej zaś oboje P. Prus. P. przybyli*. <Od **Pastor**>

Pastorowa, ej, lm. e *żona pastora*. **Pastorować**, uje, ował *być pastorem, pełnić obowiązki pastora*: *W Haliczanach pastorował Rupniewski, ożeniony z Elżbietą Lubieniecką*. Rol. <Od **Pastor**>

Pastorowanie, a, blm., *czynność cz. Pastorować*.

Pastorówna, y, lm. y *wórka pastora*: *Uklonili ś. pastorównie i poszli ku dworowi*. **Bał**.

Pastorski *przym. od Pastor*.

Pastorstwo, a, lm. a p. **Pastorał**. <Od **Pastor**>

[**Pastować**, uje, ował] *napastować*. <**PAD**>

[**Pastowanie**, a, blm.] *czynność cz. Pastować*.

[**Pastrak**, a, lm. i] p. **Bastrak**.

× **Pastranna**, y, blm. l. *dziwotwór: dziewczyna z obfitym zarostem na brodzie, miss Julia P., po-*

bczynwana po cyrkach przed laty. 2. *przen.* (o kobiecie) *straszdyło, pastukstwo, potwór, czupiradło, poczwara, maszkara, kobieta malniej brzydota*. <Od nazwiska **Pastrana**>

[**Pastrug**, a, lm. i] *rów, wódół*.

[**Pastrzenie**, a, blm.] *czynność cz. Pastrzyć*.

[**Pastrzyć**, y, ył] p. **Pstrzyć**. <p. **Pstrzyć**>

Pastuch, a, lm. **owie a. y l. a.** [**Pastucha**] *ten, co pasu zwierzęta domowe, co ich dogłada na pastwisku*: P. *wołów, krów, kóz, gezi, świń*. P. *ma być chłop stateczny, około dobytku wiadomy, znający ś. względem czasu i miejsca pasienia, względem cieplnych, biegających etc., opatrzoney psami, bronią, Kluk. Posłał go na wieś za pastucha*. **Falib**. *Mysmy pastuchowie, ludzie, co ś. koło bydła chowali*. **B. B.** 2. × P. *jedna z powinności kmięcnych*. **Goł.** 3. *uczestnik zabawy zwanej swinką, który nie ma własnego dołka*. **Goł. Zdr.** **Pastuszek**. **Zgr. Pastuszko**. <**PAS**>

[**Pastucha**, y, lm. y] l. m. p. **Pastuch**. 2. *kobieta pełniąca obowiązki pastucha*. **Zdr.** **Pastuszka**. <Od **Pastuch**>

Pastuchowy p. **Pastusy**: *Trzaskanie pastuchowego biega rozległo ś. na pryncypalnej ulicy*. **Jun**.

†**Pasturski**, [**Pasturski**] *przym. od Pasturz, pasterski*. <Od **Pasturz**>

†**Pasturz**, a, lm. e, [**Pasturz**] p. **Pasterz**. **L**.

× **Pastusi** p. **Pastusy**: *Dymy pastusich ognisk*.

Reym. <Od **Pastuch**>

†**Pastuski** p. **Pastusy**: *Pastusze piosnki, pasterki, skotopaski, pastuskie rymy, sielanki*. **Warsz.** <Od **Pastuch**>

Pastuszek, szka, lm. szki a. **szkowie** p. **Pastuch**: *Zrobiłam w Trzy Króle świętą Pannę i Syna, i czarnego murzyna ze skarbami w szkatule, i z liliją staruszką, i z lirenką pastuszką*. **Len.** <Od **Pastuch**>

[**Pastuzeniec**, nca, lm. ncy] *nieszekaniec pastucha*.

Pastuszę, ęcia, lm. ęta *pachole, chłopię pasjące zwierzęta domowe na polu*: P., *grające na fujarce*. **Głiń**. <Od **Pastuch**>

Pastuszka, i, lm. i l. p. **Pastucha**: *Bóg Dawidowi, jednemu pastuszcze, sił dał na Goljata*. **Jabl.** 2. [P.] *pliszka biała (ptaszek)*. <Od **Pastucha**>

Pastuszkować, uje, ował *być pastuszkciem, pełnić obowiązki pastuszka*. <Od **Pastuszek**>

Pastuszkowanie, a, blm., *czynność cz. Pastuszkować*: *Dziecię, zaczynając od pastuszkowania, rzuca już swoje zabawki*. **Krasz**.

Pastusy, **Pastuchowy**, × **Pastusi**, †**Pastuski** *przym. od Pastuch*: *Pastusza laska = kostur*. **Kn**. *Dla tej sieroty nie kij P., nie sieć rybakka, jono uboga skrzyпка tułacka*. **Len.** *Z prostotą pastuszą*. **Słow.** <Od **Pastuch**>

Pastuszyna, y, lm. y m. *pastuch biały, godny politowania*: *Każdy P. rozróżnia chojniał od sośniny*. **Pol.** <Od **Pastuch**>

Pastwa, y, lm. y l. †P., [P.] p. **Pasza**: *Zimowa P. dla wołów zawisała na sieczce z plewanii, wodą uparzoną*. **Kluk**. 2. †P. *kwam, żer*: *Tam muchaleci, gdzie P. Burl. Strzeż ś. pastwy z wędką*. **Burl**. 3. *przen. ofiara, przelimit zęcania ś., strawa, łup, zdobywc*: *Jestestwa żyjące jedno drugim za pastwę i pokarm służą*. **Śniad. J.** *Rzucić na pastwę psom, sępom (= na pożarcie)*. *Rośliny wystawione są na pastwę owadów*. *Stać ś. pastwą płomieni*. *Ciało pójdzie na pastwę robakom*. 4. × P. *pastwienie ś.* **Słow.** 5. †P. p. **Pastwisko**:

A my lud jego i owce pastwy jego. Ps. flor. Pošli ku mnie syna swego Dawida, jż (= który) jest na pastwach. B. Sz. Tam zwierzęta ś. paszą na pastwach obfitych. Paszk. 6. †P. *pasienie, pasanie*: Owieczki te mnie w nie-małej liczbie do pastwy poruczył. Smotr. 7. × P. *przen. obwód podległy zarządowi pasterskiemu, parafja*: Nawet i samych kapłanów skłonili do odstępstwa oświadczeniem, jakoby i pasterze na to zezwolili, a jakoby już od swojej pastwy oddaleni zostali. Bart. <PAS>

× **Pastwiciel, a**, lm. e *ten, co ś. pastwi, tyran, kat*. Km. Krwawy pastwicielu! Słow. <Od Pastwici ś.>

† **Pastwić, i, II** *paść, pasać, karmić*: Pwaj w gospodna a czyni dobroć, a przebywaj na ziemi i pastwion będziesz w bogactwach Jego. Ps. fl. P. ś. I. †P. ś. *paść ś., pasać ś., karmić ś.*: Kędy pasterz skaże, woły naskoczą i pastwią ś. tędy. Gosł. 2. *przen.*: P. ś. nad kim, nad czym = *dogadzać swojemu okrucieństwu, zgnęć ś.; dręczyć niełitościwie, tyranizować, katować kogo, co*: Okrutnicy, kiedy ś. najbardziej nad ludźmi pastwią, udają, że to czynią sprawiedliwie. Górn. Żywych nie mogli trafić, więc ś. nad ich popiołami pastwili. Birk. Dopuścił Bóg plagom P. ś. nad tobą. Birk. Nie tylko ś. nad ich osobami, lecz i nad księgami pastwiono. Nar. Gmin tak ś. niegodziwie nad zabitym pastwił, jak żywemu pochebiał. Nar. Rzym pastwił ś. nad światem, a tyran nad Rzymem. Mick. <Od Pastwa>

† **Pastwienie, a**, btm., czynność cz. **Pastwić**. **Pastwienie się, a ś.**, btm., czynność cz. **Pastwić** ś.: Przewodzenie i P. ś. nad ubogim ludem. Troc. Nie tak jest okrucieństwo, jak raczej dzika wściekłość, która P. ś. ma za rozkosz. Pileh.

Pastwisko, a, lm. a, **Pasza, †Pastwa, [Pasowisko, Paświsko, Pasione, Pasternik, Pasterliczek, Pasznia, Paśnia] pole, na którym pasą ś. zwierzęta domowe**: Pastwiska są to miejsca, które nie mogą być koszone, obracają ś. na pasienie latem bydła. Kluk. Bydła nie puszczać na zamulone od deszczów pastwiska. Haur. Ziemia twoja stała ś. pastwiskiem nieprzyjaciół. Paś ś., okrutniku, tu twoje P.! (= *miejsce pastwienia ś.*). <Od Pastwa>

Pastwiskowy *przym. od Pastwisko*: System P. **Pastyka, i**, lm. I. *całkiem okrągły, płaski, zaprawiony aromatem a. środkiem leczniczym*: Pastyki miętowe, czekoladowe. 2. *mała trowiczka do kaulenia*. 3. lek. p. **Kołaczek**. <Włos. pastiglia, Fr. pastille>

† **Pastyrnia, i**, lm. e I. p. **Pasternia. 2. p. Pasternik**.

† **Pastyrz, a**, lm. e a. *owie p. Pasterz*: Pastyrzowie, którzy u jaśli byli. Op. <½ Pastérz>

Pasygrafia, i, btm. p. **Pazygrafia**: Jest to daleko podobniejszym do projektu pasygrafji Leibniza. Chm. <Gr. pōs, pōn = wszystkim, †-grafia = -pis>

[**Pasyja, i**, lm. e] p. **Pasja**.

[**Pasyjant, a**, lm. ci] p. **Pasjonat**. <Od Pasyja>

Pasyjka, i, lm. i I. p. **Pasja. 2. figurka Chrystusa, przybita na krzyżu, mały krucyfiks. 3. przen. mizerak, jak z krzyża zdjęty, miłosierdzie**: Wygląda po chorobie, jak P. <Od Pasja>

Pasyjny *przym. od Pasja*: Nabożeństwo pasyjne (= *pasja*). <Od Pasja>

Pasynek, nka, lm. nki I. †P. *syn prawnuka, praprawnik*. Jabł. 2. [P.] *pasierb. 3. gałeczka,*

odrostek boczny rośliny drzewiastej a. łożdźastej. 4. [P.] odrostek rogów łościa. <Pa † Synek, od Syn>

Pasykować, uje, ować, Pasenkować, Pasękować *posp. odrywać pasynki, aby roślina rozrastała ś. w liście, a. wzmagała ś. w głównym pniu*. <Od Pasynek>

Pasykowanie, a, btm., czynność cz. **Pasykować**.

Pasytelegrafia, i, btm. *telegrafowanie znakami, które mają być zrozumiałe przez wszystkie narody*. <Gr. 3 pp. lm. pōsi = wszystkim, †Telegrafia>

Pasywa a. y, ów, blp. *han. stan bierny, rozchody, długi do zapłacenia, wogóle ciężary na majątku, w przeciwstawieniu do aktywny*. *Przen.*: Uczucia i pasywy serca nie kierowały nim nigdy. Krasz. <Łć. passiva, lm. od passivum>

† **Pasywać, a, ał i †P. ś. p. I. Paść**: Patrzej, gdzieby ptacy naczęściej ś. pasywały, a tam syp tak, jakobyś je najlepiej zgnęł. Cyg.

† **Pasywanie, a**, btm., czynność cz. **Pasywać**. † **Pasywanie się, a ś.**, btm., czynność cz. **Pasywać** ś.

Pasywność, i, btm. *stan bierny*: Nie znosi pasywności. Chm. <Od Pasywa>

× **Pasz** *nieod. I. p. 3. Pas. 2. czego = brak czego, niema czego*: Wieczór tuż tuż za pasem, w kieszeni suchoty, P. czasu, P. pieniędzy, jakie tu obroty! Zabł. Zarobku P.! Zabł. Kowal rozumu nie da, gdy go P. z natury. Koch. W. Postawka święta, sumnienia P. Opal. P. w nich bojaźni bożej. Opal. Białki siedzą na koniach, a co chłop, to baba, serea P., statku mało, myśl i ręka słaba. Nar. Majątku P., a fonfrów co niemiara. Krasz. <Fr. passe>

† **Pasz, a**, btm. *pewna gra w karty*: Z królem grasz pasza, z marszałkiem pikiety. Pot.

I. **Pasza, y**, lm. e, [**Pasia, Paś, Paśń, Pasznia, Pasido**], †**Pastwa, [Pastwa]** I. *karm zwierząt domowych trawożernych, roślinność pastewna z łąk*: Wszystkie rośliny, które zwyczajnie w gospodarstwie chowanym zwierzętom dają pożywienie, mogą się nazwać paszą; ściśle zaś rozumieją się tylko te, które się na łąkach zbierają. Kluk. Ziemia rozmaitą wydaje paszą. Troc. Owieczki, wabione dobrą paszą, tam poszły. Górn. *Przen.*: Wiele lat ma ten koń? — Oto już piąta P. Alb. (= *piąty rok*). † Nie na próżnych drogich trawie lata oczu paszacz i żądacz. Tw. (= *pasąc oczy niepotrzebnie widokami*). P. to cielesna i lichę umysłu ukontentowanie. Troc. Im publiczne nieszczęście żyzną paszą i tuezą było. Pileh. (= *dogadzało im*). Duchowną paszą karmić powinni pasterze swoje owieczki. Bals. (= *obrokiem duchowym*). 2. p. **Pastwisko**: Tysiąc trzód w paszach mu chadzało. Otw. Pędzie było na paszę. Trop zająca w paszy. Troc. Niedobrze bydlu wczesnie z wiosny z nim spieszyc na zieloną paszę. Kluk. 3. *myśl*. = a) *knucja*: Pies poszedł w paszą. Troc. Pies ś. zabawia w paszy. Troc. b) *miejsce, dokąd zując na żer wychodzi*. <PAS>

2. **Pasza, y**, lm. owie p. **Basza**.

Paszalik, u, lm. i, **Paszalyk, Paszalykat** *prowinca, rządzona przez paszę, × paszowstwo, × baszowstwo*. <Tur. paszalyk>

Paszalyk, u, lm. i p. **Paszalik**.

Paszalykat, u, lm. y p. **Paszalik**: W liście gubernator paszalykatu podolskiego napierał ś. okupu Lwowa. Rol.

Paszanica, y, lm. e *żona paszy; kobieta-pasza*: W grodzie tym wyobrażała siebie pania, chanem,

beica, paszanicą, księżną, królową, ba sułtanką. Jeż. <Od 2. Pasza>

× **Paszcz, y**, lm. e p. **Paszcz**: By cię P. zwierzca nie zżarła okrutna. L.

Paszcz, y, lm. e, × **Paszcz**, [Paś] i. a. × **Paszczka**, † **Paszczka** = a) *otwór, jama gęby, pysk*: Skusiwszy krwi, pragnie jej P. zajuszona. Bardz. P. lwa, wilka. P. pluszczącej niesyta posoki. L. Leży w lochu Cerber, potwora straszliwa, cały Ereb potrójną paszczą oszczekiwa. L. Nie wydrzesz wilkowi z paszczy. b) gm. (u człowieka) *morda, pysk*: Ej cyt! weźmiesz w paszczę! Troc. e) *przen. przepaść, czeluść, oichłań, rozpadlina, gardziel, łotater, otwór*: P. między górami. Obszerna jest P. wulkanu tego. Niem. 2. !P., anat. (fauces) = *przejście z jamy ustnej do gardła, cięśń gardła*. 3. bart. *otwór znajdujący s. na spodniej stronie głowy u pszczoły*. 4. bot.: Lwia P. p. **Wyżlin**. 5. bud. *głowa zwierzęcia, a zwłaszcza lwa, z otwartą paszczą, umieszczona na zwornikach arkad, na bramach i t. d.* Lwia P. = *oprawa otworu studni w kształcie łba lwiego, naliczek*. 6. myśl. *pysk charta*. 7. patol.: Wileza P. = *wada rozwojowa, polegająca na rozdwojeniu podniebienia, rozszczepienie podniebienia*. Zdr. × **Paszczka**. <p. 3. Paś, PAD>

† **Paszczad, a, ał**, [P] p. **Pościć**.

Paszczak, a, lm. i zool. (zeus) *ryba cierniopro-mienna z rodziny makrelowatych*. <Od Paszcza>

† **Paszczanie, a**, blm., [P.] czynność cz. **Paszczad**.

Paszczecznik, a, lm. i bot. p. **Żarlica**.

† **Paszczeka, i**, lm. i, [P.] p. **Paszczeka**: Nie srożej wąż zdeptyany troistym migoce żądłem a. lew ranny paszczeką skrzypoce. P. Koch. A to, co w s. nie mógł wziąć ich kałdun niesyty, żab splugawił z paszczeki sprosnej jadowity. P. Koch. Psi, krzycząc łakomą paszczeką. Mias. A tu dopiero paszczeki w nim juszą. Mias. Płynię wieloryb, rozdarszy paszczekę. Kochan. Nie bał s. Cerberowej trojakiej paszczeki. Kochan. Na paszczecze (smoka) jedna gwiazda biała. Kochan. Przen.: Pobit ich paszczeką miecza. Wuj. (= ostrzem). Dobywając tedy synowie Juda Jeruzalem, wzięli je i porazili je paszczeką miecza, dawszy na spalenie wszystko miasto. Wuj. <Pa + Szczeka; p. Paszczeka>

† **Paszczekiwać, uje, iwał** p. **Paszczekiwać**. L. <Pa + Szczekiwać>

† **Paszczekiwanie, a**, blm., czynność cz. **Paszczekiwać**.

[**Paszczekować, uje, ował**] *mówić wiele w gniewie, pyskować*. <Pa + *Szczekować, od Szczekać> [**Paszczekowanie, a**, blm.] czynność cz. **Paszczekować**.

[**Paszczelisko, a**, lm. a] *bagno, oparzelisko*.

Paszczka, i, lm. i, [Paszczeka], † **Paszczka** i. u zwierza, *obie szczęki razem, jako brzeg jamy pyska*: Wilk paszczeką dotknął mi kolana. Rom. Lew paszczekę na niego rozdziwił. Troc. P. rozwarła, otworzona. Troc. 2. + P. p. **Paszcz**: Człosei u głowy otulone powszechnym imieniem paszczeki zawarte być mogą, to jest dziąsła, język, zęby, podniebienie, języczek. Kluk. Żatkać paszczekę psu szczekającemu. Tw. Przen.: Dać komu w paszczekę. Troc. Paszczeki dworzan ni sępy czuwają, jakoby spałi ostatek nędzanego ścierwu. Kłok. Zawždy na pychę a na hardość podnosili nadęte paszczeki swoje. Rej. Trzeba nasycić łakome dworzanom paszczeki. Troc. Przen.: Izraelici weszli do miasta i paszczeką miecza pobili

wszystko, od ludzi aż do bydła. Kozł. (= ostrzem miecza). Przen.: Wybuch z paszczeki Wezuwju-szowej dym straszny. Wezuw. 3. bot. = a) p. **Czurzyca**. b) Lwia P. p. **Wyżlin**. <Pa + Szczeka>. Prawdopodobnie kontaminacja z **Paszcz** i **Szczeka**.

Paszczekowato przys. od **Paszczekowaty**. L. **Paszczekowaty** *podobny do paszczeki*: Korona kwiatu paszczekowata. L. <Od Paszczeka>

Paszczekowy i. przym. od **Paszczeka**. 2. bot. Lilja paszczekowa p. **Czurzyca** i **Żarlica**. <Od Paszczeka>

Paszczowy przym. od **Paszcz**. <Od Paszcza>

[**Paszczysko, a**, lm. a] *bagno leśne*.

Paszczysty *mający ogromną paszczę*. <Od Paszcza>

[**Paszczka, i**, lm. i] p. **Pacha**.

× **Paszcz, eje, ał** *okrywać s. paszczą*: Stop zgorzały paszczeje. Pol. <Od 1. Pasza>

× **Paszenie, a**, blm., czynność cz. **Paszcz**.

[**Paszenie, a**, blm.] p. **Pasienie**: Dochody rzymskie z Azjatyckich prowincji zalegały: na etaci, żupach solnych i pastwiskach czyli podatkach włożonych na łąki do paszenia trzód. Siem. J. <Od 1. Paś>

[**Paszenie się, a s.**, blm.] p. **Pasienie s.**

† **Paszestwo, a**, blm. p. **Baszostwo**. <Od 2. Pasza>

Paszka, i, lm. i p. **Pacha**: Ująć dziecko pod paszki. <Od Pacha>

† **Paszka, i**, lm. i p. **Pascha**: Paszkę na pełni święcie nie tylko rzecz jest przystojna, ale i zwyczajna w kościele Bożym. Żebr. Dowodnie wywodni słuszność święcenia paszki po nowemu. Żebr. <Z Pascha>

Paszkot, a, lm. y, **Kwiczół, Kos, † Jemiołuch, [Jemiołucha, Jemiołucha, Jamiołuch, Anieluch, Zawojec, Średniak]** zool. (turdus viscivorus) *ptak uróblowaty zębodzioby z rodziny drozdów*: Sidiła na paszkoty. Pol.

1. **Paszkwil, a**, lm. e, × **Paskwil, † Paśkwil, × Paśkwil, × Paśkwil, × Paśkwil, × Paśkwilusz, × Paśkwilusz, † Paśkwilusz** *potwarz pisana lub drukowana bezimiennie w celu okrycia kogo hańbą publiczną*: Targa s. P. na niewianność trwożną. Kras. <Włos. pasquillo>

2. **Paszkwil, a**, lm. e, **Paszkwil** *ślus. 1. = a) część zamku, na którą zmyka s. klucz ze sprężyny. b) rodzaj zasłony (np. u okien), która za pokręceniem klamki, znajdujące s. w połowie jej długości, wysuwa pręty zamykające u góry i u dołu. c) bł. zam.* **Bagnetsztanga** = *pręt żelazny (np. w okuciu okna) opatrzonej w połowie długości klamki, za której pokręceniem haczyłki na końcach tego pręta zamykają u góry i u dołu*. <? Por. Ukr. paskwin, pasklin = klin zabijany przy oprawianiu kosy a. ostrza w heblu>

× **Paszkwilanski** przym. od **Paszkwilant**: Języki paszkwilanckie dobre jego imię szarpały. Bals.

× **Paszkwilant, a**, lm. ci p. **Paszkwilista**. <Od 1. Paszkwil>

Paszkwilarka, i, lm. i forma ż. od **Paszkwilarz**.

Paszkwilarski przym. od **Paszkwilarz**.

Paszkwilarstwo, a, blm. *zajmowanie s. pisaniem paszkwilów*. <Od Paszkwilarz>

Paszkwilarz, a, lm. e p. **Paszkwilista**.

Paszkwilista, y, lm. ści, **Paszkwilarz, × Paszkwilant, × Paszkwilarz, × Paszkwilant** *autor paszkwilów, człowiek chętnie oddający s. temu rzemiosłu*: Patrzył z pogardą na malkontentów i paszkwilistów. Tarn. <Od Paszkwil>

Paszkwilistka, i, lm. i forma ż. od **Paszkwilista**.

† **Paszkwilusz**, a, lm. e p. i. **Paszkwil**: I o mnie piszą paszkwilusz, a gdzie tego miejsce, nie nie mówią. Mac. S.

Paszkwilować, uje, ował kogo = *czernić, osławić, szkalować, wyszydząć, wydrwinać, wyśmiewać paszkwilami*: Ciężko wykraczają, którzy paszkwilują żywicieli swoich. Bals. W piśmie tym nie paszkwiluję nikogo, tylko mądrym przypominam, niedouczonych nauczam. Chm. B. <Od Paszkwil>

Paszkwilowanie, a, blm., czynność cz. **Paszkwilować**.

Paszkwilowy przym. od **Paszkwil**: Jest to jeden z piodów ówczesnej paszkwilowej literatury. Kal.

× **Paszkwilus**, a, lm. y p. i. **Paszkwil**: Tych, którzy rozszerzają paszkwilusy, nie widać, jeno echa słyhać. Krecz.

Paszleja, i, lm. e hut. p. **Paździerz**.

[**Paszłotko**, a, lm. a] p. **Paszłotka**. <Z Paźłotko>

[**Pasznia**, i, lm. e] i. p. i. **Pasza**: Świnia, że rem ś. pasząc, nie uważa, skąd ta P. pochodzi. Koch. W. 2. *pole orne, rola*: Ziemia łosna, któraby ś. godzila na pasznią. St. lit. 3. *Pasznie dla owiec = drabinka, za którą zakładają pasze, rafa, kozły*. 4. p. **Pastwisko**. 5. p. **Paśne**. <PAS>

[**Pasznic**, y, blm.] *trawy pastewne*: Boże, ródź owies, pszenicę i wszelką pasznicę. Dyg. <PAS>

Pasznik, a, lm. i *przejście srodkowe w oborze dla zadającego paszę bydłu*. Sł. wil. <PAS>

Paszniasty objity w paszę: Łąka pasznista. Pol. Gdy wjedziesz w Ruś pasznistą... Pol. Cały ten obszar jest P. i orny. Pol. <Od Paszny>

1. **Paszny na którym pasą, służący na pastwisko**: Paszne hale w Tatrach są własnością pewnych wsi. Pol. <Od 1. Pasza, PAS>

2. **Paszny p. Pachowy**. <Od Pacha>

[**Paszor**, u, blm.] *pasza zimowa, sucha*.

Paszostwo, a, lm. a p. **Baszostwo**. <Od 2. Pasza>

Paszować, uje, ował być *paszą*: Rustem-bej paszuje w paszaliuku przyreńskim. Jez. <Od Pasza>

× **Paszować**, uje, ował p. **Pasować**: Musiał nie bez wielkiego afrontu P. przed nim Mitrydates z Pontu. Pot. Musi rozum P. przed miłością. Pot. Skoro kiedy swawola moc przy sobie czuje, nie zostoi ś. enota i prawda paszuje. Pot. Zawsze chudszy paszuje przy mocniejszym. Pot.

Paszowanie, a, blm., czynność cz. **Paszować**.

× **Paszowanie**, a, blm., czynność cz. × **Paszować**.

Paszostwo, a, lm. a p. **Baszostwo**. <Od 2. Pasza>

Paszowstwo, a, lm. a p. **Baszowstwo**: Turcy zwołili na zrucenie Kantemira z paszowstwa. Niem. <Od 2. Pasza>

Paszport, **Pasport**, u, lm. y i. *piśmienne pozwolenie stałemu mieszkańcowi od miejscowej władzy na przejazd a. pobyt czasowy w innej miejscowości*: P. krajowy a. wewnątrz kraju. P. zagraniczny. Dostać, przetrzymać, wyrobić sobie P. P. już wyszedł. Wziął P. do Paryża. Mieszkać gdzie za paszportem. Prolongować, zawizować P. Wydać komu P. Obrawszy sprawniejszych do złęgo: Karpia, Skidana, Semena Bychowa, pułkowników, dał im na piśmie do miast takowy P. Okol.

2. × **P. bilet, pozwolenie na otrzymanie, używanie czego**: P. na pocztowe konie. L. Myśl: P. na broń. <Fr. passeport, Nm. Passport>

Paszportowy przym. od **Paszport**: Przepisy paszportowe. Biuro paszportowe.

[**Paszpotowa świeca**] *paschal*.

× **Pasz**, u, lm. y p. **Pasz**et: Cło płacą cukaty, paszty, kapary. Vol. Ani pereł, ani sreber złocistych i takich robót, co by robotą droższa była, niżli walor samego srebra a. kruszeu, także pasztów genueńskich, a to sub poena confiscationis. Vol. Wszakże nie wszyscy z wetów jedno jedzą radzi, jednym paszty, drugim ser twardy nie zawadzi. Pot. Paszty, przysmaki, wino ma za fraszki. Wad. U nich na stole paszty, wino, gody. Wad. Co paszty jadał, słomą go już wędzą. Wad. <Śr. Łć. pasta = ciasto>

† **Paszta**, y, lm. y p. **Pasz**et. <Śr. Łć. pasta = ciasto>

Paszteciarnia, i, lm. e *miejsce, warsztat, gdzie wyrabiają paszety*. Zag. <Od Paszet>

Pasztecik, a, lm. i i. p. **Pasz**et. Przen.: Już miałem P. z jej kuchni. Słow. (= *nieprzyjemność*). 2. *ciasteczko z ciasta francuskiego napelnione miesem siekanym, móżdżkiem i t. p. i razem usmazone*.

Paszet, u, lm. y, † **Past**, × **Pasz**t, † **Pasz**ta, † **Pastel** i. *mięso lub ryba zsiekane na masę, przyprawione i zapieczone w powłoce z ciastu lub tłuszczu*: P. niemiecki, francuski, angielski, rybny, mięsny. Troc. P. sztrasburski. P. cielęcy. Troc. P. na zimno. Troc. Ryby w paszecie. Goł. P. liściany. Troc. (= *warstwami ciasta przekładany*). Robią ś. z mąki różne paszety, niemieckie, francuskie, angielskie, mięsne, rybne, liściane. L. Bażant w zaprawnym paszecie. Mor. 2. *przen. chryja, awantura, kawał, skweres, ambaras, nieprzyjemność, przykrość*: Niepotrzebnie wlaźł w ten P. Prus. Zazębilem ś..., miałem zapalenie płuc... zaniedbałem, i dziś jest P. Prus. Rwą ś. sąsiedzkie stosunki, z drobnostki robi ś. P. Masz P.! a to ci nieprzyjemności! Gąś. (= *los*). P. piękny z tego będzie = *nawarzyłeś piwa*. L. Ma ś. za mądrą przeto, że z kawałków Loka, Leibniza, Wolfa i Puffendorfa zrobiła w głowie swojej P. L. (= *bigos*). Zdr. **Pasztecik**. <Włos. pastetto>

Paszetnictwo, a, blm. *wyrabianie paszetów: W sztuce paszetnictwa dosięgli najwyższego stopnia doskonałości. Orzesz. <Od Paszetnik>*

× **Pasz**etniczek, czka, lm. czki *czeladnik paszetnika. L.*

Paszetniczka, i, lm. i forma ż. od **Pasz**etnik.

Paszetnik, a, lm. cy i. *ten, co robi paszety. 2. × **P. cukiernik, marcepannik**: Paszetniki, co torty rozmaite i marcepany robią. Petr. 3. *cukier. rodzaj piecyjka do przechowywania paszetników w stanie gorącym*. <Od Paszet>*

× **Pasz**etny p. **Pasz**etowy.

Paszetowy, × **Pasz**etny przym. od **Pasz**et: Paszetowa podosza. Troc. Nakrywką paszetowa. Troc. Paszetowa piekarnia. L. Kiszka paszetowa, in. berlińska.

× **Pasz**tos, a, lm. y *wielki paszet: Kueharze biegli w nadzwaniach kunsztownych, w pasztosach przyprawnych. L.*

[**Pasz**tuga, i, lm. i] *far*tuch. Kolb.

[**Pasz**ura, y, lm. y] *skład na pasze*.

Paszyna, y, lm. y forma ż. od 2. **Pasza**: Ja więc P.! odezwła ś. Jez. <Od 2. Pasza>

Paszynica, y, lm. e *córka paszy: Urodziwa Mamut P. Zm. <Od 2. Pasza>*

Paszyński przym. od **2. Pasza**: Na widok jej murzowie emokali ustami, a faktor P. ofiarował sporą kieszę lewkowych. Rol. <Od 2. Pasza>

[Paś, i, lm. e] p. I. **Pasza**. <PAS>

1. Paś, pasie, paś I. *karmić, tuczyć, wypasac*: Paśli pasterze siebie, a drobów moich nie paśli. Bud. Będzie on wnet krukii paś swym ścierwem. Tw. (= *pohoduje je*). P. woły, wieprze, indyki. Pasie go samemi łakociami (= *opycha, obłdowyywa*). Przen.: P. oczy = *patrzyć z rozkoszą, nasycac wzrok*: Oczy tylko P. było. Kn. (= *było na co patrzeć*). Jadło na to kładą, nie żeby P. oczy, lecz łaknący żołądek żeby uspokoić. L. Przen.: Nadzieja zwycięstw mężne serca paśła, wszyscy z chciwością oczekują hasła. Kras. (= *krzepila, podtrzymywała*). Kto ś. wspiera na kłamstwach, ten pasie wiatry. Prz. Czytanie pasie i tuczy rozum. Pilech. (= *zasila*). **2. przen.**: [P. psy] = *meretricari*. **3. a. Pasad**, † **Pasywać** zwierzęta domowe = *pilnować ich, gdy sobie szukają karmu po pastwiskach, łąkach, lasach*: Na tych łąkach paśą wielbłądy, muły, kozy, owce, woły. Paszk. Na łąkach tych stada pasują. P. Koch. Nie paś, nie zajmą-ć. Prz. Gdy posłuszeństwo na świecie wystydło, niż ludzi rządzić, lepiej jest P. bydło. Pot. Zosia, pasając baranki, skacze i śpiewa wesolo. Mick. Tobie świnię P., niż być urzędnikiem. Star. Przen.: Paś owieczki moje. Smotr. (= *miej w swej opiece duchowej wiernych moich*). **P. ś. i. karmić ś., tuczyć ś., wypasac ś., żywić ś.**: Brzuchal ten pasie ś. u twego stołu. Więcej się krwią swą P. nie dopuścili ptakom ani bestjom. Tw. Przen.: Pasie ś. mojami łzami. **2. a. Pasad ś. jeść, żywić ś. na pastwisku, na łące, w lesie**: Woły paśą ś. na łące. Po pastwiskach było ś. pasie. Trzye. <PAS>

2. Paś, padnie, padł, nied. Padać, [Padować] I. *lec, upaść, spaść, runąć, powalić ś., zwalić ś., posp. kłapać, pacnąć, dzbknąć, rądnąć ś., gm. złożyć ś.*: Jabłko z drzewa padnie. Birk. Niedaleko pada jabłko od jabłoni. Prz. Padł na ziemię; bieżmy, byśmy go podnieśli. L. Bóg za szyję nie ciągnie; że kto z drogi myli, Bóg nie winien; sam każdy padnie, gdzie ś. chyli. Szymon. Liście z drzewa pada. Troc. P. na twarz, na wznak. Padł na głowę. Troc. Padł, jak długi. Trupem P. Gdzie stąpie... przepaść, P. już mam i kamienieję w granit, słup. Wysp. Błysnęły szabli obrazy święcone, i padł starosta na twarde granity. Słow. Padł dąb podeity. Bomby padają na fortecę. Śnieg, grad pada. Deszcz pada a. pada. Chmurzy ś., będzie padało. [Nieraz ś. przytrafia, co ani pada, ani pogoda, jeno smarce]. Pada z dachu (= *kapie*). Przen.: † Jak kostka padnie = *jak wypadnie, jak ś. zdarzy, jak ś. trafi*. Inaczej kostka padła, niż sobie obiecywali. Birk. (= *stało ś., złożyło ś.*). Przen.: Sprawa tak właśnie padnie, jak pragniecie. Wys. Nie padło, jak chciał. Kn. Zwiertzywszy, jak mu rzec P. miała, nie przyjechał. Tw. To według zamysłu padło. Błaż. Rady, by były najmędrze, nie tak czasem padną, jakoby było trzeba. Biel. M. Wszystkie jego prośby u papieża pomysłnie padły. Błaż. Jakożkolwiek padnie. Wuj. Niechże ś. jeno fortuna rozsmieje, wszystko śpiącemu padnie na nadzieję. Min. Mądremu niespodzianie nie nigdy nie padnie. Opal. Na placu bitwy obaczyli, jak przygoda pada. Warg. Ze za żywota ojciec córec męża nie obrał, w tym, jak teraz padło, niedobrze ś. baczył. Górn. (= *jak ś. teraz wydarzyło; jak ś. teraz pokazuje*). Bez trudności mu padnie ona drogą iść. Ryb. (= *przypadzie, wypadnie*). Bóg tylko sam wie, kędy która dusza padła. Birk. (= *gdzie*

jej wypadło ś. dostać). Dobrze, źle Polakom padła wojna. Troc (= *poszła*). [Wtedy jednak pada niedobrym panu, jakby i chłopu] (= *na złe wychodzi*). [Im za jedno na to pada. A wolał z nim, gdy padło, pociemku pogadać, jako że o mrok łatwiej trafić do sumienia i łatwiej serce ująć, niż koło południa. Ork. Musiał być poganiacza upytac do wiesny, abo służącego utrzymać, jak padło. Ork. Począł ś. zastanawiać nad tą chwilą przykrą, jaką mu padnie przeżyć. Ork. Jak padnie, to im samym (dzieciom własnym) jeseć byki wywiodem. Tet.]. **2. polec, lec, zgnąć; zdechnąć**: Oba ś. wojska walecznie spotkały, gromadne hufce z obu stron padały, padli ryccze, tak wiatr dęby wali. Kras. Na polu bitwy padło wiele młodzieży. Gdziekolwiek tylko szedł na polowanie, padały sarny, jelenie i łanie. L. P. z czyjej ręki. Ludzie padają jak muchy. Padają od kul szeregi (= *kładą ś., ścielą ś., walą ś.*). Padła mi klacz. Obora pada mi od księgoszusu. Przen.: P. ofiarą = *stać ś. ofiarą*. Wiele zgrzybiałych niewiast pod tytułem czarownicy padło ofiarą przesądu. Ostr. **3. upaść dobrowolnie, rzucić ś.**: Idzie papież, ja chciałem P. przed nim, lecz on uprzedził mi; i pądsy na twarz przede mną, wstać nie chciał, ażbym ja pierwszy wstał. Skar. Przywiezieni, padli przed królem. Paszk. Bojąc ś., przyszła i padła przed nim, i powiedziała mu wszystko. Leop. Oboje mu do nóg padniemy, chęci nasze wynurzymy. L. Ludolf musiał P. przed ojcem, szukając łaski. Biel. M. Gdy ś. kłaniamy i ciałem padamy, to są ceremonje. Skar. Padli ciała swojemi przed królem. Skar. I sam Jezus ceremonje chował, i na modlitwie przyklekał i padał. Skar. Padłem krzyżem, prosiłem nisko. L. Pójdę do pani, padnę jej do nóg i błagać będę odpuszczenia. L. Padam do nóg! (= *ścielę ś. do stóp*). P. na kolana. Troc. P. na łoża. Padli sobie w objęcia. **4. (o ptakach) spuścićwszy ś., osiąść; spaść gdzie, opaść**: Ptaki padają gdzie = siadają, spuściwszy ś. tam, odpoczywają. L. Kurapatwy, skoro świta, z noclegu nieco odlatują, to powtórzywszy za trzecim razem, gdzie potym padną, przez cały dzień ś. bawia. Ład. Ptastwo w ogromnych drzew pleciach nie ważyło ś. padać na gałęziach. Jabł. Ptak przed łowcem nie ma gdzie P. bezpiecznie. Ryb. Rękoma ludziom krzywdę odważają: źle na świat padli. Kochan. P. na łupie. Mosk. = *opaść łup, rzucić ś. na łup, dopaść łupu*. Przen.: † Ni padło, ni siadło. Falib. = *ni stać, ni zowad; nie wielzić skąd, jak*: Sami, ni pądszy, ni siadszy, czynią konstytucje, reformacje. Wuj. Przen.: † P. gdzie = *znaleźć ś., oprzeć ś., zatrzymać ś., stanąć ugle, wpaść, przypaść*: Bieżałem na podwodzie do Lwowa, gdzieśm padł dnia trzeciego. Górn. Fl.: Woda pada = *opada*. Przen.: Słońce pada = *zmięza ś., zapada, zachodzi*: Gdzie wshodzi jasne, gdzie pada słońce, niech wszystkie ziemi posłyszają końce. Kniaż. Słońce już padło, ciemna noc nadchodzi. Kochan. Owe tedy (ciała niebieskie) i wshodzą i także padają wszystkie w miarę. Kochan. Lubo, wstając, gore jasnie; lubo, padnąc, słońce gąsnie, mnie jednako serce boli. Kochan. W tym wieczór zaszedł, słońce już padało. Kochan. Mrok pada. Troc. (= *zapada*). Już noc padła, oczy na nie ś. nie zdały, ażeby obłąkanych po polach szukały. Karp. Kurz pada na stół. Róża na żelazo, na zboże, pleśń na chleb pada. Troc. Słońce, cion na co pada. Mnemon przemówi, gdy słońce nań padnie. Nar. Przen.: Wychowany w takim domu, gdzie i podejrzenie nawet nie padło. Kras. (= *nie*

zwróciło ś., nie skierowało ś.). Przen.: Padła na wojsko bojaźń. Troc (= opadła, przejęła, zdjęta, przeniknęła, opanowała je). Pada na mię strach. L. Frasunek padł na wojsko. Warg. Przen.: Powietrze i ciężkie niemoce na wojsko jego padły. Skar. (= spały; dotknęły je). Powietrze na ludzi i bydo padło. Skar. Przen.: †P. na myśl, na pamięć = przyjsć. L. Na myśl mu padło. Troc. Czytam, aż tu Jordan leży; padła mi Jerychońskiej pamiątka rubieży. Pot. Przen.: Co mu do ust padnie, wszystko płochu bredzi. Dm. (= na usta ś. nawinie). †P. na jaki czas = przypaść, wypaść; zejść ś. z nim: Młodość jego padła na czasy Henryka II. Birk. Na te czasy padła wojna. Troc. Sejm pada na Św. Michał. Troc. To święto pada na poniedziałek. Troc. Przen.: †Padł na ludzkie języki. Troc (= dostał ś.). 5. P. na kogo, na co = trafić: W kompasie cień skazówki pada na cyfry. Na różne to pada tłumaczenia. Troc. W trójkątach równych sobie, gdy je do siebie przyłożymy, boki padają na siebie. Przen.: Na jego numer padła wygrana, stawka (= wyszła). Przen.: P. na kogo = a) spuść na niego; trafić, dotknąć, spotkać go: Narzekali o śmierci, ukazując, że toż na nie P. może. Warg. Nieszczęście padło na niego. Niech to na innego padnie! Już odtąd żadna rzecz sroższa nie może P. na mię. L. b) †P. na kogo = spaść na kogo; przypaść, dostać ś. komu: Puścizna jej padła na Katerzynę i na Szymuna. Los padł na niego. Troc. 6. × P. na sercu, na umyśle = upaść, zwątpić: W najgorszym razie nie padaj mizernie, zaś w powodzeniu dobrym staw ś. miernie. Koryt. 7. wypaść, wylecieć: Człowiekowi zęby poczynają padać około siedmiu lat. Sak. Przy tym mu urosnie niełaska pańska, tak iż mu z rąk prawie będzie padało ono tak trudne staranie jego. Rej. Nie padło z ich ust żadne prózne słowo (= nie wyrwało ś.). 8. upaść: W podziw padły dusze. Reym. <PAD>

3. Paśó, i, lm. i f. [P.] p. Pastka: Myszy kowię łapicami albo paściami. Trzyc. 2. [P.] więzy, kajdany, dyby: W paściach bolących od mała wyrosłych i nie wiem, gdyby mi dano swobodę, czybych dziś umiał w niej chodzić; tak członki moje w paściach zakostniały, tak ś. duch pogiął, zgarbił i skaleczał. Ork. <PAD>

4. Paśó, i, lm. e przepaść, otchłań: Rozwinąć skrzydła, lecieć w lot, nad skały, paście, lasy. Wyp. Po skalnych paściach, krzesanicach jestem niesion skrzydłami z płomieniem w licach. Wyp. <PAD>

5. [Paśó, i, lm. e] p. Paszcza. [Paškawa, y, bfm.] żart. złość, dokuczanie. <?>

× Paškwił, u, lm. e p. I. Paszkwił. L. [Paśliwy] chętny do jada, niewybredny, żarty: Koń P., krowa paśliwa.

Paśmnia, y, lm. e, [Paśmik] tkac. szmurek, nitka do wiązania pasem na motowidle. <Od Pasm>

[Paśmik, a, lm. i] p. Paśmicia. Paśmisty pełen pasm, obfity w pasma: Kilka paśmistych chmurek kryło z początku blaski pożyzonego światła. Sp. <Od Pasm>

Paśne, ego, bfm. rz. I. a. Paśnia, Pasznia prawo pasienia na cudzym a. wspólnym pastwisku: Paśnego na mojej nie ma łące. Troc. 2. opłata za pasienie. <Od I. Paśó; PAS>

Paśnia, i, lm. e, Pasznia I. [P.] pastwisko, pastewnik. 2. p. Paśne. <Od I. Paśó; PAS>

[Paśnica, y, lm. e] obrączka żelazna na piąście. <Od I. Pas>

× Paśniczy przym. od Paśnik: My starsi cechu kaletniczego, miechowskiego i paśniczego z Stradomia. <Od Paśnik>

Paśnik, a, lm. ey I. rzemieślnik, robiący pasy, trzosińnik: Rynkmacherów, stolarzów, paśników, blacharzy... Uniw. Siodlarze i paśnicy, bednarze, ślósarze. Biel. M. 2. ten, co sprzedaje pasy. <Od I. Pas>

[Paśnik, a, lm. i] I. p. Pastewnik: Paśniki nazsze w tabeli kiej wól. Reym. Pozwalał ludziom na przysadki, na P. dla bydła. Jord. Podwórze, ogród, sadek i P. przed domem, wszystko wygrozione starannie. Skarb. 2. w lm. drabinki, za które kładzie ś. paszę dla owiec. <Od I. Paśó; PAS>

Paśny I. tyczący ś. paszy lub pasienia: Bydło paśne, którym nie robią. Sz. (= opasowe). Włóki puste a. paśne podlegały w trójnasób zmniejszonej opłacie. Paw. 2. [P.] spaśny, tłusty, spasioły. <Od I. Paśó>

[Paśń, i, lm. e] p. I. Pasza. <Od I. Paśó; PAS> [Paświsko, a, lm. a] p. Pastwisko. <Z Pastwisko>

Pať, u, lm. y w szachach, takie położenie gry, że król nie może ś. posunąć ani kroku więcej bez szachu. <Fr. pat>

[Patać, a, a] machać, trzepotać skrzydłami: Pata skrzydłami, snać poleci. Śł. wil. <? PAT>

Patafajl, a, lm. e noż. piwik z średniej grubości nacięciami.

Patagon, u, lm. y kapelusze z szerokimi skrzydłami i wysoką główką. <Od nazwy kraju Patagonja>

[Patałacha, y, lm. y] I. kobieta roztrzępana. 2. dziewczyna złego prowadzenia. <?>

[Patanie, a, bfm.] czynność cz. Patać.

[Patany, ów, bfm.] p. Patynek.

[Pataractwo, a, bfm.] bieda, nędza. <Od Patarak>

× Pataraf, u, lm. y p. Patarafka: Sprzęty wymysłne, jako to: table à thé, z patarafem, na którym goreje stojąca lampa astralna. Kraus. <Fr. pataraffe>

Patarafka, i, lm. i, × Pataraf, × Patarapka podkładka ozdobna pod lampę a. pod lichtarz. <Fr. pataraffe>

[Patarak, a, lm. i, Paterak] chudziina, ubogi, biedak, nędzarz. <?>

× Patarapka, i, lm. i p. Patarafka. Śł. wil. †Patorda, y, lm. y p. Petarda. <Z Petarda> [Patarocza, y, lm. e] I. straszylło, czupiradło, dzwolak, poczwara, pokralca; malec, kurdupel. 2. latowiec (mitologiczny). <?>

[Pataroczny, Patoręczny] niezgrabny: P. człowiek, sprzęt.

[Patarucha, y, lm. y]=Lemieszka pod I).

Patat, u, lm. y, Batat, Patata, Batata (batatas) ros. z rodziny powojowatych. Gatunki: P. jadalny a. Batat, Powój kartoflowy a. Wilec kartoflowy (b. edulis s. convolvulus batatas). P. jalapa a. Jalopa, Salopa (b. jalapa). <Ilp. patata, batata, z języków Ameryk.>

Patata, y, lm. y bot. p. Patat. Patatajł w., nasłubujący tętent konia. Przen. p. Patatajka. <Dźwn.>

Patatajka, Patataj tylko w wyraż.: Na patatajkę a. na patataj = nu mytel, pośpiesznie, aby zbyć; trzepiąc byle jak: Mówi pacierz na patatajkę. Robić, skończyć co na patatajkę. <Dźwn. (tętent pędzącego konia)>

[Patek, tka, lm. tki, Potek, Putek, Poda] ojciec chrzestny, kum.

†**Patela**, i, lm. e i. †**P. p. Patelnia**: Wrzucił karty w ogień, który był przed nim na patelli, bo postawiono przed nim patelle pełne węgla. Leop. W kramach nad fajerkami, nad patellami ś. grzeją. Haur. Na pateli eo upiee. Troc. P. do tortów. Troc. 2. anat.: !**P. p. Rzepka**. 3. a. **Czaszółka** geol. *mięczak brzochopełej tarczostkrzelny w utworze pliocenowym, czyli wierzchnim trzeciorzędowym.* Zdr. **Patelka**. <Łć. patella>

Patelka, i, lm. i i. **p. Patela i Patelnia**. 2. fl. mała krypa z dopływów Wisły.

Patelnia, i, lm. e †**Batalnia**, †**Patela I. naczynie kuchenne płaskie z rączką, do smażenia**. 2. × **P. fajerka**, naczynie do żarzenia: Stać jak na rozżarzonej patelni. Prz. (= być w tarapatkach, w opałach bez wyjścia). 3. pog. *kucharka*. Zdr. **Patelka**. <Z Patela>

Patelniany, Patelniowy przym. od **Patelnia**. <Od Patelnia>

Patelniowy p. Patelniany.

Patematologia, i, bhm. *nauka o namiętnościach*. Śl. wil. <Gr. pithema = doświadczenie, cierpienie, nastrój, namiętność + logia>

Patena, y, lm. y **p. Patyna**.

Patencista, y, lm. ści ten, który otrzymał patent, skończony gimnazysta, maturzysta. <Od Patent>

Patencistka, i, lm. i forma ż. od **Patencista**.

× **Patenka**, i, lm. i **p. Patynek**. Ust. cen., Tuch. **Patenszruha**, y, lm. y pusz. *połączenie buf z szajbą*. <Nm. Patentschraube>

Patent, u, lm. y i. *pozwolenie rządowe na prowadzenie jakiego procederu*: Wykupić, opłacić P. na handel, na drukarnię. 2. *dokument zapewnający wyłączne przemysłowe użytkowanie wynalazku w ciągu pewnej liczby lat, przywilej*. 3. *prok. rozkaz monarszy*: W roku następnym (w Austrii) nastąpił P., czyli redukcja banknotów na piątą część ich wartości. Rzew. P., to jest nakaz składania przysięgi w Poznańskim. 4. *list zaborscy, kaperski, dający prawo chwytania okrętów nieprzyjacielskich*: Państwa nie mogą udzielać patentów, czyli tak zwanych listów zaborszych. Bl. 5. *dokument mianujący oficera*. 6. × **P. sądowy** = *świadcstwo uzdolnienia na jurystę*. 7. *świadcstwo ukończenia szkoły średniej, świadectwo dojrzałości, atestat, matura*: Zdawać egzamin na P. 8. *świadcstwo nauczycielskie*: P. nauczycielski a. na nauczycielkę a. nauczyciela prywatnego. 9. [Żąda wędzonki, ale nie samej, jeno z patentem. Żadany patentem jest słoiczek biały z wypisanym na nim owym wyrazem; zawiera on mustardej]. <Nm. Patent, od Łć. patens, 2 pp. -ntis, od patere = być wolnym, jawnym, nie mieć przeszkody>

Patentować, uje, ował i. kogo = *zapatrywać w patent, wydać mu patent na co*. Żart.: Patentowana głupota (= człowiek mający patent, a nieuk). Żłodziej patentowany p. **Patentowy**. 2. *co = zabezpieczyć patentem*: Wyroby patentowane. <Od Patent>

Patentowanie, a, bhm., czynność cz. **Patentować**.

Patentowe, ego, bhm. *opłata za patent*. <Od Patentowy>

Patentowy przym. od **Patent**: Żłodziej P. a. *patentowany = złodziej z rzemiosła*: Porobił znajomości z patentowanymi złodziejami. Bał. <Od Patent>

Patentówka, i, lm. i *stallca, opatrzona stemplem, świadczącym, że wyrób ten jest patentowany*. <Od Patentowa, od Patentowy>

Pater, tra, lm. *trowie I. ojciec duchowny, zakonnik*: To już niemłody P. Rej. Posłaćby po tego patra, a zajrzeć mu w oczy. Krasz. 2. *starszy, przełożony*: Idź mi z nim do patra mendykantów. Krasz. 3. [P.] *mistrz, majster, człowiek zdatny do czego*: On do tego nie P. <Łć. pater = ojciec>

Patera, y, lm. y i. u starożytnych Rzymian, *płaska okrągła czara do picia, do składania ofiar, zwłaszcza do libacji*. 2. *ozdobny talerz wieszany na ścianach lub stawiany na stołach i konsolach jako ozdoba*. 3. *czasza, talerz ozdobny na podstawce, do owoców, cukrów, ciast*. <Łć. patera>

[**Patera**, y, lm. y m.] **p. Partacz**.

[**Pateracz**, a, lm. e] **Partacz**. <Z Partacz>

[**Paterac**, a, a] **p. Partoli**.

[**Paterak**, a, lm. i] **p. Patarak**.

[**Pateranie**, a, bhm.] *czynność cz. Paterac*.

[**Paternie**] przys. *widocznie*. <Od Patrzeć>

Paternoster i. nieod. *pacierz, naganca, bura, słowa prawdy, surowe przypomnienie, reprimanda*: Powiedzieć komu P. Usłyszeć P. 2. a, lm. y, **Podnośnik**: Pater-nostry, czyli tak zwane machiny do wciągania cegieł na piętra nowowznoszonego gmachu. <Łć. pater noster = ojeze nasz>

Paternostrowy przym. od **Paternoster**: Krajanie cukru w kostki sposobem paternostrowym. <Od Paternoster>

Pateryk, a, lm. i p. **Patryk**: W pateryku pieczarskim napisano, że św. Antoni w pieczarze kijowskiej skończył żywot swój. L. Niektóre pateryki, jak żywot św. Włodzimierza, Borysa i Hleba, niemniej Teodojusza, znajdują ś. w rękopisach. Lel. <Gr. paterikón>

Patetycznie przys. od **Patetyczny**.

Patetyczność, i, bhm. rz. od **Patetyczny; Patetyzm**.

Patetyczny i. *porywający uczuciem, podniosły, wzniósły a zarazem wzruszający, czuły, ognisty*: Miejsce patetyczne w mowie, w utworze. Nazywają ją (wymowę) patetyczną a. ognistą, zależąca na silnym wzruszeniu. Śniad. Jeśli w mowie lub piśmie siła poruszająca buja i panuje, będzie to wymowa patetyczna. Śniad. 2. anat. (patheticus) † **Mięsień P.**, mięsień boczkowy, mięsień klubkowy. † **Nerw P.**, nerw boczkowy, nerw klubkowy. <Gr. pathētikós>

Patetyzm, u, bhm. **p. Patetyczność**: Aktorowie w swych rolach występowali bez tej przesady i nadętości, bez fałszywego patetyzmu. Krasz.

Patetyzować, uje, ował *wyrażać ś. patetycznie*: Prus patetyzuje na zimno. Bog. W. <Od Patetyczny>

Patetyzowanie, a, bhm., *czynność cz. Patetyzować*.

Patinsonować, uje, ował *hut. poddawać procesowi krystalizacyjnemu ołów, zawierający srebro, w kotle żelaznym otoczonym płomieniem, wskutek czego następuje koncentracja srebra*. <Od nazwiska Pattinsona, wynalazcy tego procesu>

Patinsonowanie, a, bhm., *czynność cz. Patinsonować*.

× **Patjenca**, y, lm. e **p. Pasjans**: Karty do marjasza i do paciency. Goł. <Fr. patience>

Patka, i, lm. i i. *klapka zwieszająca ś. naci otworem w ubraniu, przykrywająca go*: P. bywa nad kieszeńią u kamizelki lub u sukni, haftowana lub gładka. Mag. 2. *spinka sukienna*: Zapinąć algierkę na patkę. <Zdr.; Nm. Patte>

[**Patka**, i, lm. i, **Potka, Putka, Poda**] *malta chrzestna, kuma*.

[Patla, i, łm. e] p. Pełta.

× Patlak, u, łm. i paklak. Wor. <Z Paklak>

[Patlarzysko, a, łm. a] siekierzysko.

[Patłaszany, ów, bhp., Patłazany] potrawa z owoców rośliny *solanum melongena s. esculentum*, które ś. nadziejącą kaszę z mięsem tłustym zmieszana. <? Tur., Tat.>

[Patłaty, Pelechaty, Peluchaty] mający długie potargane włosy. <Ukr. patłaty>

[Patłazany, ów, bhp.] p. Patłaszany: Duszone cebule, opiekane pory, faszerowane P. Jeż.

Patoczny, Patokowy przym. od Patoka: Wódka destylowana z miodu białego patocznego. Syr. Napój dawano: miody rozmaite, wiśniowe, malinowe, patoczne, obarne, a żadnego dobrego. Niem. S.

† Patog, a, łm. i p. Batog. Troc.

! Patogienetyczny, ! Patogieniczny wytwarzający chorobę, chorobotwórczy, choroborodny: Bakterje patogienetyczne. <Gr. páthos + gennētēs>

! Patogieneza, y blm. powstawanie choroby. <Gr. páthos + gennēsis>

! Patogieniczny p. Patogienetyczny: Lasecznik P. Dalsze doświadczenia wzbogaciły patogieniczną mikrobiologję w postrzeżenia. Jent. Środki do oddzielenia patogienicznych osobników. Jent. Mikrob P. Jent. <Od Patogienja>

! Patogienja, i, blm. lek. wywód choroby. <Gr. páthos + geneá>

! Patognomoniczny lek. znamienny dla pewnej choroby: Objaw P. (lep.: znamienny). <Gr. páthos + gnōmonikós>

! Patognomonika, i, blm. lek. p. Patognomonja.

! Patognomonja, i, blm., ! Patognomonika lek. rozpoznawanie chorób z jednego objawu znamiennego. <Gr. páthos + gnōmonikós>

Patok, u, łm. i ł. p. Potok. 2. [P.] parów z woda na drwie. <Z Potok>

1. Patok, a, łm. i p. Batog.

2. Patoka, i, łm. i ł. miód oczyszczony z wosku przez spływanie z połączonych plasterów lub przez ich wytapianie: P., miód czysty płynny, który zawsze zdrowszy jest, jak w plasterach. Kluk. Słowa twoje słodsze, niż miód i niż P. plastru. Bud. Przydać kwartę miodu dobrej patoki. Syr. Kraj płynąć będzie ten w patoki. Jabł. P. jara = miód biały. Sł. wil. 2. ustoiny, zgręzy, fusy. Kn. <Pa + CIEK/TOK>

Patokowy p. Patoczny.

† Patokowy p. Potokowy.

[Patolenie, a, blm.] czynność cz. Patolić.

[Patolić, i, ii] bredzić, bajać, bzdurzyć, głądzić: Bandzies patolił nie wiedzieć co. <Od Patoly>

Patolog, a, łm. owie a. odzy badacz chorób, ich objawów, przyczyn i następstw. <Gr. pathólogos>

Patologicznie przys. od Patologiczny. Przen.: Hamlet traktowany zbyt P.

Patologiczny i. przym. od Patologja. 2. do choroby należący, do niej się odnoszący, chorobowy, i chorobowy. <Gr. páthos + logikós>

Patologja, i, blm. nauka o istocie chorób: P. ogólna, P. szczegółowa, P. humoralna, P. solidarna, P. komórkowa. <Gr. páthos + -logia>

[Patolęcz, a, łm. e] kij długi.

[Patoly, ów, bhp.] brednie, bajki, bzdurstwa, buniaki: Co pleciesz P. <Ukr. patolocz = szczytki siana, barłóg>

[Patopielnik, a, łm. i] istota powstała z topielca, czylająca na to, aby topić ludzi. <Pa + *Topielnik, od Topić>

[Patoręczny] p. Pataroczny.

[Patorny] obmierzły.

Patos, u, blm. i. sposób mówienia lub pisania wzniosły i namiętny a pełen godności i powagi, wywołujący silne wrażenie, wzruszający: Fałszywy P. = mowa lub styl napuszony, niesmacznie nadkładający wzniosłość i prawdziwe uczucie. 2. głos wypowiedziany wyraży z przesadą, jakby deklamująco. <Gr. páthos>

[Patra, y, łm. y] miejsce wzniesione dla patrzenia na okolicę. <Od Patrzyć>

Patrak, a, łm. i ł. w łm. [Patraki] oczy. 2. [P.] = a) śmieć. b) człowiek niechlujny, flejtuch. c) mak dziki. 3. bot. p. Mak. <Od Patrzyć>

Patroch, u, łm. y ł. [P., Patrych, Patruch, Patróch] mak z otworami w makowcach, po dojrzewaniu sam rozsiewający ś. 2. bot. p. Mak. <Pa + TROCH>

Patrochy, ów bhp. i. [P.] paprochy, obruchy. 2. myśl. wnętrzości łownych zwierząt: łosia, jelenia, daniela, sarny, zająca; flaki, bebecy, narogi. <Pa + TROCH>

× Patrocynjum nieod. opieka, obrona, zwłaszcza kłjżenia przez jego patrona: Niewinności mojej i wierności w usłudze swojej dał P. przeciwko sfabrykowanemu artykułowi. Zawil. <Łć. patrocium>

Patrol, u, łm. e, † Patrul i. straż wojskowa a. policyjna, obchodząca a. objeżdżająca ulice i posterunki, obchód, objazd, ront. 2. oddział żołnierzy objeżdżający posterunki wojskowe, wideta. 3. mały podjazd wojenny, wysłany na zwiady. <Fr. patrouille>

Patrologiczny przym. od Patrologja: Bossuet do historii wniósł z patrologicznej literatury wielką myśl filozoficzną, że wszystkie państwa starożytne powstały i upadły dla ludu, wybranego przez Boga. <Od Patrologja>

Patrologja, i, blm., Patrystyka część teologii historycznej obejmująca życiorysy, naukę i pisma Ojców Kościoła i znakomitych pisarzy kościelnych. <Gr. patēr = ojciec, + -logia = nauka>

Patrolować, uje, ował odbywać patrol, uczestniczyć w patrolu; stać na straży, wartować; przen.: dozorować. <Od Patrol>

Patrolowanie, a, blm., czynność cz. Patrolować: Na patrolowaniu, rekonesansach i utrzymaniu wart zeszedł listopad. P. of.

Patron, a, łm. owie i. = a) święty, orędownik, opiekujący ś. jaką osobą; święty, którego imię nosimy: Patronami naszymi zwiemy one święte, co osobliwie o nas staranie mają. Hrb. Obrać sobie jakiego świętego za patrona. Dziś (uroczystość) twego patrona (= dziś twe imię). Psem cię wiąże w święto twego patrona. Pot. Czytaj o świętym Pawle, toć twój P. przeciw. Syrok. b) święty, szczególnie opiekujący ś. jakim stanem a. przedstawicielami jakiego rzemiosła: Św. Jerzy, P. rycerstwa. Św. Piotr, P. rybaków polskich. Święci: Jan, Tomasz i Augustyn, patronowie prawników. Św. Łukasz, P. malarzy. Św. Grzegorz, P. uczniów szkolnych. c) święty czczony szczególnie w danym kraju a. w danej prowincji państwa: Św. Stanisław, P. Polski. Św. Kazimierz, P. Litwy. Longobardowie za patrona Jana św. Chrzciciela obrali. Star. d) święty, broniący od jakiego nieszczęścia: Św. Florjan, P. od ognia. Św. Walenty, P. od padaczki. Św. Liberjusz, P. od kamienia. 2. P. kościoła = a) święty, pod którego wezwaniem jaki kościół został poświęcony. b) † P. kościoła = założyciel, fundator kościoła: W czasie późniejszym tacy założyciele

kościółów nazywani byli patronami. Wej. 3. *obrońca sądowy, adwokat, który miał prawo bronić spraw w trybunale*: Palestra i patronowie spraw, mecenasami zwani. Kit. Przen.: Z tych tedy przyczyn ja tej sprawy zostałem patronem. Siem. J. (=rzecznikiem). Na patrona z trybunału, co mileżkiem wypróżniał rondel, zadzwonił kieską pomału: z patrona robi ś. kondel. Mick. 4. †P. pan, przełożony, pryncypał: P. okrętu. Warg. 5. *wzór lub model, według którego ma być robota wykonana*. 6. *tektura z powycinanemi na niej deseniami, przez które malarz maluje w takich deseniami ściany lub inne przedmioty*. 7. *przyrząd złożony z kawałków tektury, odpowiednio przykrojonych i rozsuwalnych, do krójania materiałów na ubranie kobiece*. 8. *giltza naboju do broni odtłycowej*. <Łć. patronus>

Patrona, y, lm. **y** gór. *patron, giltza do prochu w naboju do rozsadzania kamieni*. <Nm. Patronie>

× **Patrona, y**, lm. **y** p. **Patronka**. Pol. <Od Patron>

Patronał, u, lm. **y** stały dodatek do brewjarza i mszały, obejmujący oficja i msze na cześć tych świętych patronów pewnego kraju, którzy w danym narodzie są szczególnie czczeni. <Od Patron>

Patronarnia, i, lm. **e** p. **Patroniarnia**. <Od Patron>

Patronat, u, blm. *opieka, protektorjat*. <Od Patron>

Patronaż, u, blm. *opieka nad byłymi wychowankami zakładów dobroczynno-karnych*. <Fr. patronage>

Patronesa, y, lm. **y** *dama opiekująca ś. instytucją dobroczynną, opiekunka, protektorka; dama zajmująca ś. urządzeniem zabawy, balu i t. p. na korzyść biednych*: Trafiła w rzeczywisty ton damy patronesy. Zap. <Nm. Patronesse, Fr. patronnesse>

Patroniarnia, i, lm. **e**, **Patronarnia** *fabryka patronów np. malarzskich*. <Od Patron>

Patronimiczny przym. od **Patronimik** *odojcowski*: Dodawano tylko do imienia ojca sufiks P. ie, ice. Piek.

Patronimik, u, lm. **i** *imię urobione z imienia ojca i dodawane do własnego imienia; imię odojcowskie, rodowe*: Lenni bojarowie używali staroruskich patronimików. <Gr. patrónymikòs; Łć patronymicus>

× **Patronizacja, i**, blm. **i** p. **Patronizowanie**: Przy patronizacji mieszczanina jednocześnie podejmowano kroki co do jego uszlacheenia. 2. *patronostwo, adwokatura, praktyka adwokacka; ława obrończa, linja obrończa*: Gdyby mecenas patronizacji poprzestał miał... Vol. Jeżeli wyjdiesz z sądu mego, to cię z patronizacji wymanę. L. Przez patronizację moją od tacek cię uwolniłem. Sł. wil. (=obronę).

× **Patronizować, uje, ował** p. **Patronować**: Ludzie stanu miejskiego P. mogą. Skrzet. <Od Patron>

× **Patronizowanie, a**, blm., czynność cz. **Patronizować, patronowanie**, × **patronizacja**.

Patronka, i, lm. **i** f. a. × **Patrona** forma ż. od **Patron**: Św. Petronela, P. od febr. Św. Apolonia, P. od bólu zębów. 2. zdń. *foremka gipsowa, na której kwadruje ś. rompy*. 3. zool. p. **Biedronka**.

Patronlaga, i, lm. **i** pusz. *miejsce w łufach na naboje*. <Nm. Patronie + Lage>

[**Patronoga, i**, lm. **i**] *cięższa galaz, młoda galazka*.

Patronostwo, a, blm., **Patronowstwo** *powołanie, rola patrona, adwokatura, adwokacwo, × patronizacja*.

Patronować, uje, ował i. a. × **Patronizować** *być patronem, adwokatować, bronić sprawy, występować w roli patrona*: Patronuje przy własnej sprawie. Słow. Patronowała im Basia, a dowodził niemi oficer dobry, Kałuszewski. Sienk. 2. × P. kogo = *popierać, protegować, forytować, bronić*: Witold od lat kilku to sekretnie, to otwarcie patronował husytów. Städt. Prąd intrygi brandenburskiej, patronowanej przez wielkiego marszałka Lubomirskiego, obu Leszczyńskich. Jaroch. <Od Patron>

Patronowanie, a, blm., czynność cz. **Patronować**.

Patronowstwo, a, blm. p. **Patronostwo**.

Patrontasz, u, lm. **e** *torbka skórzana na ładunki do broni palnej, ładownica*. <Nm. Patronentasche>

Patrontaszowy przym. od **Patrontasz**: Kula oparła ś. o blachę na pasie patrontaszowym. Kol.

Patronski przym. od **Patron**: Uczeń P. = *dependent*.

Patronstwo, a, blm. *opieka, opiekunstwo, przyczyna, orędownictwo*: P. N. M. Panny. Zigr. <Od Patron>

Patroszenie, a, blm., czynność cz. **Patroszyć**.

Patroszyć, y, ył, [Paposzyć, Paposić, **Patroszyć**] *wyjmować ze zwierzęcia patrochy, bebeszyć, oprawiać: Skończywszy łowy, w kupę obków znoszą, zaraz jedni wszyscy patroszą. Koch. W. Już uszczwawszy, będziesz zwierzyne patroszył. Bardz. <Od Patrochy>*

[**Patróch, a**, blm.] p. **Patroch**.

[**Patruch, a**, blm.] i. p. **Patroch**. 2. *len. Rost. [Patrucha, y, blm., Potrucha] drobne starte cząstki słomy, siano i nasienia traw, oddzielające ś. przy trzęsieniu lub zostające na miejscu, gdzie siano leżało. Sł. wil. Patrz i. Patrochy. <Pa + Trucha, od Trzeć>*

† **Patrul, a**, lm. **e** p. **Patrol**: Patrulle po ulicach w nocy chodzą. Troc. <Fr. patrouille>

Patry, ów, błp. i myśl. *ślepie zająca, gały, trzeszcze, wytrzeszcze*. 2. [Kurze P.] *kurza ślepotka*. 3. [P.] *łuneta*. <Od Patrzeć>

Patryca, y, lm. **e** i. *stempel do wytłaczania matrycy; stempel, na którym rysunek jest wypukły i pod który idzie stempel wklęsły (matryca), w robotach kruszcowych wybijanych, przebijnik, bijnik, wytłoczownik, wygniotnik, wybijnik, wyciśnik*. 2. *kolumna czcionek przygotowana do stereotypowania strony druku*. 3. *narzędzie do nacinania matry śrubowej*. 4. w galwanoplastyce, *oryginał, na którym metal osiada w kąpielach*. <Nm. Patrice>

Patrycjanka, i, lm. **i** p. **Patrycjuszka**: Na czarnej gondoli niegdyś patrycjusz i P. Krasin. <Od *Patryjejanin = Patrycjusz>

Patrycjański przym. od **Patrycjusz**: Weiclenie dawnego surowego obyczaju i twardego patryjotyzmu, a zarazem dumy patrycjańskiej. Tarn. <Od *Patryjejanin = Patrycjusz>

Patrycjat, u, blm. **i**. w daw. Rzymie, *stare znakomite rody, wyłącznie same tylko posiadające prawa polityczne i przywileje*. 2. *znakomici obywatele miejscy, rody jedynie uprawnione do zasiadania w radzie miejskiej*: Na obecność żołnierzy sarkaf P. miejski. Rol. P. miejski, a z nim i pospólstwo szczególną cześć okoliło starostę. Rol. <Z Łć. patricius>

Patrycejusz, a, lm. e i. w daw. Rzymie, *członek patrycjatu, szlachcic rodowy*. 2. przen. *szlachcic, magnat, znakomity obywatel, arystokrata, człowiek dobrego urodzenia*: Kogoby obrać z plebejuszów, któryby rolę patrycejusza trafnie odegrał? Wilk. 3. *znaczniejszy mieszczanin, dygnitarz miejski*: Patrycejuszów biją, pod wartość brać publicznie rozkazują. Rol. <Łć. patricius>

Patrycejuszka, i, lm. i, Patrycejanka forma ż. od **Patrycejusz**: Cały legjon szlachciancek, patrycejuszek i pobożnych mniszek rozplakanych i zrozpaczonych pędzono na Wschód. Rol. Duchowe patrycejuszki, to jest natury wyszlachetnione, pełne wyższych aspiracji. Sienk. <Od Patrycejusz>

× **Patrycyda, y, lm. y m. ojcobójca**: Godzien kary patrycydów. Krasz. <Łć. patricida>

[**Patryja, i, lm. e]** i. *znak mierniczy, tryangulacyjny umieszczony pospolicie na najwyższych punktach w okolicy, wieża tryangulacyjna*. 2. przen. *przedmiot dużych rozmiarów*. <Od Patrząc>

Patryjarcha, y, lm. owie i. *założyciel plemienia, narodu, protoplasta, praojciec, trójcyojciec*: P., najwyższy ojciec albo przodek naszych ojców. Mącz. 2. *jeden z trzech protoplastów ludu izraelskiego: Abraham, Izak a. Jakób*. 3. *tytuł przedstawicieli sanhedrynu*. 4. *tytuł biskupów Rzymu, Aleksandrii, Antjochji, Konstantynopola i Jerozolimy*: P., pierwszy stopień w hierarchji mającej za głowę papieża, acz i ten za najpierwszego uważa ś.; oprócz niego czterech było: carogrodzki, aleksandryjski, antjocheński, jerozolimski. Karnk. 5. *w kościele obrządku greckiego, najwyższy dostojnik kościoła*. 6. *przen. czcigodny starzec, głowa rodu, otoczony liczną rodziną*. <Gr. patriarhēs>

Patryjarchalizm, u, blm. czasy patryjarchalne, urządzenie, życie, obyczaje patryjarchalne. <Od Patryjarchalny>

Patryjarchalnie przys. od **Patryjarchalny**.

Patryjarchalność, i, blm. rz. od Patryjarchalny. **Patryjarchalny i. oparty na władzy najstarszego w rodzinie, na poszanowaniu starszeństwa, odznaczający ś. rodzinną zgodą, prostotą i czystością obyczajów, ciepłem rodzinnym, poszanowaniem związków rodzinnych i domowego ogniska oraz tradycji rodzinnej**: Rząd P. Życie patryjarchalne. Obyczaje patryjarchalne. 2. *właściwy patryjarchom, poważny, sędziwy, szanowany*: Postać patryjarchalna. <Od Patryjarcha>

Patryjarchat, u, lm. y, Patryjarchostwo, Patryjarchowstwo, † Patryjarszestwo i. władza, godność patryjarchy; obręb jego władzy, patryjarchja. 2. *czas panowania patryjarchy*: Za patryjarchatu a. pod patryjarchatem Makarjusza. <Od Patryjarcha>

Patryjarchini, i, lm. e najstarsza matka rodu, pramatka, prarodzicielka; matrona. Wor. Pod arcybiskupem ukoronowanego i żonatego patryjarchy a. nawet carcy patryjarchini. Bart. <Od Patryjarcha>

Patryjarchja, i, lm. e i. *przestrzeń ziemi z jej kościołami i mieszkalcami, pozostająca pod duchową władzą patryjarchy*: Zaraził dwie patryjarchje heretykami. Skar. 2. ? : Pomysł ten daje ś. zbliżyć do dzisiejszego sporu ucytonych o matryjarchję i patryjarchję. T. K. <Od Patryjarcha>

Patryjarchostwo, a, lm. a p. Patryjarchat: Spierał ś. z nim o P. Skar. P. carogrodzkie. Chm. B.

Patryjarchowstwo, a, lm. a p. Patryjarchat: Jeśli patryjarcha może być heretyk, P. jednak nie

ma nie dlatego zmaży ani nagany. Pim. Patryjarcha Makarjusz, P. zdawszy Eleuterjuszowi, nie zostawił sobie, jedno święcenie biskupie. Skar. <Od Patryjarcha>

† **Patryjarszeński p. Patryjarszy**: Na carogrodzkiej patryjarszeńskiej stolicy zasiadł Sergjusz. Steb. <Od Patryjarcha>

† **Patryjarszestwo, a, lm. a p. Patryjarchat**: Cesarz grecki brata swego Stefana na P. carogrodzkie proponował. Fund. <Od Patryjarcha>

Patryjarszy, † Patryjarszeński przym. od **Patryjarcha**: Focjusza strącono z patryjarszej stolicy. Fund. Godność patryjarsza. Kreśli nam szczęśliwe wieki patryjarsze. Syrok. (= *patryjarchalne*). <Od Patryjarcha>

Patryjota, y, lm. ci obywatel, kochający ojczyznę, gorliwy o dobro swego kraju: Agitacja powiększyła grono opozycjonistów (względem Stanisława Augusta), którzy mianem „patryjotów“ swe stronnictwo oznaczali. Puł. <Nm. Patriot, Fr. patriote, Gr. patriotēs>

[**Patryjota, y, lm. ci]** *mający dobre oczy (= patry) od upatrywania zwierzyń w polu*. <Zart. od Patry przez sld. do Patryjota>

Patryjotka, i, lm. i l. forma ż. od **Patryjota**. 2. † *P. gatunek czapki używanej przez młodzież*. 3. × *P. gra z czasów Stanisława Poniatowskiego i sejmu czteroletniego*. Goł. 4. *zabawka: kółko drewniane towarzyskiej roboty, zwijające ś. na sznurek, raz opadające, drugi raz znowu podnoszące ś. własnym ciężarem*. 5. *bot. p. Ulanki*. <Od Patryjota>

Patryjotnik, a, lm. i mniemany patryjota, niby patryjota. <Z Patryjota>

Patryjotycznie przys. od **Patryjotyczny**. **Patryjotyczność, i, blm. rz. od Patryjotyczny, patryjotyizm**.

Patryjotyczny właściwy patryjotom, dowodzący patryjotyizmu, obywatelski: Czyn P. Uczucia patryjotyczne. Dar P. Wyrzucił im niepatryjotyczną niedbałość o narodową literaturę lub sztukę. Spas. Posłów, którzy uchwycili ś. partji króla pruskiego, nazywają arbitrowie patryjotycznymi. <Od Patryjota>

Patryjotyizm, u, blm. miłość ojczyzny, gorące przywiązanie do kraju rodzinnego, patryjotyczność: Męstwo i P., zgola wszystkie enoty, gdy do nich wiersz zachęcał, kwitły przez wiek złoty. Tremb. Widzimy narody ucieńsze od nas, a nie znające uczucia patryjotyizmu. Mick. Człowiek to namiętności gwałtownych... a razem patryjotyizmu najgorętszego. Krasz. <Od Patryjota>

† **Patryjski ojczysty, tyżący ś. ojczyzny**: Skoroś posługi patryjskie złożył z siebie, wniósł przed ś. swe rzeczy. Kochan. <Od Łć. patria = ojczyzna>

† **Patryk, a, lm. i, Pateryk księga, obejmująca żywoty świętych**. <Gr. paterikón>

Patrymonjalny i. należący do spalku po ojcu, stanowiący go: Dobra patrymonjalne = ojcowizna. Sł. wil. 2. × P. = *matrymonjalny, małżeński*: Związek P. Sł. wil. 3. Sady patrymonjalne = daw. prawo posiadaczy dóbr ziemskich do sądzenia ludzi niewolnych, chłopów, poddanych. <Od Patrymonjum>

Patrymonjum w lp. nieod., lm. a, *ów scheda po ojcu, ojcowizna*: Anglja posiadała elektorstwo hanowerskie, P. panującej rodziny. Kraus. <Łć. patrimonium>

† **Patryn, a, lm. owie ?**: Za okrętem jechał P. w czerwonym telecie i od swego kawalera sę-

dziom dał kartę, upewniając, że okaże, co dobrze ćwiczenia umie. Goł. P. kartelusz podał, w którym wyraża, jako służąc tak długo, nie nie wysłużył, jednak ochoczo na ten fest przybywa. Goł.

× **Patryniczny** *pochodzący od imienia ojca, rodziny*: Domagali ś. od niego koniecznie, aby choć P. im dał tytuł. Krasz.

Patrypasjanin, a, lm. anie p. Pasjonista. <Z Łć. pater = ojciec, + passio = męka >

Patrystyka, i, blm. p. Patrologja. <Nm. Patristik, od pater, 2 pp. -tris >

Patrz, a, blm.: [Kurzy P.] lek. p. Kuroślep. <Od Patrzyć >

× **Patrzacz, a, lm. e p. Patrzyciel:** *Spectator, P., przyglądacz. Mącz.* Człowiek ma być rozsądnym świadkiem i spokojnym patrzaczem na całej natury widok. Stasz. <Od Patrzeć >

× **Patrzeć, a, al, formy dziś używane: patrzaj, patrzajcie p. Patrzeć:** Kto na obraz patrza, zaraz patrza na tego, którego znaczy. Birk. Zły częstokroć plauz zyska, a z dobrego szczydą; mylą ś. patrzający, lecz wielbią, co widzą. Kras. Patrza Pan na dobre okiem miłosiernym, patrza i na grzeszne oczyma srogimi. Kochan. Krzywo na ś. jako dwaj patrzają kogucii. Pot. Patrzaj, co za bezczelność! L. Patrzaj czasu, a strzeż ś. nieszczęścia. B. B. Lekarze ku zdrowiu Aleksandra z wielką a pilną radą lekarstwa patrzali a wynajdowali. Kosz. Wyrozumiął Witołd, że Krzyżacy nie jego, ale swoich własnych pożytków w wojowaniu Litwy patrzali. Stryjk. Liczą zdrowaśki, patrzają na zorze. Syrok. Ledwie na niego P. mogłem. Troc. Więc, któż patrza na zaćność domu o tej dobie, a zwłaszcza gdy dostatk nie ma nie przy sobie. Kob. Patrzaj enoty i prawdy i zaćności domu. Papr. Miło P. na łąki, kiedy ś. odzieją, miło P. na zdroje, kiedy wodę leją. Kochan. Albo gardło dać, a. na zelżone P. podolskie kraje spustoszone. Kob. Więc patrzaj dalej, jako ś. droga ku złemu ściele. Kochan. Próżno cię patrzam w tym kole. Kochan. Za Tobą wszędy patrza dusza moja. Kochan. Gębą nie mówią (bałwany), okiem nie patrzają. Kochan. Nie każdy kąsa, co to patrza srogo. Kochan. Potrzeba sama rozkazuje, aby każdy, gdzie może, patrzył sobie żony. Kochan. Z Twoich rąk wszelkie zwierzę patrza swej żywności. Kochan. Na cię wszyscy w tej spólnej przygodzie patrzamy. Kochan. Dobra to, Pawle — możesz wierzyć — szkoła, gdzie każą P. na poślednie koła. Kochan. Jako więc orzeł młody za ojcem patrza niespuszczonym okiem. Kochan. Patrzajże, jako wielka w krótki czas odmiana. Kochan. Po tym pierwszym piorunie patrzaj z tejże strony burze wielkiej i gradu... Kochan.

[**Patrzający**] przys. *w oczach, widocznie, na oczekaniu*: Dzieciak rośnie P. <Od Patrzeć >

Patrzak, a, lm. i bot. p. Mak. <Od Patrzeć >
+ **Patrzalik, a, lm. i p. Patrzelnik:** Piękny P. jest zwierciadło, to nie ma oblicza żywego, a ty gdy na nie wejrzysz, oblicze swoje w nim obaczysz. Hist. rzym. <Od Patrzeć >

× **Patrzanie, a, lm. a, czynność cz. Patrzeć:** P. na co z boku, z dołu, z góry. Troc. Patrz, nie widź, bo widzenie, jako skutek, nie w naszej mocy, ale P. I. Dziwne było P. I. (= *widowisko*). [Owe obertasy... pełne modrych patrzań, wiosnianych technię]. Reym. (= *spojrzenia*). <Od Patrzeć >

! Patrzany im. od Patrzeć: Znalazłem ś. między młodzieżą pojętną ledwie nie ostatnim i od profesorów z pogardą patrzany. Koss. (= *widziany*).

[**Patrzaczki, czek, blp.] żrenice.** <Od Patrzeć >

Patrzeć, y, al, Patrzyć, × Patrzeć, [Parcić] l. a. P. ś. mieć oczy otwarte: Nie śpi dziecko, jeszcze patrzy. Nieboszczyk patrzy. Patrzy, a nie widzi. Puhacz nie rad w słońce patrzy. Rej. Nerwy patrzające lub patrzaniu służące, *nervi optici*. Krup. Chore to oczy, które na światło P. nie mogą; ale te ślepe, które nie widzą. Górn. (= *nie mogą znieść światła*). Nietoperz w słońce nie patrzy. Pot. P. zezem, zyzowato. Przen.: P. zezem, × po oku, krzywo = P. *niechętnie, nienawistnie*: Po oku patrzę, zezem, krzywo, choć mam dobre oczy. Kn. Szczęście krzywo patrzy na wysokiego stanu osoby. Fur. Tulipan okazały patrzył na to krzywo, że fijołek w przyjaźni zostawał z pokrzywą. Kras. 2. + P. = *widzieć, mieć wzrok, nie być ślepy*: Patrzy (widzi) dobrze, źle. Troc. 3. *natężać oczy, ażeby nabrać wyobrażenia o widzianym przedmiocie, spoglądać, spozierać, pozierać na kogo, na co, obserwować kogo, co*: P. pilnie, uważnie = *przypatrywać ś., przyglądać ś. komu, czemu, wpatrywać ś. w kogo, w co*. P. z pode łąba = P. *ponuro*. P. ukradkiem = *zerknąć*. P. zalotnie = *oczekować, robić wdzięczne oczy*. P. na kogo zgóry = *traktować go zgóry*. Wysoko patrzy = *obietuje sobie wiele, jest zarozumiały o sobie*. P. za kim = *ogładać ś., odprowadzać go oczyma, wodzić za nim wzrokiem*. P. bezmyślnie = *gapić ś., ciąć gapia, gapy łapać, gawronić ś., wytrzeszczać oczy*: No i czego ś. patrzysz, gapiu? Koniowi darowanemu nie patrz w zęby. Zigr. (= *nie zaglądać*). Zawsze będę jak w tęczę patrzała. Lubom. Bardziej czujemy, na co patrzemy, niż co słyszymy. Kn. Nie patrz ś., bo ś. będę przebiegała (= *odwróć oczy, odwróć ś.*). Patrzy ś. na niego długo, podnosi oczy ku niebu i odechodzi. Stasz. Patrzy, jak kozioł na wodę. Prz. Patrzy, jak wrona w kość. Prz. Patrzy, jak zółw w jaja (a. jak w tęczę, jak w obraz). Prz. Patrzy, jak smok. Prz. Patrzę za kim, póki go dojrzeć nie mogę. Troc. Patrzy na mój dom. Troc. Patrzy na ptaka, ale go jeszcze nie widzi. Troc. Patrzę ś. na zorzę, na złotą. Len. Ci na palcach ś. czają, ci ś. patrzają i śmieją. Len. Patrzała w dziecię, w swe skarby świata. Len. Ledwie na niego P. mogłem. Troc. (= *znieść jego widok*). P. przez szkło. Przen.: P. na co przez powiększające szkła = *przeceniać co*. Przen.: P. na co przez różowe okulary = *widzieć co w różowym świetle*. Patrzę sobie na malowanie. Troc. O czym patrz w Kromerze. Troc. (= *zobacz, obacz; zajrzyj do Kromera*). Patrzy na młodą, a wzrok mu ś. pali. Słow. Twoje oczy obrócone dzień i noc patrzają w tę stronę. Karp. „Nie patrz na mnie“ (o człowieku nieprzystępnym, strojnym i dumnym). Patrzę! — na twarzy płam żelaznych krocie. Słow. (= *spójrz!*). Patrz! i ten pas mój, błyszczący jaskrawie, ona robiła. Słow. (= *widzisz*). Patrz-no go a. patrzaj-no go a. patrzcie państwo, jaki pan! (= *widzisz go, widzicie go, no proszę!*). Patrz go, jaki frant. Troc. Patrz na nie (na płótno), dotknij, nie bój ś. zarazy. Słow. Patrzcie, patrzcie, Tatar dobył miecza. Słow. Patrz nadó! kędy wieczna mgła zaciemnia obszar, gnuśności zalany odmgłem: to ziemia... Patrz, jak nad jej wody trupie wzbil ś. jakiś głaz w skorupie. Miek. Nawet te codzienne, patrzcie państwo, te białe chmurki jak odmiennie. Miek. Co dnia patrzę na tak konające, wysiedziałem tu całe trzy miesiące.

Słow. Tylko P. = *tylko co nie widać, zaraz będzie*: Już z godzinę temu wyszedł, tylko go P. Dziewczyny wcześniej zabrałem, bo Tatarów tylko u nas P. Sienk. Tak mi malowniczo rzecz przedstawił, że zdawało mi się, jakobym na nią patrzył (= miał ją przed oczyma). Ż nieba Pan Bóg patrzy na wszystkie obywatele ziemi. Skar. (= *daleje baczenie, zwraca uwagę, zważa, uważa, ma oko, ma ich na względzie*). Na ręce mu patrzyła, bo wiedziała, że brały, kędy nie kładły. P. Koch. Żebyś nie wiem jak patrzył na złodzieja, to go nie upilnujesz, bo cię i tak okradnie niechybnie. Niech, najmilsi bracia, na niebo patrzę, nie na ziemię; niech duch prostą swą drogą do nieba idzie! Skar. Ten, który na serce, nie na słowo patrzy. Skar. P. na niego aż miło. Kras. Nie mogę się nacieszyć, kiedy patrzę na cię. Kras. Niema na co P. (= *lichota*). Patrzyłem na zgubę swych dzieci (= *byłem jej świadkiem*). [Parzno] = *patrzno*. Przen.: P. na co przez szpary, przez palece = *pobliżać, nie przesiębrać nic dla ukrócenia złego, ślepym być na co*: Sprawiedliwość nie patrzy przez szpary. Lubom. Pókiż P. przez szpary na złe będziecie? Ryb. Przełożeni przez palece patrzają na występkę swoich poddanych. Gil. Pan też na to zdalaka przez palece patrzy, a prawie spi. Rej. Przen.: Rozumem dalej patrzy. Troc (= *sięga, przenika*). Przen.: P. w przeszłość (= *sięgać pamięcią, rozpamiętywać ją, zastanawiać się nad nią, uprzytomniać ją sobie*). Przen.: P. w przyszłość (= *sięgać, wybiegać myślą; wystawiać ją sobie, zastanawiać się nad nią, rozważać ją*). Przen.: *zapatrywać się, zastanawiać się nad czym, mieć pewien pogląd na co, widzieć coś w pewien sposób*: Wobec tego ludziom patrzącym trzeźwo i obiektywnie nasuwało się pytanie... Sienk. Przen.: Patrzeć na co z dobrej strony = *brać, uważać co z dobrej strony*. P. na co choćwym, zazdrośnym okiem. Na dobre jądło patrzy. Bliż. (= *ogłada się, tylko śliskę; ostrzy sobie żęby, apetyt; obliżuje się; gustuje w nich*). Gdy Gustajmiljan do Węgier patrzył, starał się o spowinowacenie z królem węgierskim. Biel. M. (= *myślał o Węgrach, miał na nie chętkę*). Toby szlachcicowi nie przystało, zwłaszcza kto na kancelarstwo nie patrzy. Krasz. (= *nie dążyć, nie zmierzać, nie pretenduje do niego*). Żart.: Patrzy na mnie tym okiem, co na psa. Przen.: Pilnie P. w słowa czyje = *uwiekać, rozważać je sobie, brać na uwagę*. Każdy w one słowa Pawła św. pilnie P. ma. Białob. Miej serce i patrz w serce. Mick. (= *zważaj na nie, chciej je rozumieć, oceniał je, szukaj go*). 4. przen.: P. na kogo, na co = *ogładać się, spuszczać się, czekać, liczyć, rachować*: Jeden na drugiego patrzy, a żaden nic nie czyni. Kn. A co nam do tego? ty tedy patrz na się! Żarn. Na szczęście ludzie patrzają, które skoro minie, zaraz tu w nich życzliwość przeciw panom ginie. Pilch. Jeden wół już na Żyda patrzył, byle go czym odkarmić. Krasz. P. na czyje ręce. 5. *uważać, strzec się, pilnować się, mieć się na ostrożności*: P. dobrze, żebyś nie upadł. Patrz, jak idziesz. Patrzeicie, aby kto złym za złe komu nie oddawał. Wuj. 6. przen.: P. komu z oczu = *widzieć, przebiegać się, przemawiać, wydatniać się*: Z oczu samych patrzy mu niezgruntowana umiejętność. L. Tak ciała wywęcizyli, ze strach patrzy jawny im z oczu. Jabł. Hultajowi z oczu źle patrzy. L. Może flut, jakoż, Panie Boże odpuść, z oczu mu patrzy. L. Dobrze mu z oczu patrzy. L. Kufel, chytrność, rozum mu z oczu patrzy. Troc. Nie patrzy mu nic dobrego z oczu. Troc. Patrzy mu złodziej z oczu. Troc. Był mło-

dzieniec pięknej urody, a prawie z oczu jego, jako mówią, cnota patrzyła. Skar. Z tego gadania patrzy osobisty interes mówcy. Sł. wil. (= *wychodzi na jaw, przebija, zdradza się*). 7. †P. przen. = *skłaniać się, uważać się, zwracać się, przechylać się, chylić się; mieć się. ku czemu, być zwróconym, położonym, wysuniętym w pewnym kierunku*: Nie znać było długo, na którą stronę patrzyło zwycięstwo. Warg. Na żadną stronę zwycięstwo nie patrzyło. Warg. Róg Brytanji, który wschód słońca patrzy. Warg. Zegar słoneczny patrzy na południe, na wschód. Troc (= *pokazuje*). Patrzy na księżą oborę. Prz. (= *dni jego policzone, już umrze zapewne*). 8. przen.: P. na kogo, na co = *wyglądać, być podobnym do kogo, przypominać kogo, co*: Nie z litewskiej ziemi, choć patrzy na Litwin. Kras. 9. przen. *wyglądać, mieć wygląd, minę*: Ponuro patrzy, patrzy jak złodziej. Kn. Marszem patrzącemu nieprzyjacielowi nie śmiał bezpiecznie w oczy zajrzeć. Nies. Patrz wesoło. Kn. Patrzy zły, dobry. Troc. Te poświęconki patrzają jak złoto. Troc. Patrzy to sukno dobrze. Troc. 10. [P. kogo] = *podpatrywać, podglądać, szpiegować*: Rozejrzał się uważnie, czy go kto nie patrzy. Reym. 11. kogo, czego = a) *pilnować kogo, czego; zajmować się, troszczyć się, opiekować się. kim, czym; myśleć o kim, o czym; wtrącać się do kogo, do czego*: Patrz tego, co czynisz. Troc. Niech szwiec swego kopyta patrzy. Troc. Patrz każdy swego; jeśliś szwiec, patrz swego kopyta. Erm. Każdy patrz swego rzemienia. Troc. Patrz kozucha swego, a nie cudzego. Prz. Patrz każdy swego, nie kozucha mego. Wol. Patrz swego nosa, nie cudzego grosza. Prz. Patrz sam siebie. Kn. Nie wtrącaj się do mnie, patrz siebie (a. swego nosa). b) *pilnować, doglądać, dozorować czego, kontrolować co, dbać o co, czuwać nad czym*: Ustanowiono prowizora, coby królewskich dochodów patrzył na każdy rok i liczbę z nich czynił senatorom. Midujny s. jako bracia, a patrzył swego jako Żydz. Rys. c) †P. kogo, czego = *ogładać się, uganiać się. za kim, za czym, myśleć o kim, o czym, zajmować się, bawić się, zaprzątać się. kim, czym, wdawać się w co, ciągnąć ku komu, ku czemu, oddawać się. komu, czemu*: Mąż ma się starać, ażeby żona jego nierządów nie patrzyła. Petr. Gdyby mąż oprócz żony innych patrzył niewiast, dałby pobudkę żenie do nierządu. Petr. Żonę własną opuściwszy, jał się inszych P. Biel. M. Lekarz ten a. razejż matacz, puszczonez w więzienia, patrzył zasię alchymji potajemnie. Biel. M. d) †P. kogo, czego = *zapatrywać się, ogładać się. na kogo, na co; mieć kogo, co przed oczyma, brać przykład z kogo, z czego; wzorować się. na kim, na czym, stosować się do kogo, do czego, trzymać się. kogo, czego*: Wszystek świat pospólny patrzy króla swego obyczajów i trzyma się wszecel postępków jego. Baz. Albo ktośby czarowników patrzył, wyprawiał sny i gusa. B. Sz. e) P. szukać, poszukiwać, upatrywać: P. komu pehel (= *wiskać go*). Patrzy tu sługi, kapelusza swego. Troc. Achnat przeciw bratu przyciągnął, a z obudwu stron bitwą o stolicę cesarską, szczęście patrzając, zwiedli. Strjlk. Na jednej łące wół trawy patrzy, a bocian żaby. L. Bydło więcej nie szuka, jedno aby tyło, tego samego patrzając, co jest ciału miło. Koehan. [P. temu] = *spodziewać się. śmierci lada chwila*: Ino we mnie temu P., bom strasznie mdła na wnątrzu. Kon. (= *zalechwie go czuć*). f) kogo = *poszukiwać, dochodzić na nim swego*: On P. ma posesora, a posesor ewiktora. Troc. Niema go na czym P. (= *niedopowiedzialny*),

Mnie, księdza, P. nie możesz z osiadłości ziemskiej, bo jej nie mam; ale patrz mię *de persona*, w moim należywym duchownym prawie. Górń. Jeśli szkody będą uczynione, sam rotmistrz będzie o nie patron i ku zapłacie ich będzie obowiązany. Herb. Patrz tej szkody na mnie. Troc. Przen.: *żądać zwrotu, zdania sprawy, wytłómaczenia ś., robić odpowiedzialnym*: Krwi tych owieczek swoich chce on P. z rąk waszych. Rej. Tej omyślności jego chce P. srodze z plugawych rąk jego. Rej. Już ja was biore na swą duszę, patrzcie tego na mnie. Żarn. Ja przyjmuję dziecię; patrz go z rąk moich; jeśli go nie przywidzę nazad, niechaj ja będę winien. Leop. Chrystus z rąk twoich P. mię będzie. Skar. g) *wpatrywać, szukać, mieć na względzie, na celu, za cel; myśleć o czym, przestrzegać czego*: Nie jego, ale swego zysku patrzył. Wyrozumiał Witold, że krzyżacy nie jego, ale swoich własnych pożytków w wojowaniu Litwy patrzali. Strzyk. Patrzeć zysku, zarobku, korzyści. Bobr. Patrz końca w każdej sprawie. Troc (= *ogłądaj ś. na koniec*). Patrzaj czasu, a strzeż ś. nieszczęścia. B. B. h) *wyglądać, spodziewać się, oczekiwac*: W Boga wierzyć i z Jego ręki wszystkich naszych potrzeb patrzeć mamy. Skar. P. ś. 1. p. wyż. pod 1). 2. [P. s.] *należec ś., wypadać, godzić ś.*: Poczet mieć, jako ś. rycerzy patrzy. Sienk. (= *przystoi*). Dziedzicowi pierwszeństwo ś. patrzy. Bał. Co do Julisi, to ś. pana ojca patrzy; a. ja wiem, czemu jej nie oddaje? Krasz. (= *to ojca rzecz*). Zrobił swoje, jak ś. patrzy (= *należycie, porządnie*). <PA(TR)>

† **Patrzelnik, a, lm. i, † Patrzelnik** *przedmiot, w który ś. wpatrują, któremu ś. przyglądają*. <Od Patrzeć>

Patrzienie, a i. b. m., czynność cz. **Patrzeć** lub **Patrzyć**. 2. [P.], †P. *widok, scena, widowisko*: P. dalekie (= *rozległy krajobraz*). Dziwne było P. L. <Od Patrzeć>

† **Patron** p. **Patrony**: Jeśli szkody będą uczynione, sam rotmistrz będzie o nie P. i ku zapłacie ich będzie obowiązany. Herb.

† **Patrony, † Patron**, im. od **Patrzyć**: Nawzajem patrzy i sam jest P. Kras. (= *obserwować*).

† **Patrzyciel, a, lm. e a. owie, † Patrzacz** *ten, co patrzy, postrzegacz, obserwator, widz, spektator*: P., dla którego ten obraz maluje. Bals. Praktykarze albo patrzycielowie na gwiazdy. Bud. <Od Patrzyć>

† **Patrzycielka, i, lm. i** forma ż. od **Patrzyciel**. L.

Patrzyć, y, ył i P. ś. p. Patrzeć: On teraz widzi, jako dotąd żyje i z gniewu P. sam nie może na ś. P. Koch. P. a nie zażył — mała obrada. Kn. P. nań było, a on codzień biega i obchodzi wszystkich. Skar. P. na ludzi bestjalskie obyczaje mających i na bestje ludzką przyjaźń ku niewinnym pokazując. Skar. Krzywemi tedy oczyma Saul patrzył na Dawida od onego dnia i na potem. Wuj. Do ciężkiego ubóstwa przyszedł, tak iż tylko na ręce i pot czola swego P. musiał, robiąc około roli, żywności sobie nabywając. Skar. P. czego = oczyma szukać. Kn. [Wojtek ino światem patrzy, lofer będzie z niego]. Ork. Biore ś. tego P., skądym mieć mógł w swej chudobie podprog. Koehan. (= *szukać*). † **Jasiek** nie patrzył przed nami prawa (= *nie dochodził, nie poszukiwał*). [Wybrali przedtym, za życia niebożeczki, co ino żywnie chcieli, a potem poda-

ją, że im ś. wypłat patrzy]. Ork. [Co mu ś. patrzy]. Ork.

[**Patyoz, a, b. m.**] zb. *susz, suche gałązki, spadłe na ziemię*: Czerniada tu niemal fura grubszego patyca. <Pa + TK/TYK>

Patydzek, czka, lm. czki i. p. Patyk: P. od zapalek (= *drewienko*). Śliwki suszone na patydzkach. Zatknać skobel patydzkiem. Na muchy stawiają patydzki lepem oblepione. Ład. Gubią myszy słoniny kawałki na zdraдным patydzku. Jak. W. 2. [P.] *zapalka*. 3. [P.] *część warsztatu tkackiego*. <Od Patyk>

[**Patyzenie się, a ś., b. m.**] czynność cz. **Patyżyc się**.

† **Patydzka, i, lm. i i. p. Patyka**: *Ferula, P. albo różga w szkołach*. Mącz. 2. bot. (leotia) *rośl. z gromady grzybów, z rodziny pruszkowatych*. <Od Patyka>

Patydzkowy przym. od **Patydzek**: Parawany patydzkowe. Krzesło patydzkowe. <Od Patydzek>

[**Patyżyc się, y ś., ył ś.**] *chcieć ś. pokazać*. <Od Patyk>

Patyk, a, lm. i i. a. † Potyk, [Patyka] *drewienko, szczepka, kój niezgrabny, pręt suchy, niekształtny*: Zatknać skobel patykiem (= *zatydzką*). Wszystkim jakby patykiem poucierał nosy. L. (= *jakby im dał w pape*). Wziąć na patyki plaster miodu i pod susz podłożyć. Haur. 2. [P.] = a) *kurwik, kociec dla drobiu*. b) *chlewik, ogrodzenie, dla cieląt lub świń*. 3. *zł. chłop, wieśniak*. Zdr. **Patydzek**. <Pa + TK/TYK>

[**Patyka, i, lm. i**] p. **Patyk**. Zdr. **Patydzka**. <Pa + TK/TYK>

Patykwaty *przypominający patyk, podobny do patyka*: Nogi patykwate. Prus. <Od Patyk>

i. Patyna, y, lm. y i. a. × Patena *talerzyk metalowy o nieznanym wygięciu, na którym ś. kładzie hostja przy mszy, i który służy zarazem za nakrycie kielicha*: Naczynie w obrządkach mszy św. używane, na którym hostja kładziona bywa. Kras. Mieć dwa kielichy i dwie patynie a. dyskossy. Sak. Podali mu w rękę kielich z winem i patynę, hostja albo opłatek. Baz. Przen.: Słońce wychylało ś. z przepaści nad świat, kieby tę ogromną, złocistą i rozgorzałą ogniami patynę wynosiły Boże, niewidzialne ręce. Reym. 2. [P.] *pokrywa*: Ugotuj pod patyną. Kolk. <Łę. patina>

2. Patyna, y, lm. y *powłoka brunatno-zielona, podobna do grysypamu, pokrywająca wskutek wpływu atmosfery stare przedmioty z brązu i spiżu, przy czym najsubtelniejsze szczegóły rysunku pierwotnej powierzchni zostają nielnięte*. Przen.: Usłyszałem, jak wiatr niósł wielkie imię Ateny Partenos przez potężne, złotą patyną wieków obleczone marmurowe kolumny. Wejs. Przen.: Ludzie i rzeczy, które jeszcze nie pokryte patyną wieków. Dęb. L. <Fr. patine>

Patyneczka, i, lm. i p. Patynka: Pantofliczka, P. Mącz. <Od Patynka>

Patynek, nka, lm. nki p. Patynka: Czemu obowiązk swego nie pełnisz jak należy, ehodząc pod patynkiem swej belli? Kras. <Fr. patin>

Patynka, i, lm. i, × Patenka, Patynek, w lm. [Patany] *płytki trzewik lub pantofel kobiecy*: Dał jej na patynki. Troc. Patynek wysokich dla niej trzeba. Troc. Wybić kogo patynką. Bobr. Zdr. **Patyneczka**. <Fr. patin>

Patynkarz, a, lm. e, Patynniki szewc, który robi patynki, pantoflarz. Mącz. <Od Patynek>

Patynnik, a, lm. cy p. Patynkarz. <Od Patynek>

Patynować, uje, ował powlekać sztuczną patyną, nadając wygląd starożytnego brązu, spiżu. <Od 2. Patyna>

Patynowanie, a, blm., czynność cz. Patynować.

Paukant, a, lm. ci przeciwnik w pojedynku: Checiałem szczerze, by mój P. przeprosił pana Makszę, ale w takich warunkach nie podobna. Sienk. <Nm. pauken=bić>

Paulicjanin, a, lm. anie członek sekcji chrześcijańskiej paulicjanów z VIII wieku.

× **Paulicki** przym. od **Paulita**, **paulicki:** Nie dopiero do dziś odkrywamy kradzieże (mówi instygator); nawet mnie do paulickich sreber używano. L. (przytyk do częstochowskich skarbów, które nie wiadomo gdzie s. podziały).

Paulin, a, lm. i, †Paulita l. **zakonnik reguły św. Pawła.** 2. w lm. **zgrupowanie, kościół, klasztor Paulinów.** 3. **członek sekcji VII wieku, która św. Pawła stawiała wyżej, niż Chrystusa, i odbywała chrzest za pomocą ognia:** Paulini, paulini między Bulgarami, co św. Pawła nad Chrystusa przekładają. Kłok. <Z Łć. Paulus=Paweł>

Paulinista, y, lm. ści zwolennik biskupa Paulina z Antiochji przy końcu IV wieku. Sł. wil. <Od Paulin>

Paulinja, i, lm. e bot.=Osmęta. <Łć. paullinia>

Pauliniski przym. od **Paulin:** Kościół P.

Paulit, u, lm. y, Pawlit min. **sylikoid z rodziny piroksenu, czarniawo-zielony, brunatny lub smolistoczarny, hipersten.**

† **Paulita, y, lm. ci p. Paulin:** 00. Paulici w Polsce 23 klasztorów mają. Troc. <Z Łć. Paulus=Paweł>

Pauljaniści, ów, blp. zwolennicy Pawła z Samosaty, biskupa Antiochji w III wieku. <Z Łć. Paulus=Paweł>

Pauper, pra, lm. pry, [Paper, Paperka] l. **ubogi uczeń, utrzymujący s. z usług kościelnych i jałmużny:** Do konwiktu oddany i nie między pauprami, ale z panieczami s. chował. Krasz. 2. przen. żart.: **chłopiec, żak, ulicznik:** P. zaśpiewał dwuwersz o kryminale. Bał. Dziwaczne ubranie, z którego paupry krakowskie pozwalały sobie żartować. Bał. <Łć. pauper=biedak>

Pauperstwo, a, blm. l. a. Pauprostwo **ubóstwo.** 2. **zakostwo, łobuzostwo:** Zaczął chłopca strofować za to P. Bał. <Od Pauper>

Pauperyzm, u, blm. l. ciągły stan ubóstwa pewnej części ludności kraju; ubóstwo wielkich mas ludności. 2. zb. **ubóstwo = ludzie pozbawieni środków do życia, bieda, biedacy.** <Nm. Pauperismus, od Pauper>

Pauprostwo, a, blm. p. Pauperstwo: BłogosłaWił mię też Pan Bóg za siedmioletnie P. Kaczek. <Od Pauper, 2 pp. paupra>

× **Pauszalny ?:** Ma cesarz przyznać na ten cel krajowi pewien stały udział w dochodach publicznych (nie wiadomo, czy P., czy procentowy, czy może pewien rodzaj podatków pośrednich lub bezpośrednich). Srzn. <? Por. Nm. Bauseh=hurt, ryczałt; Bausehkauf=kupno hurtem>

Paufa, y, lm. y l. przestanek, przerwa czasowa: Tu nastąpiła P. Po pewnej pauzie... Nie wziął bułki na pauzę. Kon. (=odpoczynek między lekcjami w szkole). P. pięciominutowa, dziesięciominutowa. Duża P. (=P. między rannemi a popołudniowemi lekcjami). Wyjść (z klasy) na pauzę. 2.

w muzyce, **zamilknięcie głosów w oznaczonym miejscu; znak wskazujący to zamilczenie i długość jego trwania:** Pauzy są pewne znaki na kartach muzycznych położone, które śpiewającego lub grającego przestrzegają, gdzie stanąć ma i uczynić pauzę. Chm. B. Pauzę położony w partesach. Troc. P. w partesach, znak pauzy. Kn. 3. **jeden ze znaków przestankowych w piśmie, oznaczany przez kreskę poziomą.** <Łć. pausa, Gr. páusis>

Paulina, y, lm. y gałąź długa, odarta z łści, którą przywiązują wierzchołkiem do wierzchołka drugiej gałęzi i kładą na grzbiet sterty. Sł. wil. <Ukr. pavzina>

Pauzować, uje, ował przestać na pewien czas coś robić, pozostawać chwilowo bezczynnym, odpoczywać, folgować sobie: Niedługo po zwycięstwie pauzował. P. komu = folgować, czekać, dać czas, pozwalać na zwłokę: P. dłużnikowi. <Od Pauza>

Pauzowanie, a, blm., czynność cz. Pauzować.

Paw, ia, lm. ie, × Paw, a, lm. y l. zool. (pavo) ptak lewocaty z rodziny bużantów: P., ptak indyjski, wzrostu indyka, roztacza ogon jak indyk. L. P. pyszny z tęczą ogona swojego. Karp. Farbistochwosty P. Otw. P. ogonooki. Nar. P. oczasty. P. Koch. Pawie wrzeszczały. Mor. Jako P. pływał w rozkoszach świata tego. Rej. 2. astr. **jeden z gwiazdozbiorów, położony w pobliżu bieguna południowego.** Zdr. Pawik, [Pawek, Pawiczek]. <Łć. pavo>

× **Paw, a, lm. y p. Paw:** Świetnym strojem pawa przechadzała. Otw. S. Pawie, pojrzyj na swe nogi, gdy roztaczasz ogon drogi. Prz. (=nic bez ale). Strój anielski, chód złodziejski, głos djabelski, a mięso baranie u pawa. Prz. Pierze na pawie, szlachcie w złej sławie. Rej. Przen.: Już popędził pawy. Prz. = stracił, przepuścił majątek na zbytkowe życie. Nasz pan Skinder przed s. pędzi pawy, jako to on ich dobrodziej łaskawy. Br.

† **Pawa, y, lm. y p. Pawica:** Panna Kachna, co stąpa jako P., a natrziwszy rogi, ogon za sobą włóczy. Zim. Żony, jak pawy, przejeżdżają s. po rynku, ukazując malowane pierze. Petr. <Od × Paw>

Pawana, y, lm. y jakiś taniec: Wykonajmy jakiś taniec z charakterem np. menueta a. pawanę. Wejs. <?>

Pawąż, ęza a. ęzu, lm. y l. a. [Pawęż], Powąż, Powęży, Pawężnik **drag, którym przyciskają na wozie drabiniastym snopy, siano, słomę, †rubel.** Pot. 2. **drag do noszenia ciężarów:** Ochrzypłym głosem dał rozkaz, żeby stanąć, i wręczył siostrzeńcowi tak upragniony koniec pawężu. Zer. <Pa + WĘŻ/WIĘŻ>

[**Pawek, wka, lm. wki]** p. **Paw:** Pawki pasie, piórka zbiera, hej ło-łom! Głog. <Od Paw>

[**Pawenta, y, lm. y]** p. **Pawęd.**

† **Paweża, y, lm. e p. Pawęża:** Prózno tedy noszę zbroję, prózno za pawezą stoję. Kochan. <Włos. pavese, palvесе = tarcza>

Pawęd, a, lm. y, [Pawenta] **rodzaj dużego bąka końskiego.**

Pawęża, y, lm. y l. † P. p. Pawęż: Więcej pawęż skórzanych i tarczy drzewianych i kaftanów, bawelną gęstą przetykanych. P. Koch. Rycerze tarczej tak znacznej szukali, ale nie mogli wiedzieć, gdzie była studnia, w której s. sławna P. tała. P. Koch. 2. bot. (trichonema) **rośl. z rodziny kosańcowatych.** Zdr. **Pawężka, Pawęczeczka. Pawęzeczka, i, lm. i p. Pawęża.** Mącz.

[Pawężić, i, il, Pawężować] *przyciskać siano lub słomę pawężem*. Przen.: Tylko sny moje wypuść ze mną i moją szablę, dla odciecia tych myśli skwarnych, co mi jeszcze ciężą i do tych ludzi mię pawężą. Kaczk. (= *wiązga, przywiązują*). <Od Paważ>

Pawężka, i, lm. i p. Pawęża: Pawężników do obstawiania czworoboku potrzeba 76, było zaś 98, ale w tej liczbie było kilku z pawężkami. Górs.

[Pawężować, uje, ował] p. Pawężić. <Od Paważ>

[Pawężowanie, a, blm.] czynność cz. Pawężować.

Pawęż, y, lm. e, Pawęża, †Pawęża, †Pawęza tarcza, osłona z drzewa, używana niegdyś przez pieszych żołnierzy dla zakrycia siebie od strzał z łuku tudzież ukłóc i uderzeń broni białej: Przez pawężę należy rozumieć tarcze z drzewa tak wysokie i szerokie, że mogły okrywać nie tylko samego pawężnika, ale i żołnierzy obok i z tyłu stojących, i że musiały być zaostrome u dołu dla wtykania w ziemię. Górs. Za Władysława IV drabikowie nasi pawęż nie miewali, które spławszy, bywali bezpieczni za niemi, jak za murem. Biel. M. Rycerstwo, pawężami i tarczami osłoniwszy ś., do szturmowania idzie. Błaż. Hełm za mną, nosił i P. Sienk. Pieszy żołnierz obciążony pawężą. Petr. Zdr. Pawężka, Pawężeczka. <Śr. Łć. pavensis>

[Pawęż, a, lm. e] p. Paważ.

Pawęża, y, lm. e p. Pawęż.

Pawężeczka, i, lm. i p. Pawęż.

[Pawężenie, a, blm.] czynność cz. Pawężić.

Pawężka, i, lm. i p. Pawęż.

Pawężnica, y, lm. e i. [P.] p. [Pawężnik]. 2. bot. (peltigera) roś. z gromady porostów, z rodziny pawężnicowatych.

Pawężnicowate rośliny (peltideaceae) rodzina przyrodzona roślin z gromady porostów. <Od Pawężnica>

Pawężnik, a, lm. ey i. rzemieślnik, robiący pawężę. 2. żołnierz opatrzonej pawężą: Pawężników do obstawiania czworoboku potrzeba 76, było zaś 98, ale w tej liczbie było kilku z pawężkami. Górs. P., obciążony ciężarem drzewa, pokrytego blachą lub skórą, nie był zdalny do akcji zaczepnej. Górs. 3. *gierniek, noszący pawężę za rycerzem*: P., żołnierz pawężę noszący. Troc. <Od Pawęż>

[Pawężnik, a, lm. i, Pawężnica] lina do przywiązania pawęża. <Od [Pawęż]>

Pawężny przym. od Pawęż: Żołnierz P. = uzbrojony pawężą, należący do chorągwi pawężników. <Od Pawęż>

[Pawężny] przym. od [Paważ]: Wóz P. = wóz z pawężem. <Od [Pawęż]>

Paw i. przym. od Paw: Ogon P. Pawie piórko. Rucho pawie oczami upstrzone. Alb. Zart.: Mucha z pawim ogonem. Prz. (= *na pięć mąż, a na łokcie broda*. L.). 2. bot.: P. ogon p. **Wianowłosta**. 3. ogr.: Brzoskwinia pawia = brzoskwinia twarda i późna. <Od Paw>

[Pawia, i, lm. e] p. Pawica: Wyleciała P. z kalinowa lasa, a gdzie się zadziada dziewczyńska okrasa. Pśń. <Od Paw>

Pawiak, a, blm. i. więzienie śledcze przy ul. Pawiej w Warszawie: Siedzieć na Pawiaku. Dostać ś. na Pawiaka. Co cię na nie minąć, nie minie cię, żeby cię nawet pod cztery zamki na Pawi-

ka schowali. Prus. 2. zool. p. **Gołąb**. <Od Pawi>

Pawian, a, lm. y zool. p. Pawjan.

Pawianek, nka, lm. nki bot. (hamadryas) roś. **Pawianka, i, lm. i samica pawjan:** Pewna P. miała serce tak czułe, że nie tylko adoptowała małą piątka innych gatunków, ale nawet kradła szczenięta lub kocięta i wodziła je za sobą. Masł. <Od Pawian>

Pawianowy przym. od Pawian, pawjanowy: Takich pysznych pawianowych grzyw nie mogliśmy znaleźć później nigdzie. Sienk. <Od Pawian>

Pawiatka, i, lm. i pal. mięczalc brzuchopelny, znajdujący w łęczy, utworu triasu i w utworach trzeciorzędowych. Jar.

Pawiatko, a, lm. a, Pawię pisklą pawie, paw młody. <Od Paw>

Pawica, y, lm. e i. a. × Pawa, [Pawia] samica pawia: P. nie niesie jaj, aż w trzecim roku. Kluk. Biada tym boginiom, tym pawicom, delikatkom upstrzonym. Brud. 2. a. **Bystroka** bot. (gazania) roś. 3. zool. (saturnia) owad lusko-skrzydły ze skupienia prządkówce. Zdr. **Pawiczka**. <Od Paw>

[Pawiczek, czka, lm. czki] p. Paw. <Zdr. od Pawik>

Pawiczka, i, lm. i p. Pawica. <Od Pawica>

Pawić się, i ś., il ś. nadymać ś., puszyć ś., pysznąć ś., kokoszyć ś.: P. ś., kokoszyć ś. Kn. Okazała na przepych pawięć ś. pompą, oczy patrzących na ś. ściągała. L. Za cobyście mnie trzymali, gdybym ś. pawił w złocie i jedwabiu! Rzew. <Od Paw>

[Pawieka, i, lm. i] p. Powieka. <Pa + *Wieka, od Wieko>

Pawieniec, ńca, lm. ńce bot. (pavonia) roś. z rodziny słazowatych.

Pawienie się, a ś., blm., czynność cz. Pawić ś. Pawię, ęcia, lm. ęta p. Pawiatko: Pawiętom młodym otręby jęczmienne dawaj. Trzye. <Od Paw>

Pawik, a, lm. i i. mały, młody paw. 2. zool.: P. dzienny (vanessa io) motyl dzienny. P. nocny (smerinthus ocellatus) motyl zmierzchnicowy. <Od Paw>

[Pawikowy] przym. od Pawik: Pawikowe pióro. **Pawilon, u, lm. y i. środkowa część lub boczne skrzydło domu.** 2. lekki mały budynek z okrągłym a. spiczastym dachem, zwłaszczą w parku lub w ogrodzie. 3. rodzaj namiociku nad łóżkiem: Urządzenie firanek u okien i pawilonów nad łóżka. P., namiotek nad łóżkiem. Troc. 4. na placach wystawowych, ozdobny budynek obejmujący jakiś dział wystawionych przedmiotów. 5. jeden z budynków stanowiących całość: Dziesiąty P. w cytadeli. 6. chorągiew, flaga, bandera o barwach narodowych. 7. wiośl. flaga. Zdr. **Pawilonik**. <Fr. pavillon>

Pawilonik, u, lm. i p. Pawilon. Goł.

Pawilonowy przym. od Pawilon: Wszedł piechotą przez furtkę, która z tej strony zamykała P. dziedzińczyk. Kaczk.

× **Pawiment, u, lm. y i. podłoga, tło, posadzka:** P., tło, podłoga. Troc. Nie wiem, dlaczego tło wolą zwać pawimentem. Bud. P. wszystkie tarciami położony, który był w izbie jego, rozrzucał. Birk. Pawimenty marmurem posadzone. Mor. P. aspiem brukowany. Tw. Własną krwią połął P. kościelny. Groch. Widzi łoża, usłane złotem i koldrami, i pawimenty wszystkie, kryte kobier-

cami. P. Koeh. W środku figur okrągłe miejsce uczyniono, a P. koralem szczyrem położono. P. Koeh. 2. *pomost, podest, estrada*: Przed ławaniami na pawimencie, z tarcie ułożonym, także sukniem czerwonym przykrytym, krzesła senatorskie rzędem rozstawione. Kit. < Włos. pavimento, ł.ć. pavementum >

[Pawin] przym. od Paw: P. wieniec = *wieniec dziewiczy z piór pawich*. <Od Paw>

× Pawini, × Pawinin przym. od Pawa: Jajka pawinie. <Od Pawa>

Pawinieć, *ńca*, lm. *ńce* bot. p. *Jasienieć*. <Od Paw>

× Pawinin p. Pawini.

Pawiooki *mieniący ś. barwami, jak oka na pawim ognio*: W skał zwaliska, gdzie pawiookie drzewia, stawy, krzak dzikiej róży pons swój krwawy [na plamy szarych złomów ciska. Kasp. <Z Pawi + Oko>

Pawiówka, i, lm. i zool. p. *Gołąb*. <Od Pawi>

Pawistość, i, blm. *cechy pawia; pstrokaćca, barwność jak w opierzeniu pawia*: Starszyzna w ubiorze kierowała ś. fantazją, modelowaną wedle wzorów polskich i tureckich, i doprowadzała rzecz do nec plus ultra pawistości. Jeż. <Od Paw>

Pawjan, a, lm. y, Pawian zool. (cynocephalus) *małpa wązkonosa*. <Nm. Pavian>

Pawjanka, i, lm. i, Pawianka *samica-pawjan*. <Od Pawjan>

Pawjanowy przym. od Pawjan. <Od Pawjan>

Pawłacz, a, lm. e, × Pablacz *drugi, niższy pułap w kuchni, w warsztacie, na którym sypiąją sługi a. terminatorzy, a. na którym suszą ś. deski u stolarza; górka*: Mieszkał u jakiejś piekarki na pawłaczcu. Gam. Szmyry i szurania dochodziły w odpowiedzi z pawłacza, przylepionego do sufitu, niby gniazdo jakie. Kos. <? z Nm.>

[Pawlik, a, blm.] *gatunek owa*.

Pawlina, y, lm. y bot. p. *Zawstydlna*.

Pawlinka, i, blm. bot. p. *Zawstydlna*.

Pawlit, u, lm. y min. p. *Paulit*.

[Pawłacz, a, lm. e, Pawłacza a. w lm. Pawłacz] *chór kościelny*. <por. Pawłacz>

[Pawłacza, y, lm. e] p. *Pawłacz*.

[Pawłacze, y, blp.] p. *Pawłacz*.

† Pawłoczany, † Pawłoczny, † Pawłoczysty przym. od Pawłoka, *szkarłatowy, szkarłatny, purpurowy*: Uczynisz dziesięć opon z jedwabiu modrego pawłoczanego. Leop. (szkarłatnego. Leop.). Zastłona z pawłoczanego jedwabiu. Leop. (z szkarłatowego. Leop.). Odziali go w szatę pawłoczaną. Leop. Wschód P. L. (= szkarłatowy. Leop.) = *purpurowy, czerwony, rumiany*. <Od Pawłoka>

Pawłocznia, i, lm. e bot. (schizandra) *roś. z rodziny bobrownikowatych*.

† Pawłoczny i. p. Pawłoczany: Widzę pawłoczną szatę rozpostartą. Groch. W płaszczu jedwabnym i pawłocznym. Leop. Sznurowe bisiorowe i pawłoczne. Leop. Bogacz P. i godujący. Hrb. (= w pawłokę ubrany). W odzieniu czerwone pawłoczne, sprośne i wielmi stare go oblekli. Op. 2. bot.: Oset P. p. *Poptoch*: Oset P., tak zwany, że po liściu i po wszystkiej bylinie jest pawłoka pajęczysta cienka, którą zbierają i kręcą, jak jedwab. Syr. <Od Pawłoka>

† Pawłoczysty p. Pawłoczany: Nosząc tarnową koronę i pawłoczyste odzienie. Spr. Naśmiawszy ś. z Jezusa, zewlekli Go z pawłoczystej szaty i oblekli Go w szaty Jego. Wuj. Płaszcz P. Wuj. <Od Pawłoka>

† Pawłoga, i, lm. i p. Pawłoka. Sł. wil. <Z Pawłoka, przez sld. do W + LEG/ŁOG>

Pawłoka, i, lm. i l. † P. a. † Pawłoga *bardzo cienka tkanina szkarłatna, bawełniana a. jedwabna*: Namiot jego był z pawłoki, wyszywany złotem. Leop. Umiał robić ze złota, ze srebra, z pawłoki, z karmazynu i z hijacyntu. Leop. U dołu szaty jabłka z jedwabiu modrego, z pawłoki. Leop. P. pajęczysta cienka. Syr. 2. † P. *szata, płaszcz z tej tkaniny, purpura*: Pawłoką jasną twarz zarzucił. Pot. Bogacz obłoczył ś. w pawłokę i bisior. Wuj. Włosy głowy twojej — jako P. królewska, zjęta cewkami. Leop. Zawlekli Jezusa i oblekli w pawłokę albo w szatę czerwoną. Wuj. Nie nosił królewskiej korony, ani w pawłoce, odzieniu królewskim, chodził. Leop. Na Jego większe pośmienie wdział nań z pawłoką odzienie. Pśń. Oblekli ji (Jezusa) w zedraną pawłokę aż do ziemię. Spr. Dopuść nam, iżę go w pawłokę przybierzemy. Op. 3. × P. *szata powłóczysta*: Widma czarne w pawłokach przechodzą. Wysp. 4. † P. *przen. = powłoka, błonka, zastłona*: Zbladł wszystek, jak chusta, oczy mu pawłoką zajdą. Pot. Sok ten pawłokę, zastłone z oczu ścięra. Syr. Czarnucha pawłokę świeżą na oczach albo zastłone spędza. Syr. <Pa + WLEK/WŁOK>

Pawłotnia, i, lm. e bot. (mutisia) *roś. z rodziny złożonych*.

Pawłownia, i, lm. e bot. (paulownia) *roś. z rodziny trędownikowatych*. <Od imienia: Paweł>

[Pawnie, a, lm. a] p. *Południe*. <Z Południe>

[Powrot, u, lm. y] *stłupek, oddzielający jedno głno od drugiego*. <Pa + WROT/WART/WIERÓ>

Paz, u, lm. y, Paza, Żłobek, Rowek, Fuga, Kama, Gara, Nut rzem. *wyżłobienie, szpara wzdłuż krawędzi czego, w którą wchodzi kant drugiej części przedmiotu, np. tarcicy, belki i t. p.* Zdr. × Pazik. <PAZ>

Paza, y, lm. y rzem. p. Paz: Robić pazę w stłupach. Ópoły wpuszczane na pazę. <p. Paz>

[Pazdrawy] i. *lubiący drapać, drapieżny*. 2. a.

[Pazgrawy, Pazerny, Pazyrny] *łakomy, żarłoczny*.

† Pazdrocać, a, ał, † Pazdrotać *rozprawić*: A tedy Caldei (Chaldejczyey) w tej nauce o rzeczach niebieskich P. barzo sobie lubowali. Spr. <Por. Paździerz>

† Pazdrocanie, a, blm., *czynność cz. Pazdrocać*.

† Pazdrotać, a, ał p. *Pazdrocać*.

† Pazdrotanie, a, blm., *czynność cz. Pazdrotać*.

[Pazdur, a, lm. y] i. p. Pazur: Czuję, jako mi pod pazdurami (zadziora) brzęka i zbyrczy. Sienk. Jo nie jest taka, co byk pierśo ozdżirała ku komu pazdury. Tet. 2. *pewien rysunek w wyszypuniach i w rzeźbie*. 3. *ozdoby, wyrzynane w drzewie, na dachu chaty góralskiej*: Kiep ten, co po P. na dach ś. drapie, kiej ś. w izbie pali cały dobytek. Ork. 4. *przen. chwiciec, łalcomiec, żarłok*. 5. *gatunek grzyba*. <p. Pazur>

Pazdzierny p. Październy. Troc.

Pazdzierz, a, lm. e p. Paździerz. Troc.

† Pazdzierze, a, blm. p. Paździerze. Troc.

Pazdzior, a, lm. y p. Paździerz. Troc.

Pazdziorny p. Paździorny. Troc.

[Pazera, y, lm. y, Pazyra] *klótnik, klótnica, lubiący zwadę*.

[Pazernie] przym. od Pazerny.

[Pazernik, a, lm. i] *człowiek chciwy, przebiegły*. <Od Pazerny>

[Pazerność, i, blm.] rz. od Pazerny.

[Pazerny, Pazyrny, Pazdrawy, Pazgrawy] *chciwy, łakomy, drapieżny, nienasycony, żarłoczny*.

[Pazerować, uje, ował] *kląć, złorzeczyć, wymyślać, przezywać, klócić ś.*
Pazerowanie, a, blm.] czynność cz. **Pazerować**.

[Pazgać, a, a] *trzeć, nacierać.*

[Pazganie, a, blm.] czynność cz. **Pazgać**.

[Pazgrawy] p. **Pazdrawy**.

Pazyrzebla, i, lm. e bot. (forskahlea) *rośl. z rodziny pokrzywowatych.*

[Pazibroda, y, lm. y] p. **Parzybroda**. <Zam. Parzybroda>

[Paziocha, y, lm. y] p. **Parzybroda**. <Zam. *Parzycha, od Parzyć>

Pazik, a, lm. i l. p. **Paź**. 2. zool. (sphinx porcellus) *owad łuskooskrzydły z rodziny zmierzchniowatych.* <Od Paź>

× **Pazik**, a, lm. i p. **Paz**.

Paziować, uje, ował być paziem, pełnić obowiązki pazia: Dzisiejszy hetman polny, a wkrótce wielki, Potocki paziował królowi Władysławowi IV. Szaj. <Od Paź>

Paziowanie, a, blm., czynność cz. **Paziować**.

[Pazłocie, a, lm. a] p. **Pazłotka**. <Pa + *Złocie, od Złoty>

† **Pazłotka**, i, lm. i, [Pazłotko, Paszłotko, Pazłocie] *blaszka a. skórka połączona a. posrebrzana, łama*: Paniienka przewięńczona z jaką świetną pazłotką. Klon. <Pa + *Złotka, od Złoty>

[Pazłotko, a, lm. a] l. *świecidełka w wieńcu lub na czapce*. 2. p. **Pazłotka**. <Pa + Złotko>

[Pazłótek, tka, lm. tki] *galon srebrny lub złoty*: Gorset wyszywany pazłótkiem.

Paznogciowato przys. od **Paznogciowaty**.

Paznogciowaty *podobny do paznogcia*: P. pazur słonia Śl. wil. Zwierzęta paznogciowate. <Od Paznogcieć>

† **Paznochie** p. **Paznogcieć**.

† **Paznochty** p. **Paznokiet**.

Paznogciowy przym. od **Paznogcieć**, *paznokciowy*. Anat.: † *Kość paznogciowa* (os unguis) = kość łzana (os lacrimale). Listewki paznogciowe p. **Listewka**. Łąkotka paznogciowa, białek paznogcia (lunula candicans unguis). <Od Paznogcieć>

Paznogcisty *mający paznogcie*. <Od Paznogcieć>

Paznogcieć, gcia, lm. gcie a. [chie], Paznokcieć, × Paznokć, † Paznokt, † Paznokiet, w lm. [Paznoty] l. anat. *blaszka rogowa, pokrywająca wierzch końca palców u rąk i nóg ludzkich a. odpowiadająca pazurom i kopytom zwierzęcym*. Patol.: P. czarkowaty (coilonychia). P. szponowaty (onychogryphosis). Przerost paznogcia (hyperonychosis). Szorstkość paznogcia (scabritia unguis). Wrastanie paznogcia (incarnatio unguis). Zanik paznogcia (onychatrophia). Zapalenie paznogcia (onychitis). Zniekształnienie paznogcia (onychosis): Paznogcie są niby blaszki do rogu subtelnego podobne, na końcach palec rąk i nóg mocno przypięte. Krup. P. ciała potrzebny, bo palec broni. Skar. Końce paznogci obrzynają. Wei. Obcinać paznogcie. Długie paznogcie. Wydobyć co z pod paznogcia. Poznałam literata po wytartym boku, po paznogciach nieobciętych. L. Trzeba mu wprzód paznogci dobrze nagryźć, głowy naskrobać, niżli w pióro wpłynię rym gotowy. L. Łata po izzbie, paznogcie gryzie, rzueca ś. po karnapie. L. Wlazła mi drzauga za P. Na P. = *na grubość paznogcia*: Proste rany, które są na P. w głębi. Ort. Ani na P. = *ani na włos, ani na jogę*. Abyś od przykazania Pańskiego i na P. nie wykraczał. Birk. Na ten poeisk z miejsca ś. nie

odmykał i na jeden P. Birk. Na P. od woli jego nie odstąpił. Skar. 2. × P. *pazur, szpon u zwierząt*: Nos jak haczyk, kurzą nogę i krogulce ma paznogcie. Mick. 3. † **Paznoogie**, † **Paznokacie**, † **Paznokty** żelazne w katowni = *haki, rodzaj tortur*. Zdr. **Paznogietek**. <Paz + Nogcieć>

Paznogietek, tka, lm. tki f. p. Paznogiet: Lwiątko, choć młodziuchne, paznogietki ma. Papr. Ileż ona dokładała starania na hodowanie i wyrabianie swych wdzięków, począwszy od długich paznogietków. Bał. 2. [P.] p. **Nogiet**. <Od Paznogcieć>

Paznokciowy przym. od **Paznokcieć**, *paznogciowy*. <Od Paznokcieć>

× **Paznokć, a, lm. e p. Paznogcieć**. Słów.

Paznokcieć, kcia, lm. kcie f. p. Paznogcieć: Próžno łeb drapi i coraz zębami strzyże paznokcie nad ziemi wierszami. Opal. Paznokcie chropawe jak leczyć. Ślesz. Białek paznokci. Kn. Myśli nad szachy a gryzie paznokcie. Kochan. Paznokciem do paznokcia mierzy. Mick. Wszystkie sobie męki raczej obierał, aniżeli by na paznokciu jednym od praw Bożych odstąpić miał. Skar. Pogańscy Prusowie niedźwiedzie paznokcie palili z umarkami, bo wierzyli, iż na górę wielką mieli wstępować, a dlatego, iżby tym snadniej tam wleźli, paznokciami myśleli sobie pomagać. Stryjk. Starym ludziom paznocheie bledną albo czernieją; czasem bywają na paznocheiach białe punkty albo kropie, jakoby jagły. And. z Kobyl. Paznokcie albo paznokty żelazne w katowni, haki. Kn. 2. bot. *nasada płatku kwiatowego*: Widok ma kwiat jasno fioletkowy z płamą ciemno-fioletkową ponad paznokciem płatków. Dyb. Zdr. **Paznokietek**, † **Paznoktek**, † **Paznoktuszek**. <p. Paznogcieć>

† **Paznokiet, kta, lm. kty a. chty p. Paznogcieć**: Wielkie paznokty. Rej. Paznokty i włosy różne są od istoty ciała. Petr. Rozewrzy pięć paznoktów, zajedźże od ucha. Rej. Paznokty i zębami samych siebie targali. Błaż. Drapi twarz swoje paznoktami. Wys. Okrutnego lwa szczenię za to bą bieży, które cię paznoktami przejmie ostremi. Kochan. Za przypadkiem fortuny, że miał mocy z niego, bazyliuszka paznokty, zęboma pokasał. Papr. Paznokty żelazne w katowni. Troc. Gdy mu ptak rękę paznokty mocno ścisnąć począł, rzucił go. Skar. Dała natura każdemu zwierzęciu, czego potrzebuje... jako wilkowi i psu zęby, drugim kopyta, drugim paznochy. And. z Kobyl. Póki człowiek się karmi, póty i paznochy rosną. And. z Kobyl. Palono męczennika blachami, drapano paznoktami żelaznemi. Skar. <p. Paznogcieć>

Paznokietek, tka, lm. tki f. p. Paznokcieć.

† **Paznokt, a, lm. y Paznogcieć**. Rej. Zdr. † **Paznoktek**.

† **Paznoktek, tka, lm. tki p. Paznokt**. L.

† **Paznoktuszek, szka, lm. szki p. Paznokcieć**: Doskonale, zupełnie aż do najmniejszego paznoktuszka co wystrychnąć. Mącz. <Od Paznokiet>

[Paznoty] p. **Paznogcieć**. <Pazno(k)ty>

Pazować, uje, ował rzem. 1. co = *wyźłabiać, robić w czym pazy, natować, fugować*. 2. *wprawiać w pazy*. <Od Paz>

Pazowanie, a, blm., czynność cz. **Pazować**.

† **Pazroczenie**, a, blm., † **Pazrok** czynność cz. **Pazroczyć**.

† **Pazroczyć, y, ył badać**.

† **Pazrok, u, lm. i p. Pazroczenie**.

Pazucha, y, lm. y f. zanadła, zanadrze: Miał swoje pismo za pazuchą przy sobie. Skar. Dobył

z za pazuchy trzech dokumentów. Kras. † W pazuchę co włożył. Troc. † Wyjął z pazuchy. Otw. S. Przen.: Ty zawsze u fortuny za pazuchą siedzisz szczęśliwy. Sienk. Przen.: Nienawykły nie długo trzymać za pazuchą. Krasz. (= przy sobie, w ukryciu, w tajemnicy). 2. † P., [P.] anat. (fossa axillaris) *pacha, dołek podpaszny, podpasze*: Abyś parkiem nie śmierdział, koperwasem pod pazuchami potrziesz. Sien. Pocienie pazuch. Sien. Śmierdzenie pazuch. Ślesz. Z pod pazuchy tych ramion wytrysły rozutki i pośród ścisłych Brzyzków niewidocznie płyną, szukając ś. z gorączką w zagłębieniach leśnych. Ork. 3. [P.] *kąt, zagłębienie w budowlu*. 4. × Pazuchy, pachy morskie, wybrzeża. L. Cokolwiek morskich rozbójników było, po wszystkich pazuchach, tajnikach, ułodach. Fal. <PAZ>
× Pazuchowy, × Pazusny przym. od Pazucha. L. <Od Pazucha>

Pazur, a, lm. y i, anat. *rogowe pokrycie ostatniego, trójkątnego i z boków ściętnego stawu palcowego u zwierząt, (szczeg. u ptaków:) szpon*: Kot ma pazury wysuwalne. P., paznogieć u zwierząt, bestji. Kn. Lwa znać z pazura. Wad. 2. pog. *paznogieć człowieka czynnego, okrutnego*: Ma człowiek dla człowieka pazury, ale ma i serce. Krzem. Dostać ś. w czyje pazury. Być w czyich pazurach. Wydrzeć co komu z pazurów. Przen.: Brać ś. na pazury = wysłać ś., wyteżać wszystkie siły, aby czego dopiąć. Ucieka, biorąc na pazury. Koch. W. 3. [P.] *kopyto u bydła*. 4. przeni.: Pazury = cztery zakrzywione pręty żelazne ruchome, służące do chwytania siano. Pazury = przyrząd do wciągania siano na stóg, pajak, kot. Pazury kotwicy = odnogi kotwicy łopatuwate zaostrzone. 5. bot. = a) Pazury błotne, górkowe p. **Widlak**. b) [Wileze pazury] *któryś z gatunków widlaka*. 6. gór. *klucz wyciągający do przedźwień świdrowych, na których pręty pod pierścieni wzięte są zawieszono w czasie wyciągania, pazur zaś wisi swym okiem na linie*. Łab. 7. hut.: Pazury = blacha gruba, wykrojona obejmująca wykroje w walcach walcowni i za niemi ustawione. Łab. 8. pal.: Djabie pazury = mięczak jednoskorupowy głowopławy, którego skłamieniałości zaczynają ś. pojawiać w liasie, a kończą ś. po kredzie, belemnit. 9. rzem.: P. śruby p. **Przyglówek**. Pazury ankrów = końce ankrów, chwytające ś. lub brane na kliny a. na śruby. Zdr. **Pazurek**. <PAZ>

[Pazura, y, lm. y] *ręka*. <Od Pazur>

Pazurek, rka, lm. rki i. p. Pazur: Chowa rysie pazurki, a baranią przywdziewa skórę. Kpet. Pani pokazuje niekiedy mężowi pazurki. 2. bart. część ostatniego stawu przedniej nogi u pszczoły. 3. bot.: Kurze pazurki p. **Pierwiosnek**. 4. hań. ozdoba oddzielająca ś. od głównej linji okrągłej, w kształcie zwijającego ś. wórlka. <Od Pazur>

Pazurnik, a, lm. i i. [P.] = a) chwiciec, łakomic. b) p. **Kuldonyk**: A bojążes skapiał kuldonyku... i palnąwszy z harapa nad uchom Antonahadzego, dodał: pójdź przez! A wy, Jarmiany (Ormiany) pazurniki. Eww. 2. bot. (lagonychium) roś. <Od Pazur>

Pazurowato przys. od **Pazurowaty**. L.

Pazurowaty i. mający kształt pazura, ostry i zakrzywiony. 2. × P. p. **Pazurzysty**: Sęp. P. Mor. Orzeł P. Mor. Zwierzęta pazurowate.

Pazurowy i. przym. od Pazur. 2. p. **Pazurzysty**: Zwierzęta pazurowe. <Od Pazur>

Pazurzysty, × Pazurowaty, Pazurowy mający pazury, zaopatrzony, uzbrojony w nie. <Od Pazur>

× **Pazusny p. Pazuchowy**. L. <Od Pazucha>
Pazygrafja, i, bfm., Pasygrafja, Pazyłajja, Pazylogja *pismo używające, zamiast liter, znaków zrozumiałych dla każdego narodu, rodzaj ideografji*.

× **Pazyłajja, i, bfm. p. Pazygrafja**.

× **Pazylogja, i, bfm. p. Pazygrafja**.

[Pazyra, y, lm. y] p. **Pazera**. <Zam. Pażéra, od Pa + ŻR / ŻER / ŻAR>

[Pazyrnie] przys. od **Pazyrny**.

[Pazyrność, i, bfm.] rz. od **Pazyrny**.

[Pazyrny] p. **Pazerny**. <Zam. Pażérny, od Pazyra>

Paż, a, lm. owie a. e i. w wiekach średnich, *giemlek, młody chłopiec szlacheckiego rodu, na usługach dygnitarzy*: P., pacholę dworskie. Troc. **Paziu!** mój paziu! co znaczą te maski? Słow. **Miecz mój i zbroja!** prędzej paziu młody! Słow. **Paziu**, wybiegnij przez drzwi boczne sali, niechaj odzwierzy... lecz cóż to? o Boże! zwodowa wieża i zamek ś. pali! Słow. P. królowej. 2. *rodzaj kleszczyków, zaciskających ś. automatycznie, zawieszanych przez panie na sznurze u pasa i przeznaczonych do podtrzymywania podgiętych łąd sukni*: O kapeluszach i parasolkach, o rękawiczkach, paziach i t. d. wyobrażenia w czasach owych nie miano. Jeż. 3. zool.: P. królowej (papilio machaon) *motyl dzienny*. Zdr. **Pazik**. <Fr. page>

[Paździebia, i, bfp.] *len z paździorami*. <? Pa + Ż + DZIOB>

[Październy] przym. od **Paździerz i. zgrzebny**: Koszulisko z październego worka. 2. miesiąc październy = październik.

Paździerz, y, lm. e ż. **Paździor, × Paździoro** (część. w lm.) *i. skórka na łnie a. konopiach, która włókno pokrywa, a w międleniu odlatuje*. Włod. W cierlicy łamią len i czyszczą go od nieużytecznych paździerzy. Kluk. Miłość wszeteczna nietrwała, jak płomień z paździerzy. Bardz. Lecą iskry w P. jasną. Kon. 2. (w lm.) części polamane rdzenia łni a. konopi, kostra, kostrzyca. 3. hut. *drąg drewniany lub szczapa, którą ś. we fryszercie lub pudlingu podkłada pod młot, gdy go ma ś. zatrzymać, aby zmniejszyć uderzenia na kowadło, paszleja*. 4. myśl. (o zajęcia): Wykoony w paździerzach = urodzony w późnej jesieni. <Pa + Ż + DZIOR>

[Paździerzać, a, a] *zdzierać wierzchnie włókna, miądlić*. <Od Paździerz>

[Paździerzanie, a, bfm.] *czynność cz. Paździerz*.

Paździerze, a, bfm. zb. paździorzy: Co duszą spłotę — spłonie jak suche P. Sf. <p. Paździerz>
Paździerzenie, a, bfm., *czynność cz. Paździerz*.

[Paździerzycza, y, bfm.] *len wyrobiony*. <Od Paździerz>

Paździerzyc, y, ył i. *robić supłim, strzępić, kosmacić nakształt paździerzy*: Czyje palce paździerzają śnieg jak wełnę miękłą? czyją grad lodowaty formuje ś. ręką? Zim. Paździerz drąg drewniany lub szczapa, którą ś. we fryszercie lub pudlingu pokłada pod młot, gdy go ma ś. zatrzymać, aby zmniejszyć uderzenia na kowadło; nazwa stąd pochodzi, iż młot przez spadanie i uderzanie drzewo to paździerz. Łab. 2. [P.] *śmiecić*. <Od Paździerz>

Paździerzysto przys. od **Paździerzysty**.

Paździerzysty *pełen paździerzy*. L. <Od Paździerz>

Paździor, a, lm. y p. Paździerz, Dudz. Zdr. Paździorok,

Paździorek, rka, lm. rki l. p. **Paździór**. 2. bot. (stemonitis) roś. z klasy słuzowców, z rodziny paździorowatych.

Paździoro, a, lm. a p. **Paździoro**: Jak śmiesz rzec: wyjmę P. z oka twego, a sam masz bierzmo w oku swoim? Leop. (= *źdźbło, proch*). Trzaskę, sianko, ździebko, proszek albo P. Sekl. Dru-gie karzą, a w cudzym oku paździoro szukają, a w swym bierzma szpetnego nie baczą. Rej. Bóg i trzciny skrzywionej nie połomi, a paździoro zapalonego nie zagasi. Rej.

Paździorowate rośliny (stemonitacei) jedna z rodzin przyrodzonych roślin. <Od Paździorok>

[**Paździorny**] przym. od **Paździor**, *paździorny*.

† **Paździor**, a, lm. a l. p. **Paździerz**. Przen.: *źdźbło, kruszyna, odrobina, proch, pył*: Widzi P. w oku brata swego. L. Zdr. † **Paździoro**, [**Paździoro**]. <Pa + Z + DZIOR/DZIER/DR/DOR>

[**Paździoro**, a, lm. a] p. **Paździoro**.

[**Paża**, y, lm. e] = **Paża**.

[**Pażerny**, **Pażrny**, **Pażrawy**, **Pażrawy**], † **Pażerny**, † **Pożerny** *zarłoczny, pochłaniający, łakomy; łapczywy, chciwy*: I pażerny naturze na obroku zejdzie, edaci. Zebr. Przen.: P. ogień, *rapax*. Zebr. Nie mogę ś. wydziwować, skądś ty na to kochanie taki P. Sienk. <Pa + Żerny>

[**Pażęc**, i, lm. i] *murawa, łączka*. <Pa + Żęc, od **Żać**, **ŻN/ŻE**>

[**Pażyrny**] p. **Pażerny**: Na ładną buzię to i sędzia jest P. Prus.

Pach, **pęchu**, blm. l. [P., **Pęch**] *węch, powonienie u psów, myśl, pach, cuch, wiatr*: Skrada ś. cichym pęchem (= *obwąchując cicho*). 2. *woń zwierza, którą pies myśliwski czuje*: Patrz! pies pąszy; ot ma już P. <PECH/PACH; ? kontaminacja z PACH i WĘCH>

Pachać, a, al l. a. × **Paszyc**, [**Pochać**, **Pachać**] *wąchać, wietrzyć, nuchać, dochodzić węchem*: Stadnika trzeba wrzód klaczom ukazywać tylko i dać P. Dor. Konia strzeż, aby sobie rany nie pachał, ani gębą dotykał. Trzye. Wieczór po mieście biegają, a jak psi głodni pachają. Ryb. Podał ich Bóg w zmysł błędzący, iż pachali to, eo nie przystało. Gil. 2. [P.] = a) p. **Pachnąć**: Jak poczęli (chłopi) P., to kiela czelku, niby w gorzelni, było słychno gorzałkę. b) *puchać, dy-szeć, dmuchać, fukać, sapać, dąć, nadymać ś. ze zmęczenia, objadwszy ś. a. z pychy*. P. ś. l. *wąchać, nuchać siebie, obwąchować ś.*: Pachają ś. szkapy. Kn. 2. **Pachać** ś. (o bydle) *gzić ś., brykać*. <PECH/PACH; p. Pach>

Pachanie, a, blm., czynność cz. **Pachać**: Jeleni, gdy najdzie węza w jamie pachaniem nosa, wy-ciąga go i pożera. Spicz.

Pachanie się, a ś., blm., czynność cz. **Pachać** ś. † **Pachnąć**, *nie, nął*, [**Pachnąć**], nied. [**Pachać**] *dmuchnąć*: Niedźwiedz pachnął mu około ust (to-warzyszczywi, udajacemu zmarłego).

Pachnięcie, a, blm., czynność cz. **Pachnąć**.

† **Paż**, u a. **paża**, lm. e, [**Paż**] p. **Paż**: [Na zielonej łące rozkwitają paże].

Paże, a, blm. zb. p. **Pażowie**: Niektóre drze-wa już się okryły listkami drobnymi, a innych P. pełne nadziei połyskuje. Dyg. <PIĘK/PIĘK/PAŻ>

Pażek, **czka**, lm. czki l. a. † **Paż**, [**Paż**], × **Pakówka**, w lm. [**Pakówki**] *zarodek liścia, a szereg kwiatu na roślinie, nierozwinięty koniec pędu*: P. kwiatowy (= *kwiat jeszcze nierozwinięty*). P. róży. P. różowy. Troc. P. albo pąkowie u róży = *klóbu-czek*. Urzęd. Już pażki pękają. Pażki ś. puka-ją. Troc. Roślina na wiosnę puszcza pażki a.

dostaje pażków. Pażki puszczać. Troc. Tak drzewne, jak i kwiatowe pażki składają ś. z wypukłych kusek, które gdy ś. rozwiną, wtedy ś. liście widzieć dają. Kluk. Pażki głogowe. Dar. J. Kwiat, chcąc wyjść na powietrze, otwie-ra P. delikatny, którym był otoczony. Pir. Kwiat rozwija ś. z pażka. 2. *pulchne karnawałowe ciastko drożdżowe, smażone na maśle w kształcie kulek*, × *pampuch*, × *pampucha*: Pażki, ciasto delikatne, do którego rozcyniają mąkę, jak na naleśniki, smażą w maśle, tłustości, kła-dą w szrodek konfitury, powidła lub same przez ś. robią. L. Nierównoś nas fortuna i nie bez mierziaczki dzieli: tym umknie chleba, owym smaży pażki. Pot. Pażki na oleju. Przen.: Ma ś. jak P. w maśle. Prz. (= *opływa we wszystkim*). Dziecię ma ś. u ojca, by P. w maśle, nie nie ucierpi, nie nie uzna, jedno zawsze by w uwi-nieniu a w subtelnym jakim łożeniu leży. Głiez. Iż wszystkim pomiernie z rozmysłem używa, już jako P. w maśle, w dobrej stawie pływa. Rej. Opływa Adolf jako w maśle P. Drużb. 3. [**Pażki**, **Pażi**, lm.] = a) *placuszki pszenne lub żytnie upieczone w popiele*. b) a. [**Pęwały**, **Bęwały**, **Bęwały**] *kluski kartoflane*. 4. [**P.**, **Pęcol**] *węzełek, su-pielek*. 5. fizj. (gamma) *komórka w grzybach drożdżowych, z której rozmnażają ś. nowe komórki*. Zdr. **Pażuszek**, **Pażus**. Zgr. **Paż**, † **Paż**. <PIĘK/PIĘK/PAŻ>

[**Pażek**, a, lm. i] *blin*. <Paż(e)k>

Pażkarz, a, lm. e ten, *co robi pażki a. je sprzedaje*. <Od Pażek>

Pażkować, *uje, ował l. wypuszczać pażki*: Pro-mienie słońca leją blade złote strugi na pażku-jące lasy. Przen.: Przyroda zdaje ś. przypuszczać, że te pażkujące dusze resztę sobie dośpiwają. Bog. W. 2. fizj. *rozmnażać ś. przez pędenie ko-mórek, zwanych pażkami*. <Od Pażek>

Pażkowanie, a, blm., czynność cz. **Pażkować**: Sprawdź! bezpłciowe rozmnażanie ś. mszyc, P. u stułbi. Nus. U wymoczków podział i P. eo do istoty swojej odbywają ś. tak samo, jak u in-nych zwierząt.

Pażkowość, i, blm. rz. od **Pażkowy**: Boha-terka powieści zawija ś. z dniem każdym coraz to wyraźniej w P. niewieścią. Jeż.

Pażkowy przym. od **Pażek**. Bot.: Kłębki paż-kowe p. Kłębek.

Pażuszek, **szka**, lm. szki p. **Pażek**. <Od Pażek>

Pażus, a, lm. e p. **Pażek**: Pażki... słowo honoru! malutkie, zaledwie pażusiami nazwał je można. Prus. <Od Paż>

† **Paż**, i, lm. i, [P.] *droga*: Ci, eo dziś po paży (= paży) chodzą, wszędzie mają nie tylko kościół-ty, ale i wolne miejsca, gdzie i chwałę bożą sprawować i ofiary swe duchowne Bogu ofiaro-waćby mogli. Żarn. [P. do miejsca świętego] = *pielgrzymka*. P. do Częstochowy. Zdr. [**Pażka**]. <PAT>

Paż, **pędu**, lm. pędy l. † P. p. **Pęd**: P. rzeki. Troc. P. wody morskiej, bieg wody gwałtowny na morzu, a zwłaszcza na oceanie, który często pokazuje ś. czasów pewnych. Wyrw. Znowu bez rany ciało, toż P. trzeci sprawił, lub ś. i od-krzył Cygnus i prawie nadstawił. Zebr. Nie tak ś. z swych bogowie wyzuwają rządów, żeby je do błędnych gwiazd wiązać mieli pędów. Pot. 2. myśl. = a) *ślad zwierza, po którym już psy goniły*. Sł. wil. b) p. **Trop**. <PEĐ/PAD>

† **Paża!** w. myśl. okrzyk zachęcający psy do gonienia: Już ś. na lizkę otrąbił i wilka w trą-

bę łowczy razy kilka; idą psy, P. on krzyczy, żeby pilnować pewnej już zdobyte. Koch. W. Zaciekszy w gęste parowy głęboko, gonią na oko, już idą, P.! bór od głosów huczy. Koch. W. <PĘD/PAD>

†Pader, dra, lm. dry = Pandrów. Troc.
[Padół, u, lm. y] p. Padół. <Zam. Padół, podług Wądół>

†Padowy biegający pędem: Ogar jeden P. dobry doświadczony poszedł w góry za wielkim zwierzem zagoniony. Pot. P. pies. Troc. <Od Pad>

[Padół, olu, lm. oty] p. Padół. <p. Padoł>
[Padórek, rka, lm. rki] wazka miedza.
Padra, y, lm. y zool. (doris) brzuchopelz tyłokrzelny.

†Pądzać, a, al p. Pędzić. L. <PĘD/PAD>
†Pądzenie, a, blm., czynność cz. Pądzać, pędzenie.

†Pądzenie, a, blm., czynność cz. Pądzić, pędzenie.

†Pądzić, i, il p. Pędzić. L.
Paga, i, lm. i p. Pęga: Pagi na ciele z zbita krwią zaciekle. Syr. Kon ten ma pagę przez grzbiet od głowy aż do ogona. Trzye.

Pagać, a, al (o zwierzętach) posp. krząkad, chrząkad: Prosięta pagają. Śl. wil. <Dżwn.>

Paganie, a, blm., czynność cz. Pagać.
[Pagawica, y, lm. e] p. Pagwica.

†Pagwica, y, lm. e i. p. Brodawka. 2. wole u człowieka. Dudz., Troc. 3.=a) guzic. b) a. [P., pagawica, Pęgwica] guzik skórzany u kozucha: P., słowo chłopskie, guzik skórzany u kozucha. Włod. <Z Giermańskiego; por. Got. puggs, pugg; Dnm. punge = woreczek, sakiewka; por. Ros. i Ukr. pūgovica>

Pak, a, lm. i p. Pączek: W kwiat już idą paki. Kon. Kiedy tknęła ziemię słoneczna szata, tam nabrzmiewały lepkie paki i szeleściły listeczki nieśmiade. Reym. <PIĘK/PĘK/PAK>

†Pakawica, y, lm. e, †Pukawica poduszka, wytrzymująca razy, pukania, pękania. <PIĘK/PĘK/PAK/PUK>

†Pakciszek, szka, szki p. Punkt. Leop.
[Pakiem] przys.: P. a. cichem = cicho.

Pakiew, kwi, lm. kwie bot. (cynomorium) ros. z rodziny galecznicowatych.

Pakla, i, lm. e zool. (balanus) skorupiak wąsonogi.

1. [Paknąć, nie, nał] I. mocno uderzyć, palnąć, grzmotnąć, zwalić. <PIĘK/PĘK/PAK>

2. [Paknąć, nie, nał] posunąć. <Z Pomknąć>
[Paknięcie, a, blm.] czynność cz. Paknąć.

Pakolina, y, lm. y bot. (symphonia) ros. z rodziny okrętnicowatych.

Pakorodstwo, a, blm. I. (generatio gemmipara) rodzenie ś. przez rozwijanie ś. pączków (w roślinie). Śl. wil. 2. tworzenie ś. nowych zarodków grzybowych. Śl. wil. <Pak +* Rodztwo, od Rodzić>

Pakowie, a, blm. zb., Pękowie, [Pęcz], Pączce, Pęcze, Papie, Papie, †Pępie, Papowie zbiór pączków, pączków i pędów roślinowy, pączki, pączkowi, ×papawony: Którędy P. na wierzach ś. wypiera ze środka skóry, tam gałązki z obcych drzew bywają sadzone. Otw. P. ś. zasadza. Trzye. Kłobuk albo P. róży. Urzęd. Poczyńmy sobie wieńce z pakowia różanego, pierwszej niż zwiednie. B. B. Już nadszedł czas lata, już latości w P., jak w perły bogata. Nagur. Dopiero ś. kwiatek z pakowia wywiązał, a już usycha. Troc. P. puszcza drzewo = puka ś. Kn. <p. PAK>

Pakówka, I, lm. i I. p. Pączek: Jak wiele te brzoskwinie doznały przeobrażeń, począwszy od pączków aż do zupełnej dojrzałości ich owoców. Pír. 2. nowy roczny pęd drzewa, z pączka końcowego gałązki wybujały, wyróżniający ś. od przeszłorocznego obrączką widzialną. Śl. wil. <Od Pak>

Pakwieli, i, lm. e bot. (helosis) ros. z rodziny galecznicowatych.

[Pano] p. Pono. <Z Pono>

[Papa, y, lm. y] usta.

Papawa, y, lm. y bot. I. a. Pępawa, Papawa (erepis) ros. z rodziny Jastrzębicowatych. Gatunki: P. błotna zwana także Jastrzębicem błotnym (c. paludosa). P. podgryzioną niekiedy Jastrzębicem ugryzionym zwana (c. prae-morsa). P. pospolita (c. tectorum). P. szorstka a. dwuletnia (c. biennis). 2. p. Brodawnik. <PEP/PAP>

[Papawina, y, blm., Pępawina, Pępowina, Pępawica] czysta trawa.

[Papek, pka, lm. pki] p. Pęp.

Papić, i, il (o pączkach drzew liściastych) zacząć grubieć i rozwijać ś. na wiosnę: Wierzby papią. Śl. wil. <Od Papie>

Papie, a, lm. a zb. I. p. Pakowie: Żaden szezep nie ma być przesadzany, gdy z siebie P. wypuści. Zaw. Papią masz natargać pierwej, niżli rozkwitnie. Spicz. Jeszcze papią na wierzbie nie było, gdy ś. ma łazkę kosić godziło. Padw. Z kapusty głabia P. jako soszki wyrastają. Syr. P. różowe. 2. p. Papie: Na prątkach mniszka wyrastają P. brodate fałdowate. Syr. Papią topolo-we. Śien. <PEP/PAP>

Papienie, a, blm., czynność cz. Papić.

Papowie, a, blm. zb. p. Pakowie.

×Paszzenie, a, blm., czynność cz. Pąszyć.

×Pąszyć, y, yl p. Pąchać.

Pąszyn, a, lm. y bot. p. Marchewnik.

[Pątka, i, lm. i] p. Pąg.

†Pątlík, a, lm. i I. siatka na włosy nazywana paciorkami: Włosy nosił ujęte w P., czyli w siatkę nazywaną paciorkami. Śienk. Nawir mienił ś. być Powalą, gdyż w jego P. ubrali go Krzyżacy, który był perłowy wszystek, jako na on czas chodzono jeszcze z długimi włosami; a tego pątlíka dostali Krzyżacy w bitwie, gdy spadł z głowy Powale. Biel. M. 2. myćka, jarmułka a. kapturek wyszywany złotem i perłami, który mężczyźni nosili zamiast kółpaka: Możlijsi panowie stroili ś. w ozdobne, kragte, perłami przetykane myeki, zwane pątlíki. Śl. wil. Za kółpakiem lub pątlíkiem pióro jakieś sterczeć musiało. Sp. 3. czub na hełmie. <? Z Nm. Bändel lub t. p., ? przez pośrednictwo Czes.>

Pątnica, y, lm. e I. a. Pątniczka = a) forma ż. od Pątnik: Komedja Pielgrzym i P. jest krytyką pielgrzymów i pątników. Wiszn. b) ×P. włóczęga, tulaczka, powstnoga, obieżyświat. 2. pał.: Mułoty a. pątnice = małżowate muszle wód słodkich w utworach wierzchnich trzeciorzędowych. <Od Pątnik>

×Pątnicki p. Pątniczy. <Od Pątnik>

Pątnictwo, a, blm. pielgrzymstwo, pielgrzymowanie, pielgrzymka, wędrówka, peregrynacja: P do ziemi św. Przen.: P. a pielgrzymowanie nasze do onej zwierzchniej ojezyny. Wuj. <Od Pątnik>

†Pątniczek, czka, lm. czkowie p. Pątnik.

Pątniczka, i, lm. i p. Pątnica.

Pątniczy, ×Pątnicki przym. od Pątnik, pielgrzymi, pielgrzymicki: Do miłosierdzia pątniczych

rzesz powinni mieć głównie prawo prawdziwi kaley. Chodziła po dworeu, przybrana w podobną do zakonnej odzież — z różańcem i pątniczą tykwą u pasa. Sienk. <Od Pątnik>

Pątnik, a l. lm. cy = a) *pielgrzym, wędrowiec, wędrownik, podróżnik, szereg. odbywający pieszo podróżę w celach religijnych*, †peregrynant: Weźmy przykład z tych pątników, iż oni, będąc sami pielgrzymi, nie mając żadnego dostatku przy sobie, prosili go do gospody swojej. Rej. W obcą wypchany z domu P. stronę, rzucisz rozkoszną żonę. Nar. Wsadź na osiełka z dzieciami matronę, idź nieznanomy w obcą P. stronę. Koch. W. W wojnie ani dóbr własnych ludzi użyć mogą, świadomą niebezpiecznie pójdzie P. drogą. Koch. W. Człowiek szczęścia igrzysko, niestatku obrazek, czasu łup, P. przemijający, żart świata. Birk. Szukaj a pytaj ś, jako ś. ci pątnicy pytali o świętym bóstwie jego. Rej. P. do Ziemi świętej. P., podróżny, gość, hospes. Głos. Z innych osób łgarz, P. i zabijaka żołnierz często występowali (w dawnych komedjach). Wiszn. Pątniku! czyż miłszą tobie jest obca strona, niż własne działki i przychylna żona. Sł. wil. b) × P. łotr, wydrwigrasz. 2. lm. ki zool. (geacarinus) skorupiak słupkooci, *dziesięcionogi, krótkooczwłokowaty*. Zdr. †Pątniozek. <Od *Pątny, od Pąć>

†**Pątnikować, uje, ował, †Pątować, [Pątować, Pantować]** być pątnikiem, *pielgrzymować, peregrynować, podróżować*: P. do miejsca świętych a. na miejsca święte. Trzykroć pątnikował na wschód słońca. Sienk. <Od Pątnik>

†**Pątnikowanie**, a, blm., czynność cz. **Pątnikować**.

†**Pątować, uje, ował, [Pątować]** p. **Pątnikować**: Na święte miejsca pątuja, tam ofiary obrazom oddawają. Gil. Bon fradello, sam pątujesz, z Jeruzalem pielgrzymujesz. Mik. z Wilk. Najwięcej nasz polski naród z przyrodzenia rad pątuje, bo zawsze ma chuć do chodzenia. Klon. Na Janielską pątowała na Kalwarję. Kon. Pątowałem po drogach, pątowałem w smutku. Pśń. <Od *Pąť; p. Pąć>

Pątowanie, a, blm., czynność cz. **Pątować**.

Pce, ów, bhp., Kętnary, Kantary *podkładki, kółka, koła lub inne okrągłe przedmioty, ustawione parami pod beczki, aby ś. te nie ruszały, legary*: P., kętnary, tragnary, legary w piwnicach pod beczkami, podstawki. Kn. <?>

[**Pcha, y**, lm. y] p. **Pchła**. <Z Pchła; por. Dż. pcha>

Pchać, a, ał i P. ś. p. Pchnąć.

Pchadło, a, lm. a gór. p. **Kopystka**. <Od Pchać>

×**Pchał, a**, lm. y żart. *pchła-samiec*: Samiec pchła, więc samca zowie pchałem. Pot. <Z Pchła>

Pchanie, a, blm., czynność cz. **Pchać**.

Pchanie się, a ś., blm., czynność cz. Pchać ś.

Pchelka, i, lm. i p. **Pchła**.

Pchi! w. podziwienia z lekceważeniem, *pi!*: Ot, jaki hardy! P! Orzesz. <Dżwn.>

Pchlarka, i, lm. i forma ż. od **Pchlarcz**.

Pchlarcz, a, lm. e *człowiek mający wiele pcheł*. <Od Pchła>

Pchlenie, a, blm., czynność cz. **Pchlić**.

Pchlenie się, a ś., blm., czynność cz. Pchlić ś.

Pchli l. przym. od **Pchła**. 2. bot.: Pehle ziele p. **Babka i Języczkowy**. <Od Pchła>

Pchlica, y, lm. e l. p. **Pchła**. 2. a. **Pluskwowe ziele** bot. (cimicifuga) *roś. z rodziny jaskrowatych*. Gatunek: P. śmierdząca (c. foetida). 3.

zool.: P. śniegowa (degeeria nivalis) *owad skoczogonny*. <Od Pchła>

Pchlić, i, II napelnić pchłami. P. ś. *szukać pcheł na osobie, wisłać ś.* <Od Pchła>

Pchlisko, a, lm. a p. **Pchła**.

Pchlisto przys. od **Pchlisty**.

Pchlisty *pełen pcheł, ospyany pchłami, zapchłony*. Mącz. <Od Pchła>

Pchła, y, lm. y l. a. [**Pcha, Pła, Płecha, Pha, Błcha, Błecha, Błycha**] zool. = a) (pulex) *owad dwuskrzydły pchłowaty*: P. ludzka (p. irritans). P. psia (ceratopsylla canis). Kto ze psy lega, ze pchły wstaje. Koch. W. P. od pchania rzezona, bo gdy ukąsi, jakoby igłą zapchnął. Sienk. b) P. ziemna, **Pchelka, Meszka, Skoczozłotka** (haltica) *chrząszcz czteroczwłokowy stonkowaty*. 2. hut.: P. hutnicza, *wesz hutnicza = iskra rozpalonego żelaza, w czasie kucia wpadająca za kołnierz, za koszulę lub trepki hutnika, gdy sparzy ciało*. Zdr. **Pchelka**. Zgr. **Pchlisko, Pchlica**. <Z Błcha; BŁCH/BLECH>

Pchnąć, nie, nął, [rodz. ż. **pchła**], [**Pichnąć**], nied. [**Pychać, Pichać**] l. *popchnąć, posunąć gwałtownie, szturchnąć, trącić, odepchnąć*: Pehnij go ręką, kijem, łokciem. Troc. Pchnąłś go, że upadł. Troc. U flisów szybować a. pałkować znaczy toż samo co laskami pchać. Mag. Pchać przed sobą kamień, taczki. Troc. Przen.: Pchać biedę = *pedzić życie w niedostatku*. Pehnę okręt na morze, skarobów sobie z dalekich stron pewnie przysporzę. L. (= *zepchnę, odepchnę, wyprawię, puszczę*). Przen.: Za lekkim truskiem liścia powiewem, mniemając tam zwierza być (I zam.: że tam jest zwierz), pchnę postrzał do niego. Zebr. (= *wypuszczę, puszczę, pośle*). Przen.: P. kogo dokąd = *na łeb, na szyję wyprawię go, wysłać go co prędzej*: Pehnął Bohuna na czele 400 ludzi, obiecując mu rychłe z znacznieszą pomocą przybycie. Rol. Trzeba, żeby kogo P. do niego jako najprędzej, o tym mu oznajmując. Troc. Mohort pehnął cichaczem kilku posłańców. Pol. Amurat dlonie zatartł i posyłkę po Jerzego pehnął. Jez. Osman bej pehnął natychmiast podjazdy. Jez. P. list do kogo. Troc. Po skończonej elekcji zaraz były mowy, żeby do Chmielnickiego kogo P. co prędzej, o niej mu oznajmując. Tw. Chan dniami temi posła do Rakociego wołoskim pehnął krajem. Tw. Cheiał sam bieżec, lecz ś. lepiej zdało kogo inszego P. Trzye. [Tobym tu do jegomości pehnął choćby parobka]. [Ujna pchła]. Kon. Przen.: Pchać = *popychać, przeć, pobudzać*: Wrodzona straszna mściwość pchada go do oporu. Sienk. P. w co = *wepchnąć, weprzeć*: Pehnął go w ogień, w wodę. Troc. Mentor w morze Telemaka pehnął i sam za nim wskoczył. Jabł. Gwałtownie będąc pehnięty w morze, napił ś. słonej wody. Jabł. Nied.: *napychać, wtkaczać, wtykać, wciskać, pakować ciasno, wbijać*: Pchać siano w worek. Pchać w siebie = *opychać ś. jedzeniem, przeladowywać sobie żołądek, opakowywać ś., objadać ś., epać*: Rzecz jest sromotna więcej pchać w ś., niżeli żołądek objąć może, i nie znać tego miary. Pileh. Pchać w kogo = *zmuszać go do jedzenia, podtykać mu zbyt dużo jedzenia*. Przen.: Pchać co w kogo, w co = *podtykać, dostarczać mu czego, łożyć mu co, obracać co na czyje potrzeby; pakować w co*: Co zarobi, wszystko pcha w synka. Pchać pieniądze w handel, w towar. Pchaj, jak w dziurawy worek. Prz. P. z góry = *zepchnąć, strącić, zwalić*. P. od kogo, od czego = *odepchnąć, odtrącić, odsunąć gwałtownie, odpędzić, odrzucić, oddalić*. Przen.: Dziś w ostatniej potrzebie sługi swojego nie pchaj od siebie. Ryb. Nie pchajże duszy mej od siebie. Ryb.

Przen.: [Pehnąć] = *sprzedać byle jako, zbyć, puścić za tanie pieniądze*. 2. dok. *ukłuć, kolnąć, ubość, żgnąć*. P. czym = *przebić, przesyć*: Dobył noża, pehnął go w brzuch. Paszk. P. kogo szpada. P. kogo rogami = *posp. tryknąć*. Wół go pehnął. Troc. × Rana pchnięta. Czer. (= *z pchnięcia pochodząca, kłuta*). 3. [Pehać] = *kłuć, boleć*: Mnie peha w bok. 4. przen.: × P. a. × P. s. *dołączyć = łączyć, co tchu, puścić s., machnąć, popędzić, ruszyć z kopyta, skończyć, posp. kopnąć s.*: P. do Gdańska na fryjor. Niem. P. koniem do kogo. Troc. 5. [Pehać] = *schodzić, przemieszczać s. na dół*. 6. †P. *przedzierzgać, przemienić, przeobrazić*: Cożes, Kadme? gdzie ręce, ramiona? gdzie nogi? gdzie z cerą, twarzą? gdzie wszystko? przezce meża pehnąwszy, i mnie bogowie nie popehniecie w węza? Zebr. P. s. l. *posunąć s. forsownie, pchnąć sobą, popchnąć sąsiada, ucz. dać mu sera*: Nie pehaj s., bo zleog z ławki. 2. rub.: Pehać s. dalej = *isść, ruszać, wynosić s.*: Pehaj s. dalej z taką propozycją. 3. nied. *wypychać s., pakować s., tłoczyć s., przeciskać s., wciskać s., cisnąć s.*: Pehać s. w ciżbę. Pehać s. = *robić sobie miejsce w ciżbie*. Pehali s. ludzie dzisiaj, taka ciżba była. Troc. 4. w górę = *posunąć s. w górę, wspiąć s.*: Przen.: Pehnął s. do sławy. Troc. Przen.: *wyrośnąć, wybić*: Przez wakacje chłopak pehnął s. w górę. Drzewko peha s. w górę. Przen.: [Niech s. peha, jak może]. Ork. (= *wybija s., niech sobie wywalcza jak najlepsze stanowisko na świecie*). [Chłopiec był zmyślny i do nauki pehał s. jak do rajju]. Ork. (= *darł s., garnął s.*). Niekonieczną jest rzeczą pehać s. do urzędów publicznych. Kaesz. (= *piąć s., cisnąć s.; ubiegać s., dobijać s., starać s. usilnie o nie*). 5. p. wyż. pod 4): Pehnął s. z tą nowiną do dworu. Troc. Dwudziestą naw na morze pehnąłem s. ubogi. Koch. J. 6. czym śpiczastym = *uderzyć s., kolnąć s., ubość s., żgnąć s., przebić s., przesyć s.*: Pehnął s. mieczem w bok. Pehnął s. nożem w brzuch. Pehnął s. dyszlem, o dyszel. Troc. 7. nieos. [Pehnie s.] = *pchniemy, pośle s.*: Padnie (= *wypadnie*), że s. i do karezny pehnie z jaką cierepą po kwaterkę. < PCH / PICH / PŶCH >

Pchnięcie, a, blm. l. czynność cz. **Pchnąć**. 2. lm. a, *cios od pchnięcia, sztych*: Otrzymał pięć pchnięć w piersi.

Pchnięcie się, a s., blm., czynność cz. **Pchnąć s.** **Pchnięty** im. od **Pchnąć**: × Rana pchnięta. Czerw. (= *z pchnięcia pochodząca, kłuta*).

†**Pchniony** im. od **Pchnąć**, **pchnięty**: Do razu upadają, nożem w gardło pchnioni. Bardz. < Od **Pchnąć** >

Pchuu! w. naśladowujący dmuchanie: P! P! P! w samowar dmuchał. Orzesz. < Dźwn. >

[**Pconok**, a, lm. i, **Frajczuz**] *persak, prusak, francuz kasztan* (blatta germanica), *owad prostoskrzydły biegnący*. < ? Od **Pczyć** = **Pstrzyć**, niby ***Pstrzonak** >

†**Pczelnik**, a, lm. i p. **Pszczelnik**. < Od **Peze-ła** >

†**Pczela**, y, lm. y p. **Pszczoła**. Otw. S.

[**Pezenie**, a, blm.] czynność cz. **Pczyć**.

[**Pezenie się**, a s., blm.] czynność cz. **Pczyć s.**

†**Pczoła**, y, lm. y, [Pczoła] p. **Pszczoła**: Z pczół i innego wszelakiego była dziesięćinik bierze swoją dziesięćinę. Sz. Pezoły, osy, muchy i insze robactwa jednakowy głos dają. And. z Kobyl. Pezoły albo dzienia nocną rzeczą kradnie, wzięwszy, do swego domu doniósł. St. wiśl. Ogarnęli są mnie jako pzoły i zagorzali są jako ogień

w cieniu. Ps. flor. Zdr. †**Pczółka**. < PCZ(OŁ) / PCZ(EL) >

[**Pczonóg**, oga, lm. ogi] p. **Pszczonóg**.

†**Pczony**, jasny, oczywisty, dotykalny, namacalny, wyraźny, bijący w oczy: Masz tu pczonym dowodem słowo Pańskie. Pot. < ? Z **Pstrzony** >

†**Pczółka**, i, lm. i p. **Pczoła**: Kto cnoty, by pczółki, z młodu nie ułapi, na starość, goniąc s. z nią, snadź s. próżno kwapi. Rej. < Od **Pezoła** >

[**Pczyć**, y, ył] **pstrzyć**. [P. s.] **pstrzyć** s.: Ogień s. pezy.

Pè rub., w wyraż.: Na P = *na pewno, z pewnością, stanowczo, niezawodnie*: Przyjdę na P. < **Pe(wno)** >

1. **Pean**, u, lm. y l. u starożytnych Greków, *wroczysta pieśń na cześć bogów, a zwłaszczą Apollina*. 2. *pieśń zwycięstwa, dziękczynna lub pochwalna*. < Gr. **paian** >

2. **Pean**: Kleszczyki **Peána** p. **Kleszczyki**. < Od nazwiska **Peán** >

[**Pebyk**, a, lm. i, **Petyk**, **Bajbarak**] *serdak* bez klinów.

[**Pec**, a, lm. e] *pólimperjał*. Korz. Och! moje pece!.. wołał w rozpacz. Jez. Zdr. [**Pecyk**].

[**Peca**, y, lm. e] p. **Pecyna**. Zdr. †**Pecka**.

[**Pecek**, cka, lm. cki] p. **Pecka**: Dom na peckach postawili.

[**Pecen**, cna, lm. cny, **Peceni**] *bochen chleba*. Zdr.

[**Pecenek**, **Pecynek**, **Peceneczek**].

[**Peceneczek**, cza, lm. czki] p. **Pecen**.

[**Pecenek**, nka, lm. nki] p. **Pecen**.

[**Peceni**, enia, lm. enie] p. **Pecen**.

Pech, u, blm. p. **Zywica**. < Nm. **Pech** >

! **Pech**, u, blm. *los dzwonne nieprzyjazny dla kogo, brak szczęścia, powodzenia*: Do czegokolwiek s. wziął, nie mu s. nie wiodło: miał P. Miałem, jak to mówią Niemcy, P. do wszystkiego. Bał.

Pechblend, y, lm. y min. *minerał z grupy szpinelu, zawierający w sobie uran, blend* smolisty, *uranit*. < Nm. **Pechblende** >

× **Pechernik**, a, lm. cy *handlarz cukrów i wszelkich słodyczy*: Ojciec ich był pechernikiem, to jest handlarzem cukrów i wszelkich słodyczy. Rol. < ? >

[**Pecherzyna**, y, lm. y] p. **Pęcherz**: Leci zając po miedzynie, niesie dzieci w pecherzynie. Zdr.

[**Pecherzynka**]. < por. **Pęcherz** >

[**Pecherzynka**, i, lm. i] p. **Pecherzyna**: P. s. ot taka widzi, co to dmuchnąć i tyla! Kon.

Pechować, uje, ował piw. *wylewać beczki piwne pechem, to jest żywicą piwowarską, przy pomocy płomienia lub też gorącego powietrza*. < Od **Pech** >

Pechowanie, a, blm., czynność cz. **Pechować**.

[**Pecie**]: Hećie P. p. **Eć pec**.

[**Pecie**, ecia, lm. eta, **Pycie**, **Pyciurka**, **Pecior**] *penis*: Miałta matka zięcia krótkiego pocięcia, kupowali snury naciągane pocięcia.

[**Pecio**, a, lm. e] *djabel, lichy, złe*.

[**Pecior**, a, lm. y] p. **Pecie**.

[**Peciu**]: Hećiu P. p. **Hećiu**.

Pecjem, u, lm. y *zasłona na oczy, którą na danym rozkaz nakładają sobie na oczy zakonnicy, mianowicie Kapucyni*. Sł. wil.

Pecka, i, lm. i l. [P.] = a) a. [**Pęcka**, **Pencka**, **Peczek**] *pal pod budynek wbity w ziemię; kamień podłożony pod przycięs budynku; kamień, jako fundament pod węglem budynku*: Pecki, pień dębowe, na 4 rogach domu wkopane; na nich, jak na podmurowaniu, spoczywa dom. b) *kamień położony umyślnie na miedzy*. 2. hut. = a) **pecyna**, **głina** w kawałkach ugniecionych suszona. b) p. **Swałka**.

1. † **Pecka**, i, lm. i, [Pecka] p. **Pestka**. Troc.
2. † **Pecka**, i, lm. i p. **Peca**: Tłuszcuchny, by P. Mącz.

Peckać, a, al i. *paprać, babrać, przebierać, gmerać, rozgrzebywać, grzebać, przewracać*: P. w jedzeniu (wybredzając). 2. [P., **Bedzgać**] *walać, brudzić*. 3. [P.] *fuszerować, partolić, pastkudzić*. 4. [P., **Peckać, Pykać**] *klecić, partolić, długo gotować*. Kolb. [P. ś.] 1. *walać ś., brudzić ś.* 2. *gmerać ś., grzebać ś., guzdrać ś.* <Nm. patschen = chlapać; por. Ros. па́каты>

Peckanie, a, blm., czynność cz. **Peckać**.
[**Peckanie się**, a ś., blm.] czynność cz. **Peckać ś.**
[**Peckiel**, a, lm. e] i. *fuszer, partacz*. 2. *liczy malarz, bazgracz*. <Od **Peckać**>

[**Pecnąć**, nie, ną] *uderzyć zlekka*. <por. Pacnąć>

[**Pecnięcie**, a, blm.] czynność cz. **Pecnąć**.
[**Pecula**, i, lm. e] *nazwa krowy*.

[**Pecyk**, a, lm. i] p. **Pec**: Dwa tysiące pecyków, przegranych w djabełka. Wilk. <Zdr. od Pec>

[**Pecyna**, y, lm. y] i. a. [Pacyna] **Peca**, **Paca** *materiał budowlany z gliny i słomy, lepianka*. 2. a. [Peczyna, **Paczyna**, **Pacyna**, **Pieczyna**] *rumowisko z gliny piecowej, kamienia, wapna i t. d.; zlepek gliny; gruz z muru*: W popiele żeby nie było pecyny. Troc. 3. a. [Pęcyna, **Pęcyna**] *kawał cegły; gruda, bryła ziemi, gliny, wapna, śniegu, błota*. 4. [P.] *sadze rozmiękczone parą, złane w jedną masę*. 5. *zł. tłumok*. Zdr. **Pecynka**. <?>

[**Pecynek**, nka, lm. nki] p. **Pecen**.
[**Pecynka**, i, lm. i] p. **Pecyna**.
[**Pecyska**, sk, blp.] *niedopalone resztki z ogniska*.
Pecyt, u, lm. y min. *bliższc telurowy*, (Ag, Au)₂ Te, *zawierający w sobie złoto*.

Peczerkować, uje, ował *łowić ryby rękoma*.
Peczerkowanie, a, blm.] czynność cz. **Peczerkować**.

[**Peczka**, i, lm. i] ? Ile na tych granicach krwi rozlanej o parę marnych skib! Gdyby nawet i pecek nie było sadzonych, to wyraźnie znaczyłyby ś. krwią graniczna miedza. Ork. Wójt, jako zwyczajnie sprawiedliwy człowiek, opuścił mu za to karę za pecki sąsiada. Ork.

Peczyna, y, lm. y i. [P.] p. **Pecyna**. 2. gór.: † P. = sól warzona zapiekana. Zdr. [Peczynka].

[**Peczynka**, i, lm. i] p. **Peczyna**.
[**Peczysko**, a, lm. a] *pogorzeliśko; plac pusty, zdolny do wzniesienia budynków*.

Pęc ?: Widzę, że pan nie P. Rys.

[**Peć**]: Eć peć p. Eć peć.

[**Peckać**, a, al] p. **Peckać**.

[**Peckanie**, a, blm.] czynność cz. **Peckać**, *peckanie*.

[**Ped**, u, lm. × y] p. **Pęd**.

Peda, y, lm. y i. † P. *noga*: W pedę albo w nogę uderzyć. Mącz. Trojanie, gdy Aleksandra zabito, poślęli ś., uderzyli w pedy aż do miasta. Hist. troj. (= uciekli). 2. m. *zł. kupiec*. <Lć. pes, 2 pp. pedis>

[**Peda**] *powiada*: Różniá ś. powieściami, ten P., pod oym drzewem wielkim eypresu, ten pod jaworowym. Koch. W. <P(owi)eda = powiada>

Pedać, a, al *powiadać*: U Detmera, co mu piekarz peda, nie dopłacił. Mor. Tob. <P(owi)edać = powiadać>

Pedagog, a, lm. owie a. *dzy i. wychowawca, guwerner, nauczyciel; uczonej pracujący nad ulepszeniem metody wychowania i uczenia*: P., mistrz szkolny, dzieciowódz. Das. U Rzymian preceptorowie nauczali, pedagogowie zaś byli dozorcami

i postrzegaczami obyczajów. Pileh. Co jest lepiej: jeśli dziecię do szkoły dać, czyli jemu chować doma pedagoga albo bakałarza? Glicz. 2. u starożytnych Greków, *uczony niewolnik, odprowadzający dzieci swego pana do szkoły*: P., stróż dziecinny, wódz, nauczyciel prywatny. Kn. <Gr. paidagōgós>

Pedagogicznie przys. od **Pedagogiczny**.

Pedagogiczny przym. od **Pedagogja**, *nauczycielski, wychowawczy; zgodny z zasadami pedagogiki*: Rada pedagogiczna (= rada ciała nauczycielskiego w szkole). Instytut P. (= w którym kształcą przyszłych nauczycieli). Przewaga urzędniczego niepedagogicznego pierwiastku. Spas. Miał ton P., zawsze wszystkich uczył. Krasz. (= mentorski). <Od **Pedagogika**>

Pedagogika, i, blm., **Pedagogja** *nauka o wychowaniu młodego pokolenia, podająca i uzasadniająca środki do tego celu wiodące, chowanna*.

Pedagogja, i, blm. i. *zawód pedagoga, umiejętność wychowania dzieci, nauczycielstwo*: Zająmować ś. pedagogją. 2. p. **Pedagogika**: *Pedagogją ś. bawić*. L.

Pedagogjum, w lp. nieod., lm. a, *ów wyższy zakład naukowy, kształcący przyszłych pedagogów*: O studentach Polakach w P. szczebińskim.

[**Pedagra**, y, blm. p. **Podagra**: P. bardziej ludziom dostatnim, niż ubogim przypada. Haur.

[**Pedagrycznie** przys. od **Pedagryczny**.

[**Pedagryczny** przym. od **Pedagra**, *podagryczny*. <Od **Podagra**>

[**Pedagryk**, a, lm. cy p. **Podagryk**.

[**Pedagrysta**, y, lm. ści p. **Podagryk**: Nawet paraliżycy, tabetycy, pedagryści podrygają radośnie.

[**Pedagryzta**, y, lm. ści p. **Podagryk**: Mąż P. zawsze lubi towarzystwo. Koź. A.

Pedałarz, a, lm. e druk. *posp. drukarz, drukujący na pedałowce*. <Od **Pedał**>

Pedał, u, lm. y i. a. × **Pedał** = a) w organach, *klawijatura dolna do przebieraniu nogami*. b) w fortepianie, *przrząd do wzmacniania a. tłumienia tonów*. 2. *przrząd w arfie, przestrajający ton całego instrumentu*. 3. p. **Następ**. 4. *cyk. jeden z dwóch stopni w welocypedu, na których opierają ś. nogi jeźdźca i wprawiają w ruch welocyped*. 5. druk. p. **Pedałówka**. 6. w lm. *żart. nogi*: Wyciągać pedały = *podążać*. 7. tkac. *podnózek, stopień w warsztacie tkackim, przymocowany u samej ziemi do nicionek i służący do przebierania nogami*. 8. *wiosł. p. Stołek*. <Włos. pedale; Łć. pes, 2 pp. pedis>

Pedałować, uje, ował *cyk. poruszać nogami pedału rowu i tymi sposobem wprawiać w ruch rower*. <Od **Pedał**>

Pedałowanie, a, blm., czynność cz. **Pedałować**.
Pedałowy przym. od **Pedał**.

Pedałówka, i, lm. i, **Pedał** *druk. maszyna drukarska puszczana w ruch przez naciskanie pedału*. <Od **Pedałowa**, rodz. ż. od **Pedałowy**>

Pedancki przym. od **Pedant**, p. **Pedantyczny**: Uczoność pedancka. Mina pedancka = *wymuszona, sztuczna*. Po pedancku przys. p. **Pedancko**: Dział weszło w modę tłumaczyć na sposób niemiecki z niewolniczą, pedancką wiernością. Sien.

Pedancko przys. od **Pedancki**, *pedantycznie*.

× **Pedantstwo**, a, blm. p. **Pedanterja**.

Pedant, a, lm. ci *człowiek trzymający ś. prawideł z drobiazgową ścisłością, zważający więcej na formę, niż na istotę rzeczy, drobnostkiewicz; uczonej nudziarz bez wyższego polotu*: Przez uczonech nie

trzeba rozumieć nadętych młodzików, wiele o sobie rozumiejących pedantów, ale ludzi, którzy w wielu ważnych materjach są biegłymi. Świt. <Nm. Pedant; Fr. pédant; Włos. pedante>

Pedanterja, i, blm., Pedantyzm, X Pedantstwo przesadna, drobniostkowa dokładność, trzymanie ś. ślepo formułek, formalizm; szcolarstwo, małostkowość: Z całą pedanterją wystrzegać ś. i dbać o żołądek. Rozprawiał chętnie, długo i gorąco, bez śladu pedanterji szkolarskiej. Bełc. <Od Pedant>

Pedantka, i, lm. i forma ż. od Pedant.

Pedantycznie przys. od **Pedantyczny**: Departament zapatruje ś. na to P. Spas.

Pedantyczny, Pedancki właściwy pedantom, drobniogowo skrupulatny, małostkowy.

Pedantyzm, u, blm. p. Pedanterja.

+ **Pedard, u, lm. y p. Petarda. Troc.**

Pedatrofja, i, blm. bółka niedzielnego zam. X **podatrofja** zanik a. schnięcie nogi. <Łć. pes, 2 pp. pedis = noga + atrophia = wędwienie, wysychanie, zanik>

Pedel, a, lm. e p. Bedel: Woźni przy audytoryjach, a. pedele, otrzymali dokładnie określony, na pół wojskowy mundur. Spas. <Nm. Pedell>

Pederasta, y, lm. ei człowiek oddający ś. **pederastji.** <Gr. paiderastés>

Pederastja, i, blm. spółkowanie mężczyzny z mężczyzną, chłopcoństwo, sameoństwo. <Gr. país, 2 pp. paidós = chłopiec, dziecko i eráo, erasteú = kochać, być zakochanym>

[**Pederens, a, lm. y, Peterens**] **piec** w zagadce.

Pedespedy, ów, blp. bółka przytwierdzone rzeźmiami do nogi i służące do biegania. <Łć. pes, 2 pp. pedis + pes, 2 pp. pedis>

X **Pedestal, a, lm. e p. Pjedał:** P., postument słupa. Chm. B.

Pedestal, u, lm. y p. Pjedał: Są prawdy, są prawa Boże, co od wieków walają ś. pod nogami ludzkiemi, stracone z pedestałów, zdeptane, czekają na dzień. <Fr. piédestal>

Pedestralny posąg = **posąg** w postawie stojącej (w przeciwstawieniu do konnego).

Pedestrjanizm, u, blm. sport pieszy, **piesza** wódrówka dla przyjemności. <Od Łć. pedester = pieszy>

Pedjatra, y, lm. rzy a. owie lekarz zajmujący ś. leczeniem chorób dziecięcych. <Gr. país, 2 pp. paidós = chłopiec, dziecko i iatrós = lekarz>

Pedjatrja, i, blm. nauka o chorobach wieku dziecięcego. <Gr. país - paidós = chłopiec, dziecko i iatreia = lecznictwo>

Pedjatryczny przym. od **Pedjatrja.** <Gr. país, 2 pp. paidós = chłopiec, dziecko i iatrikós = lekarski>

Pedlar, a, lm. owie kupiec wędrówny w Stanach Zjednoczonych.

[**Pednąć, nie, nał**] **powiedzieć.** <*P(owi)ednąć = jednot. od Powiedzieć>

Pedogieneza, y, blm. zdolność rozmnażania ś. w stanie poczwarki, właściwa niektórym zwierzętom bezkręgowym. <Gr. país, paidós = dziecko, i génesis = rodzenie ś.>

Pedogra, y, blm. bł., p. lep. Podagra.

Pedogryczny bł., p. lep. **Podagryczny:** No!

a toż co za znajomość? odezwał ś. p. Kłopeć do wsiadającego i gniotącego mu pedogryczne palce Bazylewicza. Krasz.

Pedogryk, a, lm. ey bł., lep. **Podagryk:** Stary P. Krasz.

Pedometr, u, lm. y, Padometr, Odometr, Hodometr, Drogomiar przyrząd, notujący automatycznie liczbę zrobionych kroków. <Łć. pes, 2 pp. pedis, Gr. métron = mierzyć>

Pedro-Ksimenes, u, lm. y gatunek białego wina hiszpańskiego z okolic Grenady.

X **Peduł, u, lm. y p. Pedal:** Klawjatura ręczna nosi nazwę manualu, można — peduału.

[**Pedwórze, a, lm. a**] p. **Podwórze.**

[**Pedy, ped, blp. Pydy**] p. **Nosidło.** <Łć. pes, 2 pp. pedis = noga>

[**Pedzieć**] skrót. z: **powiedzieć:** Jak ś. rozgada, to ma co P. Ork. <P(owi)edzieć>

+ **Pega, i, lm. i** rzeź. p. **Pręga.**

Peganit, u, lm. y min. **minerał** z gromady saretrowców, z rzędu fosforanów, zawierających glin.

Pegaz, a, blm. i. w mitologii greckiej, skrzydlaty rumak muz; symbol polotu poetyckiego. Przen.: Dosiadać pegaza = próbować sił na polu poezji. Ów P., co ś. dosiąść niekiedy pozwala. Kras. Nie ehciej na pegazie jeździć. Petr. (= nie nacieraj ś. tego, czemu nie sprostasz). 2. astr. p. **Koń:** Koń znajduje ś. na półkuli północnej nieba, w sąsiedztwie Andromedy i Łabędzia. 3. zool. (pegasus) ryba ócista wiaźkoskrzelna. <Gr. Pégasos>

Pegazowy przym. od **Pegaz:** Naród, który ma jakąś naturę pegazową, zaprzęgać ś. nie daje. Tarn. <Od Pegaz>

Pegmatolit, u, lm. y min. odmiana ortoklazu. <Gr. pégma = spójność, + lithos = kamień>

Pegmatyt, u, lm. y gruboziarnista odmiana granitu. <Od Gr. pégma = spójność>

Pegologia, i, blm. nauka o źródłach leczniczych i wodach mineralnych. <Z Gr. pégé = źródło, + logía = nauka>

Pegomancja, i, blm. wrózenie ze źródeł. <Z Gr. pégé = źródło, + manteia = wrózenie>

Pejcz, a, lm. e bacik, biczyk, szpicruta: Pejczem postukując po szarawarach. Eww. Zdr. **Pejczyk.** <Nm. Peitsche>

Pejczyk, a, lm. i p. Pejcz.

[**Pejdać, a, ał**] skrócone z **powiadać.** <Skrót. z Powiadać>

[**Pejdzieć**] skrócone z **powiedzieć.** <Skrót. z Powiedzieć>

[**Pejka, i, lm. i, Prukwa, Puchwa, Ropucha**] zool. (melophagus ovinus) owad dwuskrzydły poczwarkorodny, kleszcz, wesz owcza, pluskwa owcza, narzępik.

Pejs, a, lm. y i. kosmyk włosów, zwieszający ś. przed uchem u Żyda - konserwatysty. 2. [Pejsy] grzywka nad czołem u dziewcząt wiejskich. 3. w lm. długie ości, będące przedłużeniem łuski na ziarnach jęczmienia i pewnego gatunku pszenicy. Zdr. **Pejsik.** Zgr. **Pejsisko.** <?>

Pejsach, u, lm. y pascha u Żydów, święto na pamiątkę wyjścia z ziemi egipskiej. <?>

Pejsachówka, i, blm., Pejsakówka wódka ze śliwek, śliwowica przez Żydów używana: Dam ci chały i pejsachówki. Glin. J.

Pejsacz, a, lm. e, [Pejsak] Żyd pejsaty. <Od Pejs>

Pejsaczny, [Pajseczny] specjalnie przysposobiony na uroczystość zwana pejsach: Mąka pejsaczna. Spirytus P. Wino pejsaczne. <Od Pejsach>

[**Pejsak, a, lm. i**] p. **Pejsacz;** wog. przezwisko Żyda. <Od Pejs>

Pejsakówka, i, lm. i p. Pejsachówka.

Pejsaty mający okazale pejsy: Żyd P. <Od Pejs>

× Pejsaż, u, lm. e p. Pejzaż. Zdr. × Pejsażyk. <Fr. paysage>

× Pejsażyk, a, lm. l p. Pejsaż.

× Pejsażysta, y, lm. ści p. Pejzażysta.

Pejsik, a, lm. l p. Pejs.

Pejsisko, a, lm. a m. i ni. p. Pejs.

Pejsować, uje, ował l. jęczmienne ziarna = bić cepami po wymłóceniu z kłosów, dla oczyszczenia z ości, pozostałych przy nich. 2. przen.: P. kogo = wydierać mu włosy na policzkach, tarmosić go za włosy. <Od Pejs>

Pejsowanie, a, blm., czynność cz. Pejsować.

Pejsowany jęczmień = oczyszczony z ości.

Pejzaż, u, lm. e, × Pejsaż krajobraz na obrazie, lanszaft. Zdr. Pejzażyk. <Fr. paysage>

Pejzażomanja, l, blm. manja rysowania lub malowania pejzażów; zamiłowanie w pejzażach: Nie małą pobudką do tej pejzażomanji było dla nich towarzysztwo artystyczne. Hös. <Pejzaż + Manja>

Pejzażowy przym. od Pejzaż: Tło pejzażowe jest oddane z prawdziwym mistrzostwem.

Pejzażyk, a a. u, lm. i p. Pejzaż: Zdawała ś. być figurką namalowaną wdzięcznie dla ożywienia mileżącego pejzażyku. Bał.

Pejzażysta, y, lm. ści, × Pejsażysta malarz, rysownik pejzażów. <Od Pejzaż>

Pejzażystka, i, lm. i forma ż. od Pejzażysta.

[Pek, a, lm. i] l. koniec skrzydła od drugiego zgęścia do końca. 2. pika, działo. 3. a. [Pekus] człowiek chudy a wysoki; dziewczyna wysoka chuda.

[Pek] tobie! w. = odczek ś.!: Tfu! niechże ci P. będzie ode mnie. Kaczk.

Pekari nieod. zool. (dicotytes) zwierzę parzystokopytne, następujące tylko dwoma środkowymi palcami, nieprzeżuwające, z rodziny świni, mieszkające w Ameryce południowej.

Pekator, a, lm. y żart. członek męski. <Łć. peccator = grzesznik>

[Peką] p. Pykon.

[Peką] p. Pykon.

[Pekęle, nieod.] p. Paczka.

Pekieflajsz, u, blm. p. Pekieflajsz. <p. Pekieflajsz>

Pekieflajsz, u, blm., Pekieflajsz, × Pekieflajsz mięso peklowane, peklowina. <Nm. Pöckelfleisch>

× Pekieflajsz, u, blm. p. Pekieflajsz: W gospodarstwie saletra ś. używa do solenia pekieflajszu. Kluk. P. jak ś. soli. Kluk. <Nm. Pöckelfleisch>

Peklować, uje, ował konserwować mięso, przysypując je warstwą soli, saletry, pieprzu, korzeni i układając bardzo ściśle w beczulce oraz przyciskając ciężarem, np. kamieniem. <Nm. pökeln>

Peklowanie, a, blm., czynność cz. Peklować

Peklowina, y, blm. mięso peklowane, peko-

flajsz. <Od Peklować>

[Pekner, a, lm. rzy] chłupnik.

[Peknerka, i, blm.] chudoba.

Pektolit, u, lm. y min. minerał z gromady sylikoidów, z grupy piroksenu i amfibolu, NaHCa₂Si₃O₉. <Gr. pektós = ścisły, + lithos = kamień>

† Pektoral, a, lm. e napiersnik. Troc. Zdr. † Pektoralik. <Z Łć. pectoralis = piersny>

Pektoralik, a, lm. i f. † p. Pektoral. Troc. 2. napiersnik księży koloru sukni, na który naszywa ś. koloratka a. nadkłada ś. objęty. 3. × P. p. Pektorał: Bogata szlachta dosyć miała, gdy wzięła od rodziców swoich parę pektoralików.

Ciek. Małe pektoraliki w godzin 24 dwa razy nakręcać trzeba. Sol. <Zdr. od Pektoral>

† Pektoralny łyżący ś. piersi: Ziółka pektoralne = ziółka przeciw kaszlowi. <Łć. pectoralis = piersny>

Pektorał, u, lm. y f. krzyż, noszony na piersiach przez wyższe duchowieństwo katolickie. 2. × P. mały zegarek do noszenia na piersiach: W rachunek nie wchodziły ani zegarki, pektorały, ani sygnety, łańcuchy, ani inne kosztowności. Rol. Zdr. Pektoralik. <Z Łć. pectoralis = piersny>

Pektyn, u, lm. y p. Krzepak. <Z Łć. pecten = grzebień>

Pektyna, y, lm. y chem. materja organiczna nieokreślonego bliżej składu, sprawiająca, że wyciagi wodne z owoców i innych części roślin przyjmują postać galarety; p. Krzepak.

Pektynit, u, lm. y geol. gatunek niewielkich muszli skamieniałych, pokrytych brózdami grzebykowatemi. <Z Łć. pecten = grzebień>

Pektynjan, u, blm. wapno w tkance drzewnej roślin.

× Pekulał, u, lm. y kradzież grosza publicznego. Śł. wil. <Łć. peculatus>

† Pekunjarny pieniężny. <Od Łć. pecunia = pieniądz>

[Pekus, a, lm. y] p. Pek.

Pela, i, lm. e, × Pelja l. włókno jedwabne używane do robót kobiecych, do haftu; skubanka z włókna jedwabiu. 2. materja kołnata jedwabna: Czarna halsztuch z miękkiej peli. Las. <Włos. pelo>

Pelada, y, blm. choroba ludzi i zwierząt, objawiająca ś. wypadaniem włosów, próchnieniem i wypadaniem zębów oraz osłabieniem kończyn. <Fr. pelade = wypadanie włosów>

Pelagiczny biol. żyjący na otwartej wodzie zdala od brzegów czy to w morzu, czyli też w jeziorach słodkich: Wycieczki na morze dla połowu zwierząt pelagicznych, to jest żyjących blisko powierzchni morza. <Z Gr. pélagos = morze>

× Pelagina, y, blm.: Fournier wynalazł jakoby niezawodny środek przeciw chorobie morskiej i nazwał ją pelaginą. <Z Gr. pélagos = morze>

Pelagit, u, lm. y min. kruszec brunatny, złożony przeważnie z tlenków manganu i żelaza, krzemionki oraz wody, kryjący niekiedy w sobie domieszki martwicy wulkanicznej, tudzież szczątki organizmów, buła manganowa. <Z Gr. pélagos = morze>

Pelagjanin, a, lm. anie zwolennik sekty utworzonej przez Pelagjusza, misha angielskiego w IV wieku po Chrystusie, zaprzeczającej grzechu pierworodnego i przyznającej wolną wolę w człowieku.

Pelagjanizm, u, blm. nauka Pelagjusza. <Od Pelagjanin>

Pelagoskop, u, lm. y narzędzie do rozpatrywania głębin morskich. <Z Gr. pélagos = morze, + skopé = patrzeć>

Pelagra, y, blm. choroba: rumień lombadzki, wysypka liszajowata, występująca głównie na rękach i nogach. <Fr. pellagre; z Łć. pellis = skóra, Gr. i ágra = chwyt, napad, łów>

Pelagryk, a, lm. ey człowiek chory na pelagryję: W statystycznych sprawozdaniach spotykamy oddział wyleczonych pelagryków. Rol. <Od Pelagra>

Pelam, u, lm. y, [Pelan] koń. rodzaj wędzidla, pośredniego między wędzidłem właściwym a munszukiem, munszutek bez trzli, dla koni twardejch w pysku.

[Pelam, u, lm. y] p. Pelam.

Pelargonja, i, lm. e bot. p. **Gieranja**.
1. [Pele] p. 2. **Koło**: Juz já wasy córki nie chce, P. insy depece.

2. [Pele]: P. P! **wołanie na małe gąsiki**.

3. [Pele]: Hele p. **Hejndry**.

Pelele nieod.: Murzyn dziki nosi pelele, t. j. kawałki drzewa w wargach. Sienk.

Pelenie, a, blm. p. **Pielenie**. Troc.

Peleryn, a, lm. y p. **Pasagier**. <Fr. pèlerine>

Peleryna, y, lm. y i. **krótki bez rękawów płaszczyk kobiecy**. 2. **rodzaj kapy na płaszczu od kołnierza do łokci a. krócej**. 3. gim. **położenie rąk z boku pochyło**. 4. myśl.: Owca P. = **rodzaj długiego płaszcza**: Po bokach spływał długi płaszcz barwy szaraczkowej, tak zwana owca P. z czerwonym kołnierzem; płaszcz ten sięgał niemal samej ziemi. Zdr. **Pelerynka**. <Fr. pèlerine>

Pelerynka, i, lm. i p. **Peleryna**: Sütanna z pelerynką.

† **Peles**, a, lm. y p. **Pielesz**: Nie podobają ś. wam góry i lasy, dzikiego zwierza pelesy i łozyska. Baz.

× **Pełę** p. **Pleć**. Troc.

[**Pełętać się**, a ś., ał ś.] i. **być zawieszonym i chwiać ś., dęndać ś.** 2. **plętać ś.** 3. **kiepsko żyć**. [**Pełętanie się**, a ś., blm.] **czynność cz. Pełętać ś.**

Pelikan, a, lm. y i. a. **Baba** zool. (pelecanus) **ptak rudlonogi**: P. kędzierzawy (p. crispus): Pelikany przykładne. Mor. Ciche pelikany miłosiernie śpiewały. Mor. 2. **narzędzie do wyrzucania zębów, dziś już nie używane, rodzaj kleśczy**. Perz. 3. **działo sześciofuntowe**: P. działo wyrzucające 6 funtów żelaza. L. Zdr. **Pelikanik**. <Gr. pelekanos, Łć. pelicanus>

Pelikanik, a, lm. i f. p. **Pelikan**. 2. ? : Krzyżyki, P., zapona do kity. Goł.

Pelikanit, u, lm. y min. **minerał z gromady sylikoidów, z grupy glin, obficie w łrzemionkę zaopatrzony**.

Pelikometr, u, lm. y p. **Pelwimetr**. <Gr. pelys, 2 pp. -ykos = miednica i métron = miara>

[**Pelinie**, a, blm.] p. **Pielenie**.

Pelit, u, lm. y min. **nazwa ogólna niektórych skał, złożonych z mikroskopowo małych cząsteczek mineralnych, słabo ze sobą spojonych a. też zupełnie luźnych**. Odmiany: P. diatomowy = **ziemiste masy mikroskopowych, z łrzemionki złożonych pancerzy diatomowych**. Mąka kopalna = **masy sypkie mikroskopowych pancerzy okrzemek**. <?>

× **Pelja**, i, blm. p. **Pela**: Pośrodku najdelikatniejszym ściegiem z pelji był wyszyty obraz. Byk.

Peljom, u, lm. y min. = **Kordjeryt**. <Gr. pelōma = sintec>

Pel-mel nieod. **mieszanina, niezład, bigos, groch z kapustą, zgiełk**.

[**Pelniuski**] p. **Pelniuchny**.

[**Pelniusko**] przys. od **Pelniuski, pelniuchno**.

[**Pelniutki**] p. **Pelniuchny**.

[**Pelniutko**] przys. od **Pelniutki, pelniuchno**.

[**Pelnuški**] p. **Pelniuchny**.

[**Pelnuško**] przys. od **Pelnuški, pelniuchno**.

[**Pelnutki**] p. **Pelniuchny**.

[**Pelnutko**] przys. od **Pelnutki, pelniuchno**.

[**Pelny**] p. **Pelny**.

Pelop, u, blm. chem. (pelopium) **przyjmowany przez niektórych pierwiastek metaliczny, zapewne nieczysty niob**. <Łć. pelopium>

Pelot, u, lm. y **narzędzie felczerskie drewniane w kształcie grzyba, z główką obciągniętą pęcherzem,**

do robienia wcierań w ciało chorego. <Fr. pelote = poduszeczka>

[**Pelota**, y, lm. y i. **elegancka perfumowana poduszeczka do igieł i szpilek**: Pelotki? zapytała jedna z dam, wysoko do nosa poduszeczkę podnosząc. Zap. 2. **poduszeczka na kołcu paska bandażowego**. <Fr. pelote = poduszeczka>

Pelować, uje, ował garb. p. **Odwłaszać**.

Pelowanie, a, blm., **czynność cz. Pelować**.

Pelowy przym. od **Pela**: **Robótka pelowa**. <Od Pela>

Peltasta, y, lm. **ści żołnierz z lekkiego wojska greckiego, uzbrojonego pułkierzami**. <Gr. peltastēs>

[**Pelusia!**, **Peluška!**] **nawoływanie dla zwabienia gęsi**.

[**Peluć**, i, a. w lm. **Pelucie**] **koniec łcoryta lub żłobu, w którym znajduje ś. przyczółkowa ściana**.

[**Peluška!**] p. **Pelusia**.

[**Peluski**, ek, blp.] **groch**.

[**Pelwimetr**, u, lm. y, **Pelikometr** **narzędzie lecarskie do mierzenia miednicy, miednicomierz**. <Łć. pelvis = miednica, Gr. métron = miara>

Pelwimetrja, i, blm. **sztuka mierzenia miednicy niewieściej (część antropometriji)**. <Łć. pelvis = miednica, + Gr. metréō = mierzę>

[**Pelzen**] przys. **hurtem, ryczałtem, bez miary, wagi i liczby**: Sprzedał owoc P.

[**Peł**, u, lm. y] p. **Pył**: P., proch. Troc. Zdr. [**Pełek**]. <Z Pył>

[**Pełać**, a, ał] p. **Pleć**. <Częstot. od Pleć>

[**Pełanie**, a, blm.] **czynność cz. Pełać**.

× **Pełcie**, a, blm. p. **Pielenie**. Troc.

[**Pełó**, i, lm. e, **Pełł**] **tratwa**: P. tratw (na Morskim Oku) z grubych kłoców zbitych, opatrzona poręczami.

[**Pełechaty**] p. **Patłaty**. <Ukr. pełechatyj>

[**Pełechy**, ów, blp.] **krutły, długie w nietadzie będące włosy; pog. włosy**. <Ukr. pełech>

[**Pełek**, łku, lm. łki] p. **Pył**. <Z Pyłek>

Pełen (jako orzeczenie i jako określenie) p. **Pełny**. Z **pełna** p. **Spełna**: **Lubo on wielu żywił, miał wszystkiego z pełna, zawsze mu dostarczało i mleko i wełna**. Nar. <PEŁ(N)>

Pełgać, a, ał p. **Pełzać**: **Płomień pełga**. Po zagięciach pełgały czerwone światełka. Sienk. Główne ognisko krwawilo ś. coraz szerszym, lecz niższym, pełgającym płomieniem. Dan. **Wszystko to (cienkie świece i lampki) kopcilo, pełgało, lub paliło ś. silnym rozdętym płomieniem**. Dan. **Na widnokregu pełgały ciągle mleczno-różowe zorze zachodu**. Dan. 3. **spełzać, ginać szybko; w oczach od płomieni płonąć**. <PEŁG>

Pełganie, a, blm. **czynność cz. Pełgać**: **Baśnie jedno z próżności szlacheckiej, drugie z pełgania przed despotyzmem wyradzały ś. Lel. (= z pełgania, płaszczenia ś.)**.

Pełgnać, nie, nał i. p. **Pełznąć**. 2. p. **Pełzać**. 3. p. **Pełznąć**: **Lud żyłtrzony zapalał zamek, pełgnął dachy, sosny**. Chr. prz.: **Pełgnąć wstydom**. Żebr. (= **okręć ś. stopniowo rumieńcem, płonąć wstydem**).

[**Pełgnięcie**, a, blm.] **czynność cz. Pełgnać**.

† **Pełk**, a, lm. i **moneta zdawkowa, której 180 sztuk szło na talar**. Troc. <Nm. Pölehen>

[**Pełn**] p. **Pełny**.

× **Pełna**, ej, lm. e **pełna czasza, pełna szklanka**: **Kto przy pełnej mówca, aż go tu wnet babiniskim nazwą krasomówcą**. Koch. W. **Nie srom się, nikoziemniku, trzema pełnemiš zapił pamięć**. Ciek. **Proszę na pełną**. Troc. P. **zdrowie twoje**. Troc. P. **prze zdrowie**. Kochan. **Piję pełną do Was Pa-**

na. Troc. P. w koło idąca. Troc. Kazawszy sobie większe pełne, niż kiedy, nalewać, pił, jak najwięcej mógł. Kosz. Nie tylko sami piją, ale i drugie już mdlejące do picia wyzywają, pełnemi z nimi walczą. Baz. Obrął sobie dwie miesiące, tam z kozaki pełnemi strzela. Górn. Kto nie wypije odrazu, dwiema ma być karany pełnemi. Trzt. Inak o rzeczach sądzimy, gdy przy pełnej posiedzimy. Prz. Częstokroć ś. o pełną abo o słówko zabijają. Sekl. Od niegobym i pełnej, gdyby do mnie pił, nie przyjął, a miałbym jego dobrodziejstwo przyjąć? Górn. Najwięcej ś. sobie przy pełnych zalecają. Paszk. Pełnemi przyjaciół szukają. Koehan. Przy obiedzie między pełnemi. Kosz. Kogo u pełnej nabędziesz, tego u pełnej pozbędziesz. Koehan. Kto w pełnej przyjaciela krzywdzi, krzywdzi w czym innym. Prz. P. na człowieka próba pewna. Prz. U Greków, którzy ś. trzeźwo chowali, nad trzy pełne więcej nie pili; dziewięć pełnych kto wypił, był za szalonego miany. Petr. Znać ci wino sprawiło te we łbie zawroty; powiedzże, czy z pełnej piłeś, czy na zlewkach? Zabł. (= czy z pełnej beczki). Ktoby jednego z tych ubogich napoił pełną zimnej wody, weźmie od Boga zapłatę. Sekl. <Rod. ż. od Pełny>

Pełnia, i, lm. e i, pełność, całość, cały zasób, komplet: Wino, będzie li stało nie w pełni, łatwiej nakwaśnieje. Trzye. Niechaj śpiechlerze w pełni zawsze stoją. Ryb. Balsamów po trzydziestu naczynia zawsze tam w pełni stoją. Star. (= pełnia). Bierz z pełni jego, dostatek wszystkiego. K. G. Zwietrzą pełnię w szkatule. Rzew. Cała ziemia wygrzewa ś. rozkosznie do słońca, które w białej pełni płynie ponad szczytami. Ork. Przen.: cały zasób, całe bogactwo: Rozwinąć całą pełnię talentów i zdolności. 2. a. [Pełnia] odmiana księżycy, w której wraca on ku nam pełną swą tarczą oświetloną przez słońce: P. zachmurza na deszcz. Troc. Księżyce w pełni. Księżyce po pełni. Troc. [Ku pełni] = drugi tydzień miesiąca księżycowego. [Po pełni] = trzeci tydzień miesiąca księżycowego. Pełnią mamy. Twarz, jak księżyc w pełni (= pełna, okrągła, szeroka). Przen. żart.: Sam Bachus czary masykiem napełnia, i choć przed kwadrą, jednak przed nim P. Gawiał. (= pełna czasu). Przen. = a) cała okazałość, cała rozciągłość, zupełność: Pokazała ś. prawda w pełni swojej. Bals. (= w całej nagoci). b) rozkwit, zupełny rozwój, dojrzałość, punkt kulminacyjny, zenit: W pełni sił i zdrowia. Krasz. Skąd w takiej młodej dziewczynie taka P. uczuć? Godl. W pełni powabów i kraszy niewieściej. Od. Bardzoby ś. rad do tego przyłożył, kiedyby w pełni swej sprawy te były. Błaż. <Od Pełny>

[Pełniaczek, czka, lm. czki] dziecko jasnowłose z pełną okrągłą twarzą. <Od *Pełniak, od Pełny>

Pełnica, y, lm. e, Rannik bot. (eranthis) roś. z rodziny jaskrowatych. <Od Pełny>
Pełniel, a, lm. e ten, co pełni, spełnia, wykonawca. <Od Pełnić>

Pełnicielka, i, lm. i forma ż. od Pełniclel.

Pełnić, i, il i. †P., [P.] robić pełnym, napełniać, zapewniać: Ja Bóg pełnię nieskończonością, te czczości przestwory. Przyb. Miśe cynową pełnię napojem słodowym. Wysp. [Skądś tyle wzion pieniędzy, żeś aż całe ewierś dukatami pełnił?] Chcesz przychylić nam do ust czary, trucizną pełnej, czary jadem pełnionej. Wysp. 2. †P. spełniać, wypróżniać, wychylać do dna, pić, wypijać z pełnego: Kufle wysuszali, pełniąc do dna

prze zdrowie. Brud. Pełnię do ciebie. Kn. P. rzędem, kołem. Kn. P. niewielka chwała. Kn. Potym pito za zdrowie małżeństwa przysłego, każdy pełnił, a jeden doglądał drugiego. Szymon. Gospodarzu miły, gdy mi każesz P. sobie a. komu. Koehan. (= pić za zdrowie swoje lub czyje). Pełnię do ciebie. Troc. Pełnię za zdrowie twoje. Troc. Pełnili z sobą w posiedzeniu. Troc. 3. †P. popewniać co, oddawać ś. czemu, pozwalać sobie na co: Z niemi na bankiecie obżarstwo i pijaństwo pełnił. Pim. 4. wypełniać, spełniać, sprawować, wykonywać, uskuteczniać co, dotrzymywać czego: Pełń obowiązki religii. Kras. Choć nie umiał enót definiować, umiał je pełnić. Kras. P. postannictwo, polecenia, rozkazy. Pełnić rozkazanie Was Pana. Troc. Nie trzeba pytać, czym co (Pan Bóg) rozkazał, jedno P. to, co rozkazał. Skar. Zbudowaniu serce ludzkich służył... to samo pierwej pełniąc, czego uczył. Skar. Wołaj dobrego naszego ojca pełnił. Skar. Czy pełnisz swe obowiązki? Nar. P. dobrych matek i żon obowiązk. Niem. Nakoniec bez rozkazu pełnią swą powinność. Mick. Pełniący obowiązki dyrektora (= zastępujący go w urzędowaniu). Wyzna li ona jemu to ślubowanie, tedy ma jemu dierzęs i P. Ort. P. ś. i. napełniać ś., wypełniać ś., zapewniać ś.: Łzami oczy ś. pełnią. Wysp. 2. †P. ś. spełniać ś., ziszczać ś., sprawdzać ś.: Pełni ś. ta wróżka. Troc. Pełni ś. pismo, dadzą majątnemu, a i to, co miał, wezmą ubogiemu. Groch. 3. †P. być spełnianym, spełniać ś., wykonywać ś., dotrzymywać ś.: Co ś. źle obiecuje, gorzej ś. pełni. Skar. <Od Pełny> [Pełnie, a, lm. a] p. Południe. <Z Południe> **Pełniec**, eje, ał stawac ś. pełnym, wypełniać ś., zaokrąglać ś., nabierać tuszy, tłuściec. <Od Pełny>

Pełniejszy, †Pełnszy st. w. od Pełny.

Pełnienie, a, blm. i. czynność cz. **Pełnić**: Przyjmuje P. od Was Pana. Troc (= kielich do spełnienia). To P. do ciebie idzie. Troc. Boś ja przymusił waćpan do rozvodu niepełnieniem merytalnych ślubów. Słow. P. pokazów Was Pana zawsze mi mile było. Troc. Poganie do pełnienia takiego zakonu (miłości) pomocy i łaski z nieba nie mieli. Skar. 2. czynność cz. **Pełniec**.

Pełnienie się, a ś., blm., czynność cz. **Pełnić** ś. **Pełnik**, a, lm. i, Anemon, Anemona, bł. Zawilec bot. (trollius) roś. z rodziny jaskrowatych. Gatunek: P. z wycieczajny a. pospolity (t. europaeus). <Od Pełny>

[Pełniowy] przym. od Pełnie, południowy.

Pełniuchno przys. od Pełniuchny; **Pełniusieńko**, **Pełniusko**, **Pełniutko**, **Pełniuteczko**, **Pełniuteńko**, **Pełniutenieczo**, [Pełniusko, Pełniutko, Pełniuchno, Pełniusinko].

Pełniuchny, **Pełniusieńki**, **Pełniuski**, **Pełniutki**, **Pełniuteczki**, **Pełniuteńki**, **Pełniutenieczi**, †**Pełniustek**, [Pełniuski, Pełniutki, Pełniuczi, Pełniusinki] jak najdokładniej pełny. <Od Pełny>

[Pełniuczi] p. Pełniuchny.

[Pełniuczo] p. Pełniuchno.

Pełniusieńki p. Pełniuchny.

Pełniusieńko p. Pełniuchno: Na wieżach P. lamp gorzało. Str.

[Pełniusinki] p. Pełniuchny.

[Pełniusinko] p. Pełniuchno.

Pełniuski p. Pełniuchno: Wyniosła a krzyżasta, cieniuchna a pełniuska. Szym. A. (Konwie) takie pełniuskie, jak oko. Kon.

Pełniusko p. Pełniuchno.

Pełniusieńki p. Pełniuchny.

Pełniutecki p. **Pełniuchny**.
Pełniuteczko p. **Pełniuchno**.
Pełniuteniecki p. **Pełniuchny**.
Pełniutenieczko p. **Pełniuchno**.
Pełniuteńki p. **Pełniuchny**.
Pełniuteńko p. **Pełniuchno**: W sklepach P. materji zamorskich. Star.
Pełniutki p. **Pełniuchny**.
Pełniutko p. **Pełniuchno**.
 †**Pełniustek** p. **Pełniuchny**: Dom P. mężów i niewiast. Leop. <Z pomieszania Pełniuski i Pełniutki>

Pełno- połączone z następnym wyrazem, dodaje mu znaczenie *l. całkowicie—, całkiem—, zupełnie—, kompletnie—, np.: Pełnoletni. 2. obficie—, suto—, np.: Pełnokłosy.*

Pełno przys. od **Pełny**; [**Pewno, Połno, Półno**]= a) *tyło, ile ś. zmieści a. zmieściło, po brzegi, czubato, pod strych, po wręby*: P. nalana szklanka. Troc. P. nalać, pod strych nalać. Troc. Ożrzalcom w brzuchu P., a w mieszku nie niemasz. Rej. Żeby armata leżała w łożu swym ciasno i P., przydano czopom opaski. Jak. J. [Jak będziesz syt, będziesz miał już dosyć, to powiedz: „P!“]. Na P.=do syta: Chłopotwo jadło i piło na P. Dolewka na pełno]=*dolanie do pełności naczynia, do pełna*. b) kogo, czego =*mnóstwo, dużo, wiele, obficie, suto, masa, chmara, huk, podstatkiem*: Usta to mówią, czego w sereu P. Skar. P. radości i krzyku. Miek. Na sali użrzelismy gości P. Kras. P. słów pięknych, a uczynków dobrych mało. L. P. kłopotów, interesów. P. tam było ksiąg, doktorów. Troc. P. ksiąg bezbożnych, P. mistrzów zuchwałych, P. uczaiów zdrożnych. Kras. P. tam szlachty. Troc. P. go wszędzie (=gdzie ś. obrócić, wszędzie jest, wszedobylski). Wszędzie go P., a nigdzie miejsca nie zagrzeje. L. Prawda, żeś znany, bo w dzień i noc wszędzie cię P. L. Tych tam wszędy P., by w szpiżarni szczurków. Rej. c) [P.] *zupełnie, ze wszystkiem, całkiem*: Jenó se pomaluśku miarkuj, nie P. na to, co tam w nadrukowanym stoi, ale przysiębiaj dobrze do tego, co ś. i w życiu ludzkim praktykuje.

Pełnogłos, u, blm. jęz. *zbieg dźwięków*: oro, oło, ere, ele — w wyrazach rosyjskich (np. korova, zołoto...): Rzecz o pełnogłosie (wrota-vorota) za szeroko traktowana. Brk. <Pełny + Głos>

Pełnogłoska, i, lm. i *samogłoska*: Rozw. <Pełny + Głoska>

Pełnogłosy mający głos pełny: Człowiek P. <Pełn(o) + *Głosy, od Głos>

Pełnokłosy mający pełne kłosy a. mający pełno kłosów: Pełnokłose pola. Otw. <Pełn(o) + *Kłosy, od Kłos>

Pełnokrwistość, i, blm. rz. od **Pełnokrwisty**: P. psów zawodowych.

Pełnokrwisty czystej krwi, czystej rasy, nie mieszaniec: Koń P. <Pełn(o) + Krwisty>

Pełnokwiatowy mający kwiat pełny (p. **Pełny**). <Pełn(o) + Kwiatowy>

× **Pełnolecie, a**, blm. p. **Pełnoletność**. <Pełny + *Lecie, od Lato>

†**Pełnoletni**, × **Spełnialetni mający liczbę lat potrzebą, według prawa, do używania praw obywatelskich, dojrzali, doletni**.

Pełnoletność, i, blm. rz. od **Pełnoletni**, × **pełnolecie**: Statut nazaczył mężczyźnie lat 18, kobiecie lat 13 do pełnoletności. Cz.

× **Pełnolisty mający pełno liści**: Pełnoliste różgi. Otw. <Pełno + *Listy, od Liś>

× **Pełnomierstwo, a**, blm. p. **Stereometrja**. <Pełn(o) + *Mierstwo, od Mierzyć>

× **Pełnomoc, y**, blm. p. **Pełnomocność**. <Pełn(o) + Moc>

× **Pełnomocodawca, y**, lm. y p. **Mocodawca**. Sł. wil. <Pełn(o) + Moc + Dawca>

Pełnomocnictwo, a, lm. a, × **Pełnomoc**, × **Pełnomocstwo**, × **Pełnomocność upoważnienie do działania w imieniu mocodawcy, plenipotencja**: Dać komu P. <Od Pełnomocnik>

Pełnomocniczy ściągający ś. do pełnomocnika a. pełnomocnictwa, im właściwy: Rząd P.=*reprezentacyjny, konstytucyjny*. Ust. <Od Pełnomocnik>

× **Pełnomocnić, i, il** kogo=*robić go pełnomocnikiem, upelnomocniać, umocowywać*. <Od Pełnomocny>

× **Pełnomocnienie, a**, blm., *czynność cz. Pełnomocnić*.

Pełnomocnik, a, lm. cy, †**Pełnomocny ten, co otrzymał pełnomocnictwo, plenipotent**. <Pełn(o) + *Mocnik, od Mocny>

× **Pełnomocność, i**, blm. l. p. **Pełnomocnictwo**. 2. *wszechmocność*: P. Boga. <Od Pełnomocny>

Pełnomocny i. †P., †Pełnowładny wszechwładny, nieograniczony: Panami ś. pełnomocnemi życia i dobra ich stali. Kłok. 2. †P. *odznaczający ś. zupełną mocą lub wagą*: Pełnomocna armata. Jak. J. 3. *mający prawa pełnomocnika, upoważniony, upelnomocniony, mocen do czego*: Poseł P. Troc. Minister P. 4. *dający pełnomocnictwo*: List P.=*plenipotencja na piśmie*. 5. [P.] *zarozumieli, pyszny*. †P., ego, lm. i p. **Pełnomocnik**. <Pełn(o) + Mocny>

†**Pełnomocny pełny moczu, napełniony płynem**: Pełnomoczne wymiona krów. Otw. <Pełn(o) + *Moczny, od Mocz>

× **Pełnooki oczu pełnych, szerokich**. Przen.: Księżyca pełnookie czoło. L. <Pełn(o) + *Oki, od Oko>

†**Pełnpełny**: Liczby pełnpełne = biquadratae rodzą ś. z czterech przemultiplikowanych. Sol. <Pełn(o) + Pełny>

Pełnoprawność, i, blm. rz. od **Pełnoprawny**.

Pełnoprawny używający wszystkich praw stanu, wszystkich praw obywatelskich: Człowiek P. <Pełn(o) + Prawny>

× **Pełnoptaszy pełen ptastwa, obfitujący w ptastwo**: Pełnoptasze zapusty. Otw. <Pełn(o) + Ptaszy>

× **Pełnorodny dorosły, zdolny do rodzenia, dojrzaly, rodzajny**: Sad P. Słow. <Pełn(o) + Rodny>

Pełnorogi mający rogi pełne, nie próżne wewnątrz. <Pełno + *Rogi, od Róg>

× **Pełnoróży pełen róż, obfitujący w różę**: Pełnoróżne sienie. Otw. <Pełn(o) + *Róży, od Róża>

× **Pełnostrzaly pełen strzał, napełniony strzałami**: Koleczan P. Groch. P. sajdak. Kochan. <Pełn(o) + *Strzaly, od Strzala>

[**Pełność, ści, blm.**] p. **Pełność**. <Pełność(ó)>

Pełność, i, blm., [**Pełny**] l. rz. od **Pełny**: P. przybytku nie przyjmuje. Pilch. Gdy humor katarowy spływa aż do żołądka, czyni P. w żołądku wielką. Comp. W pełności szczęścia. Rzew. (=w pełni). [Nalać do pełności]=*nalać do pełna*. P. czyli bryłowatość np. graniastospupa. Łs. 2. kip.: P. wina = dostateczna w nim ilość ciał ekstraktowych. 3. leśn.: P. soków = choroba drzew, przez którą drewno staje ś. dziurkowane i gąbczaste, skłonne do gnicia. <Od Pełny>

× **Pełnowiatły** księżyc = *pełnia, księżyc w pełni*.
 <Pełn(o) + Światły>

Pełnowartościowy posiadający *zupelną, normalną, nominalną wartość*: Chciałby za wywóz zboża, wydać za granicę pobierać P. pieniądź złoty.

<Pełn(o) + Wartościowy>

× **Pełnoważnie** przys. od **Pełnoważny**.

× **Pełnoważny** mający *pełną wagę, do którego wagi nic nie brakuje*. <Pełn(o) + Wążny>

× **Pełnowdzięki** *pełen wdzięku a. wdzięków, bardzo wdzięczny*: Z jej oblicza wygląda pełnowdzięka dusza. Śl. wil. <Pełn(o) + *Wdzięki, od Wdzięk>

× **Pełnowładnie** przys. od **Pełnowładny**.

× **Pełnowładność**, i, blm. rz. od **Pełnowładny**; **Pełnowładztwo**, × **Pełnowładza**, *wszechmocność, wszechmoc*. <Od Pełnowładny>

× **Pełnowładny** *pełnomocny, wszechwładny, wszechmocny, nieograniczony w swej władzy*: Może Bóg, jako Pan P., zniszczyć aniołów, bo On sam dał im życie. Boh. <Pełn(o) + Władny>

× **Pełnowładza**, y, blm. p. **Pełnowładność**: Uszczuplanie pełnowładzy monarszej. Mał.

Pełnowładztwo, a, blm. p. **Pełnowładność**: Podobnego pełnowładztwa żadne stworzenie posiadać nie może. Rzew.

× **Pełnozęby** mający już *wszystkie zęby; mający zęby już zupełnie wykształcone*: Pełnozębe owce, w piątym roku, gdy im dwa ostatnie mleczne zęby wypadły. Wolsz. <Pełn(o) + *Zęby, od Zęb>

Pełnomysłowy posiadający *wszystkie zmysły*. <Pełn(o) + Zmysłowy>

Pełny, [Pełny, Połny, Pólny, Pewny], **Pełen**, [Pełn, Polen, Pałen, Pólen, Póln] i. *napełniony, zapelniony, wypełniony*: Brał pełnemi garściami. Pełna beczka nie brzmi. Pot. Z pełnego ś. stawu woda nazad wraca. Pot. Z pełnego milej brać, lepsze z pełnej beczki. Prz. Najadłem ś., jestem P. Pod pełnym żagle płynąć. Troc (= rozwiniętym, rozdętym). Kłos P. Wiatr w pełne żagle wieje. Bardz. Szalupa pełnemi żaglami spieszyła ku morzu. Świt. (= *pe-dem, ze wszystkich sił*). Nalać z pełnej butelki (= *nienapoczętej*). P. czego, czym, od czego. Która pierwsza dzban P. przynieś świeżych malinek, tę weźmiesz za żonę. Słow. Statek P. napoju. Troc. Im ludzie mędrsi, tym mniej mawiają; są jako beczki pełne wina, któremi chociaż obracasz, nie w sobie nie kołacą. Gil. Te wieże przed laty były pełne różnych rzeczy bogatych. Star. Już pełne ucho tego dźwięku. Rej. *Spissum verbum*, długie słowo, pełna go gęba. Mącz. Oczy pełne łez. Pełen kościół ludzi. Chcesz przychylić nam do ust czary trucizną pełnej, czary jadem pełnionej. Wysp. Przen.: Umarł, będąc już dni pełen i wieku. Biel. M. (= *syty*). P. wieku i sławy. Stryjk. Starzec ostatnie w latach dojrzałości, już i wieku i życia pełen do sytości. Szymon. Dworzani bardzo wielu rzeczy ma być pełen. Górń. Siebie samego pełen będąc, drugimi gardzić zaczyna. L. (o człowieku nadętym, wiele o sobie myślącym). Dawid prorok, duchem Bożym P. Kucz. Zdrowaś Marja, łaskis pełna. Pełen teraz nadziei. Troc (= *ożywiony nadzieją*). Pełen wesołej myśli. Troc. Pełen humoru, werwy, energii, życia, ożywienia. P. uszanowania, dowcipu. Z pełną od szczęścia pierśią. Sienk. (= *przepelnioną szczęściem*). Przen.: Utraciłem dwie kozy, z których pełna jedna. Cho. (= *brzemienna, kotna*). 2. *okrągły, zaokrąglony, tłusty, dobrej tuszy*: Postaw jakiego słabego i wynędzniałego czło-

wieka przeciw mocnemu i pełnemu barbarzyńcowi. Świt. Postać jej była nieco zbyt silna, kształty zbyt pełne. Człowiek P. w sobie. P. na twarzy. 3. *duży, szeroki, wyrazisty, okrągły, okrągły*: Młodzikowie lubią kobiety, które są oka pełnego. L. Twarz pełna. 4. Kwiat P. = a) *syty, bogaty w płatki, mający niezwykle dużo płatków, okazy, dubeltowy*: Kwiat P. Świt. Pełne kwiaty. Syr. b) *w którym preciki i słupki zamieniły ś. na płatki*: Sławne kapucyńskie gwoźdźki pełne. Krasz. P. nareiszek, goździk. Troc. 5. † P. *brzyłowaty, trójwymiarowy; kubiczny, szczęśliwy*: Pełna figura. Troc. Pełna liczba, *całus*, roście z moltiplicacji i siebie samej i swego produktu. Sol. Pełna liczba jest, która roście z moltiplicacji i siebie samej i swego produktu, jako 24 jest liczba pełna z 2, 3, 4, przez ś. moltiplikowanych. Troc. 6. Głos P. = *pełny a donośny, silny*: Głos pani Łody jest P., wspaniały, wdzięczny. Świt. Pełnemi ustami to przyznawa. Smotr. (= *głośno, na cały głos*). Pełnym krzyknął gardłem. Troc (= *na całej gardło*). 7. *zupelny, doładny, całkiem wykończony; całkowicie rozwinięty, wykształcony; dojrzwały*: To pełne, to zmyślone i skape czynili szychy, znać, że ś. oba szermować uczyli. P. Koch. (= *zupelne, ze wszystkim przyciskiem*. L.). Młody wołek, lubo jeszcze nie ma rogu na czele pełnego, sroży ś. Ustrz. Poleciał jej dzieci chować do lat pełnych. Ort. W pełnym biegu (= *w całym pędzie*). Pociąg był już w pełnym biegu. 8. *otwarty, szeroki, szczery*: Okręt wypłynął na pełne morze. Okręt na morze pełne niosą żagle. Tw. 9. *całkowity, zupelny, nieuszczupiony, nieograniczony*: Pełna władza. Pełne rozgrzeszenie. Bobr. Księżyc P. = *pełnia*. Strzała rozdarta u dołu bez żelezca, prosto do góry idąca, między dwiema księżycami niepełnemi. Nies. Wyjechałszy z dusznego miasta, odetchnę pełną pierśią. Przen.: Wyzwoliwszy ś. z kłopotów, odetchnę pełną pierśią (= *odetchnę swobodnie*). † Pełna do domu nie wróci. Troc (= *cała, bez guza*). Koń pełnej krwi (= *czystej*). 10. bot.: Kokorycz P. p. Kokorycz. <Peł(N)>

† **Pełnszy** p. **Pełniejszy**.

Pełś, i, blm. p. **Piłś**: Zamiast materaców deski okrywały wołki grube, z pełści zwierzęcej ubite. Jeż. <? Zam. Piłś, pod wpływem Ros. połst', PEŁS/PILS>

[Pełt, u, lm. y] i. p. **Pełć**. 2. w lm. *drzewa ścięte w lesie*.

[Pełuchaty] p. **Pałaty**.

Pełwa, y, lm. y bot. (agathaea) *roś. z rodziny złożonych*.

Pełzacz, a, lm. e i. × P. *ten, co pełza*. 2. [P.] *rodzaj szankra łączącego, coraz odrywającego ś.* 3. a. **Zaskórnik**, [Kowalik szary, Kowalczyk] zool. (certhia familiaris) *ptak wróblowaty cienkodzioby*: Przyleciał drugi P., skłóciły ś. i oba w las śmignęły. Matł.

× **Pełzaczka**, i, lm. i forma ż. od **Pełzacz**.

Pełzaczowate zool. (certhiidae) *rodzaj ptaszeków wróblowatych*. <Od Pełzacz>

Pełzać, a, ał a. × **Pełzać ś.**, [Pełgać, Pełzgać, Płozać, Pełzgać ś.], **Pełznąć** i × **Pełznąć ś.**, [Pełgnać, Pełzgnąć] i. *czołgać ś., suwać ś., gramolić ś. po czym*: Rak, zółw, gąsienica pełza. Aż pełźnie do ognia coś rakiem. Pol. Gdy ciało gadu złożone jest z kótek zsuwających ś. i rozsuwających, pełzają z miejsca na miejsce. L. Gadziny, które ś. pełzną na ziemi. Oss. Smoczęta na łonie jej pełzają. Pilch. Ukąszenie węża, świeżo z łożyska swego pełzającego, najniebezpieczniejsze. Pilch.

Zarodnik grzyba obdarzony ruchem pełzającym pływka. Niemowlę pełza = *raczkuje, bałkuje*. Jak rak, na nogach i na ręku pełzał. L. Zbiórę mełziatki, i te, co są w pieluchach, i co pełzną rakiem. Nar. Ledwie pełzają. Pileh. Pełzłem ś. na brzuchu przez opadły i wązki ganek. Oss. Oto masz zbroję, znajoma jest tobie, pełzałeś po niej w niemowlęcej dobie. Książ. Synaczek rycerza pełzał po rdzawych tarczach. Nar. Jeszcze to było prawie przed wieczorem, alie pełznie jakowaś dziadziina z toporem. Nar. Przen.: Zatrute tehenie, obey wiatr z nizin już pełzał! Sf. Korzeń pełzający rozchodził ś. daleko pod ziemią. Przen.: P. przed kim = *człogać ś., płaszczyc ś., uniać ś.* 2. (o chwiejącym ś. płomieniu, świetle) *wysuwać ś. w susach, i cofać ś.; migotać*: Płomień chwiał ś. i migotał, rzucając pełzające blaski na okopcone ściany. Krech. Rozsypała miljardy gwiazd, pełzających na szafirywym nieba sklepieniu. Przen.: Pełznela wstydem na on czas dziewczyna. P. Koch. (= *mieniła ś. od wstydu, pło-nęła wstydem*). Na warstwach skały światło dnia pełzło niepewne. Żer. 3. *obswać ś., obślizgiwać ś., ślizgać ś., swać ś.*: Grom na skale pełznie, a ta w mocy swojej, mimo grom, fale, niewzruszona stoi. Kras. 4. lek.: = a) Róża pełzająca (erispelas migrans) = *rozchodząca ś. po całym cie-le*. b) Tętno pełzające (pulsus vermicularis) = *bardzo wolne i słabe*. <PŁOZ/PEŁZ>

Pełzak, a, lm. i biol. (amoeba) *istota jednokomórkowa, pierwotniak nadzwyczaj prostej budowy; najniższy ustroj zwierzęcy, składający ś. z odrobiny zarodki żywej, zmienniczek, pływek, ameba*: P. krwi (haemamoeba). P. okrężnicy (a. coli). Pływki te poruszają ś. zazwyczaj w inny sposób, niż pływki wodorostów, pełzają powoli, zmieniając swój kształt, jak ameby; zowią ś. pełzakami śluzowemi. <Od Pełzać>

Pełzakowaty mający wygląd pełzaka, do niego podobny (amoeboides): Pełzakowate = monady, pierwotniaki. Stan P. <Od Pełzak>

Pełzakowy przym. od Pełzak. <Od Pełzak>

Pełzanie, a, blm., czynność cz. Pełzać.

× **Pełzanie się**, a ś., blm., czynność cz. Pełzać ś.

× **Pełzący pełzający**: Ukąszenie węża, świeżo z łożyska swego pełzającego, najniebezpieczniejsze. Pileh. <Ściągnięte z Pełzający>

[Pełgać, a, ał i P. ś.] p. Pełzać: Koń ś. po szosie pełzga (= *poślizguje ś.*). <Kontaminacja z Pełzać i Pełgać>

[Pełzanie, a, blm.] czynność cz. Pełzgać.

[Pełzanie się, a ś., blm.] czynność cz. Pełzgać ś.

[Pełzgnąć, nie, nął] l. p. Pełzać. 2. a. [Pełgnąć, Pyłgnąć] *palic ś. bez płomienia, nie zostawiając żaru*.

[Pełzgnięcie, a, blm.] czynność cz. Pełzgnąć.

Pełznąć, nie, nął l. p. Pełzać. 2. a. [Pełznąć] *spelzać, schodzić na nieczym, zniżyć, obracać ś. wniwecz; spalać ś. w ognieniu oka*: Gorliwe usiłowania o polepszenie losu poddanych a. pełzły na nieczym, a szkodliwe tylko sprawiady skutki. Sur. Zajaśniał wiek złoty, pełzną wsie, pełzną miasta, mnożą ś. klejnoty. Kras. 3. a. [Pełznąć] = a) (o włosach) *wypełzać, wypadać, wychodzić, wyłazić, leźć, wycierać ś.* b) (o kolorach) *blaknąć, płowieć, burzeć*. <PŁOZ>

Pełznienie, a, blm. p. Pełznięcie.

× **Pełznienie się**, a ś., blm. p. Pełznięcie ś.

Pełznięcie, a, blm., Pełznienie, a, blm., czynność cz. Pełznąć.

× **Pełznięcie się**, a ś., blm., **Pełznienie ś.** czynność cz. **Pełznąć ś.**

Pemikan, u, lm. y *konserwa mięsna: mięso z biszonów lub losiów, suszone na słońcu, utłuczone, zmieszane z tłuszczem i zapakowane w puszki*. <Z języków Ameryk.>

† **Pemp**, u, lm. y p. **Odyt**.

[Pen, a, lm. owiej] p. Pan. <Z Pan>

× **Pena**, y, lm. y *karca pieniężna, grzywna*: P. wina pieniężna. Troc. Hetmanowej pewnych pen za ewokacją potrzeba było. Mat. <Łć. poena>

† **Penal**, † **Pennal**, a, lm. e *puszka, pudełko do piór, piórnik*, × *piórnicca*. <Nm. Pennal, od Łć. penna>

× **Penalny** *tyczący ś. członka męskiego*. <Now. Łć. penalis>

Penat, a, lm. y l. *bóstwo opiekuńcze szczeg. domowe u daw. Rzymian, 1 ar*: Penaty publiczne, prywatne, domowe. 2. przen. w lm. *ognisko domowe, progi rodzinne, pielesze, gniazdo rodzinne, dom*: Wracam do swoich penatów. Przenosić swoje penaty a. lary i penaty = *wyprowadzać ś. na nowe mieszkanie*. <Łć. penates (dii)>

Penata, y, lm. ci m. *dobroczyńca, dobrodziej, filantrop, opiekun*: Ciemny P., pocieszający nieszczęśliwych, pożyteczniejszy jest od księgi filozofa, która ani jednej żyły nie otrze. Spas. <Od Penat>

[Pencak, u, blm.] p. Pećzak.

[Penska, i, lm. i] p. Pecka.

Pendant, u, lm. y, **Pendent** *druga rzecz, odpowiadająca pierwszej, dopełnienie symetryczne; pojęcie odpowiadające drugiemu pojęciu, dopełniające je*. L. Jakby pendantem do gry Wojskiego jest muzyka Jankiela. Big. <Fr. pendant>

[Pendele, i, blp.] *wisiorki*: P. błyszczącą frendzlą ozdabiały piersi, długie kolece spadały na ramiona. Gliń. <Nm. Pendel, od Łć. pendulus = wiszący, zwisły>

Pendent, a, lm. y *pas, na którym przez ramie przypasują szabłę a. szpadę u boku*: P. kamiećmi drogami sadzony. Chełch. <Fr. pendent>

× **Pendent**, a, lm. y l. p. **Pendant**. 2. anat. *członek męski*: Z przyczyny przymiotu dworskiego ropa przez P. ciecze. Syk. <Łć. pendens = wiszący>

Pendentif, u, lm. y *część kulista sklepienia między arkadami utrzymywanej kopule*: System pendentifów nie ma z gotykami związku. <Fr. pendentif>

[Pender, dra, lm. dry] p. Pęder.

[Pendrączek, ozka, lm. czki] p. Pendrak.

[Pendrak, a, lm. i] p. Pędrak. Zdr. [Pendrączek].

[Pendrowaty] p. Pędrowaty.

[Pendry, ów, blp.] p. Pędry.

× **Pendul**, u, lm. y *wahadło u zegara, perpendykuł*. <Fr. pendule, Łć. pendulus>

Pendzel, dzla, lm. dzle, **Pędzel**, **Penzel**, [Penzel, Penzel, Pęcół], **Pęzel** l. *rzęzek włosów zwierzęcych a. szpecziny oprawny w rączkę, w piórko — do malowania, smarowania*: Z włosiennych pendzliów najlepsze strasburskie, mocno związane, trochę w ustach zwilgocone, same ś. śpiczasto zakręglają. Łs. P. włosiany = włosik. P. do smarowania w gardle. Ozer. P. mularski = *kiść*. Pociągnąć pendzlem po ścianie, po płótnie. Nakropić pendzlem. 2. przen. *sposób malowania, cecha talentu, styl malarza*: W tym dziele poznaję P. Smuglewicza. On posiada miękki P. 3. przen. *talent, twórczość, dar malarzski*: Ozyj P. wyrazi dziwy natury! Jago P. unieśmiertelnił twe wdzięki. Zdr. **Pendzelek**, × **Pendzlik**. <Śr. Grn. pensel, bensel, z Śr. Łć. pinsellus z penicillus = ogórek; Nm. Pinsel>

Pendzelek, lka, lm. lki 1. p. **Pędzel**. 2. anat.: Pendzelki a. kistki tętnicze śledziona = *pędzelkowato rozszczepione zakończenia tętniczek* (penicilli lenis). <Od Pędzel>

Pendzlikowac, uje, owal, × **Pendzlikowac, Pendzlikowac, Pendzlikowac, Pędzlikowac, Pędzlikowac** pociągać pendzelkiem, wyrabiać, wykończyć szczegółły pendzelkiem. <Od Pędzelek>

Pendzlikowanie, a, blm., czynność cz. **Pendzlikowac**.

Pendzlikowato przys. od **Pendzlikowaty**: P. rozszczepione zakończenia tętniczek.

Pendzlikowaty, Pędzlikowaty, Pendzlikowaty, Pędzlikowaty do pendzelka podobny. Anat.: Tętnice pendzlikowate a. kiściaste śledziona (arteriae penicillatae).

Pendzlikowy przym. od **Pędzelek**.

Pendzliacz, a, lm. e żart. o rogaczu: Samec nie są rogaczami, ale pendzliaczami. <Od *Pendzliac = Pendzliowac>

× **Pendzlik**, a, lm. i p. **Pędzel**.

× **Pendzlikowac, uje, owal** p. **Pendzlikowac**. <Od Pędzlik>

× **Pendzlikowanie**, a, blm., czynność cz. **Pendzlikowac**.

Pendzliowac, uje, owal, Pędzliowac, Penzliowac, Pędzliowac pociągać pendzlem, nakładać farby pendzlem; masać, pomazywać pendzlem: P. gardło. <Od Pędzel>

Pendzliowanie, a, blm., czynność cz. **Pendzliowac**. **Pendzliowy** przym. od **Pędzel**.

Penelopa, y, lm. y 1. *wierna, uciekająca żona*. 2. Robota Penelopy = *niegdzie nie kończące ś. zadanie, robota nie mająca końca*. <Od nazwiska Penelopy, żony Odyseusza>

[**Penetr**, a, lm. y] *ten, co penetruje*: Ja byłem najgłówniejszym penetrem, tom wszystko do czysta przepatrzył i przepięgował. Dyg. <Od Penetrowac>

† **Penetracja**, i, blm. 1. p. **Penetrowanie**. 2. *orjentacja, przenikliwość, spozostawczość*: Był to pan miernej penetracji, ale przez ustawiczną praktykę do wielkiej przyszedł eksperjencji. Mat. <Łć. penetratio>

[**Penetrant**, a, lm. ci] *człowiek przebiegły, umięjący sobie radzić*. <Łć. penetrans, 2 pp. -ntis>

Penetrowac, uje, owal, [Penetrowac, Pantrowac, Paletrowac] 1. *przeszukiwać, przeglądać, szperac, przetrząsać, badać, przenikać, zgłębiać, dociekać*. 2. [P.] = a) *przewracać, szukać*: Penetruje po izbie cały boży dzień, a noza ni moze znaleźć. b) *przeglądać, gdzie lepiej*. c) *pilnować czego, starać ś. około czego; wypatrywać, śledzić*. d) *ogłądać, rewidować*: Kupey jak zaczęli w ręce przebijać i krowę znowu P., tak i stanęła zgoda. Reym. <Łć. penetrare>

Penetrowanie, a, blm., † **Penetracja** czynność cz. **Penetrowac**.

[**Panienka**, i, lm. i] p. **Panna**. <Z Panienska> **Penin**, u, lm. y, **Pennin** min. *minerał z gatunku chlorytów, zwanych zielonkami, oznaczający ś. formną krystalizującą*. <Od nazwy Alp Pennińskich w kantonie Wallis>

Penioar, u, lm. y p. **Peniuar**: Siedziałam przed toaletą orzucona penioarem, z rozpuszczonemi włosami. Orzesz. <Fr. peignoir>

Penitencja, i, lm. e *zakład karny*. Jeżow. <Łć. poenitentia>

× **Penitencjarja**, i, blm. 1. *stanowisko, obowiązek penitencjarjusza*: Uprosił ś. do Loretu na penitencjarję. Nies. 2. *jabłuszka*: Gwardjan ma tymczasem urządzić ś. z penitencjarją, zanim pro-

winejał na wizycie coś postanowi. Bart. <Od Penitencja>

Penitencjarjusz, a, lm. e p. **Penitencjarz**.

Penitencjarny przym. od **Penitencja**, *więzienny*: System P. = *środkii stosowane w więzieniach celem umoralnienia więźniów*. Odezyt, miany w czasie kongresu penitencjarnego w r. 1890.

Penitencjarz, a, lm. e, **Penitencjarjusz** *kapłan, mający prawo rozgrzeszać w szczególnych wypadkach za pozwoleniem swojej zwierzchności*. Kras. P., wikarjusz biskupi, który daje rozgrzeszenia w zastępstwie biskupa. Troc.

Penitent, a, lm. ci 1. *spowiadający ś., grzesznik skruszony, pokutnik*. 2. w lm. *nazwa bractwa, oddanego pobożności i pokucie*. 3. *członek tego bractwa*. <Łć. poenitens, 2 pp. -ntis>

Penitentka, i, lm. i forma ż. od **Penitent**.

Peniuar, u, lm. y, **Penioar** *długi neglżowy kaftan damski, używany przy czesaniu, puderniel*: Przez buduar do salonu wbiegła Idalka z rozpuszczonemi do połowy włosami, w peniuarze, z jakąś szczołeczką w ręku. Orzesz. <Fr. peignoir>

[**Penka**, i, lm. i] *gwoździak, ćwiek*.

Penkatyt, u, lm. y min. *minerał należący do grupy sylkoidów, do rzędu węglanów, składający ś. z mieszaniny kalcytu z hidromagnezytem*.

[**Penkowac, uje, owal, Penkowac**] *bić zlektka młotem w kowadło, pracować w kuźni, zajmować ś. drobniejszą robotą kowalską*.

[**Penkowanie**, a, blm.] *czynność cz. Penkowac*.

[**Pensja**, i, lm. e] p. **Pensja**. <Z Pensja>

[**Pensysja**, i, lm. e] p. **Pensja**. <Z Pensysja>

× **Pennał**, a, lm. e p. **Penal**.

Pennin, u, lm. y min. p. **Penin**.

Penny nieod. p. **Pens**.

Penny-bank, u, lm. i *groszowa kasa oszczędności w Anglii*. <Ang. Penny + Bank>

× **Penowac, uje, owal** *karac pieniądze*: P., karac na dochodzie, na obroku. Kn. Prawne herezjom obrony dają i P. ich nie każą. Skar. × P. ś. *nakładać na siebie kary*: Zastawiać ś. o to będziemy wszyscy, krwi nie rozlewając, ani ś. penując confiscatione. Kras. <Od Pena>

× **Penowanie**, a, blm., *czynność cz. Penowac*.

× **Penowanie się**, a ś., blm., *czynność cz. Penowac* ś.

Pens, a, lm. y, **Penny** *moneta angielska = 1/12 szylinga = 8 groszom polskim (4 kopiejkom)*. <Ang. pence, lm. od penny>

× **Pens**, u, lm. a, × **Pensum** w szkołach, *znaczona część w książce do nauczenia ś. jej na pamięć, zalanie, ćwiczenie*: Pensu ś. uczyć. Troc. <Łć. pensum>

Penset, u, lm. y *drobne narzędzie chirurgiczne*. <Fr. pincette>

Pensetka, i, lm. i *szczyppczyki ze sprężynką, używane przez lekarzy do ujmowania nerwów, a. przez zegarmistrzów*. <Fr. pincette>

Pensja, i, lm. e, [Penja, Pensja] 1. *stała płaca roczna, stałe wynagrodzenie*: P. dożywotnia dla książąt saskich. Ś. Grodz. Służący nie zuchwali, gdy ś. u panów dopominają tej pensji, która ś. im sprawiedliwie należy. L. (= *zasług*). Komisarz ma wieś puszczoną sobie w pensji. Kras. Przyzwiciejby było, żeby księża byli na pensji. Koss. (= *żeby byli płatni od rządu*). P. żołnierska = *żołd*. Pobierać pensję. P. dożywotnia. Wyznaczyć komu pensję. 2. × P. *stała opłata, podatek*: Wyłamują ś. nawet od pewnej pensji na naprawy zegaru i utrzymanie zegarmistrza. Rol. 3. a. prow. 1 **Pensjon** *zakład naukowy prywatny, szczeg. żeński*: Chodzić, uczęszczać na pensję. Skończyć

pensję. Oddać, odwiedzić córkę na pensję. Być na pensji. Wykładać, uczyć na pensji, po pensjach. P. wyższa, sześcioklasowa. 4. przen. *uczennicze pensji w komplecie*: P. wyszła na spacer. 5. p. **Pensjonat**: Przeniósł ś. na pensję jakąś, w której Gienewa obfituje. Krasz. Zdr. Pensyjka. <Fr. pension>

!Pensjon, u, lm. y prow. p. Pensja.

Pensjonalista, y, lm. ści, × **Pensjonat ten**, co pobiera pensję: Ekspensy na pensjonalistów. T. K. <Od Pensja>

Pensjonalistka, i, lm. i forma ż. od **Pensjonalista**.

Pensjonareczka, i, lm. i p. **Pensjonarka**: Już nie zejdzie ś. nigdy z tą naiwną pensjonareczką. Bał. <Od Pensjonarka>

Pensjonarjat, u, lm. y p. **Pensjonat**: P. nie dzieli ś. wcale na klasy. Rol.

Pensjonarjusz, a, lm. e p. **Pensjonarz**: Meerenberg, najlepiej uposażony w północnej Holandji, przyjmuje pensjonarjuszów. Rol. <Fr. pensionnaire>

Pensjonarka, i, lm. i, × **Pensjonatka i. panienka ucząca ś. i mieszkająca w pensjonacie**: Pensjonarki i przychodnie (dom. uczennicze). 2. *uczennica z pensji*: Jako P. na wycieczce, stałam na stopie pewnej emancypacji. Orzesz. 3. *kobieta otrzymująca stałe utrzymanie w jakim zakładzie dobroczynnym*: Kobięce dwa zakłady w mieście połączone, jeden publiczny dla ubogich, drugi dla pensjonarek. Rol. Zdr. **Pensjonareczka**. <Fr. pensionnaire>

Pensjonarski przym. od **Pensjonarz** lub **Pensjonarka**: Binią siedziała na pensjonarskim łóżeczku moim. Orzesz.

Pensjonarz, a, lm. e i. a. **Pensjonarjusz**, × **Pensjonat młodzieniec kształcący ś. i mieszkający w pensjonacie**. 2. p. **Pensjonalista**. 3. *ten, co ma całe utrzymanie w jakim zakładzie dobroczynnym*. 4. górz.: **Pensjonarjusz = spis osób, klasztorów, kościołów, którym z kopalni i warzelni w Wieliczce i w Bochni wydawano sól darmo na mocy przywilejów monarchycznych lub zapisów**. Łab. <Fr. pensionnaire>

Pensjonat, u, lm. y, **Pensjonarjat i. zakład wychowawczy, gdzie uczący ś. oprócz nauki otrzymują mieszkanie i życie**. 2. a. **Pensja** zakład wynajmujący mieszkanie z całodziennym utrzymaniem, zwłaszcza w miejscowościach kąpielowych a. na letnich mieszkaniach: Spotkaliśmy radę, iżby właściciele ziemscy urządzali pensjonaty, to jest mieszkania z całkowitym utrzymaniem w locie dla mieszkańców miejskich. 3. × P. p. **Pensjonalista**. <Fr. pensionnat>

× **Pensjonatka, i**, lm. i p. **Pensjonarka**: Pensjonatek płacących po złotych 300. Wej. <Od Pensjonat>

Pensjonować, uje, ował kogo i. = *wyznaczyć mu pensję*. 2. *prow. przyznać komu emeryturę*. <Od Pensjon, od Fr. pension>

Pensjonowanie, a, blm., czynność cz. **Pensjonować**.

Pensum w lp. nieod., lm. sa, sów p. × **Pens**. Przen.: Wszystko to trzeba w kluby ująć, wiele naprawić, a to ciężkie P. Bóg złożył na ramiona prostego ziemianina, żołnierza, dobrej woli, ale nieuka i niezdolnego. Krasz. (= zadanie).

Pensyjka, i, lm. i p. **Pensja**.

Pensylwański a. *filadelfijski* system więzienny = *całkowy, obostrzony bezczynnością, brakiem*

przechadzek i milczeniem. <Od nazwy kraju Pensylwanja>

Pentachord, u, lm. y, **Pentakord** *instrument muzyczny pięciostromowy; także instrument, srodkujący między skrzypcami i altówką*. <Z Gr. pente = pięć, + chordē = struna>

Pentadekagon, u, lm. y *piętnastokąt*. <Z Gr.>

Pentaedr, u, lm. y mat. p. **Pięciostian**: P. powierzchni rzędu trzeciego. <Z Gr.>

Pentaedralny przym. od **Pentaedr, pięciostienney**. **Pentaedroid, u**, lm. y mat. *figura foremna w przestrzeni czterowymiarowej, ograniczona czworostianami foremnymi, z których każde cztery mają wierzchołek wspólny*. <Z Gr.>

Pentaedrowy przym. od **Pentaedr, pięciostiano-owy**. <Od Pentaedr>

Pentaglukoza, y, lm. y p. **Pentoza**.

Pentagon, u, lm. y p. **Pięciokąt**.

Pentagonalny przym. od **Pentagon, pięciokątny**: Liczby pentagonalne (p. **Pięciokątny**).

Pentagram, u, lm. y i. *znak mistyczny w kształcie pięcioboku z umieszczonymi na bokach trójkątami równoramiennymi, w średnich wiekach używany jako znak czarodziejski przeciw złym duchom*. 2. mat. *pięciokąt gwiaździsty*. <Gr. pente = pięć, + gramma = litera, napis, pismo>

Pentakord, u, lm. y p. **Pentachord**.

Pentakontachord, u, lm. y muz. *arfa pięćdziesięciostromowa*. <Z Gr>

Pentametr, u, lm. y *wiersz pięciostopowy daktyliczny*. <Gr. pente + métron>

Pentan, u, blm. chem. *węglowodór z szeregu metanowego, C₅H₁₂*. <Od Gr. pente = pięć>

Pentaptyk, u, lm. i *obraz pięcioskrzydłowy, złożony z pięciu obrazów*. <Gr. pente = pięć + ptyx, ptyché = warstwa>

Pentarcha, y, lm. owie *członek pentarchji*: Żeby siebie i pentarchów Francji wyzwolić z drażliwego położenia, podał projekt wyprawy do Egiptu. Rzew. <Gr. pente + archós>

Pentarchja, i, lm. e *panowanie pięciu*. Przen.: *system polityczny europejski (1815—1860) oparty na przewadze pięciu wielkich mocarstw: Anglii, Austrii, Francji, Prus i Rosji*. <Gr. pente + arché>

Pentateuch, u, blm. *pięcioksiąg Mojżesza w Starym Testamencie*. <Gr. pentateuchos>

Pentatjonny kwas chem. *kwas siarki ze składem H₂S₅O₆*.

Pentation, u, lm. y *zapaśnictwo złożone z pięciu rodzajów walki (skoki, rzucanie krążkiem, oszczepem, wysięg pieszy, mocowanie ś.)*, bardzo rozpowszechnione w starożytnej Grecji. <Z Gr.>

Pentaton, u, lm. y *odległość między pięciu celami tonami, mala septyma*.

Pentelijski marmur, Pentelik min. *wapień ziarnisty, nieco szary, z gromady sylikoidów, z rzędu węglanów, marmur z łonów Penteliku*: Jaki w tamtych gmachach i posągach smak wątpliwy w porównaniu do tej powodzi pentelijskich marmurów z epoki Peryklesa. Wejs.

Pentelik, u, lm. i p. **Pentelijski**: Niema w Rzymie ani jednej takiej kolumny z penteliku. Wejs. <Gr. Pentelikón óros, Łé. Penteliceus, mons = góra niedaleko Attyki>

Pentlandyt, u, lm. y min. *minerał z gromady lamprytów, z rzędu pirytoidów, (NiFe)S*.

Pentoza, y, lm. y, **Pentaglukoza** *cukier pięciostromowy, to jest o pięciu atomach węgla*. <Gr.>

Pentozurja, i, blm. *oddawanie pentozy z moczem*, <Łé. pentosuria>

[Pentówka, i, lm. i] p. Kartofel.
 Penty, u, bhm. chem. *amyl, rodnik organiczny ze składem C₅H₁₁, pochodzący od pentanu.* <Gr.>
 Pentylowy alkohol chem. *amylowy alkohol, C₅H₁₁OH.*
 Penula, i, lm. e *plaszczyk, chroniący od deszczu.* <Łć. penula>
 × Penumbra, y, lm. y p. Przycień. <Łć. pen(es) = przy + umbra = cień>
 × Penurja, i, bhm. *upośledzenie: To ś. uważa za lenistwo, flisterstwo i umysłową penurję.* Kraus. <Łć. penuria>
 Penzel, zła, lm. zle p. Pendzel. Zdr. Penzelek, Penzlik. <p. Pendzel>
 Penzelek, lka, lm. lki p. Penzel.
 [Penzel, zła, lm. zly] p. Pendzel. <Z Penzel>
 Penzelkować, uje, ował p. Pendzelkować.
 Penzelkowanie, a, bhm., czynność cz. Penzelkować.
 [Penzja, i, lm. e] p. Pensja.
 Penzlik, a, lm. i p. Penzel.
 Penzlikować, uje, ował p. Pendzlikować.
 Penzlikowanie, a, bhm., czynność cz. Penzlikować, *pendzlikowanie.*
 Penzlować, uje, ował p. Pendzlować.
 Penzlowanie, a, bhm., czynność cz. Penzlować.
 Penzlowato przys. od Penzlowaty.
 Penzlowaty p. Pendzlowaty.
 Penzlowy przym. od Penzel, *pendzlowy.*
 [Peńkować, uje, ował] p. Penkować.
 [Peńkowanie, a, bhm.] czynność cz. Peńkować.
 [Peńskie, ego, bhm.] p. Pańskie. <Z Pańskie>
 Peonja, i, lm. e bot. p. Piwonja: Jego olbrzymie bukiety peonji i maślanek są prawdziwym majstersztykiem koloru. Jell. <Łć. paeonia>
 Peota, y, lm. y *rodzaj gondoli weneckiej, lekka szalupa.* <Włos. peota>
 [Pepa, y, lm. y] l. *wargi.* 2. a. [Pypa] *papla, gaduła, święgot.*
 [Pepaó, a, al] *papaó.*
 [Pepanie, a, bhm.] czynność cz. Pepaó.
 [Pepera, y, lm. y] *niedołęża, niemowa.*
 Peperment, u, bhm. *nalewka na liściach mięty pieprzowej, likier miętowy.* <Według Nm. Pfeffermünze, z Łć. piper + menta>
 [Peperusek, ska, lm. ski] *dzieciak, bęben: A trza jój dać na garnusek, bo jój słuce P.*
 Peperyt, u, bhm. *szklista materja wulkaniczna, lawa.*
 Pepesowiec, wca, lm. wcy *żart., Papuas członek lub stronnik polskiej partji socjalistycznej.* <Od P. P. S., skróconego oznaczenia tej partji literami>
 Pepinjer, a, lm. y *ogier w stadzie do rozplodu tylko używany.* <Fr. pépinière>
 Pepinjera, y, lm. y l. *szkolka drzewek.* 2. *przen. zakład, kraj dostarczający ludzi uzdolnionych w jakim kierunku: Istna P. patrycjuszów.* Rol. <Fr. pépinière>
 Pepinjerka, i, lm. i *panienka, pełniąca obowiązki nauczycielki w zakładzie naukowym za poprzednią bezpłatną naukę w tejże szkole.* <Fr. pépinière>
 Pepity, ów, bhp. *bryłki złota znajdowane w ziemi, w piasku rzeczonym.* <Hp. pepita>
 [Peplac, e, al] p. Peplac: *Coś (to jest duch) wodą peple.*
 [Peplenie, a, bhm.] czynność cz. Peplac.
 [Peplenie się, a ś., bhm.] czynność cz. Peplac ś.
 Peplolit, u, lm. y min. *kordejryt częściowo zmieniony.*
 Peplum, u, lm. y l. *w starożytności, szata kobiet greckich welniana faldzista, spięta na ramio-*

nach: Skromna jest i piękna, jak posąg westalki, cały w P. owity. Krasz. 2. *sułnia kobieca faldowana.* <Łć. peplum, Gr. péplos, péplōma>
 [Peplac, pła a. ple, plal, Peplac] l. *pluskac.* 2. *paplaó; mówió od rzeczy lub niewyraźnie, szepnieó.* 3. *peckac, gwazdac.* [P. ś.] *babrac ś., maczac ś., nurzac ś., pluskac ś., brzechtac ś. w wodzie, w błocie.*
 [Peplanie, a, bhm.] czynność cz. Peplac.
 [Peplanie się, a ś., bhm.] czynność cz. Peplac ś.
 Pepsyn, u, bhm. p. Pepsyna.
 Pepsyna, y, bhm., Pepsyn l. chem. *ferment nieorganizowany, znajdujący ś. w soku żołądkowym, konieczny do trawienia, trawiennik.* 2. *piw. ferment zamieniający proteiny na peptony.* <Gr. péssō, péttō = gotuję, warzę, trawię; pepsis = warzenie, trawienie>
 Pepsynotwórczy *wytwarzający pepsynę.* <Pepsyna + Twórczy>
 Pepsynowy przym. od Pepsyna: *Gruzoły pepsynowe w żołądku (glandulae pepsinicae).* <Od Pepsyna>
 Peptika, ów, bhp. *środku pobudzające trawienie.* <Łć. pepticus>
 Pepton, u, lm. y chem. *produkt, powstający z białka pod wpływem pewnych fermentów, kwasów, zasad, wody przy współdziałaniu ogrzewania; różni ś. od białka rozpuszczalnością i nieścianiem ś. w odpowiednich warunkach; ciało białkowane uległe zmianie pod wpływem wydzielin żołądka.* <Z Gr. péssō, péttō = trawię, pod wpływem Łć. pepticus>
 Peptonizacja, i, bhm. *przemiana ciał białkowych na peptony, odbywająca ś. w żołądku.*
 Peptonizować, uje, ował *zamieniac na peptony.*
 Peptonizowanie, a, bhm., czynność cz. Peptonizować; *zdolność przemieniania białka na peptony.*
 Peptonowy przym. od Pepton.
 Peptonurja, i, bhm. *oddawanie peptonów z moczem, objaw chorobny.* <Pepton + Gr. oūron = mocz>
 Peptotoksyna, y, bhm. *y trucizna mogąca powstać w peptonach.* <Pepton + Gr. tóxon>
 Per- chem. *nad-, hyper-*
 [Pera, y, lm. y, Pyra] *członek.*
 [Peraó, a, al] p. Perowaó. <Skrócone z Perowaó, a to z Perorowaó>
 × Peragrawacja, i, bhm. *zbytnie, niesłuszne obarczenie, przeciążenie: Jakobym ja wydał delatę podymnego z peragrawacją dóbr jego.* Mat. <Łć. peragravatio>
 [Perak, a, lm. i] *gwoździó do przybijania różnych części sochy.*
 × Perambulacja, i, lm. e *przeгляд, obejrzenie.* <Łć. perambulatio>
 × Perangarja, i, lm. e *podwoda, idąca po bocznej drodze.*
 [Peranie, a, bhm.] czynność cz. Peraó.
 × Peratoskop, u, lm. y *narzędzie do wskazywania zmian powietrza.* <Gr. péras, 2 pp. -atos = krańce, koniec, wyjsie, + skopós = wywiadywacz>
 Peratoskopja, i, bhm. *przepowiadanie zmian powietrza.*
 [Perceó, y, al] p. Perceó.
 [Percenie, a, bhm.] czynność cz. Perceó.
 Percepcja, i, lm. e l. *postrzeganie; uświadomione wrażenie.* 2. p. Percepta. <Łć. perceptio>
 Percepcyjny przym. od Percepcja: *Sama wrażliwość stanowi cechę czynności odbiorecznej, to jest percepcyjnych umysłu.* Kot. <Od Percepcja>

Percept, u, lm. y *postrzeżenie, akt postrzegania; to, co ś. postrzega, treść postrzegania*, X *postrzeg.*
 X **Percepta**, y, lm. y, **Perceptja** *dochód, przychód, wpływ, intryga, prowent*: P. z dóbr. Perceptę zrachować. Troc. W perceptie tej sumy nie masz. Troc. Ma perceptę z tej majątności, z tych dochodów. Troc. P. i wydatki. Troc. Rejestr percepty i wydatków. Troc. <Łć. percepta, lm. = rzeczy zebrane>

X **Perceptarz**, a, lm. e *wykaz, instrukcja, mieszcząca w sobie wskazówki co do poboru podatków, taryfa*: Każdy rodzaj podatku podług perceptorza i taryf. Wej. <Od Percepta>

X **Perceptować, uje, ował** *zaznaczać, wpisywać wpływ pieniędzy*: Wiedział o wszystkich przychodach i sumę ich perceptował do księgi. Krasz. <Od Percepta>

X **Perceptowanie**, a, blm., czynność cz. **Perceptować**.

Percha, y, lm. y *bart. galka pyłku kwiatowego, zabrana przez pszczołę do koszyłka, obnoże, robotą*, X *obnóżka, [obnoże], pyłek w komórcie plastra miodowego.* <?>

[**Percie**] przys. (o drodze) *stromiej, pochylej, przykrzej*.

[**Perciuha**, y, blm.] *papryka*: Nakrajał feferonów czyli percuihu.

† **Percele**, i, blp. p. **Przymiot**.

Percylit, u, lm. y *min. mineral z gromady solowców, należący do rzędu chlorków metalów ciężkich, boleit, PbCl₂.CUO, H₂.*

Percypować, uje, ował 1. *pobierać (podatki, opłaty)*. 2. *przyjmować wrażenia od zjawisk otaczających, spostrzegać.* <Łć. percipere>

Percypowanie, a, blm., czynność cz. **Percypować**.

[**Perczaki**, ów, blp.] *groch polny (pisum arvense)*. <Od Perczeż>

[**Perczanny**] p. **Perczany**.

[**Perczany**, **Perczanny**] *przym. od Perka, kartoflany*: Mąka perczana. <Od Perka>

[**Perczeć, y, ał, Perceć, Pyrceć, Perkotat**] *wrzeć, gotować ś.* <Dźwn.>

[**Perczenie**, a, blm.] *czynność cz. Perczeć*.

[**Perć, i, lm. e, Pyrć**] *ż. ściężynka stroma po boku góry, strome przejście*: Pnie ś. wydeptana P. w górę. Matl. Oto P. — chodnik w głąb jaru i gestwiny. Matl. Obrócił ś. na perci plecami ku Miedzianemu, ku śniegom i patrzy. Tet. Z góry, zza turni, zza perci, któredy owce rano chadzają w upłazy, dał ś. słyszeć ostry, męski głos. Tet. Była to P. wybrukowana płaskimi głazami i dobrze ubita. Zer. Wkrótce też dostrzegli, że są na dróże, a przynajmniej na perci leśnej, którą nieraz ludzie musieli przechodzić. Sienk. <Ślę. prt'>

[**Perda**, y, lm. y, **Pyrda**] *świnia*.

[**Perdać, a, ał**] p. **Perdnać**.

[**Perdanie**, a, blm.] *czynność cz. Perdać*.

[**Perdoty**, ów, blp.] p. **Perduty**.

Perduta, y, zwykle w lm. y, † **Pertuta**, [**Perdoty**] *jajka sadzone (potrawa); jaja puszczone na wrzącą wodę, którym następnie ubiera ś. mięso smażone a. pieczone*: Jajko na perdutę = jajko ugotowane bez skorupki i polane śmietaną lub sosem.

[**Perdykoza**, y, lm. y] p. **Perkoz**.

[**Perhenda**, y, lm. y] m. *przybysz*.

[**Perehendjować, uje, ował, Perehendować**] *zarzutować, kiedyby należało mówić na serjo*. <Ukr. perehendiuвати>

[**Perehendjowanie**, a, blm.] *czynność cz. Perehendjować*.

[**Perehendować, uje, ował**] p. **Perehendjować**. [**Perehendowanie**, a, blm.] *czynność cz. Perehendować*.

[**Perebuszki, szek, blp.**] *zwyczaj pożywiania i rozdawania ubogim za dusze zmarłe poświęconych tarczuch w dzień zaduszny*.

[**Perechapki, ek, blp.**] p. **Prychapcy**.

[**Pereczotka, i, lm. i**] *ukosne ramię dodatkowe u dołu krzyżów prawosławnych*: Do krzyżów podobabiano pereczotki. <? Ukr. a. Brs.>

[**Peredrantus, a, lm. y, Pereleta**] *obdartus, obszarpaniec, co nigdzie miejsca nie zagrzeje*. <Żart. częścią pod wpływem Ukr., częścią pod wpływem Łć.>

[**Perduka, i, lm. i**] *stara dziewczka gadatliwa*.

Peregrynacja, i, lm. e *podróżowanie do obcych krajów, pielgrzymka, wędrówka, pątnictwo, wojaż*: P. księcia Radziwiła. Warg. P. dziadowska. Miejsca cudami przy obrazach jej wstawione obchodził częsta peregrynacją, poszanowaniem i upominkiem. Nies. <Łć. peregrinatio>

X **Peregrynant**, a, lm. ci *podróżnik, pątnik, wędrownik, wojażer*: Stary Iis, co sto razy był peregrynantem. Tremb. <Łć. peregrinans, 2 pp. -ntis>

X **Peregrynomanja**, i, blm. *manja podróżowania, podróżomanja*. <*Peregryn(o), od Peregrynować + Manja>

Peregrynować, uje, ował, [**Panogrynować**] *podróżować, wojażować, wędrować, pielgrzymować, zwiedzać kraje*. <Łć. peregrinor>

Peregrynowanie, a, blm., *czynność cz. Peregrynować, peregrynacja*.

Perejryna, y, blm. *alkaloid*. <Łć. pereirinum>

[**Perekicki, Perekiecki**] *przys. na łeb, przewracając koziołki*.

† **Perekidczyk**, a, lm. i, [**Perekidczyk**] p. **Pierekińczyk**. <Od Ukr. perekidáti>

[**Perekiecki**] p. **Perekicki**.

[**Perekińczyk**, a, lm. i] p. **Pierekińczyk**: Szafrańcy! perekińczyki! wojewodzice! na Wołyń z województwem waszym! Kacz. <Ukr. perekynieć>

[**Perekita**, y, blm.] *sprzeniewierzenie ś., niewierność*: Kwapi do przyjaćiółki i, postrzegsz perekitę zrazu, mileży i cierpi. Pot.

[**Perekotypole**, a, lm. e] = a) *ros. bodiaczek (eryngium)*. b) *ros. mikołajek polny (eryngium campestre)*. (Rośliny), które jesienią wiatr po stepach żenie, a które lud perekotypolem zowie. Sienk. <Ukr. perekotipole>

Perelnik, a, lm. cy *murek, łowiący perły, u. handlarz perel*. <Od Perła>

Pereleczka, czki, lm. czki p. **Perła**: Wyorze pereleczkę dla Salusi. Słow. Pereleczko moja, aniołeczku niebieski! do matki nie wróć, a do ciebie powróć. Kacz. Jagódki rzęsiście, jak pereleczki zwiesiste. Dar. J. <Od Perelka>

[**Perelestnik**, a, lm. i?> *Ki czar? rzekł do siebie — jak u perelestnika*. <Ukr. perelestnik>

[**Pereleta**, y, lm. y] p. **Peredrantus**. <Ukr. pereleta>

Perelka, i, lm. i l. p. **Perła**: Pątlík jedwabny, bursztynowemi paciorkami wiązany, z przodu zaś mający perelki prawdziwe. Sienk. Przen. (pieszcz., do człowieka): Moja ty perelko! 2. p. **Paciorka** pod 2). 3. bud.: Perelki a. **Bisiorki ozdoba architektoniczna: linja wyobrażająca sznur perel. 4. piecz. *pryncyna mająca na końcu wypukłość jak perelkę*, boiperelka, bolpuncyn. <Od Perła>**

Perelkowato przys. od **Perelkowaty**.
Perelkowaty *podobny do perelki*: Susel P., zool., p. Susel. <Od **Perelka**>
Perelkowy przym. od **Perelka**: Korona hrabiowska perelkowa. Szew P., używany w chirurgji. <Od **Perelka**>

Peremcja, i, lm. e, **Peremcja** praw. *upadek procesu z powodu niepopierania go w ciągu czasu prawem oznaczonego*. <Łé. peremptio>

[**Peremitka**, i, lm. i] *namitka, rąchtuch*: Mężatki obwijają głowę białymi peremitkami od wielkiego stroju. <Ź Ukr.>

Perempeja, i, lm. e praw. p. **Peremcja**.
Perempecznie przys. od **Perempeja**.
Perempeczny, **Perempeczny** praw. *stanowczy, ostateczny, nieodwołalny*.

Perempeczny, **Perempeczny** przys. od **Perempeczny**.

Perempeczny p. **Perempeczny**: Wyznaczenie dla osądzenia sprawy terminu perempecznego. Kraus. Po pierwszej kondemnacii pozwany otrzymał wezwanie do stawienia ś. na drugi termin, perempecznym a. zawitym zwany. Kraus. <Łé. peremptorius>

[**Perepeta**, y, lm. y] p. **Parapet**. <Przekręcone z **Parapet**>

[**Pererwa**, y, lm. y, **Perezwa**] i. *ros. cichorium intybus*. 2. *ros. tojeść, pieniążek, bażanowiec pieniężnik* (lysimachia nummularia). <Ukr. pererwa>

[**Peresudy**, ów, blp.] *koszta sądowe*. Troc. <Ukr. peresud>

[**Peretyczki**, ek, blp.] *chleb, bułki, słowem wszelkie pieczywo, ofiarowane w dzień zaślubny księdza, organście i dziadom*. <Ź Ukr. lub Brs.>

[**Peretyk**, a, lm. i] *piec* (w zagadce).

[**Peretyka**, i, lm. i] *łóżko* (w zagadce).

[**Perewerty**] *przewracanie, przewracanie wszystkiego ze swawoli*: P. sprawić, wyprawiać. <Ukr. perewerty, przys. = jedno z drugim, jedno przez drugie, chaotycznie>

[**Perewiaska**, i, lm. i] zool. p. **Przewiaska**.

[**Perewistka**, i, lm. i] p. **Przewiaska**: Jedną kurtkę perewistkami można obłożyć. Dęb. L.

[**Perewiza**, y, lm. y] p. **Przewiaska**.

[**Perewizka**, i, lm. i] p. **Przewiaska**.

[**Perezwa**, y, lm. y] p. **Pererwa**. <Zap. omyłka, zam. **Pererwa**>

Perfekeja, i, blm. *doskonałość, udoskonalenie, wprawa*: Doszła do tej perfekeji, że mogła po 8 godzin klęczeć. <Łé. perfectio>

Perfekcjonista, y, lm. ści *członek sekty purytańskiej perfekcjonistów, założonej w Nowym Jorku 1831 r.* <Od Łé. perfectio, 2 pp. -onis>

Perfekcjonistowski przym. od **Perfekcjonista**: Syn Noys'a wydaje gazetę perfekcjonistowską. <Od **Perfekcjonista**>

Perfekcjonizm, u, blm. *doktryna, według której rozwój, udoskonalanie ś. kulturalne, etyczne, odbywa ś. w obrębie życia jednostki*.

× **Perfekcjonować**, uje, ował *udoskonalać*: Kościuszko życzył, abym talenta swe perfekcjonował. Bukar. × **P. ś. udoskonalać ś.**: Przez czynienie doskonałość w człowieku P. ś. zwykła. Małp. <Od Łé. perfectio, 2 pp. -onis>

Perfekcjonowanie, a, blm., *czynność cz. Perfekcjonować*.

× **Perfekcjonowanie się**, a ś., blm., *czynność cz. Perfekcjonować ś.*

Perfidja, i, blm. *przeniewierzenie ś, niewierność, wiarołomstwo, zdrada; nieuczciwość; przewrotność*:

Z perfidją wyraźną naigrawały ś. ze mnie. Krasz. <Łé. perfidia>

[**Perfon**, u, lm. y] p. **Perfumy**. <Ź **Perfumy**>
 [**Perfony**, ów, blp.] p. **Perfuma**. <Ź **Perfumy**>

Perforacja, i, lm. e i. *maszynowe przebicie papieru drobnymi dziurkami np. w kwiturluszkach, arkuszach marek pocztowych — dla łatwiejszego oddzierania*. 2. !P. lek. *przedziurawienie, przebicie, prześwidrowanie, chirurgiczne otwarcie jam ciała*: P. czaszki. <Łé. perforatio>

Perforacyjny przym. od **Perforacja**: Maszyna perforacyjna p. **Perforówka**. <Od **Perforacja**>

Perforować, uje, ował *wykładować szeregi dziurek w papierze dla łatwiejszego oddarcia jego części, np. kwitu z kwiturluszka*. <Łé. perforare>

Perforowanie, a, blm., *czynność cz. Perforować*, perforacja.

Perforówka, i, lm. i *maszynka do perforowania*. <Od **Perforować**>

Perfuma, y, [**Parfuna**, **Perfon**] część. w lm. **Perfumy** *pachnidło, rozpuszczone w spirytusie substancje przyjemnie pachnące, używane do perfumowania*: Mijając nas, powietrze perfumami i wonią wdzięczną napełnia. Skar. **Perfumy**, wonne rzeczy drogie robione, suche, mokre, olejki. Kn. **Włósy** i chustki perfumami zaprawiają. Boh. **Żart.**: Od niego P. pieczenia z cebulą. Rej. <Fr. parfum>

Perfumer, a, lm. rzy p. **Perfumiarz**. <Fr. parfumeur>

Perfumerja, i, lm. e, × **Parfumerja** i. *skład perfum, kosmetyków i wszelkich pachnidel*. 2. *miejsce, gdzie je wyrabiają*. 3. blm. zb. *perfumy*: Na perfumerję wydajesz paręset rubli rocznie. 4. p. **Perfumiarstwo**: P. rozprządza właściwie tylko ośmioma zapachami naturalnemi. <Fr. parfumerie>

Perfumerstwo, a, blm. p. **Perfumiarstwo**.
Perfumeryjny przym. od **Perfumerja**, *perfumiarzski*: Sklep P. <Od **Perfumerja**>

Perfumiarka, i, lm. i *ta, co sprzedaje perfumy*. <Od **Perfumiarz**>

Perfumiarz przym. od **Perfumiarz** lub **Perfumiarstwo**. <Od **Perfumiarz**>

Perfumiarstwo, a, blm., **Perfumerstwo**, × **Parfumerstwo**, **Perfumerja** *rzemiosło wyrabiania perfum*: Dławiące zapachy wonnych kor i korzeni znamionowały dokonywające ś. wyroby perfumiarstwa. Orzesz. <Od **Perfumiarz**>

Perfumiarz, a, lm. e, **Perfumer**, × **Perfumownik** *fabrykant a. handlarz perfum, kosmetyków i wszelkich pachnidel*: Najzażarciej krzyżeli i uwijali ś. haftarze i perfumiarze. Orzesz. <Od **Perfumy**>

Perfumować, uje, ował, × **Parfumować**, × **Błogowonić** *skrapiać, napuszczać, nacierać perfumami dla zapachu*. <Fr. parfumer>

Perfumowanie, a, blm., *czynność cz. Perfumować*.

× **Perfumownik**, a, lm. cy p. **Perfumiarz**: W kramie u perfumownika tego olejku dostaniesz. Troc. Jakiś P., zniszczony na majątku, nie miał już więcej, jak wódkę różaną do przedania. L. <Od **Perfumować**>

Perfumy, um p. **Perfuma**.
 [**Perfuny**, un, blp.] *woda kolońska*. <Ź **Perfumy**>

[**Pérgać**, a, ał, **Pyrgać**] i. p. **Pérgnąć**. 2. *rzucić coś; kopnąć*: Pérgni go nogom. <PERG/PYRG>

† **Pergament, a**, lm. cy = **Pargaminnik**. Diet.
† **Pergament, u**, lm. y = **Pargamin**. Mur. <p. Pargamin>

† **Pergameszka, i**, blm. *ludowy taniec włoski, tańczony w Polsce za Zygmunta III: Mogę galarady z włoską pergameszką skoczyć*. Zim. <Włos. bergamasca>

Pergamin, u, lm. y p. **Pargamin**. Zdr. **Pergamin**. <p. Pargamin>

Pergaminek, nka, lm. nki p. **Pargamin**.

Pergaminnik, a, lm. cy p. **Pargaminnik**.

Pergaminować, uje, ował nadawać cechy pergaminu: Papier pergaminowany a. pergaminowy = *papier żółtawy przezroczysty, twardy i mocny, nie przepuszczający wody i wytrzymujący gotowanie, a otrzymywany przez zamurzenie papieru nieklejowego na krótko w stężonym kwasie siarczanym*. Oddzielanie z melasy soli mineralnych i niecukru z pomocą błon z papieru pergaminowanego. Oddzielanie ciał krystalizujących od niekrystalizujących z pomocą przesłaniania przez papier pergaminowany. <Od Pergamin>

Pergaminowanie, a, blm., czynność cz. **Pergaminować**.

Pergaminowy i, przym. od **Pergamin**; p. **Pargaminowy**. 2. *podobny do pergaminu*: Jabłko, owoce złożony ze skórki, mięsa i jądra, pergaminowej wyściółki. Rost. Suszy ś. je (owoce kawy) i w młynkach obfuskuje ziarna z pergaminowej pestki. Rost. 3. Papier P. p. **Pergaminować**. <Od Pergamin>

Pergamota, y, lm. y bot. p. **Bergamota**. Zdr. **Pergamotka**. <p. Bergamota>

Pergamotka, i, lm. i p. **Pergamota**.

Pergamotowy p. Bergamotowy.

Pergamuta, y, lm. y bot. p. **Bergamota**. Zdr.

Pergamutka. <p. Bergamota>

Pergamutowy p. Bergamotowy.

[**Perganie, a**, blm.] czynność cz. **Pergać**.

[**Pergnać, nie, ał, Pyrgnać** nied. [**Pergać, Pyrgać**] i. *skoczyć, podskoczyć, prygnać*: Koń perga. 2. rub. *drapać, wciec, umknąć, kopnąć* ś. 3. *Pergnać = smyknąć, smyrgnąć*. Mrong. <PERG>

[**Pergnięcie, a**, blm.] czynność cz. **Pergnać**.

[**Perha, y**, blm.] *pyłek kwiatowy, w komórkach plastrowych na sucho utrzymywany, pierzga*. <Ze Ste. a. Czes.>

× **Perilustracja, i**, lm. e (Per-ilustracja), **Perilustracja** *przepatrywanie, przeglądanie*: Było zwyczajem za rządów Katarzyny II czytać listy, oddawane na pocztę przez rozmaitych dygnitarzy; niewinna ta rozrywka perilustracją ś. nazywała. Rol. <Łé. perillustratio>

[**Peristy**] wół = *cały jednej maści, a tylko przepasany barwą odmienną, pryjań*. <Ukr. peristryj>

Perjod, u, lm. y i. p. **Okres** pod 2, 4, 6: P. w chronologii, epoka albo przedział czasu pewny, przez który ś. lata licza. Kras. 2. × P. *kropka, punkt po skończonym zdaniu*: P., punkt, kropka, oznaczająca, że ś. sens całkowity zawiera. Kras. 3. fizj. p. **Miesiączka**. 4. a. **Okres** mat.: P. ułamku dziesiątego = *cyfra dziesiąta, lub skupienie kilku cyfr dziesiątych, powtarzające ś. w porządku stałym*. W teorii funkcji, *ilość stała, która, dodana do argumentu, nie zmienia wartości funkcji, tej wartości argumentu odpowiadającej*: P. ułamku ciągłego. P. funkcji trygonometrycznych. **Perjody** funkcji eliptycznych, abelowych... <Łé. periodus, Gr. períodos>

Perjodycznie przys. od **Perjodyczny**.

Perjodyczność, i, blm. rz. od **Perjodyczny**. Mat.: P., *własność funkcji mających perjody, np. funkcji kołowych, eliptycznych i t. d., okresowość*. P. członka.

Perjodyczny przym. od **Perjod** = a) **Styl P. a.** *okresowy = składający ś. z perjodów, ciągły*. Styl P. i ucinkowy. b) *powtarzający ś., ukazujący ś. co pewien czas*: **Perjodyczne** powtarzanie ś. pół roku. **Wiatry perjodyczne**, które w pewnym wymierzonym sobie czasie wracają. **Śniad. Febra** perjodyczna. **Pismo perjodyczne = czasopismo**. **Pisma perjodyczne** zb. = *prasa, dziennikarstwo*. **Gwiazdy spadające perjodyczne (= ukazujące ś. perjodycznie w oznaczonych datach roku, jak leonidy i perseidy)**. c) chem.: **Układ P. a. naturalny = układ pierwiastków chemicznych w szeregi rozłożone w taki sposób, że każdy ósmy z kolei pierwiastek przypomina własności pierwszego**. d) lek.: **Obład P. p. Obład**. e) mat. P. a. **okresowy**: Ułamek dziesiąty P. Ułamek ciągły P. **Funkcja perjodyczna**, **podwójnie perjodyczna**, **wielokrotnie perjodyczna**. <Od **Perjod**>

× **Perjuracja, i**, lm. e *krzywooprzysięstwo*. <Łé. perjuratio>

[**Perk, a**, lm. i, **Pyrk**] *mały śledź*.

Perka, i, lm. i *flondra, ryba morska*: **Flądra** a. P. morska powinna być na tarczy tego herbu. **Nies**. Od bezki perek, flądry, po groszy 6. Vol. <Łé. perca>

[**Perka, i**, lm. i] p. **Kartofel**: **Czarna P. = solanum nigrum**.

[**Perkać, a, ał**] *warzyć, gotować*. <Dźwn.>

Perkal, u, lm. e *gatunek cienkiego płóciénka bawelnianego*. Zdr. **Perkalik, Perkaliczek**. <Fr. percale>

Perkaliczek, czka, lm. czki p. **Perkal**. <Od **Perkalik**>

Perkalik, u, lm. i p. **Perkal**; *lżejszy gatunek perkalu, szereg. drukowanego*. <Od **Perkal**>

Perkalikowy *zrobiony z perkaliku*: **Kaftan P.** Sukienkę miała w paseczki perkalikową. **Asn**. Łóżko żelazne, pościel perkalikowa, stołki proste bez poręczy. **Jeż**. <Od **Perkalik**>

Perkalina, y, lm. y *tkanina podobna do perkalu*. <Fr. percaline>

Perkalowy *zrobiony z perkalu*: **Suknia, koszula perkalowa**.

[**Perkałab, a**, lm. y, **Perkałab, Perkałabski** *starosta sorocki*: **Udasz** ś. *waszność do perkałaba, alias starosta sorockiego*. **Jeż**. <? Por. Ukr. Perkołab = rzeka, dopływ Czeremszy>

[**Perkanie, a**, blm.] czynność cz. **Perkać**.

[**Perkaty, Perkonosy**] *mający nos grubi i zadarty*. Mrong. **Człowiek P.** = [perkonos]. **Uśmiechał ś. zadowolony, że mu aż P. nos ruszał ś. od tego**. **Bał**. <Od [**Perka**], Ukr. perkatyj>

[**Perkałab, a**, lm. y] p. **Perkałab**: **Zechcesz pan pofatygować ś. do perkałaba, za co mu będę nieskoczycie wdzięczny, i poprosisz, by ci 50 kijów wyliczył**. **Rol**.

[**Perki**] *kruchy, niewiśny*: P. **dąb, na osie niezdatny**. **Perka** **dębina**.

Perkinizm, u, blm. *sposób leczenia galwaniczny przez nacieranie chorych części dwiema igłami z różnorodnych metalów, wynaleziony przez Perkinsa*. <Od nazwiska **Perkins**>

[**Perkonos, a**, lm. y] p. **Perkaty**. <[**Perka**] + **Nos**>

[Perkonosy] p. Perkaty. <[Perka] + *Nosy, od Nos>

[Perkość, i, blm.] rz. od Perki, kruchosc. <Od Perki>

[Perkotać, ce, ta] p. Perceć: Kartofle już mocno perkotały w kominie... Reym. <Dźwn.>

[Perkotanie, a, blm.] czynność cz. Perkotać.

Perkoz, a, lm. y zool. 1. (podiceps) ptak rozciętoplewy. P. dwuczuby a. dwuczubny, myśl. koza; pernykoza, [perdykoza, nur, nurek, nurezyk] (p. cristatus). Perkozek (p. minor). P. rogaty (p. cornutus). Zausznik (p. auritus). 2. Perkozy p. Perkozowate.

Perkozek, zka, lm. zki zool. p. Perkoz. <Zdr. od Perkoz>

Perkozowate, Perkozy (podicipidae) rodzaj ptaków pletwonogich, nurów. <Od Perkoz>

[Perkułabski, ego, lm. soy] rz. p. Perkałab: Tatarzy zeznali, iż z rozkazania perkułabskiego granicę przeszli. Sienk.

!Perkusja, i, lm. e i. uderzenie, wstrząśnienie. 2. lek. opukiwanie ciała w celach lekarskich. <Łć. percussio>

Perkusor, a, lm. y narzędzie chirurgiczne do miażdżenia kamieni w pęcherzu. <Łć. percussor>

Perkusyjny przym. od Perkusja: Broń perkusyjna = broń, w której nabój zapala ś. przez uderzenie kurka w piston. Narzędzia muzyczne perkusyjne = w których dźwięk lub rytm otrzymuje ś. za pomocą uderzenia, np. bęben, fortepjan. <Od Perkusja>

!Perkutować, uje, ował p. Opukać. <Łć. percutere>

!Perkutowanie, a, blm., czynność cz. Perkutować.

Perł, u, lm. e druk. bardzo drobne czcionki, pismo pięciopunktowe nieco większe niż diament, ale mniejsze niż nonparel; półgarmont. <Nm. Perle = perełka>

Perłak, a, lm. i i. blm. gruba kasza perłowa 2. przyrząd samodziśający do wyrabiania kaszy perłowej. 3. [P.] młyn do mielenia krup. 4. lek. (cholesteatom) nowotwór chorobliwy. <Od Perła>

× Perłanka, i, lm. i bramowanie z perł. Troc. <Od Perłany>

× Perłany p. Perłowy. Pśń. <Od Perła>

[Perłarz, a, lm. e] i. przyrząd w młynie do robienia kaszy jęczmiennej, perłówki. 2. maszyna, za pomocą której planetnicy wyrabiają grad w chmurach. <Od Perła>

Perlenie, a, blm., czynność cz. Perlić.

Perlenie się, a ś., blm., czynność cz. Perlić ś.

Perlica, y, lm. e i. [P.] p. Cierlica. 2. wet. P. a. perłowa choroba, zaraza perłowa = gruźlica zwierząt, zwłaszcza bydła rogatego. 3. a. Perliczka, × Kura perłowa, Cesarka, [Kochajka], Pantarka, [Panterka], Kura afrykańska zool. (numida meleagris) ptak koronaty z rodziny perlic: Trzapała, jak P. rozgniewana. Bał. <Od Perła>

Perliczka, i, lm. i p. Perlica. <Zdr. od Perlica>

Perliczy przym. od Perlica: Piskliwy P. głos miała. Kon. <Od Perlica>

Perlić, i, il osypywać perłami a. jakby perłami: Twarz jego stała ś. blada, pot perlił mu czoło. Sienk. P. ś. i. blyszczec od perł, świcic ś. jakby od perł (o listkach pokrytych rosą, o napoju musującym, z którego wydobywają ś. banieczki gazu, o pianie polyskującej i t. p.). Żar słońca nie

zdążył wypić srebrzystej rosy z nadbrzeżnych łąków, i perliła ś. jeszcze na kwiatkach i trawkach. Gam. 2. dźwięczec niby syjące ś. perły: Jakbyś srebrnymi perłami miotał z pełnej garści, tak perliły ś. tony. Ostr. S. Nie perli ś. tam śmiech ni śpiew. Zag. <Od Perła>

Perlik, a, lm. i, [Pyriik] i. [P.] młot do tłuczenia kamieni. 2. [P.] rodzaj młota ciężkiego z powierzchni pocięty w zęby, używany do obrabiania kamieni mlyńskich. 3. gór. p. Kijaoh.

Perlin, u, lm. y bot. (margyricarpus) roś. z rodziny różowatych. <Od Perła>

Perlisto, Perliście przys. od Perlisty, z obfitości perł, naksztalt perł: Rosa świeci ś. P.

Perlisty obfitujący w perły, osadzony perłami, podobny do perł, lśniący perłami: Pot P. wystąpił mu na czoło. Niem. A. (= kroplisty). P., perłami osadzony. Kn. <Od Perła>

Perliście przys. od Perlisty, perlisto.

Perlit, u, lm. y min. p. Perłowiec. <Z Perła + Gr. lithos = kamień>

Perłowy druk. przym. od Perł. <Od Perł>

Perlustracja, i, lm. e p. Perlustracja: Listy otwierane na poczcie petersburskiej mogą smutnie sprowadzić następstwa. Rol. <Łć. perlustratio>

Perła, y, lm. y, [Perlo] i. guzowate zgrubienie perłowej macicy w muszli: Urjańskie perły, urjański Kluk. P. kałakueka (= pochodząca z Indji wschodnich). P. celna wielka. Troc. P. niegładka, rogata. Troc. Łowienie perł w morzu. Troc. Połów perł. Perły prawdziwe i sztuczne. Jubiler mieć powinien pilne oko, aby zamiast perł nie kupił dętki. Sznur perł. Bals. Kramarze perłami dętki zowią, rubinami śkiełka. Pot. P. droższa, niż złoto. Pot. Perły różowe, żółte, szarawe, czarne. Trafia ś., że i perły znajdują ś. po śmieciach. Lubom. Znalazł kogut perły. Prz. Szkoda perł przed świnie rzuceć. Bud. Przen.: ozdoba, klejnot, chluba, zaszczyt: Anioł, nie człowiek, Stanisław Kostka, P. korony polskiej. Birk. Zrobił także treść prawa kanonicznego, którą nazwał perłą dekretów. Wiszn. 2. fl. krzączek drewniany, jako narzędzie: Pod kluczem sternika znajdując ś. statki wszelkie, jako to: powrozy, pobięgi, tarcice, pojazdy, perły i t. d. Haur. Statki wszelkie, żagle, powrozy, kotwy, pobięgi, tarcice do oszycowania, laski, pojazdy, perły, szufle... pod kluczem gospodarza sternika. Ek. 3. gorz. jedna z kulek porcelanowych w przyrządzie stężającym. 4. myśl. jeden z drobnych wyrostków, okrywających rogi jelenia. 5. zł. binda żydowska. Zdr. Perłka, Perłeczka. <Nm. Perle, Fr. perle>

[Perlo, a, lm. a] p. Perła.

Perłonośny, Perłorodny wydający perły, obfitujący w nie: Kraj P. Bardz. <Perła + *Nośny, od Nośić>

Perłoplacznia, i, lm. e, Hoja bot. (hoya) roś. z rodziny trojeściowatych. <Perła + *Placznia, od Placz>

Perłopław, u, lm. y zool. (margaritana margaritifera) małż. <Perła + *Pław, PLY/PŁE/PŁOW/PŁAW>

Perłorodny p. Perłonośny: Hydasp P. Bardz. Zool.: Skojka perłorodna p. Skojka. <Perła + Rodny>

× Perłosadny wysadzany perłami: Chodk. K. <Perła + *Sadny, od Sadzić>

Perłowaty przys. od Perłowaty.

Perłowaty podobny do perły. Łab. <Od Perła>

Perłowiec, wca, lm. wce i. a. Perlit min. skała bezpostaciowa wulkaniczna, szklista, perłowo-szara,

złożona z krzemionki, glinu, potasu, sodu i wody.
2. a. **Gajowiec** zool. (argynnis) motyl dzienny.
<Od Perłowy>

Perłowy, × **Perlany** i. przym. od **Perła**: Tkan-ka perłowa. Troc. Jagoda perłowa = *perla*. P. kupiec albo łowiec = *perelnik*. L. P. = z pereł. Kn. Perłowa macica = *wewnętrzna warstwa muszli mię-żczaka dwuskorupowego morskiego meleagrina marga-ritifera z pięknym połyskiem opalowym*. 2. odzna-czający ś. barwą perły: Kolor P. = biały z odcie-niem popielato-niebieskawym. Opal P. = biały. Łab. Pomalować na perłowo (= na kolor P.). Drużby w perłowych kontuszach, w żupanach kraproto-wych. Goł. Niekiedy wyfrunęły perłowe gołębie i zaroiki ś. w powietrzu. Niem. A. Masę perłowa, jako perły białe. Troc. Kura perłowa = *perli-ca*. Mrong. Kury perłowe mają pierza białokropkowane. Kluk. Jeszcze w lesie mrok perłowo-szary panował. Słow. 3. *podobny do perły, perłowały*: Perłowe krupki okrągłe jak szrot. Kluk. Kasza perłowa, tak zwana od białości swej. Dyk. M. Wonne ziola perłową rość strzęsły dziadkowi na nogi bose. Len. Kawy perłowe p. i. Kawa. 4. bot.: Trawa perłowa p. **Perłówka**. Fasola perłowa = *odmiana roś. fasola zwycięzyczna (phaseolus vulgaris)*. 5. chem.: Kwas P. p. **Margarynowy**. 6. min.: Mika perłowa = *odmiana chlorytu, margaryt, H₂CaAl₄Si₂O₁₂*. Sól perłowa a. szybikowa, lodowata, oczkowa, jarka = *masa solna grubo-ziarnista, szarawa, uży-wana przeważnie do zaprawiania pokarmów*. Spat P. = *gatunek dolmitu o połysku perłowo-macicznym*. 7. wet. Zaraza perłowa p. **Perlica**. <Od Perła>

Perłówka, i, lm. i, **Konopka**, **Trawa perłowa** bot. (melica) roś. z rodziny traw (gramineae). Gatunek: P. jednostronna (m. nutans). <Od Perłowy>

Perm, u, blm. geol. grupa skał pierwszorzędo-wych p. **Formacja**.

! **Permanencja**, i, blm. *ciągłość trwania, stałość, trwałość (jakiegoś stanu rzeczy, instytucji i t. p.)*: Domagałby ś. permanencji polskiego ministra w Stambule. Kał. (= *stałego przebywania*). <Łć. permanentia>

! **Permanencyjnie** przys. od **Permanencyjny**: Dezynfekcja narzędzi odbywa ś. P.

! **Permanencyjny** przym. od **Permanencja**, *stały, trwały, ustawiczny, nieprzerwanie trwający*. <Od Permanencja>

Permanent, u, lm. y fot. *gatunek papieru, uży-wanego do fotografii*. <Łć. permanens, 2 pp. -ntis>

! **Permanentny** p. **Permanencyjny**.

× **Permisja**, i, lm. e *urlop*: Mnie ś. P. niedłu-go kończy; pan Ruszczyć da mi drugą permisją. Sienk. Oberst sygnował mu permisją i marsz-rutę. Łoż. <Łć. permissio>

[**Permoda**, y, lm. y, **Fermoda**] *moda, sposób, zwyczaj, przyzwyczajenie*. <p. Fermoda>

Permski przym. od **Perm**: **Formacja permska** geol. = *pokład przejściowy między pierwszorzędo-wym a drugorzędomym okresem tworzenia ś. po-kładów skorupy ziemskiej*. (p. **Formacja**). <Od nazwy miasta Perm>

! **Permutacja**, i, lm. e i. *przemiana, zamiana, przestawienie*: Te same elementa dopuszczają nieskończoną liczbę kombinacji i permutacji, z któ-rych każda jest inną sytuacją. Tarn. 2. mat. p. **Przemiana**. <Łć. permutatio>

Perna, y, lm. y pal. *małż bezgłowy jedno-muskulowy, spotykany w Źerowcu jurajskim aż do kredy, zamecznik, oskar pnieca*. <?>

Pernambukowy: Drzewo pernambukowe = *rodzaj drzewa farbiarskiego, barwy ciemno-czerwonej a. brunatno-żółtej, z którego wiórków gotuje ś. farba do malowania drzewa, gipsu, jaj, do zaciągania podłóg, fernambuk*; drzewo fernambuko-we a. brazylijskie, brazylija. <Od nazwy miasta i prowincji Pernambuco w Brazylii>

[**Pernica**, y, blm.] p. **Perz**.

† **Pernoktata**, y, lm. y i. *przenocowanie, nocleg*. Pot. 2. *noc, przeciąg jednej nocy*. Mosk. <Łć. pernoctata, od pernoctatus = im. od pernoctare>

† **Pernonosy** człowiek - *człowiek o zadartym no-sie, tak że widać z góry dziurki*: U kogo nos bę-dzie wstoczony wzgórze z dołu, tak iż dziurki bę-dą jawne, jakie ludzie zowią pernosy, znamio-nuje człowieka niestatecznego, popędliwego... And. z Kobył. <? Z Ros. kurnosy>

[**Pernykoza**, y, lm. y] zool. p. **Perkoz**.

Peron, u, lm. y *szeroki trotuar, miejsce pod-wyższone przed dworcem kolejowym do wsiadania lub wysiadania z wagonów oraz do ich ładowania lub wyładowywania, przytorze*. <Fr. peron>

Peronowy przym. od **Peron**: Bilet P. (= *bilet wejścia na peron*). <Od Peron>

Perora, y, lm. y *długa i uroczyista przemowa; rozwlekle i nudne napomnienie, kazanie, pacierz, reprimanda; przemowa do kogo*: Nie nudź mię swoją perorą. Powiedzieć komu perorę (= *słowa prawdy*). Prawić komu perory. <Od Łć. peroro>

Perorować, uje, ował i. *rozprawić, rozwoździć ś. emfaticznie w jakiej kwestji, mieć mowę, prze-mawiać; prawić perory, gadać nudno, rozwlekle, robić komu uwagi, wymówki*: Wasil Szujski, te-raźniejszy wielki kniaź, od wszystkich peroro-wał, w krótee, z bojaźnią, z karty, w czapkę ją włożywszy. Niem. S. <Łć. perorare>

Perorowanie, a, blm., *czynność cz. Perorować*.

Perotylna, y, lm. y *maszyna do drukowania per-kałików*.

[**Perować**, uje, ował, **Perać**] *gawędzić*. <Skró-cone z Perorować>

[**Perowanie**, a, blm.] *czynność cz. Perować*.

Perowskiit, u, lm. y min. *minerał z gromady sy-likoidów, z rzędu tytanianów, CATiO₃, pochodzący z Uralu*. <Od nazwiska ministra ros. Perovskij>

[**Perpendyk**, a, lm. i] p. **Perpendykuł**. <Z Perpendykuł>

Perpendykiel, kła, lm. kle posp. p. **Perpendykuł**. <Nm. Perpendikel>

Perpendykularnie przys. od **Perpendykularny**, *prostopadle*.

Perpendykularność, i, blm. rz. od **Perpendyku-larny**, *prostopadłość*.

Perpendykularny *prostopadły*. <Łć. perpendi-cularis>

Perpendykuł, u, lm. y, posp. **Perpendykiel**, [**Per-pendyk**], × **Penduł** *wahadło w zegara*. <Fr. per-pendicule, Łć. perpendiculum>

× **Perpetuana**, y, lm. y *jakaś materja jedwabna zagraniczna: Towary cudzoziemskie, muchairy, saje, perpetuany*. Vol. Sztuka perpetuany. Ins. e. i.

Perpetuant, a, lm. y mat. *półwieczniennik nie-przywiedlny*. <Łć. perpetuans, 2 pp. -ntis>

! **Perpleksja**, i, blm. *pomieszanie, zakłopotanie, niepokój, zambarasowanie, położenie bez wyjścia*: Stał w nadzwyczajnej perpleksji, nie wiedząc, co czynić. Krasz. <Fr. perplexité, Łć. perplexi-tas>

† **Pers**, u, blm. *tkanina cienka, podobna do ba-tystu, kolorowa, w kwiaty*. Śl. wil. <Fr. perse = płótno kolorowe>

Persak, a, lm. i zool. p. Kasztan.

× **Persan, u, lm. y** l. *podstawa pod posąg*. 2. *podpora pod belkę w budynku w stylu perskim*. 3. *posąg męskiej postaci, użyty za podporę*. <Od Pers, Łć. *persanus>

Perseidy, id, blp. astr. nazwa meteorów czyli gwiazd spadających, ukazyjących się na niebie corocznie podczas nocy 8—11 sierpnia. <Od nazwiska Perseusz>

× **Persekucja, i, lm. e** *prześladowanie*: Spodziewając się persekucji cierpiąc, przyjechał podczas roczków do Brześcia. Mat. Już nagotowana była wielka jego P. Mat. <Łć. perseutio>

Persekucyjny przym. od **Persekucja**: Nie umie zatrzymać miary w swoich zachciankach persekucyjnych względem duchowieństwa. <Od Persekucja>

† **Persekwitować, uje, ował** kogo = *nękać go, krok w krok za nim postępując; tropić, ścigać*: Mocno persekwitował czatami i ustawicznymi podjazdami. Wóje. <Łć. persequi, Włos. perseguitare>

† **Persekwitowanie, a, blm., czynność cz. Persekwitować.**

† **Persekwować, uje, ował** *prześladować, trapić, nękać*: To się u nas nie dzieje, aby P. biedaków, których już i tak los dotknął. Krasz. <Łć. persequi>

× **Persekwanie, a, blm., czynność cz. Persekwać.**

Perseusz, a, blm. astr. nazwa gwiazdozbioru na półkuli północnej nieba, między Andromedą a Woźnicą.

[**Persewacja, i, lm. e**] p. **Perswazja**: Bez żadnej persewacji (= tłumaczenia) na śmierć ją skazują. <Z Perswazja>

× **Persewerancja, i, blm. wytrwanie, wytrwałość, stałość, upór.** Mosk. <Łć. perseverantia>

× **Persewerować, uje, ował** *wytrwać, dotrwać, wytrzymać*: Jeżeli byś w konkurach persewerował, iżby cię moje zachowanie się w tej sprawiecale nie dziwiło. Kaczek. <Łć. perseverare>

× **Persewerowanie, a, blm., czynność cz. Persewerować.**

Persjana, y, lm. y *zahajza*: W okienku siedzi młoda Lolita, wygląda z pod persjany. Len. <Fr. persienne>

Persjanizm, u, blm., Persyzm *wszystko, co dotyczy Persji, narodowość perska, świat perski*: Autor przypisuje Midrydatowi Eupatorowi gienjalny pomysły połączenia persjanizmu z hellenizmem. <Od nazwy kraju Persja>

Persjanka, i, lm. i *gatunek gruszy i jej owocu*. <Forma ż. od *Persjanin = Pers>

Persjarnia, i, lm. e *fabryka pasów*: Najstawniejsza w narodzie fabryka pasów, czyli P. w Słucku. T. K. <Od nazwy kraju Persja>

Persjarski przym. od **Persjarnia**: Fabryka persjarska (= *fabryka pasów słuckich*). Pasy polskie na fabryce persjarskiej zatrudniały 24 warsztaty. T. K.

Persjo nieod. p. Kudbear.

[**Persk, u, lm. i**] p. **Parsk**. <Z Parsk>

Perski: Proszek P. = *lepszy gatunek proszku dalmackiego (sproszkowanych kwiatów i liści rośliny pyrethrum caucasicum et roseum), używany do tępienia robactwa domowego*. Robić perskie oko = *spoglądać zalotnie*. Robotą perską = *tkanie pasów*. Tenże Madzarski obowiązuje się chłopcy wyuczyć roboty perskiej. T. K. Bot.: Lilak P. p. **Lilak**. <Od Pers = mieszkaniec Persji>

Persona, y, lm. y, [Parsuma] l. † P., [P.] = a) *osoba; człowiek*: Bóg jeden w trzech personach. Skar. Jedna P. nie stanowi domu, ale jest niejaką domu częścią. Petr. Nie będzie u sędziów żadna różność person. Leop. Wszem stanom i personom. Herb. P., by najzaśniejsza. Wuj. Strzelba nieprzyjacielska tak gęsta nie szkodziła personie i jednej z wojska naszego. Birk. W personie stanąć = *osobą swą, osobiście*. L. W personie swojej, w osobie, osobą swoją. Troc. [Wie kuźdego z persony] (= *zna osobiście, z osoby*). b) *postać, kształt; miana, postawa, wygląd, powierzchowność, powaga*: Gabrjel, wzięwszy na się personę młodzieńca, przybył do Najśw. Panny z pozdrowieniem. L. [Djabel pokazał mu się we własnej personie. Miał takułą personę, co i brat, udał się za brata. Bo mi się z pierwotku zdało, jakem zirgnał (= spojrział) po personie panowy, co i pan takż ma swoją właściwą wieś]. Okazała ma personę. Troc. 2. † P. *osoba występująca w teatrze*: Persony = *osoby grające w teatrze*. Kochan. Był personą na komedji. Troc. 3. † P. *rola grana przez kogo w teatrze a. na świecie*: Persony mojej mówić nie umiałem i dufając pamięci mojej, nauczyć się opóźniłem. Mat. Raz, przed dialogiem upiwszy się, persony mojej mówić nie umiałem. Mat. Nosić jaką personę na sobie = *grać jaką rolę na tym świecie*. L. Ma, nosi dobrze tę personę w tej sprawie. Troc. 4. a. **Personat** *osoba poważna, okazała, szanowana, znacząca figura, dygnitarz*. Kn. 5. żart. *jegomość, figura, facjata, facet, indywidualum*: Co to za P.? 6. [P.] *ciało, tuśza*: Oni zgubili personę (= *schudli*). <Łć. persona>

× **Personale** w lp. nieod., lm. **Personalja, ów** *okoliczności życia jakiej osoby a. jakich osób*: Takie było P. tej zaćnej rodziny. Korz.

Personalja, ów, blp. p. Personale.

† **Personalnie** przys. od **Personalny**.

× **Personalny, † Personalni, † Personny** przym. od **Persona, osobisty**. K. G. Unja personalna na papierze była w praktyce podległością. Jeż. <Od Persona>

† **Personalni** p. **Personalny**: Zjednoczenie dwu natur w Chrystusie zowie się personalnie złączenie. Skar. <Łć. Personalis>

Personaż, a, lm. e p. **Personel**: Powoływana będzie w czasie cholery niezbędna liczba zaliczonych do zapasu lekarzy i felezerów wojskowych każdorazowo na sześć tygodni, zamiast ćwiczeń, w celu wzmocnienia personażu leczniczego. 2. *otoczenie, osoby otaczające*. <Fr. personnage>

Personat, a l. **ci** p. **Persona**: Insza P., insza umiejętny. Prz. 2. lm. y *myśl. chart wysoce uzdolniony do polowania na wilki*: Za dobrego charta „personata“ placono po tysiącu rubli więcej. Karw. <Łć. personatus>

Personel, u, lm. e, Personaż, × Personelarz *skład osobisty jakiej instytucji, ciało, korporacja, ogół pracowników w biurze, handlu, zakładzie przemysłowym, redakcji i t. d.*: P. nauczycielski, biurowy, teatralny, kolejowy. P. redakcji. <Fr. personnel>

× **Personelarz, a, lm. e** p. **Personel**: Zaburzenia ujawniły się w gwałtach, spełnianych na personelaru lekarskim. <Od Personel>

Personifikacja, i, lm. e *uosobienie, jedna z figur poetyckich: przenoszenie na zwierzęta, przedmioty niższe lub pojęcia oderwane znamion ludzkich*. <Łć. personificatio>

Personifikować, uje, ował *uosabiać*: Adam Ki-siel personifikował sobą istotę historyczną Rusi. Jeż. <Łć. personificare>

Personifikowanie, a, blm., czynność cz. **Personifikować, personifikacja**.

[**Personka, i**, lm. i] 1. *ociąg osobowy*. 2. *warz*: Kapelusze strącił na samą personkę. <Od Persona>

† **Personny p. Personalny**: Bóg jeden jest w personnej jedności. Groch. Załoba personna, to jest częsna (= *prywatna*), jako jest o długi albo którekolwiek rzeczy inże zastawne. Św. z Woe. <Od Persona>

Perspektograf, u, lm. **y** *przyrząd, za pomocą którego można mechanicznie nakreślić perspektywny obraz przedmiotu z jego planu i zarysu, a także odwrotnie: z perspektywnego obrazu przedmiotu oznaczyć prawdziwe stosunki wymiarów*. <*Perspekt, od Łć. perspectus + Gr. -gráfos>

Perspektywa, y, lm. **y**, [**Beśpekta, Respekta, Ispartyka**] 1. *fiz. sztuka przedstawiania na płaszczyźnie obrazu przedmiotów rozłożonych w przestrzeni w takiej odległości jednego względem drugiego i w takiej postaci, jak je w rzeczywistości oko dostrzega*: P. linijna (gdy idzie o samą tylko postać przedmiotów). P. powietrzna (gdy są zachowane i odcienie barwne, będące następstwem niezupełnej przezroczystości powietrza). P., kunszt wyrażania rzeczy odkrytych takim sposobem, iżby onych oddalenie znaczne i widoczne było. Kras. 2. *wrażenie, jakięgo doznaje patrzący na obraz wykonany według tej sztuki, właściwość obrazu wynikająca z takiego wykonania jego*: Obraz z perspektywą. Troe. W obrazie tym niema perspektywy. W perspektywie na tym obrazie widać las (= *w dali, w głębi, na dalszym planie obrazu*). 3. *widok w dali, widok otwarty, panorama, kraj-obraz*: Zakładał kunsztowne ogrody, kazał wycinać perspektywę. L. Z okien roztaczała ś. piękna P. 4. *przen.: widok przed sobą, widok na przyszłość, to, co nas czeka*: Piękną ma na przyszłość perspektywę. Ma majątek w perspektywie. Co Bóg naznaczył w wiecznej perspektywie, to dziś do skutku przychodzi szczęśliwie. 5. *fiz. posp. gatunek lunety, luneta ziemiska*. Zdr. **Perspektywa**. <Fr. perspective>

Perspektywnie przys. od Perspektywny. Perspektywność, i, blm. rz. od **Perspektywny**. Mat.: P. = *związek pomiędzy figurami geometrycznymi wzajemnie perspektywnymi*.

Perspektywny, Perspektywny przym. od **Perspektywa**. Mat.: *Figura perspektywna = figura otrzymana z innej przez rzut z danego punktu (środku) lub z danej prostej (osi)*: Trójkąt, trójboki, trójkrawędzie perspektywne. <Od Perspektywa>

Perspektywista, y, lm. **ści** *artyista celujący w oddawaniu perspektywy na obrazach*. <Od Perspektywa>

Perspektywistka, i, lm. **i** forma ż. od **Perspektywista**.

Perspektywka, i, lm. **i** p. **Perspektywa**: P. teatralna = *lorneta, lornetka*.

Perspektywny p. Perspektywny: Jego robotą jest ozdobyony pokój P. Kraus. <Od Perspektywa>

Perspiracja, i, blm. *oddychanie skórne, polegające na wymianie gazów przez skórę*. <Łć. perspiratio>

[**Persternak, a**, lm. **i**] = **Pasternak**.

Perstnik, a, lm. **i** bot. p. **Grzebuszka**.

Perstryngować, uje, ował kogo = *przymawiać, przycinać, docinać komu*: Toż wielkiemu człowiekowi Zamojskiemu ś. działo, którego tak bardzo, choć fałszywie, perstryngowano o to, że jeno Tatarowie przez Pokucie przeszli. Kraus. <Łć. perstringere>

Perstryngowanie, a, blm., czynność cz. **Perstryngować**.

[**Perswada, y**, lm. **y**] p. **Perswazja**. <Od Perswadować>

Perswadować, uje, ował 1. † P. komu co? a. na co = *namawiać kogo do czego*: Djabeł poduszczy takiego, któryby drugiemu zle rzeczy perswadował. Białob. Bywają tacy, co drugim perswadują na tę rzecz, która je kiedy uszkodziła. Białob. 2. a. [**Perswadować, Perswedować, Przeświadczać**] *pocieszać; dodawać otuchy, przekładać komu, wpływać nań radą, tłumaczyć mu, doradzać mu a. odradzać*: P. komu w rozpacz. Perswaduj mu, żeby tego nie robił. <Łć. persuadere>

Perswadowanie, a, lm. a czynność cz. **Perswadować** (p. **Perswazja**).

[**Perswadunek, nku**, lm. **nki**] p. **Perswazja**.

Perswazja, i, lm. **e**, [**Perswada, Perswadunek, Persewacja**] *perswadowanie, namowa; doradzanie a. odradzanie, przekładanie komu*: Nie pomogły desperatowi nasze perswazje. Perswazjami swojemi przywiódł ją do tego, że przestała rozpaczać. L. Panowie duńscy za perswazją Guilelma do Bolesława ś. skłonili. Biel. M. Na tej perswazji Piłatowej nie chcieli przestać Żydzi. Wuj. <Łć. persuasio>

[**Perswedować, uje, ował**] p. **Perswadować**. <Z Perswadować>

[**Perswedowanie, a**, blm.] czynność cz. **Perswedować**.

Persyflaż, u, lm. **e** p. **Persyflowanie**: To było dla wprawy w persyflażu. Haj. <Fr. persiflage>

Persyflować, uje, ował *wysztydzać, przedrwiwać, dworować z kogo a. z czego, pod pozorem grzeczności, pochlebiając pozornie*: Nie lubi, kiedy persyflują. Es. <Fr. persifler>

Persyflowanie, a, blm., **!Persyflaż** czynność cz. **Persyflować**.

Persyko nieod. *wódka brzoskwińowa*. Goł. Z Gdańska przywieziono mi P. i ratafaję w fiaskach zielonych. Torz. <Włos. persico>

Persymona, y, lm. **y** bot. p. **Śliwodaktyl**.

Persyzm, u, blm. p. **Persjanizm**: Nadeszła godzina połączenia dwóch potęg dotychczas sobie wrogich: persyzmu i hellenizmu. <Od Pers>

Perszeron, a, lm. **y** *cięższy kołt zwykle maści szpakowatej, z rasy hodowanej w północnej Francji*.

[**Perś, i**, lm. **e**] *ścieżka w górach między zaroślami*. <p. **Peré**>

[**Perswadować, uje, ował**] p. **Perswadować**. <Z Perswadować>

[**Perswadowanie, a**, lm. **a**], czynność cz. **Perswadować, perswadowanie, perswazja**.

[**Pertać, a, ał**] 1. a. [**Perdać**] *biegać drobnym krokiem, dreptać, drepcić*. 2. p. **Pertnąć**. <? Ze Ślę.>

[**Pertanie, a**, blm.] czynność cz. **Pertać**.

[**Pertek, tka**, lm. **tki**] 1. *człowiek drobno chodzący*. 2. *człowiek drobny*. <Od **Pertnąć**>

[**Pertnąć, nie, nął, Pyrtnąć**], nied. [**Pertac**] *trącić, szturchać*: Nie pertaj, bo źle napisie.

[**Pertnięcie, a**, blm.] czynność cz. **Pertnąć**.

[**Pertrakcja, i**, lm. **e** p. **Pertrakcja**. Śł. wil. <Łć. pertractio>

Pertraktacja, i, lm. e, × **Pertraktacja** i. *pertraktowanie, zgłębianie, rozważanie, rozpatrywanie*. 2. *pertraktowanie, umawianie ś., układy, negocjacja, traktowanie o co*: W sprawie tej toczą ś. pertraktacje. <Łć. pertractatio>

Pertraktować, uje, ował *rozpatrywać, roztrząsać, zgłębiać, wyrozumiewać celem ułożenia ś. o co; traktować, negocjować, układać ś., umawiać ś. o warunki*. <Łć. pertractare>

Pertraktowanie, a, blm., czynność cz. **Pertraktować**, *pertractacja*.

Perturbacja, i, lm. e i. *zamieszanie, pomieszanie, zaniepokojenie, niepokój, zamęt, kłopot, niespokojność, zambarasowanie*. 2. *poruszenie, ruch w różne strony, oscylacja, wahanie ś., zboczenie*: Perturbacja igły magnesowej = *niespokojne jej ruchy, spowodowane burzą magnetyczną*. Igła magnesowa niezwykłą w ciągłych perturbacjach objawia niespokojność. 3. astr. p. **Zakłócenie**. <Łć. perturbatio>

Perturbator, a, lm. rzy ten, co *sprowadza perturbację*: Rousseau jest perturbatorem strzyżonych ogrodów i mierzonych cyrklem kształtów klasycyzmu. Spas. <Łć. perturbator>

† **Pertuta**, y, lm. y p. **Perduta**: Kapłun z pertutą. Goł. Jaja sadzone z octem i śmietaną, na wodę puszczane, zwane pertuty. Goł.

Pertyka, i, lm. i mier. *pręt mierniczy*: P. jest pręt mierniczy, który ma w sobie wszędy i wzdłuż łokci półósma kwadratowych kupieckich, nazywa ś. pospolicie polko. Haur. Snur ma w sobie lasok 3, pertyk 6, łokci 46. Haur. O perpendykulach, o pertykach nie każdemu zrozumiana nauka. Haur. Snadniej rolę korcami mierzyć, niż prostemu z pertyki wierzyć. Haur. <Łć. pertica>

Pertynencja, i, e = **Atynencja**. <Łć. pertinencia> lm. od pertinens, 2 pp. -ntis>

Pertyt, u, lm. y min. *odmiana ortoklazu*. <Od nazwy miejscowości Perth w Kanadzie>

× **Pertyzana**, y, lm. y = **Partyzana**. <Włos. partigiana>

Peruański bot.: Lilja peruańska p. **Krasnolica**. <Od nazwy kraju Peru w Ameryce>

Peruczka, i, lm. i p. **Peruka**; *półperuka*.

Peruczysko, a, lm. a p. **Peruka**. Troc.

[**Peruga**, i, lm. i] p. **Peruka**.

Peruka, i, lm. i, [**Peruga**, **Paruka**] *włosy ludzkie przyprawne, nakrycie z włosami na łysą głowę*: Chodzić w peruce. Nosić perukę. Naszywał perukę u fryzjera, tresę przyszywał na siatkę, robiąc perukę. Mag. Jużes mu wszystkie ze łba wydarł włosy, musiał dla tego wziąć perukę. L. Ani czupryna, ani pomoże P., kto ś. kocha w pieszczocie, próżno sławy szuka. Pot. W ogromnych salach (w Wenecji) zbiera ś. kilkaset szlachty w czarnych togach i niezmiernych upudrowanych perukach. Niem. Zdr. **Peruczka**. Zgr. **Peruczysko**. <Fr. perruque>

Perukarczyk, a, lm. i *czeladnik perukarski, fryzjerszczyk*. <Zdr. od Perukarz>

Perukarki, a, lm. i l. forma ż. od **Perukarz**. 2. a. **Perukarzowa** *żona perukarza, fryzjerka*.

Perukarski, × **Perukarzowy** przym. od **Perukarz**, *fryzjerski*: Subjekt P. <Od Perukarz>

Perukarstwo, a, blm. *rzemiosło perukarza, fryzjerstwo*,

Perukarz, a, lm. e i. *ten, co robi peruki, fryzjer*. 2. *żart. ten, co nosi perukę*: Trudno już było znaleźć gdzie leźniejszą kompanję, w którejby ś. przynajmniej kilku tych perukarzy nie spotkało. Kacz. <Od Peruka>

Perukarzowa, ej, lm. e p. **Perukarka**.

× **Perukarzowy** p. **Perukarski**.

Perukowany *ubrany w perukę*: Tym ś. różnił Byron od perukowanych mistrzów dawnej daty. Spas. <Im. od *Perukować, od Peruka>

Perukowaty *podobny do peruki*. Bot.: Sumak P. p. **Sumak**. <Od Perukowy>

Perukowy i. przym. od **Peruka**. 2. bot.: Drzewo perukowe p. **Sumak**. 3. myśl.: Nasad P. = *narost koścista wypełniająca szerokość głowy rozcza od ucha do ucha*. <Od Peruka>

Peruwjanowy kolor = *jasno-kawowy*: Kontusz P. **Peruwjański** f. apt.: Balsam P. (balsamum peruvianum). † **Kora peruwjańska** = *kora chinowa* (cortex chinae). 2. min.: Srebro peruwjańskie = *odmiana nikielinu, zawierająca od 1 do 2 procentów srebra*. <Od nazwy kraju Peru w Ameryce>

Peruwjańsko-balsamowy z *balsamu peruwjańskiego przyrządzony*: Ulepek P. (syrupus balsami peruviani).

× **Perwersja**, i, blm. *przewrotność, zepsucie, skażenie moralne*. <Łć. perversio>

[**Perwistka**, i, lm. i] p. **Przewistka**: Tarataska podszyta perwistką. Rzew. A ja wezmę na siebie włoszkę z perwistkami. Rzew.

[**Péry**, **per**, blp.] *kartofle*.

Perydot, u, lm. y min. p. **Chryzolit**.

Perydrom, u, lm. y *galerja prowadząca naokoło budynku, krużganek, kolumnada*. <Gr. peridromos>

Peryferja, i, lm. e, **Peryferjum** i. *obwód koła lub innej płaszczyzny linią krzywą zamkniętej, okrąg*. 2. *przen. zakres, sfera, obręb, koło*: Charakter jest jakby punktem środkowym peryferji życia ludzkiego. Śl. wil. 3. *przen. żart. objętość, grubość, tusza człowieka otyłego*, 4. *powierzchnia jałkiego ciała*. Śl. wil. <Gr. perifóraia>

Peryferjum nieod. p. **Peryferja**: Beniowski mieczem robi P. Słowac.

Peryferyczny przym. od **Peryferja**.

Peryfrastyczny *określający przez peryfrazę*. <Od Peryfraza>

Peryfraza, y, lm. y, **Parafraza** *omówienie, figura retoryczna, której używamy, gdy zamiast nazwać po imieniu rzecz lub pojęcie, omawiamy je kilku lub więcej wyrazami określającymi*. <Gr. periphrasis>

Perygieum nieod. astr. p. **Przyziemny**.

Peryheljum nieod. astr. p. **Przysłoneczny**.

Peryklaz, u, lm. y min. *minerał należący do rzędu ilenków szklistych*, MgO. <Gr. perí = dokoła + klásis = łupliwość>

Peryklin, u, lm. y min. *plagjoklaz o kryształach białych, rozrośniętych w kierunku osi poprzecznej*. <Gr. periklinés = spadzisty, pochyły>

Peryklinalny układ warstw gle. = *taki układ warstw, przy którym spadają one od jednego punktu na wszystkie strony* (np. w wulkanach warstwowych). <Gr. periklinés = spadzisty, pochyły>

Perykopy, op, blp. *rozdziaty, ustępy z Pisma św., objaśniane w kościele*. <Gr. perikopé>

Perylepsyja, i, blm. *błądny, osłupiały wzrok obłąkanego*.

Perymetr, u, lm. y i. *okrąg, obwód wieloboku czyli figury geometrycznej prostoliniowej, zamkniętej*. 2. *lek. w okulistyce, instrument używany do mierzenia pola widzenia*. <Gr. perí = dokoła + métron = miara>

Perymetrja, i, blm. *lek. mierzenie pola widzenia*. <Gr. perí = dokoła + métron = miara>

Perymorfja, i, blm. mat. *metoda osi zmiennych w geometrii różniczkowej*. <Gr. peri + morphé>
× **Perymorfoza**, y, lm. y *przeobrażenie*. <Gr. peri + morphōsis>

Peryoptryka, i, blm. *nauka o łamaniu ś. promieni światła na powierzchni ciała*. <Z Gr.>

× **Perypat**, u, blm. p. **Perypatetyka**: Rozum, w ścisłe ujęty więzy perypatu, głupią mądrość przedawał w dzikich słowach światu. Dm. <Gr. peripatos>

Perypatetyczna filozofja = *filozofja Arystotelesa*, nazwana tak od jego wywazaju przechadzania ś. w czasie wykładu; *filozofja jego szkoły*. <Od Perypatetyk>

Perypatetyk, a, lm. cy *zwoleńnik filozofji perypatetycznej, filozof szkoły Arystotelesa*.

Perypatetyka, i, blm., × **Perypatetyzm**, × **Perypat** *szkoła filozoficzna Arystotelesa*. <Od Gr. peripateō = przechadzam ś.>

× **Perypatetyzm**, u, blm. p. **Perypatetyka**.

Perypetja, i, lm. e, × **Perypecja** *wałga zmiana losu, zwrot niespodziany; przełom w dramacie, jako przygotowanie katastrofy*: Zbieg dziwnych perypetji, które ś. w tym czasie właśnie zwickały. Ohm. <Gr. peripeteia>

× **Peryplus** *nieod. objechanie morzem wokół; opisanie wybrzeży jakiego kraju*. Śl. wil. <Gr. periplous>

Perypter, u, lm. y *grecka budowla otoczona ze wszystkich stron kolumnadą; gmach, budowla pod kolumnami*. <Fr. périptère, z Gr. peripteros>

Peryspryt, u, lm. y *uzrocz, okołoduch* (wyraz spirytystyczny).

!Perystaltyczny robakowaty, robaczkowaty (gdymowa o ruchach jelit). <Fr. péristaltique, z Gr. peristaltikós>

!Perystaltyka, i, blm. *ruch robaczkowy a. robaczkowaty jelit*. <Gr. peri = wkoło + stéllō = posyłam>

Perysterja, i *prostota gołębia*: Musiał ś. im ze swym skąpstwem, drażliwością, perysterją wydawał śmiecznym. Krasz. <Gr. peristerós = gołąb>

Perysteryt, u, lm. y *min. odmiana albitu*.

Perystyl, u, lm. e, † **Okołostupie** bud. w budownictwie greckim, *przejście lub galerja otoczona kolumnami; kolumnada otaczająca dziedziniec; przedsiónek z kolumnadą*: Stała w głębi perystylu i zaledwie mały krok naprzeciw małżonkowi uczyniła. Byk. <Fr. péristyle, z Gr. peristylós>

!Perytonealny, !Perytoniczny do błony otrzewnej należący, otrzewny. <Łć. peritonealis>

!Perytoniczny p. Perytonealny.

† **Perytonja**, i, blm. = **Otrzewna**. Kirch. <Łć. peritoneum, z Gr. peritónaios>

× **Peryzona**, y, lm. y *przepaska*. <Gr. perizōma = pas, fartuch>

Perz, u, blm. i. a. [**Pesz**] *kurcz, kurzawa*. 2. † **P. p. Perzyna**: W P. albo w perzynę puścić lub obracać, spalić. L. To nie clybi, że greckie narody puszcza w P. z dymem iliackie grody. L. Ogień w momencie, co jeno napadnie, bierze, a wzięwszy, w P. obraca snadnie. Koch. W. Obłok błyskotny, P. rozpuszczający gwałtownie Etna wymiata. Koch. J. Ujrzał wzgórze lecają P., jak dym z pieca. Wuj. Będą jako plewy na wietrze i jako perzyna, którą wieher rozwiewa. Leop. (jako P., który... Leop.). 3. p. **Papie**. 4. p. **Pszenica**: Rola ostem i perzem zarasta. Troc. P. nie mało zaprzęta gospodarzów, aby go z roli uprzęta!; w lekarstwie przecię użytecznym jest.

Kluk. Największa jest dobrze rolą sprawić i nasienie zorać, a perzu aby najmniej nie było w roli. Haur. Próžno ś. gumnem, próžno ś. gospodarz śpichrzem cieszy, gdy mu szerokim żyto wschodzi perzem. Pot. P. zwlęczony bronami, na kupę zgrabiwszy, na roli spalić. Haur. Zdr. **Perzyk**. <PER/PYR>

[**Perzaki, ów**, blp.] p. **Kartofel**.

Perzasty, Perzowaty pełny perzu, obfitujący w perz: Perzaste zbyt role pochodzą abo z dobrej ziemi, a. że skiby nie odezwały. Haur. <Od Perz>

!Perzekucja, i, lm. e (Per-zekucja) p. **Persekucja**: Wszystkiej tej księcia kanclerza perzekucji był okazją. Mat. <Łć. persecutio>

[**Perzeneczka**, i, blm.] p. **Perzyna**: Więgo pueki burmistrz kázák skárać perzeneczkę. <Od Perz>

Perzenie, a, blm. p. **Papie**: Ziele mniszek, gdy okwitnie, kosmatą główkę ma, a P. na końcach jako gwiazdeczki. Syr. <Od Perz>

Perzenie się, a ś., blm., *czynność cz. Perzyó ś.*

[**Perzga**, i, blm.] p. **Pierzga**.

× **Perzowatka**, i, lm. i p. **Pszenica**: Jedno to P. u śmierci z koniezem, bogaty i ubogi. Pot. <Od Perzowaty>

Perzowaty 1. p. Perzasty. 2. kosmaty, okryty perzeniem, puszysty: Ziele mniszek, gdy okwitnie, kosmatą i perzowatą główkę ma. Syr. <Od Perz>

[**Perzówka**, i, lm. i, **Pierzówka, Pyrzówka**] *trawa perzu*. <Od Perz>

Perzyć się, y ś., ył ś. **1. obracać ś. w perz, w perzynę, pęknąć, tlić ś., palić ś. bez płomienia, żarzyć ś.**: Siarką wszeteczna Sodoma ś. perzy. Pot. 2. **przen. zaperzać ś., palić, palić ś., zapalać ś., zagrzewać ś.; płonąć, gorzeć namiętnością; wdychać ś., srożyć ś., irytować ś.**: Już ś. perzy sam w sobie, sam ś. w sobie gniewa. Pot. Perzą ś. wzbyt mężowie, więgo i zagrzewają, krzykiem krzepią, pociiski oślepu wyrzucają. Zebr. 3. [P. ś.] (o roli) **zuchwaszczać ś., dostawać perzu**. 4. **przen. puszyć ś., nadytać ś., napuszać ś., kokoszyć ś., odymać ś.**: Jakoś ś. dziecię zamłodu pyszno naucezy chodźć, potem tak ś. będzie odymało i perzyło, żeć i ludzi nie będzie chciało znać. Glicz. <Od Perz>

Perzyk, u, blm. p. **Perz**.

Perzyna, y, lm. y i. a. † **Perz**, † **Pyryna**, † **Pyrzyna**, [**Pyrzyna, Pyrzna**] *popiół żarzący, żarzewie przygaszone, zgłiszczce, proch, okrucz, drzazga od czegoś palącego ś., iskra*: W perz abo w perzynę puścić lub obracać, spalić. L. (= *puścić z dymem*). Ogień dom mój w perzynę obrócił. Troc. Będą jako głowy na wietrze i jako P., którą wieher rozwiewa. Leop. Acz mnie nie sparzył on ogień, poczerzniała mi jednak ręka od jednej perzyny, która na mnie padła. Łęcz. Sokół (zamek) z perzynami aż pod niebo wyleciał wespół z obrońcami. Koehan. Kniaź natenczas strwożony, widząc gęste ognie i blizkie perzyny, żonę swą i z bracią do Moskwy wysłał. Koehan. Od miasta waliły ś. teraz perzyny, ezad spaleniżny i upał pożarów. Żer. Tak ś. popsuje i w niwecz obróci, i w tym a perzynę pódzie chlwała wasza, i wszystkie dostatki i majętności wasze. Skar. Toby w perzynę obrócił. Dm. Idą w perzynę twierdze i zamorne miasta. Kras. A. Wszystko a wszystko pódzie w perzynę. Birk. Wszystko ś. w znikomą obróci perzynę. Troc. 2. [P., **Pyrzyna, Pyrzna**] *odrobina, kruszyna, ździebło, ździebło, troszka, szczypta*,

nieto: Tu przewrócił szkolny kartę i uciekł perzynę. Zdr. **Perzynka**, [**Perzynko**, **Perzenecka**]. <Od Perz>

Perzynka, i, lm. i p. **Perzyna**: [Jemu le perzynkę widac było pyska]. Derd. <Od Perzyna>

[**Perzynko**, a, lm. a] p. **Perzyna**: P. = trochę. Pobl.

Perzysty pełen perzu = perzynny: Sadze perzyste. Kn. <Od Perz>

Peset, a, lm. y p. **Peseta**.

Peseta, y, lm. y, **Peset** moneta hiszpańska = 75 groszom polskim.

[**Peskać**, a, ał a. P. ś.] pluskać ś., bawić ś. w wodzie.

[**Peskanie**, a, blm.] czynność cz. **Peskać**.

[**Peskanie się**, a ś., blm.] czynność cz. **Peskać** ś.

[**Pesniwy**]: **Pesniwe** listy p. List pod 4).

Peso nieod. moneta srebrna różnych krajów Ameryki środkowej i południowej = 1 rub. 87½ kop., w Meksyku = 2 rublom.

†**Pest**, a, lm. y, **Pest** bylina, pręcik kwiatowy: Pszczoła z różnych pestów zeszełkiwa co przebrańsze ziola na słodki swój budynek. Tw. <Ros. pest = kijek>

Pesteczka, i, lm. i p. **Pestka**.

[**Pesternak**, u, lm. i] p. **Pasternak**.

Pestka, i, lm. i l. a. †**Pecka**, [**Peś**, **Petka**, **Peka**, **Pęcka**] twarda skorupka ziarna nasionnego w owoc, †kostka: Które drzewa nasienie mocne dają w twardej skorupie, takowych wszystka moc rozenia w nasieniu albo w pestce bywa zromadzona. Trzye. Łakomi polykają trześnie, wiśnie, sliwki, brzoskwinie z pestkami albo z kostkami. Krup. Za grosz pestek od bani. P. winnej jagody = jaderko. 2. anat.: †P. p. **Os**. Zdr **Pesteczka**. <PEST>

Pestkowaty i. podobny do pestki. 2. ×P. p. **Pestkowy**. Troc. <Od Pestka>

Pestkowiec, wca, lm. wca bot. (drupa) owoc mięsisty zawierający pestkę. Rost. <Od Pestkowy>

Pestkowy, ×**Pestkowaty** przym. od **Pestka**: Owoc P. (= mający pestkę). L. Owoc P. jest nakrycie soczyste otaczające pestkę, w której jest ziarno. Czern. Likwor wyborny P. Węg. Likwor P. brzoskwinowy = *persyko*. L. Wódka pestkowa = pestkówa. <Od Pestka>

Pestkówka, i, lm. i wódka na pestki nalewana, nalewka z pestek, wódka pestkowa: A jak P. nie pomoże, to jest waniljówka, miętówka i wiele innych kordjałów. Zap. Patrz **Kirszwaser**. <Od Pestkowy>

!**Pestować**, uje, owal kład, przeklinać, pomstować. <Fr. pester>

!**Pestowanie**, a, blm., czynność cz. **Pestować**: Okazja dobra do pestowania. Es.

Pestrak, a, lm. i guz bolący, na grzbiecie lub bokach zawierający powstały od ukąszenia gzyka i złożenia w ranie jajka.

Pestrowy? : Zawsze miała na sobie spódnice, w powszedni dzień pestrową, w święto cyową. Jeż.

†**Pestylencja**, i, blm. mór, morowe powietrze, zaraza: Daj, Panie Boże, abych waszmość zdrowego widział, jeśli tego nie życze, bodaj mię P. zabiła. <Łć. pestilentia>

Pesymista, y, lm. ści i. człowiek upatrujący we wszystkim złą stronę, nie wierzący w powodzenie, w szlachetność ludzką; w każdym wypadku ocze-

lujący najgorszych następstw. 2. ten, co gra na związek na giełdzie. <Fr. pessimiste, z Łć. pessimus>

Pesymistka, i, lm. i forma ż. od **Pesymista**.

Pesymistycznie przys. od **Pesymistyczny**: Podróżnik nasz jest P. usposobionym. Kasz.

Pesymistyczność, i, blm. rz. od **Pesymistyczny**.

Pesymistyczny nacechowany pesymizmem, odznaczający ś. niewiarą w dobro: Uwagi pesymistyczne. Pogląd P. <Od Pesymista>

Pesymizm, u, blm. i. pogląd filozoficzny, dowodzący, że w świecie więcej jest cierpień, niż szczęścia, że wogóle szczęście nie istnieje, że jest złudzeniem. 2. skłonność do wynajdywania we wszystkim złych stron, do widzenia wszystkiego w czarnych barwach: P. w pewnych granicach. P. nie podający gwałtem noża do samobójstwa, jest koniecznością niespaczonego rozumu i niezepsutego serca. Krzem. <Fr. pessimisme, z Łć. pessimus>

[**Pesz**, u, blm.] p. **Perz**: Z wszystkiego je (konie) peszu wyczesiał do zdębła. Derd.

Peszlik, a, lm. i moneta turecka = 5 piastram, 16 złotym polskim.

[**Peś**, i, lm. i] p. **Pestka**.

[**Péta**, y, lm. y] łapa.

Petalit, u, blm., **Berzelit** gór. arsenjan wapna i magnezji, Li₂Al₂Si₈O₂₀. <Fr. pétalite, z Gr. pétalon = liść, †lithos = kamień>

Petalizm, u, blm. wydalenie obywatela z kraju w Syrakuzach przez napisanie na liściu oliwnym jego nazwiska przy głosowaniu. <Gr. petalismós>

[**Petarakowizna**, y, blm.] hultajstwo, lichota. Pobl.

†**Petard**, a, lm. y p. **Petarda**. <Fr. pétard>

Petarda, y, lm. y i. a. †**Petard**, †**Pedard** naczynie metalowe, dawniej nabijane prochem i służące do wysadzania bram: P., szturmak do szturmowania bram miejskich. Jak. J. 2. dziś przyrzęd nabity materjami piorunującymi i przeznaczony do burzenia różnych przedmiotów a. położony na szynach kolejowych, do ostrzegania hukiem o niebezpieczeństwie. <Fr. pétard>

Petardnik, a, lm. cy i. ten, co robi petardy. 2. ten, co jest zajęty około petard: Petardnicy mają na pogotowiu mieć petardy do wysadzania bram, mostów, krat. L. <Od Petarda>

Petardowy przym. od **Petarda**: Deska petardowa. L.

Petasz, u, lm. e mały statek angielski. Śl. wil.

!**Petecie**, i, blp., !**Petocie** wysypka czerwona na skórze, towarzysząca jako objaw chorobom niekłórym, przystudzienice: Ksiądz Jakub Wułek umarł peteciami w Krakowie. Biel. J. Morówki, P., przystudzienice. Syr. Rozniemógł ś. gorączką okrutną z peteciami. Wys. W Połocku król Stefan zachorzał, podobno peteciami, bo tych było po części w wojsku, która choroba natenzas (1580) nowo była przysłała do Krakowa, a stamtąd do Wilna. Biel. <Łć. petechiae>

Peteciowy przym. od **Petecie**; **Petociowy**: Peteciowa gorączka albo maligna, petecialis. Perz. <Od Petecie>

[**Petel**, a, lm. e] motyl.

[**Petelka**, i, lm. i] p. **Petia**.

Petent, a, lm. ci ten, co podaje prośbę, petycję, ten, co prosi: Proszę, azebysz raczył wszystkich petentów odsyłać do mnie. Krasz. <Łć. petens, 2 pp. -ntis, od petere = prosić>

Petentka, i, lm. i forma ż. od **Petent**: Prośbę swą P. oparła na tym, że osada przed sprzedażą należała do niej.

Petercyment, u, lm. y, † **Petersyment**, † **Petersymon** *przednie wino hiszpańskie, którego dolewając, poprawiano wina późniejsze*: Kufa małmazi, muszkateli, petercymentu. Vol. Co jedno wzmą za zboże, to wszystkie wydadzą na wina, petercymenty, miody siedmiogrodzkie. Skar. Nie po petercymentcie, gdy wystaje piwo. Jeżow. <Od Hp. nazwiska Pedro Ximenes> [Pernes, a, lm. y], p. Pederens. [Peternelki, ów, blp.] *robaczki końskie dokuczliwe*.

Petersburka, i, blm. *tabaka niskiego gatunku*. <Od nazwy miasta Petersburg>
Petersburski tap.: Roleta petersburska = roleta ściągana kilku równoległymi sznurkami w swojej długości i tworząca po jej ściągnięciu kilka festoników u góry (po zapuszczeniu stanowi swobodną płachtę). <Od nazwy miasta Petersburg>
 † **Petersyment**, u, lm. y p. **Petercyment**. Troc. <p. Petercyment>

† **Petersymon**, u, lm. y p. **Petercyment**: Macie małmazją? — Mam! A macie alikant? — Mam nawet i P! Goł.

Petersynista, y, lm. ści *członek sekty zwolenników petersynizmu*.

Petersynizm, u, blm. *sekta, założona w Niemczech w XVIII w., a nauczająca o tysiącletnim panowaniu Chrystusa na ziemi i wierząca w postęp ludzkości ku moralnemu udoskonaleniu*. <Od nazwiska Petersina, założyciela tej sekty>

Petit, u, lm. y druk. *pismo osmiopunktowe, używane w p. na uwagi w oświadczeniach, półtercja*. <Fr. petit = mały, drobny>

Petitowy przym. od **Petit**: Druk P. Kursywa petitowa. <Od Petit>

[**Petka**, i, lm. i] p. **Pestka**.

[**Petki**]: Nu, hetki petki p. **Hetka**.

Petla, i, lm. e p. **Pętla**. Żdr. [**Petelka**].

× **Petlica**, y, lm. e p. **Pętla**: Giermaki wełniane lub podszyte sobolami o 6 petlicach, wielu haftach. Goł.

! **Petocie**, i, blp. p. **Pefecie**.

! **Petociowy** przym. od **Petocie**, przystudzienny: Tyfus P. = dw. wysypkowy a. osutkowy. <Od Petocie>

[**Petra**, y, lm. y] *duża bryłka drewniana do kładzenia jedzenia na misce*.

! **Petrefakta**, ów, blp. *skamieniałości*. <Łć. petra = skała + facta lm. od factus, od facere>

! **Petrefaktologia**, i, blm. *nauka o skamieniałościach* (dział mineralogji). <Z Łć. petra = skała + facta lm. od factus, od facere, + logia = znawstwo>

Petrel, a, lm. e zool. (procellaria) *ptak pletwonogi długoskrzydły*. <Fr. pétrel>

Petrobruzjanin, a, lm. anie *członek sekty religijnej, utworzonej w XII wieku i chrzczącej ludzi tylko dojrzałych*. <Od imienia i nazwiska Piotra de Bruys, założyciela tej sekty>

Petrogenetyczny przym. od **Petrogeniezja**.

Petrogeniezja, i, blm. *nauka o sposobach powstawania rozmaitych skał, część geologii*. <Gr. pétra = skała + gónesis = powstawanie>

Petrognozja, i, blm. p. **Petrografja**. <Gr. pétra + gnósis>

Petrograf, a, lm. owie *badacz albo znawca wszechstronny skał, petrolog*. <Gr. pétra = skała + gráfō = piszę>

Petrograficzny przym. od **Petrografja**: P. skład formacji. <Od Petrografja>

Petrografja, i, blm., **Petrognozja**, **Petrologia** *nauka badająca i opisująca wszystkie własności skał, a będąca częścią geologii*. p. **Litologia**. <Gr. pétra = skała + gráfō = piszę>

Petroleska, i, lm. i?: Okazywane petroleski rekrutują ś. przeważnie z koła histeryczek. Ochor. **Petroleum** nieod., [Petryolej, Petryola, Petrucha] *olej skalny, ropa naftowa*. <Łć. oleum petrae>

Petrolog, a, lm. owie p. **Petrograf**. <Gr. pétra + lógos>

Petrologiczny przym. od **Petrologja**, *petrograficzny*.

Petrologja, i, blm. p. **Petrografja**. <Gr. pétra + logia>

Petronela, i f. blm. a. [Petryola, Petruka] *nafla*. 2. bot. p. **Śnieguliczka**. <Zam. Petroleum, przez śld. do imienia Petronela>

[**Petrówka**, i, lm. i] p. **Piotrówka**: Miała ich (postów) wiele Ruś i łacinnicy je przyjęli; obchodzone więc w całej Polsce: filipówki, petrówki, spasówki. Goł. <Ukr. petrivka>

[**Petrucha**, y, blm.] p. **Petroleum**. <Zam. Petroleum, pod wpływem imienia Ukr. Petró>

[**Petruka**, i, blm.] p. **Petronela**.

Petryfikacja, i, blm. *skamienienie, zamiana ciała w kamień, proces kamienienia*: P., działanie przyrodzenia, przez które rzecz dawną postać swoją zatrzymując, w kamień ś. obraca. Kras. <Fr. pétrification>

Petryfiat, u, lm. y *przedmiot skamieniały, skamieniałosc*. <Łć. petra + facere>

[**Petryola**, i, blm.] i. p. **Petroleum**. 2. p. **Petronela**. <Z Petroleum>

[**Petryolej**, u, blm.] p. i **Petroleum**. <Gr. pétra = skała + Olej>

☞ [**Petrywka**, i, lm. i] p. **Piotrówka**. <Ukr. petrivka>

Petycja, i, lm. e f. *zadanie na piśmie wyrażone, prosba wnoszona do władz w sprawach dotyczących ogółu*. 2. × P. *rodzaj poboru, proszone*: Bardzo małe było myto klechów, 12 do 15 groszy i tak zwana od chłopów P. (proszone), snopkowe, z którego plebani kwarcinę mieli prawo pobierać. Krasz. <Łć. petitio>

Petycjonować, uje, *owal zbierać petycje, podawać o co petycje*. <Od Petycja>

Petycjonowanie, a, blm., *czynność cz. Petycjonować*: P. o połączenie odbywa ś. w całej bałkańskiej Bułgarji po wsiach i miastach. Spas.

Petycyjny przym. od **Petycja**: Komisja petycyjna. Udali ś. i do wojewody podolskiego; odezwę petycyjną do tego ostatniego zakończyli następującą modłą. Rol. <Od Petycja>

Petyhorca, y, lm. y p. **Petyhorzec**: P., petyhorca, petyhorski żołnierz, toż samo w Litwie, co pancerny w Koronie. P. ap. r.

Petyhorja, i, blm. *chorągiew z petyhorów złożona*: Usarja, P. Vol.

Petyhorski przym. od **Petyhorzec**: Tatarowie petyhorsey mieszkania swe mają między pięcią gór, i stąd ich nazywają petyhorcy. Paszk. **Po petyhorsku** przys. *jak petyhorzec, zwyciężem petyhorców*: Do Konstantynopola po petyhorsku wjeżdżał z sajdakiem tatarskim. Birk. <Od Petyhorzec>

Petyhorzec, rca, lm. rcy, **Petyhorca**, **Pietyhorca**, × **Piatyhorca** i. *mieszkaniec krajny pomiędzy pięcią górami; mieszkaniec Piatyhor na Ukrainie*: Tatarzy petyhorscy mieszkania swe mają między pięcią gór, i stąd ich nazywają petyhorcy. Paszk. 2.

rodzaj jeźdźca litewskiego, odpowiadającego polskiemu pancernemu i tak jak on odzianego i uzbrojonego: P., pietyhorea, petyhorski żołnierz, toż samo w Litwie, co pancerny w Koronie. Papr. Jazda petyhorców czyli piatyhorców była lekką kawalerją; imię dane od okolic gór Karpackich, skąd początek wzięł. Cz. Husarze z kopjami, petyhorce z dzidami. Vol. Czasem usarzem, czasem petyhorcem nielada pod twym, Wenero, proporcem, służyłem rycerz. Nar.

[Petyk, a, lm. i] p. **Pehyk**.

Petyk, u, blm. kosz. rodzaj trzciny, przeciągniętej przez maszyny.

Petyneta, y, lm. y muślin rzadki a. tiul sztywny, gumowany: P. na fasony do kapeluszy damskich. Zdr. **Petynetka**. <Nm. Petinet>

Petynetka, i, lm. i p. **Petyneta**.

Petynetowy przym. od **Petyneta**: Petynetowa baba, inaczej sakramentka = baba (ciasto) z przezroczyści i formy dziurek przypominająca petynetę, delikatna, wymaga stosunkowo wielkiej ilości żółtek: Są ciasta parzone, baby petynetowe, dla równości w dziurkowaniu tak nazwane. Goł.

Petynować, uje, ował gis. walcować, prasować. **Petynowanie, a**, blm., czynność cz. **Petynować**. †**Petyta, y**, lm. y podanie, prośba, petycja, skarga: Zdaje ś., aby król j. m. pewne osoby z panów rad deputatów raczył ku odbieraniu albo wysłuchaniu takich petyt i doległości. Karnk. <Od Łć. petitus, od peto>

Pewien p. Pewny.

× **Pewnia, i**, blm. p. **Pewność**: Półki męczeństwo nie pewnią zwycięstwa. Krasin. <Od Pewny>

Pewniak, a, blm. i. posp. tylko w wyraz.: Na pewniaka, Pewniakiem, [Pewnikiem, Pewniczkiem, Pewniczno, Pewnicki] = *napewno, z pewnością, niechybnie, niezawodnie*: Przyjść na pewniaka. Teraz pewniakiem ja zapłacę za jego hardość. Prus. 2. fecht. pchnięcie z góry przewidziane. <Od Pewny>

[**Pewnicki**] przys. p. **Pewniak**. <Od Pewnik>

[**Pewniczkiem**] przys. p. **Pewniak**. <Od Pewnik>

[**Pewniczno**] przys. p. **Pewniak**.

†**Pewnić, i**, if i. *robić pewnym; zapewnić, upewniać*: Zawsze mię stałe zdania moje upewniały i teraz pewnią, że dostoję. Przyb. Judas pewni ojca o Józefie, iż jest. Rej. 2. utrwałać, wzmacniać, ustalać, utwierdzać, umacniać: Język kazi, przewraca miasta i królestwa; zaśię je też pewni a pokoi. L. <Od Pewny>

Pewnie i. †P. przys. od **Pewny**: *napewno, z pewnością*: Wiem to. P. Troc. 2. a. **Pewno**, [**Pewnok**] *z pewnością, zapewne, niechybnie, niewątpliwie, niezawodnie, bez wątpienia, napewno*: Ba, P., że tak. Troc. Pewnieś go obraził? P. dziś przyjdzie (=chyba, może). P. nie myślał o tym, co robił. P. go już morze pożarło. Bo P., że tak zrobił. Bo i P., że nie miał racji. <Od Pewny>

[**Pewnie, a**, lm. aj] p. **Południe**. <Z [Połnie] = południe, przys. sld. do Ukr. *pownie od pównyj = [Połny] = pełny>

†**Pewnienie, a**, blm., czynność cz. **Pewnić**.

Pewnik, a, a. × u i. †P., lm. i *pewność*: Dla pewniku. Górn., Troc. †**Pewnikiem** przys. = a) *napewno, śmiało*: Pewnikiem w tej sprawie idzie. Troc. Ten hetman lepszy, który pewnikiem idzie, a bez bitwy wygrawa. Górn. Trudno tu na wiarę, lepiej ś. nam zda pewnikiem. Rej. b) a. [Pew-

nikiem] p. **Pewniak**: Przyrzekł Apollo, że drugą pewnikiem będziemy Salaming w nowej ziemi mieli. Min. 2. *prawda oczywista, nie wymagająca dowodzenia*, aksjomat: P. matematyczny, naukowy. 3. †P., lm. *cy człowiek pewny, któremu można zaufać*. <Od Pewny>

[**Pewnikowy**] przym. od **Pewnik**: Gra pewnikowa = *pewna, niezawodna, o pewnej wygranej*. Kto wie, azali te 7,000 złotych polskich, na pewnikową grę użyte, nie postawią Kubusia na stopie odpowiedniej jego młodości i nauce! Wilk. <Od Pewnik>

†**Pewnisty p. Pewny**: Pewnistemi czasy. L. <Od Pewny>

Pewniuchno przys. od **Pewniuchny**; **Pewniusieńko, Pewniutenko, Pewniutko**.

Pewniuchny, Pewniusieńki, Pewniutenki, Pewniutki *najzupełniej pewny*. <Od Pewny>

Pewniusieńki p. Pewniuchny.

Pewniusieńko p. Pewniuchny.

Pewniutenki p. Pewniuchny: Ułożyłem pewniutenką plantę. L. Gdy ojciec umrze, to rozwód P. L.

Pewniutenko p. Pewniuchno.

Pewniutki p. Pewniuchny.

Pewniutko p. Pewniuchno.

Pewno przys. od **Pewny**; p. **Pewnie**.

[**Pewno**] przys. od **Pewno**. <Ukr. pówno>

[**Pewnok**] przys. p. **Pewnie**. <Pewno + K>

Pewność, i i. blm. rz. od **Pewny**; × **Pewnia**: O pewności tego zwycięstwa wątpić niepodobna. Troc. P. siebie (= *zaufanie w siebie, odwaga, śmiałość*). Z taką mowi pewnością, że kto inny uwierzyłby temu. L. (= *przekonaniem*). Jużci... proszę aspana, w tym niemasz pewności. Syrok. 2. lm. i *rzecz pewna, pewnik*: Pewna to nad wszystkie pewności rzecz jest, że... Skar. Z pewnością przys. p. **Pewnie**. <Od Pewny>

Pewny, Pewnisty, (jako orzeczenie:) **Pewien i. niemylny, niechybny, niezawodny, na który liczyć można, niewątpliwy**: Jeden sposób do zysku pewnego — nie napierać zysku zbytecznego. Jabł. Bez wątpienia! i to jest rzeczą tak pewną, jak słońce na niebie. L. Slub ten P. jest jak słońce. L. Idzie na śmierć pewną. Środek P. na co. Mądry rzecz niepewną za pewną nie kładzie. Opal. Pewnej rzeczy nie opuszczaj, nadziejąc ś. niepewnej. L. Pewne za niepewne stroić — nie barzo to rozum jest. Rej. Pewnego dla niepewnego nie opuszczaj. Prz. Pewnych rzeczy dla niepewnych nie odstępuj. Prz. Lepsza trochę pewnego, niż wiele niepewnego. Prz. Tam zysk P.! W tej niestatości życia to tylko pewne, co przeszło. L. Niemasz nie pewniejszego. Troc. Pewna = *rzecz pewna, pewne*. Dostatek, już to pewna, że młodego nie naprawi. Falib. Fakt zupełnie P. Pewne wiadomości (= *wiarogodne*). Czy będę kiedy, albo nie komendantem, to nie jest pewna; ale to pewna, że umrę. L. Tak to pewna, jak to słońce świeci. Kn. Tak to pewna, jak amen w pacierzu. L. Pewniejsze to było, niżeli ten dzień. Warg. Jak na pewną, jak na pewne, bez wszelkiej wątpiwości, najmniej nie wątpię. L. Osmanowi pod Chocimem jako na pewną radzili: Twoja polska korona... Birk. To pewna! Troc (= *pewnie, zapewne, niezawodnie*). Za pewną to mam. Troc. Nie trzeba ś. na niepewną puszczać, mając, co pewnego jest, w rękę. Pilech. Tak pewna, jak mię tu dziś przed; sobą widzisz. Koehan. Idź We Pan na pewne. L. (posp. = *na pewniaka*). Za pewne udawać. Troc. 2. *zapewiony, zabezpieczony*:

Zwycięstwo pewne. Mam chleb P. Mam już pewną posadę. 3. o którym można być upewnionym, bezpieczny, zaufany, wierny, na którego można liczyć, na którego można ś. spuścić, któremu można zaufać, wiarogodny: Sługa P. Kazał mu to tajemnie przez człowieka pewnego powiedzieć. Kłok. Pewnemu-ś ś. zlecił: wilka-ś do obory wpuścić. Kn. Najpewniejsze świadectwo jest sumnienie własne. Górń. Pewniejszy to świadek, co widział, niżeli ten, co słyszał. Skar. Pewniejsze oko, niż ucho. L. Pewniejsza u mnie wiara, niżeli oko. Skar. Wziętem przez wiadomości od człowieka pewnego. Troc. Człowiek P. siebie. Pewne oko (= które nie zwodzi). Szedł pewnym krokiem (= śmiałym). 4. uczynny, rzetelny, godzien zaufania: Miernika pewnego, pilnego, wiernego. Ek. Niepewna dziewoja. Klón. (= podejrzana o naruszenie). Niepewna żona. Klón. On nie ma zwyczaju odmawiać, kiedy go do pewnej, to jest uczciwej sprawy wokuja. Rol. (= czystej). 5. trwały, silny, który nie zawiedzie, nieuszruszony: Trzeba ś. oprzeć na pewnych podstawach. Jako kwiat pewnym płotem roście ogrodzony, bydlu skryty. Kochan. 6. † Pewne święta = nieruchome, stałe. Pewne święta, które zawsze na jeden dzień przypadają, stałe. Mącz. 7. upewniony, przekonany, nie wąpiący, przeświadczony: Wolę już raz być pewien, aniżeli zawsze w powątpiewaniu. L. Już tego pewien a ist bądź, iż ś. mu sprzeciwić nie może. Rej. Bądź pewien, że cię to nie minie. Jestem pewien, że nas nie zawstydzi. Jesteśmy pewni, że mu ś. coś złego stało. Jestem pewien nagrody, wygranej, zysku, powodzenia. Dość, że tego jestem P., że wy mi sławę szarpiecie. Tremb. Pewien jest o mojej szczerości. Troc. 8. [P.] a. (jako określenie): Pewien = a) jelen, niejaki, jakiś, jeden z wielu: Pewnego czasu był król. Troc. Był tu (pewien) P. człowiek. Troc. Czytałem w pewnej książce. Troc. Mam komis, abym ci od pewnego jegomości pewne propozycyjki uczynił. L. Byłem przorszony na obiad od pewnego pana. L. Pewien pan miał syna jedynaka. Służyłam u pewnej pani. Pewien lekarz, którego nie znam. Pewnego razu, pewnego dnia. Przez pewien czas. Co pewien czas. Po pewnym czasie. Jest to dobrze pod pewnym względem. Jest to do pewnego stopnia nieuczciwość. Była to pewnego rodzaju złośliwość (= swojego rodzaju). [Pewny pan]. b) niektóry: Pewne gatunki kwiatów zamykają ś. na noc. c) wiadomy komu, o którym wiem, jeden; umówiony: Mam na to pewien sposób. Tylko nie zapomnij pewnej rzeczy: wiesz, o czym mówię! Żnane mi są pewne sztuczki twoje. Na pewien znak wszyscy ś. rozstąpili. d) jaki taki, niejaki, dość poważny: Człowiek w pewnym wieku. Jest to panna już w pewnych latach. <PEW/PW>

[Pewny] p. Pełny. <Ukr. pòvnyj>

†Pez?: Wszyscy pezem, podłym lyzem Boga proście, niech mu roście. Wóje.

†Pez, a, lm. y gór. p. Pies.

Peza, y, lm. y włoska nazwa pstra; każda moneta złota: Przeprawa kosztuje jedną pezę, równającą ś. mniej więcej francuskiemu sou. Sienk. <Włos. pezza>

[Peza, y, lm. y] l. a. [Pyza] potrawa będąca masą ciasta z drożdżami, w gotowaniu wyrosłego. 2. p. Pyza.

[Pezać, a, al] grzebiąc w jedzeniu, szukać na spodzie lepszej jego części.

[Pezak, a, lm. i] gwóźdź drewniany.

[Pezanie, a, blm.] czynność cz. Pezać.

[Pezaty] p. Pyzaty.

Pezewenek, nka, lm. nki?: Ach ty, pezewenku, tybyś raki jeno żłopał. Jeż.

[Pezgać, a, al] p. Pezgnąć.

[Pezganie, a, blm.] czynność cz. Pezgać.

[Pezgnąć, nie, nął, nied. Pezgać] kopnąć, bryknąć: Ostrożnie, bo ten wół pezga.

[Pezgnięcie, a, blm.] czynność cz. Pezgnąć.

[Peż, a, lm. e] kolek u przodu sochy i radła oraz u wozu, służący do zakładania wici od jarzma. <?>

Peço w. chlap, chlast, bęc, trzask, klap, bach, pac: Niedługo mówiąc, P. go w policzek. Za taką, zuchwałości wojewoda P. go w policzek. <PEÇ, ? Dźwn.>

Peça, y, lm. y, Pezca, Pezca, †Dłużca, Pećiny, Opęciny, Dłużce blp. rzemyc do przytrzymywania ptaka łowczego, pętko: Sokół związany pęcami. <PEÇ(T)/PIÈ(T)>

[Pećać, a, al, Pacać] pękać, młkać, trzaskać. <Od Pećl>

[Pećaj, a, lm. e] brzuch w zagadce. <PEÇK/PAK/PIÈC>

[Pećak, a, lm. i] p. Pećzak: Na P. jęczmień surowy ś. bierze, i tylko ś. plewy w stępie otłuka, a ziarko całe zostanie. Kluk. Pszenicę objać na P. w stępie. Syr. P., jęczmień otłuczony. Syr. <PEÇ/PEÇK/PIÈK>

[Pećakowy] przym. od Pećak, pećakowy. <Od Pećak>

[Pećanie, a, blm.] czynność cz. Pećać.

[Pećawka, i, lm. i, Pećawka] narzędzie chłopców do pukania, pukawka, zabawka dziecięca do trzaskania. <Od Pećać>

1. [Pećel, cła, lm. cły, Pećel, Pećoł] węzeł. <PEÇ(T)/PIÈ(T)>

2. [Pećoel, cła, lm. cły] p. Pendzel. <p. Pendzel>

[Peç, u, blm.] p. Pąch: Wprzód gjaur psim pęchem dociecze. Pot. <PEÇH/PACH>

Peçerek, rka, lm. rki p. Peçerz. Anat.: †Peçerki tłuste błoniaste na końcach żył pulsowych do chowania tłustości, lobuli pingwiferi. Kirch. †Peçerki do chowania nasienia p. Nasienny. <Od Peçerz>

Peçerkowato przys. od Peçerkowaty.

Peçerkowaty, Peçerzykowaty podobny do peçerka: Robaki peçerkowate (= wydęte w peçerke). <Od Peçerek>

Peçerz, a, lm. e, †Peçyrz, †Męcherz, †Męchierz, †Męchyrz, †Mecherz, †Miecherz, [Ma-cherz, Menchor] l. anat.: P. moczowy (vesica urinaria) = narząd ciała, naczynie błoniaste w dolno-przedniej części jamy brzusznej, w którym ś. mocz zbiera. P. płodowy = błony otaczające jaje płodowe w macicy. †P. zółci. Kirch. †Peçerze nasienne p. Nasienny. 2. a. †Peçerzyna, [Peçerzyna, Peçerzyna], †Pacharzyna, [Pacharzyna, Bacharzyna, Macharzyna, Macherzyna, Macherzyna], †Męcherzyna, †Męcherzyca peçerz wyrzynięty ze zwierzęcia, nadęty lub nie: P. wołowy a. wioprzowy nadymają, a potem peçerzyny z nich bywają. Mącz. P. nadęty—ogromne nie. Prz. Ktoś nad nadętym peçerzem napisał: ogromne nie. Troc. P. nadęty po wodzie pływał. Troc. Widząc ją bojaźliwa, rozdyma ś. jak P. nowemi coraz chimerami. L. Lata jak kot z peçerzem. Prz. (= jak szalony). Żaczekby ś. nastraszył nadętym peçerzem. L. Spodziewali ś. Krzyżacy, że Polaków postrachem onym, jako psy peçerzem jakim,

wypłoszą. Błaż. Gdy ś. kto uczy pływać, czyni to przy pęcherzu a. pławie, aby nie utonął, a dotąd przy pęcherzu albo na pławie, aż ś. też sam bez żadnej pomocy imie pływać. Glicz. Czyż taki hołd nie wystarcza, aby z człowieka uczynić P. nadęty, dobywający ś. na wierzch społeczęńskich toni jedynie swoją lekkością? P. do enemy. Czer. P. do tytoniu = *kapciuch*. 3. P. pławny = *pęcherz położony nad przewodem pokarmowym u ryb, odpowiadający płucem, lecz rzadko kiedy służący do oddychania*: Nie mogłaby pływać ryba, gdyby wewnątrz nie miała pęcherza powietrznego, który mniej lub więcej powietrzem nadęty, czyni jej ciałło więcej lub mniej lekkie. L. 4. a. [Pakierz] *bąbel*, × *pępel*, *purchel* na ciele z oparzenia a. z odgniecenia: Porobiły mi ś. na rękę pęcherze. Plastyry pęcherze ciągnące, wezykatorja. Krup. 5. P. na wodzie = *bąbel*, *bulka*, *bańka*. 6. hut.: P. w odlewie = *wzdeście*, *próżnia w surowiźnie, powietrzem napełniona podczas odlewania*: P. na blasze. 7. leśn. *piec wewnętrzny węglański*. 8. lek.: P. kauczukowy do rozszerzania pochwy. 9. patol.: P. macierzysty pasorzyta bąblowca. P. pochodny tegoż. 10. zool.: P. powietrzny (*vesica aerea*) *naczenie błoniaste służące do oddychania u owadów, dymaczka*. Zdr. *Pęcherzyk*, *Pęchererek*, × *Pęcherzyczek*. <PE(CH)/PIE/PN>

× *Pęcherzak*, a, lm. i patol. *nowotwór workowaty, napełniony płynem, zwykle torbiel*. <Od Pęcherz>

Pęcherzopępkowy wiąz, anat. (*ligamentum vesico-umbilicale*) = *wiąz, w który zamienia ś. ostatecznie tak zwany moczownik*. <Pęcherz + Pępkowy>

Pęcherzowato przys. od *Pęcherzowaty*.

Pęcherzowaty podobny do *pęcherza*. <Od Pęcherz>

Pęcherzowatrobny anat. *wspólny pęcherzowi żółciowemu i wątrobie*, ! *pęcherzowatrobowy*: Przewód P. (*ductus cystico-hepaticus*). <Pęcherz + Wątrobny>

Pęcherzowatrobowy p. Pęcherzowatrobny. <Pęcherz + Wątrobny>

Pęcherzowomaciczny *wspólny pęcherzowi i macicy* (*vesico-uterinus*). <Pęcherzowy + Maciczny>

Pęcherzowy i. przym. od *Pęcherz*: Choroba pęcherzowa. Worek P. do tytoniu (= *kapciuch*). 2. anat.: *Tętnica*, *żyła pęcherzowa*. Przewód, nerw P. 3. chir.: *Wziernik P.* = *przygrząd do badania wnętrza pęcherza moczowego*. 4. wet.: *Róża pęcherzowa* (= *choroba końska*). <Od Pęcherz>

Pęcherzyca, y, lm. e i. bot. = a) (*vesicaria*) *ros. z rodziny krzyżowych*. b) p. *Miechunek*. 2. lek. *choroba skórna, znacjonująca ś. występowaniem na skórze wielkich pęcherzów czyli bąbli* (*emphigus*). P. pochwy (*vaginitis emphysematosa*). 3. patol.: P. guzowa *jelit = wzdeście jelit* (*pneumatosis intestinorum*). <Od Pęcherz>

× *Pęcherzyczek*, czka, lm. czki p. *Pęcherz*: Do przerabiania soków roślinnych pomagają pęcherzyczki od kory w rurkach ciągnące ś., *utriculi*. L. <Od Pęcherzyk>

Pęcherzyk, a, lm. i, × *Macherzynka* i. p. *Pęcherz*: [Kruk z wodą w trzech pęcherzykach przylata]. Glin. J. *Pęcherzyki gazowe = drobne ilości gazu w cieczach*: Pęcherzyki w zwierzęcym ciele są naczyniami płynnej materji, która ś. przez kanaliki do nich zbiera. Kluk. 2. anat.: (*folliculus s. vesicula*) + *Pęcherzyki Graafa* w jajniku p. *Jajko*. P. jajkoosny w jajniku. Pęche-

rzyki mózgowe, nasienne, płucne, słuchowe, zarodkowe. P. żółciowy, żółtkowy. × P. kiszkwowaty p. *Omoczna*. 3. fizj. + P. = *komórka roślinna lub zwierzęca*. 4. lek. *wysypka na skórze*. <Od Pęcherz>

Pęcherzykowato przys. od *Pęcherzykowaty*.

Pęcherzykowaty podobny do *pęcherzyka*: Pęcherzykowata nabrzmiałość, w której ś. materja wyrzuca, własnym swym pęcherzykiem obtoczona, *tumor cysticus*. Perz. Lek.: *Wysypka pęcherzykowata*. Min.: *Bazalt P. Lawa pęcherzykowata*. Złożenie pęcherzykowate. <Od Pęcherzyk>

Pęcherzykowlity chir. *łączący pęcherzyk żółciowy z jelitem*, ! *pęcherzykowlity*. <Pęcherzykowy + Jelitny>

Pęcherzykowlitowy p. Pęcherzykowlitny. <Pęcherzykowy + Jelitowy>

Pęcherzykowy przym. od *Pęcherzyk*: Sznur oddechowy P. <Od Pęcherzyk>

[*Pęcherzyna*, y, lm. y], + *Pęcherzyna* p. *Pęcherz*: Pęcherz wołowy albo wieprzowy nadymają, a potem pęcherzyny z nich wywają. Mącz. Królem mu groził i temi go pęcherzynami, jakoby jakie dziecię, straszyl. Skar. Zdr. [*Pęcherzynka*], + *Pęcherzynka*. <Od Pęcherz>

[*Pęcherzynka*, i, lm. i], + *Pęcherzynka* p. *Pęcherzyna*: P. ś. ot taka widzi, co to dmuchnąć i tyła! Kon. Zmija ma między zębami pęcherzynki pełne jadu. Haur. <Zdr. od Pęcherzyna> [*Pęchtać*, a a. chce, a!] *weszyć*: Przychodził syn, a pęchtać po izbie, zawołał... <Od [Pęch]>

[*Pęchtanie*, a, bfm.] *czynność cz. Pęchtać*.

+ *Pęchyrz*, a, lm. e p. *Pęcherz*. Zdr. + *Pęchyrz*. <Z Pęcherz>

+ *Pęchyrzyk*, a, lm. i p. *Pęchyrz pęcherzyk*: Wada skła jest, gdy będzie pienne, to jest, że wiele będzie miało pęchyrzyków maleńkich. Torz. Kamień polawszy ostrym kwasem, gdy wre i pęchyrzyki rzuca, jest ziemia wapienna. Torz. <Od Pęchyrz>

Pęcina, y, lm. y i. a. *Kót*, *Kut* *część nogi u zwierząt kopytowych pomiędzy kopytem a stawem pęciny*; *dwa pierwsze członki palca u zwierząt kopytowych*: P. jest przegub w nodze końskiej przy kostce. Troc. *Apertura najczęściej w pęcinie przypada, zwłaszcza gdy ś. koń tratuje*. Dor. 2. w lm. p. *Pęca*: *Sokół związany dzwonki i pęciami*. Troc. Zdr. *Pęcinka*. <PE(T)/PIE>

Pęcinka, i, lm. i p. *Pęcina*. <Zdr. od Pęcina>

Pęciniwokopytny *wspólny pęcinie i kopytu*, ! *pęciniwokopytowy*: *Więzadło pęciniwokopytne*. Wet. <Pęciny + Kopytny>

Pęciniwokopytowy p. Pęciniwokopytny. <Pęciny + Kopytowy>

Pęciny przym. od *Pęcina*. Anat.: *Staw P. a. kutowy*, *kótowy* = *staw znajdujący ś. między pęcina a nadpęciami*. Kość pęciny u konia. *Żyła pęcynowa* (*vena plantaris*) <Od Pęcina>

Pęcisko, a, lm. a p. *Pęto*.

[*Pęcka*, i, lm. i] i. p. *Pęstka*. 2. *małe dziecko pękate; przezwisko dziewczynki malej*.

[*Pęcnić*, i, i] p. *Pęcnieć*.

[*Pęcienie*, a, bfm.] *czynność cz. Pęcnieć*.

[*Pęcok*, a, a. w lm. *Pęcoki*] p. *Pęcak*.

[*Pęcól*, a, lm. y] i. p. *Pęcółek*. 2. p. *Pęcół*.

[*Pęcółka*, i, lm. i] *rodzaj kwiatka*.

[*Pęcwały*, ów, bfp.] p. *Pęcak*.

[*Pęcyna*, y, lm. y] i. p. *Pęcyna*: *Dzieci były ś. pęcynami ziemi*. 2. *węgle z pieca*. Zdr. [*Pęcynka*].

kulfon, berbec, bák, smarckacz, zaba: Uliss, P., wielkiego pokonał Cyklopa. Koch. W. 3. [P.] *po-gardliwe przezwisko nadawane mieszkańcom Rakowa przez włościan okolicznych.* Zdr. **Pędraczek**. <P>

[**Pędrok**, a, lm. i] p. **Pędrak**.

[**Pędrawaty, Pendrowaty**] *mający pędry.*

Pędzac, a, ai, † **Pędzać** i. i × P. s. p. **Pędzić**: Na jedno zawsze pastwisko pędzaliśmy trzódki nasze. L. [Kaczki pędzają] (mówią o spotykanych na ulicy ludziach pijanych, którzy s. zataczają). 2. *pędzić to i owdzie, męczyć kogo ciąglym pędzeniem po różnych miejscach, ganiąc*: Ochwaconą krowę P. trzeba. Pędzają mię od rana do nocy na posyki. [P. s.] i. *uganiać s., upędzać s.*: Pędzają s., pędzają, i dziadek swego kogutka, a babka swojej kurki złapać nie mogą. Gliń. J. 2. [Krowa s. pędza]=*objawia popęd płciowy.* <PĘD>

Pędzanie, a, blm., czynność cz. **Pędzać**.

Pędzanie się, a s., blm., czynność cz. **Pędzać s.** **Pędzarnia**, i, lm. e, **Forsownia** ogr. *szklarnia do przyspieszania kwiatów, owoców.* <Od Pędzać> † **Pędzca**, y, lm. y. p. **Pędziiciel**: Swobody ptak pamiętny swojej ciężkiej s. pędzców i niewoli boi. Koch. W. <PĘD>

Pędzel, dzia, lm. dzle p. **Pendzel**: Góry rysują s. tak nazwanym szerokim lub górniczym pędzlem. Łs. Piękność ta mogłaby być modelem pod P. L. Co za niewinność, gdyby pędzlem malował. L. Sztuki subtelnym pędzlem malowane. Susz. O, oóź za P. będzie tak szczęśliwy, coby natury wyraził dziwy. Susz. P. mularski jest w róg oprawny, nim mularz nakrapia cegłę, murując; służy mu też do bielienia ścian. Mag. Zdr. **Pędzelek**, × **Pędzlik**. <p. **Pendzel**>

Pędzelek, lka, lm. lki p. **Pendzel**.

Pędzalkować, uje, ował p. **Pendzalkować**.

Pędzalkowanie, a, blm., czynność cz. **Pędzalkować**.

Pędzalkowato przys. **Pędzalkowaty**, *pendzalkowato*.

Pędzalkowaty p. **Pendzalkowaty**. <Od Pędzalk>

Pędzalkowy p. **Pendzalkowy**. <Od Pędzalek>

Pędzenie, a, blm., czynność cz. **Pędzić**: Gnój gołębi do pędzenia inspektów najzdolniejszy. Przędz. P., *destillatio*, parowanie ciał płynnych dla zebrania części lotnych. Śniad. J. P. suche, *sublimation*, działanie chemiczne, którym niejakie ciała suche zlotnionemi być mogą w naczyniach zamkniętych i znowu w kształcie stałym otrzymane. L. P. wody na wyższe miejsce. Troc. Gór.: P. chodnika=*prowadzenie drogi podziemnej.* Lek.: P. moczu (diuris). <Od Pędzić>

× **Pędzenie się**, a s., blm., czynność cz. **Pędzić s.**: Medea, aby ojca swojego w pędzeniu s. zatrzymała, brata swego rozsiekała na sztuki kazała. Siem. J.

[**Pędziałek**, lka, lm. lki] *poniedziałek*. <Z Poniedziałek, przez sld. od Pędzić>

[**Pędzicha**, y, lm. y, **Gonicha**] *nierządnicza*. <Od Pędzić>

× **Pędziiciel**, a, lm. e, † **Pędzca** ten, *co pędzi, ścigać, doganiacz, ten, co goni, pędzi.* <Od Pędzić>

Pędzić, i, ił, † **Pędzić**, częstot. **Pędzać** i. *gnać, popędzać, poganiać*: Więźniów trzeina pędzą w trop kaprale. Jabł. Największa część pędzonych w niewole chłopów i chłopiat wymarzała w drodze do Krymu. Szaj. Wiatr pędzi wodę, dym. Troc. Młodość, płochość pędzi wiatr. Prz.

P. bydło, więźnie, nieprzyjaciela przed sobą. Troc. Bijąc je i siekąc, a pędząc. B. Sz. Gdzie człowieka wieher pędzi. Kochan. Będzie mieszkał wilk z jagnięciem... lew i owca pospołu, a dziecię małe P. je będzie. Wuj. Pędzą je w niewole jako barany. Skar. Okręt tam i sam wiatr pędzi, ale gdy kotwicą o dno s. oprze, stoi niewzruszony. Skar. Przed sobą P. Przen.: P. życie = *przepędzać, prowadzić*. Pędzą słodkie swego życia chwile. Stasz. Czyli to krótkie, czyli długie dni pędzą, zewsząd świat smutkiem, boleścią i nędzą. Kras. Pędź pomysłny bieg życia najdłuższymi laty. L. Z tobą resztę dni P. będę. Niem. Szczęśliwie pędzi dni, lata, życie. Troc. Bez trosk, bez pracy dni wasze pędzicie. Kras. P. od siebie = *odpędzać, odganiać, oddalać*. Przen.: Pochlebstwa pędząc od siebie prez. Przen.: P. do czego = *napędzać, naglić, przeć, popychać, zmuszać, skłaniać, zachęcać, pobudzać*: Pobratymstwo z temi ludami silnie mię do tej podróży pędziło. Niem. Miłosi go do tego pędziła. Troc. P. kogo do roboty = *nie dać mu próżnować, nie dać mu chwili odpoczynku*. Przen.: Ludziom tym szczęście zewsząd pędzi, zewsząd nagania. Górń. (= *napędza, spędza, nasyla, nastęcza*). 2. P. kogo na licytacji = *podbijać, wbić w cenę*. P. inspekty = *pielegnować, aby wybijały, forso wać*: P. fjołki, sałatę, rzodkiew. Przen.: Usiłują, aby mi młodą latorośl, którą ja w enoty pędzę, z gruntu wyniszczyli. L. Przen.: Pędzi coraz wyżej sławę i reputację imienia swojego. Troc. (= *potęguje, powiększa, podnosi, powiększa*). 3. *spędzać, wypędzać, usuwać*: Esencja wiatry pędząca. Krup. Ziele to urnę i pławy pędzi. Siem. 4. P. wódkę, okowite, smołę, dziegieć = *dystylować, wypędzać, przepalać, robić, wyrabiać*: Likwor przedni; lecz to w tym domu nie nowina, bo go sama swą ręką pędzi podstolina. Węg. Przen.: Starzec, ujrzawszy córkę, tży po włosie sędziwym i po twarży pędzi. Pot. (= *sączy, ronę, wylewa*). [P. filary] = *wydobywać węgiel z filarów*. 5. [P.] *orać*: Pędze skibę. 6. *gór. przebijac, prowadzić, kopac drogi podziemne w kierunku poziomym lub do niego zbliżonym*: P. chodnik, sztolnię. 7. cz. ni. = a) *biec, lecieć, jechać pędem, machać, mknąć, pomykać, galopować, cwałować*: Stangret mój szalenie ze mną pędzi. L. Tak pędził, że aż tehu pozbył. L. P. muszę galopem z interesem. L. Postrzegł pędzącego ku sobie adjutanta. Niem. Wątpię, żeby go kiedy dognać mogła, ponieważ ta pieszo chodzi, a tamta szybko pędzi na jeleniu. L. Pędzi na koniu. Troc. Ej! ty na szybkim koniu, gdzie pędzisz, kozacze? Malez. Na wozach, wózkach, konno, pieszo pędzi zgraja. Kras. Pędził za złodziejem. Troc. Pędząc z łuku strzały. Troc. b) † P. s. *pędzić, uganiać s. za kim; ścigać, gonić kogo*: Pędziliśmy s. za nieprzyjacielem przez trzy doby. Sł. wil. Przyszedł jako do uciekającego, nie jako do pędzącego s., to jest do niebezpieczeństwa, nie do zwycięstwa towarzysz. Siem. J. <PĘD>

Pędzifortuna, y, lm. y żart. *to, co napędza komu fortunę, powodzenie, zysk*: W czasie, kiedy nie znano jeszcze akcji kolei żelaznych i innych dzisiejszych pędzifortun, majątki robiły s. wiekami. Byk. <Pędzić + Fortuna>

[**Pędziocha**, y, lm. y] *ciężle urodzone w poniedziałek*. <Od [Pędziałek]=Poniedziałek>

† **Pędziskot**, a, lm. y, † **Skotokrajca** *złodziej, kradnący byłło*. Klon. <Pędzić + Skot>

× **Pędzisz**, a, lm. e *rodzaj dawnej gry w karty*. <Od Pędzić>

[**Pędzium** nieod.] (w mętowaniu) *pieć*.

Pędziwiatr, a, lm. owie a. y, × **Pędziwicher** I. *wszędobylski, powsinoga, biegus, włóczęga, włókitka*: Ten P. już wiele świata pobiegał. Rej. 2. *wietrznik, trzpiot, lekkomyślnik, niestatek, wiercipięta, narwaniec, roztrzępianiec*: Drugi P. chciałby wszystko sprawić. Troc. <Pędzić + Wiatr>

† **Pędziwiatrny** przym. od **Pędziwiatr**: Pobicia bywały tych pędziwiatrnych Tatarów. Bron. <Od Pędziwiatr>

× **Pędziwicher**, chra, lm. chrowie p. **Pędziwiatr**. Rej. Fikalski jest hultaj, zdrajca, P. Fred. A. <Pędzić + Wicher>

× **Pędziwól, oła**, lm. *oły ten, co pędza woły, wolarz, poganiacz wólów*. Klon. <Pędzić + Wól>

Pędzlak, a, lm. i bot. (*penicillum*) *ros. z gronady grzybów, z rodziny trusłowatych*. <Od Pędzel>

Pędzlik, a, lm. i p. **Pędzel**. <Od Pędzel>

Pędzlikować, uje, ował p. **Pędzlikować**. <Od Pędzlik>

Pędzlikowanie, a, blm., czynność cz. **Pędzlikować**.

Pędzlować, uje, ował p. **Pędzlować**. <Od Pędzel>

Pędzlowanie, a, blm., czynność cz. **Pędzlować**.

Pędzlowy przym. od, **Pędzel**, *pendzlowy*. <Od Pędzel>

Pędź, a, lm. e zool. (*dioctria*) *owad dwuskrzydły, krótkorogi, łowikowaty*.

Pęga, i, lm. i, × **Pąga** I. p. **Pręga**: Pęgi krwią zaciekle. Syr. Rany od bicia czynią pęgi na skórze. B. B. 2. † **P. rzemień**: Chrzeptem go ku słupu przywiązali, a lepak go po brzuchu pęgami i miotłami... Op. 3. anat.: † **P. = a**) p. **Łyda**. Urs. b) (*panniculus carnosus*) *blona mięsna podskórna, u wielu zwierząt bardzo rozwinięta (u człowieka śladem jej jest mięsień najszerszy szyi)*.

[**Pęgwica**, y, lm. e] p. **Pągwica**.

I. Pęk, u, lm. i, [**Pak**] I. [**P.**] *pęknięcie, rozpuk*: Śmiać s. do pęku. Zeicha pęk (o człowieku chytrym, na pozór cichym, a mającym złe zamiary). 2. *wiązka, wiązanka, snop*: P. słomy, rodzynków, kluczy, strzał. Troc. P. różeg, szparagów. P. palcatów wiązany. Jabł. Związano was jak P. chróstu. L. P. strzał do złamania niepodobny; pojedynczą strzałę złamiesz. L. P. kwitów, listów (= *plik, plika*). 3. [**P.**] = a) *sypek, węzeł; zadzierąg*: Wszędzie zawiązuje P. Zawiązać na P. P. z pękiem ledwie związać mogą (= *koniec z końcem*). Kręk na P. Prz. p. 2. **Kręk**. b) *garb*: Sęk, P. okuty, dziesięć nóg a trzy dupy (zagadka o chłopie i parze koni). c) *miejscie największej średnicy czyli szerokości naczyń (stąd: garnek pękaty)*. 4. *hut. kawalki żelaza razem związane w celu spojenia ich w piecu spawalnym w jedną całość*. 5. *mat. figura geometryczna: P. prostych = mnogość wszystkich prostych płaszczyzn, przechodzących przez jeden punkt, zwany środkiem lub podkładem pęku. P. płaszczyzn = mnogość wszystkich płaszczyzn przestrzeni, przechodzących przez jedną prostą, zwaną osią lub podkładem pęku*. <PIĘK/PĘK/PAK>

2. **Pęk**! w. *puk!, stuk!, trzask!* <PIĘK/PĘK/PAK>

Pękacenie, a, blm., czynność cz. **Pękacień**.

Pękacieć, eje, al stawac s. pękajm, pęcnieć, nabrzmiewać. Przen.: Żywoć jej pękacieje = *jest brzemienna*. Zebr. <Od Pękaty>

[**Pękacina**, y, lm. y] *zagoda porzeczki czarnej*.

Pękacz, a, lm. e zool. (*oneodes*) *owad dwuskrzydły, krótkorogi*. <Od Pękać>

Pękać, a, al p. **Pęknąć**. **P. s. padać s., rozpekać s., pukać s., rozpadać s.**: Od łkania i żalu s. ciężkiego pęka. Kulig. Prawda, że młyński kamień mieć będą na głowie, lecz choćby s. i pękać, stawię ci s. w słowie. L. Serce mi s. z radości niemal pęka. L. Pękaj s. od złości. L. Bezka ta s. pęka. Troc. Mur s. pęka. Przecóż s. ty na mię o tę prawdę tak surowie pękasz? Smotr. (= *gniewasz s., srożysz s., rzucasz s.*). <PIĘK/PĘK/PAK>

[**Pękał**, a, lm. e] I. *człowiek pękaty, grubas, brzuchal, brzuchacz*. 2. *bolak na ciele*. <Od Pękać>

Pękanie, a, blm., czynność cz. **Pękać**.

Pękanie się, a s., blm., czynność cz. **Pękać s.**

[**Pękarz**, a, lm. e] *węgorz*.

[**Pękatka**, i, lm. i] *stępa w zagadce*: Ojciec ły-sy byk, matka P., a dzieci jagniątka. <Od Pękaty>

Pękaty przys. od **Pękaty**.

Pękatłość, i, blm. od **Pękaty**, † *opukałość*: P. bezki. Troc.

Pękaty, † **Opukaty** *gruby we środku, jakby odęty a napeczniały*: Ten motyl gruby, czarny i P. Miek. Przygnał kozy z wymiony pękatem. Nagur. (= *nabrzmiałemi, nadętemi, pełnemi*). Hej! na całą młodość świata starczyć musi kadz pękata. Kon. Garnek P. Pękata bezka na pół łokcia. Troc. Gruszka pękata. Troc. Człowiek P. = *gruby, otłpy, opasły, spasiony, krepny, brzuchaty*: Byłem go ujrzał, tak wzrostu średniego ma być człowieczek gruby i P. Lubom. Czy cytryna, karlica z złościami gałki, z liściem lakierowanym, krótka i pękata... Miek. Jeden z nich P. o potężnie sterzącym brzuchu. Jord. Niewiasta pękata. Sien. (= *brzemienna, ciężarna*). Pękate kobiety bywają różnymi cheiwościami uwiedzione. Cziah. Świerzopki pękate. Trzyc. (= *żebne*). Oślice pękate. Trzyc. [**P.**] = a) *najedzony, gruby*. b) *garbaty*. <Od Pęk>

[**Pękawka**, i, lm. i, **Pacawka**] *włos koński, wstążka lub kawalek węgorzyny na końcu bata, służący do trzaskania, trzaskawka*: Bat z pękawką. <Od Pękać>

Pękły, Pęknięty, × Pęknioty *który pękł*: Stary kocz, wstyd wyciągać, resor P. i sznurkiem związany. Krasz. <Od Pęknąć>

Pęknąć, knie, kł, × **knąć**, nied. **Pękać** I. *rozpeknąć s., trzasnąć, nadłamać s., rozlecieć s., rozpaść s., rozleźć s., przysnąć, rozprysnąć s., zarysować s., rozkrzajać s.*: Gdy ogień dalej dochodzi i reszty wilgoci z drzewa chce wypędzić, to nie mogą wyjść któredy, skorupę drzewa przerywa, i to jest, co s. zowie, że pęka. Torz. Szkło u lampy pękło. Pękły osi u karocy, a on wyleciał, jak z procy. Węg. Ciasne mi zawsze suknie robisz, i spodnie mi w kroku pękają. L. Tak dobrze w moeny zamek tegi raz wymierzył, że jak najstarszy pęknął, skoro go uderzył. Węg. Niech jej tam i gardziel pęknie od krzyku, ja nie pójdę. L. Wrzeszczałem, że mi ledwie głowa nie pękła. Boh. Chociażby mi P. przyszło, wypiję całą butelkę. L. Jestem w takim gniewie, że ledwie nie pęknę. L. Drzyj s. za łeb, gryź ze złości, choć, żebyś pękł z zazdrości. L. Kiedy s. zazdrość krzywi, niechaj zazdrość pęknie. Zabł. Pękły i kufle na łbach hartowanych. Kras. Mojżesz rzucił obie tablice kamienne i pękły na dwoje. Hof. Szklanka pękła. Je, pije, że mało nie pęknie. Pęknę ze złości. Pileh. Pan Rudomina ledwie nie pękał ze złości. Chodź. Pękać ze śmie-

chu (= *śmiać s. do rozpiku*). Pękać trzeba było od śmiechu. Oss. Mało mi głowa nie pęknie z bólu (= *mało mi głowy nie rozsądzi*). Pękła (pęknęła) strzelba. Troc. Mur pęka (= *rysuje s.*). Bomba pękła w powietrzu. Działo pękło za drugim wystrzałem. Bodajes pękl ze swoim igrastwem! (= *przepaść*). Nie ciągnij bardzo struny, bo pęknie. Hof. (= *zerwie s.*). Przen.: Albo sejm pęknie, a trzeba projekt królewski cofnąć. Rol. Przen.: *pójść, zostać zużyty, wyjść; zmarnieć, być straconym, przepaść*: Pękło trzydzieści butelek szampana. Wygrywa dziesiątka: cały bank pękl odrazu. Garczyni. W pół roku cała intrata pękła. Na tę ucztę pęknie kilkadziesiąt rubli. 2. [P.] = a) P. z bata = *trzasnąć, strzelić z bata*. b) a. [Pynknąć] *huknąć, dębęknąć, palić, zwalić, trzasnąć*: Jak go pęknie w łeb! 3. × Pękać = *pękać, pęcznieć*: Koziołka, co mu łeb rogami pęka, na dań uprzejmą zarzęże ma ręka. Nar. <PIĘK/PEK/PĄK>

Pęknięcie, a, lm. a p. **Pęknięcie**.

Pęknięcie, a, **Pęknięcie** i. blm., czynność cz. **Pęknać**. 2. lm. a = a) *miejsce pęknięte, rysa, skaza, szczelina, szpara*. b) chir. p. **Naddarcie**. c) garb. *lico pęknięte na skórze, szprenga*. d) lek.: P. błon płodowych a. pęcherza płodowego podczas porodu. P. kości. P. kroczka podczas porodu. <Od Pęknać>

Pęknięty p. **Pękły**: Nie wyda dźwięku rozbite narzędzie, pęknięte struny zadrzęć już nie mogą. Asn.

× **Pękniomy** p. **Pęknięty**: Mam księżyc i mam dwoje sere pękniomych. Słow. To maleństwo, serece pękniome, co krawwi. Wysp. <Od Pęknać>

× **Pękorak**, a, lm. i lek. *nowotwór złośliwy, odmiana raka galaretowego (carcinoma fasciculatum)*. <Pęk + Rak>

Pękowie, a i. blm. p. **Pąkowie**: Spokój panował w przerozach drzew, zróżwionych wczoraj zrodzonym pękowie. Orzesz. 2. lm. a *zbiór, pęła pączków*: Pękowie rozrodeze. <PIĘK/PEK/PĄK>

Pękowy przym. od [Pęk]: Obręcz pękowa (= *znajdująca s. na pęku, czyli wybrzuszeniu beczki*). <Od 1. Pęk>

[Pęksa, y, lm. y] *dziewczyzna niska, tęga, pękata*. <Od 1. Pęk>

[Pęksowy, Pąksowy] *ponsowy*. <Z Ponsowy, przez sid. do Pęksa>

† **Pęp**, u, lm. y, [Pęp], † **Pemp** i. p. **Pępek**: Moe jego w biodrach jego, a siła jego w pępie brzucha jego. Bud. A jeśli by zkoeczyca zeznał, iż to kilkakroć czynił, co s. dotyczy miodu, takowemu kat ma P. wyrznąć i z niego kiszki wytoczyć... a potym zdechłego obiesić. Skr. 2. *odbyt, otwór stolcowy, zadek, tyłek, posiadzek*. Perz. 3. bud. *część zamku wydająca przez zaciowanie drzewa i przeznaczona do wypełnienia drugiej części, która jest wyłożonymi nań gniazdem, zęb, pięćka*. P. kaniasty = *połowa pełonego zamka cielskiego, zacięta na podobieństwo kani a. jaskółczego ogona, łapa, kania*. <PEP/PAP>

Pępawa, y, lm. y i. bot. = a) **Srebrnik**. b) p. **Pąpawa**. 2. bud. *ozłoba z pięciu lub siedmiu gładkich liści złożona, do rozpartanej dłoni podobna, dłoniatka*. Zdr. **Pępawka**. <PEP/PAP>

[Pępawica, y, blm.] p. **Pąpawica**. <Od Pępawa>

[Pępawina, y, blm.] p. **Pąpawina**. <Od Pępawa>

Pępawka, i, lm. i p. **Pępawa**. <Zdr. od Pępawa>

Pępeczek, czka, lm. czki p. **Pępek**. <Zdr. od Pępek>

Pępek, pka, lm. pki, [Papek] i. anat. *blizna w środku brzucha, pozostała po odpadnięciu pepowiny*. 2. *pepowina sama*. 3. *żołądek drobiu, pępuszek*: Na węglu piec pęпки. Rej. *Żołądek ten (wole) u nas niewłaściwie pępkim zwany*. Jund. 4. *znak pozostały po kwiecie na owocach*. 5. † P., [P.] *pęczek, pęk rośliny*. Sł. wil. 6. *posp. malec, herbec, żaba, smarkacz, beben*. 7. [P.] = a) *brzuszek rybi solony*. b) *keplka zboża niedożętego; pęczek kłosów zostawionych na pniu, ubranych kwiatkami polnemi na zakończenie żniwa; ostatnia garść zboża szętego; bukiet o trzech odnogach z ostatniej garści zboża zrobiony, przewiązany tasienką kolorową i ubrany kwiatami*. c) p. **Pępkowe**. d) *zakończenie tarcia lnu*: Jak skończą wytarcie lnu i zejda s. po raz ostatni na zabawę, mówią, że to P., że już P. zrobiły. e) *pryszczyc, bąbelek, gruczolek*. 8. lot. = a) p. **Urocznik**. b) p. **Maślak**. Zdr. **Pępeczek**, **Pępuszek**, **Pępuszeczek**. Zgr. **Pęp**. <PEP/PAP>

Pępel, pla, lm. ple p. **Bąbel**. Kn. <PEP/PAP>

† **Pępelowaty**, **Pempelowaty** *pełen pępli, modzełów*: Ręce pępelowate (= *zgrubiałe, twarde, szorstkie*). <Od Pępel>

Pępiasty *podobny do pepa*: Pępiasta plecha rośliny. <Od Pęp>

[Pępić się, i s., il s.] *marudzić, nie móc zdążyć*. <Od Pęp>

† **Pępie**, a, blm. p. **Pąkowie**: Ledwie synowie moi młodzieński z dziecinnych lat pępia kwiat zaszczęli. Pot. <Od Pęp>

[Pępienie się, a s., blm.] *czynność cz. Pępić s.* **Pępkować**, **uje**, **ował** garb. = *obcinać strzępy z brzegów skóry wygarbowanej, cyrować*. <Od Pępek>

Pępkowanie, a, blm., *czynność cz. Pępkować*.

Pępkowato przys. od **Pępkowaty**.

Pępkowaty *podobny do pępka; mający pępek*. <Od Pępek>

Pępkowe, ego, lm. e i. *poczęstunek² alczuszerki po urodzeniu s. dziecka*. 2. *picie za zdrowie nowonarodzonego*: Oblewać P. 3. *dożynki, okrężne, wieńcowe, pępek*. <Od Pępkowaty>

[Pępkowie, a, lm. a] p. **Pępowina**. <Od Pępek>

[Pępkowny] p. **Pępkowy**.

Pępkowojelitny *wspólny pępkowi i jelitom*: Przetoka pępkowojelitna. <Pępkowy + Jelitny>

Pępkowokrezkowy *wspólny pępkowi i krezkom*. <Pępkowy + Krezkowy>

× **Pępkowośródjelitny** *należący do pępka i śródjelicia, czyli krezek*. Anat.: *Naczynia pępkowośródjelitne (vasa omphalo-mesenterica)*. <Pępkowy + Śródjelitny>

Pępkowy, [Pępkowny] przym. od **Pępek**: Wódka pępkowa a. pępkowna = *pępkówka*. Okolice pępkowa p. **Kołopepkowy**. Ruptura pępkowa. Powróżek P. Krup. Flak P. Perz. Zrosłak P., bliźnięta zrosłe z sobą pępkami (omphalopagus). <Od Pępek>

Pępkówka, i, lm. i i. *wódka pępkowa a. pępkowna, wódka z miodem, a. z cukrem, a. z masłem i słoniną na chrzcinach a. na oczepinach*. 2. bot. (umbilicaria) *ros. z gromady porostów, z rodziną pępkówkowatych*. <Od Pępkowy>

Pępkówkowane *rośliny (umbilicariace) jedne z rodzin przyrodzonych roślin*. <Od Pępkówka>

[Pępie, i, blp.] p. **Pępia**. <PEP/PAP>

† **Pęporzeza**, y, lm. y p. **Pęporzeżka**. Tuch. <Pęp + Rzezać>

†Peporzeżka, i, lm. i, †Peporzeza *akuszerka*. Tuch. <Pep + *Rzeżka, od Rzezać>

Pepowiec, wca, lm. wca bot. p. Urocznik. <Od Pepowy>

Pepowina, y, lm. y i. [P.] p. Pąpawina. 2. anat. *twór powrózkowaty łączący matkę z płodem, †flak pepkowy (jako ślad po nim zostaje peppek, powrószeł pepkowy, †sznurzek pepkowy, [pepek]).* <Od Pep>

×Pepowinowy przym. od Pepowina. <Od Pepowina>

Pepownica, y, lm. e bot. i. p. Urocznik. 2. p. Wąkrota. 3. p. Rozłóg. <Forma ż. od Pepownik>

Pepownik, a, lm. i, Pepowe ziele bot. i. p. Wąkrota. 2. p. Rozłóg. 3. dawniejsza nazwa rośliny: Przewiercień okrągłoliściowy (*bupleurum rotundifolium*). <Od Pepowny>

†Pepowy i. przym. od Pep; †Pepowy: P., pośladowy, zadkowy. Perz. 2. bot.: Pepowe ziele p. Pepownik. Urzęd. <Od Pep>

Pepówka, i, lm. i zool. p. Babka. <Od Pepowy>

[Pepuch, a, lm. y] i. p. Pampuch. 2. a. [Pańpuch] *bąbel, pecherz napełniony czymś płynnym*. Zdr. [Pepuszek]. <PEP/PAP>

Pepuszeczek, czka, lm. czki p. Pepek. <Od Pep>

Pepuszek, szka, lm. szki i. p. Pepek: P. małych dziątek. Syr. 2. *żołądek drobnu domowego*. 3. [P.] *paczek, paczuszek rośliny*. 4. [P.] *jeden z walczków skórzanych do zapinania kożucha*. 5. [P.] p. Pepuch. <Od Pep>

[Pepuska, i, lm. i] p. Pampuska. <Od *Pepucha, PjP/PAP>

[Pesak, u, blm.] p. Pęczak.

!Peseta, y, lm. y, !Pesetka *szczyrzycki a. kleszczyki chirurgiczne*. <Fr. pincette>

!Pesetka, i, lm. i p. Peseta.

†Pest, a, lm. y p. Pest. Klon.

Pęsta, y, lm. y, Szklniak bot. (*pimelea*) *ros. z rodziny tymialkowatych*.

[Pęsenie, a, blm., czynność cz. Pęszyć.

[Pęszyć, y, y] p. Pęchać. <Od Pęch>

Pętaacz, a, lm. e rzem. *hamulec*. <Od Pętać>

Pętać, a, ał, [Pętywać] i. kogo = *wkładać nań pęta, wiązać, krepować*: P. konie. Przen: Nie znał innej potęgi, prócz potęgi uczucia, a w tym uczuciu, które mu teraz piersi rozpiera, nie było żadnego prawa, coby wolę pętało. Przybysz. 2. gm. *żebrak, wybudzać żebranią*. P. ś. i. *pętać siebie*. Przen.: P. ś. przyrzeczeniem = *krepować ś., wiązać ś.* 2. †P. ś. czym = *zajmować ś., zaprzętać ś., zatrudniać ś., bawić ś. czym; oddawać ś. czemu, wdawać ś. w co, dbać o co, wiele sobie z czego robić*: Kto ś. rycerskim ramięm pęta, potrzeba, aby tak wiele rozumem robił, jak ciałem. Górń. Kto jest na rycerstwie bożym, nie ma ś. P. świeciami sprawami; nie grzech jest imieniu dzierżyć; słynię imieniu i P. ś. nim grzech jest. Hrb. Król ten myśliwstwem ś. rad pętał. Biel. M. Niezym innym ś. nie pętają, ni o czym innym nie myślą, jedno, żeby ciału wezas uczynili. Górń. Radzę każdemu, aby ś. nie pętał lekarstwami zamorskimi. Urzęd. *Jabulosus*, który ś. niepewnemi powieściami rad pęta. Mącz. Bo tam cnotą narabiają, a tym ś. nie nie pętają, coby z enoty wykroczyło. Rej. Wszak ja znam ty wszystkie smardy, co ś. tym światem pętają, białych ś. głów nie lękają. Rej. <PIE/PN/PE(T)>

Pętak, a, lm. i gm. *żebrak, ubogi, wydrwigrosz*. <Od Pętać>

Pętanie, a, blm., czynność cz. Pętać.

Pętanie się, a ś., blm., czynność cz. Pętać ś.

†Pętca, y, lm. e p. Pęca: Jesliby kto z pęty ptaka ułapił, tedy go po pęteach poznawszy, że nie jego jest, nie ma go sobie przywłaszczyc. Sz. Zbestwionego żrzebca ujeżdż ręką naszą, a górę wybijającemu nieprzyjacielowi niechaj P. przybierze. Koch. W. <PEŤ>

Pętka, i, lm. i i. p. Pętla: Każdy guzik ma swoją pętelkę, co go zadziernie. Swad. Wszystkim u sukni rozdarta pętliki. Chr. Płótno do bienia rozpięte na soszkach za pętliki. Przędz. Nitki na pętliki zawiązywać. Perz. Przen.: Hetka P. p. Hetka. 2. łyż.: P. z linją wężykowatą = *figura składająca ś. z luków wiązanych, wykonywana przez ślizgającego ś.* <PEŤ>

Pętelkowy przym. od Pętka. Anat.: Splot P. naczyń krwionośnych (*plexus ansatus*). Chir.: Szew P. a. pętlicowy. <Od Pętka>

[Pętel, tła, lm. tły] p. Pęcel. <PEŤ>

Pętka, i, lm. i p. Zapinka: Połysk jego pętli lata mi teraz przed oczyma. Krasin. <PEŤ>

[Pętka, i, lm. i] p. Pać.

Pętka, a, lm. a p. Pęto: †P. Panny Marji, *numella, symbolum devotionis erga B. Virginem*. Kn. P. Panny Marji roku Pańskiego 1635 od papieża Urbana VIII potwierdzone. Troc. <PEŤ>

Pętla, i, lm. e, Pętlica, †Pętłina, ×Pętlica, [Pętla, Patla] i. *kluczka, uszko z nitki, sznurka, z powroza*: Przednia cęgiwa kuszy czyniła pętle, a tylna naprzeciw pętli niby V litery. Papr. Pętla zawiądzszy, taran w bok ciągną. Papr. 2. [Pętla, lm. Pętla] = *wstążki w karby lub kokardki*. 3. anat. (*ansa*) *pewne połączenie nerwów*. 4. chir. *narzędzie do zaciskania*: P. jelit a. jelitna. P. naczynna. 5. myśl. *rodzaj samolówki na ptaki drapieżne, zwłaszcza na jastrzębia*: Dawniej z pomyslnym skutkiem łowiono jastrzębie na pętle. Zdr. Pętlika. Zgr. Pętliśko. <PEŤ>

[Pętlenie, a, blm.] czynność cz. Pętlić.

Pętlica, y, lm. e i. p. Pętla: Uczynisz pętlice na kraju koca, aby ś. mógł z drugim spiąć. Leop. Gdy siadł krogulec na drzewie, pętlice, które u nóg jego wisiały, zawinęły ś. około gałęzi. L. Wziął powróż ze dwiema pętlicami i założył jedną około gałki działła. Dek. P. (*traverse*), zadzierniona kluczka na uszach armatnich. Jak. J. Pętlice do zapinania a. dla ozdoby, bądź gołe, które knaflę też albo guzy zowiemy, bądź z sznurami, z kutasami. Kn. Wszyscy jego studzy byli w barwie pięknej z pętlicami złotymi. Star. Pętlice jedwabne, srebrne, złote. Gostk. Podle alabartników stało strzelców 600 z rusznicami, w żupanach tylko, każdy w inakszej sukni, z pętlicami po pas. Niem. S. Jedno w ulice, a drugie na pętlicę. Prz. 2. [P.] = a) fl. *kielbasa*. b) *zawiesz w oku z włosów końskich zrobionym*. 3. bud. *żełastwo do związywania i zawieszania tramów na sposób siodłowego strzemięcia zrobione, strzemie*. 4. cieś. *zawieszanie końca liny lub powroza na węzeł, z pozostawieniem zadziernu czyli oka dla zaczepienia jej za hak*. 5. łyż. *figura w kształcie pętlicy, wykonana przez łyżwiarza na lodzie*. Zdr. Pętliczka i ×Pętliczek, [Pętliczko]. Zgr. Pętliczysko.

Pętlicowy przym. od Pętlica. Chir.: Szew P. = *pętlicowy*. <Od Pętlica>

×Pętliczek, czka, lm. czki p. Pętlica: Na skórki do strzemiączków, pętliczków i na płótno do lamówki. T. K. <Od Pętlica>

Pętliczka, i, lm. i l. p. **Pętlīca**: Pętliczki z jedwabiu na stronach opon, aby ś. mogły jedna z drugą spiąć. Leop. P. sznurkowa. Leop. P. do spodni u dołu. 2. [P.] **guzik**: Wielą pępusków, tyła cieluszków; wielą pętlīcek, tyła ciēlīcek. **ZuW.** (= guzików — pētelek). 3. hist.: Pętlīczki kończynowe a. końcowe. <Od Pętlīca>

Pętlīczkowy przym. od Pętlīczka.

[Pętlīć, i, i] **pętać**. <Od Pętlīca>

[Pętlīk, a, lm. i] **pętlīca do wiązania**. <PĘT>

† **Pętlīna**, y, lm. y l. † P. p. **Pętlīa**. 2. [P.] **pęcina u konia**. Zdr. [Pętlīnka, Pętlīneczka]. <Od Pętlīca>

[Pętlīneczka, i, lm. i] p. **Pętlīna**. <Zdr. od Pętlīnka>

[Pętlīnka, i, lm. i] p. **Pętlīna**.

Pętlisko, a, lm. a p. **Pęto**: Nieskładnie w poskoku padnie, związane mając nogi pętliskiem. **Zabl.** <Od Pętlīca>

× **Pętlowód, odu**, lm. ody lek. p. **Nasuwacz**. <Pętlī + WIOD/WOD>

Pętlowy przym. od Pętlīa. <Od Pętlīca>

Pęto, a, lm. a l. **wiązadło z powroza, łyka lub żelaza na przednie nogi zwierząt**: P. na konie. Troc. 2. część. w lm. a. † **Pętoe**, † **Pęcicie więzy, okowy, kajdany**: P. na ręce, na nogi. Troc. P. noszący. Troc. W pęcicach spętany. Troc. Tam mu ciężkie na nogi pęta włożono. Kochan. On wyzwoli z pęta nogi moje. Kochan. Kiedy Brytanów podbije Rzymowi, włoży pęta możnemu Persowi. Li. (= *jarzmo*). Chociaż nie był w okowach, trwożył ś. jak w pęcie. Paszk. Na złotą wolność już pęta kują, na twoje karki łyka gotują. Pśń. W P. zamknąę dłużnika. Sz. [Jak ci go ujęto w to żelazne P.]. Przen.: Złote pęta. Troc. (= *złote kajdany, więzy miłości*). Przen.: Kto, gdy grzmi niebo, gdy obłoki lecą, ziemia ś. trzęsie, ręce trzymał w pęcie? Chr. (= *jak związane*). Przen.: Zażył tak urosł ów tyran Stambułu, kiedyby widział serca wszech pospołu swornych chrześcijan w jednym wiary pęcie? Tw. (= *jedności, spójni, łączności, związku*). 3. w lm. p. **Łętka**. 4. [P.] **wstążka czerwona, którą obwiązują pręty różgi weselnej**. 5. bud. **żerdka poprzeczna u krokwi**. 6. myśl. **gładki rzemień z kółkiem metalowym, którym jedną lub obie nogi sokoła obrywano, a do kółka przywiązywano dłużce a. łachuszek czy sznurek, którym przywiązywano ptaka do berła**. 7. rzem. **klapsztyk służący do ześrubowywania rur**. Zdr. **Pętko**. <PIE/PN/PĘ(T)>

[Pętówka, i, lm. i, **Pantówka**] **ziemniak, kartofel** (p. **Kartofel**).

[Pętywać, a, a] p. **Pętać**. <Od Pętać>

[Pętywanie, a, blm.] czynność cz. **Pętywać**.

Pęzel, zla, lm. zle l. p. **Pendzel**: P. mularski, szcztotka. Troc. P. drukarski. Troc. 2. [P.] = a) **ogon dzika**. b) myśl. **penis kozła**. Zdr. **Pęzelek**, × **Pęzlik**. <p. **Pendzel**>

Pęzelek, lka, lm. lki p. **Pęzel**: Do małych miękkich pęzelków mularskich bierze ś. sierć kocia tudzież sierć wiewiórcza. Kluk.

Pęzelkować, uje, ował p. **Pendzelkować**. <Od Pęzelek>

Pęzelkowanie, a, blm., czynność cz. **Pęzelkować**.

Pęzelkowato przys. od Pęzelkowaty.

Pęzelkowaty p. **Pendzelkowaty**.

Pęzelkowy przym. od Pęzelek.

Pęzelnik, a, lm. i **małe naczynie miedziane a. blaszane w połowie przedzielone, w jednej połowie na olej lub terpentynę, w drugiej na pozostałości farby z pendzla**. <Od Pęzel>

[Pęziol, a, lm. y] **mały człowiek, karzeł, liliput**. **Pęzlik**, a, lm. i l. × P. p. **Pęzel**. Troc. 2. bot. (leptotrichum) **roś. z rodziny mchów liściastych, z rodziny ploniowatych**.

× **Pęzlikować, uje, ował** p. **Pendzelkować**. Troc. <Od Pęzlik>

× **Pęzlikowanie**, a, blm., czynność cz. **Pęzlikować**. Troc.

× **Pęzlikowy przym. od Pęzlik**: Wy pęzlikowi panowie, tak jesteście chędi tego materialnego pokarmu (?). Fred. A. <Od Pęzlik>

Pęzłota, y, lm. y bot. (waltheria) **roś. z rodziny zatwarowatych**.

[Pęzleć, eje, a], **Pązleć**] **niszczek, marnieć; nędznieć, biednieć, chudnąć**: Dobytek źle żywiony pęzleje.

[Pęzlenie, a, blm.] czynność cz. **Pęzleć**.

[Pęzyca, y, lm. e] **łaczki**.

† **Pfa** w. p. **Fe**: Ktoś dziś mówi: moje zdrowie, jutro rzece: P. trupie! Brud. <p. Fe>

Pfafjan, u, lm. y **mat. wyznacznik półsymetryczny rzędu parzystego**. <Od nazwiska matematyka niemieckiego Pfaffa>

Falogramia, ego a, i, lm. owie = Falograf. <Z Nm. Pfalzgraf>

Falogramina, y, lm. y = **Falogramina**: Młoda P. w sukni z czerwonego złotogłowu. Szaj.

Falograf, a, lm. owie = **Falograf**: P. Filip miał żupanik atlasowy czerwony. Szaj. <Nm. Pfalzgraf>

Falografowa, ej, lm. e = **Falografowa**.

Falografówna, y, lm. y = **Falografówna**.

× **Pfandbryf**, u, lm. y **list zastawny**: Trzeba ulokować kapitał w pfandbryfach a. w papierach industrialnych. Krasz. <Nm. Pfandbrief>

Pfe! w. p. **Fe**: P., nie kłóćcie ś! L. Ktoś tu z spodnim ś. wiatrem umyślnie odzwie, wszyscy: P.! bon per face Włoch, bodaj na zdrowie. Pot. A P. kurta, a P. kusy! L. <p. Fe>

Pfi! w. p. **Fe**: P.! to być może! ale żeby jeno nie wyszumiało z kretešem. Kaczk. <p. Fe>

Pfu! w. l. = **Fe**: Dalibóg P.! pocałowałem. Słow. 2. **Phu**, **Phhu** **naśladowanie dmuchania**: P.! a P.! a P.! na ogień dmuchał, który też istotnie rozpalł ś. w wielkie płomie. Orzesz. <Dźwn.>

Pfuj! w. p. **Fe**: Jako szpieg? a P.! nie szpieg, lecz nowiniarz. Słow. <p. Fe>

† **Pfy!** [P.] p. **Fe**: P., co tu tak śmierdzi? <p. Fe>

Ph! w. **pogardy, lekceważenia**: Tam umieją ocenić człowieka i zużytkować jego zdolności, ale u nas, P.! Bał. <Dźwn.>

[Pha, y, lm. y] p. **Pehła**. <Z Pehła>

× **Pha!** w. = **Fe**.

× **Pho!** w. = **Fe**: P., jak szpetna! Troc.

Phhu! w. p. **Pfu**: Szary, gryzący proch... (bierze garść pyłu i dmucha na nią), P.! Kon. <Dźwn.>

Phi! w. l. = **Fe**. 2. a. **Phy!**, **Pi!** *fu-fu!*, *no-no!*, *oho!*: P.! P.! także mądrze powiadasz? Jun. P.! lustro w złoczonych ramach, taki wielki dywan, takie jaskrawe obrazki na ścianach! Orzesz.

Phu! w. p. **Pfu!**: P.!... odezwał ś., splatając dłonie na brzuch. Jeż. <Dźwn.>

Phy! w. **Phi!**: P.! co za konie, co za liberja, co za amerykan! Prus. <Dźwn.>

Pi! w. l. p. **Fe**. 2. p. **Phi!**: Pi, pi, pi! toś ty pan w porównaniu z innemi. Korz. <Dźwn.>

Piach, u, lm. y l. p. **Piaszek**. 2. [P.] = a) **duży, głęboki piaszek**. b) w lm. **piaski lotne, wydmy piaszczyste; pole piaszczyste**: Wierzba przydrożna,

pokrzywiona, spróchniała, co to ś. już ledwie tli i domiera w piachach. Reym. <Z Piasek>

Piać, pieję, piał l. + P., **pieje** a. + **poje**, [poje], rozk. + **pojcie**, [pojcie], im. **piejący**, + **pojący** poet. i żk. P. = a) *śpiewać, wysławiać*: Spowiadać ś. będąc Panu i P. będąc imieniu Boga nawyszszego. Wig. Mówcie psalmami, pojąc i śpiewając Panu. Bud. Próżno pieją syreny słodkobrzmiające dумы. Pot. Pojcie gospodnu w gęśloch, w gęśloch i wę głosie psalmowem. Ps. flor. Piał nabożnie pacierz, a spiawszy, wstał. Pow. o pap. Urb. Stąd i stąd, chłópey, wdzięczne piejcie tony. Bardz. Pomagaj mi, muzo, P. wiersze uczone. Przyb. Jej gwoli wdzięczne pieśni swoje na przemiany piał mieli. Gawin. Mieli ś. modlić samemu Bogu, a oni jedni temu, a drudzy owemu modlitwy pieją. Gil. Śpiewajcie Jemu, a psalmy pojcie Jemu, a wyprawiajcie wszystkie dziwy Jego. B. Sz. Pomagaj P. pacierzy. Hist. uc. Do staraea bieży, co mu dумы pieje. Mick. Pieją poetety. Syrok. Piej, syreno! Mick. Dzieci! P. będziesz takimi słowy! Syrok. Słowiczku mój, a leć, a piej, na pożegnanie piej. Mick. Piej, słowiku, piej! Syrok. b) *opiewać; chwalić, sławić, wysławiać, śpiewać*: Pojeje sławę Jehowy. Bud. 2. *wydmuchać głos koguci, krzyżeć jak kur*: Już pierwsze kury piały, i już wtóre pieją. Szymon. Kurzy, co piali, zaś biora ś. na grzędę. Pot. Komuż P., jeśli nie kurom? Prz. Bażant piał. Mor. Stało ś. to około tego czasu, gdy kury poją. Leop. Przen.: Zawsze kto pieje, niewiele dokaze. Jabł. Kogut, iż piał na odmianę, zyskał życie pożądane. Kras. Przed dwunastą, nim jeszcze drugie piały kury. Zabł. Przędzej, koniu, kur już pieje. Mick. <PIE/PIA>

Pian, u l. + P., **lm. y** p. **Pion**: Śruba stojąca do pianu. Troc. Perpendykuł a. P., nitka z ołówkiem, która, przypadając na linję zrysowaną za nią, pokazuje, czy tablica prosto stoi. Sol. Tablica stawiana ma być do perpendykułu albo pianu. Sol. 2. × P. lek. (framboesia) = nazwa choroby skórnej podzurotnikowej.

Piana, y, **lm. y**, [Pijana] l. *wzbudzona powierzchnia płynu, burzowiny, szumowiny*: Dla piany karczmarz z góry nalewa. Pot. P. na młodym piwku. L. Nadymasz ś. jak P. na morzu, a ta lada zachwianiem roztargniona bywa. Rej. Tak wielkie wały, za krótki czas rozpędzone, w piany drobne ś. rozwijają. Birk. Nalać pod pianę skłankę. Troc. Tu sowa P. błękitny brod na dwoje dzieli. Bardz. Płyną bałwany, zbierają ś. w kłęby, pękają tonie i spajają ś. białemi pianami. Krasin. Pianę zdejmować, zbierać. Troc. (= *odszumowywać*). Ubić biało na pianę. Ubić śmietaną na pianę. Troc. Konie, pędzą, okryły ś. pianą. Przen.: Budynek z piany i słomy (= *domek z kart; budowla chwytliwa*). × P. ołowna, srebrna, złota = *fuz, gąszcz z tych metalów*. Wina kwaśne ośladzają niecotliwi winiarze srebrną pianą, *lethargy*. Krup. 2. *ślina lepka w wielkiej ilości*: Toczyć pianę. Troc. (= *pienić ś.*). 3. min.: P. morska a. **Pianka** morska = *sepyolit*. P. anganowa = *mieszanka próchnista lub ziemista, pochodząca ze spatu żelaznego*. P. wilecza = *minerał z gromady gipsowców, wolframit*. Zdr. **Pianka**. <PIAN>

Pianie, a, blm., × **Pienie**, × **Pień** czynność cz. **Piać**: Rano, czy w wieczór, czy snadź o północy, czyli w P. kur. Odim. (= *w porze piania*).

Pianinko, a, **lm. a** p. **Pianino**.

Pianino, a, **lm. a**, × **Piano** *mały fortepian w kształcie komody, ze strunami naciągniętymi pionowo lub ukośnie*. Zdr. **Pianinko**. <Fr. pianino>

Pianista, y, **lm. ści ten**, *co gra koncertowo na fortepianie a. pianinie, fortepianista*. <Fr. pianiste>

Pianistka, i, **lm. i** forma ż. od **Pianista**: Wyborna P. Chm.

× **Pianisty** p. **Pienisty**. Spicz. <Od Piana>

Pianka, i, **lm. i** l. p. **Piana**: Nadzieja złośliwego jest jak P. cieniuchna, która od nawałności bywa rozbita. Leop. Serce moje pianki ś. nie ima, którą czezość szczera rozdyma. Dar. J. P. morska = *kopalina składająca ś. z magnezji, krzemionki i nieco glinki*. 2. *potrawa, składająca ś. z śmietany, jaj, culeru i t. p., rozbitych na pianę*. <Od Piana>

Piankowo przys. od **Piankowaty**.

Piankowaty *podobny do pianki*: Z pewnemi zastrzeżeniami przyjmuje teorię piankowatego złożenia zarodzi. <Od Pianka>

Piankowy przym. od **Pianka**: Cygarnica piankowa. <Od Pianka>

Piankówka, i, **lm. i** *fajka piankowa*. <Od Piankowy>

[**Pianny**] przym. od **Piana**: W piannej wodzie. <Od Piana>

Piano muz. przys. *lekko, cicho*. <Z Włos.>

× **Piano, a**, **lm. a** p. **Pianino**.

+ **Pianorodny** *wrodzony z piany*: Wenus pianorodna. Zim. (= *z piany morskiej zrodzona*). <Piana + Rodny>

+ **Piańnadziesty** (= *pięćnadziesty*) *piętnasty*: Pan z bakiem a z gwałtownym gielkiem przydąc do sądu winą piańnadziestą ma być skaran. Św. z Woc. <Pięć + Na + Dziesięć>

Piard, u, **lm. y** l. a. [**Pierd**] *piardnięcie*: Rzekł osieł: toć nad wilę mam, iżci więgszy P. udziałam... po mnie nie będzie śmierdziało. Kręci ś., jak P. w rzyci. 2. a. [**Pierdel**] *pies*.

Piardnąć, dnie, dnął a. **dł**, + **Piardnąć, Pierdnąć**, + **Piernąć**, [Piernąć], nied. **Pierdzieć** *wypuścić głośno wiatry przez tyłek*: Pierdzi ze strachu. Apollo jednym poetom dmucha, drugim pierdzi w rozek. Pot. Przeleciała przez koryto, siła, piardła, dobre i to. Żart.: Gdybyś był nie wypuścił ducha, piardłbyś duszą, co śmiercią drugim, tobie życiem przyznać musza. Min.

× **Piardnienie, a**, blm. p. **Piardnięcie**.

Piardnięcie, a, blm., × **Piardnienie** czynność cz. **Piardnąć**.

[**Piarg, u**, **lm. i**, **Piarga**] l. *żwirowe usypisko z odłamów skał, u stóp gór nagromadzone*: W P. ś. rozpadły zębate opoki. Kasp. 2. a. [**Klawisz**] *mały komyk*.

[**Piarga, i**, **lm. i**] p. **Piarg**.

+ **Piardnąć, nie, nął** p. **Piardnąć**.

+ **Piardnięcie, a**, blm., czynność cz. **Piardnąć**.

[**Piarzysty**] *pełen piargów*: Piarzysta droga, dolina. (Jezioro) w koronie wicherów... i piarzystych zboczy. Kasp. <Od Piarg>

[**Piascasty**] p. **Piaszczysty**. <Od Piasek>

Piaseczek, czku, **lm. czki** p. **Piasek**; *drobny, małki piasek*. <Od Piasek>

Piasiecznica, y, **lm. e** l. p. **Piasieczniczka. 2.** fl. *suchy piasek po rzece w kształcie liści płynący*. <Od Piasiecznik>

Piasieczniczka, Piasiecznica l. a. × **Piasiecznik**, + **Piasznica** *naczytko na piasek do zasypywania pisma*. 2. *spluwaczka, naczytko z piaskiem do spluwania, kraszoarka*, × **plwaczka**, × **spluwka**. <Od Piasiecznica>

Piasiecznik, a, **lm. i** l. × P. p. **Piasieczniczka. 2.** × P. *zegar piaskowy, klepsydra*: Piasiecznik,

klepsydrami zwane śkła, w których przesypujący s. piasek, podług ucyzionego wymiaru, godzinę, półgodzinę, kwadrans oznacza. Kluk. 3. [P.] jedna z desek pokrywających końce belek pod dachem. 4. bot. = a) p. Łopatnica. b) p. Grzyb. 5. tech. *przyrząd w papiernictwie do łapania piasku w holendrach.* <Od Piaseczny>

Piasecznikowy przym. od **Piasecznik**: Piasek P., arena poraria, ma jasne, okrągłe ziarna kwarcowe albo gładowe; zażywają go do piaseczników albo zegarów piaskowych. Kluk.

† **Piaseczny** p. **Piaskowy**: Lubo kto wiatrom s. wyprosi, jednak wałów piasecznych zwycięży nie może. Bardz. Zegar P. Fur. <Od Piasek>

Piasek, sku, lm. ski, † **Piask** l. *luźne okruchy skalne miążkie*: Ziarna piasku nie są z sobą spójne. Kluk. P. gruby, ostry, kamykowaty na brzegu rzek, morza, albo ziemia z takiego piasku. Kn. (= *żwir*). P. gruby do ładowania naw. Troc. P. ostry do wycierania, do szorowania. Troc. P. rzeczny, polny. Piasku białego wiślanego, piaskul (wołanie piaskarza warszawskiego). Bóg morskie wyoły trochę piasku zatrzymywał. Skar. P. złoty, × *złoto piasek*. P. złoty, złoto rzeczne drobne. Kn. Sznuły z piasku kręcił. Smotr. Z piasku bieża nie uprzęda. Pot. Jegomość kręcił bież z piasku, ale jejmość dobrze wiedziała, na czym budowała. Oss. Wypaść, wysypać a. posypać drogę, izbę piaskiem. Darmo pracujesz, jak ten, który sieje w piasku. Lubom. Czas na próżności trawisz, gdy z piasku zamki z dziećmi budujesz. Skar. Głupi, który zbudował dom swój na piasku. Wuj. Przen.: Tyle systematów na piasku wystawionych. Człowiek złośliwy dobrodziejstwa wzięte na piasku pisze, urazy zaś na marmurze rysuje. L. Tuszyt, że mu piasku w oczy nasypie. Pot. (= *zamydli mu oczy*). Nasypać komu piasku na oczy (= *pogrzebać go*). Rychlej mi piaski zasypią oczy, niżli zapomnę twej łaski. Pot. (= *prędzej legnę w grobie*). Ile liścia na drzewach i ziółkach, i ile piasku w morzu. Skar. Jako ziarnko piasku przyrównane do wieczności. Skar. Miało s. rozmnożyć potomstwo jego jako P. morski. Skar. W ziarnie piasku są światy i świat z pewnego stanowiska jest ziarnem piasku tylko. Krasz. Przez tę równinę, przez te piasku kupy ciągnięto śniade moich dzieci trupy. Słow. Tych wróbelków krocie, co zlatywały s. tutaj jeść okruszyny i kapać s. w piasku. Słow. Nikt nie pójdzie za trumną do wieczności domu, garsteczki piasku nie rzuci na oczy. Miek. Wrą pod ich nogami piaski. Koż. P. przelotny, lotny, ruchomy. P. kwarcowy = *składający s. z ziarn kwarcu, zwyczajny*. P. lawowy a. wulkaniczny (= z *okruchów lawy*). P. wapienny, glaukonitowy, żelazisty, miążki, gruboziarnisty. Piaski cynowe = *miążki kasyteryt spotykany w pokładach wtórnych*. P. magnetyczny = *okruchy skał, zawierających magnetyt*. Tytanowo żelazny P. magnetyczny = *P. magnetyczny zawierający w sobie tytan*. P. formierski. 2. w lm. *grunt piaszczysty, ziemia piaszczysta, kraj piaszczysty, pustynia piaszczysta, wydma, piaszczysko, piaszczyzna*: Gdy s. żyta na piaskach udają, rok nieurodzajny będzie. Kluk. Piaskom bardzo pożyteczno jest jaki czas ołogować. Kluk. Brzegami pojedziesz przez trzy dni całe, w tę stronę piaskami przy morzu. P. Koch. Brnął piaskami, co od Siedlec do miasta Kałużyna, jakby płahtą kilkomilową, rozesały s. długo, dając znać, że coraz bliżej mazowiecka ziemia; a P. Mazurom rodzinny, wedle owej staroświeckiej piosnki, chwalebnej rozum Mazowitów:

Chociaż w piasku brodzą, lecz ostrożnie chodzą. Wóje. 3. anat.: P. mózgowy. 4. eukr.: P. eukrowy = *mączka, faryna*. 5. haf. p. **Dziobanka**. 6. lek.: P. moczowy (sabulum urinae) = *tworzący s. w naczyniach moczowych, † dziaństwo, † drzństwo*. 7. zł. sól. Zdr. **Piaseczek**, [**Piasyszek**]. Zgr. **Piaszczysko**, **Piach**. <PIAS>

† **Piask**, u, lm. i p. **Piasek**. Przen.: Dobry P. mają żołnierze. Piotr. (= *dogodna, przyjazną chwilę*).

Piaskaor, a, lm. y gm. *piaskarz*; *łobuz, ulicznik*. Zdr. **Piaskaorek**.

Piaskaorek, rka, lm. rki p. **Piaskaor**.

Piaskarka, i, lm. i forma ż. od **Piaskarz**. <Od Piaskarz>

Piaskarnia, i, lm. e l. a. **Piaskownia**, **Piaskowisko**, **Piaskowina**, † **Piasnia** *dół, góra, gdzie kopią, wybierają piasek*. 2. *miejsce, gdzie s. piasek składa, zwozi*. <Od Piasek>

Piaskarski przym. od **Piaskarz**. <Od Piaskarz>

Piaskarz, a, lm. e l. ten, *co piasek roznosi na sprzedaż, roznosiciel piasku*: Monotonne nawoływanie piaskarzy, szcztokarzy, tandeciarzy. Prus. 2. przen. *łobuz, ulicznik, andrus*. <Od Piasek>

Piaskielka, i, lm. i zool. (sabella) *piersienica morska*.

Piaskokrusz, u, lm. e min. *bismut rozszany*: P., kruszec wismutowy, ziarnami rozproszony. Kluk. <Piasek + Krusz>

× **Piaskomętny** *mętny od piasku, zamulony*: Piaskomętna Wisła. Nar. <Piasek + Mętny>

Piaskować, uje, ował l. *piaskiem posypywać*: P., piaskiem posypować, w piasku albo w prochu walać. Kn. 2. *mieszać z piaskiem, zaprawiać piaskiem*: P. wapno. Piaskowany, piaskiem zazyniony, z piaskiem zmieszany. Kn. <Od Piasek>

Piaskowanie, a, blm., *czynność cz. Piaskować*: P., piasku mieszanie, *arenatio*. Kn.

Piaskowato przys. od **Piaskowaty**.

Piaskowaty l. *zawierający trochę piasku, cokolwiek piaszczysty*: Grunt P. Pod siew morwy ziemia chuda i piaskowata najdatniejsza. Przędz. 2. *podobny do piasku*. <Od Piasek>

Piaskowcowy przym. od **Piaskowiec**: Dalszy ciąg powoli wznoszącego s. piaskowca piaskowcowego. Siemir. Słupek, nagrobek P. <Od Piaskowiec>

× **Piaskowiak**, a, lm. i p. **Piaszozak**. <Od Piaskowcy>

Piaskowiec, wca, lm. wce l. *papier piaskowy, to jest oblepiony piaskiem, do szorowania*. 2. bot. p. **Piaskownica**. 3. Kamień piaskowy min. *skala okruchowa, złożona z lepiszcza i odłamków skalnych, mających pospolicie postać ziarn kłaczkastych lub okrągłych*. Odmiany: P. kwarcowy, zwyczajny = *składający s. z ziarn kwarcowych*. P. kryształowy = *złożony z ziarn kwarcu spójnych kalcylem*. P. ciosowy = *glaukonitowy*. P. żelazisty. Na środku kościola leży P. z napisem: D. O. M. etc. Gac. 4. zool. = a) (ciudela) *chrząszcz drapieżny pięcioczłonkowy z rodziny szczypanek*. b) (calidris arenaria) *ptak podkasały z rodziny bekasów*. <Od Piaskowcy>

Piaskowina, y, lm. y p. **Piaskarnia**.

Piaskowisko, a, lm. a p. **Piaskarnia**. <Od Piasek>

Piaskownia, i, lm. e l. p. **Piaskarnia**. 2. † P. *miejsce zapasów szermierskich, arena*: P. zapasnicza. Bobr. 3. † P. *ptasza = miejsce, gdzie s. ptaki*

w piasku tarzają. Kn. 4. cukr. p. **Mączkarnia**. <Od Piasek>

Piaskownica, y, lm. e, **Piaskowiec**, **Piaskowe ziele** l. bot. (arenaria) roś. z rodziny mokrzycowatych. Gatunek: P. macierzankowa (a. serpyllifolia). 2. (ammophila s. psamma) roś. z rodziny traw. 3. p. **Chłodek**. <Od Piasek>

Piaskowy l. a. †**Piaseczny** przym. od **Piasek**: Ziarnko piaskowe. L. Przed jednym ze starszych stał zegar P., to jest klepsydra. Krasz. Zaspia piaskowa = wydma. Zboże piaskowe. Troc (= wzrosłe na gruncie piaszczystym). Przetak P. Troc. I znów ś. łono piaskowe otwarło, gdzie pochowałem matkę martwych zmarłą. Słow. W środku doliny niby stożec piaskowy, z którego muzein obwoływał donośnym głosem wielkość Boga. Słow. I podobałem sobie w ciszy piaskowego stepu i w szumie morza. Słow. 2. × P. p. **Piaszczysty**: Ścieżka piaskowa. Słow. 3. Kolor P. = kolor talci, jaki ma piasek. 4. Drzwi po bokach u pieca do palenia cegieł strycharze nazywają piaskową fortą. Ajg. 5. bot.: Ziele piaskowe p. **Piaskownica**. Kocanka piaskowa p. **Kocanka**. 6. chem.: Kąpiel piaskowa = nagrzewanie naczynia w piasku gorącym. 7. kuch.: Tort P. = tort z mąki krocimalowej lub ryżowej. 8. lek.: Kąpiel piaskowa = trzymanie chorego w piasku gorącym. 9. min.: Kamień P. p. **Piaskowiec**. <Od Piasek>

Piaskozob, a, lm. y p. **Rózka**. <Piasek + *Zob, od Zobac>

†**Piasnia**, i, lm. e p. **Piaskarnia**. Troc. <Zam. *Piasnia, od Piasek>

Piast, a, lm. owie kandydat do tronu polskiego, a. król polski, z pochodzenia Polak, lub przynajmniej Słowianin. L. Wybór padłby zapewne a. na Firleja, a. na Rozemberga, posła cesarskiego, który, jako Czech, miany był za piasta. Ryk. Przen.: Staruszek, P. wiejski. Kon. (= kmięć sądziny). <PIAST>

Piasta, y, lm. y l. a. [**Piaźda**, **Piaźda**, **Baran**] kłoda wywiercona u koła, obracająca ś. koło osi, głowa koła: P., miazsze i wywiercone drzewo, które około osi ś. obraca, a do którego szpice kołowe wpuszczone są. Dek. Piasty u kół pojazdowych bywają brzożowe. Kluk. 2. P. korby = częste korby obejmujące czop osi i na niej zaklinowana. 3. [P.] kapelusz zwężający ś. ku górze.

Piastak, a, lm. i **świder stelmaski**. <Od Piasta>

Piastować, uje, ował, †**Piastować** l. nosić troskliwie na rękę, **niechcić**: Piastował dziecię na łonie. Troc. Dziecię P., na rękę nosić. Ern. Te twoje ręce za kolebkę stały, gdy mię w pieluchach jeszcze piastowały. Lubom. Jakżeś wtedy na mym łonie drgała, kiedym cię małeńką na mych piastował rękę. L. Piastował a nosił cię Pan Bóg nie inaczej, jedno jako zwykły człowiek P. maluczkiego syna swojego. Leop. Aby go na łonie swym piastowała. Op. Jego chwala! anieli, Józef Go piastuje. Op. Na swych go rękach piastowała, oczki mu ocierała... aby nie płakał. Op. Którzy cię P. na rękę będą. Kochan. Nie widzisz białogłowy, coby go na rękę piastowała. Skar. Piastując prześliznego synaczka. Skar. Kiedy przy mnie szczerze matki piastowały hoże dziatki. Brodz. Po ojeu podkomorzy godnie ją piastował. Miek. Piastuj dziecię me, rusatko. Zal. Przen.: Szczerliwa karto, ciebie ona swemi P. będzie rękoma ślicznymi. Kochan. W mym cię sercu ustawnie piastuję. Lubom. (= noszę, chowam). Kto w niełasce u pana, z tego będą wszystkie szydzić, a tak

poczna, tak go będą sobie podawać, P. i nosić, aż do pacholat przyjdzie. Górn. Przen.: **pieścić**, **ceckać**: Choroba nie piastuje. Kn. Byłem szczęśliwy, lecz niebo nie chciało, by mnie tak długo szczęście piastowało. Lubom. O, jako szczęście piastuje łaskawe fortelnie moją zapoczętą sprawę. Lubom. (= forytuje). 2. przeni.: P. kogo, co = chronić, strzec, pielegnować, zachowywać; opiekuwać ś. kim, czym, troszczyć ś. o kogo, o co: Piastuje, jak źrenicę oka. Prz. Wielki Boże, piastuj nam monarchę, bądź miłościw poddanym. L. Piastował wolność naszą w rękach swoich; jak Herkules buławy, tak on nie dał sobie swobody wydzierać. Birk. 3. przeni. **sprawować**, **zajmować**, **pełnić**: Sejm piastuje najwyższą władzę w narodzie. L. Jeszcze żadnego nie piastowałem urzędu. Siem. Rozmaite dostojęstwa P. będą. Pileh. 4. × P. **nosić** ś. z czym, **trzymać w ręku**, **nosić**, **nieść**: Pies w gębie piastuje mięsa sztukę. Błaż. Sierp w ręce prawej, w lewej snop piastuje. Druźb. Przed monarchą goły miecz jeden pan piastował, jakoby był pijany, przed wszemi szermował. Biel. M. Przeni.: Piastował koronę nieustraszonym sercem. Troc. 5. † P. co = **rządzić**, **zarządzać**, **zawadywać** czym, **administrować** co: Racz P., jak chcesz, dobra moje. Lubom. <Od Piast>

Piastowanie, a, blm., czynność cz. **Piastować**.

Piastowicz, a, lm. e, × **Piastowiec** *potomek Piasta*: Książętek siedział Piastowiczów różnych, poniemcałych, podziecałych, kłótliwych tyle, że ich i policzyć było trudno. Krasz. <Od Piast>

× **Piastowice**, wca, lm. **wey** p. **Piastowicz**. Wor. <Od Piastowy>

Piastowniozy *tyczący ś. piastowania*: Był wysoki urząd P., znany pod różnemi tytułami. <Od *Piastownik, od Piastować>

Piastowy przym. od **Piasta**: Piastowa dziura. Troc. <Od Piasta>

Piastr, a, lm. y *moneta włoska, używana w różnych krajach* (we Włoszech = 12 złotym polskim, w Hiszpanji = 13 złotym polskim i 10 groszom, w Turcji = 18 groszom).

Piastrota, y, lm. y bot. (hadula) roś. z rodziny borowicowatych.

Piastun, a, lm. y l. ten, co piastuje: Nieś go w łonie swym, jak P. nosi niemowlęta. Bud. Przeni.: P. ubogich i sierot (= opiekun, ojciec). Przeni.: Był ten św. ojciec bardzo srogim piastunem ciała swego. Wys. (= ostro je trzymać). 2. [P.] *ojciec duchowny, ksiądz, pasterz duchowny*: Książd P. boski. 3. myśl. *młody niedźwiadek, półki przy matce zostaje, przeszczoł*. <Od Piastować>

× **Piastuna**, y, lm. y p. **Piastunka**. <Forma z. od Piastun>

[**Piastunczka**, i, lm. i] p. **Piastunka**.

Piastunek, nka, lm. *nkowie wychowawek, elev*: Gubernacja swego koronnego piastunka miał Stanisław objąć dopiero wtedy. Szaj. <Zdr. od Piastun>

× **Piastuni** p. **Piastunowy**. <Od Piastun>

× **Piastunić**, i, ii komu = *być czym piastunem*; **piastować**, **niechcić** go: Józef św. z Jezusem konwersuje i Bogu piastuni. Koch. W. <Od Piastun>

Piastunienie, a, blm., czynność cz. **Piastunić**.

Piastunka, i, lm. i l. a. × **Piastuna**, †**Piastunka**, co piastuje; *śłużąca do piastowania dzieci*. 2. przeni. *opiekunka, ordonniczka*. Zdr. [**Piastunczka**]. <Od Piastun>

Piastuństwo, a, blm. *rola piastuna, obowiązki jego; piastowanie, pielęgnowanie, uprawa*: Żaden inny stan (oprócz duchownego) nie ubiegał ś. jeszcze do piastuństwa środków i nabytków oświecenia. Szan. <Od Piastun>

Piastunny p. **Piastunowy**: Piosenka piastunna. Oliz. <Od Piastun>

Piastunowy, **Piastunny**, × **Piastuni** przym. od **Piastun**; *tyczący ś. piastowania*. <Od Piastun>

[Piasyszek, a, lm. ij] p. **Piasek**: Wej go P. taki, zimia. <Z Piasek>

Piaszczak, a, lm. i, × Piaszowskiak patol. (psam-morna) *nowotwór zawierający w sobie złoży piaskowate*. <Od Piasek>

Piaszczakonaczyniak, a, lm. i patol. *piaszczak bogato unaczyniony*. <Piaszczak + Naczyniak>

[Piaszczasty] p. **Piaszczysty**. <Od Piasek>

[Piaszczaty] p. **Piaszczysty**. <Od Piasek>

Piaszczuha, y, lm. y zool. p. **Kózka**.

Piaszczysko, a, lm. a m. i ni. I. p. Piasek. 2. p. Piaszczyzna. <Od Piasek>

Piaszczysto przys. od Piaszczysty.

Piaszczystość, i, blm. rz. od Piaszczysty.

Piaszczysty, [Piaszczasty, Piaszczaty] I. *pelen piasku, obfitujący w piasek*: Ziemia nieurodzajna, pusta, piaszczysta i niesprawna. Łącz. Grunt P., droga piaszczysta. Stał jako wryty na piaszczystym brzegu, póki mógł dojrzeć naw synowskich biegu. Groch. Po ośmiu dniach drogi przybyłem z Kairu na smutną dolinę piaszczystą. Słow. II, wapień P. Głina piaszczysta. W piecach z kamienia piaszczystego. T. K. (=z piaszkowca). 2. † Choroba piaszczysta = *kamień*: Jednej noey zjęty był ciężkimi boleściami piaszczystymi, wiele gwaltownemi. Wys. 3. min.: Limonit P. = *występujący w gruntach piaszczystych i zawierający krzemionkę oraz kwas fosforowy*. <Od Piasek>

Piaszczyzna, y, lm. y, Piaszczysko *miejsce piaszczyste, zasute piaskami, piaski*: Laury zbierał na piaszczyznach Syjenu. Przyb. <Od Piasek>

† **Piaśnica, y, lm. e p. Piaszczniczka. Troc. Zdr. † Piaśniczka**. <Od Piasek>

× **Piaśniczka, i, lm. i p. Piaśnica**.

† **Piatyhorca, y, lm. y p. Petyhorzec**: Jazda petyhorców czyli piatyhorców była lekszą kawalerją; imię dane od okolic gór Karpackich, skąd początek wzięli. Cz.

Piatyhorski przym. od **Piatyhorca**: Przed koniem każdym tkwiła w ziemię wbita długa spisa kozacka, lub też krótsza nieco piatyhorska. Jez. <Od Piatyhorca>

Piaucyt, u, lm. y min. *żypica podobna do bursztynu, z domieszką węgla, która ją zabarwia na brunatno lub czarno*. <?>

[Piauzda, y, lm. y] p. **Piasta**.

[Piazda, y, lm. y] p. **Piasta**.

[Piącha, y, lm. y] p. **Pięść**. <Od Pięść>

† **Pięćdziesiąt pięćdziesiącin**: A w P. lat przestanie pracować w urzędzie i więcej służyć nie będzie. Wuj. <*Pięć = Pięć + Dziesiąć>

† **Pięćokąt, a, lm. y p. Pięciokąt**: P., figura o pięciu kątach. Sol. <*Pięć = Pięć + Kąt>

† **Pięcy p. 2. Piąć**.

I. † **Pięć, i, lm. e** bł. p. **Piędz**: Z domu na P. nie wychodzi. Paszk. Na P. bez hajduetwa nie stąpimy. Falib. <Zam. Piądz>

2. † **Pięć, pnę, piął, [Pnoć, czas przeszły pion, piana, piono, lm. pieni a. pnół, pnóła, pnóło a. pnon, pna, pna]** lm. piący I. *spinać, związywać, spajać*: Bindami i plastrami piąciami i zrastanie czynią-

cemi przepukliny uwinąć. Syr. 2. † **Żyła pięta** = a) *nerw*. Sien. b) *ściegno*: Oman żyłom piętym abo suchym obrażonym użyteczny. Syr. 3. † **P. p. niżej**: Godności nie zajrzyj nikomu, nie pnąć k temu, co nie służy tobie. Stryjk. **P. ś., † Pnąć ś., [Pijć ś.] I. wspinać ś., drapać ś., wdrappywać ś., drzeć ś., wdzierać ś.; leżę w górę, czepiając ś.**: Pnąć ś. gwałtem na mury wszystkimi siłami. P. Koch. Idąc na szubienicę po szczeblach; tak trzeba, rzekł złodziej Labienus, isć, piąć ś. do nieba. Min. Piąć ś. po sękach na drzewo. Troc. Koń piął ś., miotał i przyskał. Hul. Nie trzeba ś. P., gdzie wleźć nie podobna. Opal. Com zyskał, na wysokie pańskie pnąć ś. progi? Karp. Im ś. kto wyżej pnie i im wyżej sięga, ciężę spadnie do ziemi. Pot. Przen.: *wzbijać ś., wznosić ś., podnosić ś., rosnać; strzelać ku górze*: Mury pnąć ś. już w górę. Buki z topolami pnąć ś. w niebo gałązkami. Lubom. Pnąca ś. łodyga, *scandens*, słaba, wszelkich podpór ś. chwyta i w górę ś. wspina. Jund. Wino ś. pnie po żerdzi. Troc. Wąż ś. pnie po ziemi. Troc (= *pełza, czolga* ś.). Ogień w górę ś. pnie lekkim płomieniem. Lubom. Przen.: **Pnij ś. ku sławie, na państwo**. Troc. Pomówiony był Masław, że ś. do panowania piął. Lel. P. ś. do władzy, do urzędu. Więcej, niż nieprzyjacieli ojezyźnie swej władzi, kto ś. pnie na urzędy i bez zasług sady. Nar. Przen.: *sadzić ś., silić ś., brać ś. na pazury*: Nie pnij ś. z pany. Troc. P. ś. małżonek musi, choćby i wieś przedać. Troc. P. ś. nad innych. 2. × **P. ś. cisnąć ś., przeciskać ś., pchać ś., tłoczyć ś., przedzierać ś.**: Pnie ś. przez gmin ludzi na pierwsze miejsce, jednych potraça, drugim łaje, że mu rumu nie czynią. Boh. Przen.: † **P. ś. = dążyć**: Do tego ś. tym więcej pnijcie, abyscie dobrze czynili. Leop. 3. † **P. ś. puszyć ś., pysznic ś., kokoszyć ś., buńczuczyc ś., nadywać ś.**: Pnie ś. ten, że sług moc obławem za nim ś. wali. L. <PN/PIE/PON/PIN>

† **Piądka, i, lm. i p. Piędz**: Swą piądką pomierzyć = *żyć podług stanu i podług swych zdolności*. Piotr.

[Piądlenie, a, blm.] czynność cz. **Piądlić**.

[Piądlić, i, ij] *rozpinać skórę, żeby wyschła*.

† **Piądze, edzy, bjp., [Piądze]** p. **Pieniądz**: Prze Bóg nic nie weźmiesz, aż P. mieć będziesz. Glicz. <Z Pieniądze>

† **Piądz, i, lm. e p. Piędz**: Ciągnie drugi na sążeń, a ledwie go na P. Pot. To być nie może, na oku ją mają zawsze i na P. jej nie odbiegają. Lubom. Niech pomni, jeśli sobie może i na P. przyczynić wieku swego. Rej. W niczym, co twa moc raz stanowiła boża, z swojego prawa na P. nie stępujesz. Bardz. Od prawa bożego ani na P. nie odstępowali. Birk.

Piąsteczka, i, lm. i p. Pięść: Pochwycała piąsteczką za jeden z guzów munduru. Orzesz. <Od Pięść>

Piąstka, i, lm. i p. Pięść.

Piąstuchna, y, lm. y p. Pięść.

Piąta, ej, blm. piąta godzina: Już wybiła P. O piątej przyjdę. Kwadrans na piątą. <Od Piąty>

[Piątaczek, czka, lm. czki] p. **Piątak**. <Zdr. od Piątak>

× **Piątaczka, i, blm. zimnica napadająca co piąty dzień** (febris quintana). <Od Piąty>

× **Piątaczkowy** przym. od **Piątaczka**. <Od Piątaczka>

Piątak, a, lm. i I. × P. p. Pięciogroszówka. 2. [P., Piętak] *wogóle pieniądz wartości pięciu naj-*

drobniejszych monet. 3. [P.] *gatunek miodku.* Zdr. [Piąteczek]. < Od Piąty >

Piąteczka, i, lm. i p. **Piątka**. < Od Piątka >

† **Piąte** *po piąte*: P. nasz Christ miły świętego Jana jest j i on tako barzo miłował był. Kaz. Gnieź. < Od Piąty >

Piątek, tku, lm. *tki piąty dzień tygodnia*: Pan Jezus ukrzyżowany był w P. a. w wigilję Paschy, która dnia piątkowego była. Smotr. Wielki P. ostatni P. przed Wielkanocą. Zawsze, nie tylko w same wielkie piątki, wszędy, nie rzekąc w kościele, trzeba tej pamiątki śmierci Jezusowej. Pot. P. goście rozgania. Prz. Niemasz teraz różnicy między piątkiem i niedzielą, między Wielkanocą i postem wielkim. L. Pośelę w piątki a. piątki. Dla swej wspaniałości jedynie oznaku wszystkich w piątki obzarców czestował bez braku. L. Wolę tu w P., niżli tam w niedzielę. Prz. (= *wolę swą nędzę, niż jego dostatek*). Nie czyni ś. piątku, niedzielę. Prz. Kto w P. śpiewa, ten w niedzielę płacze. Prz. P. dobry początek. Krasz. [Nowy P.] = P. *pierwszy po nowiu.* Zdr. † **Piątoszek**. < Od Piąty >

[Piątem] przys. *za piątym razem*: Wocieć niebieski zlituje ś. nad nami i da nam P. chłopaka (= *za piątym pologiem*). Chłopisko rozradował ś., co P. będą już mieli chłopaka. < Od Piąty >

× **Piąterko**, a, lm. a p. **Piątro**: Na piąterku stoi sama Krzysia i chustką ku mnie wieje. Kacz. k.

Piątka, i, lm. i 1. *cyfra, pięć oznaczająca*: Napisać piątkę. 2. a. † **Pięciórka** = *pięć*: P. koni. 3. = a) *nazwa karty, mającej pięć ok*: P. kierowa. Stawił na piątkę z asem połowę arendy. Kras. Przen.: Cała jego intrata z główki, miłostek i piątki przychodzi. L. (= *z kart, z gry w karty*). b) *pięć oczek na kostce do gry, tak ułożonych, że cztery są po rogach kwadratu, a piąte po środku*, cynek. 4. *piąta część całości*: Przez wyraz $\frac{1}{5}$ cztery piątki rozumiemy 4 części, których potrzeba 5 na złożenie jednej całości. Jak. J. 5. *stopień celujący, dawany w szkole uczniowi za umianą lekcję*. 6. p. **Pięciogroszówka**. 7. *papierek pięcioguldenowy a. moneta tej wartości*: Zmienił piątkę. Z pewnym upodobaniem układał osobno piątki, osobno dziesiątki, setki, tysiączki i liczył po kilkakroć. Bał. Przez nieuwagę zamiast guldena dał mu piątkę za fatygę. Rog. 8. *pięć plag, pięć uderzeń*: Za lenistwo dostał od nauczyciela piątkę na główkę. 9. [W piątkę] = *rodzaj gry w karty*. < PIĘ(Ć)/PIĄ(T) >

Piątkowy i. przym. od **Piątka**: Uczeń P. (= *otrzymujący piątki za naukę, celujący, wzorowy*). 2. przym. od **Piątek**: W P. dzień. Bron. (= *w piątek*). W piątkową północ. Targ, post P. Nieraz lepiej ś. mają na piątkowych rybach, niż na niedzielnej zwierzynie. Sekl. Piątkowe śpiewanie, niedzielne śniadanie — rzadko na dobre wyjdzie. Prz. Przen.: Wiersz mój suchy i postemni słowy, nie miej za złe, bo koncept pono w nim P. Koch. W. (= *czczy, jałowy, suchy, biały*). < Od Piątka i Piątek >

[Piątniki, ów, b]p. zarybek dwuletni. < Od * Piątny = Piąty >

† **Piątno**, a, lm. a p. **Piętno**: P. nie innego nie jest, jakoby herb albo znak jaki nie do zatarcia; własność jego naznaczyć eo. Karnk. Stadu P., bydło znak dlatego czynią, żeby ś. mogło poznać między cudzemi. Zaw. P. końskie. Różne narody różnie konie piątnują: jedni kładą P. na czeluściach, drudzy na szyi, najczęściej na

udach. Dor. Ustawnie zdaje mi ś., iż na czole moim noszę wryte P. mej zbrodni. L. Te kajdany P. występku i kary. L. Cudność zwierzenia prawdziwy znak jest a P. wewnętrznej dobroci. Górn. Umyśliłem familje przedniejsze każdą z osobna pod ich piątny albo herby wspomnieć. Papr. P. herbu nie patrzy na farbę, ani na pole, tylko figurę swoją ma. Orzech. P., narzędzie do cechowania, pryskowania. Kn.

† **Piątnować, uje, ował** p. **Piętnować**: Przypłodek wszelki trzeba P. i znakować. Haur. Różne narody różnie konie piątnują: jedni kładą piątno na czeluściach, drudzy na szyi, najczęściej na udach. Dor. W Mingrelji dzieciom przy krzcie piątnują krzyż na rękę. Kłok. P. sukno, materję, beczkę. Troc. < Od Piątno >

† **Piątnowanie**, a, b]m., czynność cz. **Piątnować, piątnowanie**.

[Piątocha, y, lm. y] *nazwa krowy*.

× **Piątodniwy** *co piątego dnia przypadający, powtarzający ś. co pięć dni*. Kn. < Piąty + Dniowy >

† **Piątogran**, u, lm. y p. **Pięciokąt**. < Pięć + Gran >

† **Piątogranosć**, i, b]m., † **Piątograń** *własność figury geometrycznej, wskazująca, że ona jest pięciogranem, to jest pięciokątem*. Troc. < Od * Piąto-grany = Pięciokątny, od Piąty + Gran >

† **Piątograń**, i, b]m. p. **Piątogranosć**. Troc. < Piąty + Grań >

Piątoklasista, y, lm. *ści uczeń klasy piątej*: Dział piątoklasiści, informowani przez starszych kolegów, urągają obyczajom i przesadom rodziców. Kasz. < Piąty + * Klasista, od Klasa >

Piątoklasista, i, lm. i forma ż. od **Piątoklasi-**sta: Nieszczęsna P. kochała ś. bez nadziei. Prus.

Piątokursista, y, lm. *ści student piątego kursu*. < Piąty + * Kursista, od Kurs >

Piątokursistka, i, lm. i forma ż. od **Piątokur-**sista.

Piątoletni *co piąty rok przypadający, powtarzający ś. co pięć lat*. < Piąty + Letni >

† **Piątoszek**, szka, lm. szki p. **Piątek**: I zwyczajni rzadko się dzielą, często więc u nich bywa P. niedzielą. Rej. < Od Piątek >

× **Piątro**, a, lm. a p. **Piętro**: W Anglii wszystkie gatunki i, że tak rzekę, piątra ludzi, powszechnie uczeni. L. Mój rozum nie jest z piątra tak niskiego, żeby nie mógł dosięć zamysłów twoich. Boh. < p. Piętro >

Piątrzyzna, y, lm. y bud. *mur nadwieszony, wystający z pionowej ściany, zwykle z ciosów wykonany, na którym ś. wznosi jąka część budowli zewnętrznej wysunięta*. < Od Piątro >

[Piątula, i, lm. e] *krowa urodzona w piątek*. < Od Piąty >

Piąty, lm. [piąci; Piónty] i. *licz. porządkowy od pięć*: Piątego dnia przyjechał. Troc. W pokoju tym cztery kąty, a pięć P. (= *pusto, niema nikogo*). Brak mu piątej klepki (w głowie). Zabł. Tyle dbam o to, jak pies o piątą nogę. L. Jak piąte koło u wozu. Kn. Potrzebny, jak piąte koło u wozu. Prz. (= *jak dziura w moście*). Ohodził jak piąte koło między ludźmi. Rej. (= *samotny*). Piąte w dziewiąte, groch z kapustą. L. Piąte przez dziesiąte przys. = *niedokładnie, wiele opuszczając, po łebkach*. 2. *pięć razy mniejszy od całości*: Jedna piąta (dom. część) a. piąta część. Trzy piąte. **Po piąte** przys. *z piątego względu, z piątej przyczyny; punkt piąty*. < Od Pięć >

† **Piątydziesty** p. **Pięćdziesiąty**: Piątegodziesiątego dnia. Rej. < Piąty + * Dziesty, od Dziesiąty >

Pic, *y*, lm. e I. [P.] p. **Pica**: Karczmarzowa mało robi, rechlorowa nie; a księdzowa po wsi chodzi, poszkrabuje P. 2. p. **Picowanie** ś.: Ten P. to na nie.

Pica, *y*, lm. e, **Picza** I. †P. = a) *karmia dla bydła, pasza*: Szopy ku zachowaniu siana albo jakiej inszej pice. Trzyc. Wyki używają ś. do pice, bowiem czysty pokarm z nich bydłu. Trzyc. Jeśli by pice sfomianej nie dostało, tedy chróst bydłu dawać. Trzyc. *Pastus*, karmia, pastwa, to jest bydłęca żywność, P. Mącz. *Ervum*, wszelaka P. dla bydła. Mącz. P., *spiża* wojenna. Kn. b) *bezpłatne dowożenie żywności dla wojska*. Cz. c) *prowijant, furaz; porcja, racja żywności*. Troc. d) *dzienna racja, porcja żywności żołnierza*. Troc. 2. *putendum muliebre*, †kiep, [cipa, duda, dupa, dupina, dupsko, dziura, dziursko, hamerajda, kokoszka, kosmaczek, kuciapa, kuczma, kuśma, pic, pitak, pitul, pitula, gm. pizda, počka, psiocha, psiecha, rozporek, siusia, siuska, szamszurka]. Zdr. **Pichna**, **Pichula**, **Picusia**, **Picus**, **Piczka**, **Piczuchna**, **Pisia**, **Pitak**, **Pitul**, **Pitula**, **Pizia**, **Pizuchna**, **Psipsia**, **Siusia**, **Siuska**. <PIT>

Picblaga, *i*, blm. zł. *pusta, czcza gadanina*. <Pic+Blaga>

Picek, *cka*, lm. ckowie gm. p. **Picus**. <Od Pic>

[**Pichacki**] przym. od 2. **Pichacz**: Wsie pichackie. Zwyczaj P. <Od Pichacz>

1. [**Pichacz**, *a*, lm. e] *chłopiec używany do porzucania wózków w kopalni*. <Od Pichać>

2. [**Pichacz**, *a*, lm. e] *nazwa pogardliwa mieszkańca pasa ziemi między Olkuszem a Godkovicami*.

[**Pichaczczynna**, *y*, blm.] *właściwości pichaczów*. <Od 2. Pichacz>

[**Pichać**, *a*, ał i P. ś.] p. **Pchnąć**. <PCH/PYCH>

[**Pichanie**, *a*, blm.] *czynność cz. Pichać, pichanie*.

[**Pichanie się**, *a* ś., blm.] *czynność cz. Pichać ś., pchanie ś.*

[**Pichenie**, *a*, blm.] *czynność cz. Pichcić*.

[**Pichcić**, *i*, II] *gotować*.

Pichna, *y*, lm. y p. **Pica**. <Od Pica>

[**Pichnąć**, *nie*, *nął* i P. ś.] p. **Pchnąć**.

[**Pichnięcie**, *a*, blm.] *czynność cz. Pichnąć, pchnięcie*.

[**Pichnięcie się**, *a* ś., blm.] *czynność cz. Pichnąć ś.*

Pichy nieod. *jeden z wyrazów zaklęcia czarownicy*: Amen diko, przez kierz zyko, ichty, pichy, szychty, rychty, przez te krysy djabeł łysy. Sołt. <? Wyraz dowolnie sklecony>

Pichula, *i*, lm. e p. **Pica**.

Picie, *a* I. blm., *czynność cz. Pić*: P. ustawne albo długie, siedzenie przy pełnej. Kn. *Piciem* ś. bawił. Troc. 2. lm. a *napój, napitek, trunk*: Wino, malwazja i inne drogie pica. Wuj. Kwartę pica wszelakiego jak terażniejsza krakowska po wszystkiej koronie być ma. Herb. P. już odzopowane. Vol. P. trojakię mają bisurmany: jedno z miodu, drugie z rozynków, trzecie z moszczu. Paszk. P. pijano. L. (= *napój upajający, mocny*). Naczynie do pica. 3. [P.] *jedzenie rzadkie, płynne dla zwierząt domowych*: Przygotować P. dla psów, dla świń.

†**Pienosć**, *i*, blm. rz. od **Pieny**: Nie ochotność, ani mężność, ani mocność człowiecza, nie mło-

dość ani P. ciała, ani żadna godność przyrodzenia dawa w małżeństwie syny. Mrow.

†**Piczny** I. p. **Piczny**. 2. p. **Picowy**: P., *pubularis*. Mącz. <Od Pica>

Picować, *uje*, *ował* I. †P. = a) *zbierać, gromadzić, szukać żywności, szczeg. dla wojska w czasie wojennym; szukać paszy dla koni, gromadzić ją*: Podjazdy po wsiach picowały. Troc. b) *paść, pasać*: P. konia. Troc. c) *napełniać żywnością, ładować furazem*: Żołnierz teraz w jednej wsi wyjada, w drugiej wóz skarbnny picuje. Star. 2. gm. *pleść, gadać, obelgiwać, blagować, zawracać głowę*. P. ś. gm. *zalecać ś., umizgać ś. do kobiet lekkiego prowadzenia*. <Od Pica, PIT>

Picowanie, *a*, blm., *czynność cz. Picować*: Gdyby ś. trafiło kiedy dla picowania do którego miasta albo krainy wkładać a wrywać. His. troj. P., żywność, woda, drwa, pasza, że bez tego wojska trwać nie mogą, musi być tak opatrzono, jakoby (ażeby) ś. wojsko nie zgłodziło. Tarn. J. Wszakto nie odmawiamy, iżby pastwa a. P. skromne koniom, a pożywienie ieh było brano. Stat. w. Ci, którzy byli szli na P., do obozu ś. nazad wrócili. P. Koch. Achilles też i Ulisses, którzy na P. jeździli, w ten czas zjechali ś. do wojska, przyniosszy z sobą znamienitego plonu i inszych potrzeb. His. troj. Po żywność śłać, jako to zowią, w P., gdyby nieprzyjaciel blisko był, aby żaden nie stał. Tarn. J. Wojewoda wołoski okrutnie mordował Polaków pod Soczawą, zwłaszcza na picowaniu; bo zarabane wszędzie drogi były, aby do naszych żadna żywność nie szła. Biel. M. Na picowaniu wielu naszych nachwytno. Paszk.

Picowanie się, *a* ś., blm., **Pic** gm. *czynność cz. Picować ś.*

†**Picowniczy** przym. od **Picownik**. P., *ego*, lm. **owie** rz. p. **Picownik**. Troc. <Od Picownik>

†**Picownik**, *a*, lm. *cy*, †**Picowniczy** *ten, co zajmuje ś. picowaniem, furazer*: Matjusz uderzył na picowniki polskie, którzy bez sprawy wolno jeździli to tam, to sam. Paszk. Kodrus, kosę na ś. wziąwszy, ku picownikom nieprzyjacielskim poszedł. Warg. Nasi Czechów zewsząd trapiłi, zwłaszcza picowniki. Biel. M. Jawnej bitwy zwiesć nie chciał, tylko co z kątów na nich przypadał, a picownikom najwięcej szkodził. Biel. M. Picownika urząd, szafarstwo. Kn. Kiedy po wojsku szemrano, rozkazał Gofred, aby zawołano Alpranda, co był nad picownikami. P. Koch. Nie mógł książę dostarczyć żywności ludziom swoim, ratowano ś. więć od głodu i pragnienia obyczajem ówczesnym: codzien wychodziły oddziały picowników, brały, co napadły, nie pytając, czyje. Krasz. <Od Picować>

†**Picowny**, †**Piczowny**, †**Piczowany**, †**Piczny** *służący do picowania, furazerski*: Wozów picownych trzydzieści tysięcy w obozie było. Stryjk. <Od Picować>

Picusia, *i*, lm. e p. **Pica**. <Od Pica>

Picus I. i, lm. e z. p. **Pica**. 2. 2 pp. **a**, gm. **a**. **Picek** *ten, co ś. picuje, przydupnik*. 3. [P.] zool. p. **Krap**. <Od Pica>

Picyt, *u*, lm. *y* min. *wodny fosforan żelaza tlenikowego, bezpostaciowy, ciemno-brunatny*.

Picza, *y*, lm. e p. **Pica**.

†**Piczowany** p. **Piczowny**. L. <Im. od *Piczować = Picować>

†**Piczowny** p. **Picowy**: Samech wozów picownych w wojsku było tysiąc. Stryjk. <Od Pieza>

†**Picza**, *y*, lm. e p. **Pica**: Dowożenie bezpłatne żywności dla wojska nazywało ś. P. Cz. Zdr. **Piczka**, **Piczuchna**. <PIT>

1. Piczka, i, lm. i p. Pika.

2. Piczka, i, lm. i p. I. Pica.

Pieczny i, przym. od Pica: Włosy pieczne. **2. P., †Piony, †Pyszny** myśl. *tlusty, karmny*, oblane: Po myśliwsku mówi ś.: Kuropatwa pieczna, to jest tłusta. Kraj. M. Przepiórka pieczna. <Od Picza>

Piococudna mcjająca cudną piczę: Łaski! litości, pani P.! <Picza † Cudna, od Cudny>

Pieczuchna, y, lm. y p. Picza.

Pió, pije, pił, częst. Pijać i. brać w siebie napój: P. mi ś. chce = *pragne*. L. Słyszac to, P. ś. chce, jako; po śledziu. Pot. Już dyszy pod ciężarem i ledwo nie, jak mówią, ostatnie P. prosi. Pot. (= o ostatnią kroplę; już dogorywa. L.). Pija wodę, miód. Troc. Skowronek jada muszki, jeleni pije wodę. Syrok. Turey nie piją pospolicie jedno raz, najadszy ś. Star. Kto pije, ten żyje. L. Kto pije, ten tyje. Prz. Wino, wodę, piwo, miód, rozmaite trunki P. L. Pij, przedymając. Kn. (= *ostrożnie, skromnie*). Pię zje, dopijesz ś. lepszego. Kn. (= *kto nie skosztował złego, nie wie, co dobrego*). Pię z czego, piję ze złota, złotym, perłowym kulką albo kieliszkiem. Kn. Przyniesiono naczynia złote i srebrne, i pili niemi. Wuj. (= *pili z nich*). Kto siła pije, rad ś. pobije. Prz. Pij, a ś. bij; albo pij, albo idź przez. Kn. P. na kogo, na co = P. na czyj rachunek, na czyj karb. Gospodarz mniema, by na gościu pił, a gość nań pije. Klon. Radził mi, żebym drugi raz na żywego niedźwiedzia skórę nie pił. Jabł. P. do kogo, pełnię do kogo, w ręce czyje. L. Jabym od niego pełnej, gdyby do mnie pił, nie przyjął. Gór. Prusowie pogańscy umarłego posadza na stołku i piją do niego, mówią: ja do ciebie pije, a czemuś umarł? a wszak masz swoją miłą małżonkę, dziatki, wszystkiego dostatek? potem do niego drugi raz piją na dobrą noc. Stryjk. Pije Kuba do Jakóba, Jakób do Michała; pijesz ty, piję ja, kompanija cała. Pśi. Pij, nie wyj, człecz, a gdy ś. upijesz, pójdz spać. Jabł. Rad pija. Troc. Tęgo P. Troc. Piję do waspana za zdrowie imci pana. Troc. P. za (przez, prze) zdrowie czyje. Troc. Prze zdrowie gospodarz pije. Kochan. Przen.: Niechże pije piwo, jakiego nawarzył. Falib. Przen.: P. do kogo = mówiąc, mieć kogo na myśli; robić aluzję, przytyk do kogoś. Wszysey od razu domyślili ś., do kogo mówca pije. Przen.: P. ze źródła wiedzy (= *czerpać, korzystać*). P. z czary cierpień (= *cierpieć*). Żart.: Buty chcą P. a wołają P. = *rozdziewiły ś. w palcach; są podarte*. **2. używać gorących napojów, być trunkowym:** Dziękuję za wódkę; ja nie piję. **3. upijać ś., spijać ś., być pijakiem, napijać ś., zapijać sprawę, posp. zakrapiać ś., zalewać robaka, trąbić, smalić, golić, śmirnować:** Poczynał P. na śmierć we wszystkich ukraińskich szynkach. Sienk. Cała Polska, gdy August pił, była pijana. Zabł. Przed potopem używali i pili, ożeniali ś. i za mąż dawali. Sekl. Dobry człęk, tylko że pije. **4. przén. wydziobywać, wyjadać, wysysać:** Cudzą pszenicę ogania, a jego wróble piją. Kn. Jaskółka ani konopi, ani prosa pije, samemi jeno robaczkami żyje. Kniaź. Muchy piją. Troc. **5. przén. wciągać, ciągnąć w siebie, wchłaniać, chłonać, wsysać, wsiąkać, wypijać:** Drewno, gąbka, bibuła wodę pije. Troc. Niektóre nowe galary tak piły wodę, że nie mogły pierwszej podróży z miejsca odprawić. Kłok. (= *nabierały wody, przepuszczały wodę*). Jak wiele krwi poddanych piją bojowiska. L. Niech to żelazo krwi pana swego nie pije. Kłok. (Kalina) drobną deszcz piła, rosę zbierała. Len. Pije

krów ubogich. Troc (= *wypija, wysysa = żywi ś. ich pracą; wysyskuje, eksploatauje ich*). Echa piły rozgwar ciżby. Kon. **6. †Tabaki** zakazano nosem P. Sak. (= *wciągać, zażywać*). **7. uciskać, cisnąć, wiewrać:** Pije mię pachy a. pije mię pod pachą. Buty piją mię na podbiecu a. w podbiecu. Spodnie piją w kroku. <PI/POJ>

[Pidjizdka, i, lm. i] gatunek łódki: Pozabierali wszystkie dumbasy, szuhaleje, promy, czajki i pidjizdki, to jest mniejsze czółna i łódzie. Sienk. <Ukr., od pidjizd>

[Pidło, a, lm. a] 1. = Mnich pod 5). 2. dziura w polu, którą ścieka woda. <Od Pié>

[Pidpadjakać, cze, ka] wydawać głos przepiórczy. <Ukr., Dźwn.>

[Pidpadjakanie, a, blm.] czynność cz. Pidpadjakać; głos przepiórczy.

[Pidsusidek, dka, lm. dkowie] sąsiad: Oto już i chaty pidsusidków, poukrywane w młodych sadach wiśniowych. Sienk. <Ukr. pidsusidok>

I. Piec, a, lm. e, [Piecuch] I. przyrząd zdunkściej roboty do rozpalamia w nim ognia: P. izdebny, pokojowy do ogrzewania mieszkania. A zapalę w piecu. L. W starym piecu djabel pałi. Prz. (= *im kot starszy, tym ogon trwarszy*). Bywał Janek u dworu, wie, jak w piecu pała. Prz. (= *słyszał zdaleka*). P. kachlowy, żelazny, ceglany. P. kachlowy a. z kachłów. Świt. A może chcesz kafelka z pieca? (o grymasnym). Siedzi jak u Pana Boga za piecem (= *w błogim spokaju*). Grzać ś. przy piecu. Cztery kąty, a P. piąty. Kn. (= *gołe ściany, pustki w mieszkaniu*). Poprawił ś. z pieca na łeb, na głowę, na szyję. Prz. (= *na gorsze*). Po ten dzień były szczęśliwe ekspedycje W. K. Mości, od tego czasu i tak z pieca na głowę. Nar. (= *wszystko ś. przewróciło, runęło*). Książka zła w P. Kn. Kto w piecu lega, drugiego w nim ozogiem szuka. Troc. Kto sam w piecu lega, maca drugiego ozogiem. Pot. Za P., w ką, do kąta, pod ławę schowaj ś. L. Howskiego gdy osądzono, tedy marszałek kazał mu iść za P. i powiedział mu, że kasztelanję król z niego zajmuje. Biel. M. Kto robi, pójdz do stołu, a kto próżnuje — za P. Bz. Dobrze tobie za piecem siedzieć, nie rządzić. Kn. Drzał, truchał, radby ś. za dziesięć pieców schował. Oss. Wszystko umie, nie za piecem ś. też wychował. L. Żadnego doświadczenia, na piecu, jako mówią, schowawszy ś., mieć nie może. Star. Człowiek ś. też nie za piecem chował. Zabł. Kiedy Pan Bóg zechee, i na piecu da. Prz. Ty darmolagnu, co czynisz? onegoś ś. wierszyka chce, da Bóg na piecu, komu chce. Rej. Zwyczajna fortuna potka i na piecu. Pot. Komu śmierć obiecana, umiera na piecu. Pot. Kuchenny P. dwojaki: połowy czyli podrózny, z blachy żelaznej lub miedzianej; drugi murowany. L. Zasunąć, wylepić, zanuknąć, ostudzić, przestawić P. Poprawi w piecu. P. hutarski czyli kowalski. Kn. P. wapienny = P. do wypalania wapienia. Przen.: Etny piece wapienne wyrzucają ogień. Brud. (= *krater*). P. aptekarski. Troc. P. gurnearski. Troc. P. szwedzki pokojowy, który ś. opala wewnątrz dla ogrzania pokoju i odświeżenia powietrza. Podcz. P. polski, piecuzura, który ś. z sieni opala, a dym z niego do komina cieluścią uchodzi; nie dostaje mu wewnątrz kanałów, które ma P. szwedzki. Podcz. P. powietrzny, w którym ś. rozpala świeże, z podwórza wprowadzone powietrze i tak rozpalone płynie rurami po ścianach dla ogrzania wielu pokojów. Podcz. P. piekarski, który ś.

wypala na pieczenie chleba. Podcz. P., w którym chleb pieką = P. chlebowy. Kiedy w piekarni dosyć jest miejsca, to czasem stawiają P. chlebowy przy kachlowym. Świt. (= przybudówkę do pieczenia chleba). Wyjąć chleb z pieca. Troc. Z różnych pieców chleb jeść nie zawadzi. Prz. Nie z jednego pieca chleb jadać. Prz. (= człowiek doświadczony, obyty, bywalec). Chleb przeto z pieca = świeżutki, jeszcze ciepły. Żołądek pieca, wnętrze pieca, gdzie ś. pali drzewo lub węgle, wydobywa, krąży i zostaje ciepło, a dym oddziela. Podcz. Przen.: Przechodził piecem z klasy do klasy (o uczniu) = dostawał promocję przez pobłażliwość lub przez protekcję. Wyjadę cztery miłe za P. (= niewiedzieć gdzie; nie pojedę). Zabawa towarzyska: „Prosić pieca w kumy.” [Głuchy P.] = P. do gotowania tylko, a nie do ogrzewania. Przen.: † P. żelazny = ogień srogi, niemiłosierny, niewola: Jeszcze możemy wszyscy być w żelaznym piecu. Stoj. 2. ilość przedmiotów wypiekana a. wypalana naraz w piecu: P. garnków daje od 20 do 30 rubli. Trafia ś. czasem, że cały P. porcelany przepadnie. Torz. 3. [P.] otwór u spodu młockarni, którym ś. wysypuje ziarno. 4. astr. nazwa gwiazdozbioru na półkuli południowej nieba, położonego w sąsiedztwie Wieloryba i Rzeki Erydanu. 5. chem. przyrząd do wytwarzania wysokiej temperatury: P. węglowy Sefströma, Mitscherlicha. P. mułowy, ciągowy. P. z miecchem. Piece gazowe. W chymii wszystkie naczynia, które zawierają w sobie ogień, nazywają ś. piecami. Krum. Piece topielne, naczynia ułatwiające topienie ś. ciała w ogniu, to jest piecyki od chymików używane. L. 6. gór.: P. w kopalni soli = chodnik dobywalny a. poszukiwalny, zwłaszcza przeprowadzony przez puste ziemie aż do przecięcia pokładu solnego. W żupach przy gotowej soli zawdy nowej szukają pieciami, to jest chodnikami. Paw. Piece żeby nowe bito dla szukania soli. Paw. P. ciągowy = przeznaczony do sprowadzenia przewiewu powietrza w kopalni, przez ogrzewanie. 7. hut.: P. cementacyjny, skrzynekowy. P. cynkowy. P. czerpakowy = z czerpakiem u spodu do wybierania odtopionego ołowiu. P. garowy, miedziany. P. glijowy p. niżej P. żarowy. P. kokosowy (= P. do koksowania węgla kamiennego). P. kopałowy a. próbowy (= P. do przekonywania ś. o bogactwie rud lub samych kruszców). P. naczynny, jak mułowy, retortowy. P. mułowy (= P., w którym ruda znajduje ś. zamknięta w muflie czyli rurze lub naczyniu szczelnym, a płomień takowy okrąża). P. nizki (= dawny P. szybowy z zamkniętą pierśią, postaci cylindra lub dwu ostrokręgów ściętych, dnami zetkniętych, z otworem do wypuszczania żużli i surowizny). P. odciągalny, probowny, trybowy, trajbowy (= P. do odciągania srebra od ołowiu, piec płomienny z ruchomym wielkiem zawieszonym na łańcuchach. P. odtapialny (= P. do topienia kamienia ołowianego lub miedzianego). P. płomienny (= P., w którym płomień przechodzi od paleniska w przestrzeń roboczą). P. półwiełki (= P. szybowy, niższy od wielkiego pieca, do przetwarzania rud łatwotopliwych). P. próbowy p. wyż. P. kopałowy. P. pudlingowy a. Pudling (= P. płomienny, do fryszowania żelaza sposobem angielskim). P. prażelny (= P. płomienny szeroki lub o kilku spodkach jednych nad drugimi, tak iż płomień w nich krąży). P. rumfordzki (= P. szybowy do prażenia rud, do wypalania wapna). P. szmelcowy (= P., w którym pod Okuszem przeprażoną rudę topiono na ołów). P. szplejsowy (= P. do przetwarzania miedzi). P. spawalny, wygrzewalny, szwejsowy (= P.

płomienny, w którym rozpała ś. do białości półwyrob pudlowy przed przepuszczeniem go przez wałce). P. szklarski a. szklany (= huta szklana). P., w którym tygłe stoją. Kn. P. szwejsowy p. wyż. P. spawalny. P. szybowy (= P., w którym materiał palny znajduje ś. bezpośrednio w zetknięciu z rudą, a u spodu zbiera ś. stopiony kruszec, który następnie ś. wypuszcza). P. trajbowy p. wyż. P. odciągalny. P. tyglowy (= P. naczynny, w którym płomień otacza tygłe z kruszczem do topienia). P. wapienny, wapielnik (= P. do wypalania wapna). P. wielki (= P. szybowy kilkadziesiąt stóp wysoki do wytapiania surowizny z rud żelaznych). P. wygrzewalny p. wyż. P. spawalny. P. wysoki (= P. szybowy cylindrowy, bez oddzielnej zaprawy, do topienia ołowiu). P. żarowy a. glijowy (= P. do topienia blachy). Piecem idzie = P. wielki jest w biegu, w ruchu, jest czynny. Piecem stoi = P. wielki jest wydnuchany, nieczynny; stanął. 8. tech.: P. gazowy (= P. do wyrabiania gazu do oświetlenia). P. Hofmana do wypalania cegły. P. porcelanowy (= P. do wypalania porcelany). P. smołowy a. milerz (= P. do wyrobu smoły przy suchej dystalacji drzewa). 9. woj.: P. podkopowy = wypróżnienie w ziemi lub w murze, które napelnia ś. prochem: Piece w podkopach, komory czyli podszady prochowe. Jak. J. W końcu pierwszego ganku zbudowano P. o 50 funtach, na końcu drugiego — P. o 170 funtach prochu i obydwa wysadzono. Koł. 10. zdń.: P. kominkowy = P., którego dolną częścią jest kominek. Zdr. Piecyk, [Pieck, Piecek, Pieciecek, Piecychno], † Piecek. < PIEC/PIEK/POK >

2. Piec 1. os. czasu teraźn. piekę, [piekę a. pieczę], w lm. piecemy, [piekemy], piecze, piekł, [Piekać, Pikać] 1. co = wystawiać co na działanie gorąca a. ognia dopóty, dopóki nie wyjdzie ze stanu surowości: Piekarz chleb piecze. Piekarz wie, iż dobry chleb z mąki, wody i drożdży dobrych ś. piecze. Torz. Gruszkki pieczone. Biel. M. (= w piecu lub w popiele suszone). P. kartofle, rzepę, kasztany. Piekliśmy chleb, kołacz. Troc. Kto pieczenią piecze, żeby mu ś. jej nie dostało, a przynajmniej tłuściości na chleb! Rys. Chce, aby mu pieczone gołębie do gęby wlatowały. Birk. Pieczone gołębki nie przyjdą same do gąbki. Prz. (= bez pracy nie będzie kołaczy). Powiadają, że kiedyś żywe kiełbasy a. pieczone gołębki po świetle latały. Pim. × Pieczony i warzony. Kn. (= powolny, cierpliwy, na wszystko zezwala). Za tym ci i dobrą noc daj i rozum Boże, wiedz to twoje pieczone warzone, nieboże. Papr. Przen.: Raki P. = płonąć od wstyd, runienić ś., czerwienić ś. 2. dopiekać, palić, prażyć: Gdy słońce przykro piecze, deszcz znamienuje. Haur. Dziś strasznie piekło (= był skwar, upał). 3. sprawiać ból w połączeniu z pieczeniem, palić: Rana piecze. Odciski mię pieką. 4. przen. dolegać, dokuczać, truć, gryźć, dogryzać, doskwierać, rozpałać, palić, korcić, niepokoić: Jeżeli was piecze krwi żądza, uderzcie o nas wasze oręż. Stasz. Te łzy, ten żal, ten kłopot, co mię srogo pieczy. Przyb. O dożywotny człowiecez, jak cię siła troszek piecze. Jag. I jad i wstyd ją piecze. Tw. I bogi mają oczy i ich miłość piecze. Hul. Gdyby ś. pobrali, biedęby nam piekli o swoje majątki. L. Pieczesz, fortuna ślepa, zagniewana, gdy w utrapieniu tak mym odbieżana. Lubom. Bieda zwsząd piecze. Bardz. 5. [Pieczony rak] = bezwstydnym taniec cygański. P. ś. być wystawionym na działanie ognia, gorąca: Indyk piecze ś. na ogniu. P. ś. na słońcu (o człowieku). < PIEC/PIEK/POK >

[**Piecak**, a, lm. i] *garniec żelazny, żeleźniak*: P., garniec żelazny, który w piec wstawiają. Troc. P. żeleźnik. Ern. <Od 1. Piec>

[**Piećarki**, ów, bhp.] 1. *owoc suszone. 2. gruszkci suszone.* <Od 1. Piec>

[**Pieček**, cka, lm. oki] 1. a. †**Pieček** p. 1. **Piec**: Tygiel na srebro, a P. na złoto, a Jehowa doświadcza sere. Bud. 2. w lm. *ślówki i gruszkci suszone.* 3. **Piećki**-**łapki**=*pochlebca, zausznik, rezydent*: Z niego taki P. <Od 1. Piec>

× **Piech**, a, lm. **owie** p. **Pieszek**.

[**Piechociarz**, a, bfm.] p. **Piechota**. <Od Piechota>

Piechora, y, lm. y zł. *owca*.

Piechota, y, bfm. 1. **Piechota**, [piechto, pieską, piechty], †piechty, na piechotę, piechtą, †pieszki, †pieski, ×pieszką, żart.: *piechotando* = *pieszko, na własnych nogach*: Kto wózka i konia nie ma, więc piechota. Kn. Piechota jak pies biegać musiałem. L. Trudno ś. ustrzec chodzącym piechotą od wstąpienia czasem w błoto. Min. W. Przykazał nam z koni zsiąść i na piechotę przeprasać. Sienk. Żart.: Tam, gdzie król piechotą chodzi (= *ustęp, wychodek*). Przen.: On rozumie, że to dwieście czerwonych złotych piechota chodzą. Boh. (= *że je można znaleźć na ulicy; że to bagatela*). 2. × lm. y zb. *żołnierze piesi, lud pieszy*: Oficer od piechoty. Służę w piechocie. Służę piechotą. Troc. Polska P. wielka lichota. Trzt. P. łanowa. Skrzet. Gdzie jaka górka trafiła ś., to sobą piechoty musiały wyciągać. Dyak. 3. zb. w szachach, *pieszki, pionki, draby*: P. w szachach wyciąga na czoło, a między wojski pół tablicy goło. Kochan. 4. zb. †P. do noszenia potraw = *pacholcy w dawnych domach polskich, usługujący do stołu*. Sł. wil. 5. [P.] *pończochy, skarpetki*. 6. *gatunek szaraczki*. L. 7. *posp. wesz.* 8. *ławne owady rodzące ś. prawie takimi, jakimi mają pozostać, tylko bez skrzydeł.* 9. bot. (phaseolus nanus) *fasola karłowa, niska, pieszka*, [groch piechotny, piechociarz]. Zdr. **Piechotka**. <PIE(CH)/PIE(SZ)>

Piechotando żart. przys. p. **Piechota**: Coby to była za przyjemność tak ś. przelecieć P., choćby do Łazienek naprzykład! Dąb. <Od Piechota, z końcówką niby Łé.>

Piechotare nieod. żart. *isć piechotą, pieszko*: Qui non habet kobytkam, P. debet. <Od Piechota, z końcówką Łé.>

Piechota przys. p. **Piechota**: Trafiło mu ś. potykać z konia i P. Sienk. Pójdziem P. Sienk.

Piechotka, i, bfm. p. **Piechota**: Szli na piechotkę oboje. <Od Piechota>

× **Piechotnik**, a, lm. **cy** p. **Piechur**. <Od Piechotny>

Piechotny 1. przym. od **Piechota**, *pieszy, chodzący piechotą*: Ludzie piechotni. Troc. Cofnął piechotne posterunki. Kół. Posłaniec P. 2. p. **Piechota**: Groch sadzą P. i tyczny. × **Piechotny**, ego rz. p. **Piechur**.

× **Piechoto** przys. p. **Piechota**: Na doróżki tracić nie chciał, a P. zbyt było chodzić daleko. Krasz. †**Piechotować, uje, ował**, †**Piechotować isć pieszko, isć na piechotę**. Kn. <Od Piechota>

†**Piechotowanie**, a, bfm., czynność cz. **Piechotować**.

[**Piechowisko**, a, lm. a] *drażek drewniany, na którym osadzona jest oś rybakta*.

[**Piechtami**], †**Pieszkami** przys. *na piechotę, pieszko, gdy idzie wiele osób*. <Od *Piechta, skróc. z Piechota>

Piechtą p. **Piechota**. <Skrócone z Piechotą>

[**Piechto**] przys. p. **Piechota**.

†**Piechotować, uje, ował** p. **Piechotować**. <Od Piechto>

†**Piechotowanie**, a, bfm., czynność cz. **Piechotować**.

Piechty p. **Piechota**. <Od *Piechta, skróc. z Piechota>

Piechur, a, lm. y 1. a. × **Piechotnik**, × **Piechotny** *żołnierz z wojska pieszego*: Służył za żołnierza w regimencie pieszym, nazywali go czasem piechorem. Mat. P. w kroku mocno stojący. Troc. 2. *turysta pieszy, wędrowiec*: Wytrwały P. Wartki P. Pileh. 3. p. **Pieszek**. <PIE(CH)/PIE(SZ)>

[**Piecina**, y, lm. y] *jednorazowy wypiek chleba, partja chleba upieczona na raz w piecu*: Pięć piecin chleba.

[**Pieck**, a, lm. i] p. **Piec**.

[**Piecora**, y, lm. y] *głębina w rzecze przy jej zakręcie pod buchtą*. <Z Pieczara, PIEK/POK>

[**Piecorka**, i, lm. i] *otwór pod piecem*. <Zdr. od Piecora>

Piecowe, ego, bfm. *zapłata piekarzowi za użycie jego pieca do pieczenia ciasta, mięsa*. <Od Piecowy>

Piecowisko, a, lm. a 1. *czelusić, otwór pieca*: Izba oświetlona płonącym w ogromnym piecowisku ogniem. Orzesz. W chacie ruch wielki, w piecowisku ogień trzaska. Orzesz. 2. [P.] *miejsce, gdzie był piec*: Często na polach wiejskich wystające pagórki bywają nazywane piecowiskami, że niby w tych miejscach miały być chałupy z piecami wielkoludów, początkowych mieszkańców ziemskich. <Od 1. Piec>

× **Piecownictwo**, a, bfm. *zduństwo, rzemiosło zduńów*. L. <Od Piecownik>

× **Piecowniczy** przym. od **Piecownik**, *zduński*. <Od Piecownik>

× **Piecownik**, a, lm. **cy** ten, co stawia piece, *zduń*. Mącz. <Od 1. Piec>

Piecowy 1. przym. od 1. **Piec**: **Piecowe** nogi. Troc. Lakiernietwo piecowe. Otwór P., kuchta P. Bobr. Majster P. w hutach. Os. J. Majster P., do niego należy piec zaprawiać, doglądać, jak w nim ruda topnieje. Os. J. 2. *mający postać pieca*. Bobr. **Piecowy**, ego, lm. 1. rz. 1. *czeladnik piekarski wsadzający pieczywo do pieca i pilnujący go w piecu*. 2. *gór. kopacz w Wieliczce pedzący chodniki*: W żurach przy gotowej soli zawdy szukają piecni, to jest chodnikami: takich robotników piecowemi nazywają. Paw. Konieczność utrzymywania pewnej liczby piecowych. Paw. Para piecowych = parniey, towarzysze piecowi. <Od 1. Piec>

Piecówka, i, lm. i *cegła łichego gatunku, zdatna tylko do obmurowania pieca wewnątrz i do murowania w nim kanałów*. <Od Piecowy>

Piecuch, a, lm. y 1. ten, co na piecu a. za piecem *lega, sypia, legart, domator*. 2. *przen. niewieścuch, delikacik, delikacniś, papunikarz, babo*: Młodyś jeszcze, a w lecie zażywasz koźucha, znać z małych lat na starość wielkiego piecucha. Żegl. Stawa od piecuchów boczy. Pot. Prózna chwała i piecucha ruszy. Troc. Urodniejsi daleko ś. zdali, gdy podle tego piecucha stali. Jabł. Albo idzie do dworu, i tak, świni ucha nie uciałwszy, senator z owego piecucha. Pot. 3. *chłopiec opalający piece po dworach wiejskich*. 4. P., który palił w piecach łaźnielnych. Bobr. 5. †P., stróż gorącego pieca. Bobr. 6. [P.] = a) w. 1. **Piec**. b) *leniuch, próżniak*. c) *niedolęga*. d) *gatunek gołębia*. Zdr. **Piecuszek**. Zgr. **Piecuszysko**.

Piecuchowato przys. od **Piecuchowaty**. <Od Piecuch>

Piecuchowość, i, blm. rz. od **Piecuchowaty**; **Piecuchowstwo**.

Piecuchowaty zakrawający na piecucha, zniechęcający, delikatny, zbyt wrażliwy na niewygody, papinkowaty. <Od Piecuch>

Piecuchowstwo, a, blm. p. **Piecuchowość**: Lenistwo i P. opanowało kraj cały. Kaezk. <Od Piecuch>

Piecuszek, szka, lm. szki i. p. **Piecuch**: [Kto przechowa piecuszka, ma na lato pastuszką]. 2. a. [Pierwiosnka] zool. (phyllopneste trochilus) ptak wróblowaty zębodzioby z rodziny gajówek. <Od Piecuch>

[**Piecuszka**, i, lm. i] = **Mucholówka** (ptak).

<Forma ż. od **Piecuszka**>

Piecuszysko, a, lm. a m. i ni p. **Piecuch**.

[**Piecuchno**, a, lm. a] p. i. **Piec**. <Od i. **Piec**>

Piecuk, a, lm. i l. p. i. **Piec**. 2. P. do palenia kawy, cykorji = *naczynie blaszane do palenia jej*. P. złotniczy, blacharski. P. kąpielowy (w łaźniakach). 2. hut.: P. przed zaprawą = *piec przewoźny do wygrzewania wielkiego pieca i do zapalania go*, cygan. 3. wog.: P. a. *Fugas jeden z małych podkopów, których piece są niebardzo głęboko wkopane i których linja oporowa nie jest dłuższa od 5 do 6 stóp*. <Od i. **Piec**>

[**Piecysko**, a, lm. a] i. p. **Piecowisko**: Same P. zarosło chwastami, nakształt starego pogorzelska. Krasz. 2. p. **Pieczyisko**.

Piecza, y, blm. i. *troska, troskliwość, staranie, opieka, bacność, baczenie*: Mieć pieczę o kogo, o co, o kim, o czym, nad kim, nad czym. Mieć ś. na pieczy. Powierzyć kogo a. co czyjej pieczy. Przysłe rzeczy dobrze mieć na pieczy. Rej. Kto kogo miłuje, o tego pieczę i staranie ma. Petr. Nie trzeba spać i w jawnej rzeczy, i Bóg nie dźwignie, kto ś. sam nie ma na pieczy. Szymon. Dobry gospodarz o tym ma pieczę, iżby było jego dobrą paszę miało. Górn. O duszy grzesznej sam Bóg pieczę ima. Biel. M. Było na pieczy u króla, żeby przybawienie Infantu ku pozycu krzeszopolitego. Górn. (= *leżało na sercu królowi*). Miej nas zawsze w swojej pieczy, stróżu i sędziu człowieczy. Karp. 2. †P. *wzgląd, uwaga*: Nieznajomy wróg jakiś miesza ludzkie rzeczy, nie mając ani dobrych, ani złych na pieczy. Kochan. U Boga niemasz pieczy na żadnego, abowiem niemasz na pieczy różności person ludzkich. Rej. 3. †P. *troska, niepokój, udzięcenie*: P., co rościesz i żywisz ś. złotem. 4. †P. *pieczołowitość, zabiegłość, staranność, pilność*: Julius mały, nad laty męską pieczę i rozumem stały. Koch. J. <PIEK/POK>

†**Pieczęłować się**, uje ś., owal ś. *troskać ś., niepokoić ś., smucić ś., martwić ś.*: Ale gdyż tak Tobiasz prze swadźbę mieszkał wrócić ś., pieczęłował ś. ociece jego. B. Sz. <Od **Piecza**>

†**Pieczęłowanie**, a, blm. a. †P. ś. *czynność cz. Pieczęłować ś.*: Ale abyh cię pieczęłowaniu nie poddał: jaciem Azarjas, syn wielkiego Ananjasza. B. Sz.

†**Pieczar**, u, lm. y p. **Pieczara**: W tym głuchym pieczarze. Pot. <PIEK/POK>

Pieczara, y, lm. y i. *loch podziemny, podziemie, grotka, krypta*: Cóż to za lochy, jakież to straszne pieczary. L. Jaskinie i pieczary, większe lub mniejsze, potworzyły ś. głównie w skałach wapiennych. Paw. Pieczary, monastyry grecki poniżej Kijowa. Dgie. Ciągną ś. pod kościołem Kijo-

wa podziemia, pieczarami zwane. Niem. Dziady, te północne schadzki po cerkwiach, pustkach lub ziemnych pieczarach. Mick. Kości zwierząt ssących, znajdowane w pieczarach w znacznej ilości, dały powód do ochrzczenia tego rodzaju jaskiń mianem pieczar kościonośnych. Paw. Przywiodła zła sługa panią swą do jednej pieczary ciemnej. Górn. Nieraz znajdują ś. w pieczarach kości krwiozerczej higieny wśród stosów ogrzanych kości innych zwierząt. Paw. Biskup w pieczarach i dziurach ziemnych służbę bożą odprawował. Skar. Częstoś wehodził w pieczary głęboko w ziemi wykopane. Skar. Pieczarami z ruska zowią lochy przyrodzone ziemne, z których czasem i kryniec wypadają. Otw. Są pieczary rozłożyste i bujne pod Kijowem jaskinie, bohaterów ruskich pogrzebami wstawione. Błaż. Lochy jakieś podziemne w Kijowie są bardzo wielkie i szerokie, które tam pieczarami zowią; a o tych twierdzą, że ś. na 80 mil rozeciągają. Paszk. Tulą ś. w pieczarach zimnem przejęte zwierzęta. Kras. 2. w lm. p. **Katakumba**. Zdr. **Pieczarka**. <PIEK/POK>

Pieczareczka, i, lm. i p. **Pieczarka**. <Od **Pieczarka**>

Pieczarka, i, lm. i l. p. **Pieczara**: *Columbaria*, u daw. Rzymian, zwały ś. też izby grobowe, w których po ścianach wydrożone kozubki, pieczarki, mieściły w sobie popielnice czyli naczynia z popiołami umarłych. Podesz. 2. [Pieczark] *gruszkci suszone; owoce suszone*. 3. bot. (psalliota) *grzyb z rodziny bełkowatych*. Gatunek: P. ogrodowa a. inspektowa a. bełka ogrodowa (p. campestris s. agaricus campestris).

Pieczarkarnia, i, lm. e *miejsce, gdzie ś. pieczarki hodują*.

Pieczarkowy przym. od **Pieczarka**: Sos P. Grunt P. (= *odpowiedni pod pieczarkę*).

× **Pieczarnik**, a, lm. i bud. *komórka blaszana, zwana także szabanikiem, w piecu kuchennym, służąca do pieczenia i ogrzewania potraw*. <Od **Pieczarny**>

Pieczarny p. **Pieczarowy**.

Pieczarowy, **Pieczarny** przym. od **Pieczara**: Drzwi piezarne. Śl. wil. Wiatry piezarowe (= *wieżące z pieczar*). Przen.: Witaj, świecie P. (= *podziemny, otchłanny*).

Pieczarski tyżący ś. *pieczar w Kijowie*: Ojcowie pieczarscy. Monaster P. Pateryk P. <Od **Pieczara**>

[**Pieczętka**, i, lm. i] p. **Pieczęć**.

Pieczętka, i, lm. i l. p. **Pieczęć**: P. gumowa, lakowa, opłatkowa. 2. *lepkie płatki gumowy, kolorowy, do przyklepania*. 3. × P. *pewna sztuka w grze w piłkę*. Goł.

× **Pieczętkarz**, a, lm. e p. **Pieczętarz**: Co do pieczętkarzów, gdy tej profesji chrześcijanie w Warszawie nie znajdują ś., liczba takowych Żydów do pięciu naznacza ś. Cz.

Pieczętkowy przym. od **Pieczętka**: Znak P.

× **Pieczenia**, i, lm. e p. **Pieczeń**: P. mięsista część abo sztuka w zwierzeiu. Kn. Pieczeń, P. u rzeźnika, mięso zdatne na upiek, jest łopatkowa, angielska, zrazowa i krzyżowa spodnia. Mag. Kto pieczenia piecze, żeby mu ś. jej nie dostało, a przynajmniej tustości na chłob. Prz. Kto pieczenia piecze, słusza, aby jej skosztował. Ern. Towarzystwo towarzysza na pieczenia prosił. Falib. Huzarska P. suto z cebulą niech ś. przyrumienia. L. Rozeń ci trzymasz, a kto inazy pieczenia. Pot. Przen.: *Sprawy mu duszoną pieczenia*. L. (= *wylóymy mu skórę*). <PIEK/POK>

Pieczeniarka, i, lm. i forma ż. od **Pieczeniarz**. **Pieczeniarnia**, i, lm. e i. *miejsce, gdzie s. pieką mięsowa*. 2. *miejsce, gdzie s. sprzedają mięsowa pieczona*. <Od Pieczeń>

Pieczeniarski przym. od **Pieczeniarz**: W czasie piezeniarskich wycieczek ojca Antosia szła z robótką do panien Marcinkowskich. Bał. Ja lepszy, bo ja patrijotyczny, a tyś P. Kal. <Od Piezeniarz>

Pieczeniarstwo, a, blm. 1. *rzemiosło pieczenia*, handel mięsiwem pieczonym. 2. *przen. darmojedztwo, pasibrzustwo, pasorzytstwo, pilnowanie cudzych obiadów*: Zakończył życie na piezeniarstwie u panów. <Od Piezeniarz>

Pieczeniarz, a, lm. e i. *ten, co pieczeń sprzedaje, handlarz pieczeni*. 2. *przen. darmożjad, pasibrzech na cudzej strawie, pasorzyt; ten, co schlebując, cudzym chlebem żyje*: Być czym piezeniarem = *objadać kogo, pochlebując wzamian*. 3. *stromiśk Stanisława Augusta i Rosji*: Stangreeci, lokaje i hajducy wołają jedni na drugich: umykaj, piezeniarczy, stój, piezeniarczy. Kal. <Od Pieczeń>

Pieczeniarzować, uje, ował być piezeniarem: P. nie lubię, jakoż nigdy w życiu tym s. nie bawiłem. Byk. <Od Piezeniarz>

Pieczeniarzowanie, a, blm., czynność cz. **Pieczeniarzować**.

Pieczeniasty *mięsiasty*: Grzbiet u psa ma być kształtny, kościsty, P. i gruby. Ostror. <Od Pieczenia>

Pieczenie, a, blm. 1. *czynność cz. Piec*: P. pieczeni na różnie, w piecu piekarskim. Troc. 2. [P.] *pieczeń*: Przyniósł drugi pies ozmajtego picia i pieczenia. Zażreli do pieca, jest P. 3. lek. (*causalgia*) *ból piekący*, *piekączka*: P. w gardle z przagnieniem do picia, z gorzkością. Krup. (= *zaga*).

Pieczeniodawca, y, lm. y *ten, co daje pieczenie, co przyjmuje pieczeniarczy*: Niemasz wyrozumiałszych i pobłażliwszych nad ludzi garnących s. do pieczeni, dla miłości której wybaczają pieczeniodawcy nie tylko wady i błędy, ale nawet i występki. Byk. <Pieczeń + Dawca>

Pieczeń, i, lm. e × **Pieczenia**, [Pieczenia, Pieczenie] i. *mięso pieczone a. do pieczenia przygotowane; mięso odpowiednio do pieczenia*: Pieczeń, pieczenia, u rzeźnika, mięso zdatne na upiek, jest łopatkowa, angielska, zrazowa, krzyżowa spodnia. Mag. Skrzydło pieczeni jest przy zrazowej. Mag. P. krzyżowa = *k r z y ż ó w k a*. Kupić mięsa na P. P. huzarska (= *pieczeń z farшем z cebuli*). Pieczeń duszona. P. rzymska, z różną. P. cielęca, wołowa, sarnia, barania. P. u kogo jadać = *być u kogo pieczeniarem*. Piec P. na cudzym palcu. Prz. (= *posługiwać s., wypręczać s. innemu, nie narażając siebie*). Przy jednym ogniu dwie pieczenie upiec. Prz. (= *dwojako skorzystać, odnieść za jednym zachodem dwie korzyści, skorzystać tu i tam jednocześnie*). Dobrze przy jednym ogniu upiec dwie pieczenie. Zabł. 2. *dwie złożone z mięsa pieczonego, pieczyste*: Rosół, sztukamięsa, P. i jarzyna. P. z kartoflami. Co dzisiaj jest na P.P. 3. anat.: †P. legawa a. zadnie pieczenie = *mięśnie pośladkowe* (musculi glutaci). Zdr. **Pieczonka**, [Pieczanka], × **Pieczoneczka**. <PIEK/POK>

[**Pieczewko**, a, blm.] p. **Pieczewo**: Na P. chleba. <Zam. Pieczywko, od Pieczywo>

[**Pieczka**, i, lm. i] i. *ulegalka; gruszcza lub jabłko suszone w piecu*: Chudy jak P. Dziesiąta

woda z pieczek (= *dziesiąta woda po kisielu, bardzo odległe pokrewieństwo*). 2. w lm. a. [**Pieczorki**] *owoce suszone*. <Od 2. Piec: PIEK/POK>

× **Pieczęciarz**, a, lm. e p. **Pieczętarz**. <Od Pieczęć>

Pieczęciowy, † **Pieczętny** przym. od **Pieczęć**; *tyczący s. pieczętowania*. Troc. <Od Pieczęć>

Pieczęć, i, lm. i a. e, † **Pieczęta** i. *narzędzie z wyrytowanym znakiem a. z wyrytowanymi wyrazami do wyciskania ich na czym, stempel*: P. od palenia wosku etymologją bierze. Jabł. P. sądowa. Troc. I wosk, poki miękki, tedy w s. rychlej pieczęć przyjmie, niżli kiedy stwardnieje. Rej. P. herbowna. Przyłoży P. Troc. Wycisną P. P. rybaka = *sygnet papieski*. P. ważnica = *pieczętka a. jej wycisk, jako dowód zważenia towaru lub przesyłki*. Pieczęci koronne i litewskie są większe i małe a. mniejsze; pierwsze przy kancelarach, drugie przy podkanclerzych. Skrzet. Przen.: P. większa = *kanclerstwo*. P. mniejsza = *podkanclerstwo*. Król mu dał mniejszą P., podkanclerstwo. L. W ten czas P. w Lublinie, urząd dano zaeny Krasifskiemu. Ponęł. Zazdrość ku tej buławie albo pieczęci mierzy. Birk. 2. *znak pieczęci wyciśnięty na czymś, jako dowód stwierdzonej przez prawomocności dokumentu a. jako zabezpieczenie przeciw nielegalnemu otwarciu rzeczy zapieczętowanej lub opieczętowanej*: P. woskowa, lakowa. P. ołowiana a. p l o m b a = *P. wyciśnięta na ołowiu służąca, jako dowód zamknięcia wozu naładowanego*: Wycisną P. Naruszyć, złamać, oderwać, zerwać, odjąć pieczęcie. P. wisząca, przymwisista = *P. odcisnięta na wosku i wisząca na sznurze w dokumentu*: † „O córko! córko! to Jana pieczęcie!” wykrzyknął starzec, wosk rozłamał kruchy. Słow. Przen.: Kary na gwałtowników pieczęcią spowiedniczej. Bals. (= *tajemnicy, sekretu*). 3. *przen. piętno, znamię, ccha, stempel, znak, oznaka*: Amnestja byłaby pieczęcią wiecznej hańby wyłoczoną na grobie ojezyny. Moehn. Izby tylko P. swoją na dziełach opinji wytłaczały. Moehn. Długi, lepki, wilgotny pocałunek był spojenia pieczęcią dotykalną. Jeż. (= *stwierdzeniem, świadectwem*). 4. *myśl. plama płciowa pod brzuchem u jelenia*: Jeleń kraśny idzie na gody, a po nich jest niszczoney, schudzoney, pobekany a. zbekany, P. tylko ma wielką. Sumiń. Zdr. **Pieczątka**. <PIEK/POK>

† **Pieczęta**, y, lm. y p. **Pieczęć**: Tedy oni ty winy dali przepisane i zapieczętany jednackimi pieczętami. Kpzn.

Pieczętarka, i, lm. i forma ż. od **Pieczętarz**. **Pieczętarski** i. przym. od **Pieczętarz** = a) *grawerski*: Warsztat P. 2. × P. *kanclerski*: Urząd P. u królowej Elzbiety sprawował. Nies. Urząd P. potrzebuje mądrego człowieka; cheiwy pieczętarz dobrym sługą rzpltej być może. Górn. <Od Pierzętarz>

Pieczętarstwo, a, blm. 1. *sztuka wyrzynania, robienia pieczęci; rzemiosło pieczętarza, grawerstwa*. 2. † P. *kanclerstwo*. <Od Pieczętarz>

Pieczętarz, a, lm. e i. † P. *ten, co pieczętuje*: Takiogo listu pieczętarze pieczętować nie mają. Troc. 2. a. × **Pieczęciarz**, × **Pieczątkarz**, × **Pieczętnik** *ten, co robi pieczętki, grawer, wyrzynający pieczęcie oraz różne rysunki na wyrobach metalowych*: P., co rnie pieczętki. Troc. P. od kamieni. Troc. 2. † P. *kanclerski*: Urząd pieczętarski potrzebuje mądrego człowieka; cheiwy P. dobrym sługą rzpltej być nie może. Górn. Za promocją Elzbiety, królowej węgierskiej, u której był pieczętarzem. Nies. W zadwornych sądach

każdy P. wielki decyduje. Bobrow. P. mniejszy. Nazywają ś. kanclerze pieczętarzami od pieczęci krajowych, które od króla przy urzędzie biorą, i które większe są dla kanclerzów wielkich, mniejsze — dla podkanclerzych. Skrzet. Wielej niedy w ojeźynie naszej pieczętarze: Maciej Pstrokoński i Wawrzyniec Gębicki. Star. 3. † P. *świadek wproszony do asystowania przy czym i podpisania odpowiedniego dokumentu*: Chory podług prawa litewskiego, robiąc donację, czyni zapis w obecności trzech lub czterech szlachty, którzy ś. w tym prawie, co do takiego aktu, pieczętarzami zowią, jakoż podpisać i pieczętować powinni. Ostr. Zabieło podpisał ś. za pieczętarza. Mat. Świadek, wyznawca, P. Mrong. Do tego zapisu starosta żmudzki brata swego rodzzonego Hieronima, napotym kasztelana wileńskiego, za pieczętarza przy innych osobach użył. Nar. Ustnie, oczywisto proszony P. od N. N. Troc. <Od Pieczęć>

Pieczętarzowa, ej, lm. e i. *żona pieczętarza*. 2. † P. † *kanclerzowa, żona kanclerza*. <Od Pieczętarz>

Pieczętarzowy, Pieczętarzów należący do pieczętarza, stanowiący jego własność. <Od Pieczętarz>

Pieczętarzów p. Pieczętarzowy.

† **Pieczętne, ego**, blm. *opłata za przyłożenie pieczęci*: Woskowe, pieniądze na wosk, podatek woskowy, P. Bobr. <Od Pieczętny>

Pieczętnik, a i. × P. lm. **cy p. Pieczętarz**: *Signator*, P., znakomitnik abo znaczciciel. Mącz. 2. *pal. rodzaj dzianistwiny (korala madreporowego) składniały, go wóldzien (cariophyllum)*. W. A. <Od Pieczętny>

Pieczętny i. † P. p. **Pieczęciowy**. 2. *śłużący do pieczętowania*: Glinka pieczętna. L. 3. *Znak P. = godło, znak używany przez pewien ród lub przez pewną osobę na Litwie do końca wieku XIV*. 4. *min.: Ziemia pieczętna (terra sigillata) w starożytności, nazwa rozmaitych glin łagodnych i elastycznych, które, ulepione w odpowiedni kształt, z wyciśniętym na nich rysunkiem sprzedawano jako środki przeciw różnym chorobom*. <Od Pieczęć>

Pieczętować, uje, owal i. co = *opatrywać, stwierdzać, zamylać pieczęcią; kłaść, przykładać, wyciskać pieczęć na czym*: Świadkowie akt ten podpisać i P. powinni. Ostr. P. list, kopertę. Listy pieczętują na miękkim wosku, iż rychłej wytłoczy pieczęć a. herb. Glicz. P. pieczęcią państwową. P. dokument. P. komu rzeczy sądownie (= *opieczętownywać, nakładać na nie pieczęcie; zajmować je na rzecz wierzyciela*). 2. *przen. stwierdzać, potwierdzać, umacniać co, dawać świadectwo czemu*: Pieczętowali prawdę krwią swoją. Rej. Każdego czasu był gotów zdrowiem swym to P. odważnie. Mor. Świątości świadeżca, iszeza, a jakoby pieczętują łaskę bożą. Hrb. 3. *przen.: P. co = przyplacać, polkutować, cierpieć, nudałowić swego karku za co*: Stanisław August wszystkie niedole narodu pieczętował. Lel. Oni nabroją, a ty, człowieku, pieczętuj za to. 4. *przen. zawierać, zamylać, kończyć, zakończować*: Kazimierza panowaniem księgę czwartą pieczętujemy, *terminemus*. Błaż. Chrystus pieczętuje modlitwę Pańską słowem amen. Rej. 5. *bić łapy temu, kto został królem w pewnej grze*. Gó. P. ś. czym = *używać czego za herb*: Ossolińscy toporem ś. pieczętują. L. *Przen.: Cesarz Bolesław, iż ś. on tytułem P. królewskim wazył, tytułum regnum usurpantem, ciężkim bojem poraził*. Błaż. <Od Pieczęć>

Pieczętowanie, a, blm., czynność cz. **Pieczętować**.

Pieczętowanie się, a ś., blm., czynność cz. **Pieczętować** ś.

† **Pieczliwie**, [Pieczliwie] przym. od **Pieczliwy**. † **Pieczliwość, i**, lm. i, [Pieczliwość] rz. od **Pieczliwy**: Bogactwa duszą nasienie słowa bożego przez zbytne pieczliwości i frasunki około zbierania ich. Białob. P. świata tego zadusza w nich słowo boże. Leop. Żądamy, aby każdy okazawał P. ku wypełnieniu powinności. Leop. (= *piłność*). <Od Piecza>

† **Pieczliwy**, [Pieczliwy] p. **Pieczolowity**: Pieczliwy dla onych ziomków, którzy uciekli do Chaldejczyków. Leop. Bym cię tak pieczliwym a frasownym nie zostawił, jestem syn Azarjasza. Leop. Nie bądź pieczliwym o bogactwach niesprawiedliwych, bo nie nie pomogą w dzień śmierci. Leop. Daleko ś. unosimy za pieczliwym nabywaniem dóbr doczesnych. Rej. <Od Piecza>

[**Pieczolunda, y**, lm. y] *mały ptaszek, robiący gniazda wiszące*. <?>

× **Pieczolować, uje, owal** kogo, co a. o kogo, o co = *czuwać nad kim troskliwie, opiekować ś. kim, myśleć o nim czule, starać ś., troskać ś. o niego, mieć o nim staranie, otaczać go pieczą*: Dzieci śpią na macierzyńskim łonie, ale matka pieczoluje o nie. K. G. Tych, którzy w cerkwi nie są, do niej zaprowadzić pożądam, pragnę, szukam, pieczoluje. Smotr. Izałiż już niemasz ludzi w narodzie zdolnych, aby ś. tym zatrudniali z pracą, pieczolowali z dozorem, co cudzoziemca jednego (księdza Baudouina) litość zaszczerpiła? L. On smok stary, co czułym okiem zawsze pieczoluje niezyczny... usiłuje, by mię wwiódł, gdzie płacz, ból. Grabow. Przezo sprawy narodów mądrze pieczolujecie. Grabow. Niechęci złośliwa, co pożyteczno, zniszczyć pieczolujesz. Grabow. Co sam pan postanowił, to ży pieczoluje, aby mógł wyrzucić. Grabow. × P. ś. *troszczyć ś., dbać o co, uganiać ś. za czym, mieć co na względzie, wazyć sobie co, zabiegać o co, przywiązująć ś. do czego, zbyt wiele robić sobie z czego*: Nie pieczolujecie ś. o ciała wasze, czymbyscie je przyodziewali. Wuj. Tak ś. o ciała nasze pieczolujemy, jakobyśmy nie zaniejszego nad nie nie mieli. Żarn. Marta pilnowała przy częstym posługiwaniu, rzekł jej Pan: Marto, pieczolujesz ś. a troszczysz ś. około bardzo wielu rzeczy. Żarn. Strofuje go, iż o jadłe i picie tak ś. pieczoluje. Jak. J. Bolesław Wstydlivy, nabożeństwem z Kunegundą pieczolując ś., obronę wojska Bogu poruczał. Błaż. Król czeski, pieczolując ś. o Krzyżaki, zażył bardziej urzędu sędziego, aniż uznawey między Łokietkiem a niem. Błaż. (= *ogledając ś. na nich, zabiegając ich przyjaźni*. L.). Pieczolował ś. koniem tym wyznaczony kapłan. Wójce. <Od Piecza>

× **Pieczolowanie, a**, blm. i. czynność cz. **Pieczolować**: W pieczolowaniu około gospodarstwa. Pien. 2. p. **Pieczolowitość**: Decyzją swoją na kapłanów podzielił i częś pieczolowania swego na nich spuścił. Nies. Z wielkim pieczolowaniem starał ś. zabiec temu. Vol. P. żarliwe o swobody ojczyste. Tw. Daj w nadziei wychowanie, oddał źle P. K. G. Pracami i ustawicznym pieczolowaniem osłabił. Błaż. P. około dobra pospolitego. Troc. P. chorych *doglądanie, pielegnowanie ich*. Pieczolowaniem koło swoich owieczek na tę sobie opinję świątobliwości zasłużył. Nies. Ale proszę cię, co może być bez prace, bez nakładu a pieczolowania ludzkiego dostawano. Wiet.

× **Pieczołowanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pieczołować ś.**

Pieczołowicie przys. od **Pieczołowity**.

Pieczołowitość, i, blm. rz. od **Pieczołowity**;

† **Pieczołowanie, piecza, troska, opieka, zachód, zabieg, troskliwość, dbałość o co**; P. macierzyńska i ojcowska. Troc. Ojcowiska P. Śniad. Niemordowana P. księcia Imci kuratora. Śniad.

Pieczołowity, †Pieczołowiwy, †Pieczliwy, [Piecliwy] troskliwy, staranny, starowny, dbały, czuły: Była mi ona pieczołowitą matką. Dziękuję wam za pieczołowite wychowanie. Troc. Pieczołowitym być, troskliwym. Mącz.

† **Pieczołowicie** przys. od **Pieczołowiwy, pieczołowicie**.

† **Pi. czołowiwość, i**, blm. rz. od **Pieczołowiwy, pieczołowitość**.

† **Pieczołowiwy p. Pieczołowity**: Pieczołowiwa o swe myśliwce Djana. Jag. Pieczołowiwe prace. Kwiat. <Od Pieczołowić>

× **Pieczołownik, a, lm. cy** *człowiek pieczołowity*. Mącz. Solennego ludzkości obrządku był pieczołownikiem. L. <Od Pieczołowić>

× **Pieczomistrz, a, lm. e** *mistrz od pieczenia, kuchmistrz, mistrz sztuki kulinarnej*: Niech pieczomistrze przyniosą nowe danie. Słow. <Od 2. Piec + Mistrz>

× **Pieczoneczka, i, lm. i p.** **Pieczeń**: Wieprzowa P. Mącz. <Od Pieczonka>

Pieczonka, i, lm. i p. **Pieczeń**: Umarł Rozeń, będą też miały pokój pieczonki. Pot. Dworzanie ś. kręca z rożny, z pieczonkami. Rej. 2. [P.] = a) *ziemniaki przypieczone na maśle*. b) *wątroba*. Przen.: Wygrzył komu pieczonkę = *dojeść komu do żywego*. <Od Pieczeń>

[**Pieczorki, rek, blp.**] p. **Pieczka**. <Od 2. Piec>

[**Pieczura, y, lm. y**] f. a. **Pieczurka** *franuga w piecu*. 2. *janka przy kominie na popiół i żur*. <Od 1. Piec>

[**Pieczurka, i, lm. i**] f. p. **Pieczura**. 2. *rodzaj pieczyka, cyganek, szabaśnik*. <Zdr. od Pieczura>

[**Pieczy-bieda, y, lm. y**] *natręt, człowiek natrętny*. <Od 2. Piec + Bieda>

[**Pieczyna, y, lm. y**] p. **Pieczyna**: Nadał klasztorowi dwie części soli, które pospółstwo pieczy-nami zowie. Papr. Dwie części soli, które tam (w Bochni) pieczynami zwano, wiecznym prawem zapisał. Nies. Zdr. [**Pieczynka**].

[**Pieczynka, i, lm. i**] p. **Pieczyna**.

[**Pieczysko, a, lm. a, Piecysko**] f. *piec i komin muirowany sterzący po pogorzeli domu; nazwa miejsca, gdzie stoją piece, kominy, piekarniki i szczytki tychże w domu spalonym lub rozetranym*: Poceżyła uciekać między pieczyńska zgorzłego miasta. Nar. 2. *miejsce, gdzie były piece wapienne*. <Od 1. Piec>

Pieczyste, ego, blm., [**Pieczyte**] *mięso pieczone, pieczeń; drób upieczony a. zwierzyzna*: Co nam dadzą na P.? Supa przydymiona, sztuka mięsa twarda, P. spalone. L. Zdr. × **Pieczystko**. <Od 2. Piec>

× **Pieczystko, a, lm. a, p.** **Pieczyste**: Po ostrygach będzie belfsztyczek, P., kompoick i deserek. Krasz. <Od Pieczyste>

[**Pieczysty**] *pieczony, stanowiący pieczyste*: Do pieczystych frykasów przynieśli różne sałaty. <Od 2. Piec>

[**Pieczyte, ego, blm.**] p. **Pieczyste**. <Z Pieczyste>

Pieczyno, a, [Pieczewko] f. blm. *wyroby piekarskie, jak chleb, bułki, rogalie i t. p., ciasto upieczone*. 2. *ilość wyrobów piekarskich, piekająca ś. naraz w piecu*: Jedno P. Kn. Dziesięć niewiast będą każda swe P. w jednym piecu. Leop. Nie chcąc, zażyła chleba z innego pieczywa. Pot. Przen.: Tegoż pieczywa chlebem oddawać Troc (= *odmierzać takąż samą miarą, oddawać wet za wet*). Panicz ten musi być pieczywa starego. Zbyl. (= *starej daty, starego pokroju, starego autoramentu*). Po staroświecku chadzał, sam starego pieczywa. Falib. 3. × P. *pieczeń, pieczyste*: P. żubrowe. Słow. <Od 2. Piec>

Piedestal, u, lm. e p. **Pjedestał**: Nie dziw, że mu ś. z piedestalu schodzić na dół nie chciało. Jeż. <Fr. piédestal>

Piedestalik, u, lm. i p. **Pjedestał**: Dla ludzi próżnych upadek z najniższego piedestaliku jest nieszczęściem. Byk.

Piedestał, u, lm. y p. **Pjedestał**. Zdr. **Pjedestalik**. <Fr. piédestal>

Piedra, y, blm. der. *grzybica guzłowa włosów*.

Pieg, u, lm. i p. **Piega**.

Piega, i, lm. i, Pieg i. † P. a. † **Pięga plama, cętka**: Trzewa w siności czarnemi ś. piegami wszystkie sfarbowaly i sprośnym ś. krwi zsiadłej jadem pomazały. Bardz. 2. [P.] *okrągła plama na białej sierci*. 3. a. [**Pięga, Pinga**], częś. w lm. lek. = a) (*lentigo*) *plamka żółto-brunatna na skórze człowieka, powstająca wskutek działania promieni słonecznych*: *Lentigines*, plamy soczewicy podobne na twarzy, na piersiach, na rękach, pospolicie je nazywają piegami. Comp. Kto siedzi twarzą do słońca, musi odnosić jakie piegi. Swad. Olejek pszenny spęda piegi i zmarszczki. Kluk. b) × P. *wog. plama na ciele*. <PIEG>

× **Piegacenie, a, blm.**, czynność cz. **Piegacieć**.

× **Piegacieć, eje, ał p.** **Piegowacieć**. <Od Piegaty>

× **Piegatość, i, blm. rz.** od **Piegaty**.

× **Piegaty p. Piegowaty**: Dudek oto, iż czubaty, a ubiór też ma P. <Od Piega>

Piegawieć, wca, lm. wce bot. (*achyrophorus*) *roś. z rodziny złozonych*. <Od Piegawy>

× **Piegawieć, eje, ał p.** **Piegowacieć**. <Od Piegawy>

× **Piegawienie, a, blm.**, czynność cz. **Piegawieć**.

× **Piegawość, i, blm. rz.** od **Piegawy, piegowatość**; *piegi*: Wódka ta P. z lica ściera. Śien.

× **Piegawy p. Piegowaty**. Bot.: Czosnek P. i Łuk P. p. **Kłębacz**. <Od Piega>

Pieglówka, i, lm. i gatunek gruszek.

Piegowacenie, a, blm., czynność cz. **Piegowacieć**.

Piegowacieć, eje, ał, × **Piegawieć**, × **Piegacieć** *stawać ś. piegowatym, dostawać piegow.* <Od Piegowaty>

Piegowatość, i, blm. rz. od **Piegowaty**; *piegi*.

Piegowaty, × Piegawy, × Piegaty, [Piegowaty, Pingowaty] *upokryty pieganymi, pełen piegow*: Twarze piegowate, nakrapiano, plamiste. Chm. B. Płec piegowata i flakowata. Śien. <Od Piegaw>

[**Pięga, y, lm. e**] f. *złota*. 2. *koza*. <?>

Pięga, y, lm. e zool. (*eurruca garrula*) *ptak wróblowaty zębodzioby z rodziny gajówek, porzeczka pionka*.

[**Pięjak, a, lm. i**] *kogut*. <Od Piejg, od Piać>

[**Pięjdzę, ędzy, blp.**] p. **Pieniądz**. <Pie(n)iądze>

[**Pięjstrzeń, a, lm. e**] p. **Pierścień**. <Z Pierścien>

[Piekać, a, ał i P. ś.] p. 2. Piec. <PIEK/P
POK>

[Piekanie, a, b] czynność cz. Piekać.

[Piekanie się, a ś., b] czynność cz. Piekać ś.
Piekarczyk, a, m. i terminator piekarski; cze-
ladnik piekarski. <Od Piekarz>

[Piekarzyn] należący do piekarki. L. <Od
Piekarka>

Piekareczka, i, m. i p. Piekarka: Piękna P.
<Od Piekarka>

Piekarenka, i, m. i p. Piekarnia. <Od Pie-
karnia>

Piekarka, i, m. i f. forma ż. od Piekarz: Dał
piekarce grosz za zemle. Troc. Król córki wa-
sze brać będzie w aptekarki i w kucharki, i w pie-
karki. Bud. 2. p. Piekarzowa. 3. × P. p. Pie-
karstwo: To zboże na nasienie nie służy, lepiej go
na piekarkę użyć. Troc. Takie ziarno ledwie ś.
zejdzie na piekarkę, ledwie na browar. Troc.
Ziarno takie na nasienie nie służy, lepiej go na
piekarkę obrócić. Haur. <Od Piekarz>

Piekarne, ego, b]m. opłata, podatek od piecze-
nia: P. narzucone mieszkańcom osad. <Od Pie-
karny>

Piekarnia, i, m e f. izba odpowiednio urzędzo-
na, w której pieką pieczywo; zakład piekarski. 2.
posp. sklep z pieczywem. 3. izba przy cukierni,
gdzie pieką ciasto, ciastka, gdzie przy ogniu przy-
gotowują wyroby cukiernicze. 4. [P.] = a) izba cze-
ladna, gdzie chleb pieką i jeść gotują, kuchnia:
Wyganiasz psa z piekarniej, ba raczej sam wy-
nidź. Koehan. b) izba czeladna. c) chata kurna:
Tam w kurnej chacie, a. jak ś. to na Litwie
nazywało, w piekarni, podpisanym został układ.
Dar. d) główna izba mieszkalna w chatach wie-
skich (zwykle z piecem do pieczenia chleba). 5.
†P. obora dla krów, krowiarnia: Krowę w pie-
karni do żłobu przywiązać. Troc. 6. †P. nazwa
jaśniejszy szaty: Kawalerki, kapoty, westy, manto-
lety, rejtroki, piekarnie, manty i kolety. Łączn.
7. cukier.: Pierwsza P. = ranna robota w piekarni
cukierniczej. Zdr. Piekarenka. <PIEK/POK>

[Piekarniak, a, m. i, Piekarnik] piec chlebowy.
<Od Piekarny>

Piekarniany, Piekarniowy, × Piekarny przym.
od Piekarnia: Piec P. Zaw. Piekarniane dziewczki
w ziemie krowy doją w piekarni. Haur. Piekarni-
ane dziewczki przywoływają krowy do piekarnie
na doiwo. Troc. <Od Piekarnia>

[Piekarnik, a, m. i] p. Piekarniak. <Od Pie-
karny>

Piekarniowy p. Piekarniany. Cukier.: Subjekt
P. <Od Piekarnia>

× Piekarny p. Piekarniany: Ocet w piecu pie-
karnym postawić. Syr. <Od Piekarnia>

Piekarski przym. od Piekarz: Cech P. Łopata
piekarska. <Od Piekarz>

Piekarstwo, a, b]m., × Piekarka rzemiosło pie-
karza, zajęcie piekarza: Chwyć ś. piekarstwa. L.
<Od Piekarz>

Piekarz, a, m. e ten, co trudni ś. pieczeniem
pieczywa: P. wie, iż dobry chleb z mąki, wody
i drożdży dobrych piecze ś. Torz. Najlepszemu
piekarzowi czasem chleb ś. nie uda. Torz. <PIEK/
POK>

Piekarzenie, a, b]m., czynność cz. Piekarzyć.

Piekarzowa, ej, m. e, Piekarka żona piekarza.

Piekarzowy, × Piekarzów należący do piekarza,
stanowiący własność piekarza: Syn P. <Od Pie-
karz>

× Piekarzów p. Piekarzowy.

Piekarzyć, y, ył być piekarzem, trudnić ś. pie-
karstwem. <Od Piekarz>

Piekarzyna, y, m. y m. biedny, marny piekarz.
<Od Piekarz>

× Piekączka, i, b]m. f. gorączka bardzo silna.
2. ból piekący, pieczenie. <Od Piekący>

Piekielnia, i, m. e bot. (holigarna) ros. z ro-
dziny nanerczowatych. <Od Piekielny>

Piekielnica, y, m. e f. bogini piekła: Hekate
P. Otw. 2. forma ż. od Piekielnik. 3. a. [Pieka-
larka] przen. kobieta zła, złośliwa, jęzka, furja,
djablica, pasjonatka, awanturnica: Hanka ino trzas-
nęła drzwiami, bo co miała odpowiadać takiej
piekielnicy. Reym. 4. [P., Szwēja] ryba: ukleja
czarna (alburnus bipunctatus). <Od Piekielnik>

Piekielnie przys. od Piekielny: P. był zawsty-
dzonym i wysmianym. L. Odpowiedział jakąś P.
ironiczną uwagą. Kaczk. Nudzę ś. P.

Piekielniejszy st. w. od Piekielny: Od krzyża,
na którym skonął Pan, piekielniejszej zbrodni
i rzewniejszej męki nie było na planecie tym.
Kraśni. Żaden z narodów europejskich nie był
w piekielniejszej niewoli. Spas. <Od Piekielny>

Piekielnik, a, m. cy f. mieszkaniec piekła, dja-
beł, szatan, czart. 2. a. †Piekielczyk, †Pie-
kowszczyk, †Piekiel potępieniec w piekle: P.
w ognistej topieli. Przyb. 3. człowiek bezbożny,
niegodziwiec. Kn. 4. a. [Piekielarz] awanturnik,
wielki złośnik, pasjonat. <Od Piekielny>

Piekielny f. przym. od Piekiel; †Piekielny: Pie-
kielna kloza, tartarus. Urs. Piekielne okno, ot-
chłań piekielna. Kn. Bramy piekielne nie prze-
mogą go. Męki piekielne. Ogień P. Bogowie
piekielni. Tyś u wilka piekielnego tego w me-
tryce, Mahomecie przekłety, tamże idź, kędy
twoje prawo, to jest do jezierzysk piekielnych.
Birk. Wśród dniów moich pójdę do wrót
piekielnych. Wig. Wgrzyż ś. jak P. dym pod
jej powieki. Miek. Konie bez jeźdźców wypadły
z tej ławy walczących... z rozwianemi grzywami,
na tle pożaru do bestji piekielnych podobne.
Sienk. Przen.: Piekielna nauka. Skar. (= djabel-
ska, czartowska, szatańska). 2. przen. wyrafino-
wanie złośliwy, szatański, zjadliwy: P. pomysł,
wynałazek. Co za P. śmiech! L. Machina pie-
kielna: beczka napełniona prochem i kartaczami.
Dm. 3. przen. okropny, straszliwy, straszny, prze-
rażający; djabelny, haniebny, nieznośny: O! była
to więc piekielna godzina, gdy, patrząc na twarz
najmłodszego syna, śmierć zobaczyłem. Słow. P.
ból, hałas. Nie rób mi tak piekielnej krzywdy.
L. 4. bot.: Piekielne ziele p. Tojad. 5. chem.:
Kamień P. p. Kamień: Kamień P., lapis inferna-
lis. L. 6. lek.: †Ogień P. p. Gangrena: P. ogień,
św. Antoniego niemoc, gangrena, największe, jak-
kowe tylko być może, zaognienie części jakiej
ciała oraz początek psucia ś., zgnilizny i obu-
mierania przepalającej ś. części. Perz. <Od
Piekielno>

†Piekiel, kła, m. kły f. p. Piekielno: Bo P. nie
będzie wyznawał Cię, ani śmierć chwalił Cię
będzie. Wig. 2. djabeł, szatan, duch piekielny,
piekielnik, czart: A odpowiedziałwszy, P. rzekł do
szatana, księżęcia piekielnego. Spr. Rzekł P. do
swych złych urzadzów: zamknicie uliczki okrutne
miedziane, a wrotka żelazne podłóżcie. Spr.
Wstęchły a śmierdzący piekle, otworz uliczki
twoje Spr.

†Piekieltek, lka, m. lki p. Piekielko. <Od
Piekiel>

Piekielko, a, m. a f. a. [Piekielisko] przypiecek,
murek przed otworem pieca: Wkradłszy ś., złodziej

ogłada kąty, patrzy na P. Jabł. 2. × P. a. †**Piekielek** *zapięceć, miejsce między piecem a ścianą*. 3. [P.] *wyżłobienie przed warszatem tkackim, w którym s. zbiera puch (kwap) z bawełny, służący do wyrobu waty*. <Zdr. od Piekło>

[**Pieklarz**, a, lm. e] p. **Piekielnik**. <Od Piekło>

[**Piekanie się**, a s., blm.] czynność cz. **Piekić** s. [**Piekić się**, i s., it s., **Piekiować**] *robić piekło, złościć s., awanturować s.* <Od Piekło>

[**Piekiłsko**, a, lm. a] p. **Piekielko**. <Zgr. od Piekło>

[**Piekiłwie**] przys. od **Piekiłwy**, *pieczołowicie*.

[**Piekiłwość**, i, blm.] rz. od **Piekiłwy**, *pieczołowość*.

[**Piekiłwy**] p. **Pieczołowity**: Wychowanie piekiłwe czyni dzieci złośliwe, słabe i leniwe. Prz. <PIEK/POK>

Piekło, a, blm., †**Pkiel**, †**Piekiel** I. *miejsce kar wiecznych dla zmarłych grzeszników*: P. albo przepaść, gdzie dusze potępionych wieczne męki cierpią. Karnk. P., skryte mieszkanie, gdzie dusze zatrzymane są, które niebieskiego dziedzictwa nie dostały. Kucz. P., mieszkanie dla złych duchów zgotowane. Przyb. P. siarczane. Przyb. W piekle zgrzytanie zębów, wieczne ciemności, niewytrwane męki bez wszelkiej litości. Groch. Labuj, duszo, P. gore. Birk. Boską odwłoką gardząc, piekła sobie przyczyniał. Skar. Używają dobrych dni, a w gnieniu oka do piekła wstępują. Białob. Wolno do piekła, byś chciał o półnoy. Prz. Szerokie wrota do piekła. Prz. Kto s. w czyściu śmieje, niech s. piekła boi. Hrb. Grzechu s. strzec, jako piekła, mamy. Skar. Wytargł jeś duszę moję z piekła niższego. Ps. flor. Ale wy swym duszom w piekle należliście wiekuję potępienie. Kaz. Gnieź. A w piekle kto s. będzie kajał Tobie? Wig. Tłucze s., jak Marek po piekle. Prz. Starszego i w piekle szanują. Prz. Ciekawość pierwszy stopień do piekła. Prz. Przen.: Wstąpił do piekła, po drodze mu było (= *wystąpił z drogi, objechał*). Wstąpił do piekłów, po drodze mu było, jechał z Krakowa do Warszawy na Lublin. Oss. Bodajęś z piekła nie wyjrzał! Człowiek rodem z piekła (= *piekielnik, lotr, niegodziwiec*). Baba z piekła rodem. Siedzi w piekle po same uszy. Pewnie po same wasy hultaj w piekle siedzi. Mick. Weź Lucyferze! niech ich P. spali. Słow. Jak ci szatani, co tam stoją przy piekła płomiennym otworze. Słow. Bywam a. w niebiosach, a. w piekła mękach. Mick. O, czarne ruskie klasztorze straszliwe! P., powiadam tobie, P. żywe! Słow. Rozśmiał s. tak strasznie, jakby P. uchwylił był właśnie. Jabł. P. go nie ma, P. mu równego nie ma. Troc (= *najgorszy człowiek*). Jak w P. wrzucił. Troc (= *jak kamień w wodę*). Stało mu to na ziemi za wielkie P. Skar. Przeciwi piekłu podnieś kord. Krasin. Żona szalona jedno P. małżonkowi. Birk. Takie małżeństwo jest obrazem piekła. L. Więzienie tureckie ziemskiego piekła męki. Kłok. Jak Dant, za życia przeszedłem przez P. Krasin. Przen.: Piekłem zemsty zawrzałam — kobieta, ja Polka — pierwszy raz na rynku bita! Słow. Przen.: *straszna bieda, męka piekielna, okropne położenie, stan okropny*: Miał piekła dosyć z Hunnami Maurycjusz. Biel. M. Zostaw mnie sam na sam z piekłem serca mego. Krasin. Czuję P. w swych pierśsiach. 2. prz. *wraski, halasy, krzyki, awantura, burda, niepokój, kłótnia, obraza boska*: Ciągłe P. między niemi. P. tam, jak w piekle wrzask,

trask. Kn. Oóż to za straszne P. w tym domu, jegomość zły, pani takie drugie. L. Wolę s. odprawić, robota ciężka, a zawsze P. w domu. L. Nie robiłbyś piekła, bo niema o co. 3. *ogół złych duchów zaludniających piekło, moce czartowskie*: Naciera, co w nim potęgi i siły, kiedyby można, poruszyłby piekła. Jabł. P. s. rozśmiało. Przen.: Całe P. rozruszyło s. dziś na mnie. L. Całe P. poruszę, a muszę swego dopiąć (= *wszystkie sprzężymy, choćby i zle nawet*). Co tu u piekła robię, sam djabeł tu nie poradzi. L. (= *u licha, u diabła*). 4. lm. tylko: **do piekiel**, × **do piekłów** *otchłań, miejsce, gdzie dusze zmarłych ludzi sprawiedliwych przebywały, oczekując przyjsia Chrystusa*: Wstąpił albo zstąpił Chrystus do piekłów, to jest do miejsca owego skrytego i tajemnego, w którym dusze zatrzymane były aż do przyjsia Chrystusowego. Karnk. Ma być mówiono: do piekła; który bowiem z łacińskiego wykładają: do piekłów, własności języka nie bacząc, ani na słowo greckie względ mają; Grecy albowiem jasnie mówią: do piekła. Hrb. 5. *szyfada w stoliku zamknięta na klucz, do której przez szparę w blacie wypuszczają subjecki felczerscy pieniądze otrzymane za obsłużenie gości*. 6. [P.] = a) *dolek w grze*: Wykopują wspólnie dość spory dołek, który nazywa s. piekłem. b) *przegrana w grze w piłkę, np. w palanta*: Być na piekle w przeciwstawieniu do: być w niebie. c) *pogrzebowisko*. 7. †P., a, lm. **owie** m. p. **Piekielnik**. L. 8. druk. *pułdo, w które składają s. czcionki uszkodzone*. <PIEK/PK>

†**Piekłoszczyk**, a, lm. i p. **Piekielnik**. Troc. <Od Piekło. Por. Nieboszczyk>

[**Piekłować**, uje, owa] p. **Piekić** s.: Z domu nie popuści i o bele co piekluje. Reym. Masz ty tak P. — myślę — poczekajże. Ör. <Od Piekło>

[**Piekłowanie**, a, blm.] czynność cz. **Piekłować**. **Piekłowladny** *władający piekłem, panujący nad piekłem*: Nija piekłowladna. Wor. <Piekło + Władny>

†**Piekłowszczyk**, a, lm. i p. **Piekielnik**: Heretyków możemy nazwać piekłowszczykami, synami *gehennae*. Birk. <Od Piekło>

Piekłowzięcie, a, blm. *porwanie do piekła*: Chciałbym po waszym zostać piekłowzięciu i żyć na ziemi. Krasin. <Piekło + Wzięcie>

[**Piekniaki**, ów, blp.] *spodnie sukienne chłopskie*. <Od [Piekn] = Piekn>

[**Pieknie**] przys. od **Piekn**, *pieknie*.

[**Piekno**] p. **Piekn**, *pieknie*.

[**Piekność**, i, blm.] rz. od **Piekn**, *piekność*.

[**Piekn**] p. **Piękn**: *Piekna książka*. Kon. <Z Piękn>

[**Piekota**, y, blm., **Piekwa** *spiekota, spieka, upał, gorąco*. <PIEK/POK>

[**Piekuśno**] p. **Piękniuchno**.

[**Piekuśny**] p. **Piękniuchny**.

[**Piekut**, a, lm. y] I. a. †P. p. 2. **Kur**: I wilgi świegotliwe i P. swarliwy. Mor. Niech pan do nas przyjadu na piekuty. Tylo piekuty te z długimi nosami, to so na białach. 2. = **Ficlans**: P., nazwa bokasa stąd, że, siedząc na ziemi, wydaje głos: pieku, pieku! <Dżwn.>

[**Piekutor**, a, lm. y] *człowiek zapiękający komu, dokuczliwy, dokucznik, zapięka*. <Od 2. Piec, przez sld. do Piekut, z końcówką Łc.>

[**Piekwa**, y, blm.] p. **Piekota**: W tako piekwe napiułem sie ze zdroju, tom całe lato chorował. <Od 2. Piec>

Pielacz, a, lm. e, **Pielarz** *ten, co piele*. L. <Od Piele>

Pielaczka, i, lm. i f. forma ż. od **Pielacz**; **Pielarka**, [Pielaczka, Pielonka, Pleja]. 2. [P.] *młoda gąska, gąsię: Gęś z gęsiorem wiedzie na murawę żółte pielaczki.* <Od Pielacz>

† **Pielac**, a, ał *spieszyć ś., pospieszać, łwapić ś.*: Czemuż tak rychło z Warszawy pielacie do domu? Orzech. <? Chor. pelati>

† **Pielanie**, a, bfm., czynność cz. **Pielac**.

Pielarka, i, lm. i forma ż. od **Pielarz**, **Pielaczka**, [Pleja]. <Od Pielarz>

Pielarz, a, lm. e p. **Pielacz**. L. <Od Pielę>

[Pielasy] *psstolatj.*

[Pielech, a, część. w lm. **Pielechy**] i. *pościel. 2. suknie w nieladzie i nieporządku, brudy.* <PIEL>

[Pielecha, y, lm. y] p. **Pielucha**.

† **Pielegować**, uje, ował, [Pielegować] p. **Pielegnować**.

† **Pielegowanie**, a, bfm., [Pielegowanie] czynność cz. **Pielegować**, *pielegnowanie*.

Pielenie, a, bfm., **Pelenie**, × **Pelcie**, [Pelinie, Pielonka, Plewidło], × **Pielidło** czynność cz. **Pleć**.

[Pielas, a, lm. e a. y] *postanie; legowisko np. psa.* Przen.: *pierzyna licha wypchana.* <Czes. peleś>

[Pielaso, a, lm. a] *barłóg w chlewie, na którym świnia zwykła leżeć.* <Czes. peleś>

Pielesz, a a. u, lm. e i. a. † **Peles** *legowisko, łozysko, kryjówka dzikiego zwierza; gniazdo ptaka drapieżnego*: Pielesz bestji jadowitych, w których ś. przechowują. Syr. Naszczwali żubrów, lwów, dzików, lampartów, wytrząszy skryte dotąd ich pieliesz. Pot. Lasy są moje domy i moje pieliesz. Pot. Skoro słońce na wiosnę mroźne spławi śniegi, żeby po wiszach polskich mogła lęgnąć dzieci, dzika do takrocznego pieliesz gęś leci. Pot. Przen.: *gniazdo ojcyste, progi domowe, dom rodzinny, ognisko domowe*: Wrócił do domowych pieliesz. Sienk. Po co ci ludzie opuszczają domowe pieliesz? Sienk. 2. [P.] = a) *miejsce, gdzie ś. owoce ulegają.* b) *ustronie, zacisze.* <PIEL; Czes. peleś>

Pielieszenie, a, bfm., czynność cz. **Pielieszyć**.

Pielieszenie się, a ś., bfm., czynność cz. **Pielieszyć ś.**

Pielieszyć, y, ył *ślać, wyścielać gniazdo, robić legowisko.* P. ś. myśl. *gnieździć ś.* <Od Pieliesz>

[Pieletruna, y, lm. y] bot. p. **Bertram**.

Pielegarka, i, lm. i forma ż. od **Pielegarz**: P. dzieci, chorych. Troc.

Pielegarz, a, lm. e, **Pielegniarz**, † **Pielegownik** *mężczyzna pielegnujący chorych, służa szpitalny.* <Od Pielegnować>

Pielegnacja, i, lm. e p. **Pielegnowanie**: Opieka nad plantacjami miejskimi rozpoczęła prawidłowo pielegnację drzewek ulicznych. Matka wszelkich przestróg i pielegnacji w młodzieńczym wieku nie żałowała. Zdr. **Pielegnacyjka**. <Od Pielegnować, z końcówką niby Łć.>

Pielegnacyjka, i, lm. i p. **Pielegnacja**: Słabyś trochę, potrzeba ci pielegnacyjki. Sienk. <Od Pielegnacja>

Pielegniarka, i, lm. i forma ż. od **Pielegniarz**, *pielegniarka*: Do szpitala załogi peszteńskiej przyjeżdża pielegniarki. <Od Pielegniarz>

Pielegniarski przym. od **Pielegniarz**: Szkoła pielegniarska. <Od Pielegniarz>

Pielegniarstwo, a, bfm. *zajęcie, obowiązki pielegniarza lub pielegarki*: Oddział pielegniarstwa chorych. <Od Pielegniarz>

Pielegniarz, a, lm. e p. **Pielegarz**: P. szpitalny. Przemawiał w sprawie kształcenia pielegniarzy i pielegniarek. <Od Pielegnować>

Pielegnować, uje, ował, × **Pielegować**, [Pielegować], † **Pielegować**, [Pielegować, Pielezić] kogo, co = *doglądać, otaczać opieką; mieć staranie o kim, o czym, czuwać nad kim, nad czym, chodzić około kogo, około czego*: Starzec ten od pieluszek pieścił mię, pielegnował młodość moją. L. Synu niewdzięczny, na nieszczęście moje pielegnowałem dla siebie nieprzyjaciela w tobie. L. Węża w zanadru chowasz albo pielegnujesz. Pileh. Pielegnowali młodsze me latka, chowali, jak syna. Żal. P. chorego. P. kogo w chorobie, w starości, w kalectwie. Żaden zwierz w swojej wolności tyłu chorobom nie podlega, co pielegnowany od ludzi. Kluk. P. rośliny. Na wzór czujnego ogrodnika pielegnował te młode latorośle, z których w czasie obfite i bujne miały wzrastać owoce. Kras. Przen.: P. swe ideały, myśli = *przechowywać, podtrzymywać w sobie troskliwie, żywić je, piastować*. P. znajomość, zażyłość. P. ś. *być pielegnowanym*: W ziemi, jako w żywocie matki, wszystkie rośliny ś. pielegnują. Kluk. <Nm. plegen; S. Grn. pflügen>

Pielegnowanie, a, bfm., **Pielegnacja** czynność cz. **Pielegnować**: Pieczolowite dziecięcia chorego P. Troc.

Pielegnowanie się, a ś., bfm., czynność cz. **Pielegnować ś.**

† **Pielegownik**, a, lm. *cy ten, co pielegnuje, piastun, dozorca.*

× **Pielegować**, uje, ował, [Pielegować] p. **Pielegnować**. Troc.

× **Pielegowanie**, a, bfm., [Pielegowanie] czynność cz. **Pielegować**, *pielegnowanie*.

[Pielezić, i, il] p. **Pielegnować**.

[Pieleżenie, a, bfm.] czynność cz. **Pielezić**, *pielegnowanie*.

Pielgrzan, u, lm. y, **Drzewo podróżny** bot. (ravenata) *roś. z rodziny bananowatych.* <Z Pielgrzym>

Pielgrzym, a, [Pilgrzym] i. lm. i a. *owie wędrownik do miejsc świętych, pątnik*: Pielgrzymi do Rzymu idący. Troc. P. w Dobromilu. Wirt. Człek pielgrzymem na świecie, świat karczmą człkowi. Pot. 2. × P. *podróżnik, podróżny, turysta, wędrowiec, wędrownik*. 3. lm. y zool. (cardiosoma) *skorupiak słupkooki, dziesięcionogi, krótkoocelokowcy (krab)*. <Włos. pellegrino, Nm. Pilgrim, S. Grn. pilgrim, z Łć. peregrinus>

Pielgrzymek, mka, lm. mki pal. (spondylus) *małża bezgłowa jednomuskułowca, spotykana w utworze kredy białej wierzchniej, kłopotek, zwaśnik*. Kluk. <Zdr. od Pielgrzym>

Pielgrzymi, **Pielgrzyski**, † **Pielgrzymowy** przym. od **Pielgrzym**, *pątniczy, wędrowniczy*: Kij P. Odłączył ś. od pielgrzymiej gromadki. Niem. A. <Od Pielgrzym>

† **Pielgrzymka**, i, lm. i f. forma ż. od **Pielgrzym**: O niestetyż, iżom ś. ja już stała pielgrzymką i sierotą. Ż. Ł. O nieszczęśliwe panny, ludzie okrutni nad brzegiem czekają i krwią gładkich pielgrzymek bogi swe błagają. P. Koch. 2. p. **Pielgrzymowanie**: P. do Ziemi Świętej. Hoł. Prosił ś. na pielgrzymkę znowu dla nauk mądrych większego połowu. Jabł. Na pielgrzymkę poszedł świata obszernego. Jabł. Wychodzi na pielgrzymkę świata obszernego. Troc. Całe to życie jest pielgrzymką. Min. 3. zb. *pielgrzymi, kompanja*: P. po większej części z próżnującego gminu i mnielów włóczęgów zabrana. Nar. 4. × P. *miejsce, do którego pielgrzymują*: Jedną z najświetniejszych pielgrzymek Królestwa, jedno miejsce, najwięcej cudami słynące,

jest Częstochowa. Dm. Myślenie jest pielgrzymką, dość sławną z przyczyny obrazu Najświętszej Panny Częstochowskiej. Dm. <Od Pielgrzym>

Pielgrzymkowy przym. od **Pielgrzymka**: Bilety na pociąg P.

Pielgrzymować, uje, ował, [Pilgrzymować] I. odbywać pielgrzymkę, pątnikować: P. z nabożeństwa, na święte miejsca iść, słubną drogę odprawować. Kn. 2. *odbywać podróże, podróżować, wędrować, peregrynować, zwiedzać kraje*: Kto rad wiele pielgrzymuje, niewiele ś. naprawuje. Prz. Zeby nie robić, zawsze pielgrzymują po cudzych krajach. Star. Po świecie P. Troc. <Od Pielgrzym>

Pielgrzymowanie, a, bfm., Pielgrzymka czynność cz. **Pielgrzymować**: P. wiele nauczy. Kn.

†**Pielgrzymowny p. Pielgrzymi**: Droga pielgrzymowna. L. Kij masz w rękę P. L. <Od Pielgrzymować>

Pielgrzymki p. Pielgrzymi: Pan to w pielgrzymkiej osobie. Mik. z Wilk. Pielgrzymką chodzić = *pielgrzymować, chodzić jako pątnik, nawiedzać miejsca święte*: Wam, panowie pielgrzymowie młodzi, trzeba umieć dobrze łącać, kto pielgrzymką chodzi.

Pielgrzymstwo, a, bfm. I. stan, rola pielgrzymy, pątnictwo. Przen.: *pochód, postęp, rozwój*: Czują, że serce w dziejach bić przestanie, bo ś. P. ludzkości skończyło. Deo. 2. p. **Pielgrzymka**: W niebie jego ojezyna: szczęśliwy to będzie, kto tam po tym pielgrzymstwie kiedykolwiek siedzie. Kochan. Księgi pielgrzymstwa. Mick. (= *tułactwa*). 3. †P. *miejsce, do którego ktoś zaszedł, pielgrzymując; obyczaj*: Miejszkajże na pielgrzymstwie, gdziekolwiek możesz. Leop. <Od Pielgrzym>

×**Pielidło, a, lm. a p. Pielenie**: Chwasty, przez P. powyrwane, mogą być używane na pognój. Kluk. <Od Pielę>

[Pielinie, a, bfm.] p. **Pielenie**. <Pielénie>

Pielnik, a, lm. i przyrzęd ręczny a. konny do pielienia: P. ręczny pana Postawki zyskał już szerokie uznanie rolnika. Sienk. P. amerykański. <Od Pielę>

[Pielnować, uje, ował] p. **Pilnować**.

[Pielnowanie, a, bfm.] czynność cz. **Pielnować, pielnowanie**.

[Pielonka, i] I. bfm. p. **Pielenie**. 2. p. **Pielaczka**.

†**Pieluch, a, lm. y plotkarz**. <Od Pielę>

Pielucha, y, lm. y, [Pielecha] *chusta do owijania niemowlęcia, powicie, powijak*: Nie znasz, co to są pieluchy, wolny wzrost biorą członeczki, my żyć zaczęli z łańcuch, w których nas gniotły mameczki. L. W pierwszych pieluchach zmarł. Groch. Prawie jeszcze w pieluchach i przy cyku. Głiez. Przen.: Od pieluch = *od niemowlęctwa*. Przen.: *dziecięctwo, niemowlęctwo, niedośtetwo, kolebka*: Ludzkość w pieluchach. Myśl jego jeszcze w pieluchach (= *niemowlęctwa*). Zdr. **Pieluszka, Pieluszcza**. <PIEL>

Pieluchowy przym. od **Pielucha**. Przen.: W pieluchowym przemyśle tych dawnych opok. Sp. (= *w budzącym ś. zaletiwie dopiero*). <Od Pielucha>

†**Pieluszczyany** przym. od **Pieluszka**: Dziecię w pieluszczyanych leży więzach. Troc.

Pieluszcza, i, lm. i p. Pielucha. <Od Pieluszka>

Pieluszka, i, lm. i I. p. Pielucha. 2. [Pieluszki, lm.] *gatunek grochu o modrawych liściach kwiatow-*

wych, których ogonki są czerwone. <Od Pielucha>

[Pielaczka, i, lm. i] p. **Pielaczka**.

[Pielun, u, bfm.] p. **Piołun**.

[Pielyn, u, bfm.] p. **Piołun**.

[Piemja, i, bfm. *choroba ropnica, zakażenie ropne krwi*. <Gr.-Łć. pyaemia>

[Piena] p. 2. **Piąć**. <Z Pięta, od Piąć>

[Pienesztwo, a, bfm.] p. **Pieniądz**. <Z Pienięstwo>

[Pieni] p. 2. **Piąć**. <Z Pięli, od Piąć>

× **Pienia, i, lm. e p. Pieniactwo**: By ukrócić pienie w sprawach granicznych, stanowią rozgraniczenie normalne. L. Powszechna zaraza z pieni i postępów prawnych pozorne biorących z prawa tytuły. Djar. gr. Daleki miałem umysł od pieni, iżby zapoznać i szukać sprawiedliwości. Koss. <Ros. pënia = grzywna, Łć. poena>

Pieniacki I. a. Pieniaczy przym. od **Pieniacz**: Ciśnie go sąsiad, pieniackie wynajdując zwadki. L. Pieniackie nakłady rzadko nagrodzi wygrana. L. Klótnie pieniackie. Za rozszerzaniem ś. ducha pieniackiego nastąpiła potrzeba różnych jurysdykcji sądowych. Skrzet. 2. lek.: Obłąd P. = *objaw choroby umysłowej*. <Od Pieniacz>

Pieniactwo, a, bfm. I. duch pieniacki, chciwość pobudzająca do pieniania ś.: Za to i za owo, co myśli P., osadzą mię do wieży, wpiszą w gołęw bractwo. Wyb. P., wykrety, bałamuctwa, niszczące strony, zniżyły szanowny niegdyś urząd patrona. L. Kancelarje pieniactwa i wybiegów waszych są składem. L. 2. a. × **Pienia pienianie ś.**: Ustąpił mu ksiądz prawa swego, gdy nie zdołał służyć bożemu pieniactwem ś. bawić. Skar. <Od Pieniacz>

Pieniacz, a, lm. e, Pieniaka ten, co ś. pienia, co ś. lubi procesować, procesowicz zaciekle: Pieniacle żyją pozwami. Dar. J. Pieniacle: po dwudziestu dekretach, trzynastu remisach, czterdziestu kondemnatach, sześciu kompromisach, zwyciężył Marek Piotra, a że ś. z bogacił, ostatnie trzysta złotych za dekret zapłacił; umarł Piotr, umarł Marek, powróciwszy z grodu, ten, co przegrał—z rozpaczy, ten, co wygrał—z głodu. Kras. <Od Pieniacz>

Pieniaczenie się, a ś., bfm., czynność cz. Pieniaczyć ś.

Pieniaczka, i, lm. i forma ż. od Pieniacz: Straszna z niej P., ustawicznie po komisjach, kondescensjach, sądach i trybunałach jeździ, i co rok z trzydziestu spraw ledwo jedną wygra. L. <Od Pieniacz>

Pieniaczy p. Pieniacki: Były te pretensje wynikiem pieniaczych usposobień ogółu. Rol. <Od Pieniaka>

Pieniaczycy się, y ś., ył ś. p. Pieniacz ś.

Pieniacz, a, al I. a. P. ś., Pieniaczycy ś. procesować ś., prawować ś. zaciekle, ciągać ś. po sądach: Pieniając zuchwale, wygrał fortunę znaczną w trybunale. Kras. Wiesz, co jest P. w tym kraju! L. Bądź ty patronem tego, co ś. z dobrym pienia. L. 2. P. kogo = *procesować go, ciągać go po sądach*: Myśli nas przed sądem P., *judicio perfundere*. Siem. J. Czy on to ten występek słuźnie może być pieniany? Ostr. <Od Pienia>

Pieniaka, i, lm. i p. Pieniacz: Pewien P. niepokoił i do upadku przyprowadzał wdowę po stolniku. Byk. <Od Pieniacz>

Pienianie, a, lm. a czynność cz. Pieniacz: P. zbrodnie publicznego każdemu obywatelowi wol-

ne. Ostr. Bracia rozróżnieni, przeciwnego zdania, jeden szukając zgody, a drugi pieniania, wszystko stracił. Jak. W. Z ciebie upór, a za nim przekłete pieniania gniazda swoje uwiły. Arc.

Pienianie się, a s., blm., czynność cz. **Pieniać s.** [Pieniaszek, szka, lm. szk] p. Pień. <Od Pień>

Pieniawa, y, lm. y, Hidranga bot. (hydrangea) ros. z rodziny skalnicowatych.

[**Pieniawo**] przys. *opornie, z trudem, niesporo*: Robota idzie P. <Od Pień>

[**Pieniażki, ów, blp.**] p. **Pieniądz.** <Z Pieniażki>

Pieniachy, ów, blp. posp. p. Pieniądz. <Z Pieniażki>

Pieniądz, adza, lm. adze, [edze, pjonde, piondze, piejadze, pjadze, piadze], 2 pp. lm. edzy, [pieniądzy, pniądzi, pniendzy], 6 pp. lm. edzmi, [pieniądzi, pniądzi], [Piniądz, Pjeniądz, Pjenądź, Pijądź] l. † P. moneta najmniejszej wartości (jak grosz, babka, halerz, szeląg, fenig i t. p.): Wdowa ubożuchna kładła do karbony dwa pieniądza drobne. Leop. P. albo pieniążek jest najmniejszą monetą. Zigr. Zebys Chrystusa widział, i pieniądzabyś Mu nie dał. Skar. Zebzak prosił: daj mi P.; nie P., mówił, aleć oto dwa grosza. Górń. Nie tylko pieniądzmi, ale groszmi i złotami jak-mużnę dał. Skar. Niedosć ubożego pieniądzem albo szelągami odprawić. Wuj. Dziewięć pieniądzy za każde pół grosza liczą. Herb. P. = 1/18 grosza. Kłos. Czopowego od grosza dwa pieniądza, rozumieją s. te pieniążki, co ich 18 w groszu. Vol. Od beezki czopowego od każdego grosza po pieniądzu polskiemu. Vol. Od gorzalki od każdej kwarty po dwa pieniądze białe. Vol. Drachmę dzielą na cztery pieniądze; P. na dwa pieniążki. Krum. Za nie stoi, a. na to czwartej części pieniądza nie dadzą. Mącz. Łakomstwo s. leda o krzywdce gniewa, co nie stoi za P. Rej. On, który prze nędzę swą za trzy czarne pieniądze nie będzie stał, na urząd wszedzą, z bogaci s. Kosz. Wstydu za P. na czele nie mając. Birk. P. filipów, miąszys P. = filipki, pieniądze hiszpańskie z wizerunkiem Filipa. Drobne pieniądze w Polsce przed Wacławem chodziły pod nazwiskiem asprów czyli aspergillów, skąd bajka o mniemanych skórzanych wiewiórczych pieniądzach. Nar. 2. = a) moneta z kruszcem szlachetnego: Dawni Rzymianie panowania byli niewzycięzonego, a nie mieli srebrnego pieniądza. Urzęd. Puścić w kurs P. Wycofać P. z obiegu. Znają go jak zły P. P., znak z kruszcem mający przywiązany do siebie szacunek dla tym łatwiejszych wymian w handlu. Kras. Z Syberu pieniądzy nie nie przychodzi, tylko kosmaty towar. Niem. S. Pieniądże okrągłe są, toczą s. Prz. Pieniądże niczym nie trąca; każde pieniądże pachną. Kn. P. fałszy a. fałszowany. Pieniądże lica nie mają. Kn. (= wszystkie są jednako). Bić pieniądże w mennicy. Pieniądże drobne = moneta zilverkowa. Rozmieniać pieniądże. b) P. papierowy = banknot, bankocetel, paperek: Zmienić pieniądże. Grube pieniądże. 3. część. w lm. a. † **Pieniądztwo, × Pienięstwo, [Pienesztwo] zasób pieniężny, suma, kwota pieniężna, kapitał, fundusz, grosiwo, złoto:** By miał kocioł pieniądzy, to mu dudkujemy. Papr. Kto o P. nie stoi, za P. nie stoi. Koch. W. Pieniędźmi robić. Troc. Obracać pieniądźmi. Bez pieniądzy do targu, bez soli do domu. Troc. Pieniądże gotowe. Troc (= gotowizna, gotówka). Zrobić na czym pieniądże (= dorobić s.). Leżące pienią-

dze. Troc. Niema pieniądzy. Troc. Jestem przy pieniądżach. Troc. Chciwość ludzka na pieniądże. Ork. Złożyć do banku a. w banku pieniądże. Podnieść pieniądże z kasy, z depozytu. Pieniądże wiele mogą, albo wszędy miejsce mają; wszystkiego dokażą. Kn. Pieniądże głupi wprzód kładzie, nie przestaj na jego radzie. Prz. Był człowiek, co przez lat wiele zebrany P. o krwawym znoju przechował w garnku w popiele. Hoł. Nie do wszystkich dojść mogły chatek pańskie pieniądże i chleby. Gór. Zbierać, składać, ciuć, odkładać, wydawać, tracić, stracić, marnować, puszczać trwonić pieniądże. P. ciężko zapracowany. Leżeć na pieniądżach (= mieć znaczną gotówkę, kapitał). Pozostały po nim grosz pieniądże. † Ożalować kogo o pieniądże = zapozwać kogo o dług. Człowiek będzie ożalowan o pieniądże. Ort. Człowiek bez pieniądzy ustawicznie jest konającym, a pieniądże bez człowieka trupem. L. Pieniędźmi mądry władnie, głupi im służy. Kn. Na tym świecie nic bez pieniądzy. L. Zarabia piękne pieniądże. Kupiłbym wieś, ale pieniądże gdzieś, w przypowieści bywa mówiono. Mącz. Pieniądże ciężciwa wojny. Birk. Przy kim są pieniądże, przy tym też zostawa i honor i zaszczyty i urząd i siawa. L. Lepszy człowiek bez pieniądzy, niżli pieniądże bez człowieka. Prz. Pieniędzy pilnieć, niż cnoty. Kn. 4. cna: Za tanie pieniądże psi mięso jedzą. Prz. Kupić, sprzedać, zbyć za psie pieniądże = bardzo tanio, za bezcen, nawpół darmo. Za małe pieniądże = tanio. Kn. × W pieniądżach co jest. Włod. (= w cenie, popłaca, płaci). W pieniądżach to jest. Troc. Koń młody w pieniądże idzie, płaci, stary z pieniądzy wychodzi. Kn. 5. zapłata, opłata: Wziąć, dostać co bez pieniądzy (= darmo a. na kredyt). Dziś za pieniądże, a jutro darmo. Zmowę uczynił z robotnikami z pieniądza dziennego. Leop. Wziął każdy z nich po swym pieniądzu. Leop. (= po swej należności). Możesz s. do niego zgodzić, u niego P. pewny. † Pieniądże języczne = kara za obmowę. × Kuchenne pieniądże = strawne. Późniejsze tak zwane kuchenne pieniądże rotmistrzów potracono z żołdów żołnierskich. Górś. Pieniądże kunnę p. Kunne. 6. † Grosz a. P. św. Jana a. grosz świętojański = zadatek służby. P. św. Jana, zadatek. Troc. 7. × P. św. Piotra = świętopietrze. Troc. Zdr. Pieniązek, [Pieniądek, w lm. Pieniażki]. Zgr. w lm. Pieniachy, [Pieniochy]. <Got. peniggs, S. Grn. Pfenning>

[**Pieniądek, dzka, lm. dzki**] p. **Pieniądz.**

Pieniądzodawca, y, lm. y dający, płacący pieniądże, płatnik. <Pieniądz + Dawca>

† **Pieniądztwo, a, blm. l. p. Pieniądz. L. 2. p. Pienięstwo:** Kto pieniądztwem majątności sobie przyczynia, taki szlachcicem s. zwać nie może. Star. <Od Pieniądz>

Pieniązek, zka, lm. zki l. p. Pieniądz = a) Szeląg, solidi, które s. dzielą na dwadzieścia pieniążków denari, czyli feników. Wiszn. Grzywna miała szesnaście szelągów, czyli 192 pieniążki. Wiszn. Pieniądz dzielą na dwa pieniążki. Krum. Trzy pieniążki czynią kwartnik. Troc. P. jest szósta część szeląga. Troc. Grosz czyni 18 pieniążków a. pieniądżów. Troc. Przegrał, przepił, zapłacił do ostatniego pieniążka. Troc. Nie daliśmy za to i pieniążka. Kn. (= złamanego grosza). b) Pieniążki wszystko robią: i teścia i zięcia. Tremb. Pieniążkiś moje pokradł. Trzt. Ma pieniążków dosyć. L. Dobry, kto ma pieniążki. Jag. Ma pieniążki. Troc. Pieniążki poszły. Troc. 2. [P.] *plamka*: P. na oku zażegnują też znawcy.

3. bot. p. Tojęś. 3. geol. p. Numulit. < Od Pieniędz >

Pieniążkowy przym. od Pieniążek.

Pienić, i, il I. *wytwarzać pianę, robić pienistym, wspięwać, burzyć*: W sklanę zgróy P. Troc. Karczmarzka aby zgróy w konewkę nie pienia piwa. Haur. 2. *okrywać pianą, zapieniać*: Pieni dzik pyskiem i kły swe zgrzytem ostrzy. Pileh. Przen.: Począł Polskę krwią P. Troc (= broczyć). P. ś. *wydzielać z siebie pianę, okrywać ś. pianą, burzyć ś.*: Morze ś. pieni. Ocean wełni pieni ś. bystremi. Kulig. Leciał pędem panicz; konie ś. z biegu pieniały. Węg. P. ś. około gęby. L. (= *toczyć pianę*). Kruszce pienia ś. z pieców; pancerze brzmią na kowadle. Stasz. Przen.: Krwią ś. pieni. Troc (= broczy). Piwo ś. w sklanie pieni (= *burzy ś., musuje*). Tam czeka na was biesiada: pu-hary pienia ś., pełne krwi nieprzyjaciół. Krasin. Pienia ś. ze złości. L. (= *wściekała ś.*). Miotła ś. i pieniał z wielkiego gniewu. Jun. P. ś. od gniewu. Troc. Przen.: *burzyć ś., gotować ś., fulować*: Strach i przerażenie pieniał ś. w jego duszy gorącym strumieniem, co mu mózg zalewał. Przybysz. Czulem, jak co noc ciało twe płomieniej ś. przy pierśmojej pieniało. Przybysz. < Od Piana >

Pienień, a, lm. a I. × P. czynność cz. **Piać**, *pianie*: Pierwsze P. a. pierwsze kury. L. Przen.: Połowczyk, w lesie zawywszy wilezym głosem, gdy mu wily podobne oddali P., w nadziei pokrzepionym został. Nar. 2. a. × **Pień śpiew**, *pieśń*: Pienie starych Polaków, którego na wojnach używali, Bogarodzącą zowiemy od słowa pierwszego, od którego początek swój bierze. Birk. P. muzyczne lub poetyckie. L. Pienia religijne. P. Symeona starego niechaj zabrzmi w ustach naszych. Skar. O wdzięczna pieśni i słodkie P. tego starea. Skar. Wdzięczne anielskich chórów pienia. Skar. W mszy świętej P. anielskie: Chwała na wysokości Bogu. Skar. Psalm pierwszy, P. albo pieśń pierwsza o Jezusie, Panu naszym. Wr. Jakie dzieje, takie P.! Szymon. (= *śpiewniczy*). Pod lazurowe stropy brzmią skowronków pienia. Chęć. A dzwon grający swoją muzykę towarzyszyć będzie tym radosnym pieniom. Bog. W. < Od Piać >

Pieniek, nka, lm. nki I. p. Pień = a) *pniazek, klocek*: Zaczek z infmy skazany na P. L. Znać, żeś niewiele wziął plag w szkołach, znać, że cię niedobrze bito, żeś nieczęsto P. wycierał. L. Mieć z kim^ś na pieńku = *mieć doń wraz, anse, mieć z nim porachunki*. Ale, ale, mamy z sobą coś na pieńku. L. Wy mierzcie, bo bez tego mam ja z wami na pieńku. L. *Nanus karzeł, mały, krótki mężyk*, by P. Mącz. Karzeł, P. Mącz. b) *Pieńki*, zwyczajne ule stojące. Kluk. [Siedemdziesiąt pieńków psocł]. c) [P., kula strzelna stożkowa]. 2. *drzewko cienkie, pręt, bylina, łodyga*: Pienki są to owe a. płonki, a. z ziarn podroste drzewka, w które zrazy szceptono być mają. Kluk. 3. P. zęba = *to, co zostało w szczęce po spróchniałej koronie zęba*. 4. *kamień do brukowania, zużywający ś. nieznacznie ku spłodowi*. 5. *część dęta pióra, pipa, pipka, dutka*: Pióro składa ś. z pieńka i chorągiewki: P. jest u spodu dęty, drzewniem napełniony. Kluk. P. pióra odarty. 6. *gatunek grzybów żółtawych, które przy pniach rosną*. L. 7. *myśl. kawałek ołowiu, większy od kulki, postaci ostrokągu lub walca, którym ś. nabija sztuciec lub gwintówka*. 8. zdń. *kupa gliny zbitej przy uprawie*. < Od Pień >

× **Pienienie**, a, blm., czynność cz. **Pienić**.

Pienienie się, a ś., blm., czynność cz. **Pienić ś.**

× **Pieniędzarnia**, i, lm. e p. **Pieniędzia**. Łoy. < Od Pieniędz >

† **Pieniędznik**, a, lm. cy p. **Pieniędznik**: Dwaj dłużnicy byli winni długi niektórymu pieniędznikowi. Żarn. < Od Pieniędz >

× **Pieniędstwo**, a, blm. I. p. **Pieniędz**: Bogaty złodziej ma dosyć pieniędstwa. Boh. 2. a. † **Pieniędztwo** *obrotu pieniężne, operacje pieniężne, bankierstwo*. L. < Od Pieniędz >

× **Pieniężenie**, a, blm., czynność cz. **Pieniężyć**.
× **Pieniężenie się**, a ś., blm., czynność cz. **Pieniężyć ś.**

† **Pieniężne**, ego, blm. *składka pieniężna, opłata pieniężna*: Jeżeliby kto ze środka zwierzechności naszej na Celestat przyszedł dla używania krotofilu, tedy starsi mają wedle obyczaju i liczby strzelców składanie uczniu i podnieść P., żeby takowej osobie poważnej ku poczciwości lepszy ochędźny klejnot i nad obyczaj był sprawion dla strzelania. Goł. < Od Pieniężny >

× **Pieniędzia**, i, lm. e, **Pieniędzarnia** *zakład, w którym biją pieniądże, mennica*, † *mennica*, † *mınca*, † *mynca*, † *menea*, † *mencia*, † *mynica*, × *mencarnia*, † *myncarnia*, [miednica]. < Od Pieniędz >

† **Pieniędznica**, y, lm. e *skarbiec, skarbnica, skarb, budowla, w której przechowują pieniądże rządowe, klejnoty i inne kosztowności*.

Pieniężnie, **Pieniężno** przys. od **Pieniężny**: Wynagrodzić kogo P. Teatr wspomagany i popierany przez rząd moralnie i P. Ozar.

× **Pieniędznik**, a, lm. cy, † **Pieniędznik I.** *bogacz, człowiek bogaty, pieniądze, kapitalista*: Choć taki P., niewypowiedziany kutwa. L. On tak bardzo pragnął dorobić ś., został bogatym, bogatym jak Gdali Tropfenholz, pierwszy P. i kupiec w całym miasteczku. Jun. 2. *wększarz, monetarz, ten, co pieniądże mienia, bankier*: Ci pieniędznicy, wywożąc od nas talary, zysk mają z nich. L. 3. bot. p. **Tojęś**. 4. rzem. rub. *terminator rzemieślniczy, który opuścił termin, nie wyzwoliwszy ś., i przyjął gdzieindziej miejsce płatne*. < Od Pieniężny >

Pieniężno p. **Pieniężnie**: P. = z wielkimi pieniędzmi. Kn.

Pieniężny, † **Pieniężysty**, † **Pieniężyty** przym. od **Pieniędz** = a) *Drachme* dzielą na cztery pieniądze, pieniądz na dwa pieniążki, i ten gatunek wagi nazywają grzywną pieniężną. Krum. Pojechał do Holandji dla pieniężnych interesów. L. Pomoc mu pieniężną dawał. Skar. Pieniężne sprawy, rachunek. Troc. Wnosi do izby dwa pieniężne wory. Brodz. (= *pełne pieniądze*). † *Pieniężna rzecz = pieniądze*. Glos. *Machina pieniężno-kredytowa*. Dawny system feudalno-wojskowy zmieniał ś. w oczach na system P. b) *mający wartość jednego pieniądza*, × *popieniężny*: P. chleb. Kn. c) *handlujący pieniędzmi, bankierski*: Ludzi pieniężnych nimało, którzy bardziej pieniądzmi, niż drudzy towarami, handlują. Spas. d) *bogaty, zasobny w pieniądze*: Żeni ś. głupi młodzian z głupią, niedołązną, szpetną, złościwą, starą, byleby pieniężną. L. Ześ P., nie masz pogardzać ubogą. L. Przy enocie pieniężna. Troc. Jać pana żadnego pieniężnego nie wiem, i owszem, wszyscy ś., jak słyszeć, w długi zawiedli. Stryjk. [Kiedys ty pan P.] e) *płatny, opłacany, najemny, zostający na żołdzie, za pieniądże służący*: Pieniężnej piechoty nie używać, bo ś. skarb niszczy przez nią. Star. *Żołnierze pieniężni dla niezapłacenia żołdu poczeli ś. rozehodzić*. Stryjk. *Krzyżacy i żołnierze pieniężni*. Nies. *Kozaey pieniężni*,

Niem. Rotmistrzom pieniężnym przypowiadzano. Mask. <Od Pieniędzy>

[Pieniżuk, a, lm. i] bot. p. Tojeś. <Od Pieniędzy>

× Pieniżyc, y, ył spieniężać, sprzedawać coś z czyjego mienia: P. swoje ruchomości. Sł. wil. × P. s. wyprzedawać s., sprzedawać swoje mienie. <Od Pieniędzy>

† Pieniżysty p. Pieniżny: Jeśliby załoba była dziedziczna albo o wielką pieniżystą sumę, to jest o czterdzieści grzywien. Stat. w.

† Pieniżyty p. Pieniżny: O długu pieniżytym. Stat. w.

[Pienik, a, lm. i] l. [Pieniki, lm.] rufy, kozły, pasznie dla owiec. 2. a. Śliń zool. (aphrophora spumaria) owad półpokrywy skoczkiowaty.

Pieniny, ln, bhp., × Pioniny miejsca, gdzie s. woda pieni: Zatok, wysp, szkopułów i pienin. Pol. <Od Pieni>

[Pieniochy, ów, bhp.] p. Pieniędzy: Jeżeli macie P. wyprawić nam weselisko. Wójc. <Z Pieniędzy>

Pienisława, y, lm. y, Powietrznik bot. (aërides) roś. z rodziny storczykowatych.

Pienisty l. a. × Pionisty = a) a. × Pienny pełen piany, pieniący s., burzący s., musujący, spieniony, wspaniony, wzburzony: Morze pieniste. Piwo pieniste. Haur. Pienista Wisła. Groch. Nawalność straszna powstaje, pieniste bałwany tłuką okręt. Jabł. Fermentacja pienista. b) okryty pianą, zapieniony; toczący pianę: Gryząc P. munsztuk i tłukąc kopyty. Koch J. Wieprz P. erymantski. Tw. 2. bot.: Mak P. p. Lepnica. 3. min. (o skałach) zawierający w swojej składowej masie bardzo małe przestrzeżone próżne: Złożenie pieniste. Lawa pienista. Miedź pienista. Wapień P. = produkt przeobrażenia aragonitu, będący agregatem białym, blaszkowatym, sypkim i pulchwym. Wapno pieniste a. wapnopian. <Od Piana>

Pieniuszek, szka, lm. szki p. Pień. <Od Pień>

× Pienka, l, bhm., Pienka l. bot. p. Konopie: Żytem, solą, lnem, pienką nie wolno Żydom handlować; pienkę, lubo u szlachty nabywszy, wolno im do miasta przywieźć, ale nikomu, jak mieszczaninowi, sprzedać. Dub. Od kamienia pienki. Ins. c. l. Od bierkowskiej pienki czystej po złotemu, od berkowca płowej pienki po 15 groszy. Vol. Z masztami, pienką i żytem. Kniaż. Pienki lnu. Koss. <Ros. penka>

× Pienkowy przym. od Pienka, konopny, konopniany. <Od Pienka>

Piennica, y, lm. e cewa pienna (Steigrohr).

Piennik, a, lm. i: Cyrkiel P. rzem. gatunek cyrkiela.

× Pienny p. Pienisty: Skropecie już pola perlową rosą, o górne zdroje, aż on brzemienny świętym dżdżem obłok, strumieniem P., wyleje na świat. Mias. <Od Piana>

Pienny p. Pniowy: Róża pienna. Kon. Drzewo wysokopienne. Dębianki na lekarstwo masz zbierać, póki są niedostate a pienne. Sien. Rzem.: Cewa pienna = piennica. <Od Pień>

× Pienny przym. od Pienia: o który s. prawują: Właścicielom natworzyli piennych sporów. Cz. Piennego imienia nie może nikt, nie rozprawwszy s., inszemu puszczać. St. lit. Wyjechał podkomorzy na grunt P. St. lit. (= sporny). Wiodąc prawo o grunt P. abo o różnice graniczne. St. lit.

[Pieno] p. 2. Piąc. <Zam. Pięło od Piąc>

[Pietro, a, lm. a]: Dwa zapola czyli zasięki po obu stronach boiska, wyłożone chróstem lub żerdziami, co nazywają piętrem. <P. Piętro>

Pień, pnia a. [pienia], lm. pnie l. łożyga, słup drzewa od korzenia do korony, strzała drzewa; łożyga, głąb, bylina w ziołach; źdźbło w zbożu: P. jest ta część rośliny nad ziemią, która, wyrastając z wierzchniej części korzenia, wszystkie nadziemne jej części na sobie dźwiga. L. Nie u wszystkich zaś roślin zowie s. tak: pnem wtedy właściwie nazywa s., kiedy jest pojedynczy, wzniosły, drzewny, trwały. L. P. powstaje z korzenia i wszystkie inne roślinne części dźwiga na sobie. Jund. Drzewo wiele ma gałęzi, a P. przedsię jeden. Hrb. Nie tak łatwa jest znajomość drzewa stojącego na pnju. Jak. J. (= rosnącego, nie ściętego). Umieć wysokość i grubość drzewa wymiarkować na pnju. Jak. J. Pnie, drzewa o koronie wysokiej. Przez P. walić = spuszczać drzewo, ścinać. Pod P. = pionowo, prostopadle. L. Zboże na pnju = niezżęte, nieskoszone. Zboża w polu na pnju stojące nieprzyjaciele wytratowali. L. Sprzedał zboże jeszcze na pnju (= przed żniwem, jeszcze niezżęte). Żać s. powinno czysto, nie zostawiając na pnju kłosów. Kłok. Gdy len na pnju poślóknie, znak, że czas jego zbioru. Przędz. P. w drzewach, łożyga albo głąb w ziołach (bylina); w zbożu źdźbło albo słoma. Kluk. Nieprzyjaciel drzewom nie przepuszczał w lasach, i z drzewami na pnju zasięwy palono. Mick. Przen.: † Na P. wyjechać = do lasu, gdzie s. szkoda stała. Ktoby człowieka w swojej puszczy pograbił, ma panu jego oznajmić, aby na P. wyjechał; a pan obowiązan, co na pnju osądzono będzie, zapłacić. L. Przen.: W P. = zupełnie, całkiem, ze wszystkim: Jadę na wojnę z Persami i ich w P. wycinać każę. Boh. (= ze szczętem, do szczętu, co do nogi). Trzy plemiona królów: Damaszku, Izraela i Judy, w P. wycięte zostały. Lel. Herod całe miasta w P. wycinał. Hoł. Wyrznąć w P. obywatelów. Nagur. Nikt z oficerów ni żołnierzy nie wiedział w P., dlaczego to czynią. Pienka. (= zgola nie, posp. ani w żąb). [W P. przelina Jadam swój] = w żywe kamienie. 2. część pnia pozostała przy korzeniu po ścięciu drzewa, odziemek, pnak: Abyś nie był jak wieprz w karmniku, a jako suchy P. na roli, co s. on plugi zawadzają. Rej. (o zawadzaku, człowieku, który jest ciężarem dla ludzi). P. macierzysty = odziemek zostawiony poto, aby puszczał latorośle. Przen.: ród, dom, gniazdo, plemię, pokolenie; protoplasta; pochodzenie: Z tego pnia wyszły sławne rody magnackie. Był z pnia Sanoczaninem. Kaczk. 3. kłoc, kłoda, kłodzina z drzewa ściętego; odciłek drzewa, dawono kłoca, pieniek: P. z wyciętego drzewa, sztuka, kłodzina. Kn. P., kłoc, na którym co rąbią. Kn. P. u rzeźnika do rąbania mięsa. Rąbać na pnju mięso. Troc. Przedawać pnie z drzew wyciętych, to jest kłodziny. Troc. P. kowadłany = P., w którym jest osadzone kowadło. Łab. Dać głowę na P. = pod niecz katowski. × Przen.: zawala, zawada, przeszkoda, trudność: Zwaliawszy ten P. z drogi około sukcesji, tedy onę różnicę około jednej rzeczy pospolitej, tak stanowimy. Herb. 4. przen. (o człowieku) balwan, słup, kłoc, kłoda, drąg, gamoń, jolop, człowiek ociężały, nieruchawy: Leży jak P., jak kłoc nieruchawy. L. Uważaj, jaki sen chorego: czy lekki, czy ciężki, czy chory s. przebudza, czy s. zrywa, czy leży jak P. Perz. Pan nas wzywa, a my jako P. leżym; porwać s. z błota nie chcemy. Skar. Ale ty, głupcze, czego tam sto-

isz, jak P. L. (= jak malowany). Leniwy, nieochotny, rusza ś., by P. na ptaki. Kn. Ręczy, by P. na ptaki. Prz. Ty trutniu borowy, z ciebie taki P., taki niedźwiedź. L. Popiel wtóry, P. i dragal własny. Krum. Mniemał, żeby grzybami albo pniami byli, ani żeby który z nich miał wyrozumieć zdradliwe rady jego. Baz. Izaż będziecie takimi pniami a głępszymi nad bestje? Zigr. Głuchy jak P. Prz. [Po coście mnie dali za takiego pnia?]. 5. forma drewniana na kapelusze: P. u czapników lipowy. Kluk. 6. anat. = a) † P. ciało bez kończyn i głowy, tułów, kaulub: Gdy najdą jaki P. bez głowy w krwi swej ukalany, przypadnie na nich bojaźń. Leop. b) (truncus) *główna naczyńna krwionośna lub nerwu*. 7. bart. ul w kłoci drzewnym: Ma 20 pni w pasiece. 8. bot.: † Karń P. p. Karń. 9. jez. cząstka wyrazu, zawierająca główne, zasubstancje jego znaczenie, z której ś. on rozwinął i od której pochodzi cała grupa wyrazów jemu pokrewnych, pierwiastek, rdzeń. 10. leśn.: P. ogajony p. I. Kikut. 11. mat.: P. graniastosłupowy p. Kłoc. 12. min.: P. krystaliczny = skupienie kryształów równoległe zrosłych, w którym one różnią ś. swemi wymiarami i nie zlewają ś. zbyt ściśle z sobą. 13. myśl. dolna część rogów jelenia, łosia. 14. zool.: polipniowy = koral, polipekt, zwierzołczew w postaci rośliny. Łab. Zdr. Pieniek, Pienuszek, [Pieniaszek, Piniasek]. <PIEŃ/PN>

× Pień, a, lm. e p. Pienie: P. przedśmierciowy Lodbroga. Cz. P. przedśmierciowy Asbiorna, w którym obiecuje sobie pić jeszcze na tamtym świecie piwo. Cz. <Z Pienie>

[Pień, pięciu] p. Pięć. <Z Pięć>

[Pięcet, ctu] p. Pięset. <Z Pięset>

[Pięczeskich] p. Pięczeskich <Z [Pień] † Czeskich, od Czeski>

Pienka, i, blm. i. [P.] = a) włóknio konopiane. b) zool. ptak pilszka (motacilla). 2. bot. p. Konopie: Pienki i nasienia lnianego wiele także z tej prowinieji wychodziło. Św. <p. Pienka>

Pienkowato przys. od Pienkowaty.

Pienkowaty do pienka podobny: Tępa, pienkowata, zebrana w sobie postać, bardzo podobna do tobołka spłowiatych szmat i chust. Kon. Anat.: Brodawki pienkowate języka (papillae circumvallatae). <Od Pieniek>

[Pienkowe, ego, blm.] opłata, którą ś. płaci gajowemu od drzewa zrąbanego; opłata, którą płaci kupujący drzewo w lesie gajowemu. <Od Pieńkowy>

Pienkowy p. Pienkowy: Pakuł pienkowych 13,052 kamienie. T. K. <Od Pieńka>

[Piepierzycy, y, lm. e] zool. (ortygometa porzana) kura wodna, ptak podkasały kurodzioby z rodziny derkaczów. <?>

Pieprz, u, lm. e, † Piersz bot. i. (piper) roś. z rodziny pieprzowatych. Gatunki: P. betel (p. betle). P. kubeba (p. cubeba). P. syrjyba (p. siriba). P. z wycajny (p. nigrum). Potrzasań pieprzem. Troc (=popieprzyć). P. gryzie, pali. Utluc pieprzu. Wódka z pieprzem. P., chrościna dziko w Indji rosnąca, nosi jagody wielkości grochu, których zamywamy do kuchni pod imieniem pieprzu. Kluk. Łacniej, niż funt pieprzu, pogryźć korzec maku. Pot. U djabła ryby, a P. u dwu. Prz. Zna ś. na rzeczach, by świnia na pieprzu. Prz. Zna ś. na rzeczach, jak koza na pieprzu (a. jak wilk na gniazdach). Prz. Czasem mysze łajno za P. przedają. Sien. (=kota za lisa). Oto starościna, której rodzice P. przedawali. L. (=trzymali sklep korzenny). Książka zła, na P. Kn.

(=pod placki, do pieca). Taka książka na P. ś. zejdzie. Troc. Przepędzić kogo, gdzie P. rośnie. Prz. (=za dziesiątą granicę). Ważywszy na ryby, na P. nie ważyć. Prz. (=kto nie żałował większego wydatku, niech nie żałuje i mniejszego także). Kto pieprzu wiele ma, w jarzynę sypie. Kn. (=nie oszczędza, kto wiele ma). Natarł mu pieprzu w nos. Prz. (=dogodził, dosolił mu, zadął ducha, dał mu ś. we znaki). Przen.: gorycz, uszczypliwość, satyryczność, złośliwość: Taką dzisiaj mam fantazję, że mi P. rośnie na języku. Kacz. (=że mię język swędzi). Zawsze musi mieć jakiś P. w swoich docinkach. 2. P. angielski (eugenia pimenta) roś. z rodziny mirtowatych. 3. P. hiszpański a. turecki p. Pieprzowiec: Turecki P. jest z różnymi główkami, okrągłymi lub podługowatymi, gdy dojrzają, czerwoniemi; sieją go corocznie na inspekie. Kluk. 4. P. polski p. Kolender. 5. P. turecki p. wyż. 6. P. wileczy = a) p. Czworolist. b) p. Wrzosówka. 7. P. wodny p. Rdost: Przedtym, niżli P. był w używaniu, Polacy liście rdostowego i nasienia do zaprawiania potraw używali, skąd go też polskim pieprzem mianują. Syr. Zdr. Pieprzyk. <Łć. piper>

Pieprzenie, a, blm., czynność cz. Pieprzyć.

Pieprzenie się, a ś., blm., czynność cz. Pieprzyć ś.

Pieprzeń, a, blm., Pieprzyn, Piperyna, Piperydyna, Piperyn chem. alkaloid pieprzu zwykłego (piper nigrum) i spokrewnionych z nim roślin, C₁₇H₁₉NO₃. <Od Pieprz>

Pieprzkowato przys. od Pieprzkowaty. L.

× Pieprzkowaty p. Pieprzkowaty: Wino to tłuste, pieprzkowate. Wyrw. <Z pieprzykowaty>

Pieprznica, y, lm. e bot. i. p. Pieprzyca. 2. p. Pieprzówka. <Od Pieprznik>

Pieprzniczka, i, lm. i l. naczynko stołowe do pieprzu. 2. puszka na pieprz. <Zdr. od Pieprznica>

Pieprznik, a, lm. i l. [P.] gatunek piernika pieprznego. 2. bot. = a) (cantharellus) roś. z rodziny grzybów, z rodziny pieprznikowatych. Gatunki: P. jadalny a. pospolity a. gaska, kozłarz, kurza nóżka, [lepiecha, lepiechy, kokoszki, kurki], lisica, lisiczka, liszka, prosianka (c. cibarius s. agaricus cantharellus). P. pomarańczowy a. kurki jadowite (c. aurantiacus). b) p. Pieprzowiec.

<Od Pieprzny>

Pieprznikowate rośliny bot. (cantharellacei) rodzina grzybów właściwych z rzędu podstarowczaków. <Od Pieprznik>

Pieprzno przys. od Pieprzny: Chwałą ten obiad, gdzie bywa to P., to kwaśno, to z chrzanem, to z cebulą, a rzadko siodko. Górna.

Pieprzność, i, blm. rz. od Pieprzny: Ziele to ma z przyrodzenia wielką P. Syr.

Pieprzny i. p. Pieprzowy: Pieprzna gorzkość. Syr. Pieprzna szalsza, którą dają do pieczystego. L. 2. a. † Pierny suto pieprzem zaprawiony, dobrze opieprzony. Przen.: tłusty, nieskromny, nieprzyzwyczajony, pikantny, lubieżny, pornograficzny: Dykteryjki pieprzne. Z miodu był wtajemniczony w najbardziej pieprzno twory piśmiennictwa francuskiego. Spas. 3. przen. (o cenie) zbyt wygórowany, nieprzystępny, słony, drogi: Cena pieprzna. <Od Pieprz>

Pieprzoad, a, lm. y zool. (pteroglossus) ptak dwupierzasto-palcowy: P., ptak indyjski wielkości gołębia, z długim dziobem. Kluk. <Pieprz +

Jad, od Jesé>

Pieprzorodny rodzący pieprz, w którym ś. pieprz rodzi: Kraj P. <Pieprz + Rodny>

Pieprzowato przys. od **Pieprzowaty**.

Pieprzowaty *l. podobny do pieprzu*. **2.** Pieprzowate rośliny bot. (piperaceae) *rodzina przyrodzona roślin kwiatowych dwuliściennych*. <Od Pieprz>

Pieprzwieć, wca, lm. wce, Pieprznik, Piernik, Piment, Pieprz hiszpański a. turecki bot. (capsicum) *roś. z rodziny psiankowatych*. Gatunek: P. z wyczajny (c. annuum). <Od Pieprzowaty>

Pieprzowy *l. a.* **Pieprzny** przym. od **Pieprz**: Pieprzowa puszcza. Troc (= *pieprzniczka*). Kolor P. Troc. Kontusz pieprzowego koloru. Korz. Drzewo pieprzowe (= *rodząca pieprz*). Cybuch P. (= *z drzewa pieprzowego*). Zapach P. Zaprawa pieprzowa. **2. bot.**: Mięta pieprzowa p. **Mięta**. <Od Pieprz>

Pieprzówka, i, lm. i l. wódka z pieprzem. **2. a.** **Pieprznica** bot. (peperomia) *roś. z rodziny pieprzowatych*. <Od Pieprzowaty>

[**Pieprzuha, y, lm. y**] p. **Porzeczką**. <Od Pieprz>

Pieprzyca, y, lm. e, Pieprznica, Jundziłka bot. **1.** (lepidium) *roś. z rodziny krzyżowych*. Gatunki: P. rzeżucha a. Rzeżucha ogrodowa (l. sativum). P. gruzowa a. Psia rzeżucha, **Pieprzyca mała** (l. rudérale). P. wiosnówka (l. draba). **2.** P. mała p. **Ubiorek**. Troc. Jedno, cobyście wzięły pieprzycę węgierskiej, rozтары w palecach i posmarowały sobie pod nos. Głiń. <Od Pieprz>

Pieprzyczka, i, lm. i bot. p. Ubiorek. <Zdr. od Pieprzyca>

Pieprzyć, y, ył l. posypywać pieprzem, zaprawiać pieprzem. Przen.: P. mowę, opowiadanie = *robić je pieprzonym, zaprawiać pierwiastkiem pornograficznym, wyrazami tłustymi*. **2.** przen. *cenieć drogo, solić*. P. *ś.* gm. *spółkować*. <Od Pieprz>

Pieprzka, a, lm. i l. p. Pieprz. **2. a. u = a)** *przyprawa korzenna*: Goździki, które jako P. u nas *ś.* sprzedaje. **Rost. b)** *pieprzny, korzenny zapach i smak wina*: To wino ma P. Troc. Mina chcących rozoznać P. wina. Ma pieprzycę, jest piquantę, mówił baron. Bał. **3. der.** (melasma) *plamka wrodzona na skórze*: Pamiętam go przecie: nos, oczy, a nawet P. na szyi. Prus. <Od Pieprz>

Pieprzykowato przys. od **Pieprzykowaty**.

Pieprzykowatość, i, blm. rz. od **Pieprzykowaty**.

Pieprzykowaty *l. a.* × **Pieprzykowaty** (o smaku) *korzenny, ostry, pieprzykiem oddający*. **L. 2.** *mający kolor podobny do koloru pieprzyka*. Goł. <Od Pieprzyk>

Pieprzykowy przym. od **Pieprzyk**: Kolor P. **L.** (= *pieprzowy*). <Od Pieprzyk>

[**Piepraczka, i, lm. i**] p. **Praczką**. <Od Pieprać>

† **Pierać, a, ał, [Pierać] l. i** † **P. *ś.*, [P. *ś.*] p.** **Prać**: Chodkiewicz Szwedów wielkość często pierał w infantniech, działa, obozy odbierał. Stryjk. Turczyzna i Wołoszyna Mielecki z Sieniawskim pierał. Stryjk. [Moja dzieweyno, pierajze jom cęści. Pierałam ja chusty na cię]. **2. p. l.** **Przeć**: Eufrates siła naw piera na swym krętym zatorze. Gęb. **3.** [**P., e, ał**] **rzucać**: My mu pieremy chleb, a on, jak odejdzemy, przychodzi i zjada. <PIOR/POR/PR/PIER>

[**Pieraga, u, lm. e**] *potrawa złożona z bulki pszennej z twarogiem w środku, z miętą lub estragonem*: Podczas Zielonych Świąt P. jedzą. <?>

[**Pieralka, i, lm. i**] p. **Praczką**. <Od Pierać>

Pieranie, a, blm., czynność cz. **Pierać**.

Pieranie się, a *ś.*, blm., czynność cz. **Pierać *ś.***

† **Pierca, y, lm. y l.** *popieracz, rzecznik, obrońca, adwokat: Advocatus, rzecznik, prokurator, spraw-*

ca, P. rzeceży mojej. Mącz. *Mnoży ś.* teraz prokuratorów, pieroćw, wykretników wiele, tak iż po prawie nie nam już nie będzie. Górń. Gdy (dziecku) miną pięćnaście lat, ma sobie zrzadzić piercę, a przez tego piercę za żabyły odpowie dać bandzie. Mac. z Roz. **2.** *Rabula*, skwierczek, P., szczekuła, który zwłazsza na sądzie, rzeecz sprawując, skwierczy. Mącz. Zdr. † **Pierczyk**. <PIOR/POR/PR/PIER>

[**Piercenie, a, blm.**] *czynność cz.* **Pierceć**.

[**Pierceć, y, ał**] (o płynach) *burzyć *ś.*, tryskać*.

[**Pierchać, a, ał**] p. **Pierchnąć**.

[**Pierchanie, a, blm.**] *czynność cz.* **Pierchać, pierchanie**.

[**Piercionek, nka, lm. nki**] p. **Pierścień**. <Z Pierścionek>

† **Pierczyk, a, lm. owie p. Pierca**. Tuch. **P.** z francuska ubrany. **Owie**.

[**Pierd, u, lm. y**] p. **Piard**: On już nie ma, jeny trzy pierdy do śmierci.

[**Pierdek, dka, lm. dki**] *malec, śmierdziel, smarcukacz*.

[**Pierdel, a, lm. e**] *l. gaz, wiatr wypuszczony przy piardnięciu*: P. za P. oddawam, *oppedo*. Mącz. **2. p.** **Pierdziocha**. <PIARD/PARD/PIERDZ>

[**Pierdelowy**] przym. od **Pierdel**: Dziesięciu chłopów ciągną drzewo na pierdelową górę (= *10 palców u ręki wciąga spodnie na tyłek*). <Od Pierdel>

[**Pierdka, i, lm. i**] forma ż. od **Pierdek**.

[**Pierdków, owa, blm., Pierdoni tyłek, zadek, pośladek, dupa**]: Dziesięciu braciaków ciągnie bróg na P. (= *10 palców człowieka wdziewca, wciąga spodnie na tyłek*).

Pierdnąć, nie, nął p. Piardnąć: A óna kichła, pierdnęła, a do mnie *ś.* uśmiechnęła.

Pierdnicie, a, blm., czynność cz. **Pierdnąć, piardnięcie**.

Pierdolenie, a, blm., Pierdołka, [Pierdółka] *czynność cz.* **Pierdolić**: [Proszę o małuzkie z Waścią P.] (= *rozmoowę*).

Pierdolenie się, a *ś.*, blm., Pierdołka *czynność cz.* **Pierdolić *ś.***

Pierdolić, i, il l. **P. a. P.** kobietę, *cz. ni. i czyn. (o mężczyźnie) spółkować z kobietą, oblapiać, chędożyć*. **2.** *bedurzyć, pleść, zawracać komu głowę, bredzić, zmyślać, prawić głupstwa, bańdurzyć*: Co ona pierdoli? Wyb. **3.** [**P.**] *dzwigać ciężary z trudnością*. **P. *ś.*** (o kobiecie) *mieć stosunek cielesny z mężczyzną, oblapiać *ś.*, chędożyć *ś.** <Od Pierdoła>

Pierdologja, i, blm. *gadanie bez sensu*.

Pierdoła, y, lm. y l. a. × **Pierdoła, Pierdziel, Pierdzioch** *ten, co często pierdzi*: Ten stary P. sam nie wie, czego mruceży. Wyb. **2.** [**P.**] (= a) *bajarz, gaduła, bańdura, pleciuch*. b) w lm. a. [**Pierdółki**] *gadania, bedurstwa, bajdy, koszałki-opalki, baniabuki, głupstwa*: Prawisz mi pierdoły, mam ci ja o oczym myśleć. Wyb. e) w lm. *plotki, obmowa*: W pierdołach ehadzić = *być obgadywanym*. d) *lichy robotnik, paskudziarz, partola, partacz*. e) Chłopi te przebiegania w ostatki i popielcową zabawę zowią pogardliwie „labskie pierdoły“. <Od Pierdolić>

Pierdołka, i, lm. i l. blm. gm. p. **Pierdolenie i Pierdolenie *ś.*** **2.** w lm. p. **Pierdoła**. **3.** [**P.**] *ulegalka; gruszka polna*. <Od Pierdoła>

[**Pierdoń, a, lm. e**] p. **Pierdków**. <Od Pierdzieć>

[**Pierdółka, i, blm.**] *l. p.* **Pierdolenie**. **2.** *licha robota, partactwo, fuszerka, paskudziarstwo*. <Od Pierdoła>

Pierdzenie, a, bhm., czynność cz. **Pierdzieć**: P. końskie. Troc.

Pierdzieć, i, ał p. **Piardnąć**.

Pierdziel, a, lm. e p. **Pierdoła**.

[**Pierdzigrzyzka**, i, lm. i] p. **Pierdzimąka**. < Pierdzieć + Gryczka >

[**Pierdzimączka**, i, lm. i] p. **Pierdzimąka**. < Pierdzieć + Mączka >

[**Pierdzimąka**, i, lm. i, **Pierdzimączka**, **Pierdzigrzyzka**] stworzenie niedołężne, ślamazara, niedołęga. < Pierdzieć + Mąka >

Pierdzioch, a, lm. y p. **Pierdoła**. < Od Pierdzieć >

Pierdziocha, y, lm. y l. gm. *kobieta w starszym wieku*. 2. gm. a. **Pierdel** *tyłek, zadek, pośladek, dupa*. 3. [P.] *potrawa z mąki razowej gotowanej z wodą, lemieszka, prazucha, parka, dziad*. < Od Pierdzieć >

[**Piere-wtere**, **Pire-wtere**] przys. *od czasu do czasu, zrzutka, czasem nibyto, kiedyś-niekiedyś, kiedy-niekiedy*: On ta tylko P. kielisek wypije.

[**Pierekińczyk**, a, lm. i, **Przekińczyk**, † **Perekińczyk**, [Perekidczyk], † **Perekidczyk**, × **Perekińczyk** l. *odstępca od wiary, przechrzta, szczeg. katolik, który przyjął prawosławie*. 2. *przeniewierca, który ś. przeczucił na drugą stronę, zbiegl*. < Ukr. perekińc >

× **Pierkos**, a, lm. y *stary elegant, chcący za młodzika uchodzić*. Gół. Stary P.: piórko za czapka, a czupryna siwa. Petr.

† **Pierła**, y, lm. y *perła*. < Nm. Perle, Fr. perle >

Piernacik, a, lm. i p. **Piernat**.

Piernacikowy przym. od **Piernacik**. < Od **Piernacik** >

Piernacisko, a, lm. a p. **Piernat**.

Piernacz, a, lm. e *bulawa mniejsza, używana niegdyś na Zaporozżu przez oficerów wyższych, mająca 6 piór wklejonych zamiast gałki rogatej*: Mniejsze piernacze dawane były podróżnym dla wolnego przejazdu, niby list żelazny. Poślaniec konny z buzdyanem alias piernaczem. Rol. < Ukr. pernač >

Piernaczy, ego, lm. owie *wojskowy, starszymą noszący piernacz w wyprawach a. w dni uroczyste*. < Od **Piernacz** >

[**Piernastka**, i, lm. i] p. **Pierwiastka**.

Piernat, a, lm. y l. a. † **Pierznik** *rodzaj materaca na całe łóżko, nieprzeszywanego, napelnionego pierzem*: Spać na piernacie. Wspomina on na P. pod namiotem płóciennym. Pot. Na miętkie jego piernaty kłęczystych maków sen rzuea kwiaty. Zabł. Choremu P. jest kamieniem, a koldra cetnarem. L. 2. [Piernaty, lm.] *pog. wszelka pościel, bety*. 3. *przen. pieszczoch, ciastoch, niewieściuch*. Troc. Zdr. **Piernacik**, **Piernatek**. Zgr. **Piernacisko**. < Od *Piernaty, od pióro; PIOR/PIERZ >

Piernatek, tka, lm. tki p. **Piernat**: Przykryć ją-ja poduszką a. jakim ciepłym piernatkiem. Haur. < Od **Piernat** >

× **Piernatny** p. **Piernatowy**. < Od **Piernat** >

Piernatowy, × **Piernatny** przym. od **Piernat**: Poszwa piernatowa. < Od **Piernat** >

† **Piernać**, nie, nął, [Piernać, nie, nął] p. **Piardnąć**: Ja tu dla twoich, sąsiędzie, przymiotów, nie P., ale usracem ś. gotów. Pot. Po chwili, aż mu sąsiad pod sam nos piernie. Pot. Owca piernęła, baran jej to gani; gdy tym więcej pierndziała... Pot. < Z **Pier(d)nać**, od **Pierdzieć** >

Piernia, i, lm. e bot. p. **Jambusowy**.

Pierniczarka, i, lm. i forma ż. od **Pierniczarz**. **Pierniczarz**, a, lm. e *amator pierników*. < Od **Piernik** >

Pierniczek, czka, lm. czki p. **Piernik**. < Od **Piernik** >

Pierniczkowy przym. od **Pierniczek**. < Od **Pierniczek** >

Pierniczysko, a, lm. a m. i ni. p. **Piernik**. < Od **Piernik** >

Piernięcie, a, bhm., czynność cz. **Piernąć**, *piardnięcie*.

Piernik, a, lm. i, [Pjernerik, Pirnik] l. *ciasto pieczone z miodem i pieprzem, miodownik*: Miód jest przyprawą pierników. Kluk. Kto nie pija gorzałki i od niej unika, ten słodkiego nie godzien kosztować piernika. Min. Chłop stokłosny ehleb tak smaczno je, jak P. toruński. Haur. Gdańska gorzałka, toruński P., krakowska pan-na, warszawski trzewik — najlepsze rzeczy w Polsce. Prz. l piernikiem go nie zwabisz. Prz. Jaki P., taka dziurka; jaka matka, taka córka. Prz. Żart.: [Pierniki wachać] = *siedzieć w miejscu ustępowym*. 2. a. **Piernikarz** *stary pierdoła, niedołęga, safandula, stary pryk*. 3. bot. p. **Pieprzowiec**. 4. teatr. *rola sucha, blade, bez efektu, wog. niewiele warta*. Zdr. **Pierniczek**, [Pjernerick]. Zgr. **Pierniczysko**. < Od **Pierny** >

Piernikarczyk, a, lm. i l. *czeladnik piernikarski*. 2. *syn piernikarza*. < Od **Piernikarz** >

Piernikarka, i, lm. i l. forma ż. od **Piernikarz**. 2. p. **Piernikarzowa**. < Od **Piernikarz** >

Piernikarnia, i, lm. e l. *fabryka pierników*. 2. [P.] żart. *tyłek, zadek, pośladek, dupa*. < Od **Piernik** >

Piernikarski przym. od **Piernikarz** a. od **Piernikarstwo**.

Piernikarstwo, a, bhm. *rzemiosło piernikarskie, zajęcie piernikarza*. < Od **Piernikarz** >

Piernikarz, a, lm. e l. ten, *co wypielka pierniki, fabrykant pierników, miodownik, † kichlarz*. 2. p. **Piernik**. < Od **Piernik** >

Piernikarzowa, ej, lm. e, **Piernikarka** *żona piernikarza*.

Piernikarzowy *należący do piernikarza, będący jego własnością*: Dom P.

Piernikarzówna, y, lm. y *córka piernikarza*. < Od **Piernikarz** >

Piernikowy przym. od **Piernik**: Ciasto piernikowe. Kolor P. Kontusz P. < Od **Piernik** >

† **Pierno** przys. od **Pierny**, *pieprzo*: Na obiedzie było P. i kwaśno, a nie słodko. Troc. Kto P. jada, chce pić. Rej.

† **Pierność**, i, bhm. rz. od **Pierny**.

† **Pierny** p. **Pieprzny**: Ziele to smaku jest gorzko piernego. Syr. W grudniu piernych pokarmów używaj. Sien. Polewka pierna. Ęrn. Piernie orzeszki. Troc (= *pieprzne gałki piernikowe*. Mrong.). < Z **Pieprzny** >

Pierogowy, × **Pierozny** przym. od **Pieróg**: Ciasto pierogowe. < Od **Pieróg** >

[**Pieron**, u, lm. y] p. **Piorun**: Duchem będą gotów, pieronem, panno Justysiu. Orzesz. < Z **Piorun** przez sld. do **Pierać** >

[**Pieronek**, nka, lm. nki] = **Miodunka** (anchusa).

[**Pierońska!**] w. *do pioruna! do djabła!* < Od **Pieroński** >

[**Pieroński**] *przeklęty, djabełski*: Pierońska robotka. Ach ty P. giździe. Grusz. < Od **Pieron** >

Pierożek, żka, lm. żki p. **Pieróg**: Figa, rożek i P. zostawały mi zawsze z każdej miłości. Orzesz. Przen.: Oczki w P. = *steronnie spuszczone*. Ręce

w małdrzyk, buzia w ciup, oczki w P. <Od Pieróg>

Pierozkowy przym. od **Pierozek**.

Pieroznik, a, lm. *cy l. ten, co pierogi piecze i sprzedaje*. 2. × P. amator pierogów. <Od Pierozny>

× **Pierozny** p. **Pierogowy**. <Od Pieróg>

Pieróg, oga, lm. *ogi*, **Piróg**, †**Pieroh** i. *potrawa gotowana, złożona z galiki nadzienia owiniętego w plaster ciasta*: Pierogi z mięsem, z serem, z makiem, z jagodami, powidłami, kapustą, grzybami i t. p. Pierogi zawijane (= w których brzegi ciasta złożone są z sobą przez zawijanie). Jaby też jadł pierogi, gdyby w domu moim był twaróg, masło, mąka. Pot. Zjadł pierogi, zadarł nogi. Prz. Pierogi włoskie, nadziewane śpinakiem, ra wioly. Pierogi leniwe = *gotowane krawianki ciasta zagniecionego z serem i rozczynkami, kraszone masłem*. 2. *ciasto drożdżowe w postaci strucli, pieczone z takimże nadzieniem; także małe ciasteczka, paszteciki*: P. ruski. P. z rybą (= *nadziewany rybą*). Pasztet, po tutejszemu zwany pierogiem. Ochoc. Zdrowemu i pierogi nie szkoda. Prz. Pieroga szuka, a chleb zgubił. Prz. Odpiec komu pierogi. Prz. (= *oddać mu wet za wet*). 3. [P.] = a) *wielka bułka pszenna, chleb biały*. Włod. b) *chleb żytni podługowaty*. c) *bułka wielkanocna*. 4. *kapelusze stosowany, trójkatny urzędniczy*: Uniform dworski, czarny, aksamitny, z pończochami, trzewikami i pluszowym pierogiem. 5. [P.] *policejant*. Zdr. **Pierozek**. <PIER/PIR>

Pierrot, a, lm. *ci komiczna postać pantominy francuskiej, z twarzą ubieloną, w szerokim białym ubraniu z wielkimi guzami, i w białym kapeluszu spiczastym, arlekin, pajac, błazen*. <Fr. pierrot>

[**Pierscianek**, nka, lm. nki] p. **Pierścień**.

[**Piersczonek**, cka, lm. cki] p. **Pierścień**.

Piersi, i, blp. p. **Piers**.

× **Piersiaki**, ów, blp. *nazwa dawana przez niektórych systematyców owadom, odpowiada Gr.-Łć. thoracozoa*. <Od Piers>

Piersianka, i, lm. i bot. = **Bąkreta**. Troc. <Od Piers>

Piersiątko, tek, blp. p. **Piers**. <Od Piers>

Piersiczki, czek, blp. p. **Piers**: Wódki z stoziana dzieciom dychawicznym do kaszek przylewać, bo zatkanie i zamulenie piersiczek i płuc ich otwiera. Syr. Kapłan w ręku swoich trzymać będzie łój ofiarny i piersiczki; łój spali, a P. będą Aaronowe. Leop. Naszyjniczek przez ku piersiczkom niżej, a czółko w ten obręcz weź. Gliń. <Od Piers>

[**Piersieszny**] st. wyż. od **Piersy**. <Od Piersy = Pierwszy>

Piersięta, ąt, blp. **Piers**.

†**Piersiocykowy** anat.: Myszka piersiocykowa = *nazwa mięśnia zginacza głowy*. Kirch. <Piers + Cykowy>

Piersiodziobny zool. *mający dziób blisko piersi*: Owad P. Sł. wil. <Piers + *Dziobny, od Dziób>

†**Piersio-kluczo-cykowy** anat. p. **Mostko-ohojczyko-sutkowy**. <Piers + Klucz + Cykowy>

†**Piersiokościowy**. Anat.: Myszka piersiokościowa kości językowej p. **Mostko-gnykowy**. <Piers + Kościowy>

!**Piersiomowa**, y, blm. *odgłos mowy w płucach wskutek choroby zmienionych, wybitny oddźwięk mowy w piersiach* (pectoriloquium). <Piers + Mowa>

[**Piersioplawka**, i, lm. i] *syrena, panna morska*. Mrong. <Piers + *Pławka, PŁY/PŁE/PŁOW/PŁAW>

Piersioplawny, **Piersioplawy** i. **Piersioplawna** Syrena (= *po piersi pływająca w wodzie*. L.). 2. zool. *mający płetwy brzuchowe pod piersiami*: Ryby piersioplawne. <Piers + Pławny>

Piersioplawy p. **Piersioplawny**: Ryby piersioplawe. Sł. wil. <Piers + *Pławy, PŁY/PŁE/PŁOW/PŁAW>

Piersioplęty zool. *mający płetwy pod piersiami*: Ryby piersioplętwe (thoracici). Sł. wil. <Piers + *Płęty, od Płęta>

× **Piersiowidelkowy** anat.: Muskuł P. p. **Mostkognykowy**. <Piers + Widelkowy>

!**Piersiowobarkowy** p. **Piersnobarkowy**. <Piersiowy + Barkowy>

!**Piersiowobrzuszny** p. **Piersnobrzuszny**. <Piersiowy + Brzuszny>

× **Piersiowopodjęzykowy** mięsień p. **Mostkognykowy**. <Piersiowy + Podjęzykowy>

× **Piersiowo-wymionowaty** muskuł anat. p. **Mostko-ohojczyko-sutkowy**. <Piersiowy + Wymionowaty>

Piersiowy, **Piersny**, †**Piersisty**, [**Pirsowy**] przym. od **Piers** = a) *Kość piersiowa czyli mostek*. Perz. *Kość piersiowa u człowieka, a mostkowa u bydłęcia*. Troc. *Rana piersiowa*. Troc. *Żyła piersiowa*. Troc. *Głos P. (= z piersi wychodzący)*. Brodawka piersiowa. Troc. (= *sutek*). Ten kamień, zawinięty w papiererek, spożywał w pugilaresie, który nosiłem w piersiowej kieszeni mojego munduru. Rzew. *Sztuka mięsa piersiowa z wołu*. Choroba piersiowa (= *suchoty*). Anat.: *Błona piersiowa* p. **Oplućna**. *Członki piersiowe* p. **Kończyna**. *Klatka piersiowa* p. **Klatka**. *Kończyczek* P. p. **Kapelusik**. *Kręgi piersiowe* p. **Krąg**. *Przegroda piersiowa*, × *Srednica piersiowa* p. **Międzyplućny**. b) *piersiom pomocny*: *Ziółka piersiowe (pektoralne, species pectorales)*. c) *górc*: *Kotula piersiowa* p. **kotula**. d) *tkac*. w warsztacie tkackim: *Wał P. = jeden z wałów, o który tkacz, siedząc przy pracy, opiera ś. piersiami*, in. *brzuszny*. P., *ego*, lm. i *rz. człowiek chory na piersi*. <Od Piers>

× **Piersiozrosły** dwojak terat. (thoracodidymus); *zrosłał piersny, bliźnięta przyrosłe do siebie piersiami*. <Piers + Zrosły>

†**Piersio-żebrowy** p. **Mostko-żebrowy**. <Piers + Żebrowy>

× **Piersiówka**, i, lm. i *mały pancierz, blacha na piersi*. Sł. wil. <Od Piersiowy>

Piersiska, sk, blm. p. **Piers**: *P. kosmato Tyfeusza tłoczy Sycylja*. Nar. <Od Piersi>

Piersistość, i, blm. rz. od **Piersisty**.

Piersisty, × **Piersity** i. *mający pierś wydatną*: P. *człek, szerokich piersi*. Chm. B. *Odukały*, P. *Kn. Chłopy piersiste, jak cyklopy*. Koehan. 2. (o kobiecie) *mająca wielkie, wystające piersi, cygasta*: *Piersista*, *wielkich oczów niewiasta*. Kn. *Piersista białogłowa*. Troc. 3. †P. p. **Piersiowy**: *Kość piersista*. Kirch. (= *mostek*). *Kanał* P. *Krup*. (= *przewód piersny*). *Przechód piersisty*. Kirch. <Od Piers>

× **Piersitość**, i, blm. rz. od **Piersity**, *piersistość*.

× **Piersity** p. **Piersisty**.

[**Piersnik**, a, lm. i, **Piersnik**] i. *część uprząży na konie, ramię napiersny*. 2. *półgęsek*. <Od Piersny>

[**Pierso**] p. **Pierwsze**: P. *widzę, słyszę*. <Od [Piersy] = Pierwszy>

[Pierstrzaneczek, czka, lm. czki] p. Pierścień.
<Zdr. od Pierstrzanek>

[Pierstrzanek, nka, lm. nki] p. Pierścień.
<Z Pierścianek> = Pierścionek
[Pierstrzeń, a, lm. e] p. Pierścień. <Z Pierścien>

[Pierstrzonek, nka, lm. nki] p. Pierścień.
<Z Pierścionek>

†Piersz, u, blm. p. Pieprz. Sł. wil.
[Piersz, Piersz na Piersz] przys. *przedewszystkim, najpierw*. <Z Piersz>

*Piersze: [Na P.] p. Pierwsze.
†Pierszenie, a, blm., czynność cz. Pierszyć.
Pierszeń, a, lm. e, Kozacieczek, Tuzzeniec bot. (moraea) roś. z rodziny kosaćcowatych: P., od prędkiego opierzenia albo opierzchnienia kwiatu. Sien.

Pierszeństwo, a, blm. p. Pierwszeństwo: Dłużnicy w dobrach jego lokowani będą według znaczości kapitałów i pierszeństwa czasu. Kras. Cnota i godność pierszeństwa tam przed złemi nie miewają. Troc. Ci urzędnicy według pierszeństwa zasiadać mają. Troc. <Od Pierszy> = Pierwszy

[Pierszy] p. Pierwszy: Wszak to nie P. (dom.: raz). [Dziduchowa pierszem, a już chłopaka ma, a ty czwartym, i to dziewczę] (= za pierwszym położeniem). <Z Pierszy>

†Pierszyć, y, ył przyskać, sypać ś.: Pierszą skry z czego. Kn. Z ust jego lampy wychodzą i iskry ogniste pierszą. Bud. Śnieg pada, pierszy. Mącz. (= prószy). <PERCH/PROCH>

[Pierszyna nieod.] p. Pierwszyna: To jemu nie P., jak ludzie mówią. L. <Od Pierszy>

[Pierszyna nieod.] p. Pierwszyna. <Od Pierszy>

Piers, i, lm. i, [Pirs] f. a. w lm. Piersi przednia część tułowia od szyi do brzucha (thorax). 2. sam przód tejże części ciała (pectus). Patol.: P. kurza a. łódkowata, z boków ściśnięta, naprzód wystająca (pectus carinatum). P. lejkowata, zwężająca ś. P. wklęsła (pectus excavatum). Piersi słabo rozwinięte. Piersi, część ciała między szyją, bokami i brzuchem. Kireh. Wydatne ma piersi. Troc. Na znak pokuty biją piersi swoje. Groch. Biją w piersi prze ciężki żal. Groch. Uderzył ś. w piersi. Falib. Nie chciał podnieść oczu w niebo, ale bił piersi swoje, mówiąc: Boże, bądź miłościw mnie grzesznemu. Wuj. Wejrz w niebo i uderz ś. w piersi. Skar. Nie trzeba zamków, bo każdemu piersiami wytrzymamy. Star. Zastłania kraj własnymi piersiami. P. męzkiego za puklerz stoi. Prz. Co piersi, to forteca w twardej kuta skale. Pot. P. nasza wiecznie do zbroi przykuta. Mick. Te rzeczy, w których ś. Kochamy, do piersi przykładamy. Sak. (= do łona). Dwanaście mieczów podnieśli do góry, wszystkie mierzone w jedną P. Konrada. Mick. Z założonemi na piersiach rękoma siedziała trzy dni matka nieruchoma. Słow. Westchnąłem z głębi piersi. Słow. Piersią włada tylko wdzięczna miłość kraju. Kochan. Czy cię podobno szczęście pomadu dotknęło? a nie pół prawie serea z piersi tych wyjęło. Kochan. Kiedyby mi przyszło tego człowieka piersią moją zastawić, tobym chętnie to zrobił. Kaczek. Dobywać krzyku, głosu z piersi. Wśród zamętu wznoszę pieśń, która mi gwałtem z piersi ś. dobywa. Krasin. Możeby nieszczęście dobyło nam z piersi krzyku. Wyp. Z głębszej jeszcze piersi poety wy dobywa ś. westchnienie za Litwą. Nr. Serce ustało, P. już lodowata, ścięły ś. usta i oczy zawarły. Mick. W miarę, jak ś. zapalał i rwał piersi wzdęte, one już ra-

dość jakąś czuły. Słow. Dotąd mi krew wzburzona głośno w piersiach bije. Słow. Przytulicie kogo do piersi. P. biada, łabędzia. Robić piersiami = oddychać z trudnością, ciężko pracować piersiami przy oddychaniu, ziać. Przen.: dusza, serce, umysł, duch: Epikureizm, stoicyzm, platonizm przechadzały ś. jak mary po owdowiaych piersiach ludzkości. Krasin. Przen.: Już okręt piersią kraje głębinę. Mick. (= przodem, przednią częścią). Przen.: P. morza objawysy wiosły lubieżnemi. Mick. (= łono, powierzchnię). 3. mięso z piersi zwierzęcia: Część wołu lub cielęcia od piersi, mostek. Mag. P. od kapłuna, jędyka. Troc. 4. a. [Piers, a, lm. e m.] jeden z dwu narządów wytwarzających i zbierających mleko, poniżej obojczyka, po obu stronach mostka położonych, gm. cyc, cycek (mamma): Piersi przednia część zowie ś. osobliwie piersiami, na których dwa cyki z brodawkami. Kireh. Piersi niewieście, cyc u niewiast albo też u zwierząt, u bydła. Kn. (u zwierząt = cycek, wymię). Karmić piersiami. Piersi Przczystej Panny Ciebie ukarmiły. Groch. Biada brzemiennym i piersiami karmiącym. B. G. P. biała jak śnieg. Kras. Zona z synaczkim przy piersiach warzyła. Słow. Nieostrożni zaczepili hakiem, hak padł na P. jej twarą, krągłą, białą. Słow. Wyssać coś z piersi matki. To prawie z piersi wyssała. Skar. Błogosławiony żywot, który Cię nosił, i piersi, któreś ssiał. Wuj. Dać dziecku piersi. [Dać dziecku piersia]. Odsadzić, odstawić dziecko od piersi (= przestać dawać mu ssać). P. przybiera (= przepelnia ś. pokarmem). 5. [P.] = a) sutka kobieca. b) część łokwi wychodząca za belkę pod okapem. c) Piersi = gruba część belki, spoczywająca na ścianie. d) Piersi deski = wazki brzoj deski: Oprzyj deskę piersiami. 6. bot.: P. kakt a. Wymion, Dyniokłęb (mammilaria) roś. z rodziny opuncjowatych. 7. lut.: P. pieca = strona przodowa czyli robocza pieców sztybowych. Piec z piersią otwartą (= piec mający zaprawę i spływ zużła nad białką a. czerpak do wybierania kruszcu roztopionego). Piec z zamkniętą piersią (= piec mający z przodu tylko otwór spusowy). 8. kol.: P. buforowa = Odhojnia. Zdr. w lm. Piersięta, Piersiatka, Piersiczki, †Pierski. Zgr. Piersiska. <PIERS>

Pierścianeczek, czka, lm. czki p. Pierścień.

<Zdr. od Pierścianek>
[Pierścianek, nka, lm. nki] p. Pierścień.
Pierścieniasty, Pierścienisty, Pierścieniasty I. *połen pierścieni*: Palce pierścieniaste. Pierścieniaste ciało robaków. 2. p. Pierścieniowaty. <Od Pierścien>

Pierścieniasty p. Pierścieniasty. <Od Pierścien>

Pierścienica, y, lm. e, Pierścienica I. *szkatulka na pierścienie*. 2. bot. (sphaeroplea annulina) roś. z gromady wodorostów, z klasy zielenic, z rodziny sphaeropleaceae. 3. zool. gatunek robaka z gromady annelides. <Od Pierścien>

Pierścienić, i, il co = związać, skręcać w pierścienie, w kółka, kędzierzyć: Wiatr pierścieni liście. Garcz. P. ś. związać ś., skręcać ś. w pierścienie, kędzierzyć ś.: Runo na jagniątkach pierścieni ś. <Od Pierścien>

[Pierścienieć, nca, lm. nce] p. Pierścień. <Od Pierścien>

Pierścienienie, a, blm., czynność cz. Pierścienić. Pierścienienie się, a ś., blm., czynność cz. Pierścienić ś.

[Pierścienik, a, lm. i] p. Pierścień. <Z Pierścien>

Pierścieniogardłowy anat. p. **Obrączko-gardzielowy**.

Pierścieniogardzielowy anat. p. **Obrączko-gardzielowy**.

Pierścienio-grdkowy anat. p. **Obrączko-tarczowy**.

Pierścienionakrywkowy anat.: Mięsień P. krtani = *mięsień pierścienno-nagłośniowy*. < Pierścień + Nakrywkowy >

Pierścienio-nalewkowy anat. p. **Obrączko-nalewkowy**. < Pierścień + Nalewkowy >

Pierścienio-polykowy anat. p. **Pierścienogardłowy**. < Pierścień + Polykowy >

Pierścienio-tarczowy anat. p. **Obrączko-tarczowy**.

Pierścienio-tarczykowy anat. p. **Obrączko-tarczowy**. < Pierścień + *Tarczykowy, od Tarcza >

Pierścienio-tchawicowy anat. p. **Obrączko-tchawiczny**. < Pierścień + Tchawicowy >

Pierścienio-tchawiczny anat. p. **Obrączko-tchawiczny**.

Pierścienio-tchawicy anat. p. **Obrączko-tchawiczny**.

Pierścieniować, uje, ował leś.p.: Należy P. drzewa tępym ośnikiem, aby wygładzić tylko zewnętrzną korę bez skaleczenia drzewa. < Od Pierścień >

Pierścieniowanie, a, blm., czynność cz. Pierścieniować.

Pierścieniowały, Pierścieniaty, Pierścieniasty, Pierścienisty, Pierścienny, Pierścieniowy 1. *mający wygląd pierścienia, do niego podobny*. 2. anat.: Chrzastka pierścieniowata krtani p. **Obrączkowy**.

× Wzgórze pierścieniowate w mózgowiu, × wyniesienie pierścieniowe, most (protuberantia annularis s. pons Varolii). 3. astr.: Mgławica pierścieniowata. 4. bud.: Kolebka pierścieniowata p. **Kolebka**. 5. min.: Rudy pierścieniowate a. kokardowe = *rudy mające w swych żyłach odtamki skał sąsiednich, pokryte naszkorupieniami*. < Od Pierścień >

Pierścieniowy, Pierścienny przym. od **Pierścień** = a) Pierścieniowa głowica, gdzie kamień drogi albo pieczęć bywa. Kn. Palec P., pierścienny, pierścienkowy, obrączkowy, serdeczny, × lekarski = *palec czwarty u ręki (digitus annularis)*. b) *podobny do pierścienia, pierścieniowaty*: Naczynia pierścieniowe roślin. Łożysko pierścieniowe. b) anat.: Nalewki pierścieniowe p. **Obrączko-nalewkowy**. Myszka pierścieniowa chrząstki tarczowej p. **Obrączko-tarczowy**. × Wyniesienie pierścieniowe p. **Pierścieniowaty**. Chrzastka pierścieniowa p. **Obrączkowy**. c) astr. Góry pierścieniowe = *utwory geologiczne o małej średnicy na księżycu*. d) fiz.: Induktor P. p. **Induktor**. < Od Pierścień >

Pierścienisko, a, lm. a m. i ni. p. Pierścień. < Od Pierścień >

Pierścienisty 1. p. **Pierścieniasty**. 2. p. **Pierścieniowaty**, *zwinity w pierścienie, złożony z pierścieni, kółek*. < Od Pierścień >

Pierścienica, y, lm. e p. Pierścienica: P., w której pierścienie chowają. Troc. P., szkatulka na pierścienie. Włód.

Pierściennik, a, lm. cy, × Ryngmacher ten, *co pierścienie robi; jubiler, sprzedający pierścienie*. < Od Pierścień >

Pierścienogardłowy anat. *wspólny chrząstce pierścieniowatej krtani i gardła*: Mięsień P., pierścienio-gardłowy, pierścienio-gardzielowy, × obrączkogardłowy, × obrącz-

kogardzielowy, × pierścienio-polykowy (musculus erico-pharyngeus). < Pierścienny + Gardłowy >

Pierścienno-nagłośniowy p. **Pierścienionakrywkowy**.

Pierściennonalewkowy anat. *należący do chrząstek krtani: pierścieniowatej i nalewkowatej (erico-arytaenoideus)*. < Pierścienny + Nalewkowy >

Pierściennotarczowy anat. (ericothyreoides) *wspólny chrząstkom krtani: pierścieniowatej i tarczowej*: Mięśnie i więzy pierściennotarczowe (p. Obrączko-tarczowy).

Pierściennotchawicy, 1 Pierścienio-tchawicowy anat. *wspólny chrząstce pierścieniowatej krtani i tchawicy (erico-trachealis)*. < Pierścienny + *Tchawicy, od Tchawica >

Pierścienny p. **Pierścieniowy**: Palec P. Pan-cerz... okuty w zygarki i koła pierścienne. Wyp. (= *pierścieniowate*). Chrzastka pierścieniowa a. pierścieniowata p. **Obrączkowy**. < Od Pierścień >

Pierścień, a, lm. e, [Pieścień, Pierścień, Pierścień, Pieszceń, Piestrzeń, Pirzień, Pirszczeń, Pirzeń, Prześcień, Pierściun, Pierścżyn, Pieszcżyn, Piejstrzeń, Piestrzej, Pierztrzej, Pierścieniec, Piesztrzeniec, Pirzcień] 1. *kółko, obrączka metalowa do noszenia na palcu jako ozdoba*: Biskupi pierścienie na rękę noszą, z kościółem jakoby ś. żeniąc. Skar. P. ślubny (= *obraczka*). Zaręczyny z odmianą pierścieni przed ślubem odprawowane bywają. Pim. P. z pieczęcią (= *sygnet*). Zdjął P. z ręki swej (Faraon) i dał go na rękę jego. Wuj. Nie wiele takich: wszystkichby, jak mówią, na jednym pierścieniu wyrysował. Skar. Na znak małżeńskiej wiary pierścienie albo wieńce przemienia kapłan. Hrb. Nie w P., ale w ucho igielne trafiali. Km. Wielki w tym pierścieniu diament. Troc. Kosztowne ma pierścienie. Troc. Do pierścienia gonić. Groch. (= *trafić w pędzie kopją w zawieszony pierścień*). Kopją w P. ugodził. Koehan. Do pierścienia bieganie. Troc. Dziurytem do pierścienia rzucać. Sienk. Przen.: *kółko, obrączka, zwój*: Włosy spadały pierścieniami na jego ramiona. Zer. (= *lokami*). Włosy w pierścienie nosił ukędzierzawione. P. Koch. Włosy jej ciemne, w rzęsiście kręjące ś. coraz bardziej. Sienk. (= *koło uformowane z oblegających żołnierzy, obręcz*). Przen.: Spajasz w P. dźwięków głos swój z królewskiem. Krasin. (= *ogniwo*). 2. [Gra w P.]: Proszę o tego pierścienia złotego. 3. [P.] *uszko u kossy, którym ś. ona nasadza na kosisko*. 4. × P. *rodzaj podatku*: Podatek, zwany P. króla Imci. Paw. 5. anat. = a) P. udowy, obrączka udowa (annulus erualis). b) × P. p. **Obrączkowy**. e) w anatomii porównawczej (segmentum, annulus, metamerum) *poprzeczny odcinek ciała w szeregu następujących po sobie i podobnych do siebie także odcinków, obrączka*. 6. astr. = a) P. a. rój meteoryczny = *gwiazdy spadające, krążące dokoła słońca po drogach statecznych*. b) *pas jasny otaczający planetę Saturna, niewątpliwie rój brył meteorycznych, dokoła tej planety krążących*. 7. bud. *cienka obrączka pod echinem w kapitulu doryckim*. 8. chem. w teorii budowy chemicznej, *układ atomów tworzący figurę zamkniętą*: P. Kekulego = *sześciorąg benzolowy*. P. tiofenowy, pirydynowy. 9. fiz.: Pierścienie barwne = *obwódki barwne powstające przy interferencji*. P. indukcyjny p. **Indukcyjny**. 10. gim.: *Kółka a. pierścienie = dwa kółka z żelaza krutego, obłożone wołłokiem a. obszyte skórą, przymocowane do pasów zwieszających ś. od skle-*

pienia sali gimnastycznej. II. leśn.: P. roczny = słoń drzewa. 12. mechl.=a) P. kotła p. Kadłubek. b) kółko, obrączka nakładana dla uszczelnienia, ochrony i t. p.: P. drewniany. P. gumowy a. kauczukowy (= do uszczelniania przy połączeniach). P. soczewkowy a. soczewka (= do uszczelniania u parowozów). P. stożkowy (= do uszczelniania połączeń rur lub naczyń). 13. mł.: P. zaczepny = kółko przymocowane u oka kamienia wierzchniego i obracające ś. z nim razem, z trzema wcięciami od środka, które w czasie obrotu szarpną trzpienek uporny, umocowany drugim końcem u korytka z ziarnem pod spodem kosza zasypowego, i tym sposobem potrząsający tym ostatnim. Małysech. 14. myśl.= a) naszyjnik, obroza kołczasta dla psa. b) obrączka chropowata u dołu pnia rogów jelenia, róža. 15. patol.: P. skurezowy = zwężenie obrączkowate wskutek kurczu jakiego przewodu. 16. rzem.= a) kółko żelazne ustawiające ś. w miejscu, gdzie ś. dziurę zamierza przebić w żelazie, aby ją regularnie młotkiem kołczastym przebić. b) obręcz okuwająca wał, drąg, ramię. c) obrączka na drogach szwiderowych, skówka, pod którą chwyta ś. kluczem. d) a. ściągacz, ryfa, ryfka, refa, refka = kółko żelazne płaskie, którym ś. ściągają kleszcze; kółko ściągające, obrączka na drzewo dla mocy. Zdr. Pierścionek, Pierścionecek, [Pieścionek, Pierścionuszek, Pierśczonecek, Pieścionecek, Pieszczonek, Piercionek, Pierstrzonek, Pierstrzanek, Pierścianek, Pierścianek, Pierzcionek, Pierzcionek, Pierztrzanek, Pierztrzanek, Piestrzanek, Piestrzanek, Piestrzonek, Piestrzonek, Piestrzunek, Pieścianek, Pirzcionek, Pirzcionek, Pirścianek, Pierstrzanecek, Pierśczonecek, Pierzcioneczek, Piestrzzonecek, Piestrzzonecek, Pierzcioneczek, Pierzcioneczek, Pierzcioneczek]. Zgr. Pierścienisko. <PARST/PIERŚC>

Pierścionecek, cza, lm. czki p. Pierścionecek: Belcia dostała P. złoty z turkusem. Bał. Pierścionecekki składane. Trzt. (= gatunek pierścionków z różnych obrączek rozdających ś. i zwołujących. L.). <Zdr. od Pierścionecek>

Pierścionek, nka, lm. nki I. p. Pierścien: P. zaręczynowy. Zamienieć pierścienki (= obrączki ślubne = zaręczyć ś.). Podczas ślubu druchna położyła na głowy nowożeńców małe wianki mirtowe, wielkości talara, a ksiądz przełożył tylko te wianki, nie zamieniając pierścionków. Malin. Odstoniwszy dłoń z rękawiczki, niby szukając pierścionka, rzekła: „Tu kopeie w rynku Wieńczki“. Gór. 2. zabawa towarzyska, polegająca na chwytaniu pierścionka, przesuwanego na sznurku i ukrywano pod rękoma siedzących około uczestników gry. 3. anat.: Białawy P. w pązki p. Krążek. 4. pow. szajba masięzna wewnątrz osi pędnopentowej. <Od Pierścien>

Pierścionkowe, ego, blm. rz. piemiątkę przeznaczone na pierścienki i klejnoty wogóle, dar piemiężny, składany przez miasta królowej: W Polsce miała królów przychody, np. P. i t. d. Cz. <Od Pierścionkowy>

× Pierścionkowo-nalewkowy anat. p. Obrączko-nalewkowy. <Pierścionkowy + Nalewkowy>

Pierścionkowy I. przym. od Pierścionek. 2. anat. p. Obrączkowy. 3. bot. p. Bertram. <Od Pierścionek>

[Pierścionuszek, szka, lm. szk] p. Pierścien. <Od Pierścionek>

Pierścio-tarczowy anat. I. † P. p. Obrączko-tarczowy. 2. × P. p. Obrączko-nalewkowy. <Pierścien(iow)o + Tarczowy>

[Pierścian, a, lm. y] p. Pierścien. <Z Pierścien>

[Pierścianica, y, lm. e] pierścien w grze „w pierścien“: Gadu-gadu-gadu-lica, jest tu moja P., radaby ja wiedziała, o pierścieniu gadaba, wy-wy-wywijaj, złoty pierścien oddawaj. <Z Pierścian>

[Pierśczonecek, cka, lm. cki] p. Pierścien. <Z Pierścionecek>

[Pierścżyn, a, lm. y] p. Pierścien. <Z Pierścien>

1. † Pierś, i, lm. i garść, garstka, szczypta: Wziąć P. lnu siewienia, uwarzyć w miedzie. Ostror. <PIERŚ(C)/PARS(T)/PROCH>

2. † Pierś, i, blm., Pirs ziemia, proch, próchnica: Przydziesz prze przyrodzoną przygodę, niosąc kółek na pasie, a gdyż siądiesz, okopasz około ciębie, a łajna pierścią przykryjesz. B. Sz. <PIERŚC>

† Pierśki, ów, blp. p. Pierś. L. <Zdr. od Piersi>

Pierśnobarkowy, !Piersiowobarkowy anat. należący do piersi i barku: Tętnica pierśnobarkowa (arteria thoracoacromialis). <Pierśny + Barkowy>

Pierśnobrzuchowy p. Pierśnobrzuszny. <Pierśny + Brzuchowy>

Pierśnobrzuszny, Pierśnobrzuchowy, !Piersiowobrzuszny należący do piersi i brzucha. Terat.: Szezelina pierśnobrzuszną (thoracogastrostschisis). <Pierśny + Brzuszny>

Pierśnogrzebietowy anat. do przodu piersi i grzbietu należący (thoracodorsalis): Wymiar P. <Pierśny + Grzbietowy>

Pierśnonadpepkowy anat. należący do piersi i części górnej brzucha: Okolica pierśnonadpepkowa (regio thoracoepigastrica). <Pierśny + Nadpepkowy>

Pierśny, Piersiowy, † Piersisty I. przym. od Pierś: Rana pierśna. Troc. Ochrapienie bywa dla suchości pierśnej. Spiez. 2. anat.: Klatka pierśna. Jama pierśna (cavum thoracis). Tętnica pierśna bozna (arteria mammaria externa). Kręgi pierśniowe (vertebrae dorsales). Przewód P. (ductus thoracicus). 3. patol.: Odma pierśna (pneumothorax). × Otok P., ropniak opłucny (pyothorax). 4. terat.: Szezelina pierśna (thoracoschisis). Zrosłak P., × pierśniozrosły dwójak (thoracodidymus). <Od Pierś>

[Pierun, a, lm. y] p. Piorun. <Zam. Piorun>

[Pierunik, a, lm. i] kaftan letni kobiecy puszczoney. <Zdr. od Pierun>

[Pierunki, ów, blp., Piorunki] I. trepki, chodaki, pantofle. 2. jazgarze (ryby). <Zam. Piorunki>

Pierw, [Pirw, Piyrw], Pierwej, Pierwiej, [Pierwoj, Pierwój, Pierwuk, Pierwyk, Pirwa, Pirwój, Pirwu, Pirwu], Pirwy] przys. I. wpiery, wprzód, naprzód, z początku, przedewszystkim, przed rozpoczęciem czego: P. ś. namysł, zanim co powiesz. 2. przedtym, dawniej, poprzednio, w przeszłości: Co P. było dobre, to dziś nie uchodzi. 3. prędzej, rychlej, wcześniej: Przybyłem P., niż oni. P. nim zdołał słowo wyrzec, już go pochwyceno i skropowano. † Z pierwu, † Spierwu z początku, zrazu: Pitus ś. z pierwu jał ociągać, potem przyrzekł. Kosz. Jeśliś djabła z pierwu poznać nie mógł, przynajmniej go już teraz poznaj. Wuj. <PIERW>

Pierwak, a, lm. i bot. p. Jarzyca.

Pierwej p. Pierw: P. przyszedł. Troc. Komu P. zaniosa, temu P. zmiela. Pot. Kto P. do młynna zajędzie, temu P. zmiela. Prz. P. uważ, potym czyń. Troc. Kto P. zboże do młynna przynieście, P. ma mleć. Sz. P. fuki, niż puki. Kn. (= nie zaraz od twardych słów. Kn.). P., niż ś. goła sple-

cie. Kn. P. muszą być kamienie, wapno, cegły, niż dom. Petr. P. z ognia wynosisz dzieci, niżli pieniądze; P. pieniądze, niżli miski; P. opatrujesz dzieci własne, niżli czeladkę. Skar. Listy nasze o tym po P. i potem wydane. Hrb. (= dawniej i później). <Od Pierw>

[Pierwiesz] dawniejszy: W pierwiesznych czasach. <Od Pierwej>

× Pierwiak, a, lm. i p. Pierwotniak. Pierwianek, nka, lm. nki bot. p. Pierwiosnek. <Od Pierwiany>

× Pierwiany pierwoszy, wczesny: Ranek pierwianym szronem oprószony. Zm. <Od Pierwy>

† Pierwiasnek, nka, lm. nki, † Pierwiaszek człowiek poczynający, nieuprawny w co, pierwoszy raz robiący coś, nowicjusz, posp. fryc: Jezus świeżo narodzony przez jasność gwiazdy pierwiasnkem pogańskim ukazał s. Wuj. (= tym z pomiędzy pogan, którzy najpierwsi o Chrystusie wiedzieć mieli). 2. w lm. p. Pierwocina: Wybił każdą rzecz pierworodzoną w ziemi ich, pierwiasnki wszystkich robót ich. Leop. Starości doległości są pierwiasnki śmierci. Prot. (= zwiastuny). <Od Pierwy>

Pierwiastek, tku, lm. tki i. × Pierwiastki, lm. p. Pierwocina: a) Tam słodkie wieku mego pierwiastki strawiłem. L. Pod Smoleńskiem Marsowe pierwiastki zakładał. Nies. (= rozpoczynał zawód żołnierski). Ofiarować komu pierwiastki swojej pracy (= pierwsze próby). Poświęcił ich jako pierwiastki rodu ludzkiego. Kozł. Rok tym pierwiastkom ksiądz Rutka naznacza w roku 1038. Nies. Gotowałeś ty sam, panie, od pierwiastków wstąpienia twójego na tron. Nar. Wyprowadził go w pierwiastkach naukowych. Rzew. Początek wymowy sięga pierwiastków społeczeństwa ludzkiego. Pir. Te heroiczne i rozrzucające enoty, ktorými jaśniały pierwiastki kościoła. Śniad. Ludzie na pierwiastki s. zapatrują. Troc. (pierwsze czynny, przykłady). b) Pierwiastki złoza ziemi twej ofiarujesz w domu Pana Boga twego. Wuj. Paganie przy początkach uczyli ofiary, lejąc pierwiastki trunków. Kras. (= pierwsze dozy, pierwsze kielichy). 2. † P. p. Pierwiosnek. 3. astr. w lm. pewne dane (połowa osi wielkiej; mimośród, nachylenie płaszczyzny drogi względem ekliptyki; długość węzła wstępującego; długość punktu przysłonecznego; czas obiegu dokoła słońca i położenie planety w pewnej oznaczonej chwili), które zupełnie wystarczają do oznaczenia drogi ciała niebieskiego, a stąd w dalszym ciągu pozwalają obliczyć każdochwilowe na niej położenie tegoż ciała niebieskiego, elementy drogi. 4. a. Pierwocina chem. względnie lub bezwzględnie prosty składnik całości, którą s. rozważa jako złożoną; cudo proste, element, rodzaj materji, której nie umiemy rozłożyć na prostsze składniki chemiczne: Wodór i tlen są pierwiastkami wody. Jakiś pociąg tajemniczy, miły skupia luźne pierwiastki w różnokształtne bryły. Pierwiastkiem budowlanym rośliny jest komórka. 5. fiz.: † P. p. Żywiol. 6. gram. p. Pień. 7. mat. liczba czyniąca zadość danemu równaniu lub układowi równań danych; liczba, której potęga równa s. liczbie danej; liczba czyniąca zadość danej kongruencji: P. równania stopnia pierwszego. P. równania stopnia drugiego. Pierwiastki rzeczywiste, urojone, zespolone, wymierne, niewymierne, dodatnie, ujemne. Pierwiastki kwadratowe, sześciennie. Pierwiastki stopni wyższych. Wyciąganie pierwiastków. Pierwiastki czyli rozwiązania kongruencji. Pierwiastki pierwotne liczb całkowitych i t. d. Ciężył na naszych sercach, jakby głaz kamienny, P. kwadratowy, P. sześcienny;

wyciągnij, jeśliś łaskaw, wyciągnij go sztucznie. Syrok. 8. min.: Pierwiastki a. elementy symetriji w kryształach: przypuszczalna płaszczyzna zwierciadłana, dzieląca dwie połowy kryształu, jakby przedmiot i jego odbicie, i dlatego symetryczne względem siebie; oś przypuszczalnego obrotu koła, usłutele którego powstaje postać kryształu; środek symetriji kryształu. <Od *Pierwiasty, od Pierwy>

Pierwiastka, i, lm. i l. † P. ta, co daje początek czemu, co jest pierwsza w czym: Marja matką i pierwiastką nieśmiertelności. Skar. 2. osoba, która pierwsze dziecko rodzi, pierworódka, × pierworodzająca. 3. (o samicach zwierząt) pierwszy raz rodząca: P. krowa, owca. Kn. P. gdy w wymionach będzie miała jaki defekt. Haur. Nie beczaj owce i nie rzeżaj bydła, nie masz pierwiastek. Wad. 4. † P., [P., Pierwiostka, Piernastka, Pierzniastka] krowa przy pierwszym cielęcju; krowa po pierwszym ociełeniu. 5. † P. pierworodny płód żeński. 6. † P. p. Pierwiastkowanie: Choćby po porzucie, choćby po pierwiastce, trzeba koniecznie krowę doić dla przysuszenia wymion. Haur. 7. bot. p. Pierwiosnek. 8. wet.: a. Młódka klacz, pierwszy raz rodząca. <Forma ż. od Pierwiastek>

Pierwiastkować, uje, owa! i. !P. być pierwiastką, rodzić po raz pierwszy. 2. mat. dokonywać pierwiastkowania, wyciągać pierwiastek. <Od Pierwiastek>

Pierwiastkowanie, a, lm. a i. † P., † Pierwiastka pierwszy poród, pierwsze rodzenie. 2. [P.] = a) Na Rusi, kiedy s. pierwsze dziecko urodzi, chodzą po wsi, odbierając podarki od innych, jako to: jaja, drób, co pierwiastkowaniem zowią. b) żebranie przed świętami Bożego Narodzenia przez tego z biedniejszych włościan a. ofiajalstów, ktorému urodzi s. w tym czasie dziecko, przy czym rodzice nowonarodzonego otrzymują garść lnu, kielbasę lub inne drobniejsze dary. 3. mat. działanie odwrotne potęgowaniu, to jest działanie, za pomocą którego znajdujemy pierwiastki liczb. <Od Pierwiastkować>

Pierwiastkowo przys. od Pierwiastkowie, początkowo, z początku, pierwotnie, wprzód.

Pierwiastkowość, i, blm. rz. od Pierwiastkowsy. L.

Pierwiastkowy i. przym. od Pierwiastek: Słowa pierwiastkowe. Klecz. (= pierwiastki. L.) Siły pierwiastkowe. Hube (= elementarne, żywiołowe). 2. p. Pierwotny: W tłumaczeniu nigdy s. treści i żywość oryginału zostać nie może, i najwyborniejsze w swoim rodzaju, przeciwieństwem tylko jest cieniem pierwiastkowego dzieła. L. Pierwiastkowe poznanie s. nasze. L. Pierwiastkowa niemoc. Rzew. Jak w kościele pierwiastkowym, tak i teraz. Śniad. 3. lek.: Bóle pierwiastkowe p. Ból. <Od Pierwiastek>

Pierwiastnik, a, lm. i mat. formu arytmetyczna lub algebracyjna, mająca postać pierwiastku z liczbą lub wyrażenia algebracyjnego, r u d y k a i: Pierwiastniki stopnia drugiego, trzeciego, stopni wyższych. <Od Pierwiastny>

Pierwiastny i. × P. p. Pierwotny: W niej pierwiastne tylko cienie. Krasin. 2. mat.: Oś pierwiastna lub potęgowa dwóch kół na płaszczyźnie = miejsce geometryczne punktów, mających równą potęgę względem kół danych: Pierwiastna dwóch kół przecinających s. jest prosta łącząca ich punkty przecięcia.

Pierwiej p. Pierw.

[Pierwina] tylko w 1 pp. lp. p. Pierwszyna.

Pierwiosnek, nka, lm. nki I. w lm. p. **Pierwocina**: W pierwiosnkach tej poezji nie było widać żadnego z zadań społecznych lub politycznych. Nr. 2. a. **Pierwiosnka, Pierwiastka** bot. (primula) *rosł. z rodziny pierwiosnkowatych*. Gatunki: P. lekarski, Kluczyki, Kurze pazurki, Paraliżowe ziele, Bukwica biała (p. veris). P. wyższy (p. elatior). P. mączasty (p. farinosa). P. Łyszczak a. Niedźwiedzie ucho, posp. Aurykuł, Aurykiel, Aurykla (p. auricula). Najpiękniejszy kwiatek, P., błysnął ze złotych obłonek. Mick. <Od *Pierwiosny, od Pierwy>

Pierwiosnka, i, lm. i I. bot. p. **Pierwiosnek. 2.** [P.] zool. p. **Piecuszek.**

Pierwiosnkowate, Pierwiosnkowe rośliny bot. (primulaceae) *rodzina przyrodzona roślin kwiatowych dwulicziennych*. <Od Pierwiosnek>

Pierwiosnkowy przym. od **Pierwiosnek**: Pierwiosnkowa świeżość. Orzesz. Bot.: Rośliny pierwiosnkowe p. **Pierwiosnkowate.**

[**Pierwiosnka, i, lm. i**] p. **Pierwiastka.**

Pierwiotek, u, blm.] p. **Pierwotek.**

†**Pierwizny, zn, blp.** p. **Pierwocina.** Bud. <Od Pierw>

Pierwobór, oru, lm. ory *las pierwotny, dziewiczy, odwieczny, puszczą*: Zagłębić ś. nieco w tajnie Zabolskich pierwoborów od rumuńskiej granicy. Sp. Uląki ś. pierwoborów centralnej Afryki <Pierwy + Bór>

Pierwobyły p. **Pierwotny**: Szczep ten Winidów, czyli Słowian, jest równie dawnym i pierwobyłym, jak inne szczepy europejskie. Tet. <Pierwy + Były>

Pierwobytny fizj. *pierwotny, istniejący już w zarodku* (praeformatus).

†**Pierwoci, i, blp.** p. **Pierwocina.** Troc. <Od Pierwotny>

× **Pierwoci** przym. p. **Pierwotny.** Sł. wil.

× **Pierwociany** p. **Pierwotny**: Korzeń jest najpierwszym płodem, który wydają nasiona; ten zaś P. korzeń, który idzie prosto w głąb ziemi, nazywa ś. korzeniem głównym. Brz. <Od Pierwoć>

†**Pierwocie, a, blm.** p. **Pierwotek**: Początkom nowej sedyceji zaraz na pierwociu zabiegli. Okol. Póki jeszcze choroba świeża, póki na pierwociu, zaradzić można. Birk.

Pierwocina, y, częś. w lm. y, †**Pierwoci, Pierwiastki, †Pierwiastki, †Pierwizny I.** p. **Pierwiastek. 2.** *początek, zaranie, zawiązek, zarodek, pierwsza doba, pierwsza chwila, pierwszy krok, pierwsza próba*: Z pierwociny począć trzeba, by dojść końca. Pol. Młodości swojej pierwociny. Przyb. Pierwociny dziejów. 3. a. †**Pierwoszczyzna, zb.** × **Pierwoplód, × Pierworód, †Pierworodność, †Pierworodzeństwo, Pierworodztwo** *pierworodne potomstwo, pierwsze plony, pierwsze owoce i t. p.*: Wigęjsz uceził syny swoje nad mię, abyście ś. utnęzyli ś. pierwoein wszystkich ofiar śniednych Izraela, lndu mego. Wuj. Pierwociny ziemi przyniesiesz Panu. Wuj. Jako z gumien pierwsze urody oddziałac będziecie, tak i z pokarmów dacie pierwociny Panu. Leop. Plato o swoich wizerunkach, *ideis*, twierdził, iż te same są *principia*, pierwociny wszystkich na świecie rzeczy. Petr. (= *pierwoszczyry; zarodki*). <Od Pierwotny>

[**Pierwoczas, u, blm., Pierwoczas**]: Pierwoczasu = *zawczasu, upierw, póki czas*: Powiedziecie mi pierwoczasu, kie sie mám stawić. <Pierwy + Czas>

Pierwoczesny p. **Pierwotny.** <Pierwy + *Czesny, od Czas>

†**Pierwoć, i, blm.** p. **Pierwotek**: Wszeczmocne Boskie sprawy nie znają czasu ustawy, lecz za jego koniecie i P. wylane. Susz. Jeden drugiemu między sobą na tej pierwoci przyjaźni nie wierzyeie. Okol. Z pierwoci. Pot. (= z samego początku). <Od Pierwocina>

Pierwodawca, y, lm. y *pierwszy dawca, ten, co pierwszy, po raz pierwszy nadał co*: P. praw. Lech Polaków P. Troc. <Pierwy + Dawca>

Pierwodoba, y, lm. y *doba pierwotna*: Ja: część części, co wszystkim była w pierwodobie. Jez. <Pierwy + Doba>

Pierwodruk, u, lm. i *pierwsze wydanie dzieła drukowanego*: Trzeba zebrać, o ile możności, największą ilość pierwodruków. Balc. <Pierwy + Druk>

× **Pierwognój, oju, blm.** *pierwsze wypróbnienie noworodka, smółka, smółta dziecięca* (meconium). <Pierwy + Gnój>

Pierwoiđacy idący na przodzie: O Boże, któż zerwie płomień na hełmie pierwoiđacych? Słow. <Pierwy + Idący>

[**Pierwoj**] p. **Pierw.**

× **Pierwokręgowy** *prakręgowy*. <Pierwy + Kręgowy>

Pierwoksztalt, u, lm. y *kształt pierwotny, postać pierwiastkowa, pierwowzór*. <Pierwy + Kształt>

× **Pierwokupno, a, blm.** *pierwszeństwo w kupnie, w prawie nabycia*: Kto rzecz z tym warunkiem przedaże, iżby kupujący, gdyby jej znowu zbyć chciał, jemu odkupienie ofiarował, ten ma prawo pierwokupna. L. <Pierwy + Kupno>

†**Pierwonarodzony** p. **Pierwotny**: Chrystus jest początkiem, pierwonarodzonym. Hrb. <Pierwy + Narodzony>

Pierwopis, u, lm. y, × Pierwopismo *oryginał, autentyk, autograf, pismo pierwsze*: To tłumaczenie, acz niepoprawne i nieskończone, w wielu miejscach przechodzi P. Sł. wil. Najstarsze roczniki zaginęły w pierwopisach. <Pierwy + Pis, od Pisać>

× **Pierwopismo, a, lm. a** p. **Pierwopis.** <Pierwy + Pismo>

× **Pierwoplód, odu, lm. ody** p. **Pierwocina**: Znajdą w Chersonie znaczne zapasy pierwoplódów, których potrzebują. Rol. <Pierwy + Plód>

†**Pierwoprzestolnik, a, lm. cy** p. **Pierwostolnik**: Piotr św. jest pierwoprzestolnikiem, to jest pierwszym sprawcą świętej Chrystusowej cerkwi, arcybiskupem całego świata. Smotr. Apostołowie są fundamentami cerkwi, filarami i twierdzami, i pierwoprzestolnikami i koryfeami. Smotr. <Pierwy + *Przestolnik, od Ros. preston>

†**Pierworadnik, a, lm. cy** *jeden z urzędników w niektórych rzeczachpospólnych greckich, którzy naradzali ś. wprzód z sobą, a potem sprawę z tego senatowi zdawali*: W niektórych greckich rzeczachpospólnych pierworadnicy wprzód z sobą rozmawiali, a potem sprawy do senatu podawali. Petr. *Praeconsultatores, Gr. probóltoi*, którzy, nim ś. co miało wnieś do koła, radzili, jeśli to pożyteczne, aby ś. o tym radzono wszystkich. Petr. <Pierwy + Radnik>

× **Pierworaz, u, lm. y** *rola pierwszy raz uprawiana, nowina*: Na siew lnu zalecają P. albo nowinę. Przędz. <Pierwy + Raz>

Pierworoczny *będący czym w pierwszym roku*: Uczyć budownictwa pierworoczne matki (= królowe pszczoł). Słow. <Pierwy + Roczny>

Pierworodek, dka, lm. dki, †**Pierworodnik**, †**Pirworodnik**, †**Pierworożeniec**, †**Pierworodny syn pierworodny**: Imé pan Dawid uderzył kilkakrotnie pierworodka swego po karku. Jun. <Pierwy + *Rodek, od Rodzić>

Pierworodnie przys. od **Pierworodny**. L.

†**Pierworodnię**, ecia, lm. eća *dziecię, niemowlę pierworodne*: Pobił wszystkie pierworodnięta ich. Rej. <Od Pierworodny>

†**Pierworodnik**, a, lm. cy l. p. **Pierworodek**. Przyb. 2. a. †**Pierwotnik** *praojciec, prarodziec, praszczur, patrijarcha, protoplasta*: Wilgowie, pochodzący od Gozimirskich, herbem Bończą, szczytający s., z których P. ich Balcer, Krzysztof i inni na Podolu. Nies. <Pierwy + Rodnik>

Pierworodność, i, lm. i l. blm. rz. od **Pierworodny**. 2. †P., blm. p. **Pierworodztwo**: Od Sema szła P. na kapłany aż do Aarona. Biel. M. Jakób od Ezawa P. kupił. Skar. *Przywilej pierworodności*. Skar. 3. lm. i p. **Pierwocina**: Pobił Egipt z jego pierworodnościami. Wr. Żydzi wszelką P. Bogu ofiarowali. Białob.

Pierworodny l. a. †**Pierwonarodzony**, × **Pierworodzony** *pierwszy z urbdzonych przez matkę*: Wszelki mężczyzna, któryby s. najpierwej urodził z żywota matki, jest P. Białob. Jezus P., nie względem wtóro- lub trzeciorodnego, lecz względem wszystkich rzeczy na świecie P. Białob. 2. *tyczący s. pierworodztwa, wypływający z pierworodztwa*: Ezau prawo pierworodne sprzedał. Skar. 3. = a) †P. z którym człowiek rodzi s., *przyrodzony, wrodzony*: Człowiekowi przydał Bóg wolą swobodną i pierworodną sprawiedliwość. Karnk. Ludzki naród utracił dobra pierworodnej sprawiedliwości, któremi od Boga nad naturę ozdobiony był. Kucz. b) grzech P. = *popelniony przez Adama i Ewę w raju i spływający na wszystkich ludzi, którzy tym sposobem rodzą s. w grzechu*: Grzech P. jest, w którym z Adama s. rodzimy. Hrb. Człowiek podpada grzechowi pierworodnemu i uczynkowemu. Bals. 4. przen. p. **Pierwotny**: Co świętych w pierworodnym leżono kościele, dziś niemasz i jednego, cnotliwych niewiele. Pot. 5. × P. *samorodny, oryginalny*: Głębokie i pierworodne myśli. Dm. P., ego, lm. i rz. p. **Pierworodek**: Jeśliby P. umarł, tedy drugi, co po nim s. rodził, panuje. Star. Znam cię pierworodnym szatańskim. Skar. By był Ezau pierworodztwa swego Jakóbowi nie sprzedał, nigdyby był pierworodnego Jakób dostojnością nie uprzedził. Skar. <Pierwy + Rodny>

× **Pierworodząca**, ej, lm. e p. **Pierwiastka**. <Pierwy + Rodzący>

Pierworodzca, y, lm. y p. **Pierworodziciel**: Podania natchnięte czeią naszych pierworodzców. Wor. <Pierwy + *Rodzca, od Rodzić>

× **Pierworożeniec**, nca, lm. ncy p. **Pierworodek**. Bud. <Od Pierworodzony>

Pierworodeństwo, a, blm. p. **Pierworodztwo**: Dano P. synom Józefowym. Bud. Pobił wszystkie P. w Mieraimie. Bud. <Pierwy + Rodzeństwo>

Pierworodzice, ów, blp. *pierwsi rodzice ludzkości*: Marzę o jakichś tajemnicach, o jakimś grzechu, o pierworodzicach. Berw. <Pierwy + Rodzice>

†**Pierworodziciel**, a, lm. e l. *ten, co jest pierwszy raz ojcem*. 2. przen. *pierwszy twórca czego*. <Pierwy + Rodziciel>

†**Pierworodzinny**, in, blp. p. **Pierworodztwo**: P., prawo syna pierworodnego. Troc. W arystokracji prawo pierworodzin nie ma być dopuszczone. Wyrw. <Pierwy + *Rodziny, od Rodzić>

Pierworodzony p. **Pierworodny**: Stawał się jak mój trup pierworodzony: z jasnego bładę, z bładęgo ezerwony. Słow. <Pierwy + Rodzony>

Pierworodztwo, a, blm., †**Pierworodeństwo**, †**Pirworożeniestwo** l. a. **Pierworodność**, †**Pierworodziny starszeństwo**, *przywilej dziecka pierworodnego*: By był Ezau pierworodztwa swego Jakóbowi nie sprzedał, nigdyby był pierworodnego Jakób dostojnością nie uprzedził. Skar. 2. †P. zb. p. **Pierwocina**: Umrze każde P. bydłęce. Bud. Znieśli wiele pierworodztwa zboża, wina, oleju. Leop. Nie będziesz jadł pierworodztwa bydła i drobiu. Wuj. Z pierworodztwa wszelkiego zboża udzieliłi ubogim. Wuj. 3. p. **Pierwotwórstwo**. <Pierwy + *Rodztwo, od Rodzić>

Pierworośl, i, lm. e bot. (plasmodiophorus) *jeden z niższych ustrojów roślinnych, jeden z niższych typów roślin (wodorosty i grzyby)*. <Pierwy + *Rośl, od Roślina>

Pierworód, odu, lm. ody p. **Pierwocina**: Wiejskiemu bogu ślubuj setne w ofierze jagniąt pierworody. Dm. <Pierwy + Ród>

Pierworódka, i, lm. i p. **Pierwiastka**. <Pierwy + *Ródka, od Rodzić>

Pierworyba, y, lm. y *ryby pierwotne, obecnie już nieistniejące*: Pierworyby odwieczne z okresu sylurskiego. <Pierwy + Ryba>

Pierworys, u, lm. y *plan oryginalny, szkic pierwotny, pierwszy zarys jakiego pomysłu*. <Pierwy + Rys>

× **Pierworzędny** p. **Pierwsorzędny**: Srebro jest kruszcem pierworzędnym monety, ciągle psowanym. Lel. <Pierwy + Rzędny>

Pierworzutny *złożony z pierwszych rzutów, grubo naszkicowany*: W tej średniowiecznej legendzie szwabskiej... tkwi źródło czystej, pierworzutnej poezji. Krzywosz. <Pierwy + Rzutny>

× **Pierwosilny** *dynamiczny*. <Pierwy + Silny> [Pierwosny, ów, blp.] p. **Pierwospy**: Na Przemkowego syna wpadł w P. Krasz. <Pierwy + Sen>

[Pierwospy, ów, blp., **Pierwosny**], †**Pierwospy** *pierwszy sen po udaniu s. na spoczynek; pora pierwszego zaśnięcia; pora między wieczorem a północą*: O pierwospach z obozu wyszli. Warg. Tak Zerbin nieszczęśliwy, który spał bezpieczny, w pierwospy od Andzelmą grabie poimany. P. Koch. Wyszli o pierwospach. A że to w P. było. Troc. Wyruszyli w P. W P. sen natwardszy z piersi wychrapował Agramant. P. Koch. Słuchaj, jaki sen miałem: w pierwospach zdało mi s., że byłem w ogrodzie. L. Co s. rano tam stało, o tym w same P. słyszeli. Warg. Ruszyli s. z onego miejsca prawie w P., kiedy ludzie najbardziej sypiają. Baz. <Pierwy + *Spy, od Spać>

Pierwostan, u, blm. *stan pierwotny*: Człowiek był wtedy jeszcze w pierwostanie. <Pierwy + Stan>

†**Pierwostolnik**, a, lm. cy, †**Pierwoprzestolnik** *arcybiskup najwyższy, patrijarcha*: Prototronus czyli P. metropolji. Steb. <Pierwy + *Stolnik, od Stolny>

× **Pierwoszcze**, a, blm. *zaródz, protoplazma*. <Od Pierwość>

Pierwoszcznia, i, blm. fizj. *żyjąca materja białkowa, pozbawiona wszelkich specjalnych narządów, spełniająca najważniejsze czynności życiowe (plasmodium)*. <PIRW/PIERW>

†**Pierwość**, i, blm. *stan, w jakim co pierw było, stan pierwotny*: Proszeni, abyśmy księstwo kijowskie Koronie Polskiej przywrócili, a w jej P.

i całość wszczepili. Herb. My, którzy ducha pierwości mamy. Leop. (= *pierwiastkowego, początkowego, nieodmiennego*. L.). P. aresztu. Groie. (= *bliższe prawo do arestowania*. L.). <Od Pierwy>

[**Pierwoswiecie**, a, bkm., **Pirwoswiecie**] *początek świata, stworzenie świata*: Od pierwoswiecia, z pierwoswiecia = na początku świata; od początku świata. <Pierwy + *Świecie, od Świat>

Pierwotek, tku a. tka I. †P., †**Pierwoć**, †**Pierwocie**, [P., **Pirwotek**, **Pierwotek**, **Pierwoć**], bkm. *początek* (co do czasu): Na pierwotku. Z pierwotku. Troc. Najcieężej ś. z pierwotku na to przysposobić. Zwr. M. Kielich Chrystusów z pierwotku jest gorzki, a na końcu słodki. Rej. Krezus, jako miód z pierwotku wielkie szczęście, tak na ostatku nieszczęście. Biel. M. Lipa łatwiej ś. przyjmie, gdy jeno z pierwotku będzie często polewana. Trzye. Mądrość z pierwotku krzywą ścieżką prowadzi. B. B. Tak zawsze ś. z nami zachował, iż z nim nie potrzeba jako z pierwotku w przyjaźń wstępować. Bud. B. Matyjasza króla na pierwotku potkały trzy potrzeby wojenne. Paszk. Jakośmy na pierwotku słyszeli. Rej. [W pierwotku adwentu. Biesowie już z pierwotka ciężko ś. polekli, i popłoch ogromny szedł przez ich tabory. Dyg. Od pierwotku świata. Z pierwotka = z pierwoswiatu. Ja tu przyszed na pierwotku]. 2. bot. (protococcus) *ros. z gromady wodorostów, z klasy zieleni*. Gatunek: P. śnieżny a. Krwotoczek, Śnieg czerwony a. Krwisty (p. nivalis). <Od Pierwy>

× **Pierwotka**, i, lm. i gram. *pierwiastek, pień; źródłostw*. Sł. wil. <Forma ż. od Pierwotek>

Pierwotniak, a, lm. i, × **Pierwiak** zool. (protozoon) *zwierzę jednokomórkowe*. <Od Pierwotny>

Pierwotnie przys. **od Pierwotny**.

†**Pierwotnik**, a, lm. cy p. **Pierworodnik**: W powyższej genealogji wyrażony P. Marejan, opócz syna Sebastjana, miał dwóch innych. Nies. <Od Pierwotny>

Pierwotność, i, bkm. rz. **od Pierwotny**: Spotykały ś. tam ze sobą cywilizacja i dzikość, wykwiłt pierwszej i P. drugiej. Orzesz. <Od Pierwotny>

Pierwotny, **Pierwoczesny**, **Pierwo były**, × **Pierwociany**, × **Pierwoci**, †**Pierworodny** i. *początkowy, pierwiastkowy, najdawniejszy, najwcześniejszy, najstarszy*: Stan P. ludzkości. Zwierzęta pierwotne (= *przedpotopowe*). Lasy pierwotne. Wyrazy pierwotne i pochodne. Mowa pierwotna. Człowiek P. Pierwotni ludzie szczerzej z sobą żyli. Troc (= *pierwosi*). Korzeń P. (= *główny*). Z gruntu narodowego wysnuł poeta pierwotną myśl do „Dziadów“. Nr. (= *pierwszą, zasadniczą*). 2. *odznaczający ś. pierwotnością, odtwieczny, staroświecki, prymitywny, dziewiczy; przestarzały, zacofany, dziki, żart. przedpotopowy, oryginalny; odznaczający ś. prostotą, niepostępowy*: Niewinność pierwotna. Rzemiostła są tu jeszcze w stanie pierwotnym Pierwotne porządki, urządzenia. Te gałęzie przemysłu do dziś dnia zachowały ś. w pierwotnej naiwnej formie. Piet. Wygłaszał jakieś pierwotne poglądy. Do pierwotnej ludzie przywieś prostoty. Troc. 3. *taki, jakim był z początku, przed zaszczeni zmianami, przed przerobieniem; poprzedni, dawniejszy, pierwszy*: Wrócił do pierwotnego założenia. P. stan zdrowia. Przechody dzikich hard pomieszaly krwią obcą i językami stan sarmatów P. Nar. Tłumaczenie jest cieniem dzieła pierwotnego (= *oryginalnego*). 4. [P.] *pierwszy, główny*: Daleko w Halandji miał ten P. herst swój pałac. 5. fil.: Jakości pier-

wotne p. **Jakość**. 6. gie.: Wyspy pierwotne = wyspy, które nigdy nie były lądem, lecz wynurzyły ś. z dna morskiego. 7. gieol.: Góry pierwotne = *plutoniczne czyli ogniove, pierwotne*. Łab. Formacje pierwotne, utwór P. p. **Formacja**. 8. lek.: Krwiotok P. p. **Krwiotok**. × **Wrzodził** kiławy P. p. **Kiławy**. <Od Pierwy>

Pierwotwór, oru, lm. **ory** *utwór pierwotny, oryginał, dzieło początkowe*. <Pierwy + Twór>

Pierwotwórca, y, lm. **y** *twórca pierwotny; autor oryginału*: Rządy Boga, jako pierwotwórcy. Nadużycia naśladowców nie mogą wpływać na umniejszenie zasługi pierwotwórcy. Chm. <Pierwy + Twórca>

Pierwotwórstwo, a, bkm. *pierworodztwo* (syngenesis). <Pierwy + Twórstwo>

Pierwotyp, u, lm. **y** *typ pierwotny, prototyp*: Angliki i araby powracają do pierwotypu koni wschodnich. Siemir. <Pierwy + Typ>

Pierwowzorny p. **Pierwowzorowy**. <Pierwy + Wzorny>

Pierwowzorowy, **Pierwowzorny** przym. **od Pierwotwór**: Spaczenie kształtu pierwowzorowego. <Pierwy + Wzorowy>

× **Pierwowzorzec**, rca, lm. **rce** p. **Pierwotwór**. Sł. wil. <Pierwy + Wzorzec>

Pierwotwór, oru, lm. **ory** i. a. × **Pierwotwórzec** *wzór pierwotny, forma pierwotna, prototyp, oryginał*: Formami do pierwotworu swego bywa zbliżony. Przez chwasty i głogi późniejszej łaciny przedarto się do pierwotworów klasycznych. Mor. K. 2. p. **Étafon**. <Pierwy + Wzór>

Pierwożęby *któremu ś. pierwsze zęby ukazały a. któremu pierwsze zęby wypadły*: Pierwożębe żrzebie, tak zowią rostrucharze żrzebie, co pierwsze zęby zmiata, co ś. im wtórego roku przydawa. Trzye. <Pierwy + *Zęby, od Ząb>

Pierwoźródło, a, lm. **a** *źródło pierwotne, źródło bezpośrednie*: Pozostaje tylko trzymać ś. pierwoźródła, to jest kroniki litewskiej pierwszej. Stadn. <Pierwy + Źródło>

Pierwożęc, i, lm. **e** *pierwszy użętek, pierwociny roli, pierwsze żniwo na nowo wyrobionym polu*. Kn. <Pierwy + *Zęć, od Ząć>

[**Pierwój**] p. **Pierw.**

†**Pierwszoczyzna**, y, lm. **y** p. **Pierwocina**: Oeneus za roczny plon szczęście zebrany Cererę zbóż pierwszoczyzną, Bacha odprawował winem. Zebr. <Z Pierwszyczna>

Pierwsze i. a. [**Pierso**] *pierwszy raz, po raz pierwszy*: P. słyszę coś podobnego. P. słyszę. Bliż. P. widzę. 2. a. **Po pierwsze** *pierwszy względ, pierwszy punkt*: P., że nie mam pieniędzy, a po wtóre, nie życzę sobie tego nabyć. 3. [Na P., **Na pierwsze**, **Na pierwsze**, **Na pierwsze**] *przedewszystkim, najpierw, nasamprzód*. <Od Pierwszy>

Pierwszeństwo, a, bkm., **Pierszeństwo**, × **Pierwszość** *prym, przodek, przewaga, wyższość*: Mieć, trzymać P. = *przodować, przodkować*. Przyznać komu P. *Walczyć, ubiegać ś. o P.* Kto lepszy, nie kto wyższy, niech ten ma P. Dm. Oskarż zyskał P.; rzekł Dermil wzgardzony: Oskarże, równo kocham, lecz uposładzony żyć nie mogę. Kras. Toruń między miastami pruskiemi trzymał z dawna P. Vol. <Od Pierwszy>

Pierwszoklasista, y, lm. **ści** *uczeń klasy pierwszej*, posp. *prymak*: Rząd dwórków, długą ciągnący ś. ulicą, gdziegdzie tylko ożywiała swawola pierwszo- i drugoklasistów. Krasz. <Pierwszy + *Klasista, od Klasa>

Pierwszoklasistka, i, lm. i forma ż. od **Pierwszoklasista**: Przebiegła jakaś P. Prus.

Pierwszokursista, y, lm. *ści student pierwszego kursu*. <Pierwszy + *Kursista, od Kurs>

Pierwszokursistka, i, lm. i forma ż. od **Pierwszokursista**.

Pierwszoplanowy *tyczący ś. pierwszego planu, na pierwszym planie będący, najwydatniejszy*: Grzeszą wadami rysunku pierwszoplanowe figury. Rodz. Pełne wyrazu i siły postaci pierwszoplanowe. <Pierwszy + Planowy>

Pierwszorazowy *tyczący ś. pierwszego razu, pierwszy, najpierw otrzymany*: Wrażenie pierwszorazowe już wystarczało. <Pierwszy + Razowy>

Pierwszoroczniak, a, lm. i *uczeń pierwszoroczny w klasie*. <Pierwszy + Roczniak>

Pierwszoroczny *tyczący ś. pierwszego roku*: Uczeń P. w klasie (= pierwszy rok w niej będący). To byli pierwszoroczni studenci, po większej części ubodzy chłopcy i nie miasta nie znający. Krasz. <Pierwszy + Roczny>

Pierwszorządny *pierwszego rzędu, jeden z pierwszych, główny, najcenniejszy, pryncypalny*: Ulice pierwszorządne. Talent P. (= wybitny). Gwiazda pierwszorzędna (przen. o talencie, artyście). Pisarz P. Fabryka pierwszorzędna. Zakład P. Stanowisko pierwszorządne. Pierwszorządne mocarstwo. U swoich dworzan, nawet niepierwszorządnych, bywał daleko częściej, niż u generał-gubernatora. Rol. <Pierwszy + Rzędny>

Pierwszorządowy *gieol.*: Formacje pierwszorządowe p. **Formacja**. <Pierwszy + Rzędowy>

× **Pierwszość**, i, blm. p. **Pierwszeństwo**: Zazdrośnie między sobą walczyli o P. podłóci. Ust. Miłość młodym P. daje L. <Od Pierwszy>

Pierwszotronowy *w którym pierwotnie była stolica*: Pierwszotronowe miasto Kijów. <Pierwszy + Tronowy>

Pierwszozględnie *przys. od Pierwszozględny*: Wartość jego była uważana drugozględnie, a P. w nim upatrywano dowód szacunku. Rzew.

Pierwszozględny *zaskuwający przede wszystkim na uwzględnienie, oparty na pierwszym względzie, najważniejszemi względami umotywowany*: Pierwszozględne działanie samego Boga. Chm. <Pierwszy + Względny>

Pierwszy, † **Pierwy**, † **Pirwy**, [Pierszy, Pirszy, Pjirszy, Pieszy] (st. w. od Pierwy = bliższy początku od innych) i. *licz. porządkowy od jeden; poprzedzający wszystkich a* co do miejsca = a) P. ze dwu. Troc. Zasadzonym być na pierwszym miejscu u stołu. Świt. Pierwszy robotnik = *naczelny, przodkujący innym, wiódący rej*. P. lepszy = *pierwszy z brzoza bez względu na to, jaki; jacy-bądź*. Pierwsze miejsce w teatrze, w cyrku. Pierwsze piętro. Wojny w parafjach, kto w pierwszej ławce siędzie. L. β) *przen. ważniejszy, starszy, główniejszy*: Pierwsi bywają ostatnimi, a ostatni pierwszemi. Skar. Może co być pierwszym doskonałością i rodzajem. Petr. P. wójt, niż ławnik. Prz. Wolę tu być P., niż tam ostatni. Prz. γ) *przen. najpierwszy, najcenniejszy, najgłówniejszy, pilniejszy, najpilniejszy, lepszy, ważniejszy, najważniejszy; droższy, bliższy sercu, miłszy*: Pierwsza cnota chrześcijanina jest miłosierdzie. Nie pierwszego nie mieli na tym sejmie, jak pomyśleć o najprędzej wojsku zapłaćcie. Vol. Mam zaledwie na opędzenie pierwszych potrzeb. Pierwsza mi żona i dzieci, niż ludzie obcy. δ) *przen. zawołany, znany, sławny, zapalony, zagorzały, największy*: P. myśliwy w powiecie. P. elegant. P.

łotr, szuler. ε) *najlepszy, przedni, najprzelniejszy*: P. gatunek. ζ) *przen. wielki, największy, wietrujny*: To pierwsze głupstwo. Pierwsze świństwo. η) *przen. najpierwszy, odznaczający ś. przed innymi, wyprzedzający innych, naczelną, najcenniejszą, pierwszorzędną, najznakomitszą, główną, pryncypalny, najzaszczytniejszą, znaczny, najwybitniejszą, trzymający prym, przodujący*: Prymas P. po królu. Troc. Pierwszy urzędnik. Troc. Pierwsi po królu senatorowie, wojewodowie, kasztelanowie. Był jednym z pierwszych uczniów, wszak pomną koledy. Syrok. Klemens Janieki został ukoronowany w Padwie, jako najpierwszy poeta łaciński. Córa na Lidzie możnego dziedzica, z cór nadniemeńskich pierwsza krasawica. Mick. Bywa po pierwszych domach. P. mówca swojego czasu. b) *co do czasu = a*) Stanał P. u mety. Stanał P. do apelu. Pierwszym pałkę strzaskał na twój głowie, gdyby nie dziełek pacierze. Mick. Za mną idzie, który ś. przede mną urodził, bo P. mnie był. Sekl. (= ode mnie P.). Kto P., ten lepszy; kto P. do młyna, pierwej miele. Prz. Uczniem jest dnia pierwszego dzień następny. Min. P. dzień świąt a. pierwsze święto Bożego Narodzenia, Wielkanocny, Zielonych Świątek. Pierwsza żona jego. Troc. Syn z pierwszego małżeństwa. P. stół (= *jedzenie dla państwa, lepsze, nie dla służby*). Zrobić P. krok w celu pojednania ś. P. wyciągnął rękę do zgody. Pierwsze potknięcie miewa odpuścić. Prz. (= Pierwszej omyłki nie karzą. Prz.). Pierwsze koty za płoty. Prz. (= *pierwsze niepowodzenie nie idzie w rachubę*). Pierwsze potknięcie rzeźki, dalej nie. Prz. Pierwszego targu nie opuszczaj. Prz. Do tego to on P. (= *jedyny, najskorszy*). P. dzień miesiąca. Dziś mamy P. grudnia (= *P. dzień grudnia*). Zgłoszę ś. przed pierwszym. Zapłać ci na pierwszego, po pierwszym. P. godzina a. pierwsza wybiła. Pierwsza ta i ostatnia będzie moja próba. Bardz. Pierwszą razą. Kn. Cukier: Pierwsza piekarnia p. **Piekarnia**. β) *początkowy, pierwotny, pierwotkowy, najdawniejszy, najstarszy*: Adam i Ewa, pierwsi nasi rodzice. Wpajać w kogo pierwsze zasady moralności (= *elementarne*). Pierwsza nauka. Stawiać pierwsze kroki. Przen.: Przelamał pierwsze lody (= *przezwycięzył pierwsze trudności*). Kupić co z pierwszej ręki = *wprost od poprzedniego właściciela*. Obraz pierwszy. Troc (= *pierwowzór, autentyk, oryginał*). Pismo pierwsze. Troc (= *pierwopis, autograf, oryginał*). Pisać co na pierwszą rękę (= *pisać oryginał*). Obrobić co z pierwszego (= *z grubszą*). γ) *normalny, urzędowy, główny*: P. a główny korzec. Troc. P. statek, naczynie. Troc. δ) *niebываły dotąd*: P. raz był szczęśliwy. Troc. Pierwszym to było w kraju przykładem, że Polak, co z łaski nieba chlebem ś. dzielił z swoim sąsiadem, dzisiaj umierał bez chleba. Gór. P. człowiek, co w Litwie chodził po francusku. Mick. ε) *pierwotny, poprzedni, dawny, dawniejszy; taki, jakim był przedtym*: Koń ochwacony tak ma być chowan, aże ku pierwszemu zdrowiu przyjdzie. Trzye. Owszem cię proszę, przywróć mi P. żywot niewolnicy. P. Koch. O cudo niesłychane! rana wpród przykrego zbywa bólu, on zdrowia dostaje pierwszego. P. Koch. Konie ich znouwu postać twardych skał pierwszą wzięły na ś. P. Koch. Zastarzały w długim wieku, ale więcej w złości, teraz na cię przyszyły twoje pierwsze nieprawości. Kochan. 2. [P.] = a) *następny, nachodzący, najbliższy*: Na P. poniedziałek. b) *pierwotny*: P. syn. c) *Najpierwszy = najlepszy*: Dali ónym pustelnikom śniadanie jak najpierwsze. d)

Rozpoczynają tu niekiedy, acz rzadko, zabawę tańcem weselnym polskim, który zowią pierwszym (może pieszym). 3. Pierwsze i ostatnie = *rodzaj pasjansu*. 4. anat.: P. krąg szyjowy p. **Obrotnik**. 5. bot.: Narciszek P. p. **Przebiśnieg**. 6. fil.: †Jakości pierwsze p. **Jakość**. 7. lek.: × Pierwsze drogi = *przewód pokarmowy* (primae viae). 8. mat.: Liczba pierwsza = *dająca ś. podzielić tylko przez siebie a. przez jedność*. 9. piw.: Pierwsza kasza p. **Kasza**. 10. rzeź.: Pierwsza krzyżowa = *gatunek mięsa z części krzyżowej wołu*. <St. w. od Pierwy>

× **Pierwszykroć** przys. *po raz pierwszy, pierwszy raz*: Ostatnie chwile P. wiodą w bezpiecznych czasach. Zm. <Pierwszy + Kroć>

[**Pierwszyna** nieod.] p. **Pierwszyna**: Alboż to nam P.? wszak nieraz kuligi po całych tu miesiącach skakały jak frygi. Malecz. <Od Pierwszy>

× **Pierwszyna**, i, lm. e *kobieta pierwsza pod jakimkolwiek względem, wybrana*: Męstwem zyskałaś względy mojej P. <Od Pierwszy>

Pierwszyna nieod., [**Pierwszyna**, **Pierszyna**, **Pierszyna**, **Pirszyna**, **Pierwina**] *pierwszy raz, coś nowego, niezwykłego, nowina*: Albo mu to łągać P.? Nie P. a. **Niepierwszyna**, **Niepierwszyna** = *nie nowego, nie nowina, rzecz zwykła*: Nie P. mu nie jeść obiadu. <Od Pierwszy>

[**Pierwuj**] przys. p. **Pierw**. <Od Pierw>

[**Pierwuk**] przys. p. **Pierw**. <Od Pierw>

†**Pierwy**, [**Pierwy**] p. **Pierwszy**: Pierwa nauka o poznaniu miejsca ku mieszkaniu. Trzye. Na pierwszym przyjeździe Chrystus nie mścił ś. Wr. <PIRW/PIERW>

[**Pierwyk**] przys. p. **Pierw**. <Od Pierw>

1. †**Pierz**, a, lm. e p. **Pierze**. L.

2. †**Pierz**, u, blm. p. **Pieprz**: Modrzewiową gębkę, P., sól, równo zmieszawszy, uwarzyć w winie a. w occie. Slk. Jeśliby brydykość jedzenia miał, natłucz czosnku s pierzem, pomazuj tym koniowi zęby. Slk. A karz pilnie ty fałszywe nogeie, bo mi już P. na trzecim jarmarku kupują. Rej. <Pie(prz)>

[**Pierz**, a, lm. e] p. **Pierze**: Ptaszyna gubi piórka, potem w kilka dni nowy P. znajduje. L.

[**Pierzac**, a, lm. e] *Żyć skupujący pierze*. <Od Pierze>

Pierzaja, i, lm. e i. †P., [P.], †**Pierzej**, †**Pierzeja**, [**Pierzeja**] *ulica; połać, szereg domów, strona ulicy, niby skrzydło*: Miasto bywa stanowione z wielu ulic, z wielu pierzaj, a ulica albo P. z wielu domów. Petr. Ulice albo pierzaje miasta. Petr. 2. [P.] p. **Pierzeja**.

[**Pierzanka**, i, lm. i, **Pierznianka**] *skrzydło gęsie, jako wycieraczka*. <Od Pierze>

Pierzany i. a. × **Pierzowy**, †**Pierzny** przym. od **Pierze**: Poduszka pierzana (= *napełniona, wypchana pierzem*). P., z pierza, *plumeus*. Kn. 2. p. **Pierzasty**: Przebił mu rękę bełt P. P. Koeh. <Od Pierze>

Pierzasto przys. od **Pierzasty**. **Pierzastodzielny** *dzielący ś. jak pierze, jak pióro*: Liść P. = *pierzasty*. <Pierzasty + Dzielny>

Pierzasto-kłębiasty *mający postać pierza skłębionego*: Chmury pierzasto-kłębiaste a. baranki. <Pierzasty + Kłębiasty>

Pierzastolistny *mający liść pierzasty*. Bot.: Krąpiel P. p. **Krapiel**.

Pierzasto-warstwowy *mający wygląd warstwy pierza*: Chmury pierzasto-warstwowe. <Pierzasty + Warstwowy>

Pierzasty, **Pierzysty**, × **Pierzaty** i. a. **Pierzany** *pełen piór, wiele pierza mający, opierzony*: Ptaki pierzaste. Leop. 2. *podobny do pierza*: Chmura pierzasta. 3. †Sanki pierzaste albo pierzone, nakształt pudła pojazdowego zrobione. L. 4. anat.: Mięsień P. uda (musculus pennatus). Marszczki pierzaste p. **Marszczka**. 5. bot.: Liść P. = *złożony z drobnych listków, po obu stronach ogonka osadzonych*: Akacja ma liść P. Liście naprzeciwległe pierzaste, naprzemianległe pierzaste. Kłokoczka pierzasta p. **Kłokoczka**. 6. min.: Atun P. = *minerał z gromady gipsowców, halotrychit*, FeSO₄Al₂S₂O₁₂ + 24H₂O. Antymon P. = *antymon szary, promienisty, siarek antymonu i ołowiu*. <Od Pierze>

†**Pierzato**, [**Pierzato**] przys. od **Pierzaty**, *pierzasto*.

× **Pierzaty** p. **Pierzasty**: Zwierzyna pierzata. Na wierzchu jego hełmu usiadł strach P. Przyb. [Kur P.] <Od Pierze>

Pierzch, u, blm. i. †P. p. **Pierzchnięcie**: Człłek nigdy sam siebie odstąpić nie może, żadną odmianą miejsca, ni pierzchem w bezdroże. Przyb. Pełno ptaszaj, śpiewania i pierzchu. Słow. 2. [P., **Pierzch**] *łupież w głowie*. <PERCH/PIERZCH>

†**Pierzcha**, y, blm. p. **Pierzchnięcie**: Wie, że pierzchą ani walką nie uskożyc. Przyb.

Pierzchać, a, al p. **Pierzchnąć**.

†**Pierzchalec**, ica, lm. 1cy p. **Pierzchliwiec**: Rozważny człowiek więcej sprawić może skromnością swą na godzinę, niżli P. za cały dzień. Rej. <Od Pierzchać>

Pierzchanie, a, blm. i. *czynność cz. Pierzchać*. 2. †P. p. **Pierzchliwość**. B. Sz.

Pierzchliwie przys. od **Pierzchliwy**.

Pierzchliwiec, wca, lm. wcy, †**Pierzchalec** *człowiek pierzchliwy, niestatek, pedziwiatr, letkiewicz, wietrznik, trzpiot*: Biedny P., nieraz opodal za sobą prześladowców swych zostawiwszy, odoczywał sobie bezpiecznie. Chrzaszcz. <Od Pierzchliwy>

Pierzchliwość, i, blm. rz. od **Pierzchliwy**; †**Pierzchanie**: Rozgniewała ś. przeciwko mnie P. jego. Leop. Nie poruszyła ś. ku gniewu P. jego. Leop. Skrył mię, aźby przeminęła P. twoja. Leop. Zruszyła ś. gniewem P. Pańska na lud izraelski. Leop. Takie słowa gniew pobudzają a podpalają P. Pańską. Leop. P. jest przymiotem kwitnącego wieku. Bud. B. Wolność swojej rozumem niechaj miarkują, nie pierzchliwością i zapalczywością. Petr. Odpowiedź łagodna przełamuje gniew, ale mowa przykra wzbudza P. Leop. Tam wiatry pędem i pierzchliwością na świat z gór padają. Łęcz. P., popłoch, fałszywa trwoga. Niem. Junacy, co w kącie szablą wiatry krają, P. swoje powierzchowną zuchwałość nadstawiają. Pileh. Niechaj będzie przystojny ubiór, aby pierzchliwości żadnej w nim znać nie było. Górn. <Od Pierzchliwy>

Pierzchliwy i. †P. *lotny, rączy, prędki, skory do biegu, bystry*: Przypną mu do nóg pióra pierzchliwe. Mias. Sam mu Mars zaprzaglił konie pierzchliwe. Tw. Anioł tak rączy niósł pióra pierzchliwe, że myśli ludzkie porównane leniwe. P. Koeh. Wszystkim stawą na zdradzie zła Poleusa; ona pierzchliwymi stopami nigdy nawet nie dotknie ś. ziemi. Rej. 2. *skory do pierzchania, zrywający ś. do ucieczki za lada ponodem, płochliwy, strachliwy, trwożliwy, bojaźliwy, lekliwy*: Zajęczki pierzchliwe. Mor. Pierzchliwe serce Jana za pierwszym Prusaków napadem poddało go w sromotną

ucieczkę. Nar. I pierzehliewemu prędkość nie pomoże. Kochan. P., co rad ucieka. Troc. 3. †P. *łatwo wybuchający gniewem, popędliwy, porynczy, gniewliwy, zapalczywy, gwałtowny, krewki*. Tuch. 4. [P.] *skory, prędki*: Mój mąż P. do kłęcia. <Od Pierzech>

Pierzchnąc, chnie, chnął a. chł, nied. **Pierzchać**, †**Pirzchać**, [**Pierchać**] *zerwawszy ś. do lotu, do biegu, umknąć; ulotnić ś., drapnąć, umknąć, zemknąć, przysnąć, uciec w popłochu, pospiesznie*: Pierzchaj, kupo szalona, pierzchaj, złości wściekła. L. Teraz przed owcą niechaj wilcy pierzchają. Nagur. Nie znasz ludzi, go przed kotem pierzchają największym błotem. Kochan. Pierzchli niewierni, jak błędne émy noene. Kras. Pomieszane pierzchają barbarzyńców szyki. Niem. Nieprzyjaciela pierzchają. Kochan. Pierzchnęła (pierzchła) jazda. Troc. Pierzchnie, jako przed wielkim jelen wiatronogi. Kochan. Jak żyto od gradu, zbici pierzchać poczęli. Stryjk. Kiedy nieprzyjaciel raz pierzchnął, da ś. pędzić lisim ognem. Papr. Pierzchają z pułków rycerze wybrani. Kras. Zawsze na wojnie tych największe niebezpieczeństwo śeiga, którzy najbardziej pierzchają. Pich. Tam pierzchającą rotę zatrzymuje w biegu. Miek. Pierzchnął Tatarzyn na wszystkie strony. Zal. Przen.: Pierzchają sny złote, myśli, marzenia (=ulatują, sploszone). 2. †P. *rzucić ś., cisnąć ś., skoczyć, będąc spłoszonym*: Pierzchnął koń ze mną w zad, na bok. Troc. 3. †P. *wypaść, trysnąć, bryznąć, chlapanąć*: Rozciął mu głowę, aż mózg na ściańę i na sługi pierzchnął. Stryjk. Czapla bez przestanku je, a gdziekolwiek leci, to z niej pierzcha. Górn. 4. a. †**Pierzchnąć** nied. *chropowacieć od powietrza, padać ś., siekać ś.*: Ręce bardziej od otrębów, jak od migdałów, pierzchną. L. <PERCH/PIERZCH>

Pierzchnia, i, lm. e, Piesznia, †Piesnia, [Piesnia] *rodzaj siekiery z długim ostrzem, używany przez cieśle do zlobienia w grubym drzewie; dłoto zlobiaste do robienia barci, przebijania dziur, robienia fug w deskach lub balach, przysiek, éwiła, skweres, bindas, ciosła, cieszlika, deksel, fumel*. P. płaska = narzędzie do odbijania lodu. P., narzędzie żelazne długie, którym cieśle grube drzewa wydrożone na wylot przebijają. Os. J.

Pierzchnice, ic, blp. lek. *rodzaj wysypki skórnej, liszaj, †ospice czerwone* (lichen). P. podwłosne w cebulkach włosowych (lichen pilaris) (p. Ospica). <PERCH/PIERZCH>

Pierzchnienie, a, blm. p. **Pierzchnięcie**: Zrozumieć z każdego hufca, jako kto sobie w ruszeniu, w obróceniu, w pierzchnieniu, w potykanii i strzelbą dobrze poczyną. Tarn. J. <Od Pierzchnąć>

Pierzchnięcie, a, blm., **Pierzchnienie, †Pierzch, †Pierzcha, †Pierzchota, †Pierzchot** czynność cz. **Pierzchnąć**.

†**Pierzchot, u** l. blm. p. **Pierzchnięcie**: P. czynić = *pierzchać, uciekać*. Koch. J. 2. lm. y p. **Pierzchota**.

†**Pierzchota, y** l. blm. p. **Pierzchnięcie** *ucieczka*: Tchórza przyjaciela pierzchotą ś. brzydził. Zebr. 2. lm. y *trziptowatość, trziptostwo, lekkość, lekłomyślność, płochość*: Niech cielesne pierzchoty, niech szatańskie zmazy na wieki nie uchodzą swej ode mnie zrazy. L.

Pierzchotek, tka, lm. tki zool. (elaphrus) *chrząszcz szczypawkowaty*. <PERCH/PIERZCH>
[**Pierzcianek, nka**, lm. nki] p. **Pierścień**. <Z [**Pierścianek**]>

†**Pierścień, a**, lm. e, [**Pierścień**] p. **Pierścień**. Biel. M. <Z **Pierścień**>

[**Pierzcioneczek, cka**, lm. oki] p. **Pierścień**.

[**Pierzcionek, nka**, lm. nki] p. **Pierścień**.

Pierze, a, blm. zb., [**Pierze, Pierz**] l. *opierzenie ptaka; drobne piórka, puch*: P. jest okryciem ptaków, a przez P. rozumie ś. piórka i puch. L. P. ptaka. Troc. P. ronić, gubić, tracić = *pierzyć ś.* P. upuścić. Troc. Puszczać P. Troc (= *okrywać ś. pierzem, dostawać pierza*). Zgodzić ś. (= przyda ś.) też chować go (orła) w koszu dla pierza, bo wypędzi dwoje albo troje P. do roku, gdy go dobrze chowa. Cyg. Ja, jeśliś orzeł, nie swym pierzem latam. Rej. Obrosnąć pierzem. Jeszcze sapie, przeciąga ś., we łbie pełno pierza. Drzeć P. Na ziemię upadł, bo pierzem zemdlonym nie mógł ś. na powietrzu już wieszać przestronym. Otw. Nie w miękkim pierzu sława na mieszkanie. P. Koch. Dwór królewski był bardzo świetny w konie, w rysztunki, w srebro, złoto, P. bardzo bogaty. Górn. 2. zart., †P., [P.] *pióro*: Pierzem sadzony, tkany, malowany, *plumatus*. Kn. Nosił na czapce szkofijkę, za którą P. kapłonie zatknął. Kosz. Z kopją i pierzem w hełmie. Niem. 3. przen. *powierzchlowość, szata zewnętrzna, pozór, płaszczyk*: Cudzym ś. pierzem często zdobim. Skar. Przodków ś. swoich pierzem zdołbił. Pilech. Chee kto widzieć niezbożność w pierzu swoim, to ją zobaczy. Birk. (= *w całej nagości, we własnej skórze*). Oskub tylko P., a obaczysz zdrajcę. Troc. Starzec, który przez lat wiele wjeźra ś. chronił, nakoniec ś. skłonił w pierzu do niej szedziwym. Tw. (= *siwizną okryty*). 3. przen. *stan, pozór człowieka pod względem majątkowym; dobrobyt, zamówność, dostatek*: Pamiętam ja go w takim a w takim pierzu, w kondycji lichej. Falib. W podłym pierzu wziął ieh pod swoją obronę. Warg. Radby ś. widział w innym pierzu, nie w cesarskiej krwi. Birk. (= *w innej skórze*). Kto enotliwy, w jakimkolwiek jest pierzu, temuś ty chętniwy. Kochan. Gdybyś nawet nie był w tym, w którymś jest pierzu, szacowna enota twoja z siebie samej. Pot. Obrastać, porastać w P. = *bogacić ś., przychodzić do majątku, dobrobytu*. Zaczął wkrótce porastać w P. Chodź. Ma nad tobą rządu dziewczka podła, dobrze jej z tym, bo w P. przy tobie porosta. L. Skoro buntownicy znowu przyszli do pierza, nie chcieli broni położyć. Pot. (= *poprawili ś. w swych interesach*). Pan bez wiosek niech ś. panem nie zowie; na tytuł pański, bogactw i pierza tego mnóstwo potrzeba. Birk. Jeszcześ w tej nie był fortunie i pierzu, gdyś cię z mężą sobie obrała. Chr. Dwie tam były córki, gdzie oraz i P. i mięso było, z królestwa połową cudowna piękność. Pot. 4. gm. zart. *włosy na głowie*. 5. P. niektórych roślin = **Papie** pod 1): P. ostowe. Troc. P. białe po okwitaniu ziela. Troc. 6. †P. a. †**Piór** = *nać*: P. cebuli. Troc. Por sadzić tak, jak jest, tylko P. a. nać urwawszy. Trzyce. 7. bot.: [Kohucie P.] = **Konwalja**. 8. myśl.: Pod pierzem szczwac = *z ptakiem drapieżnym i chartami polować na zająca*. <PER/PIER/PIOR>

†**Pierzec, rca**, lm. rce, †**Pierznik** *pościel, pierzyna, piernat, materac*: Męża przy sobie nie widzi, zaczym owdowiałe pierce, skoczywszy z łoża lękliwa, opuszcza. P. Koch. <Od **Pierze**>

†**Pierzej, i**, częś. w lm. e l. p. **Wierzeja**: *Valvae, wrota, drzwi, brama o dwu skrzydłach, P. albo wierzeje* *wespolek ś. schodzące*. Mącz. Józef Sołtan swojemi bojarami i rozmaitym kozactwem dwie pierzeje rynku zawałił. Kacz. 2. p. **Pie-**

rzaja: W tej jaskinie, która była na końcu tej istej pierzeje, był niejaki dom. Spr. Chodzi po ulicach i między pierzejami. Spr. Wonność po wszystkich pierzejach bywa czuta. Spr. <PER/PIER>

[Pierzeja, i, lm. e] 1. p. Wierzeja. 2. p. Pierzaja. 3. a. [Pierzaja] kolek na pasie skórzany, na którym ś. wieszka odzież w mieszkaniach górali tatrzańskich.

Pierzel, a, lm. e zool. (philopterus) owad półpokrywy uszowaty. <Od Pierze>

Pierzenie, a, btm., czynność cz. Pierzyć.

Pierzenie się, a ś., btm., czynność cz. Pierzyć ś.: Perjodyczne opadanie i wyrastanie piór pierzeniem ś. nazywa. Jund.

Pierzga, i, btm. 1. a. [Percha, Perha, Perzga] bart.=a) galca pyłku kwiatowego zabrana przez pszczołę do koszyka, obnoże, robotą, × obnóżka, [obnóże]; pyłek w komórce plastra miodowego: Przypatrując ś. rozlicznym sprawom ludzkim, snadnie będziesz mógł rozemnać, co P., a co wdzięczny miód. Rej. b) zasklep pszczoły zatykają szpary ulów, wiaz, skorzyk, ulicznik, przedmieście. 2. bot.: †P. = Narcyz. Kn. <PERG>

Pierzgnąć, nie, nął p. Pierzchnąć: Pierzgnie mi skóra. Kn. Pierzgną mu wargi od mrozu. Troc.

†Pierzgnięcie, a, btm. p. Pierzgnięcie.

†Pierzgnięcie, a, btm., †Pierzgnięcie czynność cz. Pierzgnąć, pierzgnięcie.

Pierzgnięta, ał, btp. gatunek jabłek słodkich: P., jabłka słodkie rano, melimela. Kn.

[Pierznianka, i, lm. i] p. Pierzanka.

[Pierzniastka, i, lm. i] p. Pierwiastka.

†Pierzniak, a, lm. i p. Pierzec: Łozem go i pierznikiem poczęstują melowym. Pot. Z listów ziela, wroniego masła zwanego, że bardzo mięk-kuchne, czyniono wezglowia i pierzniki. Urzęd. Komu przyrozenie potężności do Wenusu nie da, temu i boże drzewko pod poduszką i pod pierznikiem spodnim będące nie nie pomoże. Syr. Worek natkany suchym liściem służył mi zamiast pierznika. Kraj. M. P. musuńbasowy. Mor. Tob. <Od Pierze>

†Pierzno przys. od Pierzny: P., piórno, z piórami, z pióropuszaniami na głowie. L. P. i barwiano do dworu, na sejmiki przybywają. Troc. Wjeżdżają z karetami, pocztami, P., barwiano. Trzt. Bławatno, P., szabeltasno. Falib.

Pierzny 1. [P.] p. Pierzany: P. mech = puch. 2. †P. p. Pierzasty: Bestje i wszystko bydło i ptacy pierzni. Leop. <Od Pierze>

× Pierzonogi mający nogi obrosłe pierzem, piórcami: Pierzonogie gołębie, mające nogi znacznymi piórami obrosłe. Kluk. <Pierze + *Nogi, od Noga>

†Pierzony 1. opierzony, skrzydlaty: Ptacy pierzeni. Ps. flor. 2. Sanki pierzone p. Pierzasty. L. <Od Pierzy>

× Pierzowy p. Pierzany: Łózko pierzowe chorym niezdrowe, bo poty niepotrzebne sprawują. Krup. <Od Pierze>

[Pierzówka, i, lm. i] p. Perzówka. <Od Perz, przez sld. do Pierze>

[Pierścień, a, lm. e] p. Pierścień. Tuch. <Z Pierścień>

[Pierztrzanek, nka, lm. nki] p. Pierścień. <Z [Pierścianek]>

[Pierztrzanek, nka, lm. nki] p. Pierścień. <Z Pierścianek>

[Pierztrzej, a, lm. e] p. Pierścień. <Z Pierścianek>

Pierzyć, y, ył 1. osypywać pierzem, zapierać: P. kogo. P. komu ubranie. 2. †P. stroić w pióra. 3. †P. podsuwać, poddawać, przysparzać, podsycać, pomagać: Kiedy błaznował, sam mu szafan pierzył. Pot. Pierzy bies, kiedy psi kus ma wyrządzić komu. Pot. Przez jego niezgody, które pierzył, torował sobie drogę do Budzyna. Birk. P. ś. 1. †P. ś. stroić ś. w pióra; pstrzyć ś., ubierać ś.: Nie widziałeś kirysów, nie widziałeś pancery; każdy ś. złotogłowi, jedwabi i pierzy. Pot. Przen.: Na św. Jerzy trawa ś. pierzy. Prz. (= wychodzi z ziemi strzępiasto, jeży ś.). 2. (o ptakach) zrzucac, ronić pierze ze swej wierzchniej skóry, by porosnąć następnie nowym: Ptaki co rok ś. pierzą. <Od Pierze>

Pierzyna, y, lm. y poszwa rozmiarów kołdry, napełniona pierzem i służąca do przykrywania ś. w łóżku, beł do przykrywania ś.: Zle trzem o jednej pierzynie. Kochan. P. do przykrywania małych dzieci = [Puchówka]. Spać pod pierzyną. Przykryć, okryć kogo pierzyną. Będę bił, jak w pierzynę. Kaczk. Przen.: W pierzynieś ś. nie chował, a stękasz i skwaśniałeś gorzej ode mnie. Krasz. Kiedy Polakom P., łacina i dziecina przywodzi, wojna im nie pójdzie pomyślnie. Św. Pierzyny = pościel, bety: Ziemia goła pościel jego, za miękkie pierzyny stoi. Groch. †P. zwierchnia. Troc (= pierzyna). †P. spodnia. Troc (= piernat). Przen.: P. śniegowa (= warstwa śniegu puszystego). Zdr. Pierzynka, Pierzyneczka. <Od Pierze>

Pierzyneczka, i, lm. i p. Pierzyna. <Od Pierzynka>

Pierzynka, i, lm. i l. p. Pierzyna: Ciepłą pierzynką ciało zewsząd okryć. Syr. Na noc przykryć ś. pierzynką a. kołdrami. Urzęd. W pościeli tako ubogi był (Christ), izec on namniejsze pierzynki nie miałej jest. Kaz. Gnieź. Ona pieszki była, w tej zabawie pierzynkę zrzuciła. Koch. W. Święta P., by rękawy miała. Prz. (gnuśnikby jej nigdy nie złożył). 2. [P.] podkładka pod chomąto. <Od Pierzyna>

× Pierzynny p. Pierzynowy. L. <Od Pierzynka>

Pierzynowy, × Pierzynny przym. od Pierzyna. Przen.: W takim życiu pierzynowym zbiebie najdzielniejszy animusz. Syn. (= gnuśnym). <Od Pierzyna>

Pierzysko, a, lm. a wierzchołek pierzasty, leita u niektórych roślin: Złomignat ziele, gdy okwitnie, tak jak prosiana włóć, w P. wypuszcza. Syr. P. u prosa, u trzeiny. Troc. <Od Pierze>

Pierzysto przys. od Pierzysty.

Pierzysty p. Pierzasty: Ptaki pierzyste. Otw. Zabił go pierzystą trzeiną. P. Koch. Trawa piórówą, pierzysta, stipa pennata. Kluk. A on (Ikar), gołemi miecąc rękoma na próżno, zbywszy pierzystych wiosel..., wpadł w morze. Otw. Ale tych było więcej, którzy nań strzelali i co go pierzystemi bełtami siegali. P. Koch. <Od Pierze>

†Pierzyno, a, btm. chusty, wielizna do prania, brudy: Dziewka P. zawiesiła. Troc. <Od Prać>

Pies, psa, [piesa], lm. psy, †psi, [psji] 1. zool. (canis familiaris) zwierzę drapieżne z rodziny tej samej nazwy, z pazurami nieruchomymi, tepem i gładkim językiem: P. samica = sulca. Młode psów = szczenię. P. warczy, szczeka, gdy zły; skoli, skomli, gdy ś. łasi; skowyczy, gdy go uderzą; wyje, gdy smutny.

Dudz. Choć P. psa nie widzi, tylko czuje, warczy. Pot. Igrać, jak psy igrają. L. P. służy, aporuje, waruje. Tyle dbam o to, jak P. o piątą nogę. L. P. ze wszystkich zwierząt człowiekowi najprzychylniejszy i najwierniejszy. Kluk. Byś swemu psu i nogę uciął, przecie on za tobą pójdzie. Rys. Lepszy dobry P., niż zły człowiek. Prz. Kto miłuje przyjaciela, miłuje i psa jego. Prz. P. stróżem domu. Skar. P. dobry stoi za hajduka. Prz. P. u symbolistów znaczy czułość. Bals. Gdzie wielkie stado, psów wiele trzeba. Prz. P. na łańcuchu uwiązany. L. P. na łańcuchu tylko ś. targa, a nie uczynić nie może; a jako mu dasz kęs chleba, alisei ś. on płaszczy, a marda ogonem od radości. Rej. Wrzasnął i zawył: Cóż, czy przechodziecie?! (na obcą wiarę), nie skończył, targnął się jak pies w łańcuchu. Słow. Psa zbiegłego z łańcuchem łacono poznać. Kn. Psy na niego spuszczone i rozwiązano. Skar. Zrazu odzew dźwięczący, rzeżki: to pobudka; potem jęki po jękach skomlą; to psów granie. Mick. Takiego przy dworze nie najdzie, by go też i ze psy śledzić miał. Glicz. (= ze świecą nie znajdziesz). Co P. szczeknie. Kn. Strzeż ś., lewku, psa biją. Błaż. Nietrudno o kij, kto chce psa uderzyć. Pot. Zawszy łacono o drewno, kto chce psa uderzyć. Rej. Zbić kogo jak psa. Szczuć kogo psami. Uciekli, jak psi oparzeni. Biel. M. P. na swych śmieciach śmiejszy. Stryj. Z bojaźni P. ogon pod ś. tuli. Rej. P. gorszy, co mileżkiem kąsa. Kn. Kiedy P. śpi, a Żyd przysięga, rzadko wierzyć trzeba. Prz. Gdy P. śpi na śmieciu, nie następuj mu na ogon, by cię nie ukąsił. Rej. Dobry człowiek, iż ani psa nie drażni. Rej. Psa nie drażnij. Kn. (= nie budź licha). Nie ciągnij psa za ogon, bo cię ukąsi. Jabł. P. zdechły już nie kąsa. L. Ztego psa prędzej wilcy jedzą. Nar. Żyją jak P. z kotem. Pot. Dawne niesie przysłowie: ze psy w rząd, a w taniec z kotkami; żaden za swój niech nie skacze szaniec. Min. Rozjadł ś. jak P. P. Koch. Zły jak P. Łaknąć jak P. Mącz. Sam Bóg ci za wodę zapłaci, bo chcę pić jak P., bo ogień mam w łonie. Słow. Głodny jestem jak P. Zmarzszył ś., jakby psi mu zjedli krupy. Jabł. Psi go zjedli. Kn. (= słudzy go zjedli; kto czeladź wielką chowa, zubożeje). W tym lesie Oront od swych psów zjedzony, stracił na psiarnią swój byt, wiano żony; a potem chodził, od głodu wyblady; a cóż, nieprawda, że go swe psy zjadły? Karp. Bodać cię psy zjadły, że nie słuchasz. Boh. Dobra psu mucha. Kn. Dobra Matjaszowi płotka, dobra psu i mucha. Opal. Nie rzucaj na psa sadła. Łączn. Przen.: Zjadł P. sadło (= poczyna ś. do winy, sumienie go strofuje). Czuje P., że zjadł sadło, a bojąc ś. kija, choć mu i chleb pokazesz, zdaleka cię omija. Pot. Psy wyją, a miesiąc świeci. L. (= psie głosy nie idą pod niebiosy). Im bardziej ciskamy na psy, tym bardziej szczekają. Mącz. P. szczeka, oszczereca kłamię. L. P. szczeka, wiatr niesie. Prz. (= nie zważaj na złą mowę ludzi). P. szczeka, a wiatr niesie, rozleci ś. to po lesie. Rej. P. i na bożą mękę szczeka. Prz. P., heretyk, człowiek niewstydlivy i Bogu nie wytrwają. Prz. P. kości nie ogrzyje i drugiemu nie da. Prz. P. przez płot, ogon za nim. Prz. P. pyska nie myje, a jednak żyje. Prz. P. tym lepszy, im gorszy. Prz. Przyjdzie na psa mróz. Prz. (= i na ciebie bieda przyjdzie). Psa od słoniny, pijaka od flaszki niczym nie odstrąszy. Min. Kocha go, jak psy dziada w ciasnej ulicy. Prz. Psa i chłopu nigdy nie trzeba wierzyć. Prz. Psa na kim wieszac. Prz. (= obmawiac go). Szko-

da psa z domu wygnać. Prz. (= brzytko na dworze). Co po psie w kościele? Prz. Idź, psie, idź, ogonie. Prz. (gdy ś. leniwi jeden drugim radzi wyręczać). Obmowca gorszy od psa, bo ten, szczekając, domu broni, a obmowca przyjaciela zdradza. L. On jak P. kłamał. Boh. Łgał to jak P. Herb. I psy bywają w kościele. Trzt. Jaki P. do kościoła, taki z kościoła. Prz. Wraca ś. do swego nałogu, jak P. do swego zrzutu. Skar. Daj to psu, co m...sz na sercu. Prz. (= pięknie mówisz, a źle myślisz). Nie da psa ni na kim. Prz. (= każdemu nalejaj). Złorzeczyć jako psu. Mącz. Złajał mię jak psa. L. A psu mater, za takową konfidencją sto batogów! L. Jak psa z domu go wypędził. Boh. Pałnę w łeb jak psu. Niewolnicy jak psy im służyli. Jabł. (= wiernie). Lepszy młody, stary za psa stoi. Alb. Łazarz ubogi za psa u bogacza stoi. Paskz. Dziś za psa sumienie, sława, wiara i enota. Pot. Za psa tytuł u mnie, kiedy pustki w kalecie. Pot. Brzydź ś. nim bardziej, niż wściekłym psem. Kulig. Ona ś. tym, jak zgnitym psem, brzydźła. Skar. Noszenie psów było największą hańbą w Niemczech. Cz. On idzie na wesele, chociaż go nie proszą, z jakoby na psie raz, choć go też przepłoszą. Klon. Według przysłowia: jak na psa tyko. Mącz. (= nie odczuwa kary, przywykł do upokorzeń). Ostatek niechaj psi orzą. Orzech. (= wilkiem orać a ostatnią gonit. L.) Psa za licha przedawać. Kn. Niechaj łata, kędy chce sława (po śmierci), kiedy nas nie dostanie, już roście psu trawa. Rej. Kto ze psy lega, ze pchły wstaje. Koch. W. Nie porwie P., to, co wilk puści. Pot. I psa tam nie masz. Troc (= żywego ducha). Miasta dobywszy, psa żywego nie zostawił. Bud. (= żywej duszy). Nie przyszedł i P. z kulawą nogą. Jak długo sypiam? bodajby P. tak długo sypiał. L. Gm.: Jechał cię P. Opal. Jechał cię P. Zły P. sam na siebie z lasu wilka wyszczeka. Fort. Zgrają psów. We wsi psów wrzawa. Malez. Psy ujadają, szczercząc z pysków zębec białe. Wysp. Przen.: Pod psem = jak najgorzej, jak najgorszy. Obiady pod psem. Psu na budę ś. nie zdało (= na nic ś. nie zdało). Psa za lisa udawać. Troc. Psu oczy sprzedał. Zabł. (= bezczelny, bezwstydlivy). Jako P., kryjesz przed słońcem oczy twoje. Rej. Zdechł P.! (o człowieku = schował duszę w ucho). Psy mu za uchem wyją, kot mu za uchem wrzaśnie, piszczy mu w uszach, kłopot ś., mozoli ś., mól go gryzie. L. Cieszę go drudzy, drudzy ku niemu piją, a jemu prawie psi za uchem wyją. Kochan. Strach głowę jej niezmiernie suszy, mózg ś. jej kręci, P. za uchem szczeka. Mor. Przepadło, jakby psa ogolił. Troc (= należy to znieść jakby ukąszenie psa. Troc). [Zły, chudy, twardy, kiej P. Szczeka (gada dużo), pije, łże, kiej P. Zimno, gładno, gorąco, ciemno, kiej P. Deszcz pada, kiej P. Boli, kiej P. (O złym jeźdźcu) Siedzi, kiej P. na płocie]. 2. Jotr, psubrat, kądak, huncfot, wisielec, szelma, podlec: Ty psie! Bodajby was djabli porwali, psy niegodziwe, zbijcy mojej dobrej stawy. L. Psom bisurmańskim córki nasze służą. Groch. U psów bisurmańskich nałożnicami są. Birk. Ty psie pogański! Pot. [Zakamieniały psie! Ta P. carownica! Psie Judasie! Ty zapowietrzony, wściekły psie! Cekał, psie ultaju, pude ja do pana!]. 3. istota marna, galgan, ludaco; coś złego, nieprzyjemnego: Koń, P. na nogi, zły na nogi koń potkliwy. Kn. Złej szkapie i rząd złoczyńcy nie nie pomaga, jeśli żadnej enoty z przyrodzenia nie ma, ale po staremu psem będzie. Star. Większa sromota koniowi z turskiego sta-

da psem być, niżli temu, który ś. u chłopca urodził. Star. Stadnik maści złotej, cóż po tej sierści, gdy P. do roboty! Koch. W. Nierobotny, P. na robotę. Kn. P. to na robotę, na pisanie, do uczenia ś. Troc. Zejść na psy = zmarnieć, skapcać. [A ta druga już na psa posta, bo była carównią]. 4. [P.] *łakomczuch, łasuch, chciwiec*: On na to P. 5. [Psy paść] = prowadzić życie rozwiązłe, rozpustne, łajdaczycy ś.; utrzymywać stosunek z obcą kobietą, mając własną żonę. 6. [Na psie a. na psach chodzić] = chodzić na czworakach, bałykować, raczkować, chodzić na bałyku. 7. Psy w grze: Te dzieci, których nazwy ptaków Mać odgadnie, biegną za nią i nazywają ś. psy. Jedna połowa jest psami, druga zajęciami. 8. [P. ziemny] = a) a. piesek ziemny = Chomik. b) susel. 9. [P., piesek] *plużek u skrzypek, do którego przywiązane są struny*. 10. × P. w warcabach p. **Pieszek**. L. II. [P., wapka] w sieczkarni, *małeńka deszczuleczka, przytwierdzona z przodu do grządkli, na której opierają nogę dla dodaniu siły*. 12. astr.: P. wielki = gwiazdozbiór półkuli południowej, w sąsiedztwie Orjona, mieszczący w sobie najświetniejszą na niebie czasem gwiazdę, zwaną Sjrjuszem. P. mały = gwiazdozbiór położony na północ od poprzedniego, zawiera również gwiazdę pierwszej wielkości, zwaną Procjon. Psy gończo = drobny gwiazdozbiór w sąsiedztwie Wielkiej Niedźwiedzicy, zawierający jedną gwiazdę drugiej wielkości, zwaną sercem Karola II. 13. a. **Piesek** fl. = a) *kołek dębowy, w jednym końcu ostro zaciosany, używany do zbijania plenic*. b) przy wyrabianiu browarek, *kawałek browarki z ołsem wrzuć przy komlu*. 14. a. † **Pez** gór.: *wózek, skrzynka na kółkach do przewożenia rud, urobku w kopalniach, hund, h unt*: P. niemiecki (na czterech równej wielkości kółkach) p. **Kierownik**. P. węgierski (z tylnymi kółkami wyższymi od przednich). 15. myśl. = a) P. *balamut = P. gonący za ładą głosem*. P. *bydlarz = P. porwający ś. na bydło*. b) *lis*. c) P. *dziki*, [P. *borowy*] = *wille, baśnior, lupur*. Zdr. **Piesek**, **Pieseczek**, **Piesio**, **Pieś**, [Piesek, Psik, Piesuś]. Zgr. **Psisko**. <PS>

Piesak, a, lm. i I. w lm. *faworyty, bakiembarady, baki*. Sł. wil. 2. *nazwa lisa białego, zwanego izotyś, i futra z niego*: Moskwa wydaje piesaki, rosomaki, szlamy. Świt. Odmiana królika z długimi włosami, u nas w Litwie piesakami zwana. Jund. <Od Pies>

[Piesecki] przym. od **Piesek**: Ty baja piesecka! (= ty *klamco*). <Od Piesek>

Pieseczek, czka, lm. czki p. **Pies**: Ani technij teraz, pieseczku. Groch. <Od Piesek>

Piesek, ska, lm. ski I. p. **Pies**: Zawsze śmielszy P. przy lewku. Falib. Kiedy pieska biją, i lewok ś. boi. Prz. Pochlebca każdy P. Pępowskiego, za tym wnet bieży, gdzieby dostać czego. Rej. Kto mię miłuje, i pieska mego szanuje. Prz. Gdzie pana kochają, tam i jego pieska głaszcza. L. Stuka, drzwi zamknięte, u drzwi on pieskiem kawęczy. Koss. Przen.: Francuski P. = *delikatniś, gagatek*. 2. przen. ir. *urzędnik niższy, zbyt gorliwy, czupurny*. 3. p. **Nadawka**. 4. w szachach p. **Pieszek**. Troc. 5. [P.] = a) P. Pana Jezusa = **Czerwiec** (owad). b) a. [Piesek] *rodzaj kolowrotu*. c) **Furmanek** a. P. żelazny do zakładania bark dla przednich koni. d) w warsztacie tkackim, *kawałek drewna zachodzący w zęby kółka i tym sposobem tamujący ruch nawoju z płótnem*. e) *plużek u skrzypek, do którego są przywiązane struny*, pies. f) *okucie, buks osi z drzewa*. g) Przepuśnica nie le-

ży wprost na pławie, ale jest jeszcze kawałkiem klocka, zwanego pieskiem, podparta (cieś.). h) a. [Psik] *stolek samorodny wraz z trzema nogami z jednego drzewa, używany w szalasi pod puciorę*. i) a. w lm. *pevien* *rodzaj wyszycia zabarwioną wełną na ubraniu góralskim, w kształcie zepsutej lilji burbońskiej*. j) [Capnąć na piesku] = *stanąć na czworakach*. 6. anat.: † **Pieski** = a) *tętnice skroniowe*. Kn. b) *skronie*: Dwie żyły na pieskach a. na skroniach. Spicz. 7. myśl. w lm. *te części w denkowym żelazie, które przytrzymują rozwarłe chwaty i wspierają ś. o denko*. Sł. wil. 8. *szew. kawałek skóry przyszyty na samym końcu cholewy, aby ś. nie prula*. 9. zool.: P. ziemny a. [Pies ziemny] p. **Chomik**. <Od Pies>

[Piesienka, i, lm. i] p. **Pieśń**. <Z Piosienka>

Piesiec, śca, lm. śce zool. (vulpes lagopus) *zwierzę ssące drapieżne palchoodne z rodziny psów, lis polarny, niebieski a. × kamienisty*. <Od Pies>

Piesio, a, lm. e m. p. **Pies**. <Od Pies>

[Piesionka, i, lm. i] p. **Pieśń**.

[Piesk, a, lm. i] I. p. **Pies**. 2. p. **Piesek**. <Z Piesek>

[Pieską] przys. p. **Piechota**.

Pieski I. p. **Psi**: P. syn z owego brata, taka to, taka odmiana jest świata. Bratk. P. synu! Pot. [P. duchu! Złapę siekiery i zgładzę pieskie nasienie. Prus. *Modre oeki, modre, do kochania dobre, a oeki niebieskie do kochania pieskie*]. Obyczajem Tatarów pieskich mocz i mleko kobyłe piją. Km. O zdrajco, o tyranie, z pieskami sprawami. Żebr. 2. [P.] *zły jak pies, zgrzyśliwy*. Po **piesku**. przys. *jak pies, jak psy*. Kn.

† **Pieski** przys. p. **Piechota**: *Żałował, iż wodą jechał, gdzie P. mógł iść*. L. <Z Pieszki>

× **Pieskliwe** przys. od **Pieskliwy**: W niezym sobie miękko i P. poczynać nie powinien. Pileh.

× **Pieskliwec**, wca, lm. wey p. **Pieszczoach**: Czutość, głód, upał, zimna — miękkih pieskliców postrach. Nar. <Od Pieskliwy>

× **Pieskliwość**, i I. blm. rz. od **Pieskliwy**: Dla słabości lub pieskliwości nie mogą wskoczyć na konia. L. Posąg Klejji wyrzuta P. młodzieży naszej. L. 2. lm. i p. **Pieszczoata**: Przez macierzyńską P., przez ojcowskie pobłażanie najlepsze przymioty z siebie wykorzystują. L. Co za obrońcy z tego syna rzplta spodziewać ś. może, który w miękkih pieskliwościach pielegnuje ś.? L. <Od Pieskliwy>

× **Pieskliwy** p. **Pieszczochowaty**: Miej baczność, aby całe jej ciało nie pieskliwego, nie wykwińskiego, nie wymuszonego po sobie nie pokazywało. L. Przy słodkiej brzęku arfy i głosie pieskliwym krasnej młodzi. L. Włochom i Grekom, handlarzom, a tym samym ludowi niemieckiemu i pieskliwemu. Nar. 2. p. **Pieszczołliwy**: W ciszy nocej słuchać było krzyk P. ptastwa wodnego. Krasz.

[Pieskowaty] *piaszczysty*: Pieskowata, licha ziemia. <Zam. *Piaskowaty, od Piesek>

[Pieskowy] *należący do pieska, przeznaczony dla pieska*: Odtąd ludzie żywią ś. z kotkowej i pieskowej części. <Od Piesek>

[Piesieczka, i, lm. i] p. **Pieśń**. <Z Piosieczka>

† **Piestować**, uje, ował p. **Piastować**: Fortuna cię z młodości twej prawie piestowała. Sęp. <PIAST>

† **Piestowanie**, a, blm., czynność cz. **Piestować**, piestowanie.

Piestrak, a, lm. i, [Piestrzak] bot. I. (chairomyces) *roś. z gromady grzybów, rodziny truflowa-*

tych. Gatunek: P. jadalny a. biały a. Truffla biała (ch. maecandriiformis). 2. p. Truffla. <Ukr. pestrak>

[Piestrec, rca, lm. rce, Piestrznica, Piestrzyca] *hubka rosnąca na drzewach jak grzyb.* <Od Ukr. pęstryj = Pstry>

[Piestrowy] *zrobiony z płótna pstrego:* Starszy powrócił w piestrowym chałacie. Ochoc. <Ukr. pestrówyj>

Piestrówka, i, lm. i, Karpiej, Trufflica bot. (rhizopogon) *roś. z gromady grzybów, z rodziny trufłowatych.* Gatunek: P. pańska (r. magnatorum).

[Piestrzak, a, lm. i] p. Piestrak.

[Piestrzanek, nka, lm. nki] p. Pierścień. <Z [Pierścianek]>

[Piestrzanek, nka, lm. nki] p. Pierścień. <Z Pierścionek>

[Piestrzej, a, lm. e] p. Pierścień. <Z Pierścień>

Piestrzenica, y, lm. e, Piestrznica bot. (helvella) *roś. z gromady grzybów, z rodziny piestrzenicowatych.* Gatunki: P. infułka a. mitra (h. infuła s. mitra). P. jadalna, Babie uszy (h. esculenta).

Piestrzenicowate rośliny bot. (helvellacei) *rodzina grzybów właściwych z rzędu workowców.* <Od Piestrzenica>

[Piestrzeniec, nca, lm. nce] p. Pierścień. <Z Pierścieniec>

[Piestrzeń, a, lm. e] p. Pierścień. <Z Pierścień>

Piestrznica, y, lm. e bot. 1. p. Piestrzenica. 2. p. Piestrec: Smarce albo piestrznice. Kn. Od grzybów i bielów lepsze są piestrzyce, piestrznice albo smarce. Syr.

[Piestrzoneczek, czka, lm. czki] p. Pierścień. <Z Pierścionecek>

[Piestrzonek, nka, lm. nki] p. Pierścień: Związał im ręce ksiondz, piestrzonki zamienili, ześlubował ik, zaprzysiąg. Tet. <Z Pierścionek>

[Piestrzónek, nka, lm. nki] p. Pierścień. <Z [Pierścionek]>

[Piestrzunecek, cka, lm. cki] p. Pierścień. <Od [Piestrzunek]>

[Piestrzunek, nka, lm. nki] p. Pierścień. <Od [Piestrzeń]>

Piestrzyca, y, lm. e Piestrec: Od grzybów i bielów lepsze są piestrzyce, piestrznice albo smarce. Syr.

†Piestunka, i, lm. i, [Piestunka] p. Piastunka: Wieg ś. Jasiak urodzi, — gotujże mu mamkę; a skoro pocznie chodzić, wnet piestunkę Hanke. Rej. <Z Piestować>

[Piesuś, a, lm. e] p. Pies.

Pieszak, a, lm. i l. ten, co chodzi pieszo, piechur; *posłaniec pieszy:* W każdej wiosce jest takich kilku kwalifikowanych pieszaków, którzy per pedes aposterolom o kilkadziesiąt mil chodzą. Krasz. 2. *żołnierz pieszy, piechur, × piechotnik, × piechotny.* 3. [P.] *chłop, który odbywał pańszczyznę pieszo.*

×Pieszaka przys. p. Pieszko: Mogłoby być co miłszego, jak ten fantazyjny, swobodny pochód P., po gwarym ścisiku bryki? Krasz. <Od Pieszak>

†Pieszą przys. p. Pieszko. <Od Piesz>

Pieszcząco przys. *sposobem pieszczącym, pieszcząc, pieszczotliwie, pieszczenie:* Wołał go po imieniu, po włosku, P. Krasz. <Od Pieszczący, od Pieścić>

†Pieszczek, czka, lm. czki p. Pieszczoch: Mój jedyny, moje serce, mój pieszczku. Macz. Strzeż ś. pieszczków a pochlebów świata tego. Rej. <Od Pieścić>

1. Pieszczenie, a, blm., czynność cz. Pieścić.

2. Pieszczenie, Pieszczono przys. od Pieszczony, *pieszczotliwie:* Czysta miłość wdzięczyła P. każdy wyraz jej głosu, każde warg ruszenie. Przyb.

†Pieszczeniej st. w. od 2. Pieszczenie: P. ś. z nim obchodzić nie może. Troc. <Od 2. Pieszczenie>

Pieszczenie się, a ś. blm., czynność cz. Pieścić ś.

[Pieszczeń, a, lm. e] p. Pierścień. <Z Pierścień>

×Pieszczęszy st. w. od Pieszczony: Pieszczęszej niemasz ekspresji. Troc. <Od Pieszczony>

†Pieszczka, i, lm. i forma ż. od Pieszczek, p. Pieszczocha: Moja rozkoszy, moja pieszczko. Macz. <Od Pieszczek>

Pieszczoch, a, lm. y, posp. Pieściłoch, †Pieszczek, ×Pieścić, †Pieściok, †Pieś, ×Pieśliwiec, †Pieściłowiec, Pieścił, ×Pieścicki, [Leloch] *chłopiec, którego pieszczą a. który lubi pieszczoty, gagatek, faworyt, kanak, kamuszek, cacanek, papinek, ulubieniec:* Adonis, P. Wenery. Ustrz. (=kochanek, z którym ś. pieściła). Matka do piersi przytula pieszczocha. L. Przen.: P. losu (=wybraniec). Zdr. Pieszczoszek. <Od Pieścić>

Pieszczocha, y, lm. y 1. forma ż. od Pieszczoch; †Pieszczka, [Pieściocha], ×Pieścicka: Ma luba tu wdychała, oh, gdyby powróciła cheła! — zaczekam na tę pieszczochę. L. [Przywiózłbym se sochę, toby mi orała; wezmę se piescchoę, będzie mi płakała]. 2. [P., Pieszczuła] *nazwa krowy obłaskawionej.* Zdr. Pieszczoszka. <Od Pieszczoch>

Pieszczochostwo, a, blm. p. Pieszczochowatość: Dla pieszczochostwa przeciąć sobie wrzodu nie dopuszczal. Prz. <Od Pieszczoch>

Pieszczochowatość, i, blm. rz. od Pieszczochowaty; Pieszczochostwo, Pieszczochowstwo, †Pieszczota. <Od Pieszczoch>

Pieszczochowaty, ×Pieśliwy, †Pieśliwy, Pieszczony *zakrawający na pieszczocha, wypieszczony, delikatny, wydękawiony, wychuchany, wycałany, zwiwieszciany, miękki, papinkowaty:* Młodzieniec P. <Od Pieszczoch>

Pieszczochowstwo, a, blm. p. Pieszczochowatość.

[Pieszczonek, nka, lm. nki] p. Pierścień. <Z Pierścionek>

Pieszczono przys. p. Pieszczenie: Dobrzy wasi królowie, którzy wami tak P. rządili. Swad. Człowiek, wychowany P., będzie swawolny. Petr. Działkom ćwiczenia dobre dali, P. nie chowali. Falib. <Od Pieszczony>

Pieszczoność, i, blm. rz. od Pieszczony. <Od Pieszczony>

Pieszczony 1. p. Pieszczochowaty: Umysł P. Troc. Syrop dla rozkoszniejszych i pieszczonych mazanków. Syr. Pieszczone panigta do żadnej rzeazy ś. nie przygadają, tyją jak wieprzowie w domu, na wojnę ich nie zażeniesz. Birk. 2. p. Pieszczotliwy: Uśmiech P. W białejgłowie ma być coś pieszczonego, w miarę przystojnego żeńskiej niedużości, aby w stanie, w chodzie, w mowie, i cokolwiek pocznie, nie było znać w niej nie mężczyńskiego. Górn. Mowa pieszczona. Troc.

Słów żączywa pieszczonych. Troc. Postępki jego w konwersacji bardzo są pieszczone. Troc. Piezczona mowa, gdy kto w mowie ś. pieści, pieściłwie słówka sączy, gębę sznuruje. L. (=wymuszona, przesadna, egzaltowana, afektowana). Piezczona melodia bogobojności przyczynia. Petr. 3. *chowany, oswojony, obłaskawiony*: Wilk P. 4. †P. *skrupulatny, delikatny, czuły, wrażliwy, drażliwy, uważający*: Był on wyniosłej myśli i poniekał bardzo piezczonego sumnienia. Ustrz. Mąż, według zdania wszystkich, piezczonego sumnienia, w obradach publicznych nienadwężonego. Nies. 5. †P. *drażliwy, delikatny, krepujący*: Było to *casus conscientiae* i punkt doś P. Ustrz. <Od Pieścić>

× **Pieszczorodny** *wywołujący, rodzący piezczoty, pobudzający do piezczot*: Wenus piezczorodna. Nar. <Od *Piezczo, od Pieścić† Rodny>

Pieszczoszek, szka, lm. szki, p. **Pieszczoch**: Piezczoszków naszych uczyć dopiero trzeba dobrego wymawiania ojczystego języka. Kopez. Te piezczoszki a świeckie mocarze na wszem Pan Bóg i szczęście zawsze dziwnie karze. Rej. <Od Piezczoch>

Pieszczoszka, i, lm. i I. p. **Pieszczocha**. 2. p. **Pieczota**: Z pieluch rozkoszki i piezczoszki ś. go nie puszcza. Falib. <Od Piezczocha>

Pieczota, y, lm. y I. **piezczenie ś.**, *karesy*: Matka wdowa jedynaka miała, głupia w piezczotach wielkich go chowała. Jabł. W piezczotach wychowany. Troc. Pospolicie ci mniej sobie gardła waży, którzy mniej rozpust a piezczot używają — to doświadczona. Tarn. J. Zdolna do piezczot i hoża i młoda. Hul. (=do miłostek, do romansów, do amorów). Matka otoczyła go piezczotami, osypała pocałunkami. Gdy z tych smutnych piezczot wydzierał swą wole, jakby je zrywał z serea. Malez. Rozpływa ś. w piezczotach. W piezczotach dawał ulgę długiemu cierpieniu. Malez. Przen.: Ty moja piezczoto! (=przedmiocie piezczot, *pieścidełko, piezczoch, piezczoszko*). 2. †P. p. **Pieczochowatość**: Zaledwie nogą ziemi dostępowała dla rozkoszy i piezczoty swojej. B. B. Potrzeba koniecznie dziełem pracowitszym piezczotę odmienić. Kochan. Zdr. **Pieczotka**, w lm. **Pieczoszki**. <Od Pieścić>

Pieczotka, i, lm. i I. p. **Pieczota**: Swego męża ciągle pieści, a piezczotki to zły znak. Piezczotki one, które wymyślają, na wiele złego potym dziatki przyprowadzają. Rej. Piezczotek ci ś. zachciewa? Przyszła dziecina do matki na piezczotki. Tak jest, moje słodkie piezczotki, mówi do Małgosi, wszystko ci opowiem. L. 2. bot. (collomia) *ros. z rodziny wielosilowatych*. <Od Piezczota>

Pieczotliwie przys. od **Pieczotliwy**, *piezczenie*: Objęła matkę za szyję P.

Pieczotliwość, i, blm. rz. od **Pieczotliwy**: Przed zbyt tkliwą, psującą piezczotliwością matki. Zał. S.

Pieczotliwy, **Pieściły**, **Pieczony**, **Pieczotny**, †**Pieśliwy**, × **Pieściły** *pełen piezczot; lubiący ś. pieścić; pobudzający do piezczot; wyrażający piezczotę*: Panna dwudziestu lat z piezczotliwym kotki pozorem. Sow. Spojrzenie piezczotliwe (=słodkie, ponętne, łube). Mowa piezczotliwa. Piezczotliwa postać rzeczownika. Słówka piezczotliwe. Epitety, nazwy piezczotliwe. Piezczotliwo-słodkie wyrazy. Orzesz. Usteczka piezczotliwe (=powabne, nęcące, rozkoszne). <Od Piezczota>

Pieczotny p. **Pieczotliwy**: Echa piezczotne. Kon. Wszak bez obrony wędnie P. powój. Malez. <Od Piezczota>

Pieczozuba, y, lm. y = **Pieczozuba** (p. Kózka).

[**Pieczula**, i, lm. e] p. **Pieczoch**.

Pieczura, y, lm. y = **Pieczura** (p. Kózka).

[**Pieczuń**, a, lm. e] p. **Pieścień**. <Z Pieścienia>

†**Pieść**, eje, ał p. **Pieć**. <Od Pies>

Piezek, szka, lm. szki, **Pieszcy**, **Pionek**, × **Pion**, × **Piechur**, × **Piech** I. *najmniejsza figura w grze szachowej*, *drab*: P. jeśli na bok nie uderzy, bać ś. nie trzeba, w czoło darmo mierzy. Kochan. Kazał wnet pole wyciągnąć piezczowi. Kochan. P. w szóstym (polu) i na tejsze ławie. Kochan. Białego pieczka wnet gardła pozhawił. Kochan. 2. a. × **Pies** *każda figura prócz damy w grze w waraby*. 3. [P., **taniec piezcy**] *polonez*. <Od Pieszcy>

1. †**Pieszenie**, a, blm., czynność cz. **Pieść**, *psienie*.

2. †**Pieszenie**, a, blm., czynność cz. 2. †**Pieszcyć**.

†**Pieszenie się**, a ś., blm., czynność cz. **Pieszcyć ś.**

†**Piezkami** przys. p. **Piechtami**: Tłuszcze szły za nim P. z miast. Leop. <Od Piezek>

× **Piezką** p. **Piesz**: Bez świty takby drapał P. Berw.

†**Pieszki** przys. p. **Piesz**: U Torunia Wisłę P. przechodzono. Murin. (=wbród). Pani anielska idzie z domu swego Nazaret w góry nie na wozie, ani na kolebce, ale piezki. Op. *Ire pedibus*, P. iść. Mącz. A wstawszy z onego mieśca, piezki poczliwie szli i nabożnie pannę smętną pozdrowili. Op. Puszczałi ś. P. do słupa, a tego, co do słupa P. pierwej przyszedł, za pana wybrali. Biel. M. Czasem i P. konia wodzą. Trzyc. Wszystkie pasy i drogi zalegli i ścieżki, że nikt ani przejechać, ani mógł przejść P. Pot. Uzdę stracił, siódło tłucze, sam ś. miłą P. tłucze. Rej. Wyjechał przeciw jemu (Ottonowi) dosyć ozdobnie Bolesław, czyniąc mu pozeciwość, tam P. oba szli od Poznania do Gniezna. Paszk. Król P. z Niepołomnie szedł, Bogu, a nie sobie zwycięstwo przypisując. Murin. <Od Pieszcy>

Pieźnia, i, lm. e p. **Pieźchnia**: Ale bartnicy tylko mają mieć siekierę a pieźnię, czymby barć robić. Stat. lit. Pasiecznik na mieć piłkę, siekierę, toporek, motykę, pieźnię. Kąc.

[**Pieźnik**, a, lm. i] *ścieżka*. <Od Pieszcy>

Piesz przys. od **Piesz** I. a. na piechotę, piechotę, piechty, piechtą, †pieszą, †piezki, †pieski, × piezka, piezaka: Ten P., a ów na koniu. Kochan. P. idzie. Troc. 2. *bez uprzęży*. Sł. wil.

Piesz I. a. × **Piechotny** *chodzący o własnych nogach, idący piechotą, nie jezdny*: Żołnierz P. Troc. (=piechur, *infanterzysta*). Regiment P. Troc. Sam przed wozem P. szedł. Skar. Panowie rotmistrze piezcy mają też czas ś. od hetmana dowiadować, gdzie ich poczty jezdne mają stać. Zebrz. Na straż, na posłuchy tak jezdni jako i piezcy sam każdy powinien jechać. Zebrz. Pływać mają ś. jezni i piezcy zwyżać. Tarn. J. Posąg P. Troc. (=nie konny). Artylerja piezsa. Mal. P. Baterja piezsa. Mal. P. Piezsa tarcza. (=tarcza piechura). Szarańcza piezsa = *szaruchca*, która jeszcze nie dostała skrzydeł. 2. *piechotą odhynany*: Piezsa podróż. Troc. Bitwa piezsa. Troc. P. taniec. Goł. (p. niżej). 3. [Robotnik P.] = ro-

botnik odbywający robociznę bez koni lub wołów. 4. bot. Fasola pieszna p. **Fasola**. P., ego, lm. si, †szy I. p. **Pieszek**: Wtóry rząd wszystkich pieszych zastąpił. Kochan. Okrutną szkodę w pieszych podziałali. Kochan. 2. P., taniec P. Goł. = polonez. Tańcować pieszego. <PIECH/PIESZ>

[Piesz] p. **Pierwszy**.

†**Pieszyc**, y, yl *każać zsiadać z konia, iść pieszko, czynić pieszym*: Król musiał P. swoich, bo trudno było użyć jezdnych. P. ś. *zsiadać z konia, by iść pieszko, z kawalerji na piechotę przechodzić*: P. ś. *jeździe rozkazał*. Warg. <Od Piesz>

†**Pieszylad**, u, blm. *obowiązek mieszkańców wioski dawać posłańca pieszego w interesie panującego*. <Pieszylad>

Pieś, a, lm. e p. **Pies**. <Od Pies>

†**Pieś**, a, lm. e p. **Pieszczoch**: Okrzyknie mię cała zgraja naszych piesiów: nie podlejszego, nie gorszego. Pileh. Tego żaden z ostatnich piesiów mówić nie poważył ś. Pileh. Boże daj, żeby swawola miasto niej (wolności) nie panowała, bo ta prawie z rozpustności, jako P., utyla. Rozm. <Skrócone z Pieścioch>

[Pieścianek, nka, lm. nki] p. **Pierścień**. <Z [Pieścianek]>

× **Pieścicka**, kiej, lm. kie p. **Pieszczocha**: Jejmość pani P. ciężko na zdrowiu zapadła. L. <Od Pieścić>

× **Pieścicki**, ego, lm. ccy p. **Pieszczoch**. <Od Pieścić>

Pieścić, i, il I. kogo a. P. ś. z kim = *bawić ś. kim z lubością, osypywać go pieszczotami, ceckać go, tulić go czule do siebie, ścisnąć, głaskać, całować go*: W biednej chatce wtedy schylona pieściła matka dziecie u łona. Len. Ojciec nie tak ś. z synem pieści, jak matka. Rej. Jako gdy kogo matka pieści, tak was cieszycy będę. Wuj. U pierśi swoich nosić was i na kolanach swoich P. was będę. Skar. Tak ją rodzice pieścili. Miek. On sam do chrztu mię trzymał, kochał i pieścił jak syna. Miek. Wybacz, że nie pieszczę. Kras. Jegomość pieścił, a jejmość paśła, przywykł (wileczek) do chleba i masła. Kras. W dzieciństwie pieszczony przez kobiety, pozbawiony naturalnej i najtroskliwszej opieki matki (don Karlos), wraść przyszy władca pół świata. Karł. P. ś. z kochanką, z kotkiem. Głaszcze cię, pieści, karmi, z tobą żyje. Lubom. Jak u nas kobiety pieszczą ś. z pieskami, tak u Rzymian pieszczono ś. z smoczętami. Pileh. Przen.: Pieści ś. z książką (= *piastuje ją, bawi ś. nią*). Przen. *łechtąć, głaskać, delektować*: W nim wszystko ś. mieści: i co umysł zachwyca, i co umysł pieści. Dm. Dźwięk słów wybornych uszy tylko pieści, jeśli z nich zdatna nauka nie płynie. Kras. Czeski język jest piękny, ale jakoby troszkę pieszczący, a mężczyźnie mało przystojny. Górn. P. oko. 2. *wychowywać zbyt miętko, pobłażając, dogadzać; rozpieszczać, balamucić, psuć pieszczotami*: Pieść syna, a zasmuci cię. Leop. Jako była bogobojna (matka), gdy jej w tym uczyniono skrupuł, że mię na zrubę moję pieści..., zezwoliła na to, abym był wysłany do szkół publicznych. Kras. Przen.: Nie pieść nazbyt przyrodzenia swego. Rej (= *nie dogadzać mi nazbyt*). Swoich poddanych bardzo pieścił i wzbogacał, a przeto hardemi uczynił. L. P. chorobę gorzej. Troc. 3. myśl. (o niedźwiedziu) *duśić, ścisnąć w swych objęciach*: Wznosi ś. na dwu łapach, czyli robi drabing, by ująć i P. Sp. P. ś. I. *pieścić jeden drugiego, ceckać ś., karesować ś., delektować ś. z kim*: Pieściły ś. z so-

bą jak gołębięta. L. Pieściły ś. z sobą jak sinogalice. Pir. Ciągłyby ś. tylko z sobą pieścili. 2. p. **Pieścić**. 3. *zwożać do przesady na swoje zdrowie; ceremonjować ś., ceregielować ś.*: Wszak wiesz, że ś. ja nigdy zbytecznie nie pieszczę, ale mi zbyt dokuca ból głowy okrutny. Kras. Po co ś. P., kiedy jest gdzie zmieścić? Prz. 3. †P. ś. w czym = *być wymuszonym, przesadnym, afektować ś., egzaltować ś., uważać na siebie w czym przesadnie*: Pieści ś. bardzo w chodzie, w tańcu. P. ś. w mowie. Kn. (= *mówić pieszczotliwie, ceckać*). <PIAST>

Pieścićleczko, a, lm. a p. **Pieścićło**: Pościelę łóżeczko, jak P. Wójc. <Od Pieścićlecko>

Pieścićlecko, a, lm. a, **Pieścićło**: Agata była pieścićlekiem wszystkich. Korz. P. to jego. Troc. Moje P.! Troc. Nadobny pastuszek, P. jedyne. L. Co za usteczka maluskie, P. jedyne! L. Jak wielka jest tej młodzieży od naszych pieścićleków różnica, którym śmierć przybliżamy przez zbytnie o nich pieczokowitości. Zabł. Chodź, mój synu, chodź, moje P. Boh. Coś zwał pieścićlekiem, tę żonę teraz trujesz. L. <Od Pieścićło>

†**Pieścićleczko**, a, lm. a p. **Pieścićło**: Kto raz to P. ujrzy, wdzięczne dziecięteczko, nie nie ujrzy piękniejszego. Groch. <Od Pieścićło>

†**Pieścićłko**, a, lm. a I. p. **Pieścićło**. 2. *łakość, delikates, przysmak, specjał, frykas, delicje*: A nie pieść też nazbyt przyrodzenia jego (dziecka), nie zufczkami, nie temi wymyślonemi pieścićłki, nie winki też. Rej. Zdr. †**Pieścićleczko**. <Od Pieścićło>

Pieścićło, a, lm. a *cacko, bawidółko, coś bardzo pieszczonego, delikatnego, ładniuchnego; to, czym ś. pieszczą; pieszczoszek a. pieszczoszka*: P. wody. Gosz. Caduje męża, sercem go zowie, jedynym pieścićłem, to skarbem, to złotem. Opal. Alić P. (Kupidynek) zagnia przyskoocy, miluchno we mnie wlepiwszy oczy. L. Przen.: Wolność P. rozumu (= *wypieszczony ideał, marzenie*). Zgr. **Pieścićlecko**, †**Pieścićłko**, **Pieścićleczko**, †**Pieścićleczko**. <Od Pieścić>

†**Pieściek**, ćka, lm. ćkowie p. **Pieszczoch**: Jan św. osobliwy P. i delect Chrystusów. Rych. <Od Pieścić>

[Pieścien, a, lm. ej] p. **Pierścień**. <Z Pierścien>

[Pieścioch, a, lm. y] p. **Pieszczoch**. Zdr. [Pieścioszek]. <Od Pieścić>

[Pieściocha, y, lm. y] forma ż. od **Pieścioch** (p. **Pieszczocha**). Zdr. [Pieścioszka].

†**Pieścioch**, a, lm. i p. **Pieszczoch**. Troc. <Od Pieścić>

[Pieścionecek, czka, lm. czki] p. **Pierścień**. <Z Pierścionecek>

[Pieścionek, nka, lm. nki] p. **Pierścień**. <Z Pierścionek>

[Pieścioszek, szka, lm. szki] p. **Pieścioch**. <Od Pieścioch>

[Pieścioszka, i, lm. i] p. **Pieściocha**. Troc. <Od Pieścioszek>

[Pieściraćło, a, lm. a] p. **Prześcieradło**. <Z Prześcieraćło, przez śld. do Pieścić>

Pieściwie przys. od **Pieściwy**, *pieszczenie*. **Pieściwieć**, eje, ał *stawać ś. pieściwym, miękkieć, tracić chropowatość*: Przy postępie łagodzenia języka pieściwieją gardłowe coraz częściej. Sł. wil. <Od Pieściwy>

Pieściwienie, a, blm., czynność ez. **Pieściwieć**. **Pieściwość**, i, blm. rz. od **Pieściwy**, *pieszczenność*.

Pieściwy p. **Pieszczotliwy**: Cisza wielka i pieściwa sennym skrzydłem świat nakrywa. Kon. Dziwne dźwięki, przewiewające, niby wiatr P., po strunach karty niewidzialnej. Reym. Pieściwe tony skrzypiec. <Od Pieścię>

× **Pieściwie** przys. od **Pieściwy**, *pieszczotliwie*: Mówić P. Troc.

× **Pieściwiec**, **wca**, **lm. wey** p. **Pieszczoch**. <Od Pieściwy>

× **Pieściwość**, **i**, **blm. rz.** od **Pieściwy**, *pieszczotliwość*: Dla słabości lub pieściwości nie mogą wskoczyć na konia. L. (= *niedoleństwa, zniechęcałości*). <Od Pieściwy>

× **Pieściwy** p. **Pieszczotliwy**: Wychowanie pieściwe czyni dzieci złośliwe. Prz. Nie wiele dba o uczeiwe, kto ciało ma pieściwe. Prz. Rozkosznik P. człeka roboczego godnym być politowania sądzi. Pilch. Pieściwi żołnierze z Azji. Pilch. (= *niedoleźni, zniechęcałi*). <Od Pieścię>

Pieślak, **a**, **lm. i]** *grzyb stary*.

[**Pieśma**, **y**, **lm. y]** p. **Pieśń**. <Z Pieśnia>

† **Pieśnia**, **i**, **lm. e** p. **Pierzchnia**: Do młyna potrzebne: topór, siekiera, piła, P., przysiek. Ek. Młynarz ma mieć w młynie statki młyńskie, topór, siekiere, piłę, przysiek, pieśnią, oszkardy, świdry. Haur. Ktoby z bartników śmiał ś. tego ważyć, żeby powróż bartny, a. też żelaza, pieśnią, serkę, ciosnkę, topór, swejęzę wziął przy robocie drugiemu bartnikowi, takowy winien dać za powróż 30 groszy, za pieśnią 20 groszy... Skr. 1. [**Pieśnia**, **i**, **lm. e]** p. **Pieśń**: Menander... piął pieśnię wesołą. Kon. Zaspiewać jaką pieśnię. Ork. Przen.: Ja poznałem odradu, to nie było we śnie, lecz śpiewasz nowym tonem staroświecką pieśnię. Syrok.

2. [**Pieśnia**, **i**, **lm. e]** p. **Pierzchnia**.

Pieśniany, **Pieśniowy**, [**Pieśniwy**] przym. od **Pieśnia**: Jeszcze nuta brzmi pieśniana. Krasin. Położę ją na pieśniane skrzydła i porwę z ziemi. Słow. <Od Pieśnia>

Pieśniarski przym. od **Pieśniarz**: Talent P. Zbierałem laury pieśniarskiego trudu. Pieśniarskie wzywianie. Or-Ot. <Od Pieśniarz>

Pieśniarstwo, **a**, **blm. i.** *powołanie pieśniarza*. 2. *tworzenie pieśni*. <Od Pieśniarz>

Pieśniarz, **a**, **lm. e**, × **Pieśniotwórca**, × **Pieśniopiewca** *piewca*, *śpiewak*, *poeta*, *twórca pieśni*, *wieszcz*: Podaje ś. za pieśniarza ludu, nie zaś za barda minionych czasów. Chm. <Od Pieśń>

[**Pieśnioczka**, **i**, **lm. i]** p. **Pieśń**. <Od Pieśń>

× **Pieśniak**, **a**, **lm. i** p. **Piosennik**. <Od Pieśń>

× **Pieśniogłosy** *głoszący pieśni*, *tworzący pieśni*; *głosny ze swoich pieśni*: Orfeusz P. Otw. <Pieśń + *Głosy, od Głosić>

Pieśnioksiąg, **ęgu**, **lm. ęgi** p. **Piosennik**: On sam jeden rozmyślał o narodowym pieśnioksięgu. Mochn. <Pieśń + *Książ, od Księga>

× **Pieśniopiewca**, **y**, **lm. y** p. **Pieśniarz**. <Pieśń + Piewca>

× **Pieśniopis**, **a**, **lm. owie** p. **Pieśniopisarz**: Jeśli w pieśniopisów policzon przez ciebie poczet będę, gwiazd głową dosięgnę na niebie. Min. L. <Pieśń + *Pis, od Pisać>

Pieśniopisarz, **a**, **lm. e**, **Pieśniopis**, × **Pieśniopisec** *autor pieśni*, *ten*, *o pisze poezje*, *pieśniarz*. <Pieśń + Pisarz>

× **Pieśniopisec**, **sca**, **lm. scy** p. **Pieśniopisarz**: Wierzmy to z cerkiewnymi hymnopiskami i Józefem pieśniopisecem. Smotr. <Pieśń + Ros. Pisiec = Pisarz>

Pieśniorodny p. **Pieśniotwórczy**. <Pieśń + Rodny>

× **Pieśniotwórca**, **y**, **lm. y** p. **Pieśniarz**. <Pieśń + Twórca>

Pieśniotwórczy, **Pieśniorodny** *tworzący pieśni*: Niebianka pieśniotwórcza. Wor. <Pieśń + Twórczy>

Pieśniowy p. **Pieśniany**. L. Śladów porywania dziewczyny dopatruje jeszcze w pieśniowych wzmiankach. Karł. <Od Pieśń>

Pieśniozbiór, **oru**, **lm. ory** p. **Piosennik**. <Pieśń + Zbiór>

[**Pieśniwy**] p. **Pieśniany**: Pieśniwe listy = *modlitewnik*. <Od Pieśń>

Pieśń, **i**, **lm. i**, [**Pieśnia**, **Piesma**, **Piesnia**] **i.** *śpiewanie*, *śpiew*, *pienie*, *melodja*: Rozległa ś. P. wśród lasu. P. słowicza. 2. *utwór wierszowy do śpiewu*, *śpiewka*; *gatunek utworu poezji lirycznej*: Pieśni pieśni, *Cantica Canticorum Salomonis*. Smotr. Pieśni nad pieśniami Salomona. P. bez słów. Pieśni religijne, światowe a. świeckie, ludowe, historyczne. P. dziękczynna, pogrzebowa, wojenna, taneczna, weselna, obrzędowa, poranna, wieczorna, pokutna, kościelna. P. miłosna (= *erotyka*). P. o męce Pańskiej, o narodzeniu Bożym, o Zmartwychwstaniu. Śpiewać P. Nutą pieśni. Przebóg! jako to ma być, aby pieśni Pańskich głos kiedy miał być słyszany w krainach pogafińskich? Kochan. Śpiewają pieśni o Władysławie, co pod Warną zginął. Sar. Nieskończonej pieśni, komu na niej zależy, dośpiewa boleśniej. Koch. W. Co wieś, to insza P. Prz. Gdzie nie dobiegę, P. moja doleci. Mick. Lećcie, me pieśni! niech wam towarzyszy szczęśliwa gwiazda pod gościnne strzechy! Rom. Ile krwi tylko ludzie widzą w mojej twarzy, tyle tylko z mych uzeu dostrzegą w mych pieśniach. Mick. Pieśni ma, tyś jest gwiazdą za granicą świata! Mick. P. to wielka, P. tworzenie, taka P. jest siła, dzielność, taka P. jest nieśmiertelność. Mick. 3. *część większego poematu, jak księga w utworze prozajcznym, rozdział, księga*: Piotr Kochanowski Orlanda Szalonego aż do końca pieśni dwudziestej piątej przełożył. L. P. Enejdy, Ijady. Poemat w trzech pieśniach. Zdr. **Piosenka**, **Piosnka**, **Piosneczka**, † **Pioska**, [**Pioska**, **Piesionka**, **Piesenka**, **Pieśniczka**, **Piostka**]. <PI/PIE/PIA/PIO/POJ>

[**Pietoszenie się**, **a** ś., **blm.**] *czynność* cz. **Pietoszyć** ś.

[**Pietoszyć się**, **y** ś., **yl** ś.] *śpieszyć* ś., *kwapić* ś.

Pietr, **a** *strach*: Nagnać, napedzić komu pietra a. pietrka. A toście mi pietra napedzili. Bał. Mieć pietra a. pietrka. <Od imienia Piotr>

[**Pietrasió**, **i**, **i]** *posp. p.* **Pitrasió**: P. obiad. <p. Pietraszyć>

[**Pietraszenie**, **a**, **blm.**] *czynność* cz. **Pietraszyć** i **Pietrasić**.

Pietrasznik, **a**, **lm. i** *bot. i.* p. **Szczwól**. 2. p. **Marchewnik**. 3. † p. p. **Pietruszka**.

[**Pietraszyć**, **y**, **yl]** p. **Pitrasió**. <Od *Pietraszka = Pietruszka, od [Pietr]. Por. Pietrasznik = Pietruszka>

Pietrawa, **y**, **lm. y** *bot.* (*petrea*) *roś. z rodziny wiatulkowatych*. <Od imienia [Pietr] na wzór Łć. *petrea*>

Pietrawka, **i**, **lm. i**, **Pietrówka** *zł. kłótko*, *zamek*. <p. Pietrówka>

Pietrek, **rka** p. **Pietr**.

† **Pietróznik**, **a**, **lm. i** p. **Pietruszka**. Troc.

[**Pietrówczany dzień**] p. **Pietrówka**. <Od *Pietrówka = Pietrówka>

Pietrówka, **i**, **lm. i** *zł. p.* **Pietrawka**. <Od Pietr (= strach)>

Pietruszeczka, i, lm. i l. p. **Pietruszka**. 2. bot. p. **Gorysz**. <Od **Pietruszka**>

Pietruszka, i, lm. i, † **Piotruszka**, [P]jotreszka, **Pietruziele**] bot. l. (*petroselinum*) roś. z rodziny *baldaszkowatych*: Gatunek: P. zwyczajna a. pospolita, ogrodowa (p. sativum). Przen.: Strugać pietruszkę, sprzedawać pietruszkę = nie brać mimowoli udziału w tańcach: Zgóry wiedziała, iż w sali balowej skazaną będzie na struganie pietruszki. Jeż. Nie przeszkodzi to sprzedawaniu pietruszki, jeżeli nasi danserowie jutro nie przyjdą. Rog. 2. p. Seler. 3. Dzika, polna a. wodna P., † pietrasznik, † pietrożnik (*caucalis*). Syr. Zdr. **Pietruszeczka**. <Od imienia [Pietr]>

Pietruszkoliściowa winorośl bot. p. **Winorośl**. <**Pietruszka** + **Liściowy**>

Pietruszkowy przym. od **Pietruszka**: Korzeń P. Zapach P. Rost. <Od **Pietruszka**>

[**Pietruziele, a**, b]m.] p. **Pietruszka**: Zná sie, jak świnia na pietruziele. <**Pietr** + **Ziele**>

† **Pietuch, a**, lm. y, [**Pietuch, Piewun**], † **Piekut kur, kogut**: Końskiemu bogowi ofiarowali Litwini pietuchy rosłe, czerstwe, aby ś. też konie takie mnożyły. Stryk. Zle w tym ś. domu dzieje, gdzie P. jajca niesie, a kwoka zań pieje. Koch. W. <Od **Piać**>

Pietyhorca, y, lm. y p. **Petyhorzec**: Pietyhorecy, to jest pięciu gór obywatele z szczepu słowackiego. Błaż. **Petyhorea, P.**, petyhorski żołnierz, toż samo w Litwie, co pancerny w Koronie. Papr. Lekko strojni pietyhorecy. Tw.

Pietyhorski przym. od **Pietyhorca**.

[**Piew, u**, lm. y] **pień**: Piań grubym, chrypliwym głosem wielki kakałucki kogut; P. to był głuchy. Kon. <Od **Piać**>

Piewca, y, lm. y **śpiewak, pieśniarz**: Śpiewać piewcy poczęli. Ml. Śni mi ś. piewców wiosny gromada. Kon. Gdzie są rycerscy piewce? Kon. Bogato obdarza piewcę los. Kon. P. jęków. Kon. <Od **Piać**>

Piewik, a, lm. i, **Skoczek, Cykada** zool. (cicada) owad półpokrywy piewikowaty. <Od **Piew**>

[**Piewun, a**, lm. y] p. **Pietuch**. <Od **Piać**>

Piezometr, u, lm. y przyrząd fizyczny, służący do dochodzenia ściśłości cieczy. <Gr. *piezo* = ścisnąć, + *métron* = mierzyć

† **Pięcie, a**, b]m., czynność cz. **Pięć**.

Pięciernik, a, lm. i bot. p. **Srebrnik**. <Od **Pięcioro**>

Pięcie się, a ś., b]m., czynność cz. **Pięć** ś.

× **Pięcina, y**, lm. y anat. p. **Nart**. <Od **Pięta**>

Pięcioaktowy składający ś. z pięciu aktów, w pięciu aktach zawarty: Sztuka sceniczna pięcioaktowa. <**Pięć** + **Aktowy**>

Pięcioarkuszowy z pięciu arkuszy złożony, w pięciu arkuszach zawarty: Zeszyt P. Akt oskarżenia P. <**Pięć** + **Arkuszowy**>

Pięcioboczny I. przym. od **Pięciobok**. 2. p. **Pięciostronny**. <**Pięć** + **Boczny**>

Pięciobok, u, lm. i mat. figura złożona z pięciu prostych (boków): P. płaski, skośny. <**Pięć** + **Bok**>

Pięciocalowy mający pięć cali długości, szerokości a. grubości. <**Pięć** + **Calowy**>

Pięciocetnarowy ważący pięć cetnarów. <**Pięć** + **Cetnarowy**>

Pięcioczłonkowy złożony z pięciu członków: Owady pięcioczłonkowe (pentamera). <**Pięć** + **Członkowy**>

Pięciodłony, † Pięćdłony mający miarę pięciu dloni. Kn. <**Pięć** + **Dłony**>

Pięciodniowy, × Pięciodzienny I. trwający pięć dni. 2. × P. co piąty dzień przypadający. L. <**Pięć** + **Dniowy**>

Pięciodukatówka, i, lm. i moneta wartości pięciu dukatów. <**Pięć** + * **Dukatówka**, od **Dukatomy**>

Pięciodymowy z pięciu dymów (= *chabup*) złożony, stanowiący pięć dymów. T. K. <**Pięć** + **Dymowy**>

× **Pięciodzienny p. Pięciodniowy**. <**Pięć** + **Dzienny**>

Pięciofrankowy I. mający wartość, znaczenie pięciu franków: Papierek, pieniądz P. 2. kosztujący pięć franków: Obiad P. <**Pięć** + **Frankowy**>

Pięciofrankówka, i, lm. i moneta pięciofrankowa: Automat, który otwierał ś. za włożeniem pięciofrankówki. <**Pięć** + * **Frankówka**, od **Frankowy**>

Pięciofuntowy I. a. × **Pięćfuntowy** ważący pięć funtów, mający pięć funtów wagi. 2. mający wartość pięciu funtów szterlingów: Najmniejszym banknotem w Anglii jest asygnat P. <**Pięć** + **Funtowy**>

Pięciogłosowy z pięciu głosów składający ś.: Motet P. <**Pięć** + **Głosowy**>

Pięciogodzinny trwający pięć godzin: Pięciogodzinna droga, podróż. Pięcio- lub sześciogodzinne kamieniem przy stole siedzenie. L. <**Pięć** + **Godzinny**>

× **Pięciogran, u**, lm. y p. **Pięciokąt**. <**Pięć** + **Gran**>

× **Pięciograniasty p. Pięciokątny**. <**Pięć** + **Graniasty**>

Pięciogroszowy I. zawierający pięć groszy, mający wartość pięciu groszy: Moneta pięciogroszowa. 2. kosztujący pięć groszy, mający cenę pięciu groszy: Rogal P. <**Pięć** + **Groszowy**>

Pięciogroszówka, i, lm. i, **Piątak, a. Piątka, × Piątak, † Pięciórka** moneta pięciogroszowa, pięć groszy. <**Pięć** + **Groszówka**>

Pięcioguldennik, a, lm. cy praw. ten, co opłaca pięć guldénów podatku: Doś przyjrzeć ś. stosunkom wyborczym Lwowa, ażeby ocenić rolę polityczną pięcioguldenników, jak zowią owe grupy wyborcze od wysokości opłacanego podatku zarobkowego. <**Pięć** + * **Guldennik**>

Pięcioguldenny zawierający w sobie pięć guldénów; mający wartość pięciu guldénów: Człuj w rękach przyjemny szelest pięcioguldennego banknotu. Bał. <**Pięć** + **Guldenny**>

Pięcioherbowy posiadający pięć herbów: Borkowski P. z rozmaitych miejscowości. Rol. <**Pięć** + **Herbowy**>

Pięciokąt, a, lm. y l. gieol. a. **Pięciokwit** (pentacrinites) szkarłupnia pokwitowa skamieniała w utworze łjasu. Łab. 2. a. † **Pięciokąt, † Pięćkąt, × Pięciogran, † Piątogran** mat. figura płaska (wielokąt), mająca pięć kątów (wierzchołków): P. foremny, wpisany w koło, opisany na kole, wpisany w elipsę. <**Pięć** + **Kąt**>

Pięciokątność, i, b]m. rz. od **Pięciokątny**; † **Pięciokątność**.

Pięciokątny, × Pięciograniasty, † Pięćgraniasty, × Pięćgraniasty mat. mający pięć kątów: Figura pięciokątna. <**Pięć** + **Kątny**>

Pięciokątowy przym. od **Pięciokąt**: Liczby pięciokątowe. <**Pięć** + **Kątowy**>

Pięciokilometry mający pięć kilometrów długości: Wał pięciokilometryj długości. Kop. <**Pięć** + **Kilometry**>

Pięcioklasowy mający pięć klas: Zakład naukowy P. <Pięć+Klasowy>

Pięcioklasówka, i, lm. i szkoła o pięciu klasach. <Pięć+Klasowy>

Pięciokomorowy mający pięć komór: Kwiaty o słupku pięciokomorowym. Rost. <Pięć+Komorowy>

Pięciokopiejkowy dziesięciogroszowy: a) mający wartość pięciu kopiejek: Moneta pięciokopiejkowa. b) kosztujący pięć kopiejek. <Pięć+Kopiejkowy>

Pięciokopiejkówka, i, lm. i moneta, pieniądz pięciokopiejkowy, dziesięciogroszówka, dziesiątka: W Warszawie pojawiły się od kilku dni fałszywe pięciokopiejkówki srebrne. <Pięć+*Kopiejkówka, od Kopiejkowy>

Pięciokrotnie przys. od **Pięciokrotny.** **Pięciokrotny, †Pięćkrotny, Pięciorazowy** powtórzony pięć razy, powtarzający się pięć razy. <Pięć+Krotny>

Pięcioksiąg, egu, lm. egi i. dzieło złożone z pięciu ksiąg: P. Mojżeszowy (= Pentateuch). 2. P. z przedmową = rodzaj pasjansu. <Pięć+Księga>

Pięciokwit, u, lm. y giel. p. Pięciokąt. Łab. †Pięciolatny p. Pięcioletni.

Pięciolecie, a, lm. a i. przeciąg, okres lat pięciu: Otucha, że nowe P. sojuszu dobiegnie do końca bez katastrofy wojennej. 2. obchód trwania czego przez lat pięć; pamiątka czegoś, co zostało przed pięciu laty: Obchodzić P. bitwy. <Pięć+*Lecie, od Lato>

Pięcioletni, †Pięćletni, †Pięcioletny, †Piętoletni, Pięcioroczny mający pięć lat, trwający pięć lat, istniejący pięć lat: P. pobyt na obczyźnie. Chłopiec P. <Pięć+Letni>

Pięciolinia, i, lm. e linja złożona z pięciu pojedynczych linii: P. w nutach. <Pięć+Linja>

Pięciolirowy mający pięć lirów wartości: List z pięciolirowym banknotem. <Pięć+Lirowy>

Pięciolist, u, lm. y i. a. Pięćlist, †Pięćlistnik bot. (pentaphyllum) roś. z rodziny motylkowatych. 2. bud. listek o pięciu płatkach, używany jako zdobina w stylu dwukucnym. <Pięć+List>

Pięciolistkowy mający pięć listków: Składają się one (kwiaty) z pięciolistkowego okwiatu. Rost. <Pięć+Listkowy>

Pięciolistny mający pięć liści, składający się z pięciu liści: Pięciolistna konieczyna. Es. <Pięć+Listny>

Pięciolokciowy, †Pięćłokciowy, †Pięćłokietny, †Pięćłokietny mający pięć łokci rozmiaru. <Pięć+Łokciowy>

†Pięćłokietny p. Pięćłokciowy: P. balk. Chr. <Pięć+Łokietny>

Pięciolutowy wazący pięć łutów: Z pięciolutowej grzywny wiedeńskiej miano wybijać 98 groszy po 12 halery. Piek. <Pięć+Łutowy>

Pięciomarkowy mający pięć marek wartości, wynoszący pięć marek: Cło pięciomarkowe. <Pięć+Markowy>

Pięciomiarowy, Pięciosłupowy mający pięć słup (w rytmice): Wiersz P. (= pentametr). <Pięć+Miarowy>

Pięciomiesięczny, Pięćmiesięczny mający, liczący pięć miesięcy, trwający pięć miesięcy: Chłopiec P. Zwłoka pięciomiesięczna. <Pięć+Miesięczny>

Pięciomilimetry i. mający pięć milimetrów rozmiaru. 2. Karabin P. = którego lufa ma 5 milim. średnicy.

Pięciomiljonowy wynoszący pięć milionów: Pięciomiljonowa Kanada (= mająca pięć milionów ludności). <Pięć+Miljonowy>

Pięciomilowy mający pięć mil długości: Wycieczka pięciomilowa. <Pięć+Milowy>

Pięciominutowy pięć minut trwający: Pauza pięciominutowa. Są ideały pięciominutowe, półgodzinne, tygodniowe. Krasz. <Pięć+Minutowy>

Pięciomorgowy i. mający pięć morgów rozległości: Pole pięciomorgowe. 2. posiadający pięć morgów gruntu: Niejedna pięciomorgowa będzie mi go zazdrościć. Sew. <Pięć+Morgowy>

Pięcioosobowy złożony z pięciu osób; przeznaczony na pięć osób: Komplet prawny P. trudny jest do zebrania. T. K. <Pięć+Osobowy>

Pięciopalcowy, Pięciopalczasty, †Pięćpalcowy mający pięć palców. <Pięć+Palcowy>

Pięciopalczasty p. Pięciopalcowy: Ujrzał widmo pięciopalczastej dyscypliny na sarniej nóżce. Prus. <Pięć+Palczasty>

Pięcioperst, u, lm. y bot. p. Srebrnik.

Pięciopiętrowy wysoki na pięć pięt, mający pięć pięt: Budynek jest P. i pozabawiony dziedzińca. Rol. <Pięć+Piętrowy>

Pięciopiórowy składający się z pięciu piór: Potrzebują pięciopiórowymi kitami. <Pięć+Piórowy>

Pięciopłatkowy złożony z pięciu płatków, mający pięć płatków: Kwiat P. Odkrycie w tym mnóstwie listeczków pięciopłatkowego kielicha. Haj. <Pięć+Płatkowy>

Pięciopęcikowy mający pięć pęcików, złożony z pięciu pęcików. Bot.: Gromada roślin pięciopęcikowych (pentandria) = mających pięć pęcików wolnych w kwiecie dwupłciowym. <Pięć+Pęcikowy>

Pięcioprocentowy wynoszący pięć od sta; przyznający a. kosztujący pięć od sta: Listy zastawne pięcioprocentowe. Pożyczka pięcioprocentowa. <Pięć+Procentowy>

Pięciopromienisty, Pięciopromienny o pięciu promieniach: Tworzą bardzo kształtną, pięciopromienistą gwiazdkę. <Pięć+Promienisty>

Pięciopromienny p. Pięciopromienisty: Pięciopromienna gwiazdeczka bżowa. Haj. <Pięć+Promienny>

Pięciopudowy wazący pięć pudów. <Pięć+Pudowy>

[**Pięćlor** nieod.] p. **Pięćloro:** A i tyś nie dzie-weeka, P. dzieciom matecka.

†Pięćlora przys. **pięć razy:** P. dziesięć czyni 50. Grz. <Od Pięćlora>

Pięćlorak, a, lm. i min. pięć kryształów zróżnicowanych ze sobą prawidłowo, czyli według pewnego prawa. <Od Pięćloraki>

Pięćloraki, †Pięćlorany, †Pięćlory, †Pięćlorzysty z pięciu gatunków złożony, pięć gatunków, rodzajów zawierający: Jest na to P. sposób.

Pięćlorako przys. **od Pięćloraki.**

Pięćloramienny mający pięć ramion, gałęzi, odnóg: Służący zapalił P. kandelabr. Łoś. <Pięć+Ramienny>

× **Pięćloranny** mający pięć ran, pięć razy raniony. Ł. <Pięć+Ranny>

Pięćloranski tyżący się pięciu ran Chrystusa: Bractwo pięćloranskie. <Pięć+*Rański, od Rana>

Pięćlorazowo przys. **od Pięćlorazowy, pięćkrotnie.**

Pięćlorazowy p. Pięćkrotny. <Pięć+Razowy>

[**Pięćloraczko, a**] p. **Pięćloro.** <Od Pięćloro>

Pięcioreński, Pięcioręnski, mający wartość pięciu reńskich, kosztujący pięć reńskich: Wydobytą z wnętrza P. papierek. Zap. <Pięć + Reński>

Pięciorenski p. **Pięcioreński**: P. banknot. Rog. <Pięć + Reńskowy>

[**Pięcioreńskówka**, i, lm. i] moneta wartości pięciu reńskich. <Od Pięcioręnski>

[**Pięciorgo**, a] p. **Pięcioro**. <Od Pięcioro, 2 pp. -rga>

[**Pięciorecko**, a] p. **Pięcioro**. <Zdr. od Pięcioro>

Pięciorka, i, lm. i, **Pięciórka** 1. †P. liczba piętna. Kn. 2. moneta polska = 5 groszom, piątka. 3. [P.], †**Pięciornia** cielica. <Od Pięcioro>

Pięciornasobny zawierający pięć razy tyle. Kn. <Pięcior(y) + Na + SOB/SIEB>

Pięciornasób przys. od **Pięciornasobny**: Oddać co komu w P. <Pięcior(y) + Na + SOB/SIEB>

†**Pięciornia**, i, lm. e p. **Pięciorka**: Naczynia do wyczyszczenia paździorów są: międlia a. łomaczka i cielica a. P., pierwsze dwie o dwóch żłobkach, drugie o czterech być powinny. Przędz. <Od Pięcioro>

Pięciorniak, a, lm. i, **Pięciorzę** jedno z pięciorga dzieci z jednej pochodzących ciąży. <Od Pięcioro>

[**Pięciorniczek**, czka, lm. czki] bławat, chaber. <Zdr. od Pięcioro>

Pięciornik, u, lm. i bot. 1. p. **Srebrnik** 2. (pentapetes) roś. z rodziny zatwarowatych. <Od Pięcioro>

†**Pięciorny** p. **Pięciory**: Usta twe Wenus pięciornemi napawa smakami. Petr. (mające pięć słodkości w sobie; pięć bowiem stopniów do miłości: widzieć, rozmawiać, detykać ś. ręku, szat, całować, porozumieć. Petr.). <Od Pięcioro>

Pięcioro, rga a. †ra, [**Pięciorgo**, **Pięciór**] licz. zb. od 5, w znaczeniu rzeczownika od **Pięciory**: a) Kozy tam rodzą po pięciorgu koźląt razem. Łącz. Zgoda Rzplitej z tego pięciorga złożona jest: z oracza, z żołnierza, z sędziego, z kupca, z rzemieślnika. Gór. Nie wstydzą ś., nie rzekę przed czworem lub pięciorem osób, ale przed oczyma wszystkiego świata. Gór. Matka z pięciorgiem dzieci. Troc. P. kureząt, prosiąt, jagniąt. Kn. P. ludzi. Kn. b) Złożę serwetę, papier w P. P. albo pięciory okowy, gody, pochwy. Kn. P. chłopiąt. Kn. c) Jest tu jedno dziecko, które ma pięcioro ehleba jęczmiennego. Sekl. P. ksiąg Mojżeszowych. d) oznaczający liczbę pięciu przedmiotów złożonych, używanych tylko w lm.: Do tego mieszkania prowadzi P. schodów, P. drzwi. P. tacek, nożyczek do strzyżenia, wideł, niebios. Kn. P. grabi, sanek. Zdr. [**Pięciorecko**]. <Od Pięcioro>

×**Pięcioroocznie** przys. co pięć lat. Sł. wil.

Pięciorooczny p. **Pięcioroletni**. <Pięć + Roczny>

Pięciorogi p. **Pięciorożny**: Płoną gwiazdy pięciorogie, ludziom przyjazne. Kon. <Pięć + *Rogi, od Róg>

Pięciorogowy p. **Pięciorożny**: Dzikie wino pnie ś. gęstym, ciemnym, szerokim pięciorogowym liściem. Sł. wil. <Pięć + Rogowy>

×**Pięcioroślinny** z pięciu słów złożony: Wyraz P. L. <Pięcioro + Słowny>

Pięciorożny, Pięciorogi, Pięciorogowy, mający pięć rogów: Herb Petyroh przedstawia pięciorożną gwiazdę magiczną. Rog. <Pięć + Rożny>

×**Pięcioróg**, ogu, lm. ogi przedmiot, mający pięć rogów, kantów; pięciokąt. <Pięć + Róg>

Pięciorublowy 1. mający wartość pięciu rubli, zawierający w sobie pięć rubli: Papierek P. 2. kosztujący pięć rubli: Przedmiot P. 3. wynoszący pięć rubli: Składka pięciorublowa. Udział P. <Pięć + Rublowy>

Pięciorubłowa, i, lm. i papierek, banknot pięciorublowy; moneta pięciorublowa. <Od Pięciorublowy>

†**Pięciory** licz. a) złożony z pięciu niejednakowych gatunków siebie samego; a. z pięciu istot nie jednej płci, pięcioryaki: Pięcioro słońce, zboże, mleko, non pięć mlek. Kn. b) powstały z pięciokrotnego powtórzenia siebie samego, a. takiego samego, popiętny, †pięciorny, †pięciorzysty: Pięcioro albo pięciory okowy, gody, pochwy. Kn. c) oznaczający liczbę pięciu przedmiotów, jako części całości a. składających ogół; będący pięciu sztukami czegoś jednego: Pięcioro księgi. Kn. <Od Pięć>

Pięciorzędztwo, a, blm. rząd złożony z pięciu osób, pentarchja. <Pięć + Rządztwo, od Rządzić>

Pięciorzędowy mający pięć rzędów: P. okręt wojenny. <Pięć + Rzędowy>

Pięciorzę, ěcia, lm. ěta p. **Pięciorniak**. <Od Pięcioro>

†**Pięciorzysto** przys. od **Pięciorzysty**: P., w pięciory. Kn.

†**Pięciorzysty** p. **Pięciory**: P., na pięć rozdzielony, quinquepartitus. Kn. <Od Pięcioro>

×**Pięciosecinowy**, ×**Pięciosetny** zawierający w sobie pięć secin, pięcsetny. Sł. wil. <Pięć + Secinowy>

×**Pięciosetny** p. **Pięciosecinowy**. Sł. wil. <Pięć + Setny>

Pięciosiek, u, lm. i świder o pięciu ostrzach. Jak. J. <Pięć + Siek>

Pięciosłupkowy mający pięć słupków, złożony z pięciu słupków. Bot.: Rośliny pięciosłupkowe (pentaginia). <Pięć + Słupkowy>

Pięciostawek, wka, lm. wki geol. (pentamerus) mała ramienioplawa w utworze sylurskim. Łab. <Pięć + *Stawek, od Staw>

Pięciostopowy 1. a. †**Pięcstopny** mający pięć stóp długości, szerokości a. wysokości. 2. p. **Pięciomiarowy**. <Pięć + Stopowy>

Pięciostrofowy p. **Pięciozwrotkowy**. <Pięć + Stroflowy>

Pięciostronny 1. a. **Pięcioboczny** mający pięć stron, pięć boków. 2. w pięciu stronach (stronicach) zawarty. 3. †P. p. **Pięciostrunny**. <Pięć + Stronny>

Pięciostrunny, †**Pięciostronny** mający pięć strun: Lira pięciostrunna. <Pięć + Strunny>

Pięciostrzałowy dający pięć strzałów za jednym nabiciem, raz po raz: Rewolwer P. Magazynówka pięciostrzałowa. <Pięć + Strzałowy>

Pięciosylabowy p. **Pięciozgłoskowy**: Pobudka złożona z pięciosylabowych rymów. <Pięć + Sylabowy>

Pięciościan, u, lm. y, **Pentaedr** mat. bryła ograniczona pięcioma płaszczyznami (ścianami). <Pięć + *Ściana, od Ściana>

Pięciościanowy, Pięciościenny przym. od **Pięciościan**; **Pentaedralny**.

Pięciościenny p. **Pięciościanowy**; mający pięć ścian: Graniastosłup, ostrosłup P. (= mający pięć ścian bocznych). Noga pokryta tarczками łuskowatemi pięciościennymi lub sześciocściennymi. Sumiń. <Pięć + Ścienny>

Pięciotomowy składający s. z pięciu tomów, w pięciu tomach zawarty: Powieście pięciotomowa. Dzieło pięciotomowe. <Pięć + Tomowy>

Pięcioletni trwający pięć tygodni, mający pięć tygodni: Post P. Dziecko pięcioletniowe. <Pięć + Tygodniowy>

Pięcioletni składający s. z pięciu tysięcy: Szczęśliwe pięcioletnie wojsko krakowskie. Szaj. (= z pięciu tysięcy żołnierzy złożone). Pułk kozacki P. oddział nowe chorągwie. Kal. <Pięć + Tysięczny>

× **Pięciusty** mający pięcioro ust. L. <Pięć + *Usty, od Usta>

Pięciowarstwowy złożony z pięciu warstw. <Pięć + Warstwowy>

Pięciowieczny p. **Pięciowiekowy**: Lśni pogoda z pięciowiecznych ścian. Or-Ot. <Pięć + Wieczny>

Pięciowiekowy, **Pięciowieczny** trwający pięć wieków: Mamy tedy razem wypadków dziesięć w pięciowiekowym przeciągu czasu. Szaj. Okres P. <Pięć + Wiekowy>

Pięciowiersz, a, lm. e zwrotka o pięciu wierszach; utwór poetyczny złożony z pięciu wierszy: „Marzyciel“ Ujejskiego składa s. z 23-ch pięciowierszy. <Pięć + Wiersz>

Pięciowierszowy mający pięć wierszy, składający s. z pięciu wierszy: Zwrotka pięciowierszowa. <Pięć + Wierszowy>

Pięciowieżowy, × **Pięciowieży** mający pięć wież, opatrzony pięciu wieżami: Zamek P. <Pięć + Wieżowy>

× **Pięciowieży** p. **Pięciowieżowy**: Zamek P. L. <Pięć + *Wieży, od Wieża>

Pięciowinkłowy mający pięć winkłów, pięciokątny. Zdń: Piec P. <Pięć + Winkłowy>

Pięciowłókowy 1. złożony z pięciu włók, mający pięć włók przestrzeni: Osada pięciowłókowa. 2. posiadający pięć włók: Rolnik P. <Pięć + Włókowy>

Pięciozab, ębu, lm. ęby widły o pięciu zębach: Stali młodzieńcy wokół (stosu ofiarowego) z pięciozębami. Ml. <Pięć + Zab>

Pięciogłoskowy, **Pięciosylabowy** składający s. z pięciu zgłosek, sylab: Wyraz P. <Pięć + Zgłoskowy>

[**Pięciozłotni**] p. **Pięciozłotny**. <Pięć + *Złotny, od Złoto>

[**Pięciozłotny**, **Pięciozłotni** a. **Pięciozłotni rubel**] moneta srebrna wartości pięciu dawnych złotych galicyjskich, czyli obecnie guldena i 25 centów. <Pięć + Złotny>

Pięciozłotowy 1. kosztujący pięć złotych: Lekcja pięciozłotowa. 2. mający wartość pięciu złotych: Moneta pięciozłotowa (= pięciozłotówka). <Pięć + Złotowy>

Pięciozłotówka, i, lm. i, × **Pięciozłotka** moneta polska srebrna pięciozłotowa. <Pięć + Złotówka>

× **Pięciozłotka**, i, lm. i p. **Pięciozłotówka**. <Pięć + *Złotka, od Złoty>

Pięciowrotkowy, **Pięciostrofowy** składający s. z pięciu zwrotek, zawierający w sobie pięć strofok: Wierszyk P. <Pięć + *Zwrotkowy, od Zwrotka>

† **Pięciórka**, i, lm. i l. p. **Piątką**. 2. p. **Pięciogroszówka**. <Od Pięciory>

Pięciu p. **Pięć**. [**Pięcuszek**, szka, lm. szki] szelki zapinające s. na pięć guzików u spodni. <Od Pięć>

[**Pięcset**, cuset] p. **Pięćset**.

[**Pięczeskich**, **Pięczeskich**] skrócone z **pięćczeskich**.

Pięć, forma osobowo męska **pięciu**, 2 pp. u, [pięciu], †i, [i, pięci, pięciuch]; 3 pp. u, †i a bez rzeczownika om; 6 pp. u, × a, [a], oma, [pięciem]; 7 pp. u, †i, [pięci, pięciu, pięcich]; [Pięć, Pięć] licz. główny = 5. 1. P. stołów, koni, kobiet, sukien, słów. One P. głupich panien, wzięwszy lampy, nie wzięły z sobą oleju. Leop. On, co wziął P. grzywnien, robił niemi tak, iż zyskał niemi drugą P. Leop. † Wojtek nie zapłacił Grabskiemu pięci grzywnien tej słowy. A ja, grzeszny Zbyszko, kajam s. przed Tobą i od pięci ran Twoich wspomnienia błagam Sienk. Jakże mu było jednemu na pięciu uderzać? Sienk. [Pięcią palec a. pięcią palcem. W pięciach koniach. Pięci kapeli. Dziecięć braci: pięci siedzą pod strzechą. Na pięciu = na czworakach i na głowie]. Gadać, pleść ni w P. ni w dziewięć = ni to ni owo, nie do rzeczy: Gadasz ni w P. ni w dziewięć. Zabł. (= nie klei s., nie składa s. to, co gadasz). Ożenił s. ni w P. ni w dziewięć, z kobietą, której nikt nie zna. L. (= niestosownie, nie wiedzieć jak). 2. piątka, stopień celujący, dawany uczniowi w szkole. 3. bot.: †Pięć listów, †P. parcie p. **Srebrnik**. <PIĘ>

Pięćba, y, lm. y bot. (gastrolobium) rośl. z rodziny motylkowatych. <Od Pięć>

[**Pięćczeskowy**, ego, lm. e, **Pięćczeskowy**] moneta = pięciu czeskim. <Pięć + *Czeskowy, z Czeski>

† **Pięćczęstny** dzielący s. na pięć części. Mącz. <Pięć + Czestny>

† **Pięćdłony** p. **Pięćdłonny**. Kn. <Pięć + Dłony>

Pięćdziesiąt, sięciu, † **pięciudziesiąt**, † **pięciudziesiąt**, [a]tu, **Piędziesiąt**, **Piędziesiąt**, forma osobowo-męska **pięćdziesięciu**, [pięćdziesiąt] licz. główny = 50: P. koni. P. kobiet. P. lat temu. P. lat ma jegomość. Poszedł pan z †pięciadziesiąt żołnierzy. Bud. Do którego aktu, gdy ich podstarości bartny obwieści, z takowym pozwem powinni stanąć każdy z nich pod winą pięciudziesiąt groszy pieniędzy, zdawna przezeń nieposłusznym postanowioną. Skr. [P. muzykantów]. <Pięć + DZIESIĘ>

Pięćdziesiątak, a, lm. i piw. kosh butelkowy z przegródkami na 50 butelek. <Od Pięćdziesiąt>

Pięćdziesiątek, tka, lm. tki l. p. **Pięćdziesiątka**: P. żołnierzy. Kn. 2. × P. **pięćdziesiąta część czego**. L.

Pięćdziesiątka, i, lm. i, **Pięćdziesiątek**, [**Pięćdziesiątka**, **Piędziesiątka**] komplet z pięćdziesięciu jednostek, sztuk złożony: P. osób, złotych. 2. a. × **Pięćdziesiątówka** **pięćdziesiąt lat** wieku: W celibacie doczekał s. pięćdziesiątki. P. za pasem. Przekroczył pięćdziesiątkę = miał zgórą **pięćdziesiąt lat**. <Pięć + Dziesiątka>

× **Pięćdziesiątletni** p. **Pięćdziesięcioletni**. L. <Pięćdziesiąt + Letni>

† **Pięćdziesiątnica**, y, lm. e **niedziela zapustna**: Iż od nowego zapustu prawie są aż do Wielkiej Noey dni 50, zowie s. ta niedziela P. Skar. Pięćdziesiątego dnia po wyjściu z Egiptu dany im jest na górze Synaj stary zakon, przeto święcili u Mojżesza święto Pięćdziesiątnicy. Skar. W oktawę Pentecostas abo Pięćdziesiątnice. Birk. <Od Pięćdziesiątny>

Pięćdziesiątnik, a, lm. cy, **Pięćdziesiątnik**, † **Pięćdziesiątnik** przelożony nad pięćdziesięciu: Książęta, rotmistrze, setniki, pięćdziesiątniki i dziesiątniki. Leop. Posłał poń pięćdziesiątnika z pięciadziesiąt jego. Bud. <Od Pięćdziesiątny>

† **Pięćdziesiątyn** składający ś. z pięćdziesięciu: P. *quingagenarius*. Kn. <Od Pięćdziesiąt>

Pięćdziesiątówka, i, lm. i i. × P. p. **Pięćdziesiątka**: Zbliżał ś. do fatalnego kresu pięćdziesiątówki. Krasz. 2. *moneta srebrna wartości pięćdziesięciu groszy*: W kalcie były pieniądze: dwudziestówka, P. i złotówka srebrna. Jez. <Od Pięćdziesiąt>

Pięćdziesiąty, † **Piątydziesiąty** i. licz. porządkowy od 50: Pięćdziesiątego dnia po wyjściu z Egiptu. Skar. 2. *pięćdziesiąt razy mniejszy od całości*: Dwie pięćdziesiąte (dom. części) = $\frac{2}{50}$. <Od Pięćdziesiąt>

Pięćdziesięciodniowy mający, trwający pięćdziesiąt dni. <Pięćdziesiąt + Dniowy>

Pięćdziesięciodymowy tyżący ś. pięćdziesięciu dymów = domostwo: Rekrut P. (konny) i zastępcy pospolitego ruszenia wybierają ś. T. K. <Pięćdziesiąt + Dymowy>

Pięćdziesięciofuntowy ważący pięćdziesiąt funtów: Pomiędzy niemi znajdowało ś. moździerz dziesięcio- i pięćdziesięciofuntowych 28. T. K. <Pięćdziesiąt + Funtowy>

Pięćdziesięciogroszowy kosztujący pięćdziesiąt groszy. <Pięćdziesiąt + Groszowy>

Pięćdziesięcioguldenowy mający wartość pięćdziesięciu guldenów; kosztujący pięćdziesiąt guldenów: Banknot P. <Pięćdziesiąt + Guldenowy>

Pięćdziesięciokilkoletni mający pięćdziesiąt kilka lat, trwający pięćdziesiąt kilka lat: P. mężczyzna. <Pięćdziesiąt + Kilka + Letni>

Pięćdziesięciokopiejkowy zawierający w sobie a. kosztujący pięćdziesiąt kopiejek, półrublowy.

Pięćdziesięciolecie, a, lm. a l. okres pięćdziesięciu lat; *jubileusz pięćdziesięcioletni*: P. pracy literackiej. Obchodzić P. panowania sędziwego monarchy. 2. *pięćdziesiąt lat od zajęcia czego*: P. bitwy grochowskiej. <Pięćdziesiąt + *Lecie, od Lato>

Pięćdziesięcioletni, × **Pięćdziesiątletni** i. mający lat 50: Był to mężczyzna wcale jeszcze niestary, co najwyżej P. Rog. Dąb P. Miód P. 2. *po upływie lat pięćdziesięciu przypadający*: Jubileusz. P. <Pięćdziesiąt + Letni>

Pięćdziesięcioro, rga licz. zb. od 50 (o przedmiotach nie mających liczby pojedynczej, o istotach różnej płci): P. dzieci, ludzi, bydła. Było nas P.

Pięćdziesięciorublowy i. mający wartość pięćdziesięciu rubli: Papierek P. 2. *kosztujący pięćdziesiąt rubli*: Towar P. <Pięćdziesiąt + Rublowy>

Pięćdziesięciorublowka, i, lm. i banknot pięćdziesięciorublowy. <Od Pięćdziesięciorublowy>

Pięćdziesięciotalarowy i. mający wartość pięćdziesięciu talarów: Począł pięćdziesięciotalarowe rozkładać asygnaty. Krasz. 2. *kosztujący 50 talarów*. <Pięćdziesiąt + Talarowy>

Pięćdziesiątnik, a, lm. cy p. **Pięćdziesiątnik**: I posłał Otóżjas k niemu jeno księżę pięćdziesiątnika a pięćdziesiąt mężów, jż byli pod nim. B. Sz.

[**Pięćdziesiątka**, i, lm. i] p. **Pięćdziesiątka**. <Pięć + DZIESIĘ>

† **Pięćdziesiątnik**, a, lm. cy p. **Pięćdziesiątnik**. B. Sz.

× **Pięćfuntowy** p. **Pięćiofuntowy**. Kn. <Pięć + Funtowy>

× **Pięćgraniastóść**, i, blm. rz. od **Pięćgraniasty**.
× **Pięćgraniasty** p. **Pięćiokątny**. <Pięć + Graniasty>

× **Pięćgraniastóść**, i, blm. rz. od **Pięćgraniasty**.
× **Pięćgraniasty** p. **Pięćiokątny**. <Pięć + Graniasty>

† **Pięćkął**, a, lm. y p. **Pięćiokął**. Troc. <Pięć + Kął>

Pięćkróć, **pięćiukróć** *pięć razy*: P. sto tysięcy = *pięćset tysięcy*. Daleś dwa ruble, ja dam P. tyle.

Pięćkróćstotysięczny wynoszący a. *kosztujący pięćkróć sto tysięcy, pięćsetstysięczny*: Chcieli wziąć srebra i klejnotów tyle, żeby je zastawić mogli w onej pięćkróćstotysięcznej sumie. Bart. <Pięćkróć + Stotysięczny>

Pięćkrotnie przys. od **Pięćkrotny**, *pięćkrotnie*, *pięć razy*: P. ś. odezwała. Rzew.

Pięćkrotny p. **Pięćokrotny**. <Pięć + Krotny>

† **Pięćletni** p. **Pięćioletni**. <Pięć + Letni>

Pięćlist, u, lm. y bot. p. **Pięćiolist**. <Pięć + List>

† **Pięćlistnik**, a, lm. i bot. p. **Pięćiolist**. Troc. <Pięć + Listnik>

† **Pięćlistny** mający *pięć liści*. <Pięć + Listny>

† **Pięćłokciowy** p. **Pięćiołokciowy**. <Pięć + Łokciowy>

† **Pięćłokietny** p. **Pięćiołokietny**. Kn. <Pięć + Łokietny>

† **Pięćmiesięcznie** przys. od **Pięćmiesięczny**. L.

† **Pięćmiesięczny** p. **Pięćiomiesięczny**. <Pięć + Miesięczny>

† **Pięćnaście**, otu p. **Piętnaście**: Gdy (dziecku) miną pięćnaście lat, ma sobie szradzić pieręć, a przez tego pieręć na załoby odpowiadać handzie. Mać. z Roż. <p. Piętnaście>

† **Pięćnadzieścia**, stu p. **Piętnaście**: Ilkokróć by przeklinał alibo łajał o dług przereczony, tyłkokróć jemu za sromotę winę, jaż rzeczona P., zapłacić ma, a naszymu sądu mimo to takąż winę P. zapłacić. Św. z Woć.

† **Pięćnadzieście**, stu p. **Piętnaście**: Ten isty gwałtownik w winie P. będzie potępnion. Mać. z Roż.

† **Pięćnaście**, stu p. **Piętnaście**. Psń. <p. Piętnaście>

† **Pięćpaluszki**, ów, blp. p. **Srebrnik**. <Pięć + Paluszki>

† **Pięćparcica**, y, lm. e bot. p. **Srebrnik**. <Zam. *Pięćparcica, Pięć + PIERSĆ/PARST>

Pięćperst, u, lm. y bot. p. **Srebrnik**. <Pięć + PIERSĆ/PARST>

† **Pięćperstowe** ziele bot. p. **Srebrnik**. Trzye. <Od Pięćperst>

Pięćset, **pięćiuset**, [Pięćset, Pięćset, Pięćset, Pięćset] licz. główny = 500. P. osób. P. kobiet. P. koni. P. łokei długości. P. a. pięćiuset mężów, rycerzy. <Pięć + Set, od Sto>

Pięćsetfrankowy mający wartość pięćiuset franków, *kosztujący pięćset franków*: Banknot P. <Pięćset + Frankowy>

Pięćsetny i. licz. porządkowy od 500. 2. *pięćset razy mniejszy od całości*: Dwie pięćsetne. 3.

× P. p. **Pięćioscinowy**. <Pięć + Setny>

† **Pięćpalcowy** p. **Pięćiopalcowy**. Kn. <Pięć + Palcowy>

Pięćsetrublowy mający wartość pięćiuset rubli a. *tylż kosztujący*: Papierek P. Zarząd odkupi akcje po cenie niższej od nominalnej, pięćsetrublowej. <Pięćset + Rublowy>

× **Pięćstopny** p. **Pięćiostopowy**: Pięćstopna miara, mierniezy pręt na pięć stóp. Kn. <Pięć + Stopny>

[**Pięćżyłka**, i a. w lm. i] *rośl., babka średnia* (plantago media). <Pięć + Żyłka>

[Piędzia, i, lm. e] p. Piędz: Sążęń brody, P. urody.

† Piędzimeżyk, a, lm. owie p. Napiędzimąż. <Piędz + Mężyk>

Piędziówka, i, lm. i, Sosnowiak zool. (fidonia lituraria) owad łuskościerzdy ze skupienia miernicówek. <Od Piędz>

† Piędzisty mający piędz długości: Miara piędzista. Kn. Ziele to ma piędz różg piędzistych. Syr. Piędzista wysokość, szerz. Troc. <Od Piędz>

Piędz, i, lm. e, † Piędz, † Piąc, [Piędzia, Piędz, Piędz] l. miara równa najdłuższej odległości pomiędzy kochcami palców wielkiego i średniego rozpostartej dłoni średniej ręki męskiej, a więc wynosząca około ośmiu cali: P. przyrodzona, kiedy ręki palec wielki i mały rozciągamy; u geometrów miara, w której trzy dłoni. Sol. P. równa trzem dłońmi albo półłokciowi krakowskiemu. Ostr. Piędzią mierzyć. Śmierć bliżej, niż na piędzi. Kochan. Ani piędzi ziemi nie ustąpi. Bronić każdej piędzi ziemi. Kaczk. Na piędzi mąż, a na łokcie broda. Kn. Na P. szeroki. Troc. P. średnia. Troc. P. wielka. Troc. P. wielka, dłoni ze 12 cali złożona. Bobr. Miarę piędzi będzie miał jak wzdłuż, tak wszerz. Wuj. Przen.: Ani piędzią, ani na P. = *ani na włos, ani na palec, ani na krok, ani krokiem, ani krztą, bynajmniej, wcale nie*: Piędzią z domów wychodzić nie śmieją. P. Koch. Z gmachu i piędzią nigdzie nie chodziła. P. Koch. Piędzią nie odstępuj. Kn. To być nie może, na oku ją mają zawsze i na P. ją nie odstępują. Lubom. Piędzią (na P.) nie odstępuje. Troc. Nie odstępuj go piędzią. Troc. 2. przen. *miara, stopa, skala*: Najlepiej ś. swą piędzią mierzyć. Prz. Każdy ma ś. sam oszacować i swą piędzią zmierzyć, z co go być może, a z co nie może. Górn. Nikt ś. piędzią nie mierzy, i każdy ś. sady więcej czynić, niż może. Jabł. Podług stanu swego nie żyją, ani ś. swą piędzią pomierzają. Lekar. Każdy ś. własnej trzymaj wiernie piędzi. Nar. Epikurejczyk przyjaźń jedynie piędzią pożytku z interesu swego mierzy. Pilch. Jaką my piędzią drugiemu mierzymy, tak odmierzoną i my odbierzemy. Jabł. Swoją kogo mierzyć piędzią. Troc. Iżby ś. człowiek każdy sam w sobie słusznie, rozsądnie, a jako ono powiadają, swą ś. własną piędzią rozmierzyć mógł. Rej. Z potrzeby piędzią ś. mierzyć. Rzew. Zdr. † Piądka. <PIĘD>

[Pięga, i, lm. i] p. Pięga.

† Pięgowaty, [Pięgowaty] p. Pięgowaty: Albo który (koń) jabłkowity, białawy, biało srokaty, czarno P. Wóje. (Pśń z r. 1556). <PIĘG/PIĘG>

[Pię] p. Pięć. <Z Pięć>

[Piękło, a, lm. a]=Piękło. <Z Piękło>

Piękne, ego, blm., [Piekne] l. rzecz piękna: Oddać, odpłacić ś. pięknym za nadobno. Prz. (= *wet za wet*). Nie to P., co P., ale to, co ś. komu podoba. Prz. Wszystkie to P., ale... (= *dobrze; niechby i tak było...*) 2. Na P., [do piękna, do piekna] przys. = *nu dobre, na czysto, do czysta, do cna, całkowicie, ze wszystkimi, zupełnie*: Uzdrawieł ją na P. Sarny ogryzły krzaki do piekna. Zakochał ś. na P. (= *na zabój, nie na żarty*). Zwarjował na P. (= *do reszty*). Zaczął hulać na P. <PIĘK>

[Pięknienki] p. Pięknienuchy. <Zdr. od Piękn>

[Pięknienko] przys. od Pięknienki (p. Pięknienucho). † Piękniczek, czka, lm. czkowie p. Pięknis: P., nadobnieczek, pięknoszka, pięknuchny, *bellulus*. Kn. <Od Pięknis>

† Piękniczka, i, lm. i forma ż. od Piękniczek. Troc.

× Pięknis, i, il i × P. ś. p. Piększyć: Długo ś. tak nieraz piękniła. Dyg. <Od Piękn>

Pięknie przys. od Piękn; [Piękno, Piękanie, Piąkanie, Piękanie, Piękanie]: P. pisze, maluje, mówi, chodzi. Troc. Z każdym P., z nikim szczerze. Prz. (= *gładko*). W afektach był skromny, z każdym P., bez furji. Birk. (= *łagodnie*). P. mu służyć będą, lecz nieszczerze. Wad. Żyć równo P. ze wszystkimi, z nikim poufale. Kłok. P., a dalej nie. Kn. Ir.: Pięknieżym ś. wy kierował! L.

Pięknieć, je, ał *stawać ś. pięknym, piękniejszym, ładnieć*. <Od Piękn>

[Pięknieszej] przys. *piękniej*: Jeszcze P. miłować, gdy miesiączek świeci. <Od Pięknieszy>

× Pięknieszość, i, blm. rz. od Pięknieszy. Sł. wil. <Od Pięknieszy>

Pięknienie, a, blm. l. × P. czynność cz. Pięknis. 2. czynność cz. Pięknis.

× Pięknienie się, a ś., blm., czynność cz. Pięknis ś.

[Pięknienie] przys. p. Pięknienucho. <Zdr. od Pięknis>

† Pięknik, a, lm. cy p. Pięknis: Szacuj ś. wprzód, mój piękniku, boś już pewnie u mnie w łyku. Dzew. <Od Piękn>

Pięknisia, i, lm. e forma ż. od Pięknis; Pięknosć, Pięknotka.

Pięknis, a, lm. e, † Pięknik, † Piękniczek *człowiek, młodzieniec piękny*. <Od Piękn>

Pięknienucho przys. od Pięknis; Pięknienucho, × Pięknieneczko, Pięknienucho, † Pięknienucho, [Pięknisio, Pięknisienko, Pięknisio, Pięknisio, Pięknienko, Pięknisno, Pięknisno, Pięknienie, Pięknienie, Pięknienie].

Pięknienuchy, † Pięknienuchy, Pięknisi, Pięknienuchy, Pięknienuchy, × Pięknieneczki, [Pięknisi, Pięknisienki, Pięknisuski, Pięknienki, Pięknisny, Pięknisny] *miłuchny przez swoją piękność*. <Od Piękn>

Pięknisi p. Pięknienuchy. <Od Piękn>

[Pięknisienki] p. Pięknienuchy. <Od Piękn>

[Pięknisienko] przys. od Pięknisienki; p. Pięknienucho.

Pięknisio przys. od Pięknisi; p. Pięknienucho.

[Pięknisuski] p. Pięknienuchy. <Od Piękn>

[Pięknisusko] przys. od Pięknisuski; p. Pięknienucho.

× Pięknieneczki p. Pięknienuchy.

× Pięknieneczko przys. od Pięknieneczki; p. Pięknienucho.

Pięknienuchy p. Pięknienuchy. <Od Piękn>

Pięknienucho przys. od Pięknienuchy; p. Pięknienucho.

Pięknienuchy p. Pięknienuchy: Towarzyszka pięknienucha, jak kwiatek. Kos. <Od Piękn>

Pięknienucho przys. od Pięknienuchy; p. Pięknienucho.

Piękno-, występuje łącznie z następnym wyrazem, jest dla niego określeniem, np. *Pięknospiew, Pięknousty*. Przytaczamy tutaj tylko główne z pomiędzy takich wyrazów złożonych.

Piękno, a, blm. *ta strona w przedmiotach przyrody i dziełach ludzkich, która ś. nam podoba, bzdzi w nas zadowolenie, niezależnie od znaczenia użytkowego, zmysłowego, etycznego lub ideowego tych przedmiotów i dzieł; wartość estetyczna dodatnia, w przeciwstawieniu do wartości estetycznej ujemnej czyli brzydoty; istota, ideał, wzór piękna, poczucie piękna, zmysł piękna*: Piękność tak ś. ma do piękna, jak przymiot do istoty. P. natury. P. w sztuce. Rozumieć, odczuwać P. Wieczyste P. daremnie dla ślepych roztacza wkoło barw i blasków przepych. Asn. <Od Piękn>

[Piękno] p. Pięknio.
Pięknobarwny p. **Pięknobarwy**. <Piękny + Barwny>
Pięknobarwy, Pięknobarwny, Pięknokolorowy mający barwę, kolory piękne, ozdobiony pięknymi barwami: Motyl P. <Piękno + *Barwy, od Barwa>
Pięknobasztny mający piękne baszty: P. Iljon. Ml. <Piękny + *Basztny, od Baszta>
Pięknobrwi mający brwi piękne. L. <Piękny + *Brwi, od Brew>
 × **Pięknobrzeźny** mający brzeźgi piękne: Strumień P. L. <Piękny + Brzeźny>
Pięknobrzmiący pięknie brzmiały: W ułożonej przemowie było wiele pięknobrzmiących i czułych słówek. <Piękny + Brzmiały>
Pięknobudowny pięknie zbudowany: Pięknobudowne Parysa domostwo. Ml. Gród P. Ml. <Piękny + Budowny>
Pięknociękły p. **Pięknopłynny**. L. <Piękny + Ciękły>
Pięknoczuby mający piękny czub, odznaczający ś. pięknym czubem: P. kardynał. Dyg. <Piękny + *Czuby, od Czub>
 × **Pięknodrzewy** ozdobiony pięknymi drzewami. L. <Piękny + *Drzewy, od Drzewo>
Pięknogrzywiasty p. **Pięknogrzywy**: Pięknogrzywiaste rumaki. Ml. <Piękny + Grzywiasty>
Pięknogrzywy, Pięknogrzywiasty mający grzywę piękną: Przelektły ś. niezmiernie konie pięknogrzywe. Dm. <Piękny + *Grzywy, od Grzywa>
 × **Pięknokłosa** mający kłosa piękne: Jęczmień P. <Piękny + *Kłosa, od Kłos>
Pięknokolorowy p. **Pięknobarwy**. <Piękny + Kolorowy>
Pięknokształt, u, lm. y *piękny kształt*: Sztukmistrz przynosi pięknokształty na materiał sztuki. Sł. wil. <Piękny + Kształt>
Pięknokształtny mający kształt piękny, odznaczający ś. pięknym kształtem. <Piękny + Kształtny>
Pięknokwiat, u, lm. y bot. (calanthe) roś. z rodziny storczykowatych. <Piękny + Kwiat>
Pięknolicy mający lica piękne: Pięknolica Antea. Ml. <Piękny + *Licy, od Lice>
Pięknolawiały mający piękne lawy: Pięknolawiały okręty. Ml. <Piękny + *Lawiały, od Lawa>
 × **Pięknomówność**, i, blm. rz. od **Pięknomówny**.
 × **Pięknomówny** posiadający dar mówienia pięknego, wyrażający ś. pięknio. <Piękny + Mówny>
Pięknomurowny pięknie murowany: P. Iljon. Ml. <Piękny + Murowny>
Pięknopióry mający piękne pióra a. piękne opierzenie: Ptak P. <Piękny + *Pióry, od Pióro>
 × **Pięknopis** i, a, lm. owie ten, co pięknio pisze, kaligraf. 2. u, lm. y p. **Pięknopismo**: <Piękny + *Pis, od Pisać>
 × **Pięknopismo**, a, lm. a, × **Pięknopis** pisanie, pismo piękne, kaligrafja. <Piękny + Pismo>
Pięknopłynność, i, blm. rz. od **Pięknopłynny**.
Pięknopłynny, Pięknociękły pięknie płynący. <Piękny + Płynny>
Pięknorogi mający piękne rogi: Herkules, syn pięknorogiej Alkmeny. Morz. <Piękny + *Rogi, od Róg>
Pięknorufiały mający piękną rufę: Pięknorufiały okręty. Ml. <Piękny + Rufiały, od Rufa>
 × **Pięknoszka**, i, lm. i l. p. **Pięknosć**. 2. p. **Piękyszcielka**. Troc. <Od Piękny>

Pięknosć, i, × **Pięknota** i. blm. rz. od **Piękny**: Nie na tym zależy P., iż kto gładkie ma ręce, wysmukłe nogi, ale raczej na przystojnym składzie i takiej postaci, która nie po cząstce, ale całą sobą w oczy wpada. Pilech. P. twarzą, duszą, uczuciem. P. jest idealnością wyrażającą ś. w rzeczywistych formach, jest objawem ducha w formach zmysłowych. Krem. P. z Boga ś. rodzi. Górn. Ta P. początkiem jest i studnią, z której wszyscy czerpiją... wszystkim na świecie pięknym rzeczą swą pięknosć używa. Górn. P. zależy na pewnej proporcji członków do siebie. Kraj. M. W obrazach, posągach i budynkach istotna P. takie części wszystkich umiarkowanie, że na pierwsze zaraz spojrzenie miłym w oczach każdego stają ś. widokiem. L. P. rzeczy widomych, rzeczy kształtnych, oczyma uznawamy; P. rzeczy niewidomych, której po części uszyna, jak pięknej muzyki, albo myślą, jak pięknej duszy, dochodzimy. Górn. P. twarzy przyjemna, luba, wesoła, a która pragnie przystojności. Górn. (=uroda). P. zwierzenia omylna. Prz. P. w potrzebie niepożyteczna. Prz. 2. lm. i *sześć gół piękny w czym, przymiot piękny*: Pięknosć natury, obrazu. W tym dziele jest wiele piękności. Podziwiam pięknosć tej okolicy. Od cudności istotnej a najwyższej wszystkie piękności swą pięknosć biorą. Górn. 3. a. **Pięknotka, Pięknisia**, † **Pięknoszka** kobieta piękna: Okrzyczana, sławna P. P. klasyczna. Każdy swą P. wybiera. L. <Od Piękny>

× **Pięknospiew**, u, lm. y *śpiew piękny*: Dwie okoliczności podnoszą ptaki; P. i przepych kolorów. Sł. wil. <Piękny + Śpiew>

× **Pięknota**, y, lm. y p. **Pięknosć**: Mający żywe uczucie dla pięknoty. AB. Pojedyncze pięknoty zamku „Zamku Kaniowskiego“. Siem. Zdr. **Pięknotka**. <Od Piękny>

Pięknotka, i, lm. i l. p. **Pięknota**. 2. bot. (emilia) roś. z rodziny złożonych. <Od Pięknota>

! **Pięknouroczy** uroczo piękny: Pięknourocza Meonja. Ml. <Piękny + Uroczy>

Pięknousty mający usta piękne. <Piękny + *Usty, od Usta>

Pięknowarkoczy mający piękne warkocze: Pięknowarkocze Trojanki. Ml. <Piękny + *Warkoczy, od Warkocz>

Pięknowłosa, u, lm. y, **Powabnik** bot. (callicoma) roś. z rodziny skalnicowatych. <Piękny + Włosa>

Pięknowłosa mający włosy piękne: Helena pięknowłosa. Dm. Tetys pięknowłosa. Dm. Pięknowłosa Latona. Dm. <Piękny + *Włosy, od Włosa>

× **Pięknowonny** wydający woń piękną: Róże pięknowonne. Pim. <Piękny + Wonny>

Pięknoworzysty ozdobiony pięknymi wzorami: Szata pięknoworzysta. Ml. <Piękny + Wzorzysty>

[Pięknusi] p. Pięknuchny. <Od Piękny>
 [Pięknusio] przys. od Pięknusi; p. Pięknuchno. Piękny, [Piękny, Piękny], † Pięknry i. mogący zadowolić wymagania estetyczne, cudny, cudowny, śliczny; (o człowieku) urodziwy, przystojny, gładki: P. dzień, piękne niebo, piękna ziemia, piękna rzeka, P. kraj, P. las, piękna łąka, P. sad, piękne drzewo, piękne miasto, P. kościół, P. dom, P. poczet, piękne wojsko. Górn. A jakie piękne było wówczas lato, i jakie piękne były łąki nasze! Słow. Jakież to chłopiec P. i młody, jaka to obok dziewczica. Miek. Piękna kobieta. L. P. kwiatek,

a nie pachnie, smaku nie pyta. Kn. Wiele jest pięknych ludzi, lecz to mało nada, gdy kto piękniejszej cnoty w sercu nie posiada. Nar. Piękne rzeczy przyjemne. Kn. Płeć piękna. Mężczyzny przez grzeźność nazwali towarzyski swoje pięć piękną. L. Jak co płocho powie, to odwołuje ś. do pięknego świata. L. Piękne rzeczy trudne. Kn. P. a niepożyteczny. Kn. Piękna suknia, poezja, muzyka. P. kolor, obraz, język. Ten wianeczek ruciany piękna Greta wiła. Kochan. Przypatrz ś. stworzeniu pilnie tak pięknemu. Kochan. Twarz piękna a męska. Górn. Która idzie jako zorza powstająca, piękna jako księżyc, wybrana jako słońce. Wuj. Na twarzy piękna, ale w wierze daleko piękniejszą była. Skar. Nie to piękne, co piękne, ale co ś. komu podoba. Prz. Dobra poezja jest piękna, prawdziwa wymowa jest piękna. Śniad. Serce ludzkie lgnie do wszystkiego, co jest pięknym. Śniad. Miał jedyne dziecię, córkę piękną jak anioł. Mick. Piękna była jak anioł po śmierci. Słow. Zapomniał starzec siwobrody, że księżna piękna, a Litawor młody. Mick. Piękne słowa = *gładkie, obładne, jętkalne*. Chciał mię złowić na piękne słówka. Zbyt go pięknymi słówkami. Wszystko to piękne nadzieje, lecz na te obietnice ja ś. tylko śmieję. Niem. Chciał go pięknymi słowy zwodzić. Skar. Ir.: Piękny jak koczodan. Kn. (= *szpetny*). Każdy chleba szuka, piękna gotowość i P. rzad w naszej Polsce. Falib. Piękna edukacja, dzieciom, kat wie, czym głowę zawróci! L. Przen.: *jeden z wielu*: Pewnego pięknego poranku wpada do mnie kolega z sensacyjną nowiną. Gdy pewnego pięknego poranku dążył na wieś, spotkała mię następująca przygoda. 2. *mający na celu piękno, nadobny*: Sztuki piękne. Naukami pięknymi nazywamy wymowę i poezję. Kras. A. Piękne nauki. Świt. (= *uciski wyzwołone*). 3. = a) *chlubny, chwałobny, zaszczytny, zacyny, dobry*: Nie żył, po kim piękna pamięć nie zostaje. Szymon. Niemasz piękniejszej śmierci nad śmierć na placu wojennym otrzymaną. Okol. Piękna rzecz między mężami zacemni przodkować, ojeździe dobrze radzić, strapionych ratować. Bardz. P. zamiar. Piękna myśl. Piękne imię po sobie zostawił. b) *zacyny, szlachetny, godny, czciogodny, wspianity*: P. charakter. Piękna to postać starca. 4. przen. *pokaźny, spory, przyzwolity, znaczny, niemający*: Zarabia piękne pieniądze. Pozostał po nim P. grosz. P. kapitał, majątek. P. talent. Osiemdziesiąt lat — to piękny wiek! Otrzymał piękne wykształcenie (= *wytworne*). Robi piękne postępy. 5. anat.: † Piękne mięso = *trzustka, gruczoł ślinowy przyżołądkowy*. 6. bot.: Piękne drzewo **P. Wytworodnia**. Piękna lilja **P. Wdziękoślawa**. 7. lek.: Piękna ślepotą, jasna ślepotą, [olsna], i czarna katarakta.

† Piękoszka, i, lm. i p. Pięszycielka. <Od † Pięky = Piękny>

† Pięky p. Piękny.

† Piękrzenie, a, blm., czynność cz. Piękrzyć, *piększenie*: P., strojenie, zdobienie. Troc.

† Piękrzenie się, a ś., blm., czynność cz. Piękrzyć ś., *piększenie ś.*

† Piękrzyoel, a, lm. e p. Piększyoel: P. zdo-biciel, ubieracz, smukarz. Kn. <Od Piękrzyć>

† Piękrzyoelka, i, lm. i p. Piększyoelka.

† Piękrzyoelski przym. od Piękrzyoel. Kn. <Od Piękrzyoel>

† Piękrzyctwo, a, blm. p. Piększyctwo. <Od Piękrzyoel>

† Piękrzyć, y, ył i † P. ś. p. Piększyć: Piękne rzeczy P. Kn. Drudzy na drodze eklektycyzmu

wybierają z tej i owej szkoły pojedyncze mnie-mania, łatali i piękrzyli... wzięli dla myśli swo-ich budowę. Szan. Piękrzę ś., wymaszczam a. bie-liezkuję twarz. Kn. Baba, a piękrzy ś. Troc. <Od † Piękry = Piękny>

† Piękrzydło, a, lm. a p. Piększydło: Rzeczy przez ś. piękne piękrzydła nie potrzebują. Kn. P., farba albo maść na włosy. Kn. Nie mazałaś twarzy piękrzydłem ni farbami. Oss. <Od Piękrzyć>

Piękrzyn, u, lm. y bot. (cantua) *roś. z rodziny wielosilowatych*.

Piększenie, a, blm. i. czynność cz. Piększyć. 2. p. Piększenie ś.: Niewiasta szpetna strzec ś. ma wszelkiego piększenia. L.

Piększenie się, a ś., blm., Piększenie czynność cz. Piększyć ś.

× Piększyoel, a, lm. e, † Piękrzyoel *ten, co upiększa, piększy*: P., zdo-biciel, ubieracz, smukarz. Kn. <Od Piększyć>

× Piększyoelka, i, lm. i forma ż. Piększyoel; † Piękrzyoelka, † Piękoszka, † Piękoszka: Piększyoelki, ubieraczki, a. co stroje damskie robią, a. co damy na głowie opinają, ubierają. Bobr. <Od Piększyoel>

× Piększyoelski przym. od Piększyoel; † Piękrzyoelski: P., smukarski. Kn. <Od Piększyoel>

Piększyctwo, a, blm., † Piękrzyctwo *upiększenie sztuczne ciała, kosmetyka*. <Od Piększyć>

Piększyć, y, ył, † Piękrzyć, × Pięknąć *upiększać, krasić, czynić pięknym za pomocą piększydel, zdo-bić*: Piękne rzeczy P. Prz. Malarze P. umieją i najstraszniejsze twarze. L. Następczyoel piększonych towarów. Bobr. Paweł św. nie piększył krasomówską ozdoba stylu swego. Bals. P. ś. *upiększać ś., ozdabiać ś.*: Muskającym i piększącym ś. potrzeba zwierciadła. Pileh. <Zam. Piękrzyć, od † Piękry = Piękny>

Piększydło, a, lm. a, † Piękrzydło *i. przyprawa a. przedmiot do upiększenia służący, ozdoba, ozdóbka*: Pieszezoty i piększydła niewiastom zostawić, a mężom pracy ś. jać. Pich. Piększydła nie zdo-bią męża. Pileh. Tu przyczepia kwiatek, tam trzę-sawkę czasem i piększydła. 2. *środek do upiększenia, ubarwiania, kosmetyk, bielidło, blansz, rusz*. <Od Piększyć>

† Piękucho przys. od Piękuchny; p. Piękucho. † Piękuchny p. Piękuchny: Piękucho, na-dobniczek, P., *bellulus*. Kn. <Od Piękny>

[Piękušno] przys. od Piękušny; p. Piękušno. [Piękušny] p. Piękušno. <Od Piękny>

Pięstak, a, lm. i blach. *młotek blacharski*: P. kabłąkowany, równy. <Od Pięść>

× Pięsteczka, i, lm. i p. Pięść: Będę ś. bar-dzo gniewać — mówiła, tłukąc pięsteczką o dłoń, i rozdaśana odbiegła od niego. <Od Pięstka>

× Pięstka, i, lm. i p. Pięść. Mur.

Pięstuk, a, lm. i l. × P. *uderzenie pięścią, szturchaniec, kulak*: Rektor studenty w sprawach kry-minalnych, jako to o zawłoski i o pięstuki i skrwa-wienia, ale nie w wielkiej zwadzie uczynion, ma moc sądzić. Herb. Pięstuki = *bójka na pięści*. Vol. 2. anat.: † P. = *kości w pięści, kości napięstka*. <Od Pięść>

× Pięstuszka, i, lm. i p. Pięść: Tarł oczy tłuste-mi pięstuszkami. Prus. <Od Pięść>

[Pięś, i, lm. e] p. Piędź. <Z Pięść>

× Pięśclany p. Pięściowy. Troc. <Od Pięść>

Pięściarz, a, lm. e *ten, co na pięści ś. bije, ku-luczniak*: P., kulaczniak, pugil, którzy ś. u Rzy-mian pięściami tłukli. Nar. <Od Pięść>

× Pięściennik, a, lm. i *kij z grubą gałką na końcu, rodzaj maczugi*. Troc. <Od Pięś>

Pięściomocny mocny w pięści: P. Poluks. MI. <Pięś + Mocny>

Pięściowy, × Pięściany przym. od Pięś: Bójka pięściowa (= na pięści toczona). Wolał kontrowersa, niż P. krótki spór; ale przez to nie dał soba w kaszę dmuchnąć komubądź. Fred. A. Rwał ś. do popierania słów argumentami pięściowemi. Krasz. Znaki pięściowe pod oczyma (= od uderzenia pięścią). Prawo pięściowe a. prawo pięści = prawo mocniejszego (bezprawie za czasów bezkrólewia w Niemczech przed wstąpieniem na tron Habsburgów). <Od Pięś>

Pięściasty mający tęgie pięści. <Od Pięś>

Pięś, i, lm. i, [Pisc, Pés, Pięś, Pistyka] anat. (carpus) *palce i dłoń razem wzięte, ręka stulona, garść, kulak*: Widzisz! oto P. z pięcią palcami. L. Dobrze śpi, choć ś. na pięści położy. Jabł. Podobny, jak P. do oka. Prz. P. o P. uderzył, pokazując, jak miał za swoje odbić. Oss. Kiedy wyjeżdżano na łowy z sokołem, noszono go na pięści zakrytego kapturkiem. Pol. Raczej sobie P. w gębę włożyć, niżli go głupiego przemówić. Ryb. Pięścią ci gębę zatkam. L. P. ci w gębie ulgnie. Mącz. Dał mu pięścią w pysk. Boh. Ledwo mię pięścią nie poczęstował. L. Niewiele mówią, ale ś. zaraz pięścią rozprawiają. Pileh. Ledwo do pięści nie przyszło i kija. Jabł. Pięścią a kijem małybyście nas nie przedysputowali. Smotr. Niedobrze, kiedy w małżeństwie do pięści przychodzi. Petr. Z pięścią ś. zaczął krzątać koło księżki skroni. Węg. Pięścią kogo uderzyć, bić, powalić. Troc. Ze złości bił pięściami w stół. Bił ś. pięścią w piersi. Grzmiały piersi od pięści. Bardz. Do słupa go przywiązali i między oczy pięściami bili. Op. Dwie pięści Borzuj zamknięte pokazał. Kochan. Jeśliby ś. zwadzili mężowie, a uderzyli jeden drugiego kamieniem a. pięścią. Wuj. Sejskać rękę w P. Kn. Sejsnąć w P. palce. Troc. A ja, niewiele myśląc, jak wytnę pięścią w gębę. P. as. P. spotyka ś. z pięścią i z ramieniem ramię. Mick. Krzyknał i trzykroć pięścią w stół uderzył. Moraw. I groźnie wstrzęśli zaciśnione pięści. Gosz. Przen. *sita brutalna*: Wszeczmogący zwyczaj panuje ciągle nad ludźmi i bogami, zmieniając moeniejszą pięścią gwałty na prawa. P. winna przewodzić światu? P. przed prawem. Zdr. Piastka, Piasteczka, Piastuchna, × Pięstka, × Pięsteczka, × Pięstuszka. Zgr. [Piacha]. <PIĘŚ>

Pięta, y, lm. y, [Pianta] l. anat. (calcaneum, calx) *część tylna stopy, wystająca ku tyłowi, kość piętna, lkość piętowa, lkość ostrogo-wa, łkość stopowa*: Huezno, buezno! a w pięty zimno. Prz. Turey w pięty biją. Spahowie tak ś. teraz dadzą bić w pięty, jak janczarowie po udach. Kłok. Kazał mu dać sto bizunów w pięty. Boh. Brać w pięty. Kłok. Trafi-li kędy na moeniejsze wstręty, to tuż umyka i grzbietu i pięty. Jabł. (= żeby nie dostał kijów). Przen.: Zbierać pięty = brać nogi za pas, umykać, pospieszać. Niechaj nie bawi, niechaj zbiera pięty. Pot. Nie mógłby to poręczycielowi piętami nakiwać. Jeż. Poszło mu w pięty. Prz. (= poznał, poszło mu w niesmak, dało mi ś. we znaki). Takem mu powiedział, że mu aż w pięty poszło (= aż mi ś. gorąco zrobiło). Ot, już mu poszło po piętach. Oss. Poszło i śmiałkowi po piętach. Oss. List ten szedł mu w pięty. Pot. Za piętami czyjemi = tuż za kim, trop w trop za kim. Na każdą godzinę strach za piętami jego chodzi. Rej. Śmierć za piętami za

każdym chodzi. Troc. Za Ewanielją wnet w piętach idzie płacziwie prześladowanie. Gil. Pięta wiereć = a) ze strachu a. w kłopotie = stać jak na rozżarzonych węglach, jak na szpilkach, być w opałach, kręcić ś. jak piszkorz: Chłop ręce łamie, próżno pięta wiereci, myśli uciekać. Jabł. Nieborak z strachu pięta wiereci. Troc. b) *biegać po bruku, szlifować bruki, być wiercipiętą*: U dworu tylko pięta wiereci i więcej na marmurze wysłuży, niżli żołnierz w polu. Troc (= kręci ś.). Dni przepędza na pięcie w przedpokojach, wyciera posadzki, lata po mieście. L. (= wyciera przedpokoje, kręci ś. po przedpokojach). W pięty mierzył, w nos uderzył. Prz. Po piętach komu deptać = chodzić za kim ciągle, nie dawać komu pokory, zmuszając, pobudzając do czego. Więcej u niego rozumu w pięcie, jak u ciebie w głowie. Prz. Więcej dzisiaj najdzie u młodego rozumu, iż tak rzekę, w pięcie, niż u drugiego starego w mózgu. Glicz. Daleko P. oka. Prz. Piętami ś. bić w tył = leniwcze życie prowadzić. Wol. J. (= zbijać baki). Przen.: Podnieść pięta na kogo = podnieść na kogo rękę, powstać przeciw komu, zburzować ś., stawić ś. komu hardo, uzuchwałić ś.: Ten, który je chleb z mną, podniósł przeciw mnie pięta. Sekl. Człowiek ten, który z wielu mi był miły, przeciwko mnie, miasto wdzięczności, podnieście pięta i hardzie powstanie. Odim. Pięta podnieść i rogi nastawić. Smotr. Przen.: Spuszczona cięciwa uderzyła w pięta strzały, położonej na łoży łuku. Papr. (= w koniec tylny strzały). 2. u pończochy, skarpetki = część przypadająca na pięta: Zarobić pięta, nawlec pięta. Mag. Zacerować pięta. 3. [P.] = a) tylna część pługa, sunąca ś. po ziemi. b) tylna część kosi: Tylna część kosi, zwana pięta, jest żelaznym pierścieniem i klinem połączoną z kosiskiem. Zdr. Piętka, Pięteczka, [Piętka]. <PIĘT>

[Piętaczek, czka, lm. czki] p. Piętak. <Od Piętak>

Piętak, a, lm. i *drążek żelazny, płasko zakończony, służący do podważania ciężarów*. <Od Pięta>

[Piętak, a, lm. i] l. p. Piętak. 2. moneta = 5 fenigom. Zdr. [Piętaczek].

Pięteczka, i, lm. i p. Pięta.

Pięterko, a, lm. a p. Piętro.

Piętka, i, lm. i, [Piątka] l. p. Pięta: Rączki, piętki małe. Troc. 2. *wyniosłość, guz*; *hak*: Drewno z piętką. Troc. 3. [P.] = a) P. na krokwi, krokiew zapiętkowana, to jest zaciosana do karbu na „płatwi“, na której ś. opiera. b) Drzwi wchodzą u dołu w dółek a. okrągłą dziurkę, zwaną piętką, wyrobioną dółtem w podwalinie. c) *przylepka, pierusza z bochenka kromka chleba ze skórką*, [okrajec]. d) *twardy wierzchołek dojrzałego kłosa*. e) *zarodek ziarna zbożowego w kłosie*: P. w kłosie. Troc. Na św. Wit w kłosie zboża P. ś. zawięzuje. f) *kolanko*. 4. bud. = a) *grymsowina z powierzchnią obłąwą, u góry wkleśta i cofnięta, u dołu wypukła i wystająca*: P. odwrotna = P. u góry wypukła i wystająca, u dołu wkleśta i cofnięta. b) a. *Ząb, Pęp część zamka wydłubna przez zaciosanie drzewa i przeznaczona do wypełnienia części drugiej, która jest wyślubionym nał gniazdem*. c) u dachówki = *cząstka jej wystająca, za którą ją zahaczają o latę* u dachu. 5. garn. *podstawa, dno naczynia glinianego*. 6. leśn. *oko nierozwinięte u sztopra lub żywego kołu, z którego korzeń rozwija ś.* 7. myśl: *Pies goni w piętkę = po śladzie, ale wstecz pod trop*. 8. ślus. *zagięcie przy brzegu zęba prostego u klucza, w prawo lub w lewo*. 9. wet.: P. rogowa i P. mięsista

kopyta końskiego = *ściany boczne kopyta*; *ściany piętkowe* (calces ungulae). <Od Pięta>

Piętkowy przym. od **Piętka**: Ściany piętkowe kopyta. Piętkowe wyniosłości kopyta (glomeruli calcium). <Od Piętko>

†**Piętlik**, a, lm. i *spinka*, *klamra*: De sertis gemmatis alias piętliki. Hel. Por. **Pętlik**.

†**Piętnadziesta**, ej, lm. e p. **Piętnaście**: W tymże sensie tłumaczy piętnadziestą kodeks Sierakowskiego statutów wiślickich. Mał. *Poenam*, P., quae dicitur XV alias. Vol. Kto przed arcybiskupem szkaradne słowa mówi, winę niechaj temu trzy grzywny a., jak zowią, piętnadziestą zapłaci. Herb. <Od Piętnadziesty>

†**Piętnadziesty** p. **Piętnasty**: Winę piętnadziestą, którą zowią piętnaście, przeciwiwiający s. sędziemu powinien zapłacić. Herb. <Od Piętnadziestcia>

†**Piętnadziestcia**, stu p. **Piętnaście**: Jeśli kto zrabiał dąb w dobrzech czyich bez pana wolej, winę, która rzeczona P., onemu zapłaci, w czym państwie są wyrąbany. Stat. w. <PIĘT + Na + DZIESIĘ>

Piętnar, u, lm. y bud. 1. sztuka drzewa krótka, podpierająca ukośnie sztukę poziomą i wiążąca ją z drugą sztuką pionową. 2. Piętnary z żelaza, lub z ciost, in. kroksztyny. Żeb.

Piętnaste, Po piętnaste przys. punkt piętnasty; z piętnastego względu. <Od Piętnasty>

Piętnastka, i, lm. i l. cyfra piętnaście; liczba piętnaście. 2. [P.] płótno zrobione z pasemek po 15 nici mających: Za tę sztukę wziął półsetek płótna, i to piętnastkę. Krasz. <Od Piętnaście>

Piętnastnik, a, lm. cy l. przelożony ual piętnastu ludźmi. 2. × P. pieniądze z piętnastu mniejszych pieniędzy złożony (jak pruska dwunasta część talara, zawierająca w sobie 15 groszy polskich). L., Sl. wil. 3. + P. chrześcijanin, obchodzący razem z Żydami 15-go dnia miesiąca Wielkanoc: Piętnastnicy, którzy 15 lunea Wielkanoc obchodzą. Żebr. <Od Piętnasty>

Piętnastocentymetrowy l. mający piętnaście centymetrów długości. 2. z otworem o 15-tu centymetrach średnicy: Maszyna ta wiezie po zwykłej drodze 5 piętnastocentymetrowych dział na platformach oraz ich lawety. Bl. <Piętnaście + Centymetrowy>

Piętnastodniowy mający piętnaście dni, trwający piętnaście dni: Termin P. <Piętnaście + Dniowy>

Piętnastofuntowy ważący piętnaście funtów. <Piętnaście + Funtowy>

Piętnastogodzinny mający piętnaście godzin, trwający piętnaście godzin. <Piętnaście + Godzinny>

Piętnastogroszowy kosztujący piętnaście groszy: Chleb P. <Piętnaście + Groszowy>

Piętnastokąt, a, lm. y figura geometryczna o piętnastu kątach. Troc. <Piętnaście + Kąt>

Piętnastokątny mający piętnaście kątów: Figura piętnastokątna. <Piętnaście + Kątny>

Piętnastokopiejkowy l. mający wartość piętnastu kopiejek, złotych: Pieniądz srebrny P. 2. kosztujący piętnaście kopiejek, złotówkowy, złotowy. <Piętnaście + Kopiejkowy>

Piętnastokopiejkówna, i, lm. i pieniądze, mający wartość piętnastu kopiejek, złotówka. <Od Piętnastokopiejkowy>

Piętnastolecie, a, lm. a l. piętnaście lat istnienia czego; piętnastoletni przeciąg czasu: P. panowania. Najważniejsze dzieło A. M. Fredry przypada na środek piętnastolecia, które otwiera rok 1652, a za-

myka rokosz Lubomirskiego. Czern. 2. **piętnaście lat od czasu zajścia czego, rocznica piętnastoletnia**: P. bitwy. <Piętnaście + *Lecie, od Lato>

Piętnastoletni mający lat piętnaście, istniejący lat piętnaście: Wybierz parobczaków dwóch piętnastoletnich. Torz. Chłopiec P. Piętnastoletnia praca. Zastój P. <Piętnaście + Letni>

Piętnastolokciowy mający piętnaście łokci długości, szerokości i t. p. <Piętnaście + Łokciowy>

Piętnastomiesięczny l. mający piętnaście miesięcy wielku: Chłopezyk P. 2. trwający piętnaście miesięcy: Pobyt P. w Berlinie. <Piętnaście + Miesięczny>

Piętnastorublowy kosztujący piętnaście rubli: Podatek, sprawunek P. <Piętnaście + Rublowy>

Piętnastozłotowy kosztujący piętnaście złotych, mający wartość piętnastu złotych. <Piętnaście + Złotowy>

Piętnastu, stu (o mężczyznach, chłopcach): P. panów, uczni, żołnierzy. <Od Piętnaście>

Piętnasty, †**Piętnadziesty**, †**Piętnasty** licz. porządkowy od 15 = a) Dzień P. miesiąca. Przyjadę piętnastego (dom. dnia miesiąca). Rozdział, wiek P. Ludwik P. P. raz. b) *piętnaście razy mniejszy od całości*: Piętnasta część. Dwie piętnaste (dom. części, $\frac{2}{15}$). <PIĘT + Na + DZIESIĘ>

Piętnaście, **piętnastu** a. †**pięcinaście**, †**Piętnaście**, †**Piętnadziestcia**, [Pincnaście, Patnast] licz. główny = 15: P. koni, ławek, kobiet. P. dni. P. tysięcy ludzi. P. czego = mendel, bunt. Chm. B. Luby to wiek lat P., ale sześćdziesiąt z niemi nie godzi s. weale. Zabł. Aby nie tracił pięcinaście (piętnastu) talarów. Wuj. 2. × P., †**Piętnadziestcia**, †**Piętnadziestcia**, †**Piętnasta**, †**Piętnadziesta**, †**Wina piętnadziesta** kara pieniężna trzech grzywnien srebrnych, czyli piętnastu groszy: Winę piętnadziestą, którą zowią P., przeciwiwiający s. sędziemu powinni zapłacić. Herb. <PIĘT + Na + DZIESIĘ>

Piętnaścioro, rga licz. zbiorowy od 15 (o istotach różnej płci, o istotach i przedmiotach rodz. ni.): P. dzieci, kurecząt, cieląt. <Od Piętnaście>

× **Piętnić**, i, il i × P. s. p. **Piętnować**: Wy, niosąc głody, zaboje, tyranstwa, checcie, bym s. waszym piętni! znakiem! Wyb. <Od Piętno>

× **Piętnienie**, a, blm., czynność cz. **Piętnić**.

× **Piętnienie się**, a s., blm., czynność cz. **Piętnić** s.

Piętno, a, †**Piętno** l. *pieczęć, narzędzie, przyrząd do piętnowania*. 2. *znak, wycisk, stempel, znamię, pieczęć*: P. nie patrzy na farbę, tylko figurę swą pewną ma. Orzech. P. jest jakoby herb albo znak jaki nie do zatarcia. Karnk. Wybić, położyć na czym P. Przen.: *świadectwo, znak, znamię, ślad, odbicie*: Na czole P. zbrodni nosi. P. hańby. P. Kaina. 3. *przen. cecha, właściwość, charakter, znamię; zabarwienie*: Dzieła człowiecze mają sprawę swojego P., niedoskonałość. Kras. Dzieło to nosi na sobie P. epoki. Styl jego ma właściwe sobie P. 4. *stempel fabryczny, marka fabryczna; stempel menniczy*. 5. *plama, znak*: Policzki pokryły mu s. czerwonemi piętnami. Senk. 6. anat.: Piętno ścięgniste = *pgęzki ścięgniste, poprzeczne mięśnia prostego brzucha*, smugi ścięgniste, kresy a. prążki ścięgniste, lkryskowatości ścięgowate (inscriptions tendineae). <PIĘT/PIĄT>

Piętnować, uje, ował, †**Piętnować**, †**Piętnić**, †**Piętnić** kogo co = l. *cechować, stemplować, znaczyć piętnem, wyciskać na czym piętno*, † p r y s k o-

wać: P. konie, zbrodniarza. Papier pod swoim dozorem komisja skarbową P. każe. Skrzet. Piętnowany papier. Vol. (= *papier stemplowy*). 2. przen. *znaczyć, cechować, naznaczać, zaznaczać, wydatniać*: Wszelką podłość zaraz piętnował. Rządy swoje piętnował okrucieństwem. Naród koczowniczy założył państwo, nie pozbył się jednak skłonności wędrownych, piętnujących go charakterem odrębnym. Jeż. 3. przen. co w czym = *wyrażać, wyobrażać, wydatniać, malować, odbijać, odzwierciedlać*: Przestrach piętnował śmierć w twarzach. Wor. P. *ś. wydatniać ś., odbijać ś., wyrażać ś., malować ś., odzwierciedlać ś.*: Surowość, co na jego piętnuje ś. czole. Przyb. Człowiek czym jest otoczony wkoło, to ś. na jego miękkości piętnuje, z odmianą rzeczy i ón raz wesoła, drugi raz smutną postać okazuje. Karp. P. *ś.* czym znakiem = *wstępować w czyje ślady, być podobnym do kogo*. <Od Piętno>

Piętnowanie, a, blm., czynność cz. Piętnować; piętno: Dziś odbyło się na placu pod przegierzem P. zbrodniarza. P. zawsze ma być dawane na plecach, nie na czole, ani innej powierzchownej części ciała. Zam. <Od Piętno>

Piętnowanie się, a ś., blm., czynność cz. Piętnować ś.

Piętnówka, i, lm. i zool. (mamestra) *owad luskoskrzydły ze skupienia nocnicówek*. <Od Piętno>

Piętny, !Piętnowy przym. od **Pięta**: Dołek P. Mur. Kość piętna. Kn. Kość piętna a. ostrogowa. <Od Pięta>

[Piętocha, y, lm. y, Piętuła] *nazwa krowy, która ś. urodziła w piątek*. <Od Pięć>

†**Piętoletni p. Pięcioletni**: Syn jego P. Skar. P. zawód. Petr. <Pięć + Letni>

Piętonóg, a, lm. i stopa piętowa a. hakowata, h a k o n ó g, zбочzenie nieprawidłowe położenia stopy (pes calcaneus). <Pięta + *Nóg, od Noga>

!Piętowy p. Piętny: Kość P. a. ostrogowa. Mięsień P., †myszka niższa ikrowa (musculus coelex). <Od Pięta>

†**Piętr, a, lm. y p. Piętro. L.**

Piętro, a, lm. a, †Piątro, †Przętr, †Piętr, [Piętrze, Piętrz, Piątro, Przętro, Przętr, Przęter, Przętro, Przętrze] i. część budowli nad inną jej częścią wzniesioną; kondygnacja mieszkań, pomieszczeń w domu, †g a d a: Przyziomej części domu nie należy uważać za P. Żeb. Dom na trzy piętra. Dom o trzech piętrach. Mieszkać na pierwszym piętrze. Mieszkać na piętrze (= *nie na dole: na górze*). Po wschodzie wbiegł na P. P. Koch. Ja mam dom cały, ty na piętrze czwartym. Jabł. Wieże stawiać kazał wysokie, aby troje piętra miały. Warg. Usnąwszy, spadł na dół z trzeciego piętra. Leop. Aż przez piętra domowe musieli go spuścić z góry. Rej. Piętra u rusztowania, w winnicach macie. Kn. (= *przesło*). Przen. żart.: Dziś o trzech piętrach noszą fryzury. L. (= *spiętrzone, bardzo wysokie*). Przen.: *ogół mieszkań na jednym piętrze*: Zajmuje całe P. Wynajął całe P. Całe P. stoi pustkami. 2. przen. †P. *stopień, szczebel; klasa, warstwa*: Na piętrze tak wysoko siedząc. Tw. Ludzie wszystkich piętr. Przen.: †Z piętra mówić = *dumnie, wyniośle, w sposób rozkazujący*: Nie umie, jedno ś. chwalić, z piętra mówić, grozić. Górn. Chociać tak z piętra mówi, ale, wierz mi, tego nie zamieszka dołożyć, co jest przystojnego. Rej. 3. †P. *sklepienie*: Wszelkie rzeczy na piętrze niebieskim cudownie zawieszono. Dęboł. 4. [P.] = a) *góra, poddasze,*

strych: Na P. prowadzi drabina. P., strych na stodołę, do nakładania owsa, koniczyzny, siana. b) P. w orce: By w orce piąg nie szedł za płytko, na piętrze. 5. gór. = a) *strop, dach, wierzch chodnika, sztolni, szerzyny*. b) *jedna z ławic, na które dzielią tak grube warstwy, pokłady, żyły, że nie mogą być one naraz w całej swej miąższości wzięte w odbudowę*. c) *jedna z warstw, z ław soli, występujących w kopalni jedna nad drugą*. Zdr. **Pięterko**. <PIĘT>

× **Piętrować, uje, ował i × P. ś. p. Piętrzyć**. Troc. <Od Piętro>

× **Piętrowanie, a, blm., czynność cz. Piętrować, piętrzenie**.

× **Piętrowanie się, a ś., blm., czynność cz. Piętrować ś., piętrzenie ś.**

Piętrowy i. przym. od **Piętro**: Dom P. (= *jednopiętrowy*). 2. [Piętrowa czapka, kowadło] tak nazywają sąsiedzi wielkie czapki, używane przez włóścian w Rudniku. 3. chir.: Szew piętrowy = *sposób zszywania rany, za pomocą którego szwy nie leżą w jednej płaszczyźnie, lecz jedne nad drugimi*. <Od Piętro>

[Piętrz, a, lm. e] p. **Piętro**.

[Piętrzak, a, lm. i] *przystanek na schodach*: Ciągłe moranse po piętrzakach prowadził to z tą, to znów z inną. Zap. <Od Piętrze>

Piętrzasto przys. od **Piętrzasty**: Odmieć wypełniała skrzynię szczelnie i P. Orzesz.

Piętrzasty, Piętrzający wznoszący ś. piętrami, spiętrzony; wysoki: Ot stare Bojanowo z wieżycą piętrząstą. Syrok. <Od Piętro>

[Piętrze, a, lm. a] p. **Piętro**. <Z Piętro>

Piętrzenie, a, blm., czynność cz. Piętrzyć.

Piętrzenie się, a ś., blm., czynność cz. Piętrzyć ś.

Piętrzyć, y, ył, × Piętrować i. robić, budować piętra. 2. *wznosić jedno nad drugim, układać warstwami; wznosić, dźwigać do góry, spiętrzać, strościć, układać w stos coraz wyższy*: P. pudełka. Jeleń twarde rogi w seki piętrzy. Troc. P. włosy. Bobr. 3. gór.: Skład piętrzony, wpleciony = *żyłki rudy kruszcowej w rozmaitych kierunkach przerywające masę płoną i w niej krzyżujące ś.* P. *ś. wznosić ś. jedno nad drugim a. amfiteatralnie, dźwigać ś. w górę, piąć ś. do góry, wyrastać, sterczeć warstwami, spiętrzać ś., jeżyć ś.*: Patrz, jak woda ś. piętrzy w sposób nowy. Mor. Bałwany morskie piętrzą ś. Tu Ocean cały piętrzy ś. w wały. L. Na miejscu świątyni rozsypanych w gruzy kościół złotego Molocha ś. piętrzy. Dan. Góry piętrzą ś. na krańcu widnokregu. Piętrzą ś. wysokie i strome skały. Hoł. Zmrok ś. coraz wyżej na niebie piętrzy. Przybysz. (= *idzie w górę*). Przen.: Bardzo dobre są myśli twoje nad tą drogą, którą ś. wiadomości nasze P. mogą. Przyb. (= *zwiększać ś., wzbogacać ś.*). Przen.: Nie piętrzą ś. twoim ludzkim rozumem, bo ani wiesz, co ś. stanie. Kaczk. (= *nie wynosi ś. dumnie*). <Od Piętro>

Piętrzyzna, y, lm. y mur nadwieszony, t. j. wystający z pionowej ściany, zwykle z ciosów wykonywany, na którym ś. wznosi jaka część budowli naczelną wysuniętą. <Od Piętro>

Piętrzysto przys. od **Piętrzysty**.

Piętrzysty p. Piętrzasty: Fałe piętrzyste. Przyb. <Od Piętro>

[Piętuła, i, lm. i] p. **Piętocha**. <Od Pięty>

†**Pięty naprężony, wyprężony, napięty**: Żyły pięte (p. 2. Piąć). <Od 2. Piąć>

Pifel, fla, lm. fle org. p. Rynienka.

Pif-paf **i.** w. *naśladowający strzały, strzelanie*: Słucham, aż tu P! 2. [P.] *przyspiew*: Pif, paf, hosa, śwady hosa pompos! <Dżwn.>

[**Piglać, a, a!**] *pielegnować*.

[**Pigłanie, a, blm.**] *czynność cz. Piglać, pielegnowanie*.

Pigmej, a, lm. e p. Pigmejczyk: Pigmejowie, według poetów, w Indji, wzrostu nie większego nad dwie stopy i ćwierć. Otw. Pigmejowie niewiele w Indjach mieszkają. Km.

Pigmejczyk, a, lm. owie, Pigmej i. karzełek, liput, mały człowieczek, lokietek, krasnoludek, † pikulik, † pigulik: Sławne są wojny pigmejczyków z zórawiami. Km. Bajka, żeby pigmejczykowie byli i z zórawiami wojowali. Troc. P. nierad przy gigantcie staje. Wad. Imaginacja muchą wielbłądem czyni, pigmejczyka olbrzymem. L. 2. *przen. człowiek małych zwał, małego znaczenia w porównaniu z ludźmi wysoko cenionymi*: P. literacki.

Pigmejowy *przym. od przen. Pigmej*: Dobre chęci, ale pigmejowe. <Od Pigmej>

Pigment, u, lm. y i. barwnik, barwik, istota zabarwiająca, zwiastująca tkanki ustroju żywego. 2. gatunek wina: Nalawszy nieco do kubka pigmentu, do ust go przyłożył za zdrowie wojewody. Krasz. <Łć. pigmentum>

Pignoracja, i, lm. e=Ciąża pod 7): Kmieć prowadzi przeciw szlachcicowi przymusową egzekucję w formie pignoracji. <Łć. pignoratio>

Pigularczyk, a, lm. i żart. aptekarczyk. <Od Pigularz>

Pigularnia, i, lm. e żart. apteka. <Od Pigula>

Pigularski *żart. aptekarski*. <Od Pigularz>

Pigularstwo, a, blm. żart. aptekarstwo. <Od Pigularz>

Pigularz, a, lm. e żart. aptekarz. <Od Pigula>

† **Pigulik, a, lm. owie p. Pigmejczyk. Troc.** <Zam. Pikulik przez sld. do Pigula>

[**Pigulka, i, lm. ij spódnica**.

Pigula, y, lm. y p. Pigulka: Piguły ze śniegu. Kon. Toczą kule, lepią balwany, piguły robią. Kos. Nalepią piguły cały arsenał. Kos.

Piguleczka, i, lm. i p. Pigulka.

Pigulecznik, a, lm. i bot. p. Chelpa. <Od *Piguleczny>

Pigulka, i, lm. i f. a. † Pilulka lekarstwo suche *zadawane do wewnątrz pod postacią kulek drobnych, gałuszek a (pilula)*: Pigulki, gatunek lekarstwa wewnętrznego suchego, w kulki uformowanego. Krup. Aptekarz pigulki złoci. Jabł. [Pigulki jalapowe, halapowe, galapowe] (pilulae jalapae). Połknę cię jak pigulkę, ktoś komu odkazywał; będziesz puszczał jak po pigule, ten odpowiedział. Trzt. Zażywać pigulki. Pytasz mnie, kąplanie pigulki i mikstury, czy byłem kiedy żonaty? Orzesz. (= lekarz). *Przen.*: P. ołowiana = kulka. Połknął ołowianą pigulkę = zastrzelił ś. *Przen.*: P. a. gorzka P. = przykrość: Ostodzić pigulkę (= zlagodzić wyrażzoną przykrość wprzejmością, grzecznością). Gorzkie dają pigulki, ale je pozłaca. Zabł. 2. *trulka, truczina*: Zażyć, połknąć pigulkę = otruć ś. 3. *kulka ze śniegu, śnieżka*: Pigulkami ze śniegu ciskać. L. 4. × P. stoleowa p. **Czopek**. Zdr. **Piguleczka**. Zgr. **Pigula, † Pilula**. <Z Pilulka, może przez sld. do Gałka, Gula>

Pigwa, y, lm. y, Ajwa, Grusza pigwa bot. (cydonia vulgaris, pirus cydonia) krzew z rodzinną jabłkowatych. <Ś. Gnm. figa, Nm. Feige>

Pigwiany, Pigwowy *przym. od Pigwa*: Syrop P. Sien. <Od Pigwa>

Pigwica, y, lm. e bot. p. Muśliśtok. <Od Pigwa>

Pigwicowate *rośliny bot. p. Sączyńcowate*. <Od Pigwica>

Pigwowy p. Pigwiany: Jabłka pigwowe. Slesz. Drzewo pigwowe. L. Pigwowa gałąź. Troc. Konfekt P. Slesz. Byś ś. ługiem pigwowym mył, nie pomożesz, jeśliś łotr był. Rej. <Od Pigwa>

[**Piicha**] *w. używany w celu popędzenia koni*: P! iichasa! = na lewo! <Wyraz dowolnie utworzony>

Pijacki i. Pijaczy *przym. od Pijak*: Mina pijacka. Towarzystwo pijackie. Pijackie gospody. Pir. 2. lek.: Obłąd P. a. opilezy (delirium tremens). <Od Pijak>

Pijaczek, czka, lm. czkowie p. Pijak. <Od Pijak>

Pijaczka, i, lm. i forma ż. od Pijak: P. jedna, baba gorzałczana. Pot. <Od Pijak>

Pijaczy p. Pijacki: Wzięty w dwa ognie i ten szturm P., wzmógł ś. — kieliń przeżegnał i wypit z rozpacy. Moraw. <Od Pijak>

Pijaczyna, y, lm. y pijak godzin politowania. <Od Pijak>

Pijaczysko, a, lm. a, ów m. i ni. p. Pijak. <Od Pijak>

Pijać, a, a! p. Pić. <Od Pić>

Pijak, a, lm. cy f. a. [Pijok, Pijas, Pijus, Pijuś] *ten, co nalogowo pije trunki, co ś. upija, pijanica, opój, bibosz, bibuła, żart. byktus, moczymorda, moczypas, wydmakufel, wysączycukfel, dybikufel, dybidzban*: Różnica między pijakiem i pijanym, jak między bojaźliwym a bojącym ś. Piłch. Nie każdy P., co pije. L. P. eechowy. L. (= P. zwołany). Dobra pijakowi i kropla. Prz. Tu leży P. sławny, gdy na sąd wstanie, spytany, co wždy czynił, rzecze: Piłem, Paniel Pot. *Przen.*: Nienasycony krwi P. Skar. (= krwożerca). 2. [P.] = a) *naczyńie do picia*. b) *roś. kółkol (Iolium temulentum)*. Zdr. **Pijaczek**. Zgr. **Pijaczysko**. <Od Pijać>

Pijałnia, i, lm. e miejsce, gdzie piją: Tuż około nowego zbiornika postawiono tymczasowo altankę, jako pijałnię źródła № II. (w Busku, miejscu kąpielowym). <Od Pijałny>

Pijałny i. a. Pitny, † Pity, † Pijny *zdatny do picia, dający ś. pić, służący do picia*: Miód P. To piwo jeszcze nie jest pijałne, pijne. Troc. Woda pijałna. 2. × P. *służący do picia, z którego ś. pije*: Naczynie pijałne. Troc. <Od Pijać>

[**Pijana, y, lm. y! p. Piana**. Grabow. <Z Piana, przez sld. do Pijana, od Pijany>

Pijanica, y, lm. e f. m. pog. Pijak, pijaczysko: Obiad od trunków zaczynać pijanicom tylko ś. godzi. L. P. wielki, gęba u niego jak cholewa, leje jak na kamionkę; kufel mu patrzy z oczu, albo tkwi z gęby. Kn. Co najlepszy rzemieślnik, to najlepszy P. Trzt. Pijanico kręca ś. jak chmiel po tyco, idąc kaczki zaganiają. Trzt. P. winny. Troc. Zawstydza pijanico nierozumne zwierzę. Kras. P. żaden mądry nie będzie. Kn. 2. bot. p. **Łochynia**. Zdr. × **Pijaniczka**. <Od Pijany>

× **Pijaniczka, i, lm. owie m. p. Pijanica**. <Od Pijanica>

Pijanie, a, blm., *czynność cz. Pijać*.

* **Pijaniu**: † Po P. p. **Pijany**. Troc. <Z Pijanu>

Pijanuisienki, Pijanuiski, Pijanuitenki, Pijanuitki *zupelnie, kompletnie pijany*. <Od Pijany>

Pijanuiski p. Pijanuisienki. <Od Pijany>

Pijaniutenki p. Pijanusienki. <Od Pijany>

Pijaniutki p. Pijanusienki. <Od Pijany>

Pijanka, i ?: Aż tuzin szkła postawią pod pijanką w rzędzie. Mias. <Od Pijać>

***Pijanku:** Po P. p. **Pijany:** Nieszczęsny odpowiednik, wolałbym ci młócić, orać, niżli całą noc po P. kłócić. Pot. <Od *Pijaneć, od Pijany>

Pijano p. Pijany: Nie pamiętaj, gościu, rano, co ś. wyrzekło P. Kn. On napój śpiąco, a napój P. ciągnął opowiadanie. Kaczk. <Od Pijany>

***Pijanu:** × Po P. p. **Pijany:** Zapomnij, gościu, po rano, co ś. działo po P. Kn. Bachus, co z jego łaski wszyscy piją, drugi raz, gdy kto zwyczaj ma upijania ś. i skłonność do opilstwa. Pilech. Różnica zachodzi między pijanym i pijakiem czyli opojem: ten, który jest P., może być pierwszy raz w życiu i nie ma tej skłonności; a ów także opój może być nieraz trzeźwym. Pilech. Nie zowią pierwój pijanym takiego, który z wina wesół będzie, jedno natenczas dopiero, gdy już język rozpuści. L. P. o świecie nie wie, mówić nie umie, na nogach stać nie może, tacza ś. to tam, to sam. Damb. P., że o świecie nie wie. P. Koch. Pijanemu świat albo wszystko wokoło chodzi. Prz. P. nie nie zarai. Prz. P. na wszystko przyzwoli, wszystko pochwali. Prz. P. obiecuje, otrzeźwiawszy, żałuje. Prz. P. śmiały. Prz. P. wielomówny. Prz. P. dzierży ś. płoła. Rej. Dzierż ś. enoty, by P. muru. Rej. Trzymać ś. jak P. płotu = jedno i to samo powtarzać, uprzeć ś. przy czym, wracać ciągle do czego w mówie. Pijanemu w oczach ś. ómi, z jednej świecy widzi dwie. L. P. zapomni wszystkiej nędzy. Petr. (= dobry trunek na frasemek). P. i bogaty, i rogaty. Trzt. Dzbanie, ty pijanemu przyprawujesz rogi. Kochan. Pijanemu nietrudno o zwadę, ręce ś. ciągną do męzobójstwa, nogi do przelania krwi, bo ś. takowym wszystko równo widzi, a czasem i wielki pan srogi mu nie będzie. Żarn. P. nie nie zatai, męczyć go nie trzeba. Prz. P. a dziecię prawdę powie. Prz. Tak bardzo P., iż nie ocknąby ś., by go też i palił świecami. Gór. Szewc P. jak beła. L. P. jak sztok. Prz. Nigdy nabożniejszy pijus, jak kiedy P. Mącz. Różną modą pijani szaleją, ten pieśni nuci, ów płacze, ów ś. śmieje i bluźni, ten ś. modli w cieśni. Min. Zamykają dla zwady drzwi przed pijanemi. Pot. Chybaś P., że tak gadasz. L. Każdy tam z weselości chodził, jak P. Zabł. Gdy dwaj rzeką, żeś P., możesz iść spać bez nagany. Prz. Nie pijanym-ci, pomnię-ć, coś rozkazał, chociaż sobie podpił. Kn. † P. czym = P. od czego. P. winem. Troc. Pijanys gorzałką, miodem. Troc. 2. przen. *upojony, uniesiony, odurzony, olniony, zachwycony:* Wstrząśnię duszą miłość święta, serce pijane od rozkoszy, rannych zakłęć nie pamięta. Syrok. P. próżną chwałą. Petr. Tyran siłą swą P. Groch. Tak mówił mąż zawołany, miłością enoty P. Groch. Kiedy przesładuje człeka los P. Karp. (= szalony, wydzwiałający). 3. † P. spędzony na pijatyce: Rusini tych czasów pod P. wieczór Lela i Poleła wspominają. Błaż. Co za wymówka, kiedy co zbroją, że ś. pod P. wieczór stało. Kochan. 4. † P. po pijane-

mu dziejący ś., pijacki: P. swar. Petr. Kto pijane rzeczy wspomni, wrzecionem mu oko wykłue. Prz. Co czynią panowie? — piją, nie radzą, stąd pijana rada i sprawa też pijana. Opal. Zwyczajnie, jak sprawa pijana, to wszystko furdy burdy. L. Czemuż nam nie zaśpiewasz tej pijanej aryjki? L. 5. † P. napój = *upajający, odurzający, gorący:* Pijane piwo. Troc. Gorzałka, wino, miód i inne pijane trunki. Troc. Niech wina i żadnej rzeczy pijanej nie piją. Skar. Wina nie piła ani pijanego żadnego napoju. Skar. Wina i picia pijanego nie pili. Leop. Wino i gorzałka i inne trunki pijane. Kłok. Niepijany trunek, którym ś. nie upije. Kn. **Po pijanemu, † Pijano, † Po pijanu, † Po pijaniu, † Po Pijanku** przys. - w *pijanstwie, podpiwszy sobie, podchmielwszy sobie, upiwszy ś.:* Rozmawiali ś. po pijanemu, jak gęś z prosięciem. Powybijał mu po pijanemu szyby. <Od Pijać>

Pwijaństwo, a, blm. 1. † P. *stan pijanego, upicie ś.:* P. do nierządu pobudka. Prz. Pijaństwem grzech wymawiać prozo. Kn. Trunek tak zaprawny pijane czyni, jednakoż pijani nie czują w sobie pijaństwa. Syr. Kamień od pijaństwa, pijaństwa broniący, P. odganiający. Kn. 2. *nałóg upijania ś., opilstwo:* P., skłonność do zbytniego picia, opilstwo. Kn. P. mądremu baczenie odejmuje. Prz. Lek.: P. okresowe, opilstwo okresowe, przerywane a. powrotne (dipsomania). <Od Pijany>

† Pijański st. w. od Pijany: Piwo jedno od drugiego pijańsze bywa. Syr.

Pijar, a 1. lm. rzy ksiądz, członek zakonu katolickiego pod nazwą Zgromadzenia szkół pobożnych: Kolegium księży Pijarów. 2. Pijary lm. = kościół, klasztor, zakon Pijarów: Sąd kazał go odwiedzić do Pijarów, to jest domu obłąkanych we Lwowie. Rog. <Od Łé. piar(um), w „Societas scholarum piarum“>

× **Pijarka, i, blm. ir. pijarska gramatyka łacińska (Konarskiego).** <Od Pijar>

Pijarski przym. od Pijar: Zakon, konwikt P. w Warszawie. Zgromadzenie pijarskie. Potym zniacnacka zapytał z łaciny, ja mu pijarską gramatykę prawie. Syrok. <Od Pijar>

[Pijary, ar, blp.] p. **Pijatyka.** <Od Pić, przez slđ. do (księza) Pijary>

[Pijas, a, lm. y] p. **Pijak.** <Od Pijać, PI/POJ>

[Pijasek, sku, lm. ski] = Piasek. <Z Piasek>

Pijatyka, i, lm. i [Pijary, Pijawa] obfite spełnianie kielichów przez grono pijackie, biesiada pijacka, posp. *biba:* Toż znowu bankiet, znowu P.; ci ś. jedną z sobą, drugą wadzą. Pot. Trzecią część życia swego poświęcają Bachusowi i trawiają na pijatyce. L. <Od Pijać>

[Pijawa, y, lm. y] 1. p. **Pijatyka:** Prosić kogo na pijawę. 2. *tęcza:* Za pomocą tęczy („pijawy“) Bóg nabiera wodę z morza. <Od Pijać>

Pijawczany p. Pijawczy.

Pijawczy, Pijawczany przym. od Pijawka.

Pijaweczka, i, lm. i p. Pijawka: Przejroczysta P. nephelis. Kowal. <Od Pijawka>

Pijawica, y, lm. e p. Pijawka: Pijawica jako gdzieniebądź się ucepiła do niego. Głiń. <Od Pijawka>

Pijawka, i, lm. i 1. a. [Pijawnica] zool. (hirudo) pierścienica opatrzona jedną lub dwiema przysawkami: P. lekarska (h. medicinalis). P. końska (aulastomum guło). Pijawek do ściągania krwi używają. L. Stawiać komu pijawki. Perz. Pijawkę przystawić. Troc. Bańki stawieć, pijawki przysa-

dzię. Cziah. P. wrzodu ś. nie ima. Prz. Jak P. krew z niego toczyła. Lubom. Przen. (o człowieku) *wyzyskiwacz, zdierca*: W każdej wsi chłopiek czuł przy nodze pijawkę. Oss. Budżety i wojska są to pijawki ludów. Moch. Kilka pijawek z ożczyzny krew wysssało. Pot. Żydzi pijawkami rolnika. Stasz. Sułtan biednym ludziom starą i już wpół opiałą odjąwszy, nową pijawkę przysadza. Kłok. (= *nowego urzędnika zdiercę*). P. publicznego skarbu. Bobr. 2. lek.: P. sztuczna p. *Krwiociąg*. 3. myśl. *odmiana psa swojskiego, buldog małego wzrostu*. 4. ogr. *pęd z korzenia wyrosły*. Zdr. **Pijaweczka**. Zgr. **Pijawica**. <Od Pijać>

Pijawnica, y, lm. e] p. **Pijawka**. <Z Pijawka>

[**Pijadz**, a, lm. e] p. **Pieniądz**. <Z [Piniądz]>

† **Pijny** p. **Pijałny**: To piwo jeszcze nie jest pijalne, pijne. Troc. <Od Pić>

[**Pijok**, a, lm. i] p. **Pijak**. <Z [Pijak]>

[**Pijować**, uje, ował] p. **Piść**. <Z Pić, PI>

[**Pijowanie**, a, blm.] czynność cz. **Pijować**, *pijanie*.

Pijus, a l. lm. y p. **Pijak**. 2. blm. a. kolor pijusowy, *barwa wytworzona z alizaryny i zaprawy glinowej żelaznej, kolor ciemnobrunatny z odcieniem silnie fioletowym*. <Od Pić, przez sld. do imienia papieża Pius>

Pijuska, i, lm. i *czapczeka księża do przykrycia tonsury, mycka*. <Od imienia Pijus>

Pijusowy kolor p. **Pijus**: Później (za czasów Stanisława Poniatowskiego) skromniejsza francuska odzież, fraki pijusowe i innych ciemniejszych a. jaśniejszych kolorów. Goł. <Od Pijus>

[**Pijus**, a, lm. e] p. **Pijak**. <Z Pijus>

P. Pik, część. nieod. a. × a, lm. i karc. *jedna z dwóch czarnych maci karcanych w kształcie listka czarnego, wino*: Gram siedem P. 2. *rodzaj wygranej w grze, zwanej pikietą*. <Fr. pique>

2. **Pik**, a, lm. i zool. p. **Tunga**.

3. **Pik**, w. *oznaczający pulenicie, pikl, stukl*, *paf!*: W Tomeciu serce P., P.l, drzy, poci ś., lęka. L. <Dźwn.>

× **Pik**, u, blm. p. **Pak**. <Łé. pix>

[**Pik**, a, lm. i] l. *smarkacz, mavec*: Dziecko małe od lat 3 do 4 zowie ś. P. 2. *słowo*. Gwar.

1. **Pika**, i, lm. i *tęga tkanina bawełniana*. <Fr. piqué>

2. **Pika**, i, lm. i l. *lanca, dzida, rohatyna, grot żelazny zastrzony, osadzony na drzewcu około 6 łokci długości*: Od pulpita do bębnow, od pióra do piki. Tw. A gdzie zabłyśnie ulańska P., tam wszystko pierzeha i znika. Na czele uzbrojonego naprędee w piki i kosy chłopstwa. Lol. Terajewicza znałem, co idąc na dziki, nie brał nigdy innego oręża, prócz piki. Mick. P. kosaćka (= *spisa*). Zb.: Warta straszna z gołemi koło drzwi mieczami, pika gęstą opasana pałac, jak lasami. Jabł. 2. kol. *rozeń u tundra*. Zdr. **Piczka**. <Fr. pique, Nm. Piekco>

× **Pika**, i, blm. *zachcianka, apetyt do jedzenia rzeczy nadzwyczajnych, szczeg. u kobiet brzemiennych*. <Fr. pica>

Pikać, a, al p. **Pikańć**.

[**Pikać**, a, al i P. ś.] p. 2. **Piec**. <Z [Pićkać]>

Pikada, y, lm. y *linja wyprowadzona przez zatknięcie szeregu tyczek*: Wyprowadzenie linji głównej, czyli tak zwanej pikady, która ma stanowić drogę. Chełm. <Od Fr. piquet = tyczka>

Pikador, a, lm. owie w hiszpańskich walkach byków, *zupaśnik, walczący konno z włócznią przeciw bykom*: Przeciskają ś. przez tłum trzy konni

pikadorowie, dzierżący w ręku lancę, zakończoną gałką drewnianą, z żelaznym ostrzem. Sienk.

Pikanie, a, blm., czynność cz. **Pikać**.

[**Pikanie**, a, blm.] czynność cz. [**Pikać**].

[**Pikanie się**, a s., blm.] czynność cz. **Pikać ś.**

! **Pikant** nieod. p. **Pikantny**: Była to, wedle wyrażenia niemieckiego, zapożyczony od Francuzów, „P.“ panienka. Krasz. <Fr. piquant>

! **Pikanterja**, i, blm. *uszczypliwość dowcipna*: Takie koncepcje przechodzą granice dozwolonej w humorystyce pikanterji. Francuscy naturalisci lubią domieszać sporą dozę pikanterji nawet do arcydzieł. Kot.

! **Pikantnie** przys. od **Pikantny**.

! **Pikantność**, i, blm. rz. od **Pikantny**: *Ubiega ś. za pikantnością dla zyskania sobie rozgłosu i pochytywości*. Krasz. <Od Pikantny>

! **Pikantny**, **Pikant**, [**Pikies**] l. *korzenny, pieprzny, ostry, szczypiący*: Sos P. 2. *przen. nieprzyzwolity, nieskromny, drastyczny, pieprzny, tłusty, lubieżny, zaostrażający ciękawość*: *Pikantne historyjki*. *Płoteckli chwytnie z ognisk rodzinnych i podawane czytelnikom, jako pikantna przyprawa do notatek i anegdot jawowych*. <Fr. piquant>

Pikarczyk przym. od **Pikart**. <Od Pikart>

Pikardczyk, a, lm. cy p. **Pikart**.

Pikart, a, lm. owie a. ci, **Pikardczyk** *zwoleńnik Wilełefa, wilełefista, brat czeski, husyta*: *Kalwinistowie, pikarci, nowochrześcijcy*. Wuj. <Od nazwy prowincji francuskiej Picardie>

Pikelhauba, y, lm. y *kask zakończony na szczycie ostrym grotem, noszony przez wojsko pruskie*. <Nm. Pichelhaube>

Pikier, a, lm. owie l. *rostrucharz, handlarz koni, koniarz*: Kupiłem konia tego od najpierwszego w Anglii pikiera. Niem. 2. *dojeżdżacz na łowach*: Biegał łowczy książęcy Wołski, pięknie i bogato ubrany, wydajac ordynase, biegali pikierowie z waltorniami. Mat. <Fr. piqueur>

[**Pikier**, a, blm.] *zabawa dziecięca, polegająca na podbijaniu jednej paleczki drugą, [klipa, kieczka]*. <Nm. Picker>

Pikierek, rka, lm. rki *filut*. <Zdr. od Pikier>

Pikierować, uje, ował tap. *urządzać, układać wierzchnią warstwę włosów pod pokryciem mebla*. <Fr. piquer = pikować>

Pikierowanie, a, blm., czynność cz. **Pikierować**.

[**Pikies** nieod.] p. **Pikantny**: *A może jegomości lulkę; pobiegę po próbkę tytoniu do Kaczannowa... taki P. nowy transport, jak miód*. Byk. *Jeszcze temi oczyma jaśnie panu wypatrzę taką panienkę, co P.l rarites!* Byk. <Z Żyd., 9 zam. *Pikantny*, przez naśladowanie formy żydowskiej>

† **Pikiet**, u, lm. y p. **Pikieta**: P., *poczet żołnierzy złożony z 50 ludzi*. Papr. <Fr. piquet>

Pikieta, y, lm. y l. a. † **Pikiet** *mały oddział żołnierzy stojący na czołach lub w pobliżu straży, aby ją wzmocnić w razie potrzeby*, *placówka, wideta, forpocza, awanpost*: Stać na pikiecie. *Rozesłać, rozstawić pikiety*. Gm. *żart. kobieta publiczna wychodząca przed domem*. 2. *jedna z dawnych gier w karty, rumel*. 3. *kołek, od którego zaczyna ś. gra w trolekietę*, *b a b a*. 4. *dawna kara wojskowa: stanąć jedną nogą na palu*. <Fr. piquet, Nm. Piquet>

× **Pikiotka**, i, lm. i *wino liche, lura, sikacz*: Inne wina to kwas i P. przy burgundzkim. Krasz. <Fr. piquette>

[**Pikiotka**, i, lm. i] *kobieta publiczna, prostytutka, nierządnicza*. <Zdr. od Pikieta>

Pikiotowy przym. od **Pikieta**: *Pasjans P.* <Od Pikieta>

Pikinjer, a, lm. rzy, **Pikownik**, × **Pikier** żołnierz uzbrojony w pikę. <Nm. Pikenier>

Pikle, ów, blp. młode jarzynki zamarynowane w occie z korzeniami. <Z Ang. pickle = marynata>

1. **Piknąć**, knie, knął a. kł, nied. **Pikać** I. [P.] ukuć piką. 2. ukuć, ukuć, ukuć, ubość. 3. uderzyć, zabić, pukać, zakolać: Zaczęło w nim serce pikać. 3. [P.] przen. przerazić, dać s. uczuć, przeszyć, przeniknąć: Pikało im pod kolany. Głiez. (= drżały im lędki). To go piknęło (= uczył to, ubodło, zabolalo go to, dotknęło go to boleśnie). 4. [Pikać] dyszać, zipać, tchnąć, oddychać: Ledwo pika. 5. †P. przez kogo = przesyć, przejąć, przeniknąć, przerazić, opanować, zdjąć, porwać go: Strach i bojaźń piknęła przeze mnie. Chr. Gdy s. to stało, wszystkich grom przeniknie, najbardziej jednak strach przeze mnie piknie. Chr. Nieos.: Skoro s. ten pokazał, jakoby go przestrzeilił, razem przeze piknie. Pot. (= dreszcz, mróz, mrowki, ciarki go przeszły, zrobiło mu s. zimno, krew s. w nim ścięła). Serce zamartwiało, piknęło przeze mnie. Wad. Piknęło przez Cezara, czupryna mu wstanie, cofnie s. wrad mdłą nogą, w brze gu rzeki stanie. Bardz. Wierzę, przez chana musiało pikać. Jabł. 6. zwrócić uwagę ostrzegawczo, zaniepokoić, skrócić, tknąć: Coś mię pikło, ażeby tam pójść koniecznie. Coś mię pikło, że tu będzie nieszczęście (= jakiś głos wewnętrzny ostrzegł mię). <Fr. piquer, Nm. picken>

2. **Piknąć**, nie, nął I. †P., [P.], nied. †**Pikać**, [Pikać] pisać, zapiszczać: Pikać albo piszczać, jak młode ptaszka, pipere. Mącz. Pikut, kszyc pika. 2. przen. odezwać s., pisać, parę z ust wypuścić = wywrwać s. ze słówkiem: Wszystkie umilkły razem pokolenia, zaden i z książką nie piknął. Wad. Nikt ani piknął. <*Pi(s)knąć, od Pisk>

[Piknie] przys. od **Pikny**, **pieknie**: **Pikniek** s. przelekła. Tet. (= piekniem s. przelekła).

× **Piknienie**, a, blm. p. **Piknięcie**.

Piknięcie, a, blm., × **Piknienie** czynność cz. **Piknąć**.

Piknik, u, lm. i **balik**, ucztą składkowa, towarzyska zabawa składkowa; wycieczka składkowa w celu wspólnej zabawy. <Ang. pick-nick, Fr. pique-nique>

Piknikować, uje, ował brać udział w pikniku: Był jeden egzemplarz tych panów, z matką, z siostrami, włokący s. za temi Żydami, rozmawiający z niemi, jedzący, piknikujący. Krasin. <Od Piknik>

Piknikowanie, a, blm., czynność cz. **Piknikować**.

Piknit, u, lm. y min. **topaz biały**, fluorokrzemian glinki. <Od Gr. pyknós = gęsty, zbity>

Piknometr, u, lm. y, **Piknoskop** I. fiz. szlaczka szklana, zastosowana do oznaczania ciężarów właściwych ciał, służąca dogodnie zwłaszcza do ciał sproszkowanych. 2. piw. p. **Lepkomierz**; wog. przyczął do mierzenia gęstości płynów, zwłaszcza wina, moszczu winnego. <Gr. pyknós = gęsty, + métron = mierz>

Piknoskop, u, lm. y p. **Piknometr**. <Gr. pyknós + skopós = patrzeć, badać>

Piknostyl, u, lm. e bud. międzystupie, w którym odległość kolumn jednej od drugiej wynosi tylko półtora średnicy kolumny. <Gr. pyknós = ścisły, + stýlos = słup>

Piknotrop, u, lm. y min. **sylikoid** z grupy chlotrytów. <Gr. pyknós = gęsty, ścisły, + trópos = zwrot, kierunek, sposób>

[Pikny] p. **Piękny**. <Z Piękny>

[**Pikolenie**, a, blm.] czynność cz. **Pikolić**.

[**Pikolenie się**, a s., blm.] czynność cz. **Pikolić** s. **Pikoleta**, y, lm. y, zł. **trzewik**. <? Włos. piccoletta>

[**Pikolić**, i, il] I. rznąć, piłować tępyim narzędziem lub nieumiejętnie, z trudnością. 2. nekcać kogo, dokuczać mu. [P. s.] kłócić s., sprzeczać s. <? Od *Pikoła, od Pikać>

Pikolina, y, blm. chem. **metrylopirydyna**, zasada organiczna homologiczna z **pirydyną**, ze składem C₆H₇N. <? Od Łć. pix, pic-is = smoła>

[**Pikon**, a, lm. y] p. **Pykon**.

Pikot, a, lm. y I. **maleńka pętelka**, jako ozdoba na brzegu koronki a. roboty szydełkowej. 2. w lm. rodzaj wąskiej koronki nitowanej z drobnymi oczkami swobodnie odstającymi wzdłuż jednego boku. Zdr. **Pikotka**. <Fr. picot>

Pikotek, tka, lm. tki p. **Pikot**: Przy sznureczku, zwanym minjardyza, są pętelki po obu bokach, które s. zowią pikotki. Przy koronkach klocekowych są po brzegu luźne pętelki, pikotkami zwane. <Od Pikot>

Pikotyt, u, lm. y min. odmiana spinelu barwy czarnej i rysiej brunatnej, zawierająca w sobie przymieszanie tlenku chromu: P. chromowy = mineral stanowiący przejście od chromitu do pikotyty, chrom pikotyty. <Fr. picotite>

Pikować, uje, ował I. przyswać wierzch z watą lub inną podściółką i ze spodem w różnych kierunkach: P. koldrę, szlafrok, materac. Tap.: P. włosie = przysywać je w łaro lub w muszlę. Czapka tatarska pikowana, z czterema rogami. L. Czerwona czapeczka biała pikowana, wolę towarzysza, niżeli hetmana. L. Materace bawełniane pikowane. Świt. 2. × P. brzuch = ładować, opychać; objadać s. 3. [P.] przybijać podszewę do przyszwyci kółkami, kółkować. 4. przen.: P. kogo = kłuć, szczytać, ciąć, drażnić go; docinać, dogryzać, dajmować komu. 5. ogr. przesadzać siewki. P. s. I. × P. s. najadać s., objadać s., opychać s., opakowywać s. 2. kłuć s., szczytać s., ciąć s. nawzajem; docinać, dogryzać sobie wzajemnie. 3. × P. s. na co = sadzić s. na co przez punkt honoru. L. 4. × P. s. czym = przechwalać s., chlubić s., pysznić s., popisywać s., wyjeżdzać z czym: Pikuje s. tym, że dobrze pisze. Sł. wil. Gdzie tylko może, pikuje s. francuszczyzną. Sł. wil. <Fr. piquer>

Pikowanie, a I. blm., czynność cz. **Pikować**: P. poduszeczek na podwyższenie lewego biodra i łopatki jejmości. L. 2. deseń powstały przez pikowanie.

Pikowanie się, a s., blm., czynność cz. **Pikować** s.

Pikownik, a, lm. cy p. **Pikinjer**: W środku stawil pikowników czyli żołnierzy z pikami. Papr. <Od Pika>

Pikowy przym. od **Pika**: **Kamizelka**, koldra pikowa. <Od Pika>

Pikramina, y, blm. chem. p. **Amaryna**.

[**Pikranaleym**, u, lm. y min. odmiana **analcyumu**. <Gr. pikrós = gorzki, + Analeym>

Pikrat, u, lm. y, **Pikrynan** chem. sól kwasu pikrynowego czyli trójnitrofenolu. <Z Gr. pikrós = gorzki>

Pikrofarmakolit, u, lm. y min. **biały arsenjan wodny** z przymieszką magnezu. <Gr. pikrós = gorzki, + pharmakon = lek, czar, antydot, barwnik + lithos = kamień>

Pikrolit, u, lm. y min. odmiana **serpentynu**. <Gr. pikrós = gorzki, ostrzy, + lithos = kamień>

Pikromel, u, blm. *słodkogorzka substancja zielonawego koloru, dobywana z żółci zwierzęcej, cukier żółciowy*. <Gr. pikrós = gorzki, + Łć. mel = miód, słodycz >

Pikromeryt, u, blm. *min. kaimit, sól ze składem: K₂SO₄ + 6H₂O*. <Gr. pikrós = gorzki, + méros = część >

Pikrosmin, u, lm. *y min. odmiana serpentynu, H₂Mg₂Si₂O₇*. <Gr. pikrós = gorzki, ostry + osmē = zapach >

Pikroterfroit, u, lm. *y min. tefroit zawierający magnezję*. <Gr. pikrós = gorzki, ostry, + Tefroit >

Pikrotoksyna, y, blm., *Kokulina chem. ciała gorzkie z własnościami przypominającymi bezwodniki kwasowe, bardzo trujące, zawarte w nasionach rośliny menispermum cocculus; skład C₃₀H₃₄O₁₃*. <Gr. pikrós = gorzki, + Toksyna >

Pikrotytanit, u, lm *y min. odmiana imenitu*. <Gr. pikrós = gorzki, ostry, + Tytanit >

Pikrynowy kwas, żółć Weltera, trójnitrofenol, C₆H₅(NO₂)₃OH. <Od Gr. pikrós = gorzki >

Pikryt, u, lm. *y min. gatunek skały wybuchowej, zawierającej w sobie ziarna oliwiny*. <Od Gr. pikrós = gorzki, ostry >

Pikrytowy przym. od Pikryt: Bomba pikrytowa. <Od Pikryt >

[Piksła, i, lm. e] *tabakierka*. <Nm. Bütshel >

Piktancja, i, lm. *e porcja zakonnika w klasztorze: Promotor różańcowy u Dominikanów miał drugą porcję, nazwaną piktancją*. Goł. <Śr. Łć. pietantia >

Piktografja, i, blm. *pismo obrazowe, rodzaj pisma ideograficznego*. <Łć. pietum (od pingo = maluje), + Gr. graphia = pismo >

Piktomanja, i, blm. *niepohamowany pociąg do ciaglej malowania, pomimo braku talentu*. <Łć. pietum (od pingo = maluje), + Manja >

[Pikul, a, lm. e] *okienko ukośnie wyrżnięte, np. w śpichrzu*.

[Pikula, i, lm. e] *1. pół centa. 2. drobnostka, blachostka, rzecz bez wartości*. <? Włos. piccola >

† **Pikuliczek, czka, lm. czkowie p. Pikulik: Pikuliczekowie** zasię, co wzrostu małego, pospolicie hardzi, gniewliwi, wysokich myśli. Górs. J. <Od Pikulik >

Pikulik, a, lm. *i p. Pigmejozyk: Karali w Sparcie króla Archidama, iż pojął sobie małego wzrostu żonę, powiadając, iż będzie rodził króle małej statury, pikuliki*. Petr. Ludzie, którzy przed tym długo żyli, silni, wiecy byli, nie tacy, jako teraz pikulikowie. Sak. Ten mały P., zły, widzę, jak bies. L. <? Od *Pikul, z Włos. piccolo = mały >

Pikulina, y, lm. *y l. piszczałka, flecik wyższy o oktawę od zwykłego fletu. 2. odmiana piszczałki otwartej organowej, flażolet*. <Włos. piccolina >

[Pikulatnica, y, lm. e] *forma ż. od Pikulatnik*.

[Pikulatnik, a, lm. cy] *dużogrosz, kutwa, slenera*.

[Pikut, a, lm. y] *ptak kszczyk, gatunek bekusa (scelopax gallinula): Pikut, jak leci do dołu, to rzy*. <Od głosu tego ptaka: pikut-pikut! >

[Pil!] *w. p. Pilu!*

[Pila!] *w. p. Pilu!*

† **Pila go** *w. oznaczający obrzydzenie, wstręt, jak zarwan, arwan i t. p. Dudz., Troc.*

[Pilać, a, al] *l. pilnować, strzec: Józef pila koni (= dogląda). Jan tyło karezmny pila. 2. zwać: Ty na jego słowa nie pilaj*. <PIL/PIL >

Pilada, y, lm. *y słup, filar, przy którym w ujeżdżalni lub na torze wyścigowym uczą biegać konie*

na linkach. <? Od Łć. pila = słup, filar; na podobieństwo wyrazów amfilada, parada, promenada >

Pilaf, u, blm. *p. Pilaw*.

Pilan, u, lm. *y naczynie stołowe na Wschodzie, misa, półmisek: Wtym przyniesiono wielki P. ryżu*. Słow. <Prs. pilau = Pilaw >

[Pilanie, a, blm.] *czynność cz. Pilać*.

Pilar, u, lm. *y słup rozdzielający dwa konie w stajni*. <p. Filar >

Pilarka, i, lm. *i maszyna do wyrabiania fryzów*. <Od Pilarz >

Pilarnia, i, lm. *e l. p. Tartak. 2. †P., [P.] p. Piltkarnia*. <Od Pilarz >

† **Pilarnik, a**, lm. *cy ten, co utrzymuje pilarnię, dom do grania w piłkę*. Troc. <Od Pilarnik >

Pilarstwo, a, blm. *rzemiosło tracza*. <Od Pila >

Pilarz, a, lm. *e l. × P. p. Piltkarz. 2. [P.] p. Pilarz. 3. ten, co rabi piły: Do tej klasy należeli: karczmarze, młynarze, rybacy, kowale, pilarze*. Sur. 4. [P.] *przewiósko dawane przez mieszkańców Chodla przybyłym do dośr dawna włóścianom galicyjskim*. 5. *zool. (tentredo) owad błonkoskrzydły z pokładelkiem, należący do skupienia roślinniarek*. <Od Pila >

Pilarzowaty *podobny do pilarza (owadu): Owad P.* <Od Pilarz >

[Pilarzowy] *przym. od Pilarz (tracz)*. <Od Pilarz >

Pilas, u, lm. *y fl. miejsce na szkucie, gdzie ślisy sypiają*. <? Dnm. >

Pilaster, tru, lm. try p. Pilastr. <Włos. pilastro, Fr. pilastre >

Pilastr, u, lm. *y, Pilaster, × Pilastra l. bud. czworograniasty słup wypuszczony połową lub większą częścią w mur, z którego wystaje, dla wzmocnienia tego muru lub jako ozdoba, słup uwięzły, łopatką: Cyrus miał w swoim pałacu pilastry srebrne*. Nar. 2. *zdń. ozdoba rama kablana zastępująca miejsce narozrywanych kablów w piecu: Piec w pilastrach*. <Fr. pilastre >

× **Pilastra, y**, lm. *y p. Pilastr: Przed pilastrą wrót carskich zawieszona była płaszczennica nad ubranym i świecami opatrzonym stolikiem*. Bart. <Fr. pilastre >

Pilastrowanie, a, lm. *a ozdoba z pilastrów: Nad tym tunelem postawiono dekoracyjną atykę z wnękami i pilastrowaniem*. Spas. <Od Pilastr >

× **Pilat, a**, lm. *y p. Pręgierz*. <Od imienia Pilat >

Pilaw, u, blm., **Pilaf, Pilaw ulubiona wschodnia potrawa, złożona z tłustej baraniny gotowanej z ryżem i polanej masłem. <Tur. pilaw, Prs. pilau >**

Pilawita, y, lm. *ci członek rodu, pieczętującego ś. herbem Pilawa*. <Od nazwy herbu Pilawa >

Pilch, a, lm. *y l. [P.] skapiec. 2. zool. = a) p. Rzęsorek. b) a. [Pilk] p. Koszatka: P., głoś, zwierz większy, niżli lasica*. Trzye. Ususzonym pilehem a. gniazdem jego okurzają bydło i obory. Troc. Ledwie dopadł pościeli, wszystkożny utopił we śnie tak głęboko, że leniwi pilehowie twardziej nie sypiają. P. Koch. <Uzes. pleh, Nm. Bileh(maus) >

Pilchowy *przym. od Pilch: Siorśc pilehowa. Futro pilehowe*. <Od Pilch >

[Pile!] *w. p. Pilu! Pilusia! Iwa! P. P.!*

† **Pilecznik, a**, lm. *i p. Piltkarz*. Głos.

× **Pilen p. Pilny**.

Pilenie, a, blm., *czynność cz. Pilić*.

† **Pilenie, a**, blm., *czynność cz. †Pilić*.

[Pilerz, a, lm. e] *flar.* <p. Filar>
[Pilgrzym, a, lm. y] p. **Pielgrzym.** <Ang. pilgrim, Nm. Pilger, Włos. pellegrino, z Łć. peregrinus>

[Pilgrzymować, uje, ował] p. **Pielgrzymować.** <Od Pilgrzym>

[Pilgrzymowanie, a, blm.] czynność cz. **Pilgrzymować.**

[Pili] *swój, krewny.* Ona mi ta nie pila; lepiej oddać dziecko do obcego, jak do pilego.

Pilić, i, il 1. †P. *pilnować, strzec, mieć na uwadze, na oku, mieć baczenie:* Kto pili, nie zmyli. Prz. P. prawo = *zachowywać pilnie; pilnować ś., trzymać ś. go, stosować ś. ściśle do niego, patrzeć prawa.* Skr. 2. *przypilnić, przynaglić, naglić, napędzać:* Nie wiemy, czy z własnego natchnienia, czy też może pileni jednocześnie przez urzędników. Dar. P. robotników. Pili mię potrzeba naturalna (= *przypiera*). <PIŁ/PIL; por. PIT>

†**Pilić, i, il** *urabiać co w kształt pilki, nadawać postać kulii:* Piasek tak mokro pokrop, aby ś. P. dał, jak mąka wilgotna, gdy ją w garści ścisną, albo jak śnieg na odmiecz. Sien. <Od Piła>

[Piliłi] w. p. **Piłu!**

Pilipon, a, lm. i = **Filipowiec:** Wypadł z urny jako egzaktor podatków od piliponów. Rol. <Ukr. Pilipón>

[Pilipowczany] przym. od **Pilipowka:** Noe pilipowczana najdłuższa w roku. <Od Pilipówka>

[Pilipowka, i, blm.] p. **Pilipówka.** <Ukr. pilipivka>

[Pilipówka, i, blm., Pilipowka, Filipówka] *post od św. Filipa (adwent).* <Ukr. Pilipivka>

Pilitt, u, lm. y min. *szmaragdyt, odmiana amfibolu.*

[Pil] w. p. **Piłu!**: P. — P., piljka — piljka!

[Pil]ka] w. p. **Piłu!**: Pilj — pilj, P. — P.!

[Pilk, a, lm. i] p. **Pilch.**

[Pilka] p. **Piłu!**: P., pilili!

Pilkalnia, i, lm. e *starożytna warownia żmudzka.*
Pilniczek, czka, lm. czki p. **Pilnik.**

Pilnie 1. przys. od **Pilny** = a) P. ś. uczyć. P. co robić. Troc. P. pracuje. Troc. P. chodzić około czego. P. mi ś. przypatrywał (= *uważnie, z zajęciem*). Zumiawszy ś. umilkli, a jeden na drugiego pilnie patrzali. Ohwal. b) *koniecznie, nieodzownie, niezbędnie:* P. mi trzeba pieniędzy (= *na gwalt*). P. o tym trzeba wiedzieć. c) a. **Pilno** *dokładnie, dobrze, usilnie, baczenie, bardzo, szczerze, gorliwie, gorąco:* P. na co zważać. Zastanowił ś. P. Barzo P. Bogu za nią ś. modliły, aby była zbawiona. Ż. E. Prosił o co P. Służby me zwykłe pilnie zalecam, oddając ś. powtóre pilnie a pilnie do łaski WM. Szymon. 2. †P. *mocno, tego, silnie, głęboko:* Siedząc na wozie, zasnął tak P., iż go trzymać musiał. Skar.

Pilnik, a, lm. i, †Piła, †Pilka *hartowana sztabka stalowa kanciasta a. półokrągła, z powierzchnią ostro ponacinaną, do ścierania metalów, do gladzenia:* P. drobny, gruby. P. okrągły, czworograniasty, płaski, półokrągły. P. pilowy a. nazębek (= *do nacinania, ostrzenia piły*). P. kończasty. Pilniki robią ze stali, nacinają dłutkiem, potem je hartują. Os. J. Cudne kształty uporna stal na ś. przybiera, gdy jej stąd zgrzyzny P., zowad młot doskwiera. Nar. Proch, który pilnikiem zajmują pijując, otrociny. Sien. Tryny żelazne z pod pilnika. Torz. Zdr. **Pilniczek.** <Od Piła>

†**Pilnik, a, lm. i 1.** p. **Pilkarnia:** Grać w pilniku (pilarni) piłę. Troc. 2. *palka do podbijania*

pilki, palant: P. do golenia piły. Troc. <Od †Piła>

Pilnikarski przym. od **Pilnikarz:** Czeladnik P.
Pilnikarstwo, a, blm. rzemiosło pilnikarza. <Od Pilnikarz>

Pilnikarz, a, lm. e *ten, co robi pilniki, co pilniki nacina.* <Od Pilnik>

Pilnikowy przym. od **Pilnik.** Lek.: Szmer P. = *szmer powstający w sercu wskutek wad zastawek.* <Od Pilnik>

[Pilniować, uje, ował i P. ś.] p. **Pilnować.** <Z Pilnować>

[Pilniowanie, a, blm.] czynność cz. **Pilniować, pilnowanie.**

[Pilniowanie się, a ś., blm.] czynność cz. **Pilniować ś., pilnowanie ś.**

Pilnić, u, lm. y min. *odmiana wezwujanu podobna z postaci do azbestu.*

Pilniuchno przys. od **Pilniuchny;** †**Pilniuchno, †Pilniuczko, Pilniusienko, Pilniuteńko, Pilniutko:** Na konie powiadali, kopji im dodano i samym ś. P. tam przypatrowano. Kob. Dobrej sławie na wszystkich P. hołdują. Papr.

Pilniuchny, †Pilnuchny, †Pilniuczki, Pilniusienki, Pilniuteńki, Pilniutki *bardzo pilny, zupełnie pilny.* <Od Pilny>

†**Pilniuczki** p. **Pilniuchny.**

Pilniuczko przys. od **Pilniuczki;** p. **Pilniuchno.**

Pilniusienki p. **Pilniuchny.**

Pilniusienko przys. od **Pilniusienki;** p. **Pilniuchno.**

Pilniuteńki p. **Pilniuchny.**

Pilniuteńko przys. od **Pilniuteńki;** p. **Pilniuchno.**

Pilniutki p. **Pilniuchny.**

Pilniutko przys. od **Pilniutki;** p. **Pilniuchno.**

Pilno przys. od **Pilny 1.** *na gwalt, duchem, przedko, szybko, zaraz, spieszenie, niezwłocznie:* Muszę P. odjechać i czasu nie mam. Troc. P. każde słowo w pamięci zasklepię. Syrok. Pani służącego gdzie P. posyła. L. (= *w pilnym interesie*). [Ani więcprzek tak od noża P. nie zdekuje. P. ś. zbieraj w Kraków. Wezmem P. hubkę, krzesiwo — podpaliłek. Tet. P. zawarł drzwiwrze. Ni mógek P. zbaczył] (= *na razie*). 2. p. **Pilnie:** P. tedy zważcie, co wam powiem. Sienk. Tego P. trzeba dojrzeć, aby nadobnie rolieżkę uorano. Rej. Miłuję cię P. Op. 3. = a) (jako orzeczenie) P. mi = *spieszę ś., spiesz mi ś., nie mam czasu; muszę koniecznie dokąd ś. udać, chcę na gwalt:* Co ci tak P.? Gdzie ci tak P.? Nie tak ci to P., wszak jeszcze nie wyjeżdżasz. L. (= *nie pali ś.*). Że mu było P. do Litwy, musiał tam jechać. Biel. M. Pilniej temu, co ucieka, niż co goni. Kn. P. mi (= *nagli mię potrzeba, przypiera mię, muszę iść coprzedź do ustępu*). A czy wam zginąć P.? Rom. b) × P. kogo, czego = *P. potrzeba kogo, czego:* Niegodziwie mi służysz, P. mnie było ciebie, i nie byłś w porę. L. Kiedy go było najpilniej, wyjechał P. Koch. Czego najpilniej — niemasz. Kn. (= *wszystko jest, tylko najpotrzebniejszego nie dostaje*. L.).

Pilność, i 1. blm. rz. od **Pilny:** P. jego w naukach. Troc. Z pilnością go gonit. Troc. Był wychowany od poczciwej matki swej z wielką pilnością. Orzech. By jedno na wykonaniu naszym i pilności a pracy nie sehodziło. Skar. Do prawy jednego woru z pieniędzmi, a drugiego z pilnością trzeba. Prz. Widząc pan moję P., coraz lepszym okiem patrzeć na mnie zaczął. Kras. Na pilności i na dostatku prawo należy. Prz. P. wiele może. Prz. P. wczesna być ma. Prz. P. opaczna. Prz. (= *robota niepotrzebna*). †P. czynić

około kogo, około czego a. mieć o kim = *czuwać, mieć pieczę, staranie nad kim, nad czym; troszczyć* *ś. o kogo, o co; opiekować ś. kim, czym* *troskliwie, pilnować kogo, czego*: Pasterze czują nad trzodą Pańską, P. czyniąć około ludu bożego. Rej. O nich miał pilność, jako łaskawa matka o dzieciach swoich. Op. † P. czynić o czym = *krzotać ś. około czego; zajmować ś., myśleć o czym*: Sprzętna gospodyni o wieczerze P. czyni. Kochan. 2. † P., lm. i *obowiązek, powinność*: Postanowisz lewity w ich pilnościach. Leop. Żeby temi sprawami a. pilnościami, które służą ku nabożeństwu, działki nie były obciążane. Rej. <Od I. Pilny>

† **Pilnowacz, a, lm. e.** [**Pilnowacz**] *ten, co pilnuje, stróż, dozorca*: P. owiec. Węg. (=owczarz). [Czyś ty dobry złodziej, czy ja dobry P. P. Góral wstrzymał pilnowacza. Zer]. <Od Pilnować>

Pilnować, uje, ować [**Pielnować, Pilniować**], † **Pilować**, [**Pilować**] l. kogo, czego = *mieć na oku, dozorować, strzec, doglądać; czuwać nad kim, nad czym; wartować, być na straży przy kim, przy czym; mieć na niego baczenie*: P. bydła, lasu, skarbu, więźnia. Pilnuj go, by co nie porwał. Troc. Za dawnych książąt kmiecie musieli P. gniazd sokolich, aby ptacy nie wylatały, a kto nie dostrzegł, wielkie strofy płacił. Nar. Pilnuj sam swego, nie spuszczać ś. na drugiego. Prz. Pilnuj każdy swego, zaniechaj cudzego. Kn. Będę pilnował swego. Koch. W. Kijem tego, kto nie pilnuje swego. Prz. Nauczysz tego, aby każdy swego pilnował. Gost. Aniołom swoim każę cię P. Kochan. Oddali go rodzice kapłanom i z służbą, który go z dzieciństwa pilnował. Skar. Dla mnie była radość cała, bym cię dzień, noc pilnowała. Brodz. Straże pilnują okopów. Mick. Miał za dozorcę księdza, który go pilnował. Mick. Jam go pilnował w chorobie. Mick. (= *doglądał, pielęgnował; czuwał przy nim*). P. dziecka. Pilnuj czasu. Prz. (= *upatruj stosownej chwili, korzystaj z okazji*). Cztery wojska z Italji pilnowały Gallow i Annibala. Lel. (= *obszerewały, nie spuszczały z nich oka*). Wolałem przegrać dobra, niż P. sprawy. Niem. Żart.: Smaczno jada i pije, a dłużnicy drzwi pilnują. Falib. (= *wystawają przy nich, nie opuszczają ich*). Pijany w błocie leży, a psi mu gęby pilnują. Białob. † P. na kogo, na co. Będę tu na to pilnowała z memi towarzyszkami. Lubom. Pilnował na niego, na jego postępki. Troc. Śmierć prawie wczasn przyszła, pilnując na ten dzień, kiedy ma umrzeć. Kochan. (= *czyhając, czekając; upatrując go*). 2. † P. *baczyć, zważać, uważać*: Ojciec ma P., aby syna byle komu nie powierzać. 3. przén.: P. kogo, czego = *trzymać ś. go, nie oddalać ś. od niego; nie opuszczać, nie zamierdbywać, nie odstępować, nie zostawiać go na łasce boskiej, bez opieki*: Chałupy pilnuj! Śienk. P. żony, domu. 4. czego = *przestrzegać, nie zaniedbywać, nie opuszczać; nie opuszczać ś. w czym, zachowywać co, nie odstępować od czego*: Próznowania ś. strzegł, modlitw pilnował. Skar. Gdy służby boskiej pilnujem, gdy ś. na rzeczach duchownych i boskich bawim, nigdy ś. głodu i szkody nie bójmy. Skar. Dobrze nabożeństwa P., ale też dobrze ubogim służyć. Skar. Każdy mimowolnie porządku pilnował. Mick. 5. czego = *patrzeć; zajmować ś., parać ś., trudnić ś., bawić ś., zaprzatać ś., interesować ś., opiekować ś. czym; chodzić około czego, oddawać ś. czemu, wtrącać ś., wdzawać ś. w co*: Nauk pilnuje. Troc. Pilnuj spraw swoich. Troc. Pilnował wiernie książkę, a nie flaszki. Kras. Cytry, skrzypiec, bębna, piszczałki i wina po biesiadach pilnują, a służby pańskiej zaniedbywają. Jan. Nie

lepiejżeby to było kucepowi P. handlu, aniżeli pokątnych tych miłostek? L. Każdy swego rzemiosła pilnuj. Jabł. Niechby każdy pilnował swego rzemiosła. Tremb. Napisano w niebie: każdy pilnuj siebie. Prz. Pilnuj swego nosa, nie cudzego grosza. Prz. Domicy pilnował palestry. Nar. Ta tylko pilnowała skoków i igraszki. Kras. Ten roli, ów handlu i przemysłu, trzeci służby lub urzędu jakiego, zgola każdy stanu jakiegos i powołania pilnuje. Wor. Dama ta kart tylko pilnuje. L. Pilnuj samego siebie i nauki. Wuj. P. ś. l. *pilnować jeden drugiego nawzajem*. 2. *być pilnym, być punktualnym, nie opuszczać ś., uważać, być uważnym, uważać na siebie, czuwać nad sobą*: Nadal w opisach swoich lepiej ś. pilnuj. Rzew. Musi zachorować, bo ś. nie pilnuje (= *nie szanuje ś., nie dba o siebie*). P. ś. na służbie. 3. *nie oddalać ś., nie odchodzić, nie opuszczać, nie odstępować kogo, czego, trzymać ś. kogo, czego*: Nie pilnował ś. w drodze towarzystwa i zabłądził. To pies niepoń, nie pilnuje ś. domu. Pilnuj ś. drogi, kolei. P. ś. właściwej pory. Obiad oddawna gotów, ale ty nie pilnujesz ś. godziny. 4. przén. *trzymać ś., przestrzegać czego, opierać ś. na czym; nie odbiegać, nie odstępować od czego, zachowywać co*: P. ś. litery prawa, dawnych zwyczajów. P. ś. mody. Nie dowierzając tłómaczowi, pilnowałem ś. oryginału. <Od Pilny>

Pilnowanie, a, blm., czynność cz. **Pilnować**: P. nauk, rzemiosła swojego. Troc.

Pilnowanie się, a ś., blm., czynność cz. **Pilnować** ś.

† **Pilnucho** przys. od **Pilnuchny**; p. **Pilnucho**: P. ś. chronić czego. Papr.

† **Pilnuchny** p. **Pilnuchny**.

I. Pilny, Pilen, [Pilowny] l. (o osobie) = a) *zajmujący ś., trudniący ś. czym gorliwie, oddający ś. czemu z upodobaniem, gorliwy, oddany czemu, ochotny, chętny, staranny, dbały, skrzętny, pracowity, troskliwy, pilnujący ś. w czym*: Uczeń P. P. nazbyt robotnik albo rzemieślnik; pilno wytwornie wszystko czyni. Kn. P. i pracowity gospodarz. Wer. Karność potrzebna i pogróżka każdego w urzędzie swym pilnym czyniła. Skar. Pilni nauczyciele uczniów. Skar. P. gospodarz ma le dwie czas jeść a spać i to pod miarą. Ostror. W naukach mniej pilni. Mick. † P. czego, [P. czego]. P. czego abo w czym = *pilnujący, pieczołowicie baczący, pracowity*. L. P. w naukach († nauk) student. Troc. Błogosławieni, którzy są pilni tego, co w prorocctwie napisano. Rej. P., by zajęć bębna. Prz. (= *czujny*). Bo i Apollo łuku bez przestania nie ciągnie, pilen czasem i śpiewania. Kochan. Nieprawie był posług pilen. Kochan. (= *nie bardzo był P. w służbie*). [Koło dworu kania leci, gubernantka pilna dzieci]. b) † P. czego a. ku czemu = *pilnujący, patrzący czego; zajęty czym, zajmujący ś., zatrudniony czym, oddany czemu*: A za nimi, którzy pilni spraw sądowych byli. Kochan. Oczy me niechaj będą pilne służby twojej. Modl. Wac. Król pospolicie swego miejsca pilen. Kochan. Pilni byli ku działu. B. Sz. a wszęgo luda uszy były pilny ku księgam. B. Sz. c) † P. komu, czemu = *pilnie unikający w potrzeby, w położenie czyje, chętny, względny, oddany, czynny, usłużny, przychylny, interesujący ś., współczujący*: W czym urząd miejski abo burmistrz ma być P. każdemu ukrzywdzonemu, nie czekając dnia sądowego, nieodwłoczną sprawiedliwość czynić ma. 2. *baczący, czujny*: Sumienie jest stróż P. poceziwości. Rej. Pilne trzeba mieć oko, żeby

sidla na zgebę zastawione skutku nie wzięły. L. Dać pilne bacznie na co. 3. *wymagający pilności, nagły, nagłący, konieczny, gwałtowny, ważny, nie cierpiący zwłoki*: Ja prawie już jestem w drodze, mam interes P. srodze, nie mogę ś. zatrzymać. Jak J. Mam do ciebie P. interes. Mam ci pilną rzecz powiedzieć. L. Odłóż swą pilną robotę. Mick. Pilna potrzeba (= *paląca*). Pilniejsze to, niż owo. Kn. (= *pierwsze*). Ulgę przyniesie choremu jest to pilniejsze, niż nauka. Wirt. Pilną mam sprawę, proszę. Troc. Pilne pisać listy. Troc. To nie pilnego! † Przy tym jest przydana nauka czytania i pisania języka polskiego, ku tym księgam i inszym pożytecznym, i regestr P. a potrzebny. Sekl. (= *niedozowny, niezbędny, konieczny*). 4. *usilny, staranny, skrzętny, gorliwy, pracowity*: Pilne starania. Pomimo pilnych poszukiwań, nie ś. nie znalazło. <PIŁ/PIL; por. PIT>

2. **Pilny** przym. od **Piła**=a) p. **Piłowy**: Rama pilna w tartaku, w której piła osadzona. Os. J. b) *tyczący ś. pilki do grania, piłkowy*: Gra pilna. Troc. Dom P. a. piłarnia. Troc. P., nakosztł piły do grania. L. <Od Piła>

Piłokarpina, y, blm. *alkaloid z liści jaborandi, krzaku rosnącego w Brazylii (środek leczniczy napotny i pędzący uryne)*.

Pilon, u, lm. y, **Pylon** *potężna wieża czworoboczna, tepe ścięta, ozdabiana głównie wejście świątyni egipskich*. <Gr. pylōn=brama; wieża nad bramą>

Pilot, a, lm. ci *sternik wprowadzający okręt do portu*. <Fr. pilote>

Pilotować, uje, ował *wbijac pale zaostrome w grunt mokry, niestady, aby zyskać trwałą podstawę pod budowę*. <Fr. piloter>

Pilotowanie, a, blm., czynność cz. **Pilotować**. † **Pilować**, uje, ował, **[Pilować]** i † **P. ś.**, **[P. ś.]** kogo, czego, † o czym p. **Pilnować**: Pilowany, pilnowany. Troc. Ociec każdy P. ma, aby złym nauczycielem syna nie polecał. Głiez. Nieprzyjaciel duszny człowieka każdego o tym ustawicznie piluje, żeby człowiek nie wierzył słowu bożemu. Kaz. 1555. **[Stróż amiot cę piluje]**. <Z Pilnować>

† **Pilowanie**, a, blm., **[Pilowanie]** czynność cz. **Pilować**. Troc.

† **Pilowanie się**, a ś., blm., **[Pilowanie ś.]** czynność cz. **Pilować ś.**

[Pilowność, i, blm.] rz. od **Pilowny**, *pilność*. **[Pilowny]** p. **Pilny**. <Od Pilować>

Piłsiowy przym. od **Piść**, *piłsiowy*.

Piść, i, blm. i. p. **Piśń**. 2. **[P.]** „*nabicie z materaca, włosienie*“. Skórzane obicie na sprzętach popękało i świeciło otwartymi na P. szczelinami. Orzesz. <Czes. plst, Ros. połst>

† **Piśnia**, i, lm. e p. **Piśń**. Diet.

Piłśniak, a, lm. i *pasak piłśni kapeluszonej, przyklejony do płaskiego drewna, używany w rękodzielnictwie do polerowania metali*. <Od Piśń>

Piłśnianka, i *odzież, obuwie, kapelusz z piłśni: Sculponeatus, w piłśniankach chodzący*. Mącz. Odgadywał stan choroby w nakryciu, mającym formę piłśnianki, będącej oznaką starsziny septyjskiego. Sob. <Od Piłśniiany>

Piłśniany p. **Piłśniowy**: Obuw P. Troc. Kapelusz P. L. <Od Piśń>

Piłśniarz, a, lm. e, † **Piłśniownik** *ten, co robi wyroby z piłśni*: P., wałkarz, blecharz. Das. P., czapnik, kapelusznik. Bobr. <Od Piśń>

Piśnić, i, il *wbijac nakosztł piłśni*. P. ś. *wbijac ś., skręcać ś. jak piłśni*: Z wilgotnych humorów

włosy ś. kleją i piłśnią. Haur. (= *kołtunię ś.*). Włosy ś. piłnią przy kołtunie. Troc. <Od Piśń>

Piśnienie, a, blm., czynność cz. **Piśnić**.

Piśnicie się, a ś., blm., czynność cz. **Piśnić ś.**

Piśniowato przys. od **Piśniowaty**.

Piśniowaty *podobny do piłśni*: Powłoka piśniowata.

† **Piśniownik**, a, lm. cy p. **Piśniarz**. Troc. <Od Piśniowy>

Piśniowy, **Piśniiany** przym. od **Piśń**, *fiłcowy, wojłokowy*: Kapeluszy P. <Od Piśń>

Piśń, i, lm. e, † **Piśnia**, **Piść**, × **Peść** *tkanka z sierści lub z wełny, otrzymana przez zbitie ich czyli folowanie, wojłok, filc*: Olej ten prasują przez piłśni. Biel. M. Suknia z piłśni. Janecz. Stan z piłśni. Janecz. P. pod siodło, wojłok. Troc. P. do wyrobu kapeluszy. Bakt.: P. w hodowlach lasczników. Hist.: P. norwoga. Patol.: P. promienicza = *podłoże grzybków promienicy*. <PIŁŚ/PIEŁŚ>

[Pilu! i. a. **Pilusie!** **Pilus!** **Pilus!** **Pilus!** **Pilus!** **Piluski!** **Piluchny!** **Piła!** **Pilka!** **Pilifi!** **Pilij!** **Piljka!** **Pile!** **Pyl!** **] nawoływanie gości**: P. pilusie, piluchny! P. pil! P. wa! wa! Dzieci, dzieci, dzieci, dzieci, P. P., pilusia, piluchna! 2. *nawoływanie indyków*: P., P. <PIŁ/PIL>

† **Piłułka**, i, lm. i p. **Piłułka**: P. aptekarska. Mącz. Więcej nadziei kładą w piłułkach, w syropach, w doktorach, niż w Bogu. Wuj. Ani syropku, ani żadnych piłułek nie szukaj. Wer. <Od Łć. pilula>

[Pilusi! **] w. p. Pilu!** <Zam. Pilusie>
[Pilusia! **] w. p. Pilu!**: P. lwa!, pile!, pile! Pilu-pilu, P.-piluchna! P., P., P. lwa, lwa, lwa! <Zdr. od Pila!>

[Pilusie! **] w. p. Pilu!**: Pilu, P., piluchny! Pilu, pilu, P. Dzieci, dzieci, dzieci, pilu, pilu, piluski a. P. <Lm. od Pilusia>

[Pilus! **] w. p. Pilu!**: P., P. <Zdr. od Pilu>

[Piluski! **] w. p. Pilu!**: Dzieci, dzieci, dzieci, dzieci, pilu, pilu, piluski! <Lm. od *Piluska, zdr. od Pila!>

Pilzeńskie piwo = *piwo silnej fermentacji, bardzo jasne i chmielowe, mało alkoholiczne, smaku winnego*. <Od nazwy miasta Pilzna>

Pilzner, a, blm. żart. *piwo pilzeńskie*: Lub! pójś na pilznera do knajpki. <Nm. Pilsener (Bier)>

Piła, y, lm. y i. *wielka listwa żelazna lub stalowa zębata do pilowania, tarcia, to jest rozrywania drzewa, metali, kości, poruszana przez dwoje ludzi lub przez odpowiedni przyrząd*: P. drzewna. Upatrzwszy koś średnią w rybim grzbiecie, na jejże kształt i ostro żelazo odkować i hartowne w nim zęby kazał wykarbować i tak nazwał używanie piły. Otw. W oczach ojca syna piłą przetarli. Skar. Piły robią z tej samej stali, z której pilniki. Os. J. P. wielka rzemieślnicza. Troc. P. tracka. Łab. (= *do cięcia drzewa na deski*). Trzeć drwa piłą. Troc. Dwuś ludzi, wziąwszy po obu końcach piły, poczeli drwa pilować. P., zębata żelazna narzędzie do płatania i rznienia drzewa. Podcz. P. kołowa. P. czopowa p. **Czopnica**. P. krawężna p. **Krawężnica**. Przen.: *człowiek nagabyjący kogo uporczywie, dopóki na nim nie wymusi czego; naleganie natwarczowe, naprzykrzanie ś.* 2. **[P.] każda piła, a więc i mała, jednorączna**. 3. × P., **[P.]**, † **Pięta turlak**: P. bydlęca do tarcia drzewa. Troc. P. wodna jest dwojaka: prosta a. trybowa. Troc. Piły wodne i bydlęce. Sol. P., młyn drzewo trący. Kn. Piły dziedziczne od każ-

dego koła płacą po 12 groszy. Vol. [P. wodna]. 4. †P. p. **Pilnik**: P., piłka, piłeczka ślusarska, złotnicza, pilnik. L. P. ślusarska, złotnicza. Troc. 5. chir.: P. mostkowa z kabłąkiem trzymającym ją w napięciu. P. pełna a. płaska. 6. lek.: Szmer piły = szmer powstający w sercu wskutek zmian w zastawkach. 7. woj. szczególne urządzenie szatka, mającego postać piły. Sł. wil. 8. zool. (pristis) ryba chrząstkowata poprzecznowstna ze skupienia płaszczkowatych. Zdr. **Pilka**, **Piłeczka**. <S. Gnm. fīla, Nm. Feile>

†**Piła**, y, lm. y i. p. **Pilka**: Grę w piłę wzięli Rzymianie od Greków. Pileh. By był ten zwyczaj w Polsce, który we Włoszech i Francji jest, grać w piłę, chciałbym, aby dworzanie i to dobrze umiał. Gór. Piłę galię, uchwycić, odbić. Troc. P. nadęta. Troc. I przydało ś. jednego czasu, gdy ono dziecię z syny onego rybitwa piłę grało, że uderzył piłą syna rybitwowego. Hist. rzym. Dzieci kiedy piłę grają, raz ten bije, potem gali albo pasie i za piłą jak szalony biegnie. Falib. Król ziemie cybelskiej piłę z swymi panięty grał; a gdy król piłę upuścił, Apollon skoceżył prędko ku pile, a w rękę wzięwszy piłę, podał prędko królowi. Hist. rzym. Tak potężny róg jednorożca, że dla niego byk piłą, to jest wymiotem słomą napchanym. Birk. Postać piłę, maczugę i zawojek błazeński. Hist. Aleks. Szczęście ludźmi ciska, jak piłą. Stryjk. Zabawiony światem, gdzie go kolwiek obróciysz, tedy jest podobien do owej nadętej piły, co ś. tłuże od ściany do ściany, kiedy za nią szalenci biegają. Rej. Wady on hacik jak piłę przewracają. Zbył. Rzecz okrągła nakształt piły. Gór. Przen.: †Hetman lud w piłę sprawił (*facto globo*). Błaż. (= w kłęb a. w krąg, w koło). 2. gra w piłkę: Gra piły. Troc. Grać piłę wolę, niż kaptywusa. Kn. P. mi milsza, niż karty. Troc. 3. anat. *kłębek* (glomerulus). <Łé. pila>

†**Piłarnia**, i, lm. e p. **Piłkarnia**. Troc. <Od †Piła>

†**Piłarnik**, a, lm. oy p. **Piłarnik**. Troc. <Od Piałarnia>

× **Piłarz**, a, lm. e p. **Piłkarz**: P., piłkarz, eo rad piłę gra. Troc. <Od †Piła>

†**Piłarz**, a, lm. e, [**Piłarz**, **Pilarz**] ten, co drzewo piluje, tracz, piłat: Piałarów para zdoła rznać drzewo. Sol. P., tracz. Troc. <Od Piła>

Pilat, a i. lm. owie = a) †P. przen. człowiek sądzący sprawę tak, jak: dla niego samego wygodnie. b) żart. p. **Piłarz**. 2. †P., lm. y = a) przen. *pręgierz*: Wiemy to, panie Piłacie, iż ten łańcuch dawno macie, każdy więzień, co go nosi, od śmierci ś. nie wyprosi. Rys. Takie piłaty mурowane stały około ratuszów i miały na sobie łańcuchy. Darow. Kazał spalić na rynku wileńskim, na miejscu, gdzie stał P. i szubienica. Wiszn. Pod pilatem stał uwiązany drugi winowajca. Krasz. P. miejski był to słup z obręczem żelaznym, nakształt kuny przy kościolach wystawiony. Krasz. b) *ustęp*, *wygóółka*, *wychodek*, *prewet*, *tranzet klasztorny*. Meniń. <Od nazwiska namiestnika rzymskiego w Judei, Pilatusa, który sądził Chrystusa>

Pilatowski, **Pilatowy** podobny do wyroku sądu Pilata: Sąd P. Po **Pilatowsku**, × **Pilatowsko** przys. jak **Pilat** w roli sędziego, jak na **Pilata** przystało. <Od Pilat>

× **Pilatowsko** przys. p. **Pilatowski**: P. za najmniejszą okazją ku swemużytkowi osądzi. Grod. <Przys. od Pilatowski>

Pilatowy p. **Pilatowski**: Nowy traktat pokojowy był powtórzeniem tych wszystkich pilatowych iscie traktatów. Dgb. L. <Od Pilat>

†**Piłaty**, a, lm. i i. p. **Palant**: P., pilnik do galenia piły. Troc. 2. P., szlaga żelazna. Dudz. P., buława żelazna z krótką rękojeścią. Włod. P., kijec, kiczka, buława, maczuga, *clava*. Mącz. P., kijec. Kn. <Od †Piła>

Piław, u, lm. y p. **Pilaw**. <Tur. pilaw>

1. **Piłeczka**, i, lm. i p. **Piła**.

2. **Piłeczka**, i, lm. i p. 2. **Piła**.

1. **Piłeczkwato** przys. od 1. **Piłeczkwaty**.

2. **Piłeczkwato** przys. od 2. **Piłeczkwaty**.

1. **Piłeczkwaty** podobny do *piłeczki do grania*. <Od 1. **Piłeczka**>

2. **Piłeczkwaty** podobny do *piłki, którą piją*. Perz. Anat.: †**Myszka piłeczkwata** p. **Piłowaty**. <Od 2. **Piłeczka**>

1. **Piłka**, i, lm. i i. p. **Piła**: Piłka stolarską karby ponarzynać. Sol. Ogrodnicza P. mniejsza z kabłąkiem żelaznym, do urzynania pieńków mających być szczepionemi. Kluk. Cyrulikom potrzebna P. większa i mniejsza do kości pilowania, odrzynając rękę lub nogę, *serra*. Czer. P. zakrętowa = *laubzega*. Chir.: P. grzebieniasta, *łańcuszkowa* (= złożona z ogniwek). P. nożowata a. P. **Larreja** (= *wązka, lecz stosunkowo gruba*). 2. †P. p. **Pilnik**: Piła, P., piłeczka ślusarska, złotnicza, pilnik. L. *Lima*, naczynie ślusarskie, którym pilują, tra, P., tarka. Mącz. 3. [P.] *sięć rybaczka*. 4. druk. *przygrząd w maszynie drukarskiej, który, suwając ś., chwytą zęby cylindra i tym sposobem obraca go*. <Zr. od Piła>

2. **Piłka**, i, lm. i, †**Piła** 1. *kula sprężysta do gry, zabawy*: W ten czas P. bieg swój dobrze odprawuje i trwa gra długo, gdy między podawaczem a odbijaczem taka jest miara, iż i ten grzecznie podaje i tamten rozumnie odbija. Gór. W piłkę grać. Dudz. Jak jeno chce, moe Twórey postępuje z nami, ludzkimi, niby piłką, ciskając rzeczami. L. Zaraz, jakby piłką rzucił, poszli Tatarowie. Pas. 2. †P. *kłębek, kulka*: Ranę plasterem, piłkami i obwijaczami opatrzeć. Perz. (= *kłębkami z flegmuszków*). 3. anat.: †P. rury udowej = *głowica kości udowej*. Kireh. 4. woj.: P. ognista, kula drelichowa zapalnymi materjami napętniona. Jak J. 5. zdń.: P. gliny = *kanwał* *uprawnej gliny na kafle, kształtu kuli*. Zdr. **Piłeczka**. <Od Piła>

Piłkalia, i, lm. e *góra sztuczna, kurhan usypiany przez ludzi*. Por. **Pilkalnia**. <Lit. pilkalne a. pilkalis>

Piłkarnia, i, lm. e, †**Pilarnia**, [**Pilarnia**], †**Pilarnia**, †**Pilnik** *miejsce do grania w piłkę*: P., gdzie grywano w piłkę powietrzem wydętą, izba długa na 100 stóp, wysoka na 50, szerokości zaś i po dziś dzień nie ma więcej nad 1/3 swej długości. Podesz. <Od 2. **Piłka**>

Piłkarz, a, lm. e, × **Pilarz**, × **Piłarz**, †**Pilecznik** ten, co dobrze gra w piłkę; *zwolennik gry w piłkę*: Bijaczka piłkarzów, bijaczka pilna, pilnik. Kn. P., eo rad piłką gra. Kn. Istnieją przy klubie koła wioślarzy, gimnastyków, piłkarzy. <Od 2. **Piłka**>

Piłkorożny zool. mający rożki piłkowate lub grzebieniaste. <Piłka + Rożny>

Piłkowany i. *ponocinany jak piłka do pilowania*: Liś P. 2. bot. Krwawnik P. p. **Krwawnik**. Lubotka piłkowana p. **Lubotka**. Oman P. p. **Oman**. <Im. od *Piłkować, od 1. **Piłka**>

Piłowato przys. od **Piłkowaty**.

Piłkowaty l. podobny do *piłki*, jej postać mający. 2. anat.: Szew. P. czaszki, szew piłowaty, ząbkowaty (sutura serrata). <Od 1. Piłka>

1. **Piłkowy** przym. od 1. **Piłka**: Ząb P. Wózek P. w tartaku. Sol. <Od 1. Piłka>

2. **Piłkowy** przym. od 2. **Piłka**: Gra piłkowa. <Od 2. Piłka>

Piłotka, i, lm. i bot. p. **Nazierek**.

Piłowaczka, i, lm. i *kobieta*, która *piłuje*, *polewuje*, *polerownicza*. <Od Półowac>

Piłować, uje, ował l. rozrznąć, trzeć *pił*: Piłuję (trę) deskę. Troc. Ryba, serra, piła, ma wierchołkiem grzbietu grzebień mocny, nakształt piły zębatej ostry, którym statki piłuje morskie. Chm. B. Przen. żart. *wykonywać jakąkolwiek czynność, polegającą na jednostajnym suwaniu tam i nazad, np. rznąć tępyim nożem, spółkować i t. p.*: Muzyczka piłuje oberka. Krasz. (= rzempoli). Przen.: P. komu głowę = *suszyć mu głowę, powtarzając mu ciągle to samo*. 2. *trzeć, gładzić, ścierać piłwikiem*: Ślusarz piłuje kruszec. Troc. Otroczy spadają, gdy piłnikiem piłują. Sien. 3. myśl. (o psie) *gnać, gonić, pędzić*. <Od Piła>

Piłowanie, a, blm., czynność cz. **Piłować**: P., przepiłowanie drzewa. Troc. Piłka cyrulicza do piłowania kości. Czer. P. kości, żelaza. Troc.

Piłowato przys. od **Piłowaty**.

Piłowaty l. do *piły* podobny, jej wygląd mający. 2. anat.: Mięsień P. a. piłowaty, †myszka piłowata, piłeczkowata = *ząbczasta, wykarbowana*. Szew P. na czaszce. <Od Piła>

Piłowiec, wca, lm. wca l. bot. p. **Nazierek**. 2. leśn. *szuka drzewa sadatna do wyrobu tartego, kłoc tracki, kłoda do rżnięcia, tarcia, tram*, [buciułk]. <Od Piłowy>

Piłowiny, in, blp. *opiłki drzewne, trociny, otrocziny*. Podcz. <Od Piłowac>

Piłowy, †**Pilny** przym. od **Piła**: Ząb P. Wózek P. w tartaku. Sł. wil. Pilnik P. a. nazębek (= *pilnik do ostrzenia zębów piły*). Łab. <Od Piła>

Piłówka, i, blm. *robotą wykonana piła*. Sł. wil. <Od Piłowy>

†**Piłuła**, y, lm. y p. **Piłułka**. Ocz. <Łć. *pilula*>

Pimelit, u, lm. y min. *sylikoid z grupy serpentynu, krzemian wodny magnezji i niklu*, 2(NiMg)Si + 4q. <Od Gr. *pimelē* = tleszcz>

Piment, u, lm. y bot. p. **Pieprzowiec**.

[**Pimpara**, y, blm.] *gra w cetero i licha*: (Zapytanie:) P.P? (odpowiedź:)—Jest para, a. niema pary.

Pimperlaj, a, lm. e *kurdupel, żaba, pędrak, zabawny malec, pepiek, smarkacz*. <Od Nm. *pimpeln*, *Pimpler*>

Pimpinella, i, lm. e bot. l. p. **Biedrzeniec**. 2. p. **Krewnik**. <Łć. *pimpinella*>

Pimpleidy, id, blp. *muzy*. Sł. wil. <Od nazwy Pimplu, góry greckiej>

Pinakiel, kła, lm. kle p. **Wieżyczka**. <Fr. *pinacle*>

Pinakjolit, u, lm. y min. *boran bezwodny*; Mg₂B₂O₆ · Mn₂O₄.

Pinaki, a, lm. e p. **Wieżyczka**.

Pinakoid, u, lm. y min. *para płaszczyn równoległych od osi krystalicznych poziomych a. od jednej z osi poziomych i zarazem od osi pionowej czyli głównej*. <Od Gr. *pinaks* = deska, tablica, †*-eidēs* = -kształtny>

Pinakon, u, blm. chem. *alkohol dwuhidroksylowy, dwakroć trzeciorzędowy, np.* (CH₃)₂C(OH). C(OH)(CH₃)₂, *glikol czterometyloetylenowy*.

Pinakoteka, i, lm. i *zbiór obrazów w północnym skrzydle propyleów na Akropolu w Atenach; wog. galeria obrazów i zbiór dzieł sztuki*. <Gr. *pinakothékē*>

Pinawja, i, lm. e bot. p. **Wrotycz**.

! **Pinceta**, y, lm. y, ! **Pinseta** l. *szczywczyki sprężynowe do zatrzymywania krwi w przeciętych przy operacji naczyńach krwionośnych, do przytrzymywania błon, naczyń przy operacjach chirurgicznych*. 2. p. **Obcząki**. Zdr. ! **Pincetka**. <Fr. *pincette*>

! **Pincetka**, i, lm. i p. **Pinceta**.

× **Pincz**, a, lm. e p. **Pinczer**: *Mały kosmaty P. podnosi ś. za każdym poruszeniem chłopca*. Bał.

Pinczer, a, lm. y, × **Pincz gatunek małego psa pokojowego o włosach kulłatych**. Zdr. **Pinczerek**.

Pinczerek, rka, lm. rki p. **Pinczer**.

Pinda, y, lm. y l. a. **Pindyrynda**, **Pinderynda** gmin. pog. *kokietka, kobieta narzucająca ś., wdziczająca ś., nieporządna a strojna*. 2. [P.] *przewieśko dziewczuchy*. 3. [P.] *piżda, pica*. <? eufemistyczne, przyzwoiciej, zam. *piżda*>

[**Pindałek**, lka, lm. lki] *gęś w zagadce*: Ptak P. na łapach chodzi, a nogiem trawę je.

Pindarycznie przys. od **Pindaryczny**: *Strofa zaczęta P. Słow*.

Pindaryczny *będący owocem twórczości Pindara, którego wzór zostawił Pindar, jako poeta*: *Strofa pindaryczna*. <Od nazwiska poety greckiego Pindara>

[**Pindasia**, i, lm. e] *kobieta zła, sucha, jędza*.

[**Pinderewa**, y, lm. y] = **Dziędzierzawa**.

Pinderynda, y, lm. y p. **Pinda**.

[**Pinderyndum**] *przyspiew do piosnki o koziołku*: *Hop sztynder Madaliński, fika z góry ta, zbara ciup, ciup, P. hura barabsza mazura*. <Z Pindyrynda>

Pindrzenie się, a ś., blm., czynność cz. **Pindrzyć** ś.

Pindrzyć się, y ś., ył ś. gmin. pog. *kokietować, mizdrzyć ś., umizgać ś., zalecać ś.* <Od Pinda>

[**Pinduryńka**] *przyspiew na zakończenie pieśni o koziołku*: *Tiuta! — z koryta! ciera, ciuch, ciuch! P.! — Madaleński mazura!* <Z Pindyrynda>

[**Pindyczenie**, a, blm.] czynność cz. **Pindyczyć**.

[**Pindyczyć**, y, ył] *na kogo = napierać, nastawać na kogo*.

[**Pindyga**, i, lm. i] pog. *napitek, wódka*. <Wyraz sklecony z PI>

[**Pindyrynda**, y, lm. y] l. p. **Pinda**. 2. bot. p. **Dziędzierzawa**. 3. *gadula, paplaczka*. 4. *skrząpki*: *A za moją pindyryndą dziewczki, chłopcy z karemy wynda*. <?>

[**Pindyryndowy**] przym. od **Pindyrynda**: *To wszystko na węgle z upalonego ciernia wielkosobotniego posypane i do tego garść szalejowego maku i pindyryndowego suchego liścia*. <Od Pindyrynda>

Pindżak, a, lm. i *kwitka, maryjarka*: *W szarym pindżaku angielskim młody radża wygląda jak usmolony kapcan*. Sienk. <Ang. *peajacket*>

Pinela, i, lm. e † **Pinola** *orzech czyli ziarnko z szyszki limby*. Zdr. **Pinelka**. <Od Łć. *pinca* = sosna>

Pinelka, i, lm. i p. **Pinela**.

Pinezka, i, lm. i p. **Pluskiewka**. <Fr. *punaise*>

Pinga, i, lm. i gór. l. p. **Dukt**. 2. p. **Kotliisko**. <Nm. *Pinge*>

[**Pinga**, i, lm. i] p. **Piega**.

[**Pingowaty**] p. **Piegowaty**.

Pingwin, a, lm. y zool. *l. bezłotek, ptak pletwonogi wielkości gęsi; nie lata, ale wybornie pływa i nurkuje, staje w postawie pionowej, tłuściciel. 2. w lm. (urinators) gatunek ptaków.* <Nm. Pinguin, od Łć. pinguis = tłusty>

Pingwit, u, lm. y min. *minerał z grupy nontrofitu.* <Od Łć. pinguis = tłusty>

[Piniaszek, szka, lm. szki] p. Pień. <Od Pień>

[Piniądz, a, lm. e, 2 pp. ędzy, ędzi, ędzów, ędzej, ędzy] p. Pieniądz. <Z Pieniądz>

Pinier, a, lm. y sosna?: Wysoki samotny P. Chełm. <Por. Nm. Pinie = Pinela>

Pinierowy przym. od **Pinier**: Nieopodal wznosiła ś. na pinierowych palach szopa. Chełm.

Pinioła, i, lm. e p. **Pinioła.**

Pinioła, y, lm. y l. × P. a. × **Pinioła, × Pinoła** *wino zamorskie: Wina, które morzem przychodzą, francuskie, hiszpańskie, pinioly. Vol. Ciągni ś., panie Walanty, w piniolle, w alekanaty, to słodkie, a to korzenne, a to ma barwy odmienne. Rej. 2. [P.] nazwa jodły. 3. a. Piniola bot. (pinus, pinea) roś. z rodziny szyszkowych.*

Pinit, u, lm. y min. *krzemian wodny glinki, potażu, a w części i innych zasad.* <Fr. pinitite, Nm. Pinit>

Pinitoid, u, lm. y min. *minerał z grupy pinitoidów, stanowiących mieszaninę związków grupy gliny z młką.* <Od Pinit + Gr. -eidos = -kształtny>

Pinja, i, lm. e sosna włoska, rosnąca w południowej Europie. <Włos. pino>

Pinjola, i, lm. e orzech wydławany przez drzewo pinja. <Włos. pignolo>

† **Pinka, i, lm. i, †Pinta** *gatunek ładowych statków rzecznych lub morskich, z tyłu zaokrąglonych.* <Fr. pinque, Nm. Pinke>

1. [Pinka, i, lm. i, Penka] *świek, sztyft, szpilka drewniana, którą ś. przybija podszewę do buta.* <Nm. Pinne>

2. [Pinka, i, lm. i] *gatunek małych gruszek zimowych.*

Pinkofina, y, blm. p. **Azala.**

[Pinkoła, y, lm. y, Pinkuła] *trznadel (ptak): Przyleciał czyżyczek, postawił wina żydliczek; przyleciała P., wszystko im to wyląda.* <Czes. pěnkava a. pink, z Nm. Finke>

[Pinkuła, y, lm. y] p. Pinkoła. <p. Pinkoła>

Pinna, y, lm. y pal. *małża bezgłowa jednopuszczowa, w pokładach jurajskich i kredowych, szoldra, szynka.* <Gr. pínna, Łć. pinna>

Pinnit, a, lm. y *skwarniwość mięczaka (sclerupialca) morskiego, postacią przypominającego pióro.* <Od Łć. pinna>

Pinnoit, u, lm. y min. *boran wodny, MgB₃O₄·3H₂O.*

Pinola, i, lm. e p. **Pinioła:** Czerniecki z korzeni i przypraw wlicza jeszcze: cybeby, pinole, bronelle, tartuffole, amidam, piżmo, mortatelle, abucht, różaną wodę, złoto malararskie. Got.

Pinolin, u, blm. *olej żywiczny ulatniający ś.* <Z Łć. pinus + oleum>

Pinolit, u, lm. y min. *odmiana magnezytu.* <Z Gr. pínna = muszla, + lithos = kamień>

Pinowja, i, lm. e bot. l. p. **Wrotycz.** 2. [P.] p. **Piwonja.**

Pinseta, y, lm. y p. **Pinceta.** Zdr. **Pinsetka.** <Fr. pincette>

Pinsetka, i, lm. i p. **Pinseta.**

!Pinsować, uje, ował p. **Szczypać.** <Fr. pincer>

!Pinsowanie, a, blm., czynność cz. **Pinsować, szczypanie.**

† **Pinta, y, lm. y** p. **Pinka:** Dają mu znać, że dwa szyfy i dwie pincie wzgórze Wisłą idą. Papr.

[Pińka, i, lm. i] zool. p. **Pliszka**

[Pińkać, a, ał] (o ptaku) *świergotać, śpiewać.* <Od Pińka>

[Pińkanie, a, blm.] *czynność cz. Pińkać:* I ani przyspiewków, ni pokrzyków wesółych, ni tego piaszków pińkania... nie słyhać było we wsi. Reym.

[Pioch, u, lm. y] *piach:* Leżą sobie na piochach i wygrzewają ś. do słońca, bo słońce, to u nich słoń ś. nazywa. Kaczek. <[Piach]>

[Piokać, a, ał] l. *ledwie dychać, zipać, tchnąć, robić pierściami:* Ledwie pioka (o umierającym). Ju P. nie może. **2. wydawać głos indyckiz:** P. od monotonnego wołania indyk: pio-pio-pia. <Dźwn.>

[Piokanie, a, blm.] *czynność cz. Piokać.*

× **Pioł** p. **Pleć. Troc.**

Piołun, u, lm. y, [Piołun, Pietyln] l. bot. p. **Bylica:** P. glistny = **Glistnik.** Przen.: Tyle prześladowania, oto to jest P., który życie nasze goryczą zaprawia. Karp. (= gorycz, gorzkość, przylgrość). Obróciły ś. w P. cukry, miody. Jabł. Dla niego ta żona piołunem, a dla mnie byłaby słodyczą. L. **2. napój piołunem podsycony.** Troc. Zdr. **Piołunek.** <PIOŁ/POŁ>

Piołunek, nku, lm. nki l. p. **Piołun.** Przen.: Fortuna zawsze miesza P. w kanary. Pot. (= goryczkość, gorycz). Człowiek pełen żółci i piołunku. Pot. **2. wino zaprawione piołunem:** P., wino piołunkowe, piołunem podsycone. Kn. **3. bot. p. Bylica.** <Zdr. od Piołun>

[Piołunija, i, lm. e] bot. p. **Piwonja.** <Zam. Piwonja, przez śld. do Piołun>

Piołunin, u, blm. apt. *gorzka substancja otrzymywana z rośliny bylica piołun (artemisia absinthium), gorycz piołunowa, absyntyna.* <Od Piołun>

Piołunkować, uje, ował, Piołunować *zaprawiać, sycić jaki napój piołunem.* Troc. <Od Piołunek>

Piołunkowanie, a, blm., czynność cz. **Piołunkować.**

Piołunkowy przym. od **Piołunek; Piołunowy, †Piołunowy, †Piołunkowy:** Wino i gorzałki piołunkowe zdrowe. Kluk. (= zaprawione, podsycone piołunem, nalewane na piołun. <Od Piołunek>

Piołunkówka, i, blm. p. Piołunówka. <Od Piołunkowy>

Piołunować, uje, ował p. **Piołunkować:** *Absinthiatum vinum, piołunowane.* Kn. <Od Piołun>

Piołunowanie, a, blm., czynność cz. **Piołunować.**

Piołunowo przys. od **Piołunowy.** Przen.: Zebranie to nastroiło mnie dziwnie P. Orzesz.

Piołunowy przym. od **Piołun; †Piołunowy** p. **Piołunkowy:** Gorycz piołunowa. Troc. <Od Piołun>

Piołunówka, i, blm., Piołunkówka *wódka piołunowa, zaprawna piołunem.* <Od Piołunowy>

† **Piołyn, u, lm. y** p. **Piołun:** Nakarmię je piołynem i napoję żółcią. Wuj. Oto ja nakarmię lud tento piołynem. Epist. Zdr. † **Piołynek.**

† **Piołynek, nku, lm. nki** p. **Piołyn.**

† **Piołunkowy** przym. od **Piołynek; Piołunkowy.** Sien. <Od Piołynek>

† **Piołunowy** przym. od **Piołyn; Piołunkowy:** P. sok. Sien. <Od Piołyn>

1. Pion, u, lm. y, †Pian l. *ciężarek wieszony na nici, jako przyrząd do wskazywania kierunku prostopadłego:* P., kula ołowiana a. z jakiegokolwiek

metal, zawieszona na nici a. na sznurku, dla należenia prostopadłości. Jak. J. (= *ołowianka, biejczyk*). Rzemieślnicy kierowań pionowych dochodzą przez pion. Hube. P., żelazko podługowate, którym mularz pionuje. Mag. Spuścić P., doświadczać pionem, czyli ściana stoi do pionu. Mag. Przen.: Ludzie uroili sobie, że do pionu swej dowolności potrafią nagiąć prawidła porządku. Sur. (= *normy*). 2. *cienka iglica z gałęzka na końcu, do badania pionowej głębokości rany, sonda*: P. cyruliczy, iglica cienka, na końcu gałęzka mająca, do pionowania rany. Perz. < Włos. *piombo* >

2. **Pion, a**, lm. y i. × P. p. **Pieszek**. 2. *robotnik w kopalniach kalifornijskich*. Sł. wil. Zdr. **Pionek, Pionczek**. < Fr. *pion* >

[Pion] p. 2. **Piąć**.

[Piondże] p. **Pieniądż**.

[Pione] = *szpewano*. < Z *Piane* = *Piano*, od *Piać* >

Pionczek, czka, lm. czki p. **Pionek**. < Zdr. od *Pionek* >

Pionek, nka, lm. nki p. **Pion i Pieszek**. Przen. *człowiek będący narzędziem w czyichś rękach; człowiek zajmujący niewybite stanowisko, szeregowiec*: Zakres, gdzie są potrzebne tylko pionki, machiny żywe, gdzie czynność, ofiarowaną kandydatowi matematyki lub filozofii, może również dobrze spełniać wypędzony pierwszoklasista. < Zdr. od *Pion* >

[Pionek, nka, lm. nki] p. **Pionek**.

Pioner, a, lm. rzy p. **Pionier**: Pięćdziesięciolecie niezmordowanego ewangelicznego pionera. < Fr. *pionnier* >

Pionerka, i, lm. i forma ż. od **Pioner, pionierka**.

Pionerski przym. od **Pioner, pionierski**.

Pionier, a, lm. rzy, **Pionier, Pionier i** *żołnierz w służbie technicznej lub inżynierskiej, przeznaczony do robót ziemnych, okopowych, saper*. 2. *osadnik amerykański, trzebiący lasy dziewicze*. 3. *przen. człowiek torujący innym drogę, krzewiący postęp, oświatę, cywilizację*. < Fr. *pionnier* >

Pionierka, i, lm. i forma ż. od **Pionier**: Stacje doświadczenia są pionierkami postępu rolnego.

Pionierski przym. od **Pionier**: Sztuka Balzaców, Dickensów, Zolów ma rozmach P. i coś z pionierskiej pogardy dla utartych szlaków. Pot. A. < Od *Pionier* >

× **Pioniny, in**, blp. p. **Pieniny**.

Pionjer, a, lm. rzy p. **Pionier**.

Pionjerka, i, lm. i forma ż. od **Pionjer, pionierka**.

Pionka, i, lm. i i. [P. ogrodowa, **Nieżydówka**] *ziemniak, kartofel*. 2. *zool.*: Pokrzewka P. p. **Pokrzewka**.

Pionowa, ej, lm. e mat. *linja pionowa; prostopadła*. < Od *Pionowy* >

Pionować, uje, ował i *mierzyć pionem, sprawdzać prostopadłość*. 2. *sondować, sonde zapisywać, badać sondą*: P., ranę pionem egzaminować. Perz. < Od *Pion* >

Pionowanie, a, blm., czynność cz. **Pionować**.

Pionownica, y, lm. e *trójkąt prostokątny równoramienny z pionem, z wierzchołką kąta prostego na nitce spuszczonej, do oznaczania prostopadłości w budowlach, murowaniu, obróbce kamieni i t. p., w gólnicy z pionem, grundwaga*. < Od *Pionowy* >

Pionowo przys. od **Pionowy, prostopadłe**: Człowiek na dwóch nogach P. do ziemi chodzi. L.

× **Pionowospadzisty** *stromopochyły, spadzisty prostopadłe, pionowo*: Skaly pierwotne mają płasz-

czyzną pionowospadzistą za główny charakter. < *Pionowo + Spadzisty* >

Pionowość, i, blm. rz. od **Pionowy**: Sprawdzać P. muru.

Pionowy i przym. od **Pion, prostopadły, perpendykularny, wertykalny, × wierzchołkowy**: Kierunek P., linja pionowa = kierunek prowadzący w każdym miejscu ziemi do środka ziemi, kierunek wskazany przez ciała swobodnie spadające. P., podług pionu czyli ołowianki prosty kąt czyniący, perpendykularny, × sta wnoprosty, × prawostawny, × stawnociągły, prostopadły. L. Linją prostopadłą do jakiej płaszczyzny poziomej nazywamy pionową, *verticalem*. Łs. Korzeń P., który prosto idzie w ziemię. L. Kolo wodne pionowe czyli właściwe, poziome czyli turbina. Gawroń. Kółowrot P., winda, gdy wał kółowrotu stoi pionowo, zwłaszcza nad szybem pochyłym, i obracany jest krzyżem u wierzchu wału osadzonym. Łab. 2. Styl P., styl Tudora = styl angielski. 3. gie.: Oświetlenie pionowe = *warunek zachowywany przy pewnej metodzie rysowania map, przedstawiających płaskie powierzchnie za pomocą kreskowania pochyłości* (Por. Orograficzna mapa). < Od *Pion* >

[Piornak, a, lm. i, Piornak] *duże pióro ze skrzydła gęsi, do pisania, skrzydlak*. < *PIOR/PIERZ* >

† **Pioronny** p. **Piorunowy**: Pioronne zamieci. Zebra. < Zam. *Piorunny* >

Piorun, u a. a, lm y, [Pierun, Pierón, Pieron, Piuron] i. *fiz. gwałtowne wyładowanie elektryczności między dwiema chmurami różnoimiennie naelektryzowanymi, a między chmurą a ziemią, grom*: Dawni Słowianie, nie znając przyczyny piorunów, przypisywali je bózkowi Piorunowi, który był czczony jeszcze w plebieniu aryjskim, a w Kijowie i Wielkim Nowogrodzie do X wieku miał swoje posagi. Kras. A. Mieszkańcy Nowogrodu za bogów pioruny czeili, dając im postać człowieka, w ręce trzymającego i rzucającego zapalony kamień. Sch. Sam Jupiter, gniewem poruszony, wziął w ręce ostry P., P. niezgaszony, niepochybny, niezłomny. Kochan. Czemuż nie spuścił gromkiego z wysoka piorunu? Kulig. Jupiter, który mi syna zabił piorunem przedkołnym. Kochan. To był twój dziad, podobien orłowi, który prędkiem piorunem służąc Jowiszowi... Kochan. Nietylko Orfeusz był piorunem trozębym z wysoka przerażon. Kochan. Ubogi Tirimach pod wysokim dębem śpi wieczny sen, piorunem uśpiony trozębym... Kochan. P. jest para siarczysta na powietrzu zapalona, z wielkim impetem do ziemi spadająca. Boh. Pioruny początek swój mają od elektrycznej materji. Os. J. P. dom spalił. Troc. Z tego grzmotu straszny trzasnął P. Troc. P. uderzył na dąb. Troc. Ciskać, miotać pioruny. P. uderzył w kościół, w człowieka. Piorunem uderzony. Troc. Jakoby piorunem rażony. Spłonał dom od pioruna. Wszystkie budynki P. mu popalił. Zabity od pioruna. Burza z piorunami. Jako P. trzaska w niepogodne czasy. Kochan. Trzasnął P. okrutnie, a gałąź surową uciął przy samym drzewie. Rej. Okropna burza gruchnęła w noc i polatała ś. deszczem piorunów na naj mniot, oddalony od ludzi. Słow. Dawnoby Bogu piorunów nie stało, gdyby za każdym grzechem ś. ciskało. Pot. Jakby piorunem przerażony, nie o sobie nie wiedział. L. Jakby piorunem przesyty, nie wie, co odpowiedzieć. L. By P. wszystkie kąty zwiercieć i zbieżać chee, a na ostatek we drwa. Jan.

Przypadną srogie ognie, straszliwe gromy, pioruny. Rej. By cię sto piorunów zabiło. Birk. Biją pioruny. Dm. Grzmia pioruny. Dm. I w pogodę P. uderzy. Prz. Słowa mu idą z ust, jak P. trzaskał. Rej. W tym niebo znak dało grzmiotem, pioruny trzasły. Gor. Wieher świnię, P. strzelił. Od. Jako Bóg... nie wstydził ś. człowieczej natury siermięgi i nie pierwej ją wyzuł, aż go w onej guni ludzkiego utrapienia ubiją pioruny. Pot. Około domu stało dziesięć konduktorów, a P. go w ostatnim pokoju wytropił. Mick. Wiosną idą chmury, z chmury P. wypada: taki bieg natury. Mick. Drży ziemia, szumią lasy, nie znać we mgłę świata, aż nareszcie fatalny z nich P. wyłata. Nar. Słychać, biją stronami pioruny. Mick. Książęta wszyscy ś. do gajów, do jaskiń pokreśli, bojąc ś., jako piorunu, Bolesława. Chwał. P. bije po piorunie. Szyd. I w noey pełnej piorunów i błysku sam szedłem. Słow. A echo od drzewi poszło po klasztorze, jak gdyby P. za biskupem runął. Słow. Namiot gęste sieką deszcze, i od piorunów ś. cały ezerwieni. Słow. W niej dziwna piorunów siła. Wysp. Rumieniec gwałtowny błysnął w twarzy, jak wstęga piorunu w mgłę chmury. Garezyni. Przen.: Ten człowiek, kiedy chce, strzela piorunami z powiek, a z ramion, kiedy chce, rozwija tęczę. Słow. Jak P., piorunem = *nagle, raptem, gwałtownie, prędko, lotem, duchem, skokiem, szybko*: Skanderbek jak P. a. błyskawica do bitwy idzie. Baz. Sam mu mężnie w oczy, jak P. od Jowisza wystrzelony, skoczy. Jabł. Jak P. rzucił ś. na ratunek nieboraka. L. Przyłeciades piorunem na ratunek, Janie. Wor. Pieniędzy przechodzą pomalą, a odchodzą jak P. L. Jak prędko dam mu znać, piorunem tu przyłeci. L. Piorunem od niogo uciekła. L. (= *jak oparzonu*). Jakoby ich P. wytrząsał, przyłecieli. Boh. Piorunem to zrobił. Przen.: Sadzić, sypać piorunami = *piorunować, przeklinać*. P. Watykanu = *klątwa papieska, grom Watykanu*. Przekleństwo: A niechaj nareszcie jasny P. trzaśnie! Zabł. Niech cię jasne pioruny, niech... L. Niech mię P. jasny zapali! L. Żeby cię jasne pioruny spaliły. L. Niech cię jasny P. trzaśnie! Niech cię jasne pioruny zabiją! Niech cię jasne pioruny zatrzasną! Żeby was jasne pioruny biły. L. Niech mię jasny P. trzaśnie, jeżeli nie prawda! L. By cię sto piorunów zabiło, kłamliwy. O poeto, niech cię P. trzaśnie! Fred. A. Co u pioruna? (= *djabła, licha*), Idź do pioruna! 2. przen. *grom, cios, straszne i niespodziewane nieszczęście, klęska*: Ostatni P. uderzył w naród. Na jego głowę spadł P. z jasnego nieba (= *niespodzianie cios go dotknął*). Widočnym było, iż w międzykuchennych stosunkach przygotowują ś. pioruny wojny. Dyg. 3. = a) p. **Piorunowiec**. b) pal. *skamieniała skorupa żużlowego mięczaka z gromady głowonogów*: P., kto go znajdzie, gdyż pewnych czasów z ziemi na wierzch wychodzi, jest formy podłużnej, barwy żółtawej a. szarawej. Haur. Zdr. × **Piorunek**. <PIOR/POR/PR/PIER>

Piorunek, nka, lm. nki, [**Pierunek**] l. p. **Piorun**. 2. dawny fałszowany półgroszek: Od Pioruna senatora i podskarbiego jeszcze owo stare półgroszki polskie piorunkami zowią. Stryjk. One praskie grosze, półgrosze, piorunki. Gostk. Bite były fałszowane z miedzi i pobielane srebrem przez Pioruna z Kurozwęk, stąd zwane *piorunkami*, o czym miałem sposobność przekonać ś. w szacownym zbiorze p. Karola Beyera. Zag. 3. [P.] = a) w lm. *trepki, chodaki, pantofle*. b) = **Jazgarz** (ryba). <Od Piorun>

Piorunian, u, blm. chem. *sól niezbadanego ściślejsz kwasu piorunowego*: P. rtęci, C₂HgN₂O₂, przetwór, z którego fabrykują ś. kapieszony do broni palnej. <Z Piorun>

× **Piorunica**, y, lm. e r. ż. od **Piorunnik**: Stare dumy, pioruntee. Słow. <Od Piorun>

× **Piorunisty** straszny, *przerazający piorunem, piorunami*; *pełen piorunów*: Św. Michał pokazał ś. nad wojskiem, piorunistą strzałą goniący Chmielnickiego. Chm. B. <Od Piorun>

Piorunkowy przym. od **Piorunek**: Rurki piorunkowe czyli fulguryty. <Od Piorunek>

× **Piorunnik**, a, lm. cy p. **Piorunowładca**: Świat cały dziś P. straszny. Przyb. <Od Piorunny>

Piorunny p. **Piorunowy**: Błysk P. Nar. Burza piorunna. Kulig. Szabla migiała jak błysk P. Brodz. Duch je (sądy) w piorunnych burzach rodzi. Wysp. Burza piorunna. Pol. Święta dziś niemoc ich (spadłych bogów), piorunna wczora. Wysp. Rażone nagle piorunną wieścią, nie jękną piersi głuche boleścią. Rom. <Od Piorun>

× **Piorunochlastacz**, a, lm. e ten, *co chlasta, miota piorunami*: Zeus P. Przyb. <Piorun + Chlastacz>

Piorunochron, u, lm. y fiz. *pręt metalowy zaostrzony i sterzący wysoko ponad szczytem gmachu, a drugim końcem zagłębiony w ziemi wilgotnej, służący do ochrony budowli od uderzenia piorunu*, piorunociąg, gromochron, × gromowód, odgromnik, odgrom, konduktor. <Piorun + *Chron, od Chronić>

Piorunociąg, u, lm. i p. **Piorunochron**. <Piorun + Ciąg>

Piorunogromca, y, lm. y ten, *co gromi piorunami*: Zeus P. Ml. <Piorun + (gromca)>

Piorunogroźny grozący *piorunami*. <Piorun + Groźny>

× **Piorunoszy** noszący *pioruny*: P. ptak Jowisza. Leszcz. <Piorun + *Noszy, od Nosić>

Piorunować, uje, *ował l. cisnąć, miotać pioruny, razić piorunami*. Przen.: Piorunująca Etna. Przyb. Cholerę tak rozumem rządził, że ś. błyskać, nie P. zdała. Nies. Ktożby pobitych rycerzów zachował, których Fingala oręź piorunował? Kras. 2. przen. *gwałtownie i przekonywująco występować, groźnie powstawać przeciw komu lub czemu, gromić*: Skarga piorunował przeciw kacerzom. Predykanci lutersey piorunowali przeciw zabobonom kościoła rzymskiego. Niem. P. na błędy społeczne. Popędliwie P. i gromić. L. Piorunujący w wymowie Perykles. Karp. 3. przen. *sadzić piorunami, kłaść, przeklinać, pomstować, wymyślać, na czym świat stoi*: Na moment nie przestaje hałasować, gdyrać, P. L. Piorunuje ze złości. <Od Piorun>

Piorunowanie, a, blm., czynność cz. **Piorunować**.

Piorunowiec, wca, lm. wce min. *jedna z rur utworzonych ze stopionych ziarn kwarcu wskutek uderzenia piorunu w piasek kwarcowy, pręt kwarcowy utworzony z piasku stopionego przez piorun*, piorunek, piorun, skała piorunowa, strzałka piorunowa, kamień piorunowy, rurka piorunowa, fulguryt, tądźżownica, tboży prątek. <Od Piorunowy>

Piorunowisko, a, lm. a *miejsce, gdzie piorun uderzył, ślady zniszczenia od pioruna, rumowisko, zgłiszca pozostałe po uderzeniu pioruna*: Z całego mienia mego oplakane dziś tylko P. Sł. wil. Kapłani ofiarami oczyszczali P. Bobr. <Od Piorun>

Piorunowładny władający *piorunami, gromowładny*: Zeus P. <Piorun + Władny>

× **Piorunowładzca, y**, lm. y, × **Piorunnik władca** *piorunów, gromowładca*: Jowisz P. Otw. <Piorun + Władzca>

Piorunowo przys. od **Piorunowy**, jak *piorun*, *piorunem*: Czas płynął P., niepostrzeżenie. Krasz. (= *hłykawicznie*).

Piorunowy, Piorunny, †Piorónny l. przym. od **Piorun** = a) Raz P. Kochan. P. trzask. Kn. Po-eisk P. Katedrę płocką, piorunowym ogniem spalona, z fundamentu wyniósł. Nies. Kamień P., strzałka piorunowa, skałka piorunowa p. **Piorunowiec**. Trufle, grzyb P. Bobr. Przen.: Wojsko, które brat Antonjusza przeciw Sarmatom wywiódł, nazywano piorunowe. Gil. Nad tego nie było gorszego człowieka, który broń srogą, strzelbę piorunową wymyślił. P. Koch. (= *palną, ogni-stą*). Przygotowania do wesela sży z piorunową szybkością. Krasz. (= *hłykawicznie*). b) a. **Piorunujący**: P. głos. Troc. Piorunowemi zgromił go słowy. Min. Ogniste baryły biorą nazwisko barył piorunowych, kiedy w nich nakładzie ś. granatów. Jak J. Na mizerere dają złoto, strzelającym lub piorunowym nazwane, *aurum fulminans*. Krup. 2. [P.] = a) Nazwy „P. klin” używają Mazury dla kamiennych siekierek starych Prusaków. b) Piorunowa kula = *siekierka kamienna, zabytek z czasów przedhistorycznych*. c) Ziele piorunowe p. **Szarag**: W Matkę Boską Zielną święcą makówki, marchew, słonecznik, bieliecę, piorunowe ziele. <Od Piorun>

Piorunująco przys. od **Piorunujący**: Jezuita spojrzął na niego P. Bał. Podziałało to na obecnych P.

Piorunujący l. im. od **Piorunować**. 2. P., × **Piorunowy** *odznaczający ś. jakby siłą piorunu, gromowy, grzmący, gwódkowuy*: Głos P. Mowa piorunująca. Piorunujące wrażenie (= *wstrząsające*). 3. *wybuchający, wybuchowy, eksplodujący*: Piorunujące złoto, srebro, platyna, merkurjusz i ołów, materje wybuchające z trzaskiem i płomieniem przez naciśnienie, uderzenie lub wyższą temperaturę; służą do wyrobu pistonów do strzelb. Żab. Złoto piorunujące = *niedokwas złota amonjalkalny*. Gaz P. = *mieszanina dwóch części wodoru i jednej części tlenu*. Mieszanina piorunująca. Lek.: Jaskra piorunująca p. **Jaskra**.

[**Pioruński**] *przekleły*: Pioruńskie koło. <Od Piorun>

Piosenka, i, lm. i p. **Pieśń**: Piosenki nucą. Koss. Sadzi kwiaty i polewa, i piosenkę jakąś śpiewa. Syrok! Ona śpiewa, jak na biedę, tę piosenkę, co ja lubię. Syrok. Te piosenki czytałam, niektóre są piękne. Mick. Zdr. **Piosieczka**. <p. Pieśń>

Piosenkarstwo, a, blm. l. *powołanie piosenkarza*. 2. *tworzenie piosnek*. 3. *zb. piosnki*: Dział piosenkarstwa. <Od Piosenkarz>

Piosenkarz, a, lm. e *autor piosenek, śpiewał piosenek*. <Od Piosenka>

Piosennik, a, lm. l. **Pieśniobzior, Pieśnioksiąg**, × **Pieśnik księżka**, *zawierająca zbiór piosnek, śpiewnik*. <Od *Piosenny, od Pieśń>

†**Pioska, i**, lm. i, [**Pioska**] p. **Pieśń**: Cóżkolwiek grałem w cieniu, próżen troski, jeżeli me żyć nad rok więcej pioski mają... L. Mnie wierne Parki pola szepułej wioski i nieco daty ducha greckiej pioski. L. [P.] ślonska długa a wonka].

Pioskop, u, lm. y (Pi-oskop) *przyrząd służący do oznaczania ilości tłuszczu zawartego w mleku*. <Gr. pió-tēs = tłuszcz; piōn = tłusty + -skopōo = badam, patrzę>

Piosieczka, i, lm. i p. **Pieśń**: Doskonalszy kan-cjonał, to jest pieśni chrześcijańskie z przyda-

niem piosieczek. Wiszn. Poselstwo litewskie zwykłą onę z strony oddania sobie Podola piosieczkę powtarzało. Błaż. Na sejmie też, co i pierwej, piosieczkę pośpiewywali. Błaż. I ja już o tym piosieczkę mogę śpiewać. L. (= *ja tego doświadczyłem, i mnie dało ś. uczuć, i ja mogę coś o tym powiedzieć*). <Zdr. od Piosnka>

Piosnka, i, lm. i p. **Pieśń**: Piosnki, a według wziętego nazwiska, arje. L. Jako biały łabędź, z Symeonem starcem piosnkę swą przed śmiercią zaśpiewał. Skar. Dla mnie dałeś wszystko, Boże, na piosnki, powiastki. Len. To P. dziewczęta drży w wietrze. Len. Żadnych nie umie piosnek Troc. W tej ś. piosnce kochem. Troc. Przen.: P. najprzyjemniejsza każdemu, gdy go chwala. Prz. (= *mowa*). Głuchym piosnkę śpiewać. Pot. Na czym wózku jedziesz, tego piosnkę śpiewaj. Prz. (= *z tym trzymaj, w jego dudkę dmij, temu potakuj*). On jego piosnkę śpiewa. Rej. Nie długo przyjdzie nam jego piosnkę śpiewać. Pot. Jużes i ty zaczął ich piosnkę. Górn. Jeśli jeszcze k temu żona harda będzie, to też iście za uchem swą piosnkę zagędzie. Rej. (= *ze swym zdaniem, z swą wolą wyjedzie*). Jedną piosnkę zawždy śpiewać, wszystko o jednej rzeczy powiadać. Mącz. (= *jedno i to samo, zawsze jedno powtarzać*). Zawsze on jedną piosnkę śpiewał, choć obiecali, choć grozili. Pot. Dopóki nam też piosnkę nucieć będziesz? Pilch. Zdr. **Piosieczka**. <p. Pieśń>

[**Piotka, i**, lm. i] p. **Pieśń**. <Z Piosnka>

Piotr, a l. [P., lm. y] *krzyż w oknie*. 2. p. **Pieter**: Poczekajże, panie Malchusie, napędzę ja ci Piotra. L. Raz mi tak piotra napędził, zem le-dwie trafił do jamy. Fred. A. <Od imienia Piotr>

[**Piotrać, a, ał**] *nazywać Piotra poufale po imieniu*: Nie piotraj mi, bom ja -ski. Prz. (= *nie mów mi po imieniu, bom szlachcio*). <Od Piotr>

[**Piotranie, a**, blm.] *czynność cz. Piotrać*. **Piotrowa, ej**, lm. e *stara pani, posiadek, tyłek, zadek, dupa*: Bieczysko złamawszy, kazał powo- jego wetknąć mu w piotrowę i tak na konia wsadzić. Papr. <Od Piotrowy>

Piotrowianin, a, lm. **anie uczeń, zwolennik Piotra**: Jesteśmy chrześcijanie, nie Piotrowianie. Żebr. <Od Piotrowy, od Piotr>

Piotrowin, a, blm.: Wygląda jak P. Prz. (= *bardzo mizernie, trupio, jakby z grobu ustał*). Wskrzesać Piotrowina = *wskrzesać, wznowić dawne sprawy, to, co już minęło, przeszło*. <Od nazwiska Piotrowina, legiendowego mieszczanina krakowskiego, wskrzeszonego przez św. Stanisława>

× **Piotrowiny, in**, blp. *imienniny Piotra*. L. <Od Piotr>

† **Piotroźnik, a**, lm. i = **Pietroźnik**. <Od Piotr>

[**Piotrówczany**] przym. od **Piotrówka**: Dni piotrówczane najdłuższe w roku. <Od Piotrówka>

Piotrówka, i, lm. i, **Petryówka** l. [P., **Petryka**] *post przed św. Piotrem*. 2. *zł. kłódka*. <Ukr. petrivka>

† **Piotruszczany, †Piotruszkowy** przym. od **Piotruszka, piotruszkowuy**: P. sok, korzeń. Troc. Piotruszczane nasienie. Troc. <Od Piotruszka>

Piotruszka, i, lm. i l. [P.]: W czasie najścia wojsk austriackich huzarzy węgierscy Weeczaja skusili byli Piotruszkę do grania im w zapusty (w czasie nabożeństwa); oburzeni Skaryszewianie ukarali publiczną chłostą niewczesnego wesółka, i każdego niefortunnego grajka nazywają odtąd Piotruszką. 2. †P. p. **Pietruszka**: Na piotruszkę, na to i owo wydałem — szafarzów sło-

wo. Kn. P. polna, dzika. Troc. < Od imienia Piotruszka >

† **Piotruszkowy** p. **Piotruszozany**. Sł. wil. < Od Piotruszka >

Piotyn, u, lm. y (Pi-otyń) min. *sylikoid zbliżony do serpentynu*.

[**Piónty**] p. **Piąty**. < Z **Piąty** >

† **Piórak**, a, lm. i, † **Pióroruch ptak**. Km. < Od Pióro >

Pióreczko, a, lm. a p. **Pióro**. < Zdr. od Piórko >

[**Piórenko**, a, lm. a] p. **Pióro**: A chwytajże, mój syneczku, chwytaj, tylko jej (przepióreczki) ś. piórenków nie tykaj. < Od Pióro >

Piórko, a, lm. a l. p. **Pióro**: Pawie P. Lekki jak P. Porósł w piórka = *opierzyl ś.*, *porosly na nim piórka*. Przen.: Porósł, obrósł w piórka = *dorobil ś.*, *zdogacil ś*. Nietylko, iż rodzice by panowie ś. szerzą, ale też i temż piórkami syny swe obtykają. Glicz. Jemu to tak łatwo jest, jak P. spalić. L. Pędzlować gardło piórkami. Rysunek odrobiony, wycieniowany piórkami. P. do zębów p. **Dłubaczka**. P. żywego srebra. Przen.: Strzeż ś. mojego piórka. Tremb. (= *mojej krytyki pisanej*). † Za piórkami biegać = *dać ś. ulowić, być powolnym, posłusznym*: Z tych frasunków będzie ś. śmiać, boć mu wnet za piórkami biegać. Rej. 2. † P. *kepka włosów na środku ogolonej głowy*: Czupryny wygolone na piórka. Zbyl. A. 3. [P.] = a) *bukiećle z kwiatów*. b) *gałązka zielona, której końce listków są powleczone złotem malarzkim, jako ozdoba przy kapeluszu górala, Słowaka*. c) *kitka z nędzy, szychu, piórek farbowanych, którą wieśniacy na święto przypinają do czapki lub kapelusza*. 4. *kielek, rostek ziarna, który tylko co ś. dobył z ziemi po zasianiu, lub który ś. pokazał wskutek słodowania*. 5. P. orle = *podłużny odwrót sierści na koniu, wieher*. 6. *zabawa towarzyska młodzieży doroslejszej*. Goł. 7. bur. *jeden z delikatnych wióreczków bursztynu, jakie spadają z pod dłota na warsztacie*. 8. *ekier, taki stopień gęstości cukru, jaki ma pomada: Gotować ekier do piórka*. 9. *pusz, sprężyna przy kurku u fuzji*. Sob. 10. *szcót, cienki koniec szczeciny*. < Od Pióro >

Piórkoróg, oga, lm. ogi zool. (tanypus) *owad dwuskrzydły długorogi*. < Piórko + Róg >

[**Piórkoski**, ego, lm. scy] p. **Piórkowski**. < Od Piórko >

† **Piórkoś**, a, lm. e *młokos, gołows, młodzieniaszek*: Nauczę tego piórkosia starców szanować. Troc. < Od Piórko >

[**Piórkować się**, uje ś., ował ś.] *pierzyć ś.* < Od Piórko >

[**Piórkowanie się**, a ś., blm.] *czynność cz. Piórkować ś.*

Piórkowato przys. od **Piórkowaty**.

Piórkowaty *mający postać piórek, podobny do piórka*: Jarzębina piórkowata. Piórkowate skrzlele dychawkowe. < Od Pióro >

× **Piórkowski**, ego, lm. scy, [**Piórkoski**] *djabel, czarł, szatan, zły duch, wies*: Żeby cię pan P. porwał! < Od Piórko >

× **Piórnica**, y, lm. e p. **Piórnik**. Troc. < Od *Piórny, od Pióro >

× **Piórnicy** przym. od **Piórnica**. < Od Piórnica >

Piórnik, a, lm. i l. a. × **Piórnica**, [**Piórówka**] *pućko, puszka podłużna, glicze ś. pióra i olówki chowają, +penal, +pennal*. 2. *pióra, w które ś. oprawia penzle, obsadka do penzla*: P., pióro, w które pędzliki osadzają. Haur. 3. bot. = a) p.

Wylócznik. b) p. **Osoka**. c) (Iomaria) *roś z gro-mady paprotników, z rzędu paproci*. < Od *Piórny, od Pióro >

Piórnikarz, a, lm. e ten, *co wyrabia piórniki do piór*. < Od Piórnik >

† **Piórno**, † **Pierzno** przys. *z obfitością piór, z piórami na głowie, z pióropuszcami*: Wojewoda we dwu set konnych P., z tarczami i porpcami królowi ś. prezentował. Paszk. < Od *Piórny, od Pióro >

Pióro, a, lm. a l. *pierzasty pręcik wyrastający z naskórka ptaka, złożony z dudki, stosiny i chora-giewki*: Tegie pióra przedramienia i ręki = *lotki*. Tegie pióra ramienia = *barcówki*. Takież pióra na końcu kręgosłupa = *sterówki*. Rzadkie pióra ze stosunkowo bardzo długą i delikatną chorągiewką są puchem. Ogół piór danego ptaka jest jego upierzeniem. P. strusie, pawie. P. kurze, ptasze. Troc. Gęś ma dobre pióra do pisania. Troc. Gęsie pióra z skrzydeł narzędziem są do pisania. Kluk. Pipa u pióra. P. kapeluszone. Troc. Pióra wokół kapelusza. Troc. Lekki jak P. Położ na wagę męki Pańskiej wszystkie grzechy, pióra nie zaważą, porównane z tym ciężarem. Birk. Szumią husarze sępiami pióry. Prusz. Jak P. opalił. Pot. (= *latwoiteko, przedziuteko*. L.). P. upuszczać, pierze ronić, pierzyć ś. L. Przen.: Tam Krzyżacy P. upuścili, bo ich tam 700 zginęło. Papr. (= *spasowali*). Przen.: † Plecoma swoima zastoni ciebie i pod piórnimi jego pwać będziesz. Ps. flor. (= *skrzydłami, płaszczem, opieką*). 2. *P. jako narzędzie do pisania*: Pisać piórem. Troc. Utemperować (zatemperować) P. Troc. Pisarek wychodzi, mając P. za uchem. L. Siedzi nad papierem przy stoleku zamysłony, trzyma P., potym P. gryzie, bierze tabakę. L. P. hamburskie = *P. hartowane w ogniu*. Pęczek, paczka piór. P. stalowe do pisania = *stalca, stalówka*. Przen.: To wyszło z pod jego pióra (= *on jest autorem tego*). Wojować piórem = *prowadzić polemikę piśmienną*. Walka na pióra. Przedmiot do godzien pióra największego pisarza. 3. przen. † P. = *pismo, charakter pisma, ręką*: Ųwiczyc ś. w piórze. Troc. Chędogiego pióra pismo. Troc. 4. przen. *pisanie, sposób pisania, styl*: List, książka dobrego pióra. Troc. Pięknym to pisano piórem. Troc. Ma świetne, jędrne, złośliwe P. To nie jego P. P. Miekiewiczza, Kraszewskiego. Księgi te, nie Orzechowskiego złotym, ale moim ółowianym piórem wypisane, posyłam W. K. Mości. Górn. Słuszniej teraz nie stylem, ale piórem to, co ś. pisze, nazywać: pięknym to piórem pisano, a. dobrego to pióra księga, aniżeli pięknym a. dobrym stylem; bo już teraz zaniechał świat stylu, a pióra używa. Lubom. 5. przen. *zajęcie literackie, autorstwo*: Brat utrzymuje ś. z pióra. Piórem zarabia na chleb. 6. † P. *pismo, świadectwo piśmienne*: Za piórem idąc historyków i za jednomyślną przeszłych wieków powieścią, dociełem tego. Nies. 7. † P. = *pisarstwo, urząd pisarza*: P. ruskie Chrapniekiemu, staroście... Mat. Bratu memu P. grodzkie przyobiecał. L. Gdy jedna stro-na po drugiej nie wyciąga komunikowania papierów, wszystkie ś. oddają do pióra, aby pisarz w uformowaniu dekretu z nich mógł mieć oświe-cenie. Ostr. (= *pisarzowi ś. oddają*). 8. † P. = *łodyga pusta, czeza w środku; źdźbło*: Aby pióra na cebuli nie rosły, taczaj po zagonie kłodę. Haur. Aby pióra na cebuli nie rosły, taczaj po niej kłodę. Troc. [Juza do święcenia farbują a. w łupinkach z cebuli, a też w tak zwanych pió-rach, czyli łodyżkach żyta]. 9. † P. a. **Piórko**

u ryby = *pletwa*. Troc, Kn. 10. u wiatraka = *ciemka deszczuleczka pokrywająca skrzydła wiatraka*. 11. *zagięcie u pastorału biskupięgo*. 12. u kopy = *jeden z dwóch prętów żelaznych idących od grotu po drzewcu dla wzmocnienia*: Dla wzmocnienia wiotkiej kibiści kopy biegly od grotu na dobre półtora łokcia dwa mocne pręty czyli pióra żelazne. Szaj. 13. u świdra = *koniec jego zwinięty, działający*: P. u świdra, sam koniec świdra płaski i zawinięty. Mag. P. świdra powinno być hartowane, boki ma mieć ostre, okrągławe. Os. J. 14. Pióra czyli palce wału palczastego, którymi podrywają ś. w górę stęporu. Jak. J. (= *kolki*). 15. [P.] = a) *razłka podłużna u motowidla*. b) *skrzydło do omiatania*. c) *część składowa kładzieli: drzątek ostro zakończony, osadzony w przęśliicy, na który ś. kładzie krężel*. d) *część składowa pługa*: Klucze, drag do założenia wołów przodkowych, mający na końcu P. e) a. w lm. *skrzydła, łania, rondo u kapelusza*: Kapelusz słomiany z ogromnym piórem (skrzydłem) własnej roboty. W kapeluszu z ogromnemi piórami. f) P. w młynku: W niej (bani, to jest tylnej części młynka polskiego) osadzone są na walcu pióra z deszczulek. W której (bani młynka niemieckiego) ś. deszczulek pióra obracają, osadzone na walcu przez szerokość młynka. g) ? : Jak ci mi zagrają Cebulowe (nazwisko) pióra, pójda chłopcy za mną, jak po niebie chmura. 16. Jazda w P. = *jeden koń w hołobach, drugi przed nim*. 17. *plama na sierści końskiej, smuga maści odmiennej, gwiazda, znak*: P. po jednej stronie grzywy znakiem jest konia dobrego; także też P. na czole. Dor. Pióra po obu stronach grzywy, zwłaszcza gdy równe w długości, dobrego konia znaczą. L. 18. anat.: P. pisarskie = *część mózgowia* (calamus scriptorius). 19. bot.: Strusie P. p. *Teşknocin, Paprotka i Pióropusznik*. P. orle p. *Orli*. P. wodne p. *Osoka*. 20. bud. *listewka wystająca wzdłuż kantu deski i wchodząca w odpowiednie sobie wyżłobienie na kancie drugiej deski, wpust, szpunt, feder*; p. *Dusza*. 21. fl. *część drygawki, która podczas mieszania nią, to jest robienia, chodzi w wodzie*. 22. mor. (pennatulus) *zwierzokrzew koloru różowego, podobny z postaci do pióra z chorągiewką*. 23. myśl. = a) *opierzenie ptaka*: Ptak białego, czarnego pióra. Piszczek, ptaszek leśny szarego pióra. b) *ptachno*: Polowanie na P. otwiera ś. dnia 1-go września c) *sierść dzika, gwizd*: Ubił dzika i całą garść piór z niego z trymfem do domu przywiózł. d) *włosienie ogona liśsa, psa, wilka*. e) *zębro zwierzęce*. f) *półkole czyli chwyt w żelazach*. 24. pow.: P. resorowe = *jeden z pasów sprężynowych, z których ś. składa resora*. 25. ślus.: P. klucza = *część klucza obracająca ś. w zamku, ząb, bródka*. 26. wiośl. = a) *część końcowa wiosła, rozszerzona w kształcie łopaty*: Rób dobrze piórem! P. u wiosła, szerza. Kn. Pióra zowią ś. końce płaskie u pojazdów. Mag. b) *jedno wiosło w przeciwstawieniu do pary, czyli do bliźniaków*. 27. zł. *włosy*: Koń na makówece (= na głowie) ma mało piór. Zdr. Piórko, Pióreczko, [Piórenko]. <PIÓR/PIERZ>

Piórokrusz, u, lm. e min. *bismut rozsiany*. Kluk. <Pióro + Krusz>

× Piórokształt, u, lm. y *kształt, forma piór*: Dość wskazać na piórokształty ogonów naszych kur i kogutów, pawiów. Śl. wil. <Pióro + Kształt>

Piórolotek, tka, lm. tki zool. (ptero-phorus) *owad luskoskrzydły ze skupienia tej samej nazwy*. <Pióro + Lotek>

× Piórolotny lecący jakby na skrzydłach, *pedzący szybko, lotny*, × lotnopióry, × lotopióry: Strzały piórolotne. Km. Śława piórolotna. Troc. <Pióro + Lotny>

Pióronogi mający nogi opierzone, pokryte piórami: Kury pióronogie. Pióronoga fortuna. Troc. <Pióro + *Nogi, od Noga>

× Pióronoszy noszący pióra. L. <Pióro + *Noszy, od Nosić>

Pióropusz, u, lm. e, × Federpusz *kita z piór, pióro puszyste do noszenia na czapce, kapeluszu, szyszaku; obłożenie z piór u kapelusza, plu ma*: Wstrząsa rycerz poza tył P., którym wszyszak przyémiony. Stasz. <Pióro + Pusz, pod wpływem Nm. Federbuseh>

× Pióropusze, a, lm. a? : Stroiło go jaskrawe P. ze szklanych paciorków. Przyb. <Pióro + *Pusze, od Pusz, podobnie jak Pióropusz>

Pióropusznik, a, lm. i bot. (struthiopteris) *ros. z gromady paprotników, z rzędu paproci*. Gatunek: P. pospolity a. Strusie pióro (s. germanica). <Od Pióropusz>

† Pióroruch, a, lm. y p. Piórak. Km. <Pióro + Ruch>

× Piórostrój, oju, lm. oje *strój, ozdoba z pierza, z piór*: Śliczny P. koguta. Śl. wil. <Pióro + Strój>

× Piórotwór utwór piśmienny: Jakże ś. unosi zachwycona dusza, kiedy czytam sere tkliwych cudne piórotwory. Fred. A. <Pióro + Twór>

Piórowata palma bot. p. Prawowiernia. <Od Pióro>

Piórowy I. przym. od Pióro; przén. *pisarski, pisany, piśmienniczy, literacki*: Był to istotny kallot, Hagart poezji nie piórowej, ale żywej. Rol. Wy, piórowi, tylko powietrzem żyjecie. Fred. A. (= *oddani pióru, literaci*). 2. bot.: Trawa piórowa p. *Ostnica*. Trzeina piórowa p. *Smigna*. Paprocé piórowa p. *Rosozla*. <Od Pióro>

[Piórówka, i, lm. i] p. Piórnik. <Od Piórowy>

Pipa, y, lm. y i. *beczka wydłużona do wina, oliwy, używana szczeg. w Hiszpanji*: Miasto konia P. między udę, z jednej ma bęben, z drugiej strony dudy, na szponcie siedzi, a czop przed nim sterczy. Pot. Już mało było małmazji w pipie. Pot. Spore pipy wina. Nagur. Od komagi albo pipy win tych składnego po złotych 8. Vol. 2. *pieniek pióra, dęta część pióra ptasiego, dudka*: P., pipka u pióra ptasiego. *caulis*. Kn. 3. *łodyga ziół niektórych, pióro*. Kn. 4. *rura stercząca, np. u kota, z kranem na końcu*. 5. *posp. hulka, fajka*: Palić pipę. 6. [P.] *piszczałka, fujarka*. 7. m. przén. *rura, dudka, głuptyś, dudek*: Jeśli ociec da syna do prostego żaka a pipy, jaki będzie nauczyciel, taki dysejpnk. Glicz. Zdr. *Pipka*. <H.p. pipa, Włos. pipa, Fr. pipe>

Pipak, a, lm. i wct. *zrybienie chorobliwe ściegna Achillesa (piętnego) u koni*: Na zadzie ma pipaka. Jord. <Nm. Pippacke>

[Piparek, rka, lm. rki, Pipazur, Pipasur, Piposor, Piporos, Piporas, Piparos, Piparus] *krótki drewniany cybuszek do fajki góralskiej*. <Od Pipa>

[Piparos, a, lm. y] p. Piparek. <Z Piparek>

[Piparus, a, lm. y] p. Piparek. <Z Piparek>

[Pipasur, a, lm. y] p. Piparek. <Z Pipazur>

[Pipazur, a, lm. y] p. Piparek. <Kontaminacja z Pipa i Pazur>

[Pipcenie, a, blm.] *czynność cz. Pipecić*.

[Pipcić, i, ii] *palić fajkę*. <Od Pipka>

[Pipciok, a, lm. i] wystający koniuszerek czegolowiek.

[Pipeć, pcia, lm. pcie] p. Pypeć. Sł. wil.

× Pipełka, i, lm. i p. Pipla: Od sta pipełek po groszy 30. Vol. <Od Pipa>

Piper, a, lm. y, Piperówka myśl. gatunek broni myśliwskiej. <Od nazwiska wynalazcy Pipera>

Piperonal, u, blm. apt. p. Heljotropina. <Od Łć. piper = Pieprz>

Piperówka, i, lm. i myśl. p. Piper. <p. Piper>

Piperydyna, y, blm., Pieprzeń chem. *helksalidropiridyna*, zasada ze składem $C_8H_{11}N$. <Od Łć. piper = Pieprz>

Piperyn, u, blm. p. Pieprzeń. <Fr. Piperine, od Łć. piper = Pieprz>

Piperyna, y, blm. chem. p. Pieprzeń. <Fr. Piperine, od Łć. piper = Pieprz>

Pipeta, y, lm. y chem. 1. rurka, pośrodku rozszerzona walcowato, gruszkowato lub w kształcie kuli, służąca do brania i przelewania, a zwykle zarazem i mierzenia ciecży: P. gazowa Doydrea, Hempla. 2. lejek zakończony rurką długą i zamkniętą błoną; rurka szklana, osadzona w rurce gutaperkowej, zamkniętej z jednego końca. Zdr. Pipetka. <Fr. pipette>

Pipetka, i, lm. i chem. p. Pipeta.

× Pipiś, i, il, × Pipiś ś. posp. wysypywać ś., wyrzynać ś., pokazywać ś. z pod skóry, wyrastać (o włosach, sierści, piórach): Chłopiec mutuje, kiedy mu wasy pipią. L. Pipiąca ś. broda. Troc. <Od Pipa>

× Pipienie, a, blm., czynność cz. Pipiś.

× Pipienie się, a ś., blm., czynność cz. Pipiś ś.

Pipka, i, lm. i p. Pipa: Cała jego zabawa pipkę palić. L. Kto bogatszy, to miał pipkę z drzewa, przykrytą srebrem. Chl. <Zdr. od Pipa>

× Pipła, i, lm. e, × Pipówka klepka dębowa od pip: Klepek, wasilk, piple od sta płacę po groszy 3. Ins. e. l. Zdr. × Pipełka. <Od Pipa>

[Piporas, a, lm. y] p. Piparek. <Z Węg. pipaszór>

[Piporos, a, lm. y] p. Piparek. <Kontaminacja z Pipa i Papieros>

[Piposor, a, lm. y] p. Piparek. <Z Węg. Pipaszór>

× Pipówka, i, lm. i p. Pipla. <Od Pipa>

Piracki przym. od Pirat. <Od Pirat>

Piralolit, u, lm. y min. sylkoid z rodziny *pyroksenu*, będący produktem rozkładowym, przypominającym talk i serpentyn.

Piramida, y, lm. y i. anat. i mat. p. Ostrosłup: Piramidy egipskie = olbrzymie grobowce dawnych królów egipskich postaci ostrosłupów czworobocznych, z wielkich kamieni ociosanych. Przen.: Makbet — ta granitowa P. zbrodni! Słow. (= olbrzym, kolos). 2. stos z piramidalnie ułożonych przedmiotów: Kule układają ś. w piramidę. Gomb. P. kul, kule ułożone w jakąkolwiek wielokątną piramidę. Jak. J. Ułożę pudełką, ciastką w piramidę. Przen.: Podstawą całej tej piramidy uogólnień są badania nauk specjalnych. Str. 3. trzy drągi ustawione w kocioł i połączone z sobą drążkami poprzecznymi, jakby szczeblami, za które zakłada ś. kończynę dla wysuszenia. 4. wysoka ozdoba cukiernicza na torcie: Tort z piramidą. Nie obaczysz u mnie na stole piramid ani marecpanów. Kras. 5. rodzaj pasjansu. 6. gie.: Piramidy ziemne = słupy ziemne noszące zwykle na swych szczytach głazy, niby czapki, które uchroniły ziemię pod nimi leżącą od splądowania, podczas gdy materiał między temi piramida-

mi leżący został uniesiony. 7. min. postać krystalograficzna, ostrosłup podwójny: P. kwadratowa, trójkątna (trygonalna), sześciokątna (heksagonalna), dwunastokątna (dyeheksagonalna), rombo-wa. 8. ogr. p. Stożek. Zdr. Piramidka. <Gr. pyramis, 2 pp. + -idos>

Piramidalnie przys. od Piramidalny.

Piramidalny i. a. Piramidowaty, Piramidasty podobny do piramidy, ostrosłupowaty, ostrosłupowy, + ostrosłupny, stożkowaty: Nad morzem na piramidalnej piasku mogile błyszczał białą kopułą mały grobowiec szecha. Słow. Położenie jej (świątyni) na wzgórzu, wśród piramidalnych topoli, przy żwirówce, wiodącej z Radomia do Kozienic, przedstawia widok zajmujący. Gac. Jęczmień P., wachlarzowy. Komórki piramidalne mózgu. 2. przen. ogromny, olbrzymi, kolosalny: To wszystko moje elowy, piramidalne osły. Dąb. Wszysey pamiętamy nieporównane koncepta Zagłoby, jego bezcelne samochodwalstwo i piramidalne kłamstwa. Kozł. 3. anat.: + Myszka piramidalna brzucha (musculus pyramidalis) (Krup.) p. Kończaty. 4. lut.: Miech P. a. trójkątny = miech złożony z dwóch skrzyń, z których spodnia nieruchoma, a wierzchnia okolo głowicy poruszalna na zawiasach. <Łć. pyramidalis>

× Piramidasto przys. od Piramidasty, piramidalnie.

× Piramidasty p. Piramidalny: W herbie mur noszą, na nim cztery piramidaste wieżyczki. Nies. <Od Piramida>

Piramidflet, u, lm. y org. jeden z głosów organu, wydawanych przez piszczałki spiczaste. <Piramida + Flet>

× Piramid-gmach, u, lm. y gmach piramidalny: Dwa tysiące robotników wznosiło P., japoński pałac, koszary, kościół, twierdzę. Krasz. <Piramida + Gmach>

Piramidka, i, lm. i l. p. Piramida. 2. rodzaj gry w bilard szesnastu bilami. 3. mier. znak nad słupem w stanowisku na ziemi, np. z trzech lekkoich żerdzi, ustawionych w kocioł i związanych u góry. <Zdr. od Piramida>

Piramidkarz, a, lm. e zwolennik gry w piramidkę. <Od Piramidka>

Piramidkowy przym. od Piramidka: Partja gry piramidkowa.

Piramidoida, y, lm. y bryła powstająca wskutek obracania ś. paraboli okolo swej osi. <Piramida + Gr. -eides = kształtny>

Piramidowato przys. od Piramidowaty.

Piramidowaty p. Piramidalny. <Od Piramida>

Pirargiryt, u, lm. y min. mineral z gromady lamprytów, siarkosól srebra, Ag_3SbS_3 . <Gr. pyr = ogień, + argyros = srebro>

Pirat, a, lm. ci, Pirata rozbójnik morski, korsarz: P. grecki (= najwot). <Łć. pirata, Gr. peiratēs>

Pirata, y, lm. ci p. Pirat.

Piraterja, i, blm. rozbójnictwo morskie, korsarstwo. <Od Pirat>

Piratować, uje, ował być piratem, korsarzem, trubić ś. rozbójem morskim. <Od Pirat>

Piratowanie, a, blm., czynność cz. Piratować.

Pirazol, u, blm., chem. związek $C_3H_4N_2$, dotychczas znany tylko w postaci licznych produktów zastąpienia w nim wodoru przez rodniki organiczne.

Pirazolon, u, blm., chem. pewnego rodzaju tlenek pirazolu, $C_3H_4N_2O$, ważny, jako poprzednik antypiryny. <Od Pirazol>

× **Pirdoła, y**, lm. y p. **Pierdoła**: O równe ś. ty zawsze [stara] ożenienie, inaczej, w czas przestrzegam, utracisz, pirdoło. Opal. <Zam. Pierdoła>

[**Pirdzec, y, ał**] **pierdzieć**. <Z Pierdzieć>
[**Pirdzenie, a**, blm.] czynność cz. **Pirdzec, pierdzenie**.

[**Pirechterek, Pirefterek**] przys. czasem: P. mu poskuci, P. mu nie poskuci (= czasem pomoże, czasem nie pomoże). <Od Pire-wtere>

[**Pirefterek**] p. **Pirechterek**. <Od Pire-wtere>
Piren, u, blm., chem. węglowódz C₁₆H₁₀.
Pireneit, u, lm. y min. odmiana granatu. <Od Pireneje (łańcuch gór)>

[**Pire-wtere**] p. **Piere-wtere**.

Pirgiel, gla, lm. gle prow. wróbel.

Pirheljometr, u, lm. y fiz. przyrząd do mierzenia ilości ciepła, nadsyłane nam przez słońce, rozdaj aktynomietru. <Gr. pŷr = ogień, + hēlios = słońce, + -mētron = -mierz>

Pirkofil, u, lm. e min. mineral z gromady sylikoidów, z grupy serpentynu, pirosksen zwietrzały.

[**Pirnik, a**, lm. i] p. **Piernik**. <Z Piernik>

Piro- chem.: W celu odróżnienia ciał do siebie zbliżonych a. izomerycznych, te z nich, które powstają w wysokiej temperaturze lub są najwytrzymalsze na jej działanie, otrzymują powyższą przystawkę: Kwas pirofosforny, H₄P₂O₇. Kwas pirosiarczany, H₂S₂O₇. Bardzo wiele ciał, otrzymywanych przez suchą dystalację różnych produktów, zaczyna swe nazwy od piro- bez konieczności odróżniania izomerów, np. pirol, C₄H₅N, piroskantyna, pirokatechina. <Gr. pŷr = ogień>

Pirochlor, u, blm., min. mineral z gromady siarczkowców, z rzędu nubiianów i tantalanów. <Gr. pŷr = ogień + Chlor>

Pirochrofit, u, lm. y min. mineral z rzędu tlenków metalicznych, MnH₂O₂.

Piroelektryczność, i, blm., min. elektryczność wzbudzona w kryształach mineralów, będących zemi przewodnikami, przez ich oziębianie lub ogrzewanie. <Gr. pŷr = ogień + Elektryczność>

Piromanit, u, lm. y min. ruda z gromady tlenków, MnTiO₃.

Pirolilit, u, lm. y min. sylikoid z grupy gliny, H₂Al₂Si₄O₁₂.

Pirolizalit, u, lm. y min. odmiana topazu mętna, z wejrzaniem przypominającym feldspat, o przełomie nierównym, występująca w granitach Szwecji i w innych miejscach.

Pirolon, u, lm. y narzędzie muzyczne wydające tony skutkiem przepuszczania płomieni wodoru przez rurki szklane ustopniowanych rozmiarów. <Gr. pŷr = ogień, + phōnē = dźwięk>

× **Pirolfor, u**, blm., chem. ciało, które samo przez ś. zapala ś. w powietrzu: P. Homberga, żelazo piroforyczne. <Gr. pŷr + phorós = noszący>

× **Pirolforyczny** przym. od **Pirolfor**: Żelazo piroforyczne = **pirolfor**.

Piroga, i, lm. i p. 2. **Piróg**.

× **Pirolalina, y**, blm. p. **Pirolgalusowy**.

Pirolalol, u, blm. p. **Pirolgalusowy**.

Pirolgalusowy kwas, chem. pirolalol, × pirolalina, trójoksybenzol, C₆H₃(OH)₃.

Pirolgien, u, lm. y chem. ciało powstające skutkiem pirogienyzy.

Pirolgienetyczny przym. od **Pirogienyza**: Reakcja pirolgienetyczna p. **Pirogienyza**. <Od Pirolgienyza>

Pirogienyza, y, blm., chem. reakcje pirogienetyczne, zjawiska chemiczne, odbywające ś. przy wy-

sokiej temperaturze, zwłaszcza ze związkami węgla. <Gr. pŷr + Gieneyza>

Pirosksen, u, lm. y min. sylikoid z rodziny pirosksenu (Ca, Mg Fe)SiO₃. Odmiany: Diopsyt = P. bezglinowy, szarawo-biały i porowo-zielony, przezroczysty lub przezroczysty. Augit = P. glinowy, czarny, nieprzezroczysty. <Fr. pyroxène, z Gr. pŷr = ogień + ksénos = obey>

Pirosylyna, y, blm., chem. bawełna strzelnicza, wata strzelnicza, nitroceluloza, estry celulozy z kwasem azotowym składu ogólnego C₆H_{10-m}(NO₂)_mO_{5-m}; bawełna oczyszczona, nasyciona mieszaniną kwasu siarczanego z dymiącym kwasem azotowym (materiał wybuchowy). <Gr. pŷr = ogień, xŷlon = drzewo>

Pirosylinowy przym. od **Pirosylyna**: Proch P. Górs.

Pirolina, y, blm. prow.?: tani płyn do oświetlania.

Piroluzyt, u, lm. y chem., min. p. **Braunszajn**. <Fr. pyrolusite, z Gr. pŷr + loitein = myć (aluzja do własności odbarwiania szkła)>

Piromancja, i, blm. wróżenie z ognia. <Gr. pŷr = ogień, + manteia = wróżenie>

Piromanja, i, blm. obłęd umysłowy objawiający ś. w skłonności do wzniecania pożarów, do polpałenia. <Gr. pŷr + Manja>

Piromanta, y, lm. ci ten, co wróży z ognia. <Gr. pŷr = ogień, + manteiō = wróżę>

Pirometr, u, lm. y, **Piroskop** fiz. przyrząd do wymierzania bardzo wysokich temperatur, × ogniomierz. <Gr. pŷr = ogień, + métron = -mierz>

Piromorfyt, u, lm. y min. mineral o składzie Fe₃P₂O₈ + 8H₂O, należący do fosforanów wodnych żelaza i manganu. <Gr. pŷr = ogień, + morphē = kształt>

Pirop, u, lm. y granat czeski, żareniec, karbunkul min. odmiana granatu ciemno-kajancyntowo-czerwona lub krwisto-czerwona. <Gr. pyrōpōs = ognistego wyglądu>

Piropisyty, u, lm. y min. węglowiec szarawo-brunatny, rozcieralny, zajmujący miejsce pośrednie między ozokieritem a żywicami.

Pioretyn, u, lm. y min. węglowiec z rzędu żywic, zabarwiony domieszkami węgla na brunatno lub czarno.

Piortyt, u, lm. y min. sylikoid z grupy epidotu, ortyt zwietrzały. <Gr. pŷr + Ortyt>

Pirosfera, y, blm. ogniste płynne jądro ziemi. <Gr. pŷr = ogień + sphaīra = kula>

Pirosiarczany kwas, chem. p. Nordhauzeński.

Piroskleryt, u, lm. y min. sylikoid z grupy chlorytu. <Gr. pŷr = ogień, + sklērōs = suchy, chropawy, kruchy>

Piroskop, u, lm. y fiz. p. **Pirometr**. <Gr. pŷr = ogień, + skopēō = patrzę>

Piromalit, u, lm. y min. sylikoid z grupy nontronitu, H₇(FeMn)₅Si₄O₁₆Cl. <Gr. pŷr = ogień, + osmē = zapach, + lithos = kamień>

Pirostybit, u, lm. y min. mineral z gromady lamprytów, blendy antymonowa, antymon czerwony, kermesyt, Sb₂S₂O.

Pirostylnit, u, lm. y min. mineral z gromady lamprytów, z rzędu siarcosoli srebra, blendy ognista, Ag₃SbS₃.

Pirosyderyt, u, lm. y min. mineral z gromady tlenków, gatunek getytu, mika rubinowa. <Gr. pyrros = ognisto-czerwony, + sidēros = żelazo>

Pirotechniczny przym. od **Pirotechnika**, ogniomistrzowski: Melodramaty z pirotechnicznymi sztuczkami usunął. Rol.

Pirotechnik, a, lm. cy ogniomistrz, fajerwerkcarz, ten, co urząduje ognie sztuczne. <Od Pirotechnika>

Pirotechnika, i, blm., **Pirotechnja sztuka przyrzadzania ogni sztucznych**, ogniomistrzostwo. <Gr. pŷr = ogień, + téchnē + sztuka>

Pirotechnja, i, blm. p. **Pirotechnika**.

× **Pirotelegraf, u**, lm. y **telegraf ogniowy**. <Gr. pŷr = ogień, + Telegraf>

Pirotyn, u, lm. y min. **minerał z gromady lampytów, piryt magnetyczny**. <Gr. pyrrotēs = czerwonawy>

Pirożek, żka, lm. żki p. l. **Piróg**: Pirożki do kapłuna. Troc. Pirożki smażone z konfektem wewnątrz. Troc. Żaczku, kup, mówi baba, P. choroży; a żaczek na to babie: dajże, babko, groszy. Jag. <Zdr. od l. Piróg>

Pirożnik, a, lm. cy ten, **co robi i sprzedaje pirogi; ten, co lubi pirogi**. <Od l. Piróg>

Pirożny przym. od **Piróg**.

l. Piróg, oga, lm. ogi l. p. **Pieróg**: Rozmaitym sposobem pirogi robią: z sera słodkiego, pirogi leniwe, inne w cieście zwijane a. też w piecu pieczone lub z mięsa siekanego. L. Pirogi włoskie a. rawioly, w cieście śpinakiem nadziewane, potrawa lekka i dobra. Haur. Ruś mówi: zdrowemu i pirogi nie wadzą. Petr. 2. blach. jedna z tafelek blachy, formy rombu, *jakimi kryją dachy*: Kryć dach w pirogi. Zdr. **Pirożek**. <PIER/PIR>

2. Piróg, a, lm. i, **Piroga wązkie czółno wydrążone w piłu drzewa lub wyrobione z kory, używane przez Indian Ameryki południowej i dzikich wyspiarzy Oceanu Wielkiego**. <Fr. pirogue>

Pirronista, y, lm. ści **zwolennik teorii Pirrona, sceptyk, wątpiący o wszystkim**.

Pirronizm, u, blm. **teoria Pirrona, sceptycyzm**. <Od nazwiska filozofa gr. Pyrrona>

[**Pirsaty**] p. **Pirsiaty**: Dzeweczyna pirsata. <Zam. Piersiaty>

[**Pirsiaty, Pirsaty**] **piersisty**. <Zam. *Piersiaty, od Piers>

† **Pirsiczki, ek**, blp. **piersiczki**. <Zdr. od *Pirsi = Piersi>

[**Pirsizna, y**, blm.] p. **Pierwsyzna**. <Od [Pirszy]>

[**Pirszczeń, a**, lm. e] p. **Pierścień**. <Z Pierścien>

***Pirsze**: [Na P.] p. **Pierwsze**. <Od Pirszy>

† **Pirszenie, a**, blm., **czynność cz. Pirszyć**.

Pirszować, uje, ował myśl. ? : Pirszując z podjazdu, bierze ś. psa na bryczkę.

Pirszowanie, a, blm., **czynność cz. Pirszować**.

[**Pirszy**] p. **Pierwszy**. <Z Pięrszy = Pierwszy>

† **Pirszyć, y, ył, †Pirszyć** *pryskać; prószyć*. Orzech. <p. Pierszyć>

[**Pirs, i**, lm. i] p. **Piers**. <Zam. Pięrs>

[**Pirsćianek, nka**, lm. nki] p. **Pierścień**. <Z Pierścienek>

† **Pierścień, a**, lm. e p. **Pierścien**: Tedy napisawszy listy imieniem Achabowym, a znamionawszy ją pierścieniem jego, posłała (Jezabel) ku urodzeńszemu, już bydlili s Nabotem. B. Sz. Wdzieje nakokietnice a lilje a nausznie i pierścienie. B. Sz. <Z Pierścien>

† **Piersć, i**, blm. p. 2. † **Piersć**: Ale srebro w jamieciem pierścią przysuń. B. Sz. <p. 2. Piersć>

[**Pirsnik, a**, lm. i] p. **Piersnik**. <Od Pirsny>

[**Pirsny**] przym. od **Pirs, piersny, piersiowy**. <Od Pirs>

Piruet, u, lm. y l. w tańcu: **szybkie wykręcenie ś. wkoło na jednej nodze, opartej na końcach palców**. 2. **obrót konia na tylnych nogach z podniesionymi jednocześnie przednimi**. <Fr. pirouette>

[**Pirw**] p. **Pierw**.

[**Pirwa**] p. **Pierw**. <Od Pirwy>

† **Pirwej = Pierw, Pierwej**: P. ś. mamy doświadczyć w poczliwym żywocie.

† **Pirwej = Pierw, Pierwej**. Ks. Ł.

† **Pirwiejszy pierwotny, poprzedni, dawniejszy**: Pirwiejszym ustawieniem znano jest. Św. z Woć.

† **Pirwiejszy najpierwszy**: S którychżeto (chlebów) jeden s pirwiejszych obietuje ś. panu. B. Sz. (= z pierwocin).

[**Pirwoczas, u**, blm.] p. **Pierwoczas**. <Pirwy † Czas>

† **Pirwodzenie, a**, blm. p. **Pirwodzinie**.

† **Pirwodzinie, a**, blm., † **Pirwodzenie pierworodzeństwo**: Chwalcie Boga, jenz pobit Egipt s pirwodzinim jieh. Ps. flor. (cum primogenitis).

† **Pirwomówca, y**, lm. y **przedmowa, wstęp, prolog**. S. Par. <Pirwy † Mówca>

† **Pirworocstwo, a**, blm. p. **Pirworodztwo**: P. me mnie wziął (Jakób), a tak wziął i pożegnanie moje. B. Sz.

† **Pirworodnik, a**, lm. cy p. **Pierworodek**. Żarn. <Pirwy † Rodnik>

† **Pirworodny = Pierworodny**. Kaz. 1555. Wezwał imię pirworodnemu Manases. Ist. <Pirwy † Rodny>

† **Pirworodzeniec, nca**, lm. ncy = **Pierworodzeniec**: A Mathatias, sługa kościelny, pierworodzeniec Sellum Koryckiego, (był) włodarzem nad wszystkim, jeż w panwi prażono. B. Sz. <Od Pirworodzony>

† **Pirworodzeństwo, a**, blm. p. **Pierworodztwo**: Bo tento jest pirwy s synów jego, a jemu służe pierworodzeństwo. B. Sz. Ale P. dano Jozefowi. B. Sz.

† **Pirworodzony p. Pierworodny**: Nie będzie móc uczynić syna miłej pirworodzonym, a wyżej mieć, niżli syna niemilej; ale syna niemilej przyzna pirworodzonym i da jemu ze wszego dwa działy. B. Sz.

† **Pirworodztwo, a**, blm., † **Pirworocstwo = Pierworodztwo**.

† **Pirwoście, a**, blm. = **Pierwospy**. Mur. <Pirwy † *Spie, od Spać>

[**Pirwoświecie, a**, blm.] p. **Pierwoświecie**. <Pirwy † *Świecie, od Świat>

† **Pirwotek, tka**, blm., [**Pirwotek**] p. **Pierwotek**: Począł rzkomo z pirwotku czynić tę postawę, jakoby nie dbać nie miał o takowe rzeczy. Hist. w Lan. <Od Pirwy>

[**Pirwój**] p. **Pierw**.

† **Pirwszy = Pierwszy**: Iściec, słowie (= to jest) P. dłużnik, niektóryą częstką swemu pożyczcy zapłacił. Mac. z Roz. Trójca, pirwsza liczba nierówna, wszakoż sama w sobie doskonała, bowiem początek, środek i dokonanie w sobie zamyka. Kł. Dokonywają ś. księgi pirwsza. Op. <St. w. od Pirwy>

[**Pirwu**] p. **Pierw**. <PIRW/PIERW>

[**Pirwuj**] p. **Pierw**. <Od Pirwu>

† **Pirwy p. Pierwszy**: Pirwe czczenie a. przywód ku księgam praw. Św. z Woć. Do dnia dwadzieścia pirwego. Kto P. z nas przeciw synom Amonowym uczyni gnanie, będzie wodzem ludu galaackiego. B. Sz. Ktokole świnie włostne do cudzego lasa na żołądź wypędzi, ten, czyjby był las, pirwą razą weźmie jenego wieprza,

wtorem razem.. Św. z Woć. Przykazali post i siedzieć kazali Nabotowi między pirwymi z luda. B. Sz. Z **pirwu** naprzód, na początku. Rozm. piel. <PIRW/PIERW>

[**Pirwy**] p. **Pierw**: Wybaczeicie, matuś, zem to niby nie waszą szklenę P. trącił... Wys. <PIRW/PIERW>

Pirydyna, y, blm., chem. zasada organiczna ze składem C_5H_5N .

Pirydynowy przym. od **Pirydyna**: Zasady pirydynowe = homologi pirydyny. <Od Pirydyna>

Piryt, u, lm. y, × **Iskrzyk** min. *minerał z gromady lamprytów, z rzędu pirytooidów, FeS_2 , P. arsenikalny = glankopiryt, P. niebieski = odmiana lelingitu. P. arsenikowy, arsenopiryt, mispikiel. P. biały, leukopiryt = odmiana lelingitu. P. bizmutowo-kobaltowy = smaltyn z domieszką bizmutu. P. grzebiasty = bliźniaki wielokrotne pirytu. P. kobaltowy, kobaltowo-niklowy = błyszcz kobaltu, lineit. P. magnetyczny, Fe_7S_8 . P. niebieski = lelingit, glaukopyryt. P. niklowy = krusz niklu, nilyeryt. P. niklowy biały = chloantyt. P. niklowy czerwony = nikielin. P. platynowy = sperylyt, postaci pirytoedrycznej, $PtAs_2$. P. promienisty = P. przeciekowaty i włóknisty. P. srebrny = P. zawierający srebro, Fe_3AgS_5 . P. tesimalny = skuterudyt $CoAs_3$, o postaci pirytoedrycznej. P. wątrobowy = P. zbity, o wejrzeniu półmetalicznym i blasku słabym. P. włosisty, P. wodnisty = markasyt. P. żelazisto-kobaltowy = P. o składzie smaltynu, mający symetrię rombowa, safloryt, spatjopyryt. P. żelazny = pentlandyt, folgieryt, FeS i NiS . <Gr. pyrites, od pyr = ogień>*

Pirytoedr, u, lm. y min. w krystalografii, dwunastościan pięciokątny, charakterystyczna postać pirytu. <Piryt + Gr. hédra = siedzenie, siedlisko, podstawa, ściana>

Pirytoedryczny min. przym. od **Pirytoedr**: Pirytoedryczna postać minerału.

Pirytoid, u, lm. y, × **Krusz** w lm. nazwa jednego z rzędów minerałów, stanowiących gromadę lamprytów, obejmująca związki arsenu, siarki, rzadziej telur, antymonu, z metalami grupy żelaza, a mianowicie żelazem, kobaltem, niklem, podrzędnie także z miedzią. <Piryt + Gr. eídēs = kształtny>

Pirytologia, i, blm. nauka o pirytach. <Piryt + Gr. logía = nauka>

† **Pirz**, a a. u sakwa, torba, tobolek: Stary Polak nie przebierał w przysmakach, zjadł, co było w pirzu, choć w nieobitej izbie. Opal.

[**Pirzanka**, i, lm. i]: Sprawić pirzankę = wytargać, wydrzeć za uszy, za włosy. <Od [Pirze] (drzeź pierze)>

[**Pirzeń**, a, lm. e] p. **Pierścień**. <Z Pierścień>

† **Pirzchać**, a, ał p. **Pierzchnąć**: Barziej o biegu niż potce myśliłi; myśliłi a pirzchali. Kochan. Nie znasz ludzi, co przed kotem pirzchają największym błotem. Kochan. Pierzchnęli wielowładni królowie, pierzchnęli, a nieznaczeni bogatą korzyść osiągnęli. Kochan. <p. Pierzchnąć>

† **Pirzchalec**, lca, lm. ley = **Pierzchalec**. <Od Pirzchać>

† **Pirzchanie**, a, blm., czynność cz. **Pirzchać**, pierzchanie.

† **Pirzchliwie** przys. od **Pirzchliwy**; *piezchliwie*: Będzieta li dwa męza mieć między sobą swar, a jeden z nich przeciwia ś. drugiemu P. B. Sz.

† **Pirzchliwy** = **Pierzchliwy**. <Od *Pierzchnąć>

[**Pirzcianek**, nka, lm. nki] p. **Pierścień**. <Z [Pierścianek]>

[**Pirzcieńec**, nca, lm. nce] p. **Pierścień**.

[**Pirzcień**, a, lm. 'e] p. **Pierścień**. <Z Pierścień>

[**Pirzcionek**, nka, lm. nki] p. **Pierścień**. <Z Pierścioneek>

[**Pirze**, a, blm.] p. **Pierze**. <Z Piérze>

[**Pirzenie się**, a ś., blm.] czynność cz. **Pirzyć** ś.

† **Pirzwej** = **Pierw**: A w tej Trojcy nie P. a. posledziej, nie większe a. mniejsze, ale wszystkie trzy osoby wiekuiście sobie są i równe. Ps. flor. Napełnieni P. za chlebmi są ś. posadzili a łączni nakarmieni. Ps. flor. Radę mądrych k sobie zewawszy, w sobie też rozmyśl dostateczny P. miewszy. Św. z Woć. <PIRW/PIERW>

† **Pirzwicnię**, ęcia, lm. ęta, **Pirzwicnię** = **Pierwocina**: Pobił wszystko P. w ziemi jich, pirzwicnięta wszelkiej roboty jich. Ps. flor. <Od Pirzwy>

† **Pirzwicnię**, ęcia, lm. ęta p. **Pirzwicnię**.

† **Pirzwiej** = **Pierw**. <Od Pirzwy>

† **Pirzwieniec**, nca, lm. ncy = **Pierworodek**: Pirzwieniecem położę onego, wysokiego nad królmi ziemi. Ps. flor. <Od Pirzwy>

† **Pirzwienie**, ęcia, lm. ęta = **Pierwocina** pod 3): Pobił wszystka pirzwieniega w ziemi Egipta. Ps. flor. <Od Pirzwy>

† **Pirzwierodzony** = **Pierworodzony**: Jenże pobił jest pirzwierodzone Egipta ot człowieka aż do skocięcia. Ps. flor. <*Pirzwie, od Pirzwy, + *Rodzony = Rodzony>

† **Pirzworodzony** = **Pierworodzony**. <Pirzwy + *Rodzony = Rodzony>

† **Pirzworodzony** = **Pierworodzony**. <Pirzwy + Rodzony>

† **Pirzwy** = **Pierwszy**: Pirzwa kaźń twórca naszego — nie masz mieć boga cudzego. Dekal. Święty Piotr miał ci jest on być po Bode pirzwym prelatem, toć jest papieżem. Kaz. Gnieź. Acz li by sam pierca na pirzwem roce nie stał, tedy rzeecz, o którą pozwał, straci. S. wiśl. <PIRW/PIERW>

[**Pirzyć się**, y ś., ył ś.] złościć ś. na kogo. <Zam. Perzyć ś., przez śld. do [Pirze]>

× **Pisacz**, a, lm. e i. p. **Pisarz**. 2. p. **Pismak**. <Od Pisać>

Pisać, sze, [pisają], sał, rozk. [pisaj, pisej] i. cz. ni. = a) *kreślić litery a. cyfry, wyrażać słowa na piśmie*: Już ś. nauczył P. Dobrze, kaligraficznie, prędko P. P.: piórem, ołówkiem, kredą. P. na papierze, na ścianie, po ścianie. P. palcem po spotniałej szybie. Taki kurz na fortepianie, że możnaby palcem P. Chędogo pisać. Troc. Umie krótkimi P. znaki a. abrewjacjami. Troc. P. po mówiąym. Troc. Bulgarowie, pożyczwszy busztabów od Greków, poczęli P. jako tako. Górn. Szlachta drobna, lecz zasobna, krzywo pisać, prosto orze. Syrok. Przen.: *zostawić po sobie znaki, nadawać ś. do pisania*: Ziemia ta pisać, gdy ją z letka przyciskam. Torz. Kredka pisać. To pióro nie chce P. b) *być zajętym pisaniami*: P. dniem i nocą. Troc. Nie przeszkadzaj mu, bo on teraz pisać. Pisz po całych nocach. c) *umieć pisać, być piśmiennym*: On już pisać i czyta. Podpisz ś. za niego, bo on nie pisać. d) *wyrażać ś., wystawiać ś. na piśmie, wypisywać ś.; mieć pewien styl*: Dobrze, tego, obrazowo, zwięzłe pisać. P. po polsku, po łacinie. P. wierszem, prozą. Lepiej pisać, niż mówi. Kn. 2. cz. czyn. = a) *wyrażać, mówić, głosić, opiewać, donosić, komunikować, świadczyć, opowiadać na piśmie; opisywać*: Jego

to ręką, jego charakter, on to pisał. L. Złotemby P. jego słowa. Prz. (= *każde słowo ważne, nieocenione*). Co było a nie jest, (tego) nie pisze ś. w rejestr. Prz. (= *nie wpisuje ś., nie wciąga ś.; nie notuje ś. w rejestrze*). Pisał każde posłyszane zdanie (= *zapisywał, notował, przynosił na papier*). To nie przy mnie pisano. Prz. (= *nie mogę tego odczytać a. zrozumieć*). Szeroko jeszcze o tym Dawid pisał. Prz. (= *to jeszcze rzeczy odległe i niepewne*). Tam w czwartym rozdziale jak wołem pisze o ziemskiej dawności. Syrok. (= *napisano*). W głowie ksiąg pisano jest o mnie, bych uczynił wolą twoją. Ps. flor. Pisze mi brat o swoich kłopotach (= *donosi listownie*). Piszą z Krakowa o zaszyłych tam rozruchach. Dawno pisali prorocy o przyjeździe Mesjasza. Wiele już o tym pisano i rozprawiano. Piszą gazety a. w gazetach, że... P. do kogo o co, w jakiej sprawie = *zwrócić ś. listownie*. Żart: Pisz do mnie na Berdyczów (= *napróźnobyś do mnie pisał; już miętkaj nami skończono*). Często pisują do siebie (= *korespondują z sobą*). Piszę komu a. do kogo. Troc. Prostemi słowy listy piszę. Troc. Piszą o nim dziejopisowie. Troc. b) *układać utwór a. utwory pisarskie, tworzyć na piśmie*: P. księgi, wiersze, bajki, fraszki, rzecz ogrodniczą. Troc. P. dzieło naukowe, rozprawę, odezwę. P. prawa. P. nie jest łatwo, to jest komponować; nim zaniem, trzeba pilnie z sobą ś. rachować, czyli, co przedsiębiorzem, wypełnić zdołamy! Kras. e) † P. *robić spis, spisować, popisywać*: Wojsko u Persów sobie pisał i lud przyjmował. Skar. (= *zaciągał*). d) [P.] *zapisywać, notować*: A ty lisaj, nie tu cie pisaj, ino w kościele na słupie i u księdza na chałupie (zażegnanywasz liszaja). e) [P. kogo a. komu = *nazywać, mianować go*: Pisają go Gąsienica. Pisom go Cieślica]. Jakże ci piszą, mości spowiedniku? Pol. Przen.: *wyrażać o kim zdanie, mieć o nim takie lub inne pojęcie; mieć go za kogo, uważać go za jakiego; głosić, przedstawiać go za kogo, za jakiego; tak lub inaczej sądzić o kim*: Jak cię widzą, tak cię piszą. Prz. Temi czasy, jak cię widzą, tak cię piszą. Opal. Niech mnie, jak chcą, ludzie piszą. Troc. Jak ś. kto sprawuje, tak go pisz. Troc. Piszę go rozumnym. Troc. f) † P., [P.] *malować we wzory, ozdabiać rysunkami, deseniami*: Dzbanie mój pisany, dzbanie polewany, przymkni ś. do nas, a daj ś. nachylić. Kochan. Syn szlachecki lepiej kufła świadomy, a kart pisanych. Kochan. Już letniczek pisany i uplotczki wniwecz. Kochan. [P. = *malować desenie na naczyaniach glinianych*: P. jaja wielkanocne]. Przen.: † Te poeiechy jej podaje ociec, a twarz łzami pisze. Mor. A. g) *zł. p. Kizyć. P. ś. i. być pisany*: Imiona własne piszą ś. dużą literą. Tu ś. pisze, tu ś. maże (w grze w szubienicę). Żydek jarmarkowy tu ś. pisze, tu ś. maże. L. (= *nowy dług zaciąga, by dawny zaspokoić*). 2. *pisac swój tytuł, a. tytuł, który sobie przyswajamy, podpisywać ś. kim, za kogo; tytułować ś., nazywać ś., mianować ś., mienić ś. kim; oświadczać ś. kim, pisać, że kim zostajemy*: Pisze ś. hrabia. Ktokolwiek ś. z was moim przyjacielem pisze, niech ś. ściaga tu do kupy. Min. (Przy podpisaniu listu) Piszę ś. sługą powolnym Pana Dobrodzieja (= *zostaje*). 3. [P. ś.] *nazywać siebie właściwym nazwiskiem*: P. ś. tak lub owak = *mieć takie lub inne nazwisko właściwe*: Nazywam ś. Kiepus, a piszę ś. Wierzbicki. Jedna z nich Anusia, która ś. pisze do Kurosów (= *zalicza*). Wsie, z których ś. pisali. Sienk. Pisze ś. Gąsienica. Jak on ś. pisze, to ja tego nie śmiał pytać. 4. na co = *podpisywać ś., zgadzać ś., go-*

dzić ś., zezwalać, przystawać, oświadczać ś. za czym, aprobować co: Piszę ś. na tę konstytucję, bo nie może być lepsza dla nas. L. P. ś. na czyje zdanie. Na te warunki ś. nie pisz. Nie dozwajamy i nie piszmy ś. Nies. 5. × P. ś. z kim = *zgadzać ś., trzymać z kim, godzić ś. na jego zdanie*: Cały rodzaj ludzki pisze ś. w tej mierze z Kochanowskim. Kras. Piszę ś. za zgodą = *obstaje; stoję przy zgodzie*. 6. × P. ś. komu z czym = *oświadczać ś., deklarować ś., ofiarować ś. z czym; upewniać, zapewniać kogo o czym*: Lubo nań nie tak Hype-reon szczodry, zaraz mu z całą wdzięcznością ś. pisze, serce rozwija i balsamem dysze. Nar. P. ś. komu z przyjaźnią. 7. † P. ś. = *popisywać ś., przedstawiać ś., prezentować ś.; wystawiać (co) na pokaz, paradować*: P. ś. z wojskiem. Pot. Ostatni po tej rocie ś. pisali. P. Koch. Po Tankredowych ludzianch ś. pisało przed Gotyfredem dwieście mężnych Greków. P. Koch. O błędzie ludzki, jako to laeno P. ś. z rozumu, kiedy po wolej świat mamy, a głowa człowieku zdrowa. Kochan. Stary dąb spleśniałemu pisze ś. sękami. Bardz. (= *odznacza ś.*). 8. × P. ś. = *rysować ś., zarysowywać ś., pękać, trząskać, krajać ś.*: Już ten mur ś. pisze. Sł. wil. Kora na starym dębie w desenie ś. pisze. Sł. wil. <PIS>

[Pisadełko, a, lm. a, Pisak, Pisek, Pisarka, Piska] *narzędzie mosiężne w kształcie tulci, służące do znaczenia roztopionym woskiem na kraszan-kach przy ozdabianiu pisanek wielkanocnych*. <Zdr. od Pisadło>

† Pisadło, a, lm. a pugilares. Glos. <Od Pisać> por. Czes. Pisadlo>

[Pisak, a, lm. i] *f. p. Pisadełko*: Aby upisać pisanek, czyli piskę, trzeba mieć dobry P., to jest mały przyrząd z blachy, złożony w lejek i osadzony w drzewie. Najlepsze pisaki bywają z blaszki, znajdującej ś. na końcu sznurowadła. 2. *pióro a. ołówek*. 3. *obsadka do stalówki*. 4. *kujeł*. 5. a. [Pismak] *ten, co umie pisać, człowiek piśmienny*. <Od Pisać>

Pisalny *f. który można pisać, dający ś. napisać*. 2. *zdalny do pisania, którym można pisać*: Kreda pisalna. <Od Pisać>

[Pisafek, lka, lm. lki] *p. Pisarek*. <Od Pisać> [Pisane, ego, lm. e] *pisano*: Umiął już dobrze czytać, na pisanem sie wyznał, jak sie patrzy. <Od Pisany>

Pisaneczka, i, lm. i p. Pisanaka. <Zdr. od Pisanaka>

[Pisaneczko, a, lm. a] *p. Pisanie*: Napisał jej P. na pergaminie, iże ś. już żenić będzie w cudzej krainie. <Od *Pisanko, od Pisany>

Pisanie, a *f. blm., czynność cz. Pisać*: P. listów, ksiąg, wierszy. Troc. Cwiczyć ś. w pisanu. Troc. Cwiczyć ś. w pisanu mów, listów. Troc. Sztuka pisania. Piękne P. = *kaligrafja*. L. 2. † P., [P.], lm. a = a) *to, co napisano, pismo*: Pierwsze P. rzadko bez kulasa będzie. Troc. Nie jest poeta, mym zdaniem, który jednym piśmiem tysiące i drugi wierszów wnet zgotuje. Opal. P. jost jakiś kształt a wyobrażenie mowy, które zostaje wizerunkiem tego, co ś. rzekło. Górn. [Stado niedawno w nadrukowanym pisanu (= *gazecie, broszurze, książce*), co to Wawrzek z poczty przyniósł naszemu panu. On wydobyl zaraz chusteczkę i pokazał ją i królewskie P., i przepuścili go. Dopiom se zacon dzieweyne miłować, przyszło mi P., muse maserować (= *rozporządzenie piśmienne, rozkaz na piśmie*). To se pan prepinator poznachodził tyle pisania (= *wyszukał kwitów*) od

nieboszczyka wojca, że mu jeszcze patrzyło kilkanaście lat trzymać prepinacyja]. b) *list, korespondencja*: Przyszło P. od ojca. Wys. Powtórne P. Doroszenkowe doszło mię w Założicach. Sb. J. c) myśli: P. dzika = *ślad, trop*. Zdr. [Pisaneczko].

Pisanie się, a s., blm., czynność cz. **Pisać s.**

Pisania, y, blm. *długie, przewlekłe i nieoprotzeczne pisanie*: P. biurowa. <Od Pisany>

Pisanka, i, lm. i l. a. [Piska] *jaje wielkanocne upstrzone kolorami, wzorzysto malowane, okryte deseniem, kraszanka*: Mięsiste, świetne muzubasy, tkane w płomienie, w kolorowe pasy i centki — czyste pisanki. Deo. Pisankami zowie lud jajka, ozdobione deseniem, utrzymanym przez pokrycie woskiem pewnych części powierzchni przed zanurzeniem do barwnika. Między pisankami a kraszankami ta jest różnica, że kiedy kraszanka tylko gładko malowana, P. ma na sobie kwiaty, ozdoby jakie, napisy. Goł. 2. †P. *żart. kartka zapisana, liścik, bilecik*. Sł. wil. 3. [P.] *rodzaj grochu*: Groch sadzą, piechotny i tyczny w rozmaitych gatunkach, jako to: P. lub piskowy. 4. bud. *wszelka ozdoba na świeżo potynkowanej ścianie, ryłcem dokonana*. Zdr. **Pisaneczka**. <Od Pisany>

Pisany i, im. od **Pisać**. 2. *przeznaczony*: Temu najazdowi i najezdnikom śmierć pisana. Sienk. 3. †P., [Pisiaty] *malowany; pstry, wzorzysty*: Dzbanie mój P., dzbanie polewany, przymkni ś. do nas, a daj ś. nachylić. Kochan. Syn szlachecki lepiej kufła świadomy a kart pisanych. Kochan. P. Turczyn poznał, jako jest ciężka ręka nasza. Bron. Już letniczek P. i uploteczki wniwecz. Kochan. <Od Pisać>

[Pisar, a, lm. y] p. **Pisarz**: Pisary, czyli piśmienni urzędnicy, byli ich uczniami. Lel. <Ukr. pisar>

Pisarczyk, a, lm. i p. **Pisarek**. <Od Pisarek>

Pisarczyna, y, lm. y m. p. **Pisarzyna**. <Od Pisarczyk>

Pisarek, rka, lm. **rkowie l. a. Pisarczyk, Pisarzyna**, [Pisałek, Piszczyk] *lichy, podrzędny pisarz, przepisywacz, gryziopiórek*: P. gospodarski, klucznik. Troc. Szląsk nie od Elizejskich pól nazwany jest, jak o tym baje niemiecki P. Cureus. Biel. M. (= *pismał*). Skarcieć wielkie o sobie rozumienie pisarków. Śniad. 2. [P.] *kupczyk*. <Od Pisarz>

†**Pisarja, i**, lm. e l. p. **Pisarnia**: Potrzeba, aby ś. materialista śklany więcej bawił w hucie, niż na pisarji. Porz. (= *kantorze*). 2. p. **Pisarstwo**. <Od Pisarz>

Pisarka, i, lm. i l. forma ż. od **Pisarz**. 2. [P.] = a) *żona pisarza, pisarzowa*. b) p. **Pisadelko**. <Od Pisarz>

†**Pisarnia, i**, lm. e, †**Pisarja** *pokój do pisania, kancelarja, biuro, kantor*: Księgi porozkładane leżały po jego pisarni. L. P. kupiecka. Troc. <Od Pisarz>

†**Pisarska, kiej**, blm. *sz służba, obowiązki pisarza*: Służyć, przyjąć pisarską. Troc. <Od Pisarski>

Pisarski i, przym. od **Pisarz**; × **Pisowniczy**: = a) Papier P. lub klejowy (= *na którym można pisać*). Pisarska szkatuła, stuć. Kn. (= *piórnik*). Piaski pisarskie, którymi ś. świeże pisma pisane potrzebują. Kluk. Izba pisarska (= *pisarnia*). Służba pisarska. Znaki pisarskie (= *używane w piśmie, znaki przestankowe*). Znaki przecinkowe w piśmie czyli znaki pisarskie. Bent. b) *autorski*: Talent P. 2. lek.: Kurcz P. = *kurcz palców nie pozwalający utrzymać przedmiotów drobnych, jak pióro*

i t. p. 3. min.: Złoto pisarskie = *sylovan, sylwanit, blyszcz telurowy*, AgTe + 2AuTe₃. <Od Pisarz>

Pisarstwo, a, blm. l. a. †**Pisarja** *zajęcie, czynność pisarza; urząd, stanowisko pisarza*: P. koronne otrzymał, złożył. Troc. 2. *autorstwo*. <Od Pisarz>

Pisarz, a, lm. e, × **Pisownik l. a.** × **Pisacz** *oficjalista do pisania, przepisywacz, kopjista, kancelista*: P. pięknie piszący. Troc. P. prędko i krótkimi znakami piszący. Troc. P. wojskowy = *żołnierz piszący w kancelarji wojskowej*. Wyrobiła mu w magistracie posadę dziennego pisarza. Rog. (= *dyktarju-sza*). 2. *oficjaliści*: P. prowontowy = *P. zajmujący ś. w zarządzie majątkowym pisowniem dochodu i rozchodu zboża, gorzałki i t. d.* P. przedsioborey robót = *oficjalista prowadzący kontrolę robotników, ich pracy i zarobków, oraz wypłacający im należności w miejscu ich zajęcia*. P. leśny, oficjalista, któremu właściciel powierza całą „kolej“ do przeprowadzenia jej na miejsce sprzedaży. Sł. wil. P. bartny ma być osoba do urzędu godna, przez sąd bartny i bartniki starsze obrany. Skr. P. warsztatowy. P. huty p. **Gospodar** pod 16). P. żupny = w Olkuszu, *pisarz sądu żupniczego*; w Wieliczce, *oficjalista do zapisywania przychodu ze sprzedaży soli*. P. olbory = *rachmistrz olbory olkuskiej*. P. gwarecki = *P. sztolni, rachmistrz, poborca dochodów kopalni oraz płatnik zarobków i potrzeb bieżących*. P. u kupa = *buchalter a zarazem korespondent i piszący wszystko, co potrzeba*. 3. *dawni urzędnicy, dygnitarze*: P. sądowy = *urzędnik zasiadający na sądach z głosem doradczym, motywujący wyroki, dający wypisy, poświadczający ich rzetelność i składający wladzom raporty o ilości spraw i wpisów*. Pisarz sądowy, pod winą stracenia swego urzędu, nie inako, niżli podług urzędu pozwów oczrzedzią prawujące ś. mienie ma. Św. z Woc. P. miejski. Wej. (= *notariusz miejski*). P. miejski a. radziecki. Wej. P. miejski, grodzki. Troc. P. kancelarji ziemiańskiej (= *rejent*). P. ziemski = *powiatowy, P. sądowy przy sądach ziemskich*. P. dekretowy koronny i litewski = *P. sądowy na sądach odbywanych przez króla*. P. Wielki Koronny, P. Wielki Litewski = *pisarze, którzy urzędowali przy boku króla i kancelarza, za których wiedzą wydawali dekrety, i byli stałymi radcami w sądach asesorskich*. Nies. **Pisarze**, Wielki Koronny i Księstwa Litewskiego, urzędnicy stanu, których powinność być przy kancelarji koronnej. Kras. P. Skarbowy Koronny i P. Skarbowy Litewski = *dygnitarze, którzy zarządzali wydziałem skarbu przy królu i podskarbach*. Wielki P. Skarbowy Koronny *duchowny i Wielki P. Skarbowy świecki*. P. czyli sekretarz kamery = *urzędnik na dworze króla, pilnujący jego pokojowej i sygnetowej pieczęci*. P. Polny Koronny, P. Polny Wielkiego Księstwa Litewskiego = *pisarze, którzy mieli przy wojsku kancelarje do całej rachunkowości wojсковей*: **Pisarze** polni, ustanowieni do przeglądu żołnierzy i koni, spisywania ich i wylieczania żołdu. Nies. Oprócz hetmanów miały oba wojska, koronne i litewskie, swojego osobnego pisarza polnego, do którego należało czynić rewizję żołnierzy i koni, każdego napisać, zasługi wylieczyć. Papr. **Pisarze** mniejsi = *wyzwyczajni pisarze przy komisjach wojskowych*: **Pisarze** mniejsi, zajęci przy komisjach wojskowych. Nies. 4. [P.] = a) *weselnicy* = *uczestnik weselny komiściono-uroczyście czynny przy tańcu z panną młodą*. b) przy frycowaniu kośnika: *Zasiadają na ławach urzędnicy, jako to: marszałek, sędzia*, P. 5. *autor dzieł literac-*

lich: Wypisy z pisarzy polskich. Pisarze starożytni, klasycy. Pisarze Zygmuntołwscy. Wyjątki z cenniejszych pisarzy polskich. P. dziejów = *dziejopis, historyk*. Pisarze kościelni. <Od Pisać>

Pisarzeniek, nka, lm. *n* **ko**wie piesz. *pisarz*: Tak, pisarzeniku? zawołał — tak to sobie począłeś ze mną? Kacz. <Od Pisarz>

Pisarzewicz, a, lm. *e*, † **Pisarzyc** *syn pisarza*: Kościuszko, P. grodzki brzeski. Mat. Różne przeciwko Niesiołowskiemu były opozycje, osobliwie Skorulskiego, pisarzewicza grodzkiego kowieńskiego. Mat. <Od Pisarz>

Pisarzewiczostwo, a, blm. *pisarzewicz z żoną*: P. przybyli. <Od Pisarzewicz>

Pisarzewiczowa, ej, lm. *e*, † **Pisarzycowa** *żona pisarzewicza*.

Pisarzewiczówna, y, lm. *y* *córka pisarzewicza*.

Pisarzowa, ej, lm. *e* *żona pisarza*: P. koronna.

Pisarzować, uje, ował *pełnić obowiązki pisarza, być pisarzem*. <Od Pisarz>

Pisarzowanie, a, blm., *czynność cz. Pisarzować*: Za czasów swojego pisarzowania dwa razy próbował szczęścia. Krasz.

Pisarzowski *przym. od Pisarz*: Powypadali pisarzowsy ze wszystkich kamienie. Kacz. <Od Pisarz>

Pisarzostwo, a l. lm. *a* *urząd, godność, stan pisarza*: P. miejskie przynosiło mu 300 złp. rocznie. Wej. 2. blm. *pisarz z żoną*: P. przyjechali. <Od Pisarz>

× **Pisarzowy**, × **Pisarzów** *należący do pisarza, od niego pochodzący*: Język mój treść pisarzowa rychło piszącego. Ps. flor. Ku czytelnikowi przed *quincunxem* krótka pisarzowa prośba. Orzech. Sienawski mężnie czyni, w taż pisarzowa tam ochota widoczna. Leszcz. (= *pisarza polnego*). <Od Pisarz>

× **Pisarzów** p. **Pisarzowy**.
Pisarzówna, y, lm. *y* *córka pisarza*: Związał ś. dożywotnie z Barbarą Ługowską, pisarzówną krakowską. Nies. <Od Pisarz>

† **Pisarzyc, a**, lm. *e* p. **Pisarzewicz**: Żyła z Jegdrzejem Kmitą, pisarzycem ziemskim krakowskim. Nies. <Od Pisarz>

† **Pisarzycowa, ej**, lm. *e*, † **Pisarzewiczowa**: Nies. <Od Pisarzyc>

Pisarzyna, y, lm. *y* m. l. p. **Pisarek**. Krasz. 2. a. **Pisarzyna** *pisarz lichy, nędzny, godzien polutowania*.

Pisasfalt, u, lm. *y* p. **Smola**. <Gr. pissō = pomazać smolą + Asfalt>

[**Piscelet, a**, lm. *y*] p. **Pistolet**. Zdr. **Pisceletek**. <Z Pistolet>

[**Pisceletek, tka**, lm. *tki*] p. **Piscelet**.

[**Piscelit, a**, lm. *y*] p. **Pistolet**. <Z Pistolet>

[**Pisolec, lca**, lm. *lce*] p. **Pistolet**. <Z Pistolet>

[**Piscolet, a**, lm. *y*] p. **Pistolet**. <Z Pistolet>

[**Piscolit, a**, lm. *y*] p. **Pistolet**. <Z Pistolet>

Piscykultura, y, blm. *umiejętna hodowla ryb*. <Łć. piscis = ryba, + cultura = hodowla>

Piscyna, y, lm. *y* l. *naczyno*, *w którym starożytni przechowywali żywe ryby*. 2. *miejsce, w którym składają ś. po obrzędach kościelnych pozostałe szczątki, aby je spalić w Wielką Sobotę*. 3. *miejsce w zakrytych do zlewania wody, w której najto naczynu święte i prano bieliznę kościelną*. <Łć. piscina = sadzawka na ryby>

[**Pisebnie**] *przys. od Pisebny*: Dać co komu P. (= *na piśmie*).

[**Pisebny**] p. **Pisemny**.

[**Pisek, ska**, lm. *ski*] p. **Pisadelko**. <Od Pisać>

[**Pisemeczko, a**, lm. *a*] p. **Pismo**. <Od Pisemko>

Pisemko, a, lm. *a*] p. **Pismo**.

Pisemnie *przys. od Pisemny*.

Pisemny p. **Piśmienny**.

Pisetka, i, lm. *i* p. **Oblejka**. <Fr. pissette>

[**Pisęcy**] *pisząc*: Pisę tu z tela ten list do tobie, a P. płacę. Tet. <Z Piszący>

1. **Pisia, i**, lm. *e* p. **Pica**. Pot. <Zdr. od Pica>

2. **Pisia, i**, lm. *e* *gatunek materji bawełnianej*. Troc. <Nm. Plüsch>

[**Pisiaty**] p. **Pisany**. <Od Pisać>

[**Pisiec, sca**, lm. *see*] *glina zielono-błękitna*. <PIS>

[**Pisemny**] p. **Piśmienny**. <Z Pisemny>

Pisk, u, lm. *i* l. *głos piszącego, piśnięcie, piszczenie, świst*: Wrzask. P. P. mysząt, kureząt. Troc. P. (świst) piszczałek, wiatrów. Troc. Dzieciatka z swemi piskłety panią ś. gaju być mieni, który, gdy ś. przebudzają, piskiem ich bywa przejęty. L. I wy, ptaszęta, chwalcie Boga swym piskiem. Wad. Kto ptaka chowa z pisku, będzie miał ono w zysku. Kn. Ja wezmę upominki, i podobno z zyskiem będę lepszym, a wy ś. uweselicie piskiem. Szymon. Ezechjasz zakazał snów wykładać, także pisku ptaszęgo. Żabk. P. w uszach. Petr. Pomoćna ta woda piskowi i głuchości w uszach. Syk. 2. † P. ubóstwo wielkie. Troc (= *ngłza*). <PISK>

[**Piska, i**, lm. *i*] l. p. **Pisanka**: Podał mu piskę, wielkanocne jaje, na znak braterskiej zgody. Lel. 2. p. **Pisadelko**. 3. *kreska, rysa*: Kamień zsunął ś. z szybkością błyskawicy i zostawił za sobą zieloną piskę. Gdzieniedzie widać było wązkie piski, które pochodzą od robactwa, przechodzącego po piasku. 4. *łagnit, gatunek węgla pękającego i trzeszczącego na powietrzu i słoncu*. <PIS>

† **Piskać, a**, ał l. † P. i [Piskać] p. **Pisnąć**. 2. *myśl. wydawać głos własciwy kwiczołowi*. <PISK>

[**Piskadło, a**, lm. *a*] *piszczałka, świstawka*. <Od Piskać>

[**Piskający**] *piszkając, przygrywając na piszczałce*: Chodził se P. drogami. <Z Piskający>

† **Piskanie, a**, blm., [**Piskanie**] *czynność cz. Piskać*: Słychać P. skrzypiec. Wysp. Dwuch piszczków równo doskonałych co do sztuki piskania. Petr. Dzień święty obchodzą piskaniem, bębnanem. Rej.

[**Piskarja, i**, lm. *e*] *szczur*: Pytała ś. szkrapakarja (mysz) piskaryje, czy jest hapko (kot) w domu. <Od Piskać>

Piskla, i, lm. *e*, **Pisklak** *dzieciatko byle czego piszczący, skwierczek, skrzeka, niedotykane kocię*: P. piszczy. Fred. A. <Od Pisklić>

Pisklaczek, czka, lm. *czki* l. p. **Pisklak**. Wor. 2. [P.] *biedaczek, niebożatko, nieborak, chudzina*: Jédźże, jédź, mojes ty małe, pisklaczku! Dyg. <Od Pisklak>

Pisklak, a, lm. *i* l. p. **Piskla**. 2. p. **Pisklę**. Zdr. **Pisklaczek**. <Od Piskla>

Pisklątko, a, lm. *a* p. **Pisklę**: Ten smok ósm drobnych pisklątek zadławił i niemi wraz dziewiątą maciorę ich strawił. Dm. <Zdr. od Pisklę>

× **Pisklenie, a**, blm., *czynność cz. Pisklić*.

Pisklę, ęcia, lm. *ęta* l. *ptaszatko jeszcze nieopierzone, piszczące, kwilące*: Garnie kokosz pod skrzydła pisklęta. Poc. Ptak, przy gołych co pisklętach siedzi, by ich nie pożarł wąż, strachem ś.

biedzi. L. Młodzieuchne pisklęta dzierlatki około niej skaczą. L. Gromada piskląt gołych. Przyb. Ptaki dopóty pisklętom swoim żywność do gniazda noszą, póki pisklęta przez nabycie skrzydeł i siły nie staną s. godnemi do szukania żeru. Bals. Ptaszęta pisklętom swoim równie udzielają pokarmu. Pileh. Przen.: *niemowlę, młodzianek*: Z piersi wydarte pisklęta, idą na śmierć niemowlęta. Hol. Przen.: *człowiek piszczący, to jest utyskujący na swój los, płaczek, skwierczek*: Stój, stój, żałosne P.! — precz wrzasku niewieści! Mick. 3. myśl. *młody bażant przed wypierzeniem s.* Zdr. **Pisklątko**. <Od Pisklić>

Pisklęcy przym. od **Pisklę**: Głosy coraz liczniejsze odzywają s. zewsząd, a głównie nawoływania rodzicielskie i odzywki piskłące. Dyg. <Od Pisklę>

× **Pisklić, i, ił** p. **Pisnąć**: Pisklątko, ptaszętko jeszcze nieopierzone, piskłące. L. <PISK>

Piskliwie przys. od **Piskliwy**.

Piskliwość, i, blm. rz. od **Piskliwy**.

Piskliwy I. piszczący, podobny do pisku: Głos P. L. Krzykną trąby i kotły i piskliwe surmy. Pot. 2. *piszczący ustawicznie, mający skłonność do piszczenia*: Piskliwa dziatek zgraja. L. Tam różne roje słowików leca, może i twoję znajdziesz między gminem piskliwym kochankę, słowiku. L. <Od Pisklić>

× **Pisnąć, nie, nął, [nuł]** p. **Pisnąć**: Nikt na niego ani słówka nie pisknie. L. <PISK>

× **Pisknięcie, a**, blm., czynność cz. **Pisnąć**, *piśnienie*.

[Piskor, a, lm. y] p. **Praszczur**.

Piskorek, rka, lm. rki p. **Piskorz**.

[Piskory, ów], lm. od **Piskorz**.

Piskorz, a, lm. e a [ry, Piskun, Węger, Wjun] f. zool. (misgurnus fossilis) ryba członkopromienna, otwartopęcherzowa, brzuchopłetwa, śluzowata: Kręca s. jak posolony P. Kn. Wyślinie s. jak P. Kn. (= *wykręci s. sianem; zamąciwszy, umłnie*). W mętnej wodzie przedje s. piskorze łowią. Jan. (= *w mętnej wodzie ryby łowić*). Książd do klechy: A toż tak: tobie P., a mnie węgorz; a klecha na to: A mnie przecię P. Rys. (= *lepszy rydz, niżli nic; dobra psu i mucha*). Przen.: †P. = *mac, figa, krzywda*: Po śmierci rodziców starsze dzieci zawsze lepiej s. mają, młodszym zawsze P. Haur. Starszym dzieciom lepiej s. dzieje, młodszym zawsze P., kiedy rodzice umierają. Troc. (= *młodsze bywają wykłwitowane*). Bąk s. przebijie, mucha uwięźnie, a ubogiemu P. Prz. Ubogiemu wszędzie P. Prz. (= *zawsze wiatr w oczy*). Dwaj albo trzej z publicznych funduszów chudoby swojej poprawili, a wszystkimiej ojezyźnie P. Haur. Żywności kęs podano, koniom P.; dni kilka o głodzie stały. Piel. Zwycięz darami oboje! — Radym z chęci, oż gdy s. P. w mej kleszeni kręci? Min. Przen.: †P. = *szwank, niebezpieczeństwo*: Choroba ta piód zabija, a w tym i matka nie bez piskorza. Czaiach. 2. żart. *przewisko mieszczamca lub szlachcica z otolic Łęczycy*: Łęczycanie piskorze, Kuja wiacy młynarze, Dobrzyńniacy jażgarki. Prz. Zdr. **Piskorek, Piskorzek**. <Nm. Peissker>

Piskorzowate rodzina ryb członkopromiennych. <Od Piskorz>

Piskorzyc, a, lm. i p. **Piskorz**.

Piskotać, oce, tał f. †P. p. **Pisnąć**. 2. o kosie, jaskółce, *głos wyławać*: Zgodnie z kosem jaskółka piskoce. Przyb. <PISK>

Piskotanie, a, blm., czynność cz. **Piskotać**.

[Piskula, y, lm. y] *człowiek rozlazły, dziamadzia, niedojda, niemrawa, ciepłe kłuski*: P. rozlazły.

[Piskun, a, lm. y] p. **Piskorz**. <Z Piskorz, przez sld. do Piskać>

[Piskury, ur, blp.] *marcew pośledniejszego gatunku, suszona, z kaszą jęczmienną lub jagłami rozgotowana*.

[Piskurz, a, lm. e] f. a. [Piśkur] *piszczałka gli-niana dla dzieci, gwizdałka, świstawka*. 2. *skypiec*.

[Piskwa, y, lm. y], p. **Pizgwa**.

Pismactwo, a, blm. pog. 1. *zajęcie pismaka, baz-granie, pisywanie listot*. 2. zb. *pismacy, nieudolni autorowie*. Sł. wil. <Od Pismak>

Pismaczy przym. od **Pismak**: Spory pismacze. <Od Pismak>

Pismak, a, lm. i, × **Pismarek**, × **Pisacz** pog. *lichy, nieudolny pisarz, pisarzyna, człowiek pozujący na pisarza, autora, bazgracz, pisarek*: Lichy P. Zabł. 2. [P.] = a) p. **Pisak**. b) a. [Pismok] *uczony*. 3. bot. p. **Literak**. <Od Pismo>

× **Pismarek, rka, lm. rkowie** p. **Pismak**: Mały pismarku, ty w butnej minie mniemasz, że cały Parnas w twej czuprynie. Iz. <Od Pismo>

× **Pismeczko, a**, lm. a p. **Pismo**. L. <Od Pismo>

* **Pismienie**: [Za pismienię] *wedle pisanego*.

[Pismo, a, lm. a] p. **Pismo**. <Z Pismo>

× **Pismo**, a, lm. a p. **Pismo**: Teraz wychodzi wiele pismek matych w tej okolicy. Świt. <Od Pismo>

Pismo, a, lm. a, † **Piśmie**, [Pismo, Piśmidło] f. *ogółznaków, sposobów pisania, abecadło, alfabet, głoski, litery*: Bulgarowie, pożyczwszy busztabów od Greków, poczęli pisać jako tako, od Bulgarów potom Racowie, Serbowie, Ruś — P. wzięli; nastąpił zaś P. czeskie, z łacińskich liter, już polerowniejsze. Górn. P. angielskie. P. arabskie. P. cyfrowane (sekretne). P. greckie, hebrajskie. P. hjeratyczne p. **Hjeratyczny**. P. hieroglificzne. P. kufiok a. kuficzne p. **Kufioki**. Wynalazek pisma (= *sztuki pisania, pisanie*). [Kto się zná na piśmie, to się nábardziej do piekła ciśnie]. Przen.: Zwiąchał P. a. piżmo nosem = *przeczuł, co s. święci, zmiarkował, domyślił* s. Szezwany wyga zwiąchał P. nosem. Oss. 2. to, co napisano, jako przedmiot *widzialny*: P. czytelne, krzywe. P. ręczne, drukarskie. Troc. P. maszynowe. P. drobne. Troc. P. nieczytelne, niewyraźne, nierzetelne, nieznaczone. Kn. P. jest kopją mowy. Kopez. Miejsze opuszczone w piśmie, luka, przerwa pisma. P. kaligraficzne. Charakter pisma. Poznaje, to jego P. (= *sposób pisania, ręka*). Na piśmie = *piśmienie, na papierze, czarne na białym*: Wszedłem dawniej z Wac Państwem w niejakie umowy, lecz nie na piśmie, wszak to było tylko słowy. Niem. (= *nie piśmienne, nie pisane, nie spisane*). Nie wszedł jeszcze z nim w żadne na piśmie obowiązki. Nar. Na piśmie potwierdził. L. Na piśmie to ma. Troc. Na piśmie podał. Troc. Chęiej wszystkie te uwagi zebrać na piśmie. L. (= *spisać*). Przen.: †P. = *język*: Męczeństwo św. Szezejana wypisane od Metafrasta z łacińskiego na greckie P. Skar. Przen.: †P., [P., **Pisanie**] *dowód piśmienny, świadectwo piśmienne, wzmianka pisana, notatka; list, korespondencja, dokument piśmienny prywatny a. rządowy, ekspedycja pocztowa, kwit i t. d.*: O Sewerze niema pisma, co s. z nią stało. Skar. Jest P., iż Bóg Filistynów nie wygłodził, aby niemi lud swój ówoczył. Skar. P. na s. dali. Biel. J. (= *zobowiązanie piśmienne*). [Zrobili P., opisali s. w rzędzie] = *umowę, układ, akt piśmienny*. [Wzion go na P. U wójta P. robili. Przyszło P. z rzędu. Już ją gonia dwa pisma]. 3. *gazeta, dziennik, czasopismo*.

pismo, organ, w Im. *prasa*: P. codzienne, perjo-dyczne. P. ilustrowane. P. poświęcone literaturze i sztuce. P. specjalne. Redagować, wydawać P. Zawiesić P. Dziś pisma nie wyszły. Skonfisko-wano dzisiejszy numer pisma. Ogłosić co w pis-mach. Podać do pism. Prenumerować, trzymać P. Pomieścić co w piśmie. Pisma nieraz już poruszały tę kwestję. Poszukiwać kogoś a. czegoś przez pisma. P. postępowe, społeczne, polityczne, urzędowe (= *organ postępowy i t. d.*). 4. *utwór pisarski, dzieło, księga, praca*: Zwyczaj jest w wie-lu językach, że P. zowią imieniem tego, który je pisał. Sekl. Pisma Mickiewicza, Sienkiewicza. Bo nie poznał jeśm pisma. Ps. flor. Gospodzin po-wiedział w piśmiech ludzkich i książąt. Ps. flor. Wybór pism Kraszewskiego. Pisma historyczne. Pisma święte są całą biblią staroego i nowego zakonu, porządnie od ojców przyjęte a. kanoni-zowane. Hrb. 5. × P. = *Pismo św., Stary i Nowy Testament, Biblia*: Krew częstokroć w piśmie du-szą ś. zowie. Birk. Chcą ewangelicy, aby ich samo P. sądziło. Birk. Wierzą w to, jak w P., jak w ewangeliją. L. 6. *druk. czcionki, szryft, tekst*: P. w drukarni znaczy powszechnie wszystkie gatunki liter. Mag. Cni studzy enotliwej paniej ode mnie żądali, iżbych polskim piśmie nieco wybijał. Wiet. P. jońskie, lapidarne (p. Klarendon, Lapidarny). Zdr. **Pisemko**, × **Pismko**, × **Pis-menko**, × **Pismeczko**, [**Pisemeczko**]. <PIS>

[**Pismok**, a, Im. I] p. **Pismak**.

Pismokradztwo, a, Im. a *kradzież literacka, plagiat*: Nadmieniam, że tego pismokradztwa sumiennie ś. chronięm. L.J. <Pismo + *Kradztwo, od KRAD>

× **Pismolej**, a, Im. e *odlewacz czcionek drukar-skich, giser*. <Pismo + Lej>

Pismowstręt, u, blm. *wstręt do pisania*: Corot i Courbet cierpieli na jawny P. Jell. <Pismo + Wstręt>

Pismowy I. × P. p. **Piśnienny**: Rok 1585 był czas pismowego o dziesięciny szermierstwa. Cz. 2. min.: Granit P. *odmiana pegmatytu*. <Od Pismo>

Pisnąć, nie, nał, × **Pisknąć**, nied. **Piszcząć**, † **Piskotać**, × **Pisklić**, † **Piskać**, [**Piskać**] i. *zapiszcząć, wydać głos piskliwy, ostry, przenikliwy*: Kurezę piszczy. Troc. Kureżęta piskają. Troc. Kurzę piszczy. Tok. Zobaczyć ptaszynę jęklwie piszczącą. Przyb. Pliszki piszczące. Mor. Jastrząb piszczy. L. Kto tam wie, co w trawie piszczy. Rog. Brzęczał nieustannie głos klawikordu, co-sik rwado nagło i piskało przenikliwie. Reym. Pisknęła (pisnęła) tu mysz. Troc. Przen.: *zakwilić, zaskwiercząć, jęknąć*; nied. *utykskiwać, żalić ś.*; *skomleć*: Piszczycie dziecię czegoś. Troc. Nędznik piszczy przede drzwiami twemi. Rej. Skarb w księ-stwie zniszczon, chlōpek nędzny piszczy, żołnierz go głodny, gdy nie płacą, niszczy. Stryjck. Wy-chodź mi zaraz, jaszezurko chytra, będziesz mi jeszcze dzisiaj dobrze piszczała. L. Oś niesmaro-wana piszczy (= *skrzypt*). Pies piszczy. Przen.: Bieda aż piszczy. On do tego aż piszczy = *rwie ś.*, *drży do tego, nie może usiedzieć, wytrzymać bez tego*. Piszcząć, eheciwym być albo drzeć na bitwę. Mącz. Piszczą mi na to zęby. Troc. = *ślinkę łyłcam, oskoma, apetyt mi przychodzi na to*. Piszczą mu zęby dla głodu. Mącz. 2. † P., [P.] *zagrać na piszczałce, na fujarce lub flecie*; o piszczałce, fu-jarce, flecie, *głos wydłuć, odezwąć ś.*, *zagrać; swis-nąć, gwizdnąć, zaświsnąć, zagwizdać*: Ptaśnik cudnie piska, gdy ptaka ułowie chee. Kosz. Kto tu

pisnął na piszczałce? Troc. Piszczkowie pięknie mu piskali. Rej. Piskaliśmy wam, a wyście nie tańcowali. Sekl. Piskaliśmy wam, a nie skaka-liście. Żarn. Snadnie rozemnać, co cudnie piska, a co nikiemnie bęczy. Rej. Dobry żołnierz, bie-gając przez różgi, na to tylko żali ś., iż mu faj-fer piszczy nad uchem. Boh. Piszczalka jeśli nie poda rozdzielnych głosów, jak będzie rozumiano, co ś. na niej piska albo gra? Leop. Piszczalki cienkie cienko też piskają, zaśie mięszsze grubo. And. z Kobyl. Całą noc pić, skakać, bębnąć, pis-kać. Rej. [Pisko], pisko] — *juz ci dusa dziurami wirbowemi wyłazi. Piskejcie mi marsz*]. Tet. W tych rękach piszczy, a nie ś. nie boi, jeszcze przesydza, błazna ze mnie stroi. Lubom. (= *gwiz-dze, pogwizduje, śwista, poświstuje, wragując lub z ulcontentowaniem*). Przen.: † Piszcząć w garść = *chuchać w garść, łapę lizać*: A ty, panie królu, w garść piszc. Stryjck. Zapisawszy wszystko syn-om, sam piszczy w garść i z mantyką do lasa na grzyby chodzi. Groic. 3. P., przen.: P. sło-wo, słówko = *odezwąć ś. słówkiem, będnąć, parę z ust puścić, otworzyć usta, głos wydać, przemówić*: Na te słówka i nie pisnął. Troc. Ani P., ani trun-nąć, ani bąknąć. L. Kościół w smutku bez paste-rza, nikt i P. o drugiego nie śmie. Skar. Prze-ciw tym rzeczom ani P. nawet nie można. L. U panów ledwie pisną. Wad. Gdyby Turczyn najmniej pisnął przeciw Mahometowi, wnet bę-dzie ku spaleniu miał ogień gotowy. Paszk. Kto lepiej ode mnie śpiewa? przy mnie ani piśnie Hermogen, sławny śpiewak. L. Wszystkie ptaki, jaki taki, spuściwszy główki nadół, i P. nie śmiały, chyba, by głosić papugi pochwały. Gasz. Jeśli mi jeszcze słówko piśniesz, to... L. Tylko mi słówko piśnij! L. Gdybym tylko słowo pisnął, twój pan wnetby stąd wyleciał. L. 4. † Piszczycie mi w uszu. Troc. = *dzwoń, szumi*. Przen.: Piszczycie mi to w uszach. Kn. = *nie mogę o tym zapomnieć, nie mogę ś. opędzić myśli o tym, dręczy, trapi, nie-pokozi, frasuje mię to, nie daje mi to spokoju*. Komu prosię zginie, temu w uszu piszczy. Prz. 5. myśl. o sarnie, śniegu, kwiczoł, *głos własciwy sobie wydać*: Jeleń i sarna piszczała. Mor. Sarna piszczy (= *wabi swym głosem*). <PISK>

[**Pisnąć, nie, nał**] p. **Piznąć**.

Pisomanja, i, blm. *manja pisania; skłonność do formalistykii wymagającej pisaniny*. <PIS + Ma-nja>

× **Pisorym**, a, Im. owie *rymopis, wierszopis, poeta*: Wirgiljusz sławny P. Petr. Czy ten ma być pisorymem, co sobie głupiej fantazji dymem głowę zaraził? Opal. Pisorymów to zwyczaj sto głosów przyzywać, sto ust i sto języków na wier-sze zdobywać. Słonk. I nasz słowieński pisorym uczony (J. Kochanowski) niechaj uczyń pieśń jaką wdzięczną. Zhył. A. Mówi zazdrość, wiem, o co idzie, pisorymie, chciałbyś wziąć. Kochan. <PIS + Rym>

† **Pisoryma**, y, Im. y, † **Pisorymka** forma ż. od **Pisorym**: P. Safo osobliwa. Chr.

× **Pisorymi**, × **Pisorymy**, × **Pisorymski** przym. od **Pisorym**, *poetycki*: Pisorymie wymyśli. Bohr. Przeez Styga, ciem i marnych przezwisk ś. bo-icie, pisorymich wymyśliów? Żebr. <Od Pisor-ym>

† **Pisorymka**, i, Im. i p. **Pisoryma**. <Od Pi-sorym>

× **Pisorymski** p. **Pisorymi**: Wawrzynowy ota-czał wieniec pisorymskie skronie. L. <Od Pi-sorym>

× **Pisorymstwo**, a, b. m. *rymopisarstwo*, *rymowalność*, *pisanie poezji*. <Od Pisorym>

× **Pisorymy** p. **Pisorymi**. <PIS + *Rymy, od Rym>

Pisownia, i, l. m. e l. *zbiór przepisów poprawnego pisania, ortografia*: P. akademicka (= *zawierdżo- nu dla ogółu przez krakowską Akademię umiejętności*). P. etymologiczna, fonetyczna, historyczna, zwyczajowa. Trzyma ś. pisowni fonetycznej. Ustalić pisownię. P. wyraz nowy, *ortographia*, znaczy tę część gramatyki, gdzie ś. dają reguły pisania. Kopecz. Natura pisowni jest wierne malowanie mowy ustnej. Kopecz. 2. *sposób pisania, w którym widac zasady danej pisowni*. <Od *Pisowy, PIS>

× **Pisowniczy** przym. od **Pisownik**, *pisarski*.

× **Pisownik**, a, l. m. cy p. **Pisarz**: Karbowanych i ospowatych pisowników. Śniad. <Od *Pisowy, PIS>

Pistacja, i, l. m. e, **Pistacje** lub **Pistakowe drzewo**, **Kłokotka**, **Kłokocina włoska** bot. (*pistacia*) *ros. z rodziny terpentynowatych*. Gatunki: P. *lentyszek* a. *mastyksowiec*, *mastyk*, × *masztyk*, *mastykowe* a. *mastyksowe drzewo* (p. *lentiseus*). P. *terebint* a. *terpentynowa* lub *Terebintowe* a. *Terpentynowe drzewo* (p. *terebinthus*).

Pistacjowielony p. **Pistacjowy**. <Pistacjowy + Zielony>

Pistacjowy i. *odznaczający ś. barwą żółtawo-zieloną ze słabym odcieniem brązowym*, *pistacjowozielony*. 2. bot.: *Drzewo pistacjowe* p. **Pistacja**. 3. *cukier zrobiony z pistacji, w którego skład wchodzi pistacja*: *Lody pistacjowe*. Cukierek P. Tort P. <Od Pistacja>

Pistacyt, u, l. m. y min. p. **Epidot**. <Od Pistacja>

Pistakowe drzewo bot. p. **Pistacja**.

† **Pistał**, a, l. m. y, † **Pistał**, † **Pistoł** *śluczek moździerzowy*: *Gdybyś stłukł głupiego w moździerz, jako grucę biją z wierzchu pistałem*. Leop. <Łć. *pistillum*>

[**Pistelet**, u, l. m. y] p. **Pistolet**. <Z Pistolet>

[**Pistol**, a, l. m. e] p. **Pistolet** <Nm. Pistolet>

[**Pistolat**, u, l. m. y] p. **Pistolet**. <Z Pistolet>

[**Pistolec**, lca, l. m. lca] p. **Pistolet**. <Z Pistolet>

Pistolecik, a, l. m. i p. **Pistolet**.

Pistolecisko, a, l. m. a m. i ni. p. **Pistolet**: P. też musiałeś mieć w olstrach. Sienk.

Pistolet, u, l. m. y [**Piscolet**, **Pistolat**, **Pistolec**, **Pistolit**, **Pistelet**, **Pisolec**, **Piscelet**, **Piscolit**, **Piscellit**, **Pistol**, **Pistulit**, **Pistuleta**, **Pistruleta**, **Pistolina**, † **Piszczal**, [**Piszczel**] *krótkka broń palna ręczna z mocno wygiętą kolbą*: *Otóż parę pistoletów, bij ś. L.* Zdr. **Pistolecik**, [**Pistoletek**]. Zgr. **Pistolecisko**. <Fr. *pistolet*, Włos. *pistola*, od nazwy miasta Pistoja, miejsca wynalezienia pistoletu>

[**Pistoletek**, tka, l. m. tki] p. **Pistolet**.

× **Pistoletny** p. **Pistoletowy**: *W pigułce tej pistoletnej*... Słow. <Od Pistolet>

Pistoletowy i. a. × **Pistoletny** przym. od **Pistolet**: *Kurek, strzał P. Olstro pistoletowe*. *Lufa pistoletowa*. 2. bil.: *Sztos P. = uderzenie kuli bilardowej kijem, bez opierania ręki na bilardzie*. <Od Pistolet>

[**Pistolina**, y, l. m. y] p. **Pistolet**. <Z Pistolet>

[**Pistolit**, u, l. m. y] p. **Pistolet**. <Z Pistolet>

† **Pistol**, a, l. m. y p. **Pistał**: *Anaksarche kazał król do moździerza wrzucić i żelaznymi pistołami tłuc*. Petr. <p. **Pistał**; por. **Piston**>

Pistomezyt, u, l. m. y min. *sylikoid, stanowiący przejście od syderytu do magnetytu*, $Mg CO_3 \cdot Fe CO_3$.

Piston, u, l. m. y i. *naczytno z blaszki miedzianej, w kształcie kapelusika, napelnione materją piorunującą, nakładane na sztyft z otworkiem, prowadzącym do naboju broni palnej*, *kapiszon*. 2. *kłapa, czyli wentyl u narządów muzycznych dętych*. 3. *tłok stalowy w maszynie parowej*. Zdr.

Pistonik. <Fr. *piston*>

Pistonik, a, l. m. i p. **Piston**.

Pistonowy przym. od **Piston**: *Masa pistonowa*. *Broń, króciec pistonowa*. *Nabój P. Paczka pistonowa* (= z *pistonami*). <Od **Piston**>

Pistonówka, i, l. m. i l. *strzelba, w której proch zapala ś. przez rozbitcie pistonu, kapiszonówka*. 2. *pułeczko do przechowywania, do noszenia pisto- wów*. <Od **Pistonowy**>

Pistorjusz, a, l. m. e *aparatur, przyrzęd w gorzelniach do destylacji i rektyfikacji*: *Gorzelnię przetwarzam w tym roku, bom jeszcze dotychczas nie miał pistorjusza*. Orzesz. <Od nazwiska, wynalazcy, **Pistorjusza**>

[**Pistrula**, i, l. m. e] p. **Pistrzula**.

[**Pistruleta**, y, l. m. y] p. **Pistolet**. Zdr. [**Pistruletk**]. <Z **Pistolet**>

[**Pistruletk**, i, l. m. i] p. **Pistruleta**.

[**Pistrzula**, i, l. m. e, **Pistrula**] i. *owca z wełną krętą*. 2. *owca mająca pysk i nogi obrośnięte*.

[**Pistuleta**, y, l. m. y] p. **Pistolet**. <Z **Pistolet**>

[**Pistulit**, a, l. m. y] p. **Pistolet**. <Z **Pistolet**>

[**Pistwić się**, i ś., ii ś.] o włosach na głowie, *być potarganym, rozczochranym*.

[**Pistwienie się**, a ś., b. m.] *czynność* cz. **Pistwić ś.**

[**Pistyka**, i, l. m. i] *pieśń*.

Pisuar, u, l. m. y *szczalnik, szczalnia, miejsce do oddawania uryny*. <Fr. *pissoir*>

Pisy. ac, uje, ywał p. **Pisać**.

Pisywanie, a, b. m., *czynność* cz. **Pisywać**.

[**Pisz, pisz!**] w. *okrzyk zachęcający*. Gwar.

[**Piszak**, a, l. m. i] *trzy morgi ziemi w płodozmianie, udział średniozamożnego wieśniaka ukraińskiego*. <Por. Ukr. *piszak* = robotnik rolny pieszy, bez zaprzęgu pracujący>

[**Piszczadło**, a, l. m. a] *świstawka, gwizdawka*.

[**Piszczak**, a, l. m. i] p. **Piszczka**.

Piszczal, a, l. m. e l. p. **Piszczalka**. 2. p. **Piszczel**: *W hucie szklanej, P., naczynie żelazne jak cybuch, z dziurą półtora łokcia długości, w drzewo osadzone*. Torz. 3. † P. p. **Pistolet**. <PISK/ PISZCZ; por. Czes. *pišťala*>

× **Piszczalnik**, a, l. m. cy *żołnierz strzelający z piszczeli* = *armat, puszkacz, artylerzysta, kanonjer*, × *działowy*: *Wszyscy, z wyjątkiem piszczalników, śpiewali*. Sienk. <Od **Piszczal**>

[**Piszczala**, y, l. m. y] i. p. **Piszczel**. 2. p. **Piszczalka**. <Zgr. od **Piszczalka**>

Piszczalczyisko, a, l. m. a p. **Piszczalka**. Żebr. <Od **Piszczalka**>

Piszczalczka, i, l. m. i l. p. **Piszczalka**. 2. [P.] *dykteryjka*: *Jest do tego przysłowia taka góral- ska P.* <Od **Piszczalka**>

Piszczalka, i, l. m. i l. a. × **Piszczel**, × **Piszczel**, † **Piszczal**, × **Piszczka** p. **Fujarka**: *Piszczele zowią trąby, puzony, pomorty, szafamaje, dudy polskie i wszelakie wielkiego głosu piszczalki*. Petr. (= *narzędzia muz. dęte*). P. *pastusza*. Troc. *Derwisze muzykę piszczalki wydoskonaliłi, jak może znieść ten instrument*. *Kłok*. *Grać*, *wygrać piosnkę na piszczalce*. Troc. P. *ze źdźbła, ze trzciny*. Troc (= *dudka*). P. *owsiana* (z *owsa*).

Troc. P. w organach, fujarka, fistuła. Piszczalki, fletnie i fistyły organowe. Troc. P. okładowa = *flautelet*. Troc. Piszczalki w organach bywają sosnowe, jodłowe; piszczalki w kramach przedajno, fujarki bukowe. Kluk. P. kryta a szpuntowa = *zatkana od góry szpuntem drewnianym dla obniżenia dźwięku*. Przen.: Kto nie da na piszczalkę, ten w nią nie gra. Prz. (= *darmo nic*). Na piszczalkę jest, a na świeczkę niemasz. Prz. (= *na zbytku są pieniądze, na potrzeby niemasz*. L.). 2. *flecik napełniony wodą, do wabienia ptaków na łowach*, kuwiek, kwiel: P. wodna, słowik robiony, *merula*. Kn. Gdy kto umie piszczalkę albo kuwiek, jak nigdzie zowią, na to przyprawię, padają też i na to średnie ptaki. Trzyce. Piszczalkę (wabikiem) wabię. Troc. 3. †P. = *przewód głosowy, oddechowy, krtani*: Cebula głos jasny czyni, bo piszczalkę w gardle wychłodzi. Syr. Krztań albo P., przez którą oddech puszcza. Syr. Lekarstwo to piersi mięczy i chropawość piszczalki dychawicznej odwilża. Spiez. Już w nim piszczalki grają = *gra mu, rzezi mu w gardle, łona, wydaje chrząpliwy głos łonającego*. St. wil. 4. †P. *fistuła (rodzaj wrzodu murtującego)*. Mur. 5. anat. = a) p. *łydkowy*. b) (niewłaściwie) p. *Goleń*: Jak spuszcza na ziemię, to piszczalki pójda w kawałki. Kączk. 6. bot.: P. wodna p. Szalej. 7. zool. p. *Świstun*. Zdr. **Piszczalcza**, [Piszczalcza]. Zgr. **Piszczalczyko**, [Piszczalcza]. <Od Piszczec>

Piszczalkować, uje, ował rozmazać drzewa w sposób następujący: Z gałązki pieńka na dwa całe zedrze ś. piszczalka; z równej gałązki urodzajnej zdejmuję ś. piszczalka i włoży ś. w tamtę. Kluk. <Od Piszczalka>

Piszczalkowanie, a, blm., czynność cz. **Piszczalkować**.

Piszczalkowato przys. od **Piszczalkowaty**.

Piszczalkowaty do piszczalki podobny, mający jej wygląd: P., dziurawy wzdłuż, *fistulatus*. Kn. <Od Piszczalka>

Piszczalkowy 1. przym. od **Piszczalka**: Dziurki piszczalkowe. Troc. Trzcina piszczalkowa, do piszczalek dobra. Kn. 2. anat.: †Myszki piszczalkowe = *mięśnie strzałkowe (museuli peronei)*. †Łętlica piszczalkowa = *strzałkowa (arteria peronea)*. Nerw P. na wewnętrznej stronie nogi (*nervus tibialis*). Krup. Żyła, arterja piszczalkowa. Krup. <Od Piszczalka>

[Piszczalczna, y, lm. y] p. **Piszczalka**.

Piszcząco przys. *sposobem piszczącym, piszcząc*: Cieszy mnie to, P. rzekł Brühl, iż widocznie bierzecie mnie za kogo innego. Krasz. <Od Piszczący, od Piszczec>

†**Piszczoha**, y, blm. *muzyka*: Rozkosz zależy-ż na głosiech gędzby, piszczby. Ew. ś. Mat. <Od Piszczec>

†**Piszczec**, czca, lm. czcy p. **Piszczek**. B. Sz. <Od Piszczec>

Piszczec, y, ał p. **Pisnąć**. <PISK>

†**Piszczek**, czka l. †P., lm. czkowie, †**Piszczec** grająca na *narzędziach dętych, grajek, fujfer, surmucz, trębacz*: Bębennicaś, staraj ś. u piszczka o żonę. Prz. Piszczekowie pięknie mu piskali. Rej. Daj od kart, dajże na piwo, daj na świece, daj piszczkowi, każdy, kto może, ulowi. Rej. Skomroszy, dudarze, skrzypkowie, piszczkowie i co jedno ś. granie bawij. Biel. J. Dwuch piszczków równo doskonałych co do sztuki piskania. Petr. Gądk (gędzbiarze) i piszczki masz rozumieć nie tych, którzy ś. uczciwą muzyką przystojnie zabawiają,

ale owych, którzy ś. od karczmy do karczmy tułają a. z pieskami tańczują. Sz. Mieć ś. jak P. na stypie. Prz. (= *dobrze ś. mieć*). 2. †P., lm. czki p. **Piszczel**. 3. lm. czki zool.: P. wodny p. **Rzęsorek**. [P.] p. **Świergotek**. <Od Pisk, Piszczec>

Piszczel, i, lm. e a. †i, z., **Piszczel**, a, lm. e, m. l. a. [w lm.] **Piszczala**: Pan Brożek ze trzciny woskiem zlepione dudki zrobił, z nierównych piszczeli złożone. Otw. (. *organki*). Piszczele zowią trąby, puzony, pomorty, szałamaje, dudy polskie i wszelakie wielkiego głosu piszczalki. Petr. [A dajcie mi te piszczele, pójdę jej grać na wesele]. Przen.: †Piszczele w miech schował. Prz. (= *schował dudy w miech, spuścił z tonu, umilkł, zgłupiał, spokorniał*, gm. *jakby mu kto w pysk dał*). Gdy przyjdzie sąd Boży, sędzia w miech piszczeli włoży. P. Sand. Ten włożył w miech piszczeli, nie chciał dziesiątym być (zabitym). Rej. Lepiej, gospodze, abyscie milezeli, a dobrze też więc czasem włożył w miech piszczeli. Rej. 2. †P. *wydrążenie wewnątrz rury, próżnia w rurze*: Są trzciny, które nie mają wewnątrz próżności, to jest piszczeli. Urzęd. 3. †P., [P.] p. **Pistolet**: [Blysey mu sie karabela, dwa piscele]. 4. a. **Piszczek armata z wieku XVI, strzelająca kulami ważącymi po jedenaście funtów**: Hetman stał na placu śmiele, nie dbając nie na działa, ni drabskie piszczele. Stryjk. 5. anat. = a) p. **Goleń** i **łydkowy**. b) *czwarty członek nogi owadziej (tibia)*. 6. a. **Piszczal**, [Piszczala] lut. *rurka metalowa, zwykle z blachy żelaznej, z obsadą drewnianą, używana w hutach do wydymania szkła*. <Od Piszczec, PISK/PISZCZ>

× **Piszczelista** *norowaty, pełen zatok lub przetok (fistulosus)*: Wzród P. (= †*piszczalka, fistuła*). <Od Piszczel>

Piszczelny p. **Piszczelowy**: Muzyka piszczelna płuca rozciąga, szyję wydyma, oddychanie trudne czyni. Petr. (= *na narzędziach dętych*). <Od Piszczel>

Piszczelowo-łydkowy wiąz, anat. *ligamentum tibio-fibulare*. <Piszczelowy + łydkowy>

Piszczelowo-nartowy anat. = **Goleniostopowy**. <Piszczelowy + Nartowy>

Piszczelowo-strzałkowy anat. *wspólny piszczeli i strzałce (tibio-fibularis)*. <Piszczelowy + Strzałkowy>

Piszczelowy, **Piszczelny** przym. od **Piszczel** - a) *piszczalkowy*. b) *goleniowy (tibialis)*: Powięzi, mięśnie, naczynia, nerwy piszczelowe. <Od Piszczel>

× **Piszczel**, a, lm. y p. **Piszczalka**: Grajże teraz piosneezki, dam ci P. krzywy. Ejs.

Piszczenie, a l. blm., czynność cz. **Piszczec**. 2. lm. a = a) *pisk, głos piskliwy*. b) lek.: P. w uszach = *omam słuchowy (sibilus aurium)*. <Od Piszczec>

Piszczka, i, lm. i l. × P. p. **Piszczalka**: Siadł na zydli i włożywszy „piszczkę“ w usta, a następnie rozstawiwszy na niej palec, jał spoglądać, czekając, komu ma zawtórować. Sienk. 2. [P., **Piszczak**] *rodzaj nyszy z ogonkiem krótkim i brzuszkiem białym*. <Od Piszczec>

†**Piszczkowy** przym. od **Piszczka**: Baba piszczkowa ma wyś (wyjść) pirowsza. S. Par. Ja pani piszczkowa, baba stara, ale między młodzieńcy jara. S. Par. <Od Piszczka>

Piszczony, ego, blm. *figiel polegający na wywołaniu pisku przez tarcie po wywoskowanej up. powierzchni*: Moznaby wywoskować ławkę i puścić piszczonogo. Wilk. <Od Piszczec>

[Piszczyk, a, lm. i] p. Pisarek: Nie lokaj, ani P., wierz mi, Panie! Słow. Gdybym był wzorowym powieściopisarzem, a nie piszczykiem ramot. Wilk.

[Piśka, i, lm. i] *członek męski u dzieci*. <Z Nm. pissen = szczać>

[Piškorek, rka, lm. rki] p. Piskurz.

[Piškur, a, lm. y] p. Piskurz. <Od Piškać>

[Piśla, i, lm. e] = Pierzchnia: Piśle żelazne osadzone w drewno do wyrąbywania lodu dla zapuszczenia niewodu.

[Pišlok, a, lm. i] *gwizdalka, świstawka, gwizdek z głowy, cyjny*. <Piš(k)lok, od PISK>

Piśmidlarstwo, a, blm. *tworzenie piśmidel*: Wynieśli ś. z państwa do obcych krajów nie dla oddania ś. politycznemu piśmidlarstwu lub zupełnemu próżnowaniu. Rzew. <Od Piśmidło>

Piśmidło, a, lm. a l. *lichy, bezwartościowy utwór pisarki a. także gazeta, czasopismo, elukubracja literacka*: Iluż to bezcenami tuntuńskich nieuków piśmidły frankfurekie zarzucono jarmarki? Wiszn. 2. × Piśmidła lm. *materiały piśmienne*: Chociaż to ja piśmidłami nie handluję, ale dam ci wszystkicho. Byk. 3. [P.] = a) p. Pismo. b) bot. p. Wrotycz. <Od Pismo>

× **Piśmiennica, y**, lm. e forma ż. od **Piśmiennik**; × **Piśmienniczka**.

Piśmiennictwo, a, lm. a l. blm. *pisarstwo, autorstwo, praca na polu literackim*: Poświęcił ś. piśmiennictwu (= został pisarzem, literatem, autorem). 2. *ogół utworów pisarskich; utwory piśmienne, literatura*: Rys dziejów piśmiennictwa polskiego. Przegląd piśmiennictwa narodów europejskich. P. wieku XVII-go. <Od Piśmienny>

× **Piśmienniczka, i**, lm. i p. **Piśmiennica**.

Piśmienniczcy przym. od **Piśmiennictwo**, *pisarski, literacki*: Ruch P. Odnaczył ś. na polu piśmienniczym. Działalność piśmiennicza. <Od Piśmiennik>

Piśmiennie przys. od **Piśmienny**: Porozumieć ś. z kim P. (= listownie). Wyłożył swoje pretensje P. (= na piśmie).

† **Piśmiennik, a**, lm. cy l. *człowiek biegły w pismach, odczytany, erudyta, uczony, sawant*: Zawile wrzucono kwestje, tak że ich nikt zgadnąć nie mógł z piśmienników. Wad. 2. u Żydów, *ten, co zna biegle Pismo św., uczony żydowski*: Jezus w kościele, wciąż po swojemu między piśmienniki. Zał. 3. *ten, co w rzeczach wiary trzymu ś. wyłącznie tylko Pisma św., ewangelik*: Panowie piśmiennicy, którzy tego chcecie, aby was samo Pismo sądziło, słyszyście, jak Pismo sądzi te wasze herezje. Birk. 4. *pisnik, człowiek nęający pretensję do pisarstwa, autorstwa*: Bezzakonni ci piśmiennicy. Pim. <Od Piśmienny>

Piśmiennosć, i, blm. rz. od **Piśmienny**.

Piśmienny l. a. Pisemny, [Pisebny], † **Piśmowy** przym. od **Pismo**: Korzystając z nieograniczonej wolności druku, natychmiast sejmowi piśmienną wypowiedzieli wojnę. Ust. Piśmienna wojna, bitwa. Troc. Odpowiedź piśmienna (= na piśmie). Dowód. P. Spór P. Pomniki, zabytki piśmienne. Piśmiennie zachować stosunki. Rzew. (= listownie). Litwa siedziała nieznaną w niepamięci piśmiennej aż do początku trzynastego wieku. Nar. (= nieznaną pisarcom, zapomniana w pismach). † Ta rzecz inaczej ś. dowodzić nie może, tylko z wyroków piśmiennych. Bals. (= z wyroków Pisma św.). 2. a. [Pisiemny] *umiejący czytać i pisać; światły, oświecony*: Za dawnych królów duchowieństwo, jako samo tylko piśmienne, przodko-

wało zjazdom. Nar. Piśmiennemu a gospodarnemu człowiekowi potrzebny zawsze w domu kalendarz. Haur. Radbym od was, piśmiennych ludzi, co słyższ. L. (= ludzi oświeconych, literatów, sawantów). Wrzeszczeli niedawno mniej piśmienni bracia nasi na książki mądre o skutecznym rad sposobie. L. Zart.: *umiejący ś. wypisać, mający uzdolnienie literackie*: Nie obawiam ś. zaczepki w pismach: wszakże i ja jestem P. (= potrafię odpowiedzieć w pismach). 3. [P.] *uczony*. <Od Pismo>

† **Piśmie, enia**, lm. ona p. **Pismo**: Książęta Semowit stary Jan i Semowit młodszy wszystkie swe zoczyńce a. złodzieje, lotry... mają popisać a jeden od drugiego na piśmienniu wskazać. Mać. z Roż. <PIS>

× **Piśnienie, a**, blm. p. **Piśnięcie**.

Piśnięcie, a, blm., × **Piśnienie** czynność cz. **Pisnąć**.

[**Piśnięcie, a**, blm.] czynność cz. [**Pisnąć**].

Pitagoreista, y, lm. ści, **Pitagorejczyk** *uczeń, zwolennik mędroca greckiego Pitagorasa*: Prezes Skrzybicki był trochę, sam o tym nie wiedząc, pitagoreistą. Jeż <Od nazwiska Pitagoras>

Pitagorejczyk, a, lm. cy p. **Pitagoreista**. <Od nazwiska Pitagoras>

Pitagoryka, i, lm. i ? : Dziekan fakultetu artium, odziany w togę szkarłatną z galonem, w mucecie i pitagoryce, przewodniczył. Wiszn. <Od Łć. Pitagoricus>

Pitak, a, lm. i l. p. **Pica**. 2. [P., Pitk] *członek męski*. <PIT>

[**Pitak, a**, lm. i] *grdyka, jabłko Adamowe*: Zakreślił mu pitaka, to jest podłożył palec pod zaścięgę i zakreślił zaścięgę. <PIT>

Pitancja, i, lm. e, **Piktancja** *dotatkowa potrawa przy obiedzie dla ojców zalconych*: Miałem prawo do pitaneji, dotatkowej potrawy patrów. Słotw. <Śr. Łć. pitancia, pictantia, Fr. pitance = poreja, strawa>

Piter, tra, lm. try zł. *pugilares, woreczek od piemiędzy*.

Piterek, rka, lm. rki zł. *waliza, kuferek*.

1. [Pitk, u, blm.] *zb. napoje*. <PI>

2. [Pitk, a, lm. i] p. **Pitak**.

Pitka, i, lm. i l. † **P. p. Pitmo**: Wodny miód, co w Polsce pitką zowią. Sien. 2. × **P. picie, pijatyka**: I do pitki, i do wybitki. Prz. (= i do tańca i do różańca). Ani do pitki, ani do wybitki. Rog. [Pitki jak pitki, a kiski jak mitki. Prz. <Od Pity>

† **Pitma, a**, lm. a, † **Pitka** *miód sycony, do picia*: O kiermasz ci idzie, na którymś pitma rad w luczku pijał. <Od Pity>

Pitny p. Pijalny: Miód P.

[**Pitolenie, a**, blm.] czynność cz. **Pitolić**.

[**Pitolić, i, il**] l. *spółkować z kobietą*. 2. a. [**Pitwać**] *krajać niezgrabnie, z trudnością łepym nożem; rznąć tępa piłką*. 3. p. **Pitrasić**. <Od *Pitola>

× **Pitometr, u**, lm. y *narzędzie do oznaczania objętości danego naczynia*. <Gr. pithos = beczka, naczynie (do wina) i métron = miara>

× **Pitometrja, i**, blm. *sztuka mierzenia objętości naczyni*.

[**Pitomy**] *ograniczony*. Gwar.

× **Pitoreski, ów**, blp. *opisy malownicze; obrazy, rysunki malownicze, efektowne*. <Fr. pittoresque, z Włos. pittoresco>

× **Pitoreskowy** przym. od **Pitoreski**, *malowniczy, obrazowy*.

[Pitracha, y, lm. y] lekc. *kobieta znająca ś. na przyrządzeniu potraw, oddająca ś. temu z zamiłowaniem.* <Od Pitrasie>

Pitrasie, i, il I. a. Pitrosie, [Pitraszye, Pietrasie, Pietraszye, Pitolić, Pitulić, Prypciać] prow. Kaszoparzye *przyprawiać, gotować; gotować ładajako, naprędcie, smażyć, przypiekać, dusić w tyglu: Odgadywał, co za warzę pitrasi Nastka o tej porze. Dyg. 2. [P., Pitwasie] robić coś niezgrabnie, partolić.* <p. Pietraszye>

Pitraszenie, a, blm., czynność cz. Pitrasie.

[Pitraszenie, a, blm.] czynność cz. Pitraszye.

[Pitraszye, y, ył] I. p. Pitrasie. 2. a. [Pitwać] *patroszyć, paproszyć, bebeszyć.* <Z Patroszyć>

[Pitrok, a, lm. i, Pitwak] *nóż tępy, wyszczerbiony.* <Por. Pitolić, Pitwać>

Pitrosie, i, il p. Pitrasie: Będziemy smażyć, P., gotować, a może nam ś. uda jakie ważne odkrycie, jaki wynalazek. Bał.

Pitroszenie, a, blm., czynność cz. Pitrosie.

[Pitu pitu] *naśladowanie głosu skrzypiec: W lesie święte, w domu nagie, pod niebiosy biegają i wołają: pitu pitu.* <Dźwn.>

[Pituch, a, lm. y, Pitucha] *ziemniaki ugotowane w wodzie na rzadko.* <Od Pity>

[Pitucha, y, lm. y] p. Pituch.

Pitul, a, lm. e p. Pica. <PIT>

[Pitula, i, lm. e] p. Pica. Zdr. [Pituleczka]. <PIT>

[Pituleczka, i, lm. i] p. Pitula: Prościutki, ma-lutki, a pitulecke ma (zagadka o igle).

[Pitulejka, i, lm. i] lekc. *pieszczoek, cherlak.*

[Pitulenie, a, blm.] czynność cz. Pitulić.

[Pitulić, i, il] p. Pitrasie.

[Pitusie, i, il] *gnieść, miętosić.*

[Pituszenie, a, blm.] czynność cz. Pitusie.

[Pitwać, a, ał] I. p. Pitolić. 2. p. Pitraszye.

[Pitwak, a, lm. i] p. Pitrok.

[Pitwanie, a, blm.] czynność cz. Pitwać.

[Pitwasie, i, il] p. Pitrasie.

[Pitwaszenie, a, blm.] czynność cz. Pitwasie.

[Pitworek, rka, lm. rki] p. Pitwór.

[Pitwór, oru, lm. ory] *spiżarka.* Zdr. [Pitworek]. <PIT>

Pity I. im. od Pić. 2. †P., [P.] p. Pijalny: Żadnych nie wziął upominków, okrom jedzonych rzeczy i pitych. Gór. Z miodu przasnego robią miód pity. Krum. Od beczki miodu rozsyconego pitego groszy 36. Vol. <Od Pić>

Pitycyt, u, lm. y min. *minerał z gromady sale-trowców, arsenian żelaza tlenikowego z domieszką siarczynu, bezpostaciowy, brunatny—produkt wietrzenia arsenopirytów.*

[Piumy, ów blp.] = *buty wojskowe.* <Ros. pi-my>

Piunezka, i, lm. i p. Pluskiewka. <Fr. punaise>

Piu, piul w. *pi, pi! siu, siul pty! no, no! oho!* Ekstrapocząta jeździ, piu, piul Jun. <Dźwn.>

[Piuron, a, lm. y] p. Piuron.

[Piwania, i, lm. e] bot. p. Piwonja. <Z Piwonja>

Piwcio, a, lm. a p. Piwo.

Piweczko, a, lm. a p. Piwo: Przystanie na piweczku, i to też pod miarą. Zbyl. Ja kwituję z wina, to pański trunek; pozwolimy sobie zato więcej piweczka. Bał. <Od Piwko>

[Piwejkó, a, lm. a] p. Piwo.

[Piweń, wnia, lm. wnie] *kołut.* <Ukr. piweń>

Piwiarka, i, lm. i *amatorka piwa.* <Od Piwiarz>

Piwiarnia, i, lm. e *szynk piwny, bawarja: Wic-ezorami wałęsał ś., a kończył dzień w piwiarni.* Bał. <Od Piwo>

Piwiarniany przym. od Piwiarnia: Pogłoski te utrzymują politycy kawiarniani i piwiarniani. <Od Piwiarnia>

Piwiarz, a, lm. e I. ten, *co utrzymuje piwiarnię.* 2. *amator piwa.* <Od Piwo>

[Piwina, y, lm. y, Piwino] *liche, nędzne piwo.* <Od Piwo>

[Piwino, a, lm. a] p. Piwina.

× Piwjał, u, lm. y p. Piwjał: Przy koronacji areybiskup siedzie, a król przed nim pokleknawszy, dalmatykę i P. z siebie składa. Paszk.

Piwko, a, lm. a p. Piwo: Przy kominie ciepłe P. pił. L. Młode P. szumi. L. Nie wiemy o niezem, napijamy ś. piwka, aż tu wechodzą sługa. Pas.

× Piwkosio, a, lm. a p. Piwo: Piwkosia im ś. nie chce, o wino przymówka. Zbyl. <Od Piwko>

Piwne, ego, blm. *datek na piwo, napiwek, tryngield.* <Od Piwny>

Piwnica, y, lm. e I. *miejsce pod budowlą, lub osobno zasklepione; skład podziemny na jarzyny, beczki z napojami, mleczyno i wog. przedmioty wymagające chłodu, sklep, loch: O różnych piwnicach, jako to winnych, piwnych, mlecznych, o lodowniach i sklepach. Świt. Wino potrzebuje zimnej piwnicy, także i piwo lecie. Petr. Szlachta ciągnęła kufy z piwnicy na pasach. Mick. Piwnice pod kościołem (= sklepy). Przen.: *zapas, dobór win: Wino ze sławnych piwnic księcia N. Ma piękną piwnicę. 2. szynkownia, piwiarnia, winiarnia w podziemiu: P., w której jedzą, piją, grają. Kn. 3. †P. więzienie podziemne, loch, podziemie, ciemnica: Wtrącić kogo do piwnicy. Potym go (Jezusa) do piwnicy ciemnej wiedli. Op. W piekle czyscowym piwnice są. Rozm. 4. miejsce, dokąd chowają w Wielki Czwartek Najśw. Sakrament, ciemnica. 5. Piwnicą na Litwie nazywają wyłącznie tylko grób Zbawiciela. Wał. Zdr. Piwniczka. Zgr. Piwniczysko.* <Od Piwny>*

Piwnicowy p. Piwniczny. <Od Piwnica>

Piwniczka, i, lm. i p. Piwnica.

Piwniczny, †Piwniczy przym. od Piwnica: Piwniczne szyje. Warg. Piwniczne okno, dziura, oddech. Kn. Wschody piwniczne. Troc. Zaduch, wyziew P. Powietrze piwniczne. [Gdy przyleciały (kaczki) do dwora, piwnicznym miały kaczora]. <Od Piwnica>

†Piwniczny p. Piwniczny. Piwniczny, ego, lm. owie rz. I. a. Piwniczny, †Piwny = a) *dozorca nad piwnicami z trunkiem: Pełnił obowiązek piwniczego. b) urząd w Polsce: P. W. K. Litewskiego. Dostojeństwa niesenaorskie były... pisarze skarbowi litewsey, kustosz koron, wojski, P. Nies. 2. pracownik zajęty w piwnicy około wina. 3. sługa piwniczy wyłącznie piwa. Goł. <Od Piwnica>*

Piwniczysko, a, lm. a p. Piwnica.

Piwnik, a, lm. i I. †P. p. Piwownia. 2. przon. *brzech?: Staroście idzie o jego P. Gór. Ujrzyś tam w brzogu dziurę, co nią wypija Wiśła gnuśna Bzurę, jak wige wielki smok małego wężyka mknie do piwnika. Klon. 3. bot. p. Berberys.* <Od Piwny>

Piwny, × Piwowy przym. od Piwo = a) *Oeet P. L. Piwne drożdże. Troc. Obwarzanki piwne (= na przegrzankę przy piwie). Zupa piwna. Panwie piwne, co je z domu najmują ku piwu warzenia. Ort. Przen. (o pijaku): †P. wąż (= moczynowa, wydmiłcufel, piewosz, bibosz). Przybytki piwno-dramatyczne (= teatryjki ogródkowe). b) *odznacza-**

jący ś. kolorem piwa: Oczy piwne. c) [Garniec P. czyli warszawski jest połową garnca zbożowego]. d) piw.: Izba piwna = pomieszczenie, w którym fermentuje piwo górnej fermentacji i w którym następnie rozlewa ś. je na beczki wywozowe, rozlewnia. † Piwny, ego, lm. i rz. p. Piwniczy: Pobierali jeszcze roczne płace: owsiany, szalazar korzenny, chlebny, P. Paw. <Od Piwo>

Piwo, a, lm. a l. napój powstały przez fermentację chmielonego wyciągu słodowego, słabo alkoholizny, obfitujący w kwas węglany: Piwa fermentacji górnej: nadzwyczajne (= bez dodatku wody, zawierające 12 stopni Ballinga), zwyczajne lub marecowe, luftowe, owsiane i szlacheckie, półpiwko, półpiwo (= mające tylko 2 stopnie Ballinga, robiune pierwotnie przez gospodynie po dworkach szlacheckich). Piwo fermentacji dolnej lub bawarskie: monachijskie (= ciemne, ekstraktynne, 13—15° Ballinga, średnio chmielone i alkoholizne, wiedeńskie (= koloru złotego, mniej ekstraktynne, mające 12½—14° Ballinga, średnio chmielone, mniej alkoholizne), pilzeńskie (= bardzo jasne, smaku winnego, mające 11—13° Ballinga, bardzo chmielone, mało alkoholizne). P. bogate = mocne, tegie, ekstraktynne. P. pierwsze, drugie, trzecie = kolejny nalaw gorącej wody na zuckerowany zacier celem wytrawienia całkowitej zawartości składników rozpuszczalnych (brzezki). P. zielone (= niedofermentowane). Młode P. P. zwierzałe (= pozbawione kwasu węglanego). P. przepadłe (= przefermentowane). P. dubeltowe. P. duplowe, marzee. Troc. (= P. marecowe). Przednie P. krakowskie marcem albo dwurażnym (= dubeltowym) nazwane. Slesz. Miejmyz tedy szwarce, szpee, mummy, marce i wszystkie pomorskie piwa. Ocz. P. białe, czarne, cienkie, stołowe. Troc. P. lagrowe a. składowe p. Leżak. P. butelkowe, antańkowe. † Konweńskie P. (= klasztorne). P. balwierzyńskie, orszańskie, prozowskie, piotrkowskie, grodziskie, wareckie, grodzińskie, kiejdańskie, nieświeskie. Piwa przednie są: wareckie, łowickie, końskowolskie, drzewickie, brzezińskie, odrzywońskie i gielniowskie. Troc. Angielskie P. Syr. P. okocimskie, żareckie. Sławne piwa polskie: krakowskie, nowomiejskie, piątkowskie, garwolińskie, brzeżańskie, sądeckie, drozdowskie. Syr. Z miłym sąsiadem napijesz ś. wina a. też piwa dobrego prawie pszenicznego. Słup. Kufel piwa. Warzyć, robić P. Gniewam ś. na te pieszczone ziemiany, co piwu radzi szukają przygany. Koehan. Piwo jest dziwny olej: zbawia wołów i rolej. Dum bibo piwo, stat mihi kolano krzywo. (Wiek XIV). O tych, którzy w mieściech bydła a piwo szynkują. Św. z Woć. Byli w szynkowni na piwie. L. I swoim ś. piwem szynkarz upije. Prz. Póki P. na kadzi, pić go nie zawadzi. L. (= drzyj łyka, póki ś. da). Dać komu na P. (= za fatygę; dać mu napewek; tryngield). Lepsze P. daleko, a wino blisko. Rys. Kiedy ś. P. wzburzy, wszystko na wierzch wynurzy. Prz. P. z sieczki warzy, młyn bez wody zakłada (robotą próżna, błazeńska). Pot. P. I, wykrzyk pijacki po pierwszym hańsacie, po pierwszym kielichu. Goł. Przen.: to, czego kto nawarzył, narobił, bieda, bigos, chwija, awantura = ambaras: Często piwa nie pija, kto sobie zwarzył. Pot. Pij takie P., jakiegoś nawarzył. Dzw. Może prędko na nich przyjdzie wypić to P. swego warzywa. Pot. On winien wszystko zapłacić to P. Pot. Złe P. warzy, to jest rozterki między ludźmi płodzić. Mącz. Jechał do Włoch i tam lat dwie zmieszkał, już to P. ś. utarło. Mask. Przen.: [Mam ja z tobą, na P.] = zawiniłeś wobec mnie,

mamy z sobą na pieńku, mamy z sobą rachunki do zatłuwienia. 2. [P.] gra dziecięca. Zdr. Piwko, Piwio, Piweczko, × Piwisko, [Piwusio, Piwejko]. Zgr. Piwsko. <Od Pić, PI/POJ>

Piwonja, i, lm. e l. a. Peonja, [Pinowija, Pawanija, Benonja, Bijony lm., Bujony lm., Pawonja, Piwownja, Plofunja, Bujan] bot. = a) (paeonia) roś. z rodziny jaskrowatych. Gatunek: P. lekarska (p. officinalis). b) P. pospolita = nazwa roślin: wrotycz piwonja (tanacetum balsamica) c) P. wonna p. Marzymiętka. d) P. polna p. Kozigrz. Zaczewieniła ś. (zawstydziła ś.) jak P. 2. gm. żart. piwo. <Z Peonja, Łc. paeonia, przez sld. do Piwo>

Piwonjowy przym. od Piwonja: Listek P. W tej chwili odzyskał studenckie piwonjowe kolory swoje. Krasz.

† Piwopój, oja, lm. oje p. Piosz. <Piwo + *Pój od PI>

Piosz, a, lm. e a. × owie, † Piwopój, × Piwożop, × Piwożerca ten, co piwo namiętnie lubi, co ś. piwem upija, wydmiukufel, moczyczas, bibosz: Niech tysiączne pijają zdrowie piwoszowie, nie zazdroszą im wprawdzie, doś im jedno zdrowie. Książ. <Od Piwo>

Piwar, a, lm. owie l. a. † Piwararz. × Piwarownik ten, co piwo warzy, robi, fabrykant piwa: Najlepszemu piwarowowi czasem ś. piwo nie udaje. Torz. Staraj ś, by tam do warzenia piwa piwarów nawieź. Błaz. 2. [P.] browar. <Piwo + *War, od Warzyć>

Piwararczyk, a, lm. i l. czeladnik a. uczeń piwarowski. 2. syn piwarowa. 3. piwarar na małą skalę: Zamiast drobnych piwararczyków, prócz warzenia trudniących ś. jeszcze wyszynkiem produktu, wyrosły olbrzymie browary. <Od Piwarar>

Piwararka, i, lm. i l. forma ż. od Piwarar. 2. p. Piwarowa. <Od Piwarar>

Piwararnia, i, lm. e, † Piwnik fabryka piwa, zakład piwarowski, browar. <Od Piwarar>

× Piwararnik, a, lm. cy p. Piwarar. <Od Piwararnia>

× Piwararnikowa, ej, lm. e żona piwararnika, piwararowa, piwararka. <Od Piwararnik>

× Piwararnikówna, y, lm. y córka piwararnika: Wekslarzówny i piwararnikówny tyle dziś, jeżeli nie więcej, warte, co księżniczki. Jeź. <Od Piwararnik>

Piwararowa, ej, lm. e, Piwararka żona piwararowa. <Od Piwarar>

Piwararówna, y, lm. y córka piwararowa.

Piwararski l. przym. od Piwarar: Czelaadnik P. Cech P. 2. przym. od Piwararstwo: Zakład P. <Od Piwarar>

Piwararstwo, a, blm. sztuka warzenia piwa, rzemiosło, zajęcie piwararowa: P. wymaga znajomości chemji. Trudnić ś. piwararstwem. <Od Piwarar>

† Piwararz, a, lm. e p. Piwarar. Mur. <Piwo + *Warz, od Warzyć, WAR>

[Piwownja, i, lm. e] p. Piwonja. <Z Piwonja, przez sld. do Piwo + *Wonja, od Woń>

Piwostręt, u, blm. wstręt, odrzaa do piwa. <Piwo + Wstręt>

× Piwowy p. Piwny: Piwowa eseneja. Hanr. <Od Piwo>

× Piwożerca, y, lm. y p. Piosz. Koeh. W. <Piwo + Żerca>

× Piwożłop, a, lm. y p. Piosz: Wyglądasz na piwożłopa. Sienk. <Piwo + *Żłop, od Żłopać>

Piwsko, a, lm. a p. Piwo: Złe piwska. Jeżow. Oehlā ś. piwskim. Ciągłe żłopie to P. <Od Piwo >

[**Piwusio, a, lm. a**] p. **Piwo.** <Od Piwo >

Piza, y, l. blm. *głina lub ziemia ubita, pomieszana z plewami, słomą lub wrzosem:* Stawiać domy z cegły wapiennej, pacy, pizy, ball, objanych tekturą smołowcową. Jank. 2. *lm. y budowla z takiego materjału; ściana z tego materjału, zwanu błędnie murem pizańskim.* <Fr. pisé >

Pizang, a, lm. i bot. p. **Banan.**

Pizanit, u, lm. y min. *minerał z gromady gipsowców, melanteryt obfitujący w miedź.*

!Pizański mur p. Piza. <Z Piza, przez śld. do nazwy miasta Pizy >

Pizda, y, lm. y l. p. Pica. 2. [P.] *pogardliwe przewisko dziewczyny, kobiety:* Ty pizdo jedna! 3. [Pizdy lm.] *żarty nieskromne, gzy.* 4. [P.] *otwór w igle w zagalce:* Siedzi na ścienie, wyszczerzyła pizdę. 5. [P.] *żóraw u studni w zagalce:* Garbaty dziadek nad pizdą plače. 6. [Kurza P.] = a) p. **Kurzajka.** b) „krosta na ciele, najczęściej na ręce, nieginąca“. c) w lm. p. **Trzmielina.** d) Kurze pizdy a. stopki = rysunek na pisankach złożony z trzech do siedmiu kręsek ułożonych wachlarzowato w kątach wolnych pomiędzy gwiazdami. <PIZD/BZD >

[**Pizder, dra, lm. dry**] p. **Pizer.**

[**Pizdnąć, nie, ną!**] p. **Piznąć.**

[**Pizdniak, a, lm. i**] *kij w kierzance do robienia masła.* <Od Pizda >

[**Pizdnica, y, lm. e**] = **Kierzanka.** <Od Pizda >

[**Pizdnięcie, a, blm.**] czynność cz. **Pizdnąć.**

[**Pizdrowato**] przys. od **Pizdrowaty.**

[**Pizdrowatość, i, blm.**] rz. od **Pizdrowaty.**

[**Pizdrowaty**] *mizerny, biedny:* Pizdrowate dziecko. <Od Pizder >

[**Pizer, a, lm. y, Pizder**] *chuchrak, biedak, mizerale.*

[**Pizgać, a, a!**] p. **Piznąć.**

[**Pizganie, a, blm.**] czynność cz. **Pizgać.**

[**Pizgnąć, nie, ną!**] p. **Piznąć.**

[**Pizgnięcie, a, blm.**] czynność cz. **Pizgnąć.**

[**Pizgwa, y, lm. y, Piskwa**] *dziecko płacziwe, zamazane, mazgaj, piskla, plaksa, mazepa.*

Pizia, i, lm. e p. Pica.

[**Piznąć, znie, zna!** a. **z!**, **Pisnąć, Pizdnąć, Pizgnąć,** nied. **Pizgać**] *l. cisnąć, rzucić, smyrnąć:* Pizgać snopki. P. parkiem. P. kogo kamieniem, kijem. 2. (o koniu) *wierzgnąć, kopnąć.*

[**Piznięcie, a, blm.**] czynność cz. **Piznąć.**

Pizolit, u, lm. y min. *minerał z gromady sylkoidów, strzep aragonitowy, grochowiec.* <Gr. pisol = groch, + lithos = kamień >

Pizolityczny min. przym. od **Pizolit:** Wapiuń P. <Od Pizolit >

Pizowy przym. od **Piza.** <Od Piza >

× **Pizus** nieod. m. l. [P.] *golec, człowiek nagi, nudus.* 2. *golec, hołysz, biedak:* Nie dla niej Leander; nie ma nie, P. L. (= *goły jak bizon, jak święty turecki*). 3. *golizna, bieda, niedostatek, ubóstwo:* Tak gdy najejden traci włosę po włosci, straszny P. koło Jegomości. Moraw.

[**Pizyk, a, lm. cy**] p. **Fizyk.** <Z Fizyk >

[**Pizdzić, i, i!**] *l. spótkować, obkapiać:* Dziś, niech kto chce rządzi piękne nasze kraje, by tylko pizdził dzielnie, biorę go za męza, ale kto mnie zawiedzie, zginie od oręza. 2. *zrzędzić, narzekać:* P. komu = *mudzić kogo, przypominąć mu coś ustawicznie.* 3. P. na kogo = *nalegać na kogo:* Sędzia zacon P. na niego, żeby mu pedział. 4. *tracić czas napróżno, mierzędzić, marudzić.* 5. *dać; mżyć:*

Dzisiółk na polu tak pizdzi (= *wiatr ostry ze śniegiem dmie*). [P. ś.] *żartować, figlować, burwić ś., broić, dokazywać, zbytkować:* Piesek pizdzi ś. <Od Pizda >

† **Piz, u, blm. p. Pizmo:** Pizem pachniące gliny Afryki. Tw.

[**Pizdzenie, a, blm.**] czynność cz. **Pizdzić.**

[**Pizdzenie się, a ś., blm.**] czynność cz. **Pizdzić ś. Pizemko, a, lm. a** bot. p. **Pizmaczek.** <Zdr. od Pizmo >

Pizmaczek, czka, lm. czki, Pizemko, Pizmowe ziele, bł. Pizmowiec bot. (adoxa) *roś. z rodziny przewierceniowatych.* Gatunek: P. wonny (a. moschatellina). <Od *Pizmak, od Pizmo >

Pizmarja, i, lm. e bot. p. **Kozlik.**

Pizmo, a, blm. l. a. † **Piz, Bizam, Bisam, !Moszus,** × **Moszk** *substancja tłusta z silną wonią, znajdujca ś. przy kcinale moczowym pizmowca:* Pizmem pachnie. Turczyn i przez szarłaty sobolami podszyte i jedwabie pizmem woniące nie bez rewerencji. Grab. P. Przen.: † **Pizma - wonności, pachnidła.** Słup. Zwąchał a. przewąchał P. a. pismo nosem. Prz. (= *przeчуł, co ś. święci, domyślił ś., co to jest*). Przečuł P. nosem. Bart. 2. bot. = a) p. **Wrotycz.** b) **Iwa P. p. Iwomianek.** <Nm. Bisam; Śr. Łć. bisamum; Hb. besem >

[**Pizmodanka, i, lm. i**] *gatunek gruski.*

Pizmoszczur, a, lm. y zool. (fiber zibethicus) *zwierzę szczurowate z rodziny polnikowatych, którego futro znany pod nazwą pizmowców, małp.* <Pizmo + Szczur >

Pizmować, uje, ował pizmem perfumować: Pizmowany galancik. Pileh. Płotki pizmowanych pończoszkowych dworaków. Wójc. P. ś. *perfumować ś. pizmem.* <Od Pizmo >

Pizmowanie, a, blm., czynność cz. **Pizmować.**

Pizmowanie się, a ś., blm., czynność cz. **Pizmować ś.**

Pizmowcowy przym. od **Pizmowiec:** Futro pizmowcowe.

Pizmowiec, wca, lm. wce l. bot. bł. p. **Pizmaczek.** 2. kuśn.: **Pizmowce** = *futro z pizmoszczura, małpy.* 3. zool. (moschus moschiferus) *zwierzę racicowe bezrogie, które (samiec) wydziela pizmo.* <Od Pizmowy >

Pizmownik, a, lm. cy *ten, co przygotowuje pizmo; handlarz pizmem:* Z nauk wyzwolonych wyznając muszą pizmowników, fryzowników i t. d. Pileh. Cała trzoda pizmowników, fryzowników. Pileh. <Od Pizmo >

Pizmowy przym. od **Pizmo;** × **Moszkowy** = a) *Zapach P. Syr. Zwierzę pizmowe. Troc.* × **Jabłko pizmowe.** B. G. (= *bańka do chowania pizma*). **Cukier P. Sien.** (= *pachnący pizmem*). b) bot.: **Ziele pizmowe** p. **Pizmaczek.** **Iwinka pizmowa** (iva moschata) *womianek.* **Czosnek P.** (allium moschatum). c) zool.: **Kaczka pizmowa** (cairina moschata). P. **ogonek** (myogale moschata) *zwierzę ssące owadożerne z nogami pletwowatemi i pachnącym ogonem łuskowatym, chochoł.*

Pizon, a, lm. y ?: Tylko tych pięknych jasnowłosych kędziorów było cokolwiek szkoda, które, upudrowane na biało, w jednej części ś. zamienily na pizony. Kaczka. <Fr. pigeon = gołąb >

!Pizon rub. przys. od **Pizonny.**

!Pizonny rub. *porządny, szykowny, elegancki, wytworny, parady.*

[**Pizula, i, lm. e**] *cienkusz, lura; kawa, herbata, wino, piwo słabe, liche.*

[**Pjądze**] p. **Pieniądz.** <Z [Piniądze], od **Pieniądze** >

[Pjeczeń, i, lm. e] p. **Pieczeń**. <Z Pieczeń>
Pjedestałik, u, lm. i p. **Pjedestał**.
Pjedestał, u, lm. y, **Piedestał**, **Pedestał** × **Pedestał** f. *podstawa, postument*: P. posagu, pomnika. Ludzie chętnie rzucają ś. na wielkości, co im imponowały; zbytńie światło razi ich, i radzi łowią jak robactwo po strąconych z pjedestałów posagach. Bał. Przen.: *wysokość, stanowisko imponujące rzeczywiste lub urojone*: Pyszałek strącony ze swego pjedestału. Stać na pjedestale sławy. 2. × P. *stopień, gradus tronu*. Troc. Zdr. **Pjedestałik**. <Fr. piédestal>

[Pjedzestka, i, lm. i] p. **Pięćdziesiątka**. <Z [Pięćdziesiątka] = Pięćdziesiątka>

× **Pjemja**, i, blm. *zakażenie krwi, ropne zatrucie krwi*.

Pjemontyt, u, lm. y min. p. **Epłdot**.
[Pjenądz, a, lm. e] p. Pieniądz. <Z Pieniądz>
[Pjeniądz, a, lm. e] p. Pieniądz. <Z Pieniądz>
[Pjeraczka, i, lm. i] p. Pracza. <Z Pieraczka>

[Pjernicek, cka, lm. cki] p. Piernik.
[Pjercz, u, blm.] p. Pierzeh.
[Pjernericzek, czka, lm. czki p. Pjernerik.
[Pjernericzek, a, lm. i] p. Pjernerik.
[Pjernericzkowy] przym. od Pjernericzek, pierniczkowy.

[Pjernerik, a, lm. i] p. Piernik. Zdr. **[Pjernericzek, Pjernericzek]**. <Z Piernik, przez sld. do Pierze>
[Pjesnia, i, lm. i] p. Pieśń. <Z Pieśnia>
Pjeta, y, blm. f. pobożność; miłosierdzie. 2. *wizerunek Matki Boskiej tulącej na łonie Chrystusa zdyętego z krzyża*. <Włos. pietà>

Pjetysta, y, lm. ści człowiek odznaczający ś. pjetyzmem. <Fr. piétiste>
Pjetystka, i, lm. i forma ż. od **Pjetysta**.
Pjetystycznie przys. od **Pjetystyczny**.
Pjetystyczny przym. od **Pjetyzm**.

Pjetyzm, u, blm. f. kierunek religijny oparty na uczuciu a. sercu, nie zaś na literze dogmatu i rozumie; reakcyjny kierunek w XVII w. w Niemczech przeciwko formalizmowi ortodoksji luteranckiej. 2. *przen. cieżść, wielkie poszanowanie dla kogoś lub dla czegoś; namaszczenie; oddanie ś. czemuś, przejęcie ś. czymś; fanatyczne trzymanie ś. formulek obrzędowych*: Do każdej roli przystępowała (aktorka) z zamiłowaniem i pjetyzmem. O tym świadczy pewne poszanowanie dla stylu, połączone z niemniejszym pjetyzmem dla formy. <Fr. piétisme, od Łć. pietas = pobożność>

Pjezometr, u, lm. y narzędzie do mierzenia stopnia nacisku. Sł. wil. <Gr. piézō = przyciskam, + -métron = -mierz>

[Pjić się, i ś., il ś.] p. 2. Piąć.
[Pjirszy] p. Pierwszy. <Z Pirszy = Pierwszy>
[Pjondze] p. Pieniądz. <Z Pieniądze>
[Pjornak, a, lm. i] p. Piornak. <PIOR/PIERZ>
[Pjotreszka, i, lm. i] p. Pietruszka.

† **Pkielny** przym. od **Pkiel, piekielny**: Staroste skował pkielnego. Bogar. Weśrząd dniów mojchij pojde do wrot pkielnych. Ps. flor. <Od Pkiel>

† **Pkiel, piekła, lm. piekła p. Piekło**: To jiste weselo jest ci ono było P. rozbiło. Kaz. Gnieź. Obrocceni bądźcie grzeszni we P. Ps. flor. Zapłóńcie ś. niemilościwi i wwiedzeni bądźcie we P. Ps. flor. Obrocceni bądźcie grzeszni we P., wszystkie ludzje, jż zapominają Boga. Ps. flor. Przydź śmierć na nie, i stąpacie we P. żywi. Ps. flor. Gdy ubodzy duchem mają niebo, a czyści ziemię, aczżeż (= czyż) ma ostać pysznym a gniewiwym wiernie sam P. Ew. ś. Mat. <PIEK/PK>

Plac, u, lm. e f. miejsce płaskie pewnych rozmiarów pod gołym niebem; obszar gruntu niezabudowany i nieuprawny, znajdujący ś. wśród miasta, szmat ziemi oczekujący na zużytkowanie: Place do sprzedania na łokcie. P. pod budowę domu. P. do wynajęcia. P. odpowiedni na skład drzewa, węgla. Wązkosć ulic i placów. Mik. Place do klasztoru należące. Troc. W miastach różne do różnych potrzeb bywają place. Troc. P. do budynku wymierzyć. Troc. P. do obozu, do wału. Troc. P. miejski. P. publiczny. W tym mieście znajduje ś. jeszcze sporo placów niezabudowanych. Zaciągnąć pożyczkę na P. Figura placu. P. przed domem, przed fortecą. Troc. P. ratuszowy, targowy = rynek. P. stracenia złoczyńców. L. Złodziej, będąc już na placu, zawołał matki swej. Glicz. Cyrus Krezusa spalił rozkazał; ten, będąc na placu u onego ognia, żałośńie sobie słowa Solonowe na pamięć przywozdił. Glicz. Przen.: *widok publiczny, jaw, scena; popis, pokaz*: Na P. z czym wyjeżdżać = *odzywać ś. z czym, wyjeżdżać z czym dla popisania ś. Z dobrodziejstwy swemi zawždy i na każdym miejscu na P. wyjeżdżał*. Górn. Wyjeżdżają na P. ze swoją umiętnością. L. (= *sadzą ś., przechwalają ś.*). Karać złych, a dobre przykłady na plac stawić. Kosz. (= *przed oczy, za wzór, jako przykład*). Dobra matka aby była zawždy na P. stawiona. Wieleby można na P. przywieść, co ś. tam tego dnia działo. Białob. (= *przytoczyć, zacytować, alegować*). Wieleby ś. tu takowych przykładów na P. tak z Pisma Św., jak z innych pism przytoczyć mogło. Rej. Z tych wszystkich rzeczy, które dotąd na placu były, ta najpotrzebniejsza, która teraz przed nami. Górn. (= *o których była mowa*). 2. × P. *miejsce wolne, do zajęcia; rum, przestwór; dostep, przystęp*: Uczynił sobie szablą P. przestronny. Troc. P. im uczyniono, audjenjej dano. Falib. Dary twoje, chociaż niekosztowne, niech będą osobliwe, a któreby i u bogaczów P. sobie uczyniły. Górn. (= *zostały przyjęte, nie były odrzucone*). [Niema placu w izbie]. Przen.: *Adwersarska sentencja nigdzie placu słusznego ani przystojnej obrony nie ma*. Śalin. (= *uwzględnić*). Już tu żaden P. nie ostanie wątpliwośi. Błaż. Ci o lada czym mówić szeroko mogli, a ty o rzeczy, w której jest placu dosyć, mówić nie będziesz umiał! Górn. (= *szerokie pole; w tak obfitej materji*). 3. † P. *przen.: miejsce właściwe, chwila stosowna, pole, sposobność, okazja, pora odpowiednia*: Do używania tej enoty P. tak szeroki mamy, jak jest długi żywot. Górn. W domu Maciejewskiego miał P. człowiek pokazać, co umiał. Górn. Komu Bóg miły, enota i ojezyzna, tu mu P., tu okazja do odwagi żyzna. Jabł. Masz teraz P. do odpowiedzi, będę jej cierpliwie słuchał. Mam teraz P. do mowy, do pisania, do pochwał. Troc. 4. *Miejsce, na którym ś. coś rozstrzyga, miejsce do odbywania czego, pole, teren, arena, szranki, teatr czego*: P. gonitw, biegów, zawodów, igrzysk. Kn. Plac wyścigowy, wystawowy. P. do gonitw. Troc. Na placu potyczki, bitwy, zawodów. Troc. P. wojenny, Marsowy a. P. bronie = *pole, na którym ś. odbywają ćwiczenia, rewje, mustry, przeglądy, parady wojskowe*. P. bitwy, boju, wojny - *bojowisko, teatr wojny*. Na czele obozu obszerne pole nazywa ś. placem bojowym. Jak J. Krwawy P. Belony. Troc. Mężny woli na placu, niż na łożku, umrzeć. Kn. Tysiące nieprzyjaciół zostało na placu. Żadnego człowieka nie podał w niebezpieczeństwo, swoje szczególnie zdrowie i życie na P. niósł. Orzech. Któż dla ojezyzny niesie na placu zdrowie, któż

ś. do gardła przy prawdzie opowie? Groch. Wprzód niżli kość na P. fata rzuca, owzwa ś. kotły, surmy trwogę nuca. Jabł. Chodkiewicz pod Kireholmem jedenaście tysięcy Szwedów na placu położył. Wirt. Na P. wystąpiwszy, próżno ś. rozmyślać. Kn. Stawie ś. na P. a. na placu (= do boju, do pojedynku). Ostrzelać P. (= nie stawiający na nim przeciwnika do umówionego pojedynku, strzelić na stanowisku na różne strony, na habę tchórza). Przen.: P. otrzymać = odnieść zwycięstwo; zostać przy pobojowisku, spędziwszy z niego pobitego nieprzyjaciela. Trzykroć z Tatarami potrzebę mając, P. otrzymał. Falib. Przen.: Lepsza była rada pierwsza, ale posledniejsza P. otrzymała. Biel. M. (= wzięła górę, utrzymała ś., przeważyla, przemogła, zwyciężyła). × Dostać komu placu, pola = dotrzymać mu placu, kroku, nie ustąpić. L. Kto ś. śmierci boi, placu nie dostoi. Prz. Upominał rycerstwo, aby nieprzyjacielom jeszcze dziś placu dostali. Biel. M. Mężny nie ustąpi placu. Kn. Przen.: Wziąwszy Boga na pomoc, przyjąłem P. o tę rzecz z nim czynić rozmowę. Paszk. (= wyzwanie do dysputy). Zawady chcieli ś. na placu zostać w swej sławie. Rej. (= utrzymać ś.). Przen.: × P. = bitwa, wojna: P. wojenny ma być w tym państwie otworzony. Troc (= mają ś. zacząć kroki nieprzyjacielskie). Wyzwać kogo na P. Troc (= na bitwę a. na pojedynkę). Placu nieprzyjacielowi nie dawał i do obozu wwiódł wojsko. Warg. (= nie otwierał bitwy). Dawaliśmy P. Turkom do potrzeby, ale cały dzień trzymała ich rada. Jabł. (= gotowiśmy byli rozpocząć bitwę). Któż mu teraz P. wyda? Dm. Placem zwyciężony. Troc. 5. † P. przen. forum; kompetencja; sfera, obręb, dziedzi- na, zakres: One słowa Piotrowi rzezone: „co- kolwiek zwiążesz” rozumieją ś. o obudwu pla- cach, to jest o cesarskiej stolicy i biskupiej, i o obo- jej mocy, to jest o mieczu świeckim i duchownym; one zaś innym apostołom rzezone rozumieją ś. tylko o placu sumnienia. Zigr. Biskupowi nasze- mu wielką pomocą na każdym placu było zaene urodzenie jego. Staw. (= na każdym stanowisku, pod każdym względem). 6. miejsce, na którym ś. ktoś a. coś znajduje, miejsce zajęte przez kogo, przez co: P., na którym dom stoi (= grunt). Dom ten wart tych pieniędzy, nie licząc nawet placu. [Wojsko nadesło, a tu ten P. był, kaj on leżał. Miał król trzech synów, wienc wszyscy chcieli zostać w placu, a to tak jak w placu, w domu, w królestwie]. Przen.: P. szczerości notliwej pot- warz zastąpiła. Zwyczaj przyrodzeniu nie chce nigdy placu ustąpić. Rej. 7. P. na ementarzu = miejsce na mogile, kupione na własność: Zakupić P. 8. [P.], † P. miejsce: Juz placu na kudkach nie było. Umysł naprzód i jego dary umiłować; potem dobra cielesne (materjalne) P. mają za to- mi. Kochan. † Placmi = miejscami, stronami, tu i ow- dzie, gdzieindzie, sporadycznie: W tym miesiącu spodziewać ś. placmi dżdża i śniegu podług spo- sobu kraju. Fur. 9. † P. figury geometrycznej. Troc = powierzchnia. 10. [P.] podwórce, podwórko. 11. gór. miejsce eksploatacji mineralów, teren kopal- ni czynnej: Mineral ten pochodzi z placów w po- łudniowej części gór Uralskich. 12. hut.: P. żużlowy = miejsce blisko huty, na które wywożą żużel. 13. myśl. = a) legowisko zwierza: Tam sarna placem leży. b) P. biegowy = miejsce otworze mię- dzy namiotem łowieckim a ostępem, połami obsta- wionym, w którym znajduje ś. spędzona zwierzyna i na którym, wypędzona z ostępu, bywa strzelana. 14. woj.: Komendant placu, adjutant placu, sekretar- zar placu, podsekretarz placu, major placu =

urzędnicy komendantury wojskowej, czuwający nad porządkiem i karnością załogi twierdzy lub miasta, rodzaj urzędników policyjno-administracyjnych dla garnizonu miejscowego. Komendant placu a. Plac- komendant (p. Plackomendant). Adjutant placu a. Placadjutant (p. Placadjutant). Major placu p. Placmajor. Zdr. Placyk. <Nm. Platz>

Placadjutant, a, lm. ci oficer, pomocnik placma- jora, adjutant placu. <Plac+Adjutant> [Placak, a, lm. i] p. Placek. Zdr. † Placaszek. <Z Placek>

† Placaszek, szka, lm. szki p. Placak, placuszek: Rozeznij z mąki ciasto wodą, a naczyni placasz- ków. Sien. Zrób plastr, aby był jak P. Sien.

Placek, cka, lm. cki, [Placak, Plecak] l. cien- kie, płaskie ciasto pieczone: Dawni Prusacy w święto siedzieli około ognia, przed który nie- wiasty przynoszą placki niepieczone, a oni, ująw- szy każdy po placku, rzuca jeden drugiemu w rę- ce przez płomień, tak długo chwytając, aż ś. upieką, potem jedzą. Stryjk. Placki wielkanoc- ne. Pim. Z makiem i miodem P. Troc. P. z ro- dzynkami. Już on, co placki jadał, a chleba do- geby razowego nie przytknął, zjadłby i otręby. Nar. [P. mosiężny] = P. złoty, z szafranem. Z mąki hreczanej placki zowią hreczanki. Ład. Makowy P. z makiem i miodem, gniotka. Kn. P. przekładany. Przypominał sobie placki, które mu matka dłońią macierzyńską dawała. Krasz. Masz, babo, placek! Sienk. (= masz, babo, ka- ftan! otóż masz! ot masz! ot masz los!). Szkolne szpargały zdadzą ś. pod placki do piekarni. Ohm. B. Przen.: Plackiem = na płask. Upaść plac- kiem = upaść jak długi, na twarz: Padłem plac- kiem na ziemię. Oss. 2. [P.] = a) podługowaty chleb pieczony w popiele lub na blasze. b) P. bło- gosławiony = rodzaj kołacza. Inny (kołacz) po- dozny do niego (zwany plackiem błogosławio- nym) podają wraz z chlebem i serem na zalo- tach. c) Kochany P. = korowaj, pieczywo weselne. d) przen.: Placka zjeść = przewrócić ś. tak, że ś. usiądzie. Zjeść P. = przewrócić ś. e) „W placki“ = rodzaj gry w piłkę. 3. plaster: Pierwszy P. mi- odu dostawał ś. zwykle Bartkowym chłopakom. Bał. 4. bot. p. Kaktus i Opuncja. 5. eukier.: P. maskaradowy p. Maskaradowy. 6. lek. = a) część jaja płodowego u ssaków, łożysko. b) † P. maciczny p. Łożysko. 7. myśl. łapa niedźwiedzia: Grzebiąc swym dość niezgrabnie wyglądającym plackiem w pokrywie meków. Sp. Zdr. Placuszek. <Zdr. od Plac>

Placenta, y, lm. y l. p. Palmatka. 2. !P. lek. = Łożysko pod 8). <Łé. placenta>

× Placentyń, a, lm. i cudzoziemiec przydworkny: Każdy z przydworknych cudzoziemców, czyli, jak ich z rzymska nazywano, placentyńów i laudń- czyków bywał kamieniem w drodze ambitnych panów polskich. Szaj. <Łé. placentinus = pocho- dzący z miasta Placentia>

Placer, u, lm. y pole złotonośne, piaski złoto- nośne w rzece.

[Placforma, y, lm. y] p. Platforma. <Plac + Forma>

† Plach, u, lm. y, × Plach, † Plech, † Pla- cha, Płacha, † Plachownica, † Plechowica, † Blach, Błacha, Blachownica, † Póplacie bla- cha pancierzowa, służąca do osłonięcia piersi i pleców: Kto ś. mieni ślacheicem być a. ry- cerzem, mając jednego kmiecia a. dwu, ma mieć pancierz, P., łapkę, drzewo i samostrzał na każdą wojnę. Stat. Kaz. Jag. Abyś tej

zbroi opak na ś. nie wkładał, przedni P. na zad, a zadni na przód. Rej. Najjaśniejsza obro-
na na gniew jest ta, włożywszy przedni P. z rozumu na ś., a zadni kusz z enoty, a buławę dawszy sobie uczynić z cierpliwości, tedy go snadnie stłuczysz. Rej. Nie więcej jedno te dwa plachy wzięwszy na ś.: miłość stałą ku Panu, a życzliwość ku bliźniemu, porazisz te nieprzyjacioly. Rej. <Nm. Bleeh>

[Plach, a, lm. y] 1. wielki placzek z mąki żytniej, baka. 2. Ogień na P. = przygasa, słabnie. Gwar. <Zgr. od Placek>

† Placha, y, lm. y p. Plach. <Nm. Bleeh>

[Plachać, a, a] chlapać. <Dźwn.>

[Plachanie, a, blm.] czynność cz. Plachać.

Plachan, a, lm. y zł. kościół.

[Plachander, dra, lm. dry] włóczęga, latawiec, powšinoga.

[Plachanderka, i, lm. i] kobieta nie pilnująca domu, lubiąca chodzić po sąsiadach, odpustach, jarmarkach. <Forma ż. od Plachander>

[Plachandrować, uje, owa] włóczyć ś., lazić od domu do domu, zamiast zajmować ś. pracą. <Od Plachander>

[Plachandrowanie, a, blm.] czynność cz. Plachandrować.

[Plachanina, y, lm. y] chlapanina, pluchota, szaruga, słota. <Od Plachać>

[Plachc, a, lm. e] p. Plachec.

[Plachec, chca, lm. chce, Plachc] miejsce: Plachcami je żyto dobre, plachcami liché.

† Plachownica, y, lm. e p. Plach.

[Plachta, y, lm. y, Plochta] długie prześcieradło z płótna śląskiego, zarzucane na głowę przez mężatki, gdy idą do kościoła, służące im przez całe życie, a po śmierci stanowiące ich całun. <Por. Plachta>

Placka, i, lm. i klapka skórzana do bicia, packa: Wojski nosił plackę; stanie i muchę zabija. Mick. <Z Nm. Platz, Platze = łoskot, pęknięcie>

Plackarta, y, lm. y bilet na miejsce numerowane w wagonach niektórych pociągów kolejowych. <Nm. Platzkarte>

Plackomenda, y, lm. y biuro plackomendanta, komendantura: Dążyli do plackomendy. Jez. <Nm. Platzkommende>

Plackomendant, a, lm. oi oficer, sprawujący władzę nadzorczą w sprawach wojskowych nad większą załogą miasta lub twierdzy, komendant placu. <Plac + Komendant>

Plackowato przys. od Plackowaty.

Plackowaty podobny do placka, płaski jak plackek. Der.: Łysina plackowata (alopecia areata). <Od Placek>

Placmajor, a, lm. owie oficer, kierujący biurowymi sprawami komendy, przydany do pomocy głównemu komendantowi miasta lub twierdzy, major placu. <Nm. Platzmajor>

[Placmistrz, a, lm. e] družba, marszałek weselny: Dwuch zawsze placmistrzów przybywa, z których wszakże tylko jeden mowy wygłasza. <Nm. Platzmeister>

Placmistrzowski przym. od Placmistrz: Mowy placmistrzowskie z powiatu Szezczyńskiego. <Od Placmistrz>

† Placować, uje, owa] pomieszczać: Został zaraz placowany na wicebragadjera kawalerji narodowej. Nies. <Od Plac>

[Placować, uje, owa] p. Plakować. <Z Łć. placēre>

† Placowanie, a, blm., czynność cz. † Placować.

[Placowanie, a, blm.] czynność cz. [Placować]. Placowe, ego, blm. 1. oplata wybierana w czasie sejmów od przekupniów i kramarzy sprzedających na ulicach, obracana na uprzytnienie błota i utrzymanie czystości w mieście, miejscowe. 2. kol. oplata za bagaże zostawione na składzie na stacji kolejowej, składowe. <Od Placowy>

Placowy przym. od Plac: Stróż P. Straż placowa = placówka. W placowej straży postawili część wojska. Pot. Że na straż towarzysz nie poszedł placową, zaraz nieuproszoną odniósł śmierć mieczową. Tw. Pieszą na straż placową, pieszą do szanieców towarzystwo chodziło. Birk. Aż od straży placowej kilka koni spadnie. Pot. <Od Plac>

Placówka, i, lm. i l. [P.] miejsce, na którym zastawiają żelaza na lisa. 2. rzeź. mięso z nad przedniej nogi wołu. 3. woj. = a) straż polna, służąca za odwód posterunkom na awanpostach, straż placowa: Placówki wysunięte aż pod las. b) miejsce, gdzie stoi placówka, posterunek: Stać na placówce. Przen.: ważne, wpływowe stanowisko w społeczeństwie, którego bronić należy, posterunek: „P.”, powieść Prusa. Ta namiętność rodzi nie idealnych ślimaków, ale najpospolitszych ludzi, broniących swojej placówki. c) zameczek, strażnica, warowienka, czatownia, fortalicja, forwacik, blokhaus: Wznosili obronne placówki, zaopatrzone w prowiant i municję, a prochy, zameczkami zwane. Rol. <Od Placowy>

Placuszek, szka, lm. szk i p. Placek: Włoskie damy placuszkami z siarki robionemi farbują sobie włosy. Kluk. 2. × P. lek. (trochiseus) p. Kolaczek. <Od Placek>

Placyk, a, lm. i p. Plac: P. naokoło fontanny. <Od Plac>

[Placyna, y, lm. y] lichey, niedźny placek: Pszenice i jęczmień zmiesza ś., i baba ta skutwasi co na święta, jaką placynę. Ork. <Od Placek> † Pladzy?: Jest kabat, P., pończochy, podwiązki. Mor. Tob.

Plafon, u, lm. y l. sufit ozdobiony malowidłami, stiukiem, lub rzeźbą. 2. malowidło, rzeźba na suf. 3. tapicerska dekoracja sufitu. Zdr. Plafonik. <Fr. plafond = pułap>

Plafonik, a, lm. i p. Plafon.

Plaga, i, lm. i raz, uderzenie, ciecie, cios, chłosta, cięga: P., abo raz od bicia, czyni siność; ale raz od języka łamie kości. Leop. Więtszej wagi jest u baczego upominanie słowne, niżli sto plag u głupiego. Leop. Krom pieniądzej winy, sześćdziesiąt plag kijowych cierpi z tej przyczyny. Paszk. Trzysta plag biednemu wyliczyć kazał. Pileh. Chłop o głodzie robi, bo ś. plag boi. Comp. Znać, żeś niewiele wziął plag w szkołach, znać, że cię niedobrze bito, żeś nieczęsto pieniek wycierał. L. Wstyd bardziej, niż P., chłopu boli. Ek. Wziął sto kijowych gumieny, sto plag podstarości. Kras. 2. † P. rana. Ort. Straży malutkich uczyniły są ś. plagi ich. Ps. flor. 3. kleska, kara boska, palec boski, bicz boży, dopuszczenie boże, cios: Bóg za Noego świat pokarał plagą wielką. Białob. Bóg miał dwie plałdze wielkie na świat spuścić: jednę przez wodę, drugą przez ogień. Biel. M. Za złych cesarzów takich plag nie było, jak za Tytusa, tak dobrego i łaskawego. Skar. Widzim na ś. gotowe srogie plagi morowe. K. G. Jeszcze jedną plagą dotknę Faraona. Woj. Bójmy ś. Pana Boga, aby nas tą srogą plagą nie karał. Skar. Na chrześcijan srogą Bóg przypuścił plagę. Skar. Plagi boskie. Troc. P. była przez

ogień wielka na Kraków. Błąż. Nowe grzechy pobudzają stare plagi. Rys. Plagi egipskie za Mojżesza. Są to zwyczajne chłosty i plagi boże. Wor. Przen.: Neron był plagą Rzymian (= *biczem bożym*). 4. [P.] *nieszczęście, bieda, męka, utrapienie, skaranie boskie, kara boska*: P. z robaectwem, z myszami. <Łć. pląga>

† **Plaga**, i, lm. i l. *strefa, pas, okolica*: Plagi święta trzy kładzie Arystoteles: zimna P., gorąca, mierna. Petr. Plagami = *strefami, pasmami*. L. 2. *wycięty płat łąki, błota, używany do nakrycia parsków, torfników*. <Łć. pląga, z Gr. plāgos>
[**Plaga**, i, lm. i] *stota, flaga, chłapanina, pluta; deszcz ulewny*.

Plagalny i. Kadencja plagalna = *rodzaj kadencji, właściwy śpiewowi gregoriańskiemu*. 2. *Śpiew P. = śpiew w muzyce gregoriańskiej, w którym finał znajduje ś. w środku utworu zamiast na końcu*. <Łć. plagarius>

× **Plagjarjusz**, a, lm. e p. **Plagjator**. Sł. wil.
Plagjarzysta, y, lm. *ści prawnik wyświellający prawodawstwo rzymskie*: Piętnastu uczonych prawników w Niemczech (znani są oni pod nazwą plagjarzystów) staroś. t. tę stronę prawodawstwa rzymskiego wyświecił. Górs. A.

Plagjat, u, lm. y i l. *kradzież literacka lub artystyczna, przywłaszczenie cudzych pomysłów i podanie ich za własne*: P. jest to kradzież literacka, to jest: kiedy kto kradnie co, czyli żywcem bierze z innego autora i, zataiwszy źródło, z którego wypisał, za swoje ogłasza. Kras. A. P. literacki = *pismokradztwo*. Dopuścić ś. plagjatu. 2. *dzieło w ten sposób powstałe*. <Łć. plagjatus, od plagium = dosł. ludokradztwo>

Plagjator, a, lm. rzy, × **Plagjatorjusz**, × **Plagjarjusz** *pisarz dopuszczający ś. plagjatu*. <Łć. plagjator>

Plagjatorjusz, a, lm. e p. **Plagjator**: Marejalis nieustannie rozprawia ś. ze swemi plagjatorjuszami. Górs. A.

Plagjatorka, i, lm. i forma ż. od **Plagjator**.
Plagjatorski przym. od **Plagjator**: Spółczesną sobie literaturę europejską przezwał wyrobniczą, plagjatorską. Chm. <Od **Plagjator**>

Plagjoklas, u, lm. y min. *nazwa ogólna feldspatów: mikroklinu, albitu, anortytu, oligoklasu, andezynu i labradoru, tworzących kryształy, należące do układu trójskośnego, klinoklas*. <Gr. plāgios = ukośny, † klasis = łupliwość>

Plagjonit, u, lm. y min. *minerał z gromady lamprytów, należący do rzędu siarkosoli, Pb₂Sb₂S₁₇*.

Plagjostoma, y, lm. y pal. *małża bezgłowa jedno-skorpowa*. <Gr. plāgios = ukośny, † stoma = usta, pysk>

Plagoskop, u, lm. y *chorągiewka na dachu, wskazująca kierunek wiatru, zwłaszcza połączona ze znajdującą ś. pod szytem różą wiatrów*. <Gr. plāgos = okolica święta, † skopós = uważam>

† **Plagować**, uje, ował, [**Plagować**, **Plażyc**, **Plożyć**] *dogadzać, być dogodnym, podobać ś., przypadać do gustu, sprzyjać, płużyć, służyć; iść na zbrojnie*: Pies, gdy zwróci to, co mu raz w żołądku nie plagowało, zasię do tego wraca. Kosz. Samemu bydu to służy i plaguje, gdy ma wygodę i bezpieczeństwo życia. Haur. My tylko chcemy, co ś. nam podoba, co ciała plaguje. Wuj. Któżby wierzył, żeby bogactwa i rozkosze cierniem były, gdy ciernie obraża, a te więc plagują. Wuj. Nie oszczep, ni jej saidak chędogi plaguje. Żebr. Plagują rołom pokładania. Troc. Polskie mu plaguje powietrze. Troc. Radzi ś. Szymona,

towarzysza swego, czego ś. na świecie jać ma, ponieważ mu szkoła nie plaguje. Knut. [Pogoda nie plaguje] (= *nie dopisuje*). [Targ ten na konie nie plaguje]. <?; por. [Plakować]>

Plagowanie, a, blm., czynność cz. **Plagować**.
× **Plaha**, y, lm. y *blacha, deka spleszczona z kamienia, kruszcu i t. p.* <p. Plach>

[**Plajać się**, a ś., ał ś.] *włóczyć ś., waleśać ś., szwendać ś.*

[**Plajdanie się**, a ś., blm.] *czynność cz. Plajdać ś.*

[**Plajduła**, i, lm. e] *kobieta gadatliwa, plotkarka, papla*.

Plajta, y, lm. y *podstępne bankructwo*. <Ang. plight>

[**Plajzer**, a, lm. y] p. **Plejzer**.

Plakard, u, lm. y *rozkaz, edykt, przepis ogłoszony, ogłoszenie przybite*: Karol V powydawał surowe edykta, zwane przez Flamandów plakardami, zabezpieczające czystość wiary katolickiej. Karł. <Fr. placard, Hl. plakkaat>

Plakat, u, lm. y p. **Plakata**. <Fr. placard Hl. plakkaat>

Plakata, y, lm. y, **Plakat** *ogłoszenie porozlepiane w miejscach widocznych na murach ulicznych, na kioskach i t. p., afisz*: P. o śmierci czyjś = *klepsydra*. <p. Plakat>

Plakatowy przym. od **Plakata**: *Walka plakatowa*. <Od **Plakata**>

Plakieta, y, lm. y *plaskorzeźba w metalu, rodzaj medaljonu*. <Fr. plaquette>

× **Plakować**, uje, ował p. **Platerować**: *Plakowane srebrem ozdoby zaczęły zastępować srebro*. Rul. <Fr. plaquer>

[**Plakować**, uje, ował, **Placować**] *podobać ś., być dogodnym, dogadzać*. <Łć. placere>

× **Plakowanie**, a, blm., czynność cz. × **Plakować**.

[**Plakowanie**, a, blm.] *czynność cz. Plakować*.

[**Plakson**, u, lm. y] p. **Plangson**.

Plama, y, lm. y, † **Plana**, [**Placheć**, **Plachć**] i. *znak odmiennnej barwy szpeczący silnie, ciało a. jaką powierzchnię*: P. tłusta, krwawa. P. na szacie. Troc. Wywabić, wytrzeć plamę. Troc. Staś na sukni zrobił plamę, płacze i przeprosza mamę. Jach. Sól szczawikowa do wybierania plam atramentowych zdatna. Jund. P. atramentowa (a. od atramentu) na papierze = *kleks*, żart. żyd. Ta P. nie puści (= *nie da ś. wywabić*). Na czole moim krwi nie leży P. Słow. Gród zwyciężony... był... jakby krwi plama.. która tron Boga plami w straszne cienie. Kon. Na jego białej szacie jest P. dwojaka, bo bielsza jeszcze kređa i czarna tabaka. Syrok. P. na twarzy, na ciele. Patrz, jako ś. plamy sine nań rzucają. Troc. Patrz: na twarzy plam żelaznych krocie, więc zawołałem głośno: śmierć w namiocie! Słow. Dostać plam na ciele. Plamy na twarzy od słońca, pięgi. Comp. Zwierciadło twarzy wszystkie plamy wyda. Koch. W. Przen.: *skaza, zmaza, zakala, piętno kurbujące*: P. na honorze. P. niestarta, niezmyta. Mielibysny plamę niezglądzoną, gdyby ś. to wydało. Bog. Prawdziwy gienjusz nie lęka ś., aby wytknięcie plam lekkich blask jego przyćmiło. Dm. Radbym plamę domu zmazać. Miek. 2. [P.] *wstył*. 3. P. przyrodzona. Troc. = *czćka, zamię*: P. na szyi. P., *plamka czarna bobowa*. Troc. 4. *miejsce odmiennego koloru na sierści zwierzęcia, odmiana, łata, czćka*: Pies biały z czar-nemi plamami. Lampart ma na wierzchu czarne plamy, a ku dołowi plamiste bręgi. Kluk. 5. [P.] *flegma*: Matusia pluja plamą. P. ś. odrywa u mnie

(przy kaszaniu). 6. anat. = a) część ciała lub narządu inaczej zabarwiona, niż otoczenie. b) P. ściegnista = *związię ścięgnowate na mięśniu*. c) P. sinawa w komorze czwartej mózgu (locus caeruleus). d) P. sitowata w przedsiönku ucha wewnętrznego (macula cribrosa vestibuli medii). e) P. słuchowa w uchu wewnętrznym (macula acustica). f) P. a. plamka żółta na siatkówce oka (macula lutea s. flava). 7. astr.: Plamy na słońcu = *miejsca ciemniejsze o jądrach ciemniejszych, otoczonych słabszymi przycieniami*. 8. embr.: P. zarodkowa w jajku (macula germinativa). 9. hut. *czarna rysa, szczelina na żelazie, od złego kucia, skalina, łuszczyka, zadzióra*. 10. lek. (w medycynie sądowej): P. krwawa na ciele a. na odzieży z krwi przelanej powstała. P. pośmiertna a. trupia = *zabarwienie sine skóry zmarłych*. Zdr. **Plamka, Plameczka**. Zgr. **Plamisko**. <? Łć. planum >

[Plamczenie, a, b] czynność cz. **Plamczyć**.

[Plamczyć, y, ył] *mlaskać, kłaskać jedząc*.

<Z Ukr.>

Plameczka, i, lm. i p. Plama.

[Plamanta, y, lm. y] p. **Planeta**.

[Plamiarz, a, lm. e] *wyubiałcz plam*: W Warszawie całej niema ani jednego doskonałego plamiarza. Kraus. <Od Plama >

Plamica, y, b *choroba skórna, nazwa od plam ciemnoczerwonych, występujących obficie na skórze* (purpura, peliosis, morbus maculosus). <Od Plama >

Plamić, i, il *co = robić na czym plamy, walać, brukać*: P. suknię tłuszczem, atramentem. P. kajet. Gród zwyciężony... był... jakby krwi plama... która tron Boga plami w straszne cienie. Kon. Przen.: *kalać, kazić, hańbić*: P. honor, dobre imię. P. ś. *być plamionym, przyjmować plamy, walać ś., brukać ś.*: Sukno tej barwy łatwo ś. plami. Przen.: *kalać ś., kazić ś., hańbić ś., wdawać ś. w brudy*: Plami ś. tym postępkiem. P. ś. *krwią* czyją = *popelniać morderstwo*. <Od Plama >

Plamienie, a, b *lm.*, czynność cz. **Plamić**.

Plamienie się, a, ś. *lm.*, czynność cz. **Plamić** ś.

Plamisko, a, lm. a p. Plama: Wasze plamiska są tak wielkie, jak kopeć na kotle osmalonym. Korz. <Od Plama >

Plamistość, i, b *lm. rz.* od **Plamisty**.

Plamisty 1. a. † **Plamisty**, † **Planowity**, † **Plamowaty** *cały w plamach, okryty plamami, pełen plam*: Lampart ma na wierzchu czarne plamy, a ku dołowi plamiste bręgi. Kluk. Liść P. 2. *łatwo plamiący ś., łatwo przyjmujący plamy*: Kolor biały jest bardzo P. 3. bot.: Jasnota plamista p. **Jasnota**. 4. lek.: Dur (a. tyfus) P. a. wysypkowy (typhus exanthematicus). <Od Plama >

[Plamitarka, i, lm. i] p. **Planetarka**. <Z Planetarka, przez sld. do Plamić >

Plamka, i, lm. i f. p. Plama: Plama, P. bobowa. Troc. P. w drogim kamieniu. Troc. Jego serca nie skaziła P. na dziesiętny, na setny ułamek ułamka. Syrok. 2. embr.: P. zarodkowa p. **Krażek**. 3. lek.: P. na rogówce (nubecula corneae). <Od Plama >

† **Plamowaty p. Plamisty**: Twarz plamowata. Troc (= *piegowata*). <Od Plama >

Plan, u, lm. y, † **Plant**, † **Planta 1.** *sposób wykonania jakiego przedsięwzięcia z góry w szczegółach obmyślany; szkic, zarys jakiej pracy, wyliczenia w głównych punktach jako urzeczywistnienie myśli zasadniczej*: P. budynku. P. robót inżynier-

skich. P. regulacyjny ulic miasta. P. bitwy. Plany strategiczne. P. ćwiczenia, wypracowania szkolnego. Plan dzieła naukowego. Rysownik planów. Narysować, nakreślić, sporządzić, wykonać plan. Przeprowadzić plan w szczegółach. Trzymać ś., przestrzegać planu. Odstąpić od planu. Zmienić, przerobić plan. Złożyć plan, plany do zatwierdzenia. Przyjąć, odrzucić plan. Przen.: *zamysł, zamiar, widoki na przyszłość, projekt*: Pomieszać, pokrzyżować komu plany (= *pomieszać komu szyję*). Szatan dumy zaczął mi lepsze plany rać. Mick. P. już jest ułożony. Węg. 2. *rysunek; z którego widać plan, według jakiego rzecz powstała; pomniejszony rysunek budynku lub miejscowości, dający obraz miejsca zajętego przez przedmiot, położenia i stosunkowych wymiarów pojedynczych części, Grundriss, mapa czego, rzut poziomy części powierzchni ziemi, wyrysowany w zmniejszonej podziale*: Zdejmować plany. P. lasu. P. sytuacyjny = P. *wykazujący położenie miejscowości lub budynku względem otoczenia, lub wzajemne położenie względem siebie kilku budynków a. różnych części jakiej miejscowości*. P. pokładowy (kopalni), P. ogólny górniczy, karta górnicza. Wyrozumieć P. autora. 3. *rozkład, program, porządek*: P. lekcyj w szkole dzienny, tygodniowy. P. wycieczki. P. spraw przedstawionych do rozstrzygnięcia (= *porządek dzienny*). 4. *jedna z przypuszczalnych płaszczyzn, któremi głęź perspektyw da ś. poprzedziłać na różne odległości od oka obserwującego, szczegóły na nich rozłożone, a tym samym mniej lub więcej wyraziście występujące*: Pierwszy, drugi, dalszy P. obrazu. Przen.: Przedmioty na pierwszym, drugim, dalszym planie w opisie. Oto z pierwszego planu spogląda surowo stary ksiądz matematyk z rozczochraną głową. Syrok. Przen.: *miejsce, które przypada rzeczy ze względu na jej ważność*: U niego własna korzyść zawsze na pierwszym planie. Na drugi plan dopiero wysunął kwestję finansową. 5. × P. *plandeka*. 6. teatr.: Pierwszy, drugi, trzeci P. na scenie = *miejsca pomiędzy odpowiednimi kulisami, licząc od strony widzów*. Zdr. **Planik**. <Łć. planus >

† **Plana, y, lm. y 1. p. Plama**: P. biała. Wuj. Człowiek z plemienia twego którykolwiek miał planę albo jaką wadę na ciele swoim, nie będzie ofiarował chlebow święconych Bogu. Leop. Ziele pięciornik plany i blachy sprosne po ciele spędza. Syr. Pacholątka, na którychby żadna P. nie była. Leop. Wszystka jesteś piękna, a plany niemasz na tobie. Leop. 2. *plachta myśliwska do pokrywania ptaków, np. kurapatu, rozja z d.* Przen.: Uwikłał w sieć nogi swoje, a w planach jej chodzi. 3. *blonka*: Wino, które ma przykrą wonią, planę i skórę mózgową obraża. Trzye. <? Nm. Plan, z Łć. planum >

Plandeka, i, lm. i *plótno nieprzemakalne do przykrywania towarów, rzeczy, szczeg. złożonych na wozie*, × *plan*. <Nm. Plandeeke >

Planerować, uje, ował intr. p. **Planować**. <Nm. planiren >

Planerowanie, a, b *lm.*, czynność cz. **Planerować**.

Planeryt, u, lm. y *min.* *minerał z gromady siłtrowców, fosforan pokrewny turkusowi*.

† **Planet, a, lm. y a. owie p. Planeta**: Czwarty P. słońce. Troc. Cień wyższych planetów nad słońcem nie ćmi. Troc. Planetowie świat sprawują. Troc. Ktorzy planetowie kolo słońca. Troc. Pod jednym planetą z nim ś. urodził. Troc. Zło-

śliwi planetowie nad nami przewodzą, walki, głody i morzy i wszystko złe rodzą. Biel. M. <Łć. planeta, z Gr. planetēs>

Planeta, y, lm. y, [Płaneta, Plamenta], † Planet l. astr. = a) *ciało niebieskie krążące około słońca i przez nie oświetlane*: W porządku odległości swej od słońca planety są: Merkury, Wenus, Ziemia, Mars, Jowisz, Saturn, Uran, Neptun. Co do położenia względem ziemi rozróżniamy planety wewnętrzne czyli dolne, to jest bliższe słońca aniżeli ziemia, od planet pozostałych, zewnętrznych czyli górnych. Planety drobne = *planetoidy* a. *asteroidy*. b) Planety drugorzędne, księżycy e planet = *bryły niebieskie, krążące dokoła planet*. Planety srogie, planety łaskawe. Rej. [To już pod taką gwiazdą lub planetą ś. urodził]. 2. [P.] = a) *słońce i księżyc razem wzięte*. b) *chmura, chmurka przelotna*: Często przeciągają planety po kwietniowym niebie. Pol. c) w lm. *pogoda zmienna*: Dese to tak planetami idzie. Przen.: Planetami różnie mi ś. okazywała: czasem drażnią i sprzeciwiając ś., jak dziecko, to znowu dobra i potulna, jakby inna całkowicie. Krasz. d) *świśki drukowane z przepowiedniami, zastosowanemi do daty urodzenia osoby*. 3. † P. *morowa zaraza, powietrze*: Planetą, plagą być ruszon, to jest powietrzem trącon. Mącz. 4. [P.] *kapota*. 5. *ornat skrócony na przodzie do połowy, używany przez dyjakonów i subdyjakonów w adwencie i wielkim poście*. Zdr. **Planetka**. <Łć. planeta, z Gr. planetēs, od planetēs = błędzić>

× **Planetalny** p. **Planetarny**. <Od Planeta>

Planetarium w lp. nieod., lm. a, ów l. *przyrządek przedstawiający bieg planet dokoła słońca*. 2. *spis planet*. Sł. wil. <Łć. planetarium>

[**Planetarka, i, lm. i, Plamitarka**] *wrózka, wróżbitka, wieszczka*. <Od Planeta>

Planetarny, × Planetalny, × Planetowy, × Planetny przym. od **Planeta**: Ruch P. Układ P. System P. (= *wielkie ciało niebieskie z krążącemi naokoło niego planetami*). Rok P. Machina planetarna = *planetarium*. <Od Planeta>

Planetka, i, lm. i p. Planeta: Ja będzie uważał za planetkę, która powinna kręcić ś. koło niego. Sienk.

Planetnik, a, lm. cy l. gwiazdciarz, astrolog, ten, co umie czytać w gwiazdach, co wróży z planet, gwiazd. L. 2. przen.: × P. *człowiek, blyszczący jak planeta, niby meteor*: Napatrzyły ś. już oczy nasze onych roziskrzonych w przelocie planetników, przed których znikomym blaskiem nie jeden olsnął śmiertelnik. Wor. <Od Planeta>

× **Planetny** p. **Planetarny**. L. <Od Planeta>

Planetoida, y, lm. y jedna z drobnych planet krążących około słońca między Marsem a Jowiszem, asteroida. <Gr. planetēs = planeta, † eidēs = -kształtny>

Planetolabjum w lp. nieod., w lm. a, ów *przyrządek do badania biegu planet*.

× **Planetowy** p. **Planetarny**. L. <Od Planeta>

[**Plangson, a, lm. y, Plankson, Plakson**] *leśn. dąb prosty obrobiony na 8 boków, na handel zagraniczny*.

Planiglob, u, lm. y, × Planiglobjum, Planisfera *graficzna mapa półkuli ziemskiej a. nieba*. <Łć. planus = płaski, † Glob>

× **Planiglobjum** w lp. nieod., lm. a, ów p. **Planiglob**.

Planik, a, lm. i p. Plan: Użyłam sobie mały P. Zach. <Od Plan>

Planimetr, u, lm. y, × Płaszczyznomierz *narzędzie do wymierzania powierzchni płaskich, ograniczonych linjami krzywymi*. <Łć. planus + Gr. métron = miara>

Planimetrja, i, blm., Planometrja, × Plaskomierstwo, † Płaskomiernictwo *część geometrii, zajmująca ś. badaniem figur płaskich, to jest leżących całkowicie na jednej płaszczyźnie*. <Łć. planus = płaski + metrja, od Gr. métron = miara>

Planimetryczny przym. od **Planimetrja**: Twierdzenie planimetryczne. <Od Planimetrja>

Planirować, uje, ował p. Planować. Mrong. <Nm. planiren>

Planirowanie, a, blm., czynność cz. Planirować. Planisfera, y, lm. y p. Planiglob.

Planista, y, lm. ści ten, co tworzy plany, projekty, projekcista. Sł. wil. <Od Plan>

† **Planisty** p. **Plamisty**. Leop. <Od Plana>

Planityp, u, lm. y typ planu, budowa typowa pod względem planu: Kościół Cystersów w Jędrzejowie zachował w zasadzie pierwotny romański z XIII wieku układ planitypu. <Plan + Typ>

Planizacja, i *urządzanie według planu*: P. ulie. **Planki, nek bale i tarce służące do obicia okretu wewnątrz**. Sł. wil. <Nm. Planke = deska>

[**Plankson, a, lm. y**] p. **Plangson**: P. *otoporwany = belka dębowa, ociosana toporem*.

† **Plankt, u, lm. y narzekanie żalonne, pieśń żalonna, tren, lament**: Jeremjasz, Jozjasza żalując śmierci, pieśni żalobne albo plankty napisał. Skar. Trenodje, żal i P. to dziś moje uciechy. Kulig. Widzę, nie pomogą plankty, próżna mowa, już moje próżne treny, odeszła królowa. Groch. Rzewne na pogrzebach plankty. Pileh. <Od Łć. plango, -netum = łamać ręce z żalu>

Plankton, u, lm. y istota najdrobniejsza, na powierzchni morza pływająca. <Gr. plázo, aoryst eplánehtēn>

Planktoniczny przym. od **Plankton**: Twór P. <Od Plankton>

Planodawca, y, lm. y ten, co opracował plan czego, projektodawca. <Plan + Dawca>

Planografja, i, blm. sposób drukowania z powierzchni płaskich, na których rysunek nie jest uwzględniony, ani wypukły. <Łć. planus, + Gr. gráfein>

Planimetrja, i, blm. p. Planimetrja: Szedł z całym ruchem rozwijającej ś. podówczas literatury w dziedzinie strategji, statystyki, planometrii. Dęb. L.

Planować, uje, ował l. układać plan, plany projektować: Malowania kościelne, planowane przez Matejkę. 2. *układać co w myśl, projektować, zakładać co na przyszłość, zamierzać*. 3. *równać powierzchnię gruntu, plantować, niwelować*. 4. a. **Planerować, Planirować, Lentrykować** intr. *nać papier wolny w cienkiej wodzie klejowej, aby go uczynić zdolnym do pisania*. <Od Plan>

Planowanie, a, blm., czynność cz. Planować. † Planowity p. **Plamisty**. <Od Plana>

Planowo przys. od **Planowy, według planu**: Olbrymi organizm zorganizowany P.

Planowy przym. od **Plan**: Organizacja planowa. Zajęcia, godziny, lekcje planowe (= *objęte planem*). <Od Plan>

Plansza, y, lm. e l. płyta rytowana do odbijania z niej rycin. 2. *samu rycina, szyć, miedzioryt*: Cały jeneralny plan miasta stanowiąc ma przeszło 600 plansz, czyli sekeji. <Fr. planche>

Plant, u, lm. y l. † P. p. Plan. Troc. 2. w lm. a. **Plantacje** *sztucznie urządzone miejsca do przedzielania naokoło miasta, obsadzone drzewami i krze-*

wami: Planty krakowskie. Poszedł przeczną, ku plantom, minął je i skreślił na Wesołą. Bał. 3. *wierzchnia część nasypu kolejowego, służąca za podstawę dla toru, torowisko.*

Planta, y, lm. y i. †P. p. **Plan:** Kto budować chce, powinien sobie wprzód plantę ułożyć. Świt. P. księgi, budowania. Troc. 2. × P. *lista kandydatów na posłów sejmowych*: Ten, ułożywszy pierwaj z królem listę, a jak ś. wyrażano wówczas, plantę posłów litewskich, bawił ś.... St. Aug. <Łć. *planta* = stopa, podeszwa >

Plantacja, i, lm. e i. *obszar gruntu użyty pod uprawę roślin przemysłowych*: P. buraków, drzew morwowych, tytoniu, trzeiny cukrowej. P. chmielu (= *chmielnik*). 2. *sadzenie i uprawa tychże roślin*. 3. w lm. p. **Plant.** Zdr. **Plantacyjka.** <Od Łć. *plantare* = zasadzać >

Plantacyjka, i, lm. i p. **Plantacja:** Chciałbym pogadać z panem dobrodziejem o przyszlórocznej plantacyjce. Grusz. <Od *Plantacja* >

Plantacyjny przym. od **Plantacja**: Z deeyzji komitetu plantacyjnego, w ogrodzie Krasifskich zajdą radykalne zmiany. <Od *Plantacja* >

Plantator, a, lm. rzy i. *hodujący na większą skalę rośliny przemysłowe; właściciel plantacji (zwłaszcza w Ameryce)*. 2. *przen. wyzyskiwacz pracy ludzkiej*. <Łć. *plantator* >

Plantatorka, i, lm. i forma ż. od **Plantator**.

Plantatorski przym. od **Plantator**.

Plantjer, a, lm. rzy *przedsiębiorca, kupujący buraki na polu dla dostawy ich do cukrowni*.

Plantować, uje, ował i. a. **Planować** *wyrównywać powierzchnię gruntu, niwelować teren, aby przedstawiał równą płaszczyznę*: P. ulicę, drogę, obszar ziemi. 2. *sadzić rośliny*: P. buraki, tyton. <Fr. *planter*; Łć. *plantare* >

Plantowanie, a, blm., Plantówka, Plantunek czynność cz. **Plantować**.

Plantowy przym. od **Plant**: W miejscu, gdzie ulica krzyżowała ś. z chodnikiem plantowym, stał siwy mężczyzna. Bał. <Od *Plant* >

Plantówka, i, lm. i i. *łąka błotna, z której siano można zbierać tylko zimę*. 2. blm. p. **Plantowanie.** <Od *Plantowy* >

Plantunek, nku, blm. p. **Plantowanie**.

× **Plapa, y, lm. y p.** 2. **Papa:** Dam ci w plapę. Troc. P. mu dobrze obita. Troc.

Plapać, pie, pał *klapać, szczełkać*: Psy rzucały ś. przed konie, ujadaly, wyły, warczały, zębami plapały. Orzesz. <Dźwn. >

Plapanie, a, blm., czynność cz. **Plapać**.

[**Plaper**] przys. *jak zawosze*. Gwar.

× **Plapiać, pie, plał p.** **Papiać**.

× **Plapianie, a, blm., czynność cz.** **Plapiać**.

[**Plapotać, a, ał**] = **Papiać** pod 1).

[**Plapotanie, a, blm.**] czynność cz. **Plapotać**.

[**Plar, a, lm. y p.** **Kurdziel**.

Plardrus, a, lm. e gm. *mazgaj, niedorajda, niedajda, ciemiega, dziurdzia, ciepłe kłuski, człowiek rozluźły*.

† **Plasać, sze, sał** *plasać, tańczyć*. Pot. <Ros. *plasať* >

† **Plasanie, a, blm., czynność cz.** **Plasać**.

[**Plascar, a, lm. y**]?: Co wolis: cy z góry P., cy z piekła opalonek? — Z piekła opalonek, bo to chleb spieczony, a z góry P. to kurze łajno. Gwar.

[**Plascyzna, y, lm. y**] p. **Płasczyzna.** <Z *Płascyzna* >

† **Płasdarm, u, lm. y** *plac bromi, mustry*. Jak. J. <Fr. *plac d'armes* >

1. Plask, u, lm. i *łoskot od płaśnięcia pochodzący, trzask, plusk*: Dał ś. słyszeć P., jakby od uderzenia w dlonie. P. wiosel. <Dźwn. >

2. Plask w. trzask!, *pac!*, *bac!*, *klap!*, *chlap!*: P.! mu za to po twarzy. <Dźwn. >

Plaskaczka, i, lm. i *suszka, przycisk z bibułą do wyciągnięcia atramentu z pisma*. <Od *Plaskać* >

Plaskać, a, ał i. p. **Płasnąć**. 2. [P.] *wygadywać*. †P. ś. *chlaskać ś., bić ś.*: Nadobny to zwyczaj mają Polacy, iż ś. plaskają po gębie, czasem ś. zwadzą, kiedy komu też zadadzą. Rej. [P. ś.] *pluskać ś., chlapać ś., rzucać ś. w wodzie*: Na jezierzce plaskajo sie bleje.

Plaskanie, a, blm., czynność cz. **Plaskać**.

Plaskanie się, a ś., blm., czynność cz. **Plaskać ś.**

[**Plaskanka, i, lm. i**] *placki kawalek, placek sera, masła*: Podadła osedkę świeżego masła i płaskankę sera z kminkiem. Pol. <Od *Plaski* >

† **Plaskato, [Plaskato]** przys. od **Plaskaty**, *plasko*: Porobią sobie takie łopaty czyli kije, które na końcu zastrużają P.

† **Plaskatość, i, blm., [Plaskatość]** rz. od **Płaskaty**.

† **Plaskaty, [Plaskaty]** p. **Płaski**: Między rzepą jest samiec i samica; samiec znać, kiedy ma liście plaskate, szersze i dobrze zielone. Haur. *Plaskate ryby*. Biel. [Kapelusz P. *Ludzie gadają, że ziemia plaskatą*].

† **Plaskawy, [Plaskawy]** p. **Płaskawy**.

[**Plaskęć, i, lm. e**] *część płaska przedmiotu w przeciwstawieniu do jego krawędzi*: *Plaskęćciom — haj ba krawędziom go nie bij, bo mu hnet kości połamies*. <Od *Płaski* >

† **Płaski, [Płaski]** p. **Płaski**: *Płaską toń*.

† **Płasko, [Płasko]** przys. od **Płaski**, *płasko*: W Natolji, jakoby deskami położył, P. idą wierzchy nad domami. Paszk.

† **Płaskodenny p. Płaskodenny.** <Płaski + *Denny* >

[**Płaskoć, i, lm. e**] *tatarak*.

† **Płaskokąt, a, lm. y p.** **Płaskokąt**. <Płaski + *Kąt* >

† **Płaskomiernictwo, a, blm. p.** **Planimetria**. Troc. <Płaski + *Miernictwo* >

† **Płaskonogi p. Płaskonogi**: P., jakoby gęś. Mącz. Zostawił Władysława, przewiskiem Płaskonogi od cienkości nóg. Chwał. Krakowianie posłali do Władysława Płaskonogiego, księdza Wielki Polski, aby przyjął księstwo krakowskie prawem dziedzicznym z ojca. Chwał.

† **Płaskonos, a, lm. y, [Płaskonos]** p. **Płaskonos**. Troc. <Płaski + *Nos* >

† **Płaskonosy p. Płaskonosy**. Troc. <Płaski + **Nosy*, od *Nos* >

† **Płaskookrągły p. Płaskookrągły**. Troc. <Płaski + *Okrągły* >

† **Płaskoprost, u, lm. y p.** **Płaskoprost**. Troc. <Płaski + **Prost*, od *Prosty* >

† **Płaskoprostownica, y, lm. e p.** **Płaskoprostownica**. Troc. <Płaski + **Prostownica*, od *Prostować* >

† **Płaskoprostownie** przys. od **Płaskoprostowny**.

† **Płaskoprostowny p. Płaskoprosty**. L. <Płaski + **Prostowny*, od *Prostować* >

† **Płaskoprosty p. Płaskoprosty**. <Płaski + *Prosty* >

† **Płaskor, a, lm. y p.** **Praszczur**. Pot.

† **Płaskorzę, ęcia, lm. ęta p.** **Praszczurzę**: Ujrzycie na swe oczy piąte płaskorzęta. Pot.

† **Płaskoschodzistość, i, blm. rz.** od **Płaskoschodzisty**. Troc.

† **Plaskoschodzisty** p. **Plaskoschodzisty**. Troc. <Plaski + Schodzisty>

† **Plaskowaga**, i, lm. i p. **Plaskoprostownica**. Troc. <Plaski + Waga>

† **Plaskowień**, gła, lm. gly p. **Plaskokąt**. Troc. <Plaski + Węgieł>

† **Plaskowina**, y, bhm. *plaskość, miejsce splaszczone*: P. u rąk i nóg. <Od Plaski>

† **Plaskór**, a, lm. y p. **Praszczur**: Zostawiwszy to, coś tu w ludzkich piersiach skarbił, synom synów swych, późne ujrzawszy plaskóry, poszedł. Pot.

[**Plaskór**, ora, lm. ory] p. **Proskura**.

[**Plaskrzy**] st. w. od **Plaski**, *plaskiejszy*.

† **Plaskunka**, i, lm. i] *kijanka (z której powstaje żaba) w wodzie*. <Od Plaskać>

Plaskur, a, lm. y, **Plaskur** l. † **P. krzątek plaski** czego. Petr. 2. † **P.**, [P.] p. **Proskura**. Kn. 3. a. † **Płoskur**, † **Ploskur** bot. *jęczmień dwurzędowy, dwurzędny (hordeum disiehon)*. 4. gór. *cienka warstwa tafłowata i lupiasta, zwłaszcza ławica rudy, obiazg*.

Plaskurowy przym. od **Plaskur**: Ruda plaskurowa a. obiazgowa. Łab. <Od Plaskur>

Plasma, y, bhm. l. a. † **Plazma żywiciel, zaródź, protoplasma**. 2. *osocze krwi*. 3. *min. chalcedon zielony*. <Gr. plásma>

Plasmacyjny, **Plasmiczny** przym. od **Plasma**; † **Plazmatyczny**: Komórki plasmacyjne. <Od Plasma>

Plasmiczny p. **Plasmacyjny**.

† **Plasmogonja**, i, bhm. l. *samorodztwo*. 2. *powstawanie organizmów z materji twórczej*. <Gr. plásma + goné>

Plasmoliza, y, bhm. *rozbiór, rozkład plasmy*. <Gr. plásma + lysis>

× **Plasmoma**, y, bhm. *patol. guzik w skórze z komórek plasmacyjnych złożony, tworzący s. u dotkniętych toczniem czyli wilkieni*.

Plasmon, u, bhm. *środek spożywczy, wyrabiany z mleka*. <Z Gr. plásma>

Plasnąć, śnie, snać a. sń, nied. **Plaskać**, [**Plaskać**] l. kogo, co = *uderzyć płazem, pucnąć, klapnąć, chlapnąć*: Czasem głasnąć, a czasem też i plasnąć. Karp. Plasnął malec po ręce. 2. *czym, w co = uderzyć na plask, klasnąć, zaklasnąć*: P. w dłonie. Sowa plaśnie skrzydłami (= *zakłopocze*). Plaskają pralnikami, wybijają bieliznę. [Kacoska nóżką plaską]. 3. a. **Plęsnąć upaść na plask, paść placikiem**, **klapać, pacnąć**: Plasnął a padł o ziemię, by go porabił. Mącz. P. w wodę (= *chlapnąć, chlusnąć*). Z jednego ziemi do drugiego końca wznosił ś. Ikar i plasnął na skały. Książ. W wesołej myśli podskoczy, aż tu jej plasto przed oczy naczynie z gliny, co na głowie niosta. Książ. 4. *żart. umrzeć, skończyć, klapnąć*: Gdy gospodarz plaśnie, dziatwa bezy. Wcr. 5. [P.] *zginać, przepaść* (o fortunie i t. p.). Gwar. <Zam. Plaskać, od PLASK>

† **Plasować**, uje, ował kogo = *umieszczać, sadzać; dawać miejsce, posadę, zajęcie chlebobajne*. <Fr. placer>

Plasowanie, a, bhm., *czynność cz. Plasować*.

† **Plast**, u, lm. y p. **Plaster**: Dali mu nieco plastu miodowego. Sekl. <Czes. plást>

Plaster, stra, a. stru, lm. stry, † **Plastr**, † **Flastr**, † **Flaster**, [**Plazder**] l. *płat plaski a szeroki, szmat, płacheć*: P. darniny. Który chłop na łąkach plastyr albo zwierciadła wyrzyna, jak złodziej bywa karan. Haur. (= *obidluzne skoszono golizny*. L.). Krajać szynkę w plastyr. 2. a. † **Plast**, † **Plast** miodu, wosku = *płat wycięty z ula*: Bezpiecznie plastru

nie zjesz, dokąd pszeżół nie wybijesz. Błaz. Hibla plastyr szczyt ś. wonnemi. Lubom. Nauka jego stała mi ś. plastrem miodu. Skar. Plastrem kapią wargi cudzej żony, a gładsze, niż oliwa, podniebienie jej. Bud. 3. *lek gęsty i lepki, cienko rozsmarowany na irsze lub płótnie, przyklepiany na cierpiącą część ciała*: Lekarz plastru na ranę kłaść nie może, aż pierwej głębokości jej obaczy. Baz. P. a. *plasterek angielski = kitajka angielska (emplastrum adhaesivum anglicanum)*. P. białe = *P. z bieli ołownej (e. cerussae)*. P. cykutowy (e. conii). P. glejtowy p. P. lepki. P. gutaperkowy (e. guttaperchae). P. lepki, glejtowy, ołowny, złożony, idyjachel, [paluszkowy plaster od bolączki] (e. adhaesivum s. diachylon compositum). P. miniady a. śniady (e. minii adustum s. fuscum). P. mydlany (e. saponatum). P. norymberski (e. noricum). P. nostrykowy a. melotowy (e. meliloti). P. octowoszafranowy (e. oxyceroceum). P. przyszczający a. przyszczawkowy, przyszczydło, !wezykatorja (e. cantharidum s. vesicans). P. rtęciowy (e. hydrargyri s. mercuriale). P. smołowy, złożony (e. cephalicum). P. szafranogalbany (e. de galbano crocatum). Przen.: Pieprzny mu P. przyłożył do rany (= *zamiast ulgi dodał mu boleści*). Szczepienie (drzew) plastrum. Troc. Zdr. **Plasterek**, × **Plastrzyk**. <Nm. Pflaster, Łc. emplastrum>

Plasterek, rka, lm. rki l. p. **Plaster**: P. angielski. 2. *krzątek plaski, talarek*: Krajać jabłka, kartofle w plasterki.

× **Plastr**, a, lm. y p. **Plaster**: Jeśli przyniesie miodu P. i skromne mleko i garścią mąki grobowiec posypie. Mick. P. jest lekarstwo z suchych i miękkich rzeczy złożone, które na płatkach smaruje ś. i zewnętrznie przykłada. Perz. Smarować P. Troc. Przyłożył P. na ranę. Troc. Usta nieuczciwej niewiasty są jako P. miodu rozplywający ś. Leop. <p. Plaster>

Plastron, u, lm. y l. *blacha kiryru osłaniająca piersi*. 2. *skórzany, miętko wysłany napierśnik dla ochrony od ciosu rapirem przy nauce fechtunku*. 3. *rodzaj krawatu z szerokim płatem spadającym na piersi, jako zakończenie*. 4. u pływaków, *deszczulka korkowa*. 5. 2 pp. a, przen. ir.: *osoba, towarzysząca komu dla opieki, przyzwrotność; młody a niewymklny towarzysz*: Przen. kaprys jednego starego, lubiącego drzwi z całego świata, bogacza, który w nim dostrzegł dosyć materjału na plastrona. Korz. Zdr. **Plastronik**. <Fr. plastron>

Plastronik, a, lm i p. **Plastron**.

Plastrować, uje, ował, † **Plastrować** l. *okładać plastrami*. Bobr. 2. † **P.** *wino = fałszować, sycąc plastrami nasmarowanemi zaprawami*: Winiarze, wina ipsymujące, hałunujące, białkujące, siarkujące, plastrujące, na lagry lejące, psują. Syr. 3. *ogr. oczkować, szczepić plastrami*: P. drzewo, plastrzem szczepić. Troc. **P.** ś. *okładać ś. plastrami*. Przen. żart.: Porozbijany okręt plastruje ś. w przystani (= *jest w naprawie*). <Od Plaster>

Plastrowanie, a, bhm., *czynność cz. Plastrować*. **Plastrowanie się**, a ś., bhm., *czynność cz. Plastrować ś.*

Plastrowato przys. od **Plastrowaty**.

Plastrowaty podobny do **plastru**: Masa plastrowata. <Od Plaster>

Plastrowy przym. od **Plaster**: Plastrowa robota pszeżół. Bobr. Masę plastrowa (= *na plaster*). Miód P. (= *w plastrach*). <Od Plaster>

× **Plastrzyk**, a, lm. i p. **Plaster**: Przekol plastr w pośrodku, a przyłoż tam inny P. z inną maścią. Sien. Piękna pomierność, to jest klenot wielki, a prawie P. na upadek wszelki. Rej. <Od Plaster>

Plastycezm, u, bhm. zdolność przedstawiania przedmiotów słowami a. na wizerunku tak wyraziście, jakby ś. one same przedstawiały oku, zdolność nadawania niejako wypukłości opisom lub obrazom.

Plastycznie przys. od **Plastyczny**: Malują te listy P. ówczesny stan kraju. Rol.

Plastyczność, i, bhm. l. rz. od **Plastyczny**; **Plastyka**. 2. fizj. zdolność twórcza istoty żywej.

Plastyczny l. przym. od **Plastyka**: Materiał P. = dający ś. urabiać w dowolne kształty, zatrzymując nadaną mu postać, przeciwny sprężystemu: Wosk jest P. Glina P., wyciskowa, garncarska. Łab. 2. Sztuki piękne plastyczne = obejmujące dzieła widzialne. Obraz, rysunek P. = w których przedmioty brylowato odskakują od ła, tak iż zdaje ś., że mają naturalną wypukłość. Opis P. = obrazowy, malowniczy, barwny, żywy, dający obrazy odznaczające ś. wielką prawdą życiową, które niemal widzimy. 3. Chirurgja plastyczna, wytwórcza = starająca ś. za pomocą zabiegów odpowiednich naprawiać lub przywracać do postaci właściwej części ciała uszkodzone. 4. fizj.: Pokarmy plastyczne = wytwórcze. 5. patol.: Wysięk P., włóknikowy. <Gr. plastikós = zdatny do tworzenia>

Plastyka, i, bhm. l. sztuka wyrabiania kształtów, postaci, figur z materiałów plastycznych. 2. dzieło plastyki, figura, kształt: Na warsztacie przygotowywała ś. P. zuba, gdzie na drewnianym tułowiu wyrobione były z papierowej masy muszkuły zwierzęcia. And. 2. p. **Plastyczność**. 3. chir.: P. chirurgiczna, wytwórstwo chirurgiczne = wykonywanie chirurgji plastycznej. <Fr. plastique, Nm. Plastik; Łć. (ars) plastica; Gr. plastiké>

[**Plaszczak**, a, lm. i] zagadka: Siedzi lasceak na plaszczaku, na lasczaku pudło, a na pudle kudłac, pod kudłacem dudłac (kudziel). <PLASK/PLASK>

[**Plaszczyk**, a, lm. i] koniec bata jedwabny a. inny. <PLASK/PLASK>

† **Plaszczysty** p. **Plaski**. Troc.

[**Plaszczysta**, y, lm. y] p. **Plaszczysta**. <Od Plaski>

[**Pląskaty**] p. **Plaski**.

Plaśnięcie, a, lm. a czynność cz. **Plaśnąć**: Kilka plaśnięć wiosłem.

[**Plat**, u, lm. y] p. **Plat**.

Plata, y, lm. y l. blat, tablica, kłisza, tafla, płyta: P. stereotypowa. P. do odbicia ryciny. (= blacha). 2. blacha, część zbroi: Od karwaszów począwszy do plat na nogach, każdą zbroję do wódea pilny obejrzyć musiał. Krasz. 3. bud. w gzymsie, część krajnika najgrubsza, z przedkolumną ściętą do pionu, bezpośrednio pod uciosem wierzchnim leżącą, z pod spodu przy brzegu wydłużona dla łatwiejszego odkapywania wody. Podcz. 4. fot.: P. emulsyjna = tafelka szkła pokryta warstewką żelatynny, w której znajduje ś. bardzo delikatnie podzielony bromek srebra. 5. intr. cały wyścisk ozdób na okładce książki. 6. kosz. przykrywka koszyka, wieko płaskie bez boków. 7. stol. pasek, listewka w gzymsach prostoliniowych. Zdr. **Platka**. <Nm. Platte>

[**Platać**, a, ał i P. ś.] p. **Pleść**.

[**Platajka**, i, bhm.]: Szyć na platajkę, a nie na obrąb = zesztywać dwa kawały sułna, nie zakładając jednego na drugi. <Od Platać>

Platan, u, lm. y bot. l. p. **Jawor**. 2. p. **Klon**. <Łć. platanus>

[**Platanie**, a, bhm.] czynność cz. **Platać**.

[**Platanie się**, a ś., bhm.] czynność cz. **Platać ś.**

Platanowy przym. od **Platan**. Bot.: Klon P. p. **Klon**.

[**Platenza**, y, lm. e] zool. p. **Flonderka**.

Plater, u, lm. y l. cienka powłoka srebrna lub złota na przedmiocie posrebrzonym lub pozłoconym. 2. przedmiot platerowany: Ma piękne platerę (= naczynia stołowe platerowane). <Od nazwiska Plater>

Platerajz, y, lm. y garb. p. **Gładzik**.

Platerajza, y, lm. y garb. = **Gładzik**.

Platerować, uje, ował l. a. × **Plakować** powlekać metal cienką warstwą srebra lub złota: Wyroby platerowane. P. blachę. Przen.: Dziś ludzie platerowani, z cienką powłoczką ogłady umysłowej i towarzyskiej... są bezużyteczni. Święt. 2. garb. p. **Gładzić**. <Od Plater>

Platerowanie, a, bhm., czynność cz. **Platerować**.

Platerownia, i, lm. e garb. p. **Gładzarnia**.

Platerownik, a, lm. cy garb. p. **Wygladzac**.

Platforemka, i, lm. i p. **Platforma**: Mała ta P. służyła do przenoszenia bauanów, drzewa na opał. Rogoź. <Od Platforma>

Platforma, y, lm. y, [**Placforma**] l. miejsce sztucznie wyrównane, a czasami i podwyższone, pomost: W młynach gniotących ciężki kamień toczy ś. wkoło po gładkiej platformie, gniotkę położony na niej materiał. 2. peron na dworcu kolejowym, przytorze. 3. otwarta część wagonu, ganek. 4. rodzaj wozu a. wagonu z szeroką, płaską płytą do stawiania lub kładzenia na nią ciężarów do przewiezienia. 5. dach płaski: Weszliśmy na wierzchnią platformę (wieży), otoczoną galerją. Budz. 6. łóże działła. 7. ogół zasad, według których jalcie stronictwo lub stowarzyszenie zamierza działać, i celów, które chce osiągnąć, program. Zdr. **Platformka**. <Fr. plate-forme>

Platglanc nieod. garb. = **gładki**, **błyszczący**: Sak P. <Nm. platt + glanz>

Platgzymś, u, lm. y zdń. gzyms ozdobny o dużym wyskoku, a na wierzchu z platą, stanowiącą rodzaj półki, np. u kominków. <Nm. platt + Gzymś>

Platka, i, lm. i l. p. **Plata**. 2. ślus. w zamku, prostokątny kawałek blachy, do której jest przymocowany szlisak.

Platkowy intr. przym. od **Platka**: Litera, ozdoba platkowa = stempel na nie, bez trzonka, odbijany na gorąco w odpowiedniej prasie.

Platkówka, i, lm. i mul. cegła długości od 18 do 30 cali, do wysadzania gzymsów o znacznych wyskokach. <Od Platkowy>

Platmat garb. **gładki** i **ciemny**: Sak P. <Nm. platt = gładki + matt = bez połysku>

Platneryt, u, lm. y min. minerał z gromady tlenków, należący do tlenków metali ciężkich, PbO₃.

Platonicznie przys. od **Platoniczny**.

Platoniczność, i, bhm. rz. od **Platoniczny**.

Platoniczny: Miłość platoniczna = miłość idealna, duchowna, pełna czci, wolna od zmysłowości: Uczucie platoniczne. Platoniczno-marzycielski, a nawet zlekka mistyczny nastrój. Chm. <Od nazwiska Plato>

Platonizm, u, bhm. l. filozofja Platona, której podstawą jest świat idei dobra, piękna, prawdy; pogląd na świat zbudowany ze stanowiska wartości ludzkich nacechowany humanizmem, jak u Platona. 2. p. **Platoniczność**: Pełnia uczucia, zbliżająca

go ś. jeszcze w tym czasie więcej do platonizmu, niżeli do pragnień jakiegoś ziemskiego szczęścia. Kaczk. Kobieta, którą tak ukochał, nietylko go nie kochała tyle, ile ta dziewczyna, ale go weale nie kochała i nie znała; taki P. wydawał mu ś. w tej chwili śmiesznością — wstydził ś. tej miłości. Bał. <Od nazwiska filozofa Gr. Platona>

Platonizować, uje, ował *czuć, marzyć, rozumać* *platonicznie*: Człowiek zachodniego społeczeństwa, uduchowniony doktryną chrześcijańską, w materialnych nawet zachęceniach stara ś. podnieść stronę idealną, platonizuje. Rol.

Platonizowanie, a, blm., czynność cz. **Platonizować.**

Platoński przym. od **Platon**: Filozofja, akademja, szkoła platońska.

Platować, uje, ował *stol. spajać dwa kawałki drzewa w kształt litery Z.*

Platowanie, a, blm., czynność cz. **Platować.**

Platowy 1. przym. od **Plata**: Format fotografji P. = 18×24 centymetry. Format półplatu = 13×18 centymetrów. Format ćwierćplatu = 9×12 centymetrów. **2.** garb.: Skóra platowa = *gładka, platerowana*. <Od **Plata**>

Platsztajn, a, lm. y garb. *kamień używany przez garbarzy do gładzenia skóry*. <Nm. Plattstein>

[Platusecka, i, lm. i] *chusteczka*.

[Platy, ów, blp.] *wierzeje u stodoły*.

Platyna, y, blm. 1. min. *pierwiastek metaliczny z rzędu metali ciężkich*: P. a. białe złoto. Kluk. **2.** lut. rygiel przez wysroję walców płaskich przepuszczony, służący do wywalcowania gatunków żelaza szerokiego, płaskiego lub do wyrobó sztorców blachowych. **3.** puszc.: = a) P. łufowa = blacha kuta, z której zwijają łufy do broni palnej. b) blacha zamkowa u broni palnej. <Hp. platina = sreberko, liehe srebro; Łé. platina>

Platynotyp, u, lm. y fot. *odbitka fotograficzna na papierze preparowanym solami platyny, koloru czarnego, matowa, podobna do akwatylny*. <Platyna + Typ>

Platynować, uje, ował *posiekać przedmiot warstwą platyny sposobem galwanicznym*. <Od **Platyna**>

Platynowanie, a, blm., czynność cz. **Platynować.**

Platynowy 1. przym. od **Platyna**: Tygielek P. Igła platynowa p. **Igła**. Gąbka platynowa = *platyna w stanie nadzwyczajnej dziurkowatości czyli w postaci gąbczastej, mająca własność pochłaniania niektórych gazów i tak silnego ich zgęszczenia, że ś. zapalają; służą do ulewniania i nielenia ognia*. **2.** min.: Pirył P. = *minerał z gromady lamprytów, z rzędu pirytoidów, sperylit o postaci pirytoidrycznej, Pt As₂*. <Od **Platyna**>

[Plaudować, uje, ował] *służyć, plużyć, wychodzić nu dobre, na zdrowie, sprawić dobre skutki, pomagać*: Piwo nie plauduje. <Łé. plaudere>

[Plaudowanie, a, blm.] czynność cz. **Plaudować.**

× **Plauz, u, lm. y = Aplauz**: Dawał P. jednej komedjante bardzo często. L. Komedja taka będzie miała P. wielki. L. Zły częstokroć P. zyska. Kras. Łże, bredzi, decyduje, a w zgrai nacisku odbiera P. mądrości i ma stawę w zysku. Kras. <Łé. plausus>

[Plądzer, dra, lm. zdry] p. **Plaster**. <Z **Plaster**>

[Plazgor, a, lm. y] p. **Praszczur**. Zdr. **[Plazgorek]**.

[Plazgorek, rka, lm. rki] p. **Plazgor**.

[Plazgotać, oce, otał] *babrać ś., brzechtać, chlapać, macić, mieszać w płynię*. <? Dżwn.>

[Plazgotanie, a, blm.] czynność cz. **Plazgotać.**

[Plazgur, a, lm. y] *przedek dalszy od pradziada*: Przodków dalszych od pradziada lud (w Lubelskim) nazywa plazgurami. Nak. (por. **Praszczur**).

[Plazgurzę, ćcia, lm. ćta] p. **Praszczurzę**: Potomków poniżej prawnuka lud (w Lubelskim) nazywa plazgurzętami. Nak.

!Plazma, y, blm. p. Plasma.

!Plazmatyczny p. Plasmatyczny: Krażenie cieczy plazmatycznej. Ruclly plazmatyczne.

!Plazmiczny p. Plasmatyczny: Komórka plazmiczna. <Od **Plasma**>

!Plazmodja, i, blm. masu śluzowata grzybów; ruszająca ś. masu protoplazmy.

!Plazmogoniczny przym. od **Plazmogonja**: P. sposób powstawania.

!Plazmogonja, i, blm. p. Plasmogonja.

!Plazmoliza, y, blm. p. Plasmoliza.

[Plazyr, a, lm. y] p. **Plejzer**.

[Plaźny] p. **Plaźny**.

!Plaža, y, lm. e *morskie wybrzeże płaskie i otwarte, z łagodną spadziścią ku morzu*: Droga z domu rządowego na plażę. Rogoź. Grunt schyla ś. ku morzu i tworzy plażę. Zakopane ma więcej uroków przyrody, niż wszystkie góry niemieckie i plaże morza Północnego. <Fr. plage, z Śr. Łé. plaga>

[Plażący] p. **Plaźny**.

Plażenie, a, blm., czynność cz. **Plażyć**.

[Plaźny, Plaźny, Plażący] *miły, przyjemny, wdzięczny*: P. widok. <Od **Plażyć**>

Plażyć, y, ył *wywnierać komu plaży; plazować kogo*. <Od **Plaga**>

[Plażyć, y, ył] p. **Plagować**: Gadają, co tam ziemniakom nie plaży. Kon.

× **Plażyć, y, ył** *nieos.*: *Plaży = pała deszcz rzesisty lub śnieg mokry, chlapię*: Deszczysko plaży aż strach. Krasz. (Por. **Fłażyć**).

[Plać się, plęgnąć ś., plagł ś., plęgnąć ś., plęgnąć ś.] *łąć ś., lęgnąć ś., rościć ś.*: Czworonogi plęgną ś. Kureczę ś. plęgnie. <? (P)lać ś.>

Plądrować, uje, ował p. **Plondrować**: Włochom (Turek) nie może, jedno ukradkiem, kozacko, siła niektóre P. Grab. P. <p. **Plondrować**>

Plądrowanie, a, blm., czynność cz. **Plądrować.**

Plądrownik, a, lm. cy p. **Plondrownik**. <Od **Plądrować**>

× **Plądry, der, blp. p. Pludry**.

Pląs, u, częś. w **lm. y 1. a.** × **Płęś, częś.** w **lm. y** *pląsamie, taniec z gięstykulacją figury i rak, podrygi, lunsady*: Mnie ś. eudziemskie pląsy mniej podobają, niż nasz polski taniec. Kras. Pójść, puścić ś. w pląsy. Halina w pląsach przed nim ucieka, on, w ręce bijąc, goni zdaleka. Brodz. Przodkując družbom, tańczy wesoło, a gdy ku skrzyptom znowu powróci, staje i w pląsach tak przed nią (Haliną) nucą. Brodz. Przen.: Koń cały w pląsach (= w *hopkach, lunsadach*). **2.** **[Pląsy]**: Po skończonych rozplecinach następują tak zwane pląsy, czyli proszenie o błogosławieństwo. **3.** × **Pląsy, + Płęsy** *gatunek wieszy wesolych*. L. **4. a, lm. y** zool. (salticus) *pająk dwupłucny podskakujący, hopek*. <PLĄS/PŁĘS>

Pląsacz, a, lm. e 1. a. + **Płęsacz = a)** *ten, co pląsy wyprawia, tancerz*. b) + **P.** *blaskacz*. Ps. flor. **2.** zool. p. **Gołąb**. <Od **Pląsać**>

Pląsać, a a. + **sze, ał**, × **Płęsać 1.** *wyprawiać pląsy, tańczyć, gięstykulując figurą i rękoma, przebierać nogami, podrygiwać*: Staremu ś. P. nie chce. Troc. Wiesław ś. za pas ujął ręką prawą i pląsa lekko przed Haliną żwawą. Brodz. **[Trze-**

ba ji dać na podwiązki, bo ją P. bolą nóżki]. W takt płasząc nogami, taniec prowadzili. Otw. W licznych widzimy bachantki pląsające gronie. Szymon. 2. przen. *cieszyć* ś., *weselić* ś., *radować* ś., *skakać* z radości: Darmo pląsają, jessezeć nie zwyciężyli. Troc. Ani pląsz, gdyż fortuna twarz jasną pokaże, ni ś. mostem kładź, gdy cię nie-pogoda skarże. Rys. 3. †P. *giestykulować*, *wymachiwać*: Bez przestanku rękoma pląsa. Troc. Głową swą będzie chwiał, a ręką będzie pląsał. Leop. 4. †P. *machać*, *wymachiwać*, *trzepać*, *trze-potać*, *łopotać*: Skrzydłami pląsają po podniebiu ptaki. Klon. 5. †P. *klaskać*: Rzeki P. będą rękoma, pospołu góry radować ś. będą od obeźrzenia bożego. Ps. flor. <PLĄS/PLĘS>

[Pląsak, a, lm. i] *jeden z małych karpioń obok trących ś. starszych.* <Od Pląsać>

Pląsanie, a, bfm., †Pląszenie czynność cz. Pląsać: Lekkim zrywaniem można konie do śłapi, kornetów, pląsania i hasania aplikować. Haur. (= do pląsów, podskoków, igrania przednimi nogami na powietrzu. L.)

Pląsawica, y, bfm. choroba nerwowa, taniec ś. Wita (chorea). <Od Pląsać>

Pląsawicy przym. od Pląsawica: Histerja pląsawicy (chorea maior). <Od Pląsawica>

× **Pląskać, szcze, skał** *mlaskać, klaskać*: Pląszcze lew ciepłą posoką łupów nieocieklełych. Wor. <PLĄSK/PLĘSK, Dżwn.>

× **Pląskanie, a, bfm., czynność cz. Pląskać.** Pląsy p. Pląs.

†**Pląszenie, a, bfm. p. Pląsanie**: Powierzchowej radości i pląszenia nie pokazuje. Pileh.

Plątać, cze a. × ta, tał, [Plątać] *gmatać, wikłać, motać, suplać, targać*: a) P. nici. Przen.: P. sprawę = robić ją zawila, komplikować bezładnie, mącić, zaciemniać ją. b) w co = wplątywać: Nieraz rece moje plątałem w jasnym kędzierów zwoje. Mick. Przen.: P. kogo w co, do czego = mieszać, wciągając niepotrzebnie, związywać z czym: Brzydka sprawa, w którą mię plątasz. L. c) eo z czym = mieszać, łączyć niepotrzebnie, niewłaściwie; brać lub podawać co zamiast czego innego: Są to dwa odrębne pojęcia; nie plącz jednego z drugim. d) *oplątywać, pętać, omotywać, sidlić, krepować*: Czuję, że mi jakieś sieci nogi plącają. Sf. Czekaj tu, Blanko, zostawiam w tej sali ten pląszcz; on w tym boju plątałby mi dlonie. Słow. (= *zawadzalby mi w rękach, krepowałby mi ręce*). P. ś. [Plątać ś., Pełtać ś.] I. *gmatać* ś., *wikłać* ś., *motać* ś., *suplać* ś., *targać* ś.: Nici ś. plątają. Troc. Przen.: *przeplatać* ś., *gmatać* ś., *łączyć* ś., *mieszać* ś., *przewijać* ś.: Plącają ś. skoczne kręgi przy śpiewach i brzęku. Mick. W kłębku „kwestji wschodniej” plącają ś. nici narodowe. Święt. (= *zawsze a. tu i owdzie wychodzą na jaw, przebijają, przypominają o sobie*). Wszystkie około mnie plątają ś. widowiska. L. (= *przewijają ś. jak w kalejdoskopie*). Plącze mi ś. w głowie (= *mąci* ś., *kręci* ś., *kołuje* ś.). Przen.: P. ś. w oznaniach, w odpowiedziach = *mieszać* ś., *bałamuć*, *gmatać* ś., *wikłać* ś., *dawać sprzeczne, bezładne, niestanowcze a. sidlące samego siebie objaśnienia*. 2. Nogi ś. komu plącają = *chodzi jak spętany, łązie niepewnym krokiem, ślania* ś., *potacza* ś., *chwije* ś. na nogach: Kiedy pijanemu w głowie szumi, nogi ś. plącają. Oss. Cierniskiem moim po omacku kroczę, plączę stopami z omroczą w omroczę. Zal. 3. Język mu ś. plącze = *hakka, jęka* ś., *mówi bez związku, bez ładu*: Od zartwienia oniemieli, język ś. próżny za zębami

pląta. Wad. 4. *kręcić* ś. *gdzie niepotrzebnie, zawadzać, przeszkadzać gdzie; [lasić z łęta w ką!]*: Coś mi ś. pod nogami plącze. Pies plącze ś. koło stołu. Pląta ś., by pląta koło w wozie. Rys. Przen.: Zawsze jej ś. w ustach imię twoje plącze. L. (= *zawsze je wspomina*). Plącze mi ś. co na języku = *tylko co mam wymówić, mam co na języku, kręci mi ś. na języku*. 5. koło czego = *okręcać* ś., *owijać* ś., *wić* ś., *oplątywać* ś., *opłacać* co: Powój, bluszcz plącze ś. około plotu. 6. w co, do czego przen. *wplątywać* ś., *mieszać* ś., *wdawać* ś. *niepotrzebnie, łączyć* ś. z czym: P. ś. w nieswoje rzeczy, w b.udną sprawę. <PLĄT/PLET/PLOT/PŁOT/PLEC>

Plątanie, a, bfm., czynność cz. Plątać. **Plątanie się, a ś., bfm., czynność cz. Plątać ś.** **Plątanina, y, bfm. I. zmuszne plątanie**: Pójdę włosy uczesać, a robotą to nudna te warkocze do ziemi, P., oeh, zmusdna, tak ś. bawić z niemi. Len. 2. *coś poplątanego, gmatwanina; nieporządną mieszaniną, powikłanie, zamęt, zamieszanie, nieład, chaos*: Nieskończona P. gór i przepaści. Hoł. Ktezjaszowa wschodnich dziejów P. Leł. Noc była dziwną plątaniną lęków. Sf. Tę misterną plątaninę. Bał. P. myśli, pojęć. Plątaniną słów bojaźń wydawał. Nar. 3. lek: P. słowna = *chorobliwa niemożność wypowiedzenia* ś. <Od Plątać>

Plątaną I. im. od Plątać. 2. †P. krok = chwytajny, niepewny: Plątanym krokiem poszła. Pot. Plątanym za trumną idzie krokiem. Troc.

Plątawa, y, lm. y bot. (lapageria) roś. z rodziny lilijowatych.

[Plątowisko, a, lm. a] *gąszcz, zarosłe, gęstwina*: Głogi, jeżyny, plątowiska wybujać, gęstwę, sieci i wiązadła roślinne. Tet. <Od Plątać>

[Plebajski] p. Plebański: Las P. <Z Plebański>

Pleban, a, lm. owie a. i, [Plewan, Kleban] *proboszcz wiejski*: Dostę mają pracy plebanowie, mając staranie o duszach ludzkich, ucząc ludzi, sakramentami kościelnymi posługując. Baz. O miłę w wiosce był dom plebana i mała świetlica w ziemię schowana. Syrok. Wszysejmy ludzie, tylko ksiądz P. człowiek. Prz. (= *nikt bez ała*). Nie każdy łysy P. Prz. Chuda fara, sam P. dzwoni. Prz. Dobry dochód ma ksiądz P. Kn. Jakiego kto plebana przybrał swojej farze, taką ma. Pot. Ksiądz P. takąową rzecz miał do zgromadzonego ludu. Kras. Wstąpił na ambonę sam ksiądz P. Kras. W tym ozwał ś. przed progim dzwonek, znak, że przyjechał P. z Panem Bogiem. Mick. [Lubi mię za to pan P.]. P. unieki = *paroch*. Zgr. **Plebanisko.** <Śr. Łć. plebanus, od Łć. plebs, plebis = *gmin, pospólstwo*>

Plebanijka, i, lm. i p. Plebanja.

Plebanisko, a, lm. a m. i ni. I. poczynny, dobroduszny pleban. 2. p. Pleban: P. będzie tyse, oprzałe, siwe, ma plebanję, na którejby ś. mógł dobrze mieć, dajże mu drugą. Rej.

Plebanja, i, lm. e, [Plewanja, Klebanja] I. p. Plebanstwo: P., urząd plebański albo beneficjum. Kn. Dobra to P., tłuśta = *dobry dochód* ma ksiądz pleban. Kn. 2. *dom, domostwo, za budowanie plebana*: I ksiądz, widzimy, plebanją rzadki buduje, że kto inszy weźmie po nim spadki. Pot. Mieszkać na plebanji. Pójsz na plebanję. Zdr. **Plebanijka.** <Od Pleban>

× **Plebanjalny** przym. od Plebanja; *parafjalny*: Grunta plebanjalne. <Od Plebanja>

× **Plebanowiecki p. Plebanowy**: Jerzy Aleksander Lubomirski okroił dużo gruntów plebanowieckich. Rol. <Od Pleban>

Plebanowy, Plebański, [Plebajski], × Plebanowiecki należący do plebana: Mieszkanie plebanowe. <Od Pleban>

Plebański, [Plebajski] 1. p. **Plebanowy**. 2. *tyczący się plebanstwa*: Urząd P. Przez księży służba Rzpltej ginie. — Jaka służba? jeśli ta, którą wyprawą plebańską zowiecie, mała szkoda. Birk. Albertus na wojnę, czyli wyprawa plebańska. Żart: Tu z miejsca swego zabrał głos książdz podproboszczy, niech się, rzecze, Plebańska Mość o nas nie troszczy. Węg. (= *jegomość książdz pleban*). <Od Pleban>

Plebanstwo, a blm. a. **Plebanja** urząd, stanowisko plebana, probostwo wiejskie. 2. [P., lm. a] *rola plebana, grunt plebana*.

× **Plebeizm**, u, blm. 1. p. **Plebejuszostwo**. 2. × P. zb. p. **Plebs**: Wszystkie postęgi osoby królewskiej troskliwie zabronioną była plebejzmowi. Rzew.

Plebej, a, lm. e p. **Plebejusz**: Herbowne dziecko winno za zawsze zachować powagę szlachecką wobec gminnych plebejów, co z wioski ród wiodą. Syrok. <Z Plebejusz>

× **Plebejanin**, a, lm. anie p. **Plebejusz**: Ciemięży plebejanów, ukróćciele Włoch i Kartagi. Krasin. <Od Plebej>

× **Plebejanka**, i, lm. i forma ż. od **Plebejanin**. × **Plebejczyk**, a, lm. owie p. **Plebejusz**.

Plebejka, i, lm. i forma ż. od **Plebej**, *plebejuszka*. **Plebejowski, Plebejski** przym. od **Plebej**, *plebejuszowski*: Czy arystokracki, czy P., to wszystko jedno. Skarb. <Od Plebej>

Plebejski p. **Plebejski**.

Plebejusz, a, lm. e, × **Plebeusz, Plebej**, × **Plebejanin**, × **Plebejczyk** 1. w starożytnym Rzymie, *człowiek z ludu nie mający praw obywatelskich*. 2. *człowiek z gminy, nieszlacheć, chłop a. mieszczanin*: Prawo tegoż sejm u zniósł takę głowę, którą przedtym płacił szlachcie za zabitego plebejusza. Kit. Szlachcie przechodzić na plebejusz — pokuta dziwna i niesłychana! Syrok. <Łć. plebeus = gminny>

Plebejuszka, i, lm. i forma ż. od **Plebejusz**, *plebejka*.

Plebejuszostwo, a, blm., **Plebeizm** charakter plebejuszowski, *gminność, pospolitłość*: To traci plebejuszostwem. <Od Plebejusz>

Plebejuszowski przym. od **Plebejusz**, *plebejski, gminny, ludowy*: Prawa plebejuszowskie. Twarz uciezwa, ale coś plebejuszowskiego mająca w sobie (= *prostuckiego*). <Od Plebejusz>

Plebejuszowski przys. od **Plebejuszowski**: Nazwisko brzmiące P.

× **Plebeusz**, a, lm. e p. **Plebejusz**: Namiętność zrobiła ją szaloną: herbownicza rzuciła się do nóg plebeusza i prosiła: Zostań, Kochaj mnie. Bał. Ktorzy nie są szlachtą, tych bądź miejskiego, bądź wiejskiego rodu będących, prawa nasze plebeuszami nazywają. Skrzet.

Plebisycy, u, lm. y 1. w starożytnym Rzymie, *uchwała zapadła na zgromadzeniu plebsu pod przewodnictwem trybuna*. 2. *uchwała narodowa wynikła z głosowania powszechnego*: Dwa plebisycy w r. 1852, będące podstawą potęgi Napoleona III. <Łć. plebiscaitum>

Plebisycowie, wca, lm. wcy *zwolennik plebisycy*. <Od Plebisycowy>

Plebisycowy przym. od **Plebisycy**: Walka z niebezpieczeństwem plebisycowym.

Plebs, u, blm., × **Plebeizm** *gmin, klasy niższe narodu, lud, pospólstwo*: Jednomierny P. Orzesz.

P. uliczny, gawiedz ściagała ich ciekawością swą z hucznym śmiechem. Orzesz. <Łć. plebs>

Plec, u, m., † **Plece**, y ż., † **Plece**, [Pleco], zwykle w lm. **Plecy**, [Pleca] 1. anat. = a) *właśnie tylko część grzbietu od ramion do dolnej granicy łopatki*. b) *grzbiet cały od karku w dół*, † *studzienki, † studzionki* (dorsus): Staw bańki na plecach, albo, jak balwierze mówią, na studzienkach. Syk. I położy tako (placki) s wirzchu na tuku, a plece prawe, daw to wszystko społu Aaronowi. B. Sz. I drugi cienki placek położył na tustościach i plecu prawym. Leop. Wtenczas pójdzie dziewczka Rebecka, niosąc wiadro na plecama... A rychło sejmie wiadro s plecu i dała jemu pié. B. Sz. Ogląda się za sobą, jeśli skąd batog nie spada na plecy (= *na grzbiet*). Obrócił się plecami jeden do drugiego. L. Wielkich nie ma pleców. Troc. Mieć eo na plecach. Dźwigać eo na plecach. Oprzeć się, o eo plecami. Bię kogo po plecach. Zimno mi po plecach. Żart: Cieleta mię liżą po plecach (= *zimno mi w plecycy*). Przechodzą mię ciarki po plecach. Tak człowiek... P. swój mocny i nieporuszony stawia na szczekotliwe a odlotne wały. Gosł. Plecoma swoima zastoni ciebie, i pod piórmii jego pwać będziesz. Ps. flor. Ramion i plecu szerokich. Krasz. Plecu szerokich, słuszny, kościisty. Krasz. Wysokie miał ramiona i szerokie plecy. Pot. Z łukiem na plecach, z dłońią pełną grótów. Mick. 2. × P. przen. *siła, moc, możność*: Robota tak wielka nie moich plec była. Wuj. Niebezpieczno wdać się w postugę nie podług plecu. Papr. Po plecach to moich, zdołam temu. Dudz. Wiele to na cie, nie po twych to plecach: nie zdołasz temu. Kn. Znać potrzeba, co jest po plecach dziecinnych, co ten wątył wiek dźwignąć i unieść może. Pileh. To wszystko, co nie po naszym plecach, nieudźwignionym być się widzi. Pileh. Wybieraj broń po swoim plecu. Alb. Nie po mym ten luk plecu. Pot. Gdy naszym wielkie pulki tatarskie mijały, nie smieli do nich wyskoczyć, widząc nieprzyjaciela nie po swych plecach. Papr. Zamku dobywać chcieli mocą, ale baczając nie po swych plecach dobrze opatrzone, odstąpili. Papr. Nie są po waszym plecu dzienne boje, bo wy tylko w noc i w cieniu ufacie. P. Koeh. Na tym każdy przestaje, co jego plecu. Pot. Nie po plecach to twoich. Troc. Dziękuj Bogu, iż ci dał konia po twym plecu. Stoj. To ciężkie zadanie było po plecu z początku tylko Hallerównie. Kor. 3. Plecy przen. *poparcie, protekcja*: Dopnie swego, bo ma silne plecy za sobą. Otrzyma to stanowisko, bo ma plecy za sobą. 4. † Po plecu czym być, po plecach czyli być = *być jego poplecznikiem, stronnikiem, trzymać jego stronę, być po jego stronie, popierać go*: Byli na sejmie tylko niekterzy z Małej Polski panowie zwłaszczą, eo po plecach królewskich byli. Biel. M. Nie chciał siedzieć z ludźmi, którzyby po jego plecu nie byli. Star. Przen.: † Być komu po plecach = *być mu po myśli, sprzyjać mu, być dlań pomyślnym*: To być nie może, iżby w żegludze jedenże wiatr był po plecu do brym, a złym w oczy. Gór. Nie po plecach padło. Troc. Widząc, że mowa jego nie po plecach padła. Troc. Po jego plecach dekret padł. Min. (= *pomyślnie dla niego, na jego stronę*). 5. † Być komu po plecach = *świecić mu bakę, kaździć, schlebiać, pochlebiać, sprzyjać mu*: Być po czyich plecach, o jego łaskę stać. Petr. Pochlebej, po plecach mówiące panom swoim, podniecają ich w namiętności. Petr. (= *do gustu ich mowę stosując*). 6. Plecy = *miejsce w siedzeniu do oparcia*

pleców: P. u kanapy, u krzesła, fotela, w powo-
zie. 7. †Plec = *część nogi przedniej przy tułowiu
zwierzęcia*, łopalka: Koń wyplecony jedną P. cho-
rą suższą ma, niż drugą. Trzye. P. barana wa-
rony pada w ręce kapłana. Leop. Wyjmiesz
tłustość z barana i P. prawą. Leop. 8. [Plec]
znak od uderzenia, rana. 9. [Plecy] = a) *ściana
w ulu naprzeciwko zatworów*. b) *trzecia część pola
w gospodarstwie trójpolowym*: Gospodarstwo trój-
polowe, czyli, jak mówią, w trzech plecach. Zdr.
× Plecek, × Plecozyk, [Plecko], w lm. Plecki,
[Plecyki, Pleceta]. Zgr. w lm. Pleczyska. < PLOT/
PŁOT/PLEC >

[Plecaak, a, lm. i] p. Pleceak.

[Plecaty] p. Pleczysty: Chłop P. <Od Plec >

†Plece, a, lm. y p. Plec: Nie mogłem mieć
lepszego po swym plec u pana. Kochan. Dwie
łędźwicy z tukiem ich, a P. prawe odłączył. B. Sz.
A wzięw bochniec okropiony olejem i plaćki,
i położy s wirzchu na tuku, a P. prawe. B. Sz.
Pleca raz naeіsnione niezbezpiezny i drobny
chód napotym sprawują. Dor.

× Plecek, cka, lm. cki p. Plec.

Plecie, a, blm., Plecie, czynność cz. Pleś.

Plecie się, a ś., blm., Plecie, czynność cz. Pleś.

†Plecie się, a ś., blm., czynność cz. Pleć.

[Pleeta, at, blp.] p. Plec.

Plech, u, lm. y f. [P.] = a) a. [Blech] *blacha*.
b) †P. p. Plach: Wszelki, kto ś. mieni ślachcieim
być, a nie ma kmiecia, ale rolę dobrą, ma służyć
w kabacie, w plechu z pawężą. Stat. Kaz. Jag.
Aby głowę a kark jeden każdy z nich sobie opa-
trzył plechem a bernianem. Stron. c) p. Plesz.
d) *ciemie*. e) *krosta*. f) p. Plecha: Dodaje bez
przebierania w wyrazach: choćby djabła zjadł
ten P. i kaleka. Kalie.

[Plecha, y, lm. y] f. p. Plesz: Gdyby plechy
wygolonej nie miał na łbie, postąpiłbym z nim
inaczej. Krasz. 2. a. [Plechacz, Pleszak], †Ple-
szowac, zł. Plechowacz a. Plichacz m. pog. *ksiądz,
klecha*. 3. *plama*. Zdr. [Pleszka]. < PLECH/
PLESZ >

[Plechacz, a, lm. e] p. Plecha. <Od Plech >

Plechota, y, lm. y, bot. (axyris) *roś. z rodziny
komosowatych*.

Plechowacz, a, lm. e zł. p. Plecha.

Plechowaty mający cechy plechy: Ciało plecho-
wate. Rost. <Od Plecha >

†Plechowica, y, lm. y p. Plach: Miski, plecho-
wie a nakolanki. Stron.

Plechowski, Pleszy przym. od Plecha.

†Plechowy przym. od Plech, *blacha pokryty,
lub obciaganą po brzegach*: Siodło plechowe czer-
wonym aksamitem powlecone. <Od Plech >

†Plecia, i, lm. e p. Plotka: Boże, cóż to u nas
za bazarze, kiedy taką plecię skomponowali!
< PLOT/PŁOT/PLEC >

[Pleciak, a, lm. i] f. p. Pletniak. 2. *plecionka,
warkocz ze słomy, którym objęją futryny dla ciepła*.
< PLOT/PŁOT/PLEC >

Plecianecka, i, lm. i p. Plecianka.

Plecianka, i, lm. i f. p. Plecionka: Wzięła
matka pleciankę z sitowia i włożyła w nią dzie-
ciątka. Wuj. Wezmę z koszykiem maliny moje
i tę pleciankę różową; maliny będziem jedli
oboje, wieniec mu włożę na głowę. Karp. 2. [P.]
= a) *ogrodzenie z gałęzi świerkowych*. b) *gałęzie
leszczyny, używane do grodzenia płotów*. Zdr. Ple-
cianeczka. < PLOT/PŁOT/PLEC >

Pleciankowy p. Plecionkowy.

[Pleiczka, i, lm. i] p. Płocica.

†Plecić się, i ś., if ś. p. Pleczyć ś. <Od
Plec >

× Plecidło, a, lm. a p. Plecionka. <Od *Ple-
cie = Pleś >

× Plecie, a, blm., czynność cz. Pleć, *piclenie*.
Śl. wil. <Od Pleć >

†Plecie, a, lm. a p. × Pleć: Kosz aby był
w swoim plec u gęsty i zupełny. Haur. Kosz
gęsty w swym plec u Troc. <Od Pleś >

[Plecienica, y, lm. e] *gatunek serków owczych*,
brus. Por. Parzenica. <Od Pleciony >

Plecienie, a, lm. a f. p. Plecienie. 2. p. Pleć:
Mata, P. czworogranna ze słomy, ze situ. Bobr.
P. sztuczne w tym koszu. Troc. 3. anat.: †P.
splot. Kirch. <Od Pleć >

Plecieniec, nca, lm. nce p. Plecionka: Same
podstawki gładkie były, a między koronkami i ple-
cieńcami lwi, woły i cheruby. Wuj. <Od Ple-
ciony >

Pleciennica, y, lm. e p. Plecionka. <Od Ple-
ciony >

[Pleciennik, a, lm. i] *płot z chróstu przeplata-
nego między kołkami*. <Od Pleciony >

[Plecień, a, lm. e] f. *płot chróściany*. 2. Kwie-
cień P., bo plecie, niby zimą, niby latem, a prze-
plata wszystko kwiatem. <Od Pleciony >

[Plecięga, i, lm. i] m. p. Plociuch. <Od Pleś >

[Plecioncany] p. Plecionkowy: P. płot. <Od
Plecionka >

Plecioneczka, i, lm. i p. Plecionka.

Plecionka, i, lm. i, Plecianka, †Plecieniec,
[Plecionka, Plotka] f. *coś plecionego = a) taśma,
tasiemka zrobiona robotą plecioną, sznur pleciony,
a nie kręcony; girlanda, równianka, niszanka, wia-
zanka, wieniec: Plecionka do obszycia sukni
u dołu. Plecionka z włosów, ze słomy do obja-
nia drzwi (= warkocz). Plecionki = gatunek bułek*.
Przen.: *pasmo, ogniwo*: Spajasz w tonów ple-
cionkę, w pierścion dźwięków głos swój z kró-
lewskimi. Krasin. Słyszę nuty, i z nich powią-
zała ś. P. szmerów melodyjnych. Krasin. b) *ma-
ta, płat roboty koszykarskiej i przedmiot z niego
uformowany, jak kobiałka, kosz i t. p.*: Chróst ton
na plecionki służyć może. L. Od zwyczajnych na-
szych plecionek drewnianych do suszenia słodów
daleko lepsze są druciane kratki. Świt. c) [P.] =
a) *mata ze słomy*. b) *płachtu uplecioną ze słomy,
która ś. wiesz nad klepiskiem i sypie na nią zbo-
że*. c) *flaszka oplatana do wódki*. d) *ul ze słomy*,
koszka, dzion: Chto w plecionkę chuehnie, te-
mu pysk spuehnie. e) a. [Plecka] *sznurówka (sta-
nók kobiety sznurownicy)*. 2. a. Plecieniec, Ple-
ciennica bud. *szałak, pas pomiędzy krajkami waz-
kami umieszczony, a wykonany nakształt taśmy i po-
przetłokany różyczkami*. Zdr. Plecioneczka. <Od
Pleciony >

Plecionkowy przym. od Plecionka; Plecianko-
wy, [Plecioncany] *nakształt pleciony zrobiony, ple-
ciony: Plecionkowej roboty czapeczka*. <Od Ple-
cionka >

[Pleciasty] *do plecienia przeznaczony, wymagający
plecienia: Mój warkoczeku P.! wyrosłeś ty mi rzę-
sisty*. <Od *Plecie = Pleś >

[Pleciuch, a, lm. y, Pleciucha] p. Plociuch: Nie
prawda, pleciuchy i zardzońniki, wiadomo! Reym.
< PLOT/PŁOT/PLEC >

[Pleciucha, y, lm. y] m. i ż. p. Pleciuch: Ple-
ciesz, pleciucho droga! Krasz.

Pleciuchowski przym. od Pleciuch.

Pleciuga, i, lm. i p. **Płociuch**. <PLOT/PŁOT/PLEC>

[**Plecka**, i, lm. i] p. **Plecionka**.

Plecki, ów, blp. p. **Plec**: P. dziecku zziębły.

[**Plecko**, a, lm. a] p. **Pleco**. Gwar.

†**Plečni** p. **Plecny**: Żyłą plecnią. Haur. <Od Plec>

Plecny, †**Plečni**, ×**Pleczny**, **Plecowy** przym. od **Plec**, *grzbietowy*: [Dziś cały P. kos jabłek wywalitem świniom]. <Od Plec>

[**Pleco**, a, lm. a] p. **Plec**. Zdr. [**Plecko**].

[**Pleconka**, i, lm. i] p. **Plecionka**. <Z Plecionka>

Plecowy p. **Plecny**. Anat.: Kregi plecowe p. **Krag**. Gór.: Kotula plecowa. <Od Plec>

Plecówka, i, lm. i *mięso z okolicy łopalki wołu*, *łopalka*: Pieczeń od plecówki. <Od Plecowy>

Plecy, **pleców** a. ×**plec** p. **Plec**.

[**Plecyki**, ów, blp.] p. **Plec**. <Od Plecy>

Pleczenie, a, blm., czynność cz. **Pleczyć**.

Pleczenie się, a ś., blm., czynność cz. **Pleczyć ś.**

[**Pleczka**, i, lm. i, **Plećka**] *garnuszek płytka i szerołki do mleka, smietanki*. <Nm. Pletsche>

×**Pleczny** p. **Plecny**: Koniovi żyłą pleczną zaciąg. Comp. Anat.: †Kregi pleczne p. **Krag**. <Od Plec>

[**Pleczowacz**, a, lm. e] *drzewo krzywe i garbate, na które trudno włożyć*. <Od Plec>

Plezyć, y, ył i. *plecami stawić jednego do drugiego*. Troc. 2. *konia = nadwierząc, zbijając mu plec, łopalkę*. P. ś. †**Plecić ś.** i. *stawać, obracać ś. nawzajem do siebie plecami*. 2. (o koniu) *zbić, nadwierząc sobie plec*: Na nierównej drodze konie łatwo ś. pleczą. <Od Plec>

×**Pleczyk**, a, lm. i p. **Plec**: Nie do dzwigania to te bieluchne rączki, nie do dzwigania te strzeliste pleczyki. Sienk. <Od Plec>

Pleczyska, ów, blp. p. **Plec**. <Od Plec>

Pleczysty, [**Plecaty**] *mający plecy szerokie, barczysty*: Kilku pleczystych chłopów wartość trzymało. Koss. *Chłop wysoki, P., zwięzły i kibitny*. Boh. *Kibié ma zwięzłą, pleczystą, proporcjonalną*. L. *Wyśiali zapasnika na płac naznaczonego, chłopca grubego, pleczystego*. Stryjk. *Ma i głowę, i gębę, i w Łęczycykim P. Krasz.* <Od Plec>

Pleć, [**Plić**, **Plyć**, **Plać**, **Płać**], †**Plewic**, [**Plewic**], **pielę**, [**pelę**, **piołę**], **piesesz**, [**pelesz**, **pielisz**, **plisz**, **pylesz**]; **piele**, [**pele**, **pli**, **pleje**, **pyle**]; **pielą**, [**pelą**]; **peł**, †**pioł**, [**pioł**, **pioł**, **poł**, **peł**, **plil**]; **pełta**, [**połta**, **pełta**], *nied.* [**Pełac**] *oczyszczacz z chwastów*, *wyrwać zielsko rosnące między roślinami użytkowymi*: Dzisiaj P. będziemy zagony. Troc. *Tatarzka po rytych grzędach dobrze ś. rodzi, ale trzeba z niej ziele P. Trzye. Gdy len podniesie ś. na trzy cale, P. go należy*. Przędz. W tym kraju roli nie orzą, nasienia nie sieją, kłokółu nie pelą. Biel. M. Przen.: *Córkę swoją zszedł August z kobietami, a one pielą jej włosy z siwizny*. Bud. B. P. ś. *być pelłym*: *Konopie P. ś. nie zwykły, bo żadnego nie cierpią chwastu*. Przędz. <PLE(W)/PIOŁ/PIEL/PEŁ>

×**Pleć**, i i. blm. a. †**Plecie** *plecenie, taki lub inny sposób pleceni, robota pleciona*: Świeży wianeczek na skroń mu włożę i powiem, że to mej pleci. Kniaż. *Każezug drutową plecią w prawej Tatar trzyma*. Pot. 2. lm. e *przedmiot powstały przez splecenie; splot, płatunina, gmatwanina, kłęb*: *Kto na gniazdowej posila kruzęta pleci!* Chr. *Jutrzenka bydło z obory i owce z pleci chropawej pędziła w łaki*. L. *Fłaszko miła, ulubiona,*

lecz wtkami opleciona, czemuż chowasz jak najskryciej trunek w pleci krętych wici? Min. *W sidła nierozdziergłych pleci nogi swe wprawił i umotał w sieci*. Chr. *Płastwo w okropnych drzew pleciach i więziach nie ważyło ś. padać na gałęziach*. Jabł. *Nakoniec stanęli, nabłądziwszy ś. przez bór, wertely i pleci*. Pot. *Sam Ułiss tego nie dosiagnł w swoich błędów pleci*. Pot. <PLOT/PŁOT/PLEĆ>

[**Plećka**, i, lm. i] p. **Pleczka**.

Pleć, u, lm. y i. *rodzaj płaszczu góralskich z grubej tkaniny wełnianej kraciatej*. 2. *szal wełniany grubo w szkocką kratę lub w inny deseń*. <Ang. plaid>

[**Plegnąć się**, nie ś., nął ś.] p. **Płac ś.** <Zam. **Lęgnąć ś.**>

[**Plegnięcie się**, a ś., blm.] *czynność cz. **Plegnąć ś.***

Plegotać, oce, otał i. *myśl. wydawać głos własny kawce*: *Plegotały kaweczki*. Mor. 2. × P. *przen. trajkotać, kłektac, szwargotać, terkotać, młec jezylciem, paplac, swięgotać*: *Kumoszki plegocą*. <? Dżwn.>

Plegotanie, a, blm., *czynność cz. **Plegotać***.

[**Pleja**, i, lm. e] p. **Pielaczka**. <Od Pleć>

Plejada, y, lm. y i. w lm. astr. *zbiroiwisko gwiazd drobnych w gwiazdozbiornie Byka*. 2. *przen. grom, towarzystwo, kółko osób mających pewną wspólność*: *Gwiazd literackich P. Kraus. P. emigrancka*. Rol. *Z całej tej plejadi karciarzy doła Hadżkiewicza była najsmutniejsza*. Rol. <Lé. pléias, lm. pléiades, Gr. pleiades, pléiades>

Plejestoniczny p. **Plejestoceny**: P. *wiek wapienia koralowego*. Nałk.

Plejestoceny, **Plejestoniczny** utwór, geol. = *jedna z najwyższych warstw pleocenowych trzeciorzędowych*.

Plejer, a, lm. y, [**Plajzer**, **Pleser**, **Plazyr**, **Blesura**] *rana, szrama, blizna od cięcia*. <Nm. Blesur, z Fr. blessure>

[**Plejerka**, i, lm. i] *dziewka, robotnica w kopalniach rudy*.

Plejerować, uje, ował *ranić, zadawać cięcie, kiereszować*: *Czterech chrześcijan i dwóch mużulanów w walce zginęło, kilkunastu plejerowano*. Rol. <Fr. blesser, Nm. blesieren>

Plejerowanie, a, blm., *czynność cz. **Plejerować***.

Plejerowany, ×**Blesejrowany** *ranny, zraniony, skaleczony* *bronią białą*. <Od Plejerować>

[**Plejzjr**, u, lm. y, **Plejzer**, **Plezer**, **Plezyr**] *przyjemność, ukontentowanie, uciecha, rozrywka, zabawa*: *Przez tę reformę wiele pieniędzy do skarbu najdzie, dotąd ekspensem wielkim na te wszystkie plejzry — unniejszonego*. Mat <Fr. plaisir>

[**Plejzjr**, u, lm. y] p. **Plejzjr**.

[**Plekać**, a, a!] i. *dawać ssać, karmić, dawać pierś, karmić pierś*: *Statku (bydła), które Ma-ja pleka, ani wilk, ani zaraza nie bierze*. 2. *pielegnować, hodować*: *P. jagniątko*. P. *bydło*. Pol. <?>

[**Plekanie**, a, blm.] *czynność cz. **Plekać***.

Plektr, u, lm. y, **Plektrum** *pałeczka do uderzania w struny instrumentu muzycznego, szczeg. liry, dla wydobycia z niego głosu*: *Plektrem z kości skoniowej wydobywała ze śpiżowych strun gitary fale środkiej muzyki*. Psm. <Gr pléktron>

Plektrum *nieod. p. **Plektr***.

[**Plem**, u, blm.] *rozplód, rozplewienie, rozmnożenie*: *Indyki niektóre zostawiają ś. na P.* <Zam. **Plemię**>

Plemić, i, it *plenić*, *rozplenić*, *rodzić*, *plodzić*, *mnożyć*, *krzewić*: Wiecznotrwady ten na ziemi, kto swą śmiercią życie pleni. Krasin. P. s. *plenić* s., *rozplenić* s., *rozradać* s., *rozpladać* s., *mnożyć* s., *rozmazać* s.: Liście zwykły nasionami języków P. s. Słow. Tam, gdzie ból rośnie, tam gdzie kża s. pleni. Krasin. [Niechżeż s. też i żenia, niech s. więcej ludzie plenią]. <Od Plem, Plemię; por. Plenić>

[**Plemien**, a, lm. y] p. **Plemień**.

× **Plemienczę**, **ęcia**, lm. **ęta** pog. *dziecko*, *potomek*: My, nędzne ich plemienczęta. Wor.

Plemienie, a, blm., czynność cz. **Plemić**.

× **Plemieniec**, **ęca**, lm. **ęcy** p. **Plemiennik**: Ziemia była jeszcze własnością zbiorową plemieńców. <Od Plemię>

Plemienie się, a s., blm., czynność cz. **Plemić** s.

× **Plemiotok**, u, lm. i p. **Plemiotok**. <Plemię + Tok>

Plemienisty, **Plemienny** *rozrastający* s. *szybko przez liczne potomstwo*, *plenny*, *plodny*; *mający wiele plemion*: Naród P. <Od Plemię>

× **Plemienko**, a, lm. a p. **Plemię**.

† **Plemiennica**, y, lm. e i. a. † **Plemienniczka** forma ż. od **Plemiennik**. 2. *kobieta płodna*: Okrutna P. Hydra. Birk. P., mać płodna. L. <Od Plemię>

Plemienniczka, i, lm. i p. **Plemiennica**.

× **Plemiennik**, a, lm. cy, × **Plemieniec** *członek tego samego plemienia*, *człowiek pochodzący z czyjego plemienia*, *krewniak*, *rodak*, *ziomek*; *potomek*, *latorośl*: Co kupicie od przychodniów i od plemienników ich, które spłodzili w ziemi waszej... Bud. Konstytucja opatrzenie prawie królewskie obmyśliła królewskim plemiennikom. Birk. Że jednak pokrewieństwo im zachodziło z carami moskiewskimi, dla tego ich Moskwa zwała plemiennicy carsey. Nies. Bracia i plemiennikowie! Żm. Pogany dziateczki nowo urodzone na rękę miotali: które utonęło, złego łoża plemiennikiem, które nie, dobrego rozumieli. Birk. Krew jego na was i na plemienniki wasze, przypłaciecie jej sowiec. Birk. Z linji ojeowskiej był on plemiennikiem W. Ks. Litewskiego. Przen.: *następca*, *uczeń*, *naśladowca*, *wyznawca*: Tak Arjusz uczył i dzisiejsi plemiennicy jego. Wuj. <Od Plemienny>

Plemienny i. przym. od **Plemię**, *należący do plemienia*. 2. † P. *od plodzenia*, *rodny*, *rodzajny*: U Izraelitów na członku plemiennym obrzezanie ustawiono. Wuj. <Od Plemię>

[**Plemień**, a, lm. e, **Plemien**] *tryk*, *baran pozostawiony w stadzie na rozplodnika*. <Od Plem, Plemię>

Plemię, **enia**, lm. **ona**, † **Plemienie** i. *ród*, *rodzaj*, *potomstwo*, *pokolenie*: Całe P. ludzkie familją jest po świecie rozbiegła. Jabł. Wszysey jednego ojca jesteśmy P. L. Adama P. Koch. W. Dam ei w dzieciństwo wszystko ludzkie P. Kochan. Przystąp. Obracheie młody, zacnych książąt P. Kochan. Dobrego gniazda dobre P. Fred. M. Rozmnożę P. twoje. Leop. Wnijdz do żony brata twego, ahyś spłodził P. bratu swemu. Leop. Przen. (o ludziach): *Psie* P. (= *psie nasienie*, *psia krew*). *Jaszczurce*, *podłe*, *wężowe* P. (= *niekczemnicy*). 2. *szczep*: P. słowiańskie, germańskie, romańskie. P. Jafeckie (Indy, Persy, Pelazgi, Traki); P. Chamskie, a zacniej Semskie (Asyry, Babiloni, Syrji, Kanani, Hebrei, w części Egipcjanie). Lel. 3. *rasa*: P. kaukaskie, mongolskie. Plemiona afrykańskie. 4. [P.] *rozplód*, *przychód*, *przychówek*.

5. fizj.: † P. p. **Nasienie**. Zdr. **Plemionko**, × **Plemienko**, † **Plemięczko**. <PLE(D)/PŁOD>

† **Plemięczko**, a, lm. a p. **Plemię**.

† **Pleminie**, a, lm. **ona** p. **Plemię**. Glos.

Plemionko, a, lm. a p. **Plemię**.

× **Plemiotok**, u, lm. i, × **Plemieniotok** *odpływ mimowolny nasienia męskiego, nasieniotok* (spermatorrhoea). <Plemię + Tok>

Plemniczy, **Plemnikowy** przym. od **Plemnik**. Embr.: Przepust P. w jajku zwierzęcym (*micro-pyle*).

Plemnik, a, lm. i *ciałko nasienne w nasieniu samczym* (spermatozoon): **Plemników brak** = *stan nieprawidłowy nasienia* (azoospermia). **Niedostatek plemników** (oligozoospermia). <Od Plem, Plemię>

Plemnikutwórczy *wytwarzający plemniki*: **Komórka plemnikutwórcza**. <Plemnik + Twórczy>

Plemnikowy p. **Plemniczy**: **Zakażenie plemnikowe** (infectio germinalis). <Od Plemnik>

[**Plemnność**, i, blm.] rz. od **Plemnny**, *plenność*.

[**Plemnny**] p. **Plenny**: To jakieś państwo nieplenne.

× **Plen** nieod. *niewola*: **Wzięty w P. przestaje być człowiekiem**. Krasz. <Ros. plénъ>

Plenarnie przys. od **Plenarny**.

Plenarny, † **Plenny** *ogólny*, *walny*, *gremjalny*: **Posiedzenie plenarne** (= *z udziałem wszystkich członków*). <Ang. plenary, Śr. Łć. plenarius, od Łć. plenus = pełny>

Pleneryzm, u, blm. *kierunek w malarstwie uprawiany przez plenerzystów*.

Plenerzysta, y, lm. **ści** *malarz nowszego kierunku, polegającego na przedstawieniu przedmiotów w pełnym świetle, unikający ostrych kontrastów cieniów i światła, ubiegający s. o efekt kolorystyczny, oddający przejrzystość powietrza i bogactwo światła*: Owa jaskrawość barw w obrazach plenerzystów nie jest taką samowolą, jaką s. na pierwszy rzut oka wydaje. Sienk. <Od Fr. plein air = pełne powietrze>

† **Pleni**, [**Pleni**] p. **Plenny**: **Przez sto lat rządem wygłodzonych marnym ta niwa plenił odżywy nas ziarnem** Pot. **Trzeźnia plenia**. Pot. [Rok P. **Zboże plenie** (= *obfite w duże ziarna, wydajne, omlotne*). [Gdy ziemniaków pod jednym krzakiem jest wiele, to mówią: „są plenie“]. <Od Plon>

Plenica, y, lm. e i. *ciąg bezek posmarowanych smołą i połączonych z sobą kłodami, dla spławu na rzekach Polesia*. 2. a. **Tafia** fl. *część tratwy: dziesięć do dwudziestu sztuk drzewa zbitych obok siebie w jedną całość, dla spławienia wodą do miejsca przeznaczonego*. <?>

† **Pleniciel**, a, lm. e *wojownik, pędzący do niewoli lud spokojny a w boju rozbity*: **Poplenia** je pleniciela ich do ziemi nieprzyjacielskiej. Bud. <Od † Plenić>

Plenić, i, it i. a. **Plemić**, **Plonić** *robić plennym, użyźniać; wzbogacać w plony, przynosić obfity plon, plonować; rodzić, plodzić, mnożyć, rozmazać*: **Cnota rolnikowi pleni kłosy**. Pot. **Zawsze te zboża małą młócką plenią**, które s. zaraz po siewie zielenią. Mor. A. 2. *wypleniać, wykorzeniać, wyniszczać, trzebić, wytracać, wygubić, gładzić, tępować*. Pot. P. s., **Plemić** s. *rozmazać s., mnożyć s., rodzić s. obficie, rozrządzać s., rozpladać s., legnąć s.*: **Niech s. ród twój pleni**. L. **Urąga liszka lwicy**, że s. zawsze pleni. Pot. (= *że często rodzi, że jest płodna*). <Od Plon>

† **Plenić**, i, it, † **Plonić** = a) *kogo = brać do niewoli, w niewolę, wprowadzać jako jeńca, robić nie-*

wolnikiem: Zwiódł z nimi bitwę i plenił z nich plon. Bud. (= *zabrał jasyr*). Ci, którzy ich pleniłi, zbraniiali ś. wypuszczali ich. Bud. Zrzuciła odzienie z siebie, w którym pleniona była. Bud. Odwrócił jeś opak po naszych nieprzyjacielaech, a co nienazrzelii nas, pleniłi sobie. Ps. puł. b) co = *zawojowujący, podbijając, ujarzmiając, zabierając, opanowujący*: P. ziemie, kraj. <Od Plon, z zabarwieniem skojarzeniowym od Plem, Plemię>

Plenie, a, blm., czynność cz. **Pleć**: Za dzień plenia — czterdzieści groszy. Orzesz.

† **Plenie** przys. od **Pleni**, *plenko*. Troc. <Od Pleni>

[**Plenie, a**, lm. a] p. **Plon**. <Od Plon>

[**Plenie, noa**, lm. noe] *placuszki z mąki lub z kartofli tartych*.

Plenie, a, blm., czynność cz. **Plenić**.

Plenie, a, blm., czynność cz. **Plenić ś.**

Pleniówka, i, lm. i, [**Pleni**] zool. (sciara militaris) *owad dwuskrzydły długorogi, którego gąsienica udaje ś. niekiedy na wędrówkę i wówczas w ogromnej mnogości zlepia ś. w długie pasmo, jakby w węzła pękającego po lesie*: Ten rzekomy wąż otrzymał nazwę pleni. <Od Pleni>

Plenipotencja, i, lm. e, [**Plipotencyja**, **Plitenicyja**, **Hipotencja**] *upoważnienie do działania w sprawach danej osoby, pełnomocnictwo na piśmie*: P. na bronieniu sprawy u sądu. P. na sprzedaż dóbr. P. rejentałna. Dać komu plenipotencję. P., pełna moc. Troc. <Łć. plena potentia>

Plenipotencjarusz, a, lm. e *minister pełnomocny, pełnomocnik monarchy, poseł drugorzędny przy dworze, gdzie niema ambasadora z jego państwa*: Książę nie sam w osobie, ale przez plenipotencjarusza hołd oddawał. Vol. <Fr. plénipotentiaire>

× **Plenipotencjusz, a**, lm. e p. **Plenipotent**: Kto czego przez plenipotencjuszów dokazać nie mógł, mojej matki zaradzeniem zyskał. L.

× **Plenipotentki**, × **Plenipotentowski** przym. od **Plenipotent**.

Plenipotent, a, lm. ci, [**Klenipotent**] l. a. × **Plenipotentcjuusz** *pełnomocnik, ten, co czyje sprawy prowadzi na mocy plenipotencji*. 2. *zarządzający majątkiem i interesami właściciela wielkiej posiadłości ziemskiej*. 3. *poseł upelnomocniony, mandatarcjuusz*: Lista plenipotentów sejmowych. 4. P. miasta, P. miejski = *urzędnik miejski sprawujący czynności dawnego syndykatu miejskiego*. Wej. Obrani ze wszystkich wydziałów plenipotenci miejscy. T. K. <Łć. pleni potens, 2 pp. -ntis>

Plenipotentka, i, lm. i forma ż. od **Plenipotent**.

× **Plenipotentowski** p. **Plenipotentki**. <Od Plenipotent>

Plenista, y, lm. sci fil. *zwolennik systemu filozoficznego, podług którego cały wszechświat nie ma najmniejszej próżni, jest całkiem zapelniony*. <Od Łć. plenus>

† **Plenisto** przys. od **Plenisty**.

† **Plenistość, i**, blm. rz. od **Plenisty**, *plenność*.

Plenisty l. † P., [**Plenisty**] p. **Plenny**: *Paprotnik nasienia drobnego i plenistego*. Syr. 2. [P.] *bujny*: Ziarno pleniste. <Od Plon>

Plenizm, u, blm. fil. *system filozoficzny plenistów*.

[**Plenka, i**, lm. i] *pieluszka*.

Plenko przys. od **Plenus**: Rola taka reż obrodzi bardzo P. Trzye.

Plenność, i, blm. rz. od **Plenny**; [**Plenność**]. Kn. Grny. † **Pleni**, [**Pleni**], † **Plenisty**, [**Plenisty**]

przym. od **Plon** = a) *plodny, żywny, urodzajny, wydający plon obfity, obfityjący w urodzaje*: Raz P., drugi raz plonny w urodzaje, raz plodny, a dru-

gi raz czas głodny nastaje. Min. Las wszystek zarosły i P. olszyną. Jabł. Z plennych szcepów zrywajcie gęsto zwiśte grona. Hul. Niwo, ma niwo, skibo ziemi plennej. Koch. W. Rodzi nam nad inne kraje plenniejsza ziemia. Karp. Przen.: Naród rzucał ziarna, posiewał trud na plenne jutro. Reym. 2. *z łatwością i w obfitości rodzący ś., rozradzający ś.; plodny, łatwo mnożący ś., rozmnażający ś.*: Roślina plenna. Robactwo plenne. Przen.: Dama w łzy plenna. Bruđ. (= *skora do łez*). Siły, co wzajem zwalczają siebie, wieczyste, a plenne w zmian nieskończoność. Kasp. (= *ofjite*). 3. (o kłosie, zbożu i t. p.) *dorodny, bujny, okazały, rośły, bogaty, pełny*: Zboże wysilone nigdy plenne nie bywa. Rej. (= *omlotne, namlotne*). Na własnej przyrodzonej ziemi osadzony szcep prędzej ś. krzewi, bujniej rośnie i P. owce daje. Skar. Zdarz, aby to było plenne zboże. Szymon. Kąkol, acz przerządza pszenicę, ale ją w kłosie miąszszą i plenniejszą czyni. Skar. <Od Plon>

† **Plenny p. Plenarny**: W senacie plennym po rzymisku prawie zawierał przymierze. Birk. <Z Łć. plenus>

[**Plenos, sci**, blm.] p. **Plenność**. <Plen(n)os(ć)>

[**Plenować, uje, ować**] p. **Plonować**.

[**Plenowanie, a**, blm.] czynność cz. **Plenować**.

[**Pleni, a**, lm. e] zool. p. **Pleniówka**.

Pleochroizm, u, blm., **Polichroizm**, **Trychroizm** *zjawisko polegające na tym, że w niektórych kryształach optycznie dwuosiowych występują trzy barwy, trójbarwność, wielobarwność*. <Gr. pléon = liczniejsze, mnogie + chróa, chróia = powłoka, barwa>

Pleomorficzny *wielopostaciowy, wielokształtny, pojawiający ś. w wielu postaciach*: Lasecznik P. <Gr. pléon + morphé = postać>

Pleomorfizm, u, blm. *wielopostaciowość, wielokształtność*.

Pleomorfoza, y, lm. y min. *postać minerału powstała w odcisku kryształu innego minerału (np. pozostawionym w glinie) przez wypełnienie go jakby formy i zakrzepnięcie, kryształ fałszywy*.

Pleonast, u, lm. y min. *czarna odmiana spinelu*. <Fr. pléonaste, z Gr. pléos = pełny (bogato zapatrzony w ściany)>

Pleonastyczny *zawierający pleonazmy, przepelniony pleonazmami; będący pleonazmem*: Wyrażenie pleonastyczne. <Gr. pleonastikós>

Pleonazm, u, lm. y *wyrażenie, w którym jedna rzecz oznaczona jest wieli wyrazami bez potrzeby, gdyż jeden z nich zupełnie wystarcza (np. stary starzec)*. <Łć. pleonasmus, Gr. pleonasmós>

Pleorama, y, lm. y l. *rodzaj panoramy, przedstawiającej okolice nadbrzeżne tak, jakby ś. przedstawiały osobie przepływającej z biegiem rzeki*. 2. *dekoracja w teatrze ruchoma, przesuwająca ś.* <Gr. pléon + hórāma = widowisko>

Plereza, y, lm. y *białe obszycie, okalające suknię żalobną*: W żalobę ś. ustroiła... ja jej te plerezy obdrzeć każę. Krasz. Późniejszych to dopiero wieków wynalazek, że co kwartał zmienia ś. żaloba na lżejszą coraz, z kirowej z lamówkami białymi czyli plerezami... Goł. <Fr. lm. pleureuses, od pleurer = płakać>

Plerotyczny lek. = *lek, któremu przypisywano własności tuczące, wytwarzające zwłaszcza tkankę mięsną (remedia plerotica s. sarcotica)*. <Od Gr. plērōs>

[**Ples, u**, lm. y] *rana, znak od uderzenia*.

† **Pleszek, ska**, lm. ski p. **Plach**: P. na piersi, P. w tył, P. na nogi, Troc.

[Plesenie, a, bfm.] czynność cz. Pleśnyć.
[Pleser, a, lm. y] p. Plejzer. <p. Plejzer>
[Plesk, u, lm. i] *śnieg z deszczem, chłapanina, pluta, flaga.*
[Pleskać, szcze, ska] I. p. **Plasnąć**: On w ręce pleszeze. Brodz. Zaśmiała ś. na te słowa Kamilla głośno, pleszcząc rękami. Korz. 2. *pluskać, chlapać, oblewać, chłustać*: Woda swe jagody pleszeze. Pot. †P. ś. *pluskać ś., chlapać ś., brzechtać ś.*: Pleszczy ś. po morzu. Troc. <PLASK/PLESK>
[Pleskanie, a, bfm.] czynność cz. **Pleskać**.
[Pleskanka, i, lm. i] *ser sprasowany w pewnej formie.*
[Pleskot, a, lm. y, Plesta] I. *człowiek bredzący, mówiący nie do rzeczy, pleciuga, bajda, bandura.* 2. bfm. *brednie, gadanina, paplanina, bajdy.* <? Od Pleskać>
[Pleskotac, oce, ta] p. **Pleskotać**.
[Pleskotać, oce, otal, Pleskotac, Plestać, Plestać] *pleść, bajdurzyć, bandurzyć, bredzić, paplać, mówić od rzeczy.*
[Pleskotanie, a, bfm., czynność cz. **Pleskotać** i **Pleskotac**.
[Pleskotka, i, lm. i] forma ż. od **Pleskot** pod 1).
[Plessy, ów, blp.] *morskie oczyszczenia, jeziora górskie w Karpatach.*
[Plesta, y, lm. y] p. **Pleskot**.
[Plestać, szcze, sta] p. **Pleskotać**.
[Plestać, szcze, sta] p. **Pleskotać**.
[Plestanie, a, bfm., czynność cz. **Plestać** i **Plestać**.
[Plestkwa, i, lm. e] p. **Pleszcz**.
[Pleszyć, y, yi] (o kołku, trzonku) *rozmiądzęć ś. na drobne włókna od uderzenia w koniec.*
[Plesyometr, u, lm. y] *narzędzie lekarskie służące do opukiwania ciała w celach badania, pukać i o.* <Gr. pléssō + métron>
[Plesyometryczny] przyim. od **Plesyometr**, wypukowy.
[Plesyt, u, lm. y] min. *żelazo wypełniające pola trójboczne lub czworoboczne pomiędzy przekrojami blaszek, z których składa ś. meteoryt.* <? Od Gr. pléthos = mnogość, pełność>
[Plesz, u a. a, lm. e i. a.] [**Plech**] = a) a. † **Pleszowatość**, [**Plisz**, **Plecha**] *łysina wśród włosów; miejsce gołe a. przeświecające na polu wśród zboża.* b) a. [**Plecha**] *krzączek wygolony na głowie księżej, korona, tonsura*: P., korona kapłańska. Książd to tylko z plesza, pijak, zwodzca, wsze- tecznik. Pot. Nie ten książd, co ma P. przegolony. Rej. Biada rękóm krzyżmowanym, głowóm plesze mającym. Brud. Na twój wygolony P. niewiele dbać będziemy. Birk. e) *wierzch kartofli wraz z oczkami, przeznaczonych do salszenia.* 2. [P., **Plisz**] *strup, rana, blizna na głowie.* 3. bot. = **Papawa**. <PLECH/PLESZ>
[Pleszak, a, lm. i] p. **Plecha**. <Od Plesz>
[Pleszcz, a, lm. e, Plestkwa] *plaska, niedorosły jessze lub zmarniały strączek grochu, bobu, fasoli i t. p.* Zdr. [Pleszczek, Pleszczka].
[Pleszczak, a, lm. i] zool. p. **Płocioleszcz**.
[Pleszczenie, a, bfm.] czynność cz. **Pleszczyć**, *plaszczenie*.
[Pleszczenie się, a ś., bfm.] czynność cz. **Pleszczyć** ś., *plaszczenie* ś.
[Pleszczak, a, lm. i] p. **Pleszcz**.
[Pleszczka, i, lm. i] p. **Pleszcz**.
[Pleszczotka, i, lm. i] bot. p. **Dwutarcznik**.
[Pleszczyca, a, lm. i] zool. (stylops) *owca wachlarzostroszydła.*
† **Pleszek**, **szka**, lm. **szki** I. p. **Plach**: Obłokszy go w pleszki, z wojskiem z domu na pole wypro-

wadzili. Kosz. Rycerstwo w pleszkach i w przy- łbicach. Kosz. I w pokoju swym zawždy w plesz- kach a. z mieczem choził. Kosz. Miasto pleszek weźmie na siebie sprawiedliwość, i miasto przy- łbicy sąd pewny. Wuj. Opasawszy biodra wasze prawdą, weźcie na ś. przedni P. sprawiedliwo- ści. B. B. Pleszki, pleski na nogi, nagolenice żoł- nierskie. Kn. Pleszki miał na nogach miedziane. Leop. 2. *rodzaj kaftana bez rękawów*: P. wełnia- ny abo też płócienny, subucula. Mącz. Żupica bez rękawów abo P. Mącz. Miasto kaftana abo plesz- ka oblecze sprawiedliwość. Leop.

Pleszka, i, lm. i I. [P.] p. **Plecha**. 2. *głowa gwoździa a. śrUBY.* 3. a. **Słowik murowy**, **Czer- wony ogonek**, **Kominiarczyk ogrodowy** zool. (*rutiella phoeniceura*) *ptak wróblowaty zębobzioby z ro- dziny drożdów.* <PLECH/PLESZ>

† **Pleszka**, i, lm. i p. **Pleszka**: Pleszki, blazen powiada, to mię podnosicie, ale ja świecę zga- szę, że mię nie ujrzyecie. Kochan.

Plesznik, a, lm. i, **Głowacz** *rodzaj gwoździa.*

† **Pleszowac**, a, lm. e p. **Plecha**: Zaś nas dru- dzy pleszowace wyganiają wszędzie. Spk.

† **Pleszowacenie**, a, bfm. I. czynność cz. **Pleszo- wacić**. 2. czynność cz. **Pleszowacicie**.

† **Pleszowacić**, i, II *czynić kogo pleszowatym, łysym.* L. <Od Pleszowaty>

† **Pleszowacicie**, eje, ał *stawać ś. pleszowatym, łysieć.* L.

Pleszowato przys. od **Pleszowaty**.

Pleszowatość, I. bfm. rz. od **Pleszowaty**. 2. lm. i p. **Plesz**: Gduła ziemna P. i oblazłość gło- wy spęda. Syr. Cwikła P. głowy czyni poroślą włosami. Syr. Lilja P. z opierzenia włosów na głowie znou włosami okrywa. Syr. 3. lek. *choroba skóry owłosionej na głowie (porrigo decal- vans s. alopecia).*

Pleszowaty *łysy, wylysiały, obrażony z włosów*: Miejsce na głowie pleszowate. Syr. <Od Plesz>

Pleszy p. **Plechowski**. <Od Plecha>

I. **Pleść**, **plecie**, **plótl** a. [**plątl**], **pletli** a. [**plótlj**], [**Plióś**, **Plióć**], *częstot.* † **Platać** I. *przekładając jedno przez drugie, tworzyć; splatać; wić, zwi- jać*: Dwa łańcuszki robotą plecioną uczynisz. Bud. Z ganku drabinę plecioną spuszczała. P. Koch. P. kosze. Troc. **Pleść** warkocz. Troc. **Pleść** włosy. Troc. (= *splatać, zaplatać*). Zbrodnia w koło P. Sz. (= *wplatać, wkręcać*). **Pleść** wianek, tasiemkę. Lecę, gonię wspomnień marę, z kwia- tów życia wieniec plotę. Zal. **Pleść** wokół = *oplatać*. Kuropatwa górą nigdy nie lata, ni gniazda w wierzechowiskach ni w gałęziu nie plata. Żebr. 2. [P.] *robić na drutach, dziać*: P. rękawiczki, pończochy. P. koronki (= *więzać*). 3. *przen. mówić bez sensu, paplać, bzdurzyć, bandu- rzyć, balamucić, bajać, bredzić, prawić duby sma- lone, zawracać głowę*: Plótl jakby na mękach. Nagł. **Plecie** jak **Piekarski** na mękach. Gęba im nie ustaje, i lada eo zawždy plotę. Hrb. Ot, Bóg wie eo plecie, a wilków niema na świecie. Gor. **Plećmyż** sobie bajki o upiorach. P. od rzeczy. P. niestworzone rzeczy. P. androny, gupstwa. P. ni to ni owo. Jak mi będziesz P. takie ko- szulki opadki, zobaczysz... Zabł. P. koszulki opa- dki. Rzew. Starzec, właśnie jak dziecię, takie du- by plecie. Wyb. Wstydlże ś., że tak wiele gda- ciesz, a i sam nie wiesz, co pleciesz. Pim. Co tam **Wc** Pani słuchasz, eo dzieweczyna plecie, ja wiem, eo robię! Niem. *Nectere aliud ex alio*, jednę rzecz z drugiej P., P. przy po trzy, bywa mó- wiono. Mącz. Natrętna przedy wskóra, choć trzy

po trzy plecie. L. Nie z łaskąbyś odszedł od króla, gdybyś plótl dwoje po trzy. Hrb. Pleść dyrdymałki. Owo po prostu, niech kto co chce plecie, zgola żyć trzeba i zażyć na świecie. Lubom. Niewiasty próżniące, plotące, szczebiejące, co ś. nie godzi. Bud. Przystał mi pleść ni to, ni owo. Mick. [Pleść do worka] = *głupio gadać*. [Kot pacierze plecie]. 4. [P.] *bić, okładać*: Plótl mi pięścią. P. ś. I. *być plecionym*: Oto, jak ś. plotą taśmy. Sł. wil. 2. *platać ś., wić ś., kłócić ś., czepiać ś., okręcać ś., gmatwać ś.*: Powój ś. plecie między gałęzmi. Sł. wil. (= *przewija ś.*). Włosy ś. plotą. Sł. wil. 3. Przen.: † *Ngdza ś. plecie około kogo = czepia ś., trzyma ś. go, nie opuszcza go*: Awo źle być głupiemu na tym świecie, bo ś. koto takiego rada nędza plecie. Kob. 4. † P. ś. w co = *wplątywać ś., plątać ś., mieszać ś., wdawać ś.; utraćć ś. do czego*: Rzeczce starosta: miły brachu, nie będeć ś. ja w ty rzeczy plotł; a co mnie do kogo? Fort. 5. *przen. składać ś., dzać ś., szklować ś.*: Wszystko ś. dziwnie plecie na tym tu biednym świecie, a kto-by chciał rozumem wszystkiego dochodzić, i zginie, a nie będzie umiał w to ugodzić. Kochan. Heraklites filozof, gdy tu był na świecie, często płakał, wspomniawszy, co ś. na nim plecie. Rej. Wszystko ś. plecie na tym mizernym świecie. Żegl. Niemasz nigdzie prawdziwej mądrości na świecie, wszystko ś. po staremu na nim zawsze plecie. Nar. 6. Plecie mi ś. coś w głowie, w oczach = *snuje ś., troi ś., klei ś., marzy ś., zdaje ś., majaczy ś., roi ś., przyzniewa ś., śni ś., przychodzi do głowy*: O tym ś. im coś w głowie plecie. Ryb. Plecie mi ś. w oczach kształt obrazu, leży mi w oczach, *inhaeret oculis*. Męzc. (= *stoi mi na oczach*). Coś mi ś. plotło we śnie. < PLEĆ/PLOT/PLOT >

2. Pleść, i, lm. e bot. p. Powojnik.

Pleśniak, a, lm. i I. *stary miód wystaly*: Dał pleśniaka pszczolnego, ale takiego, że za każdym kieliszkiem człek rzeźwiął, młodniał. Wóje. 2. bot. (telephora) *roś. z gromady grzybów, z rodziny pleśniakowatych*. < Od Pleśń >

Pleśniakowate rośliny bot. (teleporacei) *rodzina grzybów własciwych z rzędu podstawczaków*. < Od Pleśniak >

Pleśniara, y, lm. y bot. (achlya) *roś. z gromady grzybów, z rzędu porośli*. < Od Pleśń >

Pleśniawka, i, lm. i *wysypka wywołana przez pojawienie ś. grzyбка, zwanego pleśnią białawą (oidium albicans) na błonie śluzowej ust, zwłaszczca u dzieci, aftry, bedłki grzybki (aphthae)*. < Od Pleśń >

Pleśnica, y, lm. e lok. *grzybek chorobotwórczy: P. biaława (oidium albicans). P. mleczna (o. lactis). P. parchu (o. Acherion)*. < Od Pleśń >

× **Pleśnić się, i ś., II ś. p. Pleśnić**: Bajki ś. pleśniły zsiadłe o jakiejś wojnie. Wysp. Sam ś. w tych ciągłych łzach i płaczach pleśnił. Wysp. < Od Pleśń >

Pleśniec, eje, ał, × Pleśnić ś., [Brośniec] *okrywać ś. pleśnią*: Rzeczy, których nie ruszają, gdy wilgotnieją, pleśniąją i psują ś. Górn. Chleb, wino pleśnieje. Jaksz był w swoim żywiole, nie pleśniał na murach jak stara cegła, ale na oczach mając przeciwników, płatał potężnie zrazy. Wóje. Przen.: *gniśnieć, kusić, gnić, butwieć*: Pleśnieje na odległym, głuchym partykularzu. < Od Pleśń >

Pleśnienie, a, bhm., czynność cz. Pleśniec.

× **Pleśnienie się, a ś., bhm., czynność cz. Pleśnić ś., pleśnienie.**

Pleśniowy przym. od **Pleśń**: Grzybek P.

Pleśniwie przys. od **Pleśniwy**.

Pleśniwość, i, bhm. rz. od Pleśniwy.

Pleśniwy I. a. [Brośniały] *okryty pleśnią, spleśniony*: Zima pleśniwą zmarzłej ziemi barwę daje. Koch. W. Przen.: Szalony starcze, teraz grzechy twoje na tę pleśniwą zwaliły ś. głowę. Wad. (= *siwą*). 2. *Pleśniwa maść konia = szronowata, mrozowata, siwa, cisawa, biało nakrapiana*. Kn., Dudz. Wałach P. Papr. Z gniazda pleśniwa sierć. Rej. Tnie inszy Moskal na pleśniwym bachmacie. Pas. Przen.: Dzisiaj niemasz komu wierzyć, chociaż sierić pleśniwej: Falib. (= *bo powierzchowność zawodzi*). < Od Pleśń >

Pleśń, i, lm. e, [Brośń] bot. I. (= a) (*mucor*) *roś. z gromady grzybów, z rzędu pleśni*. Gatunek: P. pospolita a. zwyczajna, kściel, zkwitło (m. mucedo): Pleśnią przypadły. Troc. P. padła, wdala ś. na sprzęt stojący w wilgoci. Studnia, jeżeli z niej nigdy nie czerpają, tedy w niej wody pleśnią i mehem porastają. Prot. Przedmiot okryty pleśnią. A obok limbę toczą pleśnie. Kasp. Otrzeć P. z czego a. otrzeć co z pleśni. Gdzie jej ani mól ruszy, ani P. dosięże. Kochan. Na te rzeczy, które ustawicznie w ręku piastują, P. ś. nie miecie. Górn. Przen.: *Bedłki, P. lub zgaga w gębie. Perz. (= pleśniwocki)*. Przen.: *cecha starości, przestarzałość*: Wszystko pleśnią wieków okryte. Chcieliście otrzeć z pleśni te rdzawe ustawy. Wor. Jakiego uwielbienia nie wari ludzie, którzy z starej pleśni otarli wszystkie krzywdy narodu polskiego! Mochn. Tym eudem ozdobił Zbawiciel nasz małżeństwo... i od starych niejakieli pleśni otarł. Skar. Naród gotów zetrzeć rdzę i P. z siebie. Sienk. Zawczasnie, kwiatku, zawczasnie! jeszcze północ mrozem dmucha, z gór białe nie zeszyły pleśnie. Mick. (o śniegu). b) w lm. (zygomycetes) *jeden z rzędów, na które dzieli ś. gromada grzybów*. 2. *grzeźby znajdujące ś. w kamieniu a złożone z substancji miększej od kamienia*. Pocz. 3. *wet.*: Czarna P. a. czarny grzebień *choroba ptaków objawiająca ś. w postaci czerwonych a żółtobrunatnych wyrzutów wielkości grochu, pokrywających grzebień*. < PL/PL(BŚ)/PIOŁ/PLO(W) >

[**Pleta, y, lm. y**] *katuza, błoto, woda płytka a błotnista, bajoro*.

[**Pletka, i, lm. i**] p. **Plociuch**. < PLOT/PLEĆ/PLOT >

Pletliwy przys. od **Pletliwy**: P. mówiąc. Wr.

Pletliwość, i, bhm. rz. od Pletliwy: Z pletliwości czasem zwada. Fred. A. Kruk pierwszej był biały, ale dla pletliwości czarno sfarbowany. Otw.

Pletliwy, Plotliwy, † Plotkliwy I. gadatliwy, świegotliwy, wielomówny: P. gadacz. Troc. Z pletliwym niebezpiecznie żyć. Petr. To sobie mają pletliwi ludzie za przysługę, iż co na kogo, chociaż nieprawda, wymyślą a powiedzą. Rej. Wolę z człowiekiem chociaż złym, ale miernego języka, mieć towarzystwo, niż też z człowiekiem pletliwym a kłamliwym. L. W stolicy uwierzyli komus pletliwemu, jakoby cesarz był zwyiełżony. Skar. Przyczyniali ś. do króla (Władys. Jag.) za nią (królową), aby nie wierzył ludziom pletliwym. Papr. A snadź nie jest żadne zwirzę tak odporne, waśniwe, jako słyszę białe głowy, a gdy k temu pletliwe. Rej. 2. † P. *pochozący z plotek, zmyślony, fałszywy, kłamliwy, balamutny*: Mowy pletliwe. Gęb. Nie są to powieści mylnego nowniarza, nie pletliwe wieści. Żebr. Powieść: ta

jawną bajką pletliwą, a prawie brednią pogańską ukazuje ś. być. Zigr. Djabłowie... odpowiedzi onym niewiernym ludziom wydawali na obie strony pletliwe. Orzech. (= *balamutne, wątpliwe, niepewne*). <PLOT/PLEC/PŁOT>

Pletnia, i, lm. e l. a. †**Plotka kańczug** z kilku rzemyków złożony, nieco z początku splecionych, dyscyplina: Bracia do pletni, a ty do tańca, potańcujesz nam smagańca (kara cygańska), oj, orzeźwią pletnie. Książ. 2. *sieć, plecionka*: Rozkołysany na pajęczej pletni. Wyp. Jeszcze mu przyciąga pletni ten grający pan na fletni. Kon. 3. *lina, powróż, powrósto splecione, np. z konopi, słomy i t. p.* Do tych gałęzi przyczepiają szeroką pletnię ze słomy. 4. †**P. anat. splot naczyń (plexus)**. Perz. <PLOT/PLEC/PŁOT>

[**Pletniak, a, lm. i, Pleciak, Witak**] *plot z gałęzi, z chróstu wplatanego poziomo pomiędzy koły pionowe*. <PŁOT/PLEC/PŁOT>

Pletnica, y, lm. e l. plecionka z wici. 2. *tratwa z wici*: Piechocie pod zamek szanćować ś. kazał i pletnice zbudować; nazajutrz P. była pogotowiu, na której pod zamek przeprawiać ś. mieli. Biel. M. <PLOT/PLEC/PŁOT>

†**Pletnik, a, lm. cy flisak, płynący z drzewem**. Hel.

Pletny, p. Plotny.

Pletometrja, i, bfm. *nienormalna ilość pewnych części ciała (np. 6 palców)*. <Gr. plēthos = mnóstwo, + -metria = mierzenie>

†**Pletomówca, y, lm. y p. Plociuch**: Jezus nie rzekł matce swej: panno! by nie był rozumian pletomówcą. Białob. <PLOT/PLEC + Mówca>

†**Pletora, y, bfm. patol. nawał krwi, krwistość**. <Gr. plēthōrē>

†**Pletoryczny** przym. od **Pletora, krwisty**.

[**Pletuga, i, lm. i**] m. p. **Plociuch**. <Od l. Pleś>

Pletwa, y, lm. y, Pletwa, †Płatwa, †Płytwą, × Pław l. *plaska fałda skóry, o szkieletie z kości pręcikowych, mogących ś. poruszać, mieszcząca ś. na linii środkowej ciała lub na wierzchołku kończyn*: Pletwy parzyste: piersiowe i brzuchowe. Pletwy nieparzyste: grzbietowa, ogonowa, podogonowa. Pletwy cierniopromienne i członkopromienne. P. tłuszczowa. Przen.: Rzezcza nabrzmiała nocną ulewą i srebrnemi pletwami prosto biegła roztoczyć ś. po dolinie, na której stały nasze namioty. Słow. (= *odnogami*). 2. *blona łącząca palce u nóg niektórych ptaków i zwierząt ziemnowodnych*. Sł. wil. 3. × **P. noga ptaka a. zwierzęcia ziemnowodnego, której palce są połączone błoną**. Sł. wil. 4. [P.] = **Nalustek**. <PLE/PŁY/PŁAW, z podprowadzeniem pod PLOT/PLEC>

Pletwisty p. Pletwisty.

Pletwisty, Pletwisty, Pletwisty, Pletwisty, †Płytwisty mający pletwy, opatrzony pletwami. <Od Pletwa>

Pletwonogi, Pletwonogi mający kończyny przednie spięte pletwami, mający nogi pletwowate: Pletwonogie (natatores) rząd ptaków wodnych. Zwierzęta ssące pletwonogie (pinnipedia) rząd zwierząt ssących. <Pletwa + *Nogi, od Noga>

Pletwowato przys. od **Pletwowaty**.

Pletwowaty, Pletwowaty podobny do pletwy: Ogonki pizmowe = ssące owadożerne z nogami pletwowatymi i pachnącym ogonem łuskowatym.

†**Pleura, y, lm. y l. anat. blona pokrywająca płuca i wysięlająca ścianę wewnętrzną klatki piersiowej, opłucna**. 2. a. [Plewra] patol. *zapalenie opłucnej*: A nie miała w ludziach dziura, jako nastąpiła P. Rej. <Gr. pleurā>

Pleurotoma, y, lm. y pal. mięczak brzuchopelny trąbikowy. Łab.

Pleurotomarja, i, lm. e pal. mięczak brzuchopelny skrętowy, pojawiający ś. w utworze sylburskim, a obfitszy w węglowym. Łab.

Pleurotomja, i, lm. e operacja chirurgiczna, rozcięcie klatki piersiwej. <Gr. pleurā + témnō = tnę, kraję; tōmos = pocięty, pokrajany>

†**Pleurytyczny** przym. od **Pleura, opłucny**: Wysięg P. <Od Pleura>

Plewa, y, lm. y, Plewina, †Płowa, [Płowa, Płowa] bot. (gluma) *łupinka, obłonka, zastępująca w roślinach trawiastych kielich i koronę kwiatu*: P. kielichowa, koronowa. Głupi, kto sieje plewy, żeby pszenicę zbierał. Burl. Niepodobna mieć ziarno bez plewy. Pot. Przeczyściło ś. zboże, P. na stronę wiatrem odeszła, a ziarno zostało. Skar. Precz plewy od ziarna, tehorze od męnych. Pot. Ludzka siła plewą jest jedną przeciw wszechmości. Koch. W. Raczej ś. ku brzegu miejmy, a tych plew darmo nie wiejmy. Rej. <PLEW>

[**Plewanija, i, lm. e**] p. **Plebanja**. <Z Plebanja, przez sld. do Pleva>

[**Plewan, a, lm. owie**] p. **Pleban**.

[**Plewć**] p. **Plunąc**. Gwar.

Plewczany, × Pilwczany złożony z plewek, błonkowaty. Sł. wil. <Od Plewka>

Pleweczka, i, lm. i p. Pleva: Kwiaty bambusu składają ś. z trzech plewecek, z sześciu pręcików. <Od Plewka>

Plewiacz, a, lm. e, Plewiarz, Pielacz, Pielarz ten, co *piele*: P. oczyścić len powinien z chwastu. Przędz. <Od Plević>

Plewiaczka, i, lm. i forma ż. od **Plewiacz**; **Plewiarka, Pielaczka, Pielarka, × Plewiennica, [Pielaczka, Pielonka, Pleja]**.

[**Plewiarczka, i, lm. i**] p. **Plewiarka**.

Plewiarka, i, lm. i l. p. Pleviarczka: Żeby miały plewiarki nad czym śpiewać. Jeżow. Gdy na ogrodach plewiarki plewią, pilnuj, aby nie drzymały. Haur. 2. [P.] bfm. *pielenie*. 3. [P.] *trawa wyrwana przy pieleniu*. Zdr. [Plewiarczka]. <Od Pleviarz>

Plewiarz, a, lm. e p. Pleviarcz. Troc. <Od Plević>

Plewiasty l. p. Plevisty. 2. *podobny do plewy, szupinowaty*: Ziele goryczka nasienia jest szerokiego, plewiastego. Syr. <Od Pleva>

†**Plević, i, il, [Plević, plewie, plewił, plewiła a. plewiła]** p. **Plevć**: Kto kąkolu nie plewi i wezas go nie ruszy, potem depce pszenicę a. ją zagłuszy. Pot. Kiedy grzędę plewią, za chwastem i dobre ziele wyrwą. Sz. Gdy na ogrodach plewiarki plewią, pilnuj, aby nie drzymały. Haur. Ono zboże hojnie rozkrzewione pospołu z chwastem roście nieplewione. Klon. Płorkowa już od dwóch godzin plewiła w ogrodzie. Orzesz. Już zaczęto ze zbóż P. role. Wyp. <PLE(W)/PEŁ/PIEL>

†**Plewidło, a, bfm., [Plewidło]** l. p. **Pielenie**: Aby dobrze ogrodowiny oswobodzić od przeszkoedy dzikich chwastów, na to jest P. Kluk. Plevidła pilnować bardzo nietylko w ogrodziech, ale i w zbożu. Ek. Nie wadziło poczekać z tym plewidłem żniwa. Pot. Przed żniwem wedle pisma nie wyrwać chwastu, żeby żytu ś. nie dostało niewczesnym plewidłem. Pot. Gdy przyjdzie ono wieczne P. albo żniwo, wierę kąkoliku, dopiero ś. obaczysz, iż ś. było jakim głąbem a. czarną kapustą urodzić. Rej. 2. *chwasty, zielsko wypie-*

lone. Troc. 3. [P.] *czas, pora pelenia*. <Od Plewić>

Plewie, a, blm. zb. p. **Plewa**: A jednak pod tym mógł chwastem, plewom, jest jakieś dziwne, ciągle, głuche kucio. Słow.

Plewienie, a, blm., czynność cz. **Plewić**.

× **Plewiennica, y**, lm. e p. **Plewiaczka**: Gdy pszenicę zachwasić kąkol, nie śle gospodarz w obszar plewiennice, aby z pszenicy rwały kąkoli? L. <Od Plewić>

Plewikwiat, u, lm. y, **Grzebyki, Grzebykowiec** bot. (*achyranthus*) *ros. z rodziny amarantowatych*. <Od Plewić + Kwiat>

Plewimaczek, czka, lm. czki bot. p. **Krwawoziół**.

Plewina, y, lm. y p. **Plewa**: Sypiąc ś. jako plewiny z przetaka. Słow. <Od Plewa>

Plewisty l. a. Plewiasty, Plewny pełen plew, zmieszany z plewami: Głina plewista. Kn. 2. min.: Kamień P. p. **Natrolit**. <Od Plewa>

Plewka, i, lm. i t. p. **Plewa**. 2. hist. *blonka bardzo cienka*, × *pliwka* (*pellicula s. membrana*).

Plewkowato przys. od **Plewkowaty**. L.

Plewkowaty, × Pliwkowaty *podobny do plewki, mający kształt plewki*: Ustoiny w urynie na spodzie bywają plewkowate. Perz.

Plewnia, i, lm. e l. + P., [P.] p. **Plewnik**: Włażka krowa do plewnia. Pot. 2. [P.] *kieszek boczna w podszewce surduta*. <Od Plewny>

Plewnik, a, lm. i l. a. + **Plewnia, [Plewnia, Obzajda]** *skład na plewy, miejsce, gdzie ś. plewy przechowują*: P. przy gumnie zaraz najlepiej mieć. Haur. 2. [P.] *koń w zagadce*: Siadajta na owsianiki (lub plewniki). <Od Plewny>

Plewny p. Plewisty: Nie podlewaj mi cukrem mąki na pół plewnej, lepszy nad słodką zdradę nieprzyjaciel pewny. Nar. [Wór P.] (= *na plewy, od plew*). <Od Plewy>

[Plewra, y, lm. y] p. Pleura: Dostał plewry i umarł. Dzierz. <Z Pleura>

Plewy, ew, blp. l. a. zb. **Plewie, [Miękina]** *plewy w znacznej ilości pomieszczone przy młóceniu z otruchami drobnymi innych części kłosa i słomy, otręby, trzyny, zgoniny*: Na bojowisku jest ziarno, są też i plewy; na świecie są do brzy, są też i źli. Karnk. Zyto moczzone ze trzynami albo plewami koniom dawać. Syr. Niechaj osiek je plewy, a da lutni pokój. Rej. Ludzie jak plewy letcy. Skar. Od złego dłużnika i plewy bierz. Grod. (= *od złego dłużnika bierz i żyka*). Miasto wdzięcznych pokarmów zatykanie im usta plewami omylnych wymysłów swoich. Rej. Gdy nie będziesz miał postanowionego serea swego, wszystko jakobyś plewy sypał przed oblicznością Pańską. Rej. Rzuca jak plewy dukaty. L. I moje pieniądze nie plewy, i mój udział coś tutaj znaczy. 2. a. × **Pliwa cienuchna blonka, skórcza, powłoka na czym**: P. na mleku przegotowanym. Biańko w jajku plewą otoczone. Zdr. **Plewka, Pleweczka**. <PLEW/PEŁ/PIEL>

[Plezać się, a ś., ał ś., Plozać, Plozać ś.], † Płazać, † Płażać ś., † Płazić, † Płazić ś., † Płozić, † Płozić ś., [Płozić ś., Pleżać, Pleżać ś., Pelgać, Pelzgać ś., Pelgnąć, Pelzgnąć], × Pelzać ś., × Pelznać ś. pelzać, pelznąć, czolgać ś., suwać ś., gramolić ś. po czym: Plezą ś. knechci po ziemi, aby wody dopaść. Sts. <PLOZ/PŁOZ/PLEŻ/PELZ>

[Pleżanie się, a ś., blm.] czynność cz. Pleżać ś. **[Plezer, u, lm. y] p. Plejzr**: Mam w tym P. Zrobić komu P. Pozbywszy tego impedimentu,

tym bezpieczniej plezerów swoich zażywać będziesz mógł. Szaj. <Fr. plaisir>

[Pleżenie, a, blm.] czynność cz. Pleżć.

[Pleżenie się, a ś., blm.] czynność cz. Pleżó ś.

[Pleżina, y, lm. y] polanka wśród lasu.

[Pleżopja, i, blm. krótkowzroczność nabyta wskutek rozpatrywania przedmiotów bardzo drobnych. <Gr. plesios = blizki, + ópsis = widzenie>

Plejozaurus, a, lm. y pal. *wężojaszczur, olbrzymi płaz kopalny z małą głową, a bardzo długą szyją i kadłubem zwierzęcia ssącego, znajdujemy w pokładach mezozoicznych*. <Gr. plesios + sauros = jaszczurka>

Plejzr, u, lm. y f. [P.] p. Plejzr: Mam w tym P. Zrobił mu P. Sł. wil. 2. × P. zart. <Fr. plaisir>

[Pleżó, zie, zł i P. ś.] p. Pleżać ś.

[Pleżnąć się, ęgnie ś., ągi ś.] p. Płać ś. <? (P)leżnąć ś.>

[Pleżnięcie się, a ś., blm.] czynność cz. Pleżnąć ś.

Pleżota, y, lm. y, Wypłoza bot. (*berchemia*) *ros. z rodziny szklakowatych*.

× **Pleş, u, lm. y p. Płas**: W tysięcznych kształtach pleşy lekkim robią krokiem. Dm. Dni na pleşach i skokach trawia marnie. Tw. Począł kuglować, pleşy stroić. Birk. Pan bożek idąc w pleşy z gronem gracji, kołuje radośnie. Przyb. Tańcuje dobrze i pleşy taktem odprawuje. Troc. Pleşy susy zwierząt. Troc. Pleşy pisać. Troc. <PLĘS/PLAS>

× **Pleşacz, a, lm. e p. Płasacz**: Nie trzeba rzemieślnikowi pytania zadawać o jego rzemieśle, ani pleşaczowi o sztuce skakania. Pilch.

× **Pleşać, a, ał p. Płasać.**

× **Pleşanie, a, blm., czynność cz. Pleşać, płąsanie.**

[Pleşkierz, a, lm. e, Pleşkyrz] *nagniotek, odciśk, odgniotek.*

[Pleşkyrz, a, lm. e] p. Pleşkierz.

Pleşnąć, nie, nął p. Płasnąć: Opsnął ś. z cegły wśród kałuży, posłiznął ś., pleşnął w wodę i krzyknął przekleństwem. Krasz.

† **Pleşny** przym. od **Pleş, skoczny**: Taniec P. Macz. P. koń. Tuch. <Od Pleş>

[Pleş się, pleşie ś., pleşł ś.] płątać ś., krcęć ś., wulęsać ś., próżniaczyć ś.

[Pleşnięcie, a, blm.] czynność cz. Pleşnąć.

Pleşta, y, lm. y bot. p. **Brzeźnica.**

[Pleşać, a, ał i P. ś.] p. Plątać.

[Pleşanie, a, blm.] czynność cz. Pleşać, płątanie.

[Pleşanie się, a ś., blm.] czynność cz. Pleşać ś., płątanie ś.

[Pleşy] mnogi, ofity, urodzajny.

[Pleşenie się, a ś., blm.] czynność cz. Płąć ś.

Plichacz, a, lm. e zł. p. Plicha: P. w beczce = *ksydzka w ambonie*.

Plichta, y, lm. y *budka na szlucie a. małym staluku, rodzaj kajuty dla kapitana*: P. na szlucie, budka w sztabie dla sztabnika i marszałka. Mag. <?>

[Plió, i, il] l. p. Pleó. 2. i [P. ś.] p. l. Pleóć.

Plija, i, lm. e l. nieod. karc. = a) *w niektórych grach hazardowych równa liczba oczek u bankiera i pomitera. b) zagięcie rogu karty w grze karcianej. c) dwie karty jednakowe: dwa tuzy, dwa króle i t. d.*: Siadą na żądanie do gry największej, bo pewni są P., mając do tego palce wprawne. Oheoc. 2. i, lm. e ręk. *linja oznaczona na skórze ołówkiem a. odcisnięta przez złożenie skóry, w cza-*

sie przykrawania jej na rękawiczkę. <Od Fr. plier = zginać, składać>

Plijować, uje, ował ręk. *robić plije na skórze.* <Fr. plier>

Plijowanie, a, bilm., czynność cz. **Plijować.**

Plik, u, lm. i p. **Plika:** P. gruby skryptów w bibułę obwinęty. Oss. <p. Plika>

Plika, i, lm. i l. a. **Plik** *zwój, pęk, rulon:* P. listów, druków, skórek baranich. Lustracja wielu plik wielkich, papierów starych i dawnych rejestrów. L. 2. lek. *rzeczoma choroba włosów, kołtun* (p. Kołtun). <Łć. plica>

Plikatula, i, lm. e *skamieniałość mięczaka dwuskorupowego bezłowego.*

Plikowy przym. od **Plika; Kołtunowy.** Bot.: [Plikowe a. kołtunowe ziele] = **Dziewięcśl.** <Od Plika>

[**Plince, ów**, blp.] *placki kartoflane.*

Plinie, a, bilm., **Pliszki** daw. u *młodzieży szkolnej, gra o charakterze rycerskim, meta, obóz, gonitwa o więźnie, kaptuwus.*

Plinjan, u, lm. y min. *minerał z gromady lampyrtów, z rzędu pirytoidów, arsenopiryt.*

[**Plika, i**, lm. i] *cieniutka powłoczka, skórczka na gojącej ś. ranie.*

Plinta, y, lm. y l. *cegła piaszka.* 2. a. **Plycień** *kwadratowa podstawa pod kolumny, filary i t. p.* 3. zdń. = a) *najniższa część fundamentu pieca z wyskokiem.* b) *kafel użyty do takiej części, z faszą od góry, stanowiącą wyskok.* <Łć. plinthus, Gr. plinthos>

Plintowy przym. od **Plinta.** Zdń.: *Naróżnik P.* <Od Plinta>

Plintyt, u, lm. y min. *minerał z gromady sylikoidów, z grupy gliny, glina żelazista, stanowiąca przejście do grupy nontromitu.*

Pliocen, u, bilm. *gieol. grupa skał osadowych trzeciorzędowych, młodszych od miocenu.* <Gr. pleion = więcej, + kainós = świeży>

Plioceniowy p. Plioceniński.

Plioceniowy p. Plioceniński.

Plioceniński, Plioceniowy, Plioceniowy przym. od **Pliocen:** *Formacja pliocenińska p. Formacja.*

[**Plipotencyja, i**, lm. e] p. **Plenipotencja.** <Z Plenipotencja>

× **Plis, u**, lm. y p. **Plusz:** *Rzutki z puchowego zwoju plisu mrugały jak gwiazdki.* Jez <Nm. Plüsch; Fr. peluche>

Plisa, y, lm. y l. *listwa, pas tkaniny, którym obszywają z lewej strony spódnice od dołu.* 2. *ukośny kawałek tkaniny, którym naszywają dla ozdoby spódnice i staniki.* Zdr. **Pliska.** <Fr. plissé>

Plisia, i, lm. e l. p. i. **Pliszka.** 2. † p. **Plusz:** *Cło płacą od plisie szerokiej i wąskiej weneckich, francuskich, holenderskich. Vol.*

Pliska, i, lm. i p. **Plisa.**

Plisować, uje, ował *podszycić, obkładać plisą; przybierać plisą, plisami:* P. spódnice. Falbanki plisowane. <Od Plisa>

Plisowanie, a, bilm., czynność cz. **Plisować:** P. sukien.

[**Pliskwa, y**, lm. y] p. **Pliszka.** Mur.

Plisowy przym. od **Plisa:** *Krąg owalny, otoczony plisowymi ramami, przetykanymi zrzadka świecącymi ś. rzutkami.* Jez.

[**Plister, tra**, lm. **trowie**] *lekc. kaznodzieja, duchowny protestancki, pastor.* <Z Nm. Priester>

[**Plistwa, y**, lm. y] p. **Pliszka.**

† **Plisz, u**, lm. e p. **Plusz.** Troc. <Nm. Plüsch>

[**Plisz, a**, lm. e] p. **Plesz:** *Trzyma pęk lisich*

skórek..., dwaj Żydkiwie przyganiają im to włos krótki, to barwę niepiękną, to plisze. Kaczk. Obszary Europy poszły pod uprawę pluga; niewielkie tylko plisze przechowały niby podanie owych puszczy i pustyni innych części świata. Pol.

[**Pliszczka, i**, lm. i] p. i. **Pliszka.**

i. **Pliszka, i**, lm. i, [**Pliska, Pliszczka, Plistwa, Pliskwa, Pluszka, Pluszka, Trzęsogonek biały**] zool. l. (motacilla) *ptak wróblowaty zębodzioby z rodziny tej samej nazwy.* P. biała a. siwa. [gąska, pińka biała] (m. alba). P. góraska, pluszka, [P. wołowniczek, P. wolarska] (pallenura sulphurea). [Popieliczka] (budytes cinerocapilla). P. żółta; P. żółtego a. zielonego, białego, siwego, żelazistego pióra (budytes flava): P. zielonego pióra jest zwyczajna, P. żółta, która ma grzbiet oliwkowozielony. W. A. P. żółtawa (budytes flaveola). Pliszki piszczące. Mor. Pliszko pusta, hoża, wesoła! Kor. 2. = **Kopciuszek.** Zdr. **Plisia.** <?>

2. **Pliszka, i**, lm. i l. *gra chłopięca:* P. do tej zabawy potrzebne są chłopcom trzy kije: dwa mają po łokuie długości, a jeden najmniejszej wielkości piędzi, zwany plizgą. 2. w lm. *gra polegająca na wyrzucaniu rozłupanych drewniak z różgi brzozonej tak, ażeby padły a. stroną płaską białą, a. okrągłą ciemną do góry, od czego zależy wygrana, bierki, król, cygan.* <?>

Pliszki, ek, blp. p. 2. **Pliszka.**

Pliszkowate (motacillidae) *rodzina ptaszków wróblowatych.* <Od i. Pliszka>

[**Plisó, plecie, plóti** i p. ś.] p. i. **Pleść.** <Z Pleść>

† **Plisnia, i**, lm. e p. **Plusz.** Troc. <Od Nm. Plüsch>

[**Plita, y**, lm. y] p. **Płyta.** Zdr. [**Plitka**].

[**Plitenyja, i**, lm. e] p. **Plenipotencja.** <Z Plenipotencja>

[**Plitka, i**, lm. i] p. **Plita.**

× **Pliwa, y**, lm. y p. **Plewa.** Zdr. × **Pliwka.**

× **Pliwezany** przym. od **Pliwka:** *Żyła pulsowa ma pięć błonek, błonkowatą membroram, pliwczaną cellulosam.* Wei.

† **Pliwka, i**, lm. i p. **Pliwa:** P. cienka *cuticula.* Wei. P. czyli skóreczka, która powierzchownią ciała pokrywa. Wei.

× **Pliwkowato** przys. od **Pliwkowaty.**

× **Pliwkowaty** *podobny do pliwki, plewkowaty.* <Od Pliwka>

[**Plizga, i**, lm. i] *najmniejszy z trzech kijów używanych przez chłopców w grze zwanej plizką.*

[**Plochta, y**, lm. y] p. **Plachta.**

[**Plocinca, y**, lm. e] p. **Plocińca.**

[**Plocińca, y**, lm. e, **Plocińca**] ul.

Plociuch, a, lm. y, † **Plociuch, † Plotarz, † Płotek, [Pleciuch, Pleciuga, Plecięga, Pletuga, Pletka], Płotka, × Płotuch, † Płotomowca papla, płoplacz, gaduła, gadulski, bajarz, batubera, płotkarz.** <PLOT/PLEC/PŁOT>

Płociucha, y, lm. y forma ż. od **Płociuch.**

Plomba, y, lm. y l. *pieczęć otwierana dwustronna, wisząca jako dowód opłaconego cla a. jako znak fabryczny.* 2. dent. *metal, masa, kit, którym wypełniają ząb wypróchniały.* Zdr. **Plombka.** <Fr. plombe>

× **Plombagina, y**, lm. y *otówek, grafit, gatunek węgla mineralnego z niewielką domieszką żelaza.* <Fr. plombagine>

Plombiarz, a, lm. e ten, *co przykleja plomby do towarów.* <Od Plomba>

Plombir, u, bilm. *cukier kompozycja lodowa, w której skład wchodzi żółta, kren, owoce.*

Plombka, i, lm. i p. **Plomba**. <Od Plomba>
Plombować, uje, owa! i. towary = *zaopatrywać w plomby*. 2. dent.: P. zęby = *wypełniać otwory w zębach zepsutych plombą*, kitować. Przen.: P. uszy = *zatykać*: Pierwszą jego myślą, na szelest papieru było P. uszy i uciekać. Krasz. <Od Plomba>

Plombowanie, a, bfm., czynność cz. **Plombować**.
Plombowy przym. od **Plomba**: Kleszcze plombowe.

[**Plompa**, y, lm. y] p. **Pompa**. <Z Pompa>
 [**Plompać**, pie, pa!] p. **Pompować**.
 [**Plompianie**, a, bfm.] czynność cz. **Plompać**, *pompowanie*.

[**Plompie**, i, bfp.] 1. rodzaj obuwia z jednej sztuki ółsżyny, pioruny, garnki. 2. buty skórzane z podszewkami drewnianymi. <Nm. plump = niezgrabny>

[**Plompować**, uje, owa!] p. **Pompować**.
 [**Plompowanie**, a, bfm.] czynność cz. **Plompować**, *pompowanie*.

Plon, u, lm. y, [**Plenie**] 1. zboże, jako owoc pracy rolnika, zbiór, sprzęt, żywo: Obfite plony. Wydawać plon. Zbierać plon. P. niesiemy, P. w jęgomiecin dom. Od gorączki zanika zboże i w plonie na mierze będzie znaczna ujmą. Troc. Wokoło zielone pola, niwy bujnemi plony okryte. Niem. Do plonu i młocki sporsze są zawsze snopy po sierpnie. Troc. Nasiona, twych wierzone żyzności zagonów; pomnożeniem dochodzą babilońskich plonów. Tremb. Jakimś ziarnem sieje, takie plony otrzymuje. Krasz. Już tedy w opisywaniu moim idę do plonu albo kwitnienia zboża. Kluk. Plony wiosenne, żywo do grobu wtrącone, to są ludy podbite. Mick. Przen.: owoc, skutek, wynik wiek czący usiłowania, rezultat: Zbierać bogate umiejętności plony. Mrong. Dialekta słowiańskie, mniej wyształcone i nieobfitsze pewnie od naszego języka, nie obicenią nam bogatego plonu; pomóc nam mogą, zaradzić nie zdołają. Pot. S. Zbliżam się z snopkiem nowego plonu. Dm. 2. [P.] = a) ziarno, które się samo wykrusza podczas zwożki. b) kępkła zboża z kilkunastu źdźbeł, które, kończąc żywota, żniwiarze niezczętemi na polu pozostawiają. c) równianka z kwiatów dożywkowa; mały snopek zboża zdobny kwiatami, który żniwiarze ofiarują dziedzicowi w dożywni. d) pieśń obrzędowa dożywkowa. e) okrężne, dożywni, wieniec. f) łan, pole oddzielne; wólka: Bodajże ci, Stasiu, żaden P. nie rodził. g) płachta, którą wyszcierają wóz, zwożąc sypkie zboże. 3. †P., bfm. a. †**Polon** niewola, jasyr: Pobral w P. wszystkie ostatki ludu. Bud. 4. łup, zdobyć: Dopieroż za nieprzyjacielem, gdy on za Rosią dzieli plony. Tw. Jeśli się ociągasz dłużej, sam zostaniesz plonem zwycięzcy. L. O, jaki tam zajęty P. ludzi! Troc. W plonie trzy działa przywieziono. Troc. Wiele znacznych więźniów z bogatym plonem wprowadził. Nies. Dudon, iż witać Karła miał wolą dnia tego, przywoził P. i więźnie do porządku. P. Koch. Przykłady swemi, modlitwą i nauką wiele plonów jego (szatana) odbijają. Skar.

Plondrować, uje, owa!, †**Plundrować**, **Plądrować** 1. łupić, grabić, rabować, przeskukiwać w celu rabunku: Tatarzy kraj plondrowali. Krainy nasze gorzej niemal nieprzyjaciela pustoszym, póki co jest plondrując a marnotrawnie szafując. Grab. P. Włochom (Turk) nie może, jedno ukradkiem; kozacko, siła niektóre plondrować. Grab. P. Maruderzy po wsiach plondrują. 2. przeskukiwać, szperać, przetrząsać, przewracać, grzebać: P. po

kieszeniach. Plondruje po kątach, w kufrze. Co tam plondrujesz w szufladzie? Przen.: [Plondrował okiem całą izbę uważnie]. Ork. 3. Gospodarstwo plondrujące a. plondrowanie = sposób użytkowania z lasów, według którego wycinają się pojedyncze drzewa lub małemi przestrzeniami, naokoło zaś stojące zostawiają się do dalszego wzrostu. <Nm. plündern>

Plondrowanie, a, bfm., czynność cz. **Plondrować**.
Plondrownik, a, lm. cy, **Plądrownik** ten, co plondruje, łupieżca, grabieżca: Przyjeżdżają sprzymierzyńcy nasi, lecz więksi plondrownicy, aniżeli walecznicy, a rządu i powściągliwości żołnierskiej najmniej nieprzeustrzegający. Błaż.

[**Plonek**, nku, bfm.] piastwo domowe, które po wyłegnięciu się nie rośnie i jest niezdarne.

†**Plonianka**, i, lm. i, †**Plonnica** kobieta wzięta do niewoli, branka, niewolnica. Bud. <Od × Plon>

Plonić, i, il p. **Plenić**.
 [**Plonić się**, i ś., il ś.] rodzić się, obradzać się, dawać plon. <Od Plon>

Plonienie, a, bfm., czynność cz. **Plonić**.
 [**Plonienie się**, a ś., bfm.] czynność cz. **Plonić się**, *plonowanie*.

× **Plonnica**, y, lm. e p. **Plonianka**. Goł. <Od Plonny>

†**Plonnik**, a, lm. cy *łupieżca, grabieżca*: Nie ostawiliśmy w nich żadnego żywego, kromie dobytka, który na dział przyszedł plonnikom. B. Sz. <Od Plonny>

Plonny 1. przym. od **Plon**, dający obfity plon; korzystny: Dla skarbu był to istotnie rok bardzo P. Paw. 2. × P. *gatunkowy*. Gram.: Liczebni plonne = oznaczające rozmaitość czyli liczbę gatunków jakiej istoty, odpowiadające na pytanie: iloraki? Sł. wil. (= wielokrotne, mnożne).

× **Plono**, a, lm. a *gatunek*: Imiona, których jedno tylko P. (jeden gatunek) jest na świecie. Sł. wil. <Por. Plemię, Plemić się>

Plonować, uje, owa!, [**Plenować**] 1. wydawać plon obfity, obradzać, rodzić: Zboże plonuje. Rola plonuje. Cóż siać, jaśnie panie, jeżeli pszenica nie plonuje? Prus. Przen.: Użyteczną pracą ma być praca moralnie dla bliźnich plonująca. 2. kwitnąć, zakwitać: Gdy żyta plonują, daje się widzieć nad niemi niby para; jest to pyłek kwiatu, bez którego żadne ziarno się nie zwiąże. Kluk. 3. [P.] zbierać plon: Plon P. <Od Plon>

Plonowanie, a, bfm., czynność cz. **Plonować**.
 [**Ploryk**, a, lm. i] = **Kleryk**. <Z Kleryk>

[**Plos**, a, lm. y] 1. błonie, łątka. 2. p. **Pluskwa**. 3. p. **Ploso**: Na P. wyjechać. <Ros. plesz; Por. Ploso>

[**Płosa**, y, lm. y] pas, smuga. <Ros. polosa>
 [**Płosek**, ska, lm. ski, **Płosko**] mały dół napelniony wodą.

[**Płosko**, a, lm. a] p. **Płosek**.
 †**Płoskonnny** p. **Pluskotny**.

†**Płoskony**, ów, bfp., †**Płoskuny** czas dżdżysty, plusk, płuchota, płuta, słota, chlapanina, flaga.

†**Płoskunny** p. **Pluskotny**: P. czas = plutny, dżdżysty. Troc.

†**Płoskuny**, ów, bfp. p. **Płoskony**. Troc.

†**Płoskur**, a, lm. y p. **Płaskur**.

[**Płosnia**, i, lm. e] p. **Płosna**.

[**Płoso**, a, lm. a] głębia, głębokie miejsce w rzece, w potoku, gdzie jest spadek nagły, dziura w rzece wybita przez wodę; pełne jezioro: Dźwigaty się ponad płosem. Tet. <Por. Plos>

[**Płosna**, y, lm. y, **Płosnia**] stopa ludzka; wierzch stopy ludzkiej.

× **Plot, u, lm. y p. Spłot:** Długie czarnych włosów ploty kręciły ś. po kirysie. Stasz. Ploty przyprawne. Troc (= *łoki*). <PLOT/PLEC/PŁOT>

× **Plotarstwo, a, blm. p. Plotkarstwo:** Na ukaranie cię za, twoje P. nie ci nie powiem. L. <PLOT/PLEC/PŁOT>

† **Plotarz, a, lm. e p. Plociuch:** Tak ś. P., błażen i kuglarz w swoim kunstowaniu kocha, jak pijanica w pieciu. Hrb. <PLOT/PLEC/PŁOT>
Ploteczka, i, lm. i p. Plotka; *blaha, nieszkodliwa plotka.* <Od Plotka>

† **Plotek, tka, lm. tki m. p. Plociuch:** Za rządów czepełów najobłidsze jest żniwo plotków i pochlebców. Pot. <PLOT/PLEC/PŁOT>

Plotka, i, lm. i l. p. Plecionka. Kn. [P. a. sych do obszywania fartuszków. Druchny urabiają z ciasta plotkę (plecionkę) czyli warkocz ciastowy dookoła korowaju idący. P., warkocz słomiany do obijania drzwi]. 2. † P. p. **Pletnia.** Troc. 3. † P. **plot, zastawa pleciona przed upustem w wodzie bieżącej:** Plotki są ogrodzenia w trzy rzędy przed samym upustem. Troc. 4. = a) a. † **Plecia wieść, wiadomość fałszywa, bajka, baśń, kaczką, zmyślenie:** Miał to sobie za plotki. Rej. Różne plotki o tym pleciono. Sien. Wiele plotek, jak szaleni i od rozumu odeszli, miesza. Skar. Rozpuszczać plotki po mieście. W tyrańskie uszy plotki jak kąkol zawsze djabeł sieje. Lubom. Ja derdać umiem, to nie P., ale kto ręczy, co za górą spotka? Fred. A. b) *fałsz, błąd, nauka fałszywa, głupstwo, bzdurstwo, haniałuki, dziecinstwo, herezja:* Kalwińskich ś. wyprzysiągł plotek. Nies. Mahometańskie błędy i plotki. Skar. 5. część. w lm. *wieści niepoehlebne o kim, o czym, szerzone pokątnie, obmowa, oszczerstwo, niepotrzebne rozpowiadanie o kim, o czym:* Bajki powiadają nie prawdę dla pokazania prawdy; plotki zaś chcą fałsze i kłamstwa udawać za prawdę. Jez. Z domu do domu plotki roznosi. L. Wynosić plotki z domu. Robić, szerzyć, rozsiewać plotki. Robić plotki na kogo. On go lubi za plotki, które mu przynosi. L. Ty za plotki, a plotki za cię. Prz. Jestem w takim miejsiu, które na samych plotkach stoi. L. Nigdzie ś. plotki tak bujnie nie rodują, nigdzie tak pięknie nie kwitną, nie wschoďte, nigdzie nie są w takiej sławie, jak tu w Warszawie. Niem. Matką plotek a. matactwa jest próżnowanie. Białob. To wszystko plotki lekkich i nikiemnych ludzi. Stryjk. Plotkami ś. bawi. Skar. Trudnić ś. plotkami. Plotki to i bajki kądzieli godne. Birk. Plotki siejąc, jad swój rozpościerają. Kras. Zatopiony w próżnowaniu, nie mając co lepszego robić, trawia czas na plotkach. Kras. Z najmniejszego on plotkę uprzedzie pozor, nosi ją z dworu na wieś i ze wsi do dworu. Moraw. (= *nowinki*). Roznosić plotki. 6. m. i (o kobiecie) ż. p. **Plociuch:** Plotkaś! masz język długi, usłyszysz słowo, przyłożysz dziesięć, a z muchy wielbłąda zrobisz. L. Był to wielki P.; największych przyjaćciół umiał poróżnić i pokłócić. L. O plotko niewstydlivy, sam pleciesz, nie wiesz co. Tworz. P., co lada co plecie, lada co mówi. Mącz. Z nauki swej bywa poznany mąż; ale kto jest P., będzie wydan na wzgardę. Leop. Cóż ci ten P. chce powiadać? B. B. Wolę zamilczeć, żeby ludzie nie mówili, że ja P. L. Jakiz ja P., zamiast sekretu dochować, sam go pierwej wydałem. L. Nie być plotką, swarliwą, kłamliwą. Górn. Ja mam na swoim dworze chować plotki? furt stąd, o święte, bezbożne dewotki!

Jabł. Plotko uprzykrzona, szpetnaś w mych oczach i nader wzgardzona. Lubom. Czoło kończate na skroniach ukazuje niestatecznego, prostaka, plotkę i mało rozumnego. And. z Kobyl. 7. × P. *drabinka do zakładania za nią siana w stajni, w oborze, żłób, jasła.* Bobr. 8. myśl. *gatunek sidel na ptaki:* Nad tym (nad witką) na piędzi plotkę uwiąż ze trzema sidelkoma, takie sidelko, coby ś. jedno na drugie zakładało, od witki mają być sidelka na trzy palce. Cyg. Zdr. **Ploteczka.** Zgr. gm. **Ploty** lm. <PLOT/PLEC/PŁOT>

Plotkarka, i, lm. i forma ż. od **Plotkarz.**

Plotkarski przym. od **Plotkarz:** Wiadomości plotkarskie.

Plotkarstwo, a, blm., × Plotarstwo *robienie plotek, wada plotkarza, gadulstwo:* Przez swoje P. narobił komeraży między małżonkami. <Od Plotkarz>

Plotkarz, a, lm. e, † Plotarz *ten, co plotki robi, co je roznosi;* p. **Plociuch:** Zgubiony król, co na dyskrecję takich plotkarzów ś. daje. Jabł. Plotkarzom usta zawrzcę trzeba. Smal. Przen.: Panny bawią ś. w plotkarza = *robią plotki.* <Od Plotka>

× **Plotkarzenie, a, blm., czynność cz. Plotkarzyć.**

× **Plotkarzyć, y, ył p. Plotkować.** <Od Plotkarz>

× **Plotkliwy p. Pletliwy:** Awantury wynikłe z plotkliwych powieści. Niem. <Od Plotka>

× **Plotkonośny roznoszący plotki:** Wystawić ś. na przekąsy plotkonośnej famy. Skarb. <Plotka + Nośny>

Plotkować, uje, ował, × Plotkarzyć *robić plotki, zajmować ś. plotkarstwem:* Pięknie wyglądałby Brand, gdyby go zmogło kilka dewotek, plotkujących przy poobiedniej kawie. Bog. W. Kobiety probowały P. Gaw. Jeżeli te baby miały na mnie P., to już i tak plotkowały. Konar. <Od Plotka>

Plotkowanie, a, blm., czynność cz. Plotkować.

† **Plotliwy p. Pletliwy:** Człowiek poczciwy... pogardza plotliwym językiem. Opal. Nie wszystkim mowom wierz, ani plotliwe wpuszczaj do serca słowa. Lubom. Plotliwe niesnaski. Hul.

Plotny, Pletny *i. dający ś. pleść, możliwy do pleceni.* 2. × *Sprawa plotna = sprawa, w której jest sens, związek, wątek.* Sł. wil.

× **Ploton, u, lm. y p. Pluton.**

× **Plotuch, a, lm. y p. Plociuch.** L. <PLOT/PLEC/PŁOT>

[**Plotuszka, i, lm. i]** *plecioneczka, tasiemeczka.* <PLOT/PLEC/PŁOT>

Ploty, ów, blp. p. Plotka.

† **Plowa, y, lm. y, [Plowa] p. Plewa.** Pot.

† **Plowacz, a, lm. e plowacz:** Zostawiwszy syna Władysława Plowacza od plowaczow (?) wezwanego. Chwał.

[**Plować, a, ał i P. ś.] p. Plezać ś.** <PŁOZ/PŁOZ/PEŁZ>

[**Plozanie, a, blm.]** czynność cz. **Plować.**

[**Plozanie się, a ś., blm.]** czynność cz. **Plować ś.**

[**Plozenie, a, blm.]** czynność cz. **Plżyć.**

[**Plżyć, y, ył] p. Plagować.**

[**Plósać, a, ał]** (o koniach, psach) *ślinić ś., puszczać śliny z pyska; pnieć ś., toczyć pianę z pyska.*

[**Plósanie, a, blm.]** czynność cz. **Plósać.**

[**Plówa, y, lm. y]** p. **Plewa.**

[**Pluca, uc, blp.] p. Pluco.** Zdr. **Plucka.**

[**Pluce, uc, blp.] p. Pluco.**

[**Pluch**, a, lm. y] i. blm. *ropa, materja ciekąca*, plug, paskud (u zwierząt). 2. *człowiek zeszczywający ś. pod siebie, szczył.* <? PLU/PLW >

[**Plucha**, y, lm. y, **Pluha**], † **Pluha** i. p. **Pluchota**: Po gnatach me łapie, to pewnie na pluche. Reym. Przen.: Ukryje ś. gdzie, dopóki ta P. nie przeminie, aż nasza pani ochłonie. Krasz. (= *niepogoda, burza, gniew, złość*). 2. *niechluj, flejtuch, brudas, flondra, szargula*. Przen.: *plugawiec, brudas, szubrawiec*: Chodzi w sobolach leda piecuch, leda P. Pot. O, gdyby nie był nikt tu więcej z warty, zarząby w bagnie skąpał ś. ten P., aż pod most pięścią zgiałbym łeb zadarty. Mick. 3. *pierzynisko*. 4. *pięść, uderzenie*. <PLU/PLW >

Pluchać, a, ał i. p. **Pluchotać**: Już przez pułap deszcz mi plucha. Syrok. 2. × P. gm. *łoczyć, wtykać, wciskać, wsuwać*: P. poduszki pod głowę. <Od Plucha >

Pluchanie, a, blm., czynność cz. **Pluchać**.

Pluchostwo, a, blm., † **Pluhostwo, Pluchowstwo** *niechlujstwo, nieochędźstwo, flejtuchostwo, abnegacja*. <Od Plucha >

Pluchota, y, lm. y, **Pluskota**, [**Plucha**], **Plusk**, † **Pluta**, [**Pluta, Plugawica, Plużyca**] *niepogoda, ślota, szaruga, czas dżdżysty, flaga, chlapanina*: Na wieś myślącego przytrzymała P. Pileh. Młodym i delikatnym będąc, a w same pluchoty jesienne jadąc konno, mógłby tej pracy nie wytrzymać. Mat. A dyć my jeszcze wszystkich kartofli nie wygrzebali, a tu pluchoty idą. Kon. Zimowe mrozy i pluchoty. Jez.

Pluchotać, ta a. ee, tał, **Pluchać** *pluskotać, chlapać, chlupać, pluskać, chlustać*: Deszcz pluchocze a. plucha. Gdzie w dali pluchocze rozchukana rzeka. Syrok. Wzlawszy więpięrze, idziem ku zatoce patrzeć, gdzie hula płotka, gdzie szczupak pluchocze. Syrok. <Od Pluchota >

Pluchotanie, a, blm., czynność cz. **Pluchotać**.

Pluchotny p. **Pluskotny**.

Pluchowato przys. od **Pluchowaty**. L.

Pluchowaty, † **Pluhowaty** *zakrawający na pluchę, niechlujny, nieochędźny, flejtuchowaty*. Troc. <Od Plucha >

Plucie, a, blm., czynność cz. **Pluć**: P. a. bryzganie parowozu (= *pryskanie przez komin*). P. krwią p. **Krwioplucie**.

[**Plucka**, cek, blp.] p. **Pluca**.

[**Plucnik**, a, blm.] bot. p. **Plucnica**.

Pluć, uje, ul p. **Plućać**.

Pluder, dra, lm. † **dry** i. a. **Pludrak**, [**Lufa, Lupa, Lupka, Fluk, Kurta**] pog. *Niemiec, Szwab*: Tak ś. tam byli w pludry, tak i w Węgry wpaśli, że przed nimi jako śnieg, jako śłoma gaśli. Pot. 2. w lm. a. × **Plądry**, [**Pluder**] = a) *spodnie buchaste, workowate, hajdawery, szaramary, rajtuzy*: O wy pludry opuchłe, pończoszki, mostardy, niedawno to tu przyniósł włoski naród. Biel. M. Dał sobie robić pludry jak wory. Zbył. I Szwedby gębę nadał równo z swemi pludry, niechno na plac wyjedzie. Papr. W pludry ś. ubieramy, żebyśmy ś. wyrzekli ojezystych obyczajów. Star. Cienie Niemców ubogich: kaźdego by z pluder wytrząśł. Pot. b) † **Pludry** = *majłki kobiece*. Kn. Zdr. **Pluderki, Pludreczki**. Zgr. [**Pludrzysko**]. <Z Nm. Pluderhosen >

Pludreczki, ów, blp. p. **Pluder**: Ta w pludreczkach, pończoszki u niej złotem wyszywane. Jarz. <Od Pluderki >

Pluderki p. **Pluder**: P. adamaszkowe szkarłatne, popielczkami podszyte, z forbotkiem złotym. Goł. <Od Pluder >

Pludraczka, i, lm. i pog. *Niemka, Szwabka*. <Od Pludrak >

Pludrak, a, lm. cy i. *człowiek ubrany w pludry*. Koch. W. 2. p. **Pluder**: Jaktó, żeby ostatni P. na własnych nogach wyszedł z granic rzpltej? Sienk. <Od Pludry >

× **Pludrzasto** przys. od **Pludrzasty**.

× **Pludrzasty** *buchasty, szeroki, workowaty, napuszony*: Pludrzaste stroje nasze. Fred. A. <Od Pludry >

[**Pludrzysko**, a, lm. a] p. **Pluder**: Moja pani matko, czym ś. naodziejają? — Murzawiec kieczyńskiem, jego brat pludrzyskiem. <Od Pluder >

Plug, a, blm. i. † P. p. **Plugastwo**. Troc. 2. [P.] p. **Pluch**.

[**Plug**, u, lm. i] p. **Plug**.

1. **Pluga**, i, lm. i u felczerów, *mydelniczka*.

2. **Pluga**, i, lm. i *deszcz rzęsiasty*.

[**Pluga**, i, lm. i] zool. p. **Zuk**.

[**Plugactwo**, a, lm. a] p. **Plugastwo**: P. rozłazi ś., szczypie, kąsa swoją drogą, a parchy ze swojej strony dokuczają.

[**Plugacz**, a, lm. e] p. **Plugawiec**.

Plugastwo, a, lm. a, **Plugawstwo**, [**Plugactwo**] 1. a. † **Plug**, [**Plugawiny**] *paskudztwo, niechlujność, nieczystość, brud, świnstwo, kał, gnój*: Czarny duch, który z ust piekielnych wychodził, pozarażane zioła plugastwem zasmrodził. Otw. P. zastarzałe nie zaraz wychędozysz. Kn. Duszne P. obiera ś. około plugawych myśli. Rej. Kaddunów i innego plugastwa około obozu nie miotać, ale jeśli kto w obozie bić chce, tedy plugastwa ma zakopać. Zebrz. P. od bydła zarznigtego. Troc. To P. ze wszystkich narodów wymiecione. Troc. 2. zb. *rzeczy, istoty plugawo, brzydactwo, paskudztwo, świnstwo, szkaradziństwo*. <Od Plugawy >

Plugawica, y, lm. e i. forma ź. od **Plugawiec**; [**Plugawka**]: Byś ś. też myła bielidłem, przedsięś P. w nieprawości twojej przede mną. Leop. 2. p. **Pluchota**: Bloeisko i P. na świecie. Bał.

Plugawieć, i, il i. *robić plugawym, brudzić, walać, zanieczyszczać, paskudzić, szkaradzić, splugawiać*, posp. *świnieć*. 2. przeni. *kałać, plamić, mazać, kazić, hałbić, bezczęścić, profanować*: Nie to, co wchodzi do ust, plugawi człowieka, ale to, co z ust wychodzi, toć pomazuje a plugawi człowieka. Leop. P. czyje łożo. P. ś. 1. *brudzić ś., walać ś., zanieczyszczać ś., paskudzić ś.* 2. przeni. *kałać ś., plamić ś., mazać ś., kazić ś., bezczęścić ś., hałbić ś., wdawać ś. w brudy*: Nie plugawcie ś. temi wszystkimi rzeczami, któremi ś. splugawili wszystkie pogani. Leop. <Od Plugawy >

Plugawie p. **Plugawo**: Nie miał korzyści z pieniędzy swoich i umarł P. nakoniec. Ustrz.

Plugawiec, wca, lm. wcy, [**Plugacz**] i. *człowiek plugawy, niechlujny, brudas, flejtuch, plucha, świntuch*, posp. *świnia*: Złóśliwy P. i na ciebie i na duszy. Skar. Cóż chcesz, plugawcze, bym w tobie kochała? ten twój ezub brzydki, te kozie uszy? Lubom. Chłopie brzydki i nieobyczajny plugawcze. Lubom. Najszkaradsi plugawcy. Skar. Tobiem ja kiedy służył, mierzony plugawcze? Baryk. Cnota w chłopie niedbałym jest jako piękna szata na plugawcu, a na niej pierza i błota dosyć. Rej. 2. przeni. *spróśnik, wszetecznik, bezwstydnik, paskudnik, brzydak, szkaradnik, bezczelnik*: Plugawcy wszeteczniani na Boga, ani na zdrowie, ani na sławę nie pamiętają. Karnk. <Od Plugawy >

× **Plugawiecki** przym. od **Plugawiec**: Przez lat kilka nie uciekły naigrwania ze zbiegów „plugawieckich“, i powtarzano satyrę na czynności

rycerzów pospolitego ruszenia pod Pilawcami. Szaj. <Od Plugawiec>

Plugawiec, eje, ał *plugawym* ś. stawać: Obyczaje nasze plugawieją. <Od Plugawy>

Plugawienie, a, bhm. 1. czynność cz. **Plugawić**. 2. czynność cz. **Plugawieć**.

Plugawienie się, a ś., bhm., czynność cz. **Plugawić** ś.

[**Plugawiny**, in, bhp.] p. **Plugastwo**: Jeśli ś. zawadzą w duszy jakie P., to któż ś. nie zbrukał, jeśli za jedno brodził po kałużach? <Od Plugawieć>

[**Plugawka**, i, lm. i] p. **Plugawica**. <Od Plugawy>

Plugawo, **Plugawie** przys. od **Plugawy**: P. ś. chowa. Troc. P. tam jest. Troc. P. wiersze napisane. Troc. P. mówi. Troc.

× **Plugawomówca**, y, lm. y ten, co mówi *plugawo*, *sprośnie*, *sprośnik*, *bezwstydnik* w mowie: P., blazgoń. Kn. <Plugawy + Mówca>

× **Plugawomównie** przys. od **Plugawomówny**: P. ś. wyraził. Troc.

× **Plugawomówność**, i, bhm. rz. od **Plugawomówny**: Jeśli obywatelstwo wyszło z kluby karności wszelkiej, tedy P. najdzie dla siebie więźność. Pileh.

× **Plugawomówny mówiący**, *lubiący mówić* o rzeczach *plugawych*, *nieobyczajny* w mowie: Ożerec, opoje plugawomówni najchętniej przestają z podobnemi sobie. Pileh. <Plugawo + Mówny>

Plugawość, i 1. bhm. rz. od **Plugawy**: P. nie tylko szkodę czyni, ale i ohydę. Ek. Dla plugawości grzechu człowiek przy Panu nie ma miejsca. Białob. 2. lm. i *plugastwo*, *rzecz plugawa*, *postępek plugawy*, *sprośność*, *wszeteczność*, *nieczystość*, *bezeceństwo*: Maż z mężczyzną nie będzie grzezić, by bo to jest P. przeklęta. Leop. Pilnie strzeżcie przykazania i sądów moich, abyście nie nie czynili ze wszystkich tych plugawości, tak domacy jako i goście. Leop. Rozmaite plugawości cielesne. Leop.

Plugawstwo, a, lm. a p. **Plugastwo**: Lepiejby ś. stało, gdyby to P. wybito w pień. Krasz. <Od Plugawy>

Plugawy 1. *zaplugawiony*, *zbrukany*, *powalany*, *niechłujny*, *brudny*, *obrzydlivy*, *szpetny*, *szkaradny*, *paszkodny*: P. statek, szata, dom. Kn. Plugawe ręce. Troc. Rdza plugawa. Kochan. Promień słoneczny, plugawych ś. rzeczy dotykając, mazać ś. nie może. Skar. Plugawe śmiecie. Wer. Plugawe pomyje. Stryjk. Wzrok dziki, suknia plugawa. Miek. Połowę mu ziarna zostawiono, i to plugawego. Krasz. W plugawą paszę ciała ludzkie bestjom ś. obróciły. Tw. 2. *nie lubiący czystości*, *niechłujny*, *nieporządny*, *flejtuchowaty*: Swawola podobna ku plugawej świni, co nie myśli ni o czym, ni o żadnej enocie, kilo by ś. po woli kapała we błocie. Rej. Szkodzi dzieciom, kiedy plugawa mamka złym mlekiem karmi. Ocz. 3. *ohydny*, *sprośny*, *gorszący*, *niemoralny*, *nieprzyzwoity*, *wszeteczny*, *nieczyny*, *haniebny*, *bezwstydnny*, *bezczyny*, *wstrętny*: Konstantyn V, jak ś. z młodu okazał plugawym, także i na starość smrodem był. Biel. M. Sny plugawe o nierządnych miłościach. Syr. Ona po uszy i po same skronie w swoich plugawych wszetecznościach tonie. Lubom. Nie czytać ksiąg plugawych. Karnk. Plugawa i wszeteczna mowa. Birk. P. w mowie. Kn. P. w mowie człowiek. Troc. Grubo, po chłopsku łąje słowy plugawemi. Ot. Pełno obrazów plugawych po salach. Birk. Po tym ś. dawam winna, iżem

ja w myślach proznych, niepożytecznych, plugawych długom trwała. Erl. Święte progi plugawą nogą hańby deptane! Sf. <Od Plugą; PLU/PLW>

† **Pluha**, y, lm. y, [Pluha] p. **Plucha**. Troc.

† **Pluhowato** przys. od **Pluhowaty**.

† **Pluhowaty** p. **Pluchowaty**. Troc. <Od Pluha>

† **Pluhostwo**, a, bhm. p. **Pluchostwo**. Troc.

[**Plujnać**, *nie*, *nał*] p. **Plunać**.

[**Plujnięcie**, a, bhm.] czynność cz. **Plujnać**, *plujnięcie*.

Plumaż, u, lm. e ozdoba z piór przy kapeluszu męskim, *pióropusz*: Kapelus z czarnym plumażem. <Fr. plumage>

Plumboferyt, u, lm. y min. *minerał z gromady tlenków, odmiana magnetytu* PbO. Fe₂O₃. <Z.Łć. plumbum = ołów, + ferrum = żelazo>

Plumbogumit, u, lm. y min. *minerał z gromady saletrowców, jeden z fosforanów zawierających glin*.

Plumbokalcyt, u, lm. y min. *minerał z gromady sylikooidów, kalcyt z domieszką* Pb CO₃. <Od Łć. plumbum = ołów, + Kalcyt>

Plumozyt, u, lm. y min. *minerał z gromady lamprytów, odmiana dzemsonitu*. <Od Łć. pluma = pierze>

× **Plump**, u, lm. y *plusk*. Mrong. <Nm. Plump>

[**Plumpa**, y, lm. y] p. **Pompa**.

[**Plumpować**, *uje*, *ował*] p. **Pompować**. <Od Plumpa>

[**Plumpowanie**, a, bhm.] czynność cz. **Plumpować**.

× **Plumpsnać**, *nie*, *nał* *plusnać*, *chlapnać*, *klapnąć*, *pacnąć*. Mrong. <Nm. plumpen>

× **Plumpsnięcie**, a, bhm., czynność cz. **Plumpsnać**.

Plumpuding, u, lm. i *narodowa potrawa angielska z mąki i tłuszczu wołowego z rozmaitemi przyprawami*. <Ang. Plumpudding>

† **Pluna**, y, lm. y *odchody flegmiste, plwociny*; p. **Ślina**: Mówi, do gęby co mu niesie P. Pot. Przen.: Ten muszkietowa z końca leci pluna, ów z tyłu ścięty... Jabł. (= *pociskiem*). Przen.: Daj wiatrom żagle, nie dbaj na tę plunę: Czczara wiesziesz i jego fortunę. Chr. <PLU/PLW>

Plunać, *nie*, *nał*, [Plujnać], nied. **Pluć**, **Plwać**, [Plewć] 1. *zrzucić ślinę, flegmę, splunąć*: Ustawicznie pluje. Troc. (= *spluwa*). Ci, którzy często plują, siła w sobie flegmy mają, a gdyby nie plwali, prędkoby w febrę wpadali. Sak. Plunąwszy po trzykroć, przeżegnał chorego. Urzęd. Chcąc mocno uderzyć, tedy pluja w rękę. Urzęd. Plun w garście, to ci będzie lżej. P. krwią. Przen.: Pluć w sufit, wyżej nosa = *zudziierać nosa*, *pyszczyć* ś. Już on do stropu pluje, już nie po ziemi, lecz po ludziach, depee. Pot. W sufit plunie. L. Już on w drugiej izbie oparty o ścianę, po brodzie pluje, młynkuje językiem, oczyma przewraca. L. (= *pijminuteńki*). Przen.: P. na kogo, na co, P. komu w oczy = *okazać mu pogardę*, *lekceważenie*, *wstręt*; *kpić sobie z niego*, *nie dbać o niego*. Plun na marę! Wszędzie ś. z nieszczęsnej urągają sieroty, wszyscy na mnie pluja. L. Pola swoje tak popsuł, iż aż plun na to trzeba. Świt. P. komu w oczy. Plun niegodziwcowi w ślepie! I plunąwszy, poszli precz. Biel. J. Jakby czucia nie mieli, plun im w kaszke, zmieszaj z błotem, jednakowoż weseli. Brud. Przen.: Na niego łożęcia pluła, że ś. ledwo nie otruka. L. (= *wywierala złość*, *wściekała ś.*, *pieniła ś. od złości*). 2. *przen. strzelić*, *synąć gradem kul*: Rebelizanci plunęli w oczy oblegającym gradem kul ognistych. Rol. Pędzi gromadka, co koń wyskoczy, a za nią całe

ono wojsko, i wciąż plują z rusznic aż strach. Przybor. Chciał plunąć żelazem wrogom w ślepie. Przybor. <PLU/PLW>

†**Plundrować, uje, ował** p. **Plondrować**: Już nieprzyjacieli wszystkie (mury) opanował i już bogate kościoły plundrował. P. Koch. <Nm. plündern>

†**Plundrowanie, a, blm., czynność cz. Plundrować, plondrowanie.**

Plunięcie, a, blm., czynność cz. Plunąć.

[Plu-plu nieod.] dziec. *świnia*.

Pluralista, y, lm. ści zwolennik, wyznawca pluralizmu.

Pluralizm, u, blm. l. zmysł społeczny, duch społeczny lub korporacyjny. 2. uznanie równouprawienia. 3. fil. system metafizyczny, przyjmujący istnienie wielu indywidualnych substancji, monadologii Leibniza. <Od Łć. pluralis = dotyczący wielu>

†**Plurytis** nieod. *zapalenie opłucnej.* <Gr. pleuritis>

Plus, u, lm. y l. nazwa znaku dodawania, i, więcej!!Kazano mu wykładać dwa a dwa jest cztery! W to graj, stary prostaku! z minusem i z plusem bezpieczniej małe dziecię nazwać asinusem. Syrok. P. minus = *mniej więcej, około*: Może to kosztować P. minus ze trzy dukaty. **2. przen. zaleta, strona dodatnia, zysk, przewyżka dobrego**: Sumuję wrażenia z Nałęczowa i widzę, iż plusy przeważają. **3. kara**: Gra preferansowa z plusami = *ze zgrywaniem punktów niedogranych do pułki przez przeciwników.* <Łć. plus>

Plusista, y, lm. ści wygrypujący, mający plusy w grze karcianej. <Od Plus>

[Plusiu!] w. p. **Plus.**

1. Plusk, u, lm. i l. pluskanie, plusnięcie, odgłos plynu uderzonego przez coś upadającego w niego: Nie widziano, jak skoczyła do rzeki, P. tylko usłyszano. Plusku strachała ś. wodnego. Żebr. P. wiosel. **2. słota, niepogoda, chłapanina, szaruga, flaga; długotrwały deszcz; deszcz ze śniegiem; odwilż, pluta, pluskota, pluchota**: W zimie i lecie, w P. i pogodę muszą poddani robić. Świt. Mokrej jesieni pluski przenikające. Tw. Ptastwo czarne złatające ś. szargę i P. brzydki wróżą światu. Tw. W polu P., słota. L. Plusków dosyć w kwietniu. Troc. Tam na wszystkim nabożeństwie bawił, nie ś. ani pluskiem, ani odległością miejsca, ani słabością zdrowia od tego świętego postanowienia nie chciać dać odrzucić. Nies. **3. ogon ryby a. bobra**: Ówdzie wysmukłych rybek srebrnoluski orszak lekkimi mąci wodę pluski. Nar. Gdziekolwiek tłucze lubo w grzbiecie, lub w pluski, nie może tłuc z kości twardej łuski. P. Koch. Achelijskie córy, gdy z muzami pocierać ś. śmiały, ujrzą po sobie pluski robacze i węzowe skóry. Tw. Suma od plusku dawać. Biel. Każda z nich (ryb) swym łufienchem za plusk uwiązana. Koehan. Dwie gwiazdździe w nim (Wodniku) zaeniesze: ta Wielorybowi pluska sięga, a ta tkwi w nogach Wodnikowi. Koehan. W ten czas Wieloryb swój plusk z wody ukazuje. Koehan. <PLU(SK); ? Dżwn.>

2. Plusk! w. *wyrażający odgłos plusnięcia, chlup!*: Ryba P. po wodzie! P. o ziemię! Prus. (=chlup! bę! brzdęk! pac!). <Dżwn.>

Pluskać, a, ał i P. ś. p. Plusnąć: Gnojem smrodliwym nań pluskali. Op.

Pluskanie, a l. blm., czynność cz. Pluskać. 2. lm. a odgłos pluskania, plusk ustawiczny: Odzywały ś. jego pluskania. Orzesz.

Pluskanie się, a ś., blm., czynność cz. Pluskać ś.

[Pluskatka, i, lm. i] w zagadce: Matka P., ociec łysy byk, dziecięta trzysięta (= stępior, stępa i kasza).

Pluskiewka, i, lm. i l. p. Pluskwa: Pluskiewki w początku są białawe lub żółtawe, a potem po zrzućeniu skórki — brunatne. Kluk. **2. a. !Pinezka, !Piunezka rodzaj świeczka z szerokim płaskim łebkiem do przytwierdzenia papierów do drzewa.**

Pluskiewnik, a, lm. i bot. l. p. Czerwiec. 2. p. Nachylek (coreopsis) roś. <Od *Pluskiwny, od Pluskwa>

Pluskolec, lca, lm. lca zool. (notonecta) owad półpokrywy lądowy.

†**Pluskonny** p. **Pluskotny.**

Pluskot, u, lm. y p. l. Plusk: Dochodził P. słoty. Jez.

Pluskota, y, lm. y p. Pluchota: Jesienny czas pluskoty nadochodził. Rozm. um. Pol.

Pluskotać, oce, tał i P. ś. p. Plusnać: Z góry ś. leje, pod nogami ś. pluskoce. Dyak. Bałeny w morzu ś. pluskocą. Przyb.

Pluskotanie, a, blm., czynność cz. Pluskotać; pluskot, plusk.

Pluskotanie się, a ś., blm., czynność cz. Pluskotać ś.

Pluskotny, [Pluskotliwy, Plusny], Pluchotny, × Plusliwy, † Plusny, † Pluskonny, † Pluskonnny, † Pluskunny *dżdżysty, słotny, nie pogodny*: Dzień P. Jesień pluskotna. Pluskotne Hyjady. Klon. <Od Pluskot>

Pluskun, a, lm. y duch wodny: Wyobraźnia dowoli mogła poruszać demony, duchy tych wód i rzek, jak uganiała ś. za psotnemi topielcami i pluskunami, po wodach igrającymi. Lel. <PLU(SK)>

Pluskwa, y, lm. y l. bot. p. Szeleżniczka. 2. zool. = a) a. [Płaszka, Płoszczka, Płos, Płaszczyc, Płosyca, Błoszczyc, Płoszczyc] (*Acanthia lectularia*) *owad półpokrywy bezskrzydły, pasorzytny, karmiący ś. krwią człowieka.* Przen.: Sam chlup tegi, a taką pluskwę ma żonę (= *kobietę matę, wątkę, niktę*). b) P. oweza p. Pejka. c) [P.] p. l. Płaszka. <PLU(SK)>

Pluskwi, Pluskwiany, Pluskwowy przym. od Pluskwa.

Pluskwiany p. **Pluskwi**: Roślina ta odznacza ś. zapachem pluskwianym. W. <Od Pluskwa>

Pluskwica, y, lm. e l. bot. p. Czerniec. 2. zool. (pentaloma) owad półpokrywy różnoskrzydły lądowy. <Od Pluskwa>

Pluskwowaty *podobny do pluskwy.* Zool.: Owady pluskwowate (rhynchota s. hemiptera) *półtegapokrywe.* <Od Pluskwa>

Pluskwowy l. p. Pluskwi. 2. bot.: Ziele pluskwowe p. **Pchlica.** <Od Pluskwa>

Plusmacher, a, lm. rzy finansista usiłujący wszelkim sposobem zwiększyć dochody państwa. <Plus + Macher>

Plusnać, śnie, snął a. sł, nied. Pluskać l. a. Pluskotać *wynosić plusk, wyłdć plusk*: Wąły pluskają. Troc. Ryby pluskają w wodzie. Żelazna łuska wiąże parę ucieśzną (Marsa z Wenerą, których zdybawszy na łóżku, Wulkan żelazną niby siecią oplótł), a ta w sieci pluska z śmiechem bogów. Gawin. Pluskał, pluskał, a nie unuskał. Prz. (= kręcił ś., a nie nie zrobił. L.). **2. uderzyć z pluskiem, chlupnąć, plusnać**: P. wiosłem. Ryba pluska ogonem. Dudz. Sznur ś. przżył i naszemi głowy pluskał po wodzie. Słow. **3. rzucić plynem z pluskiem, chlupnąć, bluznąć, chlup-**

nać, chlapnąć, bryznąć, prysnąć: Plusnął mi w same oczy błokiem. Oss. W ryby przemienieni, do wody wpadają i, krążąc ś., gęstymi kroplami pluskają, raz ś. na wierzch wydając, drugi raz ś. kryjąc pod wody. Otw. Wleki go do Tybru, pluskając nań błotem. Biel. M. Przen.: † Pluskać, co na ziemię rzucając. Kn. (= *chlustać*). Przen.: P. mówą, słowem = *bluznąć*; *powiedzieć, co ślina przyniesie do gęby, chlapnąć językiem*: Szkaradne grzechy swoje począł pluskać. Birk. Ona pocnie zbrodni swoje szkaradne tak wszeteczną mową pluskać, że kapitan porwał ś. Birk. Staruszek podochocony zaczyna przebąkiwać, żarcikami pluskać. L. Zdrowia wymyślać, koncepcikami pluskać. L. Najlepsi pisarze plusną czasem nieuczeiwą myślą. Kopez. Słowy pluska, aż brzydko. Opal. 4. † P. kogo, co = *opluskać, ochlapać, obryzgać, opryskać*: Ryby, w morzu igrając, słońsiawą rosą zioła przy brzegach pluskały. Otw. 5. *rzucić ś., wpaść z pluskiem w płyn, chlusnąć, chlapnąć, hulnąć*: Ikarus k górze bieżał i plusł w morskie wały. Ryb. J. Rzucił żabom Jowisz bierzwno w wodę, które, wielkością swą plusnąwszy ciężko, szumem wody żaby przestraszyło. L. Dwa razy stałem nad Dunajem, a raz nad Renem, myśląc: a no, plusnąłby? Nie było już co robić — nie plusnąłem, i dobrze ś. stało. Krasz. 6. lek.: Szmer pluskający. *Pluskać ś., Pluskotać ś., Pluszczyć ś., Pluszczyć ś.* I. *igrać w wodzie, pluskając; chlapać ś., kapać ś.*: Rybka za rybką wskroś zwierciadlanej otchłani ś. pluska. Zal. Ptaszek ś. w wodzie pluska. Len. Gęś w wodzie ś. pluszcze. Min. Czy chcesz, niby jaskółka chybka, oblicze tylko wód muskać, czy zdrów jak rybka, wesół jak rybka, cały dzień z mną ś. P. Mick. 2. † Pluskać ś. = *opluskiwać ś., ochlapywać ś., oblewać ś., zlewać ś., zalewać ś., bryzgać ś., opryskiwać ś., broczyć*: P. ś. krwią. 3. † Pluskać ś. = *womitować, rzygać, zwracać, oddawać, rzucić z żółtką*. <PLUSK>

[Plustwa, y, lm. y] zool. = Drozd.

Plusz, u, lm. e, × Plis, † Plisz, † Plisia, † Plisnia materja, podobna do aksamitu, z długim włosem, kosmata. Meble pluszem kryte. <Fr. peluche, Nm. Plüsch>

Pluszcz, a, lm. e zool. I. a. [Pluszcz wodny, Szpak wodny] (cinelus aquaticus) ptak wróblowaty żębodzioby z rodzinny drozdów. 2. w lm. p. Pluszczowate. <PLUSK>

[Pluszczaj, a, lm. e] p. Tatarak.

Pluszczyć, y a. † jeje, a† Pluszczyć I. ciec strumieniem, płynąć z pluskiem, chłupotać: Krew', na wszystkie strony pluszczy. Zebr. Z rannej łani krew', strumieniami pluszczy. Tw. Niewiasta, grzebiąc męża, głową tłukła, aż krew', pluszczała. Warg. Krew', jego aż ziemię pluszcząca skropiła. Jabł. Nieborakowi krew' z ręki pluszczy. L. † Nieba, cały ten dzień pluszczęją, dokucały nam z wierzchu. Tw. Deszcz pluszczy. Stryjk. Dyscypliną aż do śmierci krajał, tak że aż krwią pluszczało. Nies. Jako gdy w zwadzie wół prawy róg zgubił, oślepił ś. niecie, a krew z niego pluszczy. Koehan. 2. × P. czym = *oblewać ś., zlewać ś., ociekać, broczyć*: Biedzi ś. śpiący, ze strachu pluszczy potem. Wad. Ze wszystkich lasów ptastwo ś. zleciało, pluszczały drzewa krwią, gdzie ścierw nosiło. Chr. Ja ś. mam pobratać z temi tygrysy, którzy tak krwią ludzką pluszczą? Stasz. Przen.: *bluznąć, plusnąć, wyrzucić*: Ledwie nie pluszczesz zbrodnią w żywe oczy. Hul. Przen.: *kapić, niszczyć, marnieć, zmniejszać ś.*: Król ten, nic nie sprawiwszy, mogąc, precz ich puszczał, skarb wniwecz plusz-

czał. Stryjk. P. ś. p. Plusnąć: Między górami na błotach obozy w codziennej prawie topieli ś. pluszczą. Chr. <PLUSK>

Pluszczenie, a, blm., czynność cz. Pluszczęć i Pluszczyć.

Pluszczenie się, a ś., blm., czynność cz. Pluszczęć ś. i Pluszczyć ś.

Pluszczowate, Pluszcze zool. (einclidae) rodzaj ptaków wróblowatych.

Pluszczyć, y, y† p. Pluszczęć. P. ś. p. Plusnąć: Pluszczyła ś. krew z niego. Troc. <PLUSK>

[Pluszka, i, lm. i] zool. p. Pluszka.

Pluszownia, i, lm. e oddział fabryki sukiennej, gdzie wyrabiają plusz. <Od Plusz>

Pluszowy przym. od Plusz: Żakiet damski P.

[Pluszynka, i, lm. i] jedna z plusni.

[Plus!, Plusiu!] w. nawoływanie gęsi.

[Plusnie, i, bhp.] plewy od krap, gdy te ś. robią.

Plusnienie, a, blm. p. Plusnięcie: W rzecze słychać rybki P. Gosz.

Plusnięcie, a, blm., Plusnienie czynność cz. Plusnąć.

[Plusnik, a, lm. i] mech na drzewie (lichen pulmonaria).

[Plusny] p. Pluskotny: Dzień zaduszny bywa P., niebo płacze. Prz.

Plut, a, blm., skrócone z Pluton. Przen.: *pieniądz*: Daje chętnie Cererę za Pluta. Mick. <Od nazwy bożka Plutona>

Pluta, y, lm. y I. † P. p. Pluchota: Niepogodę, deszcz, plutę cierpimy. Hrb. Kto widzi szpetną chmurę przed sobą, a nadziewa ś. przedkiej pluty, czas sobie oponeż odwiezuje. Rej. Niepogody z plutą pobudziły bystre potoki. Groch. Dla pluty i zimna musiał z pola zjechać. Warg. Obozowych głodów, upałów i chłodów i plut ś. nie boi. Susz. Już ci wszystka P. zgingła, kwiatki ś. rozkwitają. Op. Piżmowany galanek kurzawy i pluty nie zniesie żołnierskiej. Pilch. Oracz przeklina suszę, klinie kupiec plutę w drodze. Bach. 2. † P. ślina. Śl. wil. 3. a. [Pluto, Pluto] *poplawek, pław u niewodu*. 4. [P.] = a) *kaluża na dworze lub podwórzu; kaluża, woda w zakleśnięciach drogi stojąca*. b) *woda deszczowa, deszczówka*. <? PLU/PLW>

[Plutka, i, lm. i] bot. p. Syrojeszka.

× Plutliwy p. Pluskotny: Trwająca przez czas długi plutliwa chwila kwiat z kłosów otrząsa. Nar. <Od Pluta>

[Plutnica, y, lm. e] *zbiornisko wody deszczowej*. <Od Plutny>

† Plutny p. Pluskotny: Czas niepogodny, P. Dor. <Od Pluta>

[Pluto, a, lm. a] p. Pluta.

Plutokracja, i, blm. I. *arystokracja pieniężna, warstwa społeczna, złożona z najbogatszych ludzi bez względu na ich pochodzenie; bogactwo*. 2. *wpływ bogactw na rządy kraju*. <Gr. plutokratia>

Plutokrata, y, lm. ci *bogacz-parwenjusz, arystokrata pieniężny*.

Plutokratycznie przys. od Plutokratyczny.

Plutokratyczny przym. od Plutokrata: Rządy plutokratyczne. Uspობienie plutokratyczne.

Pluton, u, lm. y, × Ploton *podział żołnierszy równającej ś. czwartej części kompanji piechoty*. Górs. P., kompanja w znaczeniu taktycznym. Gem. P. na stopie wojennej ma rot 36. Chrzan. P., rota piechoty. Dudz. Zdr. Plutonik. <Fr. peloton>

Plutoniczny geol.: Teorja plutoniczna = *teorja przypisująca utworzenie ś. skorupy ziemskiej sile ognia wewnętrznego ziemi*. Utwór P. a. formacja

plutoniczna, skały plutoniczne a. ogniowe = skały utworzone skutkiem stygnięcia roztopionej masy law pierwotnych. <Od nazwy bożka Plutona>

Plutonik, a, lm. i p. **Pluton**.

Plutonista, y, lm. **ści**, **Wulkanista** zwolennik dawnej teorii geologicznej, przypisującej utworzenie ś. skorupy ziemskiej wyłącznie działaniom ognia: Geologowie podzielili ś. na dwa stronnictwa: plutonistów i neptunistów.

Plutonizm, u, bhm. *teoria plutonistów*.

Plutonowy przym. od **Pluton**: Ogień P. = strzały dawane przez całą kompanję odrazu i ciagle, bez komendy. <Od Pluton>

× **Pluwjale** nieod. p. **Pluwjał**: Ojca świętego przyniesiono do kaplicy, przybranego w P. i mitrę kosztowną. Bart. <Łć. pluviale, ni. od pluvialis = deszczowy>

Pluwjał, u, lm. y × **Piwjał**, × **Pluwjale** l. *kapłańska, włożona podczas ceremonij kościelnych*. 2. *plaszcz koronacyjny cesarzów niemieckich*. <Od Łć. pluvialis = deszczowy>

Pluwjometr, u, lm. y p. **Deszczomierz**.

Pluwjometryczny przym. od **Pluwjometr**: Stacje pluwjometryczne. <Od Pluwjometr>

[**Pluwocina**, y, lm. y] p. **Piwocina**. <PLU/PLW, zam. Piwocina>

[**Pluzawica**, y, lm. e] p. **Pluchota**. <Od PLU(ZG) obok PLU(S)K>

× **Pluzenie**, a, bhm., czynność cz. **Plużyć**.

[**Plużyca**, y, lm. e] p. **Pluchota**.

Plużyć, y, ył *tryskać, wytryskać, wylewać ś. strumieniem, bić, żgać*: Gdy wieloryb na powierzchni wychodzi, woda dwoma otworami w głowie jak fontannami pluży. Sł. wil. <PLU(G)/PLU(Z)/PLW>

× **Piwacz**, a, lm. e *ten, co wciąż pluje, spluwacz*: Władysława od częstego spluwania Piwaczem przewano. Błaż. Zdr. × **Piwaczek**. <Od Piwać>

× **Piwaczek**, czka, lm. czki p. **Piwacz**.

Piwaczka, i, lm. i l. × P. forma ż. od **Piwacz**. 2. × P. p. **Spluwaczka**. 3. † P. *flegma*. Mur.

Piwać, a, ał p. **Plunać**: Ci, którzy często pluja, siła flegmy mają, a gdyby nie plwali, prędkoby w febrę wpadali. Sak. Niedworstwo jest za trzecim słowem P. L. Plwał krwią. Troc. Plwali na niego. Troc. <PLW/PLU>

× **Piwalnik**, a, lm. i p. **Spluwaczka**. <Od *Plwalny, od Piwać>

Piwanie, a, bhm., czynność cz. **Piwać**: Lekarstwo na P. krwią. Slesz.

† **Piwałwiły** *flegmisty*. Mur. <Od Piwać>

× **Piwocia**, i, lm. e p. **Piwocina**. Sł. wil.

Piwocina, y, część. w lm. y, × **Piwocia**, [**Pluwocina**] l. *wszystko, co ś. przez usta wypłwca, więc ślina*. 2. *lek. to, co przed wypłuciem wykrztuszone z dróg oddechowych*: Piwociny drzewkowate a. krzaczkowate, gnilne, grudkowate a. zbite, kłębkowate a. zsiadłe, krążkowate, krążkowe, krwawe, kuliste, pienne a. spienione, rdzawe, ropiaste, strzępiaste, szkliste, wodniste i wodnistosłuzowe. <Od *Plwota, PLW/PLU>

[**Pła**, y, lm. y] p. **Pchła**. <Z Pchła>

[**Płac**, **piele**, **peł**] p. **Pleć**.

Płaca, y, lm. e, † **Płat** l. a., † **Płata**, [**Płata**], † **Płacież**, † **Płac** *zapłata, pieniężne za co, wynagrodzenie pieniężne*, przen. *naprota*: Przybędzie było wasze, dam wam za nie żywność, jeśli płacy nie macie. Wuj. Komu P. słodka, praca też bez płołunu. Chm. B. Jaka P., taka praca. Prz. (= leniwo każdy

pracuje, gdy pozytku mało czuje). Jaka praca, taka P. Pot. Bolejesz na niewdzięczność: alboż ci rzecz tajna, że to w płacy za łaski moneta zwyczajna? Kras. Wierność ku sobie król Kazimierz sowitą płacą ubogać. Nies. P. stała = pensja. 2. † P. = *wartość, cena*: Różność wielka koło płacy abo ceny złotego czerwonego. Gostk. 3. [P.] obrus wlośienny w olejarni. <PŁAT>

Płacenie, a, bhm., czynność cz. **Płacić**.

× **Płach**, u, lm. y p. **Plach**. Górs. Ale ty wdy dla przestachu, radzę, myśl ezasem o płachu. Rej. Bo cudny wzór na kabat P., i brzucha więc wdy nie tak strach. Rej.

Płacha, y, lm. y l. × P. p. **Plach**: Gdy czas wojenny, więc coś i od płacy Waści posyłam. Pol. 2. [P.] = a) *polowa kloca rozszczepionego; gruba deska nieociosana*. b) *deszczulka zamknięta otwór w ulu, dłużnica, zatula, zatwór*. c) a. [**Widła**, **Socha**, **Nasad**] *deska brzożowa osadzona w dziurze grzązki*. Zdr. [**Płaszka**]. <?>

[**Płachać**, a, ał i P. ś.] p. **Płoszyć**.

[**Płachanie**, a, bhm.] czynność cz. **Płachać**, *plószenie*.

[**Płachanie się**, a ś., bhm.] czynność cz. **Płachać** ś.

Płachciany przym. od **Płachta**, z *płachty zrobiony, płocienny, parciały, pacesny*. L. *Linteus*, *plócienny*, P. *Mącz*. Jeszcześ na puszczy, jeszcześ pod płachcianami domki. Skar. (= pod namiotami). <Od Płachta>

[**Płachciątko**, a, lm. a] p. **Płachcina**: Pastuch ze strachu płachciątkiem zatrzenie. Kon. <Od Płachta>

† **Płachciec**, *chca* a. *chcia*, lm. *chey* l. *człowiek w płachty ubrany; biedak, chudopicholek*: Draj z ubogiego płachta. Troc. 2. *galganiarz, handlarz galganami, szmaciarz*. <Od Płachta>

Płachcina, y, lm. y, [**Płachetka**, **Płachciątko**] *licha, włężna płachta*: Chodzą w prostych płachcinach, ciało dziwnie drzeją. Paszk. Zdr. [**Płachcinka**]. <Od Płachta>

[**Płachcinka**, i, lm. i] p. **Płachcina**.

[**Płachcisko**, a, lm. a] p. **Płachta**: Chodził, rznąc na kawały to stare P. Kon.

Płachec, *chcia*, lm. *chcie* a. ż. **Płachec**, *chci*, lm. *chcie*, [**Płachc**] *splachec, płat, szmat, kawał*: Śnieg pada dużemi płachciami. <? PŁACH>

[**Płacheta**, y, lm. y] p. **Płachta**. Zdr. [**Płachetka**].

Płachetka, i, lm. i l. [P.] = a) p. **Płachocina**: Ino mnie w szmatki starej płachetki obwiązywali. Kon. b) p. **Płachta**. c) [P. = *ni to pam, ni to chłop, próżniak, pisarz pokatny*]. 2. bud. = a) *jedno z płaskich miazg między żyłami na sklepieniu gotyckim, żagielek*. b) *sklepienie kozubkowe*: P. nad drzwiami, nad oknami = *powierzchnia łącząca wierzchnie krawędzie ich wewnętrzne otwory z zewnętrzny otworem, gdy te są odmiennych postaci*. Podcz. <Od Płachta>

† **Płachetnik**, a, lm. cy *człowiek odziany płachtą*: Apollon (w tej jednej płachcie) podał królowi piłę: król, wziąwszy od płachetnika, począł sobie myśleć. Hist. rzym. <Od *Płachetny, od Płachta>

[**Płacht**, u, lm. y] p. **Płachta**. Przen.: *żagiel*: Wiatr, kiedy żagle zdybie, spuszczać P. flisi daremnie ś. kuszą. Chr. W prawo gdy płachty nagał, cóż czynisz? Ofelt wrzasnął. Zebr.

Płachta, y, lm. y, [**Płacht**, **Płakta**, **Płacheta**, **Płachta**, **Plochta**] l. *kawał płótna grubego, ordynarnego, chusta z płótniska, rodzaj przescieradła; przescieradło do noszenia trawy; chustka, obrus*

plócienny do ubioru; duża chustka biała, którą ś. odziewają matki chrzestne; długie prześcieradło z płótna szlaskiego, które zarzucają na głowę mężatki, idąc do kościoła, służące im przez całe życie, a i po śmierci będące ich cabinem; szmata, gulgán, strzep oddarty z większej sztuksi lub pozostały po zużytych odzieniu, wiszący u niego]: Płachtą przyodziany. Troc. Cygan w płachcie. Troc. W tak podłej płachcie i w grubej sukmanie, eoś ja tu widzę dziwnego, mój panie. Lubom. P. mu bok z grubych okrywa konopi. L. Obwija dziecię pacesną płachtą a. grubym prześcieradłem. Pot. Z młodu w tańcie, a na starość w płachcie. Prz. Szlachta, jednemu worek, drugiemu P. Prz. Nie można było ocalić okrętów przed ogniem, gdyby ich nie odkryto płachtami i owe nie polewano. Świt. P. kramarska. Troc. (= do pokrycia tasu). P. do okrycia rzeczy pod gołym niebem, na wozie, w wagonie odkrytym = opona, deka: Wozowa P. L. Przen.: Wobec prawdy spadła mi z ócz P. Oliz. (= zasłona). Już na ś. wzięto czarną płachtę morze. Auszp. (= kir, krepe, zasłone). Mapa pomieniona wskazuje płachty lasów Nizu. Dub. M. P. wody. Brnął piaskami, co od Siedlec do miasta Kałuszyna, jakby płachtą kilkomilową, rozesłały ś. długo. Wóje. Srogi wieher dał płachtami śniegu po rozłogaach niżowych stepów. Dub. M. (= płatami). 2. [P.] = a) rodzaj płedu wełnianego kracastego. b) fartuch zimowy, wełniany. c) fartuch z dreliszku lub bai w paski poprzeczne. d) kilimek wełniany w pasy kolorowe do okrycia łóżka (in. pościółka) lub jako odzież wierzchnia: Z wełny wyrabiają cienką tkaninę w pasy kolorowe, nazwaną pościółką a. płachtą. Pol. e) płu - czynna śmigł wiatrakowej, złożona z cienkich desec ek, w które wiatr dmie. f) giętka powierzchnia tr.: sawiska, złożona ze zrosniętych korzeni roślin wod. uch. g) a. [bedłka kleista] agaricus glutinosus. h) bud. połac dachu pochyla w tę lub ową stronę. 3. myśl. = a) zasłona, za którą ś. ukrywa ptasznik na łowach. Cyg. b) przyrzęd myślowy z płótna cienkiego, pod którym krył ś. myślowy, napędzając pardwy, kuropatwy; płachta do przykrywania ptaków na łowach: P. jakim narzędziem ma być, któraś ś. zgodzi do pardw i do kuropatw. Cyg. Myśliwiec kuropatwę za płachtą ugania. Troc. Bez płacht, bez sieci jestem usidłona. Lubom. 4. ryb. ogromna sieć na ryby, niewód bez matni. 5. zł. bibułka do papierosów. [Płachtą] przys. gromadą, kupą, gromadnie: Wynieśli ś. płachtą przed parszywą szlachą. Zdr. Płachetka. Zgr. Płachcisko. <? PŁACH >

Płachtowe, ego, blm. kol. p. Oponowe. <Od Płachtowy>

Płachtowy przym. od Płachta.

† Płaci, † Płac przys. I. czy, czyli, czyż: Rzekł mu: P. ty nie masz nic! tamten odpowiedział: mam! Glicz. Niestotyż! miły Józef, płaciś ty co zbroił? Rej. Mówili mu mężowie gilehadzcy: P. ty Efratezyk? a on rzekł: nie jestem! Bud. Jako, chłopie? tyś królem? — płaci ty z nas szydzisz? Baryk. 2. chyba, pewno, zapewne, widocznie, może: Płaci ten chłop oszalał! Baryk. P. nie wiesz. Kn. Płaci wy figlujecie; pozwę was do wójta. Baryk. Płaciąc się jakoś w wofu we śpiączki przewierzgnął. Baryk. Kiedybyś teraz był wolen, płaciłbyś z wielką ochotą szedł do żony i dziątek? Baz. Ty, słysząc ono tak częste pytanie, rzekłeś: P.-ś ś. ty w nim zakochała! P. Koch. <Od Płacić>

Płacić, i, II, częstot. † Płacywać I. wyliczając pieniądze z musu, z obowiązku; dawać, wyliczać

należność pieniędźmi, wypłacać, uiszczać ś. z należności: Djabełne kubanki płaciłbyśmy musieli. L. Narobią szkoły, a ty człowieku płac za nich. Płacić, nie płacz. Prz. P. podatki. P. długi = spłacać, zaspakując. P. rachunki = regulować. P. za obiad, za mieszkanie. Po czemu pan płaciła za ten materiał? Jeden płaci, drugi przedaje. Hul. Łakomy dwa razy płaci. Prz. Jak kto robi, tak mu płacą. Bardz. Jak robią, tak płacą. Prz. Kredytorom, zamiast złotem, guzami płacili. L. Kto wiatrem służy, temu dymem ma być płacone. Rej. P. komu monetą srebną. Troc. P. gotówką, weksłami. P. kogo, co = opłacać, wynagradzać: Pan ten dobrze swoich ludzi płaci. Hul. Przen.: odpłacać, oddawać, nagradzać, wynagradzać, wotować, wywzajemniać ś., odwzajemniać ś.: P. komu wdzięcznością, niewdzięcznością. Troc. Uczynki dobre Pan Bóg niebem płaci. Skar. Niech Pan Bóg temu płaci, kto nam dobrze życzy. Kras. Niech Bóg płaci! — powtórzył parę razy Bajbuza. Krasz. Za usługi szczerze płacone. Górn. Bóg płaci złym za złe, dobrym za dobre. Skar. Także to Panu płacisz dobrodziejstwa one? Groch. Za taki postępek mieczem katowskim płacą. Boh. Krzywdy rodziców i bogów jednaki karanie płaci. Warg. Fałszywy świadek krzywoprzysięstwo palcami płaci. P. cheł. (= przyplaca). Płaci swoją skórą, głowę, workiem. Troc. (= odpowiada). † Płacić w odpowiedzi na słowa = odpowiadać, nie zostać dłużnym w odpowiedzi: Słowa za słowa płacił. Skar. Na jej zapytanie Telemak tak płaci, jak sam wie. Jabł. My na to krótkimi słowy płacimy i mały respons dajemy. Rut. Tak na ten zarzut płacę. Pim. 2. cz. ni. = a) o pieniądzu, mieć pewną wartość, kurs; mieć wartość, być dobrym, niefałszywym: Sukat płaci trzy talary. Umierając, radzy z sobą wziął pieniądze, ale tam ta moneta nie płaci; insze tam państwo, te tu zostac muszą. Skar. Ten talar płaci, nie płaci. Troc. b) † P. kosztować: Łokieć tego sukna płaci (kosztuje) trzy talary. Troc. c) popłacać, być w cenie, mieć pokup, być poszukiwanym: Zboże płaci. L. Nie płaci to, tani, podły, nieważny towar. Kn. Znikome złoto wszędzie płaci. L. Przen.: być cenionym, znacząc, mieć uznanie, popłacać: Piękność nie na długo płaci, nagle pozorny czas jej krasę traci. Mor. A. Płaci teraz pochlebiać. Troc. Statek tych czasów nie płaci: pracą człowieka próżno płaci. Kochan. Każda za nic nie stoi i każda nie płaci, która enotę i czystość raz utraci. P. Koch. (= nic nie warta). [Telo płaci, cobyś i na deszczu stał: jednako zmoczy. Ork. To ta nie płaci: choćbyś sto razy prawdę powiedział, to telo będzie, co i przez niej. Żer. Może ś. w niej kapała jaka płatnienica? — I cóż to płaci? święcenie zawdy czary odzegnuje. Ork.] (= i cóż z tego? i cóż stąd?). d) † P. uchodzić, godzić ś., (w 3. os. 1p.) przystoi, służyć, wypadać: A płaci (a godzi ś.) oszukiwać? Troc. W bitwie dwakroć nie płaci błędzić, bo raz zblądziwszy, poprawić ś. czasu nie masz. Skar. Fukał go, mówiąc: aza tak płaci odwoźmić mię od prawdy? Baz. Pokryłeś dudki (dydki = trojaki) w gębę, czyniąc tę postawę, żeś przegrał; a płaci kryć? Kochan. e) † P. pomagać, przyczyniać ś., służyć, przynosić korzyść, wychodzić na pożytek, skutkować, być skutecznym: Nie tak do ugruntowania rzpltej nie płaci, jak bogobojność. Błaż. Widząc, że mu fortele nie płacą, do wojny otworzystej rzucił ś. Błaż. Szczęśliwi, którzy widzieli człowieczeństwo Pana; nieby im było nie płacić, gdyby byli przykazania jego nie peñnili. Skar. Dziś: Czas płaci, czas traci. Prz. P. ś. I. być

placowym: Za bułkę płaci ś. dwa grosze (= *placą*, *placimiy zwyklye*). Krzyżacy Litwę najędzali, ale jako ś. też im od Litwy płaciło, dosyć o tym kroniki piszą. Paszk. (= *odplacalo ś.*, *oddawalo ś.*, *wetowalo ś.*). Na tym świecie jedno drugim ś. płaci. Kras. Bajki ś. *placą*, bracie mój, bajkami. Troc (= *odpowiada ś. na nie bajkami*). 2. †P. ś. *placić za siebie*, *opłacić ś.*, *wynagradzać ś.*: Janie, mój družba, jeśli ś. służba dobrze nie płaci, nie już ci traci cnota swe myto. Kochan. Cnota sama ś. płaci. Prz. Cnota sławą ś. płaci. Kochan. <PLAT>

† **Placie**, a, × Im. a zb. *szmaty*, *platy*, *chusty*, *plachty*; *laty*: Płacia o kozucha nie pytaj. Piotr. Płaszcz zebraćcy z wszelakiego płacia złatany. Krow. Miętko w jedwabne P. dziecię uwiniono. Birk. Znać, żeś to wszystko z cudzego płacia urobił, krawcze niepewny! Zigr. Pisma ich nie są szczere, ale mają jakieś płacia, stąd i zowąd zszyte. Baz. <Od Płat>

† **Placien** p. **Platny**.

† **Placież**, u, Im. e. p. **Placa**: Chcąc odbyć płacieżu prawa podług obyczaju ziemi naszej, taki pan dowiedzie a usprawiedliwi ś. dwiema przysiężnikami. Mać. z Roż. P. głowy kmiecej. Mać. z Roż.

Placik, a, Im. i p. **Plat**.

× **Placinek**, nka, Im. nki p. **Plat**: Biegną dzieci z kijami, z których wiatr trzepoce jaskrawe placinki. Ejs. <Od Płat>

[**Placisto**] z *obfitością lat*, *różnorodnie pod względem lat*: Kozuch taki składa ś. zwykle z płatków czyli kawałków rozmaitej barwy, starych i nowych, pozszywanych z baraniego runa a futra, więc też wywrócony P. ś. przedstawia. <Od *Placisty, od Płat>

[**Placki**, ów, blp.] p. **Placzka**. <PLAK/PLACZ>

† **Placywać**, a, al i †P. ś. p. **Placić**: Drogo ten olej duchowni ruscy placywali. Sak.

† **Placywanie**, a, blm., czynność cz. **Placywać**.

† **Placywanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Placywać** ś.

Placz, u, Im. e, [**Placzenie**] *plakanie*, *łzy*: Zszedł jest w bołeniu żywot mój, a lata moje w płaczoeh. Ps. flor. Modliła ś. z płaczem wielkim, łzę za łzą wypuszczając. Damb. Bólu niemałe ulżenie P. Kn. P. smutku ulżywa powoli. Bardz. Pocięchą P. jest frasownemu, zawždy ból szkodzi: sereu milczącemu. Km. Do płaczu mi, nie do śmiechu mi; P. mi ś. rzuca; plakać mi ś. chce. L. Kiedy już czas iść, dopiero w P. L. Zbytni P. abo lament. Rej. Zbiera mi ś. na P. Utulić dziecko w płaczu. Najwyższą miarą biedy jest człowieczej, kto godnych płaczu pragnąć musi rzeeczy. Mor. A. W środku śmiechu P. ś. rodzi. Gawin. Po śmiechu zwykle płaczą, po płaczu ś. śmieją. Pot. P. sobie, kiedy chciała, uczyniła, i kiedy chciała, wzdął go hamowała. P. Koch. P. jałowy, zmysłowy. Kn. (= *placze krokodylowemi łzami*). Twardy do płaczu. Kn. Ziemia, ten padół płaczu. Gd. P. rzewny, rzęśisty, żałobny. Troc. Z płaczem te słowa zmieszał. Troc. Śmierć płaczu godna. Troc. Pobudzi kogo do płaczu. Mówi z płaczem, na wpół z płaczem. P. dzieci. P. ludu. P. uciśnionych. Niech Cię P. sierot do liłości wzbudzi. Pśń. I poczenie z płaczem narzekać w te słowa. Kochan. Nie mogąc nie prośbą zyskać, z płaczem do Boga o pomstę wołali. Kochan. Twój nieutulony P., synu mój, przywiódł mnie aż w te wasze strony. Kochan. Przyrodzenie samo nauczyło manki śpiewać, aby śpiewaniem dziecinny P. tuliły. Górn.

Obróć święta wasze w P., a pieśni wasze w narzekanie. Wuj. Tam będzie P. i zgrzytanie zębów. Wuj. Napój mój mieszałem z płaczem. Wuj. Niewymowny był P. wszystkiego ludu nad nim. Skar. Rzecz ta okrutna zastraszyła wszystkich, a rodzice, trudno wymówić, jakim ś. płaczem i smutkiem karmili. Skar. Płaczem odpowiada, nie słowy. Grab. P. Którego ciała gdy wynosono z zamku do kościoła na pogrzeb, to dzwonów nie można było słyszeć od płaczu ludzkiego. Jez. P. tu i krzyk nie pomoże. Kras. Widzę P. zamiast tryumfalnych pieśni. Kras. W P. nieborak, a stary: na co ten P. zda ś.? chciałeś, cierpże: żal próżny, kiedy po niewczasie. Kras. Jak go wtenczas cała rodzina pańska, jak go czeladka ścisłała, zanosząc ś. od płaczu. Mick. Ból był twoich dni osnową, P. jedynie twoją mową, ból twój dzieląc każdą dobą, płaczem rozmawiałem z sobą. Ja w P. — nie nie służy: już wybiła bolesna godzina podróży. Syrok. Tak szczebiocząc, z śmiechem i płaczem znikła w zarosłach ciemnej alei. Syrok. Często śmieje ś. jeden z płaczu drugiego. Krasz. Spokojność wiary jak deszcz wiosenny krzepi bujną niwę, zamienia rozpacz w uczucie tęsknoty i łzy zamienia w płacze nieszkodliwe, jako P. dziecka, kiedy rozkwilone śeiga za matką, chwyta za kraj szaty. Słow. Po dzieciach ustał wielki płacz niewieści, i naliczyliśmy rąków już trzydzieści. Słow. Ale dla Boga, po co te łzy, płacze, zgroza! Mick. Buchnął płacz — wstrzymać łez było nie można, płacz tak szarpnący jak piekło. Słow. Komu szkoda, temu P! Sienk. Jak mi twoja miła powieś, gdy z trwogi do płaczu sprowadza. Słow. Tyle razy odżywiałem je (cierpienia) w płaczach pamięcią. Wypś. <PLAK/PLACZ>

Placzący I. Im. od **Plakać**. 2. *placzący, smutny, żalony*: Mina placząca. Placzące skruszenie. Głos. Brzoza, wierzba, akacja placząca (= *rodzaj drzew z zwisłemi ku ziemi gałęziami i liśćmi*). 3. [P.] *placząc*: Opowiadał P. <Od Plakać>

Placzebny przym. od **Placz**: Kobiety w białym odzieniu ronily łzy w male naczynia placzebna. Bart. I plakał, że mi nie dano potrzebnych glazów na kurhan i garnków placzebnych. Słow. <Od Placz>

[**Placzebóg**, oga, blm. **Placzybóg**] *Wielki Piątek*; *postać idealna, niby Chrystus w Wielki Piątek*: Dziś jest Placzeboga. <Od Plakać †Bóg>

Placzek, czka, Im. **czkowie** I. *człowiek wynajęty do płakania na pogrzebie*. 2. *ten, co często, lada czego płacze, plaksa, belsa, bekas, mazgaj, mazepa, piśkla, skwierczek*: Wino jednego czyni mownym, drugiego placzkien. Petr. August Horacego placzkien zwał dla chorych, placzących zawsze oczu. Petr. P., cłołek, rozlazły, mazgajowaty. L. 3. [P., Im. i] *podanioma roślinu, mająca kwitnąć około św. Janu, mogąca sprowadzić słoty na czas sianołosu*. <PLAK/PLACZ>

× **Placzelnica**, y, Im. e p. **Placza**.

[**Placzenie**, a, blm.] p. **Placz**: Wzięcie od mego dziecka P., oddajcie mu spanie.

× **Placennica**, y, Im. e p. **Placzka**. Zim. Dalej krewni, rodzice, siostry i placennice. Zan.

Placzka, i, Im. i I. forma ż. od **Placzek**; × **Placzelnica**, × **Placennica**: P., narzekalnica, która na pogrzebie najęta płacze. Kn. Żadna P. nad zmarłych grobem ś. nie żali. Bardz. Wszystkiośmy sobie włosy rozczochrwały, jak pogrzebowe płaczki ś. ubrały. Bardz. Lutnia, by P., trelo jęczące wydawa. Toł. Przen.: Pod brzoza naszą placzką stań... Słow. Brzoza P. snadź już kogo

placze. Rom. 2. [P.] = a) *Łza*: Tak cie kijem do-
bili, coś nie kciał, a wstał i seł, choć ci płaki
z óc durkały. Żer. b) *urna*. c) p. **Boginka**. d)
duch przebywający w kopalniach: Lecą chmary
strzygów, mamonów, płaczek, sibieli i innych,
aby posilić ś. Grusz. e) w Im. a. [Płacki], × **Plac-
nice** *usposobienie nienowolęcia do częstego płaczu*;
paroksyzm płaczu u dzieci: Zamawianie płaczek
u dzieci. To dziecko ma płaczki. < PŁAK/
PŁACZ >

Plączlin, u, Im. y, **Mastykowiec**, **Mastyksowe**
drzewo, **Dymnik**, **Pływacz** bot. (schinus) *ros. z ro-
dziny terpentynicowatych*.

Plączliwie przys. od **Plączliwy**: Nie mógszy łez
wytrzymać, zawołał P. Jabł. Zaczął z P. górnego
tonu. Żer. Którzy w otehlaniach mieszkali, P.
tam zawołał, gdy Zbawiciela ujrzeli, alleluja,
alleluja! Pśń.

Plączliwość, i, blm. rz. od **Plączliwy**: Czują
bez płączliwości. Święt.

Plączliwy, † **Plączny** I. a. [Płaksiwy] *skłonny do
płaczu, za ładu powodem płaczący*: Z jednejże, co
my, gliny zlepieni królowie, równie jak my, oni
są w dzieciństwie płączliwi. Węg. Onoż on, co
w złocie ufał..., z płączliwych ś. śmiał w kłopot-
cie, zapomniawszy Boga. Sęp. Białogłowy są
płączliwe. Troc. Wiem pewnie, wiekuisty Panie...
że chowasz kropie łez oczu płączliwych. Sęp.
Dajcie mi tylko dziewczynę zdrową, silną, nie-
płączliwą. Kow. 2. *zmieszany z płaczem, płaczący,
żalowy, rzewny, żaloszny, pobudzający do łez, wzru-
szający*: Będę swój głos P. do nieba podnosił.
Kochan. O synu! głosem płączliwym zawołał.
Kras. Serca krajał jęki płączliwemi. Kras. Ta-
kiego płączliwego narzekania wszędzie było peł-
no po Rusi. Orzech. Z wielkim nabożeństwem
i z żalnością za grzech... płączliwemi słowy obie-
cał drogę do Loretu pieszko. Górn. Wejrzyj na
lud P. Op. Skłoń łaskawe uszy Twoje na płącz-
liwe prośby moje. Kochan. Płączliwą skargę
częstokroćmy słyszeli. St. wiśl. P. wiersz. Troc.
Płączliwa piosnka. Troc. Płączliwe ś. odzywają
odgłosy. Troc. 3. † P. *godzien płaczu, oplakany,
bolesny*: P. przypadek. L. Płączliwa strata. Troc.
Płączliwe wojny i śmiertelne mory. P. Koch.
Płączliwa śmierć. Troc. 4. anat.: † *Kropki płącz-
liwe* p. **Kropka**. † *Kość płączliwa, kość łza wa*
(os lacrimale). Kirch., Krup. † *Nerw P., tętnica
płączliwa, przewody płączliwe* (nervus, arteria,
canaliculi lacrimales). Kirch., Krup. † *Karunku-
ła płączliwa* p. **Mięsko**. < Od Płącz >

× **Plącznica**, y, Im. e i. p. **Płaksa**: O wietrzna
plącznicu! czemu bezezynny bładzisz w leśnej
kniei? Słow. 2. w Im. p. **Płaczka**: Zorze, zorze,
zorznicze, odbierzcie od naszego dziecka plącz-
nicę. < Od Płączny >

† **Plącznie** przys. od **Plączny**.
Plączny I. † P. p. **Plączliwy**: Coś brzegi od-
dają płącznego. Żebr. 2. a. † **Plączowy** anat.:
× *Nerw P., łza wy* (nervus lacimalis). Gruczoł
P., *łza wy* (glandula lacimalis). < Od Płącz >

× **Plączohojny** krokodyl. Nar. (= iż jałowym
płaczem swoim oszukując, zabija. L.). < Płącz +
Bojny >

† **Plączorodny**, † **Plączorody** *rodzący łzy, pobu-
dzający do płaczu*: Plączorodna Alekta. Koch. J.
Uczuł Piotr za grzechy swoje skruczę płączo-
rodną. L. < Płącz + Rodny >

† **Plączorody** p. **Plączorodny**: Jędza płączo-
roda. Tw. Jędze szalone, jędze płączorode, chcia-
ły z pasterza ogolocić trzodę. Nar. Śmierci pła-

czorode. Tw. Płączoroda wojna. Tw. Biedy, ne-
dze, choroby, głody do umoru, jako z płączoro-
dego wysuły ś. woru. Tw. Wór zwołókszy noey,
płączorody świat mi i pole zginione objawisz.
Tw. Oczy jej chmura ś. powleką żalosznie płączo-
rodą. Tw. < Płącz + * Rody, od Rodzić >

† **Plączotulny** *utulający w płaczu, kojący łzy,
pocieszający*: Nie daję on przystąpić płączotulnej
radzie. Ryb. J. < Płącz + * Tulny, od Tulić >

! **Płączowy** p. **Płączny**. < Od Płącz >
[**Płączybóg**, oga, blm.] p. **Płączebóg**. < Od
Płakać + Bóg >

† **Płączypieniądz**, a, Im. e *skąpiec, sknera, kurtwa,
dusigrosz, lichylerupa*: U nas płączypieniądzów
dosyć, snadź drugi woli ś. za szeląg a. za grosz
dać ukrzyżować, aniżeli by go miał udzielić na
nauki synowi swemu. Glicz. < Od Płakać + Pie-
niądz >

1. † **Płać**, i, Im. i p. **Płaca**: Płaci taką płacić
omieszkała. Stat. w. Od wszelkich płaci. Stat. w.

2. † **Płać** przys. p. **Płaci**: Co to za rzecz, którą
czynicie? P. ś. wy królowi wybić myślicie?
Bud. < Od Płacić >

† **Płaćca**, y, Im. y p. **Płatnik**: Ciężki na liez-
bie i sprawiedliwy P., każdemu wedle uczynku
jego oddający. Skar. < Od Płacić >

[**Płaj**, a, Im. e] *ścieżka*: Idąc płajem lasu,
leśniczy usłyszał w poblizkim gąszczu jakiś szmer.
Oczekiwał na płaju zwierza. Płajami, oświeco-
nemi jeszcze wspaniale chyłącym ś. ku zachodo-
wi księżycem, postępował arcyksiążę. < Ukr.
Płaj >

† **Płajca**, y, Im. y, [Płajca] p. **Płatnik**: Zły, do-
bry P. Troc. Jakim kto zasługuje, takim płaję
nię uczuje. Kochan. Przen.: Niech wam będzie
płaję sam Pan z wysokości. Groch. < Z Płaćca:
PŁAJ >

Płakać, cze, kał, [płakej], **płakając**, częstot.
× **Płakiwać**, [Płakować, Płakawać] I. *wylerwać,
ronić łzy*: P. gorzko a. gorzkimi łzami (= *łkać,
szlochac*, *zawodzić, chlipać*). P. rzewnie (= *kwiłić*).
P. głośno (= *bezczeć*). P. bez wyraźnego powodu
(o dzieciach, = *mazać ś.*). Płacze jak baba. P. jak
dziecko. Płaczmy Przed Panem, jen uczynił nas.
Wig. Błogosławieni, którzy płaczą, albowiem oni
będą pocieszeni. Wuj. Podniósł król Dawid głos
swoj i płakał nad grobem Abnerowym, płakał
też i wszystek lud. Wuj. Wdowy i sieroty, uka-
zując szaty, które im dawała, i ciała wysełte,
które karmiła, wkoło (ją) obstały i nad umarłą
płaczę. Skar. Jako nad schorzałą matką płaczem.
Skar. Samo przyrodzenie, skoro ś. narodzim, P.
nas naucza. Skar. Płakali wszystkiey, aż im łez
nie stawało. Skar. Bity placze. Prz. Płakał jak
bóbr. Pot. Bija, a P. nie dają. Prz. Kiedy ś. świat
weseli, ja P. muszę. Groch. Póbiwszy nas, P. nam
nie dają. Smotr. Placze a bije. Kn. Bije a placze.
Kn. P. mi każesz, a sam ś. śmiejesz. Kn. P. nie
może. Kn. P. mi ś. chce, płacz mi ś. rzuci, do
płaczu mi. Kn. Placze, choć mu ś. nie chce; płacze,
gdy kto go widzi. Kn. Matka nasza placze rzewno.
Leop. (Ika gwałtownie. Leop.). Dziś, by krwią płakał,
żaden darmo nie. Glicz. Byś krwią płakał, nie
uczyni. Kn. Byś krwią płakał, nie da. Troc. Pła-
cze leda o co, byle mu palec zakrzywił. Troc. Co
mam inszego czynić? Jedno P. smutnie. Kochan.
Cierpiąc w sercu tak niecznośną ranę, aż wtenczas
P., gdy i żyć przestane. Kochan. Mając zranioną
duszę, rad i nierad P. muszę. Kochan. Twarzą
ukrył w obie ręce i płakał, jak dziecko. Malez.
A teraz płakali i mówili za księdzem pocięz.

Miek. Po nim lud prosty tak płacze. Miek. Gorzko płakałem, oblicze tuląc w me dłonie. Miek. Słuchalem błądy, jak nad trupami płaczą trupojady. Słow. Żyłem z wami, cierpiałem i płakałem z wami. Słow. Płakała deszczem łez. Orzesz. P. z żalu, z radości, z rozrzewnienia. † Ktoby ś. cieszył z śmierci, nie płacze na zdrowie. Pot. (= *aby wyzdrowiano*). 2. kogo, po kim, [o kogo, za kogo], czego, po czym, [co, za co, z czego] = *opłakiwać kogo, co, żałować kogo, czego, wspominać go ze łzami, desperować, wylewać po nim łzy*: Jego śmierci północne boginie płakały. Kochan. Płacę po zmarłym albo płacę zmarłego. Dudz. Wszyscy go dobrzy płaczą; na jego pogrzebie nikt go bardziej nie płacze, Wirgili, nad ciebie. Niem. Taka ś. miłość przeciwko niemu przy pogrzebie pokazała, że żaden nie był, któryby go nie płakał. Kosz. P. za kim. Troc. Dawid Abnera hetmana... gorzko płakał. Skar. Ze smakiem umiera, kogo swoi płaczą. Mor. A. Ja tracę ciebie, skłoną do odmiany, ty serce tracisz w statku bez pośpiechu, nie wiem, kto ma być z nas pierwszej płakany, a kto ma większą przyczynę uciechy? L. Płakał go równie i młody i stary. Kras. Siwy dziad mię pochował, on mnie płakał, żałował. Len. Pod oczyma mi konał mój średni, najmniej z dzieci płakany po zgonie. Słow. Czegóż mam P., za kim i po kim, kiedy nikt po mnie nie płacze? Miek. Gość płacze dobrodzieja, płaczą studzy pana. Miek. Raz płakałam ojezyny, drugi raz kochanka. Os. [Coś ty, chłopie głupi, że byś babę płakał? Bardzo o mnie płacze. Będiesz o wianeczek płakała. O dzban płakała. Bardzo płakała za dziurawy dzban, co jój roztrząsał pan. Nie płaczeć, mamulko, z wianka zielonego]. 3. na kogo, na co = *utyskiwać, żalić ś., skarżyć ś., wyrzekać z płaczem, ze łzami*: Owca na wilka płakała dni kilka. Kras. P. na biedę, na ucisk. Płacze na nią, że go zdradziła. [Marysia na Jusieńka płakała. Płakała Hanecka na niesegęcie swojej. × Płakał na sławę swoją utraconą. Kras. (= *że utracił sławę*). 4. nad kim, nad czym = *łumać, myśleć ze łzami; biadać, litować ś., lamentować, płacząc*: Córki jerozolimskie, nie płaczeć nade mną, ale same nad sobą płaczeć. Wuj. Pogrzebł go w grobie swoim, i płakali nad nim: ach, ach, mój bracie! Leop. Płakał ojciec łakomy nad synem rozrzutnym. Kras. Przyszli nade mną P., nieborakiem strażnicy. Słow. 5. czego = *żądać, napierać ś., dopominać ś. z płaczem*: Maleńkie dziecię, swoje ręczki podnosząc, płacze pokarmu. Stasz. Józio płakał hębenka, a Helenka róży. Moraw. 6. [P.] *rosieć, potnieć*: Deszcz przepowiadają, gdy okna rano płaczą. 7. ogr. (o przyejętej wici rosnącej) *wypuszczać sok*. <PŁAK/PŁACZ>

Plakanie, a 1. bhm., czynność cz. **Płakać**. 2. [P., lm. a] *płacz, łzy*. Sienk.

[**Płakawać**, a, ał] p. **Płakać**. <Od **Płakać**>

[**Płakawanie**, a, bhm.] czynność cz. **Płakawać**.

× **Płakiwać**, uje, iwał p. **Płakać**: Płakiwał on i przedtym. Jeż. <Od **Płakać**>

× **Płakiwanie**, a, bhm., czynność cz. **Płakiwać**: P. stanowi wojownika tego, tego męża stanu, cechę charakterystyczną. Jeż.

[**Płakować**, uje, ował] p. **Płakać**.

[**Płakowanie**, a, bhm.] czynność cz. **Płakować**.

Płaksa, y, lm. y i m. a. **Płaczek**, **Płaczka**, × **Płacznicza**, † **Płaksa** *ten a. ta, co ma skłonność do płaczu, mazgaj, bekasa, bekas, mazepa, piskła, skwierczek*: Nieutulony i nieuciszony P., niańce i rodzicom wielce uciążliwy. Lel. 2. [Płaksy,

lm.] = *skłonność do płaczu, płaczliwość*. 3. zool. (cebus) *małpa szerokonosa*. <Od **Płakać**>

[**Płaksiwy**] p. **Płaczliwy**: Nie martw ś. i nie becz, moja ty płaksiwa Maryniu. Korz. Wszystkie płaksiwe i głęboko moralne ogólniki. Jeż. <Od **Płaksa**>

[**Płaksy**, ów, bhp.] p. **Płaksa**.

† **Płaksza**, y, lm. e p. **Płaksa**. Troc. <Z **Płaksa**>

[**Płakta**, y, lm. y] p. **Płachta**.

[**Płakuchnać**, a, ał, **Płakulać**, **Płakusiąć**] dziec. piesz. *płakać*. <Od **Płakać**>

[**Płakuchnanie**, a, bhm.] czynność cz. **Płakuchnać**.

[**Płakulać**, a, ał] p. **Płakuchnać**. <Z **Płakać**>

[**Płakulanie**, a, bhm.] czynność cz. **Płakulać**.

[**Płakusiąć**, a, ał] p. **Płakuchnać**: Jak będziesz P., nie bede cie husiać (= *kołysać*). <Z **Płakać**>

[**Płakusianie**, a, bhm.] czynność cz. **Płakusiąć**.

[**Płamentnik**, a, lm. cy] p. **Płanetnik**. <Z **Płanetnik**>

[**Płamyka**, i, lm. i] *rańtuch*: Nie widział je, bo była pod płamyką.

[**Płaneciarz**, a, lm. e] *pewna istota mityczna*: Piorun są to głównie, które wypadają płaneciarzom przy poprawianiu ognia w piecach napowietrznych. <Od **Płaneta**>

Płaneta, y, lm. y i. [P.] p. **Planeta**. 2. *zł. złość*. <Z **Planeta**>

× **Płanetarny** p. **Planetarny**. Sł. wil.

[**Płanetnica**, y, lm. e] 1. *kobieta narwana*: Może ś. w tej wodzie kąpała jaka P.? Ork. 2. *obłok biały przesuwający ś. po niebie*. <Od **Płanetnik**>

[**Płanetnik**, a, lm. cy, **Płanietnik**, **Płamentnik**]

1. *duch przebywający w chmurach deszczowych i gradowych, zbierający je i kierujący nimi, oraz zwiadający deszczami, istota złośliwa dla ludzi, karząca ich niekiedy*: Są od Boga dani planetnicy, czarui murzyni, aby tęczowemi rogami wyciągali wody z ziemi i morza do góry. 2. *olbrzym, człowiek mający moc dowolnego rządzenia chmurami, chmurnik*: Charakternicy-planetnicy znają rozmaite planety, umieją odwracać pioruny, gradobicia, zatrzymywać kule, zamawiać strzelby. O matko moja! nie darłoś wierzyła, bo ja dziś szczyry P. Ork. 3. *latawce i planetnicy są to duchy dzieci zmarłych bez chrztu*. Gwar. 4. *narwaniec*. 5. *lunatyk*. 6. *czarny obłok przesuwający ś. po niebie*. <Od **Płanetny**>

Płanetny 1. *przym. od **Planeta***. 2. (o czasie) *dżdżysty, niepogodny, zmienny; pełen nieszczęśliwych przypadków i przygód*.

[**Płania**, i, lm. e] 1. *woda płytka szeroko rozlana, kałuża*. 2. *woda ukazująca ś. w stubni, gdy ją kopią*. 3. *głębina w potoku, w rzecze, płośo*: Drugi tęgłi mróz zlodowacił wszystkie płanie, to jest spokojniejsze miejsca (w potokach górskich). Matl. 4. p. **Płasnina**. Zdr. [Płanka]. <?>

[**Płanietnik**, a, lm. cy] p. **Płanetnik**: Na niebie i na chmurach kołysały ś. planietniki, a nieraz taki z chmury spadł i między ludzi zeszedł; gradami i ulewą władady one. Tet. <Z **Płanetnik**>

[**Płanina**, y, lm. y] *szczere pole wśród gór, lasów, polana*: Na planinach, w gęszczy szumów mogą ś. ukrywać jelenie i sarny. Jeż. <Ze **Słc**; por. **Polonina**>

Płanka, i, lm. i] p. **Płania**.

[**Płás**, **szeza**, lm. **szeze**] p. **Płaszcz**. <Z **Płaszcz**>

[**Płasa**, y, lm. y p. **Płosa**.

[**Płasconka**, i, lm. i] p. **Płoskoń**. W.

[**Płascucha**, y, lm. y] *peune zielisko ogrodowe*.

[Płasienka, i, lm. i] p. **Płasnia**: Słońce pali ś. na niektórych płasienkach, wyzłaca pewne szczyby w grani. Matl. Wyniósł ją na płasienkę ku owcom. Tet.

Płask nieod., † **Płaza** *płaska strona przedmiotu; poziomo położenie przedmiotu, położenie płaską stroną do spodu, położenie nie stojące, nie sterzące, nie na kant, nie na sztorc; kierunek poziomy w przedmiocie*: P., płaza. Troc. P. deski. Łab. † P. ziemi. Troc (=powierzchnia kraju). † P. wału. Troc (=wierzch płaski wału, po którym można chodzić). † Kompas na P. Troc (=kompas urządzony poziomo). Na P. co leży albo położyć. Kn. Na P. koło położyć. Troc. Kto na P. leży, dusznocią żrapiony bywa. Troc (=na wznak). Bochenek chleba rozkroić na dwoje w P. Haur. <PŁA(SK)>

Płaskacz, a, lm. e f. [P.] *gatunek jęczmienia 2. bot.* (platylobium) *ros.* <PŁA(SK)>

[Płaskan, a, lm. y] p. **Płoskoń**.

[Płaskanka, i, lm. i] p. **Płaskanka**: Obdarzyli czy to osędką masła, czy płaskanką sera, czy kopą jaj. Dzierz.

[Płaskatka, i, lm. i] *stępa w zagadce*: Matka P., ociec garbusek, a dzieciątko golisiaćko.

[Płaskato] przys. od **Płaskaty**.

[Płaskatós, i, blm.] rz. od **Płaskaty**.

† **Płaskaty**, [Płaskaty] p. **Płaski**: Kamyczki gładkie, okrągłe, płaskate. Bobr. <PŁA(SK)>

Płaskawo, przys. od **Płaskawy**.

Płaskawość, i, blm. rz. od **Płaskawy**.

Płaskawy, † **Płaskawy**, [Płaskawy], † **Płatowaty** *niewo płaski*: Buraki o korzeniu płaskawym. Rost. <PŁA(SK)>

Płaski, † **Płaski**, [Płaski], † **Płaszczysty**, † **Płaskaty**, [Płaskaty, Płaskaty], † **Płaskaty**, [Płaskaty] *l. stanowiący płaszczynę, nie wypukły i nie wklęsły, spłaszczony, równy, gładki; nie pochylony, nie spadzisty, poziomy*: Talerze płaskie i głębokie. (=płytkie). Grunt P. (=nie górzisty). Płaskie pustyni ludy. Słow. Dach P. Pilnik P. Liś P. odłam minerału. Nos P. Troc. Twarz płaska. Zwierciadło płaskie (=nie wklęsłe i nie wypukłe). Skło zwierciadlane jest płaskie. Troc. Piersi płaskie. Robaki płaskie w ciele ludzkim. Krup. (=tusiemce). Brzeg rzeki P. Obcegi płaskie. 2. † Płaska to rzeka. Troc = płytki, małka, niegłęboka. 3. przen. niewzności, bez polotu; niegłęboki, płytki, pospolity, banalny, niesmaczny, czczy: Dowcip, koncept P. Płaskie śmiechy i nakręcone żarty dzieł teatralnych. L. Rymy zbyt łatwe, jakie są: —ści, —go, —wszy, —ja, —jąc, często używane, czynią wiersz P. Dm. Głowa płaska (=tepa, płytki, niepomyślowa). 3. † Grosz P. = grosz praski: Wacław do nas wniósł grosze praskie albo płaskie. Sum. Grzywny płaskie. Kłos. 4. anat.: Kości płaskie (ossa plana s. lata). Mięśnie płaskie a. szerokie (musculi lati). Mięsień P. grzbietowy p. **I. Kapturowy**. × Mięsień P. uda, mięsień smukły (musculus gracilis). Miednica płaska. Nabłonek P. (epithelium planum). 5. fl.: Łąd P. p. **Łąd**. 6. koń.: Bieg P. wyśięgowca = równy, bez przeszkód. 7. lek.: **Klykiny** płaskie p. **Klykiny**. Szyszkowina płaska p. **Lepież**. 8. mat. = a) Figura płaska = znajdująca ś. całkowicie na jednej płaszczynie: Geometria figur płaskich = *planimetrja*. Trygonometria płaska = *nielukista*. Kras. A. Kąt P. p. **Płaskokąt**. Przestrzeń płaska czyli o krzywiznie zerowej. Figura płaska, jako są na równinie tryanguly, kwadraty i inne wielościennne figury. Troc. P. narożnik. Troc. † **Liezba** płaska = *kwadrat liczby danej*: Płaska liczba rośnie z multiplikacji ja-

kiej liczby w siebie samą. Sol. **Dziewięć** jest **liezba** płaska, bo rośnie z **liezby 3** w ś. multiplikowanej. Troc. <PŁA(SK)>

Płasko przys. od **Płaski**: Mówcy nie dosyć wyrazić rzeczy, jak są w sobie i P. Nagur.

Płaskobrzesny *mający brzegi płaskie*: Zetknięcie łuków płaskobrzesnych. Nałk. <Płaski † Brzesny>

× **Płaskoć**, i, lm. e *płaszczyna*: Bieli ś. Korynt szeroko rozrzucony na piaszczystej morskiej płaskoci. Sienk. Potem zaczęły ś. *vaznaczać* smukłe pnie i rozciągnięte pod niemi piaski płaskoci. Sienk.

Płaskodenka, i, lm. i *wiośl. łódź z dnem płaskim i burtami mniej więcej pochylonymi, łódź płaskodenna*. <Płaski † *Denka, od Dno>

Płaskodenny, † **Płaskodenny** *mający dno płaskie*: Łódź płaskodenna = *płaskodenka*. Naczynie płaskodenne. <Płaski † Denny>

Płaskodzioby *mający dziób płaski*. Zool.: Biogus P. p. **Biegus**. Płakonóg P. p. **Płakonóg**. <Płaski † *Dzioby, od Dziób>

Płaskogłowie, a, blm. antr. *płaskość czaszki* (platycephalia). <Płaski † *Głowie, od Głowa>

Płaskogłowy *mający głowę płaską, spłaszczoną; dotlenięty płaskogłowiec*: Ryby płaskogłowe. <Płaski † Głowy>

Płaskogruby *płaski a zarazem gruby*: Za nim luzak na płaskogrubym dereszku. Krasz. <Płaski † Gruby>

Płaskogrzyb, a, lm. y bot. p. **Ognik**. <Płaski † Grzyb>

Płaskokoślawy *płaski a zarazem koślawy*. Patol.: Stopa płaskokoślawia (pes planovalgus). <Płaski † Koślawy>

Płaskokąt, a, lm. y, × **Płaskowęgiel**, † **Płaskokąt**, † **Płaskowęgiel** mat. *kąt płaski, zakreślający swemi ramionami powierzchnię bez bryłowości*. <Płaski † Kąt>

Płaskokomórkowy *mający płaską komórkę lub płaskie komórki*. Patol.: złożony z komórek płaskich: Rak P. <Płaski † Komórkowy>

× **Płaskokula**, i, lm. e *sferoida*: Ziemia jest płaskokula. <Płaski † Kula>

× **Płaskomiernictwo**, a, blm. p. **Planimetrja**. <Płaski † Miernictwo>

× **Płaskomierstwo**, a, blm. p. **Planimetrja**. <Płaski † *Mierstwo, od Mierzyć>

× **Płaskonogi**, † **Płaskonogi** lek. p. **Dloniastonogi**. <Płaski † *Nogi, od Noga>

Płaskonos, a, lm. y, † **Płaskonos**, [Płaskonos] *l. człowiek mający nos płaski; ptak o dziobie spłaszczonym*. 2. a. [Korsun] zool. (rhynchaspis clypeata) *ptak pletwonogi z rodziny kaczek*. <Płaski † Nos>

† **Płaskonoski** *mający noski mały płaski*: *Simulius*, P., mały kąsek nosa mający. Mącz. <Płaski † *Noski, od Nosek>

Płaskonosy, † **Płaskonosy** antr. i zool. *mający nos spłaszczony* (platyrrhinus): Plemiona, mały płaskonose. <Płaski † *Nosy, od Nos>

× **Płaskonoże**, a, blm. *kalectwo polegające na płaskości stóp*. <Płaski † *Noże, od Noga>

Płaskonóg, oga, lm. ogi *l. patol. dotknięty płaskością stóp* (platypodia). 2. zool. = a) (platypeza) *owad dwuskrzydły krótkorogi*. b) p. **Brzuchonóg**. <Płaski † *Nóg, od Noga>

[Płoskoń, a, lm. e] p. **Płoskoń**. <PŁA(SK)>

× **Płaskookrągły** † **Płaskookrągły** *podługowatookrągły, jajkowaty, owalny*. Troc. <Płaski † Okrągły>

† **Plaskoprost**, u, lm. y, † **Plaskoprost** *linja pozioma, horyzontalna*. Troc. <Płaski + * Prost, od Prosty>

† **Plaskoprost** przys. od **Plaskoprosty**. Sł. wil. **Plaskoprostownica**, y, lm. e, † **Plaskoprostownica**, † **Plaskowaga** *śródnoga, grundwaga, narzędzie do pokazywania linii poziomej, w celu położenia czego równoległe do poziomu*. <Od Płaski + * Prostownica, od Prostować>

† **Plaskoprostownie** przys. od **Plaskoprostowny**. † **Plaskoprostowny** p. **Plaskoprosty**. <Płaski + * Prostowny, od Prostować>

† **Plaskoprosty**, † **Plaskoprosty**, † **Plaskoprostowny**, † **Plaskoprostowny** *poziomy, horyzontalny*. <Płaski + Prosty>

Plaskoryt, u, lm. y *rzeźba na płycie wykonana w ten sposób, że tło jest wybrane i zagłębione naokoło obwodów figury lub zdobiny, a inne szczegóły tylko rysami oznaczone*. <Płaski + Ryt>

Plaskorzeźba, y l. lm. y *rzeźba niewiele nad płaszczyznę swego tła wystająca, wypukłorzeźba: Plaskorzeźby Partenonu. Z kamienia plaskorzeźbą wygląda twarz Boga. Mick. 2. btm. a. Plaskorzeźbiarstwo sztuka wykonywania takich rzeźb*. <Płaski + Rzeźba>

Plaskorzeźbiarstwo, a, btm. p. **Plaskorzeźba**. <Płaski + Rzeźbiarstwo>

Plaskorzeźbić, i, ii *wykonywać plaskorzeźby*. <Płasko + Rzeźbić>

Plaskorzeźbienie, a, btm., *czynność cz. Plaskorzeźbić*.

Plaskorzeźbny, **Plaskorzeźbowy** przym. od **Plaskorzeźba**: **Plaskorzeźbna** ozdoba. Jez. <Od Plaskorzeźba>

Plaskorzeźbowy p. **Plaskorzeźbny**: **Plaskorzeźbowe** popiersia ewangelistów. Sok. <Od Plaskorzeźba>

× **Plaskoschodzisto** przys. od **Plaskoschodzisty**. × **Plaskoschodzistość**, i, btm. rz. od **Plaskoschodzisty**.

× **Plaskoschodzisty**, † **Plaskoschodzisty** *powolnie pochylły, nieznamnie spudzisty*. <Płaski + Schodzisty>

Plaskosłup, a, lm. y bud. p. **Narożnik**. <Płaski + Słup>

† **Plaskosprężny** anat.: **Wyrost P.** = **wyrostek jarznowy kości jarznowej**. Urs. (proecessus zygomaticus ossis zygomatici). <Płaski + Sprężny>

Plaskostal, i, lm. e tok. *cyklina*. <Płaski + Stal>

Plaskosz, a, lm. e bot. 1. p. **Szmaciak**. 2. P. **grzebieniasty** p. **Goździeniec**.

Plaskoszczyt, u, lm. y *plaszczyna na szczycie góry pojedynczej*. <Płaski + Szczyt>

Plaskościan, u, lm. y *ciasto, bryła o ścianach płaskich*. Sł. wil. <Płaski + * Scian, od Sciana>

Plaskościenny *mający boki, ściany płaskie*: **Bryła plaskościenna**. Sł. wil.

Plaskość, i, lm. i rz. od **Płaski**: **P.** wielką jest wadą rymów pospolitych. Dm. **Płaskości** redutowe zatrzymywały mię. Rzew.

† **Plaskowęgiel**, **gła**, lm. gly p. **Plaskokąt**. <Płaski + Węgiel>

Plaskowklęsły *z jednej strony płaski, z drugiej wklęsły*: **Soczewka plaskowklęsła**. <Płaski + Wklęsły>

Plaskowypukły *z jednej strony płaski, z drugiej wypukły*: **Soczewka plaskowypukła**. **Obrazy barwne** ruchome malują ś. na szkle, a odbijają ś. w kombinacji szkiele **plaskowypukłych**, które przenoszą je na ekran.

Plaskowyż, u, lm. e p. **Plaskowzgórze**: **Przebyliśmy P. suchej Pampa de las cornices**. **Siemir. Gładki skalisty P. ś. połamał**. **Przybysz**. <Płaski + Wyz>

Plaskowyże, a, lm. a p. **Plaskowzgórze**: **Mrocznieją plaskowyża i stoki**. **Przybysz**. <Płaski + * Wyz>

Plaskowyżyna, y, lm. y p. **Plaskowzgórze**: **Z lewej strony Dniestru równina, obfitująca w liczne stawy, zwolna coraz bardziej podnosi ś. ku północy i stanowi plaskowyżynę**. **Tet**. <Płaski + Wyzyna>

Plaskowzgórze, a, lm. a, **Plaskowyżyna**, **Plaskowyż**, **Plaskowyże** *równina znacznie wzniesiona nad poziom morza*. <Płaski + Wzgórze>

Plaskozwit, a, lm. y pal. (planorbis) *mięczak brzuchopęty ślimaczkowy, zatozeczek, stoczek*. <Płaski + * Zwit, od Zwić>

Plaskórka, i, lm. i posp. *strąg nie wypełniony jeszcze ziarnem, łopatka*. Sł. wil. <Niby od *Płaskórz, od Płaski, może z podprowadzeniem pod Skórka>

[**Plaskun**, a, lm. y] p. **Płoskoń**.

[**Plaskuna**, y, lm. y] p. **Płoskoń**.

[**Plaskunka**, i, lm. i] p. **Płoskoń**.

Plaskur, a, lm. y, **Plaskur**, † **Ploskur**, † **Ploskurnica** 1. † P. = a) *plaski kawalek czego, krążek, placek*. Petr. b) p. **Proskura**. Kn. 2. a. † **Ploskur**, † **Ploskurnica** bot. = **Jęczmień dwurzędowy**. 3. **Plaskur**, **Plaskur**, **Obłazg**, **Obłazg gór.** *warstwa rudy żelaznej cienka, wzdłuż i w szerz znacznie rozpścierająca ś.*

† **Plast**, u, lm. y p. **Plaster**; **kataplazm**: **Nieco plastu miodowego**. **Sekl**.

Plasta, y, lm. y bot. (phyllocaetus) *rośl. z rodziny opuncjowatych*.

† **Plasza**, y, lm. e p. **Plaz**: **Boże, czemu uderzysz na grzech tak szkaradny plaszą!** **Pot**.

× **Plaszać**, a, ai i × P. ś. p. **Ploszyć**.

× **Plaszanie**, a, btm., *czynność cz. Plaszać*.

× **Plaszanie się**, a ś., btm., *czynność cz. Plaszać ś.*

Plaszcz, a, lm. e, [**Plás**] i. *wierzchnia szata męska, woluta, od samego kołnierza fałdowana, z peleryną: Zarzucić P. na siebie*. **Okryć ś.**, **otulić ś.**, **owinać ś.** **plaszczem**. **Plaszczem** odziany. **Troc**. **Zawinać ś.** w **P.** **Odzieni bądźcie, jako sowitym plaszczem, sromotą swoją**. **Ps. flor.** **Niesie, chowa coś pod plaszczem**. **Św. Marcin**, będąc jeszcze świeckim, gdy ubogiemu połowę **plaszcz**a swego dał, w tęż połowę odzianego we śnie **Chrystusa** obaczył i **hojną nagrodę** odebrał. **Kras.** **Próżno Abrahamowym** **liczy ś. synem**, eo **plaszcz**a ubogiemu nie rzeze z **Marcinem**. **Pot.** **Wie św. Marcin**, **dłaczego P. dał**. **Prz.** (= *nie dał bezinteresownie*). **Jak św. Marcin**, **dłaczego** **urznął plaszcz**a, **tak oni** **wiedzą** **przyczynę** **tego**. **Pot.** **Cesarz** **kazał** **syny** **Głogowianów** **na plaszcz**e, **którymi** **ś. rycerze** **dobyt** **wając** **zasłaniają**, **rozciągnąć**. **Chwał.** **P.** **podbity** **futrem**. **O to** **słowo** **on** **gotów** **na** **najmniejszym** **potkać ś.** **plaszcz**u. **L.** (**Por.**: **Pojedynkować ś.** **przez** **wołową** **skórę**). [**P. dęty**] p. **Bucha**. **P.** **od** **deszczu** = **regienmantel**. **P.** **królewski**, **arcybiskupi** = **kapa**, **plaszcz**. **P.** **purpurowy** = **purpura**. **Zuła**, **iż** **o** **P.** **papieża** **nie** **prosił**, **przeto** **krakowskie** **arcybiskupstwo** **zaginił**. **Błaż**. **Widziałem** **dość** **w** **lamowym** **złotym** **plaszcz**u **z** **gronostajami** **na** **ogromnym** **złocistym** **bucentaurze**, **otoczonego** **senatorami**. **Niem.** **P.** **kobiecy** = **salopa**. **Przen.**: **Nosić** **P.** **na** **dwoch** **ramionach** = **na** **dwóch** **stołkach** **siedzieć**, **dwom** **panom** **służyć**, **trzymać**

z jedną i z drugą stroną. Przen.: Uciec ś. pod czyją P., czuć ś. bezpiecznym pod czyim płaszczem (= pod czyjemi skrzydłami, pod czyją opieką). 2. × P. daszek, przykrycie: Sposób nakrycia armat od deszczu i formowania im płaszcza. 3. przen. płaszczyk, polerywka, pozór, pretekst: Często pod enoty płaszczem występki chodzi. Gawin. Umie każdy grzech pod płaszczem enoty udawać. Damb. Cheiwość pod płaszczem skryta pobożności, wydzierstwo w sukni mądrej opatrności. Lubom. Był ten szalierz pod płaszczem chrześcijaństwa manichejczykiem. Skar. Płaszczem wielkiej pobożności ś. pokrywa. Troc. Płaszczem przyodziana enota. Troc. Trzeba i teraz płaszcza enoty dla dostąpienia urzędu i fortuny. Zam. W płaszcza zawojach ściemnił swą postawę. Garcz. 4. anat.: P. mózgu (pallium cerebri). 5. hut. = a) zewnętrzny mur obwodowy pieca wielkiego. b) gliniane oblepienie obu połówek formy odmodelowanych w kształtach, dla mocy, aby ś. przy suszeniu a. przy odlewaniu nie rozleciały. 6. mech. okrywa, osłona, pokrycie: P. cylindra, iskrochronu, kotła. 7. myśl. = a) opierzenie z wierzchu ptaka: P. i piersi ma szaroniebieskie z rudawym odbłaskiem. Sterówki wewnętrzne takie, jak P. Kuropatwa skalna ma P. rudawy. b) okrycie metalowe kuli: Z kulą na $\frac{4}{5}$ w płaszczu. 8. węgl. budowa z cegły lub kamieni około pieca węglowego dla wstrzymania przystępu powietrza. 9. a. Oponcza zool. fałda lub dwie fałdy symetryczne na grzbiecie mięczaka, osłaniające w pewnym stopniu jego grzbiet i boki: Skóra (P.) osmiornicy rozcięta i odrzucona na boki. Ślus. † Płaszczem przys. plackiem, mostem: Płaszczem ś. wije w prochu pod jej stopy. Przyb. Zdr. Płaszczyk, Płaszczyczek. Zgr. Płaszczysko. <? PŁASZ-T>

Płaszczka, y, lm. e i. † P. każda ryba płaska. Troc. 2. [P.] pastwisko przy usi; płat pastwiska równego. <PŁASK/PLASK>

Płaszczak, a, lm. i leśn. sztuka drzewa użytkowego ze czterech boków do ostrego kantu oprawna lub piłą oberznęta, lecz u której dwa boki naprzeciwległe są szersze, a drugie dwa węższe. <PŁASK/PLASK>

Płaszczący im. od Płaszczyc. Hut.: Młot P., brejtowy, skokowy, przyciskowy = młot ważący 3 do 5 centnarów, z baną szeroką, poruszany wodą.

Płaszczanica, y, lm. e płachta biała kościelna z wizerunkiem ciała Chrystusa, używana w kościele wschodnim: Wynoszona bywa od kapłanów P., to jest sindon, na którym wymalowane bywa ciało umarłe Zbawicielowie. Pim. P. złotem i srebrem wyhaftowana. Steb. <Ukr. płaszczanica>

Płaszczanie, a, blm., czynność cz. Płaszczyc.

Płaszczaniec, ica, lm. ica bot. p. Tobolki. <Od Płaszczony, od Płaszczyc>

Płaszczanie się, a ś., blm., czynność cz. Płaszczyc ś.

Płaszczka, i, lm. i zool. (raja) ryba chrząstkowata, poprzecznowsta, z ciałem płaskim, szerokim, ze skłupienia tej samej nazwy. <PŁASK/PLASK>

Płaszczkowaty podobny do płaszczki. Anat.: Mięsień P. łydki (musculus soleus). <Od Płaszczka>

† Płaszczolec, ica, lm. ica narzędzie do gladzenia, wygładzania czego: W huecie szklanej trzeba płaszczolec aby czyste były i w piasku niezwalane. Torz. <PŁASK/PLASK>

Płaszczoskrzeine zool. p. Ramionoplawy. <Płaszcz + Skrzeln>

Płaszczowy przym. od Płaszcz: Król P. Kołnierz P. Uczynił sobie podolki na czterech węglech płaszczowych, przyczyniając k nim motowiaży modre. B. Sz. <Od Płaszcz>

[Płaszczucha, y, lm. y] wś skroczona w tkaniu: P. jak sie mitki pospołu przeplatajo.

[Płaszczycza, y, lm. e] p. Pluska.

[Płaszczycanka, i, lm. i] gatunek gruszek, które czuć jakoby pluskami. <Od Płaszczycza>

Płaszczyczek, czka, lm. czki p. Płaszcz.

Płaszczyc, y, ył i. robić płaskim, rozplaszczać, splaszczać; gnieść, prasować, aby nadać postać płaską: P. ciasto, wosk, oków. Wzdymają na przemiany swe piersi i płaszcza. Dm. (= oddech wypuszczając, tak że piersi znówu kłęgną). Hut.: P. żelazo, stal = rozplaszczać na gorąco pod młotem wodnym kilkocentnarowym, brejtować. Młot płaszczący (= brejtowy). 2. × P., [Płaszczyc] równać z ziemią, pustoszyć, niszczyć: Nieprzyjaciel ogniem i mieczem płaszczyc wszystko. Stasz. 3. przen. przywozić do płaszczania ś., uniazać, poniżać, podlić, upadlać: Niech podłość ludzi nie płaszczyc. Wyb. P. ś. i. stawać ś. płaskim, splaszczać ś., rozplaszczać ś., kłęgnąć, osiadać, opadać: Kula, uderzywszy o mur, płaszczyc ś. Góra ś. powoli osypuje i płaszczyc. Częstoć, acz ospa nie płaszczyc ś., lecz dobrze wyniesiona pozostaje, bywają nagłe śmierci. Krup. (= wygładza ś.). Przen.: Nasz gienjusz płaszczyc ś., przyciśniony gustami ladajakimi. Zabł. (= traci na polocie, kourczy ś., ogranicza ś., zniża ś.). 2. przyplaszczać ś., przyczajac ś., przycupac, przykucac, tulić ś. do ziemi, przychylic ś., przypadać do ziemi, tulić ś.: Zając przed sokołem ku ziemi ś. płaszczyc. Troc. A jako mu (psu gniewnemu) dasz kęs chleba, aliści ś. on płaszczyc a marda ogonem od radości. Rej. Jak najniżej do nóg mu ś. płaszczyc. Rot. (= korzy ś.). U nas jednemu Bogu ś. płaszczyc. Pot. Siedział biedny zając, płaszczyc ś. pod kamieniem, uszy nadstawiając. Miek. 3. przen. uniazać ś., poniżać ś., podlić ś., upadlać ś., pelzać przed kim: Płaszczyc trwożliwa płaszczyc ś. na sam widok despoty. L. Cheielibyśmy, żeby nam wszystko ulegało, wszystko ś. płaszczyc przed nami. Zabł. Płaszczyc ś. duma, póki ś. nie dźwignie. Nar. Dziś P. mi ś. będzie ta dusza wyniosła. Fel. P. ś. nie potrafił, lecz nie pojmował oporu w ludziach przeciwko sobie. Krasz. <PŁASK/PLASK>

Płaszczyk, a, lm. i i. p. Płaszcz: P. damski, dziecięcy. Złość płaszczyciem ś. enoty często pokrywa. Kn. Kupno zapłacone zasłonił płaszczyciem darowizny P. cheł. Nie skryje ś. przed nim pod płaszczyciem zmyślonej enoty. Troc. Konfederacja, jako płaszczyciem niejaki, swawole swoją przykryć. Birk. Nikczemność ś. pod P. pokory podszywa. Min. Kościuszko nie cheiał służyć za P. Napoleonowi. Lel. (= za parawan). U wód przez codzienne widywanie ś. pod płaszczyciem poufałości i sentyment zakraś ś. może. Korz. 2. w lm. a. Jakóbniki giol. gatunek wielkich muszli skamieniałych, sfaldowanych. 3. a. Okół, Mantel szczt. lepsze włosy znajdujące ś. dokola pentzla.

Płaszczykowy i. przym. od Płaszczyk. Krup. 2. anat.: × Błona płaszczykowa = o wodnia, błona o wodna płodu (amnios). 3. myśl.: Pocisk P. = kula z płaszczem (p. Płaszcz): Pocisków z miękkiego ołowiu mało kto używa, ale pociski płaszczykowe powszechnie są wzięte. <Od Płaszczyk>

Plaszczyna, y, lm. y ż. i m. *plaszcz lichey, nędzny, wytarty, wiatrem podszyty*: Wytarta to P., muchyby przez nią przegnał, dziurawa, łatana. Troc. <Od Plaszcz>

Plaszczysko, a, lm. a m. i ni. p. **Plaszcz**. <Od Plaszcz>

Plaszczysto przys. od **Plaszczysty**.

† **Plaszczysty** p. **Pląski**. <PLASK/PLASK>

Plaszczyna, y, lm. y l. *miejsca płaskie, równina*: Dzieci, już was Sennaaru nie mieszczą płaszczyny. Wor. 2. [Plaszczyny lm., **Plaszczyny**, **Plaszczyny**] miski, rycki i pokrywki gliniane, wyrabiane w okolicach Ilży. 3. řiz.: P. wahań = *plaszczyna*, w której wahałło kołysania swe wykonywa. P. pochyła = *równia pochyła*. P. polaryzacji. 4. mat. jeden z elementów geometrycznych zasadniczych, miejsce geometryczne prostych, opierających się na dwóch prostych przecinających się, powierzchnia najprostszą: Płaszczyny przecinające się, równoległe, prostopadłe. P., powierzchnia, na której każda linja, prowadzona przez dwa punkta gdziekolwiek leżące, jest linją prostą. Śniad. Powierzchnia płaska a. P. Hube. Ludzie i zwierzęta moeno stoją na płaszczynach poziomych. Hube. P. pływania = *przecięcie ciała, utworzone przez poziom wody*. 5. min., w krystalografii: P. osiowa = *plaszczyna*, którą przeprowadzamy przez środek kryształu dla otrzymania osi. P. łupliwości. Płaszczyny cząsteczkowe a. molekularne = *plaszczyny (plaszczyny łupliwości oraz wszystkie możliwe ściany kryształu), które dadzą się przeprowadzić przez wielką liczbę cząsteczek*. P. bliźniacza (w kryształach bliźniaczych) = P., względem której oś bliźniacza biegnie prostopadłe. <PLASK>

× **Plaszczynomierz**, a, lm. e p. **Planimetr**.

<Plaszczyna + *Mierz, od Mierzyć>

Plaszczynowy przym. od **Plaszczyna**.

[**Pląska**, l, lm. ij] l. p. **Placha**. 2. p. **Pluska**.

Pląskot, a, lm. y *łódź z podwójnym pokładem, o jednym żaglu*: Pląskoty, przez niego budowane, były to łodzie o jednym żaglu, mogące pomieścić od 1,200 do 1,750 korey zboża. Rol.

[**Pląśnia**, i, lm. e] p. **Pląśnia**.

Pląściuteńki, **Pląściutki** *najzupełniej pląski*.

Pląściuteńko przys. od **Pląściuteńki**.

Pląściutki p. **Pląściuteńki**.

Pląściutko przys. od **Pląściutki**.

[**Pląśnia**, i, lm. e, **Pląśnia**, **Pląnia**] l. *dzika polanka wśród lasu*. 2. *miejsca równe, równina*: Chęć się ukłaść spać, a tu pląśni ani kawaleczka. Zdr. [Pląsienka].

Pląt, a, lm. y l. a. [Pląt] *kawał płótna, sukna, szmat, szmata, chusta; plachta, lata, łuch, galgan, łachman*: Człowiek zgniłością będzie strawion w dole, jako gdy stoczą P. wełniany mole. Chr. Powiła płód ubogi i w płaty uwinęła grube. Mias. Tarcie po ciełe plątami. Ocz. P. sukienny, przez który aptekarze cedzą, pilśń, *filtrum*. Słesz. P. pochwywszy, jął konia wycierać. Rej. Wytrę ją ją (szklenię) jak plątem, skoro się dostanie, za zdrowie jego mości hetmana. Baryk. Jakby plątem wytarł, koździuchną (szklanekę) wychyli. Pot. [Blady jako P.] = *jak płótno, jak chusta*. Nasze wszystkie sprawiedliwości jako P. niewiasty nieczyste. Ęw. s. Mat. Położyli mi miasto kosztownych szat moich zbutwiałe platy. Smotr. Gdzie one szaty, na twój stan należące, teraz jakieś platy widzę. L. Nie maszli forytarza, nie zyszczesz ni pląta. Biel. M. Przen.: Książd w kapitulę, tylko że nie z mnichy w szarej kapiecy,

a z dwojakim (na przodzie i z tyłu) plątem. Kochan. (= *skaplerzem*). 2. *wogóle kawał czego szeroki a płaski, płacheć, plaster, szmat*: P. drzewa, mięsa, skóry. Przen.: Jedyny większy pląt czarnego lasu, który okrywał całą ubocz stromą, już się minął (= *zginął*) tym latem. Ork. Pod kamionkami ilży się ostatnie platy śniegów. Reym. (= *przestrzenie śnieżne*). 3. [P.] = a) *szal wiejski na Podlasiu*. Goł. b) *chusteczka*. c) *Mężatki war-kocz ukrywają pod czepeem, na który w święta kładą P.*, czyli 6 łokci białego płótna. d) *różnobarwny kawał sukna z frędzlami dla ozdoby chomąta krakowskiego*. e) a. [Pląca] *obrus włosienny w olejarni*. f) *kosa (właściwa)*: P. zakłada się. jednym końcem zagiętym, przecięciem, w pierścień, gdzie następnie wraz z kosiskiem zabija się klinnikami. 4. † P. na konia = *kawał filcu podkładany pod siodło*. Troc. 5. † P. *plątek, listek, blaszka*: Hlispiani świeże wynajdują światy z złotymi pląty. Klon. 6. anat. *część narządu odgraniczona wyraźnie, z rąz (lobus)*: P. wątroby, łożyska, spoidła mózgu. 7. *chir. mięśnie i skóra pozostawione po odjęciu członka, służące do pokrycia powstałej stąd rany*. 8. *wośł. derka flanelowa służąca do obwijania burtnicy*. 9. *Platy, zł. karty do gry*. † **Plątem** przys. *płaska, na płask, szeroko*: Suknią położysz plątem, siadzie przy łózku. Pot. Zdr. **Plątek**, **Plącik**, × **Plącinęk**, × **Plątuszek**. <PLĄT>

† **Pląt**, u, lm. y l. a. [P.] p. **Pląca**: *Wieczny P. (= feodum)*. Ustawię sędziów, którym postąpił P. pewny, także stół. Biel. M. Ustawię P. Kłos. (= *ustanowił plące*). Siewierscy książęta postąpili wygnanemu Dawidowi po stu grzywnien plātu rocznego. Stryjk. Najdziesz, kto w P. język dawa, a radę na funt przedawa. Kochan. Osadzić kogo na plącie. 2. *oplata, pobór, podatek, dani-na, czynsz*: Włóscianie siedzieli na gruntach pańskich i obok czynszu w plącach i pieniądzech uiszczanego, a zwanego plątem, musieli pracować przez kilka dni w roku na gruntach pańskich. Kłez. Będzie od born P. wedle szacunku postąpić winien. Nisz. Slubujemy, iż odtychmiast na wieki nie będziemy wyciągać których plątów a. poborów, wiadunków. Niesz. Oktawjusz majętności swych poddanych popisowywał, by każdy wedle swej majętności P. cesarzowi placił. Białob. Był podskarbin nad platy królewskimi. Leop. Każdy przyniósł P., który Mojzesz włożył na lud. Leop. Z kmieci da każdy rad dziesięć złotych plātu do roku panu, gdzie mu nie będzie nie robił. Biel. M. Od przejezdnych ludzi ma tam być brane myto abo P. St. lit. 3. *dochód, zysk, korzyść, intrata, przyłt, procent, lichwa, czynsz*: S tych barci platy nam przychodzą. Wawrz. z Prażm. Nie mamy s tego przysięstwa którego użytku a. plātu. Ort. Gdy niepotrzebne chciwości odprawię, lepiej daleko plātu sobie tym poprawię. Kochan. Ale prawda, kto ją mówi, ma swych plątów nie mało: jednym złotem, drugim państwem, drugim też guzy placi. Rej. Już dziś nie sromota żadnemu człowieku lichwą brać od drugiego! plątem to nazwali. Rej. Niedbalstwo jest opiekuna, kiedy pieniądze dziecinnych w P. nie da. Sz. A z was, nie wiem, co sobie też który pomoże, żeście wzięli nędzny pląt za mnie niewinnego. Rej. Wziąłeś od niego pieniądze i dajesz mu lekki P. od tego. Rej. Jedni z wiosek postępują, drudzy plątów przypisują. Rej. Godzi li się P. brać od pożyczonych pieniędzy a. zastawą. Ort. Sumkę zebrać i dać ją w P. komu. Star. Taki P. łacinniej *usuram* zowią, *ab usu pecuniae*, że kto czyich pieniędzy używa. Groie. P. brać od pożyczonych

pieniędzy. Troc. Na P. pieniądze dać. Troc. Pieniądze ma na płacie. Troc. P. od płatu. Troc. Mogą od dziesięciu grzywien, eo pożyczają na zakład, wziąć jedną grzywnę do roku czynszu a. płatu. Ort. <PŁAT>

†Płata, y, lm. y, [Płata] p. Płaca: Wiara i zdrada jedną płatę mają? Lubom. Zdr. †Płatka. [Płatac, ta, ta] p. Płatać.

Płatacz, a, lm. e ten, co dobrze płata, tnie, rębacz.

Płatać, a, ał i. p. Płatnąć. 2. P. ryby, zwierzę = *sprawić, rozbić* na części: P. rybę, *sprawić*. Kn. Kto rybę *sprawi* i płata, wie, jaką *karmią żyje*. Trzye. Płatam (rozbięram) na części, na członki) bydlę *zarznięte*. Troc. Kosztowne ptastwa *rozkraja* i *mistrzynie* na cząstki płata. Pileh. P. mięso = *szrotować*. 3. †P. *przykrawać*: W czasy słotne może sobie *czeladź kaptury zszywać*, buty *łatać*, suknie P. Trzye. 4. [P.] = a) *bić, kaleczyć*: Buty *łatał*, *zonę płatał*, w dzień *poćigglem*, *wieczór dratwą*. b) a. [Płatać] *łatać*. 5. *wyrzucać, robić, wrzucać, wyprowadzić, stwarzać*: Kto komu *krzywdę czyni*, kto *niezależnie płata*, *takaż go od drugiego potyka zapłata*. Min. Nie *zaprzestaniem codziennych nowych mi P. sztuczek*? L. Znowu nam *coś za kaduk nową sztuczkę płata*. Tremb. Figielki komu P. L. <PŁAT>

×Płatajka, i, lm. i *gatunek ryby, fladerka*: Jazgarki, okleje, kiełbie, płatajki. Goł. <Od Płat>

[Płatak, a, lm. i] *koń pstrokaty, łaciasty, pstrok*. <Od Płat>

Płatanie, a, blm. i. blm., czynność cz. Płatać i Płatać. 2. †P., lm. a *ciężci*: P. cesarskie, gdy *dziecko z żywota mateczynego żywe lub umarłe*, po śmierci matki, z brzucha jej *rozpłatanego* dobytym bywa. Perz.

[Płataś, a, lm. e, Płatek] *przezwiśko mieszczańska, obszarpaniec, włóczęga, próżniak, ni to pan ni to chłop; sługa dworski; pisarz pokątny*. Gwar. <Od Płat>

[Płateczny]: *Czepiec u bab bywa z czerwonego lub różowego tybetu a. też perkalu; jeśli jest bez siatki, ma nazwę P. Gwar.* <Przym. od Płatek>

Płateczek, czka, lm. czki p. Płat i Płatek: Wszystkich *oczy zwrócone były na tę parę*, z lekkością *śniegowych płateczków* *polatującą*. Krasz. Anat.: P. ucha. <Od Płatek>

Płatecznik, a, lm. i bot. (goupia) *roś.* <Od *Płateczny, od Płatek>

Płatek, tka, lm. tki i. p. Płat, *szmatka, galganek; okrawek, okrojek, ściniek, łaska*: Ja tu i jednego nie widzę *płatka*, *coby do We Pana należał*. L. P. do oka chorego. Kn. *Oczy miał chore* i *zawsze P. zielony nosił*. Falib. *Maczać P. w lekarstwie i przykładać na oko*. *Owinąć palec płatkami*. By nie *czudze płatki*, nie *miałyby krawiec krawatki*. Prz. *Płatki barwiczkowe, których niewiasty używają ku rumienieniu licia*. Slesz. *Śnieg pada płatkami*. Cho. Przen.: †P., *człowiek, który oka chore płatkami zastania*. Kn. Przen.: *Jak z płatka wywinął = a) jak z pudełka, świeżo, czysto, porządnie, elegancko, jak z igły*: *Jak z płatka wywinął u niego*. Kn. *Jakby go z płatka wywinął*. Troc. b) *gładko, jak po maśle, szybko, jak piórko osmalił, piorunem, na poczekaniu; szczęśliwie, po myśli, pomyslnie*: *Dobry porządek robi, że nie trzeba szukać, ni biegać, lecz każda rzecz, jak z płatka wywiniona, pogotowiu będzie*. Dor.

Drogi od natury *przepisanej* *trzymającym ś.* *idzie wszystko jak z płatka, łatwo i smarownie*. Pileh. *Różny to chłopiec i olej ma w głowie, wszystko idzie jak z płatka*. Kniaz. *Wszystko mi szło szczęśliwie, wszystko jako z płatka*, *była bogata chatka, poczeiwa czeladka*. Nar. *Sko-ro przyjmiesz birot doktorski, nauczysz ś. wszystkiego, jak z płatka wywinął*. L. *Winęło ś. tam wszystko jak z płatka*. Kaezk. *Wszystko szło jak z płatka*. Słow. *Jako z płatka nam ś. wiedzie*. Zał. *Słówka idą jak z płatka*. Len. 2. *blaszka, listek, cienka warstewka*: P. *złota malarskiego*: *książka złota ma w sobie 13 płatków*. Mag. 3. *złeppek, kluczek, obłoczek tworzący ś. w rozczynnie*. 4. *plamka, łaska biała na środku czola u koni, różyczka*. 5. [Płatki] = a) *kluski, łazanki tatarskie z makiem*. b) p. *Płataś*. c) *pies z białymi łatami*. 6. anat.: P. *ucha, płateczek (lobulus), część jego zwieszająca ś. u spodu*, × *miękisz ucha*, × *łaska ucha*. P. *zastawki w sercu (euspis) = jej koniec zaostroszony*. P. *móźdźku (loeculus)*. 7. bot. (petalum) *listek korony kwiatowej*. Rost. 8. chir. *kawałek płótna lub gazy przykładany na ciało; podszczeka ze skubanki do tegoż użytku*. 9. lek.: *Płatki przed oczyma = zjawisko chorobne, polegające na widzeniu płatków ciemnych, latających jakby przed oczyma*. Zdr. *Płateczek, Płatuszek*. <PŁAT>

[Płateń, tni, lm. tnie] p. Płatwa.

[Płatew, twi, lm. twie] p. Płatwa.

Płatewka, i, lm. i *szczapa, kawał drzewa oszczepionego*: *Dobrze i płatewkę jaką uciąć, gdy drew niema*. Si. wil.

Płatka, i, lm. i i. †P. p. Płata. 2. *karce stawka; stawka za przegrana, bet*: *Doś spora stała na talerzu P. Pot. Nie grając w karty, muszę stawić płatkę*. Pot. *Grając w karty, chcę stawić płatkę, alić i szeląga już nie miałem*. Boh. Przon.: †P. = *położenie ryzykowne, ryzyko, opał, niebezpieczeństwo*: *On zaraz przenika, gdzie pewna, gdzie P. Chr. Ah! jam go do ostatka zgubiła, ze mnie, w którą wpadł, ostatnia P. Min. Nie bójeje ś. w ostatnią nie wpadniecie płatkę, potrafię ja w to, że ś. zawstydzą srogich Grecy zamysłów*. Min. *Uciekł z tej płatki, mnie nie ratując*. L. 3. †P. *sprawozdanie, raport, relacja*: *Ponieważem tobie dzienną płatkę winien, przeto powiem ci, co mi ś. dziś w Hekatonie podobają*. Pileh. <PŁAT>

Płatkonóg, oga, lm. ogi zool. I. (phalaropus) *ptak podkaszal*. Gatunki: P. *plaskodzioby (ph. fulicarius)*. P. *rdzawoszyjny (ph. hyperboreus)*. 2. w lm. *rodzina płatków brodzających*. <Płatek + *Nóg, od Noga>

Płatkowato przys. od Płatkowaty.

Płatkowatość, i, blm. I. rz. od Płatkowaty. 2. anat. i patol. *bulwowa narządu lub nowotworu, jakby z płatków złożonego*.

Płatkowaty I. *podobny do płatka*: *Nietylko okwiat jest barwny, ale także wielkie płatkowate znamiona*. Rost. 2. *złożony z płatków*.

Płatkownik, a, lm. i rzem. *gatunek hebla*: *Wiórnik P. (Nm. Plattebankhobel)* <Od *Płatkowaty, od Płatkowaty>

Płatkowy przym. od Płatek: *Płatkowe koło palca zawinięte*. Troc. *Złoto, srebro płatkowe*. Troc. (= w *platkach*, *książeczkowe*, *malarskie*). *Cyna płatkowa = cynfolja*. <Od Płatek>

†Płatkowy przym. od Płatka, *stawkowy*. <Od Płatka>

Płatnąć, nie, nął, nied. Płatać I. *ciąć, rąbać wzdłuż tak, że ś. rozdzieli na płaty, na póły*; nied.

ówiartować: Nie ten miecz dobry, którego pochwę drogie kraszą kamienie, lecz ów, który i ostrzem płata, i kończastością tarcze przesywa. Pileh. Klamry drzewo ścisają, klin płata na poły. Pot. Złóść Antonowa Decymusa płata i Pompejemu mieczem głowę skrawa. Chr. Płatać na sztuki. Jak płatnę, rozplątam cię na półcie i ćwierci. Oss. Cesarze chrześcijańscy orła płatanego w herbie używają. Papr. (= *dartego, dwugłowego*). Gotów wszystkich zgładzić z świata, w pień wycina, w sztuki płata. L. W pyskłym plątnął aż do ucha, i tak zginąłby jak mucha. L. Gdy go plątnął w brzuch, rozprół aż do szczęki. Hoł. Plątnięty był haniębnie przez ramię raz aż do kości. Krasz. Wzdłuż brwi plątnął go Dyzma. Pol. Topór niezawodnie płata. Syrok. Odyńcie psy płata. Ja cię tu zaraz po tych zausznickach plątnę. Mick. Przen.: Zaostrzony jej język zabawnie sławę nieprzetomnych plątać umie. L. 2. [P.] *palnąć, kropnąć*: P. z dubeltówki (p. Płatać). <PLAT>

Platnerski przym. od **Platnerz**: Sztuka plątnerska.

Platnerstwo, a, blm. *rzemiosło plątnersów*.

Platnerz, a, lm. e *ten, co robi pancerze dla rycerzy i ich koni, co wyrabia zbroje, zbrojowy, ×pancernik, ×pancerzniarz, ×blachownik*: Pancerz w łacinie XVIII wieku *plata*; rzemieślnicy takowej zbroi nazywali ś. *platner*, skąd nasze słowo P. = robiący zbroje i rysztnunek różnego gatunku. Nar. Zbroiczka u plątnersza leży zaniedbana. Cz. Z żelaza pancerze w gęste snują ogniwa subtelną plątnersze. Ustrz. Plątnersza, iż na wojnę jadącemu rysztnunkowi według czasu nie zgotował, bił. Błaż. P. robi pancerz, zbroję, misurkę etc. Petr. Wiele rzplętej, jako i na innych rzemieślnikach do rysztnunku wojennego, tak nie mniej na plątnerszach zależy. Vol. Plątnerszom zbroje i we dnie i w nocy z wielką pilnością robić rozkazywał. P. Koch. <Nm. Plattner>

Plątnerszowy należący do plątnersza: Plątnerszowa żona. Krasz. Agata, plątnerszowa wdowa, miała we krwi coś polskich kobiet, które z mężami na równi stać były nawykły. Krasz.

Plątnia, i, lm. e p. **Dokład**: P. kowadła, młota. <Od Plątnąć>

[**Plątnia**, i, lm. e] *placa, zapłata, darmina*: Niech to idzie na plątnię Bogu. Pol. (= *na ofiarę*). Krzywdy nie macie, P. dobra, a strój charmant, zątam służyć będziecie. Opiekun sierotom winien od boru pewną kwotę postąpić i to zapisem warować... i okrom plątni na każdy rok ma przydziać dziesięścioro drzewa. Skr. <PLAT>

Plątnicy, † **Plątowy** *tyczący ś. placenia, wypłaty*: Nowe przepisy nakazują zaprowadzenie książeczek plątniczych dla robotników. Znalazł ś. w trudnościach plątnicy. Kwitowano, kładąc w kasie na zleceniach plątniczych fałszywe podpisy. <Od Plątnik>

Plątnięcie, a, blm., *czynność cz. Plątnąć*.

Plątnik, a, lm. cy, † **Plątownik**, † **Pląca**, † **Plajca** *ten, co płaci, wypłaca, ten, co ś. zajmuje wypłacaniem*: Oj, P. też to z niego, Roże politu! [Od złego plątnika dobre i plawy]. Po stacjach kolejowych jeździ co miesiąc P., który wypłaca ofiejalistom miejscowym pensje. P. armji, dywizji. Kapitan P. a. P. pułkowy. Sł. wil. <PLAT>

Plątno i. † P. co jest, [P. co jest] = *warto, opłaca ś., popłaca, zda ś., przyda ś., jest pożyteczne, ważne, bierze ś. w rachubę, znaczy, waży, jest w cenie*: Będziecie to P., *mercedem accipies*. Kn. Co jest

temu P., który władnie bogactwem, jenó iż pogląda oczyma swojemi na nie? Leop. (= *co mu z tego przyjdzie, co mu ś. z tego zawojuje*). Więcej ubogim P., choć trochę im dają, niż gdy ich obietnicą jaką upewniają. Prot. P. im to było ku zbawieniu. Wuj. To wszystko było nie nie P. u Boga. Rej. P. nam to być ma. Troc. Wtenczas P. było w prawdzie i w enocie ś. kochać. Troc. Bo co pomoże, a P., tobie ine (= *innych*) z sobą jednac a pokoić, gdy w twej duszy jest walka grzeszna? Ew. ś. Mat. 2. [P.] = a) *warto, kosztuje*: Hej, bracišku! co to P.? b) *trudno*. Gwar. <Čzes. platno, na wzór Nm. giltig>

Plątność, i, blm. rz. od **Plątny**: P., niestrata, niechybienie płacy, zapłaty, korzyści, pożytku. L. Termin plątności wekslu. Gdy pożyczca wymową przyłoży przy rzeczach zastawionych komu większej albo mniejszej plątności... Sw. z Woc. Gdyby rzeczy zastawione, a w tem mocą przerzeczoną przedane, mniejszej plątności należonyby... niżli pieniądże pożyczzone... Sw. z Woc.

Plątny, † **Placien** i. *opłacony, najemny, najęty, zapłacony; któremu płaca, pobierający pensję*: Plątny orszak i kirem powleczone cugi. Mick. Na wysys krwi twej własnej chowasz zbójców plątnych. Nar. Cheg, aby mój sekretarz był dobrze P., aby ś. nigdy nie skusił na kryjome podarki. L. Żołnierz P. Troc. Przez kilka miesięcy żołnierz plątnym nie był. L. (= *nie opłacono mi*). 2. *otrzymany za pieniądze, kupny, nie bezpłatny*: Bilet P. Wejście do ogrodu plątne. Ten rzemieślnik tylko plątną przyjmuje robotę. Troc (= *za którą zapłaca*). Plątne usługi. Lekcje dobrze plątne. 3. *który płaci, który jest w możności płacić, wypłacalny*: Dłużnik P. Troc. 4. *mający wartość realną, mający kurs właściwy*: Plątne pieniądze. L. (= *które biorą, dobre, niefałszywe*). Bierze plątne i nieplątne pieniądze. Troc. Kupon P. Ten weksel P. będzie za miesiąc. 5. † P. *przen. popłacający, cenny, ważny, wart, ceniony, drogi, szacowny; korzystny, przydatny, użyteczny, skuteczny, zbawienny; brany w rachubę; godzien uwzględnienia*: Która enota królowi zawsze plątna będzie. Troc. Kiedy co dźwigać, plątniejszy czasem cheiwy (choćcy, chętny) a mały, niż wielki leniwy. Tarn. J. O jak mi plątna wiara w tego Zbawiciela! Skar. Cnota daleko plątniejsza po śmierci. Pot. Bo to doświadczeno, iż jako po woli umieć broni używać, tak też i ponievoli rydl dobry, gdy obóz zakopać, a szanę miotać trzeba. Tarn. J. Bo ktoć co w krotochwilach umie okazać, gdyby przyszło o plątne, tam trudno figlować. Rej. (= *szło o rzecz ważną*). Nie dziw, że teraz dawnych ozdób mi ubywa, gdy niecnota plątniejsza, niżli enota, bywa. Koch. W. Łzy w tej mierze nieplątne, gdy raz dusza ciała odbieży. Kochan. Azaż ty nie wiesz człowieka zacnego, iż poczciwa układność plątniejsza u niego? Rej. Nie plątne nie jest łagodliwe upominanie moje. Rej. Izaliż nie jest plątniejsza dusza, niżli pokarm? Leop. Męstwo bez dobrej rady słabe, rada dobra nie plątna w niepokoju. Górn. Izażeście wy nie ważniejsi a nie plątniejsi u Boga, niżli ptaetwo? Leop. Plątniejszy był Franciszek święty, Dominik, niż szczera prawda ewanielji. Rej. Słuchajże, królu, a teraz prośba moja niech będzie plątna przed tobą. B. B. W punkcie śmierci syrop już nie P. Górn. Twe wargi szkarłatne i czoło udatne wszystkie kwiecieja najbogatsze czyni nieplątne. Zim. † Plątna, † Plątne = *rzech ważna, poważna, nie żarty, nie przelewki, serjo*: Lacedemonie wielce to ważyli sobie, żeby ludzie

ich nie jedno o płatne, ale i w grach bitewnych nigdy zwyciężonymi nie byli. Górn. Tym sakiem miłoścu już o płatne łowi. Kochan. Idzie o płatną. Troc. Tu już nam o płatne pójdzie. Rej. Nie zamieszkał chytry tu swych figłów użyć, bo mu też o płatne szło. Rej. Na ten czas zapominają ś. często fortele, kiedy o płatne czynić przyjdzie. Górn. Płatna to, kiedy o duszę (idzie), i sam go omówić muszę. Kochan. Płatna będzie = *zapłaci, opłaci ś., wynagrodzi, odwdzięczy ś.* Owa najdziesz i w tym rzędzie, co za wszystkie płatna będzie. Kochan. 6. [P.] *trudny, przycry*: Droga płatna. <PLAT>

† **Platować, uje, ował** *placić zobowiązania, uiszczać należności, wypłacać czynsz, procent, prowizję*: Jeslibym ja pieniądze w płat wziął, od którychbym pewną lichwę dawał, wtyłby przyszedł przyjaciel, prosząc, abym mu z tych pieniędzy, od których ja płatuję, czego pożyty, z tego płatu, jakom sam dostał... Sz. Dani dawać i płatować obiecali. Spr. Ale ten sołtan płatuje kapłanowi Janowi s tej ziemi Arabjej. Spr. <Od †Plat>

† **Platowanie, a**, blm., czynność cz. **Platować**: Lichwa i P. od pieniędzy mają swoje własne łacińskie przezwisko, *usura, foenus*. Groic.

Platowato przys. od **Platowaty**.

Platowatość, i, blm. rz. od **Platowaty**; anat. *budowa z płatów złożona*.

Platowaty I. podobny do płata, płaskawy, spłaszczony: Sledziona płatowata i mała. Wolsz. 2. a. † **Platowaty łaciasty**: Jeden pies był biały, drugi P. Pol. 3. anat.: Mięsień P. a. płatowaty, kłęb-kowaty, † muskuł rozciągło-trójkątny, muskuł trójkątny karku, † muskuł nierównokątny, † myszka rzemieniowa, † sledzionowata (musculus splenius). <Od Płat>

Platownik, a, lm. cy p. **Platnik**: Płatownicy, czynownicy. Tuch. <Od Płatować>

Platowy I. przym. od Płat. 2. anat.: Mięsień P. a. płatowaty (musculus splenius). 3. chir. Cięcie płatowe = *odjęcie członka z równoczesnym wycięciem płata na pokrycie rany*. <Od Płat>

† **Platowy p. Platinicy**: Grzywna płatowa. <Od Płat>

× **Platuszek, szka**, lm. szki p. **Płat**.

Płatwa, y, lm. y I. × P., × **Pław tratwa**. Dudz. Płatwy teraz przed zimą mogą stanąć w Krakowie. Małż. 2. [P.] *zboże*: Zawieruchy... miecą gałęzmi drzew na płatwy ściernie. Wysp. 3. a. **Pławew, [Płatwia, Płatęń, Płatęń], Jętką, × Jęta, Bant** bud. *jedna z belek leżących na ścianach budowli u góry, w których osadzone są krokwie dachowe*: Płatwy na balkonach poprzek leżące, krokwy na sobie trzymające. Troc. Płatwy i wiązania uczynić na wierzchu chłodnicy, które dachem przykryć. Trzye. Pełne tytułów ściany, pełne karbów płatwy, gdzie miały być nożyce, koziki i dratwy. Pot. Dworzec z marmuru i bronzów, z bukowych krokwi i płatew jodłowych. Wysp. 4. † P. p. **Pławta**. <? PLOT/PŁOT/PŁAT>, z podprowadzeniem pod tratwa; ? Nm. Platte>

Pław, u, lm. y I. a.) a. × **pławka** = *plawienie, kapanie*: Poprowadzono konie na P. Sł. wil. 2. † P. a. × **pławba** = *plynięcie, pływanie, podróż wodna, żegluga*: Którzy przez morze swe potrzeby pławem odprawują. Ryb. Cóż za zysk tego morskiego pławu? a to złote runo. Bardz. Na Międzyziemnym morzu już nie mają bezpiecznych pławów więcej Saraeni. P. Koch. Więce morski P. z tym nie był ludziom znajomy. Kochan.

Tamże i Erydana ujrzy żeglarz, na Orjona czekając samego, aby mu miarę nocy albo pławu zjawił. Kochan. Bo spore być nie mogą na krótkim dniu pławu. Kochan. W P. przys. = *plynąc własną osobą tylko lub konno*: W P. ś. puszczać, *natatu ingredi flumen*. Kn. Nie czekając łodzi i promów, w P. puszczałi ś. i tonęli. Nar. Kto tylko ochoczy, za hetmanem w P. na koniach przez Dniestr poskoczy. Tw. Pełne wód przedtym płynących ręczo, ledwo ś. miadkim dnem rzeki sączą, a gdzie koń bystry ledwo w P. chodził, widziałem, jako łada pies brodził. Nar. Kaze Cesar w P., nie w bród, ani przez most nurt wojsku przepływać. Bardz. 3. *bieg wody, woda płynąca, nurt, zdroj, fala, strumień*: Jeśli chceś rzek przezornych pławem napaść oczy. Kochan. Wodę z skały zdroj pędzi, a ta niewstrącona środkiem nieosuszonej łąki swój P. kona. Kochan. Tam, kędy z opoczystej góry Tygrys spycha pław swój przezroczysty. Mias. Szczęśliwa rzeko! próżne szkody będą, twoje pławu, niosąc w komiegach zboże do Żuławy. Mias. Żołnierz Jezusowi otworzył bok święty żelazem i ruszył zdroju, skąd oła pławu i krwi zbawiennej i wody prawej hojnym na ziomę płyną strumieniem. Mias. 4. † i. *plynięcie nasienia, polucja; miesiączka u kobiet* (p. Miesiączka): Uplawy są zbyteczne miesięczne pławu. Sien. 5. P. *zwierzę wodne*: P. wodny czuły ryby, żaby, pijawki, robaey, potwory, małże. Kn. P. abo ruch morski czyli skorupiasty, małż. Kn. P. morski ostroskorupy, szarłatnik, ostryga. Troc. Pławu abo konchylje, *testacea*, są wszystkie owe robaki, które twarde skorupę są okryte. Kluk. Pławu nieczule są: płuca morska, pokrywa morska. Troc. Żyją konchyljami, czyli pławami. Chm. B. Woda sama przynosi pokarm wielu pławom, których skorupy przyklejone są do skał w morzu. Brz. 6. a. [**Plawidko**] *przedmiot unoszący ś. na wodzie, nie tonący, jak drewno, korek, kora, pęcherz, pływak*: P., znak unoszący ś. nad kotwicą. Gdy ś. kto uczy pływac, czyni to przy pęcherzu a. pławie, aby nie utonął; a dotąd przy pęcherzu a. na pławie, aż ś. też sam bez żadnej pomocy imie pływac. Glicz. 7. † P. p. **Pławta**: Pławu drzewa, *crates lignorum*. Mącz., pławu, pły, pęty, trafty, tratwy. L. 8. × P. p. **Pławta**: Pławu kaczorze. Pot. Jakże ś. weźmie cisnąć, trzapać w P., a bić ogonem po owym pokładzie! Kon. 9. ryb. = a) *kawałki drewna, korka, kory, przytwierdzone do jednej krawędzi sieci rybackiej dla utrzymania jej na powierzchni wody*, pławik, spławka, spławia, popławek, pławo, [pławuk, pławukaj]. b) Niewód ma na wierzchu oberwi z desek płaskich pławu, aby po nich powierzchu pływających poznać było, jeśli prosto sięć idzie. Trzye. c) *zaciąg sieci*: Zrobił dziesięć pławów sieci. 10. [**Pławu** lm.] *łaka niska*. Zdr. **Pławik**. <PLY/PŁE/PŁO/W/PŁAW>

† **Pławacz, a**, lm. e p. **Pływak**. Błaż.

Pławaczka, i, lm. i I. † P. p. **Pływaczka**: P., pławaczka, która pływa, pływać umie. Włod. Długo na piękne pławaczki patrzyli. P. Koch. Przen.: O białostrzydła morska pławaczko, wychowanie! Idy wysokiej, łodzi bukowa. Kochan. 2. † P. *plywek dziecięcy, na którym uczyć ś. pływac, pławaczka*. Kn. Pławaczka, P. dziecinna, pławki dziecinne, narzędzie z sitowia, z kory drzewa, na którym s. uczyć pływac. Włod. 3. ryb. *sięć rybacka potrójna, drygubica, dryga, mrzezna, trzypol*. 4. zool. *pęcherz pławny ryb*, pławka, × **pławiaczka**. <PLY/PŁAW>

× **Pławba**, y, blm. p. **Pław**: Wtenczas już widok naszej męczarni, błotnisk, pławby, popów poruszył nawet i Żydów i chłopów. Słow. Zwyczaj puszczania na wodę wieńców, z których pomysłnej pławby lub tonienia wróżą dziewczyny o swym przyszłym losie. Zm.

† **Pławca**, y, lm. y p. **Żeglarz**. B. Sz. <PŁY/PŁAW>

Pławiaczka, i, lm. i l. † P. p. **Pływaczka**: Wiśło, pławiaczko sarmacka, polskich rzek głowo. Ryb. J. 2. × P. zool. p. **Pławaczka**. <PŁY/PŁAW>

Pławić, a, ał i P. ś. p. **Pławić**. <PŁY/PŁAW>

Pławianie, a, blm., czynność cz. **Pławić**.

Pławianie się, a ś., blm., czynność cz. **Pławić** ś. **Pławiarnia**, i, lm. e gór. p. **Płóczka**. <Od Pławiarz>

Pławiarz, a, lm. e gór. p. **Płóczkarz**. <Od Pławiać>

Pławiający się l. im. od **Pławić** ś. 2. † P. p. **Pławny**: o szkodach na rzekach.

Pławica, y, lm. e l. Pławice są to deski, osadzone z obu boków łódce na wygiętych bambusach, utrzymujące statek w równowadze. Sienk. 2. [P.] *Łódź płaska wyrobiona z jednego kawała drzewa, którą powożą stojąc w niej*. Krasz. Zdr. [**Pławiczka**]. <PŁY/PŁAW>

× **Pławiciel**, a, lm. e l. a. × **Splawiciel** ten, co splawia co wodą. 2. ten, co pławi, myje a. topi: P. kruszców (p. Płóczkarz). <Od Pławić>

[**Pławiczka**, i, lm. i] p. **Pławica**: Począwszy od pławiczki i szuhalei aż do obijanika i barki, najrozmaitsze środki lokomocji wodnej. Rol. Rano przybyli pławiczkami kobiety i mężczyźni. Krasz.

Pławić, i, il, częstot. **Pławić** l. nurzać, przeprowadzać w wodzie dla obmycia lub orzeźwienia: P. bydło, konie. Troc. Pławiły czarownicę na powrozie w stawie. Kras. Przedtym, gdy chciało dojść czarów, pławiono na wodzie ludzi o nie podejrzanym; czarownice po wierzeniu pływały i żadną miarą utonąć nie mogły. L. Chcąc jednak pierwszej dociec zupełnej pewności, pławił ją (czarownicę) na powrozie w stawie podstarości. Kras. Te próby i różne męki zniósłszy, byliśmy nareszcie pławione, jako czarownice! Słow. Przen.: Fingal w krwi naszej dziś swą rękę pławił. Kras. Czemu w tak ustawicznej pławisz kąpieli twe oko? Tremb. (Cyganka) pławi białek w wodzie. Zan. Piersi biją i pławiają różane jagody. Mias. (. oblewają łzami). Prześliczne dziewczę bosa nogi w rosie trawnika pławiające. Jeż. Przen.: Podcięte brzozy swoje leją miody, leśną oliwę inne drzewa pławiają. Gawin. (= toczą, sączą). 2. transportować, puścićwszy z biegiem wody; splawiać, spuszczać: P. towar wodą. L. P. zboże do Gdańska. 3. przewozić wodą; przeprowadzać na drugą stronę wody: Charon duszo do wiecznej pławi katusze. Troc. 4. rudę = płótką, przemycić: P. złoto, srebro. Troc. Srebro pławione = czyste. Bobr. 5. topić, przetapiać, wytopiać, rozpuszczać: P. kruszec, otów etc., topić. Włod. Jak gdybyś chciał srebrem niepławionym ozdobić naczynie. Leop. (= nieprzepuszczanym. Leop.). 6. chem. szlamować: P. glinę. 7. ryb. zaciągać sieci: Ten rybak pławi na jesiotry. P. ś. l. nurzać ś., przechadzać ś. w wodzie dla obmycia ś. a. dla orzeźwienia ś., kąpać ś.: Pławiające ś. w rumianych, wyglądzonych wodach całe stada łosiów lub jeleni. Sienk. Przen.: Wiaterek roztrząsał wilgotne, rzeźwe zapachy pól, pławiających ś. leniwie w słoń-

cu. Reym. Przen.: P. ś. we łzach, we krwi. Gdy będziesz myślą w złotej przeszłości ś. pławił, wspomnij na przyjaciele. Słow. (= pogrążał ś., zatopił ś., zagłębiał ś.). 2. przen. wisieć, unosić ś. na skrzyłkach, szybować zwolna, leniwie: Ptastwo pławi ś. w powietrzu. Sienk. 3. przepływać w pław; przeprowadzać ś. przez wodę, żeglować: Tatarowie, gdy z wojskiem idą przez Don, tak ś. zwykli P.: nawiążą dwa snopy trzeiny i sfurują konie, ogony im związując; a tak na jedną wiązani włożą łuki, a na drugiej sami siedząc, konie za ogon trzymają, a tak ich one konie na drugą stronę przeciągają. Paszk. Myśląc puścić ś. na wodę i po niebezpiecznych walech poczynając ś. P., wzywa drzewa mdlejszego, niż one, które go niesie. Leop. Przech. królu, więcej dufasz drewnu niepewnemu, co ś. na nim P. chcesz? Rej. Do Kolechów rycerze wybrani pławili ś. przez morze po kozuch barani. Kochan. 4. (o kruszczach) topić ś., rozpuszczać ś., wytopiać ś. 5. (o zbożu) wypuszczać kłosa, kłosać, kłosić ś.: Jęczmień ś. pławi. Sł. wil. <PŁY/PŁE/PŁOW/PŁAW>

[**Pławidko**, a, lm. a] p. **Pław**. <PŁY/PŁAW>

Pławidło, a, lm. a, [**Pławidła**] = a) *krążki drewniane a. z kory, przyćwieczone do skrzydeł sieci i utrzymujące jej część górną na powierzchni wody*. b) *kłocki walcowate u włoku*. <PŁY/PŁAW>

+ **Pławiec**, wca, lm. wcy, [**Pławiec**] *majtek, żeglarz, marynarz*: Posłał jemu Iram po swych sługach (= przez sługi swe) łodzie i pławce umiałe na morze. B. Sz. <PŁY/PŁAW>

Pławienie, a, blm., czynność cz. **Pławić**: P. koni czyni ś. częścią dla obmycia ich, częścią latem dla ochłodzenia. Kluk.

Pławienie się, a ś. blm., czynność cz. **Pławić** ś. **Pławik**, a, lm. i l. p. **Pław**: P. u wędk. 2. fot. = **Kiweta**.

Pławikonik, a, lm. i, **Konik morski** zool. (hippocampus) *ryba oścista, wązłkoszczelna*. <Pławić + Konik>

[**Pławina**, y, lm. y] *gałąź, gałązka*.

† **Pławiony hartowany, hartowny**: Stokroć hełm stalony, stokroć puklerz nigdy jej (szabli) nie strzymał P. P. Koch. <Od Pławić>

× **Pławitelczyk**, a, lm. ey gór. p. **Płóczkarz**: Mozuranty był pierwszy pławitelczykiem, od korney przysłanym. Ciee. <PŁY/PŁAW>

× **Pławitelnia**, i, lm. e p. **Płóczka**: P. składa ś. z kilku lub kilkunastu pieców. Ciee. <PŁY/PŁAW>

× **Pławitelny** przym. od **Pławitelnia**: Dom P. o dziesięciu piecach. Ciee. <PŁY/PŁAW>

Pławka, i, lm. i, **Pływaczka**, † **Pławaczka**, × **Pławiaczka** l. to, na czym uczyć ś. pływać (płocherz, pęk sitowia, guma wydęta i t. d.): Pławaczka, pływaczka dziecinna, pławki dziecinne, na których ś. uczyć pływać. Kn. P. u wędk. Nar. 2. zool. p. **Pławaczka**. <PŁY/PŁAW>

[**Pławnia**, i, lm. e] *łąka zalewana wodą*: Są tam niziny, są szerokie poza porohami łąki, u miejscowego ludu zwane pławnie, bo ś. kąpią corocznie, pławiają podczas wiosennych powodzi. Dub. M. <PŁY/PŁAW>

Pławnica, y, lm. e l. *wielka sieć rybacka*. 2. gór. p. **Płóczka**. <Od *Pławnik, od Pławny>

Pławisko, a, lm. a, gór. rodzaj płaszczyzny pochylej, służącej w górnictwie do odłączenia wyplawku kruszcowego, podług wewnętrznej jego dobroci. Sł. wil. <Od Pławny>

Pławny l. × P. po którym można żeglować, spuszczać statki, **Pławna** rzeka, **splawna**,

spustna. Kn. Co ci po pławym morzu? nie dość, że masz ziemię? Hul. Na północy brzegi morza niepławnego. Groch. Niepławny staw, rzeka, na której nie można pływać czólnem. Włód. 2. *slużący do pływania*: Okręty pławne. Paszk. Ruch P. Pęcherz P. ryb, pławka, pławaczka, × pławiaczka. Żeberko pławne u żebropławów. Nus. <PŁY/PŁAW>

[Pławuk, a, lm. i] 1. *piórko osadzone na włosiu wędki, do wskazywania łowicemu chwili, w której ryba robaka trąca*. 2. *jeden ze snopków z sitowia, połączonych sznurkami, na których leży uczący ś. na nich pływać*. 3. p. Pław.

[Pławula, i, lm. e a. i] 1. *kepa i łąka pływająca*. 2. *krowa siwa*.

[Pławy, ów, bhp.] *łątka nizka*. <PŁY/PŁAW>
Płaz, u, lm. y i. a. Płaza, † Płasza, † Płoz *strowa płaska, szeroka czego (nie kant, nie ostrze)*: Tymokrat go puinałem uderzył; wywinął mu ś. puinał, uderzył go płazem. Jabł. Trzeba na hare jechać, gdzie nie biją płazem, jak w szkole szermierskiej, ani z gałką szychem, ale ostrym koncerzem. Star. Płazą, płazem dostać. Troc. Wybucnie gniew i nie chce już więcej bić płazem. Jabł. Wyciąwszy tedy konia pod nim płazem, skoczyliśmy do swoich. Pas. Wiele nas padło pod biczem i płazem, dziesięć zostało bez ludzkiego lica. Słow. Kto przeciw prawu nie złością z niebaczności przewini, ile można, uderzy płazem. Pot. (= *łagodnie ukarze*). 2. *uderzenie płazem, cios, plaga, raz*: Dał mu kilka płazów. L. Kilka mu płazów po grzbiecie wygołi. Oss. Przen.: Ujść płazem = *bezkarnie, na sucho, bez szkody, upiec ś.*: Często zbrodnia uchodzi winowajcy płazem, często wzięcie niewinny po karku żelazem. Min. Jgurecie zbrodnia płazem poszła. Pilch. Sądy chińskie nie żartują, i nikomu nie uchodzi płazem oglądanie oblicza sędziego. Sier. Czyny karano, mowy płazem uchodziły. Nar. Puścić płazem = *bezkarnie; puścić mimo, patrzeć przez szpary, przebaczyć*. Najlepiej też dla mnie wypadło tym razem zamknąć oczy, nie szperać i rzec puścić płazem. Zabł. Najszkaradniejsze zbrodnie płazem mu puścił. Nar. Trudno było to płazem puścić, co on gadał na We Pana. Boh. Uskarżał ś. na hetmana, jakoby on z ujmą honoru jego rzeczy tylko płazem pomijał, nie znacznego nie czyniąc. Nar. 3. † P., † Płaza, Płyta, łupnik, **Opoka** *kamień szczerpki warstwowo lub tablicza ciosana z opoki*. Podcz. Przen.: *plaszczyna, powierzchnia, tafla*: Raz na twardym budują Kaukazie, raz ś. wieszają na wiatrów płochości, na posmycznym z płynnej wody płazie. L. 4. [Płazy, lm.] *grube drzewa rozcznięte wzdłuż, półokrągłaki, używane do budowy domu*. 5. × *Iść na płazy, w P. = spełznąć na niczym = iść na marne, spełznąć na niczym*: I tak ta przygotowana dla nas krwawa wieczera, którą ś. Sosnowski chciał przypochlebić księdzu kancelerzowi, poszła w P. Mat. Czytał, ażeby słowo Boże nie poszło na płazy. Pol. 6. *leśn. wada, brak w klepkach, w których słoje roczne nie idą równoległe do ścian grubości*. 7. a. **Płazy** lm. a. **Skrzeki** zool. (amphibia) *zwierzęta ziemnowodne zimmokrwiste, nagie (bez łusk), oddychające; w lp. a. † Płaza pojedynczy przedstawiciel tych zwierząt; p. zool. Gad*: Niech wywiódą wody P. Wuj. (= *płazy, zb.*). Rzekł też Bóg: niech zrodzi ziemia bydło i P. i bestje ziemne, według rodzajów swoich. Wuj. Człowiek przelozony nad ziemią i wszystkimi płazy, które ś. płazą po niej. Wuj. Kto ś. dotknie zdechłego amba płazu, nieczysty jest. Wuj. Wlezie P. w jamę,

zwierzę do jaskini i tam ś. chowa jak w bezpiecznej skrzyni. Chr. Tak jak dziś jest niedołącznym płazem. Karp. Przen.: Jabyim miał być tak lichym, tak nizezemnym płazem, bym klekał przed zrobionym od siebie obrazem! Dm. Gdzie tknę ręką, płazy napotykam. Krasin. Patrz, jak nad jej (ziemi) wody trupie wzbil ś. jaskin P. w skorupie: sam sobie sterem, żeglarzem, okrętem; gonię za żywiołkami drobniejszego płazu, to ś. wzbija, to w głąb wali. Miek. (o ludziach niskich, poziomych, gniśnych samolubach). Przen.: Do nóg mu upadł płazem. Pot. (= *plackiem, mostem, jak długi*). Na jego widok ściela ś. płazem barwiani poehlebey. Książ. Zdr. Płazik. <PŁOZ/PŁAZ/PŁEZ>

Płaza, y, lm. y i. p. Płaz: Ciął nań; ale miecz większej był ludzkości i, załując go, płuza ś. wywrócił. P. Koch. Dobrych ostrzem ezostokroć, złych bijecie płazą. Pot. Płazą paszą (pasują) rycerze. Rej. Płazą, płazem dostać. Troc. Tylec, ostrze, P. u noża, u szable. Troc. P. koła położonego. Troc (= *plasz*). Każda kometa w własnej płazie obraca ś. Stasz. Planoty wszystkie w jedną stronę i ledwie nie w jednakią płazie biegają. Stasz. (= *orbicie?*). Drogi burkować płazami. Petr. Posyp kamień albo płazą mąką. Sien. Murarze płazy ciosali, którymi potym gmachy J. K. Mości nad starą broną posadzali. Rach. Kamień górnikowi Dobrzykiemu za 6 kop płaz kamienych. Rach. (Zool.:) Każda P. brzydką wam będzie. Bud. 2. bud. *członek gzymsu głównego niewięcej naprzód wysunięty, mający w spodniej pozornej plaszczynie rowek ochrudoony do okapu*. 3. *inż. szeroki, płaski wierzch nasypu lub dno wykopy*. <PŁOZ/PŁAZ/PŁEZ>

† **Płazać, a, ał i † P. ś. p.** Płazać ś.: W jabłoni ta skaza, że po niej, zwodząc człowieka, wąż piekielny płaza. Pot. Gadzina, która ś. płaza po ziemi. B. B. Aż do zwierząt, od płażącej twarzy (= *ziemiopłazu*). Wuj. aż do niebieskich ptaków. B. Sz. Człowiek przelozony nad wszystkim płazem, który ś. płaza po ziemi. Wuj. Popielaty, skłębiony cień szybkim, chybotliwym ruchem płażał ś. na miejscach, opuszczonych przez światło. Dan. Pod którego tronem płażają ś. bogowie inszy milionem. Pot. Na kolanach prócz Boga nikomu ś. P. Pot.

† **Płazanie, a, bhm., czynność cz.** Płazać, *pełzanie*.

† **Płazanie się, a ś., bhm., czynność cz.** Płazać ś., *pełzanie*.

† **Płazić, i, ił i † P. ś. p.** Płazić ś.: Do węża Bóg mówił: P. ś. będziesz na piersiach twoich. B. B. <Od Płaz>

Płazik, a, lm. i p. Płaz: Poziomy P. orlej nabrał ochoty. Miek. <Od Płaz>

Płazina, y, lm. y i. [P., Płazowina] *plaszczyna*. 2. zool. × P. p. **Płazinic**. <PŁOZ/PŁAZ/PŁEZ>

Płazinieć, ńca, lm. ńce, × Płazina zool. (plat-helmintha) *robak płaski, glista płaska*. <PŁOZ/PŁAZ/PŁEZ>

Płazować, uje, owal i. kogo = *bić płazem, okładać płazem szablą*. 2. [P.] *ociosywać na płask*: P. bierwiono. <Od Płaz>

Płazowanie, a, bhm., czynność cz. Płazować.

[Płazowina, y, lm. y] p. Płazina: Gdy nadeszła naganka, podejmują lisa z płazowiny. Przed sobą miałem wolniejszy widok na niewielką płazowinę. Zdr. [Płazowinka]. <PŁOZ/PŁEZ/PŁAZ>

[Płazowinka, i, lm. i] p. Płazowina: W krótkich skokach wpada na płazowinkę przede mną lis.

Plazowy przym. od **Plaz**. Przen.: W nizekzemności pędząc żywot marny, plazowe szczęście, nie wielkość obrali. Asn. (= *włosciwe plazom, nizkie, płaskie, marnie, liche, podłe*). <Od Plaz>

Plazowierz, a, lm. e *istota podobna poczęści do plazu, a poczęści do czworonoga*. Sł. wil. <Plaz + Zwierz>

Plazówka, i, lm. i l. = **Flachajza**. 2. bart. *jedna z pszczoł, które zarabiają plastry równoległe do zatworu, przczoła założna*. <Od Plaz>

† **Plażenie**, a, b/m., czynność cz. **Plażić**.

† **Plażenie się**, a s., b/m., czynność cz. **Plażić** s.

Plażycza, y, lm. e, **Psi ząb** bot. (cynodon) *roś. z rodziny traw*. <?>

Plciowo przys. od **Plciowy**: Rogacz P. dostatecznie dojrzały. Różni s. P.

Plciowość, i, b/m. rz. od **Plciowy**: P., polarność jest prawem powszechnym. Krasin.

Plciowy, × **Pletny** przym. od **Plęć** = a) Stosunek P. (= *spółkowanie cielesne*). Układ P. roślin (= *wielug płci*). b) anat.: Cechy płciowe = *właściwości odróżniające płęć męską od żeńskiej*. Części a. narządy płciowe = *części ciała do płodzenia i rodzenia służące, rodne* (genitalia s. pudenda). Gruczoły płciowe = *wydzielające istoty do płodzenia konieczne*. c) fizj.: Chęć płciowa, popęd P. (libido s. oestrus Veneris), u zwierząt: *grzanie s., palenie, bieganie, pobieganie, gonienie, ruja*; u krów, *latowanie*; u owiec, jeleni, sarn, danieli, *bekowisko, bekarwisko*; u świni, *knurowanie a. lachanie s.*; u psów, wilków, *ciokanie s.*; u łosiów, *ruja*; u lwów, tygrysów i t. p., *rykowisko*; u cietrzewi i głuszców, *tokowanie*; u ryb, *tarło, tarlisko*, × *nest*. Czułość płciowa. Zdolność płciowa u mężczyzny (potentia coeundi). d) patol.: Popęd P. opaczny (uranismus). <Od Plęć>

[**Plecha**, y, lm. y] p. **Pęcha**: Sposób na gubienie plechl. Ślesz. Pelen plech. Mącz. Zdr. † **Pleszka**.

[**Plechtac się**, chce s., chtał s.] *chlupać s., babrać s., brzechtac s. w błocie, w wodzie*. <? Dżwn.>

[**Plechtanie się**, a s., b/m.] czynność cz. **Plechtac** s.

Pleć, **płci**, lm. **płci** l. † P. *ciało człowieka żyjącego*: Wszystkie P. ziemią i sianem zowie. Krow. Ześlał Bóg syna swego, który s. stał płcią z niewiasty. Białob. Przelęknieni powiedzieli starszemu: brat nasz Maksymus niewiasty jest na płci. Skar. 2. *męski a. żeński ustrój ciała*: P. męska, żeńska. Dziecię płci męskiej (= *chłopiec*), płci żeńskiej (= *dziewczyzna*). P. ciała. Troc. Ludzie obojczy płci (= *mężczyźni i kobiety*). Człowiek obojczy płci, mieszaniec. Troc (= *hermafrodyta*). P. zaniejsza, duższa w każdym rodzie żywym zwierząt, ryb, ziół, drzew. Troc (= *samce*). P. podlęjsza, słabsza w każdym rodzie. Troc (= *samice*). P. między kwiatami, równie jak między zwierzętami ustanowiwamy, pręciki pyłkowe samecami, słupek zaś z zarodkiem samiecą zowią. L. W niektórych też drzewach jest różność płci, tak iż między nimi są samey i samice. Trzye. Przen.: *rodzaj, ród, pogłowie*: P. męska a. żart. P. brzydka = *mężczyźni*. P. żeńska, piękna, biała, słaba = *kobiety, dziewczęta, panny*: Nieprzyjaciel nie miał względu ani na P., ani na wiek. Urzędnik ma tego strzec, co na dworską czeladź przystoi, aby tego ze wsi ani męska, ani biała P. nie robiła. Haur. Mężczyzny przez grzechność nazwali towarzyski swoje płcią piękną. L. Czegóz P. piękna kiedy nie dokaże? mimo tak wielkiej płci naszej zalety, my rzadzim światem, a nami kobiety. Kras. Hipolita żadna z piękną płcią zabawa, ani tkli-

we miłości pokonały prawa. L. Tu i P. luba przymknie s. wesola. Kniaż. P. damska. L. P. tkliwa. L. Krzywdę czynisz płci damskiej. Kras. Nad pieniądze niemasz dziś lepszych zalet w płci dziewczęcej. L. Panieńska P. Biel. M. Imię sławne nietylko z męskiej, ale i z białej płci strony. Kochan. (= *po kądzieli*). Niewiasty i dziatki i inszą młdą P. do boju niegodną na zamki zaprowadzić kazali. Stryjk. Piękną P. w pozjach swoich cenię za mało. Sow. 3. × P. *plęć żeńska, ród kobiety, dziewczęta*: Niechaj w bezsilnym nie ufa rozumie, pozna, co nad płcią miłość często umie. L. Podły nizekzemniku, zręczny tylko do kobiet, chytry płci zwodniku. Dm. 4. *wygląd skóry ciała ludzkiego, szceg. na twarzy, kolor skóry, cera*: P. twarzy, farba, cera, skórka na ciełe. L. P. biała, czarna, oliwkowa, żółta, miedziana ludzi zrodziła podział ieh na rasy. Sł. wil. Ona ma P. delikatną, piękną, gładką, grubą. Sł. wil. Brodawki gładką oszpecają P. Troc. Barwiczką płci ku starości psuje. Troc. Panna białej płci była. Troc. P. jego jak krew z mlekiem. Troc. Piękną na twarzy ma P. Troc. Słońce twarz mi opaliło i P. moją zepsuło. Kraj. M. Bolesław był wzrostu średniego, greckiej płci. Biel. M. Złodziejów tych P. twarzy oliwkowa wydawała oczywieście za Cyganów. Oss. Łuski albo otreby jak ze płci zganiać. Sien. 5. † P. *skóra*: Wąż wiotche lata na młodą P. mienca. Kochan. 6. P. gram. *rodzaj*: P. męska, *genus masculinum*; niewieścia, *femininum*; nie służąca albo nie brząca obojcz, ni męskiej, ni niewieściej znacząca, *neutrum*. Kn. Pan służy męskiej, pani płci niewieściej. Troc. <PŁE/PLY/PŁA W>

† **Pleszka**, i, lm. i p. **Plecha**: Najmniejsza muszka i biedna P. w proporeji małości swej, zarówno jak i lew kąsa. Lubom. Przez okno ją widziałem, jak ona pleszki biła. Koch. W. Muszę s. z swemi pleszkami odwiatać. Alb.

Pleszne ziele bot. = **Babka plesznik**. <Od Plecha>

Plesznik, a, lm. i bot. l. p. **Babka**. 2. p. **Plesznik**. <Od *Pleszny, od Plecha>

Pleszno, a, lm. a bot. = **Babka plesznik**.

Plesnik, a, lm. i, **Plesznik** bot. (pulicaria) *roś. z rodziny złożonych*.

Plesniwo, a, lm. a bot. (mycoderma) *roś. z gromady grzybów, z rzędu drożdżaków*.

† **Płęć**, u, lm. y i a. † **Płyt**, † **Płot**, † **Płta**, † **Płatwa** *tratwa*; *drzewo składające tratwę*: Wypłynął na płecie. Troc. Kłodzin co miąszych narabali a w jeden P. spoili. Murin. Bystra woda na dół pędem on P. niosła. Murin. Kupiłem ośm pletów. Troc. 2. *łódź*. Mącz. <PŁE/PLY/PŁA W>

× **Pletny** p. **Płciowy**: Części pletne czyli rodne. Mieh. <Od Plęć>

† **Pletownik**, a, lm. cy p. † **Plytnik**: P., żeglarz który plety puszcza. Mącz. <Od *Pletowny, od Plet>

Płetwa, y, lm. y i p. **Pletwa**: Ryba pletwami albo piórami s. rucha. Troc. 2. Pletwy raka = *kleszcze, nożyce, szczytce*.

Płetwiasty p. **Pletwisty**: Szopka, którą dla publiczności płetwiastej z morza ustawił. <Od Płetwa>

Płetwisty p. **Pletwisty**.

Pletwonogi p. **Pletwonogi**. <Płetwa + *Nogi, od Noga>

Pletwowato przys. od **Pletwowaty**, *pletwowato*. **Pletwowaty** p. **Pletwowaty**: Ssące owadożerne z nogami pletwowatemi. <Od Płetwa>

[Pło, a, lm. a] 1. *kępka na trzęsawisku, na bagunie, pokryta mchem.* 2. *bloto, trzęsawisko bezdenne.* 3. *rodzaj kożucha z ziemi i roślin, pływającego na trzęsawisku.* 4. *rzesza, kożuch na powierzchni jezior, stawów, utworzony przez zrosniętą roślinność wodną: Masz czoła obstawić trzciną, uczyni sobie właśnie jako budę i tam masz stać przy jakim ple albo przy trzcinie.* Cyg. 5. *miejsce na jeziorze niezarośnięte trawą, otoczone około trzciną, okno na jeziorze.* <?>

Płocha, y, lm. y, [Berdo, Bardo], × Weberkam, × Webkam tkac. *rodzaj grzebienia, długości na szerokość tkaniny, złożonego z delikatnych szczebelków, zwanych trzęścią, pomiędzy którymi przechodzą nici postawu, i które je przybijają, przybijaczka: P. krosienna.* Bobr. Hanka narządziła pod oknem warsztat i przeciągała paczesny watek przez płochy. Reym. P. krosienna, tkacza. Troc. <?>

Płochacz, a, lm. e zool. I. P. halny, a. halski a. alpejski, Wróbel skalny, [Kozł muzyk] (accen-tor alpinus) *ptak uróblowaty zębodzioby z rodziny gajówek.* 2. p. Pokrzywnica.

[Płochać, a, ał, kachać] *drzeć, niszczyć ubranie.*

1. [Płochać się, a ś., ał ś.] (o krowie) *zaspakając popęd płciowy.*

2. [Płochać się, a ś., ał ś.] *płoszyć ś., bać ś., trwożyć ś., lekkać ś., obawiać ś., strachać ś.:* Ptak nie płochał ś. w rękę łowcy. Pol. <PŁOCH>

[Płochanie, a, bhm.] *czynność cz. Płochać.*

[Płochanie się, a ś., bhm.] *czynność cz. Płochać ś.*

[Płocharz, a, lm. e] *ten, co wyrabia płochy.*
<Od Płocha>

× Płochliwie przys. od Płochliwy: Lud P. ucieka. L.

× Płochliwość, i, bhm. rz. od Płochliwy: Dawne prawa oddychają samym męstwa duchem, a pogardą płochliwości. Cz. Jan III w płochliwości Turków znalazł swoje sławę. Cz.

× Płochliwy p. Płochy: Jak zaradzić, jeżeli klacze będą płochliwe, że do siebie przystąpić nie dadzą. Dor. Płochliwych straż tylna dopada. Malez. Ludzie byli niepłochliwi, do korda i do topora szparęy. Krasz.

Płochło I. przys. od Płochy: Sąsiad najlepiej wie, kto P. siedzi. Haur. (= niegruntownie. L.). On marzył, a jam P. marzeniom zawierzył. Słow. I orły pograniczne rzymskie P. siedzą. Kochan. 2. † P. źle, niedobrze, niewygodnie: Panu bez podanego bardzo P.

× Płochogłupi *płochy i głupi, lekkomyślny, niestateczny, nierozważny:* Płochogłupie dyskursa prowadzić. L. <Płoch + Głupi>

× Płochokwilny *kwilący o byle co, narzekający bez dostatecznego powodu:* Wiem, żeś panem, żeś mądrym, żeś chrześcijaninem, żeś nic wspólnego nie masz z płochokwilnym gminem. Nar. Nagle z jej świątynicy został wyrzucony i między płochokwilnym gminem policzony. Szost. <Płoch + Kwilny>

× Płochopędny *pedzący bez rozwagi, namyšły, niebacznie:* Płochopędne bezsilnych zawisnięw zwroty. L. <Płoch + Pędny>

× Płochopióry *pierzchliwy, niestały, płochy, lekkie, szybko przemijający:* Płochopióra Fortuna. Pot. Płochopióre postrachy. Nar. Gołab P. Nar. Sen pierzcha przed myślami jak ptak P. Garez.

† Płochorzutki *rozrzucony, trzpiotowaty, narwany, postrzelony, kręcicki:* Woli, aby młodzieniec

był nieco zasępiony i stały, aniżeli zawsze rozweselony i P. Pileh. <Płoch + Rzutki>

Płochostka, i, lm. I *płocha białostka, wybryle płochości:* Wiedziada o innych dorywezych płochostkach meżowskiich. Krasz. <Zdr. od Płochosć>

Płochosć, i f. bhm. rz. od Płochy: Młodość P. Prz. Łgarze, którzy i w życiu i w mowie P. ukazują. Baz. Czego nie czynił z płochości jakiej dziecinnej. Skar. Panowie polscy strofowali Krzywoustego z płochości niebezpieczeństwa pełnej. Błaż. Spraw pańskich naród świadkiem, a ich P. łada srogim występkiem częst w oczy gminu wpada. Nar. At, młodość, więc P., przebac, panie bracie. Pol. 2. lm. i *postępek płochy:* O, jak nierychło znam moje płochości. Lubom.

Płochowesoly *lekkiemysłnie wesoly:* Odnaczający ś. płochowesolym humorem. Chm. <Płochy + Wesoly>

† Płochowiarski p. Płochowierny: Wybij mi z głowy płochowiarskie zasady, naucz, że to próżnym jest dymem, co ś. zowie szczęściem. Pileh. <Płoch + *Wiarski, od Wiara>

Płochowiec, wca, lm. wce bot. p. Oleander.

× Płochowiernie przys. od Płochowierny.

× Płochowierność, i, bhm. rz. od Płochowierny.

× Płochowierny, † Płochowiarski *latwowieerny, naiwny:* P. tłum. L. Płochowiarna młodzież na słodycz ś. zbiera, a na ukryty fortel oczu nie otwiera. Toł. Pożary bądź złością ludzką, bądź z przygody wszczęte słałyby bardziej jeszcze płochowiernie dusze. Nar. <Płoch + Wierny>

† Płochozmiennie przys. od Płochozmienny. L.

† Płochozmienny *niestały, niestateczny, chwiczny, niepewny, latwo ś. zmieniający, zmienny:* Jeśli ś. tym płochozmiennym dobrom powierza, prędko go odbiegają. Pileh. <Płoch + Zmienny>

Płochy I. a. × Płochliwy *którego latwo spłoszyć, pierzchliwy, lekliwy, bojaźliwy, trwożliwy, tchórzliwy, nieugłaskany, dziki:* Płochie sinogardlice. Trzye. Gołębie płochy. Groch. Płochy dziewezę. Płocha sarna. Troc. Zawsze po kniejach, jak sarna płocha, jak upiór, błędzisz w noc ciemną? Mick. Z płochą przyszędł postawa, byś ś. z sieci wyrwał, alboś co złego widział, albo ś. z kim potkał. Rej. (= z nią przestraszona, wystraszona, przerażona; nieswoj, pomieszany). 2. *niestateczny, niestały, zmienny, pusty, lekkomyślny, wietrzny, trzpiotowaty, nierozważny, roztrzępany, narwany, swawolny:* P., niestateczny, by wiatr, kurpóloch, pędziwiatr, tak stateczny, jak masło na słońcu. Mącz. P. młodzieniec. Troc. Żadna tak bardzo miłość nie jest płocha, jak kto nazbyt sam ś. w sobie kocha. Rej. Tam wiedzie myśl płocha, gdzie ś. kto w czym kocha. Rej. Prze swo płochy rady nie ś. nie polepszyli. Kochan. Stąd płochy i niestateczne obycaje. Wer. Aby nie płochy po sobie nie pokazał. Sar. Kroku nie uczyni płochy. Birk. Tak go zawojowała ta niewiasta płocha. Jabł. Złość jest płocha, często ś. odmienia, nie na co lepszego, lecz na co innego. Pileh. P. Kupidyn, syn pieszczony matki, wleciał na górę świeże zbierał kwiatki. L. P. wielkie na piasku zakłada nadzieje, które jednym podmchem łada wietrzyk ściera. Dm. Młodość ma swoje wdzięki bez wątpienia, lecz zato lekka, niestała, płocha. Zabł. Jeden krok P. i lekkomyślny, popelniony z krzywdą niewinności i z obrazą obowiązków, rujnuje całą dostojność kobiety. Śniad. Patrzałem na twą napaść i płochą i hardą. Tremb. Niech płochą mową, czynem niegodziwym nie będę nigdy zgorzenia przy-

czyną. Gor. Porzucił biesiady i płoche igrzyska z rówiennikami. Kras. Płoche rozrywki pongły nie miady. Lel. Jako ptaszek na roli prześpiewałam dni płoche i nie znalazłam niedoli. Len. Od dawna cię znieważa P. lud stolicy. Słow. Są i płosi między wami. Sienk. Płoche uczucie. Sienk. 3. *blahy, marny, próżny, znikomym, zmienny, przemijający, nietrwały*: Fortuna płochea. Troc. Skarby, oręże, wszystko to rzecz płochea, to grunt, gdy sługa pana swego koeha. Kras. Zawsze ludzi omamia P. punkt honoru. Kras. Napiwszy ś. do woli płochoych kadzideł dymu. Słow. Mieście względ na moje podeszłe lata i płoche zdrowie. Smotr. (= *watle, kruche*). 4. [P.] = a) *nieckki, lekki, kruchy*: Drzewo płoche. Gwar. b) *gorszy, pośredni, lichy, obrzedni*: Płotno płoche. 5. myśl. = a) Zwierzyna płochea a. rochmana = *zwierzęta ssące nie drapieżne, będące przedmiotem łowów*: Łoś, jelen, daniel, sarna, zając, dzik są to zwierzęta płoche. b) *czujny, baczny, ostrożny, bojaźliwy, płochliwy*: Jastrząb gołębiarz jest bardzo P. c) [Ptastwo płoche] = *nie drapieżne, jak*: kuropatwa, grzywacz, skowronek, głuszc, jarząbek, cietrzew. <PŁOCH>

Płocia, i, lm. e: P. żółta p. **Wzdrega**.
Płocia, y, lm. e p. **Płoc**: A gdy przynióst (Rej) pełne zanadra płocie, laskowych i wodnych orzechów., to go z onej koszule s płoskoniek roztrząsali. Trzye. Cyranek, łysek niezliczona tusza coraz ś. nurkiem po płocie puszcza. Klon. Zdr. **Płociczka**.

Płocicowate zool. rodzina ryb członkopromiennych. <Od Płocia>

Płociowy przym. od **Płocia**.
Płociczka, i, lm. i p. **Płocia**: Srebrna P. po jezioru pływa. Ejs.

†**Płocie**, ćca, lm. ćce p. **Płoc**: P. wam, mnie szczupaki. Pot.

Płocina, y, lm. y i. [P.] m. *lichy, nędzny płot*: Za lada płociną ciszej. Przej. 2. †P. *pleć, płot, plecionka*: Kto imienie swoj. †Pracem grodzi, ma ku gruntowi swojemu końce pręcia, abo jak mówią, płocinę obracać. Groie.

Płocieszcz, a, lm. e, [Pleszczak] zool. (abramis Leuckartii) *ryba koścista otwartopęcherzowa karpłowata*. <Płoc + Leszcz>

Płocisko, a, lm. a p. **Płot**.

Płoc, i, lm. e ż., [Płoc, a, lm. e m.], **Płotka**, **Płocica**, **Krasnoglazka**, †**Płocieć** (gardonus rutilus) *ryba członkopromienna, otwartopęcherzowa, brzuchopłetwa, karpłowata*. Gatunki: P. biała a. zwyeczajna. P. czerwona p. **Wzdrega**. P. wyrozub a. Wyrozub (leucisus wyrozub). Jak stado rybitw, gdy plocia dostrzeżga. Kon. Zdr. **Płoteczka**, †**Płociczka**, [Płotniczka, Płociska]. <? PŁO/POŁ>

†**Płocowy** przym. od **Płocieć**. L. <Od Płocieć>

Płodnia, i, lm. e ? : Obejrżeli cały zbiór płodni pana Strachoty. Krasz.

× **Płodnić**, i, il *czynić płodnym, zapładniać, zapłodzić*; przen. *czynić urodzajnym, użyżniać*. <Od Płodny>

Płodnie, **Płodno** przys. od **Płodny**.

× **Płodnienie**, a, blm., czynność cz. **Płodnić**.

Płodnik, a, m. i fizj. (antheridium) *organ męski płodzący*: Organ męski (P.) jest komórką rozmaitego kształtu, w której wytwarzają ś. ciała zapładniające. <Od Płodny>

Płodno p. **Płodnie**.

× **Płodnoczynny**, × **Płodoczynny** *czyniący płodnym, użyżniający*: Płodnoczynna rosa. Nar. <Płodny + Czynny>

Płodnolist, a, lm. y bot. p. **Kaczlina**. <Płodny + List>

Płodnoliść, a, lm. e bot. p. **Kaczlina**. <Płodny + Liść>

† **Płodnorodnie** przys. od **Płodnorodny**.

† **Płodnorodny** i. a. × **Płodnorodny**, × **Płodonośny** *obficie rodzący, obfity w owoce*: Winną macię chwaliśmy, gdy sama ku ziemi płodorodnym swym ciężarem nagina podpory. Pilch. 2. anat.: × **Naczynia płodorodne**. Ryszk. (= *naczynia nasienne*) (vasa seminalia). 3. fizj. × **Sok P.** Ryszk. (= *nasienie męskie*). <Płodny + Rodny>

Płodność, i, blm. rz. od **Płodny**: P. niewiasty, zwierząt. Troc. P. wielka, jedno schodzi, drugie wchodzi. Prz. Nadzwyczajna P. nie pozwalała Epikurovi starannie prac (pisarskich) wykończać. Święt.

Płodny, † **Płodowity** i. *zdolny do wydawania potomstwa, plenny*: Nad gołębie nie płodniejszego: gołębia przez dni 40 jaje poeznie, znieśie, wyleże i wychowa dzieci. Trzye. Płodnych pszczoł niesłychane roje. Kochan. Wiele było synów matki tej płodnej. Skar. Żal mi ciebie, luboś godna, lubo zaena, żeś mniej płodna. Kras. Przen.: Autor P. (= *wiele piszący, tworzący*). Umysł P. Wyobrażnia płodna (= *bujna*). 2. a. **Płododajny**, × **Płodonośny**, × **Płodnorodny**, † **Płodzisty**, † **Płodoplemi** *zdolny do wydawania płodów, plenny, rodzący, urodzajny, żyjący*: Ziemię płodną a. płodzistą (obrócił) w nieplodność a. w słoność (= *w pola słone*). Ps. flor. Drzewo płodne, dające owoce. Trzye. Żadnych płodnych i pożytecznych drzew nie mają wycinać. Dek. P. krzak winnej macie obfituje w słodkie grona. Kochan. Twoje dary są płodnej ziemi urodzaje. Kochan. 3. †P. *rodny, rodzący, do płodzenia służący*: Kto z ludzi pierwszy sięgnął na to rekę, aby odeinał chłopcom członek P. Hul. 4. bot.: Topola płodna p. **Topola**. <Od Płod>

× **Płodoczynny** p. **Płodoczynny**: Płodoczynna rosa. L. <Płod + Czynny>

Płododajny p. **Płodny**. <Płod + †Dajny, od Dać>

× **Płodonośny** p. **Płodnorodny**. L. <Płod + Nośny>

! **Płodoplemi** p. **Płodny**: Matka płodoplemia ludów. Wor. <Płod + †Plemi, od Plemić>

Płodnorodny i. × P. p. **Płodny**: Płodnorodne kropelce rosy. Fred. A. 2. anat.: †Pęcherzyki płodorodne p. **Nasienny**. 3. fizj.: †**Sok P.** p. **Nasienie**. <Płod + Rodny>

† **Płodosok**, u, blm. p. **Nasienie**. <Płod + Sok>

† **Płodowity** p. **Płodny**: Bają, iż był niegdyś czas, za którego ziemia płodowita nie była, a gdy nagle płodzić zaczęła, inne krainy nieme bydłta, same Ateny człowieka urodziły. Orzech. Przen.: Cerkiew nasza w święte płodowita. Smotr. (= *obfitująca, obfita, bogata*). <Od Płod>

Płodowy i. przym. od **Płod**: Brzemiennej aby krwi mało wypuścić, aby siły nie ustały, baby płodowemu donoszeniu nie wystarczyły. Cziah. (= *donoszeniu płodu*). Ostre choroby ze złym abo płodowym, abo macierzyńskim bywają. Cziah. 2. *przeznaczony do płodzenia, zostawiony na płód, rozplodowy*: Kaczkii płodowe. Sl. wil. 3. anat. i fizj.: = a) **Błony płodowe**, **osłony**, †**odziedz**, †**odziecki** = *otaczające płód* (membranæ ovi).

b) Czepiec P. = część tych błon, jak czepiec, pokrywająca niekiedy głowę noworodka. c) Mazidło płodowe = pokrywające skórę noworodka (vernix caseosa). d) Pęcherz P. = błony w całości przed ich pęknięciem. e) Wody płodowe, opłodowe, × opłodnia, potok, × ciecz wodówkowa, × likwor wodnisty, × likwor błony owczej (liquor amnii) = płyn napełniający pęcherz płodowy. 4. gorz.: Woda płodowa = woda skropiona ściekająca z parnika Heurego przy parowaniu kartofli. <Od Płód>

Plodoziemny tyżący s. płodów ziemnych: Handel P. był najważniejszą częścią bogactw Polski. Lel. <Płód + Ziemy>

Płodozmian, u, lm. y system gospodarstwa rolnego, polegający na tym, że rok po roku obsiewają s. grunta coraz innego rodzaju ziarnem, nie zostawiając pola ugiorem: Porządek płodozmianu. <Płód + *Zmian, od Zmiana>

Płodozmianowy p. **Płodozmienny**: Intensywna uprawa roli i gospodarstwo płodozmianowe. Spas. <Od Płodozmian>

Płodozmienny, Płodozmianowy przym. od **Płodozmian**: System gospodarowania P. <Płód + Zmienny>

[**Płoducha**, y, lm. y] krowa, która s. niedawno ocielila. <Od Płodź>

Płodzenie, a, bhm., czynność cz. **Płodzić**. Fizj.: P., rozrództwo, × rozplemnicstwo (generatio). P. osobnicze, jednorództwo (generatio monogenea). P. płciowe, dwurództwo (gen. digenea).

Płodzenie się, a s., bhm., czynność cz. **Płodzić s.**

Płodziak, a, lm. i patol. (embryoma) rodzaj nowotworu. <Od Płodź>

× **Płodziciel**, a, lm. e ten, co płodzi, rodzić, rodziciel. L. Przen.: rozkrzewiacz, szerzyciel.

× **Płodzicielka**, i, lm. i forma ż. od **Płodziciel**.

Płodzić, i, II 1. powoływać do życia, dawać życie, rodzić przez zapładnianie istoty żeńskiej; rodzić, spładzać, wydawać na świat: Matka rodzi, ojciec płodzi. Troc. P. dzieci, potomstwo. Wszelkie zwierzę płodzi podobne sobie. Przen.: Pokaż przed światem, że nie sowy płodzisz w głowie. L. (= legniesz; że u ciebie nie pustki w głowie). Stary węgryz płodził nie bez duszy żarty. Malecz. Jedna myśl drugą płodzi (= wytwarza, wydaje). Przen.: broić, dopuszczać s. czego, wyrabiać, wyprawiać, stwarzać, czynić, dopełniać: W oczach matek córki, a przed mężami żony brał i wszechność z niemi płodził. Skar. Nieprzystojne rzeczy płodzili synowie jego, a nie karał ich. Leop. P. niecnotę, spiknienie. Troc. W inflanciech płodzili niesłychane grzechy, aż pomsta boża przyśpiała. Górń. Bóg tych, którzy takowy grzech płodzą, każe karać. Glicz. Nienawidzi wszystkich, którzy nieprawość płodzą. Smotr. Pomagali mu złości P. Kosz. Ludzie dopiero złości opuszczają, gdy ich P. nie mogą. L. Zbytki płodzili i nauki przeciw słowu Pańskiemu wymyślali. Sekl. Przy maju a przy trawach rozkosz P. Sien. Przen.: × Słów siła o przeczytaniu tych ksiąg czytelnikowi P. nie potrzeba. Smotr. (= tracić; rozwodzić s.). Przen.: † Tryumfy wielkie płodził. L. (= odprawił, święcił, obchodził). 2. przynosić plon, rodzić, wydawać: Nie wszystkie grunty wszystko płodzą. Otw. Wszelko, co tylko ziemia płodzi. P. s. rodzić s., rozradzać s., mnożyć s., rozmnażać s., płozyć s.: Płodzą s. pszczoły, mnożą s. Kn. Przen.: rodzić s., powstawać, wytwarzać s., wywiązywać s., wypływać, wynikać, wytaniać s.: Myśl z myśli s. płodzi. <Od Płód>

[**Płodzidym**, a, lm. owie, × **Kopcidym**] żart. kucharz. Zdr. [Płodzidymek]. <Od Płodź + Dym>
[**Płodzidymek**, mka, lm. mkowie] p. **Płodzidym**: Nie będę ja taki głupi, jak mój P. Wincenty. Korz.

Płodzieniec, Ńca, lm. Ńce bot. (polycarpon) ros. z rodziny zapartnicowatych. <Od Płodzony, od Płodź>

Płodzień, a, lm. e, Jeżanka bot. (echinophora) ros.

Płodzisamiec, mca, lm. mce bot. = **Kaczin** kolczysty. <Płodź + Samiec>

Płodzist, a, lm. y bot. p. **Czosnek**. <Od Płodzisty>

† **Płodzisty** p. **Płodny**: Ziemię płodną a. płodzi- stą (obrócił) w niepłodność a. w słoność (= w słone pole). Ps. flor. <Od Płód>

× **Płodzisz**, a, lm. e bot. = **Kaczin** kolczysty. <Od Płodź>

Płodziszek, szka, lm. szki bot. p. **Czosnek**. <Od Płodź>

[**Płom**, a, lm. y] p. **Płomień**. <Skrócone z Płomień>

[**Płomie**, a, lm. a] p. **Płomień**: Czarna P.... bucha. Kon.

Płomieniak, a, lm. i hut. piec płomienisty do przetwarzania surowizny. <Od Płomień>

× **Płomieniacy** płomieniejący: Z winicy Magdali płomieniaca struga tam po kolezastych aloesach mruga. Żal.

[**Płomienica**, y, lm. e] p. **Płomień**.

Płomienieć, i, II robić płomienistym, rozplomienić, rozpalać, rozżarzać, rozognić: Człokości, o niebios darze, ty wdziękiem płomienisz twarze. Książ. Mindows odpychał stareca — on stał murem wryty, gniew coraz oczy bardziej mu płomienił. Krasz. Franek głowę podał myślom serca płomieniejącym mózgom. Ork. P. s. I. sławać s. płomiennym, rozplomienić s., rozpaląć s., rozżarzać s., rozognić s.; przen. płonąć, oblewać s. rumieńcem, rumienić s., ponsowieć, palać, czerwienić: Płomieni s. biedna że wstydu. 2. p. **Płomienieć**: Etna góra strasznie s. płomieniła. Troc. Tajona zawiś w sercach żarzy s. i płomieni. Ork. <Od Płomień>

Płomienieć, Ńca, lm. Ńcy zapaleniec: To P., wulkaniczna głowa. Fred. A. <Od Płomień>

Płomienieć, eje, aI, **Płomienieć s.** palać, gorzeć, być płomienym, stać jakby w płomieniach, płonąć, świecić jak płomieniem, promienieć, gorzeć, żarzyć s., jasnieć: Słońce płomienieje nad horyzontem. Nigdy jeszcze nie płomieniła jasność, co twą skroń wieńczy, tak krwawemi błyski. Przybysz. Widziałem oczy płomieniejące wściekłością zdychających jaguarów. Przybysz. Twe oczy będą jak gwiazdy P. nade mną taką wielką mocą, że poniosą mnie przez wszystkie burze i morza. Przybysz. <Od Płomień>

† **Płomienieć**, Ńka, lm. Ńki p. **Płomień**: P. u lampy. Birk.

Płomienieć, a, bhm. I. czynność cz. **Płomienieć**. 2. czynność cz. **Płomienieć**: W płomienieniu modrałych promieni postać czeigodnej zjawiała s. Niwy. Psm.

Płomienieć się, a s., bhm., czynność cz. **Płomienieć s.**

× **Płomieniośnie** przys. od **Płomieniośny**. L.

× **Płomieniośny** roznoszący płomienie, szerzący płomień. <Płomień + Nośny>

† **Płomieniopary** zionący płomieniem: Cielcami płomienioparami Jazon orze. Żebr. <Płomień + *Pary, od Para>

Płomienny przym. od **Płomień**: Płomienniowałona. Haur.

Płomiensko, a, lm. a 1. p. **Płomień**: Ciągły strzał szelest, ciągle widać płomienska. Słow. Piorun trzasnął... i bohatera mego jasne oczy błękitnym, wielkim oemił płomienskiem. Słow. Buchnie naraz całe P. Kon. Buchnęło słońce wielkim płomienskiem. Kon. 2. *widmo płomiennie, mara ognista*: A u kolan nisko w złotych, zielonych i sinych warkoczach po pas wschodzące dziwne P. Słow. <Od Płomień>

Płomiensko p. Płomienskie.

Płomienskość, i, blm. rz. od **Płomienski**, *płomiennosc*: Z tym wszystkim łączyła ś. P. fantazji. Orzesz.

Płomienski, **Płomienny** 1. *płomienniejący, jarzący ś. płomiennie, cały w płomienniach, ognisty*: Cherubina miecz P. Leop. Marsowe płomienskie byki. Chr. Płomienskie woły. Chr. Płomienskie słońce. Troc. 2. × P. przen. p. **Płomienny**: Gorące i płomienskie kazanie. Birk. Z tak wielkiej miłości do Boga płomienska miłość wypadała i na ludzi. Birk. Płomienska miłość. Troc. 3. *odznaczający ś. kolorem płomiennia, jaskrawo-czerwony*: Język wywieszony czerwony, czyli raczej P. Nies. Postępujący za nim, jaśniejszego włosa, twarzy płomiensko-czerwonej, dzikiego wejrzenia, szedł też z inną, głowę podnosząc. Krasz. Miała na sobie płomiensko-różową sukienkę. Bał. 4. bot.: Kardynał P. = *gatunek jabłoni*. 5. hut.: Piec P. p. **Płomienny**. <Od Płomień>

Płomienskie, **Płomiensko** przys. od **Płomienski**.

Płomiennica, y, lm. e *czarownica, żeński duch ognia*: Więc tylko czasem tym ogniem świecąca błysła twarz, niby jakiej płomiennicy. Słow. <Od *Płomiennik, od Płomienny>

Płomiennie, × **Płomiennie** przys. od **Płomienny**: P. kochać.

Płomienniej st. w. od **Płomiennie**: Czuję, jak co noc ciało twe P. ś. przy piersi mojej pienilo. Przybysz.

Płomiennik, a, lm. i bot. 1. p. **Hełmek**. 2. p. **Jaskier** *pochylił a. mały a. płomieńczyk* (*ranunculus flammula*) roś. <Od Płomienny>

× **Płomiennie** p. **Płomiennie**.

Płomiennooki *miający oczy palące płomiennie*: Pallas-Atena, płomiennooka dziewica. Ml. <Płomienny + *Oki, od Oko>

Płomiennosc, i, blm. rz. od **Płomiennie**: Mienia ś. przed nim płomiennoscą oczu. Orzesz.

Płomienny 1. p. **Płomienski**: Wygięła ś., jak wąż, w swej płomiennie-oranzowej sukni. Zap. Płomiennie-zółte zagony jaskrów. Żer. 2. a. **Płomienski** przeni. *gorący, żarliwy, namiętny, porywający, ognisty*: Płomienna wymowa, miłość. Płomiennie spojrzenie. Wszystko ś. prześni, tylko morze zostanie i miłość moja zostanie, co z ciemnych głębin jego tajemnie w płomiennych snach wykwiła. Przybysz. 3. hut.: Piec P. p. 1. **Piec**. <Od Płomień>

Płomień, a, lm. e, [Płomię, Płomie] 1. *gaz palący, ogień buchający*: P. jest ogień gwałtownie wruszony, na wszystkie strony miotający ś. i razem z sobą porywający pary siarczyste i siaretkowe. Boh. Płomiennie ś. zajął cały budynek. Cały dom w płomienniach. P. palące ś. siarki jest koloru błękitnego. Oddać co na pastwę płomienni. Stać ś. pastwą płomienni. Palić ś. płomiennie. Buchnął P. P. wydawać. Troc. Płomiennie dom ogarnęły. Troc. Staną w płomienniach. 1 zagorzał ś. ogień w synagodze ich, P. pożegł

grzeszne. Ps. flor. Jako ogień, jenże że las, i jako P. żgący gory. Ps. flor. Głos boży rozkrawajający P. ognienny. Ps. flor. Izop kaplan wrzuca w P. B. Sz. Miasto wzięte, a P. wysoko idzie. Wuj. Trzy razy błysnął P. i żywe iskry po powietrzu prysnął. Więcej dymu, niż płomienni. Prz. P. ginie od dmuchania natenczas, gdy mały; bo wielki od wiatrów ś. szerzy, co dalej, tym bardziej. Birk. P. hiperjoński (= ogień słoneczny) w karze złotokołej pogodę i dzień niosąc, nadzwyczaj wesoly. Tw. W wielkim kominie P. czasem strzelił. Pol. Jaka tam będzie siła wiecznego płomiennia, sądz tu z jego iskierek, ze zgryzot sumienia. Mick. Namiot od piorunów cały ś. czerwieni, podobny grobom szatańskim z płomiennia. Słow. Już w okolicy nie widać płomienni. Mick. Sam Krewe ogień Perkuna podsycił; podniósł ś. w górę—P. dobrej wróżby. Krasz. Przen.: Z lic tych płomiennem wybucha gniew. Prusz. Miłość ś. zrywała ognista i buchająca płomiennie swych stłumionych żarów. Kon. Przeni.: *blask płomienny*: Widać był P. jej hełmu i kobji o mil kilkanaście aż do przyładka Sunjum. Wejs. Płomiennie = *jak płomień, szybko, piorunem, gwałtownie*: Widzieli go już zdaleka, jak szedł płomiennie przez tłum. Ork. Przeni.: *pożoga, pożar, wybuch*: Przyduszone siła buntów janczarskich, nim w P. wybuchnęły. Kłok. P. wojny, niezgody. 2. przeni. *żar, ogień wewnętrzny, zapal, namiętnosc, uniesienie, żądza*: Mowy nie mam, P. po mnie tajemny chodzi. Kochan. (= *ploną miłością*). Miłością Boga częstokroć tak palił, że ś. P. wewnętrzny na twarz jego wybił. Skar. Wyrwał ś. z rąk jej płomiennia. Sów. (= *z płomiennych uścisków*). 3. przeni.: P. niebieski = *natchnienie, iskra boża, Duch św.* Sł. wil. Grażyna, przeszedłszy przez różne płomiennie poetyczne autora, wysła w obsłonie romantycznej. Nr. (= *chwile natchnienia*). 4. przeni. *plama, smuga płomiennista, czerwona*: Młode gończaki o złotych płomiennich nad oczami igrały swobodnie z brzegami koberca. Orzesz. To są mięsiste świetne muzalbasy i tkane w płomiennie, w kolorowe pasy. Deo. Zawstydzona, stanęła w płomienniach (= *zapłonila ś.*). 5. fiz.: Płomiennie śpiewające = *płomiennie, które w rurach szklanych wydają dźwięki muzyczne, dawniej zwane harmonijką muzyczną*. Płomiennie czułe, wrażliwe = *płomiennie, które pod wpływem rozlegających ś. w ich sąsiedztwie dźwięków i smerów ulegają podskokom i drganiom*. 6. patol.: a. P. *płomyk* = *znamię płomienniste, czerwone, szczer, na twarzu* (*naevus vasculosus s. flammeus s. angioma simplex*): Panna do szycia, mała, garbata, z płomiennie na twarzy. Bał. [P., **Płomiennica**]: Jeżeli gore, niechaj brzemienna w rozpacy nie chwytą ś. za części ciała, które zwykle są obnażone, bo właśnie w uchwyconym miejscu płód P. (*naevus maternus*) mieć będzie. Kobieta ciężarna nie powinna patrzeć na pożar, bo dziecko ś. zleknie, i gdzie ś. ręką przytknie, tam będzie miało P.J. Zdr. **Płomyk**, **Płomyczek**, † **Płomiennik**. Zgr. **Płomiensko**. <PŁO/PAL>

Płomieńczyk, a, lm. i 1. bot. = a) p. **Płomyk**. b) p. **Firletka**. c) p. **Jaskier**. 2. leśn. *kora na drzewach przy odziemku od strony zachodnio-północnej, obrósła porostem świecowym, koloru żółto-złocistego*. <Od Płomień>

[Płomię, enia, lm. ona] p. **Płomień**: P. tak pełga. P. lampki porusza ś. i migotało. Krasz. Szypce gaszące P. wszelkie. Orzesz. Stała P. uczucia. Orzesz. Zmienia ona P. znikome w P. nieustające. Spas.

Plomyczek, czka, lm. czki p. Plomień. <Od Plomyk>

Plomyk, a, lm. i l. p. Plomień: P. kaganka ledwo błyskał. P. w popiele przysuty chwytą ogień i sam ś. posila. Leszcz. Przen.: P. nadziei, szczęścia (= *promyk*, *blysk*). Wódka ta P. na twarzy, to jest zapalenie twarzy, rozpędza. Syr. P., kamień drogi. Kn. (phlegonitis. L.). 2. *bursztyln czerwony*. Chl. 3. a. **Plomieńczyk, Floks** bot. (phlox) roś. z rodziny *poziółkowatych*. Gatunek: P. wiechowaty (ph. paniculata).

Plomykowaty l. podobny do plomyka: Sowa plomykowata. 2. zool. p. **Sowa**.

[**Plomykówka, i, lm. i]** p. **Sowa**: [Sowa P. stąd ma nazwę swą, że zjada w kościolach świece]. <Od *Plomykowy, od Plomyk>

†**Plon, u, lm. y galuź młoda:** Ale to dobrze, aby wtenczas, kiedy masz ludzkie puścić wplaw, abys na gorze kęs razem wraził plonów co nawięcej mozesz, aby się kęs na nich rada wsparła; a prawie wtenczas ludzkie wplaw płynąc puścić, kiedy i dobytek, i plony płyną. Tarn. J. <PŁON>

Plona, y, lm. y, †Plonia, †Płon, [Płon], †Plonina dzwina w łodzie, przerebela, przerebla: Utonął w plonie, gdy zimą przeszedł na ryby. Dzier. Zdr. [Płonka]. <PŁO/PÓŁ>

Plonąć, nie, nał, [Plonieć] l. palić ś. plomieniem, gorzeć: Aby byli spaleni tak rychło, jako słoma plonie. Wr. Dom plonie. Lasy ploną. Ludzkie plonęli na stosie. Pożarem wojny gdy pół świata plonie. Tremb. Przen.: Plonie w gorące. Z piersi moich para bucha, ogień plonie. Mick. Patrzył okiem śmiałym, w którym ogień plonął. Mick. Przed obrazem jedna lampa plonie, gdzie Matka Boska w gwiaździstej koronie. Słow. Przen.: *bić w oczy swoją czerwoną burwą*: Spiętrzone dachy Starego Miasta, kryte czerwoną dachówką, plonęły w blaskach wieczornych. Sienk. Cienki czerwony pas na brunatnej plonął spódnicy. Sow. 2. przen. *palać namiętnością, palić ś., gorzeć, zapalać ś.:* P. gniewem, miłością, zawzięcią, chęcią zemsty. Na co sto tysięcy krwawym potem plonie, jeden zje próżnujący, jeden to ozio nie. Pot.: Głowa mu i serce poczeiwe plonęły do tej myśli. Krasz. Boża oświeciła mię chwala, w niej żyję i plonę cała. Wysp. !Jasną rękę widzę, jak ś. ku mnie wysuwa i w plonącym krzyku chwytą za moją. Przybysz. 3. a. **Plonić ś. rumienić ś., krasnieć, czerwienieć, ponosić ze wstydu, z gniewu:** Gdy zaczęła mię dziękować, plonałem, zająkałem ś. Stasz. P. ze wstydu (= *piec raki*). <PŁO/PAŁ>

Plonia, i, lm. e l. †P. p. Plona. 2. †P. p. Plonina: Dzikie równiny, suche plonie, łożyska ruiny. Przyb. 3. [P., **Plonizna**] *łączka w lesie, polanka*. 4. bot. p. **Płon**. Zdr. **Plonka**. <PŁO-N/POŁ>

†**Ploniana, i, lm. i niewolnica, kobieta wzięta do niewoli, branka.** <Z Ros. polańanka, z doprowadzeniem pod Plon>

[**Plonasty**] p. **Plony:** Ploniaste jablonie. **Plonica, y, lm. e patol. choroba zakaźna, Iszkaralaty na (scarlatina).** <Od Plonąć>

[**Plonica, y, lm. e]** *liche pole na górach*. **Plonicowaty do plonicy podobny (scarlatinaoides):** Wysypka plonicowata. <Od Plonica>

Plonicy przym. od **Plonica**.

l. Plonieć, i, il rumieni, okrywać rumieńcem: O pokorny, nie plon człowieka, nie chyl, nie ehył powiek. Uj. Namiętne w oczach żary, błyski w mych snach me lica plonia. Wysp. **P. ś. p. Plonąć:** O jakże cudna, gdy ś. wstydem ploni! Słow. Nie plon ś., starej wolno mówić. Słow. Splakana

twarz dziewicy radością ś. ploni. Syrok. W oknach zamkowych kwiat róży ś. plonił. Słow. <PŁO/PAL>

2. Plonieć, i, il robić plonymy, wysuszać, wypalać, wyjalawiać: Jęczmień plonie każda rolę. Troc. Nie trzeba żałować nawozu, żeby rola nie ploniała. Haur. Bobem rola nie plonieje, ani wygorywa, zwłaszcza jezeli głębki z korzeniem tam zostawisz. Trzye. Sielni z ról nikomu nie przedawać, bo przez to ploniają role. Haur. Ploniało zboże od słońca. Troc. 2. [P.] p. **Plonąć.** <Od Plony>

3. Plonieć, i, il l. P. lód = robić przerebela, plonie w łodzie na rzece lub jeziorze dla udzielenia powietrza rybam: Pokryjono te lody ploniem, a słomą plonki potrząsano chytrze. Biał. 2. [P.] *bieździć ś.:* My ta plonimy w tyk gorak. <PŁO/POŁ>

Plonieć, eje, al l. a. Plonić ś. stawiać ś. plonnym, schować, przed, wysilać ś., jaloniec: Ploniają w tym upale role. Troc. Nie trzeba żałować nawozu, żeby rola nie ploniała. Haur. Bobem rola nie plonieje, ani wygorywa, zwłaszcza jezeli głębki z korzeniem tam zostawisz. Trzye. Sielni z ról nikomu nie przedawać, bo przez to ploniają role. Haur. Ploniało zboże od słońca. Troc. 2. [P.] p. **Plonąć.** <Od Plony>

Plonienie, a, btm. l. czynność cz. Plonio. 2. czynność cz. Plonieć.

Plonienie się, a ś., btm., czynność cz. Plonić ś.

Plonieć, a, btm., czynność cz. Plonąć.

[**Plonik, a, lm. i] ponik, źródło.** <Od Plony>

Plonilica, y, lm. e bot. (brownea) roś. z rodziny brazyliowatych. <Od Ploniec + Lica>

Plonina, y, lm. y l. †P., [P., Polonina], †Plonina ziemia plonna, miejsce wygorzałe, wyprzale, dla zbytniej suszy nieurodzajne; nagie, bezlesne pastwisko na wzgórzach; halizna na łąkach lub w lesie, hala: Rola piaszczysta im więcej bywa oraniem przewracana, tym więcej wysycha i obraea ś. w ploninę albo słońciawę, gdzie żadne nasienie nie może ś. kochać. Trzye. Miejsca górne lub w równi bywają niepodno, kiedy zbyt suche i słone, a te ploninami albo słońciawami zowią. Trzye. Ploniny puste a wygorzałe. Trzye. Przebyli las zgęszczony łomisty, co ploninami od słonecznego wypalenia zowią. Błaż. Raćzej o role, aniżeli o ploniny, o grunty urodzajne, niżli o polną dziczynę, szczęścia pokusi się zechce. Błaż. Popasszy na ploninie, karawana wjechała w wądół. Jeż. 2. †P. p. **Plona:** Mosty sobie czynili przez ploniny na brzozech. Papr. 3. †P. p. **Plonka:** Orzechy szepią w niesmaczną ploninę. Otw. <Od Plony>

Plonipka, i, lm. i bot. (stemodia) roś.

Ploniwo, a, lm. a bot. l. (pottia) roś. z gromady mechów liściastych, z rodziny ploniowatych. 2. p. 2. **Brodek.**

Ploniwate rośliny bot. (pottiaeeae) rodzina roślin. <Od Ploniwo>

[**Plonizna, y, lm. y]** l. p. **Plonia. 2. grunt plonny, nieurodzajny, rola wyczerpana, jalonizna.** <Od Plony>

Plonka, i, lm. i, [Pluska] l. a. †Plonina drzewo niezszeplone; jabłoni polna, dzika: Znajdujemy po polach, po lasach młode dzikie drzewka grusz, jabłoni etc., te nazywamy plonkami albo dzikami. Kluk. Z nasienia pospolicie P. ś. rodzi, a nie drzewo domowe. Trzye. Plonkę ukrócić a w domowe drzewo obrócić przesadzeniem. Trzye. Tę młodą plonkę, którą szepieli, krzesali, zagnęła podrosła i dojrzała ujrza. Pileh. P. bez korzenia, np. wierzbowa latorośl do sadzenia w ziemię. Kn. Jabłoń

leśna a. P. bot. (*pirus malus silvestris*). 2. [P.] = a) *jabłko dzikie, leśne, kwaśne, zimowe, dziczką*; *jabłko suszone i krajane*. b) *gatunek jabłek*. c) *jabłko*. d) *miejsce wolne od kęp na wiodach*. 3. *ziemia rodzajna, roślinna*. Stasz. 4. p. **Płona:** Pokryjono te lody płożono a słomą płonki potrzasało chytrze. Biał. 5. p. **Płoń.** Zgr. **[Płoniczysko].** <PŁON>

Płonkowy przym. od **Płonka:** Laska płonkowa. Ziemia płonkowa (=rodząca płonki).

Płonne przys. od **Płonny**.

Płonnik, a, lm. i l. miejsce, gdzie płonki sadzą, szkółka płonkowa. Dudz. Nasiennik P. Das. 2. a. **Mech włosisty, włoskowy** bot. (*polytrichum*) ros. z gromady mchów liściastych, z rodziny płonikowatych. <Od Płonny>

Płonnikowate rośliny bot. (*polytrichaceae*) rodzina roślin. <Od Płonnik>

Płonność, i, blm. rz. od **Płonny:** P. drzewa pochodzą z nieopatrzania. Trzye. P. nadziei. L.

Płonny, †Płony, †Płony, [Płony, Płoniasty] l. nieplodny, niewrodzajny, jałowy. wyprzały, wysilony: Gdy jest płonna rola albo jałowa, jak orać. Haur. Płonna rola z przyrodzenia. Górn. Drzewo płonne bez żadnego owocu. Trzye. Latorośle ku szepieniu mają być oberane płonne, to jest na których niemasz pąkówia ku kwitnieniu sprawionego. Trzye. Chrystus Pan wykłął płonną figę przy gościńcu koto Betanji. Kajs. Drzewo płonne = *płonka*. Jest rozmaity obyczaj skracania drzew płonnych (płonek) i odmieniania w domowe. Trzye. Gnoj i leśne drzewa albo płonne może obrócić w ogrodowe. Trzye. Zboże płonne = *wypłoniata, wygorzałe, wyprzałe*. Pluta, otrząsany kwiat z kłosów, płonną tylko słomę rolnikom zostawiła. Nar. (= *czczą, pustą*). Płonne ziarno, zboże. Troc. 2. P. nabój = *nabój bez kuli, ślepy*: Rozdano żołnierzom naboje po połowie płonne i ostre. T. K. 3. prz. *czyży, daremny, bezowocny, bezpożyteczny, niepotrzebny, zbytęczny, próżny*: Płonna to nadzieja, którą mię uwodzi. L. Tego wszystkiego dowodzim nie płonnemi słowy, ale... Skar. Płonne obietnice, jutro ich zapomni. Węg. Płonnej nie wierz przed czasem powieści. Koch. W. Ta mowa nie jest płonna. Troc. Płonną ś. karmi nadzieją. Troc. Płonnym nas ludzi fortuna pozorem. Nar. Nie uonośmy ś. płonnemi zapędami. Niem. Ach, płonną nie ciesz ś. nadzieją. Fel. Płonne wieści. Skąd taki postrach P.? Syrok. Płonne wszystkie zabiegi. Zal. I nagle, jak to zawsze czynił, gdy mu dalsza dyskusja płonną ś. zdawała, odwrócił przedmiot rozmowy. Krech. Przywidzeniem płonnym arystokraty nazwał obawy Krasieńskiego, pomawiając go o tehorzostwo. Chm. (- *na niczym nie oparty, niezasadliwym*). Zaostrzony płonną opinją. Troc. (= *niesprawiedliwą, fałszywą*). 4. †P. *pusty, próżny, płochy, lekkli, lekkomyślny*: Nie wazyła ś. wydać walnej bitwy płonna rzesza i bez serca. Nar. To gdm uczynił, P. lud bez serca i sprawiedliwości ustępował. Nar. 5. bot.: Jęczmień P. p. **Jęczmień.** Szafrań P. p. **Podgorzał.** 6. górn.: Grzbiet P. = *wzniesienie spągu podnoszące warstwę i łamiące ją na dwie pochylności*. Ziemia płonna = *nie zawierająca w sobie rudy kopanej w pokładzie*. Żyła płonna = *która straciła swą kruszcwość i przeszła w płonną skalę lub ziemię*. 7. lek.: Płonna kobieta = *nieplodna, nie mogąca zasię w ciążę*. <PŁON>

† **Płono, [Płono]** przys. od **Płony:** P. bezowoenie, daremnie. Rej. O zła Persefona, mogłażeś tak wielu łzom dać upłynąć P.! Kochan.

† **Płonność, i,** blm. rz. od **Płony.** Rej.

† **Płony, [Płony] l. p. Płonny:** Wojsko niezliczone napoiło krwią swą pola płone. Kochan. Ale mię daruj rymem pochwalonym (= *pochwalnym*), coby zazdrość uczynić mógł nietylko płonny, ale i płodnym drzewom. Kochan. Każde państwo rozdwojone spustoszeje, będzie płone. Rwl. Twarz szara i wyschła, jako te płone ugory zeszlóroczne. Reym. Facelet (chustka) łzami napojony, w nim obrączka ze złota, upominek P. Kochan. Ich gardło - grób otworzony, a język - pochlebca P. Kochan. A two nadzieje nie mogą być płone. Kochan. I prawda twoja (Panie) nigdy płona być nie może. Kochan. Mówią (zuchwalcy): Nie widzi Łóg, płone nadzieje. Kochan. 2. † **Płona oliwa** = *dzikie drzewo oliwne*. Mym. Płone wino = *agrest*. Słow. 3. [P.] = a) *pusty, szczery, czysty, otwarty*: Zginął w płonym polu. b) *mado pożyczny, jałowy; niesmaczny; niesłony, niedosłony*: Płone jedzenie. c) *nie hojny, skąpy, nieużyty*: P. pan. d) *lichy, nędzny, biedny, nikły, mizerny*: P. dom, koń, wóz, guzda, grunt. e) *zły, w kiepskim gatunku*: Płona materja. f) *slaby*: Kto ma płone oko, ten nie uźre Ciorstyna. Alós jeszcze P., daleko ci do chłopca. Ork. <PŁON>

Płoń, i, lm. e. i. † P. p. Płona: Kto w gęstwinie nie błądzi, już snadniej na płoni dopłatać ś. do brzegu, iż nie będzie w toni. Rej. 2. [P.] *miejsce na łakach, rzekach, jeziorach nie zamarzające zimą; wartkie i głębokie części rzeki nie zamarzające*: Pozamarzały przeregle i płonie we wszystkich potokach. Matl. Przen.: Zwołna nad Gubałowką wyzierać zaczyna niebo, P. niebieska rozszerza ś. coraz bardziej. Matl. 3. a. **Płona, Bufonja** bot. (*buffonia*) ros. z rodziny goździkowatych. Zdr. **Płonka.** <PŁO, PŁOŁ>

[**Płoniczysko, a, lm. a]** p. **Płonka.**

Płosa, y, lm: y l. † P., [Płosa, Płusa, Płasa] *pas ziemi, mający 12 zagonów, stajanie*: Nie na swej płosie tylko użynasz. Prz. (= *po cudze siegasz*). Weźnij trupa tego, a porzuć go na płosie pola Nawota. Bud. Krew Nawota oddam ci na płosie tej; porzuć go tedy na tę płosę. Bud. Zdrowie w tym, ktoby o kłosie na swej płosie użać razził śmieie. Gęb. Na jeden dział roli a. na płosę dosyć 24 wozów gnoju. Trzye. Spólnie używać mają tej płosy i w mieszkaniu i trzymaniu, zaciąg pański czyniąc spólnie. Gac. Tam zieleńia ś. P. łaki świežo skoszonej. Chl. 2. a. **Płoz, Sztaba** *drag żelazny; żelazo długie a wązkie*. Podcz. Zdr. **Płoska.** <PŁOŚ/PŁOŚ>

Płoska, i, lm. i l. p. Płosa. 2. *kawałek pola ornego wóród lasu*.

[**Płoskaty**] *dejrzewający*: Jabłka płoskate.

[**Płoskonka, i, lm. i]** p. **Płoskoń:** A gdy przyniósł polne zanadra płocie, to go z onej koszule s płoskonek roztrząsałi. Trzye.

[**Płoskonne konopie]** p. **Płoskoń.**

[**Płoskoń, a, lm. e, Płoskuń, Płoskun, Płoskoń, Płoskun, Płoskan, Płoskonka, Płoskunka, Płoskuna, Płoskuna, Płoskunka, Płosconka, Płoskwianka, Konopie płoskonne a. płoskunne]** *konopie z kwiatami męskimi*: Męskie konopie, u pospólstwa pod nazwą płoskoniów lub płoskunek znajome, jako nie wydające nasion, weześniej ś. wyrrywają. W. <?>

[**Płoskun, a, lm. y]** p. **Płoskoń.**

[**Płoskuna, y, lm. y]** p. **Płoskoń.**

[**Płoskunka, i, lm. i]** l. *osobnik żeński konopi, wydający nasiona*. 2. p. **Płoskoń.**

[**Płoskuń, a, lm. e]** p. **Płoskoń.**

Ploskur, a, lm. y, Plaskur l. a. Ploskurnica bot. (*triticeum squarrosus*) ros., gatunek pszenicy. 2. = Jęczmień plaskur.

† **Ploskurnica, y, lm. e p. Ploskur.**

[Ploskwianka, i, lm. i] p. Ploskoń.

† **Plosny** przym. od Plosa: Dał kopę na ezwo ro staj plosnych. Acta 1583.

[Plosyca, y, lm. e] p. Pluskwa.

† **Ploszać, a, ał i † P. ś. p. Ploszyć.**

† **Ploszanie, a, blm., czynność cz. Ploszać.**

† **Ploszanie się, a ś., blm., czynność cz. Ploszać ś.**

[Ploszczenie, a, blm.] czynność cz. Ploszczyć.

[Ploszeczka, i, lm. i] p. Pluskwa.

Ploszczyca, y, lm. e zool. l. a. Ploszyca, Nepa owad półpokrywowy wodny (hemiptera hydrocoeres). 2. p. Pluskwa.

[Ploszczyć, y, ył] p. Płaszczyc.

† **Ploszczyk, a, lm. i grot, ostrze u strzały:** Kupid wrzuszony jest westchnieniem, ugasa zaaparty, sam w rzece niepamięci mocząc P. strzały. Szymon.

Ploszenie, a, blm., czynność cz. Ploszyć.

Ploszenie się, a ś., blm., czynność cz. Ploszyć ś.

[Ploszka, i, lm. i] domiczka, kaganiec do iluminacji ulicznej.

Ploszyca, y, lm. e zool. p. Ploszczyca.

Ploszyciel, a, lm. e ten, co ploszy. Dyg. <Od Ploszyć>

Ploszycielka, i, lm. i forma ż. od Ploszyciel.

Ploszyć, y, ył, częstot. † **Ploszać, × Płaszać, [Płachać]** straszyc, aby pierzchnął; spłaszać, odstraszać, rzucić popłoch, wypłaszać, rozpraszać: P. ptaki. Troc. Małą rzeczą ptaki ploszą. Pot. Na sznurach nawiązać pierze, laszczki, albo co takiego, coby ptaki straszyc i ploszyło. Trzyce. Zajązione lwięta ploszą przed sobą drobniejsze zwierzęta. Susz. Witold wziął Podole i Tatarów z niego ploszał. Stryjk. Wy mię motykami ploszacie. Kochan. Daje ś. wam ina potrawa, śmierć od nas ploszająca. Skar. Nie dała ś. ona niewola ploszać nikomu, ploszała ta niewola wszystkie w okolicy nieprzyjaciele swoje za pamięci ojców naszych. Rozm. Zajęczego jest serca niewola: pierwej ci ona ucieka, aniżli ją swoboda plosza. Orzech. Ale co mój za rozum? wy mię (Satyra) motykami ploszacie, a ja każe o enocie przed wami. Kochan. Ramię jego (Chrystusa) plosza hardych w sercu swoim. Birk. Ci, co płaszali monarchów, jak muchy. Wad. Dzik psy rozpędza i skomlaących kłem krzywym płasza rozjuszony. Żebr. Wszystkie księżęta i wszyscy stanowie, płaszajcie Turka, który na przemiany jeży i głaszcze szesere chrześcijany. Klon. Wyciekając z Zapołocia, Moskwę płaszał. Nies. Z Karolem Chodkiewiczem zwycięsko nieprzyjaciół płaszał. Nies. Mężny Lubomirski umiał już dobrze pogany płaszać. Nar. P. ś. przestraszać ś., trwożyć ś., okazywać zamierzenie, niepokoić ś., strachać ś., pierzchać z trwoży: Koń nie przestał ś. P. i strachać. Sienk. <PŁOCH>

Ploszydło, a, lm. a przedmiot odstraszący, straszyc, strach; postrach: P. na wródlę. Ploszydłem jesteś dla wszystkich, takeś odrażający. <Od Ploszyć>

Plot, u a. a, lm. y l. ogrodzenie plecione z chróstu, z prętów: Ploty robią, natykawszy koły w ziemię na dwie stopy od siebie, plotą między nie chróst w podłużki. Trzyce. Ogrodów grodze rozmaite bywają: jedni je przepokami okopują, drudzy plotni z kołów i chróstu uplecionymi osa-

dzają. Trzyce. Ploty bywają łożowe, brzożowe. Kluk. P. samorodny z krzewin żywego pleciony. Kn. (= żywoplot). P. dyłowany albo z żerdzi. Kn. P. dyłowany, z desek (= paralen). P. kołowy = czystokół. P. z chróstu, z lasek, z żerdzi. Troc. P. kamionny, grubo murowany. Troc. (mur.) P. koło kwatery (w ogrodzie). Troc. P. przeciwśnieżny, odśnieźnik. P. z drutu kolezastego. Biedna sierota drżąca stała u plotu. Len. Przen.: Nie wszyscy z jednym szczęściem na świat ś. rodzą, szerzej jedni, niż drudzy, swe ploty grodzą. Kochan. (= jeden pan, drugi służa. L.). Złote czasy, kiedy z kielbas ploty pleciono, a polecami i gomółkami domy pobijano. Jan. Za P. wyrzucić, na ulicę, w błoto cisnąć. L. Grzyby, gdy najwybornej przyprawiono, za P. wyrzucić. Urzęd. Dobrodziejstw swych za P. nie miecą. Gór. Stary kurta, co zrobi, to jakubys znalazł, a co zje, to jakubys za P. wyrzucił. Burl. Nie zarzuciłeś za P. tego. Gór. Pierwszo koty za ploty. Prz. (= pierwszą próbę, pierwszy krok trzeba sądzić pobłażliwie, pierwsze przepustnie). Pierwszo kocięta za ploty. Prz. Na koniu siedzi, jak pies na płocie. Krasz. Trafił jak kulą w P. Prz. (= chybił; odbiegł od rzeczy, wyprał ś. ni w pigę, ni w dzewięć). Trzy lata P., trzy ploty kot, trzy koty koń, trzy konie ezlek — to zwykły wiek. Prz. Dał mi ś. we znaki, oj, nieraz przez dziesiąty P. przed nim uciekać musiałem. L. Przen.: Śmiady za plotem. Kn. (= za zastoną, w miejscu bezpiecznym, w ukryciu). Śmielsza, niż rycerz w polu, i baba za plotem. Pot. Strzelać zza plotu = robić zarzut, napastować bezimiennie. Cnota hańbą zraniona gdzieś pod plotem leży. Falib. Próżny poeta nie śpiewa za plotem, biorąc nagrodę z monarchy szafunku. L. W wieku atoli naszym trudno mówić o tym, aby próżno poeta miał śpiewać za plotem. Dm. Rozbiegli ś., jak Cygany, żyli za plotem. Świt. (= bez dachu nad głową). Trzyma ś. jak pijany plotu. Prz. (= ani na chwilę, ani na krok nie odstąpi). Takiego konia, jeżeli ś. zdarzy, trzeba ś. trzymać, jak pijany plotu. Dor. Tak ś. nie trzymaj reguł, jak pijany plotu. Kłok. Dzierz ś. tego mocno, jak pijany plotu. Rej. Dawnych zwyczajów trzymają ś., ni pijani plotu. Kłok. Przez cały wiek ś. tego plotu trzymała. Troc. Piśceć ś. plotu = osmielić ś., przestać ś. wstydzic: Wystąp ty, coś ciągnął kota, a puść ś. na chwilę plotu. Kochan. Koło plotu chodzić = nie wprost naierać, niewyraźnie mówić. Kn. (= mówić ogródkowo, obwijając w bawełnę, kołując). Szeszerze nie nie odpowie, chodzi koło plotu. Pot. Czemuż zawsze ze mną koło plotu chodzisz, nigdy prosto, ni jasno, a nigdy nieszeszerze. Wyb. Odstąpił od rzeczy, koło plotów chodzi. Kn. (= mówi nie o tym, o co chodzi, odstąpił od rzeczy). Koło plotów chodzi. Troc. Powiedziecie mnie, czego wy potrzebujecie, czego chcecie i ezemu koło plotu chodzicie. Sh. J. (= nie postępujcie otwarcie). Przen.: † Tegoż tu plotu koł. Kn. (= tegoż gatunku, jedno lichu, nie lepszy od innych, tegoż samego wart). Tegoż tu plotu koł, jednej faryny, jedna bursa, jednej kuźni, jednej mynicy, na jedno kopyto, jeden jak drugi, szeszurkowie jednej maki, osłowie jednej łąki. L. Jednego to plotu koł. Troc. Was do staropolskich obyczajów napominam pismem moim, bom też sam tego plotu koł i brat wasz. Star. Choć i siostr nie mam w Grecji i braci, przeciw ś. ezuję tegoż plotu kołem. Pot. Przen.: † Plotem stać = stać długim szeregiem, rzędem, murem. Płotem stoi regiment wdłuż domów. Troc. Przen.: † P. = przegroda: Jamy serca rozdzielone są prze-

grodą, mięsistą, płotem serca, *septum cordis* zwaną. Krup. Cienkiemu drzewu mógł ś. zwierzyć zgoła, między drogami śmierci i żywota nazbyt blałego zażywając płota. Bardz. (= na okręciu deska tylko przegradą od śmierci. L.) 2. × P. = *ściana namiotu płócienna*: Gdy Lubomirski miał przysięgać, wszystkie płoty u namiotu opuszczono, aby wszyscy mogli widzieć. Pas. Już nieprzyjaciel wpadał i w namioty, a krwią płócienną pofarbował płoty. P. Koch. 3. *ściana koszykowa z łożyny w węgielniach*. Łab. 4. × P. a. × **Płotek** *zasłona dolna, okrywająca nagi łóżka i obchodząca je wokół*. Goł. 5. † P., † Plet, † Płta, × Płatwa, † Pław, † Płotnica *trawa*: Na płotach z kłódzin przegrali ś. Stryjk. Fl.: Tratwa idzie płotem a. rakiem a. dała obertasa = *plynie woprzek rzeki*. 6. a. **Płotek** *myśl*. *sieć na zwierza grubego; sieć na wilki*. Zdr. **Płotek**, **Płoteczek**. Zgr. **Płocisko**. <PLOT/PŁEĆ/PŁOT>

Płoteczek, czka, lm. czki p. **Płot**.

Płoteczka, i, lm. i p. **Płoc**: Płoteczka maleńka złote skrzелki miała, chciał chłopak ją złapać, ale ś. nie dała. Pół.

Płotek, tka, lm. tki i. p. **Płot**: P. namulony = *zastawa z wikliny do zatrzymywania namuli*. P. atlasowy z złotem kwiatami. Mor. Tob. Poszedł do płotka w namiocie i, uchylwszy go, dał znać służbie królewskiej, aby onych Prusaków przywiedziono. Krasz. 2. *myśl*. *przyrząd do łapania kurapat, składający ś. z 5 do 6 palików i rozciągniętej między niemi siatki*.

[**Płoteń**, tni, lm. tnie] bud. p. Płatwa.

Płotka, i, lm. i zool. i. p. **Płoc**: Białe ryby u rybaka są: leszcz, rapa, ceta, kiełb, P., jazgar, oklej, sum. Mag. [P. biała, płocica, bielucha, paraszka]. 2. tap. *gładki kawałek materjalu, będący częścią składową lambrękinu, in. fartuszek; płaskie miejsce w lambrękinie*.

† **Płotnica**, y, lm. e p. **Płot**. Henr. <PŁEĆ/PLOT/PŁOT>

[**Płotniczka**, i, lm. i] p. **Płoc**.

× **Płotny** p. **Płotowy**: Grubość płotnego kołu. L. <Od Płot>

Płotowy, × **Płotny** i. przym. od **Płot**: Do płotów dobry, w płotach ś. rodzący, do płota należący, jako kół, stóp, zerdź płotowa. Kn. Sad ma być ogrodzony, wszakoż tak, aby cień P. drzewa nie zastaniał. Trzyc. Powój P., który ś. po płocie pnie. Urzęd. Powój P. Bobr. Lilja płotowa. Bobr. 2. [Król P.] = *strzyżyk, ptak (troglodytes parvulus)*. **Płotowy**, ego, lm. i rz. *nadzorca płotów*: Kto chce utrzymać płoty w dobrym stanie, ten niech pomyśli o osobnym płotowym. Pol. <Od Płot>

[**Płotwia**, i, lm. e] p. Płatwa.

† **Płowa**, y, lm. y p. **Płowa**: Kościół na tym świecie powszechny ma pszenię i kół, ziarno i płowę. Hrb.

† **Płowato** przys. od **Płowaty**.

† **Płowaty** p. **Płowawy**: Karaś, gdzie ziemia jest płowata, tam ś. więcej kocha. Szpiez.

Płowawo przys. od **Płowawy**.

Płowawy, † **Płowaty** *nieczo płowy, szarawy*: Grunt P. <Od Płow>

Płowić, i, il *robić płowym*: Już mróz drzewa płowić. Troc. <Od Płow>

Płowiec, wca, lm. wce min. *tenek ołowiu (plumbum oxydatum)*.

Płowiec, eje, ał i. *stawać ś. płowym*: *Plavescit, płowieje*, to jest dostawa ś., smaży ś. żyto. Mącz. Włos, jako list mroźem zdjęty, płowie (zam. pło-

wieje). Pot. Ziele, które ś. ma zająć w zboże, inakszą ma postać, gdy jeszcze jest poziome, inna, gdy płowieje, zaschnie i do gumna ś. wprasa. Pileh. Które przedtym nie uznały kosy, płowieją pola rześniemi kłosa. Tw. Nie patrz na wino, gdy płowieje, gdy ś. zaśśnie w śklenicy barwa jego. Wuj. 2. *tracić swój kolor własciwy, blaknąć, blakować, pełznąć, burzeć*: Granat na słońcu prędko płowieje. <Od Płow>

Płowienie, a, bfm., czynność cz. **Płowiec**. [Płowizna, y, lm. y] *ziemie płowe, żółte*. <Od Płow>

Płowo przys. od **Płowy**.

Płowogłów, owu, lm. owy bot. p. **Strzała**. <Płow + *Głów, od Głowa>

Płowokrusz, u, bfm. min. p. **Szaromiedniak**.

Płowolistny *mający liście płowe*: Płowolistne wierzby. <Płow + Listny>

Płowowłosa *mający włosy płowe*: Płowowłosa dziewczynka. Orzesz. Dworzan przybywało co chwila, chłopów płowowłosych. Sienk. <Płow + *Włosa, od Włos>

Płowosć, i, bfm. rz. od **Płowy**.

[**Płowula**, i, lm. e, Płowysza] *krowa maści płowej*. <Od Płow>

Płowy i. *biało-szary, blade-żółtawy, barwy lnu*: Gotowie byli białego ciała, włosów płowych. Stryjk. Czeszał włos swój P. Troc. Hipopotamus jest zwierz farby lwiej albo płowej. Łęcz. Wosk jest P. Troc. Piasek P. Troc. Płowa maść końska. Kapiące ś. w wodzie pलोwo-zielone rozłogi. Płow-żółtawy. Troc. Skorą ś. lwią płow-żółtą odział Tydejda. Ml. 2. × P. *splowiały, wyblakły*. L. 3. *mdły, warty, nikły*: Czasami prószyl śnieg nikły, P. — jesienny śnieg. Reym. 4. [P., Płowoy] = a) *brudno-rudawy*: Wół P. b) P. a. rusy tydzień (kiedy żyto krusuje i rusalki śpiewają). Gwar. 5. *myśl*: Zwierzyna płowa p. Jeleń. <PŁO-W/PIOŁ>

[**Płowysz**, a, lm. e] *wół maści płowej*. <Od Płow>

[**Płowysza**, y, lm. e] p. **Płowula**.

Płoz, a, lm. y, Płoz, [Płóz, Płuz] i. *jedna z dwuch podstaw, jakby wielkich łożow, podkutych szyną lub bosych, na których osadzone są sanie, w lm. sanice, sannice*: Z grabiny najtrwalsze płozy pod sanie. Kluk. Płozy do saní grabowe, jabłonkowe. Kluk. Płozy sanie swistały po twardym śniegu. Sienk. 2. [P.] = a) *deska dwucalowa trójkątna w plugu, na której osadzony jest lemiesz*. b) w lm. *dwa kawalki drewniane, na których przesuwa ś. kolowót*. Gwar. c) *choroba krowy, polegająca na stwardnieniu wymion po jej ocieleniu*. 3. † P. p. **Płaz**. Zdr. **Płozik**. <PŁEŻ/PŁOŻ>

Płoz, a, lm. y i. p. **Płoz**. 2. p. **Płosa**.

† **Płozić**, i, il i. *posuwać, toczyć, sunąć*: Płozić ku bramie swój kłęb smoczyć postać dzika. Przyb. Rzeka płozī swe nurty. 2. = **Pełzać** B. Sz. † P. ś., [P. ś.] i. p. **Płezać** ś.: Jeżeli wokół kielka niema wegetacji, to pęd jego płozī ś. po ziemi. Rost. (= *ścieleć*). Ja z podłym motlochom w ciemnej piekła dziurze mam ś. P. niezany. Przyb. 2. [Trza żrobka urznąć, bo zbrojny (= nie-spokojny), płozī ś. po kobylach]. Gwar. <PŁEŻ/PŁOŻ>

Płozik, a, lm. i p. **Płoz**.

[**Płozować**, uje, owal] *hodować ś., wieść ś.*

[**Płozowanie**, a, bfm.] *czynność cz. Płozować.*

† **Płożenie**, a, bfm., *czynność cz. Płozić i Płowić*: Wąż ślizki i w członków płozieniu zawily. Przyb.

Płożenie się, a. *ś.*, b. *m.*, czynność cz. **Płóźł** *ś.*
† **Płożyć**, *y*, *yl*=**Pełzać**: Wszelki żywiół, jeżto
(=który) po ziemi płoży. B. Sz.

[**Płócie**, a. b. *m.*] czynność cz. **Płóć**.

Płócienkarz, a. *lm.* e *tkacz*, *wyrabiający płócienka*. <Od Płócienko>

Płócienko, a. *lm.* a. i. p. **Płótno**. 2. *plótno z nici kolorowych, częściej na ubraniu kobiece, aniżeli na bieliznę*. <Od Płótno>

Płocienkowy przym. od **Płócienko**: Kaftan P. [**Płocienki**, ek, b. *p.*, **Płocienniaki**] *gacie*: Niedużo miał do zbierania: parę koszul, P. i pół kwarty masła. Ork. <Od Płócienko>

[**Płocienniaki**, ów, b. *p.*] **Płocienki**: Miał okrągłe nogi po kolana i nosił obeiste P., nogi zątem wyglądały jak watki. Chl. <Od Płocienny>

× **Płóciennica**, *y*, *lm.* e. † **Płótnica**, *l.* *warsztat*, w którym *wyrabiają płótno*. 2. *skład, sklep z płótnem*. 3. p. **Płótnianka**: P., żupan chłopski z płótna. Oss. <Od Płócienny>

Płociennictwo, a. b. *m.* i. *tkactwo płocienne, wyrabianie płótna*. 2. × P. *handel płótnem*. Troc. <Od Płócienny>

Płocienniczka, *i*, *lm.* i *forma ż.* od **Płociennik**. *Żart. osoba blada jak płótno*: Co za P.? co za błądłość ciała, kawalerze? L. <Od Płociennik>

Płocienniczy przym. od **Płociennik**: Warsztat P. Mrong. Mistrzów rzemiosła tkackiego płocienniczego. Zał. S. W. Postawach założył fabrykę płocienniczą i papiernię. T. K.

Płociennik, a. *lm.* cy. i. *tkacz wyrabiający płótno*: Siedmdziesięciu sukienników, 36 płocienników i 3 tabaczników. Sz. Nadzieja z serca uciekła, bo Bóg, jak P. watek, odeiał pocięch moich szczytek. Grabow. 2. × P. *handlarz płocienny, ten, co sprzedaje płótno*. 3. p. × **Płótnianka**: Na wpół dziki, w płociennikach i lęczanych kurpielach. Wiszn. <Od Płócienny>

Płocienny, **Płótniany** przym. od **Płótno**: Koszula płocienna (= *zrobiona z płótna*). P. worek. Troc. Płocienne odzienie. Kn. Do mego płociennego dworu w tej kwarantannie wszedł anioł pomoru. Słow. (= *namiotu*). Potym wróciłem do płociennej nory chować *ś.* w cieniu, jak nocne potwory. Słow. Handel P. Troc. Kram P. Mrong. Tkacz P. Mrong. (= *płociennik*). Warsztat P. (= *płocienniczy*). Fabryka płocienna. Kupiec P. (= *płociennik*). Sklep. P. (= *z płótnem*). <Od Płótno>

Płózek, *czka*, *lm.* *czkowie* p. **Płóczkarz**: P., ten, co rudę oplókuje. Troc.

Płóczeń, *cznia*, *lm.* *cznie* bot. (hydrodictyon) *roś. z gromady wodorostów, z klasy zielenic, z rodziny pierwotkowatych*. Gatunek: P. *siatkowaty* (h. *utriculatum*).

Płóczka, *i*, *lm.* i. i. *przrzutł, naczynie do płókania*: P. do mycia szklanek. Ta P. na dole, elewator i siekacze, poruszane parą, to oszczędność. Grusz. 2. chem. *flaszka, w której oplókuje *ś.* od zanieczyszczonych gaz jak i, przeprowadzany przez ciecz odpowiednią*: P. Drechsla. 3. garb. *kadz, w której płóczą skóry*. 4. a. **Płóczkarnia**, **Pławnica**=a) a. † **Płóka**, × **Płókania**, × **Pławielnia** *górz. koryto a. skrzynia, w której płócze *ś.* rudę w wodzie przepływającej przez nie, fola; miejsce, w którym *ś.* odbywa ta czynność*: P. polska (= *P. z rynnami*), niemiecka (= *P. z sitami*). P., miejsce, w którym rudę, mającą wiele ziemi i piasku, płóczą, to jest koryto. Os. J. Warsztat, służący do czyszczenia rudy zmieszanej z samą ziemią, zowią płóczką, to jest koryto na 4 stopy głębokie.

(Os. J. b) a. × **Płóknica** *górz. aparat do płókania kartofli*. e) *piw. aparat do płókania wórnów, maszyna filtracyjnej, bezceł i t. p.; pomieszczenie, gdzie *ś.* odbywa płókanie*. 5. lek. p. **Płókanie**. <PŁÓ-K>

Płóczkarnia, *i*, *lm.* o. i. p. **Płóczka**. 2. *oddział rzeźni, gdzie płóczą kieszki bydłecę*.

Płóczkarz, a. *lm.* e. × **Płóczek**, × **Płóczkarz**, **Pławiarz**, × **Pławitelozyk** *robotnik zajmujący *ś.* przepłókiwaniem rud w płóczkach, przemępowający piasek złotodajny; ten, co płócze kartofle w gorzelni, a. buraki w cukrowni*. <Od Płóczka>

Płóczkowy przym. od **Płóczka**: Ruda płóczkowa (= *która już przeszła przez płóczkę, płócaną*). Czeladź płóczkowa. Skrzynia płóczkowa (= *folu*). <Od Płóczka>

Płóznica, *y*, *lm.* e. *górz. graca, jako narzędzie do płókania rud*. Łub.

Płóczyflak, a. *lm.* i. i. *pog. kuchta, kuchcik, garnkolbuk, skrobirondel, pomysłacz, chłopak przy kuchni*. 2. [P.] *pomywaczka, służąca najgorszego gatunku*. <Płókać + Flak>

Płóczyniec, *ńca*, *lm.* *ńce* bot. (brasseni) *roś. z rodziny grzybienowatych*.

Płóczywąs, a. *lm.* y *żart. pijak, pijus, opój, moczypąs, moczymorda, wybnikufel*. <Płókać + Wąs>

× **Płóczywo**, a. *lm.* a. lek. p. **Płókanie**.

[**Płóć**, **poć**, **plóć**, **Pluć**, **Puć**] *oczyszczać zboże, kaszę z plew, opałać, wiać*. <PŁÓ/POŁ/PIOL/PIEL/PEŁ>

Płód, *odu*, *lm.* *ody* f. = a) fizj. (foetus) *zarodek tworzący *ś.* w łonie matki, brzemień*: Położenie a. ułożenie płodu (situs s. *attitudo foetus*). Płodem zajście = *pozęcie, zastąpienie, początek ciąży*. Białogłowy dziewięć miesięcy P. w żywocie noszą. Krup. Marja o Elżbiecie szyszała, że już sześć miesięcy płodem, to jest św. Janem Chrzcicielem, chodziła. Gil. Djano, która z płodu rozwiązujez i matki ratujesz. Li. Męzate mnożne białogłowy rodzą P. nowy. Li. Jowisz Danae płodu nabawił. Otw. (= *zapłodnił*). Jowisz obiecał płodem Likao nową córę. Otw. Porzucił P., porodził P. niedoszły, martwy (= *poronił*). P. w żywocie a. brzemieniu. Troc. P. niedoszły, niedonoszony, pomiotek. Troc. P. wydany. Troc. P. dziwny, niezwyyczajny. Troc. (= *potworek, monstrum*). Przen.: P. niedonoszony, poroniony = *utwór literacki niedołążny*. b) patol.: P. bez końca (amelus). P. połowiczny (hemiembryo). P. skamieniały (lithopaedion). P. zmięty (foetus maceratus). c) pol.: Poćwiertowanie płodu (embryotomia). Spędzenie płodu = *wywołanie umyślne porodu przedwczesnego, zwłaszcza na początku ciąży*. P. w żywocie skazić. Troc. 2. × P. - *potomek, potomstwo, dziecię, dzieci*: Czynie (= *czyniąc*) miłosierdzie pomazańcu swemu Dawidowi i płodu jego aż na wieki. Ps. flor. Gdy król bez płodu i potomstwa zejdzie. Herb. (= *bezpotomnie, bezdzietnie*). Zbigniew, Władysława poboczny syn, dla ujęcia w domu poswarków z widzenia kradzionego płodu, trzymany był w zatajeniu na Szląsku. Nar. (= *dziecko nieprawego łoża*). W niej, jak w arec Noego, z wszystkich zwierząt rodu jedna przynajmniej para chowa *ś.* dla płodu. Mick. 3. *ród, plemię, pokolenie*: Płodzie szacownych ojców noszący nazwiska, zewsząd cię zasłużona dolegliwość ścisła, sameś sprawę twych losów. Kras. 4. przen. *to wszystko, co wydają trzy królestwa przyrody*: Zwierzęta ssące P. żywy rodzą. Kras. A. Płody ziemi (= *produkty*). Płody natury. Miła oku a. licznym ożywiona płodem, witaj, kraino, mlekiem płynąca i miodem.

Tremb. Kruszcze, drogie kamienie są płodami ziemnymi. Zboża, drzewa są płodami ziemi. 5. \times P. *zdolność płodzenia, płodność; zaród, zawiązek*: Wszelkie rosnące ziele płód w sobie zawiera, który ś. w nieśmiertelny rodzaj rozpościera. Min. U Żydów hańba wielka była z nieplodu. Leszcz. 6. *wytwór, utwor, twór, dzieło, owoc*: Z podziwieniem czytałem P. twej muzy znakomitej. L. Najsprośniejszy i najeudowniejszy P. dowiepu ludzkiego jest wiara mahometńska. Kłok. Czeze płody imaginacji swojej podają za rzeczywistość. Kras. 7. *przen. owoc, plon, wynik, rezultat, skutek*: Radzi, że im niebo zdarza obfity P. znojnej pracy. Od. <PŁOD>

Płók, u, blm. *ciągłe płókanie*. Sł. wil.

†**Płóka**, i, lm. i p. **Płóczka**: Wszystkie rudy, ganki, płóki rzeczne, kamienie i inne skarby ziemne okazują ś. przez wietrunki. Biel. M. (= *miejscę, gdzie ruda pod wodą rzeki ś. płócze*).

Płókać, \times ka a. *czę, kał obmywać powierzchownie przez zamazanie, szamotanie w cieczy lub przepuszczanie jej przez co, przepłókiwać, przemywać*: P. szklanki, butelki, beczki. P. kieliszki w wodzie. Troc. P. bieliznę, chusty. Troc. Kto płócze flaki, rozumie, że każdy taki. Prz. Rybitwy, wyszedzsy z łodzi, płókali sieci swoje. Skar. Dzieci mają codziennie usta P., aby od nich nie cuchnęło. Pir. Gardło P. = *gargaryzować*. Wodą czystą P. gardło. Troc. Zart.: P. gardło = *pić, popijać trunek*. Radzi gardło winem, piwem płóczą. Troc. P. ranę = *przemyczać przez wstrzykiwanie w nią płynu*. P. rudę. Ruda płókana, galman płókany (= *płóczkowy*). Przen.: Ciepła rzewliwie iza płócze oko. Mias. (= *oblewa, rosi, wilży*). Przed oczyma twemi ojczyznę twą płókano. Biel. M. (= *w krwi kapano*). Przen.: Na co nam stała armija? chyba że na to, aby nam wioski płókala i spiechrze. Kaczk. (= *galać, opróżniać*). Tatarzy i Turcy i z ludzi i dobytów płókają. Kaczk. 2. *podmywać, podrywać, wypłókiwać, wyrzynać wodą*: Nawalności biją w mocny brzeg, brzeg płóczą, same błota nabierają. Birk. P. ś. I. *obmywać ś. chłustając na siebie wodą, oblewać ś., oplókiwać ś.; kapać ś., pluskać ś.*: Gęsi ś. płókają. Bals. Znak deszczu, gdy ś. kaczki płóczą. Troc. Przen.: Twa ojczyzna w twej ś. krwi płókala. Lubom. 2. *być płókanym, być płókanym*: Lekarstwem tym płócze ś. tylko gęba i gardło, ale ś. nie polyka. Dyk. M. (= *płóczą*). <PŁÓ-K>

[**Płókalniczka**, i, lm. i, **Płókanica**] *misca do płókania talerzy, szklanek*. <Od *Płókalnica, od Płókalny>

Płókalny *przeznaczony do płókania*. Gór.: Skrzywnia osadowa płókalna = *przyrzut do płókania rudy: naczynie z wodą, nad którym zawieszono jest sito osadowe*. <Od Płókać>

Płókanie, a I. blm., *czynność cz. Płókać*: Arabowie daleko przed Mahometem płókania zażywali. Kłok. P. rany, zasikanie, *injectio*, przepłókiwanie za pomocą sikawki. Perz. 2. lm. a a. **Płókanica**, **Płóczka**, \times **Płóczywo**, \times **Płócza** *plyn, lekarstwo, którym ś. płócze*: Bywają płókania gotowane z mleka, z rosolu, z kleiku. Perz. Zart.: *wódka, trunek*: Dźwigał butelkę płókania na jutro. Prus.

Płókanie się, a ś., blm., *czynność cz. Płókać*. **Płókanina**, y, blm. I. *popłóczki, ponnyje*. Zart. Ten cienkusz niepożełczy, ta okrajkowa P., ten drybus ostatni tak mi szpetnie łeb zakręcił. Łoź. (= *lura*). 2. [P.] *zła wódka*. <Od Płókać>

Płókanica, i, lm. i I. p. **Płókanie**. 2. [P.] p. **Płókalniczka**. 3. \times P. p. **Płóczka**: Gdy ziemia ta peł-

na jest pyłu, dobra rzecz byłaby, żeby P. była w zaciszu. Torz.

Płókarz, a, lm. e p. **Płóczkarz**: Płókarze w papierni. Troc. Płókarze przy papierniach po groszy dwanaście. Vol. Saletrnicy, hutnicy szklieni, płókarze kopalni, dziegieciarze. Sur. <Od Płókać>

Płóknica, y, lm. e gorz. p. **Płóczka**. <Od Płókać>

†**Płóny** p. **Płonny**.

[**Płósa**, y, lm. y] p. **Płosa**. Zdr. [**Płóska**, **Płósek**].

[**Płósek**, ska, lm. ski] p. **Płósa**.

[**Płóska**, i, lm. i] p. **Płósa**.

Płósnia, i, lm. e, **Kozilub** bot. (*aegiphila*) *roś. z rodziny witolkowatych*.

[**Płótnia**, i, lm. e] *wiadro do pojenia koni*.

Płótnianka, i, lm. i, \times **Płóciennica**, \times **Płóciennik**, \times **Płótnica** *ubranie płócienne wieśniaka, [parciak, parcianka, samodziałka, tálej, telej]*: Na wierzch wdziewa chłop w gorące lato płótniankę, rodzaj obszernego surduta, długiego do kolan, sporządzonego z domowego szarego płótna. Kowalicha mu płótniankę przyniosła. Kon. <Od Płótniany>

Płótniany p. **Płócienny**: Wórki płótniane. Syr. Szorce płótniane. Bud. <Od Płótno>

†**Płótnica**, y, lm. e p. **Płótnianka**.

\times **Płótnieć**, *eje, ał stawać ś. bladym jak płótno, jak chusta*. Troc. Płótnieje ze strachu. <Od Płótno>

\times **Płótnienie**, a, blm., *czynność cz. Płótnieć*.

Płótno, a, lm. a I. *tkanina biała lub konopna*: P. cienkie, gumowane, grube, tegie. P. krzepkie, grube. Troc. P. z różnokolorowych nici a drukowane = *płócienko*. P. woskowane = *cerata*. P. żaglowe. P. zgrzebne, domowej roboty, pacheśne, pacheśkowe, part, pakłak. P. cyeowe, sycowe. P. holenderskie, szwabskie, żyrardowskie, jarosławskie. P. cienkie konopne = *węba*. P. surowe = *nieblechowane, szare*. P. blechowane, bielone. P. półbielone. P. kopowe p. I. **Kopowy**. Płótna olenderskie, kolońskie, flamskie, szwabskie, glogowskie, wrocławskie. Vol. Kulę żelazną od Piszczka, a dla carowej łokieć koleńskiego płótna na chustki. Gór. Sztuka płótna. P. wszelakie, a mianowicie P. golez, aby było na wielkie łokiecie przedawane, krom płótna czarnego, które na mały łokieć przedawane był ma. Herb. Jąwszy tego Bolesę, obleczono w serowe P. i woskiem pomazano. Chwal. Po lewej ręce sieni duży pokój płótnem drukowanym w kwiaty wybity. Niem. Namiotu mego — córki go uprzedły — płótna na rosie poezerniały, zwiędły i podarte ś. Słow. Czy odstraszyło je (wróble) podarte P. namiotu mego? Słow. A może tobie posępnym szalestem te płótna więcej holeści powiedzą? Słow. 2. *tkanina bawełniana a. z bawełny i lnu, perkal, półpłótno i t. p.*: Bawełny używają do szat i ubiorów, także do płóciennych czynienia. Syr. Z bawełny płótna robią bardzo białe i miękkie. Syr. Jak P. pobladł. Rej. (= *jak chusta*). Ścięła żęby, a w twarzy jak P. zbladła. Pot. Malować na płótnie. Przen.: On sam sobie z pajęczyny nieraz P. wytknął. Krasz. (= *wrół sobie coś*). 3. *przen.*: ! P. *obraz olejny, malowidło*: Znany twórca wielu płóciennych historycznych. 4. P. angielskie = *rodzaj perkalu grubego, używanego na wyroby introligatorskie, kaliko*. 4. P. druciane = *siatka drobna z drutu cienkiego, np. w lampkach bezpieczeństwa Davy'ego, do pokrycia płonienia*. 6. P. kosy = *kosa właściwa, brzeszczot kosy; szerokość jej między grzbieciem a ostrzem*. Zdr. **Płócienko**. Zgr. **Płótnisko**. <PŁÓ-T/POŁ>

[Płóz, a, lm. y] p. Płoz. <PEŁZ/PŁOZ>

[Płożenie, a, blm.] czynność cz. Płożyé.

[Płożyé, y, ył] p. Płożyé.

† Płta, y, lm. y p. Płet: Rzeka Moskwa, przez którą most pod zamkiem na ptach. Niem. S. Kilka ptów płynie. Troc. Drzewo we ptach.

† Płuca, y, lm. e, [Płuca] p. Płuco: Chłodzi ś. serce od przyległej płuce. Troc. [Cholewkowi dali płuce].

† Płuce, a, lm. a p. Płuco. Mym.

† Płuchatyr, a, lm. owie p. Płuhater. Okol. <Ukr. płuhatár>

† Płucki, cek, lm. od Płucko. Troc.

Płucko, a, lm. a a. † i p. Płuco: Weź lisich płucek. Troc. Płucka cielece. Troc. Każdy miał przed sobą sporą miskę fajansową, napełnioną cielecami płuckami na kwaśno. Rog.

Płucnica, y, lm. e, **Obrost** bot. (cetraria) *roś. z gromady porostów, z rodziny tarczownicowatych*. Gatunek: P. islandzka, [plucnica] zwana także płucnikiem, prostem a. mehom islandzkim (c. islandica). <Od Płucnik>

Płucnik, a, lm. i bot. f. a. Płucznik, [Płucnik], Płucne a. Płucowe ziele, Miodunka, × Miedziczka, Miedzinka (pulmonaria) *roś. z rodziny ogórecznikowatych*. Gatunki: P. lekarski a. serduszkowaty [Mioduszka] (p. officinalis). P. wązkoliściowy (p. angustifolia). 2. p. **Granicznik**. 3. p. **Płucnica**. <Od Płucny>

Płucożółdkowy, Płucożółdkowy *wspólny płucom i żółdkowi*. Anat.: Nerw P. a. błędny (nervus vagus s. pneumogastricus). <Płucny † Żółdkowy>

Płucny, !Płucowy i. przym. od Płuco: † Barwa płucna = *brudno-różowa*. Słesz. 2. bot.: Ziele płucne p. **Płucnik**. 3. lek.: Błona płucna = **Opłucna**. Choroba płucna. Troc. Dur P. (pneumotyphus). Grzybica płucna (pneumomycosis). Kamyk P. (pneumolithus). Pęcherzyk P. (alveolus pulmonalis). Próba płucna (w med. sądowej). Przepuklina płucna (pneumocela). Pylica płucna (pneumonocionosis). Pylica płucna bawelniana (byssinosis). Pylica płucna tytoniowa (tabacosis pulmonum). Pylica płucna węglowa (anthracosis pulmonum). Zaraza płucna bydła (pleuropneumonia boum contagiosa). Zaraza płucna koni (pleuropneumonia epizootica equorum). <Od Płuco>

Płuco, a, lm. a, † Płuce, † Płuca, [Płuca, w lm. Płuca, Płuce, Lektie, Lekkie] część. w lm. anat. (pulmo) *narząd oddechowy u człowieka i większości kregowców, mieszczący ś. w piersiach*: Dzielą ś. na P. prawe i na lewe P. Krup. Płuca są narzędziem oddychania. Kluk. Rozjątrzenie płuc. Troc. Płuca ma naruszone. Troc. Chory na płuca. Zrywać sobie płuca, krzycząc, śpiewając. Wciągnął w głąb pół brzucha i do płuc wysłał z niego cały zapas ducha. Mick. Oddechu wciągnął w schryple płuca. Słow. Liście są płucami krzewów, które ciągną w siebie powietrze otaczające. Brz. Obrzęk płuc (oedema pulmonum). Rozdęcie płuc (volumen pulmonum auctum). Rozedma płuc (emphysema pulmonum). Rozmiękczenie płuc (pneumonomalacia). Zapalenie płuc (pneumonia). Zapalenie płuc odoskrzelowe (bronchopneumonia). Zapalenie płuc zachyłkowe, zakrztuśne a. z wdychania (pneumonia per aspirationem). Przen.: Płuca mózgu zniszczone, wiara zniszczona, zgniała, przeżarta. Przybysz. (= *sila odżywcza, żywotna*). Zdr. Płucko. <PŁU-C/PLU>

Płucodyszny zool. *oddychający płucami*: Płucodyszne dwukomorowe dzielą ś. na: żyworodne,

to jest na lądowo... Nus. Brzuchopółz, mięczak, ślimak P. <Płuco † Dyszny>

Płucowaty *oddychający płucami, opatrzoną płucami*: Pająki płucowate. <Od Płuco>

† Płucowieszczyk, a, lm. owie *ten, co wróży z płuc bydlęcych, wróżbiarz, wieszczek z płuc*: Arus-pices, płucowieszczykowie, którzy z żyłek, z osterdzia, wyprótych z bydła, przyszło przygody wróżyli. Otw. <Płuco † *Wieszczyk, od Wieszczyé>

!Płucowy p. Płucny. Anat.: † Guz P. = *grusica*. Kirch. (glandula thymus). Durzyca płucowa p. Durzyca. <Od Płuco>

Płucożółdkowy p. Płucnożółdkowy: Nerw P. p. Błędny. <Płuco † Żółdkowy>

Płucnik, a, lm. i bot. f. (asclepias asthmatica) *roś. z rodzaju trojęści*. 2. p. **Płucnik**.

[Płuczny] p. Płuczny: Płuczna deska na spodzie pługa do przytwierdzenia lemieszka.

[Płuc, pole, pluł, Puó] *poruszać, porządkować niecki*: Ucierpać wody, wylać na niecki i tę poruszać czyli P.

[Płudka, i, lm. i] p. Pław.

Pług, a a. u, lm. i l. a. [Pług] *narzędzie robocze z szerokim lemieszem do orania głębokiego*: Orać pługiem. Chodzić za pługiem. Ciągnąć P. Zaprzęgać do pługa. W plugu woły chodzą. W plugu woły idą. Troc. Oracz gada o plugu... o lemieszu. Rej. Musi ś. radziej (= raczej) obrócić do pługa. Rej. P. a. rola, to wszystka ludzka żywność bydła. Kochan. Żaden, który rękę swą przyłożył do pługa, a ogląda ś. nazad, nie jest sposobny do królestwa bożego. Wuj. Pobijają zboża grady, przedsię oracz w pole z pługiem idzie. Szymon. Błogo temu przy dworze, komu P. doma orze. Prz. Szezęście za pługiem nie chodzi, ani za piecem siada. Bemb. P. używa ś. do spulchnienia ziemi na gruntach lekkich; na tęgich socha. Kluk. Woły ugor i przeciągłe smugi w żagon krajały kończystemi pługi. Chr. Niechętny wół P. krzywy dźwiga. Hul. Gdy bodećdzie miasta, niechaj go zburzy i P. uprowadzi. P. cheł. Skibokrajny, skibowalny P. Nar. Zakładają ś. do niego trzy pary wołów, które też całym pługiem ś. zowią. Kras. A. Który kmieć orze całym pługiem, ile będzie miał wołów albo koni, ma dać cztery wiązania konopi; a który połowicę plugu, dwie. Herb. Pragnąc ucieci stan rolniczy, rozkazał (Piaśt) P. swój postawić przy tronie. Niem. Dotychczas P. wydobyla z ziemi połamane ostatki zbroi i oręża Krzyżaków i naszych. Niem. W sto moich pługów ruszyłem żywo, orze ś. skiba na endzym życie, krusząc z korneźmi dojrzałe żniwo. Syrok. Dziś P. spoczywa, zieleni ś. rola. Słow. Przen.: *praca uciążliwa, ciężki obowiązek, ciężar, brzenie, jarzmo*: Mogę-li zapomnieć, jakoś ty ze mną P. żywota tego ciągnął? Skar. Póki był młody, w plugu duchowym ciągnął. Birk. Dawno żebrze wyprzagnienia z plugu tego. Birk. 2. *dawna miara roli: tyle, ile jej przez dzień jednym pługiem można zorać*: P. ziemi, pewna miara ziemi. Świt. Biskupowi chełmińskiemu od każdego plugu ziemi po jednym koreu owea i żyta oddawali obywatele tej djecezji. Cz. Najdłużej w Polsce ziemia halieka zachowała miarę plugiem zwaną do podatku. Cz. 3. *przyrzęd do torowania drogi wśród śniegu, ciągnięty przez konie*. Zdr. Płużek, [Płużik, Płużecek]. Zgr. Płużysko. <PLUG>

† Pługowe, ego, blm., Płużne *opłata od pluga*: P. uchwalono w czasie ciężkich kłopotów skarbowych. Paw. <Od Pługowy>

Plugowy, Płużny przym. od **Plug**: Plugowe nogi, rosochy, czepliga. Kn. Nasad P. Krój P., koń P. Troc. P. dyszel, grądziel. Troc.

†**Pluhater, a, lm. y, †Pluchaty** *ten, co chodzi za plugiem, oracz, rataj, rolnik*. <Ukr. pluhtar>

[**Plujwać, a, ai**] p. **Plujwać**.

[**Plujwanie, a, blm.**] czynność cz. **Plujwać**.

[**Plunka, i, lm. i**] p. **Płonka**.

[**Plus, a, lm. y**] p. **Położ**. <?PEŁZ/PLAZ>

[**Plusa, y, lm. y**] p. **Płosa**: Szerokie kawały pola zowią ś. składami, mniej szerokie płusami. Zdr. [Pluska].

[**Płuska, i, lm. i**] p. **Płusa**: Niech zniosą wywózki, niedługo kraj ś. cały rozdrobi na płuski. Berw.

†**Płuskonny** p. **Płoskonny**. Troc.

[**Płuto, a, lm. a**] p. **Pław**.

†**Płutowaty p. Płatowaty**: Jeden pies był biały, drugi P. Brk.

[**Płutowisko, a, lm. a**] *łąki mokre*.

[**Pluz, a, lm. y**] p. **Płoż**. Zdr. [Pluzek].

[**Pluzeczek, aka, lm. oki**] p. **Plug**.

[**Pluzek, zka, lm. zki**] p. **Pluz**.

[**Pluzeta, et, blp.**] p. **Płużeta**.

[**Pluzik, a, lm. i**] p. **Plug**.

[**Płużny**] przym. od **Pluz**: Żelazo płużne = *lemiesz*. Płużna deska na samym spodzie, do której ś. przytwierdza lemiesz. Płużna deska z boku przy plugu odgarnia sikiy na bok.

Pluzek, zka, lm. zki p. **Plug**.

Płużenie, a, blm., czynność cz. **Płużyc**.

[**Płużeta, at, blp.**, **Pluzeta**] *kółka u plugu*. <Od Plug>

[**Płużka, i, lm. i**] *zagon*.

[**Płużkować, uje, owal**] *oborywać płużkiem, radelkiem*. <Od Płużek>

[**Płużkowanie, a, blm.**] czynność cz. **Płużkować**.

Płużka, i, lm. i. [P.] *zagon*: Gospodarze idą z rodzinami w pole, każdy na swoją płużkę (= działkę własną ornego pola). 2. muz. *przyrząd w narzędziach smyczkowych, do którego przyczepiają ś. struny z dołu, a który jest także przyczepiony do guzika między dwiema dekami*. <Od Plug>

Płużne, ego, blm. p. Plugowe: Danina płużnego, z plugu pola. Cz. <Od Płużny>

Płużnie przys. od **Płużny** = a) z pomocą plugu, z plugiem. Śl. wil. b) †P. *pomyślne*: P. mu poszło. Śl. wil.

Płużny l. p. **Plugowy**: Płużne koła. Pot. Płużne koło. Bobrow. Żelazo płużne. Zgubić chcieliście ojczyzną waszą oraczą i płużną ręką (o Zaporozcach). Swad. Przez serce socha przejdzie rolna, przez pierś twą orka, — P. miecz. Wysp. 2. †P. *pomyślny, szczęśliwy, sprzyjający, przyjazny*: Los P. Śl. wil. <Od Plug>

Płużyc, a, y, lm. e plug bezkoleśny, plug bez kółek i prośka: Zaczął tę część karczować, czyli dobywać pod płużecę pola do zasiewu oziminy. Wóje.

Płużyczka, i, lm. i bot. (nama) *roś*.

Płużyczny przym. od **Płużyc**: Kowal choćby dla ostrzenia żelaz płużycznych znajdować ś. musiał. Gac. <Od Płużyc>

Płużyc, y, yi, [Płużyc] l. × P. (o ludziach) *dobrze ś. mieć, być w dobrym stanie, opływać, honorować*; (o rzeczach) *kwitnąć, panować, grasować, szerzyć ś.; wieść ś., uławiać ś.; popłacać, znaczyć, mieć powodzenie, stanowić, być przydatnym*: W dostatkach płuży. Ryb. W szczęściu płużąc. Błaż.

Płużył nad inszych w łasce Władysława Sieciech, tak iż wszystkim na nim polegało. Błaż. Rzplta, w której stan średnich ludzi płuży, najbezpieczniejsza. Petr. U dworów wszeteczeństwo płuży, a zaś skromność za głupstwo mają. Gór. W towarzystwie ludzkim najwięcej płuży sprawiedliwość. Petr. Stolica, ziemie, powiaty, wszystko równie swawolą płużyło. Stasz. (= *opływało w swawolę, tonęło w swawoli*). Wiele ci i na wojnie płużą, co muzom służą. Mias. I tam przedsię naszy płużą, więcej, niż pan, wojną służą. Rej. W tym powiecié czary bardzo płużyły. Ząbk. Spomni sobie, coś zastażył, gdyż na onym świecie płużył. Mik. z Wilk. W tym mieście płuży nieenota, swawola, wszeteczeństwo. Troc. Kiedy płużą występkę i swe miejsce mają, grzeszy, kto dobrze czyni, jako powiadają. Gawiń. Wszelakie zbytki cielesne u nas płużą. Star. Wielomówność niepotrzebna, który wrzód płuży w młodych ludzich, jakich na sejmiech między posły wiele bywa. Karnk. Płużą tu ryby, pszczoły, drzewa. Troc. 2. komu = *być dobrze, sprzyjać, dobrze robić, służyć, powodzić ś., wieść ś., dopisywać, szczęścić ś.*: Płuży tu rybom, pszczołom, drzewom. Troc. We wszystkim mu szczęście płuży. Troc. Pole Polakom, a nie morze płuży. Troc. Nie płużyło mi tu powietrze. Troc. Płuży mi tu powietrze. Kn. Fortuna pospolicie umysły nadyma, komu płuży, rzadko ś. w swej mierze utrzyma. Groch. Dobrym zawsze szczęście, złym zaś nieszczęście płuży. Bardz. (= *prześladuje ich*). Widzimy tych, którym szczęście płuży, tłumem przyjaciół opasanych. Pileh. Widzę, nie ci moja nie płuży dobra rada. Min. Przyjdzie czas, że występek, lubo mu dziś płuży, karę swą odniesie. Gawiń. (= *udaje ś., uchodzi płazem*). Przez Zbigniewa do takiej, jaka tym czasem Sieciechowi płuży, przyjsz możesz godności. Błaż. Wiatry ś. odmięły i cypryjskim płużyły okrętom. Troc. Kocham, kto mnie miłuje, kto mi sercem płuży. Min. Bogu tylko służy, innym nie P. Glicz. Trzeba z pory korzystać, gdy płuży. Min. Zaś ty mnie nie służył, i ty i ty i oni, kiedy mi świat płużył. Baryk. Ale, gdzie dobra myśl płuży, tam i zdrowie lepiej służy. Koehan. Rolą niezbyt chętnie ś. parają, a jeżeli któremu i płuży gospodarka, woli na swoim, niż na pańskim osiadać. Sienk. 3. [P.] *waleśać ś., włóczyć ś., wędrować*: P. po świecie. × P. ś. *szczęścić ś., wieść ś., powodzić ś.*: Nauczonym pracować brat dla brata podwójnie płużyło ś. w p.acy. Śl. wil.

Płużyn, a, lm. y bot. (casearia) *roś. z rodziny zbuczynowatych*.

Płużyna, y, lm. y m. niedźny, lichey plug. L. <Od Plug>

Płużysko, a, lm. a m. i ni. l. p. Plug. 2. *drzewo, na które żelazne części plugu ś. nasadzają*. L. <Od Plug>

Płużyciej st. w. od **Płytko**: P. leżą nasiona, gdy ś. na posianej roli tylko zabronują; głębiej, gdy ś. zaorują. Kluk.

Płużcień, a, lm. e bud. p. Płinta. <Od Płyta>

Płużcina, y, lm. y bud. tytu z drzewa, metalu lub kamienia, w ramie osadzona w skrzydłach drzwi, w okładzinach ścian, filung. <Od Płyta>

Płużychno przys. od **Płużychny**.

Płużychny, Płużiutki, Płużiutenki *zupelnie płytki, ze wszystkim płytki*. <Od Płytki>

Płużiutenki p. **Płużychny**. <Od Płużiutki>

Płużiutenko przys. od **Płużiutenki**.

Płużiutki p. **Płużychny**. <Od Płytki>

Plyciutko przys. od **Plyciutki**: Dusza Bronisi była cała nazewnątrż, było tam tak P., że każda myśl, życzenie, wzruszenie łatwo zobaczyć mogła. Bał.

[Plyd, u, lm. y] mł. *plyta, podstawa pod kameń.*

[Plywać, a, al] p. **Plywać.**

[Plywanie, a, blm.] czynność cz. **Plywać, plywanie.**

Plyn, u, lm. y, × Plynność I. fiz. ogólna nazwa ciał ciekłych i lotnych, gaz a. ciecz, ciekliwość: P. kroplisty. P. sprężysty a. ciało lotne, gaz. O biegu i siłach plynów. Hube. Funt plynów zowią szopą. Krum. Woda plynami pomaga do płodzenia wnętrzościom ziemi. Przyb. Anioł szybkołpóry porze P. sprężysty powietrza. Przyb. Okropny ten przypadek wydziera im z oczu łez żalonych plynu. Przyb. P. nasycony = P., który już więcej w sobie ciała jakiego rozpuścić nie może nad ilość w nim rozpuszczoną. Lekarstwo w plynie, w proszku. 2. *śródek, lekarstwo plynne:* P. na odeskki, na piegi. Przepisano mu jakiś P. na oczy. 3. ogr.: P. bordoski = mieszanina mleka wapniowego z siarczanem miedzi. Zdr. **Plynek.** <PLY/PŁE/PŁOW/PŁAW>

Plynący I. im. od Plynąć. 2. †P. wilgotny, ociekający, zalany, kaprawy, oparzysty: Ani przystąpi ku służbie jego (Boga), będzie-li garbaty, abo plynących oczu, abo by mu bilmem oko zaszło. Leop.

Plynąć, nie, nął I. o plynie, biec, sunąć ś., toczyć ś. po pochylności; przepływać; ciec, lać ś.: Plynie pod Warszawą Wisła. Troc. *Interluit montes Nereus,* plynie, ciecze między góry. Kn. Wielkie rzeki cicho plyną. Prz. Potok szybko bieżący po pięknej dolinie wymawiał wielkiej rzecze, że pomalą plynie. Kras. Gdzie bystrym biegiem Dniestr szumiący plynie. Kras. Wilja w milej Kowieńskiej dolinie wśród tulipanów i nareyzów plynie. Mick. Strumyk cicho mrużąc plynie. Garez. Krew w żyłach plynie = *krąży, obiega.* Przen.: Szlachetna krew w nim plynie (= jest szlachetnym człowiekiem). W niej moja krew plynie (= jest moją kuzynką, to moja krew). I w moich żyłach krew, nie woda plynie (= i ja jestem krewki). Ruch tej arterji, którą plynęło życie kraju, otoczony głuchą puszcą zamartwych ciszą, dziwnie do poezji nastrojał. Krasz. Łzy mu z oczu plyną. Troc (= idą). Plynicie hojnym potokiem, plynicie, oczy moje, wytaczajcie obfite łez rzęsiwych zdroje. Nar. Plynicie, łzy moje, plynicie, ostatki pociechy! Garez. Z rany jego płyn nektarowy lał ś. taki prawie, jaki z duchów niebieskich plynąłby w rozkrwawie. Przyb. (= wypływałby, sączyłby ś.). Drzewo plynie żywica = puszcza drzewo żywicę. Kn. Pokoje krwią plynęły. Troc (= ociekaly, byly zalane). Przen.: Kraj mlekiem i miodem plynący. Świt. (= opływający, obfitujący w nie). Witaj, kraino, mlekiem plynąca i miodem. Tremb. Przen.: Plyną mu słowa, *fruit oratio.* Kn. (= mówi plynnie, potoczysto, gładko; naphływają mu w obfitości). O czym jeno chciał mówić, plynęła rzecz snadnie. Groch. Gdy usta otwiera, niby miodociekim słodkim plyną słowa. Wyb. Św. Grzegorz plynącej i słodkiej wymowy. Kochan. Z ust jego słodsza nad miód plynęła mowa. Birk. Plynęły złote słowa z ust jego. Birk. Plynie mu mowa, wiersz, styl. Troc. Słowa mu plyną. Troc. Przen.: Pieniądże plyną jak woda (= wychodzą a. naphływają, sypią ś., wplywają). Pan dobry, pieniądże plyną. L. (= sypie pieniądzmi). Niepewne te bogactwa, które ludziom od szczęścia plyną. Falib.

Owemu zewsząd plynie, a ów w nędzy płacze. Rej (= przybywa). Plynie mu ze wszystkich stron jako potrzeba. Troc. Plynących mu z nieba żywą pociech. Troc. Przen.: *wplywać, schodzić, uchodzić, uciekać, biec, ubiegać, mijać, przechodzić:* Zagadalem ś. z tobą, a czas plynie jak woda. L. Plynie młodość jak woda, chwiejemy ś. jak trzeina, wiek nasz jak pajęczyna. Psń. Plyną lata. Kn. (= czas prędko uchodzi). Plynie dzień za dniem, plynie i drugie jutro, co jeden dziś minie. Tw. Jak są drogie zabawy, jak ślicznie czas plynie tym duszom, które ścisłe ś. złączyły. L. Wierę młodości szkoda, która plynie, jak woda. Rej. Ah, plyną lata i wieki, nim ś. myśl boża w ciało przeistoczy. Krasin. [Trzydzieści lat plynęło, wyrosła na niej mogiła]. Przen.: †P. = *ić, wieść ś., powodzić ś., uławac ś., darzyć ś.:* Wszystkie według myśli mu plynie. Troc. W rzeczach szczęśliwych, które po naszej woli plyną, mamy ś. bardzo pychy strzoc. Kosz. Cóż tam słyhać, Elwiro, jak nam rzeczy plyną? coś rzekł ociec, i z jaką powracasz nowiną? Mor. A. Przen.: *wypływać, wynikać, pochodzić, wypadac, wypływać ś.:* Stąd plynie dla nas ta nauka... Plynie to z tego. Troc. Z tego wszystkiego takie zamknięcie plynie. Salin. W wielkich rzeczach nie z myśli, z serca plynie rada. Garczyń. 2. p. **Plywać:** Nie plynie piesek, aże ogonek zamoczy. Pot. A widząc na me oczy, jak drudzy tonęli, jam sobie myślił: oni P. nie umieli. Karp. Przen.: Wszystko przeciwko niej, a jednakże królewna plynie, znaczenie swoje rozszerza. Bart. (= wychodzi zwycięsko, trzyma ś., nie daje ś.). 3. *sunąć, szybować, mknąć, pomyślać na falach:* Łodzie plyną do Gdańska Wisła. Troc. Przeciwi wodzie P. Skar. Mój okręt nie do kraju plynie. Słow. Już plynie w suchym morzu koń mój i rozeina sypkie bałwany pierściami delfina. Miek. [Łabędzie leca, łabędzie krzyca, po wodzie plynąc] (= plynąc). [Gęgała gaseńka, od Bugu plynący] (= plynąc). Przen.: Na Twoje łono, do Twoich gwiazd modlitwą plynem. Uj. Bracia moi i me siostry na wieczornego pacierza rozbrzmieniach, na śpiewnych rozlewach dzwonu plynęli duchem ku Tobie. Kasp. Głos plynie po fali, po rosie (= rozlega ś., idzie, rozchodzi ś.). Dźwięki plyną w dal. Daleko po równinie świętej pieśni echo plynie. Syrok. Nad dębów wierzechy dym gęsty ś. wznosił, plynący strugą niebieską do góry. Krasz. (= unoszący ś., wzbijający ś.). Oba (sokół i jastrząb) żeglują w powietrzu spokojnie, plynąc, jak łodzie po cichym jeziorze. Krasz. Kiedyniekiody orzeł ś. majestatycznie podnosił do góry, plynął powoli. Krasz. Przez cały dzień na Skatkę plynęły i odpływały tłumy. Krasz. (= kroczyły). Księżyce plynął samotny, las szumiał daleki. Słow. Tabun zmienia ś. w okręt i wspaniale plynie, cicho, zwolna po niebios błękitnej równinie. Miek. Gdybym chciał, plynąłbym jak woda po senatorskich pokojach. L. (= paradowałbym). P. w statku = *jechać, dążyć drogą wodną, żeglować:* P. czólnem a. na czólnie. Naznaczyli sobie dzień P. wodą za milę od miasta do jednego klasztoru. Lubom. Kiedysmy wsiedli na łódkę, trzeba już dalej P. L. Przypowieść ona dawna słynie: kto nie umie pacierza, niech na morzu plynie. Paszk. My w tym okręcie, gdzie śmierć kieruje, plynem jeden za drugim. Gór. 4. †P. *rozplywać ś., rozlewać ś., rozłupac ś., rozpuszczac ś., tajeć:* Góry jako wosk plynęły są od oblicza gospodnowa. Ps. flor. 5. zł. *jechać.* <PLY/PŁE/PŁOW/PŁAW>

Płynek, nku, lm. nki⁻p. **Płyn**.

Płynienie, a l. blm. p. **Płynięcie**; P. wewnętrzne po członkach, *fluxiones internae*. Slesz. P. ciała plugawe nad wolą, dowolne. Troc. 2. †P., lm. a *fala, nawalnica*: Wszystkie wysokości twe i P. twoje na mię są szły. Ps. flor. 3. lek. (profluvium s. fluxus) *wypływ*: × P. białe = *upławy*. Białe P. u niewiast, co trypa u mężczyn. Krup. × P. z cewki moczowej = *rzeączka*. Miesięczne P. niewiast. Krup. = *miesiączka*. P. krwi = *krwiotok*. Krwi z nosa P. Krup. × P. z oczu = *izotok, kaprawość, oparzystość*.

Płynięcie, a, [blm., **Płynienie** czynność cz. **Płynięć**.

Płynnie, × **Płynno** przys. od **Płynny**: Z rozchylonej futrzanej rotundy różowy staniak wyzierał niby dziewcziny panczerzy i sunął P. do ołtarza. Wejs. Mówić, czytać P. = *gładko, biegle, potoczysto*.

× **Płynno** p. **Płynnie**: Mgiełka ślizga mu (Wodnikowi) ś. w objęciach i podąża płynno za tańcząciami siostrami. Wejs.

Płynność, i l. blm. od **Płynny**. 2. × P. p. **Płyn**: *Liquor*, ciekość, P. Perz. P., ciekość, cieczą, płyn. L.

Płynny l. *będący w stanie płynu, ciekły, kroplisty*: Stan stały, lotny, P. Ciała płynne, którego cząstki tak ś. słabo między sobą trzymają, iż najmniejszej sile łatwo ustępują. Śniad. Płynnym uczynić, roztopić, rozpuścić. L. Ciało ludzkie składa ś. z części twardych i płynnych. Wei. Płynne części ciała, jak krew etc. Perz. Trachit w stanie płynno-ognistym przebił piaskowce karpacie. Tet. Przen.: *falowany, falisty, toczonej*: Białe ciało o linii falistej i płynnej. Tet. 2. × P. *płynący*: W lewym kielichu podają Ci, Panie, krew płynną przez lata po wszystkich ziemiach. Krasin. 3. przen. *potoczysty, gładki, biegły, niedopłynny*: Wymowa płynna. Czytanie płynne. 4. gram.: Spółgłoski płynne (r, l, ł, m, n). <Od Płyn>

Płynniar, u, lm. y, **Płynniarz** narzędzie do oznaczenia gatunkowej płynów ciężkości (p. Areometr). <Płyn + *Miar, od Miara>

Płynniarz, a, lm. e p. **Płynniar**. <Płyn + *Mierz, od Mierzyć>

[Płyn, u, lm. y] *font.*

Płył, u, lm. y l. †P. p. **Płyta**: P. marmuru. Śl. wil. 2. †P. p. **Płet**. 3. [P.] część tratwy zbita z kilku lub kilkunastu kłoców. 4. †P. ostrze płaskie, cienkie: Stal nie spocznie, głębiej ś. bystrym płytym wrzyna. Przyb. Siekiery nasze, topory i płyty. Chr. 5. × P. *kotłina, zagłębie*. Śl. wil.

Płyta, y, lm. y, †Płył, [Plita] l. *tafla, fliza, tablica metalowa a. kamienna*: P. na kuchni angielskiej = *blacha z fajerkami*. P. rozpalona. Gotować na płycie. P. nagrobna z napisem (= *kamień*). P. metalowa lana. P. posadzkowa. Chodnik z płyt betonowych. P. stolowa (= *blat kamienny, marmurowy*). P. marmurowa. Ten kamień łamie ś. dużymi płytami. Torz. 2. *objętość wnętrza pieca ludwiskarskiego, w którym topi ś. spiż*. Jak. J. 3. garb. *stół garbarski, dębowy*. 4. gór.: Płyty ciosane = *piaskowce miękkie, dające ś. łatwo ciosać i łupiące ś. warstwami czyli płytami*. Płyty wapienne = *rabane w wapieniach gruboziarnistych, łupiących ś. Łab. Zdr. Płytko*. <? Gr. plinthos>

†**Płytożyzna**, y, lm. y *mielizna, płytkie miejsce w wodzie*: W płytożyźnie ryby łatwiejsze mogą mieć pożywienie z roślin. Kluk. <Od Płytki>

Płytek, tka, lm. tki l. p. **Płył**: P., plet, drzewo składające tratwę. Troc. 2. bot. (isnardia) *ros. z rodziny wiesiołkowatych*.

Płytko, i, lm. i l. p. **Płyta**: Cienkie płytki minerału (= *blaszki*). P. stalowa do gładzika, do struga (= *platkka*). Płytki otrzymanego zeń cukru sprzedają tu wszędzie po miastach amerykańskich (= *tafelki*). 2. histol.: Płytki krwi.

Płytkawo przys. od **Płytkawy**.

Płytkawy *niewo płytki, płaskawy*. <Od Płytki>
Płytki l. *niegłęboki, miłki, płaski*: Woda, rzeka płytka. Mruczenie płytkich strumyków. Stasz. Oranie płytkie. Sianie płytkie (gdy ziarno ledwie przykryte jest ziemią). Rana płytka, cięcie płytkie. Talerze płytkie i głębokie. Przen.: *powierzchniowy, niegruntowny, niegłęboki*: Płytko głowa, nauka. Płytkie wiadomości. Umysł P. (= *niezdolny do zgłębiania*). Głowa płytka. 2. × P. *cienki i płaski a. ostry*: Sierdzisty Mars stałą tnie, co potknie, płytką. Min. Żartko z płytkiej ciężkiwy strzałę wypuścił. Kras. Na płytkim teraz mieczu losy świata waży. Niem. Pod ciosami płytkiej stali na Saracenach srebrna łuska pryska. Niem. 3. anat.: Staw P., staw wolny, przestronny (arthrodia). 4. zdń.: Polewa płytka p. **Miękki**. <PŁY/PŁE/PŁOW/PŁAW>

Płytko przys. od **Płytki**: Kopać, ranić, rzeźbić P. Przen.: P. w głowie (= *pstro, płocho*).

× **Płytkomyślny** *lelekomyślny, płocho*: Płytkomyślna niewiadomości. L. <Płytko + Myślny>

Płytkostawowy anat.: *do stawu płytkiego należny* (glenoidalis). <Płytki + Stawowy>

Płytkość, i, blm. rz. od **Płytki**: P. wody. P. miecza. Rzuce ś. w głębią rzeki i mimo jej płytkości na drugim brzegu stawa, *rapidité*. Stasz. (= *bystrości, gwałtowności, burzliwość*).

Płytkowy przym. od **Płytko**. Chir.: Szew P. = *mający nitki spajające przeciągnięte przez płytki*. <Od Płytko>

Płytnice, tnic, blp. gór. *ławy czyli deski do płyniania na nich po wodach podziemnych*. Troc. <Od Płytnik>

[Płytnik, a, lm. cy], †**Płytnownik**, †**Płytnownik** l. ten, co robi płyty, taflę. 2. ten, co prowadzi płyty, to jest tratwy, oryl. <Od *Płytny, od Płyta>

Płytowało przys. od **Płytowały**. Warstwy piaskowca dziela ś. płytowało.

Płytowały *mający postać płyty, podobny do płyty*. <Od Płyta>

Płytowy l. przym. od **Płyta**: Lód P. na polach lodowych (= *tafla lodu*), na wodach (= *lra*). Warstwy płytowe piaskowca. Wśród dwóch równoległych kół płytowych odkrył pięć grobów prastarych. Ćwik. 2. bakt.: Hodowle płytowe.

Płytwą, y, lm. y l. †P. p. **Płetwą**. 2. [P.] jedna z łap szerokich, szczeg. tylnych nóg wyjął, *pulla, naksztalt wiosła, za pomocą których zrzeczenie może płynąć*. <PŁY/PŁE/PŁOW/PŁAW>

†**Płytwisty** p. **Płetwisty**.

[Płyty] (o zbożu) *czysty, bez trawy i prochu*.

†**Pływu**, u, blp. l. p. **Pływanie**: Geś okiem wejrz, a drugim na P. ś. odsunie. Biel. 2. [P.] *obieg, krążenie, cyrkulacja*: P. krwi. <PŁY/PŁE/PŁOW/PŁAW>

Pływacki przym. od **Pływak**: Sport P. Konkurs P. (= *między pływakami odbyty*). Szkoła pływacka (= *szkoła pływania*). Ubiór P. <Od Pływak>

Pływacz, a, lm. e l. p. **Pływak**: Najlepszy P. najrychlej utonie. Pot. Sławny P. w lada rzece utonie, a sławne rycerze w lada karczmie za-

bija. Prz. Pływaczom na głębieniu kurez bardzo jest niebezpieczny. Haur. Wąż, ten pełzacz, P. i biegacz, podsłuchiawcz i dostrzegacz, wszędzie wзира. Mick. 2. P., pies pod rusznice. Troc = pies, który wynosi zwierzę z wody, wodolaz. 3. żart.: *lgarz, kłameca, paliwoda, blagier*: Ci, którzy na jeden rok po tysiąc korcy pola wysiewają, to są istni pływacze, nie godni, tylko powszedniego wysmiania. L. 4. bot. = a) (utricularia) roś. z rodziny *plywaczowatych*. Gatunek: P. pospolity (u. vulgaris). b) p. **Piaczlin**. <Od Pływać>

Pływaczka, i, lm. i l. forma ż. od **Pływać**; † **Pławaczka**, † **Pławiaczka**: Niektórzy z nich ledwo ś. nie ochyną za tak pięknymi w nurty pływaczkami. Jabł. 2. a. **Pławka**, × **Pławiaczka**, † **Pławaczka** przedmiot nie tonący, na którym ś. uczą pływać: P., pławaczka dziecienna, pławki dzieciinne, narzędzie z sitowia, z kory drzewa, na którym ś. uczą pływać. Włod. Uczyć ś. pływać na pływaczkach. Troc. 3. × P. p. **Pływanie**: W pływacze z mordowany. Chr. 4. × P. *miejsce pływania, pławienia, kąpania*: Puścić konie w pływaczkę. Dudz. <Od Pływać>

Pływaczowate rośliny bot. (utriculariaceae s. lentibulariaceae) rodzina przyrodzona roślin kwiatowych dwuliściennych. <Od Pływać>

Pływać, a, ał, [Pływać, Płujwać] l. a. **Płynąć** unosić ś., utrzymywać ś. na powierzchni płynu, nie tonąc: Żdziebło w śklenicy pływa. Troc. Czarownice pławiono; prawdziwe czarownice po wierzech miały P. i żadną miarą nie utonąć. L. Młyny pływające Os. J. (p. Pływak). Oliwa w wodzie na wierzech pływa. Troc. (= stoi). Oczy na rosale pływają. Pływające trupy. Troc. Twierdze pływające (o pancernikach). Przen.: Wdzięczny pływa rumieniem w śniegu białej twarzy. Ustrz. Przen.: P. w czym = *opływać w co, rozkoszować ś. z posiadania czego, używać*: Polacy, naród w szlacheckich wolnościach okwicie pływający, ale mu trzeba ostrożnie żeglować, byśmy w niej nie utonęli. Stryk. Byłem jak w zachwyceniu, pływałem w ukontentowaniu. L. Pływa sobie w rozkoszach, jak pączek w maśle. L. Przestań złego, czyni dobrze, a będzie pływał w dobrach dusza twoja. K. G. Aby nieżyjeźliwy człowiek, pływając w szczęściu, niewinnemu tym cięższy nie był. Koehan. W winie pływa. Troc. Nie w szczęściu i dostatku, ale w trudnościach i długach pływa. Troc. (= *siedzi po uszy*). 2. *wykonywać w wodzie, w płynie ruchy dowolne*: Umie dobrze P. Troc. Głupstwo przeciw wodzie P. Falib. Nikt nie uczy ryb P. P. na wznak, pod wodą. P. przeciw wodzie, pod wodę. W tej herbacie coś pływa. Przen.: Mistrz infancki, widząc, iż trudno przeciw wodzie P., pod obronę Zygmunutowi Augustowi ś. poddał. Paszk. (= *dążyć do rzeczy niepodobnych, iść na przebój*). Zaś nie wiecie, że trudno przeciw wodzie P. Rej. Głupstwo przeciw wodzie P. Falib. Suknia na nim jak na kołku wisi, golenie po cholewkach pływają. L. (= *latają po zbyt szerokich cholewkach*). Przen.: *pławić ś., brodzić, tonąć, kąpać ś., nurzać ś., grzeźnić*: We krwi, we łzach ubogich pływa. Troc. Oczy mu we łzach pływają. L. Słówka jej pełne słodkości, a serce pływa w gorzkosci. Li. Przen.: *unosić ś. na powietrzu, pławić ś. w powietrzu, szybować, fruwać*: Orzeł pływa w obłokach. Chee ś. P. w powietrzu jak ptaki. Przen.: *unosić ś. po powietrzu, chwiać ś., powiewać, kołysać ś., igrać z wiatrem*: Na jego szyszaku pyszna pływa kita. Dm. Liś pływają. Piękny Likas, którego pływające włosy złote były, jak zboża dojrzałego kłosy. Cho. Białe

mu włosy pływają po barkach. Kniaź. (= *spływać*). 3. P. statkiem, w statku, na statku wodnym = *odpływać: podróżować, przejeżdżać wodnie, jeździć po wodzie, żeglować, szybować*: Pływał po nieznanych wodach. P. po morzach. Na rzekach spławnych pływają statki, tratwy (= *kursują, chodzą*). Przen.: Pływał on kiedyś także na tej łodzi. L. (= *w tejże szkole ćwiczony*). L. 4. żart. *lgąć, kłamać, blagować*: Ten człowiek pływa = kłamie, lże bardzo. Troc. Szalbierz, który po suchych miejscach pływał, po wodach suchą nogą deptał. L. 5. bot.: Kotewka pływająca p. **Kotewka**. 6. min.: Krzemień pływający p. **Krzemień**. 7. myśl. (o ptakach wodnych) *pływać*, wioślować. <PŁY/PŁE/PŁOW/PŁAW>

Pływak, a l. lm. cy, **Pływać**, † **Pławacz** ten, co pływa; ten, co umie dobrze pływać. Przen.: Był słabym pływakiem, umiejącym tylko kłaść ś. z wdziękiem na fali wypadków. Bog. W. 2. lm. i = a) p. **Pław**; *popław u wędki, u szeci*. b) *krążek, w który wkłada ś. knotek i który utrzymuje tenże knotek na powierzchni oliwy w lampce*, c) *młyn urządzony na dwu chatach wodnych, wiążących u brzegu większej rzeki, młyn pływający*: Ludzie rzekę popsuli gołbami i pływakami. Krasz. d) *most tyżowowy*. e) *cyłinder blaszany z rondem, napełniony lodem i pływający na powierzchni płynu ozęblianego*. f) *bania metalowa, zamknięta hermetycznie i połączona z rączką kranu dopływowego*. g) *drag lub pień drzewa, przymocowany z boku łodzi równoległe do jej boku, w pewnej od niej odległości, a mający za zadanie pomagać jej do utrzymania równowagi podczas żeglugi*. h) a. **Boj** duża beczka, deska i t. p. *wiązane do dna i unoszące ś. na powierzchni wody jako znak ostrzegawczy*. i) *gorz. regulator w postaci kuli pustej, podnoszącej ś. przy pewnym poziomie odpływającej z kolumny brązy, aby ją wypuścić do rury odpływowej*. j) mech.: a) p. **Koło** pod 19). β) *pręciak utkwiony w lekkim ciełe pływającym na wodzie w kotle, wskazujący wysokość wody, czyli wodostan*. γ) *narzędzie do oznaczania szybkości biegu wody*. k) min.: Krzemień P. p. **Krzemień**. l) zool. (dyticus) *chrząszcz pięcioczłonkowy z rodziny pływaczowatych*. <Od Pływać>

Pływakowate zool. (dyticideae) rodzina chrząszczy. <Od Pływać>

Pływalnia, i, lm. e *szkoła pływania, zakład pływacki*: Krucio pierwsze miał miejsce w pływalni. Kaczk. <Od *Pływalny, od Pływać>

Pływanie, a, blm., czynność cz. **Pływać**: Sztuka pływania. Szkoła pływania.

Pływanka, i, blm. fl. *gadła statkiem po dole*: Śliczna P., gdy cicho, gdy wiatru niema. <Od Pływać>

[**Pływek**, wka, lm. wki] *drobny przedmiot przywiązany do wędki, pływający na powierzchni wody i wskazujący chwiele, gdy ryba zaczepia o haczyk*: Przewoźnik na brzegu promu stał zdumiony, oglądając na djamentową wędkę, srebrny włosień, złoty P. i wędzisko bursztynowe. Gliń. <PŁY/PŁE/PŁOW/PŁAW>

Pływiec, wca, lm. wce bot. (cabomba) roś. z rodziny *grzybieniowatych*. <PŁY/PŁE/PŁOW/PŁAW>

Pływka, i, lm. i l. *krążek służący do oznaczania chyżości wody w rzecze*. 2. embr. *komórka zarodkowa poruszająca ś. swobodnie za pomocą rzęśców*: Rozrodki są nagimi pierwotnymi komórkami, swobodnie ś. poruszającymi za pomocą rzęśców; rozrodki takie noszą nazwę pływek. <PŁY/PŁE/PŁOW/PŁAW>

× **Pływny** służący, przeznaczony do pływania: Nogi gęsie pływne. <PŁY/PŁE/PŁOW/PŁAW>

† **Pnać się**, a ś., al ś. p. **Piąć**: Ciżba ze wsząd, jedni ś. na murach wieszają, a drudzy na wierzchu pniają. Stryk. Polaicy ku enotom ś. pnali, domy wstawili. Stryk. Mnie służyli, do mnie ś. pnali. Stryk. <PN/PİE/PON/PIN>

Pnając, a, al zł. iść, k n a j a ć.

Pnajanie, a, bhm., czynność cz. **Pnając**.

† **Pnanie się**, a ś., bhm., czynność cz. **Pnać ś.**, **pieć ś.**

Pnaćz, a, lm. e roślina o pińu cienkim zdrewniałym, pelczającym po drzewach za pomocą korzeni powietrznych. Rost. Popłątane pnaćze odwiecznych lasów. Przybysz. Las pnaćzów, przez który przedrzeć ś. nie może gromada podrózników. Wysp. We wnętrzu skał, zawieszonych pnaćzami i bluszczem. Sier. <PN/PİE/PON/PIN>

[Pnena] p. 2. **Piąć**.

[Pneo] p. 2. **Piąć**.

! **Pneometr**, u, lm. y p. **Pneumatometr**. <Gr. pneûma + métron>

! **Pneometrja**, i, bhm. p. **Pneumatometrja**. <Gr. pneûma = dech + -metria = mierzenie>

× **Pneumatokord**, a, lm. y muz. narzędzie muzyczne, w którym przez dęcie wiatru wydobywa ś. głos ze strun. <Gr. pneûma = wiatr + Gr. chordé, Łć. chorda = struna>

Pneumatolityczny przym. od **Pneumatoliza**: P. sposób powstawania minerałów.

Pneumatoliza, y, bhm. min. zjawiska rozkładu i przeobrażeń, powstające pod wpływem gazów wulkanicznych. <Gr. pneûma, 2 pp. -atos, + lÿsis>

Pneumatolog, a, lm. owie znaczu pneumatologii, spirytysta: Ojciec kochany, przerwał uczoney P., w rzeczach ducha niema niepodobieństwa. Krasz.

Pneumatologiczny przym. od **Pneumatologia**, spirytystyczny. <Od **Pneumatologia**>

Pneumatologia, i, bhm. p. **Pneumatyzm**. <Gr. pneûma, 2 pp. -atos, + logia>

Pneumatomachja, i, bhm. i. zaprzeczenie bóstwa Duchowi św. 2. zaprzeczenie duchowości człowieka. <Gr. pneûma, 2 pp. -atos, + máchē>

! **Pneumatometr**, u, lm. y, ! **Pneometr** przyrząd do mierzenia oddechu, dechomierz. <Gr. pneûma + métron>

Pneumatometrja, i, bhm., bñ. **Pneometrja** mierzenie ciśnienia oddechowego. <Gr. pneûma, 2 pp. -atos, + métron>

! **Pneumatoterapja**, i, bhm. lek. p. **Pneumatoterapja**. <Gr. pneûma, 2 pp. -atos, + Terapja>

Pneumatoza, y, bhm. nagromadzenie powietrza wewnątrz ciała. <Gr. pneumátōsis>

Pneumatyczny i. fiz. oparty na własnościach zgęszczonego lub rozrzedzonego powietrza, powietrzny: Machina a. pompa pneumatyczna = przyrząd służący do zgęszczenia powietrza a. do wydalenia go z przestrzeni hermetycznie zamkniętych: Pocztą pneumatyczna = urządzenie do przesyłania listów i posyłek w wagonikach przepychanych za pomocą siły ściśniętego powietrza przez rury ciągnące się pod ziemią. Kolej pneumatyczna = poruszana ściśniętym powietrzem. Poduszka, obręcz pneumatyczna = gumowa poduszka, obręcz wypełniona powietrzem. Hamulec P. Krzesiwo pneumatyczne = krzesiwo, w którym hubka zapala ś. przez nagłe stłoczenie powietrza. 2. chem. gazowy, od gazów pochodzący, do gazów należący: † Chemia pneumatyczna = chemia ciał gazowych. × Wanienka pneumatyczna = wanienka do zbierania gazów. <Od **Pneumatyka**>

Pneumatyk, a i. lm. ey ten, co bada powietrze, gazy. 2. lm. i rower o obręczach gumowych dętych; bandaż gumowy na kole, napełniony zgęszczonym powietrzem. <Gr. pneumatikós>

× **Pneumatyka**, i, bhm. fiz. 1. nauka o własnościach fizycznych powietrza. 2. = **Aerodynamika**. <Fr. pneumatique, Gr. pneûma, 2 pp. -atos>

Pneumatysta, y, lm. ści zwolennik pneumatyzmu, spirytysta.

Pneumatyzm, u, bhm., **Pneumatologia** nauka o duchach, spirytyzm. <Od Gr. pneûma, 2 pp. -atos>

! **Pneumogastryczny** płucno-żołądkowy. <Gr. pneumôn + Gastryczny>

Pneumograf, u, lm. y przyrząd graficznie przedstawiający ruchy ciała wykonywane skutkiem oddychania. <Z Gr. pneûma, + graphein>

! **Pneumografja**, i, bhm., ! **Pneumonografja** anat. opis a. opisywanie płuc. <Gr. pneumôn + graphein>

! **Pneumologia**, i, bhm. anat. nauka o płucach. <Z Gr. pneumôn + -logia>

Pneometr, u, lm. y i. przyrząd do mierzenia powietrza, powietrzomierz. 2. p. **Spirometr**. <Gr. pneûma + métron>

! **Pneumonja**, i, lm. e zapalenie płuc. <Gr. pneumonia>

! **Pneumonografja**, i, bhm. p. **Pneumografja**. <Z Gr. pneumôn + graphein>

! **Pneumoragja**, i, lm. e patol. krwiotok płucny. <Z Gr. pneumôn + rhêô>

! **Pneumoterapja**, i, bhm., ! **Pneumatoterapja** lek. leczenie pneumatyczne, leczenie powietrzem zgęszczonym lub rozrzedzonym. <Gr. pneûma + therapia>

Pneumotoksyna, y, lm. y jad wytwarzający ś. w płucach. <Gr. pneumôn + Toksyna>

! **Pneumotomja**, i, lm. e i. × P. anat. anatomja płuc. 2. chir. wacięcie płuca. <Gr. pneumôn + témnô>

! **Pneumotoraks**, u, lm. y patol. odma piersna. <Gr. pneûma + thôrax>

! **Pneumotyfus**, u, lm. y dur powiększony zapaleniem płuc. <Gr. pneumôn + týphos>

Pniaczek, czka, lm. czki p. **Pniak**: P., pniak, w który szczepią płonki, latorośle. Kn. W P. wszczepić latorośl. Troc. <Od **Pniak**>

Pniak, a, lm. i i. część drzewka, chróstu, krzaka, przy korzeniu: P. chróstu rosnącego, pień w drzewie, łodyga albo głaz w ziołach. Kn. P. jest w chróście, pień w drzewie, łodyga w ziołach. Troc. Ta płonka gładkim pniakiem roście. Troc. Aby nie rosochało, ale gładkim pniakiem rosły płonki. Kn. 2. a. [Gnat] pień, pieniek, kłoda, kłoc: Skazany na śmierć głowę już na pniaku kładzie. Przyb. Łokiem wsparł ś. na jakimś pniaku. Bał. Przen.: Czytam mu fraszki i zarotowne dzieje, siedzi jako P., ani ś. rozśmieje. Pot. 3. [P.] = a) przen. pień, ról, rodzina: Z pniaka Toporów. Pol. Dla całego rodu soltysiego, który oni tam po swojemu pniakiem nazywają. Pol. b) podstawa pod cebrzykiem. c) garnek garncowy. d) miska półtoragarncowa. 4. jedna ze sztuk ciosowych, z których składają kolumnę w braku monolitu. 5. anat. tułów, × kłoc, × kłoda: Ciało człowiecze dzieli ś. na pień alias P. i na członki. Kirch., Krup. Zdr. **Pniaczek**, [Pniczek]. <PIEŃ/PŃ>

Pniakowato przys. od **Pniakowaty**.

Pniakowaty i. mający wiele pniaków, kłocowaty. 2. p. **Pniasty**. <Od **Pniak**>

Pniakowy przym. od **Pniak**, pniowy. I.

Pniasty, Pienny mający pień: Lasy pniaste ustają na pewnej wysokości. Pol. Rośliny pniaste czyli drzewne. Lib. <Od Pień>

†**Pnieć, eje, ał wisieć, być zawieszonym, rozpiętym:** Ciało samo prawego Boga... za nas na krzyżu pniało. Naw. Pniało na krzyżu. Głos. <Z Czes. pněti, pněti>

†**Pnienie, a, blm., czynność cz. Pnieć.**

†**Pniewie, a, blm. zb. karcze, drobne pnie, pnia-ki, chróst, chróścina:** Wilk, gdy źrzobka zobaczy, czolga ś. na brzuchu, kryje ś. za P., za pagórki, za drzewa. Klon. Chciał ś. z pniewia do- bywać, zawodzi, *truncis avellere corpora tentat.* Zabr. <PIEŃ/PN>

†**Pniewisto** przys. od **Pniewisty.**

†**Pniewisty pełen pniewia, karczowaty, pełen pni, karczów:** Wrzucili im na drogę eo kamienistego, pniewistego i korzenistego, iżby przez to idąc, pilnie patrzali, gdzie nogę stawić. Górn. <Od Pniewie>

Pniomierz, a, lm. e narzędzie do mierzenia pnia. <Pień † *Mierz, od Mierzyć>

Pniowe, ego, blm. l. a. Pniowszczyzna podatek, opłata do skarbu od drzewa bezpłatnie wydawanego z lasu. 2. pieniądze, dawane leśniczemu od kupca drzewa w lasach prywatnych. <Od Pniowy>

Pniowszczyzna, y, blm. p. Pniowe. <Od Pniowy>

Pniowy, Pienny przym. od **Pień; Pniakowy** kłocowy, tyżący ś. pnia: Drzewa pniowe. <Od Pień>

[**Pniówka, i, lm. i**] siekiera używana przy wykopywaniu pniaków. <Od Pniowy>

Pnisty, Pniakowaty mający kształt, własność pnia, podobny do pnia: Pnista osada palmy hawańskiej. <Od Pień>

[**Pność, pnie, pność**] p. 2. **Piąć.** <Zam. *Pnąć, od Pnę>

[**Pność**] p. 2. **Piąć.**

[**Pność**] p. 2. **Piąć.**

[**Pność**] p. 2. **Piąć.**

[**Pność**] p. 2. **Piąć.**

Po przy. **A)** samodzielny l. z 3 pp. = a) z zamknięciem lub przymiotnikiem (który tu najczęściej ma rzeczownikową końcówkę w rodzaju nijakiego wyraża *zwyczaj, sposób*: Pozwólcie, po staremu niech dusza zamarzy. Syrok. Po pijanemu a. † po pijanu. Po dawnemu, po głupiemu. Po obywatelsku = obywatelskie, według zwyczaju obywatelów kraju jakiego. Kn. Powiedz po prostu a szczerze. L. Piśzę po twojemu. Troc. Żyjmy po staremu. Troc. Prawda najrychlej po prostu ś. rozumie. L. Choć żyje modnie, jednak kocha po staroświecku. L. Po grubijańsku ś. ze mną obchodzić. L. Po żołniersku, po kupiecku, po lekarsku. Troc. Ksiądz głośno pacierz mówi, a drudzy po cichu za nim. Star. † Po cichu, Sinieczku. Star. Po kryjomu. Niechaj ś. sobie w domu choć po prostu modli, lepiej niech będzie głupim, a rodu nie spodli. Syrok. Przyszędź tu jeden (ubrany) po polsku w kontuszu. L. Dziś u nas bardzo wiele strojów: to po włosku, to po hiszpańsku, po brunświeku, po usarsku, po kozacku, po tatarsku, po turecku. Górn. U nas teraz wszystko po parysku (= na sposób paryski). Kazano im po arjańsku wierzyć. Skar. Wszystko u nas teraz po modnemu, po francusku, po niemiecku, djabli wiedzą, po jakiemu. Kras. Djabeł Ewę po włosku zwodził, Ewa Adama po czesku, Bóg ich po nie-

miecku gromił, anioł zaś po węgiersku z raję wypędził. Prz. Przyjechał pan podczaszye na francuskim wózku, pierwszy człowiek, eo w Litwie chodził po francusku. Miek. Dwukolna dryndulka, która ś. po francusku zwała karyjulka. Miek. Mówię ci po polsku, rozumiesz mię? L. (= *wyrażnie, zrozumiale*). Uścisnęli sobie dłoń po przyjacielsku. Ukarzał go po ojeowsku. Napis po angielsku. Raz po łacinie (po łacińsku), drugi raz po grecku chrześcijanom nauki dawał. Skar. Co tam mówić dalej, mogli zrozumieć chyba wszyscy święci, bo po łacinie starce już gadali. Syrok. Czyta, rozumie, pisze po niemiecku. b) po temu = *tej miary, odpowiedni temu; stosowny, właściwy do tego; ku temu, na to, do tego*: Głupi jest, kto wysoko siedzi, a głowy po temu niema. Skar. (= + z to). Ma siły po temu, żeby mu ś. mógł oprzeć. Nar. Chciałeś być wielkim, ale nie miałeś po temu rozumu. Niem. Jam nie po temu bohaterom sprostać. L. Chociaż miejsce miał nie po temu, męstwem jednakoż zwycięstwa dopiął. Pileh. (= *nieodogodne*). Miałem czas przystojny i pogodny do bitwy, miałem miejsce po temu, żadnejem rzeczy nie opuścił potrzebnej. Baz. Wiślica miasto było kiedyś bardzo obronne, jakoż ma miejsce po temu. Biel. M. U nas wszystko po temu, wiek w samym kwiecie, serce niustraszone. Pileh. Czas po temu. Żegl. (= *pora teraz*). Tu nie czas i nie miejsce po temu, aby ś. o to spierać. e) p. niż. pod 4 i 6. 2. z 4 pp. po kogo, po eo = a) *dla dostarczenia, dla otrzymania, dla sprowadzenia kogo, czego; w jakim celu, na co, dla czego*: Posłano więc po kota. Kras. Poszli po Klarysę i z nią tu przyjad. L. Jak on przyjdzie, po mię pobieżysz. L. Wierzyciel jeden za drugim wpada, a każdy po pieniądże. L. Wpadł jak po ogień. Idź po pana. Troc. Posłać po pana. Troc. Posłano poń. Isć po wino, po piwo. Troc. Po żer przestały ś. wszystkie (wróbelki) zlatywać. Słow. Po obietnicę na prędkim koniu jechać trzeba. Prz. Skoezyć po rozum do głowy. Wię po rozum, po dowcip trzeba za granicę. Kras. Cóż tu mam czynić, przyszłam po radę. Stasz. Pytają ś. wszystkich, których spotykają, skąd, dokąd i po co idą? L. Po to tylko przyszedł, żeby ś. ze mną kłócić. L. Po eo statut i prawa chwalebne stawiamy, jeśli ś. obycajów dobrych nie trzymamy? Kochan. Bóg wie, eo porobiły sejmujące stany; po eo ten rząd, te wszystkie odmiany? Niem. Po cóż tu Leonora (przyszła)? Mor. A. A ty tu po eo? P. Koch. Nie mieli już po eo do domów ś. wracać. Skar. Po djabłaż mu było tam chodzić! L. Po jakiego licha to wszystko! b) p. niż. pod 5 i 6. c) Po ile? = *wiele z rzędu za każdym razem?*: Po dwa dni, po trzy czasem dręczy ś. postami. Groch. d) Po ile razy? = *ile razy wóółko? ilekroć? ilekrotnie?*: Ja nie kaznodzieja, po dwa razy jedno bajać. L. (= *dwa razy*). Powtarzaj mu po sto razy, a on zawsze zapomni (= *sto razy*). e) Po który raz? = *który raz z kolei?*; *za którym razem? którym razem?*: Był chory, gdym był u niego po raz ostatni. Po raz drugi zgłosił ś. do mnie. Zachorował po raz drugi (= *powtórnice*). Widziałem Kraków po raz pierwszy (= *pierwszy raz*). Po raz pierwszy służyła u nas trzy miesiące, za drugim powrotem — rok. Po raz ostatni pytam was, czy chcecie? L. Po raz, po drugi i — po trzeci! (przy liczytacji). Po pierwsze... po drugie... po trzecie a. pierwsze a. raz... drugie... trzecie = *punkt pierwszy, pozycja pierwsza; z pierwszego, z drugiego, z trzeciego względu; dla pierwszej, drugiej, trzeciej przyczyny*: Histo-

ryk przedstawia zwykle: po pierwsze, przyczyny wypadku; po drugie, samo zdarzenie; po trzecie, jego skutki. Pucezna składa ś. po pierwsze, z gruntu; po drugie, z zabudowań; po trzecie, z inwentarza żywego; po czwarte, z ruchomości; po piąte, z kapitałów. Nie mogłem ś. zgodzić na proponowaną posadę: po pierwsze dla tego, że nie była ona dość korzystna; po drugie, że wymagała specjalnego uzdolnienia, którego nie posiadam; po trzecie, że dla jej objęcia trzeba opuścić strony rodzinne, do czego nie mam odwagi; po czwarte, że zajęcie, któremu bym ś. miał poświęcić, nie odpowiada mojemu usposobieniu. f) po co = *aż do czego, pokąd; dopóki*: Długa aż po pas broda. Stasz. Po kolana, po kostki woda. Kn. Ma jeść po uszy. Utopieni w deliejach po uszy. Opal. W długach po uszy, zadłużony po uszy. Tantalus w rzece siedzi po gardło, a wody pragnie. Km. Choćbyś urobił ręce po łokcie, nie nastarczysz. U sukien tych były rękawy po łokcie. Sz. Dadząc chatę nizinną, stropu po nos, ścian po boki. Brud. (= *trumnę*). Po drogę mój grunt, po rzekę. Kn. Polikrates szczęśliwy był aż po ludzką zazdrość. Warg. Wojsko tatarskie, które do Węgier ujechało, było po pięć kroć sto tysięcy. Chwał. † Po przeczkę = *w miarę, miernie, umiarkowanie, w przyzwoitych granicach*: Wedle polskiej mowy, po przeczkę, to jest we wszystkich rzeczach miarę chwalać, a z brzegów nie wylewać. Kosz. Mają w tym niejaką dyskrecją, coby było tak w czas albo w miarę, prawie po przeczkę, a nie nazbyt. Glicz. Zoniem ś. umizgać kazał, lecz po prząckę. Opal. Po dziś dzień = *do dziś dnia, do dzisiaj*. Żaden z nich po dziś dzień tego nie dokazał. Star. Od synów Władysława wyjętą księżną szlaskie aż po ten wiek początek swój mają. Papr. Po wszystkie dni moje będę Boga chwalił. Bud. (= *przez wszystkie dni i w ciągu wszystkich dni*). Po cztery dni z niemi, po trzy godziny zrana, a trzy po obiedzie dysputował. Skar. Po te trzy niedziele, które nam do Bożego Narodzenia zostają, bierz kościół ewangelje o św. Janie. Skar. g) z (czego, czym): święcą trzy dni po rząd, godując, weseli będąc. Janecz. 3. z 7 pp. = a) Po kim, po czym = *w czasie, gdy kto już ustąpił, umarł; gdy coś minęło, skończyło ś., przeszło*: Po ojcu, stryju, bracie w żałobie chodził. Kn. Tesknić po kim (= *za kim*). Pamiątka po matce. Po dziecku umarłym pamiątka. Słow. Po córec w pięć dni — o Boże, mój Boże! z wieczora hueceć już zaczęło morze! Słow. Po tobie poszła na handel korona, tron ponizony i rada stępiona. Karp. (Bóg) dziecko mi weźmie, żonę, a po żonie mnie nieszczęsnego. Słow. Gdym skończył szkołę — po świętym Piotrze... Syrok. Pierwej było po wojnie, niżli ś. zaczęła. Groch. Po mej śmierci niech będzie jak chce; nie do nas, co będzie po nas. Kn. Po kąpielach przeleżeć ś. trzeba. Krup. Ta dziewczyna już jest po ślubie. L. Po nieszczęściu godzi ś. szczęścia spróbować. Kn. Po obiedzie żyłka. Prz. Mustarda po obiedzie. Prz. Po czasie wojska zbieramy, po czasie wojujemy, wtenczas, gdy okazja minie na nieprzyjaciela. Opal. Wtenczas wierzymy, kiedy już po szkodzie. Nar. Mądry Polak po szkodzie. Prz. Po weselu bywa smutek. Prz. Już po harapie! Prz. (= *już po wszystkim, skończyło ś., już klamka zapadła*). Nastąpiła po żalu radość niewymowna. Kras. Tak okropnie po śmierci wyglądał, jakby już próżnych naszych łez nie żądał. Słow. Po śnie wesela został płacz — pierścionek. Słow. Po przeczytaniu tego listu

zrozumiałem wszystko (= *przeczytawszy list*). Po odrobieniu lekcji położył ś. spać. Spoczął po dziennych trudach. Już po kim, po czym! = *już przepadł, już nie wróci, już go niema, skończyło ś.* Już po naszym szczęściu. Stasz. Nie wspominaj tej sromoty, niech już będzie po niej. P. Koch. (= *zapomnijmy o niej, uważajmy ją za niebyłą, pogrzebmy ją w niepamięci*). Jeśli wejdzie w społecność z facjendarzami, już po nim. L. (= *zgnębiony, stracony*). Zginęliśmy, już po nas. L. (= *nie nas nie uratuje, niema dla nas ratunku*). Jeśli dawne czasy nie wrócą ś. przecię, niedługo będzie już po świecie. L. (= *koniec świata*). Cieszą ś. z nowiny, że już po skąpym i okrutnym królu. Jabł. (= *że już umarł*). Nie ś. nie rusza, ach, już po nim, już nie żyje! L. Więc było po uroku, po czarach, po dziwie! Mick. b) Po czym = *oznacza miejsce, kierunek czynności przesuwania a. przesuwania ś. przez powierzchnię czego a. przechodzenia z miejsca na miejsce po wierzchu czego; na różne miejsca a. w różnych miejscach czego*: Po wierzchu = na wierzchu, *superne*. Kn. Pogłaskać po głowie. Musnąć po twarzy. Po ziemi ś. co wlezie. Kn. Czolga ś. po ziemi. Ślizga ś. po lodzie. Krew po sercu ślizga ś. powoli, serce wiele wymaga, a wrażeń tak mało. Syrok. Wszystko idzie jak po maśle. Droga jak po stole (= *gładziutekka, równiutekka*). Spuszcza ś. wejść po linie. L. Szańców nie rzucano: jak po stole Turczyn poszedł do nich. Birk. (= *przez stół*). Mrużące po kamykach strumyki. Kras. Tu będziemy razem po wodnym płaszczyźnie kryształ. Mick. Różga, spadając, brzęka po bagnetach. Mick. Tak po niezmiernym niebie szło samotne słońce. Mick. Po morzu żegluj. Troc. Abyśmy działki pożywili, gardłować po ziemi, po morzu nie litujemy. Hrb. Do trzechset kościołów po różnych miejscach zmurowała. Groch. Po gaju chodził. Otw. Po dachu łązić. Kn. Biega po dachu, po sali, po mieście, po polu. Troc. Po boku, po łbie weźmiesz. Troc. Wybić kogo po twarzy. Uderzył go po grzbiecie. Po mieście chodził. Kn. Wszedł po drabinie (= *za pomocą drabiny*). Idzie, stąpa po schodach. Po brzytwach stąpa. Plamy po ciele. Rozsypać co po ziemi. To ziele po drogach rośnie. Troc. Błądzić po lesie. Przen.: Chodzi po słońcu, po księżycu (= *po miejscu oświetlonym przez nie*). Biega po chłodzie (= *za chłodu, po miejscu chłodnym a. niesłonecznym*). Przen.: Włóczy ś. po nocy (jakby: *po różnych jej chwilach*). Po gwiazdach, po poświecie, po księżycu, *benefitio luminis*. Kn. Bił ś. z Krzyżakami w nocy po księżycu. Biel. M. Panna ta lubi po miesiącu chodzić. L. Cóż to jest za przyczyna, dla której błąkasz ś. po nocy? L. Ma ochotę po nocy włóczyć ś. L. Wilki ci i złodziej po nocy wędruje, a trzeci błazen, co ich naśladuje. Bratk. Po chłodzie pojedziemy. Kn. Chodzi po deszczu. † Po oku albo kącikami patrzeć na kogo. L. (= *z boku, zezem*). Trochę go już poznawa i z boku towarzysowi swemu skazuje po oku. Ustrz. Ślęczy po nocach, po całych dniach. Ma pieniądze po ludziach (= *u różnych osób*). e) Po czym (w lm.), przen. po kim = *z jednego miejsca na drugie, od jednego do drugiego, z jednego na drugi*: Po kościołach biega. Po bankietach, po biesiadach chodzi. Kn. Szukała go po rozmaitych miastach, po wsiach, po dolinach, po polach i równinach. P. Koch. Po stopniach. Troc. Po szczeblach, po gałęziach skacze. Troc. Moja myśl dawno ś. już po półmiskach błąka. L. Krew ś. po żyłach rozlewa. Troc. Ból chodzi po kościach. Przen.: Po panach król rozkaz ten roze-

śląd. Kn. (= obesłał panów tym rozkazem. L.). Sieniawski, pan mój na Brzeżanach, dziś mnie posyła po paniach i panach, jutro was prosi na swój bal maskowy. Słow. d) Po kim, po czym = *za kim, za czym, z kim, z czym, w kierunku czego, nie przeciw niemu*: † Po nim! = ścigaj go, ścigajmy, ścigali. Kn. Po niei kłębka dojdiesz. Prz. Po wodzie, po rzece jechać. L. (= *nie pod wodę*). Po wietrze, po wodzie miło jechać i sporo. Kn. Po słońcu jechać = w tył mając słońce. Kn. Po gwiazdach jechali. Kn. (= *kierując ś. według nich*). Wstąpię tam, bo mi będzie po drodze (= *nie z drogi*). Wstępować po drodze. Po drodze zwiędził miasta. Troc (= *za jedną drogą*). Przen.: Po czym = *z czym, za czym, pod naciskiem czego, przez co, dla czego, gwoli czego, w jakim celu*: Po potrzebie jechać. Kn. (= *za interesem*). Przyszedłem tu po interesie. Chodzić po prośbie, po proszonym, po koleździe. Z natchnienia Ducha św. do kościoła przyszedł, znać, że nie po próżnej rzeczy. Białob. Biedny Kapucyn szedł po posłuszeństwie do odległego swojego klasztoru. Hoł. (= *z posłuszeństwa, przez posłuszeństwo*). Jeśli po dobrej woli nie pójdziem, musimy. Groch. Przen.: Po kim, po czym = *podług niego, według niego, zgodnie z nim, stosownie do niego*: Za Ludwika wszystko po swej woli chcieli mieć Węgrowie, a nie według obyczajów naszej ziemi. Biel. M. Po muzyce tańcować. Troc. Po cudzej woli chodzić, skakać. Kn. To nie po mojej myśli. Projekt ten nie jest po jego myśli. Pisma te, które chcesz jawnie czytać przed ludem, nie po jego głowie, czyli raczej przeciwne są jego obyczajom. Pilch. Mówiąc po sumieniu. L. (= *sumiennie*). Przepraszam, wszystko po szcerości mówiłem. L. Po rozumie, *ratione usus fuit*. Kn. Po części = *częścią, w części*. Po prawdzie powiedziałwszy (= *prawdę mówiąc, co prawda*). W tym przeklętym miejscu wszystko idzie po djabie. L. Oho! już po djabie sprawa. L. Co nagle, to po djabie. Prz. A to sprawa po djabie! L. (= *djabełska sprawa*). Witanie jakie takie, ale zeganie po djabie przyszło. Glicz. Mają go za sprawiedliwego sędziego, a bywa przecię po kacie często. Star. Po djasku go chwalił, po djasku uczynił. Kn. Odyniec rozdrażniony, nie po miejscu ręką strzelecką trafiony. Pot. (= *nie w to miejsce, gdzie trzeba*). Przen.: Po kim, po czym = *za kim, z jego strony, jego stronę trzymając, jemu sprzyjając, po jego plecach, jego protegując, za nim obstawając*: Lotrostwo, orężem wsparte, zawsze ma prawo po sobie. Nar. Kto ma złoto, ma prawo po sobie. Prz. Nie mając po sobie Pisma św., uciekł ś. do tej obrony. Baz. Korybut w Czechach miał wielu ludzi po sobie i Praga była po nim. Biel. M. Większa część senatorów po Henryku była. Biel. M. Urzędnicy byli po Żydach, tak iż kiedy Żyd co uczynił, dano mu pokój. Biel. M. Przeciw mnie kazanie uczynił; on odpowie: i owszem, po tobie jego uczynił, cesarzu. Skar. Rzekszy po wilku, czemuż po baranie nie rzec? Pot. Nie mieli w tym szczęścia i Boga po sobie. Papr. Bezpieczen żyje mimo wszelkiej twrogi, gdy kto łaskawe ma po sobie bogi. L. Mniej trzymaj o sobie, gdy szczęście po tobie. Prz. Okręt czeka, wiatr po nas, wsiadać możemy. Pot. Konstantyn prawa po wierze katolickiej wydawał. Skar. Wszystkie okoliczności po nim były. Kłok. Bujniejszych traw w żadnym położeniu nie znajdziesz, chłód k temu po pasterzach prawie, *aptam pastoribus umbram*. Żebr. e) po kim = *od kogo*: Król listy do senatorów rozesłał, chcąc to mieć po nich, żeby do

Warszawy przyjechali. Górn. Ludwik chciał to mieć koniecznie po duchownych, aby mu płacili połowę poradnego. Biel. M. Wymagać, żądać, spodziewać ś. czego po kim. Po kim, po czym = *z kogo, z czego; po co = na co*: Co mi po tym = *na co mi ś. zda, co mi z tego*. Djabli po łyżce, kiedy nie masz co jeść? Dzw. Nie po nim, nie wart, nizezemny, niepożyteczny. Kn. Nie po tych zbytnich potrzebach, nie po tym srebrze na służbie i obiciu złotym. Koehan. Co po tych skargach próżnych, jeśli na występy przez szpary, jako mówią, patrzy urząd tępy? L. Djabli po rozumie, gdy sobą rządzić ś. nie umie. Wyb. Weź mię z sobą na wojnę: cóż po mnie w pokoju? Bardz. Nie tu było po tobie. Kn. Cóż w dzień po świecy? Skar. Jeśli sprawiedliwość każył sobie czynić sam zeehee, tedy powiedziałbym, że nie w Polsce po prawie, nie po urzędnikach, nie po trybunałach i po wszystkich sejmikach. Star. Co mu było po tak szerokim państwie, co po tak wielu synach, co po tak gorącej przyjaźni rzymskiej! Warg. (= *co mu to pomogło*). Wyjdzie mu ta zbrodnia na dobre; coby nam już było po prawach, co po sądzie, co po zwierzchności? Górn. Co mu było po sługach, gdy sam niewolnikiem został? Skar. Co mi po mędrze, co sam żyje sobie? L. Co mi po dobrym mieniu, gdy użyć nie mogę? co po wszystkim, gdy słabość wznieca śmierci trwogę! Kras. Jawnie to na męża powiadała, iż mu było nie po zenie. Biel. M. Cóż mi po tym nazywać ją żoną, gdy na nią tylko patrzeć pozwolono? Karp. Nie zdrowym po doktorze i doktorowi po zdrowym. Trzt. Twoja rzecz w domu siedzieć; co było po tak dalekiej drodze? Skar. Cóż tu po płaczu? P. Koeh. Co, proszę, po tych zbiorach, co po pełnych złota skrzyniach? Opal. f) × Po kim = *z kim, za kim*: Po zenie wziął kilkanaście tysięcy. Kn. (= *za żoną*). Chciała za niego wydać córkę swoją i dawała już po niej dwa tysiące złotych. L. g) Po kim = *z czyjej strony, przez kogo*: Krewność po matce. Troc. Ostatni przedstawiciel tego domu po matce a. po kądzieli. Po ojeu, po stryju powinowaty. L. Potomek czyj po ojeu a. po mieczu. Przen.: Na państwo nie po krwi, ale po enocie wstąpił. Skar. (= *przez nią, dla niej, na podstawie, z powodu nie krwi, ale cnoty, ze względu na...*). h) za poprzędzającym co do miejsca, czasu a. znaczenia: Po Bogu jemu dziękuję. Troc. Po Bogu, po ojeu pierwszy mój opatrzyciel. Kn. (= *nie licząc Boga, ojca*). Po łasec królewskiej zdrowie i całość tobie przypisuję. Troc. (= *najpierw łasec królewskiej, później tobie*). Pierwszy po królu. Kn. Po sobie mówili, czytali, jeden po drugim. Kn. i) Po kim, po czym = *z kogo, z czego*: Po głosie go poznała. Skar. Po słońcu znam południe. Kn. Po dobrym budowaniu dobre fundamenta poznawają. Skar. Niech mistrza poznają po uczniu. Skar. Sądzić o kim po powierzchowności. Znać prędko i po twarzy, jaki ś. w kim ogień żarzy. Jag. Po węchu, po smaku, barwie, po zapachu etc. co poznać. Kn. I tobie wierni będziem, tylko też chęć i ufność po tobie niech znamy, jakośmy też po królach, panach naszych, zawždy znali. Biel. M. Po sobie znam. Skar. (= *do siebie*). Nie pokazuj nie po sobie, abys wiedziada o tym. L. Chociaż pokrywa, znać po niej, jak jest pomieszana. L. (= *na niej*). Jam milezał, choćby mię zabito, nie podałem po sobie. Jabł. Znać pana po cholewach. Prz. P. niż. pod 4, 5, 6. 4. z pp. †3-im i 7-ym (p. wyż. pod 3 c): Córki będą biegać po muru. B. Sz. Kazał sobie konia wywieść, tam na konia

wsiadły, biegał po dworowi. 1543. Pałac był bardzo cudny, oprawian po ścianam złotem, drogim kamieniem. Ist. o św. Józ. Którzy ś. tułali po światu. Rej. Po wszystkim królestwu posły bieżą. Kaz. Gniez. Służelnicy albo woźni, jeżdzące po ziemiach królestwa naszego, ubogą szlachę nauczyli ś. łupić. S. wiśl. Aczli by nie chciał stać ku sądu, ale, kryjąc ś. po stronom, szkody czynił. S. wiśl. Paknałiby to inaczej uczynił, a będzie sądzić po innym miastom... S. wiśl. 5. z pp. 4-ym i 7-ym z (czego), na (czym): Po drugą stronę zaś zamku idzie pod mur rzeka Moskwa. Niem. S. Po prawej ręce mu stał. Warg. Niech siedzą ci dwaj synowie moi jeden po prawicy twojej, a drugi po lewicy. Wuj. 6. z pp. 3-im, 4-ym i 7-ym: (Dawniej liczebniki: pięć, sześć, siedem, osiem, dziewięć, milion, kładły ś. po przyinku po— w przypadku siódmym; inne zaś— w przypadku czwartym). Po czemu? po ile a. ile? = w jakiej cenie? za jaką cenę od jednostki ilości?; wiele za każdym razem?, wiele naraz?, ile każdy?: Po czemu ten towar? Po ile a. ile płaciłeś łokieć tego sukna? Po ile sprzedałeś te krzesła? Po ile płaci ś. od sztuki? Po ile otrzymałście za swą pracę? (= ile każdy z was). Po ile wam płaci dziennie? Po ile każdemu a. na każdego wypada? Po czemu co chodzi, nie wie. Kn. Po złotemu. Kn. [Po złotemu po groszy pięć. Po dwadzieścia po dwa, po 20 po trzy i t. d.]. × Po tynfowi. Kopez. Po bitemu. Troc (= po talarze bitym). Gdyby kmiecie byli winni a pozwani, tedy każdy po wołowi ma być ciądzan. S. wiśl. Każdemu z osobna chłopięciu dam po jednemu jabłku, a którzy pilniejsi są, po cztery dam tym. Urs. Chory użyje tego lekarstwa co godzina po łyżce, po skłance. Krup. Po kieliszku ratafiji wypili. L. Ledwie po kulku dostało ś. każdemu. L. Przynieś komżę każdemu księdzu; i przynieśli po komży. Bud. Wzięli każdy po groszu. Wuj. (każdy z nich wziął po swym pieniądzu. Leop.). Po groszu zbierając, zbierzesz; po szelągu ciskając, rozciśkasz. Rys. (grosz za groszem, groszami). Gęś wysukubią, rwąc po piórku. Comp. Po ziarnku, granatim. Kn. Po kasku, po trosze. Kn. Po nieci rozbiierać, *filatim*. Kn. Po razu wszyscy uderzyli = każdy uderzył raz. Kn. Po stopniach. Kn. (= stopniami, z stopnia na stopień, nie jednym skokiem). Po jednemu ich wypuścił = pojedynkiem. Kn. Tak źle pisze, że aż po literze dochodzić trzeba, co wyraził. L. (a. litera po literze). Po jednych pieniądzech wszystko. Kn. Po groszu cenę, przedając. Kn. Po talarze bitym. Kopez. Po talaru. Kn. Po funcie, po łucie. Kn. Po dwa złote, po trzy ruble. Płacił po cztery tynfy; po pięciu talarach. Troc. Po bór po groszy dwunastu z Janu postanowiono, potem po dziesięci groszy. Górn. Krakowskiej djecezji po sześciu groszach, a we wszystkich innych po dwunastu groszy od grzywny płacie kazano. Błaż. Od pary trzewików materialnych po złotych ośmiu, od skórzanych po cztery i po pięciu. L. B) przyi. nierozdzielny l. z czasownikami = a) : *kuży do tworzenia z czasowników niedokonanych — czasowników dokonanych*: Podziękować, pobłądzić, postać, pójść, pobratać ś., pozostać. Dodany jednak do czasownika częstotliwego nie zamienia go na dokonany: Ponosić, powstawać, pozostawać, pobierać, pobrzakiwać, pokrzykiwać, poganiać. b) *oznacza dokonanie, pokonczenie czynności w wielu razach, dokonanie jej na wielu przedmiotach z kolei a. powtarzanie czynności raz w raz*: Pobić, pozabijać, po-

brać, pościnać, popalić, połupić, popustoszyć, płacić, porozjeżdzać ś., ponaprawiać, porozdawać, powyrywać; pokrzykiwać, pośpiewać, pobrzakiwać, podrwiwać, pokpiwać, pochutnywać, pogwizdywać, polatywać. c) *nadaje czynności znaczenie dokonania jej w różnych miejscach przedmiotu, w rozmaity sposób*: Połamać, poszarpać, potargać, powykręcać, powyginać, porozrywać. d) *wyraża trwanie czynności przez pewną chwilę, strawienie pewnego czasu na danej czynności, probowanie wykonania czynności*: Potrzymać, postać, pobyć, poleżeć, poczekać, pocierpieć, poszukać. Pogram, a nuż wygram? *Oznacza rozciągnięcie czynności na czas krótki a. na małą część przedmiotu*: Pożyczyć, poprobać, pokosztować. e) *znaczy objęcie czynnością jakiej powierzchni, rozciągnięcie czynności na pewnej powierzchni, o —, za —*: Polać, posypać, popieprzyć, pokryć, pomazać, pobielić, poszyć, powlec, pomalować, podrapać, pokaleczyć, posiniaczyć, posiwieć, postarzać. f) *naple zaczecie ś. czynności*: Posypać ś. (= *sygnąć ś.*), polać ś., potoczyć ś., poskoczyć, popędzić. g) *posunięcie, pomknięcie czynności naprzód*: Posunąć, pomknąć, popchnąć, pobić (gwoździa, obręczy, beczkę, zam. obręcze na beczce), postąpić, pogłębić, pokrećć (sruby), popuszczyć. 2. z częściami mowy deklinującymi ś. = a) *nadaje im odcięt znaczeń wskazanych pod A np.*: poseł, pozew (p. A 2 a), pojedynczy, poszóstny (p. A 2 c), powszedni (p. A 2 f), pokłósie, posłowie, pojezuicki, pokrzyżacki, pogrobowiec (p. A 3 a), powsinoga (p. A 3 b), pogłowie, pogłówny, pookienne, podymne, poszczególny, pomór (p. A 3 c), pościg, poszlaka, Polesie, Pomorze, pbrzeże, pomyslny, powolny (p. A 3 d), postronny, poboczny (p. A 4). b) *wyraża odcięt znaczenia taki, jaki mają czasowniki wskazane tu pod B 1., np.*: poklask, postrach, pochwała (p. B 1. a), pokład, pomost (p. B 1. d), podmuch, postępek, poubudka, ponęta (p. B 1. f). c) *znaczeń innych wyrazów złożonych z po-, nie dających ś. uogólnić, szukać należy w szeregu wyrazów, które niżej podajemy. Po zamiania ś. niekiedy w wyrazach z niego złożony — w pa*: Padół, pacesie, parów, pagórek, paklepie, paręka, paręcz, parobek. <PO/PA>

Poabdykacyjny przypadający na czas po abdykacji: Należyte objaśnienie dzieł Jana Kazimierza poabdykacyjnych. Czerm. <Po + Abdykacyjny>

Poabdykować, uje, ował pozrzekać ś. kolejno władzy królewskiej. <Po + Abdykować>

Poabdykowanie, a, blm., czynność cz. Poabdykować.

Poabonować, uje, ował zaabonować na pewien czas, pobyć przez pewien czas abonentem. <Po + Abonować>

Poabonowanie, a, blm., czynność cz. Poabonować.

Poabszytować, uje, ował powalniać ze służby, podawać abszyt: P. żołnierzy. <Po + Abszytować>

Poabszytowanie, a, blm., czynność cz. Poabszytować.

Poadministrować, uje, ował administrować przez pewien czas i w końcu przestać, pobyć administratorem przez pewien czas. <Po + Administrować>

Poadministrowanie, a, blm., czynność cz. Poadministrować.

Poadmirować, uje, ował admiirować przez czas jakiś i w końcu przestać. <Po + Admirować>

Poadmirowanie, a, blm., czynność cz. **Poadmirować**.

Poadoptować, uje, ował *poprzyjmować (dzieci) za swoje*: Poadoptowano pozostałe sieroty. <Po + Adoptować>

Poadoptowanie, a, blm., czynność cz. **Poadoptować**.

Poadresować, uje, ował *co = poadpatrywać adresami, powypisywać na czym adresy*: P. listy. <Po Adresować>

Poadresowanie, a, blm., czynność cz. **Poadresować**.

Poagitować, uje, ował *agitować przez pewien czas i w końcu przestać, popróbować agitacji*. <Po + Agitować>

Poagitowanie, a, blm., czynność cz. **Poagitować**. **Poakademicki** pozostały po akademji: Gmach P. <Po + Akademicki>

Poakcentować, uje, ował *podokonywać akcentowania; pokłaść akcenty, poadpatrywać akcentami*. <Po + Akcentować>

Poakcentowanie, a, blm., czynność cz. **Poakcentować**.

Poakceptować, uje, ował *co = podokonywać akceptacji czego*: P. weksle. <Po + Akceptować>

Poakceptowanie, a, blm., czynność cz. **Poakceptować**.

Poaklimatyzować, uje, ował *zaaklimatyzować jedno po drugim pewną liczbę istot, przedmiotów, podokonywać aklimatyzacji*. P. ś. (o pewnej liczbie istot, przedmiotów) *zaaklimatyzować ś. kolejno*. <Po + Aklimatyzować>

Poaklimatyzowanie, a, blm., czynność cz. **Poaklimatyzować**.

Poaklimatyzowanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poaklimatyzować ś.**

Poakompanjować, uje, ował *akompanjować przez pewien czas i w końcu przestać*. <Po + Akompanjować>

Poakompanjowanie, a, blm., czynność cz. **Poakompanjować**.

Poaktykować, uje, ował *podokonywać aktykacji, powpisywać, powciągać do akt*. <Po + Aktykować>

Poaktykowanie, a, blm., czynność cz. **Poaktykować**.

Poakuszerować, uje, ował *pożyć przez pewien czas akuszerką*. <Po + Akuszerować>

Poakuszerowanie, a, blm., czynność cz. **Poakuszerować**.

Poakwirować, uje, ował *ponabywać, pokupować*. <Po + Akwirować>

Poakwirowanie, a, blm., czynność cz. **Poakwirować**.

Poalabastrować, uje, ał *powlec, pokryć, obłożyć alabastrem*: Gmachy pomurował, poalabastrował. Rej. <Po + *Alabastrować, od Alabaster>

Poalabastrowanie, a, blm., czynność cz. **Poalabastrować**.

Poalarmować, uje, ował *zaalarmować wielu z kolei*. <Po + Alarmować>

Poalarmowanie, a, blm., czynność cz. **Poalarmować**.

Poalterować, uje, ował *strawić pewien czas na alterowaniu, pomartwić trochę, pofrasować, pogniwać*: Jesłiby z nagłego przestraszu a. gniewu matka a. mamka poalterowana była, nie ma dawać piersi dziecicęciu. Comp. P. ś. *pomartwić ś., pofrasować ś., pogniwać ś.*: Tam znowu król poalterował ś. łajaniem kaznodziei Karmelity z ambony. Pas. <Po + Alterować>

Poalterowanie, a, blm., czynność cz. **Poalterować**.

Poalterowanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poalterować ś.**

Poalunować, uje, ował *popozaprawiać, pomapyszczać alunem*. <Po + Alunować>

Poalunowanie, a, blm., czynność cz. **Poalunować**.

× **Poambalować**, uje, ował *popakować np. towary*. <Po + Ambalować>

× **Poambalowanie**, a, blm., czynność cz. **Poambalować**.

Poambarasować, uje, ował 1. *zambarasować wielu jednego po drugim*. 2. *strawić pewien czas na ambarasowaniu*. P. ś. *ambarasować ś. nieco przez pewien czas*. <Po + Ambarasować>

Poambarasowanie, a, blm., czynność cz. **Poambarasować**.

Poambarasowanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poambarasować ś.**

Poamortyzować, uje, ował *zamortyzować jedno po drugim, poumarzać*: P. wydatki. <Po + Amortyzować>

Poamortyzowanie, a, blm., czynność cz. **Poamortyzować**.

Poamplifikować, uje, ował *porozszerzać, porozwlekać w opowiadaniu, w opisywaniu*: Mnóstwo faktów uszło jego wiadomości; inne poamplifikował lub poprzekręcał. Lis. H. <Po + Amplifikować>

Poamplifikowanie, a, blm., czynność cz. **Poamplifikować**.

Poanglizować, uje, ował *koniec = pouczinać koniom ogony na sposób angielski*. <Po + Anglizować>

Poanglizowanie, a, blm., czynność cz. **Poanglizować**.

Poanimować, uje, ował 1. *zachęcić, pobudzić, poduszczyć, zapalić wielu jednego po drugim*. 2. *strawić pewien czas na animowaniu*. <Po + Animować>

Poanimowanie, a, blm., czynność cz. **Poanimować**.

Poankrować, uje, ował *pospinać, pościagać ankerami*.

Poankrowanie, a, blm., czynność cz. **Poankrować**.

Poantedatować, uje, ował *poopatrywać datę wcześniejszą od właściwej*: P. weksle. <Po + Antedatować>

Poantedatowanie, a, blm., czynność cz. **Poantedatować**.

Poaplikować, uje, ował *popróbować aplikować, pożyć jakiś czas aplikantem*. <Po + Aplikować>

Poaplikowanie, a, blm., czynność cz. **Poaplikować**.

Poaportować, uje, ował *strawić pewien czas na aportowaniu*. <Po + Aportować>

Poaportowanie, a, blm., czynność cz. **Poaportować**.

Poarendować, uje, ował 1. *potrzymać w arendzie, przetrzymać jakiś czas w dzierżawie, pożyć arendarzem czego*. 2. *podawać w arendę a. pobrać w arendę*. Przen.: Heretyków skoro poarendował sobie ezart, ten oblić na nich włożył, aby od nich ezarei nie odchodzili. Birk. <Po + Arendować>

Poarendowanie, a, blm., czynność cz. **Poarendować**.

Poaresztować, uje, ował 1. *zaaresztować wielu kolejno, pobrać do areztu*. 2. *pokłaść areztu na wielu przedmiotach*: Kram żelazny kredytowie

jego poaresztowali i sekwestrowali byli. Łoż.
<Po + Aresztować>

Poaresztowanie, a, blm., czynność cz. **Poaresztować**.

Poarfować, uje, ował 1. *poprzepuszczać, poprzemieszać przez arfę jedno po drugim*. 2. *strawić pewien czas na arfowaniu*. <Po + Arfować>

Poarfowanie, a, blm., czynność cz. **Poarfować**.

Poargumentować, uje, ował *strawić pewien czas na argumentowaniu, poprobować argumentować*: Chwycił ś. tego sofizmatu i poargumentowałszy nieco, przekonał ś. najdowodniej. Krasz. <Po + Argumentować>

Poargumentowanie, a, blm., czynność cz. **Poargumentować**.

Poarjański *pozostały po arjamach*: Poszukiwanie poarjańskich skarbów. Dyg. Kaplica poarjańska w Gardzienicach. <Po + Arjański>

Poartykułować, uje, ował *poukładać coś podług artykułów*. <Po + Artykułować>

Poartykułowanie, a, blm., czynność cz. **Poartykułować**.

Poartyleryjski *pozostały po artylerji*: Gmach P. Koszary poartyleryjskie. <Po + Artyleryjski>

Poasekurować, uje, ował *popobezpieczać, pozabezpieczać jedno po drugim*. <Po + Asekurować>

Poasekurowanie, a, blm., czynność cz. **Poasekurować**.

Poasygnować, uje, ował *wyasygnować jedno po drugim, pokohńczyć asygnowanie*. <Po + Asygnować>

Poasygnowanie, a, blm., czynność cz. **Poasygnować**.

Poasymilować, uje, ował *zasymilować jedno po drugim*. <Po + Asymilować>

Poasymilowanie, a, blm., czynność cz. **Poasymilować**.

Poasystować, uje, ował *poświęcić pewien czas na asystowanie, побыć asystentem*. <Po + Asystować>

Poasystowanie, a, blm., czynność cz. **Poasystować**.

Poatakować, uje, ował *poświęcić pewien czas na atakowanie, poprobować atakować*. <Po + Atakować>

Poatakowanie, a, blm., czynność cz. **Poatakować**.

!Poatryner, a, lm. rzy *człowiek chory na piersi, skłonny do suchot*. <Fr. poitrine>

!Poatrynerka, i, lm. i forma ż. od **Poatryner**: Dla żony, która jest trochę P., cieplejszej aury potrzeba. Kaczk.

Poagustjański *po Augustjanach* *pozostały*: Dom P. <Po + Augustjański>

× **Poaukejonować, uje, ował** 1. *popodwyższać*. 2. *policytować*. <Po + Aukejonować>

× **Poaukejonowanie, a**, blm., czynność cz. **Poaukejonować**.

Poautoryzować, uje, ował *podokonywać autoryzację*. <Po + Autoryzować>

Poautoryzowanie, a, blm., czynność cz. **Poautoryzować**.

Poawansować, uje, ował *podzielać awansów*: Rząd bejów poawansował wprost na paszów. Jeż. <Po + Awansować>

Poawansowanie, a, blm., czynność cz. **Poawansować**.

Poawanturować się, uje ś., ował ś. *porobić nieco awantur, strawić pewien czas na awanturowa-*

niu ś., poprobować awanturować ś. <Po + Awanturować ś.>

Poawanturowanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poawanturować ś.**

Poawizować, uje, ował *zawizować jedno po drugim*. P. ś. *zawizować ś. kolejno*. <Po + Awizować>

Poawizowanie, a, blm., czynność cz. **Poawizować**.

Poazardować się, uje ś., Pohazardować ś. *strawić pewien czas na hazardowaniu ś.* <Po + Azardować ś.>

Poazardowanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poazardować ś.**

[**Pobab, u**, lm. y] p. **Odróbka**.

Pobabić, i, il 1. *przepędzić pewien czas na babileniu, na akuszerstwie*. 2. *pooczeplić, podokonywać obrzędku oczepinu*. <Po + Babić>

Pobabieć, eje, ał a. !P. ś. *postorzyć ś., postawać ś. babami*: Jednak ś. to wszystko pobabiało. Wyb. <Po + Babieć>

Pobabienie, a, blm. l. a. !P. ś. czynność cz. **Pobabieć**. 2. czynność cz. **Pobabić**.

!Pobabienie się, a ś., blm. p. **Pobabienie**.

Pobablać, bła a. **blę, błał** p. **Pobabrać**. <Po + Bablać>

Pobablanie, a, blm., czynność cz. **Pobablać, pobabrawie**.

Pobabrać, rze, rał, Pobablać l. a. P. ś. *strawić pewien czas na babrawiu, popaprać, pogmerać, pogrzebać*. 2. *zababrać, powalać, pobrukać, popaćkać, pochlapać*. P. ś. *zababrać ś., powalać ś., pobrukać ś., popaćkać ś., pochlapać ś.* <Po + Babrać>

Pobabranie, a, blm., czynność cz. **Pobabrać**.

Pobabranie się, a ś., blm., czynność cz. **Pobabrać ś.**

Pobachować, uje, ował *strawić pewien czas na bachowaniu, pohulać*. <Po + Bachować>

Pobachowanie, a, blm., czynność cz. **Pobachować**.

† **Pobaczać, a, ał** i †P. ś. p. **Pobaczyć**. <Po + *Baczać, od Baczyć>

† **Pobaczanie, a**, blm., czynność cz. **Pobaczać**.

† **Pobaczanie się, a ś., blm.,** czynność cz. **Pobaczać ś.**

† **Pobaczenie, a**, blm. l. czynność cz. **Pobaczyć**.

2. *pojęcie, rozważa, buczność, roztropność, przytomność umysłu*: Kroki drobne a prędkie roztropny rozum, rychłe P. i prędkość w każdej sprawie ukaże. And. z Kobyl.

† **Pobaczenie się, a ś., blm.,** czynność cz. **Pobaczyć ś.**

† **Pobaczować, uje, ował** i †P. ś. p. **Pobaczyć**. † **Pobaczowanie, a**, blm., czynność cz. **Pobaczować**.

† **Pobaczowanie się, a ś., blm.,** czynność cz. **Pobaczować ś.**

† **Pobaczyć, y, ył, nied.** † **Pobaczać, † Pobaczować, † Pobaczować zobaczyć, poznać, zamiarkować, pomiarować, spostrzec, zauważyć, przekonać ś.**: W net to z tej ewangelji pobaczymy, jeżeli jedno uważymy. Wuj. Nie pobaczyli w nim nigdy żadnego grzechu. Wys. Judasz, grzechu swego pobaczywszy, do kapłanów bieżał i jawnie ś. z tego spowiadał. Żarn. Abyśmy poznali dobrze, które są uczynki ciała, a ducha, które pobaczować będziemy (= uważać, rozważać). Gil. Użyjesz przeto łaski, gdy pobaczysz, Panie, że ś. podczas co głupie z mej

krewkości stanie. Grabow. †P. ś. *być pobaczonym, dać ś. zauważyć*: Może ś. to jaśnie P. stąd... Wys. <Po + Baczyc>

†Pobaczywać, a, ał i †P. ś. p. Pobaczyć.

†Pobaczymanie, a, blm., czynność cz. Pobaczywać.

†Pobaczymanie się, a ś., blm., czynność cz. Pobaczywać ś.

[Pobać się, boi ś., bał ś.], †Poboić ś. *ułęknąć ś., zleknąć ś., stchórzyć, zatruwić ś.*: Słyszac to, pobał ś. o skórę. Tw. <Po + Bać ś.>

Pobadać, a, ał I. *zbałać wielu kolejno*. 2. *strawić pewną chwilę na badaniu*. <Po + Badać>

Pobadanie, a, blm., czynność cz. Pobadać.

Pobajać, je, jał I, *nabajac wiele rzeczy, popleść, pogadać, popaplać, porobić plotki*: Musiał on co P., chcąc pieniądze wydrwić. L. Wuj, chcąc ich poznieć, pobajał te brednie. L. Ani chybić, że to Bartek pobajał te plotki. L. 2. *strawić pewną chwilę na bajaniu*. <Po + Bajać>

Pobajanie, a, blm., czynność cz. Pobajać.

Pobajdurzenie, a, blm., czynność cz. Pobajdurzyć.

Pobajdurzyć p. Pobzdurzyć: Miło z nim było P. Krasz. <Po + Bajdurzyć>

Pobajramować, uje, ował *połulać, pobawić ś.* <Po + Bajramować>

Pobajramowanie, a, blm., czynność cz. Pobajramować.

Pobakałarzenie, a, blm., czynność cz. Pobakałarzyć.

Pobakałarzyć, y, ył *pożyć czas jakiś bakałarzem, poprobować bakałarki*. <Po + Bakałarzyć>

Pobalansować, uje, ował I. *balansować przez pewną chwilę i w końcu przestać balansować*. 2. *pobryzać, pobawić ś., połulać, powłóczyć ś. bez zajęcia*. <Po + Balansować>

Pobalansowanie, a, blm., czynność cz. Pobalansować.

Pobalotować, uje, ował *strawić pewien czas na balotowaniu*: Pobalotowali i rozeszli ś. bez rezultatu. <Po + Balotować>

Pobalotowanie, a, blm., czynność cz. Pobalotować.

Pobalować, uje, ował *spędzić pewien czas na balowaniu, pobawić ś., połulać*. <Po + Balować>

Pobalowanie, a, blm., czynność cz. Pobalować.

Pobalowy następujący po bału: Chwilka pobalowa. Pol. Pobalowe zmęczenie. <Po + Bałowy>

Pobalsamować, uje, ował *zabalsamować wiele jedno po drugim*: P. zwłoki. <Po + Balsamować>

Pobalsamowanie, a, blm., czynność cz. Pobalsamować.

Pobałamucenie, a, blm., czynność cz. Pobałamucić.

Pobałamucenie się, a ś., blm., czynność cz. Pobałamucić ś.

Pobałamucić, i, il I. *pokrzęcić, pokrzyćżować, pogmatwać, poplątać w opowiadaniu, w mowie a. w sprawach jakich*. 2. *zbałamucić wielu kolejno*: P. panny. P. psy, dzieci. 3. *strawić pewien czas na bałamuceniu*. P. ś. *strawić pewien czas na bałamuceniu ś., na bałamuceniach, połulać sobie, połubzować ś.* <Po + Bałamucić>

Pobałwanić, i, il *pokryć bałwanami, pofałdować w bałwanę*: Z pośrodku czarnych, pobał-

wanionych chmur od czasu do czasu pokazywał ś. księżyc. Przybor. <Po + Bałwanić>

Pobałwanienie, a, blm., czynność cz. Pobałwanić.

[Pobanie się, a ś., blm.] czynność cz. Pobać ś. Pobańitować, uje, ował *powydzalać, powygnaniać z kręgu*: P. przestępów. <Po + Banitować>

Pobańitowanie, a, blm., czynność cz. Pobańitować.

Pobankietować, uje, ował *strawić pewien czas na bankietowaniu, połulać, poucztować*. <Po + Bankietować>

Pobankietowanie, a, blm., czynność cz. Pobankietować.

Pobankrutować, uje, ował (o wielu z kolei) *zbankrutować*: Dostyć, że oni chyba wszyscy pobankrutują! Krasz. <Po + Bankrutować>

Pobankrutowanie, a, blm., czynność cz. Pobankrutować.

[Pobanować, uje, ował] *pożalować*.

[Pobanowanie, a, blm.] czynność cz. Pobanować.

†Pobantować, uje, ował *porabować, poplonbrować, poniszczyć*: Biskupstwa pobantowane i z majętności odarte. Birk. Ojezyzna twoja wpadła w ręce rozbójnicze, już spłundrowana, już pobantowana od wyrodných synów swoich. Birk. Niemasz li w polu co wziąć, to my do chałupy, weźmie ś. mięso, masło, groch, kapusta, krupy; nieciężko P. po chałupie wszędzie. Zwr. M. <Po + Bantować>

†Pobantowanie, a, blm., czynność cz. Pobantować.

Pobaranieć, eje, ał *pogłupieć, posłupieć*.

Pobaranienie, a, blm., czynność cz. Pobaranieć.

Pobaraszkować, uje, ował I. *strawić pewien czas na baraszkach, poślizgować, pożartować, pozbytkować*. 2. × P. *pogadać żartobliwie*. L. 3. [P.] *próżnować*. <Po + Baraszkować>

Pobaraszkowanie, a, blm., czynność cz. Pobaraszkować.

Pobarczy sąd bart. = *sąd bartny pierwszej instancji*. Pol. <Po + *Barczy, od Barć>

Pobarłożenie, a, blm., czynność cz. Pobarłóżyć.

Pobarłóżyć, y, ył I. *powyścielać barłogiem*. 2. *poproszyć barłogiem, zabarłóżyć, pośmięcić*. 3. *pobajać, pobzdurzyć, pobajdurzyć*. <Po + Barłóżyć>

Pobarować się, uje ś., ował ś. *strawić pewien czas na barowaniu ś., poborykać ś., pomocować ś.* <Po + Barować ś.>

Pobarowanie się, a ś., blm., czynność cz. Pobarować ś.

[Pobartkować się, uje ś., ował ś., Pohiatkować ś.] *pobarować ś., pomocować ś., poborykać ś.* <Po + *Bartkować ś., od Bartek>

[Pobartkowanie się, a ś., blm.] czynność cz. Pobartkować ś.

Pobarwiczkować, uje, ował *barwiczką pomalować, pokryć*. <Po + Barwiczkować>

Pobarwić, i, il *pokryć, powlec barwą, pofarbować, pomalować*. <Po + Barwić>

Pobarwienie, a, blm., czynność cz. Pobarwić.

Pobarykadować, uje, ował *zabarykadować jedno po drugim*: Pobarykadowano ulice, poprzebijano w ścianach i w podwórzowych murach strzelnice. Jeż. <Po + Barykadować>

Pobarykadowanie, a, bfm., czynność cz. **Pobarykadować**.

Pobasować, uje, ał i. *pograć a. pośpiewać, powitrować na baselli*. 2. przen.: P. komu = *strawić pewną chwilę na basowaniu, pochlebianiu komu*. <Po + Basować>

Pobasowanie, a, bfm., czynność cz. **Pobasować**. **Pobastować**, uje, ował (o wielu) *zabastować kolejno*. <Po + Bastować>

Pobastowanie, a, bfm., czynność cz. **Pobastować**.

† **Pobawa**, y rz. bfm. *pobyt, czas, przez który ktoś gdzie pobawił a. pobawi*: Widział ś. być celem przez czas swej pobawy przewrotnych Maurów różnych zasadzek naprawy. Przyb. <Po + Bawa>

† **Pobaweczka**, i, Im. i *zabaweczka, zabawka*: Lubuje ś. czasu pokoju..., jak ś. do gospody z pobaweczkami znoszą. Rej. <Po + *Baweczka, od Bawa>

[**Pobawiać**, a, ał] *bywać, bawić, przebywać, obracać ś., polazować ś.*: A gdzieżeś, Jasiu, pobawiał, żeś tak konika marnował? <Po + Bawiać>

[**Pobawianie**, a, bfm.] czynność cz. **Pobawiać**.

Pobawić, i, il i. cz. ni. *spędzić pewien czas na bawieniu gdzie, pobyc, pomieszkać*: P. na wsi, u rodziny. 2. kogo = *poświęcić pewną chwilę na bawieniu, zabawianiu kogo*: P. dziecko. P. ś. *spędzić pewien czas na bawieniu ś., na zabawie*. <Po + Bawić>

Pobawienie, a, bfm., czynność cz. **Pobawić**. **Pobawienie się**, a, ś., bfm., czynność cz. **Pobawić ś.**

Pobazgrać, grze, rał i. *zapelić bazarzaniną, zabazgrać, pogryzmościć, pogwazdać*: P. ścianę, 2. *pobawić ś. bazarzaninem, pogryzmościć przez pewną chwilę*. <Po + Bazgrać>

Pobazgranie, a, bfm., czynność cz. **Pobazgrać**. **Pobazyłański** *pozostały po bazylianach, niegdyś do zakonu bazylianów należący*: Klasztor P. W pobazyłańskich murach powiatowa szkoła. Rol. <Po + Bazyłański>

Pobąkać, a, ał *strawić pewną chwilę na bakaniu*. <Po + Bąkać>

Pobąkanie, a, bfm., czynność cz. **Pobąkać**. [**Pobebrać**, brze, brał] p. **Pobabrać**. <Po + Bebrać>

[**Pobebianie**, a, bfm.] czynność cz. **Pobebrać**.

Pobeczec, y, ał, **Pobekać**, częstot. **Pobekiwac** (o owcy, o baranie) *spędzić pewną chwilę na beceniu*, przen. *popłakać*: Pobeczy i przestanie. *Pobekuje koba* czasem. Kon. **Pobeczec** ś. *zbeczeć ś., zapłakać*: Pobeczeli ś. wszyscy na te słowa. Użalali ś. nad nią tak poczećwie, aż ś. pobeczwała. Reym. <Po + Beczeć>

Pobeczenie, a, bfm., czynność cz. **Pobeczec**.

Pobejcować, uje, ował *pokryć, pociągnąć bejca, obejcować*. <Po + Bejcować>

Pobejcowanie, a, bfm., czynność cz. **Pobejcować**.

Pobekać, a, ał p. **Pobeczec**. <Po + Bekać>

Pobekanie, a, bfm. i. czynność cz. **Pobekać**. 2. myśl. *pora zaspokojenia popędu płciowego jeleni*.

Pobekany jeleni, myśl. *taki, który zaspokoził popęd płciowy*. <Od Pobekać>

[**Pobekiwać**, uje, iwał] p. **Pobekać**.

Pobekiwanie, a, bfm., czynność cz. **Pobekiwać**. [**Pobelchacenie**, a, bfm.] czynność cz. **Pobelchacić**.

[**Pobelchacić**, i, il] *poczochrać*. <Po + *Belchacić, BELCH>

Pobelchtać, a, ał p. **Pobeltać**. <Po + Belchtać> **Pobelchtanie**, a, bfm., czynność cz. **Pobelchtać**. **Pobelgotać**, ocze, otał, **Pobelkotać** *strawić pewną chwilę na belgotaniu*. <Po + Belgotać>

Pobelgotanie, a, bfm., czynność cz. **Pobelgotać**. × **Pobelkać**, a, ał p. **Pobeltać**. <Po + Belkać>

× **Pobelkanie**, a, bfm., czynność cz. **Pobelkać**. **Pobelkotać**, cze, otał p. **Pobelgotać**. <Po + Belkotać>

Pobelkotanie, a, bfm., czynność cz. **Pobelkotać**.

Pobeltać, a, ał, **Pobelchtać**, × **Pobelkać** *strawić chwilę na beltaniu, pomącić, pokłócić*. <Po + Beltać>

Pobeltnanie, a, bfm., czynność cz. **Pobeltać**. × **Pobenedykować**, uje, ował *pobłogosławić*: Gdy trzeba będzie błogosławić, pobenedykuj. Krasz. <Po + *Benedykować, z Łć. benedicere>

Pobenedykowanie, a, bfm., czynność cz. **Pobenedykować**: Rano do kapliczki dworskiej przybył ze mszą świętą pleban staruszek dla pobenedykowania na drogę pobożną. Krasz.

Pobenedyktynski *pozostały po benedyktynach, niegdyś do benedyktynów należący*: Klasztor P. Kamienna chrzcielnica z XV wieku w pobenedyktynskim kościele w Jeźowie. Łąg. <Po + Benedyktynski>

Pober, bra, Im. bry? Pierwej wyrozumieć muszę pobra twego. Jeż.

Pobereski przym. od **Pobereże**: Znakomitego szczepu gałąź przesadzona na grunt P. Jeż. × **Wino pobereskie** = *wino wołoskie przewożone przez Pobereże*. <Od Pobereże>

Pobereże, a, bfm. i. *miejsce nad brzegiem, polrzeże, pas ziemi po brzegach*. 2. kraj położony ponad Dniestrzem aż ku granicom tatarskim: *Zawsze będzie taki kraj, jako pospolicie mawiamy, jak na Pobereżu wszelakiemu hultajstwu, łotrowstwu i rozbójnikom na szarpaninę wydany*. Star. <Ukr. pobereże>

Pobereźnik, a, Im. cy *strażnik leśny, pilnujący skrajów lasów*: Gdy pobereźnicy z obu stron złodzieja imą. Wiszn. Przen.: *wydzierca, celnik, zdzierca, krzywodziel*: Izajasz św. mówi do umarłego króla babilońskiego: *Jakoć ustał P., jakoć uciehł pobór*. Birk. Szarpacze, stacjonarze, pobereźnicy, zarębacze. Birk. *Ustał P., uciehła biernia*. Birk. Kto nie widzi onych Żydów, owych pobereźników, owych hajduków u lada ziemianina, którzy gonią kweściki po rynkach, po targach. Birk. <Ukr. pobereźnik>

Pobereźny przym. od **Pobereże**: *Tatarów émy i tabory niezmiernie niszczyły pobereźne ziemie*. Krasz. <Ukr. poberėznij>

Pobernardyński *pozostały po bernardyńach, należący niegdyś do bernardyńów*: Klasztor P. <Po + Bernardyński>

Pobestwić, i, il *nabawić wściekłości wielu z kołei, porozbestwiać, porozjuszac, zezwierzęcić wielu*: Pola odłogiem leżą, kmiecie pobestwiono, krzywe kosy na srogie miecze przerobiono. Otw. P. ś. p. **Pobestwić**. <Po + Bestwić>

Pobestwieć, eja, eli, **Pobestwić** ś. (o wielu z kołei) *stać ś. wściekłymi jak bestje, porozbestwiać ś., porozjuszac ś.* <Po + Bestwieć>

Pobestwienie, a, bfm. i. czynność cz. **Pobestwić**. 2. czynność cz. **Pobestwić**.

Pobestwienie się, a, ś., bfm., czynność cz. **Pobestwić ś.**

Pobesztać, a, ał 1. *strawić pewną chwilę na bezstaniu, polajad.* 2. *zbesztać wiehu z kolei.* <Po + Besztać>

Pobeszanie, a, btm., czynność cz. Pobesztać.
Pobezczeszczenie, a, btm., czynność cz. Pobezczeszczyć.

Pobezczeszczyć, i, il, Pobezcznić, †Pobezczynić *zbezczeszczyć wiele osób a. przedmiotów kolejno, pozniewać, poharńbić, pogwałcić.* <Po + Bezecheszczyć>

†**Pobezczynić, i, il p. Pobezczeszczyć:** Pobeszczynił jeś na ziemi świętość jego (pomazańca twego). Ps. flor. <Po + Bez + Czynić>

†**Pobezczynienie, a, btm., czynność cz. Pobezczynić.**

Pobezcznić, i, il p. Pobezczeszczyć. <Po + Bezcznić>

Pobezczenie, a, btm., czynność cz. Pobezcznić.

Pobęhnić, i, il spędzić pewną chwilę na bęhnięciu. <Po + Bęhnić>

Pobęhnienie, a, btm., czynność cz. Pobęhnić.

Pobiadać, a, ał, Pobiadować *strawić pewien czas na biadaniu.* <Po + Biadać>

Pobiadanie, a, btm., czynność cz. Pobiadać.
Pobiadować, uje, ował p. Pobiadać. <Po + Biadować>

Pobiadowanie, a, btm., czynność cz. Pobiadować.

Pobiałnik, a, btm. ciało białkowe, organiczne, metalbumin (metalbuminum). <Po + BIAŁ/BIEL>

× **Pobiał, u, lm. y p. Pobiała.** <Od Pobielić>

Pobiała, y, lm. y, × Pobiał 1. × P. *farba biała pokrywająca przedmioty pomalowane na białe:* Co pod pobiałą grunt czarny ukrywa, im więcej myte, tym czarniejsze bywa. Karp. Ślady przesłóści nietylko w obramowaniach okien i drzwi istniały jeszcze, ale w zaklepanych tynkami i pobiałą nadpsutych rzeźbach. Krasz. Lubiała patrzeć w zwierciadło, chcąc zawsze zdawać sobie sprawę z najmniejszych szczegółów ubrania, pobiałą, rumieńca, pudru, fryzury. Krasz. (= białka, blanszu). 2. *połowa cynowa, pokrywająca naczynia kuchenne żelazne a. miedziane po ich pobieleniu, pobielenie:* P. zeszała, starała ś. <Po + BIAŁ/BIEL>

[Pobiałkować się, uje ś., ował ś.] p. Pohartkować ś.

[Pobiałkowanie się, a ś., btm.] czynność cz. Pohartkować ś.

Pobicie, a, l. btm., czynność cz. Pobic. 2. **lm. a=a)** a. × **Pobójka, to, czym pokryto dach, pokrycie:** Cheę, aby budowanie i ściany murowane, i P. z dachówki miało. Baz. b) †P. *poddasze, strych, góra.* B. Sz.

× **Pobicieł, a, lm. e ten, co pobił, zwycięzca.** L. <Od Pobic>

× **Pobiciełka, i, lm. i forma ż. od Pobicieł.**

Pobicie się, a ś., btm., czynność cz. Pobic ś.

Pobic, ije, il l. zbić, obić, potłuc, poturbować: Lepiej być pobitym, niż zabitym. L. Złapawszy młodzieją, pobili go okrutnie. Mądry przedysputował, ale głupi pobił. Kras. 2. Grad, deszcz pobił zboże = obalił, przygniął do ziemi, stłukł. Pobił deszcz zboże. Kn. Tu nas grad pobił, tu woda zabrała. Groch. (= nasze zboże pobił). 3. P. *nieprzyjaciela = pokonać, zwałczyć, zwojować, pogromić, porazić, rozbić, odnieść nad nim zwycięstwo, zwyciężyć, znieść go:* Owa wkrótce powiadające, poraził, pogromił, pobił one wszystkie nieprzyjaciela swoje. Rej. Karol XII pod Klisowem pobił Augusta II. Leł. Pewny wódz rzymski po-

bił króla potężnego. Mick. P. na łeb, na szyję. 4. *pozabijać, wybić, wytepić, pomordować:* P. kury, gęsi, cieleńta. Pobił wszystkich mieczem, którzy mu ś. przeciwili. Leop. Syny wszystkie pobiją, dziewczki w niewolę zabiorą. Kochan. Synowie twoi jednym cięciem od sprawnej pogina ręki katowskiej; synowie zaś hetmańscy nie tak są pobiei, jako raczej pomordowani. Sir. Nie żołnierz, niewiele ich pobił. Kn. Przen.: P. kogo w wysiegu, w turnieju, w grze i t. p. = *prześcignąć, zakaśować go, wziąć nad nim górę.* 5. †P., [P.] *skarać, ukarać:* Boże mię pobij, jeżeli to nieprawdziwie piszę. Dar. [Pobij, Boże, tego, co krzywda od niego]. 6. i nied. **Pobijać wbić, zabić głębiej, zapętlzić, wtłoczyć dalej biciem:** Pobijam goździa, klina, czopu. L. P. obręczy. P. beczkę = P. *na niej obręczy.* Pobija mu każd obręczy, pobija mu srebrem, złotem. Kon. 7. P. dach czym = *pokryć przybijawszy co:* P. dach gontami. W złotym wieku z kiełbas płoty pleciono, a półciami i gomółkami domy pobijano. Jan. Z bród żydowskich ma być strzecha, pobita nasieniem z maku. Mick. Przen.: Kościół odzierają, dzwonicy pobijają. Grod. (= *jednemu wziąć, by drugiemu dać.*) Kanapa jesionowa, amarantowym merynosom pobita. Hor. (= *obita.*) P. ś. 1. *pobic jeden drugiego, poturbować ś., poczuścić ś., wziąć ś. za łby.* 2. *pobic siebie:* Wszystkich zaczęział i P. ś. dawał. Jeż. 3. *myśl. złapać ś. w sieć i zostać w niej:* Sieć postawił na czterech drzewkach... a skąd (jastrząb) przybieży, tedy ś. pobije. Cyg. <Po + Bić>

Pobiec, gnie, gł, Pobiegnąć, Pobiezeć, [Pobiegać, Pobiezać, Pobieżyć, Pobigać] 1. *ruszyć biegiem, polecieć, popętlzić, pognąć, poskużyć:* P. dokąd, po kogo, po co, za kim, do kogo. 2. p. **Pobiegać.** <Po + Bieć>

†**Pobiedka, i, lm. i p. Pobudka:** Jedzą czasem dla trunku, choć ś. przyrodzenie tym brzydki; pobiedkę mu dawają, jedząc to, po czymby pić mogli. Sekl. Muzykowie grali w skrzypce na osiem głosów pobiedkę. Bud. <Po + BIAD/BIED>

Pobiedować, uje, ował, Pobiedzić ś. spędzić pewien czas na biedowaniu, pocierpieć biedę: Pobieduje na tej pustce, a potem do nas przybieży. Krasz. <Po + Biedować>

Pobiedowanie, a, btm., czynność cz. Pobiedować.

Pobiedrze, a, lm. a bud. ścianka między podłogą a spodem ościeży w oknie. <Po + *Biedrze, od Biedro>

[Pobiedzać, a, ał, Powiedzać] 1. *zachęcać:* Na szelmstwo nie trzeba dzieci P. 2. *namawiać, prosić, zmuszać do jedzenia, picia:* Nie dajcie się tak P. Ku upieciu tedy wždy jeden drugiego pobiedza, prosi. L.

[Pobiedzanie, a, btm.] czynność cz. Pobiedzać.

†**Pobiedzenie, a, btm., czynność cz. Pobiedzić.**

Pobiedzenie się, a ś., btm., czynność cz. Pobiedzić ś.

†**Pobiedzić, i, il zwyciężyć.** Ort. <Po + BIAD/BIED>

Pobiedzić się, i ś., il ś. p. Pobiedować.

[Pobiedzie, a, lm. a biedactwo, chwatak.] <Po + *Bieda, od Bieda>

Pobieg, u, lm. i l. †P. bieg: P. wody. Gos. 2. †P. *pobieżenie, wycieczka:* Odłączył ś. od floty dla łądowych w Flandriji pobiegów. Przyb. Acistrowie ścietłą drogę, tak fortunnie gnani, wczesnie w port pożądaný zadają pobiegi. Zebr. (*portus tenuere petitos.* L.). 3. fl. p. **Pobiega.** <Po + Bieg>

Pobiega, i, Im. I, **Pobieg** fl. *deska przy burcie do chodzenia dla flisaków*, pochod: Na szkucie pochody a. pobiegi, tarcie przy burcie przybite, po których flisi chodzą, kiedy szybują. Mag. Statki wszelkie powinny być pod kluczem sternika, jako to: powrozy, pobiegi, tarcie do oszycowania. Haur. <Po + *Biega, od BIEG/BIEŻ>

Pobiegać, a, ał I. cz. dok. = a) *spędzić pewną chwilę na bieganiu, polatać*: Profesor nie pozwala P., każe ś. ustawicznie uczyć. Boh. b) †P. *obiet*, *obiecied*: Pobiegada wszystek świat. Otw. Przez dachówkę wpadły, piorun ślepy wszystkie gmachy pobiega i pokryte sklepy. Kochan. c) [P.] p. **Pobiec**. d) a. P. ś., **Pobiec**, **Pobieżed**, **Pobiegnać**, **Pognać** ś. (o zwierzętach) *zaspokoić popęd pociowy*: Na końcu maja byk ma być do trzody puszczany; bowiem które w ten czas krowy pobiegają, tedy też ciepłego czasu ś. ciela. Trzye. Chuda krowa rychlej ś. pobiega, niżli zatyła. Trzye. (= *zajdzie w ciężę*). 2. cz. nied. (o słońcu) *chwilami pokazywać ś.*, *chwilami kryć ś.*: Słońce pobiega, będzie deszcz. <Po + Biegać>

Pobieganie, a, bzm., czynność cz. **Pobiegać**. **Pobieganie się, a** ś., bzm., czynność cz. **Pobiegać** ś.

Pobiegły I (o krowach a. owcach) *która pobiegła*, *pobiegła* ś., *pogwała* ś., *stała* ś. *cielną*: Krowom już pobiegłym przy wodach bardzo zdrowo. Trzye. 2. [P.] *zachmurzony*. †P., ego, Im. gli rz. *zbieg*. B. Sz. <Od Pobiec>

Pobiegnać, gnie, gł I. p. **Pobiec**. 2. p. **Pobiegać**. 3. [P.] (o niebie) *powlec ś. chmurami, oblokami, zachmurzyć ś.* <Po + Biegnać>

Pobiegnięcie, a, bzm., czynność cz. **Pobiegnać**. **Pobielacz, a**, Im. e *ten, co pobieła, co biełi*: P. rondłów, kotłów (= *co je cyną pobieła*). P. garnków glinianych (= *polewacz, strycharz*). P. naczyń, polewacz garnców, *crustarius*. Kn. P. ścian, tynkarz. Mącz. <Od Pobielacz>

Pobielacz, a, ał p. **Pobielić**. **Pobielanie, a**, bzm., czynność cz. **Pobielacz**. **Pobielany** *mający na sobie pobiałę, pokryty pobiałą, bielony*: Naczynie pobielane. Dom P. Pieniędzy fałszywy P. Fałszywa moneta, pobielana tylko. Pileh. Blacha pobielana = *blacha biała*.

[**Pobielato**] przys. od **Pobielaty, białawo**. [**Pobielaty**] p. **Pobielawy**: Siwy koń, wirehem P. <Od Pobiało>

†**Pobielawo** przys. od **Pobielawy, białawo**. †**Pobielawy, [Pobielaty]** *białawy, niezupełnie biały*: Karciof ma pręt długi, laskowaty abo stryfiasty P. Syr. <Od Pobiało>

Pobielec, eje, ał I. *stać ś. białym, zbielec; posiwiec*: Twarz Krzysi pobiełata, jak płótno. Sienk. Głowa mu już pobiełata. 2. [P.] *rozwidnić ś.*, *rozednieć*: Nie póde ją do dom, jaze pobieleje. <Po + Bielec>

Pobielenie, a, bzm. I. czynność cz. **Pobielić**. 2. czynność cz. **Pobielec**.

Pobielenie się, a ś., bzm., czynność cz. **Pobielić** ś. **Pobielić, i, ii**, nied. **Pobielacz** I. = a) *pomalować na białe, szczeg. wapnem, obielić*: P. izbę, mur. Troc. b) *powalać czym białym, wytrzeć o coś białego; ubielić*: Pobielił sobie ubranie kredą. Młynarz, otarszy ś. o niego, pobielił mu ramię. Gwałtowny grad z śniegiem w jednej chwili wszystkie okolice pola pobielił. Szaj. Przymrozek brał niezgorszy... i szron pobielił dachy i już przytrząsnął se bielizną ziemię. Reym. Ledwie świt pobielił dachy, wieś już było gotowa. Reym. 2. *dać na czym pobiałę cynową, ocynić*: Żelazo, żeby

na różne naczynia kuchenne użyte być mogło, zwykli go cyną pobielacz, a takowe żelazo zowią białą blachą. Krum. Większej potrzeba bieglności, aby blachy kuć, niż onez pobielacz. Os. J. Pobielili (polewali) cyną, srebrem statek. Troc. 3. garnki = *dawać na nich białą szklistą polewą, polewać*: Pobielacz garnek. Troc. P. ś. *powalać ś. czym białym, wytrzeć ś. o co białego, ubielić ś.*: Pobielili ś. o ścianę, o mur. P. ś. kredą. <Po + Bielić>

Pobierać, a, ał I. *brać, otrzymywać, dostawać stale, perjodycznie*: P. pensję, emeryturę. Pobiera 300 złotych rocznie. P. procenty. Cła, przy każdym kroku od kucpów i podróżników pobierane, stanowiły główne źródło dochodu książęcego. Szaj. P. nauki a. naukę = *uczyć ś.*, *kształcić ś. w zakładzie naukowym a. u kogo*. 2. P. podatki = *ściągać, wybierać*. Gotowie poczęli rzymskie państwa wojować, P. osiadać. Biel. M. (= *wybierać z nich podatki, wysykiwać je, eksploatować*). 3. †P. gardła = *odbierać życie, mordować, zabijać*: Przodkowie nasi prawowali ś., z jednej miski jedząc, nierzkąc, żeby sobie mieli około prawa gardła P. Sekl. 4. [P.] = a) *brać, dostawać*: Jego babie bardzok cudno buło, skąd on te piniądze pobira? Przen.: P. z igły = *skubać ś. w wydatkach, skąpić*. b) a. P. ś., **Pobrać** ś. (o zwierzętach) *zachodzić w ciężę*: Ta owa nigdy ś. nie kociła, jałowi ciagle, a P. nie chce. Ta krowa sie pobierała. 5 †P. p. **Pobrać, P. ś.** I. p. **Pobrać**: Wiele stadeł pobiera ś. dla interesu, nie z miłości. 2. *zostać pobranym*: W imieniu dziedzica odprawiła ś. wszelkie sądy poddanych i pobierały ś. zwyczajne kary pieniężne. Szaj. 3. †P. ś., [P. ś.] *zwraćć ś., zmierzć, kierować ś., ciągnąć, dążyć, mieć ś. ku czemu; zabierać ś., wybierać ś.*: Jak orzeł poblizszy obloku do słońca ś. pobiera. Gawiń. Ja sie żenić ni mogę, bo ja mam żonę; więc się pobieram do ni i żegnám sie z panem. Do tańca sie pobiera. Przen.: [Ten skąpijszy przecie nie pobierał ś. do tego, żeby tego kolegę szczodrego retował (= *nie poczwał ś.*). 4. [P. ś.] p. wyż. pod 4 b). <Po + Bierać>

Pobieranie, a, bzm., czynność cz. **Pobierać**: P. pensji, nauk. [Choć to był cas pobierania, żaden baran ani ś. do niej zbliżył].

Pobieranie się, a ś., bzm., czynność cz. **Pobierać** ś.

†**Pobierki, ów**, blp. *resztki pozbierane, braki, odpadki*: P., kłosów zbieranie, pokłosie. Kn. Wspaniałość tym wszystkim jak pobierkami wzgardza, o co ś. gmin jako o rzecz największą ubija. Pileh. Przy nawale potocznych zabaw szczątki same i P. czasu poświęcamy filozofji. Pileh. <Od Pobierać>

†**Pobiernia, i**, Im. e *to, co pobrano, pobór*. St. wil. Wody sperchijskie wydały ziół pobiernią, *contribuere aliquid*. Zehr.

Pobierzować, uje, ował I. *podokonywać bierz-mowania na wieli osobach*. 2. *poświęcić pewien czas bierz-mowaniu*. <Po + Bierzować>

Pobierzmowanie, a, bzm., czynność cz. **Pobierz-mować**.

Pobiesiadować, uje, ował *spędzić pewien czas na biesiadowaniu, pouczować*. <Po + Biesiadować>

Pobiesiadowanie, a, bzm., czynność cz. **Pobiesiadować**.

[**Pobiezać, ze, za!**] p. **Pobiec**. <Po + Biezać, BIEG>

[**Pobiezanie, a**, bzm.] czynność cz. **Pobiezać, pobiezenie**.

Pobieżeć, y, ał i. p. **Pobiec**: † Ścieżką prawdy twej pobieże, gdy mój frasunek stanie (= *ustanie*). Kochan. 2. p. **Pobiegać**. <Po + Bieżeć>

Pobieżenie, a, bfm., czynność cz. **Pobieżeć**.

× **Pobieżka**, i, lm. i *bieganie, wycieczka*: Trochę nauki, trochę zabawy, pobieżki na zamkowe straża. Pol. <Po + *Bieżka, BIEG>

Pobieźnie przys. od Pobieźny.

Pobieźność, i, bfm. i. rz. od **Pobieźny**. 2. † P. *bieg, proces, postępowanie; procedura*: Gdy w rzeczach pobieżności w sprawiedliwych sąd nie nie ma nienawiści przycyzniać. Stat. w.

Pobieźny i. × P. przym. od **Pobiegie**; *lekki w biegu, wytrzymały w bieganiu*: Pobieźne konie, wytrzymałe do biegania, nie w zawody, lecz w przednich podrózach i jazdach. L. 2. [Zwierz P.] = *biegający, w przeciwieństwie do latujących ptaków*. 3. *przen. przelotny, powierzchowny, niedokładny, niegruntowny*: Znajdzie ś. o tym gdzieindziej wzmianka pobieżna. Szał. Na tym kończymy ten P. zarys tak troskliwie odmalowanego obrazu. Krasz. Pobieźne wzmianki o nim mieliśmy już w naszych encyklopediach. Krasz. <Od Pobiegie>

[**Pobigać**, a, ał] p. **Pobiec**: Łzy serdecznie pobigają z żalu wielkiego. <Z Pobięgać = Pobiegać>

[**Pobiganie**, a, bfm.] czynność cz. **Pobigać**, *pobieganie*.

Pobijać, a, lm. e i. *ten, co pobija*: P. daehów. Mur. (= *dekarz*). 2. *bed. narzędzie do pobijania obręczy na statkach bednarskich, kula*. <Od Pobjać>

Pobjać, a, ał i P. ś. p. **Pobić**.

Pobjak, a, lm. i *szlaga, młotek-drewniany do prostowania blachy lub do uderzenia w dło*. <Od Pobjać>

× **Pobjalny** *służący do pobijania*. <Od Pobjać>

Pobijanie, a, bfm., czynność cz. **Pobjać**.

Pobijanie się, ja ś., bfm., czynność cz. **Pobjać** ś. [**Pobiletny**, ego, lm. i] *żołnierz urlopowany, urlopnik*. <Po + *Biletny, od Bilet>

Pobiór, oru, lm. ory p. **Pobór**: Jeszcze ś. też uprzedza na przednowne długi, na czynsz, na pobioiry. Kierm.

[**Pobiórki**, rek, bfp.] *drobiazgi*. Gwar. <Od Pobjać>

Pobirbantować, uje, ował *strawić pewien czas na birbantowaniu, pohulać, poszaleć, poszumieć*. <Po + Birbantować>

Pobirbantowanie, a, bfm., czynność cz. **Pobirbantować**.

Pobiskupi *do biskupów przedtym należący, niegdys biskupi*: Włość szarugradzka składała ś. z dwóch części: jednej pobiskupiej, drugiej nadanej Zamojskiemu przez Stefana Batorego. Rol. <Po + Biskupi>

Pobisurmanić, i, il i. *zrobić bisurmanem, poturczyć, zniewolić do przyjęcia wiary mahometańskiej*. 2. *porobić bisurmanami, poturczyć, poziewalać do przyjęcia wiary mahometańskiej*: Pobisurmanieni w Turzech chrześcijanie. Wyrw. (= *renegaci*). 2. *przen. porzpuścić, rozhulać każdego z wielu*. P. ś. a. **Pobisurmanieć** i. *stać ś. bisurmanem, poturczyć ś., przyjąć wiarę mahometańską*: Darowano mu życie pod warunkiem, by ś. pobisurmanić, to jest Mahometową wiarę przyjął. Paszk. 2. (o każdym z wielu) *stać ś. bisurmanami, poturczyć ś., poprzyjmować wiarę mahometańską*. 3. *przen. rozpuścić ś., rozhulać ś.* <Po + Bisurmanieć>

Pobisurmanieć, eje, ał p. **Pobisurmanieć**. <Po + Bisurmanieć>

Pobisurmanienie, a, bfm. i. *czynność cz. Pobisurmanieć*. 2. *czynność cz. Pobisurmanieć*.

Pobisurmanienie się, a ś., bfm., czynność cz. **Pobisurmanieć** ś.

Pobitka, i, lm. i i. † P. *porażka, pobicie, rozbić*. 2. *przykrycie z desek nad rufą na statkach, aby towary nie przematkały od deszczu*. 3. ? : Ładował produkta swojej gospodarki na statki, komiegi, byki..., pobitki (do płótna) i wysyłał je do portu morskiego. T. K. 4. [P.] *łłoc drzewa przeważany na pól*. <Po + Bitka>

Pobity i. im. od **Pobić**. 2. [P.] *bity*: Będzicie wy brali pobite talary. <Od Pobić>

Pobiwakować, uje, ował *przepędzić pewien czas na biwakowaniu*. <Po + Biwakować>

Pobiwakowanie, a, bfm., czynność cz. **Pobiwakować**.

Pobladnąć, dnje, dł a. dnął, **Poblednąć**, **Poblednieć** i. *pokryć ś. białością, stać ś. bladym, zbladnąć*: Na te słowa wszystek pobladł i pierwszą swą barwę odmienił. P. Koch. Pobladł na takie dziwy zadumiony. Bardz. 2. *porobić ś. blademi*: Wiele ich było, co srodze pobledli na te nowiny i uciekać chcieli. P. Koch. Giało jego prowadzili smętni i pobladli. P. Koch. 3. p. **Poblaknąć**: Kolory, materje pobladły. <Po + Bladnąć>

Poblądniecie, a, bfm. p. **Poblądniecie**. **Poblądniecie**, a, bfm., **Poblądniecie** czynność cz. **Poblądnać**.

Poblaknąć, knie, knął a. ki, **Poblądnać**, **Poblednieć** i. *zbladnąć, wybladnąć trochę, wyblakować, popłowić, popelznąć nieco, utracić trochę pierwotnego koloru*: Farba tej woni poblaknie. Młody człowiek z poblakłą twarzą = *wymuzeronowana, blada*. 2. (o każdym z wielu) *zbladnąć kolejno, popłowić, popelznąć*.

Poblankować, uje, ował *blankami podobodzić, porobić blanki*. <Po + Blankować>

Poblankowanie, a, bfm., czynność cz. **Poblankować**.

Poblować, uje, ował, **Poblichować** *poblić na blechu*: P. płótna, nici. P. ś. i. *zostać poblichowanym*. 2. (o każdym z wielu) *poblić sobie twarz bielidłem*. <Po + Blechować>

Poblechowanie, a, bfm., czynność cz. **Poblechować**.

Poblednąć, nie, nął p. **Poblądnać**. **Poblednieć**, eje, ał p. **Poblądnać**. <Po + Blednieć>

Poblednienie, a, bfm. p. **Pobledniecie**. **Pobledniecie**, a, bfm., **Poblednienie** czynność cz. **Poblednać**.

Pobledzenie, a, bfm., czynność cz. **Pobledzić**. **Pobledzić**, i, il *uczynić bladym, pokryć białością*: Lecz fujarka śmiech zagłuszy i pobledzi wszystkie lica. Len. <Po + Bledzić>

Poblichować, uje, ował p. **Poblechować**. **Poblichowanie**, a, bfm., czynność cz. **Poblichować**.

[**Poblizce**] przys. p. **Poblizę**: Ani chałup P., ani czleka. Ork. <Po + *Blizk = Blizki>

Poblizki i. *będący blisko, w pobliżu, niedaleki, znajdujący ś. tuż obok, okoliczny, sąsiedni*: Słyszę kogoś w poblizkiej izbie cieho gadającego. Węg. Poblizsi krewni. Troc (= *najbliżsi*). <Po + Blizki>

Poblizkość, i, bfm. rz. od **Poblizki**; p. **Poblizę**: W poblizkości miasta tego. Troc. W poblizkości kamienia kilka starych wierzb rosło. Orzesz. Na-

szło sporo ludzi, a niemało ich jeszcze... w pobliżkości krążyło. Orzesz.

[Poblizku] p. **Poblize**: Kieby to jegomość kiela na P. siedzieli, toby ś. to nazdybowało gadki o naszych chłopach. <Od *Poblizk = Poblizki>

†Poblizu p. **Poblize**: P. ś. do niego nigdy nie przymyka. P. Koch. Patrzy Orland po brzegach, ale ani domu P., ani łodzi, ani widzi promu. P. Koch. Ptaki P. rzeki na pagórek mały spuszcza ją. ś. P. Koch. Aż P. wioseczkę małą obaczyły na górze. P. Koch. P. miasta. Kierm.

Pobliz, u, blm. p. **Poblize**: Własność pijawki przypinania ś. do ciała i ssania krwi ludzkiej ma coś wampiryznego, co P. pijawki i jej narządy, ślizkie, pierścieniowe zwoje obrzydliwemi i odrażliwemi czyni. Ś. wil. P. tego miejsca stoi działo wielkie i długie, w którym rosły mężczyzna może sieść. Niem. S.

Poblize, a, lm. a, **Pobliz**, **Poblizkość** i. *miejsce poblizkie, okolica poblizka, sąsiedztwo*: P. jego wznosiłgo umysłu, czystego charakteru i gorącego serea nastrojąco poważnie, uroczyście, jak P. świątyni. Wreszcie po przybyciu w P. kościoła ustawiają ś. wozy rzędem przy drodze. W nieskończonych oddalach słysząją poblizka. Przybysz. W bezbrzeżne dale odsuwają poblizka. Przybysz. (= oddalasz to, co jest blizkie). 2. lek.: P. wzrokowe = odległość najmniejsza, na którą oko widzi jeszcze wyraźnie. W poblizu, **Poblizko**, × **Poblizu**, † **Pobliz**, † **Poblizy**, † **Poblizu**, [Poblizku, Poblizce] przys. w *poblizkości, tuż obok, w sąsiedztwie, wpolle*: Na ratunek chorego nie było doktora w poblizu. Ś. wil. <Od Poblizki>

× **Poblizu** p. **Poblize**: Dowiedziawszy ś., iż tam P. był, poszedł do niego. Wys. Nie było wojsk P. miasta. Nar. <Od Poblize>

†**Poblizy** p. **Poblize**. Troc. <Od Pobliz>
Poblukować, uje, ował *podlokonywać blokady; blokując, poosaczając*: P. porty, miasta. <Po + Blokować>

Poblukowanie, a, blm., czynność cz. **Poblukować**.

Poblucie, a, blm., czynność cz. **Pobluc**.
Pobluc, uje, uł, **Pobluc** co = *popaskulzić, bluzać; zabuc, porzącać*. <Po + Bluc>

Pobluzgać, a, al i. *strawić pewną chwilę na bluzganiu, chlapaniu ozorem*. 2. *popaskulzić, poplamnić, bluzgając, zabluzgać*.

Pobluzganie, a, blm., czynność cz. **Pobluzgać**.
Pobluznić, i, il *strawić pewien czas na bluzgnięciu*. <Po + Bluznić>

Pobluznienie, a, blm., czynność cz. **Pobluznić**.
Poblwać, a, al p. **Pobluc**. <Po + Blwać>

Poblwanie, a, blm., czynność cz. **Poblwać**.
Poblagać, a, al i. cz. dok. *spędzić pewien czas na blaganiu*. 2. [P.] cz. nied. *poblagać*. 3. †P. p. **Poblżyć**. <Po + Blagać>

Poblaganie, a, blm. i. czynność cz. **Poblagać**. 2. †P. *pieszczoły, pochlebstwo*: Gotując ś. na przeciw nieprzyjacielom, (młodzi) przez P. od matek napominani byli, iżby a. żywi zbrojno ś. zaś wrócić!... Kwiat.

Poblamować, uje, ował *poszysywać* (skórki futrzane) w *blam, w blamy*. <Po + Blamować>

Poblamowanie, a, blm., czynność cz. **Poblamować**.

Poblazenkować, uje, ował *spędzić pewną chwilę na blazenkowaniu*. <Po + Blazenkować>

Poblazenkowanie, a, blm., czynność cz. **Poblazenkować**.

Poblaznować, uje, ował *spędzić pewien czas na blaznowaniu, poślizgiwać, pożartować; polepić, po-*

drwić: Która z tobą wieczór pobłaznuje, każda nazajutrz piźmem załatuje. Kochan. <Po + Błaznować>

Pobłaznowanie, a, blm., czynność cz. **Pobłaznować**.

Pobłaznić, i, il *porobić blaznami, pobłażać, zbłaźnić* (wielu), *na blaznów wstrzychnąć, podwrzyć, pozawracać głowy*: Ta niewiasta pobłazniła nas wszystkich. Wuj. Winem swawoleństwa swojego opoiła a pobłazniła wszystkie króle świata tego. Rej. Marnym kupiectwem prawie wszystek świat pobłazniła. Rej. Małpa chytra, stawiając świeczki z chrostu, chłopcy pobłazniła. Rej. Fortuna swym pochlebstwem ludzi pobłazniła. Kochan. (= *popuszczać*). P. ś. *powychodzić na blaznów, zbłaźnić ś., wstrzychnąć ś. na głupców, głupstwo narobić, skompromitować ś.* (o wielu): Paganie pobłaznili ś. swemi bogi. Biel. M. <Po + Błaznić>

Pobłaznić, eje, al *porobić ś. blaznami, pogłupić, podwrzyć, potracić głowy, pobawanieć*: Wszyscy ze trwogi pobłazniali. Krasz. <Po + Błaznić>

Pobłaznienie, a, blm., czynność cz. **Pobłaznić** i **Pobłaznić**.

Pobłaznienie się, a ś., blm., czynność cz. **Pobłaznić ś.**

Pobłazać, a, al, [Pobłagać], dok. × **Pobłazyć** komu, czemu = *pozawalać komu na wszystko, popuszczać mu wodze, puszczać płazem, tolerować co, patrzeć na co przez szpary, pobłażliwie*: Panowie czeladź karzą, a sobie pobłazają. Bud. Zbyt P. dzieciom. W niczym mu nie pobłaza. Troc. (= *karci go za wszystko*). Na drugie (drugich) przyuczyni złego składamy, a sobie pobłazamy. Baz. Kto złemu pobłaza, ten dobrych uraża. Prz. Ojciec własny surowiej może, niż z innymi, z nim ś. obchodził i nie pobłazał w najmniejszej rzeczy. Krasz. <Po + *Błazać, BŁOG/BŁAG>

Pobłazająco w sposób *pobłazający, pobłażliwie, z pobłażaniem*: Lepiej i wygodniej na szkarady P. ś. uśmiechać. Krasz.

Pobłazanie, a, blm., [Pobloga] i. czynność cz. **Pobłazać**: Przez miłość ślepa i P. dziatkom naszym... nie Bogu z nich, ale piekłu gotujecie ofiarę. Wor. 2. p. **Pobłażliwość**: Minęły czasy pobłazania i pochlebstw. Kołł. Do szczętu dzieci psuje swym pobłazaniem. I. Okazujące ś. cielnym i pobłazania pełnym dla drugich, a dla siebie samego surowym. Koss. H.

× **Pobłazenie**, a, blm., czynność cz. **Pobłazyć**.
Pobłażliwość przys. od **Pobłażliwy**, *pobłazająco, z pobłazaniem*: Cmoknął i głową P. pokiwiał. Jeż.

Pobłażliwość, i, blm. od **Pobłażliwy**, *pobłazanie*.
Pobłażliwy *skłonny do pobłazania, zbyt wyrozumiały, pobłazający, miękki*: P. ojciec wobec dzieci. Przelóżony P. Jeż. <Od Pobłazać>

× **Pobłazyć**, y, yl p. **Pobłazać**: Czasem i P. i ulitować ś. potrzeba słabości ludzkiej. Krasz. <Po + *Błazyć, BŁOG/BŁAG>

Pobłądzenie, a i. blm., czynność cz. **Pobłądzić**. 2. lm. a *bląd, usterka, grzech*: Otworzyli mu oczy, i postrzegł P. swoje. Troc. Społeczność nie naprawia rządzonych przez jednostki bezrozumne błędzeń. Orzesz.

Pobłądzić, i, il i. *popaść w bląd, popełnić błąd, zbłądzić, omylić ś.; zgrzeszyć*: Wiece, żem grzechu wielkiego nie zrzadził, tylko pobłądził. L. I mądry częstokroć pobłądzi. Pileh. Nie ten nie pobłądzi, kto powie... Wysp. 2. *zabłąkać ś., zblądzić, stracić drogę, ślad*: Poboczne szlaki, które mi ś. przebierano, były niepewne, tak parę razy pobładzono. Krasz. 3. *strawić pewien czas na blądzeniu, pobłąkać ś.* <Po + Błądzić>

† **Pobładzony** *który pobładził, zbląkanym, zbląkanym, błędny*: Po niewiadomym gaju chodzę pobładzona. Otw.

Pobłąkać się, a ś., ał ś. *strawić pewien czas na bląkananiu ś., pobłąkać, potulać ś., powalać ś., powłóczyć ś.*: Nagadać ś. było z kim, P., choć ciasno, mogła do woli na ostrowiu. Krasz. <Po + Błąkać ś.>

Pobłąkanie się, a ś., blm., czynność cz. Pobłąkać ś.

† **Pobłędny** *błędny, obłędny, bałamutny, nieoprawny*: Pobłędna, pochybna mowa, soloecismus. Mącz. <Po + Błędny>

Pobłękitnieć, eje, ał powlec ś., pokryć ś. barwą błękitną, stać ś. trochę błękitnym, posmieć: Twarz jego pobłękitniała od blasku księżyca. Słow. <Po + Błękitnieć>

Pobłękitnienie, a, blm., czynność cz. Pobłękitnieć.

Pobłocenie, a, blm., czynność cz. Pobłocić.

Pobłocenie się, a ś., blm., czynność cz. Pobłocić ś.

Pobłocić, i, il *powalać błotem, zabłocić, poszarżać*: Nie ma być pobłocona szata, ale ochędożna. Petr. P. ś. *powalać ś. błotem, zabłocić ś., poszarżać ś.* <Bo + Błocić>

[**Pobłoga, i, blm.**] p. **Pobłażliwość**: Dać komu pobłogę (= *poblażać, folgować komu*). <Po + *Błoga, BŁOG/BŁAG>

Pobłogosławić, i, il i l. *udzielić błogosławieństwa*: Dajcież sobie ręce, potym i rodzice wam pobłogosławiają. L. P. *związek małżeński (= dać ślub)*. P. dary boże, chorągwie = *poświęcić*. 2. *poszczęścić, udzielić powodzenia, zdarzyć*: Niech wam Bóg pobłogosławi we wszystkim, za wasze dobro. P. kogo czym (o Bogu) = *uszcześliwić, obdarzyć, udarować, zesłać jako znak swej łaski*: Bóg pobłogosławi urodzajem. Związek niepobłogosławiony przez Kościół był dość szczerze pobłogosławiony przez Pana Boga liczną familją. Bał. <Po + Błogosławić>

Pobłogosławienie, a, blm., czynność cz. Pobłogosławić.

† **Pobłożenie, a, blm., czynność cz. Pobłóżyć.**

† **Pobłóżyć, y, ył, † Pobłagać uśmiechać ś., przyjmiać ś., wdziaczyć ś.** Głos. <Po + Błóżyć>

Pobłysk, u, lm. i l. *blysk przelotny, blask*: Pojeżdża dalej, aż P. oręza ujrzy. Książ. Przen.: *przejaw świetny, objaw*: Niechaj P. świetności oko ludzi razi, to najsukuczniej ducha poddaństwa mu wrazi. Wyb. Nie pycha, nie tryumf, nie P., ale ból, czy tu, czy tam. Krasin. (= *blask, świetność*). W pismach jego widać czasami po błyski talentu. P. odwiecznych ideałów. Śl. wil. 2. *pobłyskiwanie, błyskanie*: Jowisza, gdy ś. uznai piorunnym pobłyskiem, Juno ucieszy. Książ. (= *rzucaniem błyskawic, piorunów*). <Po + Błysk>

Pobłyskać, a, ał *spędzić pewien czas na błyskaniu*. P. ś. *zejść na błyskanie ś. przez pewien czas*. <Po + Błyskać>

Pobłyskanie, a, blm., czynność cz. Pobłyskać.

Pobłyskanie się, a ś., blm., czynność cz. Pobłyskać ś.

† **Pobłyskany** *blyszczący, świetlany, świecący, promienny*: Luny poświęta pobłyskana. L. O ślepy wodzu ślepych, mgło przed słońcem ranna, perzu ogniem P. L. <Od Pobłyskać>

Pobłyskiwać, uje, iwał, Polyskiwać *błyskać co chwila, od czasu do czasu*: Tylko jasna suknią dziewczyny w tej zielonozóltej gęstwinie pobłyskiwała. Orzesz. Niemen tylko u stóp góry stało-

wemi smugami pobłyskiwał. Orzesz. Nocami pobłyskiwały oczy wileze. Sienk. Z czołem, na którym pobłyskuje tysiąc wspomnień i nadziei. Krasin. (= *przebłyskuje*). <Po + *Błyskiwać, od Błyskać>

Pobłyskiwanie, a, blm., czynność cz. Pobłyskiwać.

Pobłyskliwy *pobłyskujący, polyskujący*: Patrzał w te okna, których wydłużone odbicia widać było w pobłyskliwej wodzie stawu, i nie mógł od nich oderwać oczu. Żer. <Po + Błyskliwy>

Pobłyskotać, ota a. ocze, otał *strawić pewien czas na błyskotaniu, pomigotać blaskiem, pobłyskać*. <Po + Błyskotać>

Pobłyskotanie, a, blm., czynność cz. Pobłyskotać.

Pobłysnąć, śnie, szał *błysnąć przelotnie*. L. <Po + Błysnąć>

Poblyszczeć, y, ał *potrwać w blasku, побыć jakiś czas blyszczącym*: Ubierzesz ś., poblyszczysz, połaśasujesz tędy owędy, może doczekasz ś. jakiego małego tryumfu. Kacz. <Po + Blyszczeć>

Poblyszczenie, a, blm., czynność cz. Poblyszczeć.

Poblysniecie, a, blm., czynność cz. Poblysnąć.

Pobobrować, uje, ował *spędzić pewien czas na bobrowaniu, poszperać, pogmerać, pogrzebać, poplonrować*. <Po + Bobrować>

Pobobrowanie, a, blm., czynność cz. Pobobrować.

† **Pobocz, [Pobocz] l. Pobocz, a, lm. e m. a.** **Pobocz, y, lm. e ż. = a)** *miejsce poboczne, ubocze, ustronie, bok*: Macie nieco w ustronnym zaczekać pobocz, póki ś. nie obudzi. Min. Z pobocza leśnego ozwał ś. głos. Sienk. Strumyk z poboczy pochopne perły szmerzące sobie toczy. L. Wykroty wspaniałości na P. zbytku możem zwać pychą, dumą. Petr. b) a. **Pobocz, Przewora** *jedna z przegród w stajni, na pojedyncze konie, aby ś. nie bily, nie gryzły*. c) a. [**Poboczek, Pobocznicza**] *wodza, cugiel, lejc na konia, do pętania go*: Włożywszy na konia jedną P., spokojnie stać musi. Dor. Pod Warną i Amurat już chciał uciekać, aż mu janczarowie P. na konia włożyli. Biel. M. Spina mi poboczem nierozdziergłym nogi. Chr. Przen.: Przybierz miłości, przybierz namiętnościom poboczy. Pot. On zaś do inszej imo słowo mierzy, zdjąwszy ś. z ślubów przysięgłych poboczy. Pot. (= *wieżów*). 2. przys. i przyi. p. **Pobok**: P. tłumy idąc, różgi od drzewa oliwnego słały na drogę. Mias. [Ojciec i matka siadają pod obrazami na stołku poboc naprzeciw drzwi]. <Po + *Boecz, od Bok>

Pobocze, a, lm. a l. † P. p. Pobocz. 2. a. Ława, Przybocze, Burt, Bankiet *kol. pas ziemi po bokach pokładu kolejowego, część korony nasypu między krawędzią a pokładem drogi*. <Po + Boeze, od Bok>

[**Poboczek, czka, lm. czki**] p. **Pobocz**. <Po + Boecz, od Bok>

× **Poboczenie, a, blm., czynność cz. Poboczyć.**

Poboczenie się, a ś., blm., czynność cz. Poboczyć ś.

[**Poboczni**] p. **Poboczny**. <Po + *Boeczni = Boeczny>

Pobocznicza, y, lm. e l. jedna z dwóch belek położonych po bokach pokładu na moście, aby ś. szaber lub żwir na boki nie rozsuwał. 2. † P. = a) a.

† **Pobok, † Poboka = a)** *część boczna czego, bok, skrzydło*: Na czele ciągnął hetman, pobocznicę zaś wyznaczył jeździe. Pileh. (= *flank*). Tak ciągnęło wojsko, że konni na pobocznicach je-

chali. Warg. Obawiali ś., by ich na poboczniey niezastoniętej nie ogarnęli. Warg. Śrządek jest między pobocznicami skrajnemi. Petr. Pobocznicę, przybudowaną pobocznie. Wuj. Zbudował Salomon na ścianach domu bożego koło kościoła ganki i wkoło poczynił pobocznicę. Leop. b) *żona poboczna, nadożnica*: Prezbiterom mieszkania z pobocznicami i z żonami zgłoś zakazujemy. Żarn. 3. [P.] *poła boczna sieci piasznicznej*. 4. [P.] p. **Pobocz.** <Po + Bocznicza>

Pobocznie przys. od Poboczny.

× **Pobocznik**, a, lm. cy I. ten, co stoi obok: Prawe oko żołnierza uszykowanego ma być obrócone do lewego ucha pobocznika. Kaw. Nar. 2. Im. i *ramię boczne, odnoga, galicy*: Lichtarz sześć miał poboczników, co ś. pręta trzymały. Leszcz. <Od Poboczny>

Poboczność, i, blm. rz. od **Poboczny**.

Poboczny I. *znajdujący ś. pobok, boczny*: Pokoje poboczne. Troc. Wsi poboczne. Troc. Wiatry poboczne. Troc. Pójdiesz do tych pobocznych po prawej ręce ofieyn. L. Anguly poboczne są około linii postawionej jednym końcem na drugiej. Troc. Krewni poboczni. Troc. Linja poboczna pokrewieństwa ma w sobie te osoby, które ś. ani od nas rodzą, ani my od nich, ale od jednej krwi z nami pochodzą. Groie. (= *nie prosty*). Poboczni, *collaterales*, jako to brat, siostra. Sz. W pobocznej linii są: stryj, ciotka etc. Troc. 2. *uboczny, postronny*: Przyczyny poboczne, które wpływają do sprawy jakiej. L. Kwestja poboczna. Aby na marszach chleba pobocznego i podwód nie brano. Troc. Dochody poboczne (= *akcydensy*). Za pieniądze 10 pobocznych żon przybierzesz sobie. L. (*nieślubnych; nadożnic*). Miał Władysław syna pobocznego Zbigniewa. Nar. (= *nieprawego łoża*). 3. anat.: Tętnica poboczna ramienia (arteria collateralis brachii). Żyły poboczne (venae collaterales). 4. flzj.: Krążenie krwi poboczne. <Po + Boczny>

× **Poboczyć**, y, ył od czego = *zboczyć*, w bok ś. *zwrócić, skrócić na bok*, posp. *zbakierować*: Pochwytywszy rudel, od Naksu poboczył. Zebr. (= *popłynął w bok*). P. ś. *wytrwać w boczeniu ś. przez pewien czas, pokrzywić ś., podąsać ś.* <Po + Boczyć>

[**Poboćkać**, a, ał, **Poboćkać**] *pocałować*: Poboćkał ją przy książce. Sienk.

[**Poboćkanie**, a, blm.] *czynność cz. Poboćkać*. **Pobogacenie**, a blm., *czynność cz. Pobogacić i **Pobogacieć**.*

Pobogacenie się, a ś., blm., *czynność cz. Poboğacić* ś.

Pobogacić, i, ił *porobić bogatemi, wzbogacić wiełu z kolej*. L. P. ś. (o wielu) *wzbogacić ś. kolejno*. <Po + Bogacić>

Pobogacieć, eje, ał *stać ś. bogatym, wzbogacić ś., spanoszyć ś.; stać ś. bogatszym, polepszyć swój byt materialny*. <Po + Bogacieć>

† **Poboćić się**, i ś., jał ś. p. **Pobać** ś. L. <BOJ>

× **Poboisko**, a, lm. a p. **Pobojowisko**: Z wielką ś. pochwałą powróci do domu z poboisk. Leszcz. Bo kto ich trupy zliczył? kto widział poboiska. Pot. On z poboiska wraca ś. wesoło z zgromadzonymi kołem. Tw. Cesarz Bajazyt po onem zwycięstwie na onem poboisku został przez kilka dni. Jancz.

† **Poboiszczę**, a, lm. a, [**Poboiszczę**] p. **Pobojowisko**: Olha, poraziwszy Drewlanów, nieekających z poboiszczę gonida. Stryk. P. trupami usłane. Krasz. Na poboiszczu modlił ś. nad niemi

i płakał. Krasz. Drapieżnik władny spadł na P., zasłane kłakami zajęczemi. Dyg. <Po + Boiszczę>

Pobojczyk, a, lm. i *stempel do nabijania i czyszczenia fuszki, lasztek, ladsztek*: P., stempel u pistoletów nieco dłuższy od tej broni, noszony w wojsku polskim przy ładownicy lub za pasem w tyle. Gem. <Po + *Bojczyk, BI/BOJ>

† **Pobojewisko**, a, lm. a p. **Pobojowisko**. Troc. <Po + Bojewisko>

Pobojować, uje, ował I. *spędzić pewien czas w boju, w bojach, na bojowaniu, powojować*. 2. † P. *pobić, pokonać*: A radując ś. temu, iż pobojował a pobił Adadezera. B. Sz. <Po + Bojować>

Pobojowanie, a, blm., *czynność cz. Pobojować*. [**Pobojowica**, y, lm. e] *boisko, klepisko do młócenia zboża*. <Po + *Bojowica, BI/BOJ>

Pobojowisko, a, lm. a, † **Pobojewisko**, † **Pobojosko**, × **Poboisko**, † **Pobój**, † **Poboiszczę** I. *miejsce, gdzie była bitwa, plac boju*: P., pole, na którym ś. bili, bitwę stoczyli, plac bitwy. Dudz. 2. † P., **Pobój** *klepisko*: Stodoła z dwójgiem wrót przeciwko sobie, o dwu sąsiadkach, słoną pokryta, o jednym pobojowisku. Wej. <Po + Bojowisko>

† **Pobojosko**, a, lm. a p. **Pobojowisko**: Turcy, chodząc po onym pobojosku, ciała drgające obnaższy z odzienia, głowy im ucinali. Baz. <Po + Bojsko>

Pobok, u, lm. i I. † P. p. **Pobocznicza**: Śrządek równie odległy od obu poboków. Petr. Każda rzecz położona między dwoma pobokami, w tej oba poboki znać, które ją obsiadły z obu stron; tak i rząd wolny położony między monarchją a demokracją. Petr. W kryształowym gdy odszedł obłoku, prawym ojeu usiadł na poboku. Mias. 2. gór. - a) a. **Obestrunek**, **Obestronek**, **Obersztunek** *ściana boczna chodników, sztolni*. b) P. szybu = *ściana boczna szybu*. c) Poboki żyły = *wierzchnia i spodnia powierzchnia żyły dotykająca górnika*. d) Poboki = *boczne szybiki, szyby za linią sztolni lub o 24 łatry od szybu głównego*, × *szlamiska*. <Po + Bok>

† **Pobok**, [**Pobok**, **Pobocz**, **Pobóc**] przys. *obok, z boku, po bokach, pod bokiem, w podług, w sąsiedztwie*: I bliższy wiedzą sąsiedzi, co nam P. tu siedzą. Mias. Każdy z rotmistrzów na pamięci ma mieć, aby huf z przodku konniejszymi osadził, a takichże P. i nazad. Zebrz. Za młynem i P. rozlewały ś. łaki rudawe. Reym. Młyn stojał P. grobli. Reym. <Po + Bok>

† **Poboka**, i, lm. i p. **Pobocznicza**: Tam niedaleko Anglja szeroka, przy niej Szkocja, sąsiada P. Klon. <Po + *Boka, od Bok>

Poboksować, uje, ował I. *pobić kogo kulakami*. 2. *strawić pewien czas na bokowaniu*. P. ś. *powalczyć z kim na pięści*. <Po + Boksować>

Poboksowanie, a, blm., *czynność cz. Poboksować*.

Poboksowanie się, a ś., blm., *czynność cz. Poboksować* ś.

Poboleć I. i, ał *boleć, dokuczać przez pewną chwilę*: Nie ci nie będzie! poboli i przestanie. 2. *eje, ał przeboleć pewną chwilę, pewien czas, pocierpieć, popłakać, pożałować*: P. nad czyją stratą. Z nikim więc biedna szczyrej pomówię i P. nie mogła. Krasz. Rozmówię ś. z niemi, azali ś. zawstydzą a poboleją. Smotr. (= *pożalują*). <Po + Boleć>

Pobolenie, a, blm., *czynność cz. Poboleć*.

Pobolewać, a, ał, † **Poboliwać** *boleć od czasu do czasu, dokuczać razwraz*: Raka ukrytego poznać,

gdy ów węzeł w ciele będący zacznie P. Prz. Głowa pobołowała. Perz. <Po + Bołować>

Pobolewanie, a, lm. a czynność cz. **Pobolewać**; *ból powtarzający się*: Plaster służący na słabowite pobolewanie. Perz.

†**Poboliwać**, a a. l. uje, ał p. **Pobolewać**: Jakoś nogi trochę nie służą i krzyże poboliwują. Jeż. <Po + Boliwać>

†**Poboliwanie**, a, b. m., czynność cz. **Poboliwać**, *pobołowanie*.

Pobombardować, uje, ował 1. *jedno po drugim zbombardować*, *podobonywać bombardowania*. 2. *spędzić pewien czas na bombardowaniu*. <Po + Bombardować>

Pobombardowanie, a, b. m., czynność cz. **Pobombardować**.

Pobonifikować, uje, ował *powynagradzać*, *podzielać odszkodowania*. <Po + Bonifikować>

Pobonifikowanie, a, b. m., czynność cz. **Pobonifikować**.

Pobonifraterski *pozostały po bonifraterach*, do nich niegdyś należący: Klasztor P. <Po + Bonifraterski>

Pobonować, uje, ował *spędzić pewien czas na bonowaniu*. <Po + Bonować>

Pobonowanie, a, b. m., czynność cz. **Pobonować**. **Poborca pobierający dochody**, podatki: P. rogatkowego, mostowego. P., który wszystkie dochody wybiera. Baz. I poborey z poborów liczbę oddawali. Ponęt. P. u Rzymian *quaestor*. Petr. <Po + *Borea, BIOR/BOR/BR/BIER>

× **Poborcowy** p. **Poborczy**: P. urząd. L. <Od Poborea>

Poborezość, i, b. m. rz. od **Poborczy**: Kazimierz Sprawiedliwy zdjął jarzmo poborezości, wyzwolił od haraczów, zniósł służebnictwo. Szaj. <Od Poborczy>

Poborczy, × **Poborcowy** przym. od **Poborca**: Urząd P.

× **Poborczyzna**, y, lm. y p. **Poborczyzni**: P., żona poborey. L. <Od Poborea>

Poborczyzni, i, lm. e, × **Poborczyzna** 1. forma ż. od **Poborca**. 2. *żona poborey*: Poszedł w taniec z córkami poborczyzni. Bał. <Od Poborea>

Poborgować, uje, ował 1. *pobrać a. podawać wiele rzeczy na borg*, na kredyt, *pokredytować*; *popożywać*. L. 2. *brać a. dawać na borg*, *kredytować* przez pewien czas, *pokredytować*. Przen.: *poczekać*, *odłożyć na potem*, *popożyczyć*; *darować*, *przepuścić*, *spardonywać*, *przebaczyć*: Obaczym twoją naukę, poborguj mi jedno trochę, aż cię spytam o jedną rzecz. Zebr. <Po + Borgować>

Poborgowanie, a, b. m., czynność cz. **Poborgować**.

†**Poborki**, ów, b. m. *opłaty*, *podatki*, *daniny*. <Po + BIOR/BOR/BR/BIER>

†**Poborcy** p. **Poborowy**. Troc. <Od Pobór>

Poborować, uje, ował 1. *wyborować wiele otworów jeden po drugim*, *poświdrować*, *powiercić*. 2. *strawić pewien czas na borowaniu*, *powiercić*, *poświdrować*. <Po + Borować>

†**Poborować**, uje, ował *placić pobór*, *podatek*: Kto powinien P. z swego gruntu, nie ma być dalej obciążon. Kłok. Każdy dom poboruje od obęjsia swego. Troc. <Od Pobór>

Poborowanie, a, b. m., czynność cz. **Poborować**.

†**Poborowanie**, a, b. m., czynność cz. †**Poborować**: P. łanowe na długi czas zarzucone. Paw.

Poborowy, †**Poborny** przym. od **Pobór**. Włod. Pieniądze poborowe. Rejestr L. <Od Pobór>

Poborstwo, a, b. m. *urząd poborey*: Niktby nie

stał w liczbie ubiegających się o P. Paw. <Od Pobór>

[**Poboruchać się**, a s., ał s.] *poprzemawiać s.*, *pokłócić s.* <Po + Boruchać s.>

[**Poboruchanie się**, a s., b. m.] czynność cz. **Poboruchać s.**

Poborukać się, a s., ał s. p. **Poborykać s.**: Bodaj, czy nie więcej tam liżnąłeś ode mnie, eom tylko z łaciną s. trochę poborukał i rachunku skosztował. Krasz. <Po + Borukać s.>

Poborukanie się, a s., b. m., czynność cz. **Poborukać s.**

Poborykać się, a s., ał s. *przepędzić*, *strawić pewien czas na borykaniu s.*, *pomocować s.*, *poborować s.*, *popasować s.*: Znać było, że s. jeszcze mógł P. z niedźwiedziem. Krasz. Nie wadziłoby, widzi mi s., i z djabłami P. s. Kacz. <Po + Borykać s.>

Poborykanie się, a s., b. m., czynność cz. **Poborykać s.**: Czuję w sobie siłę do poborykania s. z nim, i zwycięzę. Krasz.

Poborzanin, a, lm. *anie szlachcic zagrodowy w okolicach Mławy*. <Po + *Borzaniu, od Bór>

Pobość, *odzie*, *odł pobić*, *pokłóć rogami*: Widział siedm wołów tłustych, a drugich siedm chudych, które one tuste pobodły. Rej. Nie będą go (koziółeczka) wyganiała, bo mnie pobodzie. Pśń. Przen.: Rycerze pobodzeni włóczniami. Sienk. Co mówią astronomowie o komecie, która ma P. naszą ziemię? Bał. <Po + Bość>

[**Pobośkać**, a, ał] p. **Pobośkać**.

Pobośkanie, a, b. m.] czynność cz. **Pobośkać**, *pocałowanie*.

Poboże, a, b. m. *kraj nad Bohem*, *porzeczce Bohu*. Pol. Ściągnął daniny z mieszkańców Poboża po talarze od dymu na opłacenie pomocy tatarskiej. Rol. <Po + *Boże, od Boh>

[**Pobożenie się**, a s., b. m.] czynność cz. **Pobożyć s.**

†**Pobożństwo**, a, b. m. p. **Pobożność**: Wiary przeciw królowi P. ku Bogu fundamentem jest. Biel. M. Duch mądrości, duch umiejętności i pobożństwa. Leop. Polacy! nie przystałoby to wazszemu pobożństwu chcieć, aby broń wasza miała s. kiedy błyszczyć przeciw Krystusowi. Jan. P. chrześcijańskie. Baz. <Od Pobożny>

[**Pobożliwie**] przys. od **Pobożliwy**, *pobożnie*.

[**Pobożliwość**, i, b. m.] rz. od **Pobożliwy**, *pobożność*.

[**Pobożliwy**] p. **Pobożny**. <Po + *Bożliwy, od Bóg>

[**Pobożniczka**, i, lm. i] p. **Pobożnisia**. <Od *Pobożnik, od Pobożny>

Pobożnie 1. przys. od **Pobożny**. P. żyje. Troc. I tak modlitwę szepeac P., sam sobie zorze, zasieje, późnie. Syrok. P. zmówcie paciórki. Mick. Zart.: [P., przez urazy, huknął ei ją ze trzy razy, bo tak ze złym wypadaj]. 2. × P. *po Bogu*, *sprawiedliwie*, *uczciwie*, *po chrześcijańsku*: P. przedać. Troc. Ci, którzy przedają albo też P. rzeczy swe przedawali. Vol.

Pobożnisia, i, lm. e forma ż. od **Pobożniś**; [**Pobożniczka**].

Pobożnisiowski przym. od **Pobożniś**: Niema tam domieszek dogmatycznych ani pobożnisiowskich. Big.

Pobożnisiostwo, a, b. m. *stan*, *charakter pobożnisia*: Wspierasz pani próźniactwo, pociągająca za sobą plotkarstwo, pochlebstwo, P. Orzesz. <Od Pobożniś>

Pobożniś, a, Im. e *człowiek pobożny, nabożniś, dewot, bigot, świętoszek*. <Od Pobożny>

Pobożniuchno przys. od **Pobożniuchny**.

Pobożniuchny *wielce pobożny*. <Od Pobożny>

Pobożność, i, blm., † **Pobożństwo**, [**Pobożliwość**] I. rż. od **Pobożny**: P. to w nas sprawuje, że ś. szczerze przyłączamy prawdziwą wiarą ku Panu Bogu. Rej. Najlepszy jest mistrz i nauczyciel pobożności natura. Warg. Będą ludzie... mając pozór pobożności, lecz ś. mocy jej zapierający. Wuj. Jeżeli czego, tedy pobożności nam trzeba w hetmanie szukać, czego nam oto i przodkowie nasi jawne przykłady zostawili. Sar. Aby ś. stara chrześcijańska P. wróciła, a jednoś zakwitnęła. Skar. Przykładem pobożności miasto wszystko uweselacie i budujecie. Skar. Pobożnością drugim świecili. Groch. Uchowaj, Panie Boże, takiej pobożności. Kras. P. zaene jego otaczała progi. Moraw. P. duszę ku niebu porywa. Mick. Zbiór ten pochodził w części z pobożności ludu. Mick. 2. *pietyzm, cześć*: P., *pietas*, jest właśnie chęć i uprzejmość umysłu, którą szanujemy tych, którzyśmy powinni, a tak jest P. przeciwko Bogu, przeciwko ojezyźnie, przeciwko powinnym. Petr.

Pobożny, † **Bożny**, [**Pobożliwy**] I. *gorliwy w oddaniu nabożeństwu, Bogu; nabożny; poświęcony Bogu, bogobojny, świątobliwy*: Był Formozus P. i nabożny i uczony w Piśmie świętym. Skar. Kto P. i ostrożny, tego i Bóg strzeże. Pol. Niech zakony wyjdą z pobożnej nieczynności; niech ś. nie ulegną poziomym zabiegów łączących go z ludem. Cz. Pobożna intencja, pielgrzymka. P. uczynek. Troc. Pobożne życie. Skar. Szkoły pobożne = pijarskie (*Scholae piæ*). L. Ksiądz czyli profesor szkół pobożnych = *Pjjar*. L. Przen.: Milczą dzwony pobożne wieżycy wysokiej. Garczyń. 2. *święty, religijny, krzyżowy*: Wojnę pobożną śpiewam i hetmana, który święty grób Pański wyswobodził. P. Koch. 3. † Pobożna cenna. Troc. (= *uczciwa, sprawiedliwa, rzetelna, chrześcijańska, katolicka*). 4. anat.: † Matka pobożna. Krup. p. **Opona**. <Po + Bożny, od Po + Bogu>

[**Pobożyć się, y ś., ył ś.**] *posp. zakląć ś. na Boga, wezwać imienia boskiego, wezwać Boga na świadka, przysiąc ś.*: P. ś. na nieprawdę - *krzywo-przysiąc*. Patrząc na nią, kto by ś. pobożył, że to kościany Chrystus. Słow. <Po + Boży ś. >

[**Pobóc**] przys. i przyi. p. **Pobocz**.

Pobój, oju, Im. oje I. *pobiecie, porażka, pogrom*: Na niegotowych nieprzyjaciół uderzyli i wielki w nich P. uczynili. Błaż. Part, gdy z poboju zwiąja i tył zwycięzcy podawa zelżywy. Tw. Przyjdzie ten wiek, przyjdą czasy twoje, gdy ramię dzielne, sposobne do zbroje pokazesz krwawy na P. gotowe. Pias. Na zwyciężonych wozach powracał po rozgromionych tureckich obozach, po krymskich pobjach. Tw. Żydzi, szlachta, obywatele pomniejsi, wieśniacy ze skargami i pobjem, parochowie z pozdrowieniem, wszystko to napelniało dom, sien, podwórze dworku. Krasz. 2. † P. p. **Pobojowisko**: Po wygranej zostawują nieprzyjaciół a. na pobju, a. bez sił. Nagur. A to co za koń tak wielki na pobju (trojańskim) sam jeden stoi? Koehan. Józef i Nikodem, skoro krwawego doszli pobju, płótno rozciągali. Odm. <Po + Bój>

Pobójka, i, Im. i p. **Pobicie**: Powinny być statki na cienkich i krzywych krokiewkach tarciami podbite, tak, aby ta P. a. przykrycie dach formowała. Rol. <Po + Bójka, BI/BOJ>

Pobór, oru, Im. ory I. blm., czynność cz. **Pobrać**. **Pobierać**: P. *opłaty mostowej, rogatkowej*. 2. P. do wojska = *bratka, zaciąg, rekrutacja, powołanie, popis, konskrypcja, werbunek*: [W P.] = do wojska: Po cößeś mie, moja mamu, w P. zapisała? 3. *dana, podatek, oplata, składka, czynsz, clo, myto, haracz*: Na sejmie w Grudziądzu P. albo pewne płacenie od głowy uchwalono. Błaż. (= *pogłowne*). P. łanowy, wodny. Troc. P. daję, wybieram, wyciągam, odbieram. Troc. Pobory wydają z gruntów, z czopowego i innych rzeeczy. Łęcz. Na takowego zloczyńcę powinni bartniey po sobie P. puszczać tak na kafa, jako i na inne wydatki. Skr. P. wiatrowy, ciężki, nieznośny, uciążliwy, z niego. Kn. (= *za ten wiatr, co wieje*). P. nasz, wiecie, jako wielką sumę wynosi; jeszcze i tego poboru na sejmikach naszych postąpić nie chcemy. Grab. P. Uchwalił P. 4. *łanowe, dań królewska*: Łanowe, nazywane niekiedy dania królewską a. po prostu poborem, było głównie podatkiem gruntowym. Paw. <Po + Bór, BIÖR/BÖR>

Pobóstwić, i, il, *zrobić bóstwem, ubóstwić*: Czy czart coś pobóstwionego wyobrażał? Lel. <Po + Bóstwić>

Pobóstwienie, a, blm., czynność cz. **Pobóstwić**.

× **Pobraccenie, a**, blm., czynność cz. **Pobrać**: Sultán starosta do siebie przyjącielskim sposobem dla pobraccenia wezwał; który też temu uwierzył. Paszk. (= *pobraccenia ś., pobracania ś.*).

× **Pobracić, i, il** i × P. ś. p. **Pobratać**: Kto prawdziwie dochód swój z rozehodem pobraci. Skoro z szatanem ś. pobracił. Wuj. Przez niebostąpienie Pańskie człowiek z aniołami w niebie ś. pobracił. Odm. <Po + Bracić>

† **Pobracim, a**, Im. y p. **Pobratyniec**: Naprzód zawżdyd miewał pobracimy. Bud.

Pobrać, bierze, brał I. a. † **Pobierać** *wziąć, zabrać jedno po drugim, pozabierać; pokraść*: Zagle i liny okrętowe nam pobrał. Warg. Pobrano, by czeczotki na lepie. Prz. † Przyjdą nieprzyjaciele a pobierzą (pobiorą) miejsce nasze i lud. Wuj. W niewolę pobierają poczeiwe panienki. Następnego roku woda nam (budynki) pobrała. Sienk. Złodziej wszystko nam pobrał. I pobrał srebro i złoto, i naczynia. Wuj. Państwa mu jego i miasta pobrał. P. Koch. † P. pod kim = *zabrać z pod czyjej władzy*. Wen. Pobrał wszystkich na wóz. Pobrał myśli z innych autorów (= *pozapożyczal*). P. do kozy, do więzienia, do arestzu = *poaresztować*. 2. *wziąć, zabrać, otrzywać, dostać*: Pobrana za sprzedane bydłę suma. Janusz nie pobrał Sandziwojewa żyta trzy tysiące kop. Rot. Pobrano z kasy 300 złotych (= *podniesiono*). W lutym pobrał za sprzedany papier złotych czternaście. [Żyd pobrał ten chleb i ser z tym miechem i poszed do miasta]. 3. *pojąć za żonę*: Bo mię zaraz P. dano. Koehan. P. ś. I. *wziąć jeden drugiego, pojmnować ś.*: Pobrał ś. za rżę i pobiegł. 2. *połączyć ś. węzłem małżeńskim*: Pobrałiśmy ś.: dał mi Bóg gospodynię dobrą, żonę poczeiwą. Kras. [P. ś.] = a) *zabrać ś.*: Pobrałi ś. i pojechałi. b) *wybrać ś., ułać ś.*: Wzięc oba pobrałi się z Wadowie do chałupy. c) i nied. [**Pobierać** ś. a. **Pobierać** ś. *zajść w ciążę*: Krowy pobrały ś. <Po + Brać>

Pobrakować, uje, ował *powybierać, poprzebierać, posortować*. <Po + Brakować>

Pobrakowanie, a, blm., czynność cz. **Pobrakować**.

Pobramować, uje, ował *poobszycwać, pookładać*,

powykładać, polamować po brzegach. <Po + Bramować>

Pobramowanie, a, blm., czynność cz. **Pobramować**.

Pobranie, a, blm., czynność cz. **Pobrać**.

Pobranie się, a ś., blm., czynność cz. **Pobrać** ś.

† **Pobrać**, u, lm. y l. p. **Pobratymstwo**: Mieszająć ś. z niemi w obłudnym pobracie, raz tych, drugi raz owych przybiera postacie. Przyb. 2. p. **Pobratyniec**: Sajdaczny między swemi zowie ś. pobraty. Pot. 3. [P., **Póbrat**] brat stryjeczny lub cioteczny. <Po + Brat, od Bratać>

† **Pobrać**, y, lm. y p. **Pobratymstwo**: Co zaś mię pytasz o Tymokrata, tego ś. z Protezyłem rozeszła P. Jabł. Skąd ta przedka zgoda, skąd one tak nagłe pobraty? Pot. <Po + *Brata, od Bratać>

Pobratać, a, ał, × **Pobracić** związać węzłem braterskim, zaprzyjaźnić, pokumać, nawiązać stosunki jakby familijne, zbratać; pogodzić, pojednać: Moze miłość dwa ludy niezgodne pobrata. Syrok. P. ś. *zawiązać z kim stosunki braterskie, zaprzyjaźnić ś., pokumać ś., nawiązać z kim stosunki zażyłości, zbratać ś.*: Panowie litewscy, pobratawszy ś. z Rusią, pustynie ruskie osadzili. Stryjk. Jedząc i pijąc, z sobą ś. pobratali. Paszk. Heretyk za żywota pobratał ś. z czarty, i teraz na czei jest u nich w piekle. Birk. Wiele wody upłynię, długie przejdą lata, nim się wkocin Dęboryg z Brochwiczem pobrata. Syrok. Widziałem rzymskich rycerzy pobratanych z wywołencami. Krasin. <Po + Bratać>

Pobratanie, a, lm. a l. czynność cz. **Pobratać**. 2. p. **Pobratanie** ś.: Miła rzecz w tak zgodnym szeregu wielkich monarchów widzieć pobratania. P. Koch.

Pobratanie się, a ś., blm., czynność cz. **Pobratać się; Pobratanie**.

[**Pobratek**, tka, lm. tki] *potomek po bracie*: A wszakżeś mi to nie sama, bo z tatusiem i z matusią, i stryjaskiem i stryjenką, i tą ciotką, i pociotkiem, i braćkiem, i siostrzyką, i pobratkiem i posiostrą — to obiecała. <Po + *Bratek, od Brat>

Pobraterski po bracie pozostali, odziedziczony: Majątek P. <Po + Braterski>

† **Pobraterstwo**, a, blm. p. **Pobratymstwo**: Heretycy z czartem P. mają. Birk. <Po + Braterstwo>

Pobratni p. **Pobratymczy**: Ojciec Karol Robert marzył o założeniu pobratniej rzeszy królestw. <Po + Bratni>

Pobratnić, i, ił *zrobić bratnim, skojarzyć po bratersku, spokrewnić*. P. ś. *stać ś. bratnim, związać ś. węzłem bratnim, spokrewnić ś.*: Dusze ich pobratniły ś. z sobą. <Po + Bratnić>

Pobratnienie, a, blm., czynność cz. **Pobratnić**. **Pobratnienie się**, a ś., blm., czynność cz. **Pobratnić** ś.

Pobratym, a, lm. y p. **Pobratyniec**: Zwiódł cie (Osmanie), jako wszystkich pobratymów twoich, bezeny Mahomet. Birk. Jaćwingowie ruskie państwa wojowali, mszując ś. Połoweów, pobratymów swoich. Biel. M. Żołnierze obierali przyjaźniół, pobratymów, kolegów, poprzysięgając wzajemną wierność, obronę, zemstę. Nar.

Pobratymca, y, lm. y p. **Pobratyniec**. **Pobratymczość**, i, blm. rz. od **Pobratymczy**: sl. wil.

Pobratymczy przym. od **Pobratymiec; Pobratni**, × **Pobratymski**, × **Pobratynski**. Narody, języki pobratymcze. Język P. Boh. M. <Od Pobratymiec>

Pobratymiec, mca, lm. mcy p. **Pobratyniec**: Czeši, nasi pobratymcy. A nie ma on czasem między naszymi pobratymca? Sienk. <Od Pobratym>

Pobratymka, i, lm. i forma ż. od **Pobratym**. × **Pobratymski** p. **Pobratymczy**. <Od Pobratym>

Pobratymstwo, a blm., † **Pobraterstwo**, **Pobratynstwo** 1. *powinowactwo, pokrewieństwo, wspólność pochodzenia*: P. między dwoma ludami. 2. a. † **Pobrat**, † **Pobrata** *stosunek wynikający z pobratania ś., braterstwo, braterskość, zażyłość ścisła, ścisły związek przyjacielski*: Trafia ś., że towarzysz jaki upodoba sobie murzę, a murza jego, to sobie amiejęją do zgonną ślubują (przy czym wodę na szablę leją), która ś. pobratymstwem zowie. Sienk. Błazeństwa, które ś. czynią razem, dają prawo do pobratymstwa. L. Ziemia a ciało ludzkie w podobnej zostają analogji, sympatji, pobratymstwie, konseksji. L. Pobratymstwem zdrajeów dopozaliście ś. potęgi. Krasin. <Od Pobratym>

† **Pobratyn**, a, lm. i p. **Pobratyniec**.

Pobratyniec, nea, lm. ncy, **Pobratymiec**, **Pobratymca**, † **Pobratyn**, † **Pobratym**, † **Pobracim**, † **Pobrat** 1. *współplemiennik, członek tegoż samego szczepu*: Czeši, pobratynicy Polaków. Po upadku Komarów to miano Kopezak rozciągnięte zostało do licznych pobratynców, po koczackich stopach rozproszonych. Lel. 2. *człowiek pobratany z kim, przyjaciel wierny jak brat rodzony, druh dozgonny*.

× **Pobratynski** p. **Pobratymczy**: Język P. naszymu. Śniad. Przez wzgląd na etymologję i na przykład pobratynskich języków nie można ganić pisania wyrazów przez dwie litery k s zamiast jednej x, np. ksiądz. Kopez. <Od Pobratyn>

Pobratynstwo, a, blm. p. **Pobratymstwo**: Pijmy na P. Troc. <Od Pobratyn>

Pobrawować, uje, ował *strawić pewien czas na browowaniu*. <Po + Brawować>

Pobrawowanie, a, blm., czynność cz. **Pobrawować**.

[**Pobrdysać**, a, ał, **Pobrdysać**] *poskakać, pobrykać*. <Po + Brdysać>

[**Pobrdysanie**, a, blm., czynność cz. **Pobrdysać**].

Pobreachać, a a. sze, ał *czas jakiś strawić na brechaniu*. <Po + Brechać>

Pobreachanie, a, blm., czynność cz. **Pobreachać**. **Pobreachać**, a, ał *spędzić pewien czas na brechtaniu*. <Po + Brechać>

Pobrechtanie, a, blm., czynność cz. **Pobrechtać**.

Pobredzenie, a, blm., czynność cz. **Pobredzić**.

Pobredzić, i, ił 1. *spędzić pewien czas na bredzeniu*. 2. *porobić głupstwa, pokpić spracę, pobłdyzić, poskakać ś., zbajać ś.*: Zawsze ś. Walter fraucymeru wstydzil, coż mu ś. stało, że teraz pobredził? Pot. Wielec pobredził. Pot. Darujcie staremu Cyganowi, eo z młodu pobredził. Wirt. Nie mając zwyczaju sprawować balów, i teraz nie możemy, bojąc ś., żebyśmy w czym nie pobredzili. Boh. <Po + Bredzić>

[**Pobrehenka**, i, lm. i] *powiastka żartobliwa, kłamka, dykteryjka, awegdota*. <Ukr. pobrehenka>

Pobrnać, nie, nął I. *pójść przez co, powlec* *ś.*; *pójść, brodząc; pociągnąć*: Pobrnał przez błoto do domu. 2. *ponurzyć* *ś.*; *brnąć, zagłębić* *ś.*: Pobrnał w wodę i powrócił z kaczołem w ręku. Jeż. 3. *strawić pewien czas na brnięciu, pobrodzić*. <Po + Brnąć>

Pobrnąć, a, bfm., czynność cz. Pobrnać.

Pobroczenie, a, bfm., czynność cz. Pobroczyć.
Pobroczenie się, a *ś.*, *bfm.*, *czynność cz. Pobroczyć* *ś.*

Pobroczyć, y, ył I. a. 1. **Pobrodzić** *powalać, brocząc; zbroczyć, pokrować, zakrować*: Kapłani przy ołtarzach gardła dają; krwią niewinną ich kościoły, szaty święte skropione i pobroczone bywają. Jan. Zdawał *ś.* widzieć oczami duszy... pobroczone miecze i trupyami płynące rzeki. Krasz. [Cóżś, Janiczku robił, iżśś tak szablczkę sobie pobroczył?] P. *ś.* *zbroczyć* *ś.*, *pokrować* *ś.*, *zakrować* *ś.*. <Po + Broczyć>

Pobrodzenie, a, bfm., czynność cz. Pobrodzić.

Pobrodzić, i, il I. *pochodzić w wodzie, w błocie; pochodzić brodząc; pobrnąć*: Pobrodził długo, nim *ś.* z tych bagnisk wydobyl. 2. *pójść w wodę; pociągnąć dokąd przez wodę, bagno i t. p.*, *pobrnać*. L. 3. 1. P. p. **Pobroczyć**: Wywłóczył na pola pobrodzone trupy. Km. <Po + Brodzić>

Pobroić, i, il I. *porobić wiele złego; nabroić, dopuścić* *ś.* *wielu złych czynów*: Nie mając dosyć na tym, co pierwój pobroił, jeszcze teźnął pogrozkami. Wuj. 2. *strawić pewien czas na brojeniu, nabroić trochę*: [Ano, powiada (Żyd) do niego tak: „wiyecie, Wojciechu, możebyście wy pobroili trochę s mojom Lajom.“ Ano, jak pobroił, tak za kiela casów urodziła sie córka]. <Po + Broić>

Pobrojenie, a, bfm., czynność cz. Pobroić.

[**Pobronek, nka** a. w Im. **Pobronki**] *drążki u bronny, w których osadzone są żelazne kolki brono-we*. <Po + *Bronnek, od Brona>

Pobronić, i, il *spędzić pewien czas na bronieniu*. P. *ś.* *spędzić pewien czas na bronieniu* *ś.* <Po + Bronić>

Pobronienie, a, bfm., czynność cz. Pobronić.

Pobronienie się, a *ś.*, *bfm.*, *czynność cz. Pobronić* *ś.*

Pobronować, uje, ował I. *co = pociągnąć bronę, przeciągnąć bronę przez co, zbronować*: Grunt, rolę P. dla zakrycia ziarna. 2. *potrudzić* *ś.* *bronowaniem przez pewien czas, powłóczyć broną*: Pobronował dwa dni i rzucił. <Po + Bronować>

Pobronowanie, a, bfm., czynność cz. Pobronować.

Pobronzować, uje, ował = *pomalować, polakierować na bronz*: P. lampę. <Po + Bronzować>

Pobronzowanie, a, bfm., czynność cz. Pobronzować.

Pobronzowiec, eje, ał *podostawać koloru bronzowego, zbronzować kolejno*: Liście już pobronzowały. <Po + Bronzowiec>

Pobronzowienie, a, bfm., czynność cz. Pobronzowiec.

Pobroszurować, uje, ował I. *co = poskładać, pozszywać w broszury, zbroszurować jedno po drugim*. 2. *spędzić pewien czas na broszurowaniu*. <Po + Broszurować>

Pobroszurowanie, a, bfm., czynność cz. Pobroszurować.

Pobródny embr.: Gałeczka pobródna = *komórka bródkowania*. <Po + *Brórdny, od Brórdna>

Pobródnować, uje, ował p. **Pobródzić**. <Po + Brórdnować>

Pobródnowanie, a, bfm., czynność cz. Pobródnować.

Pobródzić, i, il I. a. **Pobródnować** *co = porać, pokopać w bródzy, pokryć brózdami*: P. pole. Twarz pobródzona śladami przebytej w dzieciństwie ospy. Rol. (= *pokryta szramami, pokiereszowana*). Widzisz te jagody od łez pobródzone, widzisz obie oczy. Gawiń. Przen.: *skopać, przetrząsnąć, splundrować, przeszukać pustosząc, rabując*: Wszystko prawie Mazowsze w pana ogołoczone Ruś a Litwa, pustosząc, wskroś pobródziła. Błaz. 2. *ponieszać szyki, popsuć plany, pobalamucić, nabródzić*: On tu, widzę, idzie, żeby nam tylko czasem nie pobródził. L. Dopilnować *ś.* muszę, ażeby mi podstarości nie pobródził przy obejmowaniu starostwa przez chorążego koronnego. Jeż. 3. *spędzić pewien czas na brórdzeniu komu, w czym*. <Po + Brórdzić>

Pobródzenie, a, bfm., czynność cz. Pobródzić.

Pobrudzenie, a, bfm., czynność cz. Pobrudzić.

Pobrudzenie się, a *ś.*, *bfm.*, *czynność cz. Pobrudzić* *ś.*

Pobrudzić, i, il, Pobrukać *pokryć brudem, zabrudzić, zbrudzić, posmolić, powalać, popługawić, pobrukać, zabrukać, zbrukać*: P. bieliznę, ręce, twarz. P. *ś.* *pokryć* *ś.* *brudem, zabrudzić* *ś.*, *zbrudzić* *ś.*, *posmolić* *ś.*, *powalać* *ś.*, *popługawić* *ś.*, *pobrukać* *ś.*, *zabrukać* *ś.*, *zbrukać* *ś.*. <Po + Brudzić>

Pobrukać, ka a. × *cze*, *kał* i P. *ś.* p. **Pobrudzić**: Buty żółte, ale mocno już pobrukane. Kaczk. Cała natura świeża, z pobrukanej szaty śnieżnej rozdziana, kapie *ś.* w tych promieniach. Ork. **Pobruze** *ś.* *poceziwe dziewięć, chodzące około tej nieszczęśliwej, zasmolonej*. Krasz. <Po + Brukać>

Pobrukanie, a, bfm., czynność cz. Pobrukać.

Pobrukanie się, a *ś.*, *bfm.*, *czynność cz. Pobrukać* *ś.*

Pobrukować, uje, ował, †Peburkować, [Poburkować] I. *pokryć, pomógłić brukiem, zabrukować*: P. ulicę. 2. *zabrukować jedno po drugim*: P. ulicę, placę. 3. *potrudzić* *ś.* *jakiś czas brukowaniem*. <Po + Brukować>

Pobrukowanie, a, bfm., czynność cz. Pobrukować.

Pobrunatniały który pobrunatniał: Pobrunatniałe piegi na piersiach. Syr. Ziele to korzenia jest z wierzchu pobrunatniałego. Syr. <Od Pobrunatnieć>

Pobrunatnieć, eje, ał I. *zbrunatnieć nieco, stać* *ś.* *brunatnym*. 2. (o wielu) *zbrunatnieć kolejno*. <Po + Brunatnieć>

Pobrunatnienie, a, bfm., czynność cz. Pobrunatnieć.

[**Pobrusić, i, il**] *poostrzyć, powecować, poszlifować na brusie*. <Po + Brusić>

[**Pobruszenie, a, bfm.**] *czynność cz. Pobrusić.*

Pobrykać, a, ał, jednot. × **Pobryknąć, nied.**
Pobrykiwać *spędzić pewien czas na brykanin; nierządząc paskadzać*: Młode źrebęta często z stajni na osobne miejsce wypuszczać trzeba, g dzieby sobie P. mogły. Kluk. Przen. (o człowieku) *polatać, powawanturować* *ś.*, *polokazywać, poswawolić, poigrać*. <Po + Brykać>

Pobrykanie, a, bfm., czynność cz. Pobrykać.

Pobrykiwać, uje, ował p. **Pobrykać**: <Po + Brykiwać, od Brykać>

Pobrykiwanie, a, bfm., czynność cz. od Pobrykiwać.

× **Pobryknać**, nie, **nał** p. **Pobrykać**. <Po + Bryknać>

× **Pobryknieć**, a, blm., czynność cz. **Pobryknać**.

Pobryzgać, a, **ał** *bryzgać* *powalać*; *obryzgać*, *opryskać*, *popryskać*, *pochlapać*: P. kogo wodą, błotem. <Po + Bryzgać>

Pobryzganie, a, blm., czynność cz. **Pobryzgać**.

× **Pobrzakacz**, a, lm. e, × **Pobrzękaz**, × **Brzakacz**, × **Brzękaz** *pienięż.* <Po + Brzakacz>

Pobrzakać, a, **ał**, **Pobrzękać**, nied. **Pobrzękiwać**, **Pobrzękiwać** i. *spęłzić pewien czas na brzękaniu, postukać czymś brzęczącym, podzwonić*. 2. p. **Pobrzękać**. <Po + Brzakać>

Pobrzkanie, a, blm., czynność cz. **Pobrzakać**.

Pobrzękiwać, **uje**, **iwiał** p. **Pobrzakać**.

Pobrzękiwanie, a, czynność cz. **Pobrzękiwać**.

Pobrzękać, a, **ał**, **Pobrzękać**, nied. **Pobrzękiwać**, **Pobrzękiwać** *pograć od niechęcenia na narzędziu muzycznym strunowym*: Guślarz pobrzękał jeszcze, na ławę siadł, głowę spuścił. Krasz. <Po + Brzękać>

Pobrzękanie, a, blm., czynność cz. **Pobrzękać**: Ledwie godzina czasu została na jaką książkę i P. na fortepianie. Krasz.

[**Pobrzękać**, a, **ał**] p. **Pobrdysać**. <Po + Brzdysać>

[**Pobrzękanie**, a, blm.] czynność cz. **Pobrzękać**.

† **Pobrzęgowo** przys. od **Pobrzęgowy**. Troc.

† **Pobrzęgowość**, i, blm. rz. od **Pobrzęgowy**: P. miasta granicy. Troc.

† **Pobrzęgowy** p. **Pobrzęzny**. <Po + Brzegowy>

† **Pobrzęza**, y, lm. e p. **Pobrzęze**: Znalazł stary czołn po onej pobrzęzy. Chr. <Po + *Brzęza, od Brzeg>

Pobrzęże, a, lm. a, † **Pobrzęza**, † **Podbrzeże**, *nadbrzeże*, *wybrzeże*, *miejsce nad brzegiem wód, brzegowisko*; *skraj*; *kresy*, *pogranicze*: Ryby z podbrzeża poławiane wędką. Przyb. Natura wasze pobrzęza, strużki, kwiecistym pęzlem odnawia. Zabł. Miłsza, mówią przechadzka nad morzem obszernym, żegluga przyjemniejsza przy pobrzęzu miernym. Żim. Był wieczór późny, a po lesie rozlegały ś. hukania i rozświecały łuny zapalonych na pobrzęzu ogni. Krasz. <Po + *Brzęże, od Brzeg>

Pobrzęzne, ego, blm. *opłata brzegowa, podatek od statków za prawo zatrzymywania ś. przy brzegu*: Imieniem pobrzęznego wolno magistratowi wileńskiemu na rzece Wilji od każdej wiciny po złotych 2 wybierać. Dub. <Od Pobrzęzny>

Pobrzęnie przys. od **Pobrzęzny**.

× **Pobrzęność**, i, blm. rz. od **Pobrzęzny**

Pobrzęzny, † **Pobrzęgowy** *nad brzegiem, na brzegu znajdujący ś., nadbrzeżny, wybrzeżny*: Pobrzęzni mieszkańcy. Troc. P. wiatr. L. Żeglarze pobrzęzną linię odwiązali, a od brzegu wysoką nawę odbijali. Koehan. (= *linię, którą nawę do brzegu przyunowali, cumę*). Prawda i to, że tam nasze pobrzęzne kasztelanje to nie krakowska. Sienk. (= *kresowe, pograniczne*). Przydany jest przy opisanii każdego zioła rejestr P., ukazujący tychże ziół przyrodzenie, moc i skutek. Syr. (= *znajdujący ś. na brzegu księgi, marginesowy*). <Po + Brzęzny>

Pobrzęzić, y, **ał** *zabrzęzić na pewien czas*: Owad pobrzęcał mu nad uchem. Pobrzęcały struni lutni (= *podzwiecały*). <Po + Brzęzić>

Pobrzęczenie, a, blm., czynność cz. **Pobrzęzić**.

Pobrzęć, u, lm. i *pobrzęknąć*, *pobrzęknianie*, *brzęk*: Słysz, coś pełza po kamiennych mozaikach z hukiem i pobrzękiem metalu, jakby ciężko ranny rycerz we zbroi usiłował ś. dowlec. Mie. Ich śmiech mnie tak razi, ich głos mnie tak trudzi, jak P. grobnego podzwonu. Uj. Kiedy zboża łan zakwitnie, to ci duszę załaskota P. srebra. Kon. Pieśń przypływa dziła, jak pobrzęki kajdan niewolnika. Or-ot. <Po + Brzęć>

× **Pobrzękaz**, a, lm. e p. **Pobrzękaz**. <Po + Brzękaz>

Pobrzękiwać, **uje**, **iwiał** p. **Pobrzękać**: Na bandolecie zwieszony pałasz zuchowało pobrzękiwać. Ochoc. Drzwi ś. otwierały, dziewczęta śmiały ś., talerze pobrzękiwały. Krasz. Woda pobrzękuje rozwartą, *dimulsa remis unda sonat*. Żebr. Żaden go głos nie zbije z toru, czyli on pochlębiać, czyli grozić, czyli ci próżnym tonem P. będzie. Pileh. <Po + Brzękiwać, od Brzękać>

Pobrzękiwanie, a, lm. a, czynność cz. **Pobrzękiwać**: Przywarą są myśli kwieciste, przesłodzone, ezeze, przestające na samym pobrzękiwaniu. Pileh. P. na bandurze słyszeć ś. dało wyraźnie. Jeż.

Pobrzęmieć, i, **ał** *zabrzęmieć na pewien czas, brzmieć w ciągu pewnej chwili*. <Po + Brzmieć>

Pobrzęmiecie, a, blm., czynność cz. **Pobrzęmieć**.

Pobrzęmiewać, a, **ał** *odzwiać ś. razwraz brzmieniem*: Wisiało rozgorzałe słońce, pobrzęmiewały skowronkowe śpiewania, rozlegały ś. niekiedy od obór tęskliwe ryki bydła. Reym.

Pobrzęmiewanie, a, blm., czynność cz. **Pobrzęmiewać**.

Pobrzędnąć, **dnie**, **dnął** a. **dł** i. *zbrzydnąć na wejście*. 2. (o wielu) *porobić ś. brzydłkami*. <Po + Brzydnać>

Pobrzędnienie, a, blm., czynność cz. **Pobrzędnąć**.

Pobrzydzenie, a, blm., czynność cz. **Pobrzydzić**.

Pobrzydzić, i, **ił** *powalać czym obrzydliwym, popaskudzić*: Spluwał potym, jakby sobie czym niedobrym uszy pobrzydził. Krasz. <Po + Brzydzić>

× **Pobuch**, u, lm. y *wybuch*: Miasto śmierei, miałbyś ogromny P. życia wszędzie. Krasz. <Po + BUCH>

Pobuchać, a, **ał** i. [P. se] *najeść ś., obuchać ś.* 2. *zł. skraść*. <Po + Buchać>

Pobuchanie, a, blm., czynność cz. **Pobuchać**.

† **Pobucznieć**, **eje**, **ał** p. **Pobutwied**: Te suknie od molów pobucznieją i zedrzeć ś. mogą. Głiez. <Po + Bucznieć>

† **Pobucznienie**, a, blm., czynność cz. **Pobucznieć**.

[**Pobudek**, dka, lm. dki] p. **Lejcarek**. <Po + *Budek, od Budzić, BUD>

Pobudka, i, lm. i, † **Pobudka**, † **Pobiedka** i. *to, co pobudza, czym pobudzają, podnieca, bądzić, pochop, zachęta, impuls, powód*: Do enoty niewypowiedziana jest P. sława. Warg. Sława jest pobudką do czynienia dzieł uczeiwych. Karp. Do szukania wygody trzeba pobudki, bez niej trudno stare opuścić siedlisko. Stasz. Do pieniędzy może być przywiązanie; insze zaś pobudki do prawdziwej miłości. L. Powiedz nam tę tak pocieszną śmiechu pobudkę. L. Bogactwa im nie innego nie zostawują, jedno pobudkę ku roz-

maitym zbytkom. Rej. Jeśli nie co dobrego zbudować... wždy przynajmniej owym, co lepiej umieją i lepsze rozumieją, pobudkę dać, aby skarbu swego do ziemi nie kopali i molom psować nie dopuszczali. Jan. P. do enoty Górń. Byliście mi ochłodą i pobudką do dobrego. Skar. P. do modlitwy czasu wojny. Skar. To nam pobudkę do wzruszenia serca czyni. Skar. P. do nierządu Kn. Emulacja w szkołach kwitnie, w domu być nie może; jest zaś najżywszą i do nauk, i do czynów chwalebnych pobudką. Kras. To było pobudką mego pisania. Śniad. P., podług Browna doktora, rodzaj impulsji. Śniad. J. [Sama ja sadziła zieloną rutkę, kiedy mi chłopeczyna dawał pobudkę] (= polusę; nagabywał mię). **2. bębnienie lub trąbienie dla pobudzenia, hasło, alarm:** P., hejnał. L. Zrazu ton dźwięczny, rzeźki: to P. Mick. P. wojskowa, uderzanie w bębny lub trąby nad świtem. Troc. Bębnić, trąbić na pobudkę. Bębny zawsze biją na pobudkę i na odwrót. Świt. Gdy ś. pokaże z morza świt małutki, zaraz po wojsku biją na pobudki. Jabł. Zona zła jest bębniem, który ustawicznie bije pobudkę. L. Niechaj bije pobudkę, ty nie słuchaj tego. Bardz. 3. × P. **pobudzanie, pobudzenie:** Chętnym jest do pobudki innych. Sł. wil. 4. *ten, co pobudza, co pobudził:* Car, ludu P. i podniecia złości, obiega wojsko, żeby znikąd zawziętości nie ginęły. Bardz. 5. × P. **budzik, ekscytarz zegarowy:** Przydatek do zegara, żeby wciąż dzwonił o tej godzinie, o której chce, zowie ś. pobudką. Rogal. 6. a. **Motyw, × Motywa** w psychologii i etyce, *wszelki stan psychiczny nieobojętny, przyjemny lub przylsry, o ile może wyznaczać a. wyznacza kierunek postępowania dlowolnego, powód chcenia a. niechcenia:* Walka pobudek. P. samolubna. P. altruistyczna. Wybór pobudek. < Po + BUD >

Pobudliwie przys. od **Pobudliwy:** Stępiony smak potrzebuje tęższej przyprawy, oddziaływającej P. na odnośny nerw. Kasz.

× **Pobudliwiec, wca**, lm. **cy** lekarz będący zwolennikiem teorii pobudliwości. S. K. < Od Pobudliwy >

Pobudliwość, i, blm. **l. zdolność wywołwania i przyjmowania wrażeń, oddziaływania na nie:** Trudną do osiągnięcia jest pobudliwość i wrażliwość jedynie artystyczna z zupełnym nieodzywaniem ś. innych wzruszeń i dreszczów. BdC. **2. fizj.** (irritabilitas) *zdolność tkanek żywych ustroju oddziaływania na bodźce, czyli pobudki, pobudzalność.* **3. lek.:** Teoria pobudliwości = *kierunek w leczeniu, zalecający stosowanie przeważnie leków pobudzających.* < Od Pobudliwy >

Pobudliwy zdolny do pobudzania a. wrażliwy na pobudki, odznaczający ś. pobudliwością. < Po + * Budliwy, od Budzić >

Pobudnikować, uje, ował *pobyć jakiś czas budnikiem.* < Po + Budnikować >

Pobudnikowanie, a, blm., czynność cz. **Pobudnikować.**

Pobudować, uje, ował **l. budując części jedną po drugiej, postawić co; zbudować, wybudować, wznieść, dźwignąć, wystawić:** Miasto to jest dobrze pobudowane. Łęcz. Pobudował spalone wioski i grody. Niem. Po wzgórzach osiadły wsie z porządnie pobudowanymi i malowniczo rozszaniami domami. Orzesz. [Hej, nie było to, jako Łuseykanie Jaskrawi, co tę chałupę zbrojceem pobudował]. Tet. **2. zbudować wiele jedno po drugim, powznosić, powystawiać:** Podniesie przybytek Dawidów, pobuduje dziury jego i to, co upadło,

naprawi. Skar. Po miasteczkach pobudowane stałe szubienice. Sienk. P. ś. *pobudować domostwo dla siebie:* Pod lasem mieszkając, pobudował ś. Falib. Oskarżony, że ś. wysoko we wsi alsjeńskiej pobudował. Warg. [Trasny (= straszny) ś. smok pobudował, kupa ludzi naskodował]. < Po + Budować >

Pobudowanie, a, l. blm., czynność cz. **Pobudować.** 2. [P., lm. a] p. **Pobudynek.**

Pobudowanie się, a ś., blm., czynność cz. **Pobudować ś.**

[**Pobudowla, i**, lm. **e**] *budynki świeżo wznoszone:* Być na pobudowli = *być tam, gdzie budują.* < Po + Budowla >

[**Pobudynek, nku**, lm. **nki, Pobudowanie**] *zabudowanie, budynek, budowla:* Pobudynki gospodarskie. Pol. < Po + Budynek >

Pobudzacz, a, lm. **e** p. **Pobudziciel:** P., poruszyciel, motor. Macz.; poduszczacz, podżegacz, poddymacz. L. < Od Pobudzać >

Pobudzać, a, ał i P. ś. p. **Pobudzić.** < Po + * Budzać, od Budzić >

Pobudzanie, a, blm., czynność cz. **Pobudzać.**

Pobudzanie się, a ś., blm., czynność cz. **Pobudzać ś.**

Pobudzenie, a, blm., czynność cz. **Pobudzić:** P., skutek wspólny wszystkich władz pobudzających. Śniad. J.

Pobudzenie się, a ś., blm., czynność cz. **Pobudzić ś.**

Pobudzająco przys. *sposobem pobudzającym, pobudzając, podniecająco:* Działać P.

Pobudzalność, i, blm. p. **Pobudliwość.**

Pobudzenie, a, l. blm., czynność cz. **Pobudzić.** **2. p. Pobudka:** System ich nerwowo odbiera może różnego rodzaju pobudzenia. Nus. Impresjonizm to wycucie wszystkich, choćby najniklejszych pobudzeń, oddziaływających na duszę. Merw.

Pobudziciel, a, lm. **e, Pobudzacz** *ten, co pobudza, podżegacz, poduszczyciel.* < Od Pobudzić >

Pobudzicielka, i, lm. **i** forma ż. od **Pobudziciel.**

Pobudzić, i, ił, i. *zbudzić wielu jednego po drugim, pobudzać:* Na ten hałas czeladź pobudził. Troc. **2. i nied. Pobudzać = a)** *co = wzbudzić, poruszyć, wzruszyć, podnieść, wywołać, sprawić, wznieść:* Pełnia miesiąca największe na oceanie zwykła sprawować i pobudzać nawałności. Warg. Niepogody z plutą pobudziły bystre potoki. Groch. (= *wzburzyły*). Pobudził nienawiść u niego. Troc. Pobudza we mnie trwogę. Rzew. **b)** *kogo = dać komu pobudkę, zachęcić, zagrać, podniecić, poduszczyć, podżec, podburzyć, popchnąć go do czego:* Chwała pobudza do enoty. Prz. Bali ś., aby nie pobudził ludzi swą łaskawą mową. Op. Ojcowie, nie pobudzajcie ku gniewowi synów waszych. Wuj. Niech was do miłosierdzia nasze nędze pobudzają. Skar. Dobrych do enót pobudzał, grzesznych kruszył. Skar. Król żołnierze swoje pobudzał i lud wszystek upominał. Skar. Twarde serca swym wdychaniem i łzami do skrucy pobudzał Skar. Przykładem i namową pobudzał kapłany do pilnej służby Boskiej. Skar. Który oracze i poddane wasze na was pobudzał. Skar. (= *buntował*). Nie trzeba was było namawiać i słowy pobudzać. Skar. Pobudzać kogo do śmiechu. **c)** *apt.:* Lekki pobudzające a. podniecające (medicamenta excitantia s. stimulantia). **d)** *fizj.:* Istoty pobudzające, podniety, bodźce (stimuli s. incitantia). P. ś. **l.** (o wielu) *ocieknąć ś. kolejno*

ze snu. 2. *zbudzić jeden drugiego nawzajem*: Bałwochwały coraz ś. do rozpaczliwszej pobudzali obrony. Krasz. <Po + *Budzać, od Budzić>

† **Pobudzka**, i, lm. i p. **Pobudka**. Petr. <Od Pobudzić>

† **Pobudźnie** przys. *ochotnie, pośpiesznie, raźnie*. Mącz. <Od *Pobudźny, od Pobudzić>

Pobujać, a, ał *poświęcić pewien czas na bujanie* (p. Bujać): P. dziecko (= *położyć, połuścić*). P. kogo na huśtawce. Orzeł pobujał chwilę w powietrzu. Mucha chciała po ogrodzie P. po chłodzie. Jach. Dzieci na trawniku, konik na łące pobujał (= *pobiegał, poigrał swobodnie*). Przen.: P. myślą. Przen.: P. = *użyć swobody, pochodzić, pospacerować sobie swobodnie, pobalansować*. P. ś. *połuścić ś.*, *położyć ś.*, *powahać ś.* <Po + Bujać>

Pobujanie, a, blm., czynność cz. **Pobujad**: Taś to jest duszy wolność, to jej niejakiś P., że ś. niekiedy z tej katuszy wymknie i niebem ś. ochłodzi. Pilch.

Pobujanie się, a ś., blm., czynność cz. **Pobujad** ś.

Pobujnieć, eje, ał *stać ś. bujnym, bujniejszym*: Ziemia obeschła i pobujniały trawy. Sienk. <Po + *Bujnieć, od Bujny>

Pobujnienie, a, blm., czynność cz. **Pobujnieć**.

[**Pobukować**, uje, ował] *owce = połączyć je z baranami w celu zaspokojenia ich popędu płciowego*. [P. ś.] (o owcach) = *połączyć ś. w przeciagu pewnego czasu z baranami w celu zaspokojenia popędu płciowego*. <Po + Bukować>

[**Pobukowanie**, a, blm.] czynność cz. **Pobukować**.

[**Pobukowanie się**, a ś., blm.] czynność cz. **Pobukować** ś.

Pobulgotać, ocze, otał *bulgotać w przeciagu pewnego czasu*. <Po + Bulgotać>

Pobulgotanie, a, blm., czynność cz. **Pobulgotać**.

Pobuntować, uje, ował *zbuntować wielu jednego po drugim*. P. ś. (o wielu) *zbuntować ś. kolejno*: Chłopi ś. pobuntowali. Chorągwie Janowi Kazimierzowi pobuntowały ś. Sienk. <Po + Buntować>

Pobuntowanie, a, blm., czynność cz. **Pobuntować**.

Pobuntowanie się, a ś., blm., czynność cz. **Pobuntować** ś.

Poburczeń, y, ał *strawić pewien czas na burczeniu*: Pies poburczał tylko, nie zaszczekawszy (= *powarczał*). Przen.: *połączyć, pogderać, pofukać*: I Wać mię poburczałeś, ale odtąd zgoda. Zabł. <Po + Bureczeń>

Poburczenie, a, blm., czynność cz. **Poburczeń**.

† **Poburkować**, uje, ował [**Poburkować**] p. **Pobrukować**. <Po + Burkować>

† **Poburkowanie**, a, blm., [**Poburkowanie**] czynność cz. **Poburkować**, *pobrukowanie*.

Poburlakować, uje, ował *strawić pewien czas na burłakowaniu*: On ci nie ucieknie z domu, żeby P. Jeż. <Po + Burlakować>

Poburlakowanie, a, blm., czynność cz. **Poburlakować**.

Poburmistrzować, uje, ował *spędzić pewien czas na burmistrzowaniu*: Dosiada konia, aby zajazd zrobić na brata, lub na sejmiku P. dowoli. Kaczk. <Po + Burmistrzować>

Poburmistrzowanie, a, blm., czynność cz. **Poburmistrzować**.

Poburszować, uje, ował *pobyć burszem, spędzić pewien czas na burszowaniu*. <Po + Burszować>

Poburszowanie, a, blm., czynność cz. **Poburszować**.

Pobursztynować, uje, ował *poelektryzować, ponasycać elektrycznością jedno po drugim*. <Po + Bursztynować>

Pobursztynowanie, a, blm., czynność cz. **Pobursztynować**.

Poburzać, a, ał i P. ś. p. **Poburzyć**. <Po + *Burzać, od Burzyć>

Poburzenie, a, blm., czynność cz. **Poburzać**.

Poburzenie się, a ś., blm., czynność cz. **Poburzać** ś.

Poburzenie, a, lm. a *czynność cz. Poburzyć*: Oprócz małych poburzeń, wogóle od czasów Ottonów spokojność trwała. Lel.

Poburzenie się, a ś., blm., czynność cz. **Poburzyć** ś.

Poburzowy *który ma miejsce po burzy*: Ciszta poburzowa. <Po + Burzowy>

† **Poburzyciel**, a, lm. e *ten, co poburza, burzyciel, podburzyciel*. <Od Poburzyć>

† **Poburzycielka**, i, lm. i forma ż. od **Poburzyciel**.

Poburzyć, y, ył i. *zburzyć jedno po drugim, porozwalać, porównywać, poniszczyć, porozbierać*: Wiele miast i zamków poburzył Troc. Miejsca poburzone pobudowane będą. Leop. P. Budowie niepotrzebne. 2. × P. *rozszochrać, potargać, powichrzyć*: Zastali go z zapłakanymi oczyma, z poburzonemi włosami. Kaczk. 3. [P.] *poprzewracać*: Niewidoma ręka tysiączne robiła im psoty: tu rozrzuciła ogień, tam poburzyła sprzęty. 4. i nied. **Poburzać** *poburzyć, wzburzyć, podrażnić, podniecić, podżec, zapalić, obruszyć, poduszczyć, pobuntować*: Ja bogom Litwy poniosę ofiary, ja lud poburzę, ja zbójców zapłacę. Krasz. Nie tak złotci nie poburza, jak radość. Krasz. Byka kolor czerwonny poburza, lwa biała chusta osroża. Pileh. Poburzył szlachtę przeciw królowi. Troc. P. ś. I. *nie przestać burzyć ś. pr ez pewien czas*: Woda sodowa świeżo nalana poburzy ś. chwilę. 2. i nied. **Poburzać** ś. *wzburzyć ś. obruszyć ś., rozszoryć ś., obruszyć ś.*: Pszczoła, choć najspokojniejsza, poburza ś. w jednej chwili i wypada z ula. Pol. Żółt mu ś. poburzyła. Krasz. <Po + Burzyć>

Pobusiać, a, ał *prow. pocałować*. <Po + Busiać>

Pobusianie, a, blm., czynność cz. **Pobusiać**.

Pobutelkować, uje, ował *pościagać, porozlewać w butelki trunki z beczki*: P. piwo, wino. <Po + Butelkować>

Pobutelkowanie, a, blm., czynność cz. **Pobutelkować**.

Pobutnieć, eje, ał *stać ś. butnym, butniejszym*, *nubrać nieco buty, zhardzić, zambitnieć*. <Po + Butnieć>

Pobutnienie, a, blm., czynność cz. **Pobutnieć**.

Pobutwieć, eje, ał, † **Pobucznieć** i. (o wielu) *zbutwieć kolejno*. 2. *zbutwieć po wierzchu, nadgnąć, nadpróchnieć*. <Po + Butwieć>

Pobutwienie, a, blm., czynność cz. **Pobutwieć**.

Pobuzować, uje, ował *zbuzować (wielu) jednego po drugim; pobić, potłuc kogo*. P. ś. *luzować ś. przez pewien czas, popalić ś. płomieniem*. <Po + Buzować>

Pobuzowanie, a, blm., czynność cz. **Pobuzować**.

Pobużański przym. od **Pobuże**: Niemirów, klucz pozeji pobużańskiej, licył kilka niezupełnie skompletowanych chorągwi. Rol. <Od Pobuże>

Pobuże, a, blm. okolica leżąca nad rzeką Bugiem, wzdłuż tej rzeki: Jeszcze w przeszłym wieku pszczelnictwo na Pobużu było rozwinięte. Rol. Niemirów wige miał znaczenie: klucz Pobuża mawiał o nim król, klucz Pobuża powtarzał hetman w. kor., a za królem i hetmanem powtarzali wszyscy. Rol. <Po + *Buże, od Bug>
Pohycie, a, blm., czynność cz. **Pohyć**. <Od Pobyć>

Pohyć, **hędzie**, **był**, nied. × **Pobywać** *przebyć gdzie pewną chwilę; pobawić, pomieszkać gdzie*: Pobaǳ tylko rozcek w Warszawie, inaczej hędziesz gadała. L. Wszyscy s. na to rodzimy, coś polywszy, że zginiemy. Li. Nie pobywaj mi tu, nie postój. Kn. (-nie pokazuj s. tu, żeby tu twoja noga nie postala). Pobaǳ tu chwile, ja zaraz wrócę (=postój, posiedź, poczekaj, pozostał). Pobaǳ przy dziecku, póki niania nie wróci (=popilnuj go). <Po + Być>

× **Pohydlanie**, a, blm., × **Bydlanie** *bydlenie* s. Sł. wil. (p. 2. Bydlić).

† **Pohydlenie**, a, blm., czynność cz. **Pohydlić**, *pohyt, byt, życie*. Pśń.

† **Pohydlić**, i, ił *pohyć, pomieszkać*. <Po + Bydlić>

Pobyrzeć, **eje**, ał *stać s. nieco bystrzejszym*: Oczy mu pobyrzały. <Po + Bystrzeć>

Pobystrzenie, a, blm., czynność cz. **Pobystrzeć**.

Pohyt, u, lm. y *pohycie, bytność, mieszkanie, zamieszkanie, przebywanie, życie, istnienie, egzystencja czasowa*: Krąg ziemi i ze wszystkimi P. na nim mającemi własnością swą Pan mianuje. Ryb. Bogarodzico, daj na świecie zbożny P., po żywocie rajski przebyt. Biel. M. Nie spodziewał s. długiego na tronie pohytu. Nar. Podczas naszego pohytu na wsi. Bawił s. długo w Wrocławiu; stąd urosło w ojeu podejrzenie, jakoby te przewłokle na Szląsku pohyty niosły w sobie jakoś zdrady. Nar. Miejsce mojego stałego pohytu. Wysłać złodzieja dokąd na P. (=internować go gdzie). Karta pohytu, karta—P. = karta wykupowana perjurycznie przez nieślących mieszkańców miasta. <Po + Byt>

Pohytniak, a, lm. i p. **Pohytowiec**. <Od *Pohytny, od Pohyt>

Pohytować, **uje**, **ował** cz. dok. *pohyć, potrwać, poistnieć, mieć byt przez pewien czas, pomieszkać*. <Po + Bytować>

Pohytowanie, a, blm., czynność cz. **Pohytować**: Chęć pohytowania dłuższego w materji. Krasin.

Pohytowiec, **wca**, lm. **wcy**, **Pohytowy**, **Pohytniak** *złodziej wysłany dokąd za karę na pohyt*. <Od Pohytowy>

Pohytowy przym. od **Pohyt**. P., ego, lm. i rz. p. **Pohytowiec**. <Od Pohyt>

× **Pohywać**, a, ał p. **Pohyć**. <Po + Bywać>

× **Pohywanie**, a, blm., czynność cz. **Pohywać**.

Pobzdurzenie, a, blm., czynność cz. **Pobzdurzyć**.

Pobzdurzyć, y, ył, **Pobajdurzyć** *pogawędzić, pogadać o głupstwach, pobaǳać o byle czym, popleść*. <Po + Bzdurzyć>

Pobzdykać, a, ał p. **Pobzykać**: Wbiegła przez otwarte okna z sąsiednich lip pszczoła i, pobzdykawszy koło ścian, wyniosła s. zaraz. Przybor. <Po + Bzdykać>

Pobzdykanie, a, blm., czynność cz. **Pobzdykać**. **Pobziczeć**, **eja**, **eli** (o wielu) *zbziczec kolejno, podostawać bzika, pogłupiec, powarjować, poszaleć, pofiksować*. <Po + Bziczeć>

Pobziczenie, a, blm., czynność cz. **Pobziczeć**.

Pobzyczeć, y, ał p. **Pobzykać**. <Po + Bzyczeć>

Pobzyczenie, a, blm., czynność cz. **Pobzyczeć**.

Pobzykać, a, ał, **Pobzdykać**, **Pobzyczeć** *strawić pewien czas na bzykanii, posyczeć, pobrzeczeć*. <Po + Bzykać>

Pobzykanie, a, blm., czynność cz. **Pobzykać**.

× **Pobździe** się, i s., ił s. p. **Pobździeć** s. L. <Po + Bździeć>

Pobździeć się, i s., ał s., × **Pobździeć** s. *popuścić bździnami, zebździeć s., zesmrodzić s., bździnami s. okurzyć*: Na spowiedzi jednemu księdzu powiedziała baba, że s. w kościele kilkakroć pobździała. Pot. <Po + Bździeć>

[**Pobździwać**, a, ał] *bździeć razuraz, popuszczac bździnami*. Przen.: Juze sie wiatier hálny ułożył, ino jesse wyhodowy pobździwa. <Po + *Bździwać, od Bździeć>

[**Pobździwanie**, a, blm., czynność cz. **Pobździwać**].

Pobźdzenie się, a s., blm., czynność cz. **Pobździeć** s., **Pobździeć** s.

Pocacać, a, ał i P. s. p. **Poceckać**. <Po + Cacać>

Pocacanie, a, blm., czynność cz. **Pocacać**.

Pocacanie się, a s., blm., czynność cz. **Pocacać** s.

Pocackać, a, ał i P. s. p. **Poceckać**. <Po + Cackać>

× **Pocałek**, **łka**, lm. **łki** p. **Pocałunek**: Śpij, moja luba! ciebie nie obudzi ten P., a mnie niech zabije. Słow. <Po + *Całek, od CAŁ>

Pocałować, **uje**, **ował** i nied. † **Pocałować**, † **Pocałować** *dokonać czynności całowania, złożyć pocałunek*: Chciał P. rękę cesarską, ale mu jej umknął. Star. Seisnąwszy szyję brata, pocałowając go, płakał. Kosz. P. kogo w rękę, w głowę. Przysięgając, ziemię pocałował. P. kogo w usta = dać całusa, dać buziaka, dać buzi. Przen.: Kto go zabije, miecz katowski powinien go w kark ł. Boh. Tak s. kwapię do pani, że ledwo kamieni kilka razy na ulicy nie pocałowałem. L. (=nie upadłem na twarz, na nos). Żart.: P. klamkę = odejść z niczym, zastawszy drzwi zamknięte. P. s. dać sobie całusa wzajemnie: Pocałowali s. w usta. Przen. żart.: Wozy pocałowały s. zleka, podróżni kiwnęli s. na siedzeniach. Wilk. (=uderzyły s. o siebie, zetknęły s.). <Po + Całować>

Pocałowanie, a i f. blm., czynność cz. **Pocałować**: Podawał mu sułtan buty swe do pocałowania. Birk. 2. lm. a p. **Pocałunek**: P. znakiem przyjaźni, przywitania. Skar. Nasza miłość na samych pocałowaniach s. kończy. L. Pozdrówcie jedni drugich z pocałowaniem świętym. Pim. Serdeczne, słodkie jej P. dał, czyli też wziął. Lubom. Przy witaniu lub pożegnaniu jeden dawał drugiemu P., jak mówią, braterskie, które częstokroć jest pocałowaniem Judasza. Dm.

Pocałowanie się, a s., blm., czynność cz. **Pocałować** s.

Pocałunczek, **czka**, lm. **czki** p. **Pocałunek**. <Od Pocałunek>

Pocałunek, nku, lm. **nki**, i. a. **Pocałowanie**, × **Pocałek**, × **Pocałus** *całus*: Upewniła go o swym przywiązaniu, dając mu najśladzsy P. L. Dwa pocałunki dopiero wziął mi pozwoliła. L. Gorący, szczerzy, serdeczny P. Okrywał go pocałunkami. Czysty P. w oczach miłości za warunki najściślejsze stanie. L. Bitych słychać szluchy i pocałunków na katowskiej ręce klask. Słow. Złożył na jej czole P. 2. [Judaszowy P. a. Juda-

szowa jagoda a. Judaszowe wiśnie] *baccae Alkekengi*. <Od Pocałować>

× **Pocałus**, a, lm. y p. **Pocałunek**: Chęć dwudziestu pocałusów na twój rachunek. L. <Po + Całus>

† **Pocałować**, a, ał i † **P. s. p. Pocałować**: Serce cię pocałuwam. Op.

† **Pocałowanie**, a, blm., czynność cz. **Pocałować**.

† **Pocałowanie się**, a s., blm., czynność cz. **Pocałować** s.

[**Pocapić**, i, il] *zcapić, schwytać, złapać, porwać*: Pocapiała jego za łeb. Cygan pocapiał mu konie. Sł. wil. (= *skradł*). <Po + Capić>

[**Pocapienie**, a, blm.] czynność cz. **Pocapić**.

[**Pocapkać**, a, ał] *poklepać, pogłaszać*. <Po + Capkać>

Pocapkanie, a, blm., czynność cz. **Pocapkać**.

Pocarnia, i, lm. e garb. *oddział w garbarni, w którym pocą skóry*, szwisa. <Od Pocić>

[**Pocárz**, a, lm. e, **Pocárz**] *lekarz, który szerepi ospę*. <Od Nm. Poeken = ślady po ospie>

[**Pocąbrzenie**, a, blm.] czynność cz. **Pocąbrzyć**.

[**Pocąbrzyć**, y, ył, **Pocomrzyć**] *wytargać za uszy lub włosy*. <Po + Cąbrzyć>

[**Pocebulec**, eje, ał] o oczach, gdy krwią nabiegną, pozerwienieją. <Po + *Cebulec, od Cebula>

[**Pocebulenie**, a, blm.] czynność cz. **Pocebulec**.

Pocephować, uje, ował *poznaczyć cechami, poznać* *znaczyć, popiętnować*: P. drzewa, woły. [Już wojsko porachowane i konie pocephowane]. P. s. 1.

pocephować siebie: Dlatego s. pocephowali, łby i brody sobie pogolili, aby ofiary z onych bałwanów brali. Rej. 2. [P. s.] przy grze w „cechę“ śpiewają: cecha, cecha, pocechuj s., dusza, dusza, poratuj sie. Cecha, cecha, pocechuj s.! jeśli mozes, poratuj s.! <Po + Cechować>

Pocephowanie, a, blm., czynność cz. **Pocephować**.

Pocephowanie się, a s., blm., czynność cz. **Pocephować** s.

Poceaść, a, ał, **Poceaść**, **Poceaść spędzić** *pewien czas na czekaniu, popieścić, pokaresować*. P. s. *strawić pewien czas na czekaniu s., popieścić s., pokaresować s.* <Po + Ceckać>

Pocekkanie, a, blm., czynność cz. **Pocekkać**.

Pocekkanie się, a s., blm., czynność cz. **Pocekkać** s.

Pocedować, uje, ował *zcedować jedno po drugim*. <Po + Cedować>

Pocedowanie, a, blm., czynność cz. **Pocedować**.

Pocedrować, uje, ował *ponacierać olejkami cedrowym*. <Po + Cedrować>

Pocedrowanie, a, blm., czynność cz. **Pocedrować**.

Pocedzenie, a, blm., czynność cz. **Pocedzić**.

Pocedzić, i, il 1. *strawić pewien czas na cedzeniu*. 2. *przecedzić jedno po drugim, poklarnować przez cedzenie*. <Po + Cedzić>

[**Pocelenie**, a, blm.] czynność cz. **Pocelić**.

[**Pocelić**, i, il] *wycelować, trafić*: Jak wycelił, tak pocelił prosto, że jej w serce. <Po + *Celić, od Cel>

Pocelować, uje, ował *poświęcić pewien czas na celowanie*. <Po + Celować>

Pocelowanie, a, blm., czynność cz. **Pocelować**.

Pocembrować, uje, ował 1. *spędzić pewien czas na cembrowaniu*. 2. *ocembrować jedno po drugim*. <Po + Cembrować>

Pocembrowanie, a, blm., czynność cz. **Pocembrować**.

Pocementować, uje, ował *pospajać, pozaprawiać cementem*. <Po + Cementować>

Pocementowanie, a, blm., czynność cz. **Pocementować**.

Pocenić, i, il *ponadładać ceny, poszacować, potalikować*. L. <Po + Cenić>

† **Pocenić**, i, il p. **Pocynić**: Naczynia żelazne pocenione. Śienk. <Zam. Pocynić, od Cyna>

Pocenie, a, blm., czynność cz. **Pocić**.

Poceniecie, a, blm., czynność cz. **Pocenić**.

† **Poceniecie**, a, blm., czynność cz. **Pocenić**, *pocymienie, pobłelenie cyny*.

Pocenie się, a s., blm., czynność cz. **Pocić** s. Lek.: P. s. *krwawe* = *krwawienie skóry nieskalczzonej* (dermatorrhagia). P. s. *nadmierne* (*hyperidrosis*). P. s. *ścian* = *osiadanie na nich wilgoci*.

Pocentkować, uje, ował i P. s. p. **Pocętkować**: Patrząc na kosmatą pocentkowaną liszkę, leniwie pełznącą w górę drzewa. Prus. <Po + Centkować>

Pocentkowanie, a, blm., czynność cz. **Pocentkować**.

Pocentkowanie się, a s., blm., czynność cz. **Pocentkować** s.

Pocenzurować, uje, ował *poocenić, porozpatrywać cenzurując*. <Po + Cenzurować>

Pocenzurowanie, a, blm., czynność cz. **Pocenzurować**.

Poceremonjować się, uje s., ował s. *porobić ceremonje, powzdragać s. chwile*: Rozrzewniona była tą dobrocią i, poceremonjowawszy s. trochę, siadła, zwołna wracając do humoru dawnego. Krasz. <Po + Ceremonjować s.>

Poceremonjowanie się, a s., blm., czynność cz. **Poceremonjować** s.

Pocerkiewny *pozostały po cerkwi, do cerkwi nigdyś należący*: Gmach P. <Po + Cerkiewny>

Pocerować, uje, ował *połatać cerując; zacerować jedno po drugim*: P. skarpetki, dziury. <Po + Cerować>

Pocerowanie, a, blm., czynność cz. **Pocerować**.

Pocertować się, uje s., ował s. *strawić pewien czas na certowaniu s.* <Po + Certować s.>

Pocertowanie się, a s., blm., czynność cz. **Pocertować** s.

Pocertyfikować, uje, ował *postwierdzać, pozawalidować*. <Po + Certyfikować>

Pocertyfikowanie, a, blm., czynność cz. **Pocertyfikować**.

[**Pocesne**, ego, lm. e] p. **Poczęstne**. <Zam. *Poczęstne, Po + CZT>

[**Pocesor**, a, lm. owie] *dzierżawca*.

[**Pocesorka**, i, lm. i] forma ż. od **Pocesor**.

† **Pocestny** p. **Poczęstny**.

[**Pocęsná**, ej, lm. ej] p. **Poczęstunek**.

Pocętkować, uje, ował, **Pocentkować** *popstrzyć cętkami*. P. s. *pokryć s. cętkami*: Gdy twarz w gniewie pocętkowała s. plamami, wówczas drżeli przed nim. Śienk. Po + Cętkować>

Pocętkowanie, a, blm., czynność cz. **Pocętkować**.

Pocętkowanie się, a s., blm., czynność cz. **Pocętkować** s.

× **Poch**, a, blm. p. **Puk**. Goł. <Nm. Poch>
[**Pochać**, a, ał i P. s.] p. **Pąchać**. <Z Pąchać>

[Pochachmęcenie, a, blm.] czynność cz. Pochachmęcić.

[Pochachmęcić, i, ii] *poplątać, powikłać, pokręcić*. <Po + Chachmęcić>

† Pochadzać, a, ał, [Pochadzać] *l. chodzić sobie, przechadzać ś., spacerować*: Pochadzam sobie. Kn. [Wyzierała oknem i małom sybeckom, a on se pochadza z innoim kochaneckom]. Pochadzam sobie, chodzę sobie. Troc. 2. p. Pochodzić: Jeżże także Bóg przydał krasy, bo wszystka ta ozdoba nie z nieczystoty, ale se czsnoty bożej pochadzała. B. Sz. 3. †P. p. Pójsć: Tym kształtem ludzie wtenczas z miejsca ś. ruszali, a ku swemu mieszkaniu spolem pochadzali. Kochan. <Po + Chadzać>

† Pochadzenie, a, blm., [Pochadzenie] czynność cz. Pochadzać.

[Pochamrać, a, ał] *pomiąć, poszarpać, potarmosić*: Pies sobaka pochamrał mi sukmane. <Po + Chamrać>

[Pochamranie, a, blm.] czynność cz. Pochamrać.

Pochanie, a, blm., czynność cz. Pochać.

Pochanie się, a ś., blm., czynność cz. Pochać ś.

[Pochapać, pie, ał] *l. chwycić wiele jedno po drugim, polapać, pochwytać*. 2. a. [Schapać] *podrzec, zerżec, pomiszczyć, np. obrwie, ubranie*. <Po + Chapać>

[Pochapanie, a, blm.] czynność cz. Pochapać.

[Pochapiać się, a ś., ał ś.] p. Pochapić.

Pochapianie się, a ś., blm., czynność cz. Pochapiać ś.

† Pochapić, i, ii, † Pochopić *schwyć, porwać*; przen.: *pojąć, zrozumieć*. Sł. wil. [Pochapić ś., nied. Pochapiać ś.] *polakomic ś., polaszczyc ś.*: P. ś. na cudze. <Po + *Chapić, od Dźwn. Chap>

† Pochapienie, a, blm., czynność cz. Pochapić. [Pochapienie się, a ś., blm.] czynność cz. Pochapić ś.

Pocharakteryzować, uje, ował *ucharacteryzować wielu jednego po drugim*. P. ś. (o wielu) *ucharacteryzować ś. kolejno*. <Po + Charakteryzować>

Pocharakteryzowanie, a, blm., czynność cz. Pocharakteryzować.

Pocharakteryzowanie się, a ś., blm., czynność cz. Pocharakteryzować ś.

Pocharchać, a, ał p. Pocharkać. <Po + Charać>

Pocharchanie, a, blm., czynność cz. Pocharchać.

Pocharchywać, uje, ał p. Pocharkiwać.

Pocharchywanie, a, blm., czynność cz. Pocharchywać.

Pocharzęd, y, ał p. Pocharkać.

Pocharczenie, a, blm., czynność cz. Pocharzęd.

Pocharkać, a, ał, × Pocharchać, Pocharzęd, † Pocharchać *l. powalać charcokocinami, zacharkać*: P. ubranie. 2. *strawić pewien czas na charcaniu*. [P. ś.] *pokłócić ś.* <Po + Charać>

Pocharkanie, a, blm., czynność cz. Pocharkać.

[Pocharkanie się, a ś., blm.] czynność cz. Pocharkać ś.

Pocharkiwać, uje, iwał, × Pocharchywać, † Pocharchywać *charać razwraz, pokaszliwać charcząc, pochchrzkiwać głośno*. <Po + *Charkiwać, od Charać>

Pocharkiwanie, a, blm., czynność cz. Pocharkiwać.

Pochępić się, i ś., ii ś. *strawić pewien czas na chępieniu ś., popyszczyć ś., pochłubić ś., pochwalić ś. nieco*: Kto ś. wstydy podłego wózka, tenby ś. rad pewnie pochępił z pysznej karosy. Pileh. <Po + Chępić ś.>

Pochępienie się, a ś., blm., czynność cz. Pochępić ś.

† Pochęlnać p. Pokiełznąć. <Po + Chęlnać>

† Pochęlnanie, a, blm., czynność cz. Pochęlnać.

† Pochew, chwy, lm. chwy p. Pochwa: *Przec nie schowasz miecza w P.? Bardz.*

Pochewka, i, lm. i i. p. Pochwa. 2. anat. i hist. *ostłonka otaczająca szczielnie*: P. nerwowa (epineurium). P. pęczków włókien nerwowych (perineurium). P. ściegna (vagina tendinis). P. korzenia włosowego. 3. chir.: P. na palce. 4. patol.: Zapalenie pochewki i ściegna (tendovaginitis). <Od Pochwa>

Pochewkowoato przys. od Pochewkowaty.

Pochewkowaty, Pochewkowy *mający kształt pochewki*: Łodyga pochewkowata, pochewkami liściowymi otoczona. Jund. Liście zrastające ś. w pochewkowate okółki. Rost. <Od Pochewka>

Pochewkowy i. przym. od Pochewka: Liście pochewkowe, *vaginans, ma osadę jak pochew gąsienicę obejmującą*. L. 2. p. Pochewkowaty. L. 3. zool.: Tasiemiec P. (taenia marginata). <Od Pochewka>

Pochewny, Pochwiany, † Pochwowy przym. od Pochwa. <Od Pochwa>

Pochędożenie, a, blm., czynność cz. Pochędożyć.

Pochędożenie się, a ś., blm., czynność cz. Pochędożyć.

Pochędożyć, y, ył *l. wychędożyć wiele jedno po drugim, poczyszczyć, poszorować, potrząpać na czysto*. 2. gm. *strawić pewien czas na chędożeniu*. P. ś. gm. (o kobiecie) *pospółkować, poobłapiać ś. z mężczyzną*. <Po + Chędożyć>

Pochichotać, ocze, otał, Pochychotać a. P. ś. *strawić pewien czas na chichotaniu, pośmieać ś. głośnym a tłumionym śmiechem*. <Po + Chichotać>

Pochichotanie, a, blm., czynność cz. Pochichotać.

Pochichotanie się, a ś., blm., czynność cz. Pochichotać ś.

× Pochichywać, uje, ywał *chichotać ś. potroszę, razwraz*: Pochichując złośliwym uśmiechem, wesoła. Wor. <Po + *Chichywać, od Dźwn. CHICH>

× Pochichywanie, a, blm., czynność cz. Pochichywać.

Pochimerować, uje, ował *l. strawić pewien czas na chimerowaniu, pogrymasić, pokapryścić, podziwaczyć*. P. ś. (o koniach) *zwarować ś. kolejno*: Konie nam ś. pochimerowały, na pieszę wędrówkę sił zabrakło. Rol. <Po + Chimerować>

Pochimerowanie, a, blm., czynność cz. Pochimerować.

Pochimerowanie się, a ś., blm., czynność cz. Pochimerować ś.

× Pochistać, a, ał i × P. ś. p. Pochystać. <Po + Chistać>

× Pochistanie, a, blm., czynność cz. Pochistać.

× Pochistanie się, a ś., blm., czynność cz. Pochistać ś.

Pochlać, a, ał *l. gm. strawić pewien czas na chłaniu*. 2. [P. se, Podchlać se] *pujeść sobie, podjeść sobie*. <Po + Chlać>

Pochlanianie, a, blm., czynność cz. **Pochłać**.
Pochłapać, **pie**, **pał** I. *chłapiąc powalać, poplamiać, popryyskać*; *zachłapać*: Pochłapał sukmanę. Prus. 2. *spędzić pewien czas na chłapaniu*. P. ś. *chłapiąc powalać ś., poplamiać ś., popryyskać; zachłapać ś.* <Po+Chłapać>

Pochłapanie, a, blm., czynność cz. **Pochłapać**.
Pochłapanie się, a ś., blm., czynność cz. **Pochłapać** ś.

[**Pochłasnąć**, **nie**, **nał**] *uderzyć*: P. różgą.
Pochłastać, a, ał I. *zachłastać, powalać bryzgać, poszargać, pochłapać*: P. błotem. 2. *pociąć, popłatać, pokiereszować, porąbać, pochwartować, pośiec*: P. sukno na drobne kawałki. Niechże waści nie znam, żebyś zaś tak pochłastał podobnego wielkoluda. Sienk. Pochłastane szablami portrety spoglądają surowo ze ścian. Sienk. Przen.: *poprzemazywać, pokreślić, poprzekreślać w celu wyrzucenia, poobcinać, powyrzuczać niektóre ustępy*: P. rękopis. <Po+Chłastać>

Pochłastanie, a, blm., czynność cz. **Pochłastać**.
[**Pochłasnić**, a, blm.] czynność cz. **Pochłasnąć**.

Pochlebca, y, lm. y, **Podchlebca**, **Pochlebacz**, × **Pochlebnik ten**, co *pochlebia komu, lizus*: Zgraja pochlebców go otacza. P. wszystko chwali. Prz. Rozumiem, że Polacy pochlebstwo nazwali i pochlebców od tego, że po chlebie cudzym pochlebcy zwykli biegać, za chleb pochlebając. Opal. P. z strawy służy. Prz. P. prawie dobrze wyćwiczony jest panom łgarzom ciętozony, rodzony, jako pies, mleczkiem gdy kasa, nie szczeka, także P., by co wyłgał, czeka; P. każdy piesek Pępowskiego, za tym wnet bieży, gdzieby dostać czego. Rej. P. sunnienia zdrójca. Falib. Pochlebce go skazili. Troc. O gdyby pochlebców to złe plemię zginęło! Troc. Naszkodliwsze zwirzę P. Rej. <Od Pochlebca>

† **Pochlebcowy p. Pochlebny**: Słowa pochlebcowe są jako rany tajemne. B. B.

Pochlebczo przys. od **Pochlebczy**.
Pochlebczość, i, blm. rz. od **Pochlebczy**: Spotęgał jeszcze swój wyraz pochlebczości. Koś.

Pochlebczy, † **Pochlebcowy** przym. od **Pochlebca**: Nadskakiwanie pochlebce. Śł. wil. <Od Pochlebca>

Pochlebacz, a, lm. e p. **Pochlebca**: Pochlebacz głodnokupni. Kras. <Od Pochlebca>

Pochlebianie, a, blm., czynność cz. **Pochlebcać**.
Pochlebianie się, a ś., blm., czynność cz. **Pochlebcać** ś.

Pochlebić, i, ił, **Podchlebić**, nied. **Pochlebcać**, **Podchlebić**, † **Pochlebować**, † **Podchlebować**, † **Chlebić zrobić a. powiedzieć coś takiego, co lechcze czyją miłość własną, czym ś. można przypodobać; poglaskać po sercu; pokadzić, podliznąć ś. komu**: Za chleb pochlebłają. Opal. W oczu mnie pochlebujesz, a po cichu mnie zdradzasz. Rej. Nie chcę, żebyście komu pochlebiali. Kochan. Panom pochlebują. Skar. Bardziej chwalił tego, co upomina, niż tego, co pochlebują. Skar. Przyjaciół jest, co prawdę mówi, nie co pochlebia. Kn. Pochlebuje synowi swemu, a uczeni cię bojaźliwym. Leop. Wolę gardło dać, niżlibym tym, którzy imię święte bluźnią, miał pochlebować, albo na ich błędy przyzwalać. Baz. Niechże mi żadne szczęście świeckie nie pochlebują. Skar. Lata mu młode pochlebiali. Lubom. Zonom swoim pochlebują i paniami mniej godnie one nazywają. Bach. To lustro pochlebca. Każdy sobie pochlebca, każdy mądrym sobie. Nar. Tacyt wszędzie pochlebca Giermanikowi. Pileh. Nie pochle-

bując ci, rzekę. Troc. Pochlebiam sobie, że mam jakiegokolwiek prawo do waszych serc. Oz. (= *tużę sobie*). Pochlebiam sobie, że następcem drogiego niegdzie utorował. L. Nie śmieć pochlebcać siłom własnym. Kołł. Mnóstwo ich marniej pochlebcało dumie. Mick. P. ś. komu = *przypochlebić ś., przypodobać ś. komu*: Nie dlatego waszemu bratankowi głowę utną, aby ś. Lichtensteinowi P. Sienk. (Niepobożny) jeszcze w swychże złościach sobie pochlebują. Kochan. Bo jeszcze mało na tym, iż drudzy dudkują, namówiwszy ś. z tyłu, w oczy pochlebują. Rej. Upominek odnosisz tak drogi, ale nie pochlebując, byłeś godzien dobrze. Kochan. <Po+Chlebić>

Pochlebiecie, a, blm., czynność cz. **Pochlebić**.
Pochlebiecie się, a ś., blm., czynność cz. **Pochlebić** ś.

Pochlebica, y, lm. e forma ż. od **Pochlebnik**; **Podchlebica**. Zdr. **Pochlebniczka**, **Pochlebnisia**. <Od Pochlebnik>

† **Pochlebniczek**, **czka**, lm. czkowie p. **Pochlebnik**: Pochlebniczków zawsze pełno jest na dworach książęcych. Błaż. <Od Pochlebnik>

Pochlebniczka, i, lm. i p. **Pochlebica**. <Od Pochlebica>

Pochlebniczy przym. od **Pochlebnik**: Prochy pochlebniczymi usty zmiatają. Orzesz. <Od Pochlebnik>

Pochlebnie przys. od **Pochlebny**: Wyraził ś. o nim P.

× **Pochlebnik**, a, lm. cy p. **Pochlebca**: Pochlebnyci prawdy ci nie powiedzą. Petr. Szkodliwe pochlebnyki. Kosz. Pochlebnyci między wszemi ludźmi są najzłośliwsi, nigdy nie są gorsze, ani ś. ich nigdy więcej trzeba ostrzegać, jedno w ten czas, gdy ś. i postawą i mową najpowszelej stawiają. Kosz. Rzemieśla pochlebnyków. Rej. Zdr. × **Pochlebniczek**, **Pochlebnis**. <Od Pochlebny>

Pochlebnisia, i, lm. e forma ż. od **Pochlebnis**.

Pochlebnis, a, lm. e p. **Pochlebny**: Niebezpieczny P. L. Ci znowu w licznym snujący ś. gwarze są dumnych pochlebnis, czernidła pisarze. Mick.

Pochlebny, **Podchlebny** I. *pochlebiający, tracący pochlebstwem*: Nic nie masz nieprawego i omylnego, ani pochlebego w słowach swoich. Skar. Pochlebne zwierciadło. P. portret, komplement. Pochlebna nadzieja, obietnica, mowa. 2. *zdolny pochlebić, chlubny, zaszczytny*: Pochlebna wzmianka, ocena. Słyszał bardzo pochlebne słowa i piękne. Skar. Które... mnie do tej usługi, tak dla mnie pochlebnej wezwać, raczyło. Dm. Wezwał Zawadowskiego pochlebny listem do stolicy. Śniad. <Od Pochlebca>

† **Pochlebować**, **uje**, **ował** i † P. ś. p. **Pochlebić**.

† **Pochlebowanie**, a, blm., czynność cz. **Pochlebować**, *pochlebianie*: Jakomkolwiek była neześniona cudzych grzechów... przykazaniem, radą, dozwoleciem, pochlebowaniem. Erl.

† **Pochlebowanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Pochlebować** ś.

Pochlebstwo, a, lm. a, **Podchlebstwo** *pochlebianie, pochlebienie; to, czym pochlebłają, postępki lub mowa pochlebna, kaluzja*: Pochlebstwa, pełny, zdradliwy, postępnny. Głos. P. oczu mruży. Troc. Pochlebstwem pańskie głaskać uszy. Troc. P. przyjmuje. Troc. Umie dobrze P. Troc. Pochlebstwem ś. uwodzić. Troc. Bez przygany pochlebstwa powiedzieć mogą. Troc. P., chodzenie z gębą po cudzym chlebie; przymlanie ś. fałszywą

mową dla pozyskania chleba lub czego podobnego. Kopez. P. jest fałszywe chwalenie, lubieżne w mowie przykrycie, łagodne błaganie uszu człowieka. Kosz. P. jako zwierciadło fałszywe różną twarz twych postępów tobie ukazuje. Kochan. P. gorsze, niż trucizna. Prz. Każdy rad pochlebstwa słucha, które kładzie i wmawia w ludzi, czego w nich nie masz. Skar. Głupcy lubią namiętnie pochlebstwa. Wiszn. Nie zdobyli jej (Hellady) bronią, ale rozdzielili jadem pochlebstwa, upoiili nektaem obietnic. Krasin. <Po + CHLEB>

Pochlipać, pie, pał I. p. **Pochleptać**. 2. *spędzić pewien czas na chlapaniu, poszłochać, popłakać, łkając*: Jak Baśka to przeniosła? Pochlipała trochę nieboga. Sienk. <Po + Chlipać>

Pochlipanie, a, blm., czynność cz. **Pochlipać**. **Pochlubić się**, i ś., il ś. *pochlepić ś., poszczycić ś., popyszczyć ś., pochwalić ś.*: Możesz ś. P. swemi wychowawcami. <Po + Chlubić ś.>

Pochlubienie się, a ś., blm., czynność cz. **Pochlubić się**.

† **Pochlubka**, i, lm. i *chlepliwność, samochwalstwo, przechwałka*: Z pochlubki ś. to stało. Troc. Jeśli różne od prawdy będą obyczaje, tak nam też ta P. stoi za pstre jaje. Rej. Na te pochlubki i na te swawoleńswa swoje raduś i ostatek wełny zdarł z nędznego. Rej. W pośrodku tych pochlubek a rozkoszy twoich przyjdą po duszę twoję. Rej. Kiedy tak mądrym zostaniesz, że ś. nauczysz więcej z pochlubki nie mówić? Troc. <Od Pochlubieć ś.>

[**Pochludzenie**, a, blm.] czynność cz. **Pochludzić**.

[**Pochludzić**, i, il] *poszczycić*. <Po + Chludzić>

Pochlupać, pa a. pie, pał I. *pooblać, poruszać nieco płynem chlupocząc*. 2. *strawić pewien czas na tej czynności*. <Po + Chlupać>

Pochlupanie, a, blm., czynność cz. **Pochlupać**. **Pochlustać, a, ał** posp. I. *pooblewać, pobryzgać, ochlapać*. 2. *przen.: pobić, pochłustać, posieć, wypruć*: Pochlustałem jednego napastnika. 3. *strawić pewien czas na chlustaniu*. L. 3. [P.] rzucić ś. do ucieczki. <Po + Chlustać>

Pochlustanie, a, blm., czynność cz. **Pochlustać**. [**Pochlabować, uje, ował**] *pędzić, pchać, wieść*: P. biedę.

[**Pochlabowanie**, a, blm.] czynność cz. **Pochlabować**.

Pochłaniacz, a, lm. e, I. × **Pochłonce**, × **Pochłoniciel**, † **Pochłon ten**, co *pochłania; pożeracz; niszczyiciel*. 2. *przyrząd do pochłaniania*: P. dymu. <Od Pochłaniać>

Pochłaniac, a, ał p. **Pochłonać**. **Pochłanianie**, a, blm., czynność cz. **Pochłaniać**, *absorbować*: P., przenikanie gazów lub cieczy w ciała stałe i ciekłe. P. promieni słonecznych przez atmosferę. P. fal eteru.

[**Pochłapać, pie, pał**] I. *połapać z łakostwa*. 2. *schłapać jedno po drugim, pojeść łapczywie*. <Po + Chłapać>

[**Pochłapanie**, a, blm.] czynność cz. **Pochłapać**. [**Pochłapka**, i, blm., **Spółka**] *zupa kartoflana z kluskami*. <Po + CHŁAP>

Pochleptać, cze, ał, **Pochlipać** *spędzić pewną chwilę na chleptaniu, pożłopać, popić chlepcząc*: Pies pochleptał nieco wody. <Po + Chleptać>

Pochleptanie, a, blm., czynność cz. **Pochleptać**. **Pochłodnieć, eje, ał** stać ś. *chłodnym, chłodniejszym, ochłodnąć, osztybić ś. nieco*: Na dworze pochłodziło bardzo. <Po + Chłodnieć>

Pochłodnienie, a, blm., czynność cz. **Pochłodzić**.

Pochłodzenie, a, blm., czynność cz. **Pochłodzić**. **Pochłodzić, i, il** I. *strawić pewien czas na chłodzeniu*. 2. *ochłodzić wiele jedno po drugim, postudzić*. <Po + Chłodzić>

† **Pochłon** I. a, lm. y p. **Pochłaniacz**: P., żarłok. Troc. 2. u, blm. p. **Pochłonięcie**. <Po + CHŁO(N)>

Pochłonać, nie, nął, nied. **Pochłaniać**, † **Pochłoniac** I. *dokonać czynności chłonicia; wciągnąć w siebie, strawić; wchłonać, zaabsorbować, zabrać; pochłnąć chwicie, pożreć*: Piaski Sachary pochłoneły mnóstwo karawan. Morze pochłania okręty. Ogień pochłonał całe mienie. Ten żarłok wóluby pochłonał. Wąż pochłaniał całe gołębie i inne ptastwo. Przen.: Cokolwiek wyszło z pod pióra gienjalnego pisarza, pochłaniał czytający ogół. Zdawało ś., że ją wzrokiem pochłonie. Proces cały mój majątek pochłonał. Liczne wydatki pochłaniały wszystkie moje dochody. Jakież to cież dusze smuci i smutek jaki pochłania. Wosp. Wszystką jego uwagę pochłoneła myśl o ożenku. Rol. Leleweł całkowicie pochłoniony przez badania naukowe i politykę radykalną. Gom. Gdyby wilki były ś. już związały ze stadem (dzików), walka pochłonełaby je całkowicie. Sienk. Nie podobna się z założonymi rękami i dać ś. P. nicości w spoczynku bezmyślnym. Krasz. 2. chem. *rozpuścić w sobie*: Woda pochłania równą swojej objętość dwutlenku węgla. Srebro stopione pochłania tlen. 3. fiz.: P. ciecz, gaz. Pochłaniać światło = *osłabiać lub znosić je całkowicie przy przepuszczaniu go przez siebie*. Gdy różne części składowe światła przechodzącego przez ciało są rozmaicie pochłaniane, powstaje stąd widmo absorbeyjne. Pochłaniać ciepło, czyli promienie cieplikowe, ciepła promienistego. 4. gór.: Szyb pochłaniający wodę = *szyb odprowadzający wodę do pozeraka*, *szyb pozerakowy*. 5. lek.: Pochłaniający wodę (hydrophilus). Wata pochłaniająca = *wata higroskopijna*. <Po + Chłonać>

† **Pochłoniac**, a, ał p. **Pochłonać**: Pochłoniam eo. Troc.

† **Pochłonianie**, a, blm., czynność cz. **Pochłoniac**, *pochłanianie*.

× **Pochłoniciel**, a, lm. e p. **Pochłaniacz**.

× **Pochłonicielka**, i, lm. i forma ż. od **Pochłoniciel**.

Pochłonienie, a, blm. p. **Pochłonięcie**.

Pochłonięcie, a, blm., **Pochłonienie**, † **Pochłon** czynność cz. **Pochłonać**.

Pochłonny I. *pochłaniający, od pochłaniania*: Dół P. Jell. Każdy talent silny jest talentem rozległym, a każdy rozległy—jest P., wszechwrażliwy. 2. patol.: × Choroba pochłonna. <Od Pochłonać>

× **Pochłonce**, y, lm. y p. **Pochłaniacz**.

Pochłonce przym. od **Pochłonce**: Ogień P.M. <Od Pochłonce>

Pochłopieć, eje, ał *porobić ś. chłopami, podziścić kolejno*: Pochłopieli, zasiadławszy ś. na wsi zapadłej. <Po + Chłopieć>

Pochłopienie, a, blm., czynność cz. **Pochłopieć**.

† **Pochłuba**, y, blm. *sława, chluba*: Jazon przyzwolił łatwie jechać a szukać pochłuby jakiej. Ilust. uc. <Zam. Pochłuba>

Pochłypać, pie, pał *strawić pewną chwilę na chlupaniu*. <Po + Chłypać>

Pochłypywanie, a, blm., czynność cz. **Pochłypać**.

[Pochmarny] p. **Pochmurny**. <Po + *Chmar-ny, od Chmara>

Pochmiel, u, bhm. lek.: *cierpienie powstające po nadużyciu napitków zawierających wyskok*, [kocia niedola] (crapula, Nm. Katzenjammer). <Po + Chmiel>

× **Pochmielać się**, a **ś.**, ał **ś.** p. **Pochmielić się**.

× **Pochmielanie się**, a **ś.**, bhm., czynność cz. **Pochmielać ś.**

† **Pochmiele**, a, bhm., p. **Pochmiel**. Gdy Przemysław zapustne wesele odprawował, nieprzyjaciele, w dzień popielców przypadszy, uderzyli na opitych i z wczorajszego pochmiela śpiących. Stryjk. Iż ś. nie kocha w kosztownych potrawach, tedy też nie chorzeje na P. Bud. B. Dla rany ś. nie bić, dla pochmiela nie pić. Prz. <Po + *Chmiele, od Chmiel>

× **Pochmielenie się**, a **ś.**, bhm., czynność cz. **Pochmielić ś.**

× **Pochmielić się**, i **ś.**, il **ś.**, nied. × **Pochmielać ś.** 1. *podchmielić sobie*; *podpić*, *podochocić sobie*. 2. *napić ś. trochę nazajutrz po upiciu ś. dla zupełnego otrzeźwienia*, *pozbycia ś. ciężkości głowy*: Pochmielając ś., znowu ś. upił. <Po + Chmielić>

[**Pochmulak**, a, lm. i] *człowiek ponury i miłczący*.

[**Pochmulenie się**, a **ś.**, bhm.] czynność cz. **Pochmulić ś.**

[**Pochmulić się**, i **ś.**, il **ś.**] *zasepić ś.*, *nachmurzyć ś.*, *skrzywić ś.*, *posmutnieć*. <Po + Chmulić ś.>

[**Pochmurać się**, a **ś.**, ał **ś.**] p. **Pochmurnieć**. <Po + Chmurać>

[**Pochmuranie się**, a **ś.**, bhm.] czynność cz. **Pochmurać ś.**

[**Pochmurek**, rka, lm. rki] *człowiek pochmurny, murek*. <Po + *Chmurek, od Chmura>

Pochmurnawo przys. od **Pochmurnawy**.

Pochmurnawy *pochmurny nieco, trochę zachmurzony*, przén. *trochę nachmurzony, posepny*. <Po + Chmurnawy>

Pochmurnie p. **Pochmurno**.

Pochmurnieć, eje, ał, [**Pochmurać ś.**, **Pochmurać ś.**] *stać ś. pochmurnym*; przén. *posepnieć*, *nachmurzyć ś.*: Dzika pastuszka rozśmiała ś. zrazu, potem odwróciła głowę i pochmurniała. Krasz. <Po + Chmurnieć>

Pochmurnienie, a, bhm., czynność cz. **Pochmurnieć**.

Pochmurnik, a, lm. i bot. p. **Pomórnik**. <Od Pochmurny>

Pochmurno, **Pochmurnie** przys. od **Pochmurny**: P. dziś na dworze. P. on pogląda, by wilk, na każdego. Rej.

Pochmurność, i, bhm. rz. od **Pochmurny**: W tej pochmurności nie widać było lasu. Troc. Bardzo ś. ludzkim, rozmownym i łagodnym wszystkim stawil, żadnej pochmurności w sobie nie mające. Skar. P. twarzy, umysłu. Troc.

Pochmurny, † **Pochmurny**, † **Pochmurny** l. *pokryty chmurami, nie pogodny, chmurny, zachmurzony*: Dziś dzień P. Już oto z nieba noc pochmurna schodzi. Groch. 2. a. [**Pochmurowaty**] przén. *nachmurzony, posepny, mroczy, chmurny, ponury, posepny, zasepiony, smutny, melancholijny*: Pochmurnego umysłu człowiek. Troc. Anglik P. Zabł. Czyż stłudze bożemu nie godzi ś. jedno zawsze pochmurnym być? Skar. <Po + Chmurny>

[**Pochmurowato**] przys. od **Pochmurowaty**. [**Pochmurowatość**, i, bhm.] czynność cz. **Pochmurowaty**.

[**Pochmurowaty**] p. **Pochmurny**: Od małych lat był P. na wejrzaniu. Kon. <Od Pochmurny>

† **Pochmurny** p. **Pochmurny**. <Po + *Chmurny, od Chmura>

[**Pochmurz**, a, lm. e] *niedorostek*. Gwar. **Pochmurzać**, a, ał p. **Pochmurzyć**. P. ś. p. **Pochmurnieć**.

Pochmurzanie, a, bhm., czynność cz. **Pochmurzać**.

Pochmurzanie się, a **ś.**, bhm., czynność cz. **Pochmurzać ś.**

† **Pochmurze**, a, bhm. *niebo pochmurne, ciemne, łowiane*: Tak z pochmurza wypchniony czarnego deszcz z gradem urodzaj w polach żyzny częstym wali padem. P. Koch. <Po + *Chmurze, od Chmura>

Pochmurzenie, a, bhm., czynność cz. **Pochmurzyć**.

Pochmurzenie się, a **ś.**, bhm., czynność cz. **Pochmurzyć ś.**

Pochmurzyć, y, ył, nied. **Pochmurzać** l. *pokryć chmurami, zachmurzyć, pomroczyć*: Ledwie wzidzie jutrzienka na niebie, że pochmurzony Orjon ją zżenie. Tw. 2. przén. *nachmurzyć, zasepić, zasmucić, zrobić ponurym*: Faryzeuszowie pochmurzają albo posupiają twarzy swoje, aby ludzium jawno było, iż poszeżają. Sekl. Bracia i bratowe stali chwilę pochmurzeni, spoglądając po sobie. Krasz. P. ś. 1. *stać ś. pochmurnym, polczyć ś. chmurami, zachmurzyć ś., pomroczyć ś.*: Pochmurzyło ś. na dworze. Niebo pochmurzyło ś. 3. przén. *spochmurnieć, sposepnieć, zasepić ś., posmutnieć, stać ś. ponurym*: Gdy ś. myśl pochmurzy frasunkiem, wszystko ś. coś późno zda. Rych. <Po + Chmurzyć>

[**Pochnać**, nie, nał] *pchnąć, uderzyć*: Jak cie pochnem, to uwidziś!

[**Pochnięcie**, a, bhm.] czynność cz. **Pochnać**.

[**Pochobiasto**] przys. od **Pochobiasty**, *skośnię*. [**Pochobiasty**] *skośny*.

× **Pochobotać**, oce, tał *strawić pewien czas na chobotaniu*. <Po + Chobotać>

× **Pochobotanie**, a, bhm., czynność cz. **Pochobotać**.

† **Pochoc**, i, lm. i, † **Pochodź**, † **Pochuć**. Wszystkie usiłowania nasze, inne za ciała, inne za duszy pochociami ciągną. Pilch. Dobrze nie na pochociach zasadzone, ale na poczaiwości. Górn. Aby tacy obierani byli, którzyby zdawna umieli sobie i pochociam swoim rozkazować. Górn. Gdzieby ten, co ludziami ma rządzić, nie był sprawiedliwym i w pochociach swoich pomiarkowanym, pewnieby nie mógł rozkazować. Górn. Rozmaite ich na przemianę obracają pochoci. Pilch. Dziwazne pochoci. Przyb. <Po + CHOT/CHY/CHET>

× **Pochodni**, a, i, lm. i p. **Pochodnia**. <Od Pochodnia>

Pochodna, ej, lm. e a. funkcja pochodna funkcji danej względem zmiennej niezależnej, od której ta funkcja dana zależy (lub inaczej iloraz różniczkowy) mat. = *granica stosunku przyrostka nieograniczenie malejącego funkcji danej do przyrostka nieograniczenie malejącego zmiennej*: P. sumy, iloczynu, ilorazu. Pochodne funkcji całkowitych, wymiernych, algebraicznych, przestępnych. Pochodne cząstkowe. <Od Pochodny>

[Pochodne, ego, blm.] *taniec, polegający na tym, że chłopcy biorą dziewczęta i parami obchodzą kilka razy izbę. Gwar. <Od Pochodny>*

× Pochodni p. Pochodny. <Od Pochód>

Pochodnia, i, lm. e l. a. † **Fakiel**, × **Wachla** *rodzaj wielkiej świecy płonącej*: Powietrze ś. oświeciło z pochodni smolanych. Tw. Widać zdaleka pochodnie skrzące. Mias. Morzu wody przylewać, słońcu przydawać pochodni. Chm. B. Świeca, trzymana nad pochodnią, gaśnie. Torz. P. naftowa, woskowa, gazowa. Karawan z pochodniami. Pochód z pochodniami. Przy blasku, przy świetle pochodni. Przyświecać pochodnią. Oprawdzać kogo z pochodnią. Wracają tłumnie weselne orszaki, i pochodniami świecili kozaki. Słow. Przen.: Czuli pasterze, pospieszcież, niżli pochodnią jutrzenną bystre słońce pogoni. Mias. Żywa P. = *człowiek płonący*. „Pochodnie Nerona”, obraz Sieradzkiego. Fanatyzm jest pochodnią wojny (= *głównia, żagwia, podnieta*). Niewątpliwą wielkiej wojny gasić trzeba pochodnią. Troc. P. nauki, cywilizacji, rozumu, wiary (= *światło*). Febe gdy na niebie kosę złotą rozczesze, tedy tysiąc od niej różnych po empireum zażgnie ś. pochodni. Tw. (= *światła, promieni*). 2. astr. *jeden z punktów i żyłek jaśniejszych, występujących w sąsiedztwie plam na słońcu*. 3. leśn. = **Drzonek**. Zdr. × **Pochodeńka**, × **Pochodnicza**. <Od Pochód>

Pochodniarz, a, lm. e, **Pochodnik** *ten, co robi pochodnie*. Kn. <Od Pochodnia>

× **Pochodnicza**, i, lm. i p. **Pochodnia**: Strzałki i P., Kupidyna sprzęty. L. <Od Pochodnia>

Pochodnik, a l. lm. cy = a) *ten, co pochodnię nosi, co świeci pochodnią*. b) p. **Pochodniarz**. 2. lm. i = a) a. **Morzylis** bot. (humirium) *rośl. z rodziny pochodnikowatych*. b) gram. *wyraz pochodny, pochodzący od imięgo, pierwotnego*. <Od Pochodni>

Pochodnikowate rośliny bot. (humiriaceae) *rodzina przyrodzona roślin kwiatowych dwuliściennych*. <Od Pochodnik>

Pochodniowy przym. od **Pochodnia**: Pochodniowe światło. Sługa P. (= *pochodnik*). Myśl.: Sieć pochodniowa p. Sieć.

× **Pochodność**, i, blm. rz. od **Pochodny**: Zmiana głosek zaciemia częstokroć P. jednego słowa od drugiego. Kopez. (= *pochodzenie*).

Pochodny, × **Pochodni** i. † P. *posuwiasty, rażny*: Skokiem taniec nasnadniejszy, a tym jeszcze pochodniejszy, kiedy w bęben przybijają. Kochan. 2. *pochodzący, nie pierwotny*: Wyrazy pochodne poznają ś. przez pierwotne. Kopez. 3. bot. *stanowiący rozgałęzienie macierzystego*: Korzeń, pęd P. Rost. 4. fiz. *wypływający, dający ś. wyprowadzić z pewnych wielkości zasadniczych*: Jednostki pochodne = *jednostki miar powierzchni, objętości, jednostki miar mechanicznych lub elektrycznych, wyprowadzające ś. z jednostek zasadniczych długości, masy i czasu*. <Od Pochód>

† **Pochodować**, uje, ował, [**Pochodować**] *wychodzić z potrzeby, mieć stolec, fajdać, wypróżnić ś., paszczuścić*: Lekarstwo zapieceniu końskiemu, gdy P. a. gnoju puszczać nie może. Syr. [Trzeci już dzień nie pochoduje]. <Po + *Chodować, CHOD>

† **Pochodowanie**, a, blm., [**Pochodowanie**] *czynność cz. Pochodować*.

Pochodowy przym. od **Pochód**: Strategiczne skierowanie kolumn pochodowych ku odpowiednim punktom. Bl. <Od Pochód>

† **Pochodzać**, a, ał p. **Pochodzić**: Gdziekolwiek idzie, za nim pochodzamy. Groch.

† **Pochodzenie**, a, blm., *czynność cz. Pochodzać*.

Pochodzenie, a, blm., i. *czynność cz. Pochodzić*: Jak do wyrażenia tego pochodzenia na co, czyli zbliżania ś. do czego, u nas służy zakończenie przymiotników—*owy a. zastarzałe—asy*, tak w niektórych djalektach przydana jest z początku przymiotnikom prepozycja na. L. 2. a. × **Pochodzistość**, × **Pochodztwo**, † **Pochód**, [**Pochód**] *pozątek, geneza; ród, rodowód, genealogja*: P. Ducha św. Troc. P., to jest niewymowne spółkowanie istności boskiej, którym sama trzecia osoba bóstwa, od Ojca i od Syna, jako Duch od tego, którego duchem jest, onę jedną i zupełną istność bierze, którą ma Ojciec i Syn. K. G. Duch św. od Ojca i Syna pochodzeniem wieknym pochodzi. Kucz. Wtóra osoba Trójcy św. dlatego właściwie imię ma, i synem ją zowiemy, bo wieczne jej od Ojca P. właśnie rodzeniem ś. nazywa; więc jako poszezie (= P.) owo imieniem rodzenia znaczy ś., tak osobę, która wynika, właśnie Synem nazywamy. Kucz. P. szlacheckie. P. Grzymalitów było niezbyt stare i niekrajowe. Szaj. (= *genealogja*). P. słowa = *źródłostw, etymologja*.

Pochodzić, i, ił, częstot. × **Pochadzać** i. dok. *spędzić pewien czas na chodzeniu*: Wyszliśmy P. po bulwarze. P. w czym = *ponosić co na sobie*: Pochodziła ledwie tydzień w tych trzewiakach i już je zdarła. Skoro tylko dni parę pochodzi w jednej sukni, zaraz ją szudze oddaje. Przen.: P. za czym, około czego = *porobić kroki, starania dla osiągnięcia czego*: Warto za tym P. 2. † P. *postępować, kroczyć; przechadzać ś., spacerować*: Na kuropatwy uczyni nę, przy koniu pochadzaj. Biel. *Corripere viam, ochotnie sobie w drodze pochadzać*. Mącz. (= *ruszaj dalej*). Z twarzą Achilles taką, z jaką więc pochodził, z mieczem Agamemnona gdy srogim nachodził. Żebr. Pochadzam sobie, wschadzam sobie. Kn. Patrzejcie, ozdoba jaka w niej jest niebieska, jak wzrok pałający, jaki duch, i twarz, i głos i chód pochodzającej. Koch. J. 3. × P. dok. *zużyć, wytrzeć, zniszczyć przez chodzenie, przechodzić, schodzić, znosić*: To nie sromota w sukni pochodzonej chodzić. Star. Wąz, kiedy szaty pierwsze i skórę złoży pochodzoną, srożeje barziej. P. Koch. Wszystko to zwiotszeje, by płaszcz pochodzony. Kochan. Suknia pochodzona, wytarta, popelzta. Ern. Trzewik pochodzony. L. Konia kupić, żeby niedrogo, choć pochodzonego. Alb. (= *wypracowanego*). 4. † P. kogo = *różnemi zabiegami uczynić go powolnym; uchodzić, ugłaskać go*: Cierpliwością książę ugłaskane a pochodzone będzie, a miękki język przelomi twardość. Leop. 5. † P. kogo, dok. = *podejść go, oszukać, wyprowadzić w pole, okpić, omanić*: P. kogo fortem. Papr. Zmysły... wielokroć pochodzą i wywracają rozsadek a baczenia. 6. † P., dok. *pożyć, pokonać, zmóc*: Mnie teraz Menelaus z Minerwą pochodził, ja go potym. Kochan. Sama (królowa) po nim cicho ś. przykradnie, skąd mogła króla już P. snadnie. Kochan. 7. nied. p. **Pójsć**. <Po + Chodzić>

Pochodzisto przys. od **Pochodisty**.

Pochodzistość, i, blm. i. rz. od **Pochodisty** *spadek*: P. drogi, góry, świdra. Troc. P. ku górze idąca. Troc. 2. × P. p. **Pochodzenie**: Otrzymał indygieńat w Rzpłtej na mocy przedstawionych przez nich dowodów ich szlacheckiej pochodzistości. Spas. 3. woj. *pas płaszczyzny otaczający fortecę, szeroki na wystrzał karabinowy*.

Pochodzisty I. spadzisty, stromy, stoczysty, pochylły: Pochodzista na dół droga, góra. Troc. Pochodzista ku górze droga. Troc. Jest tam wszędzie wkoło bardzo przykra, przzerwana, a namniej nie pochodzista góra. Baz. Pochodzista droga do piekła. Prz. Pochodziste wały. P. Koch. Poczynił w kościele okna pochodziste. Wuj. (wewnątrz przestronne, a z dworu węższe. Wuj.). Łąka prawie na zachód pochodzista leży. Kochan. (*pochylona ku zachodowi*). Przen.: Pochodziste a łagodne pochlebstwo. Leop. (= *nieznaczne, chytne, podstępne*). 2. anat.: †Pochodziste wyrosty. Urs. = *wyrostki kręgow* (processus obliqui vertebrarum. <Od Pochodzić>

× **Pochodztwo, a**, blm. p. **Pochodzenie**. Wor. <Po + *Chodztwo, CHOD>

† **Pochodz, i**, lm. i p. **Pochod**: To tylko jest wolność, której rozum, nie zmysły, nie pochodzi panują. Górń.

[**Pocholebać, hie, a** i P. s.] p. **Pokolebać**. <Po + Cholebać>

[**Pocholebanie, a**, blm.] czynność cz. **Pocholebać, pokolebanie**.

[**Pocholebanie się, a s.**, blm.] czynność cz. **Pocholebać s.**, *pokolebanie s.*

Pochop, u lm. y i. *okazja jako pobudka, zachęta, popęd, natchnienie, powód, sposobność, impuls*: Do tego wasza ces. mość nie tylko narodom P., ale i przykład z siebie dacieś chciał. Niem. S. Z małych początków coraz większy P. będzie brał w swoich złych postępках. Opal. Z tej samej przyczyny, z której zguba wasza wynikła, powinniście brać P. nadziei. Nagur. Nie obawiasz się przez to dać pochopu ludzkim językom, żeby We Pana niewinnie o to nie posądził? L. Cóż inszego jest dziejeć zgorzyszyć, jemu z siebie zły przykład a P. dać? Glicz. Natura sama daje P. do tego, co z czym czynić. Petr. P. komu czynię, daję. Troc. P. wziąć, mieć w czym a. do czego. Troc. Po ziemsku sądził nmiemanie, bo ma swój P. z ciała. Troc. Te refleksje z pochopu prawdziwej pobożności pochodzą. Troc. (= *intencji*). Danie sędziemu pochopu a. przykładu postępowania w sprawie jakiej. Troc. (= *precedensu*). Dyskurs o edukacji w powszechności dał mi P. pytać pana Podstolego, jakie były dalsze w tej mierze zdania jego. Kras. Największy stąd P., największą śmiałość biorę, że o Krasickim mówić będę. Dm. Młodzieź, która i tak zaniedbuje łowy, może do ich wzgardzenia weźmie P. nowy. Miek. 2. †P. *gorliwość, zapal, chęć, ochota*: Dobrze ś. obchodzący z czeladzią wszystko z pilnością, z pochopem i z życzeniem będzie miał dobrze zrobione. Trzye. Synowie jego, znamienitego pochopu młodzieńcy, *praeclaræ indolis*. Błaż. 3. †P. *żrółło, początek*: Z oceanu, cokolwiek jest mórz, z niego wszystkie P. biorą. Biel. M. Wszystkie grzechy z tego pierwszego Adamowego P. swój, przyczynę i początek wzięły. Salin. 4. †P. *postęp, wprawa*: Uczył ś. pisma, w czym gdy dobry P. wziął, uczyniono go djakonem. Skar. 5. †P. *zamacz, rozpęd, rozmach, zapęd, pęd, impet*: Baranek (boży), wzięwszy P. z niekniętej epoki, wbieży na on wierzech góry twej wysoki. Mias. Płyną z pochopem rzeki. Włod. Włócznią utopił w prawym Pańskim boku, silnym pochopem okrutnie przebiwszy. Odym. Z tyłu święty szabelnym pochopem. Jabł. Wieher, z wielkim pochopem przypądszy, na cokolwiek trafi, nagłym obrotem kręci. Błaż. Ziemia sama z swego pochopu owoce przynosi. Sekl. Żagle roz-

tozone P. z wiatru brały. Kochan. <Po + CHOP>

† **Pochopiać, a, a** i †P. s. p. **Pochopić**.

† **Pochopianie, a**, blm., czynność cz. **Pochopiać**.

† **Pochopianie się, a s.**, blm., czynność cz. **Pochopiać s.**

† **Pochopić, i, ił**, nied. † **Pochopiać** *pochwycić, złapać, porwać*: Wiersze te niech lub morze potopi, lub płomień pałem pochopi. Petr. †P. s. 1. *zerać s.*, *porwać s.*, *ruszyć z miejsca, pospieszyć*: Jako zawodnicy lepsi bywają miani, którzy po wydaniu znaku chnet ś. pochopiają, ani namniej pozostawiają. Kwiat. 2. *pojąć, zrozumieć*: Raz około jednego ze wszystkich ś. chuci z przodka obierają, a mało poczytawszy, je odrzucają, i to i owo zaś pochopiają. Kwiat. Kto rozum ma, może niżej pisane rzeczy łaeno P. Spiez. 3. *udać s.*, *poszczęścić s.*, *powieść, pójść pomysłnie*: Czas nie po temu ważne sprawy przed ś. brać, mogłyby ś. nie P. Fur. <Po + Chopić>

† **Pochopienie, a**, blm., czynność cz. **Pochopić**.

† **Pochopienie się, a s.**, blm., czynność cz. **Pochopić s.**

× **Pochopień, pnia**, lm. **pnie** *napastnik, dający pochop do zwady, bitwy*. Goł. <Od Pochopny>

† **Pochopnia, i**, blm.: Z pochopni kogo zbić = *zbić kogo z tropu, pomieścić mu szyk*: Senat, widząc zamiary Antonjusza, zbija go z pochopni; już kilka ustaw jego spadało. Chr.

Pochopnie, × Pochopno przys. od **Pochopny**: Jak P. leci belt, poparty ciężką, tak na młódz srogim pędem odynieć pochodzi. Żebr. Nie ś. pochopnie nanowo nie rozzarza, jak miłość. Pilch. Ody dziwne, które śpiewały helikońskie siostry, P. dowiep twój pojmował ostry. Zim. (= *prędko, łatwo, bystro, pójtnie*).

× **Pochopno** przys. p. **Pochopnie**: Polszczyzna ci tak bogato do wymowy dostarczy, jako sam P. usiłować zecheesz. Fred. M. Nie każdemu P. do łaciny; zawiera i polszczyzna nieubogi skarb dobrego rozumu. Fred. M. (= *nie każdemu łaeno, nie każdy ma okazję*).

Pochopność, i, blm. rz. od **Pochopny**: Gdy co u kogo widzi, to właśnie może udzielać, i ma na to P. z natury. Warg. Co za bystrość dowiepu, co za duch autora, nawet co za zwrotność i P.! Pilch. Do czego twa umiejętność i P.? Farn.

Pochopny I. ochotny, ochoczy, chętny, skłonny, skory, wyrwany, prędki; jedyny, pierwszy do czego: Nie była pochopna ku służbie miłego Boga. Erl. Człowiek skłonny a P. do złego. Wuj. Natura nasza jest prędką ku grzechowi, skłonna ku bałwochwałstwu, pochopna ku błędom. Żarn. Przyrodzenie nasze ku wszystkiemu złemu jest skłonne i pochopne. Żarn. Czeladź, widząc, że ś. sam nie lenisz, pochopniejsza będzie ku robocie. Trzye. Ci, którzy są pochopniejsi do ćwiczenia, mają być różnie od niepochopnych wychowani. Petr. P. do pojedynczego boju. Rzew. P. do słuchania przycinków. Rzew. 2. †P. *dający pochop*: Takie towarzystwo pochopne do grzechu. Troc. 3. †P. *podatny, stosowny, dogodny, zdatny, odpowiedni, wygodny, sposobny*: Pochopna do uderzenia na nieprzyjaciela była równina. Troc. <Od Pochop>

Pochopowy przym. od **Pochop**: Stań ś. pochopową sejmującą stanom przyczyną do wczesnego przyszłej chmury odwrócenia. Smol. <Od Pochop>

Pochorować, uje, ował spędzić pewien czas na chorowaniu: Pochorował z tydzień i wyzdrowiał. P. ś., †Pochorzeć (o wielu) zachorować kolejno, powpadać w chorobę, pozapadać na zdrowiu. <Po + Chorować>

Pochorowanie, a, blm., czynność cz. Pochorować.

Pochorowanie się, a ś., blm., czynność cz. Pochorować ś.

†Pochorzeć, eje, ał p. Pochorować: Od smrodu pszczoły a. pozdychają, a. pochorzeją. Kąc. <Po + Chorzeć>

†Pochorzenie, a, blm., czynność cz. Pochorzeć. ×Pochotny przym. od Pochot: Przepięstwo pochotne. L. (=cielesne, przeciw obyczajności, moralności publicznej). <Od Pochot>

[Pochowa, y, lm. y] p. Pochówek. <Od Pochować>

Pochować, a, ał, nied. †Pochowywać ł. (o wielu przedmiotach) schować jedno po drugim, poukrywać. 2. chowając, potrzebować przez pewien czas, polcarnić, pożywić: Gospodarz pochował jeszcze przez jakiś czas wieprzka, a następnie zabił go. 3. schować na pewną chwilę, przechować przez pewien czas, ukryć na chwilę, umieścić, ulokować: Sieni kazała na nie nagotować i kociec, gdzieby ich miał, schwytawszy, P. Papr. Kiedy kto lecie kupi zboża tanie, a pochowa do zimy, może drożej sprzedać. Petr. Danusia pochowała głowę w fałdy sukni księżny. Sienk. 4. P. umarłego = pogrzebać, złożyć w grobie: Tobiasz krył w domu swym ciała zabitych, a o północy je pochowywał. Leop. Ciało zabitego kazał P. Chm. B. Ludzie przy meczenników grobiech jęli też swoje ciała pochowywać. Gil. Pochowali kości jego pod dębem. B. Sz. Król z wielką ucieleśnością królową (Barbare) na zamku, gdzie i pierwszą żonę, pochował. Górn. I wrócił ś. Józef do Egiptu z bracią swą... pochowawszy ojca. Wuj. Ciało jego z świecami i innymi obrządkami chrześcijańskie zaenie i z tryumfem pochowali. Skar. Wodzu! pamiętaj na mię, jeśli zginę, pochowaj zwłoki, a gdy w tę dolinę strokskana matka Kolmara przyspieszy, niech ją przynajmniej grób syna pocieszy. Kras. P. można popioły, jak za pogan, w urnie, lub zwłoki w grobie rodzinnym, chociaż nie będą pogrzebane w ziemi. Brodz. Zamiast ojca P. przy gruszy, pochował go za rzeczką, dziesięć morgów dalej. Syrok. Sama w święcanej pochowam cię ziemi. Słow. A królowie wykrzyknęli: zabiliśmy i pochowaliśmy wolność. Mick. Troje dzieci pochował (= stracił; umarło mi). Ty mię pochowasz (= zamkniesz mi oczy, przeżyjesz mię). P. ś. I. (o wielu) schować ś. kolejno, ukryć ś.: Na widok napastnika dzieci pochowały ś. po kątach. 2. chowając ś., pożyć. 3. †P. schować ś., ukryć ś. na pewien czas: Jużeli ś. nie pochowa. Sienk. 4. †P. utrzymać ś. przy życiu, wyżyć: Nie ma ś. czym P. Troc. 5. przyn. poginać, ustąpić, pozaukuć: Krosty, płamy na ciełe pochowały ś. <Po + Chować>

×Pochowalny który można pochować: Akta wszelkie, z wyjątkiem pochawalnych, uratowano. <Od Pochować>

Pochowanie, a, blm. ł. czynność cz. Pochować. 2. †P. utrzymanie, środki do życia, byt: Tylko pracą ręki swojej ma swe P., dom, żonę, dziatki stąd opatruje. Falib.

Pochowanie się, a ś., blm., czynność cz. Pochować ś.

[Pochowanka, i, lm. i] p. Pochówek. <Po + Chowanka>

[Pochówek, wka, lm. wki] p. Pochówek: Na ten P. dzwonił nie będą. Reym. <Od Pochować>

×Pochowne, ego blm. rz. opłata za miejsce na cmentarzu, pokładne. <Od *Pochowny, od Pochować>

[Pochowunek, nku, lm. nki] p. Pochówek.

†Pochowywać, a, ał i †P. ś. p. Pochować.

†Pochowywanie, a, blm., czynność cz. Pochowywać.

†Pochowywanie się, a ś., blm., czynność cz. Pochowywać ś.

Pochóży, †Zachóży prow. rz. przybysz, przychodzień, osiedlenie; wędrowiec; P., zachóży, znaczy człeka, co zaszedł do miejsca jakiego, co osiadł w nim, lubo ś. w nim nie rodził. L. O zapisach ludzi prostych, wolnych, pochożych i na arendę danych; jeśli który człowiek wolny, P. poddał ś. któremu panu, a na majątność od pana wziętą dał zapis swój z obowiązkami, tedy ten zapis u prawa będzie moeny. St. wiśl. Gdyby człowiek wolny, P. (to słowo znaczy wolno chodzące za zarobkiem i niepoddanego) poszedł do pana jakiej włości... Cz. <Ros. pochoży>

Pochód, odu, lm. ody ł. †P. [P.] p. Pochodzenie: O srogim Turków początku i pochodzie, toż i o państwie ich i królowaniu krótka sprawa. Fur. Pociągnij to do swego pochodu, obróć oczy ku pochodowi i końcowi; pochodem tedy te rzeczy są dobre. Dudz. [Ozeniutek sie z bogatom zonom, księdza plebana sioström rodzonom; do brego rodu, zlego pochodu, robić nie chciała, zdechła od głodu]. Boga zowiemy dla stworzenia ojcem, jako tego, który jest przedni P. wszelkiego na świecie stworzenia. Paskz. (= źródło). 2. podróż piesza wojska, ciągnięcie wojska, marsz: P., marsz, ciągnięcie wojska lub jakiej dzielnicy jego. Jak. J. Regiment swobodnym krokiem w pochodzie zwyczajnym może ujsć 3 mile wielkie polskie na dzień. Jak. J. Dano mi białe suknie, musiałem pójsć w P. i zaraz być przy potyce pod Chocimem. L. 3. kroczenie tłumy ludzi, orszaku; procesja: W dzień kierował ś. słońcem, a gdy P. w noc ś. przeciagnął, gwiazdami. P. narodowy. P. z pochodziami. W życiu naszym są kalwaryjskie drogi i pochody krzyżowe. Krasz. 4. †P. przyn. ciąg, łańcuch, pasmo, szereg: Idź brzęczym pochodem wodom w oczy sławnym; per jugum montis. Żebr. (= pasmem, ciągiem. L.). 5. †P. chodzenie, sposób chodzenia, chód, krok: Wolność w człowieku twarz wesola, śmiałe oko, pozór i P. ochotny w nim czyni. Orzech. Nogi albo P., czyli postępkę Pana, z mosiądzem św. Jan równa. Rej. Przen.: Nogi zdradliwej niewiasty drogą żywota nie chodzą, ale są błędne, a niewyśledzone kroki jej a pochody jej. L. (= postępkę, kroki). 6. il.: p. Pohiega. <Po + Chód>

[Pochów, owu, lm. owy] ł. schowanie, schowanie, kryjówka, skrytka. 2. p. Pochówek. <Po + Chów>

[Pochówek, wku, lm. i, Pochówek] ł. a. [Pochów, Pochowa, Pochowanka, Pochowunek] pochowanie zmarłego, pogrzeb. 2. stypa pogrzebowa, serek. <Po + *Chówek, od Chów>

†Pochrachać, a, ał p. Pocharkać. <Po + Chrachać>

†Pochrachanie, a, blm., czynność cz. Pochrachać.

† **PochrACHYWAĆ**, a a. uje, ywał p. **Pocharkać**. Troc.

† **PochrACHYWANIE**, a, blm., czynność cz. **PochrachyWAĆ**.

× **Pochramiać**, a, ał p. **Pochromić**. <Po + *Chramiać, CHROM/CHRAM>

× **Pochramianie**, a, blm., czynność cz. **Pochramiać**.

× **Pochramieć**, eje, ał p. **Pochromieć**. <Po + Chramieć>

× **Pochramienie**, a, blm., czynność cz. **Pochramieć**.

× **Pochramować**, uje, ywał p. **Pochromywać**. <Po + *Chramować, CHROM/CHRAM>

× **Pochramowanie**, a, blm., czynność cz. **Pochramować**.

× **Pochraniać**, a, ał p. **Pochronić**. Sł. wil. <Po + *Chraniać, CHRÓN/CHRAM>

× **Pochranianie**, a, blm., czynność cz. **Pochraniać**.

Pochrapać, pie, pał *spędzić pewien czas na chrapaniu, przechrapać pewną chwilę; pospać*: Jedno otworzywszy oko, chciałby jeszcze troszkę P. Tremb. <Po + Chrapać>

Pochrapanie, a, blm., czynność cz. **Pochrapać**.

Pochrapywać, uje, ywał *chrapać razwraz, od czasu do czasu*: Żrebiec patrzy wesoło, i dziki, często pochrępuje i nozdrza, dym gorący snuje. L. <Po + *Chrapywać, od Chrapać>

Pochrapywanie, a, blm., czynność cz. **Pochrapywać**.

[**Pochrestyny**, yn, blp.] *poprawiny po chrzcianach*: Po odbytej uczcie i tej ceremonii nazajutrz zbierają ś. znou wszyscy kumowie i odbywają ś. już tak zwane P. <Ukr. pochrèstyny>

[**Pochrępać**, a, ał] *spędzić pewien czas na chrępaniu*. <Po + Chrępać>

[**Pochrępanie**, a, blm.] czynność cz. **Pochrępać**.

Pochrobotać, ocze, otał i. *spędzić pewien czas na chrobotaniu*. 2. [P.] *połuc, pogruczotać*. <Po + Chrobotać>

Pochrobotanie, a, blm., czynność cz. **Pochrobotać**.

Pochrochać, a, ał *spędzić pewien czas na chrochaniu*. <Po + Chrochać>

Pochrochanie, a, blm., czynność cz. **Pochrochać**.

Pochromić, i, il, nied. × **Pochramiać** (o wielu) *porobić chromem, pokulać*: Maksymin chrześcijanom podrzynać lewą nogę kazał, a tak pochramiane do robót odsyłał. Skar. <Po + *Chromić, od Chromy>

Pochromieć, eja, eli, × **Pochramieć** (o wielu) *stać ś. chromem, pokulać*. <Po + Chromieć>

Pochromienie, a, blm. 1. czynność cz. **Pochromieć**. 2. czynność cz. **Pochromić**.

[**Pochromstać**, a, ał, Schromstać] *pogryźć, zjeść*. Gwar.

[**Pochromstanie**, a, blm.] czynność cz. **Pochromstać**.

Pochromywać, uje, ywał, × **Pochramować** ku-

leć, utykać na nogę; chromieć nieco, chodząc.

<Po + *Chromywać, CHROM/CHRAM>

Pochromywanie, a, blm., czynność cz. **Pochromywać**.

† **Pochrona**, y, blm. p. **Ochrona**: Głód w cieniu a. w pochronie jakiej cierpieć musi. Rej. Zdr. † **Pochronka**. <Po + Chrona>

Pochronić, i, il i. × P., nied. × **Pochraniać** *pobrać w ochronę, schronić jedno po drugim, poukrywać, pochować*: Gdy gorąco w południe, owoc w cień a. chłodny padół trzeba P. Trzye. 2. [P.] *uprzętnąć, posprzątać, zrobić porządek np. w mieszkaniu*. **Pochronić** ś. (o wielu) *schronić ś. kolejno, pochować ś., poukrywać ś.*: Rycerstwa wiele się pochroniło na Horodyszczu. Krasz. <Po + Chronić>

Pochronienie, a, blm., czynność cz. **Pochronić**. **Pochronienie się**, a ś., blm., czynność cz. **Pochronić** ś.

† **Pochronka**, i, lm. i p. **Pochrona**: Skanderbek z pilnością przepatrzał wszystkie miejsca, góry, pagórki, lasy, chóry i wszelakie pochronki, na którychby ś. utaić mógł. Baz. W pochronkach, w których ś. kryli, nie byli bezpieczni. B. B. Bądź ty im pochronką przed skażcą. Bud. Rzeczysz: a cóż wie Bóg? i zaż będzie sądził przez ciemności? obłok jego jest pochronką jego, iż nie widzi. B. B. (= zasłona). <Po + Chronka, od CHRON>

Pochropawieć, i, il p. **Pochropowacieć**.

Pochropawieć, eje, ał p. **Pochropowacieć**. <Po + Chropawieć>

Pochropawienie, a, blm. 1. czynność cz. **Pochropawieć**. 2. czynność cz. **Pochropawieć**.

Pochropowacenie, a, blm., czynność cz. **Pochropowacieć**.

Pochropowacieć, i, il, **Pochropawieć** *porobić chropowatemi, chropawemi*. <Po + Chropowacieć>

Pochropowacieć, eje, ał, **Pochropawieć** 1. *stać ś. chropowatym, chropawym*. 2. *porobić ś. chropowatemi*. <Po + Chropowacieć>

[**Pochrosnąć się**, nie ś., nał ś.] *posilić ś.* <Po + Chrosnąć ś.>

[**Pochrosnąć się**, a ś., blm.] czynność cz. **Pochrosnąć** ś.

[**Pochrośnieć**, eje, ał] *uderzyć*: A ułomze sobie gałązeczkę, ze dwie, pochrośniej, pochrośniej po matezynym grobie. <Zam. Pochrosnąć, Po + Chrosnąć, CHROST>

[**Pochrośnienie**, a, blm.] czynność cz. **Pochrośnić**.

Pochrupać, ple, pał i. *pożądać, pogryźć chrupiąc, schrupać jedno po drugim*. 2. *strawić pewien czas na chrupaniu*. <Po + Chrupać>

Pochrupanie, a, blm. czynność cz. **Pochrupać**.

Pochrypieć, i, ał, **Pochrzypieć** *pagadać głosem chrzypłym; strawić pewien czas na chrypieniu*. <Po + Chrypieć>

Pochrypienie, a, blm., czynność cz. **Pochrypieć**.

Pochrypnać, pna, pli, **Pochrzypnać** *podostawać chrzypki, ochrypnać kolejno (o wielu)*: Wołaliśmy i pochrypliśmy, wzywając imienia twego. Wor. Już im teraz i armaciegi ta musiały P. od ciągłego kichania. Sienk. <Po + *Chrypnać, CHRYP/CHRYP>

Pochrypnięcie, a, blm., czynność cz. **Pochrypnać.**

Pochrystusowy *który nastął po Chrystusie*: Wiek P. Krasin. Germanowie wnieśli do cywilizacji P. nowy czynnik duchowy. <Po + Chrystusowy>

Pochryzmować, uje, ował, † Pochryżmować *ponamaszczać chrzymem*. <Po + Chryzmować>

Pochryzmowanie, a, blm., czynność cz. **Pochryzmować.**

Pochrzakiwać, uje, iwał *chrząkać raz wraz, pokaszliwać chrząkając, pocharkować*: Zaczął chodzić po pokoju i P. Korz. <Po + *Chrzakiwać, od Chrzakać>

Pochrzakiwanie, a, blm., czynność cz. **Pochrzakiwać**: Słyszeć ś. dało P. i pomrukiwanie, zwiastujące możliwe zbliżenie ś. burzy. Jeż.

Pochrzczić, i, ił, † Pochrzczić *ochrzczić jednego po drugim*; przen. *poprzeczyć, ponadawać miarę*: Podbił okoliczne, jeszcze nie pochrzczone narody. Lel. Panowanie pierwszych pochrzczonech Piastów miało rozgłos po Niemczech. Lel. P. ś. *poprzyjmować chrzest*. <Po + Chrzczić>

Pochrzczenie, a, blm., czynność cz. **Pochrzczić.**
Pochrzczenie się, a ś., blm., czynność cz. **Pochrzczić** ś.

× **Pochrzepczyna, y**, lm. y, † **Pochrzepczyna**, † **Pochrzepczyzna**, † **Pochrzepzt**, [Pochrzyp], † **Chrzepczyna**, † **Chrzepzt**, † **Chrzypst** I. *kość z mięsem i słoniną z grzbietu wieprza a. wołu*, × międzyłopatecze. Mag. Na wsi dadzą ci poście i schaby, zawiędle szynki i pochrzepczinę. Ejs. 2. *grzbiet człowieka*: Kiedy pan o co słuźnie po pochrzepczynie a. po grzbiecie wzbierze słuźącego, ma młeczyć. Haur. 3. anat. (intersecpulium) p. *Międzyłopatecze*. <Po + Chrzepczyna>

† **Pochrzepzt, u**, lm. y p. **Pochrzepczyna**. <Po + Chrzepzt>

Pochrześcijański *który nastął po przyjęciu chrztu*: Aniele duchu! pierwsza twoja trwoga pochrześcijańska czarna wtenczas była. Słow. <Po + Chrześcijański>

† **Pochrześnictwo, a** blm. rz. *przyjęcie wiary chrześcijańskiej, ochrzczenie ś.*, *chrzest*: Wielki był dar, który mógł uczynić Polsee Jagiełło swym pochrześnictwem. <Po + *Chrześnictwo, od Chrzest>

Pochrześnik, a, lm. cy *ten, którego ochrzczono za wpływem czym*: Polacy nie obeznali ś. jeszcze z różnemi pokusami swych pochrześników. Sł. wil. <Po + Chrześnik>

[**Pochrzępać, a, ał**] *powoli, z biedą żżęć zboże sierpem*. <Po + Chrzępać>

[**Pochrzępanie, a**, blm.] czynność cz. **Pochrzępać.**

Pochrzęst, u, lm. y *chrzest postarzący ś.*: Przy skrwawionych pancierzów pochrzęście jaśniała w sercach swoboda i szczęście. Kaczk. Miasto powstaje od pochrzęstu łuków. Uj. <Po + Chrzęst>

Pochrzęszczenie, a, blm., czynność cz. **Pochrzęścić.**

Pochrzęścić i, ił *czas jakiś chrzest wydawać*. <Po + Chrzęścić>

Pochryzn, u, lm. y bot. (dioscorea) *roś. z rodziny pochrzynowatych*. <?>

Pochryznowate *rośliny, bot. (dioscoraceae) rodzina przynależna do kwiatowych jednoliściennych*. <Od Pochryzn>

† **Pochrzypczyna, y**, lm. y p. **Pochrzepczyna**. <Od Po + Chrzypzt>

† **Pochrzypczyzna, y**, lm. y p. **Pochrzepczyna**.

Pochrzypieć, i, ał p. **Pochrypieć.**

Pochrzypienie, a, blm., czynność cz. **Pochrzypieć.**

Pochrzypnąć, nie, nął p. **Pochrypnąć.**

Pochrzypnięcie, a, blm., czynność cz. **Pochrzypnąć.**

[**Pochrzypst, u**, lm. y] p. **Pochrzepczyna**. <Po + Chrzypst>

† **Pochryżmować, uje, ował** p. **Pochryzmować**. <Po + Chryżmować>

† **Pochryżmowanie, a**, blm., czynność cz. **Pochryżmować.**

Pochuchać, a, ał *spędzić pewien czas na chuchaniu*. <Po + Chuchać>

Pochuchanie, a, blm., czynność cz. **Pochuchać.**

× **Pochuchnąć, nie, nął** *chuchnąć*. <Po + Chuchnąć>

× **Pochuchnięcie, a**, blm., czynność cz. **Pochuchnąć.**

[**Pochuchrać, a, ał**] *potarmosić, poszarpać, poturbować*: Zajączek jeden pochuchrany, starzany, okrutnie zbiedzony, brnął przez zaspy na polu. Dyg. <Po + Chuchrać>

[**Pochuchranie, a**, blm.] czynność cz. **Pochuchrać.**

Pochuchywać, a, ał *chuchać raz wraz, od czasu do czasu*. Przen.: † Gdyby nieprzyjacieli pochuchywał z nieprzyjacią jaką przeciwko koronie polskiej oburzyć ś., musiałby ś. nazad cofnąć. Wer. (= *ośmielił ś., odważyl ś.*). <Po + *Chuchywać, od Chuchać>

Pochuchywanie, a, blm., czynność cz. **Pochuchywać.**

× **Pochuć, i**, lm. e, † **Pochuć** *chuć, żądzę, zachcianka, zachcenie, pożądanie, pożądliwość, namiętność*: Wszystko, co wy młodzi nazywacie miłością, jest tylko żądzą, namiętnością, pochucią. Kaczk. Przysłuchałem ś. nieraz prawie głośno wypowiedzanym pochuciom za inkwizycją świętą. Kaczk. P. do kłótni. <Po + Chuć>

Pochudnąć, dnie, dł i dnął × **Pochudnieć** I. (o wielu) *schudnąć kolejno*: Jarzębiów tucznych nie zabijaj przed drugimi, by snadź ich bicie drugie widząc, strwożywszy ś., zaś nie pochudły. Trzye. 2. *schudnąć nieco, poszczuplić*: Pochudnął na twarzy. <Po + Chudnąć>

Pochudnieć, eje, ał p. **Pochudnąć.**

Pochudnienie, a, blm., czynność cz. **Pochudnieć.**

Pochudnięcie, a, blm., czynność cz. **Pochudnąć.**

Pochudzenie, a, blm., czynność cz. **Pochudzić.**

Pochudzić, i, ił *porobić chudem*: Post ich pochudził. <Po + Chudzić>

† **Pochutnawać, awa, ał** p. **Pochutnywać.**

† **Pochutnawanie, a**, blm., czynność cz. **Pochutnawać.**

† **Pochutnić się, i, ił** ś. do czego = *powziąć chęć, żądzę do czego, nabrać ochoty, zapragnąć, zażądać czego, zapalić ś. do czego*: I przykładem przodków, i enotą własną upamięni, do tego ś. pochutnili. Warg. Pochutnił ś. do pomsty, aby ś. raczej ustrzegł krzywdy, niżli ją kiedykolwiek karał. Warg. Do zobopólnej przyjaźni z Rzymianym pochutnił ś. Warg. <Po + *Chutnić ś., od Chutny>

† **Pochutnienie się, a** ś., blm., czynność cz. **Pochutnić** ś.

Pochutnik, a, lm. i bot. ros. z rodziny pochutnikowatych. <Od Pochutny>

Pochutnikowate rośliny bot. (pandaneae) rodziny przyrodzona roślin kwiatowych jednoliściennych. <Od Pochutnik>

† **Pochutniwać, a, ał p. Pochutnywać:** Pochutniwa przecię sobą nędzniczek. Troc. Służcie Panu statecznie, w świętych cnotach stojąc, pochutniwajcież sobie z radością, zawsze ś. Boga bojąc. Ryb. Błąd wielki sobie P., a zbawienia zaniedbywać. K. G. Dobremu koniowi, gdy mu pochutniwa, wołając nań, choć jeszcze w stajni wrota zawarte, jednak ś. bestwi. Kosz.

† **Pochutniwanie, a, bfm., czynność cz. Pochutniwać:** Nie zda mi ś., aby ohotę zbytnią żartkim skokiem, pochutniwaniem z sobą pokazać miał. Górn. Z chodzenia, śmiechu, pochutniwania z sobą wielokroć można człowieka umysł poznać. Górn.

Pochutny przym. od **Pochuć;** † **Pochotny:** Pochutną strzałką przeniknie je Miłek. Kam. <Od Pochuć>

† **Pochutnywać, a a. uje, ywał, [Pochutnywać], † Pochutniwać, † Pochutnawać** l. sobą, z sobą, sobie = *radość po sobie okazywać; podskakiwać, podrygiwać z radości; figurą, giestami, miną okazywać radość, cieszyć ś. głośno, pokrzykiwać wesoło:* Niechaj radości żadnej nie używa zły człowiek, ani sobą pochutniywa, patrząc na mój żal. Kochan. Wola Soliman, pochutniywa sobie. P. Koch. Naśmieszniejsza, gdy owo z sobą pochutniywa, gdy ś. otrząsa, właśnie by mucha z ukropu. Szymon. *Gesticulor*, pochutniwam sobą. Mącz. Wszakże, gdzie może, śmiechem żal pokrywa, a sobą przedsię nędznik pochutniywa. Kochan. Zacheiało mu ś. P. śpiewaniem wesołym. Dyg. Liczni biesiadnicy, a głównie młodzień, rwali ś. gorąco, aby P. Dyg. 2. *tuszyć sobie radośnie:* Pod takim zwierzcim pastercem nędza twoja jęczy, jednak w nim lubujecie i o zbawieniu swym przy nim sobie pochutniwacie. Smotr. 3. † P. komu = *podbuzać go, zachęcać, dodawać mu ochoty.* <Od Pochutny>

† **Pochutnywanie, a, bfm., [Pochutnywanie]** czynność cz. **Pochutnywać:** Z piersi wypadał obłąkany krzyk, pochutnywanie sylabowe wileze, czy rysie. Żer.

Pochwa, y, lm. y, † Pochew, † Poszwa l. a. w lm. *futerał, pokrowiec na broń sieczną:* P. do szpady. Troc. Z pochew dobyć, wyjąć. Troc. W pochwy, do pochew włożyć. Troc. Starzy Polacy mieczów w kościele z pochew do połowicy dobywali, gdy ewangelją czytano, oświadczając do gardł swych ewangelji bronić; aż gdy śpiewano *Gloria Tibi*, nazad je w pochwy wkładali. Błaż. Wsiadającemu na koń wymknął ś. miecz z pochew, na który spadł i zabił ś. Wer. Nie darmo oręż mój w pochwach noszę. L. Zapomniał szlachcic w potrzebie ojezyny, że miał szabłę w pochwie. Stasz. Pochwy nie uczynią miecza dobrym, ani złym. Pilch. Nie ten miecz nazowiesz dobrym, którego pochwy drogie kraszą kamienie, lecz ów, który ostrzem płata. Pilch. Piorun przechodzi przez pochwy i miecz w pochwach kruszy. Galat. Pochwy różne wedle różności kształtu żelaznych instrumentów. Czer. P. strzałowa. Toł. (= *sajdak, kolczan, taftuj.* L.). 2. † Pochwy, lm. *rzemień załut, podogonowy w uprzęży końskiej:* Siodło ma być z dobremi puśliskami, z popręgami, z pochwami. Dor. Koń ważniwy powinien dzwonek na pochwach abo na nodze mieć. St. lit.

Koń, choć dekiem, pochwami, alsbanty przychłodożony, przedsię koniem będzie. Kosz. 3. anat.: P. macieczna, † pokrowiec macieczny, fistuła macieczowa a. macieczna (vagina). P. mięśniowa, omięsna (perimysium). 4. bart. *narząd płciowy u matki pszczelnej.* 5. bot (spatha) *rodzaj obsłony, w której jest zamknięty kwiat niektórych roślin (np. czosnkowych i palm) i który pęka i rozchyła ś. w czasie rozkwitania:* P., dwa liście otaczające kwiatostan palmy przed rozwinięciem. Rost. 6. kol.: P. buforowa = *obsada, gilza, w której bufor chodzi.* 7. mech.: P. łokowa = *cyliner pompowy.* 8. pal.: P., okładniczka, nożeniec, solen *małż bezgłowy dwumuskulowy w utworach trzeciorzędnych.* Lab. 9. szew. *lcawałek skóry, którym szewcy nóż obwijają.* Zdr. **Pochewka.** <Po + CHW/CHEW/CHOW>

† **Pochwacenie, a, bfm., [Pochwacenie]** czynność cz. **Pochwacić.**

† **Pochwacić, i, ił, [Pochwacić]** p. **Pochwycić:** Pochwyciła ostry kamień i obrzezała okrawek syna swego. Leop. Jadszy i piwszy, wstańcie książęta, pochwacie tarze. Leop.

× **Pochwalacz, a, lm. e, † Pochwalca** *chwalca, ten, co chwali; wielbiciel, adorator.* <Po + Chwalacz>

Pochwalać, a, ał i † P. ś. p. Pochwalić.

Pochwalanie, a, bfm., czynność cz. Pochwalać. **Pochwalanie się, a ś., bfm., czynność cz. Pochwalać ś.**

[**Pochwalany**] p. **Pochwalony.** <Z Pochwalony, od Pochwalić>

† **Pochwalca, y, lm. y p. Pochwalacz.** Troc. <Po + Chwalca>

Pochwalenie, a, bfm., czynność cz. Pochwalić. **Pochwalenie się, a ś., bfm., czynność cz. Pochwalić ś.**

Pochwalić, i, ił, nied. Pochwalać, † Pochwalać l. *odezwać ś. z pochwałą, wyrazić uznanie:* Nietylko ich broni przeciw zarzutom, ale ich też pochwała. Sekl. Nie pochwała z wielu miar edukacji mojej. L. Pochwalam kogo głosem, krzykiem, klaskaniem rąk. Kn. Nie pochwalam tego zwyżaju. Król go pochwalił, pochwalił, nagroził, nie spojrzął na mnie i odprawił z niczem. Słow. 2. *uwielbić, wystawić, uczcić, pobłogosławić:* Niech będzie pochwalony Jezus Chrystus! Niech będzie Chrystus pochwalony! Słow. Bądź pochwalona, przenaświętsza Trójca, teraz i czasu wszelkiego! Mick. Dziwna rzecz, iż tego nowego ich męczennika żadnym cudem Bóg nie pochwalił. Hrb. P. Pana Boga = *pomodlić ś.* 3. *chwalić, potwierdzić; zaaprobować:* Jeśli ja był prawym postem twoim, to com uczynił, potwierdź a pochwał; i pochwalił wszystko papież. Skar. a. Papież ustawy konyljum pochwalił. Skar. Aleksander statuta roku 1533 potwierdza i pochwała. Hrb. P. ś. 1. *pochwalić siebie; popisać ś., wyjechać z czym dla popisu, poszczycić ś., pochłubić ś., nied. przechwalać ś.; wygudać ś. z czym przyjemnym, lub zaszczytnym dla siebie:* P. ś. swoim talentem. Nie wytrzymał, musiał ś. zaraz P. przed kolegami, co dostał od ojca. 2. † P. ś. na kogo = *wyrzucić ś. z pogroźką, z przechwałką, nied. odgrażać ś.:* Jeśli by kto na drugiego pochwalił ś., chcąc ogień szkodę uczynić, tedy ten odpowiednik ma o tę pochwałkę do prawa być pozwan. St. lit. <Po + Chwalić>

Pochwalnia, i, lm. e molitwa: W mieście dzwoniło na anioł Pański i na pochwalnię. Sienk. <Od Pochwalić>

Pochwalnie przys. od **Pochwalny**: W tym ś. statecznie a P. okazować i popisać umieli. Glicz.

Pochwalny 1. przym. od **Pochwała**; †**Pochwalony**, *wyrządzający pochwałę*: Pieśń pochwalna. Mowa pochwalna (= *panegiryczna; panegiryk*). List P. otrzymywany na wystawie okazów lub w szkole. 2. *chwalebny, zaszczytny*: Rokosz mu nigdy dobrej sławy nie przynieście, ani końca pochwalnego. Glicz. W małżeństwo słuszne a pochwalne wstępowali. Glicz. Paciorki on z pochwalną nabożnością wzięte trzymał. L. W pochwalnym wyliczaniu wielkich mężów narodu zdarza ś. bardzo rzadko usłyszeć imię Jerzego Lubomirskiego. Szaj. <Od Pochwała>

[**Pochwalon**] p. **Pochwalony**: P. Jezus Chrystus. Troc.

[**Pochwalonka**, i btm.] p. **Pochwalony**: Dać pochwalonkę (= *powiedzieć*: *Niech będzie pochwalony Jezus Chrystus*). <Od Pochwalony>

†**Pochwalony** p. **Pochwalny**: Ani mię winem, ani pój oliwą, ale mię raczej daruj rymem pochwalonym. Kochan. [**Pochwalony**, ego, btm., **Pochwalon**, **Pochwalany**, **Pochwalony**, **Pochwalonka**] rz. = *Niech będzie pochwalony J. Chrystus*: Wszedł i nie powiedział nawet pochwalonego. Gdy wejść do izby, mówią pochwalonego. Gospodarz na pozdrowienie „pochwalony“ odpowiedział, jak zwykle: na wieki wieków, amen. Wchodzi i mówi: P.! Dać, oddać pochwalonego (= *powiedzieć pochwalonego*). 2. żart. *kij*: Pochwalonym go! <Od Pochwalić>

†**Pochwalować**, uje, ował i †P. ś. p. **Pochwalić**: Przyjdzie czas, kiedy to, z czego ś. teraz śmieją, będą P. Gil. <Po †*Chwalować, od Chwalić>

†**Pochwalowanie**, a, btm., czynność cz. **Pochwalować**.

†**Pochwalowanie się**, a ś., btm., czynność cz. **Pochwalować ś.**

†**Pochwał**, u, lm. y p. **Pochwała**. Troc. Na niebieski P. czasu użył swego. L.

Pochwała, y, lm. y, †**Pochwał** 1. *pochwalenie, uznanie; to, co ś. mówi lub pisze dla pochwalenia*: Zasłużył na pochwałę. Troc. Oddawać komu wielkie, zastużone pochwały. Obsypywać kogo pochwałami. Rozwodzić ś. z pochwałami. Zyskać pochwałę. Godzien pochwały. Można powiedzieć na jego pochwałę, że... (= *można mu to przyznać, że...*). I pochwałę w dzielności i w swej odniósł sile. Kochan. (= *za dzielność i siłę*). 2. P. szkolna = *list pochwalny*: Na popisie rozdają nagrody i pochwały. 3. *utwór pisarski chwalcący, panegiryk*: Erazma P. głupstwa. <Po † Chwała>

†**Pochwałka**, i, lm. i l. p. **Przechwałka**. Jeśli by kto na drugiego pochwalił ś., chcąc ogniem szkodę uczynić, tedy ten odpowiednik ma o tę pochwałkę do prawa być pozwan. St. lit. Pochwałki na endze zdrowie w statucie litewskim to, co odpowiedzi w koronnym prawie. Ostr. Gdyby kto kogo, gwałtem naszedłszy, ranił albo pochwałkę na jego zdrowie uczynił... St. lit. 2. *piśmienna zapowiedź zemsty, odpowiedź rycerska*. <Od Pochwała>

†**Pochwatać**, a, ał i †P. ś. p. **Pochwytać**: Ustawicznie on myśli, by wszystko dosypował, a wszystko pochwatał. Rej.

†**Pochwatanie**, a, btm., czynność cz. **Pochwatać**.

†**Pochwatanie się**, a ś., btm., czynność cz. **Pochwatać ś.**

†**Pochwatnion** *pochwycony*. Glos. <Od Pochwatać>

Pochwiad, eje, ał, †**Pochwiejać**, nied. **Pochwiewać** 1. *poruszyć czym, chwiewać; powiać, zakołysać, potrząsnąć*: P. drzewem, chorągiewką, chustką. Przen.: Pochwiiała nią... myśl o wiekuiestej nietrwałości. Orzesz. (= *zachwiiała, wprawiła w zwątpienie*). 2. *spędzić pewien czas na chwianiu*. P. ś. *potrwać pewien czas w chwianiu ś., pokoleysać ś., zachwiać ś., powahać ś., poruszać ś. w różne strony*: Pochwiewszy ś. chwilę na miejsu, wysłizgnął ś. mleczkiem z konnaty. Kaczek. <Po † Chwiała>

Pochwianie, a, btm., czynność cz. **Pochwiad**. **Pochwianie się**, a ś., btm., czynność cz. **Pochwiadć ś.**: Za każdym pochwianiem ś. karety chorążyna wydawała krzyk. Korz.

Pochwiany p. **Pochewny**. <Od Pochwa>

Pochwiasto przys. od **Pochwiasty**: Liście P. obejmujące łodygę. Rost.

Pochwiasty 1. *do pochwy podobny*. 2. anat.: Wyrostek P. (processus vaginalis). 3. bot.: Liść P. = *mający nasadę w formie pochwy obejmującej łodygę*. Rost. <Od Pochwa>

Pochwiatka, i, lm. i bot (coleus) *roś. z rodziny wargowych*. <Od *Pochwiaty, od Pochwa>

Pochwica, y, lm. e lek. (vaginismus) *stan chorobliwy pochwy macicznej*. <Od Pochwa>

†**Pochwiejać**, a, ał i †P. ś. p. **Pochwiadć**. Ps. flor.

†**Pochwiejanie**, a, btm., czynność cz. **Pochwiejająć**.

Pochwiejanie się, a ś., btm., czynność cz. **Pochwiejająć ś.**

[**Pochwierutać**, a, ał] *poświęcić pewien czas na chwierutanie*. <Po † Chwierutać>

[**Pochwierutanie**, a, btm.] [czynność cz. **Pochwierutać**.

Pochwiewać, a, ał p. **Pochwiad**.

Pochwiewanie, a, btm., czynność cz. **Pochwiewać**.

†**Pochwil**, u, btm. p. **Pochwila**: Schowajcie mi na P.; już też jeś nie mogę. Baryk. Schowam sobie na P. oto w tę tobołkę. Baryk. Zdr. †**Pochwilek**. <Z Pochwila>

†**Pochwila**, i, btm., †**Pochwil** *chwila następną, czas przyszedły, późniejszy*: Zgodzi ś. to na pochwili. Troc. (= *na potym, na później, w swoim czasie*). <Po † Chwila>

†**Pochwilek**, lku, btm. p. **Pochwil**: Na P. schować trzeba. Troc. Mieć co na P. Troc. W pochwilku małym. Przyb. Po małym pochwilku zobaczą powracających do mnie kilku. Przyb. Tymczasem koniowi, na P. go chowając, folguje. Ostror. <Od Pochwil>

†**Pochwilki**, ek, btp. *zabawy, krotoczwile*: Są tu gniłki, dobrze to na łakomca chować na P. Rej. <Zam. *Pochwilki, od Pochwila>

†**Pochwist**, u, lm. y, [**Pochwist**], †**Pochwiściel**, *wicher wyjący, silny wiatr świszczący, pochwist, pogwizd*: P., świst, wiatr tęgi, świszczący. Kn. [Leci, jak P.]. <Po † Chwist>

†**Pochwiściel**, i, btm. l. p. **Pochwist**. 2. a. [**Pochwiść**] *nawałnica, zamieć, burza*: Dla szumu i pochwiścieni deszczowej nie nie słyszeli, *obstrepenie pluvia*. Mącz. *Nimbus*, wielki deszcz, P., nawałność dżdżów. Mącz. Z żółtym ś. piaskiem P. ugania. Otw. 3. a. [**Pochwiścielnik**] *wietrznik, trzpiot, roztrzępaniec, sówidźrzał, pędziwiatr, narwaniec, wisus*. <Od Pochwist>

[**Pochwiścielnik**, a, lm. i] p. **Pochwiściel**. <Od Pochwiścielny>

† **Pochwiścielny** przym. od **Pochwiściel**, *nawalny, burzliwy, wicherowaty, wietrzny*: P., nie pogodny, nawalny, *procellosus*. Mącz. <Od Pochwiściel>

[**Pochwiś**, i, lm. e] p. **Pochwiściel**.

Pochwobrzuszny p. **Pochwobrzuszny**. <Pochwa + Brzuszny>

Pochwocewkowy p. **Pochwocewkowy**. <Pochwa + Cewkowy>

Pochwomaciczny p. **Pochwomaciczny**. <Pochwa + Maciczny>

Pochwomęcherzowy p. **Pochwomęcherzowy**. <Pochwa + Męcherzowy>

Pochwopęcherzowy p. **Pochwopęcherzowy**. <Pochwa + Pęcherzowy>

Pochworogi zool. *mający rogi pochwowate*. <Pochwa + *Rogi, od Róg>

Pochwowato przys. od **Pochwowaty**.

Pochwowaty, **Pochwoy** *podobny do pochwy*: Rogi pochwowate tworzy wyrostek kości czołowej. <Od Pochwa>

Pochwobrzuszny, **Pochwobrzuszny** *dotyczący pochwy macicznej i brzucha*. Chir.: Ciężce pochwobrzusne podotrzewne (gastroelytrotomia). <Pochwoy + Brzuszny>

Pochwocewkowy, **Pochwocewkowy** anat.: *wspólny pochwie macicznej i cewce moczowej* (vaginourethralis). <Pochwoy + Cewkowy>

Pochwomaciczny, **Pochwomaciczny** I. anat.: *wspólny pochwie i macicy*. 2. patol.: Krwiatek, krwistek P. (haematocolpometra). <Pochwoy + Maciczny>

Pochwopęcherzowy, **Pochwopęcherzowy**, × **Pochwomęcherzowy** anat.: *wspólny pochwie macicznej i pęcherzowi moczowemu* (vaginovesicalis). <Pochwoy + Pęcherzowy>

Pochwośródmaciczny krwawiak lek p. **Krwawiak**. <Pochwoy + Śród + Maciczny>

! **Pochwoy** p. **Pochewny**: Krwistek, krwawiak P. p. **Krwistek**. <Od Pochwa>

× **Pochwówka**, i, blm. anat.: (tunica vaginalis) *blona pokrywająca jądro męskie*, † *blonka pochwowa jąder*. Krup.: † *pokrycie*, *powłoka pachwiana*, † *blonka pokowcowa*, *pochewka jądra właściwa*. <Od Pochwoy>

Pochwy, **chew** p. **Pochwa**. <Lm. od Pochwa>

× **Pochwycać**, a, ał i × P. s. p. **Pochwyć**. <Po + *Chwycać, od Chwyć>

× **Pochwykanie**, a, blm., czynność cz. **Pochwycać**.

× **Pochwykanie się**, a s., blm., czynność cz. **Pochwycać s.**

Pochwylenie, a, blm., czynność cz. **Pochwyć**.

Pochwylenie się, a s., blm., czynność cz. **Pochwyć s.**

Pochwyć, i, ił, † **Pochwacić**, † **Pochycić**, [**Pochwacić**, **Pochycić**], nied. × **Pochwycać**, † **Pochytawać** I. *chwyć, uchwyć, schwyć, porwać, złapać*: Jak cię pochwyć za łeb, dowiesz s., czego chce. L. Konfederaci z posródka Warszawy króla pochwyćili. Lel. Pochwycone o tym mniemanie. Troc. A gdzieżes tę pochwyćil nauczkę? Troc. Z przodka gorąco pochwycał rzecz dobrą, ale za czasem dalszym przychodzą do oziębłości. Gil. (= *podchwyca*). Natężyw-

szy ucha i podpełznawszy ostrożnie, pochwyćił wraży Stogniewa. Krasz. Każde nowe wrażenie, nowa myśl, tak żywo odbijały s. na niej, tak pochwycały jej formę, że aż s. zmieniać zdawała zupełnie. Hetmanowa tym swoim postępkim dziwnie go pochwycała za serce. Kacz. (: *ujął*). Okręty nasze mają s. za zgubione, gdy dwa algierskie kapry pochwycają im wiatr i zbliżka ich górują. Świt. (= *gdy im wiatr odbierają*. L.). 2. [**Pochwyć**, **Pochycić**] *utrząść, porwać, schwycać*. P. s. I. *chwyć s., uchwyć s., schwyć s., porwać s., złapać s.*: Pochwyćili s. za bary. 2. *chwyć s., przyjąć s., czepić s.*: Zaraza s. pochwyca łstwo. Krasz. 3. *porwać s., zerwać s.*: Pochwyćil s. ze snu jak nieprzytomny. <Po + Chwyć>

Pochwycony I. im. od **Pochwyć**. 2. × P. p. **Pochwytny**: Dosłyszał ledwo pochwyconego jęku. Krasz.

Pochwyć, u, lm. y I. × P. *pochwyćenie, porwanie*: Ceres, bojąc s. o P., córkę swą ukryła. Kniaź. 2. *rekojęść, antaba*. 3. *górz. cęgi przez zsuniecie kółka zamykające s. tak, że spuszczone w otwór świdrowy schodzą otwarte, a ciągnięte w górę ścisnąją przedmiot w otworze podjęty i uchwycony*. <Po + Chwyć>

† **Pochwytać**, a, lm. e *porywacz, chwytacz, raś*. <Od Pochwytać>

Pochwytać, a, al, nied. **Pochwytywać** I. a. † **Pochwatać** *schwytać wielu lub wiele kolejno, połapać, pozabierać, pobrać; poporywać, pokraść*: P. rabusiów. Wilk owce pochwytał. Pochwytywała go w coraz silniejszy uścisk. Orzesz. Przynosił mu zawsze prawie jednostajne wieści, z ust straży pochwytane. Krasz. P. czyje myśli. P. zdania skąd (= *poprzyplaszczają sobie*). Przen.: *pojąć, zrozumieć*: Z rozmów pochwytywał, że gdy potrzeba gwałtowniejsza wypadła, przywołano z prowineji żadaną sumę. Krasz. 2. [P., **Pochytać**] *wziąć, podjąć, objąć*: P. rodziców za nogi a. pod nogi. [P. s.] *pozepiać s., poprzylepiać s., pozostawać na czym*: Paźdźierz s. tak pochwytało po ni. <Po + Chwytać>

† **Pochwytyający** *chwytający*. Wuj.

Pochwytywanie, a, blm., czynność cz. **Pochwytać**. [**Pochwytywanie się**, a s., blm.] czynność cz. **Pochwytać s.**

Pochwytyliwy p. **Pochwytny**: Rozum polski jest P., ale niewytrwały. Rzew.

Pochwytność, i, blm. rz. od **Pochwytny**.

Pochwytny, **Pochwytyliwy**, × **Pochwycony** I. *dający s. pochwyć, złowić, uchwytny*; przen. *dostrzegalny*: Tylko okiem biegłego znawcy pochwytnie momenty. 2. *zdolny do chwytania, chwytny, chwytający*. 3. *pojętny, bystry*: Bankier z zatrudnienia, człowiek nikiemny na pozór, ale pochwytnego umysłu. T. K. 4. rzem.: *Nożyc pochwytnie, szczypee pochwytnie = zaczepnik w kształcie nożyc lub cęgów, chwyć tak*. Łab. <Po + Chwytny>

Pochwytywać i P. s. p. **Pochwytać**.

Pochwytywanie, a, blm., czynność cz. **Pochwytywać**.

Pochwytywanie się, a s., blm., czynność cz. **Pochwytywać s.**

Pochy, ów, blp. = **Cierlica**: P., tłuki. L. Zebrały len z ściernia tłucze s. pochami naksztalt magłownicy ręcznej. Przędz. <Z Nm. pochen = tłuc>

† **Pochyba**, y, lm. y, [**Pochyba**], × **Ochyba**, † **Chyba** *pochylenie; wątpliwość, wątpliwość, waha-*

nie, niepewność: Bez pochyby = *niechybnie, niewątpliwie, niezawodnie*: Kor. Gdyby bartnik najdalej trzech lat robotą borowi bartnemu wystarczać mieszkał, bez pochyby bór zniszczyćby musiał. Skr. <Po + Chyba>

[Pochybać, a, ał] *porozrzucić*: Kości pochybane po lesie.

[Pochybanie, a, b] czynność cz. Pochybać.

[Pochybciku] przys. *szybko, prędko*.

Pochybek, bka, lm. bki bot. (*androsæmum*) *ros. z rodziny dziurawcowatych*.

† Pochybiac, a, ał p. Pochybić.

† Pochybanie, a, b] m., czynność cz. Pochybiac.

† Pochybić, i, ii, nied. † Pochybiac czego = *omylić s., pomylić s. w czym, chybić, nie trafić, pobrazić*. <Po + Chybić>

Pochybiecie, a, b] m., czynność cz. Pochybić.

† Pochybiwie przys. od Pochybiły.

† Pochybliwy p. Pochyby: Wierność jest pochybliwa, Mars jeszcze ma dobrą nadzieję. Fur. <Po + CHYB>

† Pochybnie przys. od Pochyby: P. piszesz, *mendose*, to jest nie chowasz ortografii. Mącz.

† Pochybnosć, i, b] m. rz. od Pochyby. Troc.

Pochyby, i, a. † Pochybliwy *chybiający, nietrafny, zawodny, zawodniczy, niepewny, wątpliwy, omylny, błędny, balaunowy*: Prawdę tak miłował, iż w zarciach pochybnego s. słowa strzegł. Skar. Straszno było patrzyć, jak kroczyli wśród łomów i spienionych prądów, bo każdy krok P. groził tu śmiercią. Pol. (= *falszawy*). Wszystko tu przywiązane do połowu ryb, do dobrych lub pochybnych lat. Pol. [Od niejakiego czasu połów bywa trudniejszy i P.] (= *nieudatny, niepomyślny; nie udaje s., zawodzi*). 2. *pokątny, skryty, tajemny*. Tuch. <Po + Chyby>

[Pochycenie, a, b] czynność cz. Pochycić.

[Pochycenie się, a s., b] m.] czynność cz. Pochycić s.

Pochychotać, ocze, tał i P. s. p. Pochychotać.

Pochychotanie, a, b] m., czynność cz. Pochychotać.

Pochychotanie się, a s., b] m., czynność cz. Pochychotać s.

† Pochycić, i, ii p. Pochwycić. To przyjęli mężowie za szczęście, a ręce (spiesznie) pochylił słowo ust jego i rzekli. B. Sz. Tedy pochyeci Saul miecz, nastawił przeciw sobie, rzucił s. nań. B. Sz.

[Pochycić, i, ii i P. s.] p. Pochwycić.

Pochylać, a, ał i P. s. p. Pochylić. <Po + Chylać>

Pochylenie, a, b] m., czynność cz. Pochylać.

Pochylenie się, a s., b] m., czynność cz. Pochylać s.

Pochylenie, a, b] m. I. czynność cz. Pochylić. 2. anat. *nachylenie, inklinacja* (inclinatio). 3. astr. P., *nachylenie* osi ziemi lub osi planet = *kąt, jaki osi ich tworzy z drogą, po której biegną*. 4. fiz. p. *Nachylenie*. 5. patol. *zgięcie, przechylenie s.* (versio).

Pochylenie się, a s., b] m., czynność cz. Pochylić s.

Pochylić, i, ii, nied. Pochylać I. *nakłonić ku dołowi, nachylić, schylić, skłonić*: P. sztandary. Wieża pochyłona. P. głowę (= *uchylić głowę; schylić, skłonić, zwiesić, spuścić, opuścić*). Siedzi

pochyłony nad biurkiem przy pracy. Starość już pochyliła ją ku ziemi (= *zgięła, przygniotła, zgarbiła ją*). Byłem w kolebce dzieckiem, teraz starością pochyłony chodzę. Koch. W. 2. gram.: Samogłoska pochyłona = *ścieśniona, wyrażana przez literę kreskowaną*: E pochyłone wymawia s. prawie tak, jak i lub y. P. s. *nachylić s., schylić s., zwisnąć, opaść, opuścić s.*: Pochyliły s. kłosa zboża. Pochylił s. ze starości (= *zgarbił s.*). Słońce pochyliło s. ku zachodowi. Dom pochylił s. ze starości. Wszystko tak, jak było, tylko s. ku starości więcej pochyliło. Karp. Przen.: *upadać, grozić upadkiem, nadzwężyć s., zwątleć*: Pochyło-ność rzeczy nasze dźwignął. Petr. Kościół boży, już niejako zastarzały, pomaluchnu s. od prostoty apostołskiej wyradzający i ludzkimi s. przysadami prawie pochyłający. Żarn. 3. przen.: *przechylić s., przeważać, skłonić s. na czyją stronę*: Stoczył bitwę, naprzód wygrał; pochyliło s. szczęście, potem przegrał. Birk. (= *odwróciło s.*). <Po + Chylić>

× Pochylisty *giętki, dający s. pochylić*. Troc. <Po + *Chylisty, CHYŁ>

Pochylnia, i, lm. e gór. *chodnik pochyły za upadem pokładu idący, prostopadły, rzadko zaś ukoś- nie do chodnika głównego lub kierunkowego*: P. wznosząca s., opadająca. P. hamulcowa (= *gdź w niej urządzone ciągnięcie wrobku za pomocą kołowrotu poziomego, którego ruch i bieg umiarkowane są hamulcem*). P. samoruchowa (z *staczącymi s. po niej wózkami*). P. gichtociągowa p. Gichto- most: Za chwilę obalono go na taczki i wieziono po nierównej pochylni. Żer. <Po + *Chylnia, CHYŁ>

† Pochylnosć, i, b] m. rz. od Pochylny. Troc.

† Pochylny I. p. Pochyły. 2. *dojający s. łatwo pochyłać, giętki*. Troc.

Pochyłony I. im. od Pochylić: Starzec pochyłony laty. 2. *który s. pochylił, pochyły*: Była to cerkiew, z modrzewiu jej ściany, już pochyłone, wsparte na podpory. Słow.

× Pochył, u, lm. y *pochyłość, pochylenie, nachylenie*: Słońce w znacznym na zachodzie świeciło pochyłe. Przyb. <Po + CHYŁ>

Pochyła, ej, lm. e mat. *prosta tworząca z prostą daną kąt różny od prostego*: Długość pochyłej, poprowadzonej z punktu zewnątrz prostej danej do tej prostej, jest mniejsza od długości linii prostopadłej z tegoż punktu wyprowadzonej. <Od Pochyły>

Pochyło przys. od Pochyły: Trzymać s. P. Łady P. brzeżyste. Otw. Kiedy P. na dół uciekali, srodze je nasi siekli i pędzili. P. Koch.

× Pochyłokątny *mający kąty pochyłe*: Równoległobok P. L. <Pochyły + Kątny>

× Pochyłomierz, a, lm. e pol. *przyrząd do oznaczenia pochylenia miernicy* (eliseometrum). <Od Pochyły + -mierz, od Mierzyc>

Pochyłościenny *mający ściany pochyłe*. <Pochyły + Ścienny>

Pochyłość, i I. b] m. rz. od Pochyły: P. równiny ku miastu. Troc. P. wału od wnętrza. Troc. 2. lm. i *miejsce pochyłe, spad, spadek*: Wyścielali wierzchy z taką pochyłością, iż przy wygodnym dżdżów spadzie przebywali zimę bezpiecznie. Pileh. Wszystkie strumienie muszą mieć swoje P. i tam zawsze najwyższe są, gdzie s. poczynają. Stroj. Rosną wierzby nad wodami, nad zieloną pochyłością. Len. Za miastem wzgórze bardzo rozległe, którego P. cała gęsto pokryta grabami. Słow. Przen.: W życiu stacza s. po pochyłość

ciach pieniężnej zależności od kobiety, której jest kochankiem. 3. astr.: P. ekliptyki = jej *pochylenie względem równika, to jest kąt zawarty między płaszczyzną ekliptyki a płaszczyzną równika*. 4. gór.: P. warstwy = *pochylenie jej względem poziomu*, upad.

Pochyły, × **Chyły**, † **Pochylny** *nie prostopadły do poziomu, ukośny, pochylony, nachylony, spadzisty*: Grunt P. Drzewo *pochyłe*. Człowiek P. Płaszczyna, góra *pochyła*. Pochyła wieża pizańska. Nie bądź pochylony drzewem, niech cię nikt nie depce. Rej. Uważaj położenie miejsca, jeśli jest równe, albo pochyle. Karp. Pochyłe opoki. Żim. Czemu wszystkie inne zwierzęta pochyle twarze mają ku ziemi, sam tylko człowiek twarzą wyniesiony jest ku niebu? Sak. Wszelki zwierz in-szy pochylony stworzony, a człowiek twarz wyniosłą niesie przed wszystkimi. Kochan. Łodyga pochyla, tak w dół nachylona, iż wypukłość łęku w górę jest obrócona. Jund. Pochyłe drzewo łaćno obalisz. Prz. Na pochyle drzewo i kozy skaczą. Prz. Podolskie doliny chrzestem kłosów pochylonych cię wzywają. Żim. 2. anat.: Mięsień P. szyi, × muskuły nierówno - trójkątnie, † myszki nierówno-trzygraniaste a. nierówno - trójścienne karkowe, † muskuły szyje nierówno - trzyboczne a. trzykątowe, × muskuły utrzymujące żebra, † muskuły różnoboczne. 3. bot.: Jaskier P. p. Jaskier. <Po + *Chyły, CHYL>

† **Pochynać, nie, nął**, [**Pochynąć**] 1. *potracić, pochynąć*: Pochynion wezwroćno jeśm, bych spadł. Ps. flor. (Ps. puł. popehnon). 2. *zamurzyć, pograżać, zatopić*. † P. s. *upaść, potknąć* s. : Fałszy przyjaciel jedną godzinę będzie z tobą trwał, a jeśli s. pochyniesz, nie podniesie cię. Leop. <Po + Chynąć>

† **Pochynięcie, a, blm.**, czynność cz. **Pochynąć**.
† **Pochynięcie się, a s.**, blm., czynność cz. **Pochynąć s.**

[**Pochysnąć, śnie, snąć**] *skoczyć, pobiec*: Działuś jeno se odsapnęli i kieby frygeńka pochysnęli do pana. <Po + *Chysnąć, CHYS(T)/CHYT/CHWAT>

[**Pochystać się, a s.**, ał s.] *bujać s., kulysać s., chwiać s., przechylać s.*: Stara łódź s. pochysta, już złopnęła wody. Syrok. <Po + Chystać s.>

[**Pochystanie się, a s.**, blm.] czynność cz. **Pochystać s.**

[**Pochysnięcie, a, blm.**] czynność cz. **Pochysnąć**.
[**Pochytać, a, ał**] p. **Pochwytać**. <Po + Chytać>

[**Pochytanie, a, blm.**] czynność cz. **Pochytać**.
† **Pochytawać, awa, awał** *opanowywać, ogarniać, łapać*: A gdyżkoli duch boży zły pochytawał Saula, tedy Dawid, wziął gęski, gwał swą ręką, i obelżało s. Saulowi. B. Sz. <Po + *Chytawać, od Chytać>

† **Pochytawanie, a, blm.**, czynność cz. **Pochytawać**.

Pochytrzeć, eje, ał stać s. *chytrym, chytrzejszym, zmądrzyć s.* <Po + Chytrzeć>

Pochytrzenie, a, blm. 1. czynność cz. **Pochytrzeć**. 2. czynność cz. **Pochytryźć**.

† **Pochytryźć, y, yi** *chytrze, przebiegle postąpić, użyć chytryści w czynach*. <Po + Chytryźć>

[**Pociak, a, lm. i, Pociasek, Pociask, Pociosiek, Pociosk, Kosiór, Kosior, Koszur, Koszór, Koszor, Kąsior**] † **Kościor 1. rodzaj gracy drewnianej do wygarniania popiołu, o żó g, k o c i u b a.** 2. gór. *rodzaj gracy drewnianej do przegarniania szlamu w płóczkach*.

[**Pociapać, pie, pał**] 1. a. [**Podziabać**] *porąbać, pociąć, pokłapać siekierą, tasakiem i t. p. 2. *posiekać*. 3. *pogryźć*: Pies pociapał chustkę. [P. s.] *popływać, popłuskać s.* <Po + Ciapać>*

Pociapanie, a, blm., czynność cz. **Pociapać**.
[**Pociapanie się, a s.**, blm.] czynność cz. **Pociapać s.**

[**Pociapkować, uje, ował**] *poklepać*: P. konia. [Pociapkowanie, a, blm.] czynność cz. **Pociapkować**.

[**Pociarachać, a, ał**] *poszarpać, potarmosić*.
<Po + *Ciarachać, od Ciarach>

[**Pociarachanie, a, blm.**] czynność cz. **Pociarachać**.

[**Pociarać się, a s.**, ał s.] 1. *powalać s.* 2. *spędzić pewien czas na ciaraniu s., potarzać s.* <Po + Ciarac>

[**Pociaranie się, a s.**, blm.] czynność cz. **Pociarac s.**

[**Pociasek, ska, lm. ski**] p. **Pociak**.
[**Pociask, u, lm. i**] p. **Pociak**: P., którym ognia przygrzebują, *ożog, pomiotło*. Mącz. Gdy cały piec napelnia węglami, wierzech ich pociaskiem obgarniają, aby był równy. Os. J. Zdr. [Pociaszczek].

† **Pociasować, uje, ował p. Pociasać**: Ktoby ehciał po mądrym cieśli P. Pot. Przen.: *okrzestować, poprawiać, doskonalić*: Siła to na Satyra prawa P. Kochan. Nie moja rzecz prawa P., jednak wolno w wolnym narodzie wotować. Star. Religją wedle zdania swego poprawiali, a jedni po drugich pociasowali i przyczyniali. Żarn. Wiele w nauce Pańskiej odmieniają, a jakoby mędrszymi byli, poprawują i pociasują. Żarn. <Po + *Ciasować, CIOS>

† **Pociasowanie, a, blm.**, czynność cz. **Pociasować**.

† **Pociasywać, uje, ywał p. Pociasać**.

† **Pociasywanie, a, blm.**, czynność cz. **Pociasywać**.

[**Pociaszczek, szczka, lm. szozki**] p. **Pociask**. Mącz.

Pociąć, tnie, ciął, nied. × **Pocinać 1. tnąć**, *podzielić na części, porzącać, pokrajać*: P. płótno na koszule. P. papier nożycami na kawałki. P. uderzając = *porąbać, pobawartować, popłatać; posieć, poranić, pokiereszować*: Sarmaty jak dopadną, to potną, pokrajają. L. P. drzewo. Troc. Mięso na drobne kawałki pocięte kurzy s. z ofiary. Dm. Przen.: Ludy tłoczone zewnątrz, poranione, pocięte, tak jak członki padaleca skupiają swoje życie jedynie w energii wewnętrznej. Grab. M. 2. P. zębami = *pogryźć, ściać*: Móle pocięły futro. Robactwo go pocięło. 3. *pościnać, pozrzynać, pokosić, wyciąć, skosić, zerznąć*: Trawa stara nie może być tak dobrym sianem, jak ta, którą za młodu potnie. Haur. Pocinać drzewo, porębować, obalać. Kn. (= *spuszczać*). 4. × P. *ściąć, wytrzeć, oćwiczyć*: Potnij swawolnych dzieci. Troc. 5. *ściąć, zbierać, strzepać, stłuc*: Grad pociął zboże. 6. *poświęcić pewien czas na cięciu*. P. s. 1. *pokrajac s., popadać s.*: Ręce mu s. pocięły od mrozu, od wiatru. 2. *pościnać s.*: Rzeki lodami s. były pocięły. Papr. (= *pozamarzały po wierzchu*). <Po + Ciąć>

† **Pociądząć, a, ał, † Pociązać** kogo czym a. w czym = *zająć, zagrabić komu co, fantować, tradować kogo*: Ten, co dom komu najmniej, może najmniejszą, gdy mu czynszu nie zapłaci, P. L. Gdy pan wsi tylko winien jest, we dwu wołu tylko pociądzan ma być; paknął kmiecie będą krzywi, a pozwani nie staną, każdy z nich tylko jany (= *jednym*) wołem bądź pociądzan. Św. z Woś.

Popasąc albo sirzpem późnąc trawę, w sirzpie albo w płaszczu mają być pociądzeni, a rąbiąc drwa w cudzem jmieniu, tylko w siekirze mają być pociądzeni. Św. z Woć. Przen.: Niech je pociąda śmierć, niech zstąpią do jamy żywo. Bud. (= *pozabiera, pobierze*). < Po + Ciądzać >

† **Pociądzenie, a**, blm., czynność cz. **Pociądzać**: Kiedy kmiecia albo kogole w swoim lesie zastanie, tedy ji za pirwe P. tylko w siekirze pociąda. Św. z Woć. Nie jest dostateczne za taką znamienitą szkodę lekki zakład wziąć, albo iżby tylko w pociądzeniu był skaran. Św. z Woć.

Pociąg, agu a. × **egu**, lm. **agi a.** × **egi i.** × **P. pociągnięcie**: Jeden zły P. pędził cały obraz kazi. Dm. Najpiękniejszą sławę narodową jednym pociągiem pióra znieważył. Ust. Młodego źrebca wkłada do biegu nauka, że niesie jeźdźca podług pociągu munsztuka. L. Ołtarze zmysłnego pióra wywraca pociągiem. L. Za każdym pociągiem linię wyżej chwytac trzeba. Troc. Za każdym pociągiem piły odpoczywasz. Troc. Robić masło sporym pociągiem. Troc. 2. *ciągnięcie, praca ciągnięcia; zaprząg*: Koń ten niedobry do poważnego pociągu. Troc. Stosunek średnicy osi do średnicy koła, im będzie większy, tym więcej ulżenia uczyni pociągowi. Jak. J. 3. † *P. ciągnięcie dalej, dalszy ciąg, kontynuacja, smucie dalsze*: P. myśli. Koch. W. 4. *szereg wagonów kolejowych z parowozem*: P. osobowy, towarowy, kurjerski, popieszny, wołowy, mieszany = towarowo-osobowy, nadzwyczajny, spacerowy, wojskowy, błyskawiczny, dworski, gospodarczy, sanitarny, pocztowy, węglowy. Nastawić, wyprawić, zatrzymać P. P. wykoleił ś., spóźnił ś., odszedł, przyszedł, ruszył, rozbił ś. 5. *tabor wozów zajętych dowożeniem żywności dla wojska i jego koni*: Korpus pociągu. 6. *skłonność, złyka, słabość, popęd, sympatja, inklinacja, wena, przynęta, powab, magnes*: Kto ś. kiedy namyśla w kochaniu? Serce samo za swoim idzie pociągiem. L. (= *glosem*). P. tkwi więcej w przedmiocie, aniżeli w nas samych; w porównaniu ze skłonnością jest przemijający. Brodz. Z jednej strony czujemy P. jakis do wykonania przedsięwzięcia naszego, z drugiej odrażkę do tego samego. Pilch. Dzielne są nagrody pocięgi. Nar. Ta piękność i słodycz twoja, ten P. oczu tak miły — nie dla człowieka stworzonymi były. Książ. 7. † *P. wymaganie po kim; ciężar, który ma dźwigać, powinność*: Poddanych ślacheckich jakimkolwiek imieniem nazwanych pociągów i powinności wyjmujemy. St. lit. 8. = a) [P.] *gruba belka idąca spodem wpoprzek belek zwyczajnych dla podtrzymania ich, podciąg, stragarz, siestrzan, tram.* b) *zaprząg, sprzężaj*: Łońskiego roku o te czasy płakaliśmy, mordując P. w błocie. c) *sznur od pół ptaszniczych, za którego pociągnięciem połę ś. zamylkają*. 9. anat.: † *P. wyrostek kostny* (apophysis, processus), odrostek. P. kości galeczkowaty, guziezkowy = *wyrostek kłykeiowaty* (processus condyloideus). † *P. kruczoziobny, p. Kruczy*. 10. patol.: P. do trupów = *złoczenie popędu piciowego* (necrophilia). < Po + Ciąg >

[**Pociągacz, a**, lm. e l. ten, co pociąga, co lubi pociągać (np. z butelki, kłyktus, opój). 2. (w zagadce) *cycek, wymię u krowy*. 3. p. **Pociągiciel**: Zapowiedział chłopcu, żeby do Marjetty ś. zbyt często nie wykradał, bo zawczasu pociągacza spróbować może. Krasz. 4. *narzędzie bedmarskie do naciągania obręczy*. 5. *drażek do poruszania miecha kowalskiego, gibaczka miechowa*. 6. kol.: P. zwrotniczny p. **Jętka**. < Od Pociągac >

Pociągaczka, i, lm. i forma ż. od **Pociągacz** pod 1).

Pociągac, a, at i **P. ś. p. Pociągnać**.

Pociągajaco przys. od **Pociągający**: Jeżeli nie doskonałe, to P. piękna. Orzesz.

Pociągający i, lm. od **Pociągac**. 2. a. † **Pociągły** *ujmujący, sympatyczny, powabny, ponętny*: Powabił ś. jej pociągającymi ponętami. L. < Od Pociągac >

Pociąganie, a, blm., czynność cz. **Pociągac**.

Pociąganie się, a ś., blm., czynność cz. **Pociągac** ś.

Pociągiciel, gla lm. **gle**: Ciąga i P. są to dwa drażki, z których pierwszy złączony ze stawiłem koła wodnego w pogródkach fryszkerki, drugi zaś, P., wisi na kółku u jego końca i służy do ciągnięcia, a przez to do podnoszenia stawiła i puszczenia wody na koło wodne, czy to młotowe, czy miechowe. Łab. < Po + CIĘG/CIĄG >

Pociągławo przys. od **Pociągławy**.

Pociągławość, i, blm. rz. od **Pociągławy**.

Pociągławy *niewo pociągły*. < Od Pociągły >

Pociągło przys. od **Pociągły**.

Pociągłość, i, blm. rz. od **Pociągły**.

Pociągły i *ściągły, podługowaty, podłużny, wydłużony, owalny*: Walec P. *cylindrus scalenus*, gdzie elipsa jest zasadą. Śniad. Broda pociągła. Nos P. Troc. Pociągła szyja. Otw. (= *wysmukła*). Litera *f* jest nadół i wzgórze pociągła. Troc. Oblicze miał od żarów opalone słonecznych, pociągłe, włos czarny, spojrzenie przenikliwe, postać zawiędlą i jakby ciężarem jakimś na barkach przyłoczoną. Jun. 2. † *P. p. Pociągający*: Ona pociągłym ognie rzuca okiem i szkarłat z mlekiem w równe miesza szyki. Mor. A. 3. anat.: † *Koniec P. łopatki* (acromion) *szczył łopatki*. 4. *piek.*: Ciasto pociągłe = *ciągnące ś. dobrze, a nie rwące ś.* Mąka pociągła = *z której ciasto jest pociągłe*. < Od Pociągnać >

Pociągnać, gnie, gnać a. [gł], [Pociągnać], nied. **Pociągac, † Pociągac, † Pociągować i**, cz. czyn. = a) *strawić pewien czas na ciągnięciu*: Daj mi karty, niech teraz ja pociągnę. Tego ciężaru jeden koń długo nie pociągnie. Przen.: Zagęściło ś. wiele ubogiej szlachty, którzy przystojnie nie mogą pociągac służyć wojennej. Vol. (= *odbywać, dźwigać jej ciężaru*). Już on długo nie pociągnie (= *nie pożyje*). Dziesięć a. dwadzieścia lat P. jeszcze może. L. Pociągac kogo, dok. = *powłóczyć go ze sobą*: Pociągac go po sądach, po mieście. b) *ciągnąć, posunąć, pomknąć; szarpnąć, targnąć*: Pociągnij powrozu, woza. P. za sznurek. P. kogo za rękaw, za warkocz. Koń ten, czy k sobie, czy od siebie, równie dobrze pociągnie. Oss. Tego ciężaru jeden koń nie pociągnie (= *nie uciągnie*). Króla powiem wielkiego w wojnie i w pokoju, pióra do sarmackiego pociągawszy stroju i oczysztej Minerwy. Tw. (= *podciągnąwszy je do sarmackiego stroju, doprowadzwszy je do niego*). P. z butelki, z gąsiorka i t. p. = *łyknąć, popić, napić* ś.: Powroźnicy, kucharze, trzecie piją wszyscy; szweve pociągnie, nie mając w swej gębie wymiaru, tyle, ile trzech mogło z onego puharu. L. Pozwolę ci stąd duszkiem P. do gardła. L. Bez mody szalonej u mnie każdy, ile chce, z kufla pociągnie. Iż. Z uciechy dziś starego wgrzyzna P. godzi ś. L. Książdz Jacek lubi P. Chodź. Miodu, miodu! a dużo!... pociągnijmy! Bóg świadkiem, podzielmy ś. ostatkiem. Len. P. z fajki. P. nosem =

wciągnąć. Kiedy Felek, podleciawszy, szturechnął w łokieć, błysnęły mu oczy zmrużone, jak kotu, i pociągnął nosem. Kon. Tu łby popodnosiwszy, pociągnęły nosami i nuż ujadac. Krasz. P. linję dalej = *przeciągnąć, przedłużyć, poprowadzić dalej*: Pociągnijmy dalej linję. Hube. Przen.: Więcej sobie wolności, niż prawo pozwala, pociągają. Vol. P. z kogo przy sprzedaży = *wyciągnąć, wziąć*: Kupey sprzedają częstokroć nie po jednej cenie, jak ś. da z kogo P. Przen.: P. worka = *wyciągnąć, natężyć, wyteżyć; szarpnąć, nadszarpnąć, ruszyć, nadebrać*: Niech ś. stanie, co chce; dajmy serenadę, no! pociągnij worka, trzeba pieniędzy dla kapeli. L. Pociągniesz z pany, ale nie na długo; być tobie blaznem, a nie panem, służą. Bratk. (= *dorównasz im z trudem; siląc ś., dotrzymasz im placu*). c) *zażądać stawiennictwa*: P. kogo do sądu, †P. kogo prawem, P. kogo o co = *zapozwać, pozwać, wytoczyć mu proces, zaskarżyć go*: Dziś pociągają nas do sądu o dobrodziejstwo choremu uczynione. Leop. Prawem go pociągnął o szkodę, która go od niego potkała. P. cheł. P. kogo pozvem do prawa. Troc. Pociągnął go o to do sędziego. Troc. Ciągnięto go za to do sądu. I toby ś. mogło opatrzeć, żeby ludzie niewinni niepotrzebnie i z niemata swą szkodą pociągani nie byli. Górn. P. kogo do tłumaczenia, do odpowiedzialności. d) *ściągnąć, wciągnąć, wprowadzić chytrze, podstępnie, skaptować*: Pociągnął go do pewnego towarzystwa. Zgorszeniem pociąga ją do złego. Nie dość, że sam źle robi, ale jeszcze i drugih pociągnie. Pociągnął wszystkich do zguby = *doprowadził; naraził na zgubę, sprowadził na wszystkich zgubę*. Pozostawiony koń pomknąłby prawdopodobnie w tył i mógłby P. za sobą wilki. (= *polkazać im drogę*). Przen.: *sprowadzić, spowodować, zrodzić, ściągnąć, wywołać*: Pociąga to za sobą zgubę, pożytek, przykład, szkodę. Troc. Pociąga to za sobą kosza, wydatki. Pociągnie to zgubne następstwa za sobą. Często nieszczęście jedno drugie za sobą pociąga. Ustrz. e) *zwać, zwać, zwać, przyciągnąć, zniewołić, zjednać, przywiązać, zachęcić, skłonić, wzbudzić sympatję, usposobić sympatycznie, ująć*: To mię jedynie do niej pociąga, że jest twoją siostrą. Boh. Chłopczyzna miluchny tak me serce do siebie pociągnął, że go oderwać nie mogę. Boh. Jeden zysk a wygoda obcych (kupców) pociągają, jeśli tego nie znajdują, gdzieindziej szukają. Jabł. Jakaś moc pociąga mnie za nim. Bog. Woj. Szlachta w niezmiernej większości, pociągana urokiem imienia Wiśniowieckiego, opowiadała ś. przy księciu Karolu. Sienk. Nie mogli pojąć nawet, aby ś. dziecko czuło pociągnięciem gwałtowniej do jednej pracy jakiejś. Krasz. Kobiety zarzucały księżnie, że nie umiała P. ku sobie bogatego sąsiada. Krasz. Wszystkich pociągnął swoim zachowaniem, swoją wymową. (= *chwycił za serce*). f) *przeciągnąć wecując, poostrzyć*: P. brzytwę po pasku. Nóż ostrzejszy, kiedy go ogniwkiem abo musatkiem pociągną. Rej. Czysta jak tasaki świeżo na krętym brusie pociągnione. Słow. g) *obciągnąć, powlec, pokrzyć*: Kanapę pociągnięto tyfkiem. Śł. wil. P. co lakierem, farbą, werniksem (= *przeciągnąć*). h) dok. *ściągnąć, kropnąć, uderzyć*: Pociągnął go rzemieniem przez plecy. Śł. wil. [Iwasio pociągnął Żyda tęgim bucikiem]. i) bart.: Pociągać plasty (o pszczołach) *lepić plasty*. j) zł. *dać znać, że ktoś idzie, ostrzec*. 2. cz. ni. = a) *postąpić dalej, ruszyć, posunąć ś., pójść, pojechać*: Którą drogą pociągniemy? — On mu odpowiedział: puszcza idumejską. P. na nieprzyjacie-

la. Panie namiestniku, a prędko pociągniemy P. Niem. Pociągnął król do Smoleńska. Niem. Pompej pociągnął ku Kaukazowi i Kaspij. Lel. Przen.: *zajechać, zająć*: Z tysiącem złotych niedaleko pociągniesz (= *niewiele zwojujesz, dokażesz*). b) (o wietrze) *zaciągnąć, przeciągnąć, powiać, zalecieć, zadąć, zaciąć, zerwać ś.*: Wiatr zimny od północy pociągnął. Rog. P. ś. 1. *pociągnąć siebie*: [Może ś. za nos P.] (= *zawstydić ś.*). 2. *powlec ś., przeciągnąć ś., potrwać*: Sprawa ta jeszcze długo pociągnie ś. 3. × P. *przeciągnąć ś., wyciągnąć ś., wyprzeżyć ś.* (np. *po śnie, po zasiadzeniu ś., po skurczeniu*): Gdy wstaje, wnet ś. pociąga. 4. *zabrać ś. z siłami, z środkami, wysilić ś., wzmoć ś., wykosztować ś., wyekspensować ś.*: Dam ś. jeszcze uprosić i pociągnę ś., ale jeżeli... L. <Po + Ciągnąć>

Pociągnięcie, a, blm. p. **Pociągnięcie**: Nie posiada tego, co jest potrzebnym do pociągnięcia serca amantki. L.

Pociągnięcie się, a ś., blm. p. **Pociągnięcie ś.** **Pociągnięcie**, a, blm., **Pociągnięcie**, czynność cz. **Pociągnąć**: Jednym pociągnięciem pióra zgubił człowieka.

Pociągnięcie się, a ś., blm., **Pociągnięcie ś.** czynność cz. **Pociągnąć ś.**

Pociągnięty, Pociągnięty im. od **Pociągnąć**: P. do odpowiedzialności, do wojska. P. farba.

Pociągnik, a, lm. i rzem. *gatunek hebla*. <Od Pociągnąć>

Pociągnięty p. **Pociągnięty**: Czuję ś. być do niego pociągniętą mocą rozkoszną. L. Nie daj Boże, abyśmy do solucji pociągnięni byli. Szaj.

Pociągowy I, zdobny, nadający ś. do pociągu, do ciągnięcia: Koń P. Siła pociągowa. Statek (wodny) P. = holowniczy. 2. *należący do pociągu, przy pociągu będący*: Służba pociągowa. Sznur P. = *wzdłuż wagonów zawieszony*. 3. mech.: Dyszle pociągowe, drągi ciągnięte = *łączące z machiną lub kołem wodnym działającym w pewnej odległości*. <Od Pociąg>

Pociązać, a, ał I. †P. p. **Pociązać**. 2. [P.] p. **Pociążyć**. <Po + Ciązać>

Pociążanie, a, blm., czynność cz. **Pociązać**.

[**Pociążenie**, a, blm.] czynność cz. **Pociążyć**. †**Pociążny**, †**Pociężny** *ciężący, zbyt ciężki, ważki*: Pociążną siłą i własną wzbudzony. Przyb. <Po + CIĄG>

[**Pociążyć**, y, ył, **Pociążyć**] *zważyć w ręku*. <Po + Ciążyć, CIĄG>

†**Pocich**, u, blm. *cisza, cichość*. <Po + CICH>

[**Pocichenku**] p. **Pocichutku**: P., z kim trzeba będzie, pogadać potrafisz? Orzesz. <Po + Cicheńki>

Pocichnąć, chną, chli (o wielu) *zamilknąć, umilknąć, ucichnąć, uciszyć ś. kolejno*. <Po + Cichnąć>

Pocichnięcie, a, blm., czynność cz. **Pocichnąć**.

Pocichu, †**Pocisz** przys. *cicho, zcicha, cichaczem*: Skradać ś. P. (= *na palcach*). Mówić paterz P. (= *szeptem*). Czas jako złodziej P. okrada. Rej. <Po + Cichu, od Cich>

[**Pocichunio**] przys. p. **Pocichutku**. <Po + *Cichunio, od Cicho>

[**Pocichusku**] przys. p. **Pocichutku**. <Po + *Cichusku, od Cichuski>

Pocichutenieczku przys. p. **Pocichutku**: Wstał i jął ś. odziewać P. Jeż. <Po + *Cichutenieczku, od Cichutenieczki>

Pocichuteńku przys. p. **Pocichutku**: P. uśpiłem Kronidę. Ml. <Po + *Cichuteńku, od Cichuteńki>

[**Pocichutko**] przys. p. **Pocichutku**. <Po + Cichutko>

Pocichutku, **Pocichuteńku**, **Pocichutenieczku**, [**Pocichutko**, **Pocicheńku**, **Pocichuśku**, **Pocichunio**] przys. *bardzo cicho, cichuchno, cichuiko, cichuteńko*: Pan ciągle z Ułasem szeptał P. Syrok. Słuchała, uśmiechając ś., płonąć, a czasem nawet zadając P. rozmaite pytania. Sienk. <Po + Cichutki>

Pociel, a, lm. e ten, co *poci*: P., *sudator*. Mącz. <Od Pocić>

× **Pocielka**, i, lm. i forma ż. od **Pociel**: P., *sudatrix*. Mącz.

Pocić, i, il i. *wilżyć, oblewać, okrywać, rosic potem*: P. bielizną. Przen.: Tu teraz, gończe, P. czoła trzeba. Stryjk. (= *znoid; wyteżać ś. aż do potu*). Niewiele księgą P. trzeba czoła, komu profesor Bóg, a cnota szkoła. Wad. (= *mozolić ś., trudzić ś.; łamać, suszyć sobie głowę*). Nie godzin tak wielkiej dobroci, że ta sobie o niego darmo głowę poci. Min. 2. *pedzić pot, sprawić poty*: Wanny pocące. Comp. 3. garb: P. skóry = *trzymać je w pomieszczeniu, w którym woda paruje, i gdzie tkanki ich włosów rozluźniają ś., a po kilku dniach dają ś. spychać żelazem ze skóry, szwicować ś.* P. ś. a. **Potnieć** i. *pot z siebie wydzielać; oblewać ś., okrywać ś. potem; być skłonym do pocenia ś., miewać poty*: Cały ze strachu ś. pocę. Zabł. (= *poty na mnie biją, występują*). Poci ś. od ładajakiej pracy. Troc. Tak wielką był zdjęty bojaźnią, iż nie tylko omdlał, ale też na piersiach, rękę i ramionach krwią ś. pocił. Boh. Przen.: *wysilać ś., trudzić ś., mozolić ś., pracować w pocie czoła; łamać, suszyć sobie głowę*: Ten ś. nad prawem poci, ów śpiewa za trzodą. L. Kilku historyków poci ś. nad pisaniem czynów jego. Boh. Teologowie pocą ś. nad tłumaczeniem Pisma św. Lach. Chcę, aby nauk swoich pilnował i w nich ze wszystkij moey elaborował i pocił ś. Boh. Gdyby ubodzy, nie wygrawszy, P. ś. mieli i wracać nakłady, toby żaden ubogi pana nie pozywał. Górn. (= *trapić ś., męczyć ś.*). Pocił ś. nieborak, nim tę spisał ramotę. Troc. Na wysokiej górze króluje nauka: poci ś., mozoli, kto tronu jej szuka. Tren. Im kto wyżej siedzi, tym mocniej ś. poci. Krasz. 2. *okrywać ś. parą skroploną, kropkami*: Okna ś. pocą, wilgotnieją. Troc. Rura napełniona wodą pod ciśnieniem hydraulicznym poci ś. 3. piw.: Sztuka poci ś. = *na rosnącym w czasie słodowania jęczmieniu występuje para skroplona*. 4. węgl.: Milerz poci ś. = *przy wygrzewaniu występują kropki wilgoci czyli rosa żółta na powierzchnię darniówki*. <POT>

Pocieć, cieczeć, ciekić, Pocięknąć, nied. **Pociękać** i. *popłynąć, puścić ś., polać ś., poczyć ciec*: Ten ich taniec zowią sanach, a tak skaczą, aż z nich woda pociecze, a z gręby piany. Janecz. Za przyjściem Pańskim rzeka ognista pociecze, o której prorok mówi. Smotr. Rzeki z żywota jego pocięka wody żywej. Baz. Roztopi je, i pocięka wody. Leop. Złakłem ś.; pocięki zimny pot po twarzy. Kosz. 2. *ocieć, oblać ś., spłynąć*: Wszystkie kolana pocięka wodą od strachu. Leop. Mnie tu łzami wstydu twarz pocięka. Wysp. 3. myśl. (o ptakach) *pocieciec, popfrunąć, ucieć, pierzechnąć*: Sieć staw (na kuropatwy) i siatki zdaleka, i sam znajdując zdaleka, a skoro ś. im ukazesz, tedy pocięka i będą w sieciach bar-

dzo prędko. Cyg. [P. ś.] *wściec ś., ulotnić ś., pódziąć ś., poleciec*: Już ś. gdzieś do djabła pocięka. <Po + Ciec>

[**Pociech**]: Na św. Wojciech kobyli P. Prz. (= *kobyła pocięcha*). <Po + CICH/CIECH>

Pocięcha, y, lm. y i. *pocieszenie; to, czym siebie a. kogo pocieszamy*: Mieć pocięchę. Potrzebować pocięchy. Szukać, doznać pocięchy. Przynieść pocięchę. Być komu pocięchą. Słowa, balsam pocięchy. Doczekać ś. pocięchy. Anioł pocięchy. Niczego tu nie powiem, czegoś z wielką pocięchą nie rad słyssał. Orzech. Kto czei ojca swego, doczeka pocięchy z dziecią. Wuj. Wielka smutnemu P., gdy mu kto smutku i płaczu pomaga. Skar. Nie mając świeckiej pocięchy, duchownej szukali. Skar. P. religijna. Nie mamy jakiej pocięchy, którąbyśmy łzy nasze otarli i osuszyli. Skar? Płaczącym obiecana P. Skar. Pocięchę wam wielką niosę, jako zwigłdłym kwiatom rosę. Mias. Ile dni, tyle pocięch. Nar. To mi wielką pocięchę przyniosło; kto wie, jeśli toż samo i twego nie ukoi żalu? L. O ty, czyś człowiek? czy boskim zrządzeniem anioł, na moję pocięchę zesłany? Kras. Niemasz dla mnie pocięchy żadnej już po tobie. Dm. Znaleźć nie mogłem pocięchy w niczym na świecie. Mick. Niosłem balsam pocięchy na ojcowskie rany. 2. *uciecha, przyjemność, radość, ukontentowanie, uweselenie*: Lepiej ś. było tej pocięchy odrzec, niżliś (= *niżlibyś*) miał z niej takiego smętku zażywać. Rej. Strzeż ś. wielkiej żalości za pocięchę małą. Sęp. Małe pocięchy płacę wielkim żalem swoim. Kochan. Niech język mój przyschnie do ust moich, jeśli pomnieć na cię nie będę, a jeśli cię na czele wszystkich pocięch moich nie położę. Skar. Spólnych pocięch w szczęśliwym małżeństwie zażywali. Falib. Przykładem swoim nas nauczył (Chrystus), jaka jest P. i rozkosz rozmawiać z Panem Bogiem. Skar. P. matce jedyna widzieć takiego syna. Kniaż. Bóg nam zdarzy pocięchę z dzieć. Mick. 3. *scena ucieszna, komiczna, uczucie, jakiego wobec niej doznajemy*: P. z nim! A to P.! Mieli z nim pocięchę. Sto pocięch było z tym cudakiem. 4. *Pocięchy = dziutki, konsolacja, błogosławieństwo*: Gnębiły mój worek urodziny i imięny baronowej i jej pocięch. <Po + CICH/CIECH>

[**Pocięjowski**] ir. *liczy, marny, zły, tandetny*: P. porządek, targ. Moda pocięjowska. <Od Pocięjów>

Pocięjów, owa, blm. *rynek tandetny, pełen niedu, zgiełku*: Istny P.! Jord. [Elegant a. elegantka z Pocięjowa]. <Od nazwiska Pocięj>

Pocięk, u, lm. i p. **Pocięk**. <Po + CIEK>

[**Pociękać**, a, ał] p. **Pocięknąć**. P. ś. *spędzić pewien czas na ciekaniu ś.* <Po + CIEK>

[**Pociękanie**, a, blm.] *czynność cz. Pociękać*. **Pociękanie się**, a ś., blm., *czynność cz. Pociękać ś.*

Pocięknąć, knie, kł i. p. **Pocięc**. 2. *pobiec, poleciec, puścić ś. szybko, porwać ś.; pójść*. <Po + Cieknąć>

Pocięknięcie, a, blm., *czynność cz. Pocięknąć*. **Pocięczenie się**, a ś., blm., *czynność cz. Pocięknąć ś.*

Pocięlić się, i ś., il ś. (o wielu krowach) *ociecić ś. kolejno*. <Po + Cielić ś.>

! **Pocięlnica**, y, lm. e p. **Pocięlnica**. Troc. <Zam. Pocięlnica, od Pocić, może przez sld. do Pocięlić ś.>

† **Pociem**, u, lm. y [Pociemek], × **Pocien** ciemność, mrok, cień: Ustępują płomienie, gromy i po ciemy. Przyb. Ukryje mię, wy sosny, wy cedry, w pociemiu. Przyb. <Po+*Ciem, CM/CIEM>

[Pociemek, mku, lm. mki] p. **Pociem**: Tam ja będę leżeć w jednym spólnym grobku, w cichym pociemku. Kto w pociemku chodzi, nie wie, gdzie idzie. B. B. Po zgaszeniu świecy, w pociemku był raniony. St. lit. W pociemku nocnym i zamierzknieniu. Bud. <Po+*Ciemek, CM/CIEM>

Pociemienie, a, btm., czynność cz. **Pociemię**żyć.

Pociemiężyć, y, ył I. uciemiężyć jednego po drugim. 2. spędzić pewien czas na ciemieniu. <Po+ Ciemiężyć>

Pociemku przys. w ciemności, bez światła, po omacku: P. siedzieć, chodzić. Gdy blisko przychodzą do nafty, muszą, światło zostawiwszy, P. kopać onę naftę. Syk. <Po+*Ciemku, od Ciemek>

Pociemniały który pociemniał: Na oczy pociemniałe wyszła iza gorąca. Len. <Od Pociemnieć>

Pociemnić, i, ii przyćmić, ściemnić, uczynić nieco ciemnym, przyćmić: Noc wszystko pociemniła. Troc. <Po+ Ciemnić>

Pociemnieć, ał, eje I. pokryć ś. ciemnością, stać ś. ciemnym, ściemnić ś., zmierzchnąć ś.: Kiedy tylko, małe światło dając, gwiazdy świeciły, a noc pociemniała. P. Koch. Nieos. pociemniało = zmierzchno ś., mrok zapadł, a. zachmurzyło ś. Pociemniało mu w oczach = mgłą zaszyły oczy. Przen.: sposepnąć, stać ś. smutnym, posmutnieć: Pociemniał mi świat. Nadzieje biednego Kamila pociemniały. Bał. Pociemnieliśmy mgłą nieumiejętności. Smotr. 2. (o wielu) potracić wzrok, posłepnąć kolejno. <Po+ Ciemnieć>

Pociemnienie, a, btm. I. czynność cz. **Pociemnić**. 2. czynność cz. **Pociemnieć**.

[Pocienek, nka, lm. nki], † **Pocienie** altanka przy wejściu do sieni. <Z*Podsienek, od Pod+ Sien, przez sld. do Pocienić>

× **Pocieniać**, a, ał p. **Pocieniować**. <Po+*Cienciać, od Cień>

× **Pocienianie**, a, btm., czynność cz. **Pocieniać**.

× **Pocienić**, i, ii p. **Pocieniować**. <Po+ Cienić>

† **Pocienie**, a, lm. a p. **Pocienek**: Ustąpię mu z pocienia, z drogi, o urzędy nie będę ś. u dworu z nim ubiegał nigdy. Ciek. <p. Pocienek>

Pocienieć, eje, ał stać ś. cienkim, cieńszym, ściemnić. <Po+ Cienieć>

1. **Pocieniecie**, a, btm., czynność cz. **Pocienić**.

2. **Pocieniecie**, a, btm., czynność cz. **Pocienieć**.

Pocieniować, ał, uje, × **Pocienić**, nied. × **Pocieniać** co = porobić cienie (na rysunku, na obrazie), ponudawać cienie. Przen.: Zachód położyony, pocieniowany lotnemi obłoki. Gosz. <Po+ Cieniować>

Pocieniowanie, a, btm., czynność cz. **Pocieniować**.

× **Pocien**, a, lm. e p. **Pociem**: Szybko biegący w pocieniu strumyk. Stasz. <Po+ Cień>

× **Pocienieczec**, eje, ał, × **Pocienieczyc** ś. I. porobić ś. cienkimi, cieńszymi, poszczupłeć. 2. stać ś. cieńszym, poszczupłeć. <Po+ Cieńczec>

× **Pocienieczenie**, a, btm. I. czynność cz. **Pocienieczec**. 2. czynność cz. **Pocienieczyc**.

× **Pocienieczyc**, y, ył uczynić cieńszym, poszczuplić. P. ś. p. **Pocienieczec**. <Po+ Cieńczyc>

[Pociępać, pie, pał] I. a. [Pociępnąć] rzucić, porzucić, cisnąć. 2. porzucić jedno po drugim, pociskać: Kije pocięпали. [P. ś.] rzucić ś. <Po+ Ciępać>

[Pociępanie, a, btm.] czynność cz. **Pociępać**. [Pociępanie się, a ś., btm.] czynność cz. **Pociępać** ś.

[Pociępek, pka, lm. pki] kij.

[Pociępić, i, ii] zaćmić, zaciemnić, zanroczyć.

[Pociępienie, a, btm.] czynność cz. **Pociępić**.

Pociępleć, eje, ał stać ś. cieplejszym, ocieplić ś.

Pociępał wiatr. Tet. Za dni dwa—trzy rozpogodzi ś. i pociępleje. Orzesz. <Po+ Ciępleć>

Pocięplenie, a, btm., czynność cz. **Pociępleć**.

[Pocięplowo] ciepło. <Po+ CIEP>

[Pociępnąć, pnie, pń] I. p. **Pociępać**. 2. (o krowie) ocieplić ś. <Po+ Ciępnąć>

[Pociępniecie, a, btm.] czynność cz. **Pociępnąć**. × **Pocięracz**, a, lm. e ten, co pocięra; to, co pocięra. L. <Od Pocięrać>

[Pocięraczka, i, lm. i] do lnu = Cierlica. <Od Pocięracz>

Pocięrać, a, ał i P. ś. p. **Potrząć**. <Po+ Cięrać>

Pocięranie, a, btm., czynność cz. **Pocięrać**.

Pocięranie się, a ś., btm., czynność cz. **Pocięrać** ś.

[Pocięrka, i, lm. i] do lnu = Cierlica. <Po+TR/TOR/CIER>

Pocięrać, a, ał cierkając, pośpiewać; poświergotać. <Po+ Cierkać>

Pociękanie, a, btm., czynność cz. **Pocięrać**.

× **Pocięrnąć**, i, ii poogradzać, poobsadzać cierniem. <Po+ Cięrnąć>

Pocięrnienie, eje, ał pozarastać cierniem. <Po+ Cięrnienie>

Pocięrnienie, a, btm. I. × P. czynność cz. **Pocięrnąć**. 2. czynność cz. **Pocięrnienieć**.

[Pociępać, a, ał] czekać końca cierpliwie: Gospodarz i jego rodzina pocięпали w duszy, oczekując powrotu posłańca. And. Ażem pociępał (= czekając niecierpliwie, małym ś. nie skręcił). <Po+ Cierp>

[Pociępanie, a, btm.] czynność cz. **Pociępać**.

Pociępieć, i, ał I. przecierpieć chwilę, znieść cierpliwie w ciągu pewnej chwili: Lepiej tu trochę P., a na wieki ś. weselić. Białob. P. czego.

Troc. 2. † P. polnyć cierpliwym, poczekać cierpliwie: Będziesz miał, ale trzeba, żebyś pociępał.

Prz. P. komu = nie naglić go, popoślizować mu: Panie, pocięrp mi mało, a wszystko oddam. Bud.

<Po+ Cierpieć>

Pociępienie, a, btm., czynność cz. **Pociępieć**.

Pociępka, i, lm. I bot., p. **Kociępka**.

[Pociępliwie się, i ś., ii ś.] poczekać, przeczekać cierpliwie: Jeśli prepinator pociępliwii ś. rok, albo i dwa, to mu za garniec gorzalki padnie po trzy, albo i śtery razy tyło. <Po+*Cierpliwie ś., od Cierpliw>

[Pocięplwienie się, a ś., btm.] czynność cz. **Pociępliwieć** ś.

Pociępnąć, pnie, pnął a. pń (o wielu) ściępnąć kolejno, podgrzewać: Spuszczone pociępnęły ci nogi. Hul. Żeby pociępnęły = potępnęły z oskomy. <Po+ Cierpnąć>

Pociępniecie, a, btm., czynność cz. **Pociępnąć**.

× **Pocięsać**, a, ał p. **Pocięsać**. <Po+ Cięsać>

× **Pocięsanie**, a, btm., czynność cz. **Pocięsać**.

† **Pociesować, uje, ował** p. **Pociosać**: Konecyljum powszechnego nie może ani Hus, ani Luter, ani Kalwin, ani kto inny P. Hrb. <Po + *Ciesować, CIOŚ>

† **Pociesowanie, a**, bhm., czynność cz. **Pociesować**.

× **Pociesywać, uje, ywał** p. **Pociosać**: Mowa ta była taka, że już po niej nie było co P. Biel. M. <Po + *Ciesywanie, CIOŚ>

× **Pociesywanie, a**, bhm., czynność cz. **Pociesywać**.

Pocieszać, a, ał i P. ś. p. **Pocieszyc**.

Pocieszający I. im. od **Pocieszać**. 2. a. × **Pocieszalny**, † **Pocieszliwy**, † **Pocieszny**, † **Poczesny** *zdolny pocieszyć, pełen pociechy, dobry, pomysłny, pożądany, radosny, mający za cel pocieszenie, dający otuchy, pełen współczucia*: Objaw P. Nowina pocieszająca.

× **Pocieszalny** p. **Pocieszający**: Trzeba by do niej pisać list P., zarywający na to, co zowieśmy kondolencją. Kras. (= *kondolencyjny*). <Od **Pocieszać**>

Pocieszenie, a, lm. a czynność cz. **Pocieszać**: Płakała, lecz ś. nie łamała i pocieszań nie potrzebowała. Jez. Gdybyś sama była, za czym pocieszeniem żalóśbyś znosiła? Otw. Seneka o pocieszeniu, *de consolatione*, przekładania hr. Ossolińskiego. L.

Pocieszanie się, a ś., bhm., czynność cz. **Pocieszać** ś.

Pocieszenie, a I. bhm., czynność cz. **Pocieszyc**: M. Boska Pocieszenia. 2. *pociecha, to, co pociesza*: [Ujechałem czworo stajani, ona za mną wołała: a wróćcie ś., P., czemu ja cię rozgniewała?].

Pocieszenie się, a ś., bhm., czynność cz. **Pocieszyc** ś.

† **Pocieszliwie** przys. od **Pocieszliwy**, *pocieszajaco*: O nim prorok P. powiada. Rej. Gdyż do nas P. Pan woła przez proroka. Rej.

† **Pocieszliwy** p. **Pocieszający**: Listy swe do męczenników pocieszliwie pisali. Smotr. Co może być pocieszliwego i słodsze nad owe słowa Pańskie? Wuj. Pocieszliwa obietnica. Wuj. Cieszymy ś. obietnicami a przykłady pocieszliwymi. Rej. Pocieszliwe nowiny dochodzą do uszu naszych. Rej. Pocieszliwe rzeczy. Rej. Słowa święte a pocieszliwe. Rej. Pocieszliwe było pierwsze przyjście Chrystusowe. Wuj. <Od **Pocieszyc**>

[**Pociesznica, y**, lm. e] *rzecz pocieszająca, pociecha, uciecha*: Obietnica P., a głupiemu radość. <Od **Pociesznik**>

Pociesznie, Pocieszno przys. od **Pocieszny**: P. ten błazen wygląda! (= *zabawnie*). Ukazał mu ś. papież barzo mile i łaskawie i k temu też P. Pow. o pap. Urb. (= *pocieszajaco, pocieche, ulge przynoszaco*).

Pociesznik, a, lm. cy p. **Pocieszyciel**: Wszystkich rodzin pożądany P. i rozjemca. Wor. <Od **Pocieszny**>

Pocieszno przys. p. **Pociesznie**: Bo mi P. w sercu (= *wesoło*). Sienk.

Pocieszny I. *ucieszny, zabawny, śmieszny, komiczny*: P. błazen. Cóż to za pocieszna figura? A to pocieszna faejata! Z poważnemi poważny, z wesołemi śmieszny, każdą brał na ś. postać, by wszystkiemu P. Jabł. 2. † P. p. **Pocieszający**: Niewiasty i insze pobożne stadła mają w piśmie św. swoje pocieszne obietnice, jako ta jest: niewiasta będzie zbawiona. Sekl. Wiersz P. Troc.

Królestwo lutnie złotej i rymów pociesznych, ochłodo myśli tesznych. Kochan. Cóż pocieszniejszego komu stać ś. może, jako kiedy widzi szczęśliwy skutek, pożądany koniec zamysłów, prac i t. d. Niem. S. Daj Boże, byś co przyniósł pocieszniego. Kochan. P., pociechę mający, dający. Troc. Za jego dobre zdrowie a pocieszne powodzenie modlić ś. zwykł. Grabow. Panie Boże, daj tylko, aby w potrzebach pocieszniejszych, niżli ta jest. Kochan. (wśród weselszych okoliczności). 3. † P. *dający ś. pocieszyc, przynijmujący pocieche*. Żal P. Troc. <Od **Pocieszyc**>

Pocieszyciel, a, lm. e, × **Pociesznik** *ten, co pociesza*: Duch święty, P. Wuj. Żart.: Żonka sobie pocieszycielów chowa. Troc. (= *gachów*). <Od **Pocieszyc**>

Pocieszycielka, i, lm i I. forma ż. od **Pocieszyciel**: Pocieszycielko strapionych, módl ś. za nami. 2. żart. *wódka*.

Pocieszycielstwo, a, bhm. rola *pocieszyciela; pocieszenie, pociecha*: Właśnie nie o nią chodzi, ale o P. w utrapieniach. Jez. <Od **Pocieszyciel**>

Pocieszyc, y, ył, nied. **Pocieszać**, † **Pocieszować** *sprawić pocieche, przynieść ulgę w smutku, w kłopotach, utulić w żalu, ukoić*: Pocieszyles matkę tym listem w tak wielkim żalu. Troc. Zwykle niebo dobrze ufajace serce pociesza. Lubom. Kogo Bóg zasmuci, tego i pociesz. Prz. Staral ś. go w smutku P. P. ś. *uspokoic ś. w smutku, znalezc pocieche, nabrać otuchy*: Pocieszyl ś. wkrótce po śmierci matki. <Po + **Cieszyc**>

† **Pocieszować, a, ał** i † P. ś. p. **Pocieszyc**. † **Pocieszywanie, a**, bhm., czynność cz. **Pocieszować**.

† **Pocieszywanie się, a** ś., bhm., czynność cz. **Pocieszować** ś.

[**Pocies, i**, lm. e] *deska u kołowrotka, do której przymocowuje ś. przędziwo*.

† **Pociesć, a**, lm. *owie teść, ojciec żony względem ojca męża a. odwrotnie*: Pociesciowie mogą być zwani ci, którzy dzieci swoje wespotek złaczyli: jeden dał dzięwkę a drugi syna. Mącz. <Po + *Ciesć, *CIESĆ/TEŚĆ / TSC >

Pociesnić, i, il *zrobić ciśniejszym, zacieśnić, ściśnić*. <Po + **Ciesnić**>

Pociesnienie, a, bhm., czynność cz. **Pociesnić**.

Pocięcie, a, bhm., czynność cz. **Pociąć**.

Pocięcie się, a ś., bhm., czynność cz. **Pociąć** ś.

[**Pociąg, u**, lm. i] I. *pieniądze, fundusz*. 2. *Dalij ciągiem graduchna, dalij ciągiem pocięgiem; ni mogą ś. natańcować przed tym zacięgiem*. Gwar. <Po + CIEG/CIĄG/TEG/TAĞ >

† **Pociągać, a, ał** i † P. ś. p. **Pociągnąć**: W tym kraju prawie zapalają ś. na nauki ucziwie, i rzemienia nie żądają tam ojcowie synom swym P. Glicz. Z dłużnikiem do sądów P. ś. musi. L. <Po + CIEG/CIĄG/TEG/TAĞ >

† **Pociąganie, a**, bhm., czynność cz. **Pociągać**.

† **Pociąganie się, a** ś., bhm., czynność cz. **Pociągać** ś.

Pociągiciel, gla, lm. *gle* I. a. **Pociągacz** *hut. tyczka zawieszona u końca ciągi, to jest terokwi do odmykania stawilla upustowego, i służąca do pociągania ciągi, a tym samym odmykania lub spuszczenia stawilla*. Łab. 2. a. [**Pociągacz**] *szew. rzemień, którym szewc przypasuje sobie robotę do kolana*: P. jest to rzemień, którym szewe, gdy szyje, swoją robotę przytrzymuje na kolanie. Mag. E], bo będzie P. w robocie! (= *dostaniesz pocięgiem*). <Po + Cigiel, CIEG/TEG >

Pocięgotać, ocze, otal *spędzić pewien czas na pocięgotaniu.* <Po + Cięgotać>

Pocięgotanie, a, blm., czynność cz. **Pocięgotać.**
 †**Pocięgotować, uje, ował** i †**P. s. p. Pocięgnąć:** Przypieszszy do drzwi, klótek zaraz pocięguje, zapór i zamków wszystkich zaraz poprawuje. Golj.

†**Pocięgowanie, a, blm.,** czynność cz. **Pocięgować.**

†**Pocięgowanie się, a s., blm.,** czynność cz. **Pocięgować s.**

[**Pociękły**] *który pociękł, pochudły.* <Od Pocięknąć>

[**Pocięknąć, knie, ki**] *schudnąć, poszczupleć.* <Od Po + Cienki, CIEN/TN>

[**Pocięgnięcie, a, blm.**] czynność cz. **Pocięknąć.**
Pociężęć, eje, ał *stać s. cięższym.* <Po + Ciężęć>

Pociężenie, a, blm., czynność cz. **Pociężęć.**

†**Pociężny p. Pociężny:** Orlice młode pozbierał potężne, którym powieszał kule pociężne na sznurze. Jabł. <Po + *Ciężny, CIĘG/TIĘG>

[**Pocikać, a, ał**] *dojrzewać:* Owies galancie pocika.

[**Pocikanie, a, blm.**] czynność cz. **Pocikać.**
Pocilnica, y, lm. e, Potnik, !Pocielnica *izba w łaźni, napełniona powietrzem suchym, bardzo gorącym, łaźnia rzymska.* Włod. (sudatorium). <Od Pocić>

× **Pocinać, a, ał** i × **P. s. p. Pociąć.** <Po + Cinać>

× **Pocinanie, a, blm.,** czynność cz. **Pocinać.**

× **Pocinanie się, a s., blm.,** czynność cz. **Pocinać s.**

†**Pocinek, nka, lm. nki** *utarczka, walka na miecze, szabla, szermierka:* Wyzwał Francuz husarza raz do pojedynku, rozumiejąc, że s. z nim rozprawi w pocinku. Pot. <Po + Cinek, TN/CIN /CIE/CIĄ>

[**Pocios, a, lm. y**] *łopatka korytkowata podłużnie wyżłobiona, osadzona w desce, na której s. siedzi, przędac.* <Po + CIOS>

Pociosać, osa a. esze, osać, × Pociosać, nied. Pociosywać, × Pociosować, † Pociosować, † Pociosować, † Pociosować *l. spędzić pewien czas na ciosaniu:* Dopiero chwilę pociosał, a już s. zmęczył. 2. *ciosając, porobić; postrugać:* P. kołki. 3. †**P. poprawić, oglądzić czyje ciosanie:** Pociosuję czego. Troc. Przen.: *okrzesać, oglądzić, poprawić:* Gdy Kleomen powiedział, że przystoi przyjacielom dobrze, nieprzyjacielom źle czynić, Aryston tak jego mowę pociosał: i owszem, przystoi jednać s. z niemi. Bud. Oni, pociosując go, lepszym i sprawiedliwszym go mieć chcą. Sekl. Niechciejże pociosować sprawy jego. Sekl. <Po + Ciosać>

Pociosanie, a, blm., czynność cz. **Pociosać.**

[**Pocioszek, ska, lm. ski**] *p. Pociak.* <Od Po + CIOS>

Pociosk, a, lm. i l. *deszczulka z twardego drewna, na długim stylisku osadzona, do zgartywania z drogi używana.* 2. [P.] *p. Pociak.* <Od Pocios>

†**Pociosować, uje, ował** *p. Pociosać.* <Po + CIOS>

†**Pociosowanie, a, blm.,** czynność cz. **Pociosować.**

Pociosywać, uje, ywał *p. Pociosać.*

Pociosywanie, a, blm., czynność cz. **Pociosywać.**

Pociot, a, lm. owie a. y l. a. [**Pociotek**] *wuj; mąż ciotki:* Stryj. stryjenka, P., ciotka. Jabł. 2. [P.] *krewny, dziecko a. wnuć ciotki.* 3. [P.] *czarownik; czarownica, ciota.* <Po + CIOT>

Pociotek, tka, lm. tki l. [P.] *p. Pociot.* 2. *żart. daleki krewny, powinowaty, dziesiąta wola po kisielu.* 3. *brat cioteczny a. siostra cioteczna:* Dałbym ja mu bitkę, jak jego pociotkowi, co jeszcze od żniw żebra se lekuje. Keym. Zdr. [**Pociotyszek**]. <Po + *Ciotek, od Ciotka>

†**Pociotka, i, lm. i** *żona wuja.* <Po + Ciotka>
 [Pociotyszek, szka, lm. szkowie] *p. Pociotek.* <Od Pociot>

Pocirkać, a, ał *spędzić pewien czas na cirkaniu.* <Po + Cirkac>

Pocirkanie, a, blm., czynność cz. **Pocirkać.**

Pocisk, u, lm. i l. *ciśnięcie, ciskanie, rzut:* Kamień rzucił na głowę jego z dachu; na ten P. ani s. poruszał św. Dominik. Birk. Kunszt wielki dwa pociski zrobić jednym głazem; niemniejsza i ta sztuka—dwuch oszukać razem. Min. (= *przy jednym ogniu dwie pieczenie upiec*). Jednym pociskiem dwa wróble zabije. L. Jednym pociskiem kilka wróblów zabije. Prz. *Tęższa do pocisku rohatyna.* Troc. 2. *to, czym ciskany, strzelamy, nabój, kula ładunek:* Wypuścić, rzucić P. Miotać pociskami. Nazwisko pocisku daje s. wszelkiemu ruchałdłu, które, będąc wyrzucone jakąkolwiek siłą, jest oraz posłuszne sile ważności. Jak. J. O pociskach, którymi z armat zwykło s. strzelać. Jak. J. Każde, które mi mówi słowo, jest piorunowym pociskiem dla mnie. L. (= *gromem*). Przen.: *P. miłosei (= strzalał Kupidyna).* Przen.: *raz, cios, napasć:* Pociski potwarzy. Epikur, napastowany i spotwarzany przez przeciwników, odpierał pociski wzgardą i dumą. Święt. 3. †**P. broń do miotania w przeciwnika (jak oszczep, rohatyna i t. p.):** Pociskiem go ranił, trafił. Troc. Pociskiem s. bili, walczyli. Troc. <Po + Cisk>

Pociskać, a, ał *l. dok. = a)* (o wielu) *cisnąć jedno po drugim, porzucać:* Ze złości wszystkie talerze pociskał o podłogę. Sł. wil. [Chłopak kluski pociskał po drodze] (= *porozrzucił*). b) *spędzić pewien czas na ciskaniu.* 2. *nied. p. Pociśnąć.* **P. s. spędzić pewien czas na ciskaniu s., porzucać s., pomiotac s.** <Po + Ciskać>

Pociskanie, a, blm., czynność cz. **Pociskać.**

Pociskanie się, a s., blm., czynność cz. **Pociskać s.**

†**Pociskny p. Pociskowy:** Pociskna broń, *missile.* Mącz. <Od Pocisk>

[**Pociskować, uje, ował**] *ciskać raz wraz, rzucić od czasu do czasu:* Weź se zchoź i bądźies im (zajacom) pociskował. <Po + *Ciskować, CISK>

[**Pociskowanie, a, blm.**] czynność cz. **Pociskować.**

Pociskowy, †Pociskny *przym. od Pocisk:* Pociskowa rana. Troc. (= *zadana pociskiem*). Broń pociskowa = *rzucająca pociski, palma, ognista.* Pociskowy = *żołnierz, jaculator.* Mącz. Cel P. Troc. Pole ćwiczenia pociskowego. Troc. <Od Pocisk>

Pocisnąć, śnie, snąć *a. [si]*, *nied. Pociśkać, †Pociskiwać* *l. nacisnąć, przycisnąć, nagnieść:* Pociskam czego. Troc. P. sprężynę, guziczek od dzwonka, klamkę. Jabłko to swą ostrością wil-

goć z żołądka na dół pociska. Spiez. (= *cisnąć popycha, spycha*). Przen.: Pociśnij go dobrze, a dług ci odda. Sł. wil. (= *przyprzuj do muru, przycisnij, przyduś*). 2. [P.] *wcisnąć, nasunąć, wdziać, nacisnąć*: Pociśł czapkę na ucho: zostań z Bogiem, dziewucho. 3. *nacisnąć, naprzeć, natrzeć trochę*: Pociśnął koniem. Pol. 4. × P. *cisnąwszy, potrać, postrzelić; ugodzić*: Pociśnąłem wróbla, ugodziłem kamieniem. Włód. Pociśnąłem wróbla kamieniem. Troc. P. dzirytem. Troc. < Po + Cisnąć >

Pociszać, a, ał p. Pociszyć.

Pociszanie, a, blm., czynność cz. Pociszać.

Pociszeć, eje, ał (o wielu) *przycichnąć kolejno, pocichnąć, pomilknąć*. < Po + Ciszeć >

Pociszenie, a, blm., l. czynność cz. Pociszeć. 2. *czynność cz. Pociszyć.*

† **Pociszy** przys. p. **Pocichu**: Już o spisku na śmierć swoje słyszy, lecz ś. boi poufać i robi P. Jabł. < Po + Ciszy, od Cisza >

Pociszyc, y, ył, nied. Pociszać *wciszyć wszystko a. wszystkich kolejno*. < Po + Ciszyć >

Pociśnienie, a, blm. p. Pociśnięcie.

Pociśnięcie, a, blm., Pociśnienie *czynność cz. Pociśnąć*: Za pociśnięciem sprężyny wyskakiwała lalka.

[**Pociumać, a, ał**] *pocalować*.

[**Pociumanie, a, blm.**] *czynność cz. Pociumać.*

[**Pociunąć, nie, nał**] *udzielić małą cząstkę z całości*. < Po + Ciunąć >

[**Pociunięcie, a, blm.**] *czynność cz. Pociunąć.*

Pociupać, pa a. pie, pał porębać, podziobać. [P. ś.] *poborykać ś., potuzać ś., pobić ś.* < Po + Ciupać >

Pociupanie, a, blm., czynność cz. Pociupać.

[**Pociupanie się, a ś., blm.**] *czynność cz. Pociupać ś.*

Pociurczeć, y, ał p. Pociurkać. < Po + Ciurczeć >

Pociurczenie, a, blm., czynność cz. Pociurczeć.
Pociurkać, a, ał, Pociurczeć *spędzić pewien czas na ciurkaniu*: Dzieciotł, świersz pociurkał. < Po + Ciurkać >

Pociurkanie, a, blm., czynność cz. Pociurkać.

Pocja, i, lm. e lek w stanie płynnym, napitek (potio). < Х.с. potio >

Pocknić się, i ś., il ś. ponudzić ś., poprzykrzyć ś. w ciągu pewnego czasu. < Po + Cknić >

Pocknienie się, a ś., blm., czynność cz. Pocknić ś.

[**Pocknięcie się, a ś., blm.**] *czynność cz. Pocknąć ś.*

[**Pocknąć się, cknie ś., cki ś.**] p. **Poczknąć ś.** < Z Pocknąć ś., od Po + Cknąć ś. >

† **Pocliwy p. Pocliwy**: Pomaga Bog, Bartoszu, P. kmochniku. Kierm.

Pocłapać, pie, pał i P. ś. p. Poczłapać: Za nim pocłapali żołnierze, rozciągnawszy ś. węzem po szerokim gościńcu. Sienk. < Po + Clapać >

Pocłapanie, a, blm., czynność cz. Pocłapać.

Pocłapanie się, a ś., blm., czynność cz. Pocłapać ś.

Pocmokać, a, ał, Pocmokać *spędzić pewien czas na cmokaniu, pomlaskać a. pocalować lub possać*. < Po + Cmokać >

Pocmokanie, a, blm., czynność cz. Pocmokać.

Pocmokiwać, uje, iwał, Pocmukiwać *cmokać raz wraz, mlaskać od czasu do czasu*: Pod budą... leży Bojek i pocmokuje na woły. Pol. Pocmokiwał na konie, batogiem nad niemi od czasu do czasu

wywijał i pomykał. Jez. < Po + *Cmokiwać, Dżwn. CMOK >

Pocmukiwanie, a, blm., czynność cz. Pocmukiwać.

Pocmukiwać, uje, iwał p. Pocmukiwać.

Pocmukiwanie, a, blm., czynność cz. Pocmukiwać.

Pocmuknąć, nie, nał cmoknąć, mlaskać: A Bogać tam nie wiem, wielmożny panie, odpowiedział Wojtek, pocmuknąwszy na woły, aby stanęły. Skarb.

Pocmuknięcie, a, blm., czynność cz. Pocmuknąć.

Pocmokać, cze, tał p. Pocmokać. < Po + Cmokać >

Pocmokanie, a, blm., czynność cz. Pocmokać.

Poco, † Pocz przys. *dlaczego?, naco?*: P. idziesz? P. tu siedzisz? < Po + Co >

[**Pocochać się, a ś., ał ś.**] *podrapać ś., potrzebować ś. o co dla podrapania ś.* < Po + Cochać ś. >

[**Pocochanie się, a ś., blm., czynność cz. Pocochać ś.**

Pocofać, a, ał l. spędzić pewien czas na cofaniu. 2. (o wielu) *cofnąć jedno po drugim, pousuwać*. P. ś. 1. *spędzić pewien czas na cofaniu ś.* 2. (o wielu) *cofnąć ś. po kolei*. 3. [P. ś.] *postępować kolejno, poschodzić z widowni, powycyfować ś.*; Odkąd spowiedzi nastąpiły, czarownie niema (pocofały ś.). < Po + Cofać >

Pocofanie, a, blm., czynność cz. Pocofać.

Pocofanie się, a ś., blm., czynność cz. Pocofać ś.

[**Pocomrzenie, a, blm.**] *czynność cz. Pocomrzyć.*

[**Pocomrzyć, y, ył**] p. **Pocąbrzyć**. < Po + Comrzyć >

† **Pocerzebizna, y, lm. y p. Potrzebizna**. Ps. flor. < Zam. Potrzebizna >

Pocucenie, a, blm., czynność cz. Pocucić.

Pocucić, i, il (o wielu) *ocucić jednego po drugim*. < Po + Cucić >

[**Pocudaczenie, a, blm.**] *czynność cz. Pocudaczyć.*

[**Pocudaczyć, y, ył**] p. **Pocudować**. < Po + Cudaczyć >

[**Pocudować, uje, ował, Pocudaczyć**] *do góry nogami poprzeimaczać, poprzezwracać, powikłać, pokręcić dziwacznie*: Kaśkę (gdy ją miesiąc „przeświecił“) pokręciło, pocudowało i władzę w całym ciełe straciła. < Po + Cudować >

[**Pocudowanie, a, blm., czynność cz. Pocudować.**

Pocuglenie, a, blm., czynność cz. Pocuglić.

Pocuglić, i, il × **Pocuglować** *pozakładać cugle, pokielznać*. < Po + Cuglić >

× **Pocuglować, uje, ował p. Pocuglić**. < Po + Cuglować >

× **Pocuglowanie, a, blm., czynność cz. Pocuglować.**

Pocukrować, uje, ał p. Pocukrzyć. Przen.: Śnieg lekki, który dziś w noey pocukrował dachy tu-tejsze, przyczynił ś. do mojej melancholji. Sienk. (= ubilił). < Po + Cukrować >

Pocukrowanie, a, blm., czynność cz. Pocukrować: Gwoździków kramnych P. Slesz.

Pocukrzenie, a, blm., czynność cz. Pocukrzyć.

Pocukrzyć, y, ył, Pocukrować *posypać cukrem, ocukrzyć*: Migdały jak P. Slesz. < Po + Cukrzyć >

Pocupać, a, ał pójść ukradkiem w czyje słaby. < Po + Cupać >

Pocupanie, a, bfm., czynność cz. Pocupać.
[Pocupkać, a, ał] *popukać, postukać*: Pocupkał kijem po ziemi. <Po + Cupkać >

[Pocupkanie, a, bfm.] czynność cz. Pocupkać.
× Pocuwał, a, ał p. Pocuwałować. <Po + Cwalać >

× Pocuwałanie, a, bfm., czynność cz. Pocuwałać.
Pocuwałować, uje, ował, × Poczwałować, × Pocuwałać 1. *popędzić wcuwał, pogalopować*: Zateętniły kopyta, i kulig pocuwałował dalej. Prus. 2. *spędzić pewien czas na cwalowaniu*. 3. a. P. ś. (o płynie) *pogotować ś. pewien czas wcuwał, pobawianić ś., pokotłować ś.* <Po + Cwadować >

Pocuwałowanie, a, bfm., czynność cz. Pocuwałać.

Pocuwałowanie się, a ś., bfm., czynność cz. Pocuwałać ś.

[Pocyckać, a, ał] *wypić trunku, popić*. <Po + Cyckać >

[Pocykanie, a, bfm.] czynność cz. Pocyckać.
Pocyfrować, uje, ował *cyframi poznać, porównywać, pomierować*. <Po + Cyfrować >

Pocyfrowanie, a, bfm., czynność cz. Pocyfrować.

Pocyganie, i, il *spędzić pewien czas na cyganiu, poigać, pokłamać, poszachrować*. <Po + Cyganie >

Pocyganienie, a, bfm., czynność cz. Pocyganieć.
Pocykać, a, ał (o zegarze) *porządzać przez pewien czas dźwięk „cyk” za każdym kwińnięciem ś. wahadła*. <Po + Cykać >

Pocykanie, a, bfm., czynność cz. Pocykać.
× Pocynić, i, il, × Pocynować, † Pocynić *po-bieścić cyną*. L. <Po + *Cynić, od Cyna >

× Pocynienie, a, bfm., czynność cz. Pocynić.
Pocykować, uje, ował *powlec cynkiem*. <Po + Cynkować >

Pocykowanie, a, bfm., czynność cz. Pocykować.

× Pocynować, uje, ował p. Pocynić. <Po + Cynować >

Pocynowanie, a, bfm., czynność cz. Pocynować.
Pocyrkować, uje, ował *cyrklem pokreślać, porozmiarzać*. <Po + Cyrkować >

Pocyrkowanie, a, bfm., czynność cz. Pocyrkować.

Pocysterski *pozostały po Cystersach*: Kościół, klasztor P. <Po + Cysterski >

Pocytować, uje, ował *porobić cytaty; poprzytać, pomymieniać*. <Po + Cytować >

Pocytowanie, a, bfm., czynność cz. Pocytować.
Pocywilizować, uje, ował (o wielu) *ucywilizować jednego u. jedno po drugim*. P. ś. (o wielu) *ucywilizować ś. kolejno*. <Po + Cywilizować >

Pocywilizowanie, a, bfm., czynność cz. Pocywilizować.

Pocywilizowanie się, a ś., bfm., czynność cz. Pocywilizować ś.

† Pocz p. Pocz: Dosyćci ze mnie sztydził, pocz do Rzymu chcesz? mówili. SS. Ni P. tam chodził. Troc. (= *po nic, napróżno, daremnie*). Gdzie idziesz, albo pocz? Rej. Przyjaćielu, pocz tu siadasz? Rej. Młodzieńców, gdy kiedy szli, starsi pytali, gdzieby szli a. pocz. Kosz. <Po + CZ >

Począć się, i ś., il ś. *spędzić pewien czas na czajeniu ś.* <Po + Czać ś. >

Poczajenie się, a ś., bfm., czynność cz. Poczajić ś.

[Poczamić się, i ś., il ś.] *pomoczyć ś.* <Po + Czamić ś. >

[Poczamienie się, a ś., bfm.] czynność cz. Poczamić ś.

Poczapkować, uje, ował *spędzić pewien czas na czapkowaniu*. <Po + Czapkować >

Poczapkowanie, a, bfm., czynność cz. Poczapkować.

Poczarówać, uje, ował (o wielu) *zaczarować, pozaklinać czarami*: Wszystkie kąty w domu poczarówawał: W sobotę Wielką ognia i wody poświęci, wszystkie kąty w domu P.—u nich jest rzeczą pilną. Rej. [P. komu] = *poczarówać kogo*: Gdybym ja to ziele pomianowała, wszystkimby młodzieńcom poczarówawała. Przen.: *Zadziwiająca sztuka wszystkich nas poczarówawał (= oczarował, ośmił, zachwycił)*. <Po + Czarować >

Poczarowanie, a, bfm., czynność cz. Poczarować.

[Poczarcz, a, lm. e] p. Poczarc.

[Poczastka, i, lm. ij] p. Poczestunek.

Poczatować, uje, ował *spędzić pewien czas na czatowaniu*. <Po + Czatownać >

Poczatowanie, a, bfm., czynność cz. Poczatować.

Począć, cznie, czął a. [cznuł], nied. **Poczynać** 1. *zacząć, rozpocząć co, zrobić czemu początek, jąć, wziąć ś. do czego*: Od Boga poczni. P. Koch. Od Boga poczyna, a *Jove principium*. Prz. Od Boga wprzód poczęto, od Duchu św., msze jęli księża śpiewać; wszyscy zgodnie prosili, by ten zjazd był szczęśliwy a dobrze poczęty. Ponęt. Poczawszy, trzeba dokonać. Kn. Nie dosyć jest P., jeśli byśmy aż do końca nie wytrwali. Gd. Nie dość jest dobrze P., trzeba coraz dalej dobrze postępować, chcąc dojść doskonałości. Pileh. Wiele ludzi dobrze pocznie, a źle kończy. Skar. P. najciężej. Prz. Jeno P. trzeba, a resztę rzecz sama dokona. Pileh. Kto dobrze pocznie, połowę ma wygranej. Pot. Nie wiem, od czego ja mam P. Rys. Od małych rzeczy poczyna. Kn. Kiedy kmicie poczyna, żąć, dać im pokój tydzień, aby zaś drugi tydzień, kiedy w dworce poczyna, dzień podle dnia robili. Haur. Uciechy w stolicy w chwili poczętego śledztwa wszelkie zabawy. Mor. T. (= *uszczerłego, wdrożonego*). 2. *napocząć, zapocząć*: Poczynam wino, piwo, beczkę, chleb, bochen, ser, postaw. Kn. Z poczętej beczki trunek zwietrzyły. Koch. W. 3. *zająć w ciążę, zastąpić, zostać brzemienną, poczuć ś. matką*: Adam poznał żonę swoją, która, poczawszy, porodziła Kaima. Leop. Najśw. Panna z Duchu ś. poczęła. Kucz. Każda białogłowa z nasienia biegiem przyrodzonym poczyna. Białob. Ot, poczniez w żywocie i porodisz syna. Skar. I poczęła z Duchu świętego. Poczęła Anna i porodziła syna. Wuj. W takiej atmosferze krytycyzmu, poczętego z pobudek szlachetnych, żyła młodzież uniwersytecka za czasów Mickiewicza. Nr. (= *zrodzonego, powstałego*). Grażyna wyszła w obłonie romantycznej, choć była poczęta w duchu klasycznym. Nr. 4. *zrobić, uczynić, poradzić sobie*: Co pocznie z nim, albo nie wiem, co z nim P.? Kn. Wszystko, co chciała, z nim tak, jako z barankiem, sobie poczynała. P. Koch. Nie wiem, co by z tym P. Warg. P. sobie = *postąpić sobie, sprawić ś., załatwić ś., wziąć ś. do rzeczy*: Niech jeno ponysię, jak tu sobie P. I. Mądry człowiek poczyna sobie mądrze. Sekl. (= *robi, postępuje, zachowuje ś., sprawuje ś.*). My jednak tak na świecie poczynamy sobie, że rzadko albo nigdy nie myślę o grobie. Groch. Głupieś w tym sobie począł. B. B. Najlepiej sobie począł

najrozumniej rzeczy swe obwarował. Górn. Mądrze sobie poczynił we wszystkich sprawach swych. B. B. Dawid we wszystkich drogach swoich roztropnie sobie poczynił. Leop. W wojsku niemają czas bawić, znacznie sobie poczynając w potrzebie z nieprzyjaciół. Papr. W kilku potrzebach rządnie sobie poczynił. Biel. M. W żadnej rzeczy sobie niestatecznie a niemęskie nie poczynali. Kosz. W nieczym sobie miękko i pieskliwie poczynać nie powinien. Pilch. Za złe mu miano, że tak marnie sobie począł. Biel. M. Bądź mężny, a mężnie sobie poczynajmy o lud nasz. Bud. (= *stawmy* *ś.*). Mężnie sobie w bitwach poczynił. Warg. Tak sobie poczyną, jako słońce, które jednym umyka światła, aby drugim udzielić. Troc. Z nią tak poczyniał, jak mniemał, że mu wolno było. Troc. Męstwem, nie zdradą poczynić, siłami, nie fortelami wojować. Warg. Na cudzej strawie hojno sobie poczynić, z cudzej skóry szerzej rzemień krajać. Kosz. Scypjo, syn zabitego Publjusza, śmielej sobie poczynił. Lel. (= *brał* *ś.* do dzieła). **P. ś. I. zacząć** *ś.*, **rozpocząć** *ś.* **2. zostać poczętym**: Który ś. począł z Ducha św. <Po + CZĘ/CZA/CZN>.

† **Począstka**, i, lm, i **część, zaszczyt, chluba, honor**: Czego gdy zaniecha, lepiej od nas słyszeć będzie, i u swoich na większą *ś.* począstkę sposobie może. Smotr. < Zam. *Poczełka, Po + CZT/CZYT, może sld. do Część, Cząstka >

Począteczek, czku, lm, **czki** p. **Początek**. L.

† **Począteczny p. Początkowy**: Książęta Ostrogscy P. ród prowadzili od księcia kijowskiego. Steb. <Od Początek >

Początek, tku, lm, tki **I.** = a) **rozpoczęcie, począcie, począcie** *ś.*, **zaczęcie, zaczenie** *ś.*, **wstęp; pierwszy objaw bytu a. pierwsza część, od której zaczyna** *ś.* **całość**: Dobry P. połowa roboty. Lubom. P. dobry połowica roboty. Kn. Początku złego zły koniec bywa, dobre go dobry. Kn. Na początku należy: kto ten dobrze sprawi, połowicę wygrywa i na tym wiek trawi. Szymon. Kto początku zaniedba, ten końca przypłaci. Pot. P. życia ludzkiego płaczem *ś.* zaczyna. Troc. Od początku aż do końca. Troc. (*od a do z*). P. w każdej rzeczy ciężki. Petr. Miłe złego początki. Rozumie, że już koniec złego; P. to. Bardz. P. roku, wiosny, książki, wiersza. P. roboty, wojny, choroby. Początkowi zabiegaj, bo późno lekarstwo nie tak pożyteczne. Rej. (= *zarodkowi*). † Ty to są byli o początku świata silni a sławetni mężowie. B. Sz. (= *od stworzenia świata*). Już wtenczas z tego początku rosła o nim nadzieja przyszłej dzielności wielka. Orzech. Świat nie był od wieku, ale miał kiedyś swój P. Wuj. Piątek dobry P. We wszystkim najtrudniejszy P. Korz. Złe nabyte dostatki przy początku sejmku naszego wszystkie prawie utracił. Niem. Tak poplątał sznurek, że nie można znaleźć jego początku. Tak wszystko powichrzył, że niemasz ani początku, ani końca sprawy. Gil. P. rzeki (= *źródło*). Skąd to wzięto swój P.? Czytaj od początku. Mów jeszcze raz z początku a. od początku (= *nanowo*). Wyjechał na początku lata (= *w początkach*). I miarka soli wleciała w wrzatek, żołnierz pomyślał: niezły P.! Chęć. (= *niezłe* *ś.* *zaczyna, zapowiada*). A toż, mospanie, od początku dzieła może dziesiąta dawność upływać. Syrok. Z radością witam anarchję dzisiejszą w sztuce i literaturze, jako P. odrodzenia. Dzied. Zrobić komu P. (= *dać mu pierwszy raz utargować, zarobić*). Płać pan już i bierz na P. (= *abyś tylko, kupując, zrobił mi P.*). Lecz już dla początku, daj Boże szczęśliwie. Alb. Dać cze-

mu P. = *wszczęć co, dać czemu inicjatywę*. Ten był pierwszy P. biblijoteki mojej, którą, ile możności, nie mnogością, ale wyborem pomnażałem i pomnażam. Kras. (= *zawiązek*). Z początkiem czego = *z nastaniem; jednocześnie z rozpoczęciem* *ś.* **czego**: Z początkiem roku przyszłego. Z początkiem tygodnia, lata, wiosny. Na P. = *jako początek, na pierwszy raz, na razie, tymczasem, tymczasowo*: Na P. otwarto klasę wstępną i pierwszą, później zaś mają być otwierane co rok inne klasy. Dostał na P. dwa tysiące złotych pensji. b) **Początki** **czego** = **zaczątek, zawiązek; pierwiociny, elementy** **czego**: Dobre początki stoją za połowę dzieła. Pilch. Jeszcze to nie, dopiero to początki. Kn. Aleć to jeszcze wszystkie początki: po chwili będzie tego podobno więcej, bracia mili. Koehan. Wszech użytków początki, jeżto ziemia rodzi, dostaną się do użytku twego. B. Sz. Te były, iż tak rzekę, prymieje a. początki hetmana tego, u króla Zygmunta miłe, a u wszech sławne, i już wtenczas z tego początku rosła o nim nadzieja przyszłej dzielności wielka. Orzech. (= *pierwsze kroki, pierwszy występ, debiut*). Początki nazbyt bujne—niechwalne, nietrwale. Kn. Początki często gorące, dobre bywają, ale do końca rzadko dotrzwają. Kn. Chwała Bogu, początki dobre. Boh. Suchorzewski w początkach sejmku nie był bynajmniej przyjacielem Moskwy. Niem. Początki poezji dramatycznej w Polsce. Nr. Początki a. **× Początkowanie** nauki jakiej = **pierwsze podstawy, pierwsze zasady**: Początki pisanie, czytanie, arytmetyki, rysunku. Dziecko to ma już dobre początki. **2. ród, pochodzenie, źródło; geneza**: P. człowieczy z co najlepszej krwi i najzaniejszej, która ciało ożywia. Birk. Żydzci od Abraama mają P. Karnk. Z Boga jest P. i pochodzenie. Baz. P. wszystkiego. **3. źródło, powód, przyczyna, pobudka**: Jeśli kto o tobie źle gada, pomyśl, czy nie z ciebie P.? Pilch. A tam co mu *ś.* dostało, to *ś.* dostało za jego początkiem, iż nań siekierą uderzył. Rot. (= *za jego sprawą*). On dał P. w tej awanturze. P. mądrości bojaźni Pańska. Wuj. Pycha jest początkiem grzechu każdego. Wuj. Przen.: *sprawca, twórca, początkodawca, inicjator*: Szymon Magus, ojeiec i P. heretyków. Skar. Od Boga poczynajmy, Bóg początkiem wszemu: a początku zaś niemasz, ani końca jemu. Koehan. Jest Bóg, który świat i nas stworzył, nasz P. i nasz koniec ostatni. Kon. St. **4. żywioł, pierwiastek, zarodek, element**: Ciepło i wilgoć, te dwa istotne każdego płodu początki. Stasz. Te same żywioły, które nam za pierwsze początki chemicy dają, są z innych złożone, a z tym nie mogą być pierwszymi początkami. Rogal. Te istoty, na które *ś.* ciała rozkładają, nazywają *ś.* początkami, *principia*, albo częściami składającymi. Krum. Przen.: *pewnik, prawda oczywista*: P., prawda pewna i oczywista, będąca gruntem wielu innych prawd. Śniad. Nie zapominajcie o tych początkach, na któreście obadwaj przystali. Zabł. Podług jego początków, na wszystko by nieczułym być należało. L. (= *twierdzenia*). **5. [P.] urzeczono**. **6. anat.**: † P. dłoni p. **Nadgarstek**. **Z początku** przys. **zrazu, w pierwszej dobie, w pierwszych chwilach, początkowo, pierwotnie**: Z początku sierzdłem *ś.* na ciebie, miły bracie, ale potem kochałem z serca. Wóje. Słucham: z początku porwał mię śmiech pusty, a potem litość i trwoga. Mick. Głównym ogniskiem humanizmu była z początku Florencia. Kryj. **Na początku** przys. **najpierw, najprzód**: Na początku było słowo. Wuj. Na początku stworzył Pan Bóg niebo

i ziemię. Wuj. Zdr. **Począteczek**. <Po + KON/CZE/CZA/CZN>

Początkodawca, y, lm. *y ten, co daje a. dał początek czemu, inicjator, twórca*: P. zgromadzenia narodów greckich był Amfitrjon. Nagur. P. dekadentyzmu nowoczesnego, Baudelaire. Dęb. <Początek + Dawca>

Początkodawczyni, i, lm. *e* forma *ż*. od **Początkodawca**.

Początkować, uje, owal i. czemu = *dawać początek; zapoczątkowywać, wszczynać, inicjować* co. 2. w czym = *stawić pierwsze kroki; zaczynać* co, *po raz pierwszy występować, debiutować*: Dzieło napisane dla początkujących chłopców. <Od Początek>

Początkowanie, a i. blm., czynność *cz*. **Początkować, inicjatywa**: Wziął na ś. P. w tej ważnej sprawie i ośmielił tym innych. Sł. wil. 2. × P. **początek**: To są ledwie początkowania arytmetyki.

× **Początkowie p. Początkowo**.

Początkowo, × Początkowie przys. od **Początkowy**; *z początku, zrazu, w pierwszej chwili, w pierwszej dobie, pierwotnie*.

× **Początkowość, i**, blm. rz. od **Początkowy**. L. **Początkowy, †Począteczny i** przym. od **Początek**; †**Początny, pierwotny, pierwiastkowy**: Rzecz, by też najlepsza, coś mieć musi od samego początkowego dzieła. Nagur. (= *od źródła*). **Początkowa**, wersalna litera. L. **Początkowe** litery imienia i nazwiska (- *cyfry czyje*). W początkowym jeszcze wzroście miasta. Hul. Dzieje początkowe. Szkoła początkowa = *elementarna, niższa, żart. bakalarńa*. Wiadomości początkowe. Łs. (= *elementarne*). Geometria początkowa. P. kurs nauki. 2. anat.: †**Muskuł łokcia początkowy** = *mięsień wyprostny przedlurcza* (musculus anconeus magnus s. triceps brachii). Ryszk. × **Arteria początkowa p. Początnica**. 3. gram.: †**Początkowe** słowo = *pierwotne, niepochojne*. Troc. 4. mat.: †**Liczba początkowa pierwiastek**: Liczba początkowa, *radix*, przez siebie moltiplikowana daje kwadrat. Os. J. × P., **ego**, lm. i rz. *człowiek początkujący*: Dzieło to służyć może początkowym za przygotowanie do wyższej nauki. Łs. <Od Początek>

× **Początnica, y**, blm. *e* anat. *tętnica główna*, × **arterja początkowa** (aorta). <Od Początny>

Początnik, a, lm. i gór. *drug pierwszy czyli najwyższy świdra ziemnego, wystający nad ziemię i opatrzonej okiem u wierzchu, głowa świdra*. <Od Początny>

†**Początny p. Początkowy**: Nie nie pojął napisu, bo niepełne słowa wyrażone były, tylko początnie litery. Jabł.

[**Począciarka, i**, lm. *i*] *kobieta nosząca listy na poczcie*. <Od Począciarz>

[**Począciarz, a**, lm. *e*] *sluga pocztowy, pocztyljon, pocztarek*: Począciarza racyła uważać ledwo za boskie stworzenie. Prus. <Od Poczt>

× **Począciiciel, a**, lm. *e* *czciiciel, wielbiiciel*. L. <Od Począcié>

Począcié, i, it, †Poccié i. †P. *uczcié, cześć okazać, hołd złożyć, zaszczyścić, uhonorować*: Poczej ofiarą i ślubem boginią. Chr. Tuszę, iż mi nie zgani żaden, że inne pominawszy stany, kolędą chcę białogłowy P. Łsz. **Poczezą** ofiarą Nemezę w Ramuncie. Pot. Tym gdy mię P. racyysz, mój wdzięczny panie, za dar to sercu memu najdroższy stanie. Ryb. J. U Rzymian wdowy, które nie

więcej już poszły za mąż, wieńcem zachowałem^o wstydu poczezone bywały. Petr. Rycerz kilka kroć był tym poczezon od pani, żeby ś. abo do muzyki przysiadł, abo rozmową jaką ś. bawił. Górn. Gdy na plac gonitwy przyjechał, poczezo go, aby wrzód skoczył ku pierścieńiu. Mor. Midas, gdy był tym od Boga poczezony. Kochan. Uczuł ś. wysoko zaszczyconym i poczezonym. Orzesz. [Poczeiwszy uszy WPana] = *z przeproszeniem WPana*. 2. × P. *uczęstować, wracyć, ugościć, ufetować, potraktować, przyjąć, podjąć kogo*: Poczeił mię winem. Troc. A dopieroż to przyjęcie. jakie bywa w polskim domu, jak tam każdy poczezon święcie, jak nie braknie nie nikomu! Pol. 3. †P. *poczytać*: Gdy wszystkie narody zawsze to za rzecz wzgardzoną miały, tedy nie może być to za lekką rzecz poczezone. L. 3. †P. *Poczytać*. <Po + Czeić>

†**Poczek, u**, lm. i p. **Poczet**: Nabierze podwól dziesięć na tak P. mały. Zd. Szl.

†**Poczeiony** im. od **Poczeić, poczytany, wzięty za kogo, za co**: Gdy wszystkie narody zawsze to za rzecz wzgardzoną miały, tedy nie może być to za lekką rzecz poczezone. L. <Od Poczeić>

Poczeiw (jako orzeczenie) p. **Poczeiwy**: Jakem P! każdy śpiewa, wszysey zaci, choć cyganją. Kam. <Po + CZT/CZET/CZYT>

†**Poczeiwe, ego**, blm. rz. *część, honor, dobra sława, dobre imię*: Gdy kogo tkną w P., tam nie masz nagrody. Mor. A. Król broní praw dla pożytku i poczeiwego wszystkim Rzpltej. Gostk. <Od Poczeiwy>

Poczeiwe przys. od **Poczeiwy**: P. postąpił. Męzowie, mieszkajcie mądrze a P. z żonami wazszemi, a wyrządzajcie im własną część ich. Sekl. Abraam z poczeiwością pogrzebał żonę swoją; i Józefa, i Jakóba, i samego Pana naszego, i inne poczeiwe ciała P. chowano. Rej. Ciało jednak między sławne dziady P. włożono. Kochan. P. tak panu memu. L. (= *dobrze mu tak!*). A toś mu P. zapłacił! Grosz P. zapracowany.

Poczeiwec, wca, lm. *y*, **Poczeiwina, Poczeiwasz, Poczeiwota**, [**Pocziwota**] *człowiek poczeiwy, poczeiwe czleczyisko, zacności dusza*: Kto z nas nie rad za mędrca poczeiweca być miany? L. Bardzo ś. na tym oszukają ei poczeiwey. L. Cnota nędznych poczeiwców na świat wyprowadza z kąta. L. Czy ś. ty, poczeiwece, doprawdy nie kochasz? Tremb. <Od Poczeiwy>

Poczeiwina, y, lm. *y* m. p. **Poczeiwec**: P. po tylu latach biedy dostał ś. teraz do służby. Bał. Siadajżeno—pogadamy—ot tak—ot tak, P! Fred. A. Ten stary P., jak on to niegdyś zacytował tym swoim głuchym, skrzypiącym głosem. AKS. Zdr. **Poczeiwinka**. <Od Poczeiwy>

Poczeiwinka, i, lm. i m. p. **Poczeiwina**.

Poczeiwasz, a, lm. *e* p. **Poczeiwec**.

Poczeiwość, i, lm. i †**Poczesność i**. blm. rz. od **Poczeiwy**: P. jest dobroduszną i idzie za naturalną skłonnością ku dobremu; enota wymaga walki i zwycięstwa nad samym sobą. Kras. A. Cóż wdy rozumiesz, mój miły a poczeiwey Polaku, którego przyrodzenie zawždy ś. ku enocie, ku poczeiwości więcej ściaga, aniżeli ku czemu inszemu? Rej. Jedno to na wieki trwa, co jest z poczeiwości. Rej. Najpiękniejszy strój, nade wszystkie złota, kogo ozdobi z poczeiwością enota. Rej. Mieję ty jedno zbroję z poczeiwości. Rej. Wolalby umrzeć, niż poczeiwości naruszyć. Górn. P. nigdy nieposzlakowana. Troc. Umiał użyć onej nabytej łaski, aby pana od rzeczy niesłusz-

nych odwiódł, a przywiódł go na drogę enoty i poczciwości. Górń. Biały kruk albo kawka nie jest rzecz tak rzadka, jak P. na świecie. Opal. P., a zatym rzetelność, duszą być powinna i jedynym prawidłem działań każdego człowieka. Kras. Z dobroci wypływa P., czyli to jedno znaczy, sprawiedliwość, przez którą szanujemy innych należytości. L. Stoikowie trzymają, iż P. sama doskonałym jest szczęściem. Kosz. A P.? — ten przedmiot służył czasem dawnym! Kras. Nie złoto szczęście czyni, o bracia, nie złoto! grunt wszystkiego P. Kras. Żyd stary i powszechnie znany z poczciwości. Miek. Poznasz, co to są za ludzie, poczciwościami poczciwi! (= *najpoczciwsi, poczciwi z kośćcami*). Człowiek poczciwościami poczciwy. L. Na P., pod poczciwością = *jakem poczciw, na uczciwość, na honor, na sumienie*. Na honor i P. ci mówię; wielkie słowo. L. Na moję P. L. 2. *cznota, uczciwość, skromność, cześć niewieścia, niewinność, czystość, dziewictwo, panieństwo*: A tam P., kościół, wstyd zgwałcony. Karp. A iż mi ma poczciwość gwałtem wzięta była. Kochan. (cześć niewieścia). 3. † P., † *Poczciwe dobre imię, dobra słowa, opinia, cześć, honor, reputacja*: P., jako i cześć, znaczy imię między ludźmi dobre; skąd mówią: idzie mi o P.; idzie mi o to, aby o mnie źle nie rozumiano. Petr. Pod poczciwością i gardłem. Troc. (= *pod utratą czci i życia*). Zamku ma do ostatniego bronie pod gardłem i poczciwością. Paszk. Idzie o P. Troc. Tamże było o to prawo uczyniono, aby żaden pod poczciwością nie śmiał na starostwo sędomierskie sumy królowi dawać. Biel. M. Większa jest rzecz P., niż żywot. Zebrz. Przedtem za poczciwość to miano, gdy młodzi ludzie zacił szkoły rycerskie mieli tak ku strzelbie, ku zapaskom, jako ku szermierstwu. Tarn. J. Na poczciwości skaran = *odsądzony od czci, czci pozbawiony*. Nie ma ś. żaden na łupach bawić, a ktoby ś. na łupach stanowią (= zatrzymywał dla łupów), ma być na poczciwości i na gardle karan. Zebrz. Sądzić o poczciwości = *sądzić sprawę o cześć*. Odsądzenie poczciwości = *odsądzenie od czci, pozbawienie czci*. Człowieka rzetelnie enotliwego, choćby też miał i jakie słabości ludzkie, nikt od poczciwości odsądzić nie może. Kon. St. Ale u was niechajby nikt iny o poczciwości nie sądził, jedno król. Górń. Aczci o tym odsądzeniu i poczciwości byłoby co mówić, ale rzecz to nie tego czasu. Górń. Gdzie zasię takie zbrodnie będą, iż postradaniem poczciwości pachną. Górń. 4. † P. *zaszczyt, dostajeństwo, godność*: Opatruje go bogactwo a poczciwościami. Rej. Pieszek w szachach królowej P. na ś. bierze. Otw. S. Wszystkie te artykuły pieczęciami, przysięgami, poczciwościami swemi i potomstwa swego warujemy. Herb. 5. † P., † *Poczeszek, † Pocza uczciwość, cześć, poważanie, szacunek, uszanowanie, hołd, honory, atencja, grzeczność, uprzejmość, względy*: Prokuratorów w wielkiej poczciwości mają, cześć, wagą, raczą, by więc pany kasztelany. (Gieź. Jaka to P., że pospółstwo ci ś. kłania! Wuj. Paganie bożkom swym pod dębem P. wyrządzali. Biel. M. Wszędy starożytnych domów ludzie są we czci wielkiej, a w tym enocie P. ś. czyni. Górń. W poczciwości kogo mieć. Bud. Stara przypowieść, że P. chowa nauki. Baz. Jeśli równo albo podlejszego czapeczką albo poczciwością uprzedzimy, tym nie będziemy podlejszymi, ale owszem obyczajniejszymi. L. Abraam z poczciwością pogrzebał żonę swoją. Rej. Niechaj chlełowi P. wyrządza, komu go żądza. Klon. Bieżmy przeciw jemu, a uczynmy mu P., jako ojeu swe-

mu. Rej. Którzy ostaną, dni święte twoje będą z wielką poczciwością obchodzić. Rej. Strzeżcie tego, abyście temu dosyć czynili, ofiarując mu dary ku poczciwości jego. Rej. Syn przez niektóry czas miał ojca swego w poczciwości, ale potem ani mu pożywienia chciał dać. Hist. rzym. P. tobie roście z ich gniewu. Kochan. Uczyni panu swemu winną P. a ślub wiarę dzierżyć jemu. Kochan. 6. † P. *przyzwoitość, ozłoba, okazałość, wystawa, pompa, parada*: Ku większej poczciwości, ku większej ozdobie ziela wonnego przy twym nasadzimy grobie. Zim. Sprawisz szaty święte Aaronowi dla poczciwości i ohegdostwa. Leop. Domy ich poczciwościami ozdobione. Rej. <Od Poczciwy>

Poczciwota, y, lm. y m. p. **Poczciwlec**: Nie oglądał ś. P. na swoją fortunę... to też wesoło u nas było. Orzesz. <Od Poczciwy>

Poczciwy, † **Pocciwy**, [**Pocciwy**, **Podciwy**, **Podciw**, **Potciwy**, **Podściwy**, **Potciwy**], † **Pocziwy**, † **Pocliwy**, [**Pocziwy**], (jako orzeczenie) **Poczciw** I. (o człowieku) *odznaczający ś. wrodzoną dobrocią, cny, zanny, godny; dobroduszy, prostoduszy*: P. człowiek w szczeroci serca i prostoci ducha nie przypuszcza nawet, żeby można było co takiego popełnić, coby było z krzywdą bliźniego i z obrazą sumienia. Kras. A. P. człowiek w enotach swoich stały, nie żąda broni murzyńskiej, ni strzały. Żart. P. z kośćcami a. z flakami. P. człowiek, co z enotą ślub bierze, więcej spólnego, niżli swego strzeże. Rej. A dziwna to jest jego od wieków opieka, jak on poczciwego tu strzeże człowieka. Rej. Poczciwemu człowiekowi ani ślepych zamków, ani psa na łańcuchu, ani stróża nigdy nie trzeba, bo już stróżem u niego enota. Rej. Nie miej mnie za poczciwego, bym nie miał wetować swego. Petr. Kto jest człowiek P., więcej jest jak święty. Zabł. Często słyzałem to słowo: jakem P.! i rozumiałem, że ludzie w Warszawie poczciwsi, niż indziej być muszą. L. Ludzie poczciwi i dobrego żywota. Troc. Mówisz to, jak człowiek P., pójdz, niech cię ucałują. L. P. tak, że mu nie żaden nie zarzuci. Nar. Z poczciwych matek dobre będą dzieci. Kras. Synowie, co w bite stąpać mieli ślady, szycząc z świętej poczciwych swych ojców prostoty, za blask szczerego poloru zamienili enoty. Kras. Święta miłości koheanej ojczyzny! czują cię tylko umysły poczciwe. Kras. P., gdy oskarża, sam siebie nie tai. Tremb. O religji poczciwych ludzi. Kon. St. Poczciwych imię dobrym i złym służy, byle nieenotą ukryć jak najdlużej. Kon. St. P., to jest który po czci, a. według czci i honoru na świecie żyje: właśnie tedy, mówiąc człowiek P. nie inszego nie jest, tylko czci i honoru godzien. Kon. St. Człowiek P. wszystko dla Boga i ludzi gotów uczynić; jego nędra bliźnich budzi, dobro ludzi jedynym starań jego celem, on prawdziwym rodu ludzkiego przyjacielem. Dm. Poczciwe dziecię! pójdz, niech cię uściskam. Zmarło poczciwe człeczysko. Wójc. Poczciwa Marysia, niech jej Bóg płaci za dobre serce. L. Nasi poczciwi kmiotkowie. Wasza miłość wyglądasz na poczciwego pana brata, opowiem więc rzecz całą. Wójc. Poczciwe psisko. Przen.: [**W** niepoczciwą suknię obłóczyć] = *obgadywać, czernić*. b) *właścimy człowiekowi poczciwemu, z poczciwości pochodzący, poczciwy cel mający, tchnący poczciwością, pociągający poczciwością, poczciwie nabyty, poczciwie pełniony, uczciwy*: Poczciwe lata ojeowie widzieli nasi, o zdradach żadnych nie widzieli. Bardz. Stracił wszystko przez poczciwe serce. L. Przyrzekasz to słowem poczciwym.

L. (= *słowem uczciwego człowieka*). Poceziwe oczy (= *rzucone*). Sława poceziwa i po śmierci słynie. Kochan. Za swemi służbami poceziwami zostałeś pod czasem i hetmanem. Kochan. Pożądliwość jest silny nieprzyjaciel poceziwej sławie twojej. Rej. Służmy poceziwej sławie, a jako kto może, niech ku pożytku dobra spólnego pomoże. Kochan. W poceziwej sprawie będziesz Wasze stawał. Pol. (= *czystej, godziny*). Poceziwe dzieło nie zuboży. Kras. P. grosz mieszka ś. trzyma. Trt. P. handel. Falib. (= *uczciwy, rzetelny, sumienny*). 2. †P. a. **Poczestny, †Poczestny, [Poczestny], †Poczestny** = a) *chlubny, chwalebny, zaszczytny, szanowny, dostojny, czcigodny*: Duszę eną wylał przez poceziwe rany. Kochan. To zmarszczeni od żelaza i poceziwe blizny świadczą, co on przed laty czynił dla ojczyzny. Mor. A. Imię poceziwe. On nie wart poceziwego wspomnienia. L. Ćwiczenie nauk poceziwych. Petr. Obiad od trunku zaczynać nie przystoi, bo to rzecz obycajom niepoceziwa i zdrowiu szkodzi. L. b) †P. *dobrego imienia, cieszący ś. dobrą sławą*: Kto uciekł z boju, ten już nigdy między poceziwymi miejsca nie miał. Star. e) †P. *wielebny, przewielebny, szanowny, dostojny, czcigodny*: Nauczył się i wszę (wszech) poceziwi najgodniejsi w Panu Chrystusie Ojcowie, Wielmożny Arceybiskupie etc. Herb. d) †P. *przywoity, przystojny, skromny*: Zaczął rozmowy niebardzo poceziwe. Wys. e) *przen. przywoity, porządny, uczciwy, należyty, jaki taki*: Sukni poceziwej na sobie nie ma. L. Koczka poceziwego nie masz. L. f) †P., [P., **Poczetyny, poczesny, zaszczytny, honorowy**: Na tym węgle stoi stół przypierający do obu ław, i to jest kąt poceziwi (P.), w którym ś. sadza gości, przyjmując go w domu ze szczególną troskliwością lub ateneją. Gwar. <Po + CZT/CZET/CZYT>

Poczekać, a, ał, †Poczekać, częstot. [Poczekiwać, Poczekować] *przeczekać pewną chwilę, poczekać, pobyt, zatrzymać ś. gdzie czekając; być cierpliwym pewien czas*: Wszystko będzie, jedno trzeba P. Rys. Poczekaj a. czekaj! Poczekaj, aż ś. dopieczę. Prz. (= *przed czasem chcesz*). Poczekaj, zaraz idę z tobą, tylko ś. pożegnam. Poczekaj, gdzie ś. tak spieszysz? Poczekalbyś z tą sprawą do jutra. Poczekalbym jeszcze z miesiąc, bylebyś pewno mi zapłacił. Śl. wil. Poczekaj, łotrze, dam ja ci! (= *zobaczysz*). Cóż? jeszcze zadajesz mi kłamstwo w żywe oczy? poczekajno, języku smoczy! Tremb. P. kogo, na kogo, na eo, [komu]. Poczekam cię tu, aż przyjdiesz. Leop. Proszę, poczekaj mię, aż to powiem ojeu memu. Wuj. Poczekaj tu na mnie. Troc. Na eo dobrego i P. dobrze. Orzesz. [Przystaje za mną, spooczywa eo chwila, poczekuje go, widzę, że mu coś chybiał]. Ork. [Tyś mu poczekala, boś mu rada była]. <Po + Czekać>

Poczekalne, ego, btm. gór. i hut. *zasitek płomy robotnikom w kopalniach i hutach w razie nieczynności onych, aby ś. nie rozchodzili dla braku zarobku*. <Od Poczekalny>

Poczekalnia, i, lm. e pokój dla oczekujących, pokój poczekalny. P. przed gabinetem lekarza. P. dla chorych przy ambulatorjum. P. na dworek kolejowym. <Od Poczekalny>

Poczekalny przeznaczony dla oczekujących: Izba poczekalna (= *poczekalnica*). W izbie poczekalnej hetmańskiej czasowej rezydencji eo dnia zbierały ś. tłumy. Rol. <Od Poczekać>

Poczekane, ego, Poczekanie btm. *kredyt, borg*: Biedny giemejny, skoro wziął na P. cokolwiek

z jej straganu i nie niszczał ś. z długu, miał ś. z pyszna. Rol. <Od *Poczekany, od Poczekać>

Poczekanie, a, btm., czynność cz. Poczekać. Na poczekaniu przys. = a) *zaraz, w tej chwili, natychmiast, w te pędy*. Tylko ś. zakrzętnę, to obiad będzie na poczekaniu. Tu prasują kapelusze męskie na poczekaniu. b) p. **Poczekane**: Część gotowizną, reszta na P. Sprzedać eo na P.

[Poczekiwać, uje, iwał, Poczekować] 1. *oczekiwać, wyeczekiwać*. 2. p. **Poczekać**.

[Poczekiwanie, a, btm.] czynność cz. **Poczekiwać**.

[Poczekować, uje, ował] 1. p. **Poczekiwać**. 2. p. **Poczekać**.

[Poczekowanie, a, btm.] czynność cz. **Poczekować**.

†**Poczelać, a, lm. cy członek rodzinny, czeladzi:** Człowiek siemienia twego, P. twój, jonżoby miał pokalanie, nie będzie ofierować chlebow Bogu swemu. B. Sz. <Po + Czelać>

[Po czem] p. **Po czemu**: Po czem ci płacili? <Po + Co, CZ>

Po czemu 1. a. [Po czem] *po ile? po jakiej cenie?* 2. [P.] *dłuższego?* <Po + Co, CZ>

1. [**Poczena, y, lm. y**] p. **Przyczyna**.

2. [**Poczena**] = *poczela*.

Poczeptać, a, ał (o wielu) *uczeptać jedno po drugim, poczepiać, poprzyczepiać, pozaczepiać*: P. * z swemi murowanemi domkami, poczeptanemi nad nierównym brzegiem. Krasz. Jak we śnie, ciągnęły przed nim mary poczeptane do słów piosenki. Krasz. P. ś. *poprzyczepiać ś., poczepiać ś., powieszac ś. jedno za drugim*: Uliczniki poczeptali ś. u wozu. Na włosach pył osiadł, poczeptali ś. liście drzew i gałązki. Krasz. <Po + Czepiać>

Poczeptanie, a, btm., czynność cz. Poczeptać. Poczeptanie się, a ś., btm., czynność cz. **Poczeptać ś.**

× **Poczeptać, i, il zczepić:** Pędzono ieh pieszo, oteczywszy konnemi, z rękoma w tył powiązanemi, poczeptanych razem. Krasz. [P. ś.] *chwycić ś., jąc ś. czego, wziąć ś. do czego*: P. ś. do roboty. <Po + Czepić>

× **Poczeptanie, a, btm., czynność cz. Poczeptać.** [Poczeptanie się, a ś., btm.] czynność cz. **Poczeptać ś.**

Poczeptka, i, lm. i l. tkac. nić spleciona w nicielnicach. 2. [P.] *drążek do wiader*. <Po + *Czepka, CZEP>

Poczerniać, a, ał p. Poczernić.

Poczerniały który poczerniał, zczerniały: Dworzec, choć bardzo stary i P., trzymał ś. krzepko i dobrze. Krasz. W pieczarach książęta ruskie najmniej nienaruszone, tylko poczerniało leżą. Paskz. <Od Poczernieć>

Poczernianie, a, btm., czynność cz. Poczerniać. **Poczernić, i, il, [Poczernieć], nied.** **Poczerniać** *zrobić czarnym po wierzech, uczernić; posmarować, pomazać czym czarnym*: P. sobie twarz. P. włosy. Spodnie nankinowe, podnoszące ś. zbyt wysoko, zdradzały cholewy niepoczernione i rude. Korz. P. ś. *posmarować ś. czym czarnym, uczernić ś.*: P. ś. sadzami. <Po + Czernieć>

Poczernieć, eje, ał, [Poczernieć] stać ś. czarnym, pociemnieć, zczernieć. Poczerniali ieh twarze ze smutku. Śl. wil. Biała gromada labędzi, poczerniej z żalu; wszak kir jest przyzwoitą załobie paradą. Toł. W oczach mi poczerniało. <Po + Czernieć>

Poczernienie, a, bhm. I. czynność cz. **Poczernić**. 2. czynność cz. **Poczernieć**.

Pocerpać, ie, 1a, ał I. dok. *spędzić pewien czas na czerpaniu*. 2. × P. nied. p. **Pocerpnąć**. < Po + Czerpać >

Pocerpanie, a, bhm., czynność cz. **Pocerpać**: Samarytanka przyszła dla poczerpania wody. Poc.

Pocerpnąć, nie, nął, nied. × **Pocerpać** *zaczepnąć*, *nabrać*: Dłoń pocerpnął ze strumyka i napił ś. Sł. wil. Nie dopuścisz mu P. w twej studni wody. Gór. < Po + Czerpnąć >

Pocerpnięcie, a, bhm., czynność cz. **Pocerpnąć**.

Pocerstwieć, eje, ał I. (o wielu) *zcerstwieć kolejno*, *postarzyć* ś.: Bulki pocerstwiały. 2. stać ś. *zcerstwić*: Służąc w wojsku, odmłodniał, pocerstwiał. < Po + Czerstwieć >

Pocerstwienie, a, bhm., czynność cz. **Pocerstwieć**.

Poczerť, u, lm. y, **Zapieprz** bot. (embelia) *roś. z rodziny borowicowatych*.

Pocerwa, y, lm. y bot. p. **Rumianica**.

Pocerwieniał *który pocerwieniał, zamieniony*: Odjął garncówkę od pocerwieniałej twarzy. Sienk. < Od Pocerwienieć >

Pocerwieniał *czervenawy*. < Po + Czerwieniał >

Pocerwienić, i, il *zrobić czerwonym*, *powlec barwą czerwoną*: Skóry baranie pocerwienione. Leop. × P. ś. p. **Pocerwienieć**. < Po + Czerwienić >

Pocerwienieć, eje, ał, **Pocerwienić** ś. *stać ś. czerwonym*, *pokryć ś. czerwonością*, *zzerwienić* ś., *zamienić* ś.: Jan pocerwieniał nagle. Bał. Uśmiechnął ś. i radością pocerwieniał. Rog. (= *spłonął*). < Po + Czerwienić >

Pocerwienienie, a, bhm. I. czynność cz. **Pocerwienić**. 2. czynność cz. **Pocerwienieć**.

× **Pocerwienienie się**, a ś., bhm., czynność cz. **Pocerwienić** ś.

[**Pocerznić**, i, il] p. **Poczernić**. < Po + Czerznić >

[**Pocerznieć**, eje, ał] p. **Poczernieć**. < Po + *Czerznieć = Czerznieć >

[**Pocerznienie**, a, bhm.] I. czynność cz. **Pocerznić**. 2. czynność cz. **Pocerznieć**.

Poczesać, sze, sał I. *uczesać wielu jednego po drugim*: Dzieci już pomyte, poczesane. 2. *spędzić pewien czas na czesaniu*: P. włosy. P. len. 3. *czesać*, *paglądzić*: Poczesz sobie głowę. 4. cz. ni. myśl. (o zwierzyńcu) *pognać*, *pobiec*, *popędzić*: Jednym sztychem zając poczesał ku lasowi. P. ś. I. (o wielu) *uczesać ś. kolejno*. 2. *poczesać sobie głowę*. < Po + Czesać >

Poczesanie, a, bhm., czynność cz. **Poczesać**.

Poczesanie się, a ś., bhm., czynność cz. **Poczesać** ś.

× **Poczesno**, ego, bhm., † **Poczesne** I. a. † **Poczta**, † **Pocz:** *stowanie* podarunek panu, *zwierzchności* a. *godnej osobie*, *honorarium*. Kn., pokłon. L. Czy mu nie potrzebny kolacz a. żytnie gryzki na P.? Wilk. (Por. Czesne) P. darować, postać. Troc. P. panu przejeżdżającemu. Troc. 2. p. **Poczestunk**. No, idźże na P. L. < Od Poczesny >

Poczesność, i I. bhm. rz. od **Poczesny**, [**Poczesność**, **Poczesność**]. 2. † P., lm. i p. **Pocziwość**: a) W osobie twej taką P., poważność, dzielność baczę, że... Ryb. J. Rajca przysięga praw, przywilejów, poczesności i też pożytku miasta strzee.

Groic. Brody nie gołą, bo za P. ją mają urody. Paszk. Włosy gniade, to jest średnie między czarnością a czerwonością, znamionują czlowieka ku nauce i ku wszelkiej rzeczy dobrej godnego, który P. miłuje. And. z Kobyl. b) Królowie dzieciatku (Jezusowi) wielką ucziwość i poczesność uczynili. Skar. Posłuszni synowie wszelką P. ojcom wyrządzać mają. Smotr. Ty łafany chłopie, z tymi łotry wesłicie tu jako świnię, nie mając w poczesności dworzan pańskich. Fort. Powinnej poczesności mu nie oddawał. Bz. Odbieraj, co tobie naznaczono: państwo, władzę, moc, P., królestwo, narody. Bz. Powiedz, czyś ty Mesjasz? twej bowiem osobie wielka P. stał pewnie przybędzie. Odym. Gdy na urząd był wybran, przysłzi trębacze, chcą mu poczesności trąbić. Ez. c) P., wstyd, wstydlivość. Glos. < Od Poczesny >

† **Poczesność**, i, bhm. = **Doczesność**. L. < Po + Czesność, od Czas >

Poczesny p. **Pocziwy**: a) P., *godny czei*, *honorabilis*. Mącz. Żelzonym jest dla nas, aby nas chwalebnyimi i poczesnymi uczynił. Bz. Dostatek i majątność ludzie czyni poczesne. Petr. Daj Boże dotrwać starości poczesnej. Petr. Dla potwarzy niektórych oszczerców, poczesne i niepoczesne, dobre i złe, zarówno cenić zwykli. Pilch. b) **Farao** Józefa na wóz P. posadzić i po mieście wozie kazał. Bz. W kapłańskim ubierze, w poczesnej stule kapłan przed ołtarzem stanie. Pot. Z poczesnemi orszaki, z wyborem strzelców pierwszą straż prowadził. Pilch. Każdemu ustępował miejsca poczesniejszego. Wys. Prowadzenie kogo poczesne. Kn. Ceremonje wiele poczesne i wspinałe. Skar. Sztuka poczesna. Troc. c) † P. *uczciwy*, *czysty*. Glos. 2. *dość pokazyjny*, *okazywały*, *zwracający na ś. uwagę*, *niezgorszy*, *jaki taki*: Ma poczesną družynę i piękny dom, obszerne mienia. Pilch. (por. Niepoczesny). < Po + Czesny, CZT/CZYT >

† **Poczesny** p. **Pociaszający**: Nowina ta, piekielnemu straszna i miłosna niebieskiemu, i ziemskiemu gminowi poczesna jest. Bz. < Zam. Pocieszny >

† **Poczesne**, ego, bhm., [**Poczesne**] p. **Poczesne**.

† **Poczesnie**, [**Poczesnie**] przys. od **Poczesny**: Wyszli za wrota z chlebem i powitanie, aby pana przyjąć P. Krasz. A ten (Adrian) dla zwycięstwa Eustachjusowego i dla należienia żony i synów jego przyjął je poczesnie i uczynił wielkie gody. Ż. Eus. Poszła nań rzecz, iż był wyleganiec, albo ś. tamo nie urodził P. Ort. (= z *prawego łoża*).

† **Poczesność**, i, bhm., [**Poczesność**] rz. od **Poczesny**: Dali uczynić grob kosztowny, a w nim położyli ciało jego (ś. Aleksy) z wielką poczesnością. Ż. Al. Potym krześcijani, wzięwszy ciała ich, pogrzebli je s wielką poczesnością. Ż. Eus. Napominali ją, aby w poczesności świękry swe miała i miłowała męża swego. B. Sz.

I. † **Poczesny**, [**Poczesny**] p. **Pocziwy**: P., poczesny, zaeny. Glos. Dobry czlowiek, P. mąż i święty, mądry i sławny. Smotr. Prawa książąt Mazowiejskich wyłożone z łacińskiego w polski, wykład przez poczesnego księdza Macieja z Rozana, pisarza skarbnego, kanonika warszawskiego, lata 1450. Listy patryjarchy do króla poważne były, poszanowane i wiele poczesne. Smotr. I oblekli go w poczesne odzienie. Ż. Eus. Na poczesnym siedział miejscu. Jez. < Po + Czesny, CZT/CZYT/CZYT >

2. † **Poczetny, Poczestny** *podrózny, w drodze będący*: A swej gospodyni Annie przykazał, aby stroiła gody swadziebne, a przypawiła wszystko, co było potrzebnemu ku pokarmu poczetnym (iter agentibus). B. Sz. <Po + *Czestny, od Czes. *cesta* = droga >

† **Poczestować, uje, ował**, [**Poczestować**] p. **Poczestować**: Ledwo mię pięścią nie poczetstował. L. <Po + Czestować >

† **Poczestowanie, a**, blm., [**Poczestowanie**] 1. czynność cz. **Poczestować**. 2. p. **Poczestne**: Przyjechał wojewoda przed żupę i kazał sobie dać P. Herb.

Poczesywać, uje, ywał *czesać, drapać, skrobać raz wraz*: Zbigniew, słuchając, bródkę, która mu rzadko rosła, poczesywał ręką białą. Krasz. [Rad nierad, poczesując często głowę, idzie ku morzu]. <Po + *Czesywać, CZOS/CZES >

Poczesywanie, a, blm., czynność cz. **Poczesywać**.

† **Pocześ, czcie, czeti** (a. *czedi*) p. **Poczytać**: Nie wadzi mu też, pocześ sobie, czego potrzeba, naucezyć ś. i konika osiąść. Rej. Abyś mię nie poczetł w liczbę złośliwych. Rej. <Po + †Cześ >

† **Pocześliwie** *znakomicie*. Głos. <Od *Pocześliwy, CZT >

[**Pocześneńka, i** lm. i] p. **Pocześna**.

† **Pocześnie**, [**Pocześnie**] przys. od **Poczesny**: Przystąpiwszy k niej P., przepowiedział jej orędzie niebieskie. L. (= ze czcią, z uszanowaniem). Kassipa nie prawie P. na dół ś. podawa: bo głowa tonie w morzu, nogi ma na goli (= na widoku). Kochan. (= przystojnie, przyzwoicie). Kazimierz, król polski, chcąc, aby poddani królestwa naszego jeden z drugim P. był, a jeden drugiego nie urażał. Św. z Woc. Umarła tamżo w klasztorze, pochowana P. w osobnym grobie. Ż. E.

Poczet, cztu, lm. *czty* 1. † P. *liczba*: Przeliczenie lud, że będą wiedział P. ludu. Bud. Czwarte księgi Mojżeszowe, *Numeri*, księgi pocztów albo liczby. Leop. Nieprzyjaciele, acz go nierównie poczetem przynosili, jednak od niego porażeni. Błaż. Ten lud Mojżesów rozmnożył ś. tak bardzo, iż nas przechodzi poczetem i mocą. Biel. M. P. dni ludzkich najwięcej sto lat. Leop. Usiadło męzów w poczcie jakoby pięć tysięcy. Leop. Radości używa chór niebieski nie tylko nad wielkim poczetem nawróconych, ale nad najmniejszym nędzniekiem, który ś. uzna w upadku swoim. Rej. 2. *szereg, spis, wykaz, lista, rejestr*: W P. świętych wszedł. Groch. Wincenty Kadłubek został policzony w poczet błogosławionych. I wojewoda nasz w P. uczonych pójść może. Birk. Pisany *in album nobilitatis*, a. w P. szlachecki. Star. Został zaliczony w P. adwokatów. 3. *obrachunek, porachunek, rachunek, sprawozdanie, sprawa, tłumaczenie; rachuba*: Masz Bogu dać P. wiary swojej. BiałoB. Bogu kiedykolwiek z spraw swych uczynić P. macie. Kochan. Przyszeli i dał P., i oni słuchali go. Baz. I poselstwa swego słuszny P. uczynił. Kochan. Macie nad sobą pana, któremu kiedykolwiek z spraw swych uczynić P. macie. Kochan. Udzielne znaki są postanowione, aby każdy gwiazd pewny znaczył P. zamierzony. Kochan. W gospodarzie przebywali, jedząc i pijąc: potym uczynili P. i płacili gospodarzowi. Hist. rzym. Z czego, jako rozumiem, P. muszę czynić. Kochan. Nie idzie to w P. kłok. Nie szły mi, Halejono, twoje w poczet modły. Zebr. (= nic mi było po nich). P. rzymski p. *Indykoja*: P. rzymski, piętnastu lat obrót, które-

go rzymscy cesarze przedtym zażywali i dotychczas papieżo zażywają. Rogal. 4. *święta, druzyna, orszak*: Antoni cesarz nigdy ś. nie zwykł wyprawiać z poczty swemi, mówiąc, że poddana ciężkie są poczty i każdego pana dów. Kosz. Arcybiskup Uchański swym ś. poczetem stawil (na sejm w Lublinie). Ponęt. Stanał u dworu w gromadnym sług i przyjaciół poczcie. Troc. Legnickie też na ten sejm księżę przyjechało i swój P. chędogi wszystkim pokazało. Ponęt. Po świętym Stanisławie ujrzelismy z poczetem swym księcia pruskiego. Ponęt. 5. *łłum, gromada, kupa, zastęp*: Tatarowie posli do Rusi: tam ś. znowu z drugimi zszedzy, przeięgnęli w wielkim poczcie do Polski, u Sendimirza ś. rozdwoili, P. więzszy posłali do Wielkiej Polski i Kujaw. Paszk. P. żołnierzy = *rota*: P. żołnierzy, *rota, turna equitum*. Kn. (= † *komonik*). Jedni zaciągali ś. do pocztów starościeńskich. Sienk. 6. † P. *ofiarą, całopalenie*: Poczty osłodzone (am tobie, z kadzidłem baranowym ofiarować tobie) będą woly z kozły. Ps. flor. Zdr. **Poczciok**. <Po + CZT/CZET/CZYT >

† **Poczetniak, a**, lm. *cy*, † **Poczetniak** *rachmistrz, podskarbi*. <Od Poczestny >

[**Poczetny**] p. **Poczciwy**: Zarówno w senacie pruskim potężniejsze miasta, jak i w izbie rycerskiej pomniejszych muncyppja, zachowały poczetne miejsce w reprezentacji stanowej. Remb. Poczetne miejsce dla gościa. <Po + CZT/CZET/CZYT >

† **Poczetowy** p. 2. **Pocztowy**: Pocztowy a. P. *turmalis*. Chm. B. <Od Poczest >

Poczęcie, a, blm., czynność cz. **Począć**: Od poczęcia tej monarchji. Troc. P. chleba, beczki, Troc. Kiedy z upłodnienia zarodku w samicy staje ś. zawiązek na przyszły płód, tedy to jest poczęciem, *conceptio*. L. P. w żywocie. Troc. Niepokalane P. Najśw. M. Panny = a) *jedna z tajemnic wiary katolickiej*. b) *nazwa święta, poświęconego tej tajemnicy*. 2. bud.: P. sklepienia, nasada, łożysko = *miejsce, od którego poczyna ś. wznosić sklepienie, brzeg sklepienia, którym ś. ono dotyka ściany a. swej polpory*. <Od Począć >

Poczęcie się, a ś., blm., czynność cz. **Począć**.

[**Pocześna, ej**, blm.] p. **Poczęstunek**: Po pogrzebie idą do karczmy na pocześną. Żniwiarze wiążą przybywającego na pole gospodarza, żądając okupu, pocześnej. Zdr. [**Pocześneńka**]. <Zam. *Pocześna, od Poczestny >

[**Pocześne, ego**, blm.] p. **Poczęstunek**.

[**Poczęstne, ego**, blm.] p. **Poczęstunek**: Zaprosił go na P. do siebie. Kaczek.

† **Poczęstny** p. **Pocziwy**. <Zam. Poczestny, przez sld. do Część >

Poczestować, uje, ował, † **Poczestować**, [**Poczestować**] kogo czym = *przyjąć, potraktować go czym*: P. winem, tabaką, papierosem. Łuka piwem i chlebem poczęstował gości. Wirt. Żart.: P. kogo kijem, pięcią = *obić kijem, uderzyć pięcią*. P. gradem kul. P. gradem słów obelżyweli. <Po + Czestować >

Poczestowanie, a, blm., czynność cz. **Poczęstować**.

Poczęstunek, nku, lm. *nki*, † **Poczęstne**, × **Poczestne**, [**Poczęstne, Poczestne, Poczęstne, Pocześna, Pocześna, Począstka**], × **Począstka** *poczęstowanie to, czym częstują kogo, przyjęcie, traktament, fundacja a. pieniędże na nią*: Sama w formie poczęstunków lub pożyczek oddawała ludziom wszystko, co miała. Orzesz. P. w karczmie. Żart.: Ze-

by tak jeszcze z parę razy podobny P. dostali, odechciałoby ś. im nas budzić. Sienk. <Od Poczęstować>

Poczętka, i, lm. i p. Karmelitanka. <Od Poczęty>

† **Poczętnik**, a, lm. cy p. **Poczetnik**. Mur. <Poczetnik, przez sld. do Poczęty>

Poczhalter, a, lm. rzy, × **Poczthalter**, × **Pocztenotor** urzędnik poczty, utrzymujący konie i wozy do przewożenia osób, rzeczy, listów i paczek. <Nm. Posthalter>

Poczhalterja, i, lm. e, × **Poczthalterja** i. zajęcie, przedsiębiorstwo poczhaltera. 2. stacja pocztowa, na której można dostać koni i wozów na dłuższą drogę; która wysyła listy i pakunki; zabudowania takiej stacji. <Nm. Posthalterei>

Poczhalterowa, ej, lm. e, × **Poczthalterowa** żona poczhaltera. <Od Poczhalter>

Poczhalterówna, y, lm. y, × **Poczthalterówna** córka poczhaltera.

Poczhalterski przym. od **Poczhalter**.

Poczhalterstwo, a, lm. a × **Poczthalterstwo** i. urząd, rola, przedsiębiorstwo poczhaltera. 2. błm. poczhalter z żoną: P. wyszli. <Od Poczhalter>

† **Poczkać**, a, ał, [**Poczkać**] p. **Poczekać**: Miły panie, poczkać małego, iż po tego posłę, a będę z nim o tym mówił. Rej. [**Poczkać**, miły szwagrze, dowiesz ś...] Ork. <Pocz(e)kać>

† **Poczkanie**, a, błm., [**Poczkanie**] czynność cz. **Poczkać**, poczekanie.

[**Poczknąć się**, knie ś., knął ś., a. kł ś., **Poccknąć ś.**] (o jedzeniu) **czknąć ś.**, **odbić ś.**, **przypomnieć ś.**: **Poczknę** mi ś., ktosik mnie spomina. <Po + Czknąć ś.>

[**Poczknąć się**, a ś., błm., czynność cz. **Poczknąć ś.**

† **Poczkolwiek** = **pocokolwiek**: P. jedziemy. Piel. <Po + Cz + -kolwiek>

† **Poczliwie**, [**Poczliwie**] przys. od **Poczliwy**, **poczliwie**: P., ze **czcią**. Głos. Panu Bogu służyć nabożnie, P., **pochoinnie**, przykładnie. Erl. A wstawisz z onego miesiąca, pieszki P. szli. Op. P. przystąpili k niemu. Op. Umar jest nabożnie i pochowan P. Ż. E.

† **Poczliwość**, i, błm., [**Poczliwość**] rz. od **Poczliwy**: Wszystkim wielką P. działała. Ż. E. Alech moich starszych w poczliwości nie miała. Erl. Ten nogię ani Boga, ani ludzi w poczliwości niema. Nam.

† **Poczliwy** i. a. [**Poczliwy**] p. **Poczliwy**: Cheą więcej ozdobić język swój, niż też myśl swą, a samych siebie poczliwemi a dobremi obyczajami a uczynki. L. 2. **możny**, **bogaty**: Brzemie na ś. kładzie, kto z poczliwym rad ś. towarzyszy. Leop. (który z poczliwszym nad ś. towarzyszy. Leop.).

Poczłapać, pie, pał i P. ś., **Poczłapać** i **Poczłapać** ś. **człapiąc pójść**, **powlec ś.**, **poleźć dokąd**, **pociągnąć ś.** <Po + Człapać>

Poczłapanie, a, błm., czynność cz. **Poczłapać**. **Poczłapanie się**, a ś., błm., czynność cz. **Poczłapać** ś.

Poczłonkować, uje, ował **porozdzielać** na członki. <Po + Członkować>

Poczłonkowanie, a, błm., czynność cz. **Poczłonkować**.

[**Poczłordać**, a, ał] **podeptać**, **zdeptać**, **potratawać**, **stratować**.

[**Poczłordanie**, a, błm.] czynność cz. **Poczłordać**.

× **Poczmagister**, tra, lm. trowie p. **Poczmistrz**. Vol.

× **Poczmajster**, tra, lm. trowie p. **Poczmistrz**. L. <p. Pocztmajster>

× **Poczmajstrostwo**, a, lm. a p. **Poczmistrzostwo**.

× **Poczmajstrowa**, ej, lm. e p. **Poczmistrzowa**.

× **Poczmajstrowski** p. **Poczmistrzowski**.

× **Poczmajstrowstwo**, a, lm. a p. **Poczmistrzostwo**.

× **Poczmajstrówna**, y, lm. y p. **Poczmistrzówna**.

[**Poczmerować**, uje, ował] **czmerać** raz wraz: **Poczmeruje** po wnętrzu (= boli wewnątrz). <Po + * Czmerować, od Czmerać>

[**Poczmerowanie**, a, błm.] czynność cz. **Poczmerować**.

Poczmistrz, a, lm. e, × **Pocztmistrz**, [**Podmistrz**, **Pocmajster**], × **Pocztmajster**, × **Pocztmajster**, × **Poczmagister**, × **Postmajster**, × **Postmagister**, × **Posztmagister**, ten, co zarządza pocztą w jakim mieście. <Poczta + Mistrz>

Poczmistrzostwo, a, × **Pocztmajstrostwo**, **Poczmistrzowstwo**, × **Pocztmajstrowstwo**, × **Pocztmistrzostwo**, × **Pocztmagistrowstwo** i. lm. a urząd poczmistrza. 2. błm. **poczmnistrz** z żoną: P. przybyli. <p. Pocztmistrzostwo>

Poczmistrzowa, ej, lm. e, **Pocztmajstrowa** żona poczmistrza.

Poczmistrzowski przym. od **Poczmistrz**; × **Pocztmajstrowski**.

Poczmistrzowstwo, a, lm. a p. **Poczmistrzostwo**.

Poczmistrzówna, y, lm. y, **Pocztmistrzówna**, × **Pocztmajstrówna** córka poczmistrza.

† **Poczczmurny** p. **Poczczmurny**. Głos. <Po + * Czczmurny, od Czes. čmoura = čhmura>

Poczczmychać, a, ał i. **poczczmykać**, **pozmykać** kolejno. 2. × P. **pokinać**, **pokręcić**: **Poczczmychali** głowami, ruszyli ramionami i zaczęli poszeptywać między sobą. Krasz. <Po + Czmychać>

Poczczmychanie, a, błm., czynność cz. **Poczczmychać**.

[**Poczcznu**] p. **Poczcząć**.

Poczczochać, a, ał, **Poczczochać** **potargać**, **rozczochrać**: Stał wielki, rozrosły mężczyzna bosy i z wielką czapką na silnie poczoehranych włosach. Zap. <Po + Czochrać>

Poczczochranie, a, błm., czynność cz. **Poczczochrać**.

Poczczółg, u, lm. i bot. (epigaea) roś. <Po + Czółg>

Poczczółgać się, a ś., ał ś. i. **spędzić** pewien czas na **czółganiu** ś. 2. **czółgając** ś., **powlec** ś. **dokąd**. <Po + Czółgać ś.>

Poczczółganie się, a ś., błm., czynność cz. **Poczczółgać** ś.

Poczczółg, y, lm. y p. **Brzoza**.

Poczczopować, uje, ował i. **pospajać** za pomocą czopów. 2. **pozatykać** czopami, **poszpuntować**. <Po + Czopować>

Poczczopowanie, a, błm., czynność cz. **Poczczopować**.

[**Poczczochać**, a, ał] **poczczochać**, **potargać**, **pozbić**, **podzierać**. Gwar. <Po + Czochać>

[**Poczczochanie**, a, błm.] czynność cz. **Poczczochać**.

† **Poczczos**, u, błm. p. **Podczos**.

†**Poczosać, a, ał p. Poczesać.** < Po + Czosać >

Poczesanie, a, blm., czynność cz. Poczesać.

Poczoskować, uje, ował pozaprawiać czosnkiem.
< Po + Czoskować >

Poczoskowanie, a, blm., czynność cz. Poczoskować.

× **Poczostka, i, lm. i p. Poczęstunek:** Biesowska P., uczta, biesiada. Lel.

† **Poczpuła:** Koniecznie zejmę infułę i dam za szyję poczpułę = uderzę go. P. Sand.

† **Poczta, y, lm. y i p. Poczciwość:** Z największą czcią Pana naszego Jezu Chrysta ciało Jego przyjmujemy, a nie tylko nie grzeszymy, pocztę boską Jemu czyniąc, ale gdybyśmy jej nie czynili, bardzobyśmy w tym grzeszyli. Hrb. Obyczaje dobre budują wiarę, pocztę bożą, zgodę, miłość. Herb. (= *chwałę boską*). 2. a. [P., **Paczta**] = a) p. **Poczesne:** Czego tak na ludzi zawzięta? oniby jej chętnie pocztę nosili. P. Sand. Widząc wiele ich, którzy witają, pocztę oddają i znaki paradowania wystawiają, witam i ja też, wieszuję i z tą jaką taką pocztą stawiam się przed osobą W. M. mego pana. Kochan. Dać komu pocztę. Troc. Panom dla enót ich dary dajemy, jakoby im cześć, cwałę dary nasze mi wyrządzając; to poczem, pokłonem, upominkiem zowią. Petr. Krystyna między innemi podatkami i ten wymyśliła, aby sielanie na święta pocztę, *honoraria muzera*, to jest kureżeta, kapłuny, gęsi etc. do spiżarni znosili. Błaż. Aby oświadczyli miłość swoją przeciwko królowi, złożyli s. na 150.000 i one pocztę królowi oddali. Birk. Przedtym nie dawano, darmośmy pasali, bryndę tylko albo ser na pocztę naszali. Szymon. W. K. Mość nie pocztę, jako jest mała, od poddanego, ale chęć moję, jako jest wielka, od sługi wdzięcznie przyjmiesz. Gór. Tę lichą pracę, miasto pocztę drogiej i godnej Twej dostojności, racz przyjąć. Odym. Kazimierz oblubienicy swojej, miasto pocztę albo upominku weselnego, 5000 grzywien rocznego dochodu ukazał. Błaż. b) [P.] *dar danaj komu dla uzyskania jego względów a. dla przekupienia go, łapówka, kuban.* < Po + Czta, CZT/CZÉT/CZYŹT >

Poczta, y, lm. y, †Pozta i. = a) instytucja państwowa zajmująca s. przewożeniem korespondencji, posyłek i podróźnych; zarząd utrzymujący konie w tym celu po miastach i drogach: Zarząd poczt i telegrafów. P., ustanowienie po drogach koni dla prędszego dojścia listów lub przejazdu podróźnych. Kras. Z Cyropedji Ksenofonta widzimy, że podobno Cyrus wynalazł pocztę, czyli jeżdżenie przemianą koni. Cz. Miasto podwód czwore pieniądze podwodne oddawać każemy, a za to porządna pocztę po całym królestwie stanowią. Vol. Pisać, przesać co pocztą, przez pocztę. † Pisał na pocztę do niego. Min. (= przez pocztę). Wszak co dziś przyszedł z pocztą, już zgadłem we wtorek. Niem. (= wiadomości, które nadeszły z pocztą). Oddać co na pocztę. P. wozowa (= *dylżans pocztowy, karetka pocztowa*). P. listowa albo konna. b) wóz, powóz, karetka, dylżans, bryczka pocztowa; poślaniec konny pocztowy: Jechać pocztą. Biegam jak na poczcie; szkoła biednej szkapy. L. Nając pocztę. Najprostszym mu s. zdało kazać spakować rzeczy, wziąć pocztę i wyjechać. Korz. c) przen. *korespondencja, przesyłka przywieziona przez pocztę lub przygotowana do oddania na pocztę:* Pójść, posłać po pocztę. Przynieść, rozpakować pocztę. Pocztą zaba-

wiony, do siebie odszedł. Kras. Niemasz tego tygodnia i tej pocztą, żebyśmy nie mieli od niego doniesienia. L. Zart.: P. pantoflowa = *wiadomości otrzymane drogą plotek babskich lub za pośrednictwem Żydów małomiasteczkowych.* d) a. **Pocztamt,** † **Postamt** zarząd pocztowy; dom, w którym s. mieszci P., stacja pocztowa: Pójść na pocztę. Wracam z pocztą. Obok pocztą, przed pocztą, za pocztą. Spóźniłem s. na pocztę. 2. żart.: P. = *oddaj następnemu, puść w kurs, w obiegu, dalej* (gdy np. mularze ustawieni rzędem podają sobie cegłę z rąk do rąk). 3. [P.] *wóz najęty lub do wynajęcia, furmanka.* 4. *jedna z zabaw dziecięcych.* Goł. 5. × P. *rodzaj fajerwerku, raca, rakietta, szmermel:* Ognista po sznurze puszczona P. Troc. 6. × P. = *niesmaczny figiel wyrostków, polegający na zapaleniu papieru przesiątkłego łojem, położonego na bucie śpiącego.* Gor. 7. = a) *posternek, stanowisko, wideta żołnierska:* P., plac, miejsce, stanowisko, gdzie żołnierza postawiono. Troc. b) *żołnierze posternikowi:* Pocztą jezdno lada gdzie stawają i ku żadnemu pożytku nie przychodzą. Zebrz. 8. fiz.: P. *aerostatyeczna.* = P. *wrzuczona na zasadzie ciśnienia powietrza.* 9. *Zł. sznur.* < Od Nm. Post, Fr. poste, zam. Poszta, sld. do Po + Czta >

Pocztamt, u, lm. y p. Pocztą. < Nm. Postamt >

Pocztarczyk, a, lm. i p. Pocztarek.

Pocztarek, rka, lm. rkwie chłopiec obsługujący pocztę w roli pocztyljona a. roznoszącego lub rozwożącego korespondencję. Zdr. **Pocztarczyk.** < Od Pocztarz >

Pocztarka, i, lm. i i. forma ż. od Pocztarz.
2. *żona pocztarza.*

Pocztarski i. przys. od **Pocztarz:** Trąbka pocztarska. 2. *pocztowy:* Pocztarskie konie. Troc. Ukazały s. okręty, które zwykły uprzedzać i oznajmować o nadchodzącej flocie, zowią je pocztarskimi. Pileh. Gołab P. < Od Pocztarz >

Pocztarz, a, lm. e, †Posztarz, Pocztiowie i. *urzędnik pocztowy.* 2. *konduktor przy pojeździe pocztowym, pocztyljon.* 3. *goniec, kurjer, poślaniec pocztowy; listonosz, listowy:* P., co na poczcie bieży, u nas podwódnik albo poślaniec, kursor. Kn. Czas zdradny P., odwinieć drugdziej zle gazety w liście. Wad. 4. *poczmagister.* Jeż. 5. P., co konie z urzędu daje, u nas burmistrz, podwódny urzędnik. Kn. 6. † **Pocztarze** = *składka na pocztę:* Żydzi płacący pogłównie od donatyw, hybern, pocztarzów i od wszystkich innych podatków wolni być mają. Vol. < Od Pocztą >

× **Pocztenutor, a, lm. rzy p. Poczhalter.**
< Pocztą + *Tenutor, od Łé. teneo >

[Po - czterech] przys. *na czworakach, na bałyku:* Stanisławska tak daleko zaniemogła na nogi, że chodziła P. < Po + Cztery >

× **Poczhalter, a, lm. rzy p. Poczhalter.**

× **Poczhalterja, i, lm. e p. Poczhalterja.**

× **Poczhalterowa, ej, lm. e p. Poczhalterowa:** Adorował wielce poczhalterową. Krasz.

× **Poczhalterówna, y, lm. y p. Poczhalterówna.**

× **Poczhalterski** przym. od **Poczhalter, poczhalterski:** W parę godzin zmieniła s. postać izb poczhalterskich do niepoznania. Rol. < Od Poczhalter >

× **Poczhalterstwo, a, lm. a p. Poczhalterstwo.**

× **Pocztmagister, tra, lm. trowie p. Poczmistrz.** Vol. Współ z panem Radziwiłowskim, rajcą

magistratu i pocztmagistrem kamienieckim, udaje ś. na miejsce. Rol. <Nm. Postmeister>

× **Pocztmagistrostwo**, a, lm. a p. **Poczmistrzostwo**. L. <Od Pocztmagister>

× **Pocztmagistrowski** przym. od **Pocztmagister**: Dom, w którym ś. mieścił wydział P. Rol. <Od Pocztmagister>

× **Pocztmajster**, tra, lm. **trowie** p. **Poczmistrz**.
× **Pocztmajstrostwo**, a, lm. a p. **Poczmistrzostwo**. <Od Pocztmajster>

× **Pocztmajstrowa**, ej, lm. e p. **Poczmajstrowa**. <Od Pocztmajster>

× **Pocztmajstrowski** przym. od **Pocztmajster**, *poczmistrzowski*.

× **Pocztmajstrowstwo**, a, lm. a p. **Poczmistrzostwo**. <Od Pocztmajster>

× **Pocztmajstrówna**, y, lm. y *córka pocztmajstru*, *poczmistrzówna*.

Pocztmistrz, a, lm. e p. **Poczmistrz**.

Pocztować, uje, ował i. † P. ezemu = *hołdować, schlebiać*: Nie pocztowali przewrotno dworskim, ale robili, co publiczna wymagała potrzeba. Małp. 2. [P. kogo] *obdarowywać*. <Od †Pocztawa>

Pocztowanie, a, bfm., czynność cz. **Pocztować**.

Pocztowiec, wca i. lm. **wey** p. **Pocztarz**: Gdy Łatkiewicz wręcz oświadczył, że grosza nie da za córką, cofnął ś. P. najspokojniej. Bał. 2. lm. **wce** = a) *gółb pocztowy*. b) *statek wodny pocztowy*. <Od i. Pocztowy>

× **Pocztowiec**, wca, lm. **wey** *szeregowiec, współtowarzysz, żołnierz z pocztu*: Ten wierutny P., dragon w kornecie. <Od 2. Pocztowy>

i. **Pocztowy** i. przym. od **Poczt**: Trakt, wóz P. Karetka pocztowa. Pocztowe kule, któremi za spólną umową udzielano sobie wiadomości w listach do nich przyłączonych. Jak. J. Dzień był P., więc był dyskurs o wiadomościach, które my odebrali. Kras. (= *w którym przychodzi poczt*). Gółb P. (= *przyczyniony do noszenia korespondencji tam i z powrotem*). Konie pocztowe. Papier P. (= *listowy*). Śledzie pocztowe (= *wyższy gatunek śledzi, sprowadzanych pocztą*). Marka pocztowa a. znaczek P. Skrzynka (do wrzucania listów) pocztowa. Opłata pocztowa. Urzędnik P. Karta pocztowa = *pocztówka, korespondentka*. Wagon P. przy pociągu kolejowym. Pociąg pocztowo-kurjerski spotkał ś. z pociągiem towarowym. Stacja pocztowo-telegraficzna. 2. Haft P. = *złożony z paleczek, składających ś. z nitki, okręconej nicią i przyczepionej końcami do materiału*. <Od Pocztawa>

2. **Pocztowy**, †**Poczetowy** przym. od **Poczet**: Płatna kawalerja składa ś. z towarzyszących pocztowych, czyli szeregowych, i luzaków. Cz. P., ego, lm. i *żołnierz w jeździe polskiej — nieszlacheć, szeregowy*, pacholek: P. a. poczetowy *termalis*, poczet zaś *turna*; może ś. P. nazywać *vitecommilita*, gdyż P. jest pół towarzysza. (lm. B. Zaciągający ś. pod znak husarski, pancerny lub później do kawalerji narodowej „towarzysz“ obowiązywał ś. służyć osobicie lub przez zastępcę; w pierwszym wypadku zaciągał ś. wraz z pocztowym, w drugim stawał za siebie dwóch pocztowych, na których przy padającej płacę otrzymywał nieobecny towarzysz. Gemb. <Od Poczet>

Pocztówka, i, lm. i *karta pocztowa, karta korespondencyjna*. <Od Pocztowy>

Pocztyljon, a, lm. i i. *woźnica pocztowy, pocztarz*. 2. *prow. roznosiciel korespondencji z poczt*

ty, listonosz, listowy, bryfregier. 3.?: Była rumelpikieta z pocztyljonami za Augustów. Goł. <Fr. postillon>

Pocztyljonowa, ej, lm. e *żona pocztyljona*.

Pocztyljoński przym. od **Pocztyljon**.

Pocztyljonstwo, a, bfm. *stan, zajęcie pocztyljona*. <Od Pocztyljon>

× **Poczubić**, i, il *potrząść za czub, wytargać za włosy*. P. ś. *pobić ś.*, *potuć ś.*: Przyszedł ten obies i małośmy ś. nie poczubili (= *nie pobrali ś. za łby*). <Po + Czubić>

× **Poczubienie**, a, bfm., czynność cz. **Poczubić**. **Poczubienie się**, a ś., bfm., czynność cz. **Poczubić** ś.

Poczuć, a, ał i P. ś. p. **Poczuchać**. <Po + Czuchać>

Poczuchranie, a, bfm., czynność cz. **Poczuchrać**.

Poczuchranie się, a ś., bfm., czynność cz. **Poczuchać** ś.

Poczucie, a, bfm. i. czynność cz. **Poczuć**. 2. *czego = stan, usposobienie, w którym co odczuwamy, uczucie, wrażenie, świadomość*: P. zimna, radości, boleści. P. godności własnej. P. żalu. Potym znów gorączka budziła go i zarazem budziła w nim jakieś głuche P. rozpaczy, ztratny, zguby. Sienk. Rozbudzenie poczucia honoru należy do najważniejszych rzeczy przy wychowaniu. Dzied. Przez cały czas niewoli (naród) trwał w stanie buntu, to jest w poczuciu swej krzywdy i w odrzuceniu jej sprawców. Święt. Dziwnie przykre P. pogrążania ś. w otchłani bezdennej wstrząsało nim od stóp do głowy. Krech. 3. × P. *posłuch, wieść, pogłoska*: Kazał pan śledzić, czy z Carogrodu niema tam poczucia. 2. fizj.: P. ciepłoty a. zmysł ciepłoty. P. miejscowości. P. mięśniowe. P. siebie, *Isamopoczucie*.

Poczucie się, a ś., bfm., czynność cz. **Poczuć** ś.

Poczuć, uje, uł, nied. **Poczuwać** i. co = *poznać, rozpoznać którymkolwiek ze zmysłów, uczuć; odebrać wrażenie czego*: Mnieś to niebardzo boli, ale ty poczujesz. Kn. Już żądło poczułem miłości. Lubom. Szmer i wrzawę nieprzyjaciół za sobą poczuł. Pilech. Kołat obozowa warta poczuła. Warg. [Przychodzi stary jęcz ku dziurze i pocuł te koze tam i pyta się: „kto tam?”]. Nie zdarzyło ś. złodziejowi, abowiem poczuło, gdy chodził a tętnił. L. Powąchaj, poczujesz proch, siarkę, saletrę. L. Poczuł to powonieniem. Troc. Czyste wino jak kryształ; jak już miły zapach jego zdaleka poczuwam. L. Sępowie daleko wonią poczują. And. z Kobył. Gdy poczuły zwierza, złodzieja (= *zwiąrzyły, zwęszyły, zwęchały*). Przen.: Uderzył do niej, bo poczuł u niej pieniądze (= *przeczuł, przewęchał*). Poczuł, że ojca niema, więc dalejże broić. P. ciepło, chłód, ból, świerzb. Poczułem chropowatość pod palcami. 2. co = *poznać uczuciem, uczuć, odczuć; doświadczyć czego, zdać sobie sprawę z czego, pojąć co*: Nie może (dlużej) ścierpieć urazy poczutej. Przyb. P. radość w sercu. Poczuł wielkość swej straty. Poczułem, co to być sierotą. Poczuł gniew Boży. Zart.: P. wolę Bożą = *uczuc skłonność do osoby innej płci*. 3. † P. *zrozumieć, domyślić ś.*, *pomiarłkować, zmiarkować, wywnioskować, wnieść, dojść*: Z nocnego zgiełku o drodze nieprzyjaciela poczuł. Warg. 4. *uczuc na pewien czas, papamiegać*: Długo on to poczuje. 5. *Poczuwać co = czuć od czasu do czasu, odczuwać*: Każdy jeszcze poczuwa wojnę. Troc. Jeszcze chorobę poczuwa. Troc. P. ś. i. *uczuc siebie czym a. jakim*: P. ś. zdrowym, chorym. P. ś.

na siadał. Poczwała ś. matka = *spozstrzegła, że poczęła, że zaszła w ciążę*. 2. × P. ś. *porozumieć ś., spachnąć ś., zwąchać ś., spiknąć ś.*: Jęli ś. kurpikowie poczuwać i zhuksiwać po lasach. Sienk. 3. do czego, † w czym = *nie został obójnym wobec czego, uczuć obowiązek czego, uznać ś. obowiązany do czego, wziąć co do serca, pomyśleć o czym*: Z przykładów pogańskich ś. budujny, a wdy ś. w tym poczujuj. Prot. Posłał do niego wierzyciel, aby ś. w oddaniu długu poczuwał. Haur. Ja, w tym urzędzie swego przestrzegając i w powołaniu swym ś. poczuwając, naprzódem setną rotę przebrakował. Błaż. Któż ma tak kamienne serce, aby ś. nie poczuwał do wzajemnego darowania uraz osobistych? Kołł. P. ś. do obowiązku. 4. Poczować ś. do czego, † w czym = *czuć ś. winnym czego*: Kiedy ja ś. do nieczego nie poczuwam, to ja żartuję z tego, co o mnie ludzie niestęsznie gadają. L. Gdy enotą i godnością nie mógł, w ustawicznych grzechach swych poczuwając ś., *conscius sibi, srogością państwo sobie umaeniał*. Błaż. <Po + Czuć>

Poczować, a, ał i P. ś. p. Poczuc. <Po + Czuć>

Poczwanie, a, blm., czynność cz. Poczwać.

Poczwanie się, a ś., blm., czynność cz. Poczwać ś.: Ani zgryzota, ani P. ś. do jakiego wstępuku złego, nie przerywa mu snu. L.

× **Poczwałować, uje, ował i × P. ś. p. Pocwałować:** Wszyscy! i Baskir nawet przy majorze poczwałował. Słow. <Po + Czwałować>

× **Poczwałowanie, a, blm., czynność cz. Pocwałować.**

× **Poczwałowanie się, a ś., blm., czynność cz. Pocwałować ś.**

[**Poczwanic się, i ś., it ś.] pochłubić ś., pochwalić ś.:** I Rusin lubi ś. pochwalić, P., lecz tylko w pewnych razach. Jeż.

[**Poczwanienie się, a ś., blm.] czynność cz. Poczwanic ś.**

Poczwarą, y, lm. y i. istota brzydka, odrażająca, brzydota, brzydki, pokraka, szkaradzieństwo. Przen.: Cóż za poczwary tak niegodny na ciebie wydały wyrok! L. (= *potwory, wyrodki, lotry, niegodziwcy*). 2. *duch, widmo straszne, larwa, strach, straszdyło, mara*. Troc. 3. × P. lek. p. **Dziwotwór**. Zdr. **Poczwarka**. <? >

Poczwarka, i, lm. i i. p. Poczwarą. 2. zool. (chrysalis, nympha, pupa) *stam przeobrażającego ś. zwierzęcia, często nieruchomy, zawsze odznaczający ś. zaniechęcaniem pobierania pokarmów*. <Od Poczwarą>

Poczwarokorodny owad zool. (insectum pupiparum) = *owad rodzący ś. w postaci poczwarki*. <Poczwarą + Rodny>

Poczwarokowaty podobny do poczwarki: Szalwje mają kształt P. <Od Poczwarą>

Poczwarnie przys. od **Poczwarny**: Serec i dusza P. ś. skrzywiły. Krasz.

Poczwarnik, a, lm. i Oszczernik bot. (himanthoglossum) *ros. z rodziny storczykowatych*. Gatunek: P. widełkowaty, Człowieczek, Maszka, × **Wrzekoczłek** (h. antropophorum). <Od Poczwarny>

Poczwarność, i, blm. rz. od Poczwarny: Posługacz, co przypominał Kalibana poczwarnością. Krasz.

Poczwarny, [Poczwały] przym. od **Poczwarą, szkaradny, brzydki, potworny, monstrualny**: Mary poczwarne oskoceżyły ich wokoło, puhać przesładował wyciem. Dyg. <Od Poczwarą>

† **Poczwarować się, uje ś., ował ś., [Poczwarować ś.] p. Poczwarzyć ś.:** [Chłoby ś. ta tak z tym poczwarował].

Poczwarowanie się, a ś., blm., czynność cz. Poczwarować ś.

Poczwarte, Po czwarte przys. *po raz czwarty, punkt, względ czwarty*. <Po + Czwartry>

[**Poczwarzy**] p. **Poczwarzy**: Jeżeli stary, brzydki, P., bodaj się go djabeł wziął. <Od Poczwarą>

† **Poczwarzać się, a ś., ał ś. p. Poczwarzyć ś.**

† **Poczwarzanie się, a ś., blm., czynność cz. Poczwarzać ś.**

Poczwarzanie, a, blm., czynność cz. Poczwarzyc.

Poczwarzyc, y, ył robić poczwara, szkaradzić, szpecić. Sł. wil. <Od Poczwarą>

† **Poczwarzyc się, y ś., ył ś., †Poczwarzować ś., [Poczwarzować ś., Poczworować ś.], †Poczwarzac ś. spędzić pewien czas na czwarzaniu ś., to jest a) *powziąć ś., podrozyc ś., poczeremnować ś.*; b) a. [**Poczwarzyc ś.] pokłócić ś., powarzyć ś.** <Po + Czwarzyc ś.>**

[**Poczwiórny**] p. **Czwórny**. <Z Poczwiórny>

[**Poczworować się, uje ś., ował ś.] p. Poczwarzyc ś.**

[**Poczworowanie się, a ś., blm.] czynność cz. Poczworować ś.**

× **Poczworzać, a, ał p. Poczworzyć.**

× **Poczworzanie, a, blm., czynność cz. Poczworzać.**

× **Poczworzenie, a, blm., czynność cz. Poczworzyć.**

× **Poczworzyć, y, ył, nied.** × **Poczworzać** *powiększyć, pomnożyć w czwórnasób*: Poczworzona opłata (= *poczwiórna*). Kupują zboże tanio, a poczworzają cenę przy sprzedaży. Sł. wil. <Po + Czworó>

× **Poczwórka, i, lm. i poczwórny sprzężaj a. zaprząg koni, czwórka**: Koni stadnych, jezdnych, furmanek, poczwórek pełno w stajniach. L. <Po + Czwórka>

Poczwiórnie, Poczwiórno przys. od **Poczwiórny**. **Poczwiórno** p. **Poczwiórnie**. Jeździć ludno, P. w karocie. Bach. = *poczwiórnym zaprzęgiem, czwórka (koni)*.

Poczwiórnokoleśny czterokoleśny: Wóz P. Ml. <Poczwiórny + Koleśny>

Poczwiórnopałeczny *mający pałkę poczwórny, o czterech pałkach*: Hełm P. Ml. <Poczwiórny + *Pałeczny, od Pałak>

Poczwiórnoziemnienny *mający cztery rzemienie, mający rzemień poczwórny*: Tarcza poczwórnoziemnienna. Ml. <Poczwiórny + Rzemienienny>

Poczwiórność terminów log. (quaternio terminorum) *błąd logiczny polegający na tym, że w skład sylogizmu wchodzi cztery terminy czyli termin średni w obu przesłankach wzięty w różnych znaczeniach*.

Poczwiórny, [Czwórny, Czwiórny, Poczwiórny] i. *czterokrotnie złożony, cztery razy powtórzony, pomnożony, złożony z czterech pojedynczych*: Papier P. Poczwiórna liczba. Troc. Cena poczwórna. Rymy poczwórne, *tetrasticha*. Min. Poczwiórne konie. Troc. (= *cztery konie w zaprzęgu*). Już Apollo wypędza swe poczwórne z morza. Kulig. (= *czwórki koni*). Wjeżdżał do Rzymu tryumfator poczwórniemi białemi na wozie złotystym. Warg. Kurek P. = *o czterech otworach*. Łab. Poczwiórne przywierze. P. grosz polski, czwartak. Kn. 2. †P.

z czterech koni zaprzężonych złożony; zaprzężony w cztery konie: P. eug koni, poczwórne konie. Kn. P. wóz, quadriga. Warg. 3. o czterech mieścach, o czterech siedzeniach, na cztery osoby przeznaczony, zrobiony: Karetą poczwórna. Łoża poczwórna. 4. anat.: X Wydatność poczwórna, † w y niesienie z worakie, † guziki czworoparzyste (corpora quadrigemina cerebri) = *ciata czworacze w mózgu*. † P., ego, lm. e rz. wóz czterokonnny, zaprzężony w czwórłóg: Ujrzałem, cztery poczwórne wychodziły; w pierwszym poczwórnym konie rydze, we wtórnym poczwórnym konie wrone. Wuj. <Po + Czwórny>

Poczyhać, a, ał spędzić pewien czas na czytaniu. <Po + Czyhać>

Poczyhanie, a, btm., czynność cz. **Poczyhać**. † **Poczynacz, a, lm. e ten**, co poczyną, poczynkodawca, inicjator. Mącz. <Od Poczynacz>

Poczynąć, a, ał i P. s. p. Począć.

Poczynanie, a, btm., czynność cz. **Poczynąć**. **Poczynanie się, a s.**, btm., czynność cz. **Poczynąć s.**: O poczynaniu s. i ginieniu rzeczy księgi napisał Troc.

Poczynek, nku, lm. nki I. † P. **uczynek**. Kaz. 1555. 2. [P.] wrzeczono nawinięte niemi. <Od Poczynić>

Poczynić, i, il I. porobić: P. różne przygotowania do drogi. P. wiele błędów. Poczynić potrzebne kroki ku temu (=przedsiewzme). 2. [P., porobić rok, czary] = *czarować, urok rzucić*. Gwar. <Po + Czynić>

Poczynienie, a, btm., czynność cz. **Poczynić**. **Poczynszować, uje, ował** spędzić pewien czas na czynszowaniu, побыć czynszownikiem. <Po + Czynszować>

Poczynszowanie, a, btm., czynność cz. **Poczynszować**.

Poczyszczenie, a, btm., czynność cz. **Poczyszczyć**.

Poczyszczyć, i, il I. spędzić pewien czas na czyszczeniu: Poczyszczyć rondo z pięć minut, i rzucił robotę. To ci nie zaszkodzi, poczyści cię tylko, i na tym konie. 2. *oczyścić nieco*: Weź miotełki i poczyś mię. 3. (o wielu) *oczyścić jedno po drugim*: P. buty, konie, lihtarze. P. ptactwo (=poprawiać, popatroszyć). P. ogiery, buhaje (=pokastrować). Przen., żart.: X P. komu zęby = *uderzyć go w twarz*. <Po + Czyścić>

† **Poczyś, czcie, czeti p. Poczytać**: Dwanaście patryjarchów możesz P. za pół liczby tych, którzy uczyli w starym zakonie. Rej. <Po + Czyś>

Poczytać, a, ał, † Poczesó, † Poczyś, † Poczció, nied. Poczytywać I. spędzić pewien czas na czytaniu: P. książkę. Poczytam sobie w tej książce. Troc. 2. = a) † P., [P.] *policzyc, porachować, obliczyć, obrachować*: W rachunek pocytyany. Troc. Jeśli dziś cheemy pocytać, wiele kto ma wsi, jako kosztownie żony noszą, z jakimi bramami... Orzech. W miłę jedną pocytyają dwie godziny wolnego chodu. Biel. M. (= *rachują na miłę*). Grzegorz papież między święte pocytyany. Skar. (= *zaliczony w poczet świętych*). Pocytał go między przyjaciół. Troc. [Juhasi owee pocytyają]. b) *co komu = policzyć co komu, wziąć w rachubę, mieć na względzie, uwzględnić, pamiętać*: Błogosławiony, któremu Pan grzechu nie pocytał. Wuj. Niech te rzeczy, które s. potrafiły (= *przytrafiły*), pocytyają nie ku zatraceniu, ale skaranu narodu naszego. Leop. (= *niech je mają nie za zatracenie, lecz skaranie*). 3. († **Poczytać** nied.) kogo, co za kogo, za co = *wziąć, o-*

cenić, uznać, osądzić; nied. *mieć, uważać*: P. co za cud. Troc. Pocytyam to za zysk, za despekt = mam to sobie za zysk. Kn. Nie pocytaj mi tego za winę. L. Ja pomierność za największą pocytyuję enotę. Siem. J. Pocytyuję sobie co za zaszczyt, za obowiązek. Nocne wzięcie zboża z pola, słusznie za złodziejstwo pocytyane, ulegało opłacie chansby. Lel. Polska nie była w dyplomacji, ani cesarskiej, ani papieskiej, za dojrzałe królestwo pocytywana. Lel. P. s. *osądzić s., ocenić s.; uznać s.*; nied. *uważać s., mieć s.*: Nie pocytałeś s. rozsądkiem swym. Leop. Za zgubionego już s. pocytywał. † Ani s. pyta, jeśli kto chłop, czyli s. grafem (hrabią) pocyta. Kochan. <Po + Czytać>

Pocytałność, i, btm. rz. od Pocytałny, IPoczytność: Stan zezwierzęcenia, w którym prawie niema pocytałności. Spas.

Pocytałny, IPoczytny z którym s. serjo liczyć trzeba; odpowiedzialny za czynny swe, świadomy zupełnie czynów swych: W życiu i w poezji interesowały go tylko umysły pocytałne (= *trzeźwe, normalne*). <Od Pocytać>

Pocytywanie, a, btm., czynność cz. **Pocytać**: Te księgi zamykają w sobie P. ludu. Leop.

Pocytywanie się, a s., btm., czynność cz. **Pocytać s.**

Pocytyność, i, btm. I. rz. od Pocytny: Proces zapewniał większą P. dalszym jego robotom. Dział, który pismu codziennemu największą daje P. — wiadomości bieżące. Chm.

Pocytny I. rozpowszechniony między czytającą publicznością, chętnie czytany, znajdujący chętnych czytelników: Pocytnie czasopismo. Pisarz P. 2. IP. p. **Pocytałny**. <Po + CZY/CZET/CZYT>

Pocytywać, uje, ywał I. P. s. p. Pocytać. 2. [P.] czytać z przestankami, od czasu do czasu: Dobrodziej kochany po pokojach se chodzi... z książek pocytyuje... z Panem Bogiem rozmawia. Rejm. <Po + Czytywać>

Pocytywanie, a, btm., czynność cz. **Pocytywać**.

Pocytywanie się, a s., btm., czynność cz. **Pocytywać s.**

† **Poćbiega, i, lm. i obieżyswiat, hulta; włóczęga, powsinoga, człowiek błąkający s.**

† **Poćció, i, il, [Poćció] p. Poczció**: Żebyś nas też dary swemi poćcił błogosławionemi. Groch. <Z Poczció>

[**Poćciwota, y, lm. y**] p. **Poćciwiec**.

[**Poćciwy**] p. **Poćciwy**: Poćciwy wszędy, gdy swą sławę czuje, by orzeł zawsze wzgórze przepatruje. Rej. Wielki to klenot mieć poćciwe oczy, kto prze nieenotę w ziemię ich nie tłoczy. Rej. Poćciwa dziewczka. Sienk.

[**Poćka, i, lm. i**] p. **Pica**. <? >

[**Poćkać, a, ał**] *powpychać, powtykać*. <Po + Ókać>

[**Poćkanie, a, btm.**] czynność cz. **Poćkać**.

[**Poćkucie, a, btm.**] czynność cz. **Poćkuć**.

[**Poćkuć, uje, ul**] *poszczuć*: Poćkuj go.

[**Poćmajster, tra, lm. trowie**] p. **Poczmistrz**. <Z Poczmajster>

[**Po ćmaku, Po ćmi**] *po ćmaku, po omacku*: Mądry, jak Maćków kot, co świeckę zjad, a po ćmaku chodził. <Po + Ćmak>

[**Po ćmi**] p. **Po ćmaku**. <Po + ĆM/CIEM/CIM>

Poćmić, i, il I. zaćmić jedno po drugim: Poćmieni bądźcie oczy ich, bychą nie widzieli. Ps. fl. 2. *spędzić pewien czas na ćmieniu*: P. fajkę.

3. *zaciąć na pewien czas*: Ząb mię poćmił i przestał (ćmić). <Po + Ćmić>

Poćmienić, a, biał., czynność cz. **Poćmieć**.

[**Poćmórgać**, a, ał, **Poszmorhać**] *pośpieszyć, podążyć*: Wstań, Jasienku, ludzie koszą, a poćmór-gaj i ty z rosą.

[**Poćmórwanie**, a, biał.] czynność cz. **Poćmór-gać**.

1. [**Poćpać**, a, ał, **Poćpić**] *cisnąć, rzucić; porzucić, porzucić*: P. łyżkę. Poćpali je (skrzydła) pod to łóżko. <Po + Ćpać, ĆP/ĆIEP/ĆIP>

2. [**Poćpać**, a, ał] *spędzić pewien czas na ćpa-niu*. <Po + Ćpać, ĆP>

1. [**Poćpanie**, a, biał.] czynność cz. 1. [**Poćpać**].

2. [**Poćpanie**, a, biał.] czynność cz. 2. [**Poćpać**].

[**Poćpić**, i, ił] p. 1. [**Poćpać**].

[**Poćpienie**, a, biał.] czynność cz. **Poćpić**.

Poćwiartować, uje, ował, **Poćwiartować** 1. *porzucić, pociąć, pokrajać co na ćwiartki, popłatać*: P. mięso. P. płód (= *pociąć go na kawałki w celu wydobywania go z żywota matki*). <Po + Ćwiart-ować>

Poćwiartowanie, a, biał., czynność cz. **Poćwiart-ować**.

† **Poćwiczać**, a, ał i † P. ś. p. **Poćwiczyć**.

† **Poćwiczenie**, a, biał., czynność cz. **Poć-wiczać**.

† **Poćwiczenie się**, a ś., biał., czynność cz. **Poć-wiczyć ś.**

Poćwiczenie, a, biał., czynność cz. **Poćwiczyć**.
Poćwiczenie się, a ś., biał., czynność cz. **Poć-wiczyć ś.**

Poćwiczyć, y, ył, nied. † **Poćwiczać** 1. *spędzić pewien czas na ćwiczeniu, pouczyć*. 2. [P.] *pobić*: Kozioł w piwnicy, matusiu, kozioł w piwnicy, nie pójde ja po kapustę, bo mnie poćwicy. P. ś. *spędzić pewien czas na ćwiczeniu ś., pouczyć ś.; poęgzercytować ś.*: Nasłuchałem ś. o takich po-gańskich szlachetnych królach, iścieby ś. mogli i chrześcijańscy z nich czasem P. Rej. W czterech znakach osobliwie ś. poćwicza prawdziwy księżól. Rej. <Po + Ćwiczyć>

Poćwiczekować, uje, ował *ponabijać ćwiczekami*. <Po + Ćwiczekować>

Poćwiczekowanie, a, biał., czynność cz. **Poć-wiczekować**.

Poćwiekować, uje, ował 1. *ponabijać ćwiekami*. 2. myśl. (o jeleniu): P. śnieg = *porobić, pozostawić ślady na śniegu*: Wycisnął łapy niedźwiedź spłoszony z barłogu i poćwiekował śnieg jeleni. Krasz. <Po + Ćwiekować>

Poćwiekowanie, a, biał., czynność cz. **Poćwiek-ować**.

Poćwierceć, y, ał p. **Poćwierkać**. <Po + Ćwier-ceć>

Poćwierczenie, a, biał., czynność cz. **Poćwier-ceć**.

† **Poćwierdzenie**, a, biał., czynność cz. **Poćwier-dzić**.

† **Poćwierdzić**, a, Im. e *ten, co potwierdza, krzepi, utwierdza, wzmacnia*. <Od Poćwierdzić>

† **Poćwierdzić**, i, Im. i forma ż. od **Poćwierdzić**: Marja, poćwierdzićko męczenników bożych. Naw.

† **Poćwierdzić**, i, ił p. **Potwierdzić**: Nawróciwszy ś., poćwierdzi bracią twój przykładem twej pokuty. Op. W wierze świętej poćwierdzę. Op. Pismo poćwierdzone. Op. <Po + Ćwierdzić>

Poćwierkać, a, ał, **Poćwierceć** *spędzić pewien*

czas na ćwierkaniu, poświergotać. <Po + Ćwier-kać>

Poćwierkanie, a, biał., czynność cz. **Poćwier-kać**.

Poćwiertować, uje, ował p. **Poćwiartować**: Kilku wisieleców Mazury poćwiertują. Sienk. Poćwiertowane państwo na dzielnicę dało początek nastaniu stempla z wielą postaciami. Lel. <Po + Ćwiertować>

Poćwiertowanie, a, biał.] czynność cz. **Poćwier-tować**.

† **Poćwirdzenie**, a, biał., czynność cz. **Poćwirdzić**, *potwierdzenie, utwierdzenie*: Nie nalazła ani wina, ani inszych potrzeb ku człowieczemu poćwirdzeniu. Op. (= *posiłkowi, pokrzepieniu*).

† **Poćwirdzić**, i, ił p. **Potwierdzić**: W tobie poćwirdzon jeśm z żywota. Ps. flor. <Po + Ćwirdzić>

Pod, (przed zbieganiem spółgłosek) **Podę** przyi. A) samodzielny l. z pp. 4-ym=a) pod kogo, pod co=*w miejsce, nad którym ś. ktoś a. coś znajduje*: Pies ogon pod ś. Jabł. Pod stół rzucić. Troc. Pod szopę przed deszczem skoczył. Troc. Schować papier pod sukno (= *skrócić sprawę*). Schowała, wsunęła list pod poduszkę. Wpaść, dostać ś. pod koła. [Chłopi podjedliby sobie do syta i potem polegali pod słonko] (= *na słońcu*). Trafił z deszczu pod rynnę. Prz. Szli z sobą, pod rękę (= *trzymając ś. pod rękę*). Wziąłem klatkę pod pachę, a suczkę na nogi. Kras. Ujął dziecko pod pachy. Bierze Julję pod rękę, i odchodzą oboje. L. Pod ziemię śmierć każdego tłoczy. Burł. Każdy pod się garnie. L. Aż pod most pięścią zgiałbym łeb zadarty! Mick. Przychodzi i śmieje mi ś. pod nos. L. (= *w oczy*). Dostał ś. pod dobrego nauczyciela. Pod Twoją obronę uciekamy ś. Pśń. Oddać kogo, co pod opiekę (= *na, w*). Pod jedno prawo, pod jednego pana, wodza ś. udajemy. Troc. Wziąć kogo, co pod klucz (= *zamknąć*). Pod nadzór. Pod zarząd. Wziął go pod areszt. Pod nierówne ś. rzeczy siłom swoim poddawali. Żarn. Okup za nas pod grzech zaprzędane uczynił. Żarn. (= *grzechowi*). Zaciągnąć ś. pod chorągwie. Przygotowywać komu co pod rękę. Pod co = *na co*: Ochotnie szli wszyscy pod miecz. Skar. (= *na ścięcie*). Wszyscy pod miecz oddani, miasto pod ogień. Birk. Pójdziesz pod szubienię i pod prawa żwawe męza zapalczywego. L. Przedmiot pod kogo, pod co = *dla umieszczenia na nim kogo, czego; dla kogo, dla czego, na kogo, na co, do czego*: Grunt pod len ma być kruchy i tłusty. Ład. Z jaworowego drzewa czynią kufliki pod pokost. Trzye. Tło pod deseń. Wozów tyle nie było, ile ich potrzeba pod chorych wyciągała. Perz. Trzeba mu będzie konia pod człeka. L. Koń pod wierzch. Koń jeszcze chroma; nie można go brać pod siódło. L. Przen.: Trzeba mu i drugiego konia pod wózek. Boh. (= *do wózka*). Mięso dobre pod rosół (= *na rosół, do rosółu*). Pod polewkę, pod rosół mięso, ryba. Troc. [Który druhba nie wasół (= *wesół*), to ja jego pod rosół] (= *zjedzą go, ugotowawszy zół rosół*). [Niemasz takiego rozkazu syna jedynaka brać pod żołnierzy. L. (= *na żołnierza, do żołnierzy*). Zabrał ś. na wojnę pod luzary. Gwar.] b) a. **Popod** w sąsiedztwo, w pobliże, w okolicę, pod bok, w stronę czego, aż do czego, ku czemu, do stóp czego: Zbliżył ś. nieprzyjaciół pod okopy. Nar. Psie głosy nie idą pod niebiosa. Prz. Wyprawił rotmistrza pod ludzie dla języka. Biel. M. Wilk zbliżył ś. pod oborę. Pójsz pod ścianę. [Przed tańcem dziewczęta stają w izbie

kołem pod ludźmi (za nimi publika)]. Gwar. Pod las dzieci ogień kładą. Tet. Wyjeżdżam pod Kraków. Za miasto pod słup na wzgórek. Mick. Pójdźmy pod te lipy. Szymon. Jeden z waszych biec musi za Olgierdem ku Rusi ponad Ilmen, pod mur Nowogrodu. Mick. Marsz do dworka pod topole! Syrok. e) pod co = *ku czemu, koło czego, blisko czego*: Pod koniec zeszłego wieku (= *na schyłku*). Pod zeszyły mój wiek, pod lata moje stare już jedną nogą w grobie. Smotr. Pod koniec lata, panowania czyjego. Z laty ubywa pod starość zdrowie. L. Pod ten czas nie było go w kraju. Pod wieczór ciało święte maścią pomazano. Pśń. d) pod ile = *do, blisko, koło ilu, prawie ile*: Pod siedm tysięcy wybornej piechoty ze Szwarzarami poszło prawą stroną. P. Koch. Pod tysiąc Turków było z paizami. P. Koch. Pod tysiąc koni jazdy z nim jechało. P. Koch. Godzien mać piekielnych pod tysiąc tysięcy. Kulig. Pod sto lat żył. Warg. e) pod co = *aż do czego, po co*: Zapięty pod szyję. Woda sięgała mu pod pachy. Wyprowadzono już budynek pod dach. [Jużem był pod kolana w niebie, jakem cię zobaczył. Stoję w krwi już pod kosteczki. Stoi panna w ogrodzie pod kolana we wodzie. Te panny stały w ogniu pod pas, paliły się]. f) pod kogo, pod co = *przeciw, naprzeciw komu, czemu; na kogo, na co*: Isé, płynąc pod wiatr. Głaskaé pod włos, pod brodę. Patrząc pod światło. Leżé pod górę (= *na górę*). Skoro mu świnia pod kij, skoczy na owych z zasadzki. Pot. (= *jak tam przyszli nieprzyjaciele, gdzie na nich czyhał*). W małym poczcie pod wojsko litewskie pobeżał. Papr. Zbliżył ś. niebacznie pod strzały. [Powy-chodzili pajstwo pod nia] (= *na jej spoikanie*). g) [P.] do: Rzucił mu sie pod nogi (= *do stóp*). h) [P.] za: Chwytając każdego pod nogi. i) [P.] ku: Pod siebie wioskować dla skierowania. Gwar. j) × Pod barwę = *jednostajnej barwy, bez odmian*: Suknia pod barwę. 2. z pp. 6-ym = a) pod kim, pod czym = *w miejscu, nad którym ś. ktoś a. coś znajduje*: Pies leży pod stołem. Zostawiłem ich pijanych pod stołem. L. Kto bywa na koniu, bywa i pod koniem. Prz. Kto pod kim dołki kopie, sam w nie wpada. Prz. Docekam ś. choć pod ziemią tego. Paszk. (= *w grobie*). W te progi umarli wchodzą i śpią pod grobami. Słow. Widziałé konia, którego miał pod sobą. Koch. J. Pod majem = *umajony*. Kn. Śpi pod kołdrą. Chodzi pod parasolem (= *z parasolem rozpostartym nad sobą*). Będę na wieczery pod białym orłem (= *w restauracji, oberży pod godłem białego orła*). Dom „pod okrętem“. Klasztor bernardyński pod znakiem Opatrzności. Pod nazwą, pod imieniem, pod nazwiskiem, pod tytułem, pod firmą, pod pseudonimem. Boże, wspomóż mię, oto moje niebezpieczeństwo pode mną jest. Skar. (= *tuż*). Mruknał, bąknął coś pod nosem. Nie chciałbym widzié dzieła mego pod plackami. L. (= *użytego za podkładki pod placki przy ich pieczeniu*). Mieszkaliśmy pod jednym dachem. Pod pismem jest twój podpis. Troc. Wieśniak pod chłostą jęknąć nie może, bo nie dla niego honor człowieczy. Syrok. Ani nad ziemią, ani pod ziemią. Troc. Pod jedną planetą kto ś. z kim urodził. Kn. Pod pokrywką, pod płaszczkiem, pod pozorem. Pod kluczem jest co = *w zamknięciu*. Pod kluczem chowaé. Petr. Żonę swoją pod kłódką zamyka L. (= *na kłódkę*). Pod strażą, pod konwojem. Śnieg chrupie pod nogami. Pod sierniągą taka zacna dusza. Rom. Pod postacią chleba prawdziwy Bóg jesteś z nieba. Pśń. Mówić pod figurą, pod przenosią (= *za pomocą figury,*

przenosię). Co pod tym rozumiesz? (= *przez to*). Ty wracasz z miasta, niesiesz z klasztoru chleba bochenek pod szatą. Gór. Pod burką wielkiego coś chowa. Mick. Na piersi krzyżyk, pod nim dwie rany. Chęć. Długo tak w zaniebaniu ten garnek stał pod przypiekiem. Hoł. Pod kręgiem słoica jako krew czerwonym i pod namiotem tym zapowietrzonym żyliśmy, słowa nie mówiąc do siebie. Słow. Pod włoskim niebem. Krasz. b) † Wziąć, dobyć czego pod kim = *z pod kogo, komu; to, nad czym on panował*: Kazimierz wziął pod biskupem kujawskim Raciaż; Lelowski też powiat pod Bolesławem wojował, wziął też Lendską ziemię pod Piusem. Biel. M. Dwieście miast wziął pod chrześcijany Mahomet. Paszk. Upatrzywszy swój czas, gdy Mieczysław jechał do Poznania, ubiegli Kraków pod nim i osadzili. Biel. M. Kto by pod kim co u nas uprosił, a to temuby, pod kim to on sobie uprosił, pierwej było nadane, tedy pierwszy przywilej przy mocy ma ostać. St. lit. c) Pod kim, pod czym = *niziej od kogo, w zależności od niego, pod jego panowaniem*: Mieszkam z tobą pod jednym prawem, pod jednym panem. Troc. Jest, służy pod tym wodzem. Troc. Uczy ś. pod rzemieślnikiem dobrym. Troc. Pod czym zarądem. Pod czyją dyrekcją, opieką. Wojował przeciw Turkom pod królem Janem. I on był pod Dąbrowskim i znał Tadeusza. Rom. Ma pod sobą dziesięciu ludzi. Wolałbym pod Turczynem być, niż pod takim rządem. Kłok. Wszysey my pod tymże prawem siedzimy śmierci. Dar. J. (= *na jednym prawie jesteśmy*). [Młodszy brat pode mną] (= *ode mnie*). Spójrzyj na te okrucieństwa, które ś. pod twoim imieniem dzieją. Stasz. (= *w twoim imieniu, na twój karb, na twoje konto*). d) przen.: Pod czym = *wskutek czego, wobec czego, od czego, przez co*: Legł pod razami, pod ciosami. Padł pod gradem kul. (= *zasypywany, rażony przez nie*). Pod naporem wody ziemia ś. zarwała. Zrobił to pod naciskiem, pod przymusem. Robię to, ale pod strachem (= *ze strachu*). Zaczyna pod dobrą wróżbą. Ustąpi pod groźbą (= *na groźbę*). Postąpił tak pod jego wpływem. Pod czym = *w czym*: Zostawić co pod wątpieniem. Warg. (= *w wątpliwości*). Lekkiemu sereu i otucha, i dobra myśl, i nadzieja dobra—wszystko to u niego pod wątpieniem. Rej. Powiem ci coś, ale pod sekretem (= *jako sekret, zastrzegając sobie sekret*). Pod czym = *z czym, zastrzegając, wymawiając sobie co*: Pod pewną kondycją obowiązują ś. Kras. Zgadzam ś., pod tym jednak warunkiem, zastrzeżeniem, że... Ułożyli ś. pod temi warunkami (= *na tych war.*). Zeznać, stwierdzić pod przysięgą; obiecać, zobowiązać ś. pod słowem honoru (= *za ręczając przysięgą, słowem*). Dać pod rękojmią. Pode świadectwem sąsiedzkim. Św. z Woc. Pod zakładem ś. spierać. L. (= *z gotowością założenia ś.*). Pod czym = *groźąc narużeniem ś. na co, utratą czego*: Pod gardłem, pod kijem, pod chłostą, pod kłatwą, pod łaską lub niełaską, pod winą, pod nieposłuszeństwem, pod grzechem przykazują, zakazują, stanowią. Kn. Każdy powinien pod enotą, pod wiarą położyć, czego w bitwie dostanie. Tarn. J. Pod grozą, Gór. Pod karą, pod odpowiedzialnością. Pod przepadkiem kaucji, zaliczki. Pod szubienicą, pod niełaską moją tego zaniechaj. Troc. Pod utratą szlachectwa i dóbr. Troc. e) Pod czym = *przy czym, z czym, u czego*: Żołnierze pod bronią. Miał 500 koni wozowych pod rzezcami, które z sobą wiozł. L. [Uzbrojeni, na koniach, pod pałaszami. Służyli jej słudzy, wszysey pod piórami]. List pod datą dzi-

siejszą (= z datą, z daty, z dnia dzisiejszego). Pisał do mnie (list) pod datą dwudziestego kwietnia. Przen.: Był pod dobrą datą (= podchmieloną). f) pod czym = co do czego, z czego, w czym: Pod tym względem. Rozpatrywać rzecz pod dwoma względami. g) † Pod czym = w czym: Pod polewką mięso. Troc. h) Pod czym = przy czym, blisko, w pobliżu, w sąsiedztwie, w okolicy, obok czego, u czego, u stóp czego: Ta wieś pod Warszawą leży. Troc. Upewniam cię zawsze, że umrzesz pod murem, pod płotem. L. Nie nie miał i starość w szpitalu a. pod murem kończył. Pod tym jaworem posiedzimy sobie. Szymon. Pod umówionym jaworem. Karp. Ona po srebrnym płasza jeziorze, on pod tym jęczy modrzewiem. Mick. Usadowił ś. pod bokiem jego. Szukałem ich, a oni tu pod naszymi oczami. L. (= przed). Pod oczyma mi konał mój średni. Słow. (= w oczach moich). Poda drzwiami, pod oknami, pod drzewem. 3. z pp. 4-ym a. z 6-ym = a) pod czym = w czasie, w trakcie, w czasie trwania czego, podczas czego, w co: Pod sam czas trwania kazania. Troc. Pod sejm, pod wojnę. Troc. Pod panowanie tego króla. Troc. Pod moją nieobecność. Zabił go pod dobrą myśl na rozmowie. Stryk. (= w czasie uczył). Prawili pod on czas o wojnie. Sienk. [Pod taki czas]. Mało nie pod tym czasem do Węgier Gryttego z ludźmi posłał książęcia. Wen. Pod tym czasem. Św. z Woc. Pod latem bożym 1391. Mac. z Roż. Niemcy pod przymierzem do Polski wtargnęli. Kochan. To pod styczniem księżycem wszystko ś. toczyło. Ponęt. (= w miesiącu styczniu). b) pod co = według czego, podług czego, równo z czym: Pod sznur. Wszystkich tych ziół pod jedną miarę spolem uwarzyć. Trzye. Natura wszystko pod wagę i strych słuszności i sprawiedliwości ułożyła. Pileh. Nie odpisuję ś. cale od tego zdania, lecz pod pewną miarą. Pileh. Tyś, Panie, wszystkie rzeczy pod miarą, pod liczbą i pod wagą rozłożył. Leop. 4. Z pod czego = z pod spodu czego, z miejsca znajdującego ś. pod czym: Wyrwał ś. zajając z pod krzaka. Dobądz ś. z pod wód, Neptunie, i dodaj pomocy. Bardz. Z pod koni wyrzuci ś. gnój codziem, z pod wołów dwa razy w tydzień. Kluk. Z pod duszy, z pod serca wyjąłby i oddał. Patrzy z pode łba. B) przy. nierozdzielny = a) nadaje wyrazom odcienie znaczeń, wymienionych wyżej pod A): Podpisać, podlewać, podpaść, poddawać, podstawić, podsunąć, podejść, podpatrzeć, podsłuchać (chyłkiem, ukradkiem), podpisać, podpał, podłoga, podłoże, podkładka, podkład, podbródek, podstawka, podkowa, podkop, podszawa, podszewka, podziemie, podgardle, podgardlany, podstawowy, podsiębierny, podwodny (p. 1 a); podbiec, podsunąć, podestąć kogo, podejść, podjechać, doprowadzić, podrzucić, podwale, Podlasie, Podgórze, podwieczerek, podkurek, podrzutek, podjazd, podstęp, podstępny, podgórczyk (p. 1 b); podbić kraj, poddać armię, poddany, podległy, podwładny, poddaństwo, podbój, podrzędny (p. 2 e). b) oznacza kierunek ku górze lub przen. spotegowanie, wz —: podrosnąć, podważyć, podchwycić, podjąć, podpomoc, podratować, podpiąć, podnieść, podwyższyć, podkasać, podburzyć, podmówić, podbechać, podjuzzyć, podciąć, podlotek, podskok, podmowa, podnieta, podniosły, podrosły; c) wyraża niższy stopień, niższe znaczenie: podpić, podweselić, podochocić sobie, podreperować, podstarzeć ś., podskubać, podorywać, podkrzewina, podrost, podkanclerzy, podmajstrzy, podpiwek, podehmiel, podoficer, podstoli, podczaszy, podechoraży, pod-

pułkownik, podleśny, podleśniczy, podsędek, podkomitet, podkomisja. d) a. Hiper - chem., w terminologii chemicznej dawniejszej, bardzo często tym przydatkiem odróżniano ciała uboższe w jaką część składową: Podkwas = ciało, mniej tlenu zawierające, niż kwas. Podniedokwas = ciało uboższe w tlen od niedokwasu. Kwas podsiarczany, podsiarczany = uboższe w tlen od siarczanego, saletrzanego (azotnego). Obecnie rzadko ś. używa tego sposobu odróżniania: Podtlenek srebra (Ag₂O), lkwas podazotny (N₂O₄). <POD >

1. [Pod, u, lm. × y] p. Pęd.
 2. [Pod, u, lm. y] spółdnica: Kupiół ci mi, kupiół tedy cztery kiecki i przykupił ci mi piątą P. niemiecki.
 3. [Pod, u, lm. y, Podek, Pójd] w młynie, znaczna część przestrzeni podniesiona do połowy wysokości wnętrza, pokryta podłogą, na której jest umieszczony narząd młynarski, to jest oba kamienie z otaczającymi je ścianami czyli porębniami, kosz do wsypywania zboża i t. d.
- [Poda, y, lm. y] l. p. Patek. 2. p. Patka.
[Podaba] nieos. 3 os.: P. na śnieg, na deszcz, na pogodę = zbiera ś., ma ś.
† Podacie przys. hojnie, obficie, szczerze. Mącz.
† Podaczka, l, lm. i dań, danina, pobór w naturze: Częściej pobory podobne w naturze zwały ś. daninami lub podaczkami. Jabł. <Od Podać >

Podać, a, ał, nied. Podawać, [Podająć] komu, [do kogo] kogo, co l. ująwszy, podniósłszy co, dać komu; pomóc komu w wzięciu kogo, czego, dać: Podaj mi księgę. Troc. P. komu talerz, kieliszek. Troc. Podawane przezeń lekarstwo raczej wzmagalo, niż tłumilo chorobę. Szaj. P. komu wody. † P. w targu = ofiarować, zaulekarować cenę: Podałem mu na tę książkę talar. Troc. Podawać w targu, targować, targując postępować. L. Kto więcej poda, ten otrzyma. Mącz. P. swoją cenę (= powiedzieć, postawić). Podaję więcej, podkupuję kogo, postępuję więcej od niego. L. (= podbijam go). Przedawać więcej podajacemu. Troc. Podaj mi rękę, bo wstać nie mogę. Podać komu ramię. Podajcież sobie nawzajem ręce. Kniaź. Królówie podali sobie ręce, jak bracia. Mochn. P. sobie ręce na znak zgody. Podaj mi rękę = nie gniewaj ś. więcej. Dziewica anielskiej postaci rękę przez Niemen podaje Jagielle. Syrok. Przen.: P. komu rękę = pomóc mu, wyprowadzić go z biedy. P. obiad. Po obiedzie podano kawę, cygara. Przen.: Kazał sobie P. karotę. Krasz. (= kazał zejść do karety po siebie). P. prośbę = złożyć ją na czyje ręce, wystąpić z nią; unieść, zrobić podanie. P. skargę, zażalenie na kogo. P. skargę do sądu. P. rachunek = przedstawić. P. co w rachunku = pomieścić. Uła tego świadoma (twey dzielności, Radziwille), tames ty swej siły próbę najpierwej podał. Kochan. (= okazać, złożyć). Podawać piłkę w grze = rzucić ją chwytającemu (= nadawać, tgać. L.). Podawać sobie z rąk do rąk = puszczać w kurs między sobą. Mularze, ustawieni rzędem, podają sobie cegłę. Na pierwszym miejscu u stołu pannę całowano, także do końca podawać kazano. Kochan. Podawano sobie z ust do ust każdą jego odpowiedź. Sienk. Podawać dziecko do chrztu = trzymać. Przen.: wystawić, narazić na co: Podawać ś. abo kogo w pośmiech. Kn. Podawać kogo abo siebie w języki ludzkie. L. (= narażać na obławę). Kto w pańskiej niełasce, z tego wszyscy dworują, a jak poczną, tak go będą sobie podawać, nosić, piastować, aż do pa-

chola! przyjdzie. Górn. (= obnosić, obmawiać, wytykać; nie zejdzie z ludzkich języków). Będą go sobie z tyłu palcem ukazować, wszędzie, gdzie ś. zejda, będą go sobie podawać. Kosz. Podawać na ludzką obmowę znajomości. Żer. Sam swe życie podał w niebezpieczeństwo, żeby mógł We Pana ratować. Boh. Podał kraj w niebezpieczeństwo. Kras. Pan go na takie ubóstwo podał, iż chleba prosił. Skar. (= przypuścił nam takie ubóstwo). Przen.: Bóg nam podał króla z Węgier, dzielnego Stefana. Kochan. (= zesłał; obdarzył nas nim). Turek ledwiec nam i tak króla nie podawa. Kochan. (= narzuca, wyznacza). Któremu cię sam ojciec podaje w małżeństwo. Kochan. (= oddaje, przeznaczca). Podziemne kraje, gdzie słońce swych promieni nigdy nie podaje. Kochan. (= nie posyła, nie przesyła, nie udziela, nie rzuca). Różliczne drzewa podawają ku ziemi cień w gorąco miły. Kochan. (= szylają, posyłają; udzielają go). Ale harde Krzyżaki tak starł jednym bojem, że je niemal zwalczono podał dzieciom swoim. Kochan. A niechaj już Ünijej (aktu) w skrzyniach nie chowamy, ale ją w pewny zamek do serca podamy. Kochan. (= powierzymy, oddamy, złożymy). Podajże jej kęs nadzieje. Kochan. (= zostaw, zrób, udziel, wskaż). 2. **powierzyć, poruczyć, polecić, zlecić, zalecić:** Mówisz, iż podaję Pan Chrystus Piotrowi owce, apostołów samych jemu nie poruczył. Smotr. Konia uchwyciwszy, łaskawa bohaterka w ręce mu podaje. P. Koch. 3. **przekazać, oddać, zostawić, zakomunikować:** Abyś to wszystko podał potomkowi swemu, co weźmiesz od rodziców. Kochan. Troski nieuspione prędkim wiatrom podają (dźwięki lutni) za morze czerwone. Kochan. P. co pamięci, potomności. Co powie prawy mędrzec, wiek wiekowi poda. Kras. (= powtórzy). Arystydesa ubóstwo bez zmayı wielki wiekom podawać będą. Karp. Pisarze starożytni podają, że... (= głoszą, mówią, piszą). 4. **poddyktować, zalecić, wskazać, przepisać, przytoczyć, przedstawić:** Mam ci sekretnie do wykonania niektóre P. rozkazy. L. P. kogo do nagrody. Mówił głosem donośnym, dźwięcznym: podał naprzód określenie nauki, przedstawił niezmiernie ważne jej znaczenie i związek z innymi naukami. Dyg. Co kościół do wierzania podaje... P. co w wątpliwość = zakwestjonować co. P. sposób, środek na co. P. przyczynę czego. Doświadczenie i sam rozum nam to podaje. Troc. Strzegli świadectw jego i przykazania, które im podał. Wuj. 5. **poddać, podsunąć, przedstawić, zaproponować, zaprojektować co, wystąpić z czym, umieść co:** P. projekt, myśl, sposób, środek. Będę mówił, co mi kolwiek myśl poda. Leop. Acz ci zmysły co innego podawają, ciebie niech umocni wiara. Wuj. Podają to na roztrząszenie, na uwagę każdemu. Troc. Przen.: † P. pieśń. Troc. (= zaintonować; zacząwszy, podać sposób śpiewania). 6. **nastreczyć, nadarzyć, zdarzyć:** Owo jest Ergast, jakcoć mi go nieba podały wtenczas, gdy mi go potrzeba. Lubom. (= zesłały). † Obaczył Jonatas, że mu czas podaje a dopomaga. Leop. (= jest nu na rękę, sprzyja mu, nastrocza mu ś.). Ku czemu droga tobie, królu, tym łatwiejsza, im rzecz, której podajesz, sama jest ważniejsza. Kochan. 7. † P. **oddać, wydać, zdać, podać:** Podają go katu, podają bestjom na pożarcie, podają kogo w niewolę, podają szyję. Kn. Podał życie za ojczyznę. Troc. Bez miecza i najmniejszego krwie rozlania zamek i miasto podali. Skar. Zamki za tym służebni królowi podają. Kochan. Ciała ludzkie umysłom są podane. Kochan. Jezus na krzy-

żu, nakłoniwszy głowę, podał duszę. Leop. (= wzionął). Na której (królowy) ślicznych rękę pragnąłem duszę P., gdybykolwiek były nieprzejdane siostry przedze swej dowiły. Kochan. Gdy przygodzi ś. w Krakowie interdycht cyrkiewny dzierzeć a chować, miasto Kazimirz... temu to interdychtowi nie ma być podano. Św. z Woc. (= nie ma ulec). [Potem ten pán podał go cysarzowi do wojny, a ón posed do te wojny]. Z lecem nie wie, jak go P. lub przybrać. Żebr. (= popuścić, zwolnić). 8. **podstawić, nastawić, wystawić, wychylić, wysunąć; zwrócić, obrócić:** P. komu rękę do ucałowania. Wnikał też i w wojsko, które chętnie skargom jego ucho podawało. Sienk. Cała naprzód podana, z trwogą w oczach wsłuchiwała ś. w jego słowa. Orzesz. Podaję szyję. Troc. Nie podam rąk na wryzę; wolę gardło szablon P., niż ciało w niewolę. Birk. Z Niedźwiadkiem go wstaje połowica, a Strzelec ostatka podaje. Kochan. (= wysuwa resztę). Kożę tedy ognistą i jej drobne plamię z głową, z ręką i z grzbietem woźniczym pod ziemie Kozorożec podaje. Kochan. Gdziekolwiek oko podał, na powal leżały trupy. Żebr. Przen.: Tył P. = uciec: Wycie tył podali i pierwsi z bitwy pouciekali. Bardz. Skoczyli za nieprzyjacielem, który tył podał. Jez. 9. † P. komu co = oddać mu w posiadanie w porządku prawnym, sądownie: Bór wierzycielowi sądownie P. Skr. 10. P. co do gazet = ogłosić co w gazetach. † P. między ludzie. Troc. (= opublikować). P. do wiadomości powszechnej, do wiadomości ogółu, zebranych. 11. **poddyktować dla zapisania:** Podalem cię z imienia i nazwiska. Podalem go na listę kandydatów. 12. † P. kogo na urząd = wskazać, zalecić, zaproponować, zarekomendować: Cesarz, acz heretyk, czeżąc jakokolwiek kościół rzymski, po śmierci Liberjusa nie podał na papieństwo arjana. Skar. P. kogo komu na urząd. Troc. Podawać plebana (prawem kolatora). 13. × P. **zagnać, zapędzić, ponieść, porwać:** Gwałtowny wiatr, nie dawszy przybić do lądu, podał ich daleko na morze czarne. Zabł. 14. † P. **wydać, przynieść, zrodzić:** Takie potomstwo na świat, jaki sam, podawa. Kochan. 15. † **Podać po sobie, [P. po sobie znak] = pokazać po sobie, dać znać po sobie; wydać ś., zdradzić ś. z czym oznakami zewnętrznymi:** Jam mileżał, choćby mię zabito, nie podalem po sobie. Jabł. (= udamem, jakby nigdy nic). [Nie podaj po sobie znaku. Nie podaję po ś. znaku]. 16. a. **Jechać, Okrywać myśl.** (o ptakach) latać. P. ś. i. **każać ś. zapisać, poddyktować swoje imię i nazwisko; złożyć swoją ofertę:** P. ś. na listę kandydatów (= postawić swoją kandydaturę). [Ależ oni ś. nie tak nazywają! — Jak ś. podali, takim zapisał]. Podał ś. za choroego, za wdowca (= i: udał go). [Podał ś. w niemote] = udaje idjotę. 2. **ogłosić o sobie:** Podał ś. do gazet. Radby ś. ryceerz w tej okazji podał światu, radby ś. oraz i królowi spodobał. Pot. (= rozgłosił o sobie; unieśmiertelnił ś., wstawił ś.). 3. [P. ś.] **odezwać ś. z imienia i nazwiska przy czytaniu listy:** Śtajgier czyta po kolei nazwiska górników, ci zaś podają ś., to jest odpowiadają: „jest“ lub „niema“. 4. P. ś. do dymisji = **podać prośbę o dymisję, prosić o dymisję.** P. ś. na urlop = **podać prośbę o urlop.** 5. † P. ś. w co = **narazić ś., wystawić ś. na co:** Podawać ś. abo kogo w pośmiejch. Kn. Życzę, żebyś ś. w takie niebezpieczeństwo nie zawsze podawał. Boh. 6. † P. ś. na co = **odwołać ś. do czego, powołać ś. na co:** Obwiniony człek podał ś. na wyzwanie swych parobków i rataja. Ort. 7. † P. ś. **oddać**

ś., *zaprzedać* ś., *poddać* ś.; *dać* ś., *ustąpić*, *ulec*: I podali ś. w jarzmo Baal Fegorowi i palili ofiary zdechłemu trupowi. Kochan. Na taką podali ś. niktzemność (= *oddali* ś. *jej*, *puścili* ś. na nią). Nie podawajcie ś. w tę niewolę. Jest rzeczą głupią gwałtem ś. silić i niby nie podawać chorobie. Perz. Tak ś. dumie podał, że go nie można cierpieć. Warg. Podają ś. smętkowi, przypuszczam do siebie smętek. Kn. P. ś. żalowi. 8. † P. ś. *oddać* ś., *powierzyc* ś., *polecic* ś., *poruczyć* ś., *ofiarować* ś.: Kto ś. w opiekę poda Panu swemu. Kochan. 9. [P. ś.] na co, w co, do czego = *poświęcić* ś., *zdecydować* ś., *ofiarować* ś., *zdeklarować* ś.: Chodził Pan Jezus, niby jak się podał na prosalny chleb. Jaka miłość, taka miłość, kto ś. podał, to zdradliwość: i ja ś. też w nią podała, jaż mnie główka zabolęła. Bracia wilka podali się do procesu o ojeowizne. 10. *rzucic* ś. *naprzód*; *pochylić* ś., *przechylić* ś.: Wąż to w kłęb niezmierny zatokiem ś. zwiija, to ś. jak nagły potok okrutnie podawa; *impetu fertur*. Zebr. Ściana niedługo runie, bo ś. już podała na bok. Podał ś. ciałem nieco naprzód. Jeż. Każda pierś dyszy z lubością, głowy podają ś. w tył. Sienk. Ażeby jedną z tych istot, co ś. z szelestem łaskotliwym ślaniały i podawa ś. zdawały, w objęcia swoje pochwyć. Jeż. Ale i Kassioņa nie prawie pocięnie na dół ś. podawa. Kochan. Przen.: Ten to lubi, a żoż zaś indziej ś. podaje. Kochan. (= *skłania* ś. *ku czemu innemu*). II. [P. ś.] *skrećcic*, *złoczyć*: Za ostedłem opuścił drogę jeżdżną i podał ś. w pola. Ork. 12. † P. ś. *wychylić* ś., *zjawić* ś., *nastręczyć* ś. *oku*, *przedstawić* ś.: Podawała ś. między dwoma obozy wielka równina. Ustrz. W pierwszym bramą jedrneńska podawa ś. progę, zginieniem sławna twoim, o Paleologu! Tw. 13. [P. ś.] = a) *przedstawić* ś., *zdać* ś., *wyglądać*, *wydać* ś.: Jak do organisty przyszed, tak ś. takim podał, że wszystkie przemysły wie, co ten organista robi. b) na kogo, na co, do kogo, do czego, po kim = *patrzeć na kogo*, *na co* = *być doń podobnym*, *wdać* ś. *w kogo*: Ten młody kawaler arcywspaniałą posiada duszę, bynajmniej ś. do ojca swego nie podał, który kutwą i sknerą. L. Zgodne Żydowsko, podaje ś. na godnego człowieka (= *wygląda*). Podał się na ojca krzestnego. Syn wcale ś. do ojca nie podał, lepsze ma serce. Zrebić ś. podało po kobyle. Człowiek w człowieka P. ś. może. L. Widamy u stworzenia rozmaitego, że ś. oddziela a w różność podaje ród od rodziciela. Gil. Na dziadka macierzyńskiego ś. podali. Tet. e) P. ś. na co, do czego = *zdać* ś., *przycić* ś.: Niepodobna, ażeby ś. które podało do czego takiego. Kaczk. Na co ś. to wszystko podało! (= *co to wszystko warto! jak to wygląda!*). Podało ś.! (= *na nic* ś. *nie zdało*). Podało ś.! = *jeszcze czego!* a *zaraz!* a *jakże!* d) Jemu ś. podało, on umie, potrafi; przytrafiło mu ś., udało. Gwar. e) *obrodzić* ś.: Wsędy mi sie hanbień podała kapusta. < Po + Dać >

Podagient, a, lm. ci niższy stopień agenta, pomocnik agenta: Agencji taey mają pod swoim zwierzchnictwem podagientów i drobnych komisjonerów. < Pod + Agent >

Podagra, y, blm., !**Pedagra**, !**Pedogra** lek. *dna nożna*, *choroba*: P. bardziej ludziom dostatnim, niż ubogim, przypada. Haur. Czasu Hipokratesa mało ich było, coby podagrą niemagali, a to dla miernego chowania. Kosz. Wrzaskliwa P. Ryb. J. P. na pół zleczona, gdy często aż do potu robotą znuzona. Jak. W. < Gr. pouś, 2 pp. podós + ágra >

Podagryczka, i, lm. i forma ż. od **Podagryk**. **Podagrycznie** przys. od **Podagryczny**. L.

Podagrycznik, a, lm. i, **Śnitka** bot. (*Aegopodium*) roś. z rodziny baldaszkowyc. Gatunek: P. pospolity, kozia stopa a. stopka (a. podagraria). < Od Podagryczny >

!**Podagryczny**, !**Pedogryczny** I. *dotyczący dna nożnej*, *podagry*: Ból P. 2. *cierpiący na dnę nożną*. < Od Podagryk >

Podagryk, a, lm. oy, !**Pedogryk**, !**Pedagryk**, **Podagrzyśta**, **Podagrzyśta** *człowiek chory na dnę nożną*: Przez niego trzy podagrykowie zostali uzdrowieni. Wuj. < Łć. podagrieus >

[**Podajac**, a, ał i P. ś.] p. **Podac**. < Zam. Podawać >

[**Podajanie**, a, blm.] czynność cz. **Podajac**. [**Podajanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Podajac** ś.]

Podajność, i, blm. rz. od **Podajny** *podatność*: Męczyzna, aby mógł kochać, potrzebuje widzieć w kobiecie pewną miękkość, P. Biał.

Podający I. im. od **Podawać**. 2. † Linja podająca = *linja komunikacyjna*. Troc.

Podajny p. **Podatny**. < Od **Podac** >
[**Podal**] przys. I. *opodal*, *niedaleko*: P. od piasków brzeżnych mogilnik tobie zbudował. Wyp. Jagnię... i owoc... skryjesz między cyprysy P. grobowca. Wyp. 2. *dalej*: Dziadus jęli naszego pana pod bok i powiedli P. od gromady. < Po + Dal >

† **Podalec**, lca, lm. lca = **Padalec**. Mur. < Z Padalec, przez sld. do **Podac** >

!**Podalgja**, i, blm. *ból nożny*, *rwanie w nogach*, (*podalgia*). < Gr. pouś, 2 pp. podós = noga + álgos = cierpienie >

Podalpejski *znajdujący ś. pod Alpami*, *właściwy otolicom Alp*: Zasadź tam podalpejskie dalej. Krasin. < Pod + Alpejski >

[**Podanica**, y, lm. e] *któraś z części wozu*. < Od Podany >

Podanie, a, lm. a I. blm., czynność cz. **Podac**: Dziękuję za P. kieliszka. Troc. P. czego w zwyczaj. Troc. 2. a. † **Podawanie** *wspomnienie o czym*, *ustnie przekazywane pokoleniom późniejszym*, *tradycja*; *legiendy*: P. ludowe. Kraży między ludem, u ludu takie P. Fakt oparty na podaniu. P. niesie, głosi, że... O tym zachowało ś. także P. O nim P. domowe taką powieść zachowało. Syrok. Jak kruszec drogi są stare podania. Pol. Zbierać podania między ludem. P. o Krakusie i Wandzie, o śpiących rycerzach. P. kościelne. Troc. 3. *prośba piśmienna*; *projekt*, *wniosek*, *przedstawienie*, *proponycja*: Zrobić, wnieść P. o eo do sądu. Wystąpić z podaniem. Przyjąć, odrzucić P. Napisać P. O Boże! jako to znamienite P. Ciek. Zezwolił na to P. Troc. P. to uczynił. Troc. Podobało mu ś. to P. Papr. 4. *twierdzenie*, *zauwżenie*, *zauwżenie geometryczne*, *prawda*, *której trzeba dowieść*: P., zwane centum bovum. Jest wiele podań, których dowiedzenie gruntuje ś. na równości pewnych trójkątów. Jak. J. 5. † P. *ulanie*: Obawiam ś., żeby to P. mniemania złego i niesławy u ludzi nie zjednało. Ciek. 6. † P., † **Podawanie**, † **Powzdanie** *odlanie posiadłości nowemu posiadaczowi w porządku prawnym*, *wprowadzenie go w posiadanie*: P., podawanie, powzdanie, zdawanie kupna, majątności, oddanie rzeczy prawnych albo kontraktowych. Kn.

Podanie się, a ś., blm., czynność cz. **Podac** ś.: P. ś. do dymisji.

Podaniowy przym. od **Podanie**, *tradycyjny, legendowy*: Bohater P. Postać podaniowa. Godne jest uwagi ciągle przekształcanie ś. wątku podaniowego. Karł. Połączenie z rodziną, zbliżenie do ludu, z którego ust. lały ś. podaniowe pieśni i bajki, radowały jak niezasażone szczęście. Krasz.

Podanioznawstwo, a, blm. *nauka zajmująca ś. znaczeniem podań*. <Podanie + Znacznictwo>

Podany I. im. od **Podać**. 2. *który ś. podał, zwrócony, wysunięty naprzód, ku pewnej stronie*: Ku zorzom miała podane oblicze. Cała naprzód podana, z trwogą w oczach wsłuchiwała ś. w jego słowa. Orzesz. 3. [P.] = a) *podobny*. b) *Podane jest = powiadają, słyszałem, że...* <Od Podać>

Podapeniński pod *Apeninami znajdujący ś., właściwy okolicom apenińskim*: Pliocenowy utwór, pliocenowa gromada, utwory podapenińskie, najwyższe z trzeciorzędowych, spoczywające na molasie. Łab. <Pod + Apeniński>

Podaptekarz przym. od **Podaptekarz**: Stopień P. Egzamin P. <Pod + Aptekarz>

Podaptekarstwo, a, blm. *stopień podaptekarzki, obowiązki podaptekarza*. <Od Podaptekarz>

Podaptekarz, a, lm. e *stopień niższy od prowizora, kandydat aptekarski*. <Pod + Aptekarz>

Podar, u, lm. y I. †P. p. **Podarunek**: P. dobrowolny od stanu szlacheckiego. Grab. P. 2. [P.] *wrodzaj*: Jak do podaru (= *stosownie do urodzaju*). <Po + Dar>

Podarcie, a, blm., *czynność cz. Podrzeć*.

Podarcie się, a ś., blm., *czynność cz. Podrzeć ś.*

[**Podarć**, **drze**, **dar**] i [P. ś.] p. **Podrzeć**.

Podareczek, czka, lm. czki rz. zdr. od **Podarek**.

[**Podareczka**, i, lm. i] p. **Podarunek**. <Od Podarek>

Podarek, rku, lm. rki I. p. **Podarunek**: Podarkami na kogo isć, kogo psuć. Troc. P. z ludzkości. Troc. P. za oglądanie czego. Troc. Przyjmuje podarki na przedarowanie dane. Troc. (= *zapówki*). Podarunek a. P. daje ś. komu dla zjednania łaski, a dar z szkodliwosci. Troc. P. błahy, podły. Troc. P. lekarzowi, patronowi. Troc. Uglaskali Tatarów wkraczających podarkami. Łęcz. Podarki oczy zaslepiają, język wiążą. Kn. Podarki brać podłego jest serea. Kn. P. od nieprzyjaciela podejrzany. Kn. P. zaletny, miłośniczy P. Das. Izba jedna pełną być miała naczyń srebrnych i pozłocistych, które na podarki przeznaczony były. Krasz. Słuchał rady Jetra (Mojesz), gdy mu poradzili, aby na sądy postanowił innych ludzi mądrych i podarkami gardzących. Skar. Podarki bierze, jakoby sam tylko weale miał zostać, kiedy wszystko zginie. Opal. 2. [P.] *kawałek wstążki, najczęściej białej, zawijany na sposób krawata i przyczepiany do lewego boku druzby*. Zdr. **Podareczek**, [Podareczka]. <Od Podar>

[**Podaremnie**] przys. od **Podaremny**.

[**Podaremny**] *daremny, próżny, niepotrzebny, zbędny*: Moje zalecanie jest podaremne. <Po + Daremny>

Podarkowy przym. od **Podarek**: Ofa królestwo swoje podarkowe papieżowi uczynił, z każdego domu pieniądz srebrny postępując. Skar. (= podarki dające, do podarków obowiązane. L.). <Od Podarek>

Podarkturowy *podbiegunowy*: Piękność i wyższe

wykształcenie raziły serca niezłodowaciałe jeszcze podarkturowych mieszkańców. And. <Pod + Arkturowy>

[**Podarlać**, a, a] *pogardzać, pomiatać*.

[**Podarlanie**, a, blm.] *czynność cz. Podarlać*.

Podarna, ej, lm. e mat. p. **Spadkowa**.

[**Podaronek**, nku, lm. nki] p. **Podarunek**. <Z Podarunek>

Podarować, uje, ował, †**Podarzyć** nied. × **Podarowywać**, †**Podarzać** I. a. nied. [**Podartować**] *darować, dać darmo, w darze, darowizną*: Korony, tak zwanej św. Stefana, od cesarza bizantyjskiego królowi węgierskiemu podarowane], jest opis. Lel. P. komu konia, odzienie. P. komu godzinę pracy = *wolnić z pracy godzinnej*. [P. komu życie]. 2. *przen. przebaczyć, przepuścić, wybaczyć, odpuścić*: P. winę. Hoj, nie podaruję mu tego! L. Bądźcie miłosierni, podarowywający sobie, jak i Bóg z łaski podarował wam. Bud. Znaszając i podarowywając jeden drugiemu, jeśli by kto na kogo miał żal, jak i Chrystus podarował wam. Bud. Prawo rzymskie nawet karę śmierci podarowywa temu, kto ś. zbrodni w państwie dopuszczał. Ostr. 3. [P.] *dać ś. uprosić za pieniądze*. 4. †P., [P.] *kogo czym = obdarzyć, udarować*: Wszystko wdzięcznie przymować, czym jedno człowieka Pan Bóg podaruje. Kaz. 1555. <Po + Darować>

Podarowanie, a, blm., *czynność cz. Podarować*.

Podarowywać, owuje a. ywa, ywał p. **Podarować**.

Podarowywanie, a, blm., *czynność cz. Podarowywać*.

[**Podartować**, uje, ował] p. **Podarować**: Im dowodzone, że gdzieś tam w Bryzolji podartują grunta i wszystko. Dyg.

[**Podartowanie**, a, blm.] *czynność cz. Podartować*.

Podarunekczek, czka, lm. czki p. **Podarunek**: Podarunekczki daje swojej kochance. L. <Od Podarunek>

Podarunek, nku, lm. nki, [**Podaronek**], **Podarek**, †**Podar**, †**Podarze**, [**Podarze**], †**Podarzenie** *mały dar, prezent, upominek, to, co ś. darowuje komu; gościniec*: Podarunki szły mi od pana. Kras. Wziął parę sukien od matki w podarunku. Kras. Od księcia Sanguszki mam ją w podarunku. Mick. Dawać, odbierać podarunki. †P. komu uczynić. Troc. P. od pana, od króla. Troc. Zdr. **Podarunekczek**, **Podarunyszek**. <Od Podarować>

Podarunkowy przym. od **Podarunek**.

[**Podarunyszek**, szka, lm. szki] p. **Podarunek**: Za P. zabrał mi wianyszek. <Z Podarunek>

†**Podarzać**, a, a] p. **Podarować**. Kochan. × P. ś. p. **Podarzyć** ś. <Po + *Darzać, od Dar>

†**Podarzanie**, a, blm., *czynność cz. Podarzać*.

†**Podarze**, a, lm. a, [**Podarze**] p. **Podarunek**: Niejednemu nawet przy podarach szkodzi. Kulig. Podarza żadnego nie mamy, eobyśmy mu dali. Leop. Przyniósł mi brat podarza i upominki twe. Leop. <Po + DA>

†**Podarzenie**, a, I. blm., *czynność cz. Podarzyć*. 2. †P. p. **Podarunek**: Przyjmij P. z rąk moich. Leop. Prokurator, jeśli nie zobaczy częstej pocztę, podarzenia, czestowania, bardzo zlenieje. Groic.

Podarzenie się, a ś., blm., *czynność cz. Podarzyć ś.*

†**Podarzyć**, y, ył p. **Podarować**. P. ś. I. (o wielu) *udać ś. kolejno*: Babki (wielkanoce) poda-

rzyły ś. 2. × P. ś., nied. × **Podarzać ś.** zdarzyć ś., trafić ś., udać ś., powieść ś.: Snać piękniejszej już niemasz nigdzie na całej ziemi, kiedy mi ś. nie podarzyło widzieć ją, a. choć o niej słyszeć. Kaczk. Podarzało ś. niekiedy uzyskać u rządu tureckiego bezpłatny zwrot kilkudziesięciu jeńców. Szaj. <Po + Dar>

Podatek, tku, lm. tki, †Podawek, [Podatka] l. danina wiszczana regularnie na rzecz utrzymania państwa przez jednostki z tytułu ich przynależności do państwa i według ich możliwości, bez jakichkolwiek bezpośrednich świadczeń ze strony tegoż państwa: P. dochodowy (= od dochodu osiąganego przez obywateli). P. przychodowy (= oparty na prawdopodobnej przeciętnej cyfrze przychodu z pewnego kapitału). P. przemysłowy (= od przemysłowców). P. domowy (= od nieruchomości; podymne). P. gruntowy. P. konsumcyjny (= od przedmiotów spożycia osobistego). P. repartycyjny (= oznaczający ilość ogólną podatku przypadającą na gminę, okrąg, prowincję i t. p.). Podatki bezpośrednio i pośrednio. P. od osoby (= poduszne, pogłowne). P. od trunku (= czopowe). × P. hukowy p. **Hukowy**. P. od towarów wprowadzanych = cło. P. spadkowy, mieszkaniowy, okienny. Nałożyć, zbierać, wybierać, ściągać podatki. Podatku, pogłównia i dani dawać nie chcieli. Bud. 2. †P. pomoc: Rodzicom każdy winien jest cześć, posłuszeństwo, P. Hrb. <Po + Datek>

[**Podatka i, lm. i]** p. **Podatek**: Trza oddać podatke.

× **Podatkować, uje, ował l.** wnosić, opłacać podatek, być obowiązany do płacenia podatku; Im ś. bardziej zaludnia kraj, tym więcej jest podatujących. Kluk. Geta musi P. gruby. L. 2. nakładać podatki. <Od Podatek>

Podatkowanie, a, blm., × P. l. czynność cz. **Podatkować**: Oskarżano zwykle sejm czteroletni o marnowanie czasu i zbyteczną oględność w podatkowaniu. T. K. 2. sposób rozkładania podatków: Nauka podatkowania — znacznej ważności sprawa dla dobra pospolitego. L. Wzrosła w podatkowaniu nierówność, fiskalność, słowem oszukanie i uciążliwość. Ust.

Podatkowy przym. od **Podatek**: System, wykaz P. Ulgi podatkowe.

†**Podatnik, a, lm. cy osoba opłacająca podatki**: Od Tatarów Rusacy sami, chociaż to ich towarzysze i podatnicy byli, bez szkody być nie mogli. Błaż. <Od Podatny>

Podatność, i, blm. rz. od **Podatny**: P. ustroju dziecka na wpływy zewnętrzne. Kościół zaakcentował swoją P. do przystosowania ś.

Podatny, Podajny l. zdatny, nadający ś., odpowiedni, stosowny: Pogranicze ku bezprawiom podatniejsze. Organizm rozstrojony jest bardzo P. do przyjęcia chorób. Materjał P. do czego. 2. a. **Podajny uległy**. <Po + Datny>

Podatować, uje, ował co = poznaczac datami; pokłaść, popisać na czym dany. <Po + Datować>

Podatowanie, a, blm., czynność cz. Podatować. Podawacz, a, lm. e l. × P. p. Podawca: Wtenczas piłka bieg swój odprawuje, i trwa gra długo, gdy między podawaczem a odbieraczem taka jest miara, iż i ten grzeecznie podaje, i tamten rozumnie odbija. Górń. (= co piłkę gali. L.). P. rzemieślnicy, pomocnik. L. (= potrzebny). 2. **przyrząd do podawania**: Szopa na maszyny: kosiarki, grabiarki, przetrząsacze, podawacze. 3. hut. p. **Przodownik**. <Od Podawać>

[**Podawaczek, czka, lm. ozki, Podawaczek**] część kołowrotu, łącząca pedał z kołkiem i tak całą maszynę w ruch wprowadzająca. <Od Podawacz>

[**Podawacz, a, lm. i]** p. **Podawaczek**. × **Podawaczka, i, lm. i** forma ż. od **Podawacz**. **Podawać, aje i [awaj], ał i P. s. p. Podać**. <Po + Dawać>

Podawanie, a, lm. a l. czynność cz. **Podawać**: P. talerza. Troc. P. dzieci do chrztu. P. pieśni. Troc. P. w targu. Troc. Stąd zdrady i podawanie zamków i miast w ręce nieprzyjacielskie. Kochan. P. plebana, plebanji, ołtarza, beneficjum jakiego, actio, kollacja, prezentowanie. Kn. Podawania plebana prawo, kolatura, władza podawania urzędów duchownych. Smotr. Zjednali sobie Polacy u papieża wolność podawania dziewięćdziesiąt urzędów duchownym, conferendi. Błaż. (jus patronatus. L.). W podawaniu kapłana wiedzieć potrzeba, jeśliby kościół walcował, a podawca przełożonego nie obrał, pókiły cztery miesiące nie upłynęły, traci i kościół i lenno; a biskup poda, kogo będzie chciał. Sz. Gamrat zarazem opowiedział się, że to beneficjum jego jest podawania, ani żadnego na nim chce cierpieć, jeno kogo on na nie wsadzi. Kochan. Panowie wymagały, żeby jej wszelkie nominacje i podawania były za wiadomością. Bart. Te beneficja królewskiemu należą podawaniu, podawania są biskupiego. Troc. Podanie, P., powzdanie, zdawanie kupna, majątności, oddanie rzeczy prawnych albo kontraktowych. Kn. 2. †P. p. **Podanie**: Cnoty Wojciecha św. przez 900 lat trwającym podawaniem przyszły do nas. Bals. 3. †P. **następstwo**: Adamowa wina przez P. rodzaju na nas ścieka. Salin.

Podawanie się, a ś., blm., czynność cz. Podawać ś.

Podawca, y, lm. y l. a. Podawacz ten, co podaje: Cokolwiek przedtym było wątpliwe, teraz przez mię podawcę ma być pewne. Śienk. Grecy byli podawcy zacnymi praw i obyczajów narodowi ludzkiemu. Jan. (= nadawcami). Zapłacił ten dług już podawce tego lista. Ort. (= okazicielowi tego listu). 2. †P. lenna = lennodawca, pan lenny, suzeren. Sz. 3. P. plebana, plebanji = kolator. L. Dostojęstwa duchownego jest podawcą zwierzchność duchowna, a beneficji jest podawcą zwierzchność świecka. Smotr. Senat rozkazuje podawcom abo wytrykuszom kościelnym, aby... Baz. Patronowi a. podawcy należy obrona praw kościelnych. Sz. Łakomy P. za dary takie pasterze owieczkom daje, że te obumierać muszą prze niedostatek nauki. Rej. 4. **projektodawca, wnioskodawca**. <Od Podać>

Podawczy l. przym. od **Podawca**: List P. służy do oddania królewskiej uprzywilejowanemu. Kras. (= nadawczy). Podawcze listy na beneficjum, na intronizację. Troc. (= kolatorskie). Akt P. 2. × P. **podający, przekazujący**: Echa podawcze będą ś. odzywać. Wor. <Od Podawca>

†**Podawek, wku, lm. wki p. Podatek**: Król włożył dań na duchowne, i k temu z kościołów srebro podano krom Krakowa, bo na ten P. biskup krakowski nie chciał przyzwolić. Biel. M. <Po + DA>

†**Podawiciel, a, lm. e dusiciel, ten co dusi, dlawi**. <Od Podawić>

†**Podawić, i, il i P. s. p. Podusić**: Niewinne ptaki podawił do końca. Biel. M. Gdy cesarz umrze, starszy syn jego nastąpi na państwo, a o wch drugich, co są bracia jego, wszystkich ka-

że P. Star. W nocy podawily ś. same. Warg. <Po + Dawić>
 † **Podawienie, a, blm.**, czynność cz. **Podawić.**
 † **Podawienie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Podawić ś.**
Podaż, y, blm. *zaofiarowanie, oferta w celu sprzedaży*: Zapotrzebowania są wielkie, ale P. mała. Uregulować P. i popyt. Czy zmniejszyła ś. P. majątków, czy też komisja w zakupie stała ś. powściągliwsza? Popyt większy od podaży. Sienk. <Po + DA>
Podąbek, bka, lm. bki bot. p. Siniak. <Po + Dąbek>
Podać, dmie, dał zadać na pewien czas: Podmie duch jego, i popłyną wody. Ps. flor. <Po + Dać>
[Podągować, uje, owa] *obdarczać tych, co przychodzą po dyngusie.* <Po + Dągować>
[Podągwanie, a, blm.] czynność cz. **Podągować.**
Podąsać się, a ś., ał ś. *spędzić pewien czas na dęsaniu ś.* <Po + Dąsać>
Podąsanie, a, blm. p. Podąsanie ś.; dąsy: Odparło śliczne dziewczę z podąsaniem, nie wiadomo, prawdziwym, czy udanym. Jeż.
Podąsanie się, a ś., blm., Podąsanie czynność cz. **Podąsać ś.**
Podążać, a, ał p. Podążyć.
Podążanie, a, blm., czynność cz. **Podążać.**
Podążenie, a, blm., czynność cz. **Podążyć.**
Podążyć, y, ył, nied. Podążyć dążąc, pójść: P. za nieprzyjacielem. Podążył do miasta wolnym krokiem. Dopędzano i wymijano dużo podwód, do miasteczka podążających. Jeż. Krasne łanie biegły bezładnie, becząc, za nimi zaś podążał jelen, jakiś zwycięzca z wczorajszej walki. Sienk. <Po + Dążyć>
Podbaldach, u, lm. y = kwiatostan, w którym kwiaty mają szypułki nierówne, ale dochodzące do tej samej wysokości działek. Rost. <Pod + Baldach>
Podbaldaszkowy bot.: Marzymłodek P. p. **Marzymłodek.** <Pod + Baldaszkowy>
Podbałamucenie, a, blm., czynność cz. **Podbałamucić.**
Podbałamucić, i, ił *nieco zbałamucić; bałamucąc, podburzyć:* Azalewiczowie podbałamucili go, czy coś, i chłopiec zniknął. Krasz. <Pod + Bałamucić>
Podbałkański znajdujący ś. pod Bałkanami, właściwy okolicy Bałkanów: W krajach naddunajskich i podbałkańskich. Kl. <Pod + Bałkański>
[Podbarbić, i, ił] *pokrzepić, posilić:* Godnieście nas podbarbili onym piwem.
[Podbarwienie, a, blm.] czynność cz. **Podbarbić.**
Podbarcze, a, lm. a zoot. *część nogi przedniej zwierząt, odpowiadająca anatomicznie przedramieniu ludzkiemu (antibrachium).* <Pod + * Barcze, od Bark>
Podbarczny przym. od **Podbarcze.** <Od Podbarcze>
Podbarkowy (subacromialis) znajdujący ś. pod wyrostkiem barkowym. <Pod + Barkowy>
Podbarwia, i, blm. hejca. <Pod + * Barwia, od Barwić>
Podbarwiać, a, ał p. Podbarwić.
Podbarwianie, a, blm., i. czynność cz. **Podbarwiać.** 2. w technice mikroskopowej, *nadawanie skrętkom tkanek barwy jednej, zanim ś. je podda działaniu barwy drugiej.*

Podbarwić, i, ił, nied. Podbarwiać *podmalować, zagruntować jedną barwą pod drugi kolor.* <Pod + Barwić>
Podbarwienie, a, blm., czynność cz. **Podbarwić.**
Podbasować, uje, owa! *komu = polechać czyją próżność, pochlebić komu.* <Pod + Basować>
Podbasowanie, a, blm., czynność cz. **Podbasować.**
 × **Podbechtacz, a, lm. e p. Podbechtywacz.** <Od Podbechtać>
Podbechtać, a, ał, nied. Podbechtywać,* [Podbełchtywać] *poduszczyć, podszczuć, podźegnać, podmówić, namówić, podjudzić, podbuntować:* Podbechtywana ciągle duma Krzysztofa nie pozwalała mu zniżyć ś. do posłuszeństwa widokom dworskim. Szaj. Poczęli siostry podjudzać, podbechtywać braci, no i tak ich poruszali, jak to gniazdo osie. Ork. <Pod + Bechtać>
Podbechtanie, a, lm. a czynność cz. **Podbechtać:** Nędzne to życie, które potrzebuje ciągłych podbechtań, by nie zgasło. Tarn. Wówczas, czartowski podbechtaniem wiedziony, schylił ś. i obiera rękoma porwał cudowną dziewczynę. Żer.
Podbechtywacz, a, lm. e, × Podbechtacz *ten, co podbechtuje, podźegacz, podszczuwacz, poduszczyciel.* <Od Podbechtywać>
Podbechtywać, uje, ywał p. Podbechtać.
Podbechtywanie, a, blm., czynność cz. **Podbechtywać.**
Podbelcze, a, lm. a bud. = Nadslupie. <Pod + * Beleze, od Belka>
[Podbełchtywać, uje, ywał] p. Podbechtać: Poczęli siostry podjudzać, P. braci. Ork. <Pod + * Bełchtywać, od Bełchtać>
[Podbełchtywanie, a, blm.] czynność cz. **Podbełchtywać.**
[Podbereźnik, a, lm. cy] = Pobereźnik.
Podbestwiać, a, ał p. Podbestwić.
Podbestwianie, a, blm., czynność cz. **Podbestwiać.**
Podbestwić, i, ił, nied. Podbestwiać *podburzyć, podjudzić, podjurzyc, podbuntować; podżec, rozjurtzyć, rozbestwić, rozjuszyć kogo przeciw komu:* Kazimierz, gniewem przeciwko Władysławowi podbestwiony, pokój stanowiąc rozradził. Błaż. <Pod + Bestwić>
Podbestwienie, a, blm., czynność cz. **Podbestwić:** Mucha ziemię ruską wojował, jeśli nie za podbestwieniem, tedy pewnie za przebaczeniem Stefana. Błaż.
Podbęnkować, uje, owa! *podbić komu bębenka, poduszczyć, podburzyć, podjudzić, podmówić, podźegnać, podjurzyc.* <Pod + Bęnkować>
Podbęnkowanie, a, blm., czynność cz. **Podbęnkować.**
Podbęnkowy anat. znajdujący ś. pod bębenkiem ucha: Zachwytek P. (recessus hypotympanicus). <Pod + Bęnkowy>
Podbiał, u, lm. y, [Kapusta sterników] bot. (tussilago) *ros. z rodziny złożonych. Gatunek: P. pospolity, grzybieniami mniejszymi zwany (t. farfara).* <Pod + BIAŁ>
Podbiałowy przym. od **Podbiał:** Woda podbiałowa.
Podbibliotekarz, a, lm. e *pomocnik bibliotekarza:* Nie podobał ś. królowi ani jako lektor, ani jako P. Kraus.
Podbicie, a i. blm., czynność cz. **Podbić:** P. miasta, kraju. Troc. 2. P. u nogi = *górna, grzbieto-*

wa część stopy człowieka: Obuwie ciśnie na podbiciu. 3. górna część buta, przylegająca do podbicia u nogi. 4. × P. oczu = *siniał, siniec* pod oczyma od uderzenia. Troc. 5. *podszewka* u odzienia; *podszycie, podbitka*: Najlepszym podbiciem są lisy.

Podbicie się, a ś., blm. I. czynność cz. **Podbić ś.** 2. *gatunek choroby nóg psów a. koni*: P. ś. — zbyt- nie strudzenie lub pokaleczenie nóg. Sł. wil.

× **Podbicieł, a, Im. e p. Podbijacz.** L. <Od Podbić>

× **Podbiciełka, i, Im. i** forma ż. od **Podbicieł.** L. [**Podbiczować, uje, ował**] kogo = *wesprzeć kogo, dopomóc, podać rękę komu.* <Pod + Biczować> [**Podbiczowanie, a, blm.**] czynność cz. **Podbiczować.**

Podbić, ije, ił, nied. Podbijać I. co = *uderzwszy od spodu podrzeć w górę*: P. piłkę. Barszcz podbijany śmietaną. Bał. Przen.: P. licytującego = *wpedzić go na wyższą cenę*. Przen.: P. kogo w dumę = *wziąć*. Przen. P. komu bębenka p. **Bębenek**. 2. P. komu nogę = *uderzyć kogo w nogę, ażeby mu ś. podwinęła*. Przen.: Nieprzyjaciela, chociaż podbity pod nogi, może być, swój czas opatrzysz, srogi. Mor. A. (= *zwątlony, zbity z nóg; choć mu ś. noga powinie*). 3. komu oczy, gębę = *uderzysz, uderzając, zrobić mu siniałki pod oczami*: Podbijać oczy, gębę, posinić. Kn. 4. *wbić pod co; bijąc wtłoczyć, wcisnąć*: Podbij podpórki, aby ś. deska nie chwierutała. Troc. P. piasku pod pokłady kolejowe. 5. P. kogo, co = *powiwszy opanować, wziąć pod swoją władzę, zawo- jować, zholdować, ujarzmić*: I podbił jeś wstające na mię pod mię. Ps. flor. (= *podbiwszy poddał*). Obce narody, które był jego, oćcie Chrabry Bolesław pod ś. podbił. Chwał. Żeby był cały świat podbity, Kato jest nieużyty. Li. Agrykola podbił Brytanję. Lel. P. kraj pod swoje panowanie, pod swoją moc. Przen.: *zniewolić, zholdować, o- czarować, opanować, owładnąć, pociągnąć ku sobie*: Wszystkich serca podbija. Podbiła mię swemi wdziękami. 6. obuwie = *nabić czym jego podszewy, podkić*: P. buty, trzewiki gwoździ, ćwiekami. 7. *przybijając pokryć od spodu*: P. budynek balkami. Troc. 8. *podszyc*: Płaszcz drugim suknem podbity. Mącz. Król w atlasowej szubee, podbitej rysiami. Stryjk. Miał on czarną czamare, podbitą rysiami. Niem. Przen.: Miał smok ten brzuch chropawym jaszczurem podbity. Tw. P. ś. I. × P. *wziąć ś., wznieść ś., wlecieć, unieść ś.*: Gołębie, podbiwszy ś. w górę, znikły mi z oczu. Stasz. Wy- soki lot poety greckiego, gdy ś. do nieba samego podbija. Li. 2. (o koniach, o bydle) *podbić sobie nogi, zbić je sobie od spodu*: Koń mu ś. podbił na grudzie. Pot. Bydlę tuczone na miękkiej i oparzystej paszy prędko ś. podbija. Pileh. <Pod + Bić>

Podbiec, gnie, gł, Podbiegnąć, × Podbieżeć, nied. **Podbiegać** I. *biegnąc podstąpić pod co, zbliżyć ś. pędem do czego; zapędzić ś., zabiec, podlecieć, podskoczyć, przybiec aż do czego*: Owi, co do zamku z ogniem podbiegali. Bardz. Wojsko pod Kaptoljum podbiegało. P. Koch. 2. × P. kogo = *zejść, złybać, schwytać, przycapić na gorącym uczynku*: Podbiegł śmielca, i kędy śmierci na- snadniejsze przejście, łono mu przejął wieprz dwiema zębami. Zebr. Przen.: *wbiec, uprzędzić, wyprzedzić*: Musimy ś. na serjo zabrać do tego, żeby nas kto nie podbiegł. Bał. 3. *podejść, nabiec płynem, oćciec*: Członek naderwany krwią podbiegnie. Prz. <Pod + Biec>

Podbieg, u, Im. i gim. *przyrząd gimnastyczny, służący do wbiegania, zbiegania i zeskoków.* <Pod + Bieg>

Podbiegać, a, ał p. Podbiec. <Pod + Biegać> **Podbieganie, a, blm.,** czynność cz. **Podbiegać.** **Podbiegły I.** *który podbiegł, nabiegły, oćlektły, zaszył*: Jak ś. z sińcami krwią podbiegłmi ob- chodził. Perz. 2. † P. *zbiegany, zmużony drogą*. Grabow. <Od Podbiec>

× **Podbiegnąć, gnie, gł p. Podbiec.**

× **Podbiegnięcie, a, Im. a p. Podbiegnięcie.** **Podbiegnięcie, a, × Podbiegnięcie I.** blm., czyn- ność cz. **Podbiegnąć.** 2. Im. a chir.: P. *krwawe a. krwią* (sugillatio) = *wybroczyzna krwi podskór- na, siniał, siniec.*

Podbiegunowiec, wca, Im. wcy mieszkawiec oko- lic podbiegunowych: Góral, stopowiec, P. i t. d. byliby ich przedstawicielami. Karł. <Od Podbiegunowy>

Podbiegunowy *bliski biegunu, objęty kołem bie- gunowym*: Okolice podbiegunowa. Krajobraz P. Mieszkaniec P. <Pod + Biegunowy>

Podbiełały *który podbiełał*: Wiewiórki podbie- lały. Mor. (= *białe od spodu. L.*). <Od Pobie- leć>

Podbieleć, eje, ał t. stać ś. białawym, osiwieć nieco, *podsiwieć.* 2. *zbieleć od spodu.* <Pod + Bieleć>

Podbilenie, a, blm., czynność cz. **Podbieleć.** **Podbieracz, a, Im. e ten, co podbiera.** <Od Podbierać>

Podbierać, a, ał i P. ś. p. Podebrać. <Pod + Bierać>

Podbieranie, a, blm., czynność cz. **Podbierać**: P. miodu. Troc.

Podbieranie się, a ś., blm., czynność cz. **Podbierać ś.**

× **Podbieżeć, y, ał p. Podbiec**: Słońce twarz powlokło swoją barwą śniadą, bo miesiąc ciem- nym podbieżał je kołem. Mias. On podbieżał do ojea. Syrok. <Pod + Bieżeć>

× **Podbieżenie, a, blm.,** czynność cz. **Podbie- żeć.**

[**Podbij, a, Im. e**] p. **Turkuć.** <Od Podbić>

Podbijacz, a, Im. e, † Podbójca, † Podbicieł ten, co podbija, zdobywca: P. podkładów kolejowych = *robotnik podbijający je.* <Od Podbijać>

Podbijać, a, ał i P. ś. p. Podbić.

Podbijak, a, Im. i *narzędzie do podbijania pod- kładów kolejowych żwirzem.* <Od Podbijać>

Podbijanie, a, blm., czynność cz. **Podbijać.**

Podbijanie się, a ś., blm., czynność cz. **Podbi- jać ś.**

Podbijka, i, Im. i, Podciska, Podtłoczka rzem. *matryca.* <Od Podbić>

Podbiórka, i, blm. p. Podebranie.

[**Podbit, u, Im. y**] *bolesny pecherz na podszewie.* **Podbitek, a, Im. i** wet. *choroba kopytu końskiego, stłuczenie podszewy w kopycie u koni, iszten- giel a. sztyngiel.* <Od Podbity>

Podbitka, i, Im. i I. *szalowanie na belkach pu- łapu, przygotowane do tynku, podsufitka.* 2. [P., **Podbiwka**] *podbicie, podszycie, podszewka.* 3. [P.] *deska zamiast najniższej łąty pod słoniąnym po- kryciem strzechy.* 4. druk. *justunek w postaci szał- bika pod ostatni wiersz kolumny, ryg a.* 5. zdń. część. w Im. *listwy przybite do belek sufitowych, two- rzące pomieszczenie do suszenia kafi.* <Od Pod- bity>

[Podbiwka, i, lm. i] p. **Podbitka**. <Od Podbić>

[Podbliżenie się, a s., blm.] czynność cz. **Podbliżyć** s.

[Podbliżyć się, y s., ył s.] *podejść, podjechać, podsunąć s. bliżej, zbliżyć s., przybliżyć s.* <Pod + Bliżyć s.>

Podbłoczkowy anat. *znajdujący s. pod błoczkiem* (infratrochlearis): Nerw P. <Pod + Błoczkowy>

Podboczek, czka, lm. czki tap. *kawał materiału między boczkiem, spodem a tyłem nazewnątrż fotełu, kancypy.* <Pod + Boczek>

† **Podboczenie się, a s., blm.,** czynność cz. **Podboczyć** s.

[**Podbocznica, y, lm. e**] *podarunek w jadł, który obdarowany wynosi za pazuchą do domu.* <Pod + Bocznicza>

† **Podboczyć się, y s., ył s. ująć s. pod boki, weszprzeć s. rękoma o boki. <Pod + Boczyć s.>**

Podbodzenie, a, blm., czynność cz. **Podbość.**

Podbość, bódł, bodzie i. *ubosć, ukłóć od spodu, podbić czym ostrym:* Gdy podbodzię konia, biec prędzej będzie. Sł. wil. (= dasz mu ostroge). 2. przn. *poduszczyc, podjudzić, podszczuć, podżegnać, podmówić, namówić.* <Pod + Bość>

× **Podbożek, zka, lm. żkowie półbożek. L.** <Pod + Bożek>

Podbój, oju, lm. oje zabór, podbijanie, zdobywanie: Dla podboju krajów. Nar. Cheiwy podbojów. Czynie podboje. <Pod + Bój>

† **Podbójca, y, lm. y p. Podbijacz:** Nacisk wschodnich podbojców. Bońk. <Pod + *Bójca, BI/BOJ>

× **Podbójczy** przym. od **Podbójca, zwycięski:** Daj sobie ową gracką i podbójczą minę, która do poddania s. zniewala dziewczynę. Tremb. Z podbójczą miną uśmiechnął s. Rzew. <Od Podbójca>

† **Podbradzać, a, ał p. Podbrodzić.**

† **Podbradzanie, a, blm.,** czynność cz. **Podbradzać.**

† **Podbrażenie, a, blm.,** czynność cz. **Podbrażyć.**

† **Podbrażyć, y, ył podpić, podchmielić, żyknąć, podweselić, podochocić sobie:** Gdy sobie człowiek zbytecznie podbraży, to po łacinie u, ss dwa razy. Bratk. (= sus = świnia). <Pod + *Brażyć, od Braha>

† **Podbrodek, dka, lm. dki p. Podbródek:** a) P. jest część niższa pod wargą niższą, u mężczyzn dorosłych włosami czyli brodą pokryta. Krup. Niektórzy włosy z jego świętego podbrodka z wielkim radowaniem i jadowistwem targali. Spr. Język do podbrodka strzała, a P. do gardła samego przywdziała. Otw. P. koński. Troc. b) *podgardle, druga broda:* Patrz, jak im wiszą brzochy z onemi podbrodki, co je tam wytuczylei snadź waszemi snopki. Rej. Nie było z czego żyć wikarjuszom, nie znali, co mieć troisty P. Pulp. c) P. abo łanieszki, część munsztuka. Dor. Munsztuki mają być z podbrodkiem okrągłym a kwadratowym, pobielanym, nieostrym. Dor. <Pod + *Brodek, od Broda>

[**Podbrodniczek, czka, lm. czki**] *śliniaczek dziecięcy.* <Od *Podbrodnik, od Podbrodny>

Podbrodny i. *znajdujący s. pod brodą.* 2. *tyczący s. podbrodka:* Łanieszkie P. <Pod + *Brodny, od Broda>

† **Podbrodzać, a, ał p. Podbrodzić.**

† **Podbrodzanie, a, blm.,** czynność cz. **Podbrodzać.**

† **Podbrodzenie, a, blm.,** czynność cz. **Podbrodzić.**

† **Podbrodzić, i, il, † nied. Podbrodzać, † Podbradzać skapać, wykapać w wodzie płytkiej, po której można brodzić, wypławić:** Podbrodzał mdłe konie Febus na iberskim brodzie. Koch. J. W Afryce Febus stroni od widoku naszego, podbradzając koni. L. Dobrze jest konia podbradzać aż do kolan. Trzye. <Pod + Brodzić>

† **Podbronować, uje, owal** *powłóczyć bronią, pobronować trochę.* <Pod + Bronować>

Podbronowanie, a, blm., czynność cz. **Podbronować.**

Podbródek, dka, lm. dki, † Podbrodek i. anat. = a) *część środkowa szczęki dolnej poniżej wargi, u mężczyzn porastająca włosom; broda, bródka* (mentum). b) *część miękca pod szczęką dolną, nieraz wystająca i zwieszająca s., podgardle* (regio submentalis). c) *włosy rosnące pod podbródkiem.* 2. [P.] = a) *ścieraczka zawiązywana dziecku pod brodę w miejsce śliniaczka.* b) *chustka na szyję, zawiązywana pod brodą.* 3. † P., [P.] *część spodnia uzdechki.* <Pod + *Bródek, od Broda>

Podbródkognykowy anat. *należny do podbródka i kości gnykowej:* Mięsień P., mięsień podbródko-językowy, podbródko-podjęzyczny, × *muskuł podbródko-widełkowy; †myszka szczęk-o-językowej kości, ×mięsień brodowo-językowej kości; ×mięsień podjęzyczny szczęki; †myszka brodowa a. dziąsłowa, a. czeluściowa kości językowej, †myszka wewnętrzna szczęk-o-językowa, †muskuł szczękohyoidny.* <Podbródek + Gnykowy>

Podbródkopodjęzyczny p. Podbródkognykowy. <Podbródek + Języczny>

Podbródkojęzykowy p. Podbródkognykowy. <Podbródek + Językowy>

Podbródkowidełkowy p. Podbródkognykowy. <Podbródek + Widełkowy>

Podbródkowy przym. od **Podbródek.** Anat.: Tętnica i żyła podbródkowa (arteria et vena submentalis). <Od Podbródek>

Podbrudzenie, a, blm., czynność cz. **Podbrudzić.** **Podbrudzić, i, il** *nieco zabrudzić, pobrudzić cokolwiek, przybrudzić.* <Pod + Brudzić>

Podbrukowanie, a, lm. a *zabrukowane miejsce podniesione:* Nejtyczanka zaturkotała na podbrukowaniu. Radl. <Od *Podbrukować>

Podbrygadjer, a, lm. rzy stopień niższy od brygadjera, pomocnik brygadjera: Korpus kadetów składał s. z czterech brygad, na czele których stali brygadjer i P. Kraus. <Pod + Brygadjer>

Podbrzeźniak, a, lm. i bot. p. Grzyb. <Od Podbrzeżny>

† **Podbrzeże, a, lm. a p. Pobrzeże.** Troc. <Pod + *Brzeże, od Brzeg>

† **Podbrzeżny p. Pobrzeżny:** Do tajemnych ustępów podbrzeżnych uchodzi. Otw. <Pod + Brzeżny>

[**Podbrzuchnik, a, lm. i**] *część uprzejmy końskiej: rzemień zapinany około brzucha konia, poprąg.* <Po + *Brzuchnik, od Brzuch>

Podbrzuchowy p. Podbrzuszy: Żyła podbrzuchowa. Krup. <Pod + Brzuchowy>

[**Podbrzusie, a, blm. a**] p. **Podbrzusze.** <Pod + Brzusie>

Podbrzusze, a, lm. a, [Podbrzusie] *dolna część brzucha od peplka do pachwin*, X *pod pępeze*, † *podezerewie*, [podołek] (hypogastrium). 2. *części rodne niewieście*, † *podezerewizna*. 3. [P.] *wymię, cycek*. < Pod + *Brzusze, od Brzech >

Podbrzuszy, **Podbrzuchowy**, i. *znajdujący ś. pod brzuchem*. 2. anat. *ściągający ś. do podbrzusza, podpepkowy* (hypogastricus): Nerw P. Tętnica, żyła podbrzuszna. < Pod + Brzuszy >

[Podbuczki, ów, blp., Borodajki, Ssawki] *odmianna ziemniaków*.

Podbudować, uje, ował, nied. **Podbudowywać** i. *część spodnią budowli wstawić, podmurować*. 2. *poprowadzić nieco dalej budowanie, wznieść cokolwiek wyżej budowle*. < Pod + Budować >

Podbudowanie, a i. blm., czynność cz. **Podbudować**. 2. p. **Podbudynek**. Troc.

Podbudowywać, a, ał p. **Podbudować**.

Podbudowywanie, a, blm., czynność cz. **Podbudowywać**.

Podbudynek, nku, lm. nki, **Podbudowanie** i. *przybudówka, przybudowanie, część budynku przybudowana*. Sł. wil. 2. *spodnia część budynku*. < Pod + Budynek >

Podbudzać, a, ał p. **Podbudzić**.

Podbudzanie, a, blm., czynność cz. **Podbudzać**.

Podbudzenie, a, blm., czynność cz. **Podbudzić**.

Podbudziciel, a, lm. e, [Pobudca] *ten, co podbudza, podżegacz, poduszczyciel*. L. < Od Podbudzić >

Podbudzicielka, i, lm. i forma ż. od **Podbudziciel**; [Podfudzka].

Podbudzić, i, ił, nied. **Podbudzać** i. *pobudzić, poduszczyc, podżegnać do czego, podbuntować, namówić, być bodźcem do czego, zagrząć, podbuntować, popchnąć*: Spiskowi podbudzili tłum. 2. *przen. podniecić, orzeczyć, ożywić, poruszyć*: Władze podbudzające, które działają na jestestwa ożywe. Sniad. J. Eter podbudza organizm. Chęć sławy podbudza ludzi do czynów. < Pod + Budzić >

[Podbudzka, i, lm. i] p. **Podbudzicielka**: Z siostry taką P., ciągle go buntuje. < Od Podbudzić >

Podbuntować, uje, ował *podżegając zbuntować; wzburzyć, zrewoltować, podbechtać, podburzyć*. < Pod + Buntować >

Podbuntowanie, a, blm., czynność cz. **Podbuntować**.

Podburzać, a, ał p. **Podburzyć**.

Podburzająco *w sposób podburzający*: Na umysł poety insynuacje te oddziały P. Chm.

Podburzanie, a, blm., czynność cz. **Podburzać**.

Podburzenie, a, blm., czynność cz. **Podburzyć**: Uciemiony lud do podburzenia łatwy. Stasz.

Podburzyciel, a, lm. e, † **Poburzyciel** *ten, co podburza, podżegacz, poduszczyciel, podszczuwacz*. < Od Podburzyć >

Podburzycielka, i, lm. i forma ż. od **Podburzyciel**.

Podburzyć, y, ył, nied. **Podburzać** i. *wzburzyć, podbechtać, poduszczyc, podjudzić, podmówić, podbuntować*: Tych dróg będą cheieli szukać, mieszając i podburzając ludzi, jakoby wszystkiego zniknąć mogli. Kochan. Lud uciemiony łatwo P. Przen.: Płomień wiatrem podburzony pożera, co napada. Lubom. < Pod + Burzyć >

[Podbyrkować, uje, ował] *dawać lepiej jeść jaginiotom a. chorym owcom, odłączysz je od innych*. Przen.: Matka Józka rada widzi, to go i podbyrkuje. One matki to rade podbyrkujom pa-

robków, coby brali dziewczki, a niech sie ino ftóry ozeni, to mu sie lniet pólmisek ozbije. < Pod + *Byrkować, od Byrka >

[Podbyrkowanie, a, blm.] *czynność cz. Podbyrkować*.

† **Podcechować**, uje, ował *podznaczyć tajemniczo*: P., podznaczyć tajemniczo, a nie rzekomo nie bacząc, baczyc, *subtoto*. Mącz. < Pod + Cechować >

† **Podcechowanie**, a, blm., czynność cz. **Podcechować**.

[Podcepie, a, lm. a] *rzęd snopków*. < Pod + *Cepie, od Cep >

× **Podcerulik**, a, lm. cy p. **Podcyrulik**. < Pod + Cerulik >

† **Podchadzać**, a, ał, [Podchadzać] p. **Podęjsć**. < Pod + Chadzać >

Podchadzanie, a, blm., czynność cz. **Podchadzać**.

Podchędzać, a, ał p. **Podchędożyć**.

Podchędżanie, a, blm., czynność cz. **Podchędżać**.

Podchędożenie, a, blm., czynność cz. **Podchędożyć**.

Podchędożyć, y, ył, nied. **Podchędżać** *podczyścić, oczyścić nieco*: Ule na wiosnę podchędżać. Haur. < Pod + Chędożyć >

[Podchłać, a, ał, Pochlać] *se = podjęść sobie*. < Pod + Chlać >

[Podchłanie, a, blm.] *czynność cz. Podchlać*.

[Podchłastanie, a, blm.]: Przysed do ni, spojrzal po ni: jak ji dał P. pomiędzy obrastanie, aż sytkie kołtuny sie na niź zatrzęsły. < Pod + Chłastanie >

Podchlebca, y, lm. y p. **Pochlebca**. < Od Podchlebić >

Podchlebiacz, a, lm. e p. **Pochlebca**. < Od Podchlebić >

[Podchlebiaczka, i, lm. i] *forma ż. od Podchlebiacz, pochlebczyni*.

Podchlebiać, a, ał i P. s. p. **Pochlebić**.

1. [Podchlebiajek, jka, lm. jkowie] *pochlebca*. < Od Podchlebić >

2. [Podchlebiajek, jka, lm. jki] p. 2. **Podchlebnik**.

Podchlebianie, a, blm., czynność cz. **Podchlebić**.

Podchlebianie się, a s., blm., czynność cz. **Podchlebić s.**

Podchlebić, i, ił i P. s. p. **Pochlebić**. < Pod + Chlebić >

Podchlebie, a, blm., czynność cz. **Podchlebić**. **Podchlebie** się, a s., blm., czynność cz. **Podchlebić s.**

[Podchlebnać, nie, nał, Podchlibnąć] *pochlebić*. < Pod + *Chlebnać, CHLEB >

Podchlebie przys. od **Podchleby**.

[Podchlebieńcie, a, blm., czynność cz. **Podchlebić**.

1. [Podchlebnik, a, lm. cy] p. **Pochlebca**. < Pod + CHLEB >

2. [Podchlebnik, a, lm. i, Podchlibnik, Podchlebiajek] *pokrywka nakładana na tłuczkę od kierzni, aby ś. śmietana nie rozpryskiwała w czasie robienia masta*. < p. Pochlibnik >

Podchleby i. p. **Pochleby**. 2. [P.] *posłuszny, grzeczny*. < Pod + *Chleby, CHLEB >

† **Podchlebować**, uje, ował i † P. s. p. **Pochlebić**.

† **Podchlebowanie**, a, btm., czynność cz. **Podchlebować**.

† **Podchlebowanie się**, a s., btm., czynność cz. **Podchlebować** s.

Podchlebstwo, a, lm. a p. **Pochlebstwo**. <Pod + CHLEB>

[**Podchlibiać**, a, ał i P. s.] p. **Podchlibić**. <Z **Podchlibiać**>

[**Podchlibianie**, a, btm.] czynność cz. **Podchlibiać**.

[**Podchlibianie się**, a s., btm.] czynność cz. **Podchlibiać** s.

[**Podchlibić**, i, il, nied. **Podchlibiać**, **Potlebiać**] *pochlebić*. [P. s.] *przyPOCHLEBIĆ* s., *przyPODOBIAĆ* s. *komu*. <Z **Podchlibiać**>

[**Podchlibienie**, a, btm.] czynność cz. **Podchlibić**.

[**Podchlibienie się**, a s., btm.] czynność cz. **Podchlibić** s.

[**Podchlibnik**, a, im. i p. 2. **Podchlebnik**. <Pod + *Chlibnik, od Chlibać>

Podchloran potasu, chem. *woda Labarraque'a*, KClO. <Pod + Chloran>

† **Podchłopie**, a, lm. a *wyrostek, młody chłop, młodzik, mlókos*: Teraz s. małpa z podchłopia wyrwała. Kochan. <Pod + *Chłopie, od Chłop>

Podchmiel, u, btm. *podchmielenie sobie, stan, w którym s. znajduje ten, co sobie podchmielił*: Nie jestem pijany, jestem tylko w podchmielu. Zabł. <Pod + Chmiel>

Podchmielać, a, ał i P. s. p. **Podchmielić**.

Podchmielanie, a, btm., czynność cz. **Podchmielać**.

Podchmielanie się, a s., btm., czynność cz. **Podchmielać** s.

Podchmielenie, a, btm., czynność cz. **Podchmielić**.

Podchmielenie się, a s., btm., czynność cz. **Podchmielić** s.

Podchmielić, i, il, nied. **Podchmielać** 1. co = *chmielem nieco zaprawić, poddać chmielu do czego*.

Troc. Przen.: Chłopek, mógz podchmieliwszy, jedzie krzycząc z miasta. Ryb. J. 2. P. sobie, a. P. s., × **Podhumorzyć** s. *podpić sobie, podweselić sobie*: Kto s. na chleb żołnierski, kto na nędzę żali, kiedy sobie podchmieli, a nie raczej chwali Bacha z Cytera? Nar. Pili sobie, tańczyli, trochę sobie podchmielili. Mick. <Pod + Chmielić>

Podchmielony 1. *zaprawiony chmielem*. 2. *który sobie podchmielił, naupiół pijany*: <Od **Podchmielić**>

Podchmurnieć, eje, ał *stać s. nieco chmurnym, nachmurnyć s. trochę*: Aleksander podchmurniał. Krasz. <Pod + Chmurnieć>

Podchmurnienie, a, btm., czynność cz. **Podchmurnieć**.

Podchmurny *podobłoczny, podniebny, nadziemski*: Widząc tę światłość, która... wszelka natura podchmurna świeci. Słow. <Pod + Chmurny>

Podchodny 1. *podchodzący jeden pod drugiego, stykający s. jeden z drugim*. 2. lek.: *Zimnica podchodna = której napady stykają s. z sobą* (febris subintrans). 3. myśl.: *Polować na podchodnego = polować, podchodząc zwierzu*. <Pod + Chodny>

[**Podchodzalszy**] *starszy, niemłody*: Stary nie jest, ale jest P. <Pod + *Chodzalszy, od Chodzić>

Podchodzenie, a, lm. a, **Podchód** czynność cz. **Podchodzić**: Konie, zwyczajne podchodzeń i napadów, szły wileczym chodem. Sienk.

Podchodzić, i, il 1. p. **Podęjsć**. 2. † P. sobie,

dok. *zmordować s. trochę chodzeniem, schodzić s. trochę*. Kn. <Pod + Chodzić>

Podchorąży, ego lm. **owie** 1. w daw. Rzpltej polskiej, *żołnierz, który nosił w wojsku chorągiew*: P., namiestnik chorążego. Troc. 2. za Królestwa Kongresowego, *podoficer kandydat na chorążego*: Szkoła podchorążych. <Pod + Chorąży>

Podchowac, a, ał, nied. **Podchowycac** 1. *odchowac trochę; chowając doprowadzić do pewnego wieku, podpaść*: P. prosię, źrebie. 2. × P. *dać odpocząć, wytchnąć; popaść, odżywić*: Podchowawszy konie, pojedźmiem do Lwowa. Cz. P. s. *zostać podchowany, uchwac s. do pewnego wieku*: Zwierzęta, skoro s. urodzą i trochę podchowają, potrzeby swoje same sobie opatrzeć mogą. Skar. <Pod + Chowac>

† **Podchowaly** *podhodowany, podchowany, podrosły*: Chlewik ma być dla prosiąt podchowalych. Haur. <Od **Podchowac**>

Podchowanie, a, btm., [**Podchówek**] czynność cz. **Podchowac**.

Podchowanie się, a s., btm., czynność cz. **Podchowac** s.

Podchowycac, a, ał i P. s. p. **Podchowac**.

Podchowycanie, a, btm., czynność cz. **Podchowycac**.

Podchowycanie się, a s., btm., czynność cz. **Podchowycac** s.

Podchód, odu, lm. **ody** 1. *ukradkowa wycieczka pod co; podjazd*: Admirał, nie wątpię, że nowe podchody Maury czynią, wraz ku nim zwracać każe przody. Przyb. Odbył z Kmiecicem wszystkie podchody pod Chowańskiego. Sienk. Stary, osiemdziesięcioletni chłop, ale krzepki jeszcze i śmiały, a do podchodów pod woły jedyny. Tet. 2. [P.] *takie urządzenie wozu, powozu i t. p., iż przednie koła przy zwracaniu podchodzą pod spód wehikułu*, skręt. 3. 2. pp. a *jakas gra*: Siadszy w kącie, grają w podchoda. 4. woj. *przykopc*. <Pod + Chód>

[**Podchówek**, wku, btm.] p. **Podchowanie**.

Podchrapywać, uje, ywał = **Pochrapywać**.

Podchrapywanie, a, btm., czynność cz. **Podchrapywać**: Z chórem tym złączyło s. i P. Krystyny. Orzesz.

† **Podchwactwo**, a, lm. a *zależność, potwarz*. Głos. (contumelia).

× **Podchwalenie**, a, btm., czynność cz. **Podchwalić**.

× **Podchwalić**, i, il *chwaląc podnieść, wynieść; wysławiać*: Garezyński nie miał i trzeciej części jego ducha, choć tak w obłoki podchwalony przez Mickiewicza. Krasin. <Pod + Chwalić>

Podchwycenie, a, btm., **Podchwyt** czynność cz. **Podchwycić**: P. listów. Troc.

Podchwycić, i, il, [**Podchycić**], nied. **Podchwytować**, † **Podchwytawać**, × **Podchwytac**, [**Podchytac**] 1. *chwycisz, podtrzymać, podjąć; schwytać zmiennacka, przejąć, złapawszy, przytrzymać*: Ujrzawszy wisielca, podchwycił go jeszcze nieuduszonego. Mielizny podchwytują spód czajek, i one więzną w mule. Kras. Zgiełk, podchwytowany z przodu, z boków i z tyłu przez echa, zmienił s. w rodzaj odgłosu... Jeź. Śmierć nigdy nie podchwyci entliwego. Troc. (= *nie zaskoczy nieprzygotowanego*). Słowa, listy podchwytują. Troc. P. kogo w słowie, w mowie. Troc. Bywają momenta, gdzie postępek nagły dokazuje wszystkiego, jakoby podchwytując nagle, czego, zwyczajnym trybem idąc, nie można dokazać. Ustrz. Jakób

podchwycił błogosławieństwo moje. Wuj. Rzutkie ryby włosianą wędką podchwytujem. Niem. Podchwytuje słowa i najmniejsze śpieguje ruszenie. L. (= *łapie za słówka*). Zacząłem go podchwycić w słowach i nieznacznie pewności uczyć. L. Podchwytali Pana Jezusa, aby go jako oskarżyć mogli. Wr. Faryzeuszowie radzili ś., jakoby Jezusa podchwycili w mowie. Skar. Jedno słowo wyrzekłem do niej, i to podchwyciono. L. Podchwytowali Cycerona krytycy, że aż nadto często perjody swoje kończy tym pięknym spadkiem: *esse videatur*. Pir. (= *zdobywali go na tym*). Na tak grubym podchwyceniu kłamstwie, zawstydził ś. L. Chciał go podstąpić a P. w jakich omyłkach jego. Rej. Nie podchwycisz franta tego. Troc. Bardzo tego byli pilni, aby go w jakiej omyłce P. Rej. 2. *rzec, odezwać ś., podchwytując okazję, wtrącić, zauważyć*: Na Boga, cóż ś. stało? podchwyciła Bajbuza niespokojnie. Krasz. Jak to? podchwyciła pani Jord. 3. *podjąć*: P. czyją dobrą wiarę. A pilnują iście tego, aby w czym podchwycili duszę moją. Rej. Niechaj patrzy na wsze strony, aby nie był podchwycony. Jak. W. Synowie Stefana, w królestwie ojcowskim podchwyceni będąc, do Polski ś. uciekli. Błaż. Potrzeba im wpróżdy było w czym go P. Kajs. (= *złapać*). <Pod + Chwycić>

Podchwyt, u, lm. y i. p. Podchwycenie: Sam ś. uczy, chociaż mu nie pokazują, ...usiłuje podchwycem zładać tajemnice rzemiosła. Jeż. Napad był podchwycem, za którym w odwodzie stała siła orężna. Jeż. 2. *cieś. rodzaj wiązania wiszącego, hengiewer k.* 3. *gim. chwycenie drążku tak, żeby grzbiet ręki znajdował ś. pod drążkiem, a palce z wierzchu jego*. <Pod + Chwyt>

† **Podchwytacz, a, lm. e p. Podchwytawacz**: Na wykretną mowę nie zawzdy trzeba odpowiadać dla podchwytaczów. Bud. Któż ś. takowych podchwytaczów na świecie przesłucha? Pim. <Od Podchwycić>

× **Podchwycić, a, al p. Podchwycić**. <Pod + Chwycić>

† **Podchwytanie, a, blm., czynność cz. Podchwytanie**.

† **Podchwytawać, a, al p. Podchwycić**.

† **Podchwytawanie, a, blm., czynność cz. Podchwytawanie**.

† **Podchwytka, i, lm. i, [Podchwytka] podstęp, łapka, pułapka, sidło, to, czym podchwytują**: Chytrłości a podchwytki, *captiunculae*. Mącz. <Od Podchwycić>

† **Podchwytliwie przys. od Podchwytliwy**: *Captiose*, chytrze, P. Mącz.

† **Podchwytliwość, i, lm. i rz. od. Podchwytliwy**: Zdrady a podchwytliwości, *captiones*. Mącz.

† **Podchwytliwy skłonny do podchwytywania, podstępny, zdradliwy w celu złowienia, podchwycenia, podjęcia kogo**: Umysł P. Fred. A. Filip starał ś. uwodzić przez najpodchwytliwsze oświadczenia tych, na których godził zgubę. Nagur. <Pod + CHWYT>

† **Podchwytawacz, a, lm. e, † Podchwytacz ten, co podchwytuje**. <Od Podchwytawać>

Podchwytawać, uje, ywał p. Podchwycić.

Podchwytwanie, a, blm., czynność cz. Podchwytwanie.

[**Podchwybować, uje, owal**] *podtrzacać*: Czyj dar nie podchwybujecie, dajcie swój dar. Gwar. <Pod + Chwybować>

[**Podchwybowanie, a, blm.**] czynność cz. **Podchwybować**.

[**Podchycenie, a, blm.**] czynność cz. **Podchycić**. [**Podchycić, i, ii**] p. **Podchwycić**. <Podch(w)ycić>

[**Podchyciny, in, blp.**] *podajście, podstęp*. <Od Podchycić>

Podchylać, a, al p. Podchylić.

Podchylanie, a, blm., czynność cz. Podchylać.

Podchylene, a, blm., czynność cz. Podchylić.

Podchylić, i, ii, nied. Podchylać i. podgiąć, nachylić co pod co. L. 2. [P.] *uchylić*: P. drzwi. <Pod + Chylić>

[**Podchycić, a, al**] p. **Podchwycić**. <Podch(w)ycić>

[**Podchytanie, a, blm.**] czynność cz. **Podchytanie**.

[**Podchytka, i, lm. i**] p. **Podchwytka**.

[**Podchycze, a, lm. a, Podścienie**] *obejście bezpośrednie około domu*. <Pod + *Chycze, od Chyż>

Podciąć, podetnie, podciął, [Podciąć] i. przyciąć, zebrać od spodu, podstrzyć; ściąć od dołu, podczuć, podkosić: P. suknię za długą. P. grzywkę. Zboże na tym polu kosą podetną, zbiorą i do stodoły zwiozą. Jan. Trawa, kwitnąc rano, w wieczór podcięta, obraca ś. w siano. Ryb. Błąd korzeń podcięty. Skar. P. drzewo, korzenie, chwast. Troc. Pnie podcięte, aby statkom płynącym nie szkodziły. Świt. Kosarze i fijołki i trawę podcięli. Kras. Przen.: Król pruski biskupowi warmieńskiemu płaszcz bardzo podciął. L. (= *okroił mu dochody*). 2. *naciąć, naderznąć, zaciąć, przyciąć od spodu*: Urodziwe cyprysy bystrą siekierą u spodu podcina. Ustrz. Dąb podcięty z ogromnym rumorem ś. wali. Tw. Dzik Ancusza kłem srogim podcina. Bardz. Podcinać żyły. Kn. Podcięto mu żyły suche. Troc. Dawid podciął żyły woznikom. Leop. Podcięte nogi nie tylko chybiły swą tracą, ale też jeszcze kaleczyły dostają. Pileh. Ołtarze padały pod razami tej samej siekiery, która podcinała trony. Jeł. Jakby mu kto podciął gołeni, upada. Pot. Goni śmierć i uciekającego i podcina gołenie. Birk. Przen.: Nie łatwiejszego, jak P. i obalić kurze nóżki, na których wznosi ś. wielki gmach oskarżenia. Wszystkim podciął szumny Bachus nogi. Pot. (= *z nóg ich zwałił, odjął im nogi*). 3. *zaciąć (= uderzyć) od dołu*: Podcinaj konie, choćby paść miały. Bał. <Pod + Ciąć>

Podciąć, u, lm. i i. a. [Pociąg] = a) siostrzan, tram, stragarz, belka gruba, podtrzymująca mniejsze poprzeczne w pułapie. b) p. **Jętka**. 2. † **Pociągowa łuku geometrycznego**. Troc. <Pod + Ciąg>

Podciągać, a, al p. Podciągnąć.

Podciąganie, a, blm., czynność cz. Podciągać. **Podciągnąć, nie, nął, nied. Podciągać i. pociągnąć ku górze**: P. spodnie, szelki. P. ciężar na bloku. 2. *zaciągnąć pod co*: Podciągnął go pod drzewo. 3. *przen.*: P. pod eo = *podprowadzić, poddać; ściągnąć, sprowadzić, zaliczyć do czego*: Wszystko podciągnęli pod jedną kategorię. Krzyżacy jak świeckie rządy, tak i duchowne podciągali pod swoją władzę. Nar. Sukcesją swoją pod prawo dożywocia przyszłej małżonki mojej podciągam i kładę. L. × Prawda ta pod żadną wątpliwość podciągniona być nie może. L. 4. [P.] *pociągnąć*: Czy cię potę ku niemu nie pociąga, smarkulo? Tet. 5. [P.] *podjąć*, *zbliżyć ś.* 6. *pociągnąć zbyttno z butelki, podpić sobie*: Najwięcej boję ś. tego, żeby sobie nadto nie podciągnęli. Kaczk. 7. *garb.*: Podciągać skórę = *groszkować w wykonczeniu korkiem w celu jej zmięczwienia*. P. ś. zostać podciągniętym: Spodnie nie dadzą ś. więcej P. <Pod + Ciągnąć>

Podciąganie, a, błm. **Podciągnięcie**.
Podciągnięcie, a, błm., **Podciągnięcie** czynność cz. **Podciągnąć**. Chir.: P. macicy opadłej (elevatio uteri).

Podciągowy przym. od **Podciąg**: Wspornik P.
× **Podciążka**, i, lm. i prow. *szelka od spodni*. <Pod + *Ciążka, CIEĞ/CIAĞ/CIEŻ/CIAŻ/TĘG/TAG>

[**Podcie**, **podetnie**, **podciął**] p. **Podciąć**.
Podciec, cze, kł, **Podcieknać**, nied. **Podciekać** *zaciec pod co, podpłynąć, podejść*: Woda w czasie ulewy pod dom podcieka. <Pod + Ciec>

[**Podciech**, a, lm. y, **Podcioch**] nazwa rodzaju grzybów: boletus. <Pod + CIECH>

Podcieczenie, a, błm., czynność cz. **Podciec**.
Podciekać, a, ał p. **Podciec**.

Podciekanie, a, błm., czynność cz. **Podciekać**.
Podciekły który **podciekł**. L.

Podcieknać, knie, kł p. **Podciec**. <Pod + Cieknać>

Podcieknięcie, a, błm., czynność cz. **Podcieknać**.

Podciemieniowy p. **Podciemieniy**. <Pod + Ciemieniowy>

Podciemieniy, **Podciemieniowy** anat. *znajdujący ś. pod ciemiemem a. pod kością ciemienną* (subparietalis). <Pod + Ciemieniy>

Podciemnić, i, il *przyciemnić (barwę)*. <Pod + Ciemnić>

Podciemnienie, a, błm., czynność cz. **Podciemnić**.

+ **Podcienbitka**, i, lm. i p. **Podsiębitka**. L. <Zam. Podsiębitka, przez sld. do Podcień - Podsień>

Podcienie, i, il p. **Podcieniować**: Oczy duże, podcienione sinością, znamionowały jedną z ognistych organizacji. <Pod + Cienie>

Podcienie, a, lm. a l. a. × **Pocień**, + **Pociem**, [**Pociemek**] *miejsce ocienione, cień*: Wyszedł na P. L. Wodziszą mię ku podcieniom komnat. Wysp. Na łakach i na podcieniu górskim leżał mrok głęboki. Żer. 2. [P., **Podcień**, **Podsień**, **Podścień**] *daszek na słupkach u wejścia domów o szczytach zwróconych ku frontowi*: Domostwo z wystającymi podcieniami na słupach. Żer. 3. *podjeście, podjazd u wejścia do domu*: Dał ś. słyszeć na brukowanym podcieniu radosny tętęt kopyt końskich. Żer. <Pod + *Cienie, od Cień>

Podcienienie, a, błm., czynność cz. **Podcienić**.

Podcieniować, uje, ował, **Podcienić**, nied. **Podcieniować** *wycieniować dla wydobycia efektu; przyciemnić od spodu*. Przen.: Figura Wołodyskowskiego jest w miarę i nader umiejętnie podcienioniana. Kozł. (= wykończona). <Pod + Cieniować>

Podcieniowanie, a, błm., czynność cz. **Podcieniować**.

Podcienioywać, a, ał p. **Podcieniować**.

Podcienioywanie, a, błm., czynność cz. **Podcienioywać**: Specjalista w odtwarzaniu charakterów, w ich cienioowaniu i podcienioowaniu. Nagan.

Podciennik, a, lm. i leśn. *drzewo zachowane przez jedną na drugą kolej w lasach niskopiennych połonkowych*. Sł. wil.

[**Podcień**, a, lm. e] p. **Podcienie**. <Pod + Cień>

[**Podciep**, a, lm. y, **Podciepek**, **Zamiennik**, **Odmieniec**] *podrzutek*. <Pod + CIEP>

[**Podciepek**, pka, lm. pki] p. **Podciep**.

Podcierać, a, ał p. **Podetrzeć**.

Podcieranie, a, błm., czynność cz. **Podcierać**.

+ **Podcierpieć**, i, ał *przycierpieć nieco*. <Pod + Cierpieć>

+ **Podcierpienie**, a, błm., czynność cz. **Podcierpieć**.

× **Podciesać**, sze, sał p. **Podciosać**. <Pod + Ciesać>

× **Podciesanie**, a, błm., czynność cz. **Podciesać**.

Podcieś, i, lm. e, **Podcios**, u *podwalina, przycieś*, *pierwsza sztuka drzewa, zaczynająca u spodu ściąganie w budowlę drewnianej*. <Pod + CIOS>

Podcięcie, a l. błm., czynność cz. **Podciąć**. 2. × P., lm. a *miejsce podcięte, nacięcie, karb, wrąb*. <Pod + Cięcie>

Podcięgacz, a, lm. e *poprąg, pas, którym ściągają konia*. <Pod + CIEĞ/CIAĞ/TĘG/TAG>

× **Podcięto** przys. w sposób *podcięty, niezupełnie, niekompletnie, ułamkowo*: Nazwy miast w rękopismach i na krajozobrazie niedostatecznie lub P. pisane. Lel. <Od Podcięty, od Podciąć>

Podcięty l. im. od **Podciąć**: **Podcięte** drzewo. Troc. 2. gm. *urznęty nieco, podpiły, nieco pijany, podchmielony, podchocony*. <Od Podciąć>

[**Podcignąć**, nie, nał] p. **Podciągnąć**.

[**Podcignięcie**, a, błm.] czynność cz. **Podcignąć**.
Podcin, u lm. y bart. *drzewo bartne z wierzchołkiem uciętym o kilka stóp nad barcią z powodu starości*. <Pod + TN/CIN>

Podcinać, a, ał p. **Podciąć**.

Podcinanie, a, błm., czynność cz. **Podcinać**.
Podcinek, nka, lm. nki, **Przecinak** kow. *mesel do podków*. <Pod + *Cinek, TN/CIN>

[**Podcioch**, a, lm. y] p. **Podciech**.

Podciołek, lka, lm. lki l. *ciele podchowane, bukat*. 2. myśl. p. **Jelen**. <Pod + Ciołek>

Podcios, u, lm. y l. p. **Podcieś**. 2. p. **Podczos**. 3. *miejsce podciosane ze spodu*. 4. gór. p. **Ocios**. <Pod + CIOS>

Podciosać, esze, osał, × **Podciesać**, + **Podczosać**, nied. **Podciosywać**, + **Podczosywać** *podciąć, ciosać*: P. drzewo. Przen.: P. języka komu = *pohamować, ukrócić go w wielomówności*. L. <Pod + Ciosać>

Podciosanie, a, błm., czynność cz. **Podciosać**.

Podciosowy *szluzący do podciosywania, do robienia podciosów*: Kilof P. Łab. <Od Podcios>

Podciosywać, uje, ywał p. **Podciosać**.

Podciosywanie, a, błm., czynność cz. **Podciosywać**.

Podciska, i, lm. i, **Podbijka** rzem. *matryca*. <Pod + CISK>

Podciskać, a, ał p. **Podcisnąć**. <Pod + Ciskać>

Podciskanie, a, błm., czynność cz. **Podciskać**.

× **Podcisnąć**, śnie, szał, nied. **Podciskać** l. *przycisnąć z dołu, z pod spodu*. 2. *podgnieść*. 3. *podrzucić*. L. <Pod + Cisnąć>

Podcisnienie, a, błm. p. **Podcisnięcie**.

Podcisnienie, a, błm., **Podcisnienie** czynność cz. **Podcisnąć**.

[**Podciw**] p. **Poczeiwy**: To człowiek P. <Z Poczeiw>

[**Podciwy**] p. **Poczeiwy**. <Z Poczeiwy>

Podceykowy p. **Podceycowy**. <Pod + Cycko- wy>

Podceycowy, **Podceykowy** l. *znajdujący ś. pod sulkami niewięściemi, podsutkowy*. 2. *znajdujący ś. pod wymięciem zwierząt, podwymienny*.

Podcyfrować, uje, ował l. *oznaczyć cyfrą u spodu*. 2. *podpisać swojemi cyframi, podpisać skrótowym*

podpisem, położyć pod czym prezentatę, zacyfrować:
P. bruljon referatu. <Pod + Cyfrować>

Podcyfrowanie, a, blm. czynność cz. **Podcyfrować.**

[**Podcykać, a, ał**] p. **Podcyknąć.** <Pod + Cykać>

[**Podcykanie, a, blm.**] czynność cz. **Podcykać.**
[**Podcyknąć, nie, nął, nied.** **Podcykać**] *poddoić.*
<Pod + Cyknąć>

[**Podcyknięcie, a, blm.**] czynność cz. **Podcyknąć.**

Podcyrkłować, uje, ował *podznaczyć cyrklem.*
<Pod + Cyrkłować>

Podcyrkłowanie, a, blm., czynność cz. **Podcyrkłować.**

Podcyrulik, a, lm. cy, × **Podcerulik** *pomocnik cyrulika.* <Pod + Cyrulik>

Podcywilizować, uje, ował *niezupelnie, nieco ucywilizować:* Chęć popisu przed nieznanymi z jakąś butą i paradą jest cechą wszystkich nieco podcywilizowanych ludów. Krasz. <Pod + Cywilizować>

Podcywilizowanie, a, blm., czynność cz. **Podcywilizować.**

[**Podczas, u, lm. y**] p. **Podczos.**

Podczas przyi.: P. czego = za czasu, w czasie, w trakcie czego, czasu czego, w co, jednocześnie z czym: P. zimy. P. mojego pobytu na wsi. P. kazania. P. mojej nieobecności. P. gdy... = w tym czasie, kiedy...; *gdy tymczasem...* Oddany prywatnie, P. gdy wszyscy pochłonięci są sprawami publicznymi. <Pod + Czas>

† **Podczas** przys. I. a. [**Podczas**], † **Podczasem** *czasem, czasami, niekiedy, nieraz:* I głupi P. mądrze odpowie. Kn. Rzadko, ale przecię P. to bywa. Fur. Bo choć podczas prawda musi ustępować zdradzie. Kochan. P. w podłej sukmanie najdzie ś. pańskie zdanie. Kn. P. dowiep wyborny w kącie leży. Kn. Nie dziw, że stał ś. podejrziwym, porywczy, a P. nawet okrutnym. Krasz. I przez dziecinne usta Bóg P. wołę swoją objawia. Orzesz. Milcząca i obojętna, P. nawet i niechętniwa być ona nie przestawała. Orzesz. Rozum P. prawdy umie nie widzieć i nieprawdę mówić. Orzesz. Przewiska swoje mają, P. od ojców i dziadów w puściźnie otrzymane, a P. osobistą jakąś przywarą czy enotą... nabyte. Orzesz. 2. × P. *tymczasem:* P. niema jej doma — u twoich we Wrocławiu. Krasz. <Pod + Czas>

† **Podczasem** przys. p. † **Podczas:** Choć go ludzie P. mają za dobrego, ale go P. Bóg poleci między potępione. Kaz. 1555. <Pod + Czasem, od Czas>

× **Podczasować, uje, ował** *odpocząć nieco.* Krasz. <Pod + Czasować>

× **Podczasowanie, a, blm.,** czynność cz. **Podczasować.**

Podczastwo, a, blm. p. **Podczaszostwo:** W roku 1663 (Matuszewie) otrzymał od Jana Kazimierza przywilej na P. smoleńskie. Mat. Ludzkość ci na podczastwo przywilej pisała (do M. Dębickiego). Koch W. <Od Podczaszty>

Podczaszanezka, i, lm. i p. **Podczaszanka.** <Od Podczaszanka>

Podczaszanka, i, lm. i córka podczaszego. Zdr. **Podczaszanezka.** <Od Podczaszty>

† **Podczaszę, a, lm. a, p.** **Podczaszty:** Tako mi pomoży Bóg, jako podczaszę poznański s bracią nie ma do jeziora gońskiego nie. Rot. pozn. r. 1399. On, co był nad szynkarzami P. Ist. Uźrzała... u-

rzędy służebników jego i ich odzienia i podczaszę i rucha ich. B. Sz. Ze swemi służbami podczaszem został podczaszem i hetmanem. Kochan.

Podczaszny anat. *będący pod czaszką.* <Pod + *Czaszny, od Czasza>

Podczaszostwo, a, blm., **Podczaszostwo** I. a. † **Podczastwo** *urząd, godność podczaszego:* Dzieje nie dostarczają przykładu, iżby rusticus a. originarius wojewodźstwa lub podczaszostwa dopiął. Lel. 2. zb. *podczaszty z żoną:* P. wyjechali. <Od Podczaszty>

Podczaszować, uje, ował *pełnić obowiązki podczaszego, być podczaszem:* Dobek więcej teraz pani, niż panu, podczaszował. Krasz. <Od Podczaszty>

Podczaszowanie, a, blm., czynność cz. **Podczaszować.**

Podczaszowski przym. od **Podczaszty:** Urząd P. **Podczaszostwo, a, blm. p.** **Podczaszostwo.**

Podczaszty, ego, lm. owie, † **Podczaszę,** † **Podczaszę** I. *jeden z urzędników dworu królewskiego:* P. nadworny. Troc. P., urzędnik dworu królewskiego, mający w straży trunki do stołu królewskiego. Kras. Gdy P. przyniósł pierwszą czaszę przed króla z napojem, król kazał dać biskupowi. Skar. Przewinili coś dwaj urzędnicy królewscy, P. i piekarz. Leop. P. wielki koronny i wielki litewski. 2. [P.] *jeden z urzędników weselnych.* <Pod + *Czaszy, od Czasza>

Podczaszyc, a, lm. e *syn podczaszego:* Sam P. jaki był, opisywać długo, dosyć, że ś. nam zdawał małą lub papugą. Mick. <Od Podczaszty>

Podczaszycostwo, a, blm. *podczaszyc z żoną.* <Od Podczaszyc>

Podczaszycówna, y, lm. y *córka podczaszycy.* <Od Podczaszyc>

Podczaszyna, y, lm. y *żona podczaszego.* <Od Podczaszyc>

Podczelny, i **Podczelowy** anat. *pod czołem będący* (subfrontalis). <Pod + Czelný>

[**Podczepiać, a, ał**] p. **Podczepić.**

[**Podczepianie, a, blm.**] czynność cz. **Podczepiać.**

[**Podczepić, i, ił, nied.** **Podczepiać**] *przyczepić, uczyć u dołu, pod czym:* Gdy z powrotem, gwałtownie rozpedziwszy ś., dzieci mają przeskoczyć raz ostatni, wtedy nieruchome dotąd towarzyszyki podczepiają ich, łapią za nogi. Gwar. (= *czepiają ś. ich od spodu?*). <Pod + Czepić>

[**Podczepienie, a, blm.**] czynność cz. **Podczepić.**

Podczerewie, a, lm. a I. † p. anat. p. **Podbrzusze.** 2. *skóra brzuszna bobra, wiewiórki, tchórza, lisa;* w lm. *futro z ich skórek.* Śl. wil. 2. <Pod + *Czerewie, od Czerewo>

† **Podczerewizna, y, lm. y p.** **Podbrzusze.** Klon. <Pod + Czerewizna>

Podczerniać, a, ał p. **Podczernić.**

Podczernianie, a, blm., czynność cz. **Podczerniać.**

Podczernić, i, ił, nied. **Podczerniać** I. *uczernić od spodu, podfarbować na czarno:* Podczerniła sobie oczy. 2. *przyczernić nieco.* Przen.: Zlekka mnie podczerni, by ś. samemu świetnie i bezinteresownie przedstawić (= *oczernić, przedstawić w czarnym świetle*). <Pod + Czernić>

Podczernieć, eje, ał *stać ś. czarniejszym, zczernieć trochę.* <Pod + Czernieć>

Podczernienie, a, blm. I. czynność cz. **Podczernieć.** 2. czynność cz. **Podczernieć.**

Podczerwienieć, eje, ał *poczerwienieć nieco:* Oczy mu trochę podczerwienieć, a usta zsiniały. Kacz. <Pod + Czerwienieć>

Podczerwienienie, a, blm., czynność cz. **Podczerwienić**.

Podczesać, sze, sał, nied. **Podczesywać** *zaczesać od dołu w górę. Z czupryną do góry podczesana. Potrafie ja P. pana podczeszego. Chodź. Wysoki, prosty jak trzcina, z podczesanym do góry żółtym wąsem i szwedzką brodą. Sienk. <Pod + Czesać>*

Podczesanie, a, blm., czynność cz. **Podczesać. Podczesywać**, uje, ywał p. **Podczesać. Podczesywanie**, a, blm., czynność cz. **Podczesywać**.

† **Podczesze**, a, lm. owie p. **Podczaszy**.

Podczołek, łka, lm. łki bud. *przysionek czołowy wsparty na słupach. Podcz.* <Pod + *Czołek, od Czoło>

Podczołgać się, a ś., ał ś. *czołgając ś. podejść; podpełznąć*: Podczołgał ś. ku drzwiom głównym, rozwinął ów papier i przyklepił w bramie. Bał. <Pod + Czołgać ś.>

Podczołganie się, a ś., blm., czynność cz. **Podczołgać ś.**

! **Podczołowy** p. **Podczelny**. <Pod + Czołowy>

Podczos, u, lm. y, **Podcios**, † **Poczos**, [Podczas] l. *najpierwszy głębi kapusty, młoda główka kapusty; młode liście kapusty przed związaniem ś. w główkę. Cyma, młode czosyki a. lodygi, które ś. na kapuście a. też na innych ziołach na ostatek puszczają, P. Mącz. Dojrzałe z grząd zrzy-na kapusty podczosy. L. 2. jarzyna z liści młodej kapusty, buraków lub sałaty, posiekanych i zgotowanych słodko lub kwaśno, najczęściej na śmietanie; potrawa z liści kapuścianych z kaszą jęczmienną, prażona ze słoniną: Skapiec żył tylko podczosem i zielenką. L. 3. [P.] a) = groch młody ugotowany z marchwią. b) potrawa z kaszy i naciwy brukwi młodej; zielenina z świeżych liści brukwi z krupami jęczmiennymi i kartoflami, gotowana zwykle na wędzonce. c) postronek u sochy podhalskiej wiązający podpałek z rogaczem. d) p. [Bida]. <Pod + CZOS>*

† **Podczosać**, a, ał p. **Podciosać**. <Pod + Czo-sać>

† **Podczosanie**, a, blm., czynność cz. **Podczosać**.

Podczosowy przym. od **Podczos**.

† **Podczosywać**, uje, ywał p. **Podciosać**.

† **Podczosywanie**, a, blm., czynność cz. **Podczosywać**.

Podczyszczać, a, ał p. **Podczyszczyć**.

Podczyszczanie, a, blm., czynność cz. **Podczyszcząć**.

Podczyszczenie, a, blm., czynność cz. **Podczyszczyć**.

Podczyszczyć, i, il, nied. **Podczyszczać** *oczyścić nieco*.

[**Podcwełowanie**, a, blm.] p. **Ćwel**.

† **Poddachowanie**, a, lm. a *poddasze, miejsce pod dachem, strych, góra*. <Od *Poddachować, od Pod + Dach>

Poddachowy, **Poddaszny** *znajdujący ś. u podku dachu; będący pod dachem, na poddaszu, przykryty dachem*: Gzyms P. <Pod + Dachowy>

Poddać, a, ał, nied. **Poddawać** l. co = *podnieść do góry, dać; zadać*: P. komu ciężar na plecy. 2. czego = *podłożyć, podrzucić, przyłożyć, przyrzucić, dodać, podsypać, podlać, podsunąć, podektuć, dostarczyć czego*: W hutach wciąż węgli poddają, by ogień nie ustawał. Matka wciąż mu

poddaje pieniądze. Nieznacze coraz sumki poddawał komisarzowi. Kras. [Ja ci podchlibnę, poddam ci lepiej zjeść]. Przen.: *podać, podsunąć, nastreczyć, nasunąć, inspirować*: Piramidy budziły w Słowackim wyobraźnię, poddawały myśli do nowych utworów. Chm. 3. pod co = *podłożyć*: Snadźby przyszło pod Etnę P. mi ramiona i włożyły na wysoką Ossę Peljona. Tw. 4. *oddać, wydać, zdać; zaprzedać*: Bóg wszystko Chrystusowi poddał pod nogi jego i postanowił go głową nad wszystkim. Salin. P. pod moc czyją. L. Podał fortecę nieprzyjacielowi. Troc. Wielki mistrz Kawalerów Mieczowych dobrowolnie poddał pod berło Zygmunta Augusta piękną Infant krainy. Niem. Przen.: P. namiętności pod moe rozumu. P. co ciśnieniu. P. co pod dyskusję, pod głosowanie, do dyskusji = *przedstawić do...* P. co pod krytykę, pod rozwałę a. krytyce, rozwałdze. P. co próbie, rewizji. Żołnierzy, nawet zaopatrzonych w podobne dokumenta, poddawano zwykle badaniu. Sienk. 5. lek. **Poddawać** = *narzucać komu swą wolę a. wmaciać w niego, sugiestjonować go*. P. ś. *oddać ś., wydać ś., zdać ś., kapitulować; zaprzedać ś.*: P. ś., unizyć ś., ukłonić ś. komu. Kn. P. ś. pod władzę, pod moe czyję. Troc. P. ś. nieprzyjacielowi. Troc. Po wzięciu miasta wkrótce poddał ś. i zamek. Niem. Rewel i stany estońskie wypowiedziały posłuszeństwo Ketterowi i poddały ś. Szwedom 1561 roku. Goł. Kozakom miasta otwierają i poddawają ś. dobrowolnie. Rol. Chwaleie (Pana) prze litość, wiekom żadnym nie poddana. Kochan. (= *niezależną od nich*). Rewelski zamek poddał ś. głodem zmuszony 29 lipca. Goł. † P. ś. pod ciężę = *pozwolić ś. fantować*. Rot. Podała mu ś. = *oddała mu ś., uległa mu*. Co? ja mam ś. poddawać pod sąd rokoszaków? Fel. [Pediał swoim braciom, ze sie podda djabłu, jak mu bedzie dawiał pieniędzy]. Przen.: P. ś. czemu = *ulec; pogrążyć ś. w czym*: Podał ś. smętkowi, swejwoli (na swawolę). Troc. Na niezrad ś. poddała. Troc. (= *puszcza ś.*). Pocóż ś. temu poddajesz smutkowi? Kras. <Pod + Dać>

Poddajac, a, ał p. **Poddać**.

Poddajanie, a, blm., czynność cz. **Poddajac**.

Poddajny p. **Podatny**: Bardzo lubił takie poddajne natury, posuszne jego zachceniom. Bał. <Od **Poddać**>

Poddana, ej, lm. e forma ż. od rz. **Poddany**.

[**Poddanica**, y, lm. ej] p. **Poddennica**.

Poddanie, a, blm., czynność cz. **Poddać**: P. twierdzy. P. hipnotyczne = *sugiestja*. Dyg.

× **Poddanie przys. jak poddany, poddańczo, służalczo, niewolniczo**: Nie koхай jej tak P., a wazajmą ci ś. stanie. Fred. A. <Od **Poddany**, od **Poddać**>

Poddaniec, nca, lm. ncy l. † P., † **Poddanik** *ten, co ś. poddał*. Troc. 2. × P. p. **Poddany**: Otwórz twe serce, królu, gdyż skargi poddańcy niosą. Jak J. W zły obyczaj od niektórych naszych poddańców wiedziono jest.. Mać. z Roż. Cóż mi stąd, że mi liczny poddańców tłum kolana nagnie? Nar.

[**Poddaniemek**, nka, lm. nkowe] *robotnik przymusowy*. Mrong.

Poddanie się, a ś., blm. l. czynność cz. **Poddać ś.** 2. a. **Poddanie uległość, rezygnacja, pokora**: Przyjgli to rozporządzenie z poddaniem ś.

† **Poddanik**, a, lm. cy p. **Poddaniec**: Przemysł poddaniki Sasy z Drzenia wolno wypuszczają. Błaż.

Poddanka, i, lm. i forma ż. od rz. **Poddany**: P. wieczysta. Troc.

[Poddanko, a, lm. a] p. Poddennica.

× Poddannosc, i, blm. p. Poddanstwo: P. nieprzyjaciołom uczynić. Mick. <Zam. Poddannosc>

† Poddannosc, i, blm. l. p. Poddanstwo: W rządzi Rzpltej nie dobrego być bez posłuszeństwa i poddaności nie może. Skar. Za taką ich upornością, słowem mym niepoddanością, nie przyjmę na wieki żadnego. Ryb. P. według prawa jest i jeśli słuszna? Petr. (= niewola, podległość. L.). 2. a. × Poddannosc, Poddanstwo akt uległości, poddaństwa, hold, czolobitność: Nieprzyjaciele prosili łaski i P. uczynili. Biel. M. Wybrali Giedymina na księstwo i P. mu, jako własnemu dziedzicowi, uczynili. Stryk. Oddajcie mu upominki i P. waszę. Skar. <Od Poddany>

Poddany i. im. od Podać. 2. podległy berłu czujemu, holdowniczy: Prowineje Polskiemu Królestwu poddane. Troc. 3. † P. uległy, posłuszny, powolny, zgodny: Aż nie Bogu poddana będzie dusza moja? Leop. Nie był pyszny, ale, jako pokornemu przystoi, P., spokojny, w mowie łagodny. Skar. P., ego, lm. i, × Poddaniec rz. = a) stały mieszkaniec monarchji: Król ten był łaskaw na swoich poddanych. Troc. On król mądry Salomon poddanym folgował. Ponęt. Królu, masz oto swe poddane, które cię miłują, gardła w potrzebach trudnych waży nie litują. Ponęt. Poddany, lecz swobodę z ojca powziął. Malesz. P. austrijacki, francuski. Nigdy po dobrej woli, aż wojskiem przymuszeni, poddaniami być chcieli. Warg. b) włóscianin zależny bezwzględnie od dziedzica włóści, chłop: Poddanemu z panem trudno wależyć. Gawin. Kto nigdy nie był poddanym, rzadko bywa dobrym panem. Prz. Poddanemu każdy pan ciężki. Prz. Drze poddanych swoich. Troc. Mojego zabił poddanego. Troc. <Od Podać>

Poddączuch, a, lm. y pog. poddany, niewolnik: Sąd grodzki w ręku poddączucha ekonomy. Stasz. Król ten, swoich trzebieńców P. Stasz. <Od Poddaniec>

Podańczy przym. od Poddaniec; × Podański: Hołd P.

× Podański p. Podańczy: Grunt P. Zuchwałosc podańska. Nar. Do protekcji W. K. Mości z podańską udaję ś. pokornie submisją. Pas. <Od Poddany>

Podaństwo, a, blm. l. stan, rola, położenie poddanego: Wszyscy królowi i wiare i P. przysięgą odnowili. Biel. M. Przyjął P. austrijackie. W którego rządu zupełnym ś. na zawsze zapisał podaństwem. Troc. Siła miast w P. wziął. Warg. Świetność oko ludu razi, ta najskuteczniej ducha podaństwa mu wrazi. Wyb. P. nie jest z prawa przyrodzonego. L. Ciężkie to na ubogich ludzi P. Troc. 2. p. Poddannosc: Należyte królowi oddał P. Troc. Berengarjus, P. Ottonowi oddawszy, na królestwo przywrócony był. Skar. Albrecht z podaństwem swym Zygmunтови ś. deklarował takim sposobem, aby z mistrza pruskiego był od króla uczyniony księciem lennym. Biel. M. 3. zb. = a) ogół poddanych panującego, ogół stałych mieszkańców monarchji: Wierne twoje stawa P. Troc. Król nie jest przez ś. królem, ale przez P.; to niszczyć, sam ś. niszczy. Jabł. b) ogół poddanych dziedzica włóści: Pan w P. bogaty. Troc. Słudzy płakali, P. wesółemi okrzykami głosiło powrót dziedzica. Kras. Dodał mi z podaństwa chłopów kilku. Torz. <Od Poddany>

Poddarcie, a, blm., czynność cz. Podedrzeć. <Pod + Darcie>

Poddarniówka, i, blm. min. gatunek limonitu, żelazo darniowe. <Od *Poddarniowy, od Pod + Darniowy>

Poddarty im. od Podedrzeć. <Pod + Darty>

Poddasze, a, lm. a i. a. prow. Luft miejsce między najwyższą powalą budynku a dachem, strych, góra: P. to jest wszystkiego budynku góra. Haur. Na strychu na poddaszu była polepa gruba. Haur. Dachy włoskie nie mogą mieć dobrze poddasza. Świt. Chować gołębie na poddaszu. Troc. Komora na poddaszu. Troc. Pokoik na poddaszu (= fajcata). Mieszkać na poddaszu. 2. a. † Poddaszek, † Przeddaszek, [Poddaszek, Poddasznica] część dachu wystająca nad ścianę w celu ochrania jej od deszczu, okap; podstrzesze. <Pod + *Dasze, od Dach>

† Poddaszek, szka, lm. szki, [Poddaszek] p. Poddasze: P., przeddaszek, przed dom wychodzący, a od cieczenia na ścianę broniący, suggrunda. Męż. <Pod + Daszek>

[Poddasznica, y, lm. e] p. Poddasze. <Od Poddaszny>

Poddaszny p. Poddachowy. <Pod + Daszny>

Poddawacz, a, lm. e p. Poddawca. <Od Poddawać>

Poddawać, aje, awa! i P. ś. p. Podać. <Pod + Dawać>

Poddawanie, a, lm. a, i. blm. czynność cz. Poddawać. 2. fil. p. Inspiracja. 3. ps. budzenie w kim treści psychicznej za pomocą odpowiednich ruchów, postaw, głosów i znaków; narzucanie a. wmacnianie komu swej woli, suggestja: Chęć wytłumaczyć mechanicznym trybem P. myślnie. Oczap. P. na przysłość (gdy czyn ma być spełniony dopiero po przebudzeniu ś. ze snu sztucznie wywołanego). P. psychiczne (suggestio mentalis). P. słowne (suggestio verbalis). Obcowanie z rodzicami, z nauczycielem musi stwarzać poddawania, których skutki rozciągają ś. na całe życie. Zawil. Rzecz naturalna, iż ta sama siła, która ludzkość wyrwała ze stanu bierności, wynosi również jednostkę z niemocy wobec natłoku poddań. Unikac wszelkich ujemnych poddań. <Pod + Dawanie>

Poddawanie się, a ś., blm., czynność cz. Poddawać ś.

Poddawca, y, lm. y, Poddawacz ten, co poddaje. <Od Poddawać>

Poddawczy lek. tyżący ś. poddawania (suggestivus): Uśpienie poddawcze (hypnosis). Pytania poddawcze, podchwytliwe. Najlepszym wychowaniem jest to, które nie bywa li tylko nauczającym, ale poddawczym, a przeto kierowniczym. Zawil. <Od Poddawać>

Poddawczyni, i, lm. e forma ż. od Poddawca. [Poddąbek, bka, lm. bki] bedlka rydz czarny, olszówka, krowie wargi (agaricus acris). <Pod + Dąbek>

Podać, podedmie, poddał, nied. Poddymać zadawszy wzbić a. podedrzeć w górę, wdać, podwiać: Jeśli podedmiesz ogień, rozżarzy ś., a jeśli pluniesz nań, będzie zgaszon. Leop. Poddęty płomień wznosi ś. w obłoki. Mor. A. Włoch, co miechy poddymał na kuźnicy. Star. Bóg stworzył kowala, poddymającego węgle na ogniu. Leop. Poddmij ogień. Troc. O serce moje dziłkie, o pniu mokry, około którego ogień kładą i poddymają, a ty ś. nie zapalasz. Skar. Wiosenny wiatr lekko poddyma pył drogi. Żer. Wiatr jej sukienkę nie-

znacznie poddyma. Drużb. Przen.: *nadać, wzbít w dymie, napuszyć, podnieść*: Nauka jego poddyma go. L. Przen.: *podburzyć, poruszyć, podżegnać, podjudzić, podjurzyć, wzburzyć, podbuntować*: Lud burzył i poddymać. Dotąd ś. w Poliarsze gniew ukryty trzyma, który taka do pomsty ochota poddyma, że go krwią pospolitą ugasić nie tuszy. Pot. Szlachta z siebie nie krzyczy, lecz poddymaną jest. Krasz. <Pod + Dąć>

Poddenek, nku, lm. nki 1. *podstawka pod dno naczynia*. 2. *belka pod podłogą*. 3. [P., **Poddenie**] *barłóg, podściółka z dna zasieku w stodole lub z pod sterty zboża, złożona ze słomy lub chróstu*. <Pod + *Denek, od Dno>

[**Poddenie**, a, lm. a] p. **Poddenek**.

[**Poddenka**, i, lm. i] p. **Poddennica**. <Pod + *Denka, od Denko>

[**Poddennica**, y, lm. e, **Poddanica**, **Poddanko**, **Poddenka**, **Dennica**, **Spódnica**, **Dymnica**, **Delnica**, **Ordynka**, **Ordynek**] *deska stanowiąca dno wozu*. <Pod + Dennica>

Poddenny *będący pod dnem czego, służący do podstawiania pod dno*.

× **Poddeptać**, *pcze, ptał*, nied. × **Poddeptywać** 1. *depcząc podnieść*: Poddeptał go pod nogi, 2. *nieco zrównać depcząc; chodząc udeptać, wydeptać trochę*. 3. *obuwie nadebrzeć chodząc, nadnosić, trochę podniszczyć chodząc*. Żart.: × P. ś. *utrudzić ś., zmęczyć ś. chodzeniem*. Przen.: *postarać, posunąć ś., zedrzeć ś., zniechęcić trochę ze starości*: Trzeba było z biedy zadowolić ś. poddeptanym profesorem. wielbiącym nadzwyczaj rozum i serce panny Róży. Krasz. <Pod + Depać>

× **Poddeptanie**, a, bfm., czynność cz. **Poddeptać**.

× **Poddeptanie się**, a ś., bfm., czynność cz. **Poddeptać** ś.

× **Poddeptywać**, *uje, ywał* i × P. ś. p. **Poddeptać**.

× **Poddeptywanie**, a, bfm., czynność cz. **Poddeptywać**.

× **Poddeptywanie się**, a ś., bfm., czynność cz. **Poddeptywać** ś.

Poddebczak, a, lm. i *gatunek grzyba*. Por. **Poddebek**. <Pod + Dębczak>

Poddecie, a, bfm., czynność cz. **Poddąć**.

† **Poddjak**, a, lm. i p. **Poddjakon**. <Pod + Djak>

Poddjakon, a, lm. i, † **Poddjak** *ten, co otrzymał pierwsze święcenia na kapłana, s u b d j a k o n*: Ordynował go na wszystkie ordines kleryckie, jak niepoświęconego laika, czyniąc go zaklinaczem, świeconosą, poddjakonem. L. <Pod + Djakon>

Poddjakoń, u, bfm. *stopień poddjakonu*. <Od Poddjakon>

Poddlubać, *bie, bał*, nied. **Poddlubywać** *dlubiąc podważać, podkrajac od spodu, nadłupać dlubaniem*. <Pod + Dlubać>

Poddlubanie, a, bfm., czynność cz. **Poddlubać**.

Poddlubywać, *uje, ywał* p. **Poddlubać**.

Poddlubywanie, a, bfm., czynność cz. **Poddlubywać**.

Poddmucha, u, lm. y p. **Poddmuchięcie**: W czasie sejmu 1789 wieśniacy na Wołyniu i Ukrainie z poddmuchu popów głośno ś. za rzezią oświadczyli. Lel. (= z *namowy, z podszeptu*). Pobożny brat Protazy powątpiewał, czy wymysły te nie były grzesznym szatanem poddmuchem. Krasz. <Pod + Dmuchać>

Poddmuchać, a, ai, **Poddmuchać**, nied. **Poddmuchywać** 1. *dmuchać, podmuchać z dołu, poddać; poddać, podniecić dmuchaniem*: To hasło wierna pamięć w swoim czasie ustom go poddmuchnęła. And. 2. *przen. podżegnać, wzniecić, podniecić, podburzyć, poruszyć, podjurzyć, podmówić*. <Pod + Dmuchać>

Poddmuchięcie, a, bfm., czynność cz. **Poddmuchać**.

Poddmuchać, *nie, nął* p. **Poddmuchać**. <Pod + Dmuchać>

Poddmuchięcie, a, bfm., czynność cz. **Poddmuchać**.

Poddmuchywać, *uje, ywał* p. **Poddmuchać**.

Poddmuchiwanie, a, bfm., czynność cz. **Poddmuchywać**.

Poddoić, i, ii, nied. **Poddajac** 1. *trochę wydoić*: P. krowę. Przen.: *Poczekaj, panie instygator, poddoimy my cię tak, jak ty innych doisz. L. Niech jeno przywiezie pieniądze; jak ś. dorwę jego szkatuły, poddoję ją należyście. L.* <Pod + Doić>

Poddojenie, a, bfm., czynność cz. **Poddoić**.

Poddomie, a, lm. a *suterena*. <Pod + *Domie, od Dom>

× **Poddomny** *leżący pod domem, będący pod domem*: Piwnica poddomna. <Pod + *Domny, od Dom>

Poddostatkiem przys. p. **Podostatkiem**: *Kartofli w tym roku będzie P.* <Pod + Dostatkiem, od Dostatek>

Poddowódca, y, lm. y *pomocnik dowódcy*: *Wszedł nanowo w cesarską służbę jako feldmarszałek-lejtnant i P. gwardji galicyjskiej. Rzew.* <Pod + Dowódca>

Poddozorca, y, lm. y *pomocnik dozorczy*: *Wezwalem poddozorcę i pytałem, czy ma jaki względem nas ukaz? Ciec.* <Pod + Dozorca>

Poddroźnica, y, lm. e p. **Podkolejnica**. <Pod + *Droźnica, od Drożny>

[**Poddružba**, y, lm. owie, **Poddružbik**, **Poddružbie**] *pomocnik družby na weselu*. <Pod + Družba>

[**Poddružbie**, a, lm. a] p. **Poddružba**. <Pod + *Družbie, od Družba>

[**Podružbik**, a, lm. owie] p. **Poddružba**. <Pod + Družbik>

Poddrzewny *znajdujący ś. pod drzewami*: *Wszędzie w mroku poddrzewnym lśni stojąca woda. Żer.* <Pod + Drzewny>

Poddrzymywać, *uje, ywał* *drzemać raz wraz, od czasu do czasu*: *Pani podkomorzyna ziewała, poddrzymując, jak zwykle osoby otyłe przed deszczem. Krasz.* <Pod + *Drzymywać, od Drzymać>

Poddrzymywanie, a, bfm., czynność cz. **Poddrzymywać**.

Poddulerować, *uje, ował* *skórę, ręk. zdulerować zgrubsza*. <Pod + Dulerować>

Poddulerowanie, a, bfm., czynność cz. **Poddulerować**.

Poddupnik, a, lm. i gm. *pieluszcza, podkładana pod tyłek dziecka. L.* <Pod + Dupnik>

Poddupny gm. *znajdujący ś. pod dupą, podkładany pod dupę*: *Pieluszek P. L.* <Pod + Dupny>

Poddwubitny lek. *niezupełnie dwubitny*: *Tętno poddwubitne.* <Pod + Dwubitny>

Poddylować, *uje, cwał* *podbić dylami, obić dylami od spodu*. <Pod + Dylować>

Poddylowanie, a, btm., czynność cz. **Poddylo-
wać**.

[Poddyma, y, lm. y] p. **Poddyma**. <Z Podejma, Pod + JM, przez slđ. do Poddymać>

× **Poddymacz**, a, lm. e l. ten, co *poddyma, dmie z dołu*: P. ognia. Troc. 2. przen. *podżegacz, poduszczyciel, podjudzacz, instygator*: P. rozruchów, hałasów. Troc. 3. przen. *pochlebca, obłudnik, wzbijający kogo w pychę, dumę*: Ów P., przyjaciel omylny, będzie cię przestrzegał i upominał, aby na swój młyn wodę obrócił. Rej. <Od Poddymać>

Poddymać, a, ał p. **Poddąć**. <Pod + Dymać>

Poddymanie, a, btm., czynność cz. **Poddymać**.
Poddymiać, a, ał p. **Poddymić**. <Pod + *Dymiać, od Dymić>

Poddymanie, a, btm., czynność cz. **Poddymiać**.
Poddymić, i, il, nied. **Poddymiać** l. *podkurzyć dymem z pod spodu, podkopcic, podwędzić*. Macz. 2. *napuścić dymu trochę, nadymić nieco*. Sł. wil. 3. × P. *przydymić trochę, przyswędzić*: P. zupe. Sł. wil. <Pod + Dymić>

Poddymienienie, a, btm., czynność cz. **Poddymić**.
Poddymka, i, lm. i *wachlarz kuchenny do poddymania ognia*: P., fachel, *sufflatorium*. Macz. P., *wachlarz kuchenny, wachel*. L. <Od Poddymać>

Poddział, u, lm. y l. *ponowne dzielenie na części drobniejsze tego, co już raz zostało podzielone*: Przez podziały ciągle łuków na dwie równe części można wpisać w koło wielokąty. 2. *część, grupa powstała z rozszczegółowienia działu, dział niższego rzędu*. 3. *leśn. część obrębu, okręgu lub oddziaku lasu, różniąca ś. drzewostanem*. Sł. wil. Zdr. × **Poddziałek**. <Pod + Dział>

× **Poddziałek**, lku, lm. lki p. **Poddział**: Są w niektórych mowach Cycerona podziały na części i tychże części poddziałki. Gol. Podziały mowy znowu na poddziałki drobić lubią. Pir. <Pod + *Działek, od Dział>

Poddziałać, a, ał p. **Poddzielić**.
Poddziałanie, a, btm., czynność cz. **Poddziałać**.
Poddzienienie, a, btm., czynność cz. **Poddzielić**.
Poddzielić, i, il, nied. **Poddziałać** *podzielić części całości na części drobniejsze*: Bonifacjusz cztery biskupstwa założył i na cztery pasterstwa je podzielił. Skar. <Pod + Dzielić>

Poddzierać, a, ał p. **Podderzeć**. <Pod + Dzierać>

Poddzieranie, a, btm., czynność cz. **Poddzierać**.
Poddzierzawa, y, lm. y ten, co *poddzierzawia*. <Pod + Dzierzawa>

Poddzierzawczyni, i, lm. e forma ż. od **Poddzierzawa**.

Poddzierzawić, i, il, nied. **Poddzierzawiać** eo = *wziąć co w dzierzawę od dzierzawcy*: Wziął sobie dom nieopodal zamku i część jego dla siebie poddzierzawił. Kraus. <Pod + Dzierzawić>

Poddzierzawienie, a, btm., czynność cz. **Poddzierzawić**.

Poddzióbowy *pod dziobem będący*: Worek P. <Pod + Dzióbowy>

[**Poddziubnąć**, nie, nał] *podciąć*: Wezmę siekierki, poddziubnę kołeczki (w przelazku czyli pocię). Gwar. <Pod + Dziubnąć>

[**Poddziubnięcie**, a, btm.] czynność cz. **Poddziubnąć**.

† **Poddzwierze**, a, lm. a l. *miejsce pod drzwiami*. 2. *drzwi niższe*. L. <Pod + Dzwierze>

Poddzwięk, u, lm. i *dźwięk nieznaczny, niewyraźny*: W twoich wyrazach, Ludwiku, jest lekki P. nagany. Żm. <Pod + Dzwięk>

Poddzwigać, a, ał p. **Poddzwignąć**. <Pod + Dzwigać>

Poddzwiganie, a, btm., czynność cz. **Poddzwigać**.

Poddzwignąć, nie, ał, nied. **Poddzwigać** *dzwignąć nieco w górę, podważyć*: Poddzwignięty ten kamień drogim. Troc. Przen.: *dzwignąć z upadku, podnieść, podzwignąć, postawić na nogi, poratować, wyprowadzić z biedy*: Poddzwignął upadłe rzeczy. Troc. P. ubożiego rzemieślnika. Troc. <Pod + Dzwignąć>

Poddzwignienie, a, btm. l. p. **Poddzwignięcie**: P. ciężaru. Troc. 2. *pomoc, ratunek*: Znikąd żadnego nie czuł poddzwignienia. Troc. Z poddzwignieniem ubogich ludzi. Troc.

Poddzwignięcie, a, btm., **Poddzwignienie** czynność cz. **Poddzwignąć**.

Podę p. **Pod**.

Podęhatować, uje, ował *poświęcić pewien czas na debatowanie*. <Po + Debatować>

Podęhatowanie, a, btm., czynność cz. **Podęhatować**.

Podęhoszować, uje, ował *spędzić pewien czas na deboszowaniu*. <Po + Deboszować>

Podęhoszowanie, a, btm., czynność cz. **Podęhoszować**.

Podębrać, bierze, brał, nied. **Podbierać** l. *sięgnąwszy od spodu wybrać, wygarnąć*: Trzeba P. ziemię od korzenia, by ś. samo drzewo od wilgoci nie psuło. Uważać trzeba, jak głęboko chłop lemieszem podbiera i zajmuje. Haur. Na sery niezbyt bardzo podbierać śmietany, aby twaróg nie był jałowy. Haur. P. gniazdo. Podbierać miód, podbierać pszczoły, łąźbić, jak bartnicy mówią. Trzyce. Do beczek chowa miody podebrane. Li. Wiją ś., niby pszczoły podebrane. Wad. Przen.: Rzeka podbiera, podluzuje, podmywa, podrywa. L. (= *podmula*). Dom mój na mocnej skale zbudowany; rzeki gruntów jego nie podbiorą. Skar. Cicha woda brzegi podbiera. Kn. Grunt ten zda ś. być moenym, lecz gdy go podbierze (rzeka), razem w przepaść upada. Jabł. Wisła coraz dalej podbiera. Troc. Przen.: Żegluga morskie niemało mu sił i zdrowia podebrały. Pilch. (= *podkopaly, odebrały, nadwierzely*). Każdy dzień, każda godzina ciebie przemienia, podbiera. Pilch. Przen.: P. komu szkatuły. P. czego = *zabrać, ściąć nieco, nadebrać*. P. róg kopyta końskiego = *wyciąć go umiejętnie przed przybiciem podkowy*. 2. † P. pod siebie, pod swą władzę = *zagarnąć, zabrać sobie*: Majętności biskupie pod władzę swoję podbierał. Błaz. 3. [P.] kogo = *okraść częściowo*. × P. ś. *podejść, zbliżyć ś., przedostać ś., podkraść ś.*: Czy basiory podbierały ś. ku warehlakom, czy odyńce poczęły ś. ciąć o samury. Sienk. Kozacy, podebrawszy ś. trochę, nabrali znowu serca. Kub. <Podę + Brać>

Podębranie, a, btm., czynność cz. **Podębrać**: P. gniazda. Stasz.

× **Podębranie się**, a ś., btm., czynność cz. **Podębrać** ś.

Podęcydować, uje, ował *zdecydować jedno po drugim*. <Po + Decydować>

Podęcydowanie, a, btm., czynność cz. **Podęcydować**.

Podęcyfrować, uje, ował *odecyfrować jedno po drugim, podczytywać*. <Po + Decyfrować>

Podocyfrowanie, a, blm., czynność cz. **Podocyfrować**.

Podedrwiwać, a, ał *drwić zleleka ustawicznie, podkpiwać*: On to zawsze ze mnie podedrwiwa. Od. **Podedrwiwanie**, a, blm., czynność cz. **Podedrwiwać**.

Podedrzeć, drze, ddał, [Poddarć], nied. **Poddzierać** l. *trochę rozedrzeć, nadedrzeć*: P. płótno. 2. *zadrzeć, podnieść, podgiąć*: P. głowę, nogę, nos. Bydło z ogonami poddarciem do góry. Krasz. P. sukni. <Pode + Drzeć>

Podedworze, a, lm. a, **Przeddworze** *plac przed dworem a. też pod samym dworem położony a stajniami, wozowniami, mieszkaniem służ a. ścianą tylko, a nawet rowem otoczony, przez który wjeżdża ś. na główny dziedziniec*. Podcz. <Pode + *Dworze, od Dwór>

Podedykować, uje, ował *dedykując ofiarować jedno po drugim*: P. twory swoim protektorom. <Po + Dedykować>

Podedykowanie, a, blm., czynność cz. **Podedykować**.

× **Podefalkować**, uje, ował l. *podtrącać, powytrącać, poodliczać, poodejmować*. 2. *pogorszyć co do intraty, mniej intratnym uczynić*: Komisarz ten dobra pańskie podefalkował. L. <Po + Defalkować>

× **Podefalkowanie**, a, blm., czynność cz. **Podefalkować**.

Defilować, uje, ował *spędzić pewien czas na defilowaniu*. <Po + Defilować>

Defilowanie, a, blm., czynność cz. **Defilować**.

Definjować, uje, ował *zdefinjować jedno po drugim, pokreślać*. <Po + Definjować>

Definjowanie, a, blm., czynność cz. **Definjować**.

Podegnać, a, ał, **Podgonić**, nied. **Podganiać** *zagnać pod co, podpedzić*. <Pode + Gnać>

Podeganie, a, blm., czynność cz. **Podegnać**.

× **Podęgrać**, a, ał, nied. **Podgrywać** *kogo = ogrzać kogo trochę* np. w karty. Śl. wil. <Pode + Grać>

Podegradować, uje, ował *zdegradować jedno po drugim*. <Po + Degradować>

Podegradowanie, a, blm., czynność cz. **Podegradować**.

× **Podęgranie**, a, blm., czynność cz. **Podęgrać**. **Podęgródzie** p. **Podgródzie**: Długom stał u brzegu... wpatrzony w gród, w P., w stopy drewniane, warowne wieżycy, w rzekę... Wysp. <Pode + *Grodzie, od Gród>

Podęgrać, eje, ał, **Podgrzać**, nied. **Podęgrzewać**, **Podgrzewać** *rozgrzać nieco, przygrzać*: P. wodę, śniadanie. <Pode + Grzać>

Podęgranie, a, blm., czynność cz. **Podęgrać**.

Podęgrzewać, a, ał p. **Podęgrać**.

Podęgrzewanie, a, blm., czynność cz. **Podęgrzewać**.

† **Podęjć**, **podęjdzie**, **podęszedł** p. **Podęjsć**. Orzech. <Pod + 1(D)>

† **Podęjdzion** *którego podeszli*: Być zdradzon a P. *capi re aliqua*. Mącz. <Od Podęjsć>

[**Podęjma**, y, lm. y] p. **Podęjma**. <Od Podęjmować, Pod + JM/JEM/JE>

† **Podęjmacz**, a, lm. e, † **Podęjmiciel**, † **Podęjmownik** l. *ten, co kogo podęjmuje, gości, ugaszczą*: Ojcowie chrześni od dawnych podęjmaczami i rękojmiami zwani byli. Kucz. <Od Podęjmać = Podęjmować>

† **Podęjmiciel**, a, lm. e p. **Podęjmacz**. Przen.: Bóg P. mój i ucieczka moja. Leop. <Od *Podęjmić, Pod + JM/JEM/JE>

Podęjmować, uje, ował l. i P. ś. p. **Podęjć**. 2. *ugaszcząć, przyjmować gości, raczyć, fetować; żywić, utrzymywać*: Swoim kosztem chorągwie wystawił i podęjmuje. Troc. 3. [P.] *orać pierwszy raz po ugorze*.

Podęjmowanie, a, blm., czynność cz. **Podęjmować**.

Podęjmowanie się, a, ś., blm., czynność cz. **Podęjmować** ś.

† **Podęjmownik**, a, lm. cy p. **Podęjmacz**: **Parochus**, P., przystaw, którego urząd jest posły przyjmować, gospodą i wszelkimi potrzebami do kuchni, do piwnicy i do stajni opatrować. Mącz. <Od Podęjmować>

Podęjrzanie przys. od **Podęjrzany**: Wygląda P. † **Podęjrzanie**, a, blm. p. **Podęjrzanie**, L.

Podęjrzal, u, lm. y bot. p. **Podęjrzon**. [Podęjrzaly, Podęjrzaly, Podęjrzaly, Podęjrzaly] l. p. **Podęjrzliwy**. 2. p. **Podęjrzany**. <Od Podęjrzec>

Podęjrzan, u, lm. y bot. p. **Podęjrzon**.

Podęjrzany l. im. od **Podęjrzec**: P. o zbrodnię (= *poszlakowany*). 2. a. [Podęjrzany, Podęjrzaly, Podęjrzaly, Podęjrzaly], † **Podęjrzany**, † **Podęjrzany** *dający do myślenia, wzbudzający podęjrzanie, niepewny, wątpliwy*: Listy te bez podpisu bardzo podęjrzane. L. Ze wszech stron przymierze podęjrzane mamy, a ledwie nie codzień wojny wyglądamy. Star. Fortunę tak skora miał za podęjrzana. Tw. P. mi jest. Troc. *Moja nauka nie jest podęjrzana, ale prawdziwa*. Op. Wasielko Rościsławicz, mając go podęjrzanego o wierze, jał go i obiedwie mu oce wyłupiel. Chwal. *Kobieta podęjrzanej konduity Człowiek podęjrzanej wartości*. Cnota jego podęjrzana. Wdaje ś. z ludźmi podęjrzaniem. 3. fizj.: *Lata podęjrzane*. Włod. = *lata przekwitania, przechodowe, zwrotu płciowego, pora przechodowa* (anni climacterici).

Podęjrzanszy st. w. od **Podęjrzany**. **Podęjrzec**, y, ał, † **Podęjrzec**, [Podęjrzec], nied. **Podęjrzewać**, † **Podęjrzewać**, † **Podzierać** (Pod - zierać), [Podęjrzewować] *podpatrzeć, podglądać*: Podęjrzal żonę z nim. Troc. 2. prz.: † P. kogo o czym. Troc. = *powziąć o kim podęjrzanie co do czego*. 3. [P.] *przejrzeć, obejrzeć*: P. gospodarstwo. <Pod + ŻOR/ZIER/ŻR/JRZ>

Podęjrzanie, a, lm. a, † **Podęjrzanie** l. blm., czynność cz. **Podęjrzec**. 2. a. † **Podęjrzanie**, [Podęjrzanie] *wątpliwość skłonna do obwinienia, porozumienie, posądzenie*: Mieć kogo w podęjrzaniu. Ściągnąć na siebie P. Rzucać na kogo P. *Podawać a. poddawać kogo w P. Strzeż ś. podęjrzeń o drugich*. Śl. wil. *Masz na mnie P. Padło nań P., jakoby...* Aresztowano wówczas za najmniejszym podęjrzaniem (= *poszlaką*). Cień podęjrzania. Posądzenie jest podmiotowe, a P. przedmiotowe. Kras. A. Niejakie P., jako bywa między ludźmi, na mię miał. Op. *Bez podęjrzania chluby powiem*. Troc. *Podęjrzaniem narabiała*. Troc. *Tak ma postępować, aby nie tylko w czym nieprzyjstojnym nie była doznana, ale też iżby w podęjrzaniu najmniejszym być nie mogła*. Górn. *Królowa Bona w Barze umarła, nie bez jakiegoś podęjrzania truciźny*. Górn. *Nie mogąc okazać nie jawnego, wrzucił nieco podęjrzania chyttrze*. Górn. *A tego, o co w podęjrzaniu są, ani myślą*. Skar. *Starada ś. o to naprzód pani święta, aby ludziom... żadnej do podęjrzania i obmowy przy-*

czynny nie dała. Skar. Był (św. Wacław) w podejrzeniu u pogan, którzy nań mienili, jakoby Drahomirę dał potajemnie zabić. Biel. M. Wpadł u zakonników w P., że nie jest synem kościelnym. Warg. I P. nawet nań nie padło. Kras. Najmniejsze P. nie wkrađo mu ś. do duszy. Sienk.

Podęjrzewać, a, ał p. Podejrzcć.

Podęjrzewanie, a, blm., czynność cz. Podejrzcć-wać.

Podęjrzliwie przys. od Podejrzliwy.

Podęjrzliwość, i, blm. rz. od Podejrzliwy: Częściej podejrzliwością, niż rzeczywistością biedzimy ś. Pilch.

Podęjrzliwy, †Podezrziwy, [Podejrzały, Podezrały, Podezrzały, Poderzwały] skłonny do podejrzeń, nieufny, niedowierający: P. źle wszystko wykłada. Kn. Nieszczęśliwy P. Kn. W zwiedzionych dudków rzedzie P. wkrótce będzie. L. <Od Podejrzcć>

Podęjście, a, lm. a, †Podeście i. blm., czynność cz. Podejść. 2. podstęp, fortel, zdrada, gm. szwindel: Człowiek, któremu ufał, który jadł chleb mój, wielkie uczynił nade mną P. Wuj. Sama enota, jako niejaki duch boży, miarkowałaby że żądze..., nikomuby podęjścia nie myśliła, ni pod kimby dołów nie kopała. Baz. Stąd ostrożna nienawisć i podęjścia sztuczne. Kras. Nie pracą, lecz podęjściem majątek pomnożył. Kras. Chciałes podęjściem swoim waśnić dwóch starych przyjaciół. Kras. Chytrym podęjściem szkodzić ś. ośmiela. Min. Liczne przykłady przebiegłości rusałek w podęjściu niebacznych słyszeć można w opowieściach ludu. Zal. 3. fecht. *ruch szpada po zasłonie w terc, podnoszący szpadę przeciwnika i uderzający w miejsce pod jego szpadą, odkryte tym sposobem.*

Podejść, podejdzie, podszedł, [Podenc], nied. Podchodzić, †Podchadzać, [Podchadzać] i. wejść, wstąpić pod co: Planety, pod słońce i jedne pod drugie podechodząc, zaćmienie czynią. Boh. Rzeka ta spada z takim pędem ze skał, iż tam spodkiem P. można, nie zmaczawszy ś. Łęcz. Podeszedł nieuważnie pod śmigł wiatraku. Woda podeszła pod dom (= *podpłynęła, podciekła, dostała ś.*). Przen.: Podchodzić pod co = *podpadać; należeć do czego, podlegać czemu:* My oby ludzie żadnym sposobem pod jego jurysdykcją nie podechodzimy. Sienk. 2. *idąc zbliżyć ś., podstąpić, zapędzić ś.:* Z wojskiem pod same ogrody i przedmieścia podechodził. P. Koch. Wojska na nich szturmowały, i chorągwie austriackie pod mur podechodziły. Groch. Na tych, którzy pod mur podechodzą, leją wody gorące. P. Koch. Rzeka, blisko podchadzając, lizała twoje stanowisko. Kochan. Arabowie podeszli aż na przedmieścia carogrodzkie. Skar. P. pod armaty fortecy. Troc. P. cichaczem, ukradkiem = *podkraść ś., zacząć ś., zakraść ś.* Z strzelbą w rękę, szukając, czy ś. nie nagodzi zdobyz, łakomy myśliwiec podechodzi. Przyb. 3. kogo = a) *zaskoczyć, zejść, złybać, złapać:* Janczarowie kryjomką podeszli to miasto. Baz. Podeszedłem go na sprośnej zabawie. Sł. wil. b) *Podchodzić kogo = niepokoić, szarpać, napastować go wycieczkami, podjazdami:* Jam to przecie Chowańskiego podchodził, gdy wszyscy już ręce opuścili. Sienk. c) *wywieść w pole, zwięść, zająć z mańki, oszukać podstępnie:* Myśla, jakby cię w czym podeszli, ułwili, podchwycili. Dambr. Wet za wet oddajem, gdy franta sztucznie podechodzimy wzajem. L. W moich mię podeszedł nadziejach. Troc. Moje

podechodzisz zamysły. Troc. P. kogo sztuką skrytą. Troc. Człowiek obłudny usta podechodzi przyjaciela swego. Leop. Każdy brat podechodząc podszezepli a podejdzie, a każdy przyjaciela na zdradzie będzie postępował. Leop. Nie będziecie kraść, ani też nieprawdy mówić, ani jeden każdy bliźniego swego podechodzić. Leop. Największej sztuki dowodzi, kto potrafi nieprzyjaciela P. Papr. P. ojea kłamstwem. Jeż. 4. płynem = *zajść, nabiec, pokryć ś., ociec:* Kapusta w beczce podeszła wodą. Mleko zsiadłe podeszło wodą. Rana krwią podeszła. Oczy łzami podeszły. Podechodzi skóra krwią od uderzenia. Troc. 5. [Gdy ciasto chlebowe w dzieży rośnie, mówią, że podechodzi]. <Pod(e) + Iść>

[Podejzdrzenie, a, lm. a] p. Podejrzenie. <Z Podejrzenie>

†Podejzrzeniec, ńca, lm. ńcy człowiek: podejrziwy; zawisnik, zazdrobnik: P., miłownik, zawisnik, zelotypus. Tuch. <Od Podejrzały>

†Podejrzany p. Podejrzały: Ale i pierwszy miesiąc miej za P. Kochan. P. mi twój śmiech i twe słodkie słowa. Kochan. Którzy ani sieć za stół z podejrzczanym cheieli. Kochan. Czujcie stróże: noe idzie, noe podejrzczana: wielki ogień ma powstać. Kochan. Co ludzi widzisz, wszystko podejrzczani, w oczy cię chwali, a na stronie gani. Kochan.

†Podejzrzec, y, ał p. Podejrzcć: Niebem Bóg otoczył wszystko swoje dzieło, które P. ze wszech stron miło. Klon.

†Podejzrzenie, a i. blm., czynność cz. Podejzrzec. 2. lm. a p. Podejrzenie: Zły żywot i złe obyczaje czynią każdemu wielkie P.

Podejzron, u, lm. y, Podeszron, Podejzran, Podejzrał, Długosz, Fijołki bot. (osmunda) ros. z gronami paprotników, z rzędu paproci: Gatunek: P. królewski, paproć polna (o. regalis).

[Podek, dka, lm. dki] p. 3. [Pod].

Podekatyzować, uje, ował dopełnić dekatyzowania na wielu kolejno tkaninach. <Po + Dekatyzować>

Podekatyzowanie, a, blm., czynność cz. Podekatyzować.

Podeklamować, uje, ował spędzić pewien czas na deklamowaniu. <Po + Deklamować>

Podeklamowanie, a, blm., czynność cz. Podeklamować.

Podeklinować, uje, ował poświęcić pewien czas deklinowaniu. <Po + Deklinować>

Podeklinowanie, a, blm., czynność cz. Podeklinować.

Podekonom, a, lm. owie pomocnik ekonoma. <Pod + Ekonom>

Podekonomka, i, lm. i forma ż. od Podekonom: Matka wizytatorka, matka asystentka, siostra ekonomka i P. Prus.

Podekorować, uje, ował ulekorować jedno po drugim, pozdabić. <Po + Dekorować>

Podekorowanie, a, blm., czynność cz. Podekorować.

[Podeldak, u, blm.] p. Opodeldok. <Z Opodeldok>

Podelegować, uje, ował wydelegować jednego po drugim kolejno, powysłać w delegacji. <Po + Delegować>

Podelegowanie, a, blm., czynność cz. Podelegować.

Podelektować się, uje, ował *ś. spędzić pewien czas na delektowaniu* *ś.* <Po + Delektować *ś.*>

Podelektowanie się, a *ś.*, bhm., czynność cz. **Podelektować** *ś.*

[Podełga, i, lm. i l. a. [Podejma, Podyma] sztuka drzewa na końcach sznec pod rozwarą, utrzymująca dyszel poziomo. 2. podszełka w podole kłita, spódnicy. Sł. wil. <Pode + Lga>

× **Podełgnąć, nie, nął** *przylgnąć pod czym.* <Pode + Lgnąć>

× **Podełgnięcie, a**, bhm. p. **Podełgnięcie**: Gdy koniowi w zimie śnieg Ignie w podkowę, wlać mu w podkowę roztopionego łoju, tak mu to P. nie będzie więcej przeszkodą. Haur.

× **Podełgnięcie, a**, bhm., **Podełgnięcie** czynność cz. **Podełgnąć**.

Podeliberować, uje, ował *spędzić pewien czas na delibierowaniu*: Warto nad tym P. Sienk. <Po + Deliberować>

Podelibierowanie, a, bhm., czynność cz. **Podelibierować**.

Podelwowski *położony pod Lwowem, pochodzący z okolic Lwowa*: Najwybitniejsze rody kupieckie zachowały *ś.* w nazwie wsi podelwowskich: Zamarstynów, Kleparów i Kulparków. Łoż. Nawet w małych stawkach lwowskich i podelwowskich prowadzi *ś.* gospodarstwo rybne. Łoż. <Pode + Lwowski>

× **Podełżenie, a**, bhm., czynność cz. **Podełżyć**.

× **Podełżyć, y, ył** komu = *użyć nieco, trochę ulgi sprawić*.

* **Podełba**: Z podełba przys. z *pod oka, ponuro*: Ledwie z podełba na mnie spojrział. Koss. <Pode + Łba, od Łeb>

[Podema, y, lm. y] p. Podyma. <Zam. Podejma, Pode + JM>

Podemaskować, uje, ował *zdemaskować jednego po drugim.* <Po + Demaskować>

Podemaskowanie, a, bhm., czynność cz. **Podemaskować**.

† **Podemlenie, a**, bhm., czynność cz. **Podemldić**.

† **Podemldić, i, il** p. **Podemgldić**. <Pode + Mldić>

† **Podemglenie, a**, bhm., czynność cz. **Podemgldić**.

† **Podemgldić, i, il**, † **Podemgldić** *zrobić mdlejszym, zwąldić*: *Subdebilitatus*, podemgłony, przyzemgłony. Macz. <Pode + Mglid>

† **Podemkły** *mało od ziemi odrosły, świeżo wyrosły, cienko wyrosły, który w górę wystrzelił*: Skoczy z konia, drzeweczko podemkłe wytargnie. Papr. <Pode + Mkły>

Podemknać, nie, nął, nied. **Podmykać** *podsumąć zrecznie, szybko, niepostrzeżenie*: Podemknij stołek pod stół. Troc. Podemknął kilka regimentów pod miasto. Troc. P., wsunąć komu, podetknąć w łapę pieniądź lub podarek. Troc. P. *ś.* **podsumąć** *ś.* *szybko, zrecznie, niepostrzeżenie*: Podemknął *ś.* nieprzyjacieli pod mur. Troc. Podemknęli *ś.* pod fortecę, pod miasto. Troc. <Pode + Mknąć>

Podemknięcie, a, bhm., czynność cz. **Podemknać**.

Podemonstrować, uje, ował *spędzić pewien czas na demonstrowaniu*. <Po + Demonstrować>

Podemonstrowanie, a, bhm., czynność cz. **Podemonstrować**.

Podemontować, uje, ował *zdemontować jedno (działo) po drugim.* <Po + Demontować>

Podemontowanie, a, bhm., czynność cz. **Podemontować**.

Podemoralizować, uje, ował *zdemoralizować jednego po drugim, popsuć moralnie.* <Po + Demoralizować>

Podemoralizowanie, a, bhm., czynność cz. **Podemoralizować**.

[Podeński, ów, bhp.] *mety, fusy, zgrzezy pozostałe na dnie naczyń.* <Po + *Denki, od Denko>

Podenuncjować, uje, ował *zadenuncjować jednego po drugim.* <Po + Denuncjować>

Podenuncjowanie, a, bhm., czynność cz. **Podenuncjować**.

[Podeńć, ndzie, podszedł] p. **Podejść**. <Z *Podeńś = Podejść>

Podepchać, a, ał p. **Podepchnąć**. <Pode + Pchać>

Podepchanie, a, bhm., czynność cz. **Podepchać**. **Podepchnąć, nie, ał**, **Podepchać**, nied. **Podpychać** 1. *wepchnąć, wtłoczyć pod co, włożyć pod co pchając*: Dwór wymaga jedynie zdania *ś.* na łaskę i niełaskę, a układy tylko rozjemcy podpychają mu pod rękę. Moracz. 2. *zbliżyć, przybliżyć, pchając; popchnąć ku czemu*: Podpycha go do nas. <Pode + Pchnąć>

Podepchnienie, a, bhm. p. **Podepchnięcie**.

Podepchnięcie, a, bhm., **Podepchnienie**, **Podepchanie** czynność cz. **Podepchnąć**.

[Podepenk, u, lm. i] *chrzestny podarek pieniężny*. <Z Dnm. Bedepenninge, Gm. Bittpfennige>

[Podepkać, a, ał] p. **Podeptać**: **Podepkany** *za-gón*. <Z Podeptać>

[Podepkanie, a, bhm.] czynność cz. **Podepkać**.

[Podepnąć, nie, nął] p. **Podeptać**. <Po + *Depnąć, DEPT>

[Podepnięcie, a, bhm.] czynność cz. **Podepnąć**.

Podeponować, uje, ował *zdeponować jedno po drugim, poskładać w depozycie*. <Po + Deponować>

Podeponowanie, a, bhm., czynność cz. **Podeponować**.

× **Podeprać, d pierze, deprał**, nied. × **Podpierać** *nieco uprać, wyprać niezupełnie*. Sł. wil. <Pode + Prać>

× **Podepranie, a**, bhm., czynność cz. **Podeprać**.

Podeprzeć, prze, dparł *podtrzymać oparszy na czym, wesprzeć*: Jeżeli drzewo nachylone, to je podeprzyj. Wirt. Najmowali kowale i ślusarze, aby, co poczynało upadać, tego zaś podparto. Leop. Noga nogę podpiera, ręka rękę myje. Pot. Podparszy me łokeiem utroskane czoło. Kulig. Atlas wielki nieba z gwiazdami podpiera. Koch. J. (= *dźwiga*). Podeprzyj ehadupy słupem. Troc. Stare domostwo podpierać trzeba. Podparł domu walące *ś.* ściany. Słow. Książdz czeczotką kroki podpiera, idzie powoli i kwiatki zbiera. Syrok. Przen.: Podpierać ścianę, piec = *wystawiać pod ścianą, pod piecem, próżnując*. P. co dowodami = *poprzec, stwierdzić*. Pozwany ma tego świadki zupełnemi P. i będzie wolen od tego pozwu. Wawrz. z Prażm. Przen.: Kartago zaciężnemi swą wielkość podpiera. Lel. 2. przen. *wzmocnić, pokrzepić, poprzeć, poprawić co, pomóc, zaradzić czemu*: Podpierać boków, *fulciri cubis*. Kn. Rzekł wilk: obym ja dostał mięsa tego, podparłbym jako tako boku zgłodniałego. Papr. (= *wyrównałbym, wypełniłbym go sobie*). Przen.: Potym, cheąc mdłego P. żywota, nie cheiałam wiedzieć, co względ, co sromota. P. Koch. Łaską pańską mię podparłeś. Troc. (= *wsparłeś, wspomogłeś, podtrzymaleś*). A

rozum dziś ledwie sam wie o sobie, tak mię podparł w mej chorobie. Kochan. (= *tak mało mi pomógł*). Padnie-li zle, wiece rozumem P. tego. Kochan. P. s. I. *wesprzeć s.*, *oprzed s.*: Stary podpiera s. laskę. Prot. Podparł s. kijem. P. s. = *oprzed s.* *łolciami*: Podparszy s. łokciami, dumać. L. Podparszy s. na łokciu. Otw. Nie podpieraj s. przy stole, bo tu nie karezmą. Przen.: †Zamylili człowiek przysięgę, może dobrze sam a. człowiekiem s. P. Ort. (= *poprzeć s.*). 2. [P. s. czego] = *chwycić s. czego, aby nie upaść, oprzed s. o co*: Wysła ci z kościoła, podparła s. płota. 3. P. s. pod boki a. w boki = *ująć s. pod boki*: Twardowski siadł w końcu stoła, podparł s. w boki jak basza. Mick. <Pode + Przeć>

†Podeprzenie, a, lm. a p. Podpora. Narw.

†Podeptacz, a, lm. e ten, co *podeptał*. <Od Podeptać>

Podeptać, pce, a. †pce, [pta], ptał, [Podepkac, Podepnąć], nied. †Podeptywać, †Podeptawać *potluc, potłoczyć nogami, zdeptać, potratować, stratować*: Na żmiji i na bazyliuszku chodzić będziesz i podepczesz lwa i smoku. Ps. flor. Smituj się nade mną, Boże, bo podeptał mię człowiek. Ps. flor. Żyto podeptać. Św. z Woc. Rzucił płaszcz na ziemię i podeptał go. Podeptano mię w tloku. P. z nieobaczka, z wzgardy, ze szkoda. Troc. Podeptane zboże, prawa. Troc. Kofskim kopytem zmarłych podeptali. Bardz. Przen.: *sponiewierać, zmieszać z błotem, zelżyć, znieważyć*. P., z błotem zmieszać, zelżyć. Kn. Sprawiedliwości niemasz, podeptane sądy. Groch. Nieprzyjaciele podeptał, nad jętemi s. zmiłował. Pśń. Mieli bohatory moskiewskie P. i z błotem zmieszać. Birk. Ojczyzno, już dawno byłby bezeny Tatarzyn nogami twojemi podeptany. Birk. Cieszymy s. z czarta zwycezonego, z piekła podeptanego. Wuj. Do cnoty isć trzeba, wszystkie pożytki podeptawszy. Górń. (= *wzgardziwszy niemi*). Podeptasz serca czezej myśli suchością. Krasin. (Niewola turecka) krzest, wiare naszą podeptywa, gniecie. Wen. 2. żart. *poślzapać s.*, *poszlzapać, powlec s.*: Nie chcą zostać, podeptał po błocie do domu. Sł. wil. <Po + Deptać>

Podeptanie, a, btm., czynność cz. Podeptać.

†Podeptawać, a, ał p. Podeptać.

†Podeptawanie, a, btm., czynność cz. Podeptawać.

†Podeptywać, a, ał p. Podeptać.

†Podeptywanie, a, btm., czynność cz. Podeptywać.

†Podert: W P. = *na zdeptanie, zmasakrowanie, w poniewierkę*: Pod nogi w P. pościelesz. Smotr. <Po + Dert>

[Poderty] podarty.

[Poderwa, y, btm.] *oberwanie s.*, *przerwanie s.*, *wzruszenie od ciężkiej pracy*. <Pode + RW / RYW>

Poderwać, wie, wał, nied. *Podrywać* I. *wyrwać od spodu*: Dębowi sztukę z boku poderwała zjadła starość; połowa go już odleciała. Bardz. Cicha woda rada brzegi podrywa. Opal. (= *podnywa, podlizuje, podbiera, podmula*). Brzegowi nie wierz poderwanemu. Troc. 2. *szarpnąwszy podnieść w górę; podedrzeć*: Powietrzem jestem poderwana, *acta per auris evehor*. Żebr. Wiatr podrywa suknię. P. wędkę, poczuwszy na niej rybę. 3. *zerwać niezupełnie, naderwać*: P. korzenie rośliny. Przen.: *podkopać, nadwątlić, osłabić*: P. zdrowie, siły. P. czyją powagę. P. s. I. *zerwać s. do lotu*: Wrony poderwały s. z krzykiem i skośnym rzutem leciały na kopaniska. Reym. Przen.: Krzyk

ś. jakiś poderwał w sali. Kaczk. (= *wzbil s.*). 2. [P. s.] = a) p. *Oberwać*. b) *podjąć s. czego*. e) *podjąć, oszukać*. <Pode + Rwać>

Poderwanie, a, btm., czynność cz. **Poderwać**. **Poderwanie się, a s.**, btm., czynność cz. **Poderwać s.**

[Poderwany] I. *ptak = który nie dosiadyje przed wyjściem i zrywa s. do lotu*: Strzelać do poderwanej kuropatwy. 2. *człowiek = narwany, warjat*. <Od Poderwać>

[Poderziały] p. Podejrzany.

Poderznąć, rznie, rznął, [rzła], Podrzezać, nied. Podrzynać, Podrzczywać I. *przerznąć od spodu, podciąć, podstrzyć, podkroić*: *Zelżywość im czynili, pół brody im goliąc, a szaty ich krótko podrzynając*. Skar. Gardło mu, jako owey, poderznął. Skar. [Jedna z tych mądryk sie obwiesiła, a druga se garło poderzła]. Zakazano księżom z zapuszoną brodą chodzić, żeby ją podrzynając, dali znak, że o tę zabawę nie dbają. Skar. *Za ciepła podrzynając, kiedy miód miękki, siła s. go rozplynie*. Kac. (= *podbierając*). Przen.: P. komu worka. Sł. wil. (= *nadebrać; skubnąć go, wyciągnąć od niego pieniądze*). 2. żart: P. karty = *przelozył je niepostrzeżenie, dopuszczając s. oszukaństwa w grze, zrobić wolę*. <Pode + Rznąć>

Poderznięcie, a, btm., czynność cz. **Poderznąć**.

Podeschnąć, schnie, X sechnie, schnął, schła, schło, nied. Podesychać wyschnąć cokolwiek: Bielizna podeschła na słońcu. Ziemia podesycha. Podeschło już po deszczu. Wysmarować klejem i zlepwszy obie części, trzymać w kleszczach, aż podeschną. <Pode + Schnąć>

Podeschnięcie, a, btm., czynność cz. **Podeschnąć**.

1. **Podesłać, śle, słał, nied. Podesyłać nastać, nadesłać, przysłać cchytkiem, tajemnie**: P. komu szpiegów, pieniędzy. List podesłany. Troc. <Pode + I. Słać>

2. **Podesłać, ściela, słał, nied. Podścielać, Podścielać** I. *rozelać pod kim; ścielać podłożyć*: W stajniach pod bydło podściela s. słoma. Kluk. Przez zimę bydło, dla ciepłego im na ten czas wyleżenia, podścielają. Haur. Krówki wydoję i świeżo podścielę. P. pieluszkę. Przen.: Wenera często wadzi same bogi; czasem odsadzi własną żonę, a sama albo s. nadawa, albo insze podściela. Tw. Wszystkie nieprzyjaciele pod nogi twe Bóg podściela. Groch. <Pode + 2. Słać>

1. **Podesłanie, a, btm.**, czynność cz. 1. **Podesłać**.

2. **Podesłanie, a** I. btm., czynność cz. 2. **Podesłać**. 2. *to, co podesłano, podściółka, posłanie*: Jedną oponicę obróciłem na P., drugą na koldrę. Pilch. Przen.: Zielone P. równiny podnosi ich lekkość. Sienk.

Podesłaniec, nca, lm. ncy ten, którego podesłano, posłaniec tajemny. Troc. <Od Podesłany>

Podesperować, uje, ował strawić pewien czas na desperowaniu. <Po + Desperować>

Podesperowanie, a, btm., czynność cz. **Podesperować**.

Podessać, ssie, ssał, nied. Podesysać *posać trochę, nieco wysssać; nassać s. nieco*. <Pode + Ssać>

Podessanie, a, btm., czynność cz. **Podessać**.

Podest, u, lm. y I. a. X **Podesta** = a) *rozszerzony pomost między kondygnacjami schodów; pomost na rusztowaniu*. b) u skożków, *deseczka do odbijania s.* 2. teatr. *rodzaj stołu ustawiany na scenie celem urzędzenia schodów, gór, balkonów* i. t. p. <Włos. podestà>

1. **Podesta, y**, lm. y p. **Podest**.
 2. **Podesta, y**, lm. **owie** m. *burmistrz a. wójt włoski*. < Włos. podestà >
Podestyłować, uje, ował 1. *zająć ś. destylowaniem przez pewien czas*. 2. *przedestyłować jedno po drugim*. < Po + Destylować >
Podestyłowanie, a, bfm., czynność cz. **Podestyłować**.

† **Podeszczawać, a**, ał p. **Podszczuć**: Podeszczawali niektórego szczekacza, aby go swemi kwestjami rogatemi zabawił. Baz. Podeszczewani od niektórych, wpadli w kościół. Skar. Podeszczawał nań jego powinnego, który go pojmał. Skar. < Pode + Szczawać >

† **Podeszczwanie, a**, bfm., czynność cz. **Podeszczawać**. To pewna, że ręką nikogo nie uderzy, ale radą a podeszczwanim wiele tysięcy zamorduje. Napom.

Podeszew, szwy, lm. szwy p. Podeszwa: Zrazy twarde jak P. Orzesz. Odezwał ś., naciskając palcem P. Rog. St. Zdr. **Podeszewka**. < Pode + Szew, SZY/SZW/SZEW >

Podeszewka, i, lm. i p. **Podeszew**: P. coś niby zmięka. Rog. St.

× **Podeszłość, i**, bfm. rz. od **Podeszły**: P. wieku. Troc.

Podeszły 1. *który podszedł czym, zaszły, podciekły, ociekły, zabawy, nabiegły*: Rana otokiem podeszła. Troc. Oczy łzami podeszły. Troc. Podeszłą łzami skoro wspomni sobie swoją kochankę, ociera źrenicę. Pot. 2. *podstarzały, podżyły, leśni*: P. w leciech. Troc. Dla podeszłych lat na wojnę iść nie może. Troc. Starość podeszła. Trudno ma być Helena podeszła Hekuba. Koch. W. Był to człowiek P., ale jeszcze rzeźwy. Kras. W podeszłym wieku życia dokonał. Kras. Przyszedszy do lat podeszłych, lubią opowiadać, co ś. im w życiu przytrafiło. Koll. Składano to na karb podeszłego wieku. Kacz. < Od Podejść >

† **Podeszto** forma rzeczownikowa rodz. ni. im. biernego przeszłego od **Podejść** = *podeszli (kogo), dokonano podejścia*: Bogatego gdy podejda, wiele ma nagrodzicielów szkody; a ubogiego, choć już oszukano i P., jeszcze go fukają. Białob. Rozumieli, że ich w tym P. B. B.

Podeszwa, y, lm. y, **Podeszew** 1. *skóra gruba, którą ś. daje pod spód obuwia*: Szwiec, kiedy ś. na skóry zadłuży, tedy podeszwami ś. wypłaca. Rej. Podeszwy ś. zdarty. Pieczeń twarda jak P. Wymiał ją jak podeszwę. Dać nowe podeszwy do butów (= *zółwki; potzelować buty*). Para podeszew. Troc. P. u pończochy, skarpetki (= *część jej odpowiadająca podeszwie*). Przen.: Pokazał podeszwy, a. zbiera piasek na podeszwę. Troc. (= *uciekła*). 2. a. † **Podeszwica**, [**Podeszwica**] *cienka podkładka przyszyta na podeszwie wewnątrz obuwia, branzla*. 3. [P.] *spód korowaju weselnego, który dostaje muzyka*. 4. [P.] *podkucie sań*. 5. [P.] *spodnia część grobli*. 6. u tarana = *podkładka pod dno*. Sł. wil. 7. anat. i zoot. *spodnia strona stopy ludzkiej, kopyt lub łap zwierzęcych* (planta pedis): Od głowy do podeszwy. Op. (= *od stóp do głów*). Od kolana na dół aż do podeszwy. Stron. Od podeszwy aż do wierzchu głowy nie znajdzie ś. w nas zdrowe miejsce. L. Pał mię, śwędzi mię pod podeszwami. Chociażby mię kto pod podeszwy upiekl, nie powiedziałbym. L. Pieczenie pod podeszwy (= *rodzaj męk torturowych*). 8. bud. *podwalina, przyciesie*: Po zgorzeniu domu, na ciepłym jeszcze pogorzeliisku, podeszwy na dom ludzie zakładają. Górn. Podeszwę

do młyna, którą wiele chłopstwa u jednego końca podnosiło, on u drugiego sam tylko snadnie podnosił. Papr. Po drugiej stronie drzwi między podeszwą i ścianami ma być komórka zapierzona. Torz. Układać podeszwy dębowe na ziemi. Torz. 9. garb. *tafelka skóry na podeszwy pod obuwie*. 10. hut.: P. sztendra = *blat podszendrowy, na którym szlendry są obsadzone w odległości odpowiedniej długości walców*. Łab. II. zool.: [P.] p. **Leszcz**. < Pode + *Szwa, SZY/SZW/SZEW >

† **Podeszwarz, a**, lm. e *ten, co robi podeszwy*: P. solearius. Mur. < Od Podeszwa >

Podeszwiany, !Podeszwy przym. od **Podeszwa**: Nerw. P. Puchlina podeszwowa.

Podeszwica, y, lm. e i. p. **Podeszwa**. 2. a. *Język morski zool. (solea vulgaris) ryba oścista, bezcierniowa, gardłopletwa, z rodziny bokopływów*. < Od Podeszwa >

!Podeszwy p. **Podeszwiany**. < Od Podeszwa >

† **Podeście, a**, lm. a p. **Podejście**: Już następują szczęśliwe czasy, miasto ostrych broni—miłość, miasto chytrego podeścia — radości ze wszystkich pociech zobopólne. Niem. S. Oszudzenie, omylenie, ołudzenie, zdrada, przewrotność. Tuch.

[**Podesniany**] *zasiniący*.

Podetkać, a, ał, nied. **Podtykać** 1. *podpleść, podrobić trochę jakiej tkaniny, posunąć nieco dalej tkanie*. Mącz. 2. p. **Podtknąć**. < Pode + Tkać >

Podetkanie, a, bfm., czynność cz. **Podetkać**.

Podeterminować, uje, ował *powarunkowywać, powyznaczać, pokreślać, poznaczac*. P. ś. (o wielu) *zeterminować ś. kolejno*. < Po + Determinować >

Podeterminowanie, a, bfm., czynność cz. **Podeterminować**.

Podeterminowanie się, a ś., bfm., czynność cz. **Podeterminować** ś.

Podetknąć, nie, nął, Podetkać, nied. **Podtykać** *wetknąć pod co, podścibić, potsunąć*: P. ogień pod gumno. Zapewne przyjechał hołysz, żebyś mu co podetknął. L. Matka podtyka pieszczołowi różne łakocie. Sprawie swej nie ufając, miasto, oprócz pieniędzy, obciążony wóz wyborym winem podtykało. Nies. (= *sekretnie ofiarowało*). Przen.: *nasunąć, poddać, podać, nustręczyć*: Różne myśli mu podtyka. [P. ś.] 1. *podjąć na siebie suknię i zatknąć np. za pas*. 2. *podemknąć ś., nasunąć ś., przysunąć ś., przybliżyć ś. dokąd*. Sł. wil. < Pode + Tknąć >

Podetknięcie, a, bfm., czynność cz. **Podetknąć**. [**Podetknięcie się, a** ś., bfm.] czynność cz. **Podetknąć** ś.

Podetniański *znajdujący ś. pod Etną, pochodzący z okolic Etny*: W jednej z wiosek podetniańskich ludność cała wyległa już z chat, które walały ś. jedna za drugą.

Podetonować, uje, ował (o wielu) *zdetonować jednego po drugim*. P. ś. (o wielu) *zdetonować ś. kolejno*. < Po + Detonować >

Podetonowanie, a, bfm., czynność cz. **Podetonować**.

Podetonowanie się, a ś., bfm., czynność cz. **Podetonować** ś.

Podetronizacyjny *który nastąpił po detronizacji*: W onej podetronizacyjnej chwili prymas wychodzi na symboliczny wyraz restauracji zachwianej prawowitości polskiej. Jaroch. < Po + Detronizacyjny >

Podetrzęd, trze, tarł, [Podtarł], nied. **Podcie-**

rać 1. *wytrzeć, utrzeć, obetrzeć od spodu*: P. tyłek, dziecko. 2. *piłą = podpiłować, poderznąć, podciąć piłą*: Litwa, w lesie drzewa podtarszy, Krzyżaków poraziła. Biel. M. Wołochowie zasadzkę na Polaków uczynili i drzewa w lesie na to podtarszy. Biel. M. 3. *obetrzeć nieco, skaleczyć przez tarcie*: Woły aby były na karkach nie podcierane. Torz. Jarzmo podeciera karki wołom. P. s. *utrzeć, obetrzeć, wytrzeć sobie tyłek*. <Pode + Trzeć>

† **Podewrzeć**, wre, wrzał, nied. † **Podwierać** *podgotować* s.: Podwiera co, niech podewre. Kn. Niech woda podewre przy ogniu. <Pode + Wrzeć>

[**Podęzrzenie**, a, lm. a] p. **Podęzrzenie**.
[**Podęzrzyć**, y, a] p. **Podęzrzyć**. <Pode + *Z(d)rzyć, Pod + ZOR/ZR/ZIER>

[**Podęzrały**] p. **Podęzrzany**.
[**Podęzrany**] p. **Podęzrzany**.
[**Podęzrywować, uje, ował**] p. **Podęzrzyć**. <Pode + *Zrywować, Pode + ZOR/ZR/ZIER>

[**Podęzrywowanie**, a, b] czynność cz. **Podęzrywować, podezrzewanie**.
[**Podęzrzały**] p. **Podęzrzany**.
† **Podęzrzanie** przys. od **Podęzrzany**.
† **Podęzrzany** p. **Podęzrzany**: Osobom podezrzany nie ma być wolny do domu przystęp, jako są dworzanie, nierządni pacholecy, żacy, baby, Żydówki, które na cnotę białych głów czuwają. Petr. <Od **Podęzrzyć**>

† **Podęzrzyć**, y, a] p. **Podęzrzyć**.
† **Podęzrzenie**, a, lm. a p. **Podęzrzenie**.
† **Podęzrzeniec**, nca, lm. ncy *człowiek podejrziły*: Miłownik, zawistnik, P. Tuch.
† **Podęzrzewać, a, a] p. **Podęzrzewać**. <Pode + ZOR/ZR/ZIER>**

† **Podęzrzewanie**, a, b] czynność cz. **Podęzrzewać**.
† **Podęzrzliwość**, i, b] m. rz. od **Podęzrzliwy**.
† **Podęzrzliwy** p. **Podęzrzliwy**.
† **Podęzrzon**, u, lm. y bot. p. **Podęzrzon**.
Podęzreć, zre, żarł i P. s. p. **Podężeć**. <Pode + Żreć>

† **Podębić**, i, i] *spędzić pewien czas na dębieniu*. <Po + Dębić>

Podębie, a, b] m., czynność cz. **Podębić**.
Podęcie, a, b] m., czynność cz. **Podęć**.
Podfałdować, uje, ował *sfałdować od spodu*. <Pod + Fałdować>

Podfałdowanie, a, b] m., czynność cz. **Podfałdować**: Robi s. to za pomocą podfałdowania. Jez.
Podfarbie, a, b] m. tech. *przygotowanie tkaniny przez gotowanie w pewnych solach zasadowych do łatwiejszego przyjęcia farby*: P. glinkowe, żelazne, chromowe. <Pod + *Farbie, od Farba>

Podfarbować, uje, ował, nied. **Podfarbowywać** 1. *zafarbować, ufarbować od spodu, podlarwić, podmalować*. 2. *cokolwiek pofarbować, ufarbować niezupełnie*. <Pod + Farbować>

Podfarbowanie, a, b] m., czynność cz. **Podfarbować**. Przen.: Przytoczę malutki przykładzik takiego forsowania, podfarbowania i podnoszenia demonicznych pierwiastków do potęgi drugiej. Spas.

Podfarbowywać, a, a] p. **Podfarbować.
Podfarbowywanie, a, b] m., czynność cz. **Podfarbowywać**.**

Podfastrygować, uje, ował, × **Podfastrygować** *przyfastrygować od spodu*: P. podszewkę. <Pod + Fastrygować>

Podfastrygowanie, a, b] m., czynność cz. **Podfastrygować**.

× **Podfastrygować, uje, ował** p. **Podfastrygować**. <Pod + Fastrygować>

× **Podfastrygowanie**, a, b] m., czynność cz. **Podfastrygować**.
Podfermentować, uje, ował *trochę pofermentować, sfermentować nieco*. <Pod + Fermentować>

Podfermentowanie, a, b] m., czynność cz. **Podfermentować**.
Podfilarowy *znajdujący s. pod filarami, przeznaczony pod filary*. <Pod + Filarowy>

Podfiltrować, uje, ował *doprowadzić filtrowanie do pewnego stopnia, przefiltrować nieco*. <Pod + Filtrować>

Podfiltrowanie, a, b] m., czynność cz. **Podfiltrować**.
Podfleki, ów, b] p. szew. *skóra, przeznaczona na fleki pod obcasy*. <Pod + Fleki, od Flek>

Podfolwarczny *znajdujący s. pod folwarkiem, położony obok folwarku, w jego sąsiedztwie*: Pola podfolwarczne. <Pod + Folwarczny>

Podformowy *znajdujący s. pod formą, pod formę przeznaczony*: Całka podformowa, na której forma spoczywa. Łab. <Pod + Formowy>

Podforsować, uje, ował *podpędlzić forsownie, posunąć naprzód forsując*: P. robotę, sprawę. <Pod + Forsować>

Podforsowanie, a, b] m., czynność cz. **Podforsować**.
Podfrunąć, nie, nął, nied. **Podfruć** *frunąć z dołu ku górze, wzlecieć, podlecieć na skrzydłach*: Gołab... ku niebu podfrunął. Ml. <Pod + Frunąć>

Podfrunięcie, a, b] m., czynność cz. **Podfrunąć**.
Podfruć, a, a] p. **Podfrunąć**. <Pod + Frunąć>

Podfruwanie, a, b] m., czynność cz. **Podfruć**.
Podfryzować, uje, ował 1. *podczesać po fryzjersku*. 2. *ufryzować trochę, zlećka*: Przyjechał Jancus we fraku, trochę podfryzowany. Korz. <Pod + Fryzować>

Podfryzowanie, a, b] m., czynność cz. **Podfryzować**.
Podfunkcja, i, lm. e *funkcja o mniejszym zakresie, powstała z rozszczepienia funkcji ważniejszej, ogólniejszej*: Wojna jest podfunkcją sądowną funkcji rządu. Spas. <Pod + Funkcja>

Podfutrować, uje, ował 1. *opatrzyć futrowaniem wewnątrz, podbić, wyłożyć od spodu*: Przekop wewnątrz kamieniem ciosanym podfutrowany. Warg. Obiła podfutrował ściany kościelne wewnątrz forsty cedrowemi. Leop. Piec P. = *wyłożyć cegłą, wyłepić gliną*. P. statek, sztukę. P. s. przen. *podszycić s., ubarwić s.*: Tęcza, gdy s. po dżdżu słońcem podfutruje, krzywym swym łukiem wielką część nieba sfarbuje. Otw. (= *opromieni s.*). <Pod + Futrować>

Podfutrowanie, a, b] m., czynność cz. **Podfutrować**.
Podfutrowanie się, a, s., b] m., czynność cz. **Podfutrować s.**

Podgajać, a, a] i P. s. p. **Podgoić.
Podgajanie, a, b] m., czynność cz. **Podgajać**.
Podgajny myśl.: Sieci podgajne = *sieci na grubego zwierza, płotki*. <Pod + Gajny>**

Podgalać, a, a] p. **Podgolić.
Podgalanie, a, b] m., czynność cz. **Podgalać**.
[**Podgaly**] *krusy, podkaszany*: Drzewo podgale = *pozbawione gałęzi dolnych*. <Z **Podgalać**>**

Podganiać, a, a] i P. p. **Podegnać. 2. [P.] *podpędząć, poganiać*.**

Podganie, a, blm., czynność cz. **Podganiać**.
Podgardlanka, i, lm. i *kiszka podgardlana*. <Od Podgardlany>

Podgardlany, Podgardłowy I. znajdujący ś. pod gardłem; z podgardla przyrządzony: Kiszka podgardlana. 2. anat.: Dołek P. p. **Podgardłek**. <Od Podgardle>

Podgardle, a, lm. a, X Podgarle I. skóra zwieszająca ś. mniej lub więcej pod gardłem zwierząt różnych, podgardłek, X Podgardło: P. u wołu = *łalok*. 2. *rzemień podgardłowy u munsztuka końskiego*. 3. lek. *guz na przodzie szyi, podgardłek, wole (struma)*. 4. *rzeź. mięso z dolnej części szyi wołu*. 5. woj. *rzemysł u czapki, zakładany pod brodę*. Gemb. <Pod + * Gardle, od Gardło>

Podgardlica, y, lm. e, Podgarlica I. [P., Podgarlica] = a) drążek z pętlcami służący jako zaprzęg dla koni przyr. adle. b) cieńszy drążek w jarznie pod szyją wołu. 2. zoot. część przewodu pokarmowego u ptaków, podgardłek, X wola, wole (ingluvies). <Od Podgardle>

Podgardłek, lka, lm. lki, + Podgarlek I. anat. część przednia szyi. Kirch. 2. a. X **Podgardło**, X dołek widełkowy, a. grdykowy, dołek szyjny a. podgardlany a. nadmostkowy (ingulum). 3. lek. p. **Podgardle**. 4. zoot. p. **Podgardlica**. <Pod + * Gardłek, od Gardło>

X **Podgardło, a, lm. a I. p. Podgardlek:** Niektóre wody czynią wielkie podgardła. Urzęd. 2. p. **Podgardle**. <Pod + Gardło>

Podgardłowy p. Podgardlany, <Pod + Gardłowy>

Podgarle, a, lm. a I. X P. p. Podgardle: Wziął na ś. postać byka, kłęb ś. nad szyję wydał z łopatek; schował P. ś. zwiesiło. Otw. 2. fl. *miejsce nieco wycięte około środka drygawki, w miejscu spoczyniania na siodle*. Śl. wil. 3. *ślus. otwór, do którego wchodzi koniec paląka z dziurką i w której go rygiel przytrzymuje, zamykając kłódkę*. <Pod + Gar(d)le>

[**Podgarlica, y, lm. e]** p. **Podgardlica**. <Od Podgarle>

+ **Podgarlek, lka, lm. lki I. p. Podgardlek**. Ocz., Pat. 2. *podbródek:* P. jej słuszny a w miarę, niejako na czterzy grany. Pat. <Zam. Podgardlek>

Podgarnąć, nie, nął, nied. Podgarniać, X Podgarnywać, Podgartywać garnąć podsunąć, podgrzebać, podmieść: P. ogień. P. w kął śmiecie. P. sobie włosy = *zgarnać do góry*. Jedną ręką podgarnywała do góry w nieładzie rozrzucone włosy. Bał. Przen.: Pompejusz wszystkie morza pod moe swoją podgarnął. L. (= *zagarznął, zabrał*). Ten jest zamiar, żeby szlachcie, swych brać, w prawną podgarnęli zależność. Kal. <Pod + Garnąć>

Podgarniać, a, ał p. Podgarnąć.

Podgarnianie, a, blm., czynność cz. **Podgarniać**.

Podgarnienie, a, blm. p. Podgarnięcie.

Podgarnięcie, a, blm., **Podgarnienie** czynność cz. **Podgarnąć**.

Podgarniować, uje, owal *ugarniować od spodu*. <Pod + Garniować>

Podgarniowanie, a, blm., czynność cz. **Podgarniować**.

X **Podgarnywać, a, ał p. Podgarnąć.**

X **Podgarnywanie, a, blm.**, czynność cz. **Podgarnywać**.

Podgartywać, uje, ywał p. Podgarnąć.

Podgartywanie, a, blm., czynność cz. **Podgartywać**.

Podgatunek, nku, lm. nki grupa powstała z rozszczegółowienia gatunku w klasyfikacji: Zdolność rozplodowa wywiera wpływ na wytwarzanie ś. nowych gatunków i podgatunków. <Pod + Gatunek>

Podgatunkowywać się, uje ś., ywał ś. dzielić ś. na podgatunki; dzielić ś. tak, jak gatunek na podgatunki: Patryjotyzm, podgatunkowujący ś. i rozpadający na bronie i pulki. <Od Podgatunek>

Podgatunkowywanie się, a ś., blm., czynność cz. **Podgatunkowywać ś.**

Podgderywać, uje, ywał gderać raz wraz: Pojechała P. klucznica i postękiwać. Krasz. <Pod + * Gderywać, od Gderać>

Podgderywanie, a, blm., czynność cz. **Podgderywać**.

Podgęszczenie, a, blm., czynność cz. **Podgęścić:** P. brahy.

Podgęścić, i, ił uczynić gęstszym, poddać czego dla zgęszczenia. <Pod + Gęścić>

Podgiąć, podęgnie, podgiął, nied. Podginać zagiąć nieco, ugiąć, podchylić, podwinąć: P. suknię = *podkasać*. Kwiatki szczypiąc, Kupidek kładnie w fartuszek podgięty. Nar. P. ś. *ugiąć ś., podkasać ś.* Troc. <Pod + Giąć>

[**Podgiemzać, a, ał]** *zakasać*.

[**Podgiemzanie, a, blm.**] czynność cz. **Podgiemzać**.

Podgięcie, a, blm., czynność cz. **Podgiąć**.

Podgięcie się, a ś., blm., czynność cz. **Podgiąć ś.**

Podginać, a, ał i P. ś. p. Podgiąć.

Podginanie, a, blm., czynność cz. **Podginać**.

Podglądać, a, lm. e ten, co podgląda, podpatruje, szpieg: Rozmawiać z nią nie można dla tyśięcznych podglądaczów i stróżów. L.

Podglądać, a, ał, [Podględywać] I. zaglądać od spodu, podpatrywać: P. pod kapelusze kobiet. Nie podglądaj w cudze okna. Za panem, jak pies, biegł Zyg, uśmiechając ś., w oczy mu podglądając, z wesołością do pańskiej ś. strojąc. Krasz. 2. *mieć na oku, obserwować, dawać baczenie, śledzić, doglądać, dozorować, pilnować, szpiegować:* Powierzonych twemu dozorowi młodzieńców pilnie podglądaj. Daremnie ś., męźn, biedzisz, nigdy zony nie wysledzisz, ezatuj, dybaj, strzeż, podglądaj, ślubów, przysięg po niej żądaj. L. Przynajmniej będę często do niego dojeżdżać, aby tę naukę P. Kaczk. Za dziewczką trzeba często P., by ś. nie zbałamuciła. Śl. wil. <Pod + Głądać>

Podglądanie, a, lm. a czynność cz. **Podglądać:** Na podstawie podglądań (= *spostrzeżeń, obserwacji*).

Podgleba, y, lm. y p. Podglebie: Skład warstw, stanowiących podglebę Chlam. <Pod + Gleba>

Podglebie, a, lm. a, Podgleba, Podgrunt spód ziemi ornej, warstwa gruntu znajdująca ś. pod glebą: Drzewa owocowe wytrawiają z podglebia pokarmy mineralne, dla roślin pływających ukorzenionych enkiem niedostępne. <Pod + * Glebie, od Gleba>

[**Podględy, ów, blp.**] *podglądanie, podpatrywanie, prześpięgi:* W tym usłyszę liścia szelest; obejrze ś., czy kto nie jest: czy kto na P., obejrze ś. wszędy. <Pod + GŁĘD/GLĄD>

[**Podględywać, a, ał]** p. **Podglądać**.

[**Podględywanie, a, blm.**] czynność cz. **Podględywać**.

× Podgłaskać, szcze, skał, nied. × Podgłaski-
wać *podsumać, podgarnąć głaszcząc.* < Pod +
Głaskać >

× Podgłaskanie, a, bhm., czynność cz. Podgłas-
kać.

× Podgłaskiwać, uje, iwał I. p. Podgłaskać. 2.
głaskać raz wraz zleka: Tył głowy P. L. < Pod
+ *Głaskiwać, od Głaskać >

× Podgłaskiwanie, a, bhm., czynność cz. Pod-
głaskiwać.

Podgłębiać, a, ał p. Podgłębić.

Podgłębianie, a, bhm., czynność cz. Podgłębiać.
Podgłębić, i, il, nied. Podgłębiać gór. *zrobić
sztolnię głębszą od poprzednio już istniejącej, któ-
ra z niej wody przyjmować będzie.* < Pod + Głę-
bić >

Podgłębiecie, a, bhm., czynność cz. Podgłębić.

† Podgłodać, a, ał *podryżć.* < Pod + Głodać >

† Podgłodanie, a, bhm., czynność cz. Podgłodać.
Podgłodzenie się, a s., bhm., czynność cz. Pod-
głodzić s.

Podgłodzić się, i s., il s. *trochę s. wygłodzić, przy-
cierpieć nieco głodu.* < Pod + Głodzić s. >

Podgłówny I. *pod głową będący:* Tak myśli, a
cichy sen, z podgłównego wału skradzsy s.,
myśli i oczy mruży mu pomału. Pot. 2. × P. *po
głównym następujący, drugorzędny, nie przedni, śred-
ni:* Wina są różne: stołowe, średnie, główne,
podgłówny. Haur. Wino jest główne, podgłówny,
stołowe i średnie. Troc. Szczupaki dzielono, jak
inne większe ryby, na główne, podgłówny, miso-
we... Goł. < Pod + Główny >

Podgniać, a, ał p. Podgnieść.

Podgniatanie, a, bhm., czynność cz. Podgniać.

Podgnicie, a, bhm., czynność cz. Podgnić.

Podgnić, ije, il *nadgnić u spodu; zgnić do pew-
nego stopnia a. kresu.* < Pod + Gnić >

Podgniecenie, a, bhm., czynność cz. Podgnieść.

Podgnieść, gnicie, gniotti, nied. Podgniać I.
podcisnąć gniotąc. L. 2. *przygnieść, nadgnieść,
zgnieść nieco.* Sł. wil. < Pod + Gnieść >

× Podgniewać, a, ał *sobie = rozgniewać s. tro-
chę:* Podgniewawszy sobie, rzecze z trzaskiem:
wylejcież to. Wys. < Pod + Gniewać >

× Podgniewanie, a, bhm., czynność cz. Podgnie-
wać.

Podgniezdnik, a, lm. i myśl. I. a. *Gałęznik każ-
dy ptak drapieżny, co, wyleciawszy z gniazda, da
s. na ziemi schwytać (Sł. wil.); ptak młody, który
opuszczył gniazdo i przelatuje pod nim z gałęzi na
gałąź.* (Cyg.). 2. p. **Gniazdownik.** < Pod +
*Gniezdnik, od Gniazdo >

Podgniły który podgnił, nadgniły. < Od Pod-
gnić >

Podgniotka, i, lm. i, Podciska, Podbijka rzem.
matryca. < Pod + GNIOT >

Podgnoić, i, il *podprawić gnojem:* P. rolę. P. s.
zgnoić s. nieco: Rana podgnoiła s. < Pod + Gnoić >

Podgnojenie, a, bhm., czynność cz. Podgnoić.

Podgnojenie się, a s., bhm., czynność cz. Pod-
gnoić s.

Podgnykowy anat. *znajdujący s. pod kością gny-
kową (infrahyoides).* < Pod + Gnykowy >

Podgoić, i, il, nied. Podgajać *podleczyć, trochę
zagoić.* P. s. *zagoić s. do pewnego stopnia, zabliz-
nić s. nieco.* < Pod + Goić >

Podgojenie, a, bhm., czynność cz. Podgoić.

Podgolenie, a, bhm., czynność cz. Podgolić.

Podgolenie się, a s., bhm., czynność cz. Podgo-
lić s.

Podgoleniowy, Podgolenny *pod gołenią będący.*
Anat.: † Myszka podgoleniowa, mięsień pod-

kolenny, I podkolanowy (musculus popliteus). < Pod + Goleniowy >

Podgolenny p. Podgoleniowy. < Pod + Golen-
ny >

Podgolić, i, il, nied. Podgalać I. *ogolić, wygolić
od spodu:* P. włosy. Czupryna podgolona. Jeż.
Z brodą i z głową skronie podgolone. Susz. Pod-
gol mu brodę. Troc. Ujrysz, że cię ci mistrze
by błazna podgoła. Rej. Ty, rozum opuściwszy,
udasz s. w swawolę, ale wierz mi, w tej łaźni
prędko tam podgoła. Rej. Nie tylko P., ale i spa-
lić człowieka nieprzekonanego prawem dają.
Bud. P., co było pierwej bardzo długo, dziś na-
zbyt krótko. Falib. (= oleroić). 2. [P. drzewo] =
podcinać spodnie gałęzie drzewa rosnącego. 3.
Przen.: P. kogo = *podskubać, ogolocić z części pie-
niędzy, wyciągnąć z niego nieco pieniędzy.* Sł. wil.
Grozili mi, że mię tam miano P. na mieszku, ja-
ko fryca, oszukać w interesie. Pas. P. s. *ogolić
s. od spodu.* Przen.: Czym to ja pierwszy raz
dopiero na mieszku s. podgolił dla przyjaciół?
< Pod + Golić >

† Podgon, u, lm. y myśl. p. Podgonienie: *podę-
dzanie, naganianie nieznaczące:* Dostaniesz cietrze-
wi i na P., nie nęcać. Cyg. < Pod + Gon >

Podgonić, i, il p. Podegnać. < Pod + Gonić >

Podgonienie, a, bhm., † Podgon czynność cz.
Podgonić.

[Podgonka, i, lm. i] : *Łowią (górale) ryby „na
podgonkę“, zrobiwszy skośną przez wodę ka-
mienną „odjazdkę.“* Gwar. < Pod + Gonka >

Podgorywać, a, ał p. Podgorzeć. < Pod + Go-
rywać >

Podgorywanie, a, bhm., czynność cz. Podgory-
wać.

Podgorzał, u, lm. y, Lgniec, Promieniogłów,
× Szafran płonny, Krokos dziki, Kądział, Przę-
ślica bot. (atractylis) *roś. z rodziny złożonych.*
< Od Podgorzeć >

Podgorzałka, i, lm. i I. myśl. p. Kryżówka. 2.
zool = a) a. **Ogorzałka** (fuligula nyroca) *ptak
pletwonogi z rodziny kaczek.* b) P. rdzawoszyjna
(fuligula ferina). < Od Podgorzeć >

Podgorzaly I. *który podgorzał, podsmalony, przy-
palony.* 2. *podpalany, barwy ciemno-żółtej.* Pies P.
3. † P. *człowiek = podupały, zubożały wskutek po-
żaru.* < Od Podgorzeć >

Podgorzeć, rzeje i re, ał, nied. Podgorywać *zgo-
rzeć, spalić s. od spodu, podsmalić s., ogorzeć od
spodu:* Lasy i chrósty dla gorącości z korzenia
podgorywały. Błaz. < Pod + Gorzeć >

Podgorzenie, a, bhm., czynność cz. Podgorzeć.

Podgotować, uje, ował, nied. Podgotowywać *u-
gotować do pewnego stopnia, niezupełnie, podwa-
rzyć.* P. s. *ugotować s. w pewnym stopniu, nie-
zupełnie, podwarzyć s.:* Nie odstawiaj rosółu, niech
s. jeszcze podgotuje, bo mięso jeszcze twarde.
< Pod + Gotować >

Podgotowanie, a, bhm., czynność cz. Podgot-
wać.

Podgórczyk, a, lm. cy p. Podgórczanin: P., pod-
górczanin, na podgórzu mieszkający. Kn. < Pod +
*Górczyk, od Góra >

Podgórnica, y, lm. e *część mięsa wycięta ze śla-
bizny wołu, części boczne z wołu nad lojówką.*
< Od Podgórnny >

Podgórnny p. Podgórski. Troc. < Pod + Gór-
ny >

Podgórski, Podgórnny I. *leżący u stóp gór a.
w sąsiedztwie gór, pochodzący z okolic gór:* Napa-

dali na osady podgórskie. Jeż. Podgórskie starostwa. Troc. Wina podgórskie. 2. *mieszkający na podgórzu*: Obywatel P. <Pod + Górski>

Podgórzanin, a, lm. **anie**, **Podgórczyk** *mieszkaniec podgórza*: P. niezgrabny, mający dobre serce, szacowniejszy jest od podłego dworaka. L. <Od Podgórze>

Podgórzanka, i, lm. i forma ż. od **Podgórzanin**: P. przy swojej prostocie, nie znająca obfudy, szacowniejsza jest od obłudnej dworzanki. L.

Podgórze, a, lm. a *kraj u stóp gór, w sąsiedztwie gór rozłożony*: Kraj blizki gór podgórzem nazywamy. Kopcz. <Pod + *Górze, od Góra>

Podgrabiąć, a, ał p. **Podgrabić**.

Podgrabianie, a, blm., czynność cz. **Podgrabiąć**. **Podgrabić**, i, il, nied. **Podgrabiąć**, [Podgrabywać] *grabiąciami podgarnąć*: P. siano pod stóg. <Pod + Grabić>

Podgrabienie, a, blm., czynność cz. **Podgrabić**. [Podgrabnąć, nie, nał] *podmieść miotłą*. <Pod + Grabnąć>

[Podgrabnięcie, a, blm.] czynność cz. **Podgrabnąć**.

[Podgrabywać, uje, ywał] p. **Podgrabić**.

[Podgrabywanie, a, blm.] czynność cz. **Podgrabywać**.

Podgrdykowy *poniżej grdyki położony*. Anat.: × Dolek P., nadmostkowy, podgardlany (iugulum). <Pod + Grdykowy>

Podgremplować, uje, ował *doprowadzić gremplowanie do pewnego stopnia, niezupełnie zgremplować*. <Pod + Gremplować>

Podgremplowanie, a, blm., czynność cz. **Podgremplować**.

[**Podgrob**, u, lm. y] *sieć z bardzo wielkimi okami, stanowiąca część drygubicy, w której znajduje się druga siatka bardzo gęsta; gdy ryba uderzy w tę gęstą siatkę, przewleka ją przez oko podgrobłu i wywikłać się już nie może*. <Pod + GRZEB/GROB>

Podgrobowy *pod grobem znajdujący się; z podgrobłu pochodzący*: Szmer P. Słow. <Pod + Grobowy>

Podgrodzenie, a, blm., czynność cz. **Podgrodzić**.

Podgrodzić, i, il i. *zagrodzić aż pod co*. 2. *trochę ogrodzić, doprowadzić gradzenie do pewnego stopnia*. <Pod + Grodzić>

Podgrodzie, a, lm. a, × **Podegrodzie**, **Przygrodzie** *miejsce pod grodem; przedmieście, część miasta za jego wałami, murami lub rowami*. Przen.: Zbiegło się tam wszystko P. Zim. (= *mieszkańcy podgrodzia*). <Pod + *Grodzie, od Gród>

† **Podgródki**, ek, blp., *pogródki przy kole wodnym*. <Pod + GROD>

Podgrudzać się, a, s., ał s. p. **Podgrudzić się**, **Podgrudzanie się**, a, s., blm., czynność cz. **Podgrudzać się**.

Podgrudzenie się, a, s., blm., czynność cz. **Podgrudzić się**.

Podgrudzić się, i, s., il s., nied. **Podgrudzać się** *podbić sobie na grudzie nogi*: Gdy się psy na grudach lub ostrym śniegu podgrudzą, omyją się im stopy wodą, w której się tytuń gotował. Kluk. <Po + Grudzić>

Podgrunt, u, lm. y p. **Podglebie**. <Pod + Grunt>

Podgruntować, uje, ował *podłożyć grunt pod farbę*. <Pod + Gruntować>

Podgruntowanie, a, blm., czynność cz. **Podgruntować**.

Podgrupa, y, lm. y *grupa mniejszego zakresu powstała z rozszczegółowienia grupy obszerniejszej, ważniejszej*. <Pod + Grupa>

× **Podgrywać**, a, ał p. **Podegrać**. <Pod + Grywać>

Podgrywanie, a, blm., czynność cz. **Podgrywać**. **Podgryzać**, a, ał p. **Podgryźć**. Troc. <Pod + Gryzać>

Podgryzanie, a, blm., czynność cz. **Podgryzać**.

Podgryzienie, a, blm., czynność cz. **Podgryźć**.

× **Podgryzywać**, uje, ywał p. **Podgryźć**.

× **Podgryzywanie**, a, blm., czynność cz. **Podgryzywać**.

Podgryźć, zię, zł, nied. **Podgryzać**, × **Podgryzywać** i. *ugryźć, nadgryźć, stoczyć od spodu, podtoczyć*: Robactwo podgryza korzenie roślin. Podczas suszy zwykli robacy na zagonach podgryzywać z korzeniem rozsądę. Haur. Bóg czarny rozmnożył głody blade i niedolę wszelką, cheiwą podgryzać wątek życia młodziutkiego. Dyg. Przen.: Ich zwątpienie podgryzło, nie śmieją wznieść oczu ku Niebu. Dyg. 2. bot.: Drjakiew podgryziona p. **Komonica**. <Pod + Gryźć>

Podgrzać, eje, ał p. **Podegrać**. <Pod + Grzać>

Podgrzanie, a, blm., czynność cz. **Podgrzać**.

Podgrzebać, bie, bał, † **Podgrześć**, nied. **Podgrzebywać** *grzebiąc podgarnąć; podkopać, podmieść*. <Pod + Grzebać>

Podgrzebanie, a, blm., czynność cz. **Podgrzebać**.

Podgrzebieniowy anat. *znajdujący się pod grzebieniem łopatki*: Mięsień P., × **podościowy**, × **podkolezysty**, † **myszka podtarniowa**, † **muskul podkrawędziowy**, † **myszka podościeniowata**. <Pod + Grzebieniowy>

Podgrzebywać, uje, ywał p. **Podgrzebać**.

Podgrzebywanie, a, blm., czynność cz. **Podgrzebywać**.

† **Podgrześć**, ebie, ebl p. **Podgrzebać**. <Pod + Grześć>

Podgrzewacz, a, lm. e, **Koloryzator** eukr. *przyrząd do podgrzewania wyrabianego cukru*. <Od Podgrzewać>

Podgrzewać, a, ał p. **Podegrać**.

Podgrzewanie, a, blm., czynność cz. **Podgrzewać**.

Podgrzewnik, a, lm. i, **Buljer kocioł maszyny parowej**. <Od *Podgrzewny, od Podgrzewać>

† **Podgrzonać**, nie, nał *podgarnąć*: Żeby były trzewa lepiej upieczone, samem węgla podgrzonał. Bardz. <Pod + Grzonać>

† **Podgrzonięcie**, a, blm., czynność cz. **Podgrzonać**.

Podgrzybek, bka, lm. bki bot. i. p. **Grzyb**. 2. p. **Siniak**.

× **Podgrzybiały** *prawie zgrzybiały, podstarzały*: Król czeski Jan, P. i jednego oka już pozbawiony. Błaż. <Od Podgrzybieć>

[**Podgrzybiec**, bca, lm. bce] *gatunek grzybów*. <Pod + *Grzybiec, od Grzyb>

× **Podgrzybieć**, eje, ał *zgrzybieć nieco ze starości*. Sł. wil. <Pod + Grzybieć>

× **Podgrzybienie**, a, blm., czynność cz. **Podgrzybieć**.

Podgrzywie, a, lm. a *część izaru końskiego pod grzywą*. <Pod + *Grzywie, od Grzywa>

Podguziczny zoot. *znajdujący się pod guzicą, czyli kością guziczną a. ogozną*: Mięsień P., podo-

goźny, podrzapiowy (musculus infraoceygeus). <Pod + Guziezny>

Podgwiazdny znajdujący s. pod gwiazdami, podniebny: Buja w podgwiazdnych krajaach ideału. Orzesz. <Pod + Gwiazdny>

Podgwizdywać, uje, ywał gwizdać zlekka raz wraz: Hamaniec podwajał fantazji, podgwizdywał sobie pobudkę. Byk. <Pod + *Gwizdywać, od Gwizdać>

Podgwizdywanie, a, blm., czynność cz. Podgwizdywać.

Podgzymsować, uje, ował p. Podgzymsować. Podgzymsowanie, a, lm. a p. Podgzymsowanie. Podgzymsować, uje, ował, Podgzymsować bud. podeprzeć, wzmocnić od spodu gzymsem. <Pod + Gzymsować>

Podgzymsowanie, a, Podgzymsowanie 1. blm., czynność cz. Podgzymsować. 2. lm. a część gzymsu podpierająca.

Podhacze, a, lm. a, Podhak fl. głębia pod hakiem, to jest pod niebzią. <Pod + *Hacze, od Hak>

Podhaftować, uje, ował zahaftować od spodu, ozdobić haftem od dołu. <Pod + Haftować>

Podhaftowanie, a, blm., czynność cz. Podhaftować.

Podhak, a, lm. i fl. p. Podhacze: Płyniemy podhakiem. <Pod + Hak>

[Podhalań, a, lm. y] p. **Podhalańin.** <Od Podhale>

[Podhalańiec, ńca, lm. ńcy] p. **Podhalańin.**

Podhalańin, a, lm. anie, [Podhalań, Podhalańczyk, Podhalańiec] góral tatrzański. <Od Podhale>

[Podhalańczyk, a, lm. i] p. **Podhalańin.**

[Podhalański, ego, blm., Cyfrowany] **taniec Podhalań.** <Od Podhalańin>

Podhalski przym. od **Podhale.** <Od Podhale>

Podhale, a, blm. kraina na północnych, to jest polskich stokach Tatr. <Od Pod + [Hala]>

† **Podharaczenie, a, blm., czynność cz. Podharaczyć.**

† **Podharaczyć, y, ył** zmusnąć do płacenia haraczu, haracz nałożyć. L. <Pod + *Haraczyć, od Haracz>

Podheblować, uje, ował zheblować do pewnego stopnia, trochę wyheblować. <Pod + Heblować>

Podheblowanie, a, blm., czynność cz. Podheblować.

[Podhejnym] przys. *po pijanemu:* Jasiek dzisiaj P.

Podhetman, a, lm. owie, † Podhetmani namiestnik, pomocnik hetmana: On s. na podhetmana wyswatał. Krasz. <Pod + Hetman>

† **Podhetmani, ego, lm. owie p. Podhetman:** P. polny, a. jego namiestnik. Macz. Był więcej trzydziestu lat już rotmistrzem, już pułkownikiem, już podhetmanim, już też hetmanem. Pilech. P. dońskich kozaków, esaul. L. <Pod + *Hetmani, od Hetman>

Podhetmanowa, ej, lm. e żona podhetmana.

Podhetmański przym. od **Podhetman.**

Podhodować, uje, ował wyhodować do pewnego wieku, podchowac, podkarmić: P. roślinę. P. źrebaki. Podhodowawszy mnie, gdy s. postugi spodziewał, widzieć odebranym nie zyczył. Krasz. <Pod + Hodować>

Podhodowanie, a, blm., czynność cz. Podhodować.

Podholować, uje, ował fl. podprowadzić statek, holując. <Pod + Holować>

Podholowanie, a, blm., czynność cz. Podholować.

† **Podholować, uje, ował zholdować, ujarzmić, podbić pod swą władzę.** <Pod + Holdować>

† **Podholdowanie, a, blm., czynność cz. Podholdować.**

Podhoroszczyzna, y, blm. 1. powinność odbywania przez chłopów podróży za interesami pana, w województwach ruskich: Podróże, które chłopci dla pana czynić muszą w województwach ruskich, podhoroszczyzny zowią. Ostr. 2. **podatek zamiast tego obowiązku:** P., podatek, który na Wołyniu, Podolu, Ukrainie opłacał włościanin, kiedy nie odbywał drogi, którą był rocznie obowiązany odbywać. Czart. A. <Zam. *Podorożczyzna, od Pod + Ukr. Doróha>

Podhumorzenie się, a s., blm., czynność cz. Podhumorzyć s.

Podhumorzyć się, y s., ył s. p. Podechmielić: Podhumorzony nazywa wszystkie wiedźmami. Ost. <Pod + *Humorzyć, od Humor>

[Podhycenie, a, blm.] **czynność cz. Podhycić.**

[Podhycić, i, ii] p. **Podchwycić.** <Pod + Chycić>

Podhyczek, czka, lm. czki jękanie s. przy odmanianiu rotę przysięgi: W Mazowszu był zwyczaj, że popełniającego P. urzędnicy sądowi odzierali z płaszcza. <Od Podhycić>

[Podhysywać, uje, ywał] **podskakiwać:** Koń podhysywał.

[Podhysywanie, a, blm.] **czynność cz. Podhysywać.**

[Podhytka, i, lm. ii] p. **Podchwytką.** <Od Podhycić>

† **Podimiennik, a, lm. cy ten, co posiada coś pod cudzym imieniem.** L. <Pod + Imiennik>

Podinkwizytor, a, lm. owie, pomocnik inkwizytora: W grobie Ceniego znaleziono córkę Ceniego; P. ją aresztował. Słow. <Pod + Inkwizytor>

Podinspektor, a, lm. owie pomocnik inspektora: Nad młodzieżą rozciągała żelazną rękę odrębna akademicka władza policyjna pod postacią inspektora i podinspektora. Oet. <Pod + Inspektor>

Podinspektorski przym. od **Podinspektor:** Urząd P.

Podinspektorstwo, a, blm. urząd podinspektora.

† **Podjachać, jedzie, jachał, [Podjachać] p. Podjechać:** Podjachaliśmy nawą, podpłynęliśmy. Kn. <Pod + Jachać>

† **Podjachanie, a, blm., [Podjachanie] czynność cz. Podjachać.**

*[Podjaczy, ego, lm. owie] **pisarz, kancelista:** Wyrażał wielokrotnie pogardę swoją względem tak zwanych podjaczych. Spas. <Ros. podjačij>

Podjadać, a, ał i P. s. p. Podjesć. <Pod + Jadać>

Podjadanie, a, blm., czynność cz. Podjadać: Ani myszy, ani kretowie swym podjadaniem szkodzić nie mogą, gdy ziola piołunową wódką pokrapiasz. Syr.

Podjadanie się, a s., blm., czynność cz. Podjadać s.

Podjadek, dka, lm. dki 1. † P. posiłek, przekaśka, zakąska: Będziesz miał z niego (z gogola) P. niemały. Cyg. 2. † P. *pochebca.* 3. [P., Pod-

[jatek] *młody niedźwiędź, niedźwiadek*. 4. a. Turkuó, [Niedźwiadek, Podbij] zool. (gryllotalpa vulgaris) *owad prostoskrzydły skaczący*. < Pod + *Jadek, od JAD >

[Podjagielnik, a, lm. i] *garnek półgarncowy*. < Pod + Jagielnik >

[Podjajecznikowy anat.: Krażek P. p. Krażek. < Pod + *Jajecznikowy, od Jajecznik >

[Podjakóbkki, ek, blp.] *gatunek gruszek*. < Pod + [Jakóbkka] >

[Podjarzemny, Podjarzomy, †Podjarzmi *ciągnący pod jarzmem, chodzący w jarzmie*: Siedzi na osłicy i na osłęciu, syn podjarzemnej. Skar. Mułłów dwieście i podjarzemnych (wołów) pięć tysięcy. Wuj. < Pod + Jarzemny >

†Podjarzmi p. Podjarzemny. Troc. < Pod + *Jarzmi, od Jarzmo >

†Podjarzmiciel, a, lm. e ten, *co podjarzmił, pogromca, ujarzmiciel, zdobywca*. < Od Podjarzmić >

†Podjarzmić, i, ii *zabrać pod swoje jarzmo, ujarzmić, zaowojować, podbić pod swą władzę*. < Pod + Jarzmić >

†Podjarzmienie, a, blm., *czynność cz. Podjarzmić*.

[Podjarzomy p. Podjarzemny. Troc. < Pod + Jarzmony >

[Podjastrzębi, ego, lm. e myśl. *gatunek psa myśliwskiego*. < Pod + Jastrzębi >

[Podjatek, tka, lm. tki] p. Podjatek. < Zam. Podjatek >

[Podjawor, u, lm. y bot. (acer campestre a. austriacum) *gatunek klonu, klon pospolity a. czarny, czarnoklon, klon krzewowy*. < Pod + Jawor >

[Podjazd, u, lm. y I. *przejazd wpoprzek pod torem kolejowym*. 2. *miejsce, gdzie ś. poljeżdża przed dom, zajazd*: P. kryty na słupach. 3. *myśl. zbliżenie ś. sarniami do kurapatwy na strzał zimową porą*: Polować podjazdem. 4. *woj. = a) wycieczka oddziału żołnierzy pod nieprzyjaciela, rekonesans*: Na podjazdy iść, jechać. Troc. b) *oddział jazdy wysłany na taką wycieczkę, na zwiady*: Nieprzyjacielskie podjazdy nazad odpędzać. Łs. Udał ś. tak daleko naprzód, jak tylko dla nieprzyjacielskich podjazdów można było. Łs. Zdr. Podjazdek, Podjeździk. < Pod + J(AZD)/J(EZD) >

[Podjazdek, dku, lm. dki p. Podjazd: Chyba podjazdkki małe zachodzą i to ostrożnie, bo chłoptwo na nich okropnie zawzięte. Sienk.

[Podjazdka, i, lm. i *gatunek łodzi lekkiej*: Skoczył z bajdaku w podjazdkę tuż stojącą, w której siedzieli czterech Zaporozców z wiosłami w ręku. Sienk. < Pod + *Jazdka, od Pod + J(AZD) >

[Podjazdowo przys. od Podjazdowy.

[Podjazdowy przym. od Podjazd: Droga podjazdowa = *uboczna, którą podjeżdża ś. od głównej drogi do jakiego ważnego punktu*. Kolej podjazdowa = *poboczna, wycyalna, bocznica, odnoga kolei żelaznej*. Oddział P. żołnierzy. Walka, utarczka podjazdowa. Letki żołnierz służy do tych wszystkich czynności, które pospolicie podjazdowemi nazywają. Jak. J. Przen.: Takowe dzieło wyciągałoby nie podjazdowej, lecz przysiedziałej pracy. L. (= *dopadkowej, dorywczej, odrębnej*).

[Podjazię, a, lm. a inż. *bruk szczebelny z dużych kamieni lub podłoga z grubych balii pochylony przy odpływie wody na jazie dana, dla zapobieżenia, aby spływająca woda budowy jazu nie uszkodziła*. < Pod + *Jazie, od Jaz >

[Podjać, dejmie, djał, [Podjić], nied. *Podejmować, †Podejmać, [Podejmać, Podjimać] I. podnieść, unieść, wznieść, dźwignąć*: Podejmij ten ciężar drągiem, rękoma. Troc. Podparszy ś. na łokciu i podjąwszy głowę, zaczęła swą mowę. Otw. (= *zadarzszy*). P. suknię i poły (= *podkasać*). Na kogo wynosiłeś głos i podejmaleś ku górze oczy twoje? Bud. Podjął mię duch, a uwiódł mię do bramy. Bud. W momencie chwytne kotwice podjęto. Przyb. Wóz przewrócony trzeba P., chociaż niema potrzeby podnosić go do góry. Kras. A. (= *ujawszszy, napowrót postawić*). Żołnierz przyszedł i podjął z ziemi jego ciało, niósł w kibitkę na rękę. Mick. Przen.: P. rękawicę = *przyjąć wyzwanie* (do pojedynku). 2. *podtrzymać, wesprzeć, podeprzeć*: P. upadającego. Skar. †P. boki a. †P. ś. pod boki = *wziąć ś., wziąć ś. pod boki*. Podjąwszy boki sobie, chodzi. Troc. Podejmuję boki, podjąwszy boki, chodzę, szumno stąpam. Kn. Junak, górnio o sobie trzymający, gdy stanie między dostojniejszymi, tedy, aez boki podejmuje, przecięż w drobniejszym być ś. widzi pierzu. Pilch. 3. [P. kogo za nogi] = *wziąć, objąć, ścisnąć*. 4. *eo = podjać ś. czego, nie cofnąć ś. przed czym; ponieść co, wziąć na ś., przedsięwziąć, doznać, doświadczyć czego, wycierpieć, przyjąć, przenieść, znieść co, podpaść, ulec czemu*: Panie, nie podejmuj pracy, bomei nie jest godzien, abyś wszedł do domu mego. Sekl. (= *nie trudź ś.*). Zakładanie miasteczek bywało niekiedy podejmowane nazbyt skwapliwie. Szaj. Szczęśliwi, którym ś. chce P. nudę bawienia ś. Kraśiń. Trudne podjął zadanie. Chrystus dobrowolnie śmierć podjął. Karnk. P. pracę, staranie, kłopot. Troc. Jaka rzecz podła, dla której wy taki kłopot i taki trud podejmiecie. P. Koeh. P. staranie, pracę = *dolożyć starania, pracy*. P. szkodę (= *szkodować*). Od nieprzyjaciół szkodę wojska swego podjął. Skar. Musiałby z roboty do domu iść, przez coby niemała szkodę podjął. Skr. Od nich wiele podejmował. K. G. Trzeba pracą wycierpieć, niewczas podejmować. Kochan. Chce-my, aby za to winy żadnej nie podjęli. Sł. wiśl. (= *aby nie ponieśli kary*). Leez ja przykowany do skały prze cudzy grzech podejmuję rany. Kochan. Abych kiedy okrutnych rązów nie podjęta od tych sprosznych pijanie. Kochan. [Nagłą śmierć P.] (= *posp. polknąć*). [Strachu podjął] (= *użył*). [Chce P. służbę do wojska. Chce P. służbę królewską. Tom sobie podjón robotę] (= *zadał*). 4. *Podjemować kogo = a) †P. utrzymywać, żywić*: Swoim kosztem chorągwie wystawił i podejmuje. Troc. Ja ciebie podejmować u siebie będę wszystkimi potrzebami. Leop. Wsadźcie go do ciemnicy a podejmujecie go chlebem z smutku, a wodą ucisku. Leop. Wielka to wielmożność jest wiele ubogiej szlachty podejmować stołem swoim, a nie na raz, ale zawždy. Petr. Aby nie tak wygnanie niecałko Władysława, puścił mu Konrad majątności niejaki, skądby żonę, dzieci i siebie podejmować mógł. Błaż. Przen.: Hymenus i miłość szczerdemi zapachami ognie podejmują. Żebr. (= *podtrzymują, podsycają*). b) *ugaszczać, przyjmować, raczyć, fetować*: Przyjąwszy nas, przez trzy dni łaskawie podejmował. Leop. Dawniej posłowie tureccy przez wszystek czas swojego bawienia przy dworze polskim kosztem Rzpltej podejmowani byli. Skrzet. Często go Menelaus w domu podejmował, kiedy umyślnie do Krety do nas przejeźdował. Kochan. Przez trzy dni w Gnieźnie suto Ottona III podejmował Bolesław. Lel. W Radziejowicach podejmował wojewoda przejeżdżających posłów

zagranicznych, ziemskich i senatorów. Kub. P. **ś.** 1. [P. **ś.**], †P. **ś.** pod bok = *wziąć ś.*, *ująć ś.*, *podprzeć ś.* 2. [P. **ś.**] *podjąć ś.*, *podkasać ś.*: Brnęła pod wodę, podjąwszy **ś.** 3. *wziąć na ś.*, *zobowiązać ś.*: Trzeba pilnie zważyć, czego **ś.** podejmujemy, i siły nasze z temi rzeczami, które bierzemy na **ś.**, znieść i pomiarkować. Pileh. Nie podejmuj **ś.** brzemienia cięższego nad twą moc. B. B. Nie podejmuj **ś.** tego, czego nie umiesz. Kn. (= *nie porывай ś. na to*). Czego **ś.** kto podjął, to czyni. Kn. Wielkiej **ś.** podjął pracy. Troc. Poniński bezwzględnie podejmował **ś.** wszystkiego, byle go zapłacono hojnie. Niem. Krawcy podjęli **ś.** zrobić okrycie. Podejmuję **ś.** szycia (= *przyjmuje szycie, trudni ś. nim*). < Pod + Jąć >

Podjądrowy hist. *znajdujący ś.* pod jądrem komórki (infranuclearis). < Pod + Jądrowy >

[**Podjatek, tka**, blm.] *staranie, pielegnowanie*: Nie było nijakiego podjatkku, kiej byłem chory. < Od Podjąć >

Podjechać, jedzie, jechał, †Podjechać, [Podjechać], nied. **Podjeżdżać** 1. *wjechać pod co*: P. pod most. Troc. 2. *jadąc zbliżyć ś. do kogo, do czego, zjechać aż pod co*: P. pod bramę kareta. Troc. Podjedź tu czólnem. Troc. (= *podpłyn*). Pod Kamieniec, gdy go oglądał, podjeżdżał. Birk. O północy podjeżdża kareta pod jej okno. L. Często do niej podjeżdża (= *dojeżdża*). Z ludźmi swemi pod nieprzyjaciela podjechał dla języka. Biel. M. Jeszczem **ś.** nie rozpatrzył, ale gdzieś ja podjadę. Ba ba—pod chorągiew nietrudno; ale poco teraz podjeżdżać? toż to i zima za pasem. Kacz. Przen.: **Podjeżdżać** = *wyjeżdżać na popis, narzucać ś.*, *popisywać ś.*: Podjeżdża z tym synalkiem konkurentem. Krasz. 3. *kogo = napaść podjazdem*: Niewtóry pułkownicy na swoją rękę poczęli Szwedów podjeżdżać. Sienk. Przen.: P. kogo = *pojechać, wywieść w pole, oszukać*. Sł. wil. 4. [P. pod górę] = *wjechać na górę*. 5. *wjechać, zjechać do pewnego kresu, posunąć ś. w jeździe*: Podjechałem niewiele, bo oś pękła. Sł. wil. Przen. posp.: *postąpić, posunąć ś.*, *zaawansować z pracą*: Mularze niewiele dziś podjechali ze ścianą. < Pod + Jechać >

Podjechanie, a, blm., czynność cz. **Podjechać**: P., podbudowanie, podbudunek. Kn.

Podjeżdzenie, a, blm., czynność cz. **Podjechać**.

Podjeżdzenie się, a **ś.**, blm., czynność cz. **Podjechać** **ś.**

Podjechać, eje, ał zjechać nieco: Masło, słonina już dobrze podjechały. < Pod + Jechać >

Podjechać, a, blm., czynność cz. **Podjechać**.

Podjechać, je, jadł, nied. **Podjadać** 1. a. **Podjechać**, nied. **Podjechać wyjeść u spodu**; *podgryźć*: Wyglądał jak podjeżdżona przez robaczka roślinna, zbladły, kaszlący. Krasz. (= *podtoczona*). 2. *najeść ś. do pewnego stopnia, jełzać pokrzepić ś.*: Ubrał **ś.**, podjadł i puścił **ś.** w drogę. Podjadłem sobie. P. strawy dla posilenia ciała swego. Skr. P., głodu największa zbywać, prawie **ś.** najeść. L. Kozy, gdy podjeżdżą, napoisz je w źródle. Nagur. Ja i stojący podjem. L. Podjadam sobie czym. Troc. Moja rada o tej dobie P. sobie. Kras. P. **ś.**, **Podjechać** **ś.**, nied. **Podjechać** **ś.** *wzręć ś.*: Wista podjada **ś.** ku góróm i brzeg obrywa. Pol. < Pod + Jechać >

Podjechać, dka, lm. dki 1. a. **Podjechać** *mały konik młody, nierzynek, żmudzińnek, koń włosciański, hetka*: Podjeżdżka, na którym sługa panu swemu służy i na nim jeździ, dwudziestą szelągów płacą. Sz. Podjeżdżka pod sobą miał ładaj-

kiego. P. Koeh. Podjeżdżka nie uczyni dzielnym koniem bogate siodło. Pileh. Niechże już pielgrzym na podjeżdżka siada i dąży truchtem do wieczystej chwaly. Szym. Pędzi **ś.** od biegu podjeżdżkowie poca. Klon. Nie ma gdzie rozsiedlać podjeżdżka. Klon. Było wozów cztery, w każdym po parze podjeżdżków. Sienk. Naparłem **ś.** kupić owego podjeżdżka. Sienk. 2. myśl. *człowiek, który podjeżdża z sokołem pod zwierzyne*. < Pod + J(AZD)/J(EZDZ) >

Podjeżdżność, i, blm. rz. od **Podjeżdżny**.

Podjeżdżny, **Podjeżdżny** statek, fl. *nośny, szybki w biegu, lekko idący, nie uwalowaty*. < Pod + Jędżny >

Podjeżdżić, i, it, nied. **Podjeżdżać** 1. *konia = ujeżdżić do pewnego stopnia*. 2. *podniószyć jeżdżeniem*: Tam gdzieś szulerzyna w podjeżdżonym kocyku wiózł swoją umiejętność na pozytywne pole popisu. Byk. < Pod + Jędżić >

Podjeżdżik, a, lm. i p. **Podjeżdż**: Trafili w łozie nad rzeczką na ów P. petyhorski. Sienk. < Od Podjeżdż >

Podjeżdżać, a, ał 1. p. **Podjechać**. 2. p. **Podjeżdżić**.

Podjeżdżanie, a, blm., czynność cz. **Podjeżdżać**: Trapić nieprzyjaciela podjeżdżaniem. Troc.

Podjechać, a, blm., czynność cz. **Podjechać**.

Podjechać się, a **ś.**, blm., czynność cz. **Podjechać** **ś.**

Podjechać, a, lm. a anat. *miejsce pod językiem, dno jamy ustnej*. < Pod + *Języcze, od Język >

× **Podjechać p. Podjechać**. < Pod + Języcze >

Podjechać, × **Podjechać** 1. *znajdujący ś. pod językiem*. 2. anat.: Kość podjechać p. **Gnyk**. × **Mięsień P. szewski** p. **Bródkognokowy**. Nerw P. p. **Języko-ruchowy**. Tętnice i żyły podjechać (arteriae et venae raninae). < Od Język >

[**Podjechać**, a, ał] p. **Podjechać**. < Pod + JM >

[**Podjechać**, a, blm.] czynność cz. **Podjechać**.

[**Podjechać się**, a **ś.**, blm.] czynność cz. **Podjechać** **ś.**

Podjechać, a, ał p. **Podjechać**.

Podjechać, a, blm., czynność cz. **Podjechać**.

Podjechać, a, blm., czynność cz. **Podjechać**.

Podjechać, i, it, nied. **Podjechać** *podkaszczyc, podszczuć, podburzyć, podjechać, podjechać, podmówić do czego złego*: Poczęli siostry podjechać, podbechtować braci, no i tak ich poruszali, jak to gniazdo osie. Ork. To jeno bieda podjecha. Reym. Cesarz Brandeburezyka podjechał przeciw nam. Ostr. S. Pokusa na zło podjecha nie takich, jak ja nawet. Ryd. (= *podkusi*). < Pod + Jędzić >

Podjechać, w lp. nieod., lm. a, ów, × **Podjechać** 1. u starożytnych Rzymian, *podwyższenie dokoła areny cyrkowej, murem od niej oddzielone, z miejscami dla dygnitarzy i westalek*. 2. *podwyższony dla łatwiejszego widzenia, co ś. ukoło odbywa, lub podwyższona platforma (np. w panoramie, jako miejsce obserwacji)*: Na takim wznesieniu ustawi **ś.** P. pod pomnik. Ustawiono P. z kłocem katowskim. 3. *podłoga na scenie teatralnej; przednia część sceny w teatrze*. < Ló. podium >

Podjechać przym. od **Podjechać**: Parkiet P.

Podjechać, a, ał p. **Podjechać**.

Podjechać, a, blm., czynność cz. **Podjechać**.

Podjechać, a, lm., czynność cz. **Podjechać**.

Podjechać, y, yt, nied. **Podjechać** *zapalić gniewem, podjechać, podburzyć, wzburzyć, podbechtać*,

podszuć: Swoją młodzież podjurza do szukania zaczepki. Rzew. Teraz ś. mści swego policzka i podjurza, i szkodzi. Krasz. Podjurzał ich i był naówczas w najlepszym humorze. Krasz. Było to hasłem dla innych emigrantów, dosyć już podjurzonych. Dyg. [Zawdy mi ś. eni jakoś, kiej mi mój Bartek nie nie mówi i umyślnie szukam zaczepki, żeby go P.] Dyg. < Pod + Jurzyć >

Podjustować, uje, ował druk. *podłożyć justunek np. pod czcionkę krótszą od innych, aby swym okiem układała ś. z innymi do jednej płaszczyzny.* < Pod + Justować >

Podjustowanie, a, blm., czynność cz. **Podjustować.**

† **Podkaci, ego**, lm. owie p. **Podkacik.** < Pod + *Kaci, od Kat >

† **Podkacie, a**, lm. a p. **Podkacik**: *Questionariusz, forytarz złoczyńców, oprawca, P. Mącz* < Pod + *Kacie, od Kat >

Podkacik, a, lm. i, † **Podkaci, † Podkacie**, × **Katowczyk, K cik pomocnik kata.** < Pod + Kacik >

Podkadzać, a, ał p. Podkadzić.

Podkadzać, a, blm., czynność cz. **Podkadzać. Podkadzenie, a**, blm., czynność cz. **Podkadzić**: Jeśli by kto tuk, jenże oferować ś. ma ku podkadzeniu Panu, jadı, zginie z ludu swego. B. Sz. **Podkadziel, a**, lm. e ten, co podkadza a. podkadził. L. < Od Podkadzić >

Podkadzić, i, ii, nied. Podkadzać, † Podkadzywać zakadzić a. okadzić od spodu, podkurzyć; zakadzić, okadzić, nakadzić, odymić kadzidłem: Kapłan, który zakadzi podkadzające rzeczy. B. Sz. P. chorego. Słomą i starłą trupów podkadzacie. Wad. Przen.: P. komu = *pochlebić*. Wol. J. Przen. gm.: *zsmrodzić ś., skopcić ś.* < Pod + Kadzić >

† **Podkadzywać, a, ał p. Podkadzić.**
† **Podkadzwanie, a**, lm. a czynność cz. **Podkadzwać**: U starych medyków podkadzwanie a. kurzenia bardzo do chorób rozmaitych ważne bywały. Ocz.

Podkamionka, i, lm. i zool. I. p. **Kuna. 2.** [Podkamionki] ptaszyny czarnogłowe (*saxicola rubicola*) dość rzadkie przechowują ś. w górach. Gwar. < Pod + Kamionka >

Podkanclerski przym. od **Podkanclerz.**
Podkanclerstwo, a I. lm. a urząd podkanclerzego, pieczęć mniejsza. L. 2. zb. *podkanclerzy z żoną*: P. wyjechali. L. < Od Podkanclerz >

Podkanclerz, a, lm. owie p. **Podkanclerzy.** < Pod + Kanclerz >

Podkanclerzanka, i, lm. i córka podkanclerzego. L.

Podkanclerzowa, ej, lm. e p. **Podkanclerzyna.**
Podkanclerzy, ego, lm. owie, **Podkanclerz** zastępca, pomocnik kanclerza, **wicekanclerz**: P. koronny, P. litewski. Troc. P., minister Królestwa Polskiego, zastępujący miejsce kanclerzów wielkich. Kras. < Pod + Kanclerzy >

Podkanclerzyc, a, lm. e syn podkanclerzego. Troc.

Podkanclerzyna, y, lm. y, **Podkanclerzowa żona podkanclerzego.**

Podkanonjer, a, lm. rzy *podoficer w artylerji*: W jednej kompanji artylerzystów dziewięć bombardjerów, 100 pierwszych kanonjerów, 50 podkanonjerów ma ś. znajdować. Świt. < Pod + Kanonjer >

† **Podkarbarczyk, a**, lm. i pomocnik robotnika w karbarji. Łab. < Pod + Karbarczyk >

† **Podkarbarz, a**, lm. e gór. *zastępca karbarza czyli przelożonego warzelni solnej w Wieliczce i Bochni.* Łab. < Pod + Karbarz >

[**Podkarbiać, a, ał**] *przedrzeźniać czyją mowę, wymowę.* < Od Pod + *Karbić, *Karbiać, może od Lit. kalbiėti = mówić >

[**Podkarbianie, a**, blm.] czynność cz. **Podkarbiać.**

Podkarczować, uje, ował *wykarczować do pewnego stopnia, wykarczować cokolwiek.* < Pod + Karczować >

Podkarczowanie, a, blm., **Podkarczunek** czynność cz. **Podkarczować.**

Podkarczunek, nku, lm. nki p. **Podkarczowanie.**
† **Podkarm, u**, lm. y I. p. **Podkarmienie, popas**: P., pokarm, popas w drodze. L. 2. *miejsce popasu.* Kn. < Pod + Karm >

Podkarmiaczka, i, lm. i bart. *miejsce w ulu, przeznaczone do składania pokarmu dla pszczoł.* < Od Podkarmiać >

Podkarmiać, a, ał i P. ś. p. Podkarmić.
Podkarmianie, a, blm., czynność cz. **Podkarmiać.**

Podkarmianie się, a ś., blm., czynność cz. **Podkarmiać ś.**

Podkarmiciel, a, lm. e ten, co podkarmił.
Podkarmicielka, i, lm. i forma ż. od **Podkarmiciel.**

Podkarmić, i, ii, nied. Podkarmiać I. karmiać *nasycić do pewnego stopnia; podpaść*: P. niemowlę. P. drób. 2. *wkarmić do pewnego stopnia, podpaść, podtuczyć, podhodować, podchować*: Kokosze młode P. Haur. P. ś. *zostać podkarmionym, podpaść ś., podchować ś., upaść ś. do pewnego stopnia.* < Pod + Karmić >

Podkarmienie, a, blm., czynność cz. **Podkarmić.**
Podkarmienie się, a ś., blm., czynność cz. **Podkarmić ś.**

Podkarpacie, a, blm. *kraina rozłożona na stokach Karpat*: Karpaty wspólnie z niektórymi tylko miejscami Podkarpacia posiadają źródła oleju skalnego. Szaj. W. < Pod + *Karpacie, od Karpaty >

Podkarpacki mieszczący ś. w pobliżu Karpat, z okolic Karpat pochodzący: Podkarpackie kopalnie złota i srebra czyniły Węgry najpiękniejszym krajem Europy. Szaj. < Pod + Karpacki >

Podkartonować, uje, ował *obraz = naszkicować, zrobić karton pod niego.* Korz. < Pod + Kartonować >

Podkartonowanie, a, blm., czynność cz. **Podkartonować.**

Podkasąć, sze, sał, nied. Podkasywać *ubrania = polnieść je do góry, podjąć, podgiąć, ugiąć, zakasać*: Podkasala spódnice. Troc. Spieszą pilnie, szat swych aż ku pieriom podkasawszy. Otw. Gdy wychyłę flaszę, to i ja, choć ksiądz, habit czasami podkaszę. Miek. Sukienkę kształtnie podkasaną miała. Družb. P. ś. *podkasuć ubranie na sobie, ugiąć ś., podgiąć ś., zakasać ś.*: Gdy ś. podkasuje, książki, które miał w zanadrzu, wpadły w wodę. Birk. Błotu łaje, kiedy ś. upluska; a co błoto krzywo? a czemuś ś. nie podkasal? Rej. < Pod + Kasać >

Podkasaty, Podkasany I. który ś. podkasał, zakasany: Podkasale podółki u sukien. Skar. Uczył ś. tańców, szykując podkasale nóżki, jako z rejestru. Pas. 2. przen. = a) *wyglądający tak, jakby go podkasano, cienki, szczupły, wązki, obcięty od dołu, kusy*: Szlachcie w kontuszu podkasatym.

Nagur. Podkasałe nastały teraz stroje. Troc. O tym dębie podkasałym. Korz. b) *mający długie i cienkie nogi*: Jeleń podkasały. L. Kur, mając podkasałe biodra swoje. Leop. c) *ściągnięty w pachwinach*: Chart z brzuchem podkasałym. Otw. Kof. P. Sł. wil. 3. zool.: Ptaki podkasałe, brodzające, szczudłowate (grallatores) *dział ptaków*. <Od Podkasać>

[Podkasanek, nka, lm. nki], × Podkasaniec *człowiek podkaszany*: Kusy Janek, P., poszedł w las z toporkiem, siekierką ś. opasywał, podpierał ś. workiem. <Od Podkaszany>

Podkasanie, a l. bfm., czynność cz. **Podkasać**. 2. × P., lm. a *masę zwierzęcia od jego spodu*: O cielisto-różowych chrapach i nozdrzach i o takim samym podkaszaniu. Pol.

× **Podkasaniec**, nca, lm. ncy p. **Podkasanek**: P., wskasany, krótki, kęska, *curtus, succinctus*. Mącz. <Od Podkasać>

Podkasanie się, a ś., bfm., czynność cz. **Podkasać** ś.

[Podkasanka, i, bfm.] *gatunek tańca ludowego na Litwie*. <Od Podkasanek>

Podkaszany l. im. od **Podkasać**. 2. p. **Podkaszaly**. Przen.: w którym biorą udział aktorki, tancerki, szansonistki w krótkim ubraniu, prezentujące swoje wdzięki; bezwstydy, niemoralny, nieskromny: Muza podkaszana (=przedstawienia, teatr z udziałem takich kobiet). Stał ś. habitué najpodrzedniejszych i najpodkaszanych miejsc rozrywki.

Podkaska, i, lm. i *taśma do podtrzymywania podpiętej, podkaszanej sukni*. Troc. (por. Paż). <Od Podkasać>

Podkasywać, uje, ywał i P. ś. p. **Podkasać**. **Podkasywanie**, a, bfm., czynność cz. **Podkasywać**.

Podkasywanie się, a ś., bfm., czynność cz. **Podkasywać** ś.

× **Podkaszac**, a, ał p. **Podkosić**. Sł. wil. × **Podkaszanie**, a, bfm., czynność cz. **Podkaszac**.

[Podkawie, a, lm. a] *szopa, kawa*: To takie siopy (szopy) z podkawiami stali. <Pod *Kawie, od 2. Kawa>

Podkawik, u, bfm. *kawa gorsza, otrzymana z powtórnego gotowania przez zalanie fusów i wygotowanie ich*. Wał. <Pod + *Kawik, od 1. Kawa>

× **Podkasać**, i, ał, nied. × **Podkasywać**, † **Podkęsywać** *ukąsić nieco, nadgryźć od dołu, podgryźć*. <Pod + Kasać>

Podkasanie, a, bfm., czynność cz. **Podkasać**.

× **Podkasywać**, uje, ywał p. **Podkasać**.

× **Podkasywanie**, a, bfm., czynność cz. **Podkasywać**.

! **Podkątnicowy** p. **Podkątniczy**. <Pod + Kątnicowy>

Podkątniczy, ! **Podkątnicowy** anat. *znajdujący ś. pod kątnicą a. kiszka ślepą* (subcoecalis). <Pod + *Kątniczy, od Kątnica>

† **Podkęsywać**, uje, ywał p. **Podkasać**.

† **Podkęsywanie**, a, bfm., czynność cz. **Podkęsywać**.

[Podkiermasz, a, lm. e] *niedziela po kiermaszu*. <Pod + Kiermasz>

[Podkinać, nie, nał] *podrzucić*. <Pod + Kinać>

[Podkinięcie, a, bfm.] *czynność cz. Podkinać*. **Podkisać**, a, ał p. **Podkisać**. <Pod + Kisać>

Podkisanie, a, bfm., czynność cz. **Podkisać**. **Podkisić**, i, il p. **Podkwaśić**.

Podkisać, śnie, szał a. śl, nied. **Podkisać** *skwaśnieć do pewnego stopnia, stać ś. już nieco kwaśnym*. <Pod + Kisać>

Podkiszzenie, a, bfm., czynność cz. **Podkisić**.

Podkisięcie, a, bfm., czynność cz. **Podkisać**.

Podkitować, uje, ował *okitować, wykitować od spodu*. <Pod + Kitować>

Podkitowanie, a, bfm., czynność cz. **Podkitować**.

Podklajstrować, uje, ował *podmazać klajstrem*. <Pod + Klajstrować>

Podklajstrowanie, a, bfm., czynność cz. **Podklajstrować**.

Podklarować, uje, ował *sklarować do pewnego stopnia, zrobić trochę klarowniejszym*: P. wino. P. ś. stać ś. klarowniejszym, *sklarować ś. do pewnego stopnia, ustać ś. nieco, podstać ś.*: Złe wino pić potrzeba, gdy ś. jeszcze maści, ledwie ś. podklaruje, zaraz octem trąci. Pot. <Pod + Klarować>

Podklarowanie, a, bfm., czynność cz. **Podklarować**.

Podklarowanie się, a ś., bfm., czynność cz. **Podklarować** ś.

Podklasa, y, lm. y *część powstała z rozszczepienia klasy*: Owady te należą do klasy podpiątej. <Pod + Klasa>

Podklasztorny pod *klasztorem znajdujący ś. z pod klasztoru pochodzący*: Pole podklasztorne. <Pod + Klasztorny>

Podkleić, i, il, nied. **Podklejać** *przykleić a. okleić pod spodem, podlepić*: Na maski używamy skóry podklejonej płótnem. Czart. A. Mapa płótnem podklejona. <Pod + Kleić>

Podklejać, a, ał p. **Podkleić**.

Podklejanie, a, bfm., czynność cz. **Podklejać**.

Podklejenie, a, bfm., czynność cz. **Podkleić**.

Podklejka, i, lm. i szew. *wyłożenie górnej części cholewy saffianem*. <Od Podkleić>

Podklepać, pie, pał i. *sklepać do pewnego stopnia*. 2. *sklepać od spodu*. <Pod + Klepać>

Podklepanie, a, bfm., czynność cz. **Podklepać**.

[**Podklepy**, ów, bfp.] = **Paździebia**.

× **Podklinić**, i, il p. **Podklinować**. Mrong. <Pod + Klinić>

× **Podklinienie**, a, bfm., czynność cz. **Podklinić**, *podklinowanie*.

Podklinować, uje, ował, × **Podklinić** *podbić klinem, klinami, wzmocnić klinem, klinami od spodu*. <Pod + Klinować>

Podklinowanie, a, bfm., czynność cz. **Podklinować**.

Podklon, u, lm. y bot. p. **Klon**. <Pod + Klon>

Podklonowy przym. od **Podklon**.

† **Podklucznik**, a, lm. cy *pomocnik klucznika, podpiowniczy*. <Pod + Klucznik>

× **Podkluczowy** p. **Podobojczykowy**. <Pod + Kluczowy>

Podkład, u, lm. y l. *to, co ś. pod drugą rzecz podkłada, podłoże; posada, podwalina, fundament, podstawa, zasada, tło*: P. pod budynek. Dobre maksymy staną ś. edukacji podkładem i czystej wiary podporą. Mik. Wyobrażenie nasze o rzeczy jakiej niezmyślnie jest, jak zbiór wyobrażeń pojedynczych, ile zjednoczonych w jednym podkładzie. Cyan. P. a. **Podkładka**: P., *basis*. Wyrw. P. z wołoku pod siodło. P. pod dno naczynia. [P., rodzaj] *poduszki powleczonej płótnem, a wypchanej sierścią, spoczywa na piersiach i karku*

końskim]. Gwar. [P. na konia, poduszka z sierści lub włosia pod chomało u konia]. Gwar. Przen.: P. = *ilo, grunt*: Zamieszki na podkładzie ekonomicznym. Ruch o podkładzie religijnym. 2. *jedna z belek lub sztab żelaznych a. stalowych, na których przytwierdzone są szyny na torze kolejowym*. 3. [P., **Podkladek, Podkladek, Podkladka**] *jaje, które podkładają pod kurę, aby łatwiej swoje zniósła*. 4. † P. *ławca do siedzenia na wzniesieniu*: P., *subsellium*. Mym. 5. bart. *drzewo ostemplowane na barć*. Pol. 6. P. *warstwy kopalnej = spodnia część utworu, znajdująca się pod warstwą ciała kopalnego, spąg*. Łab. 7. *mat. utworu geometryczny, z którym związane są elementy geometryczne poddane rozważaniu*: Prosta, jako P. szeregu punktów na niej położonych. Środek pęku, jako P. ogółu prostych przez ten środek przechodzących. 8. [P.] *szew. druga podeszwa, podszewka, zelówka*. Zdr. **Podkladek**. <Pod + Kład>

× **Podkladacz**, a, lm. e *ten, co podkłada co pod co; przen. fałszerz, podsuwacz*. Sł. wil. <Od Podkładać>

Podkładać, a, ał i. p. **Podłożyć**. 2. [P.] *orać pierwszy raz*: P. ugoru. 3. [Zagórzanie wysmiewiają najbliższych sąsiadów swoich, Nowatarzan ze wsi Obidowej i Kikuszowej, którzy ł wymawiają, że mówią „po pańsku“ i że „podkładają językiem“]. Gwar. 4. a. **Podwodzić haf. dawac podklad** *ze ściągów, ażeby haf atlaskiem był wypukły*. 5. wiośl.: P. *miotła = lekko muskać wiosłem po powierzchni wody przy ruchu powrotnym*. P. góra = *unosić wiosło nad powierzchnią wody przy ruchu powrotnym*. <Pod + Kładać>

× **Podkladalny** który można podkładać, zdalny do podłożenia, używany do podkładania. Kn. <Od Podkładać>

Podkładanie, a, bfm., czynność cz. **Podkładać**: P. ugoru a. [Podkladka, Podorywka]: Na jesieni przy podkładaniu na jarzyni można będzie już według nowego kierunku orać na zagony. Kos.

Podkladek, dku, lm. dki i. p. **Podklad**. 2. † P. *podsuniecie jednej rzeczy zamiast drugiej w kuglarstwie ręcznym*: Oszwabił ich rękę fortelnym podkładkiem, *supposita manu*. Żebr. <Od Podkładać>

Podkladka, i, lm. i i. p. **Podklad**: To ciało, na którym się dzwignia wspiera, nazywamy podkładką. Hube. P. pod naczynie. Sł. wil. Podkladki, jaja, białe raki. L. 2. [P.] = a) p. [Podkładanie]. b) *podszewka, podszycie*. c) *nasad u pługa*. d) *trawa, chwast, dawany krowie podczas dojenia*. 3. *pieńdzik drzewa, które się szczepi*. Rost. 4. bud. = a) *jeden z kliników olowianych lub drewnianych, jakie się podkładają pod narożniki ciosów, kładzionych na sobie, aby otrzymać szpary dla przyjęcia cementu*. b) *jedna z cienkich deszczulek, jakie się przy kryciu dachu pod dachówkę podkładają*. 5. *gór. drzewo krokwiowe wpoprzek dna chodnika pod słupkami drzwi położone, gdy grunt niestały, lub w sztolni, gdy pod spodem jest spływ wody, próg, spetak, †gründzola*. Łab. 6. jub. = i. **Folga**. <Pod + Kład>

Podkładowy przym. od **Podklad**: Belki podkładowe. Gór.: Kamień P. = *znajdujący się pod pokładem*, podstawowy, denny, spągowy: Piaszkowiec, wapień P.

Podkladzina, y, lm. y bud. 1. *jeden z brusów poziomych, na których się inne osadzają lub kładą*. Podcz. 2. *jeden z tramików położonych wzdłuż ściany, na których spoczywają belki należące do powalcy dachowej, podwalinka*: Podkladziny

w ścianach murowanych nazywają się murłatami, w drewnianych zaś płytami. Podcz. (p. Murłat). <Pod + Kładzina>

[**Podkladziny**, in, bfp.]: Zwyczaj podkładzin dla dzieci na dniu 6-ym grudnia: grzechnym dzieciom podkłada św. Mikołaj jabłką i orzechy złoczone, pierniki i różne świstałki. Gwar. <Od Podkładać>

Podklaki, ów, bfp., **Tratwaki tarnice** w sztolni położone nad sznecem. Sł. wil.

Podkłod, a, lm. y bart. *drzewo, które bartnik na barć obierze i na nim swą cechę wytnie*. Sł. wil. † **Podkłonić**, i, il *skłonić, złożyć, położyć*: Toś ubogi królowie był, iż nie miał, gdzieby swoją głowę podkłonił. Kaz. Święt. <Pod + Kłonić>

† **Podkłoniente**, a, bfm., czynność cz. **Podkłonić**. [Podkłócenie, a, bfm.] czynność cz. **Podkłócić**. [Podkłócić, i, il] *mąką warzywo = nadać mu gęstość przez dosypianie mąki*. Gwar. <Pod + Kłócić>

Podkłócić, a, bfm., czynność cz. **Podkłóć**. **Podkłóć**, kole, kłól, **Podkłuć** *ukłóć, zakłóć* z pod spodu. L. <Pod + Kłóć>

Podkłuć, uje, ul p. **Podkłóć**. **Podklucie**, a, bfm., czynność cz. **Podkłuć**.

Podkluwać, a, ał p. **Podkłuć**. **Podkluwanie**, a, bfm., czynność cz. **Podkluwac**. **Podkochiwać się**, uje ś., iwał ś. w kim = *kochać się potrosze, gustować w kim, mieć się do kogo*. <Pod + *Kochiwać się, od Kochać>

Podkochiwanie się, a ś., bfm., czynność cz. **Podkochiwać się**.

Podkolan, u, lm. y bot. i. (platanthera) *ros. z rodziny storczykowatych*: Gatunek: P. wonny a. dwuliściowy, nocny cień, × parlist, storczyk waniljowy lub dwuliściowy a. dwójlist. P. biały, [kukułka] (p. bifolja) 2. × P. p. **Gnieźnik**. 3. p. **Paprotnik**. 4. P. karlik p. **Karlik**. <Pod + *Kolan, od Kolano>

Podkolanek, nka, lm. nki, **Podkolanie** i. *podstawka do klęczenia w czasie modlitwy, klęcznik*. 2. *anat. powierzchnia tylna kolana zgiętego, dołek † podkolanowy, podkolenny, † podkolanowy (poples)*. <Pod + *Kolanek, od Kolano>

Podkolanie, a, lm. a p. **Podkolanek**. Przen.: *wewnętrzna strona skrętu rzeki*: Władysław (miasto) wartańskiego podkolanania, silny za Bolesława Wielkiego, ustępuje pierwszeństwa sąsiadom w swoim powiecie. Leł. <Pod + *Kolanie, od Kolano>

Podkolanekowy przym. od **Podkolanek**, podkolenny, † podkolanowy: Dołek P. Żyła na zgięciu kolana nazywa się pulsową podkolanową. Perz. <Pod + Kolankowy>

Podkolanowy p. **Podkolenny**. <Pod + Kolanowy>

† **Podkolany** i. p. **Podkolenny**. 2. p. **Podkolankowy**: Dołek P. Urs. = *podkolanek*.

Podkolcowy p. **Podgrzebienowy**.

× **Podkolczysty** p. **Podgrzebienowy**. **Podkolejnicza**, y, lm. e, **Poddrożnica budowanie**, po którym nad ziemią przechodzi droga. <Pod + *Kolejnicza, od *Kolejnik, od Kolejny>

Podkolenny, **Podkolanowy**, † **Podkolany** *znajdujący się pod kolanem*: Tętница, żyła podkolenna. Nerw P. <Pod + *Kolenny, od Kolano>

Podkomenda, y, lm. y *poddowództwo, niższe dowództwo w wojsku*. <Pod + Komenda>

Podkomendant, a, lm. ci *pomocnik, zastępca komendanta*. <Pod + Komendant>

Podkomendny będący pod czujną komendą. P., ego, lm. i rz. *wojskowy zostający pod czujną komendą*: Nakazują wszystkim podkomendnym okazywać największą cześć dla generała artylerji. Kal. <Od Podkomenda>

[**Podkominek, nka**, lm. nki] *zagłębienie pod konimem, gdzie kury jaja znoszą*. <Pod + Kominek>

Podkomisarski przym. od **Podkomisarz**.

Podkomisarz, a, lm. e *pomocnik komisarza*. Mącz. <Pod + Komisarz>

Podkomisja, i, lm. e *instytucja niższa od komisji, wydzielona z komisji*. <Pod + Komisja>

Podkomisyjny przym. od **Podkomisja**.

Podkomitet, u, lm. y *instytucja niższa od komitetu, wydzielona z niego*. <Pod + Komitet>

Podkomitetowy przym. od **Podkomitet**.

× **Podkomorne, ego**, blm. *odnajęcie części mieszkania od lokatora*. Sł. wil. <Pod + Komorne>

× **Podkomornik, a**, lm. cy *sublokator*. <Pod + Komornik>

Podkomorski przym. od **Podkomorzy**, *szambelański*: Znakiem podkomorskiego dostojęstwa jest klucz złocisty. Skrzet. Sądy podkomorskie = rozstrzygające sprawy graniczne, a odbywane pod przewodnictwem podkomorzego. Skrzet. <Od Podkomorzy>

Podkomorstwo, a 1. lm. a a. **Podkomorzostwo** *urząd podkomorzego*. 2. zb. *podkomorzy z żoną*: Wiersz do JW. Piaskowskich, podkomorstwa krzemienieckich. L. <Od Podkomorzy>

† **Podkomorza, y**, lm. e *szluzebna, garderobiana, pokojówka, młodsza*. Mącz. <Pod + *Komorza, od Komora>

Podkomorzanka, i, lm. i *córka podkomorzego*: P. krzemieniecka. Korz.

† **Podkomorze, a**, lm. a m. p. **Podkomorzy**: Czeibor s Komarzewa, Łaszcz s Wrońsk, Szeze-pan, podkomorza, i jnych wiele szlachty. Mać. z Roż. P., gdy jednego dnia rozgraniczy dziedziny między dwiema ziemianinoma. St. wiśl. <Pod + *Komorze, od Komora>

Podkomorzostwo, a, lm. a p. **Podkomorstwo**: Ominęło go P., a skończył ś. na stolnikostwie brzeskim. Spas. <Pd Podkomorzy>

Podkomorzy, ego, lm. owie, † **Podkomorze** *wyższy urzędnik dworski w Polsce, szambelan*: P. koronny a. wielki. P. litewski. P. ziemski = sędzący sprawy graniczne. P. koronny był u dworu pierwszym komornym, wprowadzał posłów cudzoziemskich do króla, obrządków dworskich był sprawcą, a w pospolitym znaczeniu był pierwszym z podkomorzycy, którzy sprawy graniczne sędzili, a zwyczaj każdego szambelana czyli komornego nazywał podkomorzycy. Podkomorzowie koronni, nie mogąc brać tytułu komorników, bo już namiestnicy podkomorzycy też samo urzędu nosili nazwisko, woleli zostać przy tytule podkomorzycy. Cz. P. niegdyś łóżnicy królewskiej przewodniczył, później zaś rozgraniczeniu dóbr i gruntów. Lel. <Pod + *Komorzy, od Komora>

Podkomorzyc, a, lm. e *syn podkomorzego*.

Podkomorzycowa, ej, lm. e *żona podkomorzycy*.

Podkomorzycówna, y, lm. y *córka podkomorzycy*.

Podkomorzyna, y, lm. y *żona podkomorzego*.

Podkomponować, uje, ował, nied. **Podkomponowywać komponując podrobić**: Mógł ten niedołężny historyk, co ś. czasów jego przed czterdziestą laty działał, podkomponowywać. Lel. <Pod + Komponować>

Podkomponowanie, a, blm., *czynność cz. Podkomponować*.

Podkomponowywać, a, wwał p. **Podkomponować**.

Podkomponowywanie, a, blm., *czynność cz. Podkomponowywać*.

Podkoniuszanka, i, lm. i *córka podkoniuszego*: Gołuchowska, P. litewska. Korz.

Podkoniuszostwo, a, lm. a *urząd, stanowisko podkoniuszego*: Jeżeliby zawakowało P. litewskie po podeszłym w latach Śliźniu, tedy mi swoją deklarował promocją. Rzew. <Od Podkoniuszy>

Podkoniuszy, ego, lm. owie *dworzanin zarządzający stajnią królewską*: P. koronny, P. litewski. Troc. <Pod + Koniuszy>

Podkoniuszyc, a, lm. e *syn podkoniuszego*.

Podkoniuszycostwo, a, blm. zb. *podkoniuszyc z żoną*.

Podkoniuszycowa, ej, lm. e *żona podkoniuszycy*.

Podkoniuszycówna, y, lm. y *córka podkoniuszycy*.

Podkoniuszyna, y, lm. y *żona podkoniuszego*. <Od Podkoniuszy>

† **Podkonnik, a**, lm. cy *śługa, pacholek konny*: Calo, drab, P. drudzy mówił. Mącz. <Pod + *Konnik, od Konny>

Podkończenie, a, blm., *czynność cz. Podkończyć*.

Podkończyć, y, ył wykończyć do pewnego stopnia: Przynajmniej podkończę ten portret panu z natury. Bał. <Pod + Kończyć>

Podkop, u, lm. y i. **podkopanie, podkopanie ś.**; *jama pod ziemią wykopana*: Podkopami dom obalić. Troc. Złodzieje dostali ś. tu za pomocą podkopu (= podkopali ś.). Zrobiwszy P., więzien wy dostał ś. na zewnątrz więzienia. P. ten prowadzi aż do rzeki. 2. *miejsce próżne pod domostwem*. Włod. 3. *loch, piwniczka, parsł*. Sł. wil. 4. × P. przen. *dół pod kim kopany, dołek, tapka, sidło, podstęp*: Tajemne podkopy zdrady zgubię cię usiłują. L. Prywata ojezynie zdradliwym podkopem osłabia. Oss. Na zdradę i P. te pytania były. Troc. Podkopu tego nie uniknie. Troc. 5. bart. *jama wykopana w ziemi, na którą stawia ś. ul podczas gorąca*: Nie bywało pomiędzy nimi rozmowy innej, jak o pszczołach, ulać, o podkopach, o miodzie. Jeż. 6. *gór. droga podziemna wyrobiona w kierunku poziomym lub prawie poziomym, od powierzchni ziemi do jej wnętrza i przecinająca pokłady kopalni, a której spodem wody spływają, sztolnia, tstoła, tstoła*. Łab. 7. *woj. komora, galerja, ganek minowy prowadzony pod ziemią w celu podsadzenia miny*: Podkopy, miny, ganki i galerje podziemne podsadzają ś. prochem, żeby były na powietrze wyrzucone. Jak. J. Podkopy używają ś. przeciw fortecy; przeciwpodkopy, *contramines*, służą do obrony fortecy. Jak. J. Podkopy a. miny najkrótszy sposób do zdobycia miast. L. Podkopy założyc. Troc. Prochu w P. założyc. Troc. W królestwie bożym podkopów żadnych niemasz, ziemia tam nie drży od strzelby. Birk. <Pod + *Kop, KOP>

Podkopać, pie, pał, nied. Podkopywać *co = odkopać od spodu, zrobić podkop pod czym*: Podkopawszy drzewo, obalili go na ziemię. Kn. Podkopali mur i prochem podsadzili. Troc. Wał P. i prochem zasadzić. Troc. Przen.: Jeden pod drugim sztucznie podkopywał dołki. L. (= *intygował przeciw niemu*). Podkopuje ś. pod zamiary brata. Kasz. Przen.: *osłabić, podrujnować, nadwoytić, podlerwać, naruszyć, zachwiać*: Cheiał P. fundamen-

ta tej monarchji. Troc. Panowie podkopywali do reszty władzę tronu. Kołł. Tą drogą Jezuici podkopywali najśawniejsze zagraniczne akademje. Sniad. P. czyj wpływ. Niejedną z was podkopuje kolumny mej czi. Sow. Wrogi moje silne jak tytany, żeby ich P. i obalić, trzeba mi twej pierśi natehnionej. Krasin. Połączenie Litwy z Polską i ochrzczenie Litwy odrazu podkopało byt zakonu krzyżackiego. Nar. P. *ś. dostać ś. gdzie, zakraść ś. przez podkop*: Jeśliby złodzieja zastało, a on wyłamuje dom a. ś. podkopywa... Leop. W oémie pod cudzy dom ś. podkopywa. Chr. Podkopawszy ś. pod mury, wpadli do miasta. Papr. <Pod + Kopać>

Podkopanie, a, blm., czynność cz. Podkopać.

Podkopanie się, a ś., blm., czynność cz. Podkopać ś.

Podkopca, y, lm. y I. × P., † Podkopnik, † Podkopownik ten, co ś. podkopuje, co robi podkopy; woj. *minier, saper*: Sporzadzono komory dla zastłony podkopców. Nar. 2. [P.] *zdrójca*: Donosić, zwłaszcza na szkodę wsi, jest poczytywany za najnikczemniejszego człowieka: nazywają go „zburzycielem, podkopcą, Judaszem.“ <Pod + KOP>

Podkopcenie, a, blm., czynność cz. Podkopcić.

Podkopcić, i, ii okopcić, zakopcić od spodu, podkurzyć. <Pod + Kopeć>

[Podkopka, i, lm. i] kurczę wylęgnięte w końcu lipca i w sierpniu. <Pod + Kopka>

Podkopniczy przym. od Podkopnik: Naczynia podkopnicze, których używają podkopnicy. Jak. J. <Od Podkopnik>

† Podkopnik, a, lm. cy I. p. Podkopca: P., minier. Gemb. 2. *złodziej dostający ś. gdzie podkopem.* Troc.

Podkopny p. Podkopowy: Gatunek P. Troc. Szyja podkopna. Troc. Galeria podkopna. Troc. Podkopne piecyki, małe miny połowe. Gemb. Szedł, niby minier, w podkopne zakręty. Deo. <Od Podkop>

† Podkopownik, a, lm. cy p. Podkopca: Rzymianie przy wojskach swoich miewali podkopowników, którzy ziemię nakształt królików podkopywali. Papr.

Podkopowy, Podkopny przym. od Podkop: Woj.: Komora podkopowa p. *Komora.* <Od Podkop>

Podkopnytnik, a, lm. i strona spodnia kopyta. <Pod + Kopytnik>

Podkopywać, uje a. × ywa, ywał i P. ś. p. Podkopać.

Podkopywanie, a, blm., czynność cz. Podkopywać.

Podkopywanie się, a ś., blm., czynność cz. Podkopywać ś.

Podkorowy I. znajdujący ś. pod korą: Porosty o podkorowej plesze. Jent. 2. anat. *znajdujący ś. pod korą mózgu:* Istota podkorowa (substantia subcorticalis). <Pod + Korowy>

Podkorzenny znajdujący ś. pod korzeniem. L. <Pod + Korzenny>

Podkosić, i, ii, × Podkasać I. kosą podciąć: P. trawę. Przen.: *podkopać, osłabić, nadwątlić, zwałić z nóg kogo:* Choroba go podkosila. <Pod + Kosić>

Podkostny pod kością lub kośćmi znajdujący ś. L. <Pod + Kostny>

Podkoszenie, a, blm., czynność cz. Podkosić.
† Podkoszule, a, lm. a p. Podkoszulek. <Pod + *Koszule, od Koszula>

Podkoszulek, Ika, lm. Iki, † Podkoszule odzież jakakolwiek noszona pod koszulą: Biały płócienny surducik na siatkowy P.. oto czego potrzeba podróżnikowi dbałem o strój. Sienk. <Pod + *Koszulek, od Koszula>

[Podkościele, a, lm. a] = miejsce pod kościołem; cmentarz kościelny. 2. przen. ludzie zebrani około kościoła: Matka tymczasem rozpowiadała ojeu o całym podkościele, o wielkiej procesji ludu, który zwióczy żywność. Ork. <Pod + *Kościele, od Kościół>

Podkościelny I. znajdujący ś. pod kościołem, w podziemiach kościelnych. 2. będący pod kościołem = przy kościele: Wstąpiłszy na plebanję przed obchodzeniem domów podkościelnych. Koss. Baby podkościelne. <Pod + Kościelny>

Podkowa, y, lm. y, [Konkowa] I. żelazne lub inne okucie, przytwierdzone szceg. u koni, a także u bydła rogatego dla uchronienia kopyt lub racic od obrażeń: Podkowy są wielorakie: pospolite, pantofle, miesiączki, zawiaskowe. Kluk. Dać, przybić podkowę koniowi. Koń zgubił podkowę. Tak był silny, iż łamał podkowy. P. turecka (= *puszta wewnątrz*). Troc. Przen.: × Podkowy za kim zbierać = *pograbić za kim, pokłosie zbierać, to, co on opuścił, pozbierać.* L. Ja, zbierając podkowy za pierwszemi zlekka, nie wiem jeszcze, co tego dzieła mego czeka. Pot. (= *idąc w ich ślady*). Męstwo naszych przodków, za któremiśmy w sławie nie zbierali podków. Pot. Przen.: *kształt, figura podkowy:* Tłum stanął w podkowę. Stoły ustawiono w podkowę. W pokoju sześć ogromnych podków czekało na szlachtę. Krasz. (= *6 grup stołów, ustawionych w podkowy*). Podkowy pod oczami = *siłce, któremi oczy są podkrążone.* 2. × P. *miara objętości = garncowi.* 3. kraw. *żelazna podstawa w kształcie podkowy pod rozpalone żelazo do prasowania.* 4. myśl. *znak czarny pod piersiami kuropatwy samca.* Zgr. [Podkowsko]. <Pod + *Kowa, od Kować, KU/KOW>

× Podkować, uje, ował p. Podkuć: Podkowany but, koń. Troc. <Pod + Kować>

Podkowałdo, a, lm. a podstawa kowadła. <Pod + Kowadło>

Podkownik, a, lm. i, Podkownik gwóźdź do podków, hufnal. <Od Podkowa>

† Podkowanie, a, blm., czynność cz. Podkować, podkucie: Koń ulaskawiony da sobie nogi macać i podnosić ku podkowaniu. Trzyce. P. koni ma być podkowami równymi ku kopytom. Trzyce.

Podkowiak, a I. lm. cy a. [Podkownik] kowal podkrywający konie i robiący podkowy. 2. lm. i p. Podkownik. <Od Podkowa>

Podkowiasty podobny do podkowy. Patol.: Nerka podkowiasta = zrosła w jedno końcami dolnemi.

Podkowiec, wca, lm. wce zool. (rhinolophus) nietoperz listkosny. <Od Podkowa>

Podkownica, y, lm. e, × Konikleca bot. (hippocrepis) roś. z rodziny motylkowatych. <Od Podkownik>

Podkownik, a, I. [P., lm. cy] p. Podkowiak. 2. lm. i = a) bot. p. Otwieracz. b) kow. młot do kucia koni. <Od Podkowny>

Podkowny, × Podkowowy przym. od Podkowa: Gwóźdź P. (= *podkownik*).

× Podkowowy p. Podkowny. L. <Od Podkowa>

× Podkopywać, a, ał p. Podkuć. Sł. wil.
× Podkopywanie, a, blm., czynność cz. Podkopywać.

[Podkoziałek, lka, lm. lki] p. Podkoziołek.
<Pod + *Koziałek, zam. Koziołek>

[Podkoziołek, lka, lm. lki, Podkoziałek] 1. *datki, składka zbierana od przybyłych w Ostatki do karczmy, przeznaczona na muzykę*: Dać podkoziołka. Wybierać P. 2. *tańiec, tańczony wtedy*. 3. *uczta w karczmie w Ostatni wtorek*: W Ostatni wtorek bywa P. W Ostatni wtorek zgromadza ś. młodzież obojej płci w karczmie na P. 4. *beczka nakryta białym płótnem, na którym stoi talerz do zbierania datków na muzykę w Ostatni wtorek*. 5. *wroczystość w karczmie w Popielec, na cześć młodych mężatek*. <Pod + Koziołek>

[Podkólek, lka, lm. lki] p. Podkulek.

[Podkówczarz, a, lm. e] 1. *ten, co ma buty okute podkówkami*. 2. *mieszkaniec równin w przeciwstawieniu do górali noszących kierpce*: Lahy podkówczarze. <Od Podkówka>

Podkóweczka, i, lm. i p. Podkówka.

[Podkóweńka, i, lm. i] p. Podkówka.

Podkówka, i, lm. i 1. *żelazne podkucie do obcasów u butów*: P. u butów. Kn. Jedzie kozak z Ukrainy, podkówkami krzesze. Pśń. Przen.: Bez czci, bez wiary, bez podkówek u butów. Prz. (= bez sumienia nawet. Sł. wil.). 2. *część przyrządu u wędzidła*: Bywają też wędzidła otworzyste, jak nasi zowią, z podkówką, a i to troistego kształtu: jedne zowią gęsią szyją, drugie koteżą nóżką, trzecie kurzą stopką. Dor. 3. bot.=bot. *Ótwić*. Zdr. Podkóweczka, [Podkóweńka]. <Od Podkowa>

[Podkówsko, a, lm. a] p. Podkowa.

Podkpiwać, a, ał *kpić z kogo potrosze, podrwiwać*. <Pod + *Kpiwać, od Kpić>

Podkpiwanie, a, blm., czynność cz. Podkpiwać.

× Podkraść, a, ał i P. s. p. Podkraść. <Pod + *Kraść, od Kraść>

× Podkradanie, a, blm., czynność cz. Podkradać.

Podkradanie się, a, s., blm., czynność cz. Podkradać ś.

Podkradzenie, a, blm., czynność cz. Podkraść.

Podkradzenie się, a, s., blm., czynność cz. Podkraść ś.

† Podkraj, u, lm. e *dzielnica kraju, kraja, okolica kraju, prowincja*: Libytyno! ty, co królestwo twe rozciągasz w podkraju księżycu. L. <Pod + Kraj>

Podkrajac, je, jał p. Podkroić. <Pod + Krajac>

Podkrajanie, a, blm., czynność cz. Podkrajac.

† Podkrasić, i, il *nico pokrasić; podmalować, podfarbować*. L. <Pod + Krasić>

Podkraszenie, a, blm., czynność cz. Podkrasić.

× Podkraść, dnie, dl, nied. × Podkradać *ukraść chyłkiem, kradnąc podebrać, ściągnać, grypsnąć*: Suppilo, podkradam, tajemnie kradnę, łupię i zdzieram po trosze. Mącz. Przen.: Boję ś., żeby on mnie nie podkradł w sercu Karoliny. L. P. s. *podęjsz chyłkiem, zakraść ś., przedostać ś. po złodziejsku*: W nocy podkradają ś. złodzieje. Hof. <Pod + Kraść>

Podkrawacz, a, lm. e *ten, co podkrawa*. <Od Podkrawać>

Podkrawać, a, ał p. Podkroić: Pszczołom miód P. Trzye. (= *podrzynać, podbierać*).

Podkrawanie, a, blm., czynność cz. Podkrawać.

Podkrawędny, † Podkrawędziowy *znajdujący ś. pod krawędzią*. <Pod + *Krawędny, od Krawędź>

† Podkrawędziowy p. Podkrawędny. Anat.: † Muskuł P.=mięsień podgrzebieniowy łopatki. <Pod + Krawędziowy>

[Podkręcać, a, ał] p. Podkręcić. <Z Podkręcać>

[Podkręcanie, a, blm.] czynność cz. Podkręcać. Podkręzać, a, ał p. Podkrzążyć. Podkrężanie, a, blm., czynność cz. Podkrężać. Podkrężenie, a, blm., czynność cz. Podkrzążyć. Podkrzążyć, y, ył, nied. Podkrężać *podznaczyć, pokracając od spodu okrągło*: Oczy ma podkrężone. <Pod + Krzążyć>

Podkreślać, a, ał p. Podkreślić.

Podkreślanie, a, lm. a czynność cz. Podkreślać: Bez tendencyjnych podkreślań i naciągania.

Podkreślenie, a, l. blm., czynność cz. Podkreślić: Na P. zasługuje ten jeden jedyny fakt, że w owych czasach decentralizacja prasy jest jeszcze zupełną. 2. lm. a *miejsce podkreślone, kreska, linijka przeprowadzona pod czym*.

Podkreślić, i, il, † Podkrześlić, nied. Podkreślać, † Podkrześlać *kreską podznaczyć, przeciągnąć kreskę pod czym*: P. wyraz, błąd w pisowni. P. w książce miejsca godne uwagi. Czerwonym inkaustem podkreślić, P. Troc. Przen.: Szkoła wyznaniowa jest punktem zasadniczym, tak jak skrawo na ostatnim zebraniu w Moguncji podkreślonym (= *zaakcentowanym*). <Pod + Kreślić>

[Podkrewieństwo, a, lm. a] p. Pokrewieństwo. <Pod + Krewieństwo>

Podkręcać, a, ał p. Podkręcić.

Podkręcanie, a, blm., czynność cz. Podkręcać.

Podkręcenie, a, blm., czynność cz. Podkręcić.

Podkręcić, i, il, nied. Podkręcać, [Podkręcać] 1. *zakręcić do góry*: Wąsa podkręcał, czuba zacierał. Krasz. Podkręcić moeno ufarbowanego wąsika. Prus. Wąsiki, zwykle tak podkręcone w górę, że aż nozdrza sięgały, zwisły mu ku dołowi. Sienk. 2. *podkręcić nieco*: P. śrubę. <Pod + Kręcić>

Podkrępacki *leżący pod Krępakiem*. Wor. <Pod + *Krępacki, od Krępak>

Podkrochmalenie, a, blm., czynność cz. Podkrochmalić.

Podkrochmalić, i, il *ukrochmalić do pewnego stopnia tęgości, nakrochmalić nieco*. <Pod + Krochmalić>

Podkroić, i, il, Podkrajac, nied. Podkrawać *podciąć kracząc, poderznąć, odkroić nieco od spodu, podebrać kracząc*: Złotą głowę bałwanowi miecz syryjski podkroić. Bals. P. rękaw u sukni. P. miód pszczołom. Przen.: Zamrużyła oczy, tak dawniej jasne i wesołe, a dziś zgoła zapadnięte, podkrojone. Sienk. (= *podkrążone*). P. ś. *zostać, stać ś. podkrojonym*: Zmizerniał, i oczy sinemi obwódkami ś. podkroiły. Kow. <Pod + Kroić>

Podkrojek, jka, lm. jki bud. *gzymsowina wkleśła, łącząca dwa inne członki płaskie pionowe, z których górny występuje przed dolnym*. <Od Podkroić>

Podkrojenie, a, blm., czynność cz. Podkroić.

Podkrokiew, kwi, lm. kwie bud. *połowiczna krokiew pod krokwią dla jej wzmocnienia dana*. <Pod + Krokiew>

Podkropnica, y, lm. e *niewiasta sproсна oddająca ś. samogwałtowi, zulaszcza wzajemnemu z innymi niewiastami*. Dyg. M. (subagitatric). <Pod + *Kropnica, KROP>

† Podkról, a, lm. owie, † Podkróli *wicekról, namiestnik króla*. Zdr. Podkrólik. <Pod + Król>

† **Podkróli**, ego, lm. owie p. **Podkról**: P. syryjski. Leop. Farnabaza Darjusz jakoby podkrólim na pomorzu udzielał. Warg. Były gonitwy, na których dzielnemu podkrólemu dank dano jerozolimskiemu. P. Koch.

Podkrólik, a, lm. i p. **Podkról**: P. nasz miota ś. jak podsmalony. Krasz. <Pod + Królik>

× **Podkruczy** pod wyrostkiem kruczodziobym łopatki znajdujący ś.: Zwichnięcie podkrucze (luxatio subcoracoidea). S. K.

[**Podkrupki**, ek blp.] mąka otrzymana z potłuczonego ziarna przez przesiewanie. <Pod + Krupki, lm. od Krupka>

× **Podkrycie**, a, blm., czynność cz. **Podkryć**.

× **Podkryć**, yje, ył ukryć pod czym: Mówisz, że dobyłabyś dla nas z pod serca, a tyś podkryła taką ciekawą rzecz. Krasz. <Pod + Kryć>

[**Podkrzasywać**, uje, ał] p. **Podkrzesać**: Rośnie, rośnie mech na sośnie, gdy ją podkrzasują. <Pod + *Krzasywać, od Krzasać, Krzesać, KRZOS/KRZAS>

[**Podkrzasywanie**, a, blm.] czynność cz. **Podkrzasywać**.

Podkrzepiać, a, ał i P. ś. p. **Podkrzepić**.

Podkrzepianie, a, blm., czynność cz. **Podkrzepiać**.

Podkrzepić, i, il, nied. **Podkrzepiać** podtrzymać siły, wzmocnić, pokrzepić, posilić: Nie bój ś., wyzdrowieję rychło, to wnet ci boki podkrzepię, choćby i czystym owsem. Reym. <Pod + Krzepić>

Podkrzepienie, a, blm., czynność cz. **Podkrzepić**.

Podkrzepnąć, pnie, pnał a. pł skrzepnąć do pewnego stopnia. <Pod + Krzepnąć>

Podkrzepnięcie, a, blm., czynność cz. **Podkrzepnąć**.

Podkrzesać, sze, sał, † **Podkrzosnąć**, nied. **Podkrzasywać**, [**Podkrzasować**] podcinać, podciąć, ogładzić z pod spodu: Drzewa podkrzasywać, odcinać dolne gałązki. Kluk. W sadach gałązki zbytne podkrzasywa. Li. Lasy dla prędszego wzrostu podkrzesane, z gałęzi i zwalin oczyszczone. Koss. <Pod + Krzesać>

[**Podkrzesanek**, nka, lm. nk] p. **Podkasanek**: Chudy pniek P. z lasa owce żenie (zagadka o grzebieniu). <Od Podkrzesany>

Podkrzesanie, a, blm., czynność cz. **Podkrzesać**. **Podkrzasywać**, uje a † ywa, ywał p. **Podkrzesać**. **Podkrzasywanie**, a, blm., czynność cz. **Podkrzasywać**.

† **Podkrześlać**, a, ał p. **Podkreślić**. Troc.

† **Podkrześlanie**, a, blm., czynność cz. **Podkrześlać**.

† **Podkrześlenie**, a, blm., czynność cz. **Podkrześlić**.

† **Podkrześlić**, i, il p. **Podkreślić**: Czerwonym inkaustem P., podkreślić. Troc.

Podkrzew, u, lm. y, **Podkrzewina** roślina mająca dolne części pędów zdrewniałe, a górne zielone. Rost. <Pod + Krzew>

Podkrzewie, a, blm. zb. **podkrzewy**: Przebywszy lasek czystych sosen z właściwym mu podkrzewiem. Jabł. <Pod + Krzewie>

Podkrzewina, y, lm. y p. **Podkrzew**: Podkrzewiny środek utrzymują między krzewiną a ziemią, mając ciało między miękkością ziela i tęgoscia krzewiny pomiarkowane. Kluk. <Pod + Krzewina>

Podkrzewny, **Podkrzewowy** znajdujący ś., rosnący pod krzewem: Pień P., *caulis suffruticosus*,

kiedy z korzenia kilka wyrasta pniaków drzewiastych aż do korzenia co rok ginących. L. <Pod + Krzewny>

Podkrzewowy p. **Podkrzewny**. <Pod + Krzewowy>

† **Podkrzosnąć**, śnie, snał p. **Podkrzesać**: Rutę dwa kroć każdego roku nożem P. Syr. <Pod + KRZOS>

† **Podkrzośnięcie**, a, blm., czynność cz. **Podkrzosnąć**.

Podksiężycowy, × **Podksiężyczny** znajdujący ś. pod księżycem, podmiesięczny, ziemski: Świat P. <Pod + Księżycowy>

× **Podksiężyczny** p. **Podksiężycowy**: Już stanął na opasie podksiężycznego sklepienia. Przyb. <Pod + Księżyczny>

Podkształcenie, a, blm., czynność cz. **Podkształcić**.

Podkształcić, i, il **wykształcić** do pewnego stopnia: Chociaż biega boso po wodę i proste wykonywa roboty, podkształcona i zgoła estetyczna. Kasz. <Pod + Kształcić>

Podkucharz, a, lm. e **pomocnik kucharza**, *kuchcik*. Klók. <Pod + Kucharz>

Podkucharzowa, ej, lm. e **żona podkucharza**.

Podkuchmistrz, a, lm. e, **Podkuchmistrz** urzędnik koronny a. urzędnik dworu królewskiego niższy od kuchmistrza. Śl. wil. <Pod + Kuchmistrz>

Podkuchmistrzowa, ej, lm. e **żona podkuchmistrza**.

Podkuchmistrzowski przym. od **Podkuchmistrz**. **Podkuchmistrzy**, ego, lm. owie p. **Podkuchmistrz**. Vol. <Pod + *Kuchmistrzy, od Kuchmistrz>

Podkucie, a i. blm., czynność cz. **Podkuć**. 2. lm. a, to *czym podkuwają*; *podkowa*.

Podkuć, uje, ul, † **Podkować**, nied. **Podkuwać**, † **Podkowywać** okuć od spodu, *kując podbić*; *przybić podkowę*, *dać podkowsy*: P. konia na cztery a. dwie nogi. P. buty. Na koniu ostro podkutym niejeden darł ś. daremnie i z połowy stromej góry z ciężkim szwankiem spadł nazad. Wójc. [Da jadę-niejadący, konie moje podkuwający] (= *podkuwszy*). <Pod + Kuć>

[**Podkulek**, lka, lm. lki, **Podkólek**] l. p. 2. **Kula**. 2. a. **Luśnia**, **Lusznia**, **Luśnianka**, [**Liśnianka**] *drażkę z twardego drewna u wozu, w jednym końcu okutą i w szynku utkwioną, drugim zaś końcem, górnym, wpuszczony na czop w kulę i podpierający ją*. <Pod + *Kulek, od 2. Kula>

Podkulenie, a, blm., czynność cz. **Podkulić**.

Podkulić, i, il **skulić** pod spód, *podkurczyć*, *kułąc podgiąć*: Wśród tych psów z podkulonym ogonem, z najeżoną na grzbiecie sierścią deflować musiał, coraz to im zęby pokazując. Krasz. <Pod + Kulić>

Podkuliwać, a, ał *kuleć* *potrosze*, *utykać* *nieco na nogę*: Konie głowy zwieszały i wlokły ś., ten podkuliwając, drugi ledwie ciągnąc nogi. Krasz. <Pod + *Kuliwać, od Kuleć>

Podkuliwanie, a, blm., czynność cz. **Podkuliwać**.

Podkup, u, lm. y, **Podkupne** l. *zaofiarowanie nadwyżki w cenie dla utrzymania ś. przy czym przed innym*. 2. a. [**Podkupka**] *łapówka, kuban, pieniądze dla przekupienia kogo*. <Pod + KUP>

Podkupić, i, il, nied. **Podkupywać**, × **Podkupować** kogo a. × P. ś. *pod kogo = i. ubiec kogo przez zaofiarowanie wyższej ceny*: P. kogo w kupnie, w najmie. Na targach, gdy kto kogo w czym podkupował, jeden drugiego w cenie podchodził...

Haur. Petryło u sułtana starał ś. o gospodarstwo, podkupując lwonię; sułtan do lwoni posłał, aby on mu tyle dał, ile inszy daje, abo jemu ustąpił. Biel. M. Nie pięknie kogo podkupować w targu. L. Podkupił ubiegających ś. Didius Julianus. Lel. Podkupił ś. talarem. Troc. 2. *przekupić, zjednać sobie kogo łupówką, przedarować go.* P. ś. 1. p. wyż. 2. *dać ś. przekupić, wziąć łupówkę:* Miasto dobył prędko przez zdradę stróża jednego, który dał ś. P. Biel. M. <Pod + Kupić>

Podkupienie, a, blm., czynność cz. Podkupić.

× **Podkupienie się, a ś., blm., czynność cz. Podkupić ś.**

[Podkupka, i, lm. i] p. **Podkup.** <Pod + *Kupka, od 1. Kupić>

Podkupne, ego, blm. p. Podkup. Troc. <Od Podkupny>

Podkupnik, a, lm. cy 1. ten, co podkupuje kogo przy kupnie: P., który nad drugiego więcej podaje, licitator. Mącz. 2. *ten, co kogo przekupuje, co daje a. dał komu łupówkę.* <Od Podkupny>

Podkupny 1. przym. od Podkup: Uragali naszym nieprzyjacielem, iż ich pieniądze podkupne w szturmę wyzwoliły. Błaż. 2. *dający ś. podkupić, sprzedający:* Sędzia P.

× **Podkupować, uje, ował i** × P. ś. p. **Podkupić.** <Pod + Kupować>

× **Podkupowanie, a, blm., czynność cz. Podkupować:** P., kiedy jeden przed drugim, kupując, podwyższa, abo naddaje więcej nad drugiego. Mącz.

× **Podkupowanie się, a ś., blm., czynność cz. Podkupować ś.**

× **Podkupstwo, a, lm. a,** × **Przekupstwo** *podkupienie, podkupywanie.* <Pod + *Kupstwo, od 1. Kupić>

Podkupywać, uje, ywał p. Podkupić.

Podkupywanie, a, blm., czynność cz. Podkupywać.

× **Podkupywanie się, a ś., blm., czynność cz. Podkupywać ś.**

Podkur, a, lm. y bart. *pomost zrobiony na drzewie poniżej barci, żęby ś. do niej niedźwiedź nie dostał, połatka, ter, werek.* <Pod + KUR>

Podkurczenie, a, blm., czynność cz. Podkurczyć.

Podkurczyć, y, ył *kurcząc podjąć pod spód, podkulić; skurczyć pod siebie:* Z podkurczonemi nogami siedziała zamysłona głęboko. Krasz. <Pod + Kurezyć>

Podkurek, rka, lm. rki 1. pora nad ranem, kiedy kury pieją, doświłek. 2. śniadanie podawane nad ranem biesiadnikom, którzy hasali przez noc całą, złożone zwykłe z barszczu, bigosu i kielbasy: Poszedł do sali, gdzie zjadłszy podkurka, spać ś. położył. Rzew. 3. *danie, podawane biesiadnikom o północy w Ostatni wtorek na półmisku pod pokrywą, za której zdjęciem ulatywał z niego ptak, a pozostawał na nim śledź i jaja; postna wieczera podawana o tym czasie, a złożona z mleka, jaj i śledzia. 4. [P.] = a) poczęstunek dawany prządkom o północy, złożony z jajeczniczy ze skwarakami, a czasem i z kielbasą. b) posiłek ranny dawany żywiołom pracującym w nocy. c) P. czep cowy = gęsiina, którą częstują wesełników po oczepinach nad ranem. d) uczta, którą sobie wyprawiali w Ostatni wtorek chłopcy obwożący po wsi koga-guta na kółkach za datki otrzymywane za to. e) przekąska między podwieczorkiem a wieczerną.* <Pod + Kurek, od Kur>

Podkurhanny z pod kurhany pochodzący, pod kurhanem będący, zdarzający ś.: Dumi podkurhane. Słow. <Pod + Kurhanny>

Podkurować, uje, ował *wykurować do pewnego stopnia, polleczyć:* Konia opatrzeć, P., psa ułożyć... nie było nad niego. Krasz. <Pod + Kurować>

Podkurowanie, a, blm., czynność cz. Podkurować.

Podkurzacz, a, lm. e 1. przyrząd do podkurzania: P. zwyczajny, P. z mieszkciem, ulepszony. 2. bart. p. **Podkurzaczka.** <Od Podkurzać>

Podkurzaczka, i, lm. i 1. a. Podkurzacz przyrząd, w którym rozżarza ś. próchno a. nawóz dla wykurzenia pszczoł z ula. 2. †P. p. Podkurzanie: Podkurzanie, podkadzenie, P. Kn. <Od Podkurzacz>

Podkurzać, a, ał p. Podkurzyć.

Podkurzanie, a, blm., †Podkurzaczka *czynność cz. Podkurzać:* Rurka aptekarska do podkurzania w nos, w żęby, w uszy. Kn. P., podkadzenie, podkurzaczka. Kn.

Podkurzenie, a, blm., czynność cz. Podkurzyć.

Podkurzyć, y, ył, nied. Podkurzać 1. okurzyć, odymić z pol spodu, podkadzić, podkopic: P. pszczoły. P. chorego ziołami. Ziele to kładąc na węgle, łono rodzącej podkurzaj, bo tym podkurzeniem płód zaumarły wygnasz. Spicz. 2. P. ogniem = ogień podłożyć, *podpaść:* Uciekli na wieżę, chcą ś. tam bronić, ale ich nasi ogniem podkurzyli, musieli ś. poddać. Król Stefan podkurzył Wielkie Łuki. Papr. 3. cz. ni. posp. *zesmrodzić ś., zebzdzić ś.* 4. kuśn.: P. futro = *przyciemnić.* <Pod + Kurzyć>

Podkusić, i, ił, [Podkuszać] *kusząc popchnąć do czego, skusić:* Podkusiło mnie liecho, chciałam sobie zaśpiewać. Len. [Jeden z tych zbrodniarzy okraść kolegę zamysłał — myślał i myślał i nie mógł zasnąć, a djabeł go podkuszal]. <Pod + Kusić>

Podkustosz, a, lm. e a. owie *pomocnik kustosza.* <Pod + Kustosz>

[**Podkuszać, a, ał**] p. **Podkusić.**

[**Podkuszenie, a, blm.**] *czynność cz. Podkuszać.*

Podkuszenie, a, blm., czynność cz. Podkusić.

Podkuwać, a, ał p. Podkuć. <Pod + *Kuwać, od Kuć>

Podkuwalnia, i, lm. e *zakład kucia koni:* P. koni. <Od Podkuwać>

Podkuwanie, a, blm., czynność cz. Podkuwać.

Podkwas, u, lm. y chem.: P., ciało, które ma tyle kwasorodu, iż zaczyna być kwasem, nie będąc jednak tym pierwiastkiem nasycone. Śniad. J. P., kombinacja kwaśna zawierająca w sobie mniej kwasorodu od tej, którą kwasem zowiemy. Fon. P. siarczany, *acidum sulphurosum.* Śniad. J. P. saletry, *acidum nitrosum.* Śniad. J. <Pod + Kwas>

Podkwasić, i, ił, Podkisić, nied. Podkwaszać *ukwasić, skwasić do pewnego stopnia, niezupełnie, nadkwasić.* <Pod + Kwasić>

Podkwaszać, a, ał p. Podkwasić.

Podkwaszanie, a, blm., czynność cz. Podkwaszać.

Podkwaszenie, a, blm., czynność cz. Podkwaszać.

Podla przys.-przys. 1. †P. p. 2. i 3. **Podle:** Ciało jego P. ojca pochowane. Papr. Kamień wziął P. drogi, alii złota bryła. Kochan. Gdy ubogi bogatego o gwałt pozywa, bogaty przez świadki ma a. może ś. oczyścić, inaczej P. gwałtownego wstępu słuźną winą ma być karana. Stat. w. 2. [P.] dla: P. cegoście hań śli?

Podlać, eje, ał, nied. Podlewać kogo, co = na-lać, wylać, linać pod kogo, pod co: Podlał mię wodą. Troc. P. drzewka, rośliny. Podleją masła pod pieczęcią. Troc. P. taflę sposobem zwierciadnika cyną i merkurjuszem. L. Tafla podlana, czyli zwierciadło. Mag. P. kogo w łóżku = zeszczuć ś. pod niego. Przen.: Konstantynopol, miasto Helespontem i Propontydem podlane. Stryjk. (= oblane). Wisła Warszawę podlewa. Troc. 2. **zalać, polać nieco:** P. wino, mleko wodą. Troc. Ryż polewką mięsną podlany. Syr. Dano na stół prosię czarną polewką podlane. L. Przen.: U mnie żołnierskie podniebienie, i groch z kiełbasą, byle dobrze podlany, nad wszystko przekładam. Sienk. Z wina dobra myśl rośnie, a frasunek podlany taje, by śnieg zagrzany. Kochan. P. sobie a. P. ś. = *zalać czuprynę, podpić, podchmielić sobie, zakropić ś.*: Stary łaćno odmłodnieje, gdy sobie trochę podleje. Kn. Podlawszy sobie trunkiem, spało, co żywo. Nar. Dobrym trunkiem ś. podlewa. Troc. 3. [P. kogo] = *sprować nań nieszczęście przez czary, polegające na polaniu miejsca, którym ma przechodzić, i wymawianiu pewnych słów tajemniczych.* <Pod + Lać>

Podlampek, pka, lm. pki kroskztyln lampowy. <Pod + *Lampek, od Lampa>

Podlanie, a, blm., czynność cz. Podlać.

Podlasieczka, i, lm. i bot. p. Podlasieczka. <Pod + Lasieczka>

Podlasiak, a, lm. cy, Podlasiain, †Podlaszanin, [Podlasiin] 1. *ten, co mieszka pod lasem, mieszkaniec podlasia.* 2. *mieszkaniec prowincji Podlasiin, a. z Podlasia rodem.* <Od Podlasie>

Podlasiainin, a, lm. anie p. Podlasiak.

Podlasiainka, i, lm. i forma ż. od Podlasiainin.

Podlasie, a, blm., †Podlasze, [Podlaś] 1. *miejscę, okolica pod lasem:* [Oj Basiu, moja Basiu, nie chodź po podlasiu]. 2. *a. †Podlesie, część Królestwa Polskiego między Mazowszem a Litwą: P., Podlachia, województwo podlaskie, graniczy z województwem brzeskim litewskim. L.* <Pod + *Lasie, od Las>

Podlasiin, a, lm. y] p. Podlasiak. <Od Podlasie>

Podlaski przym. od **Podlasie:** Województwo podlaskie. Na kilku zagonach, zwyczajnie jak szlachcie P. L. Fortuna szlachciea podlaskiego długa jak bicz, szeroka jak nóż, a głęboka aż do środka ziemi. Prz. Szlachcie P. ma piasek, lasek i karaski. Prz. Szlachcie P. ma błotko i piaski. Prz. Bór—leszczyna, wróbel—zwierzyna, gołbie—dobytek, serwatka—napitek, ryby—karaski: wiałt szlachcie P.! Prz. Szlachcie P. z malej chałupy. Prz. Kiszka podlaska = *przewiśko chutych a wysokich Podlasiaków.* <Od Podlasie>

†Podlaszanin, a, lm. anie p. Podlasiak. Troc. <Od Podlasze>

Podlasieczka, i, lm. i bot. i. a. Podlasieczka *pospolita nazwa rośliny: fiołek błotny (viola palustris).* 2. *p. Przyłaszczka.*

†Podlasze, a, blm. p. Podlasie: P. abo od lasów gęstych, abo też stąd nazwane, iż jest Lachom abo Polakom przyległe. Biel. M. Polesie abo P. Błaż. Z Litwy Niemen, Bug z Wołynia zuchwaly, i Narew bystra, jako siostra starsza, przyszła z Podlasza. Klon. <Z Pod + *Lasze, od Lach>

[Podlaś, a, blm.] p. **Podlasie.** <Z Podlasie>

Podlatać, a, ał p. Podlecieć.

Podlatanie, a, blm., czynność cz. Podlatać.

Podlatarek, rka, lm. rki kol. podpórka latarniowa w wozów i parowozów, pręt z uchem a. czopem do podtrzymywania latarni. <Pod + *Latarek, od Latarka>

Podlatywać, uje, ywał p. Podlecieć.

Podlatywanie, a, blm., czynność cz. Podlatywać.

1. **Podle, × Podło** przys. od **Podły:** P. żyje, pi-sze, mówi. Troc. Postępować P.

2. **Podle** przys. *wpodle, obok, w sąsiedztwie, pod bokiem, przez ścianę, przez miedzę:* P. mieszka. Kn. Już i tobie biada, kiedy tuż P. gore u sąsiada. Bud. P. jest gospodzin tym, co są zamęcogo serca. Ps. flor. Ledwim ś. nie pomylił, bom chciał w P. zanieść. L. (= do sąsiada). Dziewczę wpadszy z podla... Pot. Wyprowadził ś. Szymon w P. do sąsiada. Żona jego Salka i z podla kuma kowalka. <Po + DŁ/DL>

3. **Podle, †Podla, †Poie** kogo, czego, przyi. 1. *obok, blisko, koło, około, wedle kogo, czego, przy kim, przy czym, u czego:* Mistrz miał mieć miejsce w radzie P. króla po lewej stronie. Biel. M. Kazał mu P. murów jeździć. Baz. P. matki. Troc. P. miasteczka. [P. mego boku]. Ślepy niektórzy siedział P. drogi, żebrząc. Wszystkie bydła i konie niepotrzebnie mają wołowcy i inni niepotrzebni ludzie P. obozu pędzić. Zebrz. †Dzień P. dnia rozkoszują. Leop. (= dzień w dzień, dzień po dzień, codzień). †Boże daj, abyśmy dzień P. dnia ś. odradzali. Żarn. 2. †P. podług, według, wedle, zgodnie z czym, stosownie do czego: We wszystkim ś. P. swej hardej myśli sprawują. L. Obrzezani P. zakonu Mojżeszowego. L. P. ciała żyli. P. obyczają ja siadam P. króla za stołem. B. Sz. <Po + DŁ/DL>

1. **Podlec, a, lm. y, Podłota** *człowiek podły, bezczeknik, niegodziwiec, nikczemnik, lotr.* <Od Podły>

2. **Podlec, egnie a. †ęże, egl, Podlegnąć, nied. Podlegać** 1. *lec pod kogo, pod co.* Podlegać pod czym = *leżeć, być położonym, znajdować ś., rozciągać ś. pod czym.* Troc. (p. Podległy). Przen. †P. z kim (o kobiecie) = *odbyć z nim sprawę cielesną.* Niewiasta, któraby podległa z bydłciem, zabita będzie. Leop. 2. *ulec, podlać ś., ustąpić, stać ś. powolnym:* Podlegać komu, gniewliwemu, dziwakowi, ulegać mu. Troc. Miękkosci i chuciom ciała podłęże, dogadzając nieco ślizkiej namiętności. Pilch. 3. *zostać podległym komu, czemu, zależeć, zawisnąć od kogo, od czego, zostać czym poddanym, podpaść pod czyją władzę, moc, nied. słuchać kogo:* Pod Boga wszechmogącego opatrność rzeczy wszystkie podległy. Żarn. Koniecznie trzeba, aby ktoś rozkazywał, a wszysey podlegali. Zabł. Cnota szczęściu nie podlega. Żegl. Mądry szczęściu nie podległ. Kn. W szyszaku, w czapce, w turbanie, w kapturze, wszyseyśmy jednej podlegli naturze. Kras. Młody i stary, mężezyzna i kobieta, król i żebrak—wszysey podlegli temu porządkowi. Korz. Od wyroku tego żaden człek ś. nie wybiega, równie mu bohatur i gnuśnik podlega. Dm. Berłu jego liczne podlegają kraje. Podlegać prawu. 4. *czemu = ulec czemu, podpaść pod co, wystawić ś., narazić ś. na co, ściągnąć co na siebie:* Wszysey pod prawo śmiertelności podlegamy. Troc. Podlegać czyżej dyskrecji. Troc. (= być zostawionym jej). P. karze. To nie podlega wątpliwości. Podlegamy chorobom, wypadkom, śmierci. Jeżeli z fortuną rozum ś. nie sprzęże, takieżże śmierci, co bydło, podłęże. Kochan. <Pod + Lec>

Podlecenie, a, blm., Podlot czynność cz. **Podlecieć.**

× **Podlecie, a, blm. wiosna, przedlecie.** <Pod+*Lecie, od Lato>

Podlecieć, [leć], leci, leciał, nied. Podlatywać 1. *uniesić ś. na skrzydłach, wzlecieć, zerwać ś. do lotu, podfrunąć; podbiec; podskoczyć:* Jaskółka siedzi smutna nad gniazdem... zrywa ś., podleciała, mignęła i znikła. Słow. I ta wronka siodłata, co na sosny podlata. Len. Sprobował, podleciał— i został na ziemi. Kor. Jak dropie w polu spłoszone, co długo skrzydłami miecą, nim w górę podlecą. Krasz. Rozpedziwszy ś., podleciał pod sam rozum wyniosłości. Chcąc nad rozum swój P. wyżej, do piekła trafi i upadnie niżej. Chr. [Kiedy sobie podłotę ku chmurom, widzę całą ziemię naraz]. Kula, trącająca o przeszkody, co chwila podlatywała ku górze. 2. *zalecieć aż pod co, przylecieć ku czemu, podfrunąć; podbiec, przybiec, poskoczyć ku komu, ku czemu, dopaść kogo, czego:* Kruk podleciał do trupa. [Cieciorka do koguta podlatuje] (= zbliża ś. w czasie zaspakajania popędu płciowego). 3. [P. kogo] = *dolecieć do kogo, dajść kogo:* [Jedzze, Jasienku, nieboze, twoja Maryś nie może; podleciały ją jaskółki]. Widzi mi ś., że coś tam zaszło pilnego, bo dopiero wieczorem go podleciało. Kaczk. Raz jednakże coś Ieka podleciało i do porachunku z dziedicem podał kilka spadzowanych kwitków. Dyg. 4. *wlecieć, wbiec pod co:* Pod koło młyńskie podleciał. <Pod+Lecie>

Podleczenie, a, blm., czynność cz. Podleczyć.
Podleczenie się, a ś., blm., czynność cz. Podleczyć ś.

Podleczyć, y, ył *niezupełnie wyleczyć, wyleczyć do pewnego stopnia, podkurować.* P. ś. *niezupełnie ś. wyleczyć, wyleczyć ś. do pewnego stopnia, podkurować ś.* <Pod+Leczyć>

Podleć, eje, ał 1. *stawać ś. podłym, podlejszym, niekczemnieć.* 2. †P. *stawać ś. blahym, blahszym, marnieć, upadać, posp. schodzić na psy:* On-ci teraz musi rość, a ja schodzić. Sekl. (P. abo umniejsza ś. Sekl.). W wierze i ufności podleli. K. G. <Od Podły>

Podlednia, i, blm. ryb.: Robić na podlednię = *zaciagać sieć pod lodem.* <Pod+LÓD>

[Podlega, i, lm. i] *podszewka.* <Pod+LEG/ŁOG>

Podlegać, a, ał p. **Podlec.** <Pod+Legać>

Podleganie, a, blm., czynność cz. Podlegać.

Podległość, i 1. blm. rz. od **Podległy:** Każdy człowiek musi być w podległości czyjej i mieć w swojej zwierzchności kogoś. Zabł. Żony P. mężowi. L. Oplata pewnej ilości pieniędzy, dostawienie jakiej obowiązanej liczby ludzi do boju były pospolicie oznaki podległości lub dannietwa. Lel. P. namiętnościom największa niewola. Troc. 2. †P., lm. i = a) *krajina podległa panującemu, posiadłość, państwo:* Wielkie podległości Sjamskiej korony krętym strumieniem skrapia Mena rzeka. Przyb. b) *warunek, zastrzeżenie, klauzula:* Przyjął na ś. podległości (kondycje) tak ciężkie. Troc.

Podległy 1. †P. *leżący niżej, rozłożony u stóp* czego: Z góry tej wolny był prospekt na podległe morze. Pot. 2. *który komu podlega, nie wolny od czego, zależny, zawisły, podwładny, poddany, holdowniczy, holdowny, uległy:* Ten, który sam jest P., gdy podległego sobie znajdzie, oddaje mu to w trójnasób, co sam od wyższego znosi. Kras. P. prawu, rządóm czym. Troc. Narody podległe

berłu monarchy. Jakim ś. kto starszemu swemu stawi, tak mu ś. też niżsi i podlegli postawia. Skar. Bolesław śmiało mu odpowiedział, iż w tym jego łaski nie potrzebuje, bo ani jego poddany, ani mu P. Kras. Może to niegrzecznie, przecież żony podległe muszą być konieczne. Kras. Życie podległe chorobom, piękność odmianie, bogactwo utraceniu, sława uszczerbkowi, przyjaźń obłudzie, miłość niestateczności. Karp. (= *wystawione na nie*). P. służbie szatańskiej. Troc. P. obrotom odmiennego szczęścia, namiętnościom, ludzkim dotkliwościom. Troc. Pierwej ś. człowiekiem wszystkim ludzkim nędzom i przygodom podległym uznawał, aniżeli królewicem. Skar. Święci ludźmi też byli, jako i my, tymże nieudolnościom podlegli. Skar. <Od 2. Podlec>

Podlegnąć, gnie, gł p. 2. **Podlec.** <Pod+Legnąć>

× **Podlegnięcie, a, blm., czynność cz. Podlegnąć.**

Podlejszy 1. st. w. od **Podły.** 2. †P., [P.] *mniejszy, gorszy, lichszy, blahszy:* Dla rzeczy podlejszej nie opuszczaj godniejszej. Kn. Lepsześ opuścił, a do podlejszegoś ś. obrócił. Kn. Iż Frącek jechał se cztermi tako dobrymi, jako sam, a se trzymi podlejszymi na Niezkową dziedzinę gwałtem. Rót. Jako przy tem byli, iże jest pan poznański z sześcią panicy a z cztermi podlejszymi Wąceńca z Mieczewa wygnął gwałtem. Kpzn. Cyroce enych rycerzy w podlejsze zamieniała twory. Tremb. Podlejsze rzeczy podczas pożyteczniejsze. Kn. [Pierwsi zasiadają do stołu gospodarze zamowniejsi, a kiedy ci ś. posilą, proszą gości podlejszych] (= *uboższych*). Gatunek P.

× **Podlekarz, a, lm. e** 1. lekarz młodszy w wojsku, × *urzędnik zdrowia.* 2. *Pomocnik lekarza starszego.* <Pod+Lekarz>

× **Podlekczenie, a, blm., czynność cz. Podlekczyć.**

† **Podlekczyć, y, ył** *użyć do pewnego stopnia, nieco użyć.* <Pod+Leczyć>

Podlenie, a, blm., czynność cz. Podlić.

Podlenie się, a ś., blm., czynność cz. Podlić ś.

Podlennicz przym. od **Podlennik:** Przynięga podlennicza. Proch.

× **Podlennik, a, lm. cy** *lennik drugiego stopnia; lennik, lenownik, wasal.* Proch., Mrong. <Pod+Lennik>

Podlepczyca, y, lm. e bot. (galium spurium) *odmiana rośliny: przytulja lepczyca* (galium aparine).

Podlepiać, a, ał p. **Podlepić.**

Podlepianie, a, blm., czynność cz. Podlepiać.

Podlepić, i, ił, nied. Podlepiać 1. *podkleić, przyklepić pod spodem.* 2. *wylepić trochę, wyłożyć czym, podfutrować lepiąc:* P. piec, ściany. <Pod+Lepić>

Podlepienie, a, blm., czynność cz. Podlepić.

× **Podlesiadły** *blizko, tuż, obok siedzący, sąsiedni, poblizki, ościenny:* Ty wierzchołkiem tej góry władasz i podlesiadłym miastem. Nar. <2. Podle+Siadły>

[Podlesiak, a, lm. cy] *człowiek mieszkający tuż pod lasem.* <Od Podlesie>

Podlesie, a, lm. a, i. [P., Podlasie, Pod-lasek] *miejsce, okolica pod lasem, poleśie:* Kraj blizki lasów podlesiem nazywamy. Kopez. Szli także i borem, szli i nad polami, że całe P. zaroiło ś. ludźmi, a hukalo pieśnią niebosięzną. Reym. 2. †P. p. **Podlasie.** Mur. <Pod+*Lesie, od Las>

† **Podlesiednik, a, lm. cy** *ten, co blizko siedzi, sąsiad:* P., pospołu siedzący, *consessor.* Mącz. <Od Podle+*Siednik, od SIAD/SIEDŹ/SAD>

Podleszczyk, a, lm. i zool. p. **Krap.** < Pod + Leszczyk >

Podlesnictwo, a, lm. a l. blm. *urząd podlesniczego. 2. foliark, mieszkanie podlesniczego. 3. część lasu pod władzą podlesniczego będąca, straż.* < Pod + Lesnictwo >

Podlesniczowski przym. od **Podlesniczy**.

Podlesniczy, ego, lm. **owie**, **Podlesny** dozorca lasu, będący pod leśniczym, pomocnik leśniczego. < Pod + Lesniczy >

Podlesniczyna, y, lm. **y** żona podlesniczego. < Pod + Lesniczyna >

Podlesny znajdujący s., leżący pod lasem, położony w pobliżu lasu: Łąki podlesne. Kluk. Promienie wiosenne słońca... zbłękitniły dym..., dobywający s. szaremi palcami z każdego gonta, z każdej szpary niższej chałupiny podlesnej. Ork. P., ego, lm. i rz. p. **Podlesniczy**. < Pod + Lesny >

[**Podletni**] *leciwy, podstarzały, wiekowy*: Człowiek P. Siedzieli tam mało znani podletni gazdowie. Ork. < Pod + Letni >

Podlew, u, blm. p. **Podlanie**: Prawnucy będą pożywali owoce wyrosły z krwi ich podlewu. Jeż. < Pod + Lew, LE/LA >

Podletnić, i, ił *zletnić do pewnego stopnia, podgrażać nieco*. < Pod + Letnić >

Podletnienie, a, blm., czynność cz. **Podletnić**.

Podlewa, y, lm. y, l. × P., † **Podlewie** to, czym podlewają, sos: P. czarna, żółta. Kn. Ryba do podlewy. Biel. Indyk do podlewy. Mor. Najpospolitsze były cztery rodzaje podlewy: żółta szafrańcem przyprawna, czerwona z sokiem wiśniowym, czarna z powideł śliwkowych i szara. Gl. Podlewę czyli sos robią z różną zaprawą do indyka pieczonego, dając na przystawkę osobno. L. Kolano łabędzie z miodem miasto podlewy. Niem. S. [Indyk do podlewy, panie miłościwy, i to czarne proszę, pomieści i to s., każ upiec pieczonki, weźmiem do kieszonki — hej kolenda, kolenda!] 2. *amalgamat cynny do podlewania zwierciadeł*. < Pod + LE/LA >

[**Podlewaczka**, i, lm. i] *konewka z sitkiem do podlewania kwiatów, polewaczka*. < Od Podlewać >

Podlewać, a, ał i P. s. p. **Podlać**.

Podlewanie, a, blm., czynność cz. **Podlewać**.

[**Podlewanie się**, a s., blm.] czynność cz. **Podlewać** s.

† **Podlewie**, a, lm. a p. **Podlewa**: Pies s. o chrzęst nie rozniewia, rychlej, gdy nie dasz podlewia. Biel. (= *parzy*). < Pod + LE/LA >

Podlezenie, a, blm., czynność cz. **Podleźć**.

Podleźć, ezie, azł, nied. **Podłazić** l. *wleźć, poleźć pod co; przejść pod czym chyłkiem*: Gdy fortuna dusi, choć kto wysoki, zgiąć s. i podłazić musi. Pot. Ja, gdzie przeskozyć nie mogę, tam podłazić uczę nogę. Ryb. J. Starodawna przypowieść powiada: podleźć trzeba, gdzie przeskozyć s. nie da. Pot. Pokora wszędzie podlezie. Troc. Możliwszemu nigdy s. nie przeciw, raczej ustąp, a gdzie nie możesz przeskozyć, tam podleź, bo głową muru nie przebijesz. 2. *przyleźć aż pod co, leżąc podejść, zbliżyć s.* 3. [P.] *wleźć, zaleźć idąc pod co*: Więę podłozła na ona górę. 4. [P. kogo] = *przybyć do czujnej chałupy w noc wigilijną z powinszowaniem*: Dobrześ me podłáz (= *przywiosłeś mi szczęście*). < Pod + Leź >

Podleże, a, lm. a, **Podpierzenie** bud. *drzewo pod oblogami, czyli na które oblogi s. naklejają*. < Pod + Leże, LEG/ŁOG >

Podlędźwiowy, **Podlędźwny** *poniżej lędźwi będący*. Anat.: Kość podlędźwiowa, kość bezimienna, niemianowana, † kłębowa (os ilium). < Pod + Lędźwiowy >

Podlędźwny p. **Podlędźwiowy**. < Pod + Lędźwny >

[**Podlica**, ie, blp.] p. **Podlice**.

× **Podlice**, ic, blp. [**Podlice**, **Podlica** lm.] *plamy na twarzy, ostuda, piegi*. < Pod + Lice >

Podlicny p. **Podlicowy**. < Pod + Lieny >

Podlicowy, **Podlicny** *policzkowy, twarzowy*: Dołki podlicowe, dołki śmiechow. < Pod + Licowy >

Podlić, i, ił *upadlać, czynić podłym, nikczemnym, znikczemniać*. Filopomon, przedostatni z ludzi, którzy walczyli przeciw miastu podłacemu. Krasin. P. s. *stawać s. podłym przez czyny i postępowanie podle*: Za pieniądze człek s. podli. < Od Podły >

Podlipnąć, nie, nał *przylipnąć pod czym, przylgnąć, przykleić s. pod czym*. < Pod + Lipnąć >

Podlipnięcie, a, blm., czynność cz. **Podlipnąć**.

Podlipowy *znajdujący s. pod lipami, z pod lip pochodzący*: Odetchnąć waszym rzeźwym podlipowym powietrzem. Słow. < Pod + Lipowy >

Podlistnik, a, lm. i bot. p. **Lecznik**. < Pod + Listnik >

Podlistny, **Podlisiowy** *znajdujący s. pod liściem, pod liśćmi*. < Pod + Listny >

Podlistwować, uje, ował *opatrzyć, podbić listwami od spodu*. < Pod + Listwować >

Podlistwowanie, a, blm., czynność cz. **Podlistwować**.

Podliszyna, y, lm. y bot. (lablab) *roś. z rodziny motylkowatych*.

Podlisieniowy *znajdujący s. pod liścieniami*: Podlisieniowa część łożyski. Rost. < Pod + Liścieniowy >

Podlisiowy, **Podlistny** *znajdujący s. pod liściem, pod liśćmi*. < Pod + Liściowy >

Podlizać, ze, zał, nied. **Podlizywać**, [**Podlizować**] l. *polizać, wylizać od spodu*: Pies podlizuje mi rękę. Sł. wil. Przen.: Woda podlizuje co = *podmywa, podmula, podrywa, podbiera*. Podlizuje rzeka brzegi. Troc. Woda odbita od skały podlizanej. Otw. Kamienie wodą podlizane. Li. Rzeka głazy podlizane, krzaki i domy porwane prowadzi z sobą do morza. Min. 2. × P. *zużyć do pewnego stopnia lizaniem, nadlizać*: Konie dobrze już podlizały sól im daną. Sł. wil. P. s. *przyPOCHLEBIĆ s., przyPODOBAC s.*: P. s. komu dla zyskania jego względów. < Pod + Lizać >

Podlizanie, a, blm., czynność cz. **Podlizać**.

Podlizanie się, a s., blm., czynność cz. **Podlizać** s.

[**Podlizowacz**, a, lm. e, **Podliźnik**] *ten, co s. podlizuje, pochlebca, człowiek fałszywy*. < Od Podlizować >

[**Podlizować**, uje, ował i P. s.] p. **Podlizać**.

[**Podlizowanie**, a, blm.] czynność cz. **Podlizować**, *podlizywanie*.

[**Podlizowanie się**, a s., blm.] czynność cz. **Podlizować** s., *podlizywanie* s.

Podlizywać, uje, ywał i P. s. p. **Podlizać**.

Podlizywanie, a, blm., czynność cz. **Podlizywać**. **Podlizywanie się**, a s., blm., czynność cz. **Podlizywać** s.

[**Podliźnik**, a, lm. i] p. **Podlizowacz**. < Od Podlizać >

Podlodnik, a, lm. i *przyrząd do łowienia ryb pod lodem, złożony z sznurków, do których przy-*

wiązują ś. haczyki z jednej i drugiej strony. <Od Podlodny >

× **Podlodny** p. **Podlodowy**, Pol. **Podlodowy**, × **Podlodny** *bedący, znajdujący ś. pod lodem*. L. <Pod + Lodowy >

Podlot, u, lm. y i. p. **Podlecenie**: Drop ciężkim tylko podlotem z miejsca na miejsce przenosić ś. może. Jund. 2. *pierwszy lot młodych piasząt*: Był to czas podlotów, więc stare pary wprawiały młode do lotu. Pol. 3. [P.] *młode piaszę poczynające latać*: Mieszkańcy wybierają z gniazd podloty. Pol. 4. × P. przen. p. **Podlotek**: P. ci już dziewczyna. Karcz. Dzieci było pięcioro, wszystko krom Jędrka podloty same. Karcz. 5. a. **Podlotka** myśl. *młoda kaczka dzika*: Polowanie z łodzi na podloty. Zdr. **Podlotek**. <Pod + Lot >

Podlotek, tka, lm. tki i. p. **Podlot**. 2. [P.] *piszkę ptaka dzikiego, wylatujące już z gniazda; sokół młody, gdy już z gniazda wylatuje*. 3. a. × **Podlot**, [Podlotka] przen. = a) *dziewczyna podrastająca, gąska, koczka*. b) *chłopiec dorastający, młodzienaszek, wyrostek*: Chłopiec P. zazdrości skrzydeł dwu synogarlicom. Słow. 4. myśl. p. **Kryżówka**.

Podlotka, i, lm. i i. p. **Podlot**. 2. p. **Podlotek**.

Podlotkostwo, a, btm. *wiek, doba życia podlotka*: Ich P. zaezęło ś. w szczęśliwych warunkach dojrzałości dziewczęcej. Byk. <Od Podlotek >

Podlotkowy przym. od **Podlotek**: Pustota podlotkowa. Deo. <Od Podlotek >

† **Podluchno** przys. od **Podluchny**.

† **Podluchny** *zupełnie podły*: Takich przyjaciół można nabyć za podluchną cenę. Papr. P. przypadek wieczną stratą kładzie. Ryb. J. Co rozumiesz, nietrudno to odmienić panu, uczynić wojewodę z podluchnego stanu. Papr. <Od Podły >

Podlukrować, uje, ował *ulukrować do pewnego stopnia, polukrować nieco*. <Pod + Lukrować >

Podlukrowanie, a, btm., czynność cz. **Podlukrować**.

[**Podlustek**, stka, lm. stki] *łańcuszek lub sznurki do połączenia kłonicy z luśnią u woza*: U góry wiążą luśnię z kłonicami łańcuszki, zwane podlustki.

Podlutować, uje, ował *zlutować od spodu, podreperować lutując*. <Pod + Lutować >

Podlutowanie, a, btm., czynność cz. **Podlutować**.

Podlutrować, uje, ował *dokonać lutrowania czego do pewnego stopnia*. <Pod + Lutrować >

Podlutrowanie, a, btm., czynność cz. **Podlutrować**.

† **Podłabić**, i, ił *pognieść*: Co potka, złamie, zwalczy, podłabi, pokruszy. P. Koch. <Po + Dłabić >

† **Podłabienie**, a, btm., czynność cz. **Podłabić**.

[**Podłacenie**, a, btm.] czynność cz. **Podłacić**.

[**Podłacić**, i, ił]: Jeżeli wskutek długiego użycia uszkodzą ś. sanice, to jest znacznie ś. już wytrą, wtedy przybija ś. pod te sanice ze spodu kółkami obgrubnie (grube) listwy, zwane podłaciny, a ta robota zowie ś. P. <Pod + Łacić >

[**Podłacina**, y, lm. y] p. **Podłacić**. <Pod + Łacina >

× **Podłaknąć**, nie, nał *uczuć nieco głodu, załaknąć, nieco*. L. <Pod + Łaknąć >

× **Podłaknięcie**, a, btm., czynność cz. **Podłaknąć**.

Podłam, u, lm. y, † **Podłom** *wyłom u spodu, miejsce podłamane*: Pamiętał wszystkie bramy i po-

dwórza, dziury i podłamy płotów, załomy murów. Orzesz. <Pod + Łam >

† **Podłamacz**, a, lm. e p. **Podłamywacz**. L. <Od Podłamać >

Podłamać, mie, mał, nied. **Podłamywać** i. *odłamać od spodu, nadłamać od dołu*. Troc. 2. a. **Wyłamać** hut.: P. dul = *podnieść na wierzch w ognisku fryszerskim żelazo już oczyszczone po stopieniu*. Łab. <Pod + Łamać >

Podłamanie, a, btm., czynność cz. **Podłamać**.

† **Podłamywacz**, a, lm. e, † **Podłamacz** *ten, co podłamuje*. <Od Podłamywać >

Podłamywać, uje a. † **ywa**, **ywał** p. **Podłamać**.

Podłamywanie, a, btm., czynność cz. **Podłamywać**.

[**Podłańczuk**, a, lm. i] *podlec, człowiek unizony, służalec*.

Podłapać, pie, pał, nied. **Podłapywać** *podchwycić*. <Pod + Łapać >

Podłapanie, a, btm., czynność cz. **Podłapać**.

[**Podłapki**, ek, btp.] *obszewki u rękawów*. <Pod + Łapki >

Podłapywać, uje, **ywał** p. **Podłapać**.

Podłapywanie, a, btm., czynność cz. **Podłapywać**.

[**Podłasy**]: Wół P. (co do maści) *mający sierść ciemną, a podbrzusze białe*.

Podłatać, a, ał i. *wylatać do pewnego stopnia, polatać cokolwiek, latając podreperować*. Przen.: Tam mnie podłatano cokolwiek, że przynajmniej oparty na kulach mogłem powolnym krokiem z jednego miejsca na drugie ś. przenosić. Rzew. (= *podreperowano, podleczone*). 2. *załatać od spodu, podszyc łatę lub łaty*. <Pod + Łatać >

Podłatanie, a, btm., czynność cz. **Podłatać**.

[**Podławcze**, a, lm. a] *miejsce pod ławką*: Szukam po podławczu. <Pod + *Ławcze, od Ławka >

× **Podławiać**, a, ał p. **Podławić**.

× **Podławianie**, a, btm., czynność cz. **Podławiać**.

Podławić, i, ił, nied. × **Podławiać** i. *zławić jednego po drugim, podusić*: Koźłeta wiley podławili. Krasz. Niechże je śmierć podławi. Ryb. 2. † P. *potłoczyć, powcisnąć, powgłębnić, powgniatć, porysować*: Powierzchnia ciała nawet najgładszego jest zawsze najeżoną chropowaczynami i podławiona wielu wklęsłościami czyli dziurkami. Jak J. 3. *wypełnić pewien czas dławieniem*: Kaszel podławi go zawsze przez chwilę, zanim ustanie. P. ś. *podusić ś., podławić ś., pokrzusić ś. przez pewien czas*. <Po + Dławić >

Podławie, a, lm. a *miejsce pod ławką*: Jeżową skórą chłopcy gonią psy z podławia. Pot. Przen.: Bezbożna ta nauka z piekła, z podławia wyczerpniona. Wuł. Kroniki nie z podławia wydarte dowodzą to. Smotr. (= *nie tyle skąd*). Nielada pismo, godne podławia. Pim. Prochem przypadłe pióra jak gdyby z podławia wyjmują. Baz. <Pod + *Ławie, od Ława >

Podławienie, a, btm., czynność cz. **Podławić**.

Podławienie się, a ś., btm., czynność cz. **Podławić** ś.

[**Podławnik**, a, lm. i] *pies*. <Pod + Ławnik >

Podłaz, u, lm. y i. *miejsce, przez które można podleść*: Twardy spiz drzwi wytrzymał topory i glazy, lecz im kazałem podkop ryć, grzebać podłazy. Sf. 2. [**Podłazy** lm.] = a) *zwyczaj chodzenia po domach w B. Narodzenie i w Nowy Rok z powinszowaniem świąt*: Chodzić na podłazy (= z powinszowaniem świąt). b) *plecionka ze słomy, z obrzeża misternie wyrobiona, często ozdobiona opłatka-*

mi, którą w wigilję B. Narodzenia wieszają u pulapu. <Pod + LAZ/LAZ>

[Podłaziczka, i, lm. i] gałązka jodły zakładana w wigilję B. Narodzenia. Gwar.

Podłazić, i, il p. Podleżeć. <Pod + Łazić>

† Podłazić, i, il pognieść, słoczyć, zdusić, podławić: Mądrość wszystkich serca mocą swą podłaziła. Leop. Doktor wejrzy w szklenię, a ręki podłazi, lecz wierz mi, ten na worek, nie na zdrowie waży. Rej (=pulsu maca). <Po + Dłazić>

[Podłaziny, in, blp.] pierwsze zaloty. <Pod + *Łaziny, od LAZ/LAZ>

[Podłazy, ów, blp.] p. Podłaz.

[Podłaznica, y, lm. e] gałąź jedlinowa lub choinka, którą wieszają w wigilję B. Narodzenia u stragarza a. którą ozdabiają okna lub snop stojący w kącie izby podczas wieczery wigilijnej. Zdr. [Podłazniczka]. <Od Podłaznik>

[Podłazniczka, i, lm. i] p. Podłaznica.

[Podłaznik, a, lm. cy] ten, co chodzi na podłazy. <Od Podłazy>

Podłazenie, a, blm., czynność cz. Podłazić.

† Podłazenie, a, blm., czynność cz. † Podłazyć.

Podłechtąć, cze, tal polechtać nieco; lehcąc podniecić, podbudzić: P. miłość własną. Słow. <Pod + Łechtąć>

Podłechtanie, a, blm., czynność cz. Podłechtać. P. nieenych chuci. Spas.

Podłęcze, a, lm. a bud. łuk sklepiony podpierający inne sklepienie. <Pod + *Łęcze, od Łęć>

× Podło p. I. Podle: Choć ś. P. urodził wedle majętności, a za rozumem przydzie ku wielkiej możności. Kob. <Od Podły>

Podłoga, i, lm. i I. a. [Podnoga] tło w mieszkaniu zwykajne, ułożone z desek: Myć, szorować podłogę. P. piaskiem usypana. Nie stąpać bosami nogami po podłodze. Zaprawa do froterowania podłóg. Ślepa P. = P. dana pod posadzkę. [Staneja obszerna na podłodze] (=mająca podłogę, a więc przydatna np. do tańca). P. pudlingarni wyłożona jest blatami czyli płytami surowiznowemi. Łab. 2. † P., Podłoga posadzka, parkiet: Sadzone podłogi. Mor. A. 3. przen. podłogę, podścielisko, grunt: Dniepr wpada na płytę granitową, która jest podłogą ukraińskich stepów. Pol. 4. podkład, pomost, dno okrętu: Okręt o trojey podłodze. Leop. 5. wiośl. deski pokrywające żebra kadłuba łodzi. 6. [P.] listwa u sukni. Zdr. [Podłóżka]. <Pod + LEG/ŁOG>

Podłogowy przym. od Podłoga: Deski podłogowe.

Podłoić, i, il podsmarować łojem. <Pod + Łoić>

Podłojenie, a, blm., czynność cz. Podłoić.

Podłokciowy I. mnież niż łokieć długi. 2. anat. pod łokciem ręki będący (subanconeus). <Pod + Łokciowy>

† Podłoktek, tka, lm. tki poduszeczka, materacyk do oparcia ś. na łokciu. Kn. <Pod + Łoktek>

† Podłom, u, lm. y p. Podłam. L. <Pod + ŁOM>

× Podłomyślnie przys. od Podłomyślny.

× Podłomyślność, i, blm. rz. od* Podłomyślny.

× Podłomyślny myślący podle, źukczemnie, mający niķczemny sposób myślenia: P., niedbały o swój honor. Petr. Przewrotne serca, podłomyślnie dusze. Nar. <Podło + Myślny>

Podłonny: p. Podłonowy. <Pod + *Łonny, od Łono>

Podłonowy, Podłonny poniżej łona będący (subpubicus). <Pod + Łonowy>

[Pod łopac, Pod łopacą] od południa, od strony słońca południowego: P. śnieg zginął. <?>

[Pod łopacą] p. Pod łopac.

Podłopatczany, Podłopatkowy anat. pod łopatką będący: Dół, mięsień, nerw P. Tętница, żyła podłopatkowa (subscapularis). <Pod + Łopatczany>

Podłopatkowy p. Podłopatczany. <Pod + Łopatkowy>

Podłostka, i, lm. i podła błahostka: Złęknie ś., czy nie popełnił podłostki. Gad. <Od Podłostć>

Podłostć, i, Podłota I. blm. rz. od Podły: Podłością nazwij zbytnie uniżenie. L. Jaka to P. pisać ś. podnóżkiem czyim. L. Podłostć zniżenia ś. aż do zdrajeów ojezyny byłaby grobem naszym. Pon. Niechajże nigdy P. pism twoich nie szpeci, można pisać szlachetnie i dla samych dzieci. Dm. Niefortuna tego szlachcica do wielkiej przywidła podłostci, w poniewierkę, w pogardę podała (=poniżenia, ubóstwa). Aby snać o tę P. (pochożenia) druga ś. gniewała. Kochan. 2. lm. i pościepek podły: Ileż to różnych podłostci na świecie! Ze świata gruzów wywołałem cienie umarłych, schyłone widma, obarezone pamięcią podłostci. Krasiń. Żadną podłostcią życia swego nie splamił. Dm. Nie splamię podłostcią życia. Kołł.

Podłota, y, lm. y I. p. Podłostć. 2. p. Podłec: Ty podłoto! Sienk.

Podłowato przys. od Podłowaty.

Podłowatość, i, blm. rz. od Podłowaty.

Podłowaty zakrawający na podłego: Zemsta jego nie będzie odważną i przebaczenie jego nie będzie szczere, i to i drugie nieco podłowate. Spas. <Od Podły>

Podłozę, a, lm. a I. podkład, podścielisko, grunt: Płucnica rośnie na mchach, zgnitych trawach lub na innym podłożu leśnym. Rost. Bory sosnowe mniej przepuszczają śniegów na P. Sienk. Inne nasze ziemie są mniej więcej wadliwe, a z powodu nieprzepuszczalnego podłoża, a wskutek zupełnego zabagnienia. Kłob. (= podgłębica, podgruntu). Rama, czyli P., tylko w jednym punkcie, to jest w środku opory, przymoconiona jest do pomostu. Jak. J. Przen.: Liżecie obcych wrogów P., czołgacie ś. u obcych rządów i całujecie najjeźdźcom łapy, uznając w nich prawowitych królów. Wysp. (=podnoże, proch). 2. bakt. p. Odżywka. 3. inż. podsypka, w której ś. układa podkłady kolejowe lub bruk; podkład z kamieni lub zwirowanie drogi. <Pod + LEG/ŁOG>

Podłożenie, a, blm., czynność cz. Podłozżyć: P. roli. [P. polega na tym, że z chorej osoby zebrane włosy, okręcone w szmatę, kładą ś. pod próg domu; kto z domowników próg ten przestąpi, dotknięty zostanie chorobą kołtuna].

Podłożnica, y, lm. e I. nalożnica żonatego: Dzieci, któreby oćcie przy własnej żenie z cudzołożnicą miał, chociażby po śmierci żony tę podłożnicę swoją pojął, nie mogą dziedziczyć. St. wiśl. Baltazar opasan kołem żon i podłożnic. Kulig. 2. a. Dylica bud. podstawa kamienna lub drewniana pod wieńcem w krajniku porządku doryckiego, niby koniec dyla naprzód wysunięty. Podesz. <Od *Podłożnik, od Podłożny>

× Podłożny służący do podłożenia: Szmat P. <Od Podłożzyć>

× Podłożyciel, a, lm. e ten, co podłożył. L. <Od Podłożzyć>

× Podłożycielka, i, lm. i forma ż. od Podłożzyć.

Podłożyć, y, ył, nied. Podkładać *l. włożyć pod kogo, pod co, kładąc umieścić pod kim, pod czym, podsunąć, podsadzić, podstawić*: Poduszkę pod głowę podkłada, aby tym spokojniej leżał. Kosz. Wziąwszy kamień, podłożył pod głowę swoją i spał. Skar. Jeśli upadnie, nie stłucze ś., albowiem Bóg mu podkłada rękę swoją. Wr. Podkóż kamień, kłoc pod beczkę. Troc. P. pod kury jaj do wysiedzenia. L. Jaj piętnaście najwięcej kurom ś. podkłada. Tom. Mileczała i okiem przygasłym śledzić ś. zdawała zarodków płomienia, czepiającego ś. gałęzi, podkładanych pod duży kocioł. Jez. Słał listy przez Włódkową, ogień podkładając ciągle. Krasz. (= *podsycając*). P. proch, petardę. P. drąg pod ciężar (= *podsadzić, zasadzić*). P. ogień = *podpalić*. Przeloty drzew nakładli i ogień podłożyli. Tw. P. rzecz skradzioną = *podrzucić, zwrócić pokryjomu*: Przen.: Gdy już zginąć mieli, alii Bóg podkłada moc swoją ku ich pocieszeniu. Białob. P. łąkę, podszewkę, węgę = *podszycić, dać od spodu*. Przen.: Gabryjel swą niewidomą postawę (w niebie) zostawił, a podłożył ją ludzkemu zmysłowi, członki człowiecze i twarz sobie sprawił. P. Koch. (Człowiek) uderzony tyłą przypadkami, pod zmysły jego podłożonemi, czuje w sobie różne poruszenia i odmiany. Śniad. (= *przedłożonemi, nasuniętemi, podanemi, podpadającemi*). P. muzykę pod tekst = *dorobić ją do tekstu*. Dobrze i uczone biskupy wymiatał, a zle i świętokupce podkładał. Skar. (= *podstawił, podsuwał*). P. testament (fałszywy). 2. †P. pod kogo, pod co = *poddać, zdać, oddać*: Podłożył mu wszystko pod nogi. Karnk. Czeka, aż będą podłożeni nieprzyjaciele za podnózek nogom jego. Leop. Leszek pod wiarę i opiekę mieszczan zamek krakowski podkłada. Błaż. Pod wolą bożą podłożył swoją wolą. Bz. Wszystkie nadzieje twoje podkóż mocno pod miłosierdzie a pod świętą opiekę jego. Rej. Na ostatnim aż niebie stanęła, dowcipowi swemu podłożyła wszystkie świat czujny. Susz. (= *zapanowała nad nim, zniewoliła, zholdowała go sobie swym dowcipem*). 3. †P. sieć = *zalożyć, zastawić, podstawić*: W usciech mają pokój, a tajemnie sidła podkładają. Skar. 4. [P. chorobę] = *podłożyć włosy chorej osoby okręcone w szmatę pod próg, ażeby domownik przekraczający go dostał kołtuna*. Jest mniemanie między wieśniakami, że choroby można „P.” lub „zadać” na czas ograniczony, to jest na kilka lat lub na zawsze. 5. P. rolę = *zorać ją po raz pierwszy po ostatnim sprzęcie*. 6. mal. *pociągnąć przedmiot pokostem lub farbą, dając przez to tło pod następne malowanie, dać podkład, napuścić, zagruntować*. 7. myśl: P. psy = *rozstawić; obstawić niemi*: W odstępach dogodnie sieć rzucić, naręcznie psami P. i łatwo rozstawić myśliwych. Pol. Po krótkiej chwili podłożone gończe dopadły tropu. Ano — mówię mu: podkóż psy od strony lasku. Mielišmy projekt psy P. na lisa. Kacz. Schodziliśmy całą równinę i podłożyliśmy psami nakoniec. Kacz. <Pod + łożyc>

[Podłóżka, i, lm. i] p. Podłoga: Moja Maryś tupnij nóżką, mas pieniądze pod podłóżką. <Od Podłoga>

Podlubać, bie, bał *l. dbuć porozdzielać, pospuć*. 2. *spędzić pewną chwilę na dhubaniu*: P. w nosie (= *powiercić*). <Po + Dhubać>

Podlubanie, a, bfm., czynność cz. Podlubać.

[Podlubek, bka, lm. bki, łubek] *l. dorobkiewicz; chłop, który porzucił obyczaj swojski, a wykierował ś. na niższego oficjalistę, jak: lokaj, ekonom, organista, lub na szynkarza i t. p.* 2. *burzyciel, wichryiciel*. <Po + Dhubek>

Podlubywać, uje, ywał *l. dhubać raz wraz*. 2. *przen. podejmować często jaką drobną ręczną robotę, bywać zatrudnionym*. <Po + *Dlubywać, DŁOB/DŁUB>

Podlubywanie, a, bfm., czynność cz. Podlubywać.

Podług kogo, czego, przyi. l. według, wedle, stosownie do czego, zgodnie z kim, z czym, na wzór czyj: Żyć P. stanu, to jest zwyczajem rzadnie żyjących. L. P. praw. P. Pisma św. Troc. P. woli twojej. Troc. P. tego dowodu. Op. P. obyczaja żydowskiego. Op. Rysować P. wzoru (= *z wzoru*). Miesiące bierze od słońca światłość P. tego, jak blisko od niego a. daleko chodzi. Górn. (= *w miarę tego*). †P. = *P. tego*: Już równy dar tej sprawiedliwości miał, P. jako piszą doktorowie. Pat. Tak wysoka była Marja, jako jej miły syn, P. jako zależało cudnej pannie, iż ś. w niej spełniło pismo Canticorum. Pat. †P. czego = *dogadując, schlebając czemu, dla czego*: Żyć P. ciarla. 2. P. kogo = *P. czyjzego mniemania, zdania, zdaniem czym, co do kogo*: P. mnie, nie warto było zachodu. Roztropnie zbrodnie popełniać jest to mieć poceciwość P. świata. L. (= *wobec, w oczach, w obliczu, w rozumieniu świata*). 3. †P. czego = *co do czego, czym, z czego, pod względem czego*: Panna Naświętsza P. dusze nad wszystko stworzenie powyszona była. Op. Która rzeczona jest niewiasta P. narodzenia, a panna P. stała była. Op. <Po + DŁUG>

× **Podługmyślnie przys. od Podługmyślny.**

× **Podługmyślność, i, bfm. rz. od Podługmyślny, pomyslność.**

× **Podługmyślny pomyslny, sprzyjający; przyjazny**: Odbiegło go pierwsze szczęście, a sprawy podługmyślne przeciwnemi stanęły. Błaż. Lubopy podługmyślne okoliczności otworzyły bramy do Amfipolji, z tym wszystkim nie wkroczylibyście do niej. Nagur. <Podług + Myślny>

Podługoszowy który nastąpił po śmierci Długosza: Cały okres P. pokryty tajemniczym półciemniem. <Po + Długoszowy, od Długosz>

Podługować, uje, ował *co = doprowadzić ługowanie czego do pewnego stopnia*. <Pod + Ługować>

Podługowanie, a, bfm., czynność cz. Podługować.

Podługowato przys. od Podługowaty.

Podługowatość, i, bfm. rz. od Podługowaty.

Podługowaty *l. więcej długi, niż szeroki; owalny*: Stół P. Ramka, twarz, sala, koperta podługowata. 2. anat.: †Kobieliłość podługowata. Krup. = *żyły przednie kregostupa* (sinus longitudinalis). †Mlecz P. p. **Opuszka**. <Po + DŁUG>

Podlukowy pod łukiem będący. Anat.: Dół P. (fossa subarcuata). <Pod + Łukowy>

Podlupać, pie, pał, nied. Podlupywać *łupać podważyc*. <Pod + Łupać>

Podlupanie, a, bfm., czynność cz. Podlupać.

Podlupinowy znajdujący ś. pod lupiną. <Pod + Łupinowy>

Podlupywać, uje, ywał p. **Podlupać.**

Podlupywanie, a, bfm., czynność cz. Podlupywać.

Podluskać, a, ał, Podluszczycy wyluskać, obluskać *do pewnego stopnia*. <Pod + Łuskać>

Podluskanie, a, bfm., czynność cz. Podluskać.

Podluszczanie, a, bfm., czynność cz. Podluszczyc.

Podluszczyc, y, ył p. **Podluskać.**

× **Podłuż, † w Podłużki wzdłuż, wpołuż, w kie-**

runku długości: P. muru w chatach mieszkają. Troc. <Po + DŁUG>

Podłużać, a, ał p. Podłużyć.

× *Podłużały który podłużał*. Śl. wil. <Od Podłużyć>

Podłużanie, a, blm., czynność cz. Podłużać.

Podłużanie się, a ś., blm., czynność cz. Podłużać ś.

Podłużyć, eje, ał wydłużyć, wydłużyć ś., stać ś. dłuższym, przybyć w długości, wyciągnąć ś. wzdłuż: Podłużały latorośli drzewa tego od mnóstwa wód. Bud. <Po + Dłużać>

Podłużenie, a, blm. i. czynność cz. Podłużyć. 2. czynność cz. Podłużyć.

Podłużenie się, a ś., blm., czynność cz. Podłużyć ś.

Podłużka, i, lm. i i. rzecz podługowata, podłużna, kształtu pasa, zraz podłużny: Korzenie rozporzesz w podłużki. Trzye. Rozerznawszy śledzia, podłużki przyłóż na świerzb. Sien. Pokrajać melon, orzech włoski, rzepę w podłużki. Troc. (= w paski podłużne). 2. bud. *tramik poziomy na grzbiecie dachu położony, który a. służy za osadę wierzchołkom krokwi, a. też na połączonych z sobą krokwiach wspiera ś. sposobem innych leźników*. Pocz. 3. a. **Podłużnik chir. kawał płótna złożony podłużnie, do opatrunku służący**. 4. a. **Dłużka gór. jedna z dłuższych krokwii w więzaniu wieńca szybu, czyli jarzma szybowego**. Łub. 5. †P., lek. p. **!Longiet. †W podłużki przys. p. Podłuż**: Koły natykawszy w ziemię na dwie stopy od siebie, pleśń między nie chróst w podłużki. Trzye. Pasy te niech pozysywa rymarz w podłużki. Sol. <Po + DŁUG>

Podłużnica, y, lm. e bud. miejsce zostawione na schody i piece. <Od Podłużnik>

Podłużnik, a, lm. i i. chir. p. Podłużka. 2. rzem. gatunek młota: Młot P. <Od Podłużny>

Podłużnogiowy antr. posiadający czaszkę wydłużoną (dolichocephalus). <Podłużny + *Głowy, od Głowa>

Podłużnograniasty podłużny i graniasty: Baszta podłużnograniasta. Kacz. <Podłużny + Graniasty>

× **Podłużnokrągławy podłużny i okrągławy**: Podłużnokrągława kibić węża. Śl. wil. <Podłużny + Krągławy>

× **Podłużnooczkowy anat.**: Splot P. (plexus maculoso-longitudinalis). <Podłużny + Oczkowy>

Podłużnoowalny podłużny i owalny: Orzechy włoskie z liściem podłużnoowalnym. Śl. wil. <Podłużny + Owalny>

Podłużny i. wzdłuż idący, nie poprzeczny: Pęknięcie podłużne. Jedwab P. = *dwie nitki jedwabiu przedzone razem podłużnie, a następnie na lewo kręcące*. 2. × P. **bieżący**: Szażeń P. Ten mur ma 13 sążni podłużnych. 3. a. × **Podłużony wydłużony, podługowaty, długi**: Zrazy podłużne. Korytarz P. Liś P. Liście w stozczyku waniljowym są podłużnie-eliptyczne. Liście podłużnie-lancetowate. 4. anat.: × **Kości podłużne p. Kość**. Mięsień P. nosa (musculus procerus). × **Mlec P. a. podługowaty, †drzeń P. p. Opuszka**. 5. fiz.: **Drgania podłużne p. Drganie**. Tarcie podłużne = *opór P., jaki występuje przy ślizganiu ś. ciała jednego po drugim*. 6. gie.: **Wybrzeże podłużne = ciągnące ś. wzdłuż kierunku gór nadbrzeżnych**. 7. gór.: **Całokształt filarowy P., caliznowy odbudowy kopalń = rodzaj odbudowy filarowej, gdy między chodnikami wyroboweni pozostawione są podłużne**

calizny, które ś. pojęciami wybierają. Łub. Dolina podłużna = *idąca za kierunkiem pasma gór*. 8. lek.: **Przykładka podłużna p. !Longiet. 9. mat.**: Kwadrat P. p. **Kwadrat. 10. zool.**: Karaś P. p. **Karaś**. <Po + DŁUG>

Podłużyć, y, ył, nied. Podłużać i. uczynić dłuższym, nadsztukować w długości: P. linę. 2. **wyciągnąć wzdłuż, wydłużyć**: P. sukno w prasowniu. P. skórę. †P. **ś. zadłużyć ś.**: Będąc na wojnie... ledwo przylazł, odarł ś., jeszcze ś. podłużył. Zwr. M. <Po + Dłużać>

Podły i. = a) niegodziwy, nieczestny, łotrowski, nieczny, bezczestny, haniebny: P. pochlebca. L. Potwarca, zdrajca, zwodziciel, oszust P. Postępek P. Intryga podła. Sprzeniewierzył ś. dla podłego zysku. Tak podła myśl nie godna postać w umyśle obywatela. Kras. Kto podły, niechaj twojej następuje dumie. Dm. Zaćny mężu, nie stąpaj ludzi podłych śladem. Dm. Wyrodek P. Gor. Gdybyż to w zwadzie a. rozterce, i po ryckersku, zbrojno, otwarcie... ale to spodlić szlacheckie serce i podłych włóczęgów użyć w wsparcie! Syrok. Ani swej broni dla podłego zysku nie sprzedał w służbę niezgodnych baronów. Mick. By nie związał nam stóp dążeń w górę szatani z piekła lub też ludzie podli. Krasin. b) *małoduszny, niski, służalczy, nędzny, płaszczący ś.*: P. pochlebca. L. Tchórz P. 2. *brzydki, paskudny, szkaradny, niedobry, niewesoły, niepocieszający, nieznośny, fatalny*: P. interes! Podła historia! Podła sprawa! 3. †P., [P.] = a) *bagatelny, drobny, nieznaczny, małoważny, drobnotkowy, małostkowy, byle jaki, ladajaki, nieszczególny, marny, nędzny, lichy, skromny, pośledni, kiepski*: Podła rzecz, marna rzecz, fraszka, przyłożysz się zląg, będzie ziemia. Kn. Dla rzeczy podlejszej nie opuszczaj godniejszej. Kn. Podlejsze rzeczy podczas pożyteczniejsze. Kn. Podłych rzeczy mądry ś. nie wstydzi. Kn. Lepszego opuścił, a do podlejszego ś. obrócił. Kn. Tak ja, o zaćny królu, twym imieniem swe podle rymy zdobię. Kochan. Tak skromnie na on czas królowie polscy żyli, żeby tych czasów i P. ziemianin wstydził ś. tak żyć. Kochan. Słuchajcie! szlachcie obrabiał mię P. Słow. A doniec ś. też dotknął mego włosa, a biskup patrzył — kat w podłej postawie! Słow. Choć w podłych a suchych górach, przedsię złoto kopają. Górs. J. P. przypadek. Podła cena (= *nizka*). W Betlejem, niebardzo podłym mieście. Psń. [P. gatunek. Podle sukno. Podle pszezoył (= *slabe co do liczby i zapasów*). Na drugi dzień dali mu trzy najpodlejsze konie. Matka wołała co podlejszego jeść i pić, bo sie bała, że musi zapłacić, a ón wołał co lepszego. Najbliższy družba przywodzi którą z podłych druchien. P. grunt (= *zły*). Podlejszy owies]. b) *prosty, niski, gminny, prostacy, prostacki, ordynarny, chłopski, niezaszczytny, grubiański*: Podlejszą żonę pojmi, tak ja radzę tobie. Kochan. Podlejszy, niższy od drugiego. Otw. S. Podłego stanu, podłego rodu człowiek. Kn. W podłym żyje stanie. Troc. Podle pochodzenie. Nie trzeba ś. z podłemi popolitować. Boh. Podle rzemiosło. Gmin P. Słowo podle (= *karczemne*). 4. [P.] *brzydki*. <POD(L)>

Podłysiały który podłysiał: Człowiek rudawoszpakowaty i P. cokolwiek. Kacz. P. na skroniach. Podłysiała głowa. Krasz. <Od Podłysieć>

Podłysieć, eje, ał ołysieć już do pewnego stopnia. Podłysiały na skroni. Podłysiała głowa. Krasz.

Podłysienie, a, blm., czynność cz. Podłysieć.

! [Podłyżkowy] anat. p. Nadbrzusze. <Pod + Łyżkowy>

Podmacać, a, ał *pomacać od spodu*. <Pod + Macać>

Podmacanie, a, blm., czynność cz. **Podmacać**.

Podmacerować, uje, ował *zmacerować do pewnego stopnia*. P. ś. *zmacerować ś. do pewnego stopnia*. <Pod + Macerować>

Podmacerowanie, a, blm., czynność cz. **Podmacerować**.

Podmacerowanie się, a ś., blm., czynność cz. **Podmacerować**.

Podmachliwać, uje, iwał i P. ś. p. **Podmachnąć**.

Podmachwanie, a, blm., czynność cz. **Podmachliwać**.

Podmachwanie się, a ś., blm., czynność cz. **Podmachliwać** ś.

Podmachnąć, nie, nął, nied. **Podmachliwać** *machnąć od spodu; machnąwszy podrzucić*. Sł. wil. Przen. posp.: *podpedzić (robotę) do pewnego stopnia, machając doprowadzić (robotę) do pewnego kresu*. P. ś. *podpisać ś. zamaszycie*. <Pod + Machnąć>

Podmachnięcie, a, blm., czynność cz. **Podmachnąć**.

Podmachnięcie się, a ś., blm., czynność cz. **Podmachnąć** ś.

Podmaczać, a, ał p. **Podmoczyć**.

Podmaczanie, a, blm., czynność cz. **Podmaczać**.

† **Podmagać, a, ał** p. **Podpomóc**. Troc. <Pod + *Magać, MOG>

† **Podmaganie, a**, blm., czynność cz. **Podmagać**.

Podmagnesować, uje, ował *namagnesować do pewnego stopnia, niezupełnie*. <Pod + Magnesować>

Podmagnesowanie, a, blm., czynność cz. **Podmagnesować**.

× **Podmajster, tra**, lm. *trowie* p. **Podmajstrzy**. <Pod + Majster>

Podmajstrzy, ego, lm. *owie*, **Podmajster** 1. *pomocnik majstra, czeladnik cechowy*: P. zastępuje miejsce majstra mularza. Mag. P. smelcerz u pieca wielkiego. Os. J. 2. *czeladnik, pomocnik majstra kominarskiego*. 3. **Podmajstrzy**, fl. *ten, co jedzie za retmanem i rewiduje miejsca oznaczone kołami, rytmańczyk*. 4. *hut. pomocnik fryszera w prowadzeniu roboty u ogniska fryszerskiego*. <Pod + *Majstrzy, od Majster>

Podmajstrzyni, i, lm. e forma ż. od **Podmajstrzy**: Będą otrzymywały tytuły majstrzyń i podmajstrzyń. <Pod + Majstrzyni>

Podmakać, a, ał p. **Podmoknąć**.

Pomakanie, a, blm., czynność cz. **Podmakać**.

[**Podmagulenie, a**, blm.] czynność cz. **Podmagulić**.

[**Podmagulić, i, ii**] *odurzyć, otumanić, obalamucić tak, że uczyni to, czegoś bez podmagulenia nie zrobił*: Żydówkę łatwiej P., jak Żyda.

Podmalować, uje, ował, nied. **Podmalowywać** 1. *pomalować co od spodu*: Kobieta podmalowała sobie oczy (dla wdzięku). Zart.: Któż ci tak podmalował oko? Sew. (= *podbił, podsiniaczył*). 2. *położyć pierwszą powłokę z farb na zrobionym rysunku*. 3. *wymalować, pomalować do pewnego stopnia, niezupełnie*. P. ś. *umalować ś. nieco*: Niedługo może dość ładna, dziś otyła, ze zmarszczkami, podmalowywała ś. nieco. Przybor. <Pod + Malować>

Podmalowanie, a, blm., czynność cz. p. **Podmalować**.

Podmalowanie się, a ś., blm., czynność cz. **Podmalować** ś.

Podmalowywać, a, ał i P. ś. p. **Podmalować**. **Podmalowywanie, a**, blm., czynność cz. **Podmalowywać**.

Podmalowywanie się, a ś., blm., czynność cz. **Podmalowywać** ś.

Podmalówka, i, lm. i *pierwsza warstwa pospolicie szarej farby lub gęstego pokostu, po której później maluje ś. farbami, grunt, pierwsze tło*. <Od Podmalować>

Podmamiciel, a, lm. e *ten, co podmamił a. podmami*.

Podmamić, i, ii 1. *niewco omamić*. 2. *zwałić, przyneść; zjednać dla swoich celów omamieniem*. <Pod + Mamić>

Podmamienie, a, blm., czynność cz. **Podmamić**.

† **Podmanąć, nie, nął** *odejść, oszukać*: Wiem, że mnie drzymiącego nigdy nie podmaniesz. Ciek. Pan mój radby jej (wioszczyzny) zbył, by nalażł, kogoby podmanął. Ciek. <Pod + *Manąć, MA>

† **Podmanić, i, ii** *podbić, ujarzmić, zrobić swoim murem*: Maksymiljan Niemce, Włochy i inne krainy aż do Francji podmanił. Biel. M. Darsey Grekowie, co Troję burzyli, Aleksandrowie, co świat podmanili. Klon. <Pod + *Manić, od †Man>

Podmanienie, a, blm., czynność cz. **Podmanić**.

† **Podmanięcie, a**, blm., czynność cz. **Podmanąć**.

[**Podmaraniec, nica, nica**] p. **Pomarańcza**. <Zam. Pomarańcze = Pomarańcze, przez sld. do Pomarać>

× **Podmarszali, ego**, lm. *owie* fl. *pomocnik, zastępca sternika na statku a. szklacie*: P. ten, co przy marszałku na szymborku siedzi. Mag. <Pod + *Marszali, od Marszałek>

[**Podmarszałczy, ego**, lm. *owie*] *młodszy družba na weselu*. <Pod + *Marszałczy, od Marszałek>

Podmarszałek, ika, lm. *y córka podmarszałka, pomocnik marszałka*. <Pod + Marszałek>

Podmarszałkowa, ej, lm. e *żona podmarszałka*.

Podmarszałkówna, y, lm. *y córka podmarszałka*.

Podmarszczać, a, ał p. **Podmarszczyć**.

Podmarszczenie, a, blm., czynność cz. **Podmarszczać**.

Podmarszczenie, a, blm., czynność cz. **Podmarszczyć**.

Podmarszczyć, y, ył, nied. **Podmarszczać** 1. *niezupełnie zmarszczyć; nadmarszczyć, doprowadzić marszczenie do pewnego kresu*: Już mu starość czoło podmarszczyła. <Pod + Marszczyć>

Podmarzać, a, ał (Podmar-zać) p. **Podmarznąć**.

Podmarzanie, a, blm. (Podmar-zanie) czynność cz. **Podmarzać**.

Podmarzły (Podmar-zły) ten, co podmarzył niewco, zlekka zamarzły. <Od Podmarznąć>

Podmarznąć, znie, zł (Podmar-znąć), nied. **Podmarzać** 1. *zmarznąć do pewnego stopnia, niewco zmarznąć*. Nieos.: Podmarzło, podmarznie = *ziemia, droga, woda trochę przejęta została mrozem, ścięła ś. niewco lodem*. <Pod + Marznąć>

Podmarznięcie, a, blm. (Podmar-znięcie) czynność cz. **Podmarznąć**.

Podmaszczenie, a, blm., czynność cz. **Podmaszczyć**.

Podmaszerować, uje, ował *maszerując podsunąć ś. pod co*. <Pod + Maszerować>

Podmaszerowanie, a, blm., czynność cz. **Podmaszerować**.

Podmaszynista, y, lm. *ści pomocnik maszynisty*. <Pod + Maszynista>

Podmaścić, i, ii 1. *namaścić od spodu*. 2. *namaścić do pewnego stopnia, niezupełnie dokładnie*.

Podmaślać, a, ał p. **Podmaślić**.

Podmaślanie, a, blm., czynność cz. **Podmaślać**.
Podmaślenie, a, blm., czynność cz. **Podmaślić**.
Podmaślić, i, il, nied. **Podmaślać** *niesco masłem zaprawić; nieco podsmarować, nasmarować masłem*.
<Pod + Maślić>

Podmateracować, uje, ował *podbić, podesłać materacem*: Koń drewniany, skórą końską powleczoney i troszeczkę podmateracowany. Bukar.
<Pod + *Materacować, od Materac>

Podmateracowanie, a, blm., czynność cz. **Podmateracować**.

Podmatusiała, **Podmatuskała** = panna żart. *zakraawająca już na matusię, podstarzała*. <Pod + *Matusiała, od Matusia>

Podmatuskała p. **Podmatusiała**. <Pod + *Matuskała, od Matuska>

Podmawiacz, a, lm. e ten, co *podmawia, poduszyciel*. <Od Podmawiać>

Podmawiać, a, ał p. **Podmówić**.

Podmawianie, a, blm., czynność cz. **Podmawiać**.
† **Podmawianie się**, a s., blm., czynność cz. **Podmawiać** s.

Podmazac, że, zał, nied. **Podmazywać**, † **Podmazować** l. *od spodu pomazać, podsmarować*. 2. *namazać nieco*: Żelazo, co ś. ciężko obraca, lojem podmazować. Rej. Szydźić z kogo sprawą, rzeczą jaką, gębę wykrzywiać, ogon przyszyć, gębę P. Kn. <Pod + Mazać>

Podmazanie, a, blm., czynność cz. **Podmazac**.

† **Podmazować**, uje, ował p. **Podmazac**.

† **Podmazowanie**, a, blm., czynność cz. **Podmazować**.

Podmazywać, uje, ywał p. **Podmazac**.
Podmazywanie, a, blm., czynność cz. **Podmazywać**.

× **Podmelony** *powyrywany wodą od spodu, podmulony, podmyty*: Urwy lodu podmelone wodą i wystawione na działanie słońca. <Od Podmleć>

[**Podmeł**, u, lm. y] *pochyłość*: Na pochyłościach (podmełach) ciemniały hreczki i prosa.

Podmeter, tra, lm. *trowie osoba druga z rzędu w porządku hierarchicznym przy grze w piłkę „w metra“*. <Pod + Metr>

Podmiana, y, lm. y p. **Podmienienie**. <Pod + Miana>

† **Podmiata**, y, lm. y *podstawa, podścielisko, fundament; zasada, powód*: Pysznemu skoro odejmiesz bogactwa, jakoby niejaka podmiatę pychy, wnet nos zwiesi. Wer. <Pod + MIOT / MOT / MIAT>

[**Podmiataczka**, i lm. i] *żarłoczna kura, gęś, krowa*. <Od Podmiatać>

Podmiatać, a, ał p. **Podmieść**.

Podmiatanie, a, blm., † **Podmiot** czynność cz. **Podmiatać**.

Podmiąć, demnie, dmiął *podmiętosić, zmiąć do pewnego stopnia; poddeptać, podtrawać*. L. 2. *mnąc podwinąć*. <Pod + Miąć>

Podmiecinny, in, blp. *to, co podmieciono*: Rojnica może służyć jako naczynie na P. <Od Podmieść, MIOT/MOT/MIAT>

[**Podmieć**, i, lm. i] *podściółka*. <Pod + MIOT/MOT/MIAT>

Podmiejski *pod miastem leżący, w pobliżu miasta znajdujący ś., odbywający ś.*: Okolice podmiejska. Osady podmiejskie. <Pod + Miejski>

Podmieniacz, a, lm. e ten, co ś. *dopuszcza podmiany, oszust*. <Od Podmieniac>

Podmieniac, a, ał p. **Podmienić**.

Podmienianie, a, blm., czynność cz. **Podmieniac**.

Podmienić, i, il, nied. **Podmieniac** *pod ręką zamienić, podsunąć nieznacznie jedno za drugie*: P. testament. Śk. wil. <Pod + Mienić>

Podmienienie, a, blm., czynność cz. **Podmienić**.

Podmiesić, i, il *wymiesić do pewnego stopnia, trochę pomiesić*. <Pod + Miesić>

Podmiesienie, a, blm., czynność cz. **Podmiesić**.

Podmiesięczny *pod miesiacem będący, podksiężycowy; podsłoneczny, ziemski*: My podmiesięczni ludzie. Pot. Podmiesięczne kraje. Bardz. Który (Bóg) deszcz ziemi urodzajny daje i rosą skrapia podmiesięczne kraje. Chr. Krąg nasz P. Koss. Podniesiony nad skazitelne i odmienne podmiesięczne rzeczy. Bz. <Pod + Miesięczny>

Podmieszać, a, ał l. *mieszaniem podgarnąć*. 2. *czego do czego = przymieszać, domieszać*. P. komu czego = *nieznacznie domieszać, aby go oszukać, aby mu zaszkodzić*. <Pod + Mieszać>

Podmieszanie, a, blm., czynność cz. **Podmieszać**.

Podmieście, a, lm. a l. *dzielnica niżej miasta położona*. 2. *dzielnica przy mieście właściwym leżąca, przedmieście*: Tybur pod te czasy P. Fal. <Pod + *Mieście, od Miasto>

Podmieść, miecie, miótl, nied. **Podmiatać**, † **Podmietać**, † **Podmietywać**, † **Podmiotać** l. *podrzucić; podsunąć jedno zamiast drugiego*: Ludzie niespokojni i utratnicy i łakomey nowe rzeczy zaczynać i mieszać, nowiny o królu J. M. podmiatać poczęli. Skar. Heretycy fałszywe nowe wykłady podmiatają, Pismo św. wywracają. Skar. Fałsz miasto prawdy podmietyje. Wuj. Przeciwne wyznania zamiast prawdziwych podmiatał i wielu zwiódł. Skar. Niewstydliwemi podmioty zbory nasze podmietyją. Żarn. (= *zarzucają*). Wiedmy tessalskie fałszywą duszę podmiatają w ciało (trupą). Kochan. Bałwan podmiotł nas na sam grzbiat. Dąb. Przen. (= *podsunąć, podetknąć, poddać, nastężyć*): Boże, Ty rozmaitych pomocy do mego zbawienia używasz, i one mnie podmiatasz. Skar. 2. *podgarnąć miotłą, szczotką zamieść pod co, dokąd*: P. śmiecie do kąta. 3. *zamiotłszy podczyścić, zamieść nieco*: P. izbę. Świnie w chlewach codziennie podmiatane być powinny. Kluk (= *obmiatane*; *powinno być z pod nich wymiecione*). 4. bart.: P. pszczoły = *oczyścić barć z robactwa na wiosnę*: Zrządziwszy gospodarstwo domowe, (bartnik) powinien iśćie prozno pszczoł na puszczy podmietać, i podmiatając robotę z robakiem prawie przelożonym trzeć. Skr. <Pod + Mieść>

† **Podmietywać**, a. uje, ał p. **Podmieść**.

† **Podmietywanie**, a, blm., czynność cz. **Podmietywać**, *podmiatanie*: Czas podmietywania pszczoł. Skr.

Podmiećcie, a, blm., czynność cz. **Podmiąć**.

Podmieśniowy anat. *pod mięśniem będący* (submuscularis). <Pod + Mieśniowy>

Podmiećtosić, i, il *nieco pomiećtosić, podmiąć, pognieść*: P. suknię w tłoku. <Pod + Miećtosić>

Podmiećtoszenie, a, blm., czynność cz. **Podmiećtosić**.

× **Podmignąć**, nie, nął *mignąć cłyłkiem, ukradkiem, mrugnąć na kogo*. <Pod + Mignąć>

× **Podmignięcie**, a, blm., czynność cz. **Podmignąć**.

Podminister, tra, lm. **trowie pomocnik, zastępca ministra, wiceminister**. < Pod + Minister >

Podminować, uje, ował co = *podłóżyc mine, aby spowodować wybuch*. P. miasto, skałę. Przen.: Woda gołycką ruinę podminowała. Bał. (= podmulila). Przen.: *wzburzyć dla wywołania rewolucji*. Krasz. Przen.: *wystawić na niebezpieczeństwo, na sztych, podkopać, zachwiać w podstawach*: Czuwać na placówce podminowanej stało ś. dlań nałogiem. Rol. Kredyt Patkula znajduje ś. przez to tym bardziej podminowanym. Jaroch. < Pod + 2. Mi nować >

Podminowanie, a, blm., czynność cz. **Podminować**.

Podmiot, u, lm. y l. † P. p. **Podmiotanie**: Każdy bartnik ma ś. na wiosnę pospieszać do podmiotu pszczół, a P. kończyć najdalej do święta św. Stanisława. Skr. 2. † P. to, co *podmieciono, co podrzucono*: P., wszystko, co jest podrzuconym, za co inszego podemkniętym, podsuniętym, sfalszowanym, sfalszowanie, fałszerstwo, oszukanie, podejście, podrzucenie, podsunięcie. L. W wielu rzeczach znajdowały ś. zdawna fałsze i podmioty z łakomstwa i złości ludzkiej. Syr. Gdy człowiek co widzi od wymysłów, wnet ś. obawia podmiotu. Gór. Gdzież kiedy radość bez podmiotu była! Pot. Strzeż ś., żebyś miasto spraw bożych nie podejmował ś. podmiotów szatańskich. Żarn. Niewstydliwymi podmioty zbory nasze podmiotują. Żarn. Który dekret ty podmiotem mienisz, jest to jeszcze Jagiełłowe dzieło. Smotr. 2. *domieszka czegoś gorszego*: To zboże nie czyste, jakiś P. w nim widzę. Sł. wil. 3. [P.] *gnój, śmiecie, wyrzucane na jedno miejsce*. 4. † P. *słoma, którą ś. ściele pod bydło, podściółka*. Sł. wil. 6. *spód, ło, podkład, grunt*: Na jedwabnym podmiecie rozliczne kolory stosowane z najdroższych kamieni we wzory. Pot. 7. † P., † **Podmiotek podrzutek, dziecię odmienione**: Żydzi nazywali Jezusa podmiotem. Farn. Fałszerz on był i lada P. niewieści. Tw. 8. × P. *niewolnik, poddany, podległy komu*: Romulus był podmiotem ponurej wściekłości. Stasz. 9. × P. *przedmiot, treść, materja*: Strzec ś. będzie niejeden używania słowa P. do wyrażenia materji, czyli argumentu pracy piśmiennej i nagani dla tego, że nazywa ś. podmiotem słoma, którą pod bydło ściela, myśli nie zwracając na tę uwagę, że P. *subjectum*, tak dobrze jak przedmiot *subjectum*, pochodząc od słowa *miotać* czyli rzucać, służyć może, równie jak i tamto, w fizycznym i moralnym sensie. L. 10. fil., w psychologii, *subjekt, źródło i ognisko myśli a. życia psychicznego wogóle, jaźń, duch*: P. poznający, odczuwający. P. jako przeciwstawienie przedmiotu. Przen.: † W tym dziele kiedy będą cudze czytali podmioty, chwalić w nich a. ganić swe będą roboty. Pot. (= sprawy). II. gram. *wyraz, oznaczający przedmiot, o którym mowa w zdaniu, subjekt*: Zdanie składa ś. z podmiotu i orzeczenia. < Pod + MIOT/MOT >

† **Podmiotać**, a, al p. **Podmieść**. < Pod + Miotać >

† **Podmiotanie**, a, blm., czynność cz. **Podmiotać**.

Podmiotek, tka, lm. tki l. † P. p. **Podmiot**. 2. [P.] p. **Podnosek**. < Od Podmiot >

Podmiotka, i, lm. i l. *podrzutka dana pod sufit, a składająca ś. z piasku, wapna i gliny, zawiesi-*

sto rozrobiona z wodą. 2. zakiszone ciasto z maki żytniej, używane do pobudzenia kwaśnej fermentacji. < Pod + MIOT/MOT >

× **Podmiotny** p. **Podmiotowy**. < Od Podmiot >
Podmiotowość, i, blm. rz. od **Podmiotowy**, *subiektywność, cecha zależności myśli, poglądu, sądu od stanowiska osobistego, w przeciwstawieniu do przedmiotowości*.

Podmiotowy, × **Podmiotny** przym. od **Podmiot**: Niejeden ociec cudze dzieci podmiotowe za swoje karmi. Klon. (= *podrzuczone*). Opis P. = *subiektywny, z którego przebijają myśli i uczucia właściwe tylko opisującemu*. Zdanie matki o dziecku jest podmiotowe. P. sposób zapatrywania ś. Czyni to tylko dla pokazania, jak ten najpodmiotowszy z wieszczów sam siebie pojmował. Spas. Fil.: **Idealizm** P. p. **Idealizm**. < Od Podmiot >

† **Podmiód**, odu, lm. *ody miód rozcieńczony, słaby miód pitny, miodowina*. < Pod + Miód >

Podmisny służący pod podłożenia pod misę, bywający pod misami. L. < Pod + Misny >

[**Podmistrz**, a, lm. e] p. **Poczmistrz**. < Z Poczmistrz, przez sld. do Pod + Mistrz >

Podmizernieć, eje, al *zmizernieć nieco, przymizernieć*. < Pod + Mizernieć >

Podmizernienie, a, blm., czynność cz. **Podmizernieć**.

Podmieć, eł, ele *zemleć nieco*: P. mąkę. L. < Pod + Mieć >

Podmłacać, a, al p. **Podmłócić**.

Podmłacanie, a, blm., czynność cz. **Podmłacać**.
Podmłoda, y, blm., **Podmłodzie** l. *drożdże służące do przenoszenia fermentacji*: Drożdże prasowane przed użyciem rozrabia ś. w wodzie, którą następnie wlewa ś. do maki, poczym w ten sposób przygotowany roczyn („P.“) pozostawia ś. na pewien czas do fermentacji, po której, dodawszy potrzebną ilość wody i maki, zagniata ś. ciasto. Małyszcz. 2. [P. jest to pierwsza ilość maki zakwaszona dla obudzenia fermentacji w następnej większej ilości ciasta przeznaczonego na chleb]. 3. *młodzie czyli drożdże piwu świeżo uwarzonemu zadane*. L. *Zadać piwu, żeby robiło, młodzie*, podmłode, drożdże zadawać. L. < Pod + MŁOD >

Podmłodnieć, eje, al *odmłodnieć cokolwiek*. < Pod + Młodnieć >

Podmłodnienie, a, blm., czynność cz. **Podmłodnieć**.

Podmłodsza, ej, lm. e *dziewczyna do usług, do pomocy młodziej dodana*. < Pod + Młodsza >

Podmłodzenie, a, blm., czynność cz. **Podmłodzić**.

Podmłodzić, i, il *gorz. dodać zacieru do drożdży po ołjęciu matki, dla pobudzenia fermentacji*: Drożdże podmłodzone.

Podmłodzie, a, blm. p. **Podmłoda**. < Pod + Młodzie >

Podmłócenie, a, blm., czynność cz. **Podmłócić**.

Podmłócić, i, il, nied. **Podmłacać** *zmłócić do pewnego stopnia, omlócić nieco, z grubszego, przekłosać*: P., *kłosać, przekłosać, co większy, co suchszy lub dojrzalszy kłos obić, co zwiększa omlócić*. L. < Pod + Młócić >

Podmoczenie, a, blm., czynność cz. **Podmoczyć**.

Podmoczyć, y, yl, nied. **Podmaczać** l. *zmoczyć od spodu*: P. papier, ażeby papier przyklejony na nim odstał. 2. *nadmoczyć, nieco zmoczyć, przemoczyć*: Deszcz podmoczył nieco siano. Podmoczył mu szkodliwie sianożęć, iż pożytku zwykłe-

go z niej mieć nie mógł. St. lit. <Pod + Moczyć>

× **Podmogilny** *pod mogiłą, w grobie będący, grobowy*: Podmogilne wczasy. Głusza podmogilna. Zag. Na jaw wygrzebię czyny podmogilne. Uj. <Pod + Mogilny>

Podmokły *który podmokł, podmoczony, przemoczony nieco, wilgotny*: Ustąpił na nizinę podmokłą stokami. Otw. Holandja (półwysep) jest podmokłą łąką. Pol. Prawie niezym nieokryte torfy w bardziej podmokłych miejscach. <Od Podmoknąć>

Podmoknąć, **knie**, **knął** a. **kl.**, nied. **Podmakać** *podejść, przejść płynem od spodu, przemoknąć od dołu*: Gaj ten podmakał wodami stokowemi. Otw. 2. *stać ś. trochę mokrym, zwilgotnieć*. <Pod + Moknąć>

Podmoknienie, a, blm., p. **Podmoknięcie**. L. **Podmoknięcie**, a, blm., **Podmoknienie** *czynność* cz. **Podmoknąć**.

Podmorski *l. pod morzem będący, z pod morza wydobywający ś., podwodny*: Linja telegraficzna podmorska. Wulkan P. 2. × P. *pomorski, nadmorski, przymorski, przy brzegach morza odbywający ś.*: Żegluga podmorska. [Wiatr P.] <Pod + Morski>

Podmorzenie, a, blm., *czynność* cz. **Podmorzyć**. **Podmorzyć**, **y**, **yl** *zmorzyć do pewnego stopnia, potrzymać (kogo) pewien czas o głodzie*. <Pod + Morzyć>

Podmostkowy *anat. pod mostkiem będący (intrasternalis)*. <Pod + Mostkowy>

Podmostny p. **Podmostowy**. L. <Pod + *Mostny, od Most>

Podmostowy, **Podmostny** *pod mostem znajdujący ś.* <Pod + Mostowy>

× **Podmoszczać**, a, ał p. **Podmościć**. **Podmoszczenie**, a, blm., *czynność* cz. **Podmoszczać**.

Podmoście, a, blm., *czynność* cz. **Podmościć**. **Podmościć**, **i**, **il**, nied. × **Podmoszczać** *l. podprzeć z pod spodu rusztowaniem. 2. podłożyć co pod co, by było wyższe*. St. wil. <Pod + Mościć>

Podmoście, a, lm. *a miejsce pod mostem lub blisko mostu*. <Pod + *Moście, od Most>

Podmotać, a, ał *l. namotać pod spód*. L. 2. *zmotać do pewnego kresu, nieco namotać*. <Pod + Motać>

Podmotanie, a, blm., *czynność* cz. **Podmotać**. **Podmowa**, **y**, lm. **y** p. **Podmówienie**: Z podmowy. Nar. Uczyniła to z mojej podmowy. L. Za jego podmową król wojnę tę zaczął. Nar. <Pod + Mowa>

Podmówca, **y**, lm. **y**, **Podmawiacz** *ten, co podmówił a. co podnawia, namawiacz, podżegacz, podsuschyciel do złego*. L. <Pod + Mówca>

Podmówić, **i**, **il**, nied. **Podmawiać** *l. podbudzić namową, podżegnać do czego złego*: Podmówili szyldwacha. Troc. 2. *kogo na kogo a. przeciw komu = podbechtać, podszczyć, podbrutować, podjrzyc, podjuzdzić*: Podmówiono i mieszczan na heretyków a. przeciw heretykom. St. wil. 3. × P. *sobie = przymówić sobie, przemówić ś., posprzeczac ś.*: Podmówili sobie, połajali sobie. Dudz. † P. *ś. omylić ś. w mowie, palnąć głupstwo*: Podmawiam ś., omylam ś., chybię rzezy, hallucinor. Mącz. W wielu mówieniu trudno ś. ustrzec, abyś ś. nie podmówił, a nie rzekł tego, czego nie trzeba. L. <Pod + Mówić>

Podmówienie, a, blm., *czynność* cz. **Podmówić**. † **Podmówienie** **się**, a **ś.**, blm., *czynność* cz. **Podmówić** **ś.**

Podmrozić, **i**, **il** *trochę przejąć mrozem, nieco zmrozić, przymrozić; odmrozić*: P. *sobie* nogi. St. wil. <Pod + Mrozić>

Podmrożenie, a, blm., *czynność* cz. **Podmrozić**. **Podmrukiwać**, **uje**, **ywał** p. **Podmruknąć**.

Podmrukiwanie, a, blm., *czynność* cz. **Podmrukiwać**.

Podmruknąć, **nie**, **nał**, nied. *częstot.* **Podmrukiwać** *mrucnąć pod nosem*. <Pod + Mrucnąć>

Podmruknięcie, a, blm., *czynność* cz. **Podmruknąć**.

Podmucha, **u**, lm. **y** *dmuch, dmuchnięcie, dmuchanie ku górze, poddęcie, powiew*: Jedna iskierka podmuchał wyżej nad inne podleciała. L. Upatrzywszy wiatr do podmuchu ognia służący, wieże obłąceniem spalili. Nar. Skrzepłe lody Akwilon gniecie mroźnym podmuchał. Nar. P. innego powietrza, wiosny, lata (= *zalatywanie*). Przen.: Zbuntowali ś. za podmuchał jakiegoś ambitnego i zuchwałego człowieka. Nar. (= *poduszczaniem, podbechtaniem, pobudką, podmową*). <Po + Dmucha>

Podmuchać, a, ał *spędzić pewien czas na dmuchaniu*: Podmuchał w samowar. <Po + Dmuchać>

Podmuchanie, a, blm., *czynność* cz. **Podmuchać**. **Podmuchowy** *przym. od Podmucha*. Lek.: Szmer P. p. **Dmucha**.

Podmulać, a, ał p. **Podmulić**. **Podmulanie**, a, blm., *czynność* cz. **Podmulać**.

Podmulenie, a, blm., *czynność* cz. **Podmulić**. **Podmulić**, **i**, **il**, nied. **Podmulać** *l. zasuć, zarzuć mułem od spodu, zamulić, zaszlamować od dołu. 2. podmyć, odebrać, podpłókać, podryć, poderwać, podlizać*: Podmulone brzegi. Swad. Rzeka podmula brzegi. Przen.: Przystłość (czasopismo), mając pieniądze, będzie nas powoli podmulała. Rog. (= *podkopywała*). <Pod + Mulić>

[**Podmurajec**, **jca**, lm. **jce**] p. **Pomarańcza**. <Z [Pomarańiec] = Pomarańcz>

[**Podmuraniec**, **ńca**, lm. **ńce**] p. **Pomarańcza**. <Z [Pomarańiec] = Pomarańcz>

Podmurny, **Podmurowy** *pod murem, pod murami miasta znajdujący ś.*: P. *plac, podmurze, pomerium*. Kn. <Pod + Murny>

Podmurować, **uje**, **ował**, nied. **Podmurowywać** *l. doprowadzić mur jako podstawę, dać mur pod czym*: Piramidy te są cegłą od spodu podmurowane. Star. Każdy sobie winnicę podmurował naksztalt między lub granicy. Dyak. 2. *doprowadzić murowanie do pewnego kresu*. <Pod + Murować>

Podmurowanie, a, l. blm., *czynność* cz. **Podmurować**: Wielkie pożytki podmurowania domów drewnianych. Świt. 2. *lm. a. Podmurówka mur, na którym coś zbudowano, podstawa muirowana, fundament muirowany*: Domostwa na wysokim podmurowaniu z minami na dach wystawionemi. Koss. Na palach i niezmiernych podmurowaniach stawiali gmachy. L.

Podmurowy p. **Podmurny**. Troc. <Pod + Murowy>

Podmurowywać, **uje**, **ywał** p. **Podmurować**. **Podmurowywanie**, a, blm., *czynność* cz. **Podmurowywać**.

Podmurówka, **i**, lm. **i** p. **Podmurowanie**: Na wysokiej podmurowce wznosił ś. drewniany szalecik. Jun. <Od Podmurować>

Podmurze, a, Im. *a miejsce pod murem, przy murze*: Podmurny plac, P., *pomerium*. Kn. <Pod + *Murze, od Mur>

× **Podmusk, u**, Im. i *podmuśnięcie*. W P. przys. *gładko*: Gardlina w P. dobrze położona lat trzydzieści potrwa. Haur. <Pod + MUSK>

Podmuskać, a, ał, **Podmusnać**, nied. **Podmuskiwać pomuskać od spodu**: Czuprynę podmuskuje. Klon. *Sublino*, podmuskuje, przymuskuje. Troc. Miłosną zdjęta gorączką, podmuskuje mu broderączką. L. <Pod + Muskać>

Podmuskanie, a, bIm., czynność cz. **Podmuskać**. **Podmuskiwać, uje, iwał** p. **Podmuskać**. **Podmuskiwanie, a**, bIm., czynność cz. **Podmuskiwać**.

Podmusnać, nie, nął p. **Podmuskać**. <Pod + Musnać>

Podmustrować, uje, ował wymustrować do pewnego stopnia, poduczyć mustry. <Pod + Mustrować>

Podmustrowanie, a, bIm., czynność cz. **Podmustrować**.

Podmuśnienie, a, bIm. p. **Podmuśnięcie**. **Podmuśnięcie, a**, bIm., **Podmuśnienie** czynność cz. **Podmusnać**.

† **Podmycać, a, ał** p. **Podmycić**. † **Podmycanie, a**, bIm., czynność cz. **Podmycać**. † **Podmycenie, a**, bIm., czynność cz. **Podmycić**. **Podmycić, i, ił**, nied. **Podmycać** p. **Podnająć**: P. urzędnika. <Pod + Mycić>

Podmycie, a, bIm., czynność cz. **Podmyć**: Ruina zamku przez P. wody. Vol.

Podmycie się, a, s., bIm., czynność cz. **Podmyć s.**

Podmyć, yje, yl, nied. **Podmywać** I. *obmyć od spodu*: P. dziecko. Przen.: Ustąpisz z domu i z miłej dziedziny, którą ci Tyber podmywa upłynny. L. (= oblewa). 2. *podmulić, podplókać, poderwać, podryć, podlizać*: Ot tu bystra rzeka pływa, wysokie podrywając skały brzegi, podmywa. Bardz. Woda, chwiewając s. wiatrami, drzewa i młode krzaczki podmywa wałami. Kolać. Na podmytym stoi brzegu. Bardz. Podmyte w morzu skały. Bardz. Rzeka pale podmywa. Troc. P. s. *obmyć s. od spodu, obmyć sobie tyłek*, (szczeg. o kobiecie) *części rodne*. <Pod + Myć>

Podmydlenie, a, bIm., czynność cz. **Podmydlić**. **Podmydlić, i, ił** *namydlić od spodu*: P. brodę. <Pod + Mydlić>

Podmykać, a, ał p. **Podemknać**. **Podmykanie, a**, bIm., czynność cz. **Podmykać**. **Podmykanie się, a, s.**, bIm., czynność cz. **Podmykać s.**

Podmywać, a, ał i P. s. p. **Podmyć**. **Podmywanie, a**, bIm., czynność cz. **Podmywać**: P. palów. Troc.

Podnabłonkowy hist. *pod nabłonkiem będący* (subepithelialis). <Pod + Nabłonkowy>
† **Podnaczelny** *będący pod naczelnikiem, podkomendny*. L. <Pod + Naczelný>

Podnająć, jmie, jał, nied. † **Podnajmować** I. *odnając od wynajmującego a. wynajmając, ugodzić dla tego, który wynajmie; poddzierżawić*: Proponował utworzenie centralnego komitetu, któryby lektorów podnajmował miejscowym komitetom. Okol. 2. *przekupić, przrenajmować, przrenajmować, przrenajmować*, † **podmycić, przzemycić**: Karol, kosztownym przrenajątkiem podnajmawszy kurfirsztów,

Wacława cesarzem uczynił. Błaż. <Pod + Nająć>

Podnajem, jmu, Im. jmy p. **Podnająć**. **Podnajemca, y**, Im. *y ten, co podnajmuje; sublokator*. <Pod + Najemca>

Podnająć, a, bIm., czynność cz. **Podnająć**. **Podnajmować, uje, ował** p. **Podnająć**. **Podnajmowanie, a**, bIm., czynność cz. **Podnajmować**.

† **Podnamawiać, a, ał** p. **Podnamówić**. † **Podnamawianie, a**, bIm., czynność cz. **Podnamawiać**.

† **Podnamówić, i, ił**, nied. † **Podnamawiać tajemnie namówić, namówić podburzając, podmówić**: Przyszłaby była zdrada do skutku, by byli na postanowiony ze zdrajcami podnamówionymi czas Krzyżacy przyspieszyli. Błaż. <Pod + Namówić>

† **Podnamówienie, a**, bIm., czynność cz. **Podnamówić**.

Podnapiętkowy anat. *pod napiętkiem będący*. <Pod + Napiętkowy>

† **Podnaprawiać, a, ał** p. **Podnaprawić**. † **Podnaprawianie, a**, bIm., czynność cz. **Podnaprawiać**.

† **Podnaprawić, i, ił**, nied. † **Podnaprawiać zwrócić kogoś namową przeciw komu, nasadzić go na kogo**: Podejrzanie było, iż Tatarowie, od Litwy podnaprawieni, Podole pustoszyli. Błaż. Krzyżacy, przez zbrodniarzy podnaprawieni, wiele miast w Polsce podpaliłi. Błaż. Mistrz Władysław kędy indziej obrócił, podnaprawiwszy kursora. Błaż. <Pod + Naprawić>

† **Podnaprawienie, a**, bIm., czynność cz. **Podnaprawić**.

Podnarcie, a, Im. *a ryb. woda mialka, tuż przy łądzie biegnąca, za którą leży nąspa paszczysta, oddzielona od łądu strugą*. Zdr. **Podnartko**. <Pod + *Narcie, od Nart>

Podnartko, a, Im. *a ryb. p. Podnarcie*. **Podnaszać, a, ał** i P. s. p. **Podnosić**. **Podnaszanie, a**, bIm., czynność cz. **Podnaszać**. **Podnaszanie się, a, s.**, bIm., czynność cz. **Podnaszać s.**

Podnereczny, Podnerkowy anat. *pod nerkami będący* (subrenalis). <Pod + *Nereczny, od Nerka>

Podnerkowy p. **Podnereczny**. <Pod + Nerkowy>

Podnędźnieć, eje, ał *znędźnieć do pewnego stopnia, zmierznieć nieco*. <Pod + Nędźnieć>

Podnędźnienie, a, bIm., czynność cz. **Podnędźnieć**.

[**Podnęta, y**, Im. *y*] *przynęta, wabik*. <Pod + Nęta>

† **Podniat, u**, Im. *y* p. **Podnieta**: Biada miastu krwi, którego ja wielki P. uczynię. L. (= pożar). Nie trzeba podniatu długiego, *non est certamine longo utendum*. Żebr. <Pod + NIAT/NIEĆ/NIET>

† **Podniata, y**, Im. *y* p. **Podnieta**: Podniatę uczyniwszy, zamek spaliłi. Biel. W. Wybiorą z ofiary na podniatę ognia Pańskiego łój; zapali go kapłan na ołtarzu ku podniecie ognia. Leop. Ogień, gdy nie ma podniaty, prędko gaśnie. Petr. Dał jej szatę za upominek, miłości podniatę. Żebr. Abyś do tego miał podniatę abo pobudkę. Star. Takowe biesiady są jakowe podniaty nierządu. Wuj. Oddajem Bogu z serca skruszonego w tych hymnach obiatę, ostydyłm ser-

com polskim nieładą podniatę. Groch. Stąd mi większa P. wątpliwości rosła. Pot. (= *pochop*). Były obfite dostawki, wielom często wielka do swawolej P. i łużywo. Lsz. Nie przystoi temu, kogo pan przy swoim boku ma, takowy ogień niecić, którzyby zgodę podzegał, a panu swemu w jego sprawach podniaty kurzawe czynił. Górs. J. Pospółstwo rado plundruje bogatych domy, skąd P. buntów. Petr. <Pod + NIAT/NIEC/NIET>

× **Podniebia**, i, blm. p. **Podniebie**.

Podniebie, a, lm. a, × **Podniebienie** i. a. [**Podniebiesie**] *niejsce, przestzeń pod gołym niebem, otwarte powietrze*: Spał na podniebiu. Włod. Skrzydłami płaszą po podniebiu ptacy. Klon. Skowronki lecą w podniebia słoneczne. Dyg. Przen.: *ziemia, świat*: W pierwospy, kiedy na podniebiu wszelka dusza żywa słodko spoczywa. Nar. Przen.: Stosuję tę uwagę do najpierwszych i najznakomitszych gwiazd naszego literackiego podniebia. Chm. 2. *sklepienie, strop, sufit*: Spójrzmy na P. opisanej już kopuły. Tam jedna lampka na podniebiu sali i w dzień i w noey ś. pa-li. Mick. 3. *baldachem*: P., pokrycie ozdobne, które ś. zawieszają nad tronem, ołtarzem i t. p. Podez. Zdr. [**Podniebko**]. 4. [P.] = a) *spodnia strona daszku rozpiętego nad czym*: Ozdobą izby jest łóżko z „podniebiem“, którego franki są zwykle o kwiecistych deseniach, czasami biały. b) p. **Podniebienie**. 5. × P. a. × **Podniebia klimat, stan powietrza**. Sł. wil. < Pod + *Niebie, od Niebo >

Podniebienie, a, lm. a i. anat.: = a) P. twarde a. [**Podniebie**] = *kostne sklepienie tworzące wierzch jamy ustnej* (palatum durum). b) P. miękkie = *przebieg błony śluzowej zwieszający ś. od tyłu podniebienia twardego, oddzielający niezupełnie jamę ustną od gardzieli* (velum palatinum). 2. × P. p. **Podniebie**: P., wewnętrzna wklęsła strona sklepienia. Podez. Cóż piękniejszego nad to P., którym Bóg swe stworzenie nakrył? Susz. Na stany wysokie kościoła, jakoby nad P. wysokie wysadzeni. Hrb. Zasklepił dom tramami i podniebieniem cedrowym. Bud. W Egipcie, że deszczów niemasz, to tam domy bywają bez wierzchów i podniebienia. Haur. Pokoiki, jeden na słupach marmurowych wystawiony wierzch swój mając albo P. Star. Słupy pałacu uczynili srebrne, P. jego szarłowate. Bud. Wzbudzisz ściany marmurowe, filary diasprowe, zawieszisz podniebienia z indyjskiego kamienia. Susz. Kość słoniowa swym glansiem wygładza przedsienie i lustrowne tło sali; strop i P. barezą twarde murlaty. Książ. P. kościoła. Troc. P. kościelne. Rast. P. (nadmiotek) nad łóżkiem. Troc. P. w piecu. 3. † P. *piętro*: Troje P. B. Sz. Na swirzchniem podniebieniu swego domu. B. Sz. (na wyższym piętrze). Leop. 4. mech.: P. paleniska = *strop paleniska u parowozu*. < Od *Podniebić, z Pod + Niebo >

× **Podniebienio - gardłowy** anat. *wspólny gardłu i podniebieniu*: Mięsień P., mięsień gardłowo-podniebienny, × *muskuł podniebieniowy gardzieli*, mięsień połyko-podniebienny, × *zwieracz paszczy tylny* (musculus pharyngopalatinus). < Od Podniebienie + Gardłowy >

! **Podniebieniowy** p. i. **Podniebienny**. 2. anat.: × **Otwór kliniasto - P. p. Kliniasto-podniebieniowy**. [**Podniebko**, a, lm. a] p. **Podniebie**: Podniebka wółowe u rzeźnika = podniebienie. Mag. < Od Podniebie >

Podniebienność, i, blm. rz. od **Podniebienny**: P.

spółgłoski p' wyrażamy literą i obok p, czyli p' oznaczamy przez pi.

Podniebienny, ! **Podniebieniowy** i. przym. od **Podniebienie**: Nerwy podniebienne. 2. anat.: = a) × **Otwór kliniasto - P.** = *dziura klinopodniebiana jamy nosowej* (foramen speno - palatinum). b) † **Kość podniebienia p. Klinowy**. c) p. **Kliniasto-skrzydlasto - czelusciowy**. 3. gram.: Spółgłoski podniebienne = *wymawiane miętko, pieszczenie, przy udziale języka podniebionego do podniebienia, jak p', b', ć, dz, ń, ś...* < Od Podniebienie >

[**Podniebiesie**, a, blm.] p. **Podniebie**. < Pod + *Niebiesie, od Niebios >

Podniebieski p. **Podniebny**. < Pod + Niebieski >

Podniebieszczenie, a, blm., czynność cz. **Podniebieszczyć**.

Podniebieszczyć, y, ył *nadać kolor blade-niebieski, zabarwić na niebiesko do pewnego stopnia*.

Podniebny, **Podniebieski**, × **Podniebowy** i. *będący pod niebem; zostający pod gołym niebem*: Wszystkie rzeczy niebieskie i podniebne pięknym porządkiem idą. Mor. A. Bóg nietylko światu panuje podniebnemu, ale i gwiazdom niebieskim. Pot. Jowisz Apollina z nieba wypędził na podniebną ziemię. Troc. P., na podniebiu będący, napodworny, nadworny, *subdialis*. Kn. Jak strumienie podziemne, jak gwiazdy podniebne. Mick. 2. przen. *niebotyczny, wyniosły*: Od puszez libijskich latał do Alpów podniebnych. Mick. Przen.: *szczytny, górnotolny, wzniosły, podniosły*: Laura i Beatrycze nie śpiewały same pieśni podniebnych, ale wlały je w piersi i usta swych wybrańców. Orzesz. < Pod + Niebny >

× **Podniebowy** p. **Podniebny**: Chmura podniebowa. Garez. < Pod + Niebowy >

Podniecać, a, lm. e, † **Podnieca ten, co podnieca**: I to prawda, na co tobie to! rzekł ów odważny P. Korz. < Od Podniecać >

Podniecać, a, ał p. **Podniecić**.

Podniecająco przys. *w sposób podniecający*: Wypadek ten podzielał na nich P.

Podniecanie, a, blm., czynność cz. **Podniecać**.

Podniecenie, a, lm. a i. czynność cz. **Podniecić**: Bez żadnych sztucznych podnieceń i przynagłań. Kasz. Ku podnieceniowi ogniewemu. B. Sz. 2. *stan człowieka podnieconego, ekscytacja*: Zrobił to w stanie podniecenia.

Podniecenie się, a ś., blm., czynność cz. **Podniecić** ś.

† **Podniecić**, i, il, nied. **Podniecać** i. *podpalić, podsyć, rozpalić, wzniecić*: Kościół ogniem podniecili, że zgorzał. Skar. Podnieć drwa. Troc. Nie podniecicie ognia we wszch przebytyczch wazszych przez dzień sobotni. B. Sz. 2. *podbudzić, zapalić, zagrać, rozgrać, podrażnić, podburzyć, wzburzyć, podzęgnać, podluszczyć, podszczyć, podkusić, podbruntować*: Podniecali popi bunt nieuntów Rusinów. Ust. Podniecać zapady miłości. Podniecił mieszkańców do buntu. Troc. P. gniew. Zawsząd go targają, zewsząd szczypią, a żalność śmiechem podniecają. Kochan. (Czart) te szemrania w nieświadomych podnieca. Skar. Odmiana ś. w ich sercu stała, a nieżyczliwi i w grzechach leżący, nienawisć podniecają, nam uwłoczą. Skar. Podniecać do twórczości poetyckiej. Cheiwość żądze podnieca. Kras. Kto go podniecił? gdzie ów wajdelota? Mick. Pragnienie pokazania swej siły podniecało go i utrzymywało.

Krasz. W twoim zamku podniecą zdrady i pożary. Słow. Podniecona winem ochota. Troc. Senne, zaudzone ogary podniecał co chwila pieśczośliwemi dźwiękami, cieszył pogwizdywaniem. Żer. 3. lek.: Leki podniecające (= medicamenta excitantia s. stimulantia). P. ś. Podnieci ś. gniew. B. Sz. < Pod + Nieci >

Podniecony I. im. od **Podnieci**. 2. *znajdujący ś. w stanie podniecenia*. Stan P.

Podnieczec, eje, ał *zniemczec do pewnego stopnia*: Jał opowiadał, jak potem, podnieczawszy, do Wiednia ś. dostał. Krasz. < Pod + Niemczec >

Podnieczenie, a, blm. I. czynność cz. **Podnieczec**. 2. czynność cz. **Podnieczyc**.

Podnieczyc, y, ył *zniemczyc do pewnego stopnia*. < Pod + Niemczyc >

Podnieprzanin, a, lm. *anie mieszkaniec Podnieprza*: W pięćdziesięciu dziesiątkach, pod osobnym atamanem każdy, najwięcej Podnieprzan, wśród których najliczniejsi względnie Czerkasowie. Jabł. < Od Podnieprze >

Podnieprze, a, blm. *okolica leżąca nad Dnieprem*: Po długich naradach postanowiono wysłać poselstwo na P. Rol. 2. *porzeczce Dniepru, system wodny Dniepru*. Pol. < Po + *Dnieprze, od Dniepr >

Podniesienie, a, × **Podnios** I. lm. a czynność cz. **Podnieść**: Tak otył, że mu P. czego z ziemi prawie jest niepodobne. Troc. Podniesieniem ramion mi odpowiedział. Kras. Podniesieniem palców przysięgali. Stryk. W romantyzmie więcej popłacało P. ducha w sfery szlachetnych ideałów. Nr. Modlitwa jest podniesieniem myśli i serca do Boga. Wor. P. serca. Troc. P. głosu. Troc. Otwiera marszałek sesję od podniesienia niektórych projektów oczekujących decyzji. L. P. wojny. Troc. P. Krzyża świętego. Troc. (= *podwyższenie*). Posłali do papieża, prosząc o P. kości świętego męczennika. Biel. M. Następstwo podniesień = *kolej i następstwo wstrząśnień skorupy ziemi, które jej utworowo dały początek*. Łab. P. do potęgi. 2. lm. a = a) P. (hostji) *część mszy św.*: W czasie podniesienia dzwonią. Przeszedł do kościoła przed podniesieniem, po podniesieniu. b) *wyniosłość, wzniesienie, miejsce wyższe, wzgórek*: Przemawiając, stał na podniesieniu. Co to za okrutną budowlę widać tam na podniesieniu? Sienk. Ujrzeli na podniesieniu wspaniałą rezydencję, świeżo przez księcia wzniesioną. Sienk.

Podniesienie się, a ś., blm., czynność cz. **Podnieść ś.**

Podniestrzanin, a, lm. *anie mieszkaniec Podniestrza*: Kozacy z Podniestrzanami. Tw.

Podniestrze, a blm. *okolica nad Dniestrem położona*: Rotmistrze wzdłuż Podniestrza i Dzikich Pól pełniący graniczną służbę. Rol. < Po + *Dniestrze, od Dniestr >

Podnieść, esie, ósł, nied. Podnosić, Podnaszać, [Podniosować] I. *podjąć to, co upadło, co upuszczono*: P. co z ziemi. Troc. P. ciężar. Podniósł go do nóg swoich przypadłego. Troc. Tak chory, że go P. trzeba. Troc. Oko w pończosze P. Mag. (= *podchwycić, złapać, nabrać*). P. uszy, kołnierz = *postawić*. Gdzie ś. kolwiek obróciysz, a uszy swe podniesiesz, tam usłyszysz, że zginiemy. Orzech. Przen.: P. sumę, kapitał złożony gdzie = *wybrać, wycofać, odebrać*: Przen.: P. kogo z upadku, z nę-

dzy = *podźwignąć, wyratować, wyprowadzić; postawić na nogi*. P. kogo z upadku moralnego. Potrzebnych ratować, upadłych podnosić. Petr. Nędznego podnosić, to jest, wspomóc, pocieszyć. Mącz. (= *pokrzepić, dodać mu otuchy*). P. kogo na duchu. Pomyśl pan sobie, ile przez to dusz narkamiś, podniosieś, wzmocnieś! Bał. 2. do góry = *wznieść, unieść, podjąć; podgiąć, podkasać; wynieść, wywyższyc, podwyższyc*: Podnoszę co i spuszcza, spuszczałem i podnoszę, jak stapor, zóraw studzienny, tłuć moździerzowy, wiadro wodę czerpając. Kn. Gdy wielki dzwon u kościoła P. miano, pierwszej go papież przeżegnał. Skar. Na słowo komenderującego: podnieście broń! przy trzecim bączku za broń ś. chwytą, a podnosi ś. szybko do góry. Kaw. Nar. Gdy ś. obłok podnasał od przybytku, ruszali ś. Izraelitowie z miejsca. B. B. Łodyga podnosząca ś., *ascendens*, na ziemi leży, wierzchołkiem w górę obrócona. Jund. Skrzynia z podniesionym wiekiem. Sz. (= *wypukłym*). Żagle P., do góry wyciągnąć. L. Chciwy kupiec na morze żagle swe podnosi. Kołak. Podniósłszy żagle, wiatrem sporem jechaliśmy. Warg. (= *odpłynęliśmy, puściliśmy ś. na morze, odbiliśmy od brzegu*). Chorągwie mniejsze zamki z jednostajnej zgody podnosiły ze wszystkim brzegiem martwej wody. P. Koch. Podnosiłem oczy moje na góry, skąd mi przyjdzie pomoc. Wuj. Na ulgę męce oczy podnosił do nieba. Jabł. Podniósłszy oczy swoje, nikogo nie widzieli, jedno samego Jezusa. Leop. Brwi, oczy spuszcza i ku niebu podnosi. Troc. Nadyma ś. i brwi i oczu swoich wzgórze podnosi. Wer. P. kurtynę, kotarę, zasłonę (= *odsłonić*). Podniosła w niebo źrenice. Mick. P. nogę, ogon, suknię (= *zadrzeć*). Przen.: P. ogon, piętę = *zbutnieć, zhardzieć*. Nędznik musi leżeć wszędzie potłoczony, a ci, co im świat służy, podnieśli ogony. Rej. P. piętę, rogi nastawił. Smotr. Człowiek ten przeciwno mnie, miasto wdzięczności, podniesie piętę i hardzie powstanie. Odym. Podniósł rękę wzgórze. Troc. (= *wyciągnął*). P. rękę ku niebu. Koss. Przen.: P. rękę na kogo = *zamierzyć ś., tangnąć ś., porwać ś., ściągnąć rękę na niego*: Gdy przeważny Tezeus, pragnąc ręki P. na srogi dziw... Kochan. Syn Klotarjuszów na ojca rękę i miecz podniósł. Skar. P. głowę (= *zadrzeć głowę, dźwignąć głowę*). Podnieście wzgórze i podźwignijcie głowę nasze. Sekl. Nie będzie śmiał twarzy P., zwyciężony twemi dobrodziejstwami. Górn. Przen.: P. głowę, szyję = *oprzeć ś., wybić ś. z pod czego, otrząsnąć ś. z czego (z pod jarzma), powstać, przyjść do siebie, wziąć górę*: Już głowy nikt P. nie mógł z żadnej strony. Leszcz. Pompejanie w Hiszpanji głowę podnosili. Lel. Nie mogą głowy P. pod turecką ręką, którą są zholdowani, jak piekielną męką. Paszk. Ubogi głowę podniesie nad pany. Bardz. Bałwochwałstwo, które zawsze głowę podnosiło, poniżył. Skar. Choć wszystko zniszczy i w jeden kąt zbije, kto mu ś. oprze, kto podniesie szyję? Chr. Człowiek podniósł swą głowę nad twory ziemskie. Karp. Tak rozmyślając, smutne pochylili głowy, ale je wnet podnieśli. Mick. Mężę podnieśli czoła. Krasin. Pootwierano drzwi, podniesiono pieczęcie. Krasz. (= *podważono, odwarano*). [Podnosił kielicha]. Aż mię podnosi (z oburzenia, z niecierpliwości) = *nie mogę wysiedzieć, siedzę jak na szpilkach, jak na rozżarzonych węglach; aż mię mrowie, ciarki przechoiła (= korci mię, aby ś. zerwać), nie wytrzymam dłużej*. Przen.: To powodzenie go bardzo podnosi. Troc. (= *nadyma, wzbija w dumę, napusza go*). P. konia = *ściąg-*

nać, aby stanął dęba, wspiąć: W skoku z długim rozpędem trzeba konia wcześniej podnosić. Weys. Arabskie konie nigdy nie nauczyły się skakać; P. je, czy nie P., wszystko jedno. Weys. Przen.: P. ducha, umysł, myśl i serce ku niebu. Serce na skrzydłach rozmyślania nabożnego w niebo podnosił. Skar. Serce uzacnić, umysł P. Lel. 3. *podwyższąć, powiększyć, zwiększyć; posunąć, zżawansować, wynieść, wywyższąć; spotęgować, wzmoć:* Intrałę dobr P. Przędz. P. komu pensję, komorne. Podnieść poziom oświaty. Podnieść zdolność podatkową kraju. Podnieść swoje wymagania. Podnieść dochody z domu. Cenę podnosić, podwyższać. Kn. P. wyżej cenę, monetę. Troc. P. wydajność ziemi. P. kogo na urząd. Troc. Roku 1392 Witold był na stolice wielkiego księstwa litewskiego podniesiony. Stryjk. W prawie nowego zakonu związek małżeński podniesiony do godności sakramentu. Kras. A. Katowice, osada, nowo podniesiona do godności miasta. Malin. Przychylnie eudziemieczyźnie panowanie Ludwika podniosło Grzymalitów do najwyższego szczebla potęgi. Szaj. Kto dom swój wysoko podnosi, szuka obalenia. Wuj. P. sławę narodu. Głos P., odezwać się. głośno, z natężeniem głosu. L. (= *natężyć*). Dziesięciu trędowatych zabijało Jezusowi, i podnieśli głos swój do niego. Sekl. Podnoszących głosy i ręce pod oknem ubogich kazał odegnać. Koss. Ach dla Boga, nie podnoś głosu; gdyby nas usłyszano... L. (= *nie krzycz*). Dopieroż, słuchaj, kiedy głos podnasza, gdy stare pieśni zapamięł odżyją. Syrok. P. głos w zgromadzeniu, na posiedzeniu = *zabrać; odezwać się*. P. hałas, krzyk = *wszcząć*. P. okrzyk = *wznieść, wydać*. Msza śpiewana jest podniesiona i rozciąglejszą deklamacją. Korz. Zaczął przemawiać podniesionym głosem (= *donosnym*). Podnosić ton, wyżej go natężyć, nastrojać. L. Nie jest to pierwszy ton, który ona podnosi i spuszcza. L. P. wrazenie, urok, piękność czego. Delikatność cery podniesiona różem i bielidłem. Stenk. †P. relikwie = *wznieść do góry i pokazać je ludowi po raz pierwszy; kanonizować:* Roku 1254 podniesione są kości św. Stanisława i omyte w winie, i rozdane do niektórych kościołów w świętości. Biel. M. Posłali do papieża, prosząc o podniesienie kości św. męczennika. Biel. M. Grzegorz IX Elżbietę, węgierską królową, za świętą podniósł. Biel. M. Jan XXIII podniósł w relikwie Tomasza Akwinata. Biel. M. Podniesienie Krzyża św. (= *podwyższenie*) (= *i święto katolickie tej nazwy*). Podniesienie hostji poświęconej, część mszy. L. P. kogo, co = *wynieść, wychwalić, wysławić:* Podnosić kogo pod niebiosa. Kto daje, nie ma podnosić a wyliczać dobrodziejstw, a ten, co bierze, ma większe je czynić, niż były. Górn. (= *chęcić się, niemi, wymawiać je*). Gallus sprawiedliwość Bolesława Wielkiego podnosi. Lel. 4. †P., [P.] *podszedłszy przynieść, polejść niosąc, podać; złożyć w ofierze, ofiarować:* Kmoterską powinność mieli, bo jeden drugiemu syna do chrztu podniósł. Skar. Syna mu ze chrztu podniósł. Skar. (= *trzymać*). Łopatkę prawą dacie ofiarnikowi na podnoszenie z ofiar waszych dziękowanych. Bud. (= *ofiarowanie*). [Grzeźność wymaga, aby, jeśli ofiarowanie]. [Grzeźność wymaga, aby, jeśli ofiarowanie]. [Grzeźność wymaga, aby, jeśli ofiarowanie]. [Grzeźność wymaga, aby, jeśli ofiarowanie]. Te do boskiego majestatu podnoszę wota, proszę. Troc. 5. P. projekt, kwestję na zgromadze-

niu, × P. sprawę do sądu a. przed sądem = *wnieść, poruszyć, postawić, wprowadzić, wystąpić z niemi, przedłożyć, zaproponować; wznowić je*. Podnosić coś w rozmowie. Rzew. P. czyją zasługę = *zaznaczyć, stwierdzić, wyprowadzić na jaw*. Podniesiono z uznaniem ten jego czyn obywatelski. 6. *wszcząć, wywołać, rozpocząć:* P. wojnę, bunt, rozkosz na króla, przeciw senatorom. Troc. Wojnę P., rozpocząć, wydać wojnę. L. Wandalowie wojnę przeciw Chmielnickiemu podnosili. Birk. Młodością rządzony, wojnę podniósł. Skar. Konając, synom rozkazał, aby na Krzyżaki wojnę podnieść, póki mogą, ociągali się. Błaż. Wiodą pana do tego, aby podniósł wojnę przeciw nieprzyjacielowi temu, i takiemu, z którym było lepiej w pokoju mieszkać. Górs. J. Zakon, i wstydem i gniewem zagrzany, krzyżową wojnę podniósł na pogany. Mick. †Prawo P. przeciwko komu. P. cheł. (= *wdrożyć przeciw komu sprawę sądową, wytoczyć mu proces, zapozwać go do sądu*). × P. konkurs = *podać się za bankruta, żądając licytacji*. Długów narobiwszy, konkurs podnoszą. L. P. gniew, oburzenie na siebie = *ściągnąć, sprrowadzić, wzbudzić, wywołać*. Te-é nas mędrostki o to przyprowadzają, iż Pański gniew na się podnosimy, gdyż On zawsze obiecował pohafkali te mędrostki ludzkie. Rej. 7. †P. prawo = *uchylić, odwołać, unieważnić, cofnąć, znieść:* Bóg sam ma wolność prawa swoje, które sam stanowi, podnosić i innym ubliżyć. Skar. Chrystus prawo postanowił, którego żaden pan na świecie P. nie może. Skar. †P. pokój = *burzyć, zakłócić:* Burzyciele pokój podnosili na ziemi. Rej. 8. [Żona męża odesła, bo nie umiał rzemiosła, ani orać, ni kosić, ani żonki podnosić]. Gwar. 9. [P. zabudowanie] *postawić na nim krokwie:* U tego sąsiada podnoszą stodołę. 10. anat.: Mięsień podnoszący ramię p. **Naramienny**. Mięsień podnoszący kąt łopatki i †Muskul podnoszący a. utrzymujący jądra p. **Dźwignacz**. †Myszka podnosząca p. **Naprzęzacz**. Mięsień gardziel podnoszący p. **Błoniogardłowy**. 11. gorz.: P. piwo = *wytłoczyć je za pomocą ciśnienia powietrza z piwnic i lodowni do rozlewni*. 12. gór.: Stożki podniesione = *pagórki skutkiem podniesienia powstałe, jakimi są bazaltowe*. Łab. 13. mat. P. do potęgi (p. Potęga). **P. ś.** 1. *wstać z siedzenia, z miejsca, na którym ś. leżało, powstać, dźwignąć się z czego; unieść się, wspiąć się:* Podniósł się z stołka, z ziemi. Troc. Podnieś się trochę, niech ławkę zetnę. Podnieś się, to ci poprawię poduszki (= *unieść, podnieść głowę, usiąść*). P. ś. na palcach, na tylnych łąpach. Musi być zdrowszy, bo ś. już podnosi potrosze. P. ś. z choroby, z upadku = *podźwignąć się, wyjść, stanąć na nogi, poprawić się*. Potomek szlachcica czasem podupadnie, a podupadłego magnata potomek znowu ś. podniesie. Rzew. Prawda, żeśmy ś. przedko podnieśli, boję ś. tylko, żebyśmy jeszcze przedzej nie upadli. L. Przen.: *powstać, zerwać się, zbuntować się, porwać się, ruszyć się:* Jak jeden człowiek podnieśli ś. kresowi junacy. Rol. Przen.: *Wojna stąd się podniosła*. Troc. (= *wybuchła, wynikła, wszczęła się*). 2. *wstać, stanąć, wyprostować się, wyprężyć się, nażyć się:* Włosy na głowie podniosły mi się ze strachu. Członek mu ś. podniósł. Przygięta sprężyna, potłuczone zboże podnosi ś. napowrót. Kłósy najbardziej się podnoszące są najpróżniejsze. L. 3. *pójść w górę, wznieść się, wzbudzić się, wzdąć się, powstać, wspiąć się, wzlecieć, unieść się, wzrosnąć, wybudzać:* Podniosła się cena, złota moneta. Troc. Towar podniósł się w cenie (= *poskoczył, podskoczył*). Kurs papierów podniósł się. Barometr, ptak, ba-

lon podniósł ś. Obłok, dym podniósł ś. wyżej. Mgła biała otula ługi, moczary, podnasza ś. lekkucho ku góróm lesistym. Dyg. Ciasto podnosi ś. (= *rośnie, narasta, rusza ś.*). Trawa, ruń podnosi ś. (posp. *pcha ś. do góry*). Podnosili ś. zwolna na wyniosłość. Reym. (= *dźwigali ś., wspinali ś., pięli ś., wznosili ś.*). Przen. *wnieść ś., dojść, sięgnąć do pewnej wysokości, sterczeć, strzelić ku górze*: Podnosi ś. góra pod same obłoki. L. Jedno wysokie drzewo nikogo nie zadziwia, kiedy cały las do tejsze podniósł ś. wysokości. Pileh. Morze tak ś. nisko zniża, jak ś. ziemia wysoko podnosi. Łęcz. Przen.: *wzmóc ś., spotęgować ś., zakwitnąć, rozkwitnąć, wrosnąć; uszlachetnić ś., zyskać na wartości moralnej*: W Austrii zaczynają nauki P. ś., autorowie ś. pomnażają i oświecenie rozpóściera ś. Świt. Ten język ś. podniósł. Troc. (= *rozwinął ś., wzbogacił ś.*). Serce i dusza ś. podniosła. Troc. Przen.: *Podnosić ś. = podwyższać ś., wywyższać ś., wynosić ś., wzrosnąć; napuszyć ś., nadać ś., zbitnieć, zdumnieć, zhardzieć*: Zaslugami swemi na ten urząd ś. podniósł. Troc. Podnoszą ś. czym, albo z czego, albo podnosi mię co = *nadyma*. L. Opanowaniem Nowgorodu Iwan podniesiony na wszystkie księstwa ruskie myśl swą zasadził. Stryjk. Ci, którzy pychą i dumą nad innych ś. podnaszają i nadyniają, najmniej mają rozumu. L. Rusacy, podniosszy ś. w pychę z tego zwycięstwa, wyjeżdżali do Polski. Biel. M. Łacniej nieszcześnie skromno znosić, niż ś. w szczęściu nie podnosić. Kn. Kto wyżej nad stan swój podnosi ś., ten daleko ś. niżej wydaje rozsądnym ludziom. L. Miał otuchę, z której ś. na wielką nadzieję podniósł. Skar. (= *uniósł ś. nadzieję, dał ś. jej porwać*). Podnosi ś. tym. Troc. Nie podnoś ś. z tego. Troc. 4. p.w.: *Piwo podniosło ś. = zmętniało wskutek podniesienia ś. drożdży*. <Pod + Nieś>

Podnięta, y, Im. y, † **Podnięta**, † **Podnięta** I. † P. *podniecenie, wzniecenie*: Wybiorą z ofiary na podnięte ognia Pańskiego łój; zapali go kapłan na ołtarzu ku podnieciu ognia. Leop. 2. to, co służy do podniecenia ognia, *podpalka*: P., czym ś. ogień podnieca, utrzymuje, żagiew, rzeczy paleniu służące, każda rzecz, co służy do rozniecenia ognia. Włod. P., podsyta ogniowa, podzoga, podzega. L. Kto słonecznej pochodni podnięty dodaje, że tak jasnym płomieniem pałać nie przestaje. Żim. 3. przen. *ponęta, pobudka, bodziec, zachęta, pokusa, podmowa, poduszczenie*: Marja nie miała żadnej w sobie podnięty, ludziom ułomnym zwyczajnej Bals. Podnięta pracy być powinna żądza szlachetna i uczeiwa, wam samym i społeczności pożyteczna. Śniad. Podnięty zaślepiającej nas pasji. Śniad. Upominamy przeciw czytelnika, by pracę naszą jedynie za potrawę dla umysłu swojego i za podnięte do własnej pracy uważał. Tren. Patrzenie, jak za tą nagłą do kłótni podnięta tłoczy ś. do drzwi ciżba. Miek. 4. fizj. i w psychologii, *wszystko, co wywołuje czynność narządu lub ustroju, bodziec* (stimulus, incitamentum). <Pod + NIAT / NIEĆ / NIET>

† **Podnięta, y**, Im. y p. **Podnięta**: Car, ludu pobudka i P. złości, obiega wojsko, żeby nikąd zawziętości nie ginęły. Bardz. <Od Podniecie>

× **Podniętoruchowy** fizj. *podniecający do ruchu, odruchowy*: Nerwy podniętoruchowe (nervi excitatorii). <Podnięta + Ruchowy>

× **Podnios, u**, blm. p. **Podniesienie**: Zguba lub

ocalenie młodzieży, P. lub upad nauk o jednę tylko przedzielone są linją. Cz. <Pod + NIOS / NOS>

Podniosłość, i, blm. rz. od **Podniosły**: Miejsce jest siedmiogórne, gdzie z swą podniosłością Rzym leży. L. (= *podniesieniem, wyniosłością*).

Podniosły I. *dość wysoki, wyniosły, wznieiony*: Jeżeli świerzopy wielkie będą, podniosłego stadnika potrzebują, ale podniosłego w ciele, nie wysokiego w nogach. Dor. Brwi podniosłe. Troc. (= *podniesione*). Grunt P. Ściany ich niepodniosłe, ale dachy zato śpiczaste. Krasz. 2. przen. *wyniosły, wznieiony, majestajyczny, imponujący; dumny, zarozumiwały, pompatyczny, protekcyjalny*: P. umysł, pyszny, dumny. Troc. Podniosła scena. Mowa ta wywarła podniosłe wrażenie. Nastroj. P. Rzeczy pisane na ton podniosło-bohaterski. Spas. Dumna pani wypowiedziała to podniosłym tonem. <Od Podnieś>

[**Podniosować, uje, ował i P. ś.**] p. **Podnieś**. [**Podniosowanie, a**, blm.] czynność cz. **Podniosować**.

[**Podniosowanie się, a ś.**, blm.] czynność cz. **Podniosować ś.**

Podniosłość przys. od **Podniosły**. **Podniszczyć, eje, ał** *zniszczyć do pewnego stopnia, zniszczyć nieco*. <Pod + Niszczyc>

Podniszczenie, a, blm. I. czynność cz. **Podniszczyć, 2.** czynność cz. **Podniszczyć**.

Podniszczenie się, a ś., blm., czynność cz. **Podniszczyć ś.**

Podniszczyć, y, ył *zniszczyć do pewnego stopnia, przyniszczyć, nadniszczyć*: Obaj mają potulne fizjognomje i podniszczone odzienie. Prus. (= *podszarżane*). P. obuwie (= *zdzyżelować nieco*). P. książkę. P. zdrowie (= *zrujnować, zmarnować w części, nadwątlić*). Budowla, uroda podniszczona (= *nadszarżnięta zębem czasu*). P. ś. *zniszczyć ś. do pewnego stopnia, podniszczyć, przyniszczyć ś., nadniszczyć ś.*: W ciągu trzytygodniowej wyprawy wojsko znacznie ś. podniszczyło. Moracz. <Pod + Niszczyc>

Podnitować, uje, ował *przynitować, zanitować, znitować pod spodem*. <Pod + Nitować>

Podnitowanie, a, blm., czynność cz. **Podnitować**.

† **Podno**, [Podno] p. **Podobno**: Już mu P. przydzie tak z tym moim listem odjechać. Prywata to tam P. Żółk. <Z Podobno>

Podnocować, uje, ował, nied. **Podnocowywać, zamocować, przespać ś., przemocować** *byle jak*: Muszę P. Krasz. Tu podnocuję. Jeż. Jechali ledwie przystając i podnocowując, pasąc mało i krótko konie i psy. Krasz. Radziliśmy nad tym, czyby nie P. trochę. Pol. <Pod + Nocować>

Podnocowanie, a, blm., czynność cz. **Podnocować**.

Podnocowywać, uje, ywał p. **Podnocować**. **Podnocowywanie, a**, blm., czynność cz. **Podnocowywać**.

[**Podnoga, i**, Im. i] p. **Podłoga**. <Z Podłoga, przez sld. do Pod + Noga>

Podnormalna, ej, Im. e mat.: P. linji krzywej płaskiej = *dlugość odcinka osi odciętych, zawarta pomiędzy spodkiem normalnej a spodkiem rzędnej w danym punkcie do linji krzywej poprowadzonych*. <Pod + Normalna, od Normalny>

Podnosek, ska, Im. ski I. × P. część twarzy *pod nosem*: Z obu stron podnoska miał po piętnaście

jasnych i twardych, jakby nasadzonych, włosów. Krasz. 2. [P., **Podmiotek**] *podzielowanie na przedniej części poduszwy*. 3. a. **Podnoska** myśl. *przedmiot rzucany młodemu wyżłowi przy nauce aportowania*. <Pod + Nosek>

Podnosiciel, a, lm. e ten, co podnosi. Anat. mięsień podnoszący (levator): Podnosiciele żeber. P. kąta łopatki. <Od Podnosić>

Podnosić, i, il i P. s. p. **Podnieść**. <Pod + Nosić>

Podnosie, a, lm. a antr. na czaszce, miejsce pod samym środkiem nosa. <Pod + *Nosie, od Nos>

Podnoska, i, lm. i myśl. p. **Podnosek**. <Pod + NIOS/NOS>

Podnosza, y, lm. e bud. *sztuka drzewa leżąca wpopdłuż na stolcu, na której s. krokwie wspierają*. <Pod + NIOS/NOS>

Podnoszenie, a, blm., czynność cz. **Podnosić**: Narzędzie do wkłęsłej czaszki podnoszenia. Czer. P. do potęgi (= *potęgowanie*). Roku 1392 Witold był na stolie W. Księstwa Litewskiego podniesiony, a zachowując stare obyczaje podnoszenia wielkich księdzów, był w czapkę ubrany; tamże mu miecz i łaskę i pieczęć oddano. Stryjk. Obieranie i P. wielkiego księcia litewskiego, chcemy, aby ustało, żeby i znak żaden nie był tego podnoszenia a. inauguracji. Hrb. Łopatkę prawą dacie ofiarnikowi na P. z ofiar waszych dziękowanych. Bud. 2. hut.: P. dula, grąpia, początek właściwego fryszowania, gdy w ognisku stopiona surowizna zaczyna tężać. Łab.

Podnoszenie się, a s., blm., czynność cz. **Podnosić** s.: P. s. i spuszczenie czyli opadanie tłoka.

Podnoszony i. im. od **Podnosić**. 2. *który s. podnosi, podnoszący s., który można podnosić*: Kłapy pompowe podnoszone. 3. (o odzieniu) *noszeniem nieco zużyty, używany, wytarty, podszarzany*.

Podnośnik, a, lm. i, **Dźwigarka**, **Dźwigownica**, **Elevator**, **Paternoster**, **Różaniec**, **Narja** *przyrząd do podnoszenia ciężarów; winda, lewar*: Podnośniki ręczne, hydrauliczne, elektryczne. <Od Podnosić>

Podnotować, uje, **ował zanotować u spodu**, *podpisać notatkę*. <Pod + Notować>

Podnotowanie, a, blm., czynność cz. **Podnotować**.

[**Podnożaje**, a, lm. a] *stopa przy kołowrotku lub warsztacie, na której opiera s. noga przy poruszeniu*. <Pod + *Nożaje, od Noga>

Podnoże, a, lm. a p. **Podnoże**: Święta Temido, i tyś boską szalę dała mu w ręce, stawszy s. podnożem. Książ. Duchu, światło Boże! gołąbko Syjonu! dziś chrześcijański świat, ziemne P. Twojego tronu, widoma oświeć postacią. Mick. <Pod + *Noże, od Noga>

Podnożek, żka, lm. żki p. **Podnożek**: Panie, taki porządek, jaki w niebie znamy, uczyni na tym podnożku, na którym mieszkamy. K. G. Ja twe nieprzyjacioły złupione ze zbroi, jako inszy P., dam pod nogi twoje. P. Koch. Podnożki tkackie na przemiany do góry i na dół idą. Troc. <Pod + *Nożek, od Noga>

[**Podnożka**, i, lm. i] p. **Podnoże**. <Pod + Nóżka>

† **Podnożnik**, a, lm. cy, † **Podnożnik**, † **Podnożek** *antypoda, człowiek mieszkający na drugiej względem nas półkuli ziemskiej*: Podnożnicy, którzy na drugiej części świata przeciwko nam nogami są. Mącz. <Od Podnożny>

Podnożny *znajdujący s. pod nogami*: Podnożni ludzie. Troc. (= *antypody*). <Pod + Nożny>

Podnoże, a, lm. a l. p. **Podnożek**: Podnożem jego są trzy stolice. Mick. P. góry = *stopa, podstawa góry*. P. góry zamkowej oblane było wołoko jeziorem, stanowiącym główną obronę miejsca. Sza. 2. *spód, podstawa, postument, piedestał*: Nie śmiem oderwać głowy od tych ścian podnoża. Mick. Tu chwycił P. krzyża w obie ręce i płową czupryną począł bić w cokół. Sienk. 3. a. **Podślupie** bud. *nizki słup czworogranny dany za podstawę okrągłemu*. Zdr. [**Podnożka**].

Podnożek, żka, lm. żki i. **stołeczek**, **ławeczka pod nogi**: Ujrawszy jednego cielistego, a on nogi zwiesione z łąwy z trudnością trzyma, sam mu podnożka szukał, i sam go pod nogi jego postawił. Skar. Na podnożku ozdobnym noga jej spoczywa. Dm. 2. a. **Podnożek**, **Podnoże**, **Podnoże to**, *co s. znajduje pod czyjmi nogami*: P. tronu (= *stopień, schód*). Panu cześć, winną chwałę dajcie, podnożkowi Jego s. kłaniajcie. Kochan. Siedz po prawicy mojej, aż położę nieprzyjacioły twoje podnożkiem nog twoich. Wuj. 3. † P. p. **Podnożnik**: Do Indji i do Japonów i do podnożków naszych hojność trafia. Skar. 4. [P., **Podnoże**, **Podnożka**] = a) *dolna część warsztatu tkackiego, rodzaj pedalu, którym uprawia s. w ruch nicielnice*. b) *Kobylica sosnowa do strugania i obrabiania drzewa ma łąwkę (deszczkę) na czterech nogach; przechodzący pionowo przez otwór w desce drewniany piesek ruchomy wraz z przybitym przy dolnej części swojej podnożkiem służą do przytrzymywania materiału przy obrabianiu*. Gwar. 5. woj.: Ławka, P. w przedpiersieniu, schodek ziemny, dany z jednej strony wewnętrznej, już to dla wyjrzenia na pole, już to dla postawienia s. na nim piechocie, mającej strzelać. Jak. J. <Pod + *Nóżek, od Noga>

[**Podnożka**, i, lm. i] i. p. **Podnożek**. 2. Przy wózku do przędzenia od synkla osi na żelaznej korbeczce zwiesza s. tak zwana panna, której spód wiążą dwa druty, wychodzące otworem z przeciwnych kierunków z pod stołka, gdzie podtrzymują podnożkę. <Pod + Nóżka>

Podnożkowy przym. od **Podnożek**; **Podnożny**: Murzynowie przed nią czołobitnie czynili, a nieprzyjaciele jej proch P. lizali. Birk. Przen.: Niekzemne podnożkowe rzeczy, śmieci. Mącz. <Od Podnożek>

† **Podnożnik**, a, lm. cy p. **Podnożnik**. <Od Podnożny>

Podnukać, a, ał, nied. **Podnukiwać** kogo do czego = *przynaglić, popędzić nakając*. <Pod + Nukać>

Podnukanie, a, blm., czynność cz. **Podnukać**.

Podnukiwać, uje, **iwiał** p. **Podnukać**.

Podnukiwanie, a, blm., czynność cz. **Podnukać**.

× **Podnurzenie**, a, blm., czynność cz. **Podnurzyć**.

× **Podnurzyć**, y, ył *nico zanurzyć, zatopić na chwilę*. <Pod + Nurzyć>

† **Podoba**, y, lm. y, [**Podoba**] i. p. **Podobieństwo**: Góra miała podobę do budynku. Węgórz długi ma podobę żmije. Członki w drzewie mają niejaka podobę ku członkom zwierzęcym. Trzye. 2. *postać, wygląd, kształt, figura*: Cheiwemu dając obrok oku, przypatruje s. swej panny podobie. Pot. Cheę s. koniecznie dowiedzieć, ktoby on był z twarzy i podoby. Pot. Ryby wzdrga i kleń są podoby jednakej, jako polocica. Spiez. We wsze osoby darmo s. namieniwszy, nakoniec podoby

zażył ptaka, co w nogach roznosi pioruny. Żebr. (= *zamienił ś.*, *przemienił ś. w ptaka*). 3. a. [**Podobizna**] odbicie, obraz, podobieństwo: Błona oczu gładka jest, aby ś. w niej P. wszelkiej rzeczy widomej odraziła. And. z Kobyl. Woda, gdy ś. ustoi, lepiej podobę obrazu każdej rzeczy w sobie wyraża. And. z Kobyl. Aby on (mózg) mógł w ś. przyjąć podobę każdej barwey, jako wełna biała wszelką barwę na ś. przyjmuje. And. z Kobyl. 4. *znak, poznała, pozór*: Żeby ś. ustrzec obmów, pamiętaj na przysłowie: nie daj podoby, ujdiesz obmowy. L. 5. *chęć, upodobanie, smak, gust*: Młodaś i bogata; możesz mieć męża do swojej podoby. Pot. Ty obnażyłeś według twej podoby żebra z jego sprzętu i chudoby. Chr. Czyni, co tylko w jego jest podobie, ustawy gwałci, zwyczaje wywraca. Chr. Każdy według podoby swego apetytu w jedle i w picu miał, co chciał, do sytu. Lubom. Wojsko przysposobił, że mu ku jego przysięgło podobie. Chr. [Nie pojmiej, Józinek, bogaty dziwecki, ino sobie pójmij po swoi podobie. Damy panu młodemu wątrobę, żeby miał do panny młodej podobę]. 6. [P.] *rzecz, istota upodobana*: Cisawe koniczki, cisawe to oba, frajereczko moja, to wielka P. Kaśka to już moja P. (= *mój gust*). 7. [P.] *piękność, uroda*: Sanuje mnie, sanuj za wianeczek, za mój, i ja ciebie bede za twoję podobę. 8. *podobieństwo, prawdopodobieństwo, możebność, możliwość*: Smak inakszy jest domowych, niżli dzikich zwierząt; jest P., iż ś. też tak zachowywa między roślinami. Trzye. Czy to P., żeby to prawda była? Więksa P. na desc, jak na pogodzie. Jest P., że ś. studniarz wnet wody dobierze. 9. [P.] *przys. dobrze, pięknie, miło, przyjemnie*: P., P., kiedy ładni oba, kiedy jeden brzycki, to zaraz niezgoda. 10. *bud. deszczka wykrojona, tudzież rysunek w naturalnej wielkości, podług których wykonywa ś. rzecz jak w budowli, szablon*. Podcz. 11. *gór. forma drewniana do budowania szybu wielkiego pieca i rastów, nadeusztytko koszuli czyli futrówki; powierzchnia jej odpowiada wewnętrznemu kształtowi pieca i obraca ś. na osi, tak iż w każdej chwili, przyłożona do układanych cegieł, służy za wskazówkę dokładności murowania, obrót, szablon a.* 12. *lek. = a)* †P. leku = jego wygląd, postać, forma. b) a. *Fantom*, × *Lalka ciało a. część ciała udana, służąca do nauki*. < Po + *Doba, DOB >

Podobać, a, ał I. sobie kogo, co = *upodobać, polubić, zagustować w nim*: Jezuitae, iż mię barzo podobają, niech mię wdy przyjacielem swoim znają. Pudł. Bogaty wdowiec poznał ją, podobał sobie i chciał mieć za żonę. Kras. Nikt nie rad swemu powołaniu, a podoba zabawy niezależnie sobie. Iż. Sokratesa naukę w ustach Aleybjadesa coraz więcej sobie podobała. Węg. !Dobry przykład i model zaczynał być od niektórych podobanym. Koss. Tę panienkę Zosję podobałem bardzo. Miek. 2. P. sobie w czym = *nieć upodobanie, kochać ś.; rozkoszować ś., delektować ś. czym*: Seneka bardzo sobie w swoim dowcipie podobał. (ol. Topola podoba sobie na mokrzyznach. Jak. J. P. ś. I. = a) *dogadzać czyjemu poczuciu estetycznemu, wywoływać uznanie, być lubym, miłym, pociągającym ku sobie, przypadać do gustu, spodobać ś.*: Ci, którym my ś. podobamy, podobają ś. nam, przynajmniej w tym samym, że my ś. im podobamy. L. Co ś. raz podoba, więcej ś. nie P. nie może. Sz. Wielom ś. P. trudno, a wszystkim niepodobna. Sak. Nie jedno ś. wszystkim podoba. Prz. Nie wielom, lecz jakim staraj ś. P. Min.

Każdemu swoje ś. podoba. Prz. (= *każda liszka swój ogonek chwali*). Każdemu ś. własne sprawy podobają. Rej. Nie to ładne, co ładne, ale co ś. komu podoba. Prz. Podobała mu ś. kolaska z letkiego noszenia. Kras. Nie podobało mu ś. co. Troc. Z tych rzeczy nie podobaj ś. sobie, które też i źli czynić mogą. Glicz. Podoba mi ś. to zdanie (= *trafia do mego przekonania*). Zaczynasz mi ś. P. ze swojemi pretensjami! (= *zaczynasz mię bawić*). Henrykowi nie bardzo ś. w Polsce podobało. Wirt. b) *nieos.*: P. ś. komu = *wypływać z czyjej woli, życzenia, postanowienia*: Tak ś. Bogu podobało (= *taka jest wola Jego*). Tak mi ś. podoba! A to mi ś. podoba! (= *a to ładna historia*). 2. [P. ś. na kogo] *być podobnym do kogo*. < Po + *Dobać, DOB >

Podobający się *umięjący ś. podobać, dający ś. lubić, sympatyczny, pociągający, luby, miły, przyjemny*. < Od Podobać. I. >

Podobanie, a, blm. I. *czynność cz.* **Podobać**. 2. †P. *upodobanie, życzenie, wola*: Bóg wedle najwyższego podobania może uczynić z kim, co chce. Sekl.

Podobanie się, a ś., blm., czynność cz. **Podobać ś.**

† **Podobańszy** st. w. od **Podobany**, *więcej podobany, który ś. więcej podoba, miłszy*: W wdziękach przyrodzonych była podobańsza daleko, niżby ś. ustroiła w sydońskie purpury. Tw.

Podobeliskowy *pod obeliskiem będący, znajdujący ś. w pobliżu obelisku*. < Pod + Obeliskowy >

× **Podobeńki** p. **Podobniuchny**: Jest i druga podobieńka racja. Troc. < Od Podobny >

× **Podobeńko** p. **Podobniuchno**.

[**Podobiadek, dku, lm. dki**] *przekąska przed obiadem, drugie śniadanie*. < Pod + Obiadek, od Obiad >

! **Podobidło, a, lm. a lek.** *domieszka do leku, stała lub płynna, nadająca mu postać ostateczną, zarcóbka* (constituens s. excipiens).

Podobiegać, a, ał (o wielu) *dobiec kolejno jeden po drugim*. < Po + Dobiegać >

Podobieganie, a, blm., czynność cz. **Podobiegać**. † **Podobien, [Podobien]** p. **Podobny**: [Zrób w nocy P. stolik].

× **Podobienki** p. **Podobniuchny. L.**

× **Podobieńko** p. **Podobniuchno**.

Podobieństwo, a, lm. a l. a. × **Podobność** rz. od **Podobny**; † **Podoba, [Podoba, Podób]**: P. różnych rzeczy nie może być zgola równe. Kn. Zdumiewające P. P. słów a. słowa jednego ku drugiemu. Troc. Między podobnemi rzeczami jest przyrodzona miłość, gdyż P. jest przyczyną miłości. Petr. P. jednej rzeczy z drugą. Troc. P. dwu rzeczy. Troc. P. czyli zgodność myśli, wyobrażeń. L. Dopatrz się ś. między czym a czym podobieństwa. P. ściąga ś. tylko do ułożenia boków, nie zaś do wielkości; wszystkie kwadraty są podobne do siebie, czy wielkie, czy małe. Sol. Pewna jest, że, co nie będzie prawdą a. podobieństwem do niej, zapewne podobać ś. nie może. Karp. Między niemi niema żadnego podobieństwa. Między niemi zachodzi pewne P. To jest rzecz bardzo do podobieństwa. L. (= *do wierzenia; bardzo podobna do prawdy*). A to cierpliwość nie do podobieństwa. L. P. do wierzenia, prawdopodobieństwo. L. P. (możność) do uczynienia czego. Troc. [Niema podobieństwa] = *niepodobna*. 2. †P. *prawdopodobieństwo, przypuszczenie, pozór*: Kto ś. mmianiem, nie rozumem rządzi, bawiąc ś. podobieństw, ten

pewnie zabłądzi. Rej. Człowiek podobieństwu wiele wierzy. Rej. Bóg same serca widzi; człowiek tylko podobieństw s. chwytła. Pot. P. jest, że... Troc. Większe P., że... Troc. †P. przys. *prawdopodobnie, pewnie, zapewne; chyba więc*: Końca w swych oracjach należeć nie możecie. A P.: bo co tydzień pierwszej sprawił, to dziś za półroka bodaj nie odprawił. Kochan. (=to, co mówię, jest podobne do prawdy). Iż Bóg rodzaj ludzki miłował, P., że to, co najpiękniejszego i najpożyteczniejszego ludzie mają, rad widzi. Kochan. 3. [P.] *rzecz podobna, możliwa*: P. ożywić umarłego człowieka? (= czy podobna? czy można?). [Podobieństwem] przys. *podobno, zdaje ś., jak ś. zdaje*: O biada na tym świecie, młodzieńcze i młodzianko kochaná, chto nie słucha przykazania bożego ani kościelnego, ale biada jemu jeszcze większa podobieństwem po śmierci. 4. *podobizna, obraz, wyobrażenie, wizerunek, postać, kształt, wzór*: Pan Bóg stworzył człowieka na obraz i P. swoje. P. jakiej rzeczy na drzewie, kamieniu, tablicy wyrażone, obraz. Troc. P. jakiej rzeczy na zmysłach albo na umyśle wyrażone, idea, wyobrażenie. Kn. (=pojęcie, wrażenie). 5. *porównanie, przypowieść, alegoria, parabola*: Dowcipne podobieństwo wielką mowy jest ozdoba. Troc. Uczyń P. Troc. Weźmy P. z tej rzeczy. Troc. Piękne P. Podobieństwem wyrażony. Troc. (= *parabolicznie*). Podobieństwem mówić. Troc. (= *przez podobieństwa*). Wystawiał prawdę w podobieństwie. L. W Piśmie czytamy, co Bóg żałował, to ś. rozumie, jakim podobieństwem wziętym od ludzi. Karnk. To wszystko mówił Jezus przez podobieństwa do ludzi, a krom podobieństwa nie mówił im; aby ś. wypełniło: otworze ją usta moje w przypowieściach. Skar. P. ewanigelji o talencie uczy, że dary przyrodzenia pilnością mnożą ś. Baz. Salomon złożył trzy tysiące podobieństw; a pieśni jego było tysiąc i pięć. Bud. P. pięknie rzecz zdobi, ale nie dowodzi. Petr. Wstąpiwszy do łodzi, Pan Jezus kazał im pod podobieństwem niemało. Leop. I uczynił do nich rzecz niemałą pod podobieństwem a w przysłowich. Leop. A tak tedy wy już słuchajcie P. tego o tym rozsiewaczu. Leop. <Od Podobny>

Podobierać, a, ał *dobrac jedno do drugiego kolejno*: Futra, zbroje, skrzydła... coraz dziwniej podobierane. Krasz. Ułożył sobie plan P. im mężów, którym imponując swoją wielkością, zostawić miał znaczne ich posagi przy majątku. Byk. Uchwalono powybierać nie podobierane retenta. Paw. <Po + Dobierać>

Podobieranie, a, bhm., czynność cz. **Podobierać. Podobiąć, a, ał** *dobici jedno po drugim kolejno*: P. gwoździe płytko tkwiące. Rannych pozostałych na placu boju podobijali, szczególnie rajtaron nie pardonując. Rol. Podobijał mieczem wszystkich rannych a. nie ze wszystkim zabitych. Kaczk. P. ś. I. *spędzić pewien czas na dobijaniu ś. dokąd*. 2. (o wielu) *dobici ś., dochrapać ś. kolejno czego*: Drudzy ś. podobijali różnych pięknych tytułów, a ty... Krasz. <Po + Dobijać>

Podobijanie, a, bhm., czynność cz. **Podobijać. Podobijanie się, a, ś.**, bhm., czynność cz. **Podobijać ś.**

Podobizna, y, lm. y I. *kopja odtwarzająca wierne powierzchowność oryginału ze wszystkimi jego szczegółami, faksymile*: Wydanie Biblii z wieku XV-go z podobizną karty tytułowej. Podobizny modł. B. Sz. (wyobrażenia bałwanów). 2. *portret, wizerunek*: P. mojego nieboszyka ojca. Ustrój

społeczny stanie ś. jedynie potężną podobizną pierwotnego organizmu społecznego. 3. [P.] p. **Podoba.** <Po + DOB>

† **Podobliwy p. Podobny**: Pilno było rycerstwu zapobiec, aby z odłączenia ś. poddanych bez podobliwej przyczyny nie wynikło spustoszenie ziemi. Mor. T. <Po + DOB>

[**Podobłaczek, czka, lm. czki**] figiel dzieci wiejskich, polegający na tym, że biorą pół obręczy lub witkę i tę zgiąwszy w obłak, wbijają obu końcami w ziemię: w otwór obłaku każą małemu pastuszkowi wiazić głowę, obiecując mu centka, jak tylko otworzy wówczas gębę, a zamknie oczy. Jest to podstęp: bo gdy to uczyni, wrzucą mu w usta garść piasku lub ziemi. Gwar. <Pod + Obłaczek>

Podobłocze, a, bhm. *miejsce, przestrzeń pod obłokami, podniebie.* <Pod + *Obłocze, od Obłok>

Podobłoczny I. pod obłokami będący, podchmurny, podniebny: Jednym skrzydłem gościniec mierzy P. i gołąb płochopióry i jastrząb żarłoczny. Nar. Czego ś. mauzoleum i ich podobłocznym strukturom dziwujesz? Toł. (= *niebotycznym*). <Pod + Obłoczny>

× **Podobnica, y, bhm.** patol. (homoeoplasia) *tworzenie ś. tkanek w nowotworze podobnych do prawidłowych, homeoplazja.* <Od Podobny>

Podobnie I. przys. od Podobny: a) P. drugi pisze autor. Kn. P., równie jak, nakształt. Kn. b) P. ku wierzeniu. Kn. (= *wiarogodnie, prawdopodobnie*). Nie rzekł P. ku wierzeniu. Troc. † **Podobniejsza** = (rzecz) *zrozumialsza, łatwiejsza do pojęcia, bliższa prawdy*. Km. c) Podobniejby to uczynić, a nie ehce. Troc. (= *łatwiej, możliwiej*). d) †P. jest, aby ciału mądremu służyło, niż on cały. Rej. (= *stosownie, przystojniej*). 2. [P.] p. **Podobno.**

× **Podobnik, a, lm. cy** *człowiek podobny do kogo*: Jego P., Bibikow, opóźnił ś. ze zgonem. Rol. <Od Podobny>

Podobniuchno przys. od Podobniuchny; Podobniutko, Podobniuteńko, Podobniusieńko, × Podobieńko, × Podobieńko.

Podobniuchny, × Podobieńki, × Podobienki, Podobniutki, Podobniuteńki, Podobniusienki *jak najdokładniej podobny, talcusiutki*: Podobniuchna w tym kształcie krasnej jarzębinie. Min. <Od Podobny>

Podobniusienki p. Podobniuchny: Czart P. do ptasznika, co przepiórki wabi. Bals. <Od Podobny>

Podobniusieńko p. Podobniuchno.

Podobniuteńki p. Podobniuchny: W drugiej szopie, podobniuteńkiej do swej sąsiadki, paroch unicki święte sakramenta administrował. Rol. Spotkałem kawalera podobniuteńkiego do We Pana. Boh. <Od Podobny>

Podobniuteńko p. Podobniuchno.

Podobniutki p. Podobniuchny. <Od Podobny>

Podobniutko p. Podobniuchno.

Podobno, [Podobnie, Podno, Pono, Podomno, Podomnie, Podobnoś, Ponoś], †Podomno, †Podowno przys. *zdaje ś., że...; zdaje ś., jak ś. zdaje, jak słychać, jak mówią; chyba, prawdopodobnie*: P. o tym mówisz. Kn. On to P. Troc. P. nie z tego nie będzie.

× **Podobno** rodz. ni. od **Podobien** *rzecz podobna; rzecz prawdopodobna; rzecz możliwa*: Wszystko P. u Boga. Rys.

Podobnokształtny podobny z kształtu. <Podobno + Kształtny>

× **Podobnomysłny** podobnego sposobu myślenia, zapatrywania ś.; mający podobne myśli względem kogo a. czego. <Podobno + Mysłny>

[**Podobność**] przys. p. **Podobno**: P. dał mu znak oczyma. Fred. A.

× **Podobność**, i, blm., [**Podobność**, **Podoba**, **Podób**] p. **Podobieństwo**. Birk. Bóg uczynił ku podobności, ku obrazu swójbytności człowieka z swej miłości. Sekl. Że zwierzęta obdarzone są czułością i pewną władzą poznawania, to ś. wnosi przez P. (per analogiam) naprzód ze spraw, które one wykonywają. Dowg. Uzbroid ś. przeciw wykrętom podobności, analogji. L.

Podobny, † **Podobien**, [**Podobien**], † **Podobliwy** I. do kogo, do czego, komu, czemu, ku komu, ku czemu = *mający niektóre cechy jednakowe z nim, przypominający go, zbliżony do niego, zakrawający na niego, jednakowy, taki sam; analogiczny*: Podobni sobie; jeden drugiego zjadł. Kn. Tak do siebie podobni, iż patrząc na jednego i drugiego, różnicy znaleźć nie można. L. Twarzą i wszelką postacią był mu P., iż go wszyscy za brata jego mieli. Warg. Im pilniej wpatruję ś. razem, czy z osobna, twarz obuch, gdyby jedna postać, tak podobna. L. Wyznanie to jest memu wyznaniu pospolitego ludu równe i podobne. Salin. P. jak pięść do nosa. Prz. Podobni jak dwie krople wody. Prz. (= *jak wykapani*). Jako deszcz perłowej podobien rosie. Kochan. Każda rzecz do podobnej sobie rzeczy z przyrodzenia jakoby rada ś. garnie. Górn. Mogą rzeczy być sobie podobne, a przed się nie we wszystkim równe. Wuj. Podobne jest królestwo niebieskie ziarnu gorczyzemu. Wuj. Kto chodzi z mądrym, mądrym będzie; przyjaciel głupich głupim stanie ś. P. Wuj. Wzrost twój P. jest palmie. Wuj. Uroda do jedlin wysokich podobna. Szymon. Pomni, że cię stworzył Pan podobnego ku sobie. Rej. Podobne jest królestwo niebieskie ku onemu człowiekowi, który był posiał rolę swoją dobrym nasieniem. Leop. Co żywie, podobno to ku marnemu snu nocnemu. Kochan. Oczki gwiazdom podobne, usta jako koralowe. Groch. Niemasz dwóch dusz podobnych, jako niemasz twarzy. Dm. P. podobnego sobie smakuje. Prz. Czeski język bardzo P. moxie naszej. Górn. Im miłość podobniejsza do przyjaźni, tym doskonalsza. L. Niemasz nie nad spanie śmierci podobniejszego. Alb. Wszystkie dni nie są do siebie podobne. L. Podobna łbem do jaszczurki ryba. Troc. Jestem mu (do niego) P. Troc. Podobien ojeu swojemu. Troc. Bardzo P. do wizerunku swojego. Troc. Eh, do czego to podobne! (= *jak to wygląda, kto to widział, kto słyszał*). Dzień dzisiejszy P. był do wczorajszego, jak brat rodzony. Krasz. Smutek P. był do nienawiści. Słow. ! A zatym tym bardziej na mnie podobne. Zal. K. (= *do mnie*). ! Bogu dzięki, na klechę sam jeszcze nie jestem P. Gaw. (= *do klechy*). 2. *taki, tego rodzaju, w tym guście*: Nie podobnego nie słyszałem. Jużem spotkał ś. z czymś podobnym. 3. P. do uwierzenia, do prawdy = *wiarogodny, prawdopodobny, możliwy, możebny*: Rzecz podobna do wiary (ku wierze), ku prawdzie. Troc. Jest rzecz prawdziwie podobna, iż Bulgarowie od zaenoci spraw swoich zwali ś. Sławakami. Stryjk. P. ku zrobieniu, dostąpieniu. L. Podobać ś. niektórym rzecz jest podobna, wielom trudna, wszystkim niepodobna. Bardz. P. do dostąpienia, do otrzymania. Troc. Czyż podobna?

(= *czyż to być może?*), [Podobne, panie?]. P. ku pojęciu, zrozumieniu = *pojętny, wyrozumny, zrozumiały*. L. 4. † P., [P.] *wyglądający na odpowiedniego, zdalny, zdolny, sposobny, odpowiedni, podatny, dobry do czego, stosowny, dogodny*: Do boju podobnym i sposobnym kazał ś. ściągnąć. Warg. Miejsce na rzece ku łowieniu ptaków podobne. Trzyc. Cielce trzyletne już są do roboty podobne. Skar. [To pole nie podobne na owies. On P. na to, żeby ukraść. P., jak wół do karety. Nie wijże go (wieńca) chlupu ze wsi, boć go nie godzien, uwijże go szewczykowi, boć mu podobien. Król otrutym zostanie, a my pozostaniem na jego tronie, bo któż je w świecie podobniejszy do tego?] (= *godniejszy tego*). Póki do tego podobnego czasu nie upatrzę. Ciek. Podobniejszy ja do niej, niż ty; ja jestem sobie pański podany, a ty dziś u nas, a jutro Bóg wie gdzie. L. 5. † P. *śluszny*. Głos. 6. † P., [P.] *mogący ś. podobać, nadobny, urodziwy, przystojny, ładny, piękny*: P. Astur, pulcher. Kochan. Piersi podobne. Kochan. Czyż nie jestem młoda i podobna? L. Drudzy, widzę, są, co go głową przerównają (przewyższają), ale tak podobnego oczy me nie znają. Kochan. A sama (Wenus) szła, chcąc przyzwać Heleny podobnej. Kochan. 7. † P. *godny pochwały, chwalebny*: Ujrzawszy męża podobnego, pochwalił sprawy jego. Papr. 8. † P. *rychły, dojrzały, stateczny*. Głos. 9. anat.: † P. do pajęczyny p. **Opona**. † **Kostka** grochu podobna p. **Kość**. 10. lek.: × **Nowotwór** P. p. **Jednotwór**. II. mat.: Dwa wielokąty o tej samej liczbie wierzchołków są podobne, jeżeli ich kąty odpowiednie są równe i boki odpowiednie proporcjonalne. Dwa wielościany o tej samej liczbie wierzchołków są podobne, jeżeli ich kąty odpowiednie są równe, ich ściany wielokątne odpowiednie są podobne. <Po + DOB>

Podobojezykowy anat. *pod obojczykiem będący*, ! *podkluczowy*, × *podkluczowy*, ! *pod-sankowy* (subclavius): Nerwy, tętnice, żyły podobojezykowe. <Pod + Obojezykowy>

[**Podoborze**, a, lm. a] *grunt zajęty pod oborę*. <Pod + *Oborze, od Obora>

[**Po dobroci**] p. **Dobroć**.

[**Po dobrości**] p. **Dobrość**.

[**Po dobrowości**] *po dobroci, uprzejmie*.

Podobrusowy *znajdujący ś. pod obrusem, leżący pod obrusem*. Jestem z liczby kwiatów podobrusowych. Słow. <Pod + Obrusowy>

Podobrzeć, eje, a! I. *poprawić ś. nieco, polepszyć* ś. *cokolwiek*: Skoro Aga podobrzeć na zdrowiu, posłał zaraz pisanie do żony. Zal. 2. *udobruchać* ś. *cokolwiek*: Tatuńcio raptem podobrzeć, mnie do miasta zabrali. Jez. <Po + Dobrzeć>

Podobrzeenie, a, blm., *czynność cz. Podobrzeć*.

Podobywać, a, a! *dobyc jednego po drugim, powydobywać*: Dzieła swoje szwedzkie podobywali. Pas. Obaj złotnicy podobywali szkła. Krasz. Dosiedział i on, usiłując poić drugich, sam trzeźwy, i P. z nich, co myśleli. Krasz. <Po + Dobywać>

Podobywanie, a, blm. *czynność cz. Podobywać*.

Podochmistrzy, ego, lm. *owie zastępca a. pomocnik ochmistrza*. <Pod + *Ochmistrzy, od Ochmistrz>

Podochmistrzyni, i, lm. e *forma ż. od Podochmistrzy*.

Podochocąć, a, a! i P. ś. p. **Podochocić**.

Podochocanie, a, blm., *czynność cz. Podochocąć*.

Podochocanie się, a ś., blm., czynność cz. **Podochocac** ś.

Podochocenie, a, blm., czynność cz. **Podochocić:** Jan Kochanowski nie pijaństwo czeił, ale mierne P. Kras.

Podochocenie się, a ś., blm., czynność cz. **Podochocić** ś.

Podochocić, i, il, nied. **Podochocac** I. *dodać ochoty, zagrzać, zachęcić:* Podochocacł wprawdzie Jaszka, ale każdy używał już bardzo miernie jadła i napoju. Gol. 2. *sobie a. P. ś. podpisać sobie, podchlmielić sobie:* Wchodzą śpiewając, dobrze podochoceni, każdy z nich mając po dwie butelki. L. Tańcuje, gdy sobie podochoci. Kras. <Pod + Ochocić>

Podochodzenie, a, blm., czynność cz. **Podochodzić.**

Podochodzić, i, il I. (o wielu) *dążyć dokąd kolejno jeden za drugim.* 2. *porobić odkrycia, spostrzeżenia, podkrywać, powyśledzać, dojść jednego po drugim za śladami:* Jej intryg wszystkich ciężko P. L. <Po + Dochodzić>

Podociągać, a, ał *dociągnąć jednego po drugim, poprzyciągać:* P. popregów. <Po + Dociągać>

Podociąganie, a, blm., czynność cz. **Podociągać.**

Podocierać, a, ał I. *dotrzeć jedno po drugim, wykończyć dokładnie tarcie wielu przedmiotów:* P. farby. 2. *dokąd = dotrzeć dokąd kolejno jeden po drugim.* <Po + Docierać>

Podocieranie, a, blm., czynność cz. **Podocierać.**

Podociskać, a, ał *doprowadzić dociskanie wielu przedmiotów do końca, poprzyciskać.* <Po + Dociskać.>

Podociskanie, a, blm., czynność cz. **Podociskać.** **Podocucać, a, ał** *docucić jednego po drugim.* <Po + Do + *Cucać, od Cucić>

Podocucanie, a, blm., czynność cz. **Podocucać.**

Podoczepiać, a, ał *przyczepić jedno po drugim kolejno, przyczepiając pododawać.* <Po + Doczepiać>

Podoczepianie, a, blm., czynność cz. **Podoczepiać.**

Podoczny, |Podoczodołowy, X Podoczodołkowy, |Podoczojamisty anat. (orbitalis) *pod okiem będący:* †Zęby podoczne = kły (dentes oculares). <Pod + Oczny>

X Podoczodołkowy p. Podoczny. <Pod + Oczodołkowy>

|Podoczodołowy p. Podoczny. Nerw P. = *znajdujący ś. pod oczodołami.* <Pod + Oczodołowy>

|Podoczojamisty p. Podoczny. <Pod + *Oczojamisty, od Oko + Jamisty>

Podoczyszczać, a, ał *doczyścić jedno po drugim, doprowadzać do zupełnej czystości.* <Po + Doczyszczać>

Podoczyszczanie, a, blm., czynność cz. **Podoczyszczać.**

Podoczytywać, uje, ywał *doczytać wielu pism, ksiązek do końca.* <Po + Doczytywać>

Podoczytywanie, a, blm., czynność cz. **Podoczytywać.**

Pododawać, aje, awał I. *dodać jedno po drugim do czego:* Dopisywacz pododawał wstęp i zakończenie, mówiąc o poburzeniu ś. ludu. Łel. 2. *spędzić jakiś czas na dodawaniu.* <Po + Dodawać>

Pododawanie, a, blm., czynność cz. **Pododawać.** **Pododzierać, a, ał** *dotrzeć do reszty jedno po*

drugim: Pododzierać wpierv stare koszule, zanim sprawisz nowe. <Po + Dodzierać>

Pododzierać, a, blm., czynność cz. **Pododzierać.**

Podoficer, a, lm. *owie stopień wyższy szeregowca:* P., zastępca, ten, który wstępuje w miejsce oficera podczas manewrów. Gemb. <Pod + Oficer>

Podoficerski przym. od **Podoficer:** Ci panowie mają o swoich dostojenstwach urzędowych pojęcia podoficerskie.

Podofilin, u, blm. apt. p. **Biedrzyżnik.**

Podofilina, y, blm., apt. p. **Biedrzyżnik.**

Podogadzać, a, ał I. *spędzić pewien czas na dogadaniu komu.* 2. *dogodzić każdemu z wielu.* <Po + Dogadzać>

Podogadzanie, a, blm., czynność cz. **Podogadzać.**

Podoganiać, a, ał *dogonić jednego po drugim:* Podoganiał ich, powymijał i owszem, doganiając, bardziej powystraszał. Pas. <Po + Doganiać>

Podoganianie, a, blm., czynność cz. **Podoganiać.**

Podogaszac, a, ał *dogasić jedno po drugim, pogaszac:* P. płomienie. <Po + Dogaszac>

Podogaszanie, a, blm., czynność cz. **Podogaszac.**

Podoginać, a, ał I. *spędzić pewien czas na doginaniu.* 2. *dogić jedno po drugim:* P. sprzężyny. <Po + Doginać>

Podoginanie, a, blm., czynność cz. **Podoginać.**

Podogladzac, a, ał *dogladzić jedno po drugim, podoprowadzac gladzenie do zupełnej doskonałości.* <Po + Dogladzac>

Podogladzanie, a, blm., czynność cz. **Podogladzac.**

Podogmatyzować, uje, ował I. *spędzić pewien czas na dogmatyzowaniu.* 2. *ponadawać czemu cechy a. charakter dogmatu.* <Po + Dogmatyzować>

Podogmatyzowanie, a, blm., czynność cz. **Podogmatyzować.**

Podogniatać, a, ał *dognieść jedno po drugim, pokończyć dogniatanie.* <Po + Dogniatać>

Podogniatanie, a, blm., czynność cz. **Podogniatać.**

[**Podogonica, y,** lm. e, **Podogonie**] I. *rzemień w uprzęży konskiej, idący od pasa do ogona.* 2. a. [**Rodzajnica**] *części piciowe u krowy i kobyły.* <Pod + Ogonica>

Podogonie, a, lm. a I. [P.] p. **Podogonica:** P. nie powinno być zbyt krótkie, bo konia pod ogonem kaleczy. Kaw. Nar. 2. *żart. tyłek, zadek:* Każę ci wyłocić P., że popamiętasz a. że miesiąc nie usiądziesz. 3. *garb. skóra z pod ogona, kraca.* <Pod + *Ogonie, od Ogon>

Podogoniowy przym. od **Podogonie.** I.

Podogonowy I. *znajdujący ś. pod ogonem.* 2. anat. *podguziczny, podogony, podrzępiowy (infraoccygeus).* <Pod + Ogonowy>

Podogorywać, a, ał *dogorzeć w wielu miejscach a. w wielu wypadkach kolejno, podopalać ś.; przen. poumierać, pogasnąć.* <Po + Dogorywać>

Podogorywanie, a, blm., czynność cz. **Podogorywać.**

Podogotowywać, uje, ywał *dogotować jedno po drugim, podokonać gotowanie.* <Po + Dogotowywać>

Podogotowywanie, a, blm., czynność cz. **Podogotowywać.**

Podogozny p. Podogonowy. <Pod + Ogozny>

Podogryzać, a, ał *l. dogryźć w wielu miejscach a. w wielu wypadkach, zgryźć, pogryźć, zagryźć do końca jedno po drugim.* **2.** *spędzić pewien czas na dogryzaniu komu, podokuczać, podoskwierać, podojadać.* <Po + Dogryzać>

Podogryzanie, a, blm., czynność cz. **Podogryzać.**

Podoić, i, ił *l. wydoić jedno po drugim, pokończyć dojenie:* P. krowy. **2.** *spędzić pewien czas na dojeniu.* Przen. żart.: P. z butelki = *pożłopać, pociągnąć, popić.* <Po + Doić>

[**Podój, u, Im. e]** p. **Nadoj:** Za ledwie, że pierwsze podoje odwarżono. Pol. <Po + DOJ>

[**Podójacz, a, Im. e]** *dójka, wymię, cycek w zagadce o krowie:* Stéry chodyry (nogi), stéry podójące, dwa stychące (rogi), jeden majdąc. <Od *Podojać, od Podoić>

Podojadać, a, ał *l. pokończyć jedzenie jednego po drugim.* **2.** *przen. p. Podogryzać:* P. komu. <Po + Dojadać>

Podojadanie, a, blm., czynność cz. **Podojadać.**

Podojenie, a, blm., czynność cz. **Podoić.**

Podojeżdżać, a, ał (o wielu) *dojechać kolejno jeden po drugim.* <Po + Dojeżdżać>

Podojeżdżanie, a, blm., czynność cz. **Podojeżdżać.**

Podojmować, uje, ował *spędzić pewien czas na dojmowaniu komu.* <Po + Dojmować>

Podojmowanie, a, blm., czynność cz. **Podojmować.**

Podojrzewać, a, ał (o wielu) *dojrzyć kolejno: Zboża, córki podojrzewały.* <Po + Dojrzewać>

Podojrzewanie, a, blm., czynność cz. **Podojrzewać.**

Podokazywać, uje, ywał *spędzić pewien czas na dokazywaniu.* <Po + Dokazywać>

Podokazywanie, a, blm., czynność cz. **Podokazywać.**

Podokienek, nka, Im. nki *bud. próg w oknie.* Podcz. <Pod + *Okienek, od Okno>

Podoklejać, a, ał *klejąc pododawać, podolepiać.* <Po + Doklejać>

Podoklejanie, a, blm., czynność cz. **Podoklejać.**

Podokładać, a, ał *dotożyć w wielu miejscach a. w wielu wypadkach, pododawać.* <Po + Dokładać>

Podokładanie, a, blm., czynność cz. **Podokładać.**

[**Podoknie, a, Im. a]** *miejsce pod oknem:* Chodzić po podokniu. Podokniu chodzić. <Pod + *Oknie, od Okno>

Podokonywać, a, ywał *dokonać jednego po drugim:* P. przeróbek. <Po + Dokonywać>

Podokonywanie, a, blm., czynność cz. **Podokonywać.**

Podokopowy *znajdujący ś. pod okopami, w bliskości okopów:* Jedna z ulic podokopowych. <Pod + Okopowy>

Podokrawać, a, ał *krając pododawać.* <Po + Dokrawać>

Podokrawanie, a, blm., czynność cz. **Podokrawać.**

Podokrąg, u, Im. i *część okręgu:* Okręg był rozdzielony na 186 podokręgów prawyborezych. <Pod + Okrąg>

Podokres, u, Im. y *część okresu powstała z rozszczegółowienia jego:* Okresy te dzielą ś. u niego na podokresy. Karł. <Pod + Okres>

Podokręcać, a, ał *dokręcić jedno po drugim:* P. śruby. <Po + Dokręcać>

Podokręcanie, a, blm., czynność cz. **Podokręcać.**

Podoktoryzować się, uje ś., ował ś. (o wielu) *podobywać formalności celem uzyskania stopnia doktora.* <Po + Doktoryzować ś.>

Podoktoryzowanie się, a ś., blm., czynność cz. **Podoktoryzować ś.**

Podokuczać, a, ał *komu = strawić pewien czas na dokuczaniu.* <Po + Dokuczać>

Podokuczanie, a, blm., czynność cz. **Podokuczać.**

Podokupować, uje, ował p. **Podokupywać.** <Po + Dokupować>

Podokupowanie, a, blm., czynność cz. **Podokupować.**

Podokupywać, uje, ywał, Podokupować *dokupić w wielu rzeczach; pouzupełniać (wiele przedmiotów) przez dokupywanie.* <Po + Dokupywać>

Podokupywanie, a, blm., czynność cz. **Podokupywać.**

Podokuwać, a, ał *pod-dawać kując, podorabiać przez kucie.* <Po + Dokuwać>

Podokuwanie, a, blm., czynność cz. **Podokuwać.**

Podokwaszać, a, ał *podoprowadzać kwaszenie do pewnego stopnia a. do końca.* <Po + Dokwaszać>

Podokwaszanie, a, blm., czynność cz. **Podokwaszać.**

[**Podolaczek, czka, Im. czki]** p. **Podolak.**

[**Podolak, a, Im. cy]** p. **Podolanin:** Wydał ś. dworakowi Podlasiakiem raczej, niż Podolakiem. Krasz. Zdr. **Podolaczek.** <Od Podole>

Podolaneczka, i, Im. i p. **Podolanka.**

[**Podolaniec, nca, Im. ncy]** p. **Podolanin.**

Podolanin, a, Im. anie [Podolak, Podolaniec, Podoleniec, Podoliniec, Podolin] *człowiek rodem z Podola; mieszkaniec Podola.*

Podolanka, i, Im. i *forma ż. od Podolanin.* Zdr. **Podolaneczka.**

Podolatać, a, ał, Podolatywać *dolecieć kolejno jeden po drugim; podobiegać.* <Po + Dolatać>

Podolatanie, a, blm., czynność cz. **Podolatać.**

Podolatywać, uje, ywał p. **Podolatać.** <Po + Dolatywać>

Podolatywanie, a, blm., czynność cz. **Podolatywać.**

Podole, a, blm. I. †P., [P.] dolina, nizina: Weselić ś. będę i rozdzielić Sycymę i nizinę a. P. stanow (namiotów) rozmierzę. Ps. fl. [Nie turbuj ś., chłopce, choć cię bidą strasą, kiej sie twoje wołki na podolu pasą]. **2. powiaty Kamieniecki, Leczyński i Czerwonogrodzki; dolna Ruś.** Nar. Nie potrzeba po guzy jeździć na P. Alb. (=na Tata-ry, i w karczmie ich można nabyć). Prz.: Sołducha chodziła, jak to mówią, na P. Krasz. (= *ułowczyła ś.*). Szkoły wiele są podobne żołnierstwu a. kozactwu, około którego ś. na Podolu, a. na Ukrainie parają zawołani ludzie, aby tam nie i-naczej, by na jakim żołnierstwie a. Podolu dzie-ci pierwszego ćwiczenia nabywały. Glicz. Za czasów Kromera pod nazwiskiem Podola rozumiano niemal całą Ruś zachodnią i południową; rozciągało ś. ono aż ponad Czarne i Azowskie morze, stykało ś. na północy z Białą Rusią. Stadn. <Po + *Dole, od Dół>

Podolec, eje, ał *l. †P. podolać, sprostać, pokonać, poradzić:* Węgierska ziemia upadła, porywając ś. na turecką moe, której P. nie mogą,

przyplaciła takowej rady upadkiem swoim. Górs. J. 2. [P., **Podolió**] *podolać, wydać, zdołać, nastarczyć*: Juz go moje ocka widzieć nie podolą. Ja jeszcze wszystkiemu nie podolę, jakby jaka gospodyn. Sew. <Po + *Doleć, DOŁ/DOL>

†**Podolejkować, uje, ował, †Podolejować olejkanami podmazać.** <Pod + Olejkować>

†**Podolejkowanie, a, blm., czynność cz. Podolejkować.**

†**Podolejować, uje, ował** p. **Podolejkować**: Dziś patrzą cudzych żonek, muskanych, malowanych, podolejowanych. Klón. <Pod + Olejować>

†**Podolejowanie, a, blm., czynność cz. Podolejować.**

Podolenie, a, blm., czynność cz. Podoleć.

[**Podolenie, a, blm.**] *czynność cz. Podolić.*

[**Podoleniec, nca, lm. ncy**] p. **Podolanin.**

Podolewać, a, ał dolać w wielu miejscach kolejno, poprzykawać: Podolewał wszystkim, aby spełnili toast pełnemi kielichami. <Po + Dolewać>

Podolewanie, a, blm., czynność cz. Podolewać.

Podoliczać, a, ał podolawać przez doliczanie. <Po + Doliczac>

Podoliczanie, a, blm., czynność cz. Podoliczać.

1. [**Podolić, i, ił**] p. **Podoleć.**

2. [**Podolić, i, ił**] *poszczęścić*: Jak mi Bóg podoli. <Po + *Dolić, od Dola>

[**Podolin, a, lm. owie**] p. **Podolanin.** <Od Podole>

[**Podoliniec, nca, lm. ncy**] p. **Podolanin.**

†**Podolisty = Padolisty**: W stronach podolistych i głębokich powietrze bywa mgliste. Trzye. <Od Podół>

Podoliwiać, a, ał p. **Podoliwić.**

Podoliwanie, a, blm., czynność cz. Podoliwiać.

Podoliwić, i, ił, nied. Podoliwiać oliwą nieco napuścić, posmarować, nieco naoliwić. <Pod + Oliwić>

Podoliwienie, a, blm., czynność cz. Podoliwić.

Podolnik, a, lm. i bot. (asterothrix) roś. z rodziną złożonych. <Od Podolny>

†**Podolny i. w dole, nizko leżący**: Drzewa więcej lubią górne miejsca, niż podolne. Trzye. 2. p. **Nadolny.** <Od Podół>

Podolski i. przym. od **Podole**: Kamieniec P. Tęgi jak wół P. Prz. [Má nogi (lub buty), jak P. złodziej]. 2. eukier.: Babka podolska = *babka częścią z ciasta drożdżowego, częścią z biszkoptowego.* <Od Podole>

Podolać, a, ał, [Podoleć], nied. Podolywać i. komu, czemu = *zdołać, mieć dosyć wytrwałości, siły, poradzić; sprostać; wydać, wystarczyć*: P. licznym obowiązkom. Nie podola temu język niewymowny. Zbył. Czemu nie podola, kto zwyczajnie gani? Min. Ja ś. daną mi od pana miareczką kontentuję; w czym z łaski jego przemagam, w tym postępuję; czemu nie podolywam, od tego ś. wstrzymuję. Smotr. 2. kogo a. co = *zwalczyć, zwyciężyć, zmóc, przemóc, pokonać*: P. siłacza. Czegóż praca niezłomna z mgstwem nie podola? Wor. Kilkoletnie obłączenie za żywota Salamansera Tyru P. nie mogło. Lel. <Po + *Dolać, DOŁ/DOL>

× **Podolałny** *któremu można podolać, pokonałny.* <Od Podolać>

Podolanie, a, blm., czynność cz. Podolać.

Podolaczać, a, ał dolać jedno po drugim. <Po + Dolać>

Podolaczanie, a, blm., czynność cz. Podolaczać.

[**Podoldech, u, blm.**] p. **Opodeldok.** <Z Opodeldok>

[**Podoleczek, czka, lm. czki**] p. **Podolek.**

Podolek, lka, a, †lku, lm. lki i. [P., **Nadolek, Nadole**] *dolna część czego.* 2. †P., [P., **Padół, Podół**] *dolna część szaty*: P., łono u szaty, kraj szaty, poła. L. Podółki inszych chust albo odzienia trzy albo czterzy łokecie dłuże są. Spr. Gdym ś. dotknęła podółku chust jego, tedym ś. stała zdrowa. Spr. Gdy nie mogli już chodzić, dzierżyli podółki swoje. Leop. Gdy na wśchód wstępowała... na P. sukniej swej nastąpiła. Ż. E. W tańcu ptak jej nie doleci, gdy P. rozpuści, wymiecie i śmieci. Szymon. Prośli go, aby ś. choć podółka odzienia jego dotknęł. Leop. Roztoczyli szerokie podółki swoje. Rej. Przystąpiwszy z tyłu, dotknęła ś. podółka szaty jego. Leop. Los miecą w P., ale od Pana jest skutek jego. B. B. Przen.: †Na podółku warzyć, prażyć, w strachu być, truchleć. L. Kiedyby tobie to ś. działo, co mnie, dawnobyś kaszę na podółku warzył. Pot. Komu miłość praży na podółku jagły, trudno zwłokę cierpi. Pot. Podółki = ogony powłóczyste sukien kobiecych. Słup. (= *treny*). Przydeptał mu P. Troc. 3. [P., **Naddolek, Nadolek, Nadtoczka, Podwalina**] *dolna część koszuli uszyta z grubszego płótna.* 4. [P.] = a) *miejsce na przyjęcie ciężaru w podniesionym fartuchu*: W podółku nosić, do podółka włożyć. [Co chłop wozę do chałupy przywiezie, to baba lnet w podółku wyniesie]. b) *miara objęta zawartością fartucha.* 5. †P. *dolne obszycie szaty, bramowanie, frędzla.* 6. †P., [P.] *nizsza część brzucha, podbrzusze, łono*: P., podbrzusze, brzucha nizsza część, łono w ciełe pod brzuchem. Kn. Dziecięciu dasz napierśniczek wełniany, aż do podółku długi. L. Siedziała Świętochna z malutką Jagną na podółku. Oss. Piastował na podółku (na łonie) dziecic. Troc. [Na podółku siedzieć] = *na kolanach.* 7. *Testiculus, P., jądro w mosznach męskich.* Mącz. Zdr. **Podoleczek.** <Od Podół>

Podolywać, a, ał p. **Podolać.**

Podolywanie, a, blm., czynność cz. Podolywać.

[**Podom**] p. **Dom.** <Po + Dom>

Podomawiać, a, ał podokończać mówienia, powy-mawiać do reszty. <Po + Domawiać>

Podomawianie, a, blm., czynność cz. Podomawiać.

Podomęczać, a, ał domęczyć jednego po drugim. <Po + Domęczać>

Podomęczanie, a, blm., czynność cz. Podomęczać.

Podomiatać, a, ał domieść w wielu kolejno wypadkach; podosować co miota; pokończyć domiatanie. <Po + Domiatać>

Podomiatanie, a, blm., czynność cz. Podomiatać.

Podomierzać, a, ał domierzyć w wielu wypadkach kolejno, podokończać domierzanie; podolawać mierząc. <Po + Domierzać>

Podomierzanie, a, blm., czynność cz. Podomierzac.

Podomnikański *pozostały po Dominikanach, należący niegdys do Dominikanów*: Kościół P. <Po + Dominikański>

[**Podomnie**] p. **Podobno.**

†**Podomno, [Podomno]** p. **Podobno**: Nigdy P. cieszyć ś. nie będę. P. Koch. <Z Podobno, przez asymilację b do n>

Podomrażać, a, ał domrozić jedno po drugim. <Po + Domrażać>

Podomrażanie, a, blm., czynność cz. **Podomrażać.**

Podomykać, a, ał domknąć jedno po drugim, poprzyrykać. <Po + Domykać>

Podomykanie, a, blm., czynność cz. **Podomykać.**

Podomyślać się, a, ał s. domyślić s. jednego po drugim; domyślić s. w wielu wypadkach; (o wielu) domyślić s. kolejno. <Po + Domyślać s.>

Podomyślanie się, a, ał, blm., czynność cz. **Podomyślać s.**

Podomywać, a, ał domyć jedno po drugim; pomyc do reszty. <Po + Domywać>

Podomywanie, a, blm., czynność cz. **Podomywać.**

Podonderować, uje, ował spędzić pewien czas na donderowaniu. <Po + Donderować>

Podonderowanie, a, blm., czynność cz. **Podonderować.**

[**Podonek, nku, lm. nki**] 1. wymię, cycek, dójka u krowy. 2. w lm. resztki z dojenia. <Po + DOJ/DO>

[**Podonki, ów, blp., Podenki**] zgręzy, fusy, mety odpadłe na dno naczynia. <Ros. podonki, od Dno>

Podonosić, i, ił donieść jedno po drugim, donieść w wielu przypadkach. <Po + Donosić>

Podonoszenie, a, blm., czynność cz. **Podonosić.**

Podopadać, a, ał dopaść kolejno jeden po drugim. <Po + Dopadać>

Podopadanie, a, blm., czynność cz. **Podopadać.**

Podopalać, a, ał dopalić jedno po drugim: P. świece. Podopalali papierosów i wrócili do salonu. P. s. (o wielu) dopalić s. kolejno: Drzew przyrzucili, aby s. ciała podopalały do szczytu. Krasz. Ale oto wiechy podopalały s., nastał pożądany ranek. Rol. Stały pola bez właściciela, resztki niepodopalaných dobytów. Korz. <Po + Dopalać>

Podopalenie, a, blm., czynność cz. **Podopalać.**

Podoparzać, a, ał doparzyć jedno po drugim. <Po + Doparzać>

Podoparzanie, a, blm., czynność cz. **Podoparzać.**

Podopatrywać się, uje s., ywał s. dopatrzeć s. w wielu wypadkach kolejno. <Po + Dopatrywać s.>

Podopatrywanie się, a, ał, blm., czynność cz. **Podopatrywać s.**

Podopelniać, a, ał dopełnić jednego po drugim kolejno: Należy tylko katalogi P. nowo przybyłymi dziełami. Krasz. <Po + Dopełniać>

Podopelnianie, a, blm., czynność cz. **Podopelniać.**

Podopelzać, a, ał dopełznąć kolejno jeden po drugim. <Po + Dopełzać>

Podopelzanie, a, blm., czynność cz. **Podopelzać.**

Podopędzać, a, ał dopędzić jednego po drugim kolejno, podoganiać. <Po + Dopędzać>

Podopędzanie, a, blm., czynność cz. **Podopędzać.**

Podopiekać, a, ał 1. dopiec jednego po drugim, podokończyć pieczenia. 2. spędzić pewien czas na dopiekaniu; przen. polokuczać, podoskwierać komu. <Po + Dopiekać>

Podopiekanie, a, blm., czynność cz. **Podopiekać.**

Podopiekun, a, lm. owie pomocnik, zastępca opiekuna: P., rozanimowany do zbytku winem i wdziękami swojej krewnej, odezwał s. pierwszy. Morz. <Pod + Opiekun>

Podopierać, a, ał doprać jedno po drugim. <Po + Dopierać>

Podopieranie, a, blm., czynność cz. **Podopierać.**

Podopijać, a, ał dopić do reszty jednego po drugim. <Po + Dopijać>

Podopijanie, a, blm., czynność cz. **Podopijać.**

Podopinać, a, ał dopiąć jednego po drugim. <Po + Dopinać>

Podopinanie, a, blm., czynność cz. **Podopinać.**

Podopisywać, uje, ywał dopisać jedno po drugim, dopisać w wielu miejscach: Czerwone litery podopisywał bardzo zrzęcznie. Krech. <Po + Dopisywać>

Podopisywanie, a, blm., czynność cz. **Podopisywać.**

Podopłatać, a, ał 1. dopleść jednego po drugim: P. warkoczy. 2. pododawać przez płecenie. <Po + Dopłatać>

Podopłatanie, a, blm., czynność cz. **Podopłatać.**

Podopłacać, a, ał dopłacić jedno po drugim, pododawać przez płacenie. <Po + Dopłacać>

Podopłacanie, a, blm., czynność cz. **Podopłacać.**

Podopływać, a, ał dopłynąć kolejno jeden po drugim. <Po + Dopływać>

Podopływanie, a, blm., czynność cz. **Podopływać.**

Podopowiadać, a, ał dopowiedzieć jedno po drugim. <Po + Dopowiadać>

Podopowiadanie, a, blm., czynność cz. **Podopowiadać.**

Podopożyczać, a, ał dopożyczyć wielokrotnie do tego, co już przedtym pożyczono: Napożyczawszy od ludzi, podopożyczał od nich jeszcze i uciekł. <Po + Dypożyczać>

Podopożyczanie, a, blm., czynność cz. **Podopożyczać.**

Podoprawiać, a, ał doprawić jedno po drugim, podorabiać, poprzyprawić: P. krany do rur. Podoprawiał wiele wódek. <Po + Doprawiać>

Podoprawianie, a, blm., czynność cz. **Podoprawiać.**

Podoprowadzać, a, ał doprowadzić w wielu wypadkach kolejno: P. do celu. P. do rozpaczy. <Po + Doprowadzać>

Podoprowadzanie, a, blm., czynność cz. **Podoprowadzać.**

Podoprzegać, a, ał doprzęć jednego po drugim, poprzyprzegać. <Po + Doprzegać>

Podoprzeganie, a, blm., czynność cz. **Podoprzegać.**

Podopuszczać, a, ał dopuścić jednego po drugim: Ten marnotrawny pan rozpiął miast 21, a wsi 568 i te tranzakcje w grodzie roborował, intrmisji zaś w r. 1750 podopuszczał. Mat. <Po + Dopuszcząć>

Podopuszczanie, a, blm., czynność cz. **Podopuszcząć.**

Podopychać, a, ał dopchnąć jedno po drugim; dopchnąć w wielu wypadkach kolejno. <Po + Dopychać>

Podopychanie, a, blm., czynność cz. **Podopychać.**

[**Podor, u, blm.**] p. Podorywanie. <Pod + OR/R>

Podorabiać, a, ał dorobić jedno po drugim: Meble miały podorabiane nogi i wszystkie były lakierowane nanowo. Krasz. P. ś. *dorobić ś. kolejno jeden za drugim:* Zakładali wsie i osady, a w końcu podorabiali ś. majątków. Byk. <Po+Dorabiać>

Podorabianie, a, blm., czynność cz. Podorabiać. Podorabianie się, a ś., blm., czynność cz. Podorabiać ś.

Podorać, rze, rał (Pod-orać), [Podpachać], nied. Podorywać, [Podorować] 1. *zorać pierwszy raz płytko a szeroko, podcinając przez to ściernie i chwasty, nied. pokładać:* W listopadzie należy gnój wywieźć, worać go, inne pola P. na jarzyny. L. Łąki stare podorywać, aby z nich lepsze były trawniki. Haur. 2. *podciąć przy oraniu:* Padli jak kwiaty róźane rozkwitłe upadające, pługiem podorane. Groch. Podorał cudzą miedzę = *odciął jej część, orząc.* 3. *worać pod spód:* P. gnój. P. gnój, oraniem pod ziemię go podprawić. L. 4. dok. *doprowadzić oranie do pewnego stopnia, zorać nieco.* <Pod+Orać>

Podoranie, a, blm., czynność cz. Podorać. Podorastać, a, ał dorostać kolejno jedno po drugim: Synowice już podorastały. Rol. <Po+Dorastać>

Podorastanie, a, blm., czynność cz. Podorastać.

***Podoręcze p. Podorędzie:** Brał to, co mu ś. nastroczało samo, co, że ś. tak wyrażę, na podoręczu znalazł. Jeź. Gdyby był tyle znaków podoręczu miał, ilu go rycerzy witało, dałby pewnie każdemu po jednym. Krasz. 2. a, blm. *użyteł podręczny, pogotowie, gotowosć:* Miałem w zębach kalafonję dla przedszego onej podorędzia. Zabł. <Zam. Podoręcze, przez sld. do Pod+Orędzie>

Podorędzie, Podoręcze 1. *P.: **Na podorędziu, [Podorędziu, Podoręczu, Na pozdorędziu, Na podorędziu] pod ręką, na pogotowiu, tuż obok.** <Zam. Podorędzie, przez sld. do *Ręcze, od Ręka>

× **Podoręże, a, blm. oręż do boku, poboczny, broń biała, np. pałasz, szabla, kordelas i t. p.** <Pod+*Oręże, od Oręż>

Podorgan, u, lm. y organ podrzędniejszy, podległy organowi główniejszeniu: Rząd dzieli ś. na trzy podorgany: prawodawstwo, sąd i zarząd czyli administrację. Spas. <Pod+Organ>

Podorganista, y, lm. ści pomocnik organisty: Mospanie podorganisto, czyby to nie można weśszszych rzeczy uczyć? L. <Pod+Organista>

Podorka, i, blm. p. Podorywanie. <Pod+Orka>

[Podorować, uje, ował] p. Podorać. <Od Pod-orać>

[Podorowanie, a, blm.] czynność cz. Podorować.

Podorożczyzna, y, lm. y = Podhoroszczyzna. Goł.

[Podorożna, ej, lm. e] p. Podorożne: Gdy mąż jej sprawdzał podorożną... pani Emilja w gościnnych pokojach częstowała gościa herbatą i rozmową. Orzesz. <Od Ukr. podoróżnyj>

Podorożne, ego, lm. e i l. [P., Podorożna, Podorożnia] dowód urzędowy, nakazujący dawać konie podróżne (pocztowe). Słow. 2. †P. p. Podróżne. <Ukr. podoróżne = pieniądze na drogę>

[Podorożnia, i, lm. e] p. Podorożne.

[Podorówka, i, lm. i] p. Podorywanie: To płachty zielonawe ozim, to zeszlóroczne kartofliska czerniały, abo i już latosie podorówki. Reym. Po twarzy szarej i zradłonej, jak te jesienne

podorówki. Reym. (= *miejsca podorane*). <Od Podorować>

Podorywacz, a, lm. e ten, co podorywa. Troc. <Od Podorywać>

Podorywać, a, ał p. Podorać.

Podorywanie, a, blm., [Podorywka, Podór, Podor, Podorka, Podorówka] czynność cz. Podorywać.

[Podorywka, i] l. blm. p. Podorywanie: Podorywki nie opóźniać, dalszej orki nie przynaglać. Kto miał gony bobrowe, mógł żądać, by zwierzątek nie płoszono dla podorywki lub sianozęcia. Sienk. 2. lm. i *ziemia podorana, zاورana po raz pierwszy:* Szarzały zagony świeżych podorywek. Jun.

Podorzucac, a, ał dorzucając pododawać, dorzucić jedno po drugim. <Po+Dorzucac>

Podorzucanie, a, blm., czynność cz. Podorzucac.

Podorzynać, a, ał (o wielu) dorzacać jedno po drugim, pozarzynać do reszty. <Po+Dorzynać>

Podorzynanie, a, blm., czynność cz. Podorzynać.

Podosadzać, a, ał (o wielu) dosadzić jedno po drugim, sadząc pododawać: Ogród był bardzo zmieniony, bo sprowadzony Niemiec wiele w nim podosadzał, powycinał. Krasz. <Po+Dosaadzać>

Podosadzanie, a, blm., czynność cz. Podosaadzać.

Podosalać, a, ał dosolić jedno po drugim. <Po+Dosalac>

Podosalanie, a, blm., czynność cz. Podosalac.

Podosek, ska, lm. ski (Pod - osek) l. okucie drewnianej osi od spodu, aby ją uchronić od tarcia w piasku: Okowy drewnianych osi są P., złożony z dwóch części z sobą spojonych, i opaski podoskowe. Jak J. 2. woj. *krzywca sztaba żelaza, którą ś. os armatnia przymocowuje do łoża:* P. działła. Gem. <Pod+*Osek, od Oś>

Podosiadać, a, ał, nied. Podosiadywać dosiąść jednego po drugim: Natychmiast swoich koni podosiadawszy, jednego luzem prowadząc, mnie pierwszego zostawili, śmiejąc ś. na pożegnanie. Krasz. <Po+Dosiadać>

Podosiadanie, a, blm., czynność cz. Podosiadać.

Podosiadywać, uje, ywał p. Podosiadać. <Po+Dosiadywać>

Podosiadywanie, a, blm., czynność cz. Podosiadywać.

[Podosiecie, a, lm. a] miejsce znajdujące ś. na dole suszarni zboża. <Pod+Osiecie>

[Podosietnik, a, lm. i] człowiek, który pali w piecu w suszarni zboża. <Pod+*Osietnik, od Osietny>

Podosiewać, a, ał dosiać jedno po drugim, pododawać siejąc. <Po+Dosiewać>

Podosiewanie, a, blm., czynność cz. Podosiewać.

Podosięgać, a, ał dosięgnąć jednego po drugim, dosięgnąć w wielu wypadkach. <Po+Dosięgać>

Podosięganie, a, blm., czynność cz. Podosięgać.

Podosinnik, a, lm. i bot. p. Grzyb. <Pod+Osinnik>

Podoskakiwać, uje, iwał (o wielu) doskoczyć kolejno jeden po drugim. <Po+Doskakiwać>

Podoskakiwanie, a, blm., czynność cz. Podoskakiwać.

Podoskowy przym. od Podosek: Opaski podoskowe. Jak J.

Podoskwierać, a, ał spędzić pewien czas na doskwieraniu. <Po + Doskwierać>

Podoskwieranie, a, blm., czynność cz. Podoskwierać.

Podosługiwać, uje, iwał (o wielu) *dosłużyć kolejno, pokończyć służbę.* P. ś. (o wielu) *dosłużyć ś. kolejno.* <Po + Dosługiwać>

Podosługiwanie, a, blm., czynność cz. Podosługiwać.

Podosługiwanie się, a ś., blm., czynność cz. Podosługiwać ś.

[**Podosowiec, wca, lm. wcy**]: Chodzi jak P. = *jak mruc, posepny, nic nie mówi.* <Sld.: Pod + *Osowiec, od Osowiec>

Podosowik, a, lm. i bot. p. Grzyb. <Pod + Osowik>

[**Podostać, stanie, stał**] *pozostać*: Dziewcę, co podostało po piérsy babie. <Z Pozostać>

[**Podostanie, a, blm.**] *czynność cz. Podostać.*

Podostarczać, a, ał dostarczyć jednego po drugim. <Po + Dostarczać>

Podostarczanie, a, blm., czynność cz. Podostarczać.

× **Podostatek,tku, blm.** *dostatek, obfitość, ilość której jest podostatkiem*: Było towaru P., świecił i porywał oczy. Krasz. Wszędzie narody posiadają w dzieciństwie P. tych baśni. Chm. [Bogatego nie chce, bo wymawiać będzie wszystkie podostatki w szkatułach i wszędzie]. × **Podostatkiem p. Podostatkiem**: Gdzie wody niemasz podostatkiem, tam wiatraki potrzebne. Rogal. <Z Po(d)dostat(k)iem>

Podostawać, aje, awał dostać jedno po drugim, postrzymywać a. powydostawać, powydobywać: Co było najrzadszego i najosobliwszego do zjedzenia, podostawał dla Justynki. Ochoc. P. ś. *dostać ś. wielu osobom z kolei*: Gdy nasi wyparli Turków z obozu, podostawało ś. także i naszym. Pas. <Po + Dostawać>

Podostawianie, a, blm., czynność cz. Podostawiać.

Podostawiać, a, ał 1. pododawać dostawiając: Szkoda, że kazalnień niefortunnie pobielono, że w środku podostawiano aniołki. Krasz. **2. podostarczać, dostawić jedno po drugim.** <Po + Dostawiać>

Podostawianie, a, blm., czynność cz. Podostawiać.

Podostrajać, a, ał dostroić jedno po drugim, powykończyć strojenie czego. <Po + Dostrajać>

Podostrajanie, a, blm., czynność cz. Podostrajać.

Podostry lek. przebiegający bez objawów zbyt natężonych (subacutus). Zapalenie podostre. <Pod + Ostry>

Podostrzać, a, ał p. Podostrzyć.

Podostrzanie, a, blm., czynność cz. Podostrzać.

Podostrzenie, a, blm., czynność cz. Podostrzyć.

Podostrzyć, y, ył, nied. Podostrzać poostrzyć a. zaostrzyć do pewnego stopnia, nieco poostrzyć: P. nóż. <Pod + Ostrzyć>

Podostygać, a, ał dostygnąć kolejno jedno po drugim, postygnąć do reszty. <Po + Dostygać>

Podostyganie, a, blm., czynność cz. Podostygać.

Podosuszać, a, ał dosuszyć jednego po drugim. <Po + Dosuszać>

Podosuszanie, a, blm., czynność cz. Podosuszać.

Podosuwac, a, ał dosunac jedno po drugim.

Podosuwanie, a, blm., czynność cz. Podosuwac.

Podosyłać, a, ał dostać jednego po drugim, podostarczać dosyłając. <Po + Dosyłać>

Podosyłanie, a, blm., czynność cz. Podosyłać.

Podoszywać, a, ał doszyć jednego po drugim, pododawać a. pokończyć przez szycie. <Po + Doszywać>

Podoszywanie, a, blm., czynność cz. Podoszywać.

Podościelać, a, ał dostać jednego po drugim ścieląc pododawać. <Po + Dościelać>

Podościelanie, a, blm., czynność cz. Podościelać.

× **Podościeniowaty anat. pod ością czyli grzebieniem łopatki będący**: † Myszka podościeniowata = mięsień podgrzebieniowy, × **podościowy**. Perz. <Pod + *Ościeniowaty, od Oścień>

Podosięgać, a, ał doścignąć jednego po drugim, podoganiać. <Po + Dosięgać>

Podosięganie, a, blm., czynność cz. Podosięgać.

× **Podosiowy p. Podościeniowaty.** <Pod + Osiowy>

Podospiewywać, a, ał dośpiewać jednego po drugim, pokończyć śpiewanie. <Po + Dośpiewywać>

Podospiewywanie, a, blm., czynność cz. Podospiewywać.

Podoswiadczac, a, ał doświadczyć jednego po drugim. <Po + Doświadczać>

Podotaczać, a, ał dotoczyć jednego po drugim, to jest: podokończyć toczenia czego na tokarni; pozataczać jedno po drugim aż dokąd. <Po + Dotaczać>

Podotaczanie, a, blm., czynność cz. Podotaczać.

Podotłukać, a, ał dotłuc jednego po drugim. <Po + Dotłukać>

Podotłukiwanie, a, blm., czynność cz. Podotłukać.

Podotrawiać, a, ał dotrawić jednego po drugim. <Po + Dotrawiać>

Podotrawianie, a, blm., czynność cz. Podotrawiać.

Podotłaczać, a, ał dotłoczyć jednego po drugim. <Po + Dotłaczać>

Podotłaczanie, a, blm., czynność cz. Podotłaczać.

Podotrzewny anat. będący pod błoną otrzewną (subperitonealis): Jama podotrzewna. <Pod + Otrzewny>

Podotrzymywać, uje, ywał dotrzymać jednego po drugim. <Po + Dotrzymywać>

Podotrzymywanie, a, blm., czynność cz. Podotrzymywać.

Podotuczac, a, ał dotuczyć jednego po drugim. <Po + Dotuczac>

Podotuczanie, a, blm., czynność cz. Podotuczac.

Podotykać, a, ał 1. spędzić pewien czas na dotykaniu. 2. dotknąć jednego po drugim. <Po + Dotykać>

Podotykanie, a, blm., czynność cz. Podotykać.

Podouczac, a, ał douczyć jednego po drugim. <Po + Douczac>

Podouczanie, a, blm., czynność cz. Podouczac.

Podowarzac, a, ał dowarzyć jednego po drugim, podogotowywać. <Po + Dowarzac>

Podowarzanie, a, blm., czynność cz. Podowarzac.

Podoważac, a, ał dowazyć jednego po drugim, pododawać ważyć. <Po + Dowazyć>

Podoważanie, a, blm., czynność cz. Podoważać.
Podowcipkować, uje, ował spędzić czas pewien na dowcipkowaniu. <Po + Dowcipkować>

Podowcipkowanie, a, blm., czynność cz. Podowcipkować.

[Podowiadać się, a ś., ał ś.] p. Podowiadyać ś. <Po + *Dowiadać ś., Zam. Dowiadyać ś.>

[Podowiadanie się, a ś., blm.] czynność cz. Podowiadąć ś.

[Podowiadować się, uje ś., ował ś.] p. Podowiadyać ś. <Po + Dowiadować ś.>

[Podowiadowanie się, a ś., blm.] czynność cz. Podowiadować ś.

Podowiadyać się, uje ś., ywał ś., [Podowiadować ś., Podowiadąć ś.] dowiedzieć ś. o wielu rzeczach kolejno; dowiedzieć ś. o wielu wypadkach, wielokrotnie: Wiele (wielu) rzeczy ważnych od nich ś. podowiadyałem. L. Póki stryj nie siedział w Warszawie, mogliśmy mu mydlić oczy; ale już to kilka miesięcy, jak przyjechał, zacznym podowiaduje ś. o wszystkim. L. <Po + Dowiadyać ś.>

Podowiadywanie się, a ś., blm., czynność cz. Podowiadyać ś.

Podowierać, a, ał dwrzeć jednego po drugim, podomykać. <Po + Dowierać>

Podowieranie, a, blm., czynność cz. Podowierać.

Podowierać, a, ał, Podowiertywać dowiercić jednego po drugim, dowiercić wielokrotnie. <Po + Dowiercać>

Podowiertywać, uje, ywał p. Podowiercać. <Po + Dowiertywać>

Podowiertywanie, a, blm., czynność cz. Podowiertywać.

Podowijać, a, ał l. dwinąć jednego po drugim, pokończyć dowijanie, a. pododawać przez dowijanie. 2. spędzić pewien czas na dowijaniu. <Po + Dowijać>

Podowijanie, a, blm., czynność cz. Podowijać.
 † Podowno p. Podobno.

Podowodzenie, a, blm., czynność cz. Podowodzić.

Podowodzić, i, ił spędzić pewien czas na dowodzeniu. <Po + Dowodzić>

Podowozić, i, ił dowieźć jednego po drugim, dowozić podostarczać.

Podowożenie, a, blm., czynność cz. Podowożić.

Podozierać, a, ał dojrzeć jednego po drugim, podogłądać. <Po + Dozierać>

Podozieranie, a, blm., czynność cz. Podozierać.

Podozorny pod językiem a. ozorem będący: Anat. (os hyoides): † Kość podozorna, kość podjęzykowa, gnykowa, † gnyk. Urs. <Pod + *Ozorny, od Ozór>

Podozorować, uje, ował spędzić pewien czas na dozorowaniu. <Po + Dozorować>

Podozorowanie, a, blm., czynność cz. Podozorować.

Podozorze, a, lm. a mięso gruczołowe z pod ozora bydłowego. Włod. P. u rzeźnika część od ozora wołowego z grdycą. Mag. P. od wieprza, świni. Troc. <Pod + *Ozorze, od Ozór>

Podozwalać, a, ał dozwoić w wielu wypadkach, wielokrotnie. <Po + Dozwalać>

Podozwalanie, a, blm., czynność cz. Podozwalać.

Podožynać, a, ał zżuć do reszty w wielu wypadkach, dożać jednego po drugim. <Po + Dożynać>

Podožynanie, a, blm., czynność cz. Podožynać.
[Podóh] (tylko w wyrażeniu: Na P.) p. Podobienstwo: A tam ś. na P. obłoka rybitwy trzepią nad żagle i sznury. Kon. Kraj na P. naszego. Kon. Takie na P. ma włosy, jako i twoja żona. Ryś stąpa na P. kota. <Po + DOB>

[Podój, oju, lm. oje] cała partja mleka wydojona naraz, udój: Pachciarz dostawał zawsze konieczną do podoju. Rog. Nie chciałam, aby cały P. popsuli. Pol. <Po + DOJ>

[Podólenie się, a ś., blm.] czynność cz. Podólić ś.

[Podólić się, i ś., ił ś.] p. Podólić ś.

[Podól, ołu, lm. oły] p. Podólek. <Po + Dól>

[Podór, oru, lm. ory] p. Podorywanie: Świeży P. Jord. <Pod + OR/R>

Podówczaś przys. naówczaś, wtenczaś, pod ten czas, o tym czasie, w tym czasie, tego czasu, o tej porze, w tej porze, owocześnie, ówcześnie, wówczas, owego czasu, onego czasu, wonzas, tamtego czasu: Co P. o Litwie myśleli. Mick. Giermek P. na dworeu przytomny. Mick, <Pod + Ów + Czas>

[Podpachać, a, ał] p. Podorać. <Pod + Pachać>

[Podpachanie, a, blm.] czynność cz. Podpachać.

Podpacha, y a. w lm. y, Podpachy, p. Podpasje. <Pod + Pacha>

Podpachowy p. Podpaszny: Aorta wyższa rozdziela ś. na arterje podpachowe i idące do głowy. Śniad. J. <Pod + Pachowy>

Podpachwinny, Podpachwinowy anat. pod pachwiną będący (subinguinalis). <Pod + Pachwinny>

Podpachwinowy p. Podpachwinny. <Pod + Pachwinowy>

[Podpaciép] od strony północnej, na północ: P. to pole niedobre. P. żyto zginęło od śniegu.

<Pod + Paciep>

Podpadać, a, ał p. 2. Podpaść. <Pod + 2. Padać>

Podpadanie, a, blm., czynność cz. Podpadać: Nieprzyjaciel krążył go, ucierając ś. zawsze podpadaniem i madeni potyczkami. Ustrz.

Podpadły który podpadł: Bronisz pod opiekę, obronę twoję podpadłych. Troc. Karać o występku podpadłego. Troc. <Od Podpaść>

Podpadnienie, a, blm. p. Podpadnięcie.

Podpadnięcie, a, blm., Podpadnienie czynność cz. 2. Podpaść.

Podpajać, a, ał p. Podpoić.

Podpajanie, a, blm., czynność cz. Podpajać.

!Podpajęczynówkowy anat. będący pod błoną pajęczynową mózgu (subarachnoidealis). <Pod + *Pajęczynówkowy, od Pajęczynówka>

× **Podpakarzać, a, ał p. Podpokorzyć.**

× **Podpakarzanie, a, blm., czynność cz. Podpakarzać.**

Podpalacz, a, lm. e, † Podpała, × Podpalca, × Palacz, × Palicz, † Pożezca, † Pożoźca, † Pożognik, † Pożoza ten, co podpała, † brodnierz, podkładający ogień pod budowlę i t. p. Herostrat, P. kościola efezyńskiej Djany. L. Sto uncji złota za głowę podpalacza. Kon. <Od Podpałać>

Podpalaczka, i, lm. i forma ż. od Podpalacz.

Podpałać, a, ał p. Podpalić. <Pod + Palać>

Podpalałość, i, blm. rz. od Podpalały: P., okopcałość, czarnaśwa farba. Mącz.

[Podpalały] p. Podpalany: Nie wszystko są białe fijołki: są bronatne, są i podpalałe. Szymon. <Od Podpalać>

Podpalanie, a, blm., czynność cz. Podpałać.

× **Podpalany** i. im. od **Podpalać**. 2. a. **Podpalony** [**Podpalany**, **Podżarty**], † **Podpolany** (o zwierzętach) *odznaczający ś. maścią ciemno-brunatną, ciemno-żółtą, śniadą, płową*: Byk P. Ml. < Od **Podpalać** >

× **Podpalca**, y, lm. y p. **Podpalacz**: Neron z siebie winę podpalcy miasta zwałił. Nar. Przen.: *podżegacz, poduszczyciel*: Liwinius z innemi podpalcami buntu na wygnanie skazany. Nar. Herszt i P. buntu szubienicą życie skończył. Nar. < Pod + *Palca, PAŁ/PAL >

Podpalczy i. przym. od **Podpalca**, *podpalający, do podpalania skłaniający*: Podpalczy zarzewia zguby. Wor. 2. lek.: *Obłąd P. = rzekoma skłonność do wzniecania pożarów (pyromania)*. < Od **Podpalca** >

Podpalenie, a, blm. i. czynność cz. **Podpalić**. 2. wet. *dychawica*.

Podpalić, i, il, nied. **Podpalać**, † **Podpaliwać** *podłożyć ogień; zapalić, rozpałić, wzniecić ogień*: P. drwa. Troc. Herostrat podpalił kościół efezyńskiej Djany. L. Tyrani dziecięce częstokroć od własnych poddanych bywają w budynkach podpalani. L. Trzy razy byłem przez złoczyńców podpalany. L. (= *podpalano mi budynki*). Przen.: *Całe towarzystwo było jakby podpalone tą wiadomością*. Kacz. P. w piecu. Troc. (= *napalić*). 2. † P. *opalić, ogrzać nieco*: Podpal izbę. Troc. 3. przen. *zapalić, zagrzać, zachęcić, podbudzić, pobudzić, poduszczyć, podbechtać*: Podpalał go do męczeńskiej korony gorącemi słowy. Skar. Szaleństwo Kleopatry! serce podpaliwać zbrojnego gościa! Bardz. 4. *przypalić, przypiec nieco, nadpalić*: Podpalać cukier na przyprawę do czego. Sł. wil. Gorzałkę z miodem i korzeniami podpalają, i to nazywa ś. robieniem krupniku. Sł. wil. 5. konia = *schwacić, nabawić zapalenia*: On jest podpalony, i jasnie pan musi go sprzedać. Wilez. Jakiemuś gościowi klacz wierzehową podpalił. Kacz. Klacz stara bułana, na jedno oko była ślepa i podpalona. Krasz. Lejbie wczoraj udało ś. na jarmarku sprzedać 3 podpalone konie za zupełnie zdrowe. 6. [P.] *zmrozić, zwarzyć*: Mróz podpalił w sadzie drzewa. < Pod + Palić >

† **Podpaliwać**, a, ał p. **Podpalić**.

† **Podpaliwanie**, a, blm., czynność cz. **Podpaliwać**.

Podpalmowy pod palmami, w cieniu ich znajdujący ś.: Chatka podpalmowa. Słow. < Pod + Palmowy >

Podpalny tyżący ś. *podpalnia, pożogowy*: Pochodnia podpalna. < Od **Podpalić** >

Podpalony i. im. od **Podpalić**. 2. p. **Podpalany**: Pies P. = *podpalany na piersiach*.

Podpalować, uje, ował, nied. **Podpalowywać** *podsadzić, podeprzeć, wesprzeć podbijając pale*: P. ścianę, most. < Pod + Palować >

Podpalowanie, a, blm., czynność cz. **Podpalować**.

Podpalowywać, a, ał p. **Podpalować**.

Podpalowywanie, a, blm., czynność cz. **Podpalowywać**.

× **Podpalstwo**, a, lm. a *zbrodnia podpalenia, podłożenia ognia, wzniecenia pożaru*: Kryminał podpalstwa. Nar. < Pod + PAŁ/PAL >

Podpał, u, lm. y, × **Podpała** i. a. × **Podpałka** *podpalenie, podłożenie ognia*: Oblężone miasto ledwo od podpału odproszone. Nar. 2. to, czym ogień podpalają, *podnieta, podszyta ognia, podpałka, rozpałka, drzazga, zagiew, zapal*: Ogień bez podpału nie może być. Syk.

Na domy rzucili podpały, które pożarły domów onej noey dwieście. Zim. Podpały siarczyste. Troc. Podpały wojenne. Troc. (= *pociski zapalne*). Podpały wojenne u dawnych, *falarica*, podobne bywały do włóczni, mając spiczaste żelazo obwinięte w kądziel, siarką, smolą i olejem napojoną. Papr. Przen. *podnieta, pobudka, bodziec, pokusa, poduszczenie*: Bogactwa im nie innego nie zostawują, jedno pobudkę ku rozmaitym zbytkom, a podpały przekłętwa bożego. Rej. Już podpałów lubieżności nie czuje, ale jeszcze pycha go nadyma. Pilch. (= *zapalów, ognia*). < Pod + PAŁ/PAL >

Podpała, y, lm. y i. × P. p. **Podpał**: Czyż i moje serce nie stanie ś. jedną z podpał? Orzesz. 2. † P. p. **Podpalacz**: On go na to poduszczęł i sam był podpałą tego złego. Leop. < Pod + PAŁ/PAL >

Podpałacowy znajdujący ś. *pod pałacem*: Lochy więzienne podpałacowe w Wenecji. Od. < Pod + Pałacowy >

× **Podpałacz**, a, lm. a *miejsce pod pałacem, okolo pałacu*. < Pod + *Pałacz, od Pałac >

[**Podpałek**, lka, lm. lki] i. *podżegacz, podszczuwacz, podmawiacz, instygator*: Alić podpałków nie brakło tam onych, co lud jurzyli, by smolne lucznywo. Kon. 2. *placcek na kominie upieczony*. 3. *żelazna część sochy podlaskiej do umocowania sochy z grządzielą*. < Pod + PAŁ/PAL >

Podpałka, i, lm. i p. **Podpał**: Z tych gratów dobraby była P. < Pod + PAŁ/PAL >

Podpancerzowy pod pancerzem znajdujący ś., *pod panierz przeznaczony*. < Pod + Pancierzowy >

Podpanek, nka, lm. nkowie, **Półpanek** *niby pan, udający pana*: Podpankowie więcej dokuczają, niż panowie. Prz. Teraz namnożyło ś. podpanków. Rzew. Który raczej na podpanka, niż na służącego wyglądał. Krasz. Nikomu nie czyniąc, wychodzi powoli na podpanka. Krasz. < Pod + Panek >

Podpanewkowy anat. *będący pod panewką wyrostka barkowego łopatki (infraglenoidalis)*. < Pod + Panewkowy >

Podpantoflowy będący pod pantoflem: P. małżonek. Byk. < Pod + Pantoflowy >

Podpar, u, lm. y leśn. *zgnilizna odzieńkowa u drzew, mursz od korzeni, wogóle u drzew, stojących na miejscach bagnistych*. < Pod + PAR/PARZ >

Podparać, a, ał p. **Podpróc**.

Podparafja, i, lm. e *mała parafja, zależna od głównej, filja parafji*. < Pod + Parafja >

Podparafjalny przym. od **Podparafja**: Kościół P.

Podparanie, a, blm., czynność cz. **Podparać**.

Podparcie, a i. blm., czynność cz. **Podprzeć**. 2. lm. a *podpora*: Podajże P. serca i myśli temu nędznemu człowieczeństwu naszemu. Rej. Sami na obie nodze chromią, a drugim w P. ś. stawiają. Smotr.

Podparcie się, a ś., blm., czynność cz. **Podprzeć** ś.

[**Podparć**, **podprzeć**, **podparł** i P. ś.] p. **Podprzeć**. < Pod + PIÓR/POR/PR/PIER >

Podparnik, a, lm. i farb. *kocioł wypełniony parą wodną, w którym towar odbywa wstępne parowanie*. < Pod + Parnik >

i. **Podpas**, u, lm. y *dolna połowa ciała od pasa*: Niewiasty z rybim podpasem = syreny. L. < Pod + i. Pas >

2. **Podpas**, u, lm. y *krótki popas, odpoczynek w drodze, aby konie odpoczęły i podjaly*: Popas,

P., podkarm w drodze, podkarmianie koni a. miejsce podkarmiania. Troc. <Pod + PAS>
1. Podpasać, a, ał p. 1. Podpaść. <Pod + Pasać>

2. Podpasać, sze, sał, nied. Podpasywać opasać od spodu, podwiązać pasem, sznurkiem, taśmą i t. p.: P. dziecko. P. suknię = *podkaszawszy przewiązać*. Przen.: † Stójcie podpasani w prawdzie, przyobleczeni w pancerz sprawiedliwości. Gil. (= *umocnienie*). † Barkę wzięwszy, używali pomocy, podpasując okręt, bojąc s., aby na Syrty nie wpadli. Wuj. (= przywiązali barkę do okrętu. L.). P. s. *podwiązać s. pasem, przepaską, opasać s., przepasać s. od spodu; podkasać s. przepasawszy s.* <Pod + Pasać>

1. Podpasanie, a, blm., czynność cz. 1. Podpasac.

2. Podpasanie, a, f. blm., czynność cz. 2. Podpasac. 2. lm. a to, czym podpasują, czym podpasują s., pas, opaska, przepaska.

Podpasanie się, a s., blm., czynność cz. Podpasac s.

1. [Podpasek, ska, lm. ski] 1. p. Podpastuch: Nie masz Dafnisa, na łożu potnieje, wiernych podpastków konają nadzieje. Koss. 2. *wieprz nieco podpasiony.* <Pod + *Pasek, od 1. Pasać>

2. [Podpasek, ska, lm. ski] jedno z przedłużań żelaznych nasad kola, [k o ł m i r z]. <Pod + *Pasek, od 1. Pas>

[Podpasicz, a, lm. e] p. Podpastuch. <Od 1. Podpasac> <Ukr. pidpasać>

Podpasienie, a, blm., czynność cz. 1. Podpaść.

Podpaska, i, lm. i f. bud. jedna ze sztuk drzewa cienkiej miary, jakimi s. w krześle dachowym krokowie podpasują. 2. *ehir. opatrunek służący do podtrzymywania narządu cierpiącego:* P. moszny a. na mosznę (suspensorium). <Od 2. Podpasac>

Podpastuch, a, lm. y, [Podpasek, Podpasicz, Podpasycz] pomocnik pastucha, podpastuszy, potrzódka. <Pod + Pastuch>

Podpastuszy, ego, lm. owie p. Podpastuch. Wor.

[Podpasycz, a, lm. e] p. Podpastuch. <Ukr. pidpasać>

Podpasywać, uje, ywał p. 2. Podpasac.

† **Podpasywać, uje, ywał p. 1. Podpaść.**

Podpasywanie, a, blm., czynność cz. Podpasyc.

† **Podpasywanie, a, blm., czynność cz. † Podpasyc.**

Podpasze, a, lm. a, Pacha, × Podpacha anat. dołek pod pachą, dołek podpaszny, pazucha (axilla s. fossa axillaris): Przegub podpasza a. podpaszny (plica axillaris). Ziele to zła wonią podpasza oddala, gdy prochem jego będziesz naciepał pazuchy. Sien. Gdy nań miecz podnosi, ten ugodził go spisa w P. Nar. <Pod + *Pasze, od Pacha>

[Podpaszek, szka, lm. szki] tyle, ile s. zmiesci pod pachę: Przyniósł dla krów P. siana. <Pod + *Paszek, od Pacha>

Podpaszny, 1 Podpachowy pod pachą będący (subaxillaris): Tętnica, żyła podpasza, przegub podpasza a. P. (plica axillaris). Smród P. Troc. <Pod + 2. Paszny>

1. Podpaść, sie, si, nied. Podpasac, † Podpasyc 1. *upaść do pewnego stopnia, podtuczyć:* P. wieprza. 2. *napaść, popaść nieco, podkarmić, posilić, dać podjeść.* Przen.: Jako śnicerz oczy nateżonym patrzyeniem utrudzone uwalnia, zwraca i podpasza; tak i my powinniśmy niekiedy umysłowi ulgę uczynić i niejakiemi go rozrywkami

P. Pileh. (= *odświeżyć, orzeźwić, pokrzepić*). <Pod + 1. Paść>

2. Podpaść, dnie, dń, nied. Podpadać 1. pod kogo, pod co, kogo, co = napaść chyłkiem, dopaść, przypaść, podbiec, rzucić s. pod kogo, pod co: Sermując jakoś bardzo blisko, Rynald zapędzony pod Sakrypanta wszystek podpadł podsadzony. P. Koch. Herkules pod Cerbera podpada srogiego, w zwycięskiej ręce groźną buławę trzymając. Bardz. Znowu kazali harcownikowi podpadać i wywabiać ich w pole. Pas. Bartnik ofiarował s. P. do stada i zeicha je dalej odegnać. Krasz. Wtym Połowcy Kijów podpadli. Lel. Oddziały, podpadając, czyniły okrzyk i cofały s. natychmiast. Sienk. Przen.: [Podpada] = *napada, kusi, korci, ciągnie; zachciewu s.:* Podpada iść na polowanie, na karty, na hulankę. 2. *kogo, † pod kogo = opaść go niezacznie, uciec s., udać s. do niego w upatrzonej chwili:* Księdza gwardjana P. musisz, który gorliwością swoją tatule nam przeprosi. L. Moja rada P. panny Teresy wuja. L. Podpadam pod obronę, pod łaskę twoję. Troc. Starszy syn wojewody mołdawskiego, wygnany od młodszego, podpadł pod Kazimierza o protekcję. Tw. A potem jeszcze jakby był podpadł matkę i odstąpił jej posagu córki. Kaczk. 3. *komu, czemu, pod co = podlec, nasunąć s., nawinąć s., napatoczyć s., nastreczyć s.:* Mnie dziennik jego podpadł. Gorez. (= *wpadł mi w ręce*). Podpadać pod zmysły, pod dyskusję a. dyskusji. Nie czujemy żadnej rzeczy, która pod zmysły nie podpada, to jest, która żył suchych zmysły składających nie porusza. Boh. 4. *pod co, czemu = upaść w co, doznać czego, ulec, podlec czemu, ściagnąć co na s., narazić s. na co:* Podpadł kraj ten pod moc nieprzyjacielską. Troc. P. pod egzekucją, pod karę, pod dekret. Troc. Podpadł karze, błędowi. Troc. Niespodziewanie tej karze P. mogę. L. Chwale lub naganie podpadają królowie. Krasz. <Pod + 2. Paść>

Podpatrywać, uje, ywał i P. s. p. Podpatrzyć. Podpatrywanie, a, blm., czynność cz. Podpatrywać.

Podpatrywanie się, a s., blm., czynność cz. Podpatrywać s.

Podpatrzeć, y, ył i P. s. p. Podpatrzyć. <Pod + Patrzeć>

Podpatrzenie, a, blm., czynność cz. Podpatrzyć a. Podpatrzyć.

Podpatrzenie się, a s., blm., czynność cz. Podpatrzyć s. a. Podpatrzyć s.

Podpatrzyć, y, ył, Podpatrzyć, nied. Podpatrywać wypatrzeć chyłkiem, ukradkiem, wysłedzić oczyma, wyszpiegować, nied. podglądać: Podpatruje przez dziurkę od klucza. Dzień i noc nicem nie czynił, tylko podpatrywał ich sprawy. Nar. Często w lesie barcie swe podpatrywał. Krasz. Musieli już tu bez nas starego P. Krasz. P. s. *wypatrzeć siebie chyłkiem nawzajem, wysłedzić s. oczyma, wyszpiegować s., nied. podglądać siebie wzajemnie:* Podzieleni na osobne gromady, obozowali w podwórzach, podpatrując s. i oczyma mierząc nieufnie. Krasz. <Pod + Patrzyć>

Podpenzelkować, uje, ował podsmarować penzelkiem. <Pod + Penzelkować>

Podpenzelkowanie, a, blm., czynność cz. Podpenzelkować.

Podpenzlować, uje, ował podsmarować penzlem. <Pod + Penzlować>

Podpenzlowanie, a, blm., czynność cz. Podpenzlować.

Podpaznogciowy anat. *pod paznogciem będący*: Zastrzał P. (panaritium sub ungue). < Pod + Paznogciowy >

[**Podpełnik**, a, lm. i] p. **Podpołudnik**. < Od *Podpełny, od Pod + Pełny >

Podpełzać, a, ał p. **Podpełznąć**. < Pod + Pełzać >

Podpełzanie, a, blm., czynność cz. **Podpełzać**.
Podpełznąć, nie, nał, nied. **Podpełzać pełznąć** *podsunąć ś.*, *zbliżyć ś. pod kogo, pod co, podczolgnąć ś.* < Pod + Pełznąć >

Podpełznie, a, blm. p. **Podpełznięcie**.
Podpełznięcie, a, blm., **Podpełznięcie** czynność cz. **Podpełznąć**.

Podpęcherzowy anat. *pod pęcherzem będący*: Gruzoł P., gruzoł krokowy, × sterecz (prostata). < Pod + Pęcherzowy >

Podpędząć, a, ał i × P. ś. p. **Podpędzić**. < Pod + Pędzać >

Podpędzanie, a, blm., czynność cz. **Podpędzać**.
× **Podpędzanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Podpędzać** ś.

Podpędzenie, a, blm., czynność cz. **Podpędzić**.
× **Podpędzenie się**, a ś., blm., czynność cz. **Podpędzić** ś.

Podpędzić, i ń, nied. **Podpędząć** 1. *podegnać, podgonić ku czemu, pod co, dokąd*: P. bydło pod oborę, nieprzyjaciół pod obóz. 2. *niewiele odpędzić, odegnąć do pewnego kresu, przepędzić, pogonić*: Podpędzili wroga 3 mile i wróciłi. Przen.: P. spirytus do pewnego stopnia tęgości, mocy. P. kogo na licytacji do pewnej ceny = *podbić*. 3. *przynaglić, zmusić, podmukać, napędzić, zmiewolić*: P. do większego pośpiechu. P. opieszalego w robocie. P. konia. P. inspekty = *przyspieszyć ich wzrost*. P. urynę, wiatry = *przyspieszyć ich zejście, odejście, wyjście*. 4. cz. ni. w robocie, z robotą = *żwawiej, szybciej doprowadzić ją do pewnego kresu, pospieszyć ś. z nią*. P. ś. zapędzić ś., *popędzić za kim*. P. ś. za uciekającym. < Pod + Pędzić >

Podpępcze, a, lm. a, † **Czerewizna**, † **Cerewizna** anat. *część brzucha poniżej pępka*, × *okolica podpępkowa* a. *podżołądkowa*, † *wydział podbrzuszny*, † *podolek* (hypogastrium). < Pod + *Pępcze, od Pępek >

Podpępkowy p. **Podpępny**. < Pod + Pępkowy >
Podpępny, **Podpępkowy** anat. *pod pępkiem będący* (infraumbilicalis). < Pod + *Pępny, od Pęp >

Podpiąć, **podępnie**, **podpiął**, nied. **Podpinać** 1. *spiąć, zapiąć od spodu*: P. poprąg na koniu. P. konia. Troc. Dobrze jeżdżą, którzy dobrze podpinają. Dor. P. czym włosy, czepek, kapelusze damski, suknię = *upiąć, zrobić podpięcie, ubrać kwiatami, kokardami od spodu, ułożyć fantazyjnie fałdy, festony u sukni i przypiąć je od spodu*. Podpięty pod samą szyję = *zapięty na wszystkie guziki nie wyłączając ostatniego pod brodą*. Niemczyk podpięty, z przęciem w ręku. L. (= *opięty*). 2. *suknię = podkasawszy, wiośszy zapiąć*: P. suknię pazem. 3. [P. spinkę, halsztuk] = *podpić, podchmieleć sobie*. P. ś. *podpiąć na sobie suknię*. < Pod + Piąć >

Podpicie, a, blm., czynność cz. **Podpić**: Wino w podpiciu wesolego czyni. Jabł.

Podpić, ije, ił, nied. **Podpijać** a. P. *sobie* 1. *napić ś. trochę, zaspokoić pragnienie do pewnego stopnia*: Pijże, włodarzu! Jużem podpił sobie. Kochan. 2. *podochocić, podchmieleć, lyknać sobie*: Jeżelim trochę podpił, kara już gotowa, bo za to mocno boli i cięży mi głowa. L. Każdy Francuz, jak

podpije, beczy. Mick. A gdy podpił sobie Symon i synowie jego... Wuj. Naprzód dobre wino stawia, a gdy sobie goście podpiją, tedy podlejsze. Leop. Teraz sobie podpijać, teraz czas tańcować. Li. Nie jest grzech P. sobie mądrym i uczonym, a wszak Bacchus Minerwie był bratem rodzonym. Kochan. Drugi jakby sobie królestwo podbił, że sobie podpił. Chm. B. Mówią czasem, muszę sobie nań P. Groic. (podochoćci ś. do załebków. L.). Kiej sobie ludzie podpiją, wtenczas poznać fantazyją. Prz. Podpił sobie gorzałką. < Pod + Pić >

Podpiec, cze, kł, nied. **Podpiekać** 1. *przypiec od spodu*: P. podeszwy na torturach. 2. *upiec do pewnego stopnia, niezupełnie upiec, nawpół upiec*. < Pod + 2. Piec >

[**Podpiecek**, cka, lm. cki], **Podpieczek**, **Podpiecze dziura**, *schowanko pod piecem; miejsce pod piecem, pod kominem zagrodzone na kury*. < Pod + *Piecek, od 1. Piec >

[**Podpiecze**, a, lm. a] p. **Podpiecek**. < Pod + *Piecze, od 1. Piec >

[**Podpieczek**, cza, lm. czki] p. **Podpiecek**. < Pod + *Pieczek, od 1. Piec >

Podpieczenie, a, blm., czynność cz. **Podpiec**.
Podpieczętować, **uje**, **owal** *przypieczętować od spodu*. L. < Pod + Pieczętować >

Podpieczętowanie, a, blm., czynność cz. **Podpieczętować**.

† **Podpieka**, i, lm. i *brunatna skóra chleba przypalonego w nazbyt gorącym piecu*. < Pod + PIEK/POK >

Podpiekać, a, ał p. **Podpiec**.
Podpiekanie, a, blm., czynność cz. **Podpiekać**.
Podpielenie, a, blm., czynność cz. **Podpiec**.
Podpieluszek, szka, lm. szki *pieluska podkładana dziecku pod tyłek*, poddupnik. L. < Pod + *Pieluszek, od Pielucha >

Podpieniek, nka, lm. nki, **Podpienka**, **Podpinka** *gatunek grzyba jadalnego*. Goł. < Pod + Pieniek >

[**Podpienka**, i, lm. i] p. **Podpieniek**.
Podpierać, a, lm. e i. *ten, co podpiera*. 2. *podpora*: Chwaliłeś ś., Maciuś, że ty masz pałace, a ty masz chałupy, same podpiérace. 3. *wga, w zagadce o krowie*: Dwa stychące, dwa patrzące, styry podpiérace, jeden sajdak. 4. *Nawój* (w staciwach) kończy ś. zgrubieniem, zwanym łeb; w tym łbie jest 12 dziur; w jedną z nich, w miarę potrzeby, wtyka ś. kofek, zwany natęgaczem, podpiéraczem lub zatykaaczem. Gwar. 5. † P. anat. p. **Obrotnik**. 6. *zł. węgiel*. ? < Od 1. Podpierać >

× **Podpierać**, a, lm. e, **Podporca** *ten, co podpiera, co niezupełnie pierze*. < Od 2. Podpiérac >

Podpierać, a, ał i P. ś. p. **Podęprzeć**. < Pod + PIOR/POR/PR/PIER >

× **Podpierać**, a, ał p. **Podęprać**. < Pod + Pierać >

× **Podpierać**, a, lm. a *wspora, stempel wstawiany pod osłabione części budowli*. < Od Podpiérac >

Podpierałny *służący do podpierania, na którym można ś. podęprzeć, wesprzeć*: Kangur z podpierałnym ogonem. < Od Podpierać >

Podpieranie, a, blm., czynność cz. **Podpierać**.
Poł.: P. krocza podczas porodu, ochranianie go od rozdarcia.

× **Podpieranie**, a, blm., czynność cz. × **Podpierać**.

Podpieranie się, a ś., bhm., czynność cz. **Podpierać** ś.

Podpierać, a, lm. a p. Podpierać. *Gemb.* <Pod + *Pierać, od Pierś>

Podpierać, śnia, lm. śnie, Popierać, !Podpierać, Podpierać, Podpierać *rzemień w u-przęży przechodzący pod pierśmi koniemi:* P. ma leżeć nad łopatkami, ażeby koniowi do stąpania i wyrabiania nogami nie przeszkadzał. *Kaw. Nar.* <Pod + *Pierać, od Pierś>

Podpieraćowy p. Podpierać: Dołek P. Błona podpieraćowa. <Pod + Pierśowy>

!Podpierać, a, lm. e p. Podpierać: Strzemią srebrne szerokie, nagłówek i P. takiż. Szaj. <Zam. Podpierać, przez sld. do Pod + Pierś>

Podpieraćnik, a, lm. i l. p. Podpierać. 2. [P.] = a) *łańcuszek, który ś. zakłada na dyszel, naszelnik.* b) W warsztacie płótno wyrobione nawija ś. na tak zwany P. Gwar. <Pod + *Pieraćnik, od Pierśny>

Podpieraćny, Podpieraćowy *anat. pod pierśią będący:* Przegroda podpieraćna, przepona (diaphragma). <Pod + Pierśny>

Podpieraćzać, a, ał pieścić *potr. sze:* Irena podpieraćzać starego, jak umie. *Krasz.* <Pod + *Pieraćzać, od Pieścić>

Podpieraćzanie, a, bhm., czynność cz. **Podpieraćzać.**

Podpierać, a l. bhm., czynność cz. **Podpierać.** 2. *lm. a to, czym ś. podpiną, np. popreg na koniu.* P. u sukni = *fantazja z kwiatów, kokard, podtrzymująca faldy; także fantazja u kapelusza damskiego.* 3. *lm. a pewien układ spódnicy, tunic, udrapowanie jej.*

Podpierać się, a ś., bhm., czynność cz. **Podpierać** ś.

Podpieraćka, i, lm. i szew. skóra wyszczelająca tył obrzoła w miejscu oparcia pięty. <Pod + Pięćka>

Podpieraćzenie, a, bhm. bud. wysunięcie ze ściany murowanej jakiej części budowli, na piętnaruch wzniesionej. <Pod + Pięćzenie, od Pięćrzy>

Podpierać, a, ał p. Podpierać. <Pod + Pięć>

Podpieraćanie, a, bhm., czynność cz. **Podpierać.**

Podpieraćować, uje, ował wypikować od spodu. <Pod + Piekować>

Podpieraćowanie, a, bhm., czynność cz. **Podpieraćować.**

Podpieraćwać, uje, ował, nied. Podpieraćwać l. niezupełnie przepięćwać, naderznąć piłę. 2. *upięćwać od spodu, poderznąć piłę.* <Pod + Pięćwać>

Podpieraćwanie, a, bhm., czynność cz. **Podpieraćwać.**

Podpieraćywać, uje, ywał p. Podpieraćwać. **Podpieraćwanie, a, bhm.,** czynność cz. **Podpieraćywać.**

Podpierać, Podpierać *trochę pijany, podchmielony, podchocony, będący pod dobrą datą.* Troc. <Od Podpierać>

Podpierać, a, ał i P. ś. p. Podpierać.

Podpieraćanie, a, bhm., czynność cz. **Podpierać.**

Podpieraćanie się, a ś., bhm., czynność cz. **Podpierać** ś.

Podpieraćka, i, lm. i l. rzemieńne podpierać u kaszkieta, zapinające się pod brodą: Afrodyta... przerwała rzemieńną podpieraćkę. *Ml.* W pysk młodego watażkę szablą trzasnął, nie zabił jednak, bo ostrze wstrzymała P. Sienk. 2. [P.] *rzemień idący pod brzuchem w poprzek upręży.* <Pod + PN/Pięć/PON/PIN>

[**Podpieraćka, i lm. i] p. Podpieraćnik.**

Podpierać, u, lm. y l. podpierać: Dać pismo do podpisu. 2. *napis u spodu czego:* P. pod ryciną wyjaśniający jej treść. 3. *imię i nazwisko podpisane pod jakim pismem, a. odpowiedni znak niepiśmiennego:* List Kościuszki z jego własnoręcznym podpisem. P. podrobiony, sfalszowany. Położyć, dać na czym P. Stwierdzić co podpisem. P. na dokumencie. X *Niżej na podpisie wyrażony... L. (= niżej podpiany).* Znam ten P. Akt z podpisem prywatnym. Akt bez podpisu nie znaczy. Opatrzyć co podpisem. Dać na co P. (= zezwolić na co, zobowiązać ś. do czego). Mam na to jego P. P. nieczytelny. P. z zakresem, z ogonkiem, zamaszty. 4. X *P. adres wypisany:* P. na liście, na kopercie, adres. L. <Pod + PIS>

Podpierać, sze, szą a. [sają], sał, nied. Podpieraćwać, [Podpieraćwać] l. wypisać, napisać *co pod czym, napisać pod spodem czego:* P. pod wyrazami łacińskimi ich znaczenie. P. rycinę. 2. *posp. wypisać na wzór:* P. uczniowi kaligrafję w kajecie. 3. *opatrzyć swym wypisanym imieniem i nazwiskiem:* Książki, kajety nie podpisane łatwiej giną. P. swą własność. Ci, co o wzgardzie sławy księgi pisali, na tychże tam księgach z pilnością imiona swoje podpisali. *Warg. (= kładli, umieszczali).* 4. X *P. list a. na liście=zaadresować go:* List ten zanies temu, do kogo jest podpiany. L. 5. a. *P. ś. wypisać swoje imię i nazwisko pod jakim pismem, stwierdzić, zatwierdzić swym podpisem:* P. testament, kontrakt, akt, umowę, pokój, wyrok, zobowiązanie, protokół, świadectwo. P. list. Podpisaćem to własnoręcznie. Przywiodłbym i innych wielu, co by tej sentencji mojej podpisali. *Biel. M. (= co by ś. na nią pisali, zgodzili).* Na to ś. nigdy nie podpiszę! Naczelnik podpisuje papiery. P., P. ś. za niepiśmiennego. Przekówie nasi nie podpisywali ś. w listach jak tylko bratem; potem powolnym sługą; dzisiejsi zaś najniższymi sługami i podnózkami. L. (= pisali ś.). <Pod + Pisać>

Podpieraćanie, a, bhm., czynność cz. **Podpierać.**

Podpieraćanie się, a ś., bhm., czynność cz. **Podpierać** ś.

Podpieraćany l. im od Podpierać: Dokument P. 2. (człowiek) który ś. podpisał: Niżej P... zobowiązuję ś. P., za którego a. którego podpisali.

Podpieraćarz, a, lm. e, †Podpierać pomocnik, zastępca pisarza; sekretarz sądowy. <Pod + Piszarz>

Podpieraćarzowa, ej, lm. e *żona podpieraćarza.*

Podpierać, ska, lm. ski l. X P. dopisać, przypisać u dołu. *Sł. wil. 2. †P. p. Podpierać szczeg. podpisać sądowy:* Pisarzom ziemskim inne podpiski, którzy tylko w pisaniu im pomagają mają, dopuszczamy mieć, jedno żeby sami wszystko ręką swą podpisywali. *Herb. A* któryby pisarz sam przy aktach grodzkich osobą swą ustawicznie nie był, ani mieszkał, aby szlachcica osiadłego i przysięgłego za podpiska przy aktach grodzkich miał. *Ksej. A* wszędzie, gdzie gród jest, tam pisarz ziemski podpiska przysięgłego chować ma dla potocznych spraw. *Ksej. Regent kancelarji w prawdziwej polszczyźnie* zowie ś. P. Tremb. <Pod + *Pisać, PIS>

Podpieraćowy *przym. od Podpisać. L.*

[**Podpieraćować, uje, ował**] p. **Podpierać.** [**Podpieraćowanie, a, bhm.**] czynność cz. **Podpieraćwać.**

[**Podpieraćowanie się, a ś.,** bhm.] czynność cz. **Podpieraćwać** ś.

Podpisujący im. od **Podpisujący**. IP., ego, Im. y *prenumerator*: *Żurnal ten, nie wiem, ilu liczy podpisujących. Mick.*

Podpisujący, uje, ywał i P. s. p. **Podpisać**. <Pod + Pisywać>

Podpisywanie, a, bfm., czynność cz. **Podpisywać**.

Podpisywanie się, a s., bfm., czynność cz. **Podpisywać** s.

Podpitek, tka, Im. tki *biba, libacja, pijatyka*: Na podpitku episkopi brodami s. wycinają. Pim. <Pod + Pl/POJ>

Podpity p. **Podpity**. <Od Podpić>

Podpiwek, wka, bfm., × **Półpiwek**, [**Półpiwko**] *ślabe piwo, pochodzące z drugiego zalawia mąki słodowej wodą wrzącą, piwo wodniste*: Grzanki maczane w podpiwku. Rzew. Por. **Dobiór**. <Pod + *Piwek, od Piwo>

Podpiwkowy przym. od **Podpiwek**.

Podpiwnicz, ego, Im. owie *pomocnik piwnicze-go*. <Pod + Piwniczy>

Podplanetarny *znajdujący s. pod planetą, pod planetami*: *Podplanetarnych fal słychać granie. Krasin.* <Pod + Planetarny>

Podplatać, a, ał p. **Podpleść**.

Podplatanie, a, bfm., czynność cz. **Podplatać**. **Podpląsać**, a, ał *nieco popląsać, potaćczyć*. <Pod + Pląsać>

Podpląsanie, a, bfm., czynność cz. **Podpląsać**.

× **Podplątać**, eze, tał, nied. **Podplątywać** *splątać, pogmatwać co pod czym; skrycie zaplątać, zagmatwać co; przen. otumanić, omamić, oszukać podstępnie*: Co mu s. jeno podoba w schismatykach, broi, zwodzi je, mami je, oszukawa, podplątywa, obala, błędy przez nie sieje. Smotr. <Pod + Plątać>

Podplątanie, a, bfm., czynność cz. **Podplątać**.

Podplątywać, a, ał p. **Podplątać**.

Podplątywanie, a, bfm., czynność cz. **Podplątywać**.

Podplebani, ego, Im. owie *pomocnik, zastępca plebana, wikarjusz*. Mur. <Pod + *Plebani, od Pleban>

Podplebański przym. od **Podplebani**.

Podplecenie, a, bfm., czynność cz. **Podpleść**.

Podpleć, **podpeł**, **podpiele** *opleć do pewnego stopnia, posunąć dalej robotę pielienia, nieco opleć*. <Pod + Pleć>

Podplemię, enia, Im. ona *dział plemienia*: W tym kraju każde plemię, każde P., każda rodzina nawet ma swój herb. <Pod + Plemię>

Podpleść, ecie, ótt, nied. **Podplatać** 1. *zapleść od spodu*: P. otwór. 2. *spleść od spodu do góry do pewnego kresu*. 3. *doprowadzić plectenie do pewnego kresu, zapleść, wpleść nieco dalej*. <Pod + Pleść>

Podplic, u, Im. e *kawał mięsa wycięty między karkiem a łopatką*. <Pod + *Plic, od Plec>

Podplakać, eze, kał, nied. **Podplakiwać** *zaplakać nieco zicha*: Matka pocałowała go w głowę, rada ze zżeczności, i znouu podplakała trochę. Krasz. <Pod + Plakać>

Podplakanie, a, bfm., czynność cz. **Podplakać**.

Podplakiwać, uje, iwał p. **Podplakać**: *Zegnali ją i podplakiwali*. Krasz. <Pod + Plakiwać>

Podplakiwanie, a, bfm., czynność cz. **Podplakiwać**.

† **Podplaszcz**, a, Im. a *odzienie noszone pod płaszczem*. L. <Pod + *Płaszcz, od Płaszcz>

× **Podplątnik**, a, Im. cy *pomocnik plątnika, kasjera*. Sł. wil. <Pod + Plątnik>

[**Podplątawica**, y, Im. e] *jedna z belek szczytowych pod plątawiami*. <Pod + *Plątawica, od Plątawia>

[**Podplócie**, a, Im. a] *miejsce pod płotem, koło płotu*. <Pod + *Płócie, od Płot>

† **Podplómienny** chleb p. **Podplómyk**. L. <Pod + Płómienny>

[**Podplómię**, a, Im. e] p. **Podplómyk**. <Pod + Płómię>

† **Podplómy** chleb p. **Podplómyk**. <Pod + *Płómy, od Płómię>

Podplómyczek, czka, Im. czki p. **Podplómyk**: Z tej mąki przynieś mi upieczony P. Skar. P. na węglu upieczony a kawalec baraninki, to były półmiski ich. Rej. <Od Podplómyk>

Podplómyk, a, Im. i, † **Podplómienny chleb**, † **Podplómy chleb**, † **Podpopielny chleb**, [**Podpomyk**, **Poplomok**, **Popłonek**, **Podplónik**, **Popłónik**, **Popłunik**, **Podplómię**] *rodzaj płacka spłaszczonego, posypanego solą, a czasami i cebulą, z ciasta chlebowego, nawpół upieczony w zarzewiu, w chłopię*: P. i chleb między węglem pieczony z boków wnet s. przypiecze, a w środku surowe ciasto zostaje, także i popiołu tam s. wiele przymiesza. Trzye. **Podplómyki** przed węglem i płómiem z wierzechu tylko s. popieką. Sak. **Placek** abo P. Biel. M. P. z jęczmiennej mąki. Skar. Pokarm ich podplómyki pieczone pod żarem, zaprawy mleko świeże, rozkoszy oliwa. Łęcz. Nie wymyślni potrawami, ale podplómykiem prostym i wodą czestuje go. Poe. Zdr. **Podplómyczek**. <Pod + Płómyk>

[**Podplónik**, a, Im. i] p. **Podplómyk**.

[**Podplótki**, ów, bfp.] p. **Podsadka**: Po babkach z początkiem mają pokazują s. podplótki a. podsadki. Gwar. <Pod + *Płótki, od Płot>

Podplókać, eze, kał, **Podplókać**, nied. **Podplókiwać** (o wodzie) *wypłókać od spodu, podlizać, poderwać, podmyć, podmulić, podebrać od spodu, podryć*: Budowania na piasku, gdy na nie przyjdą nawałności wód, łatwo podplókane bywają i wniwecz obrócone. Gil. Rzeka coraz bardziej brzegi podplókuje. <Pod + Płókać>

Podplókane, a, bfm., czynność cz. **Podplókać**.

Podplókiwać, uje, iwał p. **Podplókać**.

Podplókiwanie, a, bfm., czynność cz. **Podplókiwać**.

Podplókać, nie, nał p. **Podplókać**.

Podplóknąć, a, bfm., czynność cz. **Podplóknąć**.

Podplynać, nie, nał, nied. **Podplywać** 1. *wplynąć, popłynąć pod co*: *Topielec podplynał pod wodę*. 2. *plynąć zbliżyć s. ku czemu*: *P. łodzią do okrętu*. *Rzeka, która pod miasto podplywała... Pileh*. O jak szczęśliwi są, co przed powodzią burzliwych czasów uniknęli sloty, pod ład spokojny podplynęli łodzią! już ich nie porwie wiatr w przykre obroty. L. <Pod + Płynąć>

Podplynienie, a, bfm. p. **Podplynięcie**.

Podplynięcie, a, bfm., **Podplynienie** czynność cz. **Podplynąć**.

Podplytek, tka, Im. tki bud. *cienka płyta nad kapitelem, wyrobiona wraz z nagłówkiem z jednej sztuki, w celu zapobieżenia uszkodzeniu kapitełu w jego brzegach, na jakie bezpośrednim obciążeniem byłby narażony*. <Pod + *Plytek, od Plyta>

Podplywać, a, ał p. **Podplynąć**. <Pod + Plywać>

Podplywanie, a, bfm., czynność cz. **Podplywać**. [**Podpniacz**, ęcia, Im. ęta] *garnek kwadratowy*. <Pod + *Pniacz, od Pniak>

Podpodeszew, szwy, lm. szwy garb. *podeszew wewnątrz obuwia, branzla.* <Pod + Podeszew>

Podpodeszwiany przym. od **Podpodeszew:** Skóry podpodeszwiane (=branzle).

Podpoduszkowy *pod poduszką będący, z pod poduszki pochodzący:* Anielec ojciec o podpoduszkowej niespodziance nie uprzedził. Byk. <Pod + Poduszkowy>

Podpodział, u, lm. y *podział niższego rzędu, powstały z rozszczegółowienia jednego z działów podziału głównego.* <Pod + Podział>

Podpoić, i, il, nied. Podpajać kogo *1. napoić go nieco, dać mu trochę pić:* P. bydło. *2. upoić, spoić kogo do pewnego stopnia, dać komu podpić sobie, uraczyć napojem mocnym, podchmieleć, podochocić.* <Pod + Poić>

Podpojenie, a, blm., czynność cz. **Podpoić.**

× **Podpokarzać, a, ał p. Podpokorzyć.**

× **Podpokarżanie, a, blm.,** czynność cz. **Podpokarżać.**

Podpokładowy *będący pod pokładem:* Belka podpokładowa. <Pod + Pokładowy>

× **Podpokorzenie, a, blm. l.** czynność cz. **Podpokorzyć. 2. to, co podpokarża:** Złe czyny są podpokorzeniem dla człowieka.

× **Podpokorzyć, y, yl, nied. × Podpokarżać** kogo = *zrobić nieco pokorniejszym, potulniejszym, uśmierzyć, poskromić nieco:* Przyczyną łagodnego i podpokorzonego poselstwa Jerzemu to było, iż... *modesta et submissa legatio.* Błaż. <Pod + Pokorzyć>

† **Podpołaty p. Podpalany:** *Flavus, płowy, nieowszki żółty, P. Mącz. P., szary. Dudz. P., wilczasty, szary, rarus. Kn. P., okopciały, czarnawy, farba taka, jak gdy co dymem okopca. Mącz.*

[**Podpolka:** Włosy nam tu strzygo albo na polke (podgolone), albo na podpolke (przystrzyżone równo z dolną częścią ucha), a. też na stadzine (długie, prawie zakrywające szyję). Gwar. <Pod + Polka, od Polak>

[**Podpołnik, a, lm. i]** p. **Podpołudnik.** <Pod + *Połnik, od Połnie = Południe>

[**Podpołudnik, a, lm. l, Podpołnik, Podpełnik]** *drugie świadczenie.* <Pod + Południk>

Podpołudniowy, Południowy *pod południem, t. j. na południu, w stronie południowej znajdujący ś.* × *merydjonalny:* Do Afryki zaszedzsy, tam podpołudniowe gromili narody. Klon. <Pod + Południowy>

[**Podpołudzień, dnia, lm. dnie]** *po wczesnym oświecie podwieczerek zaraz po południu.* <Pod + POŁ + Dzień>

× **Podpomagać, a, ał p. Podpomóc.** <Pod + Pomagać>

× **Podpomaganie, a, blm.,** czynność cz. **Podpomagać:** P. niestatkui. Troc. Na P. smutku jego. Troc.

× **Podpomozienie, a l. blm.,** czynność cz. **Podpomóc. 2. lm. a pomoc, zapomoga, wsparcie, sukurs, podpora:** Podpomozieniem bliźniemu dogodził. Prof. W którym pasterzu nie będzie podpomozienia Duchu św., już słabe jest pasterstwo jego. Rej. Złe człowiekowi być samemu, ale mu uczynny wždy jakie P. Rej. Trzeba mu jakiego podpomozienia. Rej. Uczynię człowiekowi P. przystojne jemu. B. B. Małżeństwo jest najpożyteczniejsze P. człowiekowi. B. B. Żadne P. w smutku a w upadku człowieka nędznego jemu wierniejsze być nie miało, jedno entliwa żona, jemu naznaczona. Rej.

× **Podpomóżyciel, a, lm. e ten, który podpomaga.** <Od Podpomóc>

× **Podpomóżycielka, i, lm. i** forma ż. od **Podpomóżyciel.**

× **Podpomóc, oże, ógl, nied. × Podpomagać** *podtrzymać swoją pomocą, wspomóc, wesprzeć, nie dać upaść, dopomóc, podźwignąć:* By Bóg nie podpomógł mi, przez mała przebywałaby w piekle dusza moja. Ps. flor. Wspaniałemu przystoi, żeby podpomagał i czynił ludziom dobrze. Górn. Powinnością jest, żebyśmy bliźnich wszelakim obyczajem podpomagali. Wuj. Kazimierz Włochy pieniędzmi gotowemi podpomógł. Błaż. Podpomozony dobrodziejstwem cudzym. Białob. Podpomagali go wszyscy bracia jego. Leop. Czymbymłdość swą P., spyta. Kołak. Lud żywnością od niego podpomozony. Prot. Te słowa moje was na przyszły czas wielce podpomoga. Prot. Proś, aby cię w tym podpomogło święte bóstwo Jego. Rej. Ale to wszystko nie przyjdzie tak prędko, jeżeli ś. do tego nie podpomocze. Krasz. <Pod + Pomóc>

[**Podpomok, a, lm. i]** p. **Podpłomyk.** <Podpłomyk>

† **Podpopielny, Podpopiołowy l. pod popiołem** *będący, pod popiołem upieczony:* Ale mnie z tej maki uczyn napirwej oprasznek malutki P. B. Sz. <Pod + Popielny>

Podpopiołowy p. Podpopielny: Podpłomyk, czyli chleb P. Goł. <Pod + Popiołowy>

Podpora, y, lm. y l. a. † Podpór, † Podeprzenie *to, co rzecz drugą podpira, podtrzymuje, wspora, filar, zasada, podstawa, podwalina, fundament, grunt:* Kij, P. starości. P. drzewka, winnej lato-rośli = *pal, palik, tyczka.* Była to cerkiew, z modrzewiu jej ściany, już pochylone, wsparte na podpory. Słow. Podtrzymać rysującą ś. budowlę podporami (= *stemplami*). Na słabej ś. wspiera podporze. Troc. Przen.: *pomoc, wsparcie, oparcie, podtrzymanie, sukurs:* Luby soku, winko stare, podporaś mojej starości. L. Wola ludzka dla krewkości swej ma dwie podpory: rozum i pamięć. Bals. Nie mamy wojska, przyjaciel ratunek krucha P. Krasz. Począł beł Stan. Karnkowski mówić przeciwko onej armacie, ale iż nie miał od drugich podpory, usiadł w pokoju. Papr. (= *poparcia, podtrzymaniu*). Mam ci ja jeszcze z onych starodawnych doktorów podpory tego mego dowodu. Baz. (= *świadectwa*). Przen.: *osoba, na której co polega, podtrzymująca co, dźwigająca lub pomagająca dźwigać ciężar czego, filar:* P. rzezy domowej, to jest, na kim gospodarstwo leży, *columna familiae.* P. tronu. Mącz. P. wielka Rzpltej. Kn. Niemasz cię, ojczyzny swej wielki miłośniku, przednia teje podpory i czujny strażniku. Groch. Syn ten jest podporą starości mojej. Troc. Jest podporą swej familji. Materja jest podporą wielu własności przez zmysły dostrzeżonych. Cyan. *2. prąd pługa, na którym ś. koniec grządziela opiera. 3. bot. (agaricus lepideus) grzyb z rodzaju bedłki. 4. bud. słupek drewniany służący do podporcia w rusztowaniu, stem-pel. Pocz. 5. gór.: P., czyli wzmocnienie w o-budowie chodników lub szeryzn, jest a. ze słupka, w chodnikach szerokich pod środkiem wieasu, który to słupek zowie ś. trzeciakiem, a. z tak zwanego kasztu, w szeryznach. Łab. Podpory kołowrotu, storeczyny, stojaki, stojące za zrębem szybu, na których końcami swemi wał kołowrotu spoczywa. Łab. 6. lek.: P. macieczna p. **Kółko. 7. woj.:** Podpory, przymurki podpierające miejscami wewnętrzne wału futrowanie. Jak. J. Zdr. **Podpórka.** <Pod + PIOR/POR/PR/PIER>*

† Podporca, y, lm. y p. **Podpieracz**. Gil. < Pod + * Porca, PIOR/POR/PR/PIER >

Podpornik, a, lm. i bud. *slup*; *konsola*. < Od Podporny >

Podporny p. Podporowy. < Od Podpora >

Podporowy, **Podporny** i. przym. od **Podpora** *podpierający*. L. Widły, widelki podporowe = *przybite u wierzchu rury pompowej, między którymi porusza ś. gibaczka*. Łab. 2. hut.: Blachy podporowe, podpórki = *legary w budowie wielkiego pieca, belki i blaty żelazne lane, wmurowane przed pierśią pieca dla wzmocnienia sklepień w czeluściach*. Łab. < Od Podpora >

Podporoże, a, lm. a *miejsce pod progiem rzecznym a kaskadą*. L. < Ros. podporoże >

Podporucznik, a, lm. cy *ranga, stopień oficerski niższy od stopnia porucznika*. < Pod + Porucznik >

Podporucznikostwo, a, blm., **Podporucznikostwo** *ranga podporucznika*: Aspirant podporucznikostwa. Fred. A.

Podporucznikowa, ej, lm. e *żona podporucznika*.

Podporucznikowski przym. od **Podporucznik**: Miał w sobie coś młodego, trzpiotowatego, podporucznikowskiego. Krasz.

Podporucznikowstwo, a, blm. p. **Podporucznikostwo**.

Podporucznikówna, y, lm. y *córka podporucznika*.

Podporządkować, **uje**, **ował**, nied. **Podporządkowywać** co czemu, **pod** co = *zrobić zależnym, niższym od czego porządkując systematycznie, usuwać na drugi plan, upodrzedzić, usubordynować*: Subiektywność swoich pomysłów podporządkował pod prawa formy. Żel. Podporządkowywał pięć piękną pięć męskiej. Jez. Podporządkowywał własnemu ja i przekonania i zasady. Jez. P. ś. *zejść na drugi plan, zająć miejsce niższe, zależne od czegoś innego*: Reszta podporządkowywała ś. pod kategorie wyżej poszczególnione. Rol. < Pod + Porządkować >

Podporządkowanie, a, blm., czynność cz. **Podporządkować**: Reakcyjne dążności, mające na celu pewne P. społeczno - religijne narodowości. Rol.

Podporządkowanie się, a ś., blm., czynność cz. **Podporządkować** ś.

Podporządkowywać, **uje**, **ywał** i P. ś. p. **Podporządkować**.

Podporządkowywanie, a, blm., czynność cz. **Podporządkowywać**.

Podporządkowywanie się, a ś., blm., czynność cz. **Podporządkowywać** ś.

× **Podpostarcie**, a, blm., czynność cz. **Podpostrzeć**.

× **Podpostrzeć**, **trze**, **tarł**, nied. × **Podpościerać** *rozpostrzeć, pod czym, podesłać co pod co*. < Pod + Po + ŚCIER/STOR/STRO/STR >

× **Podpościerać**, a, ał p. **Podpostrzeć**.

Podpościeranie, a, blm., czynność cz. **Podpościerać**.

!Podpotylicowy p. Podpotyliczny. < Pod + Potylicowy >

Podpotyliczny, **!Podpotylicowy** anat. *pod potylicą będący* (infracoccipitalis). < Pod + Potyliczny >

Podpowiadacz, a, lm. e *ten, co podpowiada, sufler*. < Od Podpowiadać >

Podpowiadać, a, ał p. **Podpo** **dzieć**. < Pod + Powiadać >

Podpowiadanie, a, blm., czynność cz. **Podpowiadać**.

Podpowieczny, **!Podpowiekowy** anat. *pod powieką będący* (infrapalpebralis). < Pod + * Powieczny, od Powieka >

Podpowiedzenie, a, blm., czynność cz. **Podpowiedzieć**.

Podpowiedzieć, **wie**, **wiedział**, nied. **Podpowiadać** *podsunąć, poddać, podszeptać słowo a słowa mającemu mówić*: Nie wymówił imienia jakiego? imienia kobiety? – Franczeska? **Podpowiedział** baron. Jez. **Podpowiadać** koledze w szkole. Przen.: Zwołane trąby i rogi wojenne od czasu do czasu serca dodawały, **podpowiadając** pieśniom i hukaniu. Krasz. **Podpowiadać** aktorowi na scenie (= *suflerować*). < Pod + Powiedzieć >

!Podpowiekowy p. Podpowieczny. < Pod + Powiekowy >

!Podpowięziowy p. Podpowięźny. < Pod + Powięźniowy >

Podpowięźny, **!Podpowięźniowy** anat. *pod powięzią będący* (subfascialis). < Pod + Powięźny >

[**Podpółwieć**, a, lm. i p. **Podpućwieć**.

Podpółkownik, a, lm. cy p. **Podpułkownik**. < Pod + Półkownik >

Podpółkownikowa, ej, lm. e p. **Podpułkownikowa**.

Podpółkownikówna, y, lm. y p. **Podpułkownikówna**.

[**Podpółnik**, a, lm. i] p. **Podpołudnik**. < Pod + * Półnik, od [Po]łnie >

Podpór, **oru** lm. **ory** i. † P. p. **Podpora**. Orzech. 2. gim. *oparcie rąk na poręczkach lub reku, aby lekko podskoczyć i utrzymać ciężar ciała na samych tylko rękach*, sztyc. < Pod + PIOR/POR/PR/PIER >

Podpórka, i, lm. i f. p. **Podpora**: P. dla płonek, macie winnych. L. Jabłonka i grusza **podpórek** aż proszą, tak na nich i jabłek i gruszek; **podpórki** dziewczątka z **podwórka** przynoszą, gdzie struże dziadulo staruszek. Len. 2. [P.] *drążek do podpierania kulasa u wozu*. Gwar. 3. anat.: P. skokowa kości piętnej (sustentaculum tali). 4. hut. p. **Podporowy**. 5. lek.: P. macieczna p. **Kółko**. < Od Podpora >

† **Podpraszać**, a, ał p. **Podprosić**.

† **Podpraszenie**, a, blm., czynność cz. **Podpraszać**.

Podprawa, y, lm. y p. **Podprawianie** i **Podprawienie**.

Podprawiać, a, ał p. **Podprawić**.

Podprawianie, a, blm., **Podprawa** czynność cz. **Podprawiać**.

Podprawić, i, ił, nied. **Podprawiać**, † **Podprawować** i. † P. *wprawić, przyprawić, oprawić od spodu, podłożyć, podsadzić*: P. **podszewę** pod trzewiki, buty. Troc. Łśni klejnot drogi folgą **podprawiony**. Groch. Tarcza spodkiem **podprawiona** skórą wołową. Otw. Piłka drukarska **podprawia** ś. na balice sznurkiem a. **éwiekami**. Mag. 2. † P. *podsadzić, podstawić, skierować, zwrócić, wymierzyć, wycelować pod co*: Przebiła ś. na mieczu **pod pierś** **podprawionym**. Otw. Broń **końcem** w piersi **podprawionym**... Otw. 3. † P. **kogo** na kogo, **do czego** = *nastroić, nasadzić, podmówić*. 4. *wprawić, zaprawić, przyprawić do pewnego stopnia*: Ziemię **skopawszy**, P. **gnojem** **bydłęcym**. Przędz. **Zwabiała** ich **taniością** **wódki**, **pięprzem** **turckim** **podprawianej**. Krasz. **Kaszę** **miano** **tylko** o-

solii i grzybem a cebulą P. Krasz. <Pod + Prawić>

Podprawienie, a, blm., **Podprawa** czynność cz. **Podprawić**.

† **Podprawować**, uje, ował p. **Podprawić**.

† **Podprawowanie**, a, blm., czynność cz. **Podprawować**.

Podprefekt, a, lm. ci *pomocnik, zastępca prefekta*: P., pomocnik prefekta w powiecie, powiatowy starosta. L. <Pod + Prefekt>

Podprefektowa, ej, lm. e *żona podprefekta*.

Podprefektura, y, lm. y l. *przestrzeń kraju zostająca pod administracją podprefekta departamentu*. 2. *dom, gdzie mieszku podprefekt i gdzie ś. znajduje jego biuro*. 3. *godność, urząd podprefekta*. <Od Podprefekt>

Podproboszcz, a, lm. **owie**, **Podproboszczy** *pomocnik proboszcza, wikary, komendarz*. <Pod + Proboszcz>

Podproboszczy, ego, lm. **owie** p. **Podproboszcz**: Zacny ksiądz wikary, pobożny P. Węg. List do księdza Rodziewicza, podproboszczonego kowieńskiego, aby mi dał ślub. Mat. <Pod + *Proboszczy, od Proboszcz>

Podprofesor, a, lm. **owie** *pomocnik, zastępca profesora*: Według etatu znajdować ś. mieli: P. dla inżynierów, P. do wojennych i ochotnych ogni. T. K. <Pod + Profesor>

× **Podprofos**, a, lm. **owie** *niższy podoficer, młodszy sierżant w wojsku*: P. ma być profosowi posłusznym, przy egzekucji różgi nosić i żołnierzom rozdawać, kordegardę zamiatać. Kaw. Nar. <Pod + Profos>

Podprokurator, a, lm. **owie** *pomocnik, zastępca prokuratora*: Przed podprokuratorem przyznał ś., że popełnił to, o co go obwiniają. Orzesz. <Pod + Prokurator>

Podprokuratorowa, ej, lm. e *żona podprokuratora*.

Podprokursorski, przym. od **Podprokurator**: Urząd P.

† **Podproporeczyk**, a, lm. **owie** = **Podchorąży**. L. <Pod + Proporeczyk>

† **Podprosić**, i, il, nied. † **Podpraszać** *wyprosić, uprosić to, co pod kim było, co do kogo należało; wyprosić pokryjomu*: Podpraszać kogo, upraszam pod kim, upraszam tajemnie, *suppeto*. Mącz. <Pod + Prosić>

Podprostować, uje, ował, nied. **Podprostowywać** *wyprostować do pewnego stopnia; podniószy wyprostować*: Garb podprostowujesz, a nóżkami drygasz. Byk. <Pod + Prostować>

Podprostowanie, a, blm., czynność cz. **Podprostować**.

Podprostowywać, uje, ywał p. **Podprostować**. **Podprostowywanie**, a, blm., czynność cz. **Podprostowywać**.

† **Podproszenie**, a, blm., czynność cz. **Podprosić**.

Podprowadzać, a, ał p. **Podprowadzić**.

Podprowadzanie, a, blm., czynność cz. **Podprowadzać**.

Podprowadzenie, a, blm., czynność cz. **Podprowadzić**.

Podprowadzić, i, il, nied. **Podprowadzać** l. *wprowadzić pod co*: P. nieprzyjaciół pod jarzmo. Przen.: Podprowadza wszystko pod jeden strychulec, pod jedno prawidło. 2. *wyprowadzić, poprowadzić, wyciągnąć, wybudować, wystawić, wznieść*

aż pod co: P. kanał pod miasto. P. mur pod dach. 3. *poprowadzić, przyprowadzić, sprowadzić ku komu, ku czemu; sprowadzić chyłkiem, naprowadzić aż pod co*: Wziął ją za rękę i podprowadził do wielkiej sofy. Reym. Złączywszy ś. z Tatarami, podprowadził ich wielkie ordy pod Sandomierz. Steb. <Pod + Prowadzić>

Podproże, a, lm. a *spodni próg, to, na czym ś. próg osadza*. <Pod + *Proże, od Próg>

Podpróchniały *który podpróchniał, nadpróchniał*.

Podpróchnieć, eje, ał l. *spróchnieć do pewnego stopnia, nieco spróchnieć, nadpróchnieć*. 2. *spróchnieć od spodu*: Drzewko, gdy podpróchnieje, trudno go już kręcić, bobyś już i z korzenia musiał wszystko stręcić. Rej. <Pod + Próchnieć>

Podpróchnienie, a, blm., czynność cz. **Podpróchnieć**.

Podprócie, a, blm., czynność cz. **Podpróć**.

Podpróć, porze, prót, p. **Podpróć**, nied. **Podprówać**, [Podparać] *spróć, rozpróć aż dokąd, spróć nieco dalej*. <Pod + Próć>

Podprószenie, a, blm., czynność cz. **Podprószyć**.

Podprószyć, y, ył *zaproszyć nieco*. Przen.: P. sobie = *zaproszyć sobie nieco głowę, podpić, podchmielić, podochocić sobie*: Skoro tylko podprószył sobie, staczał wojnę ze wszystkimi. And. <Pod + Prószyć>

Podprówać, a, ał p. **Podpróć**.

Podprówanie, a, blm., czynność cz. **Podprówać**. **Podprucie**, a, blm., czynność cz. **Podpruć**.

Podpruć, uje, uł, **Podpróć**, nied. **Podpruwać**, **Podprówać**, [Podparać] *spruć, rozpruć aż dokąd; spruć nieco dalej*. <Pod + Pruć>

Podpruszka, i, lm. i bot. p. **Paprotnik**.

Podpruwać, a, ał p. **Podpruć**.

Podpruwanie, a, blm., czynność cz. **Podpruwać**. **Podprygiwać**, uje, iwał gm. p. **Podrygnąć**.

Podprygiwanie, a, blm., gm. czynność cz. **Podprygiwać**.

Podprygnąć, nie, nął, **Podprygnąć**, nied. **Podprygiwać**, **Podprygiwać** gm. *podskoczyć*.

Podprygnięcie, a, blm., gm. czynność cz. **Podprygnąć**.

Podprząc, eże, ał, **Podprzęgnąć**, × **Podprzągnąć**, nied. **Podprzęgać**, × **Podprzągać** l. *zaprzęgnąć pod czym a. pod co*: P. konie pod ciężar. 2. *przyprząc więcej koni*. L. <Pod + Prząc>

× **Podprzągać**, a, ał p. **Podprząc**.

× **Podprząganie**, a, blm., czynność cz. **Podprzągać**.

× **Podprzągnąć**, nie, nął p. **Podprząc**.

× **Podprzągnięcie**, a, blm. p. **Podprzągnięcie**.

× **Podprzągnięcie**, a, blm., × **Podprzągnięcie** czynność cz. **Podprzągnąć**.

Podprzeor, a, lm. **owie** *pomocnik, zastępca przeora*. L. <Pod + Przeor>

Podprzeorysza, y, lm. e *pomocnica, zastępczyni przeorowskiej w niektórych żeńskich klasztorach katolickich*. <Pod + Przeorysza>

Podprzeponny, !**Podprzeponowy** l. anat. *pod przeponą będący* (hypodiaphragmaticus s. subphrenicus) 2. chir.: Ropień P. (abscessus subphrenicus). <Pod + Przeponny>

!**Podprzeponowy** p. **Podprzeponny**. <Pod + Przeponowy>

Podprzęg, u, lm. i *konie do podprzęgnięcia, zaprzęg dodatkowy*: Jest to zwykłe hasło do przy-

zwania podprzęgu, który ś. pasie przy drodze. Od. <Pod + PRZĘG/PRZĄG/PREG>

Podprzęgać, a, ał p. Podprząc.
Podprzęganie, a, blm., czynność cz. Podprzęgać.

Podprzęgnąć, ęgnię, agł p. Podprząc.
Podprzęgnięcie, a, blm., czynność cz. Podprzęgnąć.

Podprzężenie, a, blm., czynność cz. Podprząc.
[Podprzypiecek, cka, lm. cki] *kryjówka zrobiona w podmurowaniu kominka w izbie, a ciągnąca ś. aż pod piec chlebowy: Kury znajdują swe pomieszczenie w zimie w podprzypieckach.* <Pod + Przypiecek>

Podprzysiąc, ęże, agł, Podprzysięgnąć, nied.
Podprzysięgać tajemnie, chytrze, podstępnie przysiąc: Zawiodszy kogo, nie bój ś. P. choć krzywo. Hul. 2. [P.] *poprzysiąc, przysiąc.* <Pod + Przysiąc>

Podprzysięgać, a, ał p. Podprzysiąc.
Podprzysięganie, a, blm., czynność cz. Podprzysięgać.

Podprzysięgnąć, nie, nał p. Podprzysiąc.
Podprzysięgnięcie, a, blm., czynność cz. Podprzysięgnąć.

Podprzysiężenie, a, blm., czynność cz. Podprzysięgać.

Podpuchły, 1 Podpuchnięty który podpuchł, nieco obrzękły: Powieki podpuchłe od płaczu. <Od Podpuchnąć>

Podpuchnąć, chnie, chł nieco zapuchnąć, obrzęknąć (zwłaszcza gdy mowa o powiece dolnej). <Pod + Puchnąć>

Podpuchnięcie, a, blm., czynność cz. Podpuchnąć.

!Podpuchnięty p. Podpuchły. <Od Podpuchnąć>

[Podpućwieki, ów, blp.] *podszewka:* A mam ci ja zupanik z podpućwiekami (z podszewką), buty dziechieim smarowane z podkuwekami. Gwar.

Podpułkownik, a, lm. cy, Podpółkownik *ranga sztaboficerska w wojsku, niższa od półkownika:* P. pomocą będzie półkownikowi swemu we wszystkim, co ś. tyczy służby. Kaw. Nar. <Pod + Pułkownik>

Podpułkownikowa, ej, lm. e, Podpółkownikowa *żona podpułkownika.*

Podpułkownikowski przym. od **Podpułkownik:** **Podpółkownikowski.**

Podpułkownikówna, y, lm. y, Podpółkownikówna *córka podpułkownika.*

Podpuszka, i, lm. i p. Podpuszczka. <Pod + PUST>

Podpuszczacz, a, lm. e i. ten, co podpuszcza. 2. *złodziej, kradnący gołębie za pomocą podpuszczania swego gołębia na przynętę.* <Od Podpuszcząć>

Podpuszczać, a, ał p. Podpuścić.

Podpuszczadło, a, lm. a p. Podpuszczka. <Od Podpuszcząć>

Podpuszczanie, a, blm., czynność cz. Podpuszcząć.

Podpuszczenie, a, blm., czynność cz. Podpuścić.

Podpuszczka, i, lm. i, Podpuszka, Podpuszczadło, [Podpuszka] to, czego używają do przędzienia zwarzenia, zrobienia zsiadłym mleka, jak jaki kwas organiczny, ziele przytulja, mleko zsiadłe w żółdtku cielęcia ssącego, żółdek takiego cielęcia i t. d. <Pod + PUST>

Podpuszenie, a, blm., czynność cz. Podpuszyć.

[Podpuszka, i, lm. i] p. **Podpuszczka.** <Zam. Podpuszczka, przez śld. do Pod + PUCH>

Podpuszyć, y, ył napuszyć do pewnego stopnia, nadać nieco. Przen.: *napuszyć kogo czym, wprowadzić go w wielkie rozumienie o sobie, w zarozumiałość, wmówić weń wielkość.* <Pod + Puszyć>

Podpuścić, i, il, nied. Podpuszczać 1. puścićwszy *pozwoić podejść, podjechać, zbliżyć ś. dokąd:* Podpuścili nieprzyjaciół na straż i zasypali ich pociskami. P. konia = *popuścić mu cugli.* P. samea do samicy. 2. *Podpuszczać gołębie = kraść gołębie przez podpuszczanie swego gołębia samca, przyuczonego do wabienia cudzych gołębi.* 3. *mleko = zwarzyć je, zrobić je zsiadłym za pomocą podpuszczki:* Ziele przytulja mleko podpuszcza, właśnie jak serzysko. Syr. <Pod + Puścić>

Podpuszczany 1. im. od Podpuszczać. 2. a. Podpuszczony: *Mleko podpuszczane = które ś. zsiadło przy pomocy podpuszczki:* Mleko podpuszczane. Sien. Sery podpuszczane robią z słodkiego mleka, włożywszy w nie nieco podpuszczki. Kluk.

Podpychać, a, ał p. Podepchnąć.

Podpychanie, a, blm., czynność cz. Podpychać.

Podpyrgiwać, uje, iwał gm. p. Podprygnać.

Podpyrgiwanie, a, blm., gm. czynność cz. Podpyrgiwać.

Podpyrgnać, nie, nał gm. p. Podprygnać.
Podpyrgnięcie, a, blm., gm. czynność cz. Podpyrgnać.

Podpyskowy 1. pod pyskiem zwierzęcia będący. 2. *zool.: Worki podpyskowe (thesauri).* <Pod + Pyskowy>

Podpytywać, uje, ywał a. P. ś. badać nieznanie, wylawiać z kogo słówka, wyciągać na słówka; rozpytywać ś. ubocznie, okolicznie; podchwyttywać za słówka. Deo. *Podpytywała bosego Jędrka.* Jord. <Pod + *Pytywać, od Pytać>

Podpytywanie, a, blm., czynność cz. Podpytywać.

Podpytywanie się, a ś., blm., czynność cz. Podpytywać ś.

Podrabiać, a, lm. e ten, co podrabia; fałszerz, fałszyfikator: Konieczni są tu procedery pewne, analogiczne do tych, jakich używają podrabiające wszelakiej staroświecczynny. Jeż. <Od Podrabiać>

Podrabiać, a, ał p. Podrobić. <Pod + Rabiać>

Podrabianie, a, blm., czynność cz. Podrabiać.

Podrabin, a, lm. owie, Podrabinek pomocnik rabina, jeden z zarządców bóżnicy. <Pod + Rabin>

Podrabinek, nka, lm. okowie p. Podrabin: *Zatrudniał ś. szynkiem i był podrabinkiem. Mick. Stał przed gospodą Mojżesza Dyma, który był podrabinkiem. Kaczk.* <Pod + *Rabinek, od Rabin>

[Podrabować, uje, ował] *podeptać, potratować:* Podrabujesz w ogródeczku grzędę. <Po + 1. × Drabować>

[Podrabowanie, a, blm.] *czynność cz. Podrabować.*

[Po drabsku] p. **Drabski.**

Podraczenie, a, blm., czynność cz. Podraczyć.

Podraczenie się, a ś., blm., czynność cz. Podraczyć ś.

× **Podraczyć, y, ył waczyć do pewnego stopnia, ufetować nieco, podweselić, podochocić trunkiem,**

podpoić, podchmielić: Nim jeś zgotują, tak pan goście podraczy, co mu jeś dadzą, drugi nie obaczy. Bratk. Winkiem podraczony. Kniaż. P. ś. a. P. sobie = *uraczyć ś.*, *ufetować ś. nieco, podweselić ś.*, *podochocić ś. trunkiem, podchmielić ś.*, *podpić sobie*: Dzbanie, kto ś. twoim podraczy sokiem, sen go łaskawym obejdzie mrokiem. Nar. Począł przestronniejsz nad inne spełniać puhary, toż podraczywszy sobie, kazał... Pileh. <Pod + Raczyć>

! [Podrad, u, lm. y] *przedsiebiorstwo, antrepreza, liwerunek, dostawa ryczałtowa*: P. do magazynu wojennego. Krasz. Wziął P. na drzewo (= *podjął ś. dostawę drzewa*). <Ros. podriadz>

! [Podradczyk, a, lm. i] *dostawca, antrepreneur, przedsiębiorca, liwerant*: P. wypłacił, komu co należało. Prus. <Ros. podriadczyk>

Podraga, i, lm. i lotr; poczwara, straszylło: O, to P.! Ty podrago!

Podrałować, uje, ował pobiec, poleciec w dyrdy, puścić ś. wziąwszy nogi za pas. <Po + Drałować>

Podrałowanie, a, bfm., czynność cz. Podrałować.

× *Podramię, enia, lm. ona anat. część ręki od łokcia do dłoni, przed bark, przedramię*, × *przed bark (antibrachium).* <Pod + Ramię>

Podrapać, pie a. † pa, pał, † Podrapywać, † Podrapować 1. spędzić chwilę na drapaniu, poskrobać paznokciami, pazurami a. czymś ostrym, poskrobać: Podrap mię, bo mię swędzi. Piersi lekce podrapować i pogłaskować. Spicz. 2. *drapać poranić, porysować, pokiereszować*: Kot mię podrapał po twarzy. Przen.: Nowinne pola ledwie, ładajako podrapane, wydawały plon obfity. Rol. (= *zbronowane*). To rzecz nieroztropna pozeiwego człowieka na honorze prawie aż do krwi P. Kacz. 3. [P. groch] = *popuskać*. P. ś. 1. *podrapać jeden drugiego nawzajem*: To ś. czasem naczeto spiją, lby sobie piwem pomyją, kampostem ś. popuskają, a ostatek podrapają. Rej. 2. *ulec podrapaniu*: Przeciskając ś. przez chrósty, podrapał ś. <Po + Drapać>

Podrapanie, a, bfm., czynność cz. Podrapać. Podrapanie się, a ś., bfm., czynność cz. Podrapać ś.

× *Podraperować, uje, ował p. Podrapować.* <Po + Draperować>

× *Podraperowanie, a, bfm., czynność cz. Podraperować.*

× *Podraperjować, uje, ował p. Podrapować.* <Po + Draperjować>

Podraperjowanie, a, bfm., czynność cz. Podraperjować.

† *Podrapieżenie, a, bfm., czynność cz. Podrapieżyc.*

† *Podrapieżyc, y, ył 1. spędzić pewien czas na drapieżeniu. 2. drapieżąc porabować jedno po drugim.* <Po + Drapieżyc>

× *Podrapiować, uje, ował p. Podrapować.* <Po + Drapiować>

× *Podrapiowanie, a, bfm., czynność cz. Podrapiować.*

Podrapować, × Podraperować, × Podraperjować, × Podrapiować poukładać w draperje, popinać malowniczo. <Po + Drapować>

Podrapowanie, a, bfm., czynność cz. Podrapować.

Podrasa, y, lm. y rasa niższego rzędu, powstała z rozszczegółowienia rasy normalnej: Tworzenie ś. ras lub podras drogą doboru sztucznego. <Pod + Rasa>

Podrasowy przym. od Podrasa.

Podrastać, a, al p. Podrosnąć.

Podrastanie, a, bfm., czynność cz. Podrastać.

Podratować, uje, ował, nied. Podratowywać podtrzymać ratując, podpomóc, podać rękę, wspomóc nieco: Brat brata przez drogość niesłychaną nie mógł P. Star. Tatarowie, od książąt ruskich wywabieni i podratowani, do Polski wpadają. Błaż. <Pod + Ratować>

Podratowanie, a, bfm., czynność cz. Podratować: Żywności, podratowania żebra. Błaż.

Podratowywać, uje, ywał p. Podratować.

Podratowywanie, a, bfm., czynność cz. Podratowywać.

[Podraz, u, lm. y, Podraza] *klin przy żarnach służący do podnoszenia kamienia żarnowego.* <Pod + RZAZ/RAZ>

[Podraza, y, lm. y] p. Podraz.

Podrazić, i, il, nied. Podrazić 1. = a) od dolu zadać raz, podbić, podciąć. Przen.: *podrwać, zachwiać, podkosić, narazić*: Każdy rolnik potrzebuje drugiego podpisu na wekslu, a to podraza mu zawsze kredyt wekslowy. Donim. Wypadki lipcowe chwilową sprowadzają zmianę, podrażając kapitał. Donim. b) P. sobie = *popić sobie, podochocić ś., podchmielić sobie*: Podaj ty mnie kufel winem napelniony: tym gdy sobie podrażę, to wszystkie frasnki usną ze mną. Pudł. 2. [P.] *wrazić pod spód, pod co, podetknąć, podłożyć, potrzucić*: Cišli to dziecko do studnie, a podrazili kota. <Pod + Razić>

[Podrazka, i, lm. i] *jeden z kliników żelaznych podbijanych pod kamień młyński celem ustawienia go zupełnie poziomo.* <Od Podraza>

Podrażniać, a, al i P. ś. p. Podrażnić.

Podrażnianie, a, bfm., czynność cz. Podrażniać.

Podrażnianie się, a ś., bfm., czynność cz. Podrażniać ś.

Podrażnić, i, il i P. ś. p. Podrażnić: Falk coraz więcej ś. podrażniał. Przybysz.

Podrażnienie, a, bfm. 1. czynność cz. Podrażnić. 2. stan człowieka podrażnionego, podniecenie, irytacja.

Podrażnienie się, a ś., bfm., czynność cz. Podrażnić ś.

Podrażać, a, al p. Podrazić.

Podrażanie, a, bfm., czynność cz. Podrażać.

Podrażenie, a, bfm., czynność cz. Podrazić.

Podrażniać, a, al i P. ś. p. Podrażnić.

Podrażnianie, a, bfm., czynność cz. Podrażniać. Podrażnianie się, a ś., bfm., czynność cz. Podrażniać ś.

Podrażnić, i, il, Podrażnić, posp. Podrażnić, nied. Podrażniać, Podrażniać, posp. Podrażniać drażnić poruszyć, wyprowadzić z równowagi; dotknąć niemile, urazić, zafrasnąć, podirytować: Hrabina podrażniona była nieco zbytnią uprzejmością, jaką niektóre panie okazywały jej ulubieńcowi. Bał. Psy podrażnione widokiem obcych. Gaw. P. kogo żartem, słowem, dowcipem, znalezieniem ś. P. zmysły (= *podniecić niezdrawo*). P. dumę, miłość własną, zarozumiałość, słabośćkę, poczucie estetyczne (= *wystawić na próbę*). Śpiewy pogrzebowe, podrażniające słuch żywego nieboszczyka. Rol. Sprawy, które P. mogły jego ambicję i próżność. Gaw. 2. *spędzić pewien czas*

na drażnieniu. 3. fizj.: P. nerwy = *wprawić nerwy w stan czynny*. P. ś. I. z kim = *spędzić pewną chwilę na umyślnym drażnieniu kogo*. 2. *podrażnić jeden drugiego nawzajem*: Już od dwóch dni podrażniano ś. wzajemnie utarczkami podjazdowymi. Szaj. <Po + Drażnić>

Podrażnienie, a, bfm. I. czynność cz. **Podrażnić**. 2. *stan podrażnionego, irytacja, podniecenie*. **Podrażnienie się**, a ś., bfm., czynność cz. **Podrażnić** ś.

Podrąbać, bie, bał, † **Podrąbić**, nied. **Podrąbywać**, † **Podrębować** *podciąć przez rąbanie*: Chłop, zasadziwszy siekiere, zaczął drzewo podrębować. L. My do siekiery, masz P. L. U myśliwców, gdy kto kształtem innym mówi polując, musi wnet być winnym i musi z drzewem, prawnie osądzony, być podrąbiony. Klon. Podnieśli ręce swe na niego, ale upadli, jakby ich podrąbił na ziemi. Dambr. (= *podkosił*). <Pod + Rąbać>

Podrąbanie, a, bfm., czynność cz. **Podrąbać**: Gdy siekiere odlew go ciąć kusi, zadrżał i zajęczał dąb przed swym podrąbaniem. Otw.

Podrąbić, i, ił *obrócić od spodu, zrobić rąbek u dołu sukni*. <Pod + Rąbić>

† **Podrąbić**, i, ił p. **Podrąbać**. <Pod + *Rąbić, od Rąbać>

Podrąbanie, a, bfm., czynność cz. **Podrąbić**. † **Podrąbanie**, a, bfm., czynność cz. † **Podrąbić**. **Podrąbywać**, uje, ywał p. **Podrąbać**. **Podrąbywanie**, a, bfm., czynność cz. **Podrąbywać**.

Podrażenie, a, bfm., czynność cz. **Podrażyc**. **Podrażyc**, y, ył *powydrązać*: P. owoce (z pestek) = *podrylować*. <Po + Drażyć>
[**Podrdzewieć**, eje, ał] p. **Podrdzewieć**.
[**Podrdzewienie**, a, bfm.] czynność cz. **Podrdzewieć**.

Podredenowski pokład węgla = *leżący pod najgrubszą jego warstwą zwaną w Dąbrowie Górniczej redenowską*. <Pod + Redenowski, od nazwiska hr. Redena>

Podreligia, i, Im. e *kult przypominający religję*: Co u Akkadów było prawdziwym kultem, stało ś. u Babilończyków i Asyryjczyków rodzajem podreligji. Mat. I. <Pod + Religja>

Podrelować, uje, ował p. **Podrylować**. <Po + Drelować>

Podrelowanie, a, bfm., czynność cz. **Podrelować**.

Podrenować, uje, ował *zdrenować jedno po drugim*: Zamierza pola P., łąki irygować. Jeź. <Po + Drenować>

Podrenowanie, a, bfm., czynność cz. **Podrenować**.

Podreparować, uje, ował i P. ś. p. **Podreperować**. <Pod + Reparować>

Podreparowanie, a, bfm., czynność cz. **Podreparować**.

Podreparowanie się, a ś., bfm., czynność cz. **Podreparować** ś.

Podreparowywać, a, ał i P. ś. p. **Podreperować**: Kiedy ś. miasta na Rusi halickiej porujnowane podreparowywały, Kijów w gruzach leżał. Lel.

Podreparowywanie, a, bfm., czynność cz. **Podreparowywać**.

Podreparowywanie się, a ś., bfm., czynność cz. **Podreparowywać** ś.

Podrepcenie, a, bfm., czynność cz. **Podrepcić**.

Podrepcić, i, ił p. **Podreptać**: Na podworeu, gdzie ludzie i bydło częstym przechoodem podrepcą i potretują ziemię. Haur. <Po + Drepcić>

Podreperować, uje, ował, **Podreparować**, nied. **Podreperowywać**, **Podreparowywać** *wyreperować, poreperować do pewnego stopnia, wyrestaurować cokolwiek, poprawić*: P. buty, bieliznę: przen. interesy, zdrowie. Próbował przed kilku laty P. fortunę swoją w Ameryce. Majątek, chociaż nadszastany trochę, łatwo było P. posągiem. Dzierz. P. ś. *poprawić ś., stanąć na nogi*: Skoro ś. tylko podreperuję na zdrowiu, zaraz wyjedziemy. Bał. P. ś. w interesach. <Pod + Reperować>

Podreperowanie, a, bfm., czynność cz. **Podreperować**: Wybrano jakąś bankrutującą firmę francuską, jakby celem podreperowania jej interesów.

Podreperowanie się, a ś., bfm., czynność cz. **Podreperować** ś.

Podreperowywać, a, ał i P. ś. p. **Podreperować**. **Podreperowywanie**, a, bfm., czynność cz. **Podreperowywać**.

Podreperowywanie się, a ś., bfm., czynność cz. **Podreperowywać** ś.

Podreptać, pceze, ptał, **Podrepcić** I. *drepcząc potratować, wydeptać*: [Kogutku, kogutku, nie chodź po ogródku, podrepcesz lejlija, panny cię zabijają]. 2. *pójść piechotą, poszłapać*. 3. *spędzić pewien czas na dreptaniu*. <Po + Dreptać>

Podreptanie, a, bfm., czynność cz. **Podreptać**. [Podrest, a, Im. y] zool. p. **Potrzeszcz**.

Podrewizor, a, Im. rzy *pomocnik, zastępca rewizora*: P. tabaczný. <Pod + Rewizor>

Podrewizorowa, ej, Im. e *żona podrewizora*.

Podrewnieć, eje, ał *zdrewnieć kolejno, jeden po drugim*. <Po + Drewnieć>

Podrewnienie, a, bfm., czynność cz. **Podrewnieć**.

[**Podrezy**, ów, blp.] *podkucie u sani*.

† **Podrębować**, uje, ował p. **Podrąbać**. † **Podrębowanie**, a, bfm., czynność cz. **Podrębować**.

Podręczce, a I. Im. a *poręcz pod rękę u krzesła, fotela, lub w stalach kościelnych*: Wyrwała mu mała poduszczykę, na której położył był rękę, z podręczca. Górn. 2. bfm. p. **Podoreździe**: Ma ona zawsze na podręczu ziarenka palonej kawy, które żuje. Dyg. <Pod + *Ręczce, od Ręka>

Podręczenie, a, bfm., czynność cz. **Podręczyc**. **Podręczenie się**, a ś., bfm., czynność cz. **Podręczyc** ś.

Podręcznik, a, Im. i *książka podręczna z elementarnym wykładem danego przedmiotu*: P. szkolny. P. prawa cywilnego. <Od Podręczny>

Podręcznikarz, a, Im. e *autor podręcznika, podręczników*. Chm. <Od Podręcznik>

Podręczny I. *znajdujący ś. pod ręką, na podręczu, podoreździu, tuż leżący, zastosowany do użytku w każdej chwili*: Skorowidz, wykaz, słowniczek P. 2. *wyręczający, którym ś. można posłużyć, dany do pomocy, zastępczy, pomocniczy; oddany do rozporządzenia, podwładny*: Podręczni rotmistrzów tysięcznicy, setnicy. Nar. Z początku podręczni mistrzów krzyżackich mieli tylko tytuł komendantów. Nar. Potrzebne są panny do szycia sukien, uzdolnione i podręczne. 3. druk.: *Czcionki*, druk P. = *kursywiany, pochłyły, kursywa*: Druk P. większy. Sol. 4. gram.: × *Głoska podręczna = eufoniczna*. Zoch. (jak w: len, zdrada). <Pod + Ręczny>

Podręczyc, y, ył spędzić pewien czas na dręczeniu: Spóźniłem ś. nieco umyślnie dlatego, aby oczekiwaniem P. trochę Idalkę. Orzesz. P. ś. spędzić pewien czas w udręczaniu. <Po + Dręczyć>

Podrętwiały który podrętwiał.

Podrętwić, i, il, Potrętwić porobić drętewami.

Podrętwić, eje, ał, Potrętwieć (o wielu) zdrętwieć kolejno, jeden po drugim.

Podrętwienie, a, blm. I. czynność cz. **Podrętwić.**

2. czynność cz. **Podrętwieć.**

Podrgać, a, ał załrgać na pewną chwilę. <Po + Drgać>

Podrganie, a, blm., czynność cz. **Podrgać.**

Podrgub, u, lm, y, Podrygawka sieć, pod którą napędzają ś. kurapatwy, miążca oka mniejsze wiążące wolno między większemi. Sł. wil.

Podrgubny myśl. przym. od **Podrgub:** Sieć podrgubna na przepiórki. <Od Podrgub>

Podrob, u, lm, y p. Podrób: P. skopowy. Troc. Ty, który, mszcząc ś., bronisz ciałom grobu, nasyć ś. w polach śmierdzących podrobu. Chr.

Podroba, y, lm, y p. Podrób.

× **Podroba, y, lm, y p. Podróbki:** Nawarzewszy głów, nóg i podrób skopowych a. drobieczech. Ocz. Będzie z takiej krowy skóra, łój, mięso i P. Troc. Podrobę (droby) kładą w pasztety, jako wątróbki, płucka i t. d. Troc. <Po + DROB>

1. **Podrobić, i, il, nied. Podrabiać.** 1. posunąć robotę naprzód, doprowadzić robotę czego do pewnego kresu; odrobić, obrócić co już do pewnego stopnia, w części wykończyć: Drzewo podrobione sehnie prędzej, jak całkie. Jak J. P. pończochę, przyrobić część jej zdartą. L. (= nadrobić). 2. †P. sobie = spracować ś., napracować ś., narobić ś. nieco, utrudzić ś. pracą. Troc. 3. × P. co = robiąc wypieścić; urobić mistrznie, wykończyć sztucznie; nadrobić czym: Nie pisze z naturalnością, wszędzie wtyka myśli żywych, podrobionych, wtywnie kształtnych. Pir. 4. zrobić co dla podsunięcia za prawdziwe, sfałszować: P. podpis, dokument. Kości tych zwierząt, które dziś już zaginęły, nikt P., sfałszować nie mógł. Paw. <Pod + Robić>

2. **Podrobić, i, il** 1. porozdzielać, porwać, potłuc i t. p. na drobne części, rozdrobić: P. chleb do zupy, ciasto na zacierki. Członki jego straszliwie podruzgotane, podrobione. Birk. (=zmasakrowane).

2. a. **Podrobić** podzielić na drobniejsze całości, rozdrobić: Kto wieki na króciuchne minuty podrobił? Zim. Cóż już będzie, jeśli i ten krótki czasu przeciąg na różne podziały podrobimy? Pileh. <Po + Drobić>

[**Podrobie, a, blm., zb.**] p. **Podróbki:** Obiad składa ś. z kaszy jaglanej, kapusty, kapuśniaku z podrobiami, jak: flaki, bebecy (jelita) z wofu, krowy lub świni. Gwar. <Po + *Drobie, od DROB>

1. **Podrobienie, a, blm.,** czynność cz. 1. **Podrobić.**

2. **Podrobienie, a, blm.** czynność cz. 2. **Podrobić.**

[**Podrobierz, a, blm., zb.**] p. **Podróbki:** Dróbka = P. z owcy a. z cielęcina, to jest wątróbka, serce, płuca i t. d. Gwar. <Po + *Drobierz, od DROB>

Podrobniały ten, co podrobniał, skarłowaciały: Postawie obok dziadów wnuki podrobniałe. Wor. <Od Podrobnieć>

Podrobnieć, i, il p. 2. **Podrobić:** Podrobione nadodrzańskie okolice. Lel. <Po + Drobnieć>

Podrobnieć, eje, ał stać ś. drobnym a. drobniejszym, zmaleć, skarłowacieć, poszczupleć: Przez sam podział kraju (w wieku XII) sądownictwo z niejaką korzyścią podrobniało i stopniowanie łatwiejsze znalazło. Lel. (= wytworzyło działy, rozpałło ś. na części). <Po + Drobnieć>

Podrobienie, a, blm. I. czynność cz. **Podrobnieć.** 2. czynność cz. **Podrobnieć.**

† **Podroby** a. †a, ów, blp., [Podroby] p. **Podróbki:** P. nazywają ś. wątroba, płucka, serce, śledzionka skopowe, cielęce i t. d. L. P. wodą umyjesz. B. B. Wyjmiesz błonę, która jest około podrobów z wszystką tłustością ich. B. B. Wrzucaj w wodę wątroby ofiarowanych bydła i insze podroba, Neptunowi ofiarą. Pot. Z krowy zabitej będzie skóra, łój, mięso i różne podroba. Haur. <Po + DROB>

Podroczenie się, a ś., blm., czynność cz. **Podroczyć ś.**

Podroczyć się, y ś., ył ś. spędzić pewien czas na droczeniu ś., podrażnić ś.: My ś. cieszymy, a tyś smutna, jakbyś, niegodziwa, chciała ś. z nami P. Fred. A. Zeus, ażeby ś. z Herą P., z przymówką rzecz wypowiada. Ml. Chcąc ś. P., a może dysputę przeciągnąć, rzekł... Sienk. <Po + Droczyć>

Podrogatkowy pod rogatkami, w okolicy rogatki znajdujący się, podmiejski: Mieszkaniec P. <Pod + Rogatkowy>

Podroła, i, lm. e p. **Podglebie.** <Pod + Rola>

† **Podrośtek, lka, lm. lki** a. **lkowie** p. **Podrośtek:** Dzieci albo podrośtkowie niech takich strojów używają. Baz. Nie mogą być karani dzieci, podrośtkowie jednak, jak dorośli i starzy. Petr. <Od Podrośły>

Podrośły który podrośł: Podrośłe dzieci, od siedmiu lat, gdy już zaczynają mieć baczność. Petr. (= odchowane). Znalazła go podrośłym. Rzew. <Pod + Rosły>

Podrosnąć, ośnie, ósł, Podrość, nied. **Podraszać** 1. wzrosnąć, wyrosnąć do pewnego stopnia: Dzieci mu już podrosły. Podrośłeś w krótkim czasie, Piesiu. Troc. Ciasto podrosło. Przen.: wzmóc ś., powiększyć ś., wzrosnąć: Animusz przy swobodzie podrasza, a w niewoli odpada. Pileh. 2. †P. w rozum, w serce i t. p. = nabyć z wiekiem rozumu, serca i t. p. <Pod + Rosnąć>

Podrośt, u 1. blm. **Podrośnięcie** wzrost, podrastanie, czas wzrastania: Rym mój, któryć, dziecię, niosę, z podrostem twym rość będzie. Mias. Z podrostem cuda czynić będzie, które, roznosząc ręce słowa wszędzie, wyprawi za nim. Mias. 2. lm, y bot. (cytinus hypocistis) roś., gatunek omylnika. <Pod + Rost>

† **Podrośtek, tka, lm. tki, Podrośtek** dziecię podrośle, młodzieniaszek, podłotek, rosłe pachole: Są przykłady, że wilcy nietylko dzieci, ale i słusznych podrośtków porywali. Haur. Podrośotka trudnemi drogami do enót wiodą. Susz. P., żabie do kostek. Prz. <Pod + *Rostek, ROST>

[**Podrośotka, i, lm. i]** forma ż. od **Podrośtek.** <Od Podrośtek>

Podrość, ośnie a. †oście, ósł p. **Podrosnąć:** A zaś kiedy (młodzieniec) podroście, dadzą go do dworu. Kob. Potym, gdy już dzieciątko podroście, starajże mu się pilno o jakiego enotliwego, statecznego a pomiernego preceptora. Rej. Skoro trochę podroście, kuflem dokazuje. Biel. M. <Pod + Rość>

Podrośl, i, blm. zb. leśn. *zbiór, ogół młodzieży rozmaitych gatunków drzew w lasach wysokopieni-nych*. <Pod + *Rośl, od Rosły>

Podrośnienie, a, blm. p. **Podrośnięcie**.

Podrośnięcie, a, blm., **Podrośnienie** czynność cz. **Podrośnąć**.

Podrozdział, u, lm. y *rozdział niższego porządku, powstały z rozszczegółowienia rozdziału normalnego*: Do każdego z tych procesów odnosi się szereg szczegółów, które w rozdziałach odpowiednich i podrozdziałach łatwo odnaleźć. <Pod + Rozdział>

Podrozkazny = **Podkomendny**. **Gemb**.

!Podrozumieć, e, ał, nied. **!Podrozumiewać** *domyślić się, odgadnąć, dorozumieć się skrytego znaczenia czego, tego, co nie dopowiedziane*. L. I tu słowo jest podrozumiewa się. Mas. <Pod + Rozumieć>

!Podrozumienie, a, blm., czynność cz. **Podrozumieć**.

!Podrozumiewać, a, ał p. **Podrozumieć**.

!Podrozumiewanie, a, blm., czynność cz. **Podrozumiewać**.

Podrożeć, eje, ał *stać się droższym, podnieść się w cenie, zdrożeć*: Chleb podrożał. Papiery publiczne, akcje podrożały (= poszły w górę). <Po + Drożeć>

Podrożenie, a, blm. l. czynność cz. **Podrożeć**. 2. czynność cz. **Podrożyć**.

Podrożyć, a, lm. e *ten, co podrożył*. <Od Podrożyć>

Podrożyć, y, ył *uczynić droższym, podnieść, podwyższyć cenę*. P. się sprzedać pewien czas na drożeniu się, to jest a) *potrzymać się z wygórowaną ceną*; b) *powzdragać się, nie odrazu zgodzić się, dać się prosić przez pewien czas*: Nim zaśpiewała, podrożyła się nieco, aby ją usilniej proszono. <Po + Drożyć>

+**Podrób**, obu, lm. y a. +a p. **Podróbki**: Ty, który, mszując się, bronisz ciałom grobu, nasycić się w polach śmierdzących podrobu. Chr. <Po + DRÓB>

[**Podróbce**, ów, blm.] p. **Podróbki**.

[**Po dróbce**] *po trosze, pomalą*. <Po + DRÓB>

Podróbka, i, lm. i l. *podrobienie; rzecz podrobiona, falsyfikat*: Proceder ten trąci zawsze podróbką. Jez. 2. tkac. kawałek tkaniny utkany naraz, przed zwinieniem go na wał. <Pod + *Róbka, od Robić>

Podróbki, bek, blp., + **Podroby**, [**Podroby**, **Podróbce**], a, w lp. × **Podroba**, + **Podrób**, a. zb. w lp. [**Podrobie**, **Podrobierz**] *wątroba, płuca, flaki, serce, śledziona bydłca; głowa, wątróbka, żółądek, szyjka, skrzydeltka, nogi zabitego drobinu*, × **drób**, + **droby**, **dróbka**, × **dróbki**, [**droba** lm.]. <Po + Dróbki>

Podrównać, a, ał, nied. **Podrównywać** l. *wyrównać do pewnego stopnia, urównać nieco*: P. drogę. 2. *wyrównać, urównać od spodu*. L. <Pod + Równać>

Podrównanie, a, blm., czynność cz. **Podrównać**.

Podrównikowy *będący pod równikiem, równikowy, równonocny*, × *ekwinoksjalny*: Kraj P. <Pod + Równikowy>

Podrównywać, a, ał p. **Podrównać**.

Podrównywanie, a, blm., czynność cz. **Podrównywać**.

Podróż, y, lm. e, × **Podróża** l. *droga, którą się odbywa, dążąc do miejsca odległego*: Być w podróży. Wybierać się w P. Być gotowym do po-

dróży. Znużony podróżą. Niewygody podróży. Koszta podróży. Odbyć P. Puścić się w P. P. do obcych krajów. P. naokoło świata. P. łądowa, morska, napowietrzna. P. piesza, konna. P. kolejka żelazna. P. naukowa. Pożegnania smucą i tych, co w P. jadą, i tych, co zostają. Przyb. Odwołuję się do każdego, co w naszym kraju podróże odprawił. Kras. Niech ma P. swoje niewygody, ma ona i rozkosze. Oss. Nie ganię ja podróży, ale niech nie niszczy. Kras. Doznawszy, jak P. i trzusi, i smuci. Kras. Jejmość słaba, więc P. musimy odkładać. Kras. Ja w płacz — nie nie służy: już wybiła bolesna godzina podróży. Syrok. P. na Wschód. P. po Wschodzie. Serce tylko nuży pół jednostajność, tęsknota podróży. Słow. Szczęśliwej podróży! × Szczęśliwa P.! L. Żart.: P. wieczna, P. na tamten świat = śmierć. Niedługo się w P. niebieską wybierze. L. 2. *opis odbytej podróży, tytuł pisma, opisującego podróż*. <Po + DROG>

× **Podróża**, y, lm. e p. **Podróż**. Troc. W Paryżu napał się niezmierniej wielkości globu ziemskiego, ozdobił gmachy różnemi sprzętami i ciekawościami, których się w czasie podróży swych za granicą od różnych ponapierał monarchów.

Podróżec, żca, lm. żce bot. p. = **Brodawnik**. <Od Podróż>

Podróżna, ej, lm. e p. **Podróżniczka**. <Od Podróżny>

Podróżne, ego, blm. l. *koszta podróży, nadrożne, zaopatrzenie, strawne na drogę*. Przen.: Trzeba umysł podróżnym niebieskim utwierdzić, abyśmy krzepko piersi na szable pogańskie stawili. Birk. 2. a. × **Podorożne pasport**: P. wydawała kancelarja królewska. Cz. <Od Podróżny>

× **Podróżnica**, y, lm. e p. **Podróżniczka**. <Od Podróżnik>

Podróżniczek, czka lm. *czkowie i czki* l. p. **Podróżnik**: Pani sposobila byliczkę... P., gwoli choroby. Mor. T. 2. a. [jasnomuszka, Gajówka modra] zool. (cyanecula leucocyana) *ptak uróblowaty zębodzioby z rodziny gajówek*. <Od Podróżnik>

Podróżniczka, i, lm. i forma ż. od **Podróżnik**; **Podróżna**, × **Podróżnica**: Jednocześnie z wiązaną kwiatów otrzymuje P. mapkę linji kolejowej. <Od Podróżnik>

Podróżniczy przym. od **Podróżnik**: Projekt P. <Od Podróżnik>

+**Podróżnie** przys. od **Podróżny**: Śmierć P. w jednym gościńcu i Kupido stali. Wad.

Podróżnik, a l. lm. cy, **Podróżny**, *ten, co odbywa podróż, podróż*: Europejsey podróżnicy twierdzą... Wyrw. Podróżnikom świadczona gościnność. Troc. Młodzieniec w helmie angielskich podróżników. Eww. 2. lm. i = a) bot. = a) p. **Brodawnik**. β) × P. *cykorja zwyczajna a. pospolita* (eychorium intybus) γ) p. **Kulbaba**. b) zool. (arion) *brzuchopet płucodyszny*, maziak. Zdr. **Podróżniczek**. <Od Podróżny>

Podróżnikowate rośliny bot. = **Cykorjowate** rośliny. <Od Podróżnik>

Podróżnikowy przym. od 2. **Podróżnik**: Weźmi podróżnikowe korzenie, a uwarz z octem, a potem sadła starego przyłożć. Spr. a lek.

Podróżny l. przym. od **Podróż**: **Podróżnych** (podróżnych ludzi) rad przyjmuje. Troc. **Podróżne** sprzęty, potrzeby. **Podróżne** unkoszta. Troc. **Zasadzki** podróżne a. zastępowania na dobrowolnej drodze. Sz. **Przybory**, efektu podróżne. Ciężkie mu było podróżne gorąco. Birk. **Wyruszył** P.

dwór kijowski w dalszą drogę tułactwa, ku zachodowi i skierował ś. ku Odrze. Szaj. Jest u nas kolumna w Warszawie, na której usiadają podróżni zórawie. Słow. Oto dziedwieć wielbłądów podróżnych. Słow. Lekarz wydał ze składu kilka namiotów dla naszej podróżnej gromadki. Słow. Przy boku—krótki kord P. Sienk. 2. Podróżni *rodzaj pasjansu*. 3. woj.: Krok P. a. dróżny = *krok dowolny*. Gemb. P., ego, lm. i p. **Podróżnik**: Podróżnego w dom przyjąć. Bot.: Drzewo podróżnych p. **Pielgrzan**. Po **podróżnym**, † **Podróżnie** przys. *jak podróżny*: Jakże ś. prezentować tak po podróżnym? L. (= w ubraniu podróżnym). <Od Podróż>

Podróżo-kapielo-manja, i, blm. *manja podróżowania do miejsc kąpielowych*: Chorują na nerwy, na podróżo-kapielo-manję. Grusz. <Podróż + Kapiel + Manja>

Podróżomanja, i blm. *manja podróżowania*. <Podróż + Manja>

Podróżopisarka, i, lm. i forma ż. od **Podróżopisarz**.

Podróżopisarski przym. od **Podróżopisarz**: Talent P.

Podróżopisarstwo, a, blm. 1. *zajęcie, rola podróżopisarza*: Zajmować ś. podróżopisarstwem. 2. *dział literatury obejmujący opisy podróży*. Podróż + Pisarstwo>

Podróżopisarz, a, lm. e *autor opisów podróży*. <Podróż + Pisarz>

1. **Podróżować**, uje, ował *odbywać podróż, wozować*. <Od Podróż>

2. **Podróżować**, uje, ował *podmalować na różowo, różem nieco zabarwić*. <Pod + Różować>

1. **Podróżowanie**, a, blm., czynność cz. 1. **Podróżować**: Ani czasu, ani sił mieć nie może do podróżowania po krainie abstrakcji i poezji. Orzesz.

2. **Podróżowanie**, a, blm., czynność cz. 2. **Podróżować**.

[**Podrucac**, a, ał] kogo a. na kogo = *rzucac na kogoś podejrzenie*.

[**Podrucanie**, a, blm.] czynność cz. **Podrucac**.

× **Podrucznik**, a, lm. cy *hołdownik*: Słowianie ci mogą ś. raczej nazywać podrucznikami czyli hołdownikami i sojusznikami Hunnów, niż ich poddanymi. Brk. <Pod + *Rucznik, od Ros. ręčný = ręczny>

[**Podrug**, u, blm.] *komorne*: Na podrugiu i podrugiem siedzieć, mieszkać komornym. Gwar. <Po + DRUG>

[***Podrugie**]: Na podrugie = *powtórnie*. <Po + Drugie>

Podrójnować, uje, ował *zrujnować do pewnego stopnia, nadrujnować*: Widziała swój dom podrójnowany przez nieprzyjaciela. Krasz. Zdrowie sobie podrójnowałem, że djarji dostałem. Mat. <Pod + Rujnować>

Podrójnowanie, a, blm., czynność cz. **Podrójnować**.

Podrukować, uje, ował 1. *wydrukować pewną liczbę czego jedno po drugim*. 2. *poświęcić pewien czas na drukowanie*. <Po + Drukować>

Podrukowanie, a, blm., czynność cz. **Podrukować**.

× **Podrum**, u, lm. y, × **Podruna** *piwnica podzienna, loch, sklep w ziemi na żywność i zboże*. <Pod + Rum>

Podrumieni, i, il *przyrumieni* do pewnego stop-

nia, zrumieni nieco, *nadrumieni*: P. pieczeń. <Pod + Rumieni>

Podrumienienie, a, blm., czynność cz. **Podrumieni**.

× **Podruna**, y, lm. y p. **Podrum**: W podrunach ma być dostatek i rząd; a przy wielkich rozchodziech mają być dwie, przy większych trzy; jedna zawarta, druga, co z niej wydawają ci, co rządzą dwory, trzecia, ma być kuchmistrzowa, kędy pan mieszka, abo przyjedzie. Haur. Klucze od piwnicy, podruny i śpiechlerza. Haur. Beczki do mąki w podrunie powinny być. Haur. <p. Podrum>

[**Podrusiniak**, a, lm. cy] *ironiczne przezwisko mieszkańców okolicy miasta Augustowa, dawane im przez Prusaków*. <Pod + *Rusiniak, od Rusin>

Podrusztować, uje, ował co = *zrobić pod czym rusztowanie; wyciągnąć wyżej rusztowanie; zrobić male rusztowanie*. P. ś. *zrobić rusztowanie i umieścić ś. na nim*. <Pod + Rusztować>

Podrusztowanie, a, blm., czynność cz. **Podrusztować**.

Podrusztowanie się, a ś., blm., czynność cz. **Podrusztować ś.**

Podrutować, uje, ował 1. *odrutować wiele jedno po drugim*. 2. *spłodzić pewien czas na drutowaniu*. <Po + Drutować>

Podrutowanie, a, blm., czynność cz. **Podrutować**.

† **Podruzgać**, a, ał p. **Podruzgotać**: Podruzgane samnickie oręże na tryumfach rzymskich widywano. Fal. <Po + Druzgać>

† **Podruzganie**, a, blm., czynność cz. **Podruzgać**.

Podruzgotać, ocze, otał, † **Podruzgać** *porozbijać, potłuc, połamać w kawałki, drzazgi, szczepy; pogruchołać, potrzaskać, zdruzgotać*: Porwał krzyż i obraz Zbawiciela i podruzgotał wszystko. Skar. Flota wszystka prawie była potłumiona i podruzgotana. Łęcz. Skaził i podruzgotał regle jego. Leop. Podruzgotał słupy, a lasy powyrębował. Leop. Członki jego straszliwie podruzgotane i podrobione. Birk. P. zwierciadła. Gdyby na drodze stały, podruzgota Apolinowe posągi. Sienk. <Po + Druzgotać>

Podruzgotanie, a, blm., czynność cz. **Podruzgotać**.

Podruźbi, i, il p. **Podruźbować**. Przen.: Dziś już za późno, lecz jutro Waści na kresach podruźbię. Pol. (= *będę towarzyszył, usługę*). <Po + Druźbi>

Podruźbienie, a, blm., czynność cz. **Podruźbi**.

Podruźbować, uje, ował, **Podruźbić** *wystąpić w charakterze druźby, być druźbą*: Prosiłbym pana akademika, czyby z łaski swojej nie podruźbował mojemu Kiełbikowi. Bał. <Po + Druźbować>

Podruźbowanie, a, blm., czynność cz. **Podruźbować**.

Podrużenie, a, blm., czynność cz. **Podrużyć**.

Podrużenie się, a ś., blm., czynność cz. **Podrużyć ś.**

[**Podrużnica**, y, lm. e] forma ż. od **Podrużnik**. <Od Podrużnik>

[**Podrużniczy**] przym. od **Podrużnik**.

[**Podrużnik**, a, lm. cy] *mężczyzna mieszkający komornym, komornik*. <Od Podrużny>

[**Podrużny**] przym. od **Podrug**, *komorny*. <Od Podrug>

Podrużyć, y, ył komu = *okazać ś. przyjaznym, usłużyć, posłużyć*: Bo nie już wiecznie fortuna służy, komu podruży. Kochan. P. ś. *poprzyjaźnić ś., zaprzyjaźnić ś., pobratać ś.*: Ani ś. było z nimi rozgadać, ani poweselić, ani P. Krasz. <Po + Drużyć>

Podrwić, i, il I. a. **Podrwińkować**, częstot. **Podrwiwać** *strawić pewien czas na drwieniu, pokpić, pożartować, poszydzić, pośmiać ś. z kogo, z czego*: Mateusz (kronikarz) szanuje pobożność, ze zjawisk eudownych podrwiwa. Lel. Stał z kopją, z której podrwiali zeicha Mazurowie. Sienk. Krząkał co chwila i już podrwiwać zaczynał i oczami okrutnie mrugał. Sienk. 2. a. P. głową = *poszkąpić ś., pobłądzić, pobalamucić, palnąć głupstwo, pokpić sprawę*: Błąd jest człowieczy żywot: my ś. strzeżmy, jako najmniej pobłądzić i P. na świecie. Opal. Z zbytnej łagodności przyszło hetmanowi P. i pobłądzić. Chr. Nie godzi ś. dwa razy P. hetmanowi, dosyć raz, a podrwi raz, niech nie drwi drugi raz. Opal. Na co ś. przyda być uczonym? o jakoż wielu podrwi z królem Salomonem! Pot. Długo myśl, nim co zrobisz, bo kto skoro zacznie, lub podrwi głową, lub mu rzecz pójdzie opacznie. Zabł. Zła sprawa, panie bracie, podrwiłeś waś głową. Pol. 3. X P. sprawę a. sprawą = *popsuć, pogorszyć ją przez głupstwo, pokpić sprawę*: Posłowi źle ś. domyślać więcej, niż rozkażą, bo tym nie jeden podrwił wszystko. Biel. M. Czy cheesz P. sprawą, takie rzeczy gadać! L. Niech mi daruję, ale podrwił sprawę w tym razie. Oss. <Po + Drwić>

Podrwienie, a, bfm., czynność cz. Podrwić.
Podrwińkować, uje, ował p. **Podrwić.** <Po + Drwinkować>

Podrwińkowanie, a, bfm., czynność cz. Podrwińkować.

Podrwiwać, a, ał p. **Podrwić.**
Podrwiwanie, a, bfm., czynność cz. Podrwiwać.

[**Podrybek, bka, lm. bki, Podrybka**] I. *łośś młody, mały. 2. mała, młoda rybka.* <Pod + Rybek, od Ryba>

[**Podrybka, i, lm. i]** p. **Podrybek.** <Pod + Rybka>

Podrycie, a, bfm., czynność cz. Podryć: Ziemia sama od podrycia i podkopów drżała. Pilech.

Podrycie się, a, ś., bfm., czynność cz. Podryć ś.

Podryć, yje, ył, nied. Podrywać I. *co = osłabić przez rycie pod czym, podkopać co*: Świnia podryła cokolwiek zagon. Troc. 2. (o wodzie) *podmyć, poderwać, podmulić, podplóskać*: Dziura wodą podryta. L. Impet wody arkadę już zaczął podrywać. L. Rzeka dom, brzeg podryła. P. ś. dostać ś. dokąd przez rycie pod spodem, podkopać ś.: Wilk podrył ś. do owczarni. Minjerzy podryli ś. pod mury miasta oblężonego. <Pod + Ryc>

Podryzyk, a, lm. i bot. p. Mleczaj. <Pod + Ryzyk>

Podryg, u, lm. i I. podrygnięcie, jeden z powtarzających ś. razuraz drygów: Skoczny kozakiem (tańcem) popisywali ś. w podrygach na środku izby. Krasz. K. Ostatnie podrygi = *ruchy konwulsyjne, rzucanie ś. konającego. Przen.:* Ostatnie podrygi = *ostatnie wysiłki celem utrzymania ś. przy czym:* Ostatnie podrygi kupca, przemysłowca, obywatela (właściciela nieruchomości), wymierającej partji, ruchu na jakimkolwiek polu działalności ludzkiej. <Po + Dryg>

[**Podrygacz, a, lm. e, Podrygalek**] *laska do podpierania ś., kula.* <Od Podrygać>

Podrygać, a, ał p. **Podrygnąć.** <Po + Drygać>

[**Podrygalek, lka, lm. lki]** p. **Podrygacz.** <Od Podrygać>

Podryganie, a, bfm., czynność cz. Podrygać.

[**Podrygans, a, lm. y**] *tanecznik przodujący w tańcu w pierwszej parze, przodownik, wodzirej.* <Od Podrygać, z końcówką niby Łć.>

Podrygawka, i, lm. i p. Podgrub. <Po + Drygawka>

Podrygiwać, uje, iwał p. **Podrygnąć.**

Podrygiwanie, a, bfm., czynność cz. Podrygiwać. Patol.: P. ścięgien = *podrywanie, podskakiwanie* (subsaltus tendinum).

Podrygnąć, nie, nął, nied. Podrygać, Podrygiwać [Podrygować] *drgnąć, podskoczyć*: Ujrzała królowa Dawida podrygającego i skaczącego przed arką. Leop. Córy syjońskie chodziły, podrygając a trzewiezkami skrzypiając. B. B. I laska głogowa, gdy jej przychędoży, ochotnie z nią staruszek podrygając chodzi. Rej. Przy kokosze jarzębatej podryguje kur włochaty. L. Gdybyś ty taki ciężar dźwigał, pewniebyś tak po bruku rzesko nie podrygał. Pot. Kobiety niech ś. uczyć, ciągnąć łuk, jeździć na bachmacie, lepiej niżli podrygać w bryzowanej szacie. Biel. M. Strumyczku, co to sobie igrasz z kamyczki i tak wesoło podrygasz. Burl. Na Bielanych pięknie grają, same nóżki podrygają. Z początku wesoło, raźnie, jak gdyby do tańca, same nogi nam podrygiwały. Kon. <Po + Drygnąć>

Podrygnięcie, a, bfm. p. Podrygnięcie.

Podrygnięcie, a, bfm., Podrygnięcie czynność cz. **Podrygnąć.**

[**Podrygować, uje, ował**] p. **Podrygnąć.**
Podrygowanie, a, bfm., czynność cz. Podrygować.

Podryjek, jka, lm. jki zool. (attelabus) chrząszcz czteroczonkowy, słowikowaty. <Pod + Ryjek>

Podrynsztunkowy *znajdujący ś. pod ryszstunkiem, noszony pod zbroją:* Suknie podrynsztunkowe. <Pod + Ryszstunkowy>

Podrylować, uje, ował, Podrelować I. *spędzić pewien czas na drylowaniu. 2. powymować pestki z owoców.* <Po + Drylować>

Podrylowanie, a, bfm., czynność cz. Podrylować.

Podryw, u, lm. y I. poderwanie: (Gospodyni, chcąc uraczyć gości, do tego, który już u siebie ich nakarmił:) E! P. nam robisz! Krasz. (= *uszczerbek, konkurencję; włazisz nam w drogę*). 2. *poderwanie ś., zerwanie ś., poryw, zapęd*: W pierwszym podrywie do opozycji przeciw machinacjom królewskim zdobyto ś. tylko na wysłanie posłów do króla. Kaczk. <Pod + R/W/R/Y/W>

I. **Podrywać, a, ał** i P. ś. p. **Podryć.**

2. **Podrywać, a, ał** i P. ś. p. **Poderwać.**

1. **Podrywanie, a, bfm., czynność cz. 1. Podrywać:** Drągi żelazne ku podrywaniu a rozwalaniu murów potrzebne. Baz.

2. **Podrywanie, a, bfm. I. czynność cz. 2. Podrywać.** 2. patol.: P. ścięgien p. **Podrygiwanie.** 3. wet. *podskakiwanie, drganie ścięgien, choroba nóg u koni.*

1. **Podrywanie się, a, ś., bfm., czynność cz. 1. Podrywać ś.**

2. **Podrywanie się, a, ś., bfm., czynność cz. 2. Podrywać ś.**

[Podrywęk, wka, lm. wki] p. Podrywka. <Zdr. od Podryw>

Podrywka, i, lm. i l. a. [Podrywęk, Podsaczek] mała sieć na dwóch pałkach złączonych na krzyż—na długim kiju do podrywania w górę: czerpak, trzyniec, krosznia: Na długiej żerdzi podrywka ryby łowił. Wirt. Przen.: *naple podejście, łapka, sidła, przebiegły podstęp, podchwytka, zdrada*: Co po tych chytróściach, zdradach, co po podrywkach? *machinae*. Mącz. Zdrady i podrywki wynajdować, *dolos cudere*. Mącz. 2. *wyżłobienie w gruncie, w którym można zobaczyć układ warstw gruntu*. Sew. Cicho i pusto, Dniestr tylko po jarach ś. przewala, a na podrywki wieje wiatr od nieba. Pol. <Pod + *Rywka, od RW/RYW>

[Podryzować, uje, owa] zboże na gromadę obrzucić. <Pod + Ryzować>

[Podryzowanie, a, bfm.] czynność cz. Podryzować.

Podrząd, edu, lm. edy rząd niższego porządku, powstały z rozszczegółowienia rzędu normalnego: Najrozmaitsze rzędy i podrzędy jednej i tej samej klasy muszą wywodzić ród od wspólnego praojca. <Pod + Rząd>

Podrządca, y, lm. y, X Podrządecy, X Podrządcy, † Podrządca, † Podrzoncy pomocnik, zastępca rządcy, namiestnik jego. <Pod + Rządca>

X **Podrządcy, ego, lm. owie p. Podrządca**: Wielkorządca krakowski z podrządcym jego. Vol. <Pod + *Rządęcy, od Rządca>

Podrzapiowy pod rzapiem będący. Zool.: Mięsień P. = *mięsień podłożny, podguziczny* (musculus infraoceygeus). <Pod + Rzapiowy>

[Podrzeczka, i, lm. i] p. Porzeczka. <Pod + Rzeczka>

[Podrzeczkowy] przym. od Podrzeczka, porzeczkowy.

Podrzyć, drze, darł, [Podaró], nied. X Podziierać 1. *spędzić pewien czas na darciu*: P. pierze. 2. *drąc porwać na kawałki, porozdzierać*: Podarłem ten papier. P. listy. Nad łąkami i polami unosiły ś. podarte szmaty lekkich obłoków mgły. Przybysz. P. odzienie = *zdrzyć, zniszczyć, znośić*. P. obuwie. 3. *poszarpać, porozrywać w sztuki, podziertować*: Bryły tej ziemi krwią przemokły, stłuszczone ciała podartemi. Trem. Charty zająca podarły. 4. *poorać, poradzić, poskrobać, podrapać*: Łąka zasiana koniczyną użyteczna jest na sześć lat; gdy wyjdą lata, P. ją i zasiał na nowo. Świt. 5. [P.] *pobiec, popędzić*. P. ś. l. *ulec podarcu*: Płótna na rosie poczerniały, zwiędły i podarły ś. Słow. Obuwie, suknie podarły ś. Przen.: Choćby ś. też dusza we mnie podarła, nie będę jej o nic prosił. Slenk. 2. z kim = *pokłócić ś., wejść w zatarg, zadrzyć, pogryźć ś., pożreć ś., pójść udry na udry, zacząć z nim drzeć koty*: Hetman wkrótce, jak do Warszawy przyjechał, oboście podarł ś. z królem i całe ś. z nim rozdzielił. Kaczk. 3. *polrzyczać, powrzeczcząć płacząc, śpiewając lub mówiąc*: Podrzyć ś. bachor i przestanie. <Po + Drzyć>

Podrzemać, mie, mał, Podrzymać chwilę przedrzymać: Leniwce, mało co podrzemiesz, alie przyjdzie na cię niedostatek. Leop. (podrzymiesz. Leop.). P. po południu trochę nie szkodzi, tak z pół godziny. Sien. <Po + Drzemać>

Podrzemanie, a, bfm., czynność cz. Podrzemać.

[Podrzemie, a, bfm., Drzenie] *bieg sarny*.

Podrzeń, a, lm. e, Zębrowiec bot. (blechnum) roś. z gromady *paprotowatych*, z rzędu *paproti*.

X **Podrzeńczy, ego, lm. owie, Szafarczyk** gór. daw. w Wieliczce zastępca szafarza, do którego należało skupywanie materjałów i potrzeb dla żupy solnej i na utrzymanie jej robotników.

† **Podrzepienie, a, bfm., czynność cz. Podrzepielić.**

† **Podrzepielić, i, ił** sobie trunkiem = *podchmielić sobie, podochocić ś.*: Rozumów dawca, winkiem sobie podrzepieliwszy, krzyczą. Żebr.

! **Podrzepkowy** anat.: *pod rzepką kolana* będący (subpatellaris). <Pod + Rzepkowy>

Podrzezać, że, zał, nied. Podrzezywać *podrznąć, podciąć, naderznąć a. urznąć od spodu*: P. komu gardło = *zarznąć go*. Ul otworzywszy, podrzeży łaski w ulu, a miód wybierz. Trzyc. (= *podbierz miód, pszczoły*). <Pod + Rzezać>

Podrzecanie, a, bfm., czynność cz. Podrzecać. Podrzezywać, uje, ywał p. Podrzezać. **Podrzezywanie, a, bfm., czynność cz. Podrzezywać.**

Podrżeźbiać, a, ał p. Podrżeźbić.

Podrżeźbianie, a, bfm., czynność cz. Podrżeźbiać.

Podrżeźbić, i, ił, nied. Podrżeźbiać *wyrzeźbić do pewnego stopnia; nieco, zlekka wyrzeźbić*: Księżyc bladej twarzy Zofji oblewał swoim światłem i podrzeźbiał jej delikatne rysy srebrnymi promieniami. Gaw. <Pod + Rzeźbić>

Podrżeźwienie, a, bfm., czynność cz. Podrżeźwić.

Podrżeźlina, y, lm. y bot. (browallia) roś. z rodziny *psiankowatych*.

Podrżeźniacz, a, lm. e, X Podrzyźniacz ten, co *podrżeźnia*: P., najgrawacz. Mącz. <Od Podrżeźniac>

Podrżeźniaczka, i, lm. i forma ż. od Podrżeźniacz.

Podrżeźniać, a, ał, [Podrżeźniać ś.], X Podrzyźniać i [Podrzyźniać ś.] komu, kogo 1. *naśladować czyje ruchy, mowę i t. p., w celu sprzeciwiania ś., drażnienia, przedrzeźniać*: Podrżeźniam, najgrawam. Mącz. Djabeł ma swoje męczenniki i zakonniki, jakoby podrzeźniając kościołowi bożemu. Star. Sroka podrzeźnia. Biel. Nie mogąc naśladować człowieka, mała giestami, a sroka głosem mu podrzeźnia. Biel. M. 2. *naśladować*: Podrzeźniając Szekspira, możemy ś. zarazić jego błędami, ale nie osiągnąć w niczym jego wielkości. Śniad. Przen.: Strunom lutni echa podrzeźniały. Pustyni głązy kopyt końskich ostatnie podrzeźniając echa. Mick. <Po + *Drzeźniać, od DRZ(EZN)/DR(AZN)>

Podrżeźnianie, a, bfm., czynność cz. Podrżeźniać: P. a. pokazowanie czyich obyczajów. Troc.

[Podrżeźnianie się, a ś., bfm.] czynność cz. **Podrżeźniać ś.**

† **Podrządca, y, lm. y** p. Podrządca. <Zam. Podrządca>

X **Podrządecy, ego, lm. owie p. Podrządca**: P. krakowski. Vol. <Od Podrządca>

X **Podrzednica, y, lm. e istota podrzedna**: Niema także podrzednicy! bo niewieście w końcu serece po lat długich poniewierec błysło z pączka tajemnicy. Krasin. <Od *Podrzednik, od Podrzedny>

Podrzednie przys. od Podrzedny.

Podrzedność, i, bfm. rz. od Podrzedny.

Podrzedny I. zależny od rzędu wyższego, mniej ważny wobec niego, drugorzędny, niewspółrzędny: Zdania współrzędne i podrzędne (=poboczne, zależne). Planety podrzędne. Względę podrzędne (=uboczne). **2. nieznaczny, niski, małoznaczący, błahy, mizerny:** Podrzedne stanowisko. Urzędnik P. Pisarz P. Jest to P. talent. Interes wewnętrznych rzeczypospolitej odmian... jaki ożywiał niegdys pióra greckich historyków, stawał ś. w rzymskich przedmiotem podrzednym. Lel. Uważano go zawsze w domu za wielce podrzedną istotę, dobrą do posługi, ale głupowatą. Krasz. < Pod + *Rzedny, od Rząd >

Podrzucac, a, ał p. Podrzucić. < Pod + Rzucac >

Podrzucalny który można podrzucić, możliwy do podrzucania; przeznaczony do podrzucania. Troc. < Od Podrzucac >

Podrzucanie, a, bfm., czynność cz. Podrzucac: P. parowozu (=cwałowanie).

[**Podrzucek, cka, lm. cki**] p. **Podrzutek.** < Od Podrzucić >

Podrzucenie, a, bfm., czynność cz. Podrzucić.
Podrzuciciel, a, lm. e ten, co podrzucił a. podrzucac.

Podrzucić, i, il, nied. Podrzucac I. rzucić pod co: Podrzucacj te drwa pod szopę. Troc. Podrzucił wszystko pod nogi jego. Rej. Przen.: †P. *poddać, zrobić podległym:* Woły, zwierzęta i wszystkie ptaki podrzucił pod nogi nędznego człowieka. Rej. Izali Bogu podrzucona nie będzie dusza moja? Leop. Ziemia ze wszystkim podrzuciona jest pod panowanie nasze. Rej. **2. podłożyć, podsunąć ukradkiem; chytrze, zdradliwie podsunąć co innego:** Podrzucił mu ten list zdradliwie, chytrze. Troc. Będę ś. starał, aby ten bilecik podrzucono mu pod oczy. L. Gazeta ta obraziła wielu, ile podczas sejmju podrzucona. L. P. dziecko. Gdyby matka, chcąc ś. dla wstydu dziecięcia pozbyć, podrzuciła go... Zam. (= *podrzuciła je*). Podrzuciła insze dziecię. Troc. Podrzucony testament. Troc. Jakóbowi Laban podrzucił Liją z choremi oczyma za żonę, gdy wieczór był. Biel. M. Podrzucili wagi niesprawne. Leop. Szatan zwykł co innego miasto Pisma św. podrzucac. Wiśn. Co nie do enoty wiedzie, podrzucono jest i fałszywie nauce chrześcijańskiej przypisane. Skar. P. napowrót rzecz skradzioną. Przen.: *podsunąć, narzucić, poddać, nastreczyć, nasunąć:* Przez Naruszewicza podrzucane uwagi nie przemawiają jeszcze do przekonania mego. Lel. **3. rzucić od spodu ku górze; rzuciwszy poddać:** Neptun do nieba podrzucac wały czarne. Jabł. Wyskakują z opaki boby albo grochy, jak je rolnik podrzucac, a wiatr niesie płochy. Dm. P. kamień wzgórgę. Troc. Dzieci podrzucają sobie piłkę. Klapy pompowe podrzucane a. podnoszone. **4. †P. przyrzucić, dorzucić, dołożyć:** Podrzucić jeszcze groszem. Troc. **5. mul.: P. sufit = obrzucić go zaprawą od spodu dla otynkowania. P. mur, dachówki = obrzucić wapnem dla otynkowania, zalepienia dziur, szpar i t. p.** < Pod + Rzucić >

Podrzut, u, lm. y, Podrzutek I. podrzucenie, rzut pod co lub ku górze: Nieznane dotąd kształty z puharami w rękach, a w ich tańcach konwulsyjne podrzuty. Krasin. (= *rzucanie ś., podskoki, podrygi*). **2. rzecz podrzucona, nasunięta, narzucona:** Nienawistnej chęci to P. Troc. **3. × P., a, lm. y p. Podrzutek:** Nie cheieli podrzutowi Szujskiemu służyć nikczemu. Tw. < Pod + Rzut >

Podrzutek I. tku, lm. tki p. Podrzut. 2. tka, lm. tki, × Podrzut, [Podrzucek] dziecię podrzucone, znaledek: Dom podrzutków. Na zapytanie, czy Borys bratem Bel, jedni go podrzutkiem być mienili, drudzy go utrzymywali. Nar. Przen.: W podrzutku tym historycznym niema rządu, ładu, szyku, chronologii. Nar. (= *poronionym płodzie twórczości pisarskiej, lichym utworze*). < Zdr. od Podrzut >

Podrzutka, i, lm. i I. × P. podrzutek płci żeńskiej. 2. [P.] pierwsza orka, zwykle dość płytką, podorywka. < Od Podrzut >

Podrzutnie przs. od Podrzutny: P., podrzucenym sposobem. Kn.

Podrzutność, i, bfm. I. rz. od Podrzutny. L. 2. × P. uległość, służalność, płaszczenie ś., pelzanie przed kim: Stanęli na tym stopniu służebniczej podrzutności, że... L.

× **Podrzutny** przym. od **Podrzut** *podrzucony, podstępnie podsunięty, podłożony, podmięiony, apokryficzny:* Kanony te podrzutnemi, a nie apostołskimi nazywają. Smotr. Złości wnętrze zwykli zwierzezną dobrocią zakrywać, abo słowy i podrzutną dobrocią farbować. Petr. < Od Podrzut >

Podrzymac, mie, ał p. Podrzemac. L. Podrzymanie, a, bfm., czynność cz. Podrzymanie.

Podrzynać, a, ał p. Poderznąć. [P. ś.] przedzierac ś., przecierac ś.: Podrzyna ś. świat na pogodę. < Pod + *Rzynać, RZ(N)/RZY(N)/RZAZ/RAZ >

Podrzynanie, a, bfm., czynność cz. Podrzymanie.

[**Podrzynanie się, a ś., bfm.**] czynność cz. **Podrzynać ś.**

† **Podrzytek, tka** lm. tki *pośladek.* Tuch. Być nie przyszedł ból na nerki, a takżeż też na podrzutki. Zdrow. < Pod + *Rzytek, od Rzyć >

[**Podrzytnica, y, lm. e**] *pierzyna spodnia, piernat, materac z pierza.* < Od *Podrzytny, od Pod, + Rzyć >

× **Podrzyzniać, a, ał i [P. ś.] p. Podrzeźniać. L.**

× **Podrzyznianie, a, bfm., czynność cz. Podrzyzniać:** Była niejako pośmiewiskiem i podrzyznaniem wszystkiego, co jest święte. Mick.

[**Podrzyznianie się, a ś., bfm.**] czynność cz. **Podrzyzniać ś., podrzeźnianie.**

Podrzyć, y, ał drzyć pewną chwilę, nieco, przetrząść ś. < Po + Drzyć >

Podrzenie, a, bfm., czynność cz. Podrzyć.
[**Podsaczek, cka, lm. czki**] p. **Podrywka.** < Pod + Saczek >

Podsada, u, lm. y I. [P.] włos zwierząt drapieżnych, niższy, cieńszy; niższy niż os. 2. a. [Podsada] żyto późniejsze, wyrastające z pod wyższego, na tym samym polu, zwykle pół ziarna i pół kłosa tylko mające skutkiem przymarznącia lub przemoknięcia ziarn: Ptaki zbierają ś. na P. < Pod + *Sad, SIOD/SIAD/SAD >

Podsada, y, lm. y I. †P. podsadzenie, podsadzanie; to, co podsadzono, podłożono, podkład: Dobył zamku podsadał prochów. Stryjk. P. min siarczystych upadek gotuje. Przyb. Wysokie wały nigdy ś. szturmów z głębi ni podsad nie bały. Przyb. **2. × P. posada, podstawa, fundament, podstawkę, baza. 3. †P. zasadzka, sidła, pułapka, łapka, podstęp, podejście:** O pokój trzeba ś. starać, któryby w sobie żadnej podsady nie miał; bo jeśli kto pod zasłoną pokoju gotuje przeciw

nam wojnę, z tym-ci nie jest prawdziwy pokój. Baz. (= *kruczek, wykręt, wybieg*). Uczynili nań chytrze tajemną podsadę. Papr. Nie waż ty lekce złości i fałszywą podsadę, zły duch musi być chytry i przepłodny w zdrady. Przyb. Zasadzili nań podsadę z wierzchu gór. Bud. Daj mi połowicę ludu, a ja osadzę je na podsadzie. Leon. Baczcie sobie podsadę uczynić miastu. Bud. 4. [P.] p. **Podsad.** Zdr. **Podsadka.** < Pod + SIOD/SIAD/SAD >

Podsadek, dka, lm. dki *mieszkaniec wiejski nie mający własności nieruchomości, komornik*. B. Sz. Potym szła rzecz o rzemieślnikach wioskowych, o kmiecicach ciągniętych i podsadkach, na pańskiej strawie zostających. Rol. < Pod + *Sadek, od SIOD/SIAD/SAD >

Podsadka, i, lm. i f. p. **Podsada. 2. a.** w lm. [Podplotki] bot. = Muchomor. 3. bud. *wież poziomy z przodkową stroną do pionu, ze ścianami wybiegający i wokoło budowle, opasujący jako podstawa muru lub słupa. 4. a. Podsadzka* gór. *materiał użyty do zabezpieczenia miejsc próżnych po wybraniu minerału w kopalniach dla zapobieżenia zapadaniu gruntu.* < Pod + *Sadka, od SIOD/SIAD/SAD >

[Podsadkowaty] (o człowieku) *nizki a krepny, tegi, przysadzisty.* < Od Podsadka >

† **Podsadlać, a, ał** p. **Podsadlić.**

† **Podsadlanie, a**, bfm., czynność cz. **Podsadlać.**

† **Podsadlenie, a**, bfm., czynność cz. **Podsadlić.**

† **Podsadlić, i, ił, nied.** † **Podsadlać** *podprawić, zapalić sadłem:* P. kapustę. < Pod + *Sadlić, od Sadło >

Podsadnik, a, lm. i, **Osiadek** bot. (splachnum) *ros. z gromady mchów liściastych, z rodziny podsadnikowatych.* < Pod + *Sadnik, SIOD/SIAD/SAD >

Podsadzać, a, ał p. **Podsadzić.**

Podsadzanie, a, bfm., czynność cz. **Podsadzać.**

Podsadzanie się, a ś., bfm., czynność cz. **Podsadzać** ś.

Podsadzenie, a, bfm., czynność cz. **Podsadzić.**

Podsadzenie się, a ś., bfm., czynność cz. **Podsadzić** ś.

Podsadzić, i, ił, nied. **Podsadzać** f. † P. *posadzić pod czym, w bliskości czego:* Podsadził pod lipą rozmaryn. Troc. 2. *wsadzić, zasadzić, podłożyć pod co:* Podsadzać jagnięta, cieleta do ssania. Troc. Podsadzać ja drażek; no! puszczaj ten raz. L. (= *podważę drażkiem*). Madrości prawda jakoby grunt jest podsadzona. Bud. B. Podsadzać pod kokosz, podłożyć pod kurę, nasadzać kokosz. Kn. P. indyka pod kokosz. Troc. Podsadzać jagnięta, cieleta do ssania. Troc. (= *przysadzić, przystawić, przypuścić*). Pod owieczki stare podsadzać jagnięta. Jeżow. Na tej wyspie matki nie karmią dzieci piersiami, ale je podsadzają pod kozy. Łęcz. Ja ci w ten Łobzowski stolec twój tak podsadzę jeża, że niech wszyscy chłopci babią, to go stamtąd nie wywabią. Gosz. P.miny, prochy. Podkopy podsadzone prochami mają być na powietrze wyrzucone. Jak. J. Przen.: Już i na niego miny podsadziłem i wkrótce go wysadzę. Boh. Przen.: Sobka aż podsadzało na ławie. Tet. (= *unosilo, podnosiło, podrywało*). 3. *wparowawszy, wcisnąwszy wstawić pod co, podciągnąć:* P. spodnią część budowli w miejsce nadwężonej. P. przycięś. P. siostrzan pod belkowanie. P. stempel pod miejsce budowli nadwężone, obwisłe. Stemple dębowe, któremi podsadzono firszty a. dachy chodników. Paw. 4. *kogo = podnieść, dźwignąć go na sobie:* Małego był wzrostu,

trzeba więc go było P. na mury. Podsadził dziecko, aby mogło widzieć przez otaczających. 5. *nasadzić, wysadzić czym od spodu; podbić, podkuć:* Zadnie nogi podkowami ostro podsadzone. Mor. 6. *gór. złożyć, wypełnić wybraną przestrzeń w kopalni pustymi skałami dla wzmocnienia.* 7. *kuch. podsmazyć:* P. jaja. P. ś. *podsadzić swoje ramię, swój grzbiet dla dźwignięcia, zadania sobie ciężaru a. wyparcia, wyparowania, wysadzenia kogo a. czego skąd:* [Ale jak sie podsadziul do tych drzwi, wywalul je. Ukręciul taki długalski pas i okręciul tem pasem ten śpiechrz dokoła; późni jak sie podsadziul, to tylko kamnienie zostaly, a wszystko posioł]. Byłby zadał zdechtemu zwierzęciu cios jeszcze jeden, ale już strzelec podsadzał ś. pod nie. Zer. Przen.: Z przyczyny, żeśmy ś. bardzo podsadzili pod armaty, przenosiły nas. Pas. (= *podcisnęli ś., przedostali ś., podsunęli ś.*). < Pod + Sadzić >

Podsadzka, i, lm. i f. bud. *plyta kwadratowa jako podstawa pod słupem, kostkowica, podstawaek.* Podez. 2. *gór. p. Podsadka:* Zapychano (galmanem) próżnie w kopalniach = robiono podsadzki. Buk. < Pod + *Sadzka, SIOD/SIAD/SAD >

Podsadzkowy przym. od **Podsadzka:** Roboty w „Paryżu“ (kopalni) były prowadzone systemem podsadzkowym. < Od Podsadzka >

Podsalać, a, ał p. **Podsolić.**

Podsalać, a, bfm., czynność cz. **Podsalać.**

Podsalać, u, lm. y chem. p. **Podsalać.** < Pod + Sulać >

Podsalać, u, lm. y, **Podsalać** chem. (nitr) *sól utworzona z podkwasu i jakiegobądź zasady.* Sł. wil. < Pod + Sulać >

Podsandaczyk, a, lm. i, **Sekret**, [Sandacz wschodni, Berszyk] zool. (*Lucioperca volgensis*) *ryba cierniopromienna, piersioplewa, okuniowata.* < Pod + Sandaczyk >

† **Podsandek, dka**, lm. dki p. **Podsędek.**

× **Podsankowy** p. **Podobojczykowy.**

Podsatinować, uje, ował *satynując wyglansować do pewnego stopnia, nieco wyglansować.* < Pod + Satynować >

Podsatinowanie, a, bfm., czynność cz. **Podsatinować.**

† **Podsadek, dka**, lm. dki p. **Podsędek.** Ks. Ł. < Pod + *Sadek, od Sad >

Podsądna, ej, lm. e forma ż. od **Podsądny.**

Podsądność, i, bfm. rz. od **Podsądny:** Budzi wątpliwość wywód autora, jakoby w księdze uznana była dwójaka zasada podsądności. Balc.

Podsądny, ego, lm. i rz. *zostający pod sądem, którego sędzić mają, obwiniony, oskarżony:* Komplet składał ś. z ludzi sędziwych, osłuchanych z nieskończonym szeregiem nieprawności podsądnych. Kraus. < Pod + Sądny >

Podsekretarjat, u, lm. y **urząd, instytucja podsekretarza:** Postanowiono wcielić P. stanu dla kolonji do ministerjum handlu. < Pod + Sekretarjat >

Podsekretarski przym. od **Podsekretarz.**

Podsekretarstwo, a, lm. a **urząd podsekretarza, rola podsekretarza.** < Od Podsekretarz >

Podsekretarz, a, lm. e **pomocnik, zastępca sekretarza:** P. stanu. Woj.: P. placu (w twierdzy). < Pod + Sekretarz >

Podsekretarzowa, ej, lm. e **żona podsekretarza.** < Od Podsekretarz >

Podsekretarzówna, y, lm. y **córka podsekretarza.**

× **Podselować, uje, ował** p. **Podzelować**. L. <Nm. untersohlen>

× **Podselowanie, a**, blm., czynność cz. **Podsełować, podzelowanie**.

Podsercowy pod sercem będący: Dołek P., podserdeczny, † nadolek serca, [dołyszek], (serobiculus cordis). Por. **Nadbrzusze**. <Pod + Sercowy>

Podserdeczny p. **Podsercowy**. <Pod + Serdeczny>

Podsetnik, a, lm. cy **pomocnik, zastępca setnika**: Był podsetnikiem, a miał mir u starszyny. Byk. <Pod + Setnik>

Podsędek, dka, lm. **dkowie, † Podsandek, † Podsądek, Podsędzia, † Podsędzie** f. **pomocnik, zastępca sędziego; zastępca sędziego w daw. sądach ziemskich**: P. ziemski, grodzki. Troc. P., urzędnik sądowy ziemstwa; ma drugie miejsce po sędzim ziemskim. Kras. Zniesienie tytułu podsędków. Vol. 2. [P.] **człowiek niżki a tyły**: P., krótki a gruby brzuchacz, pękacz. L. <Pod + * Sędek, od Sędzia>

Podsędkostwo, a, lm. **a**, **Podsędkowstwo** f. **urząd podsędk. 2. podsędek z żoną**.

Podsędkowa, ej, lm. **e** **żona podsędk.**

Podsędkowe, ego, blm. **zapłata podsędkowi**: Pamiętne, P. a. komornicze. Tarn. J. <Od Podsędkowy>

Podsędkowicz, a, lm. **e** **syn podsędk.** L.

Podsędkowiczostwo, a, blm., **Podsędkowiczostwo** zb. **podsędkowicz z żoną**.

Podsędkowiczowa, ej, lm. **e** **żona podsędkowicza**.

Podsędkowiczostwo, a, blm. **p**. **Podsędkowiczostwo**.

Podsędkowiczówna, y, lm. **y** **córka podsędkowicza**.

Podsędkowski przym. od **Podsędek**. L.

Podsędkowstwo, a, lm. **a** **Podsędkostwo**.

Podsędkowy pochodzący od podsędk; do niego należący: Przyganiający sentencje podsędkowej nie ma być słuchan. Stat. w. <Od Podsędek>

Podsędkówna, y, lm. **y** **córka podsędk.**

Podsędzia, i a. ego, lm. **owie** p. **Podsędek**: Drugim obok niego na ławie był młodszy, P. dworu, wyręczający go czasem. Krasz. <Pod + Sędzia>

Podsędzianka, i, lm. **i** **córka podsędziego**.

† **Podsędzie, a**, lm. **a** p. **Podsędek**. Rot.

Podsiać, eje, ał, nied. **Podsiewać** f. **posiać pod czym, zasiać pod co**. 2. **posiać trochę, w części zasiać**. Przen.: **Podsiała** sobie rutki. Prz. (= **podstarzała** ś. w **panieństwie**). 3. **sitem, przetakiem, arfą i t. p.** = **przesiać**: Wyczyszczone, podsiane zboże. Mącz. **Mącznym sitem podsiewają, pytlują**. Mącz. P. pszenicę. Sekl. (wypalać, wzmiotać. Sekl.). P. ś. **zostać podsianym**: Pole to niekiedy ś. tylko podsiewa. Śl. wil. Miasto to wszystko prawowierne jest, ale kółkiem ś. heretykiem codzień podsiewa. Skar. <Pod + Siać>

Podsładacz, a, lm. **e** **ten, co podsłada**: Od krainy asyryjskiej P. obłąkę je, a zagubi jednego z nich. Leop. (bł.: **podwsiładacz**. Leop.). <Od Podsładać>

Podsładać, a, ał p. **Podsiaść**.

Podsładanie, a, blm., czynność cz. **Podsładać**.

Podsładanie się, a ś., blm., czynność cz. **Podsładać** ś.

[**Podsładywać, uje, ywał**] kogo = **czynić mu przeszkodę**: Podsładuje go, żeby nie jachał.

[**Podsładywanie, a**, blm.] czynność cz. **Podsładywać**.

Podsianie, a, blm., czynność cz. **Podsiać**.

Podsianie się, a ś., blm., czynność cz. **Podsiać** ś.

Podsiarczan, u, lm. **y** chem. **sól kwasu podsiarczanego**: P. sodu, podsiarcon sodu, prow. podsiarczyn sodowy, Na₂ S₂ O₃. <Pod + Siarczan>

Podsiarczyn, u, lm. **y** prow. **p**. **Podsiarczan**. <Pod + Siarczyn>

† **Podsiarcon, u**, lm. **y** chem. **p**. **Podsiarczan**. <Pod + Siarcon>

Podsiaść, ędzie, adł, † Podsieść, nied. **Podsiać** f. † P. **usiaść przy kim, przysiąść** ś.; **przysunąć** ś. **do kogo**: Nie jest to prawy przyjaciel, który czasu fortuny podsiała, a w nieszcześciu opuszcza. Ez. (= **trzymać z kim**). 2. **kogo** = **wysadzisz kogo z korzystnego stanowiska, zająć je; odsadzić kogo od kogo, od czego; ubiec kogo w czym, zabrać komu co podstępnie**: Synowie podstarościego w gospodzie służą moim, a w szkole czasem ich podsiają. Kras. Dosyć mieć kary król lidyjski będzie, gdy go do żony Eumenes podsiedzie. Pot. Nie bój ś., Herodzie, żeby Chrystus miał cię podsieć w królestwie twoim. Białob. Zdradliwi nas sąsiedzi podsiają. Szymon. Poehlebniey wszystkich dobrych w tym, coby dobrego na nich przyjąć miało, zwykli podsiać, z ręką im wydzierać. Kosz. P. ś. i. † P. ś. **podsunąć** ś., **przybliżyć** ś., **podsadzić** ś.: Za przybyciem posiłków pod ścianę bliżej ś. zamkowi podsiedziono. Biel. M. 2. **zusiać** ś. **do pewnego stopnia, ściąć** ś. **nieco**: Mleko takie nigdy ś. nie podsiedzie, ani nie podstoi. Tom. <Pod + Siaść>

[**Podsibitka, i**, lm. **i**] p. **Podsibitka**. <Z Podsibitka>

Podsiebiecie, a, lm. **a** p. **Podsibitka**. Troc. <Pod + Sie + Bicie>

Podsiebierne koło p. **Podsiebierne**. <Zam. Podsiebierne>

Podsibitka, i, lm. **i** p. **Podsibitka**. <Zam. Podsibitka>

Podsiec, cze, kł, nied. **Podsiekać** f. **usiec** od **spodu, podciąć, podkosić**: Upadł jak podsieczony kłos letny dostały. Groch. 2. **usiec** **do pewnego stopnia, niezupełnie; siekać nadciać; oćwiczyć nieco różgą, batem**: Ociec nie tak ś. z synem pieści, jak matka, a czasem mu i prątkiem podsieczę. Rej. Dowiedziawszy ś., iż wiodą z sobą domową wojnę, rzekł ludowi: nie kwapmy ś. z niemi walczyć, aże sobie sami dobrze podsieka, a tak będą potym krótsi, gdy ujrzą, że wnętrzną wojną giną. Leon. P. ś. **pobić** ś., **pokiereszować** ś. **nieco**: Przez kilka godzin bitwy mocno ś. podsiekli. Śl. wil. <Pod + Siec>

Podsieczenie, a, blm., czynność cz. **Podsiec**. **Podsieczenie się, a** ś., blm., czynność cz. **Podsiec** ś.

[**Podsiedziółek, lka**, lm. **łki**] **rodzaj siodła, na które kładą podpinkę**. <Pod + *Siedziółek, SIOD/SIAD/SAD>

Podsiekać, a, ał i. i P. ś. p. **Podsiec**. 2. **usiekać** **do pewnego stopnia**: P. mięso na kotlety. <Pod + Siekać>

Podsiekanie, a, blm., czynność cz. **Podsiekać**.

Podsiekanie się, a ś., blm., czynność cz. **Podsiekać** ś.

[**Podsienie, a**, lm. **a**, **Podsionek, Podsień, Podcień, Podcienie, Podcień, Przysienie**] **wystająca**

część dachu wsparta na słupkach u wejścia do domów, szczeg. o szczytach zwróconych ku frontowi: Po stronach ciągnęły ś. podsienia, na misternych słupkach oparte. Krasz. Dwór szlachecki z ganikiem, podsieniem i w sposób wież przybudowanemi narożnikami. Grab. M. <Pod + *Sienie, od Sień>

[**Podsień, i, lm. e**] p. **Podsienie**: Przeszedł wielką izbę pierwszą i nie zatrzymał ś., aż w podsieni u słupów. Krasz. <Pod + Sień>

† **Podsiesię, ędzie, adf i † P. ś. p. Podsiąść.**

[**Podsiew, u, lm. y**] *gloch, jęczmień, tataraka, owies, konieczyna, zasiewane dla bydła po zbiorach.* <Pod + Siew>

Podsiewacz, a, lm. e i. ten, co podsiewa. 2. przyrząd, machina rolnicza do podsiewania. <Od Podsiewać>

Podsiewać, a, ał p. Podsiąć.

Podsiewanie, a, bfm., czynność cz. Podsiewać.

Podsiewiny, in, bfp. to, co odchodzi przy podsiewaniu, przesiewaniu: plewy, kłosy i t. p.: Urzędnik ma żyto na gumnie zaraz wyprawować, a wyprawne do śpiczlerza chować, aby potem nie wytręcał na P. Haur. <Od Podsiewać>

Podsiewodne koło p. Podsiębiernie. <Zam. Podsiewodne>

[**Podsiewodnik, a, lm. i**] p. **Podsiewodnik.** <Zam. Podsiewodnik>

Podsiębicie, a, lm. a p. Podsiębitka. <Pod + Się + Bicie>

Podsiębiernie, Podsiębierne, Podsiewodne, Podsiewodne koło = koło wodne biegiem wody poniżej osi jego płynącej poruszane. <Od Pod + Się + Bierny>

Podsiębitka, i, lm. i i. a. **Podsiębicka, [Podsi-bitka], † Podciębicka, † Podciębicka, Podsiębicie, Podsiębicie strop wytworony, sufit:** A w tym ru! P. na sam stół w pokojach. Iz. Miasto podsiębitki cienka trzeina z sitem. Min. Bię podsiębitkę, u mularza i cieśli, do pułapu przybijając deski dla dawania sufitu. Mag. 2. [P.] przykrycie miejsca próżnego pomiędzy zrebem a płatwią, aby nie zawiewało pod dach, in. opłotki, okrajki. <Pod + Się + Bitka>

Podsiewodne koło p. Podsiębiernie. <Od Pod + Się + Wodny>

[**Podsiewodnik, a, lm. i, Podsiewodnik**] *młyn o kole podsiębiernym, t. j. gdzie woda uderza o koło z dołu, a nie spada na nie z góry.* <Od Podsięwodny>

Podsiknąć, nie, nał siknąć od spodu; siknąwszy podlać. <Pod + Siknąć>

Podsiknięcie, a, bfm., czynność cz. Podsiknąć.

Podsilać, a, ał p. Podsiłić.

Podsilenie, a, bfm., czynność cz. Podsiłać.

Podsilenie, a, bfm., czynność cz. Podsiłić.

Podsiłić, i, il posilić, zasilić nieco, podkrzepić, podkarmić. Bart.: P. rój muchą, czyli plastrem z pszczołami. <Pod + Siłić>

Podsiniaczenie, a, bfm., czynność cz. Podsiniaczyć.

Podsiniaczyć, y, ył co = posiniaczyć pod czym, od spodu: Oczy podsiniaczone. <Pod + *Siniaczyć, od Siniak>

Podsiniac, a, ał p. Podsińić.

Podsiniaty przym. od **Podsinięć:** Miał twarz biedną, bladą i podsiniatą. Kacz. <Od Podsinięć>

Podsinianie, a, bfm., czynność cz. Podsińić.

Podsińić, i, il, nied. Podsińić zrobić nieco sinym, sinawym, niebieskawym; przyfarbkować: P. bieliznę w praniu. Sł. wil. <Pod + Sińić>

Podsinięć, eje, ał posinięć od spodu, zrobić ś. nieco sinym, sinawym np. od uderzenia, podbicia, stłuczenia, choroby: Oczy mu podsiniaty z piaczu. <Pod + Sińić>

Podsinienie, a, bfm. 1. czynność cz. Podsińić. 2. czynność cz. Podsinięć; siniak pod spodem czego: Oczy P. z stłuczenia. Sien.

Podsiodłowy pod siodłem będący. L. <Pod + Siodłowy>

[**Podsionek, nka, lm. nki**] p. **Podsienie.** Troc. <Pod + *Sionek, od Sień>

Podsitek, tka, lm. tki przyrząd do przesiewania, wielkością otworów środkującej między sitem a rzeszotem; także narzędzie o siatce z drutu do przesiewania piasku: Ma mu dać koryta do tłuczenia tej gliny, podsitki do wysiewania jej z grubego piasku. Torz. <Pod + *Sitek, od Sito>

Podsitkowy, Podsiłni z pod podsitka pochodzący, zgrubsza przesianiem oczyszczony: Mąka podsitkowa. Chleb razowy P. (= chleb z takiej mąki). Chleba podsitkowego jeść nie mógł. Krasz. <Od Podsitek>

Podsiłni p. Podsitkowy: Chleb P. Krasz. <Pod + *Siłni, od Sito>

Podsiwiał który podsiwiał, szpakowaty: Wychudła głowa, ogolona cała, oprócz wianka podsiwiałych włosów, była prawie trupią czaszką. Krasz. Mąż P. Idomeneus. Ml. <Od Podsiwieć>

Podsiwieć, eje, ał nieco osiwieć, w części już stać ś. sinym: My, podsiwiali w boju i w radzie. Deo. <Pod + Siwieć>

Podsiwienie, a, bfm., czynność cz. Podsiwieć.

[**Podskacenie, a, bfm.**] czynność cz. **Podskacić.**

[**Podskacić, i, il**] *podłożyć ognia.*

× **Podskakać, a, ał p. Podskoczyć.** <Pod + Skakać>

× **Podskakanie, a, bfm., czynność cz. Podskakać.**

Podskakiwać, uje a. † iwa, iwał p. Podskoczyć. Podskakiwanie, a, bfm., czynność cz. Podskakiwać. Patol.: P. śeiegien = *podrygiwanie.*

[**Podskakować, uje, ował**] p. **Podskoczyć.** [Podskakowanie, a, bfm.] czynność cz. **Podskakować, podskakiwanie.**

[**Podskale, a, lm. a**] *miejsce pod skałą, pod skałami.* <Pod + *Skale, od Skała>

Podskalenie, a, bfm., czynność cz. Podskalić.

Podskalić, i, il skałą od spodu utrwalić, podstemplować; utrwalić, umocnić: Takto Bóg posyła los, który tronem duchowi podskalił. Słow. <Pod + *Skalić, od Skała>

Podskalny pod skałą, pod skałami będący: W podskalnej, drzewy ocienionej sali. Słow. Węże, plamiste jaszczury,... z nor ześlizgnięte podskalnych do murów, na białe płyty wpadły ciche. Wysp. <Pod + Skalny>

Podskarbi, ego, lm. owie i. a. † **Podskarbie** skarbnik zawiadujący skarbem publicznym a. królewskim: Podskarbiowie skarb pospolity w ręku swych mają. Karnk. P. wojenny. Troc. P. jest gospodarzem rzpltej. Troc. P. Wielki Koronny. Troc. P. Wielki Litewski. Troc. P. Nadworny Koronny. Troc. P. Nadworny Litewski. Troc. *Quaestor* u Rzymian właśnie był podskarbisim; podskarbiowie wojenni zawiadowali skarbem na zapłacenie żołdu wojska. Pileh. P. koronny, jako korony i skar-

by królestwa chowa, tak też niechaj na sobie pana radnego osobę niesie; on będzie czynił wyprawy, rachunki służebnych, dworzan, on będzie sprawcą monet, które mają być bite. Herb. Na dworze nadworny P. będzie skarbow dworskich sekretarzem. Herb. Pan Bóg u hojnych panów podskarbin jest. Gór. (= szafarzem). P. ziem pruskich. 2. *skarbnik w cechach i bractwach kościelnych*, k w e s t o r. < Pod + *Skarbi, od Skarb >

Podskarbianka, i, lm. i córka podskarbiego. L. **Podskarbić**, a, lm. owie syn podskarbiego. Troc. < Od Podskarbi >

Podskarbicostwo, a, blm., **Podskarbicowstwo** *podskarbic z żoną*: P. przybyli. < Od Podskarbie >

Podskarbicowa, ej, lm. e żona podskarbica: Ojciec podskarbicowej, a stryj Tekluni, stary wojewoda bractawski, zamysłał w powtórny wejść związek. Rol. < Od Podskarbie >

Podskarbicowstwo, a, blm. p. **Podskarbicowstwo**.

Podskarbićówna, y, lm. y córka podskarbica. † **Podskarbie**, a, lm. a p. **Podskarbi**: P. a. kusztosz, thesaurarius. Mur.

Podskarbina, y, lm. y i. forma ż. od **Podskarbi**: Ta panna, którą z wieczności wybrał Duch Święty kluczniczką i podskarbiną darów swych, ...o-demknęta miłosierdzie boskie. Pat. (= szafarką, rozdauczynią). 2. *żona podskarbiego*: Dwór podskarbin koronnej. Troc. 3. a. **Podskarbin** *zawiadująca skarbem klasztoru żeńskiego*: P. klasztoru mniszego. Troc. < Od Podskarbi >

Podskarbin, i, lm. e p. **Podskarbina**: Klio, tyś jest pamięci wiecznej podskarbin, Jowisza córa. Gawin. < Od Podskarbi >

Podskarbiński p. **Podskarbiowski**: Urząd P. Vol.

Podskarbiowski, **Podskarbiński** przym. od **Podskarbi**.

Podskarbnictwo, a, lm. a p. **Podskarbstwo**.

Podskarbnikostwo, a, blm. p. **Podskarbstwo**.

Podskarbnikowstwo, a, blm. p. **Podskarbstwo**.

Podskarbstwo, a, lm. a i. a. **Podskarbnictwo** *urząd, godność podskarbiego*: P. urząd a dostojność podskarbiego, *quaestura*. Mącz. P. koronne, czyli ministerjum skarbu. Paw. 2. a. **Podskarbnikostwo**, **Podskarbnikowstwo** blm. *podskarbi z żoną*.

Podskibnik, a, lm. i *narzędzie rolnicze do spulchnienia warstwy podgruntu*. < Pod + *Skibnik, od Skiba >

Podsklepić, a, ał p. **Podsklepić**. **Podsklepianie**, a, blm., czynność cz. **Podsklepić**.

Podsklepić, i, ił, nied. **Podsklepić** *co = zasklepić co od spodu, zrobić, dać, wyprowadzić sklepienie pod czym*. < Pod + Sklepić >

Podsklepienie, a, blm., czynność cz. **Podsklepić**.

Podskoczenie, a, blm., czynność cz. **Podskoczyć**.

Podskoczyć, y, ył, × **Podskoknąć**, nied. **Podskakiwać**, × **Podskakać**, [**Podskakować**] i. *skoczywszy unieść ś. w górę, skoczyć w górę, zrobić skok do góry*: Piłka podskoczyła. Kazał go tak bić, iż ciało na powietrze podskakiwało. L. **Podskakiwać** od radości. Troc. Rozumiałem, że podskocysz z radości. L. Przen.: *pójść w górę, pod-*

nieść ś., podrosnąć, powiększyć ś.: Kurs papierów, barometr podskoczył w górę. Towar podskoczył w cenie. Cena produktów podskoczyła w górę.

2. *skoczyć, poskoczyć, rzucić ś. ku komu, ku czemu, doskoczyć, przyskoczyć*: P. z pięściami, z pazurami, do oczu. P. w czyje objęcia. Żegnam cię, moja Chloe mała, któraś nieraz podskokła i mnie całowała. Cho. 3. patol.: Tętno podskakujące = *w podskokach bijące* (pulsus coturnisans). < Pod + Skoczyć >

Podskok, u, lm. i i. *podskoczenie, skok w górę*: Ptaki podskoki robią po gałązkach. Przyb. P. ciała uderzającego jest tym silniejszy, im większa będzie jego sprężystość. Jak. J. (= odbicie ś.). Podskoki kuli czółgającej ś. Gemb. Podskoki młota przy uderzeniu nim. Przybliża ś. w podskokach (= w lansadach). Rybki podskokiem mokre całują powierzchnie. Miek. Przen.: Że mi ś., jak to mówią, na pierwszym podskoku nie powiodło, ja przeto fantazji nie tracę. Kras. (= w pierwszym zapędzie, pochopie, próbie). 2. anat.: × P. *skrawek ucha*, × *kość ucha*, × *kąk ucha* (tragus). < Pod + Skok >

Podskoknąć, knie, knął a. kł p. **Podskoczyć**. < Pod + Skoknąć >

Podskoknięcie, a, blm., czynności cz. **Podskoknąć**.

Podskokowy przym. od **Podskok**.

Podskórnie przys. od **Podskórny**: Zastrykiwać P. surowicę.

Podskórny i. *pod skórą będący, zaskórny*: Nerwy podskórne, *subcutanei*. Krup. Podskórne kości. Ryb. J. Rany podskórne. Sien. Guz P. Tłuszcz P. Miasto leniwo - grupie zazwyczaj, ciche i uspięne, miało teraz w sobie dreszcz P. historyczki. Zap. 2. lek.: Leczenie podskórne = *leczenie za pomocą wstrzykiwania leków pod skórę*. < Pod + Skórny >

! **Podskórówka**, i, blm. p. **Podskórze**. < Od Pod + *Skórówka, od *Skórowy, od Skóra >

Podskórze, a, blm., ! **Podskórówka** anat. *tkanki podskórne* (tela subcutanea). Krs. < Pod + *Skórze, od Skóra >

Podskrobać, bie, bał, nied. **Podskrobywać** *od spodu oskrobać; nieco oskrobać, z wierzchu nadskrobać, naddrapać, zdrapać nieco, poddrapać*: P. drzewa, oskrobać, oehędożyć drzewa. Włod. P. ryby (czyszczące je). P. omyłki w piśmie seyzorykiem. Dokument podskrobany (a więc może fałszowany). < Pod + Skrobać >

Podskrobanie, a, blm., czynność cz. **Podskrobać**.

[**Podskrobek**, bka, lm. bki] p. **Wyskrobek**: Wołę szoldry i lada kołacza P. z pokojem, niż twoje pasztety. Pot. < Pod + *Skrobek, od Skrobać >

Podskrobywać, uje, ywał p. **Podskrobać**. **Podskrobywanie**, a, blm., czynność cz. **Podskrobywać**.

Podskroniowy anat. *pod skroniami będący* (infratemporalis). < Pod + Skroniowy >

Podskronnik, a, lm. i *część twarzy między okiem i policzkiem zawarta, w górze dolkiem podskroniowym opasana*. < Od *Podskronny, od Pod + Skroń >

Podskrzel, i, lm. e u ryb, *tylny brzeg skrzel*, przy spodzie szyi, *stykający ś. wierzchnim kołcem: woim z samoskrzelem*. Śł. wil. < Pod + *Skrzel, od Skrzela >

Podskrzelny *pod skrzzelami będący*: Pokrywy skrzelowe małe, promieniami podskrzelnymi objęte. Wał. <Pod + Skrzelny>

× **Podskrzydło**, a, lm. a *miejsce pod skrzydłem*. L. <Pod + *Skrzydło, od Skrzydło>

Podskrzydlny, Podskrzydłowy *pod skrzydłami znajdujący się, z pod skrzydeł pochodzący*: Podskrzydłne pióra. Leop. <Pod + *Skrzydlny, od Skrzydło>

Podskrzydłowy p. Podskrzydlny. Sł. wil. <Pod + Skrzydłowy>

Podskubać, bie, hać, †Podskuść, nied. **Podskubywać, †Podskubować** i. *oskubać z pod spodu*: Dwakroć w rok, żeby w miękkiej wyspać się pierzynie, podskubują od spodu gęsi gospodynie. Pot. Młodościane gęsi raz tylko podskubować i do dwóra oddawać pierze. Haur. Przen.: Czy nie dobrze byłoby zajechać nam z boku to podskubane skrzydło nieprzyjaciół? (= uszczuplone, wycieżczone). 2. przen.: P. kogo = *podabrać, urwać go, pociągnąć z niego, pożywić się u niego, posp. obciągnąć go*: Musiał on dobrze podskubywać pana, gdy o innych źle rozumie. L. Turezyn obchodzi się z Wołochami jak z baranami: ochrania ich dla wełny, a potem podskubuje. Kłok. Gdy komisarz kradnie swego pana, wielkorządczyna równie podskubuje swoją panią. L. Podskubał żyda tego. Troc. Podskubują orła polskiego. Troc. Przen.: P. kogo a. P. komu skrzydeł = *podciąć komu skrzydła, poskromić, ukroczyć, poniżyć, upokorzyć*: Chodzi by podskubiony, opuściwszy skrzydła. Rej. P. się *zostać podskubanym*: Skoro gąsienka ma dwa miesiące, pierwszy raz się podskubują. Kluk. <Pod + Skubać>

[**Podskubania**, y, lm. e] *dziewka w krótkich spódnicach*. <Od Podskubany, od Podskubać>

Podskubanie, a, btm., czynność cz. **Podskubać**. †**Podskubanka**, i, lm. i *suknia krótka*: Już dechli robić zabaczyli, tylko się podskubanek teraz nauczyli. Kmw. <Od Podskubany, od Podskubać>

†**Podskubować**, uje, ował i †P. się p. **Podskubać**.

†**Podskubowanie**, a, btm., czynność cz. **Podskubować**: Jeżeli się zaniedba podskubowanie (gąsienki) corocznie, przy pieczeniu pióra idą w marnotrawstwo. Kluk.

†**Podskubowanie się**, a się, btm., czynność cz. **Podskubować się**.

Podskubywać, uje, ywał i P. się p. **Podskubać**. **Podskubywanie**, a, btm., czynność cz. **Podskubywać**.

Podskubywanie się, a się, btm., czynność cz. **Podskubywać się**.

†**Podskuść**, bie, bfi i †P. się p. **Podskubać**.

Podśladzać, a, ał p. **Podśladzić**.

Podśladzanie, a, btm., czynność cz. **Podśladzać**.

[**Podślanie**, a, lm. a] *podestanie, poslanie, podściółka*: P. liściowe w lesie. Gdy się złomiska pokryją podślaniem roślinnym, sterczą jak twierdze. Pol. <Od *Podślać = 2. Podestąć>

Podśłodzenie, a, btm., czynność cz. **Podśłodzić**: Żarty wesole są zaprawą a. podśłodzeniem życia. Boh.

Podśłodzić, i, ii, nied. **Podśladzać** *podprawić słodyczą; nieco osłodzić; jeszcze silniej osłodzić, dodać więcej słodyczy*: P. herbatę. <Pod + Słodzić>

Podsłoneczny, †Podsłonecy i. *wystawiony na działanie słońca, oświetlony przez słońce*. 2. między

zdy zwrotnikami, w pasie gorącym leżący: Kraj P. między ekwatorem i tropikami. Wyrw. Najwyższe góry są w krajach podsłonecznych między dwoma słońcami kresami. Wyrw. <Pod + Słoneczny>

Podsłonieć, eje, ał *stać się słonym do pewnego stopnia, nabrać nieco słoności, nastłonieć trochę*. <Pod + Słonieć>

Podsłonięcie, a, btm., czynność cz. **Podsłonieć**. †**Podsłonecy** p. **Podsłoneczny**: Czy się im się podoba na podsłonecy wzgórku, czy w gaju cielistym. Przyb. <Pod + *Słonecy, od Słonieć>

Podsłuch, u, lm. y i. *podsluchanie, podsluchiwanie*: Kącik od podsłuchów wszelkich uwolniony. Bardz. P. odprawować. L. Z podsłuchu naszych dobiekły zamysłów. Troc. Wszędzie są zawdy do podsłuchu. Wysp. 2. w lm. myśl. = a) *wysłuchanie jeleni, rysiów i głuszców, kiedy głos wydają w czasie popędu ptasiego*. b) [Podsłuchy] *polowanie z siłkami*. 3. a. †**Posłuch** woj. *widła posterunkowa na uwanpostach, do przestrzegania wojaka o zbliżaniu się nieprzyjaciela*: Podsłuchy wojenne, posłuchy, straż obserwacyjna na podsłuchiwanie nieprzyjaciela. L. Patrzą na obóz Trojan czujnymi podsłuchami, uważając najmniejsze nieprzyjaciół ruchy. Dm. Skoro gdzie bęczenie posłyszysz dokoła, czujne ucho nadstawia, jako P. zgoła. Toł. Wysziesz nie bawiać podsłuchy ku granicy, aby zasięgnęły języka. Choin. Już żołnierz ni czat, ni podsłuchów odprawować nie chiał. Niem. <Pod + Słuch>

× **Podsłuchacz**, a, lm. e p. **Podsłuchiwać**: **Podsłuchacze**, śpiegowie. Petr. <Od Podsłuchać>

× **Podsłuchaczka**, i, lm. i forma ż. od **Podsłuchacz**.

Podsłuchać, a, ał, [Podślyszyć], nied. **Podsłuchiwać, Podsłuchiwać, †Podsłuchować** *podstawioszy ucha usłyszeć, wysłuchać z krzyżówki*: Często niekonstentenci odchodzą, którzy, podsłuchiwając i śpięgując kogo, coś na sobie posłyszają. L. Podsłuchuje każdego technienia. Troc. (= *nasłuchuje*). Skrada się na palcach, aby je mógł P. L. Podsłuchałem go, wiem o wszystkim. L. Mam o rzeczy wielkiej z tobą mówić, tylko tu niebezpieczno, żeby kto nie podsłuchiwał. Boh. Hiero naprawował pewne osoby podsłuchować, co kto czyni i mówi. Petr. Nikt tu nas na zachodzie nie podsłuchuje. Moch. Ty wiesz o wszystkim, ty nas podsłuchałeś zdradnie. Mick. Ze waść podsłuchowa, któż to mógł wiedzieć. Deo. Zaczaiłem się raz w kącie i podsłuchałem go. <Pod + Słuchać>

Podsłuchanie, a, btm., czynność cz. **Podsłuchać**.

Podsłuchiwać, a, lm. e, **Podsłuchywacz**, × **Podsłuchacz** *ten, co podsłuchuje*: **Podsłuchiwać** pod drzwiami i oknami, końcem rozsiewania baśni. Ostr. Służący są zazwyczaj podsłuchiwaćcami swych panów i wszystko roznoszą. L. Waż, ten pelzacz, pływacz i biegacz, podsłuchiwać i dostrzegacz, wszędzie wзира. Mick. <Od Podsłuchiwać>

Podsłuchiwać, i, lm. i forma ż. od **Podsłuchiwać**.

Podsłuchiwać, uje a. †**iwa**, iwał p. **Podsłuchać**. **Podsłuchiwanie**, a, lm. a czynność cz. **Podsłuchiwać**: Na podstawie podsłuchiwań, plotek.

†**Podsłuchować**, uje a. a, ował p. **Podsłuchać**. †**Podsłuchowanie**, a, btm., czynność cz. **Podsłuchować**, *podsluchiwanie*.

Podsłuchowy przym. od **Podsłuch**: **Podsłuchowy**

wa galerja w podkropach wychodzi w pole dla podsłuchiwania nieprzyjaciela. Jak. J. < Od Podśluch >

Podsluchywacz, a, lm. e p. Podsluchiawcz.

Podsluchywaczka, i, lm. i forma ż. od **Podsluchywacz.**

Podsluchywać, uje, ywał p. Podsluchać.

Podsluchywanie, a, btm., czynność cz. Podsluchywać.

Podstłupie, a, lm. a i. bud. = a.) a. **Podstłupiec** słup niski czworogranny dany okrągłemu za podstawę. b) *miejsce pod ścipami, portyk.* 2. *szopa, dach na słupach:* Dach nad podstłupiem albo szopą. Dor. < Pod + *Słupie, od Słup >

Podstłupiec, pcz, lm. pcz bud. p. Podstłupie: W małej chatce nie widać ani kablaków, ani podstłupców. Rogal. < Pod + Słupiec >

[Podstyszeć, y, ał] p. Podstłuchać. < Pod + Słyszeć >

[Podstyszenie, a, btm.] czynność cz. Podstyszeć.

Podsmalenie, a, btm., czynność cz. Podsmalić.

Podsmalić, i, ii *nico a. od spodu osmalić, przypalić:* P. sobie włosy. Żem sobie podsmalił kontusza... Słow. < Pod + Smalić >

Podsmarować, uje, ował posmarować od spodu; trochę posmarować: Przen.: Folwarki wszystkie w dobrej glebie, pszenicy sieć było można, ile chciać, byle trochę P. Krasz. (= dać łapówkę). < Pod + Smarować >

Podsmarowanie, a, btm., czynność cz. Podsmarować.

Podsmażać, a, ał p. Podsmazyć.

Podsmażanie, a, btm., czynność cz. Podsmażać.

Podsmażenie, a, btm., czynność cz. Podsmazyć.

Podsmazyć, y, ył, nied. Podsmazać usmazyć od spodu; nico usmazyć, nadsmazyć, przysmazyć; jeszcze więcej usmazyć, zesmazyć: P. rybę niedosmazoną. < Pod + Smazyć >

Podsmukiwać, uje, iwał myśl. wabić zajęce w porze, kiedy czują popęd płciowy. < Pod + *Smukiwać, od Smukać >

Podsmukiwanie, a, btm., czynność cz. Podsmukiwać.

[Podsobek, bka, btm.] lewa strona, po której idzie koń w zaprzęgu, złożonym z pary koni: Ten (koń) na podsobku to djabia wart. Żle konie idą; spróbujmy dać siodłowego pod rękę, a naręcznego na P., to może lepiej pójdą. < Pod + Sobek >

[Podsobni] p. Podsobny: P. koń w zaprzęgu. < Pod + *Sobni, S(OB)/S(IEB) >

Podsobny i. † P. = a) pod kim będący, z pod kogoś pochodzący, z pod siebie: Jeżeli choremu poscieli nie prześcielają, tedy ów P. zaduch pod nim zaeuchnie. Haur. Tak zacnemu ciału na stole zbiega, tak przytknięty, nie P. ogień Pompeja porywa. Bardz. b) *koń = wierzchowy, siodłowy, wierzchowiec, siodlak:* Chłop pieszo mu wiedzie konia podsobnego. Zd. Szl. 2. a. [P., **Podsobni**] *koń = koń idący w zaprzęgu na podsobku:* Porys na podsobnym koniu siedzi. Troc. [Jeżeli zaprząg jest w czwórkę, to z lewej strony dwa konie zowią ś.: P. i licowy, a z prawej: naręczny i swaszłowy; bliższe dwa konie zowią ś. także: dyszłowe, a P. siodłowym (że siada na nim woźnica). P. koń stąd tak nazywany, że ma go pod sobą jeździec, z lewej strony na koń siąść zmuszony]. < Pod + *Sobny, S(OB)/S(IEB) >

[Podsokoli] p. Podsokoly. < Pod + Sokoli >

† Podsokoly, [Podsokoli] zdany pod sokoły = do polowania z sokolami: Za charta podsokolego

trzy ruble groszy. St. lit. < Pod + *Sokoły, od Sokół >

Podsolenie, a, btm., czynność cz. Podsolić.

Podsolić, i, ii, nied. Podsałać i. nico posolić; przysolić, dosolić: P. coś niedosę słonego. 2. przen. komu = *dosolić, dopiec, dokuczyć, dać ś. we znaki, zadać pieprzu, wsadzić klina, dogodzić.* < Pod + Solić >

[Podsołtys, a, lm. owie] pomocnik, zastępca sołtysa. < Pod + Sołtys >

Podspodni pod spodem, na spodzie znajdujący ś., spodni, dolny, niższy: P. kamień młyński. Sekl. [Szew P. Szyć podspodnim szwem, podszewkować]. Gwar. < Od Podspód >

! Podspojówkowy anat. pod spojówką oka będący (subconiunctivalis). < Pod + *Spojówkowy, od Spojówka >

† Podspód przys. i. na spodzie, pod spodem, pod czym, u dołu, na dole: Kto teraz na wierzchu, może być P.; a kto teraz P., na wierzchu. Prz. Być P. Troc. < Pod + Spód >

Podsrebrzenie, a, btm., czynność cz. Podsrebrzyć.

Podsrebrzyć, y, ył nico a. od spodu posrebrzyć; pobielić jakby srebrząc: Znów cała chyli ś. ku roli, jak podsrebrzone liście rozehwianej topoli. Słow. < Pod + Srebrzyć >

Podstać się, oi ś., ał ś., [Podstojeć ś.], nied. Podstawać ś., [Podstajać ś.] (o płynach) ustać ś. nico, wystać ś., odstać ś. cokolwiek, sklarować ś. nico: Wino dać ś. przez trzy dni P. Syr. Wino przetoczone podstoi ś. prędko, iż będzie jaśnieszkie. Trzyc. Wódkę, co ś. podstoi, zlej po lekku w chłodgie naczyne. Syr. Takie mleko nigdy ś. nie podsiędzie, ani nie podstoi. Tom. < Pod + Stać >

[Podstajać się, a ś., ał ś.] p. Podstać ś. < Pod + Stajać >

[Podstajanie się, a ś., btm., czynność cz. Podstajać ś.

Podstajenny, ego, lm. i rz. pomocnik, zastępca stajennego: Podkonuszmy czy podstajennym był Wilezek, którego już raz z powozem i pewną dyspozycją do Suszna wyprawiano. Krasz. < Pod + Stajenny >

[Podstał, i, lm. e, Pochal] roś. (lunaria rediviva) fiołek miesięczny, miesięcznica trwała: Ornamentacja odtwarza głównie florę miejscową: podstałe, szyszki limbowe...

[Podstalenie, a, btm.] czynność cz. Podstalić.

[Podstalić, i, ii] nastalić cokolwiek: P. siekierkę. < Pod + Stalić >

Podstały, [Podstany] który ś. podstał: Sok odszumowany i P., albo klaryfikowany. Syr. < Od Podstać ś. >

Podstanie się, a ś., btm., czynność cz. Podstać ś.

[Podstany] p. Podstały. < Od Podstać ś. >

Podstarosta, y, lm. owie p. Podstarości: Namiestników starostów zowią podstarostami, w Wielkiej Polsce surrogatami. Skrzet. P. w mniejszych kopalniach jest tym, czym jest starosta w większych. Kluk. Podstarostowie są zastępcami starostów, w nieobecności starosty sami sądy odprawiali. Lel. < Pod + Starosta >

Podstarostować, uje, ował, † Podstarościwać być podstarostą, pełnić obowiązki podstarościęgo: Dymitr Kurcewicz Bułyha podstarostował w Białocerkwi w końcu XVI stulecia. Rol. < Od Podstarosta >

Podstarostowanie, a, btm., czynność cz. Podstarostować.

Podstarostwo, a, lm. a *urząd, godność podstarosty*. <Pod + Starostwo>

Podstarości przym. od **Podstarosta**: Podstaroście dochochy. Troc. **Podstarości**, ego, lm. **owie**, rz. l. a. **Podstarosta** = a) *namiestnik, zastępca starosty, wykonawca wyroków, odprawiający, również jak on, sądy grodzkie (zwany w Wielkopolsce surrogatem)*: P., substytut gardłowego starosty, na jego miejscu sądy według kadencji odprawia. Kras. Król zarządza przez starosty, szlachta przez swych podstarościch. Lel. b) *dozorca w mniejszych kopalniach*. c) P. bartny = *dozorca bartny*: P. bartny a. sługa bartny ma być sławą dobrą, w niweczym niepodejrzany, przez starostę bartnego dany. Skr. Gdyby P. bartny jakie fałszywe zeznanie uczynił, ma być z urzędu złożony, a winą pięcią grzywnien karany bez żadnej łitości. Skr. P. bartny ma pozywać bartników słownie. Skr. d) [P. weselny] *pomocnik, zastępca starosty weselnego*. 2. *włodarz, karbowy, gumienny*: P., włodarz, folwarkowy, z kańczukiem nad ludźmi stojący. L. Ekonom podstarościemu odda połażaniem, P. gumienemu groźbą, gumieny chłopu kijem. Kras. P. po grzbiecie chłości. Prz. <Od Podstarosta>

Podstarościanka, i, lm. i l. *córka podstarościego*. 2. [P.] *jedna z osób czynnych przy obrzędzie weselnym*: Pan młody stara ś. o swata, starostę, starościnę i starościankę czyli podstarościankę. <Od Podstarości>

Podstaroście, a, lm. e a. **owie** *syn podstarosty*: Jechać dla lustracji majątku i głowę narażać, na to ś. nie pisać: od czegoż podstarościecowie i komisarze? Rol. <Od Podstarosta>

Podstarościna, y, lm. y *żona podstarosty, podstarościego*. <Od Podstarości>

Podstarościński przym. od **Podstarości**: Naprzód skoczył do Polski, aby ś. tutaj pokazać na swoim podstarościńskim urządzie. Kaczk. <Od Podstarości>

†**Podstarościwać**, ciuje, ciwał p. **Podstarostować**: Chciałeś do WM. widzieć onego surowego starca, albo takiego, jakiemu teraz WM. podstarościujesz? Szymon. <Od Podstarości>

†**Podstarościwanie**, a, blm., czynność cz. **Podstarościwać**.

Podstarszy, ego, lm. si rz. *mający drugi stopień zwierzchnictwa nad czym*: P. bractwa kościelnego, cechu. <Pod + Starszy>

†**Podstarzać**, a, ał sobie = *starzać ś.*, *zachodzić w lata*: Podstarzam sobie. Troc.

Podstarzały który *podstarzał*: Wpada jeszcze niepodstarzały jęgomosć o tuszy urosłej dzięki cudzym pieczeniom. Orzesz. <Od Podstarzać>

†**Podstarzanie**, a, blm., czynność cz. **Podstarzać**.

Podstarzec, eje, ał a. P. ś. *podejść w lata, stać ś. podeszłym, starszym, przybliżyć ś. nieco ku starości*: Podstarzeliliśmy już oboje. L. Podstarzawszy ś., Abraham chciał ożenić Izaaka. Zał. Podstarzeje wino, z rozkoszą pić je będziesz. Wuj. <Pod + Starzec>

Podstarzenie, a, blm., czynność cz. **Podstarzec**. **Podstarzenie się**, a ś., blm., czynność cz. **Podstarzec ś.**

†**Podstat**, u, lm. y p. **Podstata**.
†**Podstata**, y lm. y, †**Podstat** *istota, treść, esencja, istność, zasada, źródło*: Bóg jest myśl nieśmiertelna, P. wszystkich rzeczy. Bud. P., *substancja* albo istność chleba materialnego pozostaje w sakramencie. Baz. P. jedności. Głos.

× **Podstaw**, u, lm. y p. **Podstawa**. Śl. wil. Zdr. **Podstawek**. <Pod + Staw>

Podstawa, y, lm. y, †**Podstawnik** l. a. × **Podstaw**, **Podsada** *rzecz, którą podstawią pod drugą, na której co stoi, opiera ś. bezpiecznie całym ciężarem, podkład, podpora, postument, nóżka, pjeostał, podnóżek, fundament, gruni*: P. mocna, niewzruszona, granitowa, słaba, chwiejna. P. lampy, wazonu, figury, kielicha, latarni, słupa (= *baza, podstूपie, podstूपiec*). Kazał zrobić całą nową zastawę srebrną i pięć podstaw na wety. Myc. (= *patery*). Nie pomogły protesty — musiał dźiać własne swoje dzieło zburzyć; jako też zburzył je ze szczeniem, aż do podstawy. Jun. P. kowadła (= *pień kowadła*). P. blatu miernika (= *statywa*). Przen.: *zasada, punkt wyjścia, opora, pryncypjum, fundament, grunt*: Natura sama w dzikim jeszcze społeczeństwie stanie założyła już podstawę do nierówności między ludźmi. L. Na podstawie badań, obserwacji. P. naukowa. Miejsce prawa nienawiści, dawnej podstawy poganińskich towarzystw, zajmuje prawo miłości. Rzew. Wszystko, co z ducha Bożego poczęte i na chrześcijańskich stoi podstawach, jest silne i niewzruszone. Hosz. Chciała raczej temu czynnemu umysłowi gruntownie dać podstawy, niż okarmiać go wiadomościami, bez celu i związku pobieranymi. Za podstawę pracy mojej przyjąłem głównie dyplomata nasze. Hube R. Praca krytyczna Nideckiego stała ś. podstawą przy późniejszych wydaniach Fragmentów Cycerońskich. Kryń. Wziąć co za podstawę. 2. anat.: P. czaszki = *jęj spód*, × z *asada*. P. serca = *część jego szersza, ku górze i ku tyłowi zwrócona*. P. języka = *jego nasada*. 3. apt.: *lek główny w lekarstwie przepisany (basis)*. 4. fil. P. klasyfikacji p. *Klasyfikacja*. 5. mat. *linja, bok, ściana spodnia figury geometrycznej, brył*: P. trójkąta, graniastosłupa, ostrosłupa, walca, ostrokręgu. Góry te formują trójkąt, mający w swojej podstawie 25 mil. L. 6. woj.: P. armatnia = *obręczka, osadzająca ś. w dennej części formy armatniej, dla utrzymania rdzennego drąga w położeniu pionowym*. Jak. J. Zdr. **Podstawka**. <Pod + *Stawa, ST(A) /ST(O)>

Podstawać się, a ś., ał ś. p. **Podstać ś.** <Pod + Stawać>

Podstawianie się, a ś., blm., czynność cz. **Podstawać ś.**

Podstawczaki, ów bot. (basidiomycetes) *rośliny, stanowiące rząd grzybów właściwych*: P., grzyby, do których klasy należą np. znane każdemu kapeluszowe grzyby, jak pieczarka, rydz, borowik... Jent. <Od Podstawka>

Podstawek, wka, lm. wki l. p. **Podstaw**; *luźna podstawka*: P. pod beczkę, jako kłoc, ława, kętnary, żeby wino podwyż stojące różniej toczyć. Troc (= *legary*). Kłoc, ława, stół, podkład, P., żeby wino podwyż stojące różniej toczyć, kętnary. Kn. Drąg dźwigałny przez to ulżywa ciężaru, że większą część jego na P. przenosi. Sol. (*nu punkt oporu*). Słoniowa kość, aby była dobrym podstawkiem (*fulcrum*) tak ciężkiemu zwierzowi, mocnym ją klejem złączyła natura. Torz. (= *podpora*). Na czym podstawki ziemi ugruntowane są? Leop. P. albo stolec słupów snickerskich, albo filarów kamiennych, podslupiec. Rogal. P. pod słupami murywany. Troc. P. pod dno naczyń (= *podstawka*). P. smyczny. Troc. P. u skrzypców, na którym struny spoczywają. Kluk. Na podstawku ś. strony ciągną. Troc. Już

mi zrobiono P. do onych żółtych skrzypców. Boh. Podstawki macieczne różnego kształtu do połogowania, *passaria*. Czer. Statek, który podstawiamy, gdy co ciecie, P., skopiec, miednica, czasza. Kn. 2. P. a. kołek u łapki, sidła, klatki ptaszkiej, którego ruszywszy, ptak ś. albo zwierz ułowi. Kn. Zwierz a. ptak ś. łowi, kiedy podstawka ruszy. Troc. 3. †P., podkład, podrzut, substancja, podstawa, jestestwo. L. Przemienia ś. chleb i wino w ciało i krew, tak iż same własności chleba i wina bez żadnej istoty i bez żadnego podstawka, a bez żadnej rzeczy podległej zostają. Wułj. 4. × P. osoba podstawiona, zastępca, wyręczyciel: Ustawiamy, aby sami pisarze u sądów siadali a odprawowali ludzie nie przez podstawki. Herb. Cesarz rozkazał, aby książka sami msze odprawowali, podstawków zaniechawszy. Skar. 5. bud. = a) p. **Podsadzka**. b) część pionowa stopnia w schodach. 6. a. **Postawek** pod formę, hut. = *kawalek surowizny, na którym formy w kuzubie są ustawione i z wierzchu przyciskiem przytrzymywane, aby je stalej osadzić*. Łab. 7. woj.: P. moździerzowy, fundament przyłany do nożnego moździerza, zastępujący miejsce łoża. Jak. J. <Zdr. od Podstaw>

Podstawiać, a, ał i P. ś. p. Podstawić.

Podstawialny, Podstawny mogący być podstawionym; za **podstawek**, do podstawienia służący: Naczynie podstawialne = *podstawiane dla przyjęcia lejącego ś. płynu*. P. statek. Troc. P. kosz, który podstawiają, cedząc co, trzęsąc owoc. Troc. <Od Podstawiać>

Podstawianie, a, btm., czynność cz. Podstawiać.

Podstawianie się, a ś., btm., czynność cz. Podstawiać ś.

Podstawić, i, il, nied. Podstawiać, †Podstawować i. *postawić co pod co, pod kogo, podsadzić*: Statek podstawiamy, gdy co ciecie. Kn. Podstaw skopek pod kurek beczkowy. Troc. P. stempel pod ściany rozkopu, pod miejsce budowli zarysowane (= *podstemplować je*). Gdzie piasek wybiera, żeby nań ziemia nie spadła, drzewa podstawuje. P. Koch. Podstawić mocne ramiona swoje pod te filary. Birk. P. komu podnózek pod nogi. Przen.: P. komu stołka = *przystawić; rozmyślnie komu zaszkodzić, źle mu ś. przysłużyć*. P. krowę pod byka, klacz pod ogiera = *dopuszczyć ją do niego*. Anchiz, kochanek Wenery, klacze swe pod niebieskie podstawil ogiera. Dm. Przen.: Ziemia prawie jest podstawiona podnóżkiem nóg jego. Rej. 2. **nadstawić, wysunąć, podłożyć, wystawić; poddać**: Szyję pod miecz podstawuję. Bardz. P. kark, szyję, głowę pod topór. P. nogę komu, aby ś. przewrócił. P. poję, rękę, czapkę a. poly, ręki, czapki dla przyjęcia czego. 3. **przedstawić, podsunąć kogo, co innego zamiast osoby lub rzeczy właściwej, substytuować**: P. świadka (fałszywego), licytanta słomianego. Przy cedowaniu kontraktu podstawil w nim brata zamiast siebie. Po oddalonym Kotalynie podstawiony był Publikola. Fal. Irys tarczę odmieniła, a Egidę podstawiała, którą zamiast swej własnej eheiwy ryecz chwytła. Jabł. (= *podmieniła*). 4. chem. **wprowadzić w skład związku jakikolwiek pierwiastek na miejsce innego, zastąpić w związku jeden pierwiastek drugim, dokończyć metalpsji**. 5. lek. × P. = *zmienić jeden lek na drugi, działający tak samo lub podobnie, jak pierwszy*. 6. mat.: P. na miejsce znaków ogólnych — liczby = *ustawić, wprowadzić*. 7. w logice — *równe zu równe, jak w rachunku algebrycznym*. P. po-

dobne za podobne, jak w zwykłym wnioskowaniu. Praw.: P. dziecko = *podsunąć noworodka obcego zamiast prawowitego, zamienić dziecko*. P. ś. bil. **ustawić w grze bile do następnego sztosu**: P. ś. dobrze a. źle. <Pod + Stawić>

Podstawienie, a, btm. I. czynność cz. Podstawić. 2. mat. działanie ustanawiające przejście od jednego układu rozrządzanych elementów do innego układu elementów: Podstawienia przemienne, podobne, linjowe, kołowe, eliptyczne, hiperboliczne, paraboliczne. P. nowych zmiennych. P. wartości liczbowych.

Podstawienie się, a ś., btm., czynność cz. Podstawić ś.

Podstawka, i, lm. i f. p. Podstawa: Podstawki pod szklanki = *spodki*. Pod oknami co chwila stukaly o kamienie podwórka drewniane podstawki chińskich buciaków kobiecych. Sier. Ma syna na podstawkę. Jeż. (= *na zapas, w razie śmierci pierwszego*). 2. [P.] = a) książka trzymana na plecach kolegi siedzącego w ławce poprzedniej, aby zamiast z pamięci, z książki lekcje wydawać: Odpowiadać z podstawki. b) *nasad u pług*. 3. bil. = a) *ustawienie mimowolne bil, dogodne dla przeciwnika*. b) *przyrząd przy grze bilardowej do podstawiania pod kij, sztejnkieler*. 4. bud. p. **Kulak**. <Zdr. od Podstawa>

† **Podstawnik, a, lm. i p. Podstawa**: Pod ulmi trzeba stawiać klocki a. jakie podstawniki. Trzye. <Od Podstawny>

Podstawnogardłowy anat.: Przewód P. (canalis basipharyngeus). <Podstawny + Gardłowy>

Podstawnokręgowy anat. basi vertebralis. <Podstawny + Kręgowy>

Podstawny I. p. Podstawialny: Folga jest rzecz pod drugą podstawna. Karnk. Podstawne słupy. L. 2. a. **Podstawowy** przym. od **Podstawa**; *mający podstawę, uparty na podstawie, przen. zasadniczy, uzasadniony, fundamentalny, główny, kardynalny, gruntowny; służący za podstawę czemuś*: Myśl podstawna. Tarn. 3. anat.: Kość podstawna czaszki (os basilare). Zwoje mózgu podstawne. 4. hist.: Brzeżek P., komórka podstawna, ziarenka podstawne. <Od Podstawa>

† **Podstawować, uje, ował p. Podstawić.**

Podstawowanie, a, btm., czynność cz. Podstawować.

Podstawowo przys. od Podstawowy: P. odmien-na zasada organizacyjna. Remb.

Podstawowy I. p. Podstawny: Poglądy podstawowe. Sąd P. Myśl podstawowa. Umiejętności te w nauczaniu elementarnym są podstawowe. 2. gór.: Kamień P. = *kamień spodni, znajdujący ś. pod pokładem, kamień spagowy, denny*: Piaskowiec, wapień P. 3. hut.: Słupy podstawowe wielkiego pieca = *filary w czterech rogach kwadratu umocowane nad fundamentami, między którymi przedziął stanowią czeluzniec piecowe, a środkowa przestrzeń zaprawę; filary, na których spoczywają ruszty, a dalej wznosi ś. cały szub pieca*. 4. min.: Ściany podstawowe kryształu = *równoległe jednocześnie do dwóch jego osi*. Dwuścian P. = *w układzie jednoskośnym, dwuścian tworzący z płaszczyzną symetrii po obu jej stronach kąty jednakowe, czyli dwuścian prostopały do niej*. <Od Podstawa>

Podstąpić, i, il, †Podstąpić, nied. Podstępować, †Podstępywać I. †P. **ustąpić, wejść, schronić ś. pod co**: Podstąpił pod dach, pod namiot, dla deszczu. Troc. 2. **podleść pod co, podsunąć ś., przybliżyć ś., przystąpić ku komu, ku czemu**: Już wojsko pod gra-

nieę, pod fortecę podstępowało. Troc (= *podciagało*). Zamojski z narzędziami do dobywania podstąpił pod Wolmar. Niem. On trochę podstąpi, ja sercuńcia pofolguję, i będzie dobrze. Rog. (= *zbliżył*). Przen.: † P. kogo = *podejść, oszukać podstępem, zlać, podchwycić, wywieść w pole*: Chciał go P. a podchwycił w jakich omyłkach jego. Rej. Fałszownie obchodzili ś. z nim, chcąc go zawzdy P. w rozmowach swoich. Rej. 3. † P. co = *podjąc, ponieść; podlec, podpaść czemu; narazić ś. na co*: Chrystus z nieba zstąpił, aby śmierć za mnie okrutną podstąpił. K. G. Pysznego nie wyrwie hardość, bo śmierć musi P. K. G. 4. [P.] *narazić*: P. życie. <Pod + Stąpić>

Podstąpienie, a, blm., czynność cz. Podstąpić: P. pod mury miasta. [? Garnek stawia ś. na brzuchu (jako bańka) od poderwania, kolek i podstąpienia macicy]. Gwar.

Podstebnować, uje, ował, !Podstebnować haf. podłożyć ściegami, ażeby szcegół haftu był wypukły. <Pod + Stebnować>

Podstebnowanie, a, blm., czynność cz. Podstebnować.

!Podstebnować, uje, ował p. Podstebnować.

!Podstebnowanie, a, blm., czynność cz. Podstebnować, podstebnowanie.

Podstemplować, uje, ował, Podstemplować, nied. Podstemplowywać, Podstemplowywać i. podpiętrzyć; podsadzić stempel a. stemple, podeprzeć stemplami, wesprzeć podporami: P. ścianę lub dach, stemplami czyli podporami je wesprzeć w czasie podmurowania. Mag. P. słupy. Torz. 2. sukno = *w odpowiedniej maszynie nadać mu glans i dychtowność, podgręplować, poddekatiżować*. Sł. wil. <Pod + Stemplować>

Podstemplowanie, a, i. blm., czynność cz. Podstemplować. 2. lm. a. miejsce podstemplowane, stemple, podpory wspierające.

Podstemplowywać, uje, ywał p. Podstemplować.

Podstemplowywanie, a, blm., czynność cz. Podstemplowywać.

Podsternica, y, lm. e. żniwiarka następująca po sternicy, przodownicy. <Pod + Sternica>

Podstęp, u, lm. y i. a. × Podstępek podstąpienie, podejście, zbliżenie ś. ku czemu, przystęp, dostęp: Trudny był podstęp ku miastu. 2. przen. *podejście, zdrada, fortel niegodziwy, wykręt, wybieg dla oszukania kogo, zdrada, zasadzka, pułapka, sidła, intryga, poosp. szwindel*: Padłem mu do nóg i wyznałem podstępy moje. L. Nie mogę ś. przewyciężyć, abym szedł z kim podstępem. L. (= *podstępnie*). Choć P. dobrych uciemięza, wyjdzie cnota na swoje i wieki zwyęża. Kras. Co słowo, sztuka zdradna; co krok, P. nowy; zdrajca czynami, giestem. Kras. Czego nie zyskują częstokroć u drugich P. i fałsze, jemu bez żadnych zabiegów przynosiła cnota. Kras. Nieprzyjaciół podłemi podstępy nie gubią. Węg. I Ajaksa i wszystkich ten P. omylił. Kic. Kunszt zdradnych podstępów dowcipnie utaił. Kras. Wyłudzić co od kogo podstępem. <Pod + *Stęp, STĘP/STĄP>

Podstępca, y, lm. y, † Podstępnik ten, co się dopuszcza podstępu, zdrajca, oszust: Widział onę pokrytość onych fałszników a onych podstępów swoich. Rej. Oni podstępce nasadzili ś. na jakie podstępienie pana tego. Rej. Znam cię, dumny podstępco! Garezyń. Czeka mnie za granicą P. nieznośny. Garcz. <Od Podstąpić>

× **Podstępek, pku, lm. pki p. Podstęp:** Iwanowski chciał jeszcze P. uczynić. Mat.

† **Podstąpić, i, il p. Podstąpić:** Wszędy nasadzał ś. jeden na drugiego, aby go w czym podejść a P. mógł. Rej. Nie na prostaka trafił; w czym go P. a ułowieł chcieli, tym ś. sami ułowił. Rej. <Pod + *Stępić, STĘP/STĄP>

† **Podstępienie, a, blm., czynność cz. Podstępić:** Oni podstępce nasadzili ś. na jakie P. pana tego. Rej.

Podstęplować, uje, ował p. Podstemplować.

Podstęplowanie, a, blm., czynność cz. Podstęplować.

Podstęplowywać, uje, ywał p. Podstemplowywać.

Podstęplowywanie, a, blm., czynność cz. Podstęplowywać.

† **Podstępnik, a, lm. cy p. Podstępca:** Co oni omyłacie a podstępnicy uczynili. Rej. Oglądało oko moje podstępniki moje. Bud. <Od Podstępn>

Podstępnie przys. od Podstępnny.

Podstępność, i, blm. rz. od Podstępnny.

Podstępnny używający podstępu, chytry, szkodliwie przebiegły, zdradliwy, zwodniczy: Dopiał swe go podstępnym sposobem. <Od Podstęp>

Podstępować, uje, ował p. Podstąpić.

Podstępowanie, a, blm., czynność cz. Podstępować.

!Podstępywać, uje, ywał p. Podstąpić.

!Podstępywanie, a, blm., czynność cz. Podstępywać.

[Podstodole, a, lm. a] miejsce pod stodolą. <Pod + *Stodole, od Stodola>

[Podstojeć się, o! ś., oja! ś.] p. Podstać ś. <Pod + Stojeć>

[Podstojenie się, a ś., blm.] czynność cz. Podstojęć ś., podstanie ś.

[Podstola, i, lm. i] szuflada. <Pod + *Stola, od Stół>

Podstolanka, i, lm. i córka podstolego.

Podstole, a, lm. a miejsce pod stołem: On czegoś po podstolu szuka. Pot. <Pod + *Stole, od Stół>

† **Podstole, a, lm. a p. Podstoli:** P., dapifer. Mur. <Z Podstoli>

Podstoli, ego, lm. owie, † Podstole urząd, a raczej godność honorowa w daw. Polsce, zastępca, namiestnik stolnika: P. koronny, litewski, nadworny, powiatowy. Pan P., tytuł powieści Ignacego Krasieckiego. **Podstolowie** bhp. p. **Podstolstwo.** <Pod + *Stoli, od Stół>

Podstolic, a, lm. owie a. e syn podstolego. <Od Podstoli>

Podstolina, y, lm. y i. żona podstolego. 2. [P.] futro na nogi w postaci worka. <Od Podstoli>

Podstolstwo, a i. lm. a godność, urząd podstolego. 2. blm. zb. a. Podstolowie podstoli z żoną: Państwo P. ubolewali nad jego śmiercią. Kras. <Od Podstoli>

Podstopek, pka, lm. pki i. rzecz pod stopami będąca, podnózek. Mur. 2. a. **Podstopie** krokwi, bud. = *krótka belka a. dwa dyle sposobem kleszczy pod końcem czyli stopą krokwi, w miejscu jętki użyte, sztych.* Pocz. <Pod + *Stopek, od Stopa>

Podstopie, a, lm. a bud. p. Podstopek. <Pod + *Stopie, od Stopa>

Podstopny 1. *pod stopami znajdujący* **ś. 2.** *znajdujący* **ś. z drugiej strony kuli ziemskiej u antypodów.** Brzoż. <Pod + Stopny>

Podstrajać, a, ał p. Podstroić.

Podstrajanie, a, blm., czynność cz. Podstrajać.
[**Podstrawać, a, ał, Podstrawjać**] *podburzać.*
<Z Podstrajać>

[**Podstrawanie, a, blm.**] *czynność cz. Podstrawać.*

[**Podstrawjać, a, ał**] p. **Podstrawać.**

[**Podstrawjanie, a, blm.**] *czynność cz. Podstrawjać.*

Podstroić, i, il, nied. Podstrajać 1. *nastroić do pewnego stopnia, cokolwiek, trochę* **nastroić:** P. instrument. Mewi podstraja Wirgilego lutni, Tersyt rumakiem Achillea toczy, zgoła, gdzie stąpisz, pełno bałamutni. Zabł. 2. przén. kogo na kogo nasadzić; źle, nieprzyjaźnie usposobić, podbehtać, podburzyć, poduszczyc, podmówić, napompować, nastroić, zbuntować, podbuntować: P. kogo na kogo. L. <Pod + Stroić>

Podstrojenie, a, blm., czynność cz. Podstroić.

Podstróży, ego, lm. owie zastępca, pomocnik stróża. Mącz. <Pod + *Stróży, od Stróż>

[**Podstrudna**] przys. od **Podstrudno.**

[**Podstrudno, Postrudno, Postrudnieniem, Podtrudna**] przys. *trudno.*

Podstrugać, a, ał wystrugać a. ostrugać do pewnego stopnia, nieco ostrugać. <Pod + Strugać>

Podstruganie, a, blm., czynność cz. Podstrugać.

Podstrychnąć, nie, nał podmusnąć, pogładzić ku górze, pretensjonalnie podkręcić, zadrzeć, podszafrować: Tak gwarząc za niepróżnym od flaszek stolikiem, dał, puszył podstrychniętym do góry wąsikiem. Iż. <Pod + *Strychnąć, od Strych>

Podstrychnienie, a, blm. p. Podstrychnięcie.

Podstrychnięcie, a, blm., Podstrychnienie *czynność cz. Podstrychnąć.*

Podstrychowy *będący pod strychem, pochodzący z pod strychu:* Któż policzy, ile w tej izdebce podstrychowej przeleciało myśli i przeroiło ś. marzeń? Krasz. <Pod + Strychowy>

× **Podstrzał, u, lm. y** *podstrzelenie, postrzał.*
<Pod + Strzał>

× **Podstrzałowy** przym. od **Podstrzał.**

× **Podstrzec, że, gł, nied.** × **Podstrzegać 1.** *podjeźrzeć, podpatrzeć, upilnować, ustrzec, zauważyć, zaobserwować; zdybać, złapać, zastać, podchwycić spostrzeczszy; wyśpiegować:* Juno zazdrosna męża śpieguje i stoocznemu Argusowi wszystkie kroki jego podstrzegać każe. L. Długo będzie podstrzegał, tak długo będzie upatrował, aż ś. wszystkiego dowie. Górń. Zły człowiek zwykł podstrzegać sprawiedliwego, a żąda umorzyć jego. Wr. Podstrzegali Jezusa Faryzeuszowie, żeby mieli, z czego go oskarżyli. Leop. Podstrzegali go, jeśli w sabbaty nie uzdrawiał, aby go oskarżyli. Wuj. Będzie podstrzegał złośnik sprawiedliwego i będzie nań zgrzytał zęboma swymi. Wuj. 2. nied. *przestrzegać, zachowywać, uwzględnić, mieć na względzie, na uwadze.*
<Pod + Strzec>

× **Podstrzegacz, a, lm. e ten, co podstrzega, obserwator; śpieg.** L. <Od Podstrzegać>

× **Podstrzegaczka, i, lm. i** forma *z. od Podstrzegacz.*

× **Podstrzegać, a, ał p. Podstrzec.**

× **Podstrzeganie, a, blm., czynność cz. Podstrzegać:** Od tajnego a, potem jawnego podstrzegania przyszło do tajnych i jawnych zasadzek.

Kajs. Równość szlachecka była zawsze w najpilniejszym przodków naszych podstrzeganiu. Djar. gr.

Podstrzelać, a, ał p. Podstrzelić. <Pod + Strzelać>

Podstrzelanie, a, blm., czynność cz. Podstrzelać.

Podstrzelczy *zdatny pod rękę dla strzelca, dobry dla strzelca, do polowania:* Za podstrzelczego psa trzy kopy groszy. St. lit. (= *myśliwskiego*).
<Pod + Strzelezy>

Podstrzelenie, a, blm., czynność cz. Podstrzelić.

Podstrzelić, i, il, nied. Podstrzelać *postrzelić; ranić, zranić, skaleczyć, strzeliwszy.* <Pod + Strzelić>

Podstrzienny pies, myśl. *bez smyczy, przyuczony chodzić przy strzemienu dojeżdźcaza.* <Pod + Strzienny>

Podstrzesze, a, lm. a, [Popodstrzesze] *miejsce pod strzechą, poddasze, strych, góra:* Baba suhe z wysulcem z podstrzesza prowadzi gulki. Żebr. P. domu. Jeż. <Pod + *Strzesze, od Strzecha>

[**Podstrzeszny**] przym. od **Podstrzesze.**

× **Podstrzeżenie, a, blm., czynność cz. Podstrzec.**

Podstrzyc, że, gł, nied. Podstrzygać *nieco ostrzyć; przyszyć, wystrzyć od spodu, podciąć:* Poganie synom swoim pierwszy włos obrzędnie podstrzygali i nazwisko nadawali. Błaż. Za uwolnienie Kazimierza od zakonu miał papież tę powinność na Polaków włożyć, aby wkrąg włosy na kształt mnichów podstrzygali. Błaż. Na pierwszym wstępie chcę P. owieczkę i obłatać sobie skórę. L. Osiel napród darń przy drodze siekał, potem podstrzygać zaczął czubek miedzy. Miek. (= *podskubować*). Wąs podstrzyżony. Jeż. P. ś. *zostać postrzyżonym:* Grzywa u konia gdyby była niekształtna, nieznacznie podstrzygać ś. może. Kluk. <Pod + Strzyc>

Podstrzygać, a, ał i P. ś. p. Podstrzyc.

Podstrzyganie, a, blm., czynność cz. Podstrzygać.

Podstrzyganie się, a, ś., blm., czynność cz. Podstrzygać ś.

Podstrzyknąć, nie, nał strzyknąć od spodu; strzyknąwszy podlać. <Pod + Strzyknąć>

Podstrzyknięcie, a, blm., czynność cz. Podstrzyknąć.

Podstrzyżenie, a, blm., czynność cz. Podstrzyc.

Podstrzyżenie się, a, ś., blm., czynność cz. Podstrzyc ś.

Podstrzyżyny, yn, blp. p. Postrzyżyny. <Od Podstrzyc>

Podstudzenie, a, blm., czynność cz. Podstudzić.

Podstudzić, i, il ostudzić do pewnego stopnia; nieco wystudzić. <Pod + Studzić>

Podstyczna, ej, lm. e mat.: P. linji krzywej płaskiej = *długość odcinka na osi odciętych pomiędzy spodkiem a spodkiem stycznej rzędnej, z danego punktu krzywej poprowadzonych.* <Pod + Styczna>

[**Podsucie, a, blm.**] *czynność cz. Podsuć.*

[**Podsuc, uje, uł**] p. **Podsypać.** <Pod + Suć>

Podsufitka, i, lm. i 1. *podbitka, grunt pod tynk sufitowy, ułożony z desek na belkach pułapowych; deska użyta nań.* 2. *deska półcałowka zdatna na podsufitkę.* <Pod + *Sufitka, od Sufit>

Podsumować, uje, ował *dodać kolumnę liczb dla napisania pod niemi sumy*: Podkreśliłem i podsumowałem rachunek. Przen.: P. to, co ś. powiedziało = *zawrzeć w ogólnym wywodzie, dokończyć syntezę, zreasumować*. <Pod + Sumować>

Podsumowanie, a, blm., czynność cz. **Podsumować**.

Podsunać, nie, nał, nied. **Podsunać** I. *posunąć pod kogo, pod co, podemknąć*: Podsuni choremu pod głowę poduszkę. Troc. 2. *posunąć ku komu, ku czemu, przysunąć*: Podsunała ku mnie swe krzesło. Przen.: *nasunąć, nastrożyć, podetknąć, poddać, podać, zaproponować*: Nigdy nie można nadto napisać, kiedy serce podsuwa wyrazy. L. W drugiej części tej mowy podsuwa Demosten środki do odprawienia wojny. Nagur. Czyby ś. nie udało P. mu Zosi. Mick. P. co komu w rękę = *podetknąć, wetknąć tajemnie, cichaczem*: Wychodząc, podsunie monety w garść cheiwej ochmistrzyńi. Min. Podsunał sędziemu złoto. Troc. P. co na miejsce czego innego = *podmienić*. P. rzecz skradzioną = *podłożyć, podrzucić*. P. ś. I. *podpełznąć, podczołgać ś.*; *sunąć ś. przybliżyć ś.*, *przypełznąć, przyczolgać ś.*: Wąż podsunał ś. pod płot. 2. *przybliżyć ś.*, *zbliżyć ś.*, *podciągnąć, podejść, podemknąć ś.*: Nieprzyjaciel ś. pod fortecę podsunał. Troc. <Pod + Sunąć>

Podsunięcie, a, blm., czynność cz. **Podsunać**. **Podsunięcie się**, a ś., blm., czynność cz. **Podsunać** ś.

Podsurowicówka, i, blm. anat. *tkanka podsurowicza* (tela subserosa). <Pod + *Surowicówka, od *Surowicowy, od Surowica>

Podsurowiczy anat. *pod błoną surowiczą będący*: Tkanka podsurowicza (= *podsurowicówka*). <Pod + Surowiczy>

[**Podsusidek**, dka, lm. dkwie] *człowiek mieszkający u kogo kątem bezpłatnie*: I tutaj jedno tylko imię osiadłego poddanego, czy też podsusidka, ogrodnika, a jak w miastach, parkannika figuruje. Rol. <Ukr. pidsusidok>

[**Podsusidka**, i, lm. i] forma ż. od **Podsusidek**.

[**Podsusiedzie**, a, blm.] *bezpłatne mieszkanie u kogo kątem*: Oni mieszkają u mnie na podsusiedziu. Wał.

Podsuszać, a, ał p. **Podsuszyć**.

Podsuszanie, a, blm., czynność cz. **Podsuszać**.

Podsuszenie, a, blm., czynność cz. **Podsuszyć**.

Podsuszyć, y, ył, nied. **Podsuszać** I. *wysuszyć, osuszyć do pewnego stopnia*: Wiatr podsuszył ziemię. Skórę chudość podsusza. Żebr. Albańskie jezeli podsuszysz jagody wonnym dymkiem, żadnej w nich nie poniesiesz szkody. L. (= *podkardisz*). 2. *przysuszyć od spodu*. L. <Pod + Suszyć>

Podsutkowy p. **Podecycowy**. <Pod + Sutkowy>

× **Podsuv**, u, lm. y I. *podsuniecie, podsuwanie*.

2. *to, co podsunięto, podarek podsunięty*: Alboż to każdy sędzia P. bierze? L. <Pod + *Suv, SU /SOW>

Podsuwacz, a, lm. e ten, *co podsuwa*: Testamentów fałszywych chytry P. Nagur. <Od Podsuwać>

Podsuwaczka, i, lm. i forma ż. od **Podsuwacz**.

Podsować, a, ał i P. ś. p. **Podsunać**.

Podsudawło, a, lm. a chir. *narzędzie do zakładania pętli w jamach ciała*. <Od Podsuwać>

Podsuvanie, a, blm., czynność cz. **Podsować**.

Podsuvanie się, a ś., blm., czynność cz. **Podsować** ś.

Podsówka, i, lm. i I. [P.] *kuban, łapówka*. 2. chir. *narzędzie żłobkowate, po którym suwa ś. nóż, przewodnik, podwódka* (itinerarium). 3. szew. *kawałek skóry pod podszew*. <Od Podsuwać>

[**Podswnia**, i, lm. e] p. **Podswatka**. Orzesz. **Podswarzenie**, a, blm., czynność cz. **Podswarzyć**.

† **Podswarzyć**, y, ył sobie = *poswarzyć ś. nieco, przemówić ś. z kim*: P. sobie z kim. Macz. Kato-licy, jak gołębie, podswarzywszy sobie, gdy prawdę ujrzą, sami ś. wspólnie całują. Skar. Oba sobie przez listy w miłości podswarzyli i bez gniewu nałajali. Skar. <Pod + Swarzyć>

Podswatka, i, lm. i, [**Podswnia**] *pomocnica swatki na weselu*. <Pod + Swatka>

Podswawolenie, a, blm., czynność cz. **Podswawolić**.

Podswawolić, i, ił, **Podswywolić**, częstot. × **Podswawoliwać** *poswawolić nieco, poigrać, pobaraszkować, pozbytkować*. <Pod + Swawolić>

× **Podswawoliwać**, a, ał p. **Podswawolić**.

× **Podswawoliwanie**, a, blm., czynność cz. **Podswawoliwać**.

Podswywolenie, a, blm., czynność cz. **Podswywolić**.

Podswywolić, i, ił p. **Podswawolić**. <Pod + Swywolić>

Podsycać, a, ał i P. ś. p. **Podsycić**.

Podsycanie, a, blm., czynność cz. **Podsycać**.

Podsycanie się, a ś., blm., czynność cz. **Podsycać** ś.

Podsycenie, a, blm., czynność cz. **Podsycić**.

Podsycenie się, a ś., blm., czynność cz. **Podsycić** ś.

Podsychać, a, ał p. **Podeschnąć**: Ze szkatuły królewicza, która niekiedy podsycha, płyną jednak obfite dary i jałmużny dla kościółów, klasztorów. Paw. (= *wyczerpuje ś.*).

Podsychanie, a, blm., czynność cz. **Podsychać**.

Podsycić, i, ił, nied. **Podsycać** *nasycić do pewnego stopnia, zasycić cokolwiek, posilić, pożywić, pokarmić, dać podjeść*: Podsyciła mię ta potrawa. Troc. Przen.: Wiem dobrze, żeście jałem szatańskim podsycone. Bz. 2. przen. *zasilić, pokrzepić, podtrzymać, spotęgować, podniecić, powiększyć, zagrząć, rozdmuchać, rozpalić, podbudzić*: Ustawiczne rzeki zakręty podsycają ciekawość podróżnego i pozabawiają nudoty. L. (= *zaostrzają*). Jak śnicerz cezy patrzeniem utrudzone uwalnia i podpasa, tak i my powinniśmy niekiedy umysłowi ulgę czynić i niejakimi go rozrywkami P. Pilch. Krzyżacy od pokrewnych Niemców ludźmi i bronią podsycani. Nar. (= *zasilani*). Naprzd dawniejszych przyjaćiół drogiemi upominkami podsycieli. Pilch. W nim miłość, a w niej gniew podsycać będą. L. Jeśli twoim przykładem mą enotę zaszycisz, większym mię, niż ja ciebie, podarkiem zaszycisz. L. Niewieści krzyk i wściekłość podsyconea winem. Otw. P. nienawisć, rozruchy, niezgodę, wojnę domową. Podsycił szlachtę wszelką wynisłych łagodności okazalością. Troc. Podsycia nas promocji nadziejami. Troc. Zawziętość wściekła, ślepa, podsycana i podtrzymywana dwiema podnietami. Jez. Już ś. ofiara paliła przed niemi i wajdeloei ogień podsycali. Krasz. Nikt moich łez nie podsycia, a dotąd boli serce i ńrenica. Mick. Miłość... którą rzadkie wizyty Komorowskich u Potockich pod-

sycały. Krasz. 3. czym trunek = *dobrać, zaprawić, rozebrać, rozrobić*: Szykarze żeby s. nie wazyli podsycać a. jakimkolwiek sposobem fałszować wino. Vol. P. s. I. *nasycić s. do pewnego stopnia, zasycić s. nieco, posilić s., pokrząpć s., podjęść sobie*: Podsycałem s. nieco już przed obiadem. Troc. 2. przén. *zasilić s., pokrząpć s., podtrzymać s., spótegować s., wzmóc s., podnieść s., powiększyć s., rozpalic s.*: Tym s. fakeje podsycają. Troc. <Pod + Sycać>

Podsygnować, uje, ował *podznaczyć, podpisać szczeg. skrótanym swoim podpisem*: P. papiery. <Pod + Sygnować>

Podsygnowanie, a, bfm., czynność cz. **Podsygnować**.

× **Podsyłacz, a**, lm. e ten, co *podsyła*. <Od Podsyłać>

Podsyłać, a, ał p. I. Podesać.

Podsyłanie, a, bfm., czynność cz. **Podsyłać**: Wsparł pogaństwo podsyłaniem świeżego ludu. Nar.

× **Podsyłek, lku**, lm. lki p. **Podsyłka**: Poczęli już nasi brać górę, lecz Roman podsyłkiem na słabiejące miejsca świeżych ludzi dokazał, że s. znów walka zrównała. Nar. <Od Podsyłać>

× **Podsyłka, i**, lm. i, × **Podsyłek I. podestanie, podsyłanie**. 2. to, co *podestano, co podsyłają, podsyłka nadesłana w sukursie*. <Od Podsyłać>

Podsypać, pie, pał, [Podsud], nied. **Podsypywać I. nasypać, sypnąć pod co; sypnowszy podać**: P. prochu na panewkę. L. P. prochu pod panewkę. Na słowo komenderującego: podsypl! proch przewróconą ręką na panewkę s. podsypane. P. zapał. Mick. P. dziecko mąką. P. pieniędzy a. pieniądźmi za co a. w jakiej sprawie dla zjednania sobie, przekupienia kogo. Nie byłby s. sam tak rozognił dla pięknych oczów, nie podsypanych talarami. Jez. 2. [P.] = a) *dosypać, przysypać*. St. wil. b) *obrudzić, wydać plm obfity*: Pyrki dobrze s. rodzą i więcej podsypują, jeżeli im s. obrywają kwiecie zaraz przy rozpękaniu. <Pod + Sypać>

Podsypanie, a, bfm., czynność cz. **Podsypać**. [Podsypany] wiatrem = *porywczy, rozstrojony*. <Od Podsypać>

Podsyпка, i, lm. i. bfm. *podsypanie, podsypanie*; to, co *podsypują*: Szkapskom nie wystarczyło na lichą podsypkę. Kasp. 2. *proch nasypany w zapał, przy pomocy którego podaje s. ogień naboju*. Jak. J. Przez prędkość zapomniał podsyпки. Pot. W rząd myśliwi rozstawieni, każdy podsypkę obziera, skalkę ostrzy i obciera. Fred. A. 3. bud. *gruz lub piasek, którym s. wypełniają odstępy pomiędzy satagami podłogi*. <Od Podsy-pać>

[Podsypany] (o zbożu) *dobry plon dający*: Żyta zbiór wybotny, ziarno ładne i podsypane. <Od *Podsypp, od Pod + *Syp, SYP/SP>

Podsypywać, uje, ywał p. Podsypać.

Podsypywanie, a, bfm., czynność cz. **Podsypywać**.

Podsysać, a, ał p. Podessać. <Pod + Sysać>

Podsysanie, a, bfm., czynność cz. **Podsysać**.

× **Podsyta, y**, lm. y I. to, co *podsysca, pokarm, posiłek, pokrząpienie*; przén. *podniecia, podudka, zasilek*: Oczy jej czarne srożą s. nieco, mając z miłości podsyte. Nar. Żarty spółne: wesoł li kto jest, swą podsyte, kto li cichy, zabawy znajdzie przyzwoite. Gawin. Feudalne dzierżawy

dziel na P. dla ambieji prywatnych. Nar. Lekką w biedzie podsyta a nadzieją pożywniejszego gdzieindziej stanowiska. Nar. Miewali Krzyżacy świeżą zawsze z Niemiec żołnierzy podsyte. Nar. (= *posilki*). 2. [P.] *napój z wody i miodu, używany zamiast mleka makowego*. <Pod + *Syt, SYT>

× **Podsytny** *podsycający, zasycający, sytny, pożywczy, pożywny, posilny, pokrząpający*: Sok P. Wor. <Od Podsyta>

Podszabrować, uje, ował eo = *podsytać pod co szabru, ułożyć podkład z szabru pod bruk lub posadzkę z tafli kamiennych lub marmurowych*. <Pod + Szabrować>

Podszabrowanie, a, bfm., czynność cz. **Podszabrować**.

Podszafarz, a, lm. e, **Podszafarzy zastępca, pomocnik szafarza**. <Pod + Szafarz>

Podszafarzy, ego, lm. owie p. **Podszafarz**. Mącz.

Podszaleć, eje, ał I. nieco oszaleć: Wiesz, Tymku, żeś ty doprawdy podszalał. Krasz. Toś ty trochę podszalał, mój poczciwce. Krasz. 2. *spędzić pewien czas na szaleniu, poszaleć trochę, poweselić s., pobujać, pobrykać, poszumieć, puźbytkować*: P. musi rozum, potem do siebie przychodzi; któż w miłości nie durował? Szymon. <Pod + Szaleć>

Podszalenie, a, bfm., czynność cz. **Podszaleć**.

Podszaleńcować się, uje s., ował s. *naprędcę, nieco s. oszańcować; podprowadzić swoje szance aż dokąd; podsunąć s., szanując s. po drodze*: Już tam pan Urowiecki z kilką rot pieszych bardzo blisko s. podszaleńcował. Piotr. <Pod + Szaleńcować>

Podszaleńcowanie się, a s., bfm., czynność cz. **Podszaleńcować s.**

Podszargać, a, ał zasargać nieco, nadszargać: P. spodnie. Przen.: P. opinie (= *podszargać*). P. majątek (= *zasargać, obdłużyć nieco*). <Pod + Szargać>

Podszarganie, a, bfm., czynność cz. **Podszargać**.

Podszarpać, pie, pał, Podszarpać *poszarpać nieco*; przén. *nadszarpać; nadwzięć, nadwierzężyć*: W połowie 1780 roku już jest pan Dyżma z powrotem w stolicy z dobrze podszarpaną pojeowską fortuną. Rol. Cofnął s. z podszarpanymi nieco posiłkami moskiewskimi. Jaroch. <Pod + Szarpać>

Podszarpanie, a, bfm., czynność cz. **Podszarpać**.

Podszarpać, nie, nął p. Podszarpać: P. sławę. <Pod + Szarpać>

Podszarpnięcie, a, bfm., czynność cz. **Podszarpać**.

Podszarzać, a, ał, Podszastać zszarzać do pewnego stopnia, nieco zużyć, znosić, powycierać; nadszastać, podniszczyć: P. suknie. Podszarzany bilard. Jord. Przen.: Podszarzana piękność. Krasz. (= *sponiewierana, podterana*). Wichry mi trochę podszarzały skrzydeł. Słow. Podszarzanym utraciszom. Korz. (= *podszarganym*). Wielec podszarzaną sławę. Krasz. <Pod + Szarzać>

Podszarzanie, a, bfm., czynność cz. **Podszarzać**.

Podszastać, a, ał p. Podszarzać: Surdut kusy, bury, już dobrze podszastany. Moraw. P. s. *podniszczyć s., podrujnować s., podszargać s., na -*

szastać ś., wyszastać ś. do pewnego stopnia: On także porządnie ś. podszastał. Byk. < Pod + Szastać >

Podszastanie, a, bfm., czynność cz. **Podszastać**.

Podszastanie się, a, ś., bfm., czynność cz. **Podszastać ś.**

Podszatny, ego, lm. i *pomocnik szatnego*: Pod nim (szatnym) był jeden lub więcej podszatnych z młodzieży dworskiej. Goł. < Pod + Szatny >

Podszatrować, uje, ował *szatrując podczyścić ziarna zbożowe*. < Pod + Szatrować >

Podszatrowanie, a, bfm., czynność cz. **Podszatrować**.

Podszczać, y, ał, nied. **Podszczywać** *naszczać pod kim, pod czym, podać kogo, oszczać, poszczać go w łóżku*. < Pod + Szczać >

Podszczanie, a, bfm., czynność cz. **Podszczać**.
× **Podszczekać**, a, ał, częstot. **Podszczekiwać** *poszczać nieco*. L. < Pod + Szczezać >

× **Podszczekanie**, a, bfm., czynność cz. **Podszczekać**.

× **Podszczekiwać**, uje, iwał p. **Podszczekać**.
× **Podszczekiwanie**, a, bfm., czynność cz. **Podszczekiwać**.

Podszczepiać, a, ał p. **Podszczepić**.

Podszczepianie, a, bfm., czynność cz. **Podszczepiać**.

Podszczepić, i, ił, nied. **Podszczepiać** 1. *zaszczepić od dołu, od spodu*: P. drzewko. 2. † P. kogo, co = *odejść, oszukać, wyprowadzić w pole, podchwycić*: Każdy brat podchodząc podszczepi a podejździe, a każdy przyjaciel na zdradzie będzie postępował. Leop. Zdrady swe zatając, o to będą stać, aby mię podszczepili. Leop. 3. † P. *zetrzeć, upokorzyć, poniżyć*: Powstań, Panie, uprzedź go a podszczep go, wyrwij duszę moją od złośnika. Leop. Zakon boży w sereu jego, a pochodzenie jego nie będzie podszczepione. Wr. 4. † P. co pod kim = *zagarnąć co z pod czyjej władzy, wyzwać kogo z czego*: Powstał przeciw Wsewołodowi Jaropełk dlatego, iż pod nim wziął i podszczepił dziedzictwo ojczyste księstwa Kijowskiego. Stryjk. Skirgajto niedługo ś. na nowym państwie, pod bratem starszym niesłusznie podszczepionym, weselił. Stryjk. < Pod + Szczezić >

Podszczepienie, a, bfm., czynność cz. **Podszczepić**: Który pożywał chleba mego, tenże wielkie uczynił nade mną P. Leop.

Podszczerberć, i, ił *wyszczerberć a. poszczerberć do pewnego stopnia*: Nóż dobrze już podszczerbiony. < Pod + Szczerbić >

Podszczerbienie, a, bfm., czynność cz. **Podszczerberć**.

Podszczekny, **Podszczekowy** anat. *pod szczęką będący*: Gruczoły ślinne podszczekne (glandulae inframaxillares). < Pod + Szczechny >

Podszczekowy p. **Podszczekny**. < Pod + Szczechny >

Podszczucie, a, bfm., czynność cz. **Podszczuć**.
Podszczuć, uje, uł, × **Podszczuwać**, nied. **Podszczuwać** 1. psa na kogo, na co = *szczyjąc podburzyć*. 2. przen. *poduszczyc, podbechtuć, podjurzyć, podniecić, podburzyć, podbudzić*: Własne myśli nasze do złego nas podszczuwają. Wuj. (= kuszą). On to podszczuwa cię na nas. Bud. Czart zawładł podszczuwa a podszczuwa ludzi świata tego. Rej. Baruch podszczuwa cię na nas, aby nas wydał

w ręce Chaldejczyków. Wuj. Cesarz Albrycht podszczuwa właśnie Margrabica Brandenburskiego i nasadza go na Śląsko. Ostr. S. < Pod + Szczuć >

× **Podszczuwać** przym. od **Podszczuwać**: Uważał w nim wszeteczne i podszczuwackie obyczaje. Bardz. < Od Podszczuwać >

Podszczuwać, a, lm. e ten, co *podszczuwać, poduszczyciel, kusiciel*: Wyrzuciwszy podszczuwacza, ustanie ogień. Leop. Nie będziesz potwareą ani podszczuwaczem. Leop. Podszczuwaczowi nigdy na dobre nie wynijdzie. Rej. Wiele P. a pochleba, chociaż cichy a milezący, złego sprawić może. Rej. Nierozumnych doradców i podszczuwaczów poniechaj. Piłch. < Od Podszczuwać >

Podszczuwaczka, i, lm. i forma ż. od **Podszczuwać**.

Podszczuwać, a, ał p. **Podszczuć**.

Podszczuwanie, a, bfm., czynność cz. **Podszczuwać**.

Podszczypywać, uje, ywał *szczytać razwrząz, jakby od niechcenia; szczytać razwrząz od spodu, podskubować*: Przędły gorliwie, lewą ręką podszczypując len miękką, prawą ręką kręcąc wrzcioną. Śienk. < Pod + *Szczypywać, od Szczytać >

Podszczypywanie, a, bfm., czynność cz. **Podszczypywać**.

Podszczytowy *pod szczytem będący*: Gdy leciało stado owo, wzięły złoła podszczytowe. Tet. < Pod + Szczytowy >

Podszczywać, a, ał p. **Podszczać**.

Podszczywanie, a, bfm., czynność cz. **Podszczywać**.

Podszczef, a, lm. *owie pomocnik szefa*: Szefem sztabu tymczasem generał Tuliński, podszczefem pułkownik Murawski. Dęb. P. ogniomistrz w fabryce poeisków. < Pod + Szczać >

Podszczepnąć, nie, nał, **Podszczepnąć**, nied. **Podszczytywać** *podpowiedzieć szepciem*: Podszczepnij mu, aby nie ojeu nie mówił. Aktorom sufler podszczytuje. Przen.: *doradzić tajemnie, insynuować*: Boję ś., żeby mu djabeł czego nie podszczepnął. L. Wyrućemy ten artykuł, który sławę maże, interes go podszczepnął, honor zatrzeć każe. Tremb. Podszczytywane mu pogłoski o laworycie zaczęły nabierać wagi. Szaj. < Pod + Szczeznąć >

× **Podszczepnica**, y, lm. e forma ż. od **Podszczepnik**.

Podszczepnięcie, a, bfm., czynność cz. **Podszczepnąć**.

Podszczepnik, a, lm. *cy ten, co podszczytuje*: Niechaj chory wszelkich podszczepników i baby stare powyganiam od siebie. Perz.

Podszczypt, u, lm. y *podszczyptnięcie; to, co podszczytuje, poduszczenie, skryta rada, insynuacja i t. p.* < Pod + Szczept >

Podszczyptać, a a. *poze a. pce*, ał p. **Podszczepnąć**. < Pod + Szczeptać >

Podszczyptanie, a, bfm., czynność cz. **Podszczyptać**.

Podszczyptywać, uje, ywał p. **Podszczepnąć**.

Podszczyptywanie, a, bfm., czynność cz. **Podszczyptywać**.

Podszzewczyna, y, lm. y *licha, nędzna podszewka*: Co ci z tego przyjdzie, że majstrowi jakiś tam kawalek podszzewczyny a kortu zostanie? Prus. < Od Podszzewka >

Podszzewka, i, lm. i l. a. † **Podszzywka** *tkanina, którą ubranie podszyto; tkanina na podszytciu ubra-*

nia, podszycie, podbicie: P. do płaszcza a. pod płaszcz. 2. lm. owie, ten co ś. pod kogo podszycia: To nie jest prawdziwy Ostrowski, to jakiś P. Kaczk. To chłopi, księża i podszewkowie. Kaczk. 3. [P.] podłoga. 4. fl. sztuki drzewa suche, iglaste w pasie a. płycie, służące do unoszenia towaru ciężkiego, to jest dębowego. <Pod + *Szew, SZY/SZW/SZEW>

[Podszewkować, uje, ował] szyć szwem podspodnim. Gwar. <Od Podszewka>

[Podszewkowanie, a, blm.] czynność cz. Podszewkować.

Podszewkowy przym. od Podszewka: Materjał P.

Podszewnica, y, lm. e bot. (epidendrum) roś. z rodziny storczykowatych.

Podszlamować, uje, ował wyszlamować do pewnego stopnia; nieco wyszlamować. <Pod + Szlamować>

Podszlamowanie, a, blm., czynność cz. Podszlamować.

Podszlifować, uje, ował wyszlifować do pewnego stopnia, oszlifować cokolwiek. <Pod + Szlifować>

Podszlifowanie, a, blm., czynność cz. Podszlifować.

Podszmelcerz, a, lm. e hut. pomocnik szmelcerza. Łab. <Pod + Szelcerz>

Podszmelcować, uje, ował wyszmelcować nieco, do pewnego stopnia. <Pod + Szelcować>

Podszmelcowanie, a, blm., czynność cz. Podszmelcować.

Podsznurować, uje, ował zesnurować od spodu. <Pod + Sznurować>

Podsznurowanie, a, blm., czynność cz. Podsznurować.

Podszopie, a, lm. a budynek złożony z dachu na słupach, na skład siana lub narzędzi rolniczych, szopa. Śl. wil. Teraz ś. mapa z podszopia wyrwała. Kochan. <Pod + *Szopie, od Szopa>

Podszorować, uje, ował wyszorować nieco, do pewnego stopnia. <Pod + Szorować>

Podszorowanie, a, blm., czynność cz. Podszorować.

Podszpakowacieć, eje, ał stać ś. szpakowatym nieco, do pewnego stopnia, podsiwieć: Już dobrze podszpakowaciał. Byk. <Pod + Szpakowacieć>

Podszpilenie, a, blm., czynność cz. Podszpilić.

Podszpilić, i, il podpiąć szpilką, szpilkami. <Pod + Szpilić>

Podszpitalny pod szpitalem, w bliskości szpitala będący: Plac P. <Pod + Szpitalny>

Podszpocenie, a, blm., czynność cz. Podszpocić.

†Podszpocić, i, il nogę = wykręcić nieco, nawićnąć, obrzucić: Góry ktoby nie miał widzieć, a. na niej nogę miał sobie P., tego ślepcie nie mogę ś. wydziwić. Hrb. <Pod + Szpocić>

Podszprycować, uje, ował naszprycować od spodu, szprycując podłać. <Pod + Szprycować>

Podszprycowanie, a, blm., czynność cz. Podszprycować.

× Podsztabniczy, ego, lm. owie fl. pomocnik, zastępca sztabnika: Na szkucie P. idzie po sztabniku na bakoreie. Mag. Sztabowi na szkucie zowią ś. sztabnik, P., marszałek i podmarszał. Mag. <Pod + *Sztabniczy, od Sztabnik>

Podsztachetowy pod sztachetami będący: Podmurowanie podsztachetowe. <Pod + Sztachetowy>

Podsztamować, uje, ował sztamując podrównać. <Pod + Sztamować>

Podsztamowanie, a, blm., czynność cz. Podsztamować.

Podsztygar, a, lm. owie gór. w Wielieźce, pomocnik, zastępca sztygara, sztygar młodszy, warcabny. <Pod + Sztygar>

Podszufłować, uje, ował podrzucić a. podgarnąć szufłą. <Pod + Szufłować>

Podszufłowanie, a, blm., czynność cz. Podszufłować.

[Podszukiwać, uje, iwał] robić śledztwo, badać. <Pod + Szukiwać>

Podszukiwanie, a, blm., czynność cz. Podszukiwać.

Podszulerek, rka, lm. rkowie pomocnik szulera: Jeden z tych przywilejów dał jakimś swojemu podszulerkowi. Rzew. <Pod + *Szulerek, od Szuler>

Podszumować, uje, ował szumując oczyścić do pewnego stopnia: P. rosół. <Pod + Szumować>

Podszumowanie, a, blm., czynność cz. Podszumować.

[Podszurk, a, lm. i] polstrzesze, dach wysunięty z przodu domu i tworzący rodzaj ganku; szopa na wozy i inne narzędzia gospodarskie, szaruźnia.

Podszwarcować, uje, ował uszwarcować nieco, do pewnego stopnia: P. sobie wąsy, buty. <Pod + Szwarcować>

Podszwarcowanie, a, blm., czynność cz. Podszwarcować.

Podszybie, a, lm. a gór. dno szybu, miejsce najniższe w szybie; miejsce przecięcia chodników z szymbami dobywalniami, komora podszybowa. <Pod + *Szybie, od Szyb>

Podszybować, uje, ował i. gładko, posuwicie podsunąć; podsunąć, podłożyć pod co. 2. szybując, zbliżyć ś. pod co, do czego, podpłynąć, podlecieć. 3. fl. popchnąć wiosłami lub łaskami, płynąć pod wodę: P. łódkę. P. ś. fl. popchnąć ś. wiosłami pod wodę: Podszybujemy ś. do tego miejsca. <Pod + Szybować>

Podszybowanie, a, blm., czynność cz. Podszybować.

Podszybowanie się, a ś., blm., czynność cz. Podszybować ś.

Podszybowy przym. od Podszybie; Gór.: Komora podszybowa = podszybie. Szerzyzna podszybowa = podszybie; miejsce rozszerzone przy dnie szybu czyli w podszybiu, do którego chodnikami dowożą ukopane ciała kopalne dla ich wyciągnięcia szybem. <Od Podszybie>

Podszycie, a l. blm., czynność cz. Podszycić: Zdradnemu słodkich słów ich podszyciu nie wierz. Mor. A. 2. lm. a = a) część butów złożona z całej podeszwy wraz z obcasami i z przyszwym, buty z wyłączeniem cholew z piętami; buty z takiego podszycia i cholew powstałe: Kazał sobie podać buty z ostrogami, jako ofejalniejsze od prostego podszycia, które zwykle nosił. Korz. Dorachujcie do tego cztery papierki za płaszcz, a trzy za P. Kobiety rzuciły ś. do płaszcza, a potem oglądały P. na butach. Sew. Dać nowe P. Dać buty do podszycia. [Nie ma go za Boże P.] (= za hetkę petelkę). b) poszycie dachu, poddasze. c) a. Podeszwyka niska roślinność lasu wypełniająca miejsca między drzewami: Wśród pní ogromnych, w zielonych podszyciach rozrzęsały ś. brzaski złotawe. Reym.

**Podszyć się, a, s., blm., czynność cz. Pod-
szyć s.**

Podszyć, yje, ył, nied. Podszywać I. co czym = *podbić przyszywszy od spodu*: P. płaszcz podszyw-
ką. Podszyj rzymek mocniejszym. Troc. P. szatę
kitajką. Troc. Na sobie miał płaszcz należyty
z gęstego sukna, moeny i dobrze podszyty. Jak.
W. Suknia futrem podszyta. Aksamitny czerwo-
ny kopieniak (delja), sobolmi nieprzednie cudno-
mi podszyty. Niem. S. Przen.: Płaszcz, palto wia-
trem podszyte = *nędzne, niecieple, dziurawe*. P. buty = *dać do nich podszyć*. Przen. [On se dobrze
podszył buty] = *dużo zyskał* (p. **Podszyty**). 2. *ł*
= *zapełnić gęstwina, krzakami*: W miejscach,
gdzie lasu nie podszywa zbita gęstwina krza-
ków, widać grunt czarny i wilgotny. Sienk. 3. *†*
Podszyć kogo = *ukłóć, ubość; dojeść mu do
żywego, dać mu s. we znaki*: On mię tam jak
podszywał, jako brał na noże! Pot. Było mu,
jakoby go podszywał, jak przezeń włókł sian-
no. Pot. P. s. I. pod co, *†*czym = *przybrać na
s. chytrze pozór czego, przyznać s. do czego, udać
co*: Bojaźń s. ostrożności imieniem nazywa, ni-
kczemność s. pod płaszczyk pokory podszywa.
Min. Nie tak szkodzi ten, co s. z niechęcią od-
krywa, jak ten, co s. obłudną przyjaźnią pod-
szywa. Min. Jakiemi s. zdradami nie podszywał,
aby tylko królestwa tego dopiąć mógł. Jan.
Nie mają s. podszywać pod tę konfederację. Troc.
Chrześcijanie, uważani za sektę żydowską, pod-
szywali s. pod stowarzyszenia żydowskie. Lel.
Pod cudze słachectwa podszywają s. Rzew. P.
s. pod cudze nazwisko, pod cudzą firmę. 2. (o le-
sie) *dostać podszycia, zarosnąć od spodu*: W kwiet-
niu już naprzód zielonością podszyły s. lasy.
Krasz. < Pod + Szyć >

[**Podszyja, i, lm. e**] *miejsce pod szyją*: Wstą-
żka u podszył. < Pod + Szyja >

Podszyty I. im. od **Podszyć**. Przen.: Arendarza
i zębami nikt nie ugryzie, chociaż dobrze P.
Kacz. (= *dobrej tuszy?*). 2. *zarosły krzewiną;
puszasty od spodu*: Knieja podszyta. Podszyte
knieje gęstemi krzewiny. Drużb. Polanka otoczona
klombami bzu, czeremchy, kalin i leszczyny,
dobrze podszyte trawą i paprocią. Dan. Sosno-
wy las stary... P. był zwikłanym gąszczem lesz-
czyny. Wejs. Zarosła skończyły s. i odsonił s.
las niepodszyty. Sienk. Wąs ze spodu P. i do
brody długi pasmem wije. Pot. 3. *mający pozór,
charakter kogo, czego, pełen czego, odznaczający s.
czym, przejęty, tracący kim, czym*: P. chytrym li-
sem pochlebca. L. Tchórzem P. Pychą P. Jabł.
(= *nadęty*). Kłamstwem P. Bardz. (= *nadbrajają-
cy*). Prawa niezbożne u niektórych Machjawem
podszytych wnoszone były. Birk. (= *techno-
cy*). Coś w nim czuł podejrzanego, fałszem
podszytego. Krasz. < Od Podszyć >

Podszywać, a, al i P. s. p. Podszywać.
Podszywanie, a, blm., czynność cz. Podszywać.
**Podszywanie się, a, s., blm., czynność cz. Pod-
szywać s.**

Podszywany I. im. od **Podszywać**. 2. *udany,
farbowany, fałszywy, obłudny*: Oni podszywani
przyjaciele moi. Pot. < Od Podszywać >

Podszywka, i, lm. i I. † P. p. Podszywka: Aksamit,
adamaszek i sztuczki kitajki, od podszywki
bajki. Km. 2. p. **Podszyć**: Górzysty teren
z bardzo gęstą podszywką.

[**Podsział, u, lm. y**] p. **Podsziółka**. < Pod +
*Śział, STŁ/ŚCIOŁ/ŚCIEL >

[**Podszianie, a, lm. a**] *miejsce pod ścianą*: Sto-

ją, po podszianiu, druchny obmawiają. < Pod +
*Śzianie, od Śziana >

Podsziel, i, lm. e p. Podszielsko: Pierwsze
szeregi wstąpiły już na P., którą zarzucona była
fosa. Sienk.

[**Podszielać, a, al i P. s.**] p. **Podszielić**: Gdyby
tego potrzeba s. okazała, pod nogiby s. jej pod-
szelał. Jeż. < Pod + *STŁ/ŚCIEL >

Podszielanie, a, blm., czynność cz. Podszielać.
**Podszielanie się, a, s., blm., czynność cz. Pod-
szelać s.**

**Podszielenie, a, blm., czynność cz. 2. Podszelać
a. Podszielić.**

[**Podszielić, i, il**], nied. **Podszielać** *podszelać,
rozszelać, rozpostrzeć pod czym*: Nowy duch i no-
wa forma, jak ogniste meteory, stopom ludu
podszelone. Słow. P. s. *podszelać s., rozciągnąć s.
pod czym; paść, rzucić s. pod co*: To wszystko
niebawem z poddańczą pokorą podszelie s. pod
wasze stopy i rozumy. Kacz. < Pod + Śzielić >

Podszielsko, a, lm. a, Podsziel I. *warstwa pod-
stawowa, posłanie, podkład, podstawa, podłoże,
grunt, fundament*: Przystęp do miasta przez bagna
na po podszielsku. Szaj. (= *po grobli*). Sypały
s. puch śniegowych owalów i ginęły w pod-
szielisku na ziemi tak bez śladu, jak krople de-
szczy w toni jeziora. Żer. (= *w posłaniu*). [Moje
P., pod wodą mulisko]. Jednoś materjalna pań-
stwa, które w sobie resztę świata pod nazwą
prowinęj podbitych zamknęło, była podszieli-
skiem, warunkiem... postępu dla chrześcijaństwa.
Kras. Ten ci jest dom wieczny i P. pokoleń,
które przeminęły i które przyszłe mają. Kon. Na
podszielsku budowli, istniejących już tylko
w pamięci aktorów miejscowych. Śl. wil. 2. hist.
*tkanka podpierająca, będąca osnową tworzą jakiego-
ś (stroma s. substratum)*. 3. fil. *substancja,
istota rzeczy, to, co tkwi u podstawy zjawisk*. < Od
Podszielić >

Podszielskowy przym. od **Podszielsko**: Nie
mówimy tu o klasie niższej, o warstwach pod-
szieliskowych. Rol.

Podszielać, a, al p. 2. Podszelać.

Podszielanie, a, blm., czynność cz. Podszielać.

[**Podszielka, i, lm. i**] p. **Podsziółka**.

[**Podsziencie, a, lm. a**] I. p. **Podszienie**. 2. *naj-
dalsze miejsce we wnętrzu pieca i wogóle w każdej
przeźrzeni zamkniętej*. < Pod + *Śzienie, od
Śziana >

Podszięgnowy p. Podszęgnny. < Pod + Śięg-
nowy >

Podszięgnny, † Podszęgnnowy *pod ścięgnem będący*
(subtendineus). < Pod + *Śięgnny, od Śięg-
no >

[**Podsziół, oł, lm. oły**] p. **Podsziółka**: Wszel-
kie odpadki, chróst, P. i t. d. należy zgromadzić
na kupy. Ormianie niezaprzeczenie są najznakom-
itszym żywiołem cywilizacyjnym w Azji Mniej-
szej, ale z powodu swej bojaźliwości służą jeno
za P. społeczny dla Turków. Eww. (= *za pod-
szielisko*).

Podsziółka, i, lm. i I. a. [**Podsziółka, Podszciół,
Podsział, Podmieć, Ściółka, Ściel**] *słoma, grocho-
winy, wygrabki leśne, wogóle wszystko, co s. ściele
pod konie i bydło*. 2. anat.: P. tłuszczowa = *tłuszcz
nagromadzony pod skórą* (panniculus adiposus).

Podsziółkowy przym. od **Podsziółka**.

[**Podsziowy**] p. **Poczziowy**: Podziwa kobietę,
daj mi za żonę jedną z córek. Słow. < Z Pocz-
ziowy >

[Podślubić, i, ii] *ofiarować służując*: Ona Bogu wszechmogącemu swoje panieństwo podślubiła. <Pod + Ślubić>

[Podślubienie, a, b] czynność cz. Podślubić. Podśluzowy anat. *pod błoną śluzową leżący* (submucosus).

× Podśluzówka, i, b]m. anat. *tkanka podśluzowa* (tela submucosa). <Od Podśluzowy>

[Podśmierować się, uje, uje, ował, ował] *podpić sobie*.

[Podśmierowanie się, a, s., b]m.] czynność cz. Podśmierować s.

Podśmietana, y, b]m. p. Podśmietanie. <Pod + Śmietana>

Podśmietanie, a, b]m. l. a. [Podśmietana] *warstwa tkana między śmietaną a mlekiem*. 2. [P.] *mleko kwaśne*. Pol. Poreja, *talerz podśmietania*. <Pod + *Śmietanie, od Śmietana>

Podśmiechiwać się, uje, uje, iwał, iwał, Podśmiechać s. *śmiać s., zlekka razuraz; podrywając, podkpiwać*: Kuzoszki podśmiechiwały s. z tej pretensji matki. Bał. Efekt djabli wzięli, publiczność s. podśmiechuje. Rap. <Pod + *Śmiechiwać s., od Śmiać s.>

Podśmiechiwanie się, a, s., b]m., czynność cz. Podśmiechiwać s.

Podśmiewać się, a, s., ał s. p. Podśmiechiwać s.: Podśmiewano s. ze starego. Krasz. <Pod + *Śmiewać s., od Śmiać s.>

Podśmiewanie się, a, s., b]m., czynność cz. Podśmiewać s.

[Podśniadaniek, nka, lm. nki] p. Podśniadanie. <Pod + *Śniadaniek, od Śniadanie>

[Podśniadaniek, a, lm. a, Podśniadaniek, Podśniadaniek] *pierwsze śniadanie, zakąska o świcie przed zwykłym śniadaniem*. Kolb. <Pod + Śniadanie>

[Podśniadek, dku, lm. dki] p. Podśniadanie. <Skrócone z Podśniadaniek>

Podśniedzieć, eje, ał *zaśniedzieć do pewnego stopnia, nieco zaśniedzieć*. <Pod + Śniedzieć>

Podśnieżny pod śniegiem znajdujący s., z pod śniegu pochodzący. L. <Pod + Śnieżny>

Podśpiewać, uje, ywał *śpiewać zlekka razuraz, nucić sobie*: Kasztelan wyszedł z ofieyny, podśpiewując sobie. Krasz. Syn, podśpiewując wesoło, wszedł do pokoju. Krasz. Grał, a niekiedy podśpiewywał. Krasz. Wciąż chodząc po izbie i przypatrując s. to tu, to ówdzie po kątach, z taką miną, jakby chciał sztydzić, podśpiewywał. Krasz. <Pod + Śpiewać>

Podśpiewywanie, a, b]m., czynność cz. Podśpiewywać.

Podśrubować, uje, ował *zaśrubować od spodu wysrubować ku górze, podkręcić śrubując*. Przen. I myśl i uczucie są jak gdyby podśrubowane, spotęgowane, podniesione o całą oktawę. Spas (= wyjęzone). <Pod + Śrubować>

Podśrubowanie, a, b]m., czynność cz. Podśrubować.

[Podświadcząć, a, ał, Podświadcząć, Zeświadcząć] *pochlebiać, godność świadczyć; dogadzać*. <Pod + *Świadcząć, od Świadczyć>

[Podświadczanie, a, b]m.] czynność cz. Podświadcząć.

Podświadomość, i, b]m. *niezupełna świadomość*: Tożsamość jest to trwanie osoby, całość i powiązanie stanów świadomości i podświadomości (subconscience). Spas. <Pod + Świadomość>

[Podświadcząć, a, ał] p. Podświadcząć. <Zam. Podświadcząć. Por. Starczyć, zam. Stateczyć>

[Podświadczanie, a, b]m.] czynność cz. Podświadcząć.

[Podświecać, a, ał] *świecić bakę, godność świadczyć, basować, pochlebiać w widokach korzyści*. <Pod + *Świecać, od Świecić>

[Podświecanie, a, b]m.] czynność cz. Podświecać.

Podświecie, a, lm. a *podziemie*: Ta droga w chmurne wiedzie śnadh P. Psm. <Pod + *Świecie, od Świat>

[Podświnak, a, lm. i] p. Podświniak. <Pod + *Świnak, od Świnia>

[Podświnek, nka, lm. nki] p. Podświniak: Wilk w pojedynkę majster tylko na podświnki i owce. <Pod + *Świnek, od Świnia>

[Podświniak, a, lm. i, Podświniak, Podświniak, Podświnek, Paciuk] *wieprzak dorastający*. <Pod + Świniak>

[Podświniuk, a, lm. i] p. Podświniak. <Pod + Świniuk>

[Podświtywać, uje, ywał *prześwitywać od czasu do czasu* (o skrawku jaśniejszego nieba w czasie deszczu). <Pod + *Świtywać, od Świtać>

[Podświtywanie, a, b]m.] czynność cz. Podświtywać.

Podtaczać, a, ał p. Podtoczyć. <Pod + Taczać>

Podtaczanie, a, b]m., czynność cz. Podtaczać. Podtajać, e, ał, Podtajeć *rozstając od spodu; stając do pewnego stopnia, stopniąc nieco, podtopniąc, trochę rozpuścić s.* (o lodzie, śniegu): Podtajało = *zrobiła s. częściowa odwilż, zelżało nieco, mroz trochę puścił*. <Pod + Tajać>

Podtajanie, a, b]m., czynność cz. Podtajać.

Podtajeć, e, ał p. Podtajać. <Pod + Tajeć>

Podtajenie, a, b]m., czynność cz. Podtajeć.

Podtalar, a, lm. y *dawna moneta polska*: Zygmunt Stary r. 1520 począł bić talary i podtalary. Lel. <Pod + Talar>

Podtapiać, a, ał p. Podtopić.

Podtapianie, a, b]m., czynność cz. Podtapiać.

Podtapirować, uje, ował *podczesać włosy do góry tapirując*. <Pod + Tapirować>

Podtapirowanie, a, b]m., czynność cz. Podtapirować.

Podtarasowy pod tarasem będący. <Pod + Tarasowy>

Podtarcie, a, b]m., czynność cz. Podtrzeć. <Pod + Tarcie>

Podtarcie się, a, s., b]m., czynność cz. Podtrzeć s.

Podtarczenny, Podtarczowy, × Podtarczykowy anat. *leżący pod chrząstką tarczenną a. tarczową krtani*. <Pod + Tarczenny>

Podtarczowy p. Podtarczenny. <Pod + Tarczowy>

× Podtarczykowy p. Podtarczenny. <Pod + Tarczykowy>

[Podtarć, podtrzeć, podtarć i P. s.] p. Podtrzeć. <Pod + Tarć>

× Podtargiwać, uje, iwał p. Podtargnąć.

× Podtargiwanie, a, b]m., czynność cz. Podtargiwać.

Podtargnąć, nie, nął, nied. × Podtargiwać od spodu targnąć; targnąć, szarpnąć cokolwiek, podszarpnąć. <Pod + Targnąć>

Podtargnięcie, a, b]m., czynność cz. Podtargnąć.

† Podtarniowy anat.: † Myszka podtarniowa

łopatki = *mięsień podgrzebieniowy* (musculus infra-spinatus). Krup. <Pod + Tarniowy>

Podtatrzański u stóp *Tatr leżący, przebywający*: Las, lud P. Okolice podtatrzańska. <Pod + Tatrzański>

[**Podtatusieć, eje, a!**] *podstarzeć s. (o mężczyźnie)*. <Pod + Tatusieć>

Podtatusiał który *podtatusiał, podstarzały*: P. staruszek. Krasz. Podtatusiałe lata. Wóje. <Od Podtatusieć>

Podtenczas przys. = **Podówczas**. Orzesz. Jenerał artylerji, czyli P. starszy nad armatą. Św. Gdyby tak uroczyście przysięgami wzmocony pokój miał być zerwany, cóż P. godnym byłoby wiary? Proch. (= w takim razie). <Pod + Ten + Czas>

Podterać, a, a! *sterać do pewnego stopnia; nie-co sterać, nadterać*: Podterana twarz. Podterane zdrowie, siły. <Pod + Terać>

Podteranie, a, b!m., czynność cz. Podterać.

Podtęchnąć *stęchnąć do pewnego stopnia; stęchnąć cokolwiek, przytęchnąć*. <Pod + Tęchnąć>

Podtęchnięcie, a, b!m., czynność cz. Podtęchnąć.

Podtętnicowy p. Podtętniczny. <Pod + Tętnicowy>

Podtętniczny, Podtętnicowy anat. *pod tętnicą będący* (hyparterialis). <Pod + Tętniczny>

× **Podtkać, a, a!** p. **Podetkać**. <Pod + Tkać>

× **Podtkanie, a, b!m., czynność cz. Podtkać.**

Podtłaczać, a, a! p. **Podtłoczyć.**

Podtłaczanie, a, b!m., czynność cz. Podtłaczać.

Podtłoczenie, a, b!m., czynność cz. Podtłoczyć.

Podtłoczka, i, l!m. i p. Podbijka.

Podtłoczyciel, a, l!m. e ten, co podtłoczył, ten, co podtłacza. L. <Od Podtłoczyć>

Podtłoczyć, y, y! nied. **Podtłaczać** *wtłoczyć pod spód*: P. pod co. <Pod + Tłoczyć>

Podtłoczenie, a, b!m., czynność cz. Podtłoczyć.

[**Podtłoczka, i, l!m. i!**] *dosztkowana z grubszego płótna część dolna koszuli kobiecej, nadtoeczka, podwałina, nadolek, naddolek, podolek*: Nosząc zwyczajem wieśniaczek podolskich podtoczkę, nóg wyciągać nie mogła. Jeż. Maryna pomykała, P. jej wydawała szelest podobny do szelestu targanego wiatrem płótna. Jeż. <Od Podtoczyć>

Podtłoczyć, y, y! nied. **Podtłaczać** I. co pod co, ku czemu = *tocząc podsunąć, zatoczyć dokąd*: P. armaty pod mury miasta. P. beczkę pod sklep. 2. *obtoczyć, utoczyć co do pewnego stopnia, cokolwiek*: P. wał na tokarni. 3. *podostrzyć, podwecować*: P. nóż, brzytwę. 4. *stoczyć do pewnego stopnia, podgryźć*: Robaki podtoczyły kapustę, szafę. Przen.: Rak (choroba) go podtoczył. Choroba go podtoczyła (= strawiła nieco). 5. [P.] *dosztkować, nadsztkować, przyszyć od spodu dla podtłoczenia; doniązać co urwanego*: P. suknię zdartą u dołu. Sł. wil. P. s. 1. *zatoczyć s. pod co, dokąd; tocząc s. posunąć s.* 2. przen. (o człowieku otyłym, ciężkim a. pijanym) *zatoczyć s. dokąd, tocząc s. podejść*. <Pod + Tłoczyć>

× **Podtłoczyłto, a, l!m. a** *podstawa pod osetkę a. brusek do toczenia noży*. Sł. wil. <Od Podtłoczyć>

[**Podtoki, ów, b!p.**] *drag u wozu, widłowato rozdwojony, osadzony w osi tylnej, łączący zadnią część wozu z przednią*. <Pod + Tok, od CIBK/TOK>

Podtop, u, l!m. y *podtopienie, zatopienie, zalew, wylew*: Czarny Galezus swojemi podtopy żółte tam pola odwilża. Otw. <Pod + TOP>

Podtopić, i, il, nied. Podtapiać I. *zalać, zatopić od spodu*: Woda podtopiła koło wodne (= wzbrawszy, zatopila je powyżej osi i przez to unieruchomiła je). 2. *zatopić, zalać w pewnym stopniu*: Byle taki stawek gruntu nie podtapiał. Torz. Mieszka ten naród w okrąg podtapiającego z wylanej wody Nilu. Otw. 3. *nieco stopić, rozpuścić*: P. na ogniu cynę. <Pod + Topić>

Podtopienie, a, b!m., czynność cz. Podtopić.
Podtopnieć, eje, a! *stopnieć cokolwiek, do pewnego stopnia*. <Pod + Topnieć>

Podtopnienie, a, b!m., czynność cz. Podtopnieć.
Podtorbowy *będący pod torbą*. Zool.: Kostki podtorbowe. <Pod + Torbowy>

Podtorze, a, l!m. a kol. *powierzchnia, na której s. układa tor kolejowy; zapasowe przygotowanie do ułożenia drugiego toru w razie późniejszej potrzeby*. <Pod + *Torze, od Tor>

× **Podtratować, uje, owal** *poddeptać co pod siebie kopytami, nogami*: Konnica podtratowała zboże. Bydło podtratowało pole. Podtratowano kobietę w tłoku. Sł. wil. <Pod + Tratować>

× **Podtratowanie, a, b!m., czynność cz. Podtratować.**

Podtrąbić, i, il myśl. *podszczuć trąbieniem*: P. psy. P. s. *podejść, podemknąć s. trąbiąc*: Porucznik sam pieski obsłucha i na strzał wypada i sam s. podtrąbi, odprawę psom daje. Pol. <Pod + Trąbić>

Podtrąbienie, a, b!m., czynność cz. Podtrąbić.
Podtrąbienie się, a s., b!m., czynność cz. Podtrąbić s.

Podtrąbywać, uje, ywał *trąbić zlekka razoraz*: Podtrąbywał sobie rozmaite marsze pochodne. Byk. <Pod + *Trąbywać, od Trąbić>

Podtrąbywanie, a, b!m., czynność cz. Podtrąbywać.

Podtrącać, a, a! p. **Podtrącić**. <Pod + Trącać>

Podtrącanie, a, b!m., czynność cz. Podtrącać.
Podtrącenie, a, b!m., czynność cz. Podtrącić.

Podtrącić, i, il, nied. Podtrącać I. *trąciwszy podbić, podrzucić w górę a. ku komu, ku czemu, dokąd*. Przen.: Tę mu godność podtrącono w zamian księstw, które ojciec trzymał. Nies. (= *podsunięto od niechcenia, narzucono jakby z łaski*). 2. przen. *natrącić, napomknąć, poruszyć co; wspomnieć, wzmiankować, nadmienić o czym; potrącić o co*: Tu i owdzie ogólne obserwacje potrącają. Ustrz. Konopacki za herbem potrąca klejnot, który s. zowie Cielątkowa. Nies. <Pod + Trącić>

Podtresować, uje, owal *wytresować do pewnego stopnia, cokolwiek*. <Pod + Tresować>

Podtresowanie, a, b!m., czynność cz. Podtresować.

Podtroczenie, a, b!m., czynność cz. Podtroczyć.
Podtroczyć, y, y! *przytroczyć od spodu, podwiązać trokami*. <Pod + Troczyć>

[**Podtrudna**] przys. p. **Podtrudno**: W gospodarstwie trzeba robić i P. biało chodzić. <Pod + Trudna (rzecz), od Trudny>

Podtrybować, uje, owal *podpedzić przez trybowanie*. <Pod + Trybować>

Podtrybowanie, a, b!m., czynność cz. Podtrybować.

Podtrząchiwać, uje, iwał p. **Podtrząść**. <Pod + *Trząchiwać, od Trząchać>

Podtrząchiwanie, a, b!m., czynność cz. Podtrząchiwać.

Podtrząchnąć, nie, nął p. **Podtrząść**. <Pod + Trząchnąć>

Podtrząchnięcie, a, blm., czynność cz. **Podtrząchnąć**.

Podtrząsać, a, ał p. **Podtrząść**. <Pod + Trząsać>

Podtrząsanie, a, blm., czynność cz. **Podtrząsać**.

Podtrząsnąć, nie, nął p. **Podtrząść**. <Pod + Trząsnąć>

Podtrząść, śnie, sł, Podtrząsnąć, Podtrząchnąć, nied. **Podtrząsać, × Podtrząsywać, Podtrząchiwać** 1. *trząsnąć nieco, wstrząsnąć cokolwiek, potrząsnąć trochę*: P. drzewo, aby owoce zeń spadały. Sł. wil. 2. *podsytać przez trzęsienie*: Nieco krup kurrom podtrząsa. Sł. wil. 3. *trząsnąć podmieszać*. L. <Pod + Trząść>

Podtrząśnięcie, a, blm., czynność cz. **Podtrząsnąć**.

× **Podtrzeć, trze, tarł** = **Podetrzeć**. × P. ś. = **Podetrzeć ś**. <Pod + Trzeć>

[**Podtrzepać, pie, pał**, nied. **Podtrzepywać**] 1. *trzepiąc, to jest kłócąc od spodu, zmieszać, zbełtać, podprawić, zaprawić; zatrzepać, podbić*: P. barszcz mąką. 2. *wytrzepać, to jest wybić nieco*. <Pod + Trzepać>

Podtrzepanie, a, blm.] czynność cz. **Podtrzepać**.

[**Podtrzepywać, uje, ywał**] p. **Podtrzepać**. [**Podtrzepywanie, a**, blm.] czynność cz. **Podtrzepywać**.

Podtrzeźwić, i, il *wytrzeźwić do pewnego stopnia, otrzeźwić nieco*. <Pod + Trzeźwić>

Podtrzeźwić, eje, ał *wytrzeźwić do pewnego stopnia, otrzeźwić nieco*. <Pod + Trzeźwić>

Podtrzeźwienie, a, blm. 1. czynność cz. **Podtrzeźwić**. 2. czynność cz. **Podtrzeźwić**.

× **Podtrzęsywać, uje, ywał** p. **Podtrząść**. × **Podtrzęsywanie, a**, blm., czynność cz. **Podtrzęsywać**.

[**Podtrzędka, i, Im, i, Potrzędka**] *pomocnik pastucha*. <Pod + *Trzędka, od Trzedza>

Podtrzymać, a, ał, nied. **Podtrzymywać** *wstrzymać upadającego, podeprzeć, chronić od upadku; nie dać upaść*: P. ruiny. P. komu ciężaru. Potężne słupy podtrzymują sklepienie. Przen.: P. zdrowie (= *podreperować, podlatać*). P. w kim ducha (= *nie dać mu upaść na duchu*). P. czyje zdanie (= *poprzeć*). Spodziewałem ś. napaści, mam za sobą takich, co mnie podtrzymują. Krasz. P. świetność rodu. Zdobył ś. na wydawanie małego miesięcznika „Mrówki Poznańskiej“, podtrzymywanej prawie przymusową prenumeratą uczniów i kilku obywateli. <Pod + Trzymać>

Podtrzymanie, a, blm., czynność cz. **Podtrzymać**. Poł.: P., podpieranie kroczca podczas porodu w celu ochronienia go od rozdarcia.

Podtrzymywać, uje, ywał p. **Podtrzymać**. **Podtrzymywanie, a**, blm., czynność cz. **Podtrzymywać**.

Podtuczać, a, ał p. **Podtuczyć**.

Podtuczanie, a, blm., czynność cz. **Podtuczać**.

Podtuczenie, a, blm., czynność cz. **Podtuczyć**.

Podtucznieć, eje, ał *stać ś. nieco tuczniej, podtyć, potłuścić trochę*. <Pod + Tucznieć>

Podtucznienie, a, blm., czynność cz. **Podtucznieć**.

Podtuczyć, y, ył, nied. **Podtuczać** 1. (bydło, trzoda, ptastwo) *podpaść, podkarmić, utuczyć nieco*. 2. † P. *podniecić, ująć sobie*: Czechowie, o-

bietnicami i upominkami od Matjasza podtuczani, na stronę jego przyklinali ś. Błaż. <Pod + Tuczyc>

Podtulać, a, ał p. **Podtulić**.

Podtulanie, a, blm., czynność cz. **Podtulać**.

Podtulenie, a, blm., czynność cz. **Podtulić**.

Podtulić, i, il, nied. **Podtulać** 1. *przytulić, ukryć pod spód; podkulić*: Chodzi między ludźmi, jak pies, podtulając pod ś. ogon, czując co na ś., że komu sadło zjadł. Rej. 2. *otulić, osłonić, oburdać od spodu*: P. futrem dziecie. <Pod + Tulić>

[**Podtuptyany**] 1. *strudzony chodzeniem, schodzony*. 2. *podtatusiały*: Byli to po większej części młodzi ludzie, wyjąwszy jednego Rikoto, który był już sobie sporo podtuptyany. Zakrz. <Pod + Tuptyany, od Tuptać>

Podtuptywać, uje, ywał *tupać zlekka razoraz*: Po izbie nie skakał, ale nogami podtuptywał. Krasz. <Pod + *Tuptywać, od Tuptać>

Podtuptywanie, a, blm., czynność cz. **Podtuptywać**.

Podtuszować, uje, ował 1. *podcieniować tuszem*. 2. *pociągnąć od spodu kamieniem piekielnym*. <Pod + Tuszować>

Podtuszowanie, a, blm., czynność cz. **Podtuszować**.

Podtwierdzać, a, ał p. **Podtwierdzić**.

Podtwierdzenie, a, blm., czynność cz. **Podtwierdzać**.

Podtwierdzenie, a, blm., czynność cz. **Podtwierdzić**.

† **Podtwierdzić, i, il**, nied. † **Podtwierdzać** *wzmocniwszy podtrzymać, utwierdzić, umocnić, pokrzepić*: Bóg raczy mię P. duchem swoim. Wr. Miał za to, że je miał namowami sobie obstawiać i P. Leop. <Pod + Twierdzić>

Podtuczenie, a, blm., czynność cz. **Podtuczyć**.

Podtuczyć, y, ył *tyłkami podtrzymać, wesprzeć, podeprzeć*: Chmiel wędnie, gdy go nie podtuczy. Mor. A.

Podtyć, yje, ył (o ludziach) *utyć nieco, zyskać na tuszy, przytyć, potłuścić*. L. <Pod + Tyć>

1. **Podtykać, a, ał** p. **Podetkać**.

2. **Podtykać, a, ał** p. **Podetkać**: Jagusia, zaś ciągiem zapraszała i prawie każdemu z osobna podtykała, czy mięso, czy czego innego zarówno, a niewoliła, bych sobie nie żalowali. Reym. Często gesto kiłbasy podtykała kryjomo przed dzieciskami. Reym. Gospodynie sadzały chłopów na pierwszych miejscach, podtykając im co najlepsze. Reym. Król mu już infułę z dobrym dochodem podtykał. Nies. Zheretyczale miasto, prócz pieniędzy i innych bogatych upominków, obciążony wóz wyborynym winem podtykało. Nies.

1. **Podtykanie, a**, blm., czynność cz. 1. **Podtykać**.

2. **Podtykanie, a**, blm., czynność cz. 2. **Podtykać**.

[**Podtykiel, kla, Im, kle**] *spółnica*. <Pod + TK/TYK>

Podtyp, u, Im, y *typ stanowiący podział typu o obszerniejszym zakresie*: Typ stawowatych dzieli na trzy wielkie podtypy. Nus. <Pod + Typ>

† **Podubiegać, a, ał** *nagle podupadać, niszczyć*: Nie z swojej przyuczyny, ale z dopuszczenia bożego poczęli w gospodarstwie jakoś P. P. cheł. <Pod + Ubiegać>

† **Podubieganie, a**, blm., czynność cz. **Podubiegać**.

Podublować, uje, ował (o wielu) *podwoić jedno po drugim, zdublować kolejno.* < Po + Dublować >

Podublowanie, a, bfm., czynność cz. Podublować.

Podubowały który podubował, zubożały, podupadały majątkowo: Jakmużnik chodzi do starszych, aby ś. od nich dowiedział o braci chorej podubowała. Bz. < Od Podubożec >

Podubożec, eje, ał podupaś na majątku, zubożec, zbiednieć nieco: Panie wójcie, gdyżem podubował, aż nie mam jej czym zapłacić. Ort. < Pod + Ubożec >

Podubożenie, a, bfm. 1. czynność cz. Podubożec. 2. czynność cz. Podubożyć.

Podubożyć, y, ył zubożyć do pewnego stopnia; zubożyć nieco: Naród znacznie podubożony. L. < Pod + Ubożyć >

Poducha, y, lm. y. [Poduchna, Duchna, Duchenka] wielka, suta poduszka: Ręce sobie odmrozi tak, że popuchną mu, jak poduchy. Orzesz. Przen.: Wždy ty nieszczęsny poducho, wszystko myślisz o tym brzuchu. Karcz. (= opasie). < Zgr. od Poduszka >

[Poduchna, y, lm. y i p. **Poducha. 2. a. [Duchna, Duchenka] = a) czapka dla umarłych. b) nabożnica, pani duszka.**

[**Poduchować, uje, ował, Poduhować**] *powiewać:* Poduchuje wiat. < Po + *Duchować, DUCH >

[**Poduchowanie, a, bfm.] czynność cz. Poduchować.**

Poduchowny dawniej należący do duchowieństwa: Majątek P. Grunt P. Należności skarbowe, pochodzące ze sprzedaży dóbr rządowych i poduchownych. Bl. < Po + Duchowny >

!Poduchowy p. Poduszny. < Pod + *Uchow, od Ucho >

Poduczać, a, ał i P. ś. p. Poduczyć.

Poduczanie, a, bfm., czynność cz. Poduczać.

Poduczanie się, a ś., bfm., czynność cz. Poduczać ś.

Poduczenie, a, bfm., czynność cz. Poduczyć.

Poduczenie się, a ś., bfm., czynność cz. Poduczyć ś.

× **Poduczyciel, a, lm. e ten, co poduczył a. co poducza.** < Od Poduczyć >

Poduczyć, y, ył, nied. Poduczać nauczyć do pewnego stopnia, wyuczyć nieco, niezupełnie, z grubszego nauczyć; podkształcić; niedouczyć: Łaska wasmościna za mój grosz jako tako P. mi syna, dobrze, proszę aspiana. Syrok. Żle ich jeszcze poduczyłeś. L. P. ś. 1. *nauczyć ś. do pewnego stopnia, wyuczyć ś. nieco, zgrubsza, podkształcić ś.:* Poduczył ś. prawa, łaciny. Troc. W domu w dobrych obyczajach a w gramatyce poduczony, do Rzymu posłany był na naukę. Skar. Kiedyś ś. dobrze poduczył, wiele tym sobie pomożesz, kiedy ujrzysz rozmaite ludzie teje profesji. Górn. Poduczysz ś. już dobrze w domu gramatyki, do szkół ś. udają. L. 2. † P. ś. *liznąć jakiej nauki, niedouczyć ś.:* Poduczył ś. prawa, zarwał prawa, pomazał gębę prawem. Kn. < Pod + Uczyć >

Podudać, a, ał na dudach a. innym dętym instrumencie pograć. < Po + Dudać >

Podudanie, a, bfm., czynność cz. Podudać.

Podudlenie, a, bfm., czynność cz. Podudlić.

Podudlić, i, ił spędzić pewien czas na dudzeniu,

pograć nieumiejętnie na instrumencie dętym. < Po + Dudlić >

Podudnić, i, ił wypełnić pewną chwilę dudzeniem: Zagrał na trabce (pocztyljon) i podudnił. Łoś. < Po + Dudnić >

Podudnienie, a, bfm., czynność cz. Podudnić.

!Podudzie, a, lm. a × Przedudzie anat. p. Gołen. < Pod + *Udzie, od Udo >

× **Podufać, a, ał p. Poufać.** < Po + Dufać >

× **Podufanie, a, bfm., czynność cz. Podufać.**

Podufale przys. od Podufaly.

Podufalenie, a, bfm., czynność cz. Podufalić.

Podufalenie się, a ś., bfm., czynność cz. Podufalić ś.

Podufalić, i, ił i P. ś. p. Poufalić. Karcz. < Od Podufaly >

Podufalność, i, bfm. rz. od Podufaly, poufalność: Z tego i P. między nami łatwo wyrodzić ś. mogła. Orzesz. Za P. taką i za honor... bardzo dziękuję. Orzesz. Przecie w takiej dziewce grała krew, ino ją ta pycha, ta P. trzymała, jak na łańcuchu. Tet.

[**Podufaly**] 1. p. **Poufaly:** W twarz ś. podufalym czyni bratem, a z tytu siega puinałem. Kulig. Ewka, jako podufała przyjaciółka Naści... wyjęła z komody tabakierkę. Orzesz. Z nią dni i wieczory na pracy, albo rozmowie podufałej przepędzała. Orzesz. 2. *zawfany w sobie, pewny siebie, zarozumiały; zuchwały; dumny, ambitny, honorowy, hardy:* Chałupy, jak kumy w sobie wielce podufałe, przysiadły w sadach. Reym. 3. a. [**Poufaly, Odufaly**] *gruby; otyły, przysadzisty, przysadkowaty, opasły, krepny, tęgi, brzuchaty:* Kloc P. Kucharz P. 4. *Kobieta podufała = ciężarna, brzemenna, przy nadziei.* < Od Podufać >

† **Podufywać, a, ał p. Poufać:** Szczęśliwy bywa, kto Bogu podufywa. Ryb. < Od Podufać >

† **Podufywanie, a, bfm., czynność cz. Podufywać.**

Podugoda, y, lm. y 1. przedugoda, prawie ugoda. 2. † P. p. Ugoda: Ugody i podugody brać zakazano. Troc. < Pod + Ugoda >

Podugować, uje, ował, Podygować *posp. ponieść coś ciężkiego, pójść dugując.* < Po + Dugować >

Podugowanie, a, bfm., czynność cz. Podugować.

[**Poduhować, uje, ował**] p. **Poduchować.**

[**Poduhowanie, a, bfm., czynność cz. Poduhować.**

[**Podująć się, ujmie ś., ująć ś.] podjąć ś. (czego).** < Pod + Ująć >

[**Podujęcie się, a ś., bfm.] czynność cz. Podująć ś.**

Podukać, a, ał spędzić pewien czas na dukaniu. < Po + Dukać >

Podukanie, a, bfm., czynność cz. Podukać.

Poduczzenie, a, bfm., czynność cz. Poduczyc.

Poduczyc, y, ył spędzić pewien czas na dulczeniu, posłęczyć. < Po + Dulczyć >

[**Podulenie, a, bfm.] czynność cz. Podulić.**

[**Podulić, i, ił**] *popalić, pokurzyć, poćmić przez pewien czas tytoniu.* < Po + Dulić >

Podumać, a, ał spędzić pewien czas na dumaniu, pomyśleć, zastanowić ś.: Welder pochodził po izbie i podumał; chodź za mną, rzekł. Krasz. Brzeski podumał; no, to pojedę—rzekł. Krasz. † P. ś. *nad czym = zdumieć ś., zastanowić ś. z podziwu, zdziwić ś.:* Nad tym ś. podumali oboje. Otw. < Po + Dumać >

Podumajka?: Słziśmy bowiem, jak to mówią:

„na podumajkę.“ Szt. <Od Podumaj, od Podumać>

Podumanie, a, blm., czynność cz. **Podumać**.
†**Podumanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Podumać s.**

Podunajski wzdłuż rzeki Dunaju będący, nadunajski: Niechęć do Madjarów jest jedną z cech narodowych Słowian węgierskich, szczególnie podunajskich. Jeż. <Po + Dunajski, od Dunaj>

Podunderować, uje, ował, Podonderować spędzić pewien czas na *dunderowaniu*: Zaraz my tu z wami podunderujemy. Sienk. <Po + Dunderować>

Podunderowanie, a, blm., czynność cz. **Podunderować**.

Podupacz, a, lm. e w Karpatach, *północny spadek góry, nie wystawiony na działanie słońca*. Łab.

Podupadać, a, ał p. **Podupaść**.

Podupadanie, a, blm., czynność cz. **Podupadać**.
Podupadłość, i, blm. rz. od **Podupadły**. L. <Od Podupadły>

Podupadły który podupadł, zubożały: Stąd pochodzą miasta podupadłe. Troc. Dom, człowiek P. Podupadłym przyjacielem nie pogardzaj. Prz. Dumą wewnątrz nadziei, zbytkiem podupadli, nie wstydzą s. żebrać. Kras. Jesteś familji dawnej, ale podupadłej; ojciec We Pana nadtracił substancji. L. Jest to pan zacością familji znamienity, ale na fortunie P. Kras. Wyciągała dobroczynne ręce do podupadłych... do tych, których ostatnia przyciskała potrzeba, a wstyd nie dopuszczał żebrać. Orł. Człowiek P. na zdrowiu (= *niedomagający*). <Od Podupaść>

Podupadnięcie, a, blm., czynność cz. **Podupaść**.

Podupaść, dnie, dń, nied. Podupadać i. zbliżyć s. ku upadkowi, zmarnieć, zubożeć: Podupadł w substancji swojej. Troc. Kiedy człowiek poczciwy pudupadnie, nikt w biedzie jego ręki mu nie poda. L. Alboż ja przez niedbalstwo lub hultajstwo tak podupadł? L. Podupadły nauki pod jego panowaniem. Troc. W podupadłym kraju i świetle podupadły i szkoły. Lel. P. na siłach, na zdrowiu (= *spasować*). P. na nogi. Handel podupadł. 2. [P.] (o dziewczynie) *upaść moralnie, stracić wianek*: Powiedz mi, dziewczyno, z kimes podupadła? <Pod + Upaść>

[**Podupezenie**, a, blm.] czynność cz. **Podupezyć**.
[**Podupezyć, y, ył**] *odbyć spółkowanie*. <Po + Dupezyć>

†**Podupnieć, eje, ał** (o wielu) *spróchnieć kolejno, popróchnieć*. <Po + Dupnieć>

†**Podupnienie**, a, blm., czynność cz. **Podupnieć**.

†**Podurka**, i, lm. i *bijatyka, bójka*: Szlachcie w podurkę, chłopok do kieszenie. Pot. <? Po + *Durka, DUR>

Podurniać, a, ał *spędzić pewien czas na durnianiu*. <Po + Durniać>

Podurnianie, a, blm., czynność cz. **Podurniać**.

Podurnieć, eje, ał (o wielu) *zdurnieć kolejno*: Ot! głupie! cohy mieli czasu użyć, pogadać ślicznie, oboje podurnieli i lichu wie, jakie stroją fochy. Krasz. <Po + Durnieć>

Podurnienie, a, blm., czynność cz. **Podurnieć**.

†**Podurować, uje, ował i. pobłaznować, pożartować**. 2. *poszaleć jeden za drugim, powarjować kolejno*. <Po + Durować>

†**Podurowanie**, a, blm., czynność cz. **Podurować**.

Podurzeć, eje, ał (o wielu) *odurzeć kolejno, posłupieć, pogłupieć*. <Po + Durzeć>

Podurzenie, a, blm. i. czynność cz. **Podurzeć**. 2. czynność cz. **Podurzyć**.

Podurzędniczka, i, lm. i prow. *żona podurzędnika*.
Podurzędnik, a, lm. ey prow. *kancelista; aplikant biurowy*. <Pod + Urzędnik>

Podurzyć, y, ył i. spędzić pewien czas na durzeniu. 2. (o wielu) *zdurzyć, odurzyć jednego po drugim*: Ona nas wszystkich podurzy. Krasz. Horyłka i Hersz tak podurzyli młodych chłopaków, że wszystkie s. u nich na próbę ulokowali miesięcznie. Krasz. <Po + Durzyć>

Podusić, i, il, Podławić, † Podawić i. spędzić pewien czas na duszeniu. 2. *zadusić jednego po drugim kolejno*: Pojadł, pogryzł, podusił wszystkie owce głupie. Kras. P. s. i. *spędzić pewien czas na duszeniu siebie nawzajem*. 2. *zadusić jeden drugiego kolejno*. 3. *udusić się jeden po drugim*. <Po + Dusić>

Podusta, y, lm. y zool., p. **Świnka**.

Podustny, † Podustowy anat. *poniżej warg leżący* (sublabialis). <Pod + Ustny>

! **Podustowy** p. **Podustny**. <Pod + Ustowy>

[**Podustwa, y**, lm. y] p. **Świnka**: W Dunajcu są podustwy i jelece.

† **Podusty** *mający duże obwisłe wargi*. Troc. <Pod + *Usty, od Usta>

Poduszczać, a, lm. e, **Poduszczyciel ten, co poduszcza, podżegacz, instygator**: Nie będziesz oskarżaczem ani poduszczaczem między ludźmi. Leop. <Od Poduszczać>

Poduszczać, a, ał p. Poduszczyć.

Poduszczenie, a, blm., czynność cz. **Poduszczać**.

Poduszczenia p. **Poduszkowy**: Podkłady do siedzeń poduszczeniowych. Paw. <Od Poduszka>

Poduszczenie, a, blm., czynność cz. **Poduszczyć**.

† **Poduszczeńszy** st. w. od **Poduszczony**: Nadto nie może być nie poduszczeńszego, abo co by bardziej człowieka gabało, *illicebrosius*. Mącz. <Od Poduszczony>

Poduszczyciel, a, lm. e p. **Poduszczac**. <Od Poduszczyć>

Poduszczycielka, i, lm. i forma ż. od **Poduszczyciel**. L.

Poduszczyć, y, ył, † Podusić, nied. Poduszczać i. pobudzić do złego, podkusić, podbechtać, podszczać, podniecić, podjurzyć, podmówić: Czart zawždy podszczuwa a podszcza ludzie świata tego. Rej. Zazdrość gniew we mnie podszcza. Tw. Podszczający i czyniący równo grzeszy. Kn. Podszczona próżność bierze górę nad głosem rozsądku. Rzew. 2. *wzbudzić, wzniecić, ożywić, utwierdzić, umocnić*: Duch św. nie innego wam nie przyniesie, jedno to podszczy w was. com ja rozmawiał z wami. Rej. Podszczy to w tobie Pan Bóg z miłosierdzia boskiego swego. Rej.

Poduszczyzna, y, lm. y *poduszka licha, nędzna, marna, biedna*: P. zbrukana. Krasz. <Od Poduszka>

Poduszczenia, i, lm. i t. p. **Poduszka**: Poduszczeni główne dla dzieci. Syr. Dzień s. kończy o wym nieodzownym „do poduszczenia.“ Byk. (= *kieliszkiem wypitym przed pójściem spać*). P., poduszka do szpilek, igiel = *zultynek, jadwiczna, jadwiżka, fiżka*. Przen.: Poduszczeni składające podszwę nogi kota. 2. *podkład pulchny, materacyk*: P. u szorów końskich. L. P. w futerales. P. u bandaża (= *pelota*). P. napuszczana tuszem, farbą do pieczęci, stempli. P. pod kłapką narzędzia muzycznego dętego. 3. [P.] *toniec ulubiony szlachty*

litewskiej, zwany tak od pieśni osób tańczących, w której ś. powtarza ten wyraz. <Od Poduszka>

Poduszczkowato przys. od **Poduszczkowaty**.

Poduszczkowaty podobny do poduszczeni: Nazwiska poduszczkowate.

Poduszenie, a, bfm., czynność cz. **Podusić**.

Poduszka, i, lm. i l. wezglowie złożone z wyspiłki mniej lub więcej kwadratowej, napełnionej pierzmem, włosiem, słomą i t. p.: Dziś matka synaczkowi o kilka poduszek puchowych musi ś. starać. Glicz. Pod żupanem poduszkę musiał mieć, tak był pękaty. L. Oddając córkę do rąk, posag pod poduszkę. L. Już ostatnią poduszkę na pijaństwo wyniósł. L. Strzeżże ś. próżnowania, poduszki szatańskiej. Klon. Schować, włożyć klucze, pieniądze pod poduszkę. Głowa opadła choremu na poduszki. Wypić do poduszki (= napić ś. wódki, idąc spać). Żart.: Poduszki rogiem ś. przebiję. Troc. Chciała ś. zabić nie poduszki rogiem, ale żelazem. Jabł. P. do szpilek, igieł = poduszczenia, pultynek, jadwichna, jadwiżka, fiżka. Przen.: Poduszki pod oczami = miejsca opuchłe. P. do siedzenia na niej. Przen.: Dobra jakaś pani bardzo drogo mu poduszkę swą zacenila. Górń. (= stosunek cielesny z sobą). 2. podkład pulchny, materacyk: P. przy chomątach. Galerus, P. włosiana, jakie panie w czepkach zwykły miewać. Mącz. Poduszki u maszyny elektrycznej, trące o kolo szklane lub taflę, aby wywołać elektryczność. 3. [P.] buks, okucie osi drewnianej w miejscu nasady kola, piesek. 4. anat.: †P. podżołądkowa, trzustka (pankreas). 5. w lm., fl. dwa łaguny grubości szczapy, leżące pod stolcem wzdłuż tratwy. 6. a. Polster fortep. podkładka z flaneli a. filcu, na której spoczywa młotek. 7. kol. sztuka drzewa na sprężynach z przodu i z tyłu wagonów i parowozów, wystająca i łagodząca wstrząśnienia, gły ś. z sobą stykają, bufor. 8. zł. kobieta. Zdr. **Poduszczo**. Zgr. **Poduszysko**, **Poducha**. <?Pod + *Uszka, od Ucho>

Poduszkowy, **Poduszczany** przym. od **Poduszka**: Pierze poduszkowe. Wypukłości poduszkowe. Taniec P. a. P., ego, bfm. rz. *taniec na weselu po oczepinach przed ułaniem ś. państwa młodych do sypialni, taniec chmielowy, chmiel. Mieszczanie i szlachta zagonowa przyjęła pieśni o chmielu; z czasem pieśni te nazywają tańcem poduszkowym. Wóje.*

Poduszne, ego, bfm. *podatek poduszny, pogłówny, podatek od osoby*. <Od 2. Poduszny>

× **Poduszniczka**, i, lm. i anat. *płatki a. lutka ucha* (lobulus auris). <Od Podusznik>

Podusznik, a, lm. *cy l. fabrykant, handlarz poduszek*. 2. *człowiek mający do czynienia z poduszkami, nieodstępny pierzyny, wygodniś, piecuch, niewieściuch, leniuch, ospalec, gmuśnik, baba*: Z jazdy szlacheckiej stali ś. wozownicy, poduszniacy, pierznicy, z łózkami, z pierzynkami jada. Skar. Z sławnej onej jazdy szlacheckiej staliśmy ś. teraz wozownicy, poduszniacy z łózkami i stolkami ś. wólczące. Star. <Od *Poduszny, od Poducha>

1. **Poduszny**, !**Poduszowy**, !**Poduchowy** anat. *pod uchem będący*: Slinianka poduszna, przysusznica, przysusznica (glandula parotis). Gruczołki poduszne. Kirch. Wrzód P. Troc. <Pod + Uszny>

2. **Poduszny** przypadający od duszy, osoby, głowiny, pogłówny: Podatek P. (= poduszne, pogłowne). <Po + Duszny>

!**Poduszowy** p. l. **Poduszny**: Gruczołki poduszowe. Krup. <Pod + *Uszowy, od Ucho>

†**Podusić**, i, il p. **Poduszczyć**: Podusił go do zemsty. Troc.

[**Podużać**, a, ał] l. *przemóc, pokonać, zmóc, zmocować kogo w boju, zwłaszcza ręcznym, w borykaniu ś., a. w każdym innym razie, gdzie siła cielesna stanowi, dać komu radę, poradzić mu*. 2. *powstać, dźwignąć ś. z choroby, wyzdrowieć*: Pani Chmielnicka, która podużała nieco, wyszła na spotkanie gości. Jez. Nie P. = *niedomagac, nie mieć sił, być słabym; podupać, chorać na zdrowiu, na siłach*. [P. ś.] *spędzić pewien czas na dużaniu ś.* <Po + Dużać>

[**Podużanie**, a, bfm.] czynność cz. **Podużać**.

[**Podużanie się**, a ś., bfm.] czynność cz. **Podużać** ś.

Podużec, eje, ał l. × P. *powiększyć ś., stać ś. dłużym, urosnąć*: To dziecię znacznie podużało. Sł. wil. 2. †P. komu, czemu = *podobać, poradzić, wyrównać, sprostac, być w możności*: W ostatnie już ciemności śmierci ratować nikt cię płaczącego nie podużeje. Zigr. <Po + Dużec>

Podużenie, a, bfm., czynność cz. **Podużec**.

Podużne, ego, bfm. *rodzaj daniny*: Dziesięcina od ryb suchych, P., pomierne. Rol. <Od *Podużny, od Po + Duha>

[**Podużo**] przys. *dużo*. <Po + Dużo>

†**Podwadzać**, a, ał p. **Podwadzić**.

†**Podwadżanie**, a, bfm., czynność cz. **Podwadzać**.

†**Podwadżenie**, a, bfm., czynność cz. **Podwadzić**.

†**Podwadzić**, i, il, nied. †**Podwadzać** *podbudzić do zwady, pokłócić, poróżnić trochę, podjurzyć*: Samem nad wami stawał, samem was podwadzał, a żal mi dobrze z głowy oczu nie wysadzał. Szymon. <Pod + Wadzić>

× **Podwag**, u, lm. i fiz. p. **Lewar**. <Pod + *Wag, od Waga>

Podwajac, a, ał p. **Podwoić**.

Podwajanie, a, bfm., czynność cz. **Podwajac**.

Podwał, u, lm. e p. **Podwałe**. <Pod + *Wal, od Wał>

× **Podwała**, i, lm. e p. **Podwałe**: Piękno natury jest główną i jedyną podwałą piękną sztuki. Sł. wil. <Pod + *Wala, od Wał>

Podwałac, a, ał p. **Podwalić**.

Podwałanie, a, bfm., czynność cz. **Podwałac**.

Podwałcować, uje, ował *zwałcować do pewnego stopnia, nieco wywałcować*. <Pod + Walcować>

Podwałcowanie, a, bfm., czynność cz. **Podwałcować**.

Podwałe, a, lm. a, **Podwał**, **Podwał** l. *miejsce pod wałem a. blisko wału*: Ulica P. a. Podwał w Warszawie. 2. *kazamaty*: P., sklepy wymurowane pod wałami, z których broni ś. rów forteczny. Jak J. P., sklep lub część budowli, jakoby piętro w ziemi pogrążone, mieszkanie tamże. Podcz. (= suterena). 3. × P. a. **Podwała podwałina**, *fundament, grunt, podstawa, zasada*. <Pod + *Wale, od Wał>

Podwałec, lca, lm. *lce nit dosyć gruby, na którym obraca ś. walec kłódce*. <Pod + Walec>

Podwałenie, a, bfm., czynność cz. **Podwalić**.

Podwalić, i, il, nied. **Podwałac** l. *wwalić pod co, podtoczyć; walać podepchnąć coś ciężkiego*. 2. *podważyć coś ciężkiego*. 3. *przyczynić ś. do obalenia czego, podburzować, podkopac*: Fundamenta wolności P. L. <Pod + Walić>

Podwałina, y, lm. y l. [P.] p. **Podolek**. 2. a-

nat.: P. wżgórka jamy bębenkowej ucha (subiculum promuntarii cavi tympani). 3. = a) bud. część ściany murowanej bezpośrednio nad ziemię po tło budowli wyprowadzona; nizko nad ziemię wznosząca ś. ściana, na której stoją słupy lub inna ściana; spód drewniany budowli drewnianej, przy cieś; ściana chaty obsypana z dołu ziemią, najniższa płaza w ścianie chaty: Cała chałupa wspiera ś. na podwalinie w czworokąt z grubych bali. P., przycieś, podeszwa w budowaniu. Troc. b) P. stołcowa = P. równoległa do opaski, w której są utkwiłone spodki słupków stołcowych, ła wa. Podcz. Przen.: Czy wiesz, na czym podwaliny ziemi założone? Bud. Do podwalin grobowych zstąpią pospołu. Bud. Płonie moralność do podwalin, szczególniej jeżeli podpala ś. ją rublami. Jeż. Zdr. **Podwalinka.** <Od Podwalie>

Podwalinka, i, lm. i l. p. Podwalina. 2. drzewo położone za fundament budowli, grubsze od ścian, które ś. na nich wznoszą, podkładzina. <Od Podwalina>

Podwalinowy przym. od **Podwalina:** Belka podwalinowa.

[**Podwalnica, y, lm. e**] belka w wiatraku, na której leży i obraca ś. karł wiatu. <Od Podwalny>

Podwalny pod wałem, poniżej a. w bliskości walu będący: Podwalne opasanie. Troc. <Pod + Walny>

Podwał, u, lm. y l. p. Podwale. 2. [P.] = a) podwalina, fundament: Chłopi zakopują kości ze zdechłych swych owiec pod podwały w owczarniach swych sąsiadów, którym powodzenia tego gospodarstwa zazdroszą. b) piwnica, sklep, loch. <Pod + Wał>

Podwała, y, lm. y obsada: Trzeszczała lekko P. przedniego masztu. Rodz. <Pod + *Wała, WĄŁ>

[**Podwałczenie, a, blm.**] czynność cz. **Podwałczyć.**

[**Podwałczyć, y, ył, Bełować, Bułanic**] wymawiać ł jak u, mówić na podwałkę. <Od Podwałka>

† **Podwałek, lka, lm. lki l.** bud. część kapitelu skorupowata. 2. woj. przedpiersień podwalny, zastęp. Troc. <Pod + *Wałek, od Wał>

Podwałka, i, lm. l. i p. Opusta: P., opusta, kawałek ziemi w oraniu lemieszem nie tknięty. Włod. 2. [Mówić na podwałkę] p. **Podwałczyć.** 3. [P.] zszycie dwóch brzegów płótna bez obrąbka. 4. [Robić co na podwałkę] = rzucać na kupę. 5. gór. ustęp, który rębacz przy odciosowywaniu w ścianie zostawił, a który potem, żelazem czyli klinami szerzej zabierając, wycina. <Pod + *Wałka, Wał>

Podwałkować, uje, ował zwałkować do pewnego stopnia, nieco zwałkować. <Pod + Wałkować>

Podwałkowanie, a, blm., czynność cz. **Podwałkować.**

× **Podwanaste p. Podwunaste.**
× **Podwanastny, × Podwunastny** we 12 złożony; z 12 jednostek złożony. Troc. Podwanastne dania przy obiedzie. <Po + Dwanastny>

× **Podwanasty, × Podwunasty** dwunasty z rzędu, na dwunastym miejscu leżący. <Po + Dwanasty>

Podwapnieć, eje, ał zwapnieć do pewnego stopnia, nieco zwapnieć. <Pod + Wapnieć>

Podwapnienie, a, blm., czynność cz. **Podwapnieć.**

Podwarcabni, ego, lm. i p. Podwarcabny.
Podwarcabny, ego, lm. i rz. pomocnik, zastępca warcabnego w kopalni soli w Wieliczce. <Pod + Warcabny>

Podwargowy pod wargami będący. <Pod + Wargowy>

Podwarjować, uje, ował zwarjować do pewnego stopnia, oszaleć: Traci głowę dla niej i chodzi jak podwarjowany. Krasz. Tak podwarjował, słyszę, że stanęję sobie najął na wsi, przed nami ś. wyłgiwa, a co wieczór do dzieweczyny chodzi. Krasz. <Pod + Warjować>

Podwarjowanie, a, blm., czynność cz. **Podwarjować.**

Podwarzać, a, ał p. Podwarzyć.
Podwarzanie, a, blm., czynność cz. **Podwarzać.**
Podwarzenie, a, blm., czynność cz. **Podwarzyć.**

Podwarzyć, y, ył, nied. Podwarzać uwarzyć do pewnego stopnia, podgotować. Das. <Pod + Warzyć>

Podwatować, uje, ował podbić, podszyć watą; podłożyć watą, wywatować od spodu: Kołdra dobrze podwatowana. Piersi sobie podwatowała. <Pod + Watować>

Podwatowanie, a, blm., czynność cz. **Podwatować.**

Podwawelski pod Wawelem będący: Gród P. = Kraków. Rysy ze świata społecznego, który w podwawelskim grodzie otacza Zygmunta. Paw. <Pod + Wawelski>

Podważać, a, ał p. Podważyć. <Pod + *Ważać, od Ważyć>

× **Podważać, a, ał p. Podwieźć.**
Podważanie, a, blm., czynność cz. **Podważać:** Drągi służą do podważania drzewa. Kluk.

× **Podważanie, a, blm.,** czynność cz. × **Podważać.**

[**Podważanie się, a ś., blm.**] czynność cz. **Podważać ś.**

Podważenie, a, blm., czynność cz. **Podważyć.**

[**Podważenie się, a ś., blm.**] czynność cz. **Podważyć ś.**

Podważka, i, lm. i l. a. Podważnik przedmiot służący do podważania, podnoszenia czego, drag, dźwignia, elevator, lewar. 2. chir. (elevatorium) narzędzie tępe do podważania ugniecionych odłamków kości, odłuskiwacz, drażdek. <Pod + *Ważka, od Ważyć>

Podważnik, a, lm. i rzem. Podważka. <Pod + *Ważnik, od Ważny>

Podważyć, y, ył, nied. Podważać podsadziwszy co od spodu, podnieść, wyważyć: Urąbie drag i za kilka razy ów kamień straszny z miejsca podważy. Jabł. Górę wielką z nasady podważywszy z dołu, w pół ją chyła z wszystkimieni sosnami pospołu. Przyb. P. ząb lewarkiem. Choć drzwi zamknięte były, trafiło dziecko na paluszki wspięte kłankę sobie P. Nar. Przen.: Morze z gruntu wiatr podważa. Chr. (= podnosi, podburza). 2. † P. przen. podźwignąć, podeprzeć, podnieść, wspomóc, wesprzeć: Prosimy Boga, aby nędzne i ubogie P. Wuj. [P. ś.] odważyć ś. na co. <Pod + Ważyć>

Podwdziać, eje, ał, nied. Podwdziewać wdziać pod spód: Mógłbym być śmiało P. coś watowanego, np. paletot. Bał. <Pod + Wdziać>

Podwdzianie, a, blm., czynność cz. **Podwdziać.**
Podwdziewać, a, ał p. Podwdziać. <Pod + Wdziewać>

Podwdziewanie, a, blm., czynność cz. Podwdziewać.

Podwecować, uje, ował wecując podostrzyć.
<Pod + Wecować>

Podwecowanie, a, blm., czynność cz. Podwecować.

Podweselać, a, ał i P. ś. p. Podweselić.
Podweselanie, a, blm., czynność cz. Podweselać.

Podweselanie się, a ś., blm., czynność cz. Podweselać ś.

Podweselenie, a, blm., czynność cz. Podweselić.

Podweselenie się, a ś., blm., czynność cz. Podweselić ś.

Podweselić, i, il, nied. Podweselać kogo = rozweselić nieco, w dobry humor wprowadzić, rozrwać, rozruszać, trunkiem podochocić: Korzeniem dobrych win głów podweselił. Otw. Podweselił goście muzyką i różnemi rozrywkami. Troc. Muzyka podwesela człowieka: słysząc ją, człowiek rozweselił ś. Petr. Teraz po tej trwodze chęć cię lutnią swoją cokolwiek P. Tw. Dla przyjaciela sobie P. Kn. Biesiada ś. zawzięła, a goście podweseliłi. Błaż. Człowiek do kompanji nieoszacowany, zwłaszcza jak sobie podweseli. L. P. ś. *podweselić sobie, podochocić sobie, podpić sobie.* <Pod + Weselić>

Podwetrynarz, a, lm. e pomocnik, zastępca wetrynarza: Biuro prawodawcze zaroiło ś. podwetrynarzami, pokątni doradcami. Strasz. <Pod + Wetrynarz>

Podwezujuszowy pod Wezuwuszem będący: Lawa w podwezujuszowych winnicach użyznia rolę nowym urodzajem. Szaj. <Pod + Wezuwuszowy, od Wezuwusz>

Podwędzać, a, ał p. Podwędzić.

Podwędzanie, a, blm., czynność cz. Podwędzać.
Podwędzenie, a, blm., czynność cz. Podwędzić.
Podwędzić, i, il, nied. Podwędzać uwędzić do peonowe stopnia, cokolwiek uwędzić. <Pod + Wędzić>

× Podwęgiel, gla, lm. gie nazwa ogólna dla odmian węgla kopalnego: węgla ziemnego, brunatnego, lignitu, gągasa a. gagatu. Sł. wil. <Pod + Węgiel>

Podwęgielny, † Podwęgelnny pod węglem znajdujący ś., fundamentalny: Kamień P. = kamień węgielny. <Pod + Węgielny>

† Podwęgielny p. Podwęgelnny: Pobudowanie się na samym istym podwęgielnym kamieniu, na Jezusie Chrystusie. Bud. <Pod + *Węgielny, od Węgiel>

Podwężlenie, a, blm., czynność cz. Podwężlić.
Podwężlić, i, il podwiązać na węzeł. <Pod + Wężlić>

Podwiać, eje, ał, Podwionąć, nied. Podwiewać i. zawiąć od spodu, nawiać od dołu: Wiatr jej pod suknię podwiewa. Wiatr mi pod płaszcz podwiewał. Troc. Zimno w pokoju, bo od podłogi podwiewa (= ciągnie). 2. *wiejąc podnieść, podrzucić, podgiąć, podderżyć:* Włosy białe na czoło opadły, lekko zefirem podwiewane, odkrywały kiedyś niekiedyś twarz jej. Stasz. <Pod + Wiać>

Podwianie, a, blm., czynność cz. Podwiać.
[Podwiąz, a, lm. y] *powrozek do przywiązywania grądzeli u sochy.* <Pod + Wiaź>

Podwiązać, że, zał, nied. Podwiązywać, † Podwiewać, † Podwiewować i. zawiązać, obwiązać od

spodu, przywiązać od dołu: Podwiąż sobie te podwiązki. Troc. Chodzi z podwiązaną głową. Opasz ś. i podwiąż buty twoje. Bud. Podwiąż brodawkę od spodu jak najtężej włosom końskim lub nieią jedwabną, tedy ci odpadnie. Perz. Podwiążuję macicę, winnicę, pionki wszelakie, *subligo, statumino.* Kn. (= *podpieram tyczkami i przywiążuję do nich*). Macica winna nawiązana, przywiązana, podwiązana, wsparta. Kn. Już macice winne podwiązano. Troc. 2. *bud. dać pod czym wiązanie, rusztowanie, podrusztować, podpiętrzyć, podstemplować.* 3. *chir.: P. naczynie krwawe = zawiązać otwór w nim. P. ranę = opatrzeć ją. P. ry-czałtowo = zawiązać naczynie wraz z częściami miękkimi przylegającymi do niego.* <Pod + Wiaź>

Podwiązanie, a l. blm., czynność cz. Podwiązać.
2. *lm. a to, czym podwiązano, czym ś. podwiążuje:* Wstał nareszcie, mogąc ś. przechadzać z ręką na podwiązaniu. Krasz. (= *na podpasce, na tem-blaku*). Komory zwierchnie cieńsze były, bo P. swe miały na spodnich. B. B. (= *rusztowanie, wiązanie*).

[Podwiązarek, rka, lm. rki] p. Podwyzarek.
<Od Podwiązać>

Podwiązeczka, i, lm. i p. Podwiązka: *Fasciola*, mała P. Mącz. <Od Podwiązka>

[Podwiązek, zku, lm. zki] p. Podwiązka. <Od Podwiązać>

Podwiązka, i, lm. i l. × P. opaska, przepaska, przewiązka: P. do włosów na głowie. L. Przestronna odzież najprzyzwoiciej młodemu wiekowi służy, więc ani podwiązkami, ani żadnymi jakimi sznurówadkami ścisnąć ś. nie potrzeba. L. 2. a. [Podwiązek], † *Podwiązka opaska podtrzymująca pończochy:* Opadły ją podwiązki. Order Podwiązki. 3. *chir. nic do podwiązywania naczyn krwawiczych, ligatura.* 4. *cieś:* P. u cieśli, belka długa, która utrzymuje i wiąże krokwy od całego dachu. Mag. 5. a. † *Alcembra, † Alcymra, † Alcymbra, † Alcymra gór. wiązanie ostatnie i najniższe w szybie, cembryzna, na której spoczywa pokładka drzewna pokrywająca czerpak w podszymbiu.* Zdr. **Podwiązeczka.** <Pod + *Wiaźka, WIEŻ/WIAŹ>

Podwiązkowy przym. od Podwiązka: Order P. w Anglii. Wyrw.

Podwiązywać, uje, ywał p. Podwiązać.

Podwiązywanie, a, lm. a czynność cz. Podwiązywać: Fizjologia z całym systemem swoich cięć, podwiązywań, elektryzowań, zatruc i t. d. nie jest organem właściwym do badania duszy. Prus.

Podwichnąć, nie, nał chir. wywichnąć ze stawu niezupełnie, a d w i c h n ą ć.

Podwichnienie, a, blm. p. Podwichnięcie.
Podwichnięcie, a, blm., Podwichnienie chir. czynność cz. **Podwichnąć** (subluxatio).

Podwicie, a, blm., czynność cz. Podwić.
Podwicie się, a ś., blm., czynność cz. Podwić ś.

Podwiczka, i, lm. i l. p. Podwika: Podwiczka dziecięciu główkę związać. Troc. Z korporatów niewiasty ich podwiczki sobie czyniły. Skar. Podwiczki pilnuje. Troc. (= *kobietom oddany*). Rad podwiczki pilnuje. Opal. 2. [P.] *dwie wstążki, czerwona i żółta lub niebieska, które swachny przypinają młodzieńcom do boku prawego u dołu przy pasie.* <Od Podwika>

† **Podwiczny** przym. od Podwika. Przen.: *kobie-*

cy: Podwieczna miłość. Troc. A jeśli by podwieczna miłość cię ruszyła, starajże ś, byś w stanie enotliwym żył. Rej. <Od Podwika>

Podwić, ije, ii i P. ś. p. Podwinać. <Pod + Wić>

[Podwieczne, ego, blm.] pieniądze dawane na podwieczorek. <Od Podwieczorny>

[Podwieczarz, Odwieczarz, Odwieczarz, Odwieczór], †Odwieczarz tylko w wyrażeniu: Na P. = pod wieczór, nad wieczorem, przed wieczorem: Przyszędem na P. Sienk. <Pod + *Wieczarz, od Wieczór>

[Podwieczrza, y, lm, e] p. Podwieczerek: Gdy nadchodzi podwieczeryz pora, to i zabawy chwila niedaleka. Pol. <Pod + Wieczrza>

[Podwieczrze, a, lm, a] p. Podwieczerek. <Pod + *Wieczrze, od Wieczór>

Podwieczerek, rka, lm. rki I. a. [Podwieczrza, Podwieczrze, Podwieczór] posiłek przelwieczorny, przekąska między obiadem i wieczorą: Dać, dostać, zjeść co na P. 2. zebranie towarzyskie, przyjęcie nad wieczorem urządzone: Towarzystwo wioślarskie wydaje podwieczorki dla swoich członków. <Pod + Wieczerek>

Podwieczorkować, uje, owa! jeść, odbywać podwieczorek. Kn. <Od Podwieczerek>

Podwieczorkowanie, a, blm., czynność cz. Podwieczorkować.

Podwieczorkowy przym. od Podwieczerek: P. czas. Troc. Posiłek P. Pora podwieczorkowa. Po kawie podwieczorkowej pożegnaliśmy księżną. Rol. <Od Podwieczerek>

× Podwieczorny przedwieczorny, blizki wieczora: P. czas. Troc. <Pod + Wieczorny>

[Podwieczór, ora, lm, ory] 1. czas podwieczorny, schyłek dnia, kiedy ś. ma ku wieczorowi, szara godzina, zmierzch, zmrok: Wdzięczny P. w wiosennej chwili w zielonej lipie ptaszeczek kwili. 2. p. Podwieczerek. <Pod + Wieczór>

Podwiedzenie, a, blm., czynność cz. Podwieść: †Baczyć żalose skarżenie, djabłowo P. Sekl. (= podejście, podstęp).

[Podwiel, Podwieła, Podwil] przys. póki, dopóki, dokąd, jak długo.

[Podwieła] przys p. Podwiel.

Podwierać, a, a! p. Podewrzeć.

Podwieranie, a, blm., czynność cz. Podwierać.

× Podwierzgiwać, uje, iwa! p. Podwierzgnąć.

× Podwierzgiwanie, a, blm., czynność cz. Podwierzgiwać.

× Podwierzgnąć, nie, na! częstot. × Podwierzgiwać (o bydle, a szczegól. koniu) wierzgnąć, kopnąć nieco tylnymi nogami: Koń ten zwykł zadem podwierzgiwać. Dor. (= podrzucić). <Pod + *Wierzgnąć>

× Podwierzgnięcie, a, blm., czynność cz. Podwierzgnąć.

Podwiesić, i, ii, nied. Podwieszać zawiesić pod czym, od spodu powiesić, przywiesić u dołu. L. <Pod + *Wiesić, WIS/WIAS/WIEŚ>

Podwieszać, a, a! p. Podwiesić. <Pod + Wieszać>

Podwieszanie, a, blm., czynność cz. Podwieszanie.

Podwieszenie, a, blm., czynność cz. Podwiesić. Podwiesić, edzie, ódl, nied. Podwodzić I. kogo, co, pod co = wiodąc zbliżyć; doprowadzić, sprrowadzić: Podwiódł wojsko pod mur. Troc. Pod miecz żołnierza P. Troc. Zdają ś. na zuchwałose podwodzić szatańskie wzroki. Słow. (= zuracać).

2. obwieść od spodu, podznaczyć: Jej sprawą ściany były zawsze jak śnieg białe i u spodu podwiedziona szlakiem. Jez. 3. † P. kogo do góry, w górę = podnieść, podźwignąć, podtrzymać, podeprzeć: Jeśli jeden padnie, tedy drugi podwiedzie towarzysza swego. Bud. (= wzniesić, uwzodzić. Bud.). Nie może chodźić, aż go kto podwodzi. Kołak. Podwodzić kogo leżącego. L. 4. † P. = a) kogo do czego, na co, ku czemu = popchnąć, pobudzić, zagrzać, zachęcić, podżec, podkusić, podnieść, doprowadzić, skłonić, znievolić: Serce mię na coś wielkiego podwodzi, że to Bóg czyni, tak sobie rachuję. P. Koch. (= korci). Miłose go podwodziła ku wycierpieniu wszystkich niewczasów. Górn. Mię sama miłose na wszystko podwodzi. Otw. Mnie mój umysł i serce tajemnie podwodzi. Dm: Cóż mię znou na gniew przyduszony podwodzisz? Bardz. Kto cię, Kaimie, podwiódł na to mężobójstwo? Birk. Podwiedziony do tej zbrodni od drugich rozpustników. Pileh. Djabęł mię podwiódł, a jam uczynił. Białob. Co ś. nie godzi, na to czart bardziej podwodzi. Kn. Ani to Brutus czyni z Kasjuszem, ale ci, co ich do złego podwiedli. Chr. Gdy w ciełe naszym zło bojuje, duszę barzo obciążuje, w grzechy ją też podwodzi. Sekl. I niewiasty do wierszów pisania podwodzą. Pot. b) kogo na kogo = podburzyć, podgurzyć, podszczać, podbechtać, podbuntować, podmówić, napompować, poduszczyc, rozjątrzyć: Neptun Feba na Achilla podwodzi. Zebr. Podwiódł nań instygatora, że mu na gardło instygował. Warg. Chłopy podwiódł, aby siedli na karku panom swoim. Birk. Przyjechał poseł bawarski, podwodząc Kazimierza na margrabię, powiadając, że on z Krzyżakami dzierży. Biel. M. Królowa króla na kancelerza podwodziła, aby mu wziął pieczęć. Papr. c) kogo = nastroić, nasadzić, podmówić, podkupić, podstawić: Tedy podwiedli mężę, którzyby powiadali, iż go słyszeli mówić słowa bluźnierskie. Leop. d) [P.] donieść, poskarżyć. 5. haf. dać podkład ze ściegów, ażeby haf ataskiem był wypukły, podłożyc. <Pod + 2. Wieść>

[Podwietrzac, a, a!] p. Podwietrzyć.

[Podwietrzanie, a, blm.] czynność cz. Podwietrzac.

[Podwietrzenie, a, blm.] czynność cz. Podwietrzyć.

[Podwietrzyć, y, yl, nied. Podwietrzac] przewiane zboże zleka jeszcze przewiać, podrzucając je pod wiatr. Śl. wil. <Pod + Wietrzyć>

Podwiew, u, lm, y podwiewanie, poddmuch, powiew ku górze. L. Przen. podnieta, podszept, wpływ, pobudka: Pospólstwo z podwiewu jego przemowy wzbudzi ś. ku gniewu. Chr. <Pod + Wiew>

Podwiewać, a, a! p. Podwiać.

Podwiewanie, a, blm., czynność cz. Podwiewać.

Podwieszenie, a, blm., czynność cz. Podwiesić.

Podwieźć, ezie, ózl, nied. Podwozić, × Podwazać I. ku komu, ku czemu, dokąd, pod co = przywieźć, zawieźć dokąd, podjechać z kim, z czym dokąd: Podwiózł go pod samą bramę. 2. komu co, czego = przywiozszy dostarczyć; dowieźć, podesać koźmi: Podwożono mu często produkta. 3. powieźć kogo częst drogi, aby miał bliżej do celu; jadąc zabrać kogo po drodze i zawieźć do pewnego punktu: Jadąc w tamtą stronę, podwiózł go kawalek. <Pod + Wieźć>

Podwiedły który podwiądł. <Od Podwiednąć>

Podwiednąć, ędnie, ądł, × Podwiednieć zwiędnąć od spodu; nieco wiewdnąć, nadwiewdnąć. <Pod + Wiewdnąć>

× **Podwiędnieć**, eje, ał p. **Podwiędnąć**. <Pod + Więdnieć>

Podwiędnienie, a, blm. p. **Podwiędniecie**.

Podwiędnicie, a, blm., **Podwiędnienie** czynność cz. **Podwiędnąć**.

Podwięzienny 1. *pod więzieniem będący*: Loch P. 2. *pod więzieniem, w bliskości więzienia znajdujący* ś.: Plac P. <Pod + Więzienny>

† **Podwiężka**, i, lm. i p. **Podwiężka**.

† **Podwiężować**, uje, ował p. **Podwięzać**.

† **Podwiężowanie**, a, blm., czynność cz. **Podwiężować**, *podwiężywanie*: P. Winnie. Bobr.

† **Podwiężywać**, uje, ywał p. **Podwięzać**.

† **Podwiężywanie**, a, blm., czynność cz. **Podwiężywać**, *podwiężywanie*.

[**Podwiga**, i, lm. i] p. **Podwijka**. <Z Podwika>

Podwijacz, a, lm. e *drut w samoprząśnicy, kierujący naprężeniem przedzą podczas nawijania*. <Od Podwijać>

Podwijać, a, ał i P. ś. p. **Podwinać**.

[**Podwijalka**, i, lm. i] *szmata, którą górale obwijali nogi od spodu zamiast obuwoi*. <Od Podwijać>

Podwijanie, a, blm., czynność cz. **Podwijać**.

Podwijanie się, a ś., blm., czynność cz. **Podwijać** ś.

Podwijka, i, lm. i 1. † P., [**Podwiga**] *spódnica kobieca faldowana, kiecka*: Gdy podwikę na ś. cienką weźmie. Szymen. 2. p. **Podwika**. 3. bud.: Podwikijki są kręcenia zawijane na gziemsach porządku korynckiego. Pocz. <Od Podwić>

Podwika, i, lm. i 1. [P., **Podwijka**, **Podwójka**] *duża chustka perkalowa biała, używana przy obchodzie weselnym*: Po obiedzie starszy družba weźmie podwikę i zawinie w nią oboje młodych, a swacha zdejmie ją z niego, i tą podwiką samej tylko młodej obwinie szyję i głowę, w czym ona chodzi aż do oczepin. 2. × P. *namitka, kwef, woal, welon, zastona kobieca*: P. kobiet prostych. Troc. Po sukni znam żałobę, znam i po podwice. Kochan. Wzięto ją zaraz, ręce jej związane, płaszcz z niej i z głowy podwikę zerwano. P. Koch. Zjawszy z swej głowy podwikę albo rąbek ubogi, dziecię rozkoszne weń powiła. Op. Biedne obywatelki nieraz szły w pęta kilkodniowej niewoli, bo już o grzbietach okrytych siłkami, o zdartych podwikach (czepcach) z głów mężatek nie było tu mowy. Rol. 3. przen. *kobieta, spółdnica*: Warować ś., by nie takiemu złeć syna, któremuby P. pachnęła. Glicz. Powiadają o Kazimierzu, że go nie mierzała P. Biel. M. Wolał biec w moskiewską krainę, niżeli przy podwice siedzieć na biesiadzie. Zim. Straż dzierżał nie na upatrzenie nieprzyjaciela, ale na upatrzenie podwiki, dla której bywało to, iż siła on nocy nie spał. Gór. Na dobrą myśl masz fortelów wiele: wino, lutnię, podwikę, to mi to wesele. Kochan. Antonjusz, zrzuciwszy zbroję, pilnował podwiki. Chr. Przy kuflu i podwice pędzi żywot lichy. Nar. Zdr. **Podwiczka**. <Pod + *Wika, zam. *Wijka, WI/WOJ>

Podwikarjusz, a, lm. e *pomocnik, zastępca wikarjusza*: P. Rzymu. <Pod + Wikarjusz>

Podwikarz, a, lm. e *kobieciarz, balamut, zalotnik, niewiesticuch*: Nie damy ś. gładyszom, tym łuszczybochenkom, tym podwikarzom w kaszy zjeść. Sienk. <Od Podwika>

[**Podwil**] przys. p. **Podwiel**: Nie pojedę, P. tu moi rodzice nie przyjadom. Ten głupi, jak się

zrobił ptakiem, wyleciał wysoko okropnie i wcionz sed do nieba, P. go ino tylko (= *dopóki go tylko widać było*).

[**Podwilczasta** owca] *owca mająca białe lub czarne podgardle*. <Pod + Wilczasta, od Wilczasty>

Podwilzać, a, ał p. **Podwilżyć**.

Podwilżanie, a, blm., czynność cz. **Podwilżać**.

Podwilżenie, a, blm., czynność cz. **Podwilżyć**.

Podwilżyć, y, ył, nied. **Podwilżać** *zwilżyć od spodu, podmyć*: Podwilżana przypływem wód. Sur. <Pod + Wilżyć>

Podwinać, nie, nął, **Podwić**, nied. **Podwijać** 1. *zawinać, odwinąć od spodu ku górze; zadrzeć, podgiąć, podkasać, podnieść*: Podwiń twoje pończochy. Troc. **Podwijać** włosy. Troc. Do góry podwijane rzęsy. Ext. Podwiniony jest podótek twój. B. B. Podwinąłem podótek twój, iż była odkryta sromota twoja. B. B. Podwinął poły i poszedł. 2. *owinać od spodu*: Naczynie zatkane drewnianym, szmatką podwiniętym korkiem. Jez. 3. *zwinąć, schować pod spód, podgiąć, podkulić*: Pies ogon podwinał. Turek siedzi, podwinawszy nogi pod siebie. Koń nogi podwija, gdy go przytrzymujesz. Troc. P. ś. 1. *zawinać ś., zagiąć ś., zadrzeć ś do góry*: Suknia na wietrze podwinięła ś. jej. 2. *zawinać ś., zwinąć ś., podgiąć ś. pod spód*: A gdyby ś. wam trochę noga podwinięła, jużby zatym i wszystka moc rzymska zginęła. Stryjk. (= *powinięła ś., skreśliła ś.*). Wyplenienie przydawa ś., gdy ś. koniowi noga podwinie z niezwyčajnego obracania. Trzye. <Pod + Winąć>

[**Podwinać się**, nie ś., nął ś.] *nasunąć ś., posunąć ś.* <Ros. podvinut, sia>

Podwindować, uje, ował *w górę nieco podciągając za pomocą windy, szuura, bloku lub jakiejś maszyny*: Podłożywszy pod ziemię drąg tak, aby jej odległość od podstawku mniejsza była względem długości drąga, niż siła Archimedesesa względem ciężaru ziemi, mógł Archimedes ziemię P. Boh. <Pod + Windować>

Podwindowanie, a, blm., czynność cz. **Podwindować**.

Podwinienie, a, blm., p. **Podwinięcie**.

Podwinięcie, a, blm., **Podwinienie** czynność cz. **Podwinać**.

Podwinięcie się, a ś., blm., **Podwinienie** ś. 1. czynność cz. **Podwinać** ś. 2. lek.: P. ś. powiek do wewnątrz (entropium). P. ś. rzęs (trichiasis).

[**Podwinięcie się**, a ś., blm.] czynność cz. [**Podwinać** ś].

Podwionąć, nie, nął p. **Podwiać**: Wiatr podwionął brzeg jej szaty. Leon. <Pod + Wionąć>

Podwionienie, a, blm. p. **Podwioniecie**.

Podwioniecie, a, blm., **Podwionienie** czynność cz. **Podwionąć**.

Podwiośnie, a, lm. a *pora idąca ku wiosnie, czas poprzedzający wiosnę, koniec zimy*: Czas był jeszcze na późno P. Kon. Dopiero na samo P., grzejąc ś. na młodym słońcu przed domem, zobaczyłem, jak szedł od miasteczka. Kon. <Pod + *Wiośnie, od Wiosna>

× **Podwitek**, tka, lm. tki *rodzaj czepka do użycia codziennego, przy gospodarstwie*: Pamiętam ją w białym na codzień podwitku, a w święto w koronce. Gocz. Por. **Podwika**. <Pod + *Witek, WI/WOJ>

[Podwizarek, u, Im. i, Powyzark] *szopa przy domu na wozy, plugi i inne narzędzia gospodar- skie.*

Podwlec, ecze, ókl, nied. Podwlekać, Podwłó- czyć pod co = *podsunąć, podciągnąć, wlokąc, za- wlec, przywlec, przyciągnąć, przysunąć, wlokąc do kogo a. czego, ku komu a. czemu.* <Pod + Wlec>

Podwleczenie, a, blm., czynność cz. Podwlec.
[Podwlecza, i, Im. i] *spółnica.* <Od Pod- wlec>

Podwlekać, a, ał p. Podwlec.

Podwlekanie, a, blm., czynność cz. Podwlekać.

Podwładność, i, blm. rz. od Podwładny.

Podwładny *zostający pod czyją władzą, zależny, podległy, poddany, podkomendny, dany do rozpo- rządzenia:* P. lud, kraj. Urzędnik P. Gniew P. rozwadze. P., ego, Im. i rz. *człowiek podwładny, poddany:* Był on ojcem dla podwładnych. Pod- władni, szlachetni wasale. Mick. <Pod + Wład- ny>

Podwłodarz, a, Im. e *pomocnik, zastępca włoda- rza.* Bobr. <Pod + Włodarz>

Podwłoka, i, Im. i *wewnętrzna a. spodnia po- włoka.* <Pod + * Włoka, WLEK/WŁOK>

Podwłosie, a, blm., Grundhar *garb. meszek pod włosami na skórze.* <Pod + * Włosie, od Włos>

Podwłosnik, a, Im. i *l. u golarza, zastłona płó- cienna, zakładana temu, któremu mają strzyć włosy.* 2. *kaftan damski na czas czesania, pudro- wania, pudermantel:* Kładziemy podwłosniki, i fryzjer nadworny nas fryzuje. Hof. Na wsi nie- jedna z kobiet letnią porą w spódnicee i pod- włosniku dzień cały przechodziła. Goł. <Pod + Włosnik>

Podwłóczenie, a, blm., czynność cz. Podwłó- czyć.

Podwłóczyć, y, ył l. p. Podwlec. 2. *niecو* *po- bronować, zabronować; podbronować.* <Pod + Włóczyć>

Podwewnętrzny *podmiotowy:* Każdy naród ma swoją własną filozofję podwewnętrzną (podmioto- wą). Chm. <Pod + Wnętrzny>

Podwoda, y, Im. y l. wóz, furmanka, fornalka *włosiańska z zaprzęgiem, a. konie sprzągane da- ne z powinności rządu a. dworowi do podwiezie- nia kogo a. czego:* Podwodą nazywano dawniej, tak jak i dziś, wóz chłopski z kołmi, czasem też i same tylko konie bez wozu. Nar. Podwodą a. na podwodzie jechał. Kn. P. pod wojsko, pod rzeczy. P. konna, wozowa, piechotna. Troc. Pod- wodę nając. Rzew. 2. *daw. powinność miast i włości dawania takich podwód.* Zdr. **Podwódka.** <Pod + *Woda, WIED/WIOD/WOD>

† **Podwoda, y, Im. y** *mielizna, szkopol, rafa* *w morzu:* Tu opoka, a tam zaraz P. Troc. <Pod + Woda>

Podwodne, ego, blm. podatek *płacony zamiast dawania podwód, na najęcie podwód:* Niektóre po- datki, jak P., stacyjne, koronacyjne i inne. Paw. <Od 2. Podwodny>

Podwodniczy, ego, Im. owie *daw. urząd woj- skowy zwierzchnika nad podwodami i wozami woj- skowemi:* P., praefectus curruum, zdawna ukazu- je s. do czasów Władysława IV. Bobrow. <Od Podwodnik>

Podwodnik, a, Im. cy *goniec, posłaniec dążący na podwodzie; ten, co jedzie na podwodzie:* W tym wniǳcie P.: burmistrz! daj konie na podwodę! Klon. Posyła posły, mówiąc: idźcie, podwodnicy, prędzej. B. B. Listy te rozsyłano przez posły i

podwodniki. Leap. P., co na podwodzie bieży. Troc. Teraz podwód za rotą tysiącami prowadzą, to szkapom, podwodnikom cudze jeść, pić dadzą. Zd. Szl. W szynkowni zastaliśmy kilku podwod- ników, raczących s. wódeczką. Byk. <Od 2. Podwodny>

1. **Podwodny** *znajdujący s. pod wodą:* Są wia- try podziemne i podwodne. Boh. Zwierzęta pod- wodne. Troc. Serec nieruchome i obojętne bar- dziej, niż P. kamień, przez który spienione ska- czą fale. Żer. Farba podwodna. Troc = *farba wod- na, nie olejna.* Roboty podwodne. Statek P., łódź podwodna (= *plywające pod powierzchnią wody*). Telegraf P. <Pod + Wodny>

2. **Podwodny, [Podwodowy]** *przym. od Podwo- da:* Na branie podwód listu trzeba, który pod- wodnym zowią. Vol. Kto na podwodzie jedzie, podwodnej odmiany mają nie ma. Vol. Zamiast podwód, czworo pieniądze podwodne na ustawie- nie poczty dać każemy. Vol. P. koń, który tłu- moki nosi. Mącz. P. urzędnik, podwodę dający z urzędu. Kn. Wieś podwodna = *obowiązana do- starczać podwoody.* Wsi podwodnych było bardzo mało. Paw. Koni cesarskich bywa tysiąc pod- wodnych, ty bywają rozdany pod komorniki a. pod dworzany cesarskie. Jancz. <Od Podwoda> [Podwodowy] p. 2. **Podwodny.** <Od Podwo- da>

Podwodzenie, a, blm., czynność cz. Podwodzić.
Podwodziciel, a, Im. e, † Podwódca, † Podwódz- ca ten, co podwodzi; podzegacz: P. do złęgo. Otw. <Od Podwodzić>

Podwodzicielka, i, Im. i *forma ż. od Podwo- dziciel.*

Podwodzić, i, il p. Podwieść.

Podwoić, i, il, † Wzdwoić, nied. Podwajać *dua- razy powiększyć, zdwoić, zdublować:* P. majątek, dochód, dawkę. P. warty. Róg jak wicher wi- rowatym dechem niesie w puszcze muzykę i po- dwaja echem. Mick. Materjalne warunki przyspie- szają rozwój ducha, podwajają pęd, z jakim ludzkość leci naprzód. Krasz. Przen.: *pomnożyć, przysporzyć, wzmoć, spotęgować:* P. kroku. P. cie- kawość, staranność, pilność. Czym, Wenero, po- dwajasz boleś mą bez miary? Hul. Z podwojo- nym pośpiechem. Jord. <Po + Dwoić>

Podwoje, i, blm. p. Podwój.

Podwojenie, a, blm., czynność cz. Podwoić.

Podwojeń, a, Im. e *min. = Piroksen.* <Od Po- dwoić>

Podwojewodzi, ego, Im. owie, Podwojodzi, **† Podwojewodzy** *pomocnik, zastępca wojewody, szceg. w sądzeniu spraw i sprawdzaniu miar i wag:* Po- mierz P. na targoch ty łokeie. Rej. <Pod + * Wojewodzi, od Wojewoda>

Podwojewodzy, ego, Im. ǳdzi a. dzowie p. Pod- wojewodzi: Podwojewodzego jest urząd ustawę kupeom czynić. Troc. W Litwie, gdzie wojewoda jest razem starostą, tam jego namiestnik zowie s. podwojewodzým sądowym; w województwach zaś, osobnych starostów mających, są podstaro- stowie. Skrzet. Podwojewodzi doglądają miary, korca, łokcia. Petr. Wojewodowie albo ich pod- wojewodzowie mają *pretia rerum* czynić. Gostk. <Pod + * Wojewodzy, od Wojewoda>

Podwojewódzki *przym. od Podwojewoda:* W Pil- nzie obierały sobie locum standijnajczęściej i są- dy podwojewódzkie. Kacz.

Podwojewództwo, a, Im. a *godność, urząd pod- wojewodziego.* T. K. <Od Podwojewoda>

Podwojski, ego, Im. sey *woźny niejski a. wój-*

towski, posłaniec sądowy, butel: P. pospolity, od sędziego i ławników obran, będzie powinien królowi przysięgę uczynić. Sz. Świadeństwo podwojskiego jest tak ważne, jako dwu mężów. Sz. P., pospólny posek. Ort. Gdy P. sędziemu winę przeпадnie w tym, iżby mu do sądu zamieszkał, tedy ma być karan maddrem królewskim, który jest trzydzieści i dwie pladze. Sz. Każdy P. powinien mieć przynajmniej półłanek własności. Sz. Podwojskiego pospolicie w niektórych miastach butlem zowią, dlatego iż jest posłem sądowym i sędziego. Sz. Na wszystkie strony podwojskich wyprawia, którzy tak wielkie roznoszą nowiny. Pot. Gębę swą rozdziewi jak P. B. B. Podwojskiego u Rzymian zwano *fecjalem*. Pot. Butellus alias P. Tuch. <Pod + Wojski>

Podwojwodzi, ego, lm. **owie** p. **Podwojewodzi**: Deputatem był dwa razy i wileńskim podwojwodzim. Syrok. <Z Podwojewodzi>
 †**Podwołowe**, ego, blm., †**Podwoławowe** *opłata od wólów*.

†**Podwonik**, a, lm. i **orzeszek woniejący, jabłuszko, bańka, naczynko, puszka, flakonik na balsamy i pachnidła, balsamka, balsamiczka. <Pod + *Wonik, od Woń>**

†**Podworne**, ego, blm. *opłata, czynsz od dworów*. Por. **Podworowe**.

Podwornik, a, lm. **cy właściciel, dzierżawca utrzymujący mały dworek**: Od gospodarzów albo podworników, którzy w domach szlacheckich w miastach mieszkają. St. lit. <Od Podwórnicy>

[**Podworotnik**, a, lm. i] *pies podwórzowy, tańcuchowy*. Krasz. <Pod + *Worotnik, od Ros. vorotnyj>

Podworować, uje, ował *spędzić pewien czas na dworowaniu, podowcipkować, pożartować, pokpić*. <Po + Dworować>

Podworowanie, a, blm., czynność cz. **Podworować**.

†**Podworowe**, ego, blm. *czynsz, który za Piastów płacono od placów, zajmowanych pod domy; podatek od domów po miastach i miasteczkach*: Płacono za Piastów P., to jest opłatę od placów, na których sobie mieszkania mieszczanie budowali. Nar. Musiała ludność składać oznaczone daniny w bydle, miodzie, zbożu, pieniądzech (poradnie, P.). Bob. <Po + Dworowe, od Dworowy>

Podworowy p. **Podwórzowy**. <Po + Dworowy>

[**Podworyszek, szka**, lm. **szki**] p. **Podwórz**. <Po + *Dworyszek, od Dwórz>

[**Podworzec, rca**, lm. **rce**] p. **Podwórze**: Piękny P. w kwadrat. Troc. Koń niecierpliwy bije w bruk podworea. Gosz. <Po + Dworzec>

Podworzyskowy?: Z kolei rozwinął się zwyczaj P. Istotę systemu podworzyskowego znajdujemy wyczerpująco w monografii „Starostwo radeńskie.”

†**Podworzyszczowy**, ego, lm. i? : Zwracamy uwagę na wzmianki o kmieciach dwornikach a. podworzyszczowych. Balc.

Podwoskować, uje, ował *wywoskować do pewnego stopnia; nawoskować cokolwiek*. <Pod + Woskować>

Podwoskowanie, a, blm., czynność cz. **Podwoskować**.

†**Podwozek, zka**, lm. **zkowie** *pomocnik a. zastępca woźnego*: Woźnego a. jego podwozka. Wawrz. z Prażm.

Podwozić, i, ił p. **Podwieźć**. <Pod + Wozić>

[**Podwozki, ów**, blp.] *żelazne obicie osi*. <Pod + *Wozki, WIOZ/WOZ>

†**Podwozowe**, ego, blm. *pewna opłata*: Quod naraz vocatur seu P.

Podwoźnik, a, lm. **cy** *ten, co podwozi, dowozi, przywożąc, dostarcza, co ś. do tego najmie*. <Pod + Woźnik>

Podwoźny gór.: *Kopacz P. = kopacz wybierająca sól w Wieliczce ławami obok kłapciów*. Bałwan (soli) P. (*wagi 6 centnarów*). <Pod + Wóźny>

Podwożenie, a, blm., czynność cz. **Podwozić**.
 †**Podwód**, odu, blm. *pewna powinność ziemska*: P., przewód, narzasz, powóz, odwóz. Wiszn. Por. **Podwozowe**. <Pod + WIOD/WOD>

†**Podwódca**, y, lm. y p. **Podwodzieciel**: P. i dawca śmiałości do ziego. Otw. <Od Podwodzie>

Podwódka, i, lm. i l. p. **Podwoda**: *Nazajutrz P. brata odwozła mnie do Lwowa. Krasz. 2. chir. p. Podsuwka. 3. karc.*, w grze zwanej kasztelanem, *jakabądź karta pojedyncza*: Przydając do nich (do kart) jakąkolwiek bądź inną, to jest podwódkę. Goł. Do jednej zadanej nie używa się podwódkki. Goł. <Pod + *Wóдка, WIOD/WOD>

†**Podwódzca**, y, lm. y p. **Podwodzieciel**: My, którzy z przykładu i zapalenia niektórych podwozów naszych przyszliśmy byli o ten grzech przestępstwa. Okol. <Pod + *Wódzca, WIOD/WOD>

Podwój, oju a. **oja**, lm. **oje** l. × P., [P.] *jeden z dwóch boków pionowych ramy u drzwi, węgar*: Podwoje, boki drzwi, wiążące prog i nadprozek. Włod. Heli kapłan siedział na stolku u podwoja kościoła Pańskiego. Wuj. Podwoje ryte z kosztownych topazów. Tw. Forto! byś się podwojów tych sto lat trzymała, nie będziesz już tak wielu ubogich widziała. Groch. *Alludere caput postē*, uderzyć się w głowę o drzwi, stracić z podwoja wosk, w przypowieści. Mącz. Skoblił strzec u podwoju, aby nie psowano. Ek. [Staną sobie u podwoja. Przyjechał do podwoja. W sieni u podwoja tam jest służba twoja]. Furto, powiada, mnie tu na złość trzymasz się tak mocno podwoja. Kochan. Com się razów obrócił u twego podwoja. Kochan. 2. w lm. *drzwi okazałe, złożone z dwóch skrzydeł, otwierające się w obie strony*: Dał on w podwoje raz niewytrzymany. P. Koch. Którzy zbudowali próg swój podle prog mego, a podwoje swoje podle podwojów moich. Wuj. Na oścież podwoje otworzywszy. Min. Widać zamków otwarte podwoje. Mick. Gmach, gdzie wielkich sto podwoi. Mick. Podwoje dolne zamknąć. Mick. Żelazne podwoje. Zal. Przen.: O gdybym klucz mógł znaleźć do serca podwoi! Garczyń. 3. †P. *towarzystwo z drugiej osoby*: W domu miej księdza, w drodze nie jedz bez podwoju. Pot. <Po + Dwój>

[**Podwój, oja**, lm. e **łącznik sochy z jarzmem**: W prawy bok wojów (u sochy) przy łubce wbito jest mały haczyk żelazny, zwany P. P. z powrózka (u sochy). <Pod + Wój>

Podwójci, ego, lm. **owie** l. [P.] *pomocnik, zastępca wójta gminy*: Wszelkie gminne robocizny załatwiają wszyscy obywatele gminy prócz wójta, podwójciego i przysiężnego. Każdego przeprze, każdego przegada, jakby podwójciem był a. ławnikiem. Kon. 2. *pomocnik, zastępca wójta*

miejskiego: P. miasta Krakowa. Bartłomiej, P. krakowski, pisarz cła komory krakowskiej. Nies. P. w Krakowie, u których o dziesięć grzywnien pozycują ś. Petr. <Pod + *Wójci, od Wójt>

1. [Podwójka, i, lm. i] *plótno tkane we dwie nitki: wzdłuż i wpoprzek, a używane na ubranie męskie.* <Po + Dwójka>

2. [Podwójka, i, lm. i] p. *Podwika.* <Pod + *Wójka, od WI/WOJ>

Podwójnie przys. od **Podwójny**: Zawiniłeś P. Złożył papier P. (= *we dwoje*).

Podwójnik, a, lm. i, **Przedwał** woj. *rodzaj drugiego obwodu, który robią u spodu odziania waloowego, a który na wysokość równą z samym poziomem gruntu.* <Od Podwójny>

Podwójniolisty mający *liście podwójne*: Podwójniolista wiotka akacja. Sł. wil. <Podwójny + Listny>

Podwójnorogi mający *rogi podwójne*: Jednorozce jedno- i podwójnorogie. Sł. wil. <Podwójny + *Rogi, od Róg>

Podwójność, i, blm. rz. od **Podwójny**. L.

Podwójny, × **Dwójny** złożony z dwóch jednorodnych części, z dwóch pojedynczych złożony, z dwukrotnego powtórzenia tego samego powstały, we dwoje wzięty; dwa razy tyle wynoszący, znaczący, dubeltowy: Papier P. Szpilka podwójna do włosów. Podwójna szerokość, zapłata, miara, porcja. Podwójne okno. Podwójne drzwi (= *podwoje*). P. płot. Troc. P. wóz. Troc. P. grosz. Troc. P. płód. L. (= *dwojaczki*). Podwójny konie. Troc (= *dwojka, para koni*). Żołnierz P. Troc (= *podwójny żołd biorący*). P., dubeltowy, pełny kwiat. L. Kłós P. = z dwóch pojedynczych zrosniętych z sobą złożony. Kirys P. p. Kirys. Kolej podwójna = *kolej o dwóch torach*. Jeżeli w potrzebę przyjaciele wchodzisz i prośbę jego sprzedasz, dar twój podwójnej ceny nabiera. Kras. A. 2. Kwadrat P. = *rodzaj pasjansu*. 3. × P. *dwulicowy, na dwóch ramionach płaszc noszący, chwiejny*: Chytre umysły podwójne. L. (= *na dwie strony, obojętne*). 4. anat.: † *Muskuł* P. górny i dolny p. **Blizniaczy**. 5. astr.: *Gwiazdy podwójne = tak blisko względem siebie położone, że tylko za pomocą silnego teleskopu mogą być rozróżnione, stanowiąc układ dwóch słońc krążących dookoła wspólnego swego środka ciężkości*. 6. fiz.: *podwójne załamanie światła = gdy promień światła rozpada ś. w ciałach krystalicznych na dwa promienie*. 7. gór.: *Kilof* P. = *kilof z dwoma końcami ostrymi, o s k a r d*. 8. gram.: *Liczba podwójna = wyrażająca dwa przedmioty, dwie istoty*. 9. min.: × *Spat* P. p. *Kalcyt*. 10. muz.: *Krzyżyk* P. p. *Krzyżyk*. <Po + Dwójny>

Podwójtostwo, a, lm. a, **Podwójtostwo** urząd, *obowiązki podwójnego*. L. <Pod + Wójtostwo>

Podwójtowski przym. od **Podwójci**: *Urząd* P. <Pod + Wójtowski>

Podwójtostwo, a, lm. a p. **Podwójtostwo**. <Pod + Wójtostwo>

[**Podwór**, oru, lm. ory] p. **Podwórze**. <Po + Dwór>

[**Podwórcę**, a, lm. a] p. **Podwórze**: *Rozbiegli ś. natychmiast dworcy, hałasem wielkim napędzając podwórcę wszystkie*. Krasz. *Podwórcę* i gród nasz, jak nabił, pełne. Krasz. <Od Podwórze>

[**Podwórcowy**] przym. od **Podwórzec**. <Od Podwórzec>

[**Podwórczyk**, a, lm. i] p. **Podwórzec**: P. wysiełony zieloną murawą. Bał. <Po + *Dwórczyk, od Dwór>

[**Podwóreczek**, czka, lm. czki] p. **Podwórek**. <Od Podwórek>

Podwóreczko, a, lm. a p. **Podwórko**.

[**Podwórek**, rka, lm. rki] p. **Podwórz**: *Zamieszkaj ten tu P. Kor. Skosiłbym se trawę i zwiózł na P. Prus. Iść do kogo na podwórki = iść do niego w odwiedzinę*. <Po + *Dwórek, od Podwórek>

Podwórko, a, lm. a p. **Podwórze**: *Podpórki dziewczątka z podwórka przynoszą*. Len. <Po + *Dwórko, od Dwór>

Podwórkowy przym. od **Podwórko**.

× **Podwórny** p. **Podwórzowy**: *Plac* P. *Kury, kaczkę podwórne, nie klatczane*. Troc. *Kapłan* P. *Bój* błąd wrota śmierej podwórne otworzył. Ryb. J. <Po + Dworny>

[**Podwórz**, a, lm. e] p. **Podwórze**: *U nich przed głównym budynkiem bywa 4 lub 5 podwórzów*. Świt. Zdr. [**Podwórek**, **Podwóreczek**, **Podwórszek**]. <Z Podwórze>

Podwórze, a, lm. a, [**Podwórze**, **Podwórze**, **Podwórzec**, **Podwórzec**, **Podwórzec**, **Podwórzec**, **Podwórzec**] *placyk gospodarski przy bulwiku a. wśród zabudowań*: P. *chłopskie* dzieli ś. na miejsce dla bydła i skład drzewa, na miejsce dla gnojni, a trzecie przy samym mieszkaniu na wjazd i wyjazd. Świt. *Podwórze*, któremi posdowie do sułtana idą, są pełne janczarów. Kłok. *Drzewo dębowe* było sadzone na podwórze zamku. Otw. *Na podwórze = na dworze, pod niebem*. L. *Z podwórze = ze dworu, od zewnątrz*. Troc. *Okna* mojego mieszkania wychodzą nie na front, nie na ulicę, ale na P. *Ma* mieszkanie od podwórze. *Mieszka* w podwórze (= *w oficynie, nie w domu frontowym*). Skład mieścił ś. w drugim podwórze. *Dzieci* biegają po podwórze. *Wyszedł* precz na P., a kur zapiał. *Wuj*. *Z* jednej strony podwórze stoi dom mieszkalny, szczytem do ulicy, a frontem do podwórze zwrócony. *Malin*. [Na podwórze w studni dudni woda, dudni]. Zdr. **Podwórko**, **Podwóreczko**. <Po + *Dwórze, od Dwór>

Podwórzec, rca, lm. rce 1. *podwórze wspaniałe, dziedziniec*: P. *pałacowy, zamkowy*. Piękny P. w kwadrat. Troc. Zdr. **Podwórczyk**. 2. [P.] p. **Podwórze**. <Po + *Dwórzec, od Dwór>

Podwórzowy, i. a. × **Podwórny** przym. od **Podwórze**: *Stróż*, *pies* P. 2. bot.: *Oset* P. p. **Poploch**.

Podwóz, ozu, blm. *podwieszenie, podwożenie, dowóz, dostarczenie wozem z pobliska, z okolicy*: P. żywności do miasta. <Pod + Wóz>

† **Podwracać**, a, ał p. **Podwrócić**.

† **Podwracanie**, a, blm., czynność cz. **Podwracać**.

Podwrębiacz, a, lm. e w maszynie do szycia, *przrząd do podwrębiania*. <Od Podwrębiac>

Podwrębiac, a, ał p. **Podwrębić**.

Podwrębianie, a, blm., czynność cz. **Podwrębiac**.

Podwrębić, i, il, nied. **Podwrębiac** *zwinąwszy reszty brzegi w środek, przyszyć je na płask, zeszyc, przeszyc z nawrotką, a n a w r ó c i ć*. <Pod + *Wrębić, od Wrąb>

Podwrębianie, a, blm., czynność cz. **Podwrębić**.

Podwrotek, tka, lm. owie *najniższy oficjalista w żupach solnych*: *Podwrotekowie* po 1 złotym. Biel. J. *Urzednicy* żupni, *pisarze, szafarze*, *podwrotekowie*. Vol. <Pod + *Wrotek, WROT/WART/WIERO>

[**Podwrotnia**, i, lm. e] p. **Podwrotnica**. L.

[**Podwrotnica**, y, lm. e, **Podwrotnia**] *deska do zagrodzenia wrot u dołu, kiedy nie dochodzą do*

ziemi. <Pod + * Wrotnica, WROT / WART / WIERĆ>

† **Podwrócenie**, a, blm., czynność cz. **Podwrócić**.

† **Podwrócić**, i, ii, nied. † **Podwracać** i. *wjąwszy od spodu przewrócić; wyrócić, przewrócić do góry nogami, nawspak*: Wichry gwałtowne domy z mieszkaniem przewracają. Ryb. Skały i dęby podwraca. Otw. Ziemia, z której ś. rodził chleb, od ognia podwrócona jest. Leop. Przen.: Na sierotę ś. oburzacie, a P. przyjaciela swego usiłujecie. Leop. (= *podstawić mu nogę, zdradzić, podejść*). Podwróciłeś przeciwniki twoje, puściłeś gniew twój, który je pożarł jako słomę. Damb. Nie śpią, aż co złego uczynią, ażeby kogo podwrócili. Leop. Myślił P. kroki moje i zakryli na mnie siła. Leop. Przen.: Izałby Bóg miał P. sąd? B. B. (= *wyrócić na nice, odmienić*). 2. kogo = *podburzyć, poduszczyć, podbuntować, podmówić, podbehtać*: Ten podwraca lud nasz i zakazuje trybut dawać cesarzowi. Leop. Tegośmy należeli podwracającego naród nasz. Wuj. Pan Bóg twój da tobie odpocznąć, a podwróciłyby wszystkie narody wokole. B. Sz. <Pod + Wrócić>

† **Podwrót**, otu, lm. *oty wyurot, upadek*; przen. *podejście, wybieg, zasada*: Tym bardziej szkodzić można, im mniej ś. kto podwrotu spodziewa. Pot. Nie frantowskim podwrotem, ale ostrą bronią zgładzimy ich. Pot. Na P. szczęścia mego. Troc (= *na przekór szczęściu memu*). <Pod + * Wrót, WROT / WART / WIERĆ>

Podwstępniak, a, lm. *cy* *posp. uczeń klasy podwstępnej*. <Od Podwstępny>

Podwstępny niższy od *wstępnego*: Oddział P. w szkole. Klasa podwstępna. <Pod + Wstępny>

Podwulkanowy pod *wulkanem* a. w *poblizu wulkanu* będący. <Pod + Wulkanowy>

× **Podwunaste**, × **Podwanaste** *przys. wskazujący dwunaste miejsce w szeregu wyliczanych paragrafów, ustępów, artykułów, powodów, względów*. <Po + Dwunaste, od Dwunasty>

× **Podwunastny** p. **Podwanastny**. <Po + Dwunastny>

× **Podwunasty** p. **Podwanasty**. Bobr. <Po + Dwunasty>

Podwycie, a, blm., czynność cz. **Podwyć**.

Podwyć, yje, ył myśl. *zważyć wyjąć, naśladując wycie*: P. wilka do obozowiska. <Pod + Wyć>

Podwydziałowy niższy od *wydziałowego*: Szkoły wydziałowe i podwydziałowe. Djar. gr. W szkołach podwydziałowych znajduje ś. tylko prorektor, trzech lub czterech profesorów i kaznodzieja. L. <Pod + Wydziałowy>

Podwymienny p. **Podcycowy**. <Pod + * Wymienny, od Wymię>

[**Podwyrzeczko**, a, lm. a] p. **Podwyrze**. <Od Podwyrko>

[**Podwyrzek**, rka, lm. rki] p. **Podwyrze**. <Z Podwórek>

[**Podwyrka**] tylko w wyrażeniu: Na podwyrkę = *tuż przy domu, pod ręką*: Sądzi kartofle na podwyrkę.

[**Podwyrko**, a, lm. a] p. **Podwyrze**. <Z Podwórką>

[**Podwyrze**, a, lm. a] p. **Podwórze**. Zdr. [**Podwyrko**, **Podwyrzeczko**, **Podwyrzek**]. Zgr. [**Podwyrzecz**]. <Z Podwórze>

[**Podwyrzyce**, a, lm. a] p. **Podwyrze**.

[**Podwystawa**, y, lm. y *dach na słupach, bez*

ścian, do składania drzewa, narzędzi gospodarskich i t. p. <Pod + Wystawa>

[**Podwystawk**, a, lm. i] *wystawa przed domem, daszek wysunięty, ganek przed domem, poddasze wystające*. <Pod + * Wystawk, od Wystawa>

† **Podwyszać**, a, ał i † P. ś. p. **Podwyższyć**: Starali ś. o to, aby krześcijaństwo podwyszali, a poganę tępilli. Janecz. <Pod + * Wyszać>

† **Podwyszenie**, a, blm., czynność cz. **Podwyszać**.

† **Podwyszenie się**, a ś., blm., czynność cz. **Podwyszać** ś.

† **Podwyszenie**, a, blm., czynność cz. **Podwyszyć**: A wszakoż takie... innym ślachciem w sławie a w podwyszeniu czeł przyrówane. Stat. w.

† **Podwyszenie się**, a ś., blm., czynność cz. **Podwyszyć** ś.

† **Podwyszyć**, y, ył i † P. ś. p. **Podwyższyć**: Ale Pan Bóg wszechmogący czasu słusznego pomnoży wszystkie enoty, podwyszy człowieka entliwego. Kaz. 1555. <Pod + * Wyszyć, od * Wysz = Wyżej>

Podwyznacznik, a, lm. i mat. *wyznacznik, który otrzymujemy z danego wyznacznika, usuwając pewną liczbę wierszy i tyleż kolumn*. <Pod + Wyznacznik>

[**Podwyzark**, a, lm. i] p. **Podwizark**. **Podwyż** *przys. wyżej, powyżej; nad, ponad*: Ptak ten P. buja. Troc. Ślawi podwyż niebios. Siega podwyż głowy. <Pod + Wyż>

Podwyżka, i, lm. i I. *podwyższenie, powiększenie, podniesienie, dodatek*: P. pensji, podatków. 2. bud. *podwyższona część podłogi w izbie, w sali*. 3. han. *podniesienie ś. kursu jakichkolwiek papierów publicznych*, z wyżka, hosa: Trzeba grać na podwyżkę. Bał. <Pod + * Wyżka, od Wyżej>

Podwyższać, a, ał i P. ś. p. **Podwyższyć**.

Podwyższenie, a, blm., czynność cz. **Podwyższać**: P. kogo na urząd. Troc.

Podwyższenie się, a ś., blm., czynność cz. **Podwyższać** ś.

Podwyższenie, a I. blm., czynność cz. **Podwyższyć**: P. wału, wieży. Troc. P. krzyża św. Skar. (= *podniesienie*). 2. lm. a *miejsce podwyższone, wzniesienie, podest, estrada i t. p.*: Muzyka na podwyższeniu, złożona z kilkunastu samouczków. Krasz.

Podwyższenie się, a ś., blm., czynność cz. **Podwyższyć** ś.

Podwyższyć, y, ył, † **Podwyszyć**, nied. **Podwyższać**, † **Podwyszać** *podnieść wyżej, zrobić wyższym, powyższyc*: P. dom o piętro. Ściany podwyższone. Troc. P. ścieżkę. Nauka lekarzowa podwyższy głowę jego. Wuj. (= *wzniesie*). Najpewniejszy dowód utraty panieństwa podwyższony fartuszek. L. 2. kogo = *posunąć na wyższy stopień, wywyższyć, wynieść, podnieść*: Podwyższony prędko, z podłego stanu abo nad zasługę i godność, *uocis homo*. Kn. Szczęście podwyższa, szczęście poniża. Prz. Miał mię P. ksiądzciem na Lidzie Mick. 3. *podnieść, powiększyć*: P. cenę, podatek. P. komu pensję. 4. † P. prawo czyje = *stwierdzić, potwierdzić publicznie*: Powołanego, kiedy ś. stawi i niewinnym okaże, przywróć ku prawu swemu i podwyższa prawo jego. Groic. P. ś. I. *stać ś. wyższym, pójść w górę, wznieść ś., wzrosnąć, podnieść ś.*: To drzewo co rok ś. podwyższa. Troc. Poziom wody podwyższa ś. Ceny podwyższyły ś. Wymagania podwyższają ś. Podwyższył ś. na tę godność. Troc. (= *zaawansował*).

2. *podwyższyć siebie, wynieść ś., wywyższyć ś., podnieść ś., zaдрzeć nosa:* Ktokolwiek ś. podwyższa, będzie uniożon; a kto ś. unia, będzie podwyższon. Skar. <Pod + Wyższyć>

Podwzgórze, a, lm. a anat. część mózgu pod wzgórkami wzrokowym leżąca (hypothalamus). <Pod + Wzgórze>

Podybać, bie, hał 1. spędzić pewien czas na dybaniu: Gdybyś chciał kóło tej wdówki P. trochę, nie byłaby tak surowa. L. (= pokręcić ś., pochodzić). 2. (o wielu) *zdybać jedno po drugim, dybiąc pozabierać; przydybać jedno po drugim:* Pacholikowie, podybawszy gdziekolwiek w polu konie cudze dobre, brali. Niem. Gdy je śmieré podybie, tedy tam poznają. Rej. 3. *zdybać, przydybać, przylapać:* Zaraz podybawszy Gintowta, rzekłem do niego. Kaezk. 4. *dybiąc pójsć:* Podybał do chaty. Śl. wil. <Po + Dybać>

Podybanie, a, blm., czynność cz. Podybać.

Podychać, a, ał spędzić pewien czas na dychaniu: Chory podychał jeszcze, a wreszcie usnął. <Po + Dychać>

Podychanie, a, blm., czynność cz. Podychać.

Podychtować, uje, ował 1. pozatykać dychtownie: P. szpary. 2. *spędzić pewien czas na dychtowaniu.* <Po + Dychtować>

Podychtowanie, a, blm., czynność cz. Podychtować.

† **Podyć, ydzie, podszedł, podejść:** A w sercu myślą, jakoby zdradliwie podyć dobrego. Koehan. <Z Pod + Ić = Iść>

Podydolenie, a, blm., czynność cz. Podydolić.

Podydolić, i, il posp. spędzić pewien czas na dydoleniu. <Po + Dydolić>

Podygać, a, ał spędzić pewną chwilę na dyganiu. <Po + Dygać>

Podyganie, a, blm., czynność cz. Podygać.

Podygotać, ocze, ował przepędzić pewien czas na dygotaniu. <Po + Dygotać>

Podygotanie, a, blm., czynność cz. Podygotać.

Podygować, uje, ował p. Podugować. <Po + Dygować>

Podygowanie, a, blm., czynność cz. Podygować.

Podyktować, uje, ował dyktując podać do napisania, odbyć z kim dyktando: P. komu list. Przen.: *podsumać, poddać, podprowieździć, podszepnąć, doradzić, zalecić:* Dołóź reszcie, co ci rozum i łaskawe dla mnie serce podyktuje. L. Przen.: *przepisać, narzucić, zamówić, podysponować sobie:* P. sobie dania na obiad. P. komu prawa, warunki. <Po + Dyktować>

Podyktowanie, a, blm., czynność cz. Podyktować.

1. × **Podym, u, lm. y l. p. Podymne:** Sumy korespondujące kilku, kilkunastu, 25 do 50 aż do 90 poborów i podymów. T. K. <Po + Dym>

2. **Podym, u, lm. y l. a. × Podyma, × Podymka** staw łączący gołęi ze stopą. 3. w anatomii porównawczej = a) skok. b) końcowa część nogi owadziej złożona z dwóch lub więcej członków. <Z *Pod-(j)im = *Podejm, Pod + JM/JIM>

Podyma, y, lm. y l. [P., Podejma, Poddyma, Podema, Podelga] kawałek drzewa pod rozworą u wozu do podtrzymywania dęzła poziomo, aby nie padał. 2. × P. p. **Podym.** <Z *Pod-(j)ima = Podejma, Pod + JM/JIM>

Podymać, a, ał spędzić pewien czas na dymaniu. <Po + Dymać>

[Podymać, a, ał] podejmować. [P. ś.] podejmować ś., podnosić ś. <Z Pod + Imać>

Podymanie, a, blm., czynność cz. Podymać.

[Podymanie, a, blm.] czynność cz. [Podymać]. [Podymanie się, a ś., blm.] czynność cz. [Podymać ś.].

Podymić, i, il, P. ś. dymiąc przez pewien czas, ustać dymić. <Po + Dymić>

Podymie, a, blm. zb. ogół dymów, to jest domów, chat: W jednej wsi będzie kilkaset podymia. Pim. W biskupiej osiadłości trzy tysiące podymia, z którego to każdego podymia po pół kopy czynszu dają. Wer. <Po + *Dymie, od Dym>

Podymienie, a, blm., czynność cz. Podymić.

Podymienie się, a ś., blm., czynność cz. Podymić ś.

Podymisyjny który nastąpił po otrzymanej dymisji. <Po + *Dymisyjny, od Dymisja>

Podymka, i, lm. i l. × P. p. Podym. 2. [P.] drążek żelazny a. drewniany, wkładany w paz sochy.

Podymne, ego, blm., † Podymowe, † Dymowe, × Podym podatek od każdego dymu, to jest od każdej chaty a. od każdego domu w mieście; podatek od każdego komina wyprowadzonego nad dach. <Po + Dymne, od Dymny>

Podymszczyzna, y, blm. jakiś podatek: Danina pieniężna w razach szczególnych nosiła różne miana: powszczyzny na północy (Rusi), podymszczyzny na południu. Jabł. A. Tożsamość podymszczyzny z serebszczyzną zauważył już Czacki. Jabł. A. <Po + *Dymszczyzna, od Dym>

Podyndać, a, ał l. zadyndać, zacząć dyndać, zawisnąć: Podyndasz łotrze = będziesz wisiał: Podyndałby Mulik, a z nim niejedną na gałęzi! Byk. 2. *zadyndać na pewien czas. 3. podzwonić.*

Podyndanie, a, blm., czynność cz. Podyndać.

[Podyngować, uje, ował, Podyngusować] spędzić pewien czas na dyngowaniu, pochodzić po dyngusie; pooblewać kolejno kobiety wodą, spruwając im szmigus. <Po + Dyngować>

[Podyngowanie, a, blm.] czynność cz. Podyngować.

[Podyngusować, uje, ował] p. Podyngować. <Po + Dyngusować>

[Podyngusowanie, a, blm.] czynność cz. Podyngusować.

[Podyrdać, a, ał] l. pójsć dyrdając, pobiec w dyrdy: Podciał batem żróbkę, że podyrdała truchełkiem. Reym. 2. Wyndź na mnie, podyrdaj mie, jeno mnie nie uraż, to ci dam drugi raz. <Po + Dyrdać>

Podyrdanie, a, blm., czynność cz. Podyrdać.

[Podyrgacz, a, lm. e] kij w zagadce.

Podyrygować, uje, ował spędzić pewien czas na dyrygowaniu. <Po + Dyrygować>

Podyrygowanie, a, blm., czynność cz. Podyrygować.

× **Podysertować, uje, ował** spędzić pewien czas na dysertowaniu. <Po + Dysertować>

× **Podysertowanie, a, blm., czynność cz. Podysertować.**

Podyskontować, uje, ował, Poeskontować weksle = pokupować weksle z potrąceniem dyskonta. <Po + Dyskontować>

Podyskontowanie, a, blm., czynność cz. Podyskontować.

Podyskurować, uje, ował spędzić pewien czas na dyskurowaniu: P., wywodząc i przykładami próbując, co za natura i dystynkeja jego, jakie motywy, skąd pochodzi? Kraus. <Po + Dyskurować>

Podyskurowanie, a, blm., czynność cz. **Podyskurować**.

Podyskutować, uje, ował *spędzić pewien czas na dyskutowaniu*. <Po + Dyskutować>

Podyskutowanie, a, blm., czynność cz. **Podyskutować**.

Podyspensaować, uje, ował (wielu) *poudzielać dyspensy; pozwalać, powalniać*. <Po + Dyspensaować>

Podyspensowanie, a, blm., czynność cz. **Podyspensować**.

Podysponować, uje, ował 1. *poprzągotowywać, pouposabiać wielu kolejno*: P. na śmierć. 2. *poddyktować, zarządzić w wielu razach, porozporządzać*. <Po + Dysponować>

Podysponowanie, a, blm., czynność cz. **Podysponować**.

Podysputować, uje, ował *spędzić pewien czas na dysputowaniu*: Proszę mi ś. trochę wypowiedzieć, trochę P. ze mną. Kaczk. <Po + Dysputować>

Podysputowanie, a, blm., czynność cz. **Podysputować**.

Podystylować, uje, ował 1. (o wielu) *przedystylować jedno po drugim*. 2. *spędzić pewien czas na dystylowaniu*. <Po + Dystylować>

Podystylowanie, a, blm., czynność cz. **Podystylować**.

[**Podyszar**, a, lm. y] *półka w szafie na sery; tapczan do spania; półka w stajni sporządzona z kilku desek razem ułożonych równolegle do podłogi*. <? >

Podyszeć, y, ał *spędzić pewien czas dysząc*. <Po + Dyszeć>

Podyszenie, a, blm., czynność cz. **Podyszeć**.

× **Podyszkurować**, uje, ował *spędzić pewien czas na dyszkurowaniu*. <Po + Dyszkurować>

× **Podyszkurowanie**, a, blm., czynność cz. **Podyszkurować**.

× **Podzakonny** pod zakonem, przykazaniami boskim St. Testamentu będący, jemu podległy: Jezus był pod zakonem, aby podzakonne wykupił. Bud. <Pod + Zakonny>

Podzaczanin, a, lm. anie *mieszkaniec podzamcza*. <Pod + *Zaczanin, od Zamek>

Podzamcze, a, lm. a *miejsce pod zamkiem a. obok zamku*: W Lublinie Żydzi niemal wszystko P. na przedmieściu sami osiedli. Paszk. Przen.: *mieszkańcy podzamcza, podzamczanie*: Zbiegło ś. tam P. Żim. <Pod + *Zamcze, od Zamek>

Podzamkowy pod zamkiem, blisko zamku będący, z pod niego pochodzący: Obóz P. Śl. wil. <Pod + Zamkowy>

Podzawiązkowy kwiat = w którym pręciki i płatki wyrastają z pod zawiązku: Kwiaty laku, konwalji, lilji, maku, grochu są kwiatami podzawiązkowymi. <Pod + Zawiązkowy>

Podzelać, uje, ował (Pod-zelować) 1. a. × **Podselować**, × **Podzylować** *obuwie podszyc podszewą, dać zelówki do butów; dać łatę, zacerować półocochę na podszewie*. 2. Kusze bywały drewniane i żelazne; jest także nazwa podzelowane; być może, że przez ten wyraz należy rozumieć kusze naprawiane. Górs. <Pod + Zelować>

Podzelowanie, a, blm., czynność cz. **Podzelać**.

Podzeliówka, i, lm. i *zelówka u obuwia*. <Pod + Zeliówka>

Podzębnie, a, lm. a antr. *środek krawędzi szczę-*

ki dolnej pomiędzy zębami siecznymi wewnętrznymi. <Pod + *Zębnie, od Ząb>

Podzębny pod zębem a. pod zębami będący. <Pod + Zębny>

[**Podziabać**, bie, hał] 1. *posieć, pokarbować np. tasakiem, siekierą*: Rabiąc mięso, podziabala stół. 2. *połupać, porąbać niezgrabnie, niewprawnie*: P. drzewo. <Po + Dziabać>

[**Podziabanie**, a, blm.] czynność cz. **Podziabać**. **Podziać**, eje, [enie], ał, †**Podzieć**, [Podzieć], nied. **Podziewać** *zostawić gdzieś, porzucić, zapodziać, zawieruszyć, zadziać, zarzucić, zaprzepaścić; nie wiedzieć gdzie położyć, schować, wrazić, wtknąć; obrócić, użyć niewiadomo na co*: Króle egipskie, nie mając kędy pieniędzy podziewać, nakładali na próżną podstawę. Biel. M. Gdzie oni tak straszne podziewają intraty! L. Jeżeli rzemieślnik nie ma gdzie P. tego, na czym pracownie robił, co wnet straci. Swit. Jak ś. masz, przyjacielu? a gdzieś nam pana podział? L. Gdzieś podział klucz? Gdzieś podział tyle pieniędzy? P. ś. 1. *zadziać ś., zapodziać ś., zawieruszyć ś., zaprzepaścić ś., zarzucić ś., zginąć, przepaść, obrócić ś.*: Nie wiemy, gdzie ś. podział. Rej. Sławne rycerstwo nie wiedzieć gdzie ś. podziało. Kucz. P. ś., dostać ś. gdzie, chować ś., zostać gdzie. L. Bolesław, porzuciwszy kraj, nie wiedzieć gdzie ś. podział. Nar. Gdzieżeś, enoto, gdzieś, prawdo, gdzieś ś. podziały? tuście nigdy najmilsze przytulenie miały. Kras. Wiele to rzek wpada do morza, gdzie ś. te wody podziewają? Kluk. Gdzieżeś ś. pan u djabła podział? L. Dawnośmy ś. nie widzieli, gdzieś ś. przez ten czas podziewał? (= *bywał, obracał ś., przebywał*). 2. *obrócić ś., udać ś., znaleźć sobie miejsce, schować ś.*: A o królu Władzisławie krześcijani nie nie widzieli, gdzie ś. był podział. Janecz. Niema ś. gdzie z czym P. Gdzież ja ś. teraz podzieję? Gdzież podzięna ś.? Syrok. 3. [P. ś.] *przepaść, zginąć*: Pan ledwie sie kej nie podział, ale cóż miał robić. 4. × P. ś. *stać ś., zrobić ś.*: Cóż ś. z nami podziało i działa? Wor. Otóż i takie rzeczy ś. podziały dla większej boskiej i Kantego chwały. Pol. <Po + Dziać>

Podziadowski po dziadzie pozostały, odziedziczony: Miał jakieś pretensje do stryja, utrzymując, że go skrzywdził przy podziale podziadowskiej fortuny. Rol. <Po + Dziadowski>

[**Po dziadu**] *doskonałe, ładne*: Dziewucha, muzyka P. <Po + Dziadu, od Dziad>

[**Podziadzie**] przys. *lichy, niedbale*: O P.! (na znak zdziwienia). Gwar. <Po + Dziadzie, od Dziad>

Podziadzieć, eje, ał 1. *postarzyć ś. jak dziad, zdziadzić*. 2. (o wielu) *postarzyć ś. kolejno jak dziady, zdziadzić kolejno*. <Po + Dziadzieć>

Podziadzenie, a, blm., czynność cz. **Podziadzieć**.

Podział, u, lm. y i. a. [**Podziałka**] *dzielenie, podzielenie, rozdział, dział*: Dane do podziału ilkości. Ustrz. P. dóbr, kraju, łupów, zdobyczy. Majątek poszedł do podziału między pozostałe dzieci. Dokonać podziału. Dać pieniądze do podziału między ubogich. Akt podziału. P. Polski czyli Lechji między synów Krzywoustego, 1139, dogadzał duchowi wyłączności; w tym podziale regnum jest przywiązane do Krakowa. Lel. P. Polski (= *rozdział*). 2. *rozdział systematyczny, proporcjonalny*: P. pracy. P. w systemacie naukowym = *klasyfikacja*. P. w treści utworu literackiego, P. pomysłów = *roz-*

kład według planu, układ, dyspozycja. 3. część, dział, udział: Podziały działów, podziały, subdywizje. L. Przen.: Łzy masz tylko, łzy w podziale. Krasin. Cierpieć a mileżeć — P. zakonnika. Kras. (= dola). Zdr. **Podziałek**. <Po + Dział>

Podziałać, a, ał, nied. × **Podziaływać** i. × P. *zdziałać jedno po drugim kolejno, poczynić, porobić, podokonywać, poukuteczniać*. L. Kto wam podziałał szkodę, wszyscy wam wydamy. Ponęt. (= wyrządził). 2. *wpłynąć swoim działaniem, oddziałać, poskutkowować*: Podziałał na lud swoją wymową. Perswazje moje podziałyły nań. Lekarstwo podziałało na chorego. Przerazenie tak nań podziałało, że ś. stał lękliwy. <Po + Działać>

Podziałanie, a, blm., czynność cz. **Podziałać**.

Podziałek, lku, lm. lki p. Podział: Execepto innych stawów, które ś. w tym podziałku nie miaują. Rol. <Od Podział>

Podziałka, i, lm. i l. [P.] p. Podział: Na podziałki małe garki. Prz. My miałem przy podziale po dwadzieścia tysięcy i esce sie ostało. Odsunieni od nich nierówną podziałką darów doczesnych. Wor. 2. *linja do mierzenia, podzielona kreskami na drobne części, wyobrażające stopnie, centymetry i t. d., skala*: P. na barometrze, termometrze. P. na planach i mapach = *podział przedstawiony przez taką linję i wskazujący stosunek istotnych wymiarów przedmiotu do wymiarów jego rysunku na karcie, masztab*. 3. *jedna z części, na które dzieli ś. taka linja*. <Po + Działka>

Podziałowy przym. od **Podział**: Potwierdziła to konwencja podziałowa o Polskę. Kal. <Od Podział>

× **Podziaływać, a, ał p. Podziałać**.

× **Podziaływanie, a, blm.**, czynność cz. **Podziaływać**.

Podzianie, a, blm., czynność cz. **Podziać**.

Podzianie się, a ś., blm., czynność cz. **Podziać ś.**

[**Podziaw**] *pójulś tutaj*. <Skrócenie z: Pódz + Haw>

[**Podziawkać, a, ał, częstot. Podziawkować**] (o psie mającym głos cienki) *poszczekać głosem urwany, powjadać*. <Po + Dziawkać>

[**Podziawkanie, a, blm.**] czynność cz. **Podziawkać**.

[**Podziawkować, uje, ował**] p. **Podziawkać**. <Po + *Dziawkować, od Dziawkać>

Podziawkowanie, a, blm., czynność cz. **Podziawkować**.

Podziczeć, eje, ał i. zdziczeć do pewnego stopnia, stać ś. nieco dzikim: Ogród zaniedbany podziczał. Miejsce niegdyś kwitnące i wrzące życiem dziś podziczało. 2. (o wielu) *stać ś. dzikimi kolejno, zdziczeć po kolei*: Pola nieuprawne podziczały. Psy wzięte na łańcuch podziczały. Preez wszystko podziczało, sam opich został a łopusze. Pot. Dzieci w samotności podziczały (= odwykły od ludzi, zlisły ś.). <Po + Dziczeć>

Podziczenie, a, blm., czynność cz. **Podziczeć**.

× **Podzickować, uje, ował egzekwując pozajmować, pofantować, potradować, zadzickować jedno po drugim**: Za chrost albo za latorośli telko ma być podzickowan. Stat. w. Dobytek chłopom podzickowanym jeszcze przywrócić można, ale łzy ich kto ukoi? Błaż. <Po + Dzieckować>

× **Podzieckowanie, a, blm.**, czynność cz. **Podzieckować**: Od winy rzeczony siedmnaściecia w podzieckowaniu mają wziąć wolu podlejszego na wierdunk. S. wiśl.

[**Podzieć, eje, ał, † Podzieć i [P. ś.], † P. ś. p. Podziać**: Powód rzeczy zastawione po trzeciem roce ma mieć moc P., gdzie chce. Św. z Woc.

× **Podzielać, a, lm. e, × Podzielać, × Podzielić ten, co podziela**.

Podzielać, a, ał p. Podzielić.

Podzielenie, a, blm., czynność cz. **Podzielać**.

× **Podzielać, y, lm. y p. Podzielać**: P., rozdziela, *distributor*. Mącz. <Po + Dzielać>

Podzielenie, a, blm., czynność cz. **Podzielić**: P. łokcia na ćwierci. Troc. P. na części jakiej rzeczy. Troc.

[**Podzielenie, a, blm.**] (Pod-zielenie) *miejsce pod zielonością, pod gajem*: Po podsieniu, po podzieleniu ptásienkowie śpiwają. <Pod + *Zielenie, od Zielony>

Podzielenie się, a ś., blm., czynność cz. **Podzielić ś.**

× **Podzielić, a, lm. e p. Podzielać**. <Od Podzielić>

× **Podzielić, i, lm. i forma ż. od Podzielić**.

Podzielić, i, if i. rozdrobnić na części, dokonać podziału, rozdzielić: P. 20 przez 2. Podzieliłi wspólny majątek między sobą (= rozebrali go między siebie, podzieliłi ś. nim). P. źle, nie na równe części. P. chleb. Łupy między żołnierzów podzielił. Troc. Ten zysk między ś. podzieliłi. Troc. Przen.: Biada domowi podzielonemu i rodzinie rozprzężonej. Krasz. (= poróżnionemu). 2. kogo (wielu) czym = *obdzielić, dzieląc rozdać komu co*: Siostra podzieliła rodzeństwo chlebem, który matka zostawiła. [Wszyci drudzy muszą czekać, jaż jech on podzeli]. 3. i nied. **Podzielać** przeni.: P. co z drugimi = *stać ś. w czym ich współuczestnikiem, wziąć w czym udział wespół z innymi*: P. z kim losy, karę, boleść. Podzielał swój żal. Ona słodkich jego cierpień nie podziela. Mick. Podzielał w zupełności twoje zdanie (= *jestem twego zdania*). 4. † **Podzielać** co z czym = *dzielić swój czas między co i co, poświęcać ś. to jednemu, to drugiemu*: Nie zawždy Apollo strzela, ale łuk z lutnią podziela. Kochan. P. ś. i. *zostać podzielonym*: Ta liczba bez reszty ś. nie podzieli, nie da ś. P. 2. czym z kim, między sobą = *udzielić komu ze swego, oddać komu część swego, rozdzielić co między siebie, rozebrać co częściami, pobrać części czego*: Trzech było despotów, co ś. Polską podzieliło. Lel. Podzieliłi ś. mojami szatami. Karp. Co nam dał Pan Bóg, tym ś. podzielił. Mick. Podzieliłi ś. spadkiem. Dobre dzieci jedną jagódką ś. podzielał. Prz. P. ś. z kim władzą. P. ś. z biednym ostatnim kęsem chleba (= *od ust sobie odjąć dla niego*). 3. *rozpaść ś. na części, rozdzielić ś., rozłożyć ś. na części*: Promień światła, przechodząc przez pryzmat, podzielił ś. na kolory tęczy. <Po + Dzielić>

Podzielna, ej, lm. e, Dzielną liczba dana w dzieleniu do podzielenia przez inną liczbę. <Od Podzielný>

Podzielnie przys. od **Podzielný**.

Podzielnik, a, lm. i mat. = Dzieńnik: Wspólny P. dwu lub więcej liczb. Największy wspólny P.

<Od Podzielný>

Podzielność, i, blm. rz. od Podzielný: Każda rzecz ma swoją P. według szerokości, długości.

Troc. Nieograniczoną jest P. najmniejszego ciała. Rogal.

Podzielný i. dający ś. podzielić na mniejsze części, którego można dzielić: Każde ciało jest podzielne. L. Wszystkie rzeczy, które po swym po-

dzieleniu przesła swą istotę i nazwisko zatrzymują, zowią ś. rzeczami podzielnymi, jak wino, zboże, grunta. L. Każda wielkość jest podzielną. Troc. 2. *praktyczny przy dzieleniu; którym łatwo oddzielić spory*: Baranina kureczy ś., więc nie jest podzielną. 3. †P. *oddzielny, osobny, odrębny*: Księgi Paralipomenon dwoje ksiąg podzielnych jest. Leop. 4. †P.?: Piwa podzielnego wiadro. Tręb. W. 5. mat. *dający ś. podzielić bez reszty*: Liczby całkowite podzielne przez 2, 3, 4 i t. d. Wielomiany podzielne jedne przez drugie. <Po+ Dzielny, od Dzielić>

Podzielonka, i, lm. i, Siwa gaska bot. (agarius virgatus) *grzyb z rodzaju bedlki*. <Od Podzielonny>

Podziem, u, lm. y m., a. i, lm. e ż. (Pod-ziem) l. p. **Podziemie**: Obrusem krwi z gęby leje, cały P. czerwienieje. Słow. Maski zajęły dziwno, jakby we śnie i wpadną nagle do podziemi, uległe znaczeniu swemu. Wysp. Rozchodzą ś. długie korytarze we wszystkie strony podziemi. Wysp. W ciasnocie podziemi. Wysp. 2. *państwo podziemne*: W postaci twej... widzę zwiastuna trzech królestwa podziemi. Wysp. 3. *mieszkańcy podziemia*: Stróż zatrzasnął stalne wrota, aż zawyła P. głucha. Syrok. <Pod+*Ziem, od Ziemia>

[**Podziemek, mka, lm. mki**] (Pod-ziemek) l. a. [**Podziomek**] *istota mityczna mieszkająca pod ziemią, a przemieniająca dzieci, krasnoludek*. 2. a. [**Podolek, Naddolek, Nadtoczka, Podwalina**] *dolna część koszuli uszyta z płótna grubszego*. <Pod+*Ziemek, od Ziemia>

Podziemianin, a, lm. anie (Pod-ziemianin) l. a. [**Podziemiec**] *mieszkaniec podziemia*: Ukąszona od żmii, do podziemianów poszła. Hades, król podziemian. Ml. 2. a. †**Podnóżnik**, †**Podnózek** *mieszkaniec przeciwnej nam strony kuli ziemskiej, antypoda*. L. <Pod+Ziemianin>

Podziemie, a, lm. a (Pod-ziemie), **Podziem, × Podziemnica** l. a. †**Podziemność** = a) *miejsce próżne pod powierzchnią ziemi, loch, pieczara; katakumby*: Podziemia Pompei, Rzymu. 2. *wieżenie podziemne, loch, piwnica, kazamaty*: Warci w podziemiu siedzieć. Sienk. b) *państwo podziemne, piekło*: Popelnilem zbrodnie, by ubłagać króla podziemia i śmierci. Przybysz. 3. *wnętrze ziemi*: Ogień Etny pochodzi od palenia ś. w podziemiu siarki, gliny. Otw. 4. bud. *piętro pierwsze od najniższego ła budowli, równo z podwaliną przy ziemi leżące, sutereana*. 5. *gór. wnętrze ziemi, głąb ziemi, z ciałami kopalnymi, które zawiera*. <Pod+*Ziemie, od Ziemia>

[**Podziemiec, mca, lm. mcy**] (Pod-ziemiec) p. **Podziemianin**: Aboś ty ty młodzieniec, tyłkoś z piekła P. <Pod+*Ziemiec, od Ziemia>

[**Podziemka, i, lm. i**] (Pod-ziemka) p. **Poziomka**. <Pod+*Ziemka, od Ziemia>

× **Podziemnica, y, lm. e** (Pod-ziemnica) p. **Podziemie**. <Od Podziemny>

Podziemnie (Pod-ziemnie) przys. od **Podziemny**: Trzy wyrazy jęknął P. Syrok. (= jakby z pod ziemi, głosem podziemnym, grobowym).

Podziemność, i (Pod-ziemność) l. blm. rz. od **Podziemny**. L. 2. lm. i p. **Podziemie**: Padnąć w podziemności pierwejbył musiał, niżbył dostatanie to mógł słowy swemi objawić. L. <Od Podziemny>

Podziemny (Pod-ziemny) l. *pod powierzchnią ziemi błądzący, w głębi ziemi znajdujący ś.*: Roboty podziemne. Loch P. Pieczara podziemna. Rzeka

podziemna. Żyła kruszcowa podziemna. Budować każdy może wzwyz na troje piętro, jedno podziemne, a dwoje nad nim, tak, żeby drzwi od spodniego mieszkania były w kolano nad ziemią. Sz. W okropnych cieniach pieczarów podziemnych. Niem. Jak strumienie podziemne, jak gwiazdy podniebne. Mick. Przen.: *knuty tajemne, tajemny, obawiający ś. jawności, światła dziennego, pokątny*: Knowania, nurtowania podziemne. Pisał zamknięty i cieszył ś. powodem podziemnej roboty swojej. Krasz. W tego rodzaju podziemnych robótkach miał zręczność. Krasz. Przen.: Jedno westchnienie, z piersi tysiąca wydarte, głębokie i podziemne jęknęło do koła. Mick. (= *grobowe, głuche, ponure, przytłumione*). 2. †P. z drugiej strony kuli ziemskiej będący: Podziemi ludzie. Troc (= *antypody*). 3. *pozagrobowy, piekielny*: Za wami i w podziemne pójde okropności. Bardz. Dusze niespokojne... niechaj idą do Plutonowej dzierżawy podziemnej. Klon. 4. *gór.*: Jezioro podziemne p. Jezioro. Miernictwo podziemne czyli kopalnia = *zastosowanie pomiarów do zdejmowania planów kopalni, markszajderja*. Odbudowa podziemna czyli kopalnia = *wszelkie roboty przedsięwzięte dla wyrobienia pokładu, to jest wybrania i wydobywania ciał kopalnych z łona ziemi*. Łab. <Pod+Ziemny>

[**Podziennik, a, lm. cy, Podzienny**] *robotnik, najemnik, wyrobnik wynajmujący ś. na dni*. <Od Podzienny>

Podzienny *każdego dnia ponawiany, dzienny, od dnia liczony*: Podzienna zapłata. [P., ego, lm. i] rz. p. **Podziennik**. <Po+Dzienny>

× **Podzieracz, a, lm. e** (Pod-zieracz) *podglądacz, podpatrywacz, szpieg*. <Od 2. × Podzierać> l. × **Podzierać, a, ał i P. ś. p. Podrzeć**.

2. × **Podzierać, a, ał**, [**Podzierać**] (Pod-zierać) p. **Podzirzeć**: Ja żony nie podzierał, to święta kobieta. Słow. [P. kogo o co] = *podejrzać, posądzać o co*. <Pod+*Zierać, Pod+ZOR/ZRO/ZIER/ZR>

l. × **Podzieranie, a, blm.**, czynność cz. 1. × **Podzierać**.

2. × **Podzieranie, a, blm.** (Pod-zieranie) *czynność cz. 2.* × **Podzierać**.

× **Podzieranie się, a ś.**, blm., *czynność cz. 2.* × **Podzierać ś.**

Podziergać, a, ał, Podzierzgać l. *spędzić pewien czas na dzierganiu*. 2. *dziergając powykończać jedno po drugim*: P. dziurki od guzików. P. len = *poprzeciągać garście zerwanego lnu po grzebieniu żelaznym, w celu poodrywania główek*. Haf.: P. ząbki = *poobrabiać je grubo nicią po brzegach*. <Po+Dziergać>

Podzierganie, a, blm., *czynność cz. 2.* **Podziergać**.

† **Podzierzgnąć, gnie, gnał a. gł, †Podzierzgnąć** l. *zudzierzgnąć, zaciagnąć na zadzierzgnąć, na węzeł, na sypel, na kokardkę*: Włos swój złoty w perłowy czepek podzierzgnęła. Tw. 2. *przen. przedzierzgnąć, przeobrazić, przekształcić, przemienić, zamienić, przekabacić*: Akteona Djana w jelenia podzierzgnęła. Tw. †P. ś. *przedzierzgnąć ś., przekształcić ś., przemienić ś., zamienić ś., przeobrazić ś.* <Po+Dzierzgnąć>

† **Podziergnięcie, a, blm.**, *czynność cz. 2.* **Podzierzgnąć ś.**

Podzierzgać, a, ał p. Podziergać. <Po+Dzierzgać>

Podzierzganie, a, blm., *czynność cz. 2.* **Podzierzgać**.

† **Podzierzgnąć, nie, nął i P. ś. p. Podzierzgnąć**:

Alanta w kamień Gorgona podzierzgnęła. Chr. Niechajby ociec podzierzgnał ś. w smoka, co-by strzegł we dnie swej dziewczki jedynej. Tw. <Po + Dzierzgnąć>

Podzierzgniecie, a, blm., czynność cz. **Podzierzgnąć**.

Podzierzawić, i, il *potrzymać w dzierzawie*. <Po + Dzierzawić>

Podzierzawienie, a, blm., czynność cz. **Podzierzawić**.

× **Podzierzęd**, y, ał, × **Podzierzyc** i × **P. ś.** *potrzymać nieco, spędzić pewien czas na dzierzaniu*. <Po + Dzierzęd>

Podzierzzenie, a, blm., czynność cz. **Podzierzęd** a. **Podzierzyc**.

× **Podzierzienie się**, a ś., blm., czynność cz. **Podzierzęd ś. a. Podzierzyc ś.**

× **Podzierzyciel**, a, lm. e *ten, co podzierzzył a. co podzierzży*. <Od Podzierzęd>

× **Podzierzycielka**, i, lm. i forma ż. od **Podzierzyciel**.

× **Podzierzycy**, y, ył i × **P. ś. p. Podzierzęd**. <Po + Dzierzyc>

Podziesiątkować, uje, ował *zdziiesiątkować jedno po drugim*: Cholera podziesiątkowała siedziby ludzkie. <Po + Dziiesiątkować>

Podziesiątkowanie, a, blm., czynność cz. **Podziesiątkować**.

† **Podziesiątny p. Podziesiątny**. Troc. <Po + Dziiesiątny>

Podziesiątny, † **Podziesiątny** 1. *składający ś. z dziesiątciu, w dziesięcioro złożony, z dziesięćkrotnego powtórzenia samego siebie powstały*. 2. *na dziesiątym miejscu leżący*. Sł. wil. 3. *w dziesiątą koni zaprzężony*: Powóz P. 4. *co dziesiąty*: P. snop. Bobr. Podziesiątne jagnię, cielę. Bobr. <Po + Dziiesiątny>

Podziewać, a, ał i **P. ś. p. Podziać**.

Podziewanie, a, blm., czynność cz. **Podziewać**. **Podziewanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Podziewać ś.**

† **Podziewiątny p. Podziewiątny**. Troc.

Podziewiąty p. Podziewiątny. Sł. wil. <Po + Dziewiąty>

Podziewiątny, † **Podziewiątny** 1. *składający ś. z dziewięciu, z dziewięćkrotnego powtórzenia samego siebie powstały, w dziewięcioro złożony*. 2. a. **Podziewiąty** *na dziewiątym miejscu leżący*. Sł. wil. <Po + Dziewiątny>

Podzięk, u, lm. i **p. Podzięka**: On błysnął okiem w podzięku. Uj. <Po + Dzięk>

Podzięka, i, lm. i, **Podzięk podziękowanie**, *dziękka, dziękczynienie, dziękczynność*: Huczne niebu śpiewano podzięki. Kniaź. Dał ci Bóg, zdrów korzystaj, a winnej podzięki nie omieszkać dla tego, z któregoś wziął ręki. Nar. Ani od tej, której broniał wrzko, odniósł podziękę, ani od innej strony. Smotr. Za dobrodziejstwo podziękę. Pileh. Mamy li dostatek chleba, ziemianom to samym z podzięką przypisać potrzeba. L. Złożył jej jako podziękę piękny upominek (= dar wdzięczności). Ot masz podziękę za swoje dobre serce (= wywdzięczenie ś.). Pokorne podzięki dla księżnej. Sienk. Znosiły kury, ...a. i srebrnego rubla w papierku w podzięce za prosiny weselne. Reym. <Po + Dzięka>

Podziękować, uje, ował 1. *komu za co, † z czego = złożyć komu dzięki, wyrazić uczucie wdzięczności*: P. komu za wyświadczoną łaskę, za usługę, za prezent. I zaraz mogłem pieszo do Twych

świętyń progu isć, za wrócone życie P. Bogu. Mick. Działki sprawiły, że uchodźsz cało, darząc cię życiem i zdrowiem; im więc podziękuj za to. Mick. Podziękowali Bogu z takiego dziwu. Ż. E. Podziękuję z daru tego. Rybał. 2. *ir. odwdzięczyć ś., zapłacić komu, oddać za swoje, nie darować komu, nie puścić płazem*: Podziękuję ja mu za swoją krzywdę! 3. *z czego = nie przyjąć, rzec ś. grzecznie czego, wymówić ś. od czego*: P. za służbę. P. za ofiarowaną sobie godność. Przen. † **P. czemu** = *rozstać ś., pożegnać ś., dać za wygrane z czym, skwitować ś.*, *porzucić co*: Teatr zbudował, wojennym czynom podziękował. Bardz. Przen.: † **Podziękował = umarł**. Kn. <Po + Dziękować>

× **Podziękowalny** *dziękczynny, gratulacyjny, wyrażający wdzięczność*: Wesole pienia hymnu podziękowalnego *Te Deum laudamus* po kościołach ś. odprawowały. L. <Od Podziękować>

Podziękowanie, a 1. blm., czynność cz. **Podziękować**. 2. lm. a a) *podziękka, dzięki, dziękczynienie*: Złożyć, wyrazić w liście, oświadczyć, odebrać, przyjąć P. List z podziękowaniem. Oddać dług z podziękowaniem. Publiczne P. Jakie pozdrowienie, takie P. Mącz. b) [P.] *mowa, przemowa, oracja weselna*: Ten sam orator, który od pana młodego wieniec ofiarował, przechodził na jej stronę i dziękuje mową, zwaną stąd podziękowaniem.

[**Podzima**, y, lm. y] (Pod - zima) p. **Podzime**: A serce ś. w niej trzęsie, jak ten liść osikowy na podzime. Kon. <Pod + Zima>

[**Podzimek**, mka, lm. mkij] (Pod - zimek) p. **Podzime**: Na podzimku (= w głuchej jesieni, w grudniu). <Pod + *Zimek, od Zima>

Podzime, a, lm. a (Pod - zime), [**Podzimek**, **Podzima**] *koniec, schyłek jesieni, głucha jesień*. <Pod + *Zime, od Zima>

[**Podzimka**, i, lm. ij] (Pod - zimka) p. **Poziomka**. <Zam. Podziemka, sld. do Zima>

Podzimny (Pod - zimny) przym. od **Podzima**, *dziewjący ś. pod zimę, mający ś. ku zimie*. <Pod + Zimny>

× **Podziobać**, bie, bał, × **Podziobać**, × **Podziubać** 1. *pokłuć, podziurawić dziobem jedną rzecz w wielu miejscach a. wiele rzeczy po kolei*: Wróble podziobały wiśnie na drzewach. Przen.: Twarz miał ciemną i ospą podziobaną. Sienk. 2. *pobić, pokaleczyć dziobem*: Kogut podziobał swego przeciwnika. 3. *spędzić pewien czas na dziobaniu; podjeść sobie, dziobiąc*: Posyp kurom ziarna, niech sobie podziobią. P. ś. *pobić ś., pokaleczyć ś. dziobem, dziobami*. <Po + Dziobać>

Podziobanie, a, blm., czynność cz. **Podziobać**. **Podziobanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Podziobać ś.**

[**Podziobany**, **Podziubany**] *człowiek = dziobaty, ospowaty*. <Od Podziobać>

Podziom, u, blm. (Pod - ziom) *pokład głęboki, na którym leżą warstwy więcej powierzchniowe, podglebie, podgleba, podgrunt*. <Pod + *Ziom, od Ziemia>

[**Podziomek**, mka, lm. mkij] (Pod - zimek) p. **Podzimek**: Podziomki truchleją, gdzie ja ś. pokażę, mary i nocnie płoszę, bo ja wiedźma jestem. Krasz. <Pod + Zimek>

× **Podziobać**, bie, bał i × **P. ś. p. Podziobać**. <Po + Dziobać>

× **Podziobanie**, a, blm., czynność cz. **Podziobać**.

× **Podziobanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Podziobać ś.**

† **Podzisie** przys. p. **Podziś**. <Po+*Dzisie, od Dziś>

Podziś, **Podziśdzień**, **Podziśdnia**, † **Podzisie**, przys. *aż do dziś, aż do chwili obecnej, bieżący, aż do dzisiejszego dnia, dotychczas, dotąd*: [Jeszcze mogłam być P. panienką]. Przen. a. **Podziśczas** *dotąd, po nasze czasy*: P. wielu tego żałuje. <Po+Dziś>

Podziśczas p. **Podziś**: Łaskę miłościwego pana nad wszystką godność i zasługi swe od Waszej Kr. Mości zawsze aż i P. znała (list Barbary Radziwiłłówny). <Po+Dziś+Czas>

Podziśdzień przys. p. **Podziś**: P. na tę pamiątkę procesję odprawujemy. Star. <Po+Dziś+Dzień>

× **Podziubać**, **bie**, **bał** i × **P. ś. p. Podziobać**: Podziubajże skórę na cebuli szwając a. nożem kończystym. Sien. Przen.: Baba tylko czasem która dała mu tam w ogrodzie motyka P., to jej tak dziękował. Kon. <Zam. Podziobać>

× **Podziubanie**, **a**, blm., czynność cz. **Podziubać**.

× **Podziubanie się**, **a ś.**, blm., czynność cz. **Podziubać ś.**

[**Podziubany**] p. **Podziobany**: Czemuś ty tak P.? czy na tobie groch młóciłi, że ci dziobów narobili?

Podziurawić, **i**, **ił** co = *narobić w czym dziur*: Mól znacznie księgi te podziurawił. Pileh. Kule podziurawiły tarczę (= *poprzeszywały*). Podziurawiono go bagnetami (= *narobiono mu dziur*; *pokłuto go*). **P. ś. podostawać dziur**, **stać ś. dziurawym**, **podrzecć ś.**: Domagał ś. koniecznie pieniędzy, kiedy mu ś. podziurawiły białe pończochy. Korz. <Po+Dziurawić>

Podziurawienie, **a**, blm., czynność cz. **Podziurawić**.

Podziurawienie się, **a ś.**, blm., czynność cz. **Podziurawić ś.**

Podziurawiony 1. im. od **Podziurawić** 2. *pokryty dziurami, zdarty, poprzericerany przez zużycie, znośzenie*: Buty podziurawione. Przen.: Moja chorażew dobrze podziurawiona. Kaczk. (= *nadszarpięta, przetrzebiona*).

Podziurkować, **uje**, **ował** 1. co = *porobić w czym dziurki, narobić w czym dziurek*. 2. *spędzić pewien czas na dziurkowaniu*. <Po+Dziurkować>

Podziurkowanie, **a**, blm., czynność cz. **Podziurkować**.

Podziw, **u**, blm., **Podziwienie**, † **Spodziwienie**, × **Podziwowanie** *zdumienie*: Z podziwu zalewa ś. łzami. Stasz. (= *z zachwytu*). Bierz od wszystkich hołdy sprawiedliwe, którzy ją kiedy z podziwem ujrzeli. Książ. Ty mgły rozrzedzasz, w tępym objaśniasz zadumie, twój rozum zmienić P. w myśl wysoką umie. Przyb. Wprawić kogo w P. Nie mogli wyjść z podziwu (= *nadziwić ś.*). † **W P.** komu być = *dziwnym mu być, być mu podziwem, zastanawiać, zadziwiać go*: Jesliby tu kto był, komuby w P. było. Górń. Dom ten pada Bóg w baśń u wszystkich narodów; będzie on w P., a rzeką: czemu tak Pan mu uczynił? B. B. Niech gry w P. ludzki zmyślone w dzień święty miejsca żadnego nie mają. Sz. Jego sprawa wszystkim była w P. Hist. w Lan. † **Mieć** w P. = *podziwiać, cenić wysoce*: Pieniędzy więcej chęć działają, a w P. skarby mając, po nich ś. udają. Hist. w Lan. (= *według nich postępują*). Na P., nad P., × **Na spodziw** = *do zadziwienia, zadziwiająco, zdumiewająco, nadspodziwanie, nadzwyczajnie*: Bogaty na P. i

szeląga długu nie mający. L. Musiano mię tu na P. przed tobą oczernić. L. Wyrósł na P. Kocha ją nad P., a ona go bardziej nad śmierć nienawidzi. L. Na P. tę książkę przetłumaczył. Troc. Na P. ma pieniądze. Troc. <Po+Dziw>

Podziwaczeć, **eje**, **ał** *zdziwaczeć po kolei*. <Po+Dziwaczeć>

Podziwaczenie, **a**, blm. 1. czynność cz. **Podziwaczeć**. 2. czynność cz. **Podziwaczyć**.

Podziwaczyć, **y**, **yl** *strawić pewien czas na dziwaczeniu*. <Po+Dziwaczyć>

[**Podziwać się**, **a ś.**, **ał ś.**] p. **Podziwić ś.** <Po+Dziwać ś.>

[**Podziwanie się**, **a ś.**, blm.] czynność cz. **Podziwać ś.**

Podziwiacz, **a**, lm. e *ten, który podziwia; admiraator*. <Od Podziwiać>

Podziwiać, **a**, **ał** kogo, co, × **P. ś.** komu, czemu = *patrzeć ś. z podziwem na kogo, na co, zdumiewać ś. nad kim, nad czym, niemóc wyjść z podziwu; admiirować kogo, co, zachwycać ś. kim, czym, unosić ś. nad kim, nad czym*: W enotliwych poganach podziwiamy i uwielbiamy enotę, przeciwnieństwami stwierdzoną. L. Podziwiamy tego człowieka, jego czyny, męstwo. Podziwiam jego cierpliwość. Wszyscy podziwiali podobną czelność (= *zzymali ś. na nią*). Dzieci lubią, gdy są podziwiane. Bał. × **P. ś. p. wyżej**; **dziwić ś.**: Nie należy ś. P. jego nieśmiałości. L. Oczyma podziwiała ś., że... Słow. (= *wyrazała zdziwienie*). <Po+*Dziwiać, DZIW>

Podziwianie, **a**, blm., czynność cz. **Podziwiać**.

× **Podziwianie się**, **a ś.**, blm., czynność cz. **Podziwiać ś.**

× **Podziwiciel**, **a**, lm. e *ten, co podziwia, admiraator*. Sł. wil. <Od Podziwić ś.>

× **Podziwicielek**, **i**, lm. i forma ż. od **Podziwiciel**.

[**Podziwione** bydle] *pochwalone za młodu, oczarowane przez złe oczy*.

Podziwić się, **i ś.**, **ił ś.** 1. a. **Podziwować ś.** *spędzić pewien czas na dziwieniu ś., zadumać ś. nieco, popatrzeć ze zdumieniem*: Pilnie ś. tu przypatrując, podziwiamy ś. tym wielkim sprawom bożym. Wuj. Natura dopuściła nam podziwować ś. w wielkich mężach boskiej sprawie. Górń. Tu ś. przypatrz a podziwuj świętej jego dobrośliwości. Rej. Z zdumieniem podziwicie ś., niebiosa, temu. Leop. Tej fortecy nieprzyjaciel może ś. dobrze podziwować i nadziwować, aby ją otrzymać miał mocą. Łęcz. 2. [**P. ś.**, **Podziwać ś.**] *popatrzeć, popatrzeć ś.* <Po+Dziwić ś.>

Podziwienie, **a**, blm. p. **Podziw**: Nie mogę wyjść z podziwienia. Malujcie tę piękną twarz; nie był jako żyw Zewkys w takim podziwieniu. Kochan. Rzecz godna podziwienia i zdumiewania. Łęcz. Z podziwieniem całego świata. Troc. Pokorzyłeś ś. przed Bogiem, usłyszaw rzeczy przeciw temu miastu a przeciw tym, iż w niem bydlą, iżby to czuż w podziwienie a w poklinalnie byli podani. B. Sz. <Po+Dziwienie>

Podziwienie się, **a ś.**, blm., czynność cz. **Podziwić ś.**

† **Podziwno** mi = *dziwno mi*. Rej. <Od Podziwny>

† **Podziwny**, † **Spodziwny** *godny podziwu, dziwny, zdumiewający, zastanawiający, niezrozumiały, niezrozumiałym, niezrozumiałym*: Należli zaraz jelenię wielką i bardzo podziwną, tę ułapili i wnet na ofiarę boginie sprawili. H. Tr. Potkał ś. z oną niepochebną śmiałością, z oną podziwną chęcią, aby ś. popisał. Górń. <Od Podziw>

[**Podziwować, uje, ował**] *poczytać co komu za zle, zgorszyć ś. czyją mową lub postępkiem.* P. ś. p. **Podziwić ś.** < Po + Dziwować >

Podziwowanie, a, blm. I. [P.] czynność cz. **Podziwować.** 2. × P. p. **Podziw:** Żądanie królewskie z wielkim podziwaniem było u wszech ludzi i obudziło śmiech wielki. Bart.

Podziwowanie się, a ś., blm., czynność cz. **Podziwować ś.**

× **Podziwowski, a, lm. a rzecz, istota godna podziwu, dziw, podziw, dziwowski:** Spółcześni nazywali Otona III podziwowskim świata. Bart. < Od Podziwować >

Podznaczać, a, ał p. Podznaczyć.

Podznaczenie, a, blm., czynność cz. **Podznaczać.**

Podznaczenie, a, blm., czynność cz. **Podznaczyć.**

Podznacznym pod znakiem będący, pod znakiem podpisany, nakreślony: Ilkość pod znakiem położona nazywa ś. podznaczną, *sub signo.* Ustrz. < Od Podznaczać >

Podznaczyć, y, ył, nied. Podznaczać naznaczyć od spodu, podcechować; podkreślić, podpisać znakiem, podsygnować: Sekretnie podznaczać. L. < Pod + Znaczyć >

Podzór, oru, lm. ory (Pod - zór) I. podglądanie, podejrzenie, szpiegowanie, podpatrzenie. 2. *przen. podejrzenie, pozór, powód do domysłów:* Nieprawo o dogmatach pisząc i mówiąc, w P. ś. herezji poddaje. Smotr. < Pod + *Zór, od ZOR / ZRO / ZIER / ZR >

Podzrazikowy anat. pod zrazikami narządu ciała będący (sublobularis). < Pod + Zrazikowy >

[**Podzuwki, ek, blp.**] (Pod - zuwki) *gacie, galki, kalesony.* < Pod + *Zuwki, Z + U >

Podzwaniać, a, ał zadzwonić od czasu do czasu, pobrzakować: Koń głucho podzwaniał wędzidłem za każdym kiwnięciem głowy. Czajk. Konie, gryząc trawę, podzwaniały wędzidłami. Jeż. *Przen.: Wiatr w muzykcie naczynia podzwania.* Kon. *Pieśń słowicza... podzwania... w śluch.* Kon. *Twa piosenka podzwania w dolinie.* Prusz. (= *dźwięczy, rozbrzmiewa*). *Niewyraźne wołanie po górach, wodach podzwania roznośnie.* Zal. < Po + *Dzwaniać, od Dzwonić >

Podzwanianie, a, blm., czynność cz. **Podzwaniać:** P. konia wędzidłem. Jeż.

[**Podzwolenie, a, blm. (Pod - zwolenie), Podzwolenstwo**] czynność cz. **Podzwolić, pozwolenie.**

[**Podzwolenstwo, a, blm. (Pod - zwolenstwo)**] p. **Podzwolenie.** < Pod + Zwolenstwo >

[**Podzwolić, i, ił**] (Pod - zwolić) *pozwoić.* [P. ś.] komu = *oddać ś., poddać ś.:* [On ji prosił, żeby mu się podzwoliła, a miała męża swojego, którego sie bała]. < Pod + Zwolić >

Podzwon, u, lm. y dźwięk dzwonu, dzwonienie; podzwieć, dźwięk: Jezioro melancholji, pełne koralii wspomnień i rozdzwonów pieśni. Orzesz. *Ich śmiech mnie tak razi, ich głos tak trudzi, jak pobrzęk grobnego podzwonu.* Uj. < Po + Dzwon >

Podzwonić, i, ił spędzić chwilę na dzwonieniu. < Po + Dzwonić >

Podzwonienie, a, blm., czynność cz. **Podzwonienie.**

Podzwonne, ego, blm., × Dzwonne oplata za dzwonienie po umarłym w dzwony kościelne: Dać na P. Co tylko miał gotowych pieniędzy, wraz je przez niego (sługę) wysłał do Brześcia do wszystkich klasztorów na P. i msze. Niem. *Przen.: Głos w rodzaju niniejszego utworu nie tyle jest*

głosem przestrogi, ile podzwonnym, z którego nowe pokolenie może dla siebie wyciągnąć przestrożę. Kasz. < Po + Dzwonne >

Podzwrotnikowy I. pod zwrotnikiem, w jego bliskości leżący, tropikalny, tropikalny, zwrotnikowy: P. kraj, upał. *Koślinność podzwrotnikowa.* Pas P. Strefa podzwrotnikowa. 2. *gie. odnoszący ś. do pasa leżącego zewnątrz zwrotników, mianowicie mniej więcej do 40° szerokości, który odznacza ś. opadami zimowemi.* < Pod + Zwrotnikowy >

Podzwyszajny żart. zwyczajny, zwykły: Rozciągnano winowajęcę i wymierzano mu karę podzwyszajną, która czasami nadzwyczajnie bolała. Kraus. < Pod + Zwyszajny >

[**Podzygować, uje, ował**] (Pod - zygować) *nakarmić dziecko.* < Pod + *Zygować, z Nm. säugen >

[**Podzygowanie, a, blm.**] czynność cz. **Podzygować.**

Podzyłować, uje, ował p. Podzelować.

Podzyłowanie, a, blm., czynność cz. **Podzyłować.**

Podzgać, a, ał posp. I. spędzić pewien czas na dżganiu, pokłuć. 2. pokłuć wiele przedmiotów kolejno a. jeden przedmiot w wielu miejscach. < Po + Dżgać >

Podzganie, a, blm., czynność cz. **Podzgać.**

Podzdźwięcząć, y, ał zadzdźwięcząć na pewien czas, pobrzmić. < Po + Dzdźwięcząć >

Podzdźwięczenie, a, blm., czynność cz. **Podzdźwięcząć.**

Podzdźwięk, u, lm. i a. Pogłos, Pogłoska dźwięk słaby, dający ś. słyszeć po ustaniu głosu a. dźwięku właściwego, pobrzęk, echo; jeden z dających ś. słyszeć raz wraz dźwięków: Gdy mi lútnia zadzdźwięczy, twój w jej podzdźwięku (słyszę)! Pawlik. *Jak z ogromnych dzwonów, szedł z gmachów onych P. uroczysty.* Psm. *Gdy ten (poszum świerków) zamilknie w swoim górskim świecie, żaden już P. nie nastąpi po nim.* Kasp. *Zachręsną kłosa życie, to ci duszę załaskota P. złota.* Kon. < Po + Dzdźwięk >

× **Podzdźwięg, u, blm. podzdźwięgnięcie czego;** *przen. sprostanie czemu:* Chodkiewicz w Lubomirskim zdolniejsze nad innych ramiona do podzdźwięgu ciężarów ojczyzny widział. Nar. < Po + *Dzdźwięg, DZDZWIĘG >

× **Podzdźwięgacz, a, lm. e ten, co podzdźwięga, dźwi-gacz.** < Od Podzdźwięgać >

Podzdźwięgać, a, ał I. spędzić pewien czas na dźwiganiu. 2. nied. p. Podzdźwignąć: Węzami ciężące podzdźwięga ramiona i spiseę wbija do ziemi. W. ysp. P. ś. I. [P. ś.] (o wielu) *dźwignąć ś. kolejno, powstawać:* W noey usłyszeli, że ktosi ku nim idzie; podzdźwigali ś. więc warcinóko. 2. *sforsować siły pod ciężarem, przerażać ś., oberwać ś.* 3. p. **Podzdźwignąć:** Ziewał i czekał na przemianę, kładł ś. i podzdźwigał, gniewając ś. na tych, co śmieli mu spokój zakłócać. Krasz. < Po + Dźwignąć >

Podzdźwignanie, a, blm., czynność cz. **Podzdźwignąć. Podzdźwignanie się, a ś., blm.,** czynność cz. **Podzdźwignąć ś.**

Podzdźwignąć, nie, nął, †Poddzdźwignąć, †nied. Podzdźwignąć, †Poddzdźwignąć I. dźwignąwszy podnieść; dźwignąć w górę, ruszyć z miejsca: P. ciężar. *Trzebaby zaś na tym mrozie P. Cię** (Chryste) z tego siana. Psn. *Tegdy wyszedw Mojżesz od Faraona i podzdźwignął jest swoje ręce ku Panu.* B. Sz.

Wszyscy, podzwignawszy oczy w górę... szli precz z kościoła. Janecz. Ktobie, gospodynie, podzwignął jeźm duszę moją. Ps. flor. 2. przen. *dzwignąć z upadku, podnieść, postawić na nogi, podać rękę, wydzwignąć z biedy, poratować*: Jeżeli chętnie krzyż dzwigasz, on cię podzwignie. Jęf. 3. przen. *dzwignąć, wprowadzić w górę, wznieść, wybudować, zbudować, wystawić*: Budował Bolesław zamki dla bezpieczeństwa kraju i właśnie w tymże czasie trzy takowe twierdze podzwignął. Nar. Ezdrasz, który chodzi wśród gruzów i zwalisk i przemysłiwia nad tym, jakby z nich miasto P., nie potrzebuje być prorokiem, a będzie w swojej chwili tak pożytecznym, jak tamei (proroocy). Tarn. P. s. 1. *dzwignąć s., powstać, podnieść s. z ciężkością, ruszyć s. z miejsca*: Podzwignął s. z ławy i powłókt s. do domu. P. s. z choroby (= wstać po chorobie, zewlec s. z łóżka, poprawić s. na zdrowiu, wyzdrowieć). P. s. z biedy = stanąć na nogi, wyjść z biedy. 2. [P. s.] *podniósłszy s. pobiec, ruszyć*: Weź, dziewczyno, droga, podzwignij za nami. <Po + Dzwignąć>

Podzwignienie, a, blm. p. **Podzwignięcie**.
Podzwignienie si, a s., blm. p. **Podzwignięcie** cie s.

Podzwignięcie, a, blm., **Podzwignienie**, †**Podzwignienie** czynność cz. **Podzwignąć**.

Podzwignięcie się, a s., blm. **Podzwignienie s.** czynność cz. **Podzwignąć s.**

Podzwignięty, **Podzwigniony** im. od **Podzwignąć**.

Podzwigniony p. **Podzwignięty**: Poobalane zostały kościoły, bałwochwalstwo w całej sile podzwignione. Lel.

Podzwinię, a, blm. *porzeczcie Dzwiny*. Pol. <Po + Dzwinię, od Dzwina (rzeka)>

†**Podzwinię**, a, blm. p. **Podzwignięcie**: P. rękę moją modła wieczerna. Ps. flor. (= *podnoszenie*). <Po + DZWIG>

Podżagłowy (Pod-żagłowy) *pod żaglem, pod żaglami będący*. <Pod + Żagłowy>

Podżartowywać, uje, **ywał** *stroić razuraz żarciki jakby od niechęcia; podkpiwać, podtrwawać*: Podżartowywał z Alfa. Krasz. Gdy była mowa o pani, podżartowywała sobie. Krasz. Sam z siebie i ubóstwa swojego podżartowując, opisywał zabawnie dwór, łany. Krasz. Podżartowywał sobie z ideału. Haj. <Pod + Żartowywać>

Podżartowywanie, a, blm., **czynność cz.** **Podżartowywać**.

Podżarty p. **Podpalany**: Trzy sfory ogarów srokatych, prześlicznie podżartych. Pol. <Pod + Żarty>

Podżary 1. *ogorzały nieco, sniały*. Przen.: Wyście mnie wychowały, podżare sielanki, wyście mnie zalecały, hoże podgórzanki. Zim. Krzyczy głośno sowecka i kornet P. Mor. 2. Podżara maśe końska = *skarogniada*. 3. (o psie, o ogarze) = **Podpalany**. <Pod + ŻAR/GOR/GAR>

Podżarzać, a, al p. **Podżarzyć**.
Podżarzanie, a, blm., **czynność cz.** **Podżarzać**.
Podżarzanie, a, blm., **czynność cz.** **Podżarzyć**.

Podżarzyć, y, ył, nied. **Podżarzać** *rozżarzyć, rozpalić, podniecić, wzniecić, rozdmuchać*: Podżarzyliście ogień ten. B. B. Wyidź z domu, bytność twa jako ogień plewy podżarzy. Mor. A. Przen. Gaszono i tę słabą iskierkę, która z dawniejszych wieków podżarzała osłabione siły. Sur. (= *podtrzymywała, podsycała*). Człowiek gniewliwy podżarza zwadę. B. B. Wargi podżarzające zwadę. Bud. <Pod + Żarzyć>

Podżąć, **podeźnie**, **podżął**, nied. **Podżynać** 1. *żąć aż pod co, dokąd*. Przen.: Aż pod mój ogród podżyna swe zboże (= *jego pole ciągnie s. aż pod mój wyród*). 2. *żąć do pewnego stopnia, cokolwiek pożąć*. <Pod + Żąć>

Podżeberny, **Podżebrowy** anat. *pod żebrami a. poniżej ich będący* (infracostalis, subcostalis). †**Skórka podżeberna** p. **Oplućna**. Perz. Okolica podżeberna, podżebrze (hypocondrium, regio hypocondriaca). <Pod + Żeborny>

Podżebrowy p. **Podżeberny**. <Pod + Żebro- wy>

Podżebrze, a, lm. a 1. anat. *ściuny boczne brzucha, leżące pod żebrami, sięgające do bioder, okolic podżeberne, stabilny*, †**wąpie** (hypocondrium). 2. bud. *jeden z cienkich filarków, jakie s. dają na ścianach gotyckich w pionowym przedłużeniu żeber sklepienia*: Reprodukacja charakterystycznych fresków na podżebrzach sklepień kościoła św. Jakóba. <Pod + *Żebro, od Żebro>

Podżec, **gnie**, **gł**, **Podżegnać**, †**Podżegać**, nied. **Podżegać** *podpalić, podłożyć ogień, podżarzyć*: P. dom. Podżęł go wkoło. Bud. (= *podpalił dookoła jego domostwo*). Przen.: *podluszczyć, podjurzyć, podjuzzić, zagrać, zapalić, podniecić, podbuntować, podburzyć, podbechtać, podkusić*: Ogień duchowy w sereu podżega. Ps. flor. Mija go, żeby afektów jego nie podżęła. Pot. Co za duch na mię zawzięty podżega cię do zdradzania mię? L. Jeśli twoje sereu podżega sława, ja ci do tego otwieram pole. L. Burzliwi republikanci starają s. podżegać spóółstwo. L. Nie podżegaj zapalonego. Prz. Szatan jak którego do czego choiwego wie, jak to jemu przed oczy przywodzi i ku pożądaniu podżega. Gil. Czestemi darami człeka tego co dalej, to bardziej podżęł. Górn. Podżęła go żona do tego uczynku. Troc. Miłosć ją codzień bardziej podżęgała. Troc. Razem ugrzęźli, brzuch z brzuchem, nos z nosem; próżno ich szlachta częstym szturchańcem i głosem podżega i na dalsze zaprasza pokoje. Słow. P. s. *zapalić s., zapalać, rozgorzeć*: Podżęł s. do miłosci. Troc. Podżęł s. do gniewu, do zapalczywości. Troc. <Pod + Żec>

× **Podżeg**, u, lm. i p. **Podżoga**: Kraj ten, bądź w jego, bądź w waszych rękę, zawsze byłby nieskończonym wojny podżegiem. Stasz. Od innych podżegi uszczypliwe odbierał. Stasz. <Pod + *Żeg, ŻEG/ŻOG>

× **Podżega**, i, lm. i p. **Podżoga**: Nie może być ogień trwały, ażeby ustawiczną miał podżegę; wielki ogień wielkiej podżegi potrzebuje, a mały niewielką podżegę zachowa. Syk. Ustawicznemu ogniovi potrzeba ustawicznej podżegi, a który na niedługi czas ma trwać, niewiele też podpału potrzebuje. Syk. Ogień nie może być bez podżegi, to jest bez żagwi. Syk. Żadnej nie mieli do nienoty zaprawy i podżegi. Pileh. <Pod + *Żega, ŻEG/ŻOG>

Podżegacz, a, lm. e **podpalacz**; przen. *podbuzdacz, poduszczac, poduszczyciel, podszczuwacz, kusiciel, instygator*: Kędyż dobry duch ma być podżegaczem do zlorzezeństwa albo podszczuwaczem? Birk. Kmita był jednym z głównych podżegaczy zaburzeń sejmowych 1536—7 i rokосу pod Lwowem. Goł. Ty zamieszau w narodzie P. ustawny. Fel. <Od Podżegać>

Podżegaczka, i, lm. i forma ż. od **Podżegacz**. L. **Podżegać**, a, al i P. s. p. **Podżec**.

Podżegajęco przys. w sposób *podżegający, podżegawczo, podżegając*: Oddziałał P. na masy.

Podżeganie, a, bfm. czynność cz. **Podżegać**.
Podżeganie się, a s., bfm., czynność cz. **Podżegać s.**

Podżegawco przys. od **Podżegawczy** *podżegajaco, podżegajac.*

Podżegawczy *podżegający, podburzający, podszczuwający*: Każdy mógł, kto chciał, zakładać i wydawać pisma w najwyższym stopniu podżegawcze. Odezwy podżegawcze. <Od *Podżegawca, od Podżegać>

Podżęgnąć, nie, nął p. **Podżec**. <Pod + Żęgnąć>

Podżęgnięcie, a, bfm., czynność cz. **Podżęgnąć**.
Podżerać, a, ał *zreć od spodu, podgryzać*. <Pod + *Żerać, od Zreć>

Podżeranie, a, bfm., czynność cz. **Podżerać**.
[**Podżerować**, uje, ował] *podsytać prochu na panewkę*: Przechylił strzelbę, podżerował zamek, przykręcił skadkę. Jez. <Pod + Żerować>

[**Podżerowanie**, a, bfm.] czynność cz. **Podżerować**.

Podżerze, a, lm. a myśl.?: Parka jamników, rok mających, maści kawowej, P. bardzo ładne, rasowe, bardzo cięte.

Podżęcie, a, bfm., czynność cz. **Podżać**.
Podżłobić, i, il *wyżłobić do pewnego stopnia, nieco wyżłobić*. <Pod + Żłobić>

Podżłobienie, a, bfm., czynność cz. **Podżłobić**.

× **Podżoga**, i, lm. i, × **Podżega**, × **Podżęg** i. *podnieta dla ognia, podpał, podpalka, żagiew*: Przez drwa, siano, słomę wiecznego ognia podżogę rozumiał apostoł. Smotr. 2. *podpalenie, podłożenie ognia*. 3. *przen. pobudka, bodziec, zachęta, pokusa, podmowa, poduszczenie, podnieta, podbechtanie, podszcucenie, podburzenie*: Wojna s. zajęła za podżogą Matjasza. Błaż. Historia mistrzynią żywota, pamiętnicą zasług, podżogą enoty, hamulcem niecoty, a nawet matką nieśmiertelności. Błaż. Stamtąd ma pycha podżogę do zbytku, miasto pożytku. Klon. Konterfekty stawiali dla nieśmiertelnej sławy onych ludzi, jako też dla pobudki a podżogi drugim, iżby s... ku takiejże sławie pięli. Górn. Najlepsza pierwszą zaraz podżogę i przynętę do gniewu odrzucać. Pilch. Za podżogą Gąstolda Jana, świekra jego, konkurował u Kazimierza króla na sejmie. Nies. Podżogi i irytacje wasze. Smotr. 4. *przen. poduszczyciel, kusiciel, podmawiacz, podbechtywacz, podnieta, powód, sprawca, instygator*: Sieciech za Władysława domowej wojny był podżogą. Nar. 5. anat.: †P. Wenery p. **łechtaczka**. <Pod + *Żoga, ŻEG/ZOG>

× **Podżognik**, a, lm. cy *podpalacz, podkładacz ognia, sprawca pożogi*. Bobr. <Od Podżoga>

Podżoładkowy anat. *pod żoładkiem będący* (hypogastricus): Okolica podżoładkowa, pod pępkowa, podbrzuszna. Gruczoł P. × **Poduszka** podżoładkowa, trzustka (pancreas). <Pod + Żoładkowy>

Podżółcenie, a, bfm., czynność cz. **Podżółcić**.
Podżółcić, i, il *przyżółcić nieco, zażółcić do pewnego stopnia*. <Pod + Żółcić>

Podżuchwi, **Podżuchwowy** anat. *pod żuchwą a szczęką dolną leżący* (submaxillaris). Ślinianka podżuchwia. <Pod + *Żuchwi, od Żuchwa>

Podżuchwowy p. **Podżuchwi**. <Pod + Żuchwowy, od Żuchwa>

Podżupek, pka, lm. pkowie p. **Podżupnik**: Żupnicy w żupach po 100 złotych, podżupnikowie po 20 złotych. Biel. J. Skrzetuski, P. wielicki,

z wielką nas ludzkością przyjmował. Mat. P., urzędnik mający dozór nad żupami. Kras. P. o-prowadzał po otełłaniach Wieliczki i Bochni. Wiszn. <Pod + *Żupek, od Żupa>

Podżupnik, a, lm. owle a. cy, **Podżupek** gór. daw. w Wieliezie, Bochni, Olkuszu, Chęcinach, *zastępca żupnika w zarządzie kopalni i w sądach górniczych, tudzież jako dolny i górny gospodarz, to jest zarządca kopalni i robót na powierzchni*: Stanisław, P. wielicki, miał żon dwie. Nies. P. Morstyn nauczony we śnie przez błogosławioną Kunegundę. Zał. S. Żupnicy, bachmistrzowie, podżupnikowie. Vol. <Pod + Żupnik>

Podżwirować, uje, ował *podsytać nieco żwirem*. <Pod + Żwirować>

Podżwirowanie, a, bfm., czynność cz. **Podżwirować**.

[**Podżycie**, a, bfm.] czynność cz. **Podżyć**.

[**Podżyć**, yje, ył] *przeżyć, przejść, doświadczyć*: Jesce takiygo mondrygo, jageś ty, nie było, ale musis jesece wiency P. Co ja biedny podżył bez cały ten czas, to ani, ani wypedzić nie zdołę. Ork.

Podżyły *podeszły w wieku, podstarzały, niemłody*: Być to może, żem P., lecz mam z chęci dosyć siły. L. P. obywatel. Rzew. Był to szlachcie P. Jord. Gdyśmy nawiedzili staruszką, siedział nad książką z jakimś podżyłym aspirantem teologii. Malin. 2. [P.] *niezbyt tłusty*. <Pod + *Żyły, od Żyć>

Podżynać, a, ał p. **Podżać**.

Podżynanie, a, bfm., czynność cz. **Podżynać**.

Podżywiać, a, ał i P. s. p. **Podżywić**.

Podżywianie, a, bfm., czynność cz. **Podżywiać**.
Podżywianie się, a s., bfm., czynność cz. **Podżywiać s.**

Podżywić, i, il, nied. **Podżywiać** *pożywić nieco, posilić do pewnego stopnia, podkarmić*: Musiałem postaćca P. i podkarmić. Krasz. P. s. *pożywić s. nieco, posilić s., podjeść sobie*. Przen.: Woreczek mój jako tako podżywi. Korz. (= *zasilił nieco*). <Pod + Żywić>

Podżywienie, a, bfm., czynność cz. **Podżywić**.

Podżywienie się, a s., bfm., czynność cz. **Podżywić s.**

Poeck, a, lm. i p. **Poeta**: Lecz cóż ta góra, co zrodził P.? — ona muzykę, on sonecik. Moraw.

† **Poecki** p. **Poetyczny**: Niechże go z młodu nie bawią owemi zawikłanemi poeckiami fabułami. Rej. <Od Poeta>

Poegzaltować się, uje s., ował s. *strawić pewien czas na egzaltowaniu s.* <Po + Egzaltować s.>

Poegzaltowanie się, a s., bfm., czynność cz. **Poegzaltować s.**

Poegzaminować, uje, ował i. *spędzić pewien czas na egzaminowaniu*. 2. *przeegzaminować jednego po drugim*. <Po + Egzaminować>

Poegzaminowanie, a, bfm., czynność cz. **Poegzaminować**.

Poegzekwować, uje, ował i. *wyegzekwować jedno po drugim*. 2. *spędzić pewien czas na egzekwowaniu*. <Po + Egzekwować>

Poegzekwowanie, a, bfm., czynność cz. **Poegzekwować**.

Poegzenterować, uje, ował i. *dokonać sekcji na wielu trupach kolejno*. 2. *spędzić pewien czas na egzenterowaniu*. <Po + Egzenterować>

Poegzenterowanie, a, bfm., czynność cz. **Poegzenterować**.

Poegzercerować, uje, ował spędzić pewien czas na egzercerowaniu. <Po + Egzercerować>

Poegzercerowanie, a, blm., czynność cz. Poegzercerować.

Poegzercytować, uje, ował poświęcić pewien czas na egzercytowanie, poświęcić. P. ś. poświęcić pewien czas na egzercytowanie ś., poświęcić ś.: Korzystała z czasu, żeby ś. P. na jej ostatecznie rozbitym fortepianie. Ost. <Po + Egzercytować>

Poegzercytowanie, a, blm., czynność cz. Poegzercytować.

Poegzercytowanie się, a ś., blm., czynność cz. Poegzercytować ś.

Poekscytować, uje, ował 1. pobudzić, podniecić, podrażnić w ciągu pewnego czasu. 2. (o wielu) pobudzić, podrażnić, podniecić jednego po drugim. <Po + Ekscytować>

Poekscytywanie, a, blm., czynność cz. Poekscytywać.

Poekspedjować, uje, ował 1. spędzić pewien czas na ekspedjowaniu. 2. (o wielu) wyekspedjować jedno po drugim kolejno, powyprować, powysyłać. <Po + Ekspedjować>

Poekspedjowanie, a, blm., czynność cz. Poekspedjować.

Poeksploatować, uje, ował spędzić pewien czas na eksploataowaniu. <Po + Eksploatować>

Poeksploatowanie, a, blm., czynność cz. Poeksploatować.

Poeksportować, uje, ował wyeksportować jedno po drugim, powyprowadzać. <Po + Eksportować>

Poeksportowanie, a, blm., czynność cz. Poeksportować.

Poefektrolizować, uje, ował porozkładać za pomocą elektryczności. <Po + Elektrolizować>

Poelektrolizowanie, a, blm., czynność cz. Poelektrolizować.

Poelektryzować, uje, ował 1. spędzić pewien czas na elektryzowaniu. 2. (o wielu) naelektryzować, zelektryzować jedno po drugim. <Po + Elektryzować>

Poelektryzowanie, a, blm., czynność cz. Poelektryzować.

× **Poema, w lp. nieod., lm. ta, tów ni. p. Poemat:** P. heroiczne, komiczne. <Gr. poiēma, Łć. poema>

Poemablować, uje, ował zająć ś. emablowaniem na pewną chwilę, pobawić kobiety. <Po + Emablować>

Poemablowanie, a, blm., czynność cz. Poemablować.

Poemacik, u, lm. i p. Poemat. <Od Poemat> **Poemat, u, lm. y, × Poema 1. utwór poetyczny większego rozmiaru:** P. epiczny, a. epos, epopeja. P. ten można nazwać dramatyczno-fantastycznym. Śł. wil. 2. rzecz wymarzona, niepraktyczna mrzonka, utopia: Ile wymyślono poematów politycznych! Krasz. Zdr. **Poemacik.** <Łć. poema, 2 pp. -atis, z Gr. poiēma>

Poemerytować, uje, ował powalniać od obowiązków udzielając emerytury. <Po + Emerytować>

Poemerytowanie, a, blm., czynność cz. Poemerytować.

Poemulować, uje, ował spędzić pewien czas na emulacji. <Po + Emulować>

Poemulowanie, a, blm., czynność cz. Poemulować.

Poerygować, uje, ował podokonywać erekcji. <Po + Erygować>

Poerygowanie, a, blm., czynność cz. Poerygować.

Poeskontować, uje, ował p. Podyskontować. <Po + Eskontować>

Poeskontowanie, a, blm., czynność cz. Poeskontować.

Poeta, y, lm. ci a. +owie 1. artysta uzmysławiający swoje ideały za pomocą słowa, pieśniarz, wierszopis, rymotwórca, wieszcz: Siła poet greckich i łacińskich nie mielibyśmy byli, by byli poetowie wysoce sobie białychgłów nie ważyli. Górn. Jan Kochanowski był prawdziwym poetą, poetą narodowym, duchem, nawet formami, krojem swych myśli, charakterem uczuć. Krasz. Z poetów Litwy tylko jeden bard Antoni miał trójkę koni. Mick. O głupie poety, co zawsze mieszacie księżyc z miłością! Krasin. Jak głuszc, gdy tokuje, nie nie widzi, nie nie czuje... tak P. wśród zapłału, gdy swe wiersze deklamuje. Od. 2. przen. **marzyciel, gardzący prozą życia.** Zdr. **Poeciik.** <Łć. poeta>

Poetka, i, lm. i, forma ż. od Poeta; × Poetyśa. <Od Poeta>

Poetycki p. Poetyczny: Styl P. zależy na nieustannych prawie obrazach, na czystych a śmiałych przenośniach, na wyrazach mocnych i dosadnych. Gol. Twórcza fantazja poetycka. Mochn. Widzisz, jak to bez pracy i w jak krótkiej chwili prawie po poetycku wszystkośmy zrobili! Min. <Od Poetyka>

Poetycko przys. od Poetycki; p. Poetyczny. <Od Poetycki>

Poetyczka, i, lm. i ir., żart. Poetka: A jaka P! aż ją słuchać mile. Ferd. A.

Poetycznie przys. od Poetyczny; Poetycko, Poetycku.

Poetyczność, i, blm. rz. od Poetyczny; Poetyzm: Upoetyzował ją w wyobraźni swojej, opierając P. na przypuszczeniu. Jeż.

Poetyczny, Poetycki przym. od Poetyka; † Poeci, Poezyjny pełen poezji, idealny, wzniosły, budzący wrażenie piękne i stany duszy wzniosłe; obrazowy, malowniczy, barwny: Historyczne tradycje są poetycznym żywiołem nie tylko w sztuce, ale i w życiu. Łźń. Utwór P. Zaczęli ś. rozchodzić apostołowie nowej poetycznej wiary. Grab. M. Widok P. (= romantyczny, uroczy). Nieład P. <Od Poetyka>

Poetyka, i, lm. i f. teoria poezji, wykład poezji: P. Arystotelesa. 2. dawniej klasa szkolna, w której wykładano teorię poezji. <Łć. poetica (ars)>

× **Poetyśa, y, lm. y p. Poetka.** <Fr. poétesse> **Poetyzm, u, blm. p. Poetyczność:** Dziwna tam mieszanina aryzmu, poetyzmu, światowości, elegancji. Koź. A.

Poetyzować, uje, ował 1. wyrażać ś. językiem poetyckim, sadzić ś. na poezję. 2. zapatrywać ś. poetycznie, idealizować, zabarwiać w sposób poetyczny: Wypowiadała jej młodość swoją, trochę ją poetyzując. Krasz. 3. przen. **marzyć, idealizować niepraktycznie, przesadnie, dziwaczyć, fantazyzować, roić, majaczyć:** Dopóki nie poetyzuje, mówi do rzeczy. <Fr. poétiser>

Poetyzowanie, a, blm., czynność cz. Poetyzować.

Poezja, i blm. sztuka uzmysłowienia ideałów za pomocą słowa: Serce czułe dało początek poezji.

Gol. Poezję przezwano językiem bogów. Mieć talent, zdolność do poezji. To wierszowanie, nie P. P. starożytna, to jest grecka, rzymska, hebrajska i t. d. P. religijna. P. opisowa czyli epieczna, liryczna, dramatyczna. P. klasyczna. P. była od wieków i na wieki będzie mistrzynią ludów. Cieszk. P. także często walczy z Bogiem. Słow. 2. *twórczość poetyczna, charakter utworów danego poety*: Charakterem Jana Kochanowskiego poezji jest pogoda, spokój, rezygnacja, swoboda duszy. Krasz. W poezji Karpińskiego wiele jest czułości. 3. *ogół utworów poetycznych danego pisarza, czasu, kierunku, dział utworów poetyckich w literaturze*. 4. w lm. *utwory poetyczne, wiersze*: Czytamy w poezjach Twardowskiego... Troc. Poezje Mickiewicza. 5. *poetyczność, idealność, wzniosłość, piękno, romantyczność*: Ile w tym widoku poezji! Proza i P. życia. 6. *mrzonka nie dająca ś. zastosować w życiu praktycznym, marzenie, fantazja, utopja*. <Fr. poësie, Lë. poësis>

Poezjomanja, i, blm. *wierszomanja, marja pisania poezji pomimo braku powołania poetyckiego i daru wiersza*. <Poezja + Manja>

Poezyjka, i, lm. i l. *drobny utwór, wierszyk poetyczny; utwór poetyczny w drobnym stylu*: P. naszej Justyś, którą pod wieczniejszym wrażeniem ośmieliła ś. dla pana napisać. Wilk. 2. *utwór parodjujący poezję, licha poezja*. <Zdr. od Poezja>

Poezyjny przym. od Poezja; p. **Poetyczny**: O poezyjnych naczyń piastunie. Gosz. <Od Poezja>

Pofabryczny pozostały po fabryce: Zabudowania pofabryczne. <Po + Fabryczny>

Pofabrykować, uje, ował *sfabrykować jedno po drugim*: Trudno miałeś mnie waszność spotkać w Polsce, gdzieście na mnie takie pofabrykowali dekrety. Kacz. <Po + Fabrykować>

Pofabrykowanie, a, blm., czynność cz. **Pofabrykować**.

† **Pofacenie, a**, blm., czynność cz. **Pofacić**.

1. Pofacetować, uje, ował l. *spędzić pewien czas na szlifowaniu drogich kamieni*. 2. *poszlifować drogic kamienie jeden po drugim*. <Po + l. Facetować>

2. Pofacetować, uje, ował *spędzić pewien czas na udawaniu faceta, poburszować, pozadawać szybko*. <Po + 2. Facetować>

1. Pofacetowanie, a, blm., czynność cz. **1. Pofacetować**.

2. Pofacetowanie, a, blm., czynność cz. **2. Pofacetować**.

† **Pofacić, i, ii = Pochwycić**: W tę dobę Saul pofacił oszczep, aby ji uderzył. B. Sz. <Z Pochwacić>

Pofacjendować, uje, ował *spędzić pewien czas na facjendowaniu*: Ot, lepiej pofacjendujmy na konie, pobawim ś. wesóło. Krasz. <Po + Facjendować>

Pofacjendowanie, a, blm., czynność cz. **Pofacjendować**.

Pofajdać, a, ai, Pofejdać, [Pofejtać] *fajdajac popaskudzić, powalać; zafajdać*. P. ś. *fajdując popaskudzić ś., powalać ś.; zafajdać ś.* <Po + Fajdać>

Pofajdanie, a, blm., czynność cz. **Pofajdać**.

Pofajdanie się, a ś., blm., czynność cz. **Pofajdać ś.**

Pofajerantowy następujący po fajerancie: Roboty pofajerantowa. <Po + Fajerantowy>

Pofajtać, a, ai *spędzić pewien czas na fajtaniu, pokiwac, pokręcić, pomachać, pomerdać*: P. ogonem. <Po + Fajtać>

Pofajtanie, a, blm., czynność cz. **Pofajtać**.

Pofaktorować, uje, ował *spędzić pewien czas na faktorowaniu*. <Po + Faktorować>

Pofaktorowanie, a, blm., czynność cz. **Pofaktorować**.

Pofalcować, uje, ował, Pofalsować, Pofelcować l. *blach. pozaginać brzegi blach dla ich połączenia*. 2. *cieść i stol. pospajac na fele*: P. desk. 3. *druk i intr. poskładać arkusze w format wydawnictwa*. <Po + Falcować>

Pofalcowanie, a, blm., czynność cz. **Pofalcować**.

Pofalować, uje, ował l. *poruszać ś. falą przez pewien czas, pobałwanić ś., pokałysać wodę*. 2. *powyginać falistę, pofaldować*: Życie wydawało mu ś. jałowym, jak te pagóry nieurodzajne, które roztaczały ś. przed jego okiem, pofalowane niby morze bezbrzeżne. Bar. <Po + Falować>

Pofalowanie, a, blm., czynność cz. **Pofalować**.

Pofalsować, uje, ował p. **Pofalcować**. <Po + Falsować>

Pofalsowanie, a, blm., czynność cz. **Pofalsować**, *pofalcowanie*.

† **Pofala, y**, lm. *y* *pochwala*. Prawym słasza P. Ps. flor. <Z Pochwała>

Pofaldować, uje, ował, [Pofaldzić] *poskładać w faldy, pomarszczyć*: Twarz, którą wiek pofaldował stary. Druzb. P. ś. *poskładać ś. w faldy, pomarszczyć ś.* <Po + Faldować>

Pofaldowanie, a, blm., czynność cz. **Pofaldować**.

Pofaldowanie się, a ś., blm., czynność cz. **Pofaldować ś.**: P. ś. skóry około oczu. Jeż.

[**Pofaldzenie, a**, blm.] czynność cz. **Pofaldzić**.

[**Pofaldzenie się, a ś., blm.**] czynność cz. **Pofaldzić ś.**

[**Pofaldzić, i, ii** i P. ś.] p. **Pofaldować**.

Pofalszować, uje, ował l. *sfałszować jedno po drugim, poprzerałiac na fałszywe, pofabrykować, popodrabiać*: Potrzeba te nowe grosze brać na wagę, aby łatwo poszlakowany był, ktoby je pofalszował. Star. W sprawie tej pofalszował papiery. Boh. P. podpisy, daty. 2. † P. *poprzekupiać, potkupić*: Z więzienia, straż pofalszowawszy, umknął. Błaż. <Po + Falszować>

Pofalszowanie, a, blm., czynność cz. **Pofalszować**.

Pofanfaronować, uje, ował *spędzić pewien czas na fanfaronowaniu*. <Po + Fanfaronować>

Pofanfaronowanie, a, blm., czynność cz. **Pofanfaronować**.

Pofantazjować, uje, ował *spędzić pewien czas na fantazjowaniu*. <Po + Fantazjować>

Pofantazjowanie, a, blm., czynność cz. **Pofantazjować**.

Pofanterować, uje, ował *poprzecinać skórę na palce rękawiczki*. <Po + Fanterować>

Pofanterowanie, a, blm., czynność cz. **Pofanterować**.

Pofantować, uje, ował l. *pozajmować, potradować komu rzeczy*. 2. *pozastawiać*: Jodokus, pierwszy z biskupów derpskich, herezją zarażony, dobra kościelne pofantowawszy, do Niemiec uszedł. Bobrow. <Po + Fantować>

Pofantowanie, a, blm., czynność cz. **Pofantować**.

Pofarbkować, uje, ował *ufarbkować jedno po drugim*: P. bieliznę. <Po + Farbkować>

Pofarbikowanie, a, bhm., czynność cz. **Pofarbikować**.

Pofarbować, uje, ował, [Pofarwować] *ufarbować, powlec farbą, pomalować*: P. wąsy. <Po + Farbować>

Pofarbowanie, a, bhm., czynność cz. **Pofarbować**.

Pofarszować, uje, ował, **Pofaszerować** *poprzekładać, ponadziwiać farszem*. <Po + Farszować>

Pofarszowanie, a, bhm., czynność cz. **Pofarszować**.

[Pofarwować, uje, ował] p. **Pofarbować**.

[Pofarwowanie, a, bhm.] czynność cz. **Pofarwować**.

Pofasować, uje, ował 1. *co = nafasować jednego po drugim*. 2. [P.] *wyłuc, zbić kogo*. <Po + Fasować>

Pofasowanie, a, bhm., czynność cz. **Pofasować**.

Pofastrygować, uje, ował, **Pofastrzygować**. 1. *spędzić pewien czas na fastrygowaniu*. 2. *sfastrygować jedno po drugim*: Trzewiczki były tak duże, że nóżki jej tańcowały w nich wolno; ale krawiec poradził na to i naprędce poskrapał, pofastrygował. Bał. <Po + Fastrygować>

Pofastrygowanie, a, bhm., czynność cz. **Pofastrygować**.

Pofastrygować, uje, ował p. **Pofastrygować**. <Po + Fastrygować>

Pofastrzygowanie, a, bhm., czynność cz. **Pofastrzygować**.

Pofaszerować, uje, ował p. **Pofarszować**. <Po + Faszerować>

Pofaszerowanie, a, bhm., czynność cz. **Pofaszerować**.

Pofatygować, uje, ował 1. *sfatygować jednego po drugim, potrudzić, pomęczyć, ponużyć*: Droga pofatygowała nas wszystkich. 2. *nieco sfatygować, narazić na trochę futygi; poprosić o zrobienie czego, co może sfatyguje*: Czy można P. pana dobrodzieja? P. ś. 1. (o wielu) *sfatygować ś. kolejno, potrudzić ś., pomęczyć ś., ponużyć ś.*: Panowie pofatygowali ś. przy tej pracy. 2. *dokąd = pójść, udać ś., wstąpić, przybyć, przyjść, pozwolić*: Pofatyguj ś. pan do mnie. <Po + Fatygować>

Pofatygowanie, a, bhm., czynność cz. **Pofatygować**.

Pofatygowanie się, a ś., bhm., czynność cz. **Pofatygować ś.**

Pofazować, uje, ował 1. *bud. i stol. pozbierać kanty na fazę*. 2. *intr. pościć brzegi okładek ozdobnych*. <Po + Fazować>

Pofazowanie, a, bhm., czynność cz. **Pofazować**.

Pofechtować się, uje ś., ował ś. *spędzić pewien czas na fechtowaniu ś.* <Po + Fechtować ś.>

Pofechtowanie się, a ś., bhm., czynność cz. **Pofechtować ś.**

Pofejdać, a, ał i P. ś. p. **Pofajdać**: P., posrać. Mącz. <Po + Fejdać>

Pofejdanie, a, bhm., czynność cz. **Pofejdać**.

Pofejdanie się, a ś., bhm., czynność cz. **Pofejdać ś.**

[Pofejtać, a, ał i P. ś.] p. **Pofajtać**. <Z Pofejdać>

[Pofejtanie, a, bhm.] czynność cz. **Pofejtać, pofejtanie**.

[Pofejtanie się, a ś., bhm.] czynność cz. **Pofejtać ś., pofejtanie ś.**

Pofelcować, uje, ował p. **Pofalcować**. <Po + Felcować>

Pofelcowanie, a, bhm., czynność cz. **Pofelcować**.

Pofermentacja, i, bhm. *okres procesu chemicznego po odbytej fermentacji*. <Po + Fermentacja>

Pofermentacyjny przym. od **Pofermentacja**: Okres P. <Po + Fermentacyjny>

Pofermentować, uje, ował *fermentując potwać pewien czas*. <Po + Fermentować>

Pofermentowanie, a, bhm., czynność cz. **Pofermentować**.

Poferować, uje, ował 1. *postanowić, zatwierdzić, orzec, wydawać jedno po drugim*: P. wyroki, przysięgi. 2. *nadać, ofarować jedno po drugim*: P. dostojęstwa, donacje. <Po + Ferować>

Poferowanie, a, bhm., czynność cz. **Poferować**.

Pofertać, a, ał *spędzić pewien czas na fertaniu*. P. ś. *spędzić pewien czas na fertaniu ś.* <Po + Fertać>

Pofertanie, a, bhm., czynność cz. **Pofertać**.

Pofertanie się, a ś., bhm., czynność cz. **Pofertać ś.**

Poferyjny mający miejsce po ferjach, *powakacyjny*: Posiedzenie poferyjne. Zajęcia poferyjne. Kraus. <Po + Feryjny>

[Pofifrać, a, ał] 1. *pobrudzić, powalać, zababrać, pomazać*. 2. *porozmazywać co nieporządnie, pomazać*. P. ś. *pobrudzić ś., powalać ś., zababrać ś., umazać ś.* <Po + Fifrać>

[Pofifranie, a, bhm.] czynność cz. **Pofifrać**.

[Pofifranie się, a ś., bhm.] czynność cz. **Pofifrać ś.**

Pofiglować, uje, ował *spędzić pewien czas na figlowaniu, pozbytkować, pobawić ś. ucieśnie, pozartować, pobaraszkować, poswawolić*: Dziewczę z tego niemego Polaczka młokosa śmiało ś. i rade było z nim P. Krasz. <Po + Figlować>

Pofiglowanie, a, bhm., czynność cz. **Pofiglować**.

Pofikać, a, ał *spędzić pewien czas na fikaniu*. <Po + Fikać>

Pofikanie, a, bhm., czynność cz. **Pofikać**.

Pofiksować, uje, ował 1. (o wielu) *sfiksować kolejno, powarjować*. 2. *foto. powtralać obrazy na kliszy*. <Po + Fiksować>

Pofiksowanie, a, bhm., czynność cz. **Pofiksować**.

Pofilować, uje, ował *filując pokopcić przez pewien czas*. <Po + Filować>

Pofilowanie, a, bhm., czynność cz. **Pofilować**.

Pofilozofować, uje, ował *spędzić pewien czas na filozofowaniu*: *Pofilozofujmy na temat tego położenia*. Jeż. <Po + Filozofować>

Pofilozofowanie, a, bhm., czynność cz. **Pofilozofować**.

Pofiltrować, uje, ował 1. *przefiltrować jedno po drugim*. 2. *spędzić pewien czas na filtrowaniu*. P. ś. 1. *poprzeciekac przez filtr w ciągu pewnego czasu*. 2. *poklarować ś. kolejno przez filtrowanie*. <Po + Filtrować>

Pofiltrowanie, a, bhm., czynność cz. **Pofiltrować**.

Pofinansować, uje, ował *sfinansować jedno po drugim*. <Po + Finansować>

Pofinansowanie, a, bhm., czynność cz. **Pofinansować**.

Pofiokować się, uje ś., ował ś. (o wielu) *wyfiokować ś. po kolei*. <Po + Fiokować ś.>

Pofiokowanie się, a, s., blm., czynność cz. Pofiokować s.

Pofircykować, uje, ował spędzić pewien czas na fircykowaniu. <Po + Fircykować>

Pofircykowanie, a, blm., czynność cz. Pofircykować.

Pofistulować, uje, ował muz. pośpiewać fistulę. <Po + Fistulować>

Pofistulowanie, a, blm., czynność cz. Pofistulować.

Pofiukać, a, ał spędzić pewien czas na fiukaniu. <Po + Fiukać>

Pofukanie, a, blm., czynność cz. Pofiukać.

Pofizerować, uje, ował, Pofizerować intr. powyciskać na gorąco szlaczki na okładkach książek i pugilaresów. <Po + Fizerować>

Pofizerowanie, a, blm., czynność cz. Pofizerować.

Pofizerować, uje, ował intr. p. Pofizerować.

Pofizerowanie, a, blm., czynność cz. Pofizerować.

Pofladrować, uje, ował spędzić pewien czas na fladrowaniu. <Po + I. Fladrować>

Pofladrowanie, a, blm., czynność cz. Pofladrować.

Poflakowacenie, a, blm., czynność cz. Poflakowacenie.

Poflakowacenie, eje, ał (o wielu) sflakowacenie kolejno. <Po + Flakowacenie>

Poflancować, uje, ował I. ogr. posadzić, poprzesadzać rośliny. 2. żart. poprzenosić, potranzlokować: P. urzędników. <Po + Flancować>

Poflancowanie, a, blm., czynność cz. Poflancować.

Poflankować, uje, ował I. poopatrywać fortecę w flanki. 2. spędzić pewien czas na flankowaniu, to jest nacieraniu na nieprzyjaciela z boku. <Po + Flankować>

Poflankowanie, a, blm., czynność cz. Poflankować.

[Poflażenie, a, blm.] czynność cz. Poflażyć.

[Poflażyć, y, ył] potracić, pomarnować, potrwoić: Sprzęty zabrać, pokryjomu posprzedawać, pozostawiać i marnie połażyć. Łoż. <Po + Flażyć>

× Poflecać, a, ał p. Poflecić.

× Poflecenie, a, blm., czynność cz. Poflecać.

× Poflecie, a, blm., czynność cz. Poflecić.

× Poflecić, i, ił, częstot. × Poflecać, pogrążyć na flecie: Tam wiejskie pacholę pofleca z pagórka. Uj. <Po + Flecić>

Poflekować, uje, ował podawać fleki, połatać, powstawić laty: P. dach, podłogę, buty. <Po + Flekować>

Poflekowanie, a, blm., czynność cz. Poflekować.

[Pofleńdrać się, a, s., ał s.] pójść powoli, powlec s.

[Pofleńdranie się, a, s., blm.] czynność cz. Pofleńdrać s.

Poflirtować, uje, ował spędzić pewien czas na flirtowaniu. <Po + Flirtować>

Poflirtowanie, a, blm., czynność cz. Poflirtować.

Poflisakować, uje, ował p. Poflisować.

Poflisakowanie, a, blm., czynność cz. Poflisakować.

Poflisować, uje, ował, Poflisakować pobyć jakiś czas flisakiem. <Po + Flisować>

Poflisowanie, a, blm., czynność cz. Poflisować.
× Pofolga, i, blm. p. Pofolgowanie. L. <Po + Folga>

Pofolgować, uje, ował komu, czemu = użyć nie-co, popuścić cugli, zlagodnieć dla kogo; okazać pobłażanie, wyrozumiałość, cierpliwość; powściągnąć swą surowość, gniew, pedantyzm; zezwolić na zwolkę: P. sobie w pracy. P. więźniowi. Zapłać, tylko pofolguj. P. sereu (= dać mu wolę, nie tamować swobody). Godziłoby s. P. staremu słudze. L. Jeśli dziś usłuchasz ludu twego i pofolgujesz mu, a dasz miejsce prośbie ich, a będziesz mówił do nich łagodnie, będziesz je miał sługami. Leop. Żart.: Pofolgowano mu szubienicę, ale mu łeb ucięto. Troc. 2. darować, przepuścić, pardonować komu, oszczędzić kogo: Nikomu podczas zawieruchy nie pofolgowano. P. komu gardłem. Troc (= darować komu życie). <Po + Folgować>

Pofolgowanie, a, blm., × Pofolga czynność cz. Pofolgować.

Poformować, uje, ował sformować jedno po drugim: P. pułki (= pozytyfować). P. s. (o wielu) sformować s. kolejno, jeden po drugim: Poformowały s. ligi jednych przeciwko drugim. Jeż. (= pozawiażywały s.). <Po + Formować>

Poformowanie, a, blm., czynność cz. Poformować.

Poformowanie się, a, s., blm., czynność cz. Poformować s.

Poformułować, uje, ował sformułować jedno po drugim. P. s. (o wielu) sformułować s. kolejno. <Po + Formułować>

Poformułowanie, a, blm., czynność cz. Poformułować.

Poformułowanie się, a, s., blm., czynność cz. Poformułować s.

Poforniować, uje, ował pokryć fornirem. <Po + Fornirować>

Poforniowanie, a, blm., czynność cz. Poforniować.

Poforsować, uje, ował I. sforsować, nadweryżyć jedno po drugim, pomordować, powysilać: Poforsowali nogi (= pozrywali). 2. forsując przewyciężyć jedno po drugim; pobrać, pozdobywać, poprzebywać forsownie: Wszystkie dystanse, przeszkody poforsowali. 3. forsując popchnąć, przyspieszyć, przynaglić jedno po drugim: W trybunale sprawę P. Niem. P. interes. P. s. sforsować s. kolejno, pomordować s., powysilać s.: Konie poforsowały s. biegiem. Żołnierze poforsowali s. ciągłym marszem. <Po + Forsować>

Poforsowanie, a, blm., czynność cz. Poforsować.

Poforsowanie się, a, s., blm., czynność cz. Poforsować s.

† Pofortuniać, a, ał p. Pofortunąć.

† Pofortunianie, a, blm., czynność cz. Pofortunąć.

† Pofortunianie się, a, s., blm., czynność cz. Pofortunąć s.

† Pofortunąć, i, ił, nied. † Pofortunąć poszczęścić, udzielić powodzenia, pomysłności; (o Bogu) zdarzyć, pobłogosławić: Prospero, poszczęścił, pofortuniał. Mąż. Przemysław Pan Bóg na królestwie nie pofortuniał. Biel. M. Pofortuniał go Pan Bóg, że Turczynowi tak w szyję ugodził, że głowa odpadła. Warg. Niemcy mają ku bożowi wiele rzeczy... chocia im Pan Bóg przez ty lata P. nie raczył. Orzech. † P. s. poszczęścić s., poszczęśliwić s., powieść s., zdarzyć s., udać s.,

pójść pomyślnie: Wszystkie rzeczy, którekolwiek uczyni, pofortunią mu s. Leop. <Po + Fortunic>

†Pofortunienie, a, blm., czynność cz. Pofortunic: Mądre serce w sprawach będzie miało P. Leop.

†Pofortunienie się, a s., blm., czynność cz. Pofortunic s.

Pofortyfikować, uje, ował *ufortyfikować jedno po drugim*. <Po + Fortyfikować>

Pofortyfikowanie, a, blm., czynność cz. Pofortyfikować.

Poforytować, uje, ował *poprzez swym wpływem, poprotegować, polecić łaskawie*: Szczęście Łokietka na tron poforytowało. Poforytował go senator u dworu P. sprawę. 2. †P. pokierować, zapiekować s. kim, czym: Chwała z roztropnej powieści pochodzi, a pan ją dobrze poforytuje. Bud. <Po + Forytować>

Poforytowanie, a, blm., czynność cz. Poforytować.

Pofotografować, uje, ował *sfotografować jedno po drugim*. <Po + Fotografować>

Pofotografowanie, a, blm., czynność cz. Pofotografować.

Pofrachtować, uje, ował *poładować wagony towarem*. <Po + Frachtować>

Pofrachtowanie, a, blm., czynność cz. Pofrachtować.

×Pofraczenie się, a s., blm., czynność cz. Pofraczyć s.

×Pofraczyć się, y s., ył s. (o wielu) *poubierać s. we fraki*. <Po + Fraczyć s. >

Pofranciszkański *pozostały po Franciszkanach, należący niegdys do nich*: Klasztor P. Rol. <Po + Franciszkański>

Pofrancowacieć, eje, ał *postawać s. francowate-mi, podostawać francy*. <Po + Francowacieć>

Pofrancuzić, i, il *poprzerabiać na Francuzów*. P. s., Pofrancuzieć *sfrancuzieć kolejno*. <Po + Francuzieć>

Pofrancuzieć, eje, ał p. Pofrancuzieć. <Po + Francuzieć>

Pofrancuzienie, a, blm. 1. czynność cz. Pofrancuzieć. 2. a. Pofrancuzienie s. czynność cz. Pofrancuzieć.

Pofrancuzienie się, a s., blm. p. Pofrancuzienie.

Pofrankować, uje, ował *poopłacać z góry listy, posyłki na pocztę*. <Po + Frankować>

Pofrankowanie, a, blm., czynność cz. Pofrankować.

Pofrasować, uje, ował *frasując pomartwić przez pewien czas; pogryźć, potruć, poturbować, pokłopotać*. P. s. *frasując s. pomartwić s. przez pewien czas, pogryźć s., potruć s., poturbować s., pokłopotać s.* <Po + Frasować>

Pofrasowanie, a, blm., czynność cz. Pofrasować.

Pofrasowanie się, a s., blm., czynność cz. Pofrasować s.

Pofrędzłować, uje, ował *poobszywać frendzlą*. <Po + Frędzłować>

Pofrędzłowanie, a, blm., czynność cz. Pofrędzłować.

Pofroterować, uje, ował (o wielu) *wyfroterować jedno po drugim; pokoińczyć froterowanie*. <Po + Froterować>

Pofroterowanie, a, blm., czynność cz. Pofroterować.

Pofrunąć, nie, nął *polecieć na skrzydłach*: Pofrunęły gołębie. Przen.: Papier pofrunął (= *uiość s. na powietrzu*). Pierze pofrunęło. <Po + Frunąć>

Pofrunięcie, a, blm., czynność cz. Pofrunąć. Pofruwać, a, ał *spędzić pewien czas na fruwaniu, polatać, pobujać, poszybować trochę*: Ptak, latawiec pofruwał. <Po + Fruwać>

Pofruwanie, a, blm., czynność cz. Pofruwać. Pofrymarczenie, a, blm., czynność cz. Pofrymarczyć.

Pofrymarczyć, y, ył *spędzić pewien czas na frymarczeniu*. <Po + Frymarczyć>

Pofryzować, uje, ował 1. *spędzić pewien czas na fryzowaniu*. 2. *ufryzować jedno po drugim*: P. damy, włosy, pióra. <Po + Fryzować>

Pofryzowanie, a, blm., czynność cz. Pofryzować.

[Pofudrować, uje, ował] p. Pofutrować. <Po + Fudrować>

[Pofudrowanie, a, blm.] czynność cz. Pofudrować.

Pofukać, a, ał 1. *spędzić pewien czas na fukaniu*. 2. *sfukać jednego po drugim*: Pofukałem celniejsze z ludu Leop. Przybiegła na ratusz, pogromiła, pofukała ustraszzone chłopcy. Wer. <Po + Fukać>

Pofukanie, a, blm., czynność cz. Pofukać. Pofugować, uje, ował *fugując pospajac*: Pan ojciec miał stolarza dobrego, co mu stoły dobrze pofugował. Krasz. <Po + Fugować>

Pofugowanie, a, blm., czynność cz. Pofugować. Pofundować, uje, ował 1. *spędzić pewien czas na fundowaniu*. 2. *sfundować jedno po drugim*. <Po + Fundować>

Pofundowanie, a, blm., czynność cz. Pofundować.

Pofunkcjonować, uje, ował *funkcjonując podzielać przez pewien czas, posprawować swoją funkcję*. <Po + Funkcjonować>

Pofunkcjonowanie, a, blm., czynność cz. Pofunkcjonować.

Pofurażować, uje, ował *spędzić pewien czas na furazowaniu*: Wojsko polskie, pofurażowawszy pod nosem Rosjan, poszło znowu do odwrotu. T. K. <Po + Furażować>

Pofurażowanie, a, blm., czynność cz. Pofurażować.

Pofurczeć, y, ał p. Pofurkać. <Po + Furczeć>

Pofurczenie, a, blm., czynność cz. Pofurczeć.

Pofurkać, a, ał, Pofurkotać, Pofurczeć, częstot. Pofurkiwać *zająć pewną chwilę furkaniem*: Kuje dziobkiem (sikorka), szarpie gasienieć, pofurkuje skrzydełkami. Matl. <Po + Furkać>

Pofurkanie, a, blm., czynność cz. Pofurkać. Pofurkiwać, uje, iwał p. Pofurkać. <Po + *Furkiwać, od Furkać>

Pofurkiwanie, a, blm., czynność cz. Pofurkiwać.

Pofurkotać, ocze, a, †oche, otał p. Pofurkać. <Po + Furkotać>

Pofurkotanie, a, blm., czynność cz. Pofurkotać. Pofurmanić, i, il *pobyć furmanem, spędzić pewien czas na furmanieniu*. <Po + Furmanić>

Pofurmanienie, a, blm., czynność cz. Pofurmanić.

[Pofurtać, a, ał] *spędzić pewien czas na furtanu*. <Po + Furtac>

[Pofurtanie, a, blm.] czynność cz. Pofurtać.

Pofuszerować, uje, ował 1. spędzić pewien czas na fuszerowaniu. 2. sfuszerować jedno po drugim, porobić fuszerując. <Po + Fuszerować>

Pofuszerowanie, a, bfm., czynność cz. Pofuszerować.

Pofutrować, uje, ował 1. wyfutrować jedno po drugim, pokładać, powybijać czym. 2. [P., Pofudrować] nakarmić: P. konia. <Po + Futrować>

Pofutrowanie, a, bfm., czynność cz. Pofutrować.

Pogabać, a, ał spędzić pewien czas na gabaniu. <Po + Gabać>

Pogabanie, a, bfm., czynność cz. Pogabać.

Pogachować, uje, ował spędzić pewien czas na gachowaniu. <Po + Gachować>

Pogachowanie, a, bfm., czynność cz. Pogachować.

Pogadać, a, ał, [Pogadować] poświęcić pewien czas gadaniu, pomówić: Pogadaliśmy z sobą. Troc. Muszę ja też z tobą P. o naszym interesie. L. (= porozumieć s.). Potym o tym obszerniej z sobą pogadamy. Mick. Może sprzeda, trzebaby z nim P. (= wyrozumieć go). <Po + Gadać>

Pogadanie, a, bfm., czynność cz. Pogadać.

Pogadanka, i, lm. i, † Pogadawka, † Pogadka 1. pogadanie, rozmowa dla zabicia czasu o tym, co przyjdzie na myśl, pogawędka: Przyjść do kogo na pogadankę. Wesoła P. K.K. Chwile konwalescencji na długich pogadankach często u niego spędzałem. K.K. Czasami przy pogadance na odpuscie wygadał s. od niechcenia. Wilcz. 2. wykład popularny w formie pogadanki: Pogadanki naukowe. <Od Pogadać>

Pogadankowy przym. od **Pogadanka**: Nie grać w ciuciubabkę pogadankową, ale s. szczerze rozmówić. Dzierz. <Od Pogadanka>

† Pogadawka, i, lm. i p. Pogadanka. Sł. wil. <Od Pogadać>

Pogadka, i, lm. i i. † P. = a) p. Pogadanka: Sofistów fałszywe pogadki, nikczemne wywody. Rej. Wierz mi, tubys usłyszał sentencje różne, a rozliczne wywody i pogadki próżne. Rej. (= gadaniny). Ewangelja przeciwko niepotrzebnym pogadkom o woli bożej. Rej. b) przemowa, odezwa, apostrofa: Uczynili taką pogadkę ku niemu. Rej. c) zagadka. B. Sz. 2. [P.] opowiadanie, powiastka. <Po + Gadka>

[Pogadliwy] rozmowny, ludzki, przystępny. <Od Pogadać>

[Pogadnąć, nie, nął] rzec, wtrącić, zauważyć: „Abo to wartuje“, pogadnie inszy chłop. <Po + *Gadnąć, GAD>

[Pogadnięcie, a, bfm.] czynność cz. Pogadnąć. **[Pogadować, uje, ował]** p. Pogadać. <Od Pogadać>

[Pogadowanie, a, bfm.] czynność cz. Pogadować.

× **Pogadzać, a, ał** p. **Pogodzić**: Zdanie pogadzające. Troc. <Od Pogodzić>

× **Pogadzanie, a, bfm., czynność cz. Pogadzać.** **Pogać, i, il** ugaić jedno po drugim, pomaić. P. s. porozastać s. szeroko w konary i gałęzie. <Po + Gaić>

Pogajenie, a, bfm., czynność cz. Pogaić.

Pogajenie się, a s., bfm., czynność cz. Pogaić s.

Pogalantować się, uje s., ował s. postroić s. elegancko, poelegantować s. <Po + Galantować s.>

Pogalantowanie się, a s., bfm., czynność cz. Pogalantować s.

Pogalonować, uje, ował 1. poobszycować, obramować galonami jedno po drugim. 2. przybrać w liherję z galonami, wygalonować jednego po drugim: Lokaje ci pogalonowani. L. <Po + Galonować>

Pogalonowanie, a, bfm., czynność cz. Pogalonować.

Pogalopować, uje, ował popędzić galopem: Ścisnął tylko konia ostrogami i pogalopował do domu. Kow. <Po + Galopować>

Pogalopowanie, a, bfm., czynność cz. Pogalopować: Jazda zalogi stoi w szyku bojowym na rynku, czekając rozkazu pogalopowania ku najbardziej zagrożonym stanowiskom. Jaroch.

Pogalować, uje, ował spędzić pewien czas na galowaniu, użyć gali, pouczliwować, pobankietować, pohulać, pobiesiadować. L. <Po + Galować>

Pogalowanie, a, bfm., czynność cz. Pogalować. **Pogalwanizować, uje, ował** (o wielu przedmiotach) pokryć kolejno szlachetniejszym metalem za pomocą prądu elektrycznego. <Po + Galwanizować>

Pogalwanizowanie, a, bfm., czynność cz. Pogalwanizować.

Pogamratować, uje, ował spędzić pewien czas na gamratowaniu, побыć gamratem. <Po + Gamratować>

Pogamratowanie, a, bfm., czynność cz. Pogamratować.

Pogani, a, lm. y i. † P. p. Poganiń: Czart poganiu gali (= sprzyja). Biel. M. Mógęś powiedzieć: djable, poganie, pozyc my (= czy tak, czy owak, pożycz mi). 2. [P.] przerwisko pogardliwe Żyda, niekatolika a. katolika nie zachowującego postów. Zdr. [Poganeł].

× **Pogana, y, lm. y mału nagana, zwrócenie uwagi, wymówka:** Uwalniać s. od cienia pogany. L. <Po + *Gana, ZON/GON/GAN>

Poganezka, i, lm. i p. Poganka.

[Poganeł, nka, lm. nkij] p. Pogani.

Poganiacz, a, lm. e i. a. Pogonieć, × Pogońszczyk, [Pogoniec] ten, co pogania konie, bydło. Włod. Nają do wólów poganiecza. Troc. 2. [P.] woźnica popędzający konie przy orce. 3. † P. ten, co za kim goną, pędzi w pogoń: Obejrzyj s., niemasz za tobą poganiacza na bachmacie żadnego? Birk. 4. narzędzie do poganiania, oścień, bodziec, bicz, kostur, kij. Kn. Poganiacz, laska, bicz, kostur, którym woły w oraniu poganiają. Troc. 5. jedna z konstelacji północnych: P., gwiazda północna, artophyllax bootes. Kn. W poganiaczu liczą gwiazd 23, drudzy 28, aż do 34. Troc. Ni zachód poganiacza straszny żeglarzowi, ni kozioł burzotwórea, gdy swój wschód odnowi. L. 6. fl. jeden z kłóców po obu stronach tratwy, zabezpieczających je od rozbitcia. 7. gór. daw. poganiacz koni przy kołowrocie nad szybem, kieradnik, gapłowy, goniarz, trybarz. <Od Poganiać>

Poganiaczka, i, lm. i i. forma ż. od Poganiacz. L. 2. [P.] kierat konny.

Poganiac, a, ał i P. s. p. Pogonić.

† Poganiac, a, ał p. Poganić.

[Poganiaje, ów, blp.] sieci rybackie. <Od Poganiac>

Poganianie, a, bfm., czynność cz. Poganiac. **† Poganianie, a, bfm., czynność cz. † Poganiac.** **Poganianie się, a s., bfm., czynność cz. Poganiac s.**

[Poganiaś, a, lm. e] p. Poganiś. <Od Poganiac>

[Pogonicha, y, lm. y] *pogardliwe przezwiśko Żydówki*. <Zgr. od Poganka >

Poganićiel, a, lm. e ten, co gani, co przygania. <Od Poganić >

Poganić, i, il, Poganiżować, †Pogańczyć, †Pohańczyć *1. robić poganimem; robić poganiśkim*. 2. [P.] *źle robić, partolić, psuć, fuszerować*. <Od Pogon >

†**Poganić, i, il** *1. i nied. †Poganić nieco zganic, naganić, przyganić*: Przyjmi, bracie, od prostaka tak, jako być mogło, ...jeśliże co poganisiz, popraw'. Rej. Przyrodzenie każdemu podawa nieco pomocy, bądź do godności, bądź do niegodności, daje to, coby człowieka albo zaleciło, abo P. mogło. Górs. J. 2. *splamić, zhańbić*. B. Sz. <Po + Ganić >

Poganiec, nca, lm. ncy p. Poganiń: Rozbijał a siekił poganićów. Krasz. <Od Pogon >

Poganieć, eje, ał stawać s. poganimem; sprzeniewierzać s. prawej wierze, odstępować jej; bisurmanić s., stawać s. pohańcem. Przen.: *stawać s. bezbożnym, ateuszem, świętołradcą; nikczemnieć, podleć*. <Od Pogon >

Poganiecie, a, blm. i. czynność cz. Poganić. 2. czynność cz. Poganieć.

†**Poganiecie, a, blm., czynność cz. †Poganić. Poganiń, a, lm. anie a. †ani, †Pohanin, Poganiec, †Pogon, [Pogon], †Pohan, × Pohanek człowiek uznający wielu bogów, bałwochwalca**: Poganie, narodowie niewierni. Salin. Naszy przodkowie byli pogani, bałwany chwalili, o miłym Bodze nie nie wiedząc. Kaz. 1555. Nawracać pogon. Poganie, którzy Boga prawdziwego nie znają. Karnk. Ale pogani nie nie wiedzieli o jego wierze... Tedy posłał na wszytek świat swoje zwoleniki, przez które Pan przywiódł pogony. Kaz. 1555. Za Konstan-cjusza cesarza żołnierze, którzy chrześcijanami być nie chcieli, od wojska odegnani, po wioskach s. błakali, dlatego je nazwano *pogani a pago*, którym imieniem pogon niewiernych zwąc poczęto. Skar. 2. a. *Pohaniec Turek, Tatar, niewierny, bisurman*: Poganiów gromił. Troc. Poganie pierzchnęli. Troc. 3. *bezbożnik, ateusz*: Istny P. z niego, postów nie zachowuje. 4. *przezwiśko pogardliwe, niegodziwiec, niepoń, hulaj, niecnota i t. p.*: Poganiecie, cożś zrobił? Troc. [Sąsiad taki P.] (= *przykry, nieznosny*). <Łć. paganus >

[Poganiśko, a, lm. a] *pole, na którym rosła tatarzka, tatarczyśko*. <Od Pogon >

[Poganiś, a, lm. e, Poganiś] *żart., piesz. niecnota, hulaj, niepoń, zbereźnik*: Jasiu, mój Jasiu, da mały poganisiu. <Od Pogon >

Poganim, u, blm. p. Pogaństwo; duch, zasady wiary pogańskie: Trwać w poganimie. P. cały krzyczy i jeszcze raz występuje do walki. Słow.

Poganiżować, uje, ował p. Poganić: Poganiżują wielką przeszłość narodu.

Poganiżowanie, a, blm., czynność cz. Poganiżować.

Poganka, i, lm. i forma ż. od Poganiń: Patrz, jak ta P. przyjmuje strapionych. Prot. Z pokorą wielką przysza do Pana, bo była P. a wielka grzesznica. Rej. Ty s. śmiejesz, poganko! Tremb. (= *niecnota, bestyjko, szelmutko*). Nie ciągnij mnie za język, poganko, nie wiem, czy ochrzczona nawet. Glin. Tybys go, poganko, chutnie obłapiła, aleć wstyd nie dopuścił. Zebr. 2. †P., [P.] *tatarzka, gryka, hreczka*. 3. [P.] *członek płciowy żeński, [paskuda]*. Gwar. Zdr. *Poganieczka*. Zgr. *Poganiśka*. <Od Poganiń >

[Poganny] *zły, niegodziwy*: Urodziła s. im córka, ale od dzieciństwa taka była poganna, że słów niema, aby opowiedzieć, co dokazywała. <Od Pogon >

†**Pogańbić, i, il p. Pohańbić**: Pannę pojmie żonę; wdowy i rozwiedzionej i pogańbionej i nieczystej i pokalanej nie pojmie, ale dziewczę z luda swego. B. Sz. Chcą rozruszyć twą świąć (świętynię), a P. stanek twego imienia. B. Sz. <Po + Gańbić >

Pogańbienie, a, blm., czynność cz. Pogańbić. [Pogańbować, uje, ował] kim = *pogardzać*. <Po + Gańbować >

[Pogańbowanie, a, blm.] *czynność cz. Pogańbować.*

†**Pogańczenie, a, blm., czynność cz. Pogańczyć.**

Pogańczy przym. od Poganiec: Stanęli jakby wryci, choć pogańcza zgraja. Syrok. <Od Poganiec >

†**Pogańczyć, y, ył p. Poganić.**

Pogański *1. przym. od Pogon bałwochwalczy*: Kapłan P. Zwyczaj, czasy pogańskie. Nie chodźcie wedle zwyczajów i nałogu pogańskiego. Leop. Uczynił źle przed Bogiem podle mod pogańskich. B. Sz. Kto pokój na pogańskiej gruntuje przysiędże, jakoby kotew wiązał u pajęczej przędze. Pot. Dzieląc Jacka z Czesławem trudy, przebiegał boso pogańskie ludy i szczepił u nich krzyż Chrystusowy. Syrok. Okrutny tyran serca pogańskiego. Bardz. (= *bezbożnego, barbarzyńskiego*). P. synu! Pot. (= *poganić, niecnoto, nieponiu, hulaj, psi synu*). Odrwiłś mię, P. synu. Troc. P. syn wszystkich zwiódł i uciekł. Boh. (Wilł do baranka:) A to ty, fuknął, P. synie! beczaleś na mnie z swojej zagrody. Kniaź. 2. [Kasza pogańska] *tatarzka*. Po pogańsku, Pogańsko, †**Pogańskie** przys. *jak poganiń*: Ty, będąc Żydownem, po pogańsku, a nie po żydowsku żyjesz. Leop. <Od Pogon >

†**Pogańskie** przys. p. Pogański. Troc.

Pogańsko przys. od Pogański.

Pogaństwo, a, blm., Poganim *1. a. Pogańszczyzna wiera pogańska, wielobóstwo, bałwochwalstwo*: Maximus mistrz Juliana w P. wprawił. Skar. Żyć w pogaństwie. Dziady—ta uroczyść ciągnie z pogaństwa początek. Mick. 2. zb. = a) *poganie, społeczność pogańska, świat pogański*: P. świętemu Pawłowi boską cześć przyczytać chcieli, lecz on wołał na one proste ludzie, żeby tej czci na niego nie kładli. Skar. b) *a. Pohaństwo Turcy, Tatarzy, niewierni, bisurmanstwo*: Postrzegsz herby saraceńskie, a nie krzyże na wieżach, poznał zaraz, że miasto odebrane było przez P. Ustrz. Gofred tymczasem skończył swe zwycięstwo, goniąc P., które uciekało. P. Koch. Wsparł P. podsyłaniem świeżego ludu. Nar. c) *bezbożniki, hulajstwo*: Żydów z kraju wygnać dla niepohamowanej złości i łakomstwa tego pogaństwa. Haur. <Od Pogon >

Pogańszczyzna, y, blm. p. Pogaństwo: Kapłan pogańszczyzny. Krzyw. <Od Pogański >

Pogapić się, i s., il s., Pogawronić s., częstot. [Pogapywać s.] spędzić pewien czas na gapieniu s.: Pogapił s. na drzewa niektóre, w dziwne powyrastałe kształty. Jeż. P. s. na ludzi. Jeż. Jakoś mu nie idzie skoro, bo s. ino pogapuje. Wysp. <Po + Gapić s. >

Pogapienie się, a s., blm., czynność cz. Pogapić s.

[Pogapywać się, uje s., ywał s.] p. Pogapić s.

[Pogapywanie się, a ś., blm.] czynność cz. Pogapywać ś.

Pogarbacenie, a, blm. I. czynność cz. Pogarbacić. 2. czynność cz. Pogarbacieć.

Pogarbacić, i, ił porobić garbatemi, pokrzążyć jedno po drugim. < Po + Garbacić >

Pogarbacieć, eje, ał stać ś. nieco garbatym, zgarbić ś.: [A cóż to ś. stało tym, co ś. wydały? jeszcze rok nie minął, już pogarbaciały]. < Po + Garbacieć >

Pogarbek, bka, lm. bki bot. (koenigia) ros. < Po + Garbek >

Pogarbić, i, ił, [Pogarbolić] zgarbić jedno po drugim a. jedną rzecz w wielu miejscach, powykrzywiać, pokrzążyć w garby, pokoślawić: Pola rodne, pogarbone i miejscami dziedko wzdęte. Reym. P. ś. (o wielu) *zgarbić ś. kolejno, pokrzążyć ś. w garby, powykrzywiać ś., pokoślawić ś.:* Dach ś. pogarbił i porośł zielono. Krasz. < Po + Garbić >

Pogarbienie, a, blm., czynność cz. Pogarbić. Pogarbienie się, a ś., blm., czynność cz. Pogarbić ś.

[Pogarholenie, a, blm.] czynność cz. Pogarholić.

[Pogarbolić, i, ił] p. **Pogarbić:** Oblały purpurą falisty, pogarbolony spód chmury. Matł. < Po + *Garbolić, od Garb >

Pogarbować, uje, ował I. spędzić pewien czas na garbowaniu. 2. wygarbować jedno po drugim; pokończyć garbowanie. < Po + Garbować >

Pogarbowanie, a, blm., czynność cz. Pogarbować.

Pogarda, y, blm. pogardzenie, pogardzenie, wzgarda: Mieć kogo, co w pogardzie. Odwrócić ś. z pogardą. Okazać komu pogardę. Choć smutek i bieda, przez ścieżkę tułaczą, iść z dumą na ezole, z pogardą na licach. Gasz. Wyrzucono królowi (Jan. Kazim.) lekkomyślność, pogardę dla szlachty, szafowanie krwią polską. Kub. Dawne sejmy i sejmiki polskie weszły w ogólną pogardę. Święt. Z pogardą życia swojego największe brał na siebie niebezpieczeństwo. L. (= lekceważeniem, dumnym ignorowaniem). P. świata, bogactw (= zaparcie ś.). < Po + *Garda, GARD >

Pogardliwie przys. od Pogardliwy: P. skrzywił usta. P. ruszył ramionami. Spojrzał P.

Pogardliwość, i, blm. rz. od Pogardliwy: Widać jakąś P. w całym jego obejściu ś.

Pogardliwy pełen pogardy, wyrażający pogardę: Wyniosłym i pogardliwym okiem zapatruje ś. na uboższych od siebie. L. Mina pogardliwa. Ton, ruch P. Spojrzenie pogardliwe. Jemu zaś odrzekł szatan z pogardliwym czołem. Przyb. < Od Pogarda >

Pogardłować, uje, ował spędzić pewien czas na gardłowaniu. < Po + Gardłować >

Pogardłowanie, a, blm., czynność cz. Pogardłować.

Pogardzać, a, ał p. Pogardzić.

Pogardzanie, a, blm., czynność cz. Pogardzać. Pogardzenie, a, blm., czynność cz. Pogardzić: P. świata i doczesności jego. Troc (= pogarda, zaparcie ś.). Kąsek nie do pogardzenia. [Rzekli do niego, jako do młodego, kieby sie nie zagubił przed wszycką swoją ziemią świętą w P.].

× **Pogardziciel, a, lm. e, × Pogardzca ten, co pogardził a. pogardza:** Świata P. Boh. Scewola, P. i nieprzyjaciół i płomieni. Birk. Z pogardzicieli rzemiosł potomstwo wyrosło czezące dziś

rozum tylko taki, jak rzemiosło. Słow. < Od Pogardzić >

Pogardzicielka, i, lm. i forma ż. od Pogardziciel. L.

Pogardzić, i, ił, nied. Pogardzać kim, czym a. × co I. okazać komu, czemu pogardę, wzgardzić, nied. pomiatać: Nie pogardzaj ubogim. Kto kim chce pogardzać, ten sam naprzód wzgardzonym bywa. L. Zawsze spokojność gnuśną pogardzałem. Mick. Tych zdepez, o Panie... którzy Twe święte sądy pogardzą. Mick. 2. odrzucić z pogardą: Pogardziłem jego radą. Pogardził ofiarowanemu mu bogactwo. < Po + Gardzić >

× **Pogardzca, y, lm. y p. Pogardziciel:** Księgi w prochu pogardźców swych płakały i smutnie. Pir. < Od Pogardzić >

Pogarnąć, nie, nał, nied. × Pogarnywać nieco zgarnąć. P. ś. I. (o wielu) przygarnąć ś., zbliżyć ś. kolejno, poprzątać ś.: Dzieci wszystkie pogarnęły ś. do niego. Orzesz. 2. przygarnąć ś., zbliżyć ś.: Pogarnął ś. do niej i tym pogarnięciem skalał ją, zbrzydził ku sobie. Jeż. < Po + Garnąć >

Pogarnięcie, a, blm., czynność cz. Pogarnąć: Pogarnął ś. do niej i tym pogarnięciem skalał ją, zbrzydził ku sobie. Jeż.

Pogarnięcie się, a ś., blm., Pogarnięcie czynność cz. Pogarnąć ś.

Pogarnirować, uje, ował I. ugarnirować wiele przedmiotów kolejno; pokończyć garnirowanie: P. czepek, potrawy, torty. 2. spędzić pewien czas na garnirowaniu. < Po + Garnirować >

Pogarnirowanie, a, blm., czynność cz. Pogarnirować.

× **Pogarnywać, uje, ywał i × P. ś. p. Pogarnąć.**

× **Pogarnywanie, a, blm., czynność cz. Pogarnywać.**

× **Pogarnywanie się, a ś., blm., czynność cz. Pogarnywać ś.**

Pogarotować, uje, ował I. spędzić pewien czas na garotowaniu. 2. potracić, pozabijać za pomocą garoty. < Po + Garotować >

Pogarotowanie, a, blm., czynność cz. Pogarotować.

1. **Pogarować, uje, ował porobić gary, poźłobić dziury w drzewie.** < Po + I. Garować >

2. **Pogarować, uje, ował I. poprzącać zagłę pod wiatr garami, poszpawanować. 2. mor. (o wietrze) powiać, podać z boku.** < Po + 2. Garwać >

1. **Pogarowanie, a, blm., czynność cz. I. Pogarować.**

2. **Pogarowanie, a, blm., czynność cz. 2. Pogarować.**

Pogarsonować, uje, ował pobyc garsonem, spędzić pewien czas na garsonowaniu. < Po + Garsonować >

Pogarsonowanie, a, blm., czynność cz. Pogarsonować.

Pogarszać, a, ał i P. ś. p. Pogarszyć.

Pogarszanie, a, blm., czynność cz. Pogarszać. Pogarszanie się, a ś., blm., czynność cz. Pogarszać ś.

[Pogarusić się, i ś., ił ś.] pomarszczyć ś., skurczyć ś., ściągnąć ś., pognieść ś.

[Pogaruszenie się, a ś., blm.] czynność cz. Pogarusić ś.

Pogasiciel, a, lm. e ten, który pogasił, który gasi, gasiciel. L. < Od Pogasić >

Pogasicielka, i, lm. i forma ż. od **Pogasiciel**. L. **Pogasić, i, il, nied.** × **Pogaszac** l. *zgasić, ugasić jedno po drugim, pozagaszac; pokończyć gaszenie*: P. światła, ognie, pożary. Straż pobięła do pogaszonych w obozie ognisk. Krasz. Tylko co ślubne światła pogaszono. Gasz. Przen.: Wdźwięk ś. zmaszał, i oczy już śmierć pogasiła. Jabł. Zmęczeni, pogasili swe pragnienie. 2. *spędzić pewien czas na gaszeniu*: P. pożar. P. wapno (= *polasować*). <Po + Gasić>

Pogasnąć, śnie, si l. *zgasnąć jedno po drugim*: Już lampy i wieczorne pogasły latarnie. Pot. Gwiazdy pogasły. 2. *przen. pomierać*. <Po + Gasnąć>

× **Pogaszac, a, al p.** **Pogasić**: Pogasiciel, który pogasza. L.

× **Pogaszanie, a, blm., czynność cz.** **Pogaszac.**

Pogaszenie, a, blm., czynność cz. **Pogasić.**

Pogaśnienie, a, blm., czynność cz. **Pogasnąć.**

Pogatunkować, uje, ował *poukładać według gatunków, posegregować, rozgatunkować, posortować, poklasyfikować*: Tabor artyleryczny powinien być dosyć obszerny, żeby w nim dały ś. P. różne dostatki. Jak. J. <Po + Gatunkować>

Pogatunkowanie, a, blm., czynność cz. **Pogatunkować.**

[**Pogawęda, y, lm. y]** p. **Pogawędka.**

Pogawędka, i, lm. i, [**Pogawęda**] l. *pogawędzenie, gawędzenie, gawędka, gawęda, pogadanka*: Raz w czasie pogawędki natrącił coś o żeniactwie. Bał. Przyjacielska P. z Anielą stała mu ś. tak potrzebną, że... Bał. 2. [P.] *pogłoska*. <Po + Gawędka>

Pogawędkowy *przym. od Pogawędka*: Przedmiot swój traktuje autor w sposób P., zaprawny humorem. Kasz. (= *gawędziarski*). <Od Pogawędka>

Pogawędzenie, a, blm., czynność cz. **Pogawędzić.**

Pogawędzić, i, il *spędzić pewien czas na gawędce, pogadać*: Służba, pogawędziwszy o tym nagłym wyjeździe, myśleć o nim przestała. Krasz. <Po + Gawędzić>

Pogaworzenie, a, blm., czynność cz. **Pogaworzyć.**

Pogaworzyć, y, yl *spędzić pewien czas na gaworzeniu*. <Po + Gaworzyć>

Pogawronić się, i ś., il ś. p. **Pogapić ś.**: Pójdźmy P. ś.: idą ludzie, pójdźmy i my. Jeż. <Po + Gawronić ś.>

Pogawronienie się, a ś., blm., czynność cz. **Pogawronić ś.**

Pogazowy *po wyrobie gazu pozostały*: Maż pogazowa = *smołowiec*. Woda pogazowa = *woda smołowcowa*. <Po + Gazowy>

Pogburowacenie, a, blm., czynność cz. **Pogburowacieć.**

Pogburowacieć, eje, al stać ś. *gburowatym, zgburowacieć*. <Po + Gburowacieć>

Pogdakać, a' a. cze, al *spędzić pewien czas na gdakaniu*. <Po + Gdakać>

Pogdakanie, a, blm., czynność cz. **Pogdakać.**

Pogdakiwać, uje, iwał *gdakać razuraz*: Kury, jedna po drugiej, porozehodziły ś., pogdakując, podjadły sobie. Jeż. <Po + *Gdakiwać, od tidakać>

Pogdakiwanie, a, blm., czynność cz. **Pogdakiwać.**

Pogderać, a, al *spędzić pewien* czas na gderaniu, porzędzić*: Nawet mi pokazać nie chciał,

jak iść z sochą, i odpędził, pogderawszy, do domu. Krasz. <Po + Gderać>

Pogderanie, a, blm., czynność cz. **Pogderać.**

× **Pogębek, bka, lm. bki l.** *policzek*: Królem Jezusa witając, pogębki mu dawali, w oczy plwali. Skar. Kazimierz Konarskiemu P. darował przy grze zadany. Bach. Jużbym ja, panie wójcie, niejedną zwiał kłębek, ale cóż mi da kował za ten mój P. Pot. Często ją pogębki, bicia i pogróżki potykały. Nies. 2. *calus, pocahunek, buzia, luziak*: Dajże, czym ci pochlebum matka, czym miłość zwykła pokazować, P. Lubom. <Po + *Gębek, od Gęba>

× **Pogębkować, uje, ował** *wymierzać pogębki, policzkować, bić po twarz*: Od anioła szatańskiego był św. Paweł pogębkowanym. Hrb. Przen.: Statysta drugi nie pyta ś. o to, choć przy nim wiarę jawnie pogębkują. Wad. (= *znieważają, bezczeszczą*). <Od Pogębek>

× **Pogębkowanie, a, blm., czynność cz.** **Pogębkować.**

Pogębować, uje, ował *spędzić pewien czas na gębowaniu*. <Po + Gębować>

Pogębowanie, a, blm., czynność cz. **Pogębować.**

† **Pogędzenie, a, blm., czynność cz.** **Pogędzić.**

† **Pogędzić, i, il** *spędzić pewien czas na gędzeniu*. <Po + Gędzić>

Pogęgać, a, al *spędzić pewien czas na gęganii*. <Po + Gęgać>

Pogęganie, a, blm., czynność cz. **Pogęgać.**

[**Pogęgować, uje, ował**] *gęgać razuraz, od czasu do czasu*: Gęś pogęguje (odezuwając popęd pleiowy). <Po + *Gęgować, od Gęgać>

[**Pogęgowanie, a, blm.]** *czynność cz.* **Pogęgować.**

Pogęsić się, i ś., il ś. *pomarszczyć ś. jak skóra na gęsi*: Ręce mu ś. pogęsiły. <Po + Gęsić ś.>

Pogęsienie się, a ś., blm., czynność cz. **Pogęsić ś.**

Pogęsta, y, lm. y *bot. (modecca) roś. z rodziny męczennicowatych*.

Pogęstnąć, nie, nął, Pogęstnieć (o wielu rzeczach) *zgestnąć kolejno*. <Po + Gęstnąć>

Pogęstnieć, eje, al p. **Pogęstnąć**. <Po + Gęstnieć>

Pogęstnienie, a, blm., Pogęstnienie *czynność cz.* **Pogęstnieć.**

Pogęstnienie, a, blm. p. **Pogęstnienie.**

Pogięć, gnie, giął, nied. × **Poginać** *powyginac jedno po drugim, pozginać jedną rzecz w wielu miejscach, powykrzywiać, pokrzywić, pomiąć, pogurbić, popaczyć, powyppaczać*: P. blachę, drut, pręty. Pogięta łodyga, *flexuosus*, od kolanka do kolanka w przeciwne strony pogięta, a w tych schyleniach otwarte kąty formuje. Jund. On słowem wody morskiej w srebrne wały pognie. Garcz. Wiatr pogiął zboże. Przen.: Kaźden sobie pochlebia, że drugiego pognie. L. (= *przygnie mu rogów*). P. ś. *powyginac ś. kolejno, jedno po drugim; powyginac ś. w wielu miejscach, pozginać ś., pokrzywić ś., powykrzywiać ś., pomiąć ś., pogurbić ś., popaczyć ś., powyppaczać ś.* Papier pogiął ś. od słońca. Deska, drzwi pogięły ś. <Po + Giąć>

Pogibać, a, al, Pogibotać *spędzić pewien czas na gibaniu, pokolysać, powahać*. P. ś. *spędzić pewien czas na gibaniu ś., pokolysać ś., powahać ś.* <Po + Gibać>

Pogibanie, a, blm., czynność cz. **Pogibać.**

Pogibanie się, a ś., blm., czynność cz. **Pogibać ś.**

Pogibotać, ocze, otał i P. ś. p. **Pogibać**. <Po + Gibotać>

Pogibotanie, a, bhm., czynność cz. **Pogibotać**.
Pogibotanie się, a s., bhm., czynność cz. **Pogibotać** s.

Pogienealogizować, uje, ował *spędzić pewien czas na genealogizowaniu*. <Po + Genealogizować>

Pogienealogizowanie, a, bhm., czynność cz. **Pogienealogizować**.

Pogiermanizować, uje, ował *poprzerać na niemieckie, pomieścić*. P. s. *zgermanizować* s. *kolejno, jedno po drugim, pomieścić* s. <Po + Giermanizować>

Pogiermanizowanie, a, bhm., czynność cz. **Pogiermanizować**.

Pogiermanizowanie się, a s., bhm., czynność cz. **Pogiermanizować** s.

Pogierować, uje, ował *poprzycinać listwy na ramki i pospajać je w rogach, pokonać gierowanie*. <Po + Gierować>

Pogierowanie, a, bhm., czynność cz. **Pogierować**.

Pogiestykułować, uje, ował *spędzić pewien czas na giestykulacji*. <Po + Giestykułować>

Pogiestykułowanie, a, bhm., czynność cz. **Pogiestykułować**.

Pogięcie, a i. bhm., czynność cz. **Pogiąć**. 2. Im. a *miejsce, gdzie* s. *co pogięło, krzyżowany powstałe z pogięcia; załamania*. Gór.: **Pogięcia** pokładów łupkowych. 3. [P.] *ruch, wyjście*: Niema żadnego pogięcia. Gwar.

Pogięcie się, a s., bhm., czynność cz. **Pogiąć** s. [Pogięć, eje, a!] (o nosie) *poczerwienić od zimna*. <Po + *Gięć, od Gil>

[Pogilenie, a, bhm.] czynność cz. **Pogileć**.

Pogilotynować, uje, ował *pościnać gilotyną*: P. zbrodniarzy. <Po + Gilotynować>

Pogilotynowanie, a, bhm., czynność cz. **Pogilotynować**.

× **Poginać**, a, a! i × P. s. p. **Pogiąć**.

Poginanie, a, bhm., czynność cz. **Poginać**.

× **Poginanie się**, a s., bhm., czynność cz. **Poginać** s.

Poginać, nie, na! 1. *zginąć po kolei, jedno po drugim, poprzepadać*: Pieniądże poginęły. 2. *wyginąć kolejno, jeden po drugim*: P. od czego, z czego, † czym. Zły radby, żeby z nim wszyscy poginęli. Prz. Jedni z was poginiecie głodem, drudzy mieczem, a trzeci s. po świecie rozproszye. Skar. Wszyscy, którzy miecz biorą, mieczem poginą. Wuj. <Po + Ginać>

† **Poginęli**, † **Poginęli** *którzy zginęli, które zginęły jeden za drugim*: Zgromadził do siebie grzesznych, jak obłudne i poginęłe owce. Wuj. <Od Poginać>

† **Poginęłe** p. **Poginęli**.

Poginięcie, a, bhm., czynność cz. **Poginać**.

Pogipsować, uje, ował *pokryć gipsem*. <Po + Gipsować>

Pogipsowanie, a, bhm., czynność cz. **Pogipsować**.

Poglamać, mie, ma! *spędzić pewien czas na glamanii*. <Po + Glamać>

Pogłamanie, a, bhm., czynność cz. **Poglamać**.

Poglansować, uje, ował 1. *wyglansować pocierając po wierzchu*. 2. *wyglansować wiele przedmiotów jeden po drugim; pokonać glansowanie*. 3. *spędzić pewien czas na glansowaniu*. <Po + Glansować>

Poglansowanie, a, bhm., czynność cz. **Poglansować**.

Poglazurować, uje, ował *pokryć glazurą, dać polewę po wierzchu czego*: P. garnki, talerze. <Po + Glazurować>

Poglazurowanie, a, bhm., czynność cz. **Poglazurować**.

Pogląd, u, Im. y, † **Poględ** 1. *poglądanie, spoglądanie, spojrzanie, wejrzenie, zerknięcie, rzut oka; wzgląd*. 2. *przen. dotychczas objęcie myślności ze szczegółami, rzut oka; punkt widzenia; sposób zapatrywania, widzenia rzeczy; zdanie, sąd, oparte na obserwacji*: Trafny P. na rzeczy. W poglądach jego przebija egoizm. Różni s. z kim w poglądach. Taki jest mój osobisty P. w tej sprawie. Wyrobił sobie swój P. co do czego. P. na dzieje powszechnie. 3. *bud. rysunek zdjęty z budowli z pewnego oddalenia i z pewnego punktu widzenia; rzut oka, widok*. <Po + Gląd, GLED/GLAD>

Poglądacz, a, Im. e *ten, co pogląda, obserwator, spektator*: Nawy powietrznej szczęście wybijanie wznosi radosną poglądaczów wrzawę. Książ. <Od Poglądać>

Poglądać, a, a! p. **Poglądnać**.

Poglądanie, a, bhm., czynność cz. **Poglądać**.

Poglądnać, nie, na!, nied. **Poglądać**, częstot. † **Poglądawać** 1. *powieść wzrokiem, spoglądnać, rzucić okiem, zwrócić oczy, spojrzeć, wejrzieć, zerknąć, popatrzeć*: Przyrodzenie dało nam oczy, abyśmy niemi poglądali. Pilech. Rzekł do chłopca: wstąp wyżej, pojrzyj ku morzu; który gdy wstał i poglądnął, rzekł: niemasz nic. Leop. Ścieżki tej nie wiedział ptak, ani na nią poglądnęło oko sępowe. Leop. (= pojrzęzło. Leop.). Tak każda rzecz styl dobry w swoich wyrazach kształtuje, iż czytającemu zda s. czasem, że nie na litery, ale na samą rzecz oczyma swemi pogląda. L. Poglądała na mię, jako na barbarzyńca, z pogardą i krytyką. L. (= *zapatrywała* s.). Poglądali na mię jak na raroga jakiego. L. Na ziemię z góry poglądawa. Bardz. Trzeba ich pozenieć, bo coś miłosiernie na siebie z bocza pogląda. L. Pogląda na mię z oka. Troc. Poglądał po ludziach. Troc. Poglądał po sobie. Troc. Poglądaj tej rzeczy. Troc. Mikosiernym okiem poglądała, jak czapła schwyta. Zwr. M. Pogląda nań, by wód na rzeźnika. Prz. Na piwo, choć wina nie mają, poglądają krzywo. Jeżow. Poglądają po sobie jak paw. Prz. Poglądać jak gap. L. (= *rozglądać* s.). [Dzieszesz te ty poglądała po mojej sukience. Do będmu przyjechałszy, po pokojach poglądawszy... Poglądała wczoraj, poglądała dzisiaj, sucha topoliczka nie chce s. rozwijać]. Młodzi ludzie poglądali jeden na drugiego. Niem. Śmielej w oczęta poglądam. Mick. On przez lunetę, wspartą na moim ramieniu, długo na szturm i szaniec poglądał w milczeniu.

Mick. Owdzie granic pustyni pilnujące głązy dziką na beduina poglądają twarzą. Mick. Pachołkowie, poglądając z koni, dostrzegli, że wilki nie śmiały jeszcze rzucić s. (na stado dzików). Sienk. 2. *zwrócić uwagę, obejrzyć s., wziąć pod uwagę, zainteresować s., wziąć w rachubę, baczyć*: Na to, nacz ona prośba ma przyjść, nie pogląda. Papr. <Po + Glądnać>

Poglądnięcie, a, bhm., czynność cz. **Poglądnać**. **Poglądowo** przys. od **Poglądowy**: Zadaniem Muzeum będzie przekonywać P. o użyteczności najnowszych wynalazków.

Poglądowość, i, bhm. rz. od **Poglądowy**: W praktyce ta P. stawała s. śmieszna farsą, szkodliwą dla dzieci. Gąs.

Poglądowy przym. od **Pogląd**, a) *dający s. uprzytomnić w przestrzeni i czasie* (w przeciwstawieniu do oderwany, abstrakcyjny), *intuicyjny*, b) *na okazach odbywający s.*: Nauka poglądowa. Uwzględ-

niając metodę poglądową, przyzepiano i naukę innych przedmiotów do wesołego oglądania podobizn zwierząt. Gąś. <Od Pogląd>

†Poglądywać, ywa, ywał p. Poglądnać.

†Poglądywanie, a, blm., czynność cz. Poglądywać.

Poglejtować, uje, ował kogo (wielu) = *poudzielać gļejtu*. <Po + Gļejtować>

Poglejtowanie, a, blm., czynność cz. Poglejtować.

†Pogłęd, u, lm. y p. Pogład.

Pogłeda, y, lm. y bot. (asteriscus) *roś. z rodziny złożonych*. <Po + *Głęda, GŁED>

Poglijować, uje, ował rzem. *porozpalać, porozżarzać*. <Po + Glijować>

Poglijowanie, a, blm., czynność cz. Poglijować.

Pogłada, y, blm. l. [P.] *pogładzenie, pogłaskanie; pobłazanie, schlebianie*: Ten syn jedynak taką miał pogładę od rodziców, taki był rozwiezły, że gdyby dorósł do lat swoich, to byłby własnego ojca i matkę zabił. Nie szkoda Turcji Kozacy tak bardzo, jak narzeka, bo oczywiście i sama daje tym hultajom pogładę. Moracz. 2.

× P. *ogłada, polor, strój zewnętrzny, upiększenie zewnętrzne*: Te kolumny nie są czczych wynalazków naddatną pogładą, co je ręce rozrzutne dla widoku kłada, lecz krzepczą budowę. L. <Po + *Głada, GŁ(AD)>

× **Pogładzać, a, ał** p. Pogładzić.

× **Pogładzanie, a**, blm., czynność cz. Pogładzać.

Pogładzenie, a, blm., czynność cz. Pogładzić.

Pogładzić, i, il, częstot. × **Pogładzać** l. *pogłaskać, pomuskać, musnąć*: P. czego. Troc. P. dziecko po głowie, po buzi, pod brodę. Przen.: †P. = *ugłaskać, ulagodzić, pogodzić, uspokoić, usmierzyć, udobruchać*: Wymową swoją rozróżnione umysły P. i pogodzić umiesz. Petr. Zart.: Niedźwiedź pogładził go łapą (= *drasnął, podrapał*). 2. *ugładzić, wyrównać; gładząc urównać, poprawić*: P. wąsa. P. czuprynę, włosy. Gdy masz w pałac królewski wnijsię, szaty poprawiasz, oczy i chód twój i wszystko pogładzasz i stroisz. Skar. 3. co, czego = *ogładzić, wygładzić, wypolerować*: Pogładzać czego, poprawić, popliwać. Kn. 4. *ogładzić, zgładzić, wygładzić jedno po drugim*. Przen.: *zglądzić jedno po drugim, pozglądzać, posprzątać, potrać, pozabijać, pomiszczyc*: Kot, łowiąc po jednej myszy, niemało ich pogładził. L. 5. *spędzić pewien czas na gładzeniu*. <Po + Gładzić>

Pogłaskać, a, ał, jednot. **Pogłasnać**, częstot. **Pogłaskiwać**, †**Pogłaskować** l. *głaszczyć, pociągnąć ręką po czym, pagładzić, pomuskać, musnąć*: Piersi lekce podrapować i pogłaskować. Spicz. Przen.: *pochlebić, popieścić, polechtać*: Wstąpił duch w niego, jakby go pogłaskał po sercu. Pot. Zburzę go, potym pogłaszczę. L. Na co uszy me lechcesz? na co miłemi pogłaskiwasz słowy? Pileh. Odgłos, którego ś. tobie obawiać potrzeba, pochlebny brzękiem pogłaskiwa ciebie. Pileh. 2. *spędzić pewien czas na glaskaniu*. <Po + Głaskać>

Pogłaskanie, a, blm., czynność cz. Pogłaskać.

Pogłaskiwać, uje a. †iwa, iwał p. Pogłaskać.

Pogłaskiwanie, a, blm., czynność cz. Pogłaskiwać: Uczyniłby konia wierzgliwym, gdyby go pochlebny pogłaskiwaniem po skórze nie techcił. Pileh.

†**Pogłaskować, uje, ował** p. Pogłaskać.

†**Pogłaskowanie, a**, blm., czynność cz. Pogłaskować.

Pogłasnać, śnie, szał p. **Pogłaskać**: Zagadała do niej, pogłasnęła i poczęła rozmawiać z zakonnicami. Bał. <Po + Głasnać>

Pogłasnićcie, a, blm., czynność cz. **Pogłasnać**. **Pogłaszać, a, ał** l. p. **Pogłosić**. 2. [P.] *gwizdać*. <Po + *Głaszać, od Głosić>

Pogłaszenie, a, lm. a czynność cz. **Pogłaszać**: Biegła na głos dzwonów... niby pogłaszała aniołów stróżów. Lib.

[**Pogłabić, i, il**] *zgląbić jedno po drugim, pognieść, pomiąć, pomiętosić, pozwijac w kupę*. <Po + Głabić>

Pogłabić, eje, ał l. *powyrastać w głąb*: Kapusta pogłabiła. 2. *zgląbić kolejno, pogłupiec*. <Po + Głabić>

Pogłabienie, a, blm., czynność cz. **Pogłabić**.

[**Pogłabienie, a**, blm.] czynność cz. **Pogłabić**.

Pogłabiać, a, lm. e l. *ten, co pogłabia*. 2. *narzędzie do spulchniania i kruszenia spodniej warstwy gruntu, rodzaj pluga bez odkładnic*. <Od Pogłabiać>

Pogłębiac, a, ał i P. ś. p. **Pogłębić**.

Pogłębiak, a, lm. i p. **Pogłębiarka**. <Od Pogłębiac>

Pogłębianie, a, blm., czynność cz. **Pogłębiac**: P. wiedzy.

Pogłębianie się, a ś., blm., czynność cz. **Pogłębiac ś.**

Pogłębiarka, i, lm. i, **Pogłębiak**, inż. *maszyna do powiększania głębokości przez wybieranie dna w rzece, jeziorze, kanale i t. d.*: P. czerpakowa a. łyżkowa. P. kubłowa. P. parowa. P. ssąca. <Od Pogłębiac>

Pogłębić, i, il, nied. **Pogłębiac** co a. czego l. *zrobić głębszym*: Tedy pogłębię wody ieh. Bud. P. studnię, dół. Przen.: Gdybym życia załował, to przecież ta ponętna jego postać, w jakiej go widzę dzisiaj, powinaby P. tylko żal za nim. Dąb. Nadawanie wyrazowi pogłębionego znaczenia. Bog. P. różnicę. P. wiadomości naukowe. 2. [P., z głębić] *zorać, skopać, wykopać głębiej*. P. ziemię = *spulchnić jej warstwę spodnią za pomocą pogłębiacza*. Śl. wil. 3. gór.: P. szyb = *wykopać w głąb ziemi celem zrobienia otworu prostopadłego lub prawie pionowego aż do dojścia do pokładu rudy*, wybić, zbić, spuścić szyb. P. ś. stać ś. *głębszym*: Fady jego czoła pogłębily ś. Orzesz. Przen.: Owe braki, zamiast ś. wyrównać, pogłębily ś. jeszcze bardziej. Różnice pogłębily ś. znaczenie. <Po + Głębić>

Pogłębienie, a l. blm., czynność cz. **Pogłębić**. Przen.: P. badań. Bog. Dla uprawy i pogłębienia filologii czasy średniowieczne przeszły bez żadnego pożytku. Kryń. 2. lm. a *zagłębienie, głąb*: Tajemnicze pogłębienia małych uliczek. Zap. 3. astr.: P. poziomu p. Depresja.

Pogłębienie się, a ś., blm., czynność cz. **Pogłębić ś.**

†**Pogłobić, i, il** *głobiąc włoczyć, powcisnąć, wbić, pogrążyć; zdusić, zgnębić, zgnieść, pogrążyć, stłumić, zniszczyć*: Już ś. chwiały kliny pogłobione. Otw. Kiedy zabójców pogromisz, pogłobisz? Chr. †P. ś. *postarać ś., potroskać ś.*: Gdy jednego syna masz, tym tedy więcej masz ś. postarać a P. jemu o dobre wychowanie. Glicz. <Po + Głobić>

†**Pogłobienie, a**, blm., czynność cz. **Pogłobić**.

†**Pogłobienie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pogłobić ś.**

†**Pogłodać, da a. dze, dał**, †**Pogłósć** *poogryzać, poobjadać, pojeść, pozreć*: Koziek, iż z przyrodze-

nia rad wazy na wirzbę, chociaż jej kęś pogłode, małą cirpi krzywde. Rej. Już kozy gałęzie wszystkie pogłodały. Szymon. <Po + Głodać>

Pogłodanie, a, bhm., czynność cz. **Pogłodać**.

[**Pogłodować**, uje, ował] *głodu doznać, przepędzić czas jakiś o głodzie*: Zapewne pogłodowali... Zaraz wam przyniosę krzytę owsiaczka i sera. <Po + Głodować>

[**Pogłodowanie**, a, bhm.] czynność cz. **Pogłodować**.

Pogłodzenie, a, bhm., czynność cz. **Pogłodzić**.

Pogłodzić, i, ii [potrzymać czas jakiś o głodzie]. <Po + Głodzić>

Pogłos, u, lm. y l. p. **Podźwięk**: (Dźwięk strun) ostał ś. i po komnatach biega pogłosem. Wysp. Tam bitwa z dali nasyła nam głuchy P. huczających dział. Wysp. Przen.: Straciły kredyt ambony, bo ich pogłosu nie bardzo słuchają. Wad. 2. p. **Pogłoska**: Rozchodzi ś. w całej gromadzie P. o drodze pasterza. L. W tym gruchnie P., że Getowie Macedonją plondrują. Chr. Na rozstawiony P. wojny podniesienia przeciwko poganom Lankaster do Prus nadejgnął. Błaż. Na pierwszy zaraz P. co najprędzej ś. zjeżdżają. Błaż. Różne tylko po okolicy szły o tym pogłosy. Orzesz. 3. fiz.: Gdy przegroda odbijająca głos jest w takiej odległości, że echo jednej zgłoski zlewa ś. z następną zgłoską, wymawianą, przeszkadza to wyraźnemu jej słyszeniu, a szkodliwy ten w teatrach i audytorjach objaw nazywa ś. pogłosem. <Po + Głos>

Pogłosić, i, ii, nied. **Pogłaszać** *niewo rozgłosić, rozpuścić pogłoskę*. L. <Po + Głosić>

Pogłoska, i, lm. i, **Pogłos** l. *wieść, posłuch, wiadomość, plotka, nowina*: Dworsey pogłoskę o tym małżeństwie po całym mieście roznieśli. L. Puścili pogłoskę. Chodzą pogłoski, jakoby... P. ś. ta stąd wszczęła. Troc. 2. p. **Podźwięk**: W lasach ucichła ptaszęcia P. Syrok. <Po + Głoska>

Pogłosować, uje, ował *spędzić pewien czas na głosowaniu*. <Po + Głosować>

Pogłosowanie, a, bhm., czynność cz. **Pogłosować**.

Pogłoszenie, a, bhm., czynność cz. **Pogłosić**.

[**Pogłosnieć**, eje, ał] *stać ś. głośniejszym*: Wieś galanto pogłosniała. Reym. <Po + *Głosnieć, od Głosny>

Pogłosnienie, a, bhm., czynność cz. **Pogłosnieć**. **Pogłowiczka**, i, lm. i bot. (brunia) *ros. z rodziny pogłowiczkowatych*.

Pogłowiczkowate rośliny bot. (bruniaceae) *rodzina przyrodzona roślin kwiatowych dwuliściennych*. <Od Pogłowiczka>

Pogłowia, a l. zb. = a) †P., bhm. *pewna liczba głów, sztuk, osób, indywidualiów; ludność, mieszkańcy*: Czy to jedno ma być ważne, co wiele pogłowia stanowi? Petr. Tatarowie przeszło 70000 pogłowia z Polski do hordy zapędzili. Paszk. Jak ich oblegli Persowie, wszystko P. wyszło, i ledwie został który w ziemi. P. Koch. To wielka wieś, jest tam kilkaset pogłowia. Rej. Widział dziewięcioro pogłowia ptaszego. Otw. b) ×P., lm. a *pleć, rodzaj, ród*: Niechaj będzie obrzezan z was każdy pogłowia męskiego. Leop. (każdy mężczyzna. Leop.). Dawnom o tym słychała, w kronikach pisano, iż niewieście P. w radę wybierano. Biel. M. Julja jest chwałą pogłowia swego. L. Ja to o żeńskim mówię pogłowiu. Niem. 2. †P. p. **Pogłównie**: Jako ś. mają składać przez P. czyli szacunkiem. Sz. (= po-

głównie). Mają dać sami przez ś. pogłowia każdy po dwa grosza. Biel. J. Podatku pogłowia i dani dawać nie będą chcieli. Bud. Frasunko pogłowia nie daje, ani poboru nie płaci. Birk. <Po + *Głowie, od Głowa>

†**Pogłósć**, odze, ódł p. **Pogłodać**. <Po + *Głósć, od GŁOD>

Pogłowczyzna, y, bhm. l. †P. = **Głowczyzna**. Troc. 2. ×P. p. **Pogłównie**. <Po + Głowczyzna>

Pogłówek, wka, lm. wki l. †P. *uderzenie w głowę*: Za każdy dobry wiersz miał wziąć czerwony złoty, a za zły policzek albo P. Kosz. Niektórzy dawali są jemu (Jezusowi) policzki i pogłowki barzo okrutne. Spr. 2. [P.] *część górna u łóżka, głowy u łóżka*. <Po + *Głowek, od Głowa>

Pogłównie, ego, bhm., †**Pogłowia** l. *podatek nakładany w daw. Polsce na Żydów, Tatarów i Cyganów za opiekę prawną*: P. od Żydów było zdawane Rzpłtej dochodem. Skrzet. 2. a. †**Pogłowczyzna**, †**Pogłówszczyzna** *podatek od każdej głowy to jest osoby w kraju, poduszne*: P. powszechnie, gieneralne. P. gieneralne w Polsce i oparte na nim popisy ludności. Klez. <Po + Głównie, od Główny>

Pogłównie przys. od **Pogłówny**: Aż do ostatniego rozbioru szlachta P. spisana nie była. T. K.

Pogłówny od *głowy obliczany, pobierany; liczony według głów, od każdej głowy, to jest osoby*: Podatek, spis ludności P. <Po + Główny>

Pogłówszczyzna, y, bhm. l. †P. = **Głowczyzna**. 2. ×P. p. **Pogłównie**. <Po + Główszczyzna>

Pogłuchnąć, ehnie, chl *ogłuchnąć kolejno, jeden po drugim*: Adieu, wszystkie kobiety, bodajecie pogłuchły, poślepy, pochromiały, poszalały narzecze. L. 2. przen. *ucichnąć, uciszyć ś. kolejno, pouciszać; pouciszać ś., pozamierać*: Pogłuchły wieści, jęki, dzwony. <Po + Głuchnąć>

Pogłuchnięcie, a, bhm., czynność cz. **Pogłuchnąć**.

[**Pogłumić**, i, ii] *zepsuć*. Gwar. <Po + Głumić>

[**Pogłumienie**, a, bhm.] czynność cz. **Pogłumić**. **Pogłupały** *który pogłupiał*: Sam gospodarz nawy, P. srodze, przyznawa to, że nie wie, co począć w tej mierze. Otw. <Od Pogłupieć>

Pogłupieć, eje, ał l. *zgłupieć kolejno, jeden po drugim, potracić rozum*: Mędrkowie nowi, którzy gardzą starymi, pogłupieli. Hrb. 2. *potracić głowę, postąpić*, posp. *pozaraniec*: Z wielkiej zdrości aż pogłupieli. L. <Po + Głupieć>

Pogłupienie, a, bhm., czynność cz. **Pogłupieć**.

Pogłuszenie, a, bhm., czynność cz. **Pogłuszyć**. **Pogłuszyć**, y, yl *jednego po drugim ogłuszyć, głuchemi porobić*: Fiorun pogłuszył nas. Co za piekielny śmiech! We Pan nas wszystkich pogłuszył! L. Jeśli ich nie pobiją, to pewnie pogłuszą. Pot. <Po + Głuszyć>

†**Pogłytać**, a, ał *pożerać, połykać*. Glos. <Czes. pohltiti; Po + Ukr. hlytaty>

†**Pogłytać**, a, bhm., czynność cz. **Pogłytać**.

Pogmerać, a, ał *spędzić pewien czas na gmeraniu*: Siadł do miski, pogmerad jeno łyżką, jakby smaku nie miał do warzy. Dyg. P. ś. *spędzić pewien czas na gmeraniu ś.* <Po + Gmerać>

Pogmeranie, a, bhm., czynność cz. **Pogmerać**. **Pogmeranie się**, a ś., bhm., czynność cz. **Pogmerać ś.**

Pogmatwać, a, ał *zgmatawać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach, poplątać, powikłać, pokrećć, pomieszać*, *posp. pokiełbasić*: P. nici = *posypać, potargać*. Ludzkie i boskie pogmatwałeś prawa. Groch. Rozdzielić rzezy trzeba, kto je chce rozszadzać, nie w jedno je P. Pot. Wołochowie języka nowego z dawną rzymską mową pogmatwanego i sfałszowanego używają. Błaż. Pogmatwał historyk wyprawę Bolesława z wyprawą Mieczysława. Błaż. Podniatę wojny brandeburskiej z popiołem równo Długosz pogmatwał, *perplexe attingit originem*. Błaż. (pomierzwił. L.). P. ś. *zgmatawać ś., poplątać ś., powikłać ś., pokrećć ś., pomieszać ś., posp. pokiełbasić ś.*: Nici, sznury pogmatwały ś. (= *posypały ś., potargały ś.*). Gdyby nie ta szelma żona, przez którą wszystko ś. pogmatwało, o! inaczejbym ja stał. Krasz. <Po + Gmatwać>

Pogmatwanie, a, blm., czynność cz. **Pogmatwać**.

Pogmatwanie się, a ś., blm., czynność cz. **Pogmatwać ś.**

Pognać, a, ał i P. ś. p. **Pogonić**: Pan ś. zapędzi aż tu, do Bielicy, 5 mil drogi; karbowy pognał w inną stronę. Pognał ś. za nim M. Potocki, leez ni śladu nawet zbiegłego znaleźć nie mógł. Niem. [To ani chybi po granuli... juści... pognąła ś. była jeszcze przed żniwami; sielny ciotek]. Reym. <Po + Gnać>

Pognanie, a, blm., czynność cz. **Pognać**. **Pognanie się, a ś., blm.**, czynność cz. **Pognać ś.**

[**Pognębiacz, a, lm. e**] *socha o ostrzejszych narogach*. <Od Pognębiac>

Pognębiac, a, ał p. **Pognębić**. <Po + *Gnębiac, od Gnębić>

Pognębianie, a, blm., czynność cz. **Pognębiac**. **Pognębiiciel, a, lm. e** *ten, co pognębił*: Oto są jeszcze szkody, które P. sprawia pognębionemu. Orzesz. <Od Pognębić>

Pognębić, i, il, nied. **Pognębiac przygnębić, pognękać, uciemieżyć, zgnękać, przygnieść, udrećzyć, ucisnąć; gniotąc zmasakrować, ujarzmić**: Starał ś. nieprzyjaciół swoich P. Boh. Oto są jeszcze szkody, które pognębiiciel sprawia pognębionemu. Orzesz. Wśród pognębiających trudów i cierpień moralnie wzrastać i doskonalić ś. nie mogą. Orzesz. Powoli uspokoiło ś. wszystko, jedno wrażenie pognębiające zostało. Sienk. <Po + Gnębić>

Pognębienie, a, blm., czynność cz. **Pognębić**. **Pognięć, a, blm.**, czynność cz. **Pognięć**.

Pognięć, ije, il *zgnieć kolejno, jeden po drugim, pognięć ś.*: Pognięły i pokazyły ś. blizny moje. Leop. <Po + Gnieć>

Pogniecenie, a, blm., czynność cz. **Pognieść**. **Pogniecenie się, a ś., blm.**, czynność cz. **Pognieść ś.**

Pognieść, ecie, ótł i. *zgnieść po kolei, jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach, wygnieść, pomieć, pomiećtosić*: Moglibyśmy was P. jak muchy. Jabł. (= *pomiażdżyć*). P. jagody. Pogniecione listy. L. Wyciąga pogniecioną kartę z kieszeni. L. Pognietli mię w kościele. Usiadł na sukni i pogniotł ją. Przen.: Czy oddać ś. zatrudnieniu a. rozrywee z takim sercem rozbitym, z duszą tak pogniecioną? Kaczk. (= *udrećzoną, zgnębiającą, zgnękaną*). 2. *spędzić pewien czas na gnieniu*. P. ś. *zostać pogniecionym, ulec pognieceniu, wygnieść ś.*: Suknia mi ś. pogniotła. <Po + Gnieść>

× **Pogniewacz, a, lm. e** *ten, co pogniewał*. <Od Pogniewać>

Pogniewać, a, ał i. kogo na siebie = *ściągnąć na siebie gniew czyj; rozgniewać, obrazić, zadąsać, zagniewać, rozjątrzyć, oburzyć*. 2. kogo z kim = *poróżnić; zrobić między nimi nieporozumienie, rzucić między nich kość niezgody*. P. ś. 1. na kogo = *zagniewać ś., rozgniewać ś., obrazić ś., zadąsać ś., zawzięć ś. na kogo, poróżnić ś. z nim*: Mądry nigdy ś. na tych, którzy błądzą, nie pogniewa. Pileh. 2. z kim = *zerwać obustronnie stosunki przyjazne, poróżnić ś., posp. poprzyć*: ó ś.: Rozumiecie, że już każdy ewangelikiem jest, kto ś. z księdzem powadzi; mylicie ś., bo przecież jeżeli ś. z jednym pogniewa, na drugie może być łaskaw. Tworz. Jagiełło pogniewał ś. z Jadwigą o podejrzenie występku w małżeństwie tak bardzo, iż mało nie przyszło do rozwodu. Stryjk. Pewnieście ś. znowu o co pogniewali. L. 3. *przetrawać pewien czas w gniewie, podąsać ś., pogniewać ś., porzucac ś.*: Pogniewa ś. i przestanie. <Po + Gniewać>

Pogniewanie, a, blm., czynność cz. **Pogniewać**. **Pogniewanie się, a ś., blm.**, czynność cz. **Pogniewać ś.**

Pogniły tylko w lm. *jeden z tych, którzy pogniły, które pogniły*: Cuchną ścierwy pogniły. Brud. <Od Pognić>

Pognoić, i, il i. *zagnoić jedno po drugim, pomierzwić*: P. pola, ogrody. 2. *rozgnoić jedno po drugim, pojątrzyć*: P. rany. 3. *potrzymać w stanie gnojenia ś.*: P. ser na gomółki. P. ś. *przetrawać pewien czas w stanie gnicia; pojątrzyć ś.* <Po + Gnoić>

Pognojenie, a, blm., czynność cz. **Pognoić**. **Pognojenie się, a ś., blm.**, czynność cz. **Pognoić ś.**

× **Pognój, oju** i. blm. *pognojenie*: Zajął ś. pognojem pół swoich. Sł. wil. 2. *gnój, nawóz, mierzwa*: Chwasty przez pielidło powyrywane mogą być używane na P. Kluk. Konieczna poprawia grunt i jest jego pognojem. Świt. 3. *rola umierzwiłona, ziemia gnojona*: W sądzie ś. rachuje pola prostego morg za 50 groszy, a morg ziemi pognoju za kopę. St. lit. <Po + Gnoj>

Pognuśniały *który pognuśniał*: Drzą z przerażenia pognuśniałe serca ich wnuków. Kaczk. <Od Pognuśnieć>

Pognuśnieć, eje, ał i. *zgnuśnieć nieco*. 2. *zgnuśnieć kolejno, jeden po drugim*. <Po + Gnuśnieć>

Pognuśnienie, a, blm., czynność cz. **Pognuśnieć**.

Pogoda, y, blm. i. *miły stan atmosfery, czas piękny, jasny wygląd nieba*: Będzie P., jak ś. nie poleje z nieba woda. Prz. P. jest. Troc. Wiatr pogodę uczynił. Troc. W pogodę jechać. Troc. Jedź czasu pogody a. za pogody. P. na dworze, na niebie. Wyjaśnia ś. na pogodę. P. służy, sprzyja, dopisuje. Jutro będzie P. Wszystkie pogodę wróży. Barometr ś. wznosi na pogodę. Ma ś., zanosi ś. na pogodę. P. morską = *cisza, spokój na morzu*. I w pogodę piorun uderzy. Prz. Czasu pogody bój ś. nawałność. Prz. Czasu pogody bój ś. wielkiej wody. Prz. Gdy on na łąkę z kosą wychodzi, pewno dni kilka będzie P. Syrok. Drożyzna, pomór, P., słota, ksiądz Definitor wszystko przepowie. Syrok. Pogoda była przesłiczna, czas ranny. Mick. Pogoda ś. ustaliła. Przen.: *pogodność, łagodność, spokój, równowaga, zadowolenie, szczęście*: Pogoda na twarzy, na czole. Pogoda umysłu, duszy. Dni pogody i

szezęścia. Z pogodą w oku. Podali sobie ręce i rozeszli ś. w pogodzie. Ork. (= w zgodzie, w harmoniji). Przen.: Adieu, jasna pogoda, zorzo, miśiącu! L. (= słońce, nadziejo, szczęście moje). 2. †P. sposobność, pora stosowna, okazja, chwila sprzyjająca: Pogodę na co upatrzyle. Troc. Pilnować, patrzyć pogody. Troc. Zabawiony sprawami, nie mogłem upatrzeć pogody do dobrze czynienia tobie. Górn. Mając większą pogodę i wolność, niż pierwej, poczęła więcej sposobie ś. do nabożeństwa. Wys. Niechaj plebani nie opuszczają pogody lud do dobrych spraw przywozić. Kucz. Nie chciał zaspać pogody w odbieraniu swego. Koch. W. Kto dziś w ręku trzyma, a puści pogody, jutro nie poima; łysa, mówią, jest w tyle, z przodu ją brać trzeba. Pot. A kiedy będziesz miał pogodę na co, łapaj jej z przodku, z tyłu niemasz za co. Kochan. Pokój podaje uczonym pogodę do obmyślenia o dobru pospolitym. Górn. Przyrodzenie za lada pogodą znowu swoje odzyskuje prawa. L. Wy też drudzy, co macie pogodę, każdy swojej włóż w ucho lada co. Kochan. A kto ś. bardzo rozbuja w pogodę, ten zasię skrzydła powiesi w przycodę. Kochan. A patrzaj pogody, jakby was pozabawił do końca świebody. Kochan. Ciśnie ś. we drzwi, aby mógł za tą pogodą pański majestat widzieć. Kochan. Poganie dadzą z Egiptu pomoc Palestynie, jeśli nam pierwsza P. upłynie. P. Koch. On też, dom sobie dobrze naznaczywszy, poszedł, pogody potym lepszej czekając z radością. Hist. uć. Gdy ś. wszystkie nieszczęścia spięknęły na to królestwo, on za tą pogodą całe Mazowsze opanował. Bobrow. Dolożył, iż pogody, gdy ją Pan Bóg posyła, upuszczać nie trzeba. Bart. Przyczynny mają, jedno pogody czekają. Stryk. 3. *stan atmosfery*: P. niepewna, niestateczna, zła, śnieżna, burzliwa. Troc. Kiedy niebo będzie wypogodzone, a przy cichym powietrzu słońce będzie świeciło, niezawodnie dobra będzie P. L. Zd. P. bryzdka, szkaradna. † **Pogódka**, [**Pogódka**]. < Po + *Goda, GOD >

[**Pogodę**] przys. w czasie pogody, w pogodę, za pogody: To hań jest Ciorstyn, jak P., to go uwidzę. < Od Pogoda >

[**Pogodliwy**] p. **Pogodny**: Jesień ciepła i pogodliwa.

Pogodnie, **Pogodno** przys. od **Pogodny**: P. na dworze (= jest pogoda). P. spogląda w przyszłość. Powinnością kaznodziejską jest upominać P. i niepogodnie. Wuj. (= łagodnie, po przyjacielsku, po ojcowsku). Obwoływał słowo P. i niepogodnie, strofuj, proś, fukaj. Bud.

Pogodnieć, eje, ał stawac ś. pogodnym, wypogadzać ś., rozjaśnić ś.: Niebo pogodnieje. Im więcej mówiłem, tym więcej pogodniały oczy jego. Orzesz. < Od Pogodny >

Pogodnienie, a, blm., czynność cz. **Pogodnieć**.

Pogodniuchno przys. od **Pogodniuchy**; **Pogodniusieńko**, **Pogodniuteńko**.

Pogodniuchy, **Pogodniusieńki**, **Pogodniuteńki** najzupełniej pogodny: P. dzionek wiosenny. < Od Pogodny >

Pogodniusieńki p. **Pogodniuchy**.

Pogodniusieńko p. **Pogodniuchno**.

Pogodniuteńki p. **Pogodniuchy**.

Pogodniuteńko p. **Pogodniuchno**.

Pogodno p. **Pogodnie**: P. = jest pogoda. Troc. P. było, jakemy wyjeżdżali. Troc.

Pogodność, i, blm. rz. od **Pogodny**.

Pogodny przym. od **Pogoda**; [**Pogodliwy**] a)

Siana w brogi jednakie kłase: drobne z drob-

nym, mięszsze z mięszszym, pogodne z pogodnym. Ek. (= zebrane za pogody). Pogodnego siana z niepogodnym nie mieszać, ale je mieć w osobności. Haur. Wiatr P. = pogodę czyniący. Kn. Pogodne żniwo. Groch. Na boku ogrodu siedłem latem używać pogodnego chłodu. Niem. P. dziś dzień (= słoneczny, jasny, nie pochmurny, nie dżdżysty). Chwila pogodna. Troc. Niebo pogodne. Troc (= wypogodzone, jasne, czyste, nie pochmurne). Do nasienia nie wadzi plugawa ręka, byle była rola dobra, a deszcz i słońce pogodne. Skar. Pogodna chwila często zapowiada niespodziewane burze. Cz. Śliczny był wieczór, eichy i P., i miesiąc zeszedł i stopy oświecał. Pol. Pierwsza zorza dzień P. obiecywała. Kras. P. dzionek. Zan. Jako zorza wśród lata pogodna, rumianym wstydem jaśniała. Brodz. Nie same kwiaty znajdziesz na twej drodze, nie zawsze słońce pogodne. Moraw. b) *rozpogodzony, wypogodzony, łagodny, miły, błogi, jasny, wesoły, szczęśliwy, nie posepny, spokojny*: Twarz pogodna. Czolo, oko pogodne. Uśmiech P. Czas ku swym sprawom P. Grekowie i Łacinnicy słusznym a. własnym zowią. Bud. Swoboda, dowcip, pewien ton P. i przyjemny niezbędną są zaprawą każdej dobrej konwersacji. Łżń. Myśli pogodnych czolo znać daje. Tremb. Jak w pogodnym spojrzeniu, jaśniało wspaniale wdzięczne serce młodzieńca w całej swojej chwale. Malez. Słodkie w życiu chwile są jak pogodne niebo, gdy piorun grzmi w tyle. Malez. I przyszły dzień pogodny, eiche, spokojnie płynące w pustyni. Słow. c) *stosowny, dogodny, sprzyjający, przyjazny, odpowiedni, nadarzący ś.*: Stoimy tu nad brzegami Dunajskimi, płacząc nad kołmi naszymi... i że tak pogodną nad nieprzyjacielem spuszczały okazją. Sb. J. Król ustawicznie posyła cesarza... żeby ze dwie fortece razem obleć, póki jeszcze czasy pogodne. Sb. J. Pogodną okazją, godzinę do czego upatrzeć. Troc. Gdy mu sił więcej przybyło, czekał na czas P. Nies. Samarytanowie, widząc czas P., nie tylko ze wszystkich fortec wyrzucili przyjdą rzymskie, ale też Vindebonę, którą dziś Wiedniem rakuskim zowiemy, posiadli. Nies. < Od Pogodny >

Pogodować, uje, ował spędzić pewien czas na godowaniu, poucztować. < Po + Godować >

Pogodowanie, a, blm., czynność cz. **Pogodować**.

Pogodzenie, a, blm., czynność cz. **Pogodzić**.

Pogodzenie się, a ś., blm., czynność cz. **Pogodzić** ś.

Pogodzić, a, lm. e ten, co pogodził a. co godzi, pojednawca, rozjemca, pośrednik: Świeżsi, albo późniejsi Platonikowie znani pod imieniem eclectici, to jest wybierający; zwali ś. i conciliatores, niby pośrednicy i pogodzićiele pogańskiej z chrześcijańską filozofją. Kon. St. < Od Pogodzić >

Pogodzić, i, lm. i forma ż. od **Pogodzić**. L.

Pogodzić, i, il, nied. × **Pogadzać** przywieść do zgody, do porozumienia ś., pojednać: P. zwaśnionych przeciwników, prawujących ś. Z dobytym wpadły pałaszem między kłócących ś., zawołał na nich: pogodzić ja was. L. To mię z nim pogodziło. P. małżeństwo. Nie było sporu, którego by nie pogodził. Skar. (= załagodził). P. grzesznika z Bogiem = zyskać go dla Niego, zyskać dlań przebaczenie u Boga, rozgrzeszyć go. Polacy i Kozacy wadzili ś. z sobą, dopóki ich nie pogodziła wspólna niewola. Jel. Pogodził niezgodnych braci. Troc. Przen.: P. kogo z losem = przywieść go do podda-

nia ś. *losowi*, do przyjęcia go z rezygnacją. Przen.: P. co z czym = zgodzić, połączyć; przystosować co do czego, aby jedno nosiło drugie obok siebie, współcześnie: Te rzeczy nie łatwo z sobą P. P. pożytek z przyjemnością. P. przeciwieństwa, różnice (= wyrównać, złagodzić). Pięknie sobie przeciwne w Piśmie św. pogodził miejsca. Troc. 2. × P. nied. *robić pogodnym*, *wypogadzać*, *rozjaśniać*: Jeden pogodzi, drugi chmurzy czoło. Śl. wil. 3. † P. komu, czemu = zaradzić, zapobiec, pomóc: Snadźby jej jeszcze nieco mógł P. Kochan. Snadź namędrszemu trudno P. temu, aby przy najmniej więdnąć nie miał. Kochan. P. ś. I. *przyjść do zgody*, *do porozumienia*, *pojednać* ś., *przeprosić* ś.: Pogodzili ś. z sobą a. między sobą. Za moim wdaniem ś. pogodzili ś. między sobą. Witold pogodził ś. z Jagiełłą, który go przyrzekł zrobić wielkim księciem litewskim. Nr. Przen.: P. ś. z Bogiem (= *nawrócić* ś., *wyspowiadać* ś.). P. ś. z losem, z myślą jaką, z położeniem swoim = *przyjść je z konieczności*, *oswoić* ś. z *niemi z rezygnacją*, *poddać* ś. im. 2. [P. ś.] *przygodzić* ś., *zdarzyć* ś., *stać* ś.: Já rad wiedzieć, co sie choć kiej w świecie pogodzi. 3. × P. ś., nied. *robić* ś. *pogodnym*, *wypogadzać* ś., *rozjaśniać* ś., *stawać* ś. *miłym*, *blogim*, *łagodnieć*: Tak ś. w duszy coś pogodzi, jak tych niebios jasne łono. Śl. wil. <Po + Godzić>

Pogodziny, in, bhp. akt pogodzenia ś., pogodzenie ś., *przeprosiny*. <Od Pogodzić>

Pogodzony I. im od **Pogodzić**. 2. *który* ś. *pogodził*: Było to oblicze człowieka, pogodzonego z życiem nudnym. Krasz.

Pogoić, i, ii *zagoić* jedno po drugim, *zgoić* po kolei, *pozagajać*, *poleczyć*: P. to wszystko. Wor. P. ś. *zagoić* ś. *kolejno*, *jedno po drugim*, *zgoić* ś. *po kolei*, *pozagajać* ś.: Rany jego ciała już ś. pogoioły. Syrok. (= *pozabliźniały* ś.). <Po + Goić>

Pogojenie, a, bhm., czynność cz. **Pogoić**.

Pogojenie się, a ś., bhm., czynność cz. **Pogoić** ś.

Pogolenie, a, bhm., czynność cz. **Pogolić**.

Pogolenie się, a ś., bhm., czynność cz. **Pogolić** ś.

Pogolić, i, ii I. *spędzić pewien czas na goleniu*. 2. *ogolić jednego po drugim*; *pokończyć golenie*: P. więźniów. 3. *zgoić*, *kolejno ogolić jedno po drugim*: Pogolili wąsy, brody. Kazał im łby P. P. ś. *zgoić* *sobie kolejno wąsy*, *brodę*, *włosy*; *dać* *sobie ogolić wąsy*, *brodę*, *włosy* *po kolei*, *jedno za drugim*. <Po + Golić>

† **Pogon**, u, lm. y I. p. **Pogon**: P. nieprzyjaciół doścignął. Troc. Kiedy nieprzyjaciela bieżeli w ziemię oszkodzić ziemię, a kiedy pan Bartosz bieżał za pogonem... tedy nie słał do domu pana Gilowa. Rot. 2. *rozwożenie*, *opowiadanie wieści*: Do sług zamkowych a. putnych bojarów należał P. a. *rozwożenie wieści*, *inaczej opowiadanie wieści*. Rol. <Po + Gon, ŻON/GON/GN>

† **Pogonia**, i, lm. e p. **Pogon**: Gdyby (nieprzyjaciel) pierzchnął, wtedy nie ma nikt w pogonią biegać, jedno ten huf, któremu hetman każe. Zebz. Bolesław za Czechami puścił ś. w pogonią. Błaż. Morzem puścił Czerwonym w pogonią za Izraelity. Piel. A wracając ś. synowie Izraelowi z pogoniej za Filistyny, rzucili się na obóz ich. Wuj. Jak orda pierzchnie, w pogonią za nią poszli. Koch. W. W pogonią ślę. Kn. Złodziejem będziesz, chociaż wrócił konia, chociaż za tobą żadna nie była P. Klon. Za którą oto w tropy prosto, jako za zbiegłą niewolnicą, prędką P.

przybieżała. Kochan. Mądrość jest nad mądrościami widzieć śmiertelną za nami pogonią, która wyroki niece na świat bez odwołki. Żim. (= *śmierć za nami goniąca*). Posłał za nim pogonią. Kn. Moena za nim pędziła P. Kłok. Parys nie dbał, chociaż P. miała być za niemi. Kochan. <Po + *Gonia, ŻON/GON/GN>

[**Pogoniec**, a, lm. e] p. **Poganiacz**: Woły napinały ś. w jarzmach, czarne brózdny znaczyły ś. na roli; chłopak P. hukął: Hejs!... caba! Jez. <Ukr. pogonić>

Pogonić, i, ii, **Pognać**, nied. **Poganiać** I. kogo, co = *popędzić*: Poganiać woły, konie na pole. Troc. Musi iść, gdy go z tyłu biezem poganiają. Paszk. (= *podcinają*, *zacinają*). Już teraz oracz bezpiecznie pogania w pług swe woły. Lubom. Poganiać kogo przy robocie = *napędzać*, *ponukiwać*, *pobudzać*, *przynaglać*. Przen.: Kazał tym rychlej wóz swój poganiać. Leop. Łódź pogania wiosłami długimi. Otw. Przen.: Gdzie mus pogania, tam bieda za orczyki ciągnie. Reym. Kiedyś mię żegnała, iza iza poganiała. Zazdrość do walki bratobójczej pogania plemiona. Kasp. (= *popycha*, *pobudza*). 2. *spędzić pewien czas na gonieniu*. 3. **Poganiać** kogo, dok. *spędzić pewien czas na ganianiu*, *to jest na zmuszaniu do bieganja*: P. żrebięta. 4. **Poganiać**, cz. ni. dok. *spędzić pewien czas na ganianiu*, *to jest pobiegać*, *polatać*, *pobrykać*. 5. a. × **Pogonić** ś. *popędzić*, *pobiec*, *polecieć*, *puścić* ś.: Dopadł konia i cwadem pogonił. Fred. A. 6. † P. zbiega = *dogonić*, *dopędzić*, *doścignąć*, *gonić* *pojmać*. Kn. 7. [P.] p. niż. P. ś. I. *spędzić pewien czas na gonieniu* siebie *nawzajem*, *pościgać* ś. 2. × **Pogonić** ś. p. wyż. pod 5). 3. [P. ś., **Pogonić**, **Pobiegać** ś., **Pobiegać**, **Pobieżeć**, **Pobiegnać**, **Pobiec**] dok. (o krowie) *zostać zapłodnioną*, *polatać* w a e ś. <Po + Gonić>

Pogoniec, *ńca* I. lm. *ńcy* p. **Poganiacz**. Słow. Wozy, woły i przewodników, zwanych pogonców. Darow. 2. lm. *ońce*.? Czekać jeszcze? siac nanowo? później czy pójdą pogonice na rzadkim życie? Krasz. Nie pomoże nic, trzeba odorać; ja w pogonice nie wierzę. Krasz. <Po + Gonic>

Pogonienie, a, bhm., czynność cz. **Pogonić**.

Pogonienie się, a ś., bhm., czynność cz. **Pogonić** ś.

Pogonisz, a, lm. e zool. (lycosa) *paćka dwupłucny*.

Pogonka, i, lm. i myśl. *naganka*: Polowanie na małego zwierza z ogarami lub pogonką ciągnie się do św. Agnieszki. Pol. Bije się na upatrzonego tylko rogacze bez psów i pogonki. Pol. Zniesiono gwałty w żniwie i grabież, którą czynić zwykli strzeley, aby wypędzać z domu do pogonki. Dęb. L. <Po + *Gonka, ŻON/GON/GN>

[**Pogonki**] p. **Pogon**: Leci w P. <Po + *Gonki, ŻON/GON/GN>

Pogonny I. † P. przym. od **Pogon**, *gonący*, *w pogon wysłany*: List P. Nie przepłynąłś, Faraonie, morza okręty ni pogonną jazdą. Wad. 2. × P. *poganiany*, *gnany*, *pędzony*: Wiecznie pod biezem moczara P. Słow. <Od Pogon>

Pogon, i, ż. a. a, m., lm. e, † **Pogonia**, † **Pogon** I. *gonienie kogo*, *pościg*: P. wykonywa ś. z największą energją, całym wojskiem, bez żadnego względu na jego znużenie. Chrzan. Ujść pogoni. Noc przeszkodziła dalszej pogoni. Wracali już z pogoni. Na pogoni go złapano. Troc. W P., [W *pogonki*, W *pogony*] *w celu dogonienia*, *goniąc*: Pójść, puścić ś., popędzić, pobiec, polecieć w P.

Gdy komenderują: w P.! i czwarte cugi wybiegają jak najszybciej i w zawodzie, rozsypawszy ś., dopędzają nieprzyjaciela. Kaw. Nar. Sęp w P. za mną skrzydłami uderzył. Mick. Przen.: W P. = w ślad, w trop, tuż za kim a. za czym, jak cień: Idzie w P. za panem frasunek zgryźliwy. Nar. 2. ludzie posłani w pogoni za kim; ten, co goni; człowiek goniący kogo: Posłał za nim P. Troc. Coraz bliżej głosy ogarów, coraz słychać było wyraźniej szczełki radosne pogoni. Krasz. P. ś. zajada. Fred. A. P. za nim poszedł. Troc. 3. †P. gonitwa, wyscigi, bieganie do mety: Niech bydał popi na ofiarę kół, niech pogrzebowe rycerstwo pogonie odprawi. Pot. 4. †P. powinność ścigania zbiegów, złoczyńców, pieszy ślad: P. nazwano obowiązek włościanów gonienia hultajów i złodziejów. Nar. 5. †P. kometa: Zawział rok 1473 początek od miotły niebieskiej abo pogoni. Błaż. <Po + *Goń, ŻON/GON/GN>

× **Pogońca**, y, lm. y *doganiacz, dojeżdżacz*: Patrokles, P. nieporównany. Ml. Zjeżdżają powozy, bryczki, powiązane na sznurze konie juczne z pogońcami. Spas. <Po + Gońca, od Gonić>

Pogończy przym. od **Pogońca**; *pogonny*: Czas P. potrząsa lat naszych zegary. Pot. <Od Pogońca>

Pogończyk, a, lm. i *dawna monetka litewska z Pogońią*. <Od Pogoń (herb Litwy)>

× **Pogończyk**, a, lm. i p. **Poganiacz**: Dla transportu efektów wojennych armja ciągnęła za sobą 5764 furgonów z furmanami, pogończykami, w głębi Rosji rekrutowanemi. Rol. <Po + *Gońszczyk, ŻON/GON/GN>

Pogorączkować, uje, ował i. *spędzić pewien czas w gorączce*. 2. *zniecierpliwić, podniecić, rozdrażnić jednego po drugim*. P. ś. *przebyć pewien czas w zniecierpliwieniu*. <Po + Gorączkować>

Pogorączkowanie, a, blm., *czynność cz. Pogorączkować*.

Pogorączkowanie się, a ś., blm., *czynność cz. Pogorączkować ś.*

Pogorączkowy patol. *następujący po gorączce*: Okres choroby P. (status postfebrilis). <Po + Gorączkowy>

[**Pogorcha**, y, lm. y] i. *zgorzenie, zły przykład*. 2. *gorszyciel; gorszycielka*. <Po + *Gorcha, GOR>

† **Pogorek**, rka lm. rki, **Pagórek** *pagórek*: Gory weseliły ś. jako skopowie, a pagorki jako baranowie. Ps. flor. <Po + *Gorek, od Góra>

† **Pogorewać**, a, ał p. **Pogorzeć**: Ogniem pogorewają. Rozm. piel.

† **Pogorewanie**, a, blm., *czynność cz. Pogorewać*.

Pogorsować, uje, ował *wygorsować jednego po drugim, podekoltować*: P. dziewczęta. Obrazy olejne maniery Watteau, wyobrażające pasterki pogorsowane. Korz. (= z obmażonym gorsen). P. ś. *wygorsować ś. kolejno, jeden po drugim, podekoltować ś.*: Niektóre z dam na bału pogorsowały ś. do niemożliwości. <Po + Gorsować>

Pogorsowanie, a, blm., *czynność cz. Pogorsować*.

Pogorsowanie się, a ś., blm., *czynność cz. Pogorsować ś.*

× **Pogorszać**, a, ał i × **Pogorszać** ś. p. **Pogorszyć**.

× **Pogorszanie**, a, blm., *czynność cz. Pogorszać*.

× **Pogorszanie się**, a ś., blm., *czynność cz. Pogorszać ś.*

Pogorszenie, a, blm. 1. *czynność cz. Pogorszyć*: P. sprawy. 2. †P. *zgorzenie, zły przykład*: W próznowaniu i w zbytkach jawnie z wielkim pogorszeniem ludu pospolitego żywą. Sekl. Podż za mną, szatanie, jesteście mi pogorszeniem, bo nie rozumiesz, co jest boskiego, ale to, co ludzkiego. Leop. A. Ktoby dał z siebie P. jednemu z tych małych dzieciątek.. raczej-by mu uwiązano kamień młyński u jego szyje. Leop. Ale, byśmy im pogorszenia nie dali, idź do morza, zarzuć wędę... stater (pieniądz) wzięwszy, daj im za mię i za się. Leop. Biada temu człowiekowi, przez kogo pogorszenie przychodzi. Leop. Człowiek krześcijański nie ma myśleć o wielkim imieniu (majątku), które dawa wiele pogorszenia człowiekowi. Kaz. 1555. Ojcowski grzech synowskie P. Koch. W. Ale uczynki, które szkaradzą każdego i które pogorszeniem są jeden drugiego. Zd. Szl. 3. p. **Pogorszenie** ś.: P. w interesach. W zdrowiu jego nastąpiło P.

Pogorszenie się, a ś., blm., **Pogorszenie** *czynność cz. Pogorszyć ś.*

Pogorszyciel, a, lm. e *ten, co pogorszył a. pogarsza*. <Od Pogorszyć>

Pogorszycielka, i, lm. i forma ż. od **Pogorszyciel**.

Pogorszyć, y, ył, nied. × **Pogorszać**, **Pogarszać**, [**Pogorzać**] i. *zrobić gorszym*: Zamiast polepszać swe położenie, pogarszasz je tylko. Lekarstwa pogorszyły stan jego zdrowia. Pogorszysz sobie. Kn. Wypadek ten pogorszył jego widoki na przyszłość. Przy tych pogorszonych widokach stanęło, iż niemasz nic mędrszego, jak wynosić ś. zawczasu. Moracz. 2. †P. kogo = *zgorzyć, popsuć moralnie, dać zły przykład komu*: Jesli cię więc ręka twoja albo noga twoja pogarsza, odetnij ją, zarzuć przez od siebie. Leop. A. to jest najgorszy, kto nie tylko iż sam zły, ale i insze pogarsza. Pot. Przystępstwa ojcowskiego dwojaka jest wina: że grzeszy i przykładem złym pogarsza syna. Koch. W. P. ś. *stać ś. gorszym, popsuć ś.*: Interesa jego pogorszyły ś. Stan zdrowia pogorszył ś. Choremu pogorszyło ś. (= *zrobiło mu ś. gorzej*). <Po + Gorszyć>

× **Pogorywać**, a, ał p. **Pogorzeć**.

× **Pogorywanie**, a, blm., *czynność cz. Pogorywać*.

[**Pogorzać**, a, ał i P. ś.] p. **Pogorszyć**. <Po + *Gorzać, GOR>

Pogorzały który *pogorzał; pogorzelec*. Troc. <Od Pogorzeć>

[**Pogorzanie**, a, blm.] *czynność cz. Pogorzać, pogarszanie*.

[**Pogorzanie się**, a ś., blm.] *czynność cz. Pogorzać ś., pogarszanie ś.*

Pogorzeć, rzeje a. re, rzał, częstot. × **Pogorywać**, † **Pogorewać** i. *gorząc przetrwać pewną chwilę, popalić ś. nieco*: Świeca pogorzała trochę i zgasła. 2. *zgorzeć po koleji, popalić ś., stać ś. pastwą płomieni, pożaru, pogorzeli*: Łuczywa za piecem nie chować, bo od tego pogorywają, gdy ś. zapalą, wszystkie dwory. Haur. Wszystkie budynki pogorzały. 3. *zgorzeć, spalić ś.*: Co mi była fortuna pożyczyla, to mi pogorzało. Rej. Kościół katedralny pogorzał. Nies. Dom pogorzał. Troc. Koła wozowe pogorzały, bo ich nie smarowano. Troc. (= *zapaliły ś., zagrzały ś.*). Przen.: *stracić, zniszczyć, ucierpieć przez pożar*: Brat pogorzał. Świeżo pogorzeli. Vol. Dosićemy do tego czasu niewolę cierpieli, żeśmy prawie przez Amurata pogorzeli wszyscy. Baz. 4. *zagorzeć kolejno, jeden po drugim, poczadzić*. <Po + Gorzeć>

Pogorzela, i, lm. e i. a. Pogorzelsko, × Pogorzela, × Pogorzelina *ogień, pożoga, pożar; spalenie, zniszczenie wskutek ognia*: Zbiednieli przez częste pogorzele. P., *combustura*. Mącz. 2. p. **Pogorzelsko**. Dyg. <Po + *Gorzela, GOR/GAR/ŻAR>

× **Pogorzela, i, lm. e p. Pogorzela**: Miasto to przez częstą pogorzela zniszczało. Vol. <Po + *Gorzela, GOR/GAR/ŻAR>

Pogorzelec, lca, lm. lcy *człowiek pogorzały, ofiara pogorzeli, ten, co stracił mienie w ogniu, w pożarze*: Płyną składki na pogorzalców. <Od Pogorzaly>

× **Pogorzelina, y, lm. y i. p. Pogorzela**: Po pogorzelinie albo i zawojowaniu pozostałe domy. Vol. 2. p. **Pogorzelsko**: Zbierając z pogorzelin, co mogli, ośm korey srebra zebrali. <Od Pogorzela>

Pogorzelsko, a, lm. a i. a. Pogorzela, Pogorzelina *miejsce, gdzie był pożar; szczątki pogorzeli, zgorzelsko, zgłiszczce*: Jako on mędrzec, co jedno w koszuli z pogorzelska uciekał, gdy go ludzie żalowali, powiadał: iż ja swe rzeczy wszystkie z sobą mam, jedno co mi była fortuna pożyczyla, to mi pogorzało. Rej. Po zgorzeniu domu na ciepłym jeszcze pogorzelsku podeszwy na dom ludzie zakładają. Gór. Dom... gdzie cię chwalili ojcowie nasi, stał ś. pogorzelskim ognia. Wuj. 2. p. **Pogorzela**: Kamień sam z pogorzelska wyszedł cały, bo zdaje ś., że go Czacki widział. Lel. Powracam zmodrowany od pogorzelska. Kras. <Od Pogorzela>

Pogorzenie, a i. blm., czynność cz. Pogorzec. 2. × P., lm. a *pożar, ogień, pożoga, pogorzela*: Pamiętam to, choć jak przez sen, P. Mat. Z tego pogorzenia został ś. obraz Najśw. Panny. Mat.

[**Pogorzenie się, a ś., blm.**] *czynność cz. Pogorzyc* ś.

[**Pogorzę, ęcia, lm. ęta**] *dziecię pogorzelca*. <Od Pogorzec>

Pogorzknąć, nie, ną, Pogorzknąć *zgorzknąć kolejno, jeden po drugim*. <Po + Gorzknąć>

Pogorzknąć, eje, ał p. Pogorzknąć. <Po + Gorzknąć>

Pogorzknienie, a, blm., Pogorzknienie *czynność cz. Pogorzknąć a. Pogorzknąć*.

Pogorzknienie, a, blm. p. Pogorzknienie. [**Pogorzyc się, y ś., ył ś.**] *poróżnić ś., pogniewać ś.*: Skoro są le mjezdy sobą pogorzycie i rozdzielice, tej was byle chto domoże. <Po + *Gorzyc ś., GOR>

Pogospodarować, uje, ował p. Pogospodarzyć: Weźmiesz gdzie kawał ziemi, pogospodarujesz... toć pożyczka, to depozyt. Krasz. Pogospodarowali po jego domach tak dobrze, że uczynili na parę milionów szkody. Kaczk. <Po + Gospodarować>

Pogospodarowanie, a, blm., czynność cz. Pogospodarować.

Pogospodarzenie, a, blm., czynność cz. Pogospodarzyć.

Pogospodarzyć, y, ył, Pogospodarować, × Pogospodnić *spędzić pewien czas na gospodarowaniu*: I gdzie przybył, poradził i pogospodarzył. Pol. Jakbym rok poprobował tu posiedzieć i P.? Krasz. <Po + Gospodarzyć>

× **Pogospodnić, i, il p. Pogospodarzyć**: Wprzód muszę tu P. Pol. <Po + Gospodnić>

× **Pogospodnienie, a, blm., czynność cz. Pogospodnić, pogospodarzenie**.

[**Pogost, u, lm. y**] *błogosławieństwo pożegnalne*

panny młodej: Tłuką podczas pogostu 20 do 30 misek. Karł. <Po + *Gost, GOS(T)/GOS(C)>

Pogoszczenie, a, blm., czynność cz. Pogosić. Pogoszczenie się, a ś., blm., czynność cz. Pogosić ś.

Pogosić, i, il, [Pogosić] I. przez pewien czas być gościem, w gościnie, zabawie u kogo, gdzie. 2. ugościć, przyjąć w gościnę: Bóg dozwolił P. bracią w tym dworze. Pol. P. ś. *ugosić* ś. *nico, wraczyć* ś., *ufetować* ś. *cokolwiek*: Może choć czymś. pogosić, hej! wina! kozacze. Kaczk. [Na wiecór kawaler swoją drużynę do siebie zwoła, a panna swoją do siebie; pogosiwszy ś., zabierają ś. spać]. <Po + Gościć>

[**Pogosić, uje, ował**] p. **Pogosić**. [**Pogosić, a, blm.**] *czynność cz. Pogosić*.

Pogotować, uje, ował I. przygotować jedno po drugim. 2. ugotować jedno po drugim; polończyć gotowanie, powarzyć. <Po + Gotować>

Pogotowanie, a, blm., czynność cz. Pogotować.

Pogotowie, a, blm. i. gotowość, stan gotowości do działania w każdej chwili, na wszelki wypadek: P. ogniowe wzmocnione zostało. P. wojenne. Dość będzie P. do wojny okazywać: tym jednym powściągniemy wzburzenie. Jeż. Ludzie żyli w ciągłym wojennym pogotowiu. Sienk. 2. P. ratunkowe = *instytucja udzielania doraźnej pomocy osobom, które zachorowały lub uległy nieszczęśliwym wypadkom poza domem*: Wezwać P. **Pogotowiu** przys. I. × P. a. **Na pogotowiu, W pogotowiu, [W pogotowiu]**, †W **poju, †Pogotowie** *pod ręką, naporządzu, tuż, przygotowano, w gotowości*: Dwanaście tysięcy czekają P.; za dni kilkanaście mogą stanąć pod Gdańskiem. Szaj. A każdy już stał w swoim rzędzie, P. czekając, co nakoniec będzie. Koehan. Hołdowanym książętom rozkaż być P. Koehan. Greckiego wojska tysiąc galer na kotwicach P. stoi w Aulidzie.

Koehan. Może już miecz ten jest na pogotowiu, który głowę jego na strącił. L. Dla córki już jest posag na pogotowiu. Kras. U Bolesława 40 stołów zawsze pogotowiu było nakrytych. Papr. Była sposobność do przygotowania wszystkiego, a gdy jest wszystko na pogotowiu, bez krzątania obejść ś. może. Kras. Pogotowiu stały posiłki, na skinienie wodza dały odpór. Pilch. Rozkaż im być pogotowiu. Koehan. Ma raeją P. Troc. Nie masz go za buntownika; zaś niema wojska w poju? Pot. Natychmiast potem to lekarstwo dać, ...chociaby też przed puszczeniem krwi, a to jeśliby nie był P. a. blisko barwierz. Zdrow. 2. †P. a. †**Pogotowie** *szybko, prędko; łatwo, snadnie*: Gdyby kto z pospółstwa miłością nierządnic ś. bawił, pogotowiuć to każdy osądzi, żeć nieprzystojniejsza a. marniejsza będzie, gdy sam pan w tymże występku winnym zostanie. Kosz. Z urady boskiej pogotowie mężmi ś. Kalliroi mają sstać synowie. Otw. 3. †Pogotowiu = *zatem, więc*: Ateizm zapiera jestestwo najwyższej istoty, a P. żywot przyszył. L. Widział Jan tego, który jest jednej istności, wieczności, wszechmoćności, P. i mądrości z ojcem. Bz. 4. × P., [**Pogotów**] *a coś dopiero, osobliwie, nade wszystko, tym samym, tym więcej, tym bardziej, szczególnie*: Wierę dziś rychlej wezmą, niż dadzą królowi, P. podobno księdzu plebanowi. Koehan. Ta moc korony, wzięta od Bolesława Chrabrego, ustała wnet w Władzisławie wtórym, P. nie trwała w dalszych książętach. Rozm. Nie czyni niewolej ten, kto do dobrego własnego przymusza, P. i ten, który do pospolitego.

Rozm. Smiertelnemu nie ufajcie, bo ten nie pomoże sobie, P. ani tobie. Kochan. Bić ś. nie będziecie, nie mając ani konia, ani dobrej zbroje, P. ćwiczenia, bez czego złe boje. Kochan. W każdej nauce siła należy wiedzieć, jak kogo uczyć, P. w nauce wiary trzeba tego przestrzegać. Karnk. Baczmy być rzeczą wielce potrzebną, jeśli *tempore regni*, tedy P. *interregni*, zgodę i miłość. Vol. Żołnierze przyjmować, a P. pospolite ruszenie uchwalił król bez stanów nie może. Vol. Takiej nierzetelności żołnierz polski nie przywykł w usługach własnej ojezyny, a P. w cudzoziemskich. Boh. Pilne obmyślanie około bezpieczeństwa jak inszych granic, tak P. wielkopolskich. Vol. Dzierżawca mało ubożego założy, a arendarz P. Falib. Jeśli insze wigilje pośeimy, tedy wilją do samego Zbawiciela P. z wszelką wstrzeźliwością, odprowadzić mamy. Star. A jeśli mi tego król brać nie może, P. mój sąsiad. Górn. Który jako swemu wiary Chrystusowi, P. nie strzyma i Mahometowi. Tw. 5. [Na pogotowiu] *wnet, natychmiast.* < Po + *Gotowie, od Gotowy >

Pogotowiu p. Pogotowie.
***Pogotowość:** [W pogotowości] p. **Pogotowie.** < Po + Gotowość >
[Pogotów] przys. p. **Pogotowie.** < Po + Gotów >

† **Pogódka, i, lm. i, [Pogódka]** p. **Pogoda:** P. = pogoda. Gwar. Nazbyt barzo subtylnie chciałeś podejść mię za tą pogódką. Ciek. (=przy tej sposobności). < Zdr. od Pogoda >

[Pogónki, ek, bhp.] p. Pogon. < Po + *Gónki, z Gónki, od Gonka, ZÓN/GON/GN >

[Pogóny, ów, bhp.] p. Pogon: Konuszyciechazem wyprowadził sobie swego najlepszego konia i w P. za królewiczem Stanisławem pojachał. < Po + *Góny, z Gony, od Gon, ZÓN/GON/GN >

† **Pogórczyk, a, lm. i mieszkaniec gór, pogórza, góral:** Wygnął Jozue pogórczyki. Bud. < Po + *Górczyk, od Góra >

† **Pogórek, rka, lm. rki p. Pagórek.** < Po + *Górek, od Góra >

Pogórze, a, lm. a i. wzgórze, pagórek: Marja poszła na P. Wuj. Słońce ozłaca Tabor, a niższe pogórze blaskiem rumianym gdzieniegdzie zapala. Żal. 2. **powierzchnia góry:** Po pogórze kosi, obok koń ś. wierny pasie. Zm. Położenie miasta na pogórze. Trzye. < Po + *Górze, od Góra >

Pograbiać, a, ał p. Pograbić. L.
Pograbianie, a, bhm., czynność cz. Pograbić.

Pograbić, i, il, nied. Pograbić 1. *spędzić pewien czas na grabieniu.* 2. *zgrabieć jedno po drugim; pokonczyć grabić:* P. ścieżki. Łada kto mi stodołę przewróci, pograbi, pokosi, porąbie, powynosi. Nar. 3. *porównać po wierzchu grabiami, grabiąc pogłazić:* Pograbi te zagony, ganki, słomę. Troc. 4. *zgrabieć jedno po drugim, porabować, pokraść, rozdrapać wszystko po kolei:* Zanim ś. zjawił spadkobierca, wszystko pograbil domownicy. Wszystko mi żołnierz zuchwały pograbił. Pot. Najezdny obcy nieprzyjaciel długo nad Odrą pograbione trzymał ziemie. Lel. *Convaso*, tajemnym obyczajem zgrabiam, pograbiam. Mącz. Przen.: Gdzie kiedy Merkurjusz kogo pograbi, już go nigdzie na świecie nazad nie postawi. Petr. (= *zagarnie, opanuje*). Spozstrzegszycię, nagle pode mną coś pograbiło nogi. Stasz. (= *odjęło, podkosiło, podciąło*). 5. † P. *zająć, zaarasz-*

ować, skonfiskować: Pograbiono te towary do skarbu. Troc. P. kogo, zabrać jego rzeczy do skarbu, pokonfiskować. Kn. Kiedyby kto w swej puszczy, w lesie, w boru zastał czyjzego człowieka rąbiąc, albo wioząc drzewo, albo śladem za nim idąc na drodze pogonił i pograbił, tedy z tym grabieżem ten, kto pograbi, wolno będzie takowego człowieka wieść do swego domu. Stat. lit. I ten, kto pograbił, ma szkody swej według prawa dowodzić sam. Stat. lit. < Po + Grabieć >

Pograbić, eje, ał zgrabieć po kolei, podgrębieć, posztynwieć, skołowaciec kolejno: Ręce mi pograbiły od mrozu. < Po + Grabieć >

Pograbienie, a, bhm. i, czynność cz. Pograbić.
2. czynność cz. Pograbić.

[Pograbki, ów, bhp.] resztki po zgrabieniu snopów pozostale na polu. < Po + Grabki, GRAB >

Pogracować, uje, owal 1. spędzić pewien czas na gracowaniu. 2. *zgracować jedno po drugim.* < Po + Gracować >

Pogracowanie, a, bhm., czynność cz. Pogracować.

Pograć, a, ał, nied. † Pograwać 1. spędzić pewien czas na graniu: Na lutence P. Rej. P. z kim w karty. P. na giełdzie, w loteryj. P. w ślepą labkę (= *poławić ś.*). 2. † P. *poigrać, poławić ś.* Błaz. 3. † Pograwać z kogo = *naigrawać ś., zabawiać ś., czymś koczkiem, brać kogo na fundusz, podkpiwać, żartować, podrywać.* 4. † Serce mi pograwa do czego = *lgnie, wdzieczy ś., rwie ś., drzy:* Młodemu człowiekowi, gdy co foremnego widzi, pograwa mu więc serduszko do tego. Rej. 5. [P. na kogo, na kim, kogo] = *gwieść ś., ciągle na kogo.* 6. [P. kogo] = *wygrać proces z kim.* < Po + Grać >

× **Pogramiać, a, ał p. Pogromić.** < Po + Gramiać >

× **Pogramianie, a, bhm., czynność cz. Pogramiać.**
Pogramolenie się, a, ś., bhm., czynność cz. Pogramolić ś.

Pogramolić się, i, ś., il ś. 1. spędzić pewien czas na gramoleniu ś. 2. *pójść gramoląc ś.* < Po + Gramolić ś. >

† **Pogranicz, y, lm. e p. Pogranicze:** Przyciągnąwszy cesarz turecki do jednej ziemie konstantynowej na jedno pole, które zowią Zegłow, na pograniczy ziemie Rackiej. Janecz.

Pogranicze, a, lm. a, † Pogranicz, × Ugranicze *miejsce w pobliżu granicy, kresy, brzeg, krawiec, ukraina; granica, miedza:* Mieszkam na pograniczu Królestwa = *na granicy.* P. wsi. P. światłości i nocy. Żebr. Na pograniczach wszędzie wrząd bój, a raczej srożyły ś. najazdy nad bezbronnemi. Krasz. < Po + *Granicze, od Granica >

Pogranicznie przys. od **Pograniczny:** Mieszkać P. Sł. wil. (= *sąsiedować*). Majątki ich leżały P.

Pogranicznik, a, lm. cy 1. mieszkający nad granicą, przy granicy, na kresach. 2. a. **Granicznik** *mieszkający pogranicznie, sąsiad:* Jesteśmy z sobą pogranicznicy. < Po + Granicznik >

Pograniczny przym. od **Pogranicze;** × **Ugraniczny** *położony lub mieszkający pod granicą, na pograniczu:* Straż pograniczna. Na niego ś. (Tarnowskiego) pogranicznicy nieprzyjacieli oglądali. Biel. M. (= *ościnnicy*). Wojny im z pogranicznymi nieprzyjacieli wieść kazał. Skar. Pograniczne miasta. Troc. Sodoma i Gomora i pograniczne miasta. Wuj. (= *sąsiednie, przyległe, okoliczne*). Król angielski, lubo oddzielone od inszych królów państwo trzyma, za sprawą okrętów P. jest wszystkich narodów, których ś. ocean tyka.

Kłok. Sądy pograniczne między Polską a Rosją. Skrzet. †P., ego, lm. i *mieszkaniec pograniczny, szasiad*: Niemal wszystkie pograniczne zwaśnione mamy. Warg. <Po + Graniczny>

Pogranie, a, bfm., czynność cz. **Pograć**.

Pograsować, uje, ował *grasując potruwać*. <Po + Grasować>

Pograsowanie, a, bfm., czynność cz. **Pograsować**.

Pogratyfikować, uje, ował kogo (wielu) *poobdarzać gratyfikacją*. <Po + Gratyfikować>

Pogratyfikowanie, a, bfm., czynność cz. **Pogratyfikować**.

†**Pograwać**, a, ał p. **Poigrywać**: Szczęście pograwa z kochanki, fo je zrzuca, to wsadza na złoczone blanki. Mias.

†**Pograwanie**, a, bfm., czynność cz. **Pograwać**.

†**Pograżać**, a, ał p. **Pogrozić**.

†**Pograżanie**, a, bfm., czynność cz. **Pograżać**.

†**Pograżić**, i, il p. **Pograżyć**. Błaz. <Po + Grażić>

†**Pograżnąć**, znie, znał p. **Pograżyć**: Łokietek wszystek w rozkoszach pograżnął. Błaz. <Po + Grażnąć>

†**Pograżnienie**, a, czynność cz. **Pograżnąć**. L.

†**Pograżniony** p. **Pogrzezły**: Z krewkości ratuj pograżnionych w złości. Groch.

Pograżać, a, ał i P. s. p. **Pograżyć**.

Pograżanie, a, bfm., czynność cz. **Pograżać**.

Pograżanie się, a s., bfm., czynność cz. **Pograżać** s.: P. s. gwiazdy = *przeciwnie górowaniu*: chwila, kiedy ona wchodzi pod południk miejsca danego. Śniad.

Pograżenie, a, bfm., czynność cz. **Pograżyć**: Księcia Suchywilka nie było, aby go z pograżenia tego wydobył. Krasz. (= *upadku ducha*).

Pograżenie się, a s., bfm., czynność cz. **Pograżyć** s.

Pograżyciel, a, lm. e ten, co pograżył a. pograża. L. <Od Pograżyć>

Pograżyć, y, ył, †**Pograżić**, †**Pogrzeżyć**, nied. **Pograżać**, †**Pogrzezać** *zatopić, zapuścić w płyn, zagłębić, ponurzyć, zanurzyć, strącić na dno*: Kiedy nieprzyjacieli po pas w wodę wpadnie, podaj mu rękę; ale kiedy tak, iż mu s. w gębę lać pocnie, nastap na łeb a pograż do ostatka. Gór. Chewych morze żeglarzów pograża topielą. Min. Jan powiedział: ja pograżam albo zanurzam w wodzie. Sekl. (ja chrzczę. Sekl.). Onże mię też swoją prośbą od wszystkich grzechów niechaj omyje, by mię piekło nie pograżyło. Naw. Wały okręt pograżyły. Troc. Pograżył mię do dna. Troc. Dalej za słońcem, gdzie jasną głowę w zachodnie pograża piany. Mick. Przen.: W ciemnotach pograżone społeczeństwo oddala s. od godności ludzkiej i do trzody bydłowej zbliża. Zam. J. Był pograżony w winie. Zał. (= *zupełnie mu oddany*). Niech w niepamięci będzie pograżony wiecznej. Lubom. Otóż z jednej przepaści pograżony zostałem w drugą. L. Bajbuza stał jeszcze pograżony w sobie, rękę wyciągnął ku chorążemu. Krasz. (= *zamknięty, zamysłony*). Pograżony w smutku, w żałobie, we śnie. Historja nie jest dziś w stanie odtworzyć w szczegółach obrazu niedoli, w jakiej przez trzy wieki pograżeni byli Serbowie. Paw. Pograżony, jak zwyczajnie człowiek pospolity w obecności wielkiego męża. Stasz. (= *odurzony, oniśmiałony, zażenowany, zaambarasowany, skonfundowany*). 2. przen. *oczarować, zająć, oświadczać, zniewolić, rozkochać, rozamorować*: Krzysia ze szczętem pograżyła

Ketlinga. — Nie jego pierwszego, odpowiedziała. Sienk. 3. przen. *pognębić, zgnębić, zgubić, przyprowadzić do upadku*: Rzplta z każdym dniem zdawała s. być więcej pograżoną. Sienk. Marszałek Lubomirski dawał czud niebezpiecznemu Janowi Kazimierzowi, iż może go zbawić a. ostatecznie P. Sienk. Pod Szklowem hetman z małą siłą na dziesięćkroć liczniejszą potęgę s. rzucił, a przez to pograżył wojsko, kraj cały. P. s., †**Pograznąć** †**Pogrzeznąć**, *zatopić s., zanurzyć s., zagłębić s., ponurzyć s., skryć s. w głąbinie, pójść na dno*. Przen.: Ci pograżali s. w mrok śmierci. Sienk. (= *zapadali*). P. s. w nauce, w zadumie, w myślach, w żalu, w smutku. Nie mogę, rzekł ksiądz, dać ci rozgrzeszenia, jednak s. nie chcej P. w rozpacz. Hoł. Znowu na wszystko stawał s. nieczuły i pograżał s. w dumy tajemnicze. Mick. <Po + Grażyć>

Pogrdać, a, ał *spędzić pewien czas w graniu*. <Po + Grdać>

Pogrdanie, a, bfm., czynność cz. **Pogrdać**.

Pogrdukać, a, ał *spędzić pewien czas na grudkaniu*. <Po + Grdukać>

Pogrdukanie, a, bfm., czynność cz. **Pogrdukać**.

Pogremplować, uje, ował 1. *spędzić pewien czas na gremplowaniu*. 2. *zgrempłować jedno po drugim; pokończyć gremplowanie*. <Po + Gremplować>

Pogremplowanie, a, bfm., czynność cz. **Pogremplować**.

Pogrezmolenie, a, bfm., czynność cz. **Pogrezmolić**.

Pogrezmolić, i, il p. **Pogryzmolić**.

†**Pogrzezły**, †**Pogrzeźniony** *który pograził, pograżony*: Pogrzezłe okręty. Troc. <Od Pogrzeznąć>

†**Pogrzeznąć**, eźnie, ał p. **Pograżyć**: Com szkaradnie pograził na dnie przez przyczynę jej, wypłynę i brzegu osiągnę. Koch. W. <Po + Grzznąć>

Pogrzeźnięcie, a, bfm., czynność cz. **Pogrzeznąć**.

†**Pogrzezać**, a, ał i †P. s. p. **Pograżyć**.

†**Pogrzeżanie**, a, bfm., czynność cz. **Pogrzezać**, *pograżanie*.

†**Pogrzeżanie się**, a s., bfm., czynność cz. **Pogrzezać** s., *pograżanie s.*

†**Pogrzeżenie**, a, bfm., czynność cz. **Pogrzeżyć**, *pograżenie*.

†**Pogrzeżenie się**, a s., bfm., czynność cz. **Pogrzeżyć** s., *pograżenie s.*

†**Pogrzeżyć**, y, ył i †P. s. p. **Pograżyć**: Pogrzeżony. Tw.

[**Pogrob**, u, lm. y, **Grob**] hut. *piec, w którym wyglądają tafle szkła, kaszuba*: Na jej (luty) pogrobie ...ostała rudera. Ork. <Po + Grob, z Nm. Grab>

Pogrobek, bka, lm. bki p. **Pogrobowiec**: P., *posthumus*, po śmierci ojca urodzony. Klon. <Po + Grobek, GRZEB/GRÖB>

Pogrobelne, ego, bfm. = **Gobelne**: Różnego rodzaju opłaty: targowe, wagowe, pomiarowe, P. Jabł. <Po + Grobelne>

Pogrobkowy p. **Pogrobowcowy**: Przekazywać pamięć pogrobkowym pokoleniom. Wor. (= *następnym, wstępnym (wzstępnym), młodszym, następnym*). <Od Pogrobek>

Pogrobne, ego, bfm. *akt pogrzebienia, pogrzeb*: Dzwon poczyna huczeć, i huczy, huczy Mazurom na zwycięstwo, Szwedom na P. Sienk. (= *podzwonne*). <Od Pogrobny>

Pogrobny p. **Pogrobowy**. <Po + Grobny>

Pogrobowcowy przym. od **Pogrobowiec**; **Pogrobkowy** *pośmiertny*: Dzieło pogrobowcowe. L.

Pogrobowiec, wca I. lm. wcy, **Pogrobek** *dziecię pośmiertne, to jest urodzone po śmierci ojca a. matki*: Dzieci, po śmierci matki przez rozplatanie brzucha wydane na świat, nazywają ś. wyporkami lub pogrobowcami. Perz. 2. lm. wce *nagrobek, pomnik*: Dziś jeszcze mogłabym niektóre z tych pogrobowców wierzytelnie odrysować, tak je mam w pamięci wyryte. <Od Pogrobowy>

Pogrobowiszczę, a, lm. a, [**Grobowiszczę**], **Grobowisko** *ementaryjsko, cmentarz, mogiła*: Trzy razy obchodzą pamiętkę umarłych: w trzecim dniu idą na P., jedzą pierogi, trzy kawałki zostawiają dla umarłych i powracają. Ciec. <Po + Grobowiszczę>

Pogrobowy, Pogrobny I. *pośmiertny*: Dziecko pogrobowe (= *pogrobowiec*). Dzieła pogrobowe = *wyszłe po śmierci autora*. Przen.: Oto nasza mądrość polityczna, droga w dziejach pogrobowych. Kal. (= *porozbiorowych Polski*). 2. *grobowy; wychodzący, wydobywający ś. z grobu*: Jęk P. Garcz. <Po + Grobowy>

Pogroda, y, lm. y *koryto, rynna pozioma z desek; duo sztuczne kanału*. Zdr. **Pogródka**. <Po + *Groda, GROD>

Pogrodzenie, a, blm., czynność cz. **Pogrodzić**. **Pogrodzianin**, a, lm. anie? Ks. Ł. <Po + Grodzianin>

Pogrodzić, i, ii I. *spędzić pewien czas na grodzie*. 2. *poogrodzać, pozagrodzać*: P. pola, ementarze. 3. *porobić ogrodzenia, płoty*: P. płoty. <Po + Grodzieć>

Pogrom, u, lm. y, † **Pował** I. *pogromienie, rozgromienie, straszna porażka, klęska, pobicie na głowę, rozbięcie, zmasakrowanie*: P. Żydów w Kiszyniowie. Nieszczęsnemu z przegranego pogromu uchodzić przyszło. Tw. „P. Tatarów“, tytuł wiersza Białobockiego. Z pogromu nieprzyjacielskiego powraca. Troc. P. ten więcej zarobił u obcych ludzi na dziwy, niż na wiarę. Birk. Ledwo wódz uszedł z pogromu. Koch. W. Usłysawszy o znakomitym pogromie. Birk. Już pieśń pogromu mocarze zaczęli. Kras. Tak potężnie przyjął nieprzyjaciół, że z nich mało co z pogromu uszło. Nar. Próba zrzućcia haniebnego jarzma zakończyła ś. pogromem i sroższą, niż przedtem, niewolą. Święt. 2. × P. p. **Pogromca**: Jeremiasza Wiśniowieckiego dla dzielności osobliwej pogromem Tatarów i Kozaków nazywano. Boh. Zdr. **Pogromek**, † **Pohromek**. <Po + Grom>

Pogromadzenie, a, blm., czynność cz. **Pogromadzić**.

Pogromadzić, i, ii *pozgromadzać w oddzielne grupy, miejsca*: Liście gronkowato na jednej szypulce z kątów liści wyrastającej po 5–6 razem pogromadzone. <Po + Gromadzić>

Pogromca, y, lm. y, **Pogromiciel**, × **Pogrom** ten, co *pogromił a. pogromia*: Ów lud rzymski, ów całych Włoch P. Stasz. Gromili wzajem Słowianie pogromców swoich. Nar. P. dziłkich zwierząt = *poskromiciel, uskramiacz*. <Po + Gromca, GROM/GRZM>

Pogromczy przym. od **Pogromca**: P. anioł przeleciał tę ziemię. Wor. Błyskawice pogromcze. Wor. Nie zapomniał o rzucaniu w różne strony grótw pogromczych spojrzeń. Orzesz. <Od Pogromca>

Pogromiciel, a, lm. e p. **Pogromca**.

Pogromicielka, i, lm. i forma ż. od **Pogromiciel**: P. kuglarzy i szarlatanów (= *bicz, postrach na nich*).

Pogromić, i, ii, nied. × **Pogromiać** I. *rozbić, rozgromić, pobić na głowę, porazić, zadać klęskę, zmasakrować, znieść*: P. nieprzyjaciół na wojnie. Ten ukrzyżowany pogromi krzyżem swym św. niejednego Mahumetana. Birk. P. wojsko. Troc. Oszepec pogromia mężów zastępy. Ml. Pogromiony wraz z chanem i ordami przez Jeremiego. Sienk. Gideon wziął buławę i pogromił nieprzyjaciela. Birk. 2. *groźnie, surowo połać, sfukać, zgromić; skrzyczeć, wykrzyczeć piorunując*: Przybiegła na ratusz, pogromiła, pofukała ustraszonych chłopcy. Wer. 3. *spędzić pewien czas na gromieniu, fukaniu*. <Po + Gromić>

Pogromienie, a, blm., czynność cz. **Pogromić**.

Pogromny, Pogromowy przym. od **Pogrom**, *połączony z pogromem, sprawdzający pogrom*: Pogromne zwycięstwo. L. Klęski pogromne wielką nad nimi zaciążyły chmurą. Wysp. <Od Pogrom>

Pogromowy p. Pogromny. <Od Pogrom>

[**Pogroza**, y, lm. y] I. p. **Pogródka**: Wiedział, komu był potrzebny śmiech, pacierz, a to twarde słowo i P. Reym. 2. *groza, postrach*: Wige jejność powiadasz, że kłaniesz ś. kłania i dary przysyła? tak... tego... wige kłania (P. nie zlego), wige sygnet ma oddać? Pol. Gdy P. padła na tę dziatwę, to trzeba było, by ktoś dzieci cieszył. Pol. Zdr. **Pogródka**. <Po + Groza>

Pogrozić, i, ii, nied. † **Pograżać**, częstot. † **Pogrozywać** *grożąc, postraszając, zagrozić*: P. komu palcem, kijem. Żart.: Pogroził mu palcem w bucie (= *nie mu nie zrobisz*). 2. *zagrozić*: Matka moja pogroziła mi, że mię do klasztoru odeśle. L. × P. ś. P. *palcem*. Śl. wil. <Po + Grozić>

† **Pogrozywać, ywa, ywał p. Pogrozić**.

† **Pogrozywanie**, a, blm., czynność cz. **Pogrozywać**. L.

× **Pogroźba**, y, lm. y, [**Pogroźba**] p. **Pogródka**. Troc. [Chrzypieli ino samemi przekleństwami a pogroźbami]. Te pogroźby były dla nas okropne. Kil. <Po + Groźba>

× **Pogroźny** *grożący, groźny, przerażający, straszny, przejmujący grozą; rozpaczliwy, krytyczny*: P. głos. P. stan chorego. Słowa pogroźne. Śl. wil. Pogroźne przymówki. Rej. <Po + Groźny>

Pogroźenie, a, blm., czynność cz. **Pogrozić**.

× **Pogroźenie się**, a ś., blm., czynność cz. **Pogrozić** ś.

Pogrób, obu, blm. *był pozagrobowy, świat pozagrobowy*: W tezie nie było ziemi i nieba, przedgrobu i pogrobu. Krasin. <Po + Grób>

Pogródka, i, lm. i I. † P. *przegródka, kwatery adgrodzona*: Stałił do ogrodu swego, do pogródki winnych ziół. Leop. 2. a. [**Łotok**] *rynną szeroką, kanał drewniany, żłób, którym woda doprowadza ś. do koła wodnego lub przy kole wodnym służy do przyjęcia i przepuszczenia odchodzącej wody*: P. przyplywowa a. górna; P. odpływowa a. dolna. Łab. Pogródki, wiązanie z drzewa przy młynach, w których są żłoby, któremi woda na koła płynie. Os. J. W młynach stawidło podniesione pozwala wodzie wybiegu z pogródek. Sol. Choć młyn na Wiśle krótki, flis ma gdzie minąć szerokie pogródki. Klon. Na pogródce u studni coś napisano. Trzt. 3. [P., **Pagródka**] = a) *rodzaj przyzby, kanapki z kamieni lub z ziemi podtrzymywanej drzewem, u przyciesi budynku; okop naokoło domu z ziemi lub kamieni, po którym można chodzić*. b) *cembrowanie w studni; deski, któremi jest obity otwór wewnątrz i zewnątrz studni*. <Po + Gródka, GROD>

Pogróżka, i, lm. i, [Pogroza], × **Pogrożba**, [Pogroza] *groźba, wygrazanie ś.*, *odgrazanie ś.*, *napiomnienie groźne, przepowiednia groźna; straszenie ukudne a. bezsilne, płonne*: Królestwo wasze upadnie: Bójcie ś. wdy tych pogróżek. Skar. Skazany został za pogróżki. Wszystko na pogróżkach skończyło ś. List z pogróżkami. 2. p. **Pogroza**. <Zdr. od Pogroza>

Pogrózkowy przym. od **Pogróżka**: Na brzegach Sprei wypowiedziano zaczepno-pogrózkowe mowy. <Od Pogróżka>

Pogrubiać, a, al p. **Pogrubieć**.

Pogrubianie, a, blm., czynność cz. **Pogrubiać**.

Pogrubieć, i, il, nied. **Pogrubiać** *zgrubić, grubszym, pełniejszym zrobić, dodawać na objętości*: P. wątę pod pałtem. To ubranie pogrubilo cie znacznie. P. wady forteczne (= poszerzyć). P. napisaną kreskę. <Po + Grubić>

Pogrubieć, eje, al *zgrubić, grubym a. grubszym stać ś.*, *popęlnić, zyskać na objętości*: Nabrzmiały palec pogrubiał. Pogrubiałeś w tym ubraniu. Przen.: Głos pogrubiał = *nabrał niższego tonu*. <Po + Grubić>

Pogrubienie, a, blm. i. czynność cz. **Pogrubieć**. 2. czynność cz. **Pogrubieć**.

Pogruchać, a, al *spędzić pewien czas na gruchaniu*. <Po + Gruchać>

Pogruchanie, a, blm., czynność cz. **Pogruchać**.

Pogruchotać, cze a. † *ce, tał* i. *spędzić pewien czas na gruchotaniu*. 2. *zgruchotać jedno po drugim a. jedną rzecz w wielu miejscach, potrzaskać, porozbijać*: P. komu kości. Tak was pogruchocę, mówi Pan, jako ten garniec, którego skorupki spoić ś. i naprawić nie mogą. Skar. Wielbłąd upadł z jednej przykłej góry z onemi skrzyniami, które na niem były, że ś. ony skrzynie w kęsy pogruchootały. Jancz. Naprawili pogruchootane mury i wieże. Nar. Łotra jednego pogruchootawszy młotami golenie, toż uczynili potem u drugiego. Odym. Choćby upadł świat pogruchootany, bez bojaźnibym poległ i odmiany. Li. [Pogruchootały takiego na miazgę]. Ork. <Po + Gruchotać>

Pogruchootanie, a, blm., czynność cz. **Pogruchotać**.

Pogruntować, uje, ował *ugruntować, zgruntować a. zagruntować jedno po drugim*. <Po + Gruntować>

Pogruntovanie, a, blm., czynność cz. **Pogruntować**.

[**Pogrupić się**, i ś., il ś.] *skupić ś.*: Ten kamień ś. pogrupił, zrósł do kupy. <Po + *Grupić, od Grupa>

[**Pogrupienie się**, a ś., blm.] czynność cz. **Pogrupić się**.

Pogrupować, uje, ował *zgrupować jedno po drugim; porozdzielać, poskupiać w grupy; pooblywać grupowanie*. P. ś. *pozierać ś.*, *poskupiać ś. w grupy*, *zgrupować ś. kolejno, potworzyć (z siebie) grupy*: Ludność węgierska w stolicy tej pogrupowała ś. kupkami pod dwoma sztandarami. Jeż. <Po + Grupować>

Pogrupowanie, a, blm., czynność cz. **Pogrupować**.

Pogrupowanie się, a ś., blm., czynność cz. **Pogrupować się**.

[**Pogruzdac**, a, al] *potłuc na gruz*. <Po + Gruzdać>

[**Pogruzdanie**, a, blm.] czynność cz. **Pogruzdac**. **Pogruzdowacenie**, a, blm., czynność cz. **Pogruzdowacenie**.

Pogruzdowacenie, eje, al *postawać ś. gruzłowate-*

mi, poskupiać ś. w gruzły. <Po + Gruzłowacenie>

Pogrymasić, i, il *spędzić pewien czas na grymaszeniu*. <Po + Grymasić>

Pogrymaszenie, a, blm., czynność cz. **Pogrymasić**.

Pogryzać, a, al *gryźć od czasu do czasu*: Potakiwał i, trawę młodą skubiącą, do ust ją kładł i pogryzał. Krasz. <Po + Gryzać>

Pogryzanie, a, blm., czynność cz. **Pogryzać**.

Pogryzienie, a, blm., czynność cz. **Pogryźć**.

Pogryzienie się, a ś., blm., czynność cz. **Pogryźć się**.

Pogryzmolenie, a, blm., czynność cz. **Pogryzmolić**.

Pogryzmolić, i, il, **Pogrezmolić** i. *spędzić pewien czas na gryzmoleniu, pobazgrać*. 2. *pokryć gryzmolami, zabazgrać*. <Po + Gryzmolić>

Pogryźć, zie, zł i. *spędzić pewien czas na gryzieniu, pokasać*. Przen.: P. kogo = *potartwić, pofrasować, podrezczyć, potuć*. 2. *pokaleczyć zębami jednego po drugim a. jedno w różnych miejscach*: Ledwie sobie paleców nie pogryzł ze złości. L. Gdyby mi język P. przyszło, to nie jej nie powiem. L. Czy tarantula pogryzła ci piętę? Fred. A. Pojadł, pogryzł, podusił wszystkie owce głupie. Kras. Pchły, komary mię pogryzły. (= *potędyły*). 3. *porozgrzyzać*: P. orzechy. P. ś. i. *spędzić pewien czas na gryzieniu ś.*, *pokasać ś.*. Przen.: *popofrasować ś.*, *potuć ś.*, *potartwić ś.*, *podrezczyć ś.*, *potrapić ś.* 2. *pogryźć siebie; pokasać ś.*; *pokaleczyć ś. zębami nawzajem*: Psy ś. pogryzły. Przen.: *potłócić ś.*, *potrzecć ś.*, *zadrzecć z sobą*. <Po + Gryźć>

Pogrzac, eje, al, nied. † **Pogrzewac** i. *spędzić pewien czas na grzaniu*. 2. *zagrzac, ugrzac, rozgrzac, zgrzac jedno po drugim*. P. ś. i. *spędzić pewien czas na grzaniu ś.*: Pogrzej ś. i spoczni. Miek. 2. (o wielu) *zgrzac ś.*, *zagrzac ś.*, *rozgrzac ś. kolejno*: Konie, biegnąc, pogrzały ś. Potrawy pogrzały ś. już. <Po + Grzac>

Pogrzanie, a, blm., czynność cz. **Pogrzac**.

Pogrzanie się, a ś., blm., czynność cz. **Pogrzac się**.

× **Pogrzaznac**, żnie, zł p. **Pogrzaznac**. <Po + Grzaznac>

† **Pogrzazac**, ężnie, ażl p. **Pogrzaznac**.

× **Pogrzaznienie**, a, blm., p. **Pogrzaznienie**.

× **Pogrzaznienie**, a, blm., × **Pogrzaznienie** czynność cz. **Pogrzazac** a. **Pogrzaznac**.

Pogrzeb, u, lm. y, × **Pogrzebiny**, [Pochów, Pochówek, Pochówek, Pochowa, Pochowanka, Pochowunek] i. *akt grzebania, chowania umarłego*: Paganie za wielką rzecz mieli P., tak iż ktoby go nie miał, dusza tego nie mogła być w raju. Petr. Ludzi mężnych szczęśliwszy jest P., niżeli gnuśnych żywot. Wag. Jalmużny dawał i pogrzeby stroił. Leop. P. kosztowny złemu nie pomoże. Prz. Godzien przekłętwa, na dróg rozchodzie pogrzebu. Kulig. Tegoż czekaj, kto wesół na eudzym pogrzebie. Pot. Koronacją nowego króla poprzedza P. zmarłego. Skrzet. P. komu sprawować. Troc. Pogrzebu kościom życzy nie we sklepie lub w kościele, lecz gdzie żytni łan ś. ściele. Syrok. Wyprawić komu P. Suty, bogaty, skromny P. Odmówić komu pogrzebu chrześcijańskiego. Kto nagle umarł, lub zabity został, temu pogrzebu odmawiać nie należy. Kras. A. Pójsz na P. Być na pogrzebie. Brzmia pogrzebów dzwony, jęki rozpaczy i wrzawa wesola. Słow. Przen.: *Będzie jeszcze na naszym pogrzebie (= przeżyje nas)*. P. na morzu jest zatopienie trupa w morzu. Osądził wyroki te prze-

ciwne za martwe i godne głębokiego pogrzebu. Birk. (= *pogrzebania w niepamięci, zapomnienia*). Przen.: Darmo (ocean) chce powstać z ziemnego pogrzebu. Mick. (= *mogiłki, grobu, dołu, łożyska*). 2. *pochód pogrzebowy, kondukt żałobny*: Iść z pogrzebem, za pogrzebem. Przeszedł tedy P. P. wyruszył, przybył na miejsce. Liczny, wspaniały, ubogi P. 3. †P. *grób*: Mahomet przykazał im, aby P. każdego z was był podle wielkich gościńców. Jancz. Chodzą na każdą noc a wybierają złe busurmany z naszych pogrzebów. Jancz. 4. [P.] = a) a. [Pogrzebiny] *poczęstunek w kawczmie po pogrzebie, stypa, serek*. b) *zwoływanie myślących po uбициu zwierza*. c) *ogień palący ś. na środleku koleby górala*. <Po + *Grzeb, GRZEB/GROB >

Pogrzebacz, a, lm. e, Pogrzebak, Pogrzebaczka, [Pogrzebka] l. *narzędzie do poprawiania w piecu, w kominie, haczyk, [koczera, koczarg, pociask, kosior, kociuba, grzebak]*. P. drewniany = *ożóg*. 2. [P.] *noga* (w zagadce). 3. hut. *ożóg, szorulec*. Łab. P. do czyszczenia rudy jest szyna żelazna długa na całów 13, na końcu zahartowana. Os. J. <Od Pogrzebać >

Pogrzebaczka, i, lm. i p. Pogrzebacz: P., koczarga, pociask, szorulec. Troc. <Od Pogrzebacz >

Pogrzebać, bie, bał, †Pogrześć, [Pogrześć], × Pogrzebić, nied. †Pogrzebiać, częstot. †Pogrzebować, × Pogrzehywać l. *spędzić pewien czas na grzebaniu*: Tak pisze, jakby kura nogami pogrzebała. Haur. Pismo szpetne, do czytania trudne, jak koczose pogrzebały. Kn. 2. umarłego = *zagrzebać w ziemi, pochować, sprawić mu pogrzeb*: Abraam z poczciwością pogrzebał żonę swoją, i Józefa, i Jakóba, i samego Pana naszego, i inne poczciwe ciała poczciwie chowano. Rej. Pogrzebali pierworodzone swe, które był pobił Pan. Leop. †Niechaj umarłych *pogrzeżać*. Sekl. Żywem pogrzebany. Niechaj nas żywych ziemia pogrzebie. Mick. (= *zasypie, pochłonie*). Górniczy żywem pogrzebani w kopalni. Przen.: P. co w niepamięci = *puścić w niepamięć, zapomnieć*. Projekt pogrzebany (= *zaniechany*). Gotów jestem tutaj P. moje kawalerstwo (= *skończyć z nim*). <Po + Grzebać >

Pogrzebanie, a, blm., × Pogrzebek czynność cz. **Pogrzebać:** Pochowywanie a. P. ciała ludzkich przystojne, starodawne, a nie nowotne jest. Zarn.

× **Pogrzebaniec,ńca, lm.ńcy, †Pogrzebieniec** *nieboszczyk, którego mają grzebać*: Co to za szarpanina serca nazajutrz po śmierci ukochanego mieć do roboty z księżmi, grabarzami, babami, pogrzebańcami, policją, magistratem! Krasin. <Od Pogrzebany >

× **Pogrzebek, bku, lm. bki p. Pogrzebanie:** Na księdza pełno hałasu, że coś złupi za P., egzorteczkę. Koss. <Po + *Grzebek, GRZEB/GROB >

† **Pogrzebiać, a, al p. Pogrzebać.**
† **Pogrzebianie, a, blm., czynność cz. Pogrzebiać.**

† **Pogrzebić, i, il, nied. †Pogrzebiać, a, al p. Pogrzebiać:** Tak też wy potym chowajcie i pogrzebiajcie umarłe wasze. Psm. Ciało jej, łzami bogobojny pasterz obmywszy, pogrzebił. Nies.

Pogrzebienie, a, blm., czynność cz. Pogrzebić.
† **Pogrzebieniec,ńca, lm.ńcy p. Pogrzebaniec:** Dziś pogrzebieńca do jego złożenia w błogosławione wprowadźmy przedsienia. Chr. Jako aktor, rzecz skończywszy, tym zamyka: mówilem; tak do kresu już przybywszy, mów, pogrzebieńcze: żyłem! Bals. <Od Pogrzebiony >

× **Pogrzebiny, in, blp. p. Pogrzeb:** Niech te P. od dnia dzisiejszego w radość ś. i wesele nasze przemienią. Wor.

† **Pogrzebion pogrzebany** (jako orzeczenie): Ukrzyżowan, umarł i P. Wstąpiwszy (cesarz) do moschee, kędy przodkowie jego są pogrzebieni, słucha kazania nastawniejszego kaznodzieje. Star. <Od Pogrzebić >

Pogrzebisko, a, lm. a l. a. [Pogrzebowisko] *miejsce zakopania trupa, dół na nieboszczyka*. 2. × P. *lichy grób, nędzna, opuszczona, sieroca mogiła*: Umierać tu przy swoich prawie pogrzebiskach odważeni. Leszcz. <Od Pogrzeb >

[**Pogrzebka, i, lm. i] p. Pogrzebacz.** <Po + *Grzebka, GRZEB/GROB >

† **Pogrzebnica, y, lm. e cmentarz, mogiłki.** Troc. <Od Pogrzebnik >

Pogrzebnie przys. od **Pogrzebny; Pogrzebowo** *naksztalt pogrzebu, tak jak na pogrzebie, w wroczystym, pomurnym, żałobnym nastroju*: P. więc stąpali za nim spiskowi, on już im wydawał ś. duehem. Krasin. Jakżeż P., jakby raz ostatni! Krasin. Odtąd idziesz z twoim P. idącym narodem. Krasin.

Pogrzebnik, a, lm. cy l. × P. *ten, co urządza pogrzeb, zajmuje ś. nim; grabarz*: Pogrzebniy z drzewa stos ogromny wzniesł. Dm. 2. [P.] p. **Pogrzebowiec.** <Od Pogrzebny >

Pogrzebny p. Pogrzebowy: Kazanie pogrzebne. Birk. Różne są śpiewania pogrzebne od weselnych. Petr. P., zaduszny obiad (= *stypa*). Troc. W tejże (ziemi) i ja umrę, a tu uczynię sobie miasto pogrzebne. B. Sz. (locum sepulturae). Pogrzebna piosenka. P. wiersz. Troc. Pogrzebne kopji łamanie, a. kruszenie. Troc. Przy pogrzebnych zesłego króla ceremonjach pieczęci swoje kruszą. Bobrow. [Wyrażenie bacy ten orszak P. i ten grób otwarty długo]. Ork. P. kielich. Krasz. Dzwonu uderzenie pogrzebne. Krasin. Pomstę mi dajcie, wy ludzie pogrzebni. Wysp. <Od Pogrzeb >

† **Pogrzebować, uje, ował p. Pogrzebać:** Na chrzeście z Panem Chrystusem bywamy pogrzebowani. Hrb. <Po + *Grzebować, GRZEB/GROB >

† **Pogrzebowanie, a, blm., czynność cz. Pogrzebować.**

Pogrzebowe, ego, blm. myśl. mała uczt, przekąska, wódka, urządzana z radości po zabiściu grubszego zwierza: Trąbią na P. Napiliśmy ś. tylko pogrzebowego i ruszyliśmy. <Od Pogrzebowy >

Pogrzebowiec, wca, lm. wcy, [Pogrzebnik] człowiek należący do pogrzebu, uczestnik pogrzebu: Tym nowonarodzonym pogrzebowcem był Henryk. Rol. <Od Pogrzebowy >

[**Pogrzebowisko, a, lm. a] p. Pogrzebisko.** <Od Pogrzebowy >

Pogrzebowo przys. od **Pogrzebowy:** Dzwonek na Skalce brzmiał jakoś i jęczał okropnie, P. Krasz.

Pogrzebowy, Pogrzebny przym. od **Pogrzeb:** *Pochód, orszak, kondukt, zakład* P. Kasa pogrzebowa. Przedsiębiorstwo pogrzebowe. Obchód P. należy do kościoła parafjalnego. Kras. A. Mowa pogrzebowa. Niepogrzebowe wysławiają piosenki. Krasz. <Od Pogrzeb >

× **Pogrzebywać, uje, ywał p. Pogrzebać.**
× **Pogrzebywanie, a, blm., czynność cz. Pogrzebywać.**

Pogrzechotać, cze, tał spędzić pewien czas na grzechotaniu. <Po+Grzechotać>

Pogrzechotanie, a, bfm., czynność cz. Pogrzechotać.

Pogrzegotać, cze, tał spędzić pewien czas na grzegotaniu. <Po+Grzegotać>

Pogrzegotanie, a, bfm., czynność cz. Pogrzegotać.

Pogrzieszenie, a, bfm., czynność cz. Pogrzieszyć.

†**Pogrzieszny grzeszny, zdolny do grzeszenia, ułomny, niedoskonały, błędny:** Człowiek jest P. <Po+Grzeszny>

Pogrzyszyc, y, ył I. spędzić pewien czas na grzeszeniu. 2. †P. zgrzeszyć, popełnić grzech, dopuścić ś. grzechu, pobliździć. L. <Po+Grzeszyć>

× **Pogrześ, bie, bł, [Pogrześ] p. Pogrzehać:** Wylali są krew ich jako wodę, i nie był, jenżeby pogrzebli. Ps. flor. W Turcji dzień narodzenia oplakiwali, a gdy zaś pogrzebli którego, wesołość znaczną pokazywali. Prot. Gdy to wyrzekła Ewa synom swym, dziękując Panu Bogu, dała ducha swego w ręce jego i pogrzebli ją synowie i dziewczki jej. Pism. A gdy słońce zaszło, poszedł i pogrzebli go. Wuj. Anioł Michał w przeszcieradło uwinął ciało Adamowe i syna jego Abła i pogrzebli je na górze Ebron. Pism. Ciało jego chrześcijanie ze czeią pogrzebli. Skar. Ukrzyżowan, umarł i pogrzebion. Przypuściecie mię ku pogrzebnu, acz swego umarłego pogrzebę. B. Sz. Gdy stara umrze, hojnziej ją pogrzebę. Kochan. Wiedział Zamojski, iż Moskwa zechce swych na placu poległych P., ponieważ ma to sobie za najświętszą powinność: uczynił tedy zasadzki. Boh. A gdzie strumyczek mrucał śród opoki, tam pogrzebli syna oblubione zwłoki. Kras. Już go nie P., jak było. Syrok. Przen: †Zyda P.=potajemnie zdziałać, uknuć konspiracyj. Pot. <Po+Grześ>

†**Pogrzewać, a, ał i †P. ś. p. Pogrzać. L.**

†**Pogrzewanie, a, bfm., czynność cz. Pogrzewać.**

†**Pogrzewanie się, a ś., bfm., czynność cz. Pogrzewać ś.**

†**Pogrzeż p. Pogrzebać.**

× **Pogrzeżnać, eżnie, ażł, × Pogrzeżnać, † Pogrzeżnąć, † Pogrzeżać ugrzeżnawszy, pogrzeżyć ś., zanurzyć ś.** <Po+Grzeżnąć>

× **Pogrzeżnienie, a, bfm. p. Pogrzeżnięcie.**

Pogrzeżnięcie, a, bfm., Pogrzeżnienie czynność cz. Pogrzeżnąć.

Pogrzmić, i, ał zagrzmić na pewną chwilę, zejść na grzmieniu; spędzić pewien czas na grzmieniu: I pogrzmiął jest z nieba gospodzin i wszechnajwyższy dał jest głos swój. Ps. fl. <Po+Grzmieć>

Pogrzmienienie, a, bfm., czynność cz. Pogrzmić.

Pogrzmiwać, a, ał grzmieć raz wraz, od czasu do czasu: Niebo pogrzmiwa. Tw. Przen.: Piechoty porządne szły szeregi, w bębny swe pogrzmiwając. Tw. (=grzmocąc co chwila). Zgiełk uliczny pogrzmiwa niełada. Żal. (=luczy raz wraz). <Po+*Grzmiewać, od Grzmieć>

Pogrzmiwanie, a, bfm., czynność cz. Pogrzmiwać.

Pogrzmoczenie, a, bfm., czynność cz. Pogrzmoczyć.

Pogrzmoczyć, i, it p. Pogrzmotać. <Po+Grzmoczyć>

Pogrzmotać, a, ał, Pogrzmoczyć I. spędzić pewien

czas na grzmotaniu, zając pewną chwilę grzmotaniem. 2. wygrzmoczyć jedno po drugim a. jedno po wielu miejscach: Na gorzkie jabłko pogrzmotam plecy. Syrok. <Po+Grzmotać>

Pogrzmotanie, a, bfm., czynność cz. Pogrzmotać.

Pogrzybia, i, Im. e bot. (omphalocarpum) ros. z rodziny cistronkowatych. <Po+Grzybia>

Pogrzybieć, eje, ał zgrzybieć kolejno, jeden po drugim: Śładzy starzy, którzy na posługach domu twego pogrzybieli. Falib. <Po+Grzybieć>

Pogrzybienie, a, bfm., czynność cz. Pogrzybieć.

Pogrzybnica, y, Im. e zool. (oxyporus) chrząszcz *nięciozłonkowy. <Po+*Grzybnica, od Grzybnicy>

[**Pogrzywny, Grzewny, Grzywny, Grzejny**] dający dużo ciepła: Drzewo pogrzywne. <Po+Grzywny>

× **Poguba, y, Im. y z guba, strata, utrata.** L. <Po+*Guba, GUB/GIB>

× **Pogubiciel, a, Im. e ten, co pogubił.** L.

× **Pogubicielka, i, Im. i forma ż. od Pogubiciel.**

Pogubić, i, it I. gubiąc potracić, zgubić jedno po drugim: Pogubił chusteczki. Baczycy pilnie na druty, aby oczek nie P. Kos. Przen.: poprzywozdić do zguby; wygubić, pozglądać, poniszczyć, pogłazić, wytracić jednego po drugim: I przywiódł pan przeciw jemu króla asyryjskiego, jenże jemu zgnęził a pogubił przez wszej obrony. B. Sz. Żadne was zamki i twierdze nie obronia: wszystkie nieprzyjacieli wywróci i was pogubi. Skr. P. Bóg od was królestwo odejmie i da je obcym nieprzyjacielom waszym, pogubiwszy was i syny wasze. Skar. Pogubił mężnych wojną, a słabych rozpustą. Śl. wil. P. ś. I. podziac ś. nie wiedzieć gdzie, poginać: Wszysey pogubili ś. w pszczy. Żeby ś. ta hołota gdzie nie pogubiła po drodze. Kacz. 2. ponarzać ś. na zgubę wzajemnie, pogłazić ś., i owygubić ś., powytracić ś., powyniszczac ś. kolejno: Mielibyśmy ś. doczekać tego, co jest rzeczą nienuknioną, żebyśmy ś. pogubili nawzajem? Kacz. <Po+Gubić>

Pogubienie, a, bfm., czynność cz. Pogubić.

Pogubienie się, a ś., bfm., czynność cz. Pogubić ś.

†**Pogubny p. Zgubny.** L. <Od Poguba>

Pogulgotać, cze, tał zając pewną chwilę gulgotaniem. <Po+Gulgotać>

Pogulgotać, a, bfm., czynność cz. Pogulgotać.

Pogumować, uje, ował I. powlec, posmarować gumą. 2. zgumować jedno po drugim; pokochyć gumowanie. <Po+Gumować>

Pogumowanie, a, bfm., czynność cz. Pogumować.

Pogurbić, i, it zgurbić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach. P. ś. zgurbić ś. kolejno, jeden po drugim a. (o jednej rzeczy) w wielu miejscach. <Po+Gurbić>

Pogurbienie, a, bfm., czynność cz. Pogurbić.

Pogurbienie się, a ś., bfm. czynność cz. Pogurbić ś.

[**Pogurbolenie się, a ś., bfm.] czynność cz. Pogurbolić ś.**

[**Pogurbolić się, i ś., it ś.] zmachnąć ś., stać ś. niegładkim.** Gwar.

Pogurtować, uje, ował I. gurtami, pasami, trokami pozwiązywać, posmarować: Wielbłąd, gdy na nim ciężary ułożą i pogurtują, sam wstanie. Haur. 2. tap. ponaciągać, poprzybijąć sztywno

pasy na meblach, pod materacami. <Po+Gurto-
wać>

Pogurtowanie, a, blm., czynność cz. **Pogurto-
wać**.

Poguwernerować, uje, ował *pobyć guwernerem, spędzić pewien czas na guwernerce.* <Po+Guwernerować>

Poguwernerowanie, a, blm., czynność cz. **Poguwernerować**.

Poguzlenie, a, blm., czynność cz. **Poguzlić**.

Poguzlić, i, ii żart. *posyplać, poplątać, pogmat-
wać.* <Po+*Guzlić, od Guzeł>

Pogwałcać, a, ał p. **Pogwałcić**.

Pogwałcanie, a, blm., czynność cz. **Pogwałcać**.

Pogwałcenie, a, blm., czynność cz. **Pogwałcić**.

Pogwałcić, i, ii, nied. **Pogwałcać** I. *zgwalczyć jedno po drugim:* P. dziewczęta. P. prawa, przywileje, swobody. Zuchwałością jest wszystkie pogwałcać ustawy. Moraw. 2. *zgwalczyć, naru-
szyc, złamać co, nie zachować, nie uszanować cze-
go:* P. post, święto. 3. gór.: P. wody=ściągnąć, odprowadzić je przy znacznym ich napływie do kopalni. <Po+Gwałcić>

Pogwar, u, lm. y *gwar, odgłos zmieszanych głosów:* P. w każdym zakamarku. Kam. Nowy P. rozlał ś. dokoła. Rol. Wśród pogwaru hała-
siku tego kobieta stała na wozie. Orzesz. <Po+Gwar>

[**Pogwara**, y, lm. y] *pogwarzenie, rozmowa, pogawędka, pogadanka:* Porozehodziły się bez dłuższej pogwary, by zdążyć jeszcze do kościoła. Reym. Tupoty a przyciszone pogwary mrowiły ś. w ciepłym i kieby omglonym powietrzu. Reym. Przyszła do aptekarza na pogwarę. Sew. Zaczęła ś. wesoła P. Sew. Wesołość wśród nich wzrastała, szmery przechodziły w półgłosną pogwarę. Sew. Narodu było dość przy robocie, ino że na pogwarę czasu nie było. Reym. Zdr. [**Pogwarka**]. <Po+Gwara>

Pogwarantować, uje, ował *zagwarantować jedno po drugim.* <Po+Gwarantować>

Pogwarantowanie, a, blm., czynność cz. **Pogwarantować**.

[**Pogwarka**, i, lm. i] p. **Pogwara:** Postawiła garki, siadła do pogwarki. Kolb. Tu przynajmniej ulżą sobie w pogwarce wspólnej. Ork. Popatrzył na panicza, jakby rad go ocenić, czy dobry do pogwarki. Sew. P. płynęła żywo, bez nateżenia myśli. Ork. Młodzianka istota czeka go z utęsknieniem, chowając na jego przyjęcie wesołość, uśmiechy, miłą pogwarkę. Bał. <Od Pogwara>

[**Pogwarzać**, a, ał] *gwarzyć od czasu do czasu:* Tak sobie pogwarzali, gęsto przepijając. Reym. <Po+*Gwarzać, od Gwarzyć>

[**Pogwarzanie**, a, blm.] czynność cz. **Pogwarzać**.

Pogwarzenie, a, blm., czynność cz. **Pogwarzyć**.

Pogwarzyć, y, ył *spędzić pewien czas na gwarzeniu, pogawędzić:* Miodu dzban wychył i pogwarę słodko, mile. Syrok. <Po+Gwarzyć>

Pogwazdać, a, ał I. *spędzić pewien czas na gwazdaniu.* 2. *co=zagwazdać, pobazgrać, pogryzmo-
lić, pomazać.* <Po+Gwazdać>

Pogwazdanie, a, blm., czynność cz. **Pogwazdać**.

Pogwintować, uje, ował *powyrzynąć gwinty.* <Po+Gwintować>

Pogwintowanie, a, blm., czynność cz. **Pogwintować**.

[**Pogwizd**, u, lm. y] *gwiznięcie; wiatr, wicher, podmuchi, gwizd, poświęst wiatru:* Każdy włos na głowie stanie ci prosto jak topol, a srogi P. nie nachyli go nawet. <Po+Gwizd>

Pogwizdać, zda a. zdże, zdał I. *spędzić pewien czas na gwizdaniu.* 2. †P. nied. p. **Pogwizdy-
wać:** Wszelki, który pójdzie mimo nie, będzie pogwizdał nad oną plagą jego. Leop. <Po+Gwizdać>

Pogwizdanie, a, blm., czynność cz. **Pogwizdać**.

[**Pogwizdkować**, uje, ował] p. **Pogwizdywać**.

[**Pogwizdkowanie**, a, blm.] czynność cz. **Pogwizd-
kować** *pogwizdywanie.*

Pogwizdywać, uje, ywał, [**Pogwizdkować**], †**Pog-
wizdać** *gwizdać przerywanym głosem, gwizdać raz
wrzaz jakby od niechcenia, poświęstliwie, wygwizdy-
wać:* Bobaki, usiadłszy przy samym ujściu nory, często pogwizdują. Jund. Kiedy sobie wesoło skaczą i pogwizdują, powiadają, że głupi. L. Kosa, pogwizdującego w krzaku. Karw. Wal-
czyka pogwizdywał. Fred. A. <Po+*Gwizdy-
wać, od Gwizdać>

Pogwizdywanie, a, blm., czynność cz. **Pogwiz-
dywać**.

Pogzić się, I ś., II ś. I. *spędzić pewien czas na
gzeniu ś.* 2. [P. ś.] *cz. dok. od gzić ś; pobiec
w szalonym pędzie; gzać ś. pobiec:* Bydło na past-
wisku pogzito ś. Koty pogziły ś. w pszenię, w tatarkę. Jak ś. chłopcy najedli, do olszyny pobiegli; w olszynie ś. napili, do domu ś. pog-
zili. Mężczyzn rzadko widują, to im miło przez
płat ś. P. z niemi. Krasz. <Po+Gzić ś.>

Pogzenie się, a ś., blm., czynność cz. **Pogzić ś.**

[**Pohabosć**, i, blm.] rz. od **Pohaby:** Starość nie
radość, młodość P.

[**Pohaby**] *prędki, nagły, nierozważny, lekkomyśl-
ny.* <Por. Gabnąć, Nagabać>

[**Pohaftany**] *poszywany:* Stoi na ogrodzie po-
haftana, połatana, nikaj igłą nietykana. <Po+
*Haftany, od *Haftać, od Nm. haften>

Pohaftować, uje, ował I. *spędzić pewien czas na
haftowaniu.* 2. *wyhaftować jedno po drugim a. je-
dno w wielu miejscach; pokorzyć haftowanie:* P. kołnierzyki. Przen.: Niejeden do jejmości swej
z pohaftowanym policzkiem powrócił. Ochoc. (= *pokiereszowanym, pociętym*). <Po+Haftować>

Pohaftowanie, a, blm., czynność cz. **Pohafto-
wać**.

Pohajdamaczenie, a, blm., czynność cz. **Pohaj-
damaczyć**.

Pohajdamaczyć, y, ył, **Pohajdamakować** *spędzić
pewien czas na hajdamaczeniu.* <Po+Hajdama-
czyć>

Pohajduczenie, a, blm., czynność cz. **Pohajdu-
czyć**.

Pohajdamakować, uje, ował p. **Pohajdamaczyć**.

Pohajdamakowanie p. **Pohajdamaczenie**.

Pohajduczyć, y, ył p. **Pohajdukować**. <Po+
Hajduczyć>

Pohajdukować, uje, ował I. a. **Pohajduczyć** *po-
być hajdukiem.* 2. [P.] (u Podhalan) *potarzyć
hajduka.* <Po+Hajdukować>

Pohajdukowanie, a, blm., czynność cz. **Pohaj-
dukować**.

[**Pohałakać**, a, ał, **Pohałakować**] *spędzić pe-
wien czas na hałakaniu.* <Po+Hałakać>

[**Pohałakanie**, a, blm., czynność cz. **Pohałakać**.

[**Pohałakować**, uje, ował] p. **Pohałakać**. <Po+
Hałakować>

[**Pohałakowanie**, a, blm., czynność cz. **Pohałaka-
kować**.

Pohałasować, uje, ował 1. *spędzić pewien czas na hałasowaniu*: P. sobie. Troc. Przen.: Toć zachciało ś. jeszcze na stare lata z Doroszeńką P. Sienk. 2. *pofukać, polując kogo hałaśliwie, skrzyżać, zbużować*: Pan pasterza pohałasowawszy, potem począł przeklinać wszystko. Haur. † P. ś. *poswarzyć ś., pokłócić ś., poawanturować ś.* <Po + Hałasować>

Pohałasowanie, a, blm., czynność cz. **Pohałasować**.

† **Pohałasowanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pohałasować ś.**

Pohamować, uje, ował 1. *zahamować jedno po drugim*: P. powozy na pochyłości. 2. *hamując powstrzymać; powściągnąć, ukrócić*: Smysły nasze jeśli nie będą rozumem pohamowane, tedybychmy pewnie byli niewolniki u nich. Rej. Pohamuj języka twego od złego mówienia. Białob. Od anioła był pohamowany Abraham, że nie nie uczynił Izaakowi. Odym. Pohamuj tego łotra. [Sama matka ni mogła go P. od łzów]. P. ś. *hamując ś. powstrzymać ś.; powściągnąć ś., opamiętać ś., pomiarłkować ś., zmitygować ś.*: Przypomnienie to, niby dotknięcie iskry elektrycznej, wstrząsnęło całym jego organizmem; pohamował ś. jednak szybko i odrzekł spokojnie. Orzesz. <Po + Hamować>

Pohamowanie, a, blm., czynność cz. **Pohamować**.

Pohamowanie się, a ś., blm., czynność cz. **Pohamować ś.**

† **Pohamownie** przys. od **Pohamowny**.

† **Pohamowny** *mogący być pohamowanym; powściągliwy, mogący ś. pohamować*. L. <Po + Hamowny>

† **Pohan, a**, lm. y p. **Poganin**: Jasna ta gwiazda i obrzydłe pohany do prawdy przywiodła. Bz. Zdr. × **Pohanek**. <Z Pohanin>

Pohandlować, uje, ował *spędzić pewien czas na handlowaniu*. <Po + Handlować>

Pohandlowanie, a, blm., czynność cz. **Pohandlować**.

Pohandryczenie się, a ś., blm., czynność cz. **Pohandryczyć ś.**

Pohandryczyć się, y ś., ył ś. 1. *spędzić pewien czas na handryczeniu ś.* 2. [P. ś.] Jak nie pocznie przy ludziach przycinać, pomstować: "ty taki, siaki, owaki!" takim ś. z nim aż pohandryczył. Dyg. <Po + Handryczyć ś.>

× **Pohanek, nka**, lm. **nkowie** p. **Pohan**: Od bierali cło i karę pieniężną, osmiećstwo zwaną, na tych pohanków wkładaną. Sw. <Od Pohan>

Pohaniec, nca, lm. **ncy** p. **Poganin**: Abyś u swych był wdzięcznym i miłym w pokoju, a pohaniec srogi. Kochan. Już tu nie żarty, ostatnim tu szafcem, ostatnim przyszło ścierać ś. z pohaniec. Tw. [Ty pohaniec!] (przekleństwo). <Ukr. pohaneć>

† **Pohanin, a**, lm. **anie** p. **Poganin**. <Ukr. Pohanin>

† **Pohanka, i**, lm. i forma ż. od **Pohanin, pohanka**. <Ukr. pohánka>

[**Pohanny**] p. **Pohany**.

[**Pohany, Pohanny**] 1. *pogański*. 2. *szkaradny, obrzydliwy, piekielny, przekłety, niecznośny, okropny*: Ależ to tęgie dwie mile, a droga pohana. Krasz. 3. [**Pohana sobaka**] *pies wściekły*. <Ukr. pohányj>

† **Pohańbiać, a, ał** i † P. ś. p. **Pohańbić**.

† **Pohańbienie, a**, blm., czynność cz. **Pohańbiać**.

† **Pohańbienie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pohańbiać ś.**

Pohańbiciel, a, lm. e ten, *który pohańbia*: Sprowadził więcej pohańbicielei, aby nade mną przewodzili. Kil. <Od Pohańbić>

Pohańbić, i, il, † Pogańbić, nied. † Pohańbiać 1. *okryć hańbą, zhańbić, zbezczęścić, zniesławić, targnąć ś. na honor*: Bóg zawdy obiecował pohańbiać te mędrostki a wymysły ludzkie. Rej. 2. O, jakośmy zwojowani i wielce pohańbieni. Skar. Pohańbione niewiasty. Sienk. 3. [P.] *zawstydzic*. 4. † P. *zaskoczyc z słabej strony, podejść hamiebnie, napaść*: Gatunek ten okopów może być pohańbiony. Jak J. P. ś. *zhańbić ś., okryć ś. hańbą, zniesławić ś., zbezczęścić ś., splamicić ś.* Słow. <Po + Hańbić>

Pohańbienie, a, blm., czynność cz. **Pohańbić**: P. tylko wtenczas jest, gdy kto wykroczy przeciwko swej poczciwości. Gór. Proporzec czarny, zwykle zwycięski, dziś oto leży w błocie pohańbienia. Dyg. Takie okopy są bezpieczne od pohańbienia. Jak J.

Pohańbienie się, a ś., blm., czynność cz. **Pohańbić ś.**

† **Pohańczenie, a**, blm., czynność cz. **Pohańczyć**.

† **Pohańczyć, y, ył** p. **Pogańcić**. <Od Pohanin>

Pohaństwo, a, blm. p. **Pogaństwo**: Jako w krześcijaństwie, tak i po wszystkim sławny Tarnowski pohaństwie. Kochan.

Pohański przym. od **Pohan**: Car chciał światu wszystkiemu groźnym być, lekce króle krześcijańskie uważając przy sobie, także i pohańskie. Kochan.

Poharcować, uje, ował *spędzić pewien czas na harcowaniu*. <Po + Harcować>

Poharcowanie, a, blm., czynność cz. **Poharcować**.

Pohardzenie, a, blm., czynność cz. **Pohardzić**.

Pohardzić, i, il *porobić hardem jednego po drugim*. <Po + Hardzić>

Pohardzić, eje, ał *zhardzieć; stać ś. hardziejszym*. <Po + Hardzieć>

Pohardzenie, a, blm., czynność cz. **Pohardzić**.

[**Poharek, rka, lm. rki**] *kieliszek*. **Poharfować, uje, ował, Poarfować** 1. *spędzić pewien czas na harfowaniu*. 2. *poprzesiewać jedno po drugim przez harfę*.

Poharfowanie, a, blm., czynność cz. **Poharfować**.

Pohargotać, uje, ował, Pochargotać *spędzić pewien czas na hargotaniu*. <Po + Hargotać>

Pohargotanie, a, blm., czynność cz. **Pohargotać**.

[**Poharnieć, eje, ał, Pohernieć, Pohyrnieć**] *zdumieć kolejno, jeden za drugim, pohardzieć*. <Po + Harnieć>

Poharnienie, a, blm., czynność cz. **Poharnieć**.

Poharnik, a, lm. **cy** *podczaszy wołoski*: Pierwszy do ucieczki dał hasło P., a za nim na oślep rzuciło ś. wszystko. Czoł. <?>

Poharować, uje, ował *spędzić pewien czas na harowaniu*. <Po + l. Harować>

Poharowanie, a, blm., czynność cz. **Poharować**.

Pohartować, uje, ował 1. *zahartować jedno po drugim; pokonać hartowanie*. 2. [P.] *pozostawić*: Dobra pohartowane oswoodził, kościoty i dwory naprawił. Nies. Dowiedział ś. Władysław

król, że dla niego ten Adam fortunę swą pohartował. Nies. <Po + Hartować>

Pohartowanie, a, btm., czynność cz. Pohartować.

Pohasać, a, ał spędzić pewien czas na hasaniu, poskakać, pobrykać; potaćczyć, popląsać: Nakońiec ustał jak ów żrzobek łózny, pohasał trochę i spoczynku szukał. Książ. Pohasawszy jedną i drugą godzinkę, wymknieniy ś. z kompanji. <Po + Hasać>

Pohasanie, a, btm., czynność cz. Pohasać.

[Pohatlenie, a, btm.] czynność cz. Pohatlić.

[Pohatlić, i, il] poplątać, pogmatwać. <Po + Hatlić>

Pohazardować, uje, ował porzytkować, postawić na kartę, wystawić na niepewne, narazić na niebezpieczeństwo. <Po + Hazardować>

Pohazardowanie, a, btm., czynność cz. Pohazardować.

Pohebanować, uje, ował pokryć hebanem, zaprawić, pomalować drzewo na heban: P. stół, meble. <Po + Hebanować>

Pohebanowanie, a, btm., czynność cz. Pohebanować.

Poheblować, uje, ował, Pohyblować, [Pohewłować] l. heblując pogładzić, wyrównać. 2. zheblować jedno po drugim; zakończyć heblowanie. 3. spędzić pewien czas na heblowaniu. <Po + Heblować>

Poheblowanie, a, btm., czynność cz. Poheblować.

× **Pohejdać, a, ał** spędzić pewien czas na hejdaniu. <Po + Hejdać>

× **Pohejdanie, a, btm., czynność cz. Pohejdać.**

[Pohendryczenie, a, btm.] czynność cz. Pohendryczyć.

[Pohendryczyć, y, yl] pokłócić ś. Gwar. <Po + Hendryczyć>

Poherbaciący, który następuje po herbacie: P. pot otarł z czola chustką batystową. Krasz. <Po + Herbaciący>

Poherbować, uje, ował poopatrywać, poznaćczyć herbami. <Po + Herbować>

Poherbowanie, a, btm., czynność cz. Poherbować.

Poheretyczuć, eje, ał zheretyczuć kolejno, jeden po drugim. <Po + Heretyczuć>

Poheretyczenie, a, btm. l. czynność cz. Poheretyczuć 2. czynność cz. Poheretyczyć.

Poheretyczyć, y, yl porobić heretykami, pozarażać herezją. <Po + Heretyczyć>

Poheretyzować, uje, ował spędzić pewien czas na heretyzowaniu. <Po + Heretyzować>

Poheretyzowanie, a, btm., czynność cz. Poheretyzować.

[Pohernieć, eje, ał] p. Poharnieć. <Po + Hernieć>

[Pohernienie, a, btm.] czynność cz. Pohernieć.

Pohersztować, uje, ował pobyc herstem. <Po + Hersztować>

Pohersztowanie, a, btm., czynność cz. Pohersztować.

Pohetmanić, i, il, Pohetmanować pobyc hetmanem, spędzić pewien czas na hetmanieniu: Kto pokróluje i kto pohetmani? Pol. <Po + Hetmanić>

Pohetmanienie, a, btm., czynność cz. Pohetmanić.

Pohetmanować, uje, ował p. Pohetmanić.

Pohetmanowanie, a, btm., czynność cz. Pohetmanować.

[Pohewłować, uje, ował] p. Poheblować.

[Pohewłowanie, a, btm.] czynność cz. Pohewłować.

[Pohibiel] l. p. **Pohybiel:** Dymitr, w słowie n-morzony, żywym ś. stawi na P. zdrajcy swemu, Szujskiemu. Groch. 2. [P.] *niepowodzenie, nieszczeście.* <Ukr. pohibel>

[Pohiejać, a, ał] p. Powiejać. <Z Powiejać>

[Pohiejanie, a, btm.] czynność cz. Pohiejać.

[Pohiniać się, a ś., ał ś.] *pospieszać, spieszyć* ś., *uwijać* ś.: Pohiniąj sie wartko! Pohinjajcie sie chłopczy s robotom! <Zam. Pochyniać ś., Po + *Chyniać, od Chynąć, CHYB>

[Pohinianie się, a ś., btm.] czynność cz. Pohiniać ś.

Pohipnotyzować, uje, ował l. spędzić pewien czas na hipnotyzowaniu. 2. zahipnotyzować jednego po drugim. <Po + Hipnotyzować>

Pohipnotyzowanie, a, btm., czynność cz. Pohipnotyzować.

Pohipotekować, uje, ował powprowadzać na hipotekę, pozapisywać, pozabezpieczać na hipotecę, zahipotekować jedno po drugim. <Po + Hipotekować>

Pohipotekowanie, a, btm., czynność cz. Pohipotekować.

[Pohladować, uje, ował] *szukać, upatrywać:* Jak ni más dziewczyny, to se jom pohladuj.

[Pohladowanie, a, btm.] czynność cz. Pohladować.

[Pohłumowisko, a, lm. a] *zgiełk, wrzawa, nieporządek.*

Pohodować, uje, ował l. spędzić pewien czas na hodowaniu. 2. wyhodować jedno po drugim. 3. pokarmić, pożywić: P. wilki (sobą) i nie dojść w legjony. Rom. <Po + Hodować>

Pohodowanie, a, btm., czynność cz. Pohodować.

[Pohojdać, a, ał] *pohuścić, pobujać.* Słow. <Po + Hojdać>

[Pohojdanie, a, btm.] czynność cz. Pohojdać.

Poholendrować, uje, ował spędzić pewien czas na holendrowaniu. <Po + Holendrować>

Poholendrowanie, a, btm., czynność cz. Poholendrować.

Poholować, uje, ował l. spędzić pewien czas na holowaniu. 2. holując poprzyciągać: P. statki. <Po + Holować>

Poholowanie, a, btm., czynność cz. Poholować.

Poholdować, uje, ował l. zholdować jednego po drugim. 2. zholdować, jodlić, ujarzmić: Boże wejrzyj, aby nie rzekł nieprzyjaciel: poholdowałem go. B. B. Przen.: Wszystko sprawować będzie on główny nieprzyjaciel, który z avaritią mierzoną wiele sobie ludzi poholdował. Papr. (= *zniewolił, zjednał*). 3. komu = *pohyć* czyim holdownikiem. <Po + Holdować>

Poholdowanie, a, btm., czynność cz. Poholdować.

[Pohon, u, lm. y] *wyprawa:* Na wyprawę (P.) ze starostą a. jego namiestnikiem winni jechać miejscowi bojarowie i studzy pocztowi (putnyje) i mieszczanie. Rol. <Ukr. pohòn>

[Pohonny] wiatr = *wiejący na Niemnie ku morzu.* Syrok. <Ukr. pohónnyj>

* **Pohonca** tylko w wyrażeniu: † W pohonca = w pogoni. Pot.

[Pohrebczyk, a, lm. i] *kufereczek, skrzyneczka:*

Postawisz pohrebezyk w bryczce, w nogach, niewiele ci zawadzi. Krasz. Ja tu jesszeze dla siebie mały przysposobiłem P. Krasz.

†Pohromek, mka, lm. mki *kleśta, pogrom, burza*: Cóż cheesz czynić, mój najmilszy bracie, gdy ty pohromki przypadają na cię. Rej.

Pohuczeć, y, ał *zająć pewną chwilę huczeniem*. <Po + Huczeć>

Pohuczenie, a, blm., czynność cz. Pohuczeń.
Pohukać, a, ał *zająć pewną chwilę hukaniem; spędzić pewien czas na hukaniu*. <Po + Hukać>

Pohukanie, a, blm., czynność cz. Pohukać.

Pohukiwać, uje, iwał *hukać od czasu do czasu*: Jsszeze kiedyniekiedy na skrzypcach rzepolili i basetlą pohukiwali. Orzesz. <Po + *Hukiwać, od Hukać>

Pohukiwanie, a, blm., czynność cz. Pohukiwać.
Pohulać, a, ał *spędzić pewien czas na hulaniu, przehulać pewien czas*: Pohulaj teraz, z tryumfem wybrnąłeś z przepaści. L. <Po + Hulać>

Pohulanie, a, blm., czynność cz. Pohulać.
Pohulanka, i, lm. i *pohulanie, hulanka, mała hulatyłka, zabawa szumna, wesoła, swobodna, niczym nie krepowana*. Przen.: Wiatr suchy, mroźny w puszczy wyprawia sobie pohulanki wyuzdane. Dyg. (= harce). <Po + Hulanka>

Pohultać, i, il *spędzić pewien czas na hultajeniu*. <Po + Hultać>

Pohultajenie, a, blm., czynność cz. Pohultać.
Pohumanizować, uje, ował *uosobić jedno po drugim*. <Po + Humanizować>

Pohumanizowanie, a, blm., czynność cz. Pohumanizować.

Pohurgotać, cze, tał *zająć pewną chwilę hurgotaniem*. <Po + Hurgotać>

Pohurgotanie, a, blm., czynność cz. Pohurgotać.

× Pohustać, a, ał i × P. ś. p. Pohustać. <Po + Hustać>

× Pohustanie, a, blm., czynność cz. Pohustać.
Pohustanie się, a ś., blm., czynność cz. Pohustać ś.

Pohustać, a, ał, × Pohustać *spędzić pewien czas na hustaniu*. P. ś. *spędzić pewien czas na hustaniu ś.* <Po + Hustać>

Pohustanie, a, blm., czynność cz. Pohustać.
Pohustanie się, a ś., blm., czynność cz. Pohustać ś.

[Pohybać, a, ał] *ićś prędko*. <Po + Hybać, zam. Chybać>

[Pohybanie, a, blm.] czynność cz. Pohybać.

[Pohybel, Pohibel] i. ż. tylko w wyrażeniu: Na P. = *na nieszczęście, na zgubę, na zatracenie, na zagładę*: Na P. mu! 2. bia, lm. bła m. szubienica: P., święte drzewo, na wieki niechaj nie próchnieje, przez które sprawiedliwość święta ś. nam dzieje. Koch. W. Gdy Amana wieszano, żydowska hałastra przy polyblu wołała: sie itur ad astra. Koch. W.

Pohyblować, uje, ował p. Poheblować. <Po + Hyblować>

Pohyblowanie, a, blm., czynność cz. Pohyblować.

†Pohydenie, a, blm. czynność cz. Pohydzień.

†Pohydzień, i, il *zohydzień jedno po drugim*. <Po + Hydzień>

[Pohyrnieć, eje, ał] p. Poharnieć. <Po + *Hyrnieć, od Hyrny>

[Pohyrnienie, a, blm.] czynność cz. Pohyrnieć.
Poiciel, a, lm. e *ten, który poi*. <Od Poić>

Poicielka, i, lm. i forma ż. od Poiciel.

[Poiczać, a, ał] p. Pożyzyć.

[Poiczanie, a, blm.] czynność cz. Poiczat.

[Poiczka, i, lm. i] *pożyczka*. <Z Pożyczka>

Poić, i, il i. *wlewać w usta napój niedoleżnym* (dzieciom, chorym, zwierzętom młodym), *karmić*; † *posilać piersią, dawać ssać, karmić*: Poi cię teraz matka piersiami swemi. Bz. 2. *poddawać napoju, dawać pić, przyprowadzić do wody, aby ś. napił*: Jasio konie poił, Kasia wodę brała. Pśś. P. bydło. Przen.: *częstować, raczyć trunkiem, upajać, spajać, zachęcać do picia*: Codzień bankiet stroił, i w domu swoim traktował i poił. Chr. Może biesiada cierpienia ukoi? już od tygodnia szlachtę sprasza, poi. Słow. Przen.: *odurzac, rozmarzac, upajać, napawać, lechtac rozkosznie, pieścić*: Więzy Hymena króla Kastylji poja. Przyb. P. ucho. Mick. P. ś. *być pojonym*: Bydło poi ś. parę razy na dzień. Przen.: *odurzac ś., rozmarzac ś., upajać ś., cieszyć ś., napawać ś., rozkoszować ś., lubować ś.*: Zbytkiem radości ś. poja. Karp. Słodką tą poję ś. myślą, żem ś. przyłożył do szczęścia waszego. L. Wśród żon i dzieci swoich obywatele poiłi ś. nadzieją przyszłego szczęścia. Ust. Nie przeszkadzał zakochanym P. ś. wzajemnie czułemi spojrzzeniami. Bał. <PI/POJ>

†Poić, pojdzie, poszedł p. Pójść. <Po + Ić, I/I(D)>

[Poidła, a, lm. aj i. a. [Pojło, Poilo] *napój posilny dla bydła, picie*: P. dla cieląt zasypane mąką. P. z rozgotowanych kartofli. 2. *koryto*: Gdzieindziej dla zwierząt istnieją poidła przy studniach publicznych. P. przy krynicy a. studni, naczynie kamienne a. drewniane do pojenia koni, bydła i t. p. Podcz. Zwierz żyjący w okolicy musi przychodzić do owej kałuży, jako do jedynego poidła. Sienk. <Od Poić>

[Poiga, i, blm., Pojiga] *potucha, wolność, swoboda; zachęta*: Oje to niedobry, chłtóry synowi daje za wiele poigi. <Por. Lit. pajégga>

Poigrać, a, ał *spędzić pewien czas na igraniu, przeigrać pewną chwilę, pobawić ś., pozartować, pobaraszkować, pogiglować*. Przen.: Nie uchodzi z śmiercią dwa razy P. Fred. M. <Po + Igrać>

Poigranie, a, blm., czynność cz. Poigrać.

†Poigrawać, a, ał p. Poigrywać. <Po + *Igrawać, od Igrać>

†Poigrwanie, a, blm., czynność cz. Poigrawać.

†Poigrywać, a, ał, †Poigrawać, †Pograwać i. *igrać od czasu do czasu, figlować raz wraz*: Przechodzi ś. tam Kupidynek, poigrywając. Tw. Te goz dnia, którego na morzu nawy wesoło poigrywały, pograżone w nim zostały. Pilch. Przen.: Pole poigrawa ziół barwami, ridet ager. Żebr. 2. *przen. robić sobie igraszkę, igrzysko z tego, z czego, naigrawać ś., natrzasać ś., podżartowywać, podkpiwać, podrwiwać, przekpiwać, przedrwiwać sobie*: Tak lekko sobie chrześcijany ważą, że też rozlewaniem krwi naszej poigrywają sobie, jak chcą. Jan. Trudy krwawe, które z gardłem co minuta poigrawają. Birk. Heretycy śmieli poigrawać z ojca św. Birk. Z możnemi fortuna niestateczna poigrawa. Pilch. Fortuna z nas poigrawa czyli raczej z nas igrzyska czyni. Pilch. Poigrawa w swej przemowie z napisu mego. Zigr. <Po + Igrywać>

Poigrywanie, a, blm., czynność cz. Poigrywać.
Poikrznie się, a ś., blm., czynność cz. Poikrzyć ś.

Poikrzyć się, y ś., ył ś. (o rybach) *popuszczać ikerę kolejno*. <Po + Ikrzyć ś.>

Poiluminować, uje, ował uiluminować jedno po drugim. <Po + Iuminować>

Poiluminowanie, a, blm., czynność cz. Poiluminować.

Poilustrować, uje, ował poobjasniać za pomocą ilustracji, poozdabiać ilustracjami. <Po + Ilustrować>

Poilustrowanie, a, blm., czynność cz. Poilustrować.

Poilo, a, lm. a] p. **Poidło.** Sł. wil.

Poilowaciec, eje, ał (o wielu) **ziłowaciec kolejno, jeden po drugim.** <Po + Iłowaciec>

†Poimacz, a, lm. e ten, który kogo ima, łapie, chwytą: Dziewka, którą Kuman za sobą na koniu uciekając uniósł, broniła potym swego poimacza. Biel. M. <Od Poimac>

Poimać, a, ał I. †P., [Poimać] p. **Pojmać:** Puścić ś. tylko po nich co rychlej, mam za to, że je poimacie. Leop. Będę je gonił, a poimam je. Leop. Łańcuchem trwogi poimał. Słow. 2. [P.] **pojąc, zrozumieć.** <Po + Imać>

Poimanie, a, blm. I. [Poimanie], †Poimanie czynność cz. **Poimać. 2. †P., †Poimaństwo, †Pojmaństwo niewola, więzienie:** Puścić mię z tego poimania. Rybał.

†Poimaniec, nca, lm. ncy p. **Jeniec:** W tryumfie go jako poimańca prowadził. Warg. <Od Poimany>

†Poimaństwo, a, blm. p. Pojmaństwo. L. <Od Poimany>

[Poimczyk, a, lm. ij] osoba prywatna, trudniąca ś. łapaniem towarów przemycających. <Po + *Imczyk, JM/IM>

×Poimiennik, a, lm. cy?: Spółki te stały na pokrewieństwie oraz równym podziale plonu z poimiennikami. Jabł. (= współfirmowcami?). <Po + Imiennik>

[Poimka, i, lm. i, Zaimka] I. **schwytnie kontrabandy przez celników:** Chroniąć ś. od poimki, musieli zapłacić 50 rubli. Krasz. 2. **kontrabanda schwytna przez strażników celnych.** <Po + *Imka, JM/IM>

Poimpro wizować, uje, ował I. spędzić pewien czas na improwizowaniu. 2. potworzyć naprędce: W Petersburgu poimpro wizował kolegi katolickie: jedno łacińskie, drugie unickie. Bart. Po + Improwizować>

Poimpro wizowanie, a, blm., czynność cz. Poimpro wizować.

Poinaczenie, a, blm., czynność cz. Poinaczyć.

Poinaczyć, y, ył poprzera biac na co innego, podmieniać, poprzemaczać, pozmieniać, poprzera biac, poprzekręcać, powyppaczać, poprzewracać do góry nogami, powywracać na opak: Nowy dziedzie wszystko po swojemu poinaczył. P. cudze wyrazy. <Po + Inaczyć>

Poindagować, uje, ował I. spędzić pewien czas na indagowaniu, pobadać: Możeby ją tak jakoś P. Orzesz. 2. **indagując pobadać jednego po drugim.** <Po + Indagować>

Poindagowanie, a, blm., czynność cz. Poindagować.

Poindosować, uje, ował indosując poprzekazywać komu innemu: P. komu swoje weksle. <Po + Indosować>

Poindosowanie, a, blm., czynność cz. Poindosować.

Poindukować, uje, ował spędzić pewien czas na indukowaniu. <Po + Indukować>

Poindukowanie, a, blm., czynność cz. Poindukować.

Poindyczenie się, a ś., blm., czynność cz. Poindyczyć ś.

Poindyczyć się, y ś., ył ś. I. spędzić pewien czas na indyczeniu ś. 2. rozindyczyć ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Indyczyć ś.>

Poindygienować, uje, ował (wielu) poudzielać indygienu. <Po + Indygienować>

Poindygienowanie, a, blm., czynność cz. Poindygienować.

Poinformować, uje, ował udzielić informacji, wskazać, pouczyć, objaśnić, uwiadomić o czym: Poinformowany w ten sposób, wziął ś. do odpowiedniego naprawienia przywary. Jeż. P. ś. **zasięgnąć informacji, wskazać, języka, objaśnienia; dowiedzieć ś. o czym.** <Po + Informować>

Poinformowanie, a, blm., czynność cz. Poinformować.

Poinformowanie się, a ś., blm., czynność cz. Poinformować ś.

Poingować, uje, ował, Potyngować kuch. ponamazywać tłustością: P. ryby. <Po + Ingować>

Poingowanie, a, blm., czynność cz. Poingować. Poingrosować, uje, ował powpisywać do ksiąg, szereg. hipotecznych. <Po + Ingrosować>

Poingrosowanie, a, blm., czynność cz. Poingrosować.

Poinkrustować, uje, ował wiele przedmiotów = podokonywać na nich inkrustacji. <Po + Inkrustować>

Poinkrustowanie, a, blm., czynność cz. Poinkrustować.

Poinkwirować, uje, ował I. spędzić pewien czas na inkwirowaniu. 2. pobadać, poindagować wielu kolejno. <Po + Inkwirować>

Poinkwirowanie, a, blm., czynność cz. Poinkwirować.

Poinstygować, uje, ował spędzić pewien czas na instygowaniu. <Po + Instygować>

Poinstygowanie, a, blm., czynność cz. Poinstygować.

Pointer, a, lm. y p. **Wyżel.** <Ang. pointer> **Pointerosować, uje, ował zainteresować na pewien czas. P. ś. spędzić pewien czas na interesowaniu ś.** <Po + Interesować>

Pointerosowanie, a, blm., czynność cz. Pointerosować.

Pointerosowanie się, a ś., blm., czynność cz. Pointerosować ś.

Pointerpelować, uje, ował I. spędzić pewien czas na interpelowaniu. 2. zainteresować jednego po drugim kolejno. <Po + Interpelować>

Pointerpelowanie, a, blm., czynność cz. Pointerpelować. <Po + Interpelować>

Pointonować, uje, ował zaintonować jedno po drugim. <Po + Intonować>

Pointonowanie, a, blm., czynność cz. Pointonować.

Pointrygować, uje, ował I. spędzić pewien czas na intrygowaniu: Postanowiła sobie P. trochę męża tym biletem. Bał. 2. zaintrygować jednego po drugim. <Po + Intrygować>

Pointrygowanie, a, blm., czynność cz. Pointrygować.

×Poironizować, uje, ował spędzić pewien czas na ironizowaniu. <Po + Ironizować>

×Poironizowanie, a, blm., czynność cz. Poironizować.

Poirytować, uje, ował I. spędzić pewien czas na irytowaniu. 2. zirytować (wielu) jednego po drugim. 3. irytując podrażnić: Dziwnie poirytywany spać poszedłem. Krasz. P. ś. spędzić pewien czas na irytowaniu ś. <Po + Irytować>

Poirytowanie, a, bhm., czynność cz. **Poirytować**.

Poirytowanie się, a s., bhm., czynność cz. **Poirytować** s.

Poiskać, ska a. **szcze**, skał **spędzić pewien czas na iskaniu**. P. s. **spędzić pewien czas na iskaniu** s. <Po + Iskać>

Poiskanie, a, bhm., czynność cz. **Poiskać**.

Poiskanie się, a s., bhm., czynność cz. **Poiskać** s.

Poisko, a, lm. a, **Pojowisko** *miejsce zwykle pojenia bydła*: Było to nawet pewną pocięką, wyjęs po drwa, lub ku rzece, do poiska z kołmi, wielbłądami. Sienk. 2. *miejsce, w którym schodzą s. zwierzęta dziłkie, aby pić*. <Od Poić>

Poiskrzenie, a, bhm., czynność cz. **Poiskrzyć**.

Poiskrzenie się, a s., bhm., czynność cz. **Poiskrzyć** s.

Poiskrzyć, y, ył 1. **spędzić pewien czas na iskrzeniu**. 2. **poproszyć, obsypać iskrami, zaśkrzyć**: Brylantami, jakby rosą, poiskrzyła jasne kwiaty. Słow. P. s. **zająć pewien czas na iskrzeniu** s. <Po + Iskrzyć>

[**Poisować**, uje, **ował**, **Pojsować**, **Pojsać**] *młócić powtórnie jęczmień dla oczyszczenia go z kolców czyli wąsów*. Por. 1. **Bukować**.

[**Poisowanie**, a, bhm.] czynność cz. **Poisować**.

Poistnieć, eje, ał *istniejąc potruwać przez pewien czas*. <Po + Istnieć>

Poistnienie, a, bhm., czynność cz. **Poistnieć**.

[**Poiszczać się**, a s., ał s.] p. **Pożyczyć**.

[**Poiszczanie się**, a s., bhm.] czynność cz. **Poiszczać** s.

Poizolować, uje, **ował** *izolując poodosabniać*. <Po + Izolować>

Poizolowanie, a, bhm., czynność cz. **Poizolować**.

***Poj**: †**W** **poju** p. **Pogotowie**.

[**Poj**] = *pójdź*. <Skrócone z **Pojdź**>

†**Pojachać**, **jedzie**, **jachał**, [**Pojachać**] p. **Pojechać**: Gdy był wieczór, przestała bitwa i pojachało oboje wojsko równą walką, to do Polski, a to do Morawy. Chwał. Co usłyszawszy Czechowie, pojachali do domu. Chwał. <Po + Jachać>

Pojachanie, a, bhm., [**Pojachanie**] czynność cz. **Pojachać**.

†**Pojać**, **jedzie**, **jał** p. **Pojechać**: Jasiek tedy nie patrzył przed nami prawa i pojał precz ot prawa. Rot. <Skrócone z **Pojachać**>

Pojadacz, a, lm. e *ten, co pojada, pochłaniacz, pożeracz*. <Od **Pojadać**>

[**Pojadaczka**, i, lm. i] **jadło**: Przychodzi kacka, kady moja P.?, przychodzi geś, kady moja częśś? <Od **Pojadacz**>

†**Pojadać**, a, ał, [**Pojadać**] *jeść raz wraz, jeść zwolna, nie spiesząc* s.: Pojadali też przystojnie, wolno, w milczeniu prawie. Reym. Pojadajcie, popijajcie. Kupię ja ci na Kujawach bułeczkę pszenną, będziesz pojadała. W niedzielę, środę lub sobotę z wiosną nie wyganiają pierwszy raz bydła na pole, boby se nie pojadało. <Po + Jadać>

[**Pojadać**, a, ał] p. **Powiedzieć**: U nas, pojada, najbogatszy bojarzyn najchudszeemu nie uczyni nie może, bo za pierwszą skargą. Car mię od niego oprost. Mask. <Po(w)jadać>

†**Pojadanie**, a, bhm., [**Pojadanie**] czynność cz. †**Pojadać**, [**Pojadać**].

[**Pojadanie**, a, bhm.] czynność cz. [**Pojadać**].

[**Pojadkiem**] przys. *pojadając, jedząc, podjadając*:

P. kozy bez ług śli. <Od ***Pojadek**, od **Pojadać**>

[**Pojadliwy**] *chętnie jedzony*. <Po + **Jadliwy**> [**Pojadłobic się**, i s., il s.] *poгрыźć s., poprassować s., potruć s., pomartwić s., poirytować s.* <Po + **Jadłobic** s.>

[**Pojadłobienie się**, a s., bhm.] czynność cz. **Pojadłobic** s.

[**Pojadowić się**, i s., il s.] *pogniewać* s. <Po + **Jadowić** s.>

[**Pojadowienie się**, a s., bhm.] czynność cz. **Pojadowić** s.

[**Pojadzenie się**, a s., bhm., czynność cz. **Pojadzić** s.

[**Pojadzić się**, i s., il s.] *spędzić pewien czas na jadeniu s., posierdzić s., pogniewać s., posrożyć s.* <P - **Jadzić** s.>

Po, **gieloński** po **Jagielonach** nastaly: Polska pod tym względem znalazła w dziejach swoich inne piękne wspomnienia i podobieństwo żywe do dzisiejszej doby poja-giellońskiej. Bart. <Po + **Jagieloński**>

Pojałowiec, eje, ał 1. (o wielu) *porobić s. jałowem*: Grunta pojałowiały, spustoszały lasy. Niem. 2. *przetruwać pewien czas w stanie jałowym*: Gdy owce trzy lata porządkiem rodzą, rok potem pojałowiawszy, pożytecznie s. na rzeź przydadzą. Kluk. <Po + **Jałowiec**>

Pojałowienie, a, bhm., czynność cz. **Pojałowiec**.

[**Pojamrotać**, cze, tał] *poszwargotuć*. <Po + **Jamrotać**>

[**Pojamrotanie**, a, bhm.] czynność cz. **Pojamrotać**.

[**Pojarchać**, a, ał] *pomieszać, zmieszać, pogmatwać*. <Po + **Jarchać**>

[**Pojarchanie**, a, bhm.] czynność cz. **Pojarchać**.

[**Pojargolenie się**, a s., bhm.] czynność cz. **Pojargolić** s.

[**Pojargolić się**, i s., il s.] *poirytować* s. <Po + **Jargolić** s.>

Pojarmarce, a, lm. a *dzień następujący po jarmarku*. <Po + ***Jarmarce**, od **Jarmark**>

Pojarmarczny, **Pojarmarkowy** *następujący po jarmarku*. <Po + **Jarmarczny**>

Pojarmarkowy p. **Pojarmarczny**: *Mają s. zjechać do Sabatowa na zapicie mohoryczu pojarmarkowego*. Jeż. <Po + **Jarmarkowy**>

[**Pojarzenie**, a, bhm.] czynność cz. **Pojarzyć**.

[**Pojarzyć**, y, ył] 1. *pożochoćić, podniecić*: *Pojarzytek chłopów*. 2. *oprzątnąć, obrządzić, oprządzić*: *Trza łózko* P. <Po + **Jarzyć**>

Pojasyrny *który ma miejsce po jasyrze, po wrocie z jasyru*: *Uczta pojasyrna*. Pol. <Po + **Jasyrny**>

Pojaśniać, a, ał p. **Pojaśnić**.

Pojaśnianie, a, bhm., czynność cz. **Pojaśniać**.

[**Pojaśnica**, y, lm. e] 1. *pas, talja, miejsce w ciełe, gdzie s. człowiek opasuje; krzyż, krzyże*: *Czuje ból w pojaśnicy*. 2. *pasek, w który są wszycie spodnie lub spódnica, a utrzymujący je w talji*: *Suknia za wolna w pojaśnicy*. <Z Ukr. *pojasnyca*>

Pojaśnić, i, il, nied. **Pojaśniać** *niewo oświecić, poinformować, objaśnić, wyjaśnić, dać wskazówkę*: *Pojaśniłem go w tej rzeczy*. <Po + **Jaśnić**>

Pojaśnieć, eje, ał *rozjaśnić* s., *stać* s. *jaśniejszym; niewo wyjaśnić* s.: *Aże podwórze od niej pojaśniało!* Sienk. Było pochmurno, teraz pojaśniało. Przen.: *Twarz jego pojaśniała*. Dopiero teraz pojaśniał na twarzy i wesołym spojrzeniem po świecie powiódł. Kon. <Po + **Jaśnieć**>

Pojaśnienie, a, bhm. 1. czynność cz. **Pojaśnić**. 2. czynność cz. **Pojaśnić**.

[**Pojauować, uje, owa!**]. < Po + *Jauować, od Dźwn. Jau >

[**Pojauowanie, a, bhm.**] czynność cz. **Pojauować**.

Pojaw, u, lm. y, †Pojawa *pojawienie* ś., *zjawienie, przejaw, objaw, zjawisko; znak, oznaka, znamię, zapowiednia, zapowiedź*: Pojawy zbliżającej ś. burzy. P. czasu. Skłonny do wiary w pojawy nadprzyrodzone. Gosz. Mamy tu mówić o jednym z najcięższych pojavów naszej poezji. Gosz. < Po + Jaw >

†**Pojawa, y, lm. y p. Pojaw. L.** < Po + Jawa >

Pojawiać, a, a! i P. ś. p. **Pojawić**.

Pojawianie, a, bhm., czynność cz. **Pojawiać**.

Pojawienie się, a, ś., bhm., czynność cz. **Pojawiać** ś.

× **Pojawić, i, il, nied.** × **Pojawiać** *pokazać jawnie, ukazać, objawić, przejawiać, wykazać*. Sł. wil. P. ś. *zjawić* ś., *ukazać* ś. *na jawie, objawić* ś., *pokazać* ś., *przedstawić* ś.; *przejawiać* ś., *wyłonić* ś., *wyjść na wierzch, na jaw, dać* ś. *wizję, zauważyć*: Chrystus pojawił ś. apostołom. Na jego piersiach pojawiły ś. plamy (= *wystąpiły*). W gazetach pojawił ś. sensacyjny komunikat. Oznaki niechęci pojawiły ś. między ludźmi. Trzy razy pojawił ś. na wodzie, zanim utonął. P. ś. skąd = *przybyć, zjawić* ś., *wziąć* ś.: Skądś ś. pojawił?

× **Pojawienie, a, bhm.**, czynność cz. **Pojawić**.

Pojawienie się, a, ś., bhm., czynność cz. **Pojawiać** ś.

Pojawka, i, lm. i bot. (*barringtonia*) *ros.* z rodziną *mirtowatych*.

†**Pojawny** *zjawiający* ś. *niekiedy, możliwy do pojawienia, fenomenalny*: Rzecz zmysłom pojawna. Zaemy nie nie pojawne. L. (= *nieprzenikliwe, nie pozwalające nic zobaczyć*). < Od Pojaw >

Pojazd, u, lm. y i. kolasa na wół kryta ze spuszczaną budą, powóz, kocz, faeton, ekwipaż: P. nasz zatrzymał ś. w alei. Słow. 2. × P. *nazwa ogólna wszelkiego wchikulu*: Pojazdy są różne: karety, kolaski, bryki, wozy etc. Kluk. P., silnia artyleryczna do przeprowadzenia wielkich ciężarów. Jak. J. Różne pojazdy stoją w wozowni. Troc. 3. †P., **Pojazda** *pojechanie, jazda; droga, którą kto odbywa jadąc*: Nie snadniejszego, jak P. do piekła, lecz na wstecz wrócić nie wielom to dzieło ś. przytrafiło. Koch. W. Cyntja w złocistej po niebie karoey P. swój czyni. Kulig. P. rączym krokiem Faeton odprawował po niebie wysokim. Kulig. Życie ludzkie nie jest żywotem, ale pojazdem do śmierci. Koch. W. 4. [P.] *orszulk weselny w drodze*. 5. †P., **Pojazda** *wiosło*: Miasto skrżeli dla pewniejszej jazdy przy burtach obu rozsadzili pojazdy. Klon. Żeglarz tłucze wart morza błędami pojazdy. Hul. Na bakier do łądu pojazdami natrę. Żebr. Majtki, nie szanując potu, dodali lekkim wiatrom pojazdami lotu. Pot. Dźwigną i wodę pojazdami siekli. Pot. Na zwłokę Ceix gdy styksuje, każdy dwurzędne do swych piersi stosują pojazdy i raz wraz morze krajają. Żebr. 6. [P.] *ruchoma podstawa wiatraka złożona z dwóch belek, na których ślizga ś. wiatraki w czasie obracania go*. < Po + *Jazd, J(AZD) >

Pojazda, y, lm. y i. †P. p. Pojazd: Nawy do pojazdy prędkie. Warg. Okrety te prędkością a pojazdy przodkowały. Warg. Ciemna noc w krepę z głową zawitą uszła pojazdy gwiazdami litą. Zabł. (= *droga, gościncem, szlakiem*). Od każ-

dej pojazdy i paczyny po groszy 3 i pół ła wodnego. Wej. (= *wiosła*) 2. [P.] = a) *wiosło długie okute na koheu*. b) *wiosło bez okucia*. Zdr. [Pojazdka]. < Po + Jazda >

[**Pojazdka, i, lm. i**] p. **Pojazda**: Pojedziemy na pojazdki (= *nie pod żaglem*). < Od Pojazdu >

Pojazdowy, †Pojazdny przym. od **Pojazd, powozowy, wozowy**. < Od Pojazd >

[**Pojazgotać, ce, ta!**] *poszwargotać*. < Po + Jazgotać >

[**Pojazgotanie, a, bhm.**] czynność cz. **Pojazgotać**.

[**Pojazny**] *posuwisty, zwinny*: Moje nóżki da zielazne, do tanceka są pojazne. < Zam. Pojazdny >

†**Pojazdzka, i, lm. i** *przejazdka, wyjazdka, wycieczka na kołach a. konia*: Zabawy niejednakie, wiejskie pojazdzki. Pileh. < Po + *Jazdzka, od Jazda >

Pojać, jmie, [jmnie], ja!, [**Pojie**], nied. **Pojmować** i. †P., [P.] p. **Pojmac**: P. nieprzyjacielski podjazdy. Troc. [Janosik już zestał, i pojełi go]. 2. [P.] *porwać, zabrać, pochwycić, złapać, odebrać*: Na cóżes nam siostrę pojón? A mam ci ja świnie burą, przysiek wilezek Jarosieczek, eo mi włazi w ogród dziurą; pojau świnke za nosiczek. A ratuj mnie, panie ojee, ratuj mnie, póki mnie ta bystra wodka nie pojmie (= *nie uniesie*). Cwarte go wolka mi pán starosta na wojnę pojał. 3. kogo za męża, za żonę, [za zięcia] *wziąć sobie*: Nie upatrują tego, aby żonę mieli pojmosfera z domów zacnych. Star. Równą sobie pojmu, żebyś żył w zgodzie. Bud. Chee ją pojać za żonę. L. Godną damę miałem za żonę pojmosfera. L. Pojmosfera męża = *isć za mąż*. Pojmosfera żonę = *znieść* ś. Pojał szlachciankę. Troc. Przymusił ją, aby pojała go za męża. Boh. [Dlatego cię pojau, más duzo majątku. Pojmij mnie, Jasiu, pojmi mnie, dá ci mamunia pierzynie. Ożenił ś. szarawila, pojał żonkę łup-cup. Chciała sobie zięcia P.]. 4. [P. do tańca] = *wziąć, wziąć, zaprosić, zaangażować*: Jak ś. sowa dowiedziada, na weselu przyleciała, pojau ei ją wróbel w taniec. Pojan ei ją do tonecku śmiele. Pojmij mnie tańcować, parobecku który. Pojanaby jedna drugom, tańcowałybyście. Jak pójda chłopci do karczmy i kuźdy za swoją pojmie, to ś. zda wokiem, eo i karczma z tobą kołuje, tak to wywijają. 5. [P.], *wziąć do siebie, przyciągnąć*: Ano pojała mię do ś. ujna. Kon. A że nam ojeiee tego dnia kaszy nie gotował, a Piotrus jeśe płakał, wię go sklepikarka pojała do siebie, a i nam po bułce dała. Kon. Tę małą cyrankę pojeli za szwazkę. Sklepnik pojau tego chłopca (= *przyjął, wziął do służby*). Ten ogrodowy przyszed do niego i pojau służbę u niego (= *objął*). 6. †P., [P.] z sobą = *wziąć z sobą, zaprowadzić*: Pojał z sobą Pan Jezus Piotra i Jakuba i Jana i wiódł je na górę wysoką osobno. Leop. Rzymianie zwykli byli syny swe z sobą brać a pojmosfera. Glicz. Wszystkie gwiazdy tym pięknym wzorem usadzone pojmuje z sobą niebo niestanowione. Kochan. Apolonjusz, pojawszy z sobą trzy tysiące jezdnych, poszedł. Leop. [Jam myślał, że ten Maciek pojał cię gdzie na wódkę. Ona mu tez za to wdzięność uczyniła, do domecku, do swojego z sobą go pojona. Pojona kobyły do stajni (= *zajęła*). Una go pojona i prowadzi za rękę]. 7. × *Pojmuje koń = bierze z miejsca, dobrze zwraca rusza z miejsca*: Pojmuje koń = *zaczyna ciągnąć wóz*. Włod. Konie pojmosfera, ale wozu z miej-

sea ruszyć nie mogły. Troc. 8. †P. *dojąć, przejąć, chwycić, zająć, zawładnąć*: Najpierwej go kłem za grzbiet Melanchetes pojął. Zebra. 9. †P. = *objąć, pomieścić w sobie*. 10. przeni.: P., [Poimać] *objąć rozumem, pomieścić sobie w głowie, zrozumieć*: Pojmujący rozumem. Troc. Pojąłem to dobrze. Troc. Łaeno, prędko wszystko pojmuję. Troc. Nie pojmuję tego, nie mogę zrozumieć, nie chce mi to w głowę wleźć. Kn. Im ś. to P. i wyrozumieć nie dało. Smotr. P. tego nie mogę. Troc. Gdy rozważam, co ś. dzieje w mojej duszy, sam siebie P. nie mogę. Nie pojmuję cię! (= *nie wiem, o co ci chodzi*). L. Nie tego P. nie mogę; czy po hebrajsku gadasz? L. Nieprzestępną stąd pojmuję zawadę do dalszego szczęścia mego. Troc. (= *wyobrażam sobie, przewiduję, widzę*). Nie może tego P. mdły rozum człowieczy. Kochan. Iż rzeczy są wyższe, niżli rozum P. i język wymówić może. Skar. Mistrz spozstrzegł, iż niektóre rzeczy głębiej i lepiej, niżli on sam, pojmował. Skar. Tym ś. więcęj prawej mądrości napisał, miłując to sercem, co pojmował rozumem. Skar. Alboż to szczęścia swego jeszcze nie pojmujesz? Kras. P. tego nie mogą zdumieni uczniowie, jak tyle nauk w jednej zmieściło ś. głowie? Fel. Tak ś. słuch jej pieści z dzwicznymi słowy, których nie pojęta treści. Mick. Aż klucznik pojął mistrza. Mick. Możnaż nienawisią P. cokolwiek, a niedowiarstwem zbudować? Krasz. II. [P.] = *znieść, przyjąć (pokarm) do żołądka*. Nie mogę tego P. = *nie lezie mi to do gardła*. P. ś. I. [P. ś.] *chwycić ś., zabrać ś., porwać ś., wziąć ś., przystąpić*: Nieleniwa była, pojęna sie zarą do pracy. 2. [P. ś.] *połączyć ś.*: Pojęli my ś. ze sobą jak brat z bratem, i tak my są. 3. [P. ś.] w małżeństwo = *pobrać ś.*: Czasem ś. z niewiadomości pojmują ci, którzyby ś. pojmować nie mieli. Sz. Obwarowano prawem, aby powinni nie pojmowali ś. w małżeński stan. Petr. 4. × Nie mogę ś. P. z radości, z ukontentowania = *nie posiadam ś., nie jestem panem siebie*. Lud, nie pojmując ś. z radości, bierze za ręce króla swego. Stasz. Nie pojmie ś. z radości, gdy mu powiesz. L. 5. *dać ś. pojąć, zrozumieć, zostać zrozumianym, ponieść ś. w głowie*: Nauka, gdy smakuje, sporo i prędko ś. pojmuję. Kn. (*idzie w głowę*). <Po + Jąć>

Pojakać, a, ał, × Pojakać *pogadać jakając ś., pobakać*. P. ś. *strawić pewien czas na jakaniu ś.* <Po + Jakać>

Pojakanie, a, blm., czynność cz. Pojakać.
Pojakanie się, a ś., blm., czynność cz. Pojakać ś.

Pojakiwać, uje, iwał jakając ś. mówić raz po raz przerywanym głosem. P. ś. *jakąć ś. raz po raz.* <Po + *Jakiwać, od Jakać>

Pojakiwanie, a, blm., czynność cz. Pojakiwać.
Pojakiwanie się, a ś., blm., czynność cz. Pojakiwać ś.

Pojątrzenie, a, blm., czynność cz. Pojątrzyć.
Pojątrzenie się, a ś., blm., czynność cz. Pojątrzyć ś.

Pojątrzyć, y, ył I. *spędzić pewien czas na jątrzeniu.* 2. *rozjątrzyć jedno po drugim.* 3. *podrażnić, rozjątrzyć, pomyłować*: Na co ś. tykać pojątrzonej rany? P. Koch. P. ś. *zająć pewną chwilę jątrzeniem ś.* <Po + Jątrzyć>

[Po,coska, I, Im. I] p. Pończocha.

[Pojezać, a, ał] p. Pożyczyć.

[Pojezanie, a, blm.] czynność cz. Pojezać.

†Pojć, pojdzie, poszedł p. Pójść: Pojdieszli ty na lewo, ja pojdę na prawo, pojdieszli ty

na prawo, a ja na lewo. B. Sz. Ottąd pojdzie przeciw wschodu słońca ku górze Betel. B. Sz. Wynidź z domu twego ocea, a pojdzi do ziemię, którą ja tobie ukazę. B. Sz. Weźmi kopje a korczak s wodą, podźwąż prez. B. Sz. A tak pojdzieta po swej drodze. B. Sz. <Po + Ić>

Pojechać, edzie, ał, †Pojechać, [Pojechać], †Pojać, nied. Pojeżdżać I. *jadąc pomknąć; odjechać*: Pojechał cielęcim, wrócił ś. wołem. Prz. P. konno, wozem, okrętem, łódką. Łowczy, pojedź wytrebywa; pódź za nim! myśliwcyk krzyczy. Koch. W. Pojeżdżaj dalej z furą! — Jakże? gdy uwiążem. Pot. Kwapił ś. pojeżdżając śpiesznie. P. Koch. Śpiesznie pojeżdżali, aż pod mury same przyjechali. P. Koch. Tak pojedźza lotnie, że jego koło zda ś. bez obrotu. Jabł. Ujrzal przed sobą rycerza, kłosem wielkim pojeżdżającego. P. Koch. Pojeżdżadem w kraje coraz nowe. Pol. Przeni.: *posunąć ś.*: P. w górę (= *pójść w górę*). P. na dół = *zjechać, ssunąć ś., pójść na dół*: Pierwszy lepszy żołdak da ognia, przedziurawi łódź, i pojedziem w wodę, a woda zimna! Sienk. 2. × Pojeżdżać = *powozić, powodować konna*: Chciał pojeżdżać z konia. — Niech on mię z kozła woz. Wyb. <Po + Jechać>

Pojechanie, a, blm., czynność cz. Pojechać.
[Pojejen] *niejeden, niektóry*: P. wódki ś. wyprzysięgnię, a harakiem ś. obzera. Lgnęły do niego dziewczki, a i z bab pojedna dobrze oezu za nim nie wypatrzyła. Tet. <Po + Jeden>

× **Pojednacz, a, Im. e p. Pojednawca.** L. <Od Pojednać>

Pojednać, a, ał, nied. Pojednywać I. *pogodzić zwasiłionych*: Obudwu bardzo zajątrzonych bacząc, starałem ś., jakoby ich P. Warg. Pojednani przyjaciele bardziej ś. miłują. Kn. Pojednana przyjaźń, jak marcowy lód. Prz. (= *odgrzewana*). Jakże niepojednani staniecie jutro nad grobem najlepszego ojca? And. P. kogo z Bogiem = *nawrócić go, rozgrzeszyć go*. 2. [P. sobie kogo] *zjednać*. P. ś. *pogodzić ś., przeprosić ś.*: Łaeno ś. do tego nakłonił, abyśmy ś. pojednali a na wieki między sobą pomierzyli, aby ona starodawna nasza przyjaźń ożyła. Baz. Bóg pojedna ś. a pomierzy z służebniki swojemu. Leop. P. ś. z Bogiem = *nawrócić ś., wypowiadać ś.* <Po + Jednać>

[Po jednako] p. Jednako.
Pojednalny dający ś. pojednać; mogący pojednać. Sł. wil. <Od Pojednać>

Pojednanie, a, blm., czynność cz. Pojednać.
Pojednanie się, a ś., blm., czynność cz. Pojednać ś.

Pojednatka, i, Im. i bot. (bonplandia) roś. z rodziny poziółkowatych.

Pojednawca, y, Im. y, × Pojednywacz, × Pojednacz *ten, co jedna, godzi, pośrednik, kompromisarz, arbiter, sędziu polubowny.* <Od Pojednać>

Pojednawczo przys. od Pojednawczy.
Pojednawczość, i, blm. rz. od Pojednawczy: Podnieca słabnącą chwilami P. przeciwników.

Pojednawczy *przym. od Pojednawca okazujący chęć pojednania, godzący, decydujący ś. na pojednanie*: Ton listu P. Sąd P. (= *pragnący pojednać, polubowny, rozjemczy*). Izba pojednawcza p. Izba.

Pojednawczyni, i, Im. e forma ż. od Pojednawca.
Pojednoczenie, a, blm., czynność cz. Pojednoczyć.

Pojednoczyć, y, ył *zjednoczyć jedno po drugim*

kolejno: Chrystus bóstwo swoje z naturą ludzką pojednoczył. Koch. W. Kości w ciele pospajane i pojednoczone. Perz. <Po + Jednoczyć>

× **Pojednokrotnie** przys. od **Pojednokrotny**. Troc.

× **Pojednokrotny**, † **Pojedynokrotny** *jednokrotny, jednorazowy*. Troc. <Po + Jednokrotny>

× **Pojednywacz**, a, lm. e p. **Pojednawca**: P. wielkich kłótni. Pir. <Od Pojednywać>

Pojednywać, a, ał i P. ś. p. **Pojednać**.

Pojednywanie, a, blm., czynność cz. **Pojednywać**.

Pojednywanie się, a ś., blm., czynność cz. **Pojednywać** ś.

Pojedwabić, i, ił *poobwijać w jedwab*. Przen.: P. słówka. P. ś. *poprzybierać postać jedwabiu; poowijać ś. w jedwab*. <Po + Jedwabić>

Pojedwabienie, a, blm., czynność cz. **Pojedwabić**.

Pojedwabienie się, a ś., blm., czynność cz. **Pojedwabić** ś.

[**Pojedynak**, a, lm. cy] *człowiek pojedynczy, niezłoty jeszcze, kawaler*. <Po + Jedynak>

Pojedynak, a, lm. cy *ten z bliźniąt, który pozostał przy życiu*: Ten chudziak czwarty pojedynakiem został od niego. Waśn. <Po + Jedynak>

Pojedynek, nku, lm. nki !. † P. *jedność, jednostka*: P., liczba jedno zamykająca (jako dziesiętny, dziesiątek). Kn. P. jest początek każdej liczby. Troc. Od prawej ręki ś. kładą pojedynki, na drugim miejscu dziesiątki, na trzecim sta i t. d. Troc. 2. *wieśniak odbywający pańszczyznę z jednym koniem*: Osadników parowych 41, pojedynków 97. Rol. 3. p. **Odynieć**: Dzik samiec śrzedni jeszcze P. Kluk. 4. *walka dwóch osób z sobą*: Wyzywał Gołjat na P. żołnierzy Saulowych, aby ś. z nim sam na sam który potłął. Skar. Wyzwać kogó na P. Troc. Wyjść na P. Stanąć w pojedynku. Troc. Ludzie odważają zdrowie i życie w pojedynkach dla urojonego punktu honoru. Jeż. Pisarz koronny, Kazimierz Rzewuski, wiele znany z odbytych pojedynków, mało z odwagi przed nieprzyjacielem. Niem. Samowtór bójki pocyzywał za pojedynki byłoby błędem. Lel. Pojedynki i pojedynkowy obyczaj do Polski przybył z rycerstwem i klejnotem jego. Lel. Znajomy z tyłu pojedynków. Mick. Na P. nasze pozwolenie dajem. Mick. Przen.: Sokół, gdy z drugim ptakiem P. odprawuje, wzbija ś. wysoko. Troc. 5. [P.] *wóz jednokonnym bez dyszla, tylko z holoblami i duha*. **Pojedynkiem**, × **Pojedynkownie**, **W pojedynkę**: przys. *pojedynczo, po jednemu, poszczególne*: Urzędnicy przystępują pojedynkiem po starszemu. Star. Cokolwiek one w sobie bohaterki miały, pojedynkiem to wszystko w ciebie nieba wlały. Leszcz. O gdyby czas, który uciekał cicho pojedynkiem, mógł ś. powrócić razem. Kulig. Te artykuły ani za spólnym zezwoleniem, ani pojedynkiem od której strony nie mają nigdy być wzruszone. Hrb. O tych rzeczach natknęło ś. teraz ogółem; pojedynkiem zaś o nich mówić czas nie pozwala. Petr. Nie chcę was bawić wylieżaniem pojedynkiem wszystkich dowodów. Pilch. Panowie bardzo dwornie zjeżdżali na zjazdy, lecz szlachta pojedynkiem. Pol. <Po + Jedynek>

† **Pojedyniec**, ńca, lm. ńcy p. **Pojedynkarz**: Pojedynców ujrzano w zapasie. Przyb. <Po + Jedyniec>

Pojedynka, i, lm. i l. *doróżka zaprzężona w jedne-*

go konia, jednokonka; bryczka jednokonna. 2. [P.] *zaprząg jednokonny*: Ołoble służą na pojedynkę, a do pary koni jest dyszel drewniany. 3. [P.] *koszula ochronna wdziewana przez zwiędzających kopalnie wielickie na wierzch ubrania*: Jakoż nam zaraz dano koszule z płótna białego, abyśmy wdziali; te koszule nazywają tam pojedynkami. Mat. 3. *myśl. strzelba o jednej lufie, nie dubeltówka, jednorurka*: Stał z długą zardzewiałą pojedynką na plecach. Sienk. 4. *wiośl. łódź mieszcząca jednego wioslarza*. **W pojedynkę** przys. p. **Pojedynek**: Charta, który w pojedynkę brał zająca bez obrotu. Karw. Jechał w pojedynkę = w jednego konia. W pojedynkę za mną, w pojedynkę, a. i po dwóch! Chodźno sam! Sienk. <Po + Jedynka>

Pojedynkarstwo, a, blm. *manja, zapal do pojedynków*. <Od Pojedynkarz>

Pojedynkarz, a, lm. e l. a. † **Pojedyniec** *ten, co ś. pojedynkuje*. 2. a. **Pojedynkowiec** *ten, co wyzywa na pojedynkę za lada okazją; pojedynkujący ś. często, jakby z powołania; doskonale bijący ś. w pojedynkach*: Wielki szermierz na szpady i P. Tarn. <Od Pojedynek>

Pojedynkomanja, i, blm. *manja odbywania pojedynków*: P. była wtedy w największej modzie. Byk. <Pojedynek + Manja>

× **Pojedynkować**, uje, ował p. **Pojedynkować** ś.: Damon pojedynkował z Kleantem; ostatni został śmiertelnie raniony, a Damon drapał. L.

Pojedynkować się, uje ś., ował ś, l. a. × **Pojedynkować odhynąć pojedynkę**, bić ś. w pojedynku. 2. [P. ś.] *kłócić ś.*: Pojedynkowały ś. na głos przy studni. <Od Pojedynek>

× **Pojedynkowanie**, a, blm. p. **Pojedynkowanie** ś.: W Litwie jest zakazane P. Mick.

Pojedynkowanie się, a ś., blm., × **Pojedynkowanie** czynność cz. **Pojedynkować** ś.

Pojedynkowiec, a, lm. e p. **Pojedynkarz**: Kazimierz Seweryn Rzewuski, pisarz polny koronny, głośny P. i muzyk, do kuzynka nie zaglądał. Rol. <Od Pojedynek>

× **Pojedynkownie** przys. p. **Pojedynek**: Nie ogólnie, lecz P. każdą rzecz z osobna biorąc. Petr. <Od *Pojedynkowy, od Pojedynkować>

Pojedynkowy l. przym. od **Pojedynek**: Plac P. L. Pojedynkowa bitwa, potyczka. Troc. 2. × P. *pojedynczy, prosty, niezłożony, jednolity; sam jeden, sam w sobie*: Tamto słowo jest pojedynkowe, tu zaś dwuskładne. Pilch. Po Tarkwinjuszu panowanie rzymskie miasto ustawicznego roczne, miasto pojedynkowego na dwie osoby rozdzielone było. Fał. Łańcuch P. Troc. Piwo pojedynkowe, a nie duplowe. Troc. Od pojedynkowej liczby wielka ś. zaczyna. Fred. M. Przedtym rachowano manel pojedynkowych 9. Niem. Był sam sługa P., sam jeden bez drugich. Troc. Pojedynkowych po polu widziałem żołnierzy. Troc (= *oddzielnych*). [Pole to zwane pojedynkowe, gdy ma łokieć, stanowi szerokość wozu pojedynkowego] (= *nie półtoraczny*). 4. † P. *jednostkowy, szczególny, szczegółowy, oddzielny, osobny, poosobny, partykularny, przywatny, osobisty, indywidualny*: Sąd partykularny albo pojedynkowy. Smotr. (p. **Jednostkowy** sąd). Przyjaźń wszystko czyni między nami spólne; niemasz między nami ani powodzenia, ani nieszczęścia pojedynkowego; żyjemy za jedno. Pilch. Miasto jest rzecz cała, a jego częstki są ludzie pojedynkowi i domy. Petr. Wszystka rzeczpospolita uboga, domy tylko pojedynkowe bogate. Skar. Opusćcie swoje potrzeby pojedynkowe. Skar. Lepsza wždy spólna

wolność, niż pojedynkowa, co ją to tylko sobie teraz każdy chowa. Papr. Miał oko nie tylko na powszechne kościoła potrzeby, ale i na pojedynkowe osoby. Skar. Obawiam ś., aby niektórych pojedynkowa Jurgurty przyjaźni z toru słuszności nie zwróciła. Pileh. 3. † P. *pojedynczy, dla jednego przeznaczony*: Zbroje, łoża pojedynkowe. Troc. Czoin P., jednemu tylko służący. Troc. 5. † P. *odosobniony, samotny, pustelnicy*: Dobra świećkie porzuciwszy, P. żywot powrócił. Skar. <Od Pojedynek>

[**Pojedynny**] *nie podwójny*. <Po + *Jedynny, od Jeden>

† **Pojedynkrotnie** przys. od **Pojedynkrotny**. Troc.

† **Pojedynkrotny** p. **Pojednokrotny**. Troc. <Po + Jedyny + Krotny>

Pojedynczo przys. od **Pojedynczy**: P. z przegranej powracali batalji. Troc. (= *po jednym*). P. każdego słabszego skrzywdzić może. Rzew. Nieszczęścia P. iść nie zwykli. Goł. Mat.: P. spójny p. **Jednospójny**.

Pojedynczość, i, blm. rz. od **Pojedynczy**; † **Pojedynstwo**: Matematyka powszechności i pojedynności rzeczy winna swoje oczywistość. Stasz.

Pojedynczy I. *niezłożony, prosty, sam w sobie; oddzielny, osobny*: Jedwab P. do szycia. Języczek P. w klarnece, w organach. Korzeń P., *simplex*, bez żadnych podziałów. Jund. **Pojedyncza** sztuka czego. Sprzedaż pojedynczych numerów gazety (= *na sztuki*). P. numer tej gazety kosztuje 6 groszy. Pokoje pojedyncze. Człowiek P. = *nieżonaty, samotny, wolny*. **Pojedyncza** szerokość tkaniny (= *nie podwójna, nie dwa razy większa od zwyczajnej*). Łóżko pojedyncze (= *na jedną osobę*). Daremne tu pojedyncze usiłowania (= *usiłowania jednostek*). Kolej pojedyncza (= *o jednej parze szyn*). Dach P. p. **Dach**. Anat.: Muskuly pojedyncze (musculi simplices). Bot.: Liść P. = *którego blaszka nie dzieli ś. na listeczki*. Rost. Jeżogłówka pojedyncza p. **Jeżogłówka**. Fil.: Sąd P. p. **Jednostkowy**. Fiz.: Pojedyncze załamanie ś. światła (gdy promień światła nie rozszepia ś. w ciałach krystalicznych). Mikroskop P. = *soczewka wypukła a. kombinacja soczewek, działających jak jedna soczewka o wypukłości silniejszej*. Mikroskop P. wydający powiększenia niezbyt znaczne = *lupa*. Gram.: Liczba pojedyncza = *odmiany wyrazu w postaciach oznaczających jeden przedmiot*. Min.: Kształt P. p. **Kształt**, 2. [P.] *pełen prostoty, prosty*: Rozmowa acz pojedyncza, lecz przyjemna. <Od Pojedynek>

† **Pojedynstwo**, a, blm. p. **Pojedynczość**: Jeden jest Bóg, jedno w jednym pojedynstwie są trzy osoby. Skar. <Po + *Jedynstwo, od Jeden>

Pojedzenie, a I. blm., czynność cz. **Pojęść**: Trzeba przygotować coś dla gomości do pojedzenia. Jeż. 2. [P., lm. a] *jedzenie, jallo, posiłek*: Znaleźli na ty wyspie tak: domek, do tego domku wstąpili i dziś na jutro mieli se zawdy zrychtowane P. Na Boże Narodzenie przybedzie dnia na P.

Pojedzenie się, a ś., blm., czynność cz. **Pojęść** ś.

[**Pojedzinka**, i, lm. i] *worek a. płachta do noszenia trawy*. <Od Po + Jedzinka, od Jedziny>

[**Pojedzony**] *najedzony*: Ta woda ma dwojakie dobro: Jak kto P., to budzi apetyt... jak zaś kto głodny, to się mu jeść odniechce. Ork. <Od Pojęść>

† **Pojedź**, i, lm. e p. **Pojazd**: Jako niezwykłej

uciechy przybywa, łowczy P. wytrębywa, pójdz za nim, myśliwcyk krzyczy, ogary w sworach, a charty na smyczy. Koch. W. <Po + *Jedź, J(ECH)>

Pojelczed, eje, ał *zjelczed kolejno, jeden po drugim*. <Po + Jelczed>

Pojelczenie, a, blm., czynność cz. **Pojelczed**. **Pojemka**, i, lm. i bot. (comptonia) *roś. z rodziny woskowinowatych*.

Pojemność, i, blm. I. rz. od **Pojemny**, *zdolność objęcia w sobie czego; próżnia wewnętrzna do obejmowania czego, objętość, pojemność, bierność, ładowność*, † *pojęcie*: P. naczynia. P. okrętu. Miary pojemności. 2. flz.: P. ciepłikowa = **Ciepłojemność**. P. elektryczna p. **Elektrojemność**. 3. gie.: P. zaludnienia = *liczba ludzi, jaką dany kraj może pomieścić na jednostce powierzchni, potencjalna gęstość zaludnienia*. <Od Pojemny>

Pojemny, † **Pojętny** *obejmujący, mogący pomieścić co w sobie*: Bańka pojemna jest ta, w którą wódka ciecie, gdy w drugą palą, *vas recipiens*. Slesz. <Po + Jemny>

Pojemszczyzna, y, lm. y *danina składana niegdys przez mieszczań i włościan panom na Rusi za prawo pojęcia żony, cudzej poddanej*: Arendy, stawaszczyny, pojemszczyzny. Tw. Imię podatku P. jest od słowa pojęcia żony. Cz. <Po + *Jemszczyzna, JM/IM>

Pojenie, a, blm., czynność cz. **Poić**.

Pojęść, je, jadł, nied. **Pojadać** I. *zjeść jedno po drugim, pożreć, pozjadać*: Kazał sztuki i członki po polu rozmietać, aby je zwierzęta i ptacy pojedli. Chwał. I pojadł wszystko siano w ziemi ich i pojadł owoc wszytek w ziemi ich. Ps. flor. Szarańcza pojadła, co pozostało od gasienic; a chrząszcz pojadł, co pozostało od szarańczy. B. B. Odjął wilkowi owoce, a sam je pojadł. Biel. M. Często insi pojedzą, co oni oskubią. Pot. Mówili bestji: wstań a pojedz mięsa bardzo wiele. Leop. Nie bójcie ś. ludzi tych, bo nie inaczej, jak chleb, możemy je P. Leop. Więcej panów studzy, niż psi, pojedli. Prz. (= *objedli*). Wszystkie pojadł potrawy. Troc. Pojadł, pogryzł, podusił wszystkie owoce głupie. Kras. Przen.: Gada, jakby całego światła rozumy pojadł. L. (= *posiadł*). Faryzeuszowie rozumieli o sobie, że wszystkie rozumy na świecie pojedli, i chcieli być za najuczepsze widziane. Damb. 2. † P. po czym = *zjeść po czym, przejeść, zakąsić po czym*: Pojadać po czym, *superedere*. Kn. Pojada wety. Troc. 3. † P., [P.] *zjeść nieco, przejeść, podjeść sobie, posilić ś.; najęść ś., nasyć ś.*: Przyszedł tam z ludem swym spracowany, a tam pojedli i odpocznęli. Leop. Wwiedź go. do domu twego, aby pojadł chleba. Leop. [W]zięli do jednego Zyla, kazał sobie dać pojęść, popić. Jak pojedli, tak sie spać pokładli. Wól prędko se poje, a koń nigdy. 4. *pożreć*: Królewiczówna pojedzona od smoka. Zeby mysy nie pojadły na wesielu cego. Przen.: *strawić, pożreć, pochłonać*: Zeby mię była ziemia pojedła, niż mnie matka na świat zrodziła. Przen.: P. śmierć = *umrzeć, polknąć śmierć*. P. ś. I. *zjeść siebie nawzajem, pożreć ś., strawić ś., pogłodzić ś., potracić ś., poniszczyć ś.*: Mieczem i ogniem wszystko ś. pojadło. Jabł. Strojnat zabił Mindaka, Strojnatu Wojsak, Wojsaka Lew, i tak ś. to potym złe samo pojedło. Biel. M. 2. przen.: P. ś. z kim = *pożreć ś., polkocić ś. zęb za zęb, podrzeć ś. z kim*: Wrzekomo ś. pojedła z mężem, *odium cum conjuge assimulat*. Żebr. <Po + Jeść>

Pojezdca, y, lm. y m. *powożący, stangret*: Twym

celem—zguba; twą drogą—obluda; a wózkim—trwoga; nieśmiałość—pojezdca. Mał. <Po + * Jezdca, J(AZD)>

Pojezdek, dka, lm. dki p. Podjezdek: Na siwym pojezdku, z przewieszonymi sakwami, jechał wąsaty szlachcic. Wóje. <Po + * Jezdek, J(AZD)>

Pojezdne, ego, blm. l. znak odjazdu; chwila przed samym wyjazdem, odjezdne. 2. poczęstunek, libacja na wyjeździe, strzeżenie: Trzeba wypić na pojezdny a. pojezdny. **3. myśl:** Pojezdny trąbić = trąbić trzykrotnie z zacięciem jednym tonem po ubiciu grubego zwierza i zakończyć grubszym tonem: Walek zagrał pojezdny. Wóje. <Od Pojezdny>

† **Pojezdny p. Pojazdowy:** Słyszysz, już skrzypią pojezdne zawiasy. Nar. <Od Pojazd>

Pojezierze, a, lm. a gie. przestrzeń zasiana jeziorami: P. Bałtyckie. Pol. Wysoka Litwa, to grzbiec pojezierza litewskiego. Pol. Pojezierzem nazywa ś. w języku polskim każda grupa jezior, a nie specjalne grupy na wyżynach pruskiej i pomorskiej. Wyziwy ryb martwych na stepowych pojezierzach napełniały powietrze zaraziłymi miazmatami. Dub. M. <Po + * Jezierze, od Jezioro>

† **Pojezna, y, lm. y lekkie czółno, czajka.** Pot. <Zam. * Pojezdna, od Pojezdny>

† **Pojezny jadalny; stosowny, możliwy do jedzenia:** Z pszenicy wąsatki karmia, iż jest ostra, nie jest bydlu sprawna i pojezna. Haur.

Pojezuicki pozostały po Jezuitach, należący niegdys do Jezuitów: Dobra pojezuickie. Kościół P.

Pojezuita, y, lm. ci były Jezuita, eks - Jezuita: Rządca krzemieniecki, P., a przytym porwyży, reformie przychylny nie był. Śmol.

Pojezuiczyzna, y, lm. y majątek pojezuicki, dobra pojezuickie: Wielu z marnotrawników, przegrawszy w karty swoje ojcowiznę; wyprosił od ks. Ponińskiego dla siebie pojezuiczyzną. Rzew. <Po + * Jezuitczyzna, zam. * Jezuitszczyzna od Jezuita, Jezuicki>

Pojeżdźić, i, il, nied. Pojeżdżać l. spędzić pewien czas na jeźdźeniu, powożać, przejechać ś., użyć przejażdżki: Każ wyznaczyć furmankę do spaceru dla pana, bo chce po sąsiadach P. L. Przen.: Złośliwy ich język pojeżdża sobie po przyjaciółach nieprzytomnych. L. (= pastwi ś., wziął ich na język, używa sobie na ich sławie). **2. † P. zjeździć, objechać; jeżdżąc pozwiadać:** P. wiele świata, krajów, miast = zwiedzić, zjeździć, pokreśli kraje. Kn. W tym też król Antjoehus pojeżdżał wierzchnie krainy. Leop. **3. † P. użyć jeźdźeniem, zjeździć, zajeździć:** P. pojazd, konia. L. **4. † P. dopuścić, przypuścić samca do samicy:** Pojeżdżać, jako gdy konia do świerzopki przypuszczają. Mącz. <Po + Jezdzić>

Pojeżdżacz, a, lm. e, Przesuwnica tok. przyrząd w tokarni zakończony kołczatym punktem, służącym za drugi biegun osi obrotowej przedmiotu toczzonego (osadzonego w futrze), do którego ś. przysuwa lub odsuwa w miarę potrzeby. <Od Pojeżdżać>

Pojeżdżać, a, al l. p. Pojechać. 2. p. Pojeździć. <Po + Jezdzać>

Pojeżdżanie, a, blm., czynność cz. Pojeżdżać: My, Jarosław, św. gnieźnieńskiej cyrkwie arcybiskup, w krakowskim biskupstwie na urządzie pojeżdżania będąc, wszystkim cheem być jawno... Św. z Woć. (= objazdu, zwiedzania, wizytacji).

Pojeżdżenie, a, blm., czynność cz. Pojeździć.

Pojeżenie, a, blm., czynność cz. Pojeżyć.

Pojeżenie się, a ś., blm., czynność cz. Pojeżyć ś.

Pojeżyć, y, ył najeżyć jedno po drugim. P. ś. najeżyć ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Jeżyć>

Pojęcie, a l. blm. = a) czynność cz. Pojąć: Za łeb twarde pojęcie. Troc. Pojęcie dwu żon, bigamja. Tuch. Pojęcie języka francuskiego, nauki jakiej. Troc. Pojęcie czego rozumem. Troc. Wszystko to ku pojęciu trudne. Skar. Prędkość, pojęcia. Troc. Do pojęcia łatwy i snadny do nauczenia ś. Troc. Do pojęcia Boga to droga. Troc. **b) † P. p. Pojemność:** Było tam 50 galer, oprócz bark i innego mniejszego pojęcia. Ustrz. (= nacyh, sztuków). Przen. zdolność pojnowania, pojętność, umysł, rozum: Mieć łatwe, bystre P. Należy ś. stosować do pojęcia słuchaczy. To przechodzi moje P. Zuchwałość, ignorancja przechodząca wszelkie P.! Rzezyż boskie nad rozum nasz są i P. nasze. Skar. Liczba pogaństwa P. przechodziła. Nar. **2. lm. a = a) wiedza, świadomość o czym, która ś. w umyśle wyrobiła; obraz przedmiotu w umyśle; idea.** b) w logice, psychologii powiązanie pewnych części treści wyobrażenia w jedną całość umysłową; wyobrażenie o ściśle oznaczonym zakresie i treści; najprostsza forma logiczna; termin a. symbol wyrazowy oznaczający stały zakres przedmiotów i stałą ich treść: Określać a. definiować P. P. jednostkowe. P. ogólne. P. oderwane (abstrakcyjne, abstrakt). P. konkretne. P. jasne i wyraźne. P. intuicyjne a. pogładowe. P. symboliczne. Pojęcia spórzależne (correlata). P. wyrównane (id. *ideae aequatae*). P. niewyrównane (inadaequatae). Zakres i treść pojęcia. Ilość pojęcia, p. Ilość. P. ogólne, p. Klasa. Pojęcia korelatywne =, względnie, pozostające w związku z innym pojęciem - c) gór. część calizny w kopalni, zwłaszczą w Anglowej, która na raz jeden przennacza ś., czyli pojmuje, do wybrania. Łab. <Od Pojęć>

Pojęcie się, a ś., blm., czynność cz. Pojęć ś. Pojęciowo przys. od **Pojęciowy:** Usiłują istnienie przedmiotów wiary P. udowadniać.

Pojęciowy przym. od **Pojęcie.** <Od Pojęcie> **Pojęzcęć, y, al, × Pojękać** spędzić pewien czas na jeźdźeniu, postękać.

Pojęczenie, a, blm., czynność cz. Pojęcęc. **Pojędrnieć, eje, al stać ś. jędrnym, jędrniejszym, jędrnieć.** <Po + Jędrnieć>

Pojędrnienie, a, blm., czynność cz. Pojędrnieć. **Pojęk, u, lm. i jęk, jęczenie, pojękiwanie:** W pojękach ryczącej spiży w obłoki ulata. Wor. Na dworze dochodziły odgłosy poświstów i pojęki wiehru. Jeż. <Po + Jęk>

× **Pojękać, a, al l. p. Pojęcęc.** **2. p. Pojąkać.**

× **Pojękanie, a, blm., czynność cz. Pojękać, pojękanie.**

Pojękiwać, uje, iwał jęcęc raz po raz, postękiwać: Tak pojękuje Tyrea, wryte mając oczy w trwozący widok. Przyb. „Jezus mój! Jezusieczku kochany!” pojękiwała ledwie, przysiadując nieco. Reym. <Po + * Jękiwać, od Jękać>

Pojękiwanie, a, blm., czynność cz. Pojękiwać. × **Pojęknać, nie, nał jęknąć, stęknąć, zajęcęc, zastękać.** L. <Po + Jęknać>

× **Pojęknięcie, a, blm., czynność cz. Pojęknać.** × **Pojętlivość, i, blm. p. Pojętność:** P., którą mię obdarzyła natura, posłużyła mi do tego, zem prędko rozumiała język polski. Kraj.

× **Pojętlivy** p. **Pojętny**.
 † **Pojętnie** przys. od **Pojętny**.
 × **Pojętnik**, a, lm. i żywotne narzędzie pojmo-
 wania, myślenia i przemyśliwania; mózg. Sł. wil.
 <Od **Pojętny**>

Pojętność, i, blm. rz. od **Pojętny**; × **Pojętość**,
 × **Pojętlivość**: P. miałem wielką, ale wstąpił od
 nauk jeszcze większy. Kras. † Największą zaletą
 pism naukowych jest ich P.

Pojętny, × **Pojęty**, × **Pojętlivy** l. † P. łatwy do
 ujęcia, złowienia, osiągnięcia, pochwytany, uchwytny:
 P. siecią, ręką, którego łatwo dostać, poimać;
comprehendi facilis. Kn. Przen.: † P. łatwy do
 pojęcia rozumem, zrozumiały, dostępny, przystępny,
 jasny: Rzecz pojęta rozumem, ku pojęciu łatwa,
 wyrozumna. Troc. 2. † P. p. **Pojemny**. Przen.: *lat-
 two pojmujący, rozumiejący, zdolny, przytomny,
 bystrego umysłu, rozgarnięty, otwartej głowy*: P. to
 człowiek, pojmujący rozumem łatwo. Troc. Pies P.
 (= zmysłny). <Po + *Jętny, od Jąć>

× **Pojętość**, i, blm. p. **Pojętność**: Że Bóg,
 wszystkich rzeczy początek, jest dobry, pospoli-
 ta ludzkich rozumów dowodzi P. Bardz. (= sam
 prosty rozum). Przedtym zawziętość, niewyroz-
 niałość i ciemność wszystkich nauk czyniły ozdobę;
 terazniejsi o samej starają ś. łatwość i P. L.
 [Pojcie, jmie, jał] p. **Pojąć**. <Z **Pojąć**>

[**Pojiga**, i, blm.] p. **Poiga**.

Pojka, i, lm. i zool. wnetrzak żyjący w kiszka-
 ch ludzkich (paramaecium coli).

[**Pojlo**, a, lm. a] p. **Poidło**. <Od **Poić**>

[**Pojma**, y, lm. y] l. *więć, którą obwiązują zęby
 u brzozy*. **Pojmy**, ów blp. w karach a. garach, po-
 stronki służące do włożenia dyszla. 2. woda na
 lodzie a. śniegu, powstała z odwilży: P. poszła po
 lodzie. Sł. wil. <Po + *Jma, JM/IM>

† **Pojmacz**, a, lm. e ten, który kogo ima, chwyt-
 acz, łupacz. <Od **Pojmać**>

Pojmać, a, ał, [Pojmać], † **Poimać**, † **Pojąć**,
 [Pojąć], nied. † **Pojmować**, [Pojmować], † **Pojma-
 wać** pochwyć, ująć, schwyć, schwytać, złapać,
 porwać; wziąć do niewoli: Herod pojmał Jana i
 związał. Wuj. **Pojmować** kogo, poimać, pojmać,
 imać, brać w niewolę. Kn. Piętnaście tysięcy lu-
 du w niewolę pojmałi. Stryjk. Idą li o pokój, i-
 mając je żywo; jeśli też ku bitwie, także je
 żywo pojmacie. Leop. Gdy Jezus w kościele na-
 uczwał, chcieli go P., a nikt go nie jął. Sekl. **Poj-
 mawszy** go, przysłali królowi. Papr. Rota i ro-
 mistrz i służebnicy żydowscy pojmałi Jezusa i
 przywiedli do Ananasa. Leop. **Pojmieje** tego
 Jezusa, kiedy ci wasze książęta rozgniewał. Op.
 By na jakiego łotra, wysłaliście z mieczami i kij-
 mi pojmować mnie. Leop. **Pojmanego** do hetma-
 na zaprowadzono. Troc. Rzeczy chełznające i poj-
 mowujące wszelki rozum. Leop. Zdałoby ś. też
 z jeden kapelus z P. Chł. Zdjęła Kozaków ochota
 wymordować wszystkich Lachów pojmanyeh.
 Szaj. **Pojmano** złodzieja. Jeż. Kiedy pojmasz, to
 będę już twoja. Kor. Gdzie pojmalicie tego czło-
 wieka? Słow. Teraz idę w wieczny mir do Pana
 Jezusa, teraz mnie już nie pojma nijaka pokusa.
 Kon. **Pojmany** na uczynku. Żer. <Po + Imać>

Pojmanie, a, blm. l. czynność cz. **Pojmać**: P.
 na gorącym uczynku. Troc. 2. † P., † **Pojmań-
 stwo**, † **Poimaństwo** niewola: Ziemię pustoszyli,
 zabijali, do pojmania brali. Skar.

× **Pojmaniec**, ica, lm. ńcy p. **Jeniec**: Duchow-
 nych i świeckich pojmańców nabrano. Skar. Tym-
 że sposobem postępowali z pojmańcami na woj-
 nie. Nar. <Od **Pojmany**>

× **Pojmanka**, i, lm. i forma ż. od **Pojmaniec**,
 branka, niewolnica. Bohr.

† **Pojmaństwo**, a, blm., † **Poimaństwo**, † **Pojma-
 nie** stan pojmanego; uzięcie do niewoli; niewo-
 la: Słonie nie bez czucia pojmaństwa swego,
 zwiesiwszy głowy, za zwyciężnemi woźnikami
 postępowały. Fal. <Od **Pojmany**>

† **Pojmawać**, a, ał p. **Pojąć**.
 † **Pojmawanie**, a, blm., czynność cz. **Pojmawać**.
Pojmować, uje, ował i P. ś. l. p. **Pojąć**. 2. † P.,
 [P.] p. **Pojmać**.

Pojmowanie, a, blm., czynność cz. **Pojmować**.
Pojmowanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poj-
 mować** ś.
Pojne, ego, blm. kol. *należność za pojenie by-
 dła podczas przewozu kolejją*. <Od ***Pojny**, od
Poić>

Pojnica, y, lm. e, **Napojnica**, **Napawarka** przy-
 rząd do napawania tkaniny. <Od ***Pojnik**, od
 ***Pojny**, od **Poić**>

Pojowisko, a, lm. a p. **Poisoko**: Koło rzeki w do-
 linie było dla stad P. Ml. <Od **Poić**>

Pojrzeć, y, ał p. **Spojrzeć**: **Pojrzawszy** na sie-
 bie, zamilezeli. Falib. Nie śmieją już mi P. w o-
 czy. Ryb. Kalipso z oka pozierała na Mentora.
 Jabł. Słucha go a poziera nań z oka. Jabł. **Poj-
 rzy**, jakie to budowanie. Sekl. (= zobacz). **Poj-
 rzał** syn wieków i uradował ś. Krasin. Nie
 bardzo śmiał na nią spojrzeć, ale kiedy **poj-
 rzy** — jej oczy na nim, a tak jarzące, jako
 świece przy ołtarzu. Tet. **Pojrzę**, a brat prez
 jeszcze na drwach siedzi. Kon. Jej oczy... **poj-
 rzy** w twarz... jej oczy: niewstrzymana potę-
 ga i moce. Wysp. <Po + ***Jrzec**, zam. **Żrzec**,
 ZOR/ZRO/ZIER/ZR>

Pojrzenie, a, blm., [**Pojrzenie**], † **Pojrzenie**
 l. czynność cz. **Pojrzec**: Niełaskawe na kogo
 pojrzzenie. Troc. 2. † P. *wejrzzenie, wzrok, oczy*,
oblicze: **Pojrzenie** wesołe. Troc. Straszno nazbyt
 był pojrzzenia, jak błyskawica. Odm. 3. † P. *po-
 zór, wygląd, powierzchność*: Na P., na pozór.
 Troc. (= na oko, na optykę). Na P. piękny. Troc.
 Nie sądzić wedle pojrzzenia, ale sądzićie spr-
 awiedliwie. Sekl. Z pojrzzenia bywa poznany mąż,
 a po obliczu bywa poznany mądry. Leop. 4. † P.
widok roztaczający ś. skąd, widowia, prospekt: P.,
 plac niezastłony, do patrzenia wolny, prospekt.
 Kn. Koło tego miasta P. wszędy wesołe. Biel. M.
 Takie mu ś. pokazało P. Troc. Z pagórków na
 morze blizkie P. było. Warg. P. komu odjąć =
 zastłonić mu widok. P. komu odjąć, światło mu
 odjąć. Kn.

[**Pojśać**, a, ał] p. **Poisować**.

[**Pojśanie**, a, blm.] czynność cz. **Pojśać**.

[**Pojstrzał**, u, lm. y] p. **Postrzał**. <Po(j)strzał>

[**Pojszcząć**, y, ał i P. ś.] p. **Poszcząć**. <Po(j)-
 szcząć>

[**Pojszczanie**, a, blm.] czynność cz. **Pojszcząć**.
Pojszczanie się, a ś., blm.] czynność cz. **Poj-
 szcząć** ś.

[**Pojszczywać**, a, ał i P. ś.] p. **Poszcząć**.

[**Pojszczywanie**, a, blm.] czynność cz. **Pojszczy-
 wać**.

[**Pojszczywanie się**, a ś., blm.] czynność cz.
Pojszczywać ś.

† **Pojśr zadek**, dka, lm. dki p. **Pośr zadek**: A
 w pojśr zodka zboru wszego będąc, mój Panie,
 dziękował. Kochan. Turek nie mógł nigdzie tak
 snadnie przystępu mieć do pojśr zodka państw
 chrześcijańskich, dla węgierskiego królestwa.
 Grab. P. <Z **Pośr zadek**>

Pojubileuszowy *który ma miejsce po jubileuszu, który nastąpił po jubileuszu*: P. okres jego życia. <Po + Jubileuszowy>

Pojuchtować, uje, ował skóry = *powyprawiać na jucht*. <Po + Juchtować>

Pojuchtowanie, a, blm., czynność cz. **Pojuchtować**.

Pojuczenie, a, blm., czynność cz. **Pojuczyć**.

Pojuczyć, y, ył *objuczyć jednego po drugim kolejno*: Wybierałem ś. do Galji, do ciebie, muły były pojuczone. Krasz. <Po + Juczyć>

[**Pojudzenie, a, blm.**] czynność cz. **Pojudzić**.

[**Pojudzić, i, ił**] *1. spędzić pewien czas na juczaniu. 2. ponamawiać do czego złego, podbechtać, podkusić, podburzyć, pobudzić jednego po drugim*. <Po + Judzić>

Pojunaczenie, a, blm., czynność cz. **Pojunaczyć**.

Pojunaczenie się, a ś., blm., czynność cz. **Pojunaczyć ś.**

Pojunaczyć, y, ył, P. ś., × **Pojunoszyć** *1. spędzić pewien czas na junaczeniu ś.*: W tym czasie jest i komu i koło czego P. Pol. *2. postąpić po junacku*: Król pojunaaczył. Pol. <Po + Junaczyć>

× **Pojunoszenie, a, blm.**, czynność cz. **Pojunoszyć**.

× **Pojunoszyć, y, ył p. Pojunaczyć**: Tedy pan hetman bardzo pojunoszył, bo na wysoką mogiłę pogoni na siwym ogrze... Pol. <Po + *Junoszyć, od Junosza>

[**Pojuruować, uje, ował**] *spędzić pewien czas na jurowaniu*. <Po + Jurować>

[**Pojurwanie, a, blm.**] czynność cz. **Pojuruować**.

Pojurzenie, a, blm., czynność cz. **Pojurzyć**.

Pojurzenie się, a ś., blm., czynność cz. **Pojurzyć ś.**

Pojurzyć, y, ył *spędzić pewien czas na jurzeniu*. P. ś. *spędzić pewien czas na jurzeniu ś.* <Po + Jurzyć>

Pojustować, uje, ował druk. *1. pozapełniać justunkiem. 2. spędzić pewien czas na justowaniu*. <Po + Justować>

Pojustowanie, a, blm., czynność cz. **Pojustować**.

Pojuszenie, a, blm., czynność cz. **Pojuszyć**.

Pojuszenie się, a ś., blm., czynność cz. **Pojuszyć ś.**

Pojuszyć, y, ył *1. powalać, polać juchą, zajuszyć, pobroczyć krwią, posoka, zabroczyć, zbroczyć, pokrwać*: Spadł z konia i ziemię krwią pojuszył srodze. Otw. Już ś. była puściła z jadowitej gęby posoka i zielone trawy pojuszyła. Otw. Tak ci nieborak pojuszony, jakby go kto siekiera dziabnął. Prus. *2. [P.] rozjątrzyć, rozgrzebać*. Gwar. P. ś. *powalać ś. juchą, zajuszyć ś., pobroczyć ś. krwią, posoką, zabroczyć ś., zbroczyć ś., pokrwać ś.* <Po + Juszyć>

† **Pojutro p. Pojutrze**. Mur. <Po + Jutro>

[**Pojutru**] p. **Pojutrze**.

Pojutrze, †Pojutro *1. a, blm. dzień następny po dniu jutrzejszym*: Do pojutrzeza a. do pojutra. *2. a. [Pojutru] przys. dnia następnego po jutrzejszym*. <Po + *Jutrze, od Jutro>

Pojutrzejczy, × Pojutrzy *następujący po jutrze*: Dnia pojutrzejczego = *pojutrze*. Przyjdzie dzień P. Sienk. <Od Pojutrze>

× **Pojutrzy p. Pojutrzejczy**: Wziąłem ś. do pakunku, żeby być gotowym do wyjazdu na dzień P. Rzew. Zaprosił na dzień P. szlachtę. Chł. <Po + *Jutrzy, od Jutro>

[**Pojrzec, y, ał**] p. **Spojrzc**. <Zam. Pozrzec, Po + *Zrzec ZOR/ZRO/ZIER/ZR>

[**Pojrzzenie, a, blm.**] czynność cz. **Pojrzec**.

† **Pojrzec, y, ał p. Spojrzec**: Rzekł do chłopca swego: wstap wyzej, pojrzrzyj ku morzu! który wstąpił i poglądnął, rzekł: niemasz nie! Leop. Panie, wejrzy na uniżenie nasze i pojrzrzy na oblicze świętych twoich. WuJ. Pojrzrzeleni oczyma swemi i ujrzrzalem niewiastę po prawej stronie. Leop. Ścieżki tej nie widział ptak, ani na nią pojrzrzało oko sępowe. Leop. Wysłuchał mię Bóg i pojrzrzał na pokorę moją i baczyl na frasunek mój. Leop. O Panie, ty chęiej tylko swoim okiem z nieba na mię P. grzesznego. Kochan. Gdzie pojrzrzy, wszędy rąbią albo buk do huty, albo słońią na smoleg. Kochan. Pan, który kiedy pojrzrzy, ziemia drży. Kochan. Trzeba im przebaczyć i na te ich zbrodnie P. z oka. Tw. <Zam. Pożrzec, Po + Żrzec, ZOR/ZRO/ZIER/ZR>

† **Pojrzzenie, a, blm. p. Pojrzzenie**: O pani, kto ciebie oglądał, a ucieszył twym pojrzzeniem siebie. Kochan. Z tej wieży było P. na dół bardzo przykre. Leop. Był Fryderyk pojrzżenia wesolego i wspaniałego. Błaż. Niemasz takiej niewiasty na świecie, w pojrzzeniu, w piękności i w mądrości słów. WuJ. Z miejsca tego na miasto piękne P. Warg.

Pokabacenie, a, blm., czynność cz. **Pokabacić**.

Pokabacić, i, ił *kabacać pojedynować, pokapotać; poprzekabacać jednego po drugim*. <Po + Kabacić>

Pokadzenie, a, blm., czynność cz. **Pokadzić**.

Pokadzić, i, ił *1. spędzić pewną chwilę na kadzeniu. 2. jedno po drugim powykdzać, pokudzac*: P. pokoje dla oczyszczenia powietrza. <Po + Kadzić>

† **Pokaić się, i ś., ił ś. p. Pokajać ś. L.** <Po + Kaić ś.>

† **Pokajać się, a ś., ał ś., †Pokaić ś.** *1. spędzić pewien czas na kajaniu ś. 2. pożałować popełnionego uczynku, upamiętać ś., przejąc ś. skrucą, ukorzyć ś. uznając swe przewinienia, popranić ś. z żalem*: Pokajamy ś. tego, a smilowania Jego se słzami pożądamy. B. Sz. Pokaj ś. od tej złości twej. Bud. Pokajcie ś., bo przybliżyło ś. królestwo niebieskie. Bud. Upamiętać ś. nie cheesz, ani P., ani nawrócić w swojej zatwardziałości. Post. pr. Ja grzeszny człowiek, rad ś. pokajam. Sienk. <Po + Kajać ś.>

† **Pokajanie, a, blm., †Pokanie** *pokora, skrucza, pokuta, żal, upamiętanie*: Czyny pokajanie za grzech swój a oferuje jagnię s stada albo kozę. B. Sz. Przywiodszy ś. synowie izraelscy ku pokajaniu prze swego brata Benjamina, poczęli mówić. B. Sz. Spiewajmy Bogu zbawicielowi naszemu, ogarniajmy oblicze jego w pokajaniu a modlitwie. Baz. Odupści nam to Bóg bez pokajania naszego? Orzech. Żadna insza nadzieja nie ma być nasza, jedno w uznaniu grzechu a w pokajaniu jego. Rej.

Pokajanie się, a ś., blm., czynność cz. **Pokajać ś.**

† **Pokajany** *który ś. pokajał, skruszony, nawrócony, pokorny*: Nie król ja bez niej, jeno grzesznik P. Sienk. <Od Pokajać ś.>

† **Pokajenie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pokajać ś.**

[**Pokajnica, y, lm. e**] *żałobnica; płaczka*: Płaczki postronne, pokajnice żalnosne załkały gdzieś gwoli zwyczaju, a nie stały ś. na pogrzeb. Dyg. <Po + *Kajnica, od Kajać ś., KA>

Pokalać, a, ał, †Pokalić *powalać kałem; splamić, walać, splugawić, pobrukać, zbrukać, zabru-*

kać, pobrudzić, zbrudzić, zabrudzić, zanieczyścić: Paw bardzo ś. strzeże, aby swego gdzie nie pokalał ogona. Haur. Przen.: *zmasać, zbezczęścić, sprofanować, pohubić*: Nie to, co wchodzi w usta, pokala człowieka; ale to, co wychodzi z ust, pokala go. B. B. Kmiecie wszystkie mogą zbieżeć, gdy pan kmieciowi żonę pokala, albo dziewczkę. S. wiśl. Prawo tych mieczem karało, którzy cudze małżeństwo pokalali. Kosz. Będzieli między wami człowiek, jenżeby nocnym snem był pokalan. B. Sz. Te są rzeczy, które pokalają człowieka. Leop. Pokalali są przebyt imienia Twego. Ps. fi. Mnie niedostojnej, na duszy i na ciele pokalanej, grzechy syna twego miłosnego raczył dać. Naw. P. godność czyją świętokradzkim zamianem. Święt. [Kie przysła noc, toś, jako stał, pokalany po syje, w tyk stoplanych gałganak, sefeś spać]. Zer. P. ś. *splamić ś., powalać ś., zwałać ś., zawałać ś., splugawić ś., pobrukać ś., zbrukać ś., zabrukać ś., zanieczyścić ś., pobrudzić ś., zbrudzić ś., zbrudzić ś.*; przen. *zmasać ś., zbezczęścić ś., sprofanować ś.*: Co tego chleba jeść będą, pokalają ś. B. B. <Po + Kalać>

Pokalanie, a, blm., czynność cz. **Pokalać** się, a ś., blm., czynność cz. **Pokalać** ś.

Pokaleceć, eje, ał *okaleceć kolejno, jeden po drugim*: Wielu pokalecało, poodmrażawszy ręce i nogi. Kacz. <Po + Kaleceć>

Pokaleczenie, a, blm. 1. czynność cz. **Pokaleceć**. 2. czynność cz. **Pokaleczyć**.

Pokaleczenie się, a ś., blm., czynność cz. **Pokaleczyć** ś.

Pokaleczyć, y, ył *skaleczyć jednego po drugim a. jednego w wielu miejscach, poranić, poobrażać na ciele, pokrwawić*: Trzewiki bardzo ciasne nogi mi pokaleczyły. Boh. Zbity na winne jabłko, pokaleczony, pokrwawiony, padł na ziemię. Rol. Przen.: P. wyrazy, nazwiska = *poprzekręcać, powykoszławić*. P. ś. *skaleczyć ś. nawzajem w wielu miejscach a. skaleczyć ś. kolejno, jeden po drugim, poranić ś., pokrwawić ś.* <Po + Kaleczyć>

†**Pokalenie**, a, blm., czynność cz. **Pokalić**: Nie poddawał ich miast na wygładzenie, a ich świętynie na P. B. Sz.

†**Pokalenie się**, a ś., blm., czynność cz. **Pokalić** ś.

Pokalibrować, uje, ował *podobierać, posortować, pogatunkować, posegregować podług kalibru*. <Po + Kalibrować>

Pokalibrowanie, a, blm., czynność cz. **Pokalibrować**.

†**Pokalić**, i, il i †P. ś. p. **Pokalać**: Posoką psią na większe pośmiewisko ciało jego pokalili. Birk. I pokalana jest ziemia ich w działach ich. Ps. fi. <Po + Kalić>

Pokaligrafować, uje, ował *spędzić pewien czas na kaligrafowaniu*. <Po + Kaligrafować>

Pokaligrafowanie, a, blm., czynność cz. **Pokaligrafować**.

Pokalikować, uje, ował *spędzić pewien czas na kalikowaniu*. <Po + Kalikować>

Pokalikowanie, a, blm., czynność cz. **Pokalikować**.

Pokalkować, uje, ował *spędzić pewien czas na kalkowaniu*. <Po + Kalkować>

Pokalkowanie, a, blm., czynność cz. **Pokalkować**.

Pokalkulować, uje, ował, [**Pokarkulować**] *spędzić pewien czas na kalkulowaniu; rozważyć, obliczyć, pokombinować jedno z drugim ze względu na*

następstwa: Takiego interesu nie można rezolwować tak nagle i nie pokalkulowawszy dobrze. Korz. P. ś. z kim = *porachować ś., obliczyć ś., pokombinować ś. co do rachunków*. <Po + Kalkulować>

Pokalkulowanie, a, blm., czynność cz. **Pokalkulować**.

Pokalkulowanie się, a ś., blm., czynność cz. **Pokalkulować** ś.

†**Pokał**, u, lm. y p. **Bokał**: P. dobrego przyność wina. Troc. <Nm. Pokał>

Pokamedulski po *Kamedulach pozostały, do nich niegdyś należący*: Kościół P. <Po + Kamedulski>

Pokamerdynerować, uje, ował *spędzić pewien czas na kamerdynerowaniu, побыć kamerdynerem*. <Po + Kamerdynerować>

Pokamerdynerowanie, a, blm., czynność cz. **Pokamerdynerować**.

Pokameryzować, uje, ował *powysadzać drogiemi kamieniami*. <Po + Kameryzować>

Pokameryzowanie, a, blm., czynność cz. **Pokameryzować**.

Pokamforować, uje, ował *pozaprawiać, ponapuszczając kamforą*. <Po + Kamforować>

Pokamforowanie, a, blm., czynność cz. **Pokamforować**.

†**Pokamieniść**, i, il *wyłożyć kamieniami, pobrukować*. <Po + Kamieniść>

Pokamienieć, eje, ał *skamienieć kolejno, jeden po drugim*. <Po + Kamienieć>

Pokamienienie, a, blm. 1. czynność cz. **Pokamieniść**. 2. czynność cz. **Pokamienieć**.

Pokamienować, uje, ował *ukamienować jednego po drugim*. <Po + Kamienować>

Pokamienowanie, a, blm., czynność cz. **Pokamienować**.

[**Pokan**, u, blm.] p. **Pokon**. <Z Pokon>

Pokanalizować, uje, ował *skanalizować jedno po drugim*. <Po + Kanalizować>

Pokanalizowanie, a, blm., czynność cz. **Pokanalizować**.

Pokancerować, uje, ował *wrzodami, bliznami, szramami pokryć*. P. ś. *pokryć ś. wrzodami, bliznami, szramami*: Kolana ś. jej były pokancerowały i stwardniały. Nies. <Po + Kancerować>

Pokancerowanie, a, blm., czynność cz. **Pokancerować**.

Pokancerowanie się, a ś., blm., czynność cz. **Pokancerować** ś.

Pokancerzerzenie, a, blm., czynność cz. **Pokancerzerzyć**.

Pokanclerzować, uje, ował p. **Pokanclerzyć**.

Pokanclerzowanie, a, blm., czynność cz. **Pokanclerzować**.

Pokanclerzyć, y, ył, **Pokanclerzować** *spędzić pewien czas na kanclerzeniu, побыć kanclerzem*. <Po + Kanclerzować>

Pokandyzować, uje, ował *cukier i kuch. przypiekać, poprzyśmażać w cukrze a. z cukrem*: P. ciastka, migdały, cukierki. <Po + Kandyzować>

Pokandyzowanie, a, blm., czynność cz. **Pokandyzować**.

†**Pokanie**, a, blm. p. **Pokajanie**. Klon. <Poka(ja)nie>

Pokankanować, uje, ował *potaćzyć kankana*. <Po + Kankanować>

Pokankanowanie, a, blm., czynność cz. **Pokankanować**.

Pokanonizować, uje, ował *dokonać kanonizacji jednego po drugim.* <Po + Kanonizować>

Pokanonizowanie, a, blm., czynność cz. Pokanonizować.

Pokanonować, uje, ował *spędzić pewien czas na kanonowaniu, postrzelać z armat.* <Po + Kanonować>

Pokanonowanie, a, blm., czynność cz. Pokanonować.

Pokantonować, uje, ował *1. pobyć, pokwaterować na kantonach. 2. powerbować żołnierzy, powybiierać rekruta.* <Po + Kantonować>

Pokantonowanie, a, blm., czynność cz. Pokantonować.

Pokantować, uje, ował *1. spędzić pewien czas na kantowaniu. 2. co = ponadawać czemu kanty; porzucić, podwracać przez kant na inny bok. 3. blach. pozginać blachę pod żądanym kaniem.* <Po + Kantować>

Pokantowanie, a, blm., czynność cz. Pokantować.

Pokańczukować, uje, ował *spędzić pewien czas na kańczukowaniu, pobić kańczugiem.* <Po + Kańczukować>

Pokańczukowanie, a, blm., czynność cz. Pokańczukować.

Pokapać, pie, pał *1. zająć pewien czas kapaniem. 2. kogo, co = okapać, zakapać, pochlapać kapiąc: P. suknię, papier tojsem, atramentem.* <Po + Kapać>

Pokapanie, a, blm., czynność cz. Pokapać.

Pokapcanieć, eje, ał *skapcanieć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Kapcanieć>

Pokapcanienie, a, blm., czynność cz. Pokapcanieć.

Pokapieć, eje, ał *skapieć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Kapieć>

Pokapienie, a, blm., czynność cz. Pokapieć.

Pokapitalizować, uje, ował *jedno po drugim skapitalizować. P. ś. skapitalizować ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Kapitalizować>

Pokapitalizowanie, a, blm., czynność cz. Pokapitalizować.

Pokapitalizowanie się, a ś., blm., czynność cz. Pokapitalizować ś.

Pokapitanować, uje, ował *spędzić pewien czas na kapitanowaniu, pobyć kapitanem.* <Po + Kapitanować>

Pokapitanowanie, a, blm., czynność cz. Pokapitanować.

Pokapitulny pozostały po kapitule, należący niegdys do niej: Dom P. <Po + Kapitulny>

Pokapitulować, uje, ował *skapitulować kolejno, jeden po drugim, popoddawać ś.* <Po + Kapitulować>

Pokapitulowanie, a, blm., czynność cz. Pokapitulować.

Pokapłonić, i, ił, Pokapłonić *okapłonić pewną liczbę kogutów, zrobić kapłonami jednego po drugim. Jakby ich pokapłonili. Prz. (= spousepniali). Nos zwiesili, jakby ich pokapłonili. Troc.* <Po + Kapłonić>

Pokapłonienie, a, blm., czynność cz. Pokapłonienie.

Pokapłunąć, i, ił p. Pokapłunąć. <Po + Kapłunąć>

Pokapłunienie, a, blm., czynność cz. Pokapłunienie.

Pokapować, uje, ował *zł. 1. donieść, zdrudzić.*

2. (o księżycu) zająć pewien czas na kapowaniu, poświęcić. <Po + Kapować>

Pokapowanie, a, blm., czynność cz. Pokapować.

Pokaprysić, i, ił *spędzić pewien czas na kapryszczeniu, pogrymasić, podziwaczyć.* <Po + Kaprysić>

Pokapryszenie, a, blm., czynność cz. Pokaprysić.

Pokapsłować, uje, ował *tech. powypalać wyroby w kapslach, w formach.* <Po + Kapsłować>

Pokapsłowanie, a, blm., czynność cz. Pokapsłować.

Pokaptować, uje, ował *skaptować jednego po drugim.* <Po + Kaptować>

Pokaptowanie, a, blm., czynność cz. Pokaptować.

Pokapturzenie, a, blm., czynność cz. Pokapturzyć.

Pokapturzyć, y, ył *zakapturzyć jednego po drugim.* <Po + Kapturzyć>

Pokapucyński pozostały po Kapucynach, do nich niegdys należący: Kościół P. Ogród P. <Po + Kapucyński>

Pokarać, rze, rał *1. ukarać, skarać jednego po drugim. 2. skarać, ukarać, dotknąć, nawiedzić: Jezus tak pokarany, ile były zasłużyły grzechy nasze. Wuj. Ach, mój Boże, tociś mię pokarał nędznego. Rej. Więć mię to zewsząd szczęście pokarało. Kochan. 2. + P. kogo z czego = sowaśieć komu czego, zarzucić, wytknąć, wyznaczyć komu co, wyrzucić komu na oczy, obwinić, oskarżyć kogo o co: Tego nikt z grzechu P. nie może, kto mówi prawdę. Rej. Jezus, którego żaden z grzechu P. nie może, cierpi za grzechy. Wuj.* <Po + Karać>

Pokaranie, a, blm., czynność cz. Pokarać: Od pokarania twego, Boże Jakobow, drzemali wszystkim, już wsiadali są na jakonie. Ps. flor.

Pokaraskać się, a ś., ał ś. *1. spędzić pewien czas na karaskaniu ś. 2. powlec ś., poleźć karaskając ś., pogramolić ś.* <Po + Karaskać ś.>

Pokaraskanie się, a ś., blm., czynność cz. Pokaraskać ś.

Pokarbować, uje, ował *1. co = porobić na czym karby; ponacinać, punarzynąć co: P. drzewa = ponaczynać, pocechować karbami. Skórę jakby pokarbował. Bardz. Pokarbowany puszczyłem (lan-cetem do puszczenia krwi). Bobr. Przen.: Kogo już szóste pokarbuja krzyże, próżno ś. stroi. Pot. (= pomarszczą, porąją). Przen.: P. kogo = naznaczyć w wielu miejscach, pokieroszować, porąbać, posieć: Żołnierze strasznie go pokarbowali. 2. ukarbować jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach: P. falbany, włosy.* <Po + Karbować>

Pokarbowanie, a, blm., czynność cz. Pokarbować.

Pokarcenie, a, blm., czynność cz. Pokarcieć.

Pokarcieć, i, ił *skarcić jednego po drugim.* <Po + Karcieć>

[**Pokarczeć, eje, ał**] *porobić ś. twarzem, jak karcz; pograbić, posztyniwić, pokostniwić, podreżnić, pocierpnąć, pomarznąć, pokrżepnąć: Ręce pokarczały od mrozu.* <Po + Karczeć>

[**Pokarczenie, a, blm.**] *czynność cz. Pokarczeć. Pokarczmarzenie, a, blm., czynność cz. Pokarczmarzyć.*

Pokarczmarzyć, y, ył *pobyć przez czas jakiś karczmarzem.* <Po + Karczmarzyć>

Pokarczować, uje, ował *1. wykarczować jedno po drugim; pokoić karczowaniem. 2.*

popracować nad karczowaniem, spędzić pewien czas na karczowaniu. P. ś. (o wielu) został pokarczowanym: Już ś. i łąki pokarczowały. Krasz. <Po + Karczować>

Pokarczowanie, a, blm., czynność cz. **Pokarczować**.

Pokarczowanie się, a ś., blm., czynność cz. **Pokarczować** ś.

Pokaresować, uje, ował kogo = *popieścić*. P. ś. z kim = *popieścić* ś. <Po + Karesować>

Pokaresowanie, a, blm., czynność cz. **Pokaresować**.

Pokaresowanie się, a ś., blm., czynność cz. **Pokaresować** ś.

[**Pokarkulować**, uje, ował i P. ś.] p. **Pokarkulować**: Pokarkuluje sobie i zdradzi nareszcie. Syrok. <Po + Karkulować>

[**Pokarkulowanie**, a, blm.] czynność cz. **Pokarkulować**.

[**Pokarkulowanie się**, a ś., blm.] czynność cz. **Pokarkulować** ś.

Pokarleć, eje, ał, **Pokarłowaciec** l. *skarłowaciec kolejno, siac ś. karłami, niżkami, małemi*: Pokarłały kłosy żytnie. Syrok. 2. *nico skarłowaciec, zmalęc*. <Po + Karleć>

Pokarlenie, a, blm. l. czynność cz. **Pokarleć**. 2. czynność cz. **Pokarlić**.

Pokarlić, i, il, **Pokarłowaciec** (o wielu) *porobić karłowatemi, pomniejszych*: Skwar słońca nasze ciała pokurezy. pokarli. Uj. <Po + Karlić>

Pokarłowacenie, a, blm. l. czynność cz. **Pokarłowacenie**. 2. czynność cz. **Pokarłowaciec**.

Pokarłowaciały *który pokarłowaciał, skarłowaciały*: Stały tam samotne, pokarłowaciałe i pokrzywione drzewa owocowe. Dzierz. <Od Pokarłowaciec>

Pokarłowaciec, i, il p. **Pokarlić**. <Po + Karłowaciec>

Pokarłowaciec, eje, ał p. **Pokarleć**.

Pokarm, u, lm. y l. *pożywienie, jedzenie, strawa, jadło, potrawa*: Proste pokarmy są najzdrowsze. Pokarmy i napoje. P. zdrowy, posilny, niestranny. Przyjmować P. Używać czego na P. Trawić pokarmy. Pokarmy roślinne. Ze wszystkich ziem przyjeżdżano do Egiptu, iżby kupowali pokarmy, a głodu nie cierpieli. Ist. o ś. Józ. I dał P. ich osłom, a oni gotowali dary, poki Jozef nie wszedł. Ist. o ś. Józ. Którykolwiekby człowiek myślistwem swym albo ciężbą jął zwierza albo ptaka, słusznych ku pokarmu, niechaj wypuści krew z niego, a zasypie ją ziemią. Leop. P., wszystko to, co my pożywamy. Salin. Lepszy jest kęs chleba suchy z radością, niż dom pełen pokarmów z swarem. Leop. Jak P., którym człowiek posila ciało swoje, rozmaity jest, tak i P. duszy. Karnk. Żadne złączenie tak mocne nie jest, jak pokarmu z ciałem naszym, który ś. obraca w kości nasze, w żyły i w każdy członek nasz. Skar. Lwięta ryczą, pokarmu żądając od ciebie. Kochan. Mrówka gotuje w lecie P. sobie i zgromadza we żniwa, coby jąda. Wuj. P. zdrowie zachowuje pomierny, a zbyt ni psuje. Prz. P. bydlęcy = *karm, karmia, pasza, strawa*. Przen.: P. duchowy = *to wszystko, co buduje na duchu, co zasila duszę, strawa duchowa, obrok duchowy*. Duchowy P., Ciało i Krew Pańska. Karnk. Sakrament Ciała bożego pokarmem podróżnych ludzi zowią, że jest duchownym pokarmem, którym ś. w pielgrzymowaniu tego żywota zasilamy, i iż

nam drogę do wiecznej szczęśliwości gotuje. Kucz. Czytanie książek pokarmem jest duszy. Kras. 2. *mleko w piersiach matek*: P. tłusty, obfity. Doktor chciał widzieć P. mamki jego. L. Niewiadom P. zginał. Warg. Przytrafia ś. nabrzmienie piersi tym, które już odkarmiwszy dziecię, pokarmu stracić nie mogą. Perz. Bydłę, skoro ś. urodzi, do mleka swego i pokarmu trafi. Skar. Przen.: *żywiol, podsyta, podnieta*: Życie osobne dodaje pokarmu melancholji. Kłok. Ogień bez żagwi a. bez pokarmu nie może wytrwać. Syk. 3. † P., † **Podkarm** *popas, miejsce popasania koni w drodze*: Wyprowadził go na pierwszy P. z miasta i tam ś. z nim pożegnał. Lubom. Na pierwszy mię odprowadzili P. Troc. Daleko jeszcze do pokarmu. Troc. Zdr. † **Pokarmeczek**. <Po + Karm>

† **Pokarmeczek**, czku, lm. czki p. **Pokarm**: Wyjmuj pierś rychło do jego usteczek, z której wysysać zwykł swój P. Groch. <Od *Pokarmek, od Pokarm>

Pokarmelicki *po Karmelitach pozostający, do nich niegdyś należący*: Kościół P. <Po + Karmelicki>

† **Pokarmia**, i, lm. e *żywność domowa*. Tuch. <Po + Karmia>

Pokarmiać, a, ał p. **Pokarmić**.

Pokarmianie, a, blm., czynność cz. **Pokarmiać**. **Pokarmianie się**, a ś., blm., czynność cz. **Pokarmiać** ś.

Pokarmić, i, il, nied. **Pokarmiać**, † **Pokarmować** l. *spędzić pewien czas na karmieniu; nakarmić nieco, podkarmić, posilić nieco, dać podjęść, pożywić*: P. dziecię piersią (= *dać mu possać*). Przen.: To miejsce znane mi od dzieciństwa pokarmiało mnie wspomnieniami matki i jedynego pocałunku. Krasz. (= *podsycało, krzepiło*). 2. † P. *popasę w drodze*: Raz pokarmując w karczynie... Troc. Już czas było pokarmiać konie. Wys. Po drogach swe mają stanowiska, tam warzą, pokarmiają. Paszk. Dwanaście mil jechał, nie pokarmując. Syr. (= *bez popasu*). Dyjogienes, pokarmując w karczynie, widział przejeżdżającego Demostenesa. Lubom. P. ś. *pożywić ś., posilić ś., podjęść sobie*: A wezwaw wszech kapłanów, społu wypełniwszy post, pokarmili ś. B. Sz. Samiśmy także ś. pokarmiali i cedząc z owiej beczki, trochę popjali. Kacz. <Po + Karmić>

Pokarmienie, a, blm. l. czynność cz. **Pokarmić**. 2. † P. *pożywienie, pokarm*: Wszelkie ziele a wszelkie drzewo... aby sobie miał na P. B. Sz.

Pokarmienie się, a ś., blm., czynność cz. **Pokarmić** ś.

× **Pokarmny** p. **Pokarmowy**: Pokarmne naczynia. Sł. wil. <Od Pokarm>

† **Pokarmować**, uje, ował i P. ś. p. **Pokarmić**.

† **Pokarmowanie**, a, blm., czynność cz. **Pokarmować**.

† **Pokarmowanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Pokarmować** ś.

Pokarmowy, × **Pokarmny** przym. od **Pokarm** a) anat.: Przewód P. = *zaczynający ś. od ust, a kończący ś. na odbytnicy* (tractus cibarius s. intestinalis). b) fizj.: Gąszcz P., miazga pokarmowa = *potrawy w żołądku trawione* (chymus). c) mech.: Przyrząd P., rura pokarmowa = *rury zwracające do kotłów parowych wodę ogrzaną, od maszyny odchodzącą*. Łab. d) patol.: Cukromocz P. = *wydzielanie cukru w moczu po spożyciu pewnych potraw*. Biegunka pokarmowa (lenteria). Gorączka pokarmowa (febris lactea). <Od Pokarm>

† Pokarny 1. zasługujący na karę, karygodny, karalny: Postępkі pokarne. Sz. 2. przykładnie karzący: Pomsty pokarnej wyroki nieuchronne zgubę za zdradę ci gotują. Zim. 3. karny, kryminalny: O skardze pokarnej. Sz. (de querela criminali). <Po + Karny>

Pokarować, uje, ował spędzić pewien czas na karowaniu. <Po + Karować>

Pokarowanie, a, blm., czynność cz. Pokarować.

Pokarp, u, lm. y bot. (willughbeia) roś. z rodziny toinowatych.

Pokartować, uje, ował 1. spędzić pewien czas na kartowaniu: Za czasów Zygmunta Augusta roku 1569 senat polski z litewskim pokartował, a ministrom tegoż księstwa to, które przed unją z Koroną miejsce mieli, przysądono. Bobrow. 2. kartując poprzekładać; skartować, stasować: P. karty do gry. Przen.: Ludzi młodych, zdolnych do boju, wybrakował, których dla lepszego w sztukach rycerskich poloru między ówczonych swoich żołnierzy pokartował. Nies. 3. × P. ukartować, uplanować, ułożyć jedno po drugim; podcydować: Pokartowano wiele małżeństw. <Po + Kartować>

Pokartowanie, a, blm., czynność cz. Pokartować.

Pokarykaturować, uje, ował skarykaturować jedno po drugim. <Po + Karykaturować>

Pokarykaturowanie, a, blm., czynność cz. Pokarykaturować.

Pokasłać, a, ał p. Pokaszlać. <Po + Kasłać>

Pokaslenie, a, blm., czynność cz. Pokasłać.

Pokasliwać, uje, ywał, Pokaszliwać, † Pokasliwać kaszlać co chwila: Uspokojona już trochę, lekko pokasliując jeszcze, powstała z uśmiechem i usiadła przy oknie. Orzesz. <Po + Kasliwać>

Pokasliwanie, a, blm., czynność cz. Pokasliwać: Maszyna warczała, i wtórowało jej P. maszynistki. Prus.

Pokasować, uje, ował skasować jedno po drugim, poznać, podnożyć, pouchylać, pousuwać, pozwalać, poumieważniać: P. urzędy, szkoły. P. wyroki, testamenty, prawa. Kontrakty dane od księcia hetmana pokasował. Mat. P. marki na dokumentach. <Po + Kasować>

Pokasowanie, a, blm., czynność cz. Pokasować.

Pokastrować, uje, ował wykastrować jedno po drugim: P. konie, barany. <Po + Kastrować>

Pokastrowanie, a, blm., czynność cz. Pokastrować.

† Pokaszać, a, ał p. Pokoszać: (Smierć:) gdy ś. imę z kosą piaszać, chcę jich tysiąc P. Mist.

† Pokaszanie, a, blm., czynność cz. Pokaszać.

† Pokaszcząć, a, ał p. Pokostować: Od pokaszczanej twarzy niech płacą złoty jeden. L. Po kostem malowania pokaszczają, aby dłużej trwały. Sien. <Od Pokost>

† Pokaszczanie, a, blm., czynność cz. Pokaszcząć.

Pokaszlać, a, ał, Pokaszleć, † Pokasleć, Pokasłać pewną chwilę przekasłać. <Po + Kaszlać>

Pokaszlenie, a, blm., czynność cz. Pokaszlać.

Pokaszliwać, uje, iwał p. Pokasliwać: Kiedy niekiedy pokaszliuje. L.

Pokaszliwanie, a, blm., czynność cz. Pokaszliwać.

Pokasztelanić, i, il p. Pokasztelanować. Pokasztelanienie, a, blm., czynność cz. Pokasztelanić.

Pokasztelanować, uje, ował, Pokasztelanić pożyć kasztelanem. <Po + Kasztelanować>

Pokasztelanowanie, a, blm., czynność cz. Pokasztelanować.

† Pokasleć, e, ał p. Pokaszlać. L.

† Pokaslenie, a, blm., czynność cz. Pokasleć.

† Pokasliwać, uje, iwał p. Pokasliwać: W mówieniu często P. przykro jest. L. <Po + *Kasliwać, od Kasłać>

† Pokasliwanie, a, lm. a, czynność cz. Pokasliwać: Ustawiczne P. suche znakiem suchot. Krup. Często pokasliwania wielką sprawują niewygodę. Haur.

Pokatalogować, uje, ował 1. spędzić pewien czas na katalogowaniu. 2. skatalogować jedno po drugim. <Po + Katalogować>

Pokatalogowanie, a, blm., czynność cz. Pokatalogować.

Pokataplazmować, uje, ował 1. spędzić pewien czas na kataplazmowaniu. 2. położyć kataplazmami jedno po drugim. <Po + Kataplazmować>

Pokataplazmowanie, a, blm., czynność cz. Pokataplazmować.

Pokatechizmować, uje, ował p. Pokatechizować. <Po + Katechizmować>

Pokatechizmowanie, a, blm., czynność cz. Pokatechizmować.

Pokatechizować, uje, ował, Pokatechizmować 1. spędzić pewien czas na katechizowaniu. 2. pouczyć katechizmu jednego po drugim. <Po + Katechizować>

Pokatechizowanie, a, blm., czynność cz. Pokatechizować.

Pokatoliczyć, eje, ał poprzehodzić na katolicyzm. <Po + Katoliczyć>

Pokatoliczenie, a, blm. 1. czynność cz. Pokatoliczyć. 2. czynność cz. Pokatolicyć.

Pokatolicyć, y, ył ponawracać na katolicyzm. <Po + Katolicyć>

Pokatować, uje, ował 1. pożyć katem. 2. spędzić pewien czas na katowaniu. 3. skatować jednego po drugim a. jednego po bić po katowsku: Tak go pokatowali, że miejsce nie było na nową ranę. Troc. <Po + Katować>

Pokatowanie, a, blm., czynność cz. Pokatować.

Pokawałkować, uje, ował podzielić, pokrajać na kawałki: Co było sznurów do wieszania bielizny, wszystko zdjęto ze strychu i pokawałkowano. Wilcz. P. ś. porozpadać ś., podzielić ś. na kawałki. <Po + Kawałkować>

Pokawałkowanie, a, blm., czynność cz. Pokawałkować.

Pokawałkowanie się, a ś., blm., czynność cz. Pokawałkować ś.

Pokawęczyć, y, ał przeżyć pewien czas kawęcząc. <Po + Kawęczyć>

Pokawęczenie, a, blm., czynność cz. Pokawęczyć.

† Pokawić, i, il 1. a. † Pokawić ś. zart. pomylić ś.; niebacznie, nieroztropnie postąpić; popełnić błąd; pobłądzić; chybić; pokpić sprawę; poszkapić ś.; głupstwo zrobić, palnąć: Za późno poznał, że pokawił. Pot. Malarz pokawił. Pot. (= chybił portretu). Wiecznie on podrwi i pokawi. Chr. Ani jednego mu nie dali żołnierza, w czym pokawili pułkownicy znaczenie. Chr. Wiem ja, com zgrzeszył, com pokawił czynem swym, przetom zwał ś. twym nie godzien synem. Min. Męstwem w po-

trzebie najmniej nie pokawił. Mak. Zastawski był człowiek do boju niezdatny, bardzo sprawę popsuł, a sam się, jak mówili starzy Polacy, bardzo pokawił. Moracz. 2. *popścić, pokrzyćować, po-balanić, pokręcić, pomieszać*: Wszystko nam pokawili. Troc. Pokawides tę sprawę. Troc. Pokawili zamysły moje. Troc. Już ś. do woli naszej nakłaniali, gdy mój kolega zbytnią śmiałością wszystko pokawili. Troc. <Po + Kawić>

Pokawienie, a, blm., †**Pokawienie** ś. czynność cz. **Pokawić**.

Pokawienie się, a ś., blm. p. **Pokawienie**.

Pokaz, u, lm. y l. **pokazywać, okazanie**: Kupie nie ma towarów na P. Jej heroizm był tak potrzebny, że ś. powiększać i ubierać na P. nie potrzeboweł. Krasz. 2. *okazanie, objaw, pozór, oznaka*: Swoją najmniejszą P. łaski, postawą albo wzrokiem, chce, iżby za drogi skarb przyjmowali. Górn. 3. *pagadanka naukowa mająca za temat objaśnianie przedstawianego okazu*: Program pokazów ogrodniczych urządzanych dla uczniów ogrodniczych. <Po + *Kaz, KAZ>

Pokazać, że, zał, nied. **Pokazywać**, †**Pokazywać**, [Pokazywać] l. *dać zobaczyć; podać do obejrzenia, do oglądania*: Pokaż mi list. Troc. Pokaż, co masz w ręku. Raczy mi uprosić. Nawojce, u swego miłego, aby mi nie pokazywał groźnego oblicza swego. Naw. P. figę. Przen.: P. komu figę = wykwitować, odprawić go z kwitem, z niczym. P. łydki (= podkasawszy ś. wystawić je na widok). Pokazywać piersi, ramiona = obnażać je, gorsować ś., dekoltować ś. P. język = wysunąć, wywiesić, wystawić. P. zęby = wyszczerzyć. P. komu tyłek = wystawić, wypiąć, wypuczyć na kogo tyłek pogardliwie. P. rogi = nadstawić; stawić ś. hardo. P. pazury = wysunąć. Miesiąc wysoko... we mgle niecałe pokazywał oko. Mick. Przen.: P. pazury = ujawnić drapieżność, zapalczywość, gwałtowność. P. sztukę = dokazać sztuki, zrobić ją. Pokazywać sztuki = wyprawić, przedstawiać je widzom. P. czoło = stawić ś. odważnie, okazać męstwo, stawić opór. Pokazywać grymasy, kaprasy, fochy, fanaberje = stroić, wyprawić. Pokazywać po sobie, †z siebie = dać poznać po sobie, wydać ś., zdradzić ś. z czym: Pokazuje jawnie niechęć po sobie. Troc. Nie pokazujecież tego po sobie, żeście kontenci. L. Księżę halicki, pokazując z siebie, iż śmierci Wojsiłkowej nie był winien, z wielką tego żałością używał. Stryjk. 2. *okazać, objawić, wykazać, ujawnić, przedstawić, zaprezentować, zamaniestować, ukazać*: Kupiec pokazuje towary. Pokazał swoje umiejętności, sposobność. Troc (= wykazał ją, dowiódł jej). Pokazał mi w tym wielką łaskę. Troc (= wyświadczył). Pokaż sztukę i przeskocz ten rów! Pokazywać zuchą = udawać. Pokaż, co umiesz! P. odwagę, rozum. Pokazał wiele taktu w tej sprawie. Pokazywać co wszystkim za nowinę albo za dziw = po koleędzie co nosić. Kn. (= podawać). Śmierć pokaże, co kto ma. Prz. (= rozstrzygnie). I piórem i szablą pokazał, jak szczerze tej ojczyźnie służył. Nies. (= dowiódł, przekonał). Wasz oręż zwycięski pokazał światu, że i Polak zręczny. Karp. A ja wam pokażę, że tak nie jest! Głowo moja, dziś masz P., co umiesz. L. lżeś, Panie, pokazał miłosierdzie nad sierotą. Reym. Starałem ś., abym litewską historją nie z domniemania, ale z pewnych dowodów na świat pokazał. Stryjk. (= wydał na świat, puścił w świat, opublikował). Przyszłość to najlepiej pokaże. P. komu niechęć = dać mu ją uczuć. P. oczami, na migi = dać znać; dać poznać, porozumieć ś. oczami na migi. Ja ci pokażę! = ja ci dam, zobaczysz,

ja cię nauczę, ja ci sprawię. 3. *wskazać, ukazać*: P. kogo, co a. na kogo, na co palcem. Pokazywać kogo palcami = wytykać. Wódz pokazuje drogę do szturm. Pokaż mi, którzy mam iść. Przen.: P. komu drzwi = wyprosić go za drzwi. Przen.: P. komu drogę do złego (= nauczyć go złego, dać mu zły przykład). P. komu, jak ś. co robi = objaśnić, nauczyć, poinformować, obeznać go. Żądał, aby mu czytały pokazywali. Orzesz. Przen.: [Pokazywać komu na książce] = uczyć go czytać. P. ś. l. *dać ś. widzieć, pokazać ś., zjawić ś., stanąć na oczy, stanąć przed oczyma, przedstawić ś., ukazać ś., wystąpić*: Idź, niegodny synu, nie pokazuj mi ś. nigdy! L. Nie pokazuj mi ś. na oczy! Trzeba mi sukien uczciwszych, żebym ś. przynajmniej między ludźmi mógł P. L. Tylko ś. pokazał, już zniknął. Chrystus pokazał ś. uczniom swoim (= objawił ś.). We śnie pokazała mu ś. matka. Pokojowi wypadali, wołając: stary jegoś. pokazał! Niem. Matka nasza ojeu i wszystkim nam powiadała, że syn jej nieboszczyk Kajtetan widocznie ś. jej po śmierci pokazał. Karp. Na niebie pokazał ś. księżę, pokazały ś. gwiazdy. Na morzu pokazał ś. okręt, pokazała ś. piana. Na ciele pokazały ś. krosty, plamy. Krople rosy pokazały ś. na trawie. To ś. po mnie nie pokaże = daremnieby kto oczekiwał tego ode mnie; tak naiwnym nie będę, żeby to zrobić. × Na kim a. na kogo ś. to pokaże = kto tu okaże ś. winnym. Sł. wil. Nie ś. na nim a. na niego nie pokazało. Sł. wil. (= wyszedł bez plamy, bez zmyzy, na czysto, niesłusznie go posądzano). To ś. dopiero pokaże = dać ś. widzieć, zobaczyć, wyjdzie na jaw. Przen.: *znaleść ś., zachować, postąpić, spisać ś., popisać ś.*: Złe ś. pokazał w towarzystwie. Szlachetnie pokazał ś. w tej sprawie. Pokazał ś. takim, jakim jest = postąpił szczerze, otwarcie. 2. *zrobić ś., utworzyć ś., powstać, pojawić ś.*: Pokazała ś. z tej mieszaniny szara masa. Przen.: *Cóż ś. z tego pokazało?* (= jaki był rezultat tego?). Stał ś. pokazuje, że... (= wynika, jasnym jest, wypływa). Pokazuje ś., że... = widać, widocznie, snadź, z tego wypadła, wynika, że...: Pokazuje ś., że ludziom nie zawsze można ufać. 3. *popisać ś., wyjechać na popis, wystąpić, wysadzić ś., postawić ś., zaimponować*: Miał dostatki, a nie pokazywał ś. z niemi jedno tam, gdzie było tego potrzeba, na zjazdach, przed cudzoziemcami. Star. Tam ś. pokazywał, gdzie nikt nie widzi, albo gdy nie trzeba; gdy trzeba, nie widać go. Kn. (= śmiały bez przeciwika). Tu ś. pokazał! Nie pokazuj ś., czymes nie jest. Kn. Lubi ś. czasem P. (= być hojnym, wspaniałomyślnym). 4. †P. ś. za kogo, za co, kim, czym = udać kogo, co, odegrać czyją rolę: Manichejczyk ten za uczonego bardzo pokazywał ś. Skar. Pokaż ś. wesołym. Troc. Pokazuje ś. wielce być ucieszonym, zasmuconym z tego. Troc. 5. [P. ś.] *zdawać ś., zdać ś.*: Przychodzi do niej dziki zwierz, kładzie głowę na kolanach; pokazywało się, jakby co od ni potrzebował. <Po + Kazać>

†**Pokazale** przys. od **Pokazały**. Troc.

Pokazalny do pokazania, mogący być pokazanym. L. <Od Pokazać>

†**Pokazałość**, i l. blm. rz. od **Pokazały**. 2. lm. i = a) *pozór, złudzenie*. b) *obraz przedmiotu w umyśle, pojęcie, wyobrażenie oderwane*: Rozum tworzy sobie wyobrażenia ogólne, uważając je jako pokazałości i cienie oderwane od wszelkiej innej rzeczy. Cyan. <Od Pokazały>

†**Pokazały** l. *pokazywać, okazały, wspaniały, wystawny, imponujący, pompatyczny, parady*: Miał

wiele nad insze hetmany, nad przeważne w enotach pokazał pan. Groch. Początek ma być dobry, pilny, P. Kn. (na początek ś. trzeba popisać. Kn.). 2. *pozorny, ułudny*: Różnica między poziomem prawdziwym i pokazałym. Jak. J. <Od Pokazać>

Pokazanie, a i, b.m., czynność cz. Pokazać: Na P. rzecz dana od kupca, próba, na oglądanie. Kn. Nie mam towaru na P. (= na pokaz). Dziękuję za P. nam drogi, towaru tego. Troc. P. listów, dowodów, munimentów. Troc. Na P. ułomności ludzkiej. Troc (= *wykazanie, stwierdzenie, dowód*). Wielkie bóstwa swego P. uczynił Jezus, gdy wodę w wino przemienił. Skar. 2. †P. *odsłona, scena w sztuce teatralnej*: P. pierwsze, drugie, trzecie w akcie komedijnym. Troc.

Pokazanie się, a ś., b.m., czynność cz. Pokazać ś.

Pokaziciel, a, lm. e ten, co pokaził. Troc. <Od Pokazić>

†**Pokaziciel, a, lm. e p. Pokazywacz:** Historia... przykład obyczajów i przyrodzenia ludzkiego, spraw P. Papr. <Od Pokazać>

Pokazicielka, i, lm. i forma ż. od Pokaziciel.
†**Pokazicielka, i, lm. i forma ż. od †Pokaziciel.**

†**Pokazić, i, il, [Pokazić] skazić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach, popsuć, pomarnować, uszkodzić, poniszczyć, zniweczyć, poburzyć:** Pokaził twierdząc nad rzeką, by lepszy przystęp miał do miasta. Biel. M. Dopuszczę na was bestje leśne, które i was i dobytek wasz pokażą a zamordują. Leop. Przez styczeń i luty tego roku sady kwitnęły, ale marca wszystko pokaził mróz. Biel. M. Czym sobie chciał naprawić, tym więcej pokaził. Rej. Wojska pokaziły wiele zbóż, iż ludzie mało co mieli żać na polu. Biel. M. Pokaził drogę lud twój. Bud. Na zamku im strzelbę i obronę pokaził. Murin. Zwłaszcza nowe testamenty, które tak są pokazone, pofalszowane, że nie wiem, jeśliby co mogło być gorzej pokazanego. Bud. Chociaż rozumu kęs nauką wraszisz, ale złym wychowaniem wszystko wnet pokazisz. Rej. Wszakże i to czynią, okrucieństwa serca jego (Holofernesa) uskromić nie mogli: bo i miasta ich pokaził i gaje ich wyrąbał. Wuj. Obłudne serce wszystko pokaziło. Kochan. [Wydrukowawszy jedną książkę z mych starych szpargalów, zalepili oni sobie pokazane okna] (= *porozbijane, potłuczone*). 2. sąd = *przekupić*: *Depravata iudicia*, pokazane sądy, w których jakoby dary, pochlebstwo a. moc z gwałtem panują, sprawiedliwość wywołana jest. Mącz. 3. *Testes refellere*, P. świadki, okazać, że ich świadectwo wedle prawa nie może być przyjęte. Mącz. (= *odrzucić świadków*). <Po + Kazić>

[**Pokazja, i, b.m., Pokazka, Pokazka**] *pokazanie, pokaz*: Siad i napisal páre słów na pokazję (= *na próbę*). <Po + *Kazja, KAZ>

[**Pokazka, i, lm. i]** p. **Pokazja**: Wydłubał ty świni oczy i wzion ojcu na pokazkę. <Po + *Kazka, KAZ>

†**Pokazować, uje, owal i †P. ś. p. Pokazać:** Pijane sługi dzieciom swym pokazowali Spartańskie, chcąc, by sprośność pijaństwa wczas znali. Sęp. Walgierz Wdały może ś. w Tyńcu P. Sienk. Tedy mu ś. wołę nie P. Sienk.

†**Pokazowanie, a, b.m., czynność cz. Pokazować.**

†**Pokazowanie się, a ś., b.m., czynność cz. Pokazować ś.**

[**Pokazunek, nku, b.m.**] *pokazanie, znak, dowód*: Djabli napisali list i dali Klimasowi na P. synowi, ze ociee jego juz wyzwolony. Napisali list na P. synowi. <Od Pokazać>

Pokazywacz, a, lm. e, †Pokaziciel ten, co pokazuje: Owi pokazywacze, wzięwszy ś. za łby, kończyli bójkę na ulicy. Byk. <Od Pokazywać>

Pokazywać, uje, ywał i P. ś. p. Pokazać. 2. [P. kogo, na kogo] = *być do kogo podobnym, przypominać kogo*: Pokazuje ojca. Może my go jeszcze na księdza namówimy, kiedy tak na duchownego pokazuje. Kow.

Pokazywanie, a, b.m., czynność cz. Pokazywać.
Pokazywanie się, a ś., b.m., czynność cz. Pokazywać ś.

†**Pokaznić, i, il skarad, zgrozić:** Krzywi pokaznieni będą, a siemię niemiłościwych zaginie. Ps. flor. Od mocy ręki twojej ja jsem zszedł; prze lichotę pokaznił jeś człowieka. Ps. flor. <Po + Kaznić>

Pokaznie przys. od Pokazny: Przebrał ś., żeby pokazniej jakoś wjechać do stolicy. Krasz.

†**Pokaznienie, a, b.m., †Pokazń czynność cz. Pokaznić:** Przyjmiecie P., bo sнадź rozniewa ś. gospodyni, i zginiecie z drogi prawej. Ps. flor. (= *ćwiczenie, naukę*).

[**Pokaznik, a, lm. i]** *palec wskazujący.* <Od Pokazny>

Pokazność, i, b.m. rz. od Pokazny.

Pokazny okazały, poczesny, wydatny, duży, wpadający w oko, imponujący, zwracający uwagę: Pomimo lat 50, pokaznym był jeszcze. Krasz. Jedną z pokazniejszych izb kież kazał zostawić pustą. Krasz. Borsuk spasiony, wcale P. zwierz. Pol. Nos ma P. Kaczk. <Od Pokazać>

†**Pokazń, i, b.m. p. Pokaznienie.** Ps. flor.

Pokazenie, a, b.m., czynność cz. Pokazić.

[**Pokazka, i, b.m.] p. Pokazja.**

[**Pokacie, a, lm. a]** 1. *najdalsze, najgłębsze miejsce w piecu chlebowym. 2. miejsce poczesne za stołem w rogu izby, gdzie w wigilję Bożego Narodzenia stawiają na ławie potrawę kucję i gdzie sadzają gościa. 3. zakątek, zaułek, partykularz.* Pol. <Po + *Kacie, od Kąt>

Pokad przys. póki, dopóki; po jaki czas a. po jakie miejsce, do jakiego czasu a. miejsca; jak długo; jak daleko; dokąd: Nie zapomnę tego, P. będę żył. Pokad mi iść kazesz? P. ś. bawić będziesz? Troc. Pokadze = *dopóki, póki*. Pokadze będzie ś. wywyższał nieprzyjaciela nade mną? B. B. Bellona! a pokadze twa wściekłość szalona okrutnie nieszczęśliwy lud nasz niszczyć będzie? L. Do P. duch w ciebie, wieczna przyjaźń. L. (= *póki tyłko*). Potąd — P. = *póki — póty*. Potąd tu zostaniesz, P. nie zapłacisz. Troc. <Po + *Kad, K>

Pokakać, a, ał (o bocianie) *spędzić pewien czas na kąkaniu, poklekotać.* <Po + Kakać>

Pokąkanie, a, b.m., czynność cz. Pokakać.

Pokąkoleć, eje, ał (o wielu) *poobracać ś. w kąkol.* <Po + Kąkoleć>

Pokąkolenie, a, b.m., czynność cz. Pokąkoleć.

Pokąpać, ple, pał i. pewien czas przepędzić na kąpaniu. 2. wykapać jedno po drugim. P. ś. użyć przez pewien czas kąpieli. <Po + Kąpać>

Pokąpanie, a, b.m., czynność cz. Pokąpać.

Pokąpanie się, a ś., b.m., czynność cz. Pokąpać ś.

Pokąpielny, Pokąpielowy po kąpieli powstający: Patol.: Osutka pokąpielowa (psudracia thermalis). <Po + Kąpielny>

Pokapielowy p. **Pokapielny**: Spoczynek P. < Po + Kapielowy >

Pokasać, a, ał, † **Pokęsać**, † **Pokąsić**, † **Pokęsić** *kąsając pokalecząc jednego po drugim; pogryźć*: Pchły, komary całego mię pokasady (=pokęły). P. s. *kąsając s. wzajemnie pokaleczyć s.; pogryźć s.* < Po + Kasać >

Pokasanie, a, blm., czynność cz. **Pokasać**.

Pokasanie się, a s., blm., czynność cz. **Pokasać s.**

† **Pokąsić**, i, il i † P. s. p. **Pokasać**.

† **Pokąszenie**, a, blm., czynność cz. **Pokąsić**.

† **Pokąszenie się**, a s., blm., czynność cz. **Pokąsić s.**

† **Pokątnica**, y, lm. e forma ż. od **Pokątnik**.

Pokątnie przys. od **Pokątny**: Mając żołąd piękna i cnotliwa, P. s. umizga. L. I żli, jeśli co poczynają, wszystko to P. czynią. Sekl. Opowiadał słowo boże nie P., ale jawnie. Damb.

† **Pokątnik**, a, i. † P., lm. cy = a) *człowiek pokątny, kryjący s. po kątach*: Sami s. odszczepieńcy wydają, że nie są powszechnicy, ale pokątnicy. Wuj. b) *podmawiacz, podszeptywacz, szemracz, zausznik; obmówca*. Głos. 2. lm. i zool. (blaps) *chrząszcz nierównoczołnkowy, mącznikowaty*. < Po + Kątnik >

Pokątność, i, blm. rz. od **Pokątny**: Znak umyślnej kradzieży jest P. albo skryte rzeczy uniesienie lub onejże zaprzeczenie. Ostr. W tym czasie piękna Barbara cieszyła swoją tęsknotę i P. swego przybytku nadzwyczaj gorliwą pobożnością. Szaj.

Pokątny i. † P. *znajdujący s. po kątach, kątowny, węgielny*: Kamień P. Bz. 2. *tajemny, potajemny, skryty; po kątach mający miejsce, odbywający s.; poboczny, podejrzany, nieprawny, bojący s. światła dziennego, jawności; odosobniony, samotny*: Ci, którzy s. z porządne małżeństwa nie rodzą, ale z pokątnego złączenia. Petr. Pijaństwo tak jawne, jak i pokątne. Rej. Prawda ma być jasna, ale nigdy nie pokątna. Rej. Pokątne szept z panią. Troc. P. chleb smaczny. Troc. Nie daj tego, Boże, aby była rzecz powinna sprawować s. każdemu z jego suspicji pokątnej. Tarn. J. Uchodzili kryjomym i pokątnym obyczajem. Skar. Jawa, a nie pokątna nauka jest moja. Skar. Słychać wokoło pokątne szemrania. Brodz. Pokątne knowania, intrygi, miłostki. Powoli z latami pewne światło na tajemnicę pokątnych krzątań Zembrzyńskiego padać zaczęło. Krasz. P. rzemieślnik. Troc (= *niecechowy, fuszer, partacz*). P. doradca. Małżeństwo jest nieważne, jeżeliby kto zawarł ślub P., to jest bez asystencji lub pozwolenia własnego proboszcza. Kras. A. W pokątne robótki wdawać s. nie pozwolę. Krasz. Pokątnym mieszkaniem daje s. okazja do złego mniemania. Skar. Intrygi pokątno-domowe. < Po + Kątny >

Pokędzierzawić, i, il, **Pokędzierzyć** *poskręcać, pozwiąć w kędziory*: P. włosy. P. s. *poskręcać s., pozwiąć s. w kędziory*. < Po + Kędzierzawić >

Pokędzierzawienie, a, blm., czynność cz. **Pokędzierzawić**.

Pokędzierzawienie się, a s., blm., czynność cz. **Pokędzierzawić s.**

Pokędzierzenie, a, blm., czynność cz. **Pokędzierzyć**.

Pokędzierzenie się, a s., blm., czynność cz. **Pokędzierzyć s.**

Pokędzierzyć, y, ył i P. s. p. **Pokędzierzawić**. < Po + Kędzierzyć >

1. † **Pokęsić**, i, il i † P. s. p. **Pokasać**. 2. *podgryzać, pougryzać*: Liszka, iżby nie sama tylko była kęsa (kusa), radziła inyszmy, aby sobie także ogony pokęsiły. L. < Po + *Kęsić, KĘS >

Pokęszenie, a, blm., czynność cz. **Pokęsić**.

† **Pokęszenie się**, a s., blm., czynność cz. **Pokęsić s.**

Pokętnarować, uje, ował *poustawiać na kętnarach*: P. beczki. < Po + Kętnarować >

Pokętnarowanie, a, blm., czynność cz. **Pokętnarować**.

1. [Poki, ów, blp.] *ospa; ślady po szczepionej ospie*. < Nm. Poeken >

2. [Poki] przys. *póty, dotąd*: P. sła granica. < Po + *Ki, K >

† **Poki** p. **Póki**: Tobie, Panie, pokim żyw, ja muszę dziękować. Kochan.

[**Pokicać**, a, ał] *powalać, pobrukać*. [P. s.] *powalać s., pobrukać s.*: Jak sie to pokicało! (o dziecku). < Po + Kicać >

[**Pokicanie**, a, blm.] *czynność cz. Pokicać*.

[**Pokicanie się**, a s., blm.] *czynność cz. Pokicać s.*

Pokichać, a, ał *spędzić pewien czas na kichaniu*. P. s. *skichać s. kolejno, jeden za drugim*: A nas tatuś nie taki, kupił dzieciom tabaki; a dzieci s. pokichały, poszły za piec, pozdychały. < Po + Kichać >

Pokichanie, a, blm., czynność cz. **Pokichać**.

Pokichanie się, a s., blm., czynność cz. **Pokichać s.**

[**Pokidanka**, i, lm. i] *nazwa krowy*. < Od Po + *Kidanka, od Kidany, KID >

[**Pokie**] przys. p. **Pokiel**.

[**Pokiej**] przys. p. **Pokiel**.

[**Pokiel**, **Pokiej**, **Pokie**, **Pokil**, **Pokieła**, **Pokila**, **Pokla**, **Poklo**, **Poko**, **Pokójl**], † **Poko** przys. *dokąd, dopóki, póki*: Lepiej zawczasu zrobić porachunek ze sumieniem i zawróćcie, póki czas, P. insi nie przyjdą. Ork.

[**Pokieła**] przys. p. **Pokiel**: P. Bóg daje zdrowie. Ork. Stara gruntu nie puści, P. żyć będzie. Ork. Dobrze, P. buki wożą fabryce. Ork. Będę szukał pracy, P. nie najdę. Ork. Brońcie nas i opiekujcie, P. ino zdolecie, a my za wami wszyscy, do jednego. Ork.

Pokiełbasić, i, il *posp. pokręcić, pokrzyćwać, poplątać, pogmatwać*. P. s. *posp. pokręcić s., pokrzyćwać s., poplątać s., pogmatwać s.*: Kiedy s. komu w głowie pokiełbasi, a z serca robi s. jajecznicę, to na to niema innego lekarstwa, tylko dobra tabaka. Kaczk. < Po + Kiełbasić >

Pokiełbaszenie, a, blm., czynność cz. **Pokiełbasić**.

Pokiełbaszenie się, a s., blm., czynność cz. **Pokiełbasić s.**

Pokiełkować, uje, ował *kiełkując potrwać pewien czas*. < Po + Kiełkować >

Pokiełkowanie, a, blm., czynność cz. **Pokiełkować**.

Pokiełzać, a, ał p. **Pokiełznać**. < Po + Kiełzać >

Pokiełzanie, a, blm., czynność cz. **Pokiełzać**.

Pokiełznać, a, ał, † **Pochelznać**, **Pokiełzać okiełznać** *jednego po drugim*. < Po + Kiełznać >

Pokiełzanie, a, blm., czynność cz. **Pokiełznać**. [P. s.] *poślizgnąć s.* < Po + Kiełznąć >

[**Pokiełznięcie się**, a s., blm.] *czynność cz. Pokiełznać s.*

Pokiepkować, uje, ował spędzić pewien czas na kiepkowaniu. <Po + Kiepkować>

Pokiepkowanie, a, blm., czynność cz. Pokiepkować.

Pokier, a, blm. rodzaj gry w karty.

[Pokiera] przys. *kędy, którądy.*

Pokieraszować, uje, ował porobić szramy wielu kolejno a. jednemu w wielu miejscach, pokarbować, pociąć, porąbać, popłatać, poranić: P. twarz w pojedynku. Przen.: Traktaty pokieraszowane (= *poobcinane, poskracane*). P. *ś. pokieraszować siebie nawzajem, pokarbować ś., pociąć ś., porąbać ś., popłatać ś., poranić ś.* <Po + Kieraszować>

Pokieraszowanie, a, blm., czynność cz. Pokieraszować.

Pokieraszowanie się, a ś., blm., czynność cz. Pokieraszować ś.

Pokiernozić, i, il, Pokiernożować spędzić pewien czas na kiernożeniu. <Po + Kiernozić>

Pokiernożować, uje, ował p. Pokiernozić.

Pokiernożowanie, a, blm., czynność cz. Pokiernożować.

Pokiernożenie, a, blm., czynność cz. Pokiernożać.

1. Pokierować, uje, ował 1. kierując poprowadzić: P. sprawę, interes. Tu wola decyduje, ale rada nią. P. może. Bał. Dobrze pokierował sprawami pozostałej wdowy (= *zarządził*). Dobrze pokierował swe dzieci (= *wychował kierując*). Pokierował syna na księdza (= *wykierował, wypromował*). **2. spędzić pewien czas na kierowaniu:** P. kofimi. P. *ś. pokierować swoim losem, zarządzić ś.; kierując ś., zdobyć sobie stanowisko:* Umiął *ś. dobrze P. na świecie.* <Po + Kierować>

2. Pokierować, uje, ował grać w pokiera. <Od Pokier>

1. Pokierowanie, a, blm., czynność cz. 1. Pokierować.

2. Pokierowanie, a, blm., czynność cz. 2. Pokierować.

Pokierowanie się, a ś., blm., czynność cz. Pokierować ś.

[Pokiew, kwi, blm.] *zła droga i złota.*

[Pokikłać, a, ał] *pokręcić, pomotać, powikłać.*

[Pokikłanie, a, blm.] *czynność cz. Pokikłać.*

Pokiksować, uje, ował spędzić pewien czas na kiksowaniu. <Po + Kiksować>

Pokiksowanie, a, blm., czynność cz. Pokiksować.

Pokikutać, a, ał kikutając powlec ś., pójść; posztykutać ś. <Po + Kikutać>

Pokikutanie, a, blm., czynność cz. Pokikutać.

[Pokil] przys. p. **Pokiel:** P. *bedom grać.* Wysp. P. — *potył = dopóki — dopóty.*

[Pokila] p. **Pokiel.**

Po kilkakroć przys. p. Pokilkakrotnie. <Po + Kilka + Kroć>

Pokilkakrotnie przys. od Pokilkakrotny, po kilkakroć, po kilka razy, kilkakrotnie: Miał *cierpliwość P. odczytywać i zastanawiać ś. nad znaczeniem każdego ustępu.* Zdziech.

Pokilkakrotny po kilkakroć powtórzony, kilkakrotnie powtarzający ś., kilkakrotny, kilkorazowy. <Po + Kilkakrotny>

† **Pokinać, nie, nął, [Pokinać]** co = *porzucić, poniechać, zaniechać, opuścić; odejść czego:* Co nie możesz utrzymać, pokiń *dobrowolnie.* Min. Leszek księstwo pokinał, żeby Goworka nie oddalić. Opal. Pokiń *żale i płacz swój, Andromacho!* Bardz. Wy *męskiego umysłu niewieści pokińcie*

placz. Min. Pokinawszy *swą Minerwę i za broń ostrą ś. ujawszy, od pulpita do bębnow, od pióra do piki, stanął między ogromnie Marsowemi szyki.* Tw. [P. *robotę, strony rodzinne*]. Przen. † P. *czym = odrzucić co, pogardzić, wzgardzić czym:* Moskwiem *przymierzem postanowionym z Zygmuntem pokinał i gorącą wojnę przedsięwziął.* Biel. M. Pokinał *tym urzędem, światem.* Troc. 2. co, *czym = kiwnąć, skinać:* Na znak swej zgody *głowy razem pokinał, długie unosząc brody.* [P. *ręką, głową*]. <Po + Kinać>

Pokinięcie, a, blm., czynność cz. Pokinać.

Pokipieć, i, ał zająć pewną chwilę kipieniem. <Po + Kipieć>

Pokipienie, a, blm., czynność cz. Pokipieć.

Pokiprować, uje, ował spędzić pewien czas na kiprowaniu. <Po + Kiprować>

Pokiprowanie, a, blm., czynność cz. Pokiprować.

Pokisić, i, il p. Pokwasić. <Po + Kisić>

Pokisieć, eje, ał p. Pokisnąć. <Po + Kisieć>

Pokisienie, a, blm., czynność cz. Pokisieć.

Pokisnąć, śnie, śl, Pokisieć skisnąć kolejno, jeden po drugim. <Po + Kisnąć>

Pokiszenie, a, blm., czynność cz. Pokisić.

Pokisnięcie, a, blm., czynność cz. Pokisnąć.

Pokitować, uje, ował okitować, zakitować jedno po drugim: P. *szyby, okna, szpary.* <Po + Kitować>

Pokitowanie, a, blm., czynność cz. Pokitować.

Pokiwać, a, ał 1. spędzić pewien czas na kiwaniu. 2. † P. p. **Pokiwywać:** Kto tam *pójdzie, zdziwi ś. bardzo i będzie pokiwiał głową swoją.* Leop. P. *ś. spędzić pewien czas na kiwaniu ś.* <Po + Kiwać>

Pokiwanie, a, blm., czynność cz. Pokiwać.

Pokiwanie się, a ś., blm., czynność cz. Pokiwać ś.

[Pokiwować, uje, ował] p. **Pokiwywać.**

[Pokiwowanie, a, blm.] *czynność cz. Pokiwować.*

Pokiwywać, uje, ał, [Pokiwować], † Pokiwać kiwać od czasu do czasu: Mówili tam *sobie, pokiwując głowami: a to wcale nie żarty.* Kaczk. <Po + Kiwować, od Kiwać>

Pokiwywanie, a, blm., czynność cz. Pokiwywać.

[Poklagać się, a ś., ał ś.] *splaszczyc ś.* <Po + Klagać ś.>

[Poklaganie się, a ś., blm.] *czynność cz. Poklagać ś.*

Poklajstrować, uje, ował powlec, pomazać, posmarować co klajstrem; zawalać, powalać klajstrem: Poklajstrował *okna, spary.* Troc. Oblepiając *okna, poklajstrowałem sobie ręce.* P. *ś. powalać ś. klajstrem.* <Po + Klajstrować>

Poklajstrowanie, a, blm., czynność cz. Poklajstrować.

Poklajstrowanie się, a ś., blm., czynność cz. Poklajstrować ś.

Poklamrować, uje, ował pospajać, pościagać klamrami, amkrami. <Po + Klamrować>

Poklamrowanie, a, blm., czynność cz. Poklamrować.

Poklapać, pie, pał spędzić pewien czas na kłapaniu. <Po + Kłapać>

Pokłapanie, a, blm., czynność cz. Pokłapać.

Pokłarować, uje, ował 1. skłarować jedno po drugim: P. *wina.* 2. *przen. wyklarować jedno po drugim, powyświetlać:* P. *sprawy.* P. *ś. skłarować*

ś.; przen. *wyklarować ś. kolejno, powyświetlać ś.* <Po + Klarować>
Poklarowanie, a, btm., czynność cz. **Poklarować**.

Poklarowanie się, a ś., btm., czynność cz. **Poklarować ś.**

Poklaseczek, czka, lm. czki p. **Poklask**: Chętka poklaseczków. Krasin. <Od Poklask>

Poklask, u, lm. i *klaskanie rękoma, oklask, bravo*; przen. *pochwała publiczna; względy, uznanie, przyklaskanie, aplauz*: Zyskał powszechny P. Dobija ś. poklasków a. o poklaski. Projekt jego zyskał ogólny P. Cichym uśmiechem dał P. tej sztuce. Mick. Arcydzieło, któreby... P. wzięło. Mick. Poklask rozbrzmiewa po okólnym lasku, i niewyraźne wołanie w poklasku. Żal. Zdr. **Poklaseczek**. <Po + Klask>

Poklaskać, ska a. *szece, skał spędzić pewien czas na klaskaniu*. <Po + Klaskać>

Poklaskanie, a, btm., czynność cz. **Poklaskać**. **Poklaskiwać**, uje, ował i. *klaskać raz po raz*: Widziałem skazanych, którzy szli na śmierć, wrzeszcząc i poklaskując. Krasin. 2. × P. kogo = *oklaskiwać*: Poklaskiwany od kogo. Wor. 3. †P. co = *napełniać klaskiem, trzaszczać, chlaskać*: Czarnymi chmury poklaskuje powietrze, *Jupiter, atras increpuit nubes*. Żebr. <Po + *Klaskiwać, od Klaskać>

Poklaskiwanie, a, btm., czynność cz. **Poklaskiwać**.

Poklasnąć, śnie, szał *pochwalić oklaskiem, przyklasnąć*: Świat mu cały ogromnie poklasnął. L. <Po + Klasnąć>

Poklasta, y, lm. y bot. (cameraria) *ros. z rodziny toinowatych*.

Poklasyfikować, uje, ował *pojęciowo pouporządkowywać, porozdzielać na klasy, poukładać według klas, pogatunkować*: Wszystko spisane, poklasyfikowane, podzielone na grupy i kategorie. Chł. Nie zajrzał mu teraz do głębi duszy i porozbiarać. P. wszystkie jego wady i niewady, co tam ś. zbierze szeregów, co dziwactw, co uprzedzeń? Bart. <Po + Klasyfikować>

Poklasyfikowanie, a, btm., czynność cz. **Poklasyfikować**.

Poklasztorny *pozostały po klasztorze; który mieszkał w sobie niegdysz klasztor*: Gmach, majątek P. Tu i owdzie znajdują ś. jakieś budowle zaniebane, domy poklasztorne. <Po + Klasztorny>

Poklaśnięcie, a, btm., czynność cz. **Poklasnąć**.

Poklat, u, lm. y i. †P., †**Pokletnica** *daszek, zasklepienie, przykrycie klecone, budka, pawilon, klatka; szranki, sztachety*: Przechadzki zapuszczają winem a. inszemi drzewki, aby tak była przechadzka, jako pod poklatem a. pod sieniami domowemi. Trzye. Latorośle, cheąc robić chłodnieę, jedne ku drugim przychyłaj, aby ś. na wierzchu zeszyły jakoby P. Trzye. Bania rośnie wysoko ku górze, gdy będzie miała przy sobie jakie drzewo a. płot a. P., za którym ś. pnie ku górze. Sien. Na odkryte mary bez poklatu ma być umarły włożony. Bz. *Jugum*, szranki na winnicach naksztań pokletnicy a. poklatu, po których ś. wino puszcza liściami i jagodami pokletnicę nakrywa. Mącz. *Tensa*, pięknymi oponkami nakryta kołbka a. P., pod któremi poganie swe świętości w procesję wynosili. Mącz. 2. [P.] *pawilon na statku pińskim, zwanym „dąb czarnobyłski“*: Ani powozu, ani porządnego poklatu, nawet i czółna, ani odzieży stosownej. Krasz. <Po + Klat>

Pokląć, klnie, kłaj i. *spędzić pewien czas na kł-*

ciu. 2. †P. *przekląć, zakląć, wykłąć, obarczyć kłatwą*: Nierozum, kto takowe dziecię poklnie, mówiąc: nie będzie z niego nic dobrego, nie zginie to swą śmiercią, nie uroście. L. Ojciec bez winy z miasta mię zbył i srodze poklął idącego, *hostili caput prece detestatur*. Żebr. <Po + Kłaj>

Pokłaskać, a, al *spędzić pewien czas na klaskaniu*. <Po + Klaskać>

Pokłaskanie, a, btm., czynność cz. **Pokłaskać**. **Pokłaskiwać**, uje, iwał *klaskać raz po raz*: Ową prostuchę brzydka piją, jak największy speejał, jeszcze sobie smakując i !pokłaskiwując. Pas. <Po + *Kłaskiwać, od Klaskać>

Pokłaskiwanie, a, btm., czynność cz. **Pokłaskiwać**.

Pokłaskwa, y, lm. y, **Kłascz**, [Kłascacz, Białorzytka] zool. (pratinea rubetra) *ptak wróblowaty zęhodzioby z rodziny drozdów*.

Poklecanie, a, btm., czynność cz. **Poklecić**.

Poklecić, i, il i. *sklecić jedno po drugim*: Mieszkają w chałupkach małych, nizezennie pokleconych. Łęcz. Mieszkańcy tullii ś. w naprędee pokleconych z tarcie szafasach. Rol. 2. *spędzić pewien czas na klecaniu*. <Po + Klecić>

Pokleić, i, il i. *na pewien czas zająć ś. klejeniem*. 2. *jedno po drugim posklejać, poprzyklejać, polepić*: P. papiery. Przen.: Trudno P. te wyrazy. Tyle tu sprzeczności, że nie wiem, jak to wszystko P. <Po + Kleić>

Poklejenie, a, btm., czynność cz. **Pokleić**.

[**Poklekiwać**, uje, iwał] *klekotać raz po raz*: Rozlewaly ś. łąki rudawe, po których brodziły bociany, raz wraz poklekujące. Reym. <Po + *Klekiwać, od Klek>

[**Poklekiwanie**, a, btm.] *czynność cz. Poklekiwać*.

Poklekotać, ta a. cze, tał, **Poklektać** *spędzić pewien czas na klekotaniu*. <Po + Klekotać>

Poklekotanie, a, btm., czynność cz. **Poklekotać**. **Poklektać**, ta a. cze, tał p. **Poklekotać**. <Po + Klekotać>

Poklektanie, a, btm., czynność cz. **Poklektać**.

[**Poklepacz**, a, lm. e] i. a. [**Poklepak**] *rodzaj placca*. 2. ser. <Od Poklepać>

Poklepać, pie, pał i. *spędzić pewien czas na klepaniu*. 2. [P., **Poklepić**] *rozklepać, rozgadać, obmówić*. Gwar. <Po + Klepać>

[**Poklepak**, a, lm. i] p. **Poklepacz**. <Po + Klepak>

Poklepanie, a, btm., czynność cz. **Poklepać**.

[**Poklepiać**, a, al] *obmawiać*. <Po + KLEP>

[**Poklepianie**, a, btm.] *czynność cz. Poklepiać*.

[**Poklepić**, i, il] p. **Poklepać**. <Po + KLEP>

[**Poklepie** lp. i lm.] p. **Poklepie**. <Po + KLEP>

[**Poklepienie**, a, btm.] *czynność cz. Poklepić*.

[**Poklepka**, i, lm. i] *obmowa, plotka*. <Po + Klepka>

[**Poklepnica**, y, lm. e] *młotek bednarSKI*. <Od

***Poklepnik**, od ***Poklepny**, od **Poklepać**>

Poklepywać, uje, ywał *klepać raz po raz*. <Po + Klepywać, od Klepać>

Poklepywanie, a, btm., czynność cz. **Poklepywać**

Pokleszczenie, a, btm., czynność cz. **Pokleszczyć** i **Pokleścić**.

Pokleszczyć, y, ył, **Pokleścić**, **Pokleśnić** *wyklezczyć jedno po drugim, potrzebić, pokastrować*.

<Po + Kleszczyć>

Pokleścić, i, il p. **Pokleszczyć**. <Po + Kleszić>

Pokleśnić, i, il p. **Pokleszczyć**. <Po + Kleszyć>

Pokleśnić, i, il p. **Pokleszczyć**. <Po + Kleszyć>

Pokleśnienie, a, bhm., czynność cz. **Pokleśnić**.

†**Pokletnica**, y, lm. 6 I. p. **Poklat**: *Jugum*, szranki na winnicach nakształt pokletnicy a. poklatu, po których s. wino puszcza liściem i jagodami pokletnicy nakrywa. Mącz. <Po + *Kletnica, od KŁAT>

Pokłęcie, a, bhm., czynność cz. **Pokląć**.

Pokłęczęć, y, ał *spędzić pewien czas na kłęczaniu*. <Po + Kłęczęć>

Pokłękać, a, ał I. *ukłęknąć kolejno, jeden po drugim*. 2. P. p. **Pokłęknąć**. <Po + Kłękać>

Pokłękanie, a, bhm., czynność cz. **Pokłękać**.

†**Pokłękiwać**, uje, iwał p. **Pokłęknąć**.

†**Pokłękiwanie**, a, bhm., czynność cz. **Pokłękiwać**.

†**Pokłękły który pokląkł, kłęczący**: Człowiek P. (= *kłęczęć*). Widać żalony wyraz pokłękłego męża, ręce ma rozciągnięte. Kochan. U nóg wozniczych ujęrzysz pokłękłego woła. Kochan. <Od Pokłęknąć>

Pokłęknąć, ęknie, ęknął a. akl, nied. †**Pokłękiwać** *przykłęknąć, ukłęknąć, paść na kolana*: Tedy ten człowiek pokląkł i pokłonił s. Bogu. B. Sz. Ze snu twardego ocknęła i pokłękła... Op. U grobu świętego pokłękawszy, modlił s. Skar. Tego miejsca nie minie, by P. nie miał. Paszk. Pokłęknałem na kolana moje i rozciągałem ręce moje ku Jehowie. Bud. Sromasz s. P. przed Zbawicielem twoim. Wuj. Szary, sam pozostawsz, ciężko westchnął, pas zdjął i przybierał s. do łoża, naprzód pokląkszy na modlitwę. Krasz. <Po + Kłęknąć>

Pokłęknięcie, a, bhm., czynność cz. **Pokłęknać**.

Pokłęsnąć, nie, snął *skłęsnąć kolejno, jeden po drugim*. <Po + Kłęsnąć>

Pokłęsniecie, a, bhm., czynność cz. **Pokłęsnąć**.

[**Poklicz**, y, lm. e] *oblawa, naganka*. <Ukr. poklić>

[**Pokliczenie się**, a s., bhm.] czynność cz. **Pokliczyć s.**

[**Pokliczyć się**, y s., ył s.] *poprawić s., popętnić, nabrać ciała*.

†**Poklinać**, a, ał, [**Poklinać**] *kląć bezustannie, przeklinać raz po raz*: I ty będziesz narzekała, lata swoje poklinała. <Po + *Klinać, KLN / KLE>

†**Poklinanie**, a, bhm., [**Poklinanie**] czynność cz. **Poklinać**. Tuch.

[**Poklito**, a, lm. a] *brona bez zębów*. <Ukr. pò-klit'>

[**Poklo**] p. **Pokiel**.

Poklon, u, lm. y bot. p. **Klon**. <Po + Klon>

Poklucie, a, bhm., czynność cz. **Pokluc**.

Pokluczenie, a, bhm., czynność cz. **Pokluczyć**.

Pokluczenie się, a s., bhm., czynność cz. **Pokluczyć s.**

Pokluczować, uje, ował, **Pokluczować**, **Pokluczyć**, **Pokominkować** *spędzić pewien czas na kluczkowaniu*. <Po + Kluczować>

Pokluczokwanie, a, bhm., czynność cz. **Pokluczokwać**.

Pokluczować, uje, ował p. **Pokluczokwać**.

Pokluczowanie, a, bhm., czynność cz. **Pokluczować**.

Pokluczyć, y, ył myśl. I. p. **Pokluczokwać**. 2. (o zajęcu) *ślad pomieszać na różne strony*. P. s. *połmatwać s., powikłać s., pokrzyćować s., popłatać s.*: Rzeczy s. powiązały, pokluczyły. Jez. <Po + Kluczyć>

Pokluc, uje, uł I. a. × **Poklwać** = a) *klucząc podziurawić; podziobać*: P. jabłka. b) *pojeść, pozjadać klucząc*: P. rozsypane ziarna. c) *spędzić pewien czas na kluciu*. 2. *powyłęgać*: Nasze kury poklucy i gesie jaja. **Pokluc s.** I. a. × **Poklwać s.** *podziobać s. wzajemnie*. 2. *powykłucwać s. kolejno*: P. s. z jaj. Zęby mu s. już poklucy (= *powyrzynały*). <Po + Kluc>

[**Poklukać**, a, ał] *pagadać*. <Po + Klukać>

[**Poklukanie**, a, bhm.] czynność cz. **Poklukać**.

× **Poklwać**, a, ał i × P. s. p. **Pokluc**: Kiedy zórawie polecą za morze, nie bywaj często, Pawełku, na dworze, aby na tobie nie poklwał skóry. Kochan.

× **Pokliwanie**, a, bhm., czynność cz. **Pokliwać**.

× **Pokliwanie się**, a s., bhm., czynność cz. **Pokliwać s.**

Pokluczenie, a, bhm., czynność cz. **Pokluczyć**.

Pokluczyć, y, ył *pozwiązać, pozlepiać w klaki*: Drobne koniki z pokluczoną grzywą. Grusz. <Po + Kluczyć>

Pokład, u, lm. y I. †P. *pokładanie, poskładanie, powalenie, słanie po ziemi; postać tego, co jest rozszlane, rozpostarte*: Bruków pokładem wielki bity gościniec torowały. Przyb. Kędy krok swój zwinął, przez krwawą zawody siał smutnym gmin pokładem oręż śmierciorody. L. (= *pokotem, pokosem, powalem, pomostem*). Na nikczemne uderzenie gromady za jednym ciosem ściełcie na pokłady. Chr. Żęto na pokłady (= *nie wiążąc snopów, lecz kłaiąc zżęte zboże; na pokosy*). P. roli, pokładanie roli. L. 2. *poziome rozłożenie czego; rozkład, położenie, sytuacja, pozycja; rzecz poziomo rozłożona* = a) P. w budowaniu powszechnie, *stratum*. Kn. P. miejsca, położenie, sytuacja. L. P. gór, dolin mile rozmaity. Przyb. Sam P. miejsca straszny z swej postaci. Chr. Blacha leżąca na pokładzie żywicy. Śeh. (= *warstwie, podkładzie*). b) *podłoga, pomost, łożo, piętro, przęsto, [pulup, sufit]*: Pomosty czyli pokłady z drzew. Łs. Piętro, przęsto, P. Kn. P. mostowy. Troc. P. na bagnisku. Troc (= *grobła*). Zdało s., jakoby nie tylko już ludzie, ale i ściany i tło a P. dźwięk wydawały. Leop. P. drzewiany wkoło. Leop. P. okrętowy (= *pomost*). Kazał tych nieszczęśliwych wynieść na P. okrętowy, aby ich na dnie woda nie zaląła. L. c) *warstwa, szychta, ślój mniej więcej poziomy*: Porządek różnych pokładów ziemi i kamienia, nim s. do soli dostanie, jest następujący. L. P. belek. W dolnych warstwach czyli pokładach jaskiń spotykano, obok kości rozrzuconych w nieładzie, ślady pracy ludzkiej, obrzezki krzemienne, pierwotne narzędzia kamienne. Paw. Natrafiamy na ogromne zwłok organicznych pokłady. Śniad. J. Ale tam same tylko szkieletów pokłady. Garcz. †Pokłady zmarłych = *zwłoki złożone*. Uczciwość wyrządza!i onemu pokładowi świętemu. Wys. Życie położymy przy grobach, przy ołtarzach i pokładach drogiech braci naszych. Tw. Nastąpił sejm koronacyjny, gdzie drogie pokłady święto Władysławowe między wielkie dziady najpierwej wnieść przystało. Tw. d) *ustoiny, osad, zgręzy, fusy, lagier*: P., ustoiny, co s. układa, ustawa. L. Wino, przedtym mętne, staje s. klarowne; wtenczas tworzy s. pierwszy P., zwany lagier, z istot osiadających na dnie. L. e) = a) *podkład, podłoże; fundament, grunt, podwalina, podstawa*: P., rzecz pod czym położona, podłożona. L. P. pod człowiekiem nieczystym nieczysty będzie aż do wieczora. Leop. (siodło. Leop.). Tyś P. wszego stworzenia. Pśń. f) [P.] *podściółka, ściółka*: Trawa na P.

dla krów. 3. × P. skład, depozyt, zbiór rzeczy składanych, skarb, skarbiec, skrzynia: Nie dufaj w złoto i w żadne pokłady, każdej godziny obawiaj się zdrady. Kochan. Bogactw Krezusowych ani pokładów Midy nie pragnę. Koch. W. Dobytki są w stadzie i złoto w pokładzie. Rybał. Wielkich pieniędzy wielka troska naśladowe, a im człowiek w pokładzie swoim więcej czuje, tym jeszcze więcej pragnie. Kochan. Do każdej sprawy jest rzecz bardzo potrzebna mieć pieniądze w pokładzie. Baz. Siedział w pańskiej radzie, co mu większą cześć niosło, niż złoto w pokładzie. Kochan. Aleś wszystkie wyłał swe pokłady prze sławę domu swego, prze pożytek rzeeczypospolitej. Kochan. Troistym zamkiem ciężkie waruj pokłady. Zabł. Każdy z nich ma w pokładzie do kilkudziesiąt tysięcy. Pien. Nie wierz żaden fortunie, nie ufaj w pokłady, a na każdą godzinę spodziewaj się zdrady. Jag. Nie skarbcie sobie tam, kędy złodzieje wykopywają i kradną pokłady, gdzie skarb od molów i od rdzy niszczy, lecz w niebie, gdzie się nie trzeba bać zdrady. Odim. P. czyj u siebie chować. Troc. Te bogactwa, o których rozumiemy, jakoby nasze były, są tylko pokładem, który nam fortuna na niejaki czas do rąk złożyła. L. Ganią tych, co długów płacić nie chcą, a ogradzają niewdzięczność ludzi, którzy pokładu tego oddać Opatrzności nie chcą, którego im na czas tylko powierzyła. L. Pismo, akt, zapis pokładu. Bobr. 4. [P.] = a) pole przybrane. b) jaje położone w nasadzie. c) w lm. jajecznica dobrze okraszona. 5. † P. ofiara. 6. † P. opona wozowa płócienna a. skórzana, plandeka. × 7. anat.: P. mięsny, tłuszczowy. 8. geol., gór. masa ciała kopalnego w tonie ziemi jako warstwa, żyła, skład. Łab. Pokłady jurajskie, weldzkie. 9. patol.: P. błonicy, nalot błonicy, P. modzelowaty na skórze. < Po + Kład, KŁAD >

Pokładacz, a, lm. e *oprawca, który był pokłada przy trzebieniu, wałaszeniu.* < Od Pokładać >

[Pokładaczka, i, lm. i] *praca lub czas pokładania roli.* < Od Pokładacz >

Pokładać, a, al i. p. Położyć. 2. układać *prze-mocą, aby leżał spokojnie:* a) P. kogo dla wymierzenia mu plag. [On jesce nie pokładany.] b) P. zwierzę, *bydłę=trzebić, kastrować, kleśnić:* U wólów samiec cały—byk; pokładany—wół. Kluk. P. konia = *wałaszyć.* U koni samiec cały—ogier; pokładany—koń. Kluk. 3. *kłaść równo z ziemią, słać po ziemi, obalać, tłuc:* Wiatr łamał lasy, pokładał drzewa bardzo wielkie, z korzeniami je wyważając. Łęcz. Deszcz, wiatr pokłada zboże. Troc. 4. *rolę = po raz pierwszy ją orać płytko a szeroko:* P. rolę, podkładać, skiby wywrać. L. W Podgórzu krakowskim rolę ugorowaną naprzód pokładają a. podkładają, potem odwracają a. uwracają. L. Trzeba uważać, jak chłop orze i pokłada rolę i jak na niej równo skiby składa. Haur. 5. † P. co u kogo, w depozyt u niego składać. Kn. (= *umieszczać, oddawać, depozytować.*) Przen.: † Do serca głęboko P. Baz. (= *wziąć*). 6. † P. *składać, oddawać, przedkładać, przedstawiać, okazywać:* Adam na zamówny dzień z listem na sołtystwo przyjął do Landa i pokładał list. Rot. Ja kładę duszę moję, abym ją zasię wziął; żaden jej nie bierze ode mnie, ale ja pokładam ją sam od siebie; mam tę moc położyć ją, i mam też zaś moc wziąć ją. Leop. (= *zwal-niam, puszczam*). 7. [P.] *kłaść s.:* Tu se ligaj, tu pokładaj, tylko do mnie nie gadaj. 8. † P. sobie za co = *mieć, brać, poczytywać, uważać, wa-*

żyć: Wyrodkowie nie inaczej mają być pokładani, jedno jak potwory, co s. nad przyrodzenie rodzą. Baz. Zdrowia ich miasto nie mogłoby P. za rzecz lichą. Warg. Nieostrożni byli i lekce sobie nieprzyjaciela pokładali. Biel. M. Ludwik spraw polskich zaniedbywał i lekce ich pokładał. Błaż. Nie lekce sobie pokładaj tego utrapienia, co ogarnęło nas. B. B. 9. † P. *sobie = zakładać sobie, tuszyc sobie, spodziewać s.* Napom. 10. † P. *sądzić, mniemać, utrzymywać, twierdzić, suponować:* Święta ewanielja pokłada, iż Pan Jezus dwojcy rozmnożył chleb. Op. Sekta jego była sprośna, albowiem pokładał ludzkie dusze pospołu z ciałem umierać. Biel. M. Pokładam (mam, kładę) za to; tak kładę. Troc. II. † P. *siebie = okazywać s., przedstawiać s., występować:* Na pożytek Rzpłtej robię mają, i sami siebie w tym użytecznemi a potrzebni P. i okazywać. Glicz. 12. i dok. **Pokładnąć** *wiośl. nadawać wioślom kierunek poziomy po uderzeniu o wodę.* P. s. I. **Polożyć. 2. być pokładanym, trzebić s., kastrować s., kleśnić s.:** Byczki weześnie s. pokładają, odłączawszy, które s. bykami zostać mają. Kluk. < Po + Kładać >

[Pokładający bić] *bić na pokładankę, położyć winnego.* < Zam. Pokładający = Pokładający, od Pokładać >

Pokładalny *którego można pokładać.* Troc. < Od Pokładać >

[Pokładane, ego, blm.] *Dostać pokładanego = dostać w skórę, leżąc na ławie.* < Od Pokładany, od Pokładać >

Pokładanie, a, blm. I. czynność cz. Pokładać: P. pokładu u kogo. Troc. P. roli na zimę. Troc. P. marmurem, tarcicami, posadzką. Troc. Wiośl.: P. górą a. oksfordzkie = *pokładanie wiośla z unoszeniem pióra nad wodę.* P. miotłą a. kembryckie = *muskanie piórem wiośla powierzchnią wody przy ruchu powrotnym.* 2. p. **Pokładanie s.:** Przez te święta niewiasty z mężni pokładania strzeż s. zwykły, jak rzeczy godnej zakazania. Otw.

Pokładanie się, a s., blm., Pokładanie *czynność cz. Pokładać s.*

Pokładanka, i, blm. pokładanie, rozciąganie, rozłożenie dla wymierzenia kary cielesnej: Jagusi dali 20 różeg na pokładankę. Przybor. Oo, trzeba s. wystrzegać, żeby nie dostać na pokładankę. Dyg. < Od Pokładany >

Pokładany I. P. samiec zwierząt ssących = pozabawiony jader, trzebiony, kastrowany, kleśniony. 2. Rola pokładana. Troc.

[Pokładeczka, i, lm. i] p. **Pokładka.** < Od Pokładka >

Pokładelko (terebra) anat. *ostatnie pierścienie odwołka owadziego zamienione na rurkę do składania jaj.* < Po + *Kładelko, KŁAD >

[Pokładka, i, lm. i] *jaje do podłożenia pod kwokę.* Zdr. [Pokładeczka].

Pokładki, ek, blp., Trawaki *gór. tarcice pokrywające sznyc, to jest rów w dniu sztolni lub chodnika, któredy wody spływają.* < Po + Kładki >

× **Pokładły** (o wielu) *który s. pokładł:* Gdzieś, pomnę, Kartuzów widziałem tak pokładłych na posadze kościoła wielkiego. Krasin. < Po + Kładły, KŁAD >

Pokładnąć, nie, nął wioślo, wiośl. p. **Pokładać.** < Po + Kładnąć >

Pokładne, ego, blm. oplata za prawo pogrzebania zwłok na cmentarzu. Kasa pokładnego. Gdy nie było czym zapłacić, chciwy pleban garśe im ziemi żałuje: pokładnego nie ustąpi fara. Min. < Od Pokładny >

†**Pokładnica**, y, lm. e *miejsce lub naczynie do przechowywania pokładu* a) *skarbnica, skrzynia na skarby*: Eljazyb uczynił sobie pokładnicę niemałą. Leop. (skarbnicę. Leop.). Pobrał Achaz pokładnicę a skrzynią kościelną, którą był postawił w kościele. Leop. Kilkanasie tysięcy złotych z pokładnicy pana swego skorzyścił. Klon. Pan na cię woła, aby P. twoja a skarb twój był w sercu a w myśli twojej, w onym skarbie niebieskim. Rej. Wóz (karawan) wszystek z pokładnicą czarnym suknem fajlandyzowym szerokim i długim pokryty. Niem. Insignia Regni na pokładnicę na wierzech włożono i przywiązano. Niem. b) *skarbnicę*: Do pokładnicy w domu skarbu będą nosić zboża, wina i oleju. Leop. c) *skarbona, szkatuła, muszka na pieniądze*: Złą rzecz uczynił Eljazyb Tobjaszowi, że mu uczynił pokładnicę w kruchtach domu bożego. Leop. <Od Pokładny>

†**Pokładnik**, a, lm. cy l. *ten, co przechowuje czuj pokład = depozyt, depozytariusz*: P., pokład przyjmujący. Troc. Gdyby kto komukolwiek dał do wiernej ręki złoto, srebro i inne jakikolwiek rzeczy, i sprzęt domowy jakikolwiek, a takowe rzeczy u onego wiernego pokładnika z domu jego były pokradzione... Orm.

Pokładny l. p. **Pokładowy**: Most P. Garcz. (na okolicy). [Ma on P. pieniądze] (= *grosz zapasowy, pieniądze złożone, leżące*). 2. w Biblii: Chleb, stół P. = *ofiarny, Bogu poświęcony*: Chleby pokładne na stole pokładnym. B. B. Ten chleb poświęcony i poświęcony Panu Bogu u Żydów zawždy leżał na onym stole, a dlatego był zwan pokładnym chlebem. Leop. Chleby pokładne. Leop. (*panes praepositionis*). Karnk., chleby obliczności. Wuj., chleby wykładów a. obliczności. Leop.). Tu stała arka; w pierwszej zaś części był ołtarz wonności, stół na chleby pokładne. Kozł. Pokładna potrawa. Troc. Stół P. Leop. (stoły wykładów. Leop.). 3. †P. *położony, poległy, padły*: Nieprzyjacieli liczył tysiąc trupów swych pokładnych. Jabł. <Od Pokład>

Pokładowy, Pokładny przym. od **Pokład**: Pokładowe skiby. Haur. Gór.: Plan P. = *plan ogólny, karta górnicza*. <Od Pokład>

Pokładzenie, a, btm. czynność cz. **Pokładś**. **Pokładzenie się**, a s., btm., czynność cz. **Pokładś**.

Pokładziny przym. od **Pokładziny**: Piosnka pokładzinna. Troc (= *śpiewana przy pokładzinach*). Wenus pokładzinna ogłasza wesele. Orn. (= *opiekująca ś.*, *zawiadująca pokładzinami, patronka pokładzin*). <Od Pokładziny>

Pokładziny, in, blp. l. *uroczyste prowadzenie nożących po raz pierwszy do ich łóżnicy, przy tańcach i muzyce, śpiewach i stosownych obrzędach, a niekiedy i oracjach* (ceremonjał daw. ogólnie narodowy, dziś ludowy): Książę Finlandzki brał ślub z królową na zamku; gdy do pokładzin przyszło, Myszkowskiemu król oddał u łoża królowę kazał, który w te słowa mówił... Górn. P. księżnej Mantuańskiej, oblubienicy Zygmunta Aug., którego w Wiedniu zastąpił wojewoda wileński: po tańcach szli do łóżnicy, tam król Ferdynand wojewodzie położyć ś. kazał tak jak chodził; potem rozkazał córce, iżby ś. podle niego położyła; która, zawstydziwszy ś., położyć ś. nie chciała; zatym ociec, wzięwszy ją wpół, położył ją wedle wojewody, zaraz potem ś. porwała i wstała. Górn. Wenus, Juno i Hameneus przy tych pokładzinach były. Otw. Tak na pokładzin moich obrzędzie summa summarum sześć

osób będzie. Syrok. Zrękowiny uczynię zaraz, ale pokładzin bez ojcowej woli nie dopuszczę. Sienk. 2. †P. *czudzołóstwo, spółkowanie, stosunek z kobietą*: Niegodne P. cudzołoznika. Otw. Tybys był jedyny, z kimbym chętnie zawarła wdzięczne P. Zebr. 3. [P.] *złożenie do grobu, pogrzeb*. <Po + *Kładziny, KŁAD>

Pokłamać, mie, mał l. *spędzić pewien czas na kłamaniu, polgać*. 2. [P.] *skłamać jedno po drugim, polgać, pozmyślać*. 3. *zmylić, oszukać, okpić, uwieść, skusić*: Ty mu sie nie cuduj—bida ciekła pokłame i wnet wygłupi. <Po + Kłamać>

Pokłamanie, a, btm., czynność cz. **Pokłamać**. **Pokłaniać**, a, ał *skłaniać, pochylać, ugiąć*: Gardził tym wszystkim, co głowę pokłania, lubił to wszystko, co bryka i bodzie. Deo. P. ś. *spędzić pewien czas na kłanianiu ś.* <Po + Kłaniać>

Pokłanianie, a, btm., czynność cz. **Pokłaniać**. **Pokłanianie się**, a s., btm., czynność cz. **Pokłaniać ś.**

[**Po kłanianiu** chodzić] (o panu młodym) = *chodzić od domu do domu, prosząc o błogosławieństwo*.

Pokłapać, pie, pał *spędzić pewien czas na kłapaniu*. <Po + Kłapać>

Pokłapanie, a, btm., czynność cz. **Pokłapać**.

Pokłaść, dzie, dł *położyć, włożyć jedno po drugim*: Oto przyjdą i ręce pokładą na czoło. Wysp. Na karcie pokład kondyjeje, pod którymi pieniądze pożyczca. Boh. P. ś. l. *położyć ś. kolejno, jeden po drugim*: Wielu snem śmierci popadli, co ś. wczoraj spać pokładli. Karp. Przen.: Kiedy ś. wreszeie owe burze pokładły, ks. Janusz znalazł dla siebie najpiekniejsze pole do działania. Kacz. (= *ułożyły ś., uspokoiły ś., uciichły*). 2. [P. ś.] *położyć ś.*: A powstańie mi, biała lilja, coś mi ś. tak pokładła. <Po + Kłaść>

[**Pokłęba**, y, lm. y] l. *natręt*: Zobaczył kosa siedzącego w gęstwinie: jaka to P. czarna! zdoła zwieść człowieka. Ork. 2. *kłopot z kim, z czyjego powodu; niezgoda*.

Pokłębić, i, il l. *spędzić pewien czas na kłębieniu*. 2. *skłębić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*: Przeciągały obłoki, czasem pokłębione i śpieszące ś. gdzieś, niekiedy poszarpane i jakby uciekające. Bog. W. Skrzydła gryfów pokłębione budzą we mnie szal Atrydy. Mie. P. ś. *zająć pewien czas kłębieniem ś.* <Po + Kłębić>

Pokłębienie, a, btm., czynność cz. **Pokłębić**. **Pokłębienie się**, a s., btm., czynność cz. **Pokłębić ś.**

[**Pokłębny**] *niezgodny, sprzeczny*. <Od Pokłęba>

Pokłęk, u, lm. i bot. (*sonneratia*) *ros.*

†**Pokłodne**, ego, btm., †**Kłodne** daw. *opłata na Litwie od zamknięcia do kłody*: Od więźniów połańcusznego a. pokłodnego... St. lit. <Po + Kłodne>

Poklon, u, lm. y, †**Pokłona** l. *uklon na znak uszanowania, czci, uniżoności*; przen. *czolobitność, cześć, hołd, adoracja*: P. Bogu przyzwoiły. Troc. P. czynię Bogu. Troc. Bierz, Chrystusie, od nas czci i pokłony i uniżenia i wszelakie wyznanie, iżś król nasz. Skar. P. boski samemu Bogu oddawan być ma. Skar. Słon, gdy jutrenka powstawa, P. jej niski oddawa. Dar. J. Niewiasta przy pokłonie swoim króla o sprawiedliwość prosiła. Troc. P. królowi uczynił. Troc. JMci Panu N. najniższy, głęboki mój P. oddaje. Troc. Najniższy P. składam do nówek JMci Pana N.

Troc. Przyjmij od podnóżka nóg twoich, od poddanego i najniższego kmięcia twego, od prochu stóp twoich ten P. Skar. P. przyczystej dziewicy. Mick. P. ruski = *przypadnięcie do ziemi i uderzenie czołem o ziemię dla oddania czci*: Wybił P. ruski przed nim. Oss. Książ w cerkwi bił pokłony. Lel. Na progiach jego wybijał pokłony. Mick. 2. p. **Poczesne**: Arendarz nigdy nie poszedł do pana swego, aby mu głowy cukru w pokłonie nie poniósł L. Panom dla enót ich dary dajemy, jakoby im cześć, chwałę dary naszymi wyrządzając, te pocztą, pokłonem, upominkiem zowią. Petr. Obiecał pop panu abo P. przynieść, abo niedźwiedzia ramoty nauczyć. Petr. 3. [P.] *przodatek do paszy, przyniesiony krowie podczas dojenia*: Isé do krowy z pokłonem. <Po + *Kłon, KŁON>

† **Pokłona, y**, lm. **y** p. **Poklon**: P. nasza staroście najwyższemu w tym tu mieście. Mik. z Wilk. Mędry upadli na kolana swe, przez które kłęknięcie czeili Krystusa, jako pana swego i króla; bo królom na wschód słońca takowa P. była wyrządzona. Żarn. <Po + *Kłona, KŁON>

† **Pokłoniciel, a**, lm. **e** ten, *co lubi ś. kłaniać, człowiek giętki, uniżony, potulny; służka uniżony*. L. <Od Pokłonić>

× **Pokłonić, i, il** I. a. **P. ś.** *złożyć pokłon, ułożyć ś., skłonić ś.*: Pokłonił jej od mnie. L. Proszę mu P. ode mnie. L. Niech ś. tu momentik zatrzymać, zaraz mu pokłonię. L. (= pokłon mój oświadczyć, atencję moją oddam. L.). Pokłonił ś. przed obrazem Zbawiciela. Pokłoniła mu ś. grzecznie. Masław rzekł: który bóg mocniejszy będzie, temu ś. i ja pokłonię. Krasz. Kazał mi, ażebym mu ś. od niego pokłonił. L. (= *kłaniał ś.*). Wojewoda Mniszcz, wyprawując córkę na tron moskiewski, w obecności króla rzekł do niej: Maryno, pokłoni ś. królowi. L. (= *padnij mu do nóg*). Dziś lekko tylko uchylić czapki znaczy P. ś. 2. [P.] *pochwalić*: Szwatanka, pokłoniwszy Boga, zamawia ś. o to, czy rodzice mają wolą wydać córkę za zaleconego im młodzieńca (= *powiedziawszy pochwalonego*). P. ś. I. p. wyż. 2. [P. ś.] *umrzeć*. <Po + Kłonić>

Pokłonienie, a, blm., czynność cz. **Pokłonić**.
Pokłonienie się, a ś., blm., czynność cz. **Pokłonić** ś.

† **Pokłonne, ego**, blm. *opłata zwyczajowa, składana przez kmięci panu wsi na znak hołdu*: Do pana bez datku, bez pokłonnego nie zbliżają ś. Lel. <Od Pokłonna>

Pokłonna I. przym. od **Poklon**: Aby oddać najwyższą cześć Panu Bogu i uznać wszechwładzę Jego panowania nad wszystkimi rzeeczami; i to ś. nazywa ofiara pokłonna. Kozł. Cerkiew po liturgji wieczernią i modlitwy, jako oni zowią, kolanopokłonne odprawuje. Pim. 2. [P.] *pochyliły, spadzisty*. <Od Poklon>

Pokłopocenie, a, blm., czynność cz. **Pokłopocić**.
Pokłopocenie się, a ś., blm., czynność cz. **Pokłopocić** ś.

Pokłopocić, i, il i **P. ś.** I. × **P. p.** **Pokłopotać**. 2. [P. ś.] *pokłócić ś.*: Pokłopocił ś. on z sąsiadami o miedzę. Tet. <Po + Kłopocić>

Pokłopotać, cze, fał, × Pokłopotocić I. kogo = *strawić pewien czas na kłopotaniu kogo*. 2. † P. kogo na siebie = *pogniewać, rozjątrzyć, obruszyć*: Rzekł krukowi orzeł, by milczał, on przedsię swym głosikiem mierzenie gogotał, aż potem wszyscy ptaki na ś. pokłopotali. Papr. P. ś. *spędzić pewien czas na kłopotaniu ś., przebyć pewien czas w kłopocie*. 2. † P. ś., [**Pokłopotocić** ś.] *po-*

gniewać ś., pokłócić ś., poróżnić ś.: Prędko ś. z Polowcami Ruś pokłopotala, i potym wielkie walki między sobą wiodli. <Po + Kłopotać>

Pokłopotanie, a, blm. I. *czynność cz. Pokłopotać. 2. † **P. spór, sprzeczka**: Apostołów o większość P. między sobą. Gil.*

Pokłopotanie się, a ś., blm., czynność cz. **Pokłopotać** ś.

Pokłosić się, i ś., **il** ś. *podostawać kłosów, wypuszczać kłosy*: Zboża już ś. pokłosiły. <Po + Kłosić ś.>

Pokłosie, a, blm. 1. *kłosy pozostałe na polu po żniwie*. P. zbierać. Przen.: P. zbierać po kim = *korzystać z ostatków*. 2. *zbieranie kłosów, pogrąbianie po żełcach*. Kn. <Po + Kłosie>

Pokłosować, uje, ował *spędzić pewien czas na kłosowaniu*. <Po + Kłosować>

Pokłosowanie, a, blm., czynność cz. **Pokłosować**.

Pokłoszenie się, a ś., blm., czynność cz. **Pokłosić** ś.

Pokłosińca, y, lm. **e** ta, *co zbiera pokłosie*: Dziewczęciu, które po swej krasie sądziło ś. godnym tronu, gdyby owa P. szczęśliwa... Krasz. <Od *Pokłosińnik, od *Pokłosny, od Po + Kłos>

Pokłócenie, a, blm., czynność cz. **Pokłócić**.

Pokłócenie się, a ś., blm., czynność cz. **Pokłócić** ś.

Pokłócić, i, il I. *spędzić pewien czas na kłóceniu płymu, pomieszać, pomącić, pobęłtać*: P. miksaturę przed wypiciem. 2. kogo z kim = *przywieść dwie strony do kłótni, powasnić, poswarzyć; rzucić między nie kość niezgody*: Potrafiłeś nas P., ale pogodzić nie potrafisz. Boh. Głodne małżeństwo nawet mucha pokłóci. Rog. 3. *Pokłócone pary = rodzaj pasjansu*. P. ś. 1. *spędzić pewien czas na kłóceniu ś.* 2. z kim = *wszcząć z nim kłótnię, poswarzyć ś., powasnić ś.* Przen.: Nie go nie kosztowało, popierając zią sprawę, z sumieniem ś. P. dla pieniędzy. Krasz. (= *stanąć w sprzeczności, w rozterce z sumieniem, postąpić wbrew sumieniu*). <Po + Kłócić>

Pokłócić, a, blm., czynność cz. **Pokłócić**.
× **Pokłócićielka, i**, lm. **i** forma ż. od **Pokłócićiel**. L.

× **Pokłócićiel, a**, lm. **e** ten, *co pokłócił*. L. <Od Pokłócić>

Pokłóć, kole, kłól, Pokłuć I. *spędzić pewien czas na kłóciu, zająć pewną chwilę kłóciem*: Pokole cię w boku i przestanie. 2. *skłóć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*: P. kogo lancą. Pszczoły mię pokłóły (= *pocięły*). 3. *koląc pozabijając; pozakłuwac*: P. prosięta. 4. [P.] *pokupac, poszczepac, porozkłupywać, porozrabowywać*: P. grubsze drewna na cieńsze. <Po + Kłóć>

Pokłówać, a, **al** *kłóć raz po raz*. <Po + *Kłuwac, KOŁ/KŁÓ/KŁÓ/KŁU>

Pokłówanie, a, blm., czynność cz. **Pokłówać**.
Patol.: P. po ciele = *uczucie ukłóć częstych w skórze*.

Pokłuć, uje, ul p. **Pokłóć**. <Po + Kłuć>

Pokłucie, a, blm., czynność cz. **Pokłuć**.
[**Pokłupnąć, nie, nał**] *stuknąć, zastukać*. <Po + *Kłupnać, od Nm. klopfen>

[**Pokłupnięcie, a**, blm.] *czynność cz. Pokłupnąć*.
[**Pokłupywać, uje, ywał**] *postukiwać*: Żonka moja z kijem idzie, po plecach mię pokłupuje. <Po + *Kłupywać, od Kłupać, z Nm. klopfen>

[**Pokłupywanie, a**, blm.] *czynność cz. Pokłupywać*.

† Poklusać, sa a. sze, sał p. Poklusować: Ja teraz umrzeć swoją ręką muszę, a zbywszy czei, w leda kąć pokluszę. Pot. Toż odzaliwszy kosza, z żywotem do boru pokluszę. Pot. <Po + Kłusać>

† Poklusanie, a, blm., † Pokluszenie czynność cz. Poklusać.

Poklusować, uje, ował, † Poklusać *popędzić klusem*: Sam poklusował do swojej celi po klucze. Byk. Cugle ściagnął i poklusował do K*. Krasz. <Po + Kłusować>

Poklusowanie, a, blm., czynność cz. Poklusować.

† Pokluszenie, a, p. Poklusanie.

Pokminkować, uje, ował *posypać kminkiem*: P. ciasto. <Po + *Kminkować, od Kminek>

Pokminkowanie, a, blm., czynność cz. Pokminkować.

Pokmotrzenie się, a s., blm., czynność cz. Pokmotrzyć s.

Pokmotrzyć się, y s., ył s. p. Pokumać s.: Co mi do chrztu kumem będziesz dziecku, co s. z sobą, Beju, pokmotrzymy. Zm. Przen.: *pobratać s.*: Wzięci pod Korsuniem przez Tatarów i owego w niewoli pogańskiej pokmotrzonego z pogaństwem kozaka. Szaj. <Po + *Kmotrzyć s., od Kmotr>

Poknajać, a, ał zł. *pójść, odejść, uciec; pojechać, pomknąć, podążyć*: Jak artychy podkirzemy, poknajemy zaraz. Estr. A ja wsiadę na tysego, poknaję za wami. Kolb. <Po + Knajać>

Poknajanie, a, blm., czynność cz. Poknajać.

Poknajpować, uje, ował *strawić pewien czas na knajpowaniu*. <Po + Knajpować>

Poknajpowanie, a, blm., czynność cz. Poknajpować.

Pokneblować, uje, ował *zakneblować jedno po drugim*: Róg w głuchym nie zabrzmi ostępie, psom pokneblują pyski. Glin. <Po + Kneblować>

Pokneblowanie, a, blm., czynność cz. Pokneblować.

Pokneplować, uje, ował *spędzić pewien czas na kneplowaniu*. <Po + Kneplować>

Pokneplowanie, a, blm., czynność cz. Pokneplować.

Pokniazić, i, il myśl. (o zajacu) *spędzić pewien czas na kniazieniu*. <Po + Kniazic>

× Pokniazić, i, il, × Pokniażyć, × Pokniżyć kogo = *zamienić na kniazia, przeistoczyć w kniazia, przemianować na kniazia, kniazem uczynić*. L. <Po + *Kniazić, od Kniaz>

× Pokniażenie, a, blm., czynność cz. Pokniazić. Pokniaziować, uje, ował *spędzić pewien czas na kniazowaniu, побыć kniazem*. <Po + Kniaziować>

Pokniaziowanie, a, blm., czynność cz. Pokniaziować.

× Pokniażenie, a, blm., czynność cz. Pokniażyć.

Pokniażyć, y, ył p. Pokniazić.

× Poknizenie, a, blm., czynność cz. Pokniżyć.

× Pokniżyć, y, ył p. Pokniazić. L.

Poknować, uje, ował p. Poknuć.

Poknowanie, a, blm., czynność cz. Poknować.

Poknuć, a, blm., czynność cz. Poknuć.

Poknuć, uje, ował, Poknować 1. *spędzić pewien czas na knowaniu*. 2. *uknuć jedno po drugim*: P. spiski, intrygi. <Po + Knuć>

Poknutować, uje, ował *pobić knutem*. <Po + Knutować>

Poknutowanie, a, blm., czynność cz. Poknutować.

Poknychać, a, ał *spędzić pewien czas na knychaniu*. <Po + Knychać>

Poknychanie, a, blm., czynność cz. Poknychać.

† Poko, [Poko] p. ob. Póki: P. była żywa. Ort. Co masz czynić, dziś uczyni, pokoć jest na woli, potym któż wie, czy czynić, choćbyś chciał, pozwoli. Koch. W. Takowy, P. s. w tym nie czuje, iż pobłądził, dotąd przyjacielem prawdzie ani jest, ani być może, choć to o sobie śpiewa, że prawdę istotną znalazł. Żebr. Nie nazywa s. fałszywy umysł, P. rozsądek nie osądzi jedną rzecz za drugą. Żebr.

[Pokobiecienie się, a s., blm.] czynność cz. Pokobiecic s.

[Pokobiecic się, i s., il s.] *stać s. kobietą, mężałą*: Za mną, chłopcy, za mną, póki ja se panną, jak s. pokobiece, wszystkich djabłów zjecie. <Po + Kobiecic s.>

[Pokocenie, a, blm.] czynność cz. Pokocic.

Pokocenie się, a s., blm., czynność cz. Pokocic s.

[Pokocenie się, a s., blm.] czynność cz. [Pokocic s.].

Pokochać, a, ał 1. kogo, co = *poczuć miłość dla kogo, ukochać, umiłować, upodobać sobie, polubić go serdecznie*: Was równie jak moję pokochałem córkę. L. Młody entuzjasta, którego poeta nasz poznał jeszcze w Berliunie, a potem w Krymie mocno pokochał Chm. Ja ciebie, śliczny buziaczku, odrazu pokochałem. Bog. Woj. 2. *objąć za szyję kogo*: Pokochaj mamę za szyję, obiema rękami. 3. [P.] *pospółkować z kobietą*. P. s. 1. *zakochać s., rozkochać s., zapalać miłością do kogo; umiłować, polubić serdecznie kogo; zadurzyć s. w kim*: Djana pokochała s. w pasterzu. P. s. nawzajem, obustronnie. <Po + Kochoać>

Pokochanie, a, blm. 1. czynność cz. Pokochać. 2. † P. *zachwył, ukontentowanie*: Radość i P. swe z tego okazał. Baz.

Pokochanie się, a s., blm., czynność cz. Pokochać s.

[Pokocić, i, il] *potoczyć*: P. kłębek. [P. s.] *potoczyć s.*: !P. s. z góry = *stoczyć s.* Pokociło s. Orzesz. P. s. źle, zamiast potoczyć s. Dudz. <Ukr. pokotiti>

Pokocić się, i s., il s. (o zajęzycach, kotkach, owcach) *okocić s. jedna za drugą, powydawać płód na świat*. <Po + Kocić s.>

Pokocolować, uje, ował *spędzić pewien czas na kocolowaniu*. <Po + Kocolować>

Pokocolowanie, a, blm., czynność cz. Pokocolować.

Pokoczować, uje, ował *spędzić pewien czas na koczowaniu*. <Po + Koczować>

Pokoczowanie, a, blm., czynność cz. Pokoczować.

† Pokoć p. Poko.

Pokodyfikować, uje, ował *skodyfikować jedno po drugim*. <Po + Kodyfikować>

Pokodyfikowanie, a, blm., czynność cz. Pokodyfikować.

Pokogucenie się, a s., blm., czynność cz. Pokogucic s.

Pokogucic się, i s., il s. *pokłócić s., pogniwać s.*: O cößeście s. waszmość panowie pokogucili? Syn. <Po + *Kogucic s., od Kogut>

Pokoiczek, czku, lm. czki p. Pokój: Jest tam jeden P., który kosztował 10000 cekinów. Star.

P. ku noszeniu uczynił sobie Salomon z drzew libańskich. Leop. (= *lektykę*). Wzdychał pod jarzmem urzędu swego, żałując pokoićzku swego na puszczy. Skar. <Od Pokoić>

Pokoić, i, il. ukoić jedno po drugim: Czas pokoi bóle, żale. 2. × P. nied. *uspokajac, czynić spokojnym, usmierzać, łagodzić, poskramiać:* Język pobudza wszystkie zle rzeczy; tenże zasię pokoi wszystko. L. Język kazi, przewraca miasta i królestwa; zasię je też pewni a pokoi. L. Senku ludzi pokojący, przychodź do dziecięcia rącej. × P. ś. *uspokajac ś., uciszac ś.:* Im tam większy hałas, bardziej ś. pokoi. Pot. <Po + Koić>

Pokoik, u, lm. i l. p. Pokój: Pokoiki małe, kształtnie urobione, na słupach marmurowych wystawione. Skar. Jest on w tamtych pokoiakach, ale go nie znajdziesz. Boh. Dwa pokoiki wygodne. Boh. Nieprzyjaciela pogromiwszy i jakikolwiek P. sobie obmyśliwszy... Fal. 2. *pokój mały obok dużego, pokój boczny, bokówka, alkierz:* Mam w pokoiku sublokatora. <Od Pokój>

Pokoisko, a, lm. a m. i ni. p. Pokój.

Pokojarzenie, a, blm., czynność cz. Pokojarzyć.

Pokojarzenie się, a ś., blm., czynność cz. Pokojarzyć ś.

Pokojarzyć, y, ył skojarzyć wiele jedno po drugim: P. pary małżeńskie. P. ś. *skojarzyć ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Kojarzyć>

† **Pokojen** (jako orzeczenie) p. **Pokojny.** Ps. flor. <Po + KOJ/CZY>

Pokojenie, a, blm., czynność cz. Pokoić.

× **Pokojenie się, a ś., blm., czynność cz. Pokoić ś.**

† **Pokoynie** przys. od **Pokojny:** P. obiady wazyli w kotlech. B. Sz. Przydź k nam, Panie, P., a pożywaj służby naszej, jako ś. lubić będzie tobie. B. Sz.

† **Pokojny, † Pokojen pokojowy, pokoju pragnący; przyjazny, przyjacielski, życzliwy:** Z tymi, iż są nienaźrzeni pokoju, był jeśm pokojen. Ps. flor. A jestliby kto mięso obieti pokojnej trzeci dzień jadł, nie będzie wdzięczna jego ofera. B. Sz. Starszy miesiąc, wyszedzy przeciw jemu, rzekli: pokojne li jest k nam twe weście? B. Sz. <Od Pokój>

Pokojodawca, y, lm. y dawca pokoju: Papież przemawia tonem miłośnika pokoju i ma przymioty pokojodawcy. <Pokój + Dawca>

× **Pokojolubnik, a, lm. cy lubiący pokój = spokój; przyjaciel pokoju.** L. <Pokój + *Lubnik, od Lubić>

Pokojolomca, y, lm. y ten, co pokój łamie, gwałci, narusza, burzy; co pokoju nie dotrzymuje; zakłócający spokój. L. <Pokój + *Łomca, od Łomać>

Pokojolomny który gwałci pokój. <Pokój + *Łomny, od Łomać>

Pokojowa, ej, lm. e p. Pokojówka: W Warszawie najbliższej pokojowej nie wspominaj o spżarni. L. <Od Pokojowy>

Pokojowiec, wea, lm. wey, Pokojowy *śługa pokojowy, kamerdyner:* Z chłopca zostałem pokojowcem. <Od Pokojowy>

Pokojowo przys. od **Pokojowy:** Usposobieni P. **Pokojowość, i, blm. rz. od Pokojowy:** Życzenie zaświadczenia przed Europą istotnej pokojowości.

Pokojowy przym. od **Pokój:** a) Sprzęty pokojowe. Drzwi pokojowe. L. Lodownia pokojowa. Muzyka pokojowa. Piesek P. Oziębic płyn do temperatury pokojowej. b) Nieszczęście na dro-

gach ich, a drogi pokojowej nie uznali. Leop. Tak wojenne rzeczy, jako pokojowe, mądrą siłą prowadzisz, aby były zdrowe. Żebr. P., ego, flm. i rz. p. **Pokojowiec:** Jeden terażniejszy lokaj lub kamerdyner więcej kosztuje, niż przedtym dwóch dworzan a pokojowych. Kras. U panów teraz w Polsce zabrali miejsce dworzan, pokojowych, kamerdynery, lokaje, laufry. Kras. <Od Pokój>

Pokojówka, i, lm. i, Pokojowa *panna służąca, garderobiana, garderobianka, młodsza, subretka.* <Zdr. od Pokojowa>

Pokokietować, uje, ował spędzić pewien czas na kokietowaniu: P. trochę. <Po + Kokietować>

Pokokietowanie, a, blm., czynność cz. Pokokietować.

Pokokotać, a, ał myśl. (o bażancie) spędzić pewien czas na kokotaniu: P. nieco. <Po + Kokotać>

Pokokotanie, a, blm., czynność cz. Pokokotać.

Pokolanek, nka, lm. nki woj. część dolna przedpiersienia, pod jego strzelnicą. <Po + *Kolaniek, od Kolano>

Pokolbować, uje, ował podoprowadzać lufy do dobrego strzału. <Po + Kolbować>

Pokolbowanie, a, blm., czynność cz. Pokolbować.

Pokolebać, ba a. bie, bał spędzić pewien czas na kolebaniu. L. <Po + Kolebać>

Pokolebanie, a, blm., czynność cz. Pokolebać.

× **Pokolec, eje, ał, × Pokoleczeć** *pomarznąć, poziebnąć, pograbieć, posztynnieć od zimna:* Palce mi pokolały od chłodu. <Po + *Kolec, od Koł>

× **Pokoleić, i, il pojechać koleją:** Skoro mróz sfolguje, pokoleję do Baden domy obejrzeć i nając jaki. Krasin. <Po + *Koleić, od Kolej>

[**Pokoleja**] przys. *po kolei, jeden za drugim:* Od świątęgo Bartłomieja uciekajo bocianie P. Prz. <Po + Koleja>

× **Pokolejenie, a, blm., czynność cz. Pokoleić:** Od sześciu tygodni sił nie znalazłem do pokolenia półgodzinnego do Mannheimu. Krasin.

Pokolejnica, y, lm. e, Poddrożnica *most, wiadukt, po którym nad ziemią przechodzi droga.* Sł. wil. <Po + *Kolejnica, od Kolejnik, od Kolejny>

Pokolenie, a, lm. a, Gieneracja *l. potomstwo pochodzące od jednego przodka:* Synowie i córki stanowią pierwsze P., wnuki i wnuczki drugie pokolenie i t. d. Kras. A. Gdy jedni P. pierwsze kładli w ojeu i matce, a wtóre między rodzoną bracią, kościół św. stopnie te cieśniej postawił, i ojca z matką nie licząc, ale jako korzeń krewności kładąc, pierwszy stopień i P. między rodzonymi postawił. Skar. Dwanaście pokoleń Izraelowych. P. Judy. Żle nabyte nie dojdzie do trzeciego pokolenia. Prz. Nieraz w ich imieniu trwał proces, aż wygrali w szóstym pokoleniu. Mick. 2. *ród, szczep, dom, dynastja, familja, linja:* P. Piasta trwał w Polsce aż do r. 1370, w księstwie Mazowieckim do 1526. Niem. 3. *ogół ludzi urodzonych i żyjących jednocześnie w jednej i tejże samej epoce:* P. następne = *społeczność złożona z dzieci pokolenia poprzedniego.* Imię ich żyje i żyć będzie od pokolenia do pokolenia. Bomb. Tu idzie o los terażniejszych i przyszłych pokoleń. Śniad. Muóstwo tam grobów i mogił doła liczne kryją pokolenia. Mick. Nowosilcow wziął naprzód na męki dzieci i młodzieź, aby nadzieje przyszłych pokoleń w zarodzie samym wytepić. Mick. Dzieje męczeńskiej Polski obej-

mują wiele pokoleń i niezliczone mnóstwo ofiar. Mick. Ja kocham cały naród! Objąłem w ramiona wszystkie przeszłe i przyszłe jego pokolenia, przycisnąłem tu do łona. Mick. 4. × P. *czas trwania pokolenia, okres życia ludzkiego, obliczany przeciętnie na lat 30*: Jest trzy pokolenia i coś w stuleciu. Sł. wil. 5. [P.] *pokrewieństwo*: Dalekie P. † P. krewne, consanguinitas. Ort. 6. † P. *rodzaj, gatunek*: Nie macie jeśe sojki wedle rodzaju jej, i jastrzęba wedle pokolenia jego. Leop. 7. fizj.: † P. męskie a. samece. † P. męzczyńskie p. *Nasienie*. [Psie P.] (wymyślanie) = *psie nasienie, psie plemie, psia krew*. <Po + *Kolenie, od Kolano>

× **Pokolenie**, a, blm., czynność cz. **Pokoleć**.
Pokoleniowy, **Pokolenny** przym. od **Pokolenie**.
Sow.

Pokolenkowacenie, a, blm., czynność cz. **Pokolenkowacieć**.

Pokolenkowacieć, eje, ał (o koniach) *podostawać wady w kolanach*: Konie twoje w stajni pokolenkowacieją dalej od stania. Jez. <Po + *Kolenkowacieć, od *Kolenkowaty, od Kolanko>

Pokolenny p. **Pokoleniowy**. L. <Od Pokolenie>

Pokolędne, ego, blm. 1. *praktykowany przez starsze wieśniaczkę zwyczaj obchodzenia domów gospodarzy z wódką i życzeniami świąt Bożego Narodzenia, za co otrzymują one kielbasę, słoninę, wieprzowinę*. 2. [P.] *żebranina po świętach Bożego Narodzenia, praktykowaną przez tego z biedniejszych włościan lub oficjalistów, komu narodził się w tym czasie dziecko*. <Po + *Koledne, od *Koledny, od Kołęda>

Pokolędować, uje, ował *spędzić pewien czas na koledowaniu*. <Po + Kołędować>

Pokolędowanie, a, blm., czynność cz. **Pokolędować**.

Pokoliczka, i, lm. i bot. (calycera) *rośl. z rodziny pokoliczkowatych*.

Pokoliczkowate rośliny bot. (calycereae) *rodzina przyrodzona roślin kwiatowych dwuliściennych*. <Od Pokoliczka>

Pokoligacenie, a, blm., czynność cz. **Pokoligacieć**.

Pokoligacenie się, a s., blm., czynność cz. **Pokoligacieć s.**

Pokoligacieć, i, ił *skoligacieć jednego po drugim*: Brühl z Wojciechszyna pokoligacił synów z najmniejszych domami w Rzpltej. Rzew. P. s. *skoligacieć s. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Koli-gacieć>

Pokolonizować, uje, ował *skolonizować jedno po drugim*. <Po + Kolonizować>

Pokolonizowanie, a, blm., czynność cz. **Pokolonizować**.

× **Pokolony** *pokłóty*: Miał ręce pokolone cierniami, a o różach nie przestał marzyć. Krasin. <Od Pokłóć>

Pokolorować, uje, ował, **Pokoloryzować** *pociągnać, pomalować kolorami*: P. ryciny. <Po + Kolorować>

Pokolorowanie, a, blm., czynność cz. **Pokolorować**.

Pokoloryzować, uje, ował p. **Pokolorować**. <Po + Koloryzować>

Pokoloryzowanie, a, blm., czynność cz. **Pokoloryzować**.

Pokołatać, cze, a, †ce, tał 1. *spędzić pewien czas na kołataniu; nakołatać s.*: P. nieco. I tym sam

pokołaczysz i drugich zawiedziesz, a drzwi tobie nigdy nie otworzone. Rej. 2. × P., *pobić, potłuc, pogruchotać, porozbijać, podruzgotać*: Wziąwszy kij, wszystkie lampy pokołatał. Skar. Czart Żydów, co go wypędzali, pokołatał i poranił. Skar. (= *poturbował*). Jeśli go Niemce nie pokołacza, to wróci. Sienk. P. s. *potłuc s. przez pewien czas; pomarkować, zakłócając ciszę*: Pokołatał s. jeszcze z godzinę, zanim zagasił światło i poszedł spać. <Po + Kołatać>

Pokołatanie, a, blm., czynność cz. **Pokołatać**.
Pokołatanie się, a s., blm., czynność cz. **Pokołatać s.**

× **Pokolceć**, eje, ał p. **Pokoleć**. <Po + *Koleceć, od Kołek>

× **Pokolczenie**, a, blm., czynność cz. **Pokolceć**.
Pokolkować, uje, ował *spędzić pewien czas na kolkowaniu*. <Po + Kolkować>

Pokolkowanie, a, blm., czynność cz. **Pokolkować**.

× **Pokołón**, a, lm. y *pokolanie, kieszeń po kolanu sięgająca*: Ot mi z pokołóna brzęczą pieniądze jego. Słow. <Po + *Kołón, od Kolano>

Pokolowacenie, a, blm., czynność cz. **Pokolowacieć**.

Pokolowacieć, eje, ał *skolowacieć kolejno, jeden po drugim, pobaranieć, postąpić, pogłupieć*. <Po + Kolowacieć>

Pokolować, uje, ował *spędzić pewien czas na kolowaniu*. <Po + Kołować>

Pokolowanie, a, blm., czynność cz. **Pokolować**.
Pokolunąć się, i s., ił s. p. **Pokolunąć**. <Po + Kołunąć s.>

Pokolunąć, eje, ał, l. (o wielu) *podostawać kołtuna*. 2. a. **Pokolunąć s.** (o włosach) *poskręcać s. w kołtun, pozwijać s. w kołtuny*. <Po + Kołtunąć>

Pokolunienie, a, blm., czynność cz. **Pokolunienie**.

Pokolunienie się, a s., blm., czynność cz. **Pokolunąć s.**

Pokoluniony *który s. pokolunil*: Widok tych ludzi o miedzianych półnagich ciałach, czarnych, pokolunionych zarostach i dzikich twarzach zajmował i przstraszał zarazem Lucynkę. Bał.

Pokolysać, sze, sał *spędzić pewien czas na kolysaniu*. <Po + Kolysać>

Pokolysanie, a, blm., czynność cz. **Pokolysać**.

Pokombinować, uje, ował 1. *skombinować jedno po drugim; skombinować jedno z drugim*: Dość na niego spojrzeć, dość P., jak tu przybył, że nikt nie wie, skąd? kto go rodzi? gdzie ojcowizna? Krasz. Na zjeździe wileńskim wieczną przyjaźń Litwy z Polską pokombinował. Nies. (= *skojarzył*). 2. *kogo z kim = przywieść do porozumienia, pojednać, pogodzić*: Chcieliśmy strony P. Mat. Wszysey chcieli nadąsanych P. And. <Po + Kombinować>

Pokombinowanie, a, blm., czynność cz. **Pokombinować**.

Pokomenderować, uje, ował, **Pokomenderować** *spędzić pewien czas na komenderowaniu*. <Po + Komenderować>

Pokomenderowanie, a, blm., czynność cz. **Pokomenderować**.

Pokomendować, uje, ował p. **Pokomenderować**. <Po + Komendować>

Pokomendowanie, a, blm., czynność cz. **Pokomendować**.

Pokomentować, uje, ował *komentując poobjaś-*

niac; pozaopatrywać w komentarze. <Po + Komentować>

Pokomentowanie, a, blm., czynność cz. Pokomentować.

Pokominkować, uje, ował p. Pokluczkować. <Po + Kominkować>

Pokominkowanie, a, blm., czynność cz. Pokominkować.

Pokomisyjny *który nastąpił po komisji:* Ileż ś. odbyło aktów zjazdowych, dekretów pokomisyjnych, publikat, kondemnat! Rol. <Po + Komisyjny>

Pokomorne, ego, blm. wspólne mieszkanie; mieszkanie przy kim, odnajęte od kogo; kąciak sublokatora: Mieszkała w pokomornym u niewiele bogatszej od siebie wdowy Krasz. Wpół z litości, wpół z potrzeby przyjęła Michałową w P. Krasz. Winien za P. Niem. [Siedzieć, mieszkać u kogo na pokomornym]. <Po + Komorne>

× **Pokomosić, i, ń pokłócić, obruszyć, pajętrzyć:** Sposobem tym pokomoszę wszystko pospółstwo, płacząc zabitego, a prośbą jako wzywają świętego. Chr. <Po + Komosić>

Pokomoszenie, a, blm., czynność cz. Pokomosić.

Pokompensować, uje, ował skompensować jedno po drugim. <Po + Kompensować>

Pokompensowanie, a, blm., czynność cz. Pokompensować.

Pokompilować, uje, ował i. skompilować jedno po drugim: Pokompilował rozmaite, z rozmaitych czasów pochodzące redakcje powyższego podania. Remb. 2. spędzić pewien czas na kompilowaniu. <Po + Kompilować>

Pokompilowanie, a, blm., czynność cz. Pokompilować.

Pokompletować, uje, ował skompletować jedno po drugim. <Po + Kompletować>

Pokompletowanie, a, blm., czynność cz. Pokompletować.

Pokomponować, uje, ował skomponować jedno po drugim. <Po + Komponować>

Pokomponowanie, a, blm., czynność cz. Pokomponować.

Pokompromitować, uje, ował skompromitować jednego po drugim. P. ś. skompromitować ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Kompromitować>

Pokompromitowanie, a, blm., czynność cz. Pokompromitować.

Pokompromitowanie się, a ś., blm., czynność cz. Pokompromitować ś.

Pokomórkowy *po komórce pozostały.* Hist.: Włókno pokomórkowe. <Po + Komórkowy>

Pokomulować, uje, ował skomulować jedno z drugim. <Po + Komulować>

Pokomulowanie, a, blm., czynność cz. Pokomulować.

Pokomunikować, uje, ował i. paprzystępować do komunji św. 2. zakomunikować jedno po drugim. <Po + Komunikować>

Pokomunikowanie, a, blm., czynność cz. Pokomunikować.

[Pokon, u, blm., Pokón, Pokun, Pokan, Pokuna, Pokoneczki lm.] *początek:* Wyprowadza to od pokonów świata. Bestje z pokonu świata. Deo. Kłnie mnie od pokonów świata (= na czym świat stoi). <Po + KON/CZN/CZE>

× **Pokonacz, a, lm. e p. Pokonywacz.** Kn. <Od Pokonać>

Pokonać, a, ał i. cz. ni. przebyć pewien czas na

konaniu: Pokona jeszcze chwilę, zanim umrze. 2. i nied. **Pokonywać** kogo = *znękać do reszty, pozabawić sił, dobić go; zwalczyć, przewyciężyć, zwyciężyć:* Pokonał nieprzyjaciela to państwo. Troc. P., ponękać, powalić, pobić kogo. Kn. Książę halicki nieprzyjaciół, księstwo najeżdżających, po kilka razy pokonywał Stęb. P. przeciwnika. Aby szczęśliwie wygrać i P. nieprzyjaciela nasze a. umrzeć tak, jako będzie wola i postanowienie w niebie. Skar. Ręka go mdłej niewiasty pokona. Skar. Niewiasty pokonały największych rycerzów; nie dziw, że i jego kobieta zwyciężyła. L. Padł Gryzomira męstwem pokonany. Kras. Trudno P. siłą, oj! piersiami nie przeprzeć, kędy woda płynie. Syrok. Wzruszenie pokonywając, wsiadł do dorożki. Usilnie przez nią przed koronacją pokonywana i tajona choroba wybuchła tym gwałtowniej po spełnionym obrzędzie. Szaj. Przen. *pobić, rozbroić, zniewolić, ująć:* Pokora mocniejszego pokona. Kn. P. cierpliwością, pokorą, łagodnością. Przen.: P. kogo słowy, dowodami. Troc. (=przekonać). Gdyby kto co złego uczynił, a w tym był pokonany świadectwem trzech dobrych ludzi... Orm. Człowiek pokonany na umyśle. Troc. <Po + Konąć>

† **Pokonan** (jako orzeczenie) *pokonany:* Nieprzyjaciela P. Skar. Kto inwentarza nie uczyni, ten przez to w oszukaniu bywa P. Groie. <Od Pokonać>

Pokonanie, a, blm., czynność cz. Pokonać.

Pokoncentrować, uje, ował skoncentrować jedno po drugim. <Po + Koncentrować>

Pokoncentrowanie, a, blm., czynność cz. Pokoncentrować.

Pokonceptować, uje, ował spędzić pewien czas na konceptowaniu. <Po + Konceptować>

Pokonceptowanie, a, blm., czynność cz. Pokonceptować.

Pokoncertować, uje, ował spędzić pewien czas na koncertowaniu. <Po + Koncertować>

Pokoncertowanie, a, blm., czynność cz. Pokoncertować.

Pokondemnować, uje, ował poskazywać, potępić jednego po drugim: Przyjechał z Petersburga Wejmar, przysłany na prośbę książąt Czartoryskich, po odsądzeniu Abramowicza od pisarstwa ziemskiego wileńskiego i nas i drugih pokondemnowanych w trybunale. Mat. <Po + Kondemnować>

Pokondemnowanie, a, blm., czynność cz. Pokondemnować.

[Pokoneczki] p. **Pokon:** Od pokoneczków świata wyzywać = *strasznie przeklinać lub zaklinać, kłąć na czym świat stoi.* <Od *Pokoneczek, od Pokon>

† **Pokonewskie, ego, blm. p. † Pokoniowszczyzna:** Zmudź nazywała zamiarę powinności osobistej służby na pieniądze, P., bo to zastępowało służbę konnych. Cz.

† **Pokonewszczyzna, y, blm. p. Pokoniowszczyzna:** Miasto Drohiczyn otrzymało od Zygmunta Augusta przywilej, aby nie wymuszano pokonewszczyzny opłaty. Cz.

Pokonfederować się, uje ś., ował ś. skonfederować ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Konfederować ś.>

Pokonfederowanie się, a ś., blm., czynność cz. Pokonfederować ś.

Pokonferować, uje, ował spędzić pewien czas na konferowaniu: P. nieco. Sam pojechałem do Lwowa, mając potrzebę P. z kasztelanową kamieńską o sejmie halickim. <Po + Konferować>

Pokonferowanie, a, bhm., czynność cz. **Pokonferować**.

Pokonfiskować, uje, ował *skonfiskować jedno po drugim*: Pokonfiskowane dobra w polskim kraju i rozdane rozkazał oddać właścicielom. Rol. <Po + Konfiskować>

Pokonfiskowanie, a, bhm., czynność cz. **Pokonfiskować**.

Pokonfrontować, uje, ował *skonfrontować jedno po drugim*. <Po + Konfrontować>

Pokonfrontowanie, a, bhm., czynność cz. **Pokonfrontować**.

Pokonfundować, uje, ował *skonfundować jednego po drugim*. <Po + Konfundować>

Pokonfundowanie, a, bhm., czynność cz. **Pokonfundować**.

Pokongresowy który nastąpił po kongresie: Poprzedni z okresu pokongresowego aniby nas zrozumieli, aniby nawet poznali. Spas. <Po + Kongresowy>

† **Pokonąć**, i, il 1. *opatrzyć w konie*: Wojsko swoje Doroszenko pokonął i przydział. 2. *obstać konnicą*. Pot. <Po + *Konąć, od Koń>

[**Pokoniec**] w koniec, na koniec: Zaniesie P. o groda. <Po + Koniec>

† **Pokonienie**, a, bhm., czynność cz. **Pokonąć**.

† **Pokoniewszczyzna**, y, bhm., † **Pokonewszczyzna**, † **Pokonewskie** zamiana powinności służby osobistej konnej na pieniędże: Inne ciężary i opłaty, sep owsa i ziarna rozmaitego, P., pososzyzna od sochy czyli poradnie. Lel. <Po + *Koniewszczyzna, od Koń>

Pokonjugować, uje, ował *spędzić pewien czas na konjugowaniu*. <Po + Konjugować>

Pokonjugowanie, a, bhm., czynność cz. **Pokonjugować**.

Pokonkludować, uje, ował *zakonkludować w wielu razach z kolei*. <Po + Konkludować>

Pokonkludowanie, a, bhm., czynność cz. **Pokonkludować**.

Pokonkurować, uje, ował *spędzić pewien czas na konkurowaniu*. <Po + Konkurować>

Pokonkurowanie, a, bhm., czynność cz. **Pokonkurować**.

Pokonny konny: Kazał wystąpić oficerom do pokonnych obrotów. Fred. A. <Po + Konny>

Pokonopaczenie, a, bhm., czynność cz. **Pokonopaczyć**.

Pokonopaczyć, y, ył, × **Pokonopić** szpary w okręcie konopnemi kłakami pozatykać, poutykać, poszpanować, poflekować. <Po + Konopaczyć>

× **Pokonopić**, i, il p. **Pokonopaczyć**. <Po + *Konopić, od Konopie>

Pokonopienie, a, bhm., czynność cz. **Pokonopić**.

Pokonsekrować, uje, ował 1. *konsekrując poświęcić*: P. kościół. 2. *konsekrując poświęcać jedno po drugim*: P. kościoły. <Po + Konsekrować>

Pokonsekrowanie, a, bhm., czynność cz. **Pokonsekrować**.

Pokonserwować, uje, ował 1. *spędzić pewien czas na konserwowaniu, konserwując potrzymać*. 2. *zakonserwować jedno po drugim*. <Po + Konserwować>

Pokonserwowanie, a, bhm., czynność cz. **Pokonserwować**.

Pokonolidować, uje, ował *skonsolidować jedno po drugim*. <Po + Konsolidować>

Pokonolidowanie, a, bhm., czynność cz. **Pokonolidować**.

Pokonspirować, uje, ował *spędzić pewien czas na konspirowaniu*. <Po + Konspirować>

Pokonspirowanie, a, bhm., czynność cz. **Pokonspirować**.

Pokonstytuować, uje, ował *ukonstytuować jedno po drugim*. <Po + Konstytuować>

Pokonstytuowanie, a, bhm., czynność cz. **Pokonstytuować**.

Pokonsumować, uje, ował *skonsumować jedno po drugim, pozjadać*. <Po + Konsumować>

Pokonsumowanie, a, bhm., czynność cz. **Pokonsumować**.

Pokonsygnować, uje, ował 1. *pozaciagać, pozapisywać do protokołu*. 2. *skonsygnować jedno po drugim*: P. wojsko po koszarach. <Po + Konsygnować>

Pokonsygnowanie, a, bhm., czynność cz. **Pokonsygnować**.

Pokonszachtować, uje, ował *spędzić pewien czas na konszachtowaniu*. <Po + Konszachtować>

Pokonszachtowanie, a, bhm., czynność cz. **Pokonszachtować**.

Pokontentować, uje, ował *ukontentować jednego po drugim; pozaspakajad, pozadawałać jednego po drugim*. <Po + Kontentować>

Pokontentowanie, a, bhm., czynność cz. **Pokontentować**.

Pokonterfektować, uje, ował *sportretować, przemalować, przerysować, pokopjować jedno po drugim*: Szły obok niej osobliwie pokonterfektowane cztery niewiasty. Krasz. <Po + Konterfektować>

Pokonterfektowanie, a, bhm., czynność cz. **Pokonterfektować**.

Pokontraktować, uje, ował *skontraktować, zakontraktować jedno po drugim*. <Po + Kontraktować>

Pokontraktowanie, a, bhm., czynność cz. **Pokontraktować**.

Pokontrolować, uje, ował 1. *spędzić pewien czas na kontrolowaniu*. 2. *skontrolować jedno po drugim*. <Po + Kontrolować>

Pokontrolowanie, a, bhm., czynność cz. **Pokontrolować**.

Pokontrować, uje, ował *spędzić pewien czas na kontrowaniu*. <Po + Kontrować>

Pokontrowanie, a, bhm., czynność cz. **Pokontrować**.

Pokonwersować, uje, ował *spędzić pewien czas na konwersowaniu*. <Po + Konwersować>

Pokonwersowanie, a, bhm., czynność cz. **Pokonwersować**.

Pokonwojować, uje, ował *spędzić pewien czas na konwojowaniu*. <Po + Konwojować>

Pokonwojowanie, a, bhm., czynność cz. **Pokonwojować**.

Pokonyczać, a, lm. e, × **Pokonacz** ten, co pokonywa, pogromca: Rządziła nim, jak P. zwierząt ruchami tygrysa. Bał. <Od Pokonywać>

Pokonywać, a, ał p. **Pokonąć**.

Pokonywanie, a, bhm., czynność cz. **Pokonywać**.

Pokończenie, a, bhm., czynność cz. **Pokończyć**.

Pokończyć, y, ył *skończyć jedno po drugim, zakończyć, podokonać, pozalatwiać*: Jużem wszystkie roboty pokończyła. L. P. interesa. <Po + Kończyć>

Pokopać, pie, pał 1. *spędzić pewien czas na kopaniu*: P. nieco w ogrodzie. 2. *skopać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach, porozkopywać*,

zryć: Świnie pokopały cały ogród. 3. *kopiąc pobić nogami*. 4. *kopiąc porobić; powykopywać*: Jeziora pokopane dla ścieku wód w czasie wezbrania Nilu. 5. [P.] = a) *zakopać*: P. w dołek. b) *kopnąć ś., drapnąć, pobiec z kopyta*: Ogromny kotucha jarem pokopał. < Po + Kopać >

Pokopanie, a, bfm., czynność cz. Pokopać.

Pokopcenie, a, bfm., czynność cz. Pokopcić.

Pokopcić, i, il I. zająć pewną chwilę kopceniem; pofilować. 2. jedno po drugim okopcić. < Po + Kopeć >

Pokopcieć, eje, ał (o pewnej liczbie) *pozachodzić, popowlekać ś. kopciem, sadzami, sadzą; (o jednym przedmiocie) zakopcić ś., pokryć ś., zająć kopciem* < Po + Kopeć >

Pokopcienie, a, bfm., czynność cz. Pokopcieć.

Pokopcować, uje, owal *zakopcować w kopce*: Pokopcuje sobie buraki. Kow. < Po + Kopcować >

Pokopcowanie, a, bfm., czynność cz. Pokopcować.

Pokopertować, uje, owal *zakopertować jedno po drugim.* < Po + Kopertować >

Pokopertowanie, a, bfm., czynność cz. Pokopertować.

[Pokoperzać, a, ał] (Pokoper - zać) *pozgrabiać liście.* < Po + Koperzać >

[Pokoperzanie, a, bfm.] (Pokoper - zanie) *czynność cz. Pokoperzać.*

Pokopić, i, il *poskladać w kopy (np. zboże, siano i t. p.).* < Po + Kopic >

Pokopienie, a, bfm., czynność cz. Pokopić.

[Pokopisko, a, lm. a] *grunt po wykopaniu kartofli, buraków.* < Po + Kopisko >

Pokopjować, uje, owal I. *spędzić pewien czas na korpjowaniu. 2. skopjować jedno po drugim.* < Po + Koppjować >

Pokopjowanie, a, bfm., czynność cz. Pokopjować.

[Pokopki, ów, bfp.] I. *kopanie kartofli pozostałych w ziemi po wybraniu kartofli*: Ludzie ubodzy eholdzą na P. 2. *pora kopania, wybierania kartofli*: Poszła za mąż w P. 3. *poszukiwanie przez biednych ludzi kartofli w ziemi pozostawionych podczas kopania.* < Po + Kopki, od I. Kopka >

Pokora, y, bfm. I. *pokorność, uniżoność nieobłudna i niepodła, slerucha*: P., gdy kto o sobie mało rozumie, a dobre sprawy drugiego okrom zazdrości opowiada. Białob. P. wszędy ujdzie. Prz. P. mury łamie, dawne to przysłowie. P. niebiosa przebija. Prz. Cnota i P. nie ma miejsca u dwora. Prz. Wileza P. (= *udawa, obłudna*). Radziejowski odział ś. w wilezją pokorę i udał ś. do senatorów, aby go pogodzili z królem. Kub. P. chrześcijańska, święta. Duch pokory. Słuchać kogo z pokorą. Wyznawać błąd swój z pokorą. Czekajmy w pokorze ucieśnienia naszego. B. Sz. Gdzie będzie pycha, tam będzie i hańba, a gdzie jest P., tam i mądrość. Wuj. P., jako drzewo rodzajne: im więcej owoców ma, tym ś. bardziej na dół chyli. Skar. P. zna i czuje niegodność swoje. Skar. Pokorą wielką lud budował. Skar. Im kto większym jest, tym P. w nim znacniejsza jest i miłsza Bogu. Skar. Bóg dał nam pokorę rozumu, iż spraw Jego naszą głową nie mierzym. Skar. Służył wszystkim w pokorze. Skar. Pokory Chrystusowej nikt nie dosięże. Skar. Większyby pożytek miał, gdyby ś. raczej pokory trzymał, a próżną ś. pychę nie nadymał. Skar. Kto wysoko wstępuje, a pokory z sobą

nie weźmie do serea, spadnie prędko. Birk. P. mocniejszego pokona. Prz. P. z małego o sobie rozumienia pochodzi. Kras. Zamiast pogańskiej pychy, miejmy Chrystusową pokorę. Krasz. 2. [P.] *żałoba*. 3. *praw.*, daw. *akt publiczny, w którym zabójca żalobnie ubrany, z mieczem wiszącym w szyi zdawał ś. na łaskę i nielaskę mściciela zabitej ofiary*: Prócz zapłacenja główszczyzny winien był zabójca dokonać wobec rodziny zabitego aktu tak zwanej pokory. Ks. Ł. Kara... jest wynagrodzeniem, wstrzymującym obrażonego od zemsty, i wtenczas zowie ś. zagodzeniem, okupem, główszczyzną, pokorą. Wiszn. < Po + *Kora, KOR >

[Pokorać, a, ał] *podolać*: P. mu nie mogłam.

[Pokoranie, a, bfm.] *czynność cz. Pokorać.*

Pokorcenie, a, bfm., czynność cz. Pokorcić.

Pokoreić, i, il *zająć pewną chwilę korceniem.* < Po + Koreić >

Pokorektować, uje, owal *korrektując poregulować jedno po drugim*: P. fortepiany. < Po + Korektować >

Pokorektowanie, a, bfm., czynność cz. Pokorektować.

Pokorespondować, uje, owal *spędzić pewien czas na korespondowaniu.* < Po + Korespondować >

Pokorespondowanie, a, bfm., czynność cz. Pokorespondować.

Pokorkować, uje, owal I. *zakorkować jedno po drugim, pokończyć korkowanie. 2. spędzić pewien czas na korkowaniu.* < Po + Korkować >

Pokorkowanie, a, bfm., czynność cz. Pokorkować.

× **Pokorniany p. Pokorny**: Ty padniesz duszą w pokornianej skrusze. Krasin. < Żam. Pokorny >

Pokorniczek, czka, lm. czkowie, Pokornis człowiek pokorniuchny, uniżony, płaszczący ś., niewiniątka: Nędzny P. Lubom. Nędzny P. go prosił. Troc. < Od *Pokornik, od Pokorny >

Pokornie, × Pokorno przys. od **Pokorny**: Do Ciebie, Panie, P. wołamy. Pśń. Stucham P. łaski pana dziedzica, to niby bić, a czapkować. Dyg.

Pokornieć, eje, ał *pokornym ś. stawać, potulnieć.* < Od Pokorny >

Pokornienie, a, bfm., czynność cz. Pokornieć.

Pokornis, a, lm. e p. Pokorniczek. L. < Od Pokorny >

Pokorniuchno przys. od **Pokorniuchny; Pokorniusienko, Pokorniutenko, Pokorniutko**: P. ś. skłoniła, jako panna sromięzliwa. Pśń.

Pokorniuchny, Pokorniusienki, Pokorniutenki, Pokorniutki *zapełnie, całkiem pokorny, do przesady pokorny*: Gdybyśmy droższymi byli, jakby to wtenczas te niebożątka pokorniuchne były. L. Wilk srogi szarpie duszę moją, jako owieczkę pokorniuchną swoją. Lubom. < Od Pokorny >

Pokorniusienki p. Pokorniuchny: Pojawił ś. z bardzo pokorniusienką miną. Wilez. < Od Pokorny >

Pokorniusienko p. Pokorniuchno.

Pokorniutenki p. Pokorniuchny.

Pokorniutenko p. Pokorniuchno.

Pokorniutki p. Pokorniuchny: Jejmość zastałem haniebnie cichą i pokorniutką. Kacz. Schylił ś. do kolan miecznikowi P. i rzekł. Przybor. < Od Pokorny >

Pokorniutko p. Pokorniuchno: Kłaniam ś. P. JW. Imię biskupowi a memu osobliwzemu dobrodziejowi. Kacz.

× **Pokorno p. Pokornie**: Ani zbyt dworno, ani zbyt P. ś. nie przybrał do tej podróży. Krasz.

Pokorność, i, bfm. rz. od Pokorny, pokora: Dzie-

kujmy dziś w pokorności z tak wielkiej jego miłości. Jag. Weźrał na P. dziewczki swojej. Op. Boga ś. boj, a wszystkie siostry czei, służąc im we wszystkiej pokorności. Z. E. Wreszcie i to wać panu w pokorności ducha wyznaje, że mnie teraz poruszyła skrucha. Słow. <Od Pokorny>

Pokorny, × **Pokorniany** *pełen pokory, korny, potulny, skromny, cichy, powolny*: Kto P., ten i mądry. Prz. Pokorna prośba. Troc. Do kazalnicy Wincentego św. przychodzili lwi, a wracali ś. owieczki, przypadali wilcy, a w baranki pokorne ś. odmieniali. Birk. Niemasz miecza na pokornego, zdawna ś. mówi: pokornej głowy miecz nie siecze. Fred. M. Pokorne ciele dwie matki ssie. Prz. Król twój, Sjonie, jedzie tobie P., siedząc na osłiey. Sekl. Pokorną i uniozoną mową prosił. Troc. Głos jej nie miał tutaj tego pokorno-nabożnego dźwięku, z jakim mówiła między ludźmi. Orzesz. <Od Pokora>

Pokoronacyjny *który nastąpił po koronacji*: Okres P. <Po + Koronacyjny>

Pokoronować, **uje**, **ował** *jednego po drugim u-koronować*. <Po + Koronować>

Pokoronowanie, a, blm., czynność cz. **Pokoronować**.

[Pokorpać, a, ał] *1. poprzymocowywać kierpce do nóg. 2. pościagać toboły sznurem*. <Po + Korpać>

Pokorpanie, a, blm., czynność cz. **Pokorpać**.

Pokorygować, **uje**, **ował** *1. skorygować jedno po drugim; pokonać korygowanie. 2. spędzić pewien czas na korygowaniu*. <Po + Korygować>

Pokorygowanie, a, blm., czynność cz. **Pokorygować**.

Pokorzeli, i, lm. e bot. (catesbaea) *roś. z rodziny marzanowatych*.

† **Pokorzenie**, a, blm., czynność cz. **Pokorzyć**.

† **Pokorzenie się**, a ś., blm., czynność cz. **Pokorzyć** ś.

Pokorzyciel, a, lm. e *ten, co pokorzy*. <Od Pokorzyć>

† **Pokorzyć**, **y**, **ył** *1. nied. robić pokornym, upokarzać, ukoracać, poskraniac, usmierzać, przycierać rogów, uczyć pokory. 2. dok. ukorzyć jednego po drugim. † P. ś. upokarzać ś., korzyć ś., kruszyć ś., pokornieć*: Układnie papieżowi ś. pokorzył. Błaz. <Od Pokora>

Pokorzystać, **a**, **ał** *spędzić pewien czas na korzystaniu*. <Po + Korzystać>

Pokorzystanie, a, blm., czynność cz. **Pokorzystać**.

Pokos, u, lm. y *1. pokoszenie, koszenie, sieczenie trawy, zboża*: Przyszła szarańcza, gdy pierwsza trawa odrastała, po pierwszych pokosiech traw królewskich. B. B. **2. tyle trawy lub zboża, ile za jednym ciągiem kosy zetną i położą**: Kośnik kosą coraz dalej postępując, koszoną trawę na porządnych zostawia pokosach. Kluk. Sieczeniem na grabki zboża pokosy równo ś. składają. Haur. Gdy deszcze panują, zboża pożęte, które są na garściach a. na pokosach, często przewracać trzeba. Haur. Trawa posieczona ma leżeć na pokosiech dzień a dwa. Trzyc. Stały ś. pod kosą zniwiarza pokosami kłocy. Stasz. Przen.: Kiedy wreszcie z woli bożej śmierć w pokosy cie położy. Faleń. Bolesław, widząc gęste swoich pokosy, z bitwy uciekł. Nar. (= *ławy, szeregi poległych*). Tam wycięty kwiat w P. niezliczonej młodzi już nie w rosie, lecz w krwawej płynie powodzi. Min. **Pokosem** przys. = *pokotem, powałem*,

pomostem, ławą: Jednych jędze pokosem Gradywowi ściela, drugich morze pograża. Min. Wala ludzi pokosem. Pot. Dla Eryfilli niefortunnym losom poległ okropnym cały lud pokosem. Książ. **3. a. [Pokosa, Pokosza, Pokosisko, Koszenica] łąka lub pole świeżo skoszone**. Włod. <Po + *Kos, KOŚ>

[**Pokosa**, y, lm. y] p. **Pokos**. <Po + Kosa>

Pokosić, **i**, **ił** *skosić jedno po drugim, posieć kosą; pokonać koszenie*: P. łąki. **2. spędzić pewien czas na koszeniu. <Po + Kosić>**

[**Pokosisko**, a, lm. a] p. **Pokos**. <Po + Kosisko>

Pokosmacenie, a, blm., czynność cz. **Pokosmacić**.

Pokosmaciały *który pokosmaciał*: Pokosmaciałe ciało. Pot. <Od Pokosmacieć>

Pokosmacić, **i**, **ił** *kosmatym uczynić; najężyć, potargać, podnieść włos ugładzony, barwę stargać*: P. kapelusza. L. <Po + Kosmacić>

Pokosmacieć, **eje**, **ał** *stać ś. kosmatym; pokryć ś. włosami, kłakami, kudłami*: Pokosmaciała mi skóra na gołeniach. <Po + Kosmacieć>

Pokosmacienie, a, blm., czynność cz. **Pokosmacieć**.

Pokost, u, lm. y *1. olej preparowany, schncy na powietrzu, używany do powlekania lub napajania przedmiotów, aby im nadać większą moc, nieprześiąkliwość, połysk*. Przen.: *pozór, płaszczyk, powierzchowność; polor, okrasa, połysk, blichtr, oglada; odzien, zabarwienie, cecha, nastrój, ton, zapaszek*: Nie sądz o rzeczach z wierzeźnego pokostu. Pot. Pokostem gorliwości barwi ambicją. Przyb. Rządki, aby obcym nie błyszczać pokostem, szedł po honory zasług torem prostym. Szost. Wiele było dworów możnych, magnackich, które nie okryły ś. były jeszcze pokostem eu-dzoziemskim. Łźń. Uwagi godnym jest P. socjalny całego orędzia cesarskiego. **2. anat.**: × P. czarny = *barwik czarny* (pigmentum nigrum).

Pokostarnia, i, lm. e, **Pokostownia** *miejsce lub zakład wyrobu pokostu*. <Od Pokost>

Pokosterować, **uje**, **ował** *spędzić pewien czas na kosterowaniu*. <Po + Kosterować>

Pokosterowanie, a, blm., czynność cz. **Pokosterować**.

Pokostlin, u, lm. y bot. (elaecoccus) *roś. z rodziny wilczomleczowatych*.

Pokostnia, i, lm. e, **Lakiernia** *tech. miejsce lub zakład, w którym ś. pokostuje*. <Od Pokost>

Pokostnieć, **eje**, **ał** *skostnieć kolejno, jeden po drugim*: Palce mi pokostniały od zimna. <Po + Kostnieć>

Pokostnienie, a, blm., czynność cz. **Pokostnieć**.

Pokostnik, a, lm. cy p. **Pokościarz**. Troc. <Od *Pokostny, od Pokost>

Pokostować, **uje**, **ował**, † **Pokościć**, † **Pokoszcząć**, † **Pokaszcząć** *pokostem powlekać*: Mebelki były skromne, czarno pokostowane. Bał. P. stół, obraz. <Od Pokost>

Pokostowanie, a, blm., czynność cz. **Pokostować**: P. odlewów żelaznych i żelaza kutego. Łab.

Pokostownia, i, lm. e p. **Pokostarnia**.

Pokostownik, a, lm. cy p. **Pokościarz**. <Od Pokostować>

Pokostowy *przym. od Pokost*: Farba pokostowa.

[**Pokosza**, y, lm. y] p. **Pokos**. <Od Pokoszać>

† Pokoszać, a, ał, † Pokaszać, † Pokoszywać
kosić raz za razem: Defalco, pożynam, pokoszam.
 Mącz. < Od Po + * Koszać, KOS >

† Pokoszenie, a, blm., czynność cz. Pokoszać.
 † Pokoszczać, a, ał p. Pokostować: Malarz
 karete pokoszczając... Krup. Od pokoszczanej
 twarzy. Wgź. < Od Pokost >

† Pokoszczenie, a, blm., czynność cz. Pokoszczać.
 Pokoszenie, a, blm., czynność cz. Pokosić.

Pokoszerować, uje, ował żart. *poszorować, pomyc do czysta.* < Po + Koszerować >

Pokoszerowanie, a, blm., czynność cz. Pokoszerować.

Pokoszlawić, i, il p. Pokoślawić: Gdy męka duszy już nam ksztadź zuboży, pokoszlawionym nezyni i krzywim. Słow. Sosny podeptane, poobjadane, pokoszlawione wygrzebały ś. na piaszkowych wydmach. Krasz. < Po + Koszlawić >

Pokoszlawienie, a, blm., czynność cz. Pokoszlawić.

[Pokoszłać, a, ał] *potzochrać, potargać*: Pies pokoszłany. < ? >

[Pokoszłanie, a, blm.] czynność cz. Pokoszłać.

Pokosztować, uje, ował *skosztować nieco, poprobować*: P. potrawy, czy dosyć słona. Pokosztujmy znowu wojny, doładźmy szable, zbierzmy wojska. Baz. (= *potentujmy*). † P. ś. z kim = *poprobować ś., spróbować ś., pomocować ś.* Mącz. Przyszli ci, chcą spróbować swego szczęścia i męstwa, chcą ś. P. z tym panem tego zamku. P. Koch. < Po + Kosztować >

Pokosztowanie, a, blm., czynność cz. Pokosztować.

† Pokosztowanie się, a ś., blm., czynność cz. Pokosztować ś.

Pokościarz, a, Im. e, Pokostnik, Pokostownik
robotnik zajęty pokostowaniem. < Od Pokost >

† Pokościć, i, il p. Pokostować: Brwi ubruka (panna), a czoło białkami pokości. Pereg. Cheesz lico P., aby prędko uschło, tak rób... Haur. Z bukowego drzewa kufel utoczony, wszystek po wierzchu złotym woskiem pokoszony. Otw. Przen.: Oglądaj one twarz Pańską, cierniem pobodzoną i krwią pokoszoną. Wuj. Owoce złota pokoszone korą. Przyb. < Od Pokost >

Pokościelny *należący niegdys do kościoła, kościelny niegdys*: Grunt P. < Po + Kościelny >

Pokoślawić, i, il, Pokoszlawić *wykoślawić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach, powykoślawić*: Przen.: Pióro jego wystudziło, pokrzywiło i pokoślawiło zupełnie jego opisy, dowody, odezwy do sere krewnych. Korz. (= *popaczyło, przekręcało*). < Po + Koślawić >

Pokoślawienie, a, blm., czynność cz. Pokoślawić.

Pokoślin, u, Im. y bot. (eriogonum) roś.

Pokośnik, a, Im. cy *kosiarz, kosarz, bandos.* < Od Pokośny >

Pokośny *do koszenia służący, koszący, siekący*. Przen.: *podcinający, ścielący pokotem, ściierający z powierzchni ziemi*: Kwitnęli ludzie pod enoty zaszczytem, czas ja pokośnym uciał i zniósł płytym. Ś. wil. < Od Pokos >

Pokotem przys. *pokosem, pomostem, mostem, powalem, ławą, plackiem; leżąc jeden obok drugiego rzędem*: Spać pokotem. Trupy zastały pole pokotem. Myślił on o tym, że i jego śmierć położy kiedyś pokotem. Min. (= *podetnie, zgładzi, zetrze z powierzchni ziemi*). Lecić po ziemi trup

jako P., cesarzanom ścinać rąk nie stawa. Chr. Śpi pasterz, pies drzymał, owce P. leżały i ledwie nie wszystkie spały. Jak. W. Kupami P. na murawie leżały. Oss. Wszysey leżeli P. Niem. W kurytarzach szlachta sypiała P. Pol. [P. leżeć] = *leżeć w kilka osób jedna obok drugiej, zwykle na słomie lub siano*. < Po + KOT >

Pokotłować, uje, ował *skotłować jednego po drugim*: Pokotłował im głowy. P. ś. *zająć pewną chwilę kottowaniem ś.* < Po + Kottować >

Pokotłowanie, a, blm., czynność cz. Pokotłować.

Pokotłowanie się, a ś., blm., czynność cz. Pokotłować ś.

Pokowa, y, Im. y bart. p. Kunik.

Pokować, a, ał l. p. Pokuć: Już ruszył sułtan na bachmatach pokowanych. Jabł. (= *podkutych*). Dziewki służebne osobno posadzać, łańcuchami je pokowawszy do murów. Prus. (= *poprzytkować*). 2. myśl. *wydwadzać głos właściwy jarzątkowi.* < Po + Kować >

Pokowanie, a, blm., czynność cz. Pokować.

[Pokowiec, wca, Im. wce] *skopek, szkopek.* < Po + *Kowiec, KU/KOW >

Pokozaczenie, a, blm., czynność cz. Pokozaczyć.

Pokozaczenie się, a ś., blm., czynność cz. Pokozaczyć ś.

Pokozaczyć, y, ył *skozaczyć jednego po drugim*. P. ś. (o wielu) *skozaczyć ś. kolejno, jeden po drugim.* < Po + Kozaczyć >

Pokozakować, uje, ował *pożyć Kozakiem, poulać, powanturować ś. jak Kozak, z Kozakami*: Pokozakował trochę za Kunaszewicza jeszcze i tu osiadł z chłopcem niedorostkiem. Jeż. < Po + Kozakować >

Pokozakowanie, a, blm., czynność cz. Pokozakować.

Pokoziłkować, uje, ował *spędzić pewien czas na koziołkowaniu.* < Po + Koziołkować >

Pokoziłkowanie, a, blm., czynność cz. Pokoziłkować.

[Pokozytać, a, ał] *połechtać*: Pokozytaj dziecko, to ś. roześmieje. Wał. < Po + Kozytać >

[Pokozytanie, a, blm.] czynność cz. Pokozytać.

Pokoźlenie, a, blm., czynność cz. Pokoźlić.

Pokoźlenie się, a ś., blm., czynność cz. Pokoźlić ś.

Pokoźlić, i, il czoło = *kozła na czole pokazać; nachmurzyć, zasepić, zmarszczyć jedno po drugim*: Niemile na ś. patrzając, pokoźliwszy czoła. Pot. Pokoźlił powieki. Troc. P. ś. (o kozach) *porodzić koźłeta.* < Po + Koźlić >

Pokój, oju l. blm. = a) *spokój, spokojność, cisza; uspokojenie, ukojenie*: P. mam. Troc. Pokoju zażywam. Troc. P. kocha. Troc. W pokoju żyć nie chce. Troc. P. na umyśle, P. umysłu. Troc. Zaprowadził ich na odwach, jak burzycieli pokoju. L. Cyprjan Ireneusza gwałtownikiem pokoju nazwał. Zigr. Królowi przystoi, żeby strzegł pokoja pospolitego. Górn. P. domowy. P. społeczny, czyli społeczna miłość. Rej. Zwyczajne Żydów pozdrawianie: P. wam., P. temu domowi, jak u nas: pomaga Bóg. Sekl. W dom wszedźszy, tak pozdrawiajcie go: niech ś. domowi temu P. stanie. Ozym. P. temu domowi, a będzilieli tam syn pokoju, odpocznie na nim P. wasz. Leop. (ziści ś. wasze życzenie. L.) P. ludziom dobrej woli. Wuj. Burgrabia, zagajając sąd, przykazuje: P. Pana Boga wszechmogącego, P. najjaśniejszego pana! ten P. jeśliby kto nieuczciwym słowem a,

inną krzywdą naruszył, tedy... Groć. Dzień i noc, nigdy czelek pokoju nie ma. L. P. od burdy, P. od prawa, P. od zbytków, P. od innych niebezpieczności świata tego, ten nadobnie statecznemu starcowi przystoi. Rej. Bóg pokoja niech was na wszystkim poświęci. Wuj. P. wewnętrzny. Niechże odbieram drogi P. mojej duszy. L. Do-
 stąpił dziwnego pokoja na duszy swojej. Wys. Może być większe zło, jak P. w grzechu? Lach. Księża i duchowne osoby, białogłowy, panny i Żydowie na wszelki czas mają być w pokoju tak na ciele, jak i na dobrach swych. Sz. Żyli wszystkie w pokoju. Koehan. Dawał najjaśniejszemu panu P., czyli mir olejem św. na ciele. Nar. Spokojnie umierać nie można, tylko w miarę enoty i pokoju duszy. Kolł. (= *równowagi*). Cierpienie więcej dobywa z człowieka, niżeli P., który usypia. Krasz. Wieczny P., niebo. L. (= *szczęśliwość wieczna*). P. wiekniący. Daj mu, Panie, P. wieczny. L. Dowiedziałem ś. o śmierci jego: duszy jego wieczny P.! L. I moja matka, (wieczny P. duszy) najczęściej tą mi gadką nabijała uszy. Zabł. Niech odpoczywa w pokoju! Po wielkich pracach na P. poszedł. Skar. (= *umarł*). Na wieczny P. poszedł. Skar. Daj mi P. (= *nie przeszkadzaj mi, nie zaczepiaj*). Daj mi święty P., nie zwracaj mi głowy. Niechby on patrzył sobie podobnych, a nam dał P. L. (= *zostawił nas w pokoju*). Czyń, co chcesz, a daj mi P. L. Przyjmij wszędy doktory, a na ich rozsądku przedstawaj; a jeśli nie chcesz tego, daj im dobry P. Hrb. Moja rada, gdyś stary, dajże żonie P. Opal. Daj mi P. ta nauką, tą grą. Troc (= *nie niepokój mię nią*). Pieśni z pozdrowieniem P. nieście, jak oliwny liść. Deo. Przen.: Dać czemu P. = *zamechać, odstąpić, zaprzestać czego, porzucić co*. Dajmy P. tym ceremonjom. L. Bagatele! dajcie tym rzeczom P.! Zabł. Każde, żebyś tym projektem dał P. L. Odeignęli i obłężeniu P. dali. Warę. Zelżywość będzie, jeżeli temu dobywaniu damy P. Warę. Jeżeli ty masz za pana Juliana, miej sobie z nim P.; my innego pana nie mamy, jedno Boga. Skar. (= *miej go sobie, nie przeszkadzamy ci, niech ci służy*). Daj P. próżnej obawie: stało ś. Mick. Dajże P. z temi dowcipami! (= *ślawowaj je sobie do kieszki*). Dałbyś nieszczęście P. z tą gadaniną. W pokoju, X za pokojem, X z pokojem = *bez przeszkody, wpaści, klótni, wojny, zaczepki*. L. Żydz, żeby od każdej osoby za pokojem byli; bo ktoby im nie dał pokoju, ma być karan. Vol. Wyszło z zamku dobytego 400 knechtów, których nasi odprowadzili aż do Królewca, aby byli za pokojem. Biel. M. Czechowcie Władysława królem obrali, tym sposobem, żeby Jerzy do śmierci swej na królestwie za pokojem był. Biel. M. Rozruchów tu żądnych ś. nie boję, ale zgola w swych państwach siedzim za pokojem. Groch. Przed nim nikt ś. w pokoju wysiedzieć nie mógł. Pim. (= *każdego zaczepił*). Wojna dlatego bywa czyniona, aby ludzie za pokojem siedzieć mogli i od sąsiadów przenagabania żadnego nie ponosili. Star. Sąd pokoju. Sędzia pokoju. 2. *spokój w kraju, w państwie, niebytność wojny a. uspokojenie po niej, czasy spokojne; uгода między stronami wojującymi, rozjem, traktat pokojowy*: P. z kim uczynić, zawrzeć. Troc. W pokoju myśleć o wojnie potrzeba. Troc. Warować sobie P. skuteczny. Troc. Już długo Polska w słodkim obfituje pokoju. Troc. Luby to P. Troc. Piękny P. do nas ś. wraca. Troc. P. stanowią, krzewić, pomnażać, rwać, gwałcić, wrzucać. Troc. Choćby najdłużej trwała wojna, nakoniec

P. stanie; a ten P. trwać będzie, póki jedna z partji zerwać go nie zechce. L. Koniec wojny P., a koniec pracy odpoczynienie. Górn. Za posłuszeństwem i czasu pokoja i czasu wojny każdy ś. w pokoju wysiedzi. Górn. Nastąpił P. Dobrodziejstwa pokoju. P. nie dla wojny jest, ale wojna dla pokoju. Skar. P. ś. rozchwiał. Skar. P., który ludziom jest tak jako chleb do życia potrzebny. Skar. Za nami jak za murem wszyscy P. mają. Biel. M. Oboje strony syte krwi i boju chciały pokoju. Koehan. Pokojem państwa kwitną. Nar. P. przekłada nad zwycięstwo. Jabł. Zły P. cięższy bywa nad wojnę. Fred. M. Nie wie, co to P., kto wojny nie skosztował. Prz. Utrapił Ukrainę P. niespokojny. Tremb. Lepiej jest dysydemtom P. zaprzysięc, niż im wypowiadać wojnę. Po okropnościach wojny nastąpił błogi P. P. w Tylży zrobił. Mick. P. oliwski, westfalski. Złamać, pogwałcić P. Warunki pokoju. Nie dotrzymać warunków pokoju. Kraję tę utracono na mocy zawartego pokoju. Układać ś. o P. Różdżka jest symbolem pokoju. Pierwszy raz P. szczyry i stały zawarli. Mick. 3. *spoczynek, sen, spanie*: Aby każdy, gdy ś. ma na P. obrócić, rozważył sobie, jeśli co dobrego przez on dzień uczynił. Bz. 4. *komnata, stajnia, izba*: P. pana, pani. P. jadalny = *jadalnia*. P. sypialny = *sypialnia, łóżnica*. P. gościnny, bawialny. P. dziecinny. P. dla służby. P. dla dam. P. dla palących. Pokoje umeblowane. X P. kompanji. Goł. = *P. bawialny, salon*. P. kompanji większy i mniejszy. Goł. Krysztaly, kwiaty, draperje u okien stanowią dziś ubranie pokoju kompanji. Goł. Przepyszne pokoje. Troc. Jest w pańskim pokoju. Troc. Teraz każdą izbę pokojem nazywają, gdzie ś. nawet największe niepokoje dzieją. Włód. Pokoje po starostwiecku izby, komory, komnaty. Kras. P. wielki, przestronny, sala. Koss. P. z kredensem, kredens. L. P. od roboty, robotnia. L. (= *pracownia*). P. od pisania, pisarnia, pisarja, pisownia. L. (= *kancelarja*). Paulino! idź do pokoju kompanji, będziesz przyjmowała przyjeżdżających. L. Oddań córkom wszystkie ubiory łożnicy i innych pokojów. Biel. M. Droższy teraz P., niż przedtym wioska. L. Biorąc ciebie do pokoju i do boku mojego, chcę, żebyś tylko samego mnie kochała. L. (= *do domu mego lub za żonę*). Odnajmować P. Mamy trzy pokoje. Apartament złożony z pięciu pokojów. Chodź do pokoju. Pisaliśmy w tej izbie nędznej, z której P. królewski był. Górn. Do pokoju ognia na komin przynosić zakazał. Skar. Tu P. sypialny, a P. do bawienia?—Tam, gdzie i jadalny. Kras. Pokoje = *apartament, apartamentu, mieszkanie*: Pokoje pańskie, królewskie, w których bywają asamble. L. Jakże? nie odwi dzisz dworu? być przecie musisz na pokojach. L. Wezwano, zaproszono, wpuszczono go na pokoje pańskie, królewskie. Châteauroux, tak tryumfująca na pokojach Marji (żony Ludwika XV), w ulicy uciekać musi przed wzburzonym motłochem. Krasz. Wszystkich minut strzec będą; pierwszy na pokoje równo z świtem pobieże, ostatni dostoję. L. Proszę, mospanie, do swoich pokojów. Kras. Niedługo mi o to jeden na pokojach spyta, mości panie, coż to za muza jadowita? Nar. X Przen.: *przyjęcie na pokojach, zabawa*: Spytałem ś. przyjaciela, powracającego od dworu, czyli liżnie być pokoje? L. Aby sobie wystawić dworu naszego wielkość, trzeba było widzieć pierwsze pokoje, które były po rozwiązaniu królowej. L. 5. [Domy mieszkalne dworskie i dworki szlacheckie,

zwłaszcza nowszej konstrukcji i murowane, nazywa lud P. Uwidzieli w lesie bardzo piękne pokoje, koło tych pokoiów piękne, tylko małe planty. Pojechali do pańskiego pokoju]. Zdr. Poko-
kok, Pokoizek. Zgr. Pokoisko. <Po + KOJ / CZY>

[Pokój] p. Póki. <Z Poko>

[Pokón, u, lm. y] p. Pokon: Od pokónu swiata.

[Pokórać, a, ał, Pokurać] wskórać, zyskać: P. z kim, z czym (= poradzić).

[Pokóranie, a, bfm.] czynność cz. Pokórać.

[Pokówwki, ek, blp.] p. Pączek.

Pokpać, a, ał spędzić pewną chwilę na kpaniu, pobeżać. <Po + Kpać>

Pokpanie, a, bfm., czynność cz. Pokpać.

Pokpić, i, ił l. spędzić pewien czas na drwieniu, podwici, poszydzić. 2. sprawę = popsuć, pogorszyć ją przez głupstwo, podwici sprawę; poszkapić ś., pobłądzić, pobalumić, palnąć głupstwo. P. ś. zbajac ś., zblaznić ś., ośmieszyć ś., wykierować ś. na kpa, wystrzymać ś. na dudka: Szło mi o to, aby ś. nie P. Bał. <Po + Kpić>

Pokpienie, a, bfm., czynność cz. Pokpić.

Pokpienie się, a ś., bfm., czynność cz. Pokpić ś.

Pokpiwać, a, ał kpić wciąż, kpić potrosze, podkpiwać, podwiciwać, przekpiwać, przedwiciwać: Pokpiwał w duchu z tej nieporadności. Ork. Inni mularze pokpiwali sobie z niego. Bał. <Po + *Kpiwać, od Kpić>

Pokpiwanie, a, bfm., czynność cz. Pokpiwać.

Pokraczkł l. Na P. orać = orać, zostawiając miejsca nie orane. Dudz. Na pokraczki orać—dwie skiby na zagonie zorać, a dwie skiby odłogiem zostawić. Haur. 2. p. Okrak. <Po + *Kraczki, od KRO(K)>

Pokracznie przys. od Pokraczny: A to ś. pani P. rozstawia! wrzasnął przeraźliwym głosem. Zap.

Pokraczność, i, bfm. rz. od Pokraczny.

Pokraczny niezdarny, niezgrabny, niezdarzony: Mały a P. Zap. Ramiona wyschłe, czasem wykręcone dziwacznie, na podobieństwo pokracznych konarów. Kon. <Od Pokraka>

[Pokraczować, uje, ował] stawić kroki, stapać, kroczyć. <Po + *Kraczować, od KRO(K)>

[Pokraczowanie, a, bfm.] czynność cz. Pokraczować.

[Pokradejemcy] p. Pokrademcy. <Po + *Kradejemcy, KR(AD)>

[Pokrademcy, Pokradejemcy, Pokradziomo] przys. ukradkiem, chyłkiem, pokryjomu. <Po + *Krademcy, od KR(AD)>

Pokradzenie, a, bfm., czynność cz. Pokraść.

[Pokradziomo] przys. p. Pokrademcy: P. z woj-ska ś. rozbieżeć. <Po + *Kradziomo, od *Kradziomy, od Kraść>

Pokrajać, je, jał l. spędzić pewien czas na krajanu. 2. krajać porozdzielac na części jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach, porozkrawać, porznąć, pociąć: P. pieczeń (= rozebrać). Sarmaty, jak dopadną, to potną, pokraja. L. Wilki? — ja ich całą zgrają pozabijam i pokraja. Kon. 3. skrajać, przykrajać jedno po drugim: P. suknię, palto (z materiału). P. ś. pokrajać siebie: Zły duch na miliony cząsteczek ś. pokrajał i w tamtych ludzi powlaził. Kaezk. <Po + Krajać>

Pokranie, a, bfm., czynność cz. Pokrajać.

Pokranie się, a ś., bfm., czynność cz. Pokrajać ś.

† Pokrajki, ów blp. skrajności, skrajne ostateczności: W tęczy prawie jedno a jedno, co ś. z sobą styka, ostateczne P. różnica zamyka, tamen ultima distant. Zebr. <Po + Krajki>

Pokraka, i, lm. i l. niezdarza, niezgraba, kulfon, koślawiec, człowiek o nogach krzywych, rozstawionych, grajdala, niemrawa; dziwotwór, dziwoląg, poczwara, monstrum, odmieniec: Nuż zając w śmiech z zółwia nieboraka, w Wielkiejby Polszcze mówiono: P. Jabł. [O ty pokrako jeden! Tego pokraka Józefka przyjęli do ś. za pana]. 2. [Pokraki, lm.] dziwne, niestworzone rzeczy, dziwy; plotki bez sensu; dziwne postępowanie, wychowanie z kimś: Poczwary i pokraki ze mną wyprawiają. <Po + *Kraka, od Krok>

l. † Pokraka, i, lm. i na kogo, na co = krakanie, szemranie, pomruk, krzyk niezadowolenia: Znowu według swego zwyczaju w bunt na Mojżesz powstają pokraki, znowu mu lud wielkie świadczy niesmaki. Leszcz. <Po + *Kraka, KRA(K), por. Krakać>

2. † Pokraka, i, lm. i l. zwada, kłótnia: Miałem z nim pokraka. Troc. 2. smutny koniec, wynik tragiczny: P., tragicus eventus, żałośna rzecz. Kn. Ciężka na mię napadła P. Troc.

Pokrakać, ka a. cze, kał spędzić pewien czas na krakanu: P. nieco. <Po + Krakać>

Pokranie, a, bfm., czynność cz. Pokrakać.

Pokrakiwać, uje, iwał kracząc pokrzykiwać, krakać raz po raz: Krucy tym godom pokrakiwali górą. Krasz. <Po + *Krakiwać, od Krakać>

Pokrakiwanie, a, bfm., czynność cz. Pokrakiwać.

† Pokrakować, uje, ował p. Pokroczyć: Co dalej, to sobie sporzej pokrakuje. Zebr.

† Pokrakowanie, a, bfm., czynność cz. Pokrakować.

[Pokrakować się, uje ś., ował ś.] l. pieścić ś. z kim. Mrong. 2. komu = naprzykrzać ś.

[Pokrakowanie się, a ś., bfm.] czynność cz. Pokrakować ś.

Pokramarzenie, a, bfm., czynność cz. Pokramarzyć.

Pokramarzenie się, a ś., bfm., czynność cz. Pokramarzyć ś.

Pokramarzyć, y, ył spędzić pewien czas na kramarzeniu, pobyt kramarzem. P. ś., Pokramować ś. strawić pewien czas na kramarzeniu ś. <Po + Kramarzyć>

Pokramować się, uje ś., ował ś. p. Pokramarzyć. <Po + Kramować ś.>

Pokramowanie się, a ś., bfm., czynność cz. Pokramować ś.

Pokrapiać, a, ał p. Pokrapywać.

Pokrapianie, a, bfm., czynność cz. Pokrapiać.

[Pokrapować, uje, ował] p. Pokrapywać.

[Pokrapowanie, a, bfm.] czynność cz. Pokrapywać.

Pokrapywać, uje, ywał, × Pokrapywać, [Pokrapować], Pokrapiać kropić od czasu do czasu, zaczynać kropić nieznacznie, popaliwać: Deszczuk pokrapuje. <Po + *Krapywać, od Kropić>

Pokrapywanie, a, bfm., czynność cz. Pokrapywać.

Pokrasić, i, ił, nied. × Pokraszać l. pomalować jaskrawo, ubarwić jeden przedmiot a. wiele przedmiotów jeden po drugim. 2. polać okrasą jedno a okrasić jedno po drugim. <Po + Krasić>

× Pokraszać, a, ał p. Pokrasić. Wor. <Po + *Kraszać, od Krasa>

Pokraszanie, a, bfm., czynność cz. **Pokraszać**.
Pokraszenie, a, bfm., czynność cz. **Pokrasić**.
Pokrać, **dnie**, **dł** l. *ukrać jedno po drugim*: Kto rzeczy pokradł? Troc. 2. †P. kogo = *okrać*: Pokradł autora. Troc (= *obrał go z jego pomysłów*).
 <Po + Kraś>

Pokraśnić, **eje**, **ał** l. *poczerwienić, zaczerwienić* ś., *zarumienić* ś., *oblać* ś. *rumieńcem, sponso-wieć, splonąć, zapłonić* ś., *spiec raka a. raki*: Zapytana, pokraśniła, jak mak polny. Orzesz. 2. *popięknąć, wypięknąć, wyładnić, wyprzystojnić*.
 <Po + Kraśnić>

Pokraśnienie, a, bfm., czynność cz. **Pokraśnić**.
 × **Pokraśny** *pokazny, poczesny, ozdobny, piękny; zaszczytny, imponujący*: Nie zmienił tego tytułu na inne pokraśniejsze. Wor. <Po + Kraśny>

Pokratkować, **uje**, **ował** *pokryć kratkami, poli-njować w kratki*: Angielski pokratkowany garnitur. Gaw. Oko jego utonęło chciwie w karteczkach szarych pokratkowanych, ponumerowanych. Korz. <Po + Kراتkować>

Pokratkowanie, a, bfm., czynność cz. **Pokratkować**.

[**Pokrawić**, i, il] p. **Pokrawiść**.

[**Pokrawienie**, a, bfm.] czynność cz. **Pokrawić**.

[**Pokrać**, a, ał] p. **Pokręcać**.

[**Pokracanie**, a, bfm.] czynność cz. **Pokrać**.

[**Pokracenie**, a, bfm.] czynność cz. **Pokrać**.

[**Pokrać**, i, il] p. **Pokręcić**.

× **Pokraglenie**, a, bfm., czynność cz. **Pokraglić**.

× **Pokraglić**, i, il l. *okrągłym uczynić*. 2. *jedno po drugim porobić okrągłym, pozaokrąglać*. L. <Po + Kraglić>

[**Pokrap**, **pia**, lm. **pie**, **Zgrapek**] zool. (scardino-blicca hybrida Wałęckii) *ryba koścista otwartopęcherzowa karpłowata*. <Po + Krap>

† **Pokrażka**, i, lm. i, × **Pokrotki** (lm.) p. **Nerka**: Zażgło ś. jest serec moje i pokrotki moje przemieniły ś. są. Ps. flor. Uczynisz przespiech prawemu, badając siera i pokratkę, Boże. Ps. puł. <Po + *Krażka, KRZĘT/KRĘT>

Pokratkowy l. †P. przym. od **Pokratki** *nerkowej*. 2. hist. *pokrecony, skrecony*.

† **Pokrażać**, a, ał *krajać w krażki*: P. jabłko (= *krajać w talarki*). <Po + Krażać>

† **Pokrażanie**, a, bfm., czynność cz. **Pokrażać**.

Pokrażenie, a, bfm., czynność cz. **Pokrażać**.

Pokrażyc, **y**, **ył** *spędzić pewną chwilę na krążeniu*: Orzeł pokrażył chwilę nade mną i naprzód poleciał. Kacz. <Po + Krażyc>

[**Pokrechtać**, a, ał] *spędzić pewien czas na krechcaniu*. <Po + Krechtać>

Pokrechcanie, a, bfm., czynność cz. **Pokrechtać**.

Pokredencerzować, **uje**, **ował** *spędzić pewien czas na kredencerzowaniu, pobyc kredencerzem*. <Po + Kredencerzować>

Pokredencerzowanie, a, bfm., czynność cz. **Pokredencerzować**.

Pokredowacieć, **eje**, **ał** *pozamieniać ś. w kredę*. <Po + Kredowacieć>

Pokredowacenie, a, bfm., czynność cz. **Pokredowacieć**.

Pokredować, **uje**, **ował** *powlec, poznać kredę*. <Po + Kredować>

Pokredowanie, a, bfm., czynność cz. **Pokredować**.

Pokredytować, **uje**, **ował** *skredytować*: Niktby mnie nie pokredytował. Krasz. <Po + Kredytować>

Pokredytowanie, a, bfm., czynność cz. **Pokredytować**.

× **Pokrektywac**, **uje**, **ywał** *postępowac*: Mąż, pokrektywając, opuszcza łóżko. <Po + *Dźwn. *Krektać. Por. Krechtać >

× **Pokrektywanie**, a, bfm., czynność cz. **Pokrektywac**.

Pokreowac, **uje**, **ował** *kreujac porobić kim, powynosić kogo (wielu) do godności*: Z prostych kozaków rotmistrzów okreował. Byk. <Po + Kreowac>

Pokreowanie, a, bfm., czynność cz. **Pokreowac**.
Pokrerac, a, ał *spędzić pewien czas na kreraniu*. <Po + Krerac>

Pokreranie, a, bfm., czynność cz. **Pokrerac**.
 † **Pokresić**, i, il l. p. **Pokreslić**. 2. *obejść, schodzić, zwiędzić*: P. pola, lasy, miasto. Kn. <Po + Kresić>

Pokreskować, **uje**, **ował** *poznaczac kreskami*. Przen.: Drabanci miewali pokreskowane twarze od polskich szabel maleńkich. Kacz. <Po + Kreskować>

Pokreskowanie, a, bfm., czynność cz. **Pokreskować**.

Pokresowac, **uje**, **ował** *kresy, szramy porobić; podrapac, porysowac; pokiereszowac*. <Po + Kresowac>

Pokresowanie, a, bfm., czynność cz. **Pokresowac**.

Pokreślenie, a, bfm., czynność cz. **Pokreślić**.

Pokreślić, i, il, † **Pokresić**, † **Pokreslić**, † **Pokreslić** l. *pokryć, zapisać kreskami*: P., kreskami opisać, popisać. Kn. P. papier piórem. Troc. P. czym kończatym. Troc (= *porysowac*). 2. *poprzekreślac*: Cały układ, poprawiając go, określił. Troc. 3. *przez kreślenie porobić; skreślić, nakreślić jedno po drugim, porysowac*: Gwiazdarz figury określił. Troc. 4. †P. p. **Pokresić**: Pokreslił (schodził) pola, lasy. Troc. 5. *spędzić pewien czas na kreśleniu*. <Po + Kreslić>

Pokretnik, u, lm. i bot. (tanaisia) *ros.*

Pokrewić, i, il *skrewić, nie dopisac; nie stawić ś. na słowie, nie dotrzymać słowa; błędnie, źle postąpić, pokpić sprawie*: Jak waszmość pokrewiś, to źle pono będzie. Pol. Nie dość, że już brat jego tak haniebnie pokrewił. Kacz. <Po + Krewić>

Pokrewienie, a, bfm., czynność cz. **Pokrewić**.

Pokrewieński, × **Krewieński** *tyczący ś. pokrewieństwa, mający z nim związek*: Dzisiejszego zebrań pragnęłam, aby polecieć ja naszym pokrewieńskim i sąsiedzkim względem. Orzesz. Stosunek P. Orzesz. <Od Pokrewny>

Pokrewieństwo, a, lm. a, [Podkrewieństwo], × **Krewieństwo**, × **Pokrewność**, † **Krewność**, [Krewność, Krewniactwo] l. *związek po krwi, stosunek do siebie osób połączonych przez związki rodzinne, kuzynostwo*: P., związek krwi między osobami od wspólnego przodka pochodzącymi, jak np. między braćmi i siostrami stryjczymi i cioteczniemi, ich dziećmi i wnukami. Kras. A. Jest P. między niemi a. są z sobą w pokrewieństwie. Stopień pokrewieństwa. P. blizkie, dalekie. W jakim stopniu jednego z małżonków P. zachodzi, w tymże stopniu drugiego powinowactwo. Ostr. Przen.: *podobieństwo w pewnym stopniu, wspólność cech*: P. wyobrażeń, pojęć. P. między gatunkami minerałów. 2. zb. *krewni, familja*: Między pokrewieństwem waśni zawsze najjadowitsze. Koss. <Od Pokrewny>

Pokrewna, ej, lm. e forma ż. od **Pokrewny** *krewna*. L.

Pokrewnić, i, ił z kim = *spokrewnić, skuzynować, spowinowacić, skoligacić* przez małżeństwo. P. *ś. i. spokrewnić ś., skuzynować ś.*: Jestem jego przyjaćiółką tymczasem, nim *ś.* z nim pokrewnię. 2. *nied. zostawać w stosunku pokrewieństwa, krewnić ś.*: Podanie to wiąże *ś.* i pokrewni z bardzo starymi podaniami różnych ludów. Mass. <Po + Krewnić>

Pokrewnienie, a, blm., czynność cz. **Pokrewnić. Pokrewnienie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Pokrewnić ś.**: P. *ś.* potomków Daniela z książętami mazowieckimi i litewskimi zbliżało epokę umorzenia księstwa halickiego i włodzimierskiego. Lel.

× **Pokrewnik, a, lm. cy p. Pokrewny**: P. tyłu znakomitych familji. Wor. <Od Pokrewny>

Pokrewność, i, blm. rz. od Pokrewny p. Pokrewieństwo. L.

Pokrewny i. zostający z kim w pokrewieństwie, krewny, spokrewniony, skuzynowany. Przen.: podobny w pewnym stopniu, mający wspólne cechy, zasady: P. sposobem myślenia, wyobrażeniami. Otaezali ją ludzie przyjaźni, język rozumiały, obyczaje pokrewne. Szaj. Wyrazy pokrewne, z jednego pnia utworzone. Czuli tę niewypowiedzianą rozkosz wyższego umysłu, jaką daje obcowanie pokrewnych sobie pod każdym względem natur, które do siebie przystają i rozumieją *ś.* całkowicie. Gaw. × P., ego lm. i, × **Pokrewnik krewny, krewniak, kuzyn**: Pokrewni, *consanguinei*, ci *ś.* rozumieją, którzy od jednej osoby a. szerepu początek przez urodzenie biorą. Ostr. <Po + Krewny>

Pokręcać, a, ał. [Pokręcać] *krećć raz po raz*: P. *śrubę*. Pies pokręca ogonem i wyje, jak gdyby nie mogąc wystarczyć swej radości. L. <Po + *Krecać, KRZET/KRET>

Pokręcanie, a, blm., czynność cz. **Pokręcać. Pokręcenie, a, blm.**, czynność cz. **Pokręcić. Pokręcenie się, a ś.**, blm., cz. **Pokręcić ś.**

Pokręcić, i, ił, [Pokręcić] *i. zakrećć nieco, pokręcić*: P. *śrubę* (= *przekrećć nieco*). Siwe wasy pokręca i дума. Mick. Podróżny pokręcił wasa, aby ukryć pół uśmiechu. Krasz. 2. *spędzić pewną chwilę na kręceniu*: P. korba, *śrubą, głową*. 3. *skręcić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach, postkręcać, powykręcać*: Pospadawszy, pokręcił karki. Kołtun go pokręcił. Na tymże rynku stoją trzy węże pokręcone, z spiży oddane. Star. 4. *porobić przez kręcenie; skręcić, ukrećć jedno po drugim*: P. powrozy, powrosła. P. *ś. i. skręcić ś. w wielu miejscach; skręcić ś. kolejno, jeden po drugim; pogmatwać ś., poplątać ś., powikłać ś.*: Drzwi *ś.* pokręciły (= *pokrzywiły ś., powykrzywiały ś., popaczyły, pokoślawiły*). Niei pokręciły *ś.* Pokręciło mi *ś.* w głowie. 2. *spędzić pewien czas na kręceniu ś., pokręcać ś.*: Już *ś.* tedy pokręciwszy po mieście, zaszedłem na pokoje pańskie. L. Pokręciło *ś.* hałaśliwe stado szpaków. Krasz. Pokręcił *ś.* i wyszedł (= *zakrećcił ś.*). Przyjdźcie do nas, jest fortepian, pokręcimy *ś.* (= *potaćczymy*). <Po + Krećć>

Pokręcz, u, lm. e bot. (rudolphia) ros.

Pokrępować, uje, owal i. spędzić pewien czas na krępowaniu. 2. skrępować jednego po drugim: Widać było skupioną gromadę ludzi łykami i powrozami pokrępowanych. Krasz. Leżeli pokrważeni, nie sycząc nawet, choć ich powrozami do krwi pokrępowano. Krasz. <Po + Krępować>

Pokrępowanie, a, blm., czynność cz. **Pokrępować.**

Pokręt, u, lm. y i. obszycie brzegu przez wierzech rzadkim ścięciem, aby ś. nie strzepił; okrętka, obrzucenie: Brzegi rękawka lekkim pokrętem łączone. Książ. <Po + Kręt>

† **Pokręta, y, lm. y placek. B. Sz. (może obwarzanek kręcony?)**. <Po + *Kreta, KRZET/KRET>

[Pokręteczka, i, lm. i] p. Pokrętka: Do bata używa *ś.* trzech pokręteczek. <Od Pokrętka>

Pokrętka, i, lm. i l. przyrząd do pokręcenia, korbka: Kuszę ci bez pokrętki naciąga! Sienk. 2. a. *Licyk powr. podłużna część liny skręcona z kilku nitek. Zdr. [Pokręteczka]*. <Po + Krętka>

Pokrętnie przys. od Pokrętny: Rzeka migotała w słońcu i wiała *ś.* P. wskros łąk zielonych. Reym.

Pokrętność, i, blm. rz. od Pokrętny: Wąsom ozdobną P. nadać. Skarb.

Pokrętny pokręcony, kręcący ś., kręty, wickrowaty: Ozdobo twarzy, wasy pokrętne. Książ. Droga pokrętna = *manowce*. <Po + Krętny>

Pokrąbnieć, eje, ał i. sknąbnieć nieco. 2. sknąbnieć kolejno, jeden po drugim. <Po + Krnąbnieć>

Pokrąbnienie, a, blm., czynność cz. **Pokrąbnieć.**

Pokrochmalenie, a, blm., czynność cz. **Pokrochmalić.**

Pokrochmalenie się, a ś., blm., czynność cz. **Pokrochmalić ś.**

Pokrochmalić, i, ił ukrochmalić jedno po drugim; pokończyć krochmalenie. P. ś. gm. poupijają ś. kolejno. <Po + Krochmalić>

† **Pokroczyć, a, lm. e, † Pokrok pokroczenie, krok; danie, zrobienie kroku; stąpienie, postąpienie, posunięcie ś. o krok**: Oczy moje dalej go ścigały w pokroczu. Przyb. <Po + Krocz>

Pokroczenie, a, blm., czynność cz. **Pokroczyć.**

Pokroczyć, y, ył, † Pokradować krocząc, postąpić, pójść: Czasem pokroczę zwolna i ruchem *ś.* cieszę, czasem z większą rozkoszą biegnąc, krok spieszę. Przyb. Zwycięstwo przed niemi, gdzie pójda, pokroczy, a kupy nieprzyjaciół pod ich nogi stłoczy. Przyb. <Po + Kroczyć>

Pokroić, i, ił p. Pokrajać. <Po + Kroić>

Pokrojenie, a, blm., czynność cz. **Pokroić.**

Pokrok, u, lm. i l. † P. p. Pokrocz: Za każdym jej nogi wysmukłej pokrokiem. Przyb. 2. [P.] *koziół w wiązaniu dachowym*. <Po + Krok>

Pokrokwiować, uje, owal podzielić tarczę herbową pasami wąskimi, przecinającami ś. pod kątem ostrym, poszewronować. <Po + Krokwiować>

Pokrokwiwanie, a, blm., czynność cz. **Pokrokwiować.**

[Pokromka, i, lm. i] kromka, skibka, porcyjka, partyjka, krajanka, pajda, glonek: P. chleba. <Po + Kromka>

[Pokrony, Pokroś, Pokróz, Skrony, Skroś] kogo, czego = *dla, z powodu, z przyczyny jego, przez niego*: Babe P. niego zabił.

[Pokrop, u, lm. y] calun: Pokropem przykryty. <Po + Krop>

Pokropek, pku, lm. i pokropienie trupa wodą święconą przy złożeniu do mogiły: Zapłacić księdzu za P. <Od Pokrop>

Pokropiciel, a, lm. e ten, co pokrapia a. pokropił; kropiciel. <Od Pokropić>

Pokropić, i, ił, nied. Pokrapiać, Pokrapywać, [Pokradować], × Pokropować i. popadać kropkami: Deszcz pokropił, jak ksiądz kropidłem 2. kro-

piąc polać; skropić, zrosić, popryskać, spryskać: Deszcz pokrapia ziemię a czyni ją płodną. B. B. Łuczek przesadzony trzeba żeby był wodą a. gnojnicą pokropiony. Syr. P. wodą święconą. Pokrop izbę wodą. Troc. Racz mię P., Pannie, izopem, a będę oczyszczon; ten wiersz kapłan przed procesją w niedzielę zaczyna, kiedy kropi. Wr. Przen.: Krzaki róż dzikich, czerwona rosą bujnych jagód pokropione. Orzesz. Żart.: Ja i w kościele i w domu pokrapiany bywam. L. (= i w domu mię ćwiczą, trzepią, biją). <Po + Kropić>

Pokropienie, a, blm., czynność cz. **Pokropić.**

Pokropkować, uje, ował l. *popstrzyć, poznaćzyć kropkami.* 2. *spędzić pewien czas na kropkowaniu.* <Po + Kropkować>

Pokropkowanie, a, blm., czynność cz. **Pokropkować.**

× **Pokropywać, uje, ywał** p. **Pokropić.**

× **Pokropywanie, a**, blm., czynność cz. **Pokropywać.**

Pokrostawieć, eje, ał p. **Pokrostawiać:** Już cała twarz pokrostawiała. Pot. <Po + Krostawieć>

Pokrostawienie, a, blm., czynność cz. **Pokrostawieć.**

Pokrostawiać, eje, ał, Pokrostawieć *stać* ś. *krostowatym; pokryć* ś. *krostami.* <Po + Krostawiać>

Pokrostawianie, a, blm., czynność cz. **Pokrostawiać.**

[**Pokrosz**] p. **Pokrony.**

† **Pokrotki, tek** blp., p. † **Pokrątki** *nerki.* Ps. flor. <Zam. Pokrątki>

Pokrotochwilenie, a, blm., czynność cz. **Pokrotochwilić.**

× **Pokrotochwilić, i, il, × Pokrotofilic** *spędzić pewien czas na krotochwileniu:* Tak ci mnie, jako i tobie, pokrotochwilwa sobie. Biel. M. <Po + Krotochwilić>

× **Pokrotofilenie, a**, blm., czynność cz. **Pokrotofilic.**

× **Pokrotofilic, i, il** p. **Pokrotochwilić.**

Pokrowa, y l. × P., lm. *y dach.* Podez. 2. [P., **Pokrów**] *święto Opieki Najśw. Marji Panny:* Na Pokrowę jarmark był w Cudnowie. Sow. <Ukr. pokrōva>

Pokrowcowy przym. od **Pokrowiec futerałowy.** Anat.: × *Błona pokrowcowa = osłona pochwowa jądra (tunica vaginalis).* <Od Pokrowiec>

Pokrowczyk, a, lm. i l. p. **Pokrowiec:** P. z skóry wierzbowej kładzie, by nie wiał list płowy. Koch. W. 2. anat. † P. p. **Napletek.**

Pokrowiec, wca, lm. wce l. *zasłona do pokrywania czego; powłoka do naciągania na co, nawlecza, futerał:* Pokrowce na meble. Na puklerzu był P. piękny atlasowy. P. Koch. P. na konia = *czaprak, dera, deka.* Szkapacé ś. będzie cudna zdała pod cudnym pokrowcem, a gdy go odkryjesz, alic klapouchy. Rej. P. na kapelus. Pokrowce pistoletowe. Troc. P. *postawowy = płocienna osłona, którą okryte są postawy sukna w handlu.* Przen.: Kryjąc ś. pod oweze pokrowce, wysunęła zgraja Uliasa i posłała w manowce. Min. 2. anat.: × P. = *pochwa maciczna (vagina uteri).* 3. chir.: P. *palcowy, × paluch = opaska na palec.* Zdr. **Pokrowczyk.** <Po + *Krowiec, KR(Y)>

Pokrócenie, a, blm., czynność cz. **Pokrócić.**

Pokrócić, i, il *skrócić, krótszym zrobić, ukrócić.* <Po + Krócić>

Pokrój, oju, blm. *zakrój, budowa, zarys:* Pinja, sosna o pokroju parasolowym. Rost. Drzewo to jest podobne z pokroju do wierzby. Rost. Dobrze i trafnie odtwarza charakterystyczne rysy (P.) wyobrażonych istot. Przen.: *typ, autorament, data:* Matrona to była dawnego pokroju. Byk. Wszystko mu nie, byle człowiek był starego pokroju. Krasz. <Ros. pokroj>

Pokrólować, uje, ował *pobyć królem:* Kto pokróluje i kto pohetmani? Pol. <Po + Królować>

Pokrólowanie, a, blm., czynność cz. **Pokrólować.**

[**Pokrosz**] p. **Pokrony.**

Pokróćce przys. l. *w krótkości, w skróceniu, w streszczeniu, w krótkich słowach; krótko mówiąc; treściwie:* Opowiedziałem mu P. wszystko. Koss. To P. spisawszy, zamiechał o reszcie. Mick. 2. [P.] *wkróćce, w krótkim czasie, niebawem.* Wilk. <Po + *Krótk = Krótki>

Pokrów, owu l. = a) † P., lm. *y wielki pokrowiec, futerał, okrycie.* b) P. *piecowy = zewnętrzna powłoka pieca, postać jego wydająca, z kafla, z cegły i t. d.* Podez. <Po + *Krów, KR(Y) / KOR>

Pokrówne, ego blm. *podatek, dawany dawniej od krów; dziesiąta krowa od poddanych:* P., to jest dziesiąta od poddanych krowa. Petr. <Po + *Krówne, od Krowa>

[**Pokrosz**] p. **Pokrony.**

[**Pokrszenie, a**, blm.] czynność cz. **Pokrszyć.**

[**Pokrszyć, y, yl**] p. **Pokruszyć.**

Pokruczeć, y, zł *wypełnić pewną chwilę kruczeniem.* <Po + Lruczeć>

Pokruczenie, a, blm., czynność cz. **Pokruczeć.**

Pokrupić, i, il *pomleć grubo jak krupy, poszrutać.* [P. ś.] z kim = *pokłócić* ś. <Po + Krupić>

Pokrupienie, a, blm., czynność cz. **Pokrupić.**

[**Pokrupienie się, a** ś., blm.] czynność cz. **Pokrupić** ś.

× **Pokruszać, a, ał** i × P. ś. p. **Pokruszyć.**

× **Pokruszanie, a**, blm., czynność cz. **Pokruszać.**

× **Pokruszanie się, a** ś., blm., czynność cz. **Pokruszać** ś.

Pokruszeć, eje, ał l. *skruszeć nieco.* 2. *skruszeć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Kruszeć>

Pokruszenie, a, blm. l. czynność cz. **Pokruszeć.** 2. czynność cz. **Pokruszyć.**

Pokruszenie się, a ś., blm., czynność cz. **Pokruszyć** ś.

Pokruszyć, y, yl [**Pokrszyć**], nied. **Pokruszać** *porozbijać, porozgniatać na okruchy, rozkruszyć, podrobić; połtuc, podruzgotać:* P. kredę. P. chleb dla ptactwa. Kanclerze na pogrzebie króla pieczęcie pokruszyli. Tak dobrze nieprzyjaciół rąbie, tak ich siecze, że mu ś. dwa na trzaski pokruszyły niecze. Pot. (Pijany) skacząc bez sonaty na bruku pokruszy gnaty. Kiers. Na proch wszystko pokruszają. Szymon. Przen.: *zmiażdżyć, złamać, upokorzyć, zmasakrować, zetrzeć na proch:* Gdyby przyszedł, ze wstydem i hańbą odstąpić musi, bo jego większa moc pokruszy. Sienk. P. ś. *rozpaść* ś., *rozlecieć* ś. *na okruchy, rozkruszyć* ś., *połtuc* ś., *podruzgotać* ś.: Uderzy kamienne praw tablice o krawędź opoczystej góry tak mocno, że ś. na druzgi pokruszyły. Kiers. <Po + Kruszyć>

Pokrwawa, y, lm. *y* *coś, co jakby krwią oblewa przedmioty; odblask krwawy, łuna; zorza:* Pokrwawą zaszyły białka ich oczu, czy to że krew do nich bije, czy to... Krasin. Pływająca w pokrwaw-

wie zachodzącego słońca. Krasin. <Po + *Krawa-wa, KRW/KRŶ>

Pokrawić, i, il, [Pokrawić] 1. *połać, powalać krewią, pobroczyć, zabroczyć krewią, zakrawić; zbroczyć krewią*: P. chustkę do nosa. 2. [P.] *porozlewać krew; nachlapać, zalać krewią*: Ona troche w stajni pokrawiła, zabiwszy męża. 3. *poranić, pokaleczyć do krwi*: Chłop był bardzo pokrawawiony, bo go tam zbili. 4. *zając pewną chwilę krwawieniem, to jest puszczaniem krwi z siebie*. P. ś. 1. *połać ś., powalać ś. krewią; zabroczyć ś., zbroczyć ś., pobroczyć ś. krewią, zakrawić ś.*: Niech no go pierwszej rozbiore, bo suknie na nim piękne pokrawiawią ś. Pas. 2. *poranić ś., pokaleczyć ś. do krwi*. <Po + Krawi-
wić>

**Pokrawawienie, a, blm., czynność cz. Pokrawi-
wić.**

**Pokrawawienie się, a ś., blm., czynność cz. Po-
krawiwić ś.**

**Pokrychać, a, ai spędzić pewien czas na kry-
chaniu.** <Po + Krychać>

Pokrychanie, a, blm., czynność cz. Pokrychać.

Pokrycie, a, [Pokrycie] 1. blm., czynność cz. **Po-
kryć, 2. lm. a=a) to, czym pokrywają**: A co jest pod tym pokryciem? Troc (= pokrywają). Wynalazł Adam P., którymby nagość swą przyodził. Poc. (= okrycie, odzienienie, odzież, przykrycie). Zrzucili w sieniach P. zimowe. Rzew. P. święte, to jest zakonny ubiór, przyjęła. Skar. (= obleczenie, suknię, habit). P. mebli, na meblach = *tkanina, którą je o-
bito*. P. kapelusza damskiego = *tkanina obciągnię-
ta na fusonie*. P. na kołnierzu, na futro = *wierzch, poszycie*. Na sznabach pańskich świeciło P. czerwone, podbite i wyłożone futrem gronostajowym, łasiecznym, kunim. Szaj. P. na parasolu = *tkanina rozpięta na prętach parasola*: Dać na parasolu nowe P. Różnym rodzajom kozuchów odpowiadała podobna różnorodność pokrycia głowy. Szaj. P. dachu = *to, czym dach pokryto*. P. gontowe, słomiane, blaszane i t. d. Podcz. P. słomiane (= *poszycie, strzecha*). P. abo dach bez fundamentu ostać ś. nie może. Smotr. Pod pokryciem na słupach murowanych stoją galery. Troc (= *pod daszkiem, szopa*). P. domów po wsiach bywa takie, iż ani w zimie od śniegu, ani lecie od deszczu bronieć nie może. Kras. Na dworze pisał, ale dla deszczu pod P. ustępował, aby papier nie zmokł. Skar. Gdzie w sercu fundamentu do pokoju niemasz, przyjaźń jako trawa na pokryciu usycha. Skar. (= *na dachu*). Coby ś. wtedy stało z temi wszystkimi sumami, dla których na Srokach nie było już pokrycia? Rog. Han.: P. weksłu = *fundusz, który wystawca weksłu obowiązany jest dostarczyć temu, co jest obowiązany płacić z jego zlecenia posiadaczowi weksłu*. b) *dopuszczenie samca do samicy zwierząt hodowlanych*: Psom w tym wieku nie można jeszcze pozwalać na pokrycia. Mech.: p. **Plaszcz**. <Od Pokryć>

†**Pokrycie, × Pokryto** przys. od **Pokryty**: Kto larwę tę odsoni, szczerze-li w tym poganin, P. li chodzi? Tw. <Od Pokryty>

†**Pokryciec, óca, Im. ócy, × Pokrywacz** *człowiek skryty, nieotwarty, obłudny, nieszczerzy, obłudnik, hipokryta, faryzeusz*: Żaden pokryciec nie przyjdzie przed obliczność boską. Wuj. P. a obłudny człowiek. Wuj. Patrząjcie, co ten P. panu powiadać raczy. Rej. <Od Pokryty>

Pokrycie się, a ś., blm., czynność cz. Pokryć ś.

Pokryciowy przym. od **Pokrycie**: Wartości rosyjskie podążają w kierunku zwykłym na

skutek zakupów pokryciowych. <Od Pokry-
cie>

†**Pokryetwo, a, blm., †Pokrytstwo, †Pokrytość** *obłuda, hipokryzja, fałsz, skrytość, nieszczerłość, nieotwartość*: Strzeżcie ś. od kwasu faryzejskiego, który jest P. B. B. Pilnując nauk czartowskich, w pokryetwie kłamstwo mówią. Zigr. <Od Pokryty>

Pokryć, yje, yl, nied. Pokrywać 1. *po wierzchu nakryć, okryć, przykryć, osłonić*: Pokryj (nakryj) stół. Troc. Kilimem stół pokryty. Troc. P. meble adamaszkim (= *obić*). P. parasol materją. P. futro = *poszyć, dać nowy wierzch na nim*. Noc pokrywa skrzydły swemi barwy rozliczne na ziemi. Groch. Zdała, pod całunem śniegów, który wszystko pokrywał i kształty wszelkie zatarł, niewiele dworu w Nadstyrzu widzieć było można. Krasz. Tak dobrze człeka może P. słoma, jako strop złoty. Pilch. (= *zasłonić dachem*). P. budynek gontami, słomą, dachówką. Domy słomą pokryte były. Kras. Przen.: *skryć, ukryć, utaić, zamaskować*: Pokrywam swoje wady, enoty, krzywdy, nie pokazuję po sobie, wrzekomo nie wiem, nie widzę. Kn. Choć pokrywa, co czuje, i nie nie gada, jednakowoż znać po niej, jak jest pomieszana. L. Żal swój swobodną pokrywał cerą. Troc. Często Judasza nabożnym apostołem, wilka owcą pokrywają. Troc. P. co milestwiem = *przyjąć milczeniem, milcząc*. Dumal i przeszłe zale, obecne zgryzoły pokrył kir nieprzebity grożącej sromoty. Malez. Skądże mi roście radość osobliwa, serdeczna, której język nie pokrywa. Kochan. Przen.: *wyrównać, zaspokoić, spłacać, zapłacić, zwrócić, nagrodzić, skompensować*: P. dług, wydatki. Przechód zaledwie pokryje nakład. P. weksel. Przen.: Pokryj swym miłosierdziem, Panie, nasze złości. Kochan. 2. †P. winę = *uchylić ś. od kary pieniężnej*. 3. P. jak się zwierzęcia hodowanego = (o samcu) *zapłodnić ją, ostanowić*. 4. karc.: P. partnera = *pobić jego kartę, położyć wyższą kartę*: To prawda, dodał Leon, ty jesteś pokryty. — A właśnie to Adolf był pokryty, mówił dalej aptekarz z drwiącym uśmiechem; musiały go pan porządnie P. (= *dać mu policzek*), bo ja aż w drugim końcu sali słyszałem. Bał. 5. malar.: Kolor rzadki gruntu nie pokryje. Mag. (= *nie zamaluje, nie zakryje, nie zagłuszy; kolor nie stanie na nim*). 5. *ukryć jedno po drugim, pokrywać, pochować*. P. ś. 1. *okryć ś., odziać ś., osłonić ś.; utaić ś., ukryć ś., schować ś., zamaskować ś.*: Zasluga i enota pokrywa ś. nędzą i łachmanami. L. 2. *skryć ś., ukryć ś. kolejno, jeden po drugim, pochować ś.*: Niewiasty ś. pokryły i pouciekały. P. Koch. Poczeli głaszać, że ten Gostaus jest w ziemi, a w tym to powiecie, który się pokrywa, a chciałby ku królestwu przyjść. H. Jana. <Po + Kryć>

Pokrygować, uje, ował *strawić pewien czas na krygowaniu*. P. ś. *strawić pewien czas na krygowaniu ś.* <Po + Krygować>

**Pokrygowanie, a, blm., czynność cz. Pokrygo-
wać.**

**Pokrygowanie się, a ś., blm., czynność cz. Po-
krygować ś.**

[**Pokryjemu**] p. **Pokryjomu**. <Zam. Pokryjomu>

†**Pokryjomie** p. **Pokryjomu**: Kiedy ś. do stada wilk P. z blizkich lasów skrada. Koch. W. <Po + Kryjomie>

× **Pokryjomką** p. **Pokryjomu**: Jeśliby który student od złoczyńców był złupion, a. w czym uszkodzon w dobrach swoich tak jawnie, jak P. Vol. <Po + Kryjomką>

† Pokryjomko p. Pokryjomu: P. wchadzali na zamek. Leop. <Po + Kryjomko>

Pokryjomu, † Pokryjomie, † Pokryjomko, † Pokryjomką, [Pokryjemu], Kryjomie, Kryjomu, × Kryjomu, † Kryjomko, † Kryjomką, † Kryjomką przys. ukradkiem, cichaczem, tajemnie, skrycie, niepostrzeżenie, w tajemnicy przed kim: P. powrócił nazad do domu. L. Wymknął s. P. Wziął ojeu pieniądze P. W nocy jeździł P. Mick. Mówiono, że niewiedzieć gdzie zniknął, umknął P. Mick. <Po + Kryjomu>

[Pokrymka, i, lm. i] krymka, jarmulka. <Po + Krymka>

Pokryształizacyjny powstały po kryształizacji: Przerabianie grzących ługów pokryształizacyjnych. <Po + Kryształizacyjny>

[Pokrytka, i, lm. i] dziewczyna uwiedziona, która została matką i której dla tego nie wolno chodzić, tak jak pannom, z odkrytą głową: Dotąd jest obyczajem ludu ukraińskiego, że dziewczyna, która poblądzi i zostanie matką, winna jest pokryć głowę chustą i w tym stanie zostająca zwie s. pokrytką, — nie wolno jej wszakże używać białej zasłony, zwanej namitką, przysługującej mężatkom, ale tylko kolorową, dopóki za mąż nie wyjdzie. Byk. Wykazać s. nie mógł ojcem: miał matkę pokrytkę. Jeż. Jeżeli nie chcesz pokrytką s. światu ukazać, chodź stąd, ukaże cię światu panią Chmielnicką. Jeż. <Od Pokrytka>

× Pokryto p. † Pokrycio: Ustroiła dziewczuchy, jak istne niewiniątka, opięto, P., aż pod szyję. Byk.

† Pokrytość, i, lm. i rz. od Pokryty, p. Pokrytwo: P. i przykrytość. Leop. Kto wyleczy zdrady w sprawach i w sądach, i oszukania i obłudności i pokrytości między nami? Skar. Odkryła s. wszystka P. i złość nieprzyjaciół Chrystusowych. Wuj. Widział pokrytości serca ich, które u niego żadne tajne nie jest, iż s. oni falesznie a pokrycie obchodzili z nim, chcąc go zawsze podstępnie w rozmowach. Rej. P. onych faleszników a podstępów swoich. Rej. Ludziom zdawali s. sprawiedliwymi, ale wewnątrz byli pełni pokrytości i niesprawiedliwości. Wuj. Faryzusowie zewnątrz ostrego żywota, wewnątrz pokrytości pełni. Skar. <Od Pokryty>

† Pokrytstwo, a, blm. p. Pokryctwo: Kłamstwo ma w sobie P., chytrności i zdrady. Rej. <Od Pokryty>

Pokryty i. im. od Pokryć: Klacz pokryta = odstanowiona, zapłodniona. Cerą szczeroci fałszywe pokryte serce. Troc. 2. † P. (= a) obłudny, fałszywy, nieszczery: Żydzi niedobrym umysłem, ale pokrytym do Jana ślali, a wzdry go na zdradzie piękny tytuły zdołali, aby go w czym ułowali. Białob. Każdy snadnie obaczy pochlebstwo twoje a one pokryte pokłony twoje. Rej. Nie przyjdzie przed oblicznością Pańską żaden P. człowiek. Leop. (obłudny. Leop.). Obłudni a pokryci ludzie, dobrze o was prorokował Izajasz. Leop. Namnożyło s. ludzi złośliwych, niezbożnych, pokrytych. Wuj. P. przyjaćiel. Pot. (= udany, pozorny, mniemany, rzekomy). b) ciemny, zagadkowy, tajemniczy, niezrozumiały: Dość to wyraźne, choć pokryte były słowa. Troc. Komin wołło obsiadziemy: Tam już pieśni rozmaite, tam będą gadki pokryte, tam trefne płasy z ukłony. Kochan.

Pokrytkować, uje, ował strawić pewien czas na krytykowaniu: Ale pozwolisz, panie Stanisławie, trochę i P. Krasz. <Po + Krytkować>

Pokrytkowanie, a, blm., czynność cz. Pokrytkować.

Pokryw, u, lm. y bed. pokrywa, denko wkładane osobno do beczki. <Po + *Kryw, KR(Y)>

Pokrywa, y, lm. y i. rzecz pokrywająca co, przykrywa, nakrywa. P., na zawiasie = wieko, dekiel, kłapa. P. naczynie miedziane do przykrywania rondłów, kotłów, saganów, garków miedzianych; są też pokrywy gliniane do garków i rondłów glinianych. L. Pokrywy blaszane do przykrywania potraw na półmiskach. Mag. Pokrywy kruszcowe naczyni chemicznych. Krum. P. Przen.: × P. p. Pokrywka: Ludzkich występków szukają pokrywy. Nar. 2. anat., w anatomji porównawczej = fałd skóry zakrywający zzewnątrz skrzela. 3. bot.: P. mirtowa p. Potwar. 4. bud. p. Nasadka. 5. geol. masa skał wybuchowych rozpościerających s. poziomo na znacznej powierzchni: P. granitu, porfiru, sjonitu. 6. mech. wieko cylindra parowego, krąg wierzechni, przez który środkiem przechodzi drąg tłokowy: P. cylindrowa, tłokowa, suwakowa. P. zaporna = wentyl. 7. myśl. górna część skrzydła ptasiego: Dziele skrzydło na dwie części, a to (l, to jest) pokrywe, część górną, i część dolną. Sumiń. 8. patol.: × P. zgorzelana, † przysucha = strup tworzący s. na miejscu dotkniętym zgorzelą (eschara). 9. zool.: P. skrzydłowa = pierwsza para skrzydeł owadzich zgrubiałych i stwardniałych. Zdr. Pokrywka, Pokryweczka. <Po + *Krywa, KR(Y)>

× Pokrywacz, a, lm. e i. ten, co s. trudni pokrywaniem: P. dachów. L. = dekarz. 2. p. Pokryciec. <Od Pokrywać>

Pokrywać, a, ał i P. s. p. Pokryć.

Pokrywanie, a, blm., czynność cz. Pokrywać. Pokrywanie się, a s., blm., czynność cz. Pokrywać s.

× Pokrywczany p. Pokrywkowy: W pokrywkę garńca rób dziurę, a w tę dziurkę pokrywczaną wprawiaj rurkę. Sien. <Od Pokrywka>

Pokryweczka, i, lm. i p. Pokrywa. <Od Pokrywka>

Pokrywka, i, lm. i f. p. Pokrywa: Pokrywka przykryj garnek. Troc. Chymik na pogotowiu ma pokrywki, aby tygiel przykrywał. Krum. Ty nie wiesz, pod pokrywką co s. w garnce kurzy, tak też w owej postawie, co s. we łbie burzy. Rej. Przen.: Gdyby mi co pan Syrena szepać chciał, odłożę do jutra, aż s. dowiem, co tam w tym garnku pod pokrywką wre, jeśli piodun, jeśli szalwija. Rej. Roztropny ma pilno upatrować, co pod pokrywką wre. Rej. P. (lepiej: wieczko) u tabakierki, u tłoku, u skrzyni. Troc. Przen.: P., × Pokrywa osłona, płaszczyk, maska, parawan; pretekst, pozór: Bogactwa, ród i godność są piękne pokrywki złości. Prz. Pod pokrywką praw boskich eiche zdrady knują. Bardz. Pod pokrywką przyjaźni mojej szuka zguby. Troc. Pod poczciwą pokrywką stary nieprzyjaćiel swoje siła tał. Skar. Ubóstwo złodziejstwa P. Kn. Miłość dla rodziców staje s. wygodną pokrywką, usprawiedliwieniem cheiwości. Koźl. Nie mogą wiedzieć, co by zakrył tą pokrywką. Zim. (= zagadka). Dość wyraźnie, choć pod pokrywką mu powiedział, wytknął. Troc. (= oględnie, okolicznie, obwijając w bawełnę). † Chodźcie jako pod pokrywką = udawać, postępować obłudnie. × Bez pokrywki = otwarcie, jawnie, nie kryjąc s., bez ogródek, bez ceremonji, nie krępując s., nie obwijając w bawełnę, prosto z mostu: Bez pokrywki prześladować ich zaczął. Skar. Nie umiem po-

zorami grzeczności zaprawiać mowę; wynurzam, co myślę i bez pokrywki. L. 2. anat.: †P. p. Nagłośnia. 3. lek.: P. sutkowa p. Kapelusik. <Po + *Krywka, KR(Y)>

Pokrywkowy, × **Pokrywczany** przym. od **Pokrywka**: Pokrywkowe szkieleto = *czienutkie szkieleto do przykrycia przedmiotu, badanego pod mikroskopem*. <Od Pokrywka>

[**Pokrywnik**, a, lm. i] p. **Pokrzywnik**. <Z Pokrzywnik, przez sld. do Pokrywa>

Pokrywny przym. od **Pokrywa**. <Od Pokrywa>

Pokrzakać, a, ał, **Pochrzakać** l. *spędzić pewien czas na krzäkaniu*. 2. †P. nied. p. **Pokrzakiwać**: On nad nami z maczugą, pokrzakując, chodzi. Szymon. <Po + Krzakać>

Pokrzakanie, a, bfm., czynność cz. **Pokrzakać**. **Pokrzakiwać**, uje, iwał, †**Pokrzakować**, †**Pokrzakać krzakać raz po raz, odchrzakiwać ustawicznie**. <Po + *Krzakiwać, od Krzakać>

Pokrzakiwanie, a, bfm., czynność cz. **Pokrzakiwać**.

†**Pokrzakować**, uje, ował p. **Pokrzakiwać**: Bez przyczyny kaślać. P. L. <Po + *Krzakować, od Krzakać>

†**Pokrzakowanie**, a, bfm., czynność cz. **Pokrzakować**.

Pokrzatać się, a ś., ał ś. *spędzić pewien czas na krzäkaniu ś.* <Po + Krzatać ś.>

Pokrzatanie się, a ś., bfm., czynność cz. **Pokrzatać ś.**

[**Pokrzacenie**, a, bfm.] czynność cz. [**Pokrzcić**]. [**Pokrzcić**, i, il] p. **Pokruszyć**: Dziecko pokrzcziło biszkopeik. <Po + *Krzcić, od Krzta>

†**Pokrzcić**, i, il, [**Pokrzcić**] l. *ochrzcić jednego po drugim, pochrzcić*. 2. *spędzić pewien czas na krzczeniu, pochrzcić*. P. ś. *ochrzcić ś. kolejno, jeden po drugim, poprzymować wiarę chrześcijańską*. <Po + Krzcić>

†**Pokrzczenie**, a, bfm., [**Pokrzczenie**] czynność cz. **Pokrzcić**.

†**Pokrzczenie się**, a ś., bfm., [**Pokrzczenie ś.**] czynność cz. **Pokrzcić ś.**

[**Pokrzęd**, eje, ał] *wzmóc ś. na siłach, przyjsć do siebie*: Jakże ta wasa baba? — Pokrzęła (= ma ś. lepiej). <Po + *Krzęd, KRZE>

Pokrzekotać, cze, tał *strawić pewien czas na krzekotaniu*. <Po + Krzekotać>

Pokrzekotanie, a, bfm., czynność cz. **Pokrzekotać**.

Pokrzektać, cze, tał *spędzić pewien czas na krzekotaniu*. <Po + Krzektać>

Pokrzektanie, a, bfm., czynność cz. **Pokrzektać**.

Pokrzelica, y, lm. e, bot. (plectranthus) a. **Kogucia ostroga**, **Kogucik** ros. z rodziny wargowatych.

Pokrzemienieć, eje, ał *pozamieniać ś. w krzemień; skamienieć, stwardnieć kolejno*. <Po + Krzemienieć>

Pokrzemieniecie, a, bfm., czynność cz. **Pokrzemienieć**.

[**Pokrzzenie**, a, bfm.] czynność cz. **Pokrzęd**.

[**Pokrzzenie**, a, bfm.] czynność cz. **Pokrzyć**.

[**Pokrzzenie się**, a ś., bfm.] czynność cz. **Pokrzyć ś.**

× **Pokrzep**, u, lm. y, × **Pokrzep** *pokrzepienie, wzmocnienie; to, co pokrzepia, posila, posilek*: Szukając pokrzepu we śnie, na dół spadała. Przyb. <Po + *Krzep, KRZEP>

[**Pokrzepczna**, y, bfm.] *mięso od krzyża, krzyżówka*. <Po + Krzepczna>

× **Pokrzepczac**, a, ał i × P. ś. p. **Pokrzepić**. × **Pokrzepczanie**, a, bfm., czynność cz. **Pokrzepczac**.

× **Pokrzepczanie się**, a ś., bfm., czynność cz. **Pokrzepczac ś.**

× **Pokrzepczenie**, a, bfm., czynność cz. **Pokrzepczyć**.

× **Pokrzepczenie się**, a ś., bfm., czynność cz. **Pokrzepczyć ś.**

× **Pokrzepczyć**, y, ył i × P. ś. p. **Pokrzepić**: Chcąc Rzplta P. i wzmocnić poborami, sprzymierzeńcami... Nagur. <Po + Krzepczyć>

× **Pokrzepczyzna**, y, bfm. *skrzepnięcie, stężenie od zimna; zamarzniecie*: P. wody, ziemi i t. d. Śl. wil. <Po + *Krzepczyzna, KRZEP>

× **Pokrzep**, pku, lm. pki p. **Pokrzep**: Co kto ma pod duszą, wynosi na powitanie Pieśni i Ludu, na P. odrodzonemu Narodowi. Las. <Od Pokrzep>

Pokrzepiać, a, ał i P. ś. p. **Pokrzepić**. **Pokrzepianie**, a, bfm., czynność cz. **Pokrzepiać**. **Pokrzepianie się**, a ś., bfm., czynność cz. **Pokrzepiać ś.**

Pokrzepiciel, a, lm. e *ten, co pokrzepia a. pokrzepił*. <Od Pokrzepić>

Pokrzepicielka, i, lm. i forma ż. od **Pokrzepiciel**.

Pokrzepić, i, il, × **Pokrzepczyć**, nied. **Pokrzepiać**, × **Pokrzepczac** *dać krzepkości, siły, wzmocnić, posilić, pożywić*; przen. *dać męstwa, otuchy, orzeźwić, ożywić*: P. zwątlone siły, chorego, smutnego. Troc. Trzeba ś. było zatrzymać, dać wytehnąć koniom i ludzi P. jadłem i snem. Sienk. Pokrzepiający = *posilny, wzmacniający, ożywczy*. Sen pokrzepiający (= *krzepiący*). Apt.: Leki pokrzepiające (analeptica). Pokrzepiające, moeniące lekarstwo. Troc. Ujął mię anioł, który przyszedł... i pokrzepił mię. Wuj. Próba ciężka! sił potrzeba, by P. umysł męski. Oliz. Mowa twoja pokrzepiła nadwątloną nadzieję moję. L. Widok jego pokrzepił osiadłe tam Greci. Kras. Przen.: Pokrzepił był swą sprawę Henryk IV. Lel. (= *podreperował, umocnił*). P. ś. *wzmocnić ś., nabrać sił, orzeźwić ś., ożywić ś., poprawić ś. na zdrowiu, podreperować ś.*: P. ś. winem, przechadzką. Pokrzepiam ś., przychodzę k sobie, wmagam, posilam ś. Kn. Gdy ś. był niejako pokrzepił z choroby, zaraz ś. do zwykłych pokut wrócił, dlatego odpadł drugi raz i trzeci raz. Wys. P. ś. na duchu. 2. *posilić ś., pożywić ś., po-łjesć sobie*: Jestem na czczo; nie mógłbym ś. tu czym P.? L. 3. †P. ś. *umocnić ś., ugruntować ś., utrwalić ś., utwierdzić ś., ustalić ś.*: Gdy ś. na państwie pokrzepił, i on prześladował. Skar. <Po + Krzepić>

Pokrzepienie, a, bfm., czynność cz. **Pokrzepić**: Pić wino dla sił pokrzepienia. Troc. Przejeżdżać ś. dla pokrzepienia zdrowia. Troc.

Pokrzepienie się, a ś., bfm., czynność cz. **Pokrzepić ś.**

Pokrzepnąć, pnie, pnał a. pl l. *skrzepnąć po kolei, jeden po drugim, pościnać ś., posiadać ś.; pozamarzać; obumrzeć, stężeć, podtrzewić po kolei*: Tłuszcze, galarety pokrzepły. Konającemu nogi pokrzepły. Przen.: Sereca w nich pokrzepły ze strachu (= *zamarły*). 2. [P.] *wyzdrowieć*. <Po + Krzepnąć>

Pokrzepnienie, a, bfm. p. **Pokrzepnięcie**.

Pokrzepnięcie, a, btm., **Pokrzepnienie** czynność cz. **Pokrzepnąć**.

Pokrzesać, **sze**, **sał**, † **Pokrzosać** l. *strawić pewien czas na krzesaniu*. 2. † P. nied. *wzmocniać, pokrzepiać, posilać*: Członki dniem zwątłone pokrzesa na pracę. Zebr. < Po + Krzesać >

Pokrzesianie, a, btm., czynność cz. **Pokrzesać**.

Pokrzesywać, **uje**, **ywał** *krzesać raz po raz*. < Po + *Krzesywać, od Krzesać >

Pokrzesywanie, a, btm., czynność cz. **Pokrzesywać**.

† **Pokrzęślać**, a, **ał** p. **Pokręślić**: Wziął pędzel, pokręślał. Falib.

† **Pokrzęślanie**, a, btm., czynność cz. **Pokrzęślać**.

† **Pokrzęślenie**, a, btm., czynność cz. **Pokrzęślić**.

† **Pokrzęślić**, i, **ił** p. **Pokręślić**. < Po + Krzęślić >

Pokrzewka, i, lm. i zool. I. a. [Gajówka ogrodowa] (curruca) *ptak wróblowaty z rodziny gajówek*. Gatunki: P. popielata, P. cierńówka (c. cinerea), P. czarnołbista, [Murzynek] (c. atricapilla), P. ogrodowa [Gajówka ogrodowa] (c. hortensis), P. jarzębata, [Rybie oko] (c. nisoria). P. żółta p. **Zaganiacz**. 2. w lm. p. **Pokrzewkowie**.

Pokrzewkowie, **Pokrzewki** zool. *rodzina ptaków wróblowatych*. < Od Pokrzewka >

[**Pokrzękać**, a, **ał**] *wydawać głos włściwy żorawiovi*: Na św. Józef chłop wołami poheka, a żoraw sobie pokrząka. Prz. < Po + Krzękać >

[**Pokrzękanie**, a, btm.] czynność cz. **Pokrzękać**.

† **Pokrzosać**, a, **ał** p. **Pokrzesać**. < Po + Krzosać >

† **Pokrzosanie**, a, btm., czynność cz. **Pokrzosać**.

Pokrzusić, i, **ił** *krztusząc pomóc*. P. ś. I. *pomęczyć ś. krztusząc ś. 2. zakrzusić ś. kolejno, jeden po drugim*. < Po + Krztusić >

Pokrzuszenie, a, btm., czynność cz. **Pokrzusić**.

Pokrzuszenie się, a **ś.**, btm., czynność cz. **Pokrzusić ś.**

1. [**Pokrzycie**, a, btm.] czynność cz. **Pokrzycić**.

2. [**Pokrzycie**, a, btm. p. **Pokrycie**].

Pokrzyzczyć, **y**, **ał** *strawić pewien czas na krzyżeniu, pewien czas przekrzyzczyć*. < Po + Krzyzczyć >

Pokrzyczenie, a, btm., czynność cz. **Pokrzyzczyć**.

Pokrzyczyn, u, lm. y bot. (charianthus) roś.

[**Pokrzyć**, **y**, **ył** i P. ś.] p. **Pokruszyć**: Tabak mi ś. pokrzyć. < Zam. Pokruszyć, od Po + Krzzyć >

Pokrzyk, u, lm. i l. *pokrzykiwanie; krzyk, jeden z powtarzanych okrzyków*: Echo na pokrzyk ś. odzywa. L. 2. [P.] *dziecko przeraźliwie krzyzące*. 3. a. **Ziele pokrzykowe** bot. (atropa) roś. z rodziny psinkowatych. Gatunek: P. lekarski, Wilecz jagoda, Wilecza jagoda, Wilecze jagody, Psia wiśnia, Belladonna, Żydówka, Tessak, Psinki większe (a. belladonna): P., pokrzykowe ziele, korzenie, o którym wiele baśni powiadają, że gdy go kopią, krzyknie. Urząd. Na Janielską to i P., choćby go od serdecznego korzenia [kopać — nie krzyczy. Kon. < Po + Krzyk >

[**Pokrzykacz**, a, lm. e] *ptak derkacz*. < Od Pokrzykać >

[**Pokrzykać**, a, **ał**] p. **Pokrzykiwać**. < Po + Krzykać >

[**Pokrzykanie**, a, btm.] czynność cz. **Pokrzykać**. **Pokrzykiwać**, **uje** a. [iwuje], **iwał**, [**Pokrzykiwać**, **Pokrzykać**] *krzyzczyć raz po raz, wykrzykiwać*: Ciągłe coś dziewezynie pokrzykiwała. Krasz. < Po + *Krzykiwać, od Krzyzczyć >

Pokrzykiwanie, a, lm. a czynność cz. **Pokrzykiwać**: Skoki i pokrzykiwania podwajały ś. jeszcze. Kaczk.

Pokrzyknąć, **nie**, **nał** *krzyknąć, zakrzyzczyć, wykrzyknąć*. L. < Po + Krzyknąć >

Pokrzyknienie, a, btm. p. **Pokrzyknięcie**.

Pokrzyknięcie, a, btm., **Pokrzyknienie** czynność cz. **Pokrzyknąć**.

[**Pokrzykować**, **uje**, **ował**] p. **Pokrzykiwać**. < Po + *Krzykować, KRZYK >

Pokrzykowanie, a, btm., czynność cz. **Pokrzykować**.

Pokrzykowy przym. od **Pokrzyk**: Rodzaj pokrzykowego ziela. Bobr. < Od Pokrzyk >

Pokrzywa, y, lm. y, [Koprzywa] bot. I. (urtica) roś. z rodziny pokrzywowatych. Gatunki: P. zyzczajna (u. dioica), P. żegawka a. żgawka, [Życzka, Żyżka, Ciupka] (u. urens). 2. × P. martwa a. głucha, biała p. **Jasnota**. 3. × P. martwa — trzecia *nazwa roś.*: gajowiec żółty (galeobdolon luteum). Pokrzywy i oset na dobrej ś. rolęj rodzą. Górs. J. Sparzył ś. pokrzywą. Już wełnę, już i jedwab i płótno z pokrzywy człowiek wynalazł dobrze na pożytek cheiwy. Km. By pokrzywę naborziej kropił i żegnał, tedy jednak każda parzy. Rej. Cieszy ś., jak nagi w pokrzywach. Prz. Muszę być kontent, jak nagi w pokrzywie. Zabł. Chora? — Gdzieby jej eo było! trzyma ś., jak suszona P. Bał. Przen.: (o człowieku przykrym, dokuczliwym): Znam cię, ziółko, żeś P. Kochan. W pokrzywach ś. wylągi, ojeiec jego w pokrzywach ślub odprawował. Troc (o bękarcie). Przen.: *satyra ostra, zjadliwa, koląca*: Gdybym był wzorowym powieściopisarzem, a nie piszczykiem ramot i pokrzyw. W ilk. „Kubus ś. przeciera“, P. przez Augusta. Wilkońskie-go. Przen.: *rzecz zła, szkodliwa; zle; kółkol, chwast*: Z winnicy Pańskiej wymiee pokrzywy, wyrzuci ciernie i nieplodne głogi. Groch. Powna ich pomsta goni, choć leniwa, wkrótee ś. sierpa do-czeka P. Chr. Baczny człowiek w każdym przy-padkach swoich ma uważać, eo łopian, a eo P. Rej. Czegóż wykretny nie sfałszuje ozór, alboz w pokrzywę nie obróci miętki? Paszk. Potwarca miętę w pokrzywy, a złoto czyste w miedź obraca. Pot. Jakoby mieszał w pokrzywy kto miętki, kiedy w pociechach przypomina smętki. Pot. Słowa jedwabnie kwiatkami przytrząsają; ale uczynki ich trąca pokrzywami. Pilch. Zdr. **Pokrzywka**, [Pokrzyweczka] < ? Przez sld. = *Kropiwa, KROP, por. Ukrop >

Pokrzywezy przym. od **Pokrzywka**: Kukułka jaja swe kładzie w gniazdo pokrzyweze; więc łacinnicy zowią pokrzywkami owe ojce, eo żywią cudze dzieci podmiotowe, karmią bękartę od żon zamieni mężowie. Klon. < Od Pokrzywka >

Pokrzywdzać, a, **ał** p. **Pokrzywdzić**. Wor.

Pokrzywdzanie, a, btm., czynność cz. **Pokrzywdzać**.

Pokrzywdzenie, a, btm., czynność cz. **Pokrzywdzić**: Pokrzywdzenie w działach do lat trzech i miesięcy trzech dochodzone być mogło. Dutk.

Pokrzywdziciel, a, lm. e *ten, eo pokrzywdził a. pokrzywdza, krzywdziciel*. L. < Od Pokrzywdzić >

Pokrzywdzicielka, i, lm. i forma ż. od **Pokrzywdziciel**.

Pokrzywdzić, i, ii, nied. **Pokrzywdzać** *skrzywdzić, ukrzywdzić*: Czuję ś. pokrzywdzonym. P. kogo na honorze. Że mnie bezbronno P. potrafiśz, mylisz ś. Krasz. <Po + Krzywdzić>

[**Pokrzyweczka**, i, lm. i] p. **Pokrzywa**. <Od Pokrzywka>

× **Pokrzywiać**, a, ał i × P. ś. p. **Pokrzywić**. Troc.

Pokrzywanie, a, blm., czynność cz. **Pokrzywać**.

× **Pokrzywanie się**, a ś., blm., **Pokrzywać** ś. **Pokrzywany**, **Pokrzywny** przym. od **Pokrzywa**: Pokrzywane płótno. L. Nasienie pokrzywane małżeński uzynek pobudza, pijąc je. Urzęd. <Od Pokrzywa>

Pokrzywić, i, ii, nied. × **Pokrzywiać** *skrzywdzić, wykrzywić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach, powykrzywiać*: Pokrzywione talerze. Troc. P. ś. *skrzywić* ś., *wykrzywić* ś. kolejno, jeden po drugim, *powykrzywiać* ś.; *skrzywić* ś., *wykrzywić* ś. w wielu miejscach, *powykrzywiać* ś. <Po + Krzywić>

Pokrzywiec, wca, lm. wce bot. p. **Ostka**. <Od Pokrzywa>

Pokrzywienie, a, blm., czynność cz. **Pokrzywić**. **Pokrzywienie się**, a ś., blm., czynność cz. **Pokrzywić** ś.

Pokrzywka, i, lm. i l. p. **Pokrzywa**: Może pochleba parzącą pokrzywkę szalwią nazwać, włożywszy pokrzywkę. Rej. Znam cię, ziółko, żeś P. Prz. 2. *nici bardzo cienkie (tak cienkie, jak włókna pokrzywy)*: Do komeżki zrobiłam siatkę z pokrzywki i posyłam je w drobne muszki. Hof. 3. Kukułka jąja swe kładzie w gniazdo pokrzyweze, więc łacinnicy zowią pokrzywkami owe ojce, co żywią cudze dziecię podmiotowe, karmią bękarty od żon zamienią mężowie. Klon. 4. P., gatunek pliszki, *motacilla troglodytes*, ptaszek bardzo mały, gniazdko ściele nisko między rolicinką, pokrzywą... Kluk. 5. patol. *wysypka skórną występująca i znikająca nagle, podobna do oparzenia ś. pokrzywą (urticaria)*. P. barwikowa (u. xanthelesmoidea). P. rumieniowa (erythema urticans). <Od Pokrzywa>

Pokrzywkowy przym. od **Pokrzywka**. Patol.: **Gorączka pokrzywkowa** (febris urticaria). <Od Pokrzywka>

Pokrzywnica, y, lm. e, [Brunatka, **Płochacz**, **Marmurek**] zool. (accentor modularis) *ptaszek wróblowaty zębodziobny z rodziny gajówek*. <Od Pokrzywnik>

† **Pokrzywniozek**. czka, lm. czki p. **Pokrzywnik**: P. ucieszny. Mor. <Od Pokrzywnik>

Pokrzywnik, a l. lm. cy = a) † P. *dziecię nieprawego łoża; bękart*: P. wyleganiec. Ojce, co żywią cudze dziecię podmiotowe, karmią bękarty od żon zamienią mężowie, pokrzywnikami Polak takie dziecka zowie. Klon. b) [P., **Pokrywnik**] *znajdek, znajda*. 2. lm. i zool. (vanessa urticae) *motyl dzienny*. Zdr. † **Pokrzywniczek**. <Od Pokrzywny>

Pokrzywny l. p. **Pokrzywny**. L. 2. bot.: Pokrzywna sałata a. gorzelitka (seriola) roś. <Od Pokrzywa>

Pokrzywowaty l. *podobny do pokrzywy*. 2. **Pokrzywowe** rośliny bot. (urticaceae) *rodzina przyrodzona roślin kwiatowych dwuliściennych*. <Od Pokrzywa>

Pokrzyżacki *pozostały po Krzyżakach*: Archiwa, zamki pokrzyżackie. <Po + Krzyżacki>

Pokrzyżować, uje, ował l. *ukrzyżować jednego po drugim*. 2. *skrzyżować jedno po drugim, po-przegradzać, poukładać, poustawiać na krzyż, w krzyż*: Dwie, trzy, cztery intrzygi razem pomieszane, pokrzyżowane. L. Całe miasto mieni ś. dziwnie pokrzyżowanymi płaszczyznami błękitno szarych świateł i cieni z kiru szafirowego. Wejs. P. rasy = *pomieszać je przez związek krwi*. Przen.: P. komu plany, zamiary, interesy = *popsuć, pogmatwać, poplątać, powikłać*. P. ś. l. × P. ś. z kim = *wyminąć* ś., *zminąć* ś., *minąć* ś. w przejściu. Sł. wil. 2. *ulec pokrzyżowanemu, poplątać* ś., *pogmatwać* ś., *powikłać* ś.: Pokrzyżowały mi ś. plany. <Po + Krzyżować>

Pokrzyżowanie, a, blm., czynność cz. **Pokrzyżować**.

Pokrzyżowanie się, a ś., blm., czynność cz. **Pokrzyżować** ś.

Poksiążęcony *wywyższony na księcia, podniesiony do godności książęcej*: Poksiążęceni wojewodowie. Rom. <Od *Poksiążęcić, od Po + *Książęcić, od Książę>

× **Poksięzenie**, a, blm., czynność cz. **Poksiężyć**.

× **Poksiężyć**, y, ył *wyświęcić na księdza, przeobrazić na księdza*. Karp. <Po + *Księżyć, od Książdz>

Poksyk, u, lm. i, † **Pokszyk** *poksyknięcie, ksyk, syk, syknięcie*: P. smoka, węża, gęsi. <Po + Ksyk>

Poksykać, a, ał *ksykać raz po raz*. <Po + Ksykać>

Poksykanie, a, blm., czynność cz. **Poksykać**: Pobije je a złoże na zdziwienie i na P. i na pustynie wieczne. Leop.

× **Poksyknąć**, nie, nął *ksyknać, syknać*. L. <Po + Ksyknąć>

× **Poksyknięcie**, a, blm., czynność cz. **Poksyknąć**.

Pokształcenie, a, blm., czynność cz. **Pokształcić**.

Pokształcić, i, ii l. *spędzić pewien czas na kształceniu, zająć ś. kształceniem w przeciągu pewnego czasu*. 2. *wykształcić, ukształcić jednego po drugim*. P. ś. *spędzić pewien czas na kształceniu siebie*. <Po + Kształcić>

Pokształtować, uje, ował l. *poświęcić pewien czas na kształtowaniu*. 2. *ukształtować jedno po drugim*. <Po + Kształtować>

Pokształtowanie, a, blm., czynność cz. **Pokształtować**.

† **Pokszyk**, u, lm. i p. **Poksyk**: Z pokszykiem sporym straszliwie (smok) dwogranistym szermował jeżorem, *fero stridore*. Żebr. <Po + †Kszyk>

Pokucać, a, ał *kucnąć kolejno jeden po drugim*. <Po + Kucać>

Pokucanie, a, blm., czynność cz. **Pokucać**.

Pokucharować, uje, ował *spędzić pewien czas na kucharowaniu*. <Po + Kucharować>

Pokucharowanie, a, blm., czynność cz. **Pokucharować**.

Pokucharzenie, a, blm., czynność cz. **Pokucharzyć**.

Pokucharzyć, y, ył *pobyć kucharzem*. <Po + Kucharzyć>

Pokucianin, a, lm. anie *mieszkaniec Pokucia*. Pol. <Od Pokucie>

Pokucianka, i, lm. i forma ż. od **Pokucianin**.

l. **Pokucie**, a l. blm. *najdalej posunięty ku południowi klin dawnej Polski między Frutem i Dnie-*

strem. 2. [P., lm. a] *kąt w chacie za stołem, niejśce poczesne dla gości, a zwłaszcza dla duchownego*: Jest we wnętrzu chaty i P., niejśce honorowe przy zbieganiu ś. ław w rogu. <Ukr. pokútje>

2. Pokucie, a, blm., czynność cz. Pokuć.

× Pokuczenie, a, blm., czynność cz. Pokuczyć.

× Pokuczyć, y, ył *dokuczyć komu w ciągu pewnego czasu, zmagając do pośpiechu, do zrobienia czego*. Sł. wil. <Po + Kuczyć>

Pokuć, uje, uł, Pokować l. *spędzić pewien czas na kuciu*. 2. = a) *okuć jedno po drugim*: P. drzwi, okna, skrzynie. b) *okuć, podkuć jedno po drugim, popodkuwać*: P. buty, konie. c) *okuć, zakuć jednego po drugim, pozakuwać*: P. zbrodniarzy w kajdany. 3. *porobić przez kucie, powykucwać, ukuć jedno po drugim*: P. podkowy, sztaby. <Po + Kuć>

Pokudlenie, a, blm., czynność cz. Pokudlić.

Pokudlić, i, ił p. Pokudłać: *Głowy ich pokryte pokudlonemi, nierozczeszanemi włosami*. Zap. <Po + Kudlić>

Pokudłać, a, ał, Pokudlić *włosy, głowę = poczochrać, potargać, kudlatemi zrobić; pozwijać, pokędzierszawić*: P. włosy. Troc. *Białogłowy, włosy umyślnie pokudławszy, nie czeszące i nie plotące, samych ś. kozubów na głowie nabawiają*. Petr. *Stał z pokudłaną głową*. Ustrz. *Chimery pokudłane*. Tw. *Peruki różno pokudłane*. Tw. Przen.: *Tyras, wspaniale rozbijający ś. brudnemi, pokudłanemi falami o uciekające od niego brzegi*. Rol. <Po + Kudłać>

Pokudłanie, a, blm., czynność cz. Pokudłać.

× Pokugłać, a, ał p. Pokuglować. <Po + Kuglować>

× Pokugłanie, a, blm., czynność cz. Pokugłać.

Pokuglarzenie, a, blm., czynność cz. Pokuglarzyć.

Pokuglarzyć, y, ył *strawić pewien czas na kuglarzeniu, побыć kuglarzem*. <Po + Kuglarzyć>

Pokuglować, uje, ował, × Pokugłać *strawić pewien czas na kuglowaniu*. <Po + Kuglować>

Pokuglowanie, a, blm., czynność cz. Pokuglować.

Pokukać, a, ał *strawić pewien czas na kukaniu*: Długo ten pokuka, co babę oszuka. Fac. *Długo pokuka, kto babę oszuka*. Fred. M. <Po + Kukać>

Pokukanie, a, blm., czynność cz. Pokukać.

Pokukiwać, uje, iwał *kukać raz po raz*. <Po + *Kukiwać, od Kukać>

Pokukiwanie, a, blm., czynność cz. Pokukiwać: *Dosłuchałem ś. wrzaskliwego pokukiwania podpiłego żołnierza*. Rol. *Od lasu słyhać było P. baka*. Kon.

Pokuksać, a, ał l. *strawić pewien czas na kuksaniu*. 2. *pobić kogo kulakami*. P. ś. *pobić ś. kulakami*. <Po + Kuksać>

Pokuksanie, a, blm., czynność cz. Pokuksać.

Pokuksanie się, a ś., blm., czynność cz. Pokuksać ś.

[Pokulać, a, ał] *potoczyć*: P. obręcz, kulę. <Po + Kulać>

× Pokulać, a, ał p. Pokuleć.

[Pokulanie, a, blm.] czynność cz. [Pokulać].

× Pokulanie, a, blm., czynność cz. × Pokulać.

Pokulawić, i, ił *jednego po drugim okulać*; *porobić kulawemi, pochromić*: Nie waż sobie lekce naderwania żył, bo to już wielu nogi pokulawiło. Perz. <Po + Kulawić>

Pokulawieć, eje, ał *stać ś. kulawemi kolejno, jeden po drugim, pochromić*. <Po + Kulawieć>

Pokulawienie, a, blm. l. czynność cz. Pokulawić. 2. czynność cz. Pokulawieć.

Pokulbaczenie, a, blm., czynność cz. Pokulbaczyć.

Pokulbaczyć, y, ył *okulbaczyć jedno po drugim*: *Nazajutrz raniuteńko konie były pokulbaczone*. Pas. <Po + Kulbaczyć>

[Pokuldować, uje, ował] *kuleć na jedną nogę, utykać, chromać, napadać na nogę*.

[Pokuldowanie, a, blm.] czynność cz. Pokuldować.

Pokuleć, eje, ał, × Pokulać *pobyć kulawym, pochodzić kulejąc*. <Po + Kuleć>

1. Pokulenie, a, blm., czynność cz. Pokuleć.

2. Pokulenie, a, blm., czynność cz. Pokulić.

[Pokuleniec, nca, lm. ncy] *przekleństwo*: Ty pokuleńcu! <Od Pokulony, od Pokulić>

Pokulewać, a, ał *kuleć potrosze, utykać; napadać na nogę, pochromywać*. Krasz. <Po + *Kulewać, od Kuleć>

Pokulewanie, a, blm., czynność cz. Pokulewać.

Pokulić, i, ił l. *skulić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach, pokurczyć*: Pokulili ręce, nogi.

2. [P.] *pogięć, pokręcić, powykrcęcać, powykrczywać, sparaliżować*: *Żeby cię pokuliło!* P. ś. *skulić ś. kolejno, jeden po drugim, pokurczyć ś.* <Po + Kulić>

[Pokulnąć, nie, nął] *potoczyć*. <Po + Kulnąć>

[Pokulnięcie, a, blm.] czynność cz. Pokulnąć.

Pokulać, uje, ował *pobić jednego po drugim kulakami, pokuksać*. P. ś. *pobić ś. kulakami, pokuksać ś.* <Po + Kulakować>

Pokulać, a, blm., czynność cz. Pokulać.

Pokulać, a, blm., czynność cz. Pokulać.

Pokulać, a, blm., czynność cz. Pokulać.

× Pokum, a, lm. y *kum, kmostr, dobry towarzysz, kompan, kamrat, kolega; pomocnik, sojusznik, sprzymierzeniec; spółnik, uczestnik*: *Rano poszedł do popa, dawnego pokuma*. Pot. *Ktokolwiek był pokumem tych buntów, rotmistrze mieli go wydać*. Chr. *W pokumy = do towarzystwa, do kompanji, na pomoc*: *Tekielemu ciągnąć ma w pokumy zgraja Tatarów*. Jabł. <Po + Kum>

Pokumać, a, ał *kogo z kim = porobić ich nawzajem kumami*. Przen.: *Ciekawym mi ś. zdało obraz ten przeszłości P. z teraźniejszością*. Krasz. P. ś. l. a. *Pokmotrzyć ś., [Pokumotrować ś.] spowinowacić ś. przez kumostwo*. 2. *przen. pobratać ś., zbratać ś., wejść w zażyłość, zaprzyjaźnić ś. ściśle, spącnać ś., wdać ś., zadać ś. z kim*: *Litwini, pobratawszy ś. i pokumawszy z Rusią, pustynie ruskie osadzali*. Stryjk. *Mniech z mniszką ś. pokumał i nazwał to poczeiwym małżeństwem*. Wuj. *Niewiasty wnet ś. z leda kim pokumają; ukloni ś. jej kto, już myśli, że to przyjaciel*. Petr. *Heretycy pokumali ś. z ezartem*. <Po + Kumać>

Pokumanie, a, blm., czynność cz. Pokumać.

Pokumanie się, a ś., blm., czynność cz. Pokumać ś.: P. ś. *lud uważa za małe pokrewieństwo*. Nak.

Pokumkać, a, ał *spędzić pewien czas na kumkaniu*. <Po + Kumkać>

Pokumkanie, a, blm., czynność cz. Pokumkać.

[Pokumotrować się, uje, ował ś.] p. Pokumać. <Po + Kumotrować>

[Pokumotrowanie, a, blm., czynność cz. Pokumotrować.

[Pokun, u, blm.] p. Pokon.
[Pokuna, y, blm.] p. Pokon: Człowiek od pokuny świata (= lotr z pod ciemnej gwiazdy). <Zam. *Pokóna, od Pokón = Pokon >

Pokundleć, eje, at (szereg. o psach) *porobić ś. gorszeni, powyradać ś.* <Po + Kundleć >

Pokundlenie, a, blm., czynność cz. Pokundleć.
[Pokundz(?, a, lm. owie): W ziemi inflanckiej rubieszowie i pokundziowie, co po naszymu włodarze. Vol.

Pokunktować, uje, ował *strawić pewien czas na kunktowaniu.* <Po + Kunktować >

Pokunktowanie, a, blm., czynność cz. Pokunktować.

† **Pokunsztować, uje, ował** *1. spędzić pewien czas na kunsztowaniu. 2. poprobować sztuki: Chcesz-li P., aby ś. mięso zrąbane w garnku zrosło... Sien.* <Po + Kunsztować >

Pokunsztownie, a, blm., czynność cz. Pokunsztować.

Pokup, u, blm. 1. popyt, odbył, powodzenie, jakcie towar ma w sprzedaży; łatwy zbył; ponętność dla kupujących: Niema pokupu na ten towar. 2. † P. *okup sądowy:* Jest li on, co naprzeciw wam mówił, a przepadł, to chcemy wam pokupem położyć podług prawa. Ort. <Po + Kup >

† **Pokupa, y, blm. odkupienie.** Ks. Ł. <Po + *Kupa, od 1. Kupić >

[**Pokupać, a, al**] p. **Pokupować.** <Pokup(o-
wać >

[**Pokupanie, a, blm.**] czynność cz. **Pokupać.**
Pokupczenie, a, blm., czynność cz. Pokupczyć.
Pokupczyć, y, ył *polyć kupcem, spędzić pewien czas na kupczeniu, pohandlować.* <Po + Kupczyć >

Pokupić, i, il, 1. † P. skupić, zakupić hurtem, wykupić: Pokupić zboże na droższe przedanie. Troc. 2. † P., [P.] p. **Pokupować:** [Pokupcie se młyn]. P. winę. Zwycięzony (prawem) sędziemu winę i zwycięzcy emendę pokupuje. Sz. Ktoby sądowi naganił, albo s. ręką na sąd targnął, jako winę pokupi. Nisz. Za każdą krwawą ranę P. trzydzieści szelągów. Ort. Ma jemu P. win ośm szelągów. Ort. <Po + Kupić >

[**Pokupiec, pca, lm. pcy**] *kochanek.* Mrong.

Pokupienie, a, blm., czynność cz. Pokupić.
[**Pokupka, i, lm. ij**] *sprawunek, kupno:* Wykradła ś. na miasto pod pozorem pokupki. Krasz. Dzieci chodzą za pokupkami. Gwar. Sama wyjeżdżała do kościoła lub do miasta za potrzebniemi pokupkami. And. <Po + *Kupka, od 1. Kupić >

Pokupkować, uje, ował *pozbywać w kupki.* <Po + Kupkować >

Pokupkowanie, a, blm., czynność cz. Pokupkować.

Pokuplerować, uje, ował *polyć kuplerem, porażfurować.* <Po + Kuplerować >

Pokuplerowanie, a, blm., czynność cz. Pokuplerować.

× **Pokupnik, a, lm. cy ten, co pokupuje, przekupnik, przekupień, kramarz.** L. <Od Pokupny >

Pokupność, i, blm. rz. od Pokupny, pokup.
Pokupny mający pokup, chętnie kupowany, dobry odbył mający, popłatny; przen.: ceniony, wzięty, zyskowy, intratny: Śmiałość na niepokupną rzecz tak wiele łożyć. L. Towar P. Niepokupny dziś rozum: trzeba wszystko strawić, kto go chce na papierze przed światem objawić. Nar. <Po + Kupny >

Pokupować, uje, ował *1. a. [Pokupić, Pokupać] kupić jedno po drugim, ponabywać. 2. † P., † Pokupić zapłacić karę sądową, opłacić ś.:* Jesliby aktor i pozwany nie stanęli, tedy obadwa sędziemu winę pokupują. Sz. <Po + Kupować >
Pokupowanie, a, blm., czynność cz. Pokupować.

Pokuracja, i, blm. kuracja dodatkowa, która następuje po kuracji właściwej: Zdzisławowi i kuracja i P. potrzebna. Krasz. <Po + Kuracja >

[**Pokurać, a, al**] p. **Pokórać.**
[**Pokuranie, a, blm.**] czynność cz. **Pokurać.**
Pokurctwo, a, lm. a zool. stan pokurczu (hybriditas). <Od Pokurecz >

Pokurecz, a, lm. e, [Pokurć, † Kurcz *1. mieszaniec, zwierzę pochodzące od rodziców należących do dwu różnych ras lub gatunków (animal hybridum). † 2. u psów złażnik, złażnik, mieszaniec z ogura i kundla:* P. właściwy z brytana i charta. Pog. (o człowieku): Z niemieckich matek ponieczęła rodziły ś. dzieci, pokurecze. Krasz. Bontemps jest niby twardy — surowo pyta, lada pokureza do szkoły brać nie chce. Gaś. <Po + Kurecz >

Pokurczenie, a, blm., czynność cz. Pokurczyć.
Pokurczenie się, a ś., blm., czynność cz. Pokurczyć ś.

Pokurczyć, y, ył *jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach skurczyć, pokulić, pościągac do kupy. P. ś. skurczyć ś. kolejno, jeden po drugim, pokulić ś.:* Eakus ś. i Ramant byli swemi laty bardzo pokurczyli. Otw. <Po + Kurezyć >

[**Pokurć, a, lm. e**] p. **Pokurcz.** <Z Pokurecz >
Pokurować, uje, ował *1. strawić pewien czas na kurowaniu, poleczyć. 2. wykurować jednego po drugim, poleczyć. P. ś. 1. poświęcić pewien czas na kurowanie ś., poleczyć ś. 2. wykurować ś. kolejno, jeden za drugim, poleczyć ś.* <Po + Kurować >

Pokurowanie, a, blm., czynność cz. Pokurować.
Pokurowanie się, a ś., blm., czynność cz. Pokurować ś.

Pokursować, uje, ował *polyć pewien czas w kur-sie, w obiegu; pokrażyć pewien czas.* <Po + Kur-sować >

Pokursowanie, a, blm., czynność cz. Pokursować.

× **Pokurstać, a, al** *spędzić pewien czas na kur-staniu, ponukać, ponaglić.* <Po + Kurstać >

× **Pokurstanie, a, blm., czynność cz. Pokurstać.**

Pokurwić, i, il *porobić kurwami. P. ś. 1. strawić pewien czas na kurwieniu ś., polajdaczyć ś. 2. skurwić ś. kolejno, jedna po drugiej.* <Po + Kurwić >

Pokurwienie, a, blm., czynność cz. Pokurwić.
Pokurwienie się, a ś., blm., czynność cz. Pokurwić ś.

Pokurzenie, a, blm., czynność cz. Pokurzyć.
Pokurzenie się, a ś., blm., czynność cz. Pokurzyć ś.

Pokurzyć, y, ył *1. zakurzyć, okurzyć, pokryć kurzem jedno po drugim: Pokurzeni wędrowcy. 2. pokryć kurzem, zakurzyć, okurzyć: Piaszcz pokurzony. 3. spędzić pewien czas na kurzeniu. P. fajkę = popalić, poćmić, pokopcić. 4. † P. uciec, drapnąć, aż ś. zakurzy: Lubo stać nie władał z rany, pokurzył żadną raną nie zahamowany. Żebr. P. ś. 1. zakurzyć ś., okurzyć ś., pokryć ś. kurzem kolejno, jeden po drugim. 2. powydzielać z siebie kurz a. dym, parę, podymić, poparować. 3. † P. ś. zakurzyć ś., ulecieć tumanem, rozsytać ś. w perzycz-*

nę: Sam go Bóg zwalczy, sam go z wami zburzy, w proch ś. pokurzy. Stryjk. <Po + Kurzy>

Pokusa, y, lm. y I. *pokuszenie, podniecia, pobulka, podszept, poduszczenie do czego złego, nieprzystojnego; doświadczenie, próba: Ulec pokusie. Przez pokusę albo pokuszenia rozumiemy nie tylko szatańskie, ale cokolwiek Bóg przypuszcza, doświadczając kogo. Sekl. P. jest próbowanie i doświadczanie boże w wierze naszej, w pełnieniu woli Jego. Hrb. P. okazuje wiarę, przygoda przyjaciela. Żarn. Wielką pokusę ma do tego a. na to. Troc (- *chętkę, pociąg, oskame*). Pokusę czuję, cierpię. Troc (= *kusi mię, korci mię*). Uwiadły go do tego pokusy. Troc. Jak na pokusę, rzekł do mnie. Troc. Nie zatulaćcie serc waszych, jako w zasmuceniu dnia pokusy na puszczej. Wig. Przyszła nań P. cielesna o rozkoszy. Skar. Mówią, gdy co zbroją: tak mi Pan Bóg naznaczył, a P. mię uwiodła. Bud. Duch zły, nalazwszy Eufraksją próżniącą, taką pokusę jej zadał, iż ś. jej widział. Ż. E. Była wielka P. mdlejszym w wierze, gdy patrzyli na miejsce świętych zdeptanie. Skar. Ż. a. †**Pokusiciel, †Pokusnik, [Pokusnik, Pokusniak]** *ten, co kusi, kusiciel a. kusicielka: Wielki z ciebie P. Zabł. A to P., nie człowiek! L. Patrzcie, jada!* — a czy wiecie, że to chłopcy jak P. Pol. 3. †**P. wiadło senne, mara, przywidzenie, strach, straszyno, widmo; szatan, czart, djabeł, zły duch:** Gdy niewód zapuścili w przerebli, pokusę a cudo jakieś okrutnie straszliwe wyciągnęli. Stryjk. Pokusy nie wadzą, w gębę nie dadzą. Prz. Pokusy są w tym domu. Troc (- *straszy, przeszkadza w tym domu*). Na jawiż płacze swej lekkości, czy mię P. ludzi krom winności? Kochan. Chcę, abyś dzieła znamienite czynił i pierwsze pokazał meństwo, a z pokus leśnych otrzymał zwycięstwo. P. Koch. Tak ś. gniewały piekielne pokusy, nieprzyjaciele wieczni ludzkiej duszy. P. Koch. Ten zasiadł na centaury, ten jako P. orła wielkiego, a ten ma pod sobą strusa. P. Koch. Pokusy władzy nie mają, gdy już kurowie śpiewają. Prz. Niech ich będzie tak wiele, jako było pomiatanych z nieba pokus, na męki do piekła skazanych. P. Koch. Zdr. × **Pokuska.** <Po + *Kusa, KUS>*

†**Pokusiciel, a, lm. e** p. **Pokusa. Troc.** <Od Pokusić>

Pokusicielka, i, lm. i forma ż. od **Pokusiciel. Troc.**

Pokusić, i, ii, nied. †Pokuszać I. †**P. pokoszować, skosztować, popróbować, spróbować, ujeść a. upić nieco:** Niech mię Bóg potępi, jeżeli przed zachodem słońca pokuszą chleba a. czego. Bud. Przen.: *doświadczyć, poddać próbie, wypróbować:* Pozostawił Pan niektóre narody pogańskie, aby przez nie pokuszał Izraelczyków. B. B. Nadobnać to jest rzecz każdej rzeczy P., a która jest nalepsza, przy tej moeno zostawać. Rej. Doświadczaj mię, Panie, i pokuszaj, wywiedz ś. z serca mojego. B. B. Jeden z nauczonych w zakonie pokuszał go. Rej. (= *egzaminował*). Pokuś pierwszej słowy, nim sięgniesz do głowy. Prz. Rytygier, wszystkich pokuszając sposobów, serca swych od boju dalekie być widzi. Błaż. Krzyżacy z naszymi złożyli jazdę w Raciążu, aby tak pokusili zgody między sobą. Biel. M. Ocz mię jedno pokusisz, pójdziem z sobą zgodą. Rej. Nie zarazem głównej bitwy stawić, ale pierwszej harcem, jazdami ludzi swych. P. Tarn. J. 2. *strawić pewien czas*

na kuszeniu, podręczyć kogo pokusami. 3. *skusić jednego po drugim.* Ażaz tedy enotliwi szczęścia pokuszają? Rej. †**Pokuszać** na kolbę = *wyzywać do walki.* Brk. P. ś. o co = *odważyć ś., ośmielić ś., popróbować czego, sięgnąć po co zuchwale, zamarzyć o czym zuchwale:* Nie wadzi P. ś., spróbować. Kn. Nie każdy z Greków śmiał ś. P. o orężę Achillesa. Opal. O to ś. żaden nie pokusi, a. pokusiwszy ś., przegrać musi. P. Koch. Konstantyn pokusił ś. o miasto Bizancjum i wziął je. Skar. Tam ś. nierad nieprzyjaciel pokusi, gdzie go z tyłu i z przodu mogą bić. Tarn. J. Królom nie zawdy fortunie powiodło małym poczem na wielkość ludzi tureckich P. ś. Orzech. Ktorzy ś. o takie rzeczy przyczyniają i pokuszają. Mac. S. Kto tam o tajemnicze kolebek i kotar P. ś. może. Krasz. <Po + Kusić>

× **Pokuska, i, lm. i** p. **Pokusa:** P., straszyno po górach dokazujące. L. P., skarbek, co ś. w górach okazuje. <Od Pokusa>

Pokusny, Pokusny przym. od **Pokusa kuszący:** Teraz mądrze już rozeznasz, jakie sny pokusne od fałszywych duchów idą, a jakie od bogów. Deo. <Od Pokusa>

†**Pokuszać, a, ał i** p. **P. s. p. Pokusić.**

†**Pokuszenie, a, blm., czynność cz. Pokuszać.**

†**Pokuszenie się, a ś., blm., czynność cz. Pokuszać ś.**

Pokuszenie, a I. blm., czynność cz. **Pokusić.** 2. **lm. a pokusa:** I nie wódz nas na P. [Djabeł wodzi ludzi na P.].

Pokuszenie się, a ś., blm., czynność cz. Pokusić ś.

[**Pokuskać, a, ał**] *pocałować.*

[**Pokuskanie, a, blm.**] *czynność cz. Pokuskać.*

Pokusliwie przys. od **Pokusliwy.**

Pokusliwość, i, blm. rz. od **Pokusliwy.**

Pokusliwy *ponętny, nęcący, apetyczny, zachęcający, łukomy, kuszący; wzbudzający pożądliwość, chuć:* Ofiara była wielce pokusliwa. Krasz. Pana Antonina pokusliwa, jak dojrziała wisienka. Krasz. <Po + *Kusliwy, KUS>

[**Pokusniak, a, lm. i**] p. **Pokusa.**

[**Pokusnica, y, lm. e**] forma ż. od **Pokusnik:** Najzapamiętalszą pokusnicą, wiodącą do grzechu, była Kazia. Krasz. Bogienki są to, jak ś. lud wyraża: brzydkie pałuby (niby baby pokusnice), rodzaj djablic.

[**Pokusnik, a, lm. i**], †**Pokusnik** p. **Pokusa:** Czart, P., wnet oskarca ludzkiego rodzaju. Przyb. Z tej baszty wyniósł Chrystus Pan nasz trzy one sentencje, którymi trzy zastrzały pokusnika na puszczy zatępił i na niego samego obrócił. Birk. <Od Pokusny>

Pokusny p. **Pokusny:** Ojcowie zapowiadali ostro przed każdą wieczera, aby ś. żadne nie wazyło iść z chałupy na te pokusne bezecę stwa. Ork. Pokusne pieśni przychodziły im na pamięć. Krasz.

Pokuta, y, lm. y I. *sakrament głądzący grzechy, a polegający na skrzesu, spowiedzi i zadosyćczeniu:* Sakrament pokuty. Trybunał pokuty (= *konfesyjonał*). 2. *cnota chrześcijańska zależąca na tym, że człowiek, żałując za grzechy, sam siebie karze, i robi wszystko, co może wrócić mu spokój sumienia i pojednać go z Bogiem; kara, umartwienie, którym ś. dobrowolnie poddajemy z pobudek religijnych: Poenitentiam nie chciał tłumaczyć ani upamiętanie, ani pokajanie, lecz pokutę.* Wuj. P. jest człowieka grzesznego od niepobożności prawdziwe a szezycze z obrzydzeniem sobie grzechu nawrócenie. Żarn. Czyćcie pokutę. Idzie sam

na pokutę, który grzechu nie miał. Op. P., pokazanie żalu wewnętrznego zewnętrznym znakiem. Karnk. Udał ś. (Bolesław Śmiały) na pokutę ciężką, pościł, w wolzie tylko a w chlebie, we włosiennicy chodził, jałmużny dawał. Biel. M. Zadać sobie jaką pokutę. L. Dopuszcł papież ciało Bolesławowe przenieść na święcone miejsce, gdy umarł na pokucie. Papr. Wielu ludzi, ufając sobie, nie idą do Pana i nie chcą pokuty stroić, mając ś. za święte. P. kościelna jawna a tajemna, od spowiednika naznaczona, kaźń, karanie, dość czynienie. L. Zwyczaj jest w kościele, iż księży rozgrzeszają ludzi, karanie im jakie albo pokutę zamierzają. Karnk. Naznaczyć pokutę. Odprawić, odbyć pokutę. Pokutę swoją Pan Bóg przyjął raczy. Za pokutę pościeli musi miasto innego karania. Troc. Wielom wyklełym, do komorek ich chodząc, naukę i pokutę dawał. Skar. Pokutę małą im dano, aby we śródoję i piątek pościeli i 50 kroć na dzień przyklekali. Skar. P. zawiera w sobie skruchę, spowiedź i zadosty uczywanie. Skar. Trzeba czynić dobrze, aby P. była zupełna. Zachar. To jest prawa P. i za przeszłe grzechy płakać, a tego ś., o co płaczesz, nie dopuszczać. Skar. Jedni cały żywot swój na pokucie i dobrych uczynkach trawia, drudzy ledwie o Bogu wiedzą. Skar. Pokutą prawdziwą i srogą grzechy swoje przeszłe obmywał. Skar. Zwyczajni pięć pacierzy mówić i za pokutę je wam dawać. Skar. Musimy i grzechy świętych powiadać, chcąc ich pokutę pokazać. Skar. Bez pokuty żaden grzech odpuszczony u dorosłych być nie może. Skar. Pokutę św. Hieronim zowie drugą deską, na której ten, któremu ś. rozbił okręt... wypłynąć może. Skar. Na znak pokuty biją piersi swoje. Groch. Widać za pokutę grzechu... trzeba było... Mick. Lecz ani sposób wynagrodzić zgubę; ani czas został pokuty. Mick. Myślą oddałeś świata użycie, serca zostawiasz na wiecznej pokucie. Mick. Łzę pokuty oko roni. Mick. Już mój naród na tronie pokuty; rzekł: „pragnę“ Rakus octem, Borus złotcią poi, a matka Wolność u nóg zapłakana stoi. Mick. Siedzi, jak Żyd na pokucie (= *siedzi kamieniem, nie wstając*). Kiwa ś., jak Żyd na pokucie. Prz. 3. *kara moralna*: Dosty pokuty za grzechy jest komu, u kogo szpetna i zła żona w domu. Gawin. Atoli smrotna P. pana Gniewosza nie pogębila wówczas moralnie. Szaj. Nam na zwyjęstwo, a wam za pokutę plac wyznaczamy, prosim na dysputę. Kras. A jeśli ś. rozśmieje, to jak za pokutę. Malcz. Postawie dziecko w kącie za pokutę. Poczekał, figlarzu, będziesz ty u nas na pokucie. Jak. W. 4. †P., [P.] *kara, kara pieniężna*: Tych pokut, któryby wyręczony miał nieść, nie powinni oni nieść. Magd. <Po + KU(T)>

Pokutnerować, uje, ował 1. spędzić pewien czas na kutnerowaniu. 2. pokosmacić, postrzępić na całej powierzchni: P. sukno. <Po + Kutnerować>

Pokutnerowanie, a, blm., czynność cz. Pokutnerować.

Pokutnica, y, lm. e forma ż. od **Pokutnik**: Nie przystoi jej od tej chwili strój pokutnicy. Sienk.

Pokutniczko przys. od Pokutniczcy: Zaczęła ścisniętymi pięściami P. uderzać ś. w piersi. Orzesz.

Pokutniczość, i, blm. rz. od Pokutniczcy: Dawna religijność serdeczna zamieniała ś. zwolna w powierzchowne nabożeństwo lub P. bezmyślną. Kaczk.

Pokutniczcy przym. od **Pokutnik**: Strój P. <Od Pokutnik>

Pokutnie przys. od Pokutny.

Pokutnik, a, lm. cy 1. odprawiający pokutę, grzesznik pokutujący: P. nocny na płaczu za grzechy przepędza. Przyb. Umierający P. Lach. Czyściciec wygląda jak wielkie miasto, gdzie każdy dom bez dachu jest sadzą (aresztem) dla pokutników. Karł. 2. [P.] *duch pokutujący*: Kiej zaczęli jeść, P. odzywa ś.: zaproszę ja ciebie na jutro (a to był z tamtego świata). 3. zł. *stróż nocny*. <Od Pokutny>

Pokutność, i, blm. rz. od Pokutny. L.

Pokutny przym. od **Pokuta**: Dzień, psalm P. Siedem psalmów pokutnych. Suknia pokutna (= *suknia pokutnika a. pokutnicy, żałobna*).

Pokutować, uje, ował 1. odprawić, odbywać pokutę: Potym rzekła Jewa do Jadama: panie miły, co to jest pokuta, którą mamy P.? Puss. Lepiej nie grzeszyć, niż P. Prz. Przen.: *cierpieć, odczuwać złe skutki czego*: Pokutuje teraz za grzeszki młodości. Ja mam za ciebie P.? (= *odpowiadać, nadstawiać karku?*). 2. *cierpieć wyczekując zbawienia, zmiłowania*: P. po śmierci. P. w piekle, w czyściu. Dusza pokutująca. Któżby przypuścił, że miotła może być przybytkiem duszy pokutującej? Karł. Pokutuje coś w kominie (= *straszy, przeszkadza, tłucze ś., broi*). Dusza pokutuje czasem w miotle, dlatego nie wolno jej palić, ani rzucać w błoto. Pokutuje też czasem i w węzłach powrośta. Karł. Weszła do wieczernika, a tam pokutowała za ono, iż bałwany chwaliła, mając wolę nigdy tego nie czynić. Ist. o ś. Józ. Przen.: *zabierać miejsce, walać ś., poniewierać ś., czekając daremnie swojej kolei, swego załatwienia, kolatać ś., tłuc ś., tulać ś.*: Sprawa ta oddawna pokutuje na łamach pism naszych. Projekt budowy nowego gmachu teatralnego, oddawna pokutujący wśród naszych sfer pieniężnych, budzi ś. czasami. 3. (o Żydach): P. po kim = *siedzieć na pokucie po członku rodziny*. <Od Pokuta>

Pokutowanie, a, blm., czynność cz. Pokutować: Powszechnie mniemanie między ludem o dusz zmarłych pokutowaniu w kolejach drogowych. Kolb. Przeto słusznie a sprawiedliwie płaczmą a pokutujmy wielkim pokutowaniem, azali ś. snadź nad nami zmiłuje Pan Bóg. Puss.

Pokutwić, i, il spędzić pewien czas na kutwieniu. <Po + Kutwić>

Pokutwieć, eje, ał porobić ś. kutwami. <Po + Kutwieć>

Pokutwienie, a, blm. 1. czynność cz. Pokutwić. 2. *czynność cz. Pokutwieć.*

Pokuwiekać, a, ał spędzić pewien czas na kuwiekaniu. <Po + Kuwiekać>

Pokuwiekanie, a, blm., czynność cz. Pokuwiekać.

Pokwadratować, uje, ował 1. popodnosić liczby do kwadratu. 2. *podzielić na kwadraty*: P. szachownicę. <Po + Kwadratować>

Pokwadratowanie, a, blm., czynność cz. Pokwadratować.

Pokwakać, a, ał strawić pewien czas na kwakaniu. <Po + Kwakać>

Pokwkanie, a, blm., czynność cz. Pokwakać.

[**Pokwalać, a, ał pochwalać.** <Z Pochwalać>

[**Pokwalenie, a, blm.]** *czynność cz. Pokwalać.*

Pokwalifikować, uje, ował zakwalifikować jednemu po drugim. <Po + Kwalfifikować>

Pokwalifikowanie, a, blm., czynność cz. Pokwalifikować.

†**Pokwap, u, lm. y, † Pokwapa** *pokwapienie,*

skwapliwość, pośpiech, rączność: W niesłychanym ś. stamtąd pobiera pokwapie. Pot. <Po + *Kwap, KWAP>

†*Pokwapa, y, lm. y p. Pokwap*: Buja pszczołka po łące i do świeżych kwieci z ulubioną pokwapą na swą zdobycz leci. Gawin. <Po + *Kwapa, KWAP>

†*Pokwapić, i, il pospieszyć, podążyć*: Gdy tę ceremonją oba odprawili, do roboty wściekłego Marsa pokwapili. P. Koch. P. ś. I. *pospieszyć ś. zbytnio*: Pokwapiwszy ś., pokpił sprawę. Wstań a pokwapi (pokwap) ś. Op. 2. [P. ś.] *połakomicz ś., połaszczycz ś., ułaszczycz ś., skusicz ś.*: Pokwapił ś. na posag i ożenił ś. z djabłem. Śl. wil. <Po + Kwapić>

Pokwapienie, a, blm., czynność cz. Pokwapić. Pokwapienie się, a ś., blm., czynność cz. Pokwapić ś.

Pokwapiony przyspieszony, przynaglony, podpezdony. Wor. <Od Pokwapić>

× *Pokwapliwie przys. od Pokwapliwy.*

× *Pokwapliwość, i, blm. rz. od Pokwapliwy.*

× *Pokwapliwy p. Skwapliwy*: P. to człowiek. Troc. <Po + Kwapiwy>

Pokwapnie przys. od Pokwapny.

[*Pokwapny*] *nagły, gorączkowy, pospieszny, prędki, skory*: Bóg nie P., ale potrafny. Pokwapne pożeganie z wami. Wor. <Po + Kwapny>

Pokwasieć, i, il, Pokisić I. potrzymać pewien czas w stanie kisenienia. 2. skwasieć jedno po drugim. Przen.: porobić kwasę, powarzyć, powasnić, poróżnić: Dawne to były ich umizgi, ale coś pokwasilo ich potym; nie wiem, jak są teraz. L. 3. [P.] *pomieszać, popsuć. P. ś. I. pobyć w stanie kisenienia przez pewien czas, pokisnąć. 2. skwasnieć kolejno, jedno po drugim, pokwasnieć, pokisnąć. Przen.: powasnić ś., poróżnić ś.*: Pokwasili ś. rodzice. Rzew. Kobiety instynktem samym poczuły, że jakiś kwas jest pomiędzy nami, i także ś. pokwasily. Kaczk. <Po + Kwasić>

Pokwaszenie, a, blm., czynność cz. Pokwasieć. Pokwaszenie się, a ś., blm., czynność cz. Pokwasieć ś.

Pokwatermistrzować, uje, ował spędzić pewien czas na kwatermistrzowaniu, pobyć kwatermistrzem. <Po + Kwatermistrzować>

Pokwatermistrzowanie, a, blm., czynność cz. Pokwatermistrzować.

Pokwaterować, uje, ował I. pomieszczać na kwaterach: P. żołnierzy. 2. *postać, pomieszkać pewien czas na kwaterze.* <Po + Kwaterować>

Pokwaterowanie, a, blm., czynność cz. Pokwaterować.

Pokwefić, i, il poosłaniać, pozakrywać kwefami jedną kobietę po drugiej. P. ś. poosłaniać ś., pozakrywać ś. kwefami. <Po + Kwefić>

Pokwefienie, a, blm., czynność cz. Pokwefić.

Pokwefienie się, a ś., blm., czynność cz. Pokwefić ś.

Pokwestować, uje, ował spędzić pewien czas na kwestowaniu: Wypada nanowo P. Pol. <Po + Kwestować>

Pokwestowanie, a, blm., czynność cz. Pokwestować.

Pokwękać, a, ał pewien czas przekwękać. <Po + Kwękać>

Pokwękanie, a, blm., czynność cz. Pokwękać.

Pokwiecenie, a, blm., czynność cz. Pokwiecić.

Pokwiecić, i, il ukwiecić jedno po drugim. <Po + Kwiecić>

Pokwiczeć, y, ał, Pokwikać przekwiczeć pewną chwile. <Po + Kwiczeć>

Pokwiczenie, a, blm., czynność cz. Pokwiczeć. Pokwikać, a, ał p. Pokwiczeć. <Po + Kwikać>

Pokwikanie, a, blm., czynność cz. Pokwikać. Pokwilać, a, ał kwilić raz po raz; kwiląc pośpiewywać a. poplakać. <Po + *Kwilać, od Kwilić>

Pokwılanie, a, blm., czynność cz. Pokwilać.

Pokwilenie, a, blm., czynność cz. Pokwilić.

Pokwilić, i, il jakiś czas spędzić na kwileniu: poplakać cicho; ponucić rzewnie, poświergotać smętnie. <Po + Kwilić>

Pokwit, u, lm. y I. (enerinites, enerinus) s z karkłupnia pokwito wa znajdowana w stanie skamieniałym głównie w utworze wapienia tryjasowego. 2. min.: P. arsenikalny = arsenik biały, arsenit. W. A. <Po + *Kwit, KWIT>

Pokwitać, a, ał p. Pokwitnąć. L.

Pokwitanie, a, blm. I. czynność cz. Pokwitać. 2. fizj. pora pokwitania, dojrzewania płciowego, czas dorastania, porastania (pubertas). 3. gór.: P. minerałów = zwieterzenie ich na powierzchni skutkiem działania powietrza i wilgoci.

Pokwitły który pokwitł. <Od Pokwitnąć>

Pokwitnąć, tnie, tł, nied. Pokwitać I. zakwitnąć kolejno, jeden po drugim; zakwitnąć w wielu miejscach, pokryć ś. rodzajem porostu; puścić kielki; pokryć ś. grzybkami, pleśnią: Kartofle w piwnicy pokwitły. 2. *pobyć przez pewien czas w stanie kwitnienia.* <Po + Kwitnąć>

Pokwitnienie, a, blm., Pokwitnięcie.

Pokwitnięcie, a, blm., Pokwitnienie czynność cz. Pokwitnąć.

Pokwitować, uje, ował I. podpisać ś., kwitując z czego: P. z odbioru należności, towaru. Jeszeze i u nas dosyć obrotu, umiemy P. za swoje. L. (= zapłacić, powetować, nagrodzić. L.). 2. *skwitować jednego po drugim. P. ś. skwitować ś. nawzajem, pokończyć rachunki z sobą, stanąć z kim na czysto*: Jeszeześmy ś. z sobą nie pokwitowali. L. <Po + Kwitować>

Pokwitowanie, a, I. blm. czynność cz. Pokwitować: Akt pokwitowania. 2. *lm. a kwit, rewers.*

Pokwitowanie się, a ś., blm., czynność cz. Pokwitować ś.

× *Pokwitły pokryty kwiatami po nim ś. ścieląciami a. wkoło go otaczającymi*: Pokwitły w kształcie gwiazd liljowatych. Śl. wil. <Po + *Kwity, KWIT>

Pokwokać, a, ał strawić pewien czas na kwokaniu. <Po + Kwokać>

Pokwokanie, a, blm., czynność cz. Pokwokać.

Pokwokiwać, uje, iwał kwokać od czasu do czasu: Stare kuropatwy pokwokiwały. <Po + *Kwokiwać, od Kwokać>

Pokwokiwanie, a, blm., czynność cz. Pokwokiwać.

†*Pol, a, lm. e świat (właśc. biegun ziemski lub niebieski)*: Ty wysoki swój maszt nowemu ukazesz polowi. P. Koch. <Z Łć. polus = biegun> [Pol] p. 2. *Koło*: P. okna. P. morza. <Z Pole, z Podle>

[Poła]=2. *Koło.* <Zam. *Podła, z Podle>

Polabianin, a, lm. anie p. Połabianin.

[Polabidzenie, a, blm.] *czynność cz. Polabidzić.*

[Polabidzić, i, il] p. *Polabodzić.* <Po + Labidzić>

Polabie, a, blm. p. **Polabie**. <Po + *Labie, od Laba>

[**Polabiedzenie**, a, blm.] czynność cz. **Polabiedzić**.

[**Polabiedzić**, i, il] p. **Polabodzić**. <Po + Labiedzić>

[**Polabodzenie**, a, blm.] czynność cz. **Polabodzić**.

[**Polabodzić**, i, il, **Polabiedzić**, **Polabidzić**] *strawić pewien czas na labodzeniu*. <Po + Labodzić>

Polabować, uje, **ował** *spędzić pewien czas na labowaniu*. <Po + Labować>

Polabowanie, a, blm., czynność cz. **Polabować**. **Polabski** p. **Polabski**. <Po + *Labski, od Laba>

1. [**Polach**, a, lm. y] p. **Polak**. <Po + Lach>

2. [**Polach**, a, lm. y] *wielki gwóździć do zbijania desek*.

[**Polachski**] przym. od **Polach**: *Kompanja polachskiej piechoty*. Rol. <Od l. Polach>

Polaczątko, a, lm. a m. i ni. *łichy Polak, nie mający godności osobistej, niewart imienia Polaka*: Polacy wymierali powoli... Polaczątka zostawały. Krasz. <Od Polak>

Polaczęć, eje, ał, **Polaczęć** s. *żyć s. z Polakami; przechodzić, przejmować s. duchem polskim; stawać s. Polakiem*. <Od Polak>

Polaczek, czka, lm. czki p. **Polak**: *Już ten P. nawet teraz jej pachnie*. L. <Od Polak>

Polaczenie, a, blm. i. czynność cz. **Polaczęć**. 2. czynność cz. **Polaczęć**.

Polaczka, i, lm. i l. forma ż. od **Polak**, Polka: *Rozsyłają po rogach opryski łowić ubiegłe trzy Polaczki mniszki*. Słow. 2. [P.] *taniec polka*. <Od Polak>

Polaczyc, y, ył *przerabiac kogo na Polaka*. P. s. p. **Polaczęć**: *Tatary osiadali u nas, polaczęć s. łatwo*. Kacz. <Od Polak>

Polaczyna, y, lm. y m. *biedny, nędzny, mizerny, nieszczęśliwy Polak*. L. <Od Polak>

Polaczysko, a, lm. a m. i ni. p. **Polak**: *Jakieś P. kręciło s. tam w domu*. L. <Od Polak>

Polać, eje, ał, nied. **Polewać** *zlać, oblać co po wierzchu*: P. ulicę. Ciasto to serem tartym potrzęsają, a masłem rozpuszczonym polewają. Syr. *Patrzę, aż tu hoża dziewa sadzi kwiaty i polewa*. Syrok. *Jam szepięł, Apollo polewał*. Wuj. *Twarz gęstemi łzami polewała*. P. Koch. † **Polewać** ognisko, po przenosinach ucztę w nowym pomieszkaniu dawać. Troc. Zart.: *P. co = wypić z powodu czego, oblać co*: Polewali to suche dosyć zatrudnienie wiśniówką i ponczykiem. Krasz. 2. *wylać czym po wierzchu*: Sucharki zwyczajne i polewane (= *lukrowane*). Polewać naczyńia czym, napuszczać, powlekać, pokoszczać. L. *Polewać beczkę smołą = nasmałać*. Kn. *Polewać garnce = glazurować*. L. *Naczyńia gliniane pospolicie są polewane i kolorem jakim ozdobione nakształt farfur*. Kluk. *Polewać blachy, żelazo cyną = pobielać, bielić*. L. P. srebrem, złotem = *posrebrzyć, pozłocić*. L. P. s. i. *zalać s., oblać s., pochlapać s.*: P. s. jedząc, pijąc. 2. *poćiec, wylać s., rozlać s., przelać s.*: *Krew polaća s. strumieniem*. Przen.: *Gawiedź, depeć, polaća s. wprost na zakrystję*. Krasz. (= *sypnęła s.*). <Po + Lać>

Polagrować, uje, **ował** kam. *wygładzić powierzchnię kamienia a. kamieni*. <Po + Lagrować>

Polagrowanie, a, blm., czynność cz. **Polagrować**.

Polak, a l. lm. ey, [**Polach**], × **Polanin** *człowiek urodzony w Polsce, obywatel polski*: *Mądry P. po szkodzie*. Prz. *Nazwisko Polaków ledwie od 7 do 8 set lat do używania weszło*. Błaż. *Polakom każdy strój wolny*. Prz. *Trudno w Polsce o Polaka*. Fred. M. *Mali Polacy*. Biel. M. (= *Małopolanie*). *Polacy wieley*. Biel. M. *Kurp przeciwstawia siebie, jako puszczyka, mieszkańcom pół uprawnych czyli Polakom*. Krzyw. 2. *Im i hut. młot podrzutowy zwykły we fryszerkach dawnych, polską metodą prowadzonych*. Łab. Zdr. **Polaczek**. Zgr. **Polaczysko**. <Od Pole>

Polakierja, i, blm. *junakierja, buta polska*. L., Chm. *I tam chodzi wprawdzie banda Sołtykowska i Sapieżyńska dla pokazania na złość nam swej polakierji*. Żer. <Od Polak>

Polakierować, uje, **ował** *powlec, pociągnąć lakierem*. <Po + Lakierować>

Polakierowanie, a, blm., czynność cz. **Polakierować**.

Polakofil, a, lm. e *przyjaciel Polaków*. <Polak + Gr. philos>

Polakofilka, i, lm. i forma ż. od **Polakofil**.

Polakofilski przym. od **Polakofil**.

Polakofilstwo, a, blm. *przyjaźń, życzliwość dla Polaków*. <Od Polakofil>

Polakożerca, y, lm. y *zażarty wróg Polaków*: *Dzisiaj zamiast polakożerów wychylają głowę nihilisci*. Rol. <Polak + Żerca>

Polakożerczy przym. od **Polakożerca**. <Od Polakożerca>

Polakożerstwo, a, blm. *zażarta nienawiść względem Polaków*. <Polak + *Żerstwo, od Żreć>

Polaksować, uje, **ował** *przelaksować pewien czas*. <Po + Laksować>

Polaksowanie, a, blm., czynność cz. **Polaksować**.

Polamentować, uje, **ował** *strawić pewien czas na lamentowaniu*: *Kiedy s. kochać zaczął, to s. poplacza i polamentują*. Kacz. <Po + Lamentować>

Polamentowanie, a, blm., czynność cz. **Polamentować**.

Polamować, uje, **ował** i. *spędzić pewien czas na lamowaniu*. 2. *oblamować jedno po drugim*. <Po + Lamować>

Polamowanie, a, blm., czynność cz. **Polamować**.

Polampartować, uje, **ował** a. P. s. *strawić pewien czas na lampartowaniu*. <Po + Lampartować>

Polampartowanie, a, blm., czynność cz. **Polampartować**.

Polampartowanie się, a s., blm., czynność cz. **Polampartować s.**

Polana, y, lm. y, × **Polanina**, [**Polenica**] *pole wśród gór a. lasów a. na górze*: *W końcu lipca poczyna wychodzić niedźwiedz na polany lesne owsem obsiane*. Pol. *Jodłowa P. Syrok*. (= *wśród jodeł*). P., *pole czyste wśród gór i lasów, gdzie s. trzody latem wypasają*. Gosz. Zdr. **Polanka**, **Polaneczka**. <Od Pole>

Polaneczka, i, lm. i p. **Polana**. <Od Polanka>

[**Polaniarz**, a, lm. e] *właściciel polany*. <Od Polana>

[**Polanica**, y, lm. e] *podpłomyk*.

Polanie, a l. blm., [**Polenie**] czynność cz. **Polać**: *P. wodą na chrzcie*. Skar. 2. [P., lm. a-

jedzenie dla bydła, picie: Zaniósł P. do stajni, stał przy krowach, gdy jadły. Ork.

Polanie się, a s., blm., czynność cz. **Polać s.**

× **Polanin, a, lm. anie p. Polak.** <Od Pole>

× **Polanina, y, lm. y p. Polana.**

Polanka, i, lm. i l. p. Polana: Cyranki wyprowadzały swoje młode na polanki wodne. Sienk. P. głógów krwawych zamknięta okopem. Gom. Urywały s. nagle zarośla okalające małą polankę, na której widać było wygasłe kopce smolarskie. Sienk. 2. *warownia ziemna, okopy:* Niech usypią nieopodal od przeprawy polankę, niech ją opalisadują i o ile można najsilniej wzmocnią; Turczyn po dokonaniu przeprawy, rzuci s. na polankę. Jeż. 3. bot. p. **Azalfja.** <Od Polana>

Polanko, a, lm. a p. Polano.

Polanny przym. od **Polana:** Dla niewiast na postanie polannego siana. Ork. <Od Polana>

Polano, a, lm. a l. szczapa, kłoda; kawał drzewa, bierwiono na ogień: Trzymał w rękę potężne P. i zawiązał nim nie żartem. Krasz. 2. [P.] *miara długości = Jokięd.* 3. przen. (o człowieku) *pień, słup, bawian = głupiec, niezgrabiasz, niezdarka, nie-mrawa, słot, niedźwiedź.* 4. myśl. p. **Kądział.** Zdr. **Polanko.** <POL/POL>

Polanowy przym. od **Polano:** Drzewo polanowe. Kłoc trzypolanowy = trzylókciowy.

× **Polanski** przym. od **Polanin, polski:** Ludu! polanski ludu! uczestnikiem-eś cudu. Zal. Puszcze okrywały całe obszary ziem polaniskich. Krasz. No, nie to! jedna strzała polanska! oni ich nie zatrzuwają. Krasz. <Od Polanin>

Polapisować, uje, ował i. zalapisować jedno po drugim. 2. powtórzyć lapisowanie pewną liczbę razy w ciągu pewnego czasu. <Po + Lapisować>

Polapisowanie, a, blm., czynność cz. Polapisować.

Polarność, i, blm. rz. od Polarny, p. Bieguno-wość: Płciowość, P. jest prawem powszechnym. Krasiń.

Polarny i. właściwy okolicom położonym w pobliżu biegunów ziemi, biegunowy, podbiegunowy: Gwiazda polarna a. żeglarska. Troc (= *biegunowa, północna*). P. polarna, gwiazda morska. L. P., dachowy zegar. Troc. Zorza polarna = *zjawisko częste w krajach podbiegunowych, polegające na tym, że od strony bieguna ukazuje s. wśród ciemności nocnych łuk jasny, od niego promieniują ruchome słupy światła z początku białego, później barwnego, wreszcie wszystko to gasnie.* Wichry już wytknęły głowy z polarnych lodów. Mick. 2. zool.: Lis P. p. **Piesiec.** <Łć. polaris, od polus = biegun>

[**Polarusz, u a. a, lm. e]** p. **Paraliż.** <Z Paraliż>

Polaryometr, u, lm. y, Polaryskop fiz. przyrząd do uwidocznienia i mierzenia objawów polaryzacji, biegunoskaza.

Polaryskop, u, lm. y fiz. Polaryometr.

Polaryzacja, i, blm., fiz., p. Biegunowanie.

Polaryzacyjny przym. od **Polaryzacja:** Przyrządy polaryzacyjne = przyrządy służące bądź to do polaryzowania światła (= polaryzatory), bądź to do uwidoczniania i mierzenia objawów polaryzacji (= analizatory, polaryskopy, polarymetry). Prąd P. (= biorący początek od elektrodów spolaryzowanych i przebiegający w kierunku przeciwnym względem głównego). Ogniwia, stopy polaryzacyjne (= służące do wytwarzania prądów polaryzacyjnych). Mi-

kroskop P. = *mikroskop opatrzony przyrządem do badania objawów polaryzacji światła.* <Od Polaryzacja>

Polaryzator, a, lm. y przyrząd do polaryzowania światła.

Polaryzować, uje, ował światło, fiz. *przepuszczać promień światła przez bryllkę przezroczystą kryształu dwoiście łamiącego w kierunku nachylnym do jego osi, a. też odbijać go od płaszczyzny jakiego ciała pod pewnym kątem.* <Fr. polariser>

Polaryzowanie, a, blm., czynność cz. Polaryzować.

Polaskować, uje, ował powydrzącać żłobkowato, pożłobkować. <Po + Laskować>

Polaskowanie, a, blm., czynność cz. Polaskować.

1. **Polasować, uje, ował** wapno = *spędzić pewien czas na lasowaniu.* <Po + l. Lasować>

2. **Polasować, uje, ował** szew. *poobszyswać brzegi cholew wywinęta nazewnątrz częścią skórki wewnętrznej.* <Po + 2. Lasować>

1. **Polasowanie, a, blm., czynność cz. 1. Polasować.**

2. **Polasowanie, a, blm., czynność cz. 2. Polasować.**

[**Polaszeć, eje, ał, Polaszyc s.**] *polszczyć s., polonizować s.* <Od Polach>

[**Polaszenie, a, blm.**] czynność cz. **Polaszyc.**

[**Polaszenie się, a s., blm.**] czynność cz. **Polaszyc s.**

[**Polaszka, i, lm. i]** p. **Polka.** <Od Polach>

[**Polaszyc, y, ył]** *polszczyć, polonizować.* [P. s.] p. **Polaszeć.** <Od Polach>

Polatać, a, ał i. spędzić pewien czas na lataniu; pobiegać. 2. p. Polatywać. <Po + Latać>

Polatanie, a, blm., czynność cz. Polatać: Wiatr ciepły z polataniem śniegu. Sien.

† **Polatka, i, lm. i jedna z blaszek chwiejących s., którei kobiety ozdabiają sobie głowy lub stroje, cętka, cekin:** P., flaterka, blaszka złota, srebrna na głowach lub sukniach białych głów, które za każdym ruszeniem chwieją s. Mącz. (potrząsek. L.). <Po + *Latka, LOT/LAT/LEC>

[**Polatosi]** *przyszłoroczny.* <Po + Latosi>

[**Polatosiu, Po latosiu]** *na przyszły rok, w roku przyszłym.* <Po + *Latosiu, od Latoś>

† **Polatować, uje, ował, [Polatować]** p. **Polatywać:** Mile po wietrze ptaszek polatował. Zehr. <Po + *Latować>

[**Polatować się, uje s., ował s.**] dok. (o krowie) p. **Pogonić.** <Po + Latować s.>

† **Polatowanie, a, blm., [Polatowanie]** czynność cz. **Polatować.**

[**Polatowanie się, a s., blm.**] czynność cz. **Polatować s.**

Polatucha, y, lm. y l. [P.] *kobieta lubiąca biegać, jeździć; pedziwiatr; wietrznica, latawiec.* 2. zool. (pterymops polaty) *zwierzę szczerowate z rodziny wiewiórek, z fałdami skóry po bokach ciała.* <Po + *Latucha, od Latać>

Polatywać, uje, a. × ywa, ywał, † Polatować, [Polatować] *latać wciąż z przestankami, unosić s., bujać w powietrzu:* Skowroneczek ku niebu w górę polatuje. Szymon. Wróblík, polatywając to tam, to sam, przeskadzał kazaniu. Birk. Polatujące gady. Fur. Płatki śniegu polatują. Przen.: Niejeden żarcik tłusty ze strony męskiej polatywał i rumieńcem okrywał niewiast twarze. Krasz. Przen.: Nie mógł s. wstrzymać, żeby ku niej nie P. oczyma. Krasz. (= *zerkać*). <Po + Latywać>

Polatywanie, a, blm., czynność cz. Polatywać.
Polawirować, uje, ował strawić pewien czas na lawirowaniu. <Po + Lawirować>

Polawirowanie, a, blm., czynność cz. Polawirować.

Polawować, uje, ował 1. strawić pewien czas na lawowaniu. **2.** lawując pociągnąć tuszem, farbą wodną; lawując pocieniować. <Po + Lawować>

Polawowanie, a, blm., czynność cz. Polawować.
 × **Polazurować, uje, ował** pomalować na błękitno; pofarbować bieliznę. <Po + Lazurować>

Polazurowanie, a, blm., czynność cz. Polazurować.

† **Poląc, ęze, agł, [Poląc]** p. Polec: Stań we dła ciebie tysiąc głów polęże. Kochan. I ty, srogi trupokupce, niedawno i sam polężesz. Kochan. [Kto po obiedzie nie polenze, to mu ś. sadło nie zawienze]. Prz. Cały świat u stóp krzyża niechaj polęże. Mick. † P. ś. polęgnąć ś., powylęgać ś., powylkuwać ś. <Po + Łąc, LĘG, zam. LEG/ŁOG; zmieszanie dwóch pni: LĘG i LEG>

Polądować, uje, ował wyładować kolejno, jeden po drugim. <Po + Łądować>

Polądowanie, a, blm., czynność cz. Polądować.
[Poląć, ni, lm. nie] p. Paień: Wyskoczył na P. i ciuchotko legnął tam. Pacholek na poląni na korycie leżał. Spadła z poląnie na łązko.

† **Polcza, y, lm. e zagon.** Tuch.

Polder, u, lm. y grunt napływowy we Flandrji i Holandji. <Z Hl.>

Pole, a, lm. a l. obszar ziemi zdalny do uprawy, ziemia, rola, gleba, grunt: P. jest ziemia do zasiewów służąca. Wyrw. Mąż w polu, żona w domu pracuje. Jabł. Grunta gospodarskie na części dzielą, to jest: P. na ugór, na jarzynę i P. na oziminę. L. Pola a. role są trojaki: na oziminę, na jarzynę, na ugór, według kadencji, jak na który rok wypada. Haur. P. nowinne a. nowiczne p. Nowina. [P. funduszowe] = P. plebańskie. P. uprawne. P. pokryte zbożem. [Zabudowania polem grodzone, a niebem kryte]. Za gumnem na polu bardzo gęste kłosa. Rej. A kiedy z pola zbierzemy, tam dopiero odpoczniemy. Kochan. Pustynie kwitną, góry ś. radują, w polach stał mnostwo. Kochan. Zdało mi ś., żeśmy wiązali snopy na polu. Wuj. Żać i zbierać zboża z pola. Skar. Owiec u mnie na polach ruskich tysiąc chodzi. Szymon. Uprawiać, orać, gnoić, zasiewać pola. Zejść z pola. P. ugoruje, leży odłogiem. Zależać P. = zaniebzać pole. Przen.: zaniebzać, polenić ś.: Żołnierza w ćwiczeniu miej, aby w próżnowaniu nie zależał pola. Prz. Nie chciał eny młodzieniec w domowych kątach leniwie pola zalegać. Bomb. Starego pola doorać. St. lit. W tym ś. polu dobrze rodzi, po którym gospodarz chodzi. Prz. Całe ś. P. zazieleniło. Karp. Pod nim (Bolesławem W.) bezpiecznie kmiotek ubogi orał swe P. Niem. Idą w P. rolnicy. Dm. W polu tego roku zupełnie chybiło. Niem. Ja sam cheg orać P. ojezyste. Syrok. Spokojnie ojcow od pola czekali. Brodz. Tymczasem przenos moję duszę utęsknioną do tych pól, malowanych zbożem rozmaitym, wyłaczanych pszenicą, posrebrzanych żytem. Mick. Śród takich pól przed laty, nad brzegiem ruczaju, na pogórku niewielkim, we brzozowym gaju stał dwór szlachecki. Mick. 2. Dzikie P. p. Dzikie pod 7. Kraj nieosiadły i do zasiewu niezgodny nazywa ś. dzikim polem. Wyrw. Pola bez roli pustynią i dzikimi polami mianują. Haur. Tatarzyn Wołochów w dzikim polu gonil. Stryjk. Dzikie P., *campi deserti*,

kraina nowej Serwji, między polskimi granicami i Dnieprem, pełna stepów, mało mieszkana od Tatarów. L. 3. *równina, płaszczyna, miejsce otwarte, błonie, plac; obszar:* Galilea pola piękne ma, aż je przerywają góry. Warg. Ja z nim w P., a on przecię do lasa. Rys. (= *natura wilka do lasu ciągnie*). Lepsze ubogie P., niż bogate miasto ścieśnione. Dek. Godzień w P.—ej, nie w P., lecz do dworku pod topole. Syrok. Turek z naszymi gołemi polmi więcej niż na sto mil graniczyć będzie. Grab. P. Oni (Kozacy) za wałem biją ś. okrutnie, w polu zaś nie umieją dotrzymać. Sienk. Szczere P. Puste P. U nas gór mało, a wszędzie rozległe pola. Wirt. Pola elizejskie. Oj, w czystym polu Tatarzy nocują. Pśń. Szukać wiatru w polu. Prz. [Lepi za jakim takim krzakiem, niżli w scyrum polu]. Prz. Przen.: Wyprowadzić kogo w P. = *oszukać, zmanić, podejść*. W P. kogo wywozić, wywołać. Troc. Wywiódłbym ich w P., żeby nigdy do domu nie trafili. L. Nie dać ś. wywieść w P. Lubom. Usty świadcząc ofiary, wywozi cię w P. Pot. Tyż to, młodziku, starego wygę w P. wywiedziesz? Oss. Coś ty to inzego grudzisz, a mnie snadź w P. wywodzisz. Rej. Ja ś. nie dam wyprowadzić w P., chyba mi posag położą na stole. Słow. Przen.: P. umarłych = *cmentarz:* Cyganka nie śmiała wniknąć za nią na P. umarłych. Krasz. 4. [P.] = *prześczeń zeunątrz chałupy, butynku, powietrze, otwarte powietrze, dwór, świat, ulica:* Na polu, do pola, z pola = *na dworze, na dwór, ze dworu*. Wtem go złapieć kościotrup za rękę i porwał do pola. Zaraz ściane wybił do pola. A do pola ha! (odpędzanie psów). Dziś na polu zimno. Jak tam dziś na polu? Stojący na polu za ścianą. Był mróz na polu. Przen.: Do pola = *na wierzch, nazeunątrz, precz:* Miątek bolak pod pazuchom, ale mi sie gnój do pola wylał i hnet nie popuściło. Mleko wylała matka do pola. Zajeżeli bardzo daleko od swojego domu do pól. 5. *tło, podkład, dno; tarcza:* P. pod wyszywaniem, malowaniem, haftowaniem, tkaniem. Troc. P. pod herbem. Troc. Orzeł biały w czerwonym polu. Troc. Błękitną barwą lśniaca jedna strona (szaty), bo takie było męza herbu P. Słow. 6. = a) *plac bitwy, ohozi, teren zapasów a. ćwiczeń wojennych, plac wojenny, pole Marsowe, teatr wojny:* Mnie ani szabla w polu zwycięży, ani złoto w domu ułowi. Warg. Żadnej nadziei bitwy nie mając, zjeżeli z pola. Warg. Pola z nieprzyjacielem pilnować. Jag. Nieprzyjaciel naszym dotrzymać pola nie mógł. Warg. (= *utrzymać ś. przy placu bitwy*). Kawalerja nie może długo trzymać pola dla swej prędkości. Lubom. Poczęła Litwa pierzchać, gdy pola dalej nie mogła wytrzymać. Biel. M. P. straciwszy, w miastach ś. bronili. P. Koch. Likowie dłużej pola nie dostali. Dm. Rozum, przeciwko cheiwości waleząc, stracił P. Górn. Hetman, P. otrzymawszy, już bez wątpienia zwycięzca. Pilch. Zginął Decjusz, a przecięć nieprzyjaciel, choć potężny, dać P. musiał. Lubom. (= *ustąpić z placu*). Napadłem na tchórza, trzeba go koniecznie w P. wyciągnąć. Mącz. (= *na pojedynkę*). Ciągnie na nas bezpiecznie, pyszny, durny, zbrojny, pola chce, bić ś. gotów i spróbować wojny. Pot. Polem ś. potykać, jawnie bitwę zwać. Mącz. Polem bitwę przegrać, wygrać. Troc. Po zamkach ś. pozawierali, a bitwy nam nigdzie polem dać nie chcieli. Biel. M. (= *w otwartym polu; walnej bitwy*). Harcu, koniu, mężnie sobie, boć jest klejnot wielki w tobie, czyni P., hareuj szeroko, by cię znać

było daleko. Kosz. Tak ś. mocno Trojanie w murach swych zaparli, tak długo polem ś. z nami bić nie chcieli, ażeśmy tego dziesięć lat czekać musieli. Otw. Longinusz Longobardami nie śmiał polem nie czynić, mocy nie mając. Skar. Pisałem krwawe wojny i Marsowe P. Pot. P. rycerskie a. żołnierskie. Troc (= P. do *dwiczeń woj-skowych*). Psie P. pod Wrocławiem wiekopomną staropolskiej dzielności będzie pamiętką. Żołnierz w P. idzie, z pola schodzi. Troc. Trzy dni dotrzymali Polacy, nim z pola zeszedli. Lel. Gdy ś. na polu Marsa oba wojska zniżą. Dm. b) *bitwa, bój, potyczka, wojna; pojedynek*: Myśl jego choć na starość nie zalegać pola, a otrześć ś. o mury Stambulskie. Groch. Nieprzyjaciel P. nam stawił. Pot. (= *bitwę ofiarował*). Litwa zwykła stawić P. Mick. On traktat, który naród wolny szpeci, Polakom zerwać polem przyszło jawnym. Jabł. Nie morze, ale P. i szable Polakom służy. Troc. Jeden po drugim ludzie wiele wychodzili, którzy doma i w polu godni w Polsce byli. Kochan. (= *tak w czasie pokoju, jak i na wojnie*). Na polu chwały. Sienk. Dziś już nie godzien, aby ci uczciwy człowiek P. dawał. Sienk. Człek bardzo zapalczywy a mężny i o lada słowo na P. wyzywa. Sienk. e) *kampanja wojenna, wyprawa wojenna, potrzeba*: Podczas ostatniego, przyszłego pola. Troc. 7. = a) *teren, arena, szranki; widownia, dziedzińca, zakres, sfera*: W rejtszuli prowadzić konia w P., to jest w większe koło. Mag. Poezja i sztuki przemysłu są rozległym i swobodnym imaginacji polem. Śniad. Odznaczył ś. na polu nauki. Zastugi na polu społecznym. Na polu badań historycznych pojawił ś. gienjusz. P. działalności czyjej. b) *sposobność, okazja*: Plac i P. masz do pochwał. Troc. Otworzyło ś. P. wszelkim fackom. Troc. Znajduje zawsze P. otwarte swoim wykładom. Troc. Otwiera ś. P. pochlebstwom, plotkom, zdradom. Do chlubnych czynów otworzy wam P. Niem. Pożądał władzy, wojska, wojny, gdzieby męstwo jego mogło mieć P. Pileh. Jezeli twoje serce podlega sława, ja ci do tego otwieram P. L. Najlepiej w świat z oczyma; potrzeba dać P. żalowi: mniej to boli, co w oczy nie kole. Szymon. Dano obojej stronie P. do rozprawy w senacie. Pileh. Wolne myślom twoim P. zostawuję. L. Ile razy siła ludzka mniej może, tyle razy daje P. do większego poznania mocy boskiej. Syr. W wielkie P. błędu przyszli, skąd trudno było wybrnąć. Syr. Nie byłoby pola do wyłapywania ryb z umyślnie zmaczonej wody. Sienk. 8. *miara gruntu*: P. ma staj 12, łokei 1008. Ostr. Łan polski dzieli ś. na trzy pola, w każdym polu wzdłuż jest staj 4, wszędy zagonów 24. Jak. J. 9. P. na szachownicy = *kwadrat, kwatera*: Na szachownicy pól 64. Kochan. Król jeszcze do stąpienia dwa wolne ma pola. Troc. 10. × Pola kwiatowe = *kwatery, kwietniki, klomby, gazony*: Pola kwiatowe są to owe kwatery ceratami wysadzone lub kwiatami kształtnie upstrzone. Kluk. 11. *miejsce, odstęp*: Między obręczami i obręczkami armaty są pewne pola; tak między dennemi obręczami i zapałową obręczką jest P. zapałowe; między obręczami drugiego spadku a średnią obręczką jest P. średnie. Jak. J. 12. [P.] = a) *skrzydło, rondo u kapelusza*. b) *bryt w ubraniu*. c) *gruby drąg ociosany czworobocznie, leżący (na osi) w poprzek wozu*. 13. anat. i fizj.: P. a. *Półko* czucia kory mózgowej. P. słuchowe, smakowe, węchowe, wzrokowe, zmysłowe w mózgu. P. patrzania, ruchów, widzenia. 14. bud. p. *Otoczyna*. 15. embr.: P. naczynne,

naczyniowe (area vasculosa). P. zarodkowe (alea germinativa). 16. fiz.: Pole magnetyczne = *obszar objęty przez wpływ magnesu*. Pole widzenia w mikroskopie, lunecie, teleskopie, lornecie. 17. gór.: Nowe P. p. *Nowy*. P. węglowe = *pokład węgla rozciągający ś. nieraz na wiele mil kwadratowych*. P. kopalniane, wyrobowe = *przeźrzeń podziemna zajęta w odbudowę podziemną; część kopalni, w której ś. odbudowa naraz odbywa*. P. sztolni = *szerokość sztolni, np. na 24 sążnie, w prawo i w lewo wzdłuż jej kierunku*. P. wyrobione = *wyrobisko, zrobisko, gdzie ciało kopalne zostało wybrane i opuszczone*. Pola wyrobione, czyli wyrobiska, nieraz służą za miejsce do prowadzenia sztolni a. chodników. Paw. Zaledwie 1092 hektarów przypada na nadane na węgiel kamienny P. górnicze. Sz. W. Wymiar kopalni a. P. kopalni. 18. mat. *wielkość powierzchni zajętej przez daną figurę*: P. figury geometrycznej. Troc. P. trójkąta, czworokąta, wielokąta. P. elipsy, hiperboli, paraboli. 19. myśl. *miejsce polowania; polowanie, łowy*: Z chartami jechał w P. Groch. Już darmo w P., kiedy zajęć w sieci. Pot. Masz P., masz zająca. Pot. Zdarz. Djano, P. szczęśliwe. Tw. Krogulca układają do pola na kuropatwy i przepiórki. Ład. Z krogulem P. jest osobliwe i uczesna. Haur. Na św. Bartłomiej poczyna ś. ucieszne P. z krogulem. Zaw. Weześnie, jakoby szenień jakie z rodu myśliwe, pokazywał ś., ku jakiemu on zrodził ś. polu; spraw bojowych ś. przysłuchiwał, hetmanów ś. dzierżał. Orzech. Sieniawski, Lotalski z towarzyszami swemi jechali w koczactwo pod Oczaków; oni to zowią w pola a. w łowy. Biel. M. Przen.: Swoim polem = *swoim dworem, na swoją rękę*. Syn, zbywszy ś. rodzica straży, swoim ś. P. gonił powyży. Czarne P. = *legowisko dzika; polowanie na dziki*. Dobre P. = *pole psom nieszkodzące, miękkie do gonienia*. P. grudowate a. ostre. Płowe P. = *polowanie na sarny, jelenie*. Pstre a. srokate P. = *miejscami pokryte śniegiem, miejscami gołe*. Nad sokolim polem przelotony. Bobr. Szklane, wodne, legawe P. = *polowanie na lotną zwierzynę, brodzenie*. Podjąłeś ś., szaszku, legawego pola. Bach. P. ślepe p. Kopnia. P. widne a. mówiące = *P., na którym są ślady zwierza*. Pies w pierwszym, w drugim P. = *pies, który już rok, dwa lata był używany do polowania*. P. ptasznicze, p. *Półko*. Ptasze P. Troc. 20. woj.: P. śmierci = *przeźrzeń, po której leci pocisk działowy*. Przeźrzeń zagrożona, to jest, na której kula może osiągnąć żołnierza pieszego, zwana polem śmierci, zmniejsza ś. w stosunku do odległości celu nader gwałtownie. Bl. Zdr. **Półko, [Poleczko, Póleczo, Poliko, Policzko, Poliszko, Poleńko]**. < POL/POL >

† **Pole, [Poie]** p. 3. **Podle**: Dzień P. dnia. Leop. (= *dzień w dzień, codzień*). Co tu noc P. noy płacze mi nad głową. Kochan. Jest też P. tego muru rów, miasto przykopu. Niem. S. Patryarcha w habicie swoim, w mitrze perłowej, P. niego stał pop z krzyżem wysokim srebrnym. Niem. S. [P. lasu]. < Z Podle >

† **Poleboczny poboczny, uboczny, postronny**: Mieczysław Opawę polebocznej przyjaćcie swojej wiecznym prawem darował. Błaż. < † Pole, [Poie] † Boczny >

Polec, gnie, gł, † Połąc, Polegnąć i. † P., [P., Polegać] *lec kolejno, jeden po drugim, pokład ś., popadać*: Wszyscy polegniemy przy twoich nogach i będziemy żyć tylko dla ciebie. Stasz. [P. spać]. Wszyscy polegli od śmiechu. Krasz. 2. *lec, pasć, runąć*: Poległo drzewo, i rozkorzeniony pień u-

sechł. Groch. 3. *lec, paść, zginąć, umrzeć od ciosu*: Na martwym poległ plauc. Troc. Poległ cały regiment od działa, od miecza. Troc. Krasus w niepomysłnej wyprawie przeciw Partom poległ. Lel. Poległ, broniąc ojczyzny. L. Poległ od nieprzyjacielskiej ręki lub nieprzyjacielską ręką. Dudz. Gdyby nie on, byłbym poległ pod natarciem tych zbrojów. L. Pod ciężarem fatalnych poległ ciosów. L. Mamże P. tu zelżywy i marnie, na śmiech nieprzyjacielowi? P. Koch. Ty, coś poległ dla idei, chwala ci! Kon. 4. × Polegać na czym = *wspierać ś., podpierać ś., opierać ś., spoczywać*: Jedną ręką polegają na kijku, w drugiej prowadzą dziecko. Stasz. Polegam na lasce, na słabej trzcinie. Troc. Przen. częś. nied. Polegać na kim, na czym = a) *ubezpieczać ś. na kim, na czym, być spokojnym ufając, dowierzać komu, czemu; liczyć, spuszczać ś. na kogo, na co; opierać ś. z zaufaniem na kim, na czym*: Oni mówią, iż ten, który na samej wierze zawiesił ś., przeklęty jest; apostoł powiada tych, którzy na samej wierze polegli, błogosławionemi być. Zigr. Polega i przystaje na rozsądku swych starszych. L. Miej ufność w Panu, a nie polegaj na roztropności twojej. Wuj. Prózno tam na większej liczbie polegać, gdzie nieroztropni, których jest daleko więcej, niżli rozumnych, przemagać mogą. Skar. Którzy ś. na twoje obietnice spuszcza ją i na nich polegają. Skar. Na radzie wodza męstwo polega żołnierzy. Min. Polegaj na nim, jak na Zawiszy. Niem. I na wierze sprzymierzeńców nie zawsze polegać można. Niem. Polegać na czym słowie, na czym przyrzeczeniu. b) *opierać ś., zawisnąć, zależeć, zasadać ś.; zawierać ś. w czym*: Nie na obfitości rzeczy doczesnych polega szczęście człowieka. Jeł. Na tym cała sprawa polega. Troc. Na nim rządy polegały. Troc. Wszystek ciężar państwa na nim polega. Troc (= spoczywa). <Po + Lec >

[Poléca, y, lm. e] p. Polica.

Polecać, a, ał p. Polecić.

† Polecać się, a ś., ał ś. *zalecać ś., umizgać ś., przyjmiać ś., stroić kopercażki, smalić cholewki, wdzięczyć ś., abszyfikować ś., starać ś. o względy czyje*: Pozwolić ś. to dworzaniowi może, aby, póki młody, polecał ś. tak, jak drudzy. Górn. <Po + *Lecać, LOT/LAT/LEC >

Polecanie, a, blm., czynność cz. Polecąć.

Polecanie się, a ś., blm., czynność cz. Polecąć ś.

1. Polecenie, a l. blm., czynność cz. Polecić. 2. lm. a to, co komu polecono, zlecenie, komus, mandat: Spełnić otrzymane polecenia.

2. Polecenie, a, blm., czynność cz. Polecieć.

Polecenie się, a ś., blm., czynność cz. Polecieć ś.

× Poleciciel, a, lm. e ten, co poleca. Mącz. <Od Polecieć >

Polecicielka, i, lm. i forma ż. od Poleciciel. L. Polecieć, i, ii, nied. Polecac 1. *zalecić kogo lub co czyjemu sercu, lasce, pamięci; przedstawiając zachwaleć, zarekomendować*: Gdyby kto komu sługę polecił, a listownie lub ustnie rzeczył, że będzie wiernie służyć, ma starać ś., aby tego zbiega, gdy ucieknie, stawić; gdyby zaś pan, nie szukając przykażę sam zbiegłego łapać kazał, wolen będzie polecający. Cz. List polecający (= rekomendacyjny). Polecac kogo lub co czyjej lasce, pamięci, modlitwom, dobremu sercu. 2. *powierzyć, poruczyć, oddać w opiekę, zostawić komu z ufnością*: W ręce Twe, Panie, polecam ducha

mego. Skar. Którego, umierając, polecił bratu swemu. Skar. Najlepiej to Bogu P., bez którego żadnej pomocy żadne człowiecze staranie, by największe było, nie może nie do skutku przywieść. Baz. Bóg polecił mu (Adamowi) rajskie sady, chcąc ji zbawić wszej biedy. Mist. List polecony (= rekomendowany na poczęcie). 3. komu = dać mu polecenie, zalecić, zlecić, kazać, włożyć na kogo obowiązek. P. ś. *polecić siebie*: Polecam ś. pamięci. Polecam ś. względem JW. pana. <Po + *Lecieć, LOT/LAT/LEC >

Polecie, a, lm. a l. *pora roku po upłynionym lecie*: Cóż to za łąka i ten las zielony, słodkie tu jakieś, lecz smutne P. Książ. 2. [P.] *urodzaj*: Drzewa swe P. z miejscem odmieniały. Karp. <Po + *Lecie, od Lato >

Polecieć, i, ał l. *lecać pomknąć; ulecieć, odlecieć, pofrunąć; pobiec, poskoczyć, popędzić w lot*: Prędej od wiatru poleceę. L. Oj na rosę, na białą, poleceę ja, poleceę! Len. Niechno krówki wydoję, poleceę ja, poleceę! Len. [Poleciało!] = *powiedziałem raz i więcej nie powtórzę; trzeba było słuchać*. 2. *oblecieć, pospąć ś., zlecieć, spaść*: Przepuszczę strach na serca ich: zastraszy je i list, gdy z drzewa polecie. Leop. <Po + Lecieć >

Poleczenie, a, blm., czynność cz. Poleczyć.

Poleczenie się, a ś., blm., czynność cz. Poleczyć ś.

Poleczka, i, lm. i p. Polka.

[Poleczko, a, lm. a] p. Poła.

Poleczyć, y, ył, [Polekować, Polikować] 1. *strawić pewien czas na leczeniu, pokurować; niedoleczyć*. 2. *wyleczyć jednego po drugim, pokurować, powyleczać, poulecać*. P. ś. 1. *poświęcić pewien czas leczeniu własnemu, pokurować ś.* 2. *wyleczyć ś. kolejno, jeden za drugim, pokurować ś., powyleczać ś.* <Po + Leczyć >

† Polednia, dni, lm. dnies, [Polednia], † Poleń, [Paleń, Polidnia] *dwie żerdzie w chacie, umocowane nakształt półki a. legarów do wieszania różnych rzeczy*: Na poledni bekieszę zawiesić. Troc. Przen.: Na poledni zawiesić. Kn. = *zapomnieć, puścić w niepamięć* = włożyć, schować za piec, pod ławę; zawiesić na kołku. 2. [P.] *szopa przy domu na drzewo, konieczną i t. p.* 3. *górn. ściana, do której doszli robotnicy, wyrębiając sól, i z robotą stanęli, gdyż ściana dalej soli nie zawiera, lub zawiera tylko bardzo nieczystą*.

[Polednia, i, lm. e] p. Południe.

[Polednie, a, lm. a] p. Południe.

[Poledniować, uje, ował] p. Południować. <Od Polednie >

[Poledniowanie, a, blm.] czynność cz. Poledniować.

Polegać, a, ał l. [P.] p. Polec: Podjedli se do syta i potem polegali pod słonko. Następca twój polega odarty z twych znamion. Wor. 2. a. *Polegiwać legać raz po raz, pokładać ś.*: Choćby nie chcieli, musieli P. od śmiechu. L. (= *pektać, zrywać boki*). Widząc to, musieli P. od śmiechu. Kor. Polegała od śmiechu i cierpliwie nauczyła ją tych robót. Orzesz. 3. p. Polec.

Polegalizować, uje, ował *zalegalizować jedno po drugim*. <Po + Legalizować >

Polegalizowanie, a, blm., czynność cz. Polegalizować.

Poleganie, a, blm., czynność cz. Polegać.

Polegartować, uje, ował *strawić pewien czas na legartowaniu*. <Po + Legartować >

Polegartowanie, a, blm., czynność cz. **Polegartować**.

Polegitymować, uje, ował wylegitymować jedno po drugim. P. ś. wylegitymować ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Legitymować>

Polegitymowanie, a, blm., czynność cz. **Polegitymować**.

Polegitymowanie się, a ś., blm., czynność cz. **Polegitymować ś.**

Polegiwać, a, ał p. Polegać: Po całych dniach na ławie siedząc, to na łóżku polegiwając, często drzemałem godzinami. Krasz. (=leżąc co chwila). <Po + Legiwać>

Polegiwanie, a, blm., czynność cz. **Polegiwać**.

× **Poległość, i, blm. spadek, spadziłość, pochylność; rozległość, rozprzestrzenienie, rozgałęzienie:** P. gór, gdy ś. daleko rozciągają i rozwloką góry. Mącz. <Od Poległy>

Poległy który poległ: Poległe wojska. Troc. P., ego, lm. i rz. człowiek **poległy:** Grób pięciu poległych. <Od Polec>

Polegnatka, i, lm. i bot. (sanvitalia) roś.

Polegnać, nie, nął p. Polec: [P. spać]. <Po + Legnąć>

Polegnięcie, a, blm., czynność cz. **Polegnać**.

[Polegutku] p. Polekku.

Polej, u, lm. e, [Kolej] bot. 1. Ożanka P. p. Ożanka. 2. Mięta P. p. Mięta. 3. P. gęsi p. Ożanka.

Polejcować, uje, ował konie = pozakładać na nie lejce. <Po + Lejcować>

Polejcowanie, a, blm., czynność cz. **Polejcować**.

× **Polejek, jku, blm. wino polejem zaprawne.** Kn. <Od Polej>

[Polejowy] przym. od Polej: Wianek P. <Od Polej>

[Polekce] *coś lekkiego:* Miałeś se to za P., a teraz cierp! Ork. <Po + Lekce>

Polekzczać, a, ał p. Polekzczyć.

Polekczanie, a, blm., czynność cz. **Polekzczać**.

Polekczenie, a, blm. 1. czynność cz. Polekzczyć. 2. ulga, ulżenie, polepszenie. W tej chorobie P. przez czas niejaki wzięk. Pim.

Polekzczyć, y, ył, nied. Polekzczać czego = *leższym czynić, ująć ciężaru:* Wyrzucił piasek, polekzczając balonu. Polekczali okrętu, wyrzucając pszenicę w morze. B. B. <Po + Lekezyć>

† **Polekku, [Polekku, Poletku, Poleku] lekko, pomahu, powoli, zwolna, ostrożnie, po cichu, nieznamnie:** P. lepiej zrobisz. Kn. Pódźmy naprzód, a P. niech za nami czeladź idzie pospołu z żoną twoją i z dobytkiem. Wuj. Nie zabijajcie go zaraz, ale P. każdy z osobna członek uciąwszy, przed oczy moje porzućcie. Birk. Jest ci to on sorytes (sylogizm) chytry, a ludzi łowiący, co ś. P. wkradając, bez przestanku szerzy, a nigdzie ś. nie kończy. Gór. Zdr. [Polegutku, Polekkuśku]. <Po + *Lekk, LEG/LG>

[Polekkuśku] p. Polekku. <Po + *Lekkuś, LEG/LG>

[Polekować, uje, ował i P. ś.] p. Polekzczyć. <Po + Lekować>

Polekowanie, a, blm., czynność cz. **Polekować**. [Polekowanie się, a ś., blm.] czynność cz. **Polekować ś.**

[Poleku] p. Polekku. <Z Polekku>

[Polelijoty, ów, bjp.] *wódka słaba a. kawa, lura:* Ktoby pił takie P. <Now. od LE>

[Polelum] p. 2. Lelum.

Polemarch, a, lm. owie w daw. Grecji, główny

wódz wojska, archont zawiadujący sprawami wojska i floty.

Polemicznie przym. od **Polemiczny**.

Polemiczny przym. od **Polemika:** Styl, pisarz P. Dzieło polemiczne. Wolnomyślnie teorie ujawniały ś. w powodzi broszur polemiczno-teologicznego charakteru. Kraus. <Od Polemika> [Polemić, i, ił] p. Polmić. <Po + *Lemić, od Nm. leimen>

[Polemienie, a, blm.] czynność cz. **Polemić**.

Polemik, a, lm. cy, Polemista ten, co prowadzi polemikę. <Od Polemika>

Polemika, i, lm. i spór naukowy, religijny, polityczny, prowadzony publicznie przy pomocy pisanych lub drukowanych rozpraw, artykułów dziennikarskich i t. p.: Nie myślimy poruszać tej pieśni, głęboko już zasypanej innemi polemikami. Mick. <Od Gr. polemikós>

Polemista, y, lm. ści m. p. Polemik. <Gr. polemistēs>

Polemizować, uje, ował prowadzić polemikę, spór, ścierać ś. słownie: Natrąciłem o moich upodobaniach i gustach... nie sprzeciwiała mi ś. bardzo, nie polemizowała. Krasz. Wiele polemizujesz, a samej rzeczy nie widać. <Z Gr. polemizō>

Polemizowanie, a, blm., czynność cz. **Polemizować**.

Polemjanin, a, lm. anie należący do sekty chrześcijańskiej Polemjusza z Laodocji w IV w. <Od nazwiska założyciela>

Polemografja, i, lm. e opisanie wojny. <Gr. pólemos + grafia>

Polemoskop, u, lm. y przyrząd optyczny, rodzaj lunety lub teleskopu podwójnie odbijającego i łamiącego światło. <Gr. polemos + skopéd>

[Polen] p. Pełny.

[Polenica, y, lm. e] p. Polana: Paść na polenicy.

[Polenie, a, blm.] l. p. Polanie. 2. *śmigus, dymgus:* Chodzić po poleniu. <Z Polanie>

Poleniec,ńca, lm.ńce bot. (monimia) roś. z rodziny polekowatych.

Polenić się, i ś., ił ś. 1. okazać ś. leniwym; o mieszkac, zaniedbać czego dla lenistwa: Polenił ś. = *nie chciało mu ś.* (zwykle wyraża przychylną czynność, wyrażonej bezokolicznie). Polenił ś. iść do kościoła. P. ś. do czego. Świadectwa te tu szerzej przywieś nie polenię ś. Zigr. 2. p. Polinieć. <Po + Lenić ś.>

Polenieć, eje, ał p. Polinieć.

Polenienie, a, blm., czynność cz. **Polenieć**.

Polenienie się, a ś., blm., czynność cz. **Polenić ś.**

× **Polenin, n, blm. chem. celuloza pyłku kwiatowego.**

Poleniwieć, eje, ał 1. zleniwieć kolejno, jeden po drugim. 2. stać ś. leniwym, leniwszym; ociężać, zleniwieć nieco. <Po + Leniwieć>

Poleniwienie, a, blm., czynność cz. **Poleniwieć**.

Polenta, y, blm. potrawa narodowa włoska z mąki kukurydzanej, lub z kasztanów, masła i parmezanu; mamałyga: W Apeninach widziałem... pasterzy trzód, karmiących się polentą czyli pyzami, zrobionymi z mąki kasztanów. Niem. <Włos. polenta>

Polentrykować, uje, ował malar. pociągnąć lentykiem. <Po + Lentrykować>

Polentrykowanie, a, blm., czynność cz. **Polentrykować**.

Poleń, i, lm. e l. p. Polednia. 2. bot. p. Bylica.

Poleńcowate rośliny, bot. (monimiaceae) *rodzina przyrodzona roślin kwiatowych dwuliściennych.* <Od Poleńiec>

[Poleńko, a, lm. a] p. Pole. <Od Pole>

Poleografja, i, lm. e *opisanie miast.* <Gr. pólis, 2 pp. póleōs + grafia>

[Polep, u, lm. y] p. Polepa. <Po + Lep>

Polepa, y, lm. y i a. [Polep] *warstwa gliny urobionej ze słomy, którą wylepiają piec wewnątrz a. ściany chałupy, lub którą ubijają na tle chałupy zamiast podłogi, a. którą kładą na pułapie od strony strychu:* P. na piecu, na pułapie. Mag. P., oblepa, polepienie ła., stropu, ściany. Troc. Gruba P. ścian głos traci. Troc. Owe śkla, które wystawione być mają na goły ogień, nie mogą goło nagłej mocy ciepła znieść, przeto oblepiają ś. gliną; która to P. nazywa ś. zbroją. Krum. 2. [P.] *głina do polepy.* 3. [P.] *lepienie.* 4. *hut. mieszanina z gliny, a niekiedy i piasku, z miałem węglowym, służąca do zalepienia otworu spustowego w wielkim piecu, zalepa.* P. do urabiania ogniska fryzerskiego, zwana też panewką; ta ostatnia była gliniana. Łab. <Po + Lepa>

Polepiac, a, ał p. Polepić.

Polepianie, a, blm., czynność cz. **Polepiac**.

Polepić, i, ił, nied. **Polepiac** 1. *dać polepę, oblepić, pomazać, obmazać, obrzucić gliną.* 2. *oblepić, okleić, wykleić:* Polepiona książka papierem tureckim. Troc. Okna polepione papierem. Krasz. 3. *jedno po drugim ulepić:* P. figurki z gliny, z ciasta. Przen.: Ostudzała aktorkę nawet uboga sukienka, polepiona z lada jakich gałganików. Krasz. Com ja krwią polepił moją, wytrzyma, czy rozpadnie ś. i pójdzie marnie, jak trup, od robactwa zjedzony? Krasz. (= *pojednocił, poskładał, pokojarzył, połączył*). 4. *strawić pewien czas na lepieniu.* P. ś. *zlepić ś. kolejno, jedno po drugim, pozlepiac ś.* Przen.: Niech mu wierzchołka okuć nie będzie komu, to ś. to wszystko polepi. Krasz. (= *pokojarzy ś., poskłada ś. do kupy*). <Po + Lepić>

Polepienie, a, blm., czynność cz. **Polepić**.

Polepienie się, a ś., blm., czynność cz. **Polepić ś.**

[Polepsić, i, ił i P. ś.] p. **Polepszyć**.

Polepszac, a, ał i P. ś. p. **Polepszyć**.

Polepszanie, a, blm., czynność cz. **Polepszac**.

Polepszanie się, a ś., blm., czynność cz. **Polepszac ś.**

Polepszenie, a, blm. 1. *czynność cz. Polepszyć i Polepsić.* 2. *zmiana na lepsze, zwrot ku lepszemu:* W zdrowiu jego nastąpiło widoczne P. 3. †P. *poprawa, ulepszenie, meljoracja:* To imienie musi przy radcach zostać na miejskie P. podług prawa. Ort. Uczynić wielkierz bez wiedzenia i bez woli swego wyższego pana dla polepszenia miejskiego. Ort.

Polepszenie się, a ś., blm., czynność cz. **Polepszyć ś.**

× **Polepszyciel**, a, lm. e *ten, co polepsza a. polepszył.* Mącz. <Od Polepszyć>

× **Polepszycielka**, i, lm. i forma ż. od **Polepszyciel**.

Polepszyć, y, ył, [Polepsić], nied. **Polepszac** 1. *zmienić na lepsze, ulepszyć, poprawić, udoskonalić:* P. los. P. gospodarstwo. Rad przestanę w chudobie, puszczam swój plac inszemu, niech polepsza sobie. Pudł. (= *niech sobie polepsza warunki bytu, los swój*). Jeśli mu Bóg zdrowia użyczy, toż już ślubuje P. żywota swego. Rej. P. życia swego. Troc. P. majątności. Troc. P. byt kraju.

Śniad. Postanowiłem na to życie moje poświęcić, abym los kilku lub kilkudziesiąt familji polepszył. Stasz. Niektórzy, idąc przez ziemię (na wojnę), większe szkody czynią, niż nieprzyjaciele; a przeto my, chcąc tego P., ustawiamy. Dz. (= *poprawić taki stan rzeczy, zaradzić temu*). 2. †P. w targu = *dolżyć, postąpić, dać więcej, poprawić ś. w cenie, podnieść cenę.* Kn: Polepszam myta. Kn. P. ś. *stać ś. lepszemu, zwrócić ś. ku lepszemu, zmienić ś. na lepsze, poprawić ś., udoskonalić ś.:* Bóg nas karze, abysmy ś. polepszyli. Karnk. Iżech ś. po spowiedzi mej ostatniej nie polepszyła. Erl. Złego aby nauczył i przyciągnął, aby ś. polepszał i u dobrego robotnika ś. uczył. Ek. Polepsza ś. choremu, lepiej mu ś. dzieje, wzмага. Kn. (= *wraca mu zdrowie, wracają mu siły*). Nie polepszyło ś., i umarł. Troc. Stosunki ś. polepszyły. <Po + Lepszyć>

† **Poler**, u, lm. y p. **Polor**: P. piękny. Troc. Zwiedziwszy włoską, niemiecką i węgierską ziemię, przy wrodzonym dowcipie takiego poloru nabył, że Maksymilian cesarz wszystkie ród jego nowemi herbami ozdobił. Nies.

Polerajza, y, lm. y, intr. *narzędzie introligatorskie w rodzaju małej duszy do żelazka, przymocowanej do pręta metalowego, służące do gladenia na gorąco przedmiotów sklejonych.* <Nm. Polier-eisen>

Polerhamer, a, lm. y blach. *młotek do polerowania.* <Nm. Polierhammer>

Polerować, uje, ował, † **Polorować** 1. *wygładzać aż do nadania połysku:* P. wyroby metalowe, kamienie, kościane (= *szlifować*). P. wyroby stolarskie za pomocą politory (= *politurować*). Polerujeje włócznie. Leop. Przen.: *ogładać, udoskonalać, kształcić, ćwiczyć, wyrabiać, okrzesywać:* P. dzikie narody. Troc. Bardziej ciało, niż umysł polerują. Kłok. Wszelki naród język swój przyrodzony miłuje, szyrzy, krasni i poleruje. Wiet. P. mowę, język, styl. Troc. Nauki rozum polerują. Troc. 2. †P. *czyścić, klarować:* Wódka ta krew zepsowaną w ciele poleruje. Syr. 3. gorz.: P. *ślód = ścierać, zeszlifowywać plewę.* P. ś. *być polerowanym.* Przen.: *przecierać ś., nabierać poloru, wyrabiać ś., ćwiczyć ś., doskonalać ś., kształcić ś.:* P. ś. w naukach, w obyczajach, w językach: w dowcipie. Troc. Nasienie gorczyczne flegmę z głowy ściągają, za czym zmysły ś. polerują. Syr. <Nm. polieren>

Polerowanie, a, blm., czynność cz. **Polerować**: Żelazko lub stal od polerowania. Kamień do polerowania.

Polerowanie się, a ś., blm., czynność cz. **Polerować ś.**

Polerowany 1. im. od **Polerować**. 2. p. **Polerowny**: Polerowane narody. Troc.

† **Polerowańszy** st. w. od **Polerowany**: Birkovius śnać jeszcze we wszystko wprawniejszy i polerowańszy. Szymon. Jakim rymem Włoszy, Hiszpani i insze narody polerowańsze swoje heroika piszą. P. Koch.

Polerownia, i, lm. e 1. *oddział fabryki, w której odbywa ś. polerowanie.* 2. *przrząd do polerowania:* P. ręczna, mechaniczna. <Od Polerowny>

Polerownica, y, lm. e *narzędzie do polerowania noży, widelców i t. d.* <Od Polerownik>

Polerownicza, i, forma ż. od **Polerownik**.

Polerownie przys. od **Polerowny**.

Polerownik, a, i, lm. cy = a) *ten, co poleruje, szlifierz.* b) *a. Pucier fortep. pracownik polerujący fortepian na zewnątrz i okrywający go.* 2. Im. i

narzędzie stalowe a. agatowe do gładzenia powierzchni kruszczowych. <Od Polerować>

Polerowność, i, blm. I. rz. od **Polerowny. 2.** × P. p. **Polor.**

Polerowny I. a. **Polerowany** *polerowany, politurowany, wygładzony, wyszlifowany, wyszmelcowany, błyszczący, połyskujący, świecący, gładki:* Gdzie twoja zbroja polerowana? Jag. Bełty Jowiszowe w przykre polerowne błyski. L. 2, przen. okrzesany, oglądony, elegancki, otarty, obyty między ludźmi; ukształony, oświecony, ucivilizowany: P. człowiek. Troc. Polerowne narody, które żyją pod rządem politycznym, mają obyczaje prawem umiarkowane, w naukach i sztukach są wywieszane. Wyrw. Które ludziom przyniosły polerowne czasy. Zbyl. Głupiec P. przymilonym uśmiechem i skinieniem głowy zwykł potakiwać wszystkie, cokolwiek kto powie; głupstwo jego, pod zewnętrznym ukryte polerem, nie obraża i nie nudzi. Wiszn. Cale inszy jest taki P., miły i górnje myślący. Orzesz. Słabość do polerownych rycerzy zakonnych. Sienk. Pan Apolinary był... mężczyzną pięknym, polerownym i górnje myślącym. Orzesz.

Polerstalka, i, lm. i noż. *kawałek stali do czyszczenia, głansowania stali.* <Polor + Stalka>

Polerszał, a, lm. e rzem. *narzędzie do polerowania.* <Nm. Polierstahl>

× **Polerunek, nku**, blm. p. **Polor:** Cnota bez polerunku i nauk ma w sobie coś ostrego. Lubom. <Od Polerować>

Polesianin, a, lm. **anie**, **Poleszok**, [Poliszuk] *mieszkaniec Polesia.* <Od Polesie>

Polesianka, i, lm. i forma ż. od **Polesianin**, **Poleszuczka.**

Polesie, a, [Połeś] I. lm. a = a) *miejsce po wyciętym lesie:* P. nie wykarczowane i nie zamienione na pole orne. b) *krąg leżący pod wielkimi lasami.* c) *brzezi, krańce lasów.* d) †P. *leśne legowisko zwierząt:* Zwierzęta w polesiech swoich leżą. Bud. 2. blm. *części dawnych województw: Brzesko-liteuskiego, Wołyńskiego i Kijowskiego, obfite w lasy:* Na Polesiu wołyńskim. Troc. P. (Podlasie) województwo z Mazowieckim graniczy. Troc. <Po + *Lesie, od Las>

Poleski przym. od **Polesie:** Gać winnowy P. St. lit. Okolica też nawpół poleska, zarosła, leśnista, dzika, wśród której małe tylko drożyny ś. przesuwały. Krasz. <Od Polesie>

Poleszuczka, i, lm. i forma ż. od **Poleszuk**, **Polesianka.** Sł. wil. <Od Poleszuk>

Poleszuk, a, lm. cy p. **Polesianin.** [Połeś, a, lm. e] p. **Polesie.** <Po + *Leś, od Las>

Polesnia, i, lm. e bot. (alyxia) *roś. z rodziny toinowatych.* <Od Połeśny>

Polesnica, y, lm. e bot. (gillenia) *roś. z rodziny różowatych.* <Od Połeśnik>

[**Poleśnik, a**, lm. i, **Polisnik, Lisnik**] *placek z maki kartoflanej smażony na maśle, a potem rwany w kawalki i w maśle roztopionym z bryndzą podany.* <Od Połeśny>

† **Poleśny, [Połeśny]** *pozostały po lesie:* Ziemia jałowa i poleśna. Ogrody poleśne założone przez Ed. Jankowskiego (= na miejscu dawnego lasu). †P., ego, lm. i rz. *leśny, nadleśny, dozorca lasu:* Daj list ku Azafowi, poleśnemu krolowu, aby mi dał drzewa, a bych mógł pokryć brzoń kościobła. B. Sz. <Po + Leśny>

[**Poleteczek, czka**, lm. **czki**] p. **Poletek:** Cztery poleteczki z niego (z wianka) wyleciały (to jest cztery cząstki). Gwar. <Od Poletek>

[**Poletek, tka**, lm. **fki**] I. a. [**Poletko**] *grunt pojedynczego właściciela wpośród innych obok sznurów idących, półko:* Na pańskim poletku. Już my jutro rano z Aliną, na poletku dożniemy ostatka. Słow. Półkopki rzędami stoją po poletkach i łanach. Pol. (Aby) na wieki znacznym było, gdzie P. nasz ś. kończy. Syrok. 2. *trzecia część pola w trójpółdwoce:* Wszystkie trzy poletki tak rozłożone były, że dwór okrążały. Krasz. 3. *cząstka:* P. wianka. Zdr. [**Poleteczek**]. <Od Poletko>

[**Poletku**] p. **Polekku.** <Po + *Letk, z Letki = Lekki>

[**Poletko, a**, lm. **a**] p. **Poletek:** Poletka w różnych rozrzucone miejscach. Jeż. <Od Pole>

[**Poletni**] *leciwy, sędziwy.* <Po + Letni>

[**Poletyka, i**, blm.] p. **Polityka.**

Polewa, lm. y, [**Polfiwa**] I. *glazura z masy szklistej tlenkami metalicznymi zabarwionej, którą pokrywają naczynia dla upiększenia, dla nadania im nieprzemakalności lub zabezpieczenia od wpływu powietrza:* P. garncarska (z glejty lub błyszczu otowiu czyli galeny, którą garnki gliniane polewają). Przejrzeć ś. można było w polewie naczyni nabiiałowych. Węg. P. na kaftu. Przen. [P.] zb. *naczynia gliniane polewane:* [Wóz z polewą. A byłyć tu talize, a wszystko P.J. P. na garnkach żelaznych = *emalja.* P. z cyny = *pobiala.* P. przezroczysta = *glazura na żelazie, blasze.* Przen.: Wody, gdy ś. ścina w lód P. ..., skargami jęczą. Wysp. (= *tafta wodna, powierzchnia wody*). <Po + *Le-wa, LE/LA>

Polewacz, a, lm. e ten, *który coś polewa, wylewa czym; pobielać.* <Od Polewać>

Polewaczka, i, lm. i *naczynie, konewka do polewania.*

Polewak, a, lm. i gór. *kamień stropowy piaskowy z rozpadlinami, w kopalniach rud żelaznych, przepuszczający wody deszczowe.* <Od Polewać>

[**Polewalnica, y**, lm. e, **Polewanka, Poliwanica, Zolnik, Potaczka, Tryfus**] *naczynie na trzech krótkich nogach do polewania w nim bielizny brunnej, stagiwka.* <Od *Polewalny, Polewany>

[**Polewan, a**, lm. **y**, **Poliwan**] *garnek do mleka, mleczniak, dziezka, hladysz, ladsz.* <Od Polewany>

Polewanie, a, blm., *czynność cz. Polewać.*

Polewanie się, a ś., blm., *czynność cz. Polewać* ś.

[**Polewanka, i**, lm. i, **Poliwanica**] I. *śmigus, dymus.* 2. p. **Polewalnica.** <Od Polewany>

Polewany I. im. od **Polewać** *mający polewę, pobiałą, glazurę, emalję:* Garnek P. Naczynia gliniane pospolicie są polewane i kolorem jakim ozdobione nakształt farfur. Kluk. Sucharki polewane = *lukrowane.* 2. [Poniedziałek P., la ny] *poniedziałek wielkanocny, w którym sprawiają śmigus.* 3. lek.: *Kąpiel polewana = zlewanie.* <Od Polewać>

Polewczany przym. od **Polewka.** L. <Od Polewka>

Polewczasty z polewką, *z obfitością polewki będący, przyrządzony:* Wziąwszy kozłę i potrawy polewczaste, ofiarował je Panu. Skar. Polewczasta kasza. Syr. Mięso polewczaste. L. Przen.: Biorą chleb zasłużonych polewczaste sługi, a pocziwego dzisiaj próżne są zasługi. Herb. (= *pochlebni; pieczentarze*). <Od Polewka>

Polewczka, i, lm. i p. **Polewka.**

[**Polewica, y**, lm. **e**] p. **Polewka.** <Od Pole-wa>

Polewka, i, lm. i, [Poliwka, Polewica] I. daw. *każdą zupa, z wyjątkiem rosolu, krupniku, żuru, kapuśniaku i barszczu*: P. migdałowa, winna, grzybowa, grochowa, z kłosek nadziewanych. Troc. P. mięsna. Troc. Sien. P. mleczna. Troc. Polewki wieprzowe. Troc. P. sama przez ś. osobno robiona. Troc. P. z chleba, wody i soli. L. (= *kapłon, wodzianka*). Z kaszy jęczmiennej polewki jej słodkiej udzieliła. Otw. (= *klejku, krupniku*). Z piwa bywają polewki nakształt winnych zurek z żółtkami, z cynamonem i szafranem. Syr. Dano na stół prosię, czarną polewką polane, czyli czerninę. L. Z tłustego mięsa tłusta P. Prz. Wiele kucharzy — zła polewka. Prz. Im starsza kura, tym lepsza P. Pot. Dobra jest rzecz polewki a. juchy z kur pożywać z żółtkiem jajecznym. Spiez. Znam dworską polewkę i potrafię z kija wypić i kapłuna na powietrzu rozebrać. L. (= *dworski chleb, służbę dworską*). Zznałem dworskiej polewki. Pol. Wiele jest takich, którzy za polewką idą. Kasz. Przed sobą widzę półmisków nie ma, a mnie ś. ledwie polewki dostało. Kochan. Czarna P. = *czernina*. Przen.: Dać komu czarną polewkę = *dać konkurentowi odkosza*. Czarna mu polewkę do stołu podano. Miek. Przen., żart. [Czerwona P.] = *kwę ludzka*. 2. †P. sos: W oracji słów łasztem, a rzeczy ni kęsa, właśnie jako polewki siłę, mało mięsa. Szczupak z żółtą polewką czyli sosem. L. Im mięso, a nam P. Bratk. Komu ś. ryby nie dostanie, ten na polewce przestanie. Prz. Pod polewkę a. pod polewką mięso, z polewką, z podlewą. Włod. 3. część płynna potrawy: P. od zacierek. 4. [P.] rosół. 5. przen.: Broniły równości szlacheckiej do upadłego nasze chodaczki, nazwane inaczej szaraczkami, polewkami. Szaj. Zdr. **Poleweczka**. <Od Polewa>

× **Polewnik, a, lm. i buljon, rosół**. Sł. wil. <Od *Polewny, od Polewa>

Polezienie, a, blm., czynność cz. Poleżé. [Polezon, u, lm. y] p. Polonez. <Z Polonez> **Poleżé, ezie, azl I. leżąc udać ś. dokąd, powlec ś., pójść powoli, niezgrabnie; pogramolić ś.; pójść leniwie, ociągając ś.; popelznąć:** Grzegorz, pójdz robić! — A nie mogę chodzić! — Pójdzże jeść! — Toć muszę P. Rys. <Po + Leżé>

Poleżéć, y, ał pewien czas przeleżeć; leżąc odpocząć, wypocząć sobie: Lepiej, że gospodarstwo przez dwa, trzy dni poleży, jak że chory potem przez niedziel kilka będzie leżeć musiał. Perz. Po kąpieli niechaj ś. położyć; kiedy poleży godzinę i będzie ś. poeł, po obtarciu niech poleży znowu, aż sobie odpocznie dobrze. Syk. Co za zły człowiek oberwał jagody; bodajże nie przechował, a bodaj poleżał. Kochan. (= *odchorował*). <Po + Leżéć>

Poleżenie, a, blm., czynność cz. Poleżéć.

Poledwica, y, lm. e, †Poledźwica, [Poledgwica] I. anat. *mięsień długi wzdłuż strony wewnętrznej kregosłupa po obu jego bokach leżący, mięsień lędźwio-udowy* (musculus psoas): †myszka lędźwiowa, †muskul ponad lędźwiowy, †muskul okrągły lędźwiowy. 2. *rzeź. mięso wykrojone z lędźwi wołowych lub wieprzowych*. Zdr. **Poledwiczka**. <Po + *Lędwica, od Lędźwie>

Poledwiczowy p. Poledwiczny. Anat.: × Mięsień P. p. Lędźwio-udowy. <Od Poledwica>

Poledwiczka, i, lm. i p. Poledwica.

Poledwiczny, Poledwicy, Poledwiczowy przym. od Poledwica. <Od Poledwica>

Poledwicy p. Poledwicy. <Od Poledwica> † **Poledwica, y, lm. e l. p. Poledwica:** P. wołowa, sarnia, świnia. Troc. 2. p. **Lędźwio-udowy.** <Po + Lędźwica>

Poledźwiczowy przym. od **Poledźwica.** Anat.: × Mięsień biodrowo-poledźwiczowy p. **Lędźwio-udowy.** <Od Poledźwica>

Polegnać, egnić, agł wylegnać, ulegnać jedno po drugim. P. ś. wylegnać ś., ulegnać ś. kolejno, jedno po drugim. <Po + Legnać>

Polegnićcie, a, blm., czynność cz. Polegnać. **Polegnićcie się, a ś., blm., czynność cz. Polegnać ś.**

Polegwa, y, lm. y bot. (claytonia) roś. z rodziny portulakowatych.

[**Polegwica, y, lm. e]** p. **Poledwica.** <Z Poledwica, przez sld. do LĘG>

Polekąć się, a ś., ał ś. l. przeleknać ś. kolejno, poprzeleknać ś.: Dzieci ś. polekawszy, przebóg panie miły, raczcie zjeść ten ostatek, aby nas nie bili. Rej. Obaczyli, iż król, wnet ś. polekali. Rej. Porażeni mocą bożą, polekali ś., posłabiali, poomdlewali. Leop. 2. [P. ś.] p. **Poleknać ś.:** Polekał ś. szwagier szwagra, wlaż do pieca. <Po + Lękać ś.>

Polekanie się, a ś., blm., czynność cz. Poleknać ś.

Polekany przeleknięty, przestraszony, przerażony: Lud P. ucieka. T. K. <Od Polekać (ś.)>

Polekiwać się, a ś., ał ś. lękać ś. potrosze, niepokoić ś., obawiać ś., troskać ś.: Serce moje tego ś. polekiwa, żebyś marnie nie zginął. Papr. <Po + *Lękiwać ś., LĘK/LĘK>

Polekiwanie się, a ś., blm., czynność cz. Polekiwać ś.

† **Poleknać się, egnić ś., agł ś., [Polekać ś.] zleknać ś., przestraszyc ś., przerazić ś., zatrowozyc ś.:** Trojanie, gdy Aleksandra zabito, polekli ś., uderzyli w pedy aż do miasta. H. Tr. Stało ś. wielkie zasmucenie, tak iż ś. i sami czarci polekli, padli, nie śmieli słowa rzec. Post. pr. <Po + Lęknąć ś.>

Poleknićcie się, a ś., blm., czynność cz. Poleknać ś.

[**Poleń, ni, lm. nie]** p. **Paleń:** Na poleńi suszą zwykle drzewo, a czasem składają inne rzeczy jak na półce.

† **Poleżenie, a, blm., czynność cz. Połać.**

† **Poleżenie się, a ś., blm., czynność cz. Połać ś.**

Polgnąć, nie, nał ulgnąć, utknąć po kolei, pogrząznąć, powięznąć: Polgnęli w smrodziech swoich. Leop. Wszysey polgnęliśmy z końmi po uszy. Sez. Gdy konie Niemcom w bagnach polgna. Sienk. Przen.: W ślepym łakomstwie polgnęli. Paszk. (= *pogrążyli ś.*). Już polgnęli nieprzyjaciela moi w tym zarażeniu, które mi zgotowali. Wr. <Po + Lgnąć>

Polgnienie, a, blm. p. Polgnięcie.

Polgnięcie, a, blm., Polgnienie czynność cz. **Polgnąć.**

Poli- chem. *wielo-* I. w wyrazach złożonych oznacza, że pewna część składowa znajduje ś. w pewnej liczbie atomów: Kwasy politionowe = kwasy wielosiarczane. 2. w nazwach związków polimerycznych: Poliacetyleny, politerpeny. <Gr. poly>

Poliadelfit, u, lm. y min. granat ze skupienia melanitu.

Poliandrja, i, blm. zwyczaj poślubiania kilku mężów (u niektórych ludów dzikich), wielomęstwo:

Kokietka nawykła do poliandrji. Krasz. <Od Gr. polyandros>

Polianit, u, lm. y min. odmiana manganitu, dwutlenek manganu, MnO₂.

Poliarchicznie przys. od **Poliarchiczny.**

Poliarchiczny przym. od **Poliarchja.**

Poliarchja, i, blm. wielowładztwo, wielorzędztwo; rządy, panowanie wielu. <Gr. polyarchia>

Polargit, u, lm. y min. anortyt zwietrzały. <Gr. polys + argiros>

Polarsenit, u, lm. y min. jeden z arsenianów metali grupy manganu i żelaza, sarkinit, HO Mn₂ AsO₄. <Gr. poly + Arsenit>

[**Polibać się, a ś., al ś.**] pocałować ś. <Po + Libaś ś.>

[**Polibanie się, a ś., blm.**] czynność cz. **Polibać ś.**

Polibazyt, u, lm. y min. siarkosól srebra, Ag₂SbS₆. <Gr. poly = mnogo + basis = zasada>

Poliberalizować, uje, owal strawić pewien czas na liberalizowaniu. <Po + Liberalizować>

Poliberalizowanie, a, blm., czynność cz. **Poliberalizować.**

Polibertować, uje, owal poobdarowywać libertacją, puwalniać. <Po + Libertować>

Polibertowanie, a, blm., czynność cz. **Polibertować.**

† **Polica, y, lm. e, [Polica, Poléca, Palica] i. półka:** P., półka, robiona dawniej z drzewa, na pół rozłupanego. Gwar. P. do naczyń stołowych. Troc. P. do naczyń kuchennych. Troc. P. do ksiąg. Troc. Police szafy. Troc. Police do kładzenia serów, czy w serniku, czy zimą w izbach suszyć ś. mają, najlepsze są z ram tęgo płótnem wybitych. Kluk. *Panarium*, spiżarnia chlebowa a. kosz, wieszadło albo P. chlebowa. Mącz. Police, rzędy, półki. Kluk. Wsuwają ś. w piec suszalny police, na których ś. mają suszyć owoce. Kluk. Misy na policach zadrzały. Chl. Nie dostrzegli w niej nic nad kilka polic drewnianych. Krasz. Zaprowadź Witwickiego do mojej stancyjki, niech on tam wyszuka na policy, naprzeciwko drzwi między książeczkami oprawnymi tłomaczenie niemieckie Tadeusza...; jeżeli nie na policy, to ją (książkę) znajdzie na stole. Mick. Cynowe misy, talerze na policach tak błyszczące około ścian, jak miesiące. Słow. Składać na kogo wszystko jak na policę. Prz. = zwałniać, zwałca na niego winy. 2. [P.] p. **Odkładnica.** 3. część ornatu duchowieństwa wyższego w kościele wschodnim, przypadająca na biodra: Ta P. jest insignium archimandryta. Sak. Rektor szkół kijowskich z policą służył i chodził. Sak. 4. bud. część krajinu najgrubsza, z przedkową ścianą do pionu, bezpośrednio pod uciosem wierzchnim leżącą, z pod spodu przy brzegu wyłrążona dla łatwiejszego odkapywania wody, wieniec w krajiniku, plata. Podez. Zdr. [**Policzka**]. <POL/ POL>

[**Polica, y, lm. e**] p. **Polisa.** <Fr. Police, z Włos. polizza>

[**Polica**], **a, lm. e**] p. **Policjant.** <Nm. Polizei>

[**Policajt, a, lm. y**] p. **Policjant.** <Z Policaj>

[**Policjeat, a, lm. y**] p. **Policjant.** <Z Policjant>

! **Policejski** p. **Policyjny:** Biorą ich z ziemi policejskie sługi. Mick. <Ros. policejskij>

! **Policholja, i, blm. patol.** nadmiar żółci, zbytnie wydzielanie ś. żółci. <Gr. poly + cholē>

Polichord, u, lm. y p. Polikord. <Gr. poly + chordē>

Polichroit, u, lm. y min. korǳeryt. <Gr. polychroos>

Polechroizm, u, blm., Pleochroizm właściwość niektórych kryształów, że światło przez nie idące zabarwia ś. różnie odpowiednio do kierunku, w jakim promienie padają na kryształ. <Od Gr. poly + chrōs>

Polechromijny przym. od **Polechromja:** Polechromijne malowanie nowych świątyń. <Od Polechromja>

Polechromja, i, blm. wielobarwność, w budownictwie i rzeźbie ozdabianie ornamentów różnobarwnymi malowidłami. <Gr. poly + chrōma>

Polechromowany pokryty polechromją: Był malowany podług jakiejś starszej drewnianej, prawdopodobnie i polechromowanej rzeźby klasztornej. Sok. <Od Polechromja>

Polechwarzenie, a, blm., czynność cz. **Polechwarzyć.**

Polechwarzyć, y, ył, Polichwić, Polichwować spędzić pewien czas na lichwarzeniu. <Po + Lichwarzyć>

Polichwić, i, il p. Polichwarzyć. <Po + Lichwić>

Polichwienie, a, blm., czynność cz. **Polichwić.**

Polichwować, uje, owal p. **Polichwarzyć.** <Po + Lichwować>

Polichwowanie, a, blm., czynność cz. **Polichwować.**

[**Policjan, a, lm. y**] p. **Policjant.** <Z Policjant>

Policja, i, lm. e l. † P. rządzenie miastem, państwem. Petr. P., rząd wolny rzpltej. Baz. P., kunszt dobrego rządzenia ekonomicznego. L. 2. × P. *polityka:* Pewniejsza, dokładniejsza i narodowi pożyteczniejsza nie może być jakakolwiek P. handlu (to jest polityka handlowa), jak ubezpieczona i żadnymi granicami nie określona wolność handlu. Stron. Przen.: † P. *polityka, polityczność, grzeczność, obyczajność, dobre ułożenie:* Że był chłop grubijan, obycajów brzydkich, bezpieczny w mowach plugawych, uczył go więć poliejci. Mick. 3. *instytucja miejska a. wiejska czuwająca nad porządkiem publicznym, wygodą i bezpieczeństwem publicznym oraz wykonywaniem praw:* P. wykonawcza. P. miejska, wiejska. P. wodna, rzeczna. Komisarz poliejci. P. tajna, śledeza. Agent poliejci tajnej (posp. *szpieg, łapacz*). Być pod nadzorem poliejci. Oddać kogo pod nadzór poliejci. P. zdrowia. P. lekarska = *dozorowanie zdrowia publicznego, higjena publiczna.* Marszałek wielki dla ubezpieczenia osoby króla posiadał nie tylko poliejcę, czyli tak zwaną chorągiew węgierską przy swojej lasce, ale też swoje sądy marszałkowskie. T. K. 4. P. poprawcza = *urząd stanowiący gwałt sądów kryminalnych do spraw mniejszej wagi:* Sąd poliejci poprawczej. 5. P. państwowa = *żandarmjerja.* 6. *urząd policyjny:* Poświadczenie, opinja poliejci. Ściągnąć kogo przez poliejcę. Dom zajęty przez poliejcę. Pasport wydany przez poliejcę. Zarządzenia poliejci. 7. blm., zb. *osoby składające poliejcę; policjanci, ajenci policyjni:* Poszukiwany, ujęty przez poliejcę. Pomnożyć poliejcę. 9. *dom, w którym ś. mieści urząd poliejci:* Oddać kogo na poliejcę. <Łē. politia, z Gr. politēia>

[**Policjan, a, lm. y**] p. **Policjant.**

Policjancki, × Poliejański przym. od **Policjant:**

Konspirator ma coś w sobie policjanckiego i odwrotnie. Biel. P. <Od Poliejant>

Poliejant, a, lm. ci, [Poliejant]. [Poliejant, Poliejant, Poliejant, Poliejant, Poliejant, Poliejant, Poliejant] agent, ofcjalista, pacholek policyjny, stojkowy, stróż bezpieczeństwa publicznego. <Nm. Polizeibeamte>

× **Poliejanski p. Poliejanski:** Miał ręce i gardło czysto poliejanski. Dziierz. <Od Poliejant>

Poliejmajster, tra, lm. trowie, × Poliejmajster naczelnik policji w mieście: Patrzą, z placu sady P. na koniu. Mick. P. przyjeżdża, pyta, czego żądał. Mick. Wieżę go do kwatery poliejmajstra. Mick. <Nm. Polizei + Majster>

× **Poliejmajster, tra, lm. trowie p. Poliejmajster.** Mrong.

Poliejman, a, lm. owie poliejant angielski: Poliejmeni strzegli porządku. Prus. <Ang. policeman (wym. polismen)>

Poliejować, uje, ował I. × P. napiętnować jednego po drugim: Prawnikowie tych policjowanych prawników tych strzegich i nieubłaganych ziemian mózg dłutem z pod czaszki wydłubowali. Rol. 2. cieś. *pospajac szeszelnie, powyrównywać.* 3. mul. *powyglądać powierzchnię ścian ceglami szlifowanemi zamiast tynku.* 4. rzem. *poobrabiać, powyglądać powierzchnię czego.* <Po + Licować>

Poliejowanie, a, blm., czynność cz. Poliejować. [Poliejyan, a, lm. y] p. Poliejant. <Z Poliejant>

[Poliejyēt, a, lm. y] p. Poliejant. <Z Poliejant>

Poliejynie przys. od Poliejyny: Ukarany P. **Poliejyny** przym. od Poliejja: Dozór P. Służba policyjna. Przepięstwo, rozporządzenie policyjne. Areszt P. Przepis, sługa, urzędnik P. Numer P. = numer domu kolejny na danej ulicy. Poęgi policyjno-dyplomatyczne trzech rozbiorowych mocarstw. Dęb. L. Policyjno-militarna rewizja. Dozór policyjno-sanitarny nad ementarzami. <Od Poliejja>

Poliejytować, uje, ował I. strawić pewien czas na licytowaniu. 2. zlicytować jedno po drugim. <Po + Licytować>

Poliejytowanie, a, blm., czynność cz. Poliejytować.

× **Poliejzać, a, at i × P. s. p. Poliejzyć.**
× **Poliejzanie, a, blm., czynność cz. Poliejzać.**
× **Poliejzanie się, a s., blm., czynność cz. Poliejzać s.**

Poliejzować, uje, ował poznaczać liczbami, ponumerować. <Po + Liczować>

Poliejzowanie, a, blm., czynność cz. Poliejzować.

Poliejzek, czka, lm. czki, [Poliejzko] I. anat. = a) jedna z dwóch części miękkich położonych po obu stronach twarzy, jagoda (bucca): P. bezwłosa. Żebr. Uderzył go w P. Wuj. Sedecjasz uderzył Micheasza w P. Skar. Wzdął policzki jak banie. Mick. Utył, policzki mu nabrzmiały, pozółkły i zbladły. Mick. [Bakieska, owca biała policzki ma cisawę]. b) † P. poślodka = *pólduppek*: Zadnie policzki, półdupki. Perz. Przen.: *wyniosłość, wypukłość*: Abo mię do ciebie twych piersi policzki wabia, jakie u klaczy cyeki? Perz. Policzki szyszaka, *bucculae*. Kn. Policzki u szyszaka, u przylbicy. Troc. 2. *uderzenie w twarz, spoliejzkowanie*: × *poębęk*: Dać, wyciąć, wymierzyć komu P. Dostać, wziąć, otrzymać P. Wycinali mu policzki. Leop. Podpiły, P. mu dał.

Skar. Biskup bierzmonanemu daje P. Karnk. Pomazany ręką biskupin z lekka bierze P., aby pamiętać, iż ma być gotowym do wycierpienia rzeczy przeciwnych dla imienia Chrystusowego. Kucz. Gdy co szkaradnego usłyszał, wnet s. jako najuczciwsza panna zapłonął, jakoby P. jaki odniósł. Skar. Dał jej P., z którego jej jagoda zecerwieniła i oczy krwią zasły. Skar. Przen.: Dopiero z placu ordę i Turczyzna zepchnęli, dobre dawszy mu policzki. Jabł. (= *ciegi, razy, plagi*). By każdy uważał sobie odmiennosć fortuny, pewnieby dał P. przyrodzeniu swawolnemu, a nie dałby mu s. za nos wodzić. Rej. Przen.: *upokorzenie, zawstyżenie, sromota, ujma, obraza, nieszawa, dyshonor, afront*: Pomówi mi o nieuczciwość — takiego policzka nie zniosę! Wielka hańba, jeśli król tak wielki majestatu swego P. mimo s. puści. Orzesz. Prorok tu dał prawie P. starym zwyżajom zakonu starego. Rej. List Sienkiewicza do cesarza Wilhelma jest policzką dla hakatystów. 3. † P.: P. koła jest płaskosć zwierzenia a. spodnia koła, na której zęby stoją ku górze a. ku ziemi. Sol. Koło młyńskie wewnętrzne ma kołki a. na boku, czyli, według młynarzów, na policzku a. też w obwodzie, czyli na czole. Os. J. 4. † P. *brzeg, strona*: Policzki a. boki u koryta. Troc. Wieża o czterech policzkach. Troc. (= *plaszczynach frontowych*). 5. † P. *przezołek*: P. (przezołek) narożnika lewy i prawy. Troc. 6. bud. Policzki schodowe p. *Szaragi*. 7. gór.: Policzki = *boki sztolni lub chodnika w ostatecznym miejscu, do którego s. górniczy, postępując naprzód, dokopali, rozszerzenia boczne tego miejsca (zwane go przedsołbami, czolem, ortem)*. 8. patol.: Policzków zgorzel = *rak wodny (noma)*. 9. rzem.: Policzki gwintownicy = *baki stalowe, jako przyrząd do nacinięcia gwintów*. Policzki imadła (śruboszta) = *szczególne imadła, narzynki, baki, wangi, wargi ściśkujące przedmiot obrabiany*. Policzki miecha kowalskiego = *jego boki skórzane, łączące deski wierzchnię i spodnią*. 10. woj. Policzki strzelnicy = *dwie ściany pionowe framugi u otworu do strzelania, rozchylające s. ku frontowi*: Policzki w strzelnicy, dwie poboczne wewnętrzne nachylone płaszczyny strzelnicy. Jak. J. P. a. *kamufler* = *mały piec podkopowy, który robi s. naprędcę dla przeszkodzenia spostrzeżonemu minjerowi nieprzyjacielskiemu dalszej roboty i zaduszenia go przez zarażenie ganku podkopowego a. dla wysadzenia w powietrze tegoż ganku*. Sł. wil. <Po + *Liczek, od Licz>

Poliejzenie, a, blm., czynność cz. Poliejzyć.
Poliejzenie się, a s., blm., czynność cz. Poliejzyć s.

[Poliejzka, i, lm. i] p. Polija.
1. [Poliejzko, a, lm. a] p. Pole.
2. [Poliejzko, a, lm. a] p. Poliejzek. <Po + Liczko>

Poliejzokogardłowy, Poliejzokopółkowy anat. Mięsień P., † Myszka policzkowa, × Muskuł trębaczowo-gardłowy (musculus buccopharyngeus). <Poliejzek + Gardłowy>

Poliejzokopółkowy p. Poliejzokogardłowy. <Poliejzek + Półkowy>

Poliejzować, uje, ował dawać, wycinać, wymierzać policzki; *bić po twarzy*: Przywieść ją do siebie, P. i w twarz popłuć kazał. Skar. Poszyjkować, *poębękować* a. P. a. *popyszkować*. Poszyjkowali go i policzkowali. Leop. P. s. *wymierzać sobie policzki nawzajem, bić s. po twarzach*. <Od Poliejzek>

Policzkowanie, a, bhm., czynność cz. **Policzkować**.

Policzkowanie się, a ś., bhm., czynność cz. **Policzkować** ś.

Policzkowy I. przym. od **Policzek**: P. raz. Kn. Uderzenie policzkowe. Troc. 2. anat. Mięsień P., †myszka policzkowa, †nadymacz, †nadymacz gęby, †trębacz, †muszkuł trębaczowy, †myszka trąbkowa, ×muszkuł trzonowy (musculus buccinator). Kość policzkowa p. **Jarzmowy**. Szelczyna policzkowa (meloschisis). 3. gór.: ×Kopacz P. = *pracujący w pobocznych czyli krzyżowych chodnikach*. 4. zool.: Torebki policzkowe małp. <Od **Policzek**>

Policzyć, y, ył, nied. × **Policzać** I. *zliczyć, przeliczyć, obliczyć, porachować, zrachować, przerachować, obrachować, ssumować*: Rządu znak i całości, kto policza swoje, ty nie wiem, jeśli zliczyć potrafiłbyś swoje krowy. Gawiń. P. na papierze, na pamięć, na palcach. Kto gwiazdy policzy? Troc. Z podarunkami co rok policzy wielką sumę z urzędu tego. Troc. (= *naliczy*). Dni jego już są policzone (= *nie długo już pozysze*). Policze tylko, ile to wszystko kosztuje! Któż me westchnienia, kto me łzy policzy! Nie ś. nie stało złego, ani stanie, włosy na ludzkiej policzone głowie. Zal. Sto podstawków udziałano jest ze sta libr, każdą librę każdemu podstawku policzając. B. Sz. (= *licząc, rachując na każdy podstawkę*). †P. na kogo = *policzyć na czyj karb, przypisać komu, zwałić na kogo*: Jako wiemy i świadczymy, eże co Paweł głowę zabił, to policzył na Grota. (Roty przysięg z r. 1386). 2. †P., [P.] *wyliczyć, obliczyć*: Daj mu policzone pieniądze. Troc. [Police ci sto talarków]. 3. *podać w rachunku, nie pominąć w rachunku, potrącić z rachunku a. doliczyć do rachunku, uwzględnić co obliczając ś., kazać sobie zapłacić, polikwidować sobie*: Podając rachunek za robotę, policzył sobie oddzielnie za dodatki. Nie policzę ci za szkody, któreś, służąc u mnie, zrobiła. Przyznaję mu emeryturę, policzone mu i pół roku przerwy w służbie. Przen.: P. co komu za co = *wziąć, poczytać*: Policzył mu to za zasługę. 4. *zaliczyć, umieścić w liście*: Policzony żołnierz. Troc. (= *wpisany na listę, wciągnięty do spisu*). Policz mię między sługi Twoje. Troc. Policzony między przyjaciół, między bogi. Troc. Policzony w poczet błogosławionych. 5. dok. *spędzić pewien czas na liczeniu*. 6. †P. *poruczyć, zostawić, powierzyć, oddać*: Kato radził, aby Pompejuszowi wszystka władza była policzona. L. P. ś. I. (o wielu) *policzyć, porachować siebie*. 2. z kim = *obliczyć ś., obrachować ś., porachować ś., załatwić z nim rachunek*. 3. †P. ś. za kogo, za co = *poczytać ś.; zaliczyć ś. do...*: Gdyż ś. sam za małego policzał. B. Sz. <Po + **Liczyć**>

[**Polidnia**, i, lm. e] p. **Poludnia**.

[**Polidnie**, a, lm. a] p. **Poludnie**.

Polidymit, u, lm. y min. odmiana pirytu magnezycznego, Ni₂S₅.

Polidypsja, i, bhm. patol. I. *pragnienie nadmierne, chorobliwe*. 2. *pijanstwo okresowe*. <Gr. poly + dipsa>

†**Polieder**, dra, lm. dry p. **Poliedr**; *wielogran*. Troc. P. jest bryła o więcej angułach, niżli czterech, jako słupe, w pięć, w sześć, siedm gran. Troc.

Polieder, a, lm. y, †**Polieder** *wielościán, przyma, bryła ograniczona wielu płaszczyznami*. <Gr. polyedros>

Poliemja, i, bhm. *krwistość*.

Poliesteja, i, bhm. *uczucie podwójnego podrażnienia, np. uklucia, zamiast pojedynczego, zdrażające ś. w chorobach nerwów i rdzenia*. <Gr. poly + aisthesis>

†**Polifagja**, i, bhm. patol. *wielozerstwo, obżarstwo chorobliwe*. <Gr. poly + fagein>

†**Polifarmacja**, i, bhm. lek. *stosowanie leków przesadne*. <Gr. polys + farmakon>

Polifiletyczny przym. od **Polifiletizm**.

Polifiletysta, y, lm. ści *wy-nawca polifiletizmu*: Spór monofiletystów z polifiletystami. Karł.

Polifiletizm, u, bhm. *teoria wyprowadzająca gatunki jestestwo organicznych od wielu gatunków pierwotnych*. <Gr. poly + phylē>

Polifoniczny muz. *wielogłosowy*: Muzyka kościelna polifoniczna. <Gr. poly + fōnē>

[**Poligać**, a, ał] *strawić pewien czas na liganiu*. <Po + **Ligać**>

Poligamiczny przym. od **Poligamja**.

Poligamja, i, bhm. *wielozębstwo, związek małżeński jednego mężczyzny z kilku kobietami; istnienie na tej samej roślinie kwiatów obupłciowych*: P. jest przyjęta przez wszystkie ludy rasy czarnej. Jod. <Gr. poly + gamēō>

[**Poliganie**, a, bhm.] *czynność cz. Poligać*. **Poligienista**, y, lm. ści *ten, co utrzymuje, że ludzie pochodzą od kilku par odrębnych*. <Gr. poly + génos>

Poligienistowski przym. od **Poligienista**: Poligienistowskie pojęcie o pochodzeniu ludzi.

Poliglota, y I. lm. y ż. = a) *biblia w wielu językach*. b) (u księgarzy) *każda książka w wielu językach drukowana*. 2. lm. *owie m. człowiek, władający wieloma językami*. <Gr. poly + glōtta>

Poliglotowy przym. od **Poliglota**: *Biblia poliglotowa*. <Od **Poliglota**>

Poliglotyczność, i, bhm. rz. od **Poliglotyczny**; **Poliglotyzm**.

Poliglotyczny przym. od **Poliglotyzm**: *Publikacja ma charakter P.*

Poliglotyzm, u, bhm. p. **Poliglotyczność**: *Publikacja, przeznaczona i dla zagranicy, jak o tym świadczy P. tytułów*. <Od **Poliglota**>

Poligon, u, lm. y I. *wielokąt, wielobok*. 2. woj. *szaniec wieloboczny zamknięty*. P. artyleryjski = *pole ograniczone do ćwiczeń w strzelaniu z dział*. <Gr. polygōnos>

Poligonometrja, i, bhm. *nauka zajmująca ś. szukaniem związków pomiędzy bokami i powierzchnią wielokątów prostokreślnych*: P. sferyczna. <Poligon + -metria>

Poligraf I. a, lm. *owie = a) autor, piszący poligraficznie a. o poligrafji*. b) *ten, co pisze dużo*. 2. u, lm. y *maszynka, poruszająca wiele piór naraz przy pisaniu i tym sposobem przygotowująca kopje pisma jednocześnie z pisaniem*. <Gr. polygrāfos>

Poligraficznie przys. od **Poligraficzny**.

Poligraficzny I. przym. od **Poligraf**: *Kopja poligraficzna*. 2. przym. od **Poligrafja tajemny**, *umówiony, cyfrowany*: *Pismo poligraficzne*. <Od **Poligrafja**>

Poligrafja, i, bhm. *nauka pisania za pomocą tajemnych, umówionych, cyfrowanych znaków i—czytaniu takiego pisma, co bez klucza nie jest możliwe*. 2. lm. e *książka o tej nauce traktująca*. <Gr. poly + grafēia>

Poligran, u, lm. y *wielokąt, wielobok, figura geometryczna ograniczona wieloma bokami*. <Gr. polys + Gran>

Polihalit, u, lm. y min. *minerał z gromady gipsowców, z rzędu siarczanów wodnych, $2CaSO_4 \cdot MgSO_4 \cdot K_2SO_4 + 2H_2O$.* <Gr. polý + háls>

Polihaliowy przym. od Polihalit: Piętro polihalitowe.

Polihistor, a i. lm. owie *uczony posiadający wszechstronne wiadomości z różnych dziedzin wiedzy, zwłaszcza historii i literatury.* 2. *lm. y tytuł dzieła poświęconego tejże dziedzinie nauk.* <Gr. polý + histōr>

Polihistorja, i, blm. *wielkie czytanie, wszechstronne wykształcenie naukowe.* <Gr. polý + historía>

Polihistoryczny przym. od Polihistorja: Nauki ogrom, czytanie polihistoryczne. Krasz.

Polihymnia, i, blm. *muza pieśni lirycznej, wymowy i muzyki.* <Łé. Polyhýmnia, Gr. Polyýmnia>

[Polik, a, lm. i, Połyk] *naszycie na ramionach koszuli: Koszuli na pazuśsze, rękawach i ramionach nie wyszywała mereżeniem i polikami. Jez.* <Ukr. pólík>

Poliklinika, i, lm. i *leczenie chorych na mieście, dokonywane przez studentów pod dozorem profesorów.* <Gr. pólís + klinikós>

Polikliniczny przym. od Poliklinika: Leczenie polikliniczne.

[Poliko, a, lm. a] p. Pole. <Od Pole>

Polikord, u, lm. y, Polichord *instrument wielostrunowy.* <Gr. polý + chordé>

[Polikować, uje, ował] p. Poleczyć. <Po + Likować>

[Polikowanie, a, blm.] czynność cz. Polikować.

Polikraacja, i, blm. *wspólne panowanie wielu.* <Gr. polý + -kráteia>

Polikraz, u, lm. y min. *tytano-niobian rombowy.* <Gr. polý + krásis>

Polikwidować, uje, ował i. *polićzyć, podać w rachunku: P. sobie straty, koszta. 2. zlikwidować jedno po drugim, pospłacać: Trzeba kogoś wziąć, aby ś. dobrze rozpatrzył, długi P., potrzeby ograniczyć. Krasz.* <Po + Likwidować>

Polikwidowanie, a, blm., czynność cz. Polikwidować.

Polilogja, i, blm. *rozmowa wielu osób, gwar, glosy wielu ludzi: Znow monolog zastępuje P. okropna. Krasz.* <Gr. polý + logia>

Poliment, u, lm. y malar. *grunt wodny złoty w mieszcach, które mają być pozłoczone.* <Łé. polimen>

Polimerja, i, blm. *chem. własność pewnych związków, że ich cząsteczki skupiają ś. po kilka w jedną nową cząsteczkę — cyjan, NC, — trójcyjan, N₃, C₃; amylen, C₅H₁₀ — dwuamilen C₁₀H₂₀, trójamilen, C₁₅H₃₀.* <Gr. polyméreia>

Polimeryczny przym. od Polimerja: Ciała polimeryczne = ciała złożone z odmiennych pierwiastków chemicznych, podobne atoli ilością składowych atomów. <Od Polimerja>

Polimeryzm, u, blm. *potworność polegająca na zbyt wielkiej liczbie jakich członków ciała.* <Od Polimerja>

Polimeryzować się, uje ś., ował ś. *ulegać polimerji: W wysokiej temperaturze acetylen polimeryzuje ś. i daje benzol.* <Od Polimerja>

Polimeryzowanie się, a ś., blm., czynność cz. Polimeryzować ś.

1. **[Polimić, i, il, Połemić]** *pokleić.* <Po + *Limić, od Nm. leimen>

2. **[Polimić, i, il, Połemić]** *powykręcać piszczałki.*

[Polimienie, a, blm.] czynność cz. Polimić.

Polimignit, u, lm. y min. *krzemocyrcjonjan czarany, romboedryczny.*

Polimorfizm, u, blm. Polimorfja i. a. *Alotropja wielokształtność, zjawisko polegające na tym, że jeden i ten sam utwór, związek chemiczny, roślina, zwierzę może istnieć w kilku różnych, ale zawsze stałych, jemu tylko właściwych formach. 2. apt. własność jednakożego rodzaju ciał złożonych z jednego i tego samego pierwiastku — rozmaitego zachowywania ś. chemicznie.* <Gr. polý + morfē>

Polimorfja, i, blm. p. Polimorfizm.

Polinieć, eje, ał, Poleniec, Polenić ś. *wylinieć kolejno, jeden po drugim, obleże z włosów, skóry, pierza.* <Po + Linieć>

Polinienie, a, blm., czynność cz. Polinieć.

Polinjować, uje, ował co = pokryć co linjami, zalinjować; skończyć linjować: P. papier, kajet. <Po + Linjować>

Polinjowanie, a, blm., czynność cz. Polinjować.

Polinom, u, lm. y wielomian, ilość złożona z kilku ilości połączonych znakami więcej i mniej. <Gr. polý + ónoma>

[Polinoz, a, lm. y] p. Polonez. <Z Polonez>

Polip, a, lm. y i. zool. *zwierzę rurkowate symetryjnie promienistej bez jamy ciała wyróżnionej od przewodu pokarmowego: Od dziada pradziada siedzą na tym samym ustroju, jak P. na swoim polipiaku. Przen.: Miasto, przerastając w olbrzyma, staje ś. polipem. Krasz. 2. a. !Mnogonóg, †Ukleja patol. nowotwór osadzony na szypułce, zwykle nie złośliwy: P. kosmaty. P. łożyskowy. P. maciecy, odbyticy, pęcherza. P. nosa (polypus nasi) = nowotwór w nozdrzach, in. × k r a k a c i e a, †wielonóg nosowy. <Łé. polypus, z Gr. polý + potis>*

Polipatryjota, y, lm. ei ir. *człowiek patryjotycznie usposobiony względem wielu krajów.* <Gr. polý + Patryjota>

Polipatryjotyzm, u, blm. *patryjotyzm względem wielu krajów: Arystokracja z politowaniem patrzy na monopatryjotów, P. u niej dozwolony. Krasz.* <Gr. polý + Patryjotyzm>

Polipiak, a, lm. i p. Polipnik. <Od Polip>

Polipień, pnia, lm. pnie p. Polipnik. <Od Polip>

Polipnik, a, lm. i, Polipiak, Polipień zool. (polyparium) *ogół połączonych z sobą polipów, powstałych z pojedynczego pierwotnego osobnika, przytwierdzonego do przedmiotów podwodnych w postaci skały podwodnej.* <Od *Polipny, od Polip>

Polipniowy przym. od Polipień: P. polipniowy (= pień polipnika).

Polipomедуza, y, lm. y *żyjątko morskie, które ma początkowo postać polipa, w stanie dojrzałym zaś występuje jako meduza.* <Polip + Meduza>

Polipowatość, i, blm. i. rz. od Polipowaty. 2. patol. mnogość polipów na błonie śluzowej: P. jelita (enteritis polyposa). P. maciecy (endometritis polyposa).

Polipowaty i. do polipa podobny (polyposus). 2. na polipa cierpiący. 3. polipami pokryty. <Od Polip>

Polipowy przym. od Polip: Pień P.

Polipytyk, a, lm. i obraz o wielu skrzyżkach z obrazami, zamykających ś. jak tryptyk: Obrazy z tryptyków i polipytyków z kościołów krakowskich. <Gr. polý + ptýx, ptychós>

Polisa, y, lm. y, [Polica] *dowód asekuracyjnyjny towarzystwa ubezpieczeń.* <Fr. police>

Polisferyt, u, lm. y min. *piromorfyt brumny zawierający wapno.*

Poliskop, u, lm. y szkło o wielu ścianach, przedstawiące jeden przedmiot w licznych odbiciach. <Gr. polý + skopéō>

× **Polison, a, lm. y 1. ulicznik, łobuz, urwis, lampart, hultaj, swawolnik, zbytnik. 2. krenolina, turniura:** Nie używały żadnych ulepszeń co do postawy i okrągłości kształtów, znanych niegdyś pod nazwą krenoliny, obecnie turniury, a co w owych czasach zwano jeszcze polisonami. Byk. Nie znano polisonów, spódnice krochmalonych i t. p. dzisiejszych niezliczonych pomocników do podniesienia wdzięków. Byk. <Fr. polisson>

× **Polisonerja, i, bfm. łobuzerja, swawola wszeźteczna.** <Fr. polissonnerie>

Polisowy przym. od Polisa: Warunki polisowe. <Od Polisa>

Polispast, a, lm. y blok złożony, służący do podnoszenia wielkich ciężarów.

Polistować, uje, ował spędzić pewien czas na listowaniu. <Po + Listować>

Polistowanie, a, bfm., czynność cz. Polistować. Polistrzał, u, lm. y bot. (beloperona) roś. z rodziny rozdzięłcowatych.

Polistować, uje, ował poobijać, poopatrywać listwami. <Po + Listować>

Polistowanie, a, bfm., czynność cz. Polistować.

1. Polisty obfity w pola, pełen pól; równy, płaski: Oczyszcili nowe swoje siedlisko i w P. a żyzny kraj zamienili. Nar. Wszystkie ziemia galijska jest polista i równa. Urząd. Nasz Anzelm nazywa ten kraj (Gallieje) polistym. Hoł. <Od Pole>

2. Polisty odznaczający ś. dużemi, sutemi polami: To mi mignął rękaw jej kontusza, to niebieska polista sukienka, to oczu dwoje. Kaczk. <Od Poła>

Polisyndeton nieod. nagromadzenie spójników w danym miejscu mowy (np.: Jest i dobra, i piękna, i młoda, i bogata, i wykształcona). <Gr. polý + syndéō>

× **Poliszec, eje, ał (o wielu) stać ś. lichemi kolejno, pomarnieć.** <Po + Liszec>

× **Poliszenie, a, bfm. 1. czynność cz. Poliszec. 2. czynność cz. Poliszec.**

[Poliszko, a, lm. a] p. Pole. <Od Pole>

[Poliszuk, a, lm. i] p. Polesianin: A to wszystko odnosi ś. do rodów leśnych, które według rodzaju i wielkości lasów są: Poliszukami, Podlasiakami, Lisowiakami, Borońcami zwani. Pol.

× **Poliszyc, y, ył lichym uczynić, obniżyć wartość, poniżyć, upośledzić:** Adwersarze mówią, że chrześcijanie nadto degradują rozum, niezdolnym go czyniąc i do odkrycia i do prawd najwyższych poznania, tak dalece, że przez chrześcijan tak poliszony rozum od zwierzęcego mało różny będzie. Kon. St. <Po + Liszyc>

Poliszynel, a, lm. e charakterystycznie - komiczna postać farsy ludowej; marjonetka z garbem z przodu i z tyłu, pajac. <Fr. polichinelle>

[Polisnik, a, lm. i] p. Poleśnik.

[Polita, y, bfm.] **politowanie, litosć, przebaczenie:** Kto miecz trzyma, polity nie ma. <Z Politowanie>

× **Polita, y, bfm. ogląda, polor, cywilizacja, uobyczajenie, kultura.** Śl. wil. <? Z Polityka>

Politechniczny przym. od Politechnika: Szkoła politechniczna. Instytut P. Towarzystwo politechniczne. <Od Politechnika>

Politechnik, a, lm. cy student politechniki; ten, co ukończył politechnikę. <Od Politechnika>

Politechnika, i 1. bfm. ogół wyższych nauk, wiadomości potrzebnych w sztukach, przemyśle i rolnictwie i t. p. 2. lm. i wyższa szkoła techniczna, szkoła politechniczna, instytut P.: P. lwowska. <Gr. polý + technikós>

Politeista, y, lm. śoi, × Politeusz wynawca politeizmu, wielobóstwa, wielu bogów uznający, × wielobożnik, × wielobożeńczyk. <Gr. polýtheos>

Politeistka, i, lm. i forma ż. od Politeista.

Politeistycznie przym. od Politeistyczny.

Politeistyczny przym. od Politeista, wielobożny, × wielobożeński, × wielobożniczy. <Od Politeista>

Politeizm, u, bfm. wiara w wielu bogów, wielobóstwo, × wielobożeńskość, × wielobożność, × wielobożnictwo: Za dni Cezara świat starożytny był doszedł w filozofji do zupełnego obalenia zasad politeizmu. Krasin. <Gr. polýs + theós>

[Politeka, i, bfm.] **1. p. Polityka. 2. wstążka we włosach.** <Z Polityka>

× **Politeusz, a, lm. e p. Politeista.** <Gr. polýtheos>

Politografować, uje, ował 1. spędzić pewien czas na litografowaniu. 2. wylitografować jedno po drugim. <Po + Litografować>

Politografowanie, a, bfm., czynność cz. Politografować.

Politować, uje, ował tylko w wyrażeniu: Boże polituj! — żal ś. Boże, pożal ś. Boże. <Po + Litować>

Politować się, uje ś., ował ś., † Polutować ś. nad kim, nad czym, [czego] 1. powziąć litosć dla kogo, dla czego, ulitować ś., uzalić ś.: [Boże ś. polituj wianka zielonego]. **2. potrwać pewną chwilę w uczuciu litosći.** <Po + Litować ś.>

Politowanie, a, bfm. † Polutowanie, [Politunek] litosć, miłosierdzie, zmiłowanie, współczucie: Prosił, aby nad nim słuszne miał P. Troc. Grzeszy nie dla zysku, jeno z politowania nad ludzką biedą. Sienk. <Od Politować>

Politowanie się, a ś., bfm., czynność cz. Politować ś.

[Politunek, nku, bfm.] p. Politowanie: Dość mi tego ludzkiego politunku. Reym. <Od Politować>

Politura, y, lm. y, [Kultura] 1. szperlak ze spiryntusem; pokost, werniks: P. dla nadania poloru wyrobom z drzewa. 2. polor, glans, polerunek, połysk od polityry. 3. przen. ogląda, okrzeseanie, polor towarzyski, otarcie ś., obycie towarzyskie: Człowiek z lasu, bez polityry, zgruba ociosany, nie przebieram w słowach.

† **Politura, y, lm. y bibuła, makulatura.** Mur.

Politurować, uje, ował polerować polityrą wyrobę drewniane: Nieboszczka leżała w trumnie politurowanej na złotu. Bał. <Od Politura>

Politurowanie, a, bfm., czynność cz. Politurować.

† **Politycki p. Polityczny:** Zwierciadło roczne na trzy części podzielone: pierwsza na czas kościelny i P. W wielkie mię zawody polityckie zawiodło to piórko; przyjdzie go nie ukazować temu światu. Szymon.

Politycyzm, u, bfm. zajmowanie ś. namiętne polityką, politykowanie przesadne: Niemasz nadziei, żeby go z tej manji politycyzmu wywieś. L. Od sejmików aż do sejmu P. w Polsce panuje; jest to coś nakształt febry perjodycznej. Kras. <Od Polityka>

Politycznie przys. od **Polityczny**.
Politycznieć, eje, ał stawac *ś. politycznym, polityczniejszym, grzeczniejszym, delikatnieć*. L. <Od Polityczny >

Polityczniejszy p. **Polityczny**: Poseł drugi P. był od tamtego. Auszp. Polityczniejsza niesprawiedliwość. Zachar.

Politycznienie, a, blm., czynność cz. **Politycznieć**.

[**Polityczność**, i, blm.] p. **Polityka**. <Od Polityczny >

Polityczny I. a. †**Politycki** przym. od **Polityka**, *dotyczący ustroju państwowego*: Prawo polityczne, publiczne, powszechne zawiera prawa, podług których miasto, prowincja, lub naród jaki jest rządony. Skrzet. (= *państwowe*). Na tym gruncie polityczne rządy są założone. Troc. Prawo polityczne zamyka formę rządu, stanów w narodzie, prerogatywy, opisy handłów, obrad publicznych, religiję etc. Ostr. Przystępstwo polityczne. Wypadki, sprawy polityczne. Wiadomości polityczne. Związek P. Stowarzyszenie polityczne. Dziennik P. Geografia polityczna jest opisane różnych rodzajów panowania na ziemi. Wyrw. Geometria polityczna - *taki podział kraju na okręgi wyborcze, żeby większość posłów wybranych sprzyjała rządowi*. Ekonomia polityczna (= *nauka gospodarstwa krajowego*). Równowaga polityczna = *stosunek państw, rządów, zapobiegający nadmiernej przewadze jednego państwa na niekorzyść samodzielnosci drugiego*. Są pewne, nieuniknione powody, częścią klimatyczne, częścią polityczno-administracyjne. Nagan. Udzielanie pożyczek zgoda nie jest sprawą prywatną, lecz polityczno-ekonomiczną. Komisja żądała statystycznych i polityczno-handlowych wiadomości z zagranicy. T. K. Sprawy polityczno-karne. Kraus. August 11 pozostawił Karolowi XII zupełną swobodę dalszej polityczno-militarnej akcji. Kraus. Przewaga polityczno-militarna umożliwiała Niemcom traktowanie bezwzględne swoich sprzymierzeńców. To dzieło stanowi poważną monografią z dziedziny polityczno-naukowej. Oczap. Dopiero w końcu wieku zaprzęskiego ustalił *ś. polityczno-prawny* prawidłowy stosunek władców do podwładnych. Związek polityczno-religijny. Wiadomości te odsłaniają obraz całkowity najdrobniejszych spraw polityczno-skarbowych. Paw. Przystępca polityczno-społeczny. Rozwijał działalność polityczno-społeczną. Gaw. Człowiek takich pojęć polityczno-społecznych nie może budzić zaufania. Komitety wyborcze wyżej cenią przekonania polityczno-społeczne w kandydatach na sędziów. Oczap. Uśmierzenie polityczno-wojennych niepokojów. Jeż. Bohater nasz początek polityczno-wojennej kariery swojej zaznaczył pod Batohem. Jeż. Czynniki polityczno-wojskowy. 2. i st. w. **Polityczniejszy** = a) *roztropny, zręczny, ostrożny, ogledny, dyplomatyyczny*: Postępowanie jego wobec obu stron było polityczne. 3. *grzeczny, delikatny, elegancki, uprzejmy, gładki*. 4. fil.: Indywidualizm P., p. **Indywidualizm**. <Od Polityka >

Polityk, a, lm. *cy* I. *człowiek biegły w polityce, znający ś. na rządach kraju, zdolny do rządzenia państwem; mąż stanu, dyplomata*: P. wielki, głęboki, zręczny, wytrawny. P. to subtelny, wielki. Troc. Politycy, statystowie z małych rzeczy często najważniejsze wnioski czynią. Bals. 2. *człowiek udający polityka, lubiący politykować*: Na Florjańskiej u Szmida ulicy, gdzie uczęszczają

nasi politycy. Pot. 3. *człowiek skryty, przebiegły, układny, ostrożny, ogledny, machjawieli*: Nie powie, co myśli, to P.! 4. *człowiek uložony, grzeczny, delikatny, gładki*: P. jest to zwierzę rozumne o dwóch nogach, tak służące Bogu, aby djabła nie rozgniewało. L. Politykiem ten, kto szalbiarzem jest i niewdzięcznikiem. Jabł. 5. [P.]: Polityki, hunewoty te! (wymyślanie). <Łć. politicus >

Polityka, i, blm. I. *sztuka rządzenia państwem, utrzymania i wyzyskiwania stosunków z obcemi państwami*: Przeciw dobrej polityce z ludem postępujemy. Leszcz. (= *przeciw rozsądkowi, roztropności*). Dobra, zręczna, głęboka, przezorna P. Zła, fałszywa, niebezpieczna P. 2. *nauka, wiadomości dotyczące ś. taktyki polityki*: P., nauka, jak Rzpłtą rządzić i zachować w całe. Petr. P., nauka poznawania spraw i potrzeb państw; abo roztropność podająca rządzącym środki do wykonania zamysłów przedsięwziętych. Wyrw. Pisać o polityce. Nie polityki nie rozumie. P. uczy subtelności w traktowaniu z ludźmi. Lubom. P. czyli nauka rządzenia ludźmi w społeczności zostającami. 3. *zasada, system, taktyka, plan postępowania osób rządzących w kraju*: P. dobra, zręczna, głęboka, przezorna a. P. zła, fałszywa, niebezpieczna. Wehodzi to w zakres jego polityki. Przen.: *zasada, sposób, plan, system postępowania czyjegokolwiek*: Szkodzić komu przez subtelne postępy jest wielkim obrotem i głęboką polityką. L. To mi P., kiedy ja i sam czynię, co z moją jest wygodą, i gościom w tym wolność zostawuję. Boh. 4. a. **Polityzm politykowanie, wybiegi polityczne, machjawielizm, dyplomacja, dworność, sztuczność w postępowaniu, poler**: P. jest ucieczką słabych a wybiegiem złośliwych. Stasz. Z kim sprzymierzona obłuda, niedościgłe wyrabia polityki. L. P. nie jest występkiem, ale szczerze zbyteczna wada bywa częstokroć. L. 5. *ogół wypadków, interesów, spraw politycznych*: Rozmować, rozprawić o polityce. Co tam słychać z polityki? Zajmować *ś.*, interesować *ś.* polityką. 6. a. **Polityczność**, [Poletyka, Polifeka] *grzeczność, układność, delikatność, etykieta, obyczajność, poler, dobre manjery*: Taka to grzeczność tego grubijana! pfe! nie umie polityki. L. Poszedł grzech w politykę, w grubijaństwo enota, w zbytek potrzeb, z męstwa stała ś. pieszczota. Pot. Przez frantowską politykę złą intencją zdołają. Leszcz. [Pańska P. Dziękujemy za politykę. Prosiemy o politykę. Prosim państwa z polityką. Co robis polityke tako! (na chłopca, który wypuścił gazy z siebie)]. 7. [P.] *dar, upominek*. <Łć. politica (ars) >

Politykier, a, lm. *rzy, pog. polityk samowważczy, działacz polityczny*: Ludność kraju ukarała politykierów, którzy zawiedli ich pokładane w nich nadzieje. <Nm. Politiker >

Politykoman, a, lm. i a. *owie człowiek mający manję politykowania, zajmujący ś. namiętnie polityką*: Po wojnie stronnictwa oba zasiadły obok w senacie i kongresie i przekształcały ś. zwolna na kliki politykomanów. <Od Politykomanja >

Politykomanja, i, blm. *manja zajmowania ś. polityką*. <Polityka + Manja >

Politykomanka, i, lm. i forma ż. od **Politykoman**. <Od Politykoman >

Politykować, uje, ował I. *mówić, rozprawić, dysputować o polityce, rozwozić ś. o niej, nudzić*: Słyszałem kwestarza głęboko politykującego. L. W owej porze kobiety w Polsce politykowały w najlepsze. Puł. Zbierają ś. w naszym salonie

prawie wszyscy panowie delegaci, i wtedy na zabój ś. politykuje. Rog. 2. z kim = być na stopie etykiety; udawać dla spokoju, przyzwyczajenia a. dobrego tonu; grzecznością, dobremi manierami nadrabiać, będąc dla kogo niechętnym a. obajętnym: Politykują ze sobą = są ze sobą na stopie polityki. <Od Polityka>

Politykowanie, a, blm., czynność cz. **Politykować**.

Politykowiec, a, lm. e, **Politykowiec** działacz polityczny, polityk: Korespondent doświadczył nieprzychylności ze strony bułgarskich polityków i politykowieców dla swoich niesympatycznych celów. <Od Polityk>

Politykowiec, wca, lm. wcy p. **Politykowiec**: Żadnym ze strajków nie opiekowali ś. politykowiec tej miary, co p. Clémenceau.

Politypja, i, blm. l. wykonywanie wielu odbitek drukowanych. 2. druk ozdób, np. winiet. <Gr. polý + týpos>

× **Polityzm**, u, lm. y l. grzeczność, komplement, duser: Otóż te polityzmy, te grzeczności wasze! Zabł. 2. p. **Polityka**. Słów. <Fr. politesse>

! **Polijaria**, i, blm. patol. nadmierne wydzielanie moczu, moczenie chorobliwe. <Gr. polý + uréō>

[**Poliwa**, y, lm. y] p. **Polewa**.

[**Poliwanka**, i, lm. i] l. p. **Polewanka**. 2. p. **Polewanica**.

[**Poliwka**, i, lm. i] p. **Polewka**.

† **Polizacz**, a, lm. e polizujący, liżący: P. misiek, talerzów. Kn. P., wyraz wszeteczny. Bobr. <Od Polizać>

Polizać, że, zał l. a. jednot. **Poliznąć**, nied. **Polizywać**, † **Polizować**. 2. czego = pociągnąć po czym językiem; liżąc, zjeść nieco, skosztować; liżnąć czego: Pies widać chory: tylko polizał jedzenia. Choćby łeb Salomona niebo komu dało, musi łapy P., gdy ma w trzosię mało. Tremb. (- obajść ś. smakiem). Przen.: P. nauki = coś z niej zachwyć. 3. pobbliżować, polizywać, powylizywać: Już na wszystkich obrazach polizał pokosty. Nar. (o liziobrazku). <Po + Lizać>

Polizanie, a, blm., czynność cz. **Polizać**.

[**Polizina**, y, lm. y] m. człowiek przepadający za przysmakami, łakotniś, smakosz. Zdr. [Polizinka]. <Od Polizać>

[**Polizinka**, i, lm. i] l. p. **Polizina**. 2. w lm. przysmaki, łakocie. <Od Polizina>

Poliznąć, żnie, znał p. **Polizać**. ||

[**Polizon**, u, lm. y] p. **Polonez**. <Zam. Polonez>

† **Polizować**, uje, ował p. **Polizać**: P. miski, talerze. Bobr.

Polizowanie, a, blm., czynność cz. **Polizować**.

Polizówka, i, lm. l. coś do polizania, reszka: Przynoszę mój chleb, co go nie dojem przy obiedzie, a czasem i jaką polizówkę. Krasz. To szatanowi świeczka, a duszy ledwie P. Krasz. <Od Polizować>

Polizuchować się, uje ś., ował ś. ucz. poskarżyć ś. na koleże, podlizując ś. <Po + Lizuchować ś.>

Polizuchowanie się, a ś., blm., czynność cz. **Polizuchować ś.**

Polizywać, uje, ywał liżać raz po raz, liżać po trosze: Zagląda do maśliniczki, polizuje. <Po + Lizywać, od Lizać>

Polizywanie, a, blm., czynność cz. **Polizywać**.

Poliznięcie, a, blm., czynność cz. **Poliznąć**.

Polja, i, lm. e bot. = **Borześląd**.

Poljander, dra, lm. dry?: Stare kości przez liłość spalić będzie potrzeba i kędyś w kącie poljandra porzucić. Krasz.

Poljantografja, i, blm. rozmnażanie rysunków przez odbitki.

Poljarchja, i, blm. ustrój państwowy, w którym rządzi wielu. <Gr. polyarchia>

Poljorama, y, lm. y = p. **Pleorama**.

Polka, i, lm. i, [**Pelaczka**] l. forma ż. od **Polak**: O, matko Polko! źle ś. syn twój bawił Mick. 2. rodzaj tańca polskiego: P. mazurka. 3. [P.] = a) owca prosta, polska, krajowa z grubą wełną, dwa razy do roku strzyżona. b) Strzyże włosy na polkę = podgalać je. c) woj.: Komiśna P. = capstrzyk wieczorny na trąbce. Zdr. **Polezka**. <Od Polak>

Polkować, uje, ował tańczyć polkę: Była piękną, wesołą i na zabój walcowała i polkowała z pensjonarkami. Chm. <Od Polka>

Polkowanie, a, blm., czynność cz. **Polkować**.

Pollenin, u, blm. chem. celuloza pyłku kwiatowego. <?>

× **Polmiernictwo**, a, blm. = **Planimetrja**. <Pole + Miernictwo>

[**Polniak**, a, lm. i] drzewo oddzielnie stojące; sosna. <Od Polny>

[**Polnie**, a, lm. a] p. **Południe**.

Polnik, a l. lm. cy członek chrześcijańskiej sekty Polników a. Górników a. Montanistów. 2. lm. ia) × P. min. = **Feldspat**. b) zool. p. **Nornica**. <Od Polny>

× **Polno** przys. swobodnie jak w polu: W duszy było mi P. i szeroko, wolno. Pol. <Od Polny>

[**Polnowalne**, ego, blm. zwyczaj kwestowania lnu, praktykowany przez Żydówki, kiedy ś. im dziecko urodzi. <Po + Lnowalne>

Polny l. a. **Polowy**, [Polski], † **Polski** przym. od **Pole**: a) od pola = roli, nieogrodowy, niedomowy, dziki, leśny: Polne urodzaje. Troc. Zaszance polne. Troc. Kwiaty polne. Rozmaryn P. a. dziki. Syr. Mysz polna. Polna myszka siedzi sobie i ząbkami serek skrobie. Kon. Dałeś w moe jego (człowieka) wszystkie bydlą polne, dałeś i lesne zwierzęta swawolne. Kochan. Ziele polne, nieogrodowe, dzikie. Troc. Brukować zwyczajnym kamieniem polnym. (Patrz niż. bot.). b) mieszający w polu, koczujący: Lepiej polnych Tataców dawny zwyczaj niesie, u których każdy swój dom wozi na kolesie. Kochan. e) od pola bitwy: P. a. polowy regiment (w przeciwieństwie do gwardji). Gemb. Hetmanów polnych powinnością było dawniej granic od nieprzyjaciela pilnować, a osobliwie od Tatarów i Moskali; stąd hetmanami granicznymi nazywali ś. Skrzet. Pisarz, kapitan, cyrulik P. Troc. Artylerja polna (= polowa). Buława polna (= urząd hetmana polnego). Armaty od czterofuntowej kalibry zowią ś. regimentowemi a. polnemi. Papr. Fortyfikacja polna, sztuka umacniania na jaki czas tylko miejsca jakiegokolwiek, jako to: obozu, ciałnin. Łs. Turek, ufając polnemu bojowi, municji rzadko waruje. Grab. P. Państwa insze, acz bojem potężne, ale insze jedno wodnym na morzu, insze, acz też polnym, ale więcej ludem pieszym. Grab. P. 2. [Wdowa polna] = dziewczyna, która straciła dziewictwo. 3. Gęś polna = nietuczona. 4. [Piosnki polne] = piosnki świeckie, światowe. 5. bot.: Anyż P., × Hanyż P. p. Karolek. Brzoskiew polna p. **Brzoskiew**. Bylica polna p. **Bylica**. Fijołek P. p. **Fijołek**.

× Gałgan P. p. Cibora. [Gorzeyca polna] p. Gorzycza. Jedwab P. p. Kanianka. Kapusta polna p. Kapusta. Kmin, Kminek P. p. Karolek. Kocanka polna p. Kocanka. Koniczyna polna p. Koniczyna. Kosmatek P. p. Kosmatek. Kościeniec P. p. Kościeniec. × Koziorożec i × Koziorożnik P. p. Lucerna. [Królki polne] jakas roślina. Łuk P. wielki p. Hjacynth. Mak P. p. Mak. [Miętka polna] p. Miętka. Miodunka polna p. Holubiejnik. Nicennica polna a. Kocanka polna p. Nicennica. Ostróżka polna p. Ostróżka. Paproc polna p. Podejrzon. Piwonja polna p. Kozigryz. Róża polna p. Róża. Ruta polna p. Dymnica. Skrzyp P., kładziółka. Szafran P. p. Krokosz. Żer P. a. Żyr P. a. Mak P. p. Mak. 6. fl.: Linka polna a. półka = lina, którą statki do góry holują. 7. min.: Spat P. p. Feldspat. 8. myśl.: Kot P. p. Zajac. 9. zool.: Gęś polna p. Gęś. Konik P. p. Konik. Świerszcz P. p. Świerszcz. <Od Pole>

Polo nieod. gra, której uczestnicy, podzieleni na dwie partie, jeżdżą konno i podbijają piłkę drążkami odpowiednio zakończonemi, starając się zapędzić ją do słupa swojej partji: Najmodniejszą grą wytworniejszego towarzystwa paryskiego jest znana P., przeniesiona z Indji do Europy. P. na bicyklach. <?>

[Polochać się, a ś., ał ś.] (o świniach) zaspokoić swój popęd płciowy. <Po + Lochać ś.>

[Polochanie się, a ś., blm.] czynność cz. Polochać ś.

Polochować, uje, ował powydrażać, poźłobkować; podziurawić. <Po + Lochować>

Polochowanie, a, blm., czynność cz. Polochować.

× Polodnić, i, il lodem powlec. Sł. wil. <Po + *Lodnić, od Lodny>

× Polodnienie, a, blm., czynność cz. Polodnić.

Polodnikowy który nastąpił po epoce lodników, lodowców: Epoka polodnikowa. <Po + *Lodnikowy, od Lodnik>

Polodowiec, wca, lm. wce zwierz wszelki żyjący po epoce lodowej. <Od Polodowy>

Polodowy geol. który nastąpił po epoce lodowej: Okres P. <Po + Lodowy>

Polografja, i, blm. opisanie astronomiczne nieba. <Gr. pólōs + grafia>

+ Polok, a, lm. i obzartuch, wszetecznik. Tuch.

Polokajować, uje, ował spędzić pewien czas na lokajowaniu, побыć lokajem. <Po + Lokajować>

Polokajowanie, a, blm., czynność cz. Polokajować.

Polokować, uje, ował ulokować jedno po drugim, poumieszczać. <Po + Lokować>

Polokowanie, a, blm., czynność cz. Polokować.

× Poloformny pole łamiący, orzący: P. wól. Otw. Pług P. Sł. wil. <Pole + Łomny>

× Poloformny polny, leśny: Poloformni faunowie. Otw. <Pole + Łomny>

[Polomez, a, lm. y] p. Polonez. <Z Polonez>

× Polomierca, y, lm. y mierzący pole, miernik, mierniczy, geometra, × ziemiomiar, × ziemiomierca, × ziemiomiernik. L. <Pole + Mierca>

Polomierczy przym. od Polomierca, mierniczy, geometryczny. <Od Polomierca>

Polomierstwo, a, blm. nauka mierzenia pól, ziemiomierstwo. <Pole + *Mierstwo, M(IAR)>

Polon, u, blm., min. nieokreślony bliżej pierwiastek znaleziony w uraniu. <Od Łć. Polonia>

Polonez, a, lm. y, [Polinoz, Polomez, Polezon, Taniec polski, Polski, Wolny, Wielki, Pieszcy, Cho-

dzony, Okragły] 1. taniec narodowy polski w 6/8 taktu, polegający na poważnym pochodzie szeregu par wykonujących różne zwroty pod przewodnictwem jednej pary i „odbijaniu“ tancerek przez tancerzy: Poloneza czas zacząć. Mick. 2. muzyka do tego tańca: Polonezy Ogińskiego, Kurpińskiego. P. Chopina, Moniuszki. 3. [P.] galopada. <Fr. polonaise>

Poloneza, y, lm. y rodzaj sukni damskiej z niewcinanym stanikiem. Zdr. Polonezka. <Fr. polonaise>

Polonezka, i, lm. i p. Poloneza. Polonezowy przym. od Polonez: Wodzirejem polonezowym był zwykle sam gospodarz.

[Polonik, a, lm. i] garnek do mleka, dzieża.

Polonizacja, i, blm. p. Polonizowanie: Na kresach przezwisko nabierało znaczenia przydomku, a imię rodowe ulegało a. zmianie zupełnej, a pewnego rodzaju polonizacji. Rol.

Polonizacyjny przym. od Polonizacja: Fundusz na wzmocnienie żywiołu niemieckiego wobec usiłowań polonizacyjnych. Dla komisji tej właściwszym byłoby miano komisji polonizacyjnej, niżeli kolonizacyjnej. Donim. <Od Polonizacja>

Polonizator, a, lm. owie a. rzy ten, co polonizuje.

Polonizatorka, i, lm. i forma ż. od Polonizator.

Polonizatorski przym. od Polonizator: Dążenia polonizatorskie. <Od Polonizator>

Polonizm, u, lm. y i. wyraz lub zwrot mowy właściwy wyłącznie tylko językowi polskiemu. 2. × P. właściwość ducha, obyczaju, cechująca wyłącznie tylko Polaków.

Polonizować, uje, ował przerabiac na sposób polski, polszczyć, spolszczać. P. ś. przybierac charakter polski, stawac ś. polskim, polszczyć ś.

Polonizowanie, a, blm., czynność cz. Polonizować.

Polonizowanie się, a ś., blm., czynność cz. Polonizować ś.

Polonja, i, blm. i. nazwa Polski z łacińska. 2. zb. Polacy na obczyźnie, kółko, towarzystwo polskie poza granicami Polski; kolonja polska: Żadnej Polonji komerażującej nie znoszę. Krasin. Do członków Biblijoteki, wiege do Polonji w Rumunji, zakłęcie... W ten dzień archanioł liczy Polonją i odnajduje ją w głębi niejednego nawet serca. 3. Polacy ze wszystkimi właścicielami im przymiotami i wadami. 4. Wysyłka do cesarstwa madapolamu zwanego „P.“ <Łć. Polonia>

Polonofil, a, lm. e przyjaciel Polaków. <Łć. polonus + Gr. filōs>

Polonofilka, i, lm. i forma ż. od Polonofil.

Polonofilski przym. od Polonofil: Plany jego dotykały polityki polonofilskiej cesarza Aleksandra I. Spas. <Od Polonofil>

Polonofilstwo, a, blm. sprzyjanie Polakom. <Od Polonofil.>

Polonofob, a, lm. y zażarty wróg Polaków, polakożerca: Zapowiedział, że zajmie stanowisko pośrednie pomiędzy polonofilami i polonofobami rosyjskimi. T. K. <Łć. polonus + Gr. fōbos>

Polonofobia, i, blm. wstręt do Polaków, niechęć, usposobienie wrogie dla Polaków. <Łć. polonus + Gr. fōbō>

Polonus, a, lm. y prawdziwy Polak, typ Polaka starożytnego pokroju. <Łć. polonus>

Polor, u, lm. y, + Poler, × Polerowność, × Polerunek i. połysk, blask, glans z natury a. z wygładzenia. 2. przen. = a.) grzeczność, delikatność,

elegancja, salonowość; dobre manjery; obyczajność, wytworność obejścia s., wzięcia s., znalezienia s.: Ojcowie nasi mniej mieli poloru, niż my, ale więcej enoty. Kras. Szydząc z świętej poczciwych swych przodków prostoty, za blask częstego poloru zamienili enoty. Kras. b) *ogłada, cywilizacja, kultura, szczeg. powierzchowna*: Od Grecji cały świat P. swój otrzymał. L. (Stefan Czarniecki) poloru marsowego szukał, poręcznikując pod Marcinem Kazanowskim. Syn. Polska wykształciła bładość pierwotną Słowiańszczyzny na P. i kolor zachodni. Krasin. W rodzie książęcym (w Litwie pogańskiej) sromienia s. wszelki P. narodu. Szaj. Mądrość obudwuch, Olgierda i Kiejstuta, łączyła s. z dziwnym polemem obyczajów. Szaj. „Żywot“ Reja ma dla nas może więcej wdzięku przez to, że jest naiwnym dziełem dziecka natury; „Podstoli“ Krasieckiego jest gładzi, sztuczniejszy, znać na nim zagranicę P. autora. Tarn. Młodzi książęta... mieli konwersację i odbierali lekcje poloru. Zer. <Po Polerować>

Polornetować, uje, ował strawić pewien czas na lornetowaniu, popatrzeć przez lornetę. <Po + Lornetować>

Polornetowanie, a, blm., czynność cz. Polornetować.

+ **Polorować, uje, ował** i + **P. s. p. Polerować**: Od rzeczy ugładzonej i polorowanej wszelka rzecz widoma lepiej s. odraza. And. z Kobyl. <Od Polor>

+ **Polorowanie, a, blm., czynność cz. Polorować.**

+ **Polorowanie się, a s., blm., czynność cz. Polorować s.**

Polosować, uje, ował spędzić pewien czas na losowaniu. <Po + Losować>

Polosowanie, a, blm., czynność cz. Polosować.

Polot, u, lm. y 1. *połeczenie, polatywanie, wzlot, wzlatanie, wzbijanie s., bujanie, lot ponad czym; skok, sus*: Prawie jednym polotem stanął w swym domu. L. Ujrzałem orła w polocie. (Rumak) nóg białych polotem błyskawice ciska. Mick. Przen.: P. myśli, wyobraźni, uczucia, ducha = *lotność, lot, wzlot, bujanie, unoszenie s., przebywanie w krajinach, sferach nadziemskich*. Dać zbyt ni P. swej dumie, swym chęciom = *pozwolić wybujać*. P. poetycki. P. gienjuszu. 2. [Poloty, lm.] *zaloty, konkury*: Dopiero chodził, podpijał, tańcował, dopiero szumiął, poloty sprawował. Bartk. 3. [P.] *rzut, rzucik, deszeń rozsiany po tkaninie*: Jedwab z lazurowym polotem. <Po + Lot>

[Polota, y, lm. y] *śnieżek drobny; płatek śniegu*: Trzęsie s. jak P. Zdr. [Polotka]. <Po + *Lota, LOT>

[Polotek, tka, lm. fki] *listek, blaszka*: Ma capekę z polotkami. Dostała, dostała, ale już nie cały (wianek), trzy polotki z niego już ci obleciały. Jeszcze my pójdziem tą drogą kmicęą pomiędzy siół opłotki, czyści, że przez nas gwiazdy aż świecą, a drzący jak polotki. Kon. <Zdr. od Polot>

Polotka, i, lm. i myśl. 1. *kuropatwa młoda, gdy już może fruwać*. 2. Polotki czynić (o kuropatwach) *zrywać s., wzlatać, podlatywać*. Cyg. <Po + Lotka>

Polotnie przys. od Polotny.

Polotność, i, blm. rz. od Polotny.

Polotnożeglowny *szybko żeglujący, lotny, prędko szybujący*: Polotnożeglowne okręty. Ml. <Polotny + Żeglowny>

Polotny przym. od **Polot**: Już wiatr P., ująwszy mię z nizka, płochemi wiośły pod obłoki ciska. L. P. bieg konia. Hul. Przen. *pelen polotu, górnolotny*: Omyła wiek P. i skrycie ucieka. Hul. Styl P. Przen.: *powiewny, lekki, lotny*: A strój jej, taśmą nie wiązany, z polotnych fałdów tors odkrywa i pierś na ciele w pół przegiętym. Wysp. Od smreków pada zbity, potężny cień, od olszyn i brzoź P. i świetlany. Tet. <Od Polot>

[**Polowacz, a, lm. e, Polowiec**] *ten, co poluje, myśliwy, strzelec*: Słuchali także dwaj kumotrowie, towarzysze Samkowi, wielcy polowacze. Tet. E! co tam! nad nas, polowaców, nad nas Tatarów (ród zakopiański) niema i godniejszych. Kasp. <Od Polować>

Polować, uje, ował 1. *hawic s. polem, to jest łowami, odbywać łowy, zajmować s. myślistwem, chodzić na łowy*: Po cudzych lasach P. Troc. Nie wolno na cudzych gruntach P. Dutk. Kto w święto poluje, djabłu usługuje. Wilk. Władysław Jagiełło 1420 r. postanowił, żeby s. nie wazono P. od św. Wojciecha aż do zupełnego sprzętu zbóż ozimych i jarych. Dutk. P. z ogarami, z chartami. P. z sokołem. P. na dziki, zające, jelenie, kuropatwy. Jak i kiedy P. trzeba, i to do reguł myśliwskich należy. Kras. Polowaliśmy wtenczas na Kupiskim błoni. Mick. Przen.: P. jak król Popiel = *nie znać s. na myślistwie*. Myśl.: P. pod pierzem = *P. z sokołem*. P. na kuchnię = *P. bez przestrzegania przepisane go ustawą czasu ochronnego*. Przen.: P. na kogo, na co = *wypatrywać kogo, czego dla siebie; ubiegać s. o kogo, o co, uganiać s. za kim, za czym, czyhać na kogo, na co dla siebie*: P. na bogate wdówki. P. na posagi. Nie widywano go nigdy na dworze polującego na wakanse (wakujące urzędy), które s. zjawiały. Krasz. P. na upatrzonego (= *śledzić, tropić*). Przen.: *Możebym, urozmaicać polowanie, poznać na sąsiedzką spokojność P.?* Krasz. (= *dybać*). Przen.: P. na czym gruncie = *balamucić czyjeż żony*. Przerzekam na twoim nigdy nie P. gruncie. L. 2. przzen. *strzelać bez prochu = łągać, kłamać, zmyślać*. 3. + P. *walczyć w polu, odznaczać s. na polu bitwy, wojować, bić s.*: Sławni Polacy, co tak polowali, o wolność drogą zawždy wojowali. Stryjk. Przen.: *bujac, wzlatac*: Kiedy więzy skuliły ciało, kto s. w ciele zamurował, o! temuby wypadało, by dzielna myślą polował. Was. 4. a. [P. s.] (o bykach, krowach) *objawiać popęd płciowy; zaspokajac popęd płciowy, pobiegać s., pognać s.*: Stadniki mogą pospołu chodzić z krowami i P., kiedy s. im podoba (tak s. zowie czas ich łączenia s.); ale tych krów, po których s. cielęta chować mają, nie należy dopuszczać P., aż w maju. Kluk. (= *zapładniać*). Krowa może zazać P. w trzecim roku. Ład. <Od Pole>

Polowanie, a, lm. a 1. a. [**Polówka**] *czynność cz. Polować; łowy, łowiectwo, myślistwo*: Przez P. rozumie s. ujęcie wszelkim sposobem zwierza dzikiego. Ostr. Jagiełło na polowaniu piszczel goleni złamał. Blaż. Wsiadysz na koń, jedzie na P. Star. Wolne P. każdemu w swej własności. Dutk. Zakazane są w kraju naszym polowania do św. Bartłomieja; więc jak św. Bartłomiej minie, chęć powszechna polować. Kras. Jutrom szwagier sultana i na P. z nim wyjeżdżam. Kras. Do naturalnych nabyć należą: polowanie, rybołówstwo, zdobycz wojenna, skarb, znalezienie... Dutk. P. głośne, to jest z ogarami, czyli par force. P. głuche = *P. bez strzałów*. P. w kotle (kiedy myśliwi otaczają pole i, polując, zbli-

zająć s. ku sobie ze wszech stron). Chłopskie P. = zasiadka. W dawnych wiekach P. należało do praw królewskich, *jus regale*. Dutk. Wszystko to bardzo dobre P. wróży. Mick. Niech pan wstaje, czas na P. Mick. Bezprzykładną w dziejach polowania sztuką uszczułem sześć zajęcy pojedynczą suką. Mick. 2. [P.] *stan byulegca przed zaspokojeniem popędu plicowego*. Zdr. × Polowańko, × Polowiczko.

[Polowanie się, a s., blm.] czynność cz. **Polować** s.

Polowańko, a, lm. a p. Polowanie: Lubisz pan P. Syrok. Czasem z Olesiem na P. (wypadniem). Krasz.

† **Polowe, ego, blm. rodzaj daniny**: Miejscowe, opole, wieinia, P. rodzaj daniny. Wiszn. < Od Polowy >

× **Polowiczko, a, lm. a p. Polowanie**: Niech sobie ninie na P. razem chadzają. Sienk.

Polowiec, wca i. [P.] p. Polowacz. 2. × P. feldspat (minerał). < Od Polowy >

[**Polowik, a, lm. i**] *chłop w południowej części Wołynia*. < Od Polowy >

Polownik, a, lm. cy ten, co poluje w czystym polu z chartami. < Od * Polowny, od Pole >

Polowy, Polny i. a. [Polski], † Polski przym. od **Pole**: Strój P. Troc. Uciechy polowe. Troc. Z pracy polowej lud rzeźwiejszy, niż bywa w mieście. Jabł. To są suknie moje polowe. L. Psy polowe = dobre do pola, myśliwskie. Spat P. = feldspat. Działo polowe. Polowa bitwa. Kluk. Adjutant P. Okopy polowe. Troc. Sąd P. Artylerja polowa. Jak. J. Korpus artylerji zreorganizowano: oprócz wałowej (ciężkiej), utworzono polową (lekką). Rol. 2. zool.: Nornica polowa p. **Nornica**. P., ego, lm. i a) *dozorca robotników w polu*: Ekonom rozkazuje karbowemu i polowym, ci zaś parobkom. Dyg. b) *stróż pilnujący pól zasianych*. c) [P.] *kmieć najstarszy we wsi, w którym dopiero łądzie radny czyli wójt*. < Od Pole >

[**Polówka, i, lm. i**] p. **Polowanie**: Przed wyjściem na polowanie obejrzeć dokładnie nogi pieskom, i jeśli są zapalone, popękanne, to trzeba odłożyć polówkę do lepszego czasu. Koło godziny 11-ej zjeżdża na śniadanie, po którym rozpoczyna s. P. Szt. 2. *gatunek gruszeki*. 3. zool. p. Gęś. < Od Polowy >

Polska, i, blm. ojczyzna Polaków, *Sarmacja*. P. z 1815 r. = *Kongresówka*. Wielka P. a. Wielkopolska (= *obszar nizin od Odry środkowej ponad Wartą, Notecią aż po Wisłę*). Mała P. a. Małopolska (= *obszar między górami na rozgałęzieniach Wisły górnej*). P. jest dwoja: jedna mała, druga wielka. Paszk. W obudwu Polskach. Błaz. Póki P. Polską będzie, imię jego nie zgaśnie. Star. W Polsceze. Falib. W Polsceze ten jest zwyczaj. Troc. W Polsee jak kto chce. Prz. < Od Polski, od Pole >

Polski i. Polakom a. Polsce właściwy, z niemi pozostający w związku, sarmacki, narodowy dla Polaków: Orzeł P. Język P. Strój P. narodowy. Co ma król P., i szlachcie mieć może. Słow. P. zwyczaj. Ecclesiastes, księgi Salomonowe, które polskim wykładem kaznodziejskie mianujemy. Wiet. Pieśni polskie. Literatura, historia polska. Polska Ostrawa (= *leżąca z tej strony granicy Polski, wioska na granicy morawskiej*). W pierwszym dopiero Dytmarze pierwszy ślad polskiego imienia znajdujemy; bądź nam to imię Czechowie od polania chresną wodą nadali, bądź one od Lachów sami sobie włożyliśmy. Nar.

Żyd P. Łan P. Złoty P. (= 30 groszy). Ser P. Teatr P. P. most, niemiecki post. włoskie nabożeństwo, wszystko to błazeństwo. Prz. Czy znasz ty polskie zapusty? Malez. Polskie czasy (= *czas niezależności a. autonomji Polski*). [Młynek P.] p. **Młynek**. Polskie karty (= *nie francuskie*). Po obiedzie karty polskie kładziono. Korz. Karczma polska. Trzynastka polska = *rodzaj pusjansu*. Kucie polskie = *młot podrzutowy zwykły we fryszerkach dawnych, polską metodą prowadzonych*, polak. Polsko-krakowskie bućki z nosami zakrzywionemi do góry. Krasz. Na torach kwestji polsko-ruskiej wytworzyło s. coś w rodzaju złudnej ciszy. Spas. Tylko historjografowie małorośsysey, potwarezo malując dolę chłopu polsko-ukraińskiego, rozsiewać mogą podobne kłamstwa i fałsze. Rol. 2. posp. *katolicki, chrześcijański, nie żydowski*: Sklep P. 3. † P., [P.] p. **Polny**: Bóg udzielał niebo i ziemię i wszelką chroślinę polską pirzwej, niż wyszła na ziemię. B. Sz. (róździkę polną. Leop.). Droga polska (= *przechodząca przez pola, buczna, droga nie bita, nie szosa*). 4. bot. Pieprz P. p. **Kolender**. 5. myśl. Wól P. = tur. Próciz tura, wola polskiego, którego wszystkie ziemne kraje nie mają. Sp. Wyżel P. 6. org.: Klawjatura polska p. **Klawjatura**. 7. ryb.: Przeplawka polska. [P., ego, blm.] rz. p. **Polonez**. **Polskie, ego, blm. rz. język polski, mowa polska, tekst polski**: Przetłumaczyć co na P., † P. Wziąłem przedsię śmieszego a krotofilnego Marcholta gadanie z Salomonem, który przez Jana bakałarza, z Koszycezek, wyłożon jest w polskie z łaciny. Wiet. Przekład z polskiego. **Po polsku, † Polski, † Polskie** przys. *zwyczajem, strojem, językiem polskim*: Ubrany po polsku, w kontuszu. Mówi, rozumie po polsku. Mówię ci po polsku, rozumiesz! (= *wyrażnie*). < Od Pole >

† **Polski** przys. p. **Polski**: Ustawienia praw króla Kazimirowych ze wtórych ksiąg... jest P. popisana. Św. z Woć.

† **Polskie** przys. p. **Polski**.

Polskość, i, blm. rz. od Polski, charakter polski, obyczaje polskie, właściwości życia polskiego, polszczyzna, narodowość polska: Drobna szlachta, liezna w Litwie i na Rusi, była w zabranych prowincjach jądrem polskości. Mor. T. Cudzoziemszczyzna znajdowała hold przesadny i brada górę nad polskością. Łżń. < Od Polski >

[**Polsnąć, nie, ną!**] *poślępnąć kolejno*. < Po † Lsnąć >

Polsnięcie, a, blm., czynność cz. Polsnąć.

Polster, a, lm. y fortep. p. Poduszka. < Nm. Polster >

× **Polstra, y, lm. y poduszka**. Mrong. < Nm. Polster >

[**Polstrować, uje, owa!**] *nabijać, wysycić, wypychać, napychać poduszki, materace*. < Nm. polstern >

[**Polstrowanie, a, blm.**] czynność cz. **Polstrować**.

× **Polszczanin, a, lm. anie mieszkaniec pierwotnej Polski**: Gospodarze pierwotnej Polski Polanie, jak ich za Leszka Białego, Polszczanie, jak ich za Warneńczyka i później zwano. Przystęp ku prawom a ustawieniu ich Polszczanom alibo w Wielkiej Polsee będącym panom. Św. z Woć. < Od Polska >

Polszczyć, eje, at. Polszczyć s. stawac s. polskim, polonizować s. Polszczały niegdys niemieckie miasta w Polsee. Spas. < Od Polski >

Polszczenie, a, btm. 1. czynność cz. **Polszczeć**. 2. czynność cz. **Polszczyć**.

Polszczyć, y, ył *robić polskim, nadawać polską cechę, charakter, polonizować*: P. wyraz = *przekształcać go i wymawiać z polsku* (Roma — Rzym, palpitate — palpitać i t. p.). P. utwór literacki (= *łomaczyć na język polski*). P. ludzi = *polaczyć, polonizować*. P. ś. p. **Polszczeć**: Panowie litewscy już ś. polszczyli, nie ruszyli, jak to było za Jagiełły i Witolda. Bart. <Od Polski>

Polszczyzna, y, btm. 1. p. **Polskość**: Wpadam do Soplicowa, jak w centrum polszczyzny, tam ś. człowiek napije, nadysze ojczyzny. Mick. 2. *język polski, mowa polska*: Skarga Baronjusza roczne dzieje polszczyzną darował. Birk. (= *przełożył na język polski*). Słusznie im przy greczyźnie, słowiańszczyźnie, polszczyźnie i po łacinie umieć. Pim. Pisze, wyraża ś. piękną polszczyzną. Sładów polszczyzny we Wrocławiu mało; niekiedy tylko spotkać ś. można z przekreconym nazwiskiem [polskim na szyldzie. Malin. <Od Polski>

Polśniewać, a, ał *połyskiwać*: Naga ziemia drży pod słońcem, wody stojące na niej trzęsą ś. i raz wraz polśniewają. Żer. <Po + *Lśniewać, od Lśnić>

Polśniewanie, a, btm, czynność cz. **Polśniewać**. [Polter, u, lm. y] p. Porter. <Z Porter> †**Poltynek**, nka, lm. nki *mały pulpit do robót kobiecych*.

× **Polub**, a, lm. y 1. *polubienie, zamilowanie, upodobanie, gust*. 2. p. **Polubieniec**: Same niewierne kobiety stawały przeciwko małżonkom z przywyknienia do nowych polubów. Nar. 3. w lm. *Poluby* = *miłości, amory, romanse*, × *miłaszki*. 4. a. × **Polubnik amator, miłośnik, zwolennik**: P. trunku. <Po + *Lub, LUB>

Polubiać, a, ał 1. *zaczynać lubić, nabierać przekonania, upodobania*. Wor. 2. [P.] p. **Polubić**: Zebys ś. jako królownie przypodobał, żeby cie polubiła. P. ś. *zaczynać ś. lubić nawzajem*. <Po + Lubiać>

Polubianie, a, btm., czynność cz. **Polubiać**. **Polubianie się**, a ś., btm., czynność cz. **Polubiać** ś.

Polubić, i, il, [Polubieć] kogo, co = *powziąć sympatję do kogo, do czego, upodobać sobie kogo, co, przywiązać ś. do niego*: Polubiłem go za jego szczerłość. Polubiła ten kraj. Bądźcie w niej dobroczynni, a wieś polubicie. Fel. A co Francuz wymyśli, to Polak polubi. Mick. On ją bardzo sobie polubił. L. P. ś. 1. *polubić siebie nawzajem, poczuć ku sobie sympatję, podobać ś. sobie*: Polubiły ś. od dawnego czasu, jak siostry. L. 2. [P. ś.] *zakochać ś.*: Com ś. nie mógł P. w tej pięknej dziewczynie. 3. † P. ś. *podobać ś., spodobać ś.*: Nie możemy przeciw temu, co ś. Bogu polubiło, mówić. Leop. Ty jesteś syn mój miły, w tobie mi ś. polubiło. Leop. 4. † P. ś. *komu = przyjąć ś., przypodobać ś.*: Żydowie chcą ś. polubić swym starszym, tam ś. na niego rzucili. Op. <Po + Lubieć>

[**Polubienica**, y, lm. e] forma ż. od **Polubieniec**. <Od Polubieniec>

Polubienie, a, btm., czynność cz. **Polubić**. **Polubienie się**, a s., btm., czynność cz. **Polubić** ś.

× **Polubieniec**, nca, lm. ncy, × **Polubowiec**, × **Polub**, × **Polubnik** *ulubieniec, faworyt, kochanek*,

oblubieniec: O drogi kamieniu niebieskiego polubienca. Wiszn. To są bogów polubienice. Krasz. Nie wybieraj z nich żadnego na polubienca lub zausznika. Wiszn. Oglądał ś. za polubieńcem, przez któregoby króla owładał. Lib. Gdzie Achil porwał w szranki bogów polubienice. Mick. <Od Polubiony>

Polubnia, i, lm. e bot. (michelia) *ros.*

× **Polubnik**, a, lm. cy 1. p. **Polubieniec**. 2. p. **Polub**: P. trunku. L. <Od Polubny>

× **Polubny** p. **Polubowny**. Śl. wil. <Po + Lubny>

† **Polubność**, i, lm. i *skłonność, upodobanie, namiętność, chęć, pożądliwość*: Próznowanie czyni je (młodzieńczyki) skłonne ku nierządnym polubnościom i ku wszelkim niemiernościom. Kwiat. <Od Polubny>

× **Polubowiec**, wca, lm. wcy p. **Polubieniec**: Widział, że mu już nikt nie wierzy, odkąd pojął za żonę krewną jednego możnego bojara, eo był u Olgi polubowcem. Jez.

[**Polubować**, uje, ował] *komu = podobać ś., dogodzić, trafić do gustu*: Jeżeli gościowi eo nie polubuje, to on zaraz, niewyrozumiale, chce wyrzeć swą zemstę za to na śmiertelniku. P. ś. *strawić pewien czas na lubowaniu ś., porozkoszować ś.* <Po + Lubować>

Polubowanie, a, btm., czynność cz. **Polubować**.

Polubownictwo, a, btm. *ugoda polubowna*: Posłowie apostołscy ujrzeni ś. w potrzebie przydać pewien dalszy zaszczyt polubownictwu. Szaj. <Od Polubownik>

Polubownie przys. od **Polubowny**: Wszystkie spory P. kończymy; ksiądz pleban jest naszym superarbitrem i godzi nasze spory. Koss.

Polubownik, a, lm. cy 1. *sędzia polubowny, rozjemca, k-mpromisarz*. 2. *miłośnik, amator, zwolennik, stronnik, wyznawca*: P. Epikura. Wor. <Od Polubowny>

Polubowny rozjemczy, kompromisarski: Sąd P., kompromisarski, kompromis, gdy obie strony spór prawny z sobą wiodące, dobrowolnie od zwyczajnych jurydykcyj odstępując, same sobie sędziów umawiają. Skrzet. Sędzia P. Uгода polubowna. <Po + *Lubowny, LUB>

Polucja, i, lm. e *mimowolny wpływ nasienia męskiego w czasie snu, zmaza, pomazanie nocne* (pollutio). <Łć. pollutio>

Polucyt, u, lm. y, **Poluks** min. *minerał z gramady sylkoidów, z rzędu krzemianów, z grupy leucytu*.

[**Poludzki**] *należyty, porządny, przystojny, dobry; taki, jaki być powinien u ludzi*: Ubiór, dom, zaprząg P. <Po + Ludzki>

× **Poludnić**, i, il *poobsadzać ludźmi, zaludnić*: P. pustynię. L. <Po + Ludnić>

× **Poludnienie**, a, btm., czynność cz. **Poludnić**. **Polukrować**, uje, ował 1. *polać, pociągnąć lukrem*: P. tort, babkę. 2. *ulukrować jedno po drugim*: P. sucharki, babki. 3. *spędzić pewien czas na lukrowaniu*. <Po + Lukrować>

Polukrowanie, a, btm., czynność cz. **Polukrować**.

Poluks, u, lm. y min. p. **Polucyt**.

Polulać, a, ał *strawić pewien czas na lulaniu*: Miło na starość taką ślicznotkę P. i popieścić. Orzesz. <Po + Lulać>

Polulanie, a, btm., czynność cz. **Polulać**.

[**Polus**, a, lm. y a. i] p. **Palus**. <?>

Polustrować, uje, ował *zlustrować jedno po drugim*. <Po + Lustrować>

Polustrowanie, a, bfm., czynność cz. **Polustrować**.

Polusztynować, uje, ował *spędzić pewien czas na lusztynowaniu*. <Po + Lusztynować>

Polusztynowanie, a, bfm., czynność cz. **Polusztynować**.

Polutować, uje, ował i. *zlutować jedno po drugim*. 2. *spędzić pewien czas na lutowaniu*. <Po + Lutować>

†**Polutować**, uje, ował, [Polutować] p. **Politować**: Polutuj matki i syna. Op. Polutuj stwórcy twego, do tej doby od wieczora począwszy ś. modlącego. Op. Przykaż wszystkiemu stworzeniu, niech się polutuje męki twego syna ze mną. Op. <Po + l. [Lutować]>

Polutowanie, a, bfm., czynność cz. **Polutować**.

†**Polutowanie**, a, bfm., [Polutowanie] p. **Politowanie**: Przeciw heretykom żadnego nie miał polutowania, surowym lwem przeciwko nim był. Birk.

Polutrzyć, eje, ał, **Polutrzyć** ś. *porobić ś. lutrami, poprzehodzić na wiarę luterską*. <Po + Lutrzeć>

Polutrzenie, a, bfm., czynność cz. **Polutrzyć**.
Polutrzenie się, a ś., bfm., czynność cz. **Polutrzyć** ś.

Polutrzyć, y, ył *porobić lutrami, ponawracać na wiarę luterską*. P. ś. p. **Polutrzyć**. <Po + Lutrzeć ś.>

Poluzować, uje, ował *zluzować jednego po drugim*. <Po + Luzować>

Poluzowanie, a, bfm., czynność cz. **Poluzować**.

× **Polwik**, u, lm. i min. *feldspat*.
[Polwy, ?ów bfp.] *blonia i łaki nadrzeczne, latem suche, a wiosną ulegające zalewom, nad Narwią, w okolicy Łomży*.

× **Polżejszenie**, a, bfm., czynność cz. **Polżejszyć**.

× **Polżejszyć**, y, ył, × **Polżyć** *zrobić lżejszym, ulżyć nieco*. × P. ś. *stać ś. lżejszym*. <Po + *Lżejszyć, od Lżejszy>

× **Polżenie**, a, bfm., czynność cz. **Polżyć**.

Polżenie się, a ś., bfm., czynność cz. **Polżyć** ś.

Polżyć, y, ył i. × P. p. **Polżejszyć**. L. 2. [P.] *złżeć, sfolgować; ustać, ustakować ś., złagodnieć*: Na trzeci dzień deszcz polżył, ale wody nie opadły z sił. Ork. 3. †P. *poħaćbić, zħaćbić, znieślawić, zbezcześcić, sponiewierać, sponowować*: Urząd swój okrutnie polżył. Warg. 4. *strawić pewien czas na lżeniu, powymyślać, pofukać, polując, podesztać*. P. ś. i. *strawić pewien czas na lżeniu ś.* 2. *okryć ś. ħanbą, znieślawić ś., sponiewierać ś., sponowować ś., zħaćbić ś.*: Nic nie udziałali nierycerskiego, czymby ś. polżyli. Warg. <Po + Lżyć>

× **Pol**, a, lm. y *rodzaj tapczanu wysokiego, zajmującego miejsce w izbie między piecem i przeciwko ni ścianą, urządzanego z dyłków, z jednej tylko strony obciosanych*. Goł. <POL/POL>

Poła, y, lm. y i. *jedna z dwóch połów, rozchodzących ś. na przodzie sukni u dołu, podolek, szos*: Wtenczas jeszcze sładzy poła talerze ucierali. Troc. Poły surduta, traka. Jak ś. letnika zerwała P., wysypały ś. z szaty uzbierane zioła. Żer. Zakasać poły. Ciagnąć kogo za połę. Przen.: Trzymać ś. kogo ciągle za połę = nieodstępować go ani na krok. Przen.: Skończywszyienne prace, wszyscy oczekują snu pod noey połą. Jabł. (= *plaszczem, skrzydłem, osłoną*). 2. *jedno z dwóch skrzydeł tkaniny namiotu, stanowiących*

wejście: Poły namiotu podwieszono, aby każdy łatwiejszy miał przystęp. L. 3. [P.] *bryt*: Spódnice uszyte są w pięć pól. Ma zapaske we dwie pole. 4. bud. *połać dachu pochylać*: Dach o jednej pole, o dwóch połach (= *połaciach, z których każda w inną stronę pochyla*). 5. leśn. *drzewo wyrobione na ściany do budowlı drewnianych, pół-drzewo, półczyna, ścienne drzewo*. 6. myśl. = a) w lm. Poły, dwie sieci dobrze długie i szerokie, któremi ptaki łowią. Trzye. Lepy, sidła i dwoiste poły stawiają na drobniejsze ptastwa i kwiczoły. P. Koch. Gdy powrozem potargniesz, obie ś. poły podniosą. Trzye. Ciągłemi połami ptaków nałowić. P. Koch. (= *rozstawianiem takich pól*). b) *część składowa sieci myśliwskich, zwanych parkami*. c) Poły, płótna grube, wysokie i długie, któremi ś. knieja, jak murem obstawia. Kluk. <POL/POL>

Połabianin, a, lm. **anie**, **Połabianin** *mieszkaniec Połabia*. <Od Połabie>

Połabie, a, bfm., **Połabie kraj rozciągający ś. nad Łabą=Elbą**. <Po + Łabie, od Łaba>

Połabski, **Połabski** przym. od **Połabie**: Jeden z najważniejszych zabytków języka połabskiego stanowi słownik Szulcego. <Od Połabie>

Połać, a, ał p. **Połać**.

Połacanie, a, bfm., czynność cz. **Połać**.

Połacenie, a, bfm., czynność cz. **Połać**.
[**Połać**, a, ał] i. *spędzić pewien czas na łachaniu, bieganiu niepotrzebnym*. 2. *podrzeć odzienie na sobie*: Sukmana połachana, pociapana. Kolb. [P. ś.] (o świni) *polochać ś.* <Po + Łać>

[**Połać**, a, ał] i. *spędzić pewien czas na łachaniu, bieganiu niepotrzebnym*. 2. *podrzeć odzienie na sobie*: Sukmana połachana, pociapana. Kolb. [P. ś.] (o świni) *polochać ś.* <Po + Łać>

[**Połać**, a, ał] i. *spędzić pewien czas na łachaniu, bieganiu niepotrzebnym*. 2. *podrzeć odzienie na sobie*: Sukmana połachana, pociapana. Kolb. [P. ś.] (o świni) *polochać ś.* <Po + Łać>

[**Połać**, a, ał] i. *spędzić pewien czas na łachaniu, bieganiu niepotrzebnym*. 2. *podrzeć odzienie na sobie*: Sukmana połachana, pociapana. Kolb. [P. ś.] (o świni) *polochać ś.* <Po + Łać>

[**Połać**, a, ał] i. *spędzić pewien czas na łachaniu, bieganiu niepotrzebnym*. 2. *podrzeć odzienie na sobie*: Sukmana połachana, pociapana. Kolb. [P. ś.] (o świni) *polochać ś.* <Po + Łać>

Połać, a, ał p. **Połać**.
Połacanie, a, bfm., czynność cz. **Połać**.
Połacenie, a, bfm., czynność cz. **Połać**.
[**Połać**, a, ał] i. *spędzić pewien czas na łachaniu, bieganiu niepotrzebnym*. 2. *podrzeć odzienie na sobie*: Sukmana połachana, pociapana. Kolb. [P. ś.] (o świni) *polochać ś.* <Po + Łać>

Połać, a, ał p. **Połać**.
Połacanie, a, bfm., czynność cz. **Połać**.
Połacenie, a, bfm., czynność cz. **Połać**.
[**Połać**, a, ał] i. *spędzić pewien czas na łachaniu, bieganiu niepotrzebnym*. 2. *podrzeć odzienie na sobie*: Sukmana połachana, pociapana. Kolb. [P. ś.] (o świni) *polochać ś.* <Po + Łać>

Połać, a, ał p. **Połać**.
Połacanie, a, bfm., czynność cz. **Połać**.
Połacenie, a, bfm., czynność cz. **Połać**.
[**Połać**, a, ał] i. *spędzić pewien czas na łachaniu, bieganiu niepotrzebnym*. 2. *podrzeć odzienie na sobie*: Sukmana połachana, pociapana. Kolb. [P. ś.] (o świni) *polochać ś.* <Po + Łać>

[**Połać**, a, ał] p. [Pałać].
[**Poład**, u, bfm.] *ład, porządek*: Ni ładu, ni poładu. Prz. (= Ni ładu, ni składu. Prz.). <Po + Ład>

Poładnia, i, lm. e bot. (*callicarpa*) *roś. z rodziny witolkowatych*.

Poładnieć, eje, ał i. *zrobić ś. ładnym, ładniejszym, wyładnieć*. 2. (o wielu) *wyładnieć kolejno*. <Po + Ładnieć>

Poładnienie, a, blm., czynność cz. **Poładnieć**.
Poładować, uje, ował l. *ładując powkładac*; *po-kończyć ładować*, *popakować*: P. rzeczy, bagaże. 2. *wyładować*, *naładować jedno po drugim*: P. wozy. <Po+1. Ładować>

[**Poładować**, uje, ował] *posporządzać*, *ponaprawiać*, *poręperować*. [P. ś.] z kim=*trafić z nim do ładu*, *ugodzić ś.*, *ułożyć ś.* z nim. <Po+2. Ładować>

Poładowanie, a, blm., czynność cz. **Poładować**.
Poładowanie, a, blm.] czynność cz. [**Poładować**].

[**Poładowanie się**, a ś., blm.] czynność cz. [**Poładować** ś.]

Poładzenie, a, blm., czynność cz. **Poładzić**.

Poładzić, i, il *uporządkować*, *przygotować*, *przysposobić*: I przyjąć potrzeba i rażno P. i gości poliecy. Pol. <Po+Ładzić>

Poładogodnieć, eje, ał l. *stać ś.* *łagodnym*, *łagodniejszym*, *złagodnieć nieco*: Nawet zimnego Semena wzrok fałszywy poładogodniał. Dzierz. 2. *złagodnieć kolejno*, *jeden po drugim*. <Po+Łagodnieć>

Poładognienie, a, blm., czynność cz. **Poładognieć**.

Poładogzenie, a, blm., czynność cz. **Poładogdzić**.
 × **Poładogzenie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poładogdzić** ś.

Poładodzić, i, il l. *złagodzić jedno po drugim*. 2. [P. kogo]=*ująć*, *zjednać sobie*, *uczynić go powolnym*. × P. ś. z kim = *pogodzić ś.*, *ułożyć ś.*, *trafić do ładu*, *porozumieć ś.*: Z ziemiany i rycerstwem jeszczeby ś. pan poładodził, a z biskupem trudno. Krasz. <Po+Łagodzić>

× **Poładajac**, a, lm. e *ten*, *co poładaj*. L. <Od Poładajac>

Poładajac, je, jał l. *spędzić pewien czas na łajaniu*. 2. *złajać nieco*, *wylajać*: Poładajac córkę o to. Troc. Poładajany od pana. [Wczoraj Maryś zapłakała, że ją matka poładajała]. <Po+Łajajać>

Poładajanie, a, blm., czynność cz. **Poładajac**.

Poładajanka, i, lm. i *słowa poładajania*; *nagana*; *wymyśły*, *słowo obelżywe*, *grubijahskie*, *wymyślanie*: Nauczyciel ma ś. strzec poładajanki. Oberwawszy poładajankę, siedział jak mysz pod miotłą. Rodz. <Od Poładajany>

Poładajdaczenie się, a ś., blm., czynność cz. **Poładajdaczyć** ś.

Poładajdaczyć się, y ś., ył ś. *spędzić pewien czas na łajdaczeniu* ś. <Po+Łajdaczyć ś.>

Poładknąć, nie, nął *przebyć pewien czas łaknąc*; *pociępieć głód*. <Po+Łaknąć>

Poładknięcie, a, blm., czynność cz. **Poładknąć**.

Poładkomić, i, il *rozłakomić jednego po drugim*. P. ś. *rozłakomić ś. nieco*, *ułakomić ś.*, *złakomić ś.*, *połaszczyc ś.*, *ułaszczyć ś.* *na co*, *wziąć co*, *zrobić co przez łakomstwo*: Może jaki nowiejusz na zajączka ś. poładkomił? Krasz. <Po+Łakomić>

Poładkomić, eje, ał l. *stać ś.* *nieco łakomym*. 2. (o wielu) *porobić ś.* *łakomemi*. <Po+Łakomić>

Poładkomięcie, a, blm. l. czynność cz. **Poładkomić**. 2. czynność cz. **Poładkomić**.

Poładkomięcie się, a ś., blm., czynność cz. **Poładkomić** ś.

Poład, u, lm. y l. *odłam*, *kawał*, *bryła*: Poładamy lodów. Wor. 2. *gór. dalsze śledzenie żył kruszcowych w jakiejkolwiek wytni*. L. <Po+Łam>

Poładmac, mie, mał, †**Poładmić**, [**Poładmić**, **Poładmac**, **Poładmac**] l. (=a) *złamać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*, *podrzugotać*, *pogruchotać*: Swie-

ce poładmane, lichtarze poprzewracane. P. eo w kawałki a. na kawałki. P. cynamon. Jozjusz poładmał słupy. Leop. Zdrójco, kości w tobie kim poładmię. L. P. kij na kim a. o kogo. Kości poładmane zwykły ś. w cztery do sześciu niedziel do kupy zrastać. Perz. Człowiek poładmany=*pokrzywiony*, *ułomny*, *pokoszlawiony*, *pokręcony*, *poładmaniec*: Prawie cały tak chorobami był poładmany, że ani ręką, ani nogami władnąc nie mógł. Steb. Kołtun go poładmał. Na urząd nie może być obrany niedołężny, trędowaty, głuchy, ślepy, poładmany. Sz. b) *narazić na poładmanie*, *ulec poładmaniu czego*: Bodajes ręce, nogi poładmał. Przen.: Tak sobie był język poładmał, że, powróciwszy do kraju, prawie nanowo uczyć go ś. musiał. Kaczk. (= *popsuć*, *pokaleczyć*). P. komu szyki=*popsuć*, *pomylić*, *pomieszać*, *pokrzyżować*. 2. *spędzić pewien czas na łamaniu*. 3. *porozbijać*, *poroztrzącać*, *podrzugotać*, *pogruchotać*, *poburzyć*, *porujnować*; *popsuć*, *poniszczyć*: Pomorzanie, przestawszy bałwaństwa chwalić, bałwany poładmali, jako je był arcybiskup upominał. Chwał. Przen.: P. pierwsze lody (= *pokruszyć*, *przełamać*, *przeswyciężyć*). Siła okrętów morze poładmało. Warg. Rychtenberg wyprawił posłów do Macieja, którzy ułożoną w Ostrochomie ugodą (13 lutego r. 1447) poładmali warunki traktatu toruńskiego. Mor.T. (= *złamali*, *pogwałcili*). Teraz już nie istnieje dla mnie; ale, odchodząc, poładmała mi wszystko w sercu. Rodz. P. ś. l. *ulec poładmaniu*: Krzesia, świece poładmały ś. w czasie przeprowadzki. 2. Poładmało ś., poładmie ś.=*poładmalismy*, *poładmamy*: Dośe gdy ś. pierwsze lody poładmało. <Po+Łamać>

Poładmanie, a, blm., czynność cz. **Poładmac**: P. nałogów dziecięcia. Troc (= *przełamanie*, *przeswycięzenie*).

Poładmaniec, nca, lm. ncy l. *człowiek poładmany*, p. **Poładmac**. 2. [P.] *człowiek zmieniający religję*. <Od Poładmany>

Poładmanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poładmac** ś.

[**Poładmiac**, a, ał] p. **Poładmywać**.

[**Poładmianie**, a, blm.] czynność cz. **Poładmiac**.

[**Poładmić**, i, il] p. **Poładmac**.

[**Poładmienie**, a, blm.] czynność cz. **Poładmić**.

[**Poładmjac**, a, ał] p. **Poładmac**.

[**Poładmianie**, a, blm.] czynność cz. **Poładmjac**.

Poładmywać, uje, ywał, [**Poładmiac**, **Poładmjac**] *łamać raz po raz*, *złaska*: Poładmyje mię w kościach. <Po+Łamywać, ŁOM>

Poładmywanie, a, blm., czynność cz. **Poładmywać**.

[**Poładnek**, nka, lm. nki], †**Poładnek** p. **Poładnek**: Dwie płosy pola nazywają poładniki. Jak wyszli z lasu, są ta poładniki wykarczowane, a idą z pieca na łeb po górze jeden za drugim. Żer. Siedzieć na poładniku. Troc. <? Z Poładnek>

[**Poładnie**, a, blm.] czynność cz. **Poładac**.

Poładniecki *od miasta Poładca w Sandomierskim*: Kasztelanja Poładniecka. Łosoś P. lepszy od sądeckiego. Sien. <Od Poładniec>

[**Poładnik**, a, lm. i] p. **Poładnik**: P., włościanin mający 50 jutrzyn ziemi, *półgbur*. Gwar. <Z Poładnik>

Poładniczusze, ego, blm. *opłata od więźnia za kajdany*, *w których go więżą*: Od więźniów poturmemnego, poładniczuszego placą. St. lit. <Po+*Łańczusze, od Łańczuszy>

† **Poław**, u, lm. y p. **Puław**. Troc.

[**Poław**, a, lm. y] p. **Nieław**.

† **Połapa**, y, lm. y p. **Pułapka**. <Po + Łapa >

Połapać, pie, pał i. *złapać jedno po drugim, pochwytać, poprzytrzymywać, wykłapać*: Połapano złodziejów. Kot połapał myszy. Połapali rzeczy po nieboszczyku, co kto mógł (= *pochwytał, pozabierali, pograbili, pokradli, rozdrapali*). 2. *spędzić pewien czas na łapaniu*: P. ryby (= *połowić*). P. ś. (o wielu) *dać połapać siebie, powpadać w pułapkę, w sidła, w zasadzkę*: Myszy połapały ś. Przen. *pooszukiwać ś., zawieść ś.*: Połapali ś.: kupili tanio, ale nabyli rzeczy bez wartości. Przen. *zorientować ś., dojść do ładu, rozpoznać o co chodzi, wybrnąć z chaosu, zrozumieć położenie, uchwycić myśl przewodnią*: Hetman jakoś ś. nie mógł tak prędko P. i rzekł: A jakto? ja waści nie rozumiem z pewnością. Kacz. <Po + Łapać >

Połapanie, a, blm., czynność cz. **Połapać**.

Połapanie się, a ś., blm., czynność cz. **Połapać** ś.

× **Poławec**, pcia, lm. pcie p. **Pułapka**. Krasz. <Po + *Ławec, ŁAP >

† **Połapic**, i, il, [**Połapic**, **Poławpnąć**] *złapać, przyłapać, schwytać, pochwytać, uchwycić, przycapić, ująć, pojąć, porwać*: A gdzieby co P., z kąta upatruje. Rej. Zły duch, odwiódszy nas od pastera prawdziwego, chce nas P., rozdrapać, porzeć. Wuj. Mieczem nań z boku uderzy i w pas długą prawicą połapi potężnie. Żebr. Puści ś. miedźwiedź do nich, jednego połapił. Rej. Nie zawsze, kiedy pomyślisz, możesz wiarę i pokutę P. Zigr. (= *chwycić, uchwycić*). Przen.: *ogarnąć, opanować, ovladnąć*. Połapili są mię lichoty moje i nie mogłem widzieć. Ps. Puł. Acz szukają człowieka niektórego, jen umie w gąsiki gąsć, aby, gdyż cię połapi duch boży zły, gądl przed tobą ręką; lekcej to łomienie zniesiesz. B. Sz. [Panów połapilo śmiechem]. <Po + Łapic >

Połapienie, a, blm., czynność cz. **Połapic**.

× **Poławka**, i, lm. i p. **Pułapka**: Na myszy nadstawiają różne poławki. Kluk. Liszka w poławkę wpadła. Kniaz. <Po + Łapka >

× **Poławkowy** przym. od **Poławka**, *puławkowy*. Sł. wil.

[**Poławpnąć**, nie, nął] p. **Połapic**: Co ji ukapnie, to Jasiek poławpnie. <Po + Łapnąć >

[**Poławpniecie**, a, blm.] czynność cz. **Poławpnąć**.

† **Poławpowy** przym. od † **Poław**, *puławowy*. L.

† **Poławsić** się, i ś., il ś. *spędzić pewien czas na łazaniu ś.* <Po + Ławsić >

Poławskotać, cze, tał p. **Poławchtać**: P. trochę. Uśmiechnęła ś. poławskotana w swej miłości własnej przyjemnie pani Juljanowa. Krasz. Żart.: Każę cię P. rzemieniem. Fred. A. <Po + Ławskotać >

Poławskotanie, a, blm., czynność cz. **Poławskotać**.

Poławować, uje, ował *pokosztować przez łakomstwo*: Syt jestem, więc jesę nie będę, tylko trochę poławuję. Wal. <Po + Ławować >

Poławowanie, a, blm., czynność cz. **Poławować**.

Poławoszenie się, a ś., blm., czynność cz. **Poławoszyć** ś.

Poławoszyć się, y ś., ył ś. *poławomic* ś., *uławoszyć* ś., *uławomic* ś. na co: Poławoszył ś. na pieniądze, więc ś. ożenił, a teraz żaluje. <Po + Ławoszyć >

Poławoszenie się, a ś., blm., czynność cz. **Poławoszyć** ś.

Poławata, y, lm. y bot. (logania) roś. z rodziny *poławatowych*.

Poławatać, a, ał *łatając poreperować*: P. bieliznę, obuwie, ubranie. Zielone obicie jedwabne poławatane. Krasz. P. podłogę, ściany = *poławekować*. Przen.: P. zdrowie = *poławekować, podtrzymać*. Potrafiemy tę biedę P. L. (= *zaradzić jej*). **Poławawszy** przys. *jako tako, pół biedy, ujdzie, uszło by od biedy, nie najgorzej*: Już to było niebardzo szlachetnie, ale jeszcze poławawszy. Krasz. Jak ś. macie? — Ja to poławawszy, jeno pan nam sła-buje. Jun. <Po + Ławatać >

Poławanie, a, blm., czynność cz. **Poławatać**.

[**Poławatek**, tka, lm. tki] *poławek słonwiy*. <Zdr. od Poław >

Poławatka, i, lm. i bart. p. **Podkur**.

[**Poławatka**, i, lm. i] l. *siedzenie między dwoma drzewami do strzelania niedźwiedzi i dzików do zboża przychodzących*: Wziąć obławę, osaczyć, urządzić poławatki. Syrok. 2. *tapczan na niskich nóżkach lub ława szeroka, stojąca przy ścianach w izbach mieszkalnych*. <p. Poław, POŁ/POL >

[**Poławatki**, ek, blp.] *łóżko*: Ryczy krowa od poławatek. Gwar.

Poławatowe rośliny bot. (loganiaceae) rodzina przyrodzona rośl. kwiatowych dwuliścianych. <Od Poława >

Poławiacz, a, lm. e ten, co *poławia*: P. pereł, wielorybów. <Od Poławiać >

Poławiać, a, ał *łowić to, co ś. pojawia*, *łowić od czasu do czasu*: Ryby z pobrzeża poławiane wędką. Przyb. P. ś. l. *być poławianym, pojawiać ś. w czasie łowów*: W Wiśle poławiają ś. jesiotry. W rzece tej perły ś. poławiają. Węg. 2. × P. ś. *obławiać* ś.: Jeden poławia ś. chlebem za kilku. Wor. <Po + Ławiać >

Poławianie, a, blm., czynność cz. **Poławiać**.

Poławianie się, a ś., blm., czynność cz. **Poławiać** ś.

† **Poławie**, a, lm. a, **Poławnik** l. *poduszka, materac na ławę do siedzenia*: Pierze kurze godzi ś. na poławie. P. ku siedzeniu. Trzyc. 2. *ławeczka, niska ławka*: *Subsellium*, niszkie ławy, P. niszkie. Mącz. <Po + *Ławie, od Ława >

† **Poławnik**, a, lm. i p. **Poławie**: Pięknie ochędożono i ławy i ściany spalermi, poławniki, a sukno zielone rozciągniono na stole. Rej. <Po + Ławnik >

[**Poław**, a, lm. y] p. **Poław**.

Poławic, i, il l. *spędzić pewien czas na łazaniu*.

2. [P.] *wejść*: Poławicie do izby. <Po + Ławic >

[**Poławnica**, y, lm. e] *choinka do ubierania na Boże Narodzenie*. Por. **Podławnica**. <Po + *Ławnica, LAZ/ŁAZ/LEŻ >

Poławienie, a, blm., czynność cz. **Poławic**.

× **Poławzać**, a, ał p. **Poławczyć**.

× **Poławczanie**, a, blm., czynność cz. **Poławczać**.

× **Poławczanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poławczać** ś.

Poławczenie, a, l. blm., [**Poławka**] czynność cz. **Poławczyć**. 2. lm. a to, co *łączy, miejsce złączenia dwóch rzeczy, węzeł*: P. telefoniczne, telegraficzne, elektryczne. P. Litwy z Polską (= *unja*). 3. a. × *konjunkcja astr. takie położenie kilku ciał niebieskich, że przypadają one po jednej stronie względem ziemi, czyli widziane są w jednym kierunku; takie położenie ciał niebieskich, przy którym mają jednakowe wzniesienie, chociaż różnią ś. zboczeniem*. 4. kol. *kommunikacja*: P. bezpośrednio.

Poławczenie się, a ś., blm., czynność cz. **Poławczyć** ś.

× **Połączka**, i, lm. i lek. *połączenie, zespolenie*, × *powiązka, kombinacja*. S. K. <Od Połączyć>
Połącznik, a, lm. i kol.: P. szynowy = *łącznik* *żelazny*. <Po + Łącznik>

Połączyciel, a, lm. e *ten, co łączy a. połączył*. L. <Od Połączyć>

Połączycielka, i, lm. i forma ż. od **Połączy-**

Połączyć, y, ył, nied. × **Połączać** i. *złączyć, zjednoczyć, spoić, powiązać; zespolić, skojarzyć, złąć w jedno*: Trzebaby nas P., bylibyśmy silniejsi wszystko dokazywać. L. Niecierpliwie wyglądam momentu, który serca nasze połączy na zawsze. L. Serce moje i twoje, Boże, połącz oboje. Wóje. P. oblubieńców ślubem dozgonnym. P. płyny (= *złąć w jedno, pomieszać*). P. dom z kanałem ulicznym. P. kogo z kim za pomocą telefonu. Za pomocą scholastyki coraz mocniej zaciesniany był węzeł łączący dialektykę z systemem nauki kościoła. Szan. O ten, co swoje szczęście połączył z kobietą, chwycił gadaż bluszczołą nad przepaścią skrytą. Fred. A. My w zdaniach ś. dwoimy, trzebaby nas P. L. (= *pojednać*). 2. fiz.: Naczynia połączone p. **Naczynie**. 3. mech.: Krążek połączony p. **Krążek**. P. ś. *złączyć ś., zjednoczyć ś., zespolić ś., skojarzyć ś., związać ś.*: P. ś. z kim ślubem, miłością. P. ś. przeciw komu (= *spiknąć ś., zaurzać sojusz*). Nie każde płyny dadzą ś. P. (= *zmieszać*). <Po + Łączyć>

[**Połąka**, i, blm.] p. **Połączenie**: Ubocz pięta ś. bystro w górę, wprost między widła dwóch roztok, a dochodziła na dół aż do ich połąki, tam, kany dawno, drzewiej, za ludzkiej niepamięci stała ta sławna wielka huta. Ork. <Po + *Łąka, LŁK/LŁK>

[**Połątka**, i, lm. i] zool. p. **Łątka**. <Po + Łątka>

[**Połcha**, y, lm. y] zool. p. **Koszatka**.

[**Połcina**, y, lm. y, **Połcizna**, **Półczyzna**, **Połyzna**] drzewo, kłoda rozpiłowana wzdłuż na dwie połowy. <POŁ/POL>

[**Połcizna**, y, lm. y] p. **Połcina**.

[**Połyzna**, y, lm. y] p. **Połcina**.

† **Połdnia** p. **Południe**. Kłos. <POŁ + Dnia, od Dzień>

[**Połdnie**, a, lm. a] p. **Południe**. <Poł + *Dnie, od Dzień>

[**Połdniejszy**] p. **Południowy**. <Od Połdnie>

† **Polebek**, bka, lm. bki *uderzenie po głowie*: Tak za niewinnych polebki, za cudze owe poletki daj swoje teraz, niebożę. Pot. <Po + Łebek>

Polechtać, cze a. ce, tał, † **Polektać**, **Poľachotać**, **Poľaskotać** *lecząc podrażnić rozkosznie przez pewien czas*: Trzeba mu było konia strzemieniem w brzuch P. Sienk. Myślałem tedy, mówił mile polechtany Zagłoba, że może ją do Kijowa odesłał Sienk. Ten tryumf własną miłość tym żywiej polechce. L. Zart.: Osłowi pan gnaty polechtał. L. (= *obił go kijem*). <Po + Łechtać>

Polechtanie, a, blm., czynność cz. **Polechtać**.

[**Poleczka**, i, lm. i] p. **Półka**.

Poleć, łcia, lm. łcie [Polet] i. *długi płat słoniny, mięsa*: P. słoniny = *płat słoniny z całego boku wieprza*. P. mięsa = *pas, szrot*. Wiszą polecie na balkach dymem okopcone. Koss. Na wsi polecie, schaby i zwiędłe szynki. Ejs. Poleciem słoniny do półroczu ś. chowa. Falib. Włamawszy ś. do komory, bierze polecie, sadło. Klon. Nie rusz cudzego polecia. Burl. Złote tłuste lata, kiedy z kielbas ploty pleciono, a poleciami i gomółkami do-

my pobijano. Jan. Zabraliście za te winy trzy duże polecie słoniny. Niem. Rozwalić kogo na P. Troc (= *rozplatać wzdłuż*). Przen.: Tłusty P. smarować = *dawać niepotrzebującemu, zamożnemu*. Tłusty P. mazać. Rej. [Poleciem leżeć, na P. paść] = *jak długi, plackiem, jak nieżywy, trupem*: Ogłuszała jako niema na P. leżała. Otw. [Na P. pada] = *bez życia, bez duszy*. [O! już poleciem leży (o bardzo chorym). Kobieta na P. leży (= *bez żadnej władzy*)]. A na cóż ci, moja Zalusiu, stary szperka, kiedy mnie młodszego całym u nóg swoich widzisz poleciem? L. 2. myśl. *bok zwierza, ptaka*: Szedł poleciem zwierza. Na P. strzelać = *do przelatującego bokiem zwierza lub ptaka*. Zdr. [**Poletek**], † **Poletek**. <POŁ/POL>
[Polednia, i, lm. e] p. **Południe**. <POŁ + Dnia>

[**Połednie**, a, lm. a] p. **Południe**: Dyć ja od połednia samego byłam przy kopaniu. Reym. <POŁ + *Dnie, od Dzień>

[**Połednina**, y, lm. y] *obiad*: P. gotowa. <Od Połednie>

[**Połedniować**, uje, ował] p. **Południować**. <Od Połednie>

[**Połedniowanie**, a, blm.] czynność cz. **Połedniować**.

[**Polek**, łku, lm. łki] *połowa*. <POŁ/POL>
 † **Polek**, łku, lm. łki p. **Pułk**: Hetmani go w potrzebach wielkich używali, P. wojska porzuciwszy pod moe. Petr.

† **Polektać**, ce, tał p. **Polechtać**: Trąba w sobie nie ma nic pieszczonego, chrapliwie i straszliwie brzmi, świerzbiących uszu nie polekce. Birk. <Po + Łektać>

Polektanie, a, blm., czynność cz. **Polektać**.

[**Pořen**] p. **Pełny**.

Poleptać, ce, a. cze, tał *strawić pewną chwilę na łepianiu*. <Po + Łeptać>

Poleptanie, a, blm., czynność cz. **Poleptać**.

[**Polesrać**, a, ał] p. **Poosrać**.

[**Polesranie**, a, blm.] czynność cz. **Polesrać**.

[**Polet**, łta, lm. łty] p. **Poleć**.

[**Poletek**, tka, lm. tkł], † **Poletek** i. p. **Poleć**: Skoro zobaczysz bolączkę powietrzną, rozciąwszy gołębia, przyłóż tak ciepły P., aż pocznie on P. zielenieć, i ujrzysz z poletka ciekącą wodę zieloną, która jest owym jadem powietrznym. Sien. Tak za niewinnych polebki, za cudze owe poletki, daj swego teraz niebożę. Pot. [Trzy poletki sperek]. 2. [P.] p. **Łachmytek**. <Od Poleć>

[**Poładzie**, a, lm. a] *drażki lub żerdzie, ułożone na belkach w stodole lub innym budynku do układania na nich (na wózkach) snopów zboża, słomy i zbioru siana*. <Po + Łądzie>

[**Poługować**, uje, ował] *połgąć, pokrzywić, pokosławić, powykręcać, popaczyć*. [P. ś.] *połgąć ś., pokrzywić ś., pokosławić ś., popaczyć ś.* <Po + Łęgować>

[**Poługowanie**, a, blm.] czynność cz. **Poługować**.

[**Poługowanie się**, a ś., blm.] czynność cz. **Poługować ś.**

[**Poługa**, i, lm. i] *miejsce, gdzie rzeka ścieśnionym korytem płynie między wysokimi, urwistymi brzegami*. <Po + *Łęga, LŁK/LŁK>

Poługać, że, gał i. *strawić pewien czas na łganu, pokłamać*. 2. *pozmyślać jedno po drugim, pokłamać*: Pokręcił, połgał, pookpiwał (= *nałgał*). <Po + Łęgać>

Połganie, a, blm., czynność cz. **Poługać**.

+ **Połgłowny** *tyczący ś. połowy głowy*: Bolenie połgłowne. Szym. z Ł. <POL + Główny>

[**Polka**, i, lm. i] I. *szczipa, łupa drzewa*. 2. *powłoczka na poduszce*. 3. *połówka*. <POL/POL>

Polkać, a, ał *łkając popłukać*. <Po + Łkać>

Polkanie, a, bfm., czynność cz. **Polkać**.

Polknać, knie, knął a. [kl] + **Zelknać**, nied. **Polykać** I. *łykając przepuścić przez gardło, łyknać, przelknać*: P. ostrygę. Jedząc, żeby ś. w pole co wskok brali, dwakroć brać z misy, raz P. kaza-no. Auszp. Polykam co rzadkiego sarkając, *sor-beo*. L. Ujrzawszy lutki ciągnących, pytali ś., co to za ludzie, którzy ogień polykają, a dymem oddychają? Boh. (= *wciążają w siebie*). Rejent stąpa, jakby kij polknał, prosto, nieruchomo, jak żółraw. Mick. Przen.: Kiedy pigułka tak dobrze ożłocona, trzeba ją P. L. (= *znieść, strawić przykrość*). Już niemasz żadnej nadziei, tylko a. P. kulę, lub ś. utopić. L. (= *w żeb sobie strzelić*). Stefan, ów Stefan dziełami wstawiony, polknał śmierć w Grodnie z ustawnego szynku. Kras. (= *ponióst, znalazł*). Przyjdzie za tak złą przygodą (na morzu) śmierć P. z wodą. L. (= *utonąć*). Polykać ślinki = *ostrzyć sobie apetyt, obliźywać ś., kasować ś. na co*. Darmo! tylko ślinki polykają. Lubom. P. słowo, zgłoskę = *nie demówić, pominąć, opuścić, zjeść mówiąc*: Ty mi słowa przekręcasz i sylaby polykasz. Pilech. Jedzą, piją, huczą, grają, a wiecie całkiem polykają. Koch. W. (= *przepuszczają przez gardło, trwoniją, marmują, puszcza-ją*). P. (w sobie) = *zatrzymać, powściągnąć, zamknąć, zatubić, strucić, strawić, znieść*: Drży z strachu, chce ś. utaić, duch w sobie polyka. Jak. W. Nie wstydzicie ś. w pół serca mię tykać, a ja to muszę koniecznie polykać. Chr. Ja, żal mój polykając, mimo swej rozpaczy, nad miłość przełożyłam swą powinność raczej. Min. Co myślę, nie polykam skrycie. Przen.: *pochlonać, strawić, pożreć; pogrzebać, zaurzać w sobie*: Morze już wiele ofiar polknęło. Ratuj mię, abym od morskich wirów nie został polknięty. Kulig. Jeden dół równie mgdrea polyka i tego, co nie nie umie. Nar. Przen.: Wszystko polknęły kosza. Otoman słabych sąsiadów polknał. Kłok. <Po + Łknać>

Polknięcie, a, bfm. p. **Polknięcie**.

Polknięcie, a, bfm., **Polknięcie** czynność cz. **Polknać**.

Polknięty, × **Polknięty** im. od **Polknać**.

× **Polknięty** p. **Polknięty**.

[**Poln**] p. **Pełny**.

[**Polnia**, i, lm. e] p. **Pełnia**. <Z **Pełnia**>

[**Potnie**, a, lm. a] p. **Południe**. <Z **Południe**>

[**Polno**] przys. p. **Pełno**.

[**Połny**] p. **Pełny**. <Ros. **połnyj**>

Połubuzować się, uje ś., ował ś. *strawić pewien czas na łobuzowaniu ś.* <Po + Łobuzować ś.>

Połubuzowanie się, a ś., bfm., czynność cz. **Połubuzować ś.**

[**Połochać**, a, ał] kogo = *straszyć, płoszyć, przestraszać*. [P. ś.] *łękać ś., trwożyć ś., płoszyć ś.* <Ukr. **połochati**>

[**Połochanie**, a, bfm.] czynność cz. **Połochać**. **Połochanie się**, a ś., bfm.] czynność cz. **Połochać ś.**

Połoczanie, a, lm. *anie mieszkaniec miasta Połocka, człowiek rodem z Połocka*. <Od **Połock**>

Połoczanka, i, lm. i forma ż. od **Połoczanie**.

[**Połodnik**, a, lm. i] *wielka łyżka drewniana*.

Połoga, i, lm. i l. + P. p. **Połoga**. 2. [P.] *pochyłość, stok, spadzistość, spadek*: Stoki ś. już poczynały połągą uboczną. Ork. <Ukr. **połoga**>

Połogi, **Połozysty** *lekko pochyły, spadzisty a zarazem szeroko rozpostarty, rozłożysty*: P. grzbiet góry. Grunta przy rzekach są zawsze pochyłe i połogie. Stroj. Na pograniczu wysoka góra stała; dalej równina połoga. Pot. Z Etny wylatują kamienie na niwy połogie. Pot. <Ukr. **połogij**>

[**Połogo**] przys. od **Połogi**: Przen.: Z głupim a pysznym radzę iść P. Pot. (= *ustępując, zgodnie, potulnie, pokornie, skromnie*).

[**Połogość**, i, lm, i] rz. od **Połogi**.

Połogować, uje, ował *odbywać połów, leżeć w połogu*. <Od **Połóg**>

Połogowanie, a, bfm. I. czynność cz. **Połogować**. 2. *położnictwo, sztuka babienia, akuszerstwo, akuszerja*: Narzędzie do połogowania. Czer.

× **Połogownica**, y, lm. e *babka, baba położna, + p e p o r z e z k a*, [położna], akuszerka. <Od ***Połogownik**, od ***Połogowny**, od **Połogować**>

Połogowy, **Połozny** przym. od **Połóg**: Odpływ a. tok P. Upławy połogowe (lochta). Obląkanie połogowe p. **Obląd**. <Od **Połóg**>

I. [**Połoh**, u, lm. y] *łaka nadrzeczna*. <Ukr. **połoh**>

2. [**Połoh**, u, lm. y], × **Połóg pawilon**: Wypadało ś. od komarów zamykać w małych przewiewnych alkowach, na Litwie praktykowanych, a połohami zwanych. Rol. <Brs. **połog**>

Połoić, i, il *jedno po drugim a. jedno na całej powierzchni łojem posmarować, pomazać*. L. <Po + Łoić>

Połojenie, a, bfm., czynność cz. **Połoić**.

+ **Połok**, a, lm. i *żarłok, obżartuch*. <Po + ŁOK/ŁAK>

[**Połokać**, ka a. cze, kał] *łokaniem, to jest złapaniem powciągać, posmoktać, pochleptać*. <Po + Łokać>

[**Połokanie**, a, bfm.] czynność cz. **Połokać**.

Połom, u, lm. y I. × P. *złom, łom, odłam, ulamek, jedna z części, na które co zostało połamane, szczątek*: Już to wszystko minęło i, jak ta Wisła z połomami ludów, w oceanie przeszłości zaległo. Wor. 2. *wyłom w górach*: I tutaj (w wyłomach) nie wszędzie są (góry) przystępne, bo w głębi samych ciasnych połomów niema często-kroć nawet miejsca na ścieżki. Pol. <Po + Łom>

[**Połomać**, mie, mał i P. ś.] p. **Polamać**: Mówiono, że obie żony połomał, a raczej pomorzył. Kub. <Po + Łomać>

[**Połomanie**, a, bfm.] czynność cz. **Połomać**.

[**Połomanie się**, a ś., bfm.] czynność cz. **Połomać ś.**

[**Połomarować**, uje, ował] = **Pałamarować**. <Ukr. **pałamariti**>

[**Połomarowanie**, a, bfm.] czynność cz. **Połomarować**.

[**Połomarz**, a, lm. e] = **Połamar**: Dawali pie-niądze drobnemi sumami chłopci, połomarze, panny stare i ułomne. Spas. <Ukr. **pałamar**>

[**Połomić**, i, il i P. ś.] + **Połomić** i + P. ś. p. **Połamać**: Żyw będzie, jeśli jeno ziobera, nie pacierze ma połomione. Sienk. <Po + Łomić>

[**Połomienie**, a, bfm.] czynność cz. **Połomić**.

[**Połomienie się**, a ś., bfm.] czynność cz. **Połomić ś.**

Połomka, i, lm. i *gieol. rodzaj koralu czyli polipnia skamieniałego, krzewiastego z postaci*. Łab. <Po + *Łomka, ŁOM>

Połomny 1. †P. *mogący być połamanym*: Chleb kruchki i P. And. z Kobyl. 2. przen. *powolny, posłuszny, niekruźbny, dający sobą powodować, zgodny, ustępujący, miękki* = skłonny do ustępstw: (p. Niepołomny). <Po + Łomny>

Połomotać, cze, ta! 1. *strawić czas jakiś na łomotaniu*. 2. *wyłomotać jednego po drugim*. <Po + Łomotać>

Połomotanie, a, blm., czynność cz. **Połomotać**. †Połom, u, lm. y, †Płon 1. *niewola, jasyr*: Ludu wielkość w P. zabrali. Stryjk. 2. *łup, zdobyca*: Litwini, Ruś okrutnie splondrowawszy, łupów i połonu nabrali wielką wielkość. Stryjk. <Ros. połon>

†Połonianin, a, lm. anie, †Połoniennik *jeniec, braniec, niewolnik*: Wojny sprowadzają połonianinów, czyli jeńców, których stan nie jest tak twardey, jak innych czeledinów. Lel. <Od Połonia>

[Połonica, y, lm. e] 1. = Płonina pod 1. Pol. 2. *truskawka*.

Połonicznik, a, lm. i, [Hromyk] bot. (herniaria) *ros. z rodziny zapartnicowatych*: Gatunek: P. gładki a. pospolity a. Sporysz a. Sporysz trzeci, Żabie gronka (h. glabra). <Od Połonica>

Połonicznikowate rośliny bot. p. Zapartnicowate. <Od Połonicznik>

†Połoniennik, a, lm. i p. Połonianin: Łzy więźniów wymagają to od nas, byśmy Twemu Carskiemu Wielicestwu czołem bili, aby zewsząd połonienników (jeńców) naszych wolno wypuszczono. Dar.

[Połonik, a, lm. i, Połonok] *warząchew*. <Ukr. opolonnyk>

[Połonina, y, lm. y] p. Płonina: Wędrowiec ... na połoninie zdroj skrzydlaty ... chwytą dłoń. Kon.

[Połoninka, i, lm. i] *rodzaj pieśni u górali w Beskidzie wschodnim*: Od połonin sanockich zmieniają ś. obyczaje, pieśni i podania gminne; do pieśni przybywają połoninki. Pol. <Od Połonina>

Połoniński tyńczący ś. połonin, należący do połonin: Połonińska pasza (u Huculów). <Od Połonina>

†Połonka, i, lm. i zdr. od Płonka. *połonka*: Przez połonki na stawie czynili gacie. Papr. Chatą obdarzył mię i połonką. Słow.

†Połonnny przym. od Połon *zdobyczny*: Ludzie połonni. Stryjk. (= *jeńcy, niewolnicy, braniecy*). <Od Połon>

Połopotać, cze, ta! *strawić pewien czas na łopotaniu*. P. ś. *wypełnić pewną chwilę łopotaniem* ś. <Po - Łopotać>

Połopotanie, a, blm., czynność cz. **Połopotać**. **Połopotanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Połopotać** ś.

[Połos, a, lm. y] p. Połoz: Na stepach trawa bez kossy pokrewne pitonowi (wielkiemu węzowi) mnożyła połosy. Tremb. <Ukr. pólóz>

Połoskotać, cze, ta! *wypełnić pewną chwilę łoskotaniem*. <Po + Łoskotać>

Połoskotanie, a, blm., czynność cz. **Połoskotać**. [Połostać, stanie, stał] p. Pozostać.

[Połostanie, a, blm.] czynność cz. **Połostać**. Połos, a, lm. e zool. p. Połoz. <Z Połos, z Połoz>

Połotrować, uje, ował 1. a. **Połotrzyć porobić łotrami, złotrzyć jednego po drugim**: Do końca

ieh temi kacerstwy połotrowali. Birk. 2. *spędzić pewien czas na łotrowaniu*: P. sobie, pozwolę sobie łotrostwa. Wol. J. P. ś. (o wielu) *zejść na łotrów, złotrzeć kolejno*. <Po + Łotrować>

Połotrowanie, a, blm., czynność cz. **Połotrować**.

Połotrować się, uje ś., ował ś., blm., czynność cz. **Połotrować** ś.

Połotrzenie, a, blm., czynność cz. **Połotrzyć**.

Połotrzenie się, a ś., ował ś., blm., czynność cz. **Połotrzyć** ś.

Połotrzyć, y, y! i P. ś. p. **Połotrować**. <Po + Łotrzyć>

Połowa, y, lm. y, X Połowica, X Połowina, [Połowizna] 1. *jedna z dwóch równych części czego, pół czego*: P. jabłka. Troc. P. gęsi, kurczęcia (= *półgąsek, półkurczę*). Kupił za połowę ceny. O połowę większy. Połową więcej. Troc. Wino nad połowę wypite. Troc (= *więcej niż w połowie*). [Na połowę, na poły] = o *połowę*: Na połowę zdrowi. Kiedy Halina słyszy taką mowę, rumianych wdzięków przybyło połowę. Brodz. (= *drugie tyle*). Rozciąć, rozdzielić, przedzielić co na połowę = w *połowie, przez pół, na połowy*. Serce jeszcze na wojennym błoniu po połowie bije w koniu. Mick. (= *wesepół*). Przez połowę, na wpół, [na poły] = w *połowie*. Każda rzecz ma dwóch twarz składy: przez połowę w niej wdzięki, a w połowie wady. Nagł. [Juże (koń) był połową do stajni od wody] (= w *połowie drogi*). [Ozeniłem ś. połowę z płacem]. Do połowy, na połowę, na pół, na wpół = *po połowie każdemu przy podziale*: To, coś wygrał, znalazł, powinno iść do połowy. W połowie, na wpół, [połowę] = *połowicznie*: Nieprzyjaciół tylko przelamał w połowie. Przyb. Kajet w połowie zapisany. Sprawa w połowie już załatwiona. W połowie już gotów. 2. *jedna z dwóch części składających co*: Mniejsza, większa P. Większą połowę onej sumy mógł napowrót zabrać do domu. Piet. P. ludzi nie wie, jak druga P. żyje. L. 3. *środek*: P. lata, zimy. W połowie maja. Jestem już z robotą w połowie. [Sadzili une kartofle do wpołowy pola]. Ustał w połowie drogi. Smok jeden do połowy jako zwierzę, a do połowy jako ryba. Skar. Syrena do połowy kobieta (= *po pas*). Rozciąć, przedzielić co w połowie (= *przez pół, na wpół*). Zdr. Połowka, [Połoweczka]. <POL/POL>

[Połoweczka, i, lm. i] p. Połowa.

Połowica, y, lm. e i. X P., p. Połowa: Wzięłaś mi, zgola mówiąc, dusze połowicę. Kochan. Przez odemknione połowicą wrota siła było w otwartych sieniach widać złota. Otw. (= *na wpół*). Już niemal większą Szwajcar odważony (odważny) połowicę swej drabiny przechodził. P. Koch. Polacy Tatarzyby zatrzymali na sobie, czymby tureckiej mocy połowicę niemal ujęli. Grab. P. Połowicę czynię, ujmuje, dają, biorę. Troc. Wywarz to do połowice. Troc. Wykopano trupów do połowice całych. Troc. Połowicą mniejszy. Troc. Połowicą ujęty. Troc. Nie doszedł połowicy dni, żywota swojego. Troc. [Musielim krakowskim targiem zbyć za połowicę]. Uwiódł ją w połowice. Cesarz wzywa, aby Bolesław brata do połowicy państwa swego przyjął. Lel. Król, wielki samowładnik świata połowicy. Mick. **Połowicą** przys. w *połowice, w części, niezpełnie*: Przez odemknięte połowicą wrota widać było... 2. żart. *żona, małżonka, magnifka*: Jak ś. ma twoja P.? Zdr. X Połowiczka. <Od Połowa>

[Połowiczki, ek, blp.] *uczta, biesiada, bankiet*. Mrong.

Połowicznie przys. od **Połowiczny**: Uchwalony artykuł sprawę załatwiał tylko P. Czerm.

Połowiczność, i, blm. I. rz. od **Połowiczny**: W jego uśmiechu i w wesołości była P., brak swobody. Bał. 2. min. *ujawnianie ś. w kryształach tylko połowy płaszczyzn postaci całkowitej.*

Połowiczny, Połowiczy I. przym. od **Połowica**: Paraliż P. (= w połowie ciała). Srodki połowicze (= nie stanowcze, nie radykalne). 2. † Handel P. = spółka handlowa. W P. handel z kim wstąpić. Troc. 3. hut.: Surowizna połowiczna = mieszana, pstra, w której wśród białego tła szara surowizna jakby ziarnami rozsypana. 4. min. *tyczący ś. postaci krystalicznej, zawierającej dwa razy mniej płaszczyzn, niż postać całkowita*: Kształt P. Postać, forma połowiczna. <Od Połowica>

Połowiczy p. **Połowiczny**. Lek.: Kąpiel połowicza p. Kąpiel <Od Połowica>

Połowić, i, il I. *spędzić pewien czas na łowieniu*. 2. *łowiąc polapać; wylowić*. P. ś. *dać ś. połowić, polapać ś., pompadać w sieci, w sidła, w pułapkę*: W też doły żli wpadali, co je na innsze kopalni, w tymże ś. sidle połowili. Rys. <Po + Łowić>

× **Połowić**, i, il nied. *dzielić na połowę*. Troc. <Od Połowa>

Połowienie, a, blm., czynność cz. **Połowić**.

× **Połowienie**, a, blm., czynność cz. × **Połowić**. **Połowienie się**, a ś., blm., czynność cz. **Połowić** ś.

† **Połowien**, wnia, lm. *wnie pieniądz drobny, obol, halercz*: Rubl ma połowniów dwadzieścia. B. Sz. (sielus habet 20 obolos; u Leop.: syklus waży 20 halerczów). Zawsze dwadzieścia połowniów ma. B. Sz. <S. Czes. polověn>

× **Połowina**, y, lm. y p. **Połowa**: Każdej połowiny tej strzały są dwa końce. Bobrow. Zdr. × **Połowinka**. <Od Połowa>

Połowina, y, lm. y m. *mały, lichy połów*: Rzecz mu (rybka): mizerna ci ze mnie P. Jak. W. <Od Połow>

[**Połowinia**, i, lm. e] *połowa; część*: Moje serce rozzerwane na cztery połowinie. <Z Połowina>

× **Połowinka**, i, lm. i p. **Połowina**.

× **Połowinnik**, a, lm. cy p. **Połownik**: Spółki te opierały ś. też i na innych zasadach, jak np. na stosunku z połowinnikami. Jabł. A. Połowinnicy, inaczej podsadki, potużnicy, brali grunt u zamożniejszego gospodarza, któremu oddawali połowę plonu. Jabł. A. <Od *Połowinny, od Połowina>

[**Połowity**] *powolny, nieprędko*.

[**Połowizna**, y, lm. y] p. **Połowa**. <Od Połowa>

[**Połowniak**, a, lm. i, **Połownik**] *jęczmień i owies wspólnie rosnące na zagonie*. <Od Połowa>

Połownictwo, a, blm. *stan połownika*: Przed rewolucją istniały we Francji fermerstwo i P. <Od Połownik>

† **Połowniejszy** st. w. od **Połowny**: Zys orzeł P., niż bielik albo orlik. Cyg. <Od Połowny>

Połownik, a I. lm. cy - a) a. **Półtannik**, **Półrolnik**, **Półkmięć** *kmięć mający połowę tego, co kmięć cały*. Haur. b) [P.] *gospodarz mający pół włości*.

c) [P.] *człowiek obrabiający pole cudze z warunkiem oddania właścicielowi połowy plonu z niego*.

d) *ten, który co na wspólnie z kim dzierżawi*. 2. lm. i = a) [P.] p. **Połownik**: Końskiego nawozu iezeli pod jęczmień zwieziesz, to z tego ledwie nie P. będzie, to jest pół owsa z jęczmieniem.

Haur. Nowinę taką połownikami a jęczmionami sieją. Haur. b) a. **Półkwiat** (hemimeris) *roś*. <Od *Połowny, od Połowa>

Połowny I. *łatwy do złowienia, łatwo poławiający ś*. 2. *dający dobry połów*: W obszernych dziedziectwach nie same tylko widzieć żyzne pola, połowne wody. Nar. 3. *chciwy łowu*: P. Icyk (Żyd) sprzedał djament z zyskiem w ręce Ormianina. Nar. <Od Połow>

[**Połowy**] p. **Pławy** <Ukr. półovij>

Połoz, a. lm. y I. a. **Płoz**, **Płoz**, [Płóz, Płuż] *jedna z dwóch podstaw, jakby wielkich żywo podkutyh szyną lub hosych, na których osadzone są same, kopaniec, lawina, w lm. sanice, sannice*. 2. a. [**Połos**, **Połos**, **Plus**] zool. (zamenis viridiflavus) *wąż niejadowity*. <Ukr. półoz>

Połozowąż, ęza, lm. ęze *piton, rodzaj węża z rodziny szczątkonogich (peropoda), pokrewny rotzajowi boa*. <Połoz + Wąż>

Połozienie, a, lm. a I. *czynność cz. Połozyc*: Połozienie (kładzenie) słów nieprzystojnych. Troc. W przybytku był stół i połozienie chlebów. Leop. (= *miejsce do składania chlebów*). 2. † P. *podłoga, posadzka*: Umieść tło a. P. w gmachu. Mącz. Dobrze odnowić stare P. w gmachu po ziemi, to jest stare P. wyrzucić, a nowym połozyc. Sten. 3. *sposób, w jaki coś jest położone, w jaki leży względem czego; warunki, w których coś jest rozłożone, pozycja, sytuacja*: P. miasta, miejsca piękne, niepiękne. Kn. Z góry uważaę miasta P. Troc. Kraj w połozieniu gorącym, piaszczystym, wilgotnym. Brodz. P. lesiste. P. planety względem słońca. P. płodu w macicy. Dzikością swych połozień (jama) daje odgadnąć, czym była domem. Mick. P. twierdzy czyni ją niedostępną 4. *zbieg okoliczności, od którego człowiek zależy; dany wypadek, raz; warunki, sytuacja, pozycja; stan*: P. trudne, przykre, smutne, szczęśliwe. Być, znajdować ś. w połozieniu krytycznym. P. było krytyczne. Kras. P. bez wyjścia. Prace moje stosować muszę nie tylko do zdolności, ale najbardziej do mego połozienia. Kołł. P. moje było takie, że niepodobna mi było piśmiennie ś. zgłosić. Kołł. Potrzeba było prawdziwej wielkości duszy, aby takiego połozienia nie nadużyć i nim ś. nie zepsuć. Krasz. Wejść w czyje P. (= *postawić ś. na jego miejscu*). Postaw ś. teraz w tego lisa połozieniu. Mick. Złe P. dobrego psuje. Prz. (= *okazja*). Złym połozieniem najlepsze popsujesz. Troc. Złym połozieniem dobry ś. zepsuje. Troc. Okropne spraw moich P. Troc. 5. × P. *względy, wzięcie, zachowanie, mór, łaska*: Mam u niej wielkie P., ale z tego powodu, żem oficer. Śl. wil. 6. † P. *zasada, racja*. Glos. 7. † P. *przesłanka, premisa*: Pana Boga proszę, aby w pierwszym sylgizmie to słowo królestwo tak ś. rozumiało we wtórnym, jako w pierwszym połozieniu. Rozm. 8. † P. *rozdział w książce*: Rzeczy wybrane z ksiąg, które zową Ecclesiastik, w połozieniu wtórnym; w połozieniu dziewiątym... Pusz. 9. astr. P. gwiazdy heljocentryczne p. **Heljocentryczny**. 10. fecht.: P. *łokciowe = P. ręki zadającego cęcie, zwane łokieć*. P. *grzbietowe = P. ręki zadającego cęcie, zwane grzbiet*. P. *dłoniowe = P. ręki zadającego cęcie, zwane dłoń*. 11. fiz.: *Energja połozienia p. Ener-gja*. 12. muz.: P. akordu, pozycja = *uromaienie akordu zależące na tym, że pierwsza budowa jego zaciera ś. przeniesieniem jednego lub kilku tonów na inne miejsce*. 13. poł. *stan płodu w macicy (situs foetus)*: P. barkowe a. barkiem,

brzuszne, główkowe, miednicze, poprzeczne, pośladowe, skośne.

Położenie się, a s., blm., czynność cz. **Położyć s.**

[Położna, ej, lm. e] p. **Położownica.** <Od Położny>

[Położnianka, i, lm. i] p. **Położnica.** <Od Położny>

Położnica, y, lm. e l. a. [Położnianka] niewiasta po porodzie, †sześćniedziątka, †sześćniedzielnica. 2. †P. *nałożnica*: Mąż traci posag żony, jeśli w domu swym położnicę jaką chował, a odprawić jej nie chciał. Sz. 3. †P. *łożnica małżeńska, łoże małżeńskie*: Nie wezas już, gdy s. kto w położnicy rozmyśla. Mącz. <Od Położnik>

Położnictwo, a, blm., **Położowanie sztuka** *babienia, mieszenie pomocy* *rodzącym, akuszerja, akuszerstwo.* <Od Położnik>

Położniczy l. przym. od Położnica: Kamień P. = *rodzaj lekarstwa dla położnic.* 2. przym. od **Położnik, tęczący s. położnictwa, akuszerski:** Sztuka położnica. Narzędzia położnicze. <Od Położnik>

Położnik, a, lm. cy l. lekarz *zajmujący s. wykonawstwem położnictwa, akuszer.* 2. ? : O duchach położnikach i czarach czytaj ks. T. Szczurowskiego. Wiszn. 3. *człowiek chory*: P. wyzdrowiał. <Od Położny>

†**Położnoprosty poziomy, horyzontalny.** Troc. <Położny + Prostny>

Położny, Położowy przym. od **Pológ:** Cyrulik P. Perz. Kobiety położne, to jest dzieci odbierające. Perz. × *Upławy położne.* Najpiękniejsza kobieta niechajże raz i drugi położne sekretu odprawi, już nie ta. Pot. <Od Pológ>

[**Położonek, nku, blm.**] *położenie s. do snu:* Od ustanku do położonku. Prz. <Od Położony>

Położyć, y, ył, nied. Kłaść l. i nied. Pokładać *umieścić tak, aby leżał, złożyć:* P. co gdzie, na czym. Bierzesz, czegoś nie położył. Wuj. Nie bierz, gdzieś nie położył. Prz. *Pożyć mi chleba, przyjaciel przyszedł do mnie, a nie mam co przedeń P. Wuj. (= dać mi; poczęstować go czym).* Nie tykaj s. położonych na stole rzeczy. Troc. Nie wierz gębie, póki nie położysz na zębie. Prz. Na sianku Go położono (= *złożono, ułożono*). P. kogo do snu. Podźcie, mieśce oglądajcie, gdzie Go było położono, kiedy Go z krzyża złożono. Mik. z Wilk. Jadwiga z Gwilelmem jeszcze w kolebce pokładana była. Stryjk. [Oj chmielu, chmielu, ty zielsko w płocie, niejeden wianeczek pokładasz w błocie]. Głowę pokładał na ramieniu matki. Prus (= *składał, opierał*). Przen.: Położyć, nied. **Kłaść** gdzie głowę, kości = *złożyć; lec w grobie, umrzeć:* Znajdę jeszcze pana, przy którym głowę położę. L. Przen.: *złożyć, poświęcić, oddać, ofiarować, dać na ofiarę, narazić co; odzalać, nadstawić czego, wystawić co na sztych, zaryzykować; nadłożyć, przypłacić czym:* Byśmy mieli i gardła przy nim P., tedy bychmy mu dopomogli na królestwo. H. Jana. Cnota Polaków taka była, iż s. przy paniech mężnie bijąc, gardła swe pokładali. Karnk. Zginąć albo gardło swe P. Wiśn. Podle boku króla najbitniejsi gardła swe położyli. Warg. By byli mieli i po trzy gardła, radziby je byli przy nim położyli. Wer. Większej miłości nad tę nikt nie ma, żeby kto położył żywot swój za przyjaciela swoje. Leop. Za ojczyznę każdyby i życie chętnie położył. Ust. Wilkom owę odejmując, zdrowie swe za nie położył. Białob. Ze

Pan duszę swą za nas położył, my także mamy kłaść duszę swą za bracią. Leop. Zdrowie swoje za niego z radością P. byli gotowi. Skar. Fraskunkiem i gniewem strapiony, żywota położył. Błaż. P. kamień węgielny, fundament = *złożyć.* [Krowiczka s. ocielila, parę wolków położyła] (= *urodziła*). Przen.: †P. co na czyjej woli = *dać co na nią, zostawić jej co:* Położyli na woli jego, aby sobie wybrał, co chciał. Wuj. Położyć, nied. **Pokładać** w kim, w czym ufność, nadzieję = *złożyć, mieć; złożyć, oprzeć, zasać, ugrunтоваć.* W tobie jednej pokładałam nadzieję. L. Lepiej jest nadzieje swoje pokładać w Panu, aniżeli mieć ufanie w księżętach. Wiśn. Nadzieję swoje w Bogu będę miał; niechaj nadzieje swoje w Tobie pokładają, Panie. Gil. Nadzieję pokładali a ufali w Tobie. Damb. Nie pokładaj nadzieje w obłudnej fortunie. Papr. †**Pokładać** nadzieję w kogo, w co. Troc. Ciesarz Karol nie zaprzeczał położonym w niego nadziejom, iż w młodej osobie wyruszy do Ziemi Świętej. Szaj. Na jakich ludziach ojezyzna nasza największe pokładała nadzieje i dotąd pokłada. Miek. Przen.: Położyć, **Pokładać** co = *odłożyć na bok, złożyć z siebie, porzucić, odrzucić, zaniechać, zarzucić, zostawić w spokoju; dać pokój czemu, skończyć z czym:* Ja kładę duszę moję, abym ją zasię wziął; żaden jej nie bierze ode mnie, ale ja pokładam ją sam od siebie; mam moe położyć ją, i mam też zaś moc wziąć ją. Leop. Już był hetmanowę wszystkę władzę położył, ale i swą głowę. Kochan. Sam zdrow być pragnę, a ten ciężki wrzód P. Kochan. Przyjdzie mi klucze P. Kochan. (= *złożyć, oddać, zwrócić*). Seree, nie daj s. pożyte żalom, które raz P. trzeba. Lubom. Nalazł fortel król August, jako cię (Wisło) miał pożyte, a ty musisz tę swoje dobrą myśl (butę, hardość) P. Kochan. (= *poskromić, przełamać, ujarzmić*). P. pieniądze = *złożyć, wyłożyć, wypłacić, odliczyć, wyliczyć:* Pani M. na piotrkowskie wójtostwo 80 grzywien posagu położyła. Rot. Obiecał pieniądze dnia pewnego P. bez czyjej przeszkody. P. chęł. Przen.: P. kogo równo z kim = *porównać, zrównać, przyrównać, postawić na równi; upodobnić komu:* Takeś, Boże, człowieka uczeł i przychochodozył, żeś go z anioły tylko nie położył. Kochan. Przen.: P. kogo, co między kogo, między co = *umieścić w rzędzie z kim, z czym, zaliczyć w poczet, do rzędu..., poczytać za...* †P. co sobie w zysku = *poczytać sobie za zysk.* Nie liczyś lat cudzych, ale swe łaskawie szacować i w zysku je P. Górn. †P. gdzie wojsko, obóz, oblężenie = *złożyć, rozłożyć:* Jagiełło, położywszy wojsko w boru na wyspie pod Toruniem, jał z Krzyżakami rokować. Biel. M. P. i nied. **Pokładać** kogo = *powalić, obalić, rozciągnąć na ziemi, przewalić, zwalić z nog; pokonać, porazić, pobić, zwyciężyć:* Wieprz dziki, kogo dopadnie, śmiertelnie położy. Tw. W nieprzyjacielu taką kłęskę sprawił, że jakoby go położył mostem po ziemi. Tw. P. kogo trupem. Zapaśnicy walczą, dopóki jeden drugiego nie położy. [P. śmiercią. Twoje życie tu położone będzie. Niewinna na śmierć idę, tak przynajmniej w czystości położona będę]. Położył wszystkie nieprzyjacioly pod nogi jego. Wuj. (= *poddał*). 2. †P. i nied. †**Pokładać** *złożyć, poddać, przedłożyć, przedstawić, okazać, zaprezentować; pokazać:* Adam na zmoyny dzień z listem na sołtystwo przyjał (= *przyjechał*) do Landa i pokładał list. Rot. P. co = *złożyć, złożyć, podać, unieść, zanieść; wystąpić z czym:* Franciszek położył skargę przeciwko Grzegorzewi, iż na jego dziedzinie posta-

wił płoty. Św. z Woc. Przen.: P. eo = *złożyć do wód czego, dowieść czego; pokazać, okazać, zamaniestować co*: Potrzeba, abyś w tym wszystkim opatrność położył, kiedy kto godny karania, masz go karać, ale rzeczy jego nie masz tykać. Sz. P. zasługi dla kraju, w nauce. Żle położone dobrodziejstwa nie odnoszą wdzięczności. Górn. (= skierowane). Los jednak zawistny i tutaj swoje bezwzględne veto położył. Kryń. 3. przen. umieścić, nakreślić, dać, zrobić: P. napis. P. kropkę po zdaniu. P. średnik. P. akcent, nacisk. [Nim z miejsca ruszy, położy krzyż biczem na ziemi]. P. pod czym, na czym swój podpis. Kaźdy z nich położył imię swoje w porękę dzieła zbawiennego. Ust. 4. przen. × P. w rejestrze, na rejestrze = *umieścić, zamieścić, zapisać, zanaczyć, wyliczać, zamotować, policzyć*: Przynajmniej z piętnaście tysięcy położy w rejestrze. L. 5. postawić: P. gdzie nogę, stopę. Na śliskim gruncie położyli nogę. Groch. Łaskawość monarchy, gdzie jedno swą stopę położy, wszystko natychmiast ułagodzi. Pilech. Gdzie Ty kolwiek swą stopę położysz, obfitość mnożysz. Kochan. Gołota nie ma gdzieby stopę położył. Kn. (= *nie ma dachu nad głową, schronienia, kąta swego*). [P. chałupę] (= *ustawić, wybudować, zbudować*). [Położ lichtarz na stole]. Przen.: P. i nied. † **Pokładać** postanowić, ustanowić, ustalić, określić, zakreślić, zaprowadzić, założyć, wyznaczyć, oznaczyć: Nie zna, swej dumie jak P. granie. L. P. koniec, kres czemu (= *zrobić*). P. początek (= *dać*). Gdy położony czas a. dzień prawu... Ort. Przysiągł przyjęść k sądu na położony dzień. Ort. P. areszt (= *nałożyć*). Położył, nied. † **Pokładać**: P. warunek, P. co za warunek (= *wymówić sobie, zastrzec*). P. sobie co za obowiązek, za punkt honoru, za zasadę (= *wziąć, mieć sobie za...*). P. sobie za cel (= *obrać sobie*). Nowosilcow pierwszy za cel położył zniszczenie polskiej narodowości. Miek. 6. Położony = *rozłożony, mieszczący ś., znojujący ś., leżący, zajmujący pewną pozycję, sytuację*: Przy rzece położony zamek, miasto. Troc. Miasto położone w okolicy lesistej, w górach, przy kolei żelaznej, przy trakcie. Przen.: Patrz, w jakiej niebezpieczności jestem dziś położony. Kochan. Wesoło żywę w trosce położony. Kochan. Przeto ji (= go) mówił cesarz nie tak dlatego, iż mu był przyrodzony i we czci wielkiej położony. Ż. B. Dobrze, źle położony u kogo = *widziany, postawiony; dobrze, źle stoi u niego*: Dobrze hrabia u dworu jest położony. Boh. Szacują cię i kochają, bo dobrze jesteś położonym. L. Staraj ś. być dobrze położonym u ojca mego. L. Wszak wiesz, jak u mnie położonym jesteś. L. Dobrze położony jest w sercu jego. L. 7. † Położyć, nied. † **Pokładać** czym = *wyłożyć, pokryć, pobić, wybić, obić, wysadzić*: Sadzawka około kamieniem kwadratowym położona. Warg. Twardą skałę wydrożył i wierzech darniem położył. Mias. W Anglii mało nie wszystkie dachy są blachami otoczanymi położone. Baz. Tło kościelne położył tarciami jodłowemi. Leop. Pokładać marmurem = *marmurować, marmurem sadzić*. L. P. marmurem, tarciami. Troc. Łatami pokładać. L. Pokładać tarciami, pomościć. L. Pokładać posadzkę, posadzkę kłaseć. L. (= *układać, dawać*). 8. P., nied. **Pokładać**, [Podkładać] rolę = *orać pierwszy raz*: Ugory aby przed św. Janem były nie tylko położone, ale też i sprawione. Haur. 9. † Położyć, [Położyć] za pewną = *przypuścić, zgodzić ś. na chwilę, przyzwolić, dopuścić, supponować, dać (na to)*: Położmy, że Leonora porozumiała ś. z tym gachem. L. Położ-

my, że syn stróżów rozegnał i ojca wybawił; położymy tak, że sam, ojca zastąpiwszy, wziął ś. na jego męki. Gorn. 10. teatr: P. sztukę, gm. P. sztukę na pysk, na mordę = *przyczynić ś. złą grą do jej niepowodzenia, pomimo jej wartości literackiej*: Pierwsza lepsza tłuściocha odbiera rolę Maryni i bierze w swe łapy, aby ją P.: jest to gwara aktorska, a znaczy: zaprzepaścić sztukę przez złe odegranie roli. Sew. P. ś. I. i nied. **Pokładać ś. zając pozycję leżącą, lec**: Pies legawy, dosyć już blisko mając przed sobą kurapaty, położy ś. na ziemi, z miejsca tego nie postępując dalej, żeby ich nie spłoszył. Haur. (= *wyciągnie ś. na ziemi*). Nie mogłoby to ś. skończyć na kilku batogach; sam ś. położy. L. Mnie ma ś. być chorym i położył ś. w łóżku. Zabł. (= *poszedł do łóżka*). Po kąpieli niechaj ś. położy w pościeli i niechaj położy godzinę. Syk. Z łóżka, na którymś ś. położył, nie wstaniesz. Leop. P. ś. wznak, na bok. Pokłada ś. na stole, na moim ramieniu. Troc. Delikatni ludzie, poczuwszy małą słabość, prędzej ś. pokładają. Krup. Przen.: P. ś. obozem a. P. ś. = *rozłożyć ś., stanąć, rozstawić ś. obozem*: Bolesław pod Łuckiem położył ś., castra ponit. Blaż. Olbracht, gdy ś. nie mógł przez las z wojskiem przeprowadzić, położył ś. tamże w lesie. Blaż. Książę Łazarz nie mieszkając też zebrał wojsko i ciągnął też tam na to pole, położył ś. przeciw wojsku cesarskiemu podle jednej wody. Janecz. 2. i nied. **Pokładać ś. powalić ś., przewrócić ś., schylić ś. do ziemi, rozciągnąć ś. na ziemi, nied. słać ś.**: W czasie burzy wszystko zboże położyło ś. Zboże ś. pokłada od wiatru, włosy od deszczu. Troc. 3. *lec, paść, powalić ś., polec*: Pod siłą natarcia położył ś. pierwszy szereg. Sienk. Przen.: Wiatr ś. położył. Łoż. (= *przycichł, uspokoił ś., ustął*). Przen.: × Teraz ś. mają P. zgodą i chęcią dyferencje zapłacić. Kaczk. (= *ulożyć ś., zgodzić ś.*). <Po + Łożyć>

[Położysto] przys. od Położysty.

[Położystość, i, błm.] rz. od Położysty: P. gruntu.

Położysty I. [P.], × **Połogi spalzysty, równo pochylły, nieznacznie spuszcający ś.**: Chroni ś. i pół nadto położystych i gór zbytecznie nierównych. Karp. Promienie odbijają ś. od położystych przeciwko słońcu boków gór. Trzyce. Ścieżki kręte, położyste, drzewa spore, gałęziste. Kras. Wzgórza położyste. Gosz. 2. bud. Kamień P. = *łamany, nieobrobiony, mający dwie strony przeciwne sobie mniej więcej płaskie*. <Od Położyć>

Połów, ogu, lm. **ogi**, × **Łóg = a)** dni spędzone w łóżku po odbytych porodzie. b) czas od ukończenia porodu do powrotu macicy do stanu prawidłowego, trwający blisko sześć tygodni, słabość, † złączenie, × sześciotygodniówka (puerperium). Odbyć, odprawić P. Leżeć położona. A. w położu. Żona w położu leży. Troc. Kobieta w położu = *położnica*. Wstać po położu. Umarła w położu. I w położu nie zapomni nałogu. Bratk. (= *nieoprawna*). Jak będzie miała połów = *jak zlegnie*. Z Mnemozyny zrodzone położu, naciągnijcie mi strun ku tej potrzebie i tekst podajcie pieśni. Jabł. (= *muzy, córy Mnemozyny*).

× **Połów, oga**, lm. **ogi p. 2. Połoh**: Łóżko francuskie, łoża połogi, namioty z forbotami. Goł. <Po + *Łóg, LEG/ŁOG>

[Połómac, mie, mał i P. ś.] p. Połamać. <Z Połamać>

[Połómanie, a, błm.] czynność cz. Połómac.

[Połómanie się, a ś., błm.] czynność cz. Połómac ś.

Półow, owu, lm. **owy** I. *poławianie, łowienie*: P. śledzi, ostryg, pereł. P. ryb, ptaków. Troc. Uszedł owych złotych siatek, któremi nas często szczęście w P. daje. Troc. Trzy dni powraca Piotr bez półowu, co sieć wyciągnie, to spuszcza znowu. Len. Przen.: Jak najwięcej zebrał towarzystwa dla półowu dusz. Wys. (= *jednania, zyskiwania, kaptowania, nawracania*). Dobry P. miałem. Prz. (= *oblowilem ś.; poszczęściło mi ś.*). 2. *owoc takiego półowu; to, co ulowiono*. Przen.: *łup, zdobycz*: Ruś plon nazywa półowem. Paszk. Wtenczas pilnuje szatan swego półowu, jako w cichej wodzie, zarzucając wędy i sieci swoje. Dambr. Jastrząb, uleciający z półowem na bezpieczniejsze miejsce, dziobem go sieka i kawałami połyka. Lib. [Dostać ś. komu w półowu] = *dostać ś. mu jako łup, zdobycz, wpaść mu w łapy*: Żebyś ś. innemu w sidła nie dostała, bo jak ś. innemu dostaniesz w półowu, ah panno, panno, dla mnie grób gotowy. <Po + Łów>

Półowczyna, y, lm. **y** *łicha, marna półowka*. <Od Półowka>

Półowka, i, lm. i I. p. **Półowa**; *połowa czego, jako przedmiot samodzielny*: Przelamał butkę na dwie półowki. P. porteru. Dyg. = *pół butelki, półkwarty*. 2. [P.] = a) P. pola = *pewna przestrzeń gruntu uprawnego, zwykłe pięta lub czwarta część morga*. b) *połowa stajania, 10 zagonów*. c) *połowa okresu ciąży u krowy*: Krowom cielnym przed półowką (20 tygodni) dają marchew. <Od Półowa>

Półowkowy przym. od **Półowka**. Min.: Postaci krystaliczne półowkowe = *postaci, w których pola krystaliczne są sobie równe tylko naprzemian; postaci hemiedryczne, półścienne*. <Od Półowka>

† **Połub, u**, lm. **y** ciała ludzkiego = *tułów, kadłub, zwłoki, trup*. Pot.

Połuba, y, lm. **y**, Dachowiec bot. (*imbricaria*) ros. z rodziny *sączyńcowatych*. <Po + Łuba>

Połudenek, nka, lm. **nlm.**, **Połudeniek, Południ** I. *podwieczorek dla ludzi i odpoczynek popołudniowy dla bydła roboczego*: Oto Hala żwawa P. niesie. Saw. Na P. miał przybyć, ja czekać nie myślałem. Krasz. 2. *pora takiego południka*: Odebrał list o południku. Krasz. <Ukr. południok>

[**Połudeniek, nka**, lm. **ńki**] p. **Połudeniek**: Wciąż o tym tylko mówiono na wieczornicach, na południakach, pod cerkwią i w karczmie. Krasz.

[**Połudenko, a**, lm. **a**] p. **Połudenko**. <Od Południe>

Połudenkować, uje, ował *spożywać połudenek; odbywać połudenek*. <Od Połudenek>

Połudenkowanie, a, blm., czynność cz. **Połudenkować**: Maksym w domu? — Jemu nie do połudenkowania. Jez.

[**Południ, dnia**, lm. **dnie**] p. **Połudeniek**.

[**Południ, a**, lm. **a**, **Południ, a** I. p. **Południe**: Uszyjeć mi koszulę w P. Kon. 2. *posiłek popołudniowy*. <Od Południe>

† **Południ p. Południowy**: Narody z kraju południowego. Bardz. Ryba południa, gwiazda. Kochan. Olofernes, zjeżdżiw wszędy wokół, znajdzie studnie na południe stronie przed miastem. B. Sz. Wiatr P. tchem ciepłym ostrą zimę siecze. Gawiń. <Od Południe>

[**Południak, a, ał**] p. **Południować**. <Od Południe>

[**Południanie, a**, blm.] czynność cz. **Południać**. **Południca, y**, lm. e I. [P.] = a) p. **Południe**. b)

sroka lub wrona. c) a. [**Południówka, Przypoludni- ca**] *duch w postaci kobiety przybranej w białą płachtę*: Są u nas takie małe baby, co ś. nazywają południce i siedzą po polach w dziurach. Boginki, które ś. mają pokazywać na osamotnionych miejscach, zwą ś. południce. Czego śród nas ta blada szuka Hela, ta śnieżnobiała, cudna P.? Psm. A mehy sprężyste, wonne macierzanki tworzyły łożę pięknej południcy. Psm. 2. w lm. zool. (*nymphalidae*) *rodzina motylów dziennych*. <Od Południk>

[**Południczo, a**, lm. **a**] p. **Południe**. <Od Południe>

Południe, a, lm. **a**, † **Półdnie**, † **Półdnia**, [**Południe, Polednie, Połdnie, Pełnje, Powednie, Polednie, Polidnie, Polnie, Polnie, Pólnie, Polnje, Pownie, Pawnie, Polednia, Polednia, Połnia, Pólnia, Polnja, Połudzien, Połuń, Południca**] I. astr. *chwila górowania* (p. *Górowanie*). 2. *środek dnia, dwunasta godzina w dzień*: Głodnemu zawsze P. Prz. Zrana aż do południa. Troc. W P., w samo P. Od południa do wieczora. O południu. Po południu. Powitanie: Dobrze P.! Przen.: P. w życiu ludzkim = *wiek dojrzały, pełnia życia, pełny rozkwit życia*: Już człowieku minęło P. Pot. W najświetlejszym wspaniałości swojej stanął południu. Troc. Wiek mój już do południa dąży. L. P. życia, największe życia, *maximum*. Śniad. Chociaż wiekiem od młodej jutrzienki pod lat niewieściech schodziła P., oboje, matki i matrony, wdzięki na jednym licu zespoliła cudnie. Mick. 3. [P.] *obiad*: Przygotowała mi śniadanie i P. Stasz. [P.] *zjadać*. Ani południa, ani wieczery nie prosiu! 4. *okolica południowa, strona nieba, w której znajduje ś. słońce w chwili górowania słońca*. 5. *kraj południowy, kraje leżące na południu*: Drzewa rosnące na Wschodzie i na Południu, w owej pięknej włoskiej ziemi. Mick. Zdr. [**Połudenko, Połudenko, Połudzeniek**]. <Pół + *Dnie, od Dzień>

[**Południejszy**] p. **Południowy**: Mleko południjsze. <Niby st. w. od Południ>

Południk, a, lm. i I. a. × **Merydjan** gie.: P. miejsca danego = *koło wielkie, poprowadzone na kuli ziemskiej przez oba bieguny oraz przez to miejsce*. P. pierwszy = *P. umiówiony, obrany za początek przy obliczaniu długości geograficznej*. P. niebieski danego miejsca = *P. powstały przez przedłużenie koła przeprowadzonego myślą dla oznaczenia południka ziemskiego — do przecięcia z pozorną sferą niebieską, P. przechodzący przez zenit i nadyr danego miejsca oraz przez oba bieguny świata*. 2. fiz.: *Południki magnetyczne p. Izogony*. 3. [P.] *ten, co zwoluje w południe robotników z pola*. 4. bot. p. **Przypoludnik**. <Od Południe>

Południkowo przys. od Południkowy: Syryjska linja zapadnięć, biegnąca P. Nałk.

Południkowy przym. od **Południk**: Linja południkowa = *przecięcie płaszczyzny południka z poziomem*. Luneta południkowa = *luneta tak osadzona, że obracać ś. może w płaszczyźnie południka*. Rzut P., gie. = *perspektywny obraz powierzchni kuli ziemskiej na płaszczyźnie południka (inaczej zowie ś. go zwykle rzutem równikowym, bo oko obserwatora znajduje ś. na płaszczyźnie równika)*. <Od Południk>

Południować, uje, ował, [**Południać, Poledniować, Poledniować**] I. *odpoczywać w czasie południa; obiadować*: Wychodziła!... co to?... do podwieczorku będziecia południowali? Reym. 2. *karmić, popasać o południu*: Koniom sypią plewy i między kopami je południują. <Od Południe>

Południowanie, a, bfm., czynność cz. **Południować**.

Południowiec, wea l. lm. wcy *mieszkaniec Południa; przybyły z Południa*. 2. bfm. fl. *wiatr południowy, †połudzeniec*. <Od Południowy>

Południowoschodni, Południowschodni od południa na wschód leżący, stamtąd pochodzący, tam zwrócony: Strona południowoschodnia. Wiatr P. <Południowy + Wschodni>

Południowozachodni, Południowozachodni między południem a zachodem leżący, stamtąd pochodzący, tam zwrócony: Wiatr, kierunek P. Strona południowozachodnia. <Południowy + Zachodni>

Południowoschodni p. Południowoschodni <Południe + Wschodni>

Południowoschód, odu, bfm. *strona nieba a. ziemi między południem a wschodem*. <Południe + Wschód>

Południowszy st. w. od **Południowy**: U Bieszczkowicz Dźwina dosięga najpołudniowszego punktu. Nałk. <Od Południowy>

Południowy, [Południejszy, Połdniejszy], †Połudzienny, †Południ przym. od Południe: Czas P. Chwila, godzina południowa. Wiatr P., †połudzeniec. Zebr. Wiatr południowy, który płynie po samym południku od bieguna południowego. Śniad. Ameryka południowa. Półkula południowa. <Od Południe>

Południowozachodni p. Południowozachodni. <Południe + Zachodni>

Południowozachód, odu, bfm. *strona świata między południem a zachodem*. <Południe + Zachód>

Południówka, i, lm. ij: Bo ś. zrywa wtedy i dusi człowieka taka mara polna, co ją południówką nazywają. Gwar. Por. **Południca**. <Od Południowy>

Połudzenie, a, bfm., czynność cz. **Połudzić**.

Połudzenie się, a ś., bfm., czynność cz. **Połudzić** ś.

Połudzić, i, il i. złudzić jedno po drugim: Złoto tak blaskiem swym połudziło ludzi, że zuchwale cnotę z tronu zrzuciwszy, bogactwo na miejscu jej posadzili. Karp. 2. *łudzić przez pewien czas*. P. ś. *potrwać pewien czas w złudzeniu*. <Po + Łudzić>

[**Połudzienek, nka, lm. nki**] p. **Połudzień**. <Pół + Dzienek, od Dzień>

†**Połudzeniec, nca**, bfm. p. **Południowiec**.

†**Połudzienny** p. **Południowy**: Uczynił przystrzesze, na którego połudziennie stronie były opony z białego lnu. B. Sz. <Pół + Dzienny>

[**Połudzień, dnia, lm. dnia**] p. **Południe**. Zdr. [**Połudzienek**]. <Pół + Dzień>

Poługować, uje, ował l. *strawić pewien czas na ługowaniu*. 2. *jedno po drugim wylugować*. <Po + Ługować>

Poługowanie, a, bfm., czynność cz. **Poługować**. [**Połuja, i, bfm.**] *dań miodowa, t. j. połowa po-debranego miodu dla dziedzica*.

[**Połumać, mie, mał**] p. **Połamać**.

[**Połumanie**, a, bfm.] czynność cz. **Połumać**.

†**Połumierze**, a, lm. a *półmiary*: pro media mensura alias P. Hel.

Połunonica, y, lm. e p. **Północnica**. <Pół + Noenica>

[**Połuń, a, lm. e**] p. **Południe**: Jak to słoneczko leci, to strach... już śród P. Ork. <Z Połudzień>

†**Połup, u, lm. y** *połupienie, rabunek, grabież*:

Pospółstwo na połup kościołów rękę niezbożną rozwierzało. Błaż. <Po + Łup>

Połupać, pie, pał l. *łupiąc porąbać, jedno po drugim rozłupać, przelupać, poszczytać, np. drzazgi*. 2. *spędzić pewien czas na łupaniu*. 3. *łupiąc poboleć nieco; poćmić*: Połupało mi trochę w kościach. Ząb mię połupał z godzinę. P. ś. *porozpadać ś. na drzazgi, blaszki, warstwy, porozłupywać ś.*: Połupały ś. kamienie grobowe. Krasz. <Po + Łupać>

Połupanie, a, bfm., czynność cz. **Połupać**.

Połupanie się, a ś., bfm., czynność cz. **Połupać** ś.

Połupić, i, il i. złupić jedno po drugim, 2. *spędzić pewien czas na łupieniu*. 3. †P. *złupić, zrabować, obedrzeć, splondrować, zagrabić, zniszczyć*: Nie może nikt statku mocarza jakiego, wszedszy w dom jego, P., jeśli pierwej jego nie związał. Sekl. Szatan Adama i Ewę, srodze zranniejszy grzechem, połupił. Gil. (= *ogolocił, wyzwał z niewinności, cnoty, szczęścia, łaski boskiej*). <Po + Łupić>

Połupienie, a, bfm., czynność cz. **Połupić**.

Połupienie, a, bfm., czynność cz. **Połupieżyć**.

Połupieżyć, y, yl *oddać ś. na pewien czas łupiestwu*: Z łada sposobności korzystają, ażeby P., powrócić i z wielkich tryumfów ś. pochwalić. Bart. <Po + Łupieżyć>

Połupywać, uje, ywał *łupać od czasu do czasu*. <Po + *Łupywać, od Łupać>

Połupywanie, a, bfm., czynność cz. **Połupywać**.

Połuskać, a, ał, Połuszczyć l. *wyłuskać, obłuskać jedno po drugim; pokonać łuskanie*: P. strączki, orzechy. 2. *oddać ś. na pewien czas łuskaniu*. P. ś. *poobłazić z łuski, z naskórka i t. p.; poobłazić blaszkami, warstewkami*. <Po + Łuskać>

Połuskanie, a, bfm., czynność cz. **Połuskać**.

Połuskanie się, a ś., bfm., czynność cz. **Połuskać** ś.

Połuszczenie, a, bfm., czynność cz. **Połuszczyć**.

Połuszczenie się, a ś., bfm., czynność cz. **Połuszczyć** ś.

Połuszczyć, y, yl i P. ś. p. **Połuskać**: Na tych trzech główkach sfinksów zielona masa połuszczyła ś. tu i owdzie. Krasz. <Po + Łuszczyć>

†**Połuśledzie, a, lm. a pół morgi, licząc od śladu granicznego**: Tako mi pomoży Bóg, co mi ś. dostało P., to mi ś. dostało prawym działem. Roty 1399. <Pół + *Śledzie, od Ślad>

Połutorny półtora sążnia długi: Dział dwa połutornych, to jest półtora sążnia długich. Mosk. Dział wyższych kalibrów wzięto 20, a prócz tego armat połutornych 5. Górs. <Od Półtora>

†**Połuważki, ek, blp.** p. **Zaważe**: Trzydzieści połuważków da szrebra panu. B. Sz. <Pół + Ważki, od Ważka>

× **Połudwidztwo, a, bfm. p. Półwidztwo**. <Pół + *Widztwo, WID>

†**Połuwołczek, czka, lm. czki pół włóki**. Św. z Woć. <Pół + *Włozek, od Włóka>

Poły l. lm. od **Poła**. 2. ***Poły** p. **Pół**. <POŁ>

[**Połydnie, a, lm. aj**] p. **Południe**. <Z Południe>

Połyk, u, lm. i l. †P. bfm. *połykanie, półknięcie, łyk*. L. 2. anat. = a) *gardziel* (pharynx). b) *przełyk* (oesophagus). <Po + Łyk>

[**Połyk, a, lm. ij**] p. **Polik**: Usiadła pod okien-

kiem od ulicy z igłą i z niemi kolorowemi; połyki wyszywała i dumy przędła. Jeż. <Ukr. pōlyk>

Polykacz, a, lm. e, †**Polykał** *ten, co polyka; pochłaniacz, pożeracz*. L. <Od Polykać>

Polykać, a, ał i. p. **Polknać**. 2. [P.] dok. *polknać jedno za drugim*: Wilk przyszedł i polykał te kości. <Po + Łykać>

Polykalny dający *ś. polykać*. L. <Od Polykać>

†**Polykał**, a, lm. y p. **Polykacz**. Troc. <Od Polykać>

†**Polykałki**, ek, blp. *kluski*: Jako kłoski największe abo polykałki Baryk. <Od Polykać>

Polykanie, a, blm., czynność cz. **Polykać**.

Polykopodniebienny anat.: Mięsień P., mięsień gardłowo-podniebienny, 1 muskuł gardzielowo-podniebienny, †myszka podniebienio-gardłowa, × muskuł podniebienny gardzieli, †myszka gardzielo-języczkowa, ×zwieracz paszczy tylny (musculus pharyngopalatinus). <Polyk + Podniebienny>

Polykowacieć, eje, ał *porobić* *ś. lykowatemi, zlykowacieć kolejno, jeden po drugim*. <Po + Ły-kowacieć>

Polykowacenie, a, blm., czynność cz. **Polykowacieć**.

Polykowy przym. od **Polyk**: Ruchy polykowe. <Od Polyk>

×**Polynja**, i, lm. e w okolicach podbiegunowych *wielki kanał a. jezioro wśród lodów, pokryte cienkim lodem*. <Ros. polynja>

×**Polysię**, i, ił *porobić lysiami*. <Po + Ły-się>

Polysięć, eje, ał i. *olysięć kolejno, jeden za drugim*: Chodzi im o to, ażeby wcześniej nie polysieli, nie pozielenieli, wzroku i zębów nie postradali. Jeż. 2. *olysięć nieco*. <Po + Łysięć>

Polysienie, a, blm., l. czynność cz. **Polysięć**. 2. × P. czynność cz. **Polysięć**.

Polyk, u, lm. i l. *polykowanie, blask mieniący* *ś., migocący*: Przy polyku jednej lampy przędła. Stasz. Przelatujące polyki błędną od bladeści lic waszech. Krasin. W polyku gwiazd niebieskich wyczytywał (ojciec Irydjona) pogody i burze. Krasin. Gdzie żołnierze legjonów bezsenni, z twarzą spiekłą od słońca, rozjaśnianą polykiem mieczów. Krasin. Ten uroczy polyk, co jej oczy krasii, nie znikomy, bo z duszy. Malcz. Przen.: *przeblysk, poblysk*: P. czucia tłał ci na czole. Krasin. 2. *blysk, świecenie* *ś., lśnienie* *ś. powierzchniu, glans, polor*: P. minerałów. P. szklisty, żywiczny, tłusty, perłowy, jedwabisty. P. perłowej macicy. P. jest mieniące *ś.* odbijanie światła. Brodz. P. kwiatów. Węg. Lśniącym polykiem razła żrzeniec. Przyb. Powierzchnia bez polyku = *matowa*. <Po + Łysk>

Polykać, a, ał i P. *ś.* l. dok. *wypełnić pewną chwilę lysaniem, lysaniem* *ś.* 2. nied. p. **Polykować**: Zemstą zapalony, krwawym polyka wzrokiem, groźnym ciosem godzi. Dm. Łotr złotem, wilk polyka siercią z cudzej szkody. Nar. Tu Tamiza mgława polyka słońcem. Słow. Same *ś.* tylko gwiazdy polykały. Otw. Ślizkie *ś.* węzów szyje polykają. Otw. Przen.: Marsa sieciami przyrzucił Wulkan, a sam polykał rogami. Szymon. <Po + Łyskać>

×**Polykający** p. **Polykujący**.
Polykanie, a, blm., czynność cz. **Polykać**: Strach patrzeć na to częste P. Kochan.

Polykanie się, a *ś.*, blm., czynność cz. **Polykać** *ś.*

†**Polykawać**, awa, ał p. **Polykować**: Tym kształtem Argo płynie; po maszt pierwsza gaśnie połowica, ostatek polykawa jasnie. Kochan. Przy Wadze gołęi tylko jego (Kłęcznia) polykawa. Kochan.

†**Polykawanie**, a, blm., czynność cz. **Polykawać**.

†**Polykawanie się**, a *ś.*, blm., czynność cz. **Polykawać** *ś.*

Polykować, uje, iwał a. P. *ś.*, **Poblykować**, **Polykać** a. P. *ś.*, †**Polykawać** a. †P. *ś.*, [**Polykować** a. P. *ś.*] *lyskac* *ś.* *co chwila z przerwami; mienić* *ś.*, *migotać błyszcząc, lśnić* *ś.*: Bez przemieszania światła nie *ś.* nie lśni i nie polykuje. Pilch. Blyszczy *ś.* starca głowa, jego broda siwa wdzięcznym księżycu blaskiem mile polykwiwa. Cho. Procejon (gwiazdozbiór) pod Bliźnięty jasno polykuje. Kochan. Polykują *ś.* w tylnej straży rozwieszono znaki. Przyb. Ślizkie *ś.* węzów szyje polykują. Otw. Waż nową skórą na wiosnę odziany polykuje *ś.* przeciw słońcu. P. Koch. Nieos.: Polykuje *ś.* = *blyska* *ś.* *od czasu do czasu, pojawiają* *ś.* *blyskawice*. <Po + *Łyskiwać, od Łyskać>

Polykiwanie, a, blm., czynność cz. **Polykiwać**.

Polykiwanie się, a *ś.*, blm., czynność cz. **Polykiwać** *ś.*

Polykliwie, **Polykliwo** przys. od **Polykliwy**.

Polykliwo p. **Polykliwie**: Na parterze czarno od tużurków i P. od łysin. Haj.

Polykliwość, i, blm. rz. od **Polykliwy**: Wielka ta masa, oślepiąco blyszcząca bielą murów i polykliwością metalów. Orzesz.

Polykliwy p. **Polykujący**: Polykliwie pancerze. Przyb. Polykliwie drogic kamienie. Przyb. Małe jej oczki rzucają polykliwie, bystre, ciekawe spojrzenia. Orzesz. W piasku złoto polykliwie. Psm. Kwiaty też kajś niekajś buchały z moczarów ku niebu polykliwemu kieby rosą. Reym. <Od Polyk>

×**Polyknie** przys. od **Polyksny**.

×**Polyksny** p. **Polykujący**. <Od Polyk>

[**Polykować**, uje, ował a. P. *ś.*] p. **Polykować**: Warkoczyk polykował mi *ś.*

[**Polykowanie**, a, blm.] czynność cz. **Polykować**.

[**Polykowanie się**, a *ś.*, blm.] czynność cz. **Polykować** *ś.*

Polykownica, y, lm. e farb. *maszyna nadająca polyk materji, używana przy barwieniu jedwabiu*. <Od *Polykownik, od *Polykowny, od Polyk>

Polykujący przys. od **Polykujący**: Barwa naczyń glinianych P. czarna. Cwik.

Polykujący, ×**Polykający**, **Polykliwy**, ×**Polyksny**, ×**Polyksny** *odznaczający* *ś.* *polyskiem; blyszczący, pelu polyku, lśniący, mieniący* *ś.*, *migocący, świecący* *ś.*, *świecący*: P. drogi kamień. Broń polykująca. Przen.: Styl P. = *kwiecisty, świecący blyskotkami, blyskotliwy, ozdobny*.

×**Polyksnie** przys. od **Polyksny**.

×**Polyksny** p. **Polykujący**. <Po + *Łysny, ŁYS(K) / LŚ(N)>

Polysta, y, lm. y bot. (erithalis) *ros*.

Polyszczec, y, ał a. P. *ś.* *wypełnić pewną chwilę lyszczeniem* *ś.* <Po + Łyszczec>

Polyszczenie, a, blm., czynność cz. **Polyszczec**.

Połyszczenie się, a s., blm., czynność cz. **Połyszczeń s.**

Połyśnica, y, lm. e zool. (psila) *owad dwuskrzydły krótkorogi.*

Połyżować, uje, ował *poślizgać s. nieco na łyżwach.* <Po + Łyżować>

Połyżowanie, a, blm., czynność cz. **Połyżować.**

Pom. skrót. **Pomocnik.**

Pomacać, a, ał, [Pomakać, Pomaklać] *macając dotknąć: P. kureę, gęs. P. po łebkach. Bał. Żart. P. kogo kijem = uderzyć, obić, gm. macnąć, musnąć, skrobnąć, głasnąć, zdzielić, ściągnąć, polechtać. P. s. macając s. dotknąć siebie: Pomacał s. po kieszeniach, ale portmonetki już nie było. Przen.: doświadczyć, poznać, rozpoznać, wyrozumieć: Wejrzyj w s., tknij, pomacaj s. sam. Kn. <Po + Macać>*

Pomacanie, a, lm. a czynność cz. od **Pomacać:** Po kilku energicznych pomacaniach dzidą w otworze ukazała s. oczekiwana morda.

Pomacanie się, a s., blm., czynność cz. **Pomacać s.**

Pomacerować, uje, ował *1. zmacerować jedno po drugim. 2. spędzić pewien czas na macerowaniu; potrzymać co przez pewien czas w stanie maceracji. P. s. 1. zmacerować s. kolejno, jedno po drugim. 2. przebyć macerację w ciągu pewnego czasu.* <Po + Macerować>

Pomacerowanie, a, blm., czynność cz. **Pomacerować.**

Pomacerowanie się, a s., blm., czynność cz. **Pomacerować s.**

Pomachać, a, ał *1. strawić pewien czas na machaniu. 2. posp. popędzić, pognąć, pobiec dokąd. P. s. posp. zmachać s. kolejno, jeden po drugim, pomęczyć s., pomordować s., poforsować s. <Po + Machać>*

Pomachanie, a, blm., czynność cz. **Pomachać.**

Pomachanie się, a s., blm., czynność cz. **Pomachać s.**

Pomachinować, uje, ował *spędzić pewien czas na machinowaniu.* <Po + Machinować>

Pomachinowanie, a, blm., czynność cz. **Pomachinować.**

Pomachiwać, uje, iwał *machać od czasu do czasu: Pomachiwał kańczukiem od niechcenia i dla rozrywki uderzał po leżących na ziemi drzewach. Jeż. <Po + *Machiwać, od Machać>*

Pomachiwanie, a, blm., czynność cz. **Pomachiwać.**

Pomachlować, uje, ował *1. poprzekręcać, pokręcić, pofalszować, pomylić, pohałamucić; potumanieć, pomydlić oczy, poszachrować: Drukarz a. pisarz pomachlował: gdzie Galenus o tym zielu mówi! Syr. <Po + Machlować>*

Pomachlowanie, a, blm., czynność cz. **Pomachlować.**

Pomacierzysty pozostały po matce: Wieś pomacierzysta. Dobra pomacierzyste. <Po + Macierzysty>

***Pomacki:** [Na pomacki] = **Pomacku.** <Od Po + *Macki, od Macek>

[**Pomacku**] p. **Omacek.** <Po + Maceku, od Macek>

Pomacochować, uje, ował p. **Pomacoszyć.** <Po + Macochować>

Pomacochowanie, a, blm., czynność cz. **Pomacochować.**

Pomacoszenie, a, blm., czynność cz. **Pomacoszyć.**

Pomacoszyć, y, ył, Pomacochować *spędzić pewien czas na macoszeniu, побыć macochą.* <Po + Macoszyć>

Pomaczać, a, ał p. **Pomoczyć.** <Po + Maczać>

Pomaczanie, a, blm., czynność cz. **Pomaczać.**

Pomada, y, lm. y *1. kosmetyk służący do smarowania włosów, składający s. z oczyszczonego tłuszczu, wosku i pachnidła: Dobywa flaszki perfum, słoiki pomady. Mick. 2. maść do czyszczenia metalów. 3. cukier. p. Lukier. Zdr. Pomadka. <Fr. pommade>*

Pomadka, i, lm. i p. **Pomada:** P. różana do smarowania ust. P. do czyszczenia metalów. 2. *rodzaj cukierków miękkich, tłustych i wonnych: Ciicho, nie przerywać, masz pomadkę i zamknij usta! Gaw.*

Pomadkowy *1. przym. od Pomadka. 2. obojętny, apatyczny.* <Od Pomadka>

Pomadować, uje, ował *smarować, namaszczać włosy pomadą. P. s. smarować, namaszczać sobie włosy pomadą.* <Od Pomada>

[**Pomadować, uje, ował**] *pomazać, pokryć małą, pomulić.* <Po + Madować>

Pomadowanie, a, blm., czynność cz. **Pomadować.**

[**Pomadowanie, a, blm.**] czynność cz. [**Pomadować.**]

Pomadowanie się, a s., blm., czynność cz. **Pomadować s.**

Pomadziaryzować, uje, ował *jednego po drugim zmadziaryzować. P. s. zmadziaryzować s. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Madziaryzować>

Pomadziaryzowanie, a, blm., czynność cz. **Pomadziaryzować.**

Pomadziaryzowanie się, a s., blm., czynność cz. **Pomadziaryzować s.**

[**Pomagabog**] p. **Pomagaj Bóg.** <Pomaga + Bóg>

[**Pomaga Bóg**] p. **Pomagaj Bóg:** *I P. nie dałbym za to. Biel.*

Pomagacz, a, lm. e *1. [P.], + Pomagacz p. Pomocnik: Pomagacze djabłowi. Rej. Byliśmy pomagaczami jego. Birk. P. mularski, podawacz. L. 2. org. jeden z dwóch małych mieszkań przy dużym miechu, dostarczający doń wiatru.* <Od Pomagać>

Pomagaczka, i, lm. i *forma ż. od Pomagacz, pomocnica: Dwie pomagaczki snopki wiązały. L. Pomagać, a, ał p. **Pomóc.***

Pomagający *im. od Pomagać. P., ego, lm. y rz. karc. w grze, zwanej ćwikiem, gracz obowiązany do wzięcia tylko jednej lewy; ten, co pomaga wistującemu.*

[**Pomagaj Bóg, Pomaga Bóg, Pomagabog, Panugabóg, Panagabog, Pomahajho**] *powitanie: niech Bóg pomaga, Panie Boże dopomóż.*

[**Pomagała, y, lm. y**] p. **Pomocnik.** <Od Pomagać>

Pomagana, ej, lm. e *karc. gra na korzyść lub ryzyko wistującego.* <Od *Pomagany, od Pomagać>

Pomaganie, a, blm., czynność cz. **Pomagać.**

× Pomagier, a, lm. rzy p. **Pomocnik:** *P. bywa dany sternikowi do rudla dla pomocy.* <Od Pomagać, z końcówką niby Nm.>

Pomagistrować, uje, ował *porobić magistrami wielu kolejno. P. s. pozyskiwać stopnie magistrów.* <Po + Magistrować>

Pomagistrowanie, a, blm., czynność cz. Pomagistrować.

Pomagistrowanie się, a, blm., czynność cz. Pomagistrować s.

[Pomagivać, uje, iwał] *pomagać od czasu do czasu.* <Po + *Magiwać, MOG>

[Pomagiwanie, a, blm.] *czynność cz. Pomagivać.*

Pomaglować, uje, ował 1. *zmaglować jedno po drugim; pokończyć maglowanie.* 2. *spędzić pewien czas na maglowaniu.* <Po + Maglować>

Pomaglowanie, a, blm., czynność cz. Pomaglować.

Pomagnesować, uje, ował *namagnesować jedno po drugim.* <Po + Magnesować>

Pomagnesowanie, a, blm., czynność cz. Pomagnesować.

Pomagnetyzować, uje, ował 1. *zamagnetyzować a. zmagnetyzować jednego po drugim.* 2. *spędzić pewien czas na magnetyzowaniu.* <Po + Magnetyzować>

Pomagnetyzowanie, a, blm., czynność cz. Pomagnetyzować.

† **Pomagan, u, lm. y = Malogranat.**

× **Pomaganat, u, lm. y = Malogranat:** P., jabłko granatowe. Troc. Potym dano ciasta smażone, wyziny suchej, pomaganatów w miseczkę. Grab.

Pomaganowy przym. od **Pomagan.**

Pomać, i, il *umać jedno po drugim, pogaić.* <Po + Mać>

Pomajaczeć, eje, ał, Pomajaczyć *spędzić pewien czas na majaczeniu.* <Po + Majaczeć>

Pomajaczenie, a, blm., czynność cz. Pomajaczeć a. Pomajaczyć.

Pomajaczyć, y, ył p. **Pomajaczeć.** <Po + Majaczyć>

[**Pomajdać, a, ał**] *spędzić pewien czas na majdaniu.* <Po + Majdać>

[**Pomajdanie, a, blm.**] *czynność cz. Pomajdać.*

[**Pomajdrować, uje, ował**] *spędzić pewną chwilę na majdrowaniu:* Hanka jeszcze raz w kručieie cosik pomajdrowała kiele stanika. Reym. <Po + Majdrować>

[**Pomajdrowanie, a, blm.**] *czynność cz. Pomajdrować.*

Pomajenie, a, blm., czynność cz. Pomać.

Pomajstrować, uje, ował *spędzić pewien czas na majstrowaniu, pomajdrować.* <Po + Majstrować>

Pomajstrowanie, a, blm., czynność cz. Pomajstrować.

Pomak, a, lm. i *Bulgar wyznający mahometanizm, Bulgar poturczony:* Uchodził za poturczonogo Bułgara, czyli pomaka. Spas.

[**Pomakać, a, ał i P. s.**] p. **Pomacać.** <Po + Makać>

[**Pomakanie, a, blm.**] *czynność cz. Pomakać.*

[**Pomakanie się, a s., blm.**] *czynność cz. Pomakać s.*

[**Pomaklać, a, ał i P. s.**] p. **Pomacać.** <Po + Maklać>

[**Pomaklanie, a, blm.**] *czynność cz. Pomaklać.*

[**Pomaklanie się, a s., blm.**] *czynność cz. Pomaklać s.*

Pomale przys. 1. [P.] p. **Pomału.** 2. † **Pomale** *niebawem, niedługo, wkrótce:* Postyszeli o wielkości ludu, a P. mnogość ludu ukazała s. Chwał. Kazał ją męczyć niepomale, i nie krótko, ale

przez dni 19. Skar. <Po + *Male, od *Mał = Mały>

[**Pomaleczku**] p. **Pomału.**

Pomaleć, eje, ał 1. *zmałeć nieco.* 2. *zmałeć kolejno jeden po drugim.* <Po + Maleć>

† **Pomalej** st. w. od **Pomału.** Najpomalej. Klon.

Pomalenie, a, blm., czynność cz. Pomaleć.

Pomaleńku p. **Pomału:** Ze sercem trzeba P. Wysp. <Po + *Maleńku, od *Maleńk = Maleńki>

[**Pomali**] p. **Pomału.**

Pomalignować, uje, ował *czas jakiś przebyć w malignie.* <Po + Malignować>

Pomalignowanie, a, blm., czynność cz. Pomalignować.

[**Pomalinku**] p. **Pomału.**

Pomalować, uje, ował, nied. **Pomalowywać** *omalować, zamałować po wierzchu, pociągnąć, powlec farbą, kolorem:* P. pokój na zielono. P. stół. Podłoga była z prostych desek, niepomalowana, brudna. Orzesz. Młoda pani wyswieżona, trochę pomalowana. Krasz. Przen.: Nie będziez to synek chłopca, którego chcą P. na szlacheica? Krasz. (= nadać mu pozór szlacheica, przebrać go za szlacheica). P. s. *pomalować sobie twarz.* <Po + Malować>

Pomalowanie, a, blm., czynność cz. Pomalować.

Pomalowanie się, a s., blm., czynność cz. Pomalować s.

Pomalowywać, uje, ywał p. **Pomalować:** Wydobywając z siebie rzeczy dość niepiękne, musiał je P. i tłómaczyć. Krasz. <Po + *Malowywać, od Malować>

Pomalowywanie, a, blm., czynność cz. Pomalowywać.

[**Pomału**] p. **Pomału.** <Z Pomaleńku>

Pomaluchnu p. **Pomału:** Kościół boży już niejako zastarzały a P. s. od prostoty apostołskiej wyradzający. Żarn. <Po + *Maluchnu, od *Maluchn = Maluchny>

† **Pomaluczku** p. **Pomału:** Niektóre dobrodziejstwa z oezu naszych P. zniknęły. Górn. Do sprośności tej ludzie nie zarazem, ale P. a po kasku postępkem czasu przyszi. Żarn. <Po + *Maluczku, od *Malucz = Maluczki>

[**Pomalucyku**] p. **Pomału.** <Po + *Malucyku, od *Malucyk = Malucyki>

Pomalusieńku p. **Pomału.** <Po + *Malusieńku, od *Malusieńk = Malusieńki>

× **Pomalusieczku** p. **Pomału.** L. <Po + *Malusieczku, od *Malusieczk = Malusieczki>

[**Pomaluszku**] p. **Pomału.** <Po + *Maluszku, od *Maluszk = Maluszki>

[**Pomalusku**] p. **Pomału:** Ja ciebie powiodę wszędy P. Rej. <Po + *Malusku, od *Malusk = Maluski>

Pomalutenieczku p. **Pomału.** <Po + *Malutenieczku, od *Malutenieczk = Malutenieczki>

Pomaluteńku p. **Pomału.** <Po + *Maluteńku, od *Maluteńk = Maluteńki>

Pomalutku p. **Pomału:** Rozpoczęło s. pracować P. na chleb powszedni. Krasz. Jakże wasze zdrowie? — Tak, P.! <Po + *Malutku, od *Malutk = Malutki>

Pomalwersować, uje, ował 1. *porobić (w wielu razach) malwersacje.* 2. *spędzić pewien czas na malwersowaniu.* <Po + Malwersować>

Pomalwersowanie, a, blm., czynność cz. Pomalwersować.

[**Pomało**] p. **Pomału.** <Po + Mało>

Pomałpować, uje, ował spędzić pewien czas na małpowaniu. <Po + Małpować>

Pomałpowanie, a, bfm., czynność cz. **Pomałpować.**

Pomału i. a. [Pomału, Pomale, Pomali] wolno, zwolna, powoli, stopniowo, nie nagle, ostrożnie, uważnie, przezornie: P. stąpać, iść. Troc (= noga za nogą). P. robić, co czynić. Troc. Ta rzeczka płynie P. Troc. P. owoce dojrzewają. L. Do sprośności tej ludzie nie zarazem, ale P. z postępkem czasu przyszedli. Żarn. P. dalej zajdziesz. Prz. P. tedy do szczęścia przystępuj..., wszak powiadają, iż kto najpomalej, ten zajdzie dalej. Klon. Jednakże P. wiek tępi ostrze zbytniego zapadu. Mick. 2. × P. niebardzo, zlećka, nieznacznie, potrosze, umiarkowanie, oględnie: Kto kogo P. miłuje, tego też P. miłują. Kochan. Czy cię podobne szczęście P. dotknęło, a nie pół prawie serca z pierśi twych wyjęło? Kochan. Nie pomału ś. stąd cieszymy, że przy tej ostatniej posłudze brata naszego tak wiele i tak zacnych osób widzimy. Kochan. (= niepomiernie). Ja nie pomału ś. za to na nim zemszęję. L. Jak ś. masz?—P.!(= nie najlepiej, jako tako, trzymam ś.). Zdr. **Pomaleńku, Pomaluchnu, Pomalusięku, Pomalutku, Pomaluteńku, Pomalutenieczku, †Pomaluczku, Pomaleczku, Pomalinku, Pomaluzku, Pomalućku, Pomaluśku.** <Po + *Mału, od *Mał=Mały>

Pomamczenie, a, bfm., czynność cz. **Pomamczyć.**

Pomamczyć, y, ył spędzić pewien czas na mamczeniu. <Po + Mamczyć>

Pomamić, i, il i. omamić jednego po drugim: Nawiazali Polacy pomamionych Niemców. Murin. 2. spędzić pewien czas na mumienu. <Po + Mamić>

Pomamienie, a, bfm., czynność cz. **Pomamić.**

Pomamlać, e, al spędzić pewien czas na mamlaeniu. <Po + Mamlać>

Pomamlanie, a, bfm., czynność cz. **Pomamlać.**

Pomamrotać, eze, tał mamroczać pomruczeć przez pewien czas. <Po + Mamrotać>

Pomamrotanie, a, bfm., czynność cz. **Pomamrotać.**

[Pomana, y, lm. y] 1. zle, zły duch: Może ją P. porwał i uduśiła. 2. szkarada, pokraka. 3. dary rodawane przez krewnych nieboszczyka podczas nowy pogrzebowej księdza nad ciałem zmarłego.

[Pomandrować, uje, ował] powędrować: Pomandruje sobie Pilipek tam, gdzie i ja był. Orzesz. <Po + Mandrować>

[Pomandrowanie, a, bfm.] czynność cz. **Pomandrować.**

Pomanewrować, uje, ował spędzić pewien czas na manewrowaniu. <Po + Manewrować>

Pomanewrowanie, a, bfm., czynność cz. **Pomanewrować.**

Pomanić, i, il i. zmanić jednego po drugim, pozwozić. 2. spędzić pewien czas na manieniu. <Po + Manić>

Pomanienie, a, bfm., czynność cz. **Pomanić.**

Pomanipulować, uje, ował spędzić pewien czas na manipulowaniu. <Po + Manipulować>

Pomanipulowanie, a, bfm., czynność cz. **Pomanipulować.**

Pomanjaczeć, eje, al porobić ś. manjakami, powychodzić na manjaków. <Po + Manjaczeć>

Pomanjaczienie, a, bfm., czynność cz. **Pomanjaczec.**

Pomantyczeć, eje, al porobić ś. mantykami, powychodzić na mantyków. <Po + Mantyczeć>

Pomantyczenie, a, bfm. i. czynność cz. **Pomantyczeć.** 2. czynność cz. **Pomantyczyć.**

Pomantyczyć, y, ył spędzić pewien czas na mantyczeniu, pozrzędzić, pomudzić, podziwiać, pogderać. <Po + Mantyczyć>

[Pomarachować, uje, ował] pomęczyć, pomordować pracą. P. ś. pomęczyć ś., pomordować ś. pracą, sprucować ś., narobić ś. <Po + Marachować>

[Pomarachowanie, a, bfm.] czynność cz. **Pomarachować.**

[Pomarachowanie się, a ś., bfm.] czynność cz. **Pomarachować ś.**

[Pomarać, a, al] zamarać, umarać = powalać, zanurzać, popaćkać, pobrukać. [P. ś.] zamarać ś., umarać ś., powalać ś., pobrukać ś., popaćkać ś. <Po + Marać>

[Pomaranie, a, bfm.] czynność cz. **Pomarać.**

[Pomaraniec, ńca, lm. ńce] p. Pomarańcza. <Z Pomarańcza, przez śld. do Pomarany, od Pomarać>

[Pomaranie się, a ś., bfm.] czynność cz. **Pomarać ś.**

× Pomarańcz, a, lm. e m. p. Pomarańcza: Rwąc z drzewa P. złoty, za szyszką sosen ginie z tęsknoty. Syrok.

Pomarańcza, y, lm. e, †Pomorańcza, Pomarańcz, [Podmurajec, Podmuraniec, Pomaraniec, Pomaraniec] a. Drzewo pomarańczowe bot. f. (citrus aurantium) ros. z rodziny rutowatych, plemienia pomarańczowych, z rodzaju cytryny: W dziedzińcu moim P. dzika zapyta: starcze! gdzie są twoje działki? Słow. 2. a. [Apelcyna] owoc tej rośliny. Zdr. **Pomarańczka.** <Włos. pomo d'Arancio, Łé. pomum aurantium, Nm. Pomeranze>

Pomarańczarka, i, lm. i forma ż. od **Pomarańczarz.**

Pomarańczarnia, i, lm. e p. **Oranżerja.** <Od Pomarańcza>

Pomarańczarz, a, lm. e f. ten, co lubi pomarańcze, który ś. niemi zajada. 2. ten, co hoduje pomarańcze lub handluje niemi. Jeż. <Od Pomarańcza>

Pomarańczka, i, lm. i f. p. **Pomarańcza** 2. niedojrzały owoc pomarańczy gorzkiej: Wódka na pomarańczy nalewana. <Od Pomarańcza>

Pomarańczowate (aurantiaceae), Pomarańcowe (aurantieae) rośliny, bot. rodzina przyrodzona roślin kwiatowych dwuliściennych, uważana za plemię rodziny rutowatych. <Od Pomarańcza>

Pomarańczowiec, wca, lm. wce zool. (Iecanium hesperidum) owad półpokrywy czerwcowaty. <Od Pomarańcowy>

Pomarańczowo przys. od **Pomarańczowy:** Pomalować na P.

Pomarańczowy f. od pomarańczy—drzewa: Drzewo pomarańcze p. **Pomarańcza.** Sad, gaj, lassek, kwiat P. Jastrzębiec P. p. Jastrzębiec. Pieprznik P. p. Kurka. 2. od pomarańczy—owocu: Woda pomarańczowa. Skórki pomarańczowe. Wódka pomarańczowa gorzka, słodka, biała (= pomarańczówka). †P. przekupień = pomarańczarz. 3. koloru pomarańczy, żółto-czerwony, oranżowy. 4. Pomarańcze rośliny p. **Pomarańczowate.** <Od Pomarańcza>

Pomarańczówka, i, lm. i f. wódka pomarańczowa, nalewka na skórki pomarańcze a. na po-

maraszczyki. 2. odmiana gruszki zwyczajnej. <Od Pomarańczowy>

[Pomarasio się, i ś., il ś.] *powalać ś., pomorusać ś., zamorusać ś.* <Po + Marasić>

[Pomaraszenie się, a ś., blm.] czynność cz. Pomarasio ś.

Pomardać, a, ał p. Pomerdać. <Po + Mar-dać>

Pomardanie, a, blm., czynność cz. Pomardać.

[Pomarenk, a, lm. i] p. Pomorzanin.

Pomargać, a, ał p. Pomerdać. <Po + Mar-gać>

Pomarganie, a, blm., czynność cz. Pomargać.

Pomarglować, uje, ował (*poła*) *marglem ponawozić.* <Po + Marglować>

Pomarglowanie, a, blm., czynność cz. Pomarglować.

Pomarkietanie, i, il *pożyć pewien czas markietaniem a. markietanką, potrudnić s. markietanstwem.* <Po + Markietanie>

Pomarkietanie, a, blm., czynność cz. Pomarkietanie.

Pomarkotnieć, eje, ał i. *stać ś. nieco markotnym, posmutnieć.* 2. (o wielu) *porobić ś. markotnemi, posmutnieć:* Pomarkotnieli bogowie. Ml. <Po + Markotnieć>

Pomarkotnienie, a, blm., czynność cz. Pomarkotnieć.

Pomarkować, uje, ował *spędzić pewien czas na markowaniu.* <Po + Markować>

Pomarkowanie, a, blm., czynność cz. Pomarkować.

[Pomarlenie, a, blm.] czynność cz. Pomarlić.

Pomarli, Pomarlie ci a. te, co *pomierali, zmarli, nieboszczycy.*

Pomarlica, y, lm. e i. *mór, pomór, pomorek, pomucha, zaraza, epidemia na bydło rogate (pestis bovina).* Szym. 2. w lm. bart. *cały rój w zimie spadły, t. j. martwy.* <Od Pomarli>

[Pomarlic, i, il] p. Pomarszczyć. <Po + Marlic>

[Pomarlisko, a, lm. a] *cmentarz, pustkowie:* Spadło na lasy tatrzańskie z łoskotem toporów i pił, jak powódź z hukiem na zasiane pole. Zostanie pustka, P. Tet. <Od Pomrzeć, pomarł>

Pomarmoryzować, uje, ował p. Pomarmurować.

Pomarmoryzowanie, a, blm., czynność cz. Pomarmoryzować.

[Pomarmotać, cze, tał] *spędzić pewien czas na marmotaniu, pomamrotać.* <Po + Marmotać>

[Pomarmotanie, a, blm.] czynność cz. Pomarmotać.

Pomarmurkować, uje, ował *pomalować naśladować marmurek.*

Pomarmurkowanie, a, blm., czynność cz. Pomarmurkować.

Pomarmurować, uje, ował, Pomarmoryzować i. *powykładać marmurem.* 2. *potynkować a. pomalować na marmur.* 3. *spędzić pewien czas na marmurowaniu.*

Pomarmurowanie, a, blm., czynność cz. Pomarmurować.

[Pomarnić, i, il] *doprowadzić do marnego stanu:* Bądź przekłeta, żeś moją dolę pomarniła! Wyp. <Po + Marnić>

Pomarnieć, eje, ał *zmarnieć kolejno, jeden po drugim:* A bodajęście pomarnieli! <Po + Marnieć>

Pomarnienie, a, blm. i. czynność cz. Pomarnić. 2. czynność cz. Pomarnieć.

Pomarnotrawić, i, il *zmarnotrawić jedno po drugim, pomarnować, potrwoić, przeszastać jedno po drugim.* <Po + Marnotrawić>

Pomarnotrawienie, a, blm., czynność cz. Pomarnotrawić.

Pomarnować, uje, ował i. *zmarnować jedno po drugim, poniszczyć.* 2. *pomarnotrawić.* P. ś., Pomarnieć *zmarnować ś. kolejno jeden po drugim.* <Po + Marnować>

Pomarnowanie, a, blm., czynność cz. Pomarnować.

Pomarnowanie się, a ś., blm., czynność cz. Pomarnować ś.

Pomarszałkować, uje, ował *spędzić pewien czas na marszałkowaniu, pożyć marszałkiem.* <Po + Marszałkować>

Pomarszałkowanie, a, blm., czynność cz. Pomarszałkować.

Pomarszczenie, a, blm. i. czynność cz. Pomarszczyć. 2. lek.: P. rogówki oka, *choroba oka (rhytidosis corneae).*

Pomarszczenie się, a ś., blm., czynność cz. Pomarszczyć ś.

Pomarszczyć, y, ył, [Pomarlic] i. *zmarszczyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach, poskładać w zmarszczki, pofalować:* U starych wszystkie oblicza jednaki, szpetne i pomarszczone, jako fałdy jakie. Prot. Damy różnych ziół do umywania zażywają, nie uważając nawet, że te mogą twarz przędko P. L. Smutek pomarszczył mi w drobne fałdy skórę. Kulig. Pot lał ś. z czoła biały, bursztynowy i gryził mu twarzy pomarszczone ciało. Słow. Zapal młodzieńczy dziwnym blaskiem opromieniał twarz jego pomarszczoną. Rol. 2. *spędzić pewien czas na marszczeniu.* 3. anat.: † Kiszka pomarszczona p. Okrażnica. 4. bot.: Tytoń P. p. Korbacz. P. ś. (o wielu) *zmarszczyć ś. kolejno, jeden po drugim, pofalować ś.; (o jednym przedmiocie) zmarszczyć ś. w wielu miejscach, pościagać ś. w zmarszczki, pofalować ś.:* Owemu pomarszczyła ś. twarz jak gdyby wściekłością. Sienk. <Po + Marszczyć>

× Pomart, a, lm. y *jedwabnik.* Sł. wil.

× Pomartwiać, a, ał p. Pomartwić. L.

× Pomartwianie, a, blm., czynność cz. Pomartwiać.

Pomartwić, i, il, nied. × Pomartwiać i. × P. *porobić martwemi, pozabijać.* Sł. wil. 2. *zmartwić jednego po drugim.* 3. *podręczyć kogo przez jakiś czas zmartwieniem.* P. ś. i. *zmartwić ś. kolejno, jeden po drugim.* 2. *podręczyć ś. przez jakiś czas zmartwieniem:* Niechże ś. jeszcze jakiś czas pomartwi, gdy taka czeka go nagroda. Sienk. <Po + Martwić>

Pomartwić, eje, ał (o wielu) i. *stać ś. martwemi kolejno, jeden po drugim, pozamierać, pomierać:* U wszystkich poległych razy były w piersiach; niektórzy tak nad nieprzyjaciółmi swemi pomartwieli. Fal. 2. *zmartwić kolejno, jeden po drugim, podręczyć, pocierpnąć, posztynić, postąpić:* Członki strachem prerażone pomartwiały, strętwieniem nagłym ogarnione. Otw. Od strachu pomartwieli. Groch. <Po + Martwić>

Pomartwienie, a, blm. i. czynność cz. Pomartwić. 2. czynność cz. Pomartwić.

Pomartwienie się, a ś., blm., czynność cz. Pomartwić ś.

× **Pomaruderować, uje, ował spędzić pewien czas na maruderowaniu, pobyt maruderem.** <Po + Maruderować>

× **Pomaruderowanie, a, blm., czynność cz. Pomaruderować.**

Pomarudzenie, a, blm., czynność cz. Pomarudzić.

Pomarudzić, i, il zająć pewien czas marudzeniem. <Po + Marudzić>

Pomarynować, uje, ował zamarynować jedno po drugim; pokonać marynowanie: P. śledzie. <Po + Marynować>

Pomarynowanie, a, blm., czynność cz. Pomarynować.

Pomarzenie, a, blm., czynność cz. Pomarzyć.

Pomarzyć (Pomar-zły) tylko w lm. *zmarzły, przejęty mrozem, zziębły.*

Pomarznąć, źnie, zł (Pomar-znąć), [Pomiarznąć] (o wielu) 1. *pościnać ś. od mrozu, pozamarzać.* 2. *poćgnąć od mrozu:* Niemalą piechoty niemieckiej pomarzło. Niem. Kwiaty pomarzły. 3. *zmarznąć, poziębnąć, posztywnieć od zimna:* Ludziom od zimna twarze wyschły, ręce pomarzły. Baz. 4. *być wystawionym na mroz przez pewien czas, pocierpieć zimno:* Wolę P., a dopilnuję robót. <Po + Marznąć>

Pomarznięcie, a, blm., (Pomar-znięcie) czynność cz. Pomarznąć.

Pomarzyć, y, ył spędzić pewien czas na marzeniu: Że chłopak w jego wieku pomarzy trochę i powydycha, to w naturze rzeczy. Krasz. <Po + Marzyć>

Pomasakrować, uje, ował zmasakrować jedno po drugim. <Po + Masakrować>

Pomasakrowanie, a, blm., czynność cz. Pomasakrować.

[Pomaska, i, lm. i] p. Pomazka. <Zam. Pomazka>

Pomaskować, uje, ował zamaskować jedno po drugim. Przen.: Z pośrodku pomaskowanych domów wybiegały do góry minarety i włoskich topoli szczyty. Jeż. <Po + Maskować>

Pomaskowanie, a, blm., czynność cz. Pomaskować.

Pomasażować, uje, ował p. Pomasować. <Po + Masażować>

Pomasażowanie, a, blm., czynność cz. Pomasażować.

Pomasować, uje, ował, Pomasażować poświęcić pewien czas na masowanie. <Po + Masować>

Pomasowanie, a, blm., czynność cz. Pomasować.

Pomaszczać, a, ał p. Pomaścić.

Pomaszczenie, a, blm., czynność cz. Pomaszczać.

Pomaszczenie, a, blm., czynność cz. Pomaścić: P. króla. Troc.

† **Pomaszczywać, a, ał p. Pomaszczać.**

† **Pomaszczywanie, a, blm., czynność cz. Pomaszczywać.**

Pomaszerować, uje, ował maszerując pójść: Armja koalicyjna skręciła na prawo i pomaszerowała na miasto M*. T. K. <Po + Maszerować>

Pomaszerowanie, a, blm., czynność cz. Pomaszerować.

Pomaścić, szczę, ścił i. nied. Pomaszczać, † Pomaszczywać namaścić, pomazać: Miłował jeś prawotę, przeto pomaścił cię Bog twój olejem

wiesiela. Ps. puł. Widzi na królestwo Judzkie i Izraelskie od Boga pomaszczzonego kandydata. Papr. J. Przen.: Słowa kaznodziejskie z duszy rdzę grzechów wypalivają, a zaraz pomaszczują grzeszniki na pokutę. Birk. 2. [P.] *posmarować, nasmarować, pomazać:* P. chleb jajecznicą. <Po + Maścić>

Pomaśla, i, lm. e bot. (pentadesma) roś. z rodziny okretnicowatych.

Pomaślenie, a, blm., czynność cz. Pomaślić.

Pomaślić, i, il masłem posmarować a. okraścić: Matka dzieciom chleb pomaśliła. <Po + Maślić>

× **Pomataczenie, a, blm., czynność cz. Pomataczyć.**

× **Pomataczyć, y, ył spędzić pewien czas na mataczeniu.** <Po + Mataczyć>

Pomaterjalizować, uje, ował zmaterjalizować jedno po drugim. <Po + Materjalizować>

Pomaterjalizowanie, a, blm., czynność cz. Pomaterjalizować.

Pomatkować, uje, ował spędzić pewien czas na matkowaniu, pobyt matką. <Po + Matkować>

Pomatkowanie, a, blm., czynność cz. Pomatkować.

Pomatować, uje, ował zmatować jedno po drugim. <Po + Matować>

Pomatowanie, a, blm., czynność cz. Pomatować.

Pomatrikulować, uje, ował pozapisywać do matrykuly. <Po + Matrykulować>

Pomatrikulowanie, a, blm., czynność cz. Pomatrikulować.

Pomawiać, a, ał i. † P., [P.] po kim = powtarzać po kim jego mowę, przedrzeźniać czyją mowę, naśladować czyją wymowę. Kn. Pomawiał za nim. Troc. 2. p. Pomówić. <Po + Mawiać>

Pomawianie, a, blm., czynność cz. Pomawiać.

† **Pomazacz, a, lm. e ten, który pomazuje.** L. <Od Pomazać>

Pomazać, że, zał, nied. Pomazywać, † Pomazować i. umazać, zamazać, wymazać, posmarować, wysmarować: [Ręce mazać, pomazać (pomazuje) te ocy]. Brudny, pomazany. Ręce pogańskie we krwi krześcijańskiej pomazowali. Rozm. Ręce maścią pomazane. Troc. Gdy pościsz, pomaż olejkami głowę twoją. Leop. Rana maścią pomazana. Troc. Przen.: P. sobie gębę nauką jaką = *liznąć, skosztować, powąchać nauki, dotknąć ś. jej powierzchni.* To u was, gdy kto sobie łąciną pomaze gębę, zaraz uczony, zara człowiek godny. Opal. Pomazał sobie gębę lekarską nauką. Troc. Trochę Pismem św. gęby sobie pomazali. Białob. 2. *zmazać, pokalać, skulać, poplamieć, splamieć, popługawić, splugawić, poualać, zwulać, sprofunować, zelżyć:* Nie to, co wchodzi do ust, plugawi człowieka, ale to, co wychodzi z ust, toć pomazuje a plugawi człowieka. Leop. Ręce wasze pełne krwi a pomazane złościami. Rej. Kiedy na on sąd straszny... pomyśli człowiek grzechem pomazany. Pot. Nie przepuścili żadnemu, ale wszystkich ogółem pomazali i oszkalowali. Smotr. (= oczernili). Kapłani świętymi będą Bogu swojemu, a nie pomazają imienia jego. Leop. Strzeżcie soboty mojej; gdyby ją kto pomazał, niech umrze. Hrb. (= zgwalcil). 3. *poprzemazywać, pokreślić, pobazgrać, przerabiając, poprawiając (pismo):* Cały rękopis pomazał. 4. *pomaścić, namaścić:* P. olejem św. Królowie żydowscy pomazowani od kapłanów na stan królewski. Białob. Wziął mię od owiec oca mego i pomazał

mię w miłosierdziu pomazania swego. Ps. flor. A będzie was oczyszczał kapłan, któryby był pomazany, a którego ręce są poświęcone. Leop. Samuel wylał na głowę Saula bańkę oliwy, i tak Saul został od Pana pomazany. Lel. Kapłan olejem świętego pomazania Boga swojego pomazany jest. Leop. Arceybiskup trewirski niezwłocznie jechał do Pragi nowego króla P. Lel. Siódmy sakrament, pomazanie, które chorym odprawujemy, pomazując ich olejkami. Galat. Przen.: Pokazuję ci bohatera, pomazując go nie tylko na bohatera romansu, ale i na bohatera zadania obywatelskiego. Jeź. (= *przeznaczając, kreując*). 5. *spędzić pewien czas na mazaniu*. P. s. i. *pomazać siebie, umazać s., zamazać s., wymazać s., posmarować s., wysmarować s.*: Smarując osie, pomazał s. Kto s. smoły dotknie, pomaze s. od niej. Wuj. 2. *mażąc s. popłakać, pomazgać s.*

†**Pomazanica**, y, lm. e, †**Pomazańca** forma ż. od **Pomazaniec**. L. <Od **Pomazaniec**>

Pomazanie, a, lm. a i. czynność cz. **Pomazać**: Zwyczaj jest oratorski kapłaństwo nazywać pomazaniem, a kapłana pomazańcem względem zejścia nań Ducha św., które s. też pomazaniem w Piśmie św. nazywa. Pim. 2. *akt, uroczystość, sakrament pomazania, pomaszczenie, namaszczenie*: P. ostatnie, namaszczenie ostatnie, sakrament kościelny, który kapłan daje olejem św. niebezpiecznie choremu. Karnk. Ostateczna świętość świętym olejem a. ostatecznym pomazaniem zwiemy. Hrb. Masłowskięczenie, masłowskięczenie albo ostatnie P. Sak. Siódmy sakrament, P., które chorym odprawujemy, pomazując ich olejkami. Galat. Chory ostatniego pomazania dostał. Troc. Zart.: *posmarowanie łapy, łapówka, kuban*: Często jej Hozjusz tłomaczył, że w Hiszpanji i w Neapolu trzeba pomazania. Bart. 3. *samogwałt, onanizm*: P. ciała dobrowolne, psota. Troc. 4. lek.: P. noene = *zmaza, polucja*. P. przez sen, gdy przyrodzone nasienie odchodzi. Syr. (sen plugawy, lubieżny, polucja. L.).

Pomazaniec, ńca, lm. ńcy, × **Namazaniec**, × **Namaszczeniec** człowiek pomazany uroczystości na dostojęstwo monarsze lub kapłańskie: Słówko greckie Chrystus, po żydowsku Mesjasz, wyklada s. po naszymu P. Hrb. Uraził najjaśniejszego pana, pomazańca. Troc. Zwyczaj jest oratorski kapłana nazywać pomazańcem. Pim. P. pański. Troc. P. boży. Przen.: *wybraniec*: Idź, pomazańcze ciemnych losów i przeznaczeń. Przybysz. <Od **Pomazany**>

[**Pomazanka**, i, lm. i, **Pomazka**] *kromka chleba z masłem, posmarowana masłem; buterbrod*: P. dobra, kto jeść chce. Ern. <Od **Pomazaniec**>

†**Pomazańca**, y, lm. e. p. **Pomazania**. **Pomazańczy** przym. od **Pomazaniec**: Polsey pisarze wymyślili nadanie tytułu królewskiego pomazańczą koronacją przez cesarza. Lel. <Od **Pomazaniec**>

Pomazgać się, i s., il s. *popłakać jak zwykle mazgaj, pomazać s.* <Po + **Mazgać s.**>

Pomazgajenie się, a s., blm., czynność cz. **Pomazgać s.**

[**Pomazka**, i, lm. i, **Pomaska**] i. *omasta do posmarowania chleba, bułki*. 2. p. **Pomazanka**. 3. *poczesne, poczęstunek*. <Po + ***Mazka**, MAZ>

†**Pomazować**, uje, ował i †P. s. p. **Pomazać**. †**Pomazowanie**, a, blm., czynność cz. **Pomazować**. Epist.

†**Pomazowanie się**, a s., blm., czynność cz. **Pomazować s.**

†**Pomazownik**, a, lm. oy i. *zapasnik, który s. przed walką kazał nacierać olejkami*: *Reunctoros*, pomazownicy, którzy s. przed czasy olejkami dali nacierać do pasowania. Mącz. 2. *lekarz dawny, leczący wyłącznie wcieraniem maści*. <Po + ***Mazownik**, MAZ>

Pomazurzenie, a, blm., czynność cz. **Pomazurzyć**.

Pomazurzyć, y, ył i. *zmazurzyć jednego po drugim*. 2. *pomówić pewien czas z mazurska*. <Po + **Mazurzyć**>

Pomazywać, uje, ywał i P. s. p. **Pomazać**. **Pomazywanie**, a, blm., czynność cz. **Pomazywać**.

Pomazywanie się, a s., blm., czynność cz. **Pomazywać s.**

Pomazgać, a, ał *pobazgrać, pogryzmolić, popękać*. <Po + ***Mażgać**, od **Mażga**>

Pomazganie, a, blm., czynność cz. **Pomazgać**. × **Pomazenie**, a, blm., czynność cz. **Pomazyć**.

× **Pomazyć**, y, ył *pomazać, umazać, powalać*: Czernidłem złości P. kogo. Sł. wil. (= *oczernić*). <Po + ***Mażyć**, MAZ>

Pomącenie, a, blm., czynność cz. **Pomącić**.

Pomącenie się, a s., blm., czynność cz. **Pomącić s.**

Pomącić, i, il, [Pomącić] i. *zmacić jedno po drugim, pokłócić, pobellać, porobić mętnemi*. Przen.: *pomieszać, pohalamucić, zaciemnić, popłatać, pogmatwać, pokręcić*. 2. *zużyć pewien czas na mącenie*. P. s. *zmacić s. kolejno, jedno po drugim; pomieszać s., pobellać s., zbellać s.*: [Przędzaj s. pomącą drobne rybki z wodą, niżeli s. mam rozłączyć]. <Po + **Mącić**>

Pomączyć, eje, ał p. **Pomączyć**.

Pomączenie, a, blm. i. czynność cz. **Pomączyć**.

Pomączenie się, a s., blm., czynność cz. **Pomączyć s.**

× **Pomączkować**, uje, ował i. *pozamieniać, porozcierać na mączkę*. 2. *pokrochmalić*: P. bieliznę. <Po + **Mączkować**>

× **Pomączkowanie**, a, blm., czynność cz. [Pomączkować].

Pomącznieć, eje, ał, **Pomączyć** (o wielu) *porobić s. mącznemi, porzechodzić w mąkę; porozszypywać s. w proch*. <Po + **Mącznieć**>

Pomączenie, a, blm., czynność cz. **Pomącznieć**.

Pomączyć, y, ył i. *mąką posypać, obsypać, porząść; unurzać, powalać w mące*: P. jabłka, mając je smażyć. 2. *pobielić, wytrzeć mąką, zamączyć, omączyć*: Piekarz mię pomączył. Była okrutnie pomączona na twarzy. Bał. (= *wyudrowana*).

P. s. *otrząść s. o mąkę, powalać s., obleść, pobielić s. nią, zamączyć s., omączyć s.* <O + **Mączyć**>

Pomądrzeć, eje, ał i. *stać s. mądrym, mądrzejszym, nabrać rozumu*. 2. *zmądrzeć kolejno, jeden po drugim*. <Po + **Mądrzeć**>

Pomądrzenie, a, blm., czynność cz. **Pomądrzeć**.

Pomcha, y, lm. y bot. p. **Bisior**.

Pomdenez, u, lm. e bot. p. **Kalina**. <Fr. *omme de neige*>

Pomdleć, eje, ał, posp. **Pomgleć** i. (o wielu) *porobić s. mdłemi, powąleć, posłabnąć, ociężać kolejno*: Już mu pewne znaki tuszą, że wnet członki pomdleją. L. 2. *zemdleć, omdleć kolejno, potracić przytomność*: Pomdleją i zginą od obliczności twojej. Leop. 3. *mdleć ustawicznie w ciągu pewnego czasu*: *Fanaberje!* — pomdleje i ustanie. <Po + **Mdleć**>

Pomdlenie, a, blm. I. czynność cz. **Pomdleć**. 2. czynność cz. **Pomdlić**.

Pomdlewać, a, ał *omdlewać raz po raz*: Prorocy pomdlewali na najmniejsze słyszenie głosu Pańskiego. Rej. (= *truchleli*). <Po + *Mdlewać, od Mdleć>

Pomdlewanie, a, blm., czynność cz. **Pomdlewać**.

Pomdlić, I. ił, [Pomglić] I. kolejno poczynić mdle-
mi, powycieńczyć, posłabić, pognękać: Potkawszy ś.
z przeciwniki, pomdlivszy a pokaziwszy ich moc,
tak iż ś. nam prawie jedno już leżąc bronią, nau-
kę nam zostawił, jak ich już prawie jedno dobijać
mamy. Rej. Dym rozszedł ś. nieco, powietrze
weszło do lochu, aby ocucić pomdlnonych. Krasz.
(= *omdlałych, zemdlałych*). 2. wypełnić pewną chwile
mdleniem: Lekarstwo to pomdli i przestanie.
<Po + Mdlieć>

Pomdor, a, lm. y p. **Pomidor**. <Fr. pomme
d'or>

Pomeblować, uje, ował *umeblować jedno po
drugim*. <Po + Meblować>

Pomeblowanie, a, blm., czynność cz. **Pomeb-
lować**.

[**Pomechacenie**, a, blm.] czynność cz. **Pome-
chacić**.

Pomechacić, i, ił I. a. † **Pomiechrać**, [**Pomech-
rać**, **Pomiechrocić**] *potargać, poczochnąć, pokudłać*;
pognieść, pomijać, pomięszyć. 2. p. **Pomszyć**. <Po
+ *Mechacić, od Mechaty>

[**Pomechrać**, a, ał] *porozrzucić*. <Po + Mech-
rać>

[**Pomechranie**, a, blm.] czynność cz. **Pomech-
rać**.

Pomedytować, uje, ował *spędzić pewien czas na
medytowaniu, podumać, porozmyślać*: A że mu ś.
na baby poskarżyła Maryś, pomedytowawszy,
kazał ze szpitala zwołać starą Docie. Krasz.
<Po + Medytować>

Pomedytowanie, a, blm., czynność cz. **Pome-
dytować**.

Pomek, mka, lm. mki I. † P. *pomknięcie, posu-
nienie*: Sidła nieujrzałe ludzkimi oczami robi,
te by za lekkim pomkiem zwierzały ś., sprawił.
Żebr. 2. † P., † **Pomyk**, [**Pomek**, **Pomyk**] *sidło,
sieć mala do łowienia ptaków*: Ryby wędą imu-
ją, a ptaki pomkiem łowią. Wuj. Dwie drodże
są jako dwa pomki, którymi djabeł łowi dusze
ludzkie. Wuj. Co padnie na którego, rad potarg-
nie pomkiem. Wen. (= *co mu los zsyła, to churyta*).
Na pomku przys. = a) na *podoręczniu*, tuż, blisko:
Łapaj, Tomku, póki na pomku. Prz. (= *korzystaj
z okazji; ku*) *żelazo, póki gorące; drzyj łyka, póki
ś. da*. Kto w gorączce nie dosłyszy, śmierć tak-
kiemu na pomku. Cziach. b) na *końcu języka*,
tylko co wymówić: Powiedz, Tomku, co masz na
pomku. <Po + *Mek, MK/MEK/MYK>

Pomeks, u, lm. y p. **Pumeks**. <Łć. pumex>

Pomeksować, uje, ował, **Pumeksować** *trzeć, gla-
dzić pomeksem*. <Od Pomeks>

Pomeksowanie, a, blm., czynność cz. **Pomekso-
wać**.

[**Pomektać**, ce, tał] *pobeczć jak kozieł*. <Po
+ Mektąć>

[**Pomektanie**, a, blm.] czynność cz. **Pomektać**.

Pomelancholizować, uje, ował *spędzić pewien
czas na melancholizowaniu*: Stetek musi ponudzić
ś. trochę i P. dla nabrania sił. Prus. <Po + Me-
lancholizować>

Pomelancholizowanie, a, blm., czynność cz. **Po-
melancholizować**.

Pomeldować, uje, ował *pozapisywać do ksiąg
meldunkowych; zameldować, zaanonsować jedno po
drugim*. <Po + Meldować>

Pomeldowanie, a, blm., czynność cz. **Pomeldo-
wać**.

× **Pomeljorować**, uje, ował *popoprawiać, pou-
lepszać*. <Po + Meljorować>

× **Pomeljorowanie**, a, blm., czynność cz. **Po-
meljorować**.

[**Pomemlać**, e, ał, **Pomemlać**] *spędzić pewien
czas na memlaniu*. <Po + Memlać>

[**Pomemlanie**, a, blm.] czynność cz. **Pomemlać**.

Pomendłować, uje, ował *poskładać w mendle*.

<Po + Mendłować>

Pomendłowanie, a, blm., czynność cz. **Pomen-
dłować**.

Pomentorować, uje, ował *spędzić pewien czas
na mentorowaniu, побыć mentorem*. <Po + Men-
torować>

Pomentorowanie, a, blm., czynność cz. **Pomen-
torować**.

[**Pomer**, a, lm. rzy] *Niemiec z Pomorza a. Po-
morzanin ziemczaly*. <Nm. Pommer>

[**Pomeraniec**, nca, lm. nce] p. **Pomarańcza**.

<Z Pomaraniec>

Pomeranja, i, blm. p. **Pomorze**: Nazwisko Po-
meranji nosił od czasów niepamiętnych kraj po
nadmorszu Bałtyckim, między ujściem Wisły i
Odry, a biegiem Noteczy i Warty. Nar. P. dzie-
li ś. na pruską i szwedzką. Wyrw. <Nm. Pom-
ern>

[**Pomerchać**, a, ał] *pomieszać bieliznę ułożoną
w skrzyni*. [P. ś.] *popsuć ś.* <Po + Merchać>

[**Pomerchanie**, a, blm.] czynność cz. **Pomer-
chać**.

[**Pomerchanie się**, a ś.] blm., czynność cz. **Po-
merchać ś.**

[**Pomerchany**, **Pomyrchany**] *potargany, rozczo-
ch-rany, nieuczestny*: Czegózes taki P.? Wełna
pomerchana. <Od Pomerchać>

Pomerdać, a, ał, **Pomordać**, **Pomargać** *spędzić
pewien czas między innymi na merdanu*. <Po +
Merdać>

Pomerdanie, a, blm., czynność cz. **Pomerdać**.

[**Pomerdywać**, uje, ywał] *merdać od czasu do
czasu*: Przyskoczył skwapliwie, a pomerdując
poważnie swoim bogatym ogonem... Dyg. <Po +
*Merdywać, od Merdać>

[**Pomerdywanie**, a, blm.] czynność cz. **Pomer-
dywać**.

[**Pomerka**, i, lm. i] forma ż. od **Pomer**.

× **Pomerskać**, a, ał *nieczo ochłostać, oćwiczyć,
posmagać, wysieć różgami, przetrzepać*. <Po +
Merskać>

× **Pomerskanie**, a, blm., czynność cz. **Pomer-
skać**.

Pomesiować, uje, ował *powr. spędzić pewien
czas na meslowaniu*. <Po + Mesliować>

Pomesiowanie, a, blm., czynność cz. **Pomesio-
wać**.

Pomesliować, uje, ował *blach. I. spędzić pewien
czas na meslowaniu. 2. poobcinać skrawki blachy
mesłem*. <Po + Mesliować>

Pomesliowanie, a, blm., czynność cz. **Pomesio-
wać**.

Pometafizykować, uje, ował *spędzić pewien czas
na metafizykowaniu*. <Po + Metafizykować>

Pometafizykowanie, a, bhm., czynność cz. **Pometafizykować**.

Pometki życzkowej bunt. Ins. e. l. ? < ? Fr. pomette = gałka, główka >

[**Pomęcenie**, a, bhm.] czynność cz. **Pomęcić**, **pomęcać**.

[**Pomęcić**, i, il] p. **Pomącić**. < Po + Męcić >

Pomęczenie, a, bhm., czynność cz. **Pomęczyć**. **Pomęczenie się**, a, s., bhm., czynność cz. **Pomęczyć się**.

Pomęczyć, y, yl 1. *spędzić pewien czas na męczeniu, pomordować*. 2. *zmeńczyć jednego po drugim, pomordować*: Oboje byli pomęczeni, twarzyczki ich rozpalone stołcem i bieganiami czerwienili się i świeciły od potu. Bał. P. s. *przemęczyć się*. *pewien czas, pomordować się*. < Po + Męczyć >

Pomędrkować, uje, ował *spędzić pewien czas na mędrkowaniu*. < Po + Mędrkować >

Pomędrkowanie, a, bhm., czynność cz. **Pomędrkować**.

× **Pomętlenie**, a, bhm., czynność cz. **Pomętlić**. **Pomętlić**, i, il p. **Pomętlować**. < Po + Mętlić >

× **Pomętlować**, uje, ował, × **Pomętlić**, [**Pomętląć**] *powikłać, pogmatwać, pomieszzać, pomącić, pokrećć, powichrzyć, potumanić*. Przen.: Nieprzyjacieli między zawiedzionymi pomętlował, powichrzył, niemasz ani początku, ani końca. Gil. < Po + Mętlować >

× **Pomętlowanie**, a, bhm., czynność cz. **Pomętlować**.

[**Pomętląć**, a, al] p. **Pomętlować**. < Po + Mętląć >

[**Pomętlanie**, a, bhm.] czynność cz. **Pomętląć**. **Pomętlnięć**, eje, al 1. *zrobić się nieco mętnym, mętniejszym*. 2. *zmełnić kolejno, jeden po drugim*. < Po + Mętlnięć >

Pomętlnienie, a, bhm., czynność cz. **Pomętlnić**. **Pomętlnić**, eje, al 1. *stać się mętnym, mętniejszym, zmełnić nieco*: Młodzieniec wzrósł i pomętlniał. Ml. 2. *zmełnić kolejno, jeden po drugim*. < Po + Mętlnić >

Pomęzniecie, a, bhm., czynność cz. **Pomęznić**. **Pomęzowski** = *po męzu pozostały, odziedziczony*: Majątek P. < Po + Męzowski >

Pomęglęć, eje, al p. **Pomęglęć**. < Po + Męglęć > **Pomęglenie**, a, bhm. 1. czynność cz. **Pomęglęć**. 2. czynność cz. **Pomęglić**.

Pomęglić, i, il 1. *zamęglić jedno po drugim, powlec mgłą*: Ażaż nie miałeś dosyć napomnienia śmiertelności, gdyż baczył oczy pomęglone? L. 2. *posp. p. Pomęglić*. < Po + Męglić >

Pomęglisty przys. od **Pomęglisty**. **Pomęglisty** *mglisty, pełen mgły*: Czas był P. i niepewny. Mańk. < Po + Męglisty >

Pomiałceć, eje, al *zrobić nieco miałkim, to jest mielszym a. płytszym*. < Po + Miałceć >

Pomiałczenie, a, bhm., czynność cz. **Pomiałceć**.

Pomian, a, lm, y 1. *hasło, godło, parol*: Stanowniczy musi każdego wieczora P. a. hasło brać od hetmana. Dek. 2. bot. (siphocampylos) *ros. z rodziny stroiczkowatych*. 3. leśn. (= a) *odbicie głosu ludzkiego w lesie, echo*. b) *odgłos czyli hasło, którym leśnicowie w lesie, będąc opodal od siebie, poznają się*. < Po + *Mian, IM/JM/M/JE >

[**Pomiana**, y, lm, y] 1. *kłótnia wielka, awantura, brewerja, skandal, rzecz niesłychana*: Pomiany się dzieją w pijackim domu. P. będzie, skoro wrócę

do siebie. 2. w lm. *dziwoy, cuda, rzeczy niesłychane*: Pomiany wyrabiał = *dokazywał*. Pomiany z nim porobię (= *zgniół, poturbuję go*). 3. w lm. *rózne rzeczy*: Były tam pomiany. < Po + Miana >

× **Pomianka**, i, lm, i *wzmianka, napomknienie*: Z własnych jego pomianek w tym piśmie wiadać, że... Tysz. < Od Pomiana >

Pomianować, uje, ował 1. [P.] *co = nazwać właściwym mianem, wymówić miano czego*: Gdybym ja to ziele pomianowała, wszystkimbym młodzieńcom poczarowała. 2. *zamianować jednego po drugim, ponominować*: Pomianował wszystkich peśłów z ministerjalnych miasteczek. Tarn. Wielu jeszcze innych w podobny sposób pomianowanych i poodznacanych. Orzesz. < Po + Mianować >

Pomianowanie, a, bhm., czynność cz. **Pomianować**.

Pomiar, u, lm, y, † **Pomiara** 1. a. w lm. **Pomiary** *mierzenie, szereg wymagające zachodu, skomplikowane, wymierzanie w różnych kierunkach, dochodzenie wymiarów*: Przy sędzie, przy pomiarach, przy wagach i przy miarach sprawiedliwie się obchodźcie. B. B. P. mil, łokei. Troc. P. czasu określić. Troc. P. gruntu, powierzchni ziemi. Pomiary topograficzne. Pomiary kryształów. Pomiary południka. Pomiary astronomiczne. Pomiary magnetyczne, elektryczne. Pomiary temperatury, ilości ciepła. Róbić pomiary, dokonywać pomiarów. 2. † P. *wymiar, rozmiar, miara, granice*: Nikt w gruntach pewnego pomiaru ani własnych granic nie ma. Warg. 3. † P. *dział, udział, część przypadająca na kogo*: W słowie stateczny, obiecując za czasem kraj Chananejski podać im w P. dziedziczy. Kochan. (= dla rozdziału). 4. [P.] = a) *200 przętów ziemi*: Stery pomiaru = 2 $\frac{2}{3}$ morga. b) *morga ziemi*. 5. † P., † **Pomiarkowanie** *porównanie jednej wielkości do drugiej, proporcja, stosunek, symetria*: Budynek dobrego pomiaru. Troc. Tych enót pomiarem niedostatki swoje pokrywa. Troc. 6. † P. *umiarkowanie, mierność, właściwe granice, wstrzeźliwość, miara własności*: Każda rzecz z swego kresu wystąpiła, w niczym pomiaru nie pyta. Fal. † **Pomiarem** przys. *umiarkowanie, mierność, wstrzeźliwość*: Dostyć skromnie majątkiem szafował i bardzo pomiarem żył. Falib. (= z kredką w rękę). † **Nad pomiar** przys. *nadto, zbyt, nadmiernie, niepomiernie, nieumiarkowanie*. Sl. wil. Zdr. [Pomiarek]. < Po + Miar, MIAR/MIERZ >

† **Pomiara**, y, lm, y p. **Pomiar**: **Pomiara** na mnie przypadło dziedzictwo znaczne. Leop. Powinien przez pomiarę sprawiedliwą narównać we wszystkich pożytkach, tak wielkością, jako też dobrocią. Troc. Cokolwiek z własnej pomiaru wyskoczy, to już wszystko grzech być musi. Rej. Niechaj będzie kto ozdobion i statecznością i pomiarą, a jeśli prawdy nie będzie, nie wiem, do czego się zdał. Wer. Gdy zachowasz na wszem stateczną pomiarę w sobie, nie tobie wszystko szkodzić nie będzie. Skar. W cichości, w skromności a w nadobnej pomierze wszystkie rzeczy swe sprawuje. Rej. Jednak pomiaru trzeba do wszystkiego, bo więcę zowają wszetecznym nazbyt ciekawego. Rej. Pozwy, które się wiodą o pomiarę, albo o rozdział, a choć też o porównanie między bracią. Wawrz. z Prazm. < Po + Miara >

[**Pomiarek**, rka, lm, rki] p. **Pomiar**: Nie warta plew pomiarka. Wypłoszył przepiórkę, która zapadła w sąsiedni P. pszenicy. < Od Pomiar >

Pomiarka, i, lm. i bud. *połowa dolnej średnicy słupa, na pewną liczbę części równych podzielona i służąca do rozmierniania innych członków tegoż, co słup, porządku, wymiar, moduł.* <Po + Miarka, od Pomiaryć>

Pomiarkować, uje, ował, **Pomiarkowywać** I. †P. co do czego a. czym = *ustosunkować, porównać, przystosować w miarę; zestawić, ocenić w stosunku do czego; rozważyć, mając co na względzie*: Trzeba siły nasze z temi rzeczami, które bierzemy na ś., znieść i P. Pileh. 2. †P. *pogodzić, pojednać, załagodzić, wyrównać, skłonić do wyrozumiałości, harmonji*: Cesarz tuszył, że Władysława z bracią obecny miał P. Błaż. Sprawa ta przez ugodę przyjacielską pomiarkowana być nie mogła. Błaż. 3. a. P. ś. *zmiarkować, domyślić ś. po niejakim zastanowieniu, dorozumieć ś., spostrzec ś., zorjentować ś., domyślić ś., co ś. święci*: Sama P. nie mogę, co ś. dzieje w mojej duszy. L. Co We Panne trafi, wcale P. nie mogę. L. Pomiarkował, że to nie przelewki. Już miał ś. oświadczyć, lecz pomiarkowano i czarną mu polewkę do stołu podano. Mick. 4. [P.] *zauważyć. P. ś. I. †P. ś. obliczyć, obrachować siły swoje ze względu na co, wobec czego; wziąć co w rachubę, pod rozważę*: Pomiarkuj ś. z sobą, toż z tym, co myślisz rozpoczając. Pileh. 2. †P. ś. = a) z czym = *ułożyć ś. do harmonji, przyjąć do równowagi; przystosować ś., zastosować ś. do czego, ustosunkować ś., zgodzić ś. z czym, dopasować ś.*: Skoro ś. pomiarkowały z sobą wilgotność z ciepłem, wszystkie rzeczy początek swój wzięły. Otw. b) *pogodzić ś., pojednać ś., porozumieć ś.*: Książęta śląskie za usilnym staraniem panów radnych pomiarkowali ś. z sobą. Błaż. 3. *umiarkować ś., ustalkować ś., wejść w siebie, powściągnąć ś., zastanowić ś., opamiętać ś., upamiętać ś., utemperować ś., pohamować ś.*: Pomiarkuj ś., póki czas! 4. p. P. pod 3). 5. *pojąć siebie, zrozumieć siebie, opamiętać ś., przyjść do siebie, zebrać myśli*: Nie mogę przyjść do siebie, ledwo ś. P. mogę. L. 5. *zorjentować ś., połapać ś. z położeniem, rozpoznać miejsce, w którym ś. kto znalazł*: Błądzi, nie może ś. P., zaszedzsy w nieprzedarte gęstwy Stasz. <Po + Miarkować>

Pomiarkowanie, a, blm., [Pomiarkunek] I. czynność cz. **Pomiarkować**: Żelazo ma P. twardości z miękkością. Troc (= *łączy w sobie twardość obok miękkości*). Czterech żywiołów P. Troc. †P. czasów = *chronologia, ustalenie, oznaczenie stosowne dat.* Bonfinius nie zgadza ś. zawsze z sobą w pomiarkowaniu czasów. Błaż. (*ratio temporum*. Kromer). Dziś ma stanąć P., jako wiele na koń ś. dostanie towarzysowi (= *obliczenie, rozrachunek*). 2. †P. *rozpoznanie, rozważenie, wyrzuczenie, rozpatrzenie, rozsądzenie*: Radził, aby, zaniechawszy swarów, przystąpili do pomiarkowania artykułów warszawskich. Biel. J. Przedniejszych pomiarkowaniem wszystkie ś. rzeczy odprawują. Warg. 3. †P., †Pomiarkunek, *stosunek, proporcja*: Takież P. pierwszej do trzeciej liczby, jakie jest teje pierwszej do wtorej Troc. Proporeja albo P. (pomiar) złota do srebra. Sum. 4. *umiarkowanie, miara, mierność, zastanowienie, wstrzeźliwość, powściągliwość, upamiętanie, refleksja*: Cheeszli mieć zdrowie, żyj z pomiarkowaniem. Nar. P. jest prawidłem enoty; ten tylko enotliwy, kto pomiarkowany. L. P. zbytowi ujmuje, a niedostatki przydaje. Leszcz. P. w małżeństwie, w jedzy i picu. Troc.

Pomiarkowanie się, a ś., blm., czynność cz. **Pomiarkować** ś.

Pomiarkowany I. im. od **Pomiarkować**: Pomiarkowane ciepło z wilgotnością. Troc (= *ustosunkowane odpowiednio, zgodzone, połączone proporcjonalnie*). 2. *umiarkowany, powściągliwy, wstrzeźliwy*: Jesień pomiarkowana. Dar. J. Pomiarkowanie jest prawidłem enoty; ten tylko enotliwy, kto P. L. Mądry i w uciechach P. Boh. Rozsądku wybornego, miłych obyczajów, P. w pasjach. Nies.

Pomiarkowywać, uje, ywał i P. ś. p. **Pomiarkować**: Były płacze w domu, i aż krewny żony musiał łagodnie P. męża. Budz.

Pomiarkowywanie, a, blm., czynność cz. **Pomiarkowywać**.

Pomiarkowywanie się, a ś., blm., czynność cz. **Pomiarkowywać** ś.

[Pomiarkunek, nku, blm.] p. **Pomiarkowanie**: Trzeba mieć P. we wszystkim. <Po + Miarkunek, od Pomiarkować>

Pomiarkowy przym. od **Pomiar**: Przystawki pomiarowe (*miernicze*). Dłuzą tej ziemi ma 20000 lasek pomiarowych (= *geometrycznych*. L.). Prawo pomiarowe u Rzymian. Star. (= *leges agrariae*. L.). <Od Pomiar>

[Pomiarznąc, znie, zł] (Pomiar - znąc) p. **Pomiarznąc**. <Po + Miarznąc>

[Pomiarznięcie, a, blm.] (Pomiar - znięcie) czynność cz. **Pomiarznąc**, **pomiarznięcie**.

× **Pomiatacz**, a, lm. e ten, co *pomiata*. <Od Pomiatać>

Pomiatać, a, ał I. p. **Pomieść**. 2. p. **Pomiotać**. 3. a. [P. ś.] p. **Poronić**.

Pomiatanie, a, blm., czynność cz. **Pomiatać**.

[Pomiatanie się, a ś., blm.] czynność cz. **Pomiatać** ś.

† **Pomiatywać**, uje, ywał I. p. **Pomieść**. 2. p. **Pomiotać**. 3. p. **Poronić**.

† **Pomiatywanie**, a, blm., czynność cz. **Pomiatywać**.

Pomiauczeć, y, ał *spędzić pewien czas na miaczeniu*. <Po + Miauczeć>

Pomiauczenie, a, blm., czynność cz. **Pomiauczeć**.

Pomiażdżenie, a, blm., czynność cz. **Pomiażdżyć**.

Pomiażdżyć, y, ył, [Podmuzdżyć] *jedno po drugim zmiażdżyć*: Przedstawiała ś. oku okrutna a żalosa mieszczanina ciało ludzkich, pomiażdżonych kopytami, drzewców... Sienk. <Po + Miazdżyć>

Pomiąć, mnie, miął, [Pomijć] I. *zmiać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach, pognieść, pomiętosić*: Miąwszy u gęby Lucypra wąs wisiał pomięty. P. Koch. Twarz pomięta i głos drżący świadczyły o wrażeniu. Rog. I tak zeszcpecil jej twarz brzydką i pomiętą ten uśmiech. Korz. <Po + Miąć>

[Pomiąszenie, a, blm.] czynność cz. **Pomiąszyć**.

[Pomiąścić, i, il] p. **Pomieścić**.

Pomidor, a, lm. y, **Pomdor** bot. (*lycopersicum*) roś. z rodziny *psiankowatych*. Gatunek: P. jadalny, (*l. esculentum*), dawniej zwany jabłkiem złotym a miłosnym a. jabłkiem miłości: Przekupka czerwona, jak P. Zdr. **Pomidorek**. <Włos. lm. pomi d'or>

Pomidorek, rka, lm. rki p. **Pomidor**.

Pomidorowy przym. od **Pomidor**: Sos P. Zupa pomidorowa.

Pomiecenie, a, blm. p. **Pomiecienie**: P., pomiatanie czym, wzgarda. Wor.

[**Pomiecenie**, a, blm.] czynność cz. **Pomiecic**. [**Pomiecenie się**, a s., blm.] czynność cz. **Pomiecic** s.

[**Pomiecha**, y, lm. y] *przeszkoda, zawada*: Porta widziała, że Polska jest ofiarą swawoli i pomiechą sąsiadów. Bart. <Ros. pomiecha>

†**Pomiechrać**, a, ał p. **Pomechacić**: Był ci też owo bażant nadobnie upstrzony, a patrz, jako mu jastrząb pomiechrał ogony! Rej. <Po + *Miechrać, Mechrać>

†**Pomiechranie**, a, blm., czynność cz. **Pomiechrać**.

[**Pomiechrocenie**, a, blm.] czynność cz. **Pomiechrocić**.

[**Pomiechrocić**, i, il] p. **Pomechacić**.

[**Pomiecic**, i, il] *zrumienić*. [P. s.] *zrumienić* s.: Przed obcym trzeba ogień zastąpić (sobą), bo się chleb nie pomieci. <Po + *Miecić, MIOT/MIEC/MOT>

Pomiecienie, a, blm., **Pomiecienie** czynność cz. **Pomiecic**.

Pomieciny, in, blp. *śmiecie*. <Po + *Mieciny, MIOT/MIEC/MOT>

[**Pomiec**, i, lm. e] l. *pokos*. 2. *Żąć na P. = rozciągnąwszy porósł, składać na nim tyle żętego zboża, ile go trzeba na snop, a wiązać w snop dopiero wtedy, kiedy złożone zboże wyschnie. Zboże leży na pomieci. Ziemiopłody tak na żdźble, jak i na pomieci.* <Po + *Miec, MIOT/MIEC/MOT>

×**Pomiedzenie**, a, blm., czynność cz. **Pomiedzić**.

×**Pomiedzić**, i, il *miedzią powlec, pokryć*. L. <Po + Miedzić>

†**Pomiedzie**, a, lm. *a pogranicze, miejsce a. przedział między dwiema granicami*. Tuch. <Po + *Miedzie, od Miedza>

Pomienie, a, blm., czynność cz. **Pomieć**.

[**Pomielnik**, a, lm. i] (w zagadce) *pies*. <Po + Mielnik>

Pomieniać, a, ał co a. P. s., [Pomijać s.] z kim na co, [czym] = *zamienić, zamienić* s.: Pomieniali swe czapki. Śl. wil. Pomieniał s. stryjek za siekierkę kijek. Prz. [Pomieniały s. kobiety torebkami]. <Po + Mieniać>

†**Pomieniać**, a, ał p. **Pomienić**.

Pomienianie, a, blm., czynność cz. **Pomieniać**.

†**Pomienianie**, a, blm., czynność cz. †**Pomienić**.

Pomienianie się, a s., blm., czynność cz. **Pomienić** s.

Pomienić, i, il *przemienić, zmienić, zamienić*: Wydzwignienie z ostatniego niebezpieczeństwa praw zdeptanych i wolności, już prawie w niewolę pomienionych. Kis. <Po + I. Mienić>

†**Pomienić**, i, il, nied. †**Pomieniać** *nazwać po imieniu, zwołać po imieniu; wymienić, wspomnieć, wzmiankować co; potrącić o co, mówiąc*: Gdy go ujrzał mimo idącego, rzekł do niego: zstąp trochę, pomienisz go imieniem jego. Wuj. Pomienia Ptolomeus miasta iliryckie. Błaż. Ma więcej z s. rozumu, nie pomieniam szlachectwa, i w tym mu nie zrównasz. Sołt. **Pomieniony** *wspomniany, wyrażony, wymieniony, rzeczony, wzmiankowany, przytoczony, zacytowany*: Wyżej pomieniony. <Po + 2. Mienić>

Pomienienie, a, blm., czynność cz. **Pomienić**.

†**Pomienienie**, a, blm., czynność cz. †**Pomienić**.

†**Pomierać**, a, ał, [Pomierać] p. **Pomrzeć**.

†**Pomieranie**, a, blm., [Pomieranie] czynność cz. **Pomierać**.

[**Pomierca**, y, lm. y, **Mierca**], × **Pomierczy**, × **Pomiernik** *ten, co dokonuje pomiarów, miernik, mierniczy, geometra praktyczny*. <Po + Mierca>

× **Pomierczy**, ego, lm. owie p. **Pomierca**: *Granicznik, mierniczy*, P. Bobr. <Od Pomierca>

Pomierne, ego, lm. e *podatek od miary, opłata od mierzenia, myto pomierne*: Szlachta żadnych myt wodnych, targowych, pomiernych nie płaca. Herb. Zapłacić P. Troc. <Od Pomierne>

Pomierne przys. od **Pomierne**: *Lepiej częściej, ale pomiernej jeść*. Krup. P. piliśmy (w miarę) w tym posiedzeniu. Troc. P. (według działu, podziału) każdego z nich dochodziła nagroda. Troc.

× **Pomiernik**, a, lm. cy p. **Pomierca**. *Mącz. P.*, w dawnych czasach nazwa miernika ziemi, ziemiomiercy, geometry, komornika podkomorzyńskiego. Gl. <Od Pomierne>

Pomierność, i, blm. rz. od **Pomierne**: a) P., pomiar, proporcja, wielkość miary albo liczby, jednej do drugiej podobność albo różność. Kn. (= symetria L., stosunek, proporcjonalność, proporcja). b) pomiarowanie, mierność, wielkość nie bezmierna, lecz w miarę. L. P. złota obdarza szczęściem mniej znakomitym, ale bezpieczniejszym. L. Zważ z jednej strony P. jej posagu, a z drugiej obfitość szczęścia, które ją spotyka. L. Poprzestających na swojej pomierności. Rzew. Ja oszczędność, to jest P. i pomiarowanie, za największą poczytuję cnotę. Siem. J. Piękna P., to jest klenot wielki, a prawie plastryk na upadek wszelki. Rej.

Pomierne l. przym. od **Pomiar**; *mierniczy*: *Myto pomierne* p. **Pomierne**. W ręce jego sznur P., z którym szedł mierzyć pola. Bud. 2. *wymierny, mający ściśle określony wymiar, służący innym za miarę, próbny, normalny, urzędowy, wzorowy*: Korzec P., podług którego s. inne wymierzyły miary. Troc. *Pomierne miara*. Troc. *Kłody piwne pomierne* w piwnicy być mają jednaki. Ek. 3. *który można zmierzyć, obliczyć, wymierny, ograniczony, określony*: Ciało w członkach swoich pomierne. Troc. *Pomierne dni żywota, mensurables*, które można zmierzyć, nie przechodzące miary, nie niezmierne. Kn. 4. *umiarłowany, mierny, niewielki, szczupły, skromny, ograniczony*: P. obiad. Troc. *Pomierne rzeczy* Rzplta twierdzą, a niezmierne zgubić ją musza. Górn. *Zawsze pomierne rzecz dłużej wiekuje*. Bardz. *Miłość w rodzicach ku dzieciom rzadko jest prawa, prosta, rzadna i pomierne*. Skar. *Pomierne* ma bogactwa. Troc. *szczęśliwy, kto na pomiernym przestaje*. Troc. P. *żywoć, gdy go kto używa, zdrowie i mieszek spełna zachowuje*. Rej. *Im sobie człowiek więcej P. ujmuje, tym mu więcej zachowuje*. Rej. *Im sobie człowiek więcej P. ujmuje, tym mu więcej od Boga z łaski przystępuje*. Nar. (= *wstrzemięźliwy, powściągliwy*). *Człowiek pomiernej kondycji*. Troc. (= *nizkiego stanu*). [Dajże mie, Panie Jezu, we wszystkim pomierną]. Jakże taki pan... mógłby przyjeżdżać do pomiernej szlachty, jak my? Zer. (= *mizernej*). *Miasto to ma niebo pomierne, bo tam s. rodzą morele, oliwy, cytryny*. Łęcz. (= *łagodne*). *Pomierne* w nim była nauka, ale wytworny rozsądek, dowcip naturalny. Nies. *Dzięki Tobie, mój Boże, niechaj będą wieczne, żeś mi z pomiernym stanem dał miejsce bezpieczne*. Nar. 5. *z pomiaru, z działów wypadający, według tejże skali obliczony; odpowiedniej, stosownej wielkości; stosunkowy, proporcjonalny co do miary, liczby, współ-*

mierny: Pomierna linja, luneta, anguł, *commensurabilis*, które mają spólną miarę z drugą. Sol. <Po + Mierny, od Pomiar>

Pomierzać, a, ał i P. ś. p. Pomierzyć.

Pomierzanie, a, blm., czynność cz. Pomierzać.

Pomierzanie się, a ś., blm., czynność cz. Pomierzać ś.

Pomierzch, u, blm., × Pomierzchłość zmierzch, zmrok, cienie. Przen.: Dusza nam zaszła pomierzchem a cieniem. Kan. (= *chmurą, posępnością, przynębieniem, smutkiem*). Dienne otuchy, te prędko ugasną, gdy z serca P. wybije wieczorny. Kon. <Po + Mierzch>

† **Pomierzchliwy zmierzch rozpościerający; zaciemwiający, zaciemniający; mrok sprowadzający, zamraczający:** W pomierzchliwych tumanach dym ś. na nich taczał. Przyb. <Po + Mierzchliwy>

× **Pomierzchłość, i, blm. p. Pomierzch. L. <Od * Pomierzchły, od Pomierzchnąć>**

Pomierzchnąć, cennie, cchnąć a. cnił zmierzchnąć zwolna, pociemnić, mrokiem ś. powlec, poszarzyć, zamroczyć ś.; przen.: *posmutnić, sępnąć, spochmurnić*: Wszystko wokół pomierzchno, ochłodziło. Zal. <Po + Mierzchnąć>

Pomierzchnięcie, a, blm., czynność cz. Pomierzchnąć.

Pomierzenie, a, blm., i. czynność cz. Pomierzyć. 2. [P.] zamierzenie ś., zamach, targnięcie ś.: Gorse, duso, P., ojca, matki uderzenie.

† **Pomierzenie, a, blm., czynność cz. † Pomierzyć.**

Pomierzenie się, a ś., blm., czynność cz. Pomierzyć ś.

† **Pomierzenie się, a ś., blm., czynność cz. † Pomierzyć ś.**

Pomierzić, i, il (Pomier - zić) obmierzić jedno po drugim. × P. ś. z kim = pokłócić ś.: Gdy ś. z kim pomierzisz, zostaw jaką drogę do przyjaźni. Fred. M. <Po + Mierzić>

Pomierzenie, a, blm. (Pomier - zienie) czynność cz. Pomierzić.

× **Pomierzenie się, a ś., blm. (Pomier - zienie ś.) czynność cz. Pomierzić ś.**

Pomierznać, znie, znał a. zł (Pomier - znać) obmierznąć kolejno, jeden po drugim. <Po + Mierznać>

Pomierznięcie, a, blm., (Pomier - znięcie) czynność cz. Pomierznać.

Pomierzwić, i, il, [Pomirwić] i. mierzwą pokryć, nawieźć jedno po drugim; pognoić. Ork. 2. *pokudłać, potargać, poczochrąć, porozrzucać, pomiętosić, poplątać:* Piekielna bladeść oblicze jej szpeci, włos pomierzwiony w koftuny ś. wije. Chr. Leżą i w snopach, i na pół przebite na bojowisku pomierzwione kłosa. Mor. A. Na łóżku wśród pomierzwionych betów leżała w ubraniu jakaś kobieta. Bał. Przen.: *pogmatwać, powikłać, pokręcić, pomieszać jedno z drugim; zaciemnić:* Historję pomierzwił i popsował. Syr. Nawymyślałeś wiele ustaw, któremi słowa bożego nauka zaćmiona, nabożeństwo dobre pomierzwione, i ludzie od Boga odwiedzeni byli. Gil. P. ś. *pokudłać ś., potargać ś., poczochrąć ś.:* Len rozwiązany z pęków pomierzwi ś. <Po + Mierzwić>

Pomierzwienie, a, blm., czynność cz. Pomierzwić.

Pomierzwienie się, a ś., blm., czynność cz. Pomierzwić ś.

Pomierzyć, y, ył, [Pomierzać dok.], nied. Pomierzać i. spędzić pewien czas na mierzeniu:

Z drzeweczkim nadobnie poigrać, do pierścionka a. do czapeczki P., bo stąd krotofila i ćwiczenie urość ci może. Rej. 2. *zmierzyć jedno po drugim. 3. dokonać pomiarów:* [Trzeba tatusia pomierzać, jak wielkich trzeba będzie desek na trumnę]. Świadczymy, jako Szczepan szedł gwałtem na Jarosławową dziedzinę samosiód i z woznym i pomierzał ją, nie dobyw na niem prawa. Rot. Przen.: † P. kraje = *przemierzyć krokami, schodzić a. zjeździć w różnych kierunkach, od końca do końca, zwiedzić, obejść a. objechać:* To królewska zabawa świat P., żeby cudzym relacjom nie wierzyć. Tw. Przen.: Po drogach wiele trudności pomierzyli i zasię je, nic nie sprawiwszy, nazad jadąc, przemierzyć muszą. Kosz. (= *przejść, przenieść, pokonać*). 4. † P. rozmierzyć na części proporcjonalne; podzielić symetrycznie: Jakim kształtem pomierzać sobie czas. Bz. Stan tak piękny i tak ma dobrze pomierzony, jako tylko maluje malarz nauczony. P. Koch. Druga część na dwie inne pomierzona. Nies. P. ś. 1. *zmierzyć siebie, przemierzyć siebie:* Pomierz ś. swą piędzą. Prz. 2. *zmierzyć siebie nawzajem, jeden drugiego. 3. spędzić pewien czas na mierzeniu siebie. 4. z kim = porównać ś., stanąć na równi; przyrównać ś. do kogo; dorównać, wyrównać komu:* W tych cnotach z najpierwszymi Rzpłtej mżami bez szwanku P. ś. może. Kaczk. 5. [P. ś.] *zamierzyć ś., podnieść rękę, targnąć ś., porwać ś.:* Ja ich, panie, nie zabiela, tyłom-ci sie pomierzyła. <Po + Mierzyć>

† **Pomierzyć, y, ył i † P. ś. p. Pomirzyć:** P. kłótnią, pomiarkować, uśmierzyć. L. Była różnica między książętami szląskimi, wszakże pomierzyli to wszystko Kazimierz. Biel. M. Warchoły, które ś. między braćmi wszczynady, dziwną roztropnością swą pomierzyli. Baz. Ty, jak widzę, pomierzyłeś Amuratowe niezgody. Baz. Jechał tam, aby, jeśliby ś. jakie odmiany wszczęły, które pospolicie przy obieraniu króla bywają, on je P. mógł. Baz. Łacnom ś. do tego nakłonił, abyśmy ś. pojednali, a na wieki między sobą pomierzyli, aby ona starodawna nasza przyjaźń ożyła. Baz. Pan Bóg zaś pojedna ś. a pomierzy z służebniki swoimi. Leop.

Pomierzenie, a, blm., czynność cz. Pomierzić.

Pomierzenie się, a ś., blm., czynność cz. Pomierzić ś.

Pomiesić, i, il spędzić pewien czas na mieszeniu. <Po + Miesić>

† **Pomiestny miejscowy, partykularny:** Przyjmujemy święte sobory powszechne i pomiestne. Smotr. Pomiestne, to jest partykularne cerkwie. Smotr. Czytaliśmy ustawy wszystkich siedmiu powszechnych i pomiestnych między niemi synodów. Smotr. <Ros. pomiestnyj>

Pomieszać, a, ał, posp. Pomieszać i. spędzić pewien czas na mieszeniu. 2. połączyć mieszając, zmieszać; poplątać, pogmatwać, powikłać, pokrzyćżować: Wszystkie moje pomieszał rzeczy. Troc. Pomieszaj karty. Troc (= *potasuj*). P. pojęcia. P. kilka gatunków wina. Wszystkie jest pomieszane na tym świecie, złe i dobre. L. Gdzie oni, tam niebo z ziemią, ziemia z niebem pomieszane. Birk. Pomieszałeś tu wszystko, jak groch z kapustą. Pim. Inaczej to będzie, pomieszam ja to, wywrócić na nice. Kn. Połacy ze wszystkimi narody obyczaje, ubiory i po części język ojezysty pomieszali. Stryjk. Pomieszał wszystko, nogami wzgórze obrócił. Kn. P. komu koncepty, pomylił mu szyki, zbić go z jednochody. Kn. Wszystkie nazwy, urzędy i herby pomieszał. Moraw. Przen.: P. komu w głowie = *przewrócić mu w głowie, zro-*

bić go warjatem, nabawić go obłądu: Na rozumie pomieszany. Pileh. (= *brakuje mu piątej klepki w głowie, jest obłąkany, dotknięty na umyśle*). Nagle jakoweś nieszczeście pomieszało mu zmysły. L. Na rozumie pomieszany (= *człowiek obłąkany*). P. głowę. Troc. 3. kogo = *zmieszać, zakłopotać, zaturbować, zambarasować, zatrwożyć, skonfundować*: Cóż ci to? czegożeś tak pomieszany? L. Nie postrzegłem tego, bo jestem teraz cokolwiek pomieszany. Boh. Choć to pokrywa i nie gada, jednakowoż znać po niej, jak jest pomieszana. L. Pomieszał przyjaciół, porządek, państwo. Troc. 4. gór.: Żyły pomieszane (gdy nie można dokładnie oznaczyć ich kierunku z powodu rozrzużenia s. i pokrzyżowania). P. s. I. *zmieszać s. z czym, złączyć s. bezładnie, poplątać s., pogmatwać s., powikłać s., pokrzyżować s.*: Kasza z ryżem s. pomieszała. Troc. W twojej głowie musiało s. coś P. L. Półgłówek, rozum mu s. pomieszał. L. 2. †P. s. z kim = *udać s., splątać s., zaangażować s.* Troc. 3. *zmieszać s., zakłopotać s., zaturbować s., zambarasować s., zatrwożyć s., zakłopotać s., skonfundować s., zdekoncertować s.*: Srode s. od tego pomieszał. Troc. <Po + Mieszzać >

Pomieszanie, a, blm. I. czynność cz. **Pomieszać**. 2. stan, *wygląd człowieka pomieszanego, zamieszkojonego*: Na twarzy jego widać P. 3. lek.: P. zmysłów a. umysłu p. **Obłąd**: P. częściowe (monomania). P. ogólne (paranoia). P. ostre (amentia acuta). P. głowy. Troc. Rozumiem tu owych szalonych, którzy cierpią niejakię P. na rozumie. Pileh.

† **Pomieszanie przys.** od **Pomieszany**. Kn.

Pomieszaniec, ńca, lm. ńcy = **Mieszaniec**. Otw. <Od **Pomieszany**>

Pomieszanie się, a s., blm., czynność cz. **Pomieszać s.**

Pomieszanopłciowy bot. p. **Oddzielnopłciowy**. <**Pomieszany** + **Płciowy**>

Pomieszzać, a, ał i P. s. p. **Pomieszcić**.

Pomieszczanie, a, blm., czynność cz. **Pomieszczać**.

Pomieszczanie się, a s., blm., czynność cz. **Pomieszczać s.**

Pomieszczenie, a, I. blm., czynność cz. **Pomieszczyć**. 2. lm. a *miejsce, gdzie s. kto a. co miesić; mieszkanie, skład, odosobnione miejsce w budynku*.

Pomieszczenie się, a s., blm., czynność cz. **Pomieszczyć s.**

× **Pomieszek**, szku, blm. *pomieszanie; przymieszka, domieszka*: Nie sądził za poczciwe urodzone w niebytności mężów z pomieszku krwi lichiej plemię Bolesław. Nar. <Po + *Mieszek, MIAS/MIES>

Pomieszanie, a, blm., czynność cz. **Pomiesić**.

Pomieszkać, a, ał, posp. **Pomieszkać** I. †P. gdzie = *pobyć, pobawić, zabawić pewien czas*. Glicz., B. sz. 2. *przemieszkać pewien czas, pobyć na mieszkaniu*. <Po + Mieszkać >

Pomieszkalność, I, blm. posp. **Pomieszkalność** rz. od **Pomieszkalny**; *lokalność, miejscowość*. L.

Pomieszkalny, posp. **Pomieszkalny** = **Mieszkalny**.

Pomieszkanie, a, lm. a, posp. **Pomieszkanie** p. **Mieszkanie**: Dużo tam ma pomieszkania. L. P. letnie, zimowe, stałe. Rozłączył małżonków od pomieszkania i łózka. Troc. Szumią lasy, pomieszkania bogów. Miek.

Pomieszcic, i, il, [**Pomiścić**], nied. **Pomieszczać** I. *dać miejsce, pomieszczenie; zmieszcic, umieścić*,

ulożować: Nie więcej zapraszać gości, niżli ich wygodnie P. można. Kras. Gdzie pomieszczysz tyle osób, tyle sprzętów? Pomieszcic co w rachunku, w wykazie. Pomieszcic kogo w spisie. Pomieszcic uwagę w liście. 2. *zapewnić, wyrobić, wyjednać stanowisko, posadę, urząd*: Pomieszcic syna w biurze. 3. *umieścić w siebie, zamknąć, zawrzeć, objąć*: Teatr ten może pomieszcic a. pomieszcic tyśiąc osób. Wolność polska była w stanie P. i objąć sobą wszystkie mniemania, religie, obrządki i sekty. Kub. P. s. *znaleźć sobie miejsce, zmieszcic s., umieścić s., ulokować s.; wleźć, wejść*: Pomieszcimy s., jak będziemy mogli. Nie pomieszcic s. tyle osób w tym pokoju. Przen.: Nie może mi s. w głowie pomieszcic = *wleźć do głowy; przechodzi moje pójecie; jestem głupi na to*. <Po + Mieszcic >

Pomiesć, ecie, oł, nied. **Pomiatać**, † **Pomiatywać** I. = a) *zamiesć miotłą nieco, po wierzchu*: P. izbę. b) *zamiesć miotłą dokąd*: Pomieciona słoma. Węg. 2. †P. p. **Pomiatać**. 3. *wydać na świat potomstwo*: Zajęło pomiecione przez matkę z początkiem lutego. Zające przedwcześnie zaczęły s. parkocić, a pomiatające młode w mareu, wystawiały na niechybną zgubę swoje potomstwo. 4. [**Pomiatać**, **Pomiatać s.**, **Pomietać**, **Pomietać**] dok. (o krowie, klaczy) *poronić*. <Po + Miesć >

[**Pomiatać**, a, ał] p. **Pomiatać**.

[**Pomietanie**, a, blm.] czynność cz. **Pomietać**.

[**Pomietelek**, ńka, lm. ńki] p. **Pomiotło**. <Po + *

Mietelek, MIOT/MIEĆ/MOT >

[**Pomietelko**, a, lm. ał] p. **Pomietło**.

[**Pomietle**, a, lm. ał] p. **Pomiotło**. <Po + *Mietle, od **Miotła**>

Pomietlisko, a, lm. a I. *miejsce, w które śmieci, pomioty, popiół i t. p. zamiatają, zgarniają*: Kotka, w kuchni na pomietlisku leżąc, zapaliła sobie bok. Haur. P. na kuchni. Troc. Przen.: *miejsce pogardliwe, pogarda, poniewierka, pomietanie*. Sw. Kostka wszelki zakad świata miał w pomietlisku. L. 2. p. **Pomiotło**. <Po + Mietlisko, od ***Pomiotły**, **Pomiotło**>

[**Pomietła**, y, lm. y] p. **Pomiotło**. <Po + Mietła >

[**Pomietło**, a, lm. ał] p. **Pomiotło**: Tuman tak mu od mózgow odpadał, jak kiedy komin pomietlem wyskrobie. Kon. Zdr. [**Pomietelko**]. <Po + *Mietło od **Mietła**>

× **Pomietny** geol. p. **Oplawy**. <Po + *Mietny, MIOT/MIEĆ/MOT >

Pomięcie, a, blm., czynność cz. **Pomiąć**.

† **Pomięć**, i, blm. *panięć*: P. uczynił jest diwów swotch gospodzin. Ps. flor.

Pomiędlenie, a, blm., czynność cz. **Pomiędlid**.

Pomiędlid, i, il I. *zmiędlid jedno po drugim; pokonczyć międlenie*. 2. *spędzić pewien czas na międleniu*. <Po + Międlid >

Pomiędzy przyi. p. **Między**: Z pomiędzy, ×z między = *ze środka, z pobród*: Wyszedł z pomiędzy ludu, z pomiędzy drzew. Z pomiędzy nich najwaleczniejszy. <Po + Między >

Pomiędzy - **zwrotnikowy** *międzyzwrotnikowy, pomiędzy zwrotnikami znajdujący s.*: Kraje pomiędzyzwrotnikowe. <**Pomiędzy** + **Zwrotnikowy**>

Pomiękczeć, eje, ał p. **Pomięknąć**. <Po + Miękczeć >

Pomięczenie, a, blm. I. czynność cz. **Pomiękczeć**. 2. czynność cz. **Pomiękczyć**.

Pomiękczyć, y, ył I. *miększym zrobić*. 2. *porobić miękkimi, porozmiękczać*. Przen.: *poroztkliwiać, porozczulać, powzruszać, porozrzeźniać, poruszyć*: P. serca. <Po + Miękczyć >

Pomięknąć, knie, kl, Pomiękcząć *zmięknąć kolejno, jeden po drugim*. Przen.: Ale jak postysze-
li Franka, pomiękli. Ork. <Po + Mięknąć>

Pomiękniecie, a, blm., czynność cz. Pomięknąć.
Pomiesny *po miesiące pozostały*: Opluczyny po-
miesne. <Po + Mięсны>

Pomieszać, a, ał i P. ś. posp. p. Pomieszać.
<Po + Mięsząć>

**Pomieszanie, a, blm., posp. czynność cz. Po-
mieszać, pomieszanie.**

Pomieszanie się, a ś., blm., posp. czynność cz.
Pomieszać ś., pomieszanie ś.

Pomieszkać, a, ał posp. p. Pomieszkać. <Po
+ Mięszkać>

Pomieszkalność, i, blm. rz. od Pomieszkalny,
pomieszkalność.

Pomieszkalny posp. p. **Pomieszkalny.**

Pomieszkanie, a, lm. a posp. p. Pomieszkanie.

[Pomiętać, a, ał] p. **Pomiesć.**

†**Pomiętać, a, ał** *pamiętać*: Pomiętaj, panie, syn
Edom. Ps. flor.

[Pomiętanie, a, blm.] czynność cz. **Pomiętać.**

†**Pomiętanie, a, blm., czynność cz. †Pomiętać.**

**Pomiętin, u, lm. y bot. (lomatia) roś. z rodzi-
ny owelkowatych.**

Pomiętosić, i, it 1. zmiętosić jedno po drugim,
*pomiąć, pognieść. 2. spędzić pewien czas na mię-
toszeniu.* <Po + Miętosić>

**Pomiętoszenie, a, blm., czynność cz. Pomięto-
sić.**

Pomigać, a, ał, Pomigotać *spędzić pewien czas
na miganiu; pobłyszcząć, pomienić ś.* <Po + Mig-
ać>

Pomiganie, a, blm., czynność cz. Pomigać.

×**Pomignąć, nie, nął** *mignąć.* L. <Po + Mig-
nąć>

×**Pomignięcie, a, blm., czynność cz. Pomignąć.**

Pomigotać, cze a. ce, tał p. Pomigać.

Pomigotanie, a, blm., czynność cz. Pomigotać.

Pomijać, a, ał i [P. ś.] l. p. Pominąć. 2. [P.]

mijać, przechodzić: Już trzy lata pomijają. Kie-
dyś ją tam wrót pomijał, zawoniał mi karafjół.

[P. ś.] dok. **Pomieniać**: Oni się pomijali obo-
je: ten pustelnik wzion serwetkę, a królewicz
wzion kij. <Po + Mijać>

†**Pomijające** imięnie *mijątek ruchomy.*

Pomijanie, a, blm., czynność cz. Pomijać.

[**Pomijanie się, a ś., blm.**] czynność cz. **Pomi-
jać ś.**

Pomiksturować, uje, ował (o trunkach) *po-
mieszać z czymś gorszym, pozaprawiać czymś szkodli-
wym.* <Po + Miksturować>

**Pomiksturowanie, a, blm., czynność cz. Po-
miksturować.**

Pomilcząć, y, ał *spędzić pewną chwilę w mil-
czeniu, czas jakiś przemilcząć, zachować milczenie.*
<Po + Milecząć>

Pomilczenie, a, blm., czynność cz. Pomilcząć:
Uczyniwszy w zgromadzeniu P., czytano Pismo
św. Wuj.

Pomilenie, a, blm., czynność cz. Pomilić.

Pomilić, i, it *umilić jedno po drugim.* <Po +
Milić>

Pomilknąć, knie, kl *zamilknąć, umilknąć kolejno
jeden po drugim*: Pomilkły tony muzyki. Pod
wpływem zdziwienia wszystkie pomilkły. <Po +
Milknąć>

Pomilknięcie, a, blm., czynność cz. Pomilknąć.

Pomilne, ego, blm. opata od mili, milowe: Po-
milnego nie płacił. Troc. Jeśli widz gdzie jedzie

za kilka mil, tedy jemu płacić mają pomilnego
na milę po groszu. Śt. lit. Wóźniowie mają nad
przepis jako pomilnego, tak inszych dochodów
nie brać. Vol. <Po + *Milne, od *Milny, od
Mila>

Pomitosne, ego, blm. toast „kochajmy ś.”: Piję
P. <Od Pomitosny>

Pomitosny *wyrażający miłość dla każdego, miłos-
ny*: Nazwany „pomitosnym“ szedł toast z rąk
do rąk. <Po + Miłosny>

[**Pomiłować, uje, ował**] 1. *polubić, pokochać. 2.*

pokochać, polubić przez pewien czas. [P. ś.] *zmiło-
wać ś., zlitować ś.*: Ady sie też pomituje, jaki
taki (czepiec) podarujcie. <Po + Miłować>

[**Pomiłowanie, ja, blm.**] czynność cz. **Pomiłować:**
miłość: Przywiązanie do nieznamym sobie narodo-
wości, którą August w poceziwym sercu pieleg-
nował i żywić usiłował, podobnym było do po-
miłowania synowskiego dla matki, którą ś.
w dziecinym wieku traci. Skarb.

[**Pomiłowanie się, a ś., blm.**] czynność cz. **Po-
miłować ś.**

Pomimo przyi. z pp. 2-im a. 4-ym *mimo, nie
zważając na co, wbrew czemu, chociaż jest co na
przeszkodzie*: P. wszystkiego, P. wszystko. P.
woli (= pomimowolnie, mimowolnie).

Pomimowolnie przys. od **Pomimowolny**: P. każ-
da rzecz przywodziła jej na myśl kochanka.
Niem.

**Pomimowolność, i, blm. rz. od Pomimowol-
ny. L.**

Pomimowolny, mimowolny, niezależny od woli,
*bez udziału woli wykonany, poniewolny, niedobro-
wolny, nieumyślny; przypadkowy.* <Od Pomimo +
Woli>

×**Pomina, y, lm. y** *drzewo jabłkowe, lub owoc
jego.* <Łć. pomum>

Pominać, nie, nął, nied. Pomijać l. †P. minąć,
przeminać, zejść, przejść. Ps. flor., Glos. 2. *minąć,*

*wyminać; przesunąć ś. mimo kogo, mimo czego
w drodze*: Żeglarze pominęli przystań. 3. *pu-
ścić mimo, opuścić, ominąć kogo, co; nie u-
względnić kogo, czego, przeczcząć, przemilcząć co:*

Co przez miłość własną pomijali w sobie, gani-
li w królu. Nar. P. co milezieniem (= *zbyć; za-
milcząć o czym*). Pominąwszy co = *nie mówiąc o
czym, mniejsza o to, że...*: Pominąwszy już, że
sam sobie szkodzi, ale wywiera on nadto wpływ
szkodliwy na otoczenie. [P. ś.] *rozstać ś. z świa-
tem, umrzeć.* <Po + Minąć>

[**Pominek, nka, lm. nkł**] p. **Ominek.**

<Po + *Minek, M(I)>

[**Pominęszy**] *mniejsza o to, niech i tak będzie:*
Nu, to P., ja wam za krowe dam dwa złote.
Nu, to P., kupię i kurę. <Zam. Pominąwszy,
od Pominąć>

Pominięcie, a, blm., czynność cz. Pominąć:
Przeczytał treść dokumentu z pominięciem drob-
niejszych szczegółów.

[**Pominięcie się, a ś., blm.**] czynność cz. **Pomi-
nać ś.**

Pominstrować, uje, ował *spędzić pewien czas
na ministrowaniu, побыć ministrem.* <Po + Mini-
strować>

**Pominstrowanie, a, blm., czynność cz. Pomi-
strować.**

[**Pominki, ek, blp.**]: P. czyli obiady = nabożeń-
stwo za dusze zmarłych. Gwar. 2. p. **Przypo-
minki.** <Brs. pominki>

Pomiociny, in, blp. p. Pomiot. <Po + *Mioci-
ny, MIOT/MIEC/MOT>

[Pomiola, y, lm. y] p. **Pomiotło**. Przen. (o osobie): *powolne narzędzie w czyich rękach, popychle*: On mu służy za pomiolę (= jest przezeń ku wszystkiemu obracany). Wal. <Z Brs. pomeł>

[Pomiolo, a, lm. a] p. **Pomiotło**.

Pomiot, u, lm. y 1. *porzucenie, ciśnięcie, rzut*: P., porzucenie, poronienie. Mącz. Szybkiem głowy pomiotem strząsnął złote włosy. Malcz. 2. *to, co ś. wyrzuca, wymiata, brak, odpadki, śmiecie, szmelc*: Piaszczyste w Libijskich puszczech wiatr pomioty rzuca. Dm. Gdy zagrzmi trąba i nieba wzruszy, niech P. zbrodni, rozpacz truchleje. Książ. Szkoły dzisiejsze wypuszczają z ław swoich nędzny P. ślepców i suchotników odętych wiedzą. Przen.: †Być w pomiole a. w **pomiole** = w *poniewierce, w pogardzie; być pomiatanym, być pod ławą*: Szlachetne i nieszlachetne w jednym pomiole byliśmy. Pileh. 3. **Pomioty** (lm.), **Pomioleciny** *odchody, kał, gnój, nieczystości, wypróżnienia, fecesy, ekskrementy*: Żywot jego zgnął, i pomioty nie dołem, ale przez usta górą wyrzucił. Birk. Zwierząt, co są mięsożrące, pomioty nadto na rolę są gorące. Tom. 4. poł.: †P. p. **Niedonosek**. 5. *wet. = a) poród u zwierząt wydających po kilka młodych na raz*: Patrzaj na tę zgrają świnków: co tu córek, co tu synków! a wszystko jednym pomiotem. Kras. Ta suka wydała sześcioro szczeniąt jednym pomiotem. Dwa psy jednego pomiotu. b) *zwierzęta młode razem urodzone*: Rozkazał Bolesław żonom niewiernym szczenięta do piersi przysadzać, aby tak z uwieszonym psim pomiotem na hańbę chodzili. Nar. <Po + *Miot, MIOT/MIEC/MOT>

Pomiotać, a, at, †Pomiesić, nied. Pomiatać, †Pomiatywać 1. *spędzić pewien czas na miotaniu, pociskać, porzucać przez pewien czas*. 2. *porzucać, pociskać jedno po drugim*. 3. *porzucić, rzucić, cisnąć*: Miasto Jeruzalem przez Tytusa obalone i o ziemię pomiecione. Skar. Stary płaszcz pomiatają. Kn. (= *poniewierają*). 4. *czyn = zachwiać, poruszyć, zakłócić, przerzucić z miejsca na miejsce, nied. zastać*: Już to dwunastym liściem wiatr pomiatą, jak myśli matki zatrąwa jej strata. Bredz. Jak szatan światem pomiotą. Słow. Skona, jako liś, którym pomiatą wicher. Sf. Wiatr pomiatął nim, jak liściem. Sienk. Przen.: *okazać wzgardę, sponiewierać, nied. lekceważyć*. Wor. Wóz pomiatą, kto na miejsce dojechał. Skar. Stare pomiatają, gdy młodzi nastają. Kn. Wszystkę pilność swoim rzeczom daje, a pańskie pomiatą, abo niedbale odprawuje. Skar. Jakoż przyjaźnią jego pomiatać będziesz śmiał? Skar. Młodych rzeczy, które w sobie mają zakrytą moe, nie pomiatamy. Skar. Żebym słynął majątkiem, drugiemu pomiatął, nie o tom ja pod drzwiami fortuny kołatał. Karp. Nie waź ś. królów śmiałym pomiatać językiem. Dm. Pomiatają nami, ale nie giniemy. Leop. Egipczykowie brzydzą ś. i pomiatają wszystkimi pasterzami owiec. Leop. Pomiatą radą, urzędami i miastem, jako nieprawym. Nar. Niesprawiedliwość prawami pomiatą. L. 5. = a) *urodzić, wydać na świat owoc*: Wszystkie winnice opustoszały, a sady zagłuszone płód pomiotwały. Kochan. b) a. [Pomiatać ś., Pomiatać, Pomiatąć] *poronić, niedonosić płodu*: Gdy ś. brzemiennej biegunka przyda, trzeba ś. bać, by nie pomiotą. Spiez. Owce, gdy grom usłyszą, od strachu pomiatają. Sien. P. ś. *porzucać ś., pociskać ś. przez pewien czas*: Okręt pomiotął ś., zanim utonął. Przen.: P. ś. w gniewie. <Po + Miotać>

Pomiotanie, a, blm., czynność cz. Pomiotać.

Pomiotanie się, a ś., blm., czynność cz. Pomiotać ś.

†**Pomiotek, tka, lm. tki** poł. 1. p. **Niedonosek**: P., martwe dziecię. Troc. 2. *poronienie*. <Od Pomiot>

[Pomiotel, tła, lm. tły] p. **Pomiotło**. Zdr. [Pomiotelek]. <Po + *Miotel, MIOT/MIEC/MOT>

[Pomiolelek, tka, lm. tki] p. **Pomiotel**. <Od Pomiotel>

[Pomiolelka, i, lm. i] 1. p. **Pomiotła**. 2. a. [Pomiolelek] *peczęk różg do bicia, różgi*. <Po + Miotelka>

[Pomiolelko, a, lm. a] p. **Pomiotło**. <Zdr. od Pomiotło>

[Pomiotko, a, lm. a] p. **Pomiotło**. <Po + Miotko, MIOT/MIEC/MOT>

[Pomiotła, y, lm. y] p. **Pomiotło**. <Po + Miotła>

Pomiotło, a, lm. a, [Pomiotło, Pomiotła, Pomiolelta, Pomiolel, Pomiolele, Pomiolelek, Pomiotko, Pomioła, Pomioło] *miotła na długim kijku do czyszczenia pieca chlebowego, wiecha z drążka i osadzonych na nim gałęzi sosnowych, choźnowych, jodłowych a. galgona*: Pomiotłem piec wycierać. Troc. Przen.: *Kometa, P. ogniste ku zachodowi roztrzaskająca. Błaz. (= miotł, ogon, warkocz*. Przen.: *popychle, popychadło, wycieruch, wyrzutek, śmiecie, bezmyślne i pogardzane narzędzie w czyich rękach, igraszka*: Za P. ja u niego, pociera mną kąty. Kn. Ów niewolnik, ostatnie ono P. Pileh. Tam wzgarda ludu i P. pospółstwa. Skar. We własnym domu widzim ś. jeńcami i pomiotłem łupieżnika. Wit. Przen.: †Być w pomiole = w *poniewierce, w pogardzie, wycierać kąty*: Niech ja będę w pomiole, byle Chrystus był w sławie. Skar. Magistrat (władza) u was każdy w pomiolech. Birk. Widzą ś. teraz w wzgardzie i w pomiole u króla i narodu. Pot. Z tą pretensją zostaniesz w pomiole... Pot. (= *na koszu*). Cnotę masz w pomiole. Wad. Staje ś. wyuzdanej namiętności igrzyskiem i głupiej żądzy pomiołem. Stasz. Zdr. [Pomiolelko]. <Po + *Miotło, MIOT/MIEC/MOT/MIAT>

Pomiotnik, a, lm. i bot. p. **Wrzosówka**. <Od Pomiotny>

Pomiotny p. Pomiotowy. <Od Pomiot>

Pomiotowy, Pomiotny przym. od **Pomiot**. <Od Pomiot>

[Pomirwić, i, ił] p. **Pomierzwić**. <Po + Mirwić>

[Pomirwienie, a, blm.] *czynność cz. Pomirwić*.

†**Pomirzać, a, at** p. **Pomirzyć**.

†**Pomirzanie, a, blm., czynność cz. Pomirzać**.

†**Pomirzanie się, a ś., blm., czynność cz. Pomirzać ś.**

†**Pomirzenie, a, blm., czynność cz. Pomirzyć**: U jednych krwią, u drugich pomirzeniem słynie. Sak.

†**Pomirzenie się, a ś., blm., czynność cz. Pomirzyć ś.**

†**Pomirzyciel, a, lm. e** *ten, co pomirza, uśmierzyciel*: P., pokojodawca. L. <Od Pomirzyć>

†**Pomirzyć, y, ył, †Pomirzyć** *pogodzić, pojednać, uspokoić, załagodzić, uśmierzyć*. †P. ś. *pogodzić ś., pojednać ś., uspokoić ś., uśmierzyć ś.* <Po + Mirzyć>

Pomisić, i, ił *wymisić jedno po drugim, potrzebić, pokastrować*. <Po + Misić>

Pomisjonarski *po misjonarzach pozostały, do nich niegdyś należący*: Gmach P. <Po + Misjonarski>

Pomistrzować, uje, ował spędzić pewien czas na mistrzowaniu, pobycć mistrzem. <Po + Mistrzować>

Pomistrzowanie, a, blm., czynność cz. **Pomistrzować.**

Pomiszenie, a, blm., czynność cz. **Pomisicć.**

Pomitrażenie, a, blm., czynność cz. **Pomitrażycć.**

Pomitrażycć, y, ył *czas jakiś stracić na mitrażenie.* <Po + Mitrażycć>

Pomitygować, uje, ował zmitygować, umitygować *jednego po drugim*: P. zaperzonych przeciwników. <Po + Mitygować>

Pomitygowanie, a, blm., czynność cz. **Pomitygować.**

Pomizdrować, uje, ował garb. spędzić pewien czas na mizdrowaniu. <Po + Mizdrować>

Pomizdrowanie, a, blm., czynność cz. **Pomizdrować.**

Pomizdrzenie się, a *ś.*, blm., czynność cz. **Pomizdrzycć** *ś.*

Pomizdrzycć się, y *ś.*, **ył** *ś.* *spędzić pewien czas na mizdrzeniu* *ś.* <Po + Mizdrzycć *ś.*>

Pomizernieć, eje, ał *l. zmizernieć nieco, mizernym, mizerniejszym* *ś.* *stać*; *wynędnieć*: Książd męczy go naukami, że mi aż pomizerniał. Bał. Panu coś musi być, pomizerniałeś pan nawet w oczach. Bał. Co *ś.* z tobą działo, tyś tak wynędniał, pomizerniał, czy chorowałeś? Bał. 2. *zmizernieć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Mizernieć>

Pomizernienie, a, blm., czynność cz. **Pomizernieć.**

Pomizerować, uje, ował zmizerować *jednego po drugim*. P. *ś.* *zmizerować* *ś.* *kolejno, jeden po drugim.* <Po + Mizerować>

Pomizerowanie, a, blm., czynność cz. **Pomizerować.**

Pomklica, y, lm. *e*, **Pomk** bot. (herresia) *rośl. z rodziny lilijowatych.*

Pomklisty, Pomkly *dający* *ś.* *pomknąć, posunąć, pomykulny; przesuwalny, ruchomy*: Starzy przy burzeniu miast mieli wieże pomkliste z miejsca na miejsce. Petr. <Po + *Mklisty, MK/MYK>

Pomkliwo, a, lm. *a* bot. *p.* **Woszerja.** <Od Pomkly>

†**Pomkly** *l. p.* **Pomklisty**: Prędko pomkłe siadło, które szybko zapada. Włod. 2. *posunięty, podeszły, zaawansowany*: Synaczka jednego tylko w pomkłych leciech zaledwie mając. Okol. <Od Pomknąć>

Pomknąć, knie, knął *a.* <Kł, [Pomknąć], nied. **Pomknąć** *l.* *posunąć, usunąć, przesunąć dalej*: Pomknij stołu. Troc. Pióra tu dalej P. nie mogą. Troc. Ręce ku komu pomknąć. Jeż (= wyciągać). Pomknąć wieże pod mury (= podemknąć, podsunąć). Przen.: [Wiktor mu podmyka słowo, aby ją wykraść] (= podsuwa, poddaje, podszeptuje; napomyka mu). P. domu, rowu. Troc. Pomykać obóz. Kn. Pomykać wojsko. Nar. Przen.: Dzieciom Kalliroi Jupiter miał rozkazać dać taki dar, aby z dziecińskiego wieku były nagle pomknione do męskiego. Otw. Przen.: × P. kogo na godność = *posunąć, promować, wywyższycć, zaawansować*: Z kijowskiej na łucką katedrę pomkniony. Nies. Pomknął go na wyższy stołek honoru. Troc. Przen.: †P. dalej sprawę = *przenieść ją do wyższej instancji, zaape-*

lować. Odesławszy sprawę do radziec miast, już stamtąd nikt sprawy nigdzie P. nie może. Biał. †P. czego = *przenieść co dalej, poprowadzić dalej, ażeby czego przybrać, przypuścić; przyczynić czego, rozszerzyć co*: Pomykać granice. Troc. Nigdy w swojej mierze cheiwość władzy nie stoi: zawżdy jako powódź pomyka swoich granie nieznacznie, aż potym wszystkie pola zaleje. Kochan. Kambizes pomknął dalej zabory. Lel. Przen.: Dawid potęgę Żydów pomknął najwyżej. Przen.: †P. czasu, terminu i t. p. = *zwać, odwać, przedłużyć, opóźnić, przydlużyć, przypuścić, odłożyć, odroczyć, sprolongować*: Rozpisują rok, pomykam roku, zwłoczę sprawę. Kn. Pan pomknął czasu śmierci jego w niemocy jego. Rej. Żebyśmy czasu nie pomykali, ale tej godziny patrzali, kiedy nam łaska boża świeci. Gil. Tedy jednak, żeby pokoju (gdyż już niedługo wychodzi) pomkli. Biel. J. Nastąpił sejm warszawski, który był pro 1 januarii złożony, ale dla powietrza ad 20 ejusdem pomkniony. Tyszk. Pomykać roku. Troc. Pomkniono trybunał (trybunału), sejm. Troc. Pomkniono czasu komu. Troc (= *przedłużono mu czas; pofolgowano, poczekano mu cierpliwie jeszcze do pewnego terminu*). Czekał Bóg Żydom dosyć długo i nie mało im czasu ku pokucie pomknął. Wuj. Dla szczęśliwych postug senat pomknął mu jeszcze dalej hetmaństwa. Warg. Nalegali na króla, aby im prawa poprzysiągł; a wszakże król prosił ich, aby mu do roku tego pomkli. Biel. M. 2. a. P. *ś.* *cz. ni.* *mknąć podążyć szybko, popędzić, puścić* *ś.* *naprzód, sunąć, ruszyć z miejsca, pocwałować*: Chyżo woda pomyka od źródła. Zabł. Pomykiem ku niemu pomyka bohater. L. Pomykać kroku. Mick. (= *przyspieszać*). Burzanami koza dzika, oczeretem lis pomyka. Pol. Grupa jeźdźców wysunęła *ś.* przed front i pomknęła co koń skoczy. Żer. Zając ruszony pomyka z kotliny. Co raz to dalej w Polskę pomykali. Troc (= *zapędzali* *ś.*, *zapuszczali* *ś.*). Mowa twoja aby *ś.* raczej składnie pomykała, niżeli wylewała. Pileh. Śmiałym *ś.* krokiem ku niemu pomyka bohater. L. Pomknął *ś.* zając, gdy *ś.* przed strzeleem z miejsca ruszył. Ryd. Pomykać *ś.* do czego, rzucać *ś.* do czego. Kn. Woła, a co raz żwawiej *ś.* pomyka. Kras. Mając wolną drogę przed sobą, pomykali *ś.* naprzód. Moch. Pomknął *ś.* Ignacy w okolice Indu. Lel. Ze mną na grzbiecie pomknął *ś.* przez pole. Od. Próżno *ś.* za nią strzelec pomyka. Mick. Koń, gdy go dosiędę, zwolna *ś.* pomyka. Syrok. Przen.: †Pomykać *ś.* do czego = *dążyć, piąć* *ś.*, *cisnąć* *ś.* *do czego, ubiegać* *ś.*, *zabiegać o co, kasować* *ś.* *na co*: Darmo *ś.* do tego urzędu pomykasz. Troc. P. *ś.* *l. a.* [Pomyknąć *ś.*] *posunąć* *ś.*; *usunąć* *ś.*, *nasunąć* *ś.*, *zrobić miejsce przy sobie*: Słońce *ś.* pomyka. Troc. Część *ś.* nieba pomyka, część *ś.* zmyka. Pileh. Owa kmięć głupi mniemał, aby owa część puzana, która *ś.* i tam i sam pomyka, w gardło wehodziła. Górn. (= *suwa* *ś.*, *posuwa* *ś.*, *przesuwa* *ś.*, *chodzi*). Pomknij *ś.*, proszę, abym tu mógł usieść. Troc. Pomknij *ś.* dalej. Troc. Przen.: †P. *ś.* = *posunąć* *ś.* *naprzód, postąpić, zrobić postępek, udoskonalić* *ś.*, *rozwinąć* *ś.*: Niemasz żadnego kunsztu ani takiej w nim biegłości, iżby *ś.* dalej P. nie mogła. Pileh. 2. *p.* *wyż.* pod 2. 3. [P. *ś.*] = a) *zemknąć, umknąć, uciec*. b) *pospieszyć* *ś.* c) *zdarzyć* *ś.*, *udać* *ś.*, *pójść dobrze, poszczęścić* *ś.*: Bo mu wszystko rośło, pomykało *ś.* w rękach (= *pałło* *ś.* *w rękach*). <Po + Mknąć>

Pomknienie, a, blm. *p.* **Pomkniecie**: Pomykanie, P. kogo na godność, *promotio*. Kn.

Pomknienie się, a, ś., blm. p. **Pomknięcie ś.**
Pomknięcie, a, blm., **Pomknienie** czynność cz.
Pomknąć.

Pomknięcie się, a, ś., blm., **Pomknienie ś.** czynność cz. **Pomknąć ś.**

Pomknięty, Pomknięty im. od **Pomknąć.**

Pomknięty p. **Pomknięty**: Ukończenie wspaniałego a tak już daleko pomkniętego przedsięwzięcia. Lel.

***Pomku**: × Na pomku p. **Pomek.**

Pomlaskać, a, ał *spędzić pewną chwilę na młaskaniu.* <Po + Mlaskać>

Pomlaskanie, a, blm., czynność cz. **Pomlaskać.**

Pomlaskiwać, uje, iwał od czasu do czasu *młaskać.* <Po + *Młaskiwać, od Młaskać>

Pomlaskiwanie, a, blm., czynność cz. **Pomlaskiwać.**

[**Pomlawdzieć, e, eł**] *zgnieść, zmiąć.*

[**Pomlawdzenie, a**, blm.] czynność cz. **Pomlawdzieć.**

Pomleć, miele, meł l. odbyć *mielenie przez czas jakiś.* 2. *zemię jedno po drugim; pokoińczyć mleć.* <Po + Mleć>

Pomładzać, a, ał p. **Pomłodzić.** <Po + *Mładzać, od Młodzić>

Pomładzanie, a, blm., czynność cz. **Pomładzać.**

Pomłodnieć, eje, ał *młodszym ś. stać, odmłodnieć, odrodzić ś.* <Po + Młodnieć>

Pomłodnienie, a, blm., czynność cz. **Pomłodnieć.**

[**Pomłodszy**] *młodszy.* Najpomłodszy = *najmłodszy.* <Po + Młodszy>

Pomłodzenie, a, blm., czynność cz. **Pomłodzić.**

× **Pomłodziciel, a**, lm. e ten, *co pomładza.* L. <Od Pomłodzić>

Pomłodzić, i, il, nied. **Pomładzać** l. *młodszym kogo uczynić, przywrócić mu młodość; odrodzić, odmłodzić.* 2. *jednego po drugim odmłodzić.* <Po + Młodzić>

[**Pomłoka kurza**] p. **Kuroślep.**

†**Pomłoska, i**, lm. i, [**Pomłoze** lm.] *ślodycz, łakoc, przysmak, delikatas.* Przen: *powab, ponęta, uciecha, rozkosz*: Milszym mi Chrystus, niż światła tego wszystkie pomłoski. Białob. <Czes. pomłska>

Pomłotkować, uje, ował *spędzić pewien czas na młotkowaniu.* <Po + Młotkować>

Pomłotkowanie, a, blm., czynność cz. **Pomłotkować.**

[**Pomłoze, ów, blp.**] p. **Pomłoski.**

†**Pomłożenie, a**, blm., czynność cz. **Pomłożyć.**

†**Pomłożyć, y, ył** *pomroczyć*: Rękę do ust przytyka i oczy pomłożyć. Pot. <? Czes. pomłazeti (se)>

Pomłócić, a, blm., czynność cz. **Pomłócić.**

Pomłócić, i, il l. *zmłócić jedno po drugim; pokoińczyć młócenie.* 2. *zająć ś. młóceniem na pewien czas.* <Po + Młócić>

Pomłótnie przys. od **Pomłótny.**

× **Pomłótny** *obfity w ziarno; wydajny, umłotny, wymłotny, omłotny, namłotny*: Kazadeś We Pan już młócić? Jesteż zboże pomłótnie? Szum. <Po + *Młótny = Młotny>

Pomłynkować, uje, ował *spędzić pewien czas na młynkowaniu.* <Po + Młynkować>

Pomłynkowanie, a, blm., czynność cz. **Pomłynkować.**

Pomnażać, a, ał i P. ś. p. **Pomnożyć.**

Pomnażanie, a, blm., czynność cz. **Pomnażać**: P. lat Chrystusowych. Białob. (= *przybywanie*).

Pomnażanie się, a, ś., blm., czynność cz. **Pomnażać ś.**

[**Pomnać, ni, nął**] p. **Pomnieć**: *Pomnąwszy, że ziemię te dwa razy już przy Kazimierzu (= za Kazimierza) zdobyte były, Jagiełło mógł je nazawsze oderwać od Litwy.* Stadn. <Po + Mnać>

Pomnica, y, lm. e bot. = **Ójczystka.**

Pomniczek, czka, lm. czki p. **Pomnik.** Bobr.

Pomnić, i, il p. **Pomnieć**: Henryku! P. zechcesz, że w twojej koronie słabszy daleko kruszeć, niż w mieczu Duglasa. Słow.

Pomnieć, i, ał, Pomnić, [**Pomnać**] *pamiętać, przypominać sobie, mieć w pamięci*: Temu, co ś. oplótł wkoło laski mojej, przypatrz ś. dobrze weźnu i uważ go prawie, abyś go pewnie pomnił. Żehr. Pomni i zapomnieć nie może ojczyzna twoich praś. Dek. Ja twe wieczne sądy pomnię. Kochan. Niechaj sami powiedzą, jeśli wszystko pomnią. Kochan. Wyzwól mię, pomniąc słowo swoje. Kochan. Obrazę wszyscy długo pomnimy, a dobrodziejstwa wnet zapominamy. Kn. Wyście mnie zapomnieli, ale ja was pomnę. Syrok. Snadź musi P. staroświeckie lata. Syrok. Pomnę, że owa myśl wycieczki na dzikie pole nigdy we mnie sama ś. nie zrodziła Krasz. 2. na kogo, na co = *mieć co na uwadze, na względzie, baczyć, zważać, dbać o kogo, o co, liczyć ś. z nim*: Pomnijcie na łuk Feba strzelający z góry, weźcie okup, nie przeczeicie ojcu jego córy. Dm. Patrząc na świat, pomni na to, iż nie zawždy bywa lato. Rej. Rozumiejeć to wy, co na Boga w swoich sprawach nie pomnicie. Kochan. Hunjad pomnił na ś. mało. Wen. Pomnij na postać Rzpłtej naszej, pomnij, ile to mężów znakomitych straciliśmy. Niem. †P. ś. *być przytomnym, opamiętać ś.*: Trzęsą go tu przewracając, pomni ś! upominając. Rej. <Po + Mnieć>

Pomniejszać, a, ał i P. ś. p. **Pomniejszyć.**

Pomniejszanie, a, blm., czynność cz. **Pomniejszać.**

Pomniejszanie się, a, ś., blm., czynność cz. **Pomniejszać ś.**

Pomniejszenie, a, blm., czynność cz. **Pomniejszyć.**

Pomniejszenie się, a, ś., blm., czynność cz. **Pomniejszyć ś.**

1. **Pomniejszy** l. †P. *bardzo mały*: Dzieci małe, wielkie, średnie i pomniejsze. Troc. 2. *niższy, mniejszy nieco; mniej ważny, uboczny, podrzędniejszy*: Równy błogostawionym bóstwem ojcu swemu, lecz według człowieczeństwa już P. jemu. Groch. Ludzie pomniejsi. Troc. Stanu jest pomniejszego. Troc. Wyglądających z pozoru na ziemian pomniejszej ręki. Jez. Są to już rzeczy, względy pomniejsze. Pisma pomniejsze (= *drobniejsze*). <Po + Mniejszy>

2. **Pomniejszy** st. w. od **Pomny**: Biskup, uczniwszy mowę, iż P. Bogu jest, niż ludziom, skazał heretyka. Gór. Pomniejsi przyjaciele uśmiechali ś. tęsknie do owych czasów. Wejs. <Od **Pomny**>

Pomniejszyciel, a, lm. e ten, *co pomniejszył a. pomniejszy.* L. <Od **Pomniejszyć**>

Pomniejszyć, y, ył, nied. **Pomniejszać** *zrobić mniejszym, zmniejszyć, umniejszyć, uszczuplić*: P. fotografię. P. dochody (= *okroić*). P. ś. *stać ś. mniejszym, zmniejszyć ś., pomaleć, zmaleć; poszczuplić.* <Po + Mniejszyć>

Pomnik, a, lm. i, **Monument**, × **Moniment** l. to, *co ś. wznosi dla upamiętnienia kogo lub czego*: P. na polu bitwy. P. wzniesiony w Lublinie na pa-

miatkę połączenia Litwy z Polską. Wzniesić, wystawić, postawić, dźwignąć P. P. grobowy (= nagrobek). P. Kopernika, Mickiewicza, Sobieskiego w Warszawie. Tym dziełem postawił sobie autor niepożyty P. 2. *przedmiot świadczący o tym, co było, pamiątka, zabytek, szczątek czegoś ważnego; przedmiot stwierdzający w sposób wiekopomny wielkość czego*: Pomniki języka polskiego w wieku czternastym są nieliczne. Pomniki piśmiennictwa, kultury, prawodawstwa. Język narodu jest najdroższą jego własnością i najdawniejszym pomnikiem. Wiszn. Piramidy, obeliski — pomniki budownictwa starożytnego. To dzieło należy do najpiękniejszych pomników rozumu ludzkiego. Ten posąg, ten obraz należy do najpiękniejszych pomników sztuki. Oglądamy ś. na pomniki szanownej starożytności. Przyb. Wiecznie, jak P. Twojego gniewu, sterczy ku Tobie błagalna dłoń. Uj. Adjutant marszałka wręczył mi paczkę z listem samej marszałkowej, i ten P. jej dowcipu i grzesności starannie zachowuję. Rzew. Zdr. **Pomnikczek**. <Po + *Mnik, MN/MIE/MIN/ME/MY>

Pomnikarz, a, lm. e *rzemieślnik robiący pomniki, nagrobki, kamieniarz*. <Od Pomnik>

Pomnikomanja, i, blm. *manja stawiania pomników*. <Pomnik + Manja>

Pomnikowy przym. od **Pomnik pamiątkowy**; *monumentalny, wiekopomny*: Dzieło, wydawnictwo pomnikowe.

† **Pomniomy pomnianny, pamiętany, pamiętny**: Twe imię będzie na wieki pomnione. Kochan. <Od Pomnić>

Pomniszenie, a, blm., czynność cz. **Pomniszyć**.

Pomniszyć, y, ył i. *mnichami porobić, poodławać do zakonu*. 2. *jedno po drugim wymniszyć; pomnisć, pokastrować, potrzebować*. P. ś. 1. *zostać mnichem, wstąpić do zakonu, przywdziać suknię zakonną*: Myśli, kiedy ś. P. Pot. 2. *pozostawać kolejno mnichami, powstępować do zakonu*: Chyba by ludzie oczu nie mieli i pomniszyli ś. wszyscy! Krasz. <Po + Mniszyć>

Pomnożenie, a, blm., i. *czynność cz. Pomnożyć: P. bogactw, sił. Troc. 2. † P. *postępn, wzrost, rozwój*: W naukach prędkie P. wziął. Skar. Królu zacy, ludzkiego szukaj pomnożenia. Kochan. Ci, którzy ćwiczeni bywają, w mądrości P. biorą. Rej. P. wiary. Troc.*

Pomnożenie się, a ś., blm., czynność cz. **Pomnożyć** ś.

× **Pomnożny** i. *możliwy do pomnożenia, dający ś. mnożyć*. 2. *pomnażający, powiększający, mnożący*: Szkło pomnożone. L. 3. *gram, wyrażający kilkakrotne powtórzenie rzeczy, mnożny, wielokrotny*: Poszóstny — jest liczebnikiem pomnożnym. <Po + Mnożny>

Pomnożyciel, a, lm. e, † **Pomnożca** *ten, co pomnożył a. pomnaża*. <Od Pomnożyć>

Pomnożycielka, i, lm. i forma ż. od **Pomnożyciel**.

Pomnożyć, y, ył, † **Wzmnożyć**, nied. **Pomnażać** i. *powiększyć w mnogości, rozmnożyć co, przysporzyć czego*: Pomnożył regimenta, wojsko. Troc. Codzień grzechów pomnażam. Troc. Pomnażajcie szkoły, niech tam dzieci polskie uczą ś. miłości Boga, cnót domowych i podań ojców. Cz. Przekazane to wszystko było pomnożonym cesarzom i królom w puściźnie po imperatorach rzymskich. Lel. 2. † P. *wyłać na świat, porodzić*: Panna, począwszy Duchem św., porodzić a. P. miała Zbawiciela. Żarn. 3. *powiększyć, wzbogacić, wzmocnić, spotęgować, wywyższyć*: Zbłądziwszy, kto błąd

wspiera, swą winę pomnaża. Fred. A. Pomnaża go dwór w bogactwach, w powadze, w honorach. Troc. Pomnożę twoje cierpienia! Twoja wieczna dobroćliwość mnie pomnażała. Kochan. Gdy jej już było dwadzieścia lat, w lecich była pomnożona (aetate confortabatur) i w mocy posłona, była wielmi piękna. Ż. E. 4. *spędzić pewną chwilę na mnożeniu*. 5. *mat. dokonać mnożenia, działania arytmetycznego*: P. dziesięć przez dwa. P. ś. i. *powiększyć ś., wzrosło w liczbę; rozmnożyć ś.*: Ludność tego miasta pomnożyła ś. Dochody, kłopoty pomnożyły ś. 2. *rozmnożyć ś., rozrodzić ś., rozplenić ś., namnożyć ś.*: Króliki ś. bardzo pomnażają. Troc. Przen.: *potworzyć ś. w mnogości, namnożyć ś.*: W wiekach średnich pomnożyło ś. wiele sekt religijnych. 3. *powiększyć ś., wzbogacić ś., wzmocnić ś., spotęgować ś., wzrosnąć, rozrosnąć ś., wywyższyć ś.*: Jezus ś. pomnażał w mądrości, w wzroście i w łasce u Boga i u ludzi. Skar. Pomnożył ś. w księgach, w naukach (w nauki), w bogactwach. Troc. <Po + Mnożyć>

† **Pomnożca**, y, lm. y p. **Pomnożyciel**: Jezus, P. miłości. Psń. (= krzewiciel). <Po + Mnózca>

Pomny i. *czego a. na co = pamiętający co, mający co na uwadze, na względzie, na myśli; łączący ś. z czym; pamiętny, buczny*: Postępuję tak. P. na przestrogi ojca. <Po + *Mny, MN/MIE/MIN/ME/MY>

[Pomo] p. **Pomóc**. <Z Pomoże, od Pomóc>

Pomobilizować, uje, ował *pomobilizować jedno po drugim*. <Po + Mobilizować>

Pomobilizowanie, a, blm., czynność cz. **Pomobilizować**.

Pomoc, y, lm. e, † **Spomoc**, † **Pomocęństwo** i. *przyłożenie ś. do czyjego dobra materialnie lub moralnie; ofiarowanie komu swoich sił do wspólnego zrobienia czego, wspomoczenie, sukurs, ratunek*: Dać, okazać, nieść P. Przyjść na P. Spieszyc z pomocą. Prosić o P. Wzywać pomocy lub na P. Wziąć kogo do pomocy. Potrzebować pomocy. Za pomocą lub przy pomocy Bożej. Hej, Janie, Macieju, Michale, hej na pomoc, gwałtu! L. Kto cnotliwie a mądrze żyje, ten w kacie nie siedząc, i przykładem i pomocą użytecznym ludziom być może. Górń. Porwij broń i tarczę, a powstań mi na P. Wuj. Mieli sobie zobowiązań, wzajemną P. na każdego nieprzyjaciela dawać. Stryjk. (= *posilki*). Prosilili Ruśniacy Bolesława o P. ludźmi przeciw Litwie. Stryjk. Naszym bliżnim jest każdy, który pomocy naszej potrzebuje. Skar. Cóż za siły są nasze? cóż są rozумы nasze bez Pana Boga i pomocy jego? Skar. Pomocy znikąd nie mają. Skar. Próżno ś. w czym takim kochać, co pomocy do ucziwego życia nie dodaje, a ludzi lepszym nie czyni. Skar. P. twoja niech nas do pełnienia świętej woli Twojej prowadzi. Skar. Przy każdej trudnej u ludzi rzeczy w niebo patrzeć i stamtąd pomocy szukać nauczyli nas (Chrystus). Skar. Nieśmy P. w nieszczęściu dla naszych współbraci. Wziąwszy Pana Boga na P. Kras. [Wtencas wzięły Pana Boga na P., ubrał sie. Być na pomocy] = *pomagać*. [Panie Boze, Panie Jezusie, Duchu Święty, Matko Boska, bydziecie nam na pomocy, coby sie nom robota wiedla i powiedla. Tet]. Chłopak jest mi już pomocą w gospodarstwie. Wyglądać pomocy. Oglądać ś. na czyją P. Do drzwi cerkiewnych stukanie powtarza; nieszczęsną boskiej wzywała pomocy. Słow. Wielkie prace dla kościoła bożego na P. zbawienną poddańnych swoich podejmowali. Skar. (= *na ratunek duchowy*). Z pomocą rzeki płyną. Prz. (z stru-

myczków bywają strumienie. L.). Nogi na P. wzięć. Damb. (= *za pas; uciec*). P. pieniądze = *zasiłek, wsparcie*. Spóźniona P. P. lekarska we dnie i w nocy. 2. zb. *ludzie pomagający, ratujący*: Nim P. nadbiegła, wilki owcę zagryzły. Wkrótce przybyła P. i pożar ugaszono. P. przy mularzach pracujących (= *pomocnicy płci obajej*). P. wojenna nazywa ś. mieczem. Galat. 3. Pomoc naukowa = *przedmioty, przybory służące do nauczania, do badań naukowych*: Gabinety fizyczny, chemiczny, anatomiczny i inne pomoce naukowe. Mapy, globusy, okazy, jako pomoce naukowe. 4. †P. *lekarstwo pomocne, środek zaradczy, leczniczy*: Na wielką chorobę różne pomoce. Haur. 5. *pośrednictwo*: Widzieć za pomocą a. przy pomocy teleskopu. Wznosić ś. za pomocą windy. Wyciągnąć co za pomocą a. przy pomocy kleszczy. 6. †P.: P. w gospodarstwie wiejskim, tłoka, szarwark. L. Gdy pomocy żynają, za dzień i za P. po dwojgu wychodzą. Haur. <Po + Moc>

†Pomocen p. Pomocny: Otwerości jeś pomoc miecza jego i nie jeś P. był jemu w boju. Ps. flor.

†Pomoczeństwo, a, blm. p. Pomoc: Bieży na nieprzyjaciela, z prawego skrzydła wzięwszy P. Jabł. <Od Pomoczen>

*Pomocki: Na P. = *wśród ciemności, poomacku, pociemku*. <Zam. Po + *Mocki = Macki od Maciek, MOT/MAC>

†Pomocne, ego, blm.: Skarb królewski za Piastów składał ś. z podatków pieniężnych, z dani w rzeczach, z usług a. służby, z lasów, z połowu ryb i bobrów; wszystkie te rodzaje danińcze nazywały ś. w starych przywilejach P. Nar. P. był to podatek w rzeczach lub pieniądzech, nie przywiązany do czasu, lecz nakazywany, kiedy ś. tylko panującemu podobało. Nar. To, co nazywało ś. w Polsce P., miało w Litwie imię *działka*. Cz. Cokolwiek nad zwykłe powinności pobierał panujący lub dziedzie w bydlętach, robociznie, nazywało ś. P. Wiszn. Za Piastów podatki w Polsce nazywały ś. powszechnym nazwiskiem P. Nar. Najcięższe było *czesne*, czyli P., 13 grzywien wynoszące, które od spraw większych sądów płaciło ś. Wiszn. Henryk Brodaty, znosząc różne uciążliwe opłaty, na włościach nałożone, jako to: panieńskie, wdowie, zniósł także i to P., które ś. inaczej *czepnem i przesądem* nazywało. Wiszn. <Od Pomocny>

Pomocnica, y, lm. e forma ż. od Pomocnik; †Pomocniczka: Bóg, bacząc, iż niedobrze być człeku samemu, stworzył mu pomocnicę. K. G. Żona ma być mężowi żywota towarzyszem, nabycia majątności pomocnicą. Petr. Pomocnicą do szczęśliwego życia. Baz. Stałość w przygodzie wielka P., bo każda przez nią złomi ś. tesknica. Rej. P. gospodini. Potrzebne są panny uzdolnione do strojów i pomocnice (= *podręczne*). <Od Pomocnik>

†Pomocniczka, i, lm. i p. Pomocnica: Ewa towarzysza a. P., z żebra Adamowego wywiezioną. Smotr. Nie jest dobrze, aby człowiek sam jeden był, ale ma mieć pomocniczkę podobną sobie. Sekl. Marja, P. opuszczonej. Wuj. <Od Pomocnica>

Pomocniczo przys. od Pomocniczy: Eksperci są P. używani przez sądy.

Pomocniczy I. przym. od Pomocnik, pomagający, posilkujący, posilkowy: Oddział P. Nauki pomocnicze. Każd P. p. Każd. Środki pomocniczo-nau-

kowe. 2. anat. ×Nerw P., dodatkowy, ×przybyszowy, ×dopomagający (nervus accessorius). 3. apt.: Lek P., wspierający (remedium adjuvans). 4. fil.: Hipoteza pomocnicza p. Hipoteza. 5. gór.: Materjały pomocnicze = *nieprzetworowe, służące tylko do utrzymania w biegu zakładu*: Smarowidło, światło, materjały reperacyjne są materjałami pomocniczymi. <Od Pomocnik>

Pomocnie przys. od Pomocny.

Pomocnik, †Pomagacz, ×Pomagier, [Pomagacz, Pomagała, Pomogier, Pomodzier] I. ten, co pomaga, człowiek wzięty do pomocy, dany komu do pomocy, wyręczyciel, zastępca pełniący obowiązki swego zwierzchnika: Bóg nie jest pomocnikiem ku złemu i powodem. Troc. Nie spuszczał ś. na pomocników. Jon z pomocnikiem zajął bydło Mikołajowi siłą mocą na dobrowolnej drodze. Rot. P. budowniczego. P. ciesielski, kotlarski. P. aptekarski. P. maszynisty (= *podmaszynista*). P., pomocnica noszą dla mularza na rusztowanie cegłę, wapno i t. d., i przy robocie są im do pomocy. Mag. Takich słów ledwo pod wiechę Bartek P. do Magdy pomywaczki zażył. L. P. klasowy a. P. gospodarzy klasowych w szkołach średnich. Pomocnikami łupieżcy są ci, którzy pomagają pełnić żądom drugiego, i choćby nie więcej nie uczynili, jeno żeby ś. wiadomością a. gospodą do tego przymieszali, a. kradzionych rzeczy dział brali, tedy tak są winni, jako i złoczyńca. Sz. (= *wspólnikami, kompanami, uczestnikami*). P. urzędnika, dygnitarza (= *adjunkt, adjutor, namiestnik*). P. komisarza, naczelnika powiatu. P. adwokata. P. panowania. Troc. 2. †P. ten, co zsyła pomoc, co obdarza pomocą, opiekun, protektor: Bóg jest pomocnikiem moim. 3. [P.] *koń (w zagadce)*. 4. anat.: †Pomocniki = *mięśnie spółdziałające*. 5. bart.?: Stołek, czyli P. w pasiece z kompletem narzędzi, zawierający rojnicę i t. p. 6. bot. (chimaphila) *roś. z rodziny gruszycałkowatych*. Gatunek: P. baldaszkowy (ch. umbellata) a. gruszyczka baldaszkowata. [P., Kartofelki] *psianka słodkogórz*. 7. lek.: P. lekarski = *podlekarz*. 8. min. [P.] *gatunek hematytu, minerał powszechnie używany w przelku do kaźdych prawie leków babskich, szczególnie na choroby kobiece (lapis haemateus)*. P. męski, żeński. <Od Pomocny>

Pomocnikostwo, a, blm. obowiązki, urząd, stanowisko pomocnika. <Od Pomocnik>

[Pomocnikowy kamień] *kamień (lek) od poruchy (lapis haematidis)*. (p. Pomocnik pod 8). <Od Pomocnik>

×Pomocnisko, a, lm. a *miejsce wyznaczone podczas bitwy do niesienia pomocy ranionym*. S. K. <Od Pomocny>

Pomocnie przys. od Pomocny.

Pomocny, †Pomocen I. pomagający, będący pomocą, pomocniczy, posilkujący, mogący pomóc: Jedną ręką drugiej pomocna. Koch. W. Na tym świecie, na tej ziemi bądźmy sobie pomocnemi. Jak. W. Boże, bądź mi pomocnym! Mistrz z wojski swemi i pomocnemi do Litwy ś. wezbrał. Murin. Hołdowny i pomocny być przeciw Krzyżakom ś. obiecał. Murin. [Czarownica pomocna]. ×Słowo pomocne *być*. 2. ×P. *przydatny, zdatny, użyteczny*: Choć ma doś wszystkiego, ale cóż mu pomocno, gdyż jakby nie jego! Prot. Czego ś. w młodości naucyzysz, będzie ci później pomocne. 3. *pomagający, zhawieny, skuteczny, dobry, odpowiedni, trafny*: Środek P. Lekarstwo pomocne. 4. †Rzecz pomocna = *ważna*,

legalna wymówka przed sądem w razie niestawienia ś. przed nim: Pomocne rzeczy, legalia impedimenta, cztery są: więzienie, choroba, pielgrzymowanie w cudzych ziemiach i wyprawa wojenna. Sz. Nie stanąwszy przed sądem trzy razy, nie może ś. ratować, tylko przez wniesienie pomocnej rzeczy, to jest przyczyny słusznej, dla której nie staną. Groie. <Od Pomoc>

Pomocnikowa, ej, lm. e żona pomocnika: Pani rejentowa, pani P., a nadewszystko pani podsejdkowa wcale nie wychodziły tego dnia z domu. Prus. <Od Pomocnik>

Pomocować, uje, ował wzmocnić, umocować jedno po drugim: Pomocowali obrony usypem nowych szanów. Nar. P. ś. spędzić pewien czas na mocowaniu ś., poborykac ś. <Po + Mocować>

Pomocowanie, a, blm., czynność cz. Pomocować.

Pomocowanie się, a ś., blm., czynność cz. Pomocować ś.

Pomoczenie, a, blm., czynność cz. Pomoczyć.
× Pomocznik, a, lm. i embr. p. Moczownik.
<Po + Mocznik>

Pomoczyć, y, ył l. a. Pomaczać omoczyć coś w wielu miejscach a. jedno po drugim, zmoczyć, zwilżyć po wierzchu. 2. przycymać w płynie: P. śledzie. <Po + Moczyć>

Pomodelować, uje, ował l. zmodelować jedno po drugim; pokończyć modelowanie. 2. spędzić pewien czas na modelowaniu; zająć ś. na pewien czas modelowaniem. <Po + Modelować>

Pomodelowanie, a, blm., czynność cz. Pomodelować.

Pomodernizować, uje, ował zmodernizować jedno po drugim. P. ś. zmodernizować ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Modernizować>

Pomodernizowanie, a, blm., czynność cz. Pomodernizować.

Pomodernizowanie się, a ś., blm., czynność cz. Pomodernizować ś.

Pomoderać, uje, ował połączyć, pouspakać, pomitygować. P. ś. uspokoić ś., ułagodzić ś. kolejno, jeden po drugim, pomitygować ś. <Po + Moderać>

Pomoderowanie, a, blm., czynność cz. Pomoderować.

Pomoderowanie się, a ś., blm., czynność cz. Pomoderować ś.

Pomodlenie się, a ś., blm., czynność cz. Pomodlić ś.

Pomodlić się, i ś., il ś. przepędzić pewien czas na modlitwie, na modłach: Pomodlcie ś. trochę, westchnijcie do nieba, bo pomocy bożej każdemu potrzeba. Jużem ś. za ojczyznę moję pomodliła. Mick. <Po + Modlić ś.>

Pomodrzec, eje, al l. stać ś. modrym, okryć ś. barwą modrą. 2. [P.] posinięć: Ręce mi pomodrzały z zimna. <Po + Modrzec>

Pomodnienie, a, blm. l. czynność cz. Pomodrzec. 2. czynność cz. Pomodrzyć.

Pomodrzyć, y, ył porobić modremi. <Po + Modrzyć>

Pomodyfikować, uje, ował zmodyfikować jedno po drugim. P. ś. zmodyfikować ś. kolejno, jedno po drugim. <Po + Modyfikować>

Pomodyfikowanie, a, blm., czynność cz. Pomodyfikować.

Pomodyfikowanie się, a ś., blm., czynność cz. Pomodyfikować ś.

† Pomoga, i, lm. i bot. (delima) roś. z rodziny ukęśłowatych. <? Po + *Moga, MOG/MAG/MOC>

[Pomogiel, gla, lm. gle] pomocnik leśniczego; podleśny, podleśniczy. <Od Pomóc, Pomogę, Pomagać>

[Pomogier, a, lm. y] p. Pomocnik. <Od Pomóc, z końcówką niby Nm.>

× Pomogran, u, lm. y p. Malogranat. <Łć. pomum + Gran>

× Pomogranat, u, lm. y = Malogranat.

× Pomogranatowy przym. od Pomogranat: Sorbety pomarańczowe... pomogranatowy i z innych kosztowniejszych owoców. O św. <Od Pomogranat>

Pomoknięcie, a, blm., czynność cz. Pomoknąć.

Pomoknąć, knie, knął a. kł l. zmoknąć kolejno, jeden po drugim: Pomokli na deszczu. 2. przez pewien czas być wystawionym na wilgoć; pobyc w płynie, pomoczyć ś. <Po + Moknąć>

× Pomokrzeenie, a, blm., czynność cz. Pomokrzyć.

× Pomokrzeenie się, a ś., blm., czynność cz. Pomokrzyć ś.

× Pomokrzyć, y, ył l. mokrym uczynić, omoczyć, pomoczyć, zmoczyć. 2. oszczać, poszczać. P. ś. poszczać ś., zeszczać ś.: P. ś. w łózku. Troc. <Po + Mokrzyć>

Pomolestować, uje, ował strawić pewien czas na molestowaniu: P. nad swoim nieszczęściem. <Po + Molestować>

Pomolestowanie, a, blm., czynność cz. Pomolestować.

Pomolog, a, lm. owie uczony znawca owoców. <Łć. pomum + Gr. -lógos>

Pomologja, i, blm. naukowa znajomość gatunków owoców; nauka o hodowli drzew i krzewów owocowych, owocoznawstwo. <Łć. pomum + Gr. -logia>

Pomologiczny przym. od Pomologja: Ogród P. (= w którym hodują drzewa owocowe na podstawie pomologii). <Od Pomologja>

Pomomotać, a, al spędzić pewną chwilę na motowaniu, pobelgotać. <Po + Momotać>

Pomomotanie, a, blm., czynność cz. Pomomotać.

Pomona, y, blm. starorzyska bogini owoców; przen. opis owoców ogrodowych. <Łć. Pomona>

Pomora, y, lm. y, Bawełniczka bot. (lasiosstoma) roś.

Pomoralizować, uje, ował spędzić pewną chwilę na moralizowaniu. <Po + Moralizować>

Pomoralizowanie, a, blm., czynność cz. Pomoralizować.

† Pomorańcza, y, lm. e p. Pomarańcza. Mur. <Z Pomarańcza>

Pomorczy przym. od Pomór, zabójczy, sprawca dzający pomór: Glód P. Wor. <Od Pomór>

Pomorczyk, a l. cy p. Pomorzanie. 2. lm. ki koń, pies i t. d., z nad morza, z wybrzeża morskiego pochodzący. Przen.: Już weselsze nad zwyczaj światło Tytan miece, puściwszy płomienistym pomorczykom lece. Pot. (= suym koniom morskim, zapadającym co noc w morze). <Od Pomorze>

[Pomordać, a, al i P. ś.] p. Pomordować. <Po + Mordać>

[Pomordanie, a, blm.] czynność cz. Pomordać, pomordowanie.

[Pomordanie się, a ś., blm.] czynność cz. Pomordać ś., pomordowanie ś.

Pomordować, uje, ował l. a. [Pomordać] zamordować jednego po drugim, pozabijać: Holofernes

pomordował mieczem wszystkich, którzy mu ś. przeciwili. Leop. Siedmiu ich trucizną pomordował. Zigr. Synowie tui jednym cięciem od sprawnej pogina ręki katowskiej, synowie zaś hetmańscy nie tak są pobici, jak raczej pomordowani. Sir. Na godach weselnych posłów naszych pomordowali. Niem. Siepacze Heroda pomordowali niewiniątka. Hoł. 2. *zmordować jednego po drugim, pomęczyć, pofatygować, poforsować*. 3. *zuzżyć pewien czas na mordowanie*. P. ś. 1. *zamordować jeden drugiego wzajemnie*. 2. *zmordować ś., pomęczyć ś., pofatygować ś. kolejno*. 3. *zuzżyć pewien czas na mordowaniu ś.* <Po + Mordować>

Pomordowanie, a, bkm., czynność cz. **Pomordować**. 2. [P.] *jakas choroba czy słabość: Kamień na P. (lapis haematidis), pomocnik, pomocnikowy kamień*.

Pomordowanie się, a ś., bkm., czynność cz. **Pomordować** ś.

Pomorek, rku, lm. rki 1. a. **Pomór, Pomarlica** *zaraza, epidemja, zaraźliwa choroba, szczeg. bydła, pomucha, epizootja: P.*, gdy trochę pomiera, początek albo koniec albo odnowienie moru albo powietrza, przymorek. Kn. O powietrzu, zarazach i o pomorkach na ludzi. Perz. Kiedy owce, bydło, świnię o jednym czasie jedne po drugich choroba napada, nazywają gospodarze pomorkiem. Wolsz. Srogi P. na bydło ujął kmieciom sposobność do uprawy roli. Nar. Wkrótce po tej łupieży nawiedził Litwę P. na bydło i ludzi. Szaj. P. na jego potomstwo. Sienk. 2. [P.] *człowiek nieznośny (przekleństwo), choroba, cholera*. <Zdr. od Pomór>

Pomorgować, uje, ował *na morgi podzielić: Sejm grodzieński 1568 r. rozkazał z dziesięciu włók pomorgowanych dać jednego jeźdźnego żołnierza*. Cz. <Po + Morgować>

Pomorgowanie, a, bkm., czynność cz. **Pomorgować**.

Pomorka, i, lm. i 1. p. **Morka**. 2. *mgła, powietrze dżdżyste*. 3. *północ (strona świata)*. 4. p. **Pomorzanka**. <Po + Morka>

[**Pomorkowy**] przym. od **Pomorek**: *Krosta pomorkowa = karbunkul, czarna krosta*. We wsi Złotoryi droga w polu na stary grzebalnik z czasów powietrza zowie ś. dotąd pomorkową drogą. <Od Pomorek>

[**Pomormotać, ce, tał**] *pomamrotać przez pewien czas*. <Po + Mormotać>

[**Pomormotanie, a**, bkm.] czynność cz. **Pomormotać**.

[**Pomorok, a**, lm. i]?: Tu nie chodzi o co innego, jeno o to, czy charakternik — grzmotną dla zabicia pomoroków i tyle. Jez. <Por. Ukr. pomorok = mrok, ciemność; pochmurność, osowiałość>

[**Pomoroka, i**, lm. i] *hłudzki, rozum*.

Pomorowy 1. przym. od **Pomór**, *epidemiczny: Choroby pomorowe*. 2. [P.] p. **Komarowy**: Nie chce butów szyć z pomorowej skóry.

Pomorski 1. *nadmorski, przymorski, po brzegach morza będący: Półuny pomorskie, że na brzegach morskich rosta*. Syr. Abraham wierzy, że go Bóg jak piasek P. rozszerzy. Pot. Mieszkał Jezus w Kapernaum, mieście pomorskim. Leop. 2. przym. od **Pomorze**: *Ziemia pomorska = Pomorzecze*. 3. lek.: † *Franca pomorska p. Gnitec*. <Po + Morski>

× **Pomorstwo, a**, bkm. p. **Pomorze**: *Komisarze*

do Węgier, Śląska i Pomorstwa. Vol. <Od Pomorze>

Pomorszczyzna, y, lm. y 1. *wszystko, co pomorskie; brzegi morskie, wybrzeże morskie; Pomorzecze*. L. Na morze spadną Czarne pomorszczyzny burzyć. 2. p. **Morka**: *Kiedy w tył P. wieje, już Polak pełen jest dobrej nadzieje*. Klon. P., pomorka, wiatr zwyczajnie deszcz przynoszący. Ryd. <Od Pomorski>

Pomort, u, lm. y daw. *instrument dęty; fagot, piszczałka gruba, bas wydająca; szort*: *Gdy grzmi bęben za uchem, a kozi róg wrzaśnie, pomorty a puzany, co wszystkie zagłuszą*. Rej. *Fletniczki piszcza, a puzany bęczą, pomorty, jako chłopci, gdy się swarzą, jęczą*. Rej. <?>

Pomorusać, a, ał *pobrudzić, powalać czymś suchym, zamorusać, umorusać*. P. ś. *pobrudzić ś., powalać ś. czym suchym, umorusać ś., zamorusać ś., posmolić ś.* <Po + Morusać>

Pomorusanie, a, bkm., czynność cz. **Pomorusać**.

Pomorusanie się, a ś., bkm., czynność cz. **Pomorusać** ś.

[**Pomorzan, a**, lm. y] p. **Pomorzanie**. <Od Pomorze>

Pomorzanka, i, lm. i forma ż. od **Pomorzanie**; [**Pomarenka**].

Pomorzanie, a, lm. anie, [**Pomorzanie, Pomorzycz, Pomarenk**] 1. *mieszkaniec wybrzeża morskiego*. 2. *mieszkaniec Pomorza dzisiejszego*. <Po + *Morzanin, od Morze>

Pomorze, a, × **Pomorstwo** 1. lm. a *kraj na morzem, brzegi morskie, wybrzeże morskie: P.*, przestrzeń osuszonego łądu. Śniad. *Góry, puszcze i pomorza dzień cudowny oświecił*. 2. bkm., [**Pomorzka**], **Pomeranja** *dziś jedna z prowincji pruskich, granicząca na północ z morzem Bałtyckim*. P. polskie = *województwo pomorskie*. <Po + Morze>

Pomorzenie, a, bkm., czynność cz. **Pomorzyć**. [**Pomorzka, i**, bkm.] p. **Pomorze**. <Od Pomorze>

Pomorzlin, u, lm. y bot. (frankenja) *roś. z rodziny pomorzlinowatych*.

Pomorzlinowate rośliny bot. (frankeniaceae) *rodzina przyrodzona roślin kwiatowych dwuliściennych*. <Od Pomorzlin>

Pomorzycza, y, lm. e bot. (anda) *roś.*

Pomorzyc, y, 1. × P. *pozabijać, pozglądać ze świata: Czemuś nam kazał wyjść z Egiptu, abyś nas pomorzył?* Leop. *Męże swoje trucizną zdradliwie pomorzyły*. Warg. *Noc jedna wszystkich żyjących pomorzy i grób za Bożym rozkazem otworzy*. Chr. *Siła już Niemców za nią pomorzył*. Sienk. 2. *zamorzyć (głodem) jednego po drugim: Czemuście nas wywiedli na tę pustynię, żebyście oto wszystek gmin głodem pomorzyli?* Leop. *Niegdyś, panku, sługi twoje, któreś ty pomorzył głodem*. Miek. *Jął wyciągać delikatnie pomorzone ptaszki*. Reym. 3. *podręczyć pewien czas głodem, potrzymać o głodzie*. <Po + Morzyć>

Pomoskalenie, a, bkm., czynność cz. **Pomoskalić**.

Pomoskalenie się, a ś., bkm., czynność cz. **Pomoskalić** ś.

Pomoskalić, i, ił, × **Pomoskwiczyć**, × **Pomoskwicić**, † **Pomoskwic** 1. *zrobić Moskałem, zruszczyć*. 2. *porobić Moskałami*. P. ś. 1. *zrobić ś. Moskałem, zruszczyć ś.* 2. *porobić ś. Moskałami, poruszczyć ś.* <Po + Moskalić>

× **Pomoskwienie, a, blm., czynność cz. Pomoskwić.**

× **Pomoskwienie ś., a ś., blm., czynność cz. Pomoskwić ś.**

× **Pomoskwić, i, il i × P. ś. p. Pomoskalić.**
× **Pomoskwienie, a, blm., czynność cz. Pomoskwić.**

× **Pomoskwienie się, a ś., blm., czynność cz. Pomoskwić się.**

× **Pomoskwić, y, yl i × P. ś. p. Pomoskalić.**
<Po + Moskwić>

† **Pomoskwic, i, il i † P. ś. p. Pomoskalić:** Te-go pomoskwionego, jak sam nazywa, Horacego, który ś. w Moskwie z bólem i trudem urodził, przypisał Petrycy Mniszkom, braciom carycy Maryny. Petr. Horacym mym pomoskwionym panów przywitałem. Petr. <Po + *Moskwic, od Moskwa>

Pomoskwienie, a, blm., czynność cz. Pomoskwic.

Pomoskwienie się, a ś., blm., czynność cz. Pomoskwic ś.

Pomost, u, lm. y, † Pomosta, † Pomoszczenie l. † P., [P.] podłoga: P. pod kofiną najlepszy jest bruk z drobnych polnych kamieni, albo ceglany. Dor. Położyć piasku na P., z heblowanymi deszczek zbity i trochę ukośnie postawiony. Torz. Już na wszystkich obrazach polizał pokosty, podziurawił łysiną cerkiewne pomosty. Nar. [Chata na pomoście] (o chacie z podłogą, a więc zamożnej). Przen.: Leżeć, ślać pomostem = mostem, pokotem, pokosem, plackiem, powalem. Wichry wałą odwieczne dęby wraz z mdłym chrostem, co wspaniale wprzód stało, to leży pomostem. Dm. Codziennie śmierć rycerzów obala pomostem. Dm. 2. *pokład z desek ułożonych na belkach, platforma na pewnej wysokości nad czym, podłoga nie leżąca wprost na ziemi:* P. okrętowy. P. na rusztowaniu. Po chrzcie wodę święconą pod P. każe cerkiewny wylewać. Pim. P. w działo-bitni, podłoga z legarów i dylów, na której armata stoi. Jak. J. Pomosty pod armaty i moździerze. Gemb. P. nad kadzią w garbarni. P. w wagach decymalnych = *pokład, jako szala, na której umieszczają wielkie ciężary, jak np. wozy, dla zważenia.* W kościele ułożono na posadzce P. dla podwyższenia. Przen.: Niecierpliwosć ojca zepsuła wszystko i zerwała ostateczny P. do zgody. Bał. 3. [P., Gnojownica, Gnojówka, Gnojnica, Gnojanka, Łatra, Ładra, Wróbnia, Wrotnia] *desku boczna na wozie od gnoju.* 4. *gór. = a) ganek naokoło otworu wylotowego pieca, na murach szybowych i obwodowych, z blach żelaznych ułożony a dający przystęp do wylotu, którędy zsypują ś. naboje do pieca.* b) *podstawa przesuwana a. obrotowa, z szynami, do wekslowania lub ustawiania wagonów po ich wyciągnięciu z szybu.* 5. *hut. P. gichtociągowy = gichtociąg.* Zdr. **Pomostek, Pomościk.** <Po + Most>

† **Pomosta, y, lm. y p. Pomost. Troc.**

Pomostek, tku, lm. tki p. Pomost: Od jutra każe P. na rynku stawić. Sienk.

Pomostnica, y, lm. e p. Mostowina. <Od *Pomostnik, od *Pomostny, od Pomost>

Pomostowy przym. od **Pomost:** Zostawiłem rzeczy na opiece pomostowego celnika. Nagan. Wagi pomostowe (= wagi decymalne z pomostem, jako szalą, na którą wjeżdżają nawet wozy dla ich zważenia). <Od Pomost>

Pomoszczenie, a, l. blm., czynność cz. Pomościć. 2. † P., lm. a p. **Pomost:** P. a. ganek, na

powietrzu prawie wystawione, u najwyższego budowania mocno go przykrępowawszy. Kasz.

Pomoszczenie się, a ś., blm., czynność cz. Pomościć ś.

[**Pomoszczyzna, y, blm.**] = **Morszczyzna, Morka.** <Z Pomorszczyzna>

Pomościć, i, il wyłożyć, wysłać, wymościć tarciami: P. rzekę = *zbudować most na niej.* Nie czekając, rychło Dniestr magister pomościł, zbiwszy drzewo na glenie, którego przystawił po wodzie Chodorowski, pulki swe przeprawił. P. ś. *lec pomostem, paść na ziemię, rozciągnąć ś. na ziemi:* To ś. tam druga tak krzyżem pomości, że tratuj po niej, nie umknie ci głowy. Kon. <Po + Mościć>

Pomoście, a, lm. a p. Pomościna: Ciągnęliśmy groblami, pomościami, rzuconemi przez niezmierne błota. Szcz. <Od Pomost>

Pomościk, u, lm. i p. Pomost: Nad żelazną kopułą wznosi ś. słaby P. Bl.

Pomościna, y, lm. y l. [P.] p. Mostowina. 2. a. Pomoście grobla: P., most na ziemi leżący, nie na palach, jakie na miejscach sapowatych bywają. Os. J. <Od Pomost>

Pomotać, a, al l. poplątać, powikłać, posupać, pogmatwać, potargać, pokręcić. Przen.: *usidlić, uwikłać, zaplątać, złapać:* Łokietka tak gęste trudności w jeden raz pomotały, że każdą z osobna wywikływając, zaledwie mógł wydołać. Błaż. 2. *zmotać jedno po drugim; pokończyć motanie.* 3. *spędzić pewien czas na motaniu.* P. ś. *poplątać ś., powikłać ś., posupać ś., pogmatwać ś., potargać ś., pokręcić ś.* Przen.: *usidlić ś., uwikłać ś., zaplątać ś., złapać ś.:* Małpy łačno polapać, gdy ś. w postawionych butach same pomotają. Rej. Oni ś. pomotali i padli, a my wstali. Leop. [Cztery konie rysie pomotały mi ś., jakże ja pojedę do swojej Marysie?]. <Po + Motać>

Pomotanie, a, blm., czynność cz. Pomotać.

Pomotanie się, a ś., blm., czynność cz. Pomotać ś.

Pomotykować, uje, ował l. pookopywać motyką. 2. spędzić pewien czas na motykowaniu. <Po + Motykować>

Pomotykowanie, a, blm., czynność cz. Pomotykwować.

Pomotykwować, uje, ował spędzić pewien czas na motykowaniu. <Po + Motykwować>

Pomotykwowanie, a, blm., czynność cz. Pomotykwować.

Pomotywować, uje, ował umotywwać jedno po drugim. <Po + Motywować>

Pomotywowanie, a, blm., czynność cz. Pomotywwać.

Pomowa, y, lm. y l. a. Pomówka, Pomówisko, [Pomowisko] *pomówienie kogo o co, porozumienie na kogo, posądzenie, obmowa, potwarz, oszczerstwo:* Na pomowę świadka jednego, nikt nie ma być tracon. B. B. Bez uwagi na pomowę ciemnych gadułów. L. Pomimo wszelkiej ostrożności, nie uszedłem przecięż pomowy. Koss. Teraz osierociła (taka Jowiszowa wola była) zostając; na cóż ta P.?, na co ten grzech na Jowisza kładę? Ustrz. [Wdowa ludzka P.] (= *jest wystawiona na ludzkie posądzenia*). 2. † P., † **Pomówienie skarga, obwinienie, oskarżenie:** Gdy ś. komu śmierć przyda przez przyczyuy, to jest żęby ś. utłukł, albo jako inaczej ukonał, tedy chcemy, aby o takiego człowieka niejedna P. ani żałoba była. S. wiśl. <Po + Mowa>

[Pomowacz, a, lm. ^oe] p. Pomówiciel. <Od Pomowa>

[Pomowisko, a, lm. a] *przymówka, słowko uszczypliwe, przygryzka*. <Od Pomowa>

Pomowny i. *obmowny*. 2. × P. gram.: Spółgłoska pomowna = wargowa? F. głoska... między spółgłoskami pomownymi liczy ś. Bobr. <Od Pomowa>

Pomozajkować, uje, ował mozajką pokryć. <Po + Mozajkować>

Pomozajkowanie, a, blm., czynność cz. **Pomozajkować**.

Pomozolenie, a, blm., czynność cz. **Pomozolić**.

Pomozolenie się, a ś., blm., czynność cz. **Pomozolić** ś.

Pomozolić, i, il *mozoląc pomęczyć przez pewien czas: P. sobie głowę. P. ś. pomęczyć ś. mozoląc ś.* <Po + Mozolić>

Pomozienie, a, blm., czynność cz. **Pomóc**: Gospodynie, ku pomozieniu mwnie węzrzy. Ps. flor. Świadki ku pomozeniu mwnie. Św. z Woć.

Pomóc, oże, a. [pomo], ógl, nied. **Pomagać** i. = a) komu = dać, okazać, wyświadczyć pomoc, przyjść z pomocą, okazać ś. pomocnym, dopomóc; poratować, wspomóc, wesprzeć kogo: P. podnieść ciężar. Kiedy dwaj dźwigać sobie wzajem pomagają, jako jeden pożytek, jedną szkodę mają. Pot. Drugim często pomoże, kto sam czego nie może. Prz. P. biednym, potrzebującym. P. wziąć ciężar na plecy (= zadać mu ciężar na plecy). Pomóż mi twoją poradą. Troc. Pomógł mi tej (w tej) pracy. Troc. Komu Pan Bóg pomaga, ten wszystko przemaga. Prz. Tak mi Panie Boże, pomóż i Jego św. Ewanielja. Wer. (uroczyste stwierdzenie przysięgi). Jam tego uczynku nie winien, tak mi, Boże, pomóż, i wszyscy święci. Sz. Tako nam pomóż Bóg, jako to świadczymy, jako Oczesław za Jakubowa oca pieniądze nie brał. Roty wieku XIV-go. Pomaga Bóg a. Pomagaj Bóg p. Pomagaj Bóg. Panie Boże, pomóż! (= szczęść Boże! — powitanie praecijacemu). Przychodzi on i rzece: pomaga Bóg, panie. Rej. b) do czego, ku czemu = przychylić ś., przyłożyć ś., dać z siebie pomoc: Do dalszego mu pomogło szczęścia. Troc. Jako kto może, niech ku pożytku dobra spólnego pomoże. Kochan. 2. okazać ś. pożytecznym, poratować, znaczyć, zaradzić; przydać ś., zdać ś.: Co ja temu pomogę? Co tu lzy pomagą? Nie pomogły mu wieńce i złoczone rogi. Kras. 3. na co, przeciw czemu = poskutkować, okazać ś. skutecznym, posłużyć: Pomogło mu przeciw febrze. Troc. Na febrę to pomaga lekarstwo. Troc. Do spania ten trunk pomaga. Troc. Heretykowi pomaga imię chrześcijańskie, jak lysemu grzebień, ślepemu zwierciadło, głuchemu piszczałek. Birk. Nie pomoże, nie zawadzi. Kn. Błagałem, groziłem — nie nie pomogło. Ani pomoże, ani zaszkodzi barszczyk. Urząd. Pomóż, jak umarłemu kadzido. Prz. Nie pomaga pobożność kapłanowi, nie pomaga niewinność nie niemowlątkowi. P. Koch. Rzadko enota pomaga ludziom do bogactwa. L. (= *ulatwia im przyjście do bogactwa*). 4. † P. komu (czego = a) a. [P. komu czego] = P. komu w czym, podzielić z nim pracę i t. p., czynić co wspólnie z nim, podzielić z nim co, okazać ś. w czym czymś współnikiem, uczestnikiem: Nie widać było, którzyby mu tych jego zamysłów pomagali. Warg. Prośby tej jego wszystek mu senat i dwór cesarski pomagał. Skar. (*wtórował jej*). Rozumieli Żydzi o Jezusie, jakoby on grzesznikom pomagał ich grzechów a do

ich ś. złości przymieszwał. Skar. [Juzei ona juzei swoj miły] matce nie pomoze kądzieli. I oni mi pomogom biedy]. Elamitom dziwno było, aby miał kto z niemi mowy P. ojezystej. Koch. W. (= *w ojezystej mowie rozmawiać, rozprawiać*). Niemasz jak inaczej, musi a. biesiady P., a. co takiego zmyślić. Hrb. b) P. komu życia = żyć z kim, być mu towarzyszem życia: Pomagać komu żywota, dzielić z nim sposób życia, towarzyszyć mu. L. Już miał towarzyszyć kilku, którzy mu żywota pustelniczego pomagali i zgodnie z nim mieszkali. Skar. Nie chceś-li mi takiego życia pomagać, nie chcej mi do niego przeszkadzać; a on drugi rzece: nie odstąpię cię, wierny towarzyszu, a tegoż życia P. chce. Skar. Pomagać komu kompanji, towarzystwa. L. (= *dotrzymywać*).

c) P. komu prawa = *poprzeć czyje prawo, dopomóc w uzyskaniu prawa; przyznać komu prawo*: Świadczymy, jako Jura nie chciał P. Piotrkowi z Pawłem prawa i zaprzął ś. go. Roty 1387 r. Stasiek nie pomógł prawa Januszewi o tę rzece, jako z nim umówił. Roty 1395 r. 5. † Pomagać za kim, za czym = stać przy nim, trzymać za nim, trzymać za nim stronę, obstawać za nim, stać przy nim, umować ś. za nim, popierać, protegować, faworyzować go: Pan Bóg za nami pomagać będzie, a sam potłumi nieprzyjaciela. Papr. Za nami życzliwe niebo pomaga i za nas wojuje. P. Koch. Sędzia żeby za swym przyjacielem nie pomagał. Gór. Pomagam za (stoję przy) nim. Troc. Pomaga za prawdą. Troc. Za wsze więcej za tym, który krzywdę uczynił, niżeli któremu uczyniono, pomagają. Star. 6. † P. komu z czego, [P. komu z czego] = *wybrać, wyzwolić, wyrwać, wyratować, wyprowadzić, ocalić*: Pomogłeś duszy mojej z ciężkiego trapienia. Kochan. Pomogłeś z oków potomkowi enemu, Jakóbowemu. Kochan. Pan pomógł z nieszczęścia słuździe swojemu. Kochan. Pomóż mi z sidiel, które na mię zastawiła przeklęta zazdrość. Kochan. [Z więzienia ci pomogę, ale z wojny nie mogę]. 7. kare. Pomagać = *grać wspólnie z kim przeciw utrzymującemu ś. przy licytacji, np. w preferansie*. Zart.: Pomagać szczęściu = *oszukiwać w grze*. <Po + Móc>

Pomór, c u, lm. ory i. patol. = a) *choroba nagminna, epi.lemja (epidemia)*. b) *mór, zaraza morowa*: Wraca do trzody (krówkę) zbłąkaną w boru, chroni od wilka i od pomoru. Len. Drożyna, P., pogoda, słota, ksiądz defnitor zawsze przepowie. Syrok. Przen.: Za P. rozumów nie jest odpowiedzialna. c) p. Durzyca. 2. p. Pomorek. <Po + Mór>

Pomórnik, a, lm. i, Drzewojad, Kupalnik, Arnika, Omieg, Wierzkowisko bot. (arnica) roś. z rodziny złożonych. Gatunek: P. lekarski a. popolity a. Angielski trunk, Barania trawa, Borodka, Pochmurnik górny, trunk górny (a. montana).

× **Pomówiciel, a, lm. e**, [Pomowacz] *ten, co pomawia, obmowca, oszczerca, potwarca, posądziciel, oskarżyciel*. <Od Pomówić>

Pomówić, i, il, nied. Pomawiać i. *spędzić pewien czas na mówieniu; pogadać, porozumieć ś. z kim w celu nakłonienia go, poradzić ś.*: Prosię go, muszę z nim P. L. Tylko z nim kilka słów pomówię. Troc (= *zamienię*). 2. † P. *rozpuścić wieś, puścić pogłoskę, pogaduc, nagadać*: Pierzchali do Litwy a pomówili, żeby król polski i z Witołem i z wszystkimi był porażon. Biel. M. Król Władysław w lesie słowika słuchał do półnoocy; doktorowie pomówili, by przeziął. Biel. M.

3. kogo o co a. †w czym = *posadzić, oskarżyć, obwinąć; zadać, zarzucić mu co*: W dwojejeim go rzeczy nawięcej pomawiali. Op. Pomówiono mi o to. Troc. Kucharz obaczył, iż mu pieczenia wzięto, jął obu pomawiać. L. Bez wstydu i krom bojaźni bożej was pomawiają. Smotr. Ten jest największy szczęścia przeciwnego ciężar, gdy o jaki strapiionych ludzi pomówią kryminał. Bardz. Nikogo nie pomawiaj, czego nie dowiedziesz. Bud. Nie trzeba nikogo pomawiać. L. Wyznał ś. winowajca i pomówił drugiego, ale ś. ten do tego nie przyznał. Skar. Pokaże-li ś. niewinność obwinionego, tedy ten, kto takowego pomówił, sam tej winie podlega. St. lit. Żwawy napaśnik obrotnego łągarza, wilk niegdyś lisa o kradzież pomówił. Książ. Pomawiając go o tehórzostwo. Chm. 4. †Pomawiać po kim, za kim = *potwarzać, podrzeźniać po mówiącym*: Pomawiał za nim. Troc. 5. [P.] *zmówić, odmówić*: P. pacierz. 6. †P. kogo komu = *zapewnić pod słowem, przyrzec*: Jechała młodsza jej siostra Helena, pomówiona, jak wieść powszechnie chodziła, Krzysztofowi Zborowskiemu. <Po †Mówić>

Pomówienie, a, blm., czynność cz. **Pomówić**.

× **Pomówisko**, a, lm. a p. **Pomowa**: Jeśliby pozwany potwarnie był odniesion, oskarżyciel za P. gardło traci. St. lit. <Od Pomówić>

× **Pomowka**, l, lm. i l. p. **Pomowa**. 2. *słowo uszczypliwce, przymówka, przycinek, przygryzek*. <Po †Mówka>

× **Pomówny**?: Spółgłoski, czyli głoski pomówne. Bobr. <Po †Mówny>

I. Pompa, y, lm. y, [Pumpa, Płompa, Plumpa] 1. = a) *przyrząd z tłokiem służący do podnoszenia cieczy przy pomocy ciśnienia atmosferycznego*: P. ssąca. P. tłocząca. P. ssąco-tłocząca. Ciągłe jak P. Jeż. (o pijaku). b) P. powietrzna, pneumatyczna = *maszyna pneumatyczna, przyrząd do usuwania, rozrzedzania a. zagęszczenia powietrza w danej przestrzeni*. 2. [P.] p. **Pompówka**. 3. lek.: P. żołądkowa = *przyrząd do opróżniania żołądka*. 4. myśl. *leb, pysk, mordą psa*: Wyżeł spuścił pompę na dół i postępował ciągle za ich śladem. Zdr. **Pompka**. <Włos. pompa>

2. **Pompa, y, lm. y** *wystawa, świetność, wystawność, okazałość, wspaniałość, przepych, parada*: Pompy dziwne pogańskie stroimy. Hrb. P. i pycha rycerstwa jego. Leop. Azja pompy pełna. Susz. O świecach, o kapach i o innych pompach. Rozm. piel. Pompy pysznej nienawidzę, którą miedzy ślachtą widzę. SS. I ubogi kiedy na tym przestaje, co ma od Boga, pompa u niego za jaje. Pudł. Ani ja dbam o pompę, ani o infuły: uczciwe wychowanie to moje tytuły. Kochan. Z wielką pompą i książę (pruskie) tam (przed króla) przyprowadzili. Ponęt. Tenże to Osman, który słonie z sobą dla pompy prowadził, bo ich przy szturmie nie ukazował. Birk. Pełne splendecy i majestatu, pompy sam z całym wojskiem obchody czynił. Nies. <Łć. pompa>

Pompacz, a, lm. e, org. *spodnia część miecha horyzontalnego, napompowująca miech powietrzem*. <Od I. Pompa>

Pompadur nieod. *kolor czerwony, wiśniowy*. <Od nazwiska Pompadour>

× **Pompadura**, y, lm. y I. *woreczek do robót kobiecych*. 2. *rodzaj gry w karty*. <Od nazwiska Pompadour>

† **Pompasty** p. **Pompatyczny**: Pyszny a P. człowiek. Hrb.

Pompatycznie przys. od **Pompatyczny**.

Pompatyczność, i, blm. rz. od **Pompatyczny**.

Pompatyczny, † **Pompasty** *wystawny, okazały, wspaniały, świetny, majestacyjny; butny, dumny, pyszałkowaty, nadęty, napuszony*: Mędrak nudzi tylko pompatycznymi swemi andronami. L. Pompatyczna do herbowego klejnotu ulżaja. L. Był to człowiek bardzo P. Troc. <Od 2. Pompa>

Pompeki, ów, blp. *koszyk. cztery kije naróżne w koszyku*.

× **Pompernikiel**, kla, lm. kle *cukier. ciastko z cukru i migdałów*. <Nm. Pumpernickel>

Pompiański przym. od **Pompiaarz**.

Pompiaństwo, a, blm. *rzemiosło pompiaarza*.

Pompiaarz, a, lm. e I. *rzemieślnik urządzający pompy, studniarz*: P., rumistrz pompowy. L. 2. p. **Pompjer**. <Od I. Pompa>

Pompjer, a, lm. rzy, **Pompiaarz** *członek straży ogniowej, obsługujący sikawkę*: Pan miałby raczej, gdyby ona chciała przyjmować jakiego ułana lub pompjera. Zap. <Fr. pompier>

Pompka, i, lm. i p. I. **Pompa**. 2. lek.: P. *sutkowa = przyrząd do odciągania pokarmu z piersi niewieściej*. 3. P. *wytryskowa = klizopompa*.

Pompon, u, lm. y *ozłoba wyrobiona w kształcie galki puszystej ze strzyżonego jedwabiu, wełny lub bawełny*: Na głowie miał wysoki stosowany kapelus z pomponem i pióropuszem czerwonym. Kaczk. Koszyczek przystrojony ponsowemi pomponami. Zap. Zdr. **Pomponik**.

× **Pomponat**, a, lm. ci *człowiek pompatyczny, pyszałek*: Mniszech, pyszałek, P. i promujący swych tylko ludzi niezdatnych. Spas. <Od 2. Pompa>

Pomponik, a, lm. i p. **Pompon**.

Pomponki, ów, blp. bot. (ogiera) *roś*.

Pompować, uje, ował, [Płompować, Plumpować, Pumpować] I. *puszczać w ruch pompę, dobywać za pomocą pompy*: P. wodę, powietrze. Bieżcie co temu P. wodę z okrętu. Przyb. Przen.: Staruska pompowała ze mnie najrozmaitsze wiadomości. Bał. (= *wyciągała*). 2. myśl. ? : Feliks miał jakąś starą kapiszonkę; ta strzelała niezgorzej, ale pana gniewało to ustawicznie pompowanie. Kozier. <Od I. Pompa>

Pompowanie, a, blm., czynność cz. **Pompować**.

Pompowy przym. od I. **Pompa**: Rura pompowa (= *kadłub pompy, w którym chodzi tłok*). Kłapy pompowe (= *wentyle pompowe*). Gibaczka pompowa a. drążek P. Buks P. Tłok P. <Od I. Pompa>

Pompówka, i, lm. i, [Pompa] *myśl. fuzja kapiszonówka*. <Od Pompowy>

[**Pompryca**, y, lm. e] p. **Paprzyca**. <Z Pa-przyca>

Pomraczać, a, ał p. **Pomroczyć**.

Pomraczanie, a, blm., czynność cz. **Pomraczać**.

× **Pomrażać**, a, ał p. **Pomruczyć**.

× **Pomrażanie**, a, blm., czynność cz. **Pomrażać**.

Pomroczyć, y, lm. e p. **Pomrok**: W nocną P. żrenicą patrzę wytężoną. Sf. Leżałem ja w grobie pomroczy. Wysp.

Pomrocze, a, lm. a p. **Pomrok**: Dokoła mi w pomroczu wtórzy... lasu głos. Kon. <Po †*Mrocze, od Mrok>

Pomroczenie, a, blm., czynność cz. **Pomroczyć**. [**Pomroczku**] przys. o **mroku**. <Po †Mroczku, od Mroczek>

Pomroczenie przys. od **Pomroczy**.

Pomroczy, † **Pamroczy** *mroczny, zamroczony, pogażony w mroku, zachmurzony, zaćmiony, pochmurny, nie pogodny*: Pomroczne dni. Fur. Noc pomrocza. L. Pomrocze wieczora zmierzchnienie. Przyb. Parów... potokiem toczył przez po-

mroczone głębie. Deo. Przen.: *smutny, ponury, zęsepiony, nachmurzony*. <Od Pomrok>

Pomroczyć, y, ył, nied. **Pomracać** *zamroczyć, mrocznym uczynić, ostonić ciemniem, zaciemnić, zachmurzyć; zasłonić, przesłonić mrokiem, chmurą, odebrać blask, światło*: Mgła ciemna wszystkie dla oczu przedmioty pomroczy. Słow. Przen.: Już mu śmierć oczy pomroczyła. Żal niepomroczonej pamięci światobliwego małżonka. Byk. Przen.: Nie było to nagannym służalstwem, jak chcą mieć niektórzy przeszłość naszą pomraczający. Byk. <Od Pomrok>

Pomrok, u, lm. i, **Pamrok, Pomroka, †Pamroka, Pomroc, Pomrocz**, *zmrok, zmierzach, ciemności; zasłona, przeszkoda dla wzroku*: Noc pomrokiem swym wóz słoneczny zęsepiała. Książ. P. nocy gruby. Przyb. Zmienny księżyc, co dzisiaj ciemnym pomrokiem nudzi, jutro blask dumny rozświeca. Książ. Przen.: Przyszłość ciemnym Bóg przed ludźmi zasłonił pomrokiem. Książ. Już P. mglisty... cały las wiąże w jedno i jakoby zlewa. Mick. Tam już wszystko mglistym okryte pomrokiem. Mick. Często w pomroku, stojąc nad brzegiem morza, widziałem wokół tęczowe mgły. Przybysz. <Po + Mrok>

Pomroka, i, lm. i l. p. **Pomrok**: Zawikłanie mowy zaćmiło sens i niby pomroką pokryło. Pir. Niech odchyłę zasłonę tajemnie otoczonych pomroką Erebowych ciemnie. Mol. Bywaj mi zdrowy, kraju kochany, już w mglistej nikniesz pomroce. Mick. On pod drzewem coś дума w pomroce. Mick. Coraz znikają w dali i pomroce. Mick. Znalazła kwiat ciemny, wieczną pomroką żałobny... bezbarwny. Przybysz. Ciche morza śpią w martwej, jak lustro czystej pomroce. Przybysz. Ty, która w ciemnej pomroce cichemi rękoma przedziesz mi na zaczarowanych harfach ciężką zadumę. Przybysz. Ty ś. widać jego przelekła, i P. cię chwyciła. Sienk. (= *zrobiło ci ś. ciemno w oczach; zemdlałaś*). Żeby im P. padła na ślepie!... Reym. 2. [P.] *dzień niepogodny, powietrze mgliste*. <Po + Mroka>

Pomrowie, a, blm. zb. p. **Pandrów**: P., robactwo, z którego na wiosnę stają ś. chrząszcze. Kluk. Ślimaki nagie ziemne od niektórych P. zwane. Kluk. Na wędę pomrowia na karmią nastrożą. Trzyc. <Po + Mrowie>

Pomrowiec, wea, lm. wee zool. p. **Pomrów**.

Pomrozić, i, il, nied. **× Pomrażać** *jedno po drugim zmrozić*: P. roślinność (= *zimnem zwarzyć*). Gdy ich lód przez czas pewny wokoło pomraża. Przyb. Mroźny wiew... pomroził wczesne pączki dzikich róż. Ork. Przen. *wystudzić, ostudzić jedno po drugim; poostudzać, powyżbić, pozrażać*: P. serca zapalały. Wspaniałych zmysłów szwank w nim nie pomrozi. Chr. <Po + Mrozić>

Pomrożenie, a, blm., czynność cz. **Pomrozić**.

Pomrów, owia, lm. owie, **Pomrowiec** zool. (limax) *ślimak nagi, brzuchopełz płucodyszny*.

Pomróż, ozu, lm. ozy l. *mały mróz, przymrozek*. 2. *dreszcz, ciurki, mrowie, mróz*: Gdy zarzmi trąba, choć honor (bohatera) zagrzewa, P. go jednak na wstępie porywa. Książ. <Po + Mróz>

Pomruceć, y, ał *strawić pewną chwilę na mruczeniu*: Nie mogąc ś. z nim dogadać, rotmistrz pomrucał jeszcze ni to, ni owo i odszedł. Kacz. <Po + Mruceć>

Pomruczenie, a, blm., czynność cz. **Pomruczeć**.

Pomrugać, a, ał l. *strawić pewną chwilę na mrużaniu*. 2. †P. nied. p. **Pomrugiwać**: Który pomruga okiem, stoby złości. Leop. Zbiegłec

mówi ustami przewrotnemi, pomruga oczyma, zacięra nogą, palcem mówi. Leop. <Po + Mru-gać>

Pomruganie, a blm., czynność cz. **Pomrugać**.

Pomrugiwać, uje, iwał, †Pomrugać *mrużać od czasu do czasu, raz po raz*: Pomrugiwali na siebie. L. Przen.: Jedna lampka płonęła, małym światełkiem pomrugując. Krasz. <Po + *Mru-giwać, od Mru-gać>

Pomrugiwanie, a, blm., czynność cz. **Pomru-giwać**.

× **Pomrugliwie** przys. od **Pomrugliwy**.

× **Pomrugliwy często mrużający oczyma**: Oko wypukłe, pomrugliwe znaczy serce bojaźliwe. Comp. <Po + Mru-gliwy>

× **Pomrugnąć, nie, nął** *mrugnąć*. L. <Po + Mru-gnąć>

Pomrugnienie, a, blm. p. **Pomrugnięcie**.

Pomrugnięcie, a, blm., **Pomrugnienie** czynność cz. **Pomrugnąć**.

Pomruk, u, lm. i *mruk, mruczenie, szmer głuchy, warczenie*: Słyszeli jego P. zdala. Przyb. Zdala dolatywały już pomruki grzmotów. Bał. W głębiach chmur ował ś. głuchy P. Sienk. P. strumienia. <Po + Mruk>

Pomrukiwać, uje a. iwa, iwał, [Pomrukować] *mru-czeć od czasu do czasu*: Filuś tymczasem pomruki-wał sobie. Książ. Jasny i wolny strumieniu, pomru-kiwaj memu brzmieniu. Książ. Znużony gwałtownym nocnym pochodem żołnierz pomrukiwał nie-co. Niem. Rozsądniejsze głowy pomrukiwały za swoim poetą wielkopolskim Twardowskim na młode senatory. Szaj. <Po + *Mrukiwać, od Mruknąć>

Pomrukiwanie, a, lm. a czynność cz. **Pomruki-wać**: Usta często przygryzał, wydając z siebie głuche pomrukiwanie. Grusz.

Pomrukliwie przys. od **Pomrukliwy**.

Pomruklivość, i, blm. rz. od **Pomrukliwy**.

Pomrukliwy skłonny do pomrukiwania, nieco mruklivy, gderliwy, oburkliwy, szędny: Pomrukliwych obmówców uniknąć posądzenia. L. <Po + Mrukliwy>

× **Pomruknąć, nie, nął** *mruknąć*. L. <Po + Mruknąć>

× **Pomruknięcie, a**, blm., czynność cz. **Pomruk-nąć**.

[**Pomrukować, uje, ował**] p. **Pomrukiwać**: Chłopi se na tę gadkę dziadusia jeno pomrukowali. <Po + *Mrukować, od MRUK/MARK>

[**Pomrukowanie, a**, blm.] czynność cz. **Pomru-kować**.

Pomrużenie, a, blm. czynność cz. **Pomrużyć**.

† **Pomrużenie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Po-mrużyć ś.**

Pomrużyć, y, ył *zmrużyć jedno po drugim, po-zamrużać*: Oczy pomrużyła. Tw. †P. ś. *zmarz-czyć ś.*, *nachmurzyć ś.*: Rugata facie alias pomru-żywszy ś. Hel. <Po + Mrużyć>

[**Pomry, ów**, blp.] *Pomorze, Pomerania*. <Nm. Pomern>

[**Pomryki, ów**, blm.] *małe pieski do polowania, taksy, jamniki*.

Pomrzyć, mrze, marł a [**mar, merł, mer, miarł**], nied. [**Pomierać**], † **× Pomierać** l. *umrzeć kolejno, jeden po drugim, pomierać*: Wąż mię zwiódł, on, że nie pomrzewa, za pewne twierdził; jam go u-słuchała. Odym. Młodzieńcy pomrą od miecza, sy-nowie ich i córki pomrą od głodu. Wuj. W krót-

kim czasie Naruszewicz i Krasiecki pomarli. Wit. Z mojej przyczyny pomrzecie. Sienk. Nie honor byłby dla gospodarzy, by pod ich dachem krewniackie dziadówki pomierały. Reym. †Pomiera tam. Troc. = *jest tam pomorek, mrą ludzie*. Pomiera gdzie, umierają gdzie ludzie, zaczyna s. powietrze. Włod. 2. [P., Pomrzyć] *umrzeć, zemrzeć*: Matka pomarła. Kon. Tatus pomarli. <Po + Mrzeć> [Pomrzyć, mrze, marł] p. Pomrzeć. <Po + Mrzyć>

Pomsta, y, lm. **y**, †**Pómsta** 1. *pomszczenie s., zemsta, odwet; zadosyćuczynienie za obrazę prawa boskiego a. ludzkiego*: P. i na chromym dojedzie. Prz. (= *kara nie minie*). P. nieuczna rzecz. Prz. P. nie tuczy. Pot. Pomstę wziąć, brać, odnieść = *zostać pomszczonym*. I nie weźmie złość ich pomsty? Kochan. Pomstę źli biorą. Kochan. Nam prze niesprawiedliwość zawždy pomstę odnieść od Greków. Kochan. Zmierzyć srogą pomstę. Kochan. Wziąć pomstę z kogo. Troc. To go do pomsty (na pomstę) poruszyno. Troc. Za to odnieśli pomstę od niego. Rej. Jako s. srogie pomsty i nad królem i nad królestwo o lzy ludzkie dziewały! Rej. (= *kary boskie, klęski*). W pomście zysk mamy, w uczynności stratę. Pot. Cheąc bożą pomstę przerwać... Dzik. Pan Bóg pomście na swawolniki nie chce dać odwłoki. Papr. Lzy s. leją niewinnych ludzi, wołając o pomstę do Pana. Rej. Grzechy wołające o pomstę do Boga. A ty przecię swemi oczyma ujrzysz pomstę nad grzesznymi. Kochan. Tam jawnie Pan swą mocą krwi niewinnej bronii, a jego pomsty straszliwej zły s. nie uchronił. Kochan. Gdzie Abel, brat twój? krew jego woła o pomstę. Birk. Jako wiele krwi Ablów niewinnych... z ziemi ustawicznie o pomstę do Pana Boga woła. Skar. Krew brata naszego pomstę na nas wyciąga. Skar. Na nich s. P. zwali. Skar. Żaden s. w pomście tak bardzo nie kocha, jako niewiasta. Schot. Błagasz o pomstę za bratnią krew. Prusz. Dawno już cały kraj o pomstę woła. Mick. Nie uczynię tego, nim Lichtensteinowi zapowiedzi rycerskiej nie poślę i pomsty nie dokonam. Sienk. [Pomstę ostawie Bogu]. Reym. 2. †P. *kara za zabójstwo*: Jeszcze w XV wieku karę za zabójstwo mszczeniem, pomstą nazywano. Wiszn. P. główna = *wina główna, kara za zabójstwo, za głowę*. Stat. w. Rzec, która by pomsty krwi potrzebowała, królowi zachowana być ma. Herb. 3. [P.] = a) *pomstowanie, złorzeczenie, przekleństwo*. b) *zniszczenie czego, zburzenie*. c) Nie miej na pomście tych pieniędzy = nie rachuj na mnie, bom już zapłacił. 4. × P. *djabek, lichy, kaduk, kat, djasek*: Pójdź sobie do pomsty! L. Zbiegłoby s. do ciebie, P. wie, ile dziewcząt. Jeż. <Po + Msta, MST/MŚC>

[**Pomstować, uje, ował**] 1. *mścić s.* 2. *wzywać pomsty na kogo, kląć, przeklinać, złorzeczyć, wymyślać*: Zaczęła wymyślać, P. i wyklinać. Stary rycerz pomstuje. Pol. Rafałowa mogła na nią P. i wymyślać, bo Magda była głucha i niema. Jun. Tom go s. jeszcze bardziej wtedy bała, niż kiedy pomstował. Kon. Zona mnie pomstuje. Chciał mi przed knieziem stołka przystawić... nie udało s. mu... P. będzie. Jeż. 3. *hałasować, wprawiać burdy, awanturować s.* 4. *znęcać s., pastwić s. nad kim*. <Od Pomsta>

Pomstowanie, a, blm., czynność cz. **Pomstować**.

[**Pomstownica, y**, lm. **e**] forma ż. od **Pomstownik**. <Od Pomstownik>

[**Pomstownik, a**, lm. **cy**] *ten, co pomstuje, przeklinacz, złośnik, złorzeczący w gniewie*.

Pomszczenie, a, blm., czynność cz. **Pomścić**. **Pomszczenie się, a s.**, blm., czynność cz. **Pomścić s.**: P. s. czego. Troc.

Pomszeć, eje, ał 1. *omszeć kolejno, jeden po drugim*. 2. *pokryć s. mchem, omszeć*. <Po + Mszeć>

Pomszenie, a, blm. 1. czynność cz. **Pomszeć**. 2. czynność cz. **Pomszyć**.

Pomszenie się, a s., blm., czynność cz. **Pomszyć s.**

Pomszyć, y, ył 1. a. [Pomechacił] *skosmacić, kutner podnieść, najeżyć; potargać barwę, zetrzeć liczko (na skórze)*. 2. × P. *mchem wysłać; mchem poobtykać, pozatykać, poutykać*: Szpary P. Sł. wil. P. s., [Pomechacił s.] *najeżyć s., skosmacić, stać s. niegłatkim*: Ta materyjka bardzo s. pomszyła. L. Charonowi wąs siwy z brodą wielką pomszył s. Koch. J. <Po + Mszyć>

Pomściciel, a, lm. **e** *ten, co s. pomścił, mściciel*: P. krwi. Bud. <Od Pomścić>

Pomścicielka, i, lm. i forma ż. od **Pomściciel**.

Pomścić, i, il kogo, co a. **P. s.** za kogo, za co a. nad kim, †kogo, †czego = *zemścić s.; mścić s. odwetować; odplacić za kogo, za co*: Miło s. P., pomsta smaczna rzecz. Kn. Pomściliśmy s. tego. Biel. M. Pomścij s. honoru twojego, tej zelżywości, przyjaciela twojego. Troc. Pomścił s. swego. Troc. Pomścił s. nad nieprzyjacielem swoim. Troc. Matatjasz oltarz pogański zburzył i pomścił s. zelżywości zakonu. Leop. A Bóg pomści niecnoty i fałsznej zdrady. Kochan. Pomścił s. Pan sprawiedliwy krwi niewinnej rozlania. Kochan. Jam s. dziś myślił P. zelżywości swojej nad bezezemym Parysem. Kochan. Tę proszę do was czynię, pomściecie zelżenia i mej krzywdy tak jasnej. Kochan. Gdzie kat? — pomszczę s. krzywd braci. Garcz. Czyż tylko w polu niepomszczone kości i krew zakrzepła została na piasku? Berw. Niepomszczone — pomścij srodze. Kon. I widział jeszcze swych braci pomszczonych, jak mu grozili, jak s. naigrawali. Krasz. Juranda pohamuje, aby s. na was za Zygryda nie pomścili — odpowiedział Zbyszko. Sienk. Jesteś pomszczony! (= *pomścilem s. za ciebie*). <Po + Mścić>

Pomucha, y, lm. **y** p. **Pomorek**: P. padła na bydło, zaraza; gdy bydło zdycha, odchodzi. Ryd. Przen.: *słabość, pasja, choroba; nieszczeście, utrapienie, klęska*: Taka P. padła na nasze nieporządne miasto, kto dłuższy, z dzieją bierze starszemu ciasto. L. Dziś na wszystek świat ta P. padła, że choćby serce na łańcuchu wodzić, byle prywacie małżeństwem dogodzić. Pot. By był Antjoeh rady słuchał dawniej, nigbyby ta nań nie spadła P. Pot. Na wszystkich młodych ta padła P., że nie radzi, gdy im kto ich propożyt porze. Pot.

[**Pomuchel, chła**, lm. **chle, Pomuchła**] zool. (gadus morrhua) *ryba oścista bezierniowa gardłopletwa z rodziny mętuśowatych, stokfisz, dorsz*. <Nm. Pomuchel>

× **Pomuchem** *uciekać* = *duchem, co tchu*: Jego ustraszona duchem uciekła z pola przez orda P. Susz.

[**Pomuchła, i**, lm. **e**] p. **Pomuchel**.

[**Pomuchli**] przym. od **Pomuchła**: Ponieważ Gdańszczenie wielce cenią dorsza, w Prusiech i w Gdańsku zwanego pomuchel, zwą ich szyderezo pomuchlemi głowami. <Od Pomuchła>

Pomuchra, y, lm. **y** bot. (collinsonia) *ros.*

Pomulać, a, ał p. **Pomulić**. <Po + Mulać>

Pomulanie, a, blm., czynność cz. **Pomulać**.

Pomulenie, a, blm., czynność cz. **Pomulić**.
Pomulić, i, ił, nied. **Pomulać** *mulem, błotem powalać, pomurzać, oblepić*. Troc. <Po + Mulić>
Pomundurować, uje, ował *umundurować jedno po drugim*. <Po + Mundurować>

Pomundurowanie, a, blm., czynność cz. **Pomundurować**.

Pomunszczenie, a, blm., czynność cz. **Pomunszczyć**.

Pomunszczyć, y, ył konie = *pozakładać im munsztuki, pokiełzować*: Huzary posiadłali tymczasem i pomunszczyli konie. Jeż. <Po + *Munszczyć, od Munsztuk>

[**Pomurzać**, a, ał] p. **Pomurzać**.

[**Pomurcanie**, a, blm.] czynność cz. **Pomurcać**.

Pomurek, rka, lm. rki zool. p. **Mentel**.

Pomurkowate (tichodromidae) *rodzaj ptaszeków wróblowatych*. <Od Pomurek>

Pomurnik, a, lm i l. bot. = a) **Pomurne ziele**, †**Pomurze** (parietaria) *rośl. z rodziny pokrzywowatych*. Gatunki: P. górski (arnica montana) = [Krwawnik], P. lekarski a. Szklennicznik (p. officinalis). 2. [P.] zool. p. **Mentel**. <Od Pomurny>

Pomurny *po murach rosnący, wieszający ś., pnący ś., czepiający ś.*: Pomurne ziele bot. p. **Pomurnik**. <Po + Murny>

Pomurować, uje, ował 1. *wymurować jedno po drugim*. 2. *spędzić pewien czas na murowaniu*. 3. *murując pobudować*: Z wielu względów nie równał ś. Nowogród miastu Kijowu i nie był tak silnie pomurowany. Lel. <Po + Murować>

Pomurowanie, a, blm., czynność cz. **Pomurować**.

Pomurszeć, eje, ał *zmurszeć kolejno, jeden po drugim*. <Po + Murszeć>

Pomurszenie, a, blm., czynność cz. **Pomurszeć**.

[**Pomurzać**, a, ał (Pomur-zać), **Pomurzyć**, **Pomurcać**] *powalać, pobrukać, posmolić*. <Po + Murzać>

Pomurzenie, a, blm., (Pomur-zenie) czynność cz. **Pomurzać**.

†**Pomurze**, a, lm. a p. **Pomurnik**. <Po + *Murze, od Mur>

Pomurzenie, a, blm., (Pomur-zenie) czynność cz. **Pomurzyć**.

Pomurzyć, y, ył (Pomur-zyć), p. **Pomurzać**: 1. P. druk *zdublować na nim litery przez niedokładność odbicia, zasmarować odbitkę farbą*. <Po + Murzyć>

× **Pomusiciel**, a, lm. e ten, co *pomusza*. <Od Pomusić>

× **Pomusić**, i, ił, nied. × **Pomuszać** *przymusić, zmusić, znievolić, zważyć, przynaglić*: Który ś. bez przyczyny gruntownej wzbrania opieki, karą pieniężną, a nawet aresztem pomuszony być ma. L. <Po + Musić>

Pomusk, u, blm. 1. *muśnięcie*: Zanim ś. ukołyszą fale i w srebrnym pomusku rozkryją głębsze, modre tonie Dunajca. Pol. Łódź, pędzona zrzęcznie, zostawiała w lekkim pomusku długą drózkę po jeziorze za sobą. Pol. 2. *myśl. puch na piersiach i podbrzuszu u ptactwa wodnego*: Gładkie, jak P. łabędzia. Pol. Gęsi dzikie, jak długo siedzą na jajach, nie żerują na wodach, by nie zaziębić pomusku, a następnie jaj. <Po + Musk>

Pomuskać, a a. *szcze, skał*, × **Pomusnąć** 1. *musnąć, pogłaskać zlekką, pogłazić*: Nie zburzy dzieła tego czas potomny, chocia żartkami skrzydły go pomuska. Nar. Skoro czarownica

laską wierzchów naszych włosów pomusnęła. Otw. To wyrównywanym skrzydłem pomusnie przepaści, to znów nagle wybuja przez zwinne poskoki. Przyb. *Sublinere os, oszukać, zdradzić, miasto skosztowania pomusnąć komu po gębie*. Mącz. 2. *posmarować, pomazać zlekką, umuskać po wierzchu*: Pomuskał kołacz masłem. Troc. Powyjmuje ś. chleb z pieca i dla zarumienienia pomuszeze ś. po wierzchu piwem. Kluk. Chleb stary, pomusniiony piwem i w piec wsadzony, odświeża ś. Kluk. Przen.: *Pomuskany, upiększony człowiek*. Mącz. (= *wymuskany, wychuchany, wyel-gantowany*). Pomuskana postawa. Mącz. <Po + Muskać>

Pomuskanie, a, blm., czynność cz. **Pomuskać**.

†**Pomuskawać**, a, ał p. **Pomuskiwać**.

†**Pomuskawanie**, a, blm., czynność cz. **Pomuskawać**.

Pomuskiwać, uje, iwał, †**Pomuskawać**, †**Pomuskować** *muskać od czasu do czasu*: Podługowatą brodę pomuskiwał. Żebr. Pomuskuje albo potynkuje wapnem. Mącz. Przen.: *Musi ostrze piśać na fałszerze, bo próżno pomuskawać*. Gil. (= *pochlebiać, głaskać, ceckać ś., pardonować*). <Po + *Muskiwać, od Muskać>

Pomuskiwanie, a, blm., czynność cz. **Pomuskiwać**.

†**Pomuskować**, uje, ował p. **Pomuskiwać**.

†**Pomuskowanie**, a, blm., czynność cz. **Pomuskować**.

× **Pomusnąć**, śnie, snął p. **Pomuskać**. <Po + Musnąć>

Pomusować, uje, ował *musując poburzyć ś. przez pewien czas*. <Po + Musować>

Pomusowanie, a, blm., czynność cz. **Pomusować**.

Pomustrować, uje, ował, **Pomustrować** 1. *spędzić pewien czas na mustrowaniu*. 2. *wymustrować jednego po drugim*. <Po + Mustrować>

Pomustrowanie, a, blm., czynność cz. **Pomustrować**.

× **Pomuszać**, a, ał p. **Pomusić**.

× **Pomuszanie**, a, blm., czynność cz. **Pomuszać**.

× **Pomuszenie**, a, blm., czynność cz. **Pomusić**.

†**Pomuszny** przym. od **Pomucha**. <Od Pomucha>

Pomusztrować, uje, ował p. **Pomustrować**. <Po + Musztrować>

Pomusztrowanie, a, blm., czynność cz. **Pomusztrować**.

× **Pomuśnienie**, a, blm. p. **Pomuśnięcie**.

× **Pomuśnięcie**, a, blm., × **Pomuśnienie** czynność cz. **Pomusnąć**.

Pomuzułmanić, i, ił *porobić muzułmanami, postkaniac jednego po drugim do przyjęcia wiary mahometaniskiej*. Zm. <Po + *Muzułmanić, od Muzułmanin>

Pomuzułmanienie, a, blm., czynność cz. **Pomuzułmanić**.

Pomużdzenie, a, blm., czynność cz. **Pomużdżyć**.

[**Pomużdżyć**, y, ył] p. **Pomiażdżyć**.

†**Pomy pójdzny**: A tu już P. do króla'ich, jako go sobie obrałi. Rej. <Z Po + Idźny, od Iść>

Pomycie, a, blm., czynność cz. **Pomyć**.

[**Pomyczny**] *pachomy, poryczy, skóry*: P. do bicia, do roboty. <Po + *Myczny, MK/MYK>

Pomyć, *yje*, *yl*, nied. **Pomywać** I. *umyc z grub-
sza; myjąc popłóknąć, potoknąć*: P. talerz. 2. *zmyć,
umyc kolejno, jeden po drugim*: P. garnki, kie-
liszki. 3. *spędzić pewną chwilę na myciu*. <Po
+ Myć>

Pomydlenie, a, blm., czynność cz. **Pomydlić**.

Pomydlić, i, il I. *jedno po drugim namydlić*. 2. *niewco namydlić, trochę natrzeć mydłem*. 3. *spędzić
pewien czas na mydleniu*. <Po + Mydlić>

[**Pomyiny**, in, blp.] p. **Pomyje**. <Po + *Myi-
ny, od Myć>

Pomyjak, a, Im, i, × **Pomyjnik** I. a. [**Pomyjarz**,
Pomyjnica] = a) *céber, najczęściej do pomyj.* b) p. **Pomywalnik**. 2. *kawał, ściek pomyjowy, niejsce,
gdzie ś. zlewają pomiję; zlew.* <Po + Myjak>
[**Pomyjarz**, a, Im, e] p. **Pomyjak**. <Od Pomy-
je>

Pomyje, *yj*, blp., [**Pomyiny**] I. *brudna woda po-
została po zmyciu statków kuchennych: Jagiełkę,
gdy ś. w Toruniu po mieście przejeżdżał, ku-
charka wszystkiego pomyjami plugawemi z ka-
mienicy złała. Stryjk. Często był musiał woźny
pozwy jeść, a pomyi ś. na nie napijać. Stryjk.
2. rzadka breja z pomij, odpadków i resztek je-
dzenia, zostawiona jako picie dla trzody, bydła, psów.
Przen. zła potrawa, niesmaczna, wodnista; wino zle-
go gatunku, piwo zepsute, lura, żart. sikacz. 3. a.
[**Pomyjnik**] (o człowieku) *niechluj, kapcan, pijak;
gnojek, plugawiec*. Kn. Zdr. **Pomyjki**. <Po + *My-
je, od Myć>*

Pomyjki, *jek*, blp. p. **Pomyje**: P. z prania (= *mydlinki*).

[**Pomyjnica**, y, Im, e] p. **Pomyjak**. <Od Po-
myjnik>

Pomyjnik, a, Im, i I. × P. p. **Pomyjak**: P. wy-
puszczony za dom, stok. Bobr. 2. [P.] p. **Pomy-
je**. 3. p. **Pomywalnik**. <Od *Pomyjny, od Po-
myje>

Pomyjowy przym. od **Pomyje**: Statek P. <Od
Pomyje>

Pomyk, a, Im, i I. p. **Pomek**: P., gatunek sie-
ci mniejszych na łowienie ptastwa. Kluk. Pomy-
ki gołębie łowią. Trzyc. 2. bot. p. **Pomklica**. 3.
myśl: Polowanie na pomyka = *polowanie z wy-
złem*. Chodzić na pomyka = *polować bez psa na za-
jaca, upatrując go w kotlinie*. <Po + Myk>

Pomykać, a, ał i P. ś. p. **Pomknać**.

Pomykalnie przys. od **Pomykalny**.

Pomykalny p. **Pomklisty**. Sol. <Od Pomy-
kać>

Pomykanie, a, blm., czynność cz. **Pomykać**.

Pomykanie się, a ś., blm., czynność cz. **Pomy-
kać ś.**

[**Pomyknać się**, nie ś., nął ś.] p. **Pomknać**.
<Po + *Myknać, MK/MYK>

[**Pomykniecie się**, a ś., blm.] czynność cz. **Po-
myknać ś.**

[**Pomyłać się**, a ś., ał ś.] cz. dok. p. **Pomylić**.
<Po + Mylać>

[**Pomylanie się**, a ś., blm.] czynność cz. **Pomy-
lać ś.**

Pomylenie, a, blm., czynność cz. **Pomylić**.

[**Pomylenie**, nca, Im, ncy] *półgłówek, jolop,
blazen*. <Od Pomylon>

Pomylenie się, a ś., blm., czynność cz. **Pomy-
lić ś.**

Pomylić, i, il, [**Pomylać**]. nied. † **Pomylać** *zmy-
lić, omylić, stać ś. przyczyną pomyłki, zbić z tro-
pu; przekreślić*: P. komu w rachunkach. Rachun-

ki, telegramy pomyłone. P. komu szyki, zamy-
sły, koncepty. Troc (= *pomieszać, pokrzyćować*).
P. ś. *zrobić pomyłkę, omylić ś., zmylić ś., pobył-
dzić; oszukać ś., zawieść ś.*: P. ś. w rachunkach.
On ś. pomylił na tym człowieku. Boh. <Po +
Mylić>

Pomyłka, i, Im, i **pomylenie ś.**, *myłka, omyłka,
zmyłka, błąd*: P. w obliczeniu. P. drukarska. Gru-
ba P. Najstraszniejsze pomyłki nie wyrównywa-
ją winą świadomej zbrodni. Święt. <Po + Mył-
ka>

† **Pomyłkowanie**, a, blm. ? : Abyśmy nie roz-
puszczali języka ku prędkiemu mówieniu ponie-
kąd, jedno z małym a niejakim pomyłkowaniem
a z rozmysłem. L. <Od Pomyłka>

[**Pomyrchać**, a, ał i P. ś.] p. **Pomerchać**. <Po
+ Myrchać>

[**Pomyrchanie**, a, blm.] czynność cz. **Pomyr-
chać**.

[**Pomyrchanie się**, a ś., blm.] czynność cz. **Po-
myrchać ś.**

[**Pomyrdaniec**, nca, Im, ncy] *roztrzępaniec, czło-
wiek roztrągniony, nieważny, dystrakt*. <Od *Po-
myrdany, od *Pomyrdać, od Po + Myrdać>

Pomysł, u, Im, y I. † P. **pomyślenie**, *myśl*: O
śmierci gdy ani bywa w pamięci naszej P., na
ten czas przybywa. Kulig. Przyjął na ś. ciało
nieśmiertelne, prędkie nad P., jasne i subtelne.
Odm. 2. [P.] *zamyśl, zamiar*: Bedzie to drze-
wo świadecyć o złym pomyśle Heroda ku dziecią-
kowi bozemu. 3. *twórzy pobłysek myśli, myśl, idea
powzięta do urzeczywistnienia; myśl czyja taka, jak
ś. przedstawia w praktyce; projekt, z którego wi-
dać myśl jego twórcy, koncept*: Głęboki, gienjal-
ny P. P. to był wielki a prawie przystojny mo-
cy Aleksandra Wielkiego. Górn. Szczęśliwy,
śmiały, trafny, oryginalny P. Pomyśły do filo-
zofji i dziejów. Do wielce zajmujących i obfitych
w pomyśły poetyckie należą legendy ludów sło-
wiańskich, opowiadające o karach czystcowych
i piekielnych. Karł. Wpaść na P. P. budowli
przedstawiony na rysunku. <Po + *Mysł, MY(SŁ)/
ME(DR)/MIE/MIN/MIN>

Pomysłowiec, wca, Im, wcy *człowiek pomysłow-
wy*. <Od Pomysłowy>

Pomysłowość, i, blm. rz. od **Pomysłowy**: Pro-
bował sił swoich w dramacie historycznym;
charaktery tu występujące nie zalecają ś. wiel-
ką pomysłowością. Chm. Prace te odznaczają ś.
w wielu okazjach pomysłowością samodzielną.
P. w podrabianiu trunków (= *inwencja, spryt*).

Pomysłowy *pełen pomysłów, łatwo tworzący po-
mysły, wpadający na pomysły, zmyślny, wynalazczy,
twórca, sprytny, przebiegły*: Człowiek P., że miał
głowę pomysłową, więc coraz coś nowego wy-
myślał. Bał. P. w potrzebie, w obejściu prawa.
<Od Pomysł>

Pomyszkować, *uje, ował* *spędzić pewien czas
na myszkowaniu*: Zając tu i owdzie pozerował,
tam lis pomyszkował. <Po + Myszkować>

Pomyszkowanie, a, blm., czynność cz. **Pomysz-
kować**.

Pomyślać, a, ał, † **Pomyśliwać**, † **Pomyślować** I.
× P. *myśleć od czasu do czasu, myśleć, lamać sobie
głowę, zachodzić w głowę, zastanawiać ś.*: Ginę w mo-
ich domysłach, nie sto razy pomyślam sobie, może
to igraszka. L. 2. † P. *zamyślać, przemyślnić,
kusić ś. o co w myśli, marzyć o czym*: Pomyślać
o takiej reformacji, której jeszcze słońce nie wi-
działo. Birk. I nodze nie pomyś aj najdować przy-
gany. Pudł. Pomyślając do rycerstwa tego przy-

stać. Grab. P. Pomyślał, komuby to dzieło ofiarować miał. Wys. Nawet pomyślając o wsem państwie świata. Wen. 3. †P. p. **Pomyśleć**. <Od Pomyśleć>

Pomyślanie, a, blm., czynność cz. **Pomyślać**.

Pomyślany powzięty w myśli, ułożony w myśli, wymyślony, obmyślony: Plan dobrze P. <Od Pomyśleć>

†**Pomyślować**, a, ał p. **Pomyślać**.

†**Pomyślowanie**, a, blm., czynność cz. **Pomyślować**.

Pomyśleć, i, ał, **Pomyślic** 1. *przemysleć pewną chwilę; zastanowić s., wziąć na uwagę*: Trzeba wprzód P., zanim s. odpowie (= zebrać myśli). P. o kim, o czym, nad kim, nad czym. Pomyśleć s. więcej może, niżli mówić. Troc. Pomyśl o tej rzeczy (nad tą rzeczą). Troc. Pomyślę, jeśli uczynię. Troc. ! Ani P. na pokarm nie mogę. Kochan. 2. o kim, o czym = *nie zapomnieć, zatroskać s. o niego; wziąć kogo, co na siebie, na swoją głowę; zająć s., zainteresować s. kim, czym; zakrzętnąć s. około czego, zabrać s. do czego*: Oddaj mi go, ja pomyślę o nim. L. Pora już P. o wyjeździe. Bawcie s. sami, a ja pomyślę o obiedzie. 3. *uprzytomnić sobie w myśli, wystawić sobie, wyobrazić sobie, przywieść sobie na pamięć, wspomnieć*: Naprzykład, pomyślmy sobie o człowieku dzikim. Bals. Ile razy sobie o tym pomyślę, dreszcz mię przejmuję. O ty! której imię P. staję s. nieśmiałym. Mick. Nie pomyśli nawet, co z tego może wyniknąć. Pomyśl tylko, jakie stąd skutki wyniknąć mogą! 4. *dopuszczyć sobie do głowy, przypuścić, spodziewać s., nied. oczekiwać*: Któżby nawet o tym pomyślał! Ani P. o wyskoczeniu: studnia na półczwarta łokcia. Mick. 5. [P.] *wymyślić, zmyślić*: Cóż ty pomyślała, iż się ty łączysz (rozstawać) chcesz? 6. i nied. †**Pomyślać** = a) do kogo, do czego, ku komu, ku czemu = *podążyć myślą, zwrócić s. w myśli*: Na ojezynie swą patrząc, ku niej pomyślają, do niej z niewoli wyjścia, w niej żyć pożądają. Paszk. b) *zabrać s., wziąć s., mieć s. ku czemu w myśli*: Pomyślał do mieszka. Kn. Pomyślałem do noża, do rusnicy. Kn. <Po + Myśleć>

Pomyślenie, a blm. 1. czynność cz. **Pomyśleć**. 2. ×P. *rozmyśl*: Zdania i uwagi pełne głębokiego pomyślenia. Śniad. 3. [P., lm. a, **Pomyślnunek**] *myśl*: Ach, jak nad rozstaniem s. P. smutne! Tremb. Panie święty, tam rychtyk na to wychodzi, jakby kto na głowie chodził, a w nogach chciał mieć P. o rzeczach ważnych. Dyg. Mieć w pomyśleniu = *mieć w myśli, w umyśle, w głowie; pomyśleć, myśleć*. Anim w pomyśleniu nie miała = *anim mi to w głowie nie powstało*. Nie mam pomyślenia o tym = *nie myślę nawet o tym*. O tym, aby od Nawróciela ktokolwiek mógł s. o tym dowiedzieć, i pomyślenia być nie mogło. Orzesz. (= *mowy, przypuszczenia*). 4. [P.] *marzenie, ideał*: A toby wielmożna pani miała dziewczę P. Kon. 5. [P.] *podejrzenie, posądzenie*: Mieć na kogo P.

Pomyślic, i, ił p. **Pomyśleć**: Ah, godny pan. zany pan, w tym zepsutym wieku ktoby mógł był P. o takim człowieku. Tremb. Pomyślił złodziej do zegarka, do skatąty mojej. Troc. <Po + Myślic>

Pomyślin, u, lm. y bot. p. **Liściokwiat**.

†**Pomyśliwać**, a, ał p. **Pomyślać**.

†**Pomyśliwanie**, a, blm., czynność cz. **Pomyśliwać**.

Pomyślnie przys. od **Pomyślny**: Rzecz P. załatwiona. Wszystko mu poszło P.

Pomyślność 1. blm. = a) †P. *władza, zdolność myślenia*: Pomyślności zwierzęta nie mają. Troc. b) rz. od **Pomyślny**: P. wojny go utwierdziła. Troc. P. miejsca. Troc. Wszystką ma do tego P. Troc (= *sposobność, okazje*). 2. Im. i *szczęście, dobro; dobrobyt, powodzenie*: Od tego zależy P. kraju. Życie wszelkich pomyślności. Dzielę z kim pomyślności i przeciwności. Cnota od człowieka zawisła, pomyślność od przeznaczenia. L. Spełnić kielich pomyślności, aby nam s. dobrze działo. L. Cięższa rzecz umieć wytrzymać P., niżli nieszczęście. Kras. Pomyślnością traf często włada. Nar. Dalekim był od dumy (Krasiecki), którą pospolicie w małych duszach P. rodzi. Dm. Nie oglądam s. na zastarzałe przesady, ale tylko na dobro i P. całego kraju. Kołł. Rokują stąd śmiertelni P. dla siebie. Tremb. Kiedy bieda was nie poprawi, cóż to będzie z pomyślnością? Rzew. Praca i usilność doprowadzi was do pomyślności. Śniad.

Pomyślny 1. †P. o którym można pomyśleć, który można sobie wyobrazić, wyobrażalny, możliwy do pojęcia: Wszystkich s. tylko pomyślnych dopuścić występków. Troc. 2. †P. który sobie wyobrażamy, przypuszczalny, idealny, fikcyjny: Linja pomyślna. Troc. Krąg P. Troc. 3. a. **Podługmyślny** odpowiadający czym zamiarom, życzeniom, sprzyjający, przyjazny, zadowolający, pożądany, dobry, szczęśliwy, korzystny: P. wiatr, powiewny. L. Wiadomość, nowina, wieść pomyślna (= *po ciesząca*). Skutek, wynik P. Pomyślnie opuścił miejsce. Troc. Pomyślna okazja do uderzenia na nieprzyjaciela. Troc (= *odpowiednia, stosowna*). Pomyślnego ci życie przedsięwzięcia. Troc. Zazdrość, jędra blada, każdy ją traf P. ostrym sztyletem kole. Nar. Słabe początki skutek nadspodziewanie P. przyniosły. Kras. Płyną ci dni pomyślnie. Kras. Pomyślnie w tym zawodzie doświadczenia robią nam nadzieje, że... Śniad. Na którą prośbę otrzymali odpowiedź pomyślną. Sienk. (= *przychylną*). P. obrót rzeczy. Stan interesów P. Wy-padek P. <Po + Myślny>

× **Pomyślony** im. od **Pomyślic**. Troc. <Od Pomyślic>

[**Pomyślnunek**, nku, lm. i] p. **Pomyślenie**: Nie było już czasu na pomyślniki. Reym. <Po + Myślnunek>

Pomywacz, a, lm. e 1. *ten, co pomywa, zmywa statki kuchenne*: Wydawał rozkazy kucharkom i pomywaczom. Dyg. 2. [P.] *omawczka w zagadce*: Weź se pomywaca, omaj pogrzebaca, az sie nagi skryje. <Od Pomywać>

Pomywaczka, i, lm. i 1. forma ż. od **Pomywacz**. 2. [P.] p. **Pomywałnik**. 3. [P.] *pracznka*. <Od Pomywacz>

Pomywać, a, ał p. **Pomyć**.

†**Pomywałnik**, a, lm. i p. **Pomywałnik**: P. kuchenny od statków a. też koryto czworograniaste. Troc. <Od *Pomywałny, od Pomywałno>

× **Pomywałno**, a, lm. a *narzędzie do pomywania naczyń, lewacz*. Sł. wil. <Od Pomywać>

Pomywak, a, lm. i *zmywak, wiecheć do zmywania statków kuchennych*. <Od Pomywać>

Pomywałnia, i, lm. e 1. *miejsce, izba do mycia statków przeznaczona*. 2. p. **Pomywałnik**: P. kuchenna. Bobr. <Od *Pomywałny, od Pomywać>

Pomywałnik, a, lm. i, 1. a. †**Pomywałnik**, **Pomywałnia**, × **Pomyjnik**, **Pomyjak**, **Pomyjnica**, [**Pomyjarz**, **Pomywaczka**, **Misnik**, **Myśnik**, **Myżnik**, **Luszof**, **Liszaf**, **Liszof**, **Luszaf**, **Konwas**] *naczynie do pomywania, zmywania stat-*

ków kuchennych: P., kuchenne koryto do pomywania statków, łószof, koryto czworograniaste, dryfus. Kn. 2. p. **Pomyjnik**. <Od *Pomywalny, od Pomywać>

Pomywanie, a, blm., czynność cz. **Pomywać**: Nie trzymać przy sobie nikogo bezkłejnotnego, chyba stróżów do palenia w piecu i pomywania. Krasz.

× **Pomżeć**, y, ał p. **Pomżyć**. <Po + Mżeć>

Pomżenie, a, blm., czynność cz. **Pomżyć**.

× **Pomżenie**, a, blm., czynność cz. **Pomżeć**.

Pomżyć, y, ył l. = a) (o deszczu) przez pewien czas *popadać drobno, jakby mgłą*. b) × P. *pomarzyć, poroić we śnie, pościć przez pewien czas*. 2. × P. a. × **Pomżeć** = a) *pomigać, pomrugać przez pewien czas; podrzęcać*. b) *zmrużyć jedno po drugim, pokleić oczy*: Piasek pomżył, smokeze jej oczy. L. <Po + Mżyć>

[**Pon-pon**] w. *naśladujący stukanie, puk-puk*: Jak Noe pobijał arkę, to aż pod obłokami słychać było odgłos stuku: pon-pon. <Dźwn.>

Ponabawiać, a, ał *nabawić czego jednego po drugim*: Ponabawiał ich kataru, strachu. P. ś. czego = *ponabywać ś.*; *ponarażać ś. na co, podostawać czego*: Ponabawiali ś. zarazy (= *pozarażali ś.*). <Po + Nabawiać>

Ponabawianie, a, blm., czynność cz. **Ponabawiać**.

Ponabawianie się, a ś., blm., czynność cz. **Ponabawiać ś.**

Ponabehtywać, uje, ywał *nabehtać jednego po drugim*: Ponabehtywał co najważniejszych żupanów, wojewodów, duchownych. Krasz. <Po + Nabechtywać>

Ponabehtywanie, a, blm., czynność cz. **Ponabehtywać**.

Ponabiegać, a, ał l. × P., *nazbiegać ś., nazlatać ś. kolejno, jedno po drugim; pozlatać ś., poprzyłatać napelniając dane miejsce; zgromadzić ś. kolejno z różnych stron*: P. na ratunek. 2. (o częściach ciała, żyłach) *ponabrząkać, ponabrzmiwać, ponabierać, porozdymać ś., powzdymać ś.*: Oczy mu ponabiegały krwią (= *pozachodziły, ociekły*). <Po + Nabiegać>

Ponabieganie, a, blm., czynność cz. **Ponabiegać**.

Ponabierać, a, ał l. *nabrać kolejno, jeden po drugim*: Ponabierali pełne kieszenie owoców i uciekli. 2. p. **Ponabrzmiwać**: Drugiego dnia stała ś. zieloność na łąkach, w górach; trzeciego ponabierały pączki i przyleciały jaskółki. Krasz. <Po + Nabierać>

Ponabieranie, a, blm., czynność cz. **Ponabierać**.

Ponabijać, a, ał l. *wbić jedno po drugim na co*: P. skówki na laski, obręcze na beczki. Przen.: *nabijając jedno po drugim, narobić czego*: P. sobie guzów. 2. co czym = a) *przybijając na wierzch jedno po drugim, ponakrywać; ponabijać, ponadkładać przybijając na wierzch*: P. obcasy podszewkami. b) *wbijając jedno po drugim, zapelniać na powierzchni*: P. obcasy ęwiekami. 3. *wbijając ponapelniać, naładować, napakować jedno po drugim*: Karabiny ponabijane, z odwiedzionymi kurkami. Rol. P. trzosi dukatami. L. P. balony, syfony gazem. 4. czego w co = *wbijając jedno po drugim, nabicić w znacznej ilości*: P. ęwieków w obcasy, gwoździ w ścianę. <Po + Nabijać>

Ponabijanie, a, blm., czynność cz. **Ponabijać**.

Ponabrząkać, a, ał *obrząkać kolejno, jedno po drugim*; p. **Ponabrzmiwać**. <Po + Nabrzękać>

Ponabrząkanie, a, blm., czynność cz. **Ponabrząkać**.

Ponabrzmiwać, a, ał *nabrzmić kolejno, jeden po drugim, ponabierać, popuchnąć, poodymacć ś., powzdymać ś., ponabrząkać; popęcznieć, poprzybierać*: Ręce, oczy mi ponabrzmiwały. Ziarna ponabrzmiwały. <Po + Nabrzmiwać>

Ponabrzmiwanie, a, blm., czynność cz. **Ponabrzmiwać**.

Ponabywać, a, ał co a. czego = *nabyć jedno po drugim, pokupować*: P. cesji od dłużników. Krasz. Za kradziony grosz ponabywali swoje dziedzictwa. Rzew. P. ś. czego = *nabyć czego kolejno, jedno po drugim, ponabawiać ś., podostawać czego, ponarażać ś. na co*: Ponabywali ś. choroby. <Po + Nabywać>

Ponabywanie, a, blm., czynność cz. **Ponabywać**.

Ponabywanie się, a ś., blm., czynność cz. **Ponabywać ś.**

Ponacharkiwać, uje, iwał *nacharkać w wielu miejscach*. <Po + *Nacharkiwać, od Nacharkać>

Ponacharkiwanie, a, blm., czynność cz. **Ponacharkiwać**.

Ponachmurzać, a, ał *nachmurzyć kolejno, jedno po drugim*: P. czola. P. ś. *nachmurzyć ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Nachmurzać>

Ponachmurzanie, a, blm., czynność cz. **Ponachmurzać**.

Ponachmurzanie się, a ś., blm., czynność cz. **Ponachmurzać ś.**

Ponachodzenie, a, blm., czynność cz. **Ponachodzić**.

Ponachodzić, i, il l. *schodzić ś. jeden po drugim, napelniać pewne miejsce*: Czemuscie tu ponachodzili? 2. a. **Poznachodzić** *poznajdywać, poodnajdywać*: Powróciwszy z Troi, greccy bohaterowie na tonach żon swych śmierć ponachodzili. Jabł. <Po + Nachodzić>

Ponachylać, a, ał *nachylić jedno po drugim, poschyłać*: Widziałem mnóstwo ponachylanych ogromnych budowli, stojących na polach. Krasz. W prawo i w lewo pokrzywione, poobcinane, pogięte i ponachylane stały owe wierzby stare. Krasz. P. ś. *nachylić ś. kolejno, jeden po drugim, poschyłać ś.*: Wszyscy ś. dla słuchania go ponachylali. Krasz. <Po + Nachylać>

Ponachylenie, a, blm., czynność cz. **Ponachylać**.

Ponachylenie się, a ś., blm., czynność cz. **Ponachylać ś.**

Ponaciąggać, a, ał *naciągnać jedno po drugim*: Ponaciągali kołdry na głowę. Chm. Ponaciągacie puklerze. Ml. <Po + Naciąggać>

Ponaciąganie, a, blm., czynność cz. **Ponaciąggać**.

Ponaciekać, a, ał *naciec w wielu miejscach*: Ponaciekało wody przez dziury. <Po + Naciekać>

Ponaciekanie, a, blm., czynność cz. **Ponaciekać**.

Ponacierać, a, ał *natrzeć jedno w wielu miejscach a. jedno po drugim*. <Po + Nacierać>

Ponacieranie, a, blm., czynność cz. **Ponacierać**.

Ponacinać, a, ał *naciąć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach, ponacinać*: Krata gesta i w ostre kolce ponacinała. L. <Po + Nacinać>

Ponacinianie, a, bhm., czynność cz. **Ponacinać**. [Ponacirzkać, a, ał] *ponaczerpywać*: P. wody w flaszki. <Po + *Nacirzkać, od Nacirzknąć> [Ponacirzkanie, a, bhm.] czynność cz. **Ponacirzkać**.

Ponaciskać, a, ał *nacisnąć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*: Ponaciskali czapki na uszy. <Po + Naciskać>

Ponaciskanie, a, bhm., czynność cz. **Ponaciskać**.

Ponaczepiać, a, ał *czego = czepiając jedno po drugim, naczepiać w znacznej ilości*. P. ś. *czepiając ś. kolejno, naczepiać ś. w znacznej ilości*. <Po + Naczepiać>

Ponaczepianie, a, bhm., czynność cz. **Ponaczepiać**.

Ponaczepianie się, a, ś., bhm., czynność cz. **Ponaczepiać ś.**

Ponaczepywać, uje, ywał *czerpiąc ponabierać*: P. wody we flaszki. <Po + Naczepywać>

Ponaczepywanie, a, bhm., czynność cz. **Ponaczepywać**.

Ponaczesywać, uje, ywał *czesząc ponasuwając; naczesywać wielokrotnie, naczesać w znacznej ilości*: Ponaczesywali sobie włosy na czoła. Ponaczesywał sobie włosów na kołnierz. <Po + Naczesywać>

Ponaczesywanie, a, bhm., czynność cz. **Ponaczesywać**.

Ponaczytywać się, uje ś., ywał ś. *naczytać ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Naczytywać ś.>

Ponaczytywanie się, a, ś., bhm., czynność cz. **Ponaczytywać ś.**

Ponad, **Po nad** i. przyi. z pp. 4-ym i 6-ym p. **Nad**; w *miejscu położone nad kim, nad czym; w miejscu położonym nad kim, nad czym; miejscem leżącym nad kim, nad czym*: Orzeł wzbił ś. P. góry. Jeden z waszych biec musi za Olgierdem ku Rusi, P. Ilmen, pod mur Nowogrodu Mick. Jak łódź wesola... szują kabędzią buja P. fale Mick. Leciły gąski P. wodę. Miecz nawet zwiesił P. prawym bokiem Mick. 2. przys.=a) X P. *w górę*: Tam kędyś trzeba dojść i wnieść i wzniesie pochodnię P.! Wysp. b) [P.] *nad czym, przed czym, pod co, około czego*: Królewna nie mogła spać P. rankiem. <Po + Nad>

Ponadajac, a, ał *dojac ponapuszczac*: P. mleka w naczynia. <Po + Nadajac>

Ponadajanie, a, bhm., czynność cz. **Ponadajac**.

Ponadawac, aje, awał i. *nadawac jednego po drugim*: Ponadaje im, ponawseiubia do garści, a potem bajki im gada. Jun. 2. *nadać w wielu razach, nadać jedno po drugim*: Witold ponadawał Tatarom ziemie w różnych stronach państwa. Rol. <Po + Nadawac>

Ponadawanie, a, bhm., czynność cz. **Ponadawac**.

Ponadbiegac, a, ał *nadbiec kolejno, jeden po drugim*. <Po + Nadbiegac>

Ponadbieganie, a, bhm., czynność cz. **Ponadbiegac**.

Ponadbrzeze, a, lm. a *miejscie ponad brzegiem czego, nadbrzeże, wybrzeze, pobrzeze*. <Po + Nadbrzeze>

Ponadbrzeżny *ponad brzegiem będący, nadbrzeżny, pobrzeżny*: Strumień bieli swą pianą ponadbrzeżną trawę. Cho. Ruńko, burką swą okryty, w ponadbrzeżnym leżał piasku. Słow. <Ponad + Brzeżny>

Ponadchodzenie, a, bhm., czynność cz. **Ponadchodzie**.

Ponadchodzie, i, ił *nalejść kolejno, jeden po drugim*. <Po + Nadchodzie>

Ponadciągać, a, ał *nadciągnąć kolejno, jeden po drugim*: Myśliwi ze wszystkich stron ponadciągali. Rog. <Po + Nadeiągać>

Ponadoiąganie, a, bhm., czynność cz. **Ponadciągać**.

Ponadcinać, a, ał *nadciąć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach, ponacinać*. <Po + Nadcinać>

Ponadcinianie, a, bhm., czynność cz. **Ponadcinać**.

Ponaddawac, aje, awał *naddać w wielu miejscach, w wielu razach*. <Po + Naddawac>

Ponaddawanie, a, bhm., czynność cz. **Ponaddawac**.

Ponaddłubywać, uje, ywał *naddłubac w wielu miejscach*. <Po + Naddłubywać>

Ponaddłubywanie, a, bhm., czynność cz. **Ponaddłubywać**.

Ponaddzierać, a, ał *naddeżyć w wielu miejscach*. <Po + Naddzierać>

Ponaddzieranie, a, bhm., czynność cz. **Ponaddzierać**.

Ponadginać, a, ał *nadgiąć jedno po drugim*. <Po + Nadginać>

Ponadginanie, a, bhm., czynność cz. **Ponadginać**.

Ponadgniatać, a, ał *nadgnięść jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Nadgniatać>

Ponadgniatanie, a, bhm., czynność cz. **Ponadgniatać**.

Ponadgrobowo przys. od **Ponadgrobowy**: Choć nas nie było, przecieśmy bywali P., choć w grobie złożeni. Krasin.

Ponadgrobowy *ponad grobem będący, z grobu pochodzący, ponadmogilny*. <Ponad + Grobowy>

Ponadgryzac, a, ał *nadgryźć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*: Myszy ponadgryzały brzegi skórzanych okładek. <Po + Nadgryzac>

Ponadgryzanie, a, bhm., czynność cz. **Ponadgryzac**.

Ponadjeżdzac, a, ał *nadjechać kolejno, jeden po drugim*. <Po + Nadjeżdzac>

Ponadjeżdżanie, a, bhm., czynność cz. **Ponadjeżdzac**.

Ponadkładać, a, ał *nadłożyć w wielu miejscach a. w wielu razach*. <Po + Nadkładać>

Ponadkładanie, a, bhm., czynność cz. **Ponadkładać**.

Ponadkrawac, a, ał *nadkroć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach, ponadrzynać, ponadcinać, ponakrawac*. <Po + Nadkrawac>

Ponadkrawanie, a, bhm., czynność cz. **Ponadkrawac**.

Ponadkręcać, a, ał *nadkręcić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Nadkręcać>

Ponadkręcanie, a, bhm., czynność cz. **Ponadkręcać**.

Ponadkruszac, a, ał *nadkruszyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*: Czy nie można stworzni P.? Krasz. <Po + Nadkruszac>

Ponadkruszanie, a, bhm., czynność cz. **Ponadkruszac**.

Ponadkrzywiac, a, ał *nadkrzywić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Nadkrzywiac>

Ponadkrzywanie, a, blm., czynność cz. **Ponadkrzywać**.

Ponadkwaszać, a, ał *nadkwaszić jedno po drugim*. <Po + Nadkwaszać>

Ponadkwaszanie, a, blm., czynność cz. **Ponadkwaszać**.

Ponadlatywać, uje, ywał *nadlecieć kolejno, jeden po drugim*. <Po + Nadlatywać>

Ponadlatywanie, a, blm., czynność cz. **Ponadlatywać**.

Ponadłędźwiowy anat.: X Muskuł P. p. **Lędźwio-udowy**. <Ponad + Lędźwiowy>

Ponadliczbowy *przechodzący ponad liczbę, dodatkowy, nadliczbowy*. <Po + Nadliczbowy>

Ponadłamywać, uje, ywał *nadłamać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Nadłamywać>

Ponadłamywanie, a, blm., czynność cz. **Ponadłamywać**.

Ponadłazić, i, ił *nadleżeć kolejno, jeden po drugim*. <Po + Nadłazić>

Ponadłożenie, a, blm., czynność cz. **Ponadłazić**.

Ponadmarszczać, a, ał *nadmarszczyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Nadmarszczać>

Ponadmarszczanie, a, blm., czynność cz. **Ponadmarszczać**.

Ponadmierzać, a, ał *mierzać ponaddawać, po-łotawać nad miarę*. <Po + Nadmierzać>

Ponadmierzanie, a, blm., czynność cz. **Ponadmierzać**.

Ponadmogilny *ponad mogiłą będący, z ponad mogiły pochodzący, ponadgrobowy, nadmogilny*. <Ponad + Mogilny>

Ponadmorski *ponad morzem będący, z ponad morza pochodzący, nadmorski*: Pas kilkomiłowy błót, jezior i lasów przedzielał nadnoteckie dzierzawy Pomorza od ponadmorskich. Mał. <Ponad + Morski>

Ponadmurowywać, uje, ywał *nadmurować jedno po drugim a. murując nadsztukować jedno w wielu miejscach*. <Po + Nadmurowywać>

Ponadmurowywanie, a, blm., czynność cz. **Ponadmurowywać**.

Ponadnerkowy anat.: X Gruczoły *ponadnerkowe p. Nadnercze*. <Ponad + Nerkowy>

Ponadniebny *ponad niebem będący, stamtąd pochodzący, nadniebny*: Zdawało ś., że z ponadniebnych głębi zstępują dwie drogi mleczne. Krasz. <Ponad + Niebny>

Ponadpalać, a, ał *nadpalić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*: Starcy z rozwartą pierśią w ponadpalanych łachmanach. Kacz. <Po + Nadpalać>

Ponadpalanie, a, blm., czynność cz. **Ponadpalać**.

Ponadpijać, a, ał *nadpić z wielu naczyń, poupi-jać*. <Po + Nadpijać>

Ponadpijanie, a, blm., czynność cz. **Ponadpijać**.

Ponadpilowywać, uje, ywał *nadpilować jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Nadpilowywać>

Ponadpilowywanie, a, blm., czynność cz. **Ponadpilowywać**.

Ponadpływać, a, ał *nadpłynąć kolejno, jeden po drugim*. <Po + Nadpływać>

Ponadpływanie, a, blm., czynność cz. **Ponadpływać**.

Ponadpruwać, a, ał *nadpruć w wielu miejscach*. <Po + Nadpruwać>

Ponadpruwanie, a, blm., czynność cz. **Ponadpruwać**.

Ponadpsuwać, a, ał *nadpsuć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Nadpsuwać>

Ponadpsuwanie, a, blm., czynność cz. **Ponadpsuwać**.

Ponadrabiać, a, ał *nadrobić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*: P. pończochy. <Po + Nadrabiać>

Ponadrabianie, a, blm., czynność cz. **Ponadrabiać**.

Ponadrastać, a, ał *nadrosnąć w wielu miejscach; nadrosnąć kolejno, jeden po drugim*. <Po + Nadrastać>

Ponadrastanie, a, blm., czynność cz. **Ponadrastać**.

Ponadrąbywać, uje, ywał *nadrąbać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Nad- rąbywać>

Ponadrąbywanie, a, blm., czynność cz. **Ponadrąbywać**.

Ponadrywać, a, ał *naderwać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Nadrywać>

Ponadrywanie, a, blm., czynność cz. **Ponadry- wać**.

Ponadrzucać, a, ał *nadrzucić w wielu razach, przyrzucić do miary a. wagi w wielu razach*. <Po + Nadrzuć>

Ponadrzucanie, a, blm., czynność cz. **Ponadr- zuć**.

Ponadrzynać, a, ał *naderznąć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach, ponadcinać, ponad- krawać*: Oprawy postronki przy maszynie ponadrzynali. Kacz. <Po + Nadrzynać>

Ponadrzynanie, a, blm., czynność cz. **Ponadr- zynać**.

Ponadstawiać, a, ał *nadstawić jedno po drugim*: P. uszu. Zebracy ponadstawiali ręce. <Po + Nadstawiać>

Ponadstawianie, a, blm., czynność cz. **Ponad- stawiać**.

Ponadstygać, a, ał *nadstygnać kolejno, jeden po drugim*. <Po + Nadstygać>

Ponadstyganie, a, blm., czynność cz. **Ponad- stygać**.

Ponadsuwać, a, ał *nadsunąć jedno po drugim*. <Po + Nadsuwać>

Ponadsuwanie, a, blm., czynność cz. **Ponadsu- wać**.

Ponadsychać, a, ał *nadeschnąć kolejno, jeden po drugim*: Seieżki już ponadsychały od słońca. Kacz. <Po + Nadsychać>

Ponadsychanie, a, blm., czynność cz. **Ponadsy- chać**.

Ponadsyłać, a, ał *nadesłać jedno po drugim*. <Po + Nadsyłać>

Ponadsyłanie, a, blm., czynność cz. **Ponadsy- łać**.

Ponadszargiwać, uje, iwał *nadszargać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Nadszargiwać>

Ponadszargiwanie, a, blm., czynność cz. **Ponad- szargiwać**.

Ponadszczerbiać, a, ał *nadszczerbić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Nad- szczerbiać>

Ponadszcerbianie, a, bhm., czynność cz. **Ponadszcerbiać**.

Ponadsztukowywać, uje, **ywał** *nadsztukować jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Nadsztukowywać>

Ponadsztukowywanie, a, bhm., czynność cz. **Ponadsztukowywać**.

Ponadtłukać, a, ał, **Ponadtrącać** *nadtłuc jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach, ponadszcerbiać*: Na lackiej bramie figurował herb województwa, owo słońce poszcerbione i ponadtłukane. Rol. <Po + Nadtłukać>

Ponadtłukanie, a, bhm., czynność cz. **Ponadtłukać**.

Ponadto przys. *nadto, prócz tego, co więcej, a nawet*: Pośrednika swojego polecił P. papież biskupom polskim. <Ponad + To>

Ponadtrącać, a, ał p. **Ponadtłukać**. <Po + Nadtrącać>

Ponadtrącanie, a, bhm., czynność cz. **Ponadtrącać**.

Ponadtrzymywać, uje, **ywał** *nadtrzymać w wielu miejscach*: P. brzeg, fastrygując go z drugim brzegiem (aby ś. marszczyły). <Po + Nadtrzymywać>

Ponadtrzymywanie, a, bhm., czynność cz. **Ponadtrzymywać**.

Ponadu-zny (Ponad-uszny) *ponad uchem będący*: Krzywizna skośna ponaduszna. Ochor. <Ponad + Uszny>

Ponadużywać, a, **ywał** *nadużyć w wielu wypadkach*: Ponadużywali zaufania. <Po + Nadużywać>

Ponadużywanie, a, bhm., czynność cz. **Ponadużywać**.

Ponadwarzać się, a ś., ał ś. *nadwarzyć ś. kolejno, jedno po drugim*: Śmietanka ponadwarzała ś. we wszystkich garnuszkach. <Po + Nadwarzać ś.>

Ponadwarzanie się, a ś., bhm., czynność cz. **Ponadwarzać ś.**

Ponadważać, a, ał *nadwżyć jedno po drugim, w wielu razach.* <Po + Nadważać>

Ponadważanie, a, bhm., czynność cz. **Ponadważać**.

Ponadwątlać, a, ał *nadwątlić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach, ponadwierać.* <Po + Nadwątlać>

Ponadwątlanie, a, bhm., czynność cz. **Ponadwątlać**.

Ponadwierać, a, ał *nadwęrzyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Nadwierać>

Ponadwężanie, a, bhm., czynność cz. **Ponadwierać**.

Ponadwiązywać, uje, **ywał** *nadwiązać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Nadwiązywać>

Ponadwiązywanie, a, bhm., czynność cz. **Ponadwiązywać**.

Ponadwiśle, a, bhm. *kraj nad brzegami rzeki Wisły, Nadwiśle, Powiśle*. Pol. <Ponad + *Wiśle, od Wisła>

Ponadwiercać, a, ał *nadwiercić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Nadwiercać>

Ponadwiercanie, a, bhm., czynność cz. **Ponadwiercać**.

Ponadwozić, i, ii *nadwieźć jedno po drugim.* <Po + Nadwozić>

Ponadwożenie, a, bhm., czynność cz. **Ponadwozić**.

Ponadybywać, uje, **ywał** *nadybać jedno po drugim.* <Po + Nadybywać>

Ponadybywanie, a, bhm., czynność cz. **Ponadybywać**.

Ponadymać, a, ał *nadać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* P. ś. *nadać ś. kolejno, jeden po drugim a. (o jednym przedmiocie) w wielu miejscach*: Cała izba była płótnem malowanym obita, które ś. gdzieniegdzie poobciągało i ponadymało. Kacz. <Po + Nadymać>

Ponadymanie, a, bhm., czynność cz. **Ponadymać**.

Ponadymanie się, a ś., bhm., czynność cz. **Ponadymać ś.**

Ponadziemski *ponad ziemią będący, nadziemski*: Świat P. Zmartwił wyrok rzucony w ponadziemskie strony. Krasin. <Ponad + Ziemski>

Ponadziewać, a, ał *nadziać jedno po drugim.* <Po + Nadziewać>

Ponadziewanie, a, bhm., czynność cz. **Ponadziewać**.

Ponadymiać, a, ał *nadymić w wielu miejscach.* <Po + Nadymiać>

Ponadymianie, a, bhm., czynność cz. **Ponadymiać**.

Ponaganiać, a, ał *nagnać jedno po drugim, ponagędzać, pozuganiać*: Ponaganiiali zrzebów do stajni. <Po + Naganiać>

Ponaganianie, a, bhm., czynność cz. **Ponaganiać**.

Ponagarniać, a, ał, **Ponagarnywać** *nagarnąć jednego po drugim.* <Po + Nagarniać>

Ponagarnianie, a, bhm., czynność cz. **Ponagarniać**.

Ponagarnywać, a, ał p. **Ponagarniać**.

Ponagarnywanie, a, bhm., czynność cz. **Ponagarnywać**.

Ponaginać, a, ał *nagiąć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Naginać>

Ponaginanie, a, bhm., czynność cz. **Ponaginać**.

Ponaglać, a, ał i P. ś. p. **Ponaglić**.

Ponaglanie, a, bhm., czynność cz. **Ponaglać**.

[**Ponaglanie się**, a ś., bhm.] czynność cz. **Ponaglać ś.**

Ponaglenie, a, bhm., czynność cz. **Ponaglić**.

[**Ponaglenie się**, a ś., bhm.] czynność cz. **Ponaglić ś.**

Ponaglić, i, ii, nied. **Ponaglać** I. *przynaglić, znaglić, popędzić, przypilić*: Dziewczynka ponagliła ją znowu do przekroczenia progu. Jez. Z rozkuszą twierdzą, że sam siebie ponaglasz na sztuki bezdroże. Syrok. 2. [P.] *spieszyc*. [P. ś.] *pospieszyć* ś.: Ponaglał się s robotom. <Po + Naglić>

Ponagniatać, a, ał *nagnieść jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* P. ś. *nagnieść ś. kolejno, jedno po drugim a. (o jednym przedmiocie) w wielu miejscach*: Wole, gdy ś. dostatecznie ponagniatają, częstokroć dobrowolnie giną. Perz. <Po + Nagniatać>

Ponagniatanie, a, bhm., czynność cz. **Ponagniatać**.

Ponagniatanie się, a ś., bhm., czynność cz. **Ponagniatać ś.**

Ponagotowywać, uje, **ywał** *nagotować jedno po*

drugim, poprzygotowywać. < Po + Nagotowywać >

Ponagotowywanie, a, bfm., czynność cz. **Ponagotowywać**.

Ponagrabiać, a, ał *ponagarniać grabiami; nagrabieć jednego po drugim.* < Po + Nagrabiać >

Ponagrabianie, a, bfm., czynność cz. **Ponagrabiać**.

Ponagradzać, a, ał *nagrodzić jedno po drugim, powyugradzać.* < Po + Nagradzać >

Ponagradzanie, a, bfm., czynność cz. **Ponagradzać**.

Ponagromadzać, a, ał *nugromadzić jedno po drugim, pozgromadzać.* < Po + Nagromadzać >

Ponagromadzanie, a, bfm., czynność cz. **Ponagromadzać**.

Ponagryzać, a, ał *nagryźć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach, ponadgryzać.* < Po + Nagryzać >

Ponagryzanie, a, bfm., czynność cz. **Ponagryzać**.

Ponagrzewać, a, ał *nagrzać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* < Po + Nagrzewać >

Ponagrzewanie, a, bfm., czynność cz. **Ponagrzewać**.

[Ponahajbo] p. Pomagaj Bóg. < Ukr. pomahaj Boh >

Ponaigrawać się, a, s., ał s. *spędzić pewien czas na naigrawaniu s.* < Po + Naigrawać s. >

Ponaigrawanie się, a, s., bfm., czynność cz. **Ponaigrawać s.**

Ponajadać się, a, s., ał s. *najeść s. kolejno, jeść po drugim.* < Po + Najadać s. >

Ponajadanie się, a, s., bfm., czynność cz. **Ponajadać s.**

Ponajawiać się, a, s., ał s. *nazjawiąć s. Pona-jawiało s. jakichś przyczyn. Jez.* < Po + Na + Jawiać s. >

Ponajawianie się, a, s., bfm., czynność cz. **Ponajawiać s.**

Ponajdywać, uje, ywał *znaleźć jedno po drugim, poznajdywać: Pona-jdywaliśmy tylko to, czego podobiegali. Pas.* < Po + Najdywać >

Ponajdywanie, a, bfm., czynność cz. **Ponajdywać**.

Ponajeżdżać, a, ał *najeździć jedno po drugim: Koła ćwiekami ponajeżdżane. Krasz.* < Po + Najeżdżać >

Ponajeżdżanie, a, bfm., czynność cz. **Ponajeżdżać**.

Ponajeżdżać, a, ał l. *najejechać jedno po drugim; najejechać wielokrotnie. 2. × P. ujeździć, objeździć jedno po drugim: Dzielne miał konie przez siebie ponajeżdżane. Bukar.* < Po + Najeżdżać >

Ponajeżdżanie, a, bfm., czynność cz. **Ponajeżdżać**.

Ponajmować, uje, ował *nająć jedno po drugim, powyjmować. P. s. nająć s. kolejno, jeden po drugim, powyjmować s.:* Wszyscy furmani ponajmowali s. z mąką do Brzeźcia. Krasz. < Po + Najmować >

Ponajmowanie, a, bfm., czynność cz. **Ponajmować**.

Ponajmowanie się, a, s., bfm., czynność cz. **Ponajmować s.**

Ponajuczać, a, ał *najuczyć jedno po drugim, poobuczać: P. wielbłądy.* < Po + Najuczać >

Ponajuczanie, a, bfm., czynność cz. **Ponajuczać**.

Ponakadzać, a, ał *nakadzić w wielu miejscach; ponapełnić, ponapuszcząć dymem kadziłowym.* < Po + Nakadzać >

Ponakadzanie, a, bfm., czynność cz. **Ponakadzanie**.

Ponakarmiać, a, ał *nakarmić jednego po drugim: Z Trojan... niejedyn psy ponakarmia swimi wnętrzami. Ml.* < Po + Nakarmiać >

Ponakarmianie, a, bfm., czynność cz. **Ponakarmiać**.

† **Ponakazować**, uje, ował p. **Ponakazywać**: *W ręce włócznie zielone brać ponakazował. Zabr.* < Po + Nakazować >

Ponakazowanie, a, bfm., czynność cz. **Ponakazować**.

Ponakazywać, uje, ywał, † **Ponakazować** *naka-zać w wielu razach, poprzykazywać, pozlecać, pozalecać, porozkazywać.* < Po + Nakazywać >

Ponakazywanie, a, bfm., czynność cz. **Ponakazywać**.

Ponakierowywać, uje, ywał *nakierować jedno po drugim.* < Po + Nakierowywać >

Ponakierowywanie, a, bfm., czynność cz. **Ponakierowywać**.

Ponakisnąć, a, ał *nakisnąć kolejno, jeden po drugim.* < Po + Nakisnąć >

Ponakisanie, a, bfm., czynność cz. **Ponakisnąć**.

Ponaklecać, a, ał *naklecić wiele, jednego po drugim.* < Po + Naklecać >

Ponaklecanie, a, bfm., czynność cz. **Ponaklecać**.

Ponaklejać, a, ał *nakleić jedno po drugim: Zbio-ry okazów ponaklejanych na kartonach. Gaś.* < Po + Naklejać >

Ponaklejanie, a, bfm., czynność cz. **Ponaklejanie**.

Ponakładać, a, ał l. *nałożyć jedno po drugim: P. książek na stół, masła do fasek. Miasto było oświetlone mnóstwem ognisk, ponakładanych na rynku i po ulicach. Kaczk. (= porozkładanych). 2. nałożyć w wielu razach: P. cło na towary.* < Po + Nakładać >

Ponakładanie, a, bfm., czynność cz. **Ponakładanie**.

Ponakłaniać, a, ał *nakłonić jedno (a. jednego) po drugim.* < Po + Nakłaniać >

Ponakłanianie, a, bfm., czynność cz. **Ponakłanianie**.

Ponakłówać, a, ał p. **Ponakłuwac.** < Po + Nakłówać >

Ponakłówanie, a, bfm., czynność cz. **Ponakłówać**.

Ponakłuwac, a, ał, **Ponakłówać**: *nakłóć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* < Po + Nakłuwac >

Ponakłuwanie, a, bfm., czynność cz. **Ponakłuwac**.

Ponakopywać, uje, ywał *nakopać czego kolejno, jedno po drugim.* < Po + Nakopywać >

Ponakopywanie, a, bfm., czynność cz. **Ponakopywać**.

Ponakrapiać, a, ał *nakropić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* < Po + Nakrapiać >

Ponakrapianie, a, bfm., czynność cz. **Ponakrapiać**.

Ponakreślać, a, ał *nakreślić jedno po drugim.* < Po + Nakreślać >

Ponakreslanie, a, bfm., czynność cz. **Ponakresłać**.

Ponakręcać, a, ał *nakręcić jedno po drugim:*

P. zegarki. Można i taki obrót pismu nadać, a dlatego na fałsze P. Lel. <Po + Nakręcać>

Ponakręcanie, a, bfm., czynność cz. **Ponakręcać**.

Ponakrochmalać, a, ał *nakrochmalić jedno po drugim*. <Po + *Nakrochmalać, od Nakrochmalić>

Ponakrochmalanie, a, bfm., czynność cz. **Ponakrochmalać**.

Ponakruszać, a, ał *nakruszyć czego w wielu miejscach*. <Po + Nakruszać>

Ponakruszanie, a, bfm., czynność cz. **Ponakruszać**.

Ponakrywać, a, ał *nakryć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*: Ponakrywani steciami i worami, wypłynęliśmy śród ich okrętów. Szaj. Stoły już były ponakrywane. Krasz. Pochowała, co schować było potrzeba, ponakrywała sypanki, przymiotła i weszła do pierwszej izby. Krasz. P. ś. *nakryć ś. kolejno, jeden po drugim*: Odwróciwszy ś. do ścian, ponakrywały ś. kolderkami. Rog. <Po + Nakrywać>

Ponakrywanie, a, bfm., czynność cz. **Ponakrywać**.

Ponakrywanie się, a ś., bfm., czynność cz. **Ponakrywać ś.**

Ponakrzesywać, uje, ywał *nakrzesać wiele czego kolejno, jedno po drugim*. <Po + Nakrzesywać>

Ponakrzesywanie, a, bfm., czynność cz. **Ponakrzesywać**.

Ponakrzywiać, a, ał *nakrzywić jedno po drugim*. <Po + Nakrzywiać>

Ponakrzywianie, a, bfm., czynność cz. **Ponakrzywiać**.

Ponakupować, uje, ował, **Ponakupywać** *nakupić wiele czego kolejno, jedno po drugim*. <Po + Nakupować>

Ponakupowanie, a, bfm., czynność cz. **Ponakupować**.

Ponakupywać, uje, ywał p. **Ponakupować**. <Po + Nakupywać>

Ponakupywanie, a, bfm., czynność cz. **Ponakupywać**.

Ponakurzać, a, ał *nakurzyć w wielu miejscach*. <Po + Nakurzać>

Ponakurzanie, a, bfm., czynność cz. **Ponakurzać**.

Ponakwaszać, a, ał *nakwasić wiele czego kolejno, jedno po drugim*. <Po + Nakwaszać>

Ponakwaszanie, a, bfm., czynność cz. **Ponakwaszać**.

Ponalatać, a, ał a. P. ś. *zlatując ś. kolejno, nalecieć ś. w znacznej liczbie*: Ponalatało ś. tego mnóstwo, niewiadomo skąd. <Po + Nalatać>

Ponalatanie, a, bfm., czynność cz. **Ponalatać**.

Ponalatanie się, a ś., bfm., czynność cz. **Ponalatać ś.**

Ponalepiać, a, ał *nalepić jedno po drugim, ponaklejać*: P. kartki na słojach. Domy poprzycepiane, ponalepiane, jak gniazda mew. Sienk. <Po + Nalepiać>

Ponalepianie, a, bfm., czynność cz. **Ponalepiać**.

Ponalewać, a, ał i. co czym = *ponapełniać wlewając*: Chrystus na weselu w Kanie Galilejskiej cudownie naczynia winem ponalewał. Lel. 2. *powlewać*: P. wina do butelek. 3. *rozlewając w wielu miejscach, narobić kałuż, nachlapać, porozlewać*. <Po + Nalewać>

Ponalewanie, a, bfm., czynność cz. **Ponalewać**. **Ponaludniać**, a, ał *naludnić jedno po drugim, ponapełniać ludnością, pozaludniać*. <Po + Naludniać>

Ponaludnianie, a, bfm., czynność cz. **Ponaludniać**.

Ponaładowywać, a a. uje, ywał i. *naładować jedno po drugim, ponapełniać ładunkiem*: P. wozy. 2. *ładując ponakładać czego*: P. towary na wozy. <Po + Naładowywać>

Ponaładowywanie, a, bfm., czynność cz. **Ponaładowywać**.

Ponałamywać, uje, ywał *nałamać jedno po drugim, ponadłamywać*. <Po + Nałamywać>

Ponałamywanie, a, bfm., czynność cz. **Ponałamywać**.

Ponamacywać, uje, ywał *namacać jedno po drugim*. <Po + Namaczyć>

Ponamacywanie, a, bfm., czynność cz. **Ponamacywać**.

Ponamakać, a, ał *namoknąć kolejno, jedno za drugim, moknąć ponasikać*. <Po + Namakać>

Ponamakanie, a, bfm., czynność cz. **Ponamakać**.

Ponamarszczać, a, ał *namarszczyć jedno po drugim*. <Po + Namarszczać>

Ponamarszczanie, a, bfm., czynność cz. **Ponamarszczać**.

Ponamarzać, a, ał (Ponamarzać) *namarznąć kolejno, jeden po drugim*. <Po + *Namarzać, od Namarznąć>

Ponamarzanie, a, bfm., (Ponamarzanie) czynność cz. **Ponamarzać**.

Ponamaszczać, a, ał *namaścić jednego po drugim*. <Po + Namaszcząć>

Ponamaszczanie, a, bfm., czynność cz. **Ponamaszczać**.

Ponamaślać, a, ał *namaścić jedno po drugim*. <Po + *Namaślać, od Namaślić>

Ponamaślanie, a, bfm., czynność cz. **Ponamaślać**.

Ponamawiać, a, ał *namówić jednego po drugim*. <Po + Namawiać>

Ponamawianie, a, bfm., czynność cz. **Ponamawiać**.

Ponamazywać, uje, ywał *namazać jedno po drugim*. <Po + Namazywać>

Ponamazywanie, a, bfm., czynność cz. **Ponamazywać**.

Ponamierzać, a, ał *namierzyć jednego po drugim*. <Po + Namierzać>

Ponamierzanie, a, bfm., czynność cz. **Ponamierzać**.

Ponamiestnikować, uje, ował *spędzić pewien czas na namiestnikowaniu, polżyć namiestnikiem*. <Po + Namiestnikować>

Ponamiestnikowanie, a, bfm., czynność cz. **Ponamiestnikować**.

Ponamiękać, a, ał *namięknąć kolejno, jedno po drugim*. <Po + Namiękać>

Ponamiękanie, a, bfm., czynność cz. **Ponamiękać**.

Ponamulać, a, ał *namulić jedno po drugim*. <Po + Namulać>

Ponamulanie, a, bfm., czynność cz. **Ponamulać**.

Ponamydlać, a, ał *namydlić jedno po drugim*. <Po + Namydlać>

Ponamydlanie, a, bfm., czynność cz. **Ponamydlać**.

Ponamyślać się, a ś., ał ś. namyślić ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Namyślać ś.>
Ponamyślanie się, a ś., btm., czynność cz. **Ponamyślać ś.**
Ponanosić, i, il znosząc kolejno, jedno po drugim, nanieść w znacznej ilości: Różnych ziół i korney w kotłach i garnkach ponanoszono. Krasz. <Po + Nanosić>
Ponanoszenie, a, btm., czynność cz. **Ponanosić.**
Ponaoblizywać się, uje ś., ywał ś. naoblizywać ś. przez pewien czas: Niech poczeka... niech ś. ponaoblizuje, zanim dostanie! Jeż. <Po + Naoblizywać ś.>
Ponaoblizywanie się, a ś., btm., czynność cz. **Ponaoblizywać ś.**
Ponaobalać, a, ał naobalać wiele kolejno. <Po + Naobalać>
Ponaobalanie, a, btm., czynność cz. **Ponaobalać.**
Ponaobcierać, a, ał naobcierać jednego po drugim. <Po + Naobcierać>
Ponaobcieranie, a, btm., czynność cz. **Ponaobcierać.**
Ponaobcinać, a, ał naobcinać jednego po drugim. <Po + Naobcinać>
Ponaobcinanie, a, btm., czynność cz. **Ponaobcinać.**
Ponaobrywać, a, ał naobrywać jednego po drugim. <Po + Naobrywać>
Ponaobrywanie, a, btm., czynność cz. **Ponaobrywać.**
Ponaobdzierać, a, ał naobdzierać jednego po drugim. P. ś. naodziać ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Naodziewać>
Ponaobdzieranie, a, btm., czynność cz. **Ponaobdzierać.**
Ponaodziewać, a, ał naodziewać jednego po drugim. P. ś. naodziewać ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Naodziewać>
Ponaodziewanie, a, btm., czynność cz. **Ponaodziewać.**
Ponaodziewanie się, a ś., btm., czynność cz. **Ponaodziewać ś.**
Ponaostrzać, a, ał naostrzyć jedno po drugim. <Po + Naostrzać>
Ponaostrzanie, a, btm., czynność cz. **Ponaostrzać.**
Ponapadać, a, ał napaść jednego po drugim: Ponapadali na te i owe rozechodzącej ś. szlachty oddziały. Kacz. <Po + Napadać>
Ponapadanie, a, btm., czynność cz. **Ponapadać.**
Ponapajać, a, ał [Ponapować] napoić jednego po drugim: Eljab gdy z Judą muły ponapaja, to w błój je puścić samopas ku łozom. Uj. <Po + Napajać>
Ponapajanie, a, btm., czynność cz. **Ponapajać.**
Ponapakowywać, a, ał napakować jednego po drugim. <Po + Napakowywać>
Ponapakowywanie, a, btm., czynność cz. **Ponapakowywać.**
Ponapalać, a, ał napalić w wielu piecach: P. w piecach. <Po + Napalać>
Ponapalanie, a, btm., czynność cz. **Ponapalać.**
Ponaparzać, a, ał naparzyć jedno po drugim. <Po + Naparzać>
Ponaparzanie, a, btm., czynność cz. **Ponaparzać.**
Ponapasać, a, ał napaść jedno po drugim. <Po + Napasać>
Ponapasanie, a, btm., czynność cz. **Ponapasać.**

Ponapaskudzać, a, ał napaskudzić w wielu miejscach. <Po + *Napaskudzać, od Napaskudzić>
Ponapaskudzanie, a, btm., czynność cz. **Ponapaskudzać.**
Ponapawać się, a ś., ał ś. spędzić pewien czas na napawaniu ś. <Po + Napawać ś.>
Ponapawanie się, a ś., btm., czynność cz. **Ponapawać ś.**
Ponapastować, uje, ował spędzić pewien czas na napastowaniu. <Po + Napastować>
Ponapastowanie, a, btm., czynność cz. **Ponapastować.**
Ponapełniać, a, ał jedno po drugim napełnić: Ponapełniała rany otworzone łzami. Otw. P. ś. napełnić ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Napełniać>
Ponapełnianie, a, btm., czynność cz. **Ponapełniać.**
Ponapełnianie się, a ś., btm., czynność cz. **Ponapełniać ś.**
Ponapędzać, a, ał napędzić jedno po drugim. <Po + Napędzać>
Ponapędzanie, a, btm., czynność cz. **Ponapędzać.**
Ponapiekać, a, ał napić jednego po drugim. <Po + Napiekać>
Ponapiekanie, a, btm., czynność cz. **Ponapiekać.**
Ponapijać się, a ś., ał ś. napić ś. kolejno, jeden za drugim: Na obiedzie ponapijaliśmy ś. trochę, potem poszedłem na sądy już w noc. Mat. <Po + Napijać ś.>
Ponapijanie się, a ś., btm., czynność cz. **Ponapijać ś.**
Ponapinać, a, ał napiąć jedno po drugim. <Po + Napinać>
Ponapinanie, a, btm., czynność cz. **Ponapinać.**
Ponapisywać, uje, ywał napisać jedno po drugim. <Po + Napisywać>
Ponapisywanie, a, btm., czynność cz. **Ponapisywać.**
Ponapluwać, a, ał napluć w wielu miejscach. <Po + Napluwać>
Ponapluwanie, a, btm., czynność cz. **Ponapluwać.**
Ponapływać, a, ał napłynąć kolejno, jeden po drugim. <Po + Napływać>
Ponapływanie, a, btm., czynność cz. **Ponapływać.**
Ponapocząć, a, ał napocząć jedno po drugim: P. bochenki, butelki. <Po + Napocząć>
Ponapoczynanie, a, btm., czynność cz. **Ponapocząć.**
Ponapoleoński który nastąpił po cesarzu Napoleonie: Grube nonsensy, zakwitłe na podatnym gruncie ponapoleońskiej reakcji. <Po + Napoleoński>
Ponapominać, a, ał napomnieć jednego po drugim. <Po + Napominać>
Ponapominanie, a, btm., czynność cz. **Ponapominać.**
[Ponaposprawdzać, a, ał] nasprawdzać jednego po drugim. <Po + Na + Posprawdzać>
[Ponaposprawdzanie, a, btm.] czynność cz. **Ponaposprawdzać.**
Ponapotykać, a, ał napotykać jednego po drugim. <Po + Napotykać>
Ponapotykanie, a, btm., czynność cz. **Ponapotykać.**

[Ponapować, a, ał] p. Ponapawać: Trzeba wódki nie żałować, ino czeladź P. <Po + Na + *Po-
wać, PI/POJ>

[Ponapowanie, a, bfm.] czynność cz. Ponapować.

Ponapożyczac, a, ał *napożyczać jednego po drugim, napożyczać w wielu rozach*: P. pieniędzy u wielu ludzi. Boh. <Po + Napożyczać>

Ponapożyczanie, a, bfm., czynność cz. Ponapożyczać.

Ponaprawiac, a, ał *naprawić jedno po drugim*: Na bajdakach przez Chanękę sprowadzonych i ponaprawianych dwa regimenta piechoty i kilka chorągwi dragońskich dostały ś. na drugą stronę. Moracz. <Po + Naprawiac>

Ponaprawianie, a, bfm., czynność cz. Ponaprawiac.

Ponaprzęcac, a, ał *naprzężyć jednego po drugim*. P. ś. *naprzężyć ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Naprzęcac>

Ponaprzężanie, a, bfm., czynność cz. Ponaprzęcac.

Ponaprowadzac, a, ał *naprowadzić jednego po drugim*. <Po + Naprowadzac>

Ponaprowadzanie, a, bfm., czynność cz. Ponaprowadzac.

Ponaprószcac, a, ał *naprószyć w wielu miejscach*. <Po + Naprószcac>

Ponaproszanie, a, bfm., czynność cz. Ponaproszacz.

Ponaprzijmowac, uje, ował *naprzijmować jednego po drugim*. <Po + Naprzijmowac>

Ponaprzijmowanie, a, bfm., czynność cz. Ponaprzijmowac.

Ponaprzjkrzac się, a ś., ał ś. *podrzęczyć, naprzjkrzając ś. przez pewien czas*. <Po + Naprzjkrzac ś.>

Ponaprzjkrzanie się, a ś., bfm., czynność cz. Ponaprzjkrzac ś.

Ponaprzylepiac, a, ał *naprzylepiac w wielu miejscach*. <Po + Naprzylepiac>

Ponaprzylepianie, a, bfm., czynność cz. Ponaprzylepiac.

Ponaprzywozić, i, il *naprzywozić jednego po drugim*. <Po + Naprzywozić>

Ponaprzywożenie, a, bfm., czynność cz. Ponaprzywozić.

Ponapuchać, a, ał *napuchnąć kolejno, jedno po drugim*: Nogi mi ponapuchały. Krasz. <Po + Napuchać>

Ponapuchanie, a, bfm., czynność cz. Ponapuchać.

Ponapuszac, a, ał *napuszyć jedno po drugim*. P. ś. *napuszyć ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Napuszac ś.>

Ponapuszanie, a, bfm., czynność cz. Ponapuszac.

Ponapuszanie się, a ś., bfm., czynność cz. Ponapuszac ś.

Ponapuszczac, a, ał *napuszczać jednego po drugim*. <Po + Napuszczac>

Ponapuszczanie, a, bfm., czynność cz. Ponapuszczac.

Ponapychac, a, ał *napychać jedno po drugim*: Niewiasty ponapychały sobie waty w uszy. Jeż. 2. *wpychając ponupeliac*: P. worki, kieszenie. Sienniki sł. mą ponapychane. <Po + Napychac>

Ponapychanie, a, bfm., czynność cz. Ponapychac.

[Ponarad, a, lm. y] *wóz gospodarski na Litwie, służący do wywożenia gwoźu i zbożu w ziarnie*.

Ponarastać, a, ał *1. narosnąć kolejno nowemi warstwicami; pokryć ś. w wielu miejscach narostami*: Kamienie ponarastały. 2. *narosnąć kolejno; rosnać popodnosić ś.; poprzyrastać, powyrastać*: Ciasta ponarastały. <Po + Narastać>

Ponarastanie, a, bfm., czynność cz. Ponarastać.

Ponarastaly który ponarastal: Ponarastałe i grzybowate działka. Perz

Ponarażac, a, ał *narazić kolejno jednego po drugim*: Czyniec to dla pana, nie podpraśniał wszystkich i nie ponarażał ich sobie. Krasz. P. ś. *narazić ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Narazać>

Ponarażanie, a, bfm., czynność cz. Ponarażac.

Ponarażanie się, a ś., bfm., czynność cz. Ponarażac ś.

Ponarowić, i, il *1. znarowić jedno po drugim*: P. konie. 2. [P.] *dogodzić czystemu narowowi*: P. ziemi. P. ś. *znarowić ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Narowić>

Ponarowienie, a, bfm., czynność cz. Ponarowić.

Ponarowienie się, a ś., bfm., czynność cz. Ponarowić ś.

Ponaroznosić, i, il *naroznosić jednego po drugim*: Ponaroznosiło ś. rozmaitych węzełków po kątach pałacowych, po łóżach teatralnych. Jeż. <Po + Naroznosić>

Ponaroznoszenie, a, bfm., czynność cz. Ponaroznosić.

Ponaruszac, a, ał *naruszyć jedno po drugim*. <Po + Naruszac>

Ponaruszanie, a, bfm., czynność cz. Ponaruszac.

[Ponarwa, y, lm. y, Poner] *pędrak*: Z ponaraw tworzą ś. chrząszcze.

Ponarybiac, a, ał *narubić jedno po drugim, ponapuszczac rybami*. <Po + Narubiac>

Ponarybianie, a, bfm., czynność cz. Ponarybiac.

Ponarywac, a, ał *narwac wielokrotnie a. w wielu miejscach*. <Po + Narywac>

Ponarywanie, a, bfm., czynność cz. Ponarywac.

† Ponarzac, a, ał i + P. ś. p. *Ponurzyć*: Łodzia ponarzała ś. Op. <Po + *Narzac, NOR/NAR>

† Ponarzanie, a, bfm., czynność cz. Ponarzac.

† Ponarzanie się, a ś., bfm., czynność cz. Ponarzac ś.

Ponarządzac, a, ał *narządzić jednego po drugim*. Jak. J. <Po + Narządzac>

Ponarządzanie, a, bfm., czynność cz. Ponarządzac.

Ponarzekac, a, ał *spędzić pewien czas na narzekaniu*. <Po + Narzekac>

Ponarzekanie, a, bfm., czynność cz. Ponarzekac.

Ponarzucac, a, ał *narzucić jedno po drugim*: Papiery stosami były nie poukładane, ale ponarzucały. Krasz. P. ś. *1. narzucić ś. kolejno jeden po drugim*. 2. *strawić pewien czas na narzucaniu ś.* <Po + Narzucac>

Ponarzucanie, a, bfm., czynność cz. Ponarzucac.

Ponarzucanie się, a ś., bfm., czynność cz. Ponarzucac ś.

Ponarzynać, a, ał narznąć jedno po drugim, ponacinać. <Po + Narzynać>

Ponarzynanie, a, blm., czynność cz. Ponarzynać.

Ponasadzać, a, ał nasadzić jedno po drugim. <Po + Nasadzać>

Ponasadzanie, a, blm., czynność cz. Ponasadzać.

[Ponasadzenie, a, blm.] czynność cz. **Ponasadzić.**

[Ponasadzić, i, it] *przyprawić; ponadziwiać; naszpikować w wielu miejscach*: P. zajęcia różnymi korzeniami. <Po + Nasadzić>

Ponasalać, a, ał nasolić jedno po drugim. <Po + Nasalać>

Ponasalanie, a, blm., czynność cz. Ponasalać.

Ponasępiąć, a, ał nasepić jedno po drugim: P. twarze. P. ś. *nasepić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Nasepiąć>

Ponasępianie, a, blm., czynność cz. Ponasępiąć.

Ponasępianie się, a, s., blm., czynność cz. Ponasępiąć s.

Ponasalać, a, ał nasolić jedno po drugim. <Po + Nasalać>

Ponasalanie, a, blm., czynność cz. Ponasalać.

Ponasiąkać, a, ał nasiąknąć kolejno, jeden po drugim. <Po + Nasiąkać>

Ponasiąkanie, a, blm., czynność cz. Ponasiąkać.

Ponasiekiwać, uje, iwał nasiekać jedno po drugim. <Po + Nasiekiwać>

Ponasiekiwanie, a, blm., czynność cz. Ponasiekiwać.

Ponasiewać, a, ał nasiać jednego po drugim; nasiać w wielu miejscach kolejno. <Po + Nasiewać>

Ponasiewanie, a, blm., czynność cz. Ponasiewać.

† **Po nasku przys. po naszymu, jak u nas; po swojsku.** Pot. <Po + *Nasku, od *Nask = Naski>

[Ponaspraszać, a, ał naspraszać jednego po drugim: P. gości. <Po + Naspraszać>

Ponaspraszenie, a, blm., czynność cz. Ponaspraszać.

Ponasprawiać, a, ał nasprawiać jednego po drugim. <Po + Nasprawiać>

Ponasprawianie, a, blm., czynność cz. Ponasprawiać.

Ponasprowadzać, a, ał nasprowadzać jednego po drugim: Koszów ponasprowadzano, ponasypywano, działa sprowadzono. Pas. <Po + Nasprowadzać>

Ponasprowadzanie, a, blm., czynność cz. Ponasprowadzać.

[Ponastać, anie, ał] p. **Ponastawać**: Chytrzy ludzie ponastali, drugim miedze poorali. Czasy insze ponastały. Ork. <Po + Nastać>

[Ponastanie, a, blm.] czynność cz. **Ponastać.**

Ponastawać, aje, awał, [Ponastać] nastać kolejno, jeden po drugim. <Po + Nastać>

Ponastawianie, a, blm., czynność cz. Ponastawiać.

Ponastawiać, a, ał nastawiać jednego po drugim: W mileczeniu ponastawiano kociołki, ażeby żołnierza podkarcić zawczasu. Krasz. <Po + Nastawiać>

Ponastawianie, a, blm., czynność cz. Ponastawiać.

Ponastrajać, a, ał i. nastroić jedno po drugim. 2. [P.] *przyrządzić, przygotować.* <Po + Nastrajać>

Ponastrajanie, a, blm., czynność cz. Ponastrajać.

Ponastrącać, a, ał nastrącać wiele, jednego po drugim. <Po + Nastrącać>

Ponastrącanie, a, blm., czynność cz. Ponastrącać.

Ponastręczać, a, ał nastręczyć jedno po drugim. <Po + Nastręczać>

Ponastręczanie, a, blm., czynność cz. Ponastręczać.

Ponastrzępiąć, a, ał nastrzępić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach. <Po + Nastrzępiąć>

Ponastrzępianie, a, blm., czynność cz. Ponastrzępiąć.

Ponastrzykiwać, uje, iwał nastrzykać jednego po drugim; nastrzykać w wielu miejsc. <Po + Nastrzykiwać>

Ponastrzykiwanie, a, blm., czynność cz. Ponastrzykiwać.

Ponasuwać, a, ał nasunąć jedno po drugim: Dwóch ludzi szło ulicą, ponasuwawszy czapki na oczy. Jeż. <Po + Nasuwać>

Ponasuwanie, a, blm., czynność cz. Ponasuwać.

Ponasycać, a, ał nasycić jedno po drugim. P. ś. *nasycić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Nasycać>

Ponasycanie, a, blm., czynność cz. Ponasycać.

Ponasycanie się, a, s., blm., czynność cz. Ponasycać s.

Ponasyłać, a, ał nastać jedno po drugim.

Ponasyłanie, a, blm., czynność cz. Ponasyłać.

Ponasypywać, uje, ywał i. nasypać jednego po drugim; nasypawszy ponapełniać: Koszów ponasprowadzano, ponasypywano, działa sprowadzono. Pas. <Po + Nasypywać>

Ponasypywanie, a, blm., czynność cz. Ponasypywać.

Ponastraszać, a, ał nastraszyć jednego po drugim. <Po + *Nastraszać, od Nastraszyć>

Ponastraszenie, a, blm., czynność cz. Ponastraszać.

Ponaszczepiać, a, ał naszczepić jednego po drugim: Ponaszczepiał drzewek. Troc. <Po + Naszczepiać>

Ponaszczepianie, a, blm., czynność cz. Ponaszczepiać.

Ponaszczywać, a, ał naszczać w wielu miejscach kolejno. <Po + Naszczywać>

Ponaszczywanie, a, blm., czynność cz. Ponaszczywać.

Ponaszpiłać, a, ał nawtykać, nawpinać czego ostrego kolejno: Herkules, ponaszpiławszy bodnych w klawę głogów, nemejskie z strachu uwalnia koszary. L. <Po + Naszpiłać>

Ponaszpiłanie, a, blm., czynność cz. Ponaszpiłać.

Ponaściełać, a, ał nastać czym jedno po drugim; nastać jednego po drugim gdzie: P. stodołę słomą. P. słomy w stodołach. <Po + Naściełać>

Ponaściełanie, a, blm., czynność cz. Ponaściełać.

Ponataczać, a, ał *natoczyć jednego po drugim.* <Po + Nataczać>
Ponataczanie, a, blm., czynność cz. **Ponataczać.**
Ponateczać, a, ał *natężyć jedno po drugim.* <Po + Natęczać>
Ponateczanie, a, blm., czynność cz. **Ponateczać.**
Ponatlaczać, a, ał *natłoczyć jednego po drugim.* <Po + Natłaczać>
Ponatlaczanie, a, blm., czynność cz. **Ponatlaczać.**
Ponatrafiac, a, ał *natrafić kolejno, na jedno po drugim.* <Po + Natrafiac>
Ponatrafianie, a, blm., czynność cz. **Ponatrafiac.**
[Ponatrzać, a, ał] *powtarzać w kółko jedno i to samo w gniewie.*
[Ponatrżanie, a, blm.] czynność cz. **Ponatrżać.**
Ponatrżasac, a, ał *natrząść jednego po drugim.* P. ś. *strawić pewien czas na natrżasaniu ś.* <Po + Natrżasac>
Ponatrżasanie, a, blm., czynność cz. **Ponatrżasac.**
Ponatrżasanie się, a ś., blm., czynność cz. **Ponatrżasac ś.**
Ponatulać, a, ał *natulić jedno po drugim.* <Po + Natulać>
Ponatulanie, a, blm., czynność cz. **Ponatulać.**
Ponaturalizowac, uje, ował *jednego po drugim = ponadawać im prawa obywatelstwa. P. ś. kolejno = poprzyjmować prawa obywatelstwa w obcym kraju.* <Po + Naturalizowac>
Ponaturalizowanie, a, blm., czynność cz. **Ponaturalizowac.**
Ponaturalizowanie się, a ś., blm., czynność cz. **Ponaturalizowac ś.**
Ponatykać, a, ał *natkać jednego po drugim; natkać w wielu miejscach:* Ponatykał im murawy do ust, żeby wrzaskom zapobiec, i pozarzynał jak woły. Śienk. <Po + Natykać>
Ponatykanie, a, blm., czynność cz. **Ponatykać.**
Ponauczać, a, ał *1. nauczyć jednego po drugim; nauczyć wielu rzeczy:* Ta panna ponauczała je także ślicznych robotek. Orzesz. Rozumu nikt nie uczył, a głupstw ponauczali. Orzesz. *2. spędzić pewien czas na nauczaniu. P. ś. nauczyć ś. kolejno, jeden po drugim; nauczyć ś. wielu rzeczy kolejno:* Ponauczał ś. nazwisk uroczysk. Krasz. <Po + Nauczać>
Ponauczanie, a, blm., czynność cz. **Ponauczać.**
Ponauczanie się, a ś., blm., czynność cz. **Ponauczać ś.**
Ponaważać, a, ał *naważyć jednego po drugim; naważyć w wielu razach.* <Po + Naważać>
Ponaważanie, a, blm., czynność cz. **Ponaważać.**
Ponawbijać, a, ał *nawbijać jednego po drugim.* <Po + Nawbijać>
Ponawbijanie, a, blm., czynność cz. **Ponawbijac.**
Ponawiac, a, ał *i P. ś. p. Ponowić.*
Ponawianie, a, blm., czynność cz. **Ponawiac.**
Ponawianie się, a ś., blm., czynność cz. **Ponawiac ś.**
Ponawiazywac, uje, ywał *nawiazać jedno po drugim:* Powoli ponawiazywał stosunki. Rol. Posiadał stosunki i znajomości, ponawiazywane częścią w czasach niewoli, częścią przy innych okazyjach. Jeż. <Po + Nawiazywac>

Ponawiazywanie, a, blm., czynność cz. **Ponawiazywac.**
Ponawiedzac, a, ał *nawiedzić jednego po drugim.* <Po + Nawiedzac>
Ponawiedzanie, a, blm., czynność cz. **Ponawiedzac.**
Ponawieszac, a, ał *nawieszać jednego po drugim:* Ponawieszała kokard, kokardek, wstążek wszelkiej barwy na żółtą suknię. Bał. <Po + Nawieszac>
Ponawieszanie, a, blm., czynność cz. **Ponawieszac.**
Ponawijać, a, ał *nawinąć jedno po drugim.* <Po + Nawijać>
Ponawijanie, a, blm., czynność cz. **Ponawijać.**
Ponawlekać, a, ał, Ponawlóczyć *nawlec jedno po drugim.* <Po + Nawlekać>
Ponawlekanie, a, blm., czynność cz. **Ponawlekać.**
Ponawlóczenie, a, blm., czynność cz. **Ponawlóczyć.**
Ponawlóczyć, y, ył *p. Ponawlekać.*
Ponawozic, i, il *1. nawieźć jednego po drugim, nagromadzić zwożąc. 2. pozasypanywać, powybórnynować zwożonym piaskiem, ziemią i t. p.:* P. rowy, doły. *3. popokrywać grunt przywożonym nawozem; pognoić, pomierzwić jedno po drugim.* <Po + Nawozic>
Ponawozenie, a, blm., czynność cz. **Ponawozic.**
Ponawracac, a, ał *jedno po drugim nawrócić; nawrócić jednego po drugim:* Ponawracali na swą wiarę Lutyków i Obotrzytów wielu. Krasz. *P. ś. nawrócić ś. kolejno, jeden po drugim:* Przestrzeż pan wojewodę ode mnie, żeby zakazał panom Polakom bywać w kościele, bo ś. ich pewnie siła ponawraca na wiarę luterską. Pas. <Po + Nawracac>
Ponawracanie, a, blm., czynność cz. **Ponawracac.**
Ponawracanie się, a ś., blm., czynność cz. **Ponawracac ś.**
[Ponawrócenie się, a ś., blm.] czynność cz. **Ponawrócić ś.**
[Ponawrócić się, i ś., il ś.] *wrócić ś.* <Po + Nawrócić ś.>
Ponawsadzac, a, ał *nawsadzac jednego po drugim.* <Po + Nawsadzac>
Ponawsadzanie, a, blm., czynność cz. **Ponawsadzac.**
Ponawścibiać, a, ał, × Ponawścibiąć *nawścibiać jednego po drugim.* <Po + Nawścibiać>
Ponawścibianie, a, blm., czynność cz. **Ponawścibiać.**
× Ponawścibiąć, a, ał *p. Ponawścibiać:* Ponadaje im, ponawścibia do garści, a potem bajki im gada. Jun. <Po + Nawścibiąć>
× Ponawścibianie, a, blm., czynność cz. **Ponawścibiąć.**
Ponawtykac, a, ał *nawtykać jednego po drugim:* [Krzew mały cierniu, na którym ponawtykane są pierniczki]. Gwar. <Po + Nawtykac>
Ponawtykanie, a, blm., czynność cz. **Ponawtykac.**
Ponawybierac, a, ał *nawybierac jednego po drugim.* <Po + Nawybierac>
Ponawybieranie, a, blm., czynność cz. **Ponawybierac.**

Ponawyciągać, a, ał *nawyciągać jednego po drugim.* <Po + Nawyciągać>

Ponawyciąganie, a, błm., czynność cz. **Ponawyciągać.**

Ponawygarniać, a, ał *nawygarniać jednego po drugim.* <Po + Nawygarniać>

Ponawygarnianie, a, błm., czynność cz. **Ponawygarniać.**

Ponawygrzebywać, uje, ywał *nawygrzebywać jednego po drugim.* <Po + Nawygrzebywać>

Ponawygrzebywanie, a, błm., czynność cz. **Ponawygrzebywać.**

Ponawyjmować, uje, ował *nawyjmować jednego po drugim.* <Po + Nawyjmować>

Ponawyjmowanie, a, błm., czynność cz. **Ponawyjmować.**

Ponawyłudzać, a, ał *nawyłudzać jednego po drugim.* <Po + Nawyłudzać>

Ponawyłudzanie, a, błm., czynność cz. **Ponawyłudzać.**

Ponawypędzać, a, ał *nawypędzać jednego po drugim.* <Po + Nawypędzać>

Ponawypędzanie, a, błm., czynność cz. **Ponawypędzać.**

Ponawypychać, a, ał *nawypychać jedno (a. jednego) po drugim.* <Po + Nawypychać>

Ponawypychanie, a, błm., czynność cz. **Ponawypychać.**

Ponawyradzać się, a, ał *nawyradzać ś. kolejno, jeden za drugim:* Ponawyradzało ś. jakichś tlenków. Jez. <Po + Nawyradzać ś.>

Ponawyradzanie się, a, ał błm., czynność cz. **Ponawyradzać ś.**

Ponawyrastać, a, ał *nawyrastać kolejno, jeden za drugim.* <Po + Nawyrastać>

Ponawyrastanie, a, błm., czynność cz. **Ponawyrastać.**

Ponawystraszac, a, ał *nawystraszac jednego po drugim.* <Po + Nawystraszac>

Ponawystraszanie, a, błm., czynność cz. **Ponawystraszac.**

Ponawystrzępiać, a, ał *czego = nawystrzępiać jednego po drugim.* <Po + Nawystrzępiać>

Ponawystrzępianie, a, błm., czynność cz. **Ponawystrzępiać.**

Ponazabijać, a, ał *nazabijać jednego po drugim.* <Po + Nazabijać>

Ponazabijanie, a, błm., czynność cz. **Ponazabijać.**

Ponazaczynać, a, ał *nazaczynać jedno po drugim.* <Po + Nazaczynać>

Ponazaczynianie, a, błm., czynność cz. **Ponazaczynać.**

Ponazadawać, aje, awał *nazadawać jednego po drugim.* <Po + Nazadawać>

Ponazadawanie, a, błm., czynność cz. **Ponazadawać.**

Ponazadzierać, a, ał *nazadzierać jedno po drugim; nazadzierać wielokrotnie: P. z ludźmi.* <Po + Nazadzierać>

Ponazadzieranie, a, błm., czynność cz. **Ponazadzierać.**

[**Ponazmitować, uje, ował**] *nazmitywać.* <Po + Na + Z + *Mitować, MIOT / MIEĆ / MIAT / ?MIT / MOT>

[**Ponazmitowanie, a, błm.**] czynność cz. **Ponazmitować.**

Ponaznaczać, a, ał *naznaczać jedno po drugim: Pootrzymywał dla urzędników grodzkich ko-*

wiejskich siła z trybunału ponaznaczanych inkwizycji. Mat. <Po + Naznaczać>

Ponaznaczanie, a, błm., czynność cz. **Ponaznaczać.**

Ponazywać, a, ał *nazwać jedno po drugim. P. ś. nazwać ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Nazywać>

Ponazywanie, a, błm., czynność cz. **Ponazywać.**

Ponazywanie się, a, ał błm., czynność cz. **Ponazywać ś.**

× **Ponazęnie, a, błm.,** czynność cz. **Ponazęć.**

Ponazęrać się, a, ał ś. *nazęrać ś. kolejno, jeden za drugim.* <Po + Nazęrać ś.>

Ponazęranie się, a, ał błm., czynność cz. **Ponazęrać ś.**

× **Ponazężyć, y, ył** *poobnazężyć, poobkrywać jedno po drugim.* <Po + Nazężyć>

Poncyn, a, lm. y p. Puncyn. Mag. <Nm. Punze>

Poncz, u, lm. e, × Pończ, Puncz cukier. 1. *napój gorący, złożony z wody, araku, cukru i cytryny: Z araku robią napój, P. nazwany. Wyrw. Hej żywo ponczu, wina, niech ś. radość poczyna. Kniaź. P. pałaszowy = P., w którym dla większej tegości zamiast wody użyto wina. 2. P. rzymski = lody przesycone arakiem. Zdr. Ponczyk.* <Ang. punch>

† **Poncza, y, lm. e, † Puncza** gór. *mlotek do wybijania próby na srebrze.* <Nm. Punze>

Ponczowy przym. od **Poncz:** *Esencja ponczowa. Babka ponczowa = babka z ciasta drożdżowego, udektatnionego przez większą ilość żółtek i nasyciona esencją ponczową. Przen.: Zdanie ponczowe = zdanie szumne a bezpodstawne. L. <Od Poncz>*

Ponczyk, u, lm. i p. Poncz: *Gdyby wazę do brego ponczyku? Mick. <Od Poncz>*

† **Ponderować, uje, ował** *w równowadze utrzymywać, balansować: Żeby temi bogactwy umiał tak szafować i swój dochód z rozchodem dobrze ponderować. Kob. <Łé. ponderare>*

† **Ponderowanie, a, błm.,** czynność cz. **Ponderować.**

[**Ponepać, a, ał**] *przeszukać, przetrząsnąć.*

[**Ponepanie, a, błm.**] czynność cz. **Ponepać.**

[**Ponera, y, lm. y**] p. **Ponarwa.**

Poneutralizować, uje, ował *zneutralizować jedno po drugim. P. ś. zneutralizować ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Neutralizować>

Poneutralizowanie, a, błm., czynność cz. **Poneutralizować.**

Poneutralizowanie się, a, ał błm., czynność cz. **Poneutralizować ś.**

Ponewka, i, lm. i = Panewka: *Nie zostawiaj ponewki, choć już szczupak w matni: uciec może, gdy siły dobędzie ostatniej. Zegl. W gołą dali mu sto plag ponewkę. Pot. (= tyłek, zadek).*

Ponęcenie, a, błm., czynność cz. **Ponęcić.**

Ponęcenie się, a, ał błm., czynność cz. **Ponęcić ś.**

Ponęcić, i, il 1. *znęcić, przynęcić jednego po drugim, powabić. 2. spełnić pewien czas na nęcniu. P. ś. dać ś. przynęcić; znęcić ś:* Wieprz ś. był w zboże ponęcił. L. Ponęcił ś. jeden młodzieniec na jabłka do ogrodu. L. Do żony Apollina był ś. jeden młodzieniec ponęcił. Biel. M. <Po + Nęcić>

† **Ponęczenie, a, błm.,** czynność cz. **Ponędzić.**

† **Ponędzić, i, il** *porobić nędznymi, poprzypprowa-*

dzac do nędy: Król, widząc od pełnomoćników swych lud ponędzony... Murin. Chłopyśmy ponędzili, samišmy zniszczeli od żołnierzów. Zd. Szl. Przypadki nas ponędzili. Otw. Czego Tatarowie nie spustoszyli, to swoi do ostatka pokazili i ponędzili. Biel. M. Król syryjski ponędził syny izraelskie. Leop. <Po + Nędzić >

Ponędziały *który ponędził.*

Ponędzić, eje. ał 1. *znędzić kolejno, jeden po drugim.* 2. *stać ś. nędźniejszym; znędzić nie-co.* <Po + Nędzić >

Ponędzenie, a, blm., czynność cz. **Ponędzenie**.

Ponękać, a, ał 1. *oddać ś. na pewien czas nękanu.* 2. *znękać jednego po drugim:* Gdy jeden o zrube drugiego ś. lęka, nędźnych w wzajemnej trwodze śmierć obu ponęka. Min. 3. *znękać, pogubić:* P. kogo, pokonać go, porobić, powalić. Kn. By cię nie ponękali nieprzyjaciele. Chr. Sąsiada abo pieniacetwem, abo przemocą ponękał. Pileh. Spytal rze Archidamas, król Sparty, Tuceyda krasomówcę, czyli kiedy w mówieniu Peryklesa ponękał i przepark. Kras. 4. †P. *ponukać, pobudzić, przynaglić, popędzić:* P. woły. <Po + Nękać >

Ponękanie, a, blm., czynność cz. **Ponękać:** Czerstwe woły za ponękaniem abo uderzeniem wnet ś. rusza. Trzyc.

†**Ponękiwać**, uje, iwał *nękać od czasu do czasu:* Jagiełło Krzyżaków wojną P. zamyślał. Błaż. <Po + *Nękiwać, od Nękać >

†**Ponękiwanie**, a, blm., czynność cz. **Ponękiwać**.

Ponęta, y, lm. y 1. *przysmak podrzucony zwierzęciu celem zwabienia go do trutki, do żelaz, do siideł a. na wędkę, przynęta, wab, wabik; przen.: powab, pokusa, podnięta, zachęta, wrok; pociąg, słabość:* Ponęta (nęta) wabić ptaka, ryby. Troc. Na lekkich soszkach ciągnąc poły, chciwe ponęty usidla kwiczoly. L. A gdy na te ponęty nieuwaznie leci (gołab), wpada w rozstawione sieci. Tremb. Była P., teraz będzie samostrzał. Fred. A. Jako ryba pod nastrogą wędę, tak i mizerny świat pod ponętami zatracenia bierze. Żarn. Polubił Bolesław, jak drugi Annibal w Kapui, kijowskie ponęty. Nar. Powabił ś. jej pociągającami ponętami. L. (=wdziękami). Nagotowawszy sidło, ponętą przywidzie k'niemu, iż ś. sam człowiek ulowi. Gór. Piękną im ponętę słów i potraw dziecinnych dając do pożywania ofiar... z innymi rówiennikami ich pobużał. Skar. Te waby i ponęty dajemy do tej sieci. Skar. Ochronił nogi swej, aby nie padła na takie ponęty. Birk. Onota ś. przedaje, byle P. z obietnie lub datku była. Bals. Odrzuc oka ponętę. Troc. Tą poważną ponętą drugich za sobą pociągnął. Troc. Lecz czyż smakuje komu najśodsza P., gdy mu wolność odbiorą i włożą nań pęta? Jak. W. Łup tak znakomity całym Niemcom stawiając za ponętę, z całej niemieckiej rzeszy wzywa zbrojne orszaki. Niem. Do obyczajów niewinnych P. wielka, na nieba kto korzyść pamięta. Kon. St. O, gwiazdy święte, ponętę miodu z was pije ból! Sf. Pełne jabłek i gruszek, dziewie kowieńskich P. Mick. Głupie lenistwo dla mnie nie miało ponęty. Mick. Od wszystkich blasków i ponęt świata zimne odwróciśz spojrzenie. Wit. 2. †P. *podnięta, pobulka:* Stąd ogień, miłość swoje bierze ponętę. Troc. <Po + Nęta >

Ponętka, i, lm. i, **Nasłatka** bot. (goodenia) ros. z rodziny *ponętkowatych.* <Od Ponęta >

Ponętkowate a. **Nasłatkowate** rośliny bot. (goodeniaceae) rodzina *przyrodzona roślin kwiatowych dwuliściennych.* <Od Ponętka >

Ponętlin, a, lm. y bot. p. Kryn.

Ponętnie przys. od **Ponętnv.**

Ponętność, i, blm. rz. od **Ponętny.** <Od Ponęta >

Ponętny *pełen ponęty, nęcący, powabny, wzbudzający pożądliwość, łakomy, apetyczny:* P. mówi ś. o tym, co nadzieją rozkoszy tak nęci i niby łechce, że człowiek jak ptak na lep lub przynętę, o wszystkim zapomniawszy, leci. Kras. A. Kobieta ponętna. Ponętna obietnica, nadzieja. <Od Ponęta >

[**Po niakiemuś**] przys. w *jakimś języku:* Był ta paeiz P. <Zam. Po *Niejakiemuş, od Niejakiś, od Niejaki + ś >

Poniańczenie, a, blm., czynność cz. **Poniańczyć.** **Poniańczyć**, y, ył *spędzić pewien czas na niańczeniu, popiastować.* <Po + Niańczyć >

Ponicować, uje, ował *przenicować jedno po drugim.* <Po + Nicować >

Ponicowanie, a, blm., czynność cz. **Ponicować.** **Ponidzie**, a, blm. *okolica nad rzeką Nidą; wybrzeża Nidy:* Na Ponidziu nadzieiesz... Dyg. <Po + *Nidzie, od Nida >

Poniebieszczenie, a, blm., czynność cz. **Poniebieszczyć.**

Poniebieszczyć, y, ył *zaniebieszczyć jedno po drugim.* <Po + Niebieszczyć >

[**Poniecha**, y, blm.] p. **Poniechanie.** <Po + *Niecha, od Niech >

Poniechać, a, ał, nied. †**Poniechiwać**, [**Poniechiwać**], *zaniechać, zaprzestać czego, porzucić co, dać czemu pokój, zostawić w spokoju, zapomnieć o czym, odstąpić od czego:* Despot prosił króla żałościwie, aby z tym jechał do Węgier, a tej wojny poniechał. Jancz. Poniechał zaczętego procesu. Troc. Wróćcie ś. do nas, a. przynajmniej poniechajcie nas w pokoju. Smotr. Poniechali go. Leop. Przebóg, poniechajmy tego. Rej. Siódmego roku poniechasz ziemię twoję, a dasz jej odpoczynąć. Leop. Zycieby prędko zgnusniało, gdyby ś. to wszystko, co jedno obrazić może, poniechało. Pileh. To usłyszawszy, gniewu poniechał. Smotr. Najlepiej smutnych myśli poniechać. Sienk. Jabym rad ich (smutnych myśli) poniechał, jeno one nie chcą mnie poniechać. Sienk. Całkiem mnie poniechaj i z drogi mi schoď. Reym. Talerze poniechane tak, jak dopiero co od nich cała weselna družba wstała, w nieladzie, gdzie nikt o sprzątanu nie myśli. Wysp. <Po + Niechać >

Poniechanie, a, blm., czynność cz. **Poniechać.**

Poniechęcenie, a, blm., czynność cz. **Poniechęcić.**

Poniechęcenie się, a ś., blm., czynność cz. **Poniechęcić ś.**

Poniechęcić, i, ii *zniechęcić, zrazić, odstręczyć:* Naród Jadźwingów wszystkich sąsiadów sobie poniechęcił. Lel. P. ś. *zniechęcić ś., zrazić ś., odstręczyć ś.:* Kmita ze swoim wujem Janem Tarnowskim poniechęcił ś. za młodu od czasu, jak Tarnowski zjechał dobra szczebrzeskie. Gol. <Po + Niechęcić >

Poniechiwać, uje, iwał p. **Poniechać.**

Poniechiwanie, a, blm., czynność cz. **Poniechiwać.**

Poniecierpliwic, i, ii 1. *zniecierpliwic jednego po drugim.* 2. *strawić pewien czas na niecierpliwieniu kogo.* P. ś. 1. *zniecierpliwic wielu kolejno.* 2. *po-*

trwać przez pewien czas w niecierpliwości. <Po + Niecierpliwieć >

Poniecierpliwienie, a, b.m., czynność cz. **Poniecierpliwieć**.

Poniecierpliwienie się, a s., b.m., czynność cz. **Poniecierpliwieć** s.

Poniecic, i, ił **wzniesić**, rozniecić jedno po drugim, **powzniesić**, porozniecać. <Po + Niecic >

Poniecienie, a, b.m., czynność cz. **Poniecic**.

† **Ponieczcić**, i, ił **zbezczęścić**, **znieślawić**, **splugawić**, **zmacać**, **znieważyć**, **osromocić**, **pokalać**, **sprofanować**: Przyszli są pogany w dziedziętwo twoje, ponieczęcili są kościół święty twój. Ps. flor. <Po + Nieczęcić >

† **Ponieczczenie**, a, b.m., czynność cz. **Ponieczcić**.

Poniedoceniać, a, ał **niedocenić** jednego po drugim. <Po + Niedoceniać >

Poniedoceniać, a, b.m., czynność cz. **Poniedoceniać**.

Poniedziałek, lku, lm. lki, [**Pendziałek**, **Pędziałek**] pierwszy po niedzieli dzień tygodnia: Polewany P. p. Polewany. <Po + *Niedziałek, od Niedziela >

Poniedziałkować, uje, ował **obchodzić** **poniedziałek**, **pić**, **próżnować** w **poniedziałek**: Trzeba P., kto ś. spił w niedzielę: trzeba klin klinem wybić. L. <Od Poniedziałek >

Poniedziałkowanie, a, b.m., czynność cz. **Poniedziałkować**.

Poniedziałkowy przym. od **Poniedziałek**.

Poniedziałny **przynajdujący**, **zdarzający** s. po niedziel. <Po + Niedzielny >

Poniekąd przys. **pod pewnym względem**, **do pewnego stopnia**, **po części**, **w części**: Sam jesteś P. winien. Jest to P. prawd., ale... Mileczeń, będąc oskarżonym, jest to P. przyznawać s. P. ś. ziściło. Troc. <Po + Nie + *Kąd, K >

[**Poniekóry**, **Poniewtóry**] **niektóry**: P. bywał i drzewiej głupi. Sienk. Powietrze było tak przejrzyste... że i poniektóre drzewa mogły rozoznać. Reym. Poniektóre już drzewa, co bliższe, srebrzyły ś. całe w rosach i brzaskach. Reym. Raili jej poniektórego a powiadali, co nijak gospodarka nie wybędzie bez chłopca. Karcz. Dziwaś który a. P. = rzadko który. <Po + Niektóry >

Poniemczały **który ponieczkał**, **zniemczaly**: Z niemiecckich matek ponieczkałe rodziły ś. dzieci, pokurcze. Krasz. Ponieczkałe książątka. Krasz. <Od Ponieczkać >

Ponieczkać, eje, ał I. **zniemczek** do pewnego stopnia. 2. a. **Ponieczczyć** s. **zniemczek** kolejno jeden po drugim: Piastowicze książęta ponieczkali, podziecili. <Po + Niemczek >

Ponieczczenie, a, b.m. I. czynność cz. **Ponieczkać**. 2. czynność cz. **Ponieczczyć**: Szło o ocalenie od ponieczczenia innych Gallów, których w owe wieki niemało Polska liczyła.

Ponieczczenie się, a s., b.m., czynność cz. **Ponieczkać** s.

Ponieczczyć, y, ył **zniemczyc** kolejno, jednego po drugim. P. ś. p. **Ponieczkać**. <Po + Niemczyc >

Ponemieć, eje, ał **oniemieć** kolejno, jeden po drugim; **ponimknąć**: Retorowie poniemieli, Cyceirona nie słycać, Sallust, Hortens ochrapiali. Li. On mileczy, ale i drudzy poniemieli. Koch. W. Aż przyczytło zagnała, tak poniemieli i dziwowali ś. ludzie. Reym. <Po + Niemieć >

Poniemienie, a, b.m., czynność cz. **Ponemieć**.

Poniemnie, a, b.m. **porzeczce rzeki Nienna**. Pol. <Po + *Niemnie, od Niemen >

[**Poniemusem**] przys. **poniewolnie**, **przymusowo**, **musowo**, **gwałtem**. <Po + Nie + Mused, od Mus >

Poniepokoić, i, ił **podręczyć** pewien czas **niepokojem**. P. ś. **poręczyć** s. **pewien czas niepokojem**. <Po + Niepokoić >

Poniepokojenie, a, b.m., czynność cz. **Poniepokoić**.

Poniepokojenie się, a s., b.m., czynność cz. **Poniepokoić** s.

Poniesienie, a, b.m., czynność cz. **Poniesić**.

! **Poniesienie się**, a s., b.m., czynność cz. **Poniesić** s.

Poniesić, esie, óst, nied. **Ponosić**, [**Ponojsić**] I. **nosić** **pójść**; **pójść** z czym, **zanieść**, **wnieść**: Nosił wilk, ponieśli wilka. Prz. Nie tylko ich od obozu odbili, ale w pole daleko na szablach ponieśli. Tw. P. skargę, zażalenie do króla, do stóp tronu. Wiatr zerwał dach i poniósł go na pole. Wiatr mię poniósł za łachmany, piorun wypalił oczy. Słow. Konie ponieśli = **wniosły**; **rozbięgaly** s. P. kogo do grobu. I ponieśli go dwóch ciemnych grabarzy. Słow. Przen.: P. gdzie spustoszenie. Poniósł tajemnicę do grobu (= **wniosł**, **zabrał**, **wziął ze sobą**). P. kroki dokąd (= **zwrócić**, **skierować**; **pójść**, **udać** s. Przen.: **poprowadzić**, **zaprowadzić**, **wskazać drogę**: Pójdę, gdzie mnie oczy poniosą. Pójdę, gdzie mnie żal poniesie. Mor. A. Wasz ja wszędy, Kameny, gdzie mię krok poniesie: czy to w chłodnej Preneście, czy w sabińskim lesie. L. Gdy już poniesie na sobie kozieł wszystkie nieprawości ich do ziemi pustej, wróci s. Aaron. Leop. † Na wieki poniesie pamięć mojej ręki. Kochan. (= **wypiesie**; **zatrzyma w pamięci**). 2. przen. **przyjąć na swe barki**, **zostać obciążonym**, **obciążonym**, **dotkniętym czym**; **znieść**, **doznać**, **doświadczyć czego**; **odnieść**, **podjąć**, **wycierpieć co**: Jeźliżby kto jadł co z niej (z ofiary), po dwu dniu przeklętym będzie i poniesie na sobie grzech swój. Leop. Człowiek, któryby lajał Bogu swojemu, poniesie grzech swój. Leop. Gdy od kogo ponosisz bicia i zniewagi. Bach. Nędkę tę niewinnie ponoszą. Pileh. Ciężkie rany cierpliwie poniósł. Bardz. Czegoby ten święty mąż nie poniósł był? Smotr. Chłop poddany ponosił wszystkie ciężary. Mochn. (= **spudłały one na niego**). Łatwiej jarzmo, niż wolność umieją ponosić. Niem. Cokolwiek przyjdzie do nas, równie poniesiewa, a jeden pąd szerokim morzem popłyniewa. Żebr. Tafta żebę ś. nie zakurzyły stojąc i innej nie poniosły szkody. Torz. Chcę łaskawie ponosić i dziękować nie pomału, jeźliży kto pewniejszego co pokazać miał. Błaż. Której był małżonkiem? obie kochają, więc niesprawiedliwość poniesie jedna, jeźli wezmę drugą. Słow. P. koszta, straty, wydatki. Poniósł śmierć na krzyżu. P. klęskę. 3. i dok. **Ponosić spędzić pewien czas na nosiszeniu**: Ponies trochę do dziecic. Troc. !P. s. **pójść**, **pomknąć**: Wiatr s. poniósł po lasach i jeziorze. Krasz. [Wilk, kulejąc, poniósł ś. przez pole]. <Po + Nieść >

[**Poniewacz**] p. **Ponieważ**.

[**Poniewadz**] p. **Ponieważ**.

† **Poniewalać**, a, ał p. **Poniewolić**.

† **Poniewalanie**, a, lm. a, czynność cz. **Poniewalać**: Najazdy, wydzierstwa, poniewalania i rozmaite uciski. Zał. S.

Ponieważ spój. I. a [**Poniewacz**, **Poniewadz**] **gdyż**, **bo**, **bowiem**; **albowiem**; **dlatego że**; **z powodu**, **że...**: Nie mogę na to pozwolić, ponieważ mam rozkazy przeciwnie. *Quandouquidem*, gdyż, gdyż więc, niektórzy z czeskiego mówią: P. Mącz. 2. †P. **chociaż**, **lubo**, **jakkolwiek**, **aczkolwiek**: A

ponieważby samego Pana Krystusa nie słycały, ale wzdym mogły słyseć od innych apostołów. Kaz. 1555. Taką mocą mógł to uczynić, aby żywo z grobu wstał, P. był wielkim kamieniem przyłożony. Kaz. 1555. A P. anioł powiedział im, iż Pan prawdziwie wstał z martwych, a wszakoż one nie opuściły swojej wątpliwości. Kaz. 1555. <Czes. poněvadž>

† **Ponieważać, a, al p. Ponieważyc.**

† **Ponieważanie, a, blm., czynność cz. Ponieważać.**

† **Ponieważenie, a, blm., czynność cz. Ponieważyc:** P. zwierzchności, obelżenie, nieuszanowanie króla, urzędu, *majestatis reatus*. Kn. P. (zniepoważenie) godności, potęgi, sposobności czyjej. Troc.

† **Ponieważyc, y, yl, nied.** † **Ponieważać znieważyc, sponiewierac, spostponowac, okazac lekceważenie, nie miec za nic:** Na szlachtę żwawie następował, już w szczególności, już w powszechności wszystkę ponieważał. Pilch. Ponieważał siły jego. Troc (= *bagatelizowal*). Ponieważyl jej czystość i cnotę. Troc. Ponieważyl zwierzchność króla, pana. Troc. <Po + Nie + Ważyc>

Poniewczasie przys. *za późno:* Żałowała może P. prędkości swej pani. Krasz. <Po + *Niewczasie, od Niewczas>

[**Poniewczora**] p. **Niewczoraj.** <Po + Niewczora>

Poniewierać, a, al l. co = nie szanować, szarzać, wycierać po kątach, terać: P. suknie, książki. Kto w lenistwie życie poniewiera, w nędzy umiera. Niem. 2. kogo, kim = *nie miec za nic, pomiatać, traktowac pogardliwie, maltretowac:* P. sierotę, ubogiem. Fortuna cię zmieniacza zawsze poniewiera, co jedną ręką daje, to drugą wydziera. Pilch. Ojcowskie popioły nogi poniewierasz. Stasz. Jakże, zawoła, los mną poniewiera! Książ. Ażeby ś. Rzymianom przypodobal hardy (Antoni), chce mię (Kleopatrze) tak P., te mi czynię wzgardy! Min. Obywatel, teraz po świecie po cudzych kątach poniewierany, schronienia szuka Karp. Marjusz znamienitszym urodzeniem poniewierający. Lel. Dostojeństwo cesarska sama tym wyższą znać ś. chciała, im mocniej stawała ś. poniewieraną. Lel. P. ś. 1. szarzać ś., wycierać ś. *po kątach, niszczyć ś. z braku porządku, poszanowania:* Każda rzecz powinna być w swoim miejscu, nie P. ś. po kątach. Książki, suknie poniewierają ś. 2. *wycierać cudze kąty, tułuc ś., tluć ś., terać ś.:* Latona, dla nienawiści Junony nie mogąc spokojnie urodzić, po świecie ś. poniewierała. Otw. P. ś. po ludziach, po świecie. Wzgardzony teraz ś. po mieście, po kraju poniewiera. Troc. <Po + Nie + Wierać, WR/WIR(WIER)/WOR>

Poniewieranie, a, blm., czynność cz. Poniewierać.

Poniewieranie się, a ś., blm., czynność cz. Poniewierać ś.

× **Poniewierca, y, lm. y, × Poniewierek ten, co ś. poniewiera, tułacz.** Troc.

Poniewierek, rka, lm. rkowie p. Poniewierca. Troc.

Poniewierka, i, blm. poniewieranie; poniewieranie ś.: Do swej kochanej muzy szczerze wzięwszy serce, inne wszystkie nauki trzyma w poniewierce. Węg. Żony przeto, że własność mają w poniewierce. Żabi. Nasze ojcy poczciwie, dobre mieli serce, nie chcieli nawet bajek trzymać w poniewierce. Kras. Najpracowitszy rodzaj ludzi, miany w poniewierce. Kras. Czyż twoja pięknosc, two-

je dobre serce warte zostawać w takiej poniewierce! Książ. My domy, ojczyznę, my rzucamy wioski, idziemy w poniewierkę. Nagur. Niechaj niezbożny Jowisz błakającą (Cerere) widzi, niech Juno z poniewierki swej rywalki szydzi. Ustrz. Szlachta poszła w poniewierkę. Rzew. W nędzy i poniewierce przeżył długie lata. Mick. A teraz iść muszę w poniewierkę tułacza. Krech. [Niedobra to P. na każdą noc szukać wyrka]. <Od Poniewierać>

[**Poniewitrze**] *pojutrze:* Witro nie przyńdę, ale P. <Po + Nie + *Witrze, od Witro = Jutro>

Poniewolenie, a, blm., czynność cz. Poniewolić: O poniewoleniu też jej próżno miał myśleć, póki by był Sinatus żyw. Kochan.

Poniewoli przys. p. **Poniewolnie:** Za nią ze strachu idę P. Bardz. Czego jeśliby z dobrą wolą nie uczynili, P. snadź i z lekkością muszą to uczynić. Hist. uc. [Ozeniła matka syna P.] <Po + Niewola>

× **Poniewoli p. Poniewolny:** Poniewolim miotem. Stasz.

† **Poniewolić, i, il, nied.** † **Poniewalać, † Poniewolać l. zmusić, przymusić, zniewolić, przyniewolić:** Poniewolał osła glinę wozie i drzewa. L. Nikogo nie mają przycisnąć a. P. świadczyć to, co nie chce po dobrej woli. Ort. Siostrzeńca spotwarzała, by ją miał poniewalać gwałtem. Biel. M. (= *gwałcić*). Gdy ją chciał P., broniła swej czei. Biel. M. 2. *wziąć do niewoli:* Nie tylko galery turecką, ale inszych bardzo wiele z swoim ludem poniewolił. Bz. <Po + Niewolić>

Poniewolnie przys. od **Poniewolny;** [**Poniewsem**]: P. to uczynił. Troc. Panujący P. i z żalem tylko skłaniali ś. przeciw nim do surowości. Sur. P. uczul ku niemu począg. Rzew.

Poniewolność, i, blm. mus, przymus, skrepowanie: Wiadomość boska ani terażniejszym, ani przyszłym rzeczom poniewolności nie przynosi. Bardz.

Poniewolny l. a. × Poniewoli mimowolny, przymuszony, przymusowy, musowy, niedobrowolny, zmuszony, zniewolony; krepujący, skrepowany: Niedocwiczony mój język z poniewolnemi biedzi ś. słowy. Śniad. Nie chciał tego czynić, lecz ś. poniewolnym widział. Nagur. Bóg gotów zbawić człowieka nie poniewolnego a. niechającego, ale chcącego. Wuj. Ślub mi przywdzają poniewolne słowa, na które nigdy nie zwałała głowa. Kochan. Nie bez szarpania ś. i wstrętu poniewolnego tego postrzyżenia, głowę mu mniskim sposobem oduchownił. Nar. Poniewolna skłonność serca. Rzew. 2. patol.: Biegnięcie naprzód poniewolne (propulsio). Biegnięcie wstecz poniewolne (retropulsio). Poniewolne powtarzanie wyrazów (onomatolalia). Ruch P. (spasmus coordinatus). Wyobrażenie poniewolne (obsessio). <Po + Niewolny>

[**Ponieworty**] p. **Poniekóry:** Toż to zbójnicy poniewortrzy radzi ś. zimowali u gazdów. Tet. <Zam. Poniekóry (kt = cht, ft)>

Ponik, a, lm. i l. loch podziemny, w którym niknie rzeka, a dalej znouu ś. wynurza, podziemne koryto rzeki lub strumienia: Znajdują ś. tam pieczary albo poniki pełne wód. Łęcz. Tenże (Pan) rzeki osusza i zbiegłe strumienie niewymacany ponikiem zenie. Kochan. Na ziemi padły morza i rzeki, tamże mają zdroje poniki swoje. Klon. Izali źródło z tegoż ponika wypuszcza słodką i gorzką wodę? Wuj. Nigdy ponikiem ś. nie krył. Śkar. Ponikami pewnie wraca też wody morze, których oko ludzkie nie widzi. Birk. Rzeka u-

krytemi ponikami na ochłodę ziemi wypada. Troc. Aretuza poczyna ś. niedaleko Pizy, a potem zaś ginie, wpadając w ziemię; ponikiem jednak ziemnym bieżąc, wydziera ś. na wierzech ziemi w Sycylii. Otw. Dzisiaj woda ma P., jutro strużkiem spada, pojutrze tamy łomie i groble rozpada. Pot. P. w stawie = *odpływ ukryty, którym woda ucieka*. 2. = a) *strumyczek, promyk wody z pod ziemi wynikający*: Cienkim ś. woda dobywszy ponikiem, ledwie że miejscem z kamyków ś. zdziera. Pot. Jaki szczepek, taki owoc; przezroczyste źródło mętnych z siebie poników nigdy nie wywiodło. Kniaż. b) [P.] *rzeczka Baba pod Olkuszem, płynąca ponikiem*. c) [P.] *źródło*. 3. *ścieżka kryta, podkop*: Obóz dużym naokoło waruje okopem i skrytemi poniki. Tw. Nad swe mniemanie nieprzyjaciół z ukrytych poników dobre wziął witanie. Tw. Przez kopane kryjomo poniki do miasta ś. skradali. Tw. Tatarzy, w rowach coraz ś. ponikiem i żołąciem wykradzą, bardzo naszych razili. Tw. 4. † P. *kłopot, ambaras, djabelna sprawa, afera, przykreść, awantura*: U-myślnie ś. w te wdak, napędził poniki Troc. 5. anat. = a) *otworek, dziurka, przepust, por.* b) anat. i hist.: *Poniki = przewody drobne (canaliculi)*. 7. myśl. *sido na ptaki, wn ik, † nik, pomyk*: Jak ptasznicy, zastawiają poniki i sidła na pojmanie ludzi. Wuju. <Po + Nik>

Ponikać, a, ał p. Poniknąć.

Ponikanie, a, bfm., czynność cz. Ponikać.

Ponikczemnieć, eje, ał l. znikczemnieć kolejno, jeden po drugim. 2. znikczemnieć nieco. <Po + Nikczemnieć>

Ponikczemnienie, a, bfm., czynność cz. Ponikczemnieć.

Ponikło, a, lm. a bot. (heleocharis) roś. z rodziny ciborowatych. <Od Ponikły>

[**Ponikły**] *który ponikł*: [P. stok] = nazwa pewnego źródła o 3 mile od Tykocina. <Od Poniknąć>

Poniknąć, knie, kł l. i nied. Ponikać na czas niejaki zniknąć, stać ś. niewidzialnym, skryć ś.: Ponika woda, rzeka, niktne, w pada gdzie, że jej nie widać. Włod. We dnie ś. jej pozwala paś, lecz gdy ponika w głąbią pod ziemię słońce, moeno ją zamyka. Otw. Woda ponika = *ucieka, wsiąka*. Słońce wieczorem ponika. 2. *zniknąć kolejno, jeden po drugim; poznikać, pozanikać, poskrywać ś., poginać, poprzepadać*. 3. [P.] *zniknąć, skryć ś.* <Po + Niknąć>

Poniknienie, a, bfm. p. Poniknięcie.

Poniknięcie, a, bfm., Poniknienie czynność cz. Poniknąć.

[**Ponimo**] p. **Pomimo.** <Po + Nimo>

Poniszczyć, eje, ał zniszczyć kolejno, jeden po drugim, pomarnieć. <Po + Niszczyc>

Poniszczenie, a, bfm. l. czynność cz. Poniszczyc. 2. czynność cz. Poniszczyc.

Poniszczenie się, a ś., bfm., czynność cz. Poniszczyc ś.

Poniszczyc, y, ył zniszczyć jedno po drugim: Kartago, co mogła greckiego zniszczyć, to poniszczyła. Lel. P. ś. *ulec kolejno zniszczeniu.* <Po + Niszczyc>

[**Ponit, u, lm. y**] *część warsztatu tkackiego*: Koniec przędzy rozstrzyże ś. i nabiera go ś. czyli wiegią w ponity po 2 nitki (plocha wsadzona w ładę). Gwar. <Po + 2. Nit>

Poniter, a, lm. owie a. rzy karc. uczestnik gry, grający przeciw bankierowi. <Z Fr. ponte>

Poniterka, i, lm. i l. karta, służąca do ponite-

rowania: Wybrała z wielkiej kupy kart trzynastcie poniterek. Bliż. 2. prz. *kobieta zużyta, zniszczona skutkiem złego życia, sponiterowana*. 3. [P.] *żart. noga cienka.* <Od Poniter>

Poniterować, uje, ował l. karc. stawiać pieniądze na kartę przeciw bankierowi; stawiać na kartę, obłożyć kartę stawką. 2. żart. wazyć ś., decydować ś., ryzykować na co; przedsiębrać, iść śmiało dokąd a. przeciw czemu. <Od Poniter>

Poniterowanie, a, bfm., czynność cz. Poniterować.

Ponitny kraw. idący w kierunku postawu: P. kawałek materiału. <Po + *Nitny, od Nić>

Ponitować, uje, ował znitować jedno po drugim; pokoczyć nitowanie. <Po + Nitować>

Ponitowanie, a, bfm., czynność cz. Ponitować.

Poniuchać, a, ał posp. powachać. <Po + Niuchać>

Poniuchanie, a, bfm., czynność cz. Poniuchać.

[**Poniupić się, i ś., il ś.**] *zerknąć ukradkiem z podłba*: Poniupił ś. jak ten, co siedem wsiów spalił, a o ósmej myśli.

[**Poniupienie się, a ś., bfm.**] *czynność cz. Poniupić ś.*

Poniweczenie, a, bfm., czynność cz. Poniweczyć.

Poniweczyć, y, ył zniweczyć jedno po drugim. <Po + Niweczyć>

Poniwelować, uje, ował zniwelować jedno po drugim. <Po + Niwelować>

Poniwelowanie, a, bfm., czynność cz. Poniwelować.

Ponizie, a, bfm.: Rajem obiecanym, do którego ich zaproszono, były równiny podolskie, Braclawszczyzna, Kijowskie, wreszcie Dzikie Pola, oba brzegi dolnego Dniepru, słowem, cały kawałk ziemi, zwany niegdyś przez kronikarzy ruskich Poniziem. Rol. Niemirowie, przybysze, byli gorącymi przeciwnikami wcielenia do Polski Podola i Braclawszczyzny, co ś. wszystko w XIV wieku Poniziem zwało. Rol. <Po + *Nizie, od Niz>

† **Poniz p. Ponizej:** Opanowawszy wyższe górzystości, na poniz rozsianych nieprzyjaciół uderzył. Fal. Zebrali 2000 konnych, P. od Cezara 3000 kroków. Warg. <Po + 1. Niz>

Poniżać, a, ał i P. ś. p. Poniżyć.

Poniżanie, a, bfm., czynność cz. Poniżać.

Poniżanie się, a ś., bfm., czynność cz. Poniżać ś.

Poniżej, † Poniż, † Poniżu przys. niżej nieco: P. piersi, pasa. O tym piszę P.

Ponizienie, a, bfm. l. czynność cz. Poniżyć: P. ceny towaru. Troc. P. stanu. Troc. 2. *stan ponizzonego, stan upokarzający*: Spuściła oczy ze wstydem i ponizieniem. L. Do ponizienia go przywiódł. Troc. Zajadła atoli na Polskę Katarzyna zdawała ś. w ponizieniu jej szukać jakiejś rozkoszy. Niem. W nędzy i ponizieniu śmiertelnych położył najśrodsze nadzieje. Krasin.

Ponizienie się, a ś., bfm., czynność cz. Poniżyć ś.

Ponizszy l. nieco niższy, podrzędniejszy: P., niższy służący. Rzew. Na ponizszych lesistych działach biją źródła Dniestru. Pol. 2. *ponizszej umieszczoney*: Słowa ponizsze. <Po + Nizszy>

† **Poniżu p. Poniżej:** Szedł P. Wisły. Troc. <Po + Nizu, od 1. Niz>

Poniżyć, y, ył, nied. Poniżać l. † P. zniżyć nieco, obniżyć, opuścić, pomniejszyć: P. sumy, ceny,

podatków. Troc. 2. przén.: P. kogo = *upokorzyć, poskromić, upośledzić, spostponować*: P. pysznego, stan czyj. Troc. Kto ś. wywyższa, będzie poniżony. Bałwochwalstwo, które zawsze głowę podnosiło, poniżył. Skar. 3. przén. *ubliżyć, przynieść ujmę, zhańbić*: Występek poniża. 4. †P. prawo czyje = *znieść, skasować, uchylić; pozbawić go prawa*: Gdy zbiegły mężobójca ś. nie stawil, upadł w swej rzeczy, i prawo jego poniżamy, żonę jego skazujemy być wdową, dziatki sierotami. Groic. P. ś. 1. [P. ś.] *zniżyć ś., obniżyć ś.*: Góro, góro, poniżże ś.! 2. przén. *uniżyć ś., upokorzyć ś.*: Sam ś. poniżył, stawszy ś. posłusznym aż do śmierci na krzyżu. Poc. Kto ś. poniża, będzie wywyższony. 3. przén. *uniżyć ś. zhytnio, upośledzić ś.; włączać, ubliżyć sobie; upodlić ś., zhańbić ś., spostponować ś., nied. płuszczyć ś.*: Poniżasz ś. podobnym postępowaniem. <Po + Niżyć>

[Ponknąć się, nie ś., nął ś.] p. Pomknąć. <Zam. Pomknąć ś.>

[Ponknięcie się, a ś., blm.] czynność cz. Ponknąć ś.

[Ponkt, u, lm. y] p. Punkt. <Z Punkt>

†Ponno przys. p. Pono: Z czasem ś. głosić będzie ponno jeszcze, co cię ledwie tknie teraz, pióro wieszce. P. Koch.

Pono, †Ponno, †Podomno, †Podowno, [Puno, Punok, Ponoś, Ponoć, Ponojs, Puono, Puonok, Pano, Podno, Ponuj, Pono, Póny, Podomni, Podomnie, Podobnoś] *podobno, zdaje ś., chyba, prawdopodobnie*: Mówią, żeś błazna widział, P. u cyrliku, kiedyś ś. przegładał. Koch. W. Gdzie poszedł, nie wiemy; P. wszystko djabli wzięli. Min. Czemu łuskę z ryb skrobiał? Mnie mam temu P., że gdyby pierze miały, toby je skubiono. Koch. W. [P. wy mnie, P. córusi nie dacie]. Moja nimfa tajemna P. gęsi pasie. Mick. <Po(dob)-no>

Ponobilitować, uje, ował wielu = *ponadawać im szlachectwo*. P. ś. *ponyrabiać sobie szlachectwo*. <Po + Nobilitować>

Ponobilitowanie, a, blm., czynność cz. Ponobilitować.

Ponobilitowanie się, a ś., blm., czynność cz. Ponobilitować ś.

×Ponocarnia, i, lm. e *izba dla straży nocnej*. L. <f + *Nocarnia, od Noc>

[Ponocek, cka, lm. cki] p. Pólnoc. <Z Pólnoc>

[Ponocku] *po nocy, w nocy, pociemku*: W lesie, P.! bez strzelby! a katazby tam robili! <Po + Nocku, od Noc>

†Ponocnica, y, lm. e *praca nocna, ślęczenie po nocach*, ×lukubracja. L. <Od Ponoenik>

[Ponocnictwo, a, blm.] *kolej stróżowania w nocy na wsi, szczeg. około dworu pańskiego*. <Od Ponoenik>

Ponoenik, a, lm. ey 1. †P. *człowiek włóczący ś. po nocach; balamut, berbant a, złodziej, złoczyca nocny*: P., nierządu po nocach patrzący, fryjerz, zdzierstwa w nocy patrzący, łupieżca; z pijaństwa szalejący. Kn. 2. †P. p. Lunaiyk: *Noctambuli, ponoenicy, lunatcy*. Chm. B. 3. [P., Ponoenicy] *stróż nocny na wsi*. <Od Ponoeny>

†Ponoeny, *nocny, czuwający po nocach*: P. grant. Nagur. P. stróż, czas. L. Ponoenych grantantów i swawolnych z Krakowa wypędził. Nies. Słyszałem, że krzyczą wodniki wodne i ponoeni stróże. Słow. [P., ego, lm. i] rz. p. Ponoenik. <Od Po + Noeny>

†Ponocować, uje, ował 1. *pracować w nocy, ślę-*

czeń po nocach. 2. *odbywać straż nocną*: Trzecia część z was wnidzi w sobotę, ponoenijez w domu królowie... i będziecie ponoocować w domu Messa. B. Sz. <Po + Nocować>

†Ponocowanie, a, blm., czynność cz. Ponocować: Ponoenica, lukubracja, P. L.

[Ponoć] p. Pono: P. już z kochania mego nie będzie. <Pono + C, od Ci>

[Ponojsić, i, ił] 1. p. Ponieść. 2. p. Ponościć. <Z Ponościć>

[Ponojs] p. Pono. <Pono + J + Ś>

Ponominować, uje, ował *zaminować jedno po drugim, pomianować*. <Po + Nominować>

Ponominowanie, a, blm., czynność cz. Ponominować.

[Ponor, a, lm. y] *czerw, robak*. <Po + *Nor; por. Nora>

Ponora, y, lm. y inż. *podłoga przy upuszczeniu, po której woda spływa, aby gruntu, a następnie i upustu nie podebrała*. <Po + Nora>

Ponorbertański *pozostały po Norbertanach, do nich niegłoty należący*: Kościół P. <Po + Norbertański>

Ponormować, uje, ował *unormować jedno po drugim*. <Po + Normować>

Ponormowanie, a, blm., czynność cz. Ponormować.

Ponos, u, lm. y *znoszenie, przenoszenie*: Munschuk cierpliwość i ponosy ciche na losy licha. Gawiń. <Po + Nos, NIOS/NOS>

Ponosić, i, ił 1. p. Ponieść. 2. [P.] = a) kim = *miotać, opawowywać, ugarbiać*: Już ponościł wszystkimi gwałtowne uniesienie. Reym. (= *aż ich podnosiło gwałtowne uniesienie; unosili ś.*) b) do czego = *znosić ś., mieć ś., zbierać ś. na co*: Ponościł jakosi do wiatru, do wojny. c) *czynić, robić*: Żeby ś. więcy ani ponościł tego, co nie ujdzie (= *żebyś tego więcej nie czynił, co nie wypadło*).

Ponostryfikować, uje, ował wielu = *ponadawać im (człowiecom) prawa przysługujące krajowcom*. <Po + Nostryfikować>

Ponostryfikowanie, a, blm., czynność cz. Ponostryfikować.

Ponoszenie, a, blm., czynność cz. Ponościć.

[Ponos] p. Pono: Tam P. panna jest, to nam panicza zbałamucą. Krasz. <Pono + Ś>

†Ponosny 1. a. †Nośny *mogący być noszonym; przenośny, nositelny, ruchomy*. 2. *haniebny*. L. <Po + Nośny>

Ponotować, uje, ował *zanotować jedno po drugim, porobić notatki, pokonotować, pozapisywać dla pamięci, pozaczynać*: Ponotowałem, cokolwiek mogłem zebrać. Anszp. Ponotowano ich w policji. <Po + Notować>

Ponotowanie, a, blm., czynność cz. Ponotować.

Ponowa, y, lm. y 1. ×P. a. ×Ponów, ×Ponówek *ponowienie, ponowienie ś., ponowne należenie czego, odnowienie, odnowienie ś., odnowa*: Chcą znaków ponowy. Odym. Znnowu do ponowy wojen ś. zbierze. Chr. To mniemane szczęście byłoby mojego utrapienia ponową. Stasz. Dziś przez pobranych jeszcze świeższych języków odbieram ponowę. Sb. J. P. ginących codziennie cząstek utrzymuje ciało. Susz. (= *odradzanie ś.*) Wężowie zbywają skór starych gwoili młodoci ponowie. Odym. Dla zimy zatrzymał ś. cały post, czekając ponowy, pókiiby Dniepr nie roztopił. Tw. (= *nowej wiosny*). 2. †P. *nowina*: I ja i wszystkim żołnierz utrapiony musi być na tę żalosną ponowę. P. Koch. 3. a. [Porosza] *pierwszy śnieg spadły na gołą ziemię, wskazujący wyraźnie trop zwierza*. Zdr. Ponówka. <Po + *Nowa, NOW>

×**Ponówek**, wku, lm. wki p. **Ponowa**: Na pierwszym ponowku wiosny przyjechał. Błaż. <Zdr. od Ponów>

Ponowiciel, a, lm. e ten, co ponawia, odnowiciel: P. rzecezy, przyrodzenie, snadno jedno z drugim ulepi stworzenie. Żebr. <Od Ponowić>

Ponowicielka, i, lm. i forma ż. od **Ponowiciel**.

Ponowić, i, ił, nied. **Ponawiać** odnowić, wznowić, powtórzyć, odświeżyć; rozpocząć, potwierdzić, przywrócić na nowo: P. obietnicę, rozkaz, walkę, przyjaźń. W ponawianej rozwadze roztwiera ś. jego widzenie i dostarcza mu do jego wyłożenia środków. Lel. Ponawiam prośbę moję. Troc. Drugi raz toż samo przez niego Pan Bóg dobrodziejstwo ponowił. Nies. W którą spojrzysz stronę, wszystko ponawia twego serca rany. Prusz. Ponawiam ci słowo moje szlacheckie. Rzew. Ponowiona przechadzka złożyła księżniczkę na nowo snem głębokim. Szaj. P. ś. odnowić ś., rozpocząć ś. na nowo, powtórzyć ś., odświeżyć ś., powrócić: Choroba ponowiła ś. Ponawia ś. co złego, np. powietrze, integrascit. Kn. Wojna, choroba, powietrze ponawia ś. Troc. <Po + Nowić>

Ponowienie, a, blm., czynność cz. **Ponowić**.

Ponowienie się, a, ś., blm., czynność cz. **Ponowić** ś. Patol.: P. ś. choroby (po wyzdrowieniu) *recydywa* (morbus recidivus).

Ponownie przys. od **Ponowny**: Osądził P. Pozamykane klasy P. otwarto. P. spytałem. Jord. **Ponowny** 1. *powtórny, powtórzony na nowo, wznowiony*: Rzeczywiście rozpoczęły ś. ponowne rokowania w Wilnie. Lpn. Z tym nowym zamęciem łączyl ś. oczywiście P. przejazd do Wilna. Chm. Krowianka ponowna a. powtórna, rewakcy-na. 2. lek. *powracający, powtarzający* ś. (re-*cidivus*). <Od Ponowa>

[**Ponozy**, oz, blp.] *część krosien domowych*: Dwie P. są w każdym krosnach.

Ponoż, a, lm. e, **Ponoże** myśl. *sidło, stawiane koło gniazda ptaków, chwytające ptaki za nogi*. Cyg. <Po + *Noż, od Noga>

Ponoże, a, lm. a i. [P.] *pedał, noga*: Wkładają czołnek i deptają w warsztacie nogami P. (u krosien), rozbierają z kupy przedzę. Przy razidle (=sieczkarni ręcznej) stał Gabrys i bosą nogę na ponożu opierając, opuszczał wielki nóż. Orzesz. P. kołowrotka. Orzesz. 2. p. Ponoż. <Po + *Noże, od Noga>

[**Ponożenie**, a, blm.] *czynność cz. Ponożyć*.

[**Ponożyć**, y, ył] *wyostrzyć żelaza płuźne*. <Po + *Nożyć, od Nóż>

Ponócenie, a, blm., czynność cz. **Ponócić**.

Ponócić, i, ił p. **Ponucić**. <Po + Nócić>

×**Ponów**, owu, lm. owy p. **Ponowa**: Pragnę miał ponowu cudów. L. Zdr. **Ponówek**. <Po + Nów>

Ponówka, i, lm. i myśl. p. **Ponowa**: Często ponówki ułatwiały tropienie lisów. <Od Ponowa>

[**Ponózek**, żka, lm. żki] *część łóżka przypadająca na nogi spoczywającego*. <Po + *Nózek, od Noga>

Pons, u, blm. *kolor jasno-czerwony*: Okryć ś. pensem = sponować, zaczerwienić ś., zarumienić ś. <Fr. ponceau>

×**Ponso** *ponosowy, w kolorze ponsowym*: Aksamit P., podszyty marmurkiem. Druzb. <Fr. ponceau>

Ponsowiec, eje, ał *stawac* ś. *ponsowym, okrywać ś. pensem, czerwienić ś., rumienić ś.; piec raki, oblewać ś. rumieńcem, krasnieć*: Śród mehu ponsowiały lśniące grona żórawin. Orzesz. P. ze wstydu. <Od Ponsowy>

Ponsowienie, a, blm., *czynność cz. Ponsowiec*. **Ponsowo** przys. od **Ponsowy**.

Ponsowy, [Paksowy, Pęksowy] *jasno-czerwony*: Różą niegdyś białą Wenus krwią zabitego Adonisa w ponsową zamieniła. Ustrz. Wstążka ponsowa. Troc. W oknach zajezdnych domostw powiewają firanki ponsowo-białe. Rol. Ponsowozłoty lokaj powitał gościa ukłosem. Rodz. Pomalować na ponsowo. <Od Pons>

[**Ponsówka**, i, lm. i] *duża chustka ponsowa perkalowa w kwiaty zielone i błękitne*. <Od Ponsowy>

Ponsza, y, lm. e *okrycie, rodzaj płaszcza bez peleryny, peleryna, oponcza*: W fantastycznej ponszy, w słomianym kapeluszu. Na poręczy drewnianej ławy wisiała obok niego moregówata P. z wołoku. Dyg. Zdr. **Ponszka**. <?>

Ponszka, i, lm. i p. **Ponsza**.

†**Pont**, u, blm. *morze Czarne*. <Łć. pontus>

Ponta, y, lm. y *karce. tuz kier lub karo w grze, zwanej lombrem*. <Fr. ponte>

Ponta, y, lm. y *broda klinowata, „kozia“ bródka*: Kazał na hak onego wieść chamaleonta, nie pomogła mu siwa ani rydza P. Pot. Ponty kozie. Pot. <Fr. pointe>

Pontak, u, blm. *wino francuskie, ciemno-czerwone*: Wino, które nazywają P. Korz.

†**Pontalik**, a, lm. i p. **Pontał**: Nuż zasię co o-wych nastalo dziwnych pontalików, feretów (sprzączek), smalcowanych łańcuszków. Rej. <Od Pontał>

†**Pontał**, u, lm. y *ozdoba z szlachetnych metalów, kłamra kosztowna, wężel*: P. złoty. Syr. A snadź już drudzy nie tylko na głowie, ale i na nogach ty pontały a ty ferety sobie przyprawują. Rej. Srebrny P. na czele, misternie przywity wstęgą, na niejże trzpiotał. Żebr. Co po tych strojach! nieszczęsne wasze brety i wasze pontały. Groch. U niewiast teraz łańcuchy na szyi wiszą, około szat pontały, na uszach perły, na rękę manele. Petr. Pontały na szacie i na birecie należą do stroju białogłowskiego. L. Pontałów złotych par 50 z szmelcem białym i niebieskim. Goł. Węzły, czyli pontały, do sukien jeszcze nie przyszyte. Goł. Przen.: Z tej choroby abo na miejsca wstydlive kwiaty wynikają, abo też pontałami głowę nasadzi. Syk. (= *guzami, wrzodami*). Zdr. †**Pontalik**. <Włos. puntale>

†**Pontałowac**, uje, ował *pontałami przyodzabiać, przystrajać, ubierać*: Gdzie kogo opoi szatan, niejednego sobie nacechuje, temu nie dostawa palca, tego usieczono, trzeciemu nogę ugolono, drugiemu czuprynę przeczechrano; takei to swoje braterstwo pontałuje ten mistrz czysty. Gil. <Od Pontał>

†**Pontałowanie**, a, blm., *czynność cz. Pontałowac*.

Ponter, a, lm. y p. **Wyżel**: Biały P. rozciągał ś. wygodnie. Ost. Zdr. **Ponterek**. <Ang. pointer>

Ponterek, rka, lm. rki p. **Ponter**.

Ponton, u, lm. y i. a. ×**Mastolódz** *jedna z łodzi płaskich, na których ustawia ś. most na rzekach dla przeprawy wojska*. 2. *statek wielki silnie zbudowany, używany przy robotach w portach i do wydobycia okrętów zatopionych*. <Fr. ponton>

Pontonnier, a, lm. owie a. rzy *żołnierz przeznaczony do ustawiania mostów pontonowych*. <Fr. pontonnier>

Pontonierski przym. od **Pontonnier**: Jako kapitan, dowodził kompanią pontonierską. Koł.

Pontonowy przym. od **Ponton**: Most P.

[Pontować, uje, ował] *łazić, gonić*: On pontuje od rana do wieczora. < Właśc. Pątować >

[Pontowanie, a, b]m., czynność cz. Pontować.

Pontycki bot.: Piótnek a. piótynek P. p. Bylica. < Od nazwy krainy Pont >

Pontyfikalja, ów, b]p. *uroczyste szaty biskupie obrzędowe i insygnja; kapłańskie czynności, które mogą być sprawowane tylko przez biskupów.* < Łć. pontificalia, lm. od pontificalis >

Pontyfikalnie przys. od Pontyfikalny: Biskup przybrany P. Zart.: *uroczyście, pompacyjnie*: Przyniesiono P. na poduszkach obszytych w koronki przyszłego dziedzica. Krasz.

Pontyfikalny biskupi, biskupowi właściwy, należny; okazały, wspaniały, majestatyczny, wzniosły, uroczysty, świetny, pompacyjny: Obrzęd P. (= przez biskupa celebrowany). < Łć. pontificalis >

Pontyfikał, u, lm. y *księga liturgiczna zawierająca zbiór przepisów, dotyczących ś. sprawowania obrzędów religijnych przez papieża i biskupów*: Wejrzysz w P., a koronacją królewską czytaj. Orzech. < Łć. pontificale >

Pontyfikał, u, lm. y *władza, panowanie papieża; okres jego rządów*: Za pontyfikatu Piusa IX. < Łć. pontificatus >

Pontyfikować, uje, ował *celebrować uroczystie, odprawiać uroczyste nabożeństwo*: Prałat, pontyfikując na Wawelu, musiał mieć rozwalające ś. po stopniach ołtarza ulubione psy gończe. Zał. Ś.

Pontyfikowanie, a, b]m., czynność cz. Pontyfikować.

Ponucenie, a, b]m., czynność cz. Ponucić.

Ponucić, i, il, Ponócić, i, il *spędzić pewien czas na nuceniu.* < Po + Nucić >

Ponudnieć, eje, ał l. *stać ś. nieco nudnym, znużenieć cokolwiek.* 2. *znużenieć kolejno, jeden po drugim.* < Po + Nudnieć >

Ponudnienie, a, b]m., czynność cz. Ponudnieć.

Ponudzenie, a, b]m., czynność cz. Ponudzić.

Ponudzenie się, a, s., b]m., czynność cz. Ponudzić ś.

Ponudzić, i, il l. *potrafić przez pewien czas nudami.* 2. *znużyć jednego po drugim.* P. ś. l. *potrafić ś. nudami przez pewien czas.* 2. *znużyć ś. kolejno, jeden po drugim.* < Po + Nudzić >

[Ponuj] p. Pono. < Właśc. Ponój, z Pono + J >

Ponukać, a, ał l. a. † *Ponękać strawić pewną chwilę na nukaniu.* 2. [P.] *pognać.* < Po + Nukać >

Ponukanie, a, b]m., czynność cz. Ponukać: Podniata i P. do niecnoty. Klon.

Ponukiwać, uje, iwał *nukać raz po raz.* < Po + *Nukiwać, od Nukać >

Ponukiwanie, a, b]m., czynność cz. Ponukiwać.

Ponumerować, uje, ował l. *numerami poznaczając, poznać, poznaczając; w numery pozapoznać.* 2. *spędzić pewien czas na numerowaniu.* < Po + Numerować >

Ponumerowanie, a, b]m., czynność cz. Ponumerować.

Ponur, a, lm. y *pomost z balów w dniu upustu lub pogródek koła wodnego, poczynając od spodu stawidła, pochylony ułożony, po którym woda spływa, aby gruntu nie podmulala i nie wyrzywała, † most ponury.* < Po + Nur >

Ponura, y l. lm. y *ściana szpuntalowa pod podłogą pochylona na spodzie upustu.* 2. † P., b]m. p. *Ponurość*: P., wzrok ponury. Troc. < Po + *Nura, NUR >

Ponurek, rka, lm. rki *cieś. przyrząd ciesielski do zanurzania sznurka w czernidle.* < Po + Nur >

† *Ponurkiem* przys. *ponuro*: Wierzę, żeś też magister, chociaż to tak P. chodzisz jak skowyr. Soit. < Od Ponurek >

Ponurkować, uje, ował *spędzić pewien czas na nurkowaniu.* < Po + Nurkować >

Ponurkowanie, a, b]m., czynność cz. Ponurkować.

Ponuro przys. od Ponury: P. patrzy, patrzy jak złodziej. Kn.

Ponuroś, i, b]m. rz. od Ponury; † *Ponura*: Przez szyby zmrożone widać głęboką P. zimowego parku. Wejs.

Ponurowato przys. od Ponurowaty.

Ponurowatoś, i, b]m. rz. od Ponurowaty: Szaleństwo i melancholja, zwana dziś ponurowatością, zadumą. Rol.

Ponurowaty jakby ponury, nieco ponury: Gdy widzę sług posepnych, ponurowatych, poznaję, że panowie ich muszą być obyczajów grubych. Mącz. < Po + Nurowaty >

Ponurtować, uje, ował l. *nurtując poprzerywać ś. pewien czas.* 2. *spędzić pewien czas na nurtowaniu.* < Po + Nurtować >

Ponurtowanie, a, b]m., czynność cz. Ponurtować.

Ponury l. *posepny, chmurny; przygnębiający, złowrogi*: Człowiek, wzrok P. Ponure więzienie. Rozpacz ponura. P., który wzrok i twarz utopiwszy w ziemi, patrzy jakby po złodziejsku, a tym samym nie tylko niemile sprawuje wrazenie, ale nieufność i wstręt obudza. Kras. A. Ponura świnia głęboko ziemię ryje. Kn. (o skrytej złości). Wesola myśl rada wdzięczność czyni, a ponurą postawę oddajmy ją świni. Rej. Święta enoto, tyś nie jest ponura i dzika. Kras. Nie zawsze wzrok P. i posępne czoło miał Kato; owszem, nieraz żartował wesolo. Min. P. pochodzi od nory, zaczem ponuroś przywodzi zawsze wyobrazenie ciemności. Brodz. Noc ponura. Troc. Czas P. Troc. Twarz ponura. Troc. Wszystkie te jednak rozumowania zdruzgotane, zniweczone zostały uczuciem niewytłomaczonego bólu, który w pewnych chwilach życia opanowuje całą naszą istotę i woła w duszy naszej i tętni w uszach ponurym głosem, że wielkie nieszczęście nad nami krąży. I nastąpiło ponure milczenie. Słow. Jaka ponura wizja. Słow. Już północ, cień ponury pół świata okrywa. Słow. Margier smutny, ponury słowa nie przemówi. Syrok. A w ruinach została cisza ponura jak w grobie. Kaezk. Przed burzą bywa chwila eicha i ponura. Mick. Rozwątęsana jego w tych dymach ś. błąka samotna i ponura myśl nakształt pająka. Mick. Z pod brwi, choć jasne oko, wypadł wzrok ponury. Garczyń. Z ponuremi dumami stawał u łóżka Waldera. Krasz. Usposobienie do ponurego zwątpienia było już w powietrzu. Spas. 2. † P. *spadzisty, pochylony*: P. most w upuscie a. w pogródkach, po którym woda spływa. Os. J. (= † ponur). < Po + *Nury, NUR >

Ponurzać, a, ał l. p. *Ponurzyć.* 2. [P.] dok. *unurzać, pobrukać, powalać, uwalać, zapackać, zagwazdać, umazać, pobabrać*: Wrócił cały ponurzany w błocie. P. ś. l. p. *Ponurzyć.* 2. [P. ś.] dok. *unurzać ś., uwalać ś., pobrukać ś., powalać ś., zapackać ś., zagwazdać ś., umazać ś., pobabrać ś.*: Ponurzał ś. w bagnie jak nieboskie stworzenie. < Po + Nurzać >

Ponurzenie, a, b]m., czynność cz. Ponurzać. Ponurzenie się, a, s., b]m., czynność cz. Ponurzać ś.

Ponurzenie, a, bhm., czynność cz. **Ponurzyć**: P. miasto krztu, ponurzy cię miasto krzeźciela. Lek.: P. soczewki oka (operacja) = *zepchnięcie, zniżenie* (depressio).

Ponurzeniec, nca, lm. *ńcy* członek sekty nowo-chrześciana. < Od Ponurzony >

Ponurzenie się, a, s., bhm., czynność cz. **Ponurzyć** s.: Na Wschodzie zbytnie P. s. w spekulacje filozoficzne wycieńczyło poezję u niektórych ludów. Mick.

† **Ponurzeński** przym. od **Ponurznik**: P., nowo-chrześciana. Smotr.

† **Ponurznik**, a, lm. cy = **Nowo-chrześciana**: Wszysey ponurznicy plemie Szymona Maga są. Białob. < Po + *Nurznik, NUR >

Ponurzyciel, a, lm. e ten, co ponurza, pograży-ciel: † Jan Ponurzyciel. Bud. (= Chrzyciel). < Od Ponurzyć >

Ponurzyć, y, ył, nied. **Ponurzać**, † **Ponarzać** i. *zau-nurzyć, zapuścić w co, zatopić, pograżyć, zagłębić*: Pożądliwość cielesna ponurza nas w błocie nieczystości. Wuj. W ciemnościach obłądliwości ponur-zeni. Wuj. Ponurza w ciele boskim bicz srogie, raz wraz trafiając, a wszystko szkodliwe, zuchwa-ły żołnierz. Ody. Ponurzyłeś mię w srogięj ot-chańi podziemnej, ponurzyłeś mię w przepaści ciemnej. Kochan. Przen.: Japonowie w błędach pogańskich leżą, w babich zabobonach ponurze-ni. Birk. 2. † P. spuścić, zwiesić: Chodzi, łeb po-nurzywszy. Troc. 3. [P.] = **Pomurzać**. 4. fl. *zato-pić, pochłonać*: Woda go ponurzyła. P. s. W pływaniu nie tylko gładko po wodzie sunąć, ale i P. s. Górn. Mieli wiatr przeciwny sobie i nawalności wielkie, tako iż łódzia ponarzała s. Op. A dopuścił (Jezus) s. mu też P., aby, nie zapomniawszy swe(j) krewkości, z tego s. nie chępił. Op. Przen.: Taki s. nigdy nie ponurzy, z każdej strony wypłynie i jeszcze sławę na brzeg wyniesie. Sienk. (= *nie zginie*). < Po + Nurzyć >

Ponuzenie, a, bhm., czynność cz. **Ponuzić**.

Ponuzenie się, a, s., bhm., czynność cz. **Ponu-żyć** s.

Ponuzić, y, ył i. *znużyć jednego po drugim. 2. nużyć pomagając przez pewien czas. P. s. znużyć s. kolejno, jeden po drugim.* < Po + Nużyć >

[Pony] p. **Porwany**. < Po (rwa)ny >

Ponygusować się, uje s., ował s. *spędzić pewien czas na nuygusowaniu s.* < Po + Nygusować s. >

Ponygusowanie się, a, s., bhm., czynność cz. **Po-nygusować** s.

Ponynać, a, ał *spędzić pewien czas na nynaniu.* < Po + Nynać >

Ponynanie, a, bhm., czynność cz. **Ponynać**.

[Ponyta, y, lm. y] 1. a. [Zora] *wół z karkiem wyniosłym, okiem bystrym, wesółym. 2. wół z okiem ponurym. 3. człowiek ponury, z podoba patrzący, murek.*

• **Poń** skróc. = *po niego*. < Po + Ni(ego) >

† **Pońciec**, ćca, lm. *ćcy* *podróznik, patnik, wę-drowiec*. < Graficznie zam. Pąciec, od Pąć >

× **Pończ**, u, lm. e p. **Poncz**. Zdr. × **Pończyk**. < p. Ponez >

Pończochy, y, lm. y i. *trykot na podudzie, szczeg. dla kobiet*: Pończochy a. para pończoch. Pończo-chy robione na drutach, tkane, dziane. Pięta, stopa, podeszwa, łydka u pończochy. Para poń-choch jedwabnych a. para pończoch bawełnia-nych. Gostk. Pończochy welniane, nieiane. Wkła-dać, wciągać, wdziewać, obuwać pończochy. Poń-chochy zdejmować, ściągać, zzuwać. Oko w pończo-

she. Cerować, zelować, reperować, nadrabiać poń-chochę. Pończochy ją opadły. Nogi miał długie, cienkie, jak od chmielu tyki, w pończochach, ze srebrnymi klamrami trzewiki. Mick. Nabić, nafa-dować pończochę = *uszkładać sobie w nią potajem-nie fundusz z oszczędności a. podbierania czyjej kasy*. Przen.: Łyse kasztany (konie) w pończochach, to jest z białymi nogami do kolan. Gray. Przen.: Niebieska pończocha = *literatka*. Napatrzysz s. niebieskich pończoch, nawąchasz literatów. Krasz. Przerobiłyby s. zebrania towarzyskie na posie-dzenia pedantów, dyskutujących z błękitnymi pończochami. Orzesz. 2. lek.: P. sznurowana = *rodzaj opatrunku na gołę*. Zdr. **Pończoszka**, [Po]-**coska**. < Czes. punčocha, z Nm. Bundschuh >

Pończochowy p. **Pończoszny**.

Pończoszarka, i, lm. i *pracownica wyrabiająca pończochy na maszynie*. < Od *Pończoszarz, od Pończocha >

Pończoszarnia, i, lm. e *fabryka pończoch*.

Pończoszka, i, lm. i p. **Pończocha**: Pończoszki dziecięce. P. jedwabna. Opal. Wola, niżeli na grzbiet kirys włożyć twarde, w miękkich, lek-kich pończoszkach tańcować galardy. Pot. Każ-da z panien coś miała (z zaoszczędzonych pie-niędzy) do panińskiej pończoszki. Las. Przen.: Koń w pończoszkach. Pol. (= *o nogach po kolana białych*). Przen.: Doktor P. Prz. = *doktor nieumie-jetny, lekarz papierowy*.

Pończoszkowy przym. od **Pończoszka**: Poń-czoszkową robotą kaftanik = *robiony na drutach, † dziany na prątkach*. Plotki pizmowanych poń-czoszkowych dworaków. Wóje. (= *noszących poń-czoszki*). Jednego z pończoszkowych elegantów bykiem w nos poeżęstować musiałem. Kaezk. < Od Pończoszka >

Pończoszniczi p. **Pończoszniczy**: Fabryka poń-czosznicka. T. K.

Pończosznictwo, a, bhm. *rzemiosło robienia poń-choch*. < Od Pończosznik >

Pończoszniczka, i, lm. i forma ż. od **Pończosz-nik**.

Pończoszniczy, **Pończoszniczi** przym. od **Poń-czosznik**. < Od Pończosznik >

Pończosznik, a, lm. cy, **Pończosnik** i. *rzemieśln-ik wyrabiający pończochy. 2. handlujący poń-chochami. 3. człowiek chodzący w pończochach*: Ha! szelmy, pludraki, pończoszni! Sienk. < Od Pończocha >

[**Pończoszyna**, y, lm. y] *licha, nędzna pończo-cha*.

Pończosnik, a, lm. cy p. **Pończosznik**.

× **Pończowy** przym. od **Pończ**, *pończowy*. Sł. wil.

× **Pończyk**, u, lm. i p. **Pończ**. Sł. wil.

Poobałać, a, ał *obałać jedno po drugim*: Ota-rze twoje pohańcy poobałali. Birk. Proroki two-je pobili, oltarze twoje poobałali. Wuj. < Po + Obalać >

Poobalanie, a, bhm., czynność cz. **Poobałać**.

Poobarczać, a, ał *obarczyć jednego po drugim*. < Po + Obarczać >

Poobarczanie, a, bhm., czynność cz. **Poobar-czać**.

Poobcałowywać, uje, ywał *obcałować jednego po drugim*. < Po + Obcałowywać >

Poobcałowywanie, a, bhm., czynność cz. **Poob-całowywać**.

Poobchodzenie, a, bhm., czynność cz. **Poobcho-dzić**.

Poobchodzić, i ił *obejść jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Obchodzić>

Poobciągać, a, ał, × **Poociągać** *obciągnąć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Księgi w okładzinach z desek skórą poobciąganymi. Krasz. W przedpokoju własnoręcznie poobciągał okrycie granatowe. Krasz. P. ś. *obciągnąć ś. kolejno, jedno po drugim a. obciągnąć ś. w wielu miejscach:* Gała izba była płótnem malowanym obita, które ś. gdzieniegdzie poobciągało i ponadymało. Kaczk. (= *poobwiszało*). <Po + Obciągać>

Poobciąganie, a, blm., czynność cz. **Poobciągać**.

Poobciąganie się, a ś., blm., czynność cz. **Poobciągać ś.**

Poobciążać, a, ał *obciążyć jedno po drugim. P. ś. obciążyć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Obciążać>

Poobciążanie, a, blm., czynność cz. **Poobciążać**.

Poobciążanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poobciążać ś.**

Poobcierać, a, ał, **Poocierać** *obetrzeć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* P. szklanki, łyż. P. guziki, osie (= *pościerać*). Poobcierałem sobie nogi o ostre podwodne kamienie. Sienk. P. ś. *obetrzeć kolejno jedno po drugim a. obetrzeć ś. w wielu miejscach:* Poobcierawszy ś. z łoż, powróciłem do reszty kompanji. Kaczk. <Po + Obcierać>

Poobcieranie, a, blm., czynność cz. **Poobcierać**.

Poobcieranie się, a ś., blm., czynność cz. **Poobcierać ś.**

× **Poobciesywać**, uje, ywał p. **Poobciesywać**. <Po + Obciesywać>

× **Poobciesywanie**, a, blm., czynność cz. **Poobciesywać**.

Poobcinać, a, ał, × **Poocinać** *obciąć jedno po drugim.* Młynarska córka kompanom rozbójnika siekierą głowy poobcinała. Bał. Ściał drzew kilka na krokwie, zwałił je, z gałęzi poobcinał i do chaty przywłókł. Jeż. P. ś. *obciąć ś. nawzajem:* Opowiadał, jak oba przeciwnicy gracko stawali i bili ś. tego, jak ś. nawzajem poobcinali. Ochoc. <Po + Obcinać>

Poobcinanie, a, blm., czynność cz. **Poobcinać**.

Poobcinanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poobcinać ś.**

× **Poobciosać**, osa a. esze, osał p. **Poobciosywać**: Drzewa poobciosane. Jabł. <Po + Obciosać>

× **Poobciosanie**, a, blm., czynność cz. **Poobciosać**.

Poobciosywać, uje, ywał, × **Poobciesywać**, **Poociosywać**, × **Poociosywać**, × **Poobciosać** *obciosać, ociosać jedno po drugim.* <Po + Obciosywać>

Poobciosywanie, a, blm., czynność cz. **Poobciosywać**.

Poobcisnąć, a, ał *obcisnąć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* P. ś. *obcisnąć ś. w wielu miejscach.* <Po + Obcisnąć>

Poobciskanie, a, blm., czynność cz. **Poobcisnąć**.

Poobciskanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poobcisnąć ś.**

Poobcować, uje, ował *poświęcić pewien czas obcowaniu.* <Po + Obcować>

Poobcowanie, a, blm., czynność cz. **Poobcować**.

Poobdarniać, a, ał p. **Poodarniać**. <Po + Obdarniać>

Poobdarnianie, a, blm., czynność cz. **Poobdarniać**.

Poobdarniowywać, uje, ywał p. **Poodarniać**. <Po + Obdarniowywać>

Poobdarniowywanie, a, blm., czynność cz. **Poobdarniowywać**.

Poobdarnowywać, uje, ywał p. **Poodarniać**. <Po + Obdarnowywać>

Poobdarnowywanie, a, blm., czynność cz. **Poobdarnowywać**.

Poobdarowywać, uje, ywał i P. ś. p. **Poobdarzać**. <Po + Obdarowywać>

Poobdarowywanie, a, blm., czynność cz. **Poobdarowywać**.

Poobdarowywanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poobdarowywać ś.**

Poobdarzać, a, ał, **Poobdarowywać** *obdarzyć jednego po drugim.* P. ś. (o wielu) *obdarzyć ś. wzajemnie:* Wzajem ś. poobdarzali bracia. Krasz. (= *ofiarowali sobie podarki*). <Po + Obdarzać>

Poobdarzanie, a, blm., czynność cz. **Poobdarzać**.

Poobdarzanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poobdarzać ś.**

Poobdłubywać, uje, ywał p. **Poodłubywać**. <Po + Obdłubywać>

Poobdłubywanie, a, blm., czynność cz. **Poobdłubywać**.

Poobdłużać, a, ał, **Poobdłużać** *obdłużyć jedno po drugim:* Tenuty i starostwa, które trzymał, poobdłużał. Kub. P. ś. *obdłużyć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Obdłużać>

Poobdłużanie, a, blm., czynność cz. **Poobdłużać**.

Poobdłużanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poobdłużać ś.**

Poobdzierać, a, ał *obdzielić jednego po drugim:* To też gościńcami ich poobdzierał. Syrok. <Po + Obdzierać>

Poobdzieranie, a, blm., czynność cz. **Poobdzierać**.

Poobdzierać, a, ał, **Poobdzierać** *obedrzeć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Wiatr jesienny poobdzierał liść świeżo rozwity. Zm. Nigdzie płotu całego, dachy poobdzierane. Krasz. Mury czarne jak węgiel, poobdzierane, na nich zielska i chwasty. Kaczk. <Po + Obdzierać>

Poobdzieranie, a, blm., czynność cz. **Poobdzierać**.

Poobdziergiwać, uje, iwał *obdzierać jedno po drugim.* <Po + Obdziergiwać>

Poobdziergiwanie, a, blm., czynność cz. **Poobdziergiwać**.

Poobdziobywać, uje, ywał p. **Poobdziobywać**. <Po + Obdziobywać>

Poobdziobywanie, a, blm., czynność cz. **Poobdziobywać**.

Poobejmować, uje, ował 1. *objąć jednego po drugim:* P. przyjaciół za szyję. 2. *objąć jedno po drugim:* P. obowiązki, majątki w posiadanie. P. ś. (o wielu) *objąć ś. nawzajem.* <Po + Objejmować>

Poobejmowanie, a, blm., czynność cz. **Poobejmować**.

Poobejmowanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poobejmować ś.**

Poobęgiwać, uje, iwał *obełgać jednego po drugim.* <Po + Obełgiwać>

Poobęgiwanie, a, blm., czynność cz. **Poobęgiwać.**

Poobeznawać, aje, awał *obeznacć jednego po drugim.* P. ś. *obeznacć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Obeznować>

Poobeznawanie, a, blm., czynność cz. **Poobeznawać.**

Poobeznawanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poobeznawać ś.**

Poobezwładniać, a, ał *obezwładnić jednego po drugim, poubezwładniać.* <Po + Obezwładniać>

Poobezwładnianie, a, blm., czynność cz. **Poobezwładniać.**

Poobgadywać, uje, ywał, Poogadywać *obgadać jednego po drugim, poobmawiać, poooczerniać.* <Po + Obgadywać>

Poobgadywanie, a, blm., czynność cz. **Poobgadywać.**

Poobganiać, a, ał i P. ś. p. Pooganiać. <Po + Obganiać>

Poobganie, a, blm., czynność cz. **Poobganiać.**

Poobgarniać, a, ał p. Poogarniać. <Po + Obgarniać>

Poobgarnianie, a, blm., czynność cz. **Poobgarniać.**

Poobgnajać, a, ał p. Poognajać. <Po + Obgnajać>

Poobgnajanie, a, blm., czynność cz. **Poobgnajać.**

Poobgotowywać, uje, ywał *obgotować jedno po drugim.* <Po + Obgotowywać>

Poobgotowywanie, a, blm., czynność cz. **Poobgotowywać.**

Poobgradzać, a, ał p. Poogradzać. <Po + Obgradzać>

Poobgradzanie, a, blm., czynność cz. **Poobgradzać.**

Poobgrywać, a, ał i P. ś. p. Poogrywać. <Po + Obgrywać>

Poobgrywanie, a, blm., czynność cz. **Poobgrywać.**

Poobgrywanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poobgrywać ś.**

Poobgryzać, a, ał p. Poogryzać: Matee piersi P. Ork. Miałbyś wziąć do ust to, co ten brudny zawsze chłopak dotykał swojemi palcami nieumytemi i poobgryzanemi? Kos. <Po + Obgryzać>

Poobgryzanie, a, blm., czynność cz. **Poobgryzać.**

[**Poobiadek, dku, lm. dki**] *podwieczorek.* <Po + Obiadek>

[**Poobiadować, uje, ował**] *spożyć obiad.*

[**Poobiadowanie, a, blm.**] czynność cz. **Poobiadować.**

Poobiecować, uje, ywał *obećcać w wielu razach.* <Po + Obiecywać>

Poobiecywanie, a, blm., czynność cz. **Poobiecować.**

Poobiedni, × Poobiedny, † Poobiedzny *po obiedzie przypadający, popołudniowy:* Spacer, czas P. Przesypianie ś. poobiednie, sen abo spanie popołudniowe. Kn. Dobrzeby iść na poobiednie kaganie. Hrb. W obrzędku ruskim ceremonje porzebu Zbawiciela w czasie poobiednim odpra-

wiać ś. zwykły. Nar. Tu dawni panowie, dworem otoczeni, często siadali w krzesłach w poobiedniej drzemce. Mick. <Po + Obiedni>

× **Poobiedny** p. **Poobiedni:** Spanie poobiedne. Troc. Czas ranny do wszystkiego jest sposobniejszy, niż P. Boh. <Po + Obiedny>

Poobiedzie, a, lm. a *czas przypadający po obiedzie, pora poobiednia, popołudnie; czas między obiadem a wieczorem.* <Po + *Obiedzie, od Obiad>

† **Poobiedzny** p. **Poobiedni:** Poobiedzna przechadzka. Mącz. <Od Po obiedzie>

Poobiegać, a, ał *obećcać jedno po drugim.* <Po + Obiegać>

Poobieganie, a, blm., czynność cz. **Poobiegać.** **Poobielać, a, ał** *obielić jedno po drugim a jedno w wielu miejscach:* Mury były poobielane, ponaprawiane dachy. Krasz. <Po + Obielać>

Poobielanie, a, blm., czynność cz. **Poobielać.**

Poobierać, a, ał i. obrać *jednego (a. jedno) po drugim:* Poobierano w partykularnych kołach po dwóch deputatów z każdego koła. Pas. Rozbiegło ś. wszystko i pochowało we mgnieniu oka, ale poobierało tylko stanowiska. Krasz. P. kartofle. 2. spędzić pewien czas na obieraniu. <Po + Obierać>

Poobieranie, a, blm., czynność cz. **Poobierać.**

Poobijać, a, ał *obić jedno po drugim:* Poobijano rogi na pamiątkę zabitym rogaczom. Krasz. Ściany poobijano drogocennymi makaty. Kacz. Tyś poobitukana i poobijana, jak ta chata bez okien i bez drzwi. Jeż. <Po + Obijać>

Poobijanie, a, blm., czynność cz. **Poobijać.**

Poobijanka, i, blm. *szczegół w grze w piłkę polegający na tym, aby rzucanej piłki nie łapać, lecz w górę ją palantem podbić.* Goł. <Od Poobijany, od Poobijać>

Poobjadać, a, ał *objeść jedno po drugim:* Obory przez bydło ze strzech poobjadane, płoty poobalane. Krasz. P. ś. *objeść ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Objadać>

Poobjadanie, a, blm., czynność cz. **Poobjadać.**

Poobjadanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poobjadać ś.**

Poobjasniać, a, ał *objasnić jedno po drugim:* Poobjasniał knoty od świece. Sienk. (=poobcinał). P. nowiejuszów. <Po + Objasniać>

Poobjasnianie, a, blm., czynność cz. **Poobjasniać.**

Poobjawiać, a, ał *jedno po drugim objawić.* P. ś. *objawić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Objawiać>

Poobjawianie, a, blm., czynność cz. **Poobjawiać.**

Poobjawianie się, a ś., blm., czynność cz. **Poobjawiać ś.**

Poobjeżdżać, a, ał *objechać jedno po drugim:* P. półka. Krasz. <Po + Objężdżać>

Poobjeżdżanie, a, blm., czynność cz. **Poobjeżdżać.**

Poobjuczać, a, ał, Poobjuczać *objuczyć jedno po drugim:* Szlągacy z miasta ś. wysuwać poczęli, a za nimi wozy ładowne i konie poobjuczane. Krasz. <Po + Objuczać>

Poobjuczanie, a, blm., czynność cz. **Poobjuczać.**

Poobjadzać, a, ał p. Poobjadzać. <Po + Objadzać>

Poobjadzanie, a, blm., czynność cz. **Poobjadzanie.**

Poobjarmiać, a, ał p. Poobjarmiać. <Po + Objarmiać>

Poobkarmianie, a, btm., czynność cz. **Poobkarmiać**.

Poobkładać, a, ał p. **Pookładać**. <Po + Obkładać>

Poobkładanie, a, btm., czynność cz. **Poobkładać**.

Poobkładać, a, ał p. **Pookładać**: Stróż poobkładał lokatorów, gospodarza i uciekł jednej nocą. Bał. <Po + Obkładać>

Poobkradanie, a, btm., czynność cz. **Poobkładać**.

Poobkrawać, a, ał i P. s. p. **Pookrawać**.

Poobkrawanie, a, btm., czynność cz. **Poobkrawać**.

Poobkrażać, a, ał p. **Pookrażać**. <Po + Obkrażać>

Poobkrażanie, a, btm., czynność cz. **Poobkrażać**. [Poobkreślenie, a, btm.] czynność cz. **Poobkreślić**.

[Poobkreślić, i, ił] p. **Pookreślić**. <Po + Obkreślić>

Poobkręcać, a, ał p. **Pookręcać**: Nogi miał sukniem i skórą poobkręcane. Krasz. <Po + Obkręcać>

Poobkręcanie, a, btm., czynność cz. **Poobkręcać**.

Poobkurzać, a, ał p. **Pookkurzać**. <Po + Obkurzać>

Poobkurzanie, a, btm., czynność cz. **Poobkurzać**.

Pooblamowywać, uje, ywał *oblamować jedno po drugim*. <Po + Oblamowywać>

Pooblamowywanie, a, btm., czynność cz. **Pooblamowywać**.

Pooblatać, a, ał, **Pooblatać** 1. *oblecieć kolejno, jeden po drugim, popytać*: Owoce z drzew pooblatały. Tynk pooblatał. 2. *oblecieć jedno po drugim*: Wszystkie sklepy pooblatali. <Po + Oblatać>

Pooblatanie, a, btm., czynność cz. **Pooblatać**.

Pooblatawać, uje, ywał p. **Pooblatać**: Tynk z kamienicy pooblataływał, świeciły odarte cegły. Krasz. <Po + Oblatawać>

Pooblatawanie, a, btm., czynność cz. **Pooblatawać**.

Pooblekać, a, ał, **Poobleczyć** *jedno po drugim oblec; poudziwiać, pookrywać*: Szły podziw obudzające kolebki malowane i złoczone, skórami i sukniami pooblekane. Krasz. P. s. *oblec* s. *kolejno jeden po drugim*: Z ponurego wyrazu, jakim s. ich oblicza pooblekały, wnioskować było można, że... Jeż. <Po + Oblekać>

Pooblekanie, a, btm., czynność cz. **Pooblekać**.

Pooblekanie się, a s., btm., czynność cz. **Pooblekać** s.

Pooblepiać, a, ał *oblepić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*: P. woskiem, papierem. Szopa była, prawda, z chróstu pleciana, a glina tylko pooblepiłna. Krasz. <Po + Oblepiać>

Pooblepianie, a, btm., czynność cz. **Pooblepiać**.

Pooblewać, a, ał *oblać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*: Slizkie posadzki, jakby świeżą krwią były pooblewane. Krasz. <Po + Oblewać>

Pooblewanie, a, btm., czynność cz. **Pooblewać**.

Poobliczać, a, ał *obliczyć jedno po drugim*. P. s. *obliczyć* s. *kolejno, jeden po drugim*. <Po + Obliczać>

Poobliczanie, a, btm., czynność cz. **Poobliczać**.

Poobliczanie się, a s., btm., czynność cz. **Poobliczać** s.

Pooblizywać, uje, ywał *oblizac jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. P. s. 1. *oblizac* s. *kolejno, jeden po drugim*; *oblizac* s. *w wielu miejscach kolejno*. 2. *spędzić pewien czas na oblizywaniu* s. <Po + Oblizywać>

Pooblizywanie, a, btm., czynność cz. **Pooblizywać**.

Pooblizywanie się, a s., btm., czynność cz. **Pooblizywać** s.

Poobladowywać, uje, ywał *obladować jedno po drugim*. <Po + Obladowywać>

Poobladowywanie, a, btm., czynność cz. **Poobladowywać**.

Pooblamywać, uje, ywał *obłamać jedno po drugim*: Wiatr gałęzie pooblamywał. Krasz. Z krzaków pooblamywano gałęzie. Krasz. Bzy pooblamywane rosły przy płocie. Krasz. <Po + Oblamywać>

Pooblamywanie, a, btm., czynność cz. **Pooblamywać**.

Poobląpiać, a, ał *spędzić pewną chwilę na obląpianiu*. P. s. *spędzić pewną chwilę na obląpianiu* s. <Po + Obląpiać>

Poobląpianie, a, btm., czynność cz. **Poobląpiać**.

Poobląpianie się, a s., btm., czynność cz. **Poobląpiać** s.

Poobląskawiać, a, ał *obląskawić jedno po drugim*. <Po + Obląskawiać>

Poobląskawianie, a, btm., czynność cz. **Poobląskawiać**.

Pooblawiać się, a s., ał s. *obławić s. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Oblawiać s.>

Pooblawianie się, a s., btm., czynność cz. **Pooblawiać** s.

Pooblązić, i, ił *obleźć kolejno w wielu miejscach*. <Po + Oblązić>

Pooblążenie, a, btm., czynność cz. **Pooblązić**.

Pooblóczenie, a, btm., czynność cz. **Pooblóczyć**.

Pooblóczenie się, a s., btm., czynność cz. **Pooblóczyć** s.

Pooblóczyć, y, ył i P. s. p. **Pooblekać**. <Po + Oblóczyć>

Pooblupiać, a, ał, **Pooblupywać**, † **Pooblupować** *jedno po drugim obłupić, obłupać*. <Po + Oblupiać>

Pooblupianie, a, btm., czynność cz. **Pooblupiać**.

† **Pooblupować**, uje, ował p. **Pooblupiać**: Nakładł Jakób pretów, które był pooblupował od koryt. Bud. <Po + Oblupować>

† **Pooblupowanie**, a, btm., czynność cz. **Pooblupować**.

Pooblupywać, uje, ywał p. **Pooblupiać**. <Po + Oblupywać>

Pooblupywanie, a, btm., czynność cz. **Pooblupywać**.

Poobmacywać, uje, ywał, **Poobmacywać** *obmacać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. P. s. *obmacać* s. *kolejno, jeden po drugim*; *obmacać* s. *na wszystkie strony*. <Po + Obmacywać>

Poobmacywanie, a, btm., czynność cz. **Poobmacywać**.

Poobmacywanie się, a s., btm., czynność cz. **Poobmacywać** s.

Poobmalowywać, uje, ywał *obmalować jedno po drugim*. <Po + Obmalowywać>

Poobmalowywanie, a, btm., czynność cz. **Poobmalowywać**.

Poobmarzać, a, ał (Poobmar - zać) obmarznąć kolejno, jeden po drugim. <Po + Obmarzać>

Poobmarzanie, a, bfm. (Poobmar - zanie) czynność cz. Poobmarzać.

Poobmawiać, a, ał, Poomawiać obmówić jednego po drugim, poobgadywać. <Po + Obmawiać>

Poobmawianie, a, bfm. czynność cz. Poomawiać.

Poobmazywać, uje, ywał, Poomazywać obmazać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach. P. ś. obmazać ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Obmazywać>

Poobmazywanie, a, bfm. czynność cz. Poobmazywać.

Poobmiatać, a, ał, Poomiatać obmieść jedno po drugim: P. kurze. P. eo z kurzu. P. meble. <Po + Obmiatać>

Poobmiatanie, a, bfm. czynność cz. Poomiatać.

1. **Poobmierzać, a, ał, ał obmierzyć** jedno po drugim. <Po + 1. Obmierzać>

2. **Poobmierzać, a, ał, X Poomierzać** (Poobmierzać) obmierzać kolejno, jeden po drugim. <Po + 2. Obmierzać>

1. **Poobmierzanie, a, bfm.** czynność cz. 1. Poobmierzać.

2. **Poobmierzanie, a, bfm.** (Poobmier - zanie) czynność cz. 2. Poobmierzać. <Po + 2. Obmierzać>

Poobmotywać, uje, ywał, Poomotywać obmotać jedno po drugim a. jedno na wszystkie strony. P. ś. obmotać ś. kolejno, jeden po drugim a. obmotać ś. na wszystkie strony. <Po + Obmotywać>

Poobmotywanie, a, bfm. czynność cz. Poobmotywać.

Poobmotywanie się, a, ś., bfm. czynność cz. Poobmotywać ś.

Poobmurowywać, uje, ywał, Poomurowywać obmurować jedno po drugim: Ogrody poobmurowywane. Krasz. <Po + Obmurowywać>

Poobmurowywanie, a, bfm. czynność cz. Poobmurowywać.

Poobmuskiwać, uje, iwał, Poomuskiwać 1. obmuskać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach. 2. spędzić pewien czas na obmuskiwaniu. <Po + Obmuskiwać>

Poobmuskiwanie, a, bfm. czynność cz. Poobmuskiwać.

Poobmyślać, a, ał obmyślić jedno po drugim: Przytułki dla kalek poobmyślał. Rzew. <Po + Obmyślać>

Poobmyślanie, a, bfm. czynność cz. Poobmyślać.

Poobmywać, a, ał, Poomywać obmyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach. P. ś. obmyć ś. kolejno, jeden po drugim a. obmyć ś. w różnych miejscach. <Po + Obmywać>

Poobmywanie, a, bfm. czynność cz. Poobmywać.

Poobmywanie się, a, ś., bfm. czynność cz. Poobmywać ś.

Poobnażać, a, ał obnażyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach, poodstawić: Zaklepane tynki i pobiałą nadpsute rzeźby, które słota i deszcz poobnażał później kawałkami. Krasz. P. drzewo z kory. P. ramiona. Naprzeciwko dworca stały jeszcze stodoły poobnażane z nakrycia. Krasz. (= poodgalać). P. ś. obnażyć ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Obnażać>

Poobnażanie, a, bfm. czynność cz. Poobnażać.

Poobnażanie się, a, ś., bfm. czynność cz. Poobnażać ś.

Poobniżać, a, ał obniżać jedno po drugim. P. ś. obniżać ś. kolejno, jeden po drugim; obniżać ś. w wielu miejscach. <Po + Obniżać>

Poobniżanie, a, bfm. czynność cz. Poobniżać. **Poobniżanie się, a, ś., bfm.** czynność cz. Poobniżać ś.

Poobnosić, i, il obmieść jedno po drugim. 2. spędzić pewien czas na obnoszeniu. <Po + Obnosić>

Poobnoszenie, a, bfm. czynność cz. Poobnosić.

Poobojętnieć, eje, ał zobojętnieć kolejno, jeden po drugim. <Po + Obojętnieć>

Poobojętnienie, a, bfm. czynność cz. Poobojętnieć.

Pooborywać, a, ał oborać jedno po drugim. <Po + Oborywać>

Pooborywanie, a, bfm. czynność cz. Pooborywać.

Poobostrzać, a, ał obostrzyć jedno po drugim. <Po + Obostrzać>

Poobostrzanie, a, bfm. czynność cz. Poobostrzać.

Poobozować, uje, ował spędzić pewien czas na obozowaniu. <Po + Obozować>

Poobozowanie, a, bfm. czynność cz. Poobozować.

Poobrabiać, a, ał obrobić jedno po drugim. <Po + Obrabiać>

Poobrabianie, a, bfm. czynność cz. Poobrabiać.

Poobracać, a, ał 1. obrócić jedno po drugim: Ten będzie kamień, temu przydam skrzydła, a tych zaś w nieme poobracam bydła. P. Koch. 2. spędzić pewien czas na obracaniu: Z tą poskoczy, tę okręci... tę, to ową poobraca. Kon. P. ś. 1. obrócić ś. kolejno, jeden po drugim: Ci nasi Mazurówie successu temporis w Ruś ś. poobracali. 2. spędzić pewien czas na obracaniu ś. <Po + Obracać>

Poobracanie, a, bfm. czynność cz. Poobracać.

Poobracanie się, a, ś., bfm. czynność cz. Poobracać ś.

Poobradlać, a, ał p. Poobredlać. <Po + Obradlać>

Poobradlanie, a, bfm. czynność cz. Poobradlać.

Poobradować, uje, ował spędzić pewien czas na obradowaniu. <Po + Obradować>

Poobradowanie, a, bfm. czynność cz. Poobradować.

Poobradzać, a, ał obrodzić kolejno, jedno po drugim. P. ś. obrodzić ś. kolejno, jedno po drugim. <Po + Obradzać>

Poobradzanie, a, bfm. czynność cz. Poobradzać.

Poobramowywać, uje, ywał obramować jedno po drugim. <Po + Obramowywać>

Poobramowywanie, a, bfm. czynność cz. Poobramowywać.

Poobraniać, a, ał obronić jednego po drugim. <Po + Obraniać>

Poobranianie, a, bfm. czynność cz. Poobraniać.

Poobrastać, a, ał obrosnąć kolejno, jeden po drugim: Droga w wąwozie krzakami poobrastana na bokach. Krasin. <Po + Obrastać>

Poobrastanie, a, bfm. czynność cz. Poobrastać.

Poobrażać, a, ał obrazić jednego (a. jedno) po drugim: Poobrażałem ludzi. Jeż. Dam koncert drugi i trzeci i poobrażanych do okłasków zmuszę. Jeż. Konie nogi poobrażały na lodach, nie bez tego, by i kolan nie potłukły, bo szpetnie padały. Krasz. P. ś. obrazić ś. kolejno, jeden po drugim: Król nie dał im ś. gonić, żeby ś. nie poobrażali, bo ta gra tak umie. Biel. J. <Po + Obrażać>

Poobrażanie, a, bfm. czynność cz. Poobrażać.

Poobrazanie się, a s., blm., czynność cz. Poobrazać s.

Poobrąbiać, a, ał p. Poobrębiać. <Po + Obrąbiać >

Poobrąbianie, a, blm., czynność cz. Poobrąbiać.

Poobrąbywać, uje, ywał obrąbać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach: P. gałęzie na drzewie. W ogrodzie zostało parę drzew bardzo starych, poobrąbywanych nielitośnie. Krasz. <Po + Obrąbywać >

Poobrąbywanie, a, blm., czynność cz. Poobrąbywać.

Poobredlać, a, ał, Poobradlać obredlić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach. <Po + Obredlać >

Poobredlanie, a, blm., czynność cz. Poobredlać.

Poobrębiać, a, ał, Poobrąbiać obrębić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach. <Po + Obrębiać >

Poobrębianie, a, blm., czynność cz. Poobrębować.

Poobrównywać, a, ał obrównać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach. <Po + Obrównywać >

Poobrównywanie, a, blm., czynność cz. Poobrównywać.

Poobruszać, a, ał obruszyć jedno po drugim. P. s. obruszyć s. kolejno, jeden po drugim. <Po + Obruszać >

Poobruszanie, a, blm., czynność cz. Poobruszać.

Poobruszanie się, a s., blm., czynność cz. Poobruszać s.

Poobrywać, a, ał oberwać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach: Kocz to był stary, z poobrywanymi frankami, ale z herbami. Krasz. Suknię mi poobrywał, boki obszturchał. L. P. s. oberwać s. kolejno, jeden po drugim; oberwać s. w wielu miejscach. <Po + Obrywać >

Poobrywanie, a, blm., czynność cz. Poobrywać.

Poobrywanie się, a s., blm., czynność cz. Poobrywać s.

Poobryzgiwać, uje, iwał obryzgać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach. P. s. obryzgać s. kolejno, jeden po drugim; obryzgać s. w wielu miejscach. <Po + Obryzgiwać >

Poobryzgiwanie, a, blm., czynność cz. Poobryzgiwać.

Poobryzgiwanie się, a s., blm., czynność cz. Poobryzgiwać s.

Poobrządzać, a, ał obrzędzić jedno po drugim: P. bydło, konie. <Po + Obrzędzać >

Poobrzządzanie, a, blm., czynność cz. Poobrządzać.

Poobrzczywać, uje, ywał obrzczać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach. <Po + Obrzczywać >

Poobrzczywanie, a, blm., czynność cz. Poobrzczywać.

Poobrząkać, a, ał obrząknąć kolejno, jeden po drugim, a. obrząknąć w wielu miejscach. <Po + Obrząkać >

Poobrząkanie, a, blm., czynność cz. Poobrząkać.

Poobrmiewać, a, ał obrzmieć kolejno, jeden po drugim, a. obrzmieć w wielu miejscach. <Po + Obrzmiewać >

Poobrmiewanie, a, blm., czynność cz. Poobrmiewać.

Poobrzucać, a, ał obrzucić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach: Znać chór swatek, obchodząc, poobrzucał ją kwiatami. Krasif. <Po + Obrzucać >

Poobrzucanie, a, blm., czynność cz. Poobrzucać.

Poobrzydzać, a, ał obrzydzić jedno po drugim. <Po + Obrzydzać >

Poobrzydzanie, a, blm., czynność cz. Poobrzydzać.

Poobrzynać, a, ał oberznać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach: Uszybym mu poobrzynać, i niechby on potym mnie skarżył. Jez. <Po Obrzynać >

Poobrzynanie, a, blm., czynność cz. Poobrzynać.

Poobsadzać, a, ał, Poosadzać jedno po drugim obsadzić: P. noże w trzonki. Służba kasztelana poobsadzała wszystkie drzwi główne. Kaczk. Wszystkie inne drogi, jary, zarośla i ścieżki poobsadzone były strażami. Sienk. <Po + Obsadzać >

Poobsadzanie, a, blm., czynność cz. Poobsadzać.

Poobserwować, uje, ował spędzić pewien czas na obserwowaniu. <Po + Obserwować >

Poobserwowanie, a, blm., czynność cz. Poobserwować.

Poobsiadać, a, ał obsiąść jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach: Dzieci jedne spały na ławach, inne poobsiadały ognisko. Orzesz. <Po + Obsiadać >

Poobsiadanie, a, blm., czynność cz. Poobsiadać.

Poobsiepywać, uje, ywał obsiepać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach. <Po + Obsiepywać >

Poobsiepywanie, a, blm., czynność cz. Poobsiepywać.

Poobsiewać, a, ał, Poosiewać obsiać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach: Zubozeli, że własnych pól P. nie mogli. Krasz. P. s. poobsiewać swoje pola: Gospodarze zbożowi poobsiewali s. i orali na zimę. Jez. <Po + Obsiewać >

Poobsiewanie, a, blm., czynność cz. Poobsiewać.

Poobsiewanie się, a s., blm., czynność cz. Poobsiewać s.

Poobskakiwać, uje, iwał, Pooskakiwać obskoczyć kolejno, jeden po drugim. <Po + Obskakiwać >

Poobskakiwanie, a, blm., czynność cz. Poobskakiwać.

Poobskrobywać, uje, ywał p. Pooskrobywać. <Po + Obskrobywać >

Poobskrobywanie, a, blm., czynność cz. Poobskrobywać.

Poobskuhywać, uje, ywał p. Pooskuhywać.

Poobskuhywanie, a, blm., czynność cz. Poobskuhywać.

Poobślaniać, a, ał p. Poosłaniać. <Po + Obsłaniać >

Poobślanianie, a, blm., czynność cz. Poobślaniać.

Poobslugiwać, uje, iwał obsłużyć jednego po drugim. <Po + Obsługiwać >

Poobslugiwanie, a, blm., czynność cz. Poobslugiwać.

Poobsmażać, a, ał p. Poosmażać. <Po + Obsmażać >

Poobsmażanie, a, blm., czynność cz. **Poobsmażać**.

Poobsmykać, a, ał p. **Poosmykiwać**. <Po + Obsmykać>

Poobsmywanie, a, blm., czynność cz. **Poobsmykać**.

Poobsmykiwać, uje, iwał p. **Poosmykiwać**.
Poobsmykiwanie, a, blm., czynność cz. **Poobsmykiwać**.

Poobstawić, a, ał, **Poostawić** *obstawić jedno po drugim a. jedno z wielu stron*. P. ś. *obstawić ś. kolejno, jeden po drugim; obstawić ś. z wielu stron*. <Po + Obstawić>

Poobstawianie, a, blm., czynność cz. **Poobstawiać**.

Poobstawianie się, a ś., blm., czynność cz. **Poobstawiać ś.**

Poobstępować, uje, ował *obstąpić z wielu stron; obstąpić kolejno, jednego (a. jedno) po drugim*: Nimfy boginią dookoła poobstępowały. <Po + Obstępować>

Poobstępowanie, a, blm., czynność cz. **Poobstępować**.

Poobstrzygać, a, ał i P. ś. p. **Poostrzygać**: Pazury szatanowi poobstrzygano, tak że dotąd nie odrosły. Krasz. <Po + Obstrzygać>

Poobstrzyganie, a, blm., czynność cz. **Poobstrzygać**.

Poobstrzyganie się, a ś., blm., czynność cz. **Poobstrzygać ś.**

Poobsuszać, a, ał i P. ś. p. **Poosuszać**. P. ś. *obsuszyć ś. kolejno, jeden po drugim; obsuszyć ś. z różnych stron*. <Po + Obsuszać>

Poobsuszanie, a, blm., czynność cz. **Poobsuszać**.

Poobsuszanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poobsuszać ś.**

Poobsuwać, a, ał, **Poosuwać** *obsunąć jedno po drugim*. P. ś. *obsunąć ś. kolejno, jedno po drugim*. <Po + Obsuwać>

Poobsuwanie, a, blm., czynność cz. **Poobsuwać**.

Poobsuwanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poobsuwać ś.**

Poobsychać, a, ał, **Poosychać** *obeschnąć kolejno, jeden po drugim; obeschnąć w wielu miejscach*. <Po + Obsychać>

Poobsychanie, a, blm., czynność cz. **Poobsychać**.

Poobsyłać, a, ał *obesłać jednego po drugim*. <Po + Obsyłać>

Poobsyłanie, a, blm., czynność cz. **Poobsyłać**.

Poobsypywać, uje, ywał *obsypać jedno po drugim a. jedno z wielu stron*. P. ś. *obsypać ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Obsypywać>

Poobsypywanie, a, blm., czynność cz. **Poobsypywać**.

Poobsypywanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poobsypywać ś.**

Poobszarpywać, uje, ywał, **Pooszarpywać** *obszarpać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. P. ś. *obszarpać ś. kolejno, jeden po drugim a. obszarpać ś. w wielu miejscach*. <Po + Obszarpywać>

Poobszarpywanie, a, blm., czynność cz. **Poobszarpywać**.

Poobszarpywanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poobszarpywać ś.**

Poobszczekiwać, uje, iwał, **Pooszczekiwać** ob-

szczekać kolejno, jednego po drugim; obszczekać kogo wielokrotnie. <Po + Obszczekiwać>

Poobszczekiwanie, a, blm., czynność cz. **Poobszczekiwać**.

Poobszczypywać, uje, ywał p. **Pooszczypywać**. <Po + Obszczypywać>

Poobszczypywanie, a, blm., czynność cz. **Poobszczypywać**.

Poobszczywać, a, ał p. **Pooszczywać**. <Po + Obszczywać>

Poobszczywanie, a, blm., czynność cz. **Poobszczywać**.

Poobszlifowywać, uje, ywał, **Pooszlifowywać** *oszlifować jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. P. ś. *oszlifować ś. kolejno, jeden po drugim; oszlifować ś. na wszystkie strony*. <Po + Obszlifowywać>

Poobszlifowywanie, a, blm., czynność cz. **Poobszlifowywać**.

Poobszlifowywanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poobszlifowywać ś.**

Poobszorcowywać, uje, ywał p. **Pooszorcowywać**. <Po + Obszorcowywać>

Poobszorcowywanie, a, blm., czynność cz. **Poobszorcowywać**.

Poobszukiwać, uje, iwał *obszukać jednego po drugim*. <Po + Obszukiwać>

Poobszukiwanie, a, blm., czynność cz. **Poobszukiwać**.

Poobszywać, a, ał, **Pooszywać** *obszyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*: P. galonami. P. w płótno. P. sieroty. Zdawało ś., że coraz nowe zapasy pochwał wydobywał ze swych poobszrywanych koronkami rękawów. Sienk. P. ś. *obszyć ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Obszywać>

Poobszywanie, a, blm., czynność cz. **Poobszywać**.

Poobszywanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poobszywać ś.**

Poobścierać, a, ał, **Poobścierać** *obesłać jedno po drugim a. jedno z wielu stron*. <Po + Obscierać>

Poobścieranie, a, blm., czynność cz. **Poobścierać**.

Poobścierać, a, ał p. **Poobścierać**. <Po + Obscierać>

Poobścieranie, a, blm., czynność cz. **Poobścierać**.

Poobślizać, a, ał p. **Poosłizać**. <Po + Obslizać>

Poobślizanie, a, blm., czynność cz. **Poobślizać**.

Poobślizgiwać się, uje ś., ał ś. p. **Poosłizgiwać** ś. <Po + Obslizgiwać ś.>

Poobślizgiwanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poobślizgiwać ś.**

Poobtaborowywać, uje, ywał i P. ś. p. **Pootaborowywać**. <Po + Obtaborowywać>

Poobtaborowywanie, a, blm., czynność cz. **Poobtaborowywać**.

Poobtaaczać, a, ał *obtoczyć jedno po drugim*. <Po + Obtaczać>

Poobtaaczanie, a, blm., czynność cz. **Poobtaaczać**.

[**Poobtakać**, a, ał] *obtoknąć jedno po drugim*. <Po + Obtakać>

[**Poobtkanie**, a, blm.] czynność cz. **Poobtakać**.

Poobtańcowywać, uje, ywał p. **Pootańcowywać**. <Po + Obtańcowywać>

Poobtańcowywanie, a, blm., czynność cz. **Poobtańcowywać**.

Poobtapiać, a, ał i P. ś. p. **Pootapiać**. <Po + Obtapiać>

Poobtapianie, a, blm., czynność cz. **Poobtapiać**. **Poobtapianie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poobtapiać** ś.

Poobtłukać, a, ał p. **Pootłukać**: Tyś poobtłukana i poobijana, jak ta chata bez okien i bez drzwi. Jez. Pięknieś go wyuczył, kiedy on niewiastom kolana poobtłukał i spódnice porozdzierał. Jez. <Po + Obtłukać>

Poobtłukiwać, a, blm., czynność cz. **Poobtłukać**. **Poobtłukiwać**, uje, iwał p. **Pootłukać**: Z poobtłukiwanych cegiełek źródłowych stawiali przepyszne, pełne poezji i wdzięku budynki. Kraus. <Po + Obtłukiwać>

Poobtłukiwanie, a, blm., czynność cz. **Poobtłukiwać**.

Poobtłuszczać, a, ał p. **Pootłuszczać**. <Po + Obtłuszczać>

Poobtłuszczenie, a, blm., czynność cz. **Poobtłuszczać**.

Poobtrącać, a, ał, **Pootrącać** *obtrącić jedno po drugim*. <Po + Obtrącać>

Poobtrącanie, a, blm., czynność cz. **Poobtrącać**. **Poobtrząchać**, a, ał p. **Pootrzasać**. <Po + Obtrząchać>

Poobtrząchanie, a, blm., czynność cz. **Poobtrząchać**.

Poobtrząsać, a, ał, **Poobtrząchać**, **Pootrzasać** *obtrząsnąć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Obtrząsać>

Poobtrząsanie, a, blm., czynność cz. **Poobtrząsać**.

Poobtulać, a, ał i P. ś. p. **Pootulać**. <Po + Obtulać>

Poobtulanie, a, blm., czynność cz. **Poobtulać**. **Poobtulanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poobtulać** ś.

Poobtykać, a, ał, **Pootykać** *obetkać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. P. ś. *obetkać ś. kolejno, jeden po drugim; obetkać ś. z wielu stron*. <Po + Obtykać>

Poobtykanie, a, blm., czynność cz. **Poobtykać**. **Poobtykanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poobtykać** ś.

Poobudowywać, uje, ywał *obudować jedno po drugim a. jedno z wielu stron*. <Po + Obudowywać>

Poobudowywanie, a, blm., czynność cz. **Poobudowywać**.

Poobudzać, a, ał *obudzić jednego (a. jedno) po drugim*. P. ś. *obudzić ś. kolejno, jeden po drugim*: Ledwo co wcześniej ptastwo poobudzało ś., ty wstałeś. Cho. <Po + Obudzać>

Poobudzanie, a, blm., czynność cz. **Poobudzać**. **Poobudzanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poobudzać** ś.

Poobumierać, a, ał *obumrzeć kolejno, jeden po drugim*. <Po + Obumierać>

Poobumieranie, a, blm., czynność cz. **Poobumierać**.

Pooburzać, a, ał *oburzyć jednego po drugim*. P. ś. *oburzyć ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Oburzać>

Pooburzanie, a, blm., czynność cz. **Pooburzać**. **Pooburzanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Pooburzać** ś.

Poobuwać, a, ał *obuć kolejno, jednego (a. jedno) po drugim*. P. ś. *obuć ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Obuwać>

Poobuwanie, a, blm., czynność cz. **Poobuwać**. **Poobuwanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poobuwać** ś.

Poobwapniać, a, ał *obwapnić jedno po drugim*. P. ś. *obwapnić ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Obwapniać>

Poobwappianie, a, blm., czynność cz. **Poobwappiać**.

Poobwappianie się, a ś., blm., czynność cz. **Poobwappiać** ś.

Poobwarowywać, uje, ywał *obwarować jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. P. ś. *obwarować ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Obwarowywać>

Poobwarowywanie, a, blm., czynność cz. **Poobwarowywać**.

Poobwarowywanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poobwarowywać** ś.

Poobwarzać, a, ał *obwarzyć jedno po drugim*. <Po + Obwarzać>

Poobwarzanie, a, blm., czynność cz. **Poobwarzać**.

Poobwąchiwać, uje, iwał *obwąchać jedno po drugim a. jedno z wielu stron*. <Po + Obwąchiwać>

Poobwąchiwanie, a, blm., czynność cz. **Poobwąchiwać**.

Poobwędzać, a, ał p. **Poowędzać**. <Po + Obwędzać>

Poobwędzanie, a, blm., czynność cz. **Poobwędzać**.

× **Poobwizać**, że, zał p. **Poobwizywać**: Na gołe ciało okryty kozuchem, z nogami skórą poobwizanemi do kolan. Krasz. <Po + Obwizać>

× **Poobwizanie**, a, blm., czynność cz. **Poobwizać**.

Poobwizywać, uje, ywał, **Poowizywać**, × **Poobwizać** *obwizać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*: Niech pale u dołu poobwizują. Krasz. W lekkim przyodziewku, z nogami skórą poobwizwanemi od mrozu niosła do chaty obmarzłe wiadro wody. Krasz. P. ś. *obwizać ś. kolejno, jeden po drugim; obwizać ś. w wielu miejscach*. <Po + Obwizywać>

Poobwizywanie, a, blm., czynność cz. **Poobwizywać**.

Poobwizywanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poobwizywać** ś.

Poobwieszać, a, ał, **Poowieszać** *obwiesić jedno po drugim, a. jedno w wielu miejscach*: P. ściany obrazami. Wszystkich was P. każe. L. (= *popowieszać*). P. ś. *obwiesić ś. kolejno, jeden po drugim*: Poobwieszali ś. ptactwem domowym. Sienk. <Po + Obwieszać>

Poobwieszanie, a, blm., czynność cz. **Poobwieszzać**.

Poobwieszcząć, a, ał *obwiesić jedno po drugim*. <Po + Obwieszcząć>

Poobwieszczanie, a, blm., czynność cz. **Poobwieszczać**.

Poobwijać, a, ał i P. ś. p. **Poowijać**: Na kamiennej posadzce leżała dyscyplina skórzana, której końce dość liczne były w druty poobwijane. Kaczk. <Po + Obwijać>

Poobwijanie, a, blm., czynność cz. **Poobwijać**.

Poobwijanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poobwijać** ś.

Poobwiniąć, a, ał *obwinić jednego po drugim*. L. <Po + Obwiniąć>

Poobwinianie, a, blm., czynność cz. **Poobwiniąć**. **Poobwisnąć**, a, ał *obwisnąć kolejno, jeden po drugim; obwisnąć w wielu miejscach*. <Po + Obwisnąć>

Poobwisanie, a, blm., czynność cz. **Poobwisnąć**.

Poobwodzenie, a, blm., czynność cz. **Poobwodzić**.

Poobwodzić, i, il *obwieść jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*: Skrajne brzegi haftowanej podstawy poobwodziła w okrąg drzewy oliwnemi. Otw. i Dworki wszystkie były z drzewa, tęgami wysokimi parkanami poobwodzone. Krasz. <Po + Obwodzić>

Poobwoływać, uje, ywał *obwołać jedno po drugim*. <Po + Obwoływać>

Poobwoływanie, a, blm., czynność cz. **Poobwoływać**.

Poobwozić, i, il 1. *obwieść jednego (a. jedno) po drugim a. jednego po wielu miejscach*. 2. *poświęcić pewien czas obwożeniu*.

Poobwożenie, a, blm., czynność cz. **Poobwozić**. **Poobzierać**, a, al 1. *obejrzać jedno po drugim a. jedno z wielu stron*. 2. *pooglądać przez pewien czas*. P. s. 1. *obejrzać jeden drugiego wzajemnie*. 2. *pooglądać s. przez pewną chwilę*. <Po + Obzierać>

Poobzieranie, a, blm., czynność cz. **Poobzierać**.

Poobzieranie się, a s., blm., czynność cz. **Poobzierać s.**

× **Poobznaczać**, a, al p. **Poobznaczać**: **Poobznaczać** porządnie szablą rzeczywiste swe pochodzenie. Rzew. <Po + Obznaczać>

× **Poobznaczenie**, a, blm., czynność cz. **Poobznaczać**.

Poobznajamiać, a, al i P. s. p. **Poobznajamiać**. <Po + Obznajamiać>

Poobznajamianie, a, blm., czynność cz. **Poobznajamiać**.

Poobznajamianie się, a s., blm., czynność cz. **Poobznajamiać s.**

Poobznajmiać, a, al, **Poobznajmiać**, **Poobznajmiać** *obznajmić, obeznać jedno po drugim*. P. s. *obznajmić s., obeznać s. kolejno, jeden po drugim*: P. s. z nowemi obowiązkami. <Po + Obznajmiać>

Poobznajmianie, a, blm., czynność cz. **Poobznajmiać**.

Poobznajmianie się, a s., blm., czynność cz. **Poobznajmiać s.**

Poobzerać, a, al *obeźreć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. P. s. *obeźreć s. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Obzerać>

Poobzieranie, a, blm., czynność cz. **Poobzerać**.

Poobzieranie się, a s., blm., czynność cz. **Poobzerać s.**

Poobżynać, a, al *obżąć jedno po drugim a. jedno z wielu stron*. P. s. *pożalatiwiać s. z żniwem u siebie*. <Po + Obżynać>

Poobżynanie, a, blm., czynność cz. **Poobżynać**.

Poobżynanie się, a s., blm., czynność cz. **Poobżynać s.**

Poocalać, a, al *ocalić jednego (a. jedno) po drugim*. P. s. *ocalić s. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Ocalać>

Poocalanie, a, blm., czynność cz. **Poocalać**.

Poocalanie się, a s., blm., czynność cz. **Poocalać s.**

Pooceniać, a, al *ocenić jedno po drugim*. <Po + Oceniać>

Poocenie, a, blm., czynność cz. **Pooceniać**.

Poochlapywać, uje, ywał *ochlapać jednego (a. jedno) po drugim; ochlapać w wielu miejscach*. P. s. 1. *ochlapać s. nawzajem, jeden drugiego*. 2. *ochlapać s. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Ochlapywać>

Poochlapywanie, a, blm., czynność cz. **Poochlapywać**.

Poochlapywanie się, a s., blm., czynność cz. **Poochlapywać s.**

Poochlustywać, ywa, ywał *ochlustać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Ochlustywać>

Poochlustywanie, a, blm., czynność cz. **Poochlustywać**.

Poochładzać, a, al *ochłodzić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Ochładzać>

Poochładzanie, a, blm., czynność cz. **Poochładzać**.

Poochłaniać, a, al *ochłonać jedno po drugim a. jedno z wielu stron*. <Po + Ochłaniać>

Poochłanianie, a, blm., czynność cz. **Poochłaniać**.

Poochmistrzować, uje, ował *spędzić pewien czas na ochmistrzowaniu, być ochmistrzem*. <Po + Ochmistrzować>

Poochmistrzowanie, a, blm., czynność cz. **Poochmistrzować**.

Poochramiać, a, al *ochromić jednego po drugim*. <Po + Ochramiać>

Poochramianie, a, blm., czynność cz. **Poochramiać**.

Poochraniać, a, al *ochronić jedno po drugim*. <Po + Ochraniać>

Poochranianie, a, blm., czynność cz. **Poochraniać**.

Poochuchiwać, uje, iwał *ochuchać jedno po drugim a. jedno z wielu stron*. <Po + Ochuchiwać>

Poochuchiwanie, a, blm., czynność cz. **Poochuchiwać**.

Poochwacać, a, al *ochwacić jednego po drugim*. <Po + Ochwacać>

Poochwacanie, a, blm., czynność cz. **Poochwacać**.

Poociągać, a, al p. **Poobciągać**: Suknie starannie poociągał. Krasz. P. s. *stracić pewien czas na ociąganie s.* <Po + Ociągać>

Poociąganie, a, blm., czynność cz. **Poociągać**.

Poociąganie się, a s., blm., czynność cz. **Poociągać s.**

Poociękać, a, al *ocięć kolejno, jedno po drugim*. <Po + Ociękać>

Poociękanie, a, blm., czynność cz. **Poociękać**.

Poocielać się, a s., al s. (o krowach) *ocielić s. kolejno, jedna po drugiej*. <Po + Ocielać s.>

Poocielanie się, a s., blm., czynność cz. **Poocielać s.**

Poociemniać, a, al *ociemnić jedno po drugim a. jedno z wielu stron*. <Po + Ociemniać>

Poociemnianie, a, blm., czynność cz. **Poociemniać**.

Poocieniać, a, al *ocienić jedno po drugim a. jedno z wielu stron*. <Po + Ocieniać>

Poocienianie, a, blm., czynność cz. **Poocieniać**.

Poocieplać, a, al *ocieplić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Ocieplać>

Poocieplanie, a, blm., czynność cz. **Poocieplać**.

Poocierać, a, al, **Poobcierać** *obetrzeć jedno po drugim a. jedno z wielu stron*. P. s. *obetrzeć s. kolejno, jeden po drugim, a. poocierać s. w wielu miejscach*. <Po + Ocierać>

Poocieranie, a, blm., czynność cz. **Poocierać**.

Poocieranie się, a s., blm., czynność cz. **Poocierać s.**

× **Poociesywać**, uje, ywał p. **Poobciesywać**.

× **Poociesywanie**, a, btm., czynność cz. **Poociesywać**.

× **Poocinać**, a, ał p. **Poobcinać**: Świadkom tej przysięgi poocinano głowy. Krasz. Ogród ś. bardzo odmieniał, rzeki, zbliżając ś. do lip starych, nieco poocinanych. Krasz. <Po + Ocinać>

× **Poocinanie**, a, btm., czynność cz. **Poocinać**.
Poociosywać, uje, ywał p. **Poobciosywać**. <Po + Ociosywać>

Poociosywanie, a, btm., czynność cz. **Poociosywać**.

† **Poociszać**, a, ał *ociszyć jedno po drugim a. jedno z wielu stron, poosłaniać, poobtulać przed chłodem i wiatrem*: P. chróstem ehlewy. Haur. <Po + Ociszać>

Poociszanie, a, btm., czynność cz. **Poociszać**.

Poocucać, a, ał *ocucić jednego po drugim*. P. ś. *ocucić ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Ocucać>

Poocucanie, a, btm., czynność cz. **Poocucać**.

Poocucanie się, a ś., btm., czynność cz. **Poocucać ś.**

Poocukrowywać, uje, ywał *ocukrować jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Ocukrowywać>

Poocukrowywanie, a, btm., czynność cz. **Poocukrowywać**.

Poocyganiać, a, ał *ocyganić jednego po drugim*. <Po + Ocyganiać>

Poocyganianie, a, btm., czynność cz. **Poocyganiać**.

Poocykać się, a ś., ał ś., [**Poocykać**, **Poocykać ś.**] *ocukać ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Ocykać ś.>

Poocykanie się, a ś., btm., czynność cz. **Poocykać ś.**

Pooczadzać, a, ał *oczadzić jednego po drugim*. <Po + Oczadzać>

Pooczadzanie, a, btm., czynność cz. **Pooczadzanie**.

Pooczarowywać, uje, ywał *oczarować jednego po drugim*. <Po + Oczarowywać>

Pooczarowywanie, a, btm., czynność cz. **Pooczarowywać**.

Pooczerniać, a, ał *oczernić jednego po drugim*. <Po + Oczerniać>

Pooczernianie, a, btm., czynność cz. **Pooczernianie**.

Pooczkować, uje, ował *spędzić pewien czas na oczkowaniu*: Ruszyliśmy we dwóch z Zygmuntem, aby znów P. trochę z Angielkami. Od. <Po + Oczkować>

Pooczkovanie, a, btm., czynność cz. **Pooczkovanie**.

Pooczyszowywać, uje, ywał *oczyszczować jedno po drugim*. <Po + Oczyszowywać>

Pooczyszowywanie, a, btm., czynność cz. **Pooczyszowywać**.

Pooczyszczać, a, ał *oczyścić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*: On swoje dobra pooczyszczał naszymi funduszami. Krasz. P. ś. *oczyścić ś. kolejno, jeden po drugim; oczyścić ś. wszystkie strony*. <Po + Oczyszczać>

Pooczyszczanie, a, btm., czynność cz. **Pooczyszczanie**.

Pooczyszczanie się, a ś., btm., czynność cz. **Pooczyszczanie ś.**

Poocmiewać, a, ał *ocmić jednego po drugim*. <Po + Ocmiewać>

Poocmiewanie, a, btm., czynność cz. **Poocmiewać**.

Poodarniać, a, ał p. **Poodarnowywać**. <Po + Odarniać>

Poodarnianie, a, btm., czynność cz. **Poodarnianie**.

Poodarniowywać, uje, ywał p. **Poodarnowywać**.

Poodarniowywanie, a, btm., czynność cz. **Poodarniowywać**.

Poodarnowywać, uje, ywał, **Poobdarnowywać**, **Poodarniowywać**, **Poobdarniowywać**, **Poodarniać**, **Poobdarniać** *obdarnować jedno po drugim*. <Po + Odarnowywać>

Poodarnowywanie, a, btm., czynność cz. **Poodarnowywać**.

Poodbadać, a, ał *odbość jednego po drugim*. <Po + Odbadać>

Poodbadanie, a, btm., czynność cz. **Poodbadanie**.

Poodbiegać, a, ał *1. odbiec kolejno, jeden po drugim*. 2. kogo, czego = *odbiegając podstępować*: Kilkaset wozów naśpizowanych leguminami poodbiegali. Grab. <Po + Odbiegać>

Poodbieganie, a, btm., czynność cz. **Poodbieganie**.

Poodbierać, a, ał *odebrać jedno po drugim*:

Aurengzeb poodbierał kraje poodywane od imperium Mogoła. Karp. Dała znać o swoim odkryciu panom, którzy także listy poodbierali. Poodbierał komendy oddziałów pomniejszych tak Lubomierskiemu, jak jego synom i krewnym. Moracz. Wziętych w tym pierwszym starciu jeńców nie poodbierał, dla wybadania zaraz o nieprzyjaciela. Moracz. Stolik pełen był pism perjodycznych i listów świeżo poodbieranych. Orzesz. Przestraszony poodbieranymi wiadomościami o klęskach. Kaczk. Poodbierano Tatarom wyroby jubilerskie. Krasz. <Po + Odbierać>

Poodbieranie, a, btm., czynność cz. **Poodbieranie**.

Poodbijać, a, ał *odbić jedno po drugim*: Rozsuchwalony zbrodniarz poodbijał zamki od sal, znajdujących ś. w jednym z jego celą kurytarzu. Rol. Ujrzał stojące beczki miodu, wina i gorzałki z poodbijaniem górnymi dnami. Stenk. P. jeńców. <Po + Odbijać>

Poodbijanie, a, btm., czynność cz. **Poodbijanie**.

Poodbraniać, a, ał *odbronić jednego po drugim*. <Po + Odrniać>

Poodbranianie, a, btm., czynność cz. **Poodbranianie**.

Poodbryzgiwać, uje, iwał *odbryzgnąć kolejno, jeden po drugim*. <Po + Odbryzgiwać>

Poodbryzgiwanie, a, btm., czynność cz. **Poodbryzgiwanie**.

Poodbudowywać, uje, ywał *odbudować jedno po drugim*. <Po + Odbudowywać>

Poodbudowywanie, a, btm., czynność cz. **Poodbudowywanie**.

Poodbywać, a, ał *co a. P. ś. z czym = odbyć jedno po drugim, zakończyć, pozalać, pozalać ś.*: P. przeglądy wojsk, kompanje. Po śniadaniu, skoro ś. już poodbrywali z robotami w izbie. Ork. Po obiedzie, gdy ojciec poodbrywał ś. z bydłem, a Wikta posprzątała miski, znaleźli ś. znów razem w ciepłej izdebce. Ork. P. ś. 1. p. wyż. 2. *odbyć ś. kolejno, jeden po drugim*: Pochody poodbrywały ś. w porządku. <Po + Odbrywać>

Poodbywanie, a, blm., czynność cz. **Poodbywać**.
Poodbywanie się, a s., blm., czynność cz. **Poodbywać s.**
Poodcedzać, a, ał *odcedzić jedno po drugim*. <Po + Odcedzać>
Poodcedzanie, a, blm., czynność cz. **Poodcedzać**.
Poodcharchiwać, uje, iwał p. **Poodcharchiwać**. <Po + Odecharchiwać>
Poodcharchiwanie, a, blm., czynność cz. **Poodcharchiwać**.
Poodcharkiwać, a, ał, **Poodcharkiwać odcharknąć jedno po drugim**. <Po + Odcharkiwać>
Poodcharkiwanie, a, blm., czynność cz. **Poodcharkiwać**.
Poodchelznywać, uje, ywał i P. s. p. **Poodkielznywać**.
Poodchelznywanie, a, blm. p. **Poodkielznywanie**.
Poodchelznywanie się, a s., blm. p. **Poodkielznywanie s.**
Poodchloryzowywać, uje, ywał, **Poodchloryzać odchloryzować jedno po drugim**. <Po + Odechlorzowywać>
Poodchloryzowywanie, a, blm., czynność cz. **Poodchloryzowywać**.
Poodchloryzać, a, ał p. **Poodchloryzowywać**. <Po + Odechlorzać>
Poodchloryzanie, a, blm., czynność cz. **Poodchloryzać**.
Poodchodzenie, a, blm., czynność cz. **Poodchodzić**.
Poodchodzić, i, il *odejść kolejno, jeden po drugim*: Chleba nie starczyło, biedacy poodchodzili z próżnemi rękami. Wszystkie pociągi już poodchodziły. <Po + Odechodzić>
Poodchorowywać, a, ał *odchorować kolejno, jeden po drugim*. <Po + Odchorowywać>
Poodchorowywanie, a, blm., czynność cz. **Poodchorowywać**.
Poodchowywać, uje, ywał *odchować jedno po drugim*. P. s. *odchować s. kolejno, jedno po drugim*. <Po + Odchowywać>
Poodchowywanie, a, blm., czynność cz. **Poodchowywać**.
Poodchowywanie się, a s., blm., czynność cz. **Poodchowywać s.**
Poodchrząkiwać, uje, iwał, **Poodchrząkiwać odchrząknąć kolejno, jeden po drugim**. <Po + Odchrząkiwać>
Poodchrząkiwanie, a, blm., czynność cz. **Poodchrząkiwać**.
Poodchylać, a, ał co a. czego = *odchylić jedno po drugim*. P. s. *odchylić s. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Odchylać>
Poodchylanie, a, blm., czynność cz. **Poodchylać**.
Poodchylanie się, a s., blm., czynność cz. **Poodchylać s.**
Poodciągać, a, ał l. *odciągnąć jedno po drugim*: Poodciągano na bok rannych i odniesiono za szeregi. Krasz. Skończywszy robotę, poodciągał drgające jeszcze trupy od ogniska. Sienk. 2. cz. ni. *odciągnąć kolejno, jeden za drugim*: Wszystkie gromady poodciągały do domów. Krasz. <Po + Odciągać>
Poodciąganie, a, blm., czynność cz. **Poodciągać**.
Poodciekać, a, ał *odciec kolejno, jeden po drugim*. <Po + Odciekać>
Poodciekanie, a, blm., czynność cz. **Poodciekać**.

Poodcieplać, a, ał *odcieplić jedno po drugim*. <Po + Odcieplać>
Poodcieplanie, a, blm., czynność cz. **Poodcieplać**.
Poodcierać, a, ał *odtrzeć jedno (a. jednego) po drugim*. <Po + Odcierać>
Poodcieranie, a, blm., czynność cz. **Poodcierać**.
Poodcieśniać, a, ał *odcieśnić jedno po drugim*. <Po + Odcieśniać>
Poodcieśnianie, a, blm., czynność cz. **Poodcieśniać**.
[Poodcimiać, a, ał] odcimiec kolejno, jeden po drugim. <Po + Odcimiać>
[Poodcimianie, a, blm.] czynność cz. Poodcimiać.
Poodcinać, a, ał l. *odciąć jedno po drugim*: Inni, mając do połowy poodcinane głowy, na przyjazd królewski porywali s. Krasz. Poodcinała niesłuszne i nieprawne procenta. Korz. 2. *spędzić pewien czas na odcinaniu*. P. s. l. *odciąć s. kolejno, jeden po drugim; odciąć s. w wielu razach kolejno*. 2. *spędzić pewien czas na odcinaniu s.* <Po + Odcinać>
Poodcinanie, a, blm., czynność cz. **Poodcinać**.
Poodcinanie się, a s., blm., czynność cz. **Poodcinać s.**
Poodcisnąć, a, ał *odcisnąć jedno po drugim*. P. s. *odcisnąć s. kolejno, jedno po drugim*. <Po + Odcisnąć>
Poodciskanie, a, blm., czynność cz. **Poodcisnąć**.
Poodciskanie się, a s., blm., czynność cz. **Poodcisnąć s.**
Poodcucać, a, ał *odcuć jedno po drugim*. <Po + Odeucać>
Poodcucanie, a, blm., czynność cz. **Poodcucać**.
Poodcukrać, a, ał *odcukrzyć jedno po drugim*. <Po + Odeukrać>
Poodcukrzanie, a, blm., czynność cz. **Poodcukrać**.
Poodcumowywać, uje, ywał *odcumować jedno po drugim*. <Po + Odecumowywać>
Poodcumowywanie, a, blm., czynność cz. **Poodcumowywać**.
Poodcyfrowywać, uje, ywał *odcyfrować jedno po drugim*. <Po + Odecyfrowywać>
Poodcyfrowywanie, a, blm., czynność cz. **Poodcyfrowywać**.
[Poodcykać, a, ał a. P. s.] p. Poodcykać s. <Po + Odeykać>
[Poodcykanie, a, blm.] czynność cz. Poodcykać.
[Poodcykanie się, a s., blm.] czynność cz. Poodcykać s.
Poodczarowywać, uje, ywał *odczarować jedno (a. jednego) po drugim*. <Po + Odezarowywać>
Poodczarowywanie, a, blm., czynność cz. **Poodczarowywać**.
Poodczepiać, a, ał *odczepić jedno po drugim*: P. wagony. P. s. *odczepić s. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Odczepiać>
Poodczepianie, a, blm., czynność cz. **Poodczepiać**.
Poodczepianie się, a s., blm., czynność cz. **Poodczepiać s.**
Poodczerniać, a, ał *odczernić jedno po drugim*. <Po + Odczerniać>
Poodczernianie, a, blm., czynność cz. **Poodczerniać**.
Poodczерpywać, uje, ywał *odczерpnąć (czego) jednego po drugim*. <Po + Odczerpywać>

PODCZERPYWANIE

Poodczerpywanie, a, blm., czynność cz. Poodczerpywać.

Poodczesywać, uje, ywał odczesać jedno po drugim. <Po + Odczesywać>

Poodczesywanie, a, blm., czynność cz. Poodczesywać.

Poodczęstowywać, uje, ywał odczęstować w wielu razach kolejno. <Po + Odczęstowywać>

Poodczęstowywanie, a, blm., czynność cz. Poodczęstowywać.

Poodczopowywać, uje, ywał odczopować jedno po drugim. <Po + Odczopowywać>

Poodczopowywanie, a, blm., czynność cz. Poodczopowywać.

Poodczuwać, a, ał odczuć kolejno, jeden po drugim; odczuć w wielu razach kolejno. <Po + Odczuwać>

Poodczuwanie, a, blm., czynność cz. Poodczuwać.

Poodczyniać, a, ał odczynić jedno po drugim. <Po + Odczyniać>

Poodczynianie, a, blm., czynność cz. Poodczyniać.

Poodczyszcząć, a, ał odczyszczyć jedno po drugim. <Po + Odczyszcząć>

Poodczyszczanie, a, blm., czynność cz. Poodczyszcząć.

Poodczytywać, uje, ywał odczytać jedno po drugim. <Po + Odczytywać>

Poodczytywanie, a, blm., czynność cz. Poodczytywać.

Pooddajać, a, ał oddać jedno po drugim. <Po + Oddajać>

Pooddajanie, a, blm., czynność cz. Pooddajać.

Pooddalać, a, ał oddalić jedno (a. jednego) po drugim. P. ś. oddalić ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Oddalać>

Pooddalanie, a, blm., czynność cz. Pooddalać.

Pooddalanie się, a, blm., czynność cz. Pooddalać ś.

Pooddawać, aje, awał jedno po drugim oddać, pgszerać: Nad nim apostołował, żeby pooddawać, co komu wydać. Oss. Już ś. urządziła, pooddawały wizyty. Krasz. P. ś. oddać ś. kolejno, jeden po drugim: Pilno im to poodbierać, co ś. samo pooddawało nam i co za Malborg stracimy. Krasz. <Po + Oddawać>

Pooddawanie, a, blm., czynność cz. Pooddawać.

Pooddawanie się, a, blm., czynność cz. Pooddawać ś.

Pooddeptywać, uje, ywał oddeptać jedno po drugim. <Po + Oddeptywać>

Pooddeptywanie, a, blm., czynność cz. Pooddeptywać.

Pooddłubywać, uje, ywał oddłubać jedno po drugim. <Po + Oddłubywać>

Pooddłubywanie, a, blm., czynność cz. Pooddłubywać.

Pooddmuchiwać, uje, iwał oddmuchać jedno po drugim. <Po + Oddmuchiwać>

Pooddmuchiwanie, a, blm., czynność cz. Pooddmuchiwać.

Pooddrapywać, uje, iwał oddrapać jedno po drugim. <Po + Oddrapywać>

Pooddrapywanie, a, blm., czynność cz. Pooddrapywać.

Pooddychać, a, ał spędzić pewien czas na oddychaniu: P. świeżym powietrzem. <Po + Oddychać>

POODEMSZCZANIE

Pooddychanie, a, blm., czynność cz. Pooddychać.

Pooddziaływać, uje, ał oddziaływać w wielu razach kolejno. <Po + Oddziaływać>

Pooddziaływanie, a, blm., czynność cz. Pooddziaływać.

Pooddziedziczać, a, ał oddziedziczyć jedno po drugim; oddziedziczyć jedno po drugim. <Po + Oddziedziczać>

Pooddziedziczanie, a, blm., czynność cz. Pooddziedziczać.

Pooddzierać, a, ał oddzielić jedno po drugim: O ile ściśle łączyły ś. ze sobą gminy jednego opola, o tyle wolniejsze węzły spajały sąsiednie opola, częstokroć poręczami niezbrodzonemi pooddzielane. Tet. P. ś. oddzielić ś. kolejno, jedno po drugim. <Po + Oddzierać>

Pooddzieranie, a, blm., czynność cz. Pooddzierać.

Pooddzieranie się, a, blm., czynność cz. Pooddzierać ś.

Pooddzierać, a, ał odebrać jedno po drugim: Tu przed nim wisiały obok krzyżackich chorągwi pooddzierane Krzyżakom pod Grunwaldem ze skórą, czarne, rude, jasnowłose brody. Szaj. <Po + Oddzierać>

Pooddzieranie, a, blm., czynność cz. Pooddzierać.

Pooddziergiwać, uje, iwał, Pooddziergiwać oddzierać jedno po drugim. P. ś. oddzierać ś. kolejno, jedno po drugim. <Po + Oddziergiwać>

Pooddziergiwanie, a, blm., czynność cz. Pooddziergiwać.

Pooddziergiwanie się, a, blm., czynność cz. Pooddziergiwać ś.

Pooddziergiwać, uje, iwał i P. ś. p. Pooddziergiwać.

Pooddziergiwanie, a, blm., czynność cz. Pooddziergiwać.

Pooddziergiwanie się, a, blm., czynność cz. Pooddziergiwać ś.

Pooddziergiwać, uje, iwał i P. ś. p. Pooddziergiwać.

Pooddziergiwanie, a, blm., czynność cz. Pooddziergiwać.

Pooddziergiwanie się, a, blm., czynność cz. Pooddziergiwać ś.

Pooddzwaniać, a, ał oddzwonić jedno po drugim; oddzwonić w wielu razach kolejno. <Po + Oddzwaniać>

Pooddzwanie, a, blm., czynność cz. Pooddzwaniać.

× Poodźwigiwać, uje, iwał oddźwignąć jedno po drugim. L. <Po + Oddźwigiwać>

Poodźwigiwanie, a, blm., czynność cz. Poodźwigiwać.

Pooddechciewać się, a, blm., ał ś. odechcieć ś. w wielu razach. <Po + Odechciewać ś.>

Pooddechciewanie, a, blm., czynność cz. Pooddechciewać ś.

[Poodejmąć, a, ał] p. Poodejmować. <Po + Odejmać>

[Poodejmianie, a, blm., czynność cz. Poodejmować.

Poodejmować, uje, ował, [Poodejmąć] odjąć jedno po drugim: Cesarz im już jurgiilty poodejmował, bo widzi, że są do niego. Krasz. <Po + Odejmać>

Poodejmowanie, a, blm., czynność cz. Poodejmować.

Poodemszczać, a, ał odemścić jedno po drugim. P. ś. odemścić ś. w wielu razach. <Po + Odemszczać>

Poodemszczenie, a, blm., czynność cz. Poodemszczać.

Poodemszczanie się, a s., blm., czynność cz. Poodemszczać s.

Poodeprzewać, a, ał odeprzeć kolejno, jedno po drugim; przejąc poodstawać, pooddzielać s. <Po + Odeprzewać>

Poodeprzewanie, a, blm., czynność cz. Poodeprzewać.

Poodeptywać, uje, ywał odeptać jedno po drugim. <Po + Odeptywać>

Poodeptywanie, a, blm., czynność cz. Poodeptywać.

Poodfarbowywać, uje, ywał odfarbować jedno po drugim. <Po + Odfarbowywać>

Poodfarbowywanie, a, blm., czynność cz. Poodfarbowywać.

Poodformowywać, uje, ywał odformować jedno po drugim. <Po + Odformowywać>

Poodformowywanie, a, blm., czynność cz. Poodformowywać.

Poodfruwać, a, ał odfrunąć kolejno, jeden po drugim. <Po + Odfruwać>

Poodfruwanie, a, blm., czynność cz. Poodfruwać.

Poodfukiwać, uje, iwał odfuknąć kolejno, jeden po drugim. <Po + Odfukiwać>

Poodfukiwanie, a, blm., czynność cz. Poodfukiwać.

Poodgadywać, uje, ywał l. odgadnąć jedno po drugim, pozgadywać: Poodgadywała, zdaje s., nazwiska. Krasz. 2. spędzić pewien czas na odgadywaniu komu. <Po + Odgadywać>

Poodgadywanie, a, blm., czynność cz. Poodgadywać.

Poodganiać, a, ał odegnąć jednego po drugim. <Po + Odganiać>

Poodganie, a, blm., czynność cz. Poodganiać.

Poodgarniać, a, ał, Poodgartywać odgarnąć jedno po drugim. <Po + Odgarniać>

Poodgarnianie, a, blm., czynność cz. Poodgarniać.

Poodgartywać uje, ywał p. Poodgarniać: Mogli rzucić s. do łopat, żeby P. przejścia i porobić komunikacje dla ludzi i koni. Korz. <Po + Odgartywać>

Poodgartywanie, a, blm., czynność cz. Poodgartywać.

Poodginać, a, ał odgiąć jedno po drugim. P. s. odgiąć s. kolejno, jeden po drugim. <Po + Odginać>

Poodginanie, a, blm., czynność cz. Poodginać.

Poodginanie się, a s., blm., czynność cz. Poodginać s.

Poodglądać, a, ał odglądzić jedno po drugim. <Po + Odglądać>

Poodglądanie, a, blm., czynność cz. Poodglądać.

Poodgnajać, a, ał odgnoić jedno po drugim. <Po + Odgnajać>

Poodgnajanie, a, blm., czynność cz. Poodgnajać.

Poodgniatać, a, ał jedno po drugim odgnieść, poodcisnąć: P. pieczęcie. P. sobie nogi, palce. Drabina ta djabelnie ciężka, musiałem sobie nią ramiona P. <Po + Odgniatać>

Poodgniatanie, a, blm., czynność cz. Poodgniatać.

Poodgoryczać, a, ał odgoryczyć jedno po drugim. <Po + Odgoryczać>

Poodgoryczanie, a, blm., czynność cz. Poodgoryczać.

Poodgotowywać, uje, ywał odgotować jedno po drugim. P. s. odgotować s. kolejno, jeden po drugim. <Po + Odgotowywać>

Poodgotowywanie, a, blm., czynność cz. Poodgotowywać.

Poodgotowywanie się, a s., blm., czynność cz. Poodgotowywać s.

Poodgrabiać, a, ał odgrabić jedno po drugim. <Po + Odgrabiać>

Poodgrabianie, a, blm., czynność cz. Poodgrabiać.

Poodgradzać, a, ał odgradzić jedno po drugim: Spuszczają s. płoty ogrodów wiejskich, poodgradzane płotami od siebie. Krasz. <Po + Odgradzać>

Poodgradzanie, a, blm., czynność cz. Poodgradzać.

Poodgramiać, a, ał odgromić jedno (a. jednego) po drugim. <Po + Odgramiać>

Poodgramianie, a, blm., czynność cz. Poodgramiać.

Poodgrywać, a, ał odegrać jedno po drugim. P. s. odegrać s. kolejno, jeden po drugim. <Po + Odgrywać>

Poodgrywanie, a, blm., czynność cz. Poodgrywać.

Poodgrywanie się, a s., blm., czynność cz. Poodgrywać s.

Poodgryzać, a, ał odgryźć jedno po drugim. P. s. odgryźć s. kolejno, jeden po drugim. <Po + Odgryzać>

Poodgryzanie, a, blm., czynność cz. Poodgryzać.

Poodgryzanie się, a s., blm., czynność cz. Poodgryzać s.

Poodgrzebywać, uje, ywał odgrzebać jedno po drugim. <Po + Odgrzebywać>

Poodgrzebywanie, a, blm., czynność cz. Poodgrzebywać.

Poodgrzewać, a, ał odgrzać jedno po drugim. <Po + Odgrzewać>

Poodgrzewanie, a, blm., czynność cz. Poodgrzewać.

Poodgwałdząć, a, ał odgwoździć jedno po drugim: P. działa. <Po + Odgwałdząć>

Poodgwałdzanie, a, blm., czynność cz. Poodgwałdząć.

Poodhaczać, a, ał odhaczyć jedno po drugim. <Po + Odhaczać>

Poodhaczanie, a, blm., czynność cz. Poodhaczać.

Poodhartowywać, uje, ywał odhartować jedno po drugim. <Po + Odhartowywać>

Poodhartowywanie, a, blm., czynność cz. Poodhartowywać.

Poodhukiwać, uje, iwał odhuknąć kolejno, jeden po drugim. <Po + Odhukiwać>

Poodhukiwanie, a, blm., czynność cz. Poodhukiwać.

Poodjadać, a, ał odjeść jedno (a. jednego) po drugim. P. s. odjeść s. kolejno, jeden po drugim. <Po + Odjadać>

Poodjadanie, a, blm., czynność cz. Poodjadać.

Poodjadanie się, a s., blm., czynność cz. Poodjadać s.

Poodjarzmiąć, a, ał odjarzmić jednego po drugim. P. s. odjarzmiąć s. kolejno, jeden po drugim. <Po + Odjarzmiąć>

Poodjarzmiianie, a, btm., czynność cz. **Poodjarzmiąć**.

Poodjarzmiianie się, a ś., btm., czynność cz. **Poodjarzmiąć** ś.

Poodjeżdżać, a, ał *odjechać kolejno, jeden po drugim*: Już i monarchowie poodjeżdżali, i starszyzna ś. rozjechała. Kacz. < Po + Odjechać >

Poodjeżdżanie, a, btm., czynność cz. **Poodjeżdżać**.

Poodjuczać, a, ał *odjuczyć jedno po drugim*. < Po + Odjuczać >

Poodjuczanie, a, btm., czynność cz. **Poodjuczać**.

Poodkadzać, a, ał *odkadzić jedno po drugim*. < Po + Odkadzać >

Poodkadzanie, a, btm., czynność cz. **Poodkadzać**.

Poodkarmiać, a, ał *odkarmić jednego po drugim*. P. ś. *odkarmić* ś. *kolejno, jeden po drugim*. < Po + Odkarmiać >

Poodkarmianie, a, btm., czynność cz. **Poodkarmiać**.

Poodkasływać, a, ał *odkaslnąć jedno po drugim; odkaslnąć kolejno, jeden po drugim*. < Po + Odkasływać >

Poodkasływanie, a, btm., czynność cz. **Poodkasływać**.

Poodkąsywać, uje, ywał *odkąsić jedno po drugim, poodgrzyzać*. P. ś. *odkąsać* ś. *kolejno, jeden po drugim*. < Po + Odkąsywać >

Poodkąsywanie, a, btm., czynność cz. **Poodkąsywać**.

Poodkielznywać, uje, ywał, **Poodchelznywać** *odkielznać jedno po drugim*. P. ś. *odkielznać* ś. *kolejno, jeden po drugim*. < Po + Odkielznywać >

Poodkielznywanie, a, btm., czynność cz. **Poodkielznywać**; **Poodchelznywanie**.

Poodkielznywanie się, a ś., btm., czynność cz. **Poodkielznywać** ś.; **Poodchelznywanie** ś.

Poodkisać, a, ał *odkisać kolejno, jeden po drugim*. < Po + Odkisać >

Poodkisanie, a, btm., czynność cz. **Poodkisać**.

Poodklarowywać, uje, ywał *odklarować jedno po drugim*. P. ś. *odklarować* ś. *kolejno, jedno po drugim*. < Po + Odklarowywać >

Poodklarowywanie, a, btm., czynność cz. **Poodklarowywać**.

Poodklarowywanie się, a ś., btm., czynność cz. **Poodklarowywać** ś.

Poodklaskiwać, uje, iwał *odklaskać kolejno, jeden po drugim*. < Po + Odklaskiwać >

Poodklaskiwanie, a, btm., czynność cz. **Poodklaskiwać**.

Poodklejać, a, ał *odkleić jedno po drugim a jedno w wielu miejscach*. P. ś. *odkleić* ś. *kolejno, jeden po drugim; odkleić* ś. *w wielu miejscach*: Kartki z blaszanych puszek poodklejały ś. od gorąca i wilgoci. Sienk. < Po + Odklejać >

Poodklejanie, a, btm., czynność cz. **Poodklejać**.

Poodklejanie się, a ś., btm., czynność cz. **Poodklejać** ś.

Poodklepywać, uie, ywał *odklepać jedno po drugim*. < Po + Odklepywać >

Poodklepywanie, a, btm., czynność cz. **Poodklepywać**.

Poodklinać, a, ał 1. *odkłać w wielu razach kolejno*. 2. *odkłać jednego po drugim*. < Po + Odklinać >

Poodklinanie, a, btm., czynność cz. **Poodklinać**.

Poodkładać, a, ał *odłożyć jedno po drugim*: Jedni już poodkładali, drudzy czekali na leguminę (zboże jare). Pas. < Po + Odkładać >

Poodkładanie, a, btm., czynność cz. **Poodkładać**.

Poodkłaniać, a, ał *odkłonić jedno po drugim*. P. ś. *odkłonić* ś. *kolejno, jeden po drugim*. < Po + Odkłaniać >

Poodkłanianie, a, btm., czynność cz. **Poodkłaniać**.

Poodkłanianie się, a ś., btm., czynność cz. **Poodkłaniać** ś.

Poodkocliwać się, uje ś., iwał ś. *odkochać* ś. *kolejno, jeden po drugim*. < Po + *Odkocliwać ś., od Odkochać ś. >

Poodkocliwanie się, a ś., btm., czynność cz. **Poodkocliwać** ś.

Poodkopywać, uje, ywał *odkopać jedno po drugim*. < Po + Odkopywać >

Poodkopywanie, a, btm., czynność cz. **Poodkopywać**.

Poodkorkowywać, uje, ywał *odkorkować jedno po drugim*. < Po + Odkorkowywać >

Poodkorkowywanie, a, btm., czynność cz. **Poodkorkowywać**.

Poodkradać, a, ał *odkraść jedno po drugim*. < Po + Odkradać >

Poodkradanie, a, btm., czynność cz. **Poodkradać**.

Poodkrapiać, a, ał *odkropić jedno po drugim*. < Po + Odkrapiać >

Poodkrapianie, a, btm., czynność cz. **Poodkrapiać**.

Poodkrawać, a, ał *odkroić jedno po drugim*. < Po + Odkrawać >

Poodkrawanie, a, btm., czynność cz. **Poodkrawać**.

Poodkreślać, a, ał *odkreślić jedno po drugim*. < Po + Odkreślać >

Poodkreślanie, a, btm., czynność cz. **Poodkreślać**.

Poodkręcać, a, ał *odkręcić jedno po drugim*: Skoble poodkręcali i wielką szkodę uczynili. Kacz. P. ś. *odkręcić* ś. *kolejno, jeden po drugim*. < Po + Odkręcać >

Poodkręcanie, a, btm., czynność cz. **Poodkręcać**.

Poodkręcanie się, a ś., btm., czynność cz. **Poodkręcać** ś.

Poodkruszać, a, ał *odkruszyć jedno po drugim*. < Po + Odkruszać >

Poodkruszanie, a, btm., czynność cz. **Poodkruszać**.

Poodkrywać, a, ał *odkryć jedno po drugim*: Duchowni mieli poodkrywane głowy lub lekkimi czapeczkami tylko osłonięte. Krasz. P. ś. *odkryć* ś. *kolejno, jeden po drugim*: Natychmiast poodkrywały ś. wszystkie głowy. Sienk. < Po + Odkrywać >

Poodkrywanie, a, btm., czynność cz. **Poodkrywać**.

Poodkrywanie się, a ś., btm., czynność cz. **Poodkrywać** ś.

Poodkrzykiwać, uje, iwał *odkrzyknąć kolejno, jeden po drugim; odkrzyknąć po wiele razy z kolei*. < Po + Odkrzykiwać >

Poodkrzykiwanie, a, btm., czynność cz. **Poodkrzykiwać**.

Poodkrzywiać, a, ał odkrzywić jedno po drugim. <Po + Odkrzywiać>

Po dkrzywianie, a, blm., czynność cz. Poodkrzywiać.

Poodkształcać, a, ał odkształcić jedno po drugim. <Po + Odkształcać>

Poodkształcanie, a, blm., czynność cz. Poodkształcać.

Poodkubaczać, a, ał odkubaczyć jednego (konia i t. p.) po drugim. <Po + Odkubaczać>

Poodkubaczanie, a, blm., czynność cz. Poodkubaczać.

Poodkupować, uje, ował i P. ś. p. Poodkupywać. <Po + Odkupować>

Poodkupowanie, a, blm., czynność cz. Poodkupować.

Poodkupowanie się, a ś., blm., czynność cz. Poodkupować ś.

Poodkupywać, uje, ywał, Poodkupować odkupić jedno po drugim. P. ś. odkupić ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Odkupywać>

Poodkupywanie, a, blm., czynność cz. Poodkupywać.

Poodkupywanie się, a ś., blm., czynność cz. Poodkupywać ś.

Poodkurzać, a, ał odkurzyć kolejno, jedno po drugim. P. ś. odkurzyć ś. kolejno, jedno po drugim. <Po + Odkurzać>

Poodkurzanie, a, blm., czynność cz. Poodkurzać.

Poodkurzanie się, a ś., blm., czynność cz. Poodkurzać ś.

Poodkuwać, a, ał odkuć jedno po drugim. <Po + Odkuwać>

Poodkuwanie, a, blm., czynność cz. Poodkuwać.

Poodkwaszać, a, ał odkwaszyć jedno po drugim. P. ś. odkwaszyć ś. kolejno, jedno po drugim. <Po + Odkwaszać>

Poodkwaszanie, a, blm., czynność cz. Poodkwaszać.

Poodkwaszanie się, a ś., blm., czynność cz. Poodkwaszać ś.

Poodkwitać, a, ał odkwitnąć kolejno, jedno po drugim. <Po + Odkwitać>

Poodkwitanie, a, blm., czynność cz. Poodkwitać.

Poodlatać, a, ał, Poodlatywać, [Poodlatować] 1. odlecieć kolejno, jeden po drugim. 2. cz. czyn.: P. czego = odlecieć jednego po drugim kolejno. <Po + Odlatać>

Poodlatanie, a, blm., czynność cz. Poodlatać. [Poodlatować, uje, ował] p. Poodlatać. <Po + Odlatować>

[Poodlatowanie, a, blm.] czynność cz. Poodlatować.

Poodlatywać, uje, ywał p. Poodlatać: Ze snem poodlatowały marzenia. Krasz.

Poodlatywanie, a, blm., czynność cz. Poodlatywać.

Poodlepiać, a, ał odlepić jedno po drugim a jedno w wielu miejscach. P. ś. odlepić ś. kolejno jedno po drugim; odlepić ś. w wielu miejscach kolejno. <Po + Odlepiać>

Poodlepianie, a, blm., czynność cz. Poodlepiać. Poodlepianie się, a ś., blm., czynność cz. Poodlepiać ś.

Poodlewać, a, ał odlać jedno po drugim. P. ś. odlać ś. kolejno, jedno (a. jeden) po drugim. <Po + Odlewać>

Poodlewanie, a, blm., czynność cz. Poodlewać. Poodlewanie się, a ś., blm., czynność cz. Poodlewać ś.

Poodliczać, a, ał odliczyć jedno po drugim. <Po + Odliczać>

Poodliczanie, a, blm., czynność cz. Poodliczać. Poodlizywać, uje, ywał odlizywać jedno po drugim. <Po + Odlizywać>

Poodlizywanie, a, blm., czynność cz. Poodlizywać.

Poodlutowywać, uje, ywał odlutować jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach. P. ś. odlutować ś. kolejno, jedno po drugim. <Po + Odlutowywać>

Poodlutowywanie, a, blm., czynność cz. Poodlutowywać.

Poodlutowywanie się, a ś., blm., czynność cz. Poodlutowywać ś.

Poodłamywać, uje, ywał odłamać kolejno, jedno po drugim. P. ś. odłamać ś. kolejno, jedno po drugim. <Po + Odłamywać>

Poodłamywanie, a, blm., czynność cz. Poodłamywać.

Poodłamywanie się, a ś., blm., czynność cz. Poodłamywać ś.

Poodłazić, i, il odleżeć kolejno, jedno po drugim. <Po + Odłazić>

Poodłazenie, a, blm., czynność cz. Poodłazić.

Poodłączać, a, ał odłączyć jedno (a. jednego) po drugim. P. ś. odłączyć ś. kolejno, jedno (a. jeden) po drugim. <Po + Odłączać>

Poodłączanie, a, blm., czynność cz. Poodłączać.

Poodłączanie się, a ś., blm., czynność cz. Poodłączać ś.

Poodłogować, uje, ował poleżeć odłogiem. <Po + Odłogować>

Poodłogowanie, a, blm., czynność cz. Poodłogować.

Poodłubywać, uje, ywał, Poodłubywać odkłubać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach. <Po + Odłubywać>

Poodłubywanie, a, blm., czynność cz. Poodłubywać.

Poodłudzać, a, ał odłudzić jednego po drugim. <Po + Odłudzać>

Poodłudzanie, a, blm., czynność cz. Poodłudzać. Poodłupywać, uje, ywał odkupać jedno po drugim. <Po + Odłupywać>

Poodłupywanie, a, blm., czynność cz. Poodłupywać.

Poodłuskiwać, uje, iwał, Poodłuszczać odkłuskać jedno po drugim. P. ś. odkłuskać ś. kolejno, jedno po drugim. <Po + Odłuskiwać>

Poodłuskiwanie, a, blm., czynność cz. Poodłuskiwać.

Poodłuskiwanie się, a ś., blm., czynność cz. Poodłuskiwać ś.

Poodłuszczać, a, ał i P. ś. p. Poodłuskiwać. <Po + Odłuszczać>

Poodłuszczenie, a, blm., czynność cz. Poodłuszczać.

Poodłuszczenie się, a ś., blm., czynność cz. Poodłuszczać ś.

Poodłużać, a, ał i P. ś. p. Poodłużać. <Po + Odłużać>

Poodłużanie, a, blm., czynność cz. Poodłużać. Poodłużanie się, a ś., blm., czynność cz. Poodłużać ś.

Poodmacywać, uje, ywał odmacać jedno po drugim. <Po + Odmacywać>

Poodmacywanie, a, blm., czynność cz. **Poodmacywać**.

Poodmakać, a, ał *odmknąć kolejno, jedno po drugim; odmknąć w wielu miejscach.* <Po + Odmakać>

Poodmakanie, a, blm., czynność cz. **Poodmakać**.

Poodmalowywać, uje, ywał *odmalować jedno po drugim.* <Po + Odmalowywać>

Poodmalowywanie, a, blm., czynność cz. **Poodmalowywać**.

Poodmarszczać, a, ał *odmarszczyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Odmarszczać>

Poodmarszczanie, a, blm., czynność cz. **Poodmarszczać**.

Poodmarzać, a, ał (Poodmar-zać) *odmarznąć kolejno, jeden po drugim; odmarznąć w wielu miejscach.* <Po + Odmarzać>

Poodmarzanie, a, blm., (Poodmar-zanie) czynność cz. **Poodmarzać**.

Poodmawiać, a, ał *odmówić jedno (a. jednego) po drugim: Poodmawiał wszystkie modlitwy, jakie sobie tylko mógł przypomnieć. Bał. Poodmawiali im parobków na żółnierkę. L. P. komu wsparć.* <Po + Odmawiać>

Poodmawianie, a, blm., czynność cz. **Poodmawiać**.

Poodmazywać, uje, ywał *odmazać jedno po drugim. P. ś. odmazać ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Odmazywać>

Poodmazywanie, a, blm., czynność cz. **Poodmazywać**.

Poodmazywanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poodmazywać ś.**

Poodmiatać, a, ał *odmieść jedno po drugim; odmieść w wielu miejscach.* <Po + Odmiatać>

Poodmiatanie, a, blm., czynność cz. **Poodmiatać**.

Poodmieniac, a, ał 1. *odmienić jedno po drugim. 2. spędzić pewną chwilę na odmienianiu. P. ś. odmienić ś. kolejno, jeden po drugim: Sosnowski, pułkownik, na oblięgię księcia kanclerza także szczerze za mną starał ś., ale ś. rzeczy poodmieniały. Mat.* <Po + Odmieniać>

Poodmienianie, a, blm., czynność cz. **Poodmieniac**.

Poodmienianie się, a ś., blm., czynność cz. **Poodmieniac ś.**

Poodmierzać, a, ał *odmierzyć jedno po drugim: Objęcie kolonji, które co tylko (zam.: tylko co) poodmierzał geometra rządowy. Dyg.* <Po + Odmierzać>

Poodmierzanie, a, blm., czynność cz. **Poodmierzać**.

Poodmiękać, a, ał *odmięknąć kolejno, jeden po drugim; odmięknąć w wielu miejscach.* <Po + Odmiękać>

Poodmiękanie, a, blm., czynność cz. **Poodmiękać**.

Poodmiękzać, a, ał *odmiękczyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Odmiękzać>

Poodmiękzanie, a, blm., czynność cz. **Poodmiękzać**.

Poodmładniać, a, ał i P. ś. p. **Poodmładzać**. <Po + Odmładniać>

Poodmładnianie, a, blm., czynność cz. **Poodmładniać**.

Poodmładnianie się, a ś., blm., czynność cz. **Poodmładniać ś.**

Poodmładzać, a, ał, **Poodmładniać** *odmłodzić jednego (a. jedno) po drugim. P. ś. odmłodzić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Odmładzać>

Poodmładzanie, a, blm., czynność cz. **Poodmładzać**.

Poodmładzanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poodmładzać ś.**

Poodmotywać, uje, ywał *odmotać jedno po drugim. P. ś. odmotać ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Odmotywać>

Poodmotywanie, a, blm., czynność cz. **Poodmotywać**.

Poodmotywanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poodmotywać ś.**

Poodmrażać, a, ał 1. *odmrozić jedno po drugim: Wielu pokaleczało, poodmrażawszy ręce i nogi. Kaczk. 2. X P. cz. ni. zostać poodmrażanym, poodmrażać ś.: Często naszym rybitwom nosy, uszy poodmrażają. Haur.* <Po + Odmrażać>

Poodmrażanie, a, blm., czynność cz. **Poodmrażać**.

Poodmrugać, a, ał *odmrugnąć w wielu razach z kolei.* <Po + Odmrugać>

Poodmruwanie, a, blm., czynność cz. **Poodmrugać**.

Poodmrukiwać, uje, iwał *odmruczyć jedno po drugim; odmruknąć wielokrotnie.* <Po + Odmrukiwać>

Poodmrukiwanie, a, blm., czynność cz. **Poodmrukiwać**.

Poodmuchiwać, uje, iwał *odmuchiwać jedno po drugim: Wydobył, porozkładał, poodmuchiwał swoje książki. Jeż.* <Po + Odmuchiwać>

Poodmuchiwanie, a, blm., czynność cz. **Poodmuchiwać**.

Poodmulać, a, ał *odmulić jedno po drugim.* <Po + Odmulać>

Poodmulanie, a, blm., czynność cz. **Poodmulać**.

Poodmykać, a, ał *odemknąć jedno po drugim: Zdaleka na drugim piętrze zobaczył okna poodmykane. Krasz.* <Po + Odmykać>

Poodmykanie, a, blm., czynność cz. **Poodmykać**: Są różne blizny, których rozcięcie i P. więcej dobrego zrobi, niż... Słow.

Poodmywać, a, ał *odmyć jedno po drugim.* <Po + Odmywać>

Poodmywanie, a, blm., czynność cz. **Poodmywać**.

Poodnajdywać, uje, ywał *odnaleźć jedno po drugim.* <Po + Odnajdywać>

Poodnajdywanie, a, blm., czynność cz. **Poodnajdywać**.

Poodnajmować, uje, ował *odnajmować jedno po drugim.* <Po + Odnajmować>

Poodnajmowanie, a, blm., czynność cz. **Poodnajmować**.

Poodnamiętniac, a, ał *odnamiętnić jednego po drugim. P. ś. odnamiętnić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Odnamiętniac>

Poodnamiętnianie, a, blm., czynność cz. **Poodnamiętniac**.

Poodnamiętnianie się, a ś., blm., czynność cz. **Poodnamiętniac ś.**

Poodnarodowiac, a, ał *odnarodować jedno po drugim.* <Po + Odnarodowiac>

Poodnarodowanie, a, blm., czynność cz. **Poodnarodowiac**.

Poodnawiać, a, ał odnowić jedno po drugim: Stare stosunki poodnawiał i przypomniał. Krasz. W miarę, jak go poodnawiane znajomości odrywały, bywał rzadziej. Krasz. **P. ś. odnowić ś. kolejno, jedno po drugim:** Rany ś. poodnawiały. <Po+Odnawiać>

Poodnawianie, a, blm., czynność cz. Poodnawiać.

Poodnawianie się, a ś., blm., czynność cz. Poodnawiać ś.

Poodnęcać, a, ał odnęcić jednego po drugim. <Po+Odnęcać>

Poodnęcanie, a, blm., czynność cz. Poodnęcać.
Poodnitowywać, uje, ywał odnitować jedno po drugim. <Po+Odnitowywać>

Poodnitowywanie, a, blm., czynność cz. Poodnitowywać.

Poodnosić, i, ił odnieść jedno (a. jednego) po drugim: Biesiadujących do łóżek P. musiano. Krasz.

Poodnoszenie, a, blm., czynność cz. Poodnosić.
Poodolejać, a, ał odoleić jedno po drugim. <Po+Odolejać>

Poodolejanie, a, blm., czynność cz. Poodolejać.

Poodorywać, a, ał odorać jedno po drugim. <Po+Odorywać>

Poodorywanie, a, blm., czynność cz. Poodorywać.

Poodosabniać, a, ał odosobnić jednego (a. jednego) po drugim. **P. ś. odosobnić ś. kolejno, jeden po drugim.** <Po+Odosabniać>

Poodosabnianie, a, blm., czynność cz. Poodosabniać.

Poodosabnianie się, a ś., blm., czynność cz. Poodosabniać ś.

Poodpadać, a, ał odpaść kolejno, jeden po drugim; odpaść w wielu miejscach: Obicie poodpadało. Potym dużo ziemi od jego potomków poodpadało. Kaczk. <Po+Odpadać>

Poodpadanie, a, blm., czynność cz. Poodpadać.
Poodpakowywać, uje, ywał odpakować jedno po drugim. <Po+Odpakowywać>

Poodpakowywanie, a, blm., czynność cz. Poodpakowywać.

Poodpalać, a, ał odpalić jedno (a. jednego) po drugim: P. końce lasek. P. konkurentów. **P. ś. odpalić ś. kolejno, jeden po drugim.** <Po+Odpalać>

Poodpalanie, a, blm., czynność cz. Poodpalać.

Poodpalanie się, a ś., blm., czynność cz. Poodpalać ś.

Poodparać, a, ał i P. ś. p. Poodprówać. <Po+Odparać>

Poodparanie, a, blm., czynność cz. Poodparać.

Poodparanie się, a ś., blm., czynność cz. Poodparać ś.

1. Poodparowywać, uje, ywał odparować jedno po drugim. <Po+1. Odparowywać>

2. Poodparowywać, uje, ywał odparować jednego (a. jedno) po drugim. <Po+2. Odparowywać>

1. Poodparowywanie, a, blm., czynność cz. 1. Poodparowywać.

2. Poodparowywanie, a, blm., czynność cz. 2. Poodparowywać.

Poodparzać, a, ał odparzyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach. **P. ś. odparzyć ś. kolejno, jedno a. jeden po drugim; odparzyć ś. w wielu miejscach.** <Po+Odparzać>

Poodparzanie, a, blm., czynność cz. Poodparzać.

Poodparzanie się, a ś., blm., czynność cz. Poodparzać ś.

Poodpasać, a, ał odpaść jedno po drugim. **P. ś. odpaść ś. kolejno, jeden po drugim.** <Po+2. Odpasać>

Poodpasanie, a, blm., czynność cz. Poodpasać.

Poodpasanie się, a ś., blm., czynność cz. Poodpasać ś.

Poodpasywać, uje, ywał odpasać jedno po drugim: W koszulach prawie chodzili i oręże poodpasywali. Krasz. **P. ś. odpasać ś. kolejno, jeden po drugim.** <Po+Odpasywać>

Poodpasywanie, a, blm., czynność cz. Poodpasywać.

Poodpasywanie się, a ś., blm., czynność cz. Poodpasywać ś.

Poodpędzać, a, ał odpędzić jedno (a. jednego) po drugim: Lepiejbyś poodpędzał wszystkich dar-mojadów. L. <Po+Odpędzać>

Poodpędzanie, a, blm., czynność cz. Poodpędzać.

Poodpętywać, uje, ywał odpętać jedno po drugim. <Po+Odpętywać>

Poodpętywanie, a, blm., czynność cz. Poodpętywać.

Poodpieczętowywać, uje, ywał odpieczętować jedno po drugim. <Po+Odpieczętowywać>

Poodpieczętowywanie, a, blm., czynność cz. Poodpieczętowywać.

Poodpierać, a, ał odeprzeć jedno po drugim: P. zarzuty. <Po+Odpierać>

Poodpieranie, a, blm., czynność cz. Poodpierać.

Poodpijać, a, ał odpić jedno po drugim. <Po+Odpijać>

Poodpijanie, a, blm., czynność cz. Poodpijać.

Poodpiłowywać, uje, ywał odpilować jedno po drugim. <Po+Odpilowywać>

Poodpiłowywanie, a, blm., czynność cz. Poodpiłowywać.

Poodpinać, a, ał odpiąć jedno po drugim: P. ostrogi. Warg. Łańcuchy poodpinane od żłobów i pługów. Oss. **P. ś. odpiąć ś. kolejno, jedno po drugim.** <Po+Odpinać>

Poodpinanie, a, blm., czynność cz. Poodpinać.

Poodpinanie się, a ś., blm., czynność cz. Poodpinać ś.

Poodpisywać, uje, ywał odpisać w wielu razach kolejno, odpisać jedno po drugim. <Po+Odpisywać>

Poodpisywanie, a, blm., czynność cz. Poodpisywać.

Poodplatać, a, ał odpłesć kolejno, jedno po drugim. <Po+Odpłatać>

Poodplatanie, a, blm., czynność cz. Poodplatać.

Poodplątywać, uje, ywał odpłatać jedno po drugim. <Po+Odpłątywać>

Poodplątywanie, a, blm., czynność cz. Poodplątywać.

Poodpłacać, a, ał a. P. ś. odpłacić w wielu razach kolejno. <Po+Odpłacać>

Poodpłacanie, a, blm., czynność cz. Poodpłacać.

Poodpłacanie się, a ś., blm., czynność cz. Poodpłacać ś.

Poodpłakiwać, uje, iwał kogo, co = odpłakać jednego po drugim. <Po+Odpłakiwać>

Poodpłakiwanie, a, btm., czynność cz. **Poodpłakiwać**.

Poodpłaszać, a, ał *odpłoszyć jedno (a. jednego) po drugim*. <Po + Odpłaszać>

Poodpłaszanie, a, btm., czynność cz. **Poodpłaszać**.

Poodpławiać, a, ał *odpławić jedno po drugim*. <Po + Odpławiać>

Poodpławianie, a, btm., czynność cz. **Poodpławiać**.

Poodpływać, a, ał *odpłynąć kolejno, jeden po drugim*. <Po + Odpływać>

Poodpływanie, a, btm., czynność cz. **Poodpływać**.

Poodpoczywać, a, ał *odpocząć kolejno, jeden po drugim*. <Po + Odpoczywać>

Poodpoczywanie, a, btm., czynność cz. **Poodpoczywać**.

Poodpompowywać, uje, ywał *odpompować jedno po drugim*. <Po + Odpompowywać>

Poodpompowywanie, a, btm., czynność cz. **Poodpompowywać**.

Poodprasowywać, uje, ywał *odprasować jedno po drugim*. <Po + Odprasowywać>

Poodprasowywanie, a, btm., czynność cz. **Poodprasowywać**.

Poodpraszać, a, ał *odprosić jednego po drugim*. <Po + Odpraszać>

Poodpraszenie, a, btm., czynność cz. **Poodpraszać**.

Poodprawiać, a, ał *odprawić jednego (a. jedno) po drugim*: Czyniąc to dla pana, nie poodprawiał wszystkich i nie ponarazał ich sobie. Krasz. Sługi wszystkie tegoż dnia poodprawiał. Krasz. Ludzi poodprawiał i trzech tylko zaufanych przy sobie zostawił. Krasz. P. ś. *odprawić ś. kolejno, jedno (a. jeden) po drugim*: Poodprawiali ś. ze służby. Sejmiki powiatowe i generały już ś. były poodprawiały. Sienk. Nabożeństwa ś. poodprawiały. <Po + Odprawiać>

Poodprawianie, a, btm., czynność cz. **Poodprawiać**.

Poodprawianie się, a ś., btm., czynność cz. **Poodprawiać ś.**

Poodpreparowywać, uje, ywał *odpreparować jedno po drugim*. <Po + Odpreparowywać>

Poodpreparowywanie, a, btm., czynność cz. **Poodpreparowywać**.

Poodprężać, a, ał *odprężyć jedno po drugim*. P. ś. *odprężyć ś. kolejno, jedno po drugim*. <Po + Odprężać>

Poodprężanie, a, btm., czynność cz. **Poodprężać**.

Poodprężanie się, a ś., btm., czynność cz. **Poodprężać ś.**

Poodprostowywać, uje, ywał *odprostować jedno po drugim*. P. ś. *odprostować ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Odprostowywać>

Poodprostowywanie, a, btm., czynność cz. **Poodprostowywać**.

Poodprostowywanie się, a ś., btm., czynność cz. **Poodprostowywać ś.**

Poodprowadzać, a, ał *odprowadzić jednego a. jedno po drugim*: Poodprowadzano strugi błotniste i wodę stojącą na przedmieściach. <Po + Odprowadzać>

Poodprowadzanie, a, btm., czynność cz. **Poodprowadzać**.

Poodprówać, a, ał, **Poodpruwać**, **Poodparać**

odpróć jedno po drugim. P. ś. *odpróć ś. kolejno, jedno po drugim*. <Po + Odprówać>

Poodprówanie, a, btm., czynność cz. **Poodprówać**.

Poodprówanie się, a ś., btm., czynność cz. **Poodprówać ś.**

Poodpruwać, a, ał i P. ś. p. **Poodprówać**. <Po + Odpruwać>

Poodpruwanie, a, btm., czynność cz. **Poodpruwać**.

Poodpruwanie się, a ś., btm., czynność cz. **Poodpruwać ś.**

Poodpryskiwać, uje, iwał *odprysnąć kolejno, jeden po drugim; odprysnąć w wielu miejscach kolejno*. <Po + Odpryskiwać>

Poodpryskiwanie, a, btm., czynność cz. **Poodpryskiwać**.

Poodprzątać, a, ał, **Poodprzątywać** *odprzątnąć jedno po drugim*. <Po + Odprzątać>

Poodprzątanie, a, btm., czynność cz. **Poodprzątać**.

Poodprzątywać, uje, ywał p. **Poodprzątać**.

Poodprzątywanie, a, btm., czynność cz. **Poodprzątywać**.

Poodprzedawać, aje, awał, × **Poodsprzedawać** *odprzedać jedno po drugim*. <Po + Odprzedawać>

Poodprzedawanie, a, btm., czynność cz. **Poodprzedawać**.

Poodprzegać, a, ał *odprzeznąć jedno po drugim*. <Po + Odprzegać>

Poodprzeganie, a, btm., czynność cz. **Poodprzegać**.

Poodprzodkowywać, uje, ywał *odprzodkować jedno po drugim*. <Po + Odprzodkowywać>

Poodprzodkowywanie, a, btm., czynność cz. **Poodprzodkowywać**.

Poodprzysięgać, a, ał *odprzysięć jedno po drugim*. P. ś. *odprzysięć ś. jednego po drugim; odprzysięć ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Odprzysięgać>

Poodprzysięganie, a, btm., czynność cz. **Poodprzysięgać**.

Poodprzysięganie się, a ś., btm., czynność cz. **Poodprzysięgać ś.**

Poodpustować, uje, ował *przepędzić pewien czas na odpustowaniu*. <Po + Odpustować>

Poodpustowanie, a, btm., czynność cz. **Poodpustować**.

Poodpuszczać, a, ał *odpuścić jedno po drugim*. <Po + Odpuszczać>

Poodpuszczanie, a, btm., czynność cz. **Poodpuszczać**.

Poodpychać, a, ał *odepchnąć jedno (a. jednego) po drugim*: Nie napadał na Polskę zewnętrzny nieprzyjaciel, bo go Bolesław poodpychał. Lel. <Po + Odpychać>

Poodpychanie, a, btm., czynność cz. **Poodpychać**.

Poodpylać, a, ał *odpylić jedno po drugim*. <Po + Odpylać>

Poodpylanie, a, btm., czynność cz. **Poodpylać**.

Poodrabiać, a, ał *[odrobić jedno po drugim]*. <Po + Odrabiać>

Poodrabianie, a, btm., czynność cz. **Poodrabiać**.

Poodrachowywać, uje, ywał *odrachować jedno po drugim, poodliczać*. <Po + Odrachowywać>

Poodrachowywanie, a, btm., czynność cz. **Poodrachowywać**.

Poodracać, a, ał *odroczyć jedno po drugim.* <Po + 2. Odraczać>

Poodraczanie, a, blm., czynność cz. **Poodracać.**

1. **Poodradzać, a, ał** *odradzić kolejno jednemu po drugim.* <Po + 1. Odradzać>

2. **Poodradzać, a, ał** *odrodzić jedno po drugim.* P. ś. *odrodzić ś. kolejno, jeden a. jedno po drugim.* <Po + 2. Odradzać>

1. **Poodradzanie, a, blm.,** czynność cz. 1. **Poodradzać.**

2. **Poodradzanie, a, blm.,** czynność cz. 2. **Poodradzać.**

Poodradzanie się, a, s., blm., czynność cz. **Poodradzać ś.**

Poodrapywać, uje, ywał *odrapać jedno po drugim:* Ściany poodrapywane. <Po + Odrapywać>

Poodrapywanie, a, blm., czynność cz. **Poodrapywać.**

Poodrastać, a, ał *odrosnąć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Odrastać>

Poodrastanie, a, blm., czynność cz. **Poodrastać.**

Poodrażać, a, ał *zrażać jednego po drugim, porażać, pozniechęcać:* Zygmunta skwapliwym straceniem kilku litewskich panów wiele od siebie poodrażał. Lel. <Po + Odrażać>

Poodrażanie, a, blm., czynność cz. **Poodrażać.**

Poodrąbywać, uje, ywał, Poodrębywać *odrąbać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Odrąbywać>

Poodrąbywanie, a, blm., czynność cz. **Poodrąbywać.**

Poodrębywać, uje, ywał p. **Poodrąbywać:** Ten niepoczeiwy węgrzyn jakby nogi poodrębywał. Krasz. <Po + Odrębywać>

Poodrębywanie, a, blm., czynność cz. **Poodrębywać.**

Poodrętwiać, a, ał *odrętwić jedno po drugim.* <Po + Odrętwiać>

Poodrętwianie, a, blm., czynność cz. **Poodrętwiać.**

Poodróżniać, a, ał *odróżnić jedno po drugim.* P. ś. *odróżnić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Odróżniać>

Poodróżnianie, a, blm., czynność cz. **Poodróżniać.**

Poodróżnianie się, a, s., blm., czynność cz. **Poodróżniać ś.**

Poodrutowywać, uje, ywał *odrutować jedno po drugim.* <Po + Odrutowywać, od Odrutować>

Poodrutowywanie, a, blm., czynność cz. **Poodrutowywać.**

Poodrwiwać, a, ał *odrwać jednego po drugim.* <Po + Odrwiwać>

Poodrwiwanie, a, blm., czynność cz. **Poodrwiwać.**

Poodryglowywać, uje, ywał *odryglować jedno po drugim.* <Po + Odrzyglowywać>

Poodryglowywanie, a, blm., czynność cz. **Poodryglowywać.**

Poodrywać, a, ał *oderwać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Niepokoneżone myśli, poodrywane i powiązane nieschwytanemi dla wielu węzłami. Krasz. <Po + Odrzywać>

Poodrywanie, a, blm., czynność cz. **Poodrywać.**

Poodrzekać się, a, s., ał *ś. odrzec ś. jednego po drugim; odrzec ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Odrzekać ś.>

Poodrzekanie się, a, s., blm., czynność cz. **Poodrzekać ś.**

Poodrzucać, a, ał *odrzucić jedno po drugim:* Już ludzie Waligóry nawspół z Niemcami uprzątęli byli drogę, nie troszcząc ś. o trupy, które przez poodrzucano. Krasz. <Po + Odrzucać>

Poodrzucanie, a, blm., czynność cz. **Poodrzucać.**

Poodrzynać, a, ał *oderznąć jedno po drugim:* Poodrzynano w noey koniom języki. Jeż. P. ś. *oderznąć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Odrzynać>

Poodrzynanie, a, blm., czynność cz. **Poodrzynać.**

Poodrzynanie się, a, s., blm., czynność cz. **Poodrzynać ś.**

Poodsadzać, a, ał *jedno po drugim odsadzić.* P. ś. *odsadzić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Odsadzać>

Poodsadzanie, a, blm., czynność cz. **Poodsadzać.**

Poodsadzanie się, a, s., blm., czynność cz. **Poodsadzać ś.**

Poodsapywać, uje, ywał *odsapnąć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Odsapywać>

Poodsapywanie, a, blm., czynność cz. **Poodsapywać.**

Poodsączać, a, ał *odsączyć jedno po drugim.* <Po + Odsączać>

Poodsączanie, a, blm., czynność cz. **Poodsączać.** <Po + Odsączać>

Poodsądzać, a, ał, †Poodsądzywać *odsądzić jednego po drugim; odsądzić jednego od wielu rzeczy.* <Po + Odsądzać>

Poodsądżanie, a, blm., czynność cz. **Poodsądzać.**

† **Poodsądzywać, a, ał** p. **Poodsądzać:** Wszystkich pościął, wsi ich spalił, czei poodsądzywał. P. Koch. <Po + *Odsądzywać, od Odsądzić>

† **Poodsądżanie, a, blm.,** czynność cz. **Poodsądzywać.**

Poodsedniać, a, ał, Poodsedniać *jedno po drugim odsednić; odsednić w wielu miejscach.* P. ś. *odsednić ś. kolejno, jeden po drugim; odsednić ś. w wielu miejscach.* <Po + Odsedniać>

Poodsednianie, a, blm., czynność cz. **Poodsedniać.**

Poodsednianie się, a, s., blm., czynność cz. **Poodsedniać ś.**

Poodsforowywać, uje, ywał p. **Poodsworowywać.** <Po + Odsforowywać>

Poodsforowywanie, a, blm., czynność cz. **Poodsforowywać.**

Poodsiadać, a, ał, Poodsiadywać *odsiedzieć jedno po drugim.* <Po + Odsiadać>

Poodsiadanie, a, blm., czynność cz. **Poodsiadać.**

Poodsiadywać, uje, ywał p. **Poodsiadać:** Przez dzień cały na bryce siedziała, aż sobie boki poodsiadywała. Jeż. <Po + Odsiadywać>

Poodsiadywanie, a, blm., czynność cz. **Poodsiadywać.**

Poodsiarkowywać, uje, ywał *odsiarkować jedno po drugim.* <Po + Odsiarkowywać>

Poodsiarkowywanie, a, blm., czynność cz. **Poodsiarkowywać.**

Poodsiekać, a, ał l. a. **Poodsiekiwać** *odsieć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* 2. [P.] *posieć:* Łąka za Brzeziem, gdy poodsiekają, wielkiej pilności i starania wymaga. Gwar. <Po + Odsiekać>

Poodsiekanie, a, bhm., czynność cz. **Poodsiekać**.

Poodsiekiwać, uje, iwał p. **Poodsiekać**. <Po + Odsiekiwać>

Poodsiekiwanie, a, bhm., czynność cz. **Poodsiekiwać**.

Poodsiewać, a, ał *odsiać jedno po drugim*. <Po + Odsiewać>

Poodsiewanie, a, bhm., czynność cz. **Poodsiewać**.

Poodsiodływać, uje, ywał *odsiodłać jedno (zwierzę) po drugim*. <Po + Odsiodływać>

Poodsiodływanie, a, bhm., czynność cz. **Poodsiodływać**.

Poodskakiwać, uje, iwał *odskoczyć kolejno, jeden po drugim; odskoczyć w wielu miejscach*: Uniform tak obeisły, że o mało nie poodskakują wszystkie guziki. Rog. <Po + Odskakiwać>

Poodskakiwanie, a, bhm., czynność cz. **Poodskakiwać**.

Poodskakiwany który *poodskakiwał*: Stolik, choć odrapany, poklejony, z poodskakiwanym miejscami fornirem, pachniał jeszcze pałacem. Krasz.

Poodskrobywać, uje, ywał *odskrobać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Odskrobywać>

Poodskrobywanie, a, bhm., czynność cz. **Poodskrobywać**.

Poodskubywać, uje, ywał *odskubać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Odskubywać>

Poodskubywanie, a, bhm., czynność cz. **Poodskubywać**.

Poodsładzać, a, ał *odśladzić jedno po drugim*. <Po + Odsładzać>

Poodsładzanie, a, bhm., czynność cz. **Poodsładzać**.

Poodsłaniać, a, ał *odsłonić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*: P. franki, obrazy. W niektórych namiotach poodsłanianych widać było siedzących i uczujących wesoło. Krasz. <Po + Odsłaniać>

Poodsłanianie, a, bhm., czynność cz. **Poodsłaniać**.

Poodsługiwać, uje, iwał 1. *poodbywać służbę*. 2. *odsłużyć jedno po drugim*. P. ś. *odsłużyć ś. w wielu razach z kolei*. <Po + Odsługiwać>

Poodsługiwanie, a, bhm., czynność cz. **Poodsługiwać**.

Poodsługiwanie się, a ś., bhm., czynność cz. **Poodsługiwać ś.**

Poodsmradzać, a, ał *odsmrodzić jedno po drugim*. <Po + Odsmradzać>

Poodsmradzanie, a, bhm., czynność cz. **Poodsmradzać**.

×Poodsprzedawać, aje, awał p. **Poodsprzedawać**. <Po + Odsprzedawać>

×Poodsprzedawanie, a, bhm., czynność cz. **Poodsprzedawać**.

Poodsławać, aje, awał *odstać kolejno, jedno po drugim; odstąpić w wielu miejscach*. P. ś. *odstać ś. kolejno, jedno po drugim*. <Po + Odstawać>

Poodsławanie, a, bhm., czynność cz. **Poodsławać**.

Poodsławanie się, a ś., bhm., czynność cz. **Poodsławać ś.**

Poodsławić, a, ał *odstawić jedno po drugim*: Chwyliła starą rękawiczkę, aby P. garnuszki Krasz. <Po + Odstawiać>

Poodsławianie, a, bhm., czynność cz. **Poodsławiać**.

Poodsłępować, uje, ował 1. *odstąpić jedno po drugim*. 2. *odstąpić w wielu razach kolejno, poodsuwać ś.* <Po + Odsłępować>

Poodsłępowanie, a, bhm., czynność cz. **Poodsłępować**.

Poodsłętrajać, a, ał *odstroić jedno po drugim, porozstrajać*: P. narzędzia muzyczne. P. ś. *odstroić ś. kolejno, jedno po drugim, porozstrajać ś.* <Po + Odsłętrajać>

Poodsłętrajanie, a, bhm., czynność cz. **Poodsłętrajać**.

Poodsłętrajanie się, a ś., bhm., czynność cz. **Poodsłętrajać ś.**

Poodsłętrzać, a, ał *odstraszyć jednego po drugim*. <Po + Odsłętrzać>

Poodsłętrzanie, a, bhm., czynność cz. **Poodsłętrzać**.

Poodsłętrzczać, a, ał *odstręczyć jednego po drugim*. P. ś. *odstręczyć ś. kolejno, jeden po drugim; odstręczyć ś. od wielu osób, rzeczy*. <Po + Odsłętrzczać>

Poodsłętrzczenie, a, bhm., czynność cz. **Poodsłętrzczać**.

Poodsłętrzczenie się, a ś., bhm., czynność cz. **Poodsłętrzczać ś.**

Poodsłętrugiwać, uje a. iwa, iwał *odstrugać jedno po drugim*. <Po + Odsłętrugiwać>

Poodsłętrugiwanie, a, bhm., czynność cz. **Poodsłętrugiwać**.

Poodsłętrychać, a, ał *odstrychnąć jedno (a. jednego) po drugim*. P. ś. *odstrychnąć ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Odsłętrychać>

Poodsłętrychanie, a, bhm., czynność cz. **Poodsłętrychać**.

Poodsłętrychanie się, a ś., bhm., czynność cz. **Poodsłętrychać ś.**

Poodsłętrzeliwać, a, ał 1. *odstrzelić w wielu razach kolejno*. 2. *odstrzelić jednego (a. jedno) po drugim*. P. ś. *odstrzelić ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Odsłętrzeliwać>

Poodsłętrzeliwanie, a, bhm., czynność cz. **Poodsłętrzeliwać**.

Poodsłętrzeliwanie się, a ś., bhm., czynność cz. **Poodsłętrzeliwać ś.**

Poodsłętrzygać, a, ał *odstrzygnąć jedno po drugim*. <Po + Odsłętrzygać>

Poodsłętrzyganie, a, bhm., czynność cz. **Poodsłętrzygać**.

Poodsuwać, a, ał *odsunąć jedno po drugim*: P. franki, zasłony, zasuwę. Moja Elżunia miała przyjaciół i pochlebców do zbytku; zwolna ich poodsuwałem i oddałem. Krasz. Najtłumniej gromadzili ś. starsi koło izbięcy, której okna były poodsuwane. Krasz. P. ś. *odsunąć ś. kolejno, jeden po drugim; odsunąć ś. od wielu osób, rzeczy*: W ostatnich latach znajomi poodsuwali ś. od niego. Sienk. <Po + Odsuwać>

Poodsuwanie, a, bhm., czynność cz. **Poodsuwać**.

Poodsuwanie się, a ś., bhm., czynność cz. **Poodsuwać ś.**

Poodsworowywać, uje, ywał, **Poodsforowywać** *odsworować jednego po drugim*: P. psy. <Po + Odsworowywać>

Poodsworowywanie, a, bhm., czynność cz. **Poodsworowywać**.

Poodsyłać, a, ał *odesłać jednego (a. jedno) po drugim*: Listy, które kazał P., były adresowane do kapitana. Krasz. Poodsyłał sprawunki do mojej stacji w Polskim hotelu. Bliż. <Po + Odsyłać>

Poodsyłanie, a, bfm., czynność cz. **Poodsyłać**.
Poodsypiać, a, ał *odespać jedno po drugim*. <Po + Odsypiać>
Poodsypianie, a, bfm., czynność cz. **Poodsypiać**.
Poodsypywać, uje, ywał *odsypać jedno po drugim*. <Po + Odsypywać>
Poodsypywanie, a, bfm., czynność cz. **Poodsypywać**.
Poodsysać, a, ał *odessać jedno po drugim*. <Po + Odsysać>
Poodsysanie, a, bfm., czynność cz. **Poodsysać**.
Poodszańcowywać się, uje **ś.**, ywał **ś.** *odszańcować ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Odszańcowywać ś.>
Poodszańcowywanie się, a **ś.**, bfm., czynność cz. **Poodszańcowywać ś.**
Poodszarpować, uje, ywał *odszarpać jedno po drugim*. <Po + Odszarpować>
Poodszarpowanie, a, bfm., czynność cz. **Poodszarpować**.
Poodszczególniać, a, ał *odszczególnić jedno po drugim*. **P. ś.** *odszczególnić ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Odszczególniać>
Poodszczególnianie, a, bfm., czynność cz. **Poodszczególniać**.
Poodszczególnianie się, a **ś.**, bfm., czynność cz. **Poodszczególniać ś.**
Poodszczekiwać, uje, iwał **1.** *odszczekać kolejno, jeden po drugim; odszczekać jedno po drugim*. **2.** *spędzić pewien czas na odszczekiwaniu*. <Po + Odszczekiwać>
Poodszczekiwanie, a, bfm., czynność cz. **Poodszczekiwać**.
Poodszczepiać, a, ał, **Poodszczepywać**, posp. **Poodszczepiać** *odszczepić jedno po drugim*. **P. ś.** *odszczepić ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Odszczepiać>
Poodszczepianie, a, bfm., czynność cz. **Poodszczepiać**.
Poodszczepianie się, a **ś.**, bfm., czynność cz. **Poodszczepiać ś.**
Poodszczepywać, uje, ywał i **P. ś. p.** **Poodszczepiać**. <Po + Odszczepywać>
Poodszczepywanie, a, bfm., czynność cz. **Poodszczepiać**.
Poodszczepywanie się, a **ś.**, bfm., czynność cz. **Poodszczepiać ś.**
Poodszczuwać, a, ał *odszczuć jednego po drugim*. <Po + Odszczuwać>
Poodszczuwanie, a, bfm., czynność cz. **Poodszczuwać**.
Poodszczykiwać, uje, iwał *odszczyknąć jedno po drugim*. <Po + Odszczykiwać>
Poodszczykiwanie, a, bfm., czynność cz. **Poodszczykiwać**.
Poodszczypywać, uje, ywał i **P. ś. posp., p.** **Poodszczepiać**. <Po + Odszczypywać>
Poodszczypywanie, a, bfm., czynność cz. **Poodszczypywać**.
Poodszczypywanie się, a **ś.**, bfm., czynność cz. **Poodszczypywać ś.**
Poodszczytywać, uje, ywał **1.** *odszczytać w wielu razach kolejno*. **2.** *odszczytać jedno po drugim*. <Po + Odszczytywać>
Poodszczytywanie, a, bfm., czynność cz. **Poodszczytywać**.
Poodszkodowywać, uje, ywał *odszkodować w wielu razach kolejno*. <Po + Odszkodowywać>
Poodszkodowywanie, a, bfm., czynność cz. **Poodszkodowywać**.

Poodszlamowywać, uje, ywał *odszlamować jedno po drugim*. <Po + Odszlamowywać>
Poodszlamowywanie, a, bfm., czynność cz. **Poodszlamowywać**.
Poodszlifowywać, uje, ywał *odszlifować jedno po drugim*. <Po + Odszlifowywać>
Poodszliifowywanie, a, bfm., czynność cz. **Poodszlifowywać**.
Poodsznurowywać, uje, ywał *odsznurować jedno po drugim; odsznurować w wielu miejscach*. **P. ś.** *odsznurować ś. kolejno, jeden po drugim; odsznurować ś. w wielu miejscach z kolei*. <Po + Odsznurowywać>
Poodsznurowywanie, a, bfm., czynność cz. **Poodsznurowywać**.
Poodsznurowywanie się, a **ś.**, bfm., czynność cz. **Poodsznurowywać ś.**
Poodszpuntowywać, uje, ywał *odszpuntować jedno po drugim*. <Po + Odszpuntowywać>
Poodszpuntowywanie, a, bfm., czynność cz. **Poodszpuntowywać**.
Poodszukiwać, uje, iwał *odszukać jedno po drugim*: **Poodszukiwał** przez ten czas wielu starych przyjaciół. **Kaczek**. <Po + Odszukiwać>
Poodszukiwanie, a, bfm., czynność cz. **Poodszukiwać**.
Poodszumowywać, uje, ywał *odszumować jedno po drugim*. <Po + Odszumowywać>
Poodszumowywanie, a, bfm., czynność cz. **Poodszumowywać**.
Poodszywać, a, ał *odszyć jedno po drugim*. <Po + Odszywać>
Poodszywanie, a, bfm., czynność cz. **Poodszywać**.
Poodśmiechać się, a **ś.**, ał **ś.**, *odśmiecnać ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Odsmiechać ś.>
Poodśmiechanie się, a **ś.**, bfm., czynność cz. **Poodśmiechać ś.**
Poodśpiewywać, ywa a. uje, ywał *odśpiewać jedno po drugim*. <Po + Odszpiewywać>
Poodśpiewywanie, a, bfm., czynność cz. **Poodśpiewywać**.
Poodśrubowywać, uje, ywał *odśrubować jedno po drugim*. <Po + Odsrubowywać>
Poodśrubowywanie, a, bfm., czynność cz. **Poodśrubowywać**.
Poodświecać, a, ał, **Poodświecać ś.** *odświecić ś. kolejno, jedno po drugim*. <Po + Odswiecać>
Poodświecanie, a, bfm., czynność cz. **Poodświecać**.
Poodświecanie się, a **ś.**, bfm., czynność cz. **Poodświecać ś.**
Poodświeżać, a, ał *odświeżyć jedno po drugim*: **Plótna zeczerniałe, spękane, wczęści już nielitościwemi nowemi podkładami farb poodświeżane. Krasz. Wkrótce mąż do niej wróci i chce P. jedne drobiazgi, inne zakupić. Prus.** <Po + Odswieżać>
Poodświeżanie, a, bfm., czynność cz. **Poodświeżać**.
Poodświecać, a, ał *odświecić jednego (a. jedno) po drugim*. <Po + Odswiecać>
Poodświecanie, a, bfm., czynność cz. **Poodświecać**.
Poodtaczać, a, ał *odtoczyć jedno po drugim*. <Po + Odtaczać>
Poodtaczanie, a, bfm., czynność cz. **Poodtaczać**.
Poodtańcowywać, uje, ywał *odtańcować jedno po drugim*. <Po + Odtaćcowywać>

Poodtańcowywanie, a, btm., czynność cz. **Poodtańcowywać**.
Poodtapiać, a, ał *odtąpić jedno po drugim*. <Po + Odtapiać>
Poodtapianie, a, btm., czynność cz. **Poodtapiać**.
Poodtlaczać, a, ał *odtlaczyć jedno po drugim*. <Po + Odtłaczać>
Poodtlaczanie, a, btm., czynność cz. **Poodtlaczać**.
Poodtlukiwać, uje, iwał *odtluc jedno po drugim*. <Po + Odtłukiwać>
Poodtlukiwanie, a, btm., czynność cz. **Poodtlukiwać**.
Poodtluszczać, a, ał *odtluszczyć jedno po drugim*. <Po + Odtłuszczać>
Poodtluszczanie, a, btm., czynność cz. **Poodtluszczać**.
Poodtrącać, a, ał *odtrącić jednego (a. jedno) po drugim*. <Po + Odtrącać>
Poodtrącanie, a, btm., czynność cz. **Poodtrącać**.
Poodtruwać, a, ał *odtruć jedno po drugim*. <Po + Odtruwać>
Poodtruwanie, a, btm., czynność cz. **Poodtruwać**.
Poodtwarzać, a, ał *odtworzyć jedno po drugim*. P. ś. *odtworzyć ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Odtwarzać>
Poodtwarzanie, a, btm., czynność cz. **Poodtwarzać**.
Poodtwarzanie się, a ś., btm., czynność cz. **Poodtwarzać ś.**
Poodtykać, a, ał *odetkać jedno po drugim*. <Po + Odtykać>
Poodtykanie, a, btm., czynność cz. **Poodtykać**.
Pooduczać, a, ał *oduczyć jednego po drugim a. jednego od wielu rzeczy*. P. ś. *oduczyć ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Oduczać>
Pooduczanie, a, btm., czynność cz. **Pooduczając**.
Pooduczanie się, a ś., btm., czynność cz. **Pooduczając ś.**
Poodumierać, a, ał *odumrzeć jednego po drugim*. <Po + Odumierać>
Poodumieranie, a, btm., czynność cz. **Poodumierać**.
Poodurzać, a, ał *odurzyć jednego po drugim*. P. ś. *odurzyć ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Odurzać>
Poodurzanie, a, btm., czynność cz. **Poodurzać**.
Poodurzanie się, a ś., btm., czynność cz. **Poodurzać ś.**
Poodwabiać, a, ał *odwabić jednego po drugim*. <Po + Odwabiać>
Poodwabianie, a, btm., czynność cz. **Poodwabiać**.
Poodwadniać, a, ał, **Poodwodniać** *odwodnić jedno po drugim*. <Po + Odwadniać>
Poodwadnianie, a, btm., czynność cz. **Poodwadniać**.
Poodwalać, a, ał *odwalić jedno po drugim*. P. ś. *odwalić ś. kolejno, jedno po drugim*. <Po + Odwalać>
Poodwalanie, a, btm., czynność cz. **Poodwalać**.
Poodwalanie się, a ś., btm., czynność cz. **Poodwalać ś.**
Poodwaniać, a, ał *pozbawić woni jedno po drugim*. <Po + Odwianiać>
Poodwanianie, a, btm., czynność cz. **Poodwaniać**.
Poodwapniać, a, ał *odwapnić jedno po drugim*. <Po + Odwapniać>

Poodwapnianie, a, btm., czynność cz. **Poodwapniać**.
Poodwarzać, a, ał *odwarzyć jedno po drugim*. <Po + Odwarzać>
Poodwarzanie, a, btm., czynność cz. **Poodwarzając**.
Poodważać, a, ał *odważyć jedno po drugim*. <Po + Odważać>
Poodważanie, a, btm., czynność cz. **Poodważać**.
Poodwcielać, a, ał *odwcielić jedno po drugim*. P. ś. *odwcielić ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Odwcielać>
Poodwcielanie, a, btm., czynność cz. **Poodwcielając**.
Poodwcielanie się, a ś., btm., czynność cz. **Poodwcielając ś.**
Poodwdzięczać, a, ał *odwdzięczyć jedno po drugim*. P. ś. *odwdzięczyć ś. kolejno, jeden po drugim; odwdzięczyć ś. w wielu razach kolejno*. <Po + Odwdzięczać>
Poodwdzięczanie, a, btm., czynność cz. **Poodwdzięczać**.
Poodwdzięczanie się, a ś., btm., czynność cz. **Poodwdzięczając ś.**
Poodwiązywać, uje, ywał *odwiązać jedno po drugim*: Będziecie wisiełi wy wszyscy, gdy ś. Leszek ruszy, a ja was pewno nie poodwiązuję, aby życie zostało. Krasz. P. ś. *odwiązać ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Odwiązywać>
Poodwiązywanie, a, btm., czynność cz. **Poodwiązywać**.
Poodwiązywanie się, a ś., btm., czynność cz. **Poodwiązywać ś.**
Poodwiedzać, a, ał *odwiedzić jednego (a. jedno) po drugim*: Cóż to nareszeie szkołzi, jezeli Eugienjusz poodwiedza wszystkie sąsiedztwa? Dzierz. P. pacjentów. <Po + Odwiedzać>
Poodwiedzanie, a, btm., czynność cz. **Poodwiedzając**.
Poodwiercać, a, ał, **Poodwiertywać** *odwiercić jedno po drugim*: Od zamków śrubby poodwiercane. <Po + *Odwiercać, od Odwiercić>
Poodwiercanie, a, btm., czynność cz. **Poodwiercać**.
Poodwiertywać, uje, ywał p. **Poodwiercać**. <Po + Odwiertywać>
Poodwiertywanie, a, btm., czynność cz. **Poodwiertywać**.
Poodwierzgiwać, uje, iwał *odwierzgnąć w wielu razach kolejno*. <Po + Odwierzgiwać>
Poodwierzgiwanie, a, btm., czynność cz. **Poodwierzgiwać**.
Poodwietrzać, a, ał *odwietrzyć jedno po drugim; odwietrzyć na wszystkie strony*. <Po + Odwietrzać>
Poodwietrzanie, a, btm., czynność cz. **Poodwietrzać**.
Poodwiewać, a, ał *odwiewać jedno po drugim*. P. ś. *odwiewać ś. kolejno, jedno po drugim*. <Po + Odwiewać>
Poodwiewanie, a, btm., czynność cz. **Poodwiewać**.
Poodwiewanie się, a ś., btm., czynność cz. **Poodwiewać ś.**
Poodwijać, a, ał *odwinać jedno po drugim; odwinać z wielu zawinięć*: Nim zdołał P. wszystkie skrety żwawe, już go krzepko związawszy, rzuceno na trawę. Syrok. P. ś. *odwinać ś. kolejno, jeden po drugim; odwinać ś. z wielu zawinięć*. <Po + Odwijać>

Poodwijanie, a, blm., czynność cz. **Poodwijać**.
Poodwijanie się, a s., blm., czynność cz. **Poodwijąć** s.

Poodwikływać, uje, **ywał odwikłać jedno po drugim**. P. s. **odwikłać s. kolejno, jedno po drugim**. <Po + Odwikływać>

Poodwikływanie, a, blm., czynność cz. **Poodwikływać**.

Poodwikływanie się, a s., blm., czynność cz. **Poodwikływać** s.

Poodwilżać, a, ał **odwilżyć jedno po drugim; odwilżyć w wielu miesiącach**. <Po + Odwilżać>

Poodwilżanie, a, blm., czynność cz. **Poodwilżać**.

Poodwisać, a, ał **odwisnąć kolejno, jeden po drugim**. <Po + Odwisać>

Poodwisanie, a, blm., czynność cz. **Poodwisać**.

Poodwlekać, a, ał **odwlecić jedno po drugim**. P. s. **odwlecić s. kolejno, jedno po drugim**. <Po + Odwlekać>

Poodwlekanie, a, blm., czynność cz. **Poodwlekać**.

Poodwlekanie się, a s., blm., czynność cz. **Poodwlekać** s.

Poodwłóczyć, a, blm., czynność cz. **Poodwłóczyć**.

Poodwłóczenie się, a s., blm., czynność cz. **Poodwłóczyć** s.

Poodwłóczyć, y, ył i P. s. p. **Poodwlekać**. <Po + Odwłóczyć>

Poodwłóknąć, a, ał **odwłóknąć jedno po drugim**. <Po + Odwłóknąć>

Poodwłóknianie, a, blm., czynność cz. **Poodwłóknąć**.

Poodwodniać, a, ał p. **Poodwadniać**. <Po + Odwodniać>

Poodwodnianie, a, blm., czynność cz. **Poodwodniać**.

Poodwodzenie, a, blm., czynność cz. **Poodwodzić**.

Poodwodzić, i, il **odwieść jednego (a. jedno) po drugim; odwieść od wielu rzeczy kolejno**: Nieznacznie kurki od pistoletów poodwodził. Krasz. Wnet za pasów pistolety powydobywali i kurki poodwodzili. Jeż. <Po + Odwodzić>

Poodwoływać, uje, **ywał odwołać jedno (a. jednego) po drugim**. P. s. **odwołać s. kolejno, jeden po drugim**. <Po + Odwoływać>

Poodwoływanie, a, blm., czynność cz. **Poodwoływać**.

Poodwoływanie się, a s., blm., czynność cz. **Poodwoływać** s.

Poodwozić, i, il **odwieźć jedno po drugim**: Wszystko poodwozili w wielki tydzień. Pas. <Po + Odwozić>

Poodwożenie, a, blm., czynność cz. **Poodwozić**.

Poodwracać, a, ał **odwrócić jedno po drugim; odwrócić w wielu miejscach**: Granatowy kolet z żółtymi wylogami i polami na sposób francuski poodwracaniem do góry. Kaczk. Chłopak minął ją, świszcząc, nie spojrzawszy nawet, ale oboje s. widzieli, choć głowy mieli poodwracane. Krasz. P. s. **odwrócić s. kolejno, jeden za drugim; odwrócić s. od wielu rzeczy, osób kolejno**: Nikt nie odpowiadał, poodwracali s. wszyscy. Krasz. <Po + Odwracać>

Poodwracanie, a, blm., czynność cz. **Poodwracać**.

Poodwracanie się, a s., blm., czynność cz. **Poodwracać** s.

Poodwykać, a, ał **odwyknąć kolejno, jeden za drugim; odwyknąć od wielu rzeczy kolejno**. <Po + Odwykać>

Poodwykanie, a, blm., czynność cz. **Poodwykać**.

Poodwzajemniać, a, ał **odwzajemnić jedno po drugim**. P. s. **odwzajemnić s. kolejno, jeden po drugim; odwzajemnić s. w wielu razach kolejno**. <Po + Odwzajemniać>

Poodwzajemnianie, a, blm., czynność cz. **Poodwzajemniać**.

Poodwzajemnianie się, a s., blm., czynność cz. **Poodwzajemniać** s.

Poodwzorowywać, uje, **ywał odwzorować jedno po drugim**. <Po + Odwzorowywać>

Poodwzorowywanie, a, blm., czynność cz. **Poodwzorowywać**.

Poodymać, a, ał **odąć jedno po drugim**. P. s. **odąć s. kolejno, jeden po drugim**. <Po + Odymać>

Poodzymanie, a, blm., czynność cz. **Poodymać**.

Poodzymanie się, a s., blm., czynność cz. **Poodymać** s.

Poodymiać, a, ał **odymić jedno po drugim a. jedno z wielu stron**. <Po + Odymiać>

Poodymianie, a, blm., czynność cz. **Poodymiać**.

† **Poodyskiwać**, uje, **ywał p. Poodzyskiwać**. Rut.

<Po + Od + *Iskiwać, od Iskać>

† **Poodyskiwanie**, a, blm., czynność cz. **Poodyskiwać**.

Poodzębiać, a, ał (Pood-zębiać) **odzębić jedno po drugim**. <Po + Odzębiać>

Poodzębianie, a, blm. (Pood-zębianie) czynność cz. **Poodzębiać**.

Poodziedziczać, a, ał **odziedziczyć jedno po drugim**. <Po + Odziedziczać>

Poodziedziczanie, a, blm., czynność cz. **Poodziedziczać**.

Poodzierać, a, ał p. **Pooddzierać**: W gmachu opuszczonym poodzierano drzwi, zawiasy, żaluzje. Niem. Ze ścian i podłóg dworca poodzieranono sukno, opony, kobierce. Krasz. Przez ciemne gałęzie dzikiej latorośli winnej poodzieranony mur i białe reszty tynku wyglądały. Krasz. Gałęzie drzew z kory były poodzierane. Krasz. Stał budynek czarny ze swemi murami, gdzieniegdzie z tynku poodzieranemi. Krasz. Żołnierska czeladź już je była poodzierała ze zbroi kosztownych i odzieży. Krasz. <Po + Odzierać>

Poodzieranie, a, blm., czynność cz. **Poodzierać**: Nie mogła s. powściągnąć w chwilach niecierpliwości od pogryzienia paleów i poodzierania ich nieco. Krasz.

Poodzieranie się, a s., blm., czynność cz. **Poodzierać** s.

Poodziewać, a, ał **odziać jedno (a. jednego) po drugim**: Powolnie przesuwali s. ludzie skromnie poodziewani. Krasz. Widok przechodniów, aż do najostateczniejszego proletariusza starannie i czysto poodziewanych, podobał mu s. Krasz. Konie stały poodziewane do drogi. Krasz. Wprost u podsienia na konie pysznie poodziewane siedli. Krasz. Całe ściany niektóre sztytemi szpalerów były poodziewane. Krasz. Ludzi kazał tak P., aby ich niełatwo poznać można, do kogo należeli. Krasz. !Wskazane osoby znaczniejsze musiały P. suknie. Krasz. (= *powdziewać*). P. s. **odziać s. kolejno, jeden po drugim**: Poodziewały s. matka i córka, stały gotowe. Krasz. Godzina wczesna bardzo jeszcze s. ludziom P. nie dała. Krasz.

Poodziewanie, a, blm., czynność cz. **Poodziewać**.

Poodziewanie się, a s., blm., czynność cz. **Poodziewać** s.

Poodziębiać, a, ał (Pood-ziębiać) *odziębić jedno po drugim*. <Po + Odziębiać>

Poodziębianie, a, blm. (Pood-ziębianie) czynność cz. **Poodziębiać**.

Poodziobywać, uje, ywał, **Poobdziobywać** *odziobać jedno po drugim*. <Po + Odziobywać>

Poodziobywanie, a, blm., czynność cz. **Poodziobywać**.

Poodznaczać, a, ał (Pood-znaczać) *odznaczyć jednego a. jedno po drugim*: Wielu jeszcze innych w podobny sposób pomianowanych i poodznaczanych. Orzesz. P. s. *odznaczyć* s. kolejno, jeden po drugim. <Po + Odznaczać>

Poodznaczenie, a, blm., czynność cz. **Poodznaczać**.

Poodznaczenie się, a s., blm., czynność cz. **Poodznaczać** s.

Poodzwaniać, a, ał *odzwonić jedno po drugim*. <Po + Odzwaniać>

Poodzwianie, a, blm., czynność cz. **Poodzwaniać**.

Poodzwierciedlać, a, ał (Pood-zwierciedlać) *odzwierciedlić jedno po drugim*. P. s. *odzwierciedlić* s. kolejno, jedno po drugim; *odzwierciedlić* s. w wielu miejscach kolejno. <Po + Odzwierciedlać>

Poodzwierciedlanie, a, blm. (Pood-zwierciedlanie) czynność cz. **Poodzwierciedlać**.

Poodzwierciedlanie się, a s., blm. (Pood-zwierciedlanie s.) czynność cz. **Poodzwierciedlać** s.

Poodzwyczajać, a, ał (Pood-zwyczajać) *odzwyczaić jednego po drugim; odzwyczaić od wielu rzeczy kolejno*. P. s. *odzwyczaić* s. kolejno, jeden po drugim; *odzwyczaić* s. od wielu rzeczy kolejno. <Po + Odzwyczajać>

Poodzwyczajanie, a, blm., czynność cz. **Poodzwyczajać**.

Poodzwyczajanie się, a s., blm., czynność cz. **Poodzwyczajać** s.

Poodzyskiwać, uje, iwał (Pood-zyskiwać), †**Poodzyskiwać** (o wielu) *odzyskać kolejno, jeden po drugim; (o jednym) odzyskać jedno po drugim*. <Po + Odzyskiwać>

Poodzyskiwanie, a, blm. (Pood-zyskiwanie) czynność cz. **Poodzyskiwać**.

Poodzywać, a, ał (Pood-zywać) *odezwać jedno po drugim*. P. s. *odezwać* s. kolejno, jeden po drugim; *odezwać* s. w wielu razach z kolei: **Poodzywał** s. do prowincji i miast, aby werbowały piechotnego żołnierza. Moracz. <Po + Odzywać>

Poodzywanie, a, blm. (Pood-zywanie) czynność cz. **Poodzywać**.

Poodzywanie się, a s., blm. (Pood-zywanie s.) czynność cz. **Poodzywać** s.

Poodzégłowywać, uje, ywał *odzégłować kolejno, jeden po drugim*. <Po + Odzégłowywać>

Poodzégłowywanie, a, blm., czynność cz. **Poodzégłowywać**.

Poodzégnywać, a, ał *odzégnać jedno po drugim; odzégnać od wielu osób, rzeczy*. P. s. *odzégnać* s. kolejno, jeden po drugim; *odzégnać* s. od wielu osób, rzeczy.

Poodzégnywanie, a, blm., czynność cz. **Poodzégnywać**.

Poodzégnywanie się, a s., blm., czynność cz. **Poodzégnywać** s.

Poodzuwać, a, ał *odżuć jedno po drugim*. <Po + Odzuwać>

Poodzwanie, a, blm., czynność cz. **Poodzuwać**. **Poodzynać**, a, ał *odżąć jedno po drugim*. <Po + Odzynać>

Poodzynie, a, blm., czynność cz. **Poodzynać**. **Poodzywać**, a, ał *odżyć kolejno, jeden po drugim*. <Po + Odzywać>

Poodzywanie, a, blm., czynność cz. **Poodzywać**.

Poodzywać, a, ał *odżywić jednego (a. jedno) po drugim*. P. s. *odżywić* s. kolejno, jeden po drugim. <Po + Odzywać>

Poodzywanie, a, blm., czynność cz. **Poodzywać**.

Poodzywanie się, a s., blm., czynność cz. **Poodzywać** s.

Poofarbowywać, uje, ywał *ofarbować jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Ofarbowywać>

Poofarbowywanie, a, blm., czynność cz. **Poofarbowywać**.

Pooficerować, uje, ował *pożyć oficerem*. <Po + Oficerować>

Pooficerowanie, a, blm., czynność cz. **Pooficerować**.

Poofukiwać, uje, iwał *ofuknąć jednego po drugim*. P. s. *ofuknąć* s. kolejno, jeden po drugim; *ofuknąć* s. w wielu razach z kolei. <Po + Ofukiwać>

Poofukiwanie, a, blm., czynność cz. **Poofukiwać**.

Poofukiwanie się, a s., blm., czynność cz. **Poofukiwać** s.

Poogacać, a, ał, **Poohacać** *ogacić jedno po drugim a. jedno z wielu stron*. <Po + Ogacać>

Poogacanie, a, blm., czynność cz. **Poogacać**.

Poogadywać, uje, ywał p. **Poobgadywać**. <Po + Ogadywać>

Poogadywanie, a, blm., czynność cz. **Poogadywać**.

Poogajać, a, ał *ogaić jedno po drugim a. jedno z wielu stron*. <Po + Ogajać>

Poogajanie, a, blm., czynność cz. **Poogajać**.

Poogałacać, a, ał, **Poogolacać** *ogolocić jedno (a. jednego) po drugim a. jedno (a. jednego) z wielu stron, z wielu rzeczy*: Kraj wycieńczony, ludzie rozpierzebli, zamki poogałacane. Krasz. P. s. *ogolocić* s. kolejno, jeden po drugim; *ogolocić* s. z wielu stron, z wielu rzeczy. <Po + Ogałacać>

Poogałacanie, a, blm., czynność cz. **Poogałacać**.

Poogałacanie się, a s., blm., czynność cz. **Poogałacać** s.

Pooganiać, a, ał, **Poobganiać** *obeгнаć jedno (a. jednego) po drugim; obeгнаć z wielu stron, od wielu osób, rzeczy*: P. śpiących od much. P. s. *obeгнаć* s. kolejno, jeden po drugim; *obeгнаć* s. z wielu stron, od wielu osób, rzeczy. <Po + Oganiać>

Pooganianie, a, blm., czynność cz. **Pooganiać**. **Pooganianie się**, a s., blm., czynność cz. **Pooganiać** s.

Poogarniać, a, ał, × **Poobgarniać** *ogarnąć jedno po drugim a. jedno z wielu stron*. P. s. *ogarnąć* s. kolejno, jeden po drugim. <Po + Ogarniać>

Poogarnianie, a, blm., czynność cz. **Poogarniać**.

Poogarnianie się, a s., blm., czynność cz. **Poogarniać** s.

Pooglądać, a, ał obejrzeć jedno po drugim a. jedno z wielu stron; obejrzeć kolejno, jeden po drugim: Trzech Przemysłaków przyszło mnie zbliżka P. i wypytał ś. Kaczk. <Po + Oglądać>

Pooglądanie, a, blm., czynność cz. Pooglądać.

Poogladzać, a, ał oglądzić jedno po drugim a. jedno z wielu stron. P. ś. oglądzić ś. kolejno, jeden po drugim; oglądzić ś. z wielu stron. <Po + Ogladzać>

Poogladzanie, a, blm., czynność cz. Poogladzać.

Poogladzanie się, a ś., blm., czynność cz. Poogladzać ś.

Poogłaskiwać, uje, iwał ogłaskać jednego po drugim a. jednego z wielu stron. P. ś. ogłaskać ś. kolejno, jeden po drugim; ogłaskać ś. z wielu stron. <Po + Ogłaskiwać>

Poogłaskiwanie, a, blm., czynność cz. Poogłaskiwać.

Poogłaskiwanie się, a ś., blm., czynność cz. Poogłaskiwać ś.

Poogłaszać, a, ał ogłosić jedno po drugim a. jedno po wielu miejscach. P. ś. I. ogłosić ś. kolejno, jeden po drugim; ogłosić ś. po wielu miejscach. 2. zużyć pewien czas na ogłaszanie ś. <Po + Ogłaszać>

Poogłaszanie, a, blm., czynność cz. Poogłaszać.

Poogłaszanie się, a ś., blm., czynność cz. Poogłaszać ś.

Poogłupiać, a, ał ogłupić jednego po drugim. <Po + Ogłupiać>

Poogłupianie, a, blm., czynność cz. Poogłupiać.

Poogłuszać, a, ał ogłuszyć kolejno jednego po drugim. <Po + Ogłuszać>

Poogłuszanie, a, blm., czynność cz. Poogłuszać.

Poognajać, a, ał, Poobgnajać ognoić jedno po drugim a. jedno z wielu stron. <Po + Ognajać>

Poognajanie, a, blm., czynność cz. Poognajać.

Poogniatać, a, ał, Poobgniatać ognieść jedno po drugim a. jedno z wielu stron. <Po + Ogniać>

Poogniatanie, a, blm., czynność cz. Poogniatać.

Poogłacać, a, ał i P. ś. p. Poogłacać. <Po + Ogołacać>

Poogłacanie, a, blm., czynność cz. Poogłacać.

Poogłacanie się, a ś., blm., czynność cz. Poogłacać ś.

Poograbiąć, a, ał ograbić kolejno jednego (a. jedno) po drugim; ograbić na wszystkie strony. <Po + Ograbiąć>

Poograbianie, a, blm., czynność cz. Poograbiąć.

Poogradzać, a, ał ogrodzić jedno po drugim a. jedno z różnych stron. <Po + Ogradzać>

Poogradzanie, a, blm., czynność cz. Poogradzać.

Poograniczać, a, ał ograniczyć jedno po drugim a. jedno z wielu stron. P. ś. ograniczyć ś. kolejno, jeden po drugim; ograniczyć ś. na wszelkie sposoby. <Po + Ograniczać>

Poograniczanie, a, blm., czynność cz. Poograniczać.

Poograniczanie się, a ś., blm., czynność cz. Poograniczać ś.

Poogrobłać, a, ał ogroblić jedno po drugim a. jedno z wielu stron. <Po + Ogroblać>

Poogrobłanie, a, blm., czynność cz. Poogrobłać.

× **Poogromić, i, il ogromnym uczynić, powiększyć:** Sława jego, poogromiona wielkim rozszerzeniem państwa, rozniosła ś. mocno i ściągnęła uwagę Ottona. Lel. <Po + *Ogromić, od Ogrom>

× **Poogromienie, a, blm., czynność cz. Poogromić.**

Poogrudzać się, a ś., ał ś. ogrudzić ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Ogrudzać ś.>

Poogrudzanie się, a ś., blm., czynność cz. Poogrudzać ś.

Poogrywać, a, ał, Poobgrywać ograć jednego po drugim a. jednego wielostronnie. P. ś. ograć jeden drugiego nawzajem. <Po + Ogrywać>

Poogrywanie, a, blm., czynność cz. Poogrywać. Poogrywanie się, a ś., blm., czynność cz. Poogrywać ś.

Poogryzać, a, ał, Poobgryzać ogryźć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach: P. gałązki. P. korę na drzewie. Widać już tylko było resztki kości poogryzanych. Krasz. Rozczarowała ś. do niego, zobaczywszy u niego poogryzane paznogie. Bał. <Po + Ogryzać>

Poogryzanie, a, blm., czynność cz. Poogryzać. Poogrzebywać, uje, ywał ogrzebać jedno po drugim; ogrzebać jedno z wielu stron. <Po + Ogrzebywać>

Poogrzebywanie, a, blm., czynność cz. Poogrzebywać.

Poogrzewać, a, ał ogrzać jedno po drugim a. jedno z wielu stron. P. ś. ogrzać ś. kolejno, jedno po drugim. <Po + Ogrzewać>

Poogrzewanie, a, blm., czynność cz. Poogrzewać.

Poogrzewanie się, a ś., blm., czynność cz. Poogrzewać ś.

Poogubiać się, a ś., ał ś?: Musiałem tu utrzymać porządek, chodziłem razwraz, tom ś. poogubiał. Krasz.

Poogubianie się, a ś., blm., czynność cz. Poogubiać ś.

Poohacać, a, ał p. Poogacać: Szopy wszystkie z chróstu były plecione, niektóre mierzwą poohacane, inne polepione gliną. Krasz. <Po + Ohacać>

Poohacanie, a, blm., czynność cz. Poohacać.

Poohablowywać, uje, ywał oheblować jedno po drugim a. jedno z wielu stron. <Po + Oheblowywać>

Poohablowywanie, a, blm., czynność cz. Poohablowywać.

Poohydzać, a, ał ohydzić jedno po drugim. <Po + Ohydzać>

Poohydzanie, a, blm., czynność cz. Poohydzać.

Poójcowski, Poójczysty po ojcu pozostały: Otrzymał spuściznę poójcowską. Rol. W połowie roku 1780 już jest pan Dyżma z powrotem w stolicy z dobrze podszarpaną poójcowską fortuną. Rol.

Poójczym, a, lm. owie człowiek za ojca przybrany: Panie moeny! carze poójczymie! Zm. <Po + Ojczym>

Poójczysty p. Poójcowski: Zechce-li widzieć daleką i mglistą wielkość grobową, świętą, poójczystą. Berw. Zapominaliśmy piekących tęsknot poójczystych i porodzinnych. Zal. <Po + Ojczysty>

Poójuczać, a, ał p. Poobjuczać. <Po + Ojuczać>

Poójuczanie, a, blm., czynność cz. Poójuczać.

Pookadzać, a, ał, Poobkadzać *okadzić jedno po drugim a. jedno z wielu stron.* <Po + Okadzać>
Pookadzanie, a, blm., czynność cz. Pookadzać.
Pookalać, a, ał *okolić jedno po drugim.* <Po + Okalać>
Pookalanie, a, blm., czynność cz. Pookalać.
Pookaleczać, a, ał *okaleczyć jednego po drugim.* <Po + Okaleczać>
Pookaleczanie, a, blm., czynność cz. Pookaleczać.
Pookapywać, uje, ywał *okapać jedno (a. jednego) po drugim; okapać z wielu stron.* <Po + Okapywać>
Pookapywanie, a, blm., czynność cz. Pookapywać.
Pookarczowywać, uje, ywał *okarczować jedno po drugim.* <Po + Okarczowywać>
Pookarczowywanie, a, blm., czynność cz. Pookarczowywać.
Pookarmiać, a, ał, Poobkarmiać *okarmić jedno po drugim.* <Po + Okarmiać>
Pookarmianie, a, blm., czynność cz. Pookarmiać.
Pookazywać, uje, ywał *okazać jedno po drugim.* <Po + Okazywać>
Pookazywanie, a, blm., czynność cz. Pookazywać.
Pookienne, ego, blm. *podatek od każdego okna z osobna, podatek pookienny.* <Po + Okienne, od Okienny>
Pookienny *tyczący ś. każdego okna z osobna: Podatek P. (= pookienne).* <Po + Okienny>
Pookirzać, a, ał *okirzyć jedno po drugim a. jedno z wielu stron.* <Po + Okirzać>
Pookirzanie, a, blm., czynność cz. Pookirzać.
Pooklejać, a, ał *okleić jedno po drugim a. jedno z wielu stron.* <Po + Oklejać>
Pooklejanie, a, blm., czynność cz. Pooklejać.
Pooklektywać, uje, ywał *oklektać jednego po drugim.* <Po + Oklektywać>
Pooklektywanie, a, blm., czynność cz. Pooklektywać.
Pooklepywać, uje, ywał *oklepać jedno po drugim; oklepać z wielu stron.* <Po + Oklepywać>
Pooklepywanie, a, blm., czynność cz. Pooklepywać.
Pooklękać, a, ał *oklęknąć jedno po drugim.* <Po + Oklękać>
Pooklękanie, a, blm., czynność cz. Pooklękać.
Pookłacać, a, ał *okłócić jedno po drugim.* <Po + Okłacać>
Pookłacanie, a, blm., czynność cz. Pookłacać.
Pookładać, a, ał, Poobkładać *obłożyć jedno po drugim; obłożyć z wielu stron: Głowa była rozpalona, jakby ją główniami pookładał. Bał.* <Po + Okładać>
Pookładanie, a, blm., czynność cz. Pookładać.
Pookłamywać, uje, ywał *okłamać jednego po drugim, pookłamywać.* <Po + Okłamywać>
Pookłamywanie, a, blm., czynność cz. Pookłamywać.
Pookłować, a, ał *p. Pookłować.* <Po + Okłować>
Pookłowanie, a, blm., czynność cz. Pookłować.
Pookłusowywać, uje, ywał *okłusować jedno po drugim.* <Po + Okłusowywać>
Pookłusowywanie, a, blm., czynność cz. Pookłusowywać.
Pookłować, a, ał, Pookłować *chir. okłóć jedno po drugim.* <Po + Okłować>

Pookłuwanie, a, blm., czynność cz. Pookłuwąć.
Pookolcowywać, uje, ywał *okolcować jedno po drugim.* <Po + Okolcowywać>
Pookolcowywanie, a, blm., czynność cz. Pookolcowywać.
Pookopywać, uje, ywał *okopać jedno po drugim: P. drzewka, buraki. Stertki szeregami pookopywane, by warownie, na łanach stanęły. Jez. P. ś. okopać ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Okopywać>
Pookopywanie, a, blm., czynność cz. Pookopywać.
Pookopywanie się, a, ś., blm., czynność cz. Pookopywać ś.
Pookorzeniać, a, ał *okorzenieć jedno po drugim.* <Po + Okorzeniać>
Pookorzeniecie, a, blm., czynność cz. Pookorzeniać.
Pookowywać, ywa, ywał *p. Pookuwać: Jeńcy pookowywani byli w dyby. Krasz. Królewskiemu wojsku nie zarzucić nie można... ale Niemcy w stal pookowywani, każdy z nich gdyby twierdza, od stóp do głowy żelazo. Krasz. Kształty drzwi ciężkich i pookowywanych żelaznemi sztabami. Krasz. <Po + *Okowywać, od Okować>
Pookowywanie, a, blm., czynność cz. Pookowywać.
Pookpiwać, a, ał *okpić jednego po drugim. P. ś. okpić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Okpiwać>
Pookpiwanie, a, blm., czynność cz. Pookpiwać.
Pookpiwanie się, a, ś., blm., czynność cz. Pookpiwać ś.
Pookraczać, a, ał *okroczyć jedno po drugim.* <Po + Okraczać>
Pookraczanie, a, blm., czynność cz. Pookraczać.
Pookradać, a, ał, Poobkładać *okrasać jednego po drugim.* <Po + Okradać>
Pookradanie, a, blm., czynność cz. Pookradać.
Pookrapiać, a, ał *okropić jedno po drugim.* <Po + Okrapiać>
Pookrapianie, a, blm., czynność cz. Pookrapiać.
Pookraszać, a, ał *okrasić jedno po drugim. P. ś. okrasić ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Okraszać>
Pookraszanie, a, blm., czynność cz. Pookraszanie.
Pookraszanie się, a, ś., blm., czynność cz. Pookraszanie ś.
Pookrawać, a, ał, Poobkrawać *okrążyć jedno po drugim a. jedno z wielu stron. P. ś. okroić ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Okrawać>
Pookrawanie, a, blm., czynność cz. Pookrawać.
Pookrawanie się, a, ś., blm., czynność cz. Pookrawać ś.
[Pookręcać, a, ał] p. Pookręcać. <Po + Okręcać>
[Pookręcanie, a, blm.] czynność cz. Pookręcać.
Pookrągłeć, eje, ał *stać ś. nieco okrągłym.* <Po + Okrągłeć>
Pookrąglenie, a, blm., czynność cz. Pookrągłeć.
Pookrążyć, a, ał, Poobkrawać *okrążyć jedno po drugim: Na ścianach pełno obrazków świętych, pookrążanych wiankami i palmami. Krasz. <Po + Okrążyć>*
Pookrążanie, a, blm., czynność cz. Pookrążyć.
Pookreślać, a, ał *określić jedno po drugim a. jedno z wielu stron.* <Po + Określać>*

Pookreślanie, a, blm., czynność cz. **Pookreślać**.
Pookręcać, a, ał, **Poobkręcać**, [**Pookręcać**, **Po-
wokręcać**] *okręcić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*: Twarzy nie widać, panie bowiem są pookręcane białymi prześcieradłami od stóp do głów. Sienk. <Po + Okręcać>

Pookręcanie, a, blm., czynność cz. **Pookręcać**.
Pookropić, a, ał *okropić jedno po drugim; okropić jedno w wielu miejscach*. <Po + Okropić>

Pookropianie, a, blm., czynność cz. **Pookropić**.
Pookruszać, a, ał *okruszyć jedno po drugim; okruszyć w wielu miejscach*. P. ś. *okruszyć ś. kolejno, jedno po drugim; okruszyć ś. w wielu miejscach*. <Po + Okruszać>

Pookruszanie, a, blm., czynność cz. **Pookruszać**.

Pookruszanie się, a, ś., blm., czynność cz. **Pookruszać** ś.

Pookrwawiać, a, ał *okrwawić jedno po drugim*. <Po + Okrwawiać>

Pookrwawianie, a, blm., czynność cz. **Pookrwawiać**.

Pookrywać, a, ał *okryć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*: P. nogi. Jejmość i dzieci, okutane w futra, pookrywane baranicami, zajęły sanie żalobne, budą z rogoży okryte. Jeż. W stajence kilka koni Dorszaka stało, pookrywanych derkami. Krasz. P. ś. *okryć ś. kolejno, jeden po drugim*: Zbudzone niewiasty wybiegły, pookrywawszy ś., czym mogły naprędee. Krasz. <Po + Okrywać>

Pookrywanie, a, blm., czynność cz. **Pookrywać**.

Pookrywanie się, a, ś., blm., czynność cz. **Pookrywać** ś.

Pookrzesywać, uje, ywał *okrzesać jedno po drugim; okrzesać w wielu miejscach*: Trza P. konary, pnie przykrócić. Tet. P. ś. *okrzesać ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Okrzesywać>

Pookrzesywanie, a, blm., czynność cz. **Pookrzesywać**.

Pookrzesywanie się, a, ś., blm., czynność cz. **Pookrzesywać** ś.

Pookrzewiać się, a, ś., ał ś. *okrzewić ś. kolejno, jedno po drugim*. <Po + Okrzewiać ś.>

Pookrzewianie się, a, ś., blm., czynność cz. **Pookrzewiać** ś.

Pookrzykiwać, uje, iwał *okrzyknąć jednego po drugim*. P. ś. *okrzyknąć ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Okrzykiwać>

Pookrzykiwanie, a, blm., czynność cz. **Pookrzykiwać**.

Pookrzykiwanie się, a, ś., blm., czynność cz. **Pookrzykiwać** ś.

Pookulawiać, a, ał *okulawić jednego po drugim*. <Po + Okulawiać>

Pookulawianie, a, blm., czynność cz. **Pookulawiać**.

Pookupować, uje, ował i P. ś. p. **Pookupywać**.
Pookupowanie, a, blm., czynność cz. **Pookupować**.

Pookupowanie się, a, ś., blm., czynność cz. **Pookupować** ś.

Pookupywać, uje, ywał, **Pookupować** *okupić jedno po drugim*. P. ś. *okupić ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Okupywać>

Pookupywanie, a, blm., czynność cz. **Pookupywać**.

Pookupywanie się, a, ś., blm., czynność cz. **Pookupywać** ś.

Pookurzać, a, ał *okurzyć jedno po drugim; okurzyć z wielu stron*: Pookurzajta nogi. Szymon. P. ś. *okurzyć ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Okurzać>

Pookurzanie, a, blm., czynność cz. **Pookurzać**.
Pookurzanie się, a, ś., blm., czynność cz. **Pookurzać** ś.

Pookuwać, a, ał, **Pookowywać** *okuć jedno (a. jednego) po drugim; okuć w wielu miejscach*: Pooście ieh dali P. w te dyby? Krasz. Wojaków w żelazo pookuwanych całe zastępy. Krasz. <Po + Okuwać>

Pookuwanie, a, blm., czynność cz. **Pookuwać**.
Pookwefiać, a, ał *okwefić jednego po drugim*. <Po + Okwefiać>

Pookwefianie, a, blm., czynność cz. **Pookwefiać**.

Pookwiecać, a, ał *okwiecić jedno po drugim; okwiecić z wielu stron*. <Po + Okwiecać>

Pookwiecanie, a, blm., czynność cz. **Pookwiecać**.

Pookwitać, a, ał, **Pookwitywać** *okwitać kolejno, jedno po drugim*. <Po + Okwitać>

Pookwitanie, a, blm., czynność cz. **Pookwitać**.
Pookwitywać, uje, ywał p. **Pookwitać**. <Po + Okwitywać>

Pookwitywanie, a, blm., czynność cz. **Pookwitywać**.

Pooliwić, i, ił *posmarować, napuścić oliwą*. <Po + Oliwić>

Pooliwienie, a, blm., czynność cz. **Pooliwić**.

Pooliwski mający miejsce po traktacie w mieście Oliwie: Pierwszy punkt sporny w pooliwskich stosunkach między Rzpltą a elektorem Jaroch. <Po + Oliwski, od Oliwa>

Poolśniewać, a, ał *olśnić jednego po drugim*. <Po + Olśniewać>

Poolśniewanie, a, blm., czynność cz. **Poolśniewać**.

Poolutowywać, uje, ywał *olutować jedno po drugim*. <Po + Olutowywać>

Poolutowywanie, a, blm., czynność cz. **Poolutowywać**.

Poolowić, i, ił *olowiem pokryć, powlec*. L. <Po + Ołowić>

Poolowienie, a, blm., czynność cz. **Poolowić**.
[Po Omacku] p. Omacek.

Poomacywać, uje, ywał i P. ś. p. **Poobmacywać**. <Po + Omacywać>

Poomacywanie, a, blm., czynność cz. **Poomacywać**.

Poomacywanie się, a, ś., blm., czynność cz. **Poomacywać** ś.

Poomajać, a, ał *omaić jedno po drugim*. <Po + Omajać>

Poomajanie, a, blm., czynność cz. **Poomajać**.
Poomamiać, a, ał *omamić jednego po drugim*. <Po + Omamiać>

Poomamianie, a, blm., czynność cz. **Poomamiać**.

Poomarmuowywać, uje, ywał *omarmuować jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Omarmuowywać>

Poomarmuowywanie, a, blm., czynność cz. **Poomarmuowywać**.

Poomarszczać, a, ał *omarszczyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Omarszczać>

Poomarszczanie, a, blm., czynność cz. **Poomarszczać**.

Poomartwiać, a, ał *omartwić jedno po drugim.* <Po + Omartwiać>
Poomartwianie, a, blm., czynność cz. **Poomartwiał.**
Poomarzać, a, ał (Poomar-zać) p. **Poobmarzać.** <Po + Omarzać>
Poomarżanie, a, blm. (Poomar-żanie) czynność cz. **Poomarżać.**
Poomaszcząć, a, ał *omaszcic jedno po drugim; omaszcic wielu rzeczami.* <Po + Omaszczać>
Poomaszczanie, a, blm., czynność cz. **Poomaszcząć.**
Poomawiać, a, ał p. **Poobmawiać.** <Po + Omawiać>
Poomawianie, a, blm., czynność cz. **Poomawiać.**
Poomazywać, uje, ywał p. **Poobmazywać.** <Po + Omazywać>
Poomazywanie, a, blm., czynność cz. **Poomazywać.**
Poomączyć, a, ał *omączyć jedno (a. jednego) po drugim, a. jedno w wielu miejscach.* P. ś. *omączyć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Omączyć>
Poomączenie, a, blm., czynność cz. **Poomączyć.**
Poomączenie się, a ś., blm., czynność cz. **Poomączyć ś.**
Poomdlewać, a, ał, posp. **Poomglewać** *omdleć kolejno, jeden po drugim:* Porażeni mocą bożą, polekali ś., postabili i poomdlewali. Leop. <Po + Ómdlewać>
Poomdlewanie, a, blm., czynność cz. **Poomdlewać.**
Poomglewać, a, ał posp. p. **Poomdlewać.** <Po + Omglewać>
Poomglewanie, a, blm., posp., czynność cz. **Poomglewać.**
Poomgliwać, a, ał *omglić jedno po drugim.* P. ś. *omglić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Omgliwać>
Poomgliwanie, a, blm., czynność cz. **Poomgliwać.**
Poomgliwanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poomgliwać ś.**
Poomiatać, a, ał p. **Poobmiatać:** Pierwsze krótkie, trzepotliwe wiatry poszarpały śniegi, poomiatały ogonami drogi. Reym. <Po + Omiatać>
Poomiatanie, a, blm., czynność cz. **Poomiatać.**
× Poomierzać, a, ał p. l. **Poobmierzać.** <Po + l. Obmierzać>
× Poomierzanie, a, blm., czynność cz. **Poomierzać.**
Poomiękać, a, ał *omięknąć kolejno, jedno po drugim.* <Po + Omiękać>
Poomiękanie, a, blm., czynność cz. **Poomiękać.**
Poomiękzczać, a, ał *omiękczyć jedno po drugim.* <Po + Omiękzczać>
Poomiękczanie, a, blm., czynność cz. **Poomiękzczać.**
Poomijać, a, ał *ominąć jedno po drugim.* P. ś. *ominąć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Ominiać>
Poomijanie, a, blm., czynność cz. **Poomijać.**
Poomijanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poomijać ś.**
Poomłacać, a, ał *omłócić jedno po drugim.* <Po + Omłacać>
Poomłacanie, a, blm., czynność cz. **Poomłacać.**
Poomładzać, a, ał *omłodzić jednego (a. jedno) po drugim.* P. ś. *omłodzić ś. kolejno, jeden (a. jedno) po drugim.* <Po + Omładzać>

Poomładzanie, a, blm., czynność cz. **Poomładzać.**
Poomotywać, uje, ywał i P. ś. p. **Poobmotywać.** <Po + Omotywać>
Poomotywanie, a, blm., czynność cz. **Poomotywać.**
Poomotywanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poomotywać ś.**
Poomraczać, a, ał *omroczyć jedno po drugim a. jedno z wielu stron.* P. ś. *omroczyć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Omraczać>
Poomraczanie, a, blm., czynność cz. **Poomraczać.**
Poomraczanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poomraczać ś.**
[Poomszykać, a, ał] *poosmykać, pooskubywać:* Paznogociami poomszykał mech. Ork.
[Poomszykanie, a, blm.] czynność cz. **Poomszykać.**
Poomulać, a, ał *omulić jedno po drugim.* <Po + Omulać>
Poomulanie, a, blm., czynność cz. **Poomulać.**
Poomurowywać, uje, ywał p. **Poobmurowywać.** <Po + Omuroвывать>
Poomurowywanie, a, blm., czynność cz. **Poomurowywać.**
Poomuskiwać, uje, iwał p. **Poobmuskiwać.** <Po obmuskiwać>
Poomuskiwanie, a, blm., czynność cz. **Poomuskiwać.**
[Poomykać się, a ś., ał ś.] *poobsuwać ś.:* Podórki babie pod nogamy poomykały sie. <Po + Omykać ś.>
·Poomykanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poomykać ś.**
Poomywać, a, ał p. **Poobmywać.** <Po + Obmywać>
Poomywanie, a, blm., czynność cz. **Poomywać.**
Poonalit, u, lm. y min. *odmiana natrolitu ze skupienia skolecytu.*
Poonanizować się, uje ś., ował ś. *strawić pewien czas na onanizowaniu ś.* <Po + Onanizować ś.>
Poonanizowanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poonanizować ś.**
Pooniemiać, a, ał *oniemić jednego po drugim.* <Po + Oniemiać>
Pooniemianie, a, blm., czynność cz. **Pooniemiać.**
Poonieprzytomniać, a, ał *onieprzytomnić jednego po drugim.* P. ś. *onieprzytomnić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Onieprzytomniać>
Poonieprzytomnianie, a, blm., czynność cz. **Poonieprzytomniać.**
Poonieprzytomnianie się, a ś., blm., czynność cz. **Poonieprzytomniać ś.**
Poonieśmielać, a, ał *onieśmielić jednego po drugim.* P. ś. *onieśmielić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Onieśmielać>
Poonieśmielanie, a, blm., czynność cz. **Poonieśmielać.**
Poonieśmielanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poonieśmielać ś.**
Poopadać, a, ał *opasć kolejno, jeden po drugim; opasć (kogo) ze wszystkich stron:* Ptastwo z drzew poopada. Tw. Liście z drzew poopadały. Ściany poopadały z tynku i pobiałły. Krasz. Pończochy ją poopadały. P. kogo. <Po + Opadać>
× Poopadały który poopadał: Okna były wybite do szczytu, podłoga przysuta starą kurzwą, ściany poopadały. Krasz. <Od Poopadać>

Poopadanie, a, blm., czynność cz. **Poopadać**.
Poopajać, a, ał *opoić jednego po drugim*; *opoić wielu rzeczami*. P. ś. *opoić* ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Opajać>

Poopajanie, a, blm., czynność cz. **Poopajać**.

Poopakowywać, uje, **ywał opakować** jednego (a. jedno) po drugim. P. ś. *opakować* ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Opakowywać>

Poopakowywanie, a, blm., czynność cz. **Poopakowywać**.

Poopakowywanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poopakowywać** ś.

Poopalać, a, ał *opalić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*: Resztki walących ś. murów i poopalone belki. Ta bestja najeżona, poopalana, brudna. Krasz. P. ś. *opalić* ś. kolejno, jeden (a. jedno) po drugim; *opalić* ś. w wielu miejscach. <Po + Opalać>

Poopalanie, a, blm., czynność cz. **Poopalać**.

Poopalanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poopalać** ś.

Poopalowywać, uje, **ywał opalować** jedno po drugim. <Po + Opalowywać>

Poopalowywanie, a, blm., czynność cz. **Poopalowywać**.

Poopamiętywać, a, ał *opamiętać jednego po drugim*. P. ś. *opamiętać* ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Opamiętywać>

Poopamiętywanie, a, blm., czynność cz. **Poopamiętywać**.

Poopamiętywanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poopamiętywać** ś.

Poopancerzać, a, ał *opancerzyć jednego po drugim*. P. ś. *opancerzyć* ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Opancerzać>

Poopancerzanie, a, blm., czynność cz. **Poopancerzać**.

Poopancerzanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poopancerzać** ś.

Poopanowywać, uje, **ywał opanować** jedno (a. jednego) po drugim. P. ś. *opanować* ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Opanowywać>

Poopanowywanie, a, blm., czynność cz. **Poopanowywać**.

Poopanowywanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poopanowywać** ś.

Pooparkaniać, a, ał *oparkanic* jedno po drugim a. jedno z wielu stron. P. ś. *oparkanic* ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Oparkaniać>

Pooparkanie, a, blm., czynność cz. **Pooparkaniać**.

Pooparkanie się, a ś., blm., czynność cz. **Pooparkaniać** ś.

Pooparzać, a, ał *oparzyć jedno po drugim*. P. ś. *oparzyć* ś. kolejno, jeden po drugim.

Pooparżanie, a, blm., czynność cz. **Pooparzać**.
Pooparżanie się, a ś., blm., czynność cz. **Pooparzać** ś.

Poopasać, a, ał *opasać jedno po drugim*. P. ś. *opasać* ś. kolejno, jedno po drugim. <Po + 1. O-pasać>

Poopasanie, a, blm., czynność cz. **Poopasać**.

Poopasanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poopasać** ś.

Poopaskudzać, a, ał *opaskudzić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. P. ś. *opaskudzić* ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Opaskudzać, od Opaskudzić>

Poopaskudżanie, a, blm., czynność cz. **Poopaskudzać**.

Poopaskudżanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poopaskudzać** ś.

Poopasywać, uje, **ywał opasać** jedno (a. jednego) po drugim, a. jedno (a. jednego) w wielu miejscach: Na nogach skórznie sznurami wełnianymi czerwonymi poopasywane. Krasz. P. ś. *opasać* ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Opasywać>

Poopasywanie, a, blm., czynność cz. **Poopasywać**.

Poopasywanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poopasywać** ś.

Poopatrywać, uje, **ywał opatrzyć** jedno (a. jednego) po drugim: Przejrzał całe gospodarstwo, poopatrywał budynki. Kaczk. Szlachta domy poopatrywała należyście, zapasy broni porobiła i czekała spokojnie na przybycie opryszka. Rol. Były to niezmiernie rupiecie, wszystkie poopatrywane blachami z cyframi i herbami, a nie niewarte. Krasz. P. ś. *opatrzyć* ś. kolejno, jeden po drugim: P. ś. w co. <Po + Opatrywać>

Poopatrywanie, a, blm., czynność cz. **Poopatrywać**.

Poopatrywanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poopatrywać** ś.

Poopatulać, a, ał *opatulić jednego po drugim a. jednego ze wszystkich stron*. P. ś. *opatulić* ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Opatulać>

Poopatulanie, a, blm., czynność cz. **Poopatulać**.

Poopatulanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poopatulać** ś.

[**Poopejdać**, a, ał] p. **Poopowiadać**. <Z. Poo-powiedać>

[**Poopejdanie**, a, blm.] czynność cz. **Poopejdać**.

Pooperacyjny który ma miejsce po operacji: Leczenie pooperacyjne. Opatrunek P. <Po + O-peracyjny>

Pooperlać, a, ał *operlić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. P. ś. *operlić* ś. kolejno, jedno po drugim. <Po + Operlać>

Pooperlanie, a, blm., czynność cz. **Pooperlać**.
Pooperlanie się, a ś., blm., czynność cz. **Pooperlać** ś.

Pooperować, uje, **ował 1. poświęcić pewien czas na operowanie**. 2. kogo (wielu) = *popoddawać operacji*. <Po + Operować>

Pooperowanie, a, blm., czynność cz. **Pooperować**.

Poopędząć, a, ał *opędzić jedno (a. jednego) po drugim, a. jedno (a. jednego) na wszystkie strony*. P. ś. *opędzić* ś. kolejno, jeden po drugim; *opędzić* ś. od wielu istot, rzeczy. <Po + Opędzać>

Poopędzanie, a, blm., czynność cz. **Poopędzać**.
Poopędzanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poopędzać** ś.

Poopętywać, uje, **ywał opętać** jednego po drugim. P. ś. *opętać* ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Opętywać>

Poopętywanie, a, blm., czynność cz. **Poopętywać**.

Poopętywanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poopętywać** ś.

Poopiekać, a, ał *opieć jedno po drugim a. jedno z wielu stron*. P. ś. *opieć* ś. kolejno, jedno po drugim; *opieć* ś. z wielu stron. <Po + Opiekać>

Poopiekanie, a, blm., czynność cz. **Poopiekać**.
Poopiekanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poopiekać** ś.

Poopiekować się, uje ś., **ował ś. zaopiekować** ś. na pewien czas. <Po + Opiekować ś.>

Poopiekowanie się, a s., blm., czynność cz. **Po-opiekować** s.

Poopielać, a, ał, **Pooplewać** opleć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach. <Po + Opielać>

Poopielanie, a, blm., czynność cz. **Poopielać**.

Poopeniać, a, ał **openić** jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach. P. s. **openić** s. kolejno, jedno po drugim. <Po + Openiać>

Poopenianie, a, blm., czynność cz. **Poopeniać**. **Poopenianie się**, a s., blm., czynność cz. **Poopeniać** s.

Poopierać, a, ał **oprzeć** jedno po drugim: Po ścianach ciemnych błyszczały, jakoby gwiazdy, statki cynowe, stojące lub poopierane na długich pólkach dębowych. Sienk. 2. **oprać** jednego po drugim. P. s. 1. **oprzeć** s. kolejno, jeden po drugim: Jak im zaczął rozprawiać, to chłopci zawieszali robotę i poopierawszy s. na cepach, słuchali z porozdziawianemi ustami jego opowiadań. Sienk. 2. **potrwać** w uporze pewien czas. 3. **oprać** s. co do wszystkich kolejno szczegółów swojej bielizny. <Po + Opierać>

Poopieranie, a, blm., czynność cz. **Poopierać**.

Poopieranie się, a s., blm., czynność cz. **Poopierać** s.

Poopierscieniać, a, ał **opierscienić** jednego (a. jedno) po drugim.

Poopierscienianie, a, blm., czynność cz. **Poopierscieniać**.

Poopierzać, a, ał **opierzyć** jedno po drugim. P. s. **opierzyć** s. kolejno, jedno po drugim. <Po + Opierzać>

Poopierzanie, a, blm., czynność cz. **Poopierzać**.

Poopierzanie się, a s., blm., czynność cz. **Poopierzać** s.

Poopijać, a, ał **opić** jednego po drugim. P. s. **opić** s. kolejno, jeden po drugim. <Po + Opijać>

Poopijanie, a, blm., czynność cz. **Poopijać**.

Poopijanie się, a s., blm., czynność cz. **Poopijać** s.

Poopiłowywać, uje, ywał **opiłować** jedno po drugim; **opiłować** na wszystkie strony. <Po + Opiłowywać>

Poopiłowywanie, a, blm., czynność cz. **Poopiłowywać**.

Poopinąć, a, ał **opiąć** jedno po drugim; **opiąć** ze wszystkich stron: Namioty poopinane materjami. Rękawiczki nowe, starannie poopinane, laseczka... Kaezk. Poopinane te ozdoby spadały jej na skronie. Krasz. <Po + Opinać>

Poopinanie, a, blm., czynność cz. **Poopinąć**.

† **Poopisować**, uje, ował i † P. s. p. **Poopisywać**: Pisarze swe umówiłem w miasteczkach, coby wary poopisowali. Paw. <Po + Opisować>

† **Poopisowanie**, a, blm., czynność cz. **Poopisować**.

† **Poopisowanie się**, a s., blm., czynność cz. **Poopisować** s.

Poopisywać, uje, ywał, † **Poopisować** opisać jedno po drugim. P. s. **opisać** s. kolejno, jeden po drugim. <Po + Opisywać>

Poopisywanie, a, blm., czynność cz. **Poopisywać**.

Poopisywanie się, a s., blm., czynność cz. **Poopisywać** s.

Pooplatać, a, ał **opleść** jedno po drugim a. jedno ze wszystkich stron: Łapcie na nogach lipowe, parcieanemi pooplatane sznurkami, wyglądały schludnie. Krasz. Lodami i jemu pooplatał

brzegi mroz dwudziestostopniowy. Matl. P. s. **opleść** s. kolejno, jeden po drugim. <Po + Oplatać>

Pooplatanie, a, blm., czynność cz. **Pooplatać**. **Pooplatanie się**, a s., blm., czynność cz. **Pooplatać** s.

Pooplątywać, uje, ywał **opłatać** jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach kolejno: Kości wszystkie, ledwie suchą a żółtą ociągnięte skórą, wystawały z niej, niby siecią siłą, pooplątowane wydatnemi żyłami. Krasz. P. s. **opłatać** s. kolejno, jeden po drugim; **opłatać** s. z wielu stron. <Po + Oplątywać>

Pooplątywanie, a, blm., czynność cz. **Pooplątywać**.

Pooplątywanie się, a s., blm., czynność cz. **Pooplątywać** s.

Pooplewać, a, ał p. **Poopielać**: Zboża P. w polu. Haur. <Po + *Oplewać, od [Oplewić]>

Pooplewanie, a, blm., czynność cz. **Pooplewać**.

Pooplugawiać, a, ał **oplugawić** jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach, z wielu stron. <Po + Oplugawiać>

Pooplugawianie, a, blm., czynność cz. **Pooplugawiać**.

Poopluwać, a, ał **opluć** jedno po drugim a. jedno na wszystkie strony. <Po + Opluwać>

Poopluwanie, a, blm., czynność cz. **Poopluwać**.

Pooplacać, a, ał **opłacić** jedno po drugim. P. s. **opłacić** s. kolejno, jedno (a. jeden) po drugim. <Po + Oplacać>

Pooplacanie, a, blm., czynność cz. **Pooplacać**.

Pooplacanie się, a s., blm., czynność cz. **Pooplacać** s.

Pooplakiwać, uje, iwał **opłakać** jednego (a. jedno) po drugim. <Po + Oplakiwać>

Pooplakiwanie, a, blm., czynność cz. **Pooplakiwać**.

Pooplomieniać, a, ał **opłomienić** jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach. <Po + Oplomieniać>

Pooplomienianie, a, blm., czynność cz. **Pooplomieniać**.

Pooplókiwać, uje, iwał **opłókać** jedno po drugim. P. s. **opłókać** s. kolejno, jeden po drugim. <Po + Oplókiwać>

Pooplókiwanie, a, blm., czynność cz. **Pooplókiwać**.

Pooplókiwanie się, a s., blm., czynność cz. **Pooplókiwać** s.

Poopływać, a, ał **opłynąć** kolejno, jeden po drugim. <Po + Oplywać>

Poopływanie, a, blm., czynność cz. **Poopływać**.

Pooponować, uje, ował **spędzić** pewien czas na oponowaniu. <Po + Oponować>

Pooponowanie, a, blm., czynność cz. **Pooponować**.

Pooporządzać, a, ał **oporzędzić** jedno (a. jednego) po drugim; **oporzędzić** wszechstronnie. P. s. **oporzędzić** s. kolejno, jeden po drugim; **oporzędzić** s. wszechstronnie. <Po + Oporządzać>

Pooporządzanie, a, blm., czynność cz. **Pooporządzać**.

Pooporządzanie się, a s., blm., czynność cz. **Pooporządzać** s.

Poopowiadać, a, ał [Poopejdać] I. **opowiedzieć** jedno po drugim a. opowiedzieć jedno wielu osobom: Wszystkim już o jej zaręczynach poopowiadał. 2. **spędzić** pewien czas na opowiadaniu. P. s. **opowiedzieć** s. kolejno, jeden po drugim. <Po + Opowiadać>

POOPOWIADANIE

Poopowiadanie, a, bfm., czynność cz. **Poopowia-
dać**.

Poopowiadanie się, a s., bfm., czynność cz. **Po-
opowiadać** s.

Poopóźniać, a, ał *opóźnić jedno po drugim*. P. s. *opóźnić* s. *kolejno, jeden po drugim*. <Po + Opóźniać>

Poopóźnianie, a, bfm., czynność cz. **Poopóźniać**. **Poopóźnianie się**, a s., bfm., czynność cz. **Po-
opóźniać** s.

Poopracowywać, uje, ywał *opracować jedno po
drugim*. <Po + Opracowywać>

Poopracowywanie, a, bfm., czynność cz. **Po-
pracowywać**.

Pooprawiać, a, ał *oprawić jedno po drugim*:
Rzędem leżały młoty i siekiery kamienne, po-
prawiane w drzewo. Krasz. Stare książki poopra-
wiał w półskórek i płótno. <Po + Oprawiać>

Pooprawianie, a, bfm., czynność cz. **Poopra-
wiać**.

Poopręzać, a, ał *oprężyć jedno po drugim*. <Po
+ Opręzać>

Pooprężanie, a, bfm., czynność cz. **Poopręzać**.
Poopromieniać, a, ał *opromienić jedno po dru-
gim; opromienić na wszystkie strony*. P. s. *opromie-
nić* s. *kolejno, jedno po drugim*. <Po + Opromie-
niać>

Poopromienianie, a, bfm., czynność cz. **Pooprom-
ieniać**.

Poopromienianie się, a s., bfm., czynność cz. **Po-
opromieniać** s.

Pooprowadzać, a, ał *oprowadzić jedno (a. jed-
nego) po drugim; oprowadzić po wielu miejscach
z kolei*. <Po + Orowadzać>

Pooprowadzanie, a, bfm., czynność cz. **Poopro-
wadzać**.

Pooprószać, a, ał *oprószyć jedno po drugim a.
jedno w wielu miejscach*. <Po + Oprószać>

Poopróższanie, a, bfm., czynność cz. **Poopró-
szać**.

Poopróżwać, a, ał p. **Poopruwać**. <Po + Opró-
wać>

Pooprówanie, a, bfm., czynność cz. **Poopróżwać**.

Poopróźniać, a, ał *opróżnić jedno po drugim*:
Gdy misy a kufle poopróżniane, ten i ów wsta-
wał począł. Krasz. P. s. *opróżnić* s. *kolejno, jed-
no po drugim*. <Po + Opróżniać>

Poopróźnianie, a, bfm., czynność cz. **Poopróź-
niać**.

Poopróźnianie się, a s., bfm., czynność cz. **Po-
opróżniać** s.

Poopruwać, a, ał, **Poopróżwać** *opruc* jedno po
drugim.

Poopruwanie, a, bfm., czynność cz. **Poopruwać**.

Poopryskiwać, uje, iwał *opryskać jedno po dru-
gim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Opryski-
wać>

Poopryskiwanie, a, bfm., czynność cz. **Pooprys-
kiwać**.

Pooprzędać, a, ał *oprząść jedno po drugim*;
oprząść na wszystkie strony. P. s. *oprząść* s. *kolej-
no, jeden po drugim*; *oprząść* s. *na wszystkie stro-
ny*. <Po + Oprzędąć>

Pooprzędanie, a, bfm., czynność cz. **Pooprzę-
dać**.

Pooprzędanie się, a s., bfm., czynność cz. **Po-
oprzędąć** s.

Poopukiwać, uje, iwał *opukać jedno (a. jedne-
go) po drugim*. <Po + Opukiwać>

POORJENTOWAĆ SIĘ

Poopukiwanie, a, bfm., czynność cz. **Poopuki-
wać**.

Poopuklerzać, a, ał *opuklerzyć jednego po dru-
gim*. <Po + Opuklerzać>

Poopuklerzanie, a, bfm., czynność cz. **Poopu-
klerzać**.

Poopupiać się, a s., ał s. *opupić* s. *kolejno,
jedno po drugim*. <Po + Opupiać s.>

Poopupianie się, a s., bfm., czynność cz. **Poo-
pupiać** s.

Poopurpurzać, a, ał *opurpurzyć jednego po dru-
gim*. <Po + Opurpurzać>

Poopurpurzanie, a, bfm., czynność cz. **Poopur-
purzać**.

Poopuszać, a, ał *opuszyć jedno po drugim*. <Po
+ Opuszać>

Poopuszanie, a, bfm., czynność cz. **Poopuszać**.

Poopuszczać, a, ał *opuszczyć jedno po drugim*. P. s. *opuszczyć* s. *kolejno, jedno (a. jeden) po drugim*. <Po + Opuszczać>

Poopuszczanie, a, bfm., czynność cz. **Poopusz-
czać**.

Poopuszczanie się, a s., bfm., czynność cz. **Po-
opuszczać** s.

Poopychać, a, ał *opchać jedno po drugim a. jed-
no na wszystkie strony*. P. s. *opchać* s. *kolejno, je-
den po drugim*. <Po + Opychać>

Poopychanie, a, bfm., czynność cz. **Poopychać**.
Poopychanie się, a s., bfm., czynność cz. **Poo-
pychać** s.

Poopylać, a, ał *opylić jedno po drugim a. jed-
no na wszystkie strony*. <Po + Opylać>

Poopylanie, a, bfm., czynność cz. **Poopylać**.

Poorać, rze, rał i. *spędzić pewien czas na oraniu,
przeorać nieco*: Jeszcze trzeba P. tę rolę. Troc. 2.
zorać jedno po drugim a. jedno w wielu kierunkach:
Już wszystkie role poorano. Troc. Przen.: *poryć,
porysować, pomarszczyć, pobródzić, poradlić*: Na
zwiędłej i pooranej twarzy chwilowe wrażenia
duszy już nie grały wyraziście. Wejs. Twarz
miał czerstwą, zdrową, marszczkami pooraną.
Miek. Na katowni skorupami ostrymi poorany,
żadnej boleści po sobie nie pokazał. Skar. Poor-
rane biciem boskie ciało, nie ranne, lecz s. jed-
ną raną stało. Odym. Nad sześć tysięcy razów
zadali (Jezusowi), plecy z ramiony jako zagony
wskros poorali. Koch. W. Starość mu twarz po-
orała. Troc. Trudno owych zmarszczków ująć,
które poorwały szpetną twarz. Opal. Przeszedłem
ognie prób; czoło poorał cierń. Wysp. 3. i nied.
Poorywać *przeorać, przyorać, zorać*: Poorywać
gnój, nasienie, *inarare*. Kn. Drugi zabije i spali
ciało, drugi utopi, trzeci pochowa na roli i po-
orze. Górń. Poorywać wzeszłe zboże, odorywać,
orać. Bobr. <Po + Orać>

Pooranie, a, bfm., czynność cz. **Poorać**.

Poordynować, uje, ował *spędzić pewien czas na
ordynowaniu, побыć ordynatorem*. <Po + Ordyno-
wać>

Poordynowanie, a, bfm., czynność cz. **Poordy-
nować**.

Poorędownać, uje, ował *orędując poprosić pe-
wien czas za kim*. <Po + Orędownać>

Poorędownanie, a, bfm., czynność cz. **Poorędo-
wać**.

Poorganizować, uje, ował *zorganizować jedno
po drugim*. <Po + Organizować>

Poorganizowanie, a, bfm., czynność cz. **Poor-
ganizować**.

Poorjentować się, uje s., ował s. *zorientować*

ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Orjentować ś.>

Poorjentowanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poorjentować ś.**

Poorywać, a, ał p. Poorać.

Poorywanie, a, blm., czynność cz. **Poorywać.**

Poorzekać, a, ał orzec jedno po drugim; orzec w wielu razach kolejno. <Po + Orzekać>

Poorzekanie, a, blm., czynność cz. **Poorzekać.**

Poorzeźwiać, a, ał orzeźwić jedno po drugim. P. ś. orzeźwić ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Orzeźwiać>

Poorzeźwianie, a, blm., czynność cz. **Poorzeźwiał.**

Poorzeźwianie się, a ś., blm., czynność cz. **Poorzeźwiał ś.**

Poorzynać, a, ał orznać jednego po drugim. P. ś. orznać ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Orzynać>

Poorzynanie, a, blm., czynność cz. **Poorzynać.**

Poorzynanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poorzynać ś.**

Poosaczać, a, ał osaczyć jednego po drugim; osaczyć z wielu stron. P. ś. osaczyć ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Osaczać>

Poosaczanie, a, blm., czynność cz. **Poosaczać.**

Poosaczanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poosaczać ś.**

Poosadawiać, a, ał osadzić jednego po drugim. P. ś. osadzić ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Osadawiać>

Poosadawianie, a, blm., czynność cz. **Poosadawiał.**

Poosadawianie się, a ś., blm., czynność cz. **Poosadawiał ś.**

Poosadzać, a, ał p. Poobsadzać: Radzi on P. linje dróg żelaznych gęstą tarniną. Bl. Bolesław nie mało tysięcy jeńców poosadzał na roli. Lel. Witold przyszedł do Kamieńca w nocy i opanował ten gród, potem Smotrycz, Skatę i Czerwonogród i wszystkie te zamki ludźmi swojemi poosadzał. Stadn. Przed sejmem jeszcze król pobierze załogi z miast, wojskami poosadzanych. Moracz. Poosadzali konie na miejscu. P. ś. osadzić ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Osadzać>

Poosadzanie, a, blm., czynność cz. **Poosadzać.**

Poosadzanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poosadzać ś.**

Poosączać, a, ał osączyć jedno po drugim. <Po + Osączać>

Poosączanie, a, blm., czynność cz. **Poosączać.**

Pooscyłować, uje, ował oscyłuwać powahać ś. przez pewien czas. <Po + Oscyłować>

Pooscyłowanie, a, blm., czynność cz. **Pooscyłował.**

Poosedniać, a, ał i P. ś. p. Poosedniać. <Po + Osedniać>

Poosednianie, a, blm., czynność cz. **Poosedniać.**

Poosednianie się, a ś., blm., czynność cz. **Poosedniać ś.**

Poosek, ska, lm. ski bud. smuga przestrzeni między dwiema najbliższymi osiami słupów, ścian, okien, drzwi, więzów ściennych i t. p., służąca w nauce składni za względną miarę tejże przestrzeni. Podez. <Po + *Osek, od Os>

Poosiadać, a, ał osiąść kolejno, jeden po drugim; osiąść jedno po drugim: Niektórzy w domach poosiadali. Pod wieczór ptastwo poosiadało drzewa i hałaśliwym świergotem napełniało powie-

trze. P. ś. osiąść ś. kolejno, jedno po drugim. <Po + Osiadać>

Poosiadanie, a, blm., czynność cz. **Poosiadać.**

Poosiadanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poosiadać ś.**

Poosiagać, a, ał osiągnąć jedno po drugim: Między duchowieństwem było wielu takich, co dobra poosiągali nie zasługami kościelnymi, ale jako znakomita szlachta, przez wpływy rodzinne. Moracz. <Po + Osiagać>

Poosiąganie, a, blm., czynność cz. **Poosiagać.**

Poosiąkanie, a, ał osiąknąć kolejno, jedno po drugim. <Po + Osiąkanie>

Poosiąkanie, a, blm., czynność cz. **Poosiąkanie.**

Poosidlać, a, ał osidlić jedno po drugim. <Po + Osidlać>

Poosidlanie, a, blm., czynność cz. **Poosidlać.**

Poosiedlać, a, ał osiedlić jednego po drugim. P. ś. osiedlić ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Osiedlać>

Poosiedlanie, a, blm., czynność cz. **Poosiedlać.**

Poosiedlanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poosiedlać ś.**

Poosiepywać, uje, ywał osiepać jedno po drugim. <Po + Osiepywać>

Poosiepywanie, a, blm., czynność cz. **Poosiepywać.**

Poosierocąć, a, ał osierocić jednego po drugim. <Po + Osierocąć>

Poosierocanie, a, blm., czynność cz. **Poosierocąć.**

Poosiewać, a, ał i P. ś. p. Poobsiewać. <Po + Osiewać>

Poosiewanie, a, blm., czynność cz. **Poosiewać.**

Poosiewanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poosiewać ś.**

Pooskakiwać, uje, iwał p. Poobskakiwać. <Po + Oskakiwać>

Pooskakiwanie, a, blm., czynność cz. **Pooskakiwać.**

Pooskarżać, a, ał oskarżyć jednego po drugim. P. ś. oskarżyć ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Oskarżać>

Pooskarżanie, a, blm., czynność cz. **Pooskarżać.**

Pooskarżanie się, a ś., blm., czynność cz. **Pooskarżać ś.**

Pooskrobywać, uje, ywał, Poobskrobywać o-škrobać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach. P. ś. oškrobać ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Oskrobywać>

Pooskrobywanie, a, blm., czynność cz. **Pooskrobywać.**

Pooskrobywanie się, a ś., blm., czynność cz. **Pooskrobywać ś.**

Pooskrzydlać, a, ał oskrzydlić jedno po drugim. <Po + Oskrzydlać>

Pooskrzydlenie, a, blm., czynność cz. **Pooskrzydlać.**

**Pooskubywać, uje, ywał, Poobskubywać osku-
bać jedno po drugim.** <Po + Oskubywać>

Pooskubywanie, a, blm., czynność cz. **Pooskubywać.**

Poostłabiać, a, ał osłabić jednego (a. jedno) po drugim. P. ś. osłabić ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Oostłabiać>

Poostłabianie, a, blm., czynność cz. **Poostłabiać.**

Poostłabianie się, a ś., blm., czynność cz. **Poostłabiać ś.**

Poosładzać, a, ał *osłodzić jedno po drugim.*
 <Po + Osładzać>

Poosładzanie, a, bfm., czynność cz. **Poosła-
 dzać.**

Poosłaniać, a, ał, Poosłaniać *osłonić jedno po drugim a. jedno z wielu stron:* Baby powystawiały pod kramami ławki, poosłaniawszy je płachtami. Krasz. P. *ś. osłonić ś. kolejno, jeden po drugim; osłonić ś. ze wszystkich stron:* Niewiasty, choć *ś.* od zimna poosłaniały i wilgoci, przemarzłe jechały i zmoczone. Krasz. <Po + O:ła-
 niać>

Poosłanianie, a, bfm., czynność cz. **Poosłaniać.**
Poosłanianie się, a ś., bfm., czynność cz. **Poos-
 łaniać ś.**

Poosmalać, a, ał *osmalić jedno po drugim; osmalić w wielu miejscach.* <Po + Osmalać>

Poosmalanie, a, bfm., czynność cz. **Poosmalać.**

Poosmazać, a, ał, Poosmazać *osmażyć jedno po drugim; osmażyć na wszystkie strony.* <Po + Osmazać>

Poosmazanie, a, bfm., czynność cz. **Poosma-
 zać.**

Poosmradzać, a, ał *osmrozić jedno po drugim.*
 <Po + Osmradzać>

Poosmradzanie, a, bfm., czynność cz. **Poosmra-
 dzać.**

Poosmętniać, a, ał *osmętnić jedno po drugim.*
 <Po + Osmętniać>

Poosmętnianie, a, bfm., czynność cz. **Poosmę-
 tniać.**

Poosmucać, a, ał *osmucić jednego po drugim.*
 <Po + Osmucać>

Poosmucanie, a, bfm., czynność cz. **Poosmu-
 cać.**

Poosmykać, a, ał p. **Poosmykiwać.** <Po + O-
 smykać>

Poosmykanie, a, bfm., czynność cz. **Poosmy-
 kać.**

**Poosmykiwać, uje, iwał, Poosmykiwać, Poos-
 mykać, Poosmykać** *osmykać jedno po drugim:* Główni Inu P. na grzebieniach drewnianych. Przędz. <Po + Osmykać>

Poosmykiwanie, a, bfm., czynność cz. **Poosmy-
 kiwać.**

Poosnować, uje, ował i P. ś. p. Poosnuwać: Wiatr chodził od okna do okna, wahając paję-
 czynami, poosnowanemi po kątach. Krasz. <Po + Osnować>

Poosnowanie, a, bfm., czynność cz. **Poosno-
 wać.**

Poosnowanie się, a ś., bfm., czynność cz. **Poos-
 nować ś.**

Poosnowywać, uje, ywał i P. ś. p. Poosnuwać.
 <Po + Osnowywać>

Poosnowywanie, a, bfm., czynność cz. **Poosno-
 wywać.**

Poosnowywanie się, a ś., bfm., czynność cz. **Poos-
 nowywać ś.**

Poosnuwać, a, ał, Poosnować, Poosnowywać *osnuć jedno po drugim a. jedno w wielu miej-
 scach.* <Po + Osnuwać>

Poosnuwanie, a, bfm., czynność cz. **Poosnu-
 wać.**

Poosnuwanie się, a ś., bfm., czynność cz. **Poos-
 nuwać ś.**

[Poosobku] p. **Poosobno.** <Po + Osobku, od
 Osobek>

[Poosobliwie] p. **Poosobno:** Nakryć do stołu P.
 <Od *Poosobliwy, od Po + Osobliwy>

Poosobnić, i, il odosobnić, wyodrębnić: Poosob-
 nione odróżnianie *ś.* mało obrażało potężnego
 ducha szlacheckiego. Bobrow. Długim czasem
 jednostajniły *ś.* sprawy poosobnione, stronnictwa
 sprzymierzały *ś.* na zgubę przeciwnych. Lel.
 <Po + *Osobnić, od Osobny>

Poosobnienie, a, bfm., czynność cz. **Poosobnić.**
Poosobno przys. od **Poosobny, [Poosobliwie,
 Poosobku]:** W swoim gabinecie P. ludzi bada.
 Słów. Nie miał P. wziętych rysów regularnie
 pięknych. Krasz.

**Poosobny osobny, pojedynczy, oddzielny, odrębny,
 poszczególny; zosobna, oddzielnie, na osobności u-
 ważany, sam w sobie.** <Po + Osobny>

[Poosrać, a, ał] p. **Poosrywać:** Jak se bedło
 rozjuchało, wszelkich Niemców poosrało. <Po
 + Osrać>

[Poosranie, a, bfm.] czynność cz. **Poosrać.**
Poosrebrzać, a, ał *osrebrzyć jedno po drugim.*
 <Po + Osrebrzać>

Poosrebrzanie, a, bfm., czynność cz. **Poosre-
 brzać.**

Poosromocąć, a, ał *osromocić jednego po dru-
 gim.* <Po + Osromocąć>

Poosromocanie, a, bfm., czynność cz. **Poosro-
 mocać.**

Poosrywać, a, ał, [Poosrać] osrać *jednego (a.
 jedno) po drugim; osrać w wielu miejscach.* <Po
 + Osrywać>

Poosrywanie, a, bfm., czynność cz. **Poosry-
 wać.**

Poostać, stanie, stał I. [P.] zostać, pozostać. 2.
 †P. p. **Poostawić:** Me serce i moja dusza dla
 wielkiego smętku poostała mię. Op. <Po + O-
 stać>

†**Poostały** *który poostał, pozostały:* Po czterech
 latach ta Łucja o ostatek dobr dziedzinnych
 poostałych Frąckowi, swemu ujowi a opiekadnik-
 kowi, poruszyła załobę. Stat. w. <Od Poostać>

Poostanie, a, bfm., czynność cz. **Poostać.**

[Poostawać, aje, awał] *pozostawać.* [P. ś.] *po-
 zostawać ś.* <Po + Ostawać>

[Poostawanie, a, bfm.] czynność cz. **Poosta-
 wać.**

[Poostawanie się, a ś., bfm.,] czynność cz. **Po-
 ostawać ś.**

Poostawiać, a, ał I. p. Poostawiać: Ówczes-
 ne ogrody nie były jeszcze tak poostawiane mu-
 rami, tak obwarowane szeczelnie, jak dzisiejsze.
 Krasz. 2. [P.] *pozostawiać:* Jakie miwali przy-
 biory i stroje, a jakie dzieła poostawiali w pa-
 mięci ludzkiej po sobie. Ork. <Po + Ostawiać>

Poostawianie, a, bfm., czynność cz. **Poosta-
 wiać.**

[Poostawić, i, il], †**Poostać** *pozostawić, opuścić,
 porzucić:* I jak miałeś sumienie tak mnie P.,
 w takiej niepewności i trwodze? Ork. <Po + O-
 stawić>

Poostawienie, a, bfm.] czynność cz. [Poosta-
 wić].

Poostraszać, a, ał *ostraszyc jednego po drugim.*
 P. *ś. ostraszyc ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po
 + Ostraszzać>

Poostraszanie, a, bfm., czynność cz. **Poostra-
 szać.**

Poostraszanie się, a ś., bfm., czynność cz. **Pa-
 ostraszzać ś.**

Poostrugiwać, uje, iwał *ostrugać jedno po dru-
 gim.* <Po + Ostrugiwać>

Poostrugiwanie, a, blm., czynność cz. **Poostrugiwać**.

Poostrzać, a, ał p. **Poostrzyć**: **Poostrzał** dumne nadzieje Marcina brat jego starszy. Nar.

Poostrzanie, a, blm., czynność cz. **Poostrzać**.

Poostrzęgać, a, ał *ostrzec jednego po drugim*. <Po + Ostrzęgać>

Poostrzeganie, a, blm., czynność cz. **Poostrzegać**.

Poostrzeliwać, a, ał i. *ostrzelać jedno po drugim*. 2. *spędzić pewien czas na ostrzeliwaniu*. P. ś. i. *ostrzelać ś. kolejno, jeden po drugim*; *poopędzać ś. strzelając*. 2. *spędzić pewien czas na ostrzeliwaniu ś.* <Po + Ostrzeliwać>

Poostrzeliwanie, a, blm., czynność cz. **Poostrzeliwać**.

Poostrzeliwanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poostrzeliwać ś.**

Poostrzenie, a, blm., czynność cz. **Poostrzyć**.

Poostrzyć, y, ył i. *spędzić pewien czas na ostrzeniu*. 2. i nied. **Poostrzać** czego = *wyostrzyć nieco, podostrzyć, zrobić ostrzejszym*. 3. *naostrzyć jedno po drugim*: P. noże, kosy. <Po + Ostrzyć>

Poostrzygać, a, ał, **Poobstrzygać** *ostrzyć jednego (a. jedno) po drugim*: Dziewczęta w jedrej odzieży, z włosami krótko poostrzyganemi. Krasz. Pukle te śliczne P. kazał. Krasz. P. ś. *ostrzyć ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Ostrzygać>

Poostrzyganie, a, blm., czynność cz. **Poostrzygać**.

Poostrzyganie się, a ś., blm., czynność cz. **Poostrzygać ś.**

Poostrzykiwać, uje, iwał *ostrzykać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Ostrzykiwać>

Poostrzykiwanie, a, blm., czynność cz. **Poostrzykiwać**.

Poostudzać, a, ał *ostudzić jedno po drugim*. <Po + Ostudzać>

Poostudżanie, a, blm., czynność cz. **Poostudżać**.

Poostukiwać, uje, iwał *ostukać jednego (a. jedno) po drugim, poopukiwać*: P. chorych. <Po + Ostukiwać>

Poostukiwanie, a, blm., czynność cz. **Poostukiwać**.

Poostygać, a, ał *ostygnać kolejno, jeden po drugim*. <Po + Ostygać>

Poostyganie, a, blm., czynność cz. **Poostygać**.

Poosuszać, a, ał, **Poobsuszać** *osuszyć jedno po drugim*: Dokupił, słyse, schedkę, pobstuszał łączki. Syrok. <Po + Osuszać>

Poosuszanie, a, blm., czynność cz. **Poosuszać**.

Poosuwać, a, ał i P. ś. p. **Poobsuwać**: Dach budy lada jako poosuwaniem dranicami pobity. Krasz. <Po + Osuwać>

Poosuwanie, a, blm., czynność cz. **Poosuwać**.

Poosuwanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poosuwać ś.**

Pooswabadzać, a, ał, **Pooswabadzać**, **Pooswabodzać** *oswobodzić jednego po drugim*. P. ś. *oswobodzić ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Oswabodzać>

Pooswabadzanie, a, blm., czynność cz. **Pooswabadzanie**.

Pooswabadzanie się, a ś., blm., czynność cz. **Pooswabadzanie ś.**

Pooswajać, a, ał *oswoić jednego (a. jedno) po*

drugim. P. ś. *oswoić ś. kolejno jeden (a. jedno) po drugim*. <Po + Oswajać>

Pooswajanie, a, blm., czynność cz. **Pooswajać**. **Pooswajanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Pooswajać ś.**

Pooswędzać, a, ał *oswędzić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Oswędzać>

Pooswędzanie, a, blm., czynność cz. **Pooswędzanie**.

Pooswabodzać, a, ał i P. ś. p. **Pooswabadzać**. <Po + Oswobodzać>

Pooswabadzanie, a, blm., czynność cz. **Pooswabadzanie**.

Pooswabadzanie się, a ś., blm., czynność cz. **Pooswabadzanie ś.**

Pooswabodzać, a, ał i P. ś. p. **Pooswabadzać**. <Po + Oswobadzać>

Pooswabodżanie, a, blm., czynność cz. **Pooswabodżanie**.

Pooswabodżanie się, a ś., blm., czynność cz. **Pooswabodżanie ś.**

Poosychać, a, ał p. **Poosychać**: Łzy już zupełnie poosychały. Krasz. <Po + Osychać>

Poosychanie, a, blm., czynność cz. **Poosychać**. **Poosypywać**, uje, ywał i P. ś. p. **Poosypywać**. <Po + Osypywać>

Poosypywanie, a, blm., czynność cz. **Poosypywanie**.

Poosypywanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poosypywanie ś.**

Poosysać, a, ał *ossać jedno po drugim*. P. ś. *ossać ś. kolejno, jedno po drugim*. <Po + Osysać>

Poosysanie, a, blm., czynność cz. **Poosysać**.

Poosysanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poosysać ś.**

Pooszalać, a, ał *oszalić jednego po drugim*. <Po + Oszalać>

Pooszalenie, a, blm., czynność cz. **Pooszalać**.

Pooszańcowywać, uje, ywał *oszańcować jedno po drugim*. P. ś. *oszańcować ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Oszańcowywać>

Pooszańcowywanie, a, blm., czynność cz. **Pooszańcowywanie**.

Pooszańcowywanie się, a ś., blm., czynność cz. **Pooszańcowywanie ś.**

Pooszarpywać, uje, ywał i P. ś. p. **Pooszarpywać**: Aby poznany nie był, kołpak swój odarł, suknię pooszarpował z naszywania. Krasz.

Zobaczywszy Jaksę odartego z chudemi i pooszarpwanemi końmi, zdumiał ś. wielce. Krasz. <Po + Oszarpywać>

Pooszarpywanie, a, blm., czynność cz. **Pooszarpywanie**.

Pooszarpywanie się, a ś., blm., czynność cz. **Pooszarpywanie ś.**

Pooszczekiwać, uje, iwał p. **Poobszczekiwać**. <Po + Oszczekiwać>

Pooszczekiwanie, a, blm., czynność cz. **Pooszczekiwanie**.

Pooszczekiwanie, a, blm., czynność cz. **Pooszczekiwanie**.

Pooszczypywać, uje, ywał, **Poobszczypywać** *oszczypać jedno po drugim*. <Po + Oszczypywać>

Pooszczypywanie, a, blm., czynność cz. **Pooszczypywanie**.

Pooszczywać, a, ał, **Poobszczywać** *oszczać jednego (a. jedno) po drugim*. <Po + Oszczywać>

Pooszczywanie, a, blm., czynność cz. **Pooszczywanie**.

Pooszkardzać, a, ał *oszkardzić jedno (a. jednego) po drugim*. P. ś. *oszkardzić ś. kolejno, jedno (a. jeden) po drugim*. <Po + Oszkaradzać>

Pooszkardzanie, a, blm., czynność cz. Pooszkardzać.

Pooszkardzanie się, a ś., blm., czynność cz. Pooszkardzać ś.

Pooszlifowywać, uje, ywał i P. ś. p. **Pooszlifowywać**. <Po + Oszlifowywać>

Pooszlifowywanie, a, blm., czynność cz. Pooszlifowywać.

Pooszlifowywanie się, a ś., blm., czynność cz. Pooszlifowywać ś.

Poosznurowywać, uje, ywał p. **Poosznurowywać**. <Po + Osznurowywać>

Poosznurowywanie, a, blm., czynność cz. Poosznurowywać.

Pooszorcowywać, uje, ywał, **Pooszorcowywać** *oszorcować jedno po drugim*. <Po + Oszorcowywać>

Pooszorcowywanie, a, blm., czynność cz. Pooszorcowywać.

Pooszpecać, a, ał, **Pooszpetniać** *oszpecić jedno po drugim*. P. ś. *oszpecić ś. kolejno, jedno po drugim*. <Po + Oszpecać>

Pooszpecanie, a, blm., czynność cz. Pooszpecać.

Pooszpecanie się, a ś., blm., czynność cz. Pooszpecać ś.

Pooszpetniać, a, ał i P. ś. p. **Pooszpecać**. <Po + Oszpetniać>

Pooszpetnianie, a, blm., czynność cz. Pooszpetniać.

Pooszpetnianie się, a ś., blm., czynność cz. Pooszpetniać ś.

Pooszpiłać, a, ał *oszpiłić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Oszpiłać>

Pooszpiłanie, a, blm., czynność cz. **Pooszpiłać**.

Pooszroniać, a, ał *oszronić jedno po drugim*. <Po + Oszroniać>

Pooszronianie, a, blm., czynność cz. **Pooszroniać**.

Pooszturchiwać, uje, iwał, *posp. Pooszturchiwać* *oszturczyć jedno po drugim a. jednego na wszystkie strony*. <Po + Oszturchiwać>

Pooszturchiwanie, a, blm., czynność cz. **Pooszturchiwać**.

Pooszturchiwać, uje, iwał *posp. p. Pooszturchiwać*.

Pooszturgiwanie, a, blm., czynność cz. **Pooszturgiwać**.

Pooszukiwać, uje, iwał *oszukiwać jednego po drugim; oszukiwać wielokrotnie*. P. ś. *oszukiwać ś. kolejno, jeden po drugim; oszukiwać ś. wielokrotnie*. <Po + Oszukiwać>

Pooszukiwanie, a, blm., czynność cz. **Pooszukiwać**.

Pooszukiwanie się, a ś., blm., czynność cz. **Pooszukiwać** ś.

Pooszumiewać, a, ał *oszumieć jedno po drugim*. <Po + Oszumiewać>

Pooszumiewanie, a, blm., czynność cz. **Pooszumiewać**.

Pooszwabiać, a, ał *oszwabić jednego po drugim; oszwabić wielokrotnie*. P. ś. *oszwabić ś. kolejno, jeden po drugim; oszwabić ś. wielokrotnie*. <Po + Oszwabiać>

Pooszwabianie, a, blm., czynność cz. **Pooszwabiać**.

Pooszwabianie się, a ś., blm., czynność cz. **Pooszwabiać** ś.

Pooszywać, a, ał i P. ś. p. **Poobszywać**. <Po + Oszywać>

Pooszywanie, a, blm., czynność cz. **Pooszywać**. **Pooszywanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Pooszywać** ś.

Poościelać, a, ał p. **Poobścielać**. <Po + Ościelać>

Poościelanie, a, blm., czynność cz. **Poościelać**. **Poościelać**, a, ał p. **Poobścielać**. <Po + Ościelać>

Poościelanie, a, blm., czynność cz. **Poościelać**. **Pooslepiać**, a, ał *oslepić jednego (a. jedno) po drugim*: Ślepy, jak ci, których pooslepiął. Krasz. <Po + Oslepiać>

Pooslepianie, a, blm., czynność cz. **Pooslepiać**. **Poosłiniać**, a, ał *osłinić jedno (a. jednego) po drugim; osłinić na wszystkie strony*. P. ś. *osłinić ś. kolejno, jeden po drugim; osłinić ś. na wszystkie strony*. <Po + Osłiniać>

Poosłinianie, a, blm., czynność cz. **Poosłiniać**. **Poosłinianie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poosłiniać** ś.

Poosłizać, a, ał, **Poobślizać** *osłizić jedno po drugim; osłizić w wielu miejscach*. <Po + Osłizać>

Poosłizanie, a, blm., czynność cz. **Poosłizać**. **Poosłizgiwać** się, uje ś., iwał ś., **Poobślizgiwać** ś. *osłizgnąć ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Osłizgiwać ś.>

Poosłizgiwanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poosłizgiwać** ś.

Poosmielać, a, ał *osmielić jednego po drugim*. P. ś. *osmielić ś. kolejno, jeden po drugim*: Dziewki poosmielały ś. Szymon. <Po + Osmielać>

Poosmielanie, a, blm., czynność cz. **Poosmielać**.

Poosmielanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poosmielać** ś.

Poosmieszać, a, ał *osmieszyć jednego (a. jedno) po drugim*. P. ś. *osmieszyć ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Os mieszać>

Poosmieszanie, a, blm., czynność cz. **Poosmieszać**.

Poosmieszanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poosmieszać** ś.

Poosniezać, a, ał *osnieżyć jednego (a. jedno) po drugim*. <Po + Osniezać>

Poosnieżanie, a, blm., czynność cz. **Poosniezać**. **Poospiewywać**, uje, ywał *ospiewać jednego (a. jedno) po drugim*. <Po + Ospiewywać>

Poospiewywanie, a, blm., czynność cz. **Poospiewywać**.

Pooswiadamiać, a, ał *oswiadomić jednego po drugim*. <Po + Oswiadamiać>

Pooswiadamanie, a, blm., czynność cz. **Pooswiadamiać**.

Pooswiadaczać, a, ał *oswiadaczyć jedno po drugim; oswiadaczyć w wielu razach*. P. ś. *oswiadaczyć ś. kolejno, jeden po drugim; oswiadaczyć ś. w wielu razach*. <Po + Oswiadaczać>

Pooswiadaczanie, a, blm., czynność cz. **Pooswiadaczać**.

Pooswiadaczanie się, a ś., blm., czynność cz. **Pooswiadaczać** ś.

Pooswiecać, a, ał *oswiecić jedno (a. jednego) po drugim*: Jakże was P., kiedy drogi olej? Śyrok. P. ś. *oswiecić ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Oswiecać>

Pooswiecanie, a, blm., czynność cz. **Pooswiecać**.

Pooswiecanie się, a s., blm., czynność cz. **Pooswiecać** s.

Pooswieślać, a, ał *oświetlić jedno po drugim; oświetlić z wielu stron*. P. s. *oświetlić s. kolejno, jedno po drugim; oświetlić s. wielostronnie*. <Po + Oświeślać>

Pooswieślanie, a, blm., czynność cz. **Pooswieślać**.

Pooswieślanie się, a s., blm., czynność cz. **Pooswieślać** s.

Pooswieżać, a, ał *oświeżyć jedno po drugim*. P. s. *oświeżyć s. kolejno, jedno po drugim*. <Po + Oświeżać>

Pooswieżanie, a, blm., czynność cz. **Pooswieżać**.

Pooswieżanie się, a s., blm., czynność cz. **Pooswieżać** s.

Pooswiecać, a, ał *oświęcić jedno (a. jednego) po drugim*. <Po + Oświęcać>

Pooswiecanie, a, blm., czynność cz. **Pooswiecać**.

Pootaborowywać, uje, ywał, **Pootaborzać**, **Pootaborowywać** *otaborować jedno po drugim; otaborować z wielu stron*. P. s. *otaborować s. kolejno, jeden po drugim; otaborować s. z wielu stron*. <Po + Otaborowywać>

Pootaborowywanie, a, blm., czynność cz. **Pootaborowywać**.

Pootaborowywanie się, a s., blm., czynność cz. **Pootaborowywać** s.

Pootaborzać, a, ał i P. s. p. **Pootaborowywać**. **Pootaborzanie**, a, blm., czynność cz. **Pootaborzać**.

Pootaborzanie się, a s., blm., czynność cz. **Pootaborzać** s.

Pootaczać, a, ał *otoczyć jednego (a. jedno) po drugim; otoczyć z wielu stron*: Mury poczętych kościołów lub klasztorów, jeszcze rusztowaniem **pootaczane**. Krasz. P. s. *otoczyć s. kolejno, jeden po drugim; otoczyć s. z wielu stron*. <Po + Otaczać>

Pootaczanie, a, blm., czynność cz. **Pootaczać**.

Pootaczanie się, a s., blm., czynność cz. **Pootaczać** s.

Pootafłowywać, uje, ywał *otafłować jedno po drugim*. <Po + Otafłowywać>

Pootafłowywanie, a, blm., czynność cz. **Pootafłowywać**.

Pootapiać, a, ał, **Pootapiać** *otopić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. P. s. *otopić s. kolejno, jedno po drugim; otopić s. w wielu miejscach*. <Po + Otapiać>

Pootapianie, a, blm., czynność cz. **Pootapiać**.

Pootapianie się, a s., blm., czynność cz. **Pootapiać** s.

Pootargiwać, uje, iwał *otargnąć jedno po drugim*. <Po + Otargiwać>

Pootargiwanie, a, blm., czynność cz. **Pootargiwać**.

Pootępiać, a, ał *otępić jedno po drugim*. <Po + Otepiać>

Pootępianie, a, blm., czynność cz. **Pootępiać**.

Pootęzać, a, ał *otężyć jedno po drugim*. <Po + Otezać>

Pootężanie, a, blm., czynność cz. **Pootęzać**.

Pootłaczać, a, ał *otłoczyć jedno po drugim; otłoczyć ze wszystkich stron*. <Po + Otłaczać>

Pootłaczanie, a, blm., czynność cz. **Pootłaczać**. **Pootłukać**, a, ał, **Pootłukać**, **Pootłukiwać**, **Pootłukiwać** *otłuc jedno po drugim; otłuc z wielu stron*: Herbata w filiżankach niegdyś herbowych, a dziś **pootłukanych** i wytartych. Krasz. <Po + Otłukać>

Pootłukiwanie, a, blm., czynność cz. **Pootłukać**. **Pootłukiwać**, uje, iwał p. **Pootłukać**. <Po + Otłukiwać>

Pootłukiwanie, a, blm., czynność cz. **Pootłukiwać**.

Pootłuszczać, a, ał, **Pootłuszczać** *otłuszczyć jedno po drugim; otłuszczyć na wszystkie strony*. <Po + Otłuszczać>

Pootłuszczenie, a, blm., czynność cz. **Pootłuszczać**.

Pootrąbiać, a, ał *otrąbić jedno po drugim*. <Po + Otrąbiać>

Pootrąbianie, a, blm., czynność cz. **Pootrąbiać**.

Pootrącać, a, ał p. **Pootrącać**: Grady **pootrącały** kwiat i wąsy grochu i bobu. <Po + Otrącać>

Pootrącanie, a, blm., czynność cz. **Pootrącać**.

Pootruwać, a, ał *otruc kolejno jednego po drugim*. P. s. *otruc s. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Otruwać>

Pootruwanie, a, blm., czynność cz. **Pootruwać**. **Pootruwanie się**, a s., blm., czynność cz. **Pootruwać** s.

Pootrzaskiwać, uje, iwał *otrzaskać jednego po drugim; otrzaskać na wszystkie strony*. P. s. *otrzaskać s. kolejno, jeden po drugim; otrzaskać s. na wszystkie strony*. <Po + Otrzaskiwać>

Pootrzaskiwanie, a, blm., czynność cz. **Pootrzaskiwać**.

Pootrzaskiwanie się, a s., blm., czynność cz. **Pootrzaskiwać** s.

Pootrząsać, a, ał p. **Pootrząsać**. <Po + Otrząsać>

Pootrząsanie, a, blm., czynność cz. **Pootrząsać**.

Pootrzepywać, uje, ywał *otrząpać jedno po drugim; otrząpać na wszystkie strony*. <Po + Otrząpywać>

Pootrzepywanie, a, blm., czynność cz. **Pootrzepywać**.

Pootrzeźwiać, a, ał *otrzeźwić jedno po drugim*. P. s. *otrzeźwić s. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Otrzeźwiać>

Pootrzeźwianie, a, blm., czynność cz. **Pootrzeźwiać**.

Pootrzeźwianie się, a s., blm., czynność cz. **Pootrzeźwiać** s.

Pootrzymywać, uje, ywał *otrzymać jedno po drugim; otrzymać kolejno, jeden po drugim*: Sapielowie wznowili swoją pretensją i dekreta kontumacyjne **pootrzymywali**. Mat. <Po + Otrzymywać>

Pootrzymywanie, a, blm., czynność cz. **Pootrzymywać**.

Pootuczać, a, ał *otuczyć jedno po drugim*. <Po + Otuczać>

Pootuczanie, a, blm., czynność cz. **Pootuczać**.

Pootulać, a, ał, **Pootulać** *otulić jedno po drugim; otulić ze wszystkich stron*: Wysiadła owa dama, **pootulana** koło głowy w jakieś tiule, koronki. Bał. P. s. *otulić s. kolejno, jeden po drugim; otulić s. ze wszystkich stron*. <Po + Otulać>

Pootulanie, a, blm., czynność cz. **Pootulać**.

Pootulanie się, a ś., blm., czynność cz. Pootulać ś.

Pootwardzać, a, ał otwardzić jedno (a. jednogo) po drugim. <Po + Otwardzać>

Pootwardzanie, a, blm., czynność cz. Pootwardzać.

†**Pootwarzać, a, ał i †P. ś., [Pootwarzać i P. ś.] p. Pootwierać:** Drzwi wszystkie pootwarzał. Ryb. <Po + Otwarzać>

[**Pootwarzanie, a, blm.] czynność cz. Pootwarzać.**

[**Pootwarzanie się, a ś., blm.] czynność cz. Pootwarzać ś.**

Pootwierać, a, ał, †Pootwarzać, [Pootwarzać] otworzyć jedno po drugim: Pootwierano drzwi, podniesiono pieczęcie. Krasz. Okna pootwierano dla wypuszczenia wieczornego chłodu. Krasz. Powolnym krokiem, listy już pootwierane trzymając w rękę, zbliżył ś. ku niemu. Krasz. Pootwierano w tych województwach gubernie. Rzew. Kto narodowi pootwierał przyszłe wielkie bytu niwy? Kras. Młodzi kupy armeisey pootwierali kramy we Lwowie, Żółkwi i Stanisławowie. Rol. P. ś. otworzyć ś. kolejno, jedno po drugim: Wszystkie okna pootwierały ś., i życie rozbudziło ś., jak w pszczolnym ulu. Bał. Prawa noga jątrzyć ś. nanowo zaczęła, blizny pootwierały (ś.), i leczyć ś. musiał. Krasz. <Po + Otwierać>

Pootwieranie, a, blm., czynność cz. Pootwierać.
Pootwieranie się, a ś., blm., czynność cz. Pootwierać ś.

Pootyczać, a, ał otyczyć jedno po drugim; otyczyć z wielu stron. <Po + Otyczać>

Pootyczanie, a, blm., czynność cz. Pootyczać.

Pootykać, a, ał, Pooptykać obetkać jedno po drugim; obetkać ze wszystkich stron: Dla niej i dla kilku osób ze dwora jako tako pootykano ściany i okna. Krasz. Rudera ta, wewnątrz pootykana, zabezpieczona była. Krasz. P. ś. obetkać ś. kolejno, jeden po drugim; obetkać ś. na wszystkie strony. <Po + Otykać>

Pootykanie, a, blm., czynność cz. Pootykać.

Pootykanie się, a ś., blm., czynność cz. Pootykać ś.

Poowędzać, a, ał, Poobwędzać owędzić jedno po drugim; owędzić ze wszystkich stron. <Po + Owędzać>

Poowędzanie, a, blm., czynność cz. Poowędzać.

Poowiązywać, uje, ywał p. Poobwiązywać: Książka oprawna w skórę i poowiązywana sznurkami różnca. <Po + Owiązywać>

Poowiązywanie, a, blm., czynność cz. Poowiązywać.

Poowieszać, a, ał i P. ś. p. Poobwieszać. <Po + Owieszać>

Poowieszanie, a, blm., czynność cz. Poowieszanie.

Poowieszanie się, a ś., blm., czynność cz. Poowieszanie ś.

Poowiewać, a, ał owiać jednego (a. jedno) po drugim; owiać z różnych stron. <Po + Owiewać>

Poowiewanie, a, blm., czynność cz. Poowiewanie.

Poowijać, a, ał, Poobwijać owinąć jedno po drugim; owinąć ze wszystkich stron: Dziecko było poowijane w cienięchną bieliznę. Zap. P. ś. owinąć ś. kolejno, jeden po drugim; owinąć ś. ze wszystkich stron. <Po + Owijać>

Poowijanie, a, blm., czynność cz. Poowijać.

Poowijanie się, a ś., blm., czynność cz. Poowijać ś.

Poowilżać, a, ał owilżyć jedno po drugim; owilżyć w wielu miejscach. <Po + Owilżać>

Poowilżanie, a, blm., czynność cz. Poowilżać.
Poowisac, a, ał p. Poobwisac. <Po + Owisac>

Poowisanie, a, blm., czynność cz. Poowisac.

Poowoszczać, a, ał owoszczyć jedno po drugim; owoszczyć w różnych miejscach. <Po + Owoszczać>

Poowoszczanie, a, blm., czynność cz. Poowoszczanie.

[**Pooz-**] p. Poroz-. <Po + (R)oz>

[**Poozbierać się, a ś., ał ś.] rozebrać ś.:** Zrobił mu kompiyl, i ón sie poozbiyrá. <Po + (R)ozbierać ś.>

[**Poozbieranie się, a ś., blm.] czynność cz. Poozbierać ś.**

Poozdabiać, a, ał ozdobić jedno po drugim; ozdobić w wielu miejscach: Sokolnieki nie zapomniał P. w Paryżu robót Kościuszki Drz. P. ś. ozdobić ś. kolejno, jeden po drugim; ozdobić ś. na wszystkie strony. <Po + Ozdabiać>

Poozdabianie, a, blm., czynność cz. Poozdabiać.

Poozdabianie się, a ś., blm., czynność cz. Poozdabiać ś.

Poozdrowiać, a, ał ozdrowić jednego po drugim, pouzdrowiać. <Po + Ozdrowiać>

Poozdrowianie, a, blm., czynność cz. Poozdrowiać.

Poozieleniać, a, ał ozielenić jedno po drugim; ozielenić ze wszystkich stron. <Po + Ozieleniać>

Poozielenianie, a, blm., czynność cz. Poozieleniać.

Poozierać, a, ał obejrzyć jedno (a. jednego) po drugim; obejrzyć na wszystkie strony. P. ś. obejrzyć ś. kolejno, jeden po drugim; obejrzyć ś. na wszystkie strony. <Po + Ozierać>

Poozieranie, a, blm., czynność cz. Poozierać.
Poozieranie się, a ś., blm., czynność cz. Poozierać ś.

Pooziębiać, a, ał oziębić jedno po drugim, poostudzać. P. ś. oziębić ś. kolejno, jedno po drugim. <Po + Oziębiać>

Pooziębienie, a, blm., czynność cz. Pooziębiać.
Pooziębienie się, a ś., blm., czynność cz. Pooziębiać ś.

Poozłacać, a, ał ozłocić jedno po drugim; ozłocić na wszystkie strony. P. ś. ozłocić ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Ozłacać>

Poozłacanie, a, blm., czynność cz. Poozłacać.
Poozłacanie się, a ś., blm., czynność cz. Poozłacać ś.

Pooznaczać, a, ał, × Poobznaczać oznaczyć jedno po drugim; oznaczyć ze wszystkich stron: Pakował kufrы poznaczane numerami. Krasz. Zasady i teorje poznaczane ludzkimi imionami. Gnat. <Po + Oznaczac>

Pooznaczanie, a, blm., czynność cz. Pooznaczać.

Pooznajamiać i P. ś. p. Pooznajamiać. <Po + Oznajamiać>

Pooznajamianie, a, blm., czynność cz. Pooznajamiać.

Pooznajamianie się, a ś., blm., czynność cz. Pooznajamiać ś.

Pooznajamiać, a, ał 1. oznajmić kolejno, jedno po drugim a. jedno wielu osobom. 2. a. Poobznajamiać, Pooznajamiać, Poobznajamiać obeznac (z czym) jednego po drugim. P. ś., Poobznajamiać ś., Poo-

znajmiał *ś.*, **Poobznajmiał** *ś.* *obeznac z wielu rzeczami.* <Po + Oznajmiał>

Pooznajmianie, a, blm., czynność cz. **Pooznajmiał**.

Pooznajmianie się, a *ś.*, blm., czynność cz. **Pooznajmiał** *ś.*

[**Pooznajmować**, **uje**, **ował**] *powynajmować.* <Po + *(R)oznajmować, od Roz + Najmować>

[**Pooznajmowanie**, a, blm.] czynność cz. **Pooznajmować**.

Poozuchwalać, a, **ał** *ozuchwalić jednego po drugim.* P. *ś.* **ozuchwalić** *ś.* *kolejno, jeden po drugim.* <Po + Ozuchwalać>

Poozuchwalanie, a, blm., czynność cz. **Poozuchwalać**.

Poozuchwalanie się, a *ś.*, blm., czynność cz. **Poozuchwalać** *ś.*

Poozwyczajać się, a *ś.*, **ał** *ś.* **ozwyzczać** *ś.* *kolejno, jeden po drugim; ozwyzczać* *ś.* *z wielu rzeczami kolejno.* <Po + Ozwyczajać *ś.*>

Poozwyczajanie się, a *ś.*, blm., czynność cz. **Poozwyczajać** *ś.*

Poozłopywać się, **uje** *ś.*, **ywał** *ś.* **oźłopać** *ś.* *kolejno, jeden po drugim; oźłopać* *ś.* *wielu rzeczy kolejno.* <Po + Oźłopywać *ś.*>

Poozłopywanie się, a *ś.*, blm., czynność cz. **Poozłopywać** *ś.*

Poozuwać, a, **ał** *ożuć jedno po drugim.* <Po + Ożuwać>

Poożywanie, a, blm., czynność cz. **Poożuwać**.

Poożywać, a, **ał** *ożyć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Ożywać>

Poożywanie, a, blm., czynność cz. **Poożywać**.

Poożywiać, a, **ał** *ożywić jedno (a. jednego) po drugim.* P. *ś.* **ożywić** *ś.* *kolejno, jeden po drugim.* <Po + Ożywiać>

Poożywianie, a, blm., czynność cz. **Poożywiać**.

Poożywianie się, a *ś.*, blm., czynność cz. **Poożywiać** *ś.*

Poósmie po ósmym raz, ósme (wskazując miejsce dla artykułów, paragrafów, punktów, racji i t. p., w ogólnym ich szeregu). <Po + Ósme, od Ósmy>

†**Poósmny** p. **Poósmny**. Kn. <Po + *Ósmny, od Ósm>

× **Poósmny** *l.* *za ósmym razem przypadający.* 2. †P., †**Poósmny** *ośmiokrotny*. Kn., Troc. <Po + Ósmny>

Pep, a, lm. i a. y a. †**owie** *l.* †P. *kaptan niechrześcijański, ofiarnik:* Ty jesteś P. na wieki podług zakona Melchisedech. Ps. flor. O chłopci prości a nierycierze, nie możecie popa jednego z kościoła wywlec i pomścić *ś.* nad nim mojej krzywdy. Chwał. Widząc to, biskup i popowie ich, rzeczoni krwi językiem ich, spiknęli się, aby go zabili. Chwał. Przy wieżach jest ganek, na który książd a. P. pogański wchodzi a siedm-kroć woła. Janecz. A gdyż był usłyszał Getro, P. madjański, przyrodzony Mojżeszowi. B. Sz. Ale siódmego dnia popowie wezmą siedm trąb i pójdą przed skrzynią zaślubienia bożego. B. Sz. P., pogański ofiarnik, rzeźnik ofiarny. Bobr. 2. *duchowny prawosławny; książd unicki:* Aby tej mocy innym władynom swoim i popom użyczać mógł. Skar. Popa sobie ruskiego za kilka mil przyzwąć kazał. Skar. Z Rohatyna popa córką była (Roksolanka). Koch. W. Jednemu *ś.* P. podoba, a drugiemu popadja. Prz. P. swoje, czart swoje. Prz. Żona moja zawsze mówi: nie, a ja zawsze mówię: tak! — P. swoje, czort swoje. L. 3. pop.

ksiądz katolicki: Masz-li być ladajakim popem, raczej bądź dobrym chłopem. Prz. Lepiej ci być dobrym chłopem, niżeli złym popem. Glicz. Nie grzech popa złupić. Alb. Pirzwy P. Lasota wiał moc od chobota Konstantyna smoka. Wikl. Cesarseye popowie są antykrystowie, ich moe nie od Krista. Wikl. Prawdę popi taja, iże *ś.* jej lękają, też pospólstwu bają. Wikl. 4. †P. Jan = *jeden z panujących abisyńskich:* P. Jan, książd Jan w Abisynji. Kłok. O wielkim królu w Afryce, którego zowiemy P. Jan XI. Biel. M. 5. †P., a a. u, †Mnich *jedna z figur w szachach, giermek, laufer, tfernych, tkapłan, tksiądz.* Popu mi zaden niechaj też nie gani. Kochan. A popu zabił pieszek niecnotliwy. Kochan. Pani biała z mieczem *ś.* nawija, sprzątnęła popu. Kochan. Popu też nieże zachować od rady. Kochan. 6. [P., mnich] *cietrzew w czasie wypierzania* *ś.* 7. [P.] *grzyb muchomor.* 8. [P.] *kłoczek drzewa.* 9. [P.] *w grze, kłoczek z grętku ucięty i nieco oskrobany:* Dla każdego uczestnika powinno być 9 biczek, 1 sak, 1 P. Birki dziela *ś.* na kury i popa. 10. *piw. rura drobno dziurkowanca, mocno ustawiona nad otworem wylotowym dna kuzdi zalewnej, a służąca do wypuszczania wody brudnej i do zatrzymywania wewnątrz kalzi moczącego* *ś.* *jęczmienia.* Zgr. **Popisko.** <Gr. pápas, pápa>

[**Popachać**, a, **ał**] *powąchać.* <Po + 2. Pachać>

†**Popachać**, a, **ał** *poorać.* <Po + †Pachać>

[**Popachanie**, a, blm.] czynność cz. [**Popachać**].

†**Popachanie**, a, blm., czynność cz. †**Popachać**.

Popachołkować, **uje**, **ował** *spędzić pewien czas na pachółkowaniu, побыć pachółkiem.* <Po + Pachółkować>

Popachołkowanie, a, blm., czynność cz. **Popachołkować**.

Popacykować, **uje**, **ował** *poobrzucac mur pacyką.* P. *ś.* teatr. *pomalować sobie niewumięjetnie, niedbale twarz farbami tłustemi.* <Po + Pacykować>

Popacykowanie, a, blm., czynność cz. **Popacykować**.

Popacykowanie się, a *ś.*, blm., czynność cz. **Popacykować** *ś.*

Popaczenie, a, blm., czynność cz. **Popaczyć**.

Popaczenie się, a *ś.*, blm., czynność cz. **Popaczyć** *ś.*

Popaczyć, **y**, **ył** *spaczyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach; powypaczać, pokrzywić, powykrzywiać, powyginać, pokoślawić, powichrować, powykręcać:* Upał popaczył drzwi i okna. Przen.: P. pojęcia, zasady i t. p. P. *ś.* **spaczyć** *ś.* *kolejno, jedno po drugim; spaczyć* *ś.* *w wielu miejscach.* <Po + Paczyć>

[**Popaćkać**, a, **ał**] *powalać, pomazać, pobabrać.*

P. *ś.* **powalać** *ś.*, **pomazać** *ś.*, **pobabrać** *ś.* <Po + Paćkać>

Popaćkanie, a, blm., czynność cz. **Popaćkać**.

Popaćkanie się, a *ś.*, blm., czynność cz. **Popaćkać** *ś.*

× **Popad**, u, lm. y *l.* **wypadek, przypadek, zdarzenie, zbieg okoliczności, traf, trafunek. St. wil.**

2. **napad, napaść, napastowanie, zaatakowanie.** 3. **atak, paroksyzm, przypadłość:** Daj to lekarstwo wypić choremu przed popadem febry. Spicz. <Po + *Pad, PAD>

Popadaczkowy patol. *występujący po padacze:* Obłąd P. (mania postepileptica). <Po + Padaczkowy>

Popadać, a, ał I. p. **Popaść**. 2. *paść kolejno, jeden po drugim, poupadać*: Tuż przed oczyma naszymi popadają od miecza nieprzyjaciele waszy. Leop. (= *polegną, poginą*). Uczyniże pomstę nad tym wojskiem, niechże popadają od miecza. Leop. Popadali na twarz. 3. *zająć pewien czas padaniem*: Deszcz, śnieg, grad popadał i ustał. 4. [P.], P. ś. *porozpadać ś.*, *popękać, pokupać ś.*, *pokrajac ś.*, *potrzaskać, porozrywać ś.*: [Chleb popadał]. Zaslona ś. popadała, ziemia ś. rwie, ryczy skała. Pśń. <Po+I. Padać>

Popadały, Popadany *który ś. popadał*: Brzozy z korą popadały i zczerniały pięły ś. w górę dumnie, aby drugim sprostać. Krasz. <Od Popadać>

Popadanie, a, blm. I. czynność cz. **Popadać**: Polewka ta zgorzałość ust i P. języka, co szkołą albo braju drudzy zowią, wychędaża. Syr. 2. p. **Popadanie** ś.: P., spadanie nóg, rak. Troc.

Popadanie się, a ś., blm., **Popadanie** czynność cz. **Popadać** ś.

Popadany p. Popadały: Ściany były wybite makatą, miejscami zbutwiały i popadane. Przybor. <Od Popadać>

[**Popadja, i, lm. e**] I. p. **Popowa**: Jednemu ś. pop podoba, drugiemu P. Prz. P., popowa. Troc. 2. *gatunek gruszeki*. 3. zool. p. **Różanka**. <Ukr. popadią>

[**Popadjak, a, lm. i, Popadyjak**] *człowiek porywczy, krewki, sangwinik, unoszący ś. prędko gniewem*.

[**Popadjanka, i, lm. i**] p. **Popówna**. Słow.

[**Popadjuk, a, lm. owie**] p. **Popowicz**: Radziwiłłów zwał popadjukami od czasu, jak ś. dowiedział o ich pochodzeniu od Lezdejki. Krasz.

Popadliny, in, blp. *rozpadliny, szpary, szczeliny od popadania* ś.: P. w rękach albo w nogach ziele to leczy. Syr. <Od Popadać>

†**Popadnienie, a, blm.** p. **Popadnięcie**: Wszystkiego państwa perskiego P. szkody. Hist. Aleks.

Popadnięcie, a, blm., †**Popadnienie** czynność cz. I. **Popaść**.

†**Popadnięcie się, a ś.**, blm., czynność cz. 2. **Popaść** ś.

[**Popadyn**] *należący do popowej*: Ot jedzie parobek P., to go poprosimy, i podwiezie nas pod cmentarz. Krasz. <Ukr. popadyn>

Popadywać, uje, ował *padać z przestankami*: Deszcz jeszcze popadywał. Sienk. <Po+*Padywać, od Padać>

Popadywanie, a, blm., czynność cz. **Popadywać**.

[**Popadzia, i, lm. e**] p. **Popowa**. <Ukr. popadią>

Popaginować, uje, ował *pommerować stronicę książki, zeszytu*. <Po+Paginować>

Popaginowanie, a, blm., czynność cz. **Popaginować**.

Popajęczenie, a, blm., czynność cz. **Popajęczyć**.

Popajęczenie się, a ś., blm., czynność cz. **Popajęczyć** ś.

Popajęczyć, y, ył gm. *spędzić pewien czas na pajęczeniu*. P. ś. gm. *spędzić pewien czas na pajęczeniu* ś. <Po+Pajęczyć>

Popakować, uje, ował *wpakować, zapakować, spakować jedno po drugim*. P. ś. *wpakować ś.*, *spakować ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po+Pakować>

[**Popakować, uje, ował**] *popłakiwać*. <Wł. Popłakować>

Popakowanie, a, blm., czynność cz. **Popakować**.

[**Popakowanie, a, blm.**] czynność cz. [**Popakować**].

Popakowanie się, a ś., blm., czynność cz. **Popakować** ś.

Popaktować, uje, ował *spędzić pewien czas na paktowaniu, popróbować paktów*. <Po+Paktować>

Popaktowanie, a, blm., czynność cz. **Popaktować**.

Popalenie, a, blm., czynność cz. **Popalić**.

Popalenie się, a ś., blm., czynność cz. **Popalić** ś.

Popaletować, uje, ował *pookładać opłatkami za pomocą paletów*: P. majątki. <Po+Paletować>

Popaletowanie, a, blm., czynność cz. **Popaletować**.

× **Popaliciel, a, lm. e ten, co popalił**. <Od Popalić>

Popalić, i, ił I. *spalić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*: Księgi jego senat P. kazał. Nar. Nieprzyjacieli popalił, pokaził, zburzył Kijów. Biel. M. Niemniej, gdzie cię ogień popali, woda potopi, aby to tobie skądinąd rosło, jedno z prawdziwych dekretów boskich. Rej. Popalone kościoły, wyróżnił księża, szlachta. Sienk. Pieczeń popalił (= *poprzypalał*). Przen.: P. buty (do kogo) = *zbiec, uciec do kogo*. Pot. 2. *spędzić pewien czas na paleniu*: P. fajkę. P. ś. *pogorzeć pewien czas; potwać w stanie podnieconym*. <Po+Palić>

[**Popaliny, in, blp.**] *„plewa spalona, odchodząca od kuszy reczanej przy płóci”*. Gwar. <Od Popalić>

Popaluszkiwać, uje, ował *spędzić pewien czas na paluszkiowaniu*. P. ś. *spędzić pewien czas na paluszkiowaniu* ś. <Po+Paluszkiwać>

Popaluszkiwanie, a, blm., czynność cz. **Popaluszkiwać**.

Popaluszkiwanie się, a ś., blm., czynność cz. **Popaluszkiwać** ś.

Popalać, a, ał *przetwać pewien czas w stanie palenia*. <Po+Palać>

Popałanie, a, blm., czynność cz. **Popalać**.

Popamiętać, a, ał *zachować na pewien czas w pamięci, nie móc długo zapomnieć*: Popamięta ten, kto mi w czym będzie krzywy. L. Popamiętasz ty mnie! Popamięta moją rękę! Popamiętasz ruski miesiąc! <Po+Pamiętać>

Popamiętanie, a, blm., czynność cz. **Popamiętać**.

[**Popanachać, a, ał**] *podrzec*. <Po+Panachać>

[**Popanachanie, a, blm.**] czynność cz. **Popanachać**.

[**Popaniato**] przys. od **Popaniaty**: P. sie nosi. U nik ta w chałupie P.

[**Popaniaty**] *odznaczający ś. pretensjami pańskimi; wyglądający z pańska*. <Po+*Paniaty, od Pan>

Popaniczkować, uje, ował *spędzić pewien czas na paniczkiowaniu*. <Po+Paniczkować>

Popaniczkowanie, a, blm., czynność cz. **Popaniczkować**.

Popaniczować, uje, ował *spędzić pewien czas na paniczowaniu*. <Po+Paniczować>

Popaniczowanie, a, blm., czynność cz. **Popaniczować**.

Popanoszenie, a, błm., czynność cz. **Popanoszyć**.

Popanoszenie się, a ś., błm., czynność cz. **Popanoszyć** ś.

Popanoszyć, y, ył *spanoszyć jednego po drugim*. P. ś. *spanoszyć* ś. *kolejno, jeden po drugim*. <Po + Panoszyć>

Popanować, uje, ował *pobyć pewien czas panującym, spędzić pewien czas na panowaniu*. <Po + Panować>

Popanowanie, a, błm., czynność cz. **Popanować**.

Popańszczyźniany który nastąpił po pańszczyźnie: Okres P. <Po + Pańszczyźniany>

Popapać, a, ał, **Popapować** *powołać przez pewien czas (na ojca): papala!* <Po + 2. Papać>

Popapanie, a, błm., czynność cz. **Popapać**.

Popapierować, uje, ował cukr. *popakować głowę cukru w papier grubo*. <Po + Papierować>

Popapierowanie, a, błm., czynność cz. **Popapierować**.

Popaplać, e, ał, **Popapłotać**, [Popaprotać] I. *spędzić pewien czas na paplaniu*. 2. *wygadać, pozdradzać jedno po drugim, paplając*. <Po + Paplać>

Popaplanie, a, błm., czynność cz. **Popaplać**.

Popapłotać, cze, tał p. **Popaplać**. <Po + Papłotać>

Popapłotanie, a, błm., czynność cz. **Popapłotać**.

Popapować, uje, ował p. **Popapać**. <Po + Papować>

Popapowanie, a, błm., czynność cz. **Popapować**.

Popaprać, prze, prał *powalać, pobubrać, pochlapać, popaskulzić, zapaprać, pogwizdać*: Dziecko, jedząc, popaprało fartuszek. <Po + Paprać>

Popapranie, a, błm., czynność cz. **Popaprać**.

Popaproszenie, a, błm., czynność cz. **Popaproszyć**.

Popaproszyć, y, ył *wyproszyć jedno po drugim*. <Po + Paproszyć>

[Popaprotać, a, ał] p. **Popaplać**. <Po + Paprotać>

[Popaprotanie, a, błm.] czynność cz. **Popaprotać**.

[Popar, u, lm. y] I. *rozparzenie, rozgrzanie ziemi nawozem*: Na roli możesz sobie na prędkie zboża uczynić P., gdy nań wywieziesz nawóz. Haur. Za nawiezieniem nawozu siąd możesz wszelkie jare zboża, albowiem P., gnój, popiera bujnością pożądanego pożytku. Haur. 2. *siew zboża na przemieczsku; ziemia, którą przygotowuje ś. pod z siew oziminy*: Na gruntach bliższych sieją w tak zwany P., to jest, że nawóz idzie nie pod ozimę, ale na wiosnę pod jarzynę. 3. *ugor*: Pole zostawione na P. Paść było na poparze. Sł. wil. 4.?: Znasz ty zacierę, popary, rozbiory, kotły, alembiki, kadki i trubniki? znasz ty guzelni pijane potwory? Fred. A. <Po + 1. [Par]>

Poparadować, uje, ował *spędzić pewien czas na paradowaniu*. <Po + Paradować>

Poparadowanie, a, błm., czynność cz. **Poparadować**.

Poparafjalny należący niegdyś do parafji, *parafjalny niegdyś*: Kościół P. <Po + Parafjalny>

Poparcelować, uje, ował *podzielić na parcele*. <Po + Parcelować>

Poparcelowanie, a, błm., czynność cz. **Poparcelować**.

Poparcie, a, błm., czynność cz. **Poprzeć**, *pomoc, wsparcie, podtrzymanie, protekcja*: P. twierdzenia, sprawy. Na P. prośby, tej wojny, tej sprawy. Troc. Awantury miłości są poparciem punktu honoru. Węg.

Poparcieć, eje, ał *sparcieć kolejno, jedno po drugim*. <Po + Parcieć>

Poparkać się, a ś., ał ś. p. **Poparkocić** ś. <Po + Parkać ś.>

Poparkanieć, i, ił *oparkanieć jedno po drugim*. <Po + Parkanieć>

Poparkanienie, a, błm., czynność cz. **Poparkanieć**.

Poparkanie się, a ś., błm., czynność cz. **Poparkać** ś.

Poparkocenie się, a ś., błm., czynność cz. **Poparkocić** ś.

Poparkocić się, i ś., ił ś., **Poparkać** ś., **Poparkować** ś. *spędzić pewien czas na parkoceniu* ś. <Po + Parkocić ś.>

Poparkować, uje, ował p. **Poparkocić** ś. <Po + Parkować ś.>

Poparkowanie, a, błm., czynność cz. **Poparkować**.

Poparlamentować, uje, ował *spędzić pewien czas na parlamentowaniu*. <Po + Parlamentować>

Poparlamentowanie, a, błm., czynność cz. **Poparlamentować**.

Poparlować, uje, ował ir. *popaplać, poszwargotać po francusku*: Nie znacie swojej matki wolności i prawa, P., poszprachać mądrość ś. wam zdawa. L. <Po + Parlować>

Poparlowanie, a, błm., czynność cz. **Poparlować**.

Poparobkować, uje, ował *spędzić pewien czas na parobkowaniu, pobyć parobkiem*: Tymczasem poparobkwalibyscie u mnie i poczekali cierpliwie. Krasz. <Po + Parobkować>

Poparobkowanie, a, błm., czynność cz. **Poparobkować**.

Poparować, uje, ował *wypełnić pewien czas parowaniem*. <Po + Parować>

Poparowanie, a, błm., czynność cz. **Poparować**.

Poparowy przym. od Popar: O poparowych rolach. Haur. (= *nawozem rozparzonych, posilonych, pognojonych*. L.). <Od Popar>

Poparskać, a, ał I. *wypełnić pewną chwilę parskaniem*. 2. *oparskać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Parskać>

Poparskanie, a, błm., czynność cz. **Poparskać**.

Poparskiwać, uje, iwał *parskać z przestankami*: Kofi, truchtem biegąc, poparskiwał. Krasz. <Po + *Parskiwać, od Parskać>

Poparskiwanie, a, błm., czynność cz. **Poparskiwać**.

Poparszed, eje, ał p. **Poparszywieć**: Owce poparszały. <Po + Parszed>

Poparszenie, a, błm., czynność cz. **Poparszed**.

Poparszywieć, eje, ał, **Poparszed** *sparszywieć kolejno, jedno po drugim*: Owce wam poparszywiały. Smotr. Kartofle poparszywiały.

Poparszywienie, a, błm., czynność cz. **Poparszywieć**.

Popartaczenie, a, błm., czynność cz. **Popartaczyć**.

Popartaczyć, y, ył p. **Popartolić**. <Po + Partaczyć>

Popartać, a, ał p. Popartolić. <Po + Partać>

Poparfanie, a, blm., czynność cz. Popartać.
Popartolenie, a, blm., czynność cz. Popartolić.
**Popartolić, i, il, Popartaczyć, Popartać poro-
bić po partacku, pofuszerować.** <Po + Parto-
lić>

[**Poparzać, a, ał**] **poparzyć:** Poparzáli sobie pyski. <Po + Parzać>

[**Poparżanie, a, blm.**] **czynność cz. Poparzać.**
**Poparżeliny, in, blp. miejsca poparżone, sparze-
liny, oparżeliny:** P. od pokrzyw olejek różany goi. Syr. <Od Poparzyć>

1. **Poparzenie, a, blm., czynność cz. 1. Popa-
rzyć.**

2. **Poparzenie, a, blm., czynność cz. 2. Popa-
rzyć.**

1. **Poparzenie się, a s., blm., czynność cz. 1. Po-
parzyć s.**

2. **Poparzenie się, a s., blm., czynność cz. 2. Po-
parzyć s.**

1. **Poparzyć, y, ył 1. spędzić pewien czas na
parzeniu. 2. sparzyć jedno po drugim a. jedno
w wielu miejscach:** Poparzę go tak, że zapomni,
kiedy s. rozlił. Kaczk. P. s. sparzyć s. kolejno,
jeden po drugim; sparzyć s. w wielu miejscach.
<Po + 1. Parzyć>

2. **Poparzyć, y, ył podopuszczać samców do sa-
mic. P. s. pozaspakajac swój popęd piciowy.** <Po
+ 2. Parzyć>

Popas, u, lm. y 1. popasienie, popasanie; czas,
przystanek użyty na pokarmienie koni w drodze:
P., podpas, podkarm w drodze, podkarmianie
koni. Troc. P. ranny, południowy, wieczorny.
Troc. Gdy było blisko południa, stanęliśmy na
P. Kras. Gdy czas popasu nastąpił, rozkazałem
wyprząc konie. L. Niemasz popasu naszemu ko-
niowi. Susz. Zrobić P. w podróży. 2. *miejsce,
w którym zatrzymują s. w podróży dla popa-
sania:* P., miejsce podkarmiania. Troc. Nieprzy-
jacieli wiedział nasze popasy. Troc. Na pierw-
szym, drugim popasie we wsi tej. Troc. Pierw-
szy nasz P. był w mieście, drugi we wsi. Troc.
Kwestarz na popasie. Chodź. P. w Upicie. Mick.
Wymuruj gmach w tym lasku, bym miał gdzie
na P. zostać. Mick. 3. +P., burco, żarłok, utra-
cieli swego dobra. Mącz. <Po + *Pas, PAS>

Popasać, a, ał p. 1. Popasać. <Po + Pasać>

Popasanie, a, blm., czynność cz. Popasać.
[**Popasek, ska a. sku, lm. ski**] *pasza leśna.*
<Od Popas>

**Popasieczenie, a, blm., czynność cz. Popasie-
czyć.**

**Popasiecznikować, uje, ował pobyc pasieczni-
kiem, spędzić pewien czas na pasiecznikowaniu.**
<Po + Pasiecznikować>

**Popasiecznikowanie, a, blm., czynność cz. Po-
pasiecznikować.**

**Popasieczyc, y, ył pozakładać pasieki, zasia-
ki w lesie:** Popasieczyl przejścia całym borem. Pot.
<Po + *Pasieczyc, od Pasieka>

Popasienie, a, blm., czynność cz. 1. Popasać: O
szkodzie popasienia. Św. z Woć.

**Popasienie się, a s., Popaszenie s., blm., czyn-
ność cz. Popasać s.**

[**Popaska, i, lm. i**] *przekąska.* <Po + *Paska,
PAS>

**Popaskować, uje, ował podawać na czym paski,
popstrzyć co w paski.** <Po + Paskować>

**Popaskowanie, a, blm., czynność cz. Popasko-
wać.**

**Popaskudzenie, a, blm., czynność cz. Popasku-
dzić.**

**Popaskudzenie się, a s., blm., czynność cz. Po-
paskudzić s.**

**Popaskudzić, i, il 1. spędzić pewien czas na pas-
kudzeniu. 2. napaskudzić w wielu miejscach. 3.
zapaskudzić, spaskudzić jedno po drugim a. jedno
w wielu miejscach.** P. s. 1. spędzić pewien czas na
paskudzeniu s. 2. zapaskudzić s. kolejno, jeden po
drugim; zapaskudzić s. na wszystkie strony. <Po
+ Paskudzić>

1. **Popasny dobry popas a. dobrą paszę dający,
tuczny, pożywny, sytny, posilny:** Bujna łączka po-
pasna dla trzody. L. <Po + *Pasny, PAS>

2. **Popasny po pas, do pasa sięgający.** <Po
+ *Pasny, od 1. Pas>

1. **Popasować, uje, ował pomalować, porysować
co w pasy, podawać na czym pasy. P. s. spędzić
pewien czas na pasowaniu s. z kim, z czym, pomo-
cować s., poborylać s., poburować s.** <Po + 1. Pa-
sować>

2. **Popasować, uje, ował dopasować jedno po
drugim.** <Po + 2. Pasować>

† **Popasować, uje, ował p. 1. Popasać.** <Po +
*Pasować, PAS>

1. **Popasowanie, a, blm., czynność cz. 1. Popaso-
wać.**

2. **Popasowanie, a, blm., czynność cz. 2. Popa-
sować.**

† **Popasowanie, a, blm., czynność cz. † Popa-
sować.**

**Popasowanie się, a s., blm., czynność cz. Po-
pasować s.**

Popasowiec, wca, lm. wcy na popasie będący.
Sp. <Od Popasowy, od Popas>

Popasowy przym. od Popas.

**Popasterzenie, a, blm., czynność cz. Popaste-
rzyć.**

**Popasterzować, uje, ował, Popasterzyć spędzić
pewien czas na pasterzowaniu, побыć pasterzem.**
<Po + Pasterzować>

**Popasterzowanie, a, blm., czynność cz. Popas-
terzować.**

Popasterzyć, y, ył p. Popasterzować. <Po +
Pasterzyć>

**Popastorować, uje, ował spędzić pewien czas na
pastorowaniu, побыć pastorem.** <Po + Pastoro-
wać>

**Popastorowanie, a, blm., czynność cz. Popas-
torować.**

**Popastuszkować, uje, ował spędzić pewien czas
na pastuszkowaniu, побыć pastuszkim.** <Po +
Pastuszkować>

**Popastuszkowanie, a, blm., czynność cz. Po-
pastuszkować.**

**Popastwić się, i s., il s. podreczyć przez pe-
wien czas pastwić s.** <Po + Pastwić s.>

**Popastwienie się, a s., blm., czynność cz. Po-
pastwić s.**

Popasywać, uje, ywał p. 2. Popasać.

**Popasywanie, a, blm., czynność cz. Popasy-
wać.**

Popaszenie, a, blm. p. Papasienie.

Popaszenie się, a s., blm. p. Popasienie s.

Popaszować, uje, ował побыć paszą. <Po + Pa-
szować>

**Popaszowanie, a, blm., czynność cz. Popaszo-
wać.**

1. Popaść, dnie, dl, nied. Popadać 1. kogo, co = dopaśćszy *pochwyćć; dopaść; złapać; chwycić; chwytynąć; zapić; przycapić; trafić; natrafić na kogo*, na co: Popadać starsi miasta tego i biczują ji. B. Sz. Tedy Rafael anioł popadł djabła, a przywiązał ji na puszczy zwirzchniego Egip-ta. B. Sz. Upatrzywszy czas, popański spis, sko-czy do namiotu i zabił kanclerza. Wer. Lizy-mach, lwa za gardło popański, udawił go. Rej. Popański swego dłużnika, dusił go. Sekl. P. ko-go za włosy, za łeb. Mącz. Ta kamień popadła, dała mu w łeb, że skóra na nim przepadła. Rej. Niefortuna popadła naszego żołnierza. Biel. M. Sterla, ptak urodziwy, nosem popadł zajęcia, trzymał chwilę swą zdobycz. Papr. Stado nasze wily popadli Troc. Zuch popadł zucha. Pol. A męża niemężnego (Parysa) tym słowem popa-dła: Już u ciebie po wojnie, człowiecze żelazny. Kochan. Przen.: *napaść, opaść, opanować, opętać, na-wiedzić, ogarnąć, zdjąć*: Oni, widząc tako, dziwowa-li są ś. i poruszali są ś., drzenie popadło je. Ps. flor. Po drugim dniu popadł duch boży zły Sau-la i prorokował wpośrodku domu swego. Wuj. Syna mego duch nieczysty przez wiele czasów popadał. Leop. Duch popada mi go, i gwałtem krzyczy, a on go tłucze i rozdiera, tak że pianę toczy, a zaledwie odstepuje, natargawszy ś. go. Leop. Popadło mię co. Kn. Mię drzączka po-padła, stałem jak bez duszy. Otw. Wszystkę na-turę naszą ciężka była choroba popadła. Wuj. Wielkie szkody ruskie kraje popadły od Tatar. Papr. Popada kurez w zimnej wodzie. Troc. Po-padła go sromota za ten uzynek. Troc (= *spotkała*). Popada mię szkoda. Troc. 2. [P.] co = a) *napotkać; natrafić, natknąć ś. na co; znaleźć co, dopaść, do-stać czego*: Wzion, co popad. b) *ukraść chyllciem, porwać, ściagnąć*. 3. [Gdzie popadnie, gdzie po-padło] = *gdzie ś. da, gdzie ś. zdarzy, gdzie ś. trafi, gdzie można*: W zaciętrzewieniu bije, gdzie po-padnie. 4. [P. komu w ręce] = *wpaść, wleźć, do-stać ś., nawinąć ś., nastręczyć ś., napatoczyć ś.*: Pakują na wóz, co tylko popadnie im w ręce. Mitrydates, żeby w ręce rzymskie nie popadł, życie sobie odjął. Lel. Co jej popadło pod miecz, równo ścina. Nar. 5. w co, × czym = *wpaść, za-paść; pograć ś., zatopić ś. w czym*: P. w sen, w letarg, w odrętwienie. Wielu snem śmierci popadli, co ś. wczoraj spać pokładli. Karp. W coraz dłuższe popadałam zadumy. Orzesz. Rozważono zosobna wszystkie okoliczności..., a-żebym nie P. w ostateczność przeciwną. Bale. P. w nieszczęście. Popadać komu (u kogo) w nie-łaskę, w podejrzenie. Troc. [P. w łaskę]. P. cze-mu, † P. w co, † P. co = *podpaść, podlec, ulec cze-mu; doznać, doświadczyć czego; ponieść, ściagnąć co na siebie*: Takowy pozwany ma popadać w wi-nę. Skr. Takowy popada w winę sądowi bart-nemu trzy złote polskie, a stronie nagrodę za szkody. Skr. Nie żałować i pomrzeć, a strzec tej przygody, aby naszy synowie nie popadli szko-dy. Papr. Niestetyż, by ten najeźnik tak młody nie popadł jakiej znakomitej szkody. Kochan. Ktoby przez tydzień nie był w moschei, tedy bardzo grzeszy i karanie pewne popada. Star. Pod Wiedniem turecy cesarze dwakroć byli, a nie radzili mu nie i owszem szkodę wielką po-padli. Grab. P. Powiedz, jak było, jakim popadł winom? Uj. [Dopiru los popadła] (= *doznała losu, przypadł jej los w udziale*). Popadł winę (w winę) pieniężną; popadam szkodę, niebezpie-czeństwo. Troc. 6. † P., † P. ś. z kim = *natknąć ś., trafić na kogo; spotkać ś., zetrzeć ś. z kim*:

Z nieprzyjaciół ziemiorodnemi siewby swojej popadnie, *concurrer suae segeti*. Zebr. Z nieprzy-jaciół ziemiorodnemi siewby swojej ś. popadł. Zebr. <Po + 2. Paść>

2. Popaść, sie, si, nied. Popasać, Popasywać, † Popasować 1. *odbyć popas, zatrzymać ś. na po-pasie*: Popasaliśmy w lesie, w karczynie. Troc. Jechaliśmy wciąż, nie popasając nigdzie. Świat to gospoda, w której coraz nowy popasa podró-ży. Krasz. Nie bawiąc tu zawita; popasywał stąd o dwie mile. Boh. Popasać komu. Troc. Ko-niom popasali. Krasz. Przen.: Popasać gdzie = *bawić, przebywać, zostawać, siedzieć*: Niedługo on tam będzie popasał (= *nie zagrzeje on tam miej-sca*). Nie popasaj mi tu. Troc (= *nie pokazuj mi ś. tu, ani mi tu postać, żeby tu twoja noga nie po-stała*). W które serce iskierka miłości wpadła, już tam niktężność nie może popasać. Górń. (= *gościć*). 2. † P. *spaść, wypaść*: Ustawiamy, aby kto nasienie którymkole byłem wielkim po-paś, aby za każde klusę kwartę pieniędzy za-płacić miał. Św. z Woc. Ale popasac alibo sir-zpem późną trawę, w sirzpie albo w płaszczu mają być pociądani. Św. z Woc. O tych, którzy cudze osienie ich byłem popasują. Stat. w. Przen.: *strawić, zjeść, pożreć, pochłonąć*: Cnota, wia-ra zgasła, wszystko złość, wszystko swawola popasała. Pot. Wszystko z łakomstwem zazdrość nieszczęsną popasała. Pot. <Po + 1. Paść>

† **Popaśnica, y, im. e** *nalóżnica, nierządnic-a*. Tuch. <Od *Popaśnik, od 2. Popasny>

Popatrolować, uje, ował spędzić pewien czas na patrolowaniu. <Po + Patrolować>

Popatrolowanie, a, blm., czynność cz. Popatrolować.

Popatronować, uje, ował spędzić pewien czas na patronowaniu, pobyc patronem. <Po + Patronować>

Popatronowanie, a, blm., czynność cz. Popatronować.

Popatroszenie, a, blm., czynność cz. Popatroszyć.

Popatroszyć, y, ył wypatroszyć jedno po dru-gim: Byłem w Kijowie i widziałem dudków po-patroszonych. Pas. <Po + Patroszyć>

Popatrywać, uje, ywał p. Popatrzeć. Sł. wil. <Po + *Patrywać, od Patrzeć>

Popatrywanie, a, blm., czynność cz. Popatry-wać.

× **Popatrzeć, a, ał p. Popatrzeć.** <Po + Pat-rzać>

× **Popatrzenie, a, blm., czynność cz. Popa-trzać.**

Popatrzeć, y, ał, Popatrzeć, × Popatrzeć 1. a. P. ś. *spędzić pewną chwilę na patrzeniu, spojrzeć*: W jasne złote nie popatrzę, nie usłyszę jej sze-biotów. Syrok. Nie miał odwagi P. w oczy Klar-ci i jej matki. Bał. Było na co P. 2. i nied. **Popatrywać patrząc poszukiwać**: Popatrz-no kluczyka. Popatrz-no w kieszeni, może znajdziesz zgrabę. Wszystka młodzież Grecji sprzysięga ś., iż me-go syna po całym świecie popatrzą. Ustrz. 3. × P. kogo = *popilnować*. Sł. wil. <Po + Patrzeć>

Popatrzenie, a, blm., czynność cz. Popatrzeć a. Popatrzeć.

Popatrzenie się, a ś., blm., czynność cz. Po-patrzeć ś. a. Popatrzeć ś.
Popatrzeć, y, ył i P. ś. p. Popatrzeć: Syn i matka, młęcząc, na siebie ś. popatrzeli. Krasz. Stanisław popatrzył przez chwilę za odchodzą-

cemi, westchnął i zapuścił ś. w bór ciemny. Dyg. <Po + Patrzyć>

Popauliński *niegdys do Paulinów należący, po nich pozostali*: Wyminął kościół P. Korz. <Po + Pauliński>

Popawa, y, lm. y bot. = **Papawa**. Troc.

Popawić się, i ś., il ś. *pawiąc ś. popysznąć ś. przez pewien czas*. <Po + Pawić ś.>

Popawienie się, a ś., blm., czynność cz. **Popawić** ś.

Popaziować, uje, ował *spędzić pewien czas na paziowaniu, побыć paziem*. <Po + Paziować>

Popaziowanie, a, blm., czynność cz. **Popaziować**.

Popazować, uje, ował I. *powyżłabiać w pazy*. 2. *powprawiać w pazy*. <Po + Pazować>

Popazowanie, a, blm., czynność cz. **Popazować**.
× **Popachać**, a, ał (o psach) *powachać, powęszyć, powietrzyć*. Włod. × P. ś. I. *powachać ś. wzajemnie*. 2. *przen. kolejno a. nawzajem spachnąć ś., spaćnąć ś., porozumieć ś., zmówić ś., namówić ś.; wejść w konszachty; spiknąć ś., zwachać ś. w jakiej podejranej, nieczystej sprawie*. Kn.

× **Popachanie**, a, blm., czynność cz. **Popachać**.

× **Popachanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Popachać** ś.

[**Popąd**] jest mój taki = *jestem prędki, gwałtowny*. <Po + Pąd>

† **Popądzać**, a, ał, [**Popądzać**], † P. ś., [P. ś.] p. **Popędzić**. <Po + Pądzać>

† **Popądzenie**, a, blm., [**Popądzenie**] czynność cz. **Popądzać**.

† **Popądzenie się**, a ś., blm., [**Popądzenie** ś.] czynność cz. **Popądzać** ś.

× **Popądźca**, y, lm. y, × **Popędźca**, † **Pądźca**, × **Znaleźca** *mysl. pies, który zna miejsca, gdzie zwierz rad przebywa, i nigdy go w innych nie szuka, a styl przedzej zwierzę znajdzie i popędzi*. Sł. wil. P. abo znaleźca, pies, który umie zająca znaleźć. Ostror. Trafił P. Melamp sarnę. Koch. W. P., pądźca, pies łowczy, co umie zwierzę rozumem a. pilnością znaleźć. Troc. <Od Popądzić>

† **Popądzenie**, a, blm., czynność cz. **Popądzić**.

† **Popądzenie się**, a ś., blm., czynność cz. **Popądzić** ś.

† **Popądzić**, i, il † P. ś. p. **Popędzić**: Gdy gdzie indziej galerę popądźali, pokarał galerników. Otw. Woda wodą bywa popądźana. Otw. <Po + *Pądzić. PĘD/PĄD>

Popchać, a, ał *spędzić pewien czas na pchaniu*. P. ś. *spędzić pewien czas na pchaniu ś., potłoczyć ś.* <Po + Pchać>

Popchanie, a, blm., czynność cz. **Popchać**.

Popchanie się, a ś., blm., czynność cz. **Popchać** ś.

Popchlenie, a, blm., czynność cz. **Popchlić**.

Popchlić, i, il *popstrzyć śladami pcheł, zapchlić*: Koszula popchlona. <Po + Pchlić>

Popchnąć, nie, nął, nied. **Popychać** I. *pchnąćszy posunąć, potrącić*: P. ręką, łokciem. Nie trzeba z góry popychać: samo ś. toczy. Prz. Ściśk wielki, każdy ś. drze, jak kto może, jeden drugiego popycha. L. Kto chce upornie w dół, jeszcze popchnij. Prz. Ba, raczej P. jeszcze, kiedy które stoi nad przepaścią. L. Fałsz sam, choć go nie popychasz, szyję łomie. Pilch. Aby nas nie przyjaciel nie zajechał, a nie popchnął upadku na nas. Leop. Przen.: Sprawa ś. zatrzymała; wypadła ją P., aby szła dalej. Mochn. Przen.: P. kogo dokąd = *pchnąć, wyprowadzić szybko, postać*: Obiecał

sobie, że zaraz po obłężeniu do niej do Kiejdan napisze i Sorokę z listem popechnie. Sienk. Przen.: P. kogo do czego = *poprowadzić, skłonić, znieuolić, pokusić, zachęcić, skorcić, zagnąć, przynaglić, zmusić*: Nie pozwalaj naturze, do czego ją chęć popycha. Boh. Gdzie mus popycha, tam ś. wszystko opie-szale wlecze. Pilch. Ciekawość, raz zaostrzona, popychała do coraz nowych poszukiwań na tym polu. Jod. P. kogo do grzechu. Świat samolubny ogrzać trzeba ciepłem współczucia i P. do udziału w pracy i w służbie wzajemnej. Nr. P. kogo do upadku. Troc. (= *przyczynić ś. do jego upadku*). 2. [**Popychać** kim] = *posługiwać ś., wyręczać ś.*: Nastkę ostawił do zmywania w kredensie, i nią popychali. 3. † P. w co = *zamienić, przemienić szybko, przekształcić, przedziergnąć, przeobrazić, przewierznąć*: Przech, męża pchnąwszy, i mnie bogowie nie popechnicie w węża? Żebr. P. ś. I. nied. *popychać jeden drugiego, popychać sąsiadów, rozpychać ś., pchać ś.*: Ściśk był taki, że popychali ś. i nadeptywali wzajem. Orzesz. Czego ś. popychasz? 2. kim = *posłużyć ś., wyręczyć ś.*: Nie ma ś. kim P. <Po + Pchnąć>

† **Popchnica**, y, lm. e *szufłada*. Troc. <Od Popchnąć>

Popchnienie, a, blm. p. **Popchnięcie**.

Popchnienie się, a ś., blm. p. **Popchnięcie** ś.

Popchnięcie, a, blm., **Popchnienie** czynność cz. **Popchnąć**.

Popchnięcie się, a ś., blm., **Popchnienie** ś. czynność cz. **Popchnąć** ś.

Popcekać, a, ał I. *spędzić pewien czas na peckaniu*. 2. *powalać, popaćkać, pobrukać*. 3. *porozrzebywać w wielu miejscach, peckując*. P. ś. *powalać ś., popaćkać ś., pochlapać ś., pobabrać ś.* <Po + Peckać>

Popcekanie, a, blm., czynność cz. **Popcekać**.

Popcekanie się, a ś., blm., czynność cz. **Popcekać** ś.

Popedałować, uje, ował *cyk. poruszać przez pewien czas pedałem roweru*. <Po + Pedalaować>

Popedałowanie, a, blm., czynność cz. **Popedałować**.

Popejsować, uje, ował *spędzić pewien czas na pejsowaniu*. <Po + Pejsować>

Popejsowanie, a, blm., czynność cz. **Popejsować**.

Popok, pka I. lm. owie p. **Pop**: Pomnicie, że ten P. niedługo uroście, bowiem z swemi sprawami jeszcze idzie proście. Rej. 2. [P., lm. pki] = a) = *Krasiak*. b) zool. p. *Gil*.

Popokłować, uje, ował I. *zapekłować jedno po drugim; pokonać peckowanie*. <Po + Pekłować>

Popokłowanie, a, blm., czynność cz. **Popokłować**.

Popelina, y, lm. y *tkanina, której osnowa jest z jedwabiu, a wątek z cienkiej, dobrej wełny*. Zdr. **Popelinka**. <Fr. popeline>

Popelinka, i, lm. i p. **Popelina** *lekka, licha popelina*.

Popelinowy przym. od **Popelina**: *Bluzka popelinowa*.

Popelnić, a, ał p. **Popelnić**.

Popelnianie, a, blm., czynność cz. **Popelnić**.

† **Popelnianie się**, a ś., blm., czynność cz. **Popelniać** ś.

Popelnić, i, il, nied. **Popelniać** I. ! [P.] *dopełnić, skompletować, uzupełnić; napelnić*. 2. † P. *dopłacić; uścić*: Jan zapłacił mi mej żony posagu

siedm grzywien, jeszcze mi pięci nie popełnił. Roty r. 1400. Co Wachota ręczył za Paska Janowi, tego jest on nie popełnił. Roty r. 1399. 3. † P. *spełnić, wykonać, wypełnić co; dopełnić czego*: Gdy wszystko popełnicie, naczęście (= na coście) obowiązani przykazaniem. Op. Nabożeństwo popełnili. Op. Boć jeszcze mój czas nie jest popełnion. Op. (=nie wyszedł). 3. *co = dopuścić ś. czego*: P. grzech, błąd, niecnotę. Troc. P. kradzież, zabójstwo, samobójstwo, niedyskrecję. P. głupstwo (= *palnąć, spłodzić, splatać*). Hola! stójno! popełnisz Waś głupstwo. L. Nagła zmiana rzeczy pozwoliła wszystkim poprzednim winowajcom naprawić poczęści grzech popełniony. Szaj. Popełniał on najszkaradniejsze zdrzierstwa i rabunki. Niem. Nie masz człowieka, któryby czasem nie popełnił głupstwa. Wiszn. Żart.: *stworzyć, spłodzić coś może niedoskonałego*: Czyż to tak trudno takich kupletów nie popełniać? P. *ś. wypełnić ś., spełnić ś., ziścić ś., wykonać ś., dokonać ś., sprawdzić ś., urzeczywistnić ś.*: W tobie ś. wszystko proroctwo ma P. Op. Gdy ś. już były popełniły dni święte. Op. (= wyszły). Musi ś. P. we mnie, co jest pisano. Op. To pismo dziś popełniło ś. w uszach waszych. Op. <Po + Pełnić>

Popełnić, eje, ał zrobić ś. pełniejszym, przytyć, potłuścić: Popełniał na twarzy. Księżyc popełniał. <Po + Pełnić>

Popełnienie, a, bfm. 1. czynność cz. Popełnić. 2. czynność cz. Popełnieć.

† **Popełnienie się, a ś., bfm., czynność cz. Popełnić ś.**

Popelzać, a, ał p. Popelznąć. <Po + Pelzać>

Popelzanie, a, bfm., czynność cz. Popelzać.
× **Popelzły który popelznął, spelzły, splowiały, wyblakły**: Suknia pochodzona, wytarta, popelzła. Etn. <Od Popelznąć>

Popelznąć, znie, znał a. zI l. a. Popelzać = a) strawić pewien czas na pelzaniu. b) pelznąć powlec ś. dokąd. 2. × P. spelznąć, zblaknąć, wypelznąć, wyblaknąć, splowieć, wypłowieć, zburzeć, stracić kolor: Tkanina popelzła na słońcu. † **Popelznąć ś., [Pokieliznąć ś.] posłizgnąć ś., obsunąć ś.** B. Sz. <Po + Pelznąć>

Popelznienie, a, bfm. p. Popelznięcie.
Popelznięcie, a, bfm., Popelznienie czynność cz. Popelznąć.

† **Popelznięcie się, a ś., bfm., czynność cz. Popelznąć ś.**

Popendzelkować, uje, ował, Popenzelkować strawić pewien czas na pendzelkowaniu. <Po + Pendzelkować>

Popendzelkowanie, a, bfm., czynność cz. Popendzelkować.

Popendzłować, uje, ował, Popenzłować strawić pewien czas na pendzłowaniu. <Po + Pendzłować>

Popendzłowanie, a, bfm., czynność cz. Popendzłować.

Popenetrować, uje, ował strawić pewien czas na penetrowaniu. <Po + Penetrować>

Popenetrowanie, a, bfm., czynność cz. Popenetrować.

Popensjonować, uje, ował wielu = powyznaczać im pensje. <Po + Pensjonować>

Popensjonowanie, a, bfm., czynność cz. Popensjonować.

Popenzelkować, uje, ował p. Popendzelkować. <Po + Penzelkować>

Popenzelkowanie, a, bfm., czynność cz. Popenzelkować.

Popenzłować, uje, ował p. Popendzłować. <Po + Penzłować>

Popenzłowanie, a, bfm., czynność cz. Popenzłować.

[**Poper**] p. **Poprzeć**: Koper nie nie P. Prz. <Z Poparł, od Poprzeć>

[**Poperda, y, bfm.**] *kartofle z polewką na kwasno zaklepaną.*

Poperegrynować, uje, ował spędzić pewien czas na peregrynowaniu. <Po + Peregrynować>

Poperegrynowanie, a, bfm., czynność cz. Poperegrynować.

Poperforować, uje, ował l. podziurkować jedno po drugim na perforowce. 2. spędzić pewien czas na perforowaniu. <Po + Perforować>

Poperforowanie, a, bfm., czynność cz. Poperforować.

Poperfumować, uje, ował uperfumować jednego (a. jedno) po drugim; uperfumować w wielu miejscach. <Po + Perfumować>

Poperfumowanie, a, bfm., czynność cz. Poperfumować.

[**Poperkotać, oce, otał**] *powalać, pomazać*: I popyrkotał tygo świętygo śmietanom. <Po + Perkotać>

[**Poperkotanie, a, bfm.**] *czynność cz. Poperkotać.*

Poperorować, uje, ował spędzić pewien czas na perorowaniu. <Po + Perorować>

Poperorowanie, a, bfm., czynność cz. Poperorować.

Poperswadować, uje, ował spędzić pewien czas na perswadowaniu. <Po + Perswadować>

Poperswadowanie, a, bfm., czynność cz. Poperswadować.

Popertraktować, uje, ował spędzić pewien czas na pertraktowaniu. <Po + Pertraktować>

Popertraktowanie, a, bfm., czynność cz. Popertraktować.

[**Popęcać, a, ał**] *potrzaskać, popukać.* <Po + Pęcać>

[**Popęcianie, a, bfm.**] *czynność cz. Popęcać.*

Popęcznić, eje, ał specznić, napęcznić kolejno, jedno po drugim. <Po + Pęcznić>

Popęcznienie, a, bfm., czynność cz. Popęcznić.

Popęd, u, lm. y l. popędzenie, rozmach, pęd, zapęd, poryw, prąd, impuls, instykt; żądza, pociąg, namiętność, skłonność, chuć, uniesienie: Strzała z moey i popędu natężonej cięciwy wylatuje. Bals. W niebezpieczeństwo ślepym popędem leca. Bals. Gwałtowny P. mnóstwa przychodzącego. Leop. Świat jest to coś nakształt wielkiego zegaru, który obiega popędem ciężaru. Mick. Uczynił to bez cienia namysłu, ani przesady, z popędu, który go rzucił do stóp tej kobiety. Orzesz. Bez nauki każda podjęta wyprawa, puszczona na los szczęścia, w samym popędzie zdarzeń kres swój i zgubę znajduje. Zam. J. (= biegu). Dać P. Iść za popędem serca, gniewu (= *za głosem, pod: zeptem*). Z własnego popędu (= *natchnienia; z własnej inicjatywy*). Ludzie mają pokusy do ciała przez popęd bydlęce. Bals. Wszelaki zapal cielesności ugaszony był w nim, iż ani pierwszych popędów nie uznawał. Birk. Ludzką duszę umiał (Matejko) oddawać w jej niezliczonych zjawiskach i rodzajach uczuć, cierpień, popędów. Tarn. Mieć P. do złego. Po zapalach pierwszego popędu zostają węzły przyzwyczajenia i przyjaźni. Krzem. 2. fizj. i patol.: P. płciowy a. rozrodczy (sensus genitalis). P. płciowy opaczny

(inversio sexualis). P. twórczy (nisus formativus). P. wrodzony = *instynkt* (instinctus). <Po + Pęd>

Popędliwie przys. od **Popędliwy**.

Popędliwość, i, blm., rz. od **Popędliwy**: P. choroby. Troc. W wielkiej popędliwoci donoszę, że odjechał. Troc. Ojeicie, lubo surowy, dawał za pomogli..., przebaczał, mimo wrodzonej popędliwości, winy łatwo. Sienk. Za gniewem idzie P. natarczywa. P. towarzyszką jest gniewowi. Rej. Całując, ujęły ich gniew i P. onę ubłagały. Górń. Uduje P. za żarliwość o dobro pospolite. Leszcz. P. młodzieńcza. Nic nie może pohamować jego popędliwości. Wszystkłą swą P. na mię wyrzucili. Kochan.

Popędliwy, × **Popędny** i. † P. *prędkki, szybki, nagły, pospieszny, skwapliwy, gwałtowny, raptowny*: P. odjazd. Troc. Nie mi nie straszliwe twoje strzaly popędliwie. Kochan. (= *gwałtowne, szybkie*). I wiatry ucichają, i morze gniewliwe stanowi nawałności swoje popędliwe. Kochan. 2. *prędkki, gwałtowny, porycowy, burzliwy, krewki, zapalczywy, gorący, namiętny, niepowściągliwy, niepohamowany*. Niech je (latorski) z korzeniem wichur wykrećci duchem popędliwym. Kochan. (= *siłą gwałtowną*). Ajaks P. Kochan. Ojeowie popędliwi nie prawie dzieciom swym przepuścić nie chcą. Glicz. Nikt słowa popędliwego z ust jej nie słyssał. Skar. Zawziętość zła i popędliwa. Koch. W. P. to był postępek. Troc. Popędliwsza nad wiatry. Otw. Popędliwa myśl niezahamowana. Lubom. <Od Popęd>

× **Popędnie** przys. od **Popędny**, *popędliwie; skwapliwie, ochoczco, rączy*: Zastudze częśe dajem w miłości serc polskich P. Pol.

Popędny i. × P. p. **Popędliwy**: Nagle przez popędne wzbudzony ruszenie. Przyb. 2. myśl: Ogar P. = *rączy*. <Od Popęd>

Popędowo przys. od **Popędowy**: Ofiarność, płynąca bezwiednie, P., z pobudki naturalnej. Kasz.

Popędowy przym. od **Popęd**, impulsyjny, impulsywny a) *zniewalający bezwiednie, instynktowy*. b) *popędzający do czynienia*. Patol.: Obłęd P. (mania impulsiva). c) mech. *poruszający*: Siła popędowa. <Od Popęd>

Popędzać, a, ał i [P. ś] p. **Popędzić**. <Po + Pędzać>

Popędzanie, a, blm., czynność cz. **Popędzać**. [Popędzanie się, a ś., blm.] czynność cz. **Popędzać** ś.

Popędzenie, a, blm., czynność cz. **Popędzić**.

Popędzenie się, a ś., blm., czynność cz. **Popędzić** ś.

Popędzić, i, il, † **Popędzić**, nied. **Popędzać**, † **Popędzać**, [Popędzać] i. kogo, co = *pobudzić do pędu, przynaglić do pędzenia, pognąć, pogonić*: Jeden z was popędził nieprzyjacielskich mężów tysiąc. B. Sz. Popędzać bydło. Troc. Popędzać konie. Od zefira popędzony. Otw. Medykamenta czyszczenie miesięczne zastanowione popędzające. Krup. A za nami zawsze nędza: od wsi do wsi nas popędza. Książ. Woły, jak szalone, popędzane przez dzikich, nagich czuhajczuków. Sienk. P. psa na kogo. Dudz., Troc (= *poszczuć*). 2. cz. ni. *pomknąć pędem, pocałować, polecieć, ruszyć z kopyta, pogalopować, pospieszyć*, *posp. machnąć dokąd*: Już ani słychać, ani już ją widno, tak on popędził z tą porwaną biedną. Min. Przykazała słuźe: popędzaj a pospieszaj ś., a byśmy nie mieszkała w drodze. Leop. Dopadła konia i w towarzystwie psa Jaśmina popędziła

także ku lasowi. Dyg. P. a. P. ś. za kim = *puścić ś., pobiec, pognąć, pogonić, rzucić ś. w pogoń*. Kn. 4. anat.: Mięśnie popędzające mocz, † *przyspieszniki* (musculi acceleratores urinae). 5. myśl: P. zająca = *ruszyć go z miejsca*. Dudz., Troc. 3. *spędzić pewien czas na pędzeniu*. [Popędzać ś., Popędzać ś.] (o krowie) = *Pogonić* ś. pod 3. <Po + Pędzić>

Popędzca, y, lm. y p. **Popędzca**. Sł. wil. <Od Popędzić>

Popękacenie, a, blm., czynność cz. **Popękacieć**. **Popękacieć**, eje, ał i. *stać ś. nieco pękłym*. 2. (o wielu) *porobić ś. pękłymi*. <Po + Pękacieć>

Popękać, a, ał, P. ś. *pęknąć kolejno, jedno po drugim; pęknąć w wielu miejscach*: Łodyga popękana korę ma w głębokie szpary popękane. Jund. Grunt w tym miejscu więcej był popękany, więc i schronić ś. było łatwiej. Sienk. Boże! jeżeli w wyrokach Twoich leży, aby panowie Sicińscy popękali z inwidji... bądź wola Twoja! Sienk. Od huk armaty okna wszystkie popękały ś. L. <Po + Pękać>

Popękanie, a, blm., czynność cz. **Popękać**. Patol.: P. skóry (rhagades).

Popękanie się, a ś., blm., czynność cz. **Popękać** ś.

Popękany który *popękał*.

Popępkować, uje, ował *poobcinać strzepy po brzegach skór wygarbowanych*. <Po + Pępkować>

Popępkowanie, a, blm., czynność cz. **Popępkować**.

Popętać, a, ał i. *spętać jedno (u. jednego) po drugim; spętać w wielu miejscach*: Woły stoją niebożateczka w jarzmie popętane. Papr. Przen.: Mróz popętał bagna, i można było po nich przejeźdzać bezpiecznie. Sienk. 2. *popłtać, powikłać, pogmatwać, posypać, potargać*: P. nieci. P. ś. *popłtać ś., powikłać ś., pogmatwać ś., posypać ś., potargać ś.* <Po + Pętać>

Popętanie, a, blm., czynność cz. **Popętać**.

Popętanie się, a ś., blm., czynność cz. **Popętać** ś.

[**Popęzleć**, eje, ał] *poniszczyć, pochudnąć, ponędzić, pomarnieć*. <Po + Pęzleć>

[**Popęzlenie**, a, blm.] czynność cz. **Popęzleć**.

Popie, **Popowy**, **Popowski** przym. od **Pop**: **Popie** oczy, księżę gardło, co zobaczy, toby żarło. Prz. Schniesz od zawiści: popie, jak mówią, masz oczy. Książ. × **Popie** jajko p. **Jajko**. [Popie sadło] = *masę rozchołnikowa*. <Od Pop>

Popiać, eje, ał *spędzić pewien czas na pianiu*. <Po + Piać>

Popianie, a, blm., czynność cz. **Popiać**.

Popiaskować, uje, ował *posypać piaskiem, zmieszać z piaskiem*. <Po + Piaskować>

Popiaskowanie, a, blm., czynność cz. **Popiaskować**.

Popiastować, uje, ował *spędzić pewien czas na piastowaniu*. <Po + Piastować>

Popiastowanie, a, blm., czynność cz. **Popiastować**.

Popiąć, pnie, piął, nied. **Popinać** i. po czym = *napiąć, opiąć, rozpiąć*. 2. × P. przen. *dopiąć, osiągnąć, dokazać czego, uskuteczyć co*: Takie to złoto; kto z nim rozpoczyna, w dniu rzecz popina. L. P. ś. *popinać ś., poprzyczepiać ś.*: Ani sere na lewym boku, ani w swej miękkości flaki ś. koło tłustych popięty wnętrzości. Bardz. <Po + 2. Piać>

† **Popiątnować, uje, ował p. Popiętnować**: Członki ścisnął o czoła, nosy powklepował, usta ciągle babskimi zmarski popiętnował. Żebr. <Po + Piątnować>

† **Popiątnowanie, a, blm., czynność cz. Popiętnować.**

Popiątny p. Popiętny: Wiersz złożony z dwóch dystychów, hegzametu i pentametu (poszóstnej i popiętniej miary). Kasz. <Po + *Piątny, od Pięć>

Popicie, a, blm., czynność cz. Popić.

Popicie się, a, s., blm., czynność cz. Popić s.

Popicować się, uje, s., ował s. gm. popłirtować, pomiczać s. <Po + Picować s.>

Popicowanie się, a, s., blm., czynność cz. Popicować s.

Popić, ije, it I. wypić jedno po drugim kolejno: Popiłem wiele z aptek syropów. Comp. 2. *poświęcić pewien czas picciu*. 3. *napić s. po czym, zapić czym; przepić; wypić trochę, tyknąć*: Pokręcił głową, popił i ciągnął dalej. Krasz. Po przykrym lekarstwie popij wodą. [Dała mu pojeść, P.] P. s. *upić s., spić s. kolejno, jeden po drugim*: Mąż z żoną s. popili. Comp. <Po + Pić>

Popiec, ecze, ekt a. [ukł] I. upiec kolejno jedno po drugim, upiec w wielu miejscach: P. ciasta. Do domu przyjechał popieczony, w odzieży wypalanej i podartej. Jez. 2. *spędzić pewien czas na pieczeniu*. P. s. I. *upiec s. kolejno, jedno po drugim*: Wisła s. zapaliła, ryby s. popiekły, o-smalone szczupaki do Gdańska uciekły. Pśń. Podpłomyki s. przed węglem i płomieniem z wierzchu tylko popieką. Sak. 2. *pobyć pod działaniem ognia, gorąca dla upieczenia s.* <Po + 2. Piec>

Popieczniarzować, uje, ował spędzić pewien czas na pieczeniu, popieciarzowaniu, pobyć pieczniarzem. <Po + Pieczniarzować>

Popieczniarzowanie, a, blm., czynność cz. Popieczniarzować.

Popieczenie, a, blm., czynność cz. Popiec.

Popieczenie się, a, s., blm., czynność cz. Popiec s.

Popieczetować, uje, ował zapieczetować, opieczetować jedno po drugim: P. listy, butelki. <Po + Pieczetować>

Popieczetowanie, a, blm., czynność cz. Popieczetować.

Popiegowacenie, a, blm., czynność cz. Popiegowacenie.

Popiegowacenie, eje, ał porobić s. piegowatemi, podstawać piegów. <Po + Piegowacenie>

Popiekarzenie, a, blm., czynność cz. Popiekarzenie.

Popiekarzyć, y, yt spędzić pewien czas na piekarzeniu, pobyć piekarzem. <Po + Piekarzyć>

Popiel, a, lm. e I. stare wino, które myszka traciło, było zwykle od przodków naszych przewane popiel. Gwar. 2. myśl., zool. *odmiana lisa z pierśią popielatą.* <Od nazwy króla Popiela>

Popielacenie, a, blm., czynność cz. Popielacenie.

Popielacenie, eje, ał stawać s. popielatym: Włosy popielacieją. <Od Popielaty>

[**Popielarczyk, a, lm. i] pomocnik popielarza.** <Od Popielarz>

× **Popielarz, a, lm. e, Popielnik robotnik, który popiół leśny urabiał z wodą lub ługiem popiołowym na ciasto, suszył, przetwarzal i w tym stanie dostarczał potażwarom do dalszego oczyszczenia:**

Diegiejarze, smolarze, popielarze, węglarze, dy-marza. Sur. <Od Popiół>

× **Popielasty p. Popielaty**: Popielisty, P., my-szaty. Bobr. Popielaste, popieliste myszowe suk-no. Ern. Drop wąsacz popielastego a dropiaste-go pióra. Cyg. Kaczka łysica czarnego a popie-lastego pióra. Cyg. <Od Popiół>

Popielatka, i, lm. i I. a. Popielica, [Popielucha] ziemia czarna, tłusta, złożona po większej części z lekkiej próchnicy ze spodnią warstwą glinki. Kolb. 2. [P.] *kura popielata.* <Od Popielaty>

Popielato przym. od **Popielaty.**

Popielaty I. a. × Popielasty, × Popielisty odznaczący s. kolorem popiołu drzewnego, myszaty: Koń P. Troc. Pomalować na popielato (= na kolor P.). Barwy niepewne męskich ubrań popielato-szare lub szaro-popielate. Gliń. 2. anat. Istota popielata mózgu = *kora mózgowia* (substantia cinerea). 3. astr.: Światło popielate = *ślabo oświetlenie reszty tarczy księżycy przez promienie odbite od ziemi wtedy, kiedy przed nowiem widzimy na wschodniej stronie nieba sierp księżycy zwrócony w przeciwną stronę*. 4. bot.: Mglejarka popielata p. Mglejarka. <Od Popiół>

Popielcowy przym. od **Popielec**: Sroda popiel-cowa. P. dzień. Troc. <Od Popielec>

Popielczanka, i, lm. i córka popielarza. Kolb.

Popielec, lca, lm. lce I. †P., [P.] popiół: W ciężkości Hekuba popielców Hektora jedyne-go doszła i z sobą zachowane w zanadrzu wyniosła. Żebr. [Posypże mu, pacholiku, P. pod próg]. 2. †P. *popiół poświęcany, którym posypują głowy katolików w kościele w Wstępną srodę*: Wzię-łem P. Troc. 3. †P. *przen. obrządek spalenia ciała nieboszczyka*: Po popielcu zebrane przycisnąją k sobie popioły i, padając, kładą s. po grobie. Żebr. 4. *przen. obrządek posypywania popiołem poświęcanym głów wiernych w kościele katolickim w Wstępną srodę*: W Wstępną srodę na P. pój-dą. Pot. 5. *przen. u katolików pierwszy dzień po-stu czterdziestodniowego, Wstępna sroda, sroda Popielcowa*: Będę tam na P. Kn. Jednakże przyjaźń mieć powinna gusty, tak przy Popielecu, jak ko-chać w zapusty. L. (= w doł i niedoli). 6. bot. p. **Popielnik.** <Od Popiół>

Popieleć, eje, ał, Popiełć s. obracać s. w popi-ół, rozsypywać s. w popiół: Zar, który popiele-je. Torz. Lampa gaśnie, ogień popieleje. Popie-lejcie ze wstydu! Gliń. <Od Popiół>

Popielenie, a, blm. I. czynność cz. Popieleć.

2. **czynność cz. Popieleć.**

Popielenie się, a, s., blm., czynność cz. Popie-lić s.

Popieleń, a, lm. e min. krzemian podwójny glin-ki i alkali. <Od Popieleć>

Popielęgnować, uje, ował poświęcić pewien czas na pielęgnowaniu: Słabyś trochę, potrzeba ci pie-lęgownicy... Ja cię popielęgnuję. Sienk. <Po + Pielęgnować>

Popielęgnowanie, a, blm., czynność cz. Popie-lęgnować.

Popielgrzymować, uje, ował spędzić pewien czas na pielgrzymowaniu. <Po + Pielgrzymować>

Popielgrzymowanie, a, blm., czynność cz. Po-pielgrzymować.

Popielica, y, lm. e I. p. Popielatka. 2. w lm. futro popielate ze skórek zimowych wiewiórki pół-nocnej. Por. Biela. 3. bot. p. **Popielnik.** 4. gór.: P. miedziana = ruda miedziana krucha, ziemista, popielata, jak popiół. Łab. <Od Popielec>

Popielicowy, Popieliczy przym. od **Popielica**: Futerko popielicowe.

[Popieliczka, i, lm. i] zool. p. I. Pliszka.
Popielicy p. Popielicowy.
Popielió, i, il I. nied. w popiół obracać; palić;
trawić, niszczyć ogniem. P. ś. p. Popielec. <Od
Popiół>

[Popielinki, nek blp.] p. Popieliny.
[Popieliny, in, blp., Popiliny, Popielinki] poczę-
stunek po urodzeniu ś. dziecka w domu położnicy;
uczta rodzinna po narodzeniu dziecka, in. przed-
chrzeiny. <P>

Popielisko, a, lm. a popioły, pozostałe po poża-
rze a. po ognisku; pogorzeliśko, zgliszcze: Pustką
i popieliskiem leżało Gniezno. Krasz. Skoro tyl-
ko zazieleniła ś. trawa na popieliskach, natych-
miast znowuż zjawiał ś. na nich człowiek. Szaj.
Giną rodziny i społeczność zginie, gdzie ś. za-
mieniają w zimne popieliska święte domowe o-
gniska. Piet. Zima następuje, każdy więc na
swoich popieliskach miałby ś. rozegrzać. Grab.
W popielisku po deszczu we wiosnie trawa i pa-
sza we dwójnasób rośnie. Rom. Nawskroś popie-
liska iskra błyska. Kon. <Od Popiół>

Popielisty I. pełen popiołu, obfitujący w popiół;
wiele popiołu dający. 2. × P. p. Popielaty. <Od
Popiół>

Popielnia, i, lm. e I. dół do chowania popiołu:
Sulerz szuflą prysk od luflochów powybieira i
do zamurowanej popielni zaniesie. Torz. 2. × P. p.
Popielnica: Wieńce pobożne zawiesiły siostry na
popielni. Przyb. Słusznie wdzięczna potomości
czei i nieśmiertelni poetę przy powitej w stary
napęcz popielni. Przyb. 3. izba u starożytnych,
napelniona popiołem, w której zapasnicy przed wal-
ką, wysmarowawszy ś. oliwą, osypywali ś. popio-
łem dla lepszego chwytania ś. w walce. Podcz.
<Od Popiół>

Popielnica, y, lm. e I. a. × Popielnia urna, na-
czynie do zbierania popiołów nieboszczyków: Ze-
brane popioły ojcowskie niesie do tegoż grobu,
gdzie P. matki. Stasz. Żłota P., w której brata
zamknięte były popioły. Troc. 2. [P.] = Ostrężni-
ca. 3. p. Popielnik. 4. kol. dół obmurowany nad
którym czyszcza parowozy. Zdr. Popielniczka. <Od
Popielny>

Popielniczka, i, lm. I. I. miseczka, naczynie do
otrząsania popiołu z cygar i papierosów. 2. p. Po-
pielnica: Mała urna czyli P., gdzie chowano po-
pioły zmarłych. Bobr. <Od Popielnica>

Popielnik, a, I. lm. cy p. Popielarz: P., co po-
piół robi a. sprzedając nosi. Troc. 2. lm. i = a)
miejsce pod rusztem piecowym, gdzie popioły z prze-
palonego paliwa opadają, popielnica, kanar.
3. postać zrodzona z popiołu: Po tej walce mar-
tych popiołami nakryto, za rok porodzi mścicie-
la; ta przepowiednia nie dla mnie, nim P. wy-
rośnie ohydny, ja będę w grobie, a mój syn na
tronie. Słow. 4. [P.] = a) część pieca: Pięk kar-
tofle w popielniku. b) miejsce w lasach, gdzie
drzewo na popiół i potaż wypalano. 5. a. Popie-
lec, Popiołek, Popielek, Popielica bot. (cineraria)
rosł. z rodziny złożonych. Gatunek: P. błotny (e.
palustris) <Od Popielny>

Popielny, Popiołowy przym. od Popiół.
Popielucha, y, lm. y I. [P.] p. Popielatka. 2.
bot. p. Sławin.

Popielek, Ika, lm. i bot. p. Popielnik. <Od
Popiół>

Popieniaczenie, a, blm., czynność cz. Popienia-
czyć.

Popieniaczenie się, a ś., blm., czynność cz. Po-
pieniaczyć ś.

Popieniaczyć, y, ył i P. ś. p. Popieniać. <Po
+ Pieniaczyć>

Popieniać, a, ał, P. ś. spędzić pewien czas na
pienianiu, na pienianiu ś. <Po + Pieniać>

Popienianie, a, blm., czynność cz. Popieniać.
Popienianie się, a ś., blm., czynność cz. Po-
pieniać ś.

Popienić, i, il I. pokryć, powalać pianą, zapie-
nić w wielu miejscach. P. ś. I. pokryć ś. pianą,
zapienić ś., powalać ś. w wielu miejscach pianą.
2. wypełnić pewną chwilę pienieniem ś. <Po +
Pienić>

Popienienie, a, blm., czynność cz. Popienić.
Popienienie się, a ś., blm., czynność cz. Po-
pienić ś.

× Popieniężny po pieniążku kosztujący, wartości
pieniążka, pieniądze. Kn. <Po + Pieniężny>

Popień, pnia, lm. pnie pień od korzeni do miej-
sca rozgałęzienia ś. drzewa. Sł. wil. <Po + Pień>

Popieprzenie, a, blm., czynność cz. Popieprzyć.
Popieprzyć, y, ył posypać, zaprawić pieprzem;
opieprzyć. <Po + Pieprzyć>

Popieracz, a, lm. e ten, co popiera, protektor:
Zagrożeni tak niespodziewanym gwałtem, owi
dawnych swobód popieracze, spojrzawszy po so-
bie, podpisali wszystko. Kit. Jak w wielu innych
przedsięwzięciach, tak i tu jest on (Miarka) głów-
nym popieraczem, a nawet wyłącznym założy-
cielem. Malin. <Od Popierać>

Popierać, a, ał p. Poprzeć.
Popieranie, a, blm., czynność cz. Popierać.
[Popieracz, a, lm. e, Popierdas] człowiek bez
woli, bez charakteru, pierdola, cymbał, jolop.
Zdr. [Popierdżek]. <Po + *Pierdacz, PIARD/
PARD/PIERDŹ>

[Popierdać, a, ał] p. pod Oddyrdać. <Po +
*Pierdać, PIARD/PARD/PIERDŹ>

[Popierdanie, a, blm.] czynność cz. Popierdać.
[Popierdas, a, lm. y] p. Popierdacz. Zdr. [Po-
pierdaszek].

[Popierdaszek, szka, lm. zki] p. Popierdas.
[Popierdeczka, i, lm. i] maślница, kierzanka
w zagadce (p. Oddyrdać).

Popierdnać, nie, nął pierdnąćwszy popuścić wia-
trów, gazów. L. <Po + Pierdnąć>

Popierdnięcie, a, blm., czynność cz. Popierd-
nąć.

Popierdolenie, a, blm., czynność cz. Popierdo-
lić.

Popierdolenie się, a ś., blm., czynność cz. Po-
pierdolić ś.

Popierdolić, i, il spędzić pewną chwilę na pier-
doleniu. P. ś. spędzić pewną chwilę na pierdoleniu
ś. <Po + Pierdolić>

Popierdować, uje, ywał pierdząc popuszczać
wiatrów, gazów, pierdzieć co chwila. <Po + *Pier-
dować, od Pierdzieć>

Popierdywanie, a, blm., czynność cz. Popier-
dywać.

Popierdzenie, a, blm., czynność cz. Popier-
dzić.

Popierdzieć, i, ał popuszczać przez pewną chwilę
wiatry. <Po + Pierdzieć>

Popiersie, a, lm. a I. a. Popiersnik wizerunek
głowy człowieka z częścią piersi i ramion, szczeg.
wyrażony w rzeźbie, biust, × półposażę: P.
z marmuru, z brązu, marmurowe, brązowe. P.
Mickiewicza, Kościuszki. 2. woj. wysokość we-
wnętrzna przedpiersienia, wzięta od poziomu stop-
nia do szczytu. Sł. wil. <Po + *Piersie, od
Piers>

Popiersień, śnia, lm. śnie p. Podpiersień: Sio-
dło ma być z pochwami i z popiersieniem (tak!)
rządno, szerokim. Dor. < Po + *Piersień, od
Pierś >

× **Popiersiosłup, a, lm. y słup graniczny ka-
mienny czworogranny, z wyciosaną na nim głową
ludzką, słup posązny, miedzik, hermes.**
< Popiersie + Słup >

[**Popierszek, szka, lm. szki**] p. **Popyrsek.**
< Z Popyrsek, od Popyrzyć, przez sld. do Po
+ Pierszy = Pierwszy >

× **Popiersnik, a, lm. i p. Popiersie.** Ks. Ł.
< Od Popiersny >

Popiersny I. do piersi, po piersi sięgający. 2.
woj.: Linja popiersna = linja poprowadzona przez
wierzchołek przedpiersienia, szczyt przedpiersienia.
< Od Popiersie >

× **Popierwotka, i, lm. i gram. zgłoska nastę-
pująca w wyrazie po pierwiastku, po pniu.** Sł. wil.
< Po + Pierwotka >

**Popierzchać, a, ał pierzchnąć kolejno, jeden po
drugim.** < Po + Pierzchać >

**Popierzchanie, a, blm., czynność cz. Popierz-
chać.**

× **Popierzchnąć się, nie ś., ał ś. zakrzusić ś.,
zachłysnąć ś., zatknąć ś.** Dudz.

× **Popierzchnięcie się, a ś., blm., czynność cz.
Popierzchnąć ś.**

Popierzenie, a, blm., czynność cz. Popierzyć.
**Popierzenie się, a ś., blm., czynność cz. Popie-
rzyć ś.**

**Popierzyć, y, ył I. zapierzyć, opierzyć, osypać
pierzem:** P. komu ubranie. Przen.: Popierzył śnieg
ziemię, potrząś, okrył. Włod. (= ubielil). **2. okryć
piórami, pierzem; opierzyć, upierzyć.** P. ś. ob-
leż pierzem, zapierzyć ś.: Oczyść palto, boś ś. po-
pierzył. < Po + Pierzyć >

Popieszczenie, a, blm., czynność cz. Popieścić.
**Popieszczenie się, a ś., blm., czynność cz. Po-
pieścić ś.**

**Popieścić, i, ił kogo = spędzić pewien czas na
pieszczeniu go, obсыпать pieszczołami, pociekać, po-
cackać:** Miko na starość taką ślicznotkę polulać
i P. Orzesz. Przen.: Promienie słoneczne, czwar-
te piętro popieściwszy, odchodzą sobie precz.
Kos. P. ś. z kim, z czym = spędzić pewien czas na
pieszczeniu ś., pociekać ś., pocackać ś., pokareso-
wać ś.: P. ś. z kotkiem. Ir.: A tak ś. z temi Ar-
jany popieszczę, że Sztajn im będzie musiał re-
quiem sprawić. Rom. < Po + Pieścić >

[**Popiedzie, a, lm. e**] pięść złożona, stopka. Gwar.
< Po + *Piedzie, od Piędź >

**Popięknieć, eje, ał zmienić ś. w piękny, w pięk-
nego:** Oczy jego błysnęły w tej chwili i nagle
popiękniały. Orzesz. < Po + Pięknieć >

Popięknienie, a, blm., czynność cz. Popięknieć.
**† Popiękrzenie, a, blm., czynność cz. Popię-
krzyć.**

**† Popiękrzenie się, a ś., blm., czynność cz. Po-
piękrzyć ś.**

† Popiękrzyć, y, ył i † P. ś. p. Popiększyć.
< Po + Piękrzyć >

Popiększenie, a, blm., czynność cz. Popiększyć.
**Popiększenie się, a ś., blm., czynność cz. Po-
piększyć ś.**

**Popiększyć, y, ył, † Popiękrzyć upiększyć jedno
po drugim a. jedno w wielu miejscach. P. ś. upięk-
szyć ś. kolejno, jeden po drugim; upiększyć ś. na
wszystkie strony.** < Po + Piększyć >

Popiętka, i, lm. i fl. tratwa o pięciu sztybach.
< Od Popiętny >

**Popiętnować, uje, ował, † Popiętnować napięt-
nować jedno po drugim; jedno w wielu miejscach
poznaczyć piętnami.** < Po + Piętnować >

**Popiętnowanie, a, blm., czynność cz. Popiętno-
wać.**

Popiętny, Popiętny powstały z pięciokrotnego
powtórzenia czego pojedynczego, złożony w pięćoro:
Cugi poszostne, popiętne. Gor. Liczba popiętna.
Troc. [Grosz P.] = pięćak. Grosz P. Troc. 2. patol.:
Zimnica popiętna = przypadająca co 5 dni, pię-
taczka (febris quintana). < Po + *Piętny, od
Pięć >

Popiętrzenie, a, blm., czynność cz. Popiętrzyć.
**Popiętrzenie się, a ś., blm., czynność cz. Po-
piętrzyć ś.:** Zdaleka popiętrzenia ś. tego nie wi-
dać. Od.

**Popiętrzony I. im. od Popiętrzyć. 2. który ś.
popiętrzył, spiętrzony, wzniesiony w kondygnacje,
dźwigiący ś. w górę, nastroszony, wyniosły:** Po-
piętrzone obłoki. Troc. Sęki w jelenim rogu po-
piętrzone. Troc. Popiętrzone fale. Korale popię-
trzone w gałęziste rogi. Pot. (= rozgałęziony ku
górze). Gdy przechodził morze Mojżesz, dwa mu-
ry stały popiętrzonej wody. Pot.

**Popiętrzyć, y, ył spiętrzyć jedno po drugim a.
jedno w wielu miejscach. P. ś. spiętrzyć ś. kolej-
no, jedno po drugim; spiętrzyć ś. w wielu miej-
scach:** Łód popiętrzył ś. w groźne góry. Moraw.
< Po + Piętrzyć >

**Popijać, a, ał, [Popiwać] pić z przestankami,
spijać, zapijać; raczyć ś. trunkiem:** W wesołej
kompanijce popijali sobie wciąż, gawędząc. Po-
pizam sobie, po kasku piję. Troc. Popijam po
czym. Troc. Używszy lekarstwa purgującego,
rosotem P., niż laksaeje ś. zaczął. Krup. < Po +
Pijać >

**Popijała, y, lm. y gm. ten, co lubi sobie popi-
jać, pijak, lyktus.** < Od Popijał, od Popijać >

**Po pijanemu, Po pijanu, † Po pijaniu, [Po pija-
niu], † Pijano przys. będąc pijanym, upiwszy ś.,
w nietrzeźwym stanie:** Poufały stosunek ze sztywno-
ści ś. jakiejś nie mógł nawet P. uwolnić.
Krasz.

Popijanie, a, blm., czynność cz. Popijać.
† Po pijaniu, [Po pijaniu] p. Po pijanemu. < Zam.
Po pijanu >

Po pijanu p. Po pijanemu: Inni P. podśpiwy-
wali. Krasz. Kpać P. Berw. < Po + *Pijanu, od
*Pijan = Pijany >

**Popijarski po Pijarach pozostają, niegdys do Pi-
jarów należący:** Kościół P. < Po + Pijarski >

[**Popijka, i, lm. i**]: Jedzący popijają kartofle
gorącą wodą soloną; woda ta zwie ś. popijką.
Gwar. < Od Popić >

Popikać, a, ał wypełnić pewną chwilę pikaniem
< Po + Pikać >

Popikanie, a, blm., czynność cz. Popikać.
**Popikować, uje, ował I. spikować, wypikować
jedno po drugim a. jedno w różnych kierunkach,
miejscach; pokoić piłowaniem. 2. spędzić pewien
czas na pikowaniu.** < Po + Pikować >

Popikowanie, a, blm., czynność cz. Popikować.
[**Popilać, a, ał**] pilić, spieszyc, naglić: Nie po-
pila mi (= nie pilno mi). < Po + Pilać >

[**Popilanie, a, blm.**] czynność cz. **Popilać.**
[**Popiliny, in, blp.**] p. **Popieliny.** < Po + *Pili-
ny, PI/POJ >

**Popilnować, uje, ował kogo, czego I. spędzić
pewien czas na pilnowaniu. 2. † P., † Popilować
kogo, czego = zwrócić nań uwagę, nie spuścić z nie-
go oka przez pewien czas, posłuchać go pilnie:** Dru-

gi za rok, gdy dobrego nauczyciela popilnuje, więcej pochycić może, niż ten, któryby próżnował, za kilka lat. Glicz. <Po + Pilnować>

Popilnowanie, a, btm., czynność cz. **Popilnować**.

† **Popilny** *nieco pilny, nie cierpiący zwłoki, nalegający, terminowy*: Gdy nie masz popilnych robot, myślistwo jest przyjemne. Bud. B. <Po + Pilny>

† **Popilować**, uje, ował p. **Popilnować**. L. <Po + Pilować>

† **Popilowanie**, a, btm., czynność cz. **Popilować**.

Popilować, uje, ował 1. *spędzić pewien czas na pilowaniu*. 2. *opilować nieco; pilując pogładzić*. Przen.: P. wierszów, pisania. Włód. 3. *opilować, przepilować, spilować jedno po drugim; pokochać pilowanie*. <Po + Pilować>

Popilowanie, a, btm., czynność cz. **Popilować**.

Popinać, a, ał i P. s. p. **Popiąć**.

Popinanie, a, btm., czynność cz. **Popinać**.

Popinanie się, a s., btm., czynność cz. **Popinać** s.

Popindrzenie się, a s., btm., czynność cz. **Popindrzyć** s.

Popindrzyć się, y s., ył s. gm. *pozindrzyć s., powdzięczyć s., pokokietować przez pewien czas*. <Po + Pindrzyć s.>

Papiótek, łku, lm. łki 1. p. **Papiół**; *mała ilość popiołu, mialki papiół*: P. od cygara, od papirosa. Lampę tę smętną brałem w sine ręce i długom liczył papiółki jej knota, by czymś odmiennym rozerwać s. w męce. Krasin. 2. [P.] *chłopiec z włosami popielatemi*. 3. bot. p. **Popielnik**.

[**Popiołka**, i, lm. i] *mały juhas, naganiacz wiek-szy*.

Popioliwać, uje, ował *posypywać popiołem*. <Od Papiół>

Popioliwanie, a, btm., czynność cz. **Popioliwać**: Cóż mi dobrego da kościół a. ten święcony papiół? Wolał ci bych ja śniadanie, niż tamto P. Korcz.

Popiołowy p. **Popiólny**: *Popiołowe łoże = papiół na ziemi rozsypany, na którym dawniej kładli s. pokutnicy; grób*. Wleczcie mię z tego łożka a położcie mię na popiołowym łożku. Skar. <Od Papiół>

Popiołunkować, uje, ował, **Popiołunować** *pozaprawiać jedno po drugim popiołunem*. <Po + Piołunkować>

Popiołunkowanie, a, btm., czynność cz. **Popiołunkować**.

Popiołunować, uje, ował p. **Popiołunkować**.

Popiołunowanie, a, btm., czynność cz. **Popiołunować**.

Popiorunować, uje, ował *spędzić pewien czas na piorunowaniu*. <Po + Piorunować>

Popiorunowanie, a, btm., czynność cz. **Popiorunować**.

Papiół, ołu, lm. oły 1. *proszek pozostały po spalaniu ciała stałego*: Niektóre ciała spalone obracają s. w P. Hube. Zmieniać z ogniska P. Troc. Wybierać z pieca P. W popiele jeszcze żywe są węgle. Troc. Kto sam sypia w popiele, drugiego ozogiem maca. Pot. (= *każdy po sobie sędzi*). Był człowiek, co przez lat wiele zebrany pieniąż o krwawym znoju przechował w garnku w popiele. Hoł. Chciałem go (zmarłego) spalić na P. w ognisku. Słow. Nieprzyjaciel miasto

popiołem pokrył. Troc. Groził nam popiołem. Troc. (= *pożoga; podpaleniem*). Okręt (podpalony) w P. idzie, bo suchy i smolny. Jabł. (= *w perzynie; z dymem idzie*). Jak wiele miast spalonych, wsi w P. obróconych! Poc. Majętności popiołem leżą. Falib. Ostatniej nocy kto bazylikę Emiljusa w popioły rozwiął przed waszemi oczyma? Krasin. Żona jego z małą córą wdzieje wór i, osuwszy głowę swą popiołem, wpadnie między janczarów z wielkim płaczem. Tw. [Jamka na P.]. P. gorący = *żarzewie*. W gorący P. kładą kasztany nakrawane, żeby s. upiekić, i różne potrawy stawiają na gorącym popiele. L. Nie zasypiać gruszek w popiele. Prz. (= *nie omieszczać skorzystać z okazji; czuwać*). Szkoda gruski zasypiać w popiele. Pot. Kiedy ogień pod popiołem, uprzętać należy wszystko, co wzmoczenie jego ułatwiać może. L. Popioły kruszcowe ulotnione i osiadłe. Popioły wulkaniczne, wyrzucone w czasie wybuchu wulkanów, zaciemniają powietrze. P. święcony, † popielec. Poszła z swym dworem na P. do kościoła. Krasz. [P. dwunastkowy] = *papiół zehraný pomiędzy Bożym Narodzeniem a Nowym Rokiem*. Post i trzeźwość to zabawa, P. z chlebem to potrawa. Pśń. (znak pokuty). Popioły zmarłych = *papiół ze spalonych nieboszczyków*; przen. *zwłoki, prochy, szczątki nieboszczyka*: W tej popielnicy zamknięte były popioły brata jego. Troc. Czcic martwe przodków popioły. Troc. Zebrane popioły ojcowskie niesie do grobu matki. Stasz. W popiołach niepamięci pogrzebiony. Troc. Czasem w seciny lat przychodzi sprawiedliwość na popioły. Krasz. Przen.: *proch znikomy*: Popiołu garstka liehogo mówi ma do Twórcy swego. Dar. J. Spaniały kryształ w perzynie poszedł: P. szkło, ale i P. człowiek. Mias. Feniks, ptak, z popiołu wstaje i w P. s. mieni. Mias. † W popiele leżeć = *pod lawą, w śmieciach, w łacie, być w poniewierce, być zarzuconym*: Kiedy tak sroga na ludzi godnych, pewnie ci, którzy nie są godni, w popiele u niej leżeć muszą. Górn. Potomstwo ich w popiele leżeć musi. Górn. Każdy najpilniej strzeże własnego swego, a rzplta w popiele zagrzebiona leży. Rej. Przen.: *gruby materializm, poziomość, rzeczy ziemskie*: Lata myślami po niebie, po powietrzu, a zadek w popiele. Opal. Myśl w niebie, a nogi zostaną w popiele. Pot. 2. hut.: P. cynkowy = a) *papiół tworzący s. przy walcowaniu blach cynkowych*. b) *szumowiny cynkowe z przetopu cynku*: P. ołowiany. P. cyno-łowiany. P. z pieców hutnych, glutniak. L. 3. tech: P. cynowy = *tlenek cyny do polerowania szkła używany*. Łab. Zdr. **Papiótek**, [**Papiótek**]. <Po/Pie + PIOŁ/PIEL>

[**Papiótek**, łku, lm. łki] p. **Papiół**.

Popis, u, lm. y i. † P. *spis, obliczenie*: P. ludu, głów, majątn. ści, dochodów każdego. Troc. Nie popisany u popisu królewskiego. Troc. Wyszedł wyrok od Augusta, żeby był popisan wszystkim świat: Józef tedy szedł z Marją na P. do Betlemu. Białob. P. poborowy, czynszowy. Troc. P. czyni. Troc. Kilka podobnych popisów, czyli, jak je zwano, rejestrów wojskowych, dochowało s. w aktach grodzkich brzeskich. Paw. P. wojskowy = *spis wojskowy, konspiracyja w celu pobrania rekruta*: Należać, stawić s., być wezwany do popisu. Przen.: Na tym świecie nieprawi synowie we wzgardzie a w podłym popisie są. Glicz. (= *liczej cenie*). 2. *popisanie s., popisywanie s., występ publiczny w celu okazania udziału*; *parada wojskowa, rewja*: Popisu żołnierskiego miejsce. Troc. Z wieku gotyckiego był

zwyczaj, iż każda prowincja robiła corocznie zjazd polny z obywatelów zgromadzających się na pewne miejsce, i tam szlachta popisowała się z swojemi ryzsztunkami, kofimi i zbrojami; popisy te były tym samym, co dzisiejsze komplementa. Jez. Przebiegł świat, miał świetne chwile popisu, miał może talent, pracował. Krasz. Wojsko na P. przechodzi. L. Popisy wojskowe. Gemb. Inspektor popisów. Gemb. P. rycerstwa, czyli okazywanie. Św. Wyjechałszy z noclegu, na wolnym popisie weźmie zakład zawodu. Pot. Akademia berlińska wydała na P. dla piór uczonych ważne to zapytanie. L. (= na konkurs). P. szkolny = *doroczne zebranie publiczne w szkole, na którym wychowawcy popisują się ze swych postępów w naukach; akt zamknięcia roku szkolnego*. Ustanowione są po szkołach egzamina miesięczne i roczne, toż publiczne popisy z całorocznego postępkę w przytomności gości zaproszonych. Djar. gr. W przytomności Najjaśniejszego Pana odprawił się w tutejszej szkole rycerskiej P., naprzód z nauk, a potem z rozmaitych ćwiczeń. L. Ir.: *szczytowanie się, popisywanie się, popisanie się z czym chępliwie, chluba, pokaz, przechwałka, wyjeżdżanie z czym*: Chępliwie z czym na P. wyjeżdżał. Pilch. Nie masz, dla czego byś na P. z dowcipem twoim wyjeżdżał. Pilch. Ze swoim, jako mówią, wyjeżdżają na P., z cudzym do kąta, choć dobre. Pilch. Robić co dla popisu. <Po + * Pis, PIS>

Popisać, sze, sał I. spędzić pewien czas na piśmie. 2. napisać jedno po drugim; pokończyć pisanie: P. listy (= rozpisać). Co on tam za brednie popisał? 3. *zapewnić pismem, zapisać; pokreślić, pobazgrać*: Stał na naprzeciw Pullen jakby stalowy, popisany krzyżami. Syrok. (= poznaczo-ny). P. ściany. Km. Popisał ściany, papier = pismem napełnił. Troc. 4. †P., nied. †Popisywać, × Popisować = a) *spisać każdego (a. każde) sprawdziwszy naocznie, sporządzić spis, listę kogo; sporządzić wykaz, inwentarz czego*: Popisywać ludzi, majątności, dochody ludzkie, popis poborowy a. czynszowy urzędownie czynić. L. Czterykroć Serwusz Tulljusz, wieleby gospodarzy było, a jak który wielką majątności miał, popisował. Warg. W one dni wyszedł dekret od cesarza Augusta, aby popisano wszystkie świat. Wuj. Oktawjusz rozkazał w krainach swoich ludzi popisować, a by wiedział liczbę swoich poddanych i majątność ich. Białob. P. majątności, dochody czyje. Troc. Ustawienia praw króla Kazimierzowych ze wtórych ksiąg albo Polszczanom osobnie w polskiej ziemi popisanych... Św. z Woc. b) P. wojsko, załogę = *odbyć przegląd, mustre, rewję; zbustrować*: Ten ostatni był obowiązany załogę w swoim czasie popisywać i żołd jej należny wypłacać. Górs. P. żołnierz. Troc. Popisał a policzył pachętki książąt powiatów. Leop. Popisywać żołnierza, musztrować i spisywać na okazowaniu. L. Ktoby komu pożyczyl do okazu popisane go konia, zbroi etc. St. lit. (popisowego, do popisu wojskowego, do okazowania, do musztry, rewji. L.). Dać już pokój radom, trzeba teraz wszystkie ziemie objechać, na wojnę zawołać, lud przebrać i wojsko P. Baz. (= *zaciągnąć wojsko*). 5. †P. *spisać, napisać*: P. historję, *condere historiam*. Mącz. P. ś., nied. **Popisywać ś.**, × **Popisować ś.** I. †P. ś. *podać ś. do spisu, zapisać ś., stawić ś. do popisu*: Szli tedy wszyscy, aby ś. popisali, każdy do miasta swego. Wuj. Zapadła uchwała, aby zbrojnie stanąć po święcie Trzech Króli P. ś. przed senatorami. Paw.

Nie popisaleś się jeszcze. Troc. Dał się P., wpisał się w pobór i szacunek majątności uczynił, zeznał. Troc. 2. *czym, z czym, z czego = wystąpić z czym chępliwie, wyjechać z czym na popis, pokazać się; wysadzić się z czym, pochwalić się. czym*: Dobrym umysłem dla narodu podjąłem nieco pracy, abym mu się też czymkolwiek popisał. Górn. Czyż mogę, tym się popisuję. Kochan. Ja przed Waszą M. Panem swym nie chciałbym się źle P. Górn. Każdy rad się z tym popisuje, co rozumie o sobie, iżby umiał. Górn. Przed gościem żony nie chwał, czeladzi swej nie zalecaj, z koniem się nie popisuj. Prz. Jegom męstwa nie widział, aż dopiero tu, gdzie dziś tak się źle popisał. P. Koch. A kiedy się już jazda popisała, Rajmund z Tolossy następował. P. Koch. (Rycerz) w przestronym polu, a nie w mieście, woli popisować się z swojemi siłami. P. Koch. Popisał się męstwem, nauką swoją. Troc. Złe, dobrze się popisał. Troc (= *spisał się, pokazał się*). Prostakiem się popisał. Troc. Wojsko się w polu pierwszej popisuje. Troc (= *pokazuje, co umie*). W czym kto przodkuje, tym się rad popisuje. Kn. Na złym się razie popis, sztukę pokaz. Kn. Mogę się tym P. Kn. (= *pochwalić, pochłubić, poszczycić się*). Wiem ja o tym, żeś kłótnik, nie masz się z czego popisować. L. (= *chęplić, przechwalać, pysznić*). Ujrzym, kto się z nas lepiej popisie. L. Legje polskie miały pole popisować się we Włoszech. Lel. Niech się z swemi Ulisses popisze dziełami. Os. Z cudzemi się myślami popisować. Śniad. Chciałby się z tym popisować wszędy. Mick. Jednego widziałem człowieka, co mógł takim P. się strzałem. Mick. <Po + Pisać>

Popisanie, a, blm., czynność cz. Popisać.

Popisanie się, a ś., blm., czynność cz. Popisać się: Chęć popisania się mocnym jest bodźcem do pilnego postępkę. Djar. gr.

Popisarzować, uje, ował spędzić pewien czas na pisarzowaniu, pobyc pisarzem. <Po + Pisarzować>

Popisarzowanie, a, blm., czynność cz. Popisarzować.

† **Popiskać, a, ał p. Popiszcząć.**

† **Popiskanie, a, blm., czynność cz. Popiskać.**

† **Popiskiwać, uje, iwał piszczyć z przestankami**: Rozpalone żelazo kował topi w wodzie, to za tym przyska zmoczone i popiskuje w mokrzy ciepłej zagrażone. Żebr. <Po + * Piskiwać, od Piskać>

† **Popiskiwanie, a, blm., czynność cz. Popiskiwać.**

Popisko, a, lm. a m. a. ni. p. Pop.

† **Popisy I. możliwy do popisania, mogący być popisany, spisany. 2. podległy konfiskacie**: To z dóbr jeszcze popisnych zostało, to gwoli płacy żołnierskiej sprzedawa. Chr. <Od Popis>

× **Popisować, uje, ował i × P. ś. p. Popisać**. <Po + * Pisować, od Pisać>

× **Popisowanie, a, blm., czynność cz. Popisować.**

× **Popisowanie się, a ś., blm., czynność cz. Popisować się.**

Popisowy przym. od **Popis**: P. urzędnik, co lud według dochodów popisował, a oraz obyczajów przestrzegacz, *ensor*. Pilch. Regiestr P. Troc. P. a. czynszowy urzędnik, co u starych Rzymian lud według dochodów spisował. Troc. Komisja popisowa = *poborowa, konskrypcyjna*. Młodzieniec w wieku popisowym. Sala popisowa w zakładzie naukowym (= *aktowa*). P., ego, lm. i

rz. = a) *młodzieniec stojący do wojska, należący do popisu wojskowego*. b) † P. wojenny = *inspektor, przełożony nad popisami, mustą, rewją wojsk.*

<Od Popis>

Popisywać, uje, ywał i P. ś. p. Popisać. <Po + Pisywać>

Popisywanie, a, bfm., czynność cz. Popisywać. Popisywanie się, a ś., bfm., czynność cz. Popisywać ś.

Popiszcząć, y, ał, † Popiskać przepiszcząć pewną ciwilę: (o kureżęciu) [O badajesz popiszczało, kiedy chłopców zawołało]. Pśń. <Po + Piszcząć>

Popiszczenie, a, bfm., czynność cz. Popiszcząć.

× **Popisnik, a, lm. cy ten, co popisuje, spisuje, opisuje:** *Geographus*, P. ziemi, który wie o położeniu ziem, morza i krainy popisuje. Mącz. (= *ziemiopis*). <Od Popisny>

[Popitek, tku, lm. tki] to, czym popijają: Żeby było chleba naszego powszedniego z popitkiem. <Od Popity, od Popić>

Popitrasić, i, il spędzić pewien czas na pitraszeniu. <Po + Pitrasić>

Popitraszenie, a, bfm., czynność cz. Popitrasić.

[Popiukł] p. Popiec. <Z Popiekl>

[Popiwać, a, ał] p. Popijać.

[Popiwanie, a, bfm.] czynność cz. Popiwać.

† **Popiwny połączony z popijaniem, pijacki:** Popiwna biesiada. Glicz. <Po + Piwny>

Popizmować, uje, ował poperfumować piżmem. <Po + Piżmować>

Popizmowanie, a, bfm., czynność cz. Popizmować.

[Popka, i, lm. i, Pupka] lalka szmaciana. <Łć. pupa>

[Poplaga, i, bfm.] plużenie, szczęście, powodzenie; przyjemność, satysfakcja: Nie pójdzie mu to w poplagę.

[Poplagować, uje, ował] posłużyć, wyjść na dobre, poszczęścić ś. <Po + Plagować>

[Poplagowanie, a, bfm.] czynność cz. Poplagować.

Poplamić, i, il splamić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach; pokryć, popstrzyć plamami, zaplamić, wyplamić; powalać, popaskudzić: Małpa poplamiła kanapy, potłukła zwierciadła. L. Poplamiona powierzchnia paltotu. Orzesz. Czoło poplamione sadzą. Orzesz. Przen.: Pamięć takich mordów naszą cześć poplami. Syrok. (= *pokala*). P. ś. *pokryć ś. plamami, zaplamić ś., wyplamić ś.; powalać ś., popaskudzić ś.:* Na nim ś. suknie zastarzały i poplamiły. Kaczk. <Po + Plamić>

Poplamienie, a, bfm., czynność cz. Poplamić. Poplamienie się, a ś., bfm., czynność cz. Poplamić ś.

Poplantować, uje, ował splantować jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach; pokonać żywoplantowanie. <Po + Plantować>

Poplantowanie, a, bfm., czynność cz. Poplantować.

Poplapać, pie, pał pokłapać, poszczękać. <Po + Plapać>

Poplapanie, a, bfm., czynność cz. Poplapać.

Poplastrować, uje, ował pookładać plastrami. P. ś. *pookładać ś. plastrami.* <Po + Plastrować>

Poplastrowanie, a, bfm., czynność cz. Poplastrować.

Poplastrowanie się, a ś., bfm., czynność cz. Poplastrować ś.

[Popłata, y, lm. y] 1. gąłż zapleciona w płocie. 2. ogrodzenie, plot. 3. część sznurka, pokrętka, licyk: Sznupek składa ś. z dwóch popłat, bat z trzech popłat. <Po + *Plata, PLEG/PLOT/PLAT/PELOT>

Poplaterować, uje, ował popowlekać platerem. <Po + Platerować>

Poplaterowanie, a, bfm., czynność cz. Poplaterować.

Poplatonizować, uje, ował oddać ś. na pewien czas platonizowaniu. <Po + Platonizować>

Poplatonizowanie, a, bfm., czynność cz. Poplatonizować.

Popłatynować, uje, ował popowlekać warstwą platyną sposobem galwanicznym. <Po + Platynować>

Popłatynowanie, a, bfm., czynność cz. Popłatynować.

[Poplazgotać, oce, otał] pomścić, pobabrać, porozchlapywać. <Po + Plazgotać>

[Poplazgotanie, a, bfm.] czynność cz. Poplazgotać.

Popląsać, sa a. sze, sał pewien czas przepędzić na pląsaniu; potaćzyć, potaćcować, poskakać: Niechaj tu u słupa tego popląsze (szatan) do dnia sądnego. Mik. z Wilk. <Po + Pląsać>

Popląsanie, a, bfm., czynność cz. Popląsać.

Poplątać, cze, tał splątać w wielu miejscach; wielokrotnie a. jedno po drugim; pogmatwać, powikłać, posypać, pomotać, potargać, popętać, pokrećć; pomącić, pomieszać: P. nici. Bolesław Morawski, od poplątanej mowy Szepiółką zwany. Krasz. Król ma zmysły poplątane. Uroczystości rolnicze nie szkodziły prawowierności, choć poplątane były z poezją, uosobieniem. Lel. Wystrzeliła błyskawica straszna, uderzyła o mózg Augusta i na chwilę poplątała mu myśli. Orzesz. P. ś. *splątać ś., potargać ś., pogmatwać ś., powikłać ś., posypać ś., pomotać ś., popętać ś., pokrećć ś., pomącić ś., pomieszać ś.:* Interesa majątkowe poplątały ś. bardzo. Krasz. Poplątał ś. w zeznaniach. <Po + Plątać>

Poplątanie, a, bfm., czynność cz. Poplątać.

Poplątanie się, a ś., bfm., czynność cz. Poplątać ś.

Popleczenie, a, bfm., czynność cz. Popleść.

Popleczenie, a, bfm., czynność cz. Popleczyć.

Popleczenie się, a ś., bfm., czynność cz. Popleczyć ś.

Popleczniczka, i, lm. i forma ż. od Poplecznik: Pani Adam po raz drugi odwołuje ś. do swych popleczniczek.

Poplecznictwo, a, bfm. 1. rola poplecznika. 2. opieka, protekcja, poparcie: Ażebyśmy raczyli ów dom w opiekę i P. nasze przyjąć, powagą królewską umocnić. Wej. <Od Poplecznik>

Poplecznik, a, lm. cy 1. daw. towarzysz walczącego rębacza, stojący poza jego plecami i broniący go z tyłu. 2. ten, co popiera drugiego szablą, radą, zabiegami przed sądem: Spodziewał ś. w swym procesie poplecznika. L. 3. *sprzymierzeniec, sojusznik, stronnik, zwolennik, popieracz, wspólnik w sprawie jakiej, kompan:* Czynią sobie przyjaciół, aby mieli niecenoty swojej popleczników. Bals. Miał Zygmunt, jak zapewnia Miechowita, swoich popleczników, którzy go w zabiegach o berło wspierali. Paw. Za Grzymalią Domaratem stała liczna gromada popleczników, składających ś. jużto z właściwych krewnych,

jużto z onych „stryjeów herbowych“. Szaj. Cała nadzieja na dobrym popleczniku, któryby mię zrównał z przeciwnikami. Rzew. Poplecznicy jego, wyrobiwszy sobie amnestją u króla, popowracali do kraju. Kaczsk. <Po+*Plecznik, od Pleczny>

Popleczyć, y, ył spleczyć jednego (konía) po drugim. P. ś. (o koniach) spleczyć ś. kolejno, jeden po drugim. <Po+Pleczyć>

Popleć, popelić, popiele l. spędzić pewien czas na pieleniu. 2. opleć jedno po drugim; pokończyć pielenie. <Po+Pleć>

Poplejerować, uje, ował pokaleczyć, poranić, pokiereszować jednego po drugim a. jednego w wielu miejscach. Przen.: Cenzura artykuł poplejerowała (=poobcinała). <Po+Plejerować>

Poplejerowanie, a, bfm., czynność cz. Poplejerować.

†**Poplenić, i, il pozabierać do niewoli, pouprawadzać w niewole:** Poplenią je pleniciele ich do ziemi nieprzyjacielskiej. Bud. Da Jehowa nieprzyjaciela w ręce twoje, że poplenisz plon jego. Bud. <Po+Plenić>

†**Poplenie, a, bfm., czynność cz. Poplenić.**

Popleść, ecie, ół l. spędzić pewien czas na plecieniu. 2. spleść jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach, posplatać; poplątać, powikłać, pogmatwać: Poza pniami ich była gąszcz krzewów, poplecionych z jeżynami dzikimi. Krasz. 3. upleść jedno po drugim, napleść wiele czego: P. wieńce, girlandy. Przen.: napleść, pogadać, popaplać, pobajać, pobadzurzyć, naklekać, nagadać, napaplać, nabajać, nabzdurzyć: Nie wiedział, co oni popletli. Skar. Dochodzę wszystkiego: zapewne starościna co poplotła. L. Ah hultaju! coś ty poplotli! L. Jego zbito... zlituj ś. ... po katowsku zbito. Kto poplotli, że go bili, nie wyjdzie na sucho. Miek. P. ś. spleść ś. kolejno, jedno po drugim a. spleść ś. w wielu miejscach, posplatać ś., poplątać ś., powikłać ś., pogmatwać ś., pomieszać ś.: Lice miała tak światło, jakby ś. na nim różne poplotły z liljami. Kaczsk. <Po+1. Pleść>

Popleśnić, eje, ał spleśnić kolejno, jedno po drugim. <Po+Pleśnić>

Popleśnienie, a, bfm., czynność cz. Popleśnić.

Poplisować, uje, ował poobszycwać, poubierać plisami; pokończyć plisowanie. <Po+Plisować>

Poplisowanie, a, bfm., czynność cz. Poplisować.

Poplombować, uje, ował l. pozaopatrywać w plomby: P. towary na komorze. 2. zaplombować jedno po drugim, pokitować: Zęby chore wyleczyć, a potem P. 3. pokończyć plombowanie. <Po+Plombować>

Poplombowanie, a, bfm., czynność cz. Poplombować.

Poplon, u, bfm. ogr. rośliny hodowane po głównych roślinach, np. szpinak po grochu. <Po+Plon>

Poplondrować, uje, ował l. spędzić pewien czas na plondrowaniu. 2. splondrować jedno po drugim. <Po+Plondrować>

Poplondrowanie, a, bfm., czynność cz. Poplondrować.

Poplot, u, lm. y, Toinów, bł. Żmijówka bot. (echites) ros. z rodziny toinowatych. <Po+Plot>

×**Poplota, y, lm. y plenie, plcionka; przewijanie, przetykanie:** Kije grube, w ziemię white, naokoło jazu poplota grubą przeplatane. Mag. <Po+*Plota, PLEĆ/PLOT/PLAT/PŁOT>

Poplotka, i, lm. i, Papolotka, Męka bot. (tacos-

nia) ros. z rodziny męczennicowatych. <Po+Plotka>

†**Poplotły posplataný:** Bogini poplotłe na kolonie palce trzymająca. Żebr. <Po+*Plotły, od Pleś>

Popluchać, a, ał p. Popluchotać. <Po+Pluchać>

Popluchanie, a, bfm., czynność cz. Popluchać. Popluchotać, ocze, otał, Popluchać wypełnić pewien czas pluchotaniem. <Po+Pluchotać>

Popluchotanie, a, bfm., czynność cz. Popluchotać.

Poplucie, a, bfm., czynność cz. Popluć.

Popluć, uje, ul, †Poplwać l. spędzić pewien czas na pluciu. 2. napluć w wielu miejscach, ponapluwać. 3. opluć jedno po drugim; opluć w wielu miejscach, pooplwać, zapluć. P. ś. opluć ś. w wielu miejscach, pooplwać ś., zapluć ś. <Po+Pluć>

Poplugawić, i, il splugawić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach; poplamieć, poświnić, powaluc, popaskudzić, pokalać, pobrukać: P. suknie. Przen.: Odehodził wrót swoją zdradą zmazanych i poplugawionych. P. Koch. <Po+Plugawić>

Poplugawienie, a, bfm., czynność cz. Poplugawić.

Popluskać, a, ał l. spędzić pewien czas na pluskaniu. 2. p. Popluskotać. 3. opluskać jedno po drugim; opluskać w wielu miejscach, pluskaniem obrzygać; pochlapać, pobrzygać, popryskać: Ziele to na kałużach rośnie, przeto popluskane błotem bywa. Sien. Popluskam ich na ulicy błotem. Baz. Jesień malują pluskaną wydeptywaniem jagód winnych. Otw. Miał to, jeśli nie pokalać, tedy wždy nieco P. Gór. Skałą świeżą popluskają posoką. Otw. P. ś. l. spędzić pewien czas na pluskaniu ś.: Popluska ś. może jeszeze na głębokim błocie, jak niezręczny pływak. Chm. 2. opluskać ś. kolejno, jedno po drugim; opluskać ś. w wielu miejscach, pochlapać ś., pobrzygać ś., popryskać ś.: To ś. czasem na czezo spiją, lby sobie piwem pomyją, kompostem ś. popluskają. Rej. <Po+Pluskać>

Popluskanie, a, bfm., czynność cz. Popluskać.

Popluskanie się, a, bfm., czynność cz. Popluskać ś.

Popluskotać, cze, tał, Popluskać, Popluszczeń cz. ni. spędzić pewien czas na pluskotaniu. P. ś. spędzić pewien czas na pluskotaniu ś. <Po+Pluskotać>

Popluskotanie, a, bfm., czynność cz. Popluskotać.

Popluskotanie się, a, bfm., czynność cz. Popluskotać ś.

Popluszczeń, y, ał i P. ś. p. Popluskotać. <Po+Pluszczeń>

Popluszczenie, a, bfm., czynność cz. Popluszczeń.

Popluszczenie się, a, bfm., czynność cz. Popluszczeń ś.

Poplwać, a, ał l. pluć z przestankami: Lepiej popuszczając, niżli poplując. Prz. Poplwać sobie. Troc. 2. †P., [P.] oplwać: Poplwał mię. Troc. Żyd, aby uroki zupełnie od turonia oddalić, poplwa go i po trzykroć ociera swą brodę. Gwar. <Po+*Plwać, od Pluć>

Poplwanie, a, bfm., czynność cz. Poplwać.

†**Poplwać, a, ał i P. ś. p. Popluć:** Poplwał ś. wszystek. P. Koch. Przen.: Furjusz mroźne Alpy śniegiem poplwa siwym. L. (=poprószy, przyprószy, ubielić, popierzy, upierzy). <Po+Plwać>

†**Poplwanie**, a, blm., czynność cz. **Poplwać**.
†**Poplwanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poplwać** ś.

Poplacać, a, ał *być w cenie, płacić; mieć cenę, walor, znaczenie, powodzenie, znaczyć*: Zboże teraz poplaca. Troc. Ten talar tylko 6 złotych poplaca. Troc. Teraz i cnota nie poplaca bez złota. Boh. Co poplaca, z tym na targ uczęszczają. Fred. A. Nie to u Boga poplaca, kto ś. wielkim domem sławi. Skar. Dziś worek, nie głowa poplaca. Boh. Talent śpiewania bardzo na Litwie poplaca. Mick. Byłem ja dumny — lecz dumny z dumnymi! — to nie poplaca na murawach ziemi. Krasiń. <Po + *Płacać, od Płacić>

Poplaccanie, a, blm., czynność cz. **Poplaccać**.
Poplaccanie, a, blm., czynność cz. **Poplaccić**.
Poplacciciel, a, Im. e ten, *co poplaccić a. poplaccia*. L. <Od Poplaccić>

Poplaccić, i, il co = *zapłacić jedno po drugim; poplaccać*: Wszystkie długi swoje poplaccić. Troc (= *poręgulować*). P. komu = *zapłacić jednemu po drugim a. jednemu za wiele rzeczy*: Ludziom poplacciwszy, nająłem furmana. Warg. <Po + Płacić>

> **Poplaccić się**, a ś., ał ś. *peplaccić ś., babracić ś., chlappać ś., brzechtać ś.*: Przez całe dwie godziny poplaccili ś. w wodzie. Kos. <Zam. Peplaccić ś.>

Poplaccak, cze, *kał pewną chwilę przepłaccak*: Wtedy tylko lżej nieco, gdy w kątku poplaccę. Zal. P. ś. *splaccak ś., rozplaccak ś., zaplaccak kolejno, jeden po drugim*: Poplaccali ś. nad sobą. Witaję ś., poplaccali ś. <Po + Płaccak>

Poplaccanie, a, blm., czynność cz. **Poplaccać**.
Poplaccanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poplaccać** ś.

Poplacciwac, uje a. iwa, iwał, [Poplacciwac] *placcak z przestankami*: Wdowy poplacciwaly za mężami swemi. Tw. Oglądając ś. na dom, gorzko poplacciwac. Przyb. Dźwignął na swe barki ciało, poplacciwac, iż na niech żalostnie ciężało. Przyb. P. z radości. Troc. Rodzice nieraz po kątach poplacciwali na nią. Bał. Dominikowa całą drogę poplacciwala i jak w obraz wpatrywala ś. w córkę. Reym. <Po + Płacciwac>

Poplacciwanie, a, blm., czynność cz. **Poplacciwac**: Dziecinne P. K. G.

[Poplacciwac, uje, ował] p. **Poplacciwac**. <Po + Płacciwac>

[Poplacciwanie, a, blm.] czynność cz. **Poplacciwac**.

× **Poplaccanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poplaccać** ś.

Poplacczenie, a, blm., czynność cz. **Poplacczyć**.

Poplacczenie się, a ś., blm., czynność cz. **Poplacczyć** ś.

Poplacczyć, y, ył *splacczyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. P. ś. I. *splacczyć ś. kolejno, jedno po drugim*. 2. *spędzić pewien czas na splacczeniu ś., uniżeniu ś.* <Po + Płacczyć>

Poplacc, u, blm. *poplaccność, poplaccanie, wziętość, pokup, popyt, zbyt, walor*: Futra wiewiórcze owego czasu miały P. Nar. (= *były w cenie, w modzie, poplaccaly, były poszukiwane, miały powodzenie, cieszyły ś. powodzeniem*). <Po + †Płacc>

Poplaccac, a, ał I. *pociąć na płaty, rozplaccac jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach, pochwiertować*: Uciekaj, pókiś cały, bo ja cię na sztuki poplaccam. L. P. *rozobójców* owych. Nar. <Po + Płaccac>

Poplaccanie, a, blm., czynność cz. **Poplaccac**.

†**Poplaccak**, tka, Im. tki *podór, podatek, oplata, czynsz, danina, ciężar*: Wybierac poplaccaki. Leop. Podatków żadnych i poplaccaków nie wkładano. B. B. Coć ś. zda, Symonie? Ziemsy królowie od kogo biorą cła i poplaccaki? od synów swoich, czyli od obcych? Leop. <Czes. poplaccak = podatek, czynsz>

Poplaccność, i, blm., rz. od **Poplaccny**.

Poplaccny I. *poplaccający, oplaccający ś., wzięty, pokupny, poszukiwany; mający zbyt, pokup, popyt, walor; zyskowny*: Towar P. Ślužba niebardzo poplaccna. L. Były poplaccne te rzeczy. Nar. Poplaccna to nie jest wzmówka. Troc. Pochlebstwo poplaccne najwięcej na dworach pańskich. Karp. 2. min.: *Białomiedziak P. = podrodzaj tetraedrytu antymonowego*. <Od Poplacc>

Poplacc, u, Im. y I. †P. *plynięcie, bieg, nurt, fala pomykająca, posuwająca ś., unosząca naprzód*: Między tym lasem wesołym poplaccem toczy ś. Tyberyn do morza. Koch. J. Od morza przeciwnym poplaccem Dunaju do Włoch przypędzony. Błaż. Płyn poplaccem szczęśliwym w którekolwiek strony. Błaż. 2. *łąka na niższym poziomie wśród pól położona*: Pod względem rodzaju łąk wypada tu następne rozróżnić: naprzód poplaccy, t. j. na niższym poziomie wśród pól położone; splawiane, czyli poplaccwane czasowo, w czasie wezbrania wód wiosennych i letnich deszczów. Pol. 3. [P.] *łąka mokra, bagnista*. 4. [P.] *siano poplaccwne = siano z łąk polnych, nie nadrzecznych i nie błotnych, siano grodziowe, łądowe*. [Na P.] przys. *z prądem wody*. <Po + Płacc>

Poplaccwek, wka, Im. wki ryb. p. **Płacc**: P. u wędki robią z piórka zatkniętego z obu końców koreczkami. <Od Poplacc>

Poplaccwac, a, ał p. **Poplaccwić**.

Poplaccwanie, a, blm., czynność cz. **Poplaccwac**.
Poplaccwanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poplaccwac** ś.

Poplaccwić, i, il I. *spędzić pewien czas na płaccwieniu*: P. konie. P. metal. 2. *splaccwić jedno po drugim*: Dział polowych 200, prócz burzących, które morzem poplaccwiono. Nar. 3. i nied. **Poplaccwac** *splaccwić, splacckak, zatopić, zalać*: Poplaccwy tej łąki na niższym poziomie wśród pól położone, poplaccwane czyli splawiane czasowo, w czasie wezbrania wód wiosennych i letnich deszczów. Pol. P. ś. *poświęcić pewien czas płaccwieniu ś.* Przen.: *poplaccwac, poplacckak ś., pozęglaccwac*: Z sobą ś. po szerokich morzach poplaccwimy. Otw. <Po + Płaccwić>

Poplaccwienie, a, blm., czynność cz. **Poplaccwić**.

Poplaccwienie się, a ś., blm., czynność cz. **Poplaccwić** ś.

Poplaccwny I. †P. *plynięcie, plywanie, żeglowaniu sprzyjający*, × *płaccwny*: Rzeka poplaccwna. Troc (= *splaccwna*). Poplaccwnym lotem, wiatrem plynie. Troc (= *wiatrem pomyślnym, sprzyjającym*). Ni szkuta, na hak i zdrowie fortunę i zdrowie wniósłszy, nie bez swej rusza ś. ruiny na wart P. z prądu lub rafiny. Wad. 2. [P.] p. **Grodziowy**. <Od Poplacc>

†**Poplacczac**, a, ał dok. *pognębić, poniżyć, wjacczmić*: Żeby nas jak Cezar pognębił, poplacczac. Chr. <Po + Płacczac>

†**Poplacczanie**, a, blm., czynność cz. **Poplacczac**.

Poplacczowac, uje, ował I. *pohić przez pewien czas płacczem*. 2. *wypłacczowac jednego po drugim*. <Po + Płacczowac>

Poplacczowanie, a, blm., czynność cz. **Poplacczowac**.

Popłoch, u l. blm. *przestrach ogólny, niepokój płochliwy, zamieszanie, tumult, zgiełk, alarm, trwoga nieuzasadniona, przerażenie, panika*: P. padł na ludzi a. ogarnął ludzi. P. rozszedł ś. daleko. Pierzchliwość, P., fałszywa trwoga; P. nie jedną osobę, ale często bez żadnej przyczyny mnogie popada huśce. L. Wszystko, co jedno z przyrodzenia dzikie jest, leda P. miesza i trwoży. Pilch. Przestraszone z miejsc swoich wychodzą gromadnie, a gdzie i jak kto może, z popłochu przypadnie. Węg. Sierota drgnęła i pełna popłochu tuli ś. w gruzy. Syrok. Dzikie bestje w popłochu zbęda srogosci, jak w pierwszych dniach świata. Od. Uciekali w dzikim popłochu. **2. a. Głowacz, Czartopłoch** bot. (onopordon) *roś. z rodziny złożonych*. Gatunki: P. pospolity a. oset podwózkowy (o. acanthium). P. zieleniejący, X oset pawłoczny (o. virens). <Po + *Płoch, PŁOCH>

[**Popłoc**, i, lm. e, **Popłota**] *wid do wiązania płotów, przewijana między kołkami, zwykle jałowcowa, przedarta na dwoje i należycie skręcona*. <Po + *Płoc, od Płot>

Popłodowy do **popłodu** należny. Poł.: Bóle popłodowe (dolores ad secundinas). <Po + Płodowy>

Popłodzenie, a, blm., czynność cz. **Popłodzić**.

Popłodzić, i, il *spłodzić jedno po drugim; spłodzić co kolejno, jeden po drugim*. Przen.: Skarby zabrał i wiele inszych złych uczynków popłodził. Kosz. Miasto płodu wiatr płony od nas jest popłodzony. Gęb. <Po + Płodzić>

Popłodzie, a, lm. a p. **Popłéd**. <Po + *Płodzie, od Płód>

[**Popłomyk**, a, lm. i] p. **Podpłomyk**. <Po + Płomyk>

Popłonać, nie, nał *plonać popalic ś. przez pewien czas*. <Po + Płonać>

[**Popłonek**, nka, lm. nki] p. **Podpłomyk**. <Po + *Płonek, od Płonać>

Popłonięcie, a, blm., czynność cz. **Popłonać**.

[**Popłonik**, a, lm. i] p. **Podpłomyk**. <Po + *Płonik, od Płonać>

[**Popłonka**, i, blm.] *febra, gorączka*. <Po + *Płonka, PŁO/PAL>

Popłoszenie, a, blm., czynność cz. **Popłoszyć**.

Popłoszenie się, a ś., blm., czynność cz. **Popłoszyć ś.**

Popłoszyć, y, ył i. *spłoszyć jedno po drugim, ponabawiać popłochu*: Od wyznaczonych na stracenie usuwają ś. wszystkie, jak popłoszone ptactwo. Krasz. Rzucili ś. od wrót ludzie do dworu, jak popłoszeni. Krasz. **2. †P. spędzić, wygnąć, wypłoszyć**: Bóg każdemu snadź też płaci szczo-drze... tam swą łaską, kiedy stąd popłoszą. Rej. P. ś. *spłoszyć ś. kolejno, jeden po drugim, stropić ś.*: Panny, przypomniawszy sobie scenę, popłoszyły ś. Jeż. <Po + Płoszyć>

[**Popłota**, y, lm. y] p. **Popłoc**. <Po + *Płota, PLEC/PLOT/PLAT/PŁOT>

Popłowić, i, il *porobić płowemi*. <Po + Płowić>

Popłowiec, eje, ał (o kolorze) i. *niewo spłowiec; poblaknąć, wyblaknąć, spelnąć, wypelnąć troche*. **2. spłowiec kolejno, jedno po drugim**. <Po + Płowiec>

Popłowienie, a, blm. i. czynność cz. **Popłowić**. **2. czynność cz. Popłowiec**.

Popłóczka, i, lm. i l. [P.] = a) *plókkanie, plókan-ka, lek do plókania*: P. na bolenie gardła. b) *na-*

pój: Wreszcie beło na popłóczkę jałowcowe piwo. **2. w lm., a. [Popłóczny]** *plyn uzbierany ze zlewania tego, czym popłókiwano naczymia; pomyje, zlewki*: Kiepskie piwo, same popłóczki! <Od Popłókać>

[**Popłóczny**, yn, blm.] i. Pospólstwo odprawia tak zwane P., czyli pije po szynkownicach, jakby na ostateczne spłókkanie zbytków zapustnych. **2. p. Popłóczka**: Prostu męty i P. z butelki, która od początku zawierała napój bardzo podejrzanego smaku i zapachu. Tarn. <Od Popłókać>

Popłód, odu, lm. ody *łożysko z pepowiną i błonami płodowemi, razem uzięte, popłodzie*, X poporód (secundinae). <Po + Płód>

Popłókać, cze, kał, **Popłóknąć**, nied. **Popłókiwać** *opłókać, wypłókać*: P. gardło (= *przeplókać*). P. szklanę (= *potoknąć, wyłoknąć*). Żart.: P. gardło = *napić ś. trunku*. Przen.: Słońce lilje popaliło, deszcze krasę popłókały, a nie deszcze, ży to były, ży. Krasz. (= *spłókały, zmyły*). Turcy mocą swą na mię (Polskę) ś. obróca i do końca już ogniem me włosci popłócają. Biel. M. (= *wyniszczą*). Nie myślę, żeby pisarz miał jakie niepozewności na myśli, chociaż Sieniawski włosci dosyć nieczysto popłókał. Kacz. <Po + Płókać>

Popłókanie, a, blm., czynność cz. **Popłókać**.

Popłóknąć, nie, nał p. **Popłókać**: Konie wiązkę siana i cztery garnce owsa kubałkiem jednym i drugim wody popłóknęły. Wilk. <Po + *Płóknąć, od Płókać>

Popłóknienie, a, blm., czynność cz. **Popłóknąć**.

Popłótniały *który popłótniał*: Popłótniałe wargi. Troc. Prawie przyniewolony, popłótniałe wargi otworzył. Pot. <Od Popłótnieć>

X **Popłótnieć**, eje, ał *polednąć jak płótno, zbielec jak chusta, spłótnieć*: Popłótniały im twarze, wargi. <Po + Płótnieć>

Popłótnienie, a, blm., czynność cz. **Popłótnieć**.

Popłun, u, lm. y bot. p. **Obrażnica**.

[**Popłunik**, a, lm. i] p. **Podpłomyk**.

[**Popłuże**, a, lm. a] *mórg, morga*: Wzgórze z płaszczyną na grzbiecie rozległą, mniej więcej — trzy jutra, albo popłuża. Dyg. <Po + *Płuże, od Pług>

† **Popłużne**, ego, blm. *podatek w zbożu, zbierany według liczby pługów a. dni roboczych, użytych do zaorania gruntu*: P., podatek w zbożu od stajania. L. <Po + Płużne>

Popłynąć, nie, nał i. *plynąć pomknąć, podążyć; pojechać wodą, odpłynąć*: Wianek popłynął. Tratwa popłynęła. Wszystkie jakoby z wodą do domu popłynę. Mor. Cokolwiek przyjdzie na nas, równie poniesiewa, a w jeden pad szerokim morzem popłyniewa. Zebr. P. do Ameryki. Wszystkie byli tego zdania, że, jak ś. wyrażali szydersko, do Gdańska popłynął. Krasz. Przen.: Na takiej chmurce ku ziemi popłynął. Rog. **2. pociec, polać ś., puszczyć ś., polecieć, potoczyć ś., pójść**: Uderzył ś., aż mu krew popłynęła. Kiedyniekiedy tylko popłynęła z nich iza jedna i zaschła na policzku. Krasz. <Po + Płynąć>

Popłynienie, a, blm., p. **Popłynięcie**.

Popłynięcie, a, blm., **Popłynienie** czynność cz. **Popłynąć**.

Popływać, a, ał *spędzić pewien czas na pływaniu*. <Po + Pływać>

Popływanie, a, blm., czynność cz. **Popływać**.

Popnajać, a, ał zł. *pójść, poknajać*. <Po + Pnajać>

Popnajanie, a, blm., czynność cz. **Popnajać**.
Popobiegać, a, ał *pobiegać jedno po drugim*: P. rondle. <Po + Pobiegać>
Popobielanie, a, blm., czynność cz. **Popobielać**.
Popobijać, a, ał *pobijać jedno po drugim*: P. obręcze na beczce. <Po + Pobijać>
Popobijanie, a, blm., czynność cz. **Popobijać**.
Popocenie się, a s., blm., czynność cz. **Popocić** s.
Popochłaniać, a, ał *pochłonać jednego (a. jedno) po drugim*. <Po + Pochłaniać>
Popochłanianie, a, blm., czynność cz. **Popochłaniać**.
Popochodzenie, a, blm., czynność cz. **Popochodzić**.
Popochodzić, i, ił *pójść kolejno, jeden po drugim*: Za mąż popochodziły. Mat. Ściemniło s., i popochodzili sobie spać. <Po + Pochodzić>
Popochylać, a, ał *pochylić jedno po drugim, pochylać*: P. sztandary. P. s. *pochylić s. kolejno, jeden (a. jedno) po drugim*: Młode drzewka po burzy s. popochylały. <Po + Pochylać>
Popochylanie, a, blm., czynność cz. **Popochylać**.
Popochylanie się, a s., blm., czynność cz. **Popochylać** s.
Popociągać, a, ał *pociągnąć jednego (a. jedno) po drugim*: P. do odpowiedzialności. <Po + Pociągać>
Popociąganie, a, blm., czynność cz. **Popociągać**.
Popocić się, i s., ił s. 1. *przeżyć pewną chwilę w potach*. 2. *spocić s. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Pocić s.>
Popod przyi. 1. p. **Pod**: [Leci ptasek P. lasek. Ja ze swoją kądzieliną P. stoły. Śmierć mignęła s. P. okna. 2. [P.] z pp. 6-ym: Idzie družka P. stogiem. Rybeczka P. niebem przeszła. 3. [P.] z pp. 7-ym: Mojsie P. ławie sukął. 4. [Zam.: P. płotem, P. stodołą, P. oknem i t. p.—mówią: po podpłociu, po podstodolu, po podokniu, po podładziu a. Popodpłociu, Popodstolu, Popodładziu i t. p.] <Po + Pod>
Popodawać, aje, awał 1. *podać jedno po drugim*. 2. [P.] *podać*: Lipieński popodawał obiad. P. s. *podać s. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Podawać>
Popodawanie, a, blm., czynność cz. **Popodawać**.
Popodawanie się, a s., blm., czynność cz. **Popodawać** s.
Popodbarwiać, a, ał *podbarwić jedno po drugim*. <Po + Podbarwiać>
Popodbarwianie, a, blm., czynność cz. **Popodbarwiać**.
Popodbechtywać, uje, ywał *podbechtać jednego po drugim*. <Po + Podbechtywać>
Popodbechtywanie, a, blm., czynność cz. **Popodbechtywać**.
Popodbestwiać, a, ał *podbestwić jednego po drugim*. <Po + Podbestwiać>
Popodbestwianie, a, blm., czynność cz. **Popodbestwiać**.
Popodbiegać, a, ał *podbiegać kolejno, jeden po drugim*. <Po + Podbiegać>
Popodbieganie, a, blm., czynność cz. **Popodbiegać**.
Popodbierać, a, ał *podebrać jedno po drugim*. <Po + Podbierać>

Popodbieranie, a, blm., czynność cz. **Popodbierać**.
Popodbijać, a, ał *podbić jedno po drugim*: Gdy s. mąż z żoną popija, jedno drugiemu oczy popodbija. Comp. P. kraje. L. P. s. (o koniach) *podbić s. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Podbijać>
Popodbijanie, a, blm., czynność cz. **Popodbijać**.
Popodbijanie się, a s., blm., czynność cz. **Popodbijać** s.
Popodbudowywać, uje, ywał *podbudować jedno po drugim*. <Po + Podbudowywać>
Popodbudowywanie, a, blm., czynność cz. **Popodbudowywać**.
Popodburzać, a, ał *podburzyć jednego po drugim*. <Po + Podburzać>
Popodburzanie, a, blm., czynność cz. **Popodburzać**.
Popodchmielać, a, ał *podchmielić jedno po drugim*. P. s. *podchmielić s. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Podchmielać>
Popodchmielanie, a, blm., czynność cz. **Popodchmielać**.
Popodchodzenie, a, blm., czynność cz. **Popodchodzić**.
Popodchodzić, i, ił *podejść kolejno, jeden po drugim*. <Po + Podechodzić>
Popodchwytywać, uje, ywał *podchwycić jedno po drugim*. <Po + Podchwytywać>
Popodchwytywanie, a, blm., czynność cz. **Popodchwytywać**.
Popodchylać, a, ał *podchylić jedno po drugim*. <Po + Podchylać>
Popodchylanie, a, blm., czynność cz. **Popodchylać**.
Popodciągać, a, ał *podciągnąć jedno po drugim*. <Po + Podciągać>
Popodciąganie, a, blm., czynność cz. **Popodciągać**.
Popodciekać, a, ał *podciec kolejno, jedno po drugim*. <Po + Podciekać>
Popodciekanie, a, blm., czynność cz. **Popodciekać**.
Popodcierać, a, ał *podetrzeć jedno po drugim*. P. s. *podetrzeć s. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Podcierać>
Popodcieranie, a, blm., czynność cz. **Popodcierać**.
Popodcieranie się, a s., blm., czynność cz. **Popodcierać** s.
Popodcinać, a, ał *podciąć jedno po drugim*. <Po + Podcinać>
Popodcinanie, a, blm., czynność cz. **Popodcinać**.
Popodciosywać, uje, ywał *podciosać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Podciosywać>
Popodciosywanie, a, blm., czynność cz. **Popodciosywać**.
Popodcyfrowywać, uje, ywał *podcyfrować jedno po drugim*. <Po + Podcyfrowywać>
Popodcyfrowywanie, a, blm., czynność cz. **Popodcyfrowywać**.
Popodczerniać, a, ał *podczernić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Podczerniać>
Popodczernianie, a, blm., czynność cz. **Popodczerniać**.
Popodczesywać, uje, ywał *podczesać jedno po drugim*. <Po + Podczesywać>

Popodczesywanie, a, btm., czynność cz. Popodczesywać.

Popoddajać, a, ał poddoić jedno po drugim.
<Po + Poddajać>

Popoddajanie, a, btm., czynność cz. Popoddajać.

Popoddawać, aje, awał poddać jedno po drugim. P. ś. *poddać ś. kolejno, jeden po drugim*: Choć zamki ś. popoddawały, choć polskie oddziały krążyły po kraju, tajemne panowanie zachowali nad nim Krzyżacy. Krasz. <Po + Poddawać>

Popoddawanie, a, btm., czynność cz. Popoddawać.

Popoddawanie się, a ś., btm., czynność cz. Popoddawać ś.

Popoddymać, a, ał poddać jedno po drugim.
<Po + Poddymać>

Popoddymanie, a, btm., czynność cz. Popoddymać.

Popoddziałać, a, ał poddzielić jedno po drugim.
<Po + Poddzielać>

Popoddzielanie, a, btm., czynność cz. Popoddziałać.

Popoddzierać, a, ał poddrzeć jedno po drugim; poddrzeć co kolejno, jeden po drugim. <Po + Poddzierać>

Popoddzieranie, a, btm., czynność cz. Popoddzierać.

Popoddzierzawiać, a, ał poddzierzawić jedno po drugim. <Po + Poddzierzawiać>

Popoddzierzawianie, a, btm., czynność cz. Popoddzierzawiać.

Popoddzwigać, a, ał poddzwignąć jedno po drugim, popodnosić. <Po + Poddzwigać>

Popoddzwiganie, a, btm., czynność cz. Popoddzwigać.

Popodejmować, uje, ował podjąć jedno po drugim. <Po + Podejmować>

Popodejmowanie, a, btm., czynność cz. Popodejmować.

Popodfruć, a, ał podfruć kolejno, jedno po drugim. <Po + Podfruć>

Popodfrucanie, a, btm., czynność cz. Popodfruć.

Popodgajać, a, ał podgoić jedno po drugim.
<Po + Podgajać>

Popodgajanie, a, btm., czynność cz. Popodgajać.

Popodgalać, a, ał podgolić jedno po drugim; podgolić ze wszystkich stron. P. ś. *podgolić ś. kolejno, jeden po drugim; podgolić ś. ze wszystkich stron.* <Po + Podgalać>

Popodgalanie, a, btm., czynność cz. Popodgalać.

Popodgalanie się, a ś., btm., czynność cz. Popodgalać ś.

Popodganiać, a, ał podlegnąć jedno po drugim.
<Po + Podganiać>

Popodganianie, a, btm., czynność cz. Popodganiać.

Popodgarniać, a, ał, Popodgartywać podgarnąć jedno po drugim; podgarnąć ze wszystkich stron.
<Po + Podgarniać>

Popodgarnianie, a, btm., czynność cz. Popodgarniać.

Popodgartywać, uje, ywał p. Popodgarniać.
<Po + Podgartywać>

Popodgartywanie, a, btm., czynność cz. Popodgartywać.

Popodginać, a, ał podgiąć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach: W drewnianych sklepikach z popodginanemi pod siebie nogami siedzieli. Jeż. P. ś. *podgiąć ś. kolejno, jeden po drugim; podgiąć ś. w wielu miejscach.* <Po + Podginać>

Popodginanie, a, btm., czynność cz. Popodginać.

Popodginanie się, a ś., btm., czynność cz. Popodginać ś.

Popodgniatać, a, ał podgnięść jedno po drugim; podgnięść w wielu miejscach. <Po + Podgniatać>

Popodgniatanie, a, btm., czynność cz. Popodgniatać.

Popodgrabiać, a, ał podgrabić jedno po drugim; podgrabić w wielu miejscach. <Po + Podgrabiać>

Popodgrabianie, a, btm., czynność cz. Popodgrabiać.

Popodgrudzać się, a ś., ał ś., odgrudzić ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Podgrudzać ś.>

Popodgrudzanie się, a ś., btm., czynność cz. Popodgrudzać ś.

Popodgryzać, a, ał podgryźć jedno po drugim; podgryźć w wielu miejscach. <Po + Podgryzać>

Popodgryzanie, a, btm., czynność cz. Popodgryzać.

Popodgrzebywać, uje, ywał podgrzebać jedno po drugim; podgrzebać w wielu miejscach. <Po + Podgrzebywać>

Popodgrzebywanie, a, btm., czynność cz. Popodgrzebywać.

Popodgrzewać, a, ał podgrzać jedno po drugim.
<Po + Podgrzewać>

Popodgrzewanie, a, btm., czynność cz. Popodgrzewać.

Popodjadać, a, ał podjeść kolejno, jeden po drugim; podjeść w wielu miejscach. P. ś. *podjeść ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Podjadać>

Popodjadanie, a, btm., czynność cz. Popodjadać.

Popodjadanie się, a ś., btm., czynność cz. Popodjadać ś.

Popodjeżdżać, a, ał 1. podjechać kolejno, jeden po drugim. 2. kogo (wielu) = podjechać jednego po drugim. <Po + Podjeżdżać>

Popodjeżdżanie, a, btm., czynność cz. Popodjeżdżać.

Popodjudzać, a, ał podjudzić jednego po drugim. <Po + Podjudzać>

Popodjudzanie, a, btm., czynność cz. Popodjudzać.

Popodkadzać, a, ał 1. podkadzić wielokrotnie. 2. kogo, co = podkadzić jedno (a. jednego) po drugim. <Po + Podkadzać>

Popodkadzanie, a, btm., czynność cz. Popodkadzać.

Popodkarmiać, a, ał podkarmić jedno po drugim. <Po + Podkarmiać>

Popodkarmianie, a, btm., czynność cz. Popodkarmiać.

Popodkasywać, uje, ywał podkasać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach. P. ś. *podkasać ś. kolejno, jeden po drugim; podkasać ś. z wielu stron.* <Po + Podkasywać>

Popodkasywanie, a, btm., czynność cz. Popodkasywać.

Popodkasywanie się, a s., blm., czynność cz. Popodkasywać s.

Popodkisać, a, ał podkisinąć kolejno, jedno po drugim. <Po + Podkisać>

Popodkisanie, a, blm., czynność cz. Popodkisać.

Popodklejać, a, ał podkleić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach. <Po + Podklejać>

Popodklejanie, a, blm., czynność cz. Popodklejać.

Popodkładać, a, ał jedno po drugim podłożyć:

A żeby im miękko było, popodścielano pod nich siano i popodkładano kilimki. Jeż. Do tej gramatyki każdy według swego ojczystego języka słowa i sposoby mówienia popodkładali. L. Popodkładali mu historycy różne rzeczy z czynami Bolesława I w analogii zostające, lecz przez Śmiałego nie dokonane. Mał. <Po + Podkładać>

Popodkładanie, a, blm., czynność cz. Popodkładać.

Popodkłówać, a, ał p. Popodkłówać. <Po + Podkłówać>

Popodkłówanie, a, blm., czynność cz. Popodkłówać.

Popodkłówać, a, ał, Popodkłówać podkłóć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach. <Po + Podkłówać>

Popodkłówanie, a, blm., czynność cz. Popodkłówać.

Popodkopywać, uje, ywał podkopać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach. P. s. podkopać s. kolejno, jeden po drugim. <Po + Podkopywać>

Popodkopywanie, a, blm., czynność cz. Popodkopywać.

Popodkopywanie się, a s., blm., czynność cz. Popodkopywać s.

Popodkładać się, a s., ał s. podkładać s. kolejno, jeden po drugim. <Po + Podkładać s.>

Popodkradanie się, a s., blm., czynność cz. Popodkradać s.

Popodkrawać, a, ał podkrawać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach. P. s. podkrawać s. kolejno, jedno po drugim; podkrawać s. w wielu miejscach. <Po + Podkrawać>

Popodkrawanie, a, blm., czynność cz. Popodkrawać.

Popodkrawanie się, a s., blm., czynność cz. Popodkrawać s.

Popodkrążyć, a, ał podkrążyć jedno po drugim. <Po + Podkrążyć>

Popodkrążanie, a, blm., czynność cz. Popodkrążyć.

Popodkreślać, a, ał podkreślić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach. <Po + Podkreślać>

Popodkreślanie, a, blm., czynność cz. Popodkreślać.

Popodkręcać, a, ał podkręcić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach. <Po + Podkręcać>

Popodkręcanie, a, blm., czynność cz. Popodkręcać.

Popodkrzepiać, a, ał podkrzepić jednego po drugim. <Po + Podkrzepiać>

Popodkrzepianie, a, blm., czynność cz. Popodkrzepiać.

Popodkrzesywać, uje, ywał podkrzesać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach. <Po + Podkrzesywać>

Popodkrzesywanie, a, blm., czynność cz. Popodkrzesywać.

Popodkształcać, a, ał podkształcić jednego po drugim. <Po + Podkształcać>

Popodkształcanie, a, blm., czynność cz. Popodkształcać. <Po + Podkształcać>

Popodkupywać, uje, ywał podkupić jednego po drugim. <Po + Podkupywać>

Popodkupywanie, a, blm., czynność cz. Popodkupywać.

Popodkurzać, a, ał podkurzyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach. <Po + Podkurzać>

Popodkurzanie, a, blm., czynność cz. Popodkurzać.

Popodkuwać, a, ał podkuć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach. <Po + Podkuwać>

Popodkuwanie, a, blm., czynność cz. Popodkuwać.

Popodkwaszać, a, ał podkwasić jedno po drugim. <Po + Podkwaszać>

Popodkwaszanie, a, blm., czynność cz. Popodkwaszać.

[Popodłlas, u, blm.] *posiew pod lasem w górach.* Gwar. <Popod + Las>

Popodłatać, a, ał, Popodłatywać podlecieć kolejno, jeden po drugim. <Po + Podłatać>

Popodłatanie, a, blm., czynność cz. Popodłatać.

Popodłatywać, uje, ywał l. p. Popodłatać. 2. [P.] *zbliżyć s. w czasie zaspakajania popędu płciowego.* <Po + Podłatywać>

Popodłatywanie, a, blm., czynność cz. Popodłatywać.

[Popodładziu] p. Popod.

Popodlenie, a, blm., czynność cz. Popodlić.

Popodlenie się, a s., blm., czynność cz. Popodlić s.

Popodlepiać, a, ał podlepić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach. <Po + Podlepiać>

Popodlepianie, a, blm., czynność cz. Popodlepiać.

Popodlewać, a, ał podlewać jedno po drugim: P. kwiaty. <Po + Podlewać>

Popodlewanie, a, blm., czynność cz. Popodlewać.

Popodlić, i, il spodlić jednego po drugim. P. s. spodlić s. kolejno, jeden po drugim. <Po + Podlić>

Popodlizywać, uje, ywał (o jednym) podlizać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach; (o wielu) podlizać (jedno) kolejno, jeden po drugim. P. s. spędzić pewien czas na podlizywaniu s. <Po + Podlizywać>

Popodlizywanie, a, blm., czynność cz. Popodlizywać.

Popodlizywanie się, a s., blm., czynność cz. Popodlizywać s.

Popodłamywać, uje, ywał podłamać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach. <Po + Podłamywać>

Popodłamywanie, a, blm., czynność cz. Popodłamywać.

Popodłazić, i, il podleżeć kolejno, jeden po drugim. <Po + Podłazić>

Popodłażenie, a, blm., czynność cz. Popodłazić.

Popodłupywać, uje, ywał podłupać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach. <Po + Podłupywać>

Popodłupywanie, a, blm., czynność cz. Popodłupywać.

Popodłużać, a, ał podłużyć jedno po drugim. <Po + Podłużać>

Popodłużanie, a, bfm., czynność cz. **Popodłu-
zać**.

Popodmakać, a, ał *podmknąć kolejno, jedno
po drugim*. <Po + Podmakać>

Popodmakanie, a, bfm., czynność cz. **Popodma-
kać**.

Popodmalowywać, uje, ywał *podmalować jedno
po drugim a. jedno w wielu miejscach*: Obrazy
pokończone i popodmalowywane zwróciły uwagę
hrabiego. Krasz. P. ś. *podmalować ś. kolejno, je-
den po drugim; podmalować ś. w wielu miejscach*.
<Po + Podmalowywać>

Popodmalowywanie, a, bfm., czynność cz. **Po-
podmalowywać**.

Popodmalowywanie się, a ś., bfm., czynność
cz. **Popodmalowywać ś.**

Popodmarszczać, a, ał *podmarszczyć jedno po
drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Pod-
marszczać>

Popodmarszczenie, a, bfm., czynność cz. **Popo-
dmarszczać**.

Popodmarzać, a, ał (Popodmar-zać) *podmar-
znąć w wielu miejscach*. <Po + Podmarzać>

Popodmarzanie, a, bfm. (Popodmar-zanie) czyn-
ność cz. **Popodmarzać**.

Popodmaślać, a, ał *podmaścić jedno po drugim*.
<Po + Podmaślać>

Popodmaślanie, a, bfm., czynność cz. **Popodma-
ślać**.

Popodmawiać, a, ał *podmówić jednego po dru-
гим*. <Po + Podmawiać>

Popodmawianie, a, bfm., czynność cz. **Popod-
mawiać**.

Popodmazywać, uje, ywał *podmazać jedno po
drugim*. <Po + Podmazywać>

Popodmazywanie, a, bfm., czynność cz. **Popo-
dmazywać**.

Popodmiatać, a, ał I. *podmieść w wielu miej-
scach*. 2. *podmieść jedno po drugim*. <Po + Pod-
miatać>

Popodmiatanie, a, bfm., czynność cz. **Popod-
miatać**.

Popodmieniac, a, ał *podmienić jedno po drugim*.
<Po + Podmieniac>

Popodmienianie, a, bfm., czynność cz. **Popod-
mieniac**.

Popodmłacać, a, ał *podmłócić jedno po drugim*.
<Po + Podmłacać>

Popodmłacanie, a, bfm., czynność cz. **Popod-
młacać**.

Popodmulać, a, ał *podmulić jedno po drugim
a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Podmulać>

Popodmulanie, a, bfm., czynność cz. **Popodmu-
lać**.

Popodmurowywać, uje, ywał *podmurować jedno
po drugim a. jedno w wielu miejscach*: P. ściany
grożące upadkiem. Krasz. <Po + Podmurowy-
wać>

Popodmurowywanie, a, bfm., czynność cz. **Popo-
dmurowywać**.

Popodmuskivać, uje, iwał *podmuskąć jedno po
drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Pod-
muskivać>

Popodmuskivanie, a, bfm., czynność cz. **Popod-
muskivać**.

Popodmykać, a, ał *podemknąć jedno po drugim*.
P. ś. *podemknąć ś. kolejno, jeden po drugim*.
<Po + Podmykać>

Popodmykanie, a, bfm., czynność cz. **Popodmy-
kać**.

Popodmykanie się, a ś., bfm., czynność cz. **Popo-
podmykać ś.**

Popodmywać, a, ał *podmyć jedno po drugim a.
jedno w wielu miejscach*. P. ś. *podmyć ś. kolejno,
jeden po drugim*. <Po + Podmywać>

Popodmywanie, a, bfm., czynność cz. **Popodmy-
wać**.

Popodmywanie się, a ś., bfm., czynność cz. **Popo-
podmywać ś.**

Popodnaszać, a, ał i P. ś. p. **Popodnosić**. <Po
+ Podnaszać>

Popodnaszanie, a, bfm., czynność cz. **Popodna-
szać**.

Popodnaszanie się, a ś., bfm., czynność cz. **Popo-
podnaszać ś.**

Popodniecać, a, ał *podniecić jedno (a. jednego)
po drugim*. <Po + Podniecać>

Popodniecanie, a, bfm., czynność cz. **Popodnie-
cać**.

Popodnosić, i, il, **Popodnaszać** I. *podnieść jed-
no po drugim*: Niewiasty stały popodnoszone dla
gorąca. Krasz. 2. [P.] *podnieść*: Ej, bo ja ci
popodnose tego lba! P. ś. *podnieść ś. kolejno, je-
den (a. jedno) po drugim; podnieść ś. w wielu
miejscach*: Niektórzy popodnosili ś. z ław. Krasz.
<Po + Podnosić>

Popodnoszenie, a, bfm., czynność cz. **Popodno-
sić**.

Popodnoszenie się, a ś., bfm., czynność cz. **Popo-
podnosić ś.**

Popodpadać, a, ał I. *podpaść kolejno jedno (a.
jeden) po drugim*. 2. *podpaść wiele rzeczy a. osób
kolejno*. <Po + Podpadać>

Popodpadanie, a, bfm., czynność cz. **Popodpa-
dać**.

Popodpajać, a, ał *podpoić jednego po drugim*.
<Po + Podpajać>

Popodpajanie, a, bfm., czynność cz. **Popodpa-
jać**.

Popodpalać, a, ał *podpalić jedno po drugim a.
jedno w wielu miejscach*: Jak ty jedziesz, chłopi-
pie! konie mi popodpalasz. Kaczk. (= *ochwacisz*).
<Po + Podpalać>

Popodpalanie, a, bfm., czynność cz. **Popodpa-
lać**.

Popodpalowywać, uje, ywał *podpalować jedno
po drugim*. <Po + Podpalowywać>

Popodpalowywanie, a, bfm., czynność cz. **Popo-
dpalowywać**.

Popodpasywać, uje, ywał *podpasać jednego (a.
jedno) po drugim a. jedno w wielu miejscach*. P.
ś. *podpasać ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po +
Podpasywać>

Popodpasywanie, a, bfm., czynność cz. **Popod-
pasywać**.

Popodpasywanie się, a ś., bfm., czynność cz.
Popodpasywać ś.

Popodpatrywać, uje, ywał *podpatrzeć jednego
(a. jedno) po drugim*. P. ś. *podpatrzeć ś. kolejno,
jeden po drugim a. podpatrzeć ś. wzajemnie*. <Po
+ Podpatrywać>

Popodpatrywanie, a, bfm., czynność cz. **Popod-
patrywać**.

Popodpatrywanie się, a ś., bfm., czynność cz.
Popodpatrywać ś.

Popodpełzać, a, ał *podpełznąć kolejno, jeden po
drugim*. <Po + Podpełzać>

Popodpełzanie, a, bfm., czynność cz. **Popodpeł-
zać**.

Popodpędzać, a, ał podpędzić jedno (a. jednego) po drugim. <Po + Podpędzać>

Popodpędzanie, a, blm., czynność cz. Popodpędzać.

Popodpiekać, a, ał podpiec jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach. <Po + Podpiekać>

Popodpiekanie, a, blm., czynność cz. Popodpiekać.

Popodpierać, a, ał podeprzeć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach: Około stołu zasiedli i popodpierali głowy pięściami. Oss. Szopa popodpierana. Krasz. Drudzy, których sen nie brał, siedzieli popodpieranymi na rękach. Krasz. P. ś. *odeprzeć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Podpierać>

Popodpieranie, a, blm., czynność cz. Popodpierać.

Popodpieranie się, a ś., blm., czynność cz. Popodpierać ś.

Popodpijać, a, ał a. P. sobie = podpić sobie kolejno, jeden po drugim. <Po + Podpijać>

Popodpijanie, a, blm., czynność cz. Popodpijać.

Popodpinać, a, ał podpiąć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach: Podawał rękę kobiecie w robronie, popodpinanym różowemi wstążkami. Krasz. Poły bardzo ładnego tużurka warszawskiego misternie popodpinawszy, uczynił z niego fraczynę. Krasz. P. ś. *podpiąć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Podpinać>

Popodpinanie, a, blm., czynność cz. Popodpinać.

Popodpinanie się, a ś., blm., czynność cz. Popodpinać ś.

Popodpisywać, uje, ywał podpisać jedno po drugim: Wszystkich tych szlachty poprowadzałem do Brześcia i do kredensu deputackiego ś. popodpisywali. Mat. Zdzisław, nie mówiąc słowa, popodpisywał, co mu kazano. Krasz. P. ś. *podpisać ś. kolejno, jeden po drugim; podpisać ś. w wielu miejscach;* Podpisał instrukcją Wyganowski, popodpisywali ś. i drudzy naznaczeni do instrukcji. Mat. <Po + Podpisywać>

Popodpisywanie, a, blm., czynność cz. Popodpisywać.

Popodpisywanie się, a ś., blm., czynność cz. Popodpisywać ś.

Popodplatać, a, ał podpleść jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach. <Po + Podplatać>

Popodplatanie, a, blm., czynność cz. Popodplatać.

[Popodpłociu] p. Popod. <Po + *Podpłociu, od *Podpłocie = Pod + *Płocie, od Płot>

Popodpłókiwać, uje, iwał podpłókać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach. <Po + Podpłókiwać>

Popodpłókiwanie, a, blm., czynność cz. Popodpłókiwać.

Popodpływać, a, ał podpłynąć kolejno, jedno (a. jeden) po drugim; podpłynąć w wielu miejscach. <Po + Podpływać>

Popodpływanie, a, blm., czynność cz. Popodpływać.

Popodpowiadać, a, ał podpowiedzieć jedno po drugim. <Po + Podpowiadać>

Popodpowiadanie, a, blm., czynność cz. Popodpowiadać.

Popodprawiać, a, ał podprawić jedno po drugim. <Po + Podprawiać>

Popodprawianie, a, blm., czynność cz. Popodprawiać.

Popodprowadzać, a, ał poprowadzić jedno (a. jednego) po drugim. <Po + Podprowadzać>

Popodprowadzanie, a, blm., czynność cz. Popodprowadzać.

Popodprówać, a, ał p. Popodpruwać. <Po + Podprówać>

Popodprówanie, a, blm., czynność cz. Popodprówać.

Popodpruwać, a, ał, Popodprówać *podpróć jedno po drugim; podpróć w wielu miejscach.* <Po + Podprówać>

Popodpruwanie, a, blm., czynność cz. Popodpruwać.

Popodprzęgać, a, ał podprząc jednego po drugim. <Po + Podprzęgać>

Popodprzęganie, a, blm., czynność cz. Popodprzęgać.

Popodpuszczać, a, ał podpuścić jednego po drugim. <Po + Podpuszczać>

Popodpuszczanie, a, blm., czynność cz. Popodpuszczać.

Popodpychać, a, ał podepcnąć jedno (a. jednego) po drugim a. jedno w wielu miejscach. <Po + Podpychać>

Popodpychanie, a, blm., czynność cz. Popodpychać.

Popodpytywać, uje, ywał, P. ś. podpytać jedno po drugim. <Po + Podpytywać>

Popodpytywanie, a, blm., czynność cz. Popodpytywać.

Popodpytywanie się, a ś., blm., czynność cz. Popodpytywać ś.

Popodrabiać, a, ał podrobić jedno po drugim. <Po + Podrabiać>

Popodrabianie, a, blm., czynność cz. Popodrabiać.

Popodrastać, a, ał podrosnąć kolejno, jeden po drugim: Tyś sam jeden, ich czterech, niech popodrastają, wzmoga ś., obalać cię i wygnają. Krasz. <Po + Podrastać>

Popodrastanie, a, blm., czynność cz. Popodrastać.

Popodrażniać, a, ał, Popodrażniać *podrażnić jedno po drugim.* <Po + Podrażniać>

Popodrażnianie, a, blm., czynność cz. Popodrażniać.

Popodrażniać, a, ał p. Popodrażniać. <Po + Podrażniać>

Popodrażnianie, a, blm., czynność cz. Popodrażniać.

Popodrabywać, uje, ywał podrąbać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach: Drzewa popodrabywali, zasięki ogromne zapierały drogę. Krasz. <Po + Podrabywać>

Popodrabywanie, a, blm., czynność cz. Popodrabywać.

Popodrównywać, a, ał podrównać jedno po drugim. <Po + Podrównywać>

Popodrównywanie, a, blm., czynność cz. Popodrównywać.

Popodróżować, uje, ował spędzić pewien czas na podrózowaniu. <Po + Podróżować>

Popodróżowanie, a, blm., czynność cz. Popodróżować.

Popodrumieniać, a, ał podrumienić jedno po drugim. <Po + Podrumieniać>

Popodrumienianie, a, blm., czynność cz. Popodrumieniać.

Popodrygać, a, ał p. Popodrygiwać. <Po + Podrygać>

Popodryganie, a, blm., czynność cz. **Popodrygać**.

Popodrygiwać, uje, iwał, **Popodrygać** *spęłzić pewien czas na podrygiwaniu*. <Po + Podrygiwać>

Popodrygiwanie, a, blm., czynność cz. **Popodrygiwać**.

Popodrywać, a, ał l. *poderwać jedno po drugim*: Nareszcie opuścisz już raz to twoje nieznośne poddasze, na które drapiąc ś., nogi sobie popodrywałem. Krasz. 2. [P.] *poderwać szarpnąć raz po raz*: Un chłop próbuje, ale ni może zliść, bo mu babka tak popodrywała sznurkiem członek, tak mu popuchło. <Po + Podrywać>

Popodrywanie, a, blm., czynność cz. **Popodrywać**.

Popodrzezywać, uje, ywał p. **Popodrzynać**. <Po + Podrzezywać>

Popodrzezywanie, a, blm., czynność cz. **Popodrzezywać**.

Popodrzeźbiać, a, ał *podrzeźbić jedno po drugim*. <Po + Podrzeźbiać>

Popodrzeźbianie, a, blm., czynność cz. **Popodrzeźbiać**.

Popodrzeźniać, a, ał *oddać ś. na pewien czas podrzeźnianiu*. <Po + Podrzeźniać>

Popodrzeźnianie, a, blm., czynność cz. **Popodrzeźniać**.

Popodrzucać, a, ał *podrzucić jedno po drugim*. <Po + Podrzucać>

Popodrzucanie, a, blm., czynność cz. **Popodrzucać**.

Popodrzynać, a, ał, **Popodrzezywać** *poderznąć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*: Moi Lipkowie na tych żołnierzy uderzą i gardła im popodrzynają. Sienk. <Po + Podrzynać>

Popodrzynanie, a, blm., czynność cz. **Popodrzynać**.

Popodsadzać, a, ał *posadzić jedno (a. jednego) po drugim*. P. ś. *posadzić ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Podsadzać>

Popodsadzanie, a, blm., czynność cz. **Popodsadzać**.

Popodsadzanie się, a ś., blm., czynność cz. **Popodsadzać** ś.

Popodsalać, a, ał *posolić jedno po drugim*. <Po + Podsalać>

Popodsalanie, a, blm., czynność cz. **Popodsalać**.

Popodsiaść, a, ał *podsiąść jednego po drugim*. P. ś. *podsiąść ś. kolejno, jedno po drugim*. <Po + Podsiadać>

Popodsiadanie, a, blm., czynność cz. **Popodsiaść**.

Popodsiadanie się, a ś., blm., czynność cz. **Popodsiaść** ś.

[**Popodsienie**, a, lm. a] *miejsce pod sienią*. <Po + Popsienie>

Popodsiewać, a, ał *posiać jedno po drugim; posiać w wielu miejscach*. <Po + Popsiewać>

Popodsiewanie, a, blm., czynność cz. **Popodsiewać**.

Popodsilać, a, ał *posilić jednego po drugim*. <Po + Popsilać>

Popodsilanie, a, blm., czynność cz. **Popodsilać**.

Popodsiniąć, a, ał *posinić jedno po drugim*. <Po + Popsiniąć>

Popodsinianie, a, blm., czynność cz. **Popodsiniąć**.

Popodskakiwać, uje, iwał *podskoczyć kolejno jeden (a. jedno) po drugim*. <Po + Podskakiwać>

Popodskakiwanie, a, blm., czynność cz. **Popodskakiwać**.

Popodsklepiać, a, ał *podsklepić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Podsklepiać>

Popodsklepianie, a, blm., czynność cz. **Popodsklepiać**.

Popodskrobywać, uje, ywał *podskrobać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Podskrobywać>

Popodskrobywanie, a, blm., czynność cz. **Popodskrobywać**.

Popodskubywać, uje, ywał *podskubać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Podskubywać>

Popodskubywanie, a, blm., czynność cz. **Popodskubywać**.

Popodśladzać, a, ał *podśladzić jedno po drugim*. <Po + Podśladzać>

Popodśladzanie, a, blm., czynność cz. **Popodśladzać**.

Popodśluchiwać, uje, iwał *podśluchać jednego a. jedno po drugim*. <Po + Podśluchiwać>

Popodśluchiwanie, a, blm., czynność cz. **Popodśluchiwać**.

Popodśmalać, a, ał *jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach podśmalić, popalać od spodu, nieco popalać*: Pożar w tym kraju zwykły młodzież pozostawia popodśmala. Torz. <Po + Podśmalać>

Popodśmalanie, a, blm., czynność cz. **Popodśmalać**.

Popodśmażać, a, ał *podśmażyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Podśmażać>

Popodśmażanie, a, blm., czynność cz. **Popodśmażać**.

Popodstawiać, a, ał *podstawić jedno (a. jednego) po drugim; podstawić w wielu miejscach*. P. ś. *bil. podstawić ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Podstawiać>

Popodstawianie, a, blm., czynność cz. **Popodstawiać**.

Popodstawianie się, a ś., blm., czynność cz. **Popodstawiać** ś.

Popodstemplowywać, uje, ywał *podstemplować jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Podstemplowywać>

Popodstemplowywanie, a, blm., czynność cz. **Popodstemplowywać**.

Popodstępować, uje, ował *podstąpić kolejno, jeden po drugim*. <Po + Podstępować>

Popodstępowanie, a, blm., czynność cz. **Popodstępować**.

Popodstrajać, a, ał *podstroić jedno (a. jednego) po drugim*. <Po + Podstrajać>

Popodstrajanie, a, blm., czynność cz. **Popodstrajać**.

Popodstrzelać, a, ał *podstrzelić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Podstrzelać>

Popodstrzelanie, a, blm., czynność cz. **Popodstrzelać**.

[**Popodstrzesze**, a, lm. a] p. **Podstrzesze**: Powała wystająca na zewnątrz domu na długość całych stragarzy popodstrzesza nazywa ś. chyzem. <Po + Podstrzesze>

Popodstrzygać, a, ał *podstrzyc jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*: P. włosy, węgnę, kutner, gałęzie. Zbliżyć ś. szpakowaty, malutki, z wąsami popodstrzyganemi, ślepy na jedno oko ów sławny Kiryło. Krasz. <Po + Podstrzygać>

Popodstrzyganie, a, blm., czynność cz. **Popodstrzygać.**

Popodsuszać, a, ał *podsuszyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Podsuszać>

Popodsuszanie, a, blm., czynność cz. **Popodsuszać.**

Popodsuwać, a, ał *podsunąć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*: Poprawił nieco poduszki, popodsuwał rogózki. Jez. P. ś. *podsunąć ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Podsuwać>

Popodsuwanie, a, blm., czynność cz. **Popodsuwać.**

Popodsuwanie się, a, ś., blm., czynność cz. **Popodsuwać ś.**

Popodsycać, a, ał *podsyć jedno (a. jednego) po drugim*. P. ś. *podsyć ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Podsycać>

Popodsycanie, a, blm., czynność cz. **Popodsycać.**

Popodsycanie się, a, ś., blm., czynność cz. **Popodsycać ś.**

Popodsychać, a, ał *podeschnąć kolejno, jedno po drugim; podeschnąć w wielu miejscach*. <Po + Podesychać>

Popodsychanie, a, blm., czynność cz. **Popodsychać.**

Popodsylać, a, ał *podesłać jedno (a. jednego) po drugim*. <Po + Podsylać>

Popodsyłanie, a, blm., czynność cz. **Popodsylać.**

Popodsypywać, uje, ywał *podsywać jednego po drugim*. <Po + Popsypywać>

Popodsypywanie, a, blm., czynność cz. **Popodsypywać.**

Popodszczepiać, a, ał *podszczepić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Popszczepiać>

Popodszczepianie, a, blm., czynność cz. **Popodszczepiać.**

Popodszczuwać, a, ał *podszczuć jednego po drugim*. <Po + Popszczuwać>

Popodszczuwanie, a, blm., czynność cz. **Popodszczuwać.**

Popodszczywać, a, ał *podszcząć jednego po drugim*. <Po + Popszczywać>

Popodszczywanie, a, blm., czynność cz. **Popodszczywać.**

Popodszeptywać, uje, ywał *podszepnąć jedno po drugim*. <Po + Popszeptywać>

Popodszeptywanie, a, blm., czynność cz. **Popodszeptywać.**

Popodszywać, a, ał *podszyc jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. P. ś. *podszyc ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Popszywać>

Popodszywanie, a, blm., czynność cz. **Popodszywać.**

Popodszywanie się, a, ś., blm., czynność cz. **Popodszywać ś.**

Popodścielać, a, ał *podesłać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*: Łóżko popodścielawszy własną bielizną, uspokoił ś. wreszcie. Krasz. Ażeby im miękko było, popodścielano pod nich siano i popodkładano kilimki. Jez. <Po + Podścielać>

Popodścielanie, a, blm., czynność cz. **Popodścielać.**

Popodtaczać, a, ał *podtoczyć jedno po drugim*. P. ś. *podtoczyć ś. kolejno, jedno (a. jeden) po drugim*. <Po + Podtaczać>

Popodtaczanie, a, blm., czynność cz. **Popodtaczać.**

Popodtaczanie się, a, ś., blm., czynność cz. **Popodtaczać ś.**

Popodtapiać, a, ał *podtopić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Podtapiać>

Popodtapianie, a, blm., czynność cz. **Popodtapiać.**

Popodtłaczać, a, ał *podtłoczyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Podtłaczać>

Popodtłaczanie, a, blm., czynność cz. **Popodtłaczać.**

Popodtrzymywać, uje, ywał *podtrzymać jedno po drugim*: Gdzie są cienkie mury, to popodtrzymywane są dla ich wzmożenia powznoszonymi ściankami. Krasz. <Po + Podtrzymywać>

Popodtrzymywanie, a, blm., czynność cz. **Popodtrzymywać.**

Popodtuczać, a, ał *podtuczyć jedno po drugim*. <Po + Podtuczać>

Popodtuczanie, a, blm., czynność cz. **Popodtuczać.**

Popodtulać, a, ał *podtulić jedno po drugim; podtulić w wielu miejscach*. <Po + Podtulać>

Popodtulanie, a, blm., czynność cz. **Popodtulać.**

Popodtykać, a, ał *podetknąć jedno po drugim; podetknąć w wielu miejscach*. <Po + Podtykać>

Popodtykanie, a, blm., czynność cz. **Popodtykać.**

Popoduczać, a, ał *poduczyć jednego po drugim a. jednego wielu rzeczy*. P. ś. *poduczyć ś. kolejno, jeden po drugim; poduczyć ś. wielu rzeczy*. <Po + Poduczać>

Popoduczanie, a, blm., czynność cz. **Popoduczać.**

Popoduczanie się, a, ś., blm., czynność cz. **Popoduczać ś.**

Popodufalenie, a, blm., czynność cz. **Popodufalić.**

Popodufalenie się, a, ś., blm., czynność cz. **Popodufalić ś.**

Popodufalić, i, ił i P. ś. p. **Popoufalić.** <Po + Podufalić>

Popodupadać, a, ał *podupaść kolejno, jedno (a. jeden) po drugim*. <Po + Podupadać>

Popodupadanie, a, blm., czynność cz. **Popodupadać.**

Popoduszczać, a, ał *poduszczyć jednego po drugim*. <Po + Poduszczać>

Popoduszczanie, a, blm., czynność cz. **Popoduszczać.**

Popodwajać, a, ał *podwoić jedno po drugim*. <Po + Podwajać>

Popodwajanie, a, blm., czynność cz. **Popodwajać.**

Popodwalać, a, ał *podwalić jedno po drugim*. <Po + Podwalać>

Popodwalanie, a, blm., czynność cz. **Popodwalać.**

Popodwarzać, a, ał *podwarzyć jedno po drugim*. <Po + Podwarzać>

Popodwarzanie, a, blm., czynność cz. **Popodwarzać.**

Popodwrażać, a, ał *podwrażać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Podwrażać>

Popodważanie, a, bhm., czynność cz. **Popodwazać**.

Popodweselać, a, ał *podweselić jednego po drugim*. P. ś. *podweselić ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Podweselać >

Popodweselanie, a, bhm., czynność cz. **Popodweselać**.

Popodweselanie się, a ś., bhm., czynność cz. **Popodweselać ś.**

Popodwędzać, a, ał *podwędzić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Podwędzać >

Popodwędzanie, a, bhm., czynność cz. **Popodwędzać**.

Popodwiązywać, uje, ywał *podwiązać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Podwiązywać >

Popodwiązywanie, a, bhm., czynność cz. **Popodwiązywać**.

Popodwieszać, a, ał *podwiesić jedno po drugim*. <Po + Podwieszać >

Popodwieszanie, a, bhm., czynność cz. **Popodwieszać**.

Popodwiewać, a, ał 1. *podwiać z wielu stron*. 2. *podwiać jedno po drugim*. <Po + Podwiewać >

Popodwiewanie, a, bhm., czynność cz. **Popodwiewać**.

Popodwijać, a, ał *podwinać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. P. ś. *podwinać ś. kolejno, jedno po drugim*. <Po + Podwijać >

Popodwijanie, a, bhm., czynność cz. **Popodwijać**.

Popodwijanie się, a ś., bhm., czynność cz. **Popodwijać ś.**

Popodwilżać, a, ał *podwilżyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Podwilżać >

Popodwilżanie, a, bhm., czynność cz. **Popodwilżać**.

Popodwlekać, a, ał **Popodwłóczyć** *podwlec jedno po drugim; podwlec w wielu miejscach*. <Po + Podwlekać >

Popodwlekanie, a, bhm., czynność cz. **Popodwlekać**.

Popodwłóczenie, a, bhm., czynność cz. **Popodwłóczyć**.

Popodwłóczyć, y, ył p. **Popodwlekać**. <Po + Podwłóczyć >

Popodwodzenie, a, bhm., czynność cz. **Popodwodzić**.

Popodwodzić, i, ił *podwieść jedno po drugim; podwieść w wielu miejscach*. <Po + Podwodzić >

Popodwozić, i, ił *podwieźć jedno (a. jednego) po drugim; podwieźć w wielu miejscach*. <Po + Podwozić >

Popodwożenie, a, bhm., czynność cz. **Popodwozić**.

Popodwrębiać, a, ał *podwrębić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Podwrębiać >

Popodwrębianie, a, bhm., czynność cz. **Popodwrębiać**.

Popodwyższać, a, ał *podwyższyć jednego (a. jedno) po drugim*: P. komorne mieszkańcom domu. P. ś. *podwyższyć ś. kolejno, jedno (a. jeden) po drugim*. <Po + Podwyższać >

Popodwyższanie, a, bhm., czynność cz. **Popodwyższać**.

Popodwyższanie się, a ś., bhm., czynność cz. **Popodwyższać ś.**

[**Popodzieć** się, eje ś., ał ś.] p. **Popodziewać**:

Kaj ś. *popodziei moi zalotnicy?* <Po + Podzieć >

Popodziewać, a, ał *podziać, zapodziać jedno po drugim*. P. ś., [**Popodzieć** ś.] *zapodziać ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Podziewać >

Popodziejanie, a, bhm., czynność cz. **Popodziewać**.

Popodziejanie się, a ś., bhm., czynność cz. **Popodziewać ś.**

Popodziwiać, a, ał *spędzić pewien czas na podziwianiu*. <Po + Podziwiać >

Popodziwianie, a, bhm., czynność cz. **Popodziwiać**.

Popodznaczać, a, ał *podznaczyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Podznaczać >

Popodznaczenie, a, bhm., czynność cz. **Popodznaczać**.

Popodżarzać, a, ał *podżarzyć jedno po drugim; podżarzyć w wielu miejscach, w wielu razach*. <Po + Podżarzać >

Popodżarzanie, a, bhm., czynność cz. **Popodżarzać**.

Popodżegać, a, ał *podżec jedno (a. jednego) po drugim*. P. ś. *podżec ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Podżegać >

Popodżeganie, a, bhm., czynność cz. **Popodżegać**.

Popodżeganie się, a ś., bhm., czynność cz. **Popodżegać ś.**

Popodżerać, a, ał *podżerć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Podżerać >

Popodżeranie, a, bhm., czynność cz. **Popodżerać**.

Popodżynać, a, ał *podżać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Podżynać >

Popodżynanie, a, bhm., czynność cz. **Popodżynać**.

Popodżywiać, a, ał *podżywić jednego po drugim*. P. ś. *podżywić ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Podżywiać >

Popodżywianie, a, bhm., czynność cz. **Popodżywiać**.

Popodżywianie się, a ś., bhm., czynność cz. **Popodżywiać ś.**

Popoetyzować, uje, ował *spędzić pewien czas na poetyzowaniu*. <Po + Poetyzować >

Popoetyzowanie, a, bhm., czynność cz. **Popoetyzować**.

[**Popoganiać**, a, ał] *zająć ś. poganiem przez pewien czas*: Umie P. i za pługiem chodzić. <Po + Poganiać >

[**Popoganianie**, a, bhm.] czynność cz. **Popoganiać**.

Popogłębiać, a, ał *popogłębić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. P. ś. *popogłębić ś. kolejno; popogłębić ś. w wielu miejscach*. <Po + Pogłębiać >

Popogłębianie, a, bhm., czynność cz. **Popogłębiać**.

Popogrązać, a, ał *pogrążyć jedno (a. jednego) po drugim*. P. ś. *pogrążyć ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Pogrązać >

Popogrążanie, a, bhm., czynność cz. **Popogrązać**.

Popogrążanie się, a ś., bhm., czynność cz. **Popogrążyć ś.**

Popogrubiwać, a, ał *pogrubić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Pogrubiwać >

**Popogrubianie, a, blm., czynność cz. Popogrubi-
biać.**

**Popoić, i, il I. spędzić pewien czas na pojeniu.
2. spoić jednego po drugim:** Popoił ich wszyst-
kich winem. Czachr. Popoił ich winem, miodem.
Troc. Popoję ich, aby posnęli. Leop. Na baran-
ka niewinnego czuhają, jakoby ś. krwią jego P.
mogli. Bz. Wróg popoił rzeki krwią. Wor. <Po
+ Poić>

Popojadać, a, ał pojeść jedno po drugim. <Po
+ Pojadać>

**Popojadanie, a, blm., czynność cz. Popojadać.
Popojawiać się, a ś., ał ś. pojawić ś. kolejno,
jedno po drugim.** <Po + Pojawiać ś.>

**Popojawianie się, a ś., blm., czynność cz. Po-
pojawiać ś.**

**Popojenie, a, blm., czynność cz. Popoić.
Popojeżdzać, a, ał pojechać kolejno, jeden po
drugim:** Już tabor zniszczał, bo jedni z czeladzi
poumierali, drudzy do domów popojeżdżali, inni
pożenili ś. Pas. [Pojechał do boru... jensi parob-
cy też popojeżdżali]. <Po + Pojeżdzać ś.>

**Popojeżdżanie, a, blm., czynność cz. Popojeż-
dzać.**

**Popojmować, uje, ował sobie żony, kogo za żo-
ny = pobrać; pożenić ś.** <Po + Pojmować>

**Popojmowanie, a, blm., czynność cz. Popojmo-
wać.**

**Popojutrze, a, lm. a I. dzień następujący po
dniu pojutrzejszym. 2. przys. dnia następującego
po pojutrze:** Tej nocy spać nie będą mogli, jeśli
nie dowiedzą ś., co jutro, pojutrze i P. będzie
ś. w Humaniu robiło. Jez. <Po + Pojutrze>

**Popokazywać, uje, ywał I. pokazać kolejno, je-
den po drugim. 2. pokazać wiele rzeczy kolejno.
P. ś. pokazać ś. kolejno, jeden (a. jedno) po dru-
гим.** <Po + Pokazywać>

**Popokazywanie, a, blm., czynność cz. Popoka-
zywać.**

**Popokazywanie się, a ś., blm., czynność cz. Po-
pokazywać ś.**

**Popokładać, a, ał dokonać pokładania na wie-
lu kolejno istotach, rzeczach.** <Po + Pokładać>

**Popokładanie, a, blm., czynność cz. Popokła-
dać.**

**Popokonywać, a, ał pokonać jednego (a. jedno)
po drugim.** <Po + Pokonywać>

**Popokonywanie, a, blm., czynność cz. Popoko-
nywać.**

**Popokornieć spokornieć kolejno, jeden po dru-
гим.** <Po + Pokornieć>

**Popokornienie, a, blm., czynność cz. Popokor-
nieć.**

**Popokostować, uje, ował powlec pokostem, za-
pokostować.** <Po + Pokostować>

**Popokostowanie, a, blm., czynność cz. Popoko-
stować.**

**Popokrywać, a, ał pokryć jedno po drugim.
<Po + Pokrywać>**

**Popokrywanie, a, blm., czynność cz. Popokry-
wać.**

**Popokrzepiać, a, ał pokrzepić jednego po
drugim. P. ś. pokrzepić ś. kolejno, jeden po dru-
гим.** <Po + Pokrzepiać>

**Popokrzepianie, a, blm., czynność cz. Popo-
krzepiać.**

**Popokrzepianie się, a ś., blm., czynność cz. Po-
pokrzepiać ś.**

**Popokutować, uje, ował spędzić pewien czas na
pokutowaniu.** <Po + Pokutować>

**Popokutowanie, a, blm., czynność cz. Popoku-
tować.**

**Popolaczenie, a, blm., czynność cz. Popolaczyć.
Popolaczenie się, a ś., blm., czynność cz. Po-
polaczyć ś.**

**Popolaczyć, y, ył spolaczyć jednego po drugim.
P. ś. spolaczyć ś. kolejno, jeden po drugim.** <Po
+ Polaczyć>

**Popolatać, a, ał, Popolatywać, [Popolatować]
polecieć kolejno, jeden po drugim.** <Po + Pola-
tać>

**Popolatanie, a, blm., czynność cz. Popolatać.
[Popolatować, uje, ował] p. Popolatać.** <Po +
Polatować>

**[Popolatowanie, a, blm.] czynność cz. Popola-
tować.**

Popolatywać, uje, ywał p. Popolatać. <Po +
Polatywać>

**Popolatywanie, a, blm., czynność cz. Popolaty-
wać.**

**Popolemizować, uje, ował spędzić pewien czas
na polemizowaniu.** <Po + Polemizować>

**Popolemizowanie, a, blm., czynność cz. Popo-
lemizować.**

**Popolerować, uje, ował I. wypolerować jedno
po drugim. 2. spędzić pewien czas na polerowa-
niu.** <Po + Polerować>

**Popolerowanie, a, blm., czynność cz. Popole-
rować.**

**Popolewać, a, ał I. polać jedno po drugim. 2.
spędzić pewien czas na polewaniu.** <Po + Pole-
wać>

**Popolewanie, a, blm., czynność cz. Popolewać.
Popoliturować, uje, ował spędzić pewien czas
na politurowaniu.** <Po + Politurować>

**Popoliturowanie, a, blm., czynność cz. Popoli-
turować.**

**Popolitykować, uje, ował spędzić pewien czas
na politykowaniu.** <Po + Politykować>

**Popolitykowanie, a, blm., czynność cz. Popoli-
tykować.**

**Popolować, uje, ował spędzić pewien czas na
polowaniu:** Z kłapką na muchy popolują sobie.
Fred. A. Toż to popolujemy po kniejach, po bło-
cie! Syrok. <Po + Polować>

**Popolowanie, a, blm., czynność cz. Popolować.
Popolszczyć, y, ył spolszczyć jedno po drugim.
P. ś. spolszczyć ś. kolejno, jedno po drugim.** <Po
+ Polszczyć>

† Po polaci żart. po łacinie: Przestańcież już
po polaci, bo mi z wami mówić płaci. Korcz.
<Po + *Polaci, żart. od Połać>

**Popolazić, i, il poleżeć kolejno, jeden po dru-
гим.** <Po + Połazić>

**Popołazenie, a, blm., czynność cz. Popołazić.
[Popołędniejszy] p. Popołudniowy.** <Po + *Po-
łędniejszy, od Połędnie>

Popołogowy który ma miejsce po połogu: O-
kres P. <Po + Połogowy>

**[Popołudenkować, uje, ował] p. Popołudniować:
Popołudenkowawszy i wypocząwszy, zaprzęgi
jegomość woły i znów orał do wieczora. Jez.
<Po + Połudenkować>**

**[Popołudenkowanie, a, b.m.] czynność cz. Po-
połudenkować.**

† Popołudni p. Popołudniowy.

**Popołudnie, a, lm. a pora popołudniowa, poo-
biedzie.**

[Popołędniejszy] p. Popołudniowy. <Po + Po-
łędniejszy>

Popołudniować, uje, ował, [Popołudenkować] *od-począć trochę w południe, poobiadować*. <Po+Po-ludniować>

Popołudniowanie, a, blm., czynność cz. **Popo-ludniować**.

Popołudniowy, [Popołudniejszy, Popoedniejszy], †**Popołudni** *mający miejsce w czasie od południa do wieczora, poobiedni*: P., odwieczorny. Kn. Sen P. Był upał; słońce popołudniowe topiło ś. w białym blasku, zalewając pożogą promieni drżących dachy i strzeliste szczyty wież. Witk. <Po+Po-ludniowy>

Popołykać, a, ał *połknąć jedno po drugim*: Wyprostowane dudki, jakby popołykali kije, są nieznośni. Krasz. <Po+Połykać>

Popołykanie, a, blm., czynność cz. **Popołykać**. **Popomadować, uje, ował** *posmarować pomadą*. P. ś. *posmarować sobie włosy pomadą*. <Po+Pomadować>

Popomadowanie, a, blm., czynność cz. **Popomadować**.

Popomagać, a, ał *spędzić pewien czas na pomaganiu; pomóc wielu osobom*. <Po+Pomagać>

Popomaganie, a, blm., czynność cz. **Popomagać**.

Popomawiać, a, ał *pomówić, posądzić jednego po drugim*. <Po+Pomawiać>

Popomawianie, a, blm., czynność cz. **Popomawiać**.

Popomazywać, uje, ywał *pomazać, namaścić jednego po drugim*: P. wielu na królów, na kapłanów. P. chorych. <Po+Pomazywać>

Popomazywanie, a, blm., czynność cz. **Popomazywać**.

Popomniejszać, a, ał *pomniejszyć jedno po drugim, pozmniejszać*. P. ś. *pomniejszyć ś. kolejno, jeden po drugim, pozmniejszać ś.* <Po+Pomniejszać>

Popomniejszanie, a, blm., czynność cz. **Popomniejszać**.

Popomniejszanie się, a ś., blm., czynność cz. **Popomniejszać się**.

Popompować, uje, ował *spędzić pewien czas na pompowaniu*. <Po+Pompować>

Popompowanie, a, blm., czynność cz. **Popompować**.

Popomykać, a, ał *pomknąć jedno po drugim*. P. ś. *pomknąć ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po+Pomykać>

Popomykanie, a, blm., czynność cz. **Popomykać**.

Popomykanie się, a ś., blm., czynność cz. **Popomykać ś.**

Popomywać, a, ał *pomyć jedno po drugim*. <Po+Pomywać>

Popomywanie, a, blm., czynność cz. **Popomywać**.

†**Popona, y**, lm. *y opona, przykrycie, dera, deka; zastłona, kotara*: P., deka na konia. Goł. (= *czuprak*). Dwory i łożnice poponami upstrzą. Birk. *Mojżesz on przybytek z popon rozpięty uczynił. Żarn Kolebki z szarłatnemi poponami. Rej. Poponą spiąć, pokryć. Troc. P. złotogłowem podszyta, a wkoło frandzami bogatymi pięknie lamowana. Ciek. Świętymi twymi Panie ozdobisz majestat twój, jako poponą jaką ściany, ciało królewskie szatą bogatą. Birk.* <Po+*Pona, PN/PIĘ/PON/PIN>

Poponawiać, a, ał *ponowić jedno po drugim*. P. ś. *ponowić ś. kolejno, jedno po drugim*. <Po+Ponawiać>

Poponawianie, a, blm., czynność cz. **Poponawiać**.

Poponawianie się, a ś., blm., czynność cz. **Poponawiać ś.**

Poponiewierać, a, ał *poszarzać, powycierać co po kątach, poterać; popomiatać kim przez pewien czas*. P. ś. *spędzić pewien czas na poniewierce*. <Po+Poniewierać>

Poponiewieranie, a, blm., czynność cz. **Poponiewierać**.

Poponiewieranie się, a ś., blm., czynność cz. **Poponiewierać ś.**

Poponizać, a, ał *poniżyć jednego po drugim*. P. ś. *poniżyć ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po+Ponizać>

Poponizanie, a, blm., czynność cz. **Poponizać**. **Poponizanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Poponizać ś.**

†**Poponowy** przym. od **Popona**: P. gwóźdź. I. **Popopasać, a, ał** *spędzić pewien czas na popasaniu, popasć gdzie trochę*. <Po+Popasać>

Popopasanie, a, blm., czynność cz. **Popopasać**. [Popo-po] *dziec. prosię. Gwar.* <Dźwn.>

Popoprawiać, a, ał *poprawić jedno po drugim*: Popoprawiał liczne pisma swoje. Bardz. P. ś. *poprawić ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po+Poprawiać>

Popoprawianie, a, blm., czynność cz. **Popoprawiać**.

Popoprawianie się, a ś., blm., czynność cz. **Popoprawiać ś.**

[Popoprzątać, a, ał] *nos,przątać*. [Popoprzątanie, a, blm.] czynność cz. **Popoprzątać**.

Popopychać, a, ał I. *popchnąć jedno (a. jednego) po drugim*. 2. *spędzić pewien czas na popychaniu*. <Po+Popopychać>

Popopychanie, a, blm., czynność cz. **Popopychać**.

Poporastać, a, ał *porosnąć kolejno, jeden po drugim; porosnąć w wielu miejscach*: Poporastali w pierze. P. mehem. <Po+Porastać>

Poporastanie, a, blm., czynność cz. **Poporastać**. **Poporęczać, a, ał** *poręczyć w wielu razach*. <Po+*Poręczać, od Poręczyć>

Poporęczanie, a, blm., czynność cz. **Poporęczać**.

Poporodowy I. *poł. po porodzie występujący*: Bóle poporodowe p. **Ból**. Krwotok P. 2. *wet.* Gorączka poporodowa u krów. <Po+Porodowy>

× **Poporód, odu**, lm. *ody* p. **Popłód**. <Po+Poród>

Poporuczać, a, ał *poruczyć jedno po drugim a. jedno wielu osobom*. P. ś. *poruczyć ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po+Poruczać>

Poporuczanie, a, blm., czynność cz. **Poporuczać**.

Poporuczanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poporuczać ś.**

Poporucznikować, uje, ował *spędzić pewien czas na porucznikowaniu, побыć porucznikiem*. <Po+Poporucznikować>

Poporucznikowanie, a, blm., czynność cz. **Poporucznikować**.

Poporywać, a, ał *porwać jedno po drugim*. P. ś. *porwać ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po+Poporywać>

Poporywanie, a, blm., czynność cz. **Poporywać**. **Poporywanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Poporywać ś.**

Poporządkować, uje, ował *uporządkować jedno po drugim.* <Po + Porządkować>

Poporządkowanie, a, blm., czynność cz. Poporządkować.

Poporzucać, a, ał *porzucić jedno po drugim:* Niemcy poporzucali dzieci po drodze, roztrzaskując im głowy o drzewa. Krasz. <Po + Porzucać>

Poporzucanie, a, blm., czynność cz. Poporzucać.

Poposadzać, a, ał *posadzić jedno (a. jednego) po drugim:* Pomoeników połapali także i poposadzali do więzienia. <Po + Posadzać>

Poposadzanie, a, blm., czynność cz. Poposadzać.

Poposadzać, a, ał *posądzić jednego po drugim.* <Po + Posądzać>

Poposądzanie, a, blm., czynność cz. Poposądząć.

† **Poposieczenie, a, blm., czynność cz. Poposieczyć.**

† **Poposieczyć, y, ył** *poprzecinać posiekami, to jest zaskiekami:* Chłopstwa kilka tysięcy jeszcze przed wieczorem wegnawszy, poposieczyli przejścia całym borem. Pot. <Po + *Posieczyć, od Posieka>

Poposiewać, a, ał *posiać jedno po drugim; posiać w wielu miejscach.* <Po + Posiewać>

Poposiewanie, a, blm., czynność cz. Poposiewać.

Poposilać, a, ał *posilić jednego po drugim.* P. ś. *posilić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Posilać>

Poposilanie, a, blm., czynność cz. Poposilać.

Poposilanie się, a, ś., blm., czynność cz. Poposilać ś.

Poposkramiać, a, ał *poskramić jednego po drugim.* <Po + Poskramiać>

Poposkramianie, a, blm., czynność cz. Poposkramiać.

Poposługiwać, uje, iwał *spędzić pewien czas na posługiwaniu.* <Po + Posługiwać>

Poposługiwanie, a, blm., czynność cz. Poposługiwać.

Poposoczenie, a, blm., czynność cz. Poposoczyć.

Poposoczyć, y, ył *pobroczyć posoką.* <Po + Posoczyć>

Popostanawiać, a, ał *postanowić w wielu rzeczach.* <Po + Postanawiać>

Popostanawianie, a, blm., czynność cz. Popostanawiać.

Popostawiać, a, ał *postawić jedno (a. jednego) po drugim:* Na tym folwarku popostawiał pomalę prawie równe dworskim budynki. Kacz. <Po + Postawiać>

Popostawianie, a, blm., czynność cz. Popostawiać.

Popostronkować, uje, ował *pobić przez pewien czas postronkiem.* <Po + Postronkować>

Popostronkowanie, a, blm., czynność cz. Popostronkować.

Popostrzelać, a, ał *postrzelić jednego po drugim:* Ci wszyscy, co pod nimi konie popostrzelano, pochodzili żywi. Pas. <Po + Postrzelać>

Popostrzelanie, a, blm., czynność cz. Popostrzelać.

Popostrzygać, a, ał *postrzyć jedno (a. jednego) po drugim:* P. kogo (wielu) na mnichów. Widać

było i rozmaicie popostrzygane głowy, i wasy zawiesziste, i brody różnie trefione. Krasz. <Po + Postrzygać>

Popostrzyganie, a, blm., czynność cz. Popostrzygać.

Poposuwac, a, ał *posunąć jedno (a. jednego) po drugim.* P. ś. *posunąć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Posuwać>

Poposuwanie, a, blm., czynność cz. Poposuwac.

Poposuwanie się, a, ś., blm., czynność cz. Poposuwac ś.

Poposyłać, a, ał *posłać jedno (a. jednego) po drugim.* <Po + Posyłać>

Poposyłanie, a, blm., czynność cz. Poposyłać.
Poposypywać, uje, ywał *posypać jedno po drugim; posypać w wielu miejscach.* <Po + Posypywać>

Poposypywanie, a, blm., czynność cz. Poposypywać.

Poposzczenie, a, blm., czynność cz. Poposzczyć.

Poposzywać, a, ał *poszyć jedno po drugim*

Poposzywanie, a, blm., czynność cz. Poposzywać.

Popościć, i, ił *czas jakiś przebyć o poście, odbyć post.* Przen.: Niema wódki, niech gardło popości (= zachowa wstrzemięźliwość przez jakiś czas). <Po + Pościć>

[**Popościelać, a, ał**] p. **Popościelać:** P. łózka. <Po + Pościelać>

[**Popościelanie, a, blm.**] czynność cz. **Popościelać.**

Popościelać, a, ał [**Popościelać**] *posłać jedno po drugim.* <Po + Pościelać>

Popościelanie, a, blm., czynność cz. Popościelać.

Popoślubić, a, ał *poślubić jednego (a. jedną) po drugim.* <Po + Poślubić>

Popoślubianie, a, blm., czynność cz. Popoślubić.

Popośredniczenie, a, blm., czynność cz. Popośredniczyć.

Popośredniczyć, y, ył *spędzić pewien czas na pośredniczeniu, побыć pośrednikiem.* <Po + Pośredniczyć>

Popoświadczać, a, ał *poświadczyć jedno po drugim.* <Po + Poświadczać>

Popoświadczenie, a, blm., czynność cz. Popoświadczać.

Popoświęcać, a, ał *poświęcić jedno po drugim.* <Po + Poświęcać>

Popoświęcanie, a, blm., czynność cz. Popoświęcać.

Popotakiwać, uje, iwał *spędzić pewną chwilę na potakiwaniu.* <Po + Potakiwać>

Popotakiwanie, a, blm., czynność cz. Popotakiwać.

Popotępiac, a, ał *potępić jednego (a. jedno) po drugim.* <Po + Potępiac>

Popotępianie, a, blm., czynność cz. Popotępiac.

Popotęźniec, eje, ał *spotęźniec kolejno, jeden (a. jedno) po drugim.* <Po + Potęźniec>

Popotęźnienie, a, blm., spotęźniec kolejno, jeden (a. jedno) po drugim.

Popotnieć, eje, ał *spotnieć kolejno, jeden (a. jedno) po drugim:* Okna popotniały. <Po + Potnieć>

Popotnienie, a, bfm., czynność cz. **Popotnieć**.
Popotopowy *który był, nastął po potopie*: Zwierz, pokład ziemi P. <Po + Potopowy>
Popotrącać, a, ał *potroić jedno po drugim*. <Po + Potrącać>
Popotrącanie, a, bfm., czynność cz. **Popotrącać**.
Popotrącać, a, ał *potrącić jednego (a. jedno) po drugim*. <Po + Potrącać>
Popotrącanie, a, bfm., czynność cz. **Popotrącać**.
Popotwierdzać, a, ał *potwierdzić jedno po drugim*. <Po + Potwierdzać>
Popotwierdzanie, a, bfm., czynność cz. **Popotwierdzać**.
Popouczać, a, ał *pouczyć jednego po drugim*. <Po + Pouczać>
Popouczanie, a, bfm., czynność cz. **Popouczać**.
Popoufalenie, a, bfm., czynność cz. **Popoufalić**.
Popoufalenie się, a s., bfm., czynność cz. **Popoufalić** s.
Popoufalić, i, il *spoufalić jednego po drugim*. P. s. *spoufalić s. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Poufalić>
Popowa, ej, lm. e, [Popadja, Popadzia] *żona popa*. <Od Popowy>
Popowiadać, a, ał *komu, przed kim = powiedzieć jedno po drugim; popowiadać, porozglaszac, powydawać, powpowtarzać*. L. [O co s. ty jedny wybada, przed tą drugą popowiada]. <Po + Powiadać>
Popowiadanie, a, bfm., czynność cz. **Popowić**.
Popowić, a, lm. e p. **Popowicz**. L. <Od Popowy>
Popowicz, a, lm. e, × **Popowic**, [Popadjuk] *syn popa*.
Popowiec, wca, lm. wcy *członek jednej z sekt religijnych*: Filiponi rozdzielali s. na dwa główne podziały: popowców i djakowców; pierwsi mają kapłanów, drudzy tylko sług kościelnych. Cz. <Od Popowy>
Popowierzać, a, ał *powierzyć jedno po drugim; powierzyć co wielu osobom*. <Po + Powierzać>
Popowierzanie, a, bfm., czynność cz. **Popowierzać**.
Popowieszac, a, ał *powiesić jednego (a. jedno) po drugim*: Kto rzewnemi łzami płakał nad duszami popowieszanych i pościnanych hajdamaków. Kaczk. Trzech włóczęgów przy rozstajnych drogach popowieszac. Kaczk. [Popowieszali capęki na ścianie]. P. s. *powiesić s. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Powieszac>
Popowieszanie, a, bfm., czynność cz. **Popowieszac**.
Popowieszanie się, a s., bfm., czynność cz. **Popowieszac** s.
Popowiekszać, a, ał *powiększyć jedno po drugim*. <Po + Powiększać>
Popowiekszenie, a, bfm., czynność cz. **Popowiekszać**.
Popowijać, a, ał *powinąć jedno po drugim*: P. niemowięta. <Po + Powijać>
Popowijanie, a, bfm., czynność cz. **Popowijać**.
Popowiekać, a, ał, **Popowłóczyć** *powlec jedno po drugim*: P. pościel. <Po + Powlekać>
Popowlekanie, a, bfm., czynność cz. **Popowlekać**.
Popowłóczenie, a, bfm., czynność cz. **Popowłóczyć**.
Popowłóczyć, y, ył p. **Popowlekać**. <Po + Powłóczyć>

Popowolywać, uje, ywał *powołać jednego po drugim*: P. kogo na urzędy, na świadków, na świadectwo, do sądu. P. s. *na kogo, na co = powołać s. kolejno, jeden po drugim; powołać s. na wiele osób, rzeczy*. <Po + Powolywać>

Popowolywanie, a, bfm., czynność cz. **Popowolywać**.

Popowolywanie się, a s., bfm., czynność cz. **Popowolywać** s.

Popowozić, i, il *spędzić pewien czas na powozeniu*. <Po + Powozić>

Popowozienie, a, bfm., czynność cz. **Popowozić**.

Popowracać, a, ał *powrócić kolejno, jeden (a. jedno) po drugim*: Niektórzy w czasie koliszczyzny powracali, inni znowu z Polski napłynęli. Ochoc. Poplecznicy jego, wyrobiwszy sobie amnestję u króla, powracali do kraju. Kaczk. 2. *co = pozwracać, poprzywracać*: Niektórym z tych panów przedtym poodbierane urzędy król powraccał. Kaczk. <Po + Powracać>

Popowracanie, a, bfm., czynność cz. **Popowracać**.

Popowski p. **Popi**: Popowskie obrzędy. Bud. <Od Popowy>

Popowstaniowy *który miał miejsce po powstaniu*: Idea pracy organicznej, która s. poczęła w dobie powowstaniowej, gdy trzeba było krzepić organizm społeczny, wycieńczony klęską... pełnęła po r. 1870 rzesze naszych pracowników na wschód, za chlebem. Kot. <Po + Powstaniowy>

Popowstawać, aje, awał *powstać kolejno, jedno po drugim*. <Po + Powstawać>

Popowstawanie, a, bfm., czynność cz. **Popowstawać**.

Popowstrzymywać, uje, ywał *powstrzymać jednego (a. jedno) po drugim*. <Po + Powstrzymywać>

Popowstrzymywanie, a, bfm., czynność cz. **Popowstrzymywać**.

Popowstwo, a, lm. a l. *urząd popa, stan popa*: Po złaianiu był złożon z popowstwa. Baz. 2. *mieszkanie popa, plebanja duchownego obrządku wschodniego*. <Od Popowy>

Popowściągac, a, ał *powściągnąć jedno (a. jedno) po drugim*: P. konie. <Po + Powściągac>

Popowściąganie, a, bfm., czynność cz. **Popowściągac**.

Popowtarzać, a, ał *powtórzyć jedno po drugim; powtórzyć jedno wielu osobom*: P. sobie lekcje. <Po + Powtarzać>

Popowtarzanie, a, bfm., czynność cz. **Popowtarzać**.

Popowy 1. p. **Popi**. 2. [Trzmielinę (evonymus verrucosus) zowie lud popowemi nudami]. <Od Pop>

Popozbywać, a, ał *pozbyć jednego po drugim*. P. s. *pozbyć s. kolejno, jeden po drugim; pozbyć s. jednego po drugim*: Różnemi sposoby s. ich popozbywał. Krasz. <Po + Pozbywać>

Popozbywanie, a, bfm., czynność cz. **Popozbywać**.

Popozbywanie się, a s., bfm., czynność cz. **Popozbywać** s.

Popozdrawiac, a, ał *pozdrawić jednego po drugim*. <Po + Pozdrawiac>

Popozdrawianie, a, bfm., czynność cz. **Popozdrawiac**.

Popoziewać, a, ał spędzić pewien czas na popoziewaniu. <Po + Poziewać>

Popoziewanie, a, blm., czynność cz. **Popoziewać.**

Popozłacać, a, ał pozłocić jedno po drugim a. jedno ze wszystkich stron. <Po + Pozłacać>

Popozłacanie, a, blm., czynność cz. **Popozłacać.**

Popoznawać, aje, awał poznać jednego a. jedno po drugim: Z tych małych niejedna tak ś. poprawiła przez dwie niedziele, że ich zaś mężowie nie popoznawali. Pas. <Po + Poznawać>

Popoznawanie, a, blm., czynność cz. **Popoznawać.**

Popozostawać, aje, awał pozostać kolejno, jeden (a. jedno) po drugim: Poszliśmy szczęśliwie ku granicy, pożegnawszy ś. z owemi, co tam popozostawali. Pas. <Po + Pozostawać>

Popozostawianie, a, blm., czynność cz. **Popozostawać.**

Popozostawiać, a, ał I. pozostawić jedno po drugim. 2. [P.] p. **Popozostawić:** Trza ludziom P. pamiętkę po sobie. <Po + Pozostawiać>

Popozostawianie, a, blm., czynność cz. **Popozostawiać.**

[**Popozostawić, i, il, Popozostawiać**] zostawić, pozostawić: Czy dlatego mam samą jedną P. cię w tej ponurej dziurze, że znowu słyszę goniące cię kroki czyjś? Orzesz. <Po + Pozostawić>

[**Popozostawienie, a, blm.**] czynność cz. **Popozostawić.**

Popozyskiwać, uje, iwał pozyskać jednego (a. jedno) po drugim. <Po + Pozyskiwać>

Popozyskiwanie, a, blm., czynność cz. **Popozyskiwać.**

Popozywać, a, ał pozwać jednego po drugim. <Po + Pozywać>

Popozywanie, a, blm., czynność cz. **Popozywać.**

Popożerać, a, ał pożreć jedno po drugim. <Po + Pożerać>

Popożeranie, a, blm., czynność cz. **Popożerać.**

Popożyczać, a, ał pożyczyczyć jedno (a. jednemu) po drugim. <Po + Pożyczać>

Popożyczenie, a, blm., czynność cz. **Popożyczać.**

Popółnocny po północy przypadający: Godziny popółnocne. Orzesz. <Po + Północny>

× **Popór, oru, lm. ory** popieranie, poparcie, podpora. Przen.: podstawa, przyczyna, powód, racja, zasada: Udania tego taki kładą P. Pot. <Po + *Pór, PIOR/POR/PR/PIER>

[**Popóty**] przys. *poład, póty*. <Po + Póty>

Popówna, y, lm. y, [Popadjanka] córka popa. <Od Pop>

[**Popóźniej**] przys. *neco później*. <Po + Później>

Popracować, uje, ował czas jakiś przepędzić na pracy. <Po + Pracować>

Popracowanie, a, blm., czynność cz. **Popracować.**

Poprać, pierze, prał I. uprać jedno po drugim; pokonać pranie: Przędziwa ze lnu dać P., aby tym bielsza przedza była do robienia płótna. Zaw. Poprali odzienie swoje. Leop. 2. *sprać, wyprać, pobić* jednego po drugim: Rządziła nim żona, ... nieraz go na gorzałce poprała pięściami. Knut. [Byłbyk to poprał na kupe, nie daliby rady; ale me stukom wzieni]. Żer. 3. *zająć ś. praniem przez pewien czas. P. ś. pobić, sprać, wyprać jeden drugiego:* Poprali ś. po pyskach. <Po + Prać>

Poprątkować, uje, ował spędzić pewien czas na poprątkowaniu. <Po + Poprątkować>

Poprątkowanie, a, blm., czynność cz. **Poprątkować.**

Poprąnie, a, blm., czynność cz. **Poprąć.**

Popranie się, a ś., blm., czynność cz. **Poprać ś.**

Poprasować, uje, ował I. uprasować a. sprasować jedno po drugim. 2. spędzić pewien czas na prasowaniu. <Po + Prasować>

Poprasowanie, a, blm., czynność cz. **Poprasować.**

× **Pópraw, a, lm. y** I. a. † **Poprawnik** *poprawiacz, poprawca, mentor, moralista, zrzęda* (o człowieku, który skwapliwie podpatruje czyje błędy i o lada co strofuje). 2. *stary doświadczony pies gończy:* Stary P. <Po + *Praw, PRAW>

Poprawa, y, blm. I. *poprawienie, poprawianie, poprawienie ś., poprawianie ś., polepszenie, polepszanie, polepszenie ś., polepszanie ś., naprawa:* P. obyczajów, stosunków. Nie widział jeszcze nikt w żadnym narodzie poprawy obyczajów po teatralnej misji Jez. Przysłać co komu do poprawy. Bóg starca tak mądrego zesłał na naprawę moich błędów i czynów moich poprawę. Jabł. P. omyłek drukarskich. I. (= *korekta*). Niechaj oprawiają miejsca pokazane w domu Pańskim, któreby widzieli potrzebować poprawy. Leop. (= *poprawki, naprawy, reparacji, restauracji*). P. domu, fortecy. Troc. W zdrowiu jego widać poprawę. O poprawie lasów. L. (= *melioracji*). Nie śmierci złych nam potrzeba, ale poprawy. Fred. M. (= *upamiętniania ś., nawrócenia ś.*). Nigdy nie należy rozpaczać o poprawie nadpsutej młodzieży. Tremb. P. życia twojego. Troc. A także to twoja P.? Troc. Widać w nim wielką poprawę. Obiecywać, przyrzekać poprawę. Dom poprawy a. dom poprawczy. Do domu poprawy tychbim winowajców posłał był na lat kilka. L. Domy poprawy a. czechthauzy są sposoby wyborne przyprowadzenia młodzieży do rozumu. L. Uznanie błędu jest pół poprawy. Prz. Szczera P. Niema odpuszczenia grzechu, jeżeli niema poprawy. Kras. A. Błąd, który ś. na wojnie dzieje, nie ma poprawy. Warg. (= *odrobinia, powetowania, wynagrodzenia*). 2. × P. *powiększenie, podniesienie, podwyższenie, postąpienie:* P. myta, zapłaty. L. 3. [P.] *jakaś roślina:* P. leczy suchoty dzieci. <Po + *Prawa, PRAW>

Poprawca, y, lm. y I. a. **Poprawiacz, Poprawiciel** *ten, co poprawia, poprawiacz:* Omyłki w drukowaniu stąd poszły, iż my pewnego i ustawicznego poprawcy albo korektora dostać nie mogli. Bud. Bóg sam jest wodzem mądrości i mądrych P. Leop. 2. *myśl. pies, który umie wytropić zająca przyczajonego:* P., pies, który zająca przypadnionego umie poprawić; on powinien ślad co najświeższy w kole tym, w którym psi koło upadłego zająca założyli, wyprawować. Ostror. P. Melamp. Koch. W. <Od Poprawić>

Poprawczy *zajmujący ś. poprawianiem pod względem moralnym:* Dom P. a. dom poprawy. Sąd polleji poprawczej. Więzienie poprawcze. Zakład poprawczo-pedagogiczny. Otwarcie oddziału poprawczo-wychowawczego dla dziewcząt w miejscowości, zwanej Puszcza.

Poprawdzie przys. I. *uprawdzie, bez żartu, żart na stronę, serjo, na serio, w samej rzeczy, rzeczwiście, zaiste, co prawda, prawdę powiedziawszy, istotnie:* Cóż ci rzec, dziecko sroga, P. jam tobie inaczej to zadziadał. Kochan. (= *postępowaniem zasłużył sobie*). Syn będzie P. ojcowskiej dzielności i rozumu. P. Koch. P., by ś. miłość

z rozumem sprzegala, wzgardaby miala (=powinna) ruszyć każdego. Kochan. P., zwycięstwa zagraniczne mają coś nad zwycięstwa domowe. Nagur. Jużci poprawdzie nie byli tak strojni, ale broń mieli lepszą. P. Koch. 2. Poprawdzie? = czyż to prawda? doprawdy? czy być może? czy podobna? nie może być! czy tak? naprawdę? <Po + Prawda>

Poprawiacz, a, lm. e p. Poprawca: Rozsądny P. błędzących. Pilech. Starzec, twardy młodych P., wszystkiemu przygania, czego użyć nie może, młodości zabrania. Dm. Szukacie nowych dla piękna wzorów—wy, poprawiacze natury! Kraus. <Od Poprawiać>

Poprawiaczka, i, lm. i forma ż. od Poprawiacz. Mącz.

Poprawiać, a, ał p. Poprawić.

Poprawianie, a, bfm., czynność cz. Poprawiać, poprawa: W chemii, gdy ś. rozciekni przez destylowanie czystszeimi stają, ta praca nazywa ś. poprawianiem, *rectificatio*. Krum.

Poprawiciel, a, lm. e p. Poprawca: P. drogi. Zam. P. rasy. Oi sami ludzie, którzy wynieśli i powiększyli niezmiernie budynek Prawdy w matematyce, byli poprawicielami i prawodawcami fizyki. Sniad. <Od Poprawić>

Poprawicielka, i, lm. i forma ż. od Poprawiciel.

Poprawić, i, il 1. spędzić pewien czas na prawni, porozprawić, pogadać: Kęs z żoną poprawił i tak bogom Filemon spólną chęć objawił. Żebr. 2. i nied. **Poprawiać, †Poprawować** a) *zmienić w należyty sposób to, co było złe, niewłaściwe, niedoskonałe, niedogodne, zmienić na lepsze, udoskonalić, polepszyć, sprostować, naprawić, zreparować, sporządzić, odrestaurować:* Łódź w Delhi, że ją ustawicznie łatają i poprawiają, na długie wieki trwa. Birk. Pióra P. Troc. P. błąd w mowie, wiersz, omyłkę, wadę. Popraw tych błędów, twego życia. Troc. Pisma P. Troc. Malarz przyszedł P. portret. Węg. Nudna praca poprawiać druki. L. Nie poprawisz i stem lat minuty. Pot. Przeszłych rzeczy żałować mogę, P. nie mogę. Górń. (= *udrobić*). Religja, afektem swoim godząc, wedle zdania swego poprawiali, a jedni po drugich pociasowali i przyczyniali. Żarn. Będę to rad widział i o to proszę, że kto poprawi, uczyni to jako any szlachcie polski. Sar. Poprawił obyczaje swoje i w ścisłą je bogobojność wprowadził. Skar. P. rasę = *uszlachetnić*. Popraw sobie, kiedy ci u mnie źle (= *poszukaj sobie lepszego miejsca*). Sama zazdrość nie wie, gdzieby co P. P. Koch. Przeszliśmy na baczny przestrzeganiu, aby fortyfikacje forteczki berdyczowskiej poprawianemi nie były. P. sławy. Kn. Kiedy ś. dama maluje, boską rękę poprawuje. Gawiń. Gwiazdy i miesiące od słońca jasnego poprawują nadobnie też blasku swojego. Rej. Poprawiać, nie niszczyć i nie plwać wzgardliwie na wszystko, co dawniej wzięczono warzywnem. Gasz. P. świecę (= *objasnić*). P. kogo = *naprawić, nawrócić, naprowadzić na prawą drogę, pouczyć moralnie:* Nie zów drobiazgiem tej rzeczy, która pana w czymkolwiek P. może. Górń. Nie trzeba o młodych rozpaczać, ale też trzeba ich umieć poprawiać. Kras. b) *lepiej ułożyć, postawić, obsadzić; przyprować do porządku:* P. dziecko w kolebce. Poprawiam w piecu, poprawiam pasa, popręgu, czapki. Kn. Będą mi poprawiać na głowie wianeczka. P. głowę (= *uporządkować włosy*). Sędzia, poprawiwszy nieco wylotów kontusza, nalał węgrzyna. Mick. P. fał-

dy, draperje. Poduszek (a. poduszki) popraw. c) a. P. ś. *powtórzyć w lepszy sposób, lepiej ś. spisać, nagrodzić, powetować; dodać, przyłożyć:* Obiad był skromny, poprawiamy na wieczera. Troc. Wczoraj ś. upił, dziś jeszcze poprawił. Ir.: Skaleczył ś., a upadły, jeszcze sobie poprawił (= *pogorszył; jeszcze lepiej sobie dogodził*). Poprawiam komu, poprawię-ć, uderzę cię drugi raz, poprawię ś. Kn. Poprawię mu, jeśli gęby nie stuli. Troc. Opalonym kijem lepiej mu poprawił, trzy, czterokroć chrosnąwszy, wierzeh głowy roztracił. Żebr. Gdy dziecię przyszło skarżyć na onego, który go dla występku jakiego skarał, zaś mu jeszcze ociec przysłał i poprawił. Glicz. Taki fuszer, jak Gawel, musi koty poprawiać (= *strzelać powtórnie do zająców*). Trafiać, chybiać, poprawiać, to kolej strzelecka. Mick. d) [P.], †P. czego czym = *potwierdzić, dowieść, stwierdzić, poprzeć:* Sumieniem P. = *przysięść*. Umyslnie powiadam, a jakoby padło na to, tobym i sumieniem poprawił. Nie wiem o pozwie; gotowem tego sumieniem P. Górń. Przysięga tego poprawił. Biel. M. Jeśliby sędzia nie skazał wedle prawa, tedy książę tej ziemie a. jego wiceregent ma listy swojemu skazania sędziego P. Wawrz. z Prażm. Witold, aby ugody w Jagiełłem skutkiem poprawił, zapalił Krzyżakom zamek. Biel. M. Znał nieprzyjaźń, od którego ś. powinnej i krwią poprawionęj zyczliwości spodziewał. Skar. Przodków godności chwałą tylko temu są, który ojcowskiej zaności skutki swemi poprawuje. Orzech. Nie tylko to zwykli mówić, ale i skutkiem tego poprawiać. Kosz. Gotowem tego i ręką P. Koch. (= *bić ś. o to*). Czei a sławy swojej bronić a ręką poprawować, jak niektórzy mówią, *famae certamen habere*. Mącz. e) †P. czego = *podnieść, podwyższyć, postąpić czego:* P. ceny, zapłaty. Dalej jechać nie chciał, jeśli by mu nie poprawili myta. Warg. f) †P. *oczyścić, sklarować, dokonać rektyfikacji:* P. plyn przez destylację. g) [P.] *znaleźć:* Póde z tobom, to ja ci poprawie suzbe. Gwar. h) *myśl. wpadły na trop, ruszyć znowu zwierza:* Zagraj najlepszy był jego ogar, ponieważ pierwszy poprawiał w kniei, jak psy ucięły. L. (pierwszy trop znalazł, gdy go inne psy straciły. L.). P. ś., nied. **Poprawiać ś., †Poprawować ś.** a) *zmienić ś. na lepsze, polepszyć ś.:* Interesy poprawiły ś. Poprawił ś. w interesach (= *stanął lepiej; polepszyły ś. jego interesy*). Czasy poprawiły ś. Targ, handel poprawił ś. (= *wzmógł ś.*). Poprawił ś., poprawiło mu ś. (= *polepszyło mu ś. zdrowie*). Poprawił ś. na zdrowiu. Stosunki ś. poprawiły. b) *stać ś. lepszym, naprawić ś., nawrócić ś., wrócić na prawą, dobrą drogę, upamiętać ś.:* Wiele ś. tym poprawi. Górń. Sam czart P. ś. nigdy i dobrym być nie może. Skar. Weźmie wam Pan Bóg wszystko, czym was obdarzył... jeśli ś. nie poprawicie. Skar. Poprawił ś. z pieca na łeb. Prz. Poprawił ś. z pieca na szyję. Kn. Wiele mówią, a nigdy przecię nie myślą ś. poprawować. Wuj. Grzech umniejsza, kto weześnie ś. poprawia. Min. P. ś. nie sromota. Kn. Wejrzyjeie w sumienie wasze; w czymże ś. kto poprawił? Młodź. Kto ś. nie czuje, niech ś. nie frasuje, a kto ś. czuje, niech ś. poprawuje. Prz. Za laty nieco ś. poprawuje. Troc (= *statkuje*). Jeżeli prawda, poprawcie ś. Kras. Każdy z ciebie śmiać s. będzie, gdy ś. nie poprawisz w błędzie. Kras. Onby ś. może poprawił. Karp. Niemala i w tym wielkość P. ś. w błędzie. Dm. To tylko dzieło warte czegoś, z którego człowiek może P. ś. i mądrości

nauczyć. Mick. c) *usiąść, położyć ś., przewrócić ś. na inny bok, aby było wygodniej*: P. ś. na siedzeniu, w łóżku, na posłaniu. Nie może spać, ciągle ś. poprawia. d) p. **Poprawić** pod c): Niech ś. poprawię, to jest: znowu lepiej rzekę, napiszę, strzełę. Kn. Niedobrzem rzekł, napisał, strzelił; niech ś. poprawię. Troc. **Poprawię** ś., jeśli będziesz swawolny. Troc (= *drugi raz i to lepiej wybije cię*). P. ś., jedząc, pijąc = *zjeść, wypić więcej, jeszcze raz, przyłożyć sobie do porcji, wziąć więcej*. <Po+Prawić>

× **Poprawidło**, a, lm. a apt. p. **Poprawiec**. <Od **Poprawić**>

× **Poprawiec**, wca, lm. wce, × **Poprawidło** apt. *dodatek poprawiający smak, zapach i t. p. lekarstwa, przysprawa* (medicamentum corrigens). <Od **Poprawa**>

Poprawienie, a, blm., czynność cz. **Poprawić**, *poprawa*.

Poprawienie się, a ś., blm., czynność cz. **Poprawić** ś., *poprawa*.

Poprawiny, in, blp. l. *powtórzenie uczy*: P., o pieciu, gdy nazajutrz lepiej sobie poprawują. Dudz. [P. po chrześciach, dożynekach, po sobótce].

2. a. [Przebabiny, Prebaby, Przewaby, †**Potażyny**] *uczta u pana młodego a. u rodziców panny młodej po weselu, przenosiny*. Włod. P., przenosiny po weselu. Kn. Mieli ś. jeszcze wieczorem zebrać w karczmie na P., ale teraz już poczeli rozchodzić ś. do domów. Reym. <Od **Poprawić**>

Poprawiony którego poprawiono a. który sam ś. *poprawił*. <Od **Poprawić**>

Poprawka, i, lm. i l. *poprawa jakiego szczegółu całości, przeróbka, miejsce poprawione*: P. w piśmie, w druku. Wszystkie poprawki dokonane były (w piśmie) jego ręką. Poprawkę nikt inny, jak ja sam czytać będę. Moracz. P. w akcie rejentalnym, w interpelacji, w odpowiedzi na mowę tronową. Wracamy ś., ziemianie, do onego plugu, przy którym jest też miejsce poczciwej zabawce, przyszłym czasem swej sławy gotować poprawce. Pot. Krawiec, krawcowa musi zrobić poprawkę w sukni. 2. [P.] (w wojsku) *poprawienie ś. na zdrowiu, przyjscie do zdrowia, do sił; przyjscie do siebie*: A przecie jego razem ze mną z lazaretu na poprawkę puścili. Kon. 3. *egzamin dodatkowy dla poprawienia złego stopnia, przeszkadzającego uczniowi do promocji*: Ma poprawkę z łaciny, z geografji. 4. [P.] *zabawa w tydzień po weselu u rodziców pana młodego lub panny młodej*. 5. *myśl, pora, gdy po połowaniu na ptactwo błotne i wodnie nastaje czas łowów na grubego zwierzca*. <Od **Poprawa**>

Poprawkowy przym. od **Poprawka**: Egzamina wstępne i poprawkowe odroczone zostały do trzeciego września. <Od **Poprawka**>

Poprawnie przys. od **Poprawny**: Mówić, pisać, rysować P. Sprawuje ś. P. Zachować ś., znaleźć ś. P.

† **Poprawnik**, a, lm. cy l. *poprawiacz, mentor, moralista*: Nie na wszystko marszcz czodo, głupi poprawniku! Pot. 2. *gór. cieśla górniczy a. raczej pomocnik jego, cieścieleczyk*. <Od **Poprawny**>

Poprawność, i, blm., rz. od **Poprawny**: P. stylu. Manuejusz wydał szereg dzieł klasycznej starożytności, odznaczających ś. poprawnością tekstów i piękną szatą zewnętrzną. Kryń.

Poprawny l. który można poprawić. L. 2. *taki, jakim ś. okazuje po poprawieniu; nie potrzebują-*

cy poprawy, prawidłowy; nienaganny; przykładowy, bez zarzutu: Czyta sekretarz P. projekt komisji. Lu. Nowe wydanie zbioru ustaw polskich winno ustalić poprawne teksty zabytków, poprzednio już znanych. Balc. Mowa poprawna. Styl P. Stanowisko jego w tej sprawie jest zupełnie poprawne. Stanowisko kraju jest poprawne. Sienk. Poprawne zachowanie ś. Życie poprawne. Była tak, jak i ja, dość wesoła, bardzo uprzejma i zupełnie poprawną. Orzesz. <Od **Poprawa**>

† **Poprawować**, uje, ował i †P. ś. p. **Poprawić**. P. ś. *spędzić pewien czas na prawowaniu ś., poprocesować ś.* <Po+Prawować>

Poprawowanie, a, blm., czynność cz. **Poprawować**.

Poprawowanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poprawować** ś.

[**Poprawunek**, nku, lm. nki] *naprawa, reparacja, restauracja*: P. starej budowli. Na P. sumienia. Gwar. <Od **Poprawić**, z końcówką -unek, z Nm. -ung.>

[**Poprażeń**, zna, lm. żny, **Poprażnicze**] *dzień często święcony po „prażniku”*. <Ukr. popražen>

Poprażenie, a, blm., czynność cz. **Poprażyć**. **Poprażenie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poprażyć** ś.

[**Poprażnicze**, a, lm. a] p. **Poprażeń**: Większa część włościan idzie po to na prażniki, aby ś. przypatrzeć ucztom, jakie podówczas trwać zwykły w pobliskich karczmach po dwa i po trzy dni, które nazywają „poprażnicami.” Gwar. <Ukr. popraźnicze>

Poprażyć, y, yl l. *spędzić pewien czas na prażeniu*. 2. *uprzyżyć jedno po drugim; pokonać prażenie*. P. ś. l. *przebyć pewien czas w stanie prażenia ś.*: To może być grzech, za który P. ś. jakowys czas musisz, jako groch na gorącym trzynie. Sienk. 2. *uprzyżyć ś. kolejno, jedno po drugim*. <Po+Przążyć>

Poprąg, egu, lm. egi, **Popręg**, [Poprząg, Popręga] l. *pas do podpięcia kulbaki, siodła na koniu*: P. rzemienny. P. konopny. Troc. Ściągnąć, ścisnąć konia popręgiem. P. nie powinien być ani nadto mocno, ani nadto wolno podpięty; w pierwszym przypadku koń nie ma zupełnego oddechu, w drugim przekręca ś. kulbaka. Kaw. Nar. Siodło ma być z dobrmi krzyżowemi popręgami. Dor. Przen.: Dopiąć, ucisnąć, przypiąć komu popręgów = *skrępować, ujarznić, powściągnąć go; ująć go w karby, w rzyzy; powściągnąć mu cugli, wziąć go krótko*. Dopiął nam nieprzyjacieli popręgów jeszcze cieśniej. Tw. Myśli mu dopinać popręgu. Chr. Serca nasze będą murem tęgim, gdy je nieciasnym uciśniesz popręgiem, nie niewolniczą srogością, ale ujmiesz ojcowską miłością. Tw. Zawzięli ś. Polacy, by Turkom popręgów przypięli. Rok. Za jego prośbą swojemu gniewowi przybiorą popręgi. Pot. 2. † **Popręgi** *tragarskie = pasy, szelki*. Troc. <Po+*Prąg, PRZĘG/PREĞ/PREŻ/PRĄG>

Poprażkować, uje, ował *poznać w prażki, pokryć prażkami*. <Po+Prażkować>

Poprażkowanie, a, blm., czynność cz. **Poprażkować**.

Popreferansować, uje, ował *pograć w preferansa*. <Po+Preferansować>

Popreferansowanie, a, blm., czynność cz. **Popreferansować**.

Poprenumerować, uje, ował *pobyć jakiś czas prenumeratorem*. <Po+Prenumerować>

Poprenumerowanie, a, blm., czynność cz. **Poprenumerować**.

Popretendować, uje, ował *pobyć pewien czas pretendentem.* <Po + Pretendować>

Popretendowanie, a, bfm., czynność cz. Popretendować.

Poprezydować, uje, ował *spędzić pewien czas na prezydowaniu, pobyć prezesem.* <Po + Prezydować>

Poprezydowanie, a, bfm., czynność cz. Poprezydować.

† **Popręcina, y, lm. y** *długi pręt, żerdź, tyka:* Pszonka, grunt dna rzeczno-głębokimi popręciami dla znaku miękkości ponatykawszy, do Litwy powraca; rybolowowie zaś popręciny naktione wyjmują i w miejscu głębszym utykają. Błaż. <Po + *Pręcina, PRZĘT/PRĘT/PRĄT>

Popręg, u, lm. i p. Poprąg.

[**Popręga, i, lm. i**] p. **Poprąg:** Siwy konik siwy, czerwona P. Pśń. <Po + Pręga>

Popręgować, uje, ował, [Poprężyć] *pręgami poznać:* Popręgowana w słup. Bobrow. Jesienią słońce spadało ciężko, niby kądź roztopionego żelaza, z której buchały krwawe wrzutki i biły dymy smoliste, czarne, popręgowane gorejącymi żagwiami. Reym. <Od Poprąg>

Popręgowanie, a, bfm., czynność cz. Popręgować.

Popręgowy, Poprężny przym. od **Poprąg.** L.

Poprętnia, i, lm. e bot. p. **Poprętnica.** <Po + *Prętnia, od Pręt>

Poprętnica, y, lm. e, Poprętnia bot. (falkia) roś. z rodziny powojowatych. <Po + *Prętnica, od Pręt>

Poprężenie, a, bfm., czynność cz. Poprężyć: Wnet nastąpiło P. i chełzanie. Jez.

Poprężnica, y, lm. e *żyła poprężna u koni* (arteria mamma externa). <Od Poprężny>

Poprężny i. p. Popręgowy. 2. wēt. *Żyła poprężna u koni, poprężnica* (arteria mamma externa). <Od Poprąg>

Poprężyć, u, ył i. jedno po drugim a. nieco naprężyć. L. 2. nied. *ściągać popręgiem, ubierać w popręgi:* Pacholkiwie jeli ś. natychmiast konie P. i chełznać. Jez. 3. [P.] p. **Popręgować:** Ściany poprężone. <Po + Prężyć>

Poproboszczowski *pozostały po proboszczu:* Małątek P. <Po + Proboszczowski>

Poprobować, uje, ował, Poprobować, [Popróbować] *i. spróbować w ciągu pewnego czasu:* A! ryzyko — ale poprobujemy! Krasz. 2. *spróbować jednego po drugim, pokosztować:* Wszystkiego na świecie poprobawawszy, na słabości ludzkie i biedy litościwym był, jak żaden. Krasz. P. ś. z kim = *doświadczyć swych sił, spróbować ś., pomocować ś., poborykać ś., pobarować ś. nieco.* <Po + Probować>

Poprobowanie, a, bfm., czynność cz. Poprobować.

Poprobowanie się, a ś., bfm., czynność cz. Poprobować ś.

Poprocentować, uje, ował *pobyć gdzie procentując.* <Po + Procentować>

Poprocentowanie, a, bfm., czynność cz. Poprocentować.

Poprocesować się, uje ś., ował ś. p. Poprawować ś. <Po + Procesować ś.>

Poprocesowanie się, a ś., bfm., czynność cz. Poprocesować ś.

Poproch, u, lm. y i. †P. *miejsce stratowane:* A drugie (żyto) będziemy łamać (podczas łówów), i być nam wnet w grochu, bo go teraz nie wy-

tknie, jako na poprochu. Rej. 2. [P.] *ponowa, pierwszy śnieg.* <Po + Proch>

Popromować, uje, ował kogo *1. poprotegować:* Kawaler to wielkich nadziei i zająć może daleko, jak go jeszcze popromuję. Przyb. 2. *wielu = podzielać im promocji.* <Po + Promować>

Popromowanie, a, bfm., czynność cz. Popromować.

Poprosić, i, il kogo *1. zwrócić ś. do kogo z krótką, doraźną prośbą:* Poprosić ojca o pozwolenie. Ja pisać nie umiem, ale ja sobie kogo poproszę. L. O rękę Zosi ojciec przyjedzie i sam poprosi. Syrok. Błażej, poprosiw Boga, rękę swą dzieięci na głowę włożył, od jego dotknięcia dzieięć pełne zdrowie wzięło. Ż. B. (= *pomodliwszy ś. do Boga*). 2. *zaprosić, sprosić:* P. na wesela. P. gości. <Po + Prosić>

[**Po prosiętach** *chodzić*] *chodzić, prosząc na rzecz panny młodej.* <Od Po + Prosić, z podprowadzeniem pod Po + Prosię>

[**Po prostemu**] p. **Prostu.** <Po + Prosty>

Poprostować, uje, ował *sprostować jedno po drugim:* Trza już, jak widzę, P. te wiadomości pani kasztelanowej. Kaczk. <Po + Prostować>

Poprostowanie, a, bfm., czynność cz. Poprostować.

Prostu, [Po prostemu, Poproście] przys. w *spół* *prosty, prosto, zwyczajnie, ordynarnie, po prostaku, rubasznie; prosto z mostu, bez ceremonij, bez ogródki, nie obwijając w bawelnę, zwyczajnie mówiąc, prosto powiedziałwszy, wprost, wręcz:* Wyraża ś. P. Niechaj ś. w domu choć P. modli, lepiej niech będzie głupim, a rodu nie spodli. Syrok. Czy kto ma herb, czy nie ma, braciaśmy P. Syrok. To jest P. napaś! To jest P. niemożliwe. Gdy tymczasem tam oddajesz P. na przepadłe. Jun. <Po + †Prostu, od †Prost = Prosty>

Poproszenie, a, bfm., czynność cz. Poprosić.

[**Poproście**] p. **Prostu.** <Po + †Proście, od †Prost = Prosty>

Poprotegować, uje, ował *polecieć, poprzeć protekcją, zaprotegować:* Jeśli Szwedów djabeł nie poproteguje, to ich wkrótce weźmie. Sienk. <Po + Protegować>

Poprotegowanie, a, bfm., czynność cz. Poprotegować.

Poprowadzenie, a, bfm., czynność cz. Poprowadzić.

Poprowadzenie się, a ś., bfm., czynność cz. Poprowadzić ś.

Poprowadzić, i, il kogo = *prowadząc go pójsz z nim dokąd, powieść, zaprowadzić:* Jutro P. go z innemi rekrutami do Krzemieńca. L. Damon poprowadził Julją na reduty. L. P. pannę do ołtarza (= *stanąć z nią na ślubnym kobiercu, pojąć ją za żonę*). Wszędzie witają Zygmunta jako zbawcę, co skolataną nawę państwa do spokojniejszej ma P. przystani. Paw. Szezęśliwy będziesz i u bogów wzięty, gdy żywot według cnoty poprowadzisz święty. Groch. (= *przepędzisz, spędzisz*). Przen.: kogo, co = *pokierować go, pokierować nim, przeprowadzić komu, czemu, powodzić rej w czym:* P. tańce. P. dyskurs, rozmowę. P. sprawę, interesa. Dobrze poprowadziła dzieci. P. linję (= *wykreślić*). P. rów, ulicę, kolej, mur = *wyprowadzić, przeprowadzić*. Przen.: *znaleźć ś. na czele, przybyć pierwszy:* P. wyścig. Z miny zgadłbyś łatwo, że wielki człowiek wielki tryumf poprowadzi. Mick. Przen.: *sprowadzić, sprowadzić, pociągnąć za sobą, wywołać, zrodzić:*

Niespodziany wypadek krwawe, straszne, brzemienne śmiercią i burzą poprowadził za sobą następstwa. Krasz. P. *ś. poprowadzić jeden drugiego nawzajem*: Obie panny poprowadziły *ś.* na drugi koniec pałacu. Prus. <Po + Prowadzić>

Popórobować, uje, ował i P. ś. p. Poprobować.
Popórobowanie, a, blm., czynność cz. Popórobować.

Popórobowanie się, a ś., blm., czynność cz. Popórobować ś.

× **Popórchą, y**, blm. *pyłek, meszek, puszek, np. na słówkach*. <Po + *Prócha, PROCH>

Popórchniały który *spróchniał, spróchniały*: Drzewo było popórchniałe, zgniłe, dziur wiele. Krasz. <Od Popórchnieć>

Popórchnieć, eje, ał spróchnieć kolejno, jedno po drugim; spróchnieć w wielu miejscach: Kości moje popórchniały. B. B. <Po + Próchnieć>

Popórchnienie, a, blm., czynność cz. **Popórchnieć.**

Popórcie, a, blm., czynność cz. **Popórcie.**

Popórcie się, a ś., blm., czynność cz. Popórcie ś.

Popórcie, porze, prół, Poporuć, uje, uł spróć, rozpróć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach, porozprówać: P. szwy P. suknię. Przen.: Łąki jasnymi popórcie strumyki. Pot. (= *poprzerywane*). Przen.: Ale cóż? jeśli mu *ś.* nie po szwie poporze? Pot. (= *nie podług myśli pójdzie?*). P. *ś. rozpróć ś. kolejno, jedno po drugim; rozpróć ś. w wielu miejscach*. <Po + Próć>

[**Popórogować, uje, ował**] p. **Poprobować**: A co by P.? — Ty ta, co *ś.* niom wyprógujes, nie twoje sećście! Tet. <Po + Prógować>

[**Popórogowanie, a**, blm.] czynność cz. **Popórogować.**

Popórszać, a, ał prórszyć z przestankami, popadypać prórsząc: Deszezyk popórszał. Krasz. <Po + *Prórszać, od Prórszyć>

Popórszanie, a, blm., czynność cz. **Popórszać.**

Popórszenie, a, blm., czynność cz. **Popórszyć.**

Popórszyć, y, ył i. co = przyprórszyć; posypać czym drobnym, mialkim; potrząść prochem, pokurzyć: Śnieg popórszył ulice. Przen.: Mąż rycerskiego oblicza, z włosiem już popórszonym siwizną. Krasz. Jaja drozda są jednolicie białe, lub co najwyżej delikatnie popórszone (= *nakrapiane, popstrzone*). 2. cz. ni. *prórsząc popadać przez pewien czas*: Deszcz, śnieg trochę popórszył. <Po + Prórszyć>

Popórzniaczenie, a, blm., czynność cz. **Popórzniaczyć.**

Popórzniaczyć, y, ył spędzić pewien czas na prórzniaczeniu. <Po + Prórzniaczyć>

† **Popórzniczy i. a. † Popórznu, [Po prórzniczy, Po prórznie, Po prórzniu, Po prórznu] = a)** a. † **Popórzności naprózno, daremnie, niepotrzebnie, bez celu**: Jeśli pan nie zbuduje domu, P. robili ei, którzy go budują. Leop. Przeczże *ś.* tak P. pracować mam? B. B. P. *ś.* mordujesz. Otw. Zamku toruńskiego Krzyżacy P. dobywali, gdyż go warunki polskie potężnie broniły. Błaż. (= *bezsłutecznie, bezowocnie*). Słowa P. tracę i te zale. Bardz. Nie stworzył Bóg ziemi P., ale ją sprawił ku mieszkaniu. B. B. [Molestowałem i wszycieko P. Nie było siedzieć P. na gołyj roli. Kiedy zagra (skrypek), dremy buty P. Niek P. nie chodzą. Ani *ś.* P. nie śmieje, jak dawniej]. Ork. b) *próznując*: Ujrzał ich na rynku P. stojących. Leop. [No, i czego tu siedzisz P.?). 2. [Po prórzniczy] *szkoda że*: P. nie posed. <Po + Prórznicza>

[**Po prórznie**] p. **Popórzniczy.**

[**Po prórzniu**] p. **Popórzniczy.**

† **Popórzności p. † Popórzniczy**: P. niestątka twego, nie bierz jimienia bożego. Glos. <Po + Prórzność>

Popórznować, uje, ował spędzić pewien czas na prórznowaniu: Staęło jednostajnie na tym, żeby nie P., wytehnawszy co mało, i pójsę ku Humanowi. Tw. Jak robić, tak też wzajem trzeba P., kto chce życia swojego dobrze bieg miarkować. Gawiń. <Po + Prórznować>

Popórznowanie, a, blm., czynność cz. **Popórznować.**

† **Popórznu, [Po prórznu] p. Popórzniczy.**

† **Popórzny prózny, daremny, stracony, bezcelowy, bezużyteczny, bezskuteczny, płonny, marny**: Czas on nie użyteczny, ale marny a P. będzie. Glicz. <Po + Prórzny>

1. **Poprucie, a**, blm., czynność cz. 1. **Poprucie.**

2. **Poprucie, a**, blm. *okolica nad Prutem, porzeze Prutu*: Okolice, gdzie Prut już na równiny wychodzi, nazywa *ś.* Poprucie. Pol. <Po + *Prucie, od Prut>

Poprucie się, a ś., blm., czynność cz. Poprucie ś.

1. **Poprucie, uje, uł p. Poprucie.** <Po + Prucie>

2. **Poprucie, uje, uł zł. chodzić, iść.** Estr.

Poprusaczenie, a, blm., czynność cz. **Poprusaczyć.**

Poprusaczenie się, a ś., blm., czynność cz. Poprusaczyć ś.

Poprusaczyć, y, ył sprusaczyć jednego po drugim. P. ś. sprusaczyć ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Prusaczyć>

Popruski po rzadach pruskich pozostały: W popruskich archiwach, będących w Warszawie, mamy dowody, że... Remb. <Po + Pruski>

Poprychać, a, ał puparskać pewien czas prycharać. <Po + Prychać>

Poprychanie, a, blm., czynność cz. **Poprychać.**

Poprychiwać, uje, iwał prycharać z przestankami: Wóz toczył *ś.*, konie poprychiwały, ogonami wymachując. Jeż. <Po + *Prychiwać, od Prychać>

Poprychiwanie, a, blm., czynność cz. **Poprychiwać.**

Poprymasowski do prymasów niegdys należący, przez nich niegdys zajmowany: Pałac P. w Warszawie. <Po + Prymasowski>

Popryskać, a, ał prysnąwszy pokropić; pobryzgać, popstrzyć: Jastrząb ściany popryskął. Rej. <Po + Pryskać>

Popryskanie, a, blm., czynność cz. **Popryskać.**
Popryszczenie, a, blm., czynność cz. **Popryszczyć.**

Popryszczenie się, a ś., blm., czynność cz. Popryszczyć ś.

Popryszczyć, y, ył pryszczami pokrywać, poob-sypywać: Głowa, popryszczona cała, nakryta biretem, a pierza pełna. Krasz. P. *ś.* pokryć *ś.*, ob-sypać *ś.* pryszczami. <Po + Pryszcząć>

Poprzanie, a, blm., czynność cz. 2. **Poprzec.**

[**Poprząg, egu, lm. egil**] p. **Poprząg.**

Poprząć, ędzie, ądł i. sprząść jedno po drugim; pokończyć przedzenie: Bo to zimie zasię (pani) z dziewczkami poprzędzie, płócierek nasprawuje, może i uprzedać. Rej. 2. *spędzić pewien czas na przedzeniu*. <Po + Prząść>

Poprzątać, a, lm. e ten, co *poprzęta*. <Od Poprzętać>

Poprzętaczka, i, lm. i forma ż. od **Poprzętać.**

Poprzatać, a, ał p. Poprzatnąć.
Poprzatanie, a, bfm., czynność cz. Poprzatać.
Poprzatnąć, nie, nał, nied. Poprzatać *sprzątać*: Każda rzecz ma na swym miejscu leżeć, boć to zły gospodarz, kiedy na co patrzy, a nie poprzatnie. Haur. Poprzatnął statki, księgi sam i tam leżące. Troc. Potrawy i stół poprzatnęli. P. Koch. Tymczasem tu poprzatajeje, niech zamieciono będzie pięknie. L. <Po + *Przātnać, PRZĘT/PRZĄT/PRĘT>

Poprzatnięcie, a, bfm., czynność cz. Poprzatnąć.

Poprzatywać, uje, ywał *sprzątać z przestankami*: Stał przed nim, coś poprzatując z dnia wczorajszego na stole. Krasz. <Od Poprzatywać>

Poprzatywanie, a, bfm., czynność cz. Poprzatywać.

Poprzebaczać, a, ał *przebaczyć jedno wielu osobom a. wiele rzeczy jednej osobie*. <Po + Przebaczać>

Poprzebaczanie, a, bfm., czynność cz. Poprzebaczać.

Poprzebadać, a, ał *przebość jednego (a. jedno) po drugim*. <Po + Przebadać>

Poprzebadanie, a, bfm., czynność cz. Poprzebadać.

Poprzebarwiać, a, ał *przebarwić jedno po drugim*. <Po + Przebarwiać>

Poprzebarwianie, a, bfm., czynność cz. Poprzebarwiać.

Poprzebiegać, a, ał *przebiec jedno po drugim; przebiec co kolejno, jeden po drugim*. <Po + Przebiegać>

Poprzebieganie, a, bfm., czynność cz. Poprzebiegać.

Poprzebielać, a, ał *przebielić jedno po drugim*. <Po + Przebielać>

Poprzebielanie, a, bfm., czynność cz. Poprzebielać.

Poprzebierać, a, ał *przebrać jednego (a. jedno) po drugim*: Miejsca na groby, na pal drwa poprzebierane, *nec locus in tumulto, nec sufficit arbor in igne*. Żebr. Wyprawili kurjerów poprzebieranych z szlachecka. Kaczk. 2. *spędzić pewien czas na przebieraniu*: P. palcami. P. ś. *przebrać ś. kolejno, jeden po drugim*: Panie ś. tymczasem pobudziły i poprzebierały. Jeż. <Po + Przebierać>

Poprzebieranie, a, bfm., czynność cz. Poprzebierać.

Poprzebieranie się, a, ał, bfm., czynność cz. Poprzebierać ś.

Poprzebijać, a, ał *przebić jedno (a. jednego) po drugim a. jedno w wielu miejscach*. Przen.: Na twarzy Jana wielkie natchnienie poprzebijało jasne promienie. Sł. wil. (= *powybijało*). P. ś. *przebić ś. kolejno, jeden (a. jedno) po drugim*. <Po + Przebijać>

Poprzebijanie, a, bfm., czynność cz. Poprzebijająć.

Poprzebijanie się, a, ał, bfm., czynność cz. Poprzebijająć ś.

Poprzebudowywać, uje, ywał *przebudować jedno po drugim*. <Po + Przebudowywać>

Poprzebudowywanie, a, bfm., czynność cz. Poprzebudowywać.

Poprzebudzać, a, ał *przebudzić jednego po drugim, pobudzić*. P. ś. *przebudzić ś. kolejno, jeden*

po drugim: Ci, co ś. poprzebudzali, radzi byli miejsce zrobić przybyszom. Krasz. <Po + Przebudzać>

Poprzebudzanie, a, bfm., czynność cz. Poprzebudzać.

Poprzebudzanie się, a, ał, bfm., czynność cz. Poprzebudzać ś.

Poprzebywać, a, ał *przebyć jedno po drugim*. 2. (o wielu) *przebyć kolejno (jedną rzecz), jeden po drugim*. <Po + Przebywać>

Poprzebywanie, a, bfm., czynność cz. Poprzebywać.

Poprzecedzać, a, ał *przecedzić jedno po drugim*. <Po + Przecedzać>

Poprzecedzanie, a, bfm., czynność cz. Poprzecedzać.

Poprzeceniać, a, ał *przecenić jedno po drugim*. <Po + Przeceniać>

Poprzeceniecie, a, bfm., czynność cz. Poprzeceniać.

Poprzechodzenie, a, bfm., czynność cz. Poprzechodzić.

Poprzechodzić, i, il *przejsć kolejno jeden (a. jedno) po drugim*: P. na drugą stronę. Inni panowie poprzechodzili do obozu Bolesława. Krasz. Miasta w Sycylii poprzechodziły pod panowanie tyranów. Lel. Suknie nawet, których księżna prawie nigdy nie kładła, ani pytała o nie, poprzechodziły do niej. Krasz. Z samopłuznych na ogrodników poprzechodzili. Krasz. Wszystkich co celniejszych poprzechodziłem z osobna. Kaczk. P. zapachem, smrodem. <Po + Przechodzić>

Poprzechwalać, a, ał *przechwalić jednego (a. jedno) po drugim*. P. ś. *spędzić pewien czas na przechwalaniu ś.* <Po + Przechwalać>

Poprzechwalanie, a, bfm., czynność cz. Poprzechwalać.

Poprzechwalanie się, a, ał, bfm., czynność cz. Poprzechwalać ś.

Poprzechylać, a, ał *przechylić jedno po drugim*. P. ś. *przechylić ś. kolejno, jeden (a. jedno) po drugim*. <Po + Przechylać>

Poprzechylenie, a, bfm., czynność cz. Poprzechylać.

Poprzechylenie się, a, ał, bfm., czynność cz. Poprzechylać ś.

Poprzeciagać, a, ał *przeciagnąć jedno (a. jednego) po drugim*: P. kogo (wielu) na czyją stronę. Poprzeciagał w poprzek sznury. Poprzeciagał rzeki łańcuchami. P. Koch. P. liny przez kółka (= *poprzewlekać*). P. ś. *spędzić pewien czas na przeciaganiu ś. (ze sm)*. <Po + Przeciagać>

Poprzeciąganie, a, bfm., czynność cz. Poprzeciagać.

Poprzeciąganie się, a, ał, bfm., czynność cz. Poprzeciagać ś.

Poprzeciążać, a, ał *przeciżyć jednego po drugim*. <Po + Przeciążać>

Poprzeciążanie, a, bfm., czynność cz. Poprzeciążać.

Poprzeciekać, a, ał *przecieć w wielu miejscach*. <Po + Przeciekać>

Poprzeciekanie, a, bfm., czynność cz. Poprzeciekać.

Poprzecierać, a, ał *przetrzeć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*: Poprzecierali oczy. Opina niezgrabiasza w stary mundurek poprzecierany i ciasny. Kasz. P. ś. *przetrzeć ś. kolejno,*

jedno po drugim; przetrzeć ś. w wielu miejscach. Przen.: Popzeczerali ś. na świecie (= nabrali oglady). <Po + Przeczierać>

Popzeczieranie, a, blm., czynność cz. Popzeczierać.

Popzeczieranie się, a ś., blm., czynność cz. Popzeczierać ś.

Popzeczinać, a, ał przeciąć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach: P. karty w książce, wrzody. P. drogi. Piętnaście ich na poły popzrek popzeczinał. P. Koeh. Kości miał całe, arterje nie popzeczinał. Jez. Mysz ś. zakradła i popzeczinała u samego dołu powoje. Kaczk. Oni tylko mogli zrozumieć tę mowę niewyraźną, ponurą, niby kłaniem popzeczinałą. Krasz. <Po + Przeczinać>

Popzeczinięcie, a, blm., czynność cz. Popzeczinać.

Popzecziosywać, uje, ywał przeciosać jedno po drugim. <Po + Przecziosywać>

Popzecziosywanie, a, blm., czynność cz. Popzecziosywać.

Popzecziskać, a, ał przecisnąć jedno po drugim. P. ś. przecisnąć ś. kolejno, jeden po drugim; cisnąć ś., tłoczyć ś., poprzedostawać ś. <Po + Przecziskać>

Popzecziskanie, a, blm., czynność cz. Popzecziskać.

Popzecziskanie się, a ś., blm., czynność cz. Popzecziskać ś.

[Popzeczio] naprzeciw, naprzeciwno: Zarząd P. jego domu. <Po + Przeczio>

× Popzecz przys. p. Popzrek: P. a. popzrecki niech będzie orana góra. Kn. Zagranie przez tarcie po ciele płatami wzdłuż i P. Ocz. <Po + *Przece, PRZEK>

[Popzeczak, a, lm. i] p. Popzeczniak. <Od Popzrech>

Popzrecze, a, lm. a popzreczność, szerz, szerokość: Kopyto końskie grube bywa na jedno P. palca. Dyk. M. Kątlami jest mały gród zwany na popzreczach tej górnej Wisły. Pol. <Po + *Przece, PRZEK>

Popzreczesywać, uje, ywał przeczesać jedno po drugim. <Po + Przeczesywać>

Popzreczesywanie, a, blm., czynność cz. Popzreczesywać.

Popzreczka, i, lm. i l. rzecz wpopzrek drugiej idąca: Berko pod ptaka a. laska długa z krzyżem a. popzreczką. Chm. B. P. kotwicy dwuramienniej = pręt przechodzący wpopzrek przez trzon kotwicy, prostopadle do płaszczyzny jej ramion. 2. [P.] droga za wsią idąca wpopzrek pół. 3.?: Ale wam tak mówimy popzreczkę ciszej: Za cień jednego z was nie stoi w dziesięćkroć. Łoż. 4. a. Popzrecznica gór. krokiem popzrecznica w wianzu równoległobocznym szybu, rozpora, anstrycha. <Od Popzrech>

[Popzreczkować, uje, ował pole] = bronić ciężką bronią wpopzrek skib. <Od Popzreczka>

[Popzreczkowanie, a, blm.] czynność cz. Popzreczkować.

Popzreczna, ej, lm. e linja przecinająca drugą wpopzrek. <Od Popzrech>

Popzreczniak, a, lm. i l. [P., Popzeczak] żagon popzeczny, łączący wszystkie inne żagony. 2. [P.] słup popzeczny?: Stodoła ma ściany grzione wiklem w słupy, z popzreczniakiem pośrodku. Gwar. 3. piw. kroička beleczka służąca za podkład pod legary. <Od Popzrech>

Popzrecznica, y, lm. e l. p. Popzreczka: Inne

herby chcą mieć rozdarcie jej w kotwice zagięte, inne wyłamane w popzrecznicę. Bobrow. Przy luftach nieraz stawała, łokciami ś. o popzrecznicę krokwiową opierała, okiem po polach błądziła i chałupom ś. przypatrywała. Jez. 2. droga a. ulica wpopzrek idąca: Szła do niego nie popzrecznicami, ale rynkiem. 3. [P.] pole popzreczne. 4. anat. część śre-lnia książki grubej czyli okrężnicy (pars transversa coli s. colon transversum). 5. bud. belka popzreczna; belka leżąca poziomo w ścianie między stojakami w budowli w słupki stawianej. Podłużnice mostu żelaznego wspierają ś. zazwyczaj na jego popzrecznicach. P. wagonu kolejowego. 6. mech. krzyż łączący sztangy czyli drążki, aby miały ruch jednoczesny w machinach. Łab. 7. wośl. deska popzreczna zastępująca ogon w bąkach, zakończenie rafy w bąkach. 8. woj. wał przed wejściem do okopu lub wewnątrz okopu; bryła ziemi zajmująca całą szerokość wału a. tarasu jakiegokolwiek, za którą kryją ś. przed strzałami strzelającymi. <Od Popzrechnik>

Popzrecznie, × Popzreczno przys. od Popzrechny.

Popzrecznik, a, lm. i l. +P. linja popzreczna, średnica, djamet. Troc. 2. bud. belka popzreczna w wianzach. P. okienny = poziome ramię krzyża okiennego. 3. mech. wzmocnienie od ramion lub łopatek koła wodnego idące. <Od Popzrechny>

× Popzreczno p. Popzrecznie: Pamiętaj na to mają, iż jako dziecko zaraz powijają, aby krzywo a. P. nie rości. Glicz.

Popzreczność, i, blm. rz. od Popzrechny. Troc. Popzrecznoste ryby zool. (plagiostomata). <Popzrechny + *Usty, od Usta>

Popzrechny l. wpopzrek idący, krzyżujący z. z podłużnym: Kierunek, przekrój, klin P. Belka, droga popzreczna. Popzreczną ulicą umarłego do grobu niesiono. Star. Pęknięcie popzreczne. Dolina popzreczna = przecinająca pasmo gór. 2. +P. sprzeczny, przekorny, krnąbrny, niesworny, sprzeciwny, zuchwały: Sara namawiała Abraama. aby Izmaela wypędził prze popzreczne zachowanie. Glicz. 3. + Angarja popzreczna = powinność przewożenia rzeczy panującego główną drogą. 4. Heljotropizm P. p. Heljotropizm. 5. anat.: × Błona popzreczna, × przegroda popzreczna, przepona (diaphragma). Mięśnie popzreczno-prążkowane p. Mięsień. Okrężnica popzreczna, popzrecznica (pars transversa coli). Wyrostki popzreczne kręgów (processus transversi). Żyła popzreczna, średnia, pośrodkowa, + wśrzednia, + żyła serdeczna, + żyła główna mniejsza, żyła popzreczna ramienia (vena mediana). 6. fiz. Drgania popzreczne p. Drganie. 7. gór.: Chodnik P. = łączący pod kątem prostym lub innym dwa chodniki równoległe, przecznicza. 8. patol.: Niedowład P. (paraparesis). Porażenie popzreczne (paraplegia). 9. rzeź.: Szponder P. p. Szponder. <Od Popzrech>

Popzreczyszczać, a, ał przeczyścić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach. <Po + Przeczyszczać>

Popzreczyszczenie, a, blm., czynność cz. Popzreczyszczać.

Popzreczzytywać, uje, ywał przeczytać jedno po drugim. <Po + *Przechyzytywać, od Przeczytać>

Popzreczzytywanie, a, blm., czynność cz. Popzreczzytywać.

† **Poprzeczyzna, y**, blm. *rozciąglność wpoprzek*: Gdy mię wyrozumiesz, dłuższy i poprzeczyzny łatwo stąd porachować możesz. Ustaw. <Od Poprzecz>

1. **Poprzeć, prze, parł a.** [poper], nied. **Popierać** l. kogo, co = nacisnąć go, natrzeć nań; pojechać na czyich karkach; prąc, napierając na kogo, popędzić, odparować go w dal; odeprzeć popychając go: Rad ujrzyć, gdy was poprą, kędy ś. skryjecie, bo, ile po was baczę, bić ś. nie będziecie. Kochan. Nie spojrzaj już nawet na diabła, zawrócił, poparł konia i leciał bez pamięci. Krasz. Skanderbeg, pobiwszy z przodu Turków co najmężniejszych, łaćno drugich poparł. Baz. Dobrze poparł nieprzyjaciela. Troc. 2. kogo, co a. × czego = dopomóc gorliwie do powodzenia czyjego, do postępu czego; popchnąć naprzód, podtrzymać, nie dać upaść, poprotegować, nied. *obstawać za czym, stać przy czym*: P. tej sprawy obiecano. Troc. Poparł starania mojego o ten urząd. Troc. Poważną swoją przyczyną mojej poparł prośby. Troc. Sprawa na sejmie poparta. Troc. Patron przez miłość popierał jej obrony. L. Popieram zdania mojego tą racją. Troc. P. skargę sądową. Żadnej sprawy jego adwokat bez honorarium popierać nie chce. L. Nie dosyć jest wygrać, ale wygrać P., popartą utrzymać, aby nie nie zostawił w popiele, co by nie utlumione wybuchnąć mogło. Lubom. Upadła popierana przezeń kandydatura królewica Karola. Szaj. Popierał interesa swoich mocodawców. Orzesz. Żwawo, silnie popierał wojnę. Pan popierał prawo trzeciego maja. Mick. 3. † P. *podtrzymać, wzmocnić, pomnożyć, podnieść*: Dla była rzyśka ochraniać, aby ś. dobrze na poparcie nabiada, który w ziemie szcupleje, nasycało. Haur. 4. co, † czego = wzmocnić, potwierdzić, stwierdzić: Szedłeś między lud króla francuskiego zbrojny, gdy synowie ojcowskiej wiary popierali. Kochan. Słowa przysięgą poparla swoje go. Bardz. Powiem, owsem i świadectwy poprę. Oss. Już skoro przyjdzie ofiarami P. przekonania, uciekają ś. do sofizmów, aby czynu uniknąć. Krasz. Usłyszawszy argumenta księdza poparte paragrafem, zgłupiał. Bał. 5. † P. *zaprzeczyć czego, zapronować czemu*, B. Sz. P. ś. 1. *prąc pomknąć, pchnąć ś. naprzód, posunąć ś. forsownie, przedrzeć ś. dalej*: Jak świt, potym lasami stąd poprzemy ś. nad Dniestr, bo pójda obławy pewnie. Krasz. 2. *obłović ś., pokrzyć ś., stanąć na nogi, pożyć ś., podreparować ś., skorzystać*: Udziałem swoim w tym korzystnym przedsiębiorstwie poparł ś. znakomicie. Plenipotent poparł ś. przy lekkomyślnym właścicielu. [Toby sie dopiero w interesach poparł]. <Po + 1. Przeć>

2. **Poprzeć, eje, ał** *zaprzecć kolejno, jedno po drugim*: Na kury posłady chować, co by nie poprzały. Haur. Palce u nóg poprzały mi od potu. <Po + 2. Przeć>

† **Poprzedać, aje, ał**, [Poprzedać] p. **Poprzedać**: Musi woły P., choć ich w pląg potrzeba. Biel. M. Poprzedamy na ten strój one chude karwy (woły). Biel. M. Albo ich tak drogo P., jak owo tam pisze historia o Żydach. Pas. Poprzedamy wszyscyutko. Kon. Bory swe poprzedawszy innym bartnikom, robią u innych bartników. Skr. <Po + Przedać>

Poprzedanie, a, blm., czynność cz. **Poprzedać**. × **Poprzedawać, aje, awał, † Poprzedać**, [Poprzedać] *poprzedawać; sprzedacć*. <Po + Przedawać>

× **Poprzedać, a**, blm., czynność cz. **Poprzedać**.

× **Poprzeda, y**, lm. y p. **Poprzednik**: P. Chrystusa. <Od Poprzedzić>

Poprzedać, a, al *przedłużać jedno po drugim*. <Po + Przedłużać>

Poprzedać, a, blm., czynność cz. **Poprzedać**.

Poprzedni, [Poprzedny], Poprzedzający, † Poprzedzony *który poprzeda, przedtym idący, uprzędni*: Dzień P. Zgadzam ś. ze zdaniem poprzedniego mówcy. <Po + Przedni>

Poprzednica, y, lm. e l. × P. p. **Poprzedniczka**. 2. × P. p. **Przedownica**. L. 3. bud. = a) *jeń z więzów pionowych na końcach ścian wybiegających*. Pocz. b) *przedstonek, którego przestzeń zawarta jest tylko przednicami*. Pocz. <Od Poprzedni>

× **Poprzednictwo, a**, blm. *stan i przymiot tego, co jest poprzednie*. Śl. wil. <Od Poprzednik>

Poprzedniczka, i, lm. i, × **Poprzednica** *forma ż. od Poprzednik*: Starość poprzedniczką śmierci. L.

Poprzedniczo przys. od **Poprzedniczy, poprzedniczo**.

Poprzedniczy przym. od **Poprzednik**: Zaemienie księżycza wielu z gminu żołnierskiego miało za P. znak przegranej. Nar. Upodlić ich prośbą poprzedniczą z bojaźni broni pogańskiej. Nar. Każda z rozmaitych sekt rozszerzała jeszcze w języku greckim wiadomości poprzedniczymi przysposobione badaniami. Szan. <Od Poprzednik>

× **Poprzednie p. Poprzednio**: Poprzednieśmy to widzieli, iż... Hube.

[**Poprzedniejszy**] *przedniejszy, lepszy*: Pan dał ję wyspanie jak nalepsze w pokoju, nawet w poprzedniejszym (bawialnym). Gwar. <Od Poprzedni>

Poprzednik, a l. lm. cy = a) a. † Poprzedziciel ten, co poprzeda: Marszczki twarz poorady, wzrok stępał, wszystkie te śmierci poprzedniki ostrzegają mię, iż ś. niezadługo skończy czas przechodu mojego. L. Jedno nieszczęście jest zawsze poprzednikiem drugiego. L. P. na urządzie, antecessor. Kn. b) *żołnierz stojący przodem względem żołnierza w szeregu tylnym i stanowiący razem z nim rolę*. Gemb. 2. lm. i = a) *gram. pierwszy z dwóch członków okresu*. b) *mat. pierwszy z dwóch wyrazów stosunku, proporcji*: P. i następnik. <Od Poprzedni>

Poprzednio, × Poprzednie przys. od **Poprzedni**. **Poprzednioroczny** *tyczący ś. roku poprzedniego, zeszlóroczny, przeszlóroczny*: Na rachunek poprzedniorocznych zaległości niewiele wpłynęło. <Poprzedni + Roczny>

Poprzedniość, i, blm., rz. od **Poprzedni**: Pochożenie bogów i P. ich istnienia względem stworzenia ziemi.

[**Poprzedny**] p. **Poprzedni**.

Poprzedrukowywać, uje, ywał *przedrukować jedno po drugim*. <Po + Przedrukowywać>

Poprzedrukowywanie, a, blm., czynność cz. **Poprzedrukowywać**.

Poprzedrzejniać, a, al l. przedrzejnić kolejno, jednego po drugim. 2. *spędzić pewien czas na przedrzejnieniu*. <Po + Przejdrzejniać>

Poprzedrzejnianie, a, blm., czynność cz. **Poprzedrzejniać**.

[**Poprzedsień, i**, lm. e] *przedstonek*: Dudniły dyle poprzedsieni, jak szedł z osiedla. Ork. <Po + Przedsień>

Poprzedzawiać, a, ał przedstawić jedno (*a. jednego*) po drugim. P. s. przedstawić *ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Przedzawiać>

Poprzedzawianie, a, bhm., czynność cz. Poprzedzawiać.

Poprzedzawianie się, a ś., bhm., czynność cz. przedstawiać ś.

Poprzedwodzie, a l. Im. a miejscowość poprzed wodą, to jest przed rzeką, jeziorem. 2. bhm. część miasta Kamieńca, położona u stóp skał i na przyskal-kach znajdujących ś. od strony miasta: Na dole P., prochownia i magazyny żywności. Rol. <Po + Przed + *Wodzie, od Woda>

Poprzedzać, a, ał p. Poprzedzić.

Poprzedzający l. Im. od Poprzedzać. 2. p. Poprzedni.

Poprzedzanie, a, bhm. l. czynność cz. Poprzedzać. 2. X P. uprzedzenie: Niech tu każdy wolną od poprzedzania zastanowi ś. myślą. Krasz. 3. astr.: P. a. cofanie ś. punktów równonocnych = posuwanie ś. punktu równonocnego wiosennego w kierunku przeciwnym ruchowi ziemi, tak że ziemia po upływie roku wraca do tego punktu nieco wcześniej, przed dokonaniem całego obiegu rocznego, procesja.

Poprzedzenie, a, bhm., czynność cz. Poprzedzić.

† **Poprzedzeństwo, a, bhm. istność poprzedzająca drugie istności, pierwiastek, zawiązek:** Ciebie śpiewali stworzeń P., jednorodzony synu, Boga podobieństwo. Przyb. <Od Poprzedzić>

† **Poprzedzieli, a, Im. e p. Poprzednik:** Zmrok, nocnej P. pory. Przyb. <Od Poprzedzić>

† **Poprzedzieli, a, Im. i forma ż. od Poprzedzieli, poprzedziczka:** O filozofjo, prawdziwego światła poprzedzieli! Bardz.

Poprzedzić, i, il, nied. Poprzedzać l. pójść przedem przed kim, przed czym: Dwunastu liktorów poprzedzało konsula. Ukazała ś. we drzwiach hrabina z książką do nabożeństwa, poprzedzona przez lokaja. Bał. 2. co czym = unieść co przed czym, oznaczyć czym z przodu: Poprzedzam w tym rozdziale inne o zwierzętach wiadomości z podziałem ich systematycznym i gospodarskim. Kluk. Ilości poprzedzone znakiem + są twierdzące; poprzedzone znakiem – są przeczące. Jak. J. 3. pojawić ś. wprzód, aniżeli co innego, przyjść wcześniej, wyprzedzić, uprzedzić co, zwiastować, zapowiedzieć co, uprzedzić o czym: Jutrzenka wschodzące poprzedza słońce. Troc. Rozum często poprzedza lata. Troc. O roku ów!... zdawna byłeś niebieskim oznajmiony cudem i poprzedzony głuchą wieścią między ludem. Mick. Zaręczyny poprzedzają wesele. 4. † P. co = przyjść zbyt wcześniej, nadspodziewanie, w porównaniu z czym; przejść, przewyższyc co, ubiec co; zapobiec czemu, uprzedzić co: Sukcesy poprzedzają nadzieje jego. Troc. Skwapliwa śmierć czas poprzedziła. Troc. Wolno zawsze upadek własny P. zgubą zdrajcy. Ustrz. Bóg skutki przyrodzenia, kiedy chce, poprzedza władzą swą. Karnk. (= zażęgnywa). <Po + Przedzić>

X **Poprzedzie przys. naprzód; na przodzie, na czele:** Człowiek w biedzie, gdy ś. wynknie P., bo ktoś koniem najędzie. Syrok. Młodszy stali P. <Po + Przęd>

Poprzedzielać, a, ał przedzielić jedno po drugim; przedzielić w wielu miejscach: Wśród jednej ludzkości ileż to światów udzieliłych, odgrodzonych, poprzedzielanych od siebie. Krasz. Wprawo poprzedzielane ściankami i oplotki były izby pańskie. Krasz. <Po + Przedzielać>

Poprzedzielanie, a, bhm., czynność cz. Poprzedzielać.

Poprzedzierać, a, ał przedrzeć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach: Kości poprzedzierały mięśnie i skórę, sterczały krwawe. Sta-nąłem przed nim z uwielbieniem, wychudły, opalony, z poprzedzieranymi uszami. Krasz. <Po + Przedzierać>

Poprzedzianie, a, bhm., czynność cz. Poprzedzierać.

Poprzedzierzgać, a, ał przedzierzgnąć jedno (a. jednego) po drugim. P. ś. przedzierzgnąć ś. kolejno, jedno (a. jeden) po drugim: Szlachta znów poprzedzierzgała ś. w mularzy, skotopaseców i wieprzary. Oehoc. <Po + Przedzierzgać>

Poprzedzierzganie, a, bhm., czynność cz. Poprzedzierzgać.

Poprzedzierzganie się, a ś., bhm., czynność cz. Poprzedzierzgać ś.

Poprzedziurawić, a, ał przedziurawić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach. <Po + Przedziurawiąć>

Poprzedziurawianie, a, bhm., czynność cz. Poprzedziurawiąć.

[Po przedzkę] oznacza, że coś ma ś. odbyć w sekrecie, nie wyjść za pewne granice: Tu siedź po próg, po przedzkę. <Zam. Po Przekkę, z poprowadzeniem w napisaniu pod Przęd, Przedzie>

Poprzedzony l. Im od Poprzedzić. 2. † P. p. Poprzedni: Co na poprzedzonej postanowiono radzie. Troc. Poprzedzone doniesienia upewniały mnie, iż... Krasz.

Poprzefarbowywać, uje, ywał przefarbować jedno po drugim. <Po + Przewarbowywać>

Poprzefarbowywanie, a, bhm., czynność cz. Poprzefarbowywać.

Poprzerformowywać, uje, ywał przerformować jedno po drugim. <Po + Przerformowywać>

Poprzerformowywanie, a, bhm., czynność cz. Poprzerformowywać.

Poprzefrymarczać, a, ał przefrymarczyć jedno po drugim. <Po + *Przewrymarczać, od Przewrymarczyć>

Poprzefrymarczanie, a, bhm., czynność cz. Poprzefrymarczać.

Poprzegabywać, uje, ywał przegabać jednego po drugim. <Po + Przewgabywać>

Poprzegabywanie, a, bhm., czynność cz. Poprzegabywać.

Poprzeganiać, a, ał przegnać jednego po drugim: Uparty i męzny pan, gotów i Czechów P. Krasz. <Po + Przewganiać>

Poprzeganianie, a, bhm., czynność cz. Poprzeganiać.

Poprzegarniać, a, ał Poprzegarnywać przegarnąć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach. <Po + Przewgarniać>

Poprzegarnianie, a, bhm., czynność cz. Poprzegarniać.

Poprzegarnywać, uje, ywał p. Poprzegarniać. <Po + Przewgarnywać>

Poprzegarnywanie, a, bhm., czynność cz. Poprzegarnywać.

Poprzeginać, a, ał przeginać jedno po drugim: Porozwalane chaty, poprzeginane krzyże, kościołek w części słomą pokryty. Krasz. P. ś. przeginać ś. kolejno, jeden (a. jedno) po drugim. <Po + Przewginać>

Poprzeginanie, a, bhm., czynność cz. Poprzeginać.

Popzreginanie się, a ś., bfm., czynność cz. Popzreginać ś.

Popzreglądać, a, ał 1. przejrzeć jedno po drugim: P. pisma. 2. spędzić pewien czas na przeglądaniu. P. ś. spędzić pewien czas na przeglądaniu ś. <Po + Przeglądać>

Popzreglądanie, a, bfm., czynność cz. Popzreglądać.

Popzreglądanie się, a ś., bfm., czynność cz. Popzreglądać ś.

Popzregniatać, a, ał przegnieść jedno po drugim. <Po + Przegniatać>

Popzregniatanie, a, bfm., czynność cz. Popzregniatać.

Popzregrabiać, a, ał przegrabić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach. <Po + Przegrabiać>

Popzregrabianie, a, bfm., czynność cz. Popzregrabiać.

Popzregradzać, a, ał przegradzić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach: Wiek szpetnemi rysami piękne popzregradzał. Mick. Chaty murzynów stoją ciasno, jedne przy drugich, czasem tylko popzregradzane palmami. Sienk. <Po + Przegradzać>

Popzregradzanie, a, bfm., czynność cz. Popzregradzać.

Popzregradzany I. im. od Popzregradzać. 2. pełen przegród; hist. wielokomorowy, komórkowaty (loculosus). <Od Popzregradzać>

Popzregrywać, a, ał 1. przegrać jedno po drugim: Grał w karty tak nieszczęśliwie, że do ostatniego szeląga, nawet tabakiery, zegarki i spinke i inne mobilja popzregrywał. Mat. 2. (o wielu) przegrać co kolejno, jeden po drugim. <Po + Przegrzywać>

Popzregrywanie, a, bfm., czynność cz. Popzregrywać.

Popzregryzać, a, ał przegrzyść jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach: Poznasz spróchniałość, gdy kość niegładka, owszem popzregryza na wygląda. Perz. <Po + Przegrzyzać>

Popzregryzanie, a, bfm., czynność cz. Popzregryzać.

Popzreinaaczać, a, ał przreinaaczyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach. <Po + Przreinaaczać>

Popzreinaaczanie, a, bfm., czynność cz. Popzreinaaczać.

Popzreistaczać, a, ał przreistaczyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach: Powtarzane za króla Aleksandra ustawy różnie popzreistaczane, pomieszane, przebrażowane i pomodyfikowane były. Lel. <Po + Przreistaczać>

Popzreistaczanie, a, bfm., czynność cz. Popzreistaczać.

Popzrejnować, uje, owal (o jednym) przejąć jedno po drugim; (o wielu) przejąć co kolejno, jeden po drugim: Jakież listy popzrejnowano. Krasz. Drobniejsza szlachta wiele rzeczy popzrejnowała od magnatów. Kaczk. P. ś. przejąć ś. czym kolejno, jeden po drugim. <Po + Przrejnować>

Popzrejnowanie, a, bfm., czynność cz. Popzrejnować.

Popzrejnowanie się, a ś., bfm., czynność cz. Popzrejnować ś.

× Popzrzek, × Popzrzecz, Napopzrzek, Wpopzrzek, Napopzrzecz, [Na popzrzyckę, Wpopzrzyk, Wpopzryc,

Napopzrzek, Napopzrzecz], †Popzrzeki, †Przek, †Przeko, †Napzrzek, †Wpzzrek, †Wpzzreki przys. przyi. (z 2 pp.) przegradzając wszcz: Dwa drągi w ziemię wkopano, trzeci P., to było jugum, pod to jeńców przepędzono. Warg. Przen.: Stanać komu napopzrzek = stanać mu na drodze, na przeszkodzie, przeszkodzić mu, bróździć mu: Napopzrzek stawały mi przy sprzedaży majątku serwituty — miłe służebności pastwiskowe. Jord. Iśé komu, czemu wpopzrzek = napzrzekór. <Po + Przek>

× Popzrzeka, i, lm. i sprzeczność w postępowaniu, niekolekwenecja, wybryk; zboczenie z prostej drogi, zdrożność, usterka: Dzieci, znając popzrzeki ojca swego, ledwie poczęści go szanują. Zabł. Niebaczność jest źródłem błędów i głupstwa, przez nią opuszczamy istotne dla pochwycenia przygodkowych rzeczy: te popzrzeki są pospolicie ludzom. Zabł. Popzrzeki umysłu. Zabł. <Po + *Przeka, PRZEK>

Popzrekabacać, a, ał przrekabacić jedno (a. jednego) po drugim. <Po + Przrekabacać>

Popzrekabacanie, a, bfm., czynność cz. Popzrekabacać.

Popzrekadzać, a, ał przrekadzić w wielu miejscach; przrekadzić wiele razy z kolei. <Po + Przrekadzać>

Popzrekadzanie, a, bfm., czynność cz. Popzrekadzać.

Popzrekałać, a, ał p. Popzreklewać. <Po + Przrekałać>

Popzrekałanie, a, bfm., czynność cz. Popzrekałać.

Popzrekarmiać, a, ał przrekarmić jedno po drugim. <Po + Przrekarmiać>

Popzrekarmianie, a, bfm., czynność cz. Popzrekarmiać.

Popzrekazywać, uje, ywał przrekazać jedno po drugim. <Po + Przrekazywać>

Popzrekazywanie, a, bfm., czynność cz. Popzrekazywać.

Popzrekąsać, a, ał, Popzrekąsywać I. przrekasić kolejno, jeden po drugim; przrekasić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach. <Po + Przrekąsać>

Popzrekąsanie, a, bfm., czynność cz. Popzrekąsać.

Popzrekąsywać, uje, ywał p. Popzrekąsać. Popzrekąsywanie, a, bfm., czynność cz. Popzrekąsywać.

†Popzrzeki p. Popzrzek: Płyną (do Wisły) ze wszech stron P. sarmackie rzeki. Klon. <Po + *Przeki, od Przek>

Popzrekisnąć, a, ał przrekisnąć kolejno, jedno po drugim. <Po + Przrekisnąć>

Popzrekisanie, a, bfm., czynność cz. Popzrekisnąć.

× Popzrekległy anat. popzrzeczny (trasversus): Tętnice popzrekległe. Rysz. <Popzrzek + Legły>

Popzreklejać, a, ał przrekleić jedno po drugim. <Po + Przreklejać>

Popzreklejanie, a, bfm., czynność cz. Popzreklejać.

Popzreklinać, a, ał 1. spędzić pewien czas na przreklinaniu. 2. przrekląć jedno (a. jednego) po drugim. <Po + Przreklinać>

Popzreklinanie, a, bfm., czynność cz. Popzreklinać.

Popzekładać, a, ał *przełożyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*: P. paczki, książki. P. tort konfiturą. Prawie wszystkie narody Ezo-powe bajki w swoim popzekładały języku. Jabł. <Po + Przekładać>

Popzekładanie, a, blm., czynność cz. **Popze-
kładać**.

Popzekłówać, a, ał p. Popzekłuć. <Po +
Przekłówać>

Popzekłówanie, a, blm., czynność cz. **Popze-
kłówać**.

**Popzekłuć, a, ał, Popzekłówać, Popze-
kłać** *przełuć jedno po drugim a. jedno w wielu
miejscach*: Łajus synowi Edypowi popzekłućwał
nogi. <Po + Przekłuć>

Popzekłucie, a, blm., czynność cz. **Popze-
kłuć**.

Popzekomarzać się, a s., ał s. *spędzić pewien
czas na przekomarzeniu s.* <Po + Przekomar-
zać s.>

Popzekomarzanie się, a s., blm., czynność cz. **Popze-
komarzać s.**

Popzekonywać, a, ał *przekonać jednego po dru-
гим. P. s. przekonać s. kolejno, jeden po drugim.*
<Po + Przekonywać>

Popzekonywanie, a, blm., czynność cz. **Popze-
konywać**.

Popzekonywanie się, a s., blm., czynność cz. **Popze-
konywać s.**

Popzekonywać, uje, ywał *przekopać jedno po
drugim a. jedno w wielu miejscach*: Do wrót wiod-
ła droga stroma, w kilku miejscach popze-
kopywana. Krasz. <Po + Przekopywać>

Popzekopywanie, a, blm., czynność cz. **Popze-
kopywać**.

Popzekopywać, a, ał p. Popzekuwać. <Po
+ Przekopywać>

Popzekopywanie, a, blm., czynność cz. **Popze-
kopywać**.

Popzekraczać, a, ał *przekroczyć w wielu ra-
zach; przekroczyć jedno po drugim.* <Po + Prze-
kraczać>

Popzekraczanie, a, blm., czynność cz. **Popze-
kraczać**.

Popzekradać się, a s., ał s. *przekraść s. ko-
lejno, jeden po drugim*: Popzekradali s. dla pro-
stej ciekawości, aby s. elekcji i Warszawie przy-
patrzyć. Sienk. <Po + Przekradać s.>

Popzekradanie się, a s., blm., czynność cz. **Popze-
kradać s.**

Popzekrawać, a, ał *przekroić jedno po drugim
a. jedno w wielu miejscach*: Popzekrawał wpo-
ły szaty ich. Danbr. <Po + Przekrawać>

Popzekrawanie, a, blm., czynność cz. **Popze-
krawać**.

Popzekerślać, a, ał *przekreślić jedno po dru-
гим a. jedno w wielu miejscach*: P. wyrazy, wiersze.
Łapaliśmy karteczki, na których pełno było
wierszy łacińskich popzekerślanych i pomaza-
nych. Krasz. <Po + Przekreślać>

Popzekerślanie, a, blm., czynność cz. **Popze-
kreślać**.

Popzekeręcać, a, ał *przekręcić jedno po dru-
гим*: P. klucze, śruby. Chustki popzekeręcane
na bakier. Zap. P. wyrazy, nazwiska. Wszyst-
kie prawie miasta nie do poznania potwornie
popzekeręcane. Lel. <Po + Przekręcać>

Popzekeręcanie, a, blm., czynność cz. **Popze-
kręcać**.

Popzekerzywiać, a, ał *przekrzywić jedno po dru-
гим*: Stadko Bigieląt, ubranych w codzienne su-

kienki z popzekerzywianemi kołnierkami. Sienk.
P. s. przekrzywić s. kolejno, jedno po drugim.
<Po + Przekrzywiać>

Popzekerzywianie, a, blm., czynność cz. **Popze-
krzywiać**.

Popzekerzywianie się, a s., blm., czynność cz. **Popze-
krzywiać s.**

Popzekerztałcać, a, ał *przekształcić jedno po
drugim. P. s. przekształcić s. kolejno, jedno po
drugim.* <Po + Przekształcać>

Popzekerztałcanie, a, blm., czynność cz. **Popze-
kształcać**.

Popzekerztałcanie się, a s., blm., czynność cz. **Popze-
kształcać s.**

**Popzekerztałcać, a, ał, Popzekerztałcać, Popze-
kupować** *przekupić jedno (a. jednego) po drugim.*
<Po + Przekupiać>

Popzekerztałcanie, a, blm., czynność cz. **Popze-
kupiać**.

Popzekerztałcać, uje, owal p. Popzekerztałcać.
<Po + Przekupować>

Popzekerztałcowanie, a, blm., czynność cz. **Popze-
kupować**.

Popzekerztałcować, uje, ywał p. Popzekerztałcować.
<Po + Przekupywać>

Popzekerztałcowanie, a, blm., czynność cz. **Popze-
kupywać**.

Popzekerztałcować, a, ał, Popzekerztałcować *przełuc
jedno po drugim*: P. kosy na miecze. <Po +
Przekuć>

Popzekerztałcwanie, a, blm., czynność cz. **Popze-
kuwać**.

Popzekerztałcać, a, ał *przekwaszyć jedno po dru-
гим.* <Po + Przekwaszać>

Popzekerztałcanie, a, blm., czynność cz. **Popze-
kwaszać**.

Popzekerztałcać, a, ał *przekwitnąć kolejno, jedno
po drugim.* <Po + Przekwitać>

Popzekerztałcanie, a, blm., czynność cz. **Popze-
kwitać**.

Popzeleratać, a, ał, Popzeleratować 1. (o jed-
nym) *przelecieć jedno po drugim; popzelerabiegać. 2.*
(o wielu) *przelecieć co a. przez co kolejno, jeden
po drugim. 3. przelecieć w wielu miejscach.* <Po
+ Przelatać>

Popzeleratanie, a, blm., czynność cz. **Popzeler-
atać**.

Popzeleratować, uje, ywał p. Popzeleratać. <Po
+ Przelatywać>

Popzeleratowywanie, a, blm., czynność cz. **Popzeler-
atować**.

Popzelerawać, a, ał *przelewać jedno po drugim*:
Kazano armaty, nawet nigdy nie używane, P.
T. K. <Po + Przelewać>

Popzelerawanie, a, blm., czynność cz. **Popze-
lewać**.

Popzelerliczać, a, ał *przeliczyć jedno po drugim.*
P. s. przeliczyć s., przerachować s. kolejno, jeden
po drugim. <Po + Przeliczać>

Popzelerliczanie, a, blm., czynność cz. **Popzeler-
liczać**.

Popzelerliczanie się, a s., blm., czynność cz. **Popze-
relliczać s.**

Popzelerludniać się, a s., ał s. *przeludnić s. ko-
lejno, jedno po drugim.* <Po + Przeludniać s.>

Popzelerludnianie się, a s., blm., czynność cz. **Popze-
reludniać s.**

Popzeleradowywać, uje, ywał *przeładować jedno
po drugim. P. s. przeładować s. kolejno, jeden po
drugim.* <Po + Przeładowywać>

Poprzładowywanie, a, blm., czynność cz. **Poprzładowywać**.

Poprzładowywanie się, a s., blm., czynność cz. **Poprzładowywać s.**

Poprzładamywać, uje, **ywał przelamać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.** P. s. *przelamać s. kolejno, jedno po drugim; przelamać s. w wielu miejscach.* <Po + Przładamywać>

Poprzładamywanie, a, blm., czynność cz. **Poprzładamywać.**

Poprzładamywanie się, a s., blm., czynność cz. **Poprzładamywać s.**

Poprzładzić, i, il *przeleźć kolejno, jeden (a. jedno) po drugim; przeleźć w wielu miejscach.* <Po + Przładzić>

Poprzładzenie, a, blm., czynność cz. **Poprzładzić.**

Poprzładupywać, uje, **ywał przelupać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.** <Po + Przładupywać>

Poprzładupywanie, a, blm., czynność cz. **Poprzładupywać.**

Poprzemagać, a, ał *przemóc jednego (a. jedno) po drugim.* <Po + Przemagać>

Poprzemaganie, a, blm., czynność cz. **Poprzemagać.**

Poprzemakać, a, ał *przemoknąć kolejno, jedno po drugim; przemoknąć w wielu miejscach.* <Po + Przemakać>

Poprzemakanie, a, blm., czynność cz. **Poprzemakać.**

Poprzemalowywać, uje, **ywał przemalować jedno po drugim.** <Po + Przemalowywać>

Poprzemalowywanie, a, blm., czynność cz. **Poprzemalowywać.**

Poprzemarzać, a, ał (Poprzemar - zać) *przemarzać kolejno, jedno (a. jeden) po drugim.* <Po + Przemarzać>

Poprzemarzanie, a, blm. (Poprzemar - zanie) czynność cz. **Poprzemarzać.**

Poprzemawiać, a, ał *przemówić kolejno, jeden po drugim.* P. s. z kim = *przemówić s. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Przemawiać>

Poprzemawianie, a, blm., czynność cz. **Poprzemawiać.**

Poprzemawianie się, a s., blm., czynność cz. **Poprzemawiać s.**

Poprzemazywać, uje, **ywał przemazać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.** <Po + Przemazywać>

Poprzemazywanie, a, blm., czynność cz. **Poprzemazywać.**

Poprzemiatać, a, ał *przemieść jedno po drugim; przemieść w wielu miejscach:* P. ścieżki w śniegu. <Po + Przemiatąć>

Poprzemiatanie, a, blm., czynność cz. **Poprzemiatać.**

Poprzemieniać, a, ał *przemienić jedno po drugim:* Przeciwnicy nasi sfalszowali te dzieła, poprzemieniali w dziwolągi i straszą nimi łatwoiernych. Bał. P. s. *przemienić s. kolejno, jeden po drugim.*

Poprzemienianie, a, blm., czynność cz. **Poprzemieniać.**

Poprzemienianie się, a s., blm., czynność cz. **Poprzemieniać s.**

Poprzemierzać, a, ał *przemierzyć jedno po drugim.* <Po + Przemierzać>

Poprzemierzanie, a, blm., czynność cz. **Poprzemierzać.**

Poprzemiękać, a, ał *przemięknąć kolejno, jedno po drugim; przemięknąć w wielu miejscach.* <Po + Przemiękać>

Poprzemiękanie, a, blm., czynność cz. **Poprzemiękać.**

Poprzemijać, a, ał *przeminać kolejno, jedno po drugim.* <Po + Przemijać>

Poprzemijanie, a, blm., czynność cz. **Poprzemijać.**

Poprzemrażać, a, ał *przemrozić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Przemrażać>

Poprzemrażanie, a, blm., czynność cz. **Poprzemrażać.**

Poprzemurowywać, uje, **ywał przemurować jedno po drugim.** <Po + Przemuroвывать>

Poprzemurowywanie, a, blm., czynność cz. **Poprzemurowywać.**

Poprzemycać, a, ał *przemycić jedno po drugim.* <Po + Przemycać>

Poprzemycanie, a, blm., czynność cz. **Poprzemycać.**

Poprzemykać, a, ał *przemknąć jedno po drugim; przemknąć w wielu miejscach.* P. s. *przemknąć s. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Przemykać>

Poprzemykanie, a, blm., czynność cz. **Poprzemykać.**

Poprzemykanie się, a s., blm., czynność cz. **Poprzemykać s.**

Poprzemywać, a, ał *przemycić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Przemycać>

Poprzemywanie, a, blm., czynność cz. **Poprzemywać.**

Poprzemajmować, uje, **owwał przemajmować jedno po drugim.** <Po + Przemajmować>

Poprzemajmowanie, a, blm., czynność cz. **Poprzemajmować.**

Poprzemiewierzać się, a s., ał s. *przemiewierzać s. kolejno, jeden po drugim:* Z przerażeniem ujrżeli lechitcy wojownicy, że ich przybytki pogwałcono, że s. żony poprzemiewierzały. Lel. <Po + Przemiewierzać s.>

Poprzemiewierzanie się, a s., blm., czynność cz. **Poprzemiewierzać s.**

Poprzemikać, a, ał i. cz. ni. = a) *przemiknąć kolejno, jeden po drugim.* b) *poprzemikać w wielu miejscach:* Księżyc poprzemikał długimi białymi pasmami do środka boru. Sienk. 2. cz. czyn (o jednym) *przemiknąć jedno po drugim;* (o wielu) *przemiknąć ce kolejno, jeden po drugim.* <Po + Przemikać>

Poprzemikanie, a, blm., czynność cz. **Poprzemikać.**

Poprzemienić, i, il *jedno po drugim przemieść.* P. s. *przemieść s. kolejno, jeden po drugim:* Zaliż dla ciebie świat zaginie cały i z miejsce s. swoich poprzemienią skały? Chr. W sali jadalnej wszystkie bogactwa z szaf na stoły poprzemienosiły s. Byk. (= zostały poprzemienione). <Po + Przemienić>

Poprzemienienie, a, blm., czynność cz. **Poprzemienić.**

Poprzemienienie się, a s., blm., czynność cz. **Poprzemienić s.**

Poprzemoblekać, a, ał *przemoblec jednego (a. jedno) po drugim.* P. s. *przemoblec s. kolejno, jeden (a. jedno) po drugim.* <Po + Przemoblekać>

Poprzemoblekowanie, a, blm., czynność cz. **Poprzemoblekać.**

Poprzemoblekowanie się, a s., blm., czynność cz. **Poprzemoblekać s.**

Poprzeobrażać, a, ał *przeobrazić jedno po drugim. P. ś. przeobrazić ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Przeobrażać>*

Poprzeobrażanie, a, blm., czynność cz. **Poprzeobrażać.**

Poprzeobrażanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poprzeobrażać ś.**

Poprzeobuwać, a, ał *przeobuć jedno (a. jednego) po drugim. P. ś. przeobuć ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Przeobuwać>*

Poprzeobuwanie, a, blm., czynność cz. **Poprzeobuwać.**

Poprzeobuwanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poprzeobuwać ś.**

Poprzeodziewać, a, ał *przeodziać jednego po drugim. P. ś. przeodziać ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Przeodziewać>*

Poprzeodziewanie, a, blm., czynność cz. **Poprzeodziewać.**

Poprzeodziewanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poprzeodziewać ś.**

Poprzeorywać, a, ał *przeorać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach. <Po + Przeorywać>*

Poprzeorywanie, a, blm., czynność cz. **Poprzeorywać.**

Poprzepadać, a, ał *przepaść kolejno, jedno (a. jeden) po drugim: Pieniądze mi u dłużników poprzepadały. Papiery poprzepadały. Krasz. [P. ś.] pozapadać ś., poginać: Zebyście sie poprzepadały! <Po + Przepadać>*

Poprzepadanie, a, blm., czynność cz. **Poprzepadać.**

[**Poprzepadanie się, a ś., blm.**] czynność cz. **Poprzepadać ś.**

Poprzepalać, a, ał *przepalić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach: Niech ten ogień sere waszych poprzepala lody. Berw. <Po + Przepalać>*

Poprzepalanie, a, blm., czynność cz. **Poprzepalać.**

Poprzepasywać, uje, ywał *przepasać jedno (a. jednego) po drugim; przepasać w wielu miejscach: Piękna postać niejednego chudeusza monsieur le comte zrobiła i wstęgami poprzepasywała. L. Tłumy przybrane w wieńce, poprzepasywane bylicą. Krasz. P. ś. przepasać ś. kolejno, jeden po drugim; przepasać ś. w wielu miejscach. <Po + Przepasywać>*

Poprzepasywanie, a, blm., czynność cz. **Poprzepasywać.**

Poprzepasywanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poprzepasywać ś.**

Poprzepatrywać, uje, ywał *przepatrzeć jedno po drugim, poprzeglądać, poprzezimmerać. <Po + Przepatrywać>*

Poprzepatrywanie, a, blm., czynność cz. **Poprzepatrywać.**

Poprzepelniać, a, ał *przepelnić jedno po drugim. <Po + Przepelniać>*

Poprzepelnianie, a, blm., czynność cz. **Poprzepelniać.**

Poprzepelzać, a, ał *przepelznąć kolejno, jedno po drugim. <Po + Przepelzać>*

Poprzepelzanie, a, blm., czynność cz. **Poprzepelzać.**

Poprzepędzać, a, ał *przepędzić jednego (a. jedno) po drugim: Gdybym był mógł, tobym ich poprzepędzał. Krasz. <Po + Przepędzać>*

Poprzepędzanie, a, blm., czynność cz. **Poprzepędzać.**

Poprzepiekać, a, ał *przepiec jedno po drugim. <Po + Przepiekać>*

Poprzepiekanie, a, blm., czynność cz. **Poprzepiekać.**

Poprzepiełać, a, ał *przepleć jedno po drugim; przepleć w wielu miejscach. <Po + Przepiełać>*

Poprzepielanie, a, blm., czynność cz. **Poprzepiełać.**

Poprzepieprzać, a, ał *przepieprzyć jedno po drugim. <Po + Przepieprzać>*

Poprzepieprzanie, a, blm., czynność cz. **Poprzepieprzać.**

Poprzepijać, a, ał *przepić jedno po drugim. P. ś. przepić ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Przepijać>*

Poprzepijanie, a, blm., czynność cz. **Poprzepijać.**

Poprzepijanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poprzepijać ś.**

Poprzepinać, a, ał *przepinać jedno po drugim. <Po + Przepinać>*

Poprzepinanie, a, blm., czynność cz. **Poprzepinać.**

Poprzepiórować, uje, ował *spędzić pewien czas na przepiórowaniu. <Po + Przepiórować>*

Poprzepiórowanie, a, blm., czynność cz. **Poprzepiórować.**

Poprzepisywać, uje, ywał *przepisać jedno po drugim: Popisałem listów kopje dla brata, które on, poprzepisywawszy, oddał na pocztę. Mat. <Po + Przepisywać>*

Poprzepisywanie, a, blm., czynność cz. **Poprzepisywać.**

Poprzepłatać, a, ał *przepleść jedno po drugim. <Po + Przepłatać>*

Poprzepłatanie, a, blm., czynność cz. **Poprzepłatać.**

Poprzepłacać, a, ał *przeplącić jedno po drugim. <Po + Przepłacać>*

Poprzepłacanie, a, blm., czynność cz. **Poprzepłacać.**

Poprzepłaszać, a, ał *przepłoszyć jednego po drugim: Poprzepłaszane ptastwo wrzeszczy na zatoce. Syrok. <Po + Przepłaszać>*

Poprzepłaszanie, a, blm., czynność cz. **Poprzepłaszać.**

Poprzepławiać, a, ał *przepławić jedno po drugim. <Po + Przepławiać>*

Poprzepławianie, a, blm., czynność cz. **Poprzepławiać.**

Poprzepłókiwać, uje, iwał *przepłókać jedno po drugim. <Po + Przepłókiwać>*

Poprzepłókiwanie, a, blm., czynność cz. **Poprzepłókiwać.**

Poprzepływać, a, ał (o wielu) *przepłynąć kolejno, jeden po drugim; (o jednym) przepłynąć wiele rzeczy kolejno: Objedziesz góry, przejedziesz lasy, poprzepływasz wody, pobijesz het wszystkich. Jez. <Po + Przepływać>*

Poprzepływanie, a, blm., czynność cz. **Poprzepływać.**

Poprzepominać, a, ał *przepomnieć jednego po drugim, pozapominać. <Po + Przepominać>*

Poprzepominanie, a, blm., czynność cz. **Poprzepominać.**

Poprzepowiadać, a, ał *przepowiedzieć jedno po drugim. <Po + Przepowiadać>*

Poprzepowiadanie, a, blm., czynność cz. **Poprzepowiadać.**

Poprzepraszać, a, ał przeprosić jednego po drugim; przeprosić kogo (jednego) jeden po drugim. **P. ś.** przeprosić ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Przepraszać>

Poprzepraszanie, a, blm., czynność cz. **Poprzepraszac.**

Poprzepraszanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poprzepraszac ś.**

Poprzeprowiać, a, ał przeprowadzić jednego (a. jedno) po drugim: Tatarzy poprzeprowiali znaczne oddziały przez Prut. **Kaczk. P. ś.** przeprowadzić ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Przeprowiać>

Poprzeprowianie, a, blm., czynność cz. **Poprzeprowiac.**

Poprzeprowianie się, a ś., blm., czynność cz. **Poprzeprowiac ś.**

Poprzeprowadzać, a, ał przeprowadzić jednego (a. jedno) po drugim. **P. ś.** przeprowadzić ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Przeprowadzać>

Poprzeprowadzanie, a, blm., czynność cz. **Poprzeprowadzac.**

Poprzeprowadzanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poprzeprowadzac ś.**

Poprzepzęgać, a, ał przepzgać jedno po drugim. <Po + Przepzęgać>

Poprzepzęganie, a, blm., czynność cz. **Poprzepzęgac.**

Poprzepuszczać, a, ał przepuszczać jedno (a. jedno) po drugim. <Po + Przepuszczać>

Poprzepuszczanie, a, blm., czynność cz. **Poprzepuszczac.**

Poprzepychać, a, ał przepychać jedno (a. jedno) po drugim; przepchnąć w wielu miejscach. **P. ś.** przepchnąć ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Przepychać>

Poprzepychanie, a, blm., czynność cz. **Poprzepychac.**

Poprzepychanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poprzepychac ś.**

Poprzerabiać, a, ał przerobić jedno po drugim: Jakiś dygnitarz koronny stare mury poprzerabiał w smaku czasu. **Krasz.** Były to najczęściej poprzerabiane legiendy i bajki. **Kaczk. P. ś.** przerobić ś. kolejno, jeden po drugim: W mieście ś. na mieszczuchów poprzerabiali. **Krasz.** <Po + Przerabiać>

Poprzerabianie, a, blm., czynność cz. **Poprzerabiac.**

Poprzerabianie się, a ś., blm., czynność cz. **Poprzerabiac ś.**

Popzreradzać, a, ał przerodzić jedno (a. jedno) po drugim. **P. ś.** przerodzić ś. kolejno, jedno (a. jeden) po drugim. <Po + Przeradzać>

Popzreradzanie, a, blm., czynność cz. **Popzreradzac.**

Popzreradzanie się, a ś., blm., czynność cz. **Popzreradzac ś.**

Popzreradzany który ś. popzreradzał: Popzreradzani w nowe imiona. **Wor.**

Popzrerastać, a, ał przerosnąć jedno (a. jedno) po drugim: Syn jakże wyrósł nad spodziewanie! jak popzrerastał wszystkich znajomych! **Kaczk.** <Po + Przerastać>

Popzrerastały który popzrerastał czym, przerosły, przerastały: Mięso tłuszczem popzrerastałe. <Od Popzrerastać>

Popzrerastanie, a, blm., czynność cz. **Popzrerastac.**

Popzrerazać, a, ał przerazić jednego po drugim. **P. ś.** przerazić ś. kolejno, jeden po drugim:

Żyd zbladł, dzieci ś. popzrerazały. **Jeż.** <Po + Przerażać>

Popzrerazanie, a, blm., czynność cz. **Popzrerazac.**

Popzrerazanie się, a ś., blm., czynność cz. **Popzrerazac ś.**

Popzrerąbywać, uje, ywał przerębać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach: Cały kraj był tylko ogromnym lasem, tu i owdzie popzrerąbywanym, wykarczowanym kawałkami. **Krasz.** <Po + Przerażywać>

Popzrerąbywanie, a, blm., czynność cz. **Popzrerąbywac.**

Popzrerzywać, a, ał przerwać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach: Sny jego, cierpienia, niedostatki... pomieszane razem, składały osobliwą całość, poplątaną, popzrerzywaną wierszydłami. **Krasz.** <Po + Przerywać>

Popzrerzywanie, a, blm., czynność cz. **Popzrerzywac.**

Popzrerzedzać, a, ał przerzedzić jedno po drugim; przerzedzić w wielu miejscach. <Po + Przerzedzać>

Popzrerzedzanie, a, blm., czynność cz. **Popzrerzedzac.**

Popzrerzucac, a, ał przerzucić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach: Upięcia ljanów, popzrerzucane z drzewa na drzewo. **Sienk. P. ś.** przerzucić ś. kolejno, jeden po drugim: Piastowie ich do Niemców i do Czech ś. popzrerzucali. **Krasz.** <Po + Przerzucac>

Popzrerzucanie, a, blm., czynność cz. **Popzrerzucac.**

Popzrerzucanie się, a ś., blm., czynność cz. **Popzrerzucac ś.**

Popzrerzynac, a, ał przerzynać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach: Jedną część oddzielił Dobek, by ś. natychmiast do jeńców podkraśli i pęta ich popzrerzynała. **Krasz.** Niebo miało barwę ciemno-szarą, popzrerzynaną białymi jak wełna obłoczkami. **Krasz.** Te lasy nasze wyglądają jak szerokie ogrody, szmaragdowymi popzrerzynane łąkami. **Krasz. P. ś.** przerzynać ś. kolejno, jeden po drugim: Konsystujące w pobliżu komendy wojska natychmiast ś. poruszyły, a kładąc po drodze Sasów, popzrerzynały ś. do szczęśliwego marszałka. **Kaczk.** <Po + Przerzynać>

Popzrerzynanie, a, blm., czynność cz. **Popzrerzynac.**

Popzrerzynanie się, a ś., blm., czynność cz. **Popzrerzynac ś.**

Popzresadzać, a, ał przesadzić jednego (a. jedno) po drugim. <Po + Przesadzać>

Popzresadzanie, a, blm., czynność cz. **Popzresadzac.**

Popzresalać, a, ał przesolić jedno po drugim. <Po + Przesalać>

Popzresalanie, a, blm., czynność cz. **Popzresalac.**

Popzresiadac się, a ś., ał ś. przesiadać ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Przesiadać ś.>

Popzresiadanie się, a ś., blm., czynność cz. **Popzresiadac ś.**

Popzresiakaç, a, ał I. przesiaknąć w wielu miejscach. 2. przesiaknąć wielu płynami. <Po + Przesiakac>

Popzresiakanie, a, blm., czynność cz. **Popzresiakaç.**

Popziesiedlać, a, ał prziesiedlić jedno po drugim. P. ś. prziesiedlić ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Prziesiedlać>

Popziesiedlanie, a, blm., czynność cz. **Popziesiedlać.**

Popziesiedlanie się, a ś., blm., czynność cz. **Popziesiedlać ś.**

Popziesiekać, a, ał prziesiec jedno po drugim. <Po + Prziesiekać>

Popziesiekanie, a, blm., czynność cz. **Popziesiekać.**

Popziesiewać, a, ał przesiać jedno po drugim. <Po + Prziesiewać>

Popziesiewanie, a, blm., czynność cz. **Popziesiewać.**

Popzieskakiwać, uje, iwał (o wielu) przeskoczyć co kolejno, jeden po drugim; (o jednym) przeskoczyć wiele rzeczy: Co tam! powiada młody: góry przesadzę, popzieskakuję przepaście, a przecież stanę u celu. Kacz. <Po + Przieskakiwać>

Popzieskakiwanie, a, blm., czynność cz. **Popzieskakiwać.**

Popzieskrohywać, uje, ywał przeskrobać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach; przeskrobać w wielu razach. <Po + Przieskrohywać>

Popzieskrohywanie, a, blm., czynność cz. **Popzieskrohywać.**

Popziesładzać, a, ał przesłodzić jedno po drugim. <Po + Prziesładzać>

Popziesładzanie, a, blm., czynność cz. **Popziesładzać.**

Popziesłaniać, a, ał przesłonić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach: Para oddechów popziesłaniała im twarze. Sienk. <Po + Prziesłaniać>

Popziesłanianie, a, blm., czynność cz. **Popziesłaniać.**

Popziesłuchiwać, uje, iwał przysłuchiwać jedno po drugim. <Po + Przysłuchiwać>

Popziesłuchiwanie, a, blm., czynność cz. **Popziesłuchiwać.**

Popziesmradzać, a, ał przesmrodzić jedno po drugim. <Po + Prziesmradzać>

Popziesmradzanie, a, blm., czynność cz. **Popziesmradzać.**

Popziestać, anie, ał, nied. **Popzieszawać** I. [P.] przestać: Dla niej popzieszawiałem być pasterzem. L. Kochałam cie, Jasiu, już cie popzieszawiałem. 2. czego = przestawoszy poniechać; zaniechać, porzucić, zaprzestać, wyrzec ś. czego, dać pokój czemu: P. sporu, skarg. A tak popzieszawajmy marnego nałogu. Papr. Tobie na twe lata czas P. świata. Kochan. 3. na czym = przestać, zabastować; zadowolić ś., nie pragnąć więcej, nie żądać czego innego: Popzieszawiałem na twej pensji. P. na swym losie (= pogodzić ś. z nim). <Po + Przestać>

† **Popzieszaniek, nku, blm.,** **Popzieszanie:** Popzieszanie, P., przestawanie, cessatio. Kn. <Po + Przestaniek>

Popzieszanie, a, blm., † Popzieszaniek czynność cz. **Popzieszanie.**

Popzieszawać, aje, awał I. przestać kolejno, jeden po drugim. 2. nied. p. **Popzieszawiać.** <Po + Przestawać>

Popzieszawanie, a, blm., czynność cz. **Popzieszawać.**

Popzieszawiać, a, ał przestawić jedno po drugim. <Po + Przestawiać>

Popzieszawianie, a, blm., czynność cz. **Popzieszawiać.**

Popzieszawać, uje, owal przestąpić jedno po drugim; przestąpić co w wielu razach. <Po + Popzieszawać>

Popzieszawanie, a, blm., czynność cz. **Popzieszawać.**

Popzieszająć, a, ał przestroić jedno (a. jednego) po drugim. P. ś. przestroić ś. kolejno, jeden po drugim: Wszysey panowie po niemiecku popzieszajali ś. L. <Po + Przestajają>

Popzieszajanie, a, blm., czynność cz. **Popzieszajają.**

Popzieszajanie się, a ś., blm., czynność cz. **Popzieszajają ś.**

Popzieszaznać, a, ał przestraszyć jedno po drugim. P. ś. przestraszyć ś. kolejno, jeden po drugim: Kobiety ś. popzieszaznały i na śmierć ś. gotowały. Jeż. <Po + Przestraszają>

Popzieszaznanie, a, blm., czynność cz. **Popzieszaznać.**

Popzieszaznanie się, a ś., blm., czynność cz. **Popzieszaznać ś.**

Popziesztronnieć, eje, ał stać ś. nieco przestronniejszym: Gdzieindziej rozwidniło ś., popziesztronniało. Orzesz. <Po + Przestronnieć>

Popziesztronnienie, a, blm., czynność cz. **Popziesztronnieć.**

Popziesztrzezać, a, ał przestrzec jedno po drugim: Ze cesarza Imci posłowie ku nam przyjechali z niejakiemi praktyk, któreby przez nie sprawowane być miały, P. nas raczyście. Bart. <Po + Przestrzeczają>

Popziesztrzeżanie, a, blm., czynność cz. **Popziesztrzeżają.**

Popziesztrzełać, a, ał przestrzelić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach. <Po + Przestrzelać>

Popziesztrzelanie, a, blm., czynność cz. **Popziesztrzełać.**

Popziesztrzygać, a, ał przestrzyc jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach. <Po + Przestrzygają>

Popziesztrzyganie, a, blm., czynność cz. **Popziesztrzygać.**

Popziesztrzykiwać, uje, iwał przestrzyknąć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach. <Po + Przestrzykiwać>

Popziesztrzykiwanie, a, blm., czynność cz. **Popziesztrzykiwać.**

Popzieszstudzać, a, ał przestudzić jedno po drugim. <Po + Przestudzać>

Popzieszstudzanie, a, blm., czynność cz. **Popzieszstudzać.**

Popziesztygać, a, ał przestygnąć kolejno, jedno po drugim. <Po + Przestygają>

Popziesztyganie, a, blm., czynność cz. **Popziesztygać.**

Popzieszuszać, a, ał przesuszyć jedno po drugim. <Po + Przesuszać>

Popzieszuszenie, a, blm., czynność cz. **Popzieszuszać.**

Popzieszuwać, a, ał przesuwać jedno po drugim. <Po + Przesuwać>

Popzieszuwanie, a, blm., czynność cz. **Popzieszuwać.**

Popzieszycać, a, ał przesycać jedno po drugim. <Po + Przesycać>

Popzieszycanie, a, blm., czynność cz. **Popzieszycać.**

Popzieszychać, a, ał przeschnąć kolejno, jedno

po drugim; przeschnąć w wielu miejscach. <Po + Przesychać >

Poprzesychanie, a, blm., czynność cz. Poprzesychać.

Poprzesyłać, a, ał przesłać jedno po drugim. <Po + Przesyłać >

Poprzesyłanie, a, blm., czynność cz. Poprzesyłać.

Poprzesypywać, uje, ywał przesywać jedno po drugim; przesywać w wielu razach. <Po + Przesypywać >

Poprzesypywanie, a, blm., czynność cz. Poprzesypywać.

Poprzeszczepiać, a, ał przeszczepić jedno po drugim. <Po + Przeszczepiać >

Poprzeszczepianie, a, blm., czynność cz. Poprzeszczepiać.

Poprzeszkadzać, a, ał spędzić pewien czas na przeszkadzaniu. <Po + Przeszkadzać >

Poprzeszkadzanie, a, blm., czynność cz. Poprzeszkadzać.

Poprzeszukiwać, uje, iwał przyszukiwać jedno po drugim: P. komu kieszenie. <Po + Przeszukiwać >

Poprzeszukiwanie, a, blm., czynność cz. Poprzeszukiwać.

Poprzeszywać, a, ał przesyć jedno po drugim; przesyć w wielu miejscach: P. kołdrę. Budynki drewniane zapadły ś, poprzeszywane kulami. Rol. Strzałami był poprzeszywany nawskroś i porąbany haniebnie. Krasz. Rycerze poprzeszywani przez strzały i kule. Sienk. <Po + Przeszywać >

Poprzeszywanie, a, blm., czynność cz. Poprzeszywać.

Poprzeszcierać, a, ał p. Poprzeszcierać. <Po + Przeszcierać >

Poprzeszcieranie, a, blm., czynność cz. Poprzeszcierać.

Poprzeszcierać, a, ał, Poprzeszcierać przesłać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach. <Po + Przeszcierać >

Poprzeszcieranie, a, blm., czynność cz. Poprzeszcierać.

Poprzeszcigać, a, ał przescignąć jednego po drugim. <Po + Przeszcigać >

Poprzeszciganie, a, blm., czynność cz. Poprzeszcigać.

Poprzeszlepić, a, ał przesłepić jedno po drugim. <Po + Przeszlepić >

Poprzeszlepianie, a, blm., czynność cz. Poprzeszlepić.

Poprzeszligiwać się, uje ś., iwał ś. przeszliżnąć ś. kolejno jeden (a. jedno) po drugim; przeszliżnąć ś. w wielu miejscach. <Po + Przeszligiwać ś. >

Poprzeszligiwanie się, a, ś., blm., czynność cz. Poprzeszligiwać ś.

Poprzetaczać, a, ał przetoczyć jedno po drugim; przetoczyć w wielu miejscach. <Po + Przetaczać >

Poprzetaczanie, a, blm., czynność cz. Poprzetaczać.

Poprzetapiać, a, ał przetopić jedno po drugim: P. dzwony na armaty. <Po + Przetapiać >

Poprzetapianie, a, blm., czynność cz. Poprzetapiać.

Poprzetorowywać, uje, ywał przetorować jedno po drugim; przetorować w wielu miejscach. P. ś. przetorować ś. kolejno, jedno po drugim; przetoro-

wać ś. w wielu miejscach: Ślady dróg poprzetorowywały ś. w kierunkach głównych. Jeź. <Po + Przetorowywać >

Poprzetorowywanie, a, blm., czynność cz. Poprzetorowywać.

Poprzetorowywanie się, a, ś., blm., czynność cz. Poprzetorowywać ś.

Poprzetrawiać, a, ał przetrawić jedno po drugim. <Po + Przetrawiać >

Poprzetrawianie, a, blm., czynność cz. Poprzetrawiać.

Poprzetrzącać, a, ał przetrzącić jedno po drugim: Mężowie z poprzetrzącanemi członkami, których w noey przynoszono z pogorzeliiska. Kaczk. Poskładał mu jako tako do kupy poprzetrzącane kości. Bał. <Po + Przetrażać >

Poprzetrzącanie, a, blm., czynność cz. Poprzetrzącać.

Poprzetrząsać, a, ał przetrząsnąć jedno po drugim: Ci sami, co pilnowali, poprzetrząsali co lepszego. Paś. <Po + Przetrażać >

Poprzetrząsanie, a, blm., czynność cz. Poprzetrząsać.

Poprzetrzebiać, a, ał przetrzebić jedno po drugim. <Po + Przetrzebiać >

Poprzetrzebianie, a, blm., czynność cz. Poprzetrzebiać.

Poprzetrzepywać, uje, ywał przetrzepać jedno po drugim. <Po + Przetrzepywać >

Poprzetrzepywanie, a, blm., czynność cz. Poprzetrzepywać.

Poprzetrzymywać, uje, ywał przetrzymać jedno po drugim. <Po + Przetrzywać >

Poprzetrzymywanie, a, blm., czynność cz. Poprzetrzymywać.

Poprzetwarzać, a, ał przetworzyć jedno po drugim. P. ś. przetworzyć ś. kolejno, jedno po drugim. <Po + Przetwarzać >

Poprzetwarzanie, a, blm., czynność cz. Poprzetwarzać.

Poprzetwarzanie się, a, ś., blm., czynność cz. Poprzetwarzać ś.

Poprzetykać, a, ał przetknąć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach: Obloki poprzetykane złotem i purpurą słońca. Hoł. <Po + Przetykać >

Poprzetykanie, a, blm., czynność cz. Poprzetykać.

Poprzewalać, a, ał przewalić jedno (a. jednego) po drugim. P. ś. 1. przewalić ś. kolejno, jedno (a. jeden) po drugim. 2. spędzić pewien czas na przewalaniu ś. <Po + Przewalać >

Poprzewalanie, a, blm., czynność cz. Poprzewalać.

Poprzewalanie się, a, ś., blm., czynność cz. Poprzewalać ś.

Poprzeważać, a, ał przeważać jedno po drugim. <Po + Przeważać >

Poprzeważanie, a, blm., czynność cz. Poprzeważać.

Poprzewąchiwać, uje, iwał (o jednym) przewąchać jedno po drugim; (o wielu) przewąchać co kolejno, jeden po drugim. <Po + Przewąchiwać >

Poprzewąchiwanie, a, blm., czynność cz. Poprzewąchiwać.

Poprzewędzać, a, ał przewędzić jedno po drugim. <Po + Przewędzać >

Poprzewędzanie, a, blm., czynność cz. Poprzewędzać.

† Poprzewiażować, uje, ował p. Poprzewiaż-
zywać. <Po + Przewiażować>

† Poprzewiażowanie, a, blm., czynność cz. Po-
przewiażować.

Poprzewiażywać, uje, ywał, † Poprzewiażować,
† Poprzewiażować *przewiażać jedno po drugim a.
jedno w wielu miejscach.* <Po + Przewiaż-
wać>

Poprzewiażywanie, a, blm., czynność cz. Po-
przewiażywać.

Poprzewidywać, uje, ywał *przewidzieć jedno po
drugim.* <Po + Przewidywać>

Poprzewidywanie, a, blm., czynność cz. Poprze-
widywać.

Poprzewiercać, a, ał *przewiercić jedno po dru-
gim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Prze-
wiercać>

Poprzewiercanie, a, blm., czynność cz. Poprze-
wiercać.

Poprzewieszać, a, ał *przewiesić jedno po dru-
gim:* W wielu z nich mieli z ramion poprzewie-
szone skóry zwierząt, suknem kraśnym podszy-
te. Krasz. P. s. *przewiesić s. kolejno, jeden po
drugim.* <Po + Przewieszać>

Poprzewieszanie, a, blm., czynność cz. Poprze-
wieszanie.

Poprzewieszanie się, a s., blm., czynność cz.
Poprzewieszanie s.

Poprzewietrzać, a, ał *przewietrzyć jedno po
drugim.* <Po + Przewietrzać>

Poprzewietrzanie, a, blm., czynność cz. Poprze-
wietrzać.

† Poprzewięzować, uje, ował p. Poprzewiaż-
wać. <Po + Przewięzować>

† Poprzewięzowanie, a, blm., czynność cz. Po-
przewięzować.

Poprzewijać, a, ał *przewinąć jedno po drugim
a. jedno w wielu miejscach:* Uwiła (gniazdeczko),
poprzewijała, kwiatkami pookładała. Pśń. <Po
+ Przewijać>

Poprzewijanie, a, blm., czynność cz. Poprze-
wijać.

Poprzewlekać, a, ał, Poprzewłóczyć *przewlec
jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po
+ Przewlekać>

Poprzewlekanie, a, blm., czynność cz. Poprze-
wlekać.

Poprzewłóczenie, a, blm., czynność cz. Poprze-
włóczyć.

Poprzewłóczyć, y, ył p. Poprzewlekać.

Poprzewodzenie, a, blm., czynność cz. Poprze-
wodzić.

Poprzewodzić, i, ił *spędzić pewien czas na prze-
wodzeniu.* <Po + Przewodzić>

Poprzewozić, i, ił *przewieźć jedno po drugim:*
W nocy poprzewożono te rzeczy dla ukrycia
przed okiem niepotrzebnych ciekawców. Szaj.
<Po + Przewozić>

Poprzewożenie, a, blm., czynność cz. Poprze-
wozić.

Poprzewracać, a, ał, [Poprzewyrtać] *przewró-
cić jedno po drugim:* Stoły bankierów i stołki
przedających gołębie poprzewracał. Wuj. Stoły
im poprzewracał, pieniądze rozsypał. Leop. P. s.
przewrócić s. kolejno jedno (a. jeden) po drugim:
Na litość boską, powiedzże prawdę, bo s. we
mnie wnętrzości poprzewracały. Gaw. <Po +
Przewracać>

Poprzewracanie, a, blm., czynność cz. Poprze-
wracać.

Poprzewracanie się, a s., blm., czynność cz.
Poprzewracać s.

[Poprzewyrtać, a, ał i P. s.] p. Poprzewracać.
<Po + *Przewyrtać, od Przewyrtnąć>

[Poprzewyrtnanie, a, blm.] czynność cz. Poprze-
wyrtać.

[Poprzewyrtnanie się, a s., blm.] czynność cz.
Poprzewyrtnać s.

Poprzewyższać, a, ał *przewyższyć jednego (a.
jedno) po drugim.* <Po + Przewyższać>

Poprzewyższanie, a, blm., czynność cz. Poprze-
wyższać.

Poprzez przyi. p. Przez. <Po + Przez>

Poprzezierać, a, ał *przejrzeć jedno po drugim,
poprzepatrywać, poprzeglądać.* <Po + Przezie-
rać>

Poprzezieranie, a, blm., czynność cz. Poprze-
zierać.

Poprzeziębiać się, a s., ał s. *przeziębic s. ko-
lejno, jeden po drugim.* <Po + Przeziębiać s.>

Poprzeziębianie się, a s., blm., czynność cz.
Poprzeziębiać s.

Poprzeznaczać, a, ał *przeznaczyć jedno po dru-
gim:* Nikita już izby poprzeznaczał w myśli dla
dworu i czeladzi. Krasz. <Po + Przeznaczać>

Poprzeznaczanie, a, blm., czynność cz. Poprze-
znaczać.

Poprzezuwać, a, ał (o wielu) *przezuć kolejno,
jeden po drugim.* <Po + Przezuwać>

Poprzezuwanie, a, blm., czynność cz. Poprze-
zuwać.

Poprzezwycięzać, a, ał *przewyciężyć jedno po
drugim.* <Po + Przewycięzać>

Poprzezwyciężanie, a, blm., czynność cz. Po-
przewyciężać.

Poprzezywać, a, ał *przezwąć jednego (a. jedno)
po drugim.* P. s. *przezwąć s. kolejno, jeden po
drugim:* My Mroczkowie, od antecesorora Mrocz-
ka czyli Mruczysława nazwani, z Łukowca s.
pisali i niektórzy Łukowieckimi s. poprzezywa-
li. Krasz. <Po + Przezywać>

Poprzezywanie, a, blm., czynność cz. Poprze-
zywać.

Poprzezywanie się, a s., blm., czynność cz. Po-
przezywać s.

Poprzeżerać, a, ał *przeżreć jedno po drugim a.
jedno w wielu miejscach.* <Po + Przeżerać>

Poprzeżeranie, a, blm., czynność cz. Poprzeże-
rać.

Poprzeżuwać, a, ał *przeżuć jedno po drugim.*
<Po + Przeżuwać>

Poprzeżywanie, a, blm., czynność cz. Poprze-
żuwać.

× Poprzód, [Poprzódy, Przędzi, Przędzi, Pop-
przędzi, Przędziu, Naprzodzi, Na poprzódek] *na-
przód:* Powiedzmy P., że... Kawcz. <Po +
Przód>

* Poprzódek: [Na P.] p. Poprzód. <Po +
*Przódek, od Przód>

[Poprzódy] p. Poprzód. <Po + Przędzi>

[Poprzódzi] l. p. Poprzód. 2. *wpierw, poprzed-
nio, przedtym.* <Po + Przędzi>

Poprzytykać się, a s., ał s., Popstrykać s., Po-
pstrykać s. z kim = *pogniewać s., pokłócić s.,
poswarzyć s.:* Kiedyśmy s. raz poprzytykali z tym
panem rządcą nowym, chciał nas wyrzucić. Krasz.
Czyście s. popszytykali (tak!)? Krasz. Widno s.
o coś poprzytykali z sobą. Dyg. <Po + Przy-
tykać>

Poprzytykanie się, a s., blm., czynność cz. Po-
przytykać s.

Poprzybiegać, a, ał przybiec kolejno, jeden po drugim: Poprzybiegały osoby, których trudno było nie wpuścić. Kaczk. Myśliwi poprzybiegali natychmiast ze swoich stanowisk. Krasz. <Po + Przybiegać>

Poprzybieganie, a, blm., czynność cz. Poprzybiegać.

Poprzybierać, a, ał 1. przybrać jedno po drugim: Na sejmie w Horodle Litwa na wzór polskiej szlachty poprzybierała herby. Lel. Rozmnożyło ś. to, a najróżnorodniejsze postacie na siebie poprzybierało. Orzesz. Nierówności na zrębach wysokich skał wyglądały jakby głowy, poprzybierane w czapki śpiczaste i okrągłe. Sienk. 2. cz. ni. *przybrać, weszbrać kolejno, jedno po drugim:* Deszcze już ulewne przechodziły gdzieś, to i wody jesienne poprzybierały. Krasz. P. ś. *przybrać ś. kolejno, jeden po drugim:* Poprzybierawszy ś. bogato, stały za trzy gracje. Krasz. <Po + Przybierać>

Poprzybieranie, a, blm., czynność cz. Poprzybierać.

Poprzybieranie się, a ś., blm., czynność cz. Poprzybierać ś.

Poprzybierany 1. im. od Poprzybierać. 2. który ś. poprzybierał a. którego poprzybierano: W pośrodku służby najrozmańciej poprzybieranej i zbrojnej widać było podeszłego wieku mężczyznę. Krasz. Ludzie w najrozmańszych barwach, cudzoziemską modą poprzybierani. Krasz.

Poprzybijać, a, ał przybić kolejno jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach: Na ścianach poprzybijane były fotograficzne reminiscencje teatrów i znajomości żeńskich. Krasz. Krzyże drewniane na każdych drzwiach poprzybijane. Kaczk. <Po + Przybijać>

Poprzybijanie, a, blm., czynność cz. Poprzybijająć.

Poprzybliżyć, a, ał przybliżyć jedno (a. jednego) po drugim: Jezus tylko, Jezus z krzyża, co go pieją tak gromadnie, sam te nuty poprzybliża. Syrok. P. ś. *przybliżyć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Przybliżyć>

Poprzybliżanie, a, blm., czynność cz. Poprzybliżać.

Poprzybliżanie się, a ś., blm., czynność cz. Poprzybliżać ś.

Poprzybrudzać, a, ał przybrudzić jedno po drugim. <Po + Przybrudzać>

Poprzybrudzanie, a, blm., czynność cz. Poprzybrudzać.

Poprzybrukiwać, uje, iwał przybrukać jedno po drugim. <Po + Przybrukiwać>

Poprzybrukiwanie, a, blm., czynność cz. Poprzybrukiwać.

Poprzybudowywać, uje, ywał przybudować jedno po drugim. <Po + Przybudowywać>

Poprzybudowywanie, a, blm., czynność cz. Poprzybudowywać.

Poprzybywać, a, ał 1. przybyć kolejno, jeden po drugim: Poprzybywali jako szlachta słuszną i zamożną. Sienk. Kupcy obcy, którzy na sejm poprzybywali, stoją w rynku z nierozpakowanymi wozami. Krasz. 2. *czego = przybyć czego kolejno a. w wielu razach:* W stawach poprzybywała woda. <Po + Przybywać>

Poprzybywanie, a, blm., czynność cz. Poprzybywać.

[Poprzyce] p. **Poprzek:** Na P., w P. <Z Poprzecz>
[Poprzyca, y, lm. e] p. **Paprzyca.**

Poprzycapiać, a, ał przycapic jednego (a. jedno) po drugim. <Po + Przycapiać>

Poprzycapianie, a, blm., czynność cz. Poprzycapiać.

Poprzychodzenie, a, blm., czynność cz. Poprzychodzić.

Poprzychodzić, i, il przyjść kolejno, jeden po drugim: Dano znać, że goście poprzychodzili. L. <Po + Przychodzić>

Poprzychowywać, uje, ywał 1. przychowac jedno po drugim. 2. [P.] pochować, posprzątać: Pościerała stoły i ławy, poprzychowywała chleby, nałożyła oszczędnego ognia. Krasz. <Po + Przychowywać>

Poprzychowywanie, a, blm., czynność cz. Poprzychowywać.

Poprzychylać, a, ał przychylic jednego po drugim. P. ś. przychylic ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Przychylać>

Poprzychylanie, a, blm., czynność cz. Poprzychylać.

Poprzychylanie się, a ś., blm., czynność cz. Poprzychylać ś.

Poprzyciągać, a, ał przyciągnąć jedno po drugim a. czego w wielu miejscach. <Po + Przyciągać>

Poprzyciąganie, a, blm., czynność cz. Poprzyciągać.

Poprzyciemniać, a, ał przyciemnić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach. <Po + Przyciemniać>

Poprzyciemnianie, a, blm., czynność cz. Poprzyciemniać.

Poprzycierać, a, ał przytrzeć jednego po drugim. <Po + Przycierać>

Poprzycieranie, a, blm., czynność cz. Poprzycierać.

Poprzyciesywać, uje, ywał p. Poprzyciosywać: Drzewa rozmaicie poprzyciesywane. Jeż. <Po + Przyciesywać>

Poprzyciesywanie, a, blm., czynność cz. Poprzyciesywać.

Poprzycinać, a, ał przyciąć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach: Na głowach kobiecych czarne włosy poprzycinane w grzywki. Sienk. <Po + Przycinać>

Poprzycinanie, a, blm., czynność cz. Poprzycinać.

Poprzyciosywać, uje, ywał, Poprzyciosywać przyciosać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach. <Po + Przyciosywać>

Poprzyciosywanie, a, blm., czynność cz. Poprzyciosywać.

Poprzyciskać, a, ał przycisnąć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach. <Po + Przyciskać>

Poprzyciskanie, a, blm., czynność cz. Poprzyciskać.

* **Poprzycka:** [Na poprzycke] p. **Poprzek.**

Poprzyczająć się, a ś., ał ś. przyczaić ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Przyczająć ś.>

Poprzyczajanie się, a ś., blm., czynność cz. Poprzyczająć ś.

Poprzyczepiać, a, ał przyczepić jedno po drugim: Na łachmanach kwiaty poprzyczepiane, na skostniałych palcach pierścienie. Krasz. Ale i te bajki z różnych innych ksiąg do Leszków polskich poprzyczepiane. Lel. Do czynów poprzyczepiane są wyraźnie etykiety. Bog. W. Na dalszych wzgórzach domy i domy poprzyczepiane wszędzie. Sienk. P. ś. *przyczepić ś. kolejno, jeden po*

drugim: Popzyczepiali ś. do wozów, na których wieszono owies zabrany. Budz. <Po + Przyczepiać>

Popzyczepianie, a, blm., czynność cz. **Popzyczepiać**.

Popzyczepianie się, a ś., blm., czynność cz. **Popzyczepiać ś.**

Popzyczesywać, uje, ywał *przyczesać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Przyczesywać>

Popzyczesywanie, a, blm., czynność cz. **Popzyczesywać**.

Popzyczołgiwać się, uje ś., iwał ś. *przyczolgać ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Przyczolgiwać ś.>

Popzyczołgiwanie się, a ś., blm., czynność cz. **Popzyczołgiwać ś.**

Popzyzdawać, aje, awał *przydać jednego po drugim*. <Po + Przyzdawać>

Popzyzdawanie, a, blm., czynność cz. **Popzyzdawać**.

Popzydeptywać, uje, ywał *przydeptać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*: Cały dzień na nogach, w popzydeptywanych, na boscie nogi wdzianych trzewikach. Krasz. <Po + Przydeptywać>

Popzydeptywanie, a, blm., czynność cz. **Popzydeptywać**.

Popzyduszać, a, ał *przydusić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Przyduszać>

Popzyduszanie, a, blm., czynność cz. **Popzyduszać**.

Popzydybywać, uje, ywał *przydybać jednego po drugim*. <Po + Przydybywać>

Popzydybywanie, a, blm., czynność cz. **Popzydybywać**.

Popzyganiać, a, ał i. *przygnać jedno po drugim*: Lud głodem morzony popzyganiał biczem. Uj. 2. *spędzić pewien czas na przyganianiu komu*. <Po + Przyganiać>

Popzyganianie, a, blm., czynność cz. **Popzyganiać**.

Popzygarbiać, a, ał *przygarbić jednego po drugim*. P. ś. *przygarbić ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Przygarbiać>

Popzygarbianie, a, blm., czynność cz. **Popzygarbiać**.

Popzygarbianie się, a ś., blm., czynność cz. **Popzygarbiać ś.**

Popzygarniać, a, ał *przygarnąć jedno (a. jednego) po drugim*. <Po + Przygarniać>

Popzygarnianie, a, blm., czynność cz. **Popzygarniać**.

Popzygaszać, a, ał *przygasić jedno po drugim*. <Po + Przygaszać>

Popzygaszanie, a, blm., czynność cz. **Popzygaszać**.

Popzyginać, a, ał *przygiąć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Przyginać>

Popzyginianie, a, blm., czynność cz. **Popzyginać**.

Popzyglądać się, a ś., ał ś. *spędzić pewien czas na przyglądaniu ś.* <Po + Przyglądać ś.>

Popzyglądanie się, a ś., blm., czynność cz. **Popzyglądać ś.**

Popzyglaskiwać, uje, iwał *przyglaskać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Przyglaskiwać>

Popzyglaskiwanie, a, blm., czynność cz. **Popzyglaskiwać**.

Popzygluszać, a, ał *przygluszyć jedno po drugim*. <Po + Przygluszać>

Popzygluszanie, a, blm., czynność cz. **Popzygluszać**.

Popzygnębiać, a, ał *przygnębić jednego po drugim*. <Po + Przygnębiać>

Popzygnębianie, a, blm., czynność cz. **Popzygnębiać**.

Popzygniatać, a, ał *przygnięść jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Przygniatać>

Popzygniatanie, a, blm., czynność cz. **Popzygniatać**.

Popzygotowywać, uje, ywał *przygotować jedno po drugim*: Niemałośmy popzygotowywali fortelów. L. Mamy już wiele popzygotowywanych śródków. L. <Po + Przygotowywać>

Popzygotowywanie, a, blm., czynność cz. **Popzygotowywać**.

Popzygrabiać, a, ał, **Popzygrabywać** *przygrabić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Przygrabiać>

Popzygrabianie, a, blm., czynność cz. **Popzygrabiać**.

Popzygrabywać, uje, ywał p. **Popzygrabiać**. <Po + Przygrabywać>

Popzygrabywanie, a, blm., czynność cz. **Popzygrabywać**.

Popzygryzać, a, ał *przygryźć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Przygryzać>

Popzygryzanie, a, blm., czynność cz. **Popzygryzać**.

Popzygrzewać, a, ał *przygrzać jedno po drugim*. <Po + Przygrzewać>

Popzygrzewanie, a, blm., czynność cz. **Popzygrzewać**.

Popzygwałdzać, a, ał *przygwałdzić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*: Trupy popzygwałdzano do murawy ich własnymi nożami. Sienk. <Po + Przygwałdzać>

Popzygwałdzanie, a, blm., czynność cz. **Popzygwałdzać**.

† **Popzyjacielenie**, a, blm., czynność cz. **Popzyjacielić**.

† **Popzyjacielenie się**, a ś., blm., czynność cz. **Popzyjacielić ś.**

† **Popzyjacielić**, i, il i P. ś. p. **Popzyjaźnić**: P. ś., *złączyć powinowactwo*. Mącz. <Po + Przyjacielić>

† **Popzyjać**, a, ał *posprzyjać, życzliwym okazać ś.*: Stanął przystaw i cicho: „racz P.“ wyrzekł, *favas mihi*. Żebr. <Po + Przyjać>

† **Popzyjanie**, a, blm., czynność cz. **Popzyjać**.

Popzyjaźnić, i, il, † **Popzyjacielić** kogo z kim = *zaprzyjaźnić*. L. P. ś. *zaprzyjaźnić ś.*: Wracaliśmy z przechadzki dobrze już poprzyjaźnione. Orzesz. <Po + Przyjaźnić>

Popzyjaźnienie, a, blm., czynność cz. **Popzyjaźnić**.

Popzyjaźnienie się, a ś., blm., czynność cz. **Popzyjaźnić ś.**

Popzyjeżdżać, a, ał *przyjechać kolejno, jedno po drugim*: Dano znać, że goście poprzyjeżdżali. L. <Po + Przyjeżdżać>

Popzyjeżdżanie, a, blm., czynność cz. **Popzyjeżdżać**.

[**Popzyjmać**, a, ał i P. ś.] p. **Popzyjmować**. <Po + Przyjm(ow)ać>

[Poprzyjmanie, a, blm.] czynność cz. **Poprzyjmać**.

[Poprzyjmanie się, a ś., blm.] czynność cz. **Poprzyjmać się**.

Poprzyjmować, uje, ował, [Poprzyjmać] *jednego (a. jedno) po drugim przyjąć*: Sługi stare zostawić, a tutaj iść pilnować poprzyjmowanych złodzieiów? Kaczk. P. ś. *przyjąć ś. kolejno, jedno po drugim*. <Po + Przyjmować>

Poprzyjmowanie, a, blm., czynność cz. **Poprzyjmować**.

Poprzyjmowanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poprzyjmować się**.

Poprzykazywać, uje, ywał *przykazać jednemu po drugim*. <Po + Przykazywać>

Poprzykazywanie, a, blm., czynność cz. **Poprzykazywać**.

Poprzyklaskiwać, uje, iwał *przyklaskać w wielu razach*. <Po + Przyklaskiwać>

Poprzyklaskiwanie, a, blm., czynność cz. **Poprzyklaskiwać**.

Poprzyklejać, a, ał *przykleić jedno po drugim; przykleić w wielu miejscach*: Ręka ludzka poprzyklejała te kwiaty do ścian. Orzesz. <Po + Przyklejać>

Poprzyklejanie, a, blm., czynność cz. **Poprzyklejać**.

Poprzyklepywać, uje, ywał *przyklepać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Przyklepywać>

Poprzyklepywanie, a, blm., czynność cz. **Poprzyklepywać**.

Poprzyklękać, a, ał *przyklękać kolejno, jeden po drugim*: Dwie niewiasty aż poprzyklękały przy dzieciąciu, ażeby mu ś. przypatrzeć. Krasz. <Po + Przyklękać>

Poprzyklękanie, a, blm., czynność cz. **Poprzyklękać**.

Poprzykładać, a, ał *przyłożyć jedno po drugim*: Wszysey poprzykładali do uszu ręce. Krasz. Do ust kubki poprzykładali i pili. Krasz. <Po + Przykładać>

Poprzykładanie, a, blm., czynność cz. **Poprzykładać**.

† **Poprzykowywać, a, ał** p. **Poprzykuwać**. <Po + Przykowywać>

† **Poprzykowywanie, a, blm.**, czynność cz. **Poprzykowywać**.

Poprzykraszać, a, ał *przykrasić jedno po drugim*. <Po + Przykraszać>

Poprzykraszanie, a, blm., czynność cz. **Poprzykraszać**.

Poprzykrawać, a, ał *przykrawać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Przykrawać>

Poprzykrawanie, a, blm., czynność cz. **Poprzykrawać**.

Poprzykręcać, a, ał *przykręcić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Przykręcać>

Poprzykręcanie, a, blm., czynność cz. **Poprzykręcać**.

Poprzykrywać, a, ał *przykryć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*: Na bagnach i w drodze Moskwa nasiąła poprzykrywanych przerebli i różnych samolówek. Moracz. P. ś. *przykryć ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Przykrywać>

Poprzykrywanie, a, blm., czynność cz. **Poprzykrywać**.

Poprzykrywanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poprzykrywać się**.

Poprzykupować, uje, ował p. **Poprzykupywać**. <Po + Przykupować>

Poprzykupowanie, a, blm., czynność cz. **Poprzykupować**.

Poprzykupywać, uje, ywał, **Poprzykupować** *przykupić jedno po drugim*. <Po + Przykupywać>

Poprzykupywanie, a, blm., czynność cz. **Poprzykupywać**.

Poprzykurzać, a, ał *przykurzyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Przykurzać>

Poprzykurzanie, a, blm., czynność cz. **Poprzykurzać**.

Poprzykurzanie, a, blm., czynność cz. **Poprzykurzać**.

Poprzykuwać, a, ał, **Poprzykuwywać**, † **Poprzykowywać** *przykuć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*: W miejsce odbitych braci poprzykuwywano tyłuż Turków do wiosel. Szaj. Seibor i Kacza w więzieniu za szyję poprzykuwani. Krasz. <Po + Przykuwać>

Poprzykuwanie, a, blm., czynność cz. **Poprzykuwać**.

Poprzykuwywać, a, ał p. **Poprzykuwać**. <Po + Przykuwać>

Poprzykuwywanie, a, blm., czynność cz. **Poprzykuwywać**.

Poprzyłatać, a, ał, **Poprzyłatywać** *przyłacieć kolejno, jeden po drugim*. <Po + Przyłatać>

Poprzyłatanie, a, blm., czynność cz. **Poprzyłatać**.

Poprzyłatywać, uje, ywał p. **Poprzyłatać**: Dlatego ś. wam pałą twarzyćki, bo całusy tu poprzyłatywały. Krasz. <Po + Przyłatywać>

Poprzyłatywanie, a, blm., czynność cz. **Poprzyłatywać**.

Poprzyłęgać, a, ał *przyłec kolejno, jedno po drugim; przyłec w wielu miejscach*. <Po + Przyłęgać>

Poprzyłęganie, a, blm., czynność cz. **Poprzyłęgać**.

Poprzyłepiać, a, ał *przyłepić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*: Znaczkki pocztowe poprzyłepiał. Jeż. Obrazy nazewnątrz kościołów starych do ścian poprzyłepiane. Krasz. Naza-jutrz niespodzianie poprzyłepiane na afiszach ogłoszenia oznajmiły publiczności, że... Krasz. <Po + Przyłepiać>

Poprzyłepianie, a, blm., czynność cz. **Poprzyłepiać**.

Poprzylewać, a, ał *przyłać jednego po drugim a. jednego w wielu miejscach*. <Po + Przylewać>

Poprzylewianie, a, blm., czynność cz. **Poprzylewać**.

Poprzyłutowywać, uje, ywał *przyłutować jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Przyłutowywać>

Poprzyłutowywanie, a, blm., czynność cz. **Poprzyłutowywać**.

Poprzyłamywać, uje, ywał *przyłamać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*: Gałęzie poprzyłamywane. L. P. ś. *przyłamać ś. kolejno, jedno po drugim; przyłamać ś. w wielu miejscach*: W tym ustawicznym biegu cząsteczki musiały na siebie nacierać i zatym musiały ś. P. ich boki. Rogal. <Po + Przyłamywać>

Poprzyłamywanie, a, blm., czynność cz. **Poprzyłamywać**.

Poprzyłamywanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poprzyłamywać się**.

Popzyłazić, i, il przyześć kolejno, jeden po drugim. <Po + Przyłazić>

Popzyłazienie, a, blm., czynność cz. Popzyłazić.

Popzyłaczać, a, al przyłaczyć jedno po drugim. P. ś. *przyłaczyć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Przyłaczać>

Popzyłaczanie, a, blm., czynność cz. Popzyłaczać.

Popzyłaczanie się, a ś., blm., czynność cz. Popzyłaczać ś.

Popzymarzać, a, al (Popzymar-zać) przy-marznąć kolejno jedno po drugim; przy-marznąć w wielu miejscach. <Po + Przy-marzać>

Popzymarzenie, a, blm. (Popzymar-zanie) czynność cz. Popzymarzać.

Popzymawiać się, a ś., al ś. przymówić ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Przymawiać ś.>

Popzymawianie się, a ś., blm., czynność cz. Popzymawiać ś.

Popzymazywać, uje, ywał przymazać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach. <Po + Przy-mazywać>

Popzymazywanie, a, blm., czynność cz. Popzymazywać.

Popzymierzać, a, al przymierzyć jedno po drugim: Jak on kurtę wykroi, fałdy popzymierza. Syrok. <Po + Przymierzać>

Popzymierzanie, a, blm., czynność cz. Popzymierzać.

Popzymilać się, a ś., al ś. 1. spędzić pewien czas na przymilaniu ś. 2. przymilić ś. wielu osobom kolejno. <Po + Przymilać ś.>

Popzymilanie się, a ś., blm., czynność cz. Popzymilać ś.

Popzymocowywać, a, al przymocować jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach: Do słupów deski były wszędzie popzymocowywane. Krasz. <Po + Przymocowywać>

Popzymocowywanie, a, blm., czynność cz. Popzymocowywać.

Popzymrużać, a, al przymrużyć jedno po drugim. <Po + Przymrużać>

Popzymrużanie, a, blm., czynność cz. Popzymrużać.

Popzymuskiwać, uje, iwał przymuskać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach. <Po + Przymuskiwać>

Popzymuskiwanie, a, blm., czynność cz. Popzymuskiwać.

Popzymuszać, a, al przymusić jednego po drugim. <Po + Przymuszać>

Popzymuszanie, a, blm., czynność cz. Popzymuszać.

Popzymykać, a, al przymknąć jedno po drugim. <Po + Przymykać>

Popzymykanie, a, blm., czynność cz. Popzymykać.

Popzynaglać, a, al przynaglić jednego po drugim. <Po + Przynaglać>

Popzynaglanie, a, blm., czynność cz. Popzynaglać.

Popzynajmować, uje, ował przynająć jedno po drugim. <Po + Przynajmować>

Popzynajmowanie, a, blm., czynność cz. Popzynajmować.

Popzynęcać, a, al przynęcić jednego po drugim. <Po + Przynęcać>

Popzynęcanie, a, blm., czynność cz. Popzynęcać.

Popzyniewalać, a, al przyniewolić jednego po drugim. <Po + Przyniewalać>

Popzyniewalanie, a, blm., czynność cz. Popzyniewalać.

Popzynosić, i, il przynieść jedno po drugim: Wychody kazał pozabijać i pozamykać, klucze P. sobie. Krasz. Babei różne wieści popzynoszono, które na nasze stosunki wpłynąć mogą. Krasz. <Po + Przynosić>

Popzynoszenie, a, blm., czynność cz. Popzynosić.

Popzyobiecywać, uje, ywał przyobiecować jedno po drugim. <Po + Przyobiecywać>

Popzyobiecywanie, a, blm., czynność cz. Popzyobiecywać.

Popzyoblekać, a, al, Popzyoblóczyć przyoblec jedno (a. jednego) po drugim: 1 tych w nowe koczuchy i szaty popzyoblekano. Krasz. P. ś. *przyoblec ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Przyoblekać>

Popzyoblekanie, a, blm., czynność cz. Popzyoblekać.

Popzyoblekanie się, a ś., blm., czynność cz. Popzyoblekać ś.

Popzyoblóczenie, a, blm., czynność cz. Popzyoblóczyć.

Popzyoblóczenie się, a ś., blm., czynność cz. Popzyoblóczyć ś.

Popzyoblóczyć, y, ył i P. ś. p. Popzyoblekać. <Po + Przyoblóczyć>

Popzyodziewać, a, al przyzodziać jednego po drugim; przyzodziać z wielu stron: Gromadka zjednanych przyjaciół, popzyodziewana dziwacznie. Krasz. Jaskrawo popzyodziewani w szkarłat senatorowie. Krasz. P. ś. *pryzodziać ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Pryzodziewać>

Popzyodziewanie, a, blm., czynność cz. Popzyodziewać.

Popzyodziewanie się, a ś., blm., czynność cz. Popzyodziewać ś.

Popzyorywać, uje, ywał przyorować jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach. <Po + Przyorywać>

Popzyorywanie, a, blm., czynność cz. Popzyorywać.

Popzyozdabiać, a, al przyzodobić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach: Bramy tryumfalne, obrazami popzyozdabiane, były gotowe. Krasz. <Po + Przynozdabiać>

Popzyozdabianie, a, blm., czynność cz. Popzyozdabiać.

Popzyopadać, a, al przypaść kolejno, jeden po drugim; przycupnąć kolejno: Towarzysze także popzyopadali, ale już było po harapie. Pas. Czeładź popzyopadała poza płoty i ogrody. Krasz. Starszyzna popzyopadała, ledwie hełmy porzucawszy na ziemię. Krasz. <Po + Przepadać>

Popzyopadanie, a, blm., czynność cz. Popzyopadać.

Popzyopalać, a, al przypalić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach. <Po + Przepalać>

Popzyopalenie, a, blm., czynność cz. Popzyopalać.

Popzyopasywać, uje, ywał przypasać jedno po drugim: Milezeli, pośpieszając P. miecze i łuki w pogotowiu. Krasz. <Po + Przepasywać>

Popzyopasywanie, a, blm., czynność cz. Popzyopasywać.

Popzyopetzać, a, al przypetznąć kolejno, jeden po drugim. <Po + Przepetzać>

Poprzypełzanie, a, btm., czynność cz. **Poprzypełzać**.

Poprzypędzać, a, ał *poprzypędzić jedno po drugim*. <Po + Przypędzać>

Poprzypędzanie, a, btm., czynność cz. **Poprzypędzać**.

Poprzypiekać, a, ał *poprzypieć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Przypiekać>

Poprzypiekanie, a, btm., czynność cz. **Poprzypiekać**.

Poprzypieprzać, a, ał *poprzypieprzyć jedno po drugim*. <Po + Przypieprzać>

Poprzypieprzanie, a, btm., czynność cz. **Poprzypieprzać**.

Poprzypierać, a, ał *poprzypierać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*: Ściany, których jedną ozdobą były poprzypierane do nich kufry. Dzierz. <Po + Przypierać>

Poprzypieranie, a, btm., czynność cz. **Poprzypierać**.

Poprzypiekszać, a, ał *poprzypiekszyć jedno po drugim*. <Po + Przypiekszać>

Poprzypiekszanie, a, btm., czynność cz. **Poprzypiekszać**.

Poprzypinać, a, ał *poprzypinać jedno po drugim; przypinać w wielu miejscach*: To chłopci, którzy sobie szable poprzypinali i poprzebierali ś. w karmazyny. Kaczka. Konie poprzypinane do lane, w ziemię wetkniętych, do drzew, do krzaków. Rol. <Po + Przypinać>

Poprzypinanie, a, btm., czynność cz. **Poprzypinać**.

Poprzypisywać, uje, ywał *poprzypisać jedno po drugim; przypisać w wielu miejscach*. <Po + Przypisywać>

Poprzypisywanie, a, btm., czynność cz. **Poprzypisywać**.

Poprzypłaszcząć, a, ał *poprzypłaszczyc jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Przypłaszcząć>

Poprzypłaszczanie, a, btm., czynność cz. **Poprzypłaszcząć**.

Poprzypływać, a, ał *poprzypłynąć kolejno, jeden po drugim*. <Po + Przypływać>

Poprzypływanie, a, btm., czynność cz. **Poprzypływać**.

Poprzypominać, a, ał *poprzypomnieć jedno po drugim*. <Po + Przypominać>

Poprzypominanie, a, btm., czynność cz. **Poprzypominać**.

Poprzyporządzać, a, ał *poprzyporządzić jedno po drugim*. <Po + Przyporządzać>

Poprzyporządzanie, a, btm., czynność cz. **Poprzyporządzać**.

Poprzypościełać, a, ał *poprzypościerać poprzykrywać*: Odarto blachy i dachówki, a poprzypościeraną je słomą. Krasz. <Po + Przypościełać>

Poprzypościeranie, a, btm., czynność cz. **Poprzypościerać**.

Poprzypozywać, a, ał *poprzypożyczyć jedno po drugim*. <Po + Przypozywać>

Poprzypozywanie, a, btm., czynność cz. **Poprzypozywać**.

Poprzypożyczać, a, ał *poprzypożyczyć jedno po drugim*. <Po + Przypożyczać>

Poprzypożyczanie, a, btm., czynność cz. **Poprzypożyczać**.

Poprzyprować, a, ał, † **Poprzyprowować** przy-

prawić jedno po drugim; przyprowić w wielu miejscach. <Po + Przyprować>

Poprzyprowanie, a, btm., czynność cz. **Poprzyprować**.

Poprzyprowadzać, a, ał *poprzyprowadzić jednego po drugim*: Rozpakowano moje powozy, poprzyprowadzano je, ojciec mój kazał ś. także wynieść na dwór. Ochoc. <Po + Przyprowadzać>

Poprzyprowadzanie, a, btm., czynność cz. **Poprzyprowadzać**.

Poprzyproszać, a, ał *poprzyproszyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Przyproszać>

Poprzyproszanie, a, btm., czynność cz. **Poprzyproszać**.

Poprzyprzęgać, a, ał, **Poprzyprzęgać** *poprzyprzeć jedno po drugim*. <Po + Przyprzęgać>

Poprzyprzęganie, a, btm., czynność cz. **Poprzyprzęgać**.

Poprzyprzęgać, a, ał p. **Poprzyprzęgać**. <Po + Przyprzęgać>

Poprzyprzęganie, a, btm., czynność cz. **Poprzyprzęgać**.

Poprzypudrowywać, uje, ywał *poprzypudrować jedno (a. jednego) po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Przypudrowywać>

Poprzypudrowywanie, a, btm., czynność cz. **Poprzypudrowywać**.

Poprzypuszczać, a, ał *poprzypuścić jedno (a. jednego) po drugim; przypuścić kogo do wielu rzeczy*. <Po + Przypuszczać>

Poprzypuszczanie, a, btm., czynność cz. **Poprzypuszczać**.

Poprzyrastać, a, ał *poprzyrósnąć kolejno, jedno po drugim; przyrósnąć w wielu miejscach*. <Po + Przyrastać>

Popzryrastanie, a, btm., czynność cz. **Popzryrastać**.

Popzryrąbywać, uje, ywał, **Popzryrębywać** *popzryrąbać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Przyrąbywać>

Popzryrąbywanie, a, btm., czynność cz. **Popzryrąbywać**.

Popzryrębywać, uje, ywał p. **Popzryrąbywać**: Rozłożysta jabłoń, pod którą stało zwykle dużo drzew rozmaitych, rozmaicie popzryrębywanych i popzryciesywanych. Jeż. <Po + Przyrębywać>

Popzryrębywanie, a, btm., czynność cz. **Popzryrębywać**.

Popzryrównywać, a, ał *popzryrównać jedno po drugim a. jedno do wielu rzeczy*. <Po + Przyrównywać>

Popzryrównywanie, a, btm., czynność cz. **Popzryrównywać**.

Popzryrumieniać, a, ał *popzryrumienić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Przyrumieniać>

Popzryrumienianie, a, btm., czynność cz. **Popzryrumieniać**.

Popzryrządzać, a, ał *popzryrządzić jedno po drugim*. <Po + Przyrządzać>

Popzryrządzanie, a, btm., czynność cz. **Popzryrządzać**.

Popzryrzekać, a, ał *popzryrzec jedno po drugim*. <Po + Przyrzekać>

Popzryrzekanie, a, btm., czynność cz. **Popzryrzekać**.

Popzryrzucać, a, ał *popzryrzucić jedno po drugim*. <Po + Przyrzucać>

Popzyrzucanie, a, blm., czynność cz. Popzyrzucac.

Popzyrzynać, a, ał przyrznać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach. <Po + Przyrzynać>

Popzyrzynianie, a, blm., czynność cz. Popzyrzynać.

Popzyrsadzać, a, ał przysadzić jedno (u. jednego) po drugim. <Po + Przysadzać>

Popzyrsadzanie, a, blm., czynność cz. Popzyrsadzać.

Popzyrsalać, a, ał przysolić jedno po drugim. <Po + Przysalać>

Popzyrsalanie, a, blm., czynność cz. Popzyrsalać.

Popzyrsadzać, a, ał przysądzić jedno po drugim; przysądzić wielu osobom: Sąd popzyrsadzał stronom, czego wyraźnie nie żądały. Spas. <Po + Przysadzać>

Popzyrsadzanie, a, blm., czynność cz. Popzyrsadzac.

Popzyrsadać, a, ał przysiąść kolejno, jeden po drugim: Drudzy duchowni, tu i owdzie popzyrsadawszy na stopniach, spowiadali przechodzących żołnierzy. Krasz. P. s. przysiąść s. kolejno, jeden po drugim. <Po + Przysiądać>

Popzyrsiadanie, a, blm., czynność cz. Popzyrsiadac.

Popzyrsiadanie się, a s., blm., czynność cz. Popzyrsiadac s.

Popzyrsiac, eże, agł, X Spopzyrsiac, nied. Popzyrsięgać l. cz. ni. przysiac, złożyć przysięgę, zakląć s.: Takie jest prawo, że na ranach ma ten P., kogo raniono, i tego P., kogo obwiniał. Górn. Cobądź go czeka, popzyrsięgli zgodnie a. go zbawić, a. pomścić godnie. Od. Król i my wszyscy z niewymownym zapalem popzyrsięgliśmy, ręce do góry podnosząc. Niem. Na rycerską cześć popzyrsięgli. Sienk. 2. co = przysiac, powziąć zamiar czego pod przysięgą, zawozić s. przysięgający sobie, zaprzyściac co, postanowić sobie co pod przysięgą, ślubować co, przyrzec co zaklawszy s.: P. komu zemście. Popzyrsięgi mu wierność, przyjaźń. Troc. Ludwik popzyrsięgił podane mu warunki, a przytomni panowie polscy nawzajem przysięgli jemu i jego następcom wierność i posłuszeństwo. Stadn. Popzyrsięgiem walkę. Sf. 3. † P. kogo = a) zobowiązać, zmusić, zmusić, skrepować przysięgą, zakląć kogo: Popzyrsięgił (przysięgą przycisnął) go do tego. Troc. Popzyrsięgać kogo, przysięgą przyciskać do czego a. o co, zaklinać. Mącz. Popzyrsięgam was, abyście mu to oznajmili. Leop. (obowiązuję was przysięgą. Leop.). Będziem wolni a niewinni tej przysięgi, którąś nas popzyrsięgła. Leop. Popzyrsięgił Saul lud, mówiąc... Leop. Niewiasty jeły Rzymian popzyrsięgać. Warg. Popzyrsięgam cię przez Boga żywego, abys nam powiedział, jeśliżes ty jest Krystus, syn boży. Leop. Popzyrsięgam cię na Boga. Kn. Popzyrsięgam cię przez Boga, abys mnie nie męczył. Sekl. P. burzę. Popzyrsięgam cię, djabie, przez tego, którego w rękach niosę, żebyś stąd wyszedł. Birk. Egzorcyzm, zaklinanie, właściwiej wyklada s. popzyrsiężeniem; popzyrsięga bowiem i zaklina kapłan dusznego nieprzyjaciela, aby z człowieka wystąpił. Hrb. Popzyrsięgam cię na naszę przyjaźń, na ojezyny miłość. Troc. b) † P. kogo, co = zaprzyściac; stwierdzić przysięgę czyj charakter, czyją rolę: Złoczyńcę powód powinien z sześciami świadków zarazem P. Skr. A jeśli by s. przyznać, takowego już popzyrsięgać nie trzeba. Skr. Tedy mieli swe konie P., tedy

tam rok stali i o to s. tknęli (= naznaczyli termin) do sędziej. Rot. <Po + Przysiac>

Popzyrsiewać, a, ał przysiadć jednego po drugim; przysiac w wielu miejscach. <Po + Przysiewać>

Popzyrsiewanie, a, blm., czynność cz. Popzyrsiewac.

Popzyrsięgacz, a, lm. e ten, co popzyrsięga: P., zaklinaacz. Mącz. P. umarłych, necromanticus, który popzyrsięga umarłych i radzi s. ich. Mącz. Jednego z popzyrsięgaczów moich sumienie ruszyło, tak że przysiac nie chciał. Kraus. <Od Popzyrsięgać>

Popzyrsięgać, a, ał l. nied. p. Popzyrsiac. 2. dok. a. P. s. przysiac kolejno, jeden po drugim. 3. † P. przysiac, zaprzyściac jedno po drugim: Wiare swoje poslubia i popzyrsięgają. Rej. Przez wszystkiego stworzenia początki i żywioły, przez pięć ran P. Kosz. <Po + Przysięgać>

Popzyrsięganie, a, blm., czynność cz. Popzyrsięgac.

Popzyrsięganie się, a s., blm., czynność cz. Popzyrsięgac s.

† Popzyrsięgły p. Popzyrsiężony. Troc. <Od Popzyrsiac>

Popzyrsiężenie, a, blm., czynność cz. Popzyrsiac: Egzorcyzm, zaklinanie, właściwiej wyklada s. popzyrsiężeniem. Hrb.

† Popzyrsiężon p. Popzyrsiężony: P. o zabitego człowieka (=przekonany o zabójstwo na zasadzie przysięgi).

Popzyrsiężony, † Popzyrsiężon, † Popzyrsięgły stwierdzony, poparty przysięgą; zaprzyściżony; ślubowany: Popzyrsiężona wiara. Popzyrsiężeni wykonawcy woli ojca. Wor. Popzyrsiężeni słudzy Marji. Wor.

Popzyrskakiwać, uje, iwał przyskoczyć kolejno, jeden po drugim. <Po + Przyskakiwać>

Popzyrskakiwanie, a, blm., czynność cz. Popzyrskakiwać.

Popzyrsko, a, lm. a = Papzyrsko: Kuropatwy noeują na popzyrsku.

Popzyrsładzać, a, ał przysładzić jedno po drugim. <Po + Przysładzać>

Popzyrsładzanie, a, blm., czynność cz. Popzyrsładzac.

Popzyrsłaniać, a, ał przysłonić jedno po drugim a. jedno z wielu stron: Młode pacholeta z pokolenia Uzbeków, o twarzech nad miarę pięknych, popzyrsłanianych jedwabnemi frendzlami. Sienk. <Po + Przysłaniać>

Popzyrsłanianie, a, blm., czynność cz. Popzyrsłaniac.

Popzyrsługiwać się, uje s., iwał s. przysłużyć s. jednemu po drugim. <Po + Przysługiwać s.>

Popzyrsługiwanie się, a s., blm., czynność cz. Popzyrsługiwać s.

Popzyrsmałać, a, ał przysmalić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach. <Po + Przysmałać>

Popzyrsmalanie, a, blm., czynność cz. Popzyrsmałac.

Popzyrsmażać, a, ał przysmażyć jedno po drugim. <Po + Przysmażać>

Popzyrsmażanie, a, blm., czynność cz. Popzyrsmażac.

Popzyrsposabiać, a, ał przysposobić jedno (a. jednego) po drugim. P. s. przysposobić s. kolejno, jeden po drugim. <Po + Przysposabiać>

Popzyrsposobianie, a, blm., czynność cz. Popzyrsposobiac.

Popzyposabianie się, a ś., bhm., czynność cz. **Popzyposabiać ś.** <Po + Przysposabiać ś.>

Popzystawać, aje, awał I. przystać kolejno jeden (a. jedno) po drugim: Popzystawali na warunki. Zdradzili nas knezie nasze i sami do Niemców popzystawali. Krasz. 2. *przystać w wielu miejscach:* Rozwiązywał zakrwawioną szmatę, która z krwią zapiekłą popzystawiała do jasnych włosów chłopięcia. Krasz. 3. (o jednym) *przystać na wiele rzeczy.* 4. cz. ni. *przystawiać kolejno, jeden po drugim.* <Po + Przystawiać>

Popzystawanie, a, bhm., czynność cz. **Popzystawać.**

Popzystawiać, a, ał przystawić kolejno, jedno po drugim: Ustawiali ś. na ciałach drabinach, do domostw popzystawianych. Krasz. Z wierchołka wież popzystawianych widziano padających od strzał. Krasz. P. pijawki. <Po + Przystawiać>

Popzystawianie, a, bhm., czynność cz. **Popzystawiać.**

Popzystępować, uje, ował przystąpić kolejno, jeden po drugim. <Po + Przystępować>

Popzystępowanie, a, bhm., czynność cz. **Popzystępować.**

Popzystosowywać, uje, ywał przystosować jedno po drugim. <Po + Przystosowywać>

Popzystosowywanie, a, bhm., czynność cz. **Popzystosowywać.**

Popzystrajać, a, ał przystroić jedno (a. jednego) po drugim; przystroić w wielu miejscach: Pośród gawiedzi i kolasy pańskie i dworzanie, ich barwami popzystrajani. Rol. Przewiódł mię całym szeregiem izb, bogato popzystrajanych. Krasz. <Po + Przystrajać>

Popzystrajanie, a, bhm., czynność cz. **Popzystrajać.**

Popzystrzygać, a, ał przystrzyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach: Te same kraje urządzały ś. w potężne monarchje a. popzystrzygane, jak szpalery, rzezypospolite. Kaczk. <Po + Przystrzygać>

Popzystrzyganie, a, bhm., czynność cz. **Popzystrzygać.**

Popzyzsuszać, a, ał przysuszyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach. <Po + Przysuszać>

Popzyzsuszanie, a, bhm., czynność cz. **Popzyzsuszać.**

Popzysuwać, a, ał przysunąć jedno po drugim. <Po + Przysunąć>

Popzysuwanie, a, bhm., czynność cz. **Popzysuwać.**

Popzyswajać, a, ał przyswoić jedno po drugim. <Po + Przyswajać>

Popzyswajanie, a, bhm., czynność cz. **Popzyswajać.**

Popzyśwędzać, a, ał przyswędzić jedno po drugim. <Po + Przyswędzać>

Popzyśwędzanie, a, bhm., czynność cz. **Popzyśwędzać.**

Popzyśychać, a, ał przysychnąć kolejno, jedno po drugim; przysychnąć w wielu miejscach: Podprowadzono konia, którego rany popzyśychały. Krasz. Popzyśychały skóry im do kości i równe drewnu stały ś. w twardości. Chr. Kasza popzyśychała do garnka (= *popzywierala*). <Po + Przysychać>

Popzyśychanie, a, bhm., czynność cz. **Popzyśychać.**

Popzyśyłać, a, ał przysłać jedno (a. jednego) po drugim. <Po + Przysyłać>

Popzyśyłanie, a, bhm., czynność cz. **Popzyśyłać.**

Popzyśypywać, uje, ywał przysypać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach: Wszystkie załomy przy murach popzyśypywał śnieg, nagromadzony zawieją. Krasz. Mnóstwo glinianych małych miseczek stało w nieładzie, popzyśypywanych ziemią. Krasz. <Po + Przysypywać>

Popzyśypywanie, a, bhm., czynność cz. **Popzyśypywać.**

Popzyśtukowywać, uje, ywał przysztukować jedno po drugim; przysztukować w wielu miejscach. <Po + Przysztukowywać>

Popzyśtukowywanie, a, bhm., czynność cz. **Popzyśtukowywać.**

Popzyśzywać, a, ał przyszyć jedno po drugim; przyszyć w wielu miejscach. <Po + Przyszywać>

Popzyśzywanie, a, bhm., czynność cz. **Popzyśzywać.**

Popzyściełać, a, ał przysłać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach: Gdzieindziej odarto blachę i dachówki, a popzyściełano je słomą. Krasz. <Po + Przysciełać>

Popzyściełanie, a, bhm., czynność cz. **Popzyściełać.**

Popzyśpieszać, a, ał przyspieszyć jedno po drugim. <Po + Przyspieszać>

Popzyśpieszanie, a, bhm., czynność cz. **Popzyśpieszać.**

Popzyśrubowywać, uje, ywał przysrubować jedno po drugim: Koczyk stał upakowany pod gankiem, tłómoki były popzyśrubowywane. Krasz. <Po + Przysrubowywać>

Popzyśrubowywanie, a, bhm., czynność cz. **Popzyśrubowywać.**

Popzytaczać, a, ał przytoczyć jedno po drugim. <Po + Przytaczać>

Popzytaczanie, a, bhm., czynność cz. **Popzytaczać.**

Popzytęchać, a, ał przytęchnąć kolejno, jedno po drugim. <Po + *Przytęchać, od Przytęchnąć>

Popzytęchanie, a, bhm., czynność cz. **Popzytęchać.**

Popzytępiać, a, ał przytępić jedno po drugim. <Po + Przytępiać>

Popzytępianie, a, bhm., czynność cz. **Popzytępiać.**

Popzytłaczać, a, ał przytłoczyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach. <Po + Przytłaczać>

Popzytłaczanie, a, bhm., czynność cz. **Popzytłaczać.**

Popzytłumiać, a, ał przytłumić jedno po drugim: Chciałem ożenić ś. z nią, P. szaleństwa, osiąść w domu. Kaczk. <Po + Przytłumiać>

Popzytłumianie, a, bhm., czynność cz. **Popzytłumiać.**

Popzytrząsać, a, ał przytrząsnąć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach. <Po + Przytrząsać>

Popzytrząsanie, a, bhm., czynność cz. **Popzytrząsać.**

Popzytrzymać, uje, ywał przytrzymać jedno (a. jednego) po drugim. <Po + Przytrzymać>

Popzytrzymywanie, a, bhm., czynność cz. **Popzytrzymywać.**

Poprzytulać, a, ał *przytulić jednego po drugim*: Gromadka ludzi, poprzytulana do daszków i szop. Krasz. Jagna poprzytulała do siebie dzieci. Dyg. Gdzie on sieroty swoje poprzytula? Słow. P. ś. *przytulić ś. kolejno, jedena po drugim*: Poprzytulił ś. z przestraczem do siebie. Chm. <Po + Przytulać>

Poprzytulanie, a, blm., czynność cz. **Poprzytulać**.

Poprzytulanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poprzytulać ś.**

Poprzytwierdzać, a, ał *przytwierdzić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*: Chodaki skórzane, sznurami do nóg poprzytwierdzone. Krasz. <Po + Przytwierdzać>

Poprzytwierdzanie, a, blm., czynność cz. **Poprzytwierdzać**.

Poprzytykać, a, ał (o jednym) *przytknąć jedno po drugim*; (o wielu) *przytknąć kolejno, jeden po drugim*; *przytknąć w wielu miejscach*. <Po + Przytykać>

Poprzytykanie, a, blm., czynność cz. **Poprzytykać**.

Poprzyuczać, a, ał *przyuczyć jednego po drugim a. jednego do wielu rzeczy*. <Po + Przyuczać>

Poprzyuczanie, a, blm., czynność cz. **Poprzyuczać**.

Poprzywabiać, a, ał *przywabić jednego po drugim*. <Po + Przywabiać>

Poprzywabianie, a, blm., czynność cz. **Poprzywabiać**.

Poprzywalać, a, ał *przywalić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Przywalać>

Poprzywalanie, a, blm., czynność cz. **Poprzywalać**.

Poprzywdziewać, a, ał (o jednym) *przywdziać jedno po drugim*; (o wielu) *przywdziać co kolejno, jeden po drugim*. <Po + Przywdziewać>

Poprzywdziewanie, a, blm., czynność cz. **Poprzywdziewać**.

Poprzywiązywać, uje, ywał *przywiązać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*: Na konie ich powsadzali i do takowych ich poprzywiązywali. Jeż. Najwięcej kobiet, z których część znaczna z poprzywiązywaniem białemi rańtuchami widocznie z sąsiednich wiosek przybyła. Krasz. Są to pochodnie lizskom Samsonowym do ogonów poprzywiązywane, co Filistynom zboża popaliły. Moracz. P. ś. *przywiązać ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Przywiązywać>

Poprzywiązywanie, a, blm., czynność cz. **Poprzywiązywać**.

Poprzywiązywanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poprzywiązywać ś.**

Poprzywierać, a, ał *przywrzeć kolejno, jedno po drugim*. <Po + Przywierać>

Poprzywieranie, a, blm., czynność cz. **Poprzywierać**.

Poprzywieszać, a, ał *przywiesić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*: Opony, kobierce oddzielały ścianami jedwabnymi u gałęzi drzew poprzywieszanymi, jedne do tańca przeznaczone szranki od drugich. Krasz. <Po + Przywieszać>

Poprzywieszanie, a, blm., czynność cz. **Poprzywieszać**.

Poprzywlekać, a, ał, **Poprzywłóczyć** *przywleć jedno po drugim*. P. ś. *przywleć ś. kolejno, jeden po drugim*: Dopiero ś. wieczorem poprzywlekali. Krasz. <Po + Przywlekać>

Poprzywlekanie, a, blm., czynność cz. **Poprzywlekać**.

Poprzywlekanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poprzywlekać ś.**

Poprzywłaszczać, a, ał *sobie = przywłaszczyć sobie jedno po drugim*: Grunty biskupie sobie za swą własność poprzywłaszczałi. Wor. <Po + Przywłaszczać>

Poprzywłaszczenie, a, blm., czynność cz. **Poprzywłaszczać**.

Poprzywłóczenie, a, blm., czynność cz. **Poprzywłóczyć**.

Poprzywłóczenie się, a ś., blm., czynność cz. **Poprzywłóczyć ś.**

Poprzywłóczyć, y, ył i P. ś. p. **Poprzywlekać**. <Po + Przywłóczyć>

Poprzywodzenie, a, blm., czynność cz. **Poprzywodzić**.

Poprzywodzić, i, ił *przywieść jedno (a. jednego) po drugim*. <Po + Przywodzić>

Poprzywoływać, uje, ywał *przywołać jednego po drugim*. <Po + Przywoływać>

Poprzywoływanie, a, blm., czynność cz. **Poprzywoływać**.

Poprzywozić, i, ił *przywieźć jedno (a. jedno) po drugim*: Takie oni rzeczy poprzywozili, co ludzie na wszystkie strony obracają. Krasz. <Po + Przywozić>

Poprzywożenie, a, blm., czynność cz. **Poprzywozić**.

Poprzywracać, a, ał *przywrócić jedno po drugim*. <Po + Przywracać>

Poprzywracanie, a, blm., czynność cz. **Poprzywracać**.

Poprzywykać, a, ał *przywyknąć kolejno, jeden po drugim*. <Po + Przywykać>

Poprzywykanie, a, blm., czynność cz. **Poprzywykać**.

Poprzyznawać, aje, awał (o jednym) *przyznać jedno po drugim*; (o wielu) *przyznać co kolejno, jeden po drugim*. P. ś. *przyznać ś. do wielu rzeczy*; (o wielu) *przyznać ś. do czego kolejno, jeden po drugim*. <Po + Przyznawać>

Poprzyznawanie, a, blm., czynność cz. **Poprzyznawać**.

Poprzyznawanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poprzyznawać ś.**

Poprzyzwałać, a, ał (o jednym) *przyzwolić na wiele rzeczy*; (o wielu) *przyzwolić na co kolejno, jeden po drugim*. <Po + Przyzwałać>

Poprzyzwalanie, a, blm., czynność cz. **Poprzyzwałać**.

Poprzyzwyczać, a, ał *przyzwyczać jednego po drugim a. jednego do wielu rzeczy*. P. ś. *przyzwyczać ś. do wielu rzeczy*; *przyzwyczać ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Przyzwyczać>

Poprzyzwyczajanie, a, blm., czynność cz. **Poprzyzwyczać**.

Poprzyzwyczajanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poprzyzwyczać ś.**

Poprzyzywać, a, ał *przyzwać jednego po drugim*. <Po + Przyzywać>

Poprzyzywanie, a, blm., czynność cz. **Poprzyzywać**.

[Po psiarsku] przys. *głupio, po głupiemu, źle*. Gwar. <Po + Psiarsku, od *Psiarsko = Psiarskie>

† **Popsić, i, ił** *zepsuć, zdemoralizować*: Popsiła religja wasza narodów wiele. Birk. P. ś. *zepsuć ś., zdemoralizować ś.* <Po + Psić>

† **Popsienie**, a, bhm., czynność cz. **Popsić**.
† **Popsienie się**, a s., bhm., czynność cz. **Popsić** s.

Popsnąć się, nie s., nał s., [**Popśnić** s.] *potknąć s., pośliznąć s., osunąć s.*: Noga mi s. popsnęła i upadłem. Zabł. Przen.: Jak prędko s. jaki nieborak popsnie, pieniądze mu braknie, już po przyjaźni. L. (= *noga mu s. pośliznięcie, spotka go niepowodzenie*). <Po + Psnąć>

Popsocenie, a, bhm., czynność cz. **Popsocić**.
† **Popsocenie się**, a s., bhm., czynność cz. **Popsocić** s.

Popsocić, i, II l. *spędzić pewien czas na psoceniu*. 2. [P.] *psotę wyrządzić, spsocić*. 3. † P. p. **Popsuć**: Ziarno bez wilgoci wznijdzie-li, to go zła chwila popsoci. Chr. Tak pewien jestem o twojej dobroci, że jej najmniejsza zma nie popsoci. Chr. † P. s. p. **Popsuć**: Świat s. popsocił. Chr. <Po + Psocić>

× **Popsowacz**, a, lm. e ten, *co popsuł*. <Od Popsować>

† **Popsować**, uje, ował i † P. s., [**Popsować** i P. s.] p. **Popsuć**: Królowa prorokowała, iż przez to drzewo miały być popsowane wszystkie królestwa żydowskie. Psm. Drudzy nauczali, że ten zły bóg, równy w rozumie i moey dobremu bogu, jego dzieło popsował. Kon. St. [Ój, miałem kochaneckę, da pan mi ją popsował]. Uźrzał Bóg, że s. wszelkie ciało popsowało. Leop. Popsowali s. w naukach i obyczajach. Troc. <Po + Psować>

Popsowanie, a, bhm., czynność cz. **Popsować**.
Popsowanie się, a s., bhm., czynność cz. **Popsować** s.

Popstrykać się, a s., ał s. p. **Poprzykać** s.: Co ci jest? Mów jasno! Jużście s. popstrykali? Krasz. Wczoraj wieczorem ci państwo... czegoś popstrykali s. Krasz. Ze wszystkim popstrykali s. i gadać do siebie przestali. Krasz. <Po + Pstrykać s.>

Popstrykanie się, a s., bhm., czynność cz. **Popstrykać** s.

Popstrzenie, a, bhm., czynność cz. **Popstrzyć**.

Popstrzyć, y, ył *upstrzyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach, zapstrzyć, porobić pstrokatym*: Ciało osutką, krostami i petociami popstrzem. Haur. Muchy popstrzyły papier. Rozwiesili łańcuchy, popstrzyli kabaty, altembasem podszyli ozdobne szarłaty. Papr. Popstrzą tym i owym, ni po polsku, ni po francusku, ale wie go lichy po jakiemu. Skarb. Co nieco sobie tylko poliezki siniakami popstrzywszy. Jun. Kopjami dobrze tego Szweda popstrzę. Przyb. (= *poznać, pokiereszuję*). Jego dragoni haniebnie starościnskich popstrzyli. Kaszk. <Po + Pstrzyć>

Popstrzykać się, a s., ał s. p. **Poprzykać** s.: Dochodząc do dworu, popstrzykaliśmy s. Krasz. Popstrzykali s. czasem, lecz nim s. rozeszli, zgoda najlepsza następowała. Krasz.

Popstrzykanie się, a s., bhm., czynność cz. **Popstrzykać** s.: Lada P. s. z nim groziło odprawą. Krasz.

Popsucie, a, bhm., czynność cz. **Popsuć**.
Popsucie się, a s., bhm., czynność cz. **Popsuć** s.

Popsuć, uje, uł, † **Popsować**, [**Popsować**], † **Popsoć**, † **Popsić** *zepsuć we wszystkich szczegółach kolejno; zepsuć; pogorszyć; przen. zdemoralizować, sprowadzić z drogi uczciwej, prawej; zbalamucić*: Człowiek narobił s., źorze, przeorze, a grań, piorun, różne przypadki wszystko popsują. Karnk. Reli-

gja wasza popsula narodów wiele i nauczyła ich rozkoszy pilnować więcej, niż Boga. Birk. P. s. *ulec zepsuciu, zepsuć s.; pogorszyć s.; zdemoralizować s., zejść z uczciwej, prawej drogi; zbalamucić s.*: Prędko s. popsuje białogłowa w swobodzie, kiedy stróża nie ma. Opal. <Po + Psnąć>

* **Popsuj** nieod.: Majster P. = *partacz, fuszer*. <Od Popsuć>

[**Popsujko**, a, lm. a] m. *Żyd, krawiec wiejski*. <Od Popsuj, od Popsuć>

× **Popsutszy** st. wyż. od **Popsuty**: Obyczaje z dnia na dzień popsutsze. L.

Popsuty I. im. od **Popsuć**. 2. [Krowy popsute] = *którym przez czary odebrano mleko*. [Pieś P.] = *wścickły*.

Popsykać, a, ał *spędzić pewien czas na psykaniu*. <Po + Psykać>

Popsykanie, a, bhm., czynność cz. **Popsykać**.
[**Popśnić się**, i s., II s.] I. *popsuć s., zepsuć s. szczeg. wskutek uroku; nie udać s., nie poszczęścić s.*: Mleko krowie popśniło s. 2. p. **Popsnąć** s.: Popsnino mu sie, i spad.

[**Popśnienie się**, a s., bhm.] czynność cz. **Popśnić** s.

Popśnienie się, a s., bhm., czynność cz. **Popśnąć** s.

[**Poptaszenie**, a, bhm.] czynność cz. **Poptaszyć**.
[**Poptaszyć**, y, ył] *odbyć sprawę cielesną, zaspołnić popęd płciowy*. <Po + Ptaszyć, od Ptak>

[**Popuchać**, a, ał, **Popachać**] *powąchać*.

[**Popuchanie**, a, bhm.] czynność cz. **Popuchać**.
Popuchnąć, chnie, chl *spuchnąć kolejno, jedno po drugim*: Ręce mu popuchną jak poduchy. Orzesz. <Po + Puchnąć>

Popuchnienie, a, bhm. p. **Popuchnięcie**.
Popuchnięcie, a, bhm., **Popuchnienie** czynność cz. **Popuchnąć**.

Popucować, uje, ował *wypucować jedno po drugim*. <Po + Pucować>

Popucowanie, a, bhm., czynność cz. **Popucować**.

[**Popuda**, y, lm. y, **Popudka**] I. *zapędzanie zwierza podczas obławy wołaniem na strzelców*. Przen.: † **Wszeteczna** P. długo nań dybie. Pot. (o kobiecie lubieżnej = *pokusa*). 2. *ludzie, co do takiego zapędzania należą*. <Ukr. pòpud>

[**Popudka**, i, lm. i] p. **Popuda**.
† **Popudny** *pierszchliwy, lotny, niestały, przenośny*: Gdzie przedtym stały karczmy, folwarki, wsi ludne, teraz wszystko pokryły popioly popudne. Zim. <Od Popuda>

Popudrować, uje, ował I. *pobielić pudrem, upudrować*. 2. *upudrować jednego (a. jedno) po drugim*. P. s. *upudrować s., pobielić s. pudrem*: Matka mogłaby s. trochę P., bo matka wygląda jak burak czerwona. Bał. <Po + Pudrować>

Popudrowanie, a, bhm., czynność cz. **Popudrować**.

Popukać, a, ał I. *wypełnić pewną chwilę pukaniem*. 2. × P. *popękać, potrzaskać, porozłupywać s.* <Po + Pukać>

† **Popukały** *który popukał, popękany, potrzaskany*: Popukałe ospice mąką ryżową posypować. Syr. <Od Popukać>

Popukanie, a, bhm., czynność cz. **Popukać**.

× **Populacja**, i, bhm. *ludność, zaludnienie, mieszkańcy*: Chorągiew weszła w dobrym i żwawym stanie, uczciwie s. prezentując starszeństwu i populacji. Łoż. <Fr. population>

Populacjonista, y, lm. ści ten, *co pracuje nad populacjonistyką, przeciwnik teorii Maltusa, po-*

dlug której przyrost ludności musi sprowadzić nędzę. <Od Populacja>

Populacjonistyka, i, blm. nauka o ludności na podstawie statystyki. <Od Populacjonista>

Popularnie, przys. od **Popularny**.

Popularnosc, i, blm., rz. od **Popularny**: P. u nas zwyczajnie jest ujęcie publiczności za słabość przekonywającą ją w powszechnej opinii. Jez. Kto tak powszechnie jest znany i kochany, że jego imię aż pod wiejskie strzechy zaszło, że je nawet dzieci powtarzają, o tym mówimy, że ma P. Kras. A. Zyskać, zjednać sobie, stracić P. Cieszyć ś. popularnością. Przyjaźń braterska, którą popularnością zwiemy. Kras. Po drodze zwiadał szlachtę, jużto dla zabawy, jużto dla popularności. Mick. Popularnością starał ś. zyskać zaufanie. Kaezk. P. pozyskać może nawet graecz z profesji, który daje dobre obiady, a czasem dla oka sypnie sowiłą jałmużną. Krasz. To dzieło ma wielką P.

Popularny i. znany powszechnie, wzięty u ogółu, ceniony przez lud: Aby was pochlebna nie łudziła swym blaskiem sława popularna. L. Powieść, izby popularną być mogła, musi budzić w swej ekspozycji zajęcie. Tysz. 2. przystępny, łatwy w obcowaniu z ludźmi, jednający sobie wszystkich, przyjacielski: Zwierzchnik P. Uderzył go po ramieniu, patrzył w twarz, słowem, starał ś. być popularnym. 3. przystępny, zrozumiały nawet dla szerszych mas, prosty, łatwy (do pojęcia), praktyczny: P. kurs, wykład astronomji. Dzieło popularno-naukowe. Sławne popularno-prawne dziełko Jezuity Śmigiełskiego o lichwie i wyderkach. <Łé. popularis>

Popularysta, y, lm. ści. przyjaciel ludu, człowiek goniący za popularnością, demokrata: Traeci P., bankietuje, daje, rozprasza fortunę. L. Pan wielkiego serca, i piękny, hojny, i P. wielki. Mat. <Łé. popularis>

Popularyzacja, i, blm. p. **Popularyzowanie**: Niejedną pracę poświęcił popularyzacji nowych odkryć w świecie naukowym. <Po + Popularyzować>

Popularyzacyjny przym. od **Popularyzacja**: Działalność popularyzacyjna. <Od Popularyzacja>

Popularyzator, a, lm. owie ten, co popularyzuje: Nasi popularyzatorowie nauk są to ludzie niezamożni.

Popularyzatorka, i, lm. i forma ż. od **Popularyzator**.

Popularyzatorski przym. od **Popularyzator**: Dążeńia popularyzatorskie.

Popularyzatorstwo, a, blm. działalność popularyzatora.

Popularyzować, uje, ował uprzystępiać, rozpowszechniać, czynić dostępnym dla ogółu np. wiedzę przez tanie wydawnictwa, przystępne i łatwe zrozumiałe wykłady. 2. mówić, dowodzić, rozprawić, działać, postępować z celem stania ś. popularnym. P. ś. rozpowszechniać ś., stawać ś. przystępnym dla ogółu, ucierać ś. w masach ludu; zjednać sobie przychylnosc, znajomosc u ogółu, stawać ś. popularnym. <Fr. populariser>

Popularyzowanie, a, blm., **Popularyzacja** czynność cz. **Popularyzować**: Nakładcy największe nadzieje opierają na popularyzowaniu klasyków. Krasz.

Popularyzowanie się, a ś., blm., czynność cz. **Popularyzować** ś.

Populchnieć, eje, ał spulchnieć nieco, popelnieć. <Po + Pulchnieć>

Populchnienie, a, blm., czynność cz. **Populchnieć**.

Populina, y, blm., chem. benzoilosalicyna, glikozyd, zawarty w korze i liściach topoli, C₁₃ H₁₇ (C₆ H₇ O) O₇ + 2 H₂ O. <Od Łé. populus = topola>

Populista, y, lm. ści. członek partji ludowej. <Od Łé. populus = lud>

Populistyczny przym. od **Populista**: W izbie deputowanych demokraci rozporządzali 218 głosami przeciw 127 republikańskim i 11 populistycznym. <Od Populista>

[**Popust**, u, lm. y] sznur przy sieci, używany podczas połowu ryb, popusta, o protek, o prótek. <Po + *Pust, PUST>

Popusta, y, lm. y p. **Popust**.

Popustoszeć, eje, ał i. nieco spustoszyć, wyludnić ś., nadrujnować ś. 2. opustoszyć kolejno, jedno po drugim, powyludniać ś.: Dwory i pyszne pokoje popustoszeją. Ryb. Pola popustoszały. <Po + Pustoszeć>

Popustoszenie, a, blm. i. czynność cz. **Popustoszeć**. 2. czynność cz. **Popustoszyć**.

Popustoszyć, y, ył spustoszyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach: Skanderbeg, wtargnąwszy w ziemie turecką, bardzo wiele pojował i popustoszył. Baz. <Po + Pustoszyć>

Popuszczać, a, ał i. (o jednym) puścić kolejno jednego (a. jedno) po drugim: P. więźniów. 2. (o wielu) puścić co kolejno jeden po drugim. 3. nied. p. **Popuścić**. <Po + Puszczać>

Popuszczenie, a, blm., czynność cz. **Popuszczać**.

Popuszczenie, a, blm., czynność cz. **Popuścić**: P. pasa. Troc.

† **Popuściwały pustoszący**: Strzały mocnego ostre, s węglim popuściwałym. Ps. flor. (= z węglem pustoszącym. Leop. i Wuj.). <Po + *Pusciwały, od *Puscieć, od Pusty>

Popuścić, i, il, nied. **Popuszczać** i. czego, co = puścić nieco, zwolnić, oblużować; puściwszy pofolgować: P. cugli koniowi. Leszcz. P. wodze koniowi, popuszczać englów. Troc. P. sobie pasa. Troc. Nakarm ty wilka, niech popuści pasa, a wilka ciągnie natura do lasa. Bratk. Za króla Sasa jedź, pij i popuszczaj pasa. Prk. Jestem mocno ścisniony; panie, popuść, zmiądź ś. L. Przen.: Popuszczaj języka. Troc (= rozpuszczać język, nie trzymać go na wodzy). Każdy popuszczał języka, ile chciał, gadając na tę wojnę. Kłok. Przen.: P. komu wodze = rozpuścić go, zwolnić rygor, dać mu wolę. Popuszczam komu wodze, wędziła wolnego. Troc. Pan starosta swobodnie żądcom swym cugli mógłby popuszczać. Sienk. 2. cz. ni. pozwolić ś. wymknąć trosze wiatrów, uryny a. kaku, nie mogąc ich utrzymać: Ze strachu czasem ludzie P. muszą, iż gorącość, wewnątrz do kupy ś. ściągnąwszy, pędzi wilgotności. Petr. Od strachu aż popuścił. Kn. (puściły zamki, nity. L.). Dam mu kijem, aż popuści. Troc. Lepiej popuszczają, niżli popluwają. Prz. (= lepiej dołem, niż górą). 3. [P.] = a) ulżyć w chorobie: Inaczy Pan Bóg umyślił, bok i tego niedźwiedzia zabił, ino mię po tej kuli popuściło, i na weseluk był. Tet. Znacznie go popuściło. Sienk. Popuściło mi na wnukach (= ulżyło mi w brzuchu). b) puścić, oswobodzić: Już ja cię teraz nie popuszczę, nie wymkniesz mi ś. U nas tam niespokojna strona, szabl i z ręki nie popuści. Sienk. Gdy kto skonać nie może, podkładają grochowieńkę pod głowę, wte-

dy go popuści. c) *ustąpić*: Baba nie popuściła.
<Po + Puścić>

[Poputny] *pomyślny, sprzyjający*: Wiatr P dzielnie nam służy. <Ros. poputny>

† **Popych, u**, lm. **y** *popchnięcie, bodziec, impuls, pociąg*: Styska z łez rzewnych ku niebu popychem. Przyb. <Po + *Pych, PCH/PICH/PYCH>

Popychacz, a, lm. **e** l. *ten, co popycha, w ruch wprowadza*. L. 2. *służący do najniższych usług, posługacz*, po pychadło, popychle: Każdemu ze starszych służebnych po złotych polskich 7, każdemu ze średnich po 6, każdemu z młodszych po 3, każdy ciura weźmie złotych 2, każdy P. złotych polskich 1. Goł. [Jakiś fabryczny P.]. 3. [P.] = a) *deszczulka płaska służąca do posuwania słomy w skrzynce rzezalnej*. b) *róg u zwierzęcia* (w zagadce). <Od Popychać>

Popychać, a, ał p. **Popchnąć**.
Popychadło, a, lm. **a** l. **a**. [Popychał, Popychle, Popychaj, Popychel] *ten a. ta, których wszędzie popychają = posyłają, ktorými posługują ś., wysługują ś., wyręczają ś., ktorých używają do ludzkiej roboty*. 2. [P.] *człowiek, który, zamiast pomagać, płacze ś.* <Od Popychać>

[Popychaj, a, lm. **e**] p. **Popychadło**. <Od Popychać>

[Popychał, a, lm. **y**] p. **Popychadło**. <Od Popychać>

Popychanie, a, blm., czynność cz. **Popychać**.
[Popychel, chła, lm. **ohle**] p. **Popychadło**.

Popychle, a, lm. **a** p. **Popychadło**. <Od Popychać>

Popykać, a, ał *spędzić pewien czas na pykaniu*. <Po + Pykać>

Popykanie, a, blm., czynność cz. **Popykać**.
Popylenie, a, blm., czynność cz. **Popylić**.

Popylić, i, ił *pyłem pokryć, pokurzyć, zakurzyć*. <Po + Pylić>

[Popyrciany] *zawsze prędkci*. Gwar.
[Popyrczek, czka, lm. **czki**] p. **Popyrszek**.

[Popyrszek, szka, lm. **szki, Popyrczek, Popierszek**] *śnieg mały*. <Od Popyrszyć>

[Popyrszenie, a, blm.] *czynność cz. Popyrszyć*.

[Popyrszyć, y, ył] *poproszyć śniegiem*.

Popskać, a, ał *pysskiem poruć, pokopać*: Pojąłem szkape na łące popskaanej, na świniim ugorze. Klon. Przen.: *pogrzebać, pogmerać*: Tylko popskał w misce i odszedł, nie jadszy. <Po + Pyskać>

Popskanie, a, blm., czynność cz. **Popskać**.

† **Popsyskać, a**, ał, † **Popsyskać** *powalać, pomazać, pokalać, popłamić, popługawić*: Słowo boże popsyskane było. Żarn. P. ś. *powalać ś., pomazać ś., pokalać ś., popłamić ś., popługawić ś.* <Po + Pyskać>

† **Popsyskanie, a**, blm., czynność cz. **Popsyskać**.
† **Popsyskanie się, a** ś., blm., czynność cz. **Popsyskać**.

† **Popsyskać, a**, ał i † **P. ś. p.** **Popsyskać**: Nie plugawcie dusz waszych, ani ś. dotykajcie s tych rzeczy niczego, abyście ś. nie popsyskali. Leop.

† **Popsyskanie, a**, blm., czynność cz. **Popsyskać**.
† **Popsyskanie się, a** ś., blm., czynność cz. **Popsyskać**.

Popyskować, uje, ował l. dok. *pewien czas spędzić na pyskowaniu; ogębować, powjadać, poszczekać = pogadać hardo, zuchwale*. 2. *nied. hić po pysku, policzkować, pogębkować*: Im bardziej cierpią, tym bardziej łajdała, często i za łeb, i popyskowała. Jabł. <Po + Pyskować>

Popyskowanie, a, blm., czynność cz. **Popyskować**.

Popyszczać się, a ś., ał ś. (o gołębiach) *dać sobie pyszczka, dziobka, pocałować ś.*: Gołębie pierwej ś. popyszczkają, nim ś. miesząją. Kluk. <Po + *Pyszczać ś., od Pyszczek>

Popyszczkanie się, a ś., blm., czynność cz. **Popyszczać** ś.

Popysznąć się, i ś., ił ś. *spędzić pewien czas na pysznieniu* ś. <Po + Pysznąć>

Popysznienie, eje, ał *spysznienie kolejno, jeden po drugim*: [O druchny, druchny, cemu nie śpiewacie, cyście popyszniali, cy gębów nie macie?]. <Po + Pysznienie>

Popysznienie, a, blm., czynność cz. **Popysznienie**.
Popysznienie się, a ś., blm., czynność cz. **Popysznienie** ś.

Popyt, u, blm. (w handlu) *poszukiwanie; odbył, odbycie, łatwość zbycia, pokup, wzięcie, powodzenie*: Tandeta przy braku konkurencji zawsze P. znajduje. Ten towar tylko dla popytu mamy. Troc. P. większy od podaży. Sienk. <Po + *Pyt, PYT>

Popytać, a, ał *popadać pytając*: Popytawszy mnie jeszcze tędy-owędy o mego pana, rzekł narzeczenie... Kaczk. P. ś. *zapytał ś., poradzić ś., przewidzieć ś., poinformować ś., zasięgnąć języka, przepytac ś., wypowiedzieć ś., dowiedzieć ś.*: Popytaj ś., jakbyś mógł trafić do niego. Wuj. Idźcie, popytajcie ś. go. Leop. <Po + Pytać>

Popytanie, a, blm., czynność cz. **Popytać**.
Popytanie się, a ś., blm., czynność cz. **Popytac** ś.

[Po pytaniu chodzie] *chodzie po proszonym, żebrac*.

Popytłować, uje, ował l. *spędzić pewien czas na pytłowaniu*. 2. *spytłować jedno po drugim; pokochczyć pytłowanie*. <Po + Pytłować>

Popytłowanie, a, blm., czynność cz. **Popytłować**.

Popytność, i, blm. rz. od **Popytny**.

Popytny *mający popyt, odbył w handlu, poszukiwany, pokupny*: Towar P. <Od Popyt>

I. Por, u, lm. **y** l. **anat.**: Pory = *dziurki, otwórki skórne, przeziwniki, × potnice, × dziurki a. dziureczki potne, × sierotki* (pori eutanei): P., kanał potowy, dziurka przeduchowa, tok transpiracji. L. Pory zowią dziurki subtylne, których człowiek nie dojrz w ciele człowieczym, a z nich włosy wyrastają i pot wychodzi. Biel. M. 2. *fiz. maleńki odstęp między cząsteczkami jakiego ciała organicznego a nieorganicznego*. 3. † P. *kanał, korzyta, łożysko, błę, tok, tor, np. rzeki*. Kn. <Gr. poros>

2. Por, a, lm. **y** bot., p. **Czosnek**. <Łć. (alium) porrum>

Pora, y, lm. **y** l. = a) *czas pewien, doba; chwila przeznaczona na co, właściwa; okres czasu czego*: W porze obiadowej. Letnią, zimową porą. O tej porze. Już P. miła wiosny wschodziła. Kras. Wiosna jest porą, w której wojska odprawują rewje. L. W dni kwitnących porze. Dm. Zatrzymajmy ś. trochę, by przyjście nasze do niego mimo pory nie było. L. Spóźniona P. Zły żart, kiedy nie w porze. Jak. W. (nie à propos). Polskiej wojny porze był szkodliwy. Troc. W najlepszej porze czerstwości i gładkości swojej była. Troc. Gdy była w najlepszej porze gładkości swojej, on ś. w niej niezmiernie kochał. Kłok. (= *rozkwicie, pełni*). W samej porze lat i sił. Jabł. Szczęście jego w samej jest porze. Troc.

Ot, właśnie też teraz P. po temu, kiedy ś. wszystko odkryło. L. Pilno mi było ciebie, i nie byłeś w porę. Pić bez pragnienia, kochać bez pory—oto jest, czym ś. od innych różnymi bydląt. L. Pod samą porę. Troc. Przyszedł nie w porę. Zjawił ś. w porę, w samą porę (= w sam raz, w sam czas). Pieniądze w porze wojsku rozdane pewnym mię ich wierności czyniły. L. Już P. Jeszcze nie P. Józef umarł w młodej porze. Nies. Bogdajbym nigdy nie dożył tej pory: brat przeciw bratu ma podnosić dłoń! Miek. Cztery pory roku. Pory roku astronomiczne, meteorologiczne. W strefie gorącej wyróżnić można tylko porę dżdżystą i porę suchą. W strefach biegunowych P. letnia jest równoznaczna z dniem, P. zaś zimowa z nocą. b) *czas odpowiedni, chwila stosowna, sposobność, okazja*: Nieba zdarzyły porę; oni ją chwycili, ojezyzną z pod ciężkiego jarzma wydobyli. Niem. Nie zasypiajmyż pory: późna sprawa za nie. Przyb. Kiedy nam ś. P. zdarza, pijmy zdrowie gospodarza. Pśń. Fizyey do tego najlepszą mają porę. Troc. Gdy P. wojenna ustawa, wojsko z pola idzie. Troc. Siano kosić podług pory. Troc. 2. [P.] *czas*: Nie mamy pory. Od pory do pory (= od czasu do czasu, czasami, kiedy niekiedy). Już która P.! (= jak już późno!). 3. [P.] *chwila kończąca jedną dobę, a zaczynająca drugą*: Od pory do pory (= cała dobę). 4. *powietrze, stan powietrza, pogoda, powietrze, aura*: Przywykły do ciepłej, do zimnej pory. Troc. P. teraz niezdrów. Troc. P. ranna. Troc. 5. *norma, stan należyty; miara; położenie, stan, sytuacja*: Nie należy żadnego bydłęcia do ciężkiej zażywać roboty, aż gdy już stanie w samej porze. Kluk. Jeżeli zwierz przez pokarm tyle odbiera innych części, ile utracą jednych, zostaje w porze. Kluk. (= ani rośnie, ani maleje, chudnie; bez zmiany). Nieustawnie w jednej porze granice polskie zostawały. Błaż. Kościół raciąski zaczęty do zupełnej pory przyprowadził. Nies. Taka była P. państwa, dworskich spraw. Troc. Wszystek z pory swojej wruszony stan Królestwa. Troc. Nieprzyjacieli w tej porze nie zostaje, aby ś. jakiej mógł podjąć imprezy. Troc. W podobnej państwo synowi zostawił porze. Troc. Nieznośna niewolniczego stanu P. Troc. 6. [P.] *dobra, równa miara*: Co ja miałem ich rozbrajać, kiedy oni obydwu na porze! (= na równi). Te obydwie wsie od nas na porze (= w równej odległości). Być w porę (o sukniach, obuwiu) = być w sam raz, akurat, być prawie, przypadać, leżeć dobrze. 7. fizj. P. pokwitania, pokwitanie (pubertas). P. przekwitania, przekwitanie, u niewiast (climacterium). Niewłaściwość pory (heterochronia). <POR>

× **Poraba, y**, lm. **y** forma ż. od **Porabek**. Zdr. **Porabka**. <Po + Ros. raba>

Porabek, bka, lm. **bki**, **Porabę** *potomek niewolnika, raba*: Z niewolnikami, rabami, porabkami rachuba była inna, niż z ludźmi wolnemi. Krasz. <Po + *Rabek, od Ros. Rab>

Porabić, a, ał *robić to, co zwykle; spędzać, przepędzać czas na czym; zajmować ś. czym*: Co porabiasz? Co tu porabiasz? (= w jakim celu tu jesteś?). <Po + Rabiąć>

Porabianie, a, blm., czynność cz. **Porabiać**.

× **Porabię, ćcia**, lm. **ćta** p. **Porabek**: Głowy mieli postrzyżone, i widać w nich było niewolników lub porabięta. Krasz. <Od Porabek>

× **Porabka, i**, lm. i p. **Poraba**: Ojciec jej niewolnik, dziecko po rabie—P. jakaś i śmie... Krasz. <Od Poraba>

Porabować, uje, ował *zrabować jedno po drugim*: Między srebrem zdobyczym wojewoda byłby może znalazł i swoje własne, porabowane zeszłego lata w Huszczy. Sienk. <Po + Rabować>

Porabowanie, a, blm., czynność cz. **Porabować**.

Porachmistrzować, uje, ował *spędzić pewien czas na rachmistrzowaniu, побыć rachmistrzem*. <Po + Rachmistrzować>

Porachmistrzowanie, a, blm., czynność cz. **Porachmistrzować**.

Porachować, uje, ował, [**Porachować**] *przerachować kolejno, jedno po drugim, policzyć*: Porachowane pieniądze. Troc. Porachowany żołnierz. Troc. Dni każdego człowieka są porachowane, i miesiące życia człowieka obliczone. Gil. Przen. zart.: Nic nie pomoże, trza mu P. gnaty. Prus. (= zbić go). P. ś. *obrachować ś. szczegółowo, obliczyć ś., poręgulować swoje rachunki*: Przyszedłem, abyśmy ś. porachowali. L. P. ś. z sobą. P. ś. z rozumem, z sumieniem. Troc. <Po + Rachować>

Porachowanie, a, blm., **Porachunek** czynność cz. **Porachować**: P. ma według rejestru uczynić. Troc.

Porachowanie się, a ś., blm., czynność cz. **Porachować** ś.: P. ś. z sumieniem. Troc.

Porachunek, nku, lm. **nki** *porachowanie, obrachunek, rachunek, obliczenie*: Z porachunku wypadło, że mu ś. mniej należy. [Jak już parobek powyntałał wszystko do czysta u tygo pana, idzie do porachunku]. <Po + Rachunek>

[**Poraczać, a, ał** i P. ś.] p. **Poraczyć**.

[**Poraczanie, a**, blm.] czynność cz. **Poraczać**. [**Poraczanie się, a** ś., blm.] czynność cz. **Poraczać** ś.

[**Poraczenie, a**, blm.] czynność cz. **Poraczyć**. [**Poraczenie się, a** ś., blm.] czynność cz. **Poraczyć** ś.

Poraczkować, uje, ował *popelznąć raczkując*. <Po + Raczkować>

Poraczkowanie, a, blm., czynność cz. **Poraczkować**.

[**Poraczyć, y, ył**, nied. **Poraczać**] *uraczyć, ugościć, uczestować, ufetować*. [P. ś.] *uraczyć ś., ugościć ś., uczestować ś., ufetować ś.* <Po + Raczyć>

1. [**Porać, a, ał**] *obrabiać, orać (pole)*: Bandziema pole P., juze cas. P. ś. 1. a. **Parać** ś. z czym = *zaprzątać ś., trudzić ś., biedzić ś., mozolić ś., zajmować ś.*; *chodzić koło czego*: Próznom ś. porał. Pol. Bocian pora ś. nad gniazdem klekotem. Pol. Marek trzymał od pewnego czasu palec przy czole, jakby ś. porał z jakąś myślą. Sienk. 2. *krzątać ś., u wijać ś., ruszać ś., rzuć ś.*: Porasz ś., jak Marek po piekle. Porajcie ś. z ogniem prędko; nie trzeba Tatarom dymu pokazywać. Jeż. 3. [P. ś.] *śpieszyć ś., uwijać ś. prędko*. <POR>

2. [**Porać, a, ał**] *drzeć*.

[**Porad, u**, lm. **y**] p. **Porada**: Woła Jasio Kasieleńki sobie do poradu. <Od Poradzić>

Porada, y, lm. **y** 1. a. [**Porad, Poradka**] *poradzenie ś., radzenie, rada, radzenie ś., naradzanie ś.*: Mieć abo chować kogo od porady, to jest od radzenia, abo brania, pytania rady, abym ś. go radził. Kn. Mądrość w poradzie mieszka. Skar. Porady użyć bez zdrady. Kn. Bez porady to uczynił. Troc. (= nie poradziwszy ś.). Pójść do kogo na poradę. Troc. Udać ś. do kogo o poradę.

Człowiek to od porady. Troc. Myśli poradami ś. utwierdzają. Wuj. (radami ś. mocnią. Leop). Każdemu wolno podnieść głos w poradzie. Rom. 2. *radu udzielona komu, wskazówka życzliwa, przyjacielska*: Dał mi poradę. Troc. Uczynił za jego poradę. Troc. Uczyniłem to z jego porady. P. adwokacka, prawna. 3. *pomoc*: Żadnej od ciebie nie mam porady. Troc. Bez twojej to sprawię porady. Troc. P. lekarska (=konsultacja). 4. *rada, środek, lekarstwo*: Aez mu ś. tak prowadziły rady, jednak przeciwko śmierci nie znalazł porady. Groch. 5. [Nie P.] = *nie nie pomoże, na nie ś. nie przyda, na nie ś. nie zdało*: Do niedźwiedzia nie P. biegunkami strzelać. 6. †P. p. **Poradność**: Wnijdzie-li mądrość w serce twoje, P. strzec cię będzie. Leop. (poradność. Leop.; *mądrość w radzeniu*. L.). 7. †P. p. **Poradnik**: Wielu on był z senatu ojcowską poradą. L. <Po † Rada>

× **Poradca**, y, lm. y, **Poradźca**, × **Poradnik**, † **Poradzieciel** *doradca, radca*: Odebrał pakiet, w którym było naznaczenie go przez marszałka i sąd opiekunem i poradcą panny Kamilli. Korz. <Po † Radca>

Poradczy przym. od **Poradca**, *doradczy*: Wszyscy generałowie, poradcze zdania mający, byli za wojną. Wyb. <Od Poradca>

[**Poradka**, i, lm. i] p. **Porada**.

Poradlenie, a, b.m., czynność cz. **Poradlić**.

Poradlić, i, if *radlem poprzeorywać*. Przen.: P. czoło = *porać, pokryć bródzami, zmarszczkami*: Czas nas wszystkich zmienił, i mnie czoło poradlił i głowę wylecił. Tremb. Niechaj, kogo wiek zamroczy, chyłąc ku ziemi poradlone czoło... Mick. <Po † Radlić>

Poradnie, ego, b.m., † **Poralne**, † **Radnie**, † **Radło**, **Poradlszczyzna** *podatek od łanu, łanowe*: Podatki pieniężne za Piastów nazywano P. P., podatek, który opłacali kmiecie co rok po 12 groszy srebrnych z łanu, czyli ze sztuki ziemi parą wół i tyłaż kołmi sprawowanej. Wiszn. P., *regale, rostrale*. Nar. Ludwik kazał, aby mu P., króleszczyzną to pierwej zwano, dawano z łanu po 12 groszy praskich. Biel. M. **Poradnego** nie płaci. Troc. <Po † *Radnie, od *Radny, od Radło>

Poradlszczyzna, y, b.m. p. **Poradnie**: Wspominają zapiski poradlszczyzną. Balc. <Od Poradnie>

[**Poradni**] p. **Poradny**.

† **Poradnica**, y, lm. e forma ż. od **Poradnik**: Poradnicy lub poradnice, które lekarstwa zalecają. Perz. Lecz Wenus wściekła, poradnicom mownym niechętna za tę żalów swych ponowę. Mor. A. Zdr. † **Poradniczka**. <Od Poradnik>

† **Poradniczka**, i, lm. i p. **Poradnica**. Troc. <Od Poradnica>

Poradniczy przym. od **Poradnik**, *doradczy, radny, radziecki*: Orszak ich z okolie w poradniczym gronie. Książ. <Od Poradnik>

† **Poradnie** przys. od **Poradny**: Prawa a ustawa królów a książąt... nigdy tako P. i roztropnie być stawiony, wyrzekany i dzierzany zwykły, iżby potym... co odmienić, albo poprawić... niegdy potrzebno było... Corp.

Poradnik, a i. lm. cy = a) × P. p. **Poradca**: Czmyż ten P. takowej rady swojej nam dowiedzie? Baz. P. jeden dobry stoi za kilku moenych. Kn. P. zły gorszy, jak krzywdzieciel. Kn. Przyjaciele poradnicy zazwyczaj koheją swój tylko worek i siebie samych. L. Rada poradnika na zle bywa obrócona na szyję jego. Gil. Zatkaj-

cież teraz psiną poradnicy ucho, coście wtenczas nosili za Szwedami rucho. Pot. b) × P. *radca z urzędu, rajca, radny, asesor*: Sędzięgo poradnicy sprawiedliwi. Troc. Mała rada, złożona z sołtysa, ławnika i poradnika. Sur. P., który jest razem prokuratorem osady, ma być obrany przez samą gromadę. Sur. 2. lm. *ki zwykły tytuł księżki zawierającej rady przystępne, wskazówki, przewodnik*: P. lekarski. P. dla młodych gospodyń. <Od Poradny>

† **Poradność**, i, b.m. rz. od **Poradny**; † **Poradca**: Wnidzie-li mądrość w serce twoje, P. strzec cię będzie, a opatrność zachowa ciebie. Leop.

Poradny, [**Poradni**] i. × P. *umiejący poradzić, dobrze radzący*: W mądrej radzie, jakoż był barczo P., królowi był wielce pożyteczny. Skar. Był Wespazjan człowiek mądry a w sprawach wojennych wojsku swemu P. i pożyteczny. Leon. Oto Symon, brat wasz, wiem, że jest mąż P. Leop. P. Nestor. Nar. Upada lud, kędy niemasz rady; ale ś. tam dobrze dzieje, gdzie jest wiele ludzi poradnych. B. B. Czy papież to czynić ma, czy nie, to nie mój rozum, na starsze ś. i poradniejsze spuszczam. Skar. 2. × P. *umiejący sobie radzić, zaradny, rozumny, roztropny, sprytny*: Rozum P. Karp. I z nieprzyjacielem gniew musi być, ale rozmyślny a P. gniew. Rej. 3. [P.] *któremu można zaradzić, dać radę; możliwy do spełnienia, wykonalny*: Nieporadne rzeczy, zobyk was wziął obie. 4. [P.] *dobry, stosowny, szczęśliwy, odpowiedni*: Aby zjechać raczył z sąsiady, póki jeszcze jest poradna godzina. Pol. (= *chwila stosowna, czas właściwy, pora, okazja*). Nieporadna godzina = *kłopot*. Nieporadna godzina z tym człowiekiem (= *nie można z nim dać rady*). <Od Porada>

Poradować się, uje ś., ował ś. *poweselić ś., ucieszyć ś. nieco, pocieszyć ś. przez pewien czas; okazać radość, ukontentowanie, zadowolenie; powinszować, podzielić radość*: Marja poszła Elżbietę nawiedzić i z jej poczęcia P. ś. L. Wyście chcieli na godzinę P. ś. w światłości jego. Leop. **Poradował ś.** dobrym zdrowiem królowiny. Bart. Jeśli to powietrze na waszą Polskę nie przyszło, zdało mi ś. tym pismem P. ś. szczęściu waszemu. L. (= *oświadczyć radość*). Z dwóch towarzyszy jeden biskupem wybran; przyszedł k niemu on drugi, aby mu ś. z tego poradował. L. <Po † Radować ś.>

Poradowanie, a, b.m. i. p. **Poradowanie** ś.: Wolność jest wielce poradowania godna. Baz. 2. † P. *uciecha, pociecha, ukontentowanie*: Z synów twoich masz P., gdy w warunkach i enocie płużą nieprzerwanie. L. Uczynić P. a. przywitanie = *złożyć życzenia, powinszować*: Uczyniwszy P. albo przywitanie. Leop.

Poradowanie się, a ś., b.m., **Poradowanie** czynność cz. **Poradować** ś.

† **Poradzać**, a, ał i P. ś. p. **Poradzić**.

† **Poradzanie**, a, b.m., czynność cz. **Poradzać**.

† **Poradzanie się**, a ś., b.m., czynność cz. **Poradzać** ś.

Poradzenie, a, b.m. i. czynność cz. **Poradzić**. 2. † P. *rada, porada, narada*: Panie wójcie, dajcie mi P. Ort. Przyszedzły z poradzenia... Ort.

Poradzenie się, a ś., b.m., czynność cz. **Poradzić** ś.

† **Poradzieciel**, a, lm. e p. **Poradca**. <Od Poradzić>

† **Poradziecielka**, i, lm. i forma ż. od **Poradzieciel**: Historja... roztropna i wierna w rzeczach wątpliwych P. Papr. <Od Poradzieciel>

Poradzić, i, il, [Poredzić], nied. †**Poradzać**, [Poredzać] l. a. **Poraić** komu = *udzielić rady, doradzić*: Nie mam człowieka, któryby mi mądrze poradził. Boh. Najłatwiejsza rzecz P., ale skutecznie to sztuka. L. Biegnę zaraz do niego, sama mu poradzę, by tobie był powolnym i czeił twoją władzę. Dm. Drugim dobrze wnet poradzimy, a sami sobie nie umiemy. Kn. Zdanie poradzące. Troc. Skutecznie mi poradź w tej sprawie. Troc. 2. komu, czemu = *dać radę, pomóc, zaradzić, zapobiec czemu, wyprowadzić kogo z kłopotu, z trudnego położenia*: Już ja sobie poradzę! (= *znajdę sposób, środek*). P. sobie nie może. Troc. Co ten chłop poradzi, co pańszczyzny ma na sobie sześć dni? I. Ja wam P. nie mogę, powinności mojej zadosyć uczynić muszę. L. Już mi ty nie poradzisz; czuję, że umieram. Stasz. Wielom nieporządkom poradził. Troc. Tu nie nie poradzi (= *na to niema rady*). 3. *podobać, zdołać, potrafić, dać radę, sprostać*: Temu urzędowi P. nie może. Troc. Nie poradzi zjesię tego. Cóż ty poradzisz w boju? twoje słabe ręce jeszcze wioćzni i podnieść nie mogą. Stasz. (= *dokażesz, zrobisz*). Rychlej nie można, niżli poradzi. Reym. Nie poradziła zapanować nad sobą, tak ją roztrzęsła radość i strach jakiś zarazem. Reym. 4. [P.] *nieć dosyć siły na co, uradzić, dźwignąć, udźwignąć, podnieść, unieść co; dać komu radę, zmóc, przemóc go*: Już poradzi wodzie (= *zdoła ją z jeziora wydmuchać*). Te li poradzisz barować ś. z moim bratem. Niepodobna, żeby on tej zaporze poradził. Ty pół tego drzewa nie poradzisz, co ty całe szykujesz. Wziął pałkę, którą ledwo mógł P. P. komu (= *pokonać go*). 5. [P.] *umieć, potrafić*: On (ksiądz dawniej sparaliżowany) biegać poradzi. Poradzę czytać. Poradzi w książkach = *jest człowiekiem uczonym*. P. ś. *zasięgnąć rady*: Nie zawadzi ś. czasem i sługi P. Prz. Musisz ś. pierwej P., niżli poczniesz. Mącz. P. ś. *swęj głowy = skoczyć po rozum do głowy*. Chciecie-li mnie tu słuchać, poradzę ś. głowy, mogą-li co przypomnieć jego słodkiej mowy. Kochan. Poczekał, poradzę ja ś. swojej głowy. Boh. P. ś. *rozum*. Troc. P. ś. *adwokata, doktora*. <Po + Radzić>

Poradziwillowski *pozostały po Radziwillach*: Czartorysey uważali, że księstwa poradziwillowskie na Litwie, jako własne obcych monarchów, nie powinny korzystać z przywilejów szlacheckich. Bart. <Po + Radziwillowski>

Poradzca, y, lm. y p. **Poradca**: Alkuin, nauczyciel i P. Karola W., skłaniał namowami swemi tego nowego Tezeusza do zakładania szkół. Szan. <Po + Radzca>

Poraić, i, il p. **Poradzić**. Wor. <Po + Raić>
Porajenie, a, blm., czynność cz. **Poraić**.

Porajfurować, uje, *ował spędzić pewien czas na rajfurowaniu*. <Po + Rajfurować>

Porajfurowanie, a, blm., czynność cz. **Porajfurować**.

†**Poralne**, ego, blm. p. **Poradne**: P. i każde królewskie dochody. Ek. <Porad(d)ne>

Poraneczek, czka, lm. czki p. **Poranek**: Porywa mię i mami P. złoty, lecz miłsze są mi jeszcze dobrych ludzi enoty. Cho.

Poranek, nku, lm. nki l. *pierwsze chwile dnia, ranek, rano, zaranie, zaranek*: Z poranku aż ku południowi. Bud. Do poranku przez całą noc czekałem. Troc. Jak ślicznie nowe słońce porankiem nas wita! Przyb. Dusza twoja, czarnemi nie tknięta narowy, piękna jest jak pogodny P. majowy. Cho. Jako rosy trawa syta z poranku

pięknie zakwita. Kochan. Od poranku aż dotąd stoi na polu. Wuj. Tak od rosy do poranku musiały prząść bez ustanku. Tremb. Przen.: P. dni, P. życia = *młodość*. P. życia na tych miłych pędziłam rozkoszach. L. Kto pierwsze życia otruła wam poranki? L. Umarł w poranku i kwiecie młodości. Książ. Świeżość luba poranku wiosennego wionęła nań, pogłaskała wszystkie jego zmysły. Dyg. Dni moich poranku. Mick. 2. [P.] = a) *wschód, strona wschodnia*. b) Wypędzanie bydła na poranki = *na pastwisko jeszcze przed wschodem słońca*. c) Na P. = *nazajutrz, jutro*. 3. P. muzyczny = *koncert w rannej porze*. Zdr. **Poraneczek**. <Po + Ranek>

Poraniać, a, al l. *ronić z przestankami, popadywać*: Deszczyk porania. 2. †P. p. **Poronić**.

†**Poraniać**, a, al i †P. ś. p. **Poranić** ś.

Poranianie, a, blm., czynność cz. **Poraniać**.

†**Poranianie**, a, blm., czynność cz. †**Poraniać**.
 †**Poranianie** się, a ś., blm., czynność cz. **Poraniać** ś.

Poranić, i, il, †**Zaranić** *požadawać rany, pokaleczyć*: Czart Żydów, co go wypędzali, pokolał i poanił. Skar. P. ś. *požadawać sobie rany, pokaleczyć* ś.: Pobili ś. i poraniłi ś. Troc. Poraniłi ś., posiekli ś., porabali ś. Kn.

†**Poranić** się, i ś., il ś., nied. †**Poraniać** ś., †**Poraniać** l. *zabrać ś. do czego rano, wstać rano, pośpieszyć ś. zbyt rano*: Rano wstaje Ewander; równie ś. poranił Eneas. Koch. J. Jeśli ś. poranis do Boga... Bud. (jeśli rano szukać Go będziesz. Bud.). Próżno wam poraniać ś. wstając, a długo umieszkiwając siadać. Bud. My ś. tu do was jutro poranimy, skoro śpiewaka z długą szcją usłyszymy. Szymon. Bardzo rano, a równo ze świtem, poraniła ś. Marja do grobu. Groch. Nazajutrz, skoro goście ś. porania... Pot. (= *porzywiają ś., powstają rano*). Biada, którzy poraniają, aby pijaństwa naśladowali, którzy ś. bawią aż do mroku, aż je wino rozpali. Żarn. 2. przen.: †P. ś. *do kogo, do czego, z czym = pośpieszyć ś., pokwapić ś.*: Będzie-li ziemia wilgotna, nie trzeba ś. z bobem poraniać, gdyż w takowej rychło wschodzi. Trzye. Ujrzyś-li gdzie człeka mądrego, porań ś. do niego. B. B. P. ś. *za rzecz dobrą pokładał sobie, aby tak ojcowski przyjazd uprzędził*. Błaż. <Po + Ranić, od Rano>

1. [Poranie, a, blm.] czynność cz. 1. **Poraić**.

2. [Poranie, a, blm.] czynność cz. 2. **Poraić**.

3. [Poranie, a, lm. a] 1. *pora poranna, poranek*: Około jedenastej z porania wrócił do chaty. Wóje. 2. *jutrzenia, msza ranna, prymarja*. <Po + *Ranie, od Rano>

Poranienie, a, blm., czynność cz. **Poranić**.

Poranienie ś., a ś., blm., czynność cz. **Poranić** ś.
 †**Poranienie** się, a ś., blm., czynność cz. †**Poranić** ś.

[Poranie się, a ś., blm.] czynność cz. **Poraić** ś.
 [Poranina, y, lm. y] *kran, zamieszanie, zamęt*. <Od Poraić ś.>

Porankowy p. **Poranny**: Gdy mię wielbiły porankowe zorze. Chr. Gwiazda porankowa. Łs. [Gwiazda porankowa, jutrenka] zwana. Gwar. Rozalja w sukni porankowej przy gotowalni. L. (= *w szlafroku*). Aniołowie przylecieli w porankową cichą porę. Len. Pustynia w krąg oddycha porankową ciszą. Rom. Ubiegła rąco porankowa chwila. Asn. Postrzegala konary, gałęzie i pręty drzew skweru, profile kamienie, osrebrzone od słońca porankowego. Zer. <Od Poranek>

Porannik, a, lm. i bot. (*orthosanthus*) *roś.* < Od Poranny >

[**Poranno**] *rano, wcześniej:* A w niedzielę z poranna poszła na ziele panna. < Od Poranny >

Poranny, Porankowy *ranny, zaranny:* Modlitwa poranna. W mrokach porannych mignęły konie, potem tętent tylko dźwięczał nad rzeki brzegami. Krasz. Gwiazda poranna p. **Gwiazda** pod l). Zorza poranna = *jutrzenka, świt.* < Po + Ranny >

× **Poranu** przys. *rano, zrana, rankiem, o poranku:* Nazajutrz poranu, gdy siostry, dokonawszy chwały bożej, wyszły z kościoła, panna Eufraksja szła nawiedzić onę opętaną. Ż. E. Gdy było poranu, widząc opacicha, iż panna Eufraksja na skonaniu była, przykazała siostram... Ż. E. Jutrznia w szafrannej szacie z wałów okeanu wyszła, bogom i ludziom niosąc dzień P. Ryd. < Po + Rano >

[**Porapolenie się, a ś., blm.**] czynność cz. **Porapolić ś.**

[**Porapolić się, i ś., il ś.**] *popelznąć na czworakach, poraczkować.*

[**Poraska, i, lm. i**] p. **Porazka.** < Zam. Porazka >

Porastać, a, at p. Porosnąć.

Porastanie, a, blm., czynność cz. Porastać: [Przyszedł do niej, spojrzął po niej, jak dał jej chłastanie po porastaniu, to aż ś. kudły zatrzęsły].

Poraszplować, uje, ował *spędzić pewien czas na raszpłowaniu.* < Po + Raszpłować >

Poraszplowanie, a, blm., czynność cz. Poraszplować.

Poratować, uje, ował, [Poretować] *podać ratunek, podźwignąć; wspomóc, dopomóc, podtrzymać, wesprzeć:* Przebóg! nikt to nas nie poratuje! gwałtu! P. kogo w nieszczęściu. Prosił św. Jerzego wieśniak, aby go w szkodzie poratował, iż mu wół zdechl, a innego nie miał. Skar. P. zdrowie = *podreparować.* Aby mógł zdrowie swoje P. Lubom. Temi słowy tak ś. P. zdał, jak gdy ciężar zdejmą z karku komu. Jabł. (= *porzeczki*). Przen.: *powstrzymać od ruiny, zagłady; podreparować, podtrzymać, wyrestaurować; polutać:* P. dom, buty. < Po + Ratować >

† **Poratowan** *poratowany:* Gdyś już sam P., nie gardź też drugimi. Papr.

Poratowanie, a, blm., czynność cz. Poratować: Możecie tego kapitału użyć na P. siebie. L.

× **Poratownik, a, lm. cy ten, co poratował a. poratuje:** obrońce cerkwi, wspomocze jej i poratownicy. Smotr. < Od *Poratowny, od Poratować >

[**Poratunek, nku, blm. Poretunek]** *ratunek, pomoc.* < Od Poratować >

× **Poraz, u, lm. y p. Porazka:** Najślawniejsze zwycięstwa, te krwawe porazy, państwu zadają wiekiem niezleczone razy. L. < Po + Raz >

Poraz przys. *l. raz po raz, razuraz:* Już P. gwiazdy przede mną zgasły, ... Wysp. 2. † P., [Po raz] *zaraz, wnet, odrazu.* Napom. < Po + Raz >

× **Poraza, y, lm. y p. Porażka.** L. < Po + *Raza, RAŻ >

Porazić, a, lm. e ten, co poraził, pogromca. < Od Porazić >

Porazić, a, lm. i forma ż. od **Porazić.** Macz.

Porazić, i, il, nied. Porazić I. uderzyć, razić, trafić; sparaliżować, ruszyć: Ten w bok, ów

w obojczyk i wpół postrzelony a. w szwanku od koni leży porażony. Tw. (= *połuczonny*). Noc przymerzechniona wszystko to pokryje, gdzie roznać nie było: kogo, kto i czyje porażały armaty. Tw. (= *prazżyły, raziły*). Przysięgam na to: bodajby mię poraził! Oss. (= *bodajby mię piorun trzasł!*). Żonę dotknął cios okropny, bo jej obie nogi poraziło. Rog. Słońce mu głowę poraziło. Tyle cierpień, tyle klęsk, tyle zbrodni poraziło wreszeie umysły ludzkie jakąś trwożną, martwą osłupiałością. Szaj. (= *przeraziły*). Porażony strachem. Troc. Porażony został wiadomością. Rzew. Dziugiem być porażonym = *mieć porażony stos pacierzowy*. 2. [P.] = a) *dostęć apopleksji*. b) [P.] *uderzyć:* Jasiak zdjął trzewik i zaczął porażać i chleb (z półki) sruciuł. c) a. [**Przerazić**] *uszkodzić, poniszczyć:* Latoś była pszenica porażona. d) *nied. rzucić na kogo, w kogo, za kim:* Poraził za psem kiołbasą. Porazić na scury kamieniami. 2. *połuc, zbić, pobić na głowę, rozbić, pogromić, znieść:* Bitwę zwiódł i nieprzyjaciela poraził. Orzech. Przeciem ja wojska poraził niezwyjężone. Koehan. Nakonie króla chananejskiego i wszystkie morarze w Hezebon porazili i ziemie i miasta ich sami osiedli. Wuj. Wielki rycerz, kto w sobie swą wolą poraża. Rej. Wielkie i nadte wojsko wołoskie poraził. Orzech. Ty sam, Panie! poraziłeś hufce tureckie. Birk. Wielki rycerz, kto swą myśl porazi. Rej. Brzech, co tyje, więcej ludzi poraża, niżli miecz pobije. Rej. Antjocha, wielkiego króla Azji, na głowę poraził. Wuj. Fraszką enota, powiedział Brutus porażony. Koehan. Pytała: co ś. stało z ludźmi? — a ten jej rzekł, że wszyscy porażeni. Rej. Poraził Saul tysiąc, a Dawid dziesięć tysięcy. Wuj. Weźmij miecz święty, dar od Boga, którym porazisz przeciwniki ludu mego izraelskiego. Wuj. Kludjusz Gotów w Macedonji prawie na głowę poraził. Stryjk. Poraził, pogromił, pobił one nieprzyjaciela swoje. Rej. Sławni hetmani więcej rozumem swoim porażali, niżli czasem mocami. Rej. Po porażonej bitwie czyń przedsię, co możesz: nie możesz-li bić panów, bij pachółki. Tarn. J. Pszczoła rani, zła mrowka, szarańcza poraża. Toł. (= *klęskę sprowadza*). Trafia ś. też, iż ci, co uciekają, obróciwszy ś. na nie (na goniących), porażają, jako Turey niegdy czyniwali. Zebrz. < Po + Razić >

[**Porazka, i, lm. i, Poraska**] *zaraza:* P. padła tego roku na drzewinę. < Od Poraza >

[**Po razu**] p. **Poraz.**

Porażnia, i, lm. e bot. (spartina) *roś. z rodzinny traw.*

Porażny, Porażenny, Porażeniowy *patol. do porażenia ściągający ś. (paralyticus):* Drzączka porażna (paralysis agitans). Zapalenie porażne (inflammatio neuroparalytica). Znieczulenie porażne. Zniechęcenie porażne (dementia paralytica). < Od Poraz >

Porażać, a, at p. Porażić.

Porażanie, a, blm., czynność cz. Porażać.

Porażenie, a, lm. a I. *czynność cz. Porażić.* 2. *patol. utrata władzy dokonywania ruchów, paraliż (paralysis):* P. jądrowe (paralysis nuclearis). P. języka (glossoplegia). P. mięśni ocznych (ophthalmoplegia). P. niezupełne (paresis). P. ogólne (panplegia). P. ołowicze (paralysis saturnina). P. opuszkowe (p. bulbaris). P. ośrodkowe (p. centralis). P. połowicze (hemiplegia). P. poręczne (paraplegia). P. poręczne połowicze (hemiparaplegia). P. postępowe a. postępujące (paralysis progressiva, dementia paralytica). P.

powieki (blepharoplegia). P. rdzeniowe (paralysis spinalis). P. rdzeniowe kurczowe (p. spinalis spastica). P. tęczywki (iridoplegia). P. twarzy (prosopoplegia). P. zanikowe (par. atrophica). P. zwrotne. P. żołądka (gastropoplegia). 3. wst.: P. stadników (Nm. Lähmungskrankheit der Zucht-pferde).

Porażeniowy p. Porażny: Niemoc porażeniowa. **Porażenny p. Porażny.**

Porażka, i, lm. i, × Poraza, × Poraz i. przegrana, kłeska, pogrom: Wzięła wielką kłeskę a porażkę na wojsku swoim. Leop. Gdyś usłyszała o wielkiej swych porażce, wnetęś broń porwała. Kochan. Melchisedech... wyszedł przeciw Abrahamowi wracającemu ś. z porażki królów. Wuj. W porażce bitnych żołnierzy moc stracili. Stryjk. Stała ś. P. ludu izraelskiego u miasta Haj. Wuj. Raz szturmowali do miasta, lecz z wielką swoich porażką. Skar. Chwała jego ową porażką hardego króla wzniosła ś. i oświeciła u ludzi. Skar. Krasusowej porażki zemścił ś. Warg. 2. × P. *utarczka, potyczka, natarcie, starcie ś.*; w lm. *zapasy:* Tam jego hareowne porażki były. Biel. M. <Od Poraza>

† **Porażon porażony:** Nieprzyjacieli nie zawždy mocą, ale częściej fortelami bywa P. Zebra.

Porażony im. od Porażić. P., ego, lm. i patol. rz. człowiek dotknięty porażeniem, p a r a l i t y k (homo paralyticus). <Od Porażić>

Porąb, ębu, lm. ęby, Poręb i. wrąb, karb, cios, ciącie: Kaci, zaciąwszy gniewem zęby, w subtelnym jego ciele rąbią okrutne poręby. Pot. 2. a. **Poręba = a) rąbanie, ścinanie drzew w lesie, wrąb:** P. wolny w lesie. Troc. b) *miejsce w lesie, gdzie drwa wyrąbują na potrzeby domowe a. na sprzedaż, wrąb:* W porębie drwa wyrąbują na potrzebę. Troc. c) *drwa porąbane, pocięte.* Kn. P. na opał, na czambrowinę. Troc. Dęby wywrócone drobniejsze chrósty i poręby sobą głuszą. Tw. <Po + Rąb>

Porąbać, bie a. [ha], bał, rozk. lpd. 1 os. [porąbma, porąmma], †Porąbić, [Porąbić], nied. †Porąbować i. rąbać jedno po drugim, pościnać, pospuszczać, pozwalać: P. drzewa w lesie. P. (spuszczać) drzewo. Troc. 2. *robiąc półupać, poszczepać:* P. drzewo do kuchni, do pieca, na ogień. Porąbał ze złości wszystkie sprzęty. P. mięso na sztuki = *poćwiertować.* 3. *kogo = porąnić, poplatać, pokarbować, pokiereszować, posiec, pociąć jednego po drugim a. jednego w wielu miejscach:* Dla Boga, czy go nie porąbał? Boh. Porąbana głowa. Perz. Ja was tu porąbię, dajcie mi jeno sami bicz na ś. Dambr. Wielu strasznie porąbał. Troc. Szablami porąbali twarze. Niem. Twarze porąbane, ciała sińcami okryte. Krasz. [Albo mnie zabiją, w sztuki porąbają]. <Po + Rąbać>

Porąbanie, a, blm., czynność cz. Porąbać.

† **Porąbić, i, ił, [Porąbić] p. Porąbać:** Ustawiamy, aby za każde drzewo owocne a. jabłeczne porąbione... Św. z Woc. P. pszczoły = *ściąć drzewo z pszczołami.* Skr. Porąbiw dąb cudz. Hel. A ty trzy dęby porąbione, a czwarty obrobiany były w dzielnicy Bartłomiejowej. Pyzdr. Świadcę, jako pan Jędrzej nie porąbił dwadzieścia dębów żołędnych. Pyzdr. Któryby bartnik drugiemu bartnikowi porąbił sośnią albo dąb albo inne drzewo bartne... Skr. Jako mnie Mikołaj porąbił granicę samowtór. Czers. <Po + Rąbić>

† **Porąbienie, a, blm., [Porąbienie]** czynność cz. **Porąbić:** Gdy strona powodowa w sądzie potrzebnym bartnym żalobę swą przeloży na złoczynięcę... o porąbienie drzewa z pszczołami... Skr.

Porącz przys. obok, rzędem: Wsiadłem do bryczki, zaprzągniętej w P. czwórka siwych.

[**Porączać, a, ał i P. ś.] p. Porączyć.**

[**Porączanie, a, blm.]** czynność cz. **Porączać.**

[**Porączanie się, a ś., blm.]** czynność cz. **Porączać ś.**

[**Porączę, a, lm. a]** p. **Poręczyć.**

[**Porączenie, a, blm.]** czynność cz. **Porączyć.**

[**Porączenie się, a ś., blm.]** czynność cz. **Porączyć ś.**

Porączka, i, lm. i p. Rączka. <Po + Rączka> [**Porączyć, y, ył, nied. Porączać**] i. *porączyć, polecić, oddać w opiekę:* Porączam tobie rodziców. Duszę Bogu porączyła. 2. *polecić, rozkazać.* 3. *zarządzić.* 4. Porączono to Panu Bogu = *jak Bóg da.* [P. ś.] *polecić ś., porączyć ś., oddać ś. w opiekę:* P. ś. Panu Bogu. <Po + *Rączyć zam. Ręczyć>

Porcel, cla, lm. cie druc., p. Obszywacz. <Nm. Porzeln, lm. = faworki>

Porcelana, y, lm. y, [Porcylán, Porcynela, Porcenela, Porcenal, Porcyjana] i. *delikatny wyrób z kaolinu, biały, przeświecający, dzwioczny:* P., są to owe kosztowne różne naczyńia, w przełamaniu niejaką skłannosc pokazujące, wpół przezroczyste, pospolicie białe. Kluk. Saskie, japońskie, chińskie porcelany w dzbanach i wazach pięknie zdobią ściany. Skrzet. P. angielska. Prawdziwa P. Z porcelany saskiej złote filizanki. Mick. P. tomaszowska, émielowska. P. polewana. 2. zb., a. × w lm. *naczynia porcelanowe:* Jadać na chińskich porcelanach. L. Ma piękną porcelanę po matce. <Pg. porcella = muszla>

Porcelaniec, ńca, blm., min. nazwa feldspatu, <Od Porcelana>

Porcelanit, u, lm. y, min. skała przeobrażona, kamienna masa popekana, czasem z wejrzenia do żuźla podobna, powstała z gliny zwyczajnej lub łupkowej przez działanie na też glinę ognia palących ś. węgla kamiennych, jaspis porcelanowy, × jaspisz, × jaspid. <Od Porcelana>

Porcelanka, i, lm. i l. naczynie porcelanowe, bańka porcelanowa: P. od mleka z kapslem. 2. a. [**Porcynelka**] fajka porcelanowa. 3. giel. *mięczak brzuchopelży, trąbikowy, z wiciec (cypraea).* 4. min. p. **Porcelanówka.** <Od Porcelana>

Porcelanowo przys. od Porcelanowy: Van der Werfe „Agarę“ robiła na podziw P. Krasz.

Porcelanowy przym. od Porcelana; [Porcynelowy, Porcenelowy, Porcynalowy]: Talerz, półmisek, wazon P. Szkło porcelanowe = *szkło mleczne.* Muszla porcelanowa. Glinka porcelanowa. Ziemia porcelanowa p. **Porcelanówka.** Jaspis P. p. **Porcelanit.** Spat P. = *minerał z gromady sylkoidów, z grupy wernerytu, skapolit nieforemny, pasait.* <Od Porcelana>

Porcelanówka, i, blm., Porcelanka min. glinka porcelanowa, ziemia porcelanowa, kaolin = glinka z rozkładu feldspatu. <Od Porcelanowy>

[**Porcenal, u, lm. e]** p. **Porcelana.** <Z Porcelana>

[**Porcenela, i, lm. e]** p. **Porcelana.** <Z Porcelana>

[**Porcenelowy]** p. **Porcelanowy.**

Porchać, a, ał oddychać głośno, jak świnia u wieprz: Kiernoz porcha do świni. <? Dźwn.>

Porchanie, a, blm., czynność cz. Porchać.

[**Porchawka, i, lm. i]** *ropucha.*

[**Porciaki, ów, blp.]** p. **Portki.** <Z Portki>

[Porcięta, ąf, blp.] p. Portki: Felek zapinał pasek na opadających go porciętach. Kon. Naciągnął Zbyszko prześliczne P., w których jedna nogawica była w podłużne pasy zielone i czerwone, druga w fioletowe i żółte. Sienk.

[Porciska, sk, blp.] p. Portczyśka.

Porcja, i, lm. e l. *dawka, doza; ilość żywności, porcji użyta, wyznaczona jednej osobie na raz, racja*: P. pieczeni, chleba, wódki. Obiad na porcje. Obłożonym zmniejszono porcje. P. żołnierska. Żydzi chłopkowi, zamiast jednej lub drugiej porcji wódki, pięć, sześć przypiszą. L. [Wiązkę grochowin i porcję siana]. Przen.: Wiśniowiecki otomańskiej stolicy niestrawną był porcją. Tw. (= *kościem, sztućką; kością w gardle*). Przen.: *część, dział, partja*: Odrobiłem już dwie porcje roboty. 2. [P.] = a) *kieliszek wódki*: Wypiłbym porcję. b) *wódka, gorzałka*. 3. † P. *część, dział korony*: Korona szwedzka, w której porcje, pięć wielkich, mniejszych pięć. Niem. Porcja złamana, niecią prostą do aksamiit przywiązana. Niem. 4. ogr. *szczypta nasion, jako ilość normalna*. Zdr. Porcyjka, Porcyjeczka. <Łć. portio >

Porcjunkula, i l. lm. e, Porcjunkula *cząstka, cząsteczka*. 2. b. m. *kościółek pod Asyżem*. 3. b. m. *uroczystość obchodzona 2 sierpnia, w dzień Matki Boskiej Anielskiej, po klasztorach bernardyńskich*. <Łć. portiuncula >

Porcjunkula, y, lm. y p. Porcjunkula.

[Porcyjana, y, lm. y] p. Porcelana. <Z Porcelana, przez sld. do Porcja >

Porcyjeczka, i, lm. i p. Porcja.

Porcyjka, i, lm. i p. Porcja.

[Porcylan, u, lm. y] p. Porcelana. <Nm. Porzellan >

[Porcynalowy] p. Porcelanowy.

[Porcynela, i, lm. e] p. Porcelana: Achoreto, a nędzne to! a strzeż jak porcynelę na stoliku! Słow. <Z Porcelana >

[Porcynelka, i, lm. i] p. Porcelanka. <Od Porcynela >

[Porcynelowy] p. Porcelanowy. <Od Porcynela >

Pordzawieć, eje, ał p. Pordzawieć: Od mych westchnień pordzawiała krata. Mick. <Po + Rdzawieć >

Pordzawienie, a, b. m., czynność cz. Pordzawieć.

Pordzeniowy pozostający po rdzeniu lub idący w kierunku rdzenia: Dziury pordzeniowe pozostają w odlewie po wyjęciu rdzenia, a raczej tych jego przedłużen, na których wspierał ś. rdzeń o formę. <Po + Rdzeniowy >

× Pordzenny następujący w wyrazie po rdzeniu, piui, pierwiastku. Sł. wil. <Po + Rdzenny >

Pordzewiały który pordzewiał, zardzewiał: Chędożą orzeż co tydzień, aby nie pordzewiałego nie znalazło ś. Star. Dom tchnący pretensjonalnością, okrywającą ś. starannie pordzewiałym szychem. Orzesz. <Od Pordzewieć >

Pordzewieć, eje, ał, Pordzawieć, [Podrdzewieć] zardzewieć *kolejno, jedno po drugim; zardzewieć w wielu miejscach; pokryć ś. rdzą, pozachodzić rdzą*: Złoto i srebro wasze pordzewiało. Leop. <Po + Rdzewieć >

Pordzewienie, a, b. m., czynność cz. Pordzewieć.

Porealizować, uje, ował zrealizować jedno po drugim. <Po + Realizować >

Porealizowanie, a, b. m., czynność cz. Porealizować,

[Porechować, uje, ował i P. ś.] p. Porachować.

[Porechowanie, a, b. m.] czynność cz. Porechować.

[Porechowanie się, a ś., b. m.] czynność cz. Porechować ś.

Porecytować, uje, ował spędzić pewien czas na recytowaniu. <Po + Recytować >

Porecytowanie, a, b. m., czynność cz. Porecytować.

[Pored] przys. *po koleż.*

[Poredać, a, ał] *podeptać, zleptać, potratować.*

Poredagować, uje, ował l. spędzić pewien czas na redagowaniu. 2. *redagować jedno po drugim*. <Po + Redagować >

Poredagowanie, a, b. m., czynność cz. Poredagować.

[Poredanie, a, b. m.] czynność cz. Poredać.

Poredukować, uje, ował zredukować jedno po drugim. <Po + Redukować >

Poredukowanie, a, b. m., czynność cz. Poredukować.

[Poredzać, a, ał i P. ś.] p. Poradzić: Poredzali głośno i zabawiali ś. niezgorzej kieliszkami. Reym. Siał dobrym słowem, poredzał i szedł dalej. Reym. A kobiety na to buchnęły śmiechem i dalejże... P., jak ś. ma z chłopem obchodzić. Reym.

[Poredzanie, a, b. m.] czynność cz. Poredzać.

[Poredzanie się, a ś., b. m.] czynność cz. Poredzać ś.

[Poredzenie, a, b. m.] czynność cz. Poredzić.

[Poredzenie się, a ś., b. m.] czynność cz. Poredzić ś.

[Poredzić, i, it i P. ś.] p. Poradzić: Każdej poredzili tym słowem zabasować, że kobiety jaż urastały z kontentności, pusząc ś. z takiego honoru. Reym. Bo i cóż, chudziaku, poredzisz krzykaniem a płaczem? Reym. Hale! poredziła ś. utulić, kiej właśnie Antek jawił ś. w pamięci tak żywo! Reym.

Poreferować, uje, ował l. spędzić pewien czas na referowaniu. 2. *referować jedno po drugim*. <Po + Referować >

Poreferowanie, a, b. m., czynność cz. Poreferować.

Poreflektować, uje, ował zreflektować jednego po drugim. <Po + Reflektować >

Poreflektowanie, a, b. m., czynność cz. Poreflektować.

Poreformacki pozostały po Reformatach, do nich niegdys należący: Ogród P. <Po + Reformacki >

Poreformować, uje, ował zreformować jedno po drugim.

Poreformowanie, a, b. m., czynność cz. Poreformować.

Poregiestrować, uje, ował powciagać do rejestru: Poregiestruj, co komu za co winien jesteś. L. Po jego śmierci zaraz wszystko P. i popieczetować kazano. Koss. <Po + Regiestrować >

Poregiestrowanie, a, b. m., czynność cz. Poregiestrować.

Poregulować, uje, ował uregulować, zregulować jedno po drugim: Wszystko tu nanowo z gruntu poregulował. Krasz. <Po + Regulować >

Poregulowanie, a, b. m., czynność cz. Poregulować.

Poreparować, uje, ował zreparować jedno po

drugim a. jedno w wielu miejscach: Tamto miejsce swoim kamieniem poreparowali. Rol. <Po + Reparować>

Poreparowanie, a, bzm., czynność cz. Poreparować.

Porestaurować, uje, ował *wyrestaurować jedno po drugim.* <Po + Restaurować>

Porestaurowanie, a, bzm., czynność cz. Porestaurować.

[Poretować, uje, ował] p. Poratować.

[Poretowanie, a, bzm.] czynność cz. Poretować.

[Poretunek, nku, bzm.] p. Poratunek.

Poretuszować, uje, ował *wyretuszować jedno po drugim.* <Po + Retuszować>

Poretuszowanie, a, bzm., czynność cz. Poretuszować.

Porewidować, uje, ował *zrewidować jednego (a. jedno) po drugim.* <Po + Rewidować>

Porewidowanie, a, bzm., czynność cz. Porewidować.

Porewolucyjny *który nastąpił po rewolucji:* Miłość kraju była osią, około której poruszała się cała nasza poezja porewolucyjna. Chm. <Po Rewolucyjny>

Porezonować, uje, ował *spędzić pewien czas na rezonowaniu.* <Po + Rezonować>

Porezonowanie, a, bzm., czynność cz. Porezonować.

Porezydować, uje, ował *rezydując pomieszkając.* <Po + Rezydować>

Porezydowanie, a, bzm., czynność cz. Porezydować.

Poręb, u, lm. y p. Porąb.

[Poręb, i, lm. e] *miejsce niedbale ogrodzone w lesie dla utrzymania w nim pasieki.*

Poręba, y, lm. y l. p. Porąb: P., miejsce w lesie, gdzie drwa rąba. Mącz. Rzadko się przydawa, aby na onej porębie zasie wyrosły takie drzewa, jakie były pierwej, które wyrąbano. Trzyc. Wenus k woli jemu wóz porzuciła i gdzieś tam w porębie stała się myśliwą. Tw. Wenerze w wesolej na wiosnę porębie i drzewa same miłością pałają. Tw. 2. [P.] zagajnik. <Po + *Ręba, RĘB/RĄB>

Porębel, bla, lm. ble p. Przerębel: Złodziej wyrąbał P. w lodzie, kryjącym zarybiony staw lub sadzawkę. Spas. <Po + *Rębel, RĘB/RĄB>

[Porębić, i, il] *rąbać las.* <Po + *Rębić, RĘB/RĄB>

[Porębień, a, bzm.] czynność cz. Porębić.

[Porębina, y, bzm.] *ściany, którymi otoczony jest kosz w młynie.* <Po + *Rębina, RĘB/RĄB>

Porębisko, a, lm. a, Porębowski *miejsce po zrąbanym lesie:* Jest w Morzelanach P., gdzie po wyrąbanym lesie zostały pnie tylko. Dyg. <Po + *Rębisko, RĘB/RĄB>

Porębnicze, ego, bzm., *opłata porębnikom należna:* Do kupującego należy płacić P. Troc. <Od Porębniczy>

Porębniczy przym. od Porębnik. Troc. <Od Porębnik>

Porębnik, a, lm. cy ten, *co drzewa budulcowe obrabia w lesie, drwał, rębacz:* P., co drwa w lesie gotuje do budowania, u nas cieśla to czyni pospolicie, *materiarus.* Kn. P. a. cieśla ezambrowinę w lesie gotuje. Troc. P., co drzewo w lesie gotuje do budowl. Włod. <Od Porębny>

Porębny przym. od Porąb *przeznaczony na poręby:* Las P. Pot.

Porębowski, a, lm. a p. Porębisko. <Po + *Rębowski, RĘB/RĄB>

† Porębować się, uje *ś., ował ś. z kim = połączyć ś.:* Jeśli ś. kiedy (winna macica) z kłosem porębuje, wiele oraczów, wiele wołów o niej chodzi. Kochan. (= *dbają o nią*).

† Porębowanie się, a *ś., bzm., czynność cz. Porębować ś.*

Poręcz, y, lm. e l. a. [Poręcza], × Poręcze, [Porącze], *prów. Paręcz wspora dla ręki, na podporach; wierzchnia część wspory (balustrady), zazwyczaj w postaci listwy, po której suwa ś. ręką idącego np. po schodach (= barjera).* Podpory u wschodów, u mostów, których ś. trzymamy, abyśmy ś. nie stoczyli a. nie upadli, poręcze właśnie zwiemy. Mącz. Poręcze u wschodów bywają jesionowe i grabowe, u mostów sosnowe. Kluk. Poręcze na barkach. L. 2. Poręcze p. Bary. W poręcz, Porącz *rzędem, obok siebie:* Cztery konie... rozumiesz? w P.! Jez. Czwórka siwków zaprzężona w P. Wilk. (= *pod rękę powożącemu*). Kark jego leci w P. z garbami wielbłąda. Mick. 3. [P.] = a) u sochy = *miejsce do trzymania.* b) *poprzeczna beleczka środkowa idąca przez całą szerokość wrot u stodoły, przybita do jednej ich połowy, a przykrywająca drugą, gdy wrota są zamknięte.* c) *uzda.* d) *przyczyna, wina:* Powiadają, że z matezynej poręczy umarła. Zdr. Poręczka. <Po + *Ręcz, RĘK/RĄK>

[Poręcza, y, lm. e] p. Poręcz: W niedbalej i znużonej nieco postawie ramię o poręczę krzesła wspierając, przesunął po czole cienką chustkę. Orzesz. <Z Poręcz>

× Poręcze, a, lm. a p. Poręcz.

Poręczenie, a l. bzm., czynność cz. Poręczyć. 2. lm. a *słowo, podpis poręczającego, poręka, rekojmia, gwarancja:* Dać P.

[Poręczenie się, a *ś., bzm.] czynność cz. Poręczyć ś.*

Poręczka, i, lm. i p. Poręcz.

Poręczne, ego, bzm., *Wadium, Kaucja zastaw złożony przy licytacji, służący jako poręka dotrzymania warunków.* <Od Poręczny>

Poręcznie przys. od Poręczny, *na rękę, pomyślenie, po myśli, według życzenia, dogodnie, zęczenie:* Nam tedy teraz tak ś. P. wszystkie rzeczy stosują, że ś. bezpiecznie zwycięstwa spodziewać możemy. Błaż.

Poręcznik, a, lm. cy l. †P. p. Poręczyciel: Trzecia osoba, która między dwoma kontraktującymi zaręcza, poręcznikiem, kautorem a rekojmią zwana bywa. Ostr. 2. [P.] *opiekun.* <Od Poręczny>

Poręczność, i, bzm., rz. od Poręczny: Pragnę usunąć ś. do moich opactw jedynie dla poręczności dochodów. Jan Kaz. Położenie Królestwa między dwoma morzami dla handlu niezmierną P. nadawała. Św.

Poręczny l. p. Poręczowy: Siedząc na krześle poręcznym. L. 2. *którym ś. wyręczać można, wygodny, podręczny:* Posługował ś. poręcznym uczniem i listy mu dawał pisać. Pol. Hetman był P. dwom ostatnim Jagiellonom. Pol. 3. *który jest na rękę, dogodny, składny:* Pokój dla wojaka nie P. Młotek P. 4. [P. człowiek] = *mający szczęśliwą rękę do sprzedaży, zęcny do handlu.* 5. przym. od *Poręka.* <Po + Ręczny>

Poręczowy, Poręczny *opatrzoney poręczami*: Fotel P. <Od Poręcz>

Poręczyciel, a, lm. e, †**Poręcznik**, †**Paręcznik**, †**Kautor ten**, *co poręczył, co ręczy*. <Od Poręczyć>

Poręczycielka, i, lm. i forma ż. od **Poręczyciel**.

Poręczycielstwo, a, lm. a *poręczenie, zaręczenie, poręka, rękojmia; gwarancja*: Poprzestaneę na pośrednictwie i poręczycielstwa pana stolnika. Rol. <Od Poręczyciel>

Poręczyć, y, ył l. a. *pro w. P. s. dać porękę, zaręczyć, zagwarantować, wziąć na siebie odpowiedzialność za kogo, za co*: P. za kim. Rozbiór Polski był dziełem gwałtu i przemocy, oczywistym i niewątpliwym pozeptaniem umów uroczyscie poręczonych. Sok. 2. [P.] *zapotrzebować, kazać sobie dać*: Co pan poręczy? 3. [P.] *poszczęścić, dopomóc*: Los mu poręczył w tej rzeczy. 4. [P.] p. **Poręczyć**. P. s. l. p. wyż. 2. *powieść s., poszczęścić s., udać s.*: Bydło nie poręczyło s. (= nie poszło szczęśliwie jego kupno, gdy np. kupione bydło nie je). <Po + Ręczyć>

Poręka, i, lm. i l. a. [**Paręka**] *poręczenie, ręczenie, zapewnienie, rękojmia, kaucja, gwarancja*: Podpisać s. dla poręki. Wziąć kogo na porękę. Troc. Warować pokój skuteczną poręką. Troc. Ma porękę od trzech ludzi. Troc. Trzeba poręki dwóch obywateli osiadłych, iż zeniący s. nie zażąda nigdy żadnej pomocy od gminy i kraju. Krasz. Dać komu a. za kogo porękę. Traktat zawarty na porękę Francji (= na odpowiedzialność). Każdy podpisał imię swoje w porękę tak zbawiennego dzieła dla ojczyzny. Ust. 2. [P.] *starać się*: Z moi poręki dostał się tu. Uczyła je szyć i ze swojej poręki każdą wyuczyła robotów. <Po + Ręka>

Porękawicze, ego, blm. l. *datek żonie lub innemu członkowi rodziny sprzedającego ofiarowany przez kupującego*: Wymówił sobie w hucie pięćset butelek porękawicznego. Torz. Ponieważ brat jej był bezżenny, jej więc należało całe P. Oss. P. nowym jest zdzierstwem. Jabł. 2. *wynagrodzenie komisarzom od tego, który brał królewską część w emfiteuzę*. Gl. <Po + Rękawicze, od Rękawica>

[**Porękować się, uje s., ował s.**] *podać sobie ręce*. <Po + *Rękować s., od Ręka>

[**Porękowanie się, a s., blm.**] *czynność cz. Porękować s.*

Porfir, u, lm. y *skała krystaliczna wybuchowa dawniejsza, ze składową masą zbitą, złożoną z feldspatu i kwarcu, w której tkwią powydzielane ziarna a. kryształy kwarcu, feldspatu i miki*. <Z Gr. porphyreos>

Porfirjanin, a, lm. anie *zwolennik Porfirjusza, arjanina z IV wieku*. Sł. wil.

Porfirogeneta, y, lm. ci *purpurorodny* (tytuł cesarzewiczów w Grecji po Konstantynie, zrodzonych już po wstąpieniu na tron ojea każdego z nich). <Gr. porphyreos + genētēs>

Porfirywaty *podobny do porfiru*: Sjenit, trachit P. = zawierający w sobie kryształki feldspatu. <Od Porfir>

Porfirywy *przym. od Porfir*: Pomnik P. Porfirywe łoże. Kras. <Od Porfir>

Porfiryt, u, lm. y *skała krystaliczna wybuchowa dawniejsza, ze składową masą zbitą, złożoną z feldspatu i kwarcu, z feldspatu i hornblendy lub miki, w której tkwią kryształy oligoklasu, oligoklasu i hornblendy, oligoklasu i blaszki miki, mająca niekiedy barwę krwistą, nakrapianą białą lub różową*.

Poręglawa, y, lm. y, **Trzykwiat** bot. (triantema) *roś.*

[**Porka, i**, lm. i] *zupa z owoców i jagód.*

[**Porknać, nie, nał**] p. **Pornać**.

[**Porknięcie, a**, blm.] *czynność cz. Porknąć*.

[**Porkura, y**, lm. y] p. **Kipiączka**. Łab.

[**Porna**] p. **Porwany**. <Z Porwana>

Pornać, nie, nał *zanurzyć s., pogrążyć s.*: Zaczął do nich bić z armat, aż też niebawem most przerwał, i cała ta tureczyna pornęła w Dunaj. Kaczk. Gdy już w trawy, jak nurek w wodę, pornął, zaraz mrówki z niego opadały i całą uwagę na drogę zwracał. Sienk.

[**Pornać, nie, nał, Porknąć**] *żgnąć, ukłóć, kolnąć, ubość*: Pornął go w bok widłami.

Porniak, u, blm. *rodzaj żywicy wonnej, używanej do kadzenia*.

Pornięcie, a, blm., *czynność cz. Pornać*.

[**Pornięcie, a**, blm.] *czynność cz. [Pornać]*.

†**Porno** *przys. od †Porwany*. L.

[**Porno**] p. **Porwany**. <Por(wa)no>

Pornograf, a, lm. owie *zwolennik pornografji*.

Pornograficzny *przym. od Pornografja*: Utwór P. Treść pornograficzna. <Od Pornografja>

Pornografja, i, blm. *pisma i obrazy treści lubieżnej*: Cała galerja tej koronkowej pornografji i bestjalizmu. Kasz. <Gr. pornos + graphia>

Pornografka, i, lm. i forma ż. od **Pornograf**.

Pornografować, uje, ował *tworzyć w kierunku pornograficznym*: Muza jego zaczęła P. Spas. <Od Pornograf>

Pornografowanie, a, blm., *czynność cz. Pornografować*.

Pornokracja, i, blm. *czaszy panoszenia s. nierządu; czaszy, w których kobiety rozpustne wywierają wpływ znaczny na sprawy publiczne*. <Gr. pornos + kratia>

Pornopatyk, a, lm. cy *człowiek chorobliwie lubieżny*. <Gr. pornos + pathēin>

†**Porność, i**, blm., rz. *od Porny*: Kozłek wielki, ziele, swą pornością zaraźliwe jadem powietrze odpadza. Syr.

[**Pornota**] = *porwano tam*: P. Bogu = co mi tam! p. **Porwany**. <Porno = Porwano + Ta (-ta)>

†**Porny, [Porny]** *odznaczający s. mocnym zapachem, odorem a. smakiem oburzającym*: Opich w zapachu porniejszy jest, tak że swą porną wonnością obraża głowę. Syr. Ziółko to ma mocny i P. zapach w sobie. Syr. [Zosia nawet musiała przeknąć dwa kieliszki pornej okowity]. Ork. Pieprz, chrzan P. Wódka porna. <POR/PR/PRZ>

[**Poroba, y**, blm.] p. **Porobek**. <Po + *Roba, ROB>

Porobaczywieć, eje, ał *porobić s. robaczywem*. <Po + Robaczywieć>

Porobaczywienie, a, blm., *czynność cz. Porobaczywieć*.

[**Porobek, bku**, blm.] l. a. [**Poroba**] *przy tkaniu płótna, nici poprzeczne, przetykane za pomocą przesuwania „cównika“ poprzez rozstawioną za pomocą nicielnic osnowę*. 2. Cztery trzydziestaki (to jest trzydziestki pasm nici) stanowią P. <Po + *Robek, ROB>

Porobić, i, il l. *spędzić pewien czas na robieniu, pracować*. 2. *zrobić jedno po drugim*: Kościół w chaosie Europy z włóczągów i rabusiów porobił narody. Kub. 3. †P. kogo = *strudzić jednego po drugim, pomęczyć, pomordować, powycieńczyć; pokonać, pogubić, zwyciężyć, upokorzyć*: Nieraz

nosił styk w ręce ogrubiącej wiele; rzekłbyś, że świeżo rozprzągił porobione cielee. Zebr. Nie trzeba było dziać tureckich na naszą zgubę; same niewczasy i trudności przeprawy byłyby nas porobiły. Birk. Ten sam, kogo porobiono, wyznawa, iż jest zwyciężonym. Gór. Pismem św. szataną porobicie. Damb. Datkiem pragnął mię P. Zebr. (= *zniewolić, ująć, zjednać sobie, przekupić*). P. ś. I. *być porobionym*: No, już co ś. porobiło, to porobiło. Kaczk. (= *narobiło ś.*). Co ś. tu porobiło! (= *stało*). <Po + Robić>

Porobienie, a, btm., czynność cz. **Porobić**. **Porobienie się**, a ś., btm., czynność cz. **Porobić ś.**

[**Porobiska**, ów, btp.] *urok, czary*. <Po + *Robiska, ROB>

[**Porobny**] *ławy do roboty*: Łąka za Brzeziem wielkiej pilności i starania wymaga; inne łąki są porobniejsze. <Po + *Robny, ROB>

Porobocie, a, btm. *fajrant, wieczór po pracy, wypoczynek*. <Po + *Robocie, od Robota>

Porobotni *po robocie następujący, fajrantowy*. <Po + *Robotni, od Robota>

†**Poroczki**, ów, btp. I. *małe roki, sądy ziemskie, roki sądowe catery razy do roku odhyanne*: Rządco było słyszeć o pozwie, rządco P. wołano, o komisarzu było nie słyszeć. Orzech. Gdzie rozum, wymowę wlała zarazem Pallas w jedną głowę, znały to grody, P. i sejmy. Mias. Turek, jeśli by go nie chciał słuchać, nie pozowie cię na P., ale kijem, tarasem, łańcuchem, pętem, szablą będzie sobie sprawiedliwości dociegał. Orzech. Wójewodowie roki wielkie sędzić mają, a to gdy wyjdą dwoje P., tedy po nich trzecie roki mają być sędzone. Tarn. J. 2. *roczny zapas z przeszłego roku, remanent*: Z wierzchem każe nalać piwa, P. mu doszły żniwa. Biel. Zjechali ś. do Pызdr na P. Piotr. Ale P. mają być cztery kroć do roku w przereczonych mieściech albo powiecech. Niesz. Sądził król te P. lada gdzie. Wiszn. Na tych poroczkach bywało wiele spraw. Wiszn. Odkładanie róków i poroczków. Niesz. Jurydyka, P., roki. Ern. P. mają być cztery razy do roku, które sędzia z podsędkiem i z pisarzem sędzić mogą. Tarn. J. <Po + Roczki, od Rok>

Poroda, y, lm. y. I. [P.]. Na porodzie = *nigdy w życiu, nigdy jako żywo*: Nie byłem pijany na porodzie. 2. †P. p. **Poród**: Wróć mi duch dwa-kroć dany przodkiem przez porodę. Zebr. <Po + *Roda, ROD>

×**Porodnia**, i, lm. e p. **Porodnica**. <Od Porodny>

Porodnica, y, lm. e, ×**Porodnia** *przytułek położniczy*. <Od *Porodnik, od Porodny>

†**Porodny** *urodzajny, rodzajny, płodny, żyzny*. L. <Od Poród>

Porodowy: Bóle porodowe, lek., p. **Ból**. Drogi porodowe = *narządy płciowe niewięcie*. Kleszcze porodowe (= *służące do dobywania płodu*). Krzesło porodowe p. **Krzesło**. <Od Poród>

Porodynowy: Minerale porodynowe = *minerale bezpostaciowe, powstające ze stanu galaretowatego*.

Porodzenie, a, btm., czynność cz. **Porodzić**. **Porodzenie się**, a ś., btm., czynność cz. **Porodzić ś.**

Porodzieciel, a, lm. e *ten, co spłodził, co rodzi, rodzic, rodziciel*; przen. *sprawca*. Św. z Woc.

Porodziecielka, i, lm. i, †**Porodzieczka** *forma ż. od Porodzieciel*: Święta Marja, boża P. Wiszn.

Porodzieciski *po rodzicach pozostały, po rodzicach odziedziczony*: Jeszcze piękny kawał ziemi

porodzieciskiej dla siebie ostawiam. Orzesz. Porodzieciską fortunę bez naruszenia dla siebie pozostawiam. Orzesz. Ziemię jej porodzieciską w dzierżawę wziął. Orzesz. <Od Porodzieciel>

†**Porodzieczka**, i, lm. i p. **Porodziecielka**: Boża P. panna. Mur. <Od Porodzić>

Porodzić, i, il I. *wydać na świat płód dojrzały, urodzić, zrodzić*: Szczęśliwa matka, która go porodziła (= *powiła*). Panna, począwszy Duchem Świętym, P. miała Zbawiciela. Żarn. Przyrodzenie chce, aby na świat ludzie porodzeni rośli. Kucz. Pismo tego królewica dziewicą porozonego nazywa królem ludu żydowskiego. Kaz. Święt. Przen.: Góra mysz porodziła. Prz. (= *z wielkiej chmury mały deszcz*). Dzień sądu, dzień zmartwychwstania, wśród piorunów bożych porodzony. Wysp. 2. P. *płód niedonoszony = poronić*. 3. *urodzić kolejno, jedno po drugim*. P. ś. *urodzić ś. kolejno, jedno po drugim*: Gdźzechmy ś. od źwieżrzął rożno porodził, trzeba, bychmy też dosyć swym stanom czynili. Rej. Młóźd po zwycięstwie akcyjskim, a starych większą część za domowych ś. rozruchów porodziła. Nar. <Po + Rodzić>

†**Porodzie**, a, btm., zb. *ród, narody, plemiona*: Pożegnano będzie w tobie wszystko ziemskie P. B. Sz. <Po + *Rodzie, ROD>

Porodzinny *tyczący ś. zmarłej rodziny*: Zapomniałszy piękących tęsknot pojęzycznych, porodzinnych. Żal. <Po + Rodzinny>

Porodziny, in, btp. *urodziny, narodziny*; przen. *powstanie, początek, zawizek*: Takie były ojezyny nieba P. Przyb. <Od Porodzić>

Porogacieć, eje, at *stać ś. kolejno rogatemi, podostawać rogów*; przen. *stać ś. dumnie, zarozumiałemi, hardemi, nieprzystępnemi*: Gród Ewrypielów, gdzie porogaciały Rojskie matki, gdy stada Herkulskie ściagały. Zebr. <Po + Rogacieć>

Porogacenie, a, btm., czynność cz. **Porogacieć**.

Porohy, ów *progi skalne w rzece, skały nagromadzone w rzece w kształcie tarasu i powodujące wodospady*: Kozacy Zaporozcami ś. zowią od kamiennych porohów dniprowych. Tw. <Ukr. poroh>

Poroić, i, il *spełnić pewien czas na rojeniu, pomarzyć*. <Po + Roić>

Porojenie, a, btm., czynność cz. **Poroić**.

Porojka, i, lm. i *pszczola wylatująca z ula macierzystego, celem szukania miejsca dla nowo wyjętą mającego roju*. <Po + *Rojka, od Roić>

Porok, u, lm. i *taran*: Nie miał Kamieniec archierejów w XII wieku, Baty ścian jego nie rozbił porokiem w XIII wieku. Rol.

Porokoszowy *który nastąpił po rokosz*: Uchwaly sejm porokoszowego z r. 1609. Tarn. <Po + Rokoszowy>

†**Porokować**, uje, *owal wygadnywać, łajać, gniewać ś.*: I porokował jest Abimelech (a) prze studnię wody, żeż to nasilim były odjęli slugi jego. B. Sz. (= *strofował Abimelecha o.*). Ale Tobiasz, porokowałszy jím, rzekł: nie mówcie tak, wszako jesteśmy synowie świętych. B. Sz. Nie porokuj, panie mój, iże przeciw tobie wstać nie mogę. B. Sz. (nie gniewaj ś. Leop.). <Czes. porokovati>

†**Porokowanie**, a, btm., czynność cz. **Porokować**.

Poroliściov *kozibród p. Kozibród*. <Por + Liściov>

Poromansować, uje, ował spędzić pewien czas na romansowaniu. <Po + Romansować>

Poromansowanie, a, blm., czynność cz. Poromansować.

Poromantyczny który nastąpił po minionym romantyzmie, który nastąpił po romantycznym: Ze wszystkich pisarzy poromantycznej doby jej jednej udało się stać kilkakrotnie na szczytach sztuki. Kozł. <Po + Romantyczny>

Poronia, i, lm. e mięczak brzuchopelny skrętowy skamieniały. <?>

† **Poroniać, a, ał p. Poronić.**

[**Poroniak, a, lm. i]** p. **Poronczę.** <Od Poronąć>

† **Poronianie, a, blm., czynność cz. Poroniać.**

Poroniać, a, lm. a p. Poronczę. <Od Poronąć>

Poronić, i, ił, nied. † Poroniać, † Poroniać, † Poroniwać l. porodzić płód przedwcześnie, zwłaszcza niedołączy do życia; nie donosić: Druga ze swej woli i kochania poroni. Troc. Białogłowy łąniej w pierwszych trzech miesiącach poronają, niżli w inszych. Troc. Niektóre białogłowy płodu donosić nie mogą i przed czasem poronają. Petr. Jeśli która zwykła przed czasem płód poroniwać, tedy nad tą wodą parzyć. Syk. Głos Jehowy czyni, że poronają łąnie. Bud. P. chcąc, płód w żywocie struć chcąc. Kn. Poroniła (= zepsuła się). Przen. wylać, spłodzić: Widzę twoja mózgowica jakiego dziwołaga poroni. L. 2. (o rogach jelenich) porzucić: Jeleń rogi na gałęzi, które co rok porania. Sien. 3. [Poroniać] popadływać, kropić, rosic: Deszczyk porania. Kolb. <Po + Ronić>

Poronienie, a, blm., czynność cz. Poronić. P. czyniące lekarstwo. Troc.

[**Poronieniec, ńca, lm. ńce]** p. **Poronczę.** <Od Poroniony>

[**Poronięty poroniony, poronczy:** Dzieci poronięte. Kości mamuta są to kości z poroniętego wielgoluda. <Od Poronić>

† **Poroniwać, a, ał p. Poronić.**

† **Poronowanie, a, blm., czynność cz. Poroniwać.**

Poronny sprawiający poronienie, spędzający płód: Lekarstwa poronne, poronienie czyniące. Kn. (medicamenta abortiva, pellantia). Durzyca poronna p. **Durzyca.** Ospa poronna (= bez wysypki, variola sine exanthemate). <Od Poronić>

Poronczę, ęcia, lm. ęta, [Poroniak, Poronieniec] płód przed czasem urodzony, poroniać, niedochodek, porzutek, odchodek, niedonosek, †niedoniosek, †niedochodziec, †pomiot, †pomiotek, †zaśniad, [zawczesniak] (partus praematurus): Paniom, które poronczęta miewają, ziele to użyteczne. Syr. Przekłętą P. babilońskiej wilczycey. Pot. Przen.: Nieszczęsna jak płochej fortuny P., nie donosiła mnie do naznaczonego kresu. Pot. (= człowiek zwichnięty, wykolejony). <Od Poronić>

Poronczy l. do poronczęcia należny. 2. poroniony. Przen.: Dni i szczęśliwość wróci im poronczy, że lata swoje chwalebnie zakończą. Chr. (= niestateczna). Zamysły, przedsięwzięcia poronczy (= chybione, niedowarzone, niewczesne, niedojrzałe). <Od Poronczę>

× **Poropić się, i, ił, ił s. zająć ropą, materją.** L. <Po + Ropić s.>

Poropienie się, a, s., blm., czynność cz. Poropić s.

× **Poropny** następujący po ropieniu. Chir.: × Założenie poropne=gojenie s. przez ziarnienie a. następcze (sanatio per secundam intentionem). <Po + Ropny>

Porosić, i, ił l. zrosić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach, zarozić, pokropić rosą a. jakby rosą: Aby zesała eichy deszczyk, by porosił nasze pola. Pśń. 2. popadać przez pewien czas rosą a. jakby rosą, pokropić: Deszczyk porosił. P. s. pokryć s., zwilżyć s. rosą, zarozić s.: [I wyjechało takie słońce, jakoby s. porosiło Kasi w doliną, jakieś mokre, wilgotne]. Tet. [Nie pogonij ją, bo się porosie]. <Po + Rosić>

Porosie, a, blm. cała okolica, z której Roś u-prowadza wody, porzeze Rosi. Pol. <Po + *Rosie, od Roś>

[**Porosieć, eje, ał]** p. **Porosić:** Porosieł koni-czeńki, stojąc na polu. <Po + *Rosieć, od Ro-sa>

[**Porosienie, a, blm.] czynność cz. Porosieć.**

Porosły, Porosięty l. który porósł czym, obrosły, zarosły, obrośnięty, zarosnięty, okryty włosami, wlochaty: Pleśnią porosłe i porozpadane mury małego ogródka s. wynosiły. Krasz. 2. (o zbożu) który wypuścił kielki, wyrosły: Porosłe od deszczu zboża długo w gumnne chować nie można. Haur. <Od Porosnąć>

Porosnąć, śnie, si, Porosć, nied. Porastać l. potwać pewien czas w stanie wrastania. 2. urosnąć kolejno, jeden (a. jedno) po drugim: Wkoło ciebie porosły pokrzywy i osty. Kulig. Na mogile poezewego służy porosły bujne wrzosy cmentarne. Sienk. 3. pokryć s. porostem, zarostem; obrosnąć, zarosnąć, narosnąć czym: Owce tak strzyżemy z wełny, iżby znowu porastać dla nas mogły. L. Kamień na miejscu porasta. L. Kamienie mehem porastają. Prot. Policzki jeszcze mehem nie porosły. Troc. Przen.: P. w pierze=dojść do dobrobytu, wzbogacić s. Ma nad tobą rzędy dziewczka podła; dobrze jej z tym, bo w pierze przy tobie porosła. L. Jeden porasta, drugiego fortuna goli. Pot. Kmieć, traktowany po ludzku, porastał w dobytek. Rol. Nad pierwszym ciągle ciężą ręka Moskwy, która, porastając w siłę, już wpływ znakomity na Ukrainę zadnięprową wywierać zaczyna. Rol. (= wzmagając s.). Między nami ufość w zdradę nie porasta. Fred. A. <Po + Rosnąć>

Porost, u, lm. y l. porastanie, podrastanie, wzrost: Pszenica w pierwszym swoim poroście może znieść największe mrozy. Stasz. Środek na P. włosów. Wierzch przepaści za mroźnym porostem bez żadnych podpór ukrzepca s. mostem. Chr. (= za mroźnym zasklepieniem s.). Przen.: Nogi Renu i Dunaju w ich poroście zaplątał. Bals. 2. a. † **Porosłina** to, czym coś porasta, obrasta; co rośnie na czym, po powierzchni czego, narosł, zarosł: P. włosów = owłosienie. P. włosów nadmierny (hypertrichosis). P. włosów rzadki (oligotrichia). 3. bot.: Porosty (lichenes) nazwa roślin stanowiących gromadę roślin skrytopłciowych bezlistnych. P. bukowy a. grabowy p. **Otwornica.** P. islandzki p. **Plucnica.** P. morski p. **Morszczyn.** Dzikie P. ściele s. na piasku. Syrok. Przen.: Miasto fruktów dzikie chrósty grzechów i innych zbrodni powstały porosty. Kulig. (= chwasty, kałkole). 4. lek.: P. kości p. **Kostnina.** 5. gór.: P. kruchy = mineral z gromady lamprytów, argentyt, Ag₂S. P. miękki = mineral z gromady lamprytów, stęfanit, Ag₃SbS₄. <Po + Rost>

† **Porostek, tka, lm. tki** l. kielek, rostek: Ziarna traw i zboża zabląkane puszczały żółte, blade,

pozbawione światła, wyciekłe porostki. Krasz. 2. anat. *wzgórek nadkrookowy, łonowy, †kosmaczek, †obrostnica (mons Veneris)*. <Od Porost>

[Porostfijac, a, al] p. Porozwijać. <Z Porozwijać, przez sld. do Porost>

[Porostfianie, a, blm., czynność cz. Porostfijać].

Porostnica, y, lm. e bot. (marchantia) *ros. z gromady wątrobowców z rodziny porostnicowatych*. <Od *Porostnik, od *Porostny, od Porost>

Porostnicowate rośliny (marchanticae) *jedna z rodzin roślin*. <Od Porostnica>

Porostowy przym. od Porost: *Callosus, P., narzędkły, narostowy*. Perz. P., od porostu rośliny, *algosus*. Kn.

[Porosza, y, lm. e] *śnieg nowy, dopóki nie umarzę i nie stwardniał*: Lato odprawwszy, za pierwszą poroszą murą starzy i drugiej ś. wiosny nie doproszą. Pot. <Ros. porośa>

†Poroszczenie, a, blm., czynność cz. Porosić: *Krwia kreta na głowę oblińała dla poroszczenia dobrze pomazować*. Sien.

Poroszenie, a, blm., czynność cz. Porosić. Poroszenie się, a ś., blm., czynność cz. Porosić ś.

†Porosić, i, il *obrosłym uczynić*. L. <Po + Rościć>

Porosić, i, lm. e i a. *Porosiłina miejsce porosłe, nie golizna*: P. zielona sianozęciów bynajmniej go nie rozweseliła. L. 2. p. Porost.

[Porosiłak, a, lm. i] *1. zagajnik sosnowy. 2. krzew liściasty karłowaty*. Śl. wil. <Od Porosiły>

Porosiłina, y, lm. y i. p. Porost: *Hubka nie jest ziele, ale P. na drzewie*. Syr. <Od Porosiły>

Porosińcie, a, blm., czynność cz. Porosnąć. Porosińty p. Porosiły: *Całe widły rzeczne i zewnętrzne brzęgi były porosińte...* Sienk.

Porotmistrzować, uje, ował *spędzić pewien czas na rotmistrzowaniu, побыć rotmistrem*. <Po + Rotmistrzować>

Porotmistrzowanie, a, blm., czynność cz. Porotmistrzować.

[Porowa, y, lm. y] p. Parów. <Po + *Rowa, od Rów>

[Porowarzenie się, a ś., blm.] czynność cz. Porowarzyć ś.

[Porowarzyć się, y ś., ył ś.] *pokręcić ś. tu i owdzie*.

Porowatość, i, blm. rz. od Porowaty, *dziurkowatość*.

Porowaty *dziurkowaty, odznaczający ś. obfitością porów*: Kolumny ciosane są z porowatego kamienia. Wejs.

Porowozielony *odznaczający ś. barwą brunatnawo-zieloną*: Nefryt P. <Porowy + Zielony>

Porowy przym. od 2. Por.

Porozbadywać, uje, ywał *rozbić jednego po drugim*. <Po + I. Rozbadywać>

Porozbadywanie, a, blm., czynność cz. Porozbadywać.

Porozbestwiać, a, al *rozbestwić jednego po drugim*. P. ś. *rozbestwić ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Rozbestwiać>

Porozbestwianie, a, blm., czynność cz. Porozbestwiać.

Porozbestwianie się, a ś., blm., czynność cz. Porozbestwiać ś.

Porozbiegać się, a ś., al ś. *rozbiec ś. kolejno, jeden po drugim*: Dzieci mi ś. gdzieś porozbiegały. L. Przen.: *Twarz pełna była zmarszczków, które w różne porozbiegały ś. strony*. Kączk. <Po + Rozbiegać ś.>

Porozbieganie się, a ś., blm., czynność cz. Porozbiegać ś.

Porozbierać, a, al *1. rozebrać jednego (a. jedno) po drugim*: Ale zajrzeć mu teraz do głębi duszy i P., poklasyfikować wszystkie jego wady i niewady, bo zalet nie miał, co tam ś. zbierze szczegółów, co dziwaetw, co uprzedzeń! Bart. 2. *rozebrać kogo a. co ze wszystkich rzeczy*. P. ś. *1. rozebrać ś. kolejno, jeden po drugim. 2. rozebrać ś. ze wszystkich kolejno rzeczy*. <Po + Rozbierać>

Porozbieranie, a, blm., czynność cz. Porozbierać.

Porozbieranie się, a ś., blm., czynność cz. Porozbierać ś.

Porozbierany *którego porozbierano a. który ś. porozbierał*: Jak w Otaiti, à la sauvage poubierane, a raczej porozbierane panie. Rol.

Porozbijać, a, al *rozbić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*: Łańcuchy jedni drugim porozbijali kamieniami. Krasz. Sam środek sośniny porozbijały żolny. Syrok. W rynku przypierały do nich porozbijane wspaniałe namioty. Krasz. Namioty swe porozbijano między dębami. Krasz. W dolinie obozowiska widać było porozbijane. Krasz. Przemysłni Ormianie o smagłych twarzach porozbijali szalasy z towarami i bronią. Sienk. Turcy porozbijali zbyt blisko namioty. Sienk. P. ś. *rozbić ś. kolejno, jeden po drugim; rozbić ś. w wielu miejscach*: Goście porozbijali ś. na kupki. Spadł z wozu i porozbijał ś. (= potłukł ś.). <Po + Rozbijać>

Porozbijanie, a, blm., czynność cz. Porozbijać. Porozbijanie się, a ś., blm., czynność cz. Porozbijać ś.

Porozbijany *którego porozbijano a. który ś. porozbijał*.

Porozbiorowy *zaszły po rozbiorze (Polski)*: Karol Prozor rysuje ś. na tle przed i porozbiorowych dziejów jako rycerz średniowieczny. Krasz. Nasz kraj w ostatnich porozbiorowych chwilach stał ś. siedliskiem tej choroby (sentymentalności). Bał. W tej pustyni porozbiorowego życia, w której błądzimy tak długo, nie same tylko kości tych, którzy padli, znaczą ślady naszej wędrówki. Tarn. Znaczenie literatury w tym porozbiorowym wieku jest u nas większe, niż bywa u innych narodów. Tarn. <Po + Rozbiorowy>

Porozbrajać, a, al *rozbroić jednego po drugim*. <Po + Rozbrajać>

Porozbrajanie, a, blm., czynność cz. Porozbrajać.

Porozbraniać, a, al *rozbronić jednego po drugim*. <Po + Rozbraniać>

Porozbranianie, a, blm., czynność cz. Porozbraniać.

Porozbrykać się, a ś., al ś. *rozbrykać ś. kolejno, jeden po drugim*: Muły spłoszone ś. porozbrykały. Siemir. <Po + Rozbrykać ś.>

Porozbrykanie się, a ś., blm., czynność cz. Porozbrykać ś.

Porozbryzgiwać się, uje ś., iwał ś. *rozbryznąć ś. kolejno, jedno po drugim; rozbryznąć ś. na wiele stron*: Słońce w obłoki zapadło krwawe, plo-

mieniste, jakby krew porozbryzgiwana plamiła chmury. Krasz. <Po + Rozbryzgiwać ś.>

Porozbryzgiwanie się, a ś., blm., czynność cz. Porozbryzgiwać ś.

Porozbudzać, a, ał *rozbudzić jednego po drugim.* <Po + Rozbudzać>

Porozbudzanie, a, blm., czynność cz. Porozbudzać.

[Porozbycie, a, blm.] czynność cz. **Porozbyć.** [Porozbyć, będzie, był] *rozproszyc:* Porozbuł het! (= *wszystko potracił*). <Po + Roz + Być>

Porozchoiwać, a, ał *rozchciwić jednego po drugim.* P. ś. *rozchciwić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Rozchoiwać>

Porozchoiwanie, a, blm., czynność cz. Porozchoiwać.

Porozchoiwanie się, a ś., blm., czynność cz. Porozchoiwać ś.

Porozchlapywać, uje, ywał *rozchlapać jedno po drugim a. jedno na wszystkie strony:* [Chlib z dziży po ścianach porozchlapywany]. <Po + Rozchlapywać>

Porozchlapywanie, a, blm., czynność cz. Porozchlapywać.

Porozchmurzać, a, ał *rozchmurzyć jedno po drugim:* P. czoła. <Po + Rozchmurzać>

Porozchmurzanie, a, blm., czynność cz. Porozchmurzać.

Porozchodzenie się, a ś., blm., czynność cz. Porozchodzić ś.

Porozchodzić się, i ś., il ś. *rozejść ś. kolejno, jeden po drugim; rozejść ś. kolejno w różne strony:* Porozchodzili ś. na spoczynek tak wcześnie, jak ś. to jeszcze nigdy nie zdarzyło na zamku. Kaczk. Słupy porozchodziły ś. na różne strony. Krasz. (= *porozsuwały ś.*). Bóg wie, jakie tam wieści ś. porozchodziły po mieście. Kaczk. <Po + Rozchodzić ś.>

Porozchwiać się, eje ś., ał ś. p. **Porozchwiewać ś.:** Porozchwiały ś. wszystkie postacie widome mym oczom. Kaczk. <Po + Rozchwiać ś.>

Porozchwanie się, a ś., blm., czynność cz. Porozchwiać ś.

Porozchwiewać się, a ś., ał ś., Porozchwiać ś. *rozchwiać ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Rozchwiewać ś.>

Porozchwiewanie się, a ś., blm., czynność cz. Porozchwiewać ś.

Porozchwiewany *który ś. porozchwiewał:* Porozchwiewane i zdruzgotane podstawy dawnego bytu narodu. Kaczk.

Porozchwytywać, uje, ywał *rozchwytać jedno po drugim.* <Po + Rozchwytywać>

Porozchwytywanie, a, blm., czynność cz. Porozchwytywać.

[Porozchybać, a, ał] p. **Porozciskować.** <Po + Rozchybać>

[Porozchybanie, a, blm.] czynność cz. **Porozchybać.**

Porozchylać, a, ał *rozchylić jedno po drugim; rozchylić co kolejno, jeden po drugim.* <Po + Rozchylać>

Porozchylanie, a, blm., czynność cz. Porozchylać.

Porozciągać, a, ał *rozciągnąć co w różne strony; rozciągnąć jedno po drugim:* Mógłby był wyrządzić szkody bez porównania więcej, aniżeli wyrządził, coś go jakby porozciągało na drodze tej. Jeż. Psiak porozciągał po kątach buty i trzewiki. Porozciągawszy tęczę na obrazie. Słow.

Porozciągał już poprzednio niewody na stawie. Sienk. Ziemia jakby spalona i wypłowiała od słońca, ale porozciągana na długie i śmiałe linie proste. Sienk. P. ś. *rozciągnąć ś. kolejno, jeden po drugim:* Dymy tylko porozciągały ś. długimi pasmami w spokojnym powietrzu. Sienk. <Po + Rozciągać>

Porozciąganie, a, blm., czynność cz. Porozciągać.

Porozciąganie się, a ś., blm., czynność cz. Porozciągać ś.

Porozciągany *którego porozciągano a. który ś. porozciągał:* Dymy osiadły w dolinie porozciągane, jak zastony półprzejrzyste. Krasz.

Porozciekawić, a, ał *rozciekawić jednego po drugim.* <Po + Rozciekawić>

Porozciekawianie, a, blm., czynność cz. Porozciekawić.

Porozcieńczać, a, ał *rozcieńczyć jedno po drugim.* <Po + Rozcieńczać>

Porozcieńczenie, a, blm., czynność cz. Porozcieńczać.

[Porozciepywać, uje, ywał] p. **Porozciskować.** <Po + Rozciepywać>

[Porozciepywanie, a, blm.] czynność cz. **Porozciepywać.**

Porozcierać, a, ał *rozetrzeć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Rozcierać>

Porozcieranie, a, blm., czynność cz. Porozcierać.

Porozcinać, a, ał *rozciąć jedno po drugim; rozciąć w wielu miejscach:* Pancierz miał poszarpany od ciosów, co go ugodziły i na kawały na nim porozcinały. Krasz. Mieczem był ścięty, a potem ciało jego na ćwierci porozcinane. Rol. <Po + Rozcinać>

Porozcinanie, a, blm., czynność cz. Porozcinać.

[Porozciskować, uje, ował, Porozchybać, Porozciepywać] *porozrzucać.* <Po + *Rozciskować, od Rozciskać>

[Porozciskowanie, a, blm.] czynność cz. **Porozciskować.**

Porozczepiać, a, ał *rozczepić jedno po drugim.* <Po + Rozczepiać>

Porozczepianie, a, blm., czynność cz. Porozczepiać.

Porozczesywać, uje, ywał *rozczeszać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Rozczesywać>

Porozczesywanie, a, blm., czynność cz. Porozczesywać.

Porozczulać, a, ał *rozczulić jednego po drugim.* P. ś. *rozczulić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Rozczulać>

Porozczulanie, a, blm., czynność cz. Porozczulać.

Porozczulanie się, a ś., blm., czynność cz. Porozczulać ś.

Porozczyniać, a, ał *rozczynić jedno po drugim.* <Po + Rozczyniać>

Porozczynianie, a, blm., czynność cz. Porozczyniać.

Porozdarowywać, uje, ywał *rozdarować jedno po drugim.* <Po + Rozdarowywać>

Porozdarowywanie, a, blm., czynność cz. Porozdarowywać.

Porozdawać, aje, awał *rozdać jedno po drugim; rozdać co wielu osobom:* Porozdawał wszystko ubogim. L. <Po + Rozdawać>

Porozdawanie, a, btm., czynność cz. **Porozdawać**: Król owym porozdawaniem urzędów sam sobie wrota zamknął. Moracz.

Porozdeptywać, uje, **ywał rozdeptać jedno po drugim**. <Po + Rozdeptywać>

Porozdeptywanie, a, btm., czynność cz. **Porozdeptywać**.

Porozdlubywać, uje, **ywał rozdlubać jedno po drugim**. <Po + Rozdlubywać>

Porozdlubywanie, a, btm., czynność cz. **Porozdlubywać**.

Porozdmuchiwać, uje, **iwiał rozdmuchać jedno po drugim**. <Po + Rozdmuchiwać>

Porozdmuchiwanie, a, btm., czynność cz. **Porozdmuchiwać**.

Porozdrabiać, a, **al rozdrobić jedno po drugim a. jedno na wiele części**. <Po + Rozdrabiać>

Porozdrabianie, a, btm., czynność cz. **Porozdrabiać**.

Porozdrabniać, a, **al rozdrobnić jedno po drugim a. jedno na wiele drobnych części**. <Po + Rozdrabniać>

Porozdrabnianie, a, btm., czynność cz. **Porozdrabniać**.

Porozdrapywać, uje, **ywał rozdrapać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach a. jedno na wszystkie strony**. <Po + Rozdrapywać>

Porozdrapywanie, a, btm., czynność cz. **Porozdrapywać**.

Porozdrażniać, a, **al rozdrażnić jednego po drugim**. <Po + Rozdrażniać>

Porozdrażnianie, a, btm., czynność cz. **Porozdrażniać**.

Porozdwajać, a, **al rozdziwić jedno po drugim**. <Po + Rozdwajać>

Porozdwajanie, a, btm., czynność cz. **Porozdwajać**.

Porozdziawiać, a, **al rozdziawić jedno po drugim**: Chłopi, poopierawszy ś. na cepach, stuchali z porozdziawianymi ustami jego opowiadań. Sienk. Za kogo ś. wydam, to zobaczycie, ale wtedy gęby porozdziawiacie od ucha do ucha. Sew. <Po + Rozdziawiać>

Porozdziawianie, a, btm., czynność cz. **Porozdziawiać**.

Porozdzielać, a, **al rozdzielić jedno po drugim a. jedno wielu osobom**. P. ś. rozdzielić ś. kolejno, jeden po drugim; rozdzielić ś. na wiele części: Lud ś. wedle rozkazu starszych porozdzielał. Krasz. Nad wszystkimi wnijściami białą kredą porysowane były litery, porozdzielane krzyżykami. Krasz. <Po + Rozdzielać>

Porozdzielanie, a, btm., czynność cz. **Porozdzielać**.

Porozdzielanie się, a ś., btm., czynność cz. **Porozdzielać ś.**

Porozdzierać, a, **al rozedrzyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach**: Porozdzierajcie szaty wasze a obleczcie wory. Bud. Piękniesz go wyuczył, kiedy on niewiastom kolana poobtlukał i spódnice porozdzierał. Jez. Sam własną ręką schorowane części porozdzieranej fortuny odciął. Kaezk. P. ś. rozedrzyć ś. kolejno, jedno po drugim; rozedrzyć ś. w wielu miejscach: Obłoki ś. porozdzierały. Krasz. <Po + Rozdzierać>

Porozdzieranie, a, btm., czynność cz. **Porozdzierać**.

Porozdzieranie się, a ś., btm., czynność cz. **Porozdzierać ś.**

Porozdziewać, a, **al rozdziać jednego po drugim, porozzbierać z odzienia**: W sieniach leżeli pacholankowie porozdziewani, spozywając. Krasz. P. ś. rozdziać ś. kolejno, jeden po drugim; rozdziać ś. z wielu rzeczy. <Po + Rozdziewać>

Porozdziewanie, a, btm., czynność cz. **Porozdziewać**.

Porozdziewanie się, a ś., btm., czynność cz. **Porozdziewać ś.**

Porozejmowy który miał miejsce po rozejmie: To zaraz wyszło na jaw na pierwszej porozejmowej pokojowej komisji w r. 1669. Dar. <Po + Rozejmowy>

Porozegrywać, a, **al rozegrać jedno po drugim**. <Po + Rozegrywać>

Porozegrywanie, a, btm., czynność cz. **Porozegrywać**.

Porozeznawać, aje, **awiał rozeznać jedno po drugim**. <Po + Rozeznować>

Porozeznowanie, a, btm., czynność cz. **Porozeznawać**.

[**Porozgadować**, uje, **owiał**] p. **Porozgadować**. <Po + *Rozgadować, od Rozgadać>

[**Porozgadowanie**, a, btm.] czynność cz. **Porozgadować**.

Porozgadywać, uje, **ywał**, [**Porozgadować**] rozgadać jedno po drugim a. jedno na wszystkie strony. <Po + Rozgadować>

Porozgadywanie, a, btm., czynność cz. **Porozgadować**.

Porozgałęziać się, a ś., **al ś. rozgałęzić ś. kolejno, jedno po drugim; rozgałęzić ś. na wszystkie strony**. <Po + Rozgałęziać ś.>

Porozgałęzianie się, a ś., btm., czynność cz. **Porozgałęziać ś.**

Porozgałęziany który ś. porozgałęział: Chodniki ś. rozbiegały do góry, w dół, porozgałęziane na wsze strony. Krasz.

Porozganiać, a, **al rozegnać jednego po drugim**: Ios nas na różne porozganiał szlaki, na różną dolę. Rom. <Po + Rozganiać>

Porozganiecie, a, btm., czynność cz. **Porozganiać**.

Porozgarniać, a, **al rozgarnąć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach a. jedno na wszystkie strony**. <Po + Rozgarniać>

Porozgarnianie, a, btm., czynność cz. **Porozgarniać**.

Porozginać, a, **al rozgiąć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach a. jedno na wszystkie strony**. <Po + Rozginać>

Porozginanie, a, btm., czynność cz. **Porozginać**. **Porozgłaszać**, a, **al rozgłosić jedno po drugim**. <Po + Rozgłaszać>

Porozgłaszanie, a, btm., czynność cz. **Porozgłaszać**.

Porozgnajać, a, **al rozgnoić jedno po drugim**: P. rany. <Po + Rozgnajać>

Porozgnajanie, a, btm., czynność cz. **Porozgnajać**.

Porozgniać, a, **al rozgnieść jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach**. <Po + Rozgniać>

Porozgniatanie, a, btm., czynność cz. **Porozgniać**.

Porozgrabiać, a, **al rozgrabić jedno po drugim**. <Po + Rozgrabiać>

Porozgrabianie, a, btm., czynność cz. **Porozgrabiać**.

Porozgradzać, a, **al rozgradzić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach**: Naśle łotrów na-

jemnych, pograbi, pokosi, porąbie, porozgradza, spali, powynosi. Nar. Większa część domków, opuszczona, zakłęsa, porozgradzana lub opustoszona, skarżyła ś. na swą nędzę i upadek. Krasz. <Po + Rozgradzać>

Porozgradzanie, a, blm., czynność cz. **Porozgradzać**.

Porozgramiać, a, ał *rozgromić jednego po drugim*. <Po + Rozgramiać>

Porozgramianie, a, blm., czynność cz. **Porozgramiać**.

Porozgraniczać, a, ał *rozgraniczyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Rozgraniczać>

Porozgraniczanie, a, blm., czynność cz. **Porozgraniczać**.

Porozgryzać, a, ał *rozgryźć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Rozgryzać>

Porozgryzanie, a, blm., czynność cz. **Porozgryzać**.

Porozgrzebywać, uje, ywał *rozgrzebać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Rozgrzebywać>

Porozgrzebywanie, a, blm., czynność cz. **Porozgrzebywać**.

Porozgrzeszać, a, ał *rozgrzeszyć jednego po drugim*. <Po + Rozgrzeszać>

Porozgrzeszanie, a, blm., czynność cz. **Porozgrzeszać**.

Porozgrzewać, a, ał *rozgrzać jedno po drugim*. <Po + Rozgrzewać>

Porozgrzewanie, a, blm., czynność cz. **Porozgrzewać**.

Porozjaśniać, a, ał *rozjaśnić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*: Mógłbyś ludziom stu tysięcy P. głowę ciemną. Syrok. P. ś. *rozjaśnić ś. kolejno, jedno po drugim*. <Po + Rozjaśniać>

Porozjaśnianie, a, blm., czynność cz. **Porozjaśniać**.

Porozjaśnianie się, a ś., blm., czynność cz. **Porozjaśnić ś.**

Porozjątrzać, a, ał *rozjątrzyć jednego (a. jedno) po drugim*. <Po + Rozjątrzać>

Porozjątrzanie, a, blm., czynność cz. **Porozjątrzać**.

Porozjeżdżać, a, ał *rozjechać jednego (a. jedno) po drugim*: Silnie kołami skiby porozjeżdżane były. Żebr. P. ś. *rozjechać ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Rozjeżdżać>

Porozjeżdżanie, a, blm., czynność cz. **Porozjeżdżać**.

Porozjeżdżanie się, a ś., blm., czynność cz. **Porozjeżdżać ś.**

Porozjuczać, a, ał *rozjuczyć jedno po drugim*. <Po + Rozjuczać>

Porozjuczanie, a, blm., czynność cz. **Porozjuczać**.

Porozjurzać, a, ał *rozjurzyć jednego po drugim*. <Po + Rozjurzać>

Porozjurzanie, a, blm., czynność cz. **Porozjurzać**.

Porozjuszać, a, ał *rozjuszyć jednego po drugim*. P. ś. *rozjuszyć ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Rozjuszać>

Porozjuszanie, a, blm., czynność cz. **Porozjuszać**.

Porozjuszanie się, a ś., blm., czynność cz. **Porozjuszać ś.**

Porozkapturzać, a, ał *rozkapturzyć jednego po drugim*. <Po + Rozkapturzać>

Porozkapturzenie, a, blm., czynność cz. **Porozkapturzać**.

[**Porozkazować**, uje, ował] *powyduwać rozkazy*. <Po + Rozkazować>

[**Porozkazowanie**, a, blm.] czynność cz. **Porozkazować**.

[**Porozkidać**, a, ał] *porozrzucić*. <Po + Rozkidać>

[**Porozkidanie**, a, blm.] czynność cz. **Porozkidać**.

Porozkisać, a, ał *rozkisnąć kolejno, jedno po drugim; rozkisnąć w wielu miejscach*: Pod ustawicznymi slotami drogi porozkisały błotem. Kaczk. <Po + Rozkisać>

Porozkisanie, a, blm., czynność cz. **Porozkisać**.

Porozklejać, a, ał *rozkleić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. P. ś. *rozkleić ś. kolejno, jedno po drugim; rozkleić ś. w wielu miejscach*. <Po + Rozklejać>

Porozklejanie, a, blm., czynność cz. **Porozklejać**.

Porozklejanie się, a ś., blm., czynność cz. **Porozklejać ś.**

Porozklepywać, uje, ywał *rozklepać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Rozklepywać>

Porozklepywanie, a, blm., czynność cz. **Porozklepywać**.

Porozkładać, a, ał *rozłożyć jedno po drugim a. jedno na wszystkie strony*: Król, aby miał gdzie książki P., pomodlić ś. ... więcej mu nad to nie trzeba. Krasz. Dzieła w paradnej oprawie i z kosztownymi okładkami porozkładał sam na stolikach. Korz. Odzież porozwieszana i porozkładana. Krasz. P. ś. *rozłożyć ś. kolejno, jeden po drugim*: Jedni po dworach pojechali nazad z niczym, drudzy ś. na grodzišku porozkładali. Krasz. <Po + Rozkładać>

Porozkładanie, a, blm., czynność cz. **Porozkładać**.

Porozkładanie się, a ś., blm., czynność cz. **Porozkładać ś.**

Porozkopywać, uje, ywał *rozkopać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*: Proroki twoje pozabijali, ołtarze twe porozkopywali. Bud. <Po + Rozkopywać>

Porozkopywanie, a, blm., czynność cz. **Porozkopywać**.

Porozkoszować się, uje ś., ował ś. *spędzić pewien czas na rozkoszowaniu ś.*: Chcieli P. ś. nieco resztkami słońca i ciepła. Pas. <Po + Rozkoszować ś.>

Porozkoszowanie się, a ś., blm., czynność cz. **Porozkoszować ś.**

Porozkraczać, a, ał *rozkraczyć jedno po drugim*: P. nogi. P. ś. *rozkraczyć ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Rozkraczać>

Porozkraczanie, a, blm., czynność cz. **Porozkraczać**.

Porozkraczanie się, a ś., blm., czynność cz. **Porozkraczać ś.**

Porozkradać, a, ał *rozkraść jedno po drugim*: Porozkradali brogi. Krasz. Pozostała reszta porozkrada perły i tkaniny przy pierwszej lepszej sposobności. Sienk. <Po + Rozkradać>

Porozkradanie, a, blm., czynność cz. **Porozkradać**.

Porokrawać, a, ał rozkrawać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach: Sługa dworski porokrawał na części obrzynie ciasto. <Po + Rozkrawać >

Porokrawanie, a, blm., czynność cz. Porokrawać.

Porokręcać, a, ał rozkręcić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach. P. ś. rozkręcić ś. kolejno, jedno po drugim; rozkręcić ś. w wielu miejscach. <Po + Rozkręcać >

Porokręcanie, a, blm., czynność cz. Porokręcać.

Porokręcanie się, a ś., blm., czynność cz. Porokręcać ś.

Porokruszać, a, ał rozkruszyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach. P. ś. rozkruszyć ś. kolejno, jedno po drugim; rozkruszyć ś. w wielu miejscach. <Po + Rozkruszać ś. >

Porokruszanie, a, blm., czynność cz. Porokruszać.

Porokruszanie się, a ś., blm., czynność cz. Porokruszać ś.

Porokrwawiać, a, ał rozkrwawić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach. <Po + Rozkrwawiać >

Porokrwawianie, a, blm., czynność cz. Porokrwawiać.

Porokrywać, a, ał rozkryć jedno (a. jednego) po drugim. P. ś. rozkryć ś. kolejno, jeden po drugim; rozkryć ś. w wielu miejscach. <Po + Rozkrywać >

Porokrywanie, a, blm., czynność cz. Porokrywać.

Porokrywanie się, a ś., blm., czynność cz. Porokrywać ś.

Porokrzewiać, a, ał rozkrzewić jedno po drugim a. jedno w różnych miejscach: Pali ś. koniec, sitowie i trzcina, porokrzewiane na brzegach... Skamandra. Ml. P. ś. rozkrzewić ś. kolejno, jedno po drugim; rozkrzewić ś. w wielu miejscach: Gniazdo domu tego jest w księstwie Mazowieckim... później i po innych ś. województwach porokrzewiali. Nies. <Po + Rozkrzewiać >

Porokrzewianie, a, blm., czynność cz. Porokrzewiać.

Porokrzewianie się, a ś., blm., czynność cz. Porokrzewiać ś.

Porokulbaczać, a, ał rozkulbaczyć jedno po drugim. <Po + Rozkulbaczać >

Porokulbaczenie, a, blm., czynność cz. Porokulbaczać.

Porokupować, uje, ował p. Porokupywać. <Po + Rozkupować >

Porokupowanie, a, blm., czynność cz. Porokupować.

Porokupywać, uje, ywał, Porokupować rozku-
pić jedno po drugim. <Po + Rozkupywać >

Porokupywanie, a, blm., czynność cz. Porokupywać.

Porokurecz, u, lm. e fizj. chwila następująca po rozkurczu serca (peridiastole). <Po + Rozkurecz >

Porokurczać, a, ał rozkurczyć jedno po drugim. P. ś. rozkurczyć ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Rozkurczać >

Porokurczanie, a, blm., czynność cz. Porokurczać.

Porokurczanie się, a ś., blm., czynność cz. Porokurczać ś.

Porozkuwać, a, ał rozkuć jednego (a. jedno) po drugim. <Po + Rozkuwać >

Porozkuwanie, a, blm., czynność cz. Porozkuwać.

Porozkwaszać, a, ał rozkwasić jedno po drugim: Żeby mi nie uszedł Rusin, bo wam łby porozkwaszam. Krasz. <Po + Rozkwaszać >

Porozkwaszanie, a, blm., czynność cz. Porozkwaszać.

Porozkwiecać, a, ał rozkwiecić jedno po drugim: Słoneczko boże, co nam pola porozkwieca, w smutku zasiewane. Kon. P. ś. rozkwiecić ś. kolejno, jedno po drugim. <Po + Rozkwiecać >

Porozkwiecanie, a, blm., czynność cz. Porozkwiecać.

Porozkwiecanie się, a ś., blm., czynność cz. Porozkwiecać ś.

Porozkwilać, a, ał rozkwilić jedno po drugim. P. ś. rozkwilić ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Rozkwilać >

Porozkwilanie, a, blm., czynność cz. Porozkwilać.

Porozkwilanie się, a ś., blm., czynność cz. Porozkwilać ś.

Porozkwitać, a, ał rozkwitnąć kolejno, jeden po drugim: Starzy cieszą ś. temi kwiatkami, co porozkwitały. Krasz. <Po + Rozkwitać >

Porozkwitanie, a, blm., czynność cz. Porozkwitać.

Porozłatać się, a ś., ał ś., Porozłatywać ś., [Porozłatować ś.] rozłecić ś. kolejno, jedno po drugim; rozłecić ś. w wielu miejscach; rozłecić ś. na wszystkie strony. <Po + Rozłatać ś. >

Porozłatanie się, a ś., blm., czynność cz. Porozłatać ś.

[Porozłatować się, uje ś., ował ś.] p. Porozłatać ś.

[Porozłatowanie się, a ś., blm.] czynność cz. Porozłatować ś.

Porozłatywać się, uje ś., ywał ś. p. Porozłatać ś. <Po + Rozłatywać ś. >

Porozłatywanie się, a ś., blm., czynność cz. Porozłatywać ś.

Porozlepiać, a, ał rozlepić jedno po drugim: P. afisze. <Po + Rozlepiać >

Porozlepianie, a, blm., czynność cz. Porozlepiać.

Porozlewać, a, ał rozlać jedno po drugim; rozlać co na wiele części: Łóżko stało nieposłane i zmięte, porozlewane lekarstwa. Krasz. Na stole porozlewane wino utworzyło całe jezioro. Sienk. Pilnuj ieh, ażeby ś. spieszyli, i zaraz porozlewaj zupę. Prus. P. ś. rozlać ś. kolejno, jedno po drugim; rozlać ś. w wielu miejscach. <Po + Rozlewać >

Porozlewanie, a, blm., czynność cz. Porozlewać.

Porozlewanie się, a ś., blm., czynność cz. Porozlewać ś.

Porozliczać, a, ał rozliczyć jedno po drugim. P. ś. rozliczyć ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Rozliczać >

Porozliczanie, a, blm., czynność cz. Porozliczać.

Porozliczanie się, a ś., blm., czynność cz. Porozliczać ś.

Porozluźniać, a, ał rozluźnić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach: Kazał P. nieco porozluźnić u kulbak. Sienk. <Po + Rozluźniać >

Porozlużnianie, a, blm., czynność cz. **Porozlużniać**.

Porozładowywać, uje, ywał *rozładować jedno po drugim*. <Po + Rozładowywać>

Porozładowywanie, a, blm., czynność cz. **Porozładowywać**.

Porozłamywać, uje, ywał *rozłamać jedno po drugim*: Wieś rozpada ś. cała, porozłamywane płoty, porozwalane chaty. Krasz. <Po + Rozłamywać>

Porozłamywanie, a, blm., czynność cz. **Porozłamywać**.

Porozłazić się, i ś., ii ś. *rozleźć ś. kolejno, jedno (a. jeden) po drugim*; *rozleźć ś. w wielu miejscach*. <Po + Rozłazić ś.>

Porozłożenie się, a ś., blm., czynność cz. **Porozłożyć ś.**

Porozłączać, a, ai *rozłączyć jedno (a. jednego) po drugim*. P. ś. *rozłączyć ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Rozłączać>

Porozłączanie, a, blm., czynność cz. **Porozłączać**.

Porozłączanie się, a ś., blm., czynność cz. **Porozłączać ś.**

Porozłupywać, uje, ywał *rozłupać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Rozłupywać>

Porozłupywanie, a, blm., czynność cz. **Porozłupywać**.

Porozmaicenie, a, blm., czynność cz. **Porozmaić**.

Porozmaić, i, ii *porobić rozmaitemi, poodmieńać*: Działanie heroldji niemieckiej porozmaićło herby, porozrywało tożsamość. Bobrow. <Po + Rozmaić>

Porozmakać, a, ai *rozmięknąć kolejno, jedno po drugim*. <Po + Rozmakać>

Porozmakanie, a, blm., czynność cz. **Porozmakać**.

Porozmarszczać, a, ai *rozmarszczyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Rozmarszczać>

Porozmarszczanie, a, blm., czynność cz. **Porozmarszczać**.

Porozmarzać, a, ai (Porozmar-zać) *rozmarznąć kolejno, jedno po drugim; rozmarznąć w wielu miejscach*. <Po + Rozmarzać>

Porozmarzanie, a, blm. (Porozmar-zanie) czynność cz. **Porozmarzać**.

Porozmawiać, a, ai *spędzić pewien czas na rozmawianiu*. [P. ś.] *pomówić*: Nie dają mi jej przyjaciele brać i ani z nią ś. P. <Po + Rozmawiać>

Porozmawianie, a, blm., czynność cz. **Porozmawiać**.

[Porozmawianie się, a ś.] blm., czynność cz. **Porozmawiać ś.**

Porozmazywać, uje, ywał *rozmasać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Rozmazywać>

Porozmazywanie, a, blm., czynność cz. **Porozmazywać**.

Porozmiatać, a, ai, † **Porozmiatywać** *rozmieść jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Rozmiatać>

Porozmiatanie, a, blm., czynność cz. **Porozmiatać**.

† **Porozmiatywać**, uje, ywał p. **Porozmiatać**. † P. ś. *porozlatać ś.*: W tej stronie śpice ś. z kół

porozmiatywały, tam oś leży złamana. Otw. <Po + Rozmiatywać>

Porozmiatywanie, a, blm., czynność cz. **Porozmiatywać**.

† **Porozmiatywanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Porozmiatywać ś.**

Porozmienić, a, ai *roznieść jedno po drugim*. <Po + Rozmienić>

Porozmienianie, a, blm., czynność cz. **Porozmienić**.

Porozmierzać, a, ai *rozmierzyć, podzielić jedno po drugim według miary*. [P. ś.] *rozmierzyć ś. kolejno, jeden po drugim*: Porozmierzali ś. czapkami (czapka służyła im za miarę przy dzieleniu ś. pieniędzy). <Po + Rozmierzać>

Porozmierzanie, a, blm., czynność cz. **Porozmierzać**.

[Porozmierzanie się, a ś., blm.] czynność cz. **Porozmierzać ś.**

Porozmiękać, a, ai *rozmięknąć kolejno, jedno po drugim; rozmięknąć w wielu miejscach*. <Po + Rozmiękać>

Porozmiękanie, a, blm., czynność cz. **Porozmiękać**.

Porozmiękzać, a, ai *rozmiękczyć jedno po drugim*. <Po + Rozmiękzać>

Porozmiękczanie, a, blm., czynność cz. **Porozmiękzać**.

Porozmijać się, a ś., ai ś. *rozminąć ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Rozmijać ś.>

Porozmijanie się, a ś., blm., czynność cz. **Porozmijać ś.**

Porozmnażać, a, ai *rozmnazzyć jedno po drugim*. <Po + Rozmnażać>

Porozmnażanie, a, blm., czynność cz. **Porozmnażać**.

Porozmyślać, a, ai *spędzić pewien czas na rozmyślaniu*. P. ś. *rozmyślić ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Rozmyślać>

Porozmyślanie, a, blm., czynność cz. **Porozmyślać**.

Porozmyślanie się, a ś., blm., czynność cz. **Porozmyślać ś.**

Porozniecać, a, ai *rozniecić jedno po drugim; rozniecić w wielu miejscach*. <Po + Rozniecać>

Porozniecanie, a, blm., czynność cz. **Porozniecać**.

Porozniemagać się, a ś., ai ś. *roznieść ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Rozniemagać ś.>

Porozniemaganie się, a ś., blm., czynność cz. **Porozniemagać ś.**

Poroznosić, i, ii *roznieść kolejno, jedno po drugim; roznieść co po wielu miejscach*: Jeszcze to tam pustka jest sroga od owego spalania, co ten zdrajca Sieniawski poroznosił w jego dobrach. Kaczk. <Po + Roznosić>

Poroznoszenie, a, blm., czynność cz. **Poroznosić**.

Porozorywać, a, ai *rozorać jedno po drugim; rozorać co w wielu miejscach*. <Po + Rozorywać>

Porozorywanie, a, blm., czynność cz. **Porozorywać**.

Porozosobniać, a, ai *rozosobnić jedno (a. jednego) po drugim*. P. ś. *rozosobnić ś. kolejno, jedno (a. jeden) po drugim*: Kiedy ś. od gór Karpackich rozeszli Chrobaci, w różne ś. stanowiska porozosobniali. Lel. <Po + Rozosobniać>

Porozosobnianie, a, blm., czynność cz. **Porozosobniać**.

Porozosobnianie się, a s., blm., czynność cz. **Porozosobniać s.**

Porozpaczać, a, ał oddać s. rozpaczy na pewien czas. <Po + Rozpaczać>

Porozpaczanie, a, blm., czynność cz. **Porozpaczać.**

Porozpadać się, a s., ał s. rozpaść s. kolejno, jedno po drugim; rozpaść s. na wiele części; rozpaść s. w wielu miejscach: Byli tak zbici, że im s. aż skóra porozpadała. Kaczk. <Po + Rozpadać s.>

Porozpadanie się, a s., blm., czynność cz. **Porozpadać s.**

Porozpadany który s. porozpadał: Pleśnią porosłe i porozpadane mury małego ogródka. Krasz.

Porozpajać, a, ał rozpoić jednego po drugim. <Po + Rozpajać>

Porozpajanie, a, blm., czynność cz. **Porozpajać.**

Porozpakowywać, uje, ywał rozpakować jedno po drugim. <Po + Rozpakowywać>

Porozpakowywanie, a, blm., czynność cz. **Porozpakowywać.**

Porozpalać, a, ał rozpałić jedno po drugim; rozpałić co w wielu miejscach: Porozpalał wielkie ogniska. Przybor. Wszysey widzieli z wałów na ogromnej przestrzeni porozpalane ognie tatarskie. Krasz. Porozpalano beczki ze smołą i uczutowano do późnej noey. Sienk. Ognie były porozpalane. Sienk. P. s. rozpałić s. kolejno, jedno po drugim. <Po + Rozpalać>

Porozpalane lm. 1. im. od **Porozpalać. 2. które s. porozpalały; palące, rozognione każde:** Wśród płomieni ujrzał czerwone, porozpalane trunkiem wąsate twarze żołdaków. Sienk.

Porozpalanie, a, blm., czynność cz. **Porozpalać.**

Porozpalanie się, a s., blm., czynność cz. **Porozpalać s.**

Porozpamiętywać, a, ał spędzić pewien czas na rozpamiętywaniu. <Po + Rozpamiętywać>

Porozpamiętywanie, a, blm., czynność cz. **Porozpamiętywać.**

Porozparać, a, ał i P. s. p. **Porozprówać.**

Porozparanie, a, blm., czynność cz. **Porozparać.**

Porozparanie się, a s., blm., czynność cz. **Porozparać s.**

Porozparzać, a, ał rozparzyć jedno po drugim. <Po + Rozparzać>

Porozparzanie, a, blm., czynność cz. **Porozparzać.**

Porozpasywać, uje, ywał rozpasać jednego po drugim. P. s. rozpasać s. kolejno, jeden po drugim. <Po + Rozpasywać>

Porozpasywanie, a, blm., czynność cz. **Porozpasywać.**

Porozpasywanie się, a s., blm., czynność cz. **Porozpasywać s.**

Porozpatrywać, uje, ywał rozpatrzeć jedno po drugim a. jedno z wielu stron. <Po + Rozpatrywać>

Porozpatrywanie, a, blm., czynność cz. **Porozpatrywać.**

Porozpędzać, a, ał rozpędzić jednego (a. jedno) po drugim: Ustanowieni przezeń podstarościowie i urzędnicy porozpędzani zostali ze swych miejsc. Szaj. P. zakony. P. s. rozpędzić s. kolejno, jeden po drugim. <Po + Rozpędzać>

Porozpędzanie, a, blm., czynność cz. **Porozpędzać.**

Porozpędzanie się, a s., blm., czynność cz. **Porozpędzać s.**

Porozpękać się, a s., ał s. rozpęknąć s. kolejno, jedno po drugim; rozpęknąć s. w wielu miejscach. <Po + Rozpękać s.>

Porozpękanie się, a s., blm., czynność cz. **Porozpękać s.**

Porozpieczętowywać, uje, ywał rozpieczętować jedno po drugim. <Po + Rozpieczętowywać>

Porozpieczętowywanie, a, blm., czynność cz. **Porozpieczętowywać.**

Porozpiekać, a, ał rozpieć jedno po drugim: Zaczzerwieniony, jakby mu kto ogniem porozpiekał policzki. Kaczk. <Po + Rozpiekać>

Porozpiekanie, a, blm., czynność cz. **Porozpiekać.**

Porozpierać, a, ał rozeprzeć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach. P. s. rozeprzeć s. kolejno, jeden po drugim: Porozpierali s. w krzesłach, w powozie, na ławach. <Po + Rozpierać>

Porozpieranie, a, blm., czynność cz. **Porozpierać.**

Porozpieranie się, a s., blm., czynność cz. **Porozpierać s.**

Porozpieraný 1. im. od **Porozpierać. 2. w** lm. którzy s. porozpiekali: Obok niego siedzący, młodsi z twarzy, a rysami doń podobni, równie byli porozpierani wygodnie. Krasz.

Porozpierzchać się, a s., ał s. rozpierzchnąć s. kolejno jeden (a. jedno) po drugim. <Po + Rozpierzchać s.>

Porozpierzchanie się, a s., blm., czynność cz. **Porozpierzchać s.**

Porozpierzchany w lm. którzy a. które s. porozpierzchały: Każdy miał roboty po uszy, ażeby porozpierzchane chorągwie i pułki przywieść do ładu. Kaczk.

Porozpieszczać, a, ał rozpieszczyć jednego po drugim. P. s. rozpieszczyć s. kolejno, jeden po drugim. <Po + Rozpieszczać>

Porozpieszczanie, a, blm., czynność cz. **Porozpieszczać.**

Porozpieszczanie się, a s., blm., czynność cz. **Porozpieszczać s.**

Porozpijać się, a s., ał s. rozpić s. kolejno, jeden po drugim: Inni, co byli dobrzy żołnierze, porozpijali s. aż strach. Pas. <Po + Rozpijać s.>

Porozpijanie się, a s., blm., czynność cz. **Porozpijać s.**

Porozpinać, a, ał rozpiąć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach: Nadbiegająca służba pośpieszyła P. zbroję i zdjąć z niego. Krasz. Z ręką zarzuconą za kamizelkę porozpinaną. Krasz. Suknie miał porozpinane, zbrukane. Krasz. P. s. rozpiąć s. kolejno, jeden po drugim; rozpiąć s. w wielu miejscach: Książę tylko co był zrzucił szyszak, porozpinał s. i zabierał spuszczać nieco. Krasz. <Po + Rozpinać>

Porozpinanie, a, blm., czynność cz. **Porozpinać.**

Porozpinanie się, a s., blm., czynność cz. **Porozpinać s.**

!Porozpiorunowywać, a, ał porozzbijać, poroztrząskiwać piorunami: Bóg obali s. z nieba na nich wszystkich i porozpiorunowya ich. Kra-

siń. <Po + *Rozpiorunowywać, od *Rozpiorunować, od Roz + Piorunować >

!Porozpiorunowywanie, a, blm., czynność cz. **Porozpiorunowywać**.

[Porozpisać, sze, sa!] p. **Porozpisywać**: Potem porozpisano po syćkik królak. <Po + Rozpisać >

Porozpisanie, a, blm., czynność cz. **Porozpisać**. [Porozpisować, uje, ował] p. **Porozpisywać**. <Po + Rozpisować >

[Porozpisowanie, a, blm.] czynność cz. **Porozpisować**.

Porozpisywać, uje, ywał, [Porozpisować, Porozpisać] *rozpisać na wszystkie strony*: Dobra, jako sukcesyjne, na różnych, pobrawszy od nich pieniądze, porozpisywał. Mat. <Po + Rozpisywać >

Porozpisywanie, a, blm., czynność cz. **Porozpisywać**.

Porozplatać, a, ał *rozpleść jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*: Kawałki starych porozplatanych lontów. Jak. J. P. *ś. rozpleść ś. kolejno, jedno po drugim*; *rozpleść ś. w wielu miejscach*: Włosy ś. jej we śnie porozplatały. Krasz. <Po + Rozplatać >

Porozplatanie, a, blm., czynność cz. **Porozplatać**.

Porozplatanie się, a ś., blm., czynność cz. **Porozplatać ś.**

Porozplątywać, uje, ywał *rozplątać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Rozplątywać >

Porozplątywanie, a, blm., czynność cz. **Porozplątywać**.

Porozplącać, a, ał *rozplącić jedno po drugim*; *rozplącić co wielu osobom*. <Po + Rozplącać >

Porozplącanie, a, blm., czynność cz. **Porozplącać**.

Porozplądzać, a, ał *rozplądzić jedno po drugim*. P. *ś. rozplądzić ś. kolejno, jedno po drugim*. <Po + Rozplądzać >

Porozplądżanie, a, blm., czynność cz. **Porozplądzać**.

Porozplądżanie się, a ś., blm., czynność cz. **Porozplądzać ś.**

Porozplaszcząć, a, ał *rozplaszczyc jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. P. *ś. rozplaszczyc ś. kolejno, jedno po drugim*. <Po + Rozplaszcząć >

Porozplaszczanie, a, blm., czynność cz. **Porozplaszcząć**.

Porozplaszczanie się, a ś., blm., czynność cz. **Porozplaszcząć ś.**

Porozplaszczany I. im. od **Porozplaszcząć**. 2. w lm. które ś. *porozplaszczają*: Książki w oprawach drogiech widać było porozplaszczane na krzesłach. Krasz.

Porozplątywać, uje, ywał *rozplątać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Rozplątywać >

Porozplątywanie, a, blm., czynność cz. **Porozplątywać**.

Porozplawiać, a, ał *rozplawić jedno po drugim*: P. *metale*. <Po + Rozplawiać >

Porozplawianie, a, blm., czynność cz. **Porozplawiać**.

Porozplomieniać, a, ał *rozplomienić jedno po drugim*. <Po + Rozplomieniać >

Porozplomienianie, a, blm., czynność cz. **Porozplomieniać**.

Porozpływać się, a ś., ał *ś. rozplynąć ś. kolejno, jedno po drugim*. <Po + Rozpływać ś. >

Porozpływanie się, a ś., blm., czynność cz. **Porozpływać ś.**

Porozpoczynać, a, ał *rozpocząć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*: Tu tylko świat porozpoczynał. Wad. <Po + Rozpoczynać >

Porozpoczynanie, a, blm., czynność cz. **Porozpoczynać**.

Porozporządzać, a, ał *rozporządzić w wielu rzeczach*. <Po + Rozporządzać >

Porozporządżanie, a, blm., czynność cz. **Porozporządzać**.

Porozposażać, a, ał *jednego po drugim = uposażyć, rozlokować*: Dzieci już porozposażał, synowie byli w wojsku, w biurach. Krasz. <Po + Rozposażać >

Porozposażanie, a, blm., czynność cz. **Porozposażać**.

Porozpościerać, a, ał *rozpostrzeć jedno po drugim*. <Po + Rozpościerać >

Porozpościeranie, a, blm., czynność cz. **Porozpościerać**.

Porozpowiadać, a, ał *rozpowiedzieć jedno po drugim a. jedno wielu osobom*. <Po + Rozpowiadać >

Porozpowiadanie, a, blm., czynność cz. **Porozpowiadać**.

Porozpoznawać, aje, awał *rozpoznać jedno (a. jednego) po drugim*. <Po + Rozpoznawać >

Porozpoznawanie, a, blm., czynność cz. **Porozpoznawać**.

Porozpożyczać, a, ał *rozpożyczyć jedno po drugim a. jedno wielu osobom*. <Po + Rozpożyczać >

Porozpożyczenie, a, blm., czynność cz. **Porozpożyczać**.

Porozpraszać, a, ał *rozproszyć jedno (a. jednego) po drugim*: Samolubstwo nas porozpraszało. Krasz. Jak gdyby myślą zbierał porozpraszone wspomnienia. Karcz. <Po + Rozpraszać >

Porozprasżanie, a, blm., czynność cz. **Porozpraszać**.

Porozprawiać, a, ał *spędzić pewien czas na rozprawianiu*. [P. ś.] z kim = *porozmawiać*. <Po + Rozprawiać >

Porozprawianie, a, blm., czynność cz. **Porozprawiać**.

[Porozprawianie się, a ś.] blm., czynność cz. **Porozprawiać ś.**

Porozprężać, a, ał *rozprężyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. P. *ś. rozprężyć ś. kolejno, jedno po drugim*. <Po + Rozprężać >

Porozprężanie, a, blm., czynność cz. **Porozprężać**.

Porozpromieniać, a, ał *rozpromienić jedno po drugim*. <Po + Rozpromieniać >

Porozpromienianie, a, blm., czynność cz. **Porozpromieniać**.

Porozprostowywać, uje, ywał *rozprostować jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Rozprostowywać >

Porozprostowywanie, a, blm., czynność cz. **Porozprostowywać**.

Porozprowadzać, a, ał *rozprowadzić jedno po drugim a. jedno w różne strony*: Te rzeczy, gdy już z ciemnej wydzwignął gromady, porozpro-

wadzane na różne rozsady. Otw. <Po + Rozprowadzać>

Porozprowadzanie, a, bfm., czynność cz. **Porozprowadzać**.

[**Porozprószać**, a, ał] *rozprószyć*. <Po + Rozprószać>

[**Porozprószanie**, a, bfm.] czynność cz. **Porozprószać**.

Porozprówać, a, ał i P. ś. p. **Porozpruwać**. **Porozprówanie**, a, bfm., czynność cz. **Porozprówać**.

Porozprówanie się, a ś., bfm., czynność cz. **Porozprówać ś.**

Porozpruwać, a, ał, **Porozprówać**, **Porozparać** *rozpróc jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach. P. ś. rozpróc ś. kolejno, jedno po drugim; rozpróc ś. w wielu miejscach.* <Po + Rozpruwać>

Porozpruwanie, a, bfm., czynność cz. **Porozpruwać**.

Porozpruwanie się, a ś., bfm., czynność cz. **Porozpruwać ś.**

Porozpryskiwać się, uje ś., iwał ś. *rozprysnąć ś. kolejno, jedno po drugim; rozprysnąć ś. na wszystkie strony.* <Po + Rozpryskiwać ś.>

Porozpryskiwanie się, a ś., bfm., czynność cz. **Porozpryskiwać ś.**

Porozprzedawać, aje, awał *rozprzedać jedno po drugim.* <Po + Rozprzedawać>

Porozprzedawanie, a, bfm., czynność cz. **Porozprzedawać**.

Porozprzeźreniać, a, ał *rozprzeźrenić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Porozprzeźreniał kanały, aby więcej wody szło niemi. Star. <Po + Rozprzeźreniać>

Porozprzeźrenianie, a, bfm., czynność cz. **Porozprzeźreniać**.

Porozprzęgać, a, ał *rozprzęc jedno po drugim. P. ś. rozprzęc ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Rozprzęgać>

Porozprzęganie, a, bfm., czynność cz. **Porozprzęgać**.

Porozprzęganie się, a ś., bfm., czynność cz. **Porozprzęgać ś.**

Porozpulchniać, a, ał *rozpulchnić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Rozpulchniać>

Porozpulchnianie, a, bfm., czynność cz. **Porozpulchniać**.

Porozpuszczać, a, ał *rozpuścić jednego (a. jedno) po drugim; rozpuścić co w wielu miejscach:* Toż on mi tu chłopców na dziadowskie bieże porozpuszczał. Krasz. Roty porozpuszczane, bo nie było czym płacić wojska. Smol. P. ś. *rozpuścić ś. kolejno, jeden po drugim:* Dziewczętaby ś. porozpuszczały, to dla ich dobra. Krasz. <Po + Rozpuszczać>

Porozpuszczanie, a, bfm., czynność cz. **Porozpuszczać**.

Porozpychać, a, ał *rozepchnąć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Porozpychawszy kupy zgrupowane na ś. Otw. <Po + Rozpychać>

Porozpychanie, a, bfm., czynność cz. **Porozpychać**.

[**Porozpyrciować**, uje, ował] *przedmioty okrągłe porozrzucac z głównej kupy:* Jak téz te zimniaki porozpyrciowane. Gwar.

[**Porozpyrciowanie**, a, bfm.] czynność cz. **Porozpyrciować**.

Porozpyskiwać, uje, iwał *rozpyskać jedno po*

drugim a. jedno w wielu miejscach. <Po + Rozpyskiwać>

Porozpyskiwanie, a, bfm., czynność cz. **Porozpyskiwać**.

Porozrabiać, a, ał *rozrobić jedno po drugim.* <Po + Rozrabiać>

Porozrabianie, a, bfm., czynność cz. **Porozrabiać**.

Porozrastać się, a ś., ał ś. *rozrosnąć ś. kolejno, jedno po drugim; rozrosnąć ś. na wszystkie strony.* <Po + Rozrastać ś.>

Porozrastały który ś. porozrastał: Od sklepienia zwieszały ś. pozłociste świeczniki, gdyby w gałęzie i liście porozrastały. Krasz.

Porozrastanie się, a ś., bfm., czynność cz. **Porozrastać ś.**

Porozrąbywać, uje, ywał *rozrąbać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Ciury wlokły już drzewo z chatek, chróst i porozrąbywane sprzęty. Krasz. <Po + Rozrąbywać>

Porozrąbywanie, a, bfm., czynność cz. **Porozrąbywać**.

Porozróżniać, a, ał *rozróżnić jedno po drugim.* L. <Po + Rozróżniać>

Porozróżnianie, a, bfm., czynność cz. **Porozróżniać**.

Porozrucac, a, ał *posp. p. Porozrzucac.*

Porozrucanie, a, bfm., *posp.*, czynność cz. **Porozrucac**.

× **Porozruszac**, a, ał *rozruszac jedno po drugim.* L. <Po + Rozruszac>

Porozruszanie, a, bfm., czynność cz. **Porozruszac**.

Porozrywać, a, ał *rozerwać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* W dziedzińcu z porozrywanymi płotami żywej duszy w początku nie spostrzegłem. Krasz. P. ś. *rozerwać ś. kolejno, jedno po drugim; rozerwać ś. w wielu miejscach:* Większa swoboda panowała w chodzie, który ś. porozrywał i rozproszył. Krasz. <Po + Rozrywać>

Porozrywanie, a, bfm., czynność cz. **Porozrywać**.

Porozrywanie się, a ś., bfm., czynność cz. **Porozrywać ś.**

Porozrzewniać, a, ał *rozrzewnić jednego po drugim. P. ś. rozrzewnić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Rozrzewniać>

Porozrzewnianie, a, bfm., czynność cz. **Porozrzewniać**.

Porozrzewnianie się, a ś., bfm., czynność cz. **Porozrzewniać ś.**

Porozrzucac, a, ał, *posp. Porozrzucac* *rozrzucić jedno po drugim; rozrzucić co w wielu miejscach:* Stoliki i stołki porozrzucane. L. Ojcowskie budynki porozrzucac. Opal. Mieczysław bałwany P. kazał. Lel. Szpiegowie porozrzucali w Moskwie listy kałuskiego oszusta. Dar. Siwe włosy wiatr mu porozrzucac i na ramiona i ezolo rozsypał. Krasz. P. ś. *rozrzucić ś. kolejno, jeden po drugim; rozrzucić ś. na wszystkie strony:* To ś. ściągnie w jakąś figurę jego pułk, to znów ś. porozrzucac tak szybko, że i nie wiedzieć, jak ś. to stało. Kaczk. <Po + Rozrzucac>

Porozrzucanie, a, bfm., czynność cz. **Porozrzucac**.

Porozrzucanie się, a ś., bfm., czynność cz. **Porozrzucac ś.**

Porozrzynać, a, ał *rozrzynać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Porozrzynał sznury. Krasz. <Po + Rozrzynać>

Porozrzynanie, a, btm., czynność cz. Porozrzynać.

Porozsadzać, a, ał rozsadzić jedno (a. jedno) po drugim; rozsądzić co w wielu miejscach: P. uczniów. Wszyscy ludzie porozsadzani, i każdy swojej pilnował kwatery. Pas. On to porozsadzał na stolicach biskupich kapłanów niedowiarków i gorszącego życia. Rzew. Mężczyzn porozsadzał na bliższych pożaru domach. Chdź. Przen.: Niebotyczne góry tu i owdzie porozsadzane. Ciec. Na gzymsach i piecach porozsadzał rozmaite figury. Korz. <Po + Rozsadzać>

Porozsadzanie, a, btm., czynność cz. Porozsadzanie.

Porozsądzać, a, ał rozsądzić jedno (a. jedno) po drugim. <Po + Rozsądzać>

Porozsądzenie, a, btm., czynność cz. Porozsądzenie.

Porozsiadać się, a, ał s. rozsiąść s. kolejno, jeden po drugim. Przen.: Po miedzach porozsiadały s. dzięki gruszkii, grube, pękate. <Po + Rozsiadać s.>

Porozsiadanie się, a, ał s. btm., czynność cz. Porozsiadanie s.

Porozsiedlać, a, ał rozsiedlić jedno po drugim; rozsiedlić po wielu miejscach. <Po + Rozsiedlać.>

Porozsiedlanie, a, btm., czynność cz. Porozsiedlanie.

Porozsiewać, a, ał rozsiewać jedno po drugim a. jedno po wielu miejscach. Przen.: Porozsiewane gwarne ich kurzenie. Gosz. Gęsto porozsiewana hrabskich herbów tarcza. Kon. <Po + Rozsiewać>

Porozsiewanie, a, btm., czynność cz. Porozsiewanie.

Porozsiodływać, uje, ywał rozsiodlać jedno po drugim. <Po + Rozsiodływać>

Porozsiodływanie, a, btm., czynność cz. Porozsiodływanie.

Porozsławiać, a, ał rozsławić jedno (a. jedno) po drugim; rozsławić na wszystkie strony. <Po + Rozsławiać>

Porozsławianie, a, btm., czynność cz. Porozsławianie.

Porozsnuwać, a, ał rozsnuć jedno po drugim a. jedno na wszystkie strony. <Po + Rozsnuwać>

Porozsnuwanie, a, btm., czynność cz. Porozsnuwanie.

Porozstawać się, aje s., awał s. rozstać s. kolejno, jeden po drugim; rozstać s. z wielu osobami, rzeczami. <Po + Rozstawać s.>

Porozstawianie się, a, ał s. btm., czynność cz. Porozstawianie s.

Porozstawiać, a, ał rozstawić jedno po drugim: Snopki konopne P. Przędz. Widać tam porozstawiane doniczki z kwiatami różnego gatunku. L. Graty porozstawiane. Zółkiewski po brzegach Dniepru porozstawiał działą. Niem. Butów kilku par, po całym pokoju porozstawianych, zdawało s. tańcować kontredansa. Krasz. <Po + Rozstawiać>

Porozstawianie, a, btm., czynność cz. Porozstawianie.

Porozstępować się, uje s., ował s. rozstąpić s. kolejno, jeden po drugim. <Po + Rozstępować s.>

Porozstępowanie się, a, ał s. btm., czynność cz. Porozstępowanie s.

Porozstrajać, a, ał rozstroić jedno po drugim. P. s. rozstroić s. kolejno, jedno po drugim. <Po + Rozstrajać>

Porozstrajanie, a, btm., czynność cz. Porozstrajanie.

Porozstrajanie się, a, ał s. btm., czynność cz. Porozstrajanie s.

Porozstrzelać, a, ał rozstrzelić jedno a. rozstrzelać jedno po drugim: P. przestępców. P. s. rozstrzelić s. kolejno, jeden po drugim; rozstrzelić s. na wszystkie strony. <Po + Rozstrzelać>

Porozstrzelanie, a, btm., czynność cz. Porozstrzelanie.

Porozstrzelanie się, a, ał s. btm., czynność cz. Porozstrzelanie s.

Porozstrzelany I. im. od Porozstrzelać. 2. który s. porozstrzelał: Uporeczywie s. bronii porozstrzelanym na małe garstki Litwinom. Kaezk.

Porozstrzygać, a, ał I. rozstrzygnąć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach. 2. rozstrzygnąć jedno po drugim. <Po + Rozstrzygać>

Porozstrzyganie, a, btm., czynność cz. Porozstrzyganie.

Porozsuwać, a, ał rozsunać jedno po drugim. P. s. rozsunać s. kolejno, jedno po drugim: Dach opadł, ściany s. porozsuwały, postarzały kluczyzny. Krasz. (= porozwodziły s.). <Po + Rozsuwać>

Porozsuwanie, a, btm., czynność cz. Porozsuwanie.

Porozsuwanie się, a, ał s. btm., czynność cz. Porozsuwanie s.

Porozsycać, a, ał rozsycić jedno po drugim: P. miody. <Po + Rozsycać>

Porozsywanie, a, btm., czynność cz. Porozsywanie.

Porozsychać się, a, ał s. rozeschnąć s. kolejno, jedno po drugim; rozeschnąć s. w wielu miejscach: Czemu naczynie s. porozsychało? — nie przez kogo, tylko przez ciebie! Krasz. <Po + Rozsychać s.>

Porozsychanie się, a, ał s. btm., czynność cz. Porozsychanie s.

Porozsychany który s. porozsychał: Rusz s. i sama! — Do czego? spytała kobieta, do pustych bodni i porozsychanego naczynia? Krasz.

Porozsyłać, a, ał rozesać jedno (a. jedno) po drugim; rozesać na wszystkie strony: Do gumien, obór, stodół porozsyłał sługi. Kras. Na inne szlaki gęste porozsyłał podjazdy. Niem. Porozsyłało fornalki i konnych na wszystkie strony. Kaezk. Balu nie będzie, P. wszędzie, przeprosić, że wyjeżdżam. Fred. A. <Po + Rozsyłać>

Porozsyłanie, a, btm., czynność cz. Porozsyłanie: Sam go wyręczył w porozsyłaniu depesz. Krasz.

† **Porozsypować, uje, ował i † P. s. p. Porozsypywać:** Bankierom, co tam handlowali, stoły zwywracał i porozsypował pieniądze. Odim. <Po + Rozsypować>

† **Porozsypywanie, a, btm., czynność cz. Porozsypywanie.**

† **Porozsypywanie się, a, ał s. btm., czynność cz. Porozsypywanie s.**

Porozsypywać, uje, ował, † Porozsypywać rozsypać jedno po drugim; rozsypać co po wielu miejscach: Na stoliku pomięte dzienniki, porozsypywane cygara, pieniądze, listy. Krasz. P. s. rozsypać s. kolejno, jedno po drugim; rozsypać s. po wielu miejscach: Budowy porozsypywały s. <Po + Rozsypywać>

Porozsypywanie, a, btm., czynność cz. Porozsypywanie.

Porosypywanie się, a ś., blm., czynność cz. Porosypywać ś.

Poroszarpować, uje, ywał *rozszarpać jednego (a. jedno) po drugim a. jedno (a. jednego) w wielu miejscach*: Grunty biskupie sobie za własność poprzywłaszczali, a między ś. poroszarpowali. Wer. <Po + Rozszarpować>

Poroszarpowanie, a, blm., czynność cz. Poroszarpować.

Poroszczepiać, a, ał, Poroszczepować, † Poroszczepować *roszczepić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. P. ś. *roszczepić ś. kolejno, jedno po drugim; roszczepić ś. w wielu miejscach*. <Po + Roszczepiać>

Poroszczepianie, a, blm., czynność cz. Poroszczepiać.

Poroszczepianie się, a ś., blm., czynność cz. Poroszczepiać ś.

† Poroszczepować, uje, ował i † P. ś. p. Poroszczepiać. <Po + Roszczepować>

† Poroszczepowanie, a, blm., czynność cz. Poroszczepować.

† Poroszczepowanie się, a ś., blm., czynność cz. Poroszczepować ś.

Poroszczepywać, uje, ywał i P. ś. p. Poroszczepiać. <Po + Roszczepywać>

Poroszczepywanie, a, blm., czynność cz. Poroszczepywać.

Poroszczepywanie się, a ś., blm., czynność cz. Poroszczepywać ś.

Poroszerzać, a, ał *roszszerzyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*: Jagiełło poroszerzał nadania swych poprzodników dla Rusi. P. ś. *roszszerzyć ś. kolejno, jedno po drugim; rozszerzyć ś. w wielu miejscach*. <Po + Rosszerzać>

Poroszerzanie, a, blm., czynność cz. Poroszerzać.

Poroszerzanie się, a ś., blm., czynność cz. Poroszerzać ś.

Poroszerzany 1. im. od Poroszerzać. 2. który ś. poroszerzał: Żył poroszerzane.

Poroszcierać, a, ał p. Poroszcierać: Na podłodze były poroszcierane skóry niedźwiedzie. Kaczk. <Po + Roszcierać>

Poroszcieranie, a, blm., czynność cz. Poroszcierać.

Poroszcierać, a, ał, Poroszcierać *rozesłać jedno po drugim*: Poroszcierano pod nogi perskie kobierce. Kaczk. Zbierali eodzień sukna poroszcierane po stołach, kortyny, tapicerje. Bart. <Po + Roszcierać>

Poroszcieranie, a, blm., czynność cz. Poroszcierać.

Poroszmieszać, a, ał *roszmieszyć jedno po drugim*. <Po + Roszmieszać>

Poroszmieszanie, a, blm., czynność cz. Poroszmieszać.

Poroszwiecać, a, ał *roszwiecić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. P. ś. *roszwiecić ś. kolejno, jedno po drugim*: Gwiazdy na niebie poroszwiecają ś. Ml. <Po + Roszwiecać>

Poroszwiecanie, a, blm., czynność cz. Poroszwiecać.

Poroszwiecanie się, a ś., blm., czynność cz. Poroszwiecać ś.

Poroszwietlać, a, ał *roszwietlić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Roszwietlać>

Poroszwietlanie, a, blm., czynność cz. Poroszwietlać.

Poroztaczać, a, ał *roztoczyć jedno po drugim*: Turcy poroztaczali swoje potężne obozy. Kaczk. P. ś. *roztoczyć ś. kolejno, jedno po drugim*: Przed okienkami poroztaczały ś. szeregami badyle maku, smukłe, wysokie. Jez.

Poroztaczanie, a, blm., czynność cz. Poroztaczać.

Poroztaczanie się, a ś., blm., czynność cz. Poroztaczać ś.

Poroztapiać, a, ał *roztopić jedno po drugim*. P. ś. *roztopić ś. kolejno, jedno po drugim*. <Po + Roztapiać>

Poroztapianie, a, blm., czynność cz. Poroztapiać.

Poroztapianie się, a ś., blm., czynność cz. Poroztapiać ś.

Poroztłukać, a, ał, Poroztłukiwać *roztluc jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. Przen.: Czekaście, aż Bóg ciała poroztłuka. Słow. (= *poniszczy, porozkłada*). <Po + Roztłukać>

Poroztłukiwanie, a, blm., czynność cz. Poroztłukać.

Poroztłukiwać, uje, iwał p. Poroztłukać. <Po + Roztłukiwać>

Poroztłukiwanie, a, blm., czynność cz. Poroztłukiwać.

Poroztrącać, a, ał *roztrącić jedno (a. jednego) po drugim; roztrącić jedno (a. jednego) w wielu miejscach*: Wojewoda wpadł na dworzec swój gniewny i piorunujący, ludzi poroztrącał i długo chodził zamysłony po izbach pustych. Krasz. On tu wszystkich poroztrąca. Węg. <Po + Roztrącać>

Poroztrącanie, a, blm., czynność cz. Poroztrącać.

Poroztrzaskać, a, ał p. Poroztrzaskiwać: Patrz, kiedy łaska, gdy ś. na wiosnę wzburzy i lód poroztrzaska. Syrok. <Po + Roztrzaskać>

Poroztrzaskanie, a, blm., czynność cz. Poroztrzaskać.

Poroztrzaskiwać, uje, iwał, Poroztrzaskać *roztrzaskać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*: Poroztrzaskiwali o drzewa głowy dzieci. <Po + Roztrzaskiwać>

Poroztrzaskiwanie, a, blm., czynność cz. Poroztrzaskiwać.

Poroztrzasać, a, ał 1. spędzić pewien czas na roztrząsaniu. 2. roztrzasać jedno po drugim; roztrzasać w wielu miejscach. <Po + Roztrzasać>

Poroztrząsanie, a, blm., czynność cz. Poroztrzasać.

Poroztrzepywać, uje, ywał *roztrześć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Roztrzeptywać>

Poroztrzeptywanie, a, blm., czynność cz. Poroztrzeptywać.

Poroztrzeźwiać, a, ał *roztrzeźwić jedno po drugim*. P. ś. *roztrzeźwić ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Roztrzeźwiać>

Poroztrzeźwianie, a, blm., czynność cz. Poroztrzeźwiać.

Poroztrzeźwianie się, a ś., blm., czynność cz. Poroztrzeźwiać ś.

Poroztwierać, a, ał *roztworzyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*: Brzozy niektóre poroztwierały pączki. Krasz. Splondrowano komory, poroztwierano na oścież szopy. Krasz. Szafy poroztwierane, kufrы nawpół wyładowane. Krasz. <Po + Roztwierać>

Poroztwieranie, a, blm., czynność cz. Poroztwierać.

Poroztykać, a, ał *porozdawać wtykając temu i otemu*: Był goły, bo co miał, to poroztykał. Krasz. <Po + Roztykać>

Poroztykanie, a, btm., czynność cz. **Poroztykać**.

Porozumieć, e, ał, nied. **Porozumiewać** I. †P., [P.] *pojąć rozumem, poznać, dorozumieć ś., domyślić ś., pomiarkować, zrozumieć, zamiarkować, wyrozumieć*: P. co, †czemu. Wszystkich do siebie przychodzących więcej dusz, aniżeli ciał, sprawy porozumiewała. Wys. A gdy światłości poszły na wschód słońca, porozumiał Jadam przez ich znamiona, iż Jewa była dręczona wielkimi boleściami. Psm. Porozumiewam radę jego z tego. Troc. Głupi ojcowie naszy nie porozumieli w Egipcie cudów twoich Kochan. Wróg nieraz porozumie niebezpieczeństwa. Dyg. Słowa moja uszyna usłysz, Panie, porozumiej wołaniu memu. Wig. 2. †P. komu = okazać ś. *wyrozumiałym dla kogo, wejść w czyje położenie, postawić ś. na czym miejscu, zrozumieć kogo*: Gdy widzą, aby miał bydlę swoje obciążać, tedy na niego samego ten ciężar włożą, aby potem umiał P. bydlęciu. Star. 3. × **Porozumiewać kogo = mieć na kogo porozumienie, podejrzewać, posądzać go**: Porozumiewam go. Troc. Podobał mi ś. co do głowy Ko-ski, acz porozumiewam go o ducha intrygi. Cz. P. ś. I. †P. ś. *być porozumianym, zrozumianym*: Aby ś. to lepiej porozumiało, mamy wiedzieć. Petr. 2. z kim = a) *poradzić ś., pogadać, skomunikować ś., ułożyć ś.*: P. ś. listownie. Nie mogę sam decydować, muszę ś. P. z bratem w tej sprawie. Zamknięty w sobie (Filip II) nie mógł w żaden sposób P. ś. z tą sierocą duszą (don Karlosem). Karł. (= *zrozumieć ś., dojść do porozumienia*). b) *wejść w porozumienie, w konszachty, dać sobie wzajemnie do zrozumienia, zmówić ś., zwać ś., spłachnąć ś., spiknąć ś.*: Leonora porozumiała ś. z tym gachem. L. Porozumieli ś. oczyma, na miği. W trwogę uderzono, że Ossoliński, że Radziejowski z Kozakami ś. porozumiewają. Lel. 3. [P. ś.] *spozrzeć ś., dowiedzieć ś.*: Wyjechał pán z chartami na pole, pani ś. skoro porozumiała i czymprędzej po krawczyka stała. <Po + Rozumieć>

Porozumienie, a, btm. I. czynność cz. **Porozumieć**. 2. p. **Porozumienie ś.**: Czego piśmiennie załatwić nie było można, to osobistemu poruczało ś. porozumieniu. Paw. Rozpoczęto targi i układy, które ciągnęły ś. kilka tygodni, nim wreszcie nastąpiło P. Paw. 3. Im. a *podejrzanie, posądzenie*: Będąc Zbigniew nagle umarły znaleziony, na różne osoby padły porozumienia jego śmierci. Perz. O kondykt ten największe miano P. na biskupa poznańskiego. Zał. Mieć o kim P. 4. *mniemanie, sąd, zdanie, pojęcie, opinia*: Wielkie ma o sobie P. Troc. Jestem porozumienia tego, że... Troc. Cóż tu porabiacie, coś niedobre o was mam P. L. 5. *kompromis, jedność, dobra komitywa, dobre stosunki, harmonja, zgoda*: Wistocie wróciło najlepsze pomiędzy małżonków P. Szaj. 6. †P. *łączność, powinowactwo, pokrewieństwo, sympatja, ciążenie do siebie*: Czarny kolor ma P. z melankolikiem. Troc. Język ma P. z żołądkiem, bo je jedna skórka okrywa. Troc. **Porozumienie się, a, ś., btm.**, **Porozumienie** czynność cz. **Porozumieć ś.**

Porozumiewać, a, ał i P. ś. p. **Porozumieć**.

Porozumiewajaco, Porozumiewawczo przys. *dając do zrozumienia, porozumiewając ś.*: Rzekł mu, uśmiechając ś. P. Krasz. <Od Porozumiewajacy, od Porozumiewać>

Porozumiewanie, a I. btm., czynność cz. **Porozumiewać**. 2. Im. a p. **Porozumiewanie ś.**: Wśród porozumiewań z brandeburskim kurfirstem i carem król nie zapomniał o miłośnikach. Krasz.

Porozumiewanie się, a, ś., btm., **Porozumiewanie** czynność cz. **Porozumiewać ś.**

Porozumiewawczo p. **Porozumiewajaco**: Zapewne, mówiła ciocia, patrząc na Felcię P. Grusz.

Porozumiewawczy *tyczący ś. porozumiewania*: Spojrznie porozumiewawcze. Giest P. <Od *Porozumiewawca, od Porozumiewać>

× **Porozumnie** przys. od **Porozumny**. L.

Porozumnieć, eje, ał *zmądrzeć trochę, stać ś. rozumniejszym*. Ost. Odkąd ludzie porozumieli, życiu umysłowemu ś. oddali. Dzierz. <Po + Rozumnieć>

Porozumnienie, a, btm., czynność cz. **Porozumnieć**.

× **Porozumność, i, btm.**, rz. od **Porozumny**.

× **Porozumny** *oparty na rozumie, racjonalny, rozumny, logiczny*. <Po + Rozumny>

Porozumować, uje, ował *spędzić pewien czas na rozumowaniu*. <Po + Rozumować>

Porozumowanie, a, btm., czynność cz. **Porozumować**.

† **Porozumy, ów** blp. *zmowa, konszachty, porozumiewanie ś. z kim*: Chęć, żeby Cezar Rzym odziedziczył, kładli korony na jego ołtarze i przez te figle, przez te P. macali szlachty i popółstwa tłumy. Chr. <Im. od *Porozum, od Po + Rozum>

Porozwalać, a, ał *rozwalić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*: Wieś rozpada ś. cała, porozlamywane płoty, porozwalane chaty. Krasz. Fosy koło zamku były pozarastane, mury porozwalane. Kaczk. Gdzie nie nie znaleźli, powybijali błony, porozwalali piece. Kaczk. Przen: Ja te małżeństwa wasze porozwalam. Słow. (= *porużać*). <Po + Rozwalać>

Porozwalanie, a, btm., czynność cz. **Porozwalać**.

Porozwalniać, a, ał *rozwołnić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Rozwalniać>

Porozwalnianie, a, btm., czynność cz. **Porozwalniać**.

Porozwaczać, a, ał *rozważyć jedno po drugim a. jedno na wiele części*. <Po + Rozwaczać>

Porozważanie, a, btm., czynność cz. **Porozwaczać**.

Porozweselać, a, ał *rozweselić jednego po drugim*. <Po + Rozweselać>

Porozweselanie, a, btm., czynność cz. **Porozweselać**.

[**Porozwiać, eje, ał**] *rozwiać*. <Po + Rozwiać>

[**Porozwianie, a, btm.**] czynność cz. **Porozwiać**.

Porozwizywać, uje, ywał, †Porozwizywać *rozwiązać jedno po drugim*: Miód porozwizywał języki ludziom, do wstrzymywania ś. z wybuchami gniewu i wesela niezwykłym. Krasz. P. ś. (o wielu) *być porozwizywanemi*: Zagadki ś. porozwizywały, tajemnice podkrywały. Jeż. <Po + Rozwizywać>

Porozwizywanie, a, btm., czynność cz. **Porozwizywać**.

Porozwizywanie się, a, ś., btm., czynność cz. **Porozwizywać ś.**

Porozwidniać, a, ał *rozwidnić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*: Piosnka rozwiązuje

serca, porozwidnia oczy. Syrok. <Po + Rozwidniać>

Porozwidnianie, a, btm., czynność cz. **Porozwidniać**.

Porozwierać, a, ał *rozewrzeć jedno po drugim*. <Po + Rozwierać>

Porozwieranie, a, btm., czynność cz. **Porozwierać**.

Porozwieszać, a, ał *rozwiesić jedno po drugim*: Porozwieszano suknie moje i mojej czeladzi. Pas. Błyszczą gromnica, porozwieszane w oknach całuny i stoi truna. Słow. Odzież porozwieszana na kołkach. Krasz. Stoją wśród ścian, trzęsących ś. od wichru, obitych skórami, porozwieszanych orzęmem. Krasin. (= *pozawieszanych*). Nad owemi porozwieszanemi łachmanami ciągnęła ś. długa, błękitnawa smuga dymu. Sienk. <Po + Rozwieszać>

Porozwieszanie, a, btm., czynność cz. **Porozwieszać**.

Porozwiewać, a, ał *rozwiać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*: Choć stracił czapkę, porozwiewał suknie, krew polska w sercu zakłóciła młodym. Syrok. <Po + Rozwiewać>

Porozwiewanie, a, btm., czynność cz. **Porozwiewać**.

† **Porozwiewywać**, uje, ywał p. **Porozwiewywać**: Konopie wyciągając z wody, P. snopki. Przędz. <Po + Rozwiewywać>

† **Porozwiewywanie**, a, btm., czynność cz. **Porozwiewywać**.

Porozwijać, a, ał, [Porostfiąć] *rozwinąć jedno po drugim*. P. ś. *rozwinąć ś. kolejno, jedno po drugim*. <Po + Rozwijać>

Porozwijanie, a, btm., czynność cz. **Porozwijać**.

Porozwijanie się, a ś., btm., czynność cz. **Porozwijać ś.**

Porozwikływać, uje, ywał *rozwikłać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Rozwikływać>

Porozwikływanie, a, btm., czynność cz. **Porozwikływać**.

Porozwilżać, a, ał *rozwilżyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Rozwilżać>

Porozwilżanie, a, btm., czynność cz. **Porozwilżać**.

Porozwlekać, a, ał, **Porozwłóczyć** *rozwlec jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Rozwlekać>

Porozwlekanie, a, btm., czynność cz. **Porozwlekać**.

Porozwłócenie, a, btm., czynność cz. **Porozwłóczyć**.

Porozwłóczyć, y, ył p. **Porozwlekać**. <Po + Rozwłóczyć>

Porozwodzenie, a, btm., czynność cz. **Porozwodzić**.

Porozwodzenie się, a ś., btm., czynność cz. **Porozwodzić ś.**

Porozwodzić, i, il *rozwieść jedno po drugim a. jedno po wielu miejscach*. P. ś. *rozwieść ś. kolejno, jeden po drugim; rozwieść ś. w wielu miejscach; rozwieść ś. z wielu osobami*: Z powodu rozrzutności dwóch pierwszych żon, z którymi ś. kolejno porozwodził, teraz magnat napół zbankrutowany. Rog. <Po + Rozwodzić>

Porozwozić, i, il *rozwieść jedno po drugim a. jedno po wielu miejscach*: Ziarnek różnych zmieszanych jeźeli Psyche nie porozwozi każde na

swą kupę, śmiercią Wenus grozi. Mor. A. <Po + Rozwozić>

Porozwożenie, a, btm., czynność cz. **Porozwozić**.

Porozzłacać, a, ał *rozozłocić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*: Porozzłacał blask miesiaca. Krasin. <Po + Rozzłacać>

Porozzłacanie, a, btm., czynność cz. **Porozzłacać**.

Porozzuchwalać, a, ał *rozozuchwalić jednego po drugim*. P. ś. *rozozuchwalić ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Rozzuchwalać>

Porozzuchwalanie, a, btm., czynność cz. **Porozzuchwalać**

Porozzuchwalanie się, a ś., btm., czynność cz. **Porozzuchwalać ś.**

Porozzuwać, a, ał *rozozuć jednego po drugim*. P. ś. *rozozuć ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Rozzuwać>

Porozzuwanie, a, btm., czynność cz. **Porozzuwać**.

Porozzuwanie się, a ś., btm., czynność cz. **Porozzuwać ś.**

Porozzalać, a, ał *rozozalić jednego po drugim*. <Po + Rozzalać>

Porozzalanie, a, btm., czynność cz. **Porozzalać**.

Porozżarzać, a, ał *rozozarzyć jedno po drugim*. <Po + Rozżarzać>

Porozżarzanie, a, btm., czynność cz. **Porozżarzać**.

Porozżegać, a, ał *rozozęć jedno po drugim*. <Po Rozżegać>

Porozżeganie, a, btm., czynność cz. **Porozżegać**.

Porozżuwać, a, ał *rozozuć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Rozżuwać>

Porozżuwanie, a, btm., czynność cz. **Porozżuwać**.

Porozżany przym. od **Poroh**: Mimowoli nastłuchiwała, czy w ciszy nocnej nie usłyszy wśród porożanego szumu płaczu i jęków. Sienk. <Od Poroh>

† **Poroze**, a, lm. a l. zb. *rogi na głowie zwierzęcia*: Złocą P. białym jałowicom. Pot. Parehawy kozieł niechaj nam dalej porożem straszny nie będzie. Koch. W. Wól drugiemu zrzucił P. Troc. Jelenie P. Troc. Przen.: Potrzasać porożem = *pokazywać komu rogi, zęby; stawiać ś. har-do, zuchwale*: Niech co dziś porożem trzęsa, karcki harde zniżą i nóg twych proch uliżą. Tw. Na co drudzy porożem potrzasałi. Biel. J. Kajeje ś. grzechów, upominam, kajeje, ani porożem nazbyt potrzasaście. Kochan. Poddany przeciw panu potrzasa porożem. Groch. Okazałeś, że nie kasa (tyran), chocia to porożem wstrząsa. Kochan. Jako żubr porożym, potrzasał w swych sprawach, ale kto z nim chciał zgodą, wnet był zając z niego. Rej. Przen.: *harłosość, buta, zuchwałość*: Ciężko ś. na pogańskie wezdrnęli P. Pot. Gdy nie przed Bogiem tajno być nie może, podobać mu ś. wasze ma P. Chr. Pokruszę wszystkie poroża niepobożnych. B. B. 2. *rogi księżycy na nowiu, księżyc na nowiu, półksiężyc, nów*: Już ś. na usłane łoża wdziawszy złote Lucyna prowadzi P. Nar. Krzyż nad porożem otrzymał zwycięstwo. Rzew. Carogród na przywłaszczycielskim porożu ustawiłby na nowo znamię Zbawiciela. Rzew. 3. a. † **Porozec** *porisk, strażka; broń, oręż*: Na Boga, cóż już dalej czart wymyślić może nad tak ostre ludzi nikiemnych P.! Pot. 4. *porazka, rzeź*. Pot. <Po + *Roze, od Róg>

†**Poróżeć**, *żca*, lm. *żce* p. **Poróże**: Słynne poety pamięć jeszcze świeża prawie, gdy P. zdobywy pleśniej w kurzawie. Przyb. <Po + *Roz-żec, od Róg>

Porozysty (o rzece) *pełen porohów, wodospadów*: Dniepr P. L. <Od Poroh>

†**Porozysty** = *rogaty, mający rogi obfite, okazałe*: Porozyste bawoły, barany i kozły. Pot. <Od Poróże>

[**Porób**, *obu*, lm. *oby*, **Poróbka**] *przedza poręczą w tkaninie, wątek*. <Po + *Rób, ROB>

Poróbca, *y*, lm. *y* p. **Porubca**: P., który wolny z wolną nierząd płodzi. Kn.

[**Poróbka**, *i*, lm. *i*] p. **Porób**.

†**Poróbnik**, *a*, lm. *cy* p. **Porubca**. And. z Kobyl. **Poróbski** p. **Porubski**.

Poróbstwo, *a*, lm. *a* p. **Porubstwo**.

Poród, *odu*, lm. *ody*, †**Poroda** *l.* *wydlanie na świat płodu, porodzenie dziecka*, × *złączenie*: u koni *osrebianie*, u krów *ocielenie*; u owiec *okocenie*, u kóz *okocenie, okozlenie*; u świń *oprosienie*; u psów, wilków i t. p. *oszczenie*; u kotów, zająców i t. p. *okocenie*. 2. × P. *plód wydany na świat, zwłascza niezwykły, potworny, potwór, dzikotwór*: Najszersze porody. Zabł. 3. pol.: P. kleszczowy = *wydobycie płodu kleszczami*. P. nagły, nazbyt śpiesznie przebiegający; niewczesny (partus praematurus). P. spóźniony (p. tardivus). P. zawczesny (p. praecox). <Po + Ród>

Porój, *oju*, lm. *oje* bart. *drugi rój z ula, drugan, družak, [druhak]*. <Po + Rój>

[**Porów**, *owu*, lm. *owy*] p. **Parów**. <Po + Rów>

†**Porównacz**, *a*, lm. *e* ten, *co porównywa, wyrównywa*: Zwierzchny pan ma być sporów i niezgód między obywatelami ustawicznym porównaczem. Baz. (= *pogodzicielem, pojednawcą*). <Od Porównać>

Porównać, *a*, *ał*, nied. **Porównywać** *l.* *zrobić równym, jednakowym co do wielkości, doprowadzić do równości, upodobnić, zrównać; urównać, wyrównać, wygładzić, zniwelować*: Miasta wszystkie i mury z ziemią porównali. P. Koch. P. może szablą chociaż nierównych. Bardz. Porównano to miasto względem swobód z naszym. Troc. P. ulice w ogrodzie. Troc. (proposić. L.). 2. *postawić na równi, wziąć za równego, nie uznać różnicy*: Kto ś. nawinie, siecze, wali, ścina, chude pacholki z bogatemi pany porównywając, tyran niebłagany. P. Koch. 3. *z kim, z czym; do kogo, do czego = przyrównać, przymierzyć, przystosować, dojść równości a. podobieństwa dwóch osób a. rzeczy, skonfrontować*: Żaden nie jest ubogi, tylko porównany do bogatego; jak żaden nie jest bogatym, tylko porównany do ubogiego. Koss. 4. †P. *pogodzić, pojednać, umiarkować, umitygować, ulagodzić, załagodzić, wyrównać stosunki*: Jeśli kto chce P. którą niezgodę, tedy wiele ku temu pomaga milczenie. L. Wojna ta, sześć razy porównana, znowu ś. odnawiała. Lat. Wojewodę siedmiogrodzkiego z panem naszym porównał. Biel. J. Strony poważnione żeby były pierwej porównane albo ujęte. Biel. J. Jesliby sądzia nie mógł strony prawujące ś. P., tedy skazać na, co jest według prawa. Balc. 5. †P. *cz. ni. z kim, z czym = stanąć na równi; stać ś. podobnym do niego, upodobnić ś. mu; zrównać ś., porównać ś., iść w porównanie, wyrównać, sprostać, dorównać mu*: By kto siedział jak dzieciół nadobnie upstrzony, a nie będzie rozumu, porówna z gawrony. Rej. Kto na ziemi porówna z Tobą, kto na niebie,

wszystkie rzeszy niebieskie lękają ś. Ciebie. Kochan. Nie pnij ś., bo z pany nie porównasz. Opal. Rozumiałem, że żadna boleść z moją nie miała P. Górn. Olgierd z onemi greckimi królami w męstwie i w dzielności porównał. Stryjk. Lepsza mądrość, niż perły, i wszystkie rozkoszy nie porównają z nią. Bud. W żarciech z wami P. trudno. Otw. S. (= *dotrzymać wam placu*). Dał mi prędkość (Bóg), że z jeleniem P. mogę. Kochan. Ten rozumem porównał z wielkimi doktory. Kochan. Mam nadzieję, że z mistrzami porównam dobremi. Kochan. 6. gram.: × **Porównywać** *a.* †**Porównający** *stopień = stopień wyższy przymiotnika a. przysłówka*. P. ś. *l.* *być porównanym*: Nie było mocy, któraby ś. mojej P. dała, i nie było potęgi, któraby ś. z moją mierzyć mogła. Przybysz. 2. *stać ś. równym, zrównać ś., stanąć na równi z kim, z czym; porównać siebie, przyrównać ś. do kogo, do czego; wyrównać, dorównać, sprostać komu*: Chciałać też była z pawy P. ś. wrona. Rej. 3. †P. *pogodzić ś., pojednać ś., przeprosić ś., pomiarować ś.*: Wojsko rozpuścił, z królem ś. zjechawszy, porównał. Skar. Do pokoju ich przywiódł i z nimi ś. porównał. Skar. <Po + Równać>

Porównanie, *a*, lm. *a* *l.* *czynność cz. Porównać*: Praw P. i jedna z największymi księżęty wolność. Tw. Wielkość i małość, wysokość i nizkość, okazałość i podłość najwięcej pochodzi z porównania. Pileh. Porównania godny z kim, *aequiparabilis*. Kn. To nie może iść w P. z tym. To nie do porównania! (= *rzecz nie mająca sobie równej*). Bez porównania lepszy (= *o wiele*). Gram.: Stopnie porównania przymiotników, przysłówek. 2. *postać krasomówcza polegająca na zestawieniu rzeczy podobnych sobie, przystosowanie, podobieństwo, analogja*: Piękne, trafne, śmiałe porównania. Wziął P. od lwa a. z lwa (= *użył lwa do porównania*). 3. *stosunek zachodzący między rzeczami, proporcja*: Niema, nie może być między nimi żadnego porównania. W porównaniu z kim, z czym = *w stosunku do niego, wobec niego*: Jestem nieuk w porównaniu z tobą. Był mądry w porównaniu z nim. Troc. W niczym z tym jest w porównaniu. Troc. Żadnego te rzeczy nie mają porównania. Troc. Czymże są wszystkie okrucieństwa w porównaniu tego... Mick. Wszystko to głupstwo w porównaniu z wiecznością. †P. (pomiar, proporcja) między rzeczami. Troc. 4. †P. *pogodzenie, pojednanie, załagodzenie, ulagodzenie, pomiarowanie; ugoda, układ, kompromis*: Pilnie ś. starał o pokój i P. cesarza z kościołem. Skar. Niech P. będzie, ubodzy nas na onym świecie do swoich majątności przypuszczają, a my je tu do naszych. Skar. 5. astr.: P. *dnia z nocą = chwila, gdy słońce w porznej swej drodze dokoła ziemi przechodzi przez równik niebieski, wtedy bowiem na całej ziemi dzień jest równy nocy*: P. wiosenne (gdy słońce przechodzi z południa na północ). P. jesienne (gdy słońce przechodzi z północy na południe).

Porównanie się, *a* ś., bli., *czynność cz. Porównać* ś.

Porównawczy, × **Porówniczny** *oparty na porównaniu tyczący ś. porównania*: Anatomja porównawcza. Badania językowo-porównawcze. Gramatyka porównawcza języków słowiańskich. Bakt.: Hodowle porównawcze. <Od *Porównawca, od Porównać>

Porównawczo przys. od **Porównawczy**.

***Porównia**: [Na porówni] przys. *na równi*. <Po + Równia>

[Porówniac, a, ał] *zrównac*: Oj zebry to Pan Bóg dał, zebry góry porówniał. <Po + *Równiac, od Równy>

[Porównianie, a, b]m., czynność cz. **Porówniac**.

× **Porówniczy** p. **Porównawczy**: Chociaż komisje porównicze nastąpią, podatki nigdy dosyć nie wyniosą. Stasz.

Porównie p. **Porówno**: Cała miara niechęci, która niegdys P. dzieliła ś. między króla a Osolińskiego, spadła dziś na nieszczęśliwego kancelarza. Szaj.

Porównie przys. I. a. [Porównie] *zarówno, równie, równo, po równej części; w równej mierze, na równi, wspólnie, pospołu*: Robić postępy z kim P. Co znajdziemy, będziemy brali P. Wszystkich P. mieszkańców kraju. Sur. Oliwki, o gładkim liściu, połamane; kalają ś. glina i prochem listki zielone tłuste, kalają ś. P. owoce pożywe, a dla piersi dobre. Wysp. 2. *równo z kim, rzędem z kim, razem*: Iść z kim P. <Po + Równo>

Porównowanie, a, b]m., czynność cz. **Porównowazyć**.

Porównowanie się, a ś., b]m., czynność cz. **Porównowazyć ś.**

Porównowazyć, y, ył *zrównowazyć jedno po drugim*. P. ś. *zrównowazyć ś. kolejno, jedno po drugim*. <Po + Równowazyć>

× **Porówny** *równy z kim a. czym, również taki sam, podobny*: Wyobraźnia jest także własnością bezwzględniego ducha, jest współtętną rozumowi i porównną koniecznością ducha natury. Śł. wil. <Po + Równy>

Porównywacz, a, b]m. e *ten, co porównywa*. <Od Porównywać>

Porównywać, a, ał i P. ś. p. **Porównać**.

Porównywanie, a, b]m., czynność cz. **Porównywać**: P. Aleksandra z Cezarem. Troc.

Porównywanie się, a ś., b]m., czynność cz. **Porównywać ś.**

× **Poróżn**, **Poróżnie** przys. *z osobna, osobno, pojedynczo, w szczególności, w szczególności, oddzielnie*: Agaty, której oczki, brwi, nos, usta, szyja P. piękne, cóż razem! L. <Po + *Różn, od Różny>

× **Poróżnie** p. **Poróżn**: Nie w kupie, ale P. żywot swój wiodły. Gór. <Po + Różnie>

× **Poróżniac**, a, ał i × P. ś. p. **Poróżnić**: Nas różowa poróżniała sprzeczka. Słow.

× **Poróżnianie**, a, b]m., czynność cz. **Poróżniac**.

× **Poróżnianie się**, a ś., b]m., czynność cz. **Poróżniac ś.**

Poróżniciel, a, b]m. e *ten, co poróżnił, pokłócił*. <Od Poróżnić>

Poróżnicielka, i, forma ż. od **Poróżniciel**.

Poróżnić, i, ił, nied. × **Poróżnić** kogo z kim = *posiad niezgodę, między nimi wywołać nieporozumienie, niesmaki, narobić kłopoty, intrzy; powasnić, pokłócić ich*. Chciał ją Tadeuskowi swojemu wyswatać, i tak dwa poróżnione domy znowu zbratać. Mick. Siez udzielała przytułku osobistościom poróżnionym z porządkiem prawnym. Jeż. P. ś. *pogniewać ś., powasnić ś., rozjeść ś.; pokłócić ś.*: P. ś. z familją. Poróżnili ś. z sobą. Troc. Poróżnił ś. ze mną bez przyczyny. Troc. <Po + Różnić>

Poróżnienie, a, b]m., czynność cz. **Poróżnić**: Wzajemne poszanowanie zagradza z lekkich czasem przyczyn poróżnieniom, z których ś. niekiedy przyjaźń zrywa. Kras.

Poróżnienie się, a ś., b]m., czynność cz. **Poróżnić ś.**

Poróżować, uje, ował i P. ś. p. **Porużować**. L. <Po + Różować>

Poróżowanie, a, b]m., czynność cz. **Poróżować**. **Poróżowanie się**, a ś., b]m., czynność cz. **Poróżować ś.**

Porpceyt, u, b]m. y min. *złoto zawierające palad.*

[**Porple**, i, b]m.] p. **Parpie**.

[**Porponetka**, i, b]m. i] p. **Portmonetka**. <Z Portmonetka>

Porrekta, y, b]m. y gór. *dobywanie soli szybem*. <Od Łć. porrecta, od porrigo>

[**Porscak**, a, b]m. i] p. **Prosiak**.

[**Porsiak**, a, b]m. i] p. **Prosiak**.

× **Porsz**, a, b]m. e *jakaś ryba*: Jazgarki, okleje, kiełbte... P., pomuch. Gol.

[**Porszak**, a, b]m. i] *wieprz spasiomy, dorosły*.

Port, u, b]m. y I. *większa przystań, odpowiednio urządzona, jako schronienie dla okrętów przed burzą i chroniące je łamami przed falą*: P., część morza między ziemią zamkniętą, do której okręty wchodzą i od burzy morskiej bezpieczeństwo znajdują. Wyrw. Z mnóstwem okrętów przez P. abo przewóz trypoliński ciągnął. Leop. W porcie szczęśliwie stanął okręt. Troc. Przypłynął, zawiął do portu. Kanał wielki piński, czyli P. Ogiński. Św. Ku portu styr dzierżcie, oręza na rajtary dobywajcie... inak wszyscy jedną plagą ze mną zginiecie. Orzech. Quincunx... porty pewne na tym burzliwym morzu ukazuje polskiej koronie. Orzech. Przen.: *schronisko spokojne i bezpieczne, ostoją, przytulisko, ucieczka*: Wszelkiego utraipenia jest portem cierpliwość. Min. Tedy jako w porcie już zdaly ś. być rzeczy. Tw. Mążceństwo nierządnej miłości jest najpewniejszy P. a przystęp, do którego ś. każdy garnie, który Bogu dobrze służyć chce. Glicz. Przyjaciel P. przyjacielowi. Kochan. [Złodzieje w tej karczmie mają dobry P.]. Przen.: *cel, meta, koniec, kres*: Śmierć mi portem, tam koniec biedy mej. Bardz. Przywiedz do portu rzeczy oplakane, niech koniec wezmą szkody nieoszacowane. Groch. 2. [On jest w dobrym porcie] = *on jest dobrej tuszy*. 3. † P. p. **Marsard**. <Łć. portus>

I. **Porta**, y I. × P., b]m. y *brama, wrota*: Porty i moey piekielne nigdy tej wiary nie przemogą. Wuj. P. życia stoi już otwarta. Pol. 2. P. otomańska, wysoka P. = *rząd turecki, państwo tureckie*. Od wielkiej bramy, którą do seraju sułtana wchodzą, państwo tureckie nazwane jest portą otomańską. Wyrw. <Łć. porta>

2. **Porta**, y, b]m. zł. *ludzie*: P. ś. sypie = *lu-dzie idą*.

Portal, u, b]m. e *brama; wielkie drzwi, wspaniałe wejście do budynku, ozdobne, rzeźbami okryte; główne wejście kościoła, palacu, wogóle wspaniałej budowli*.

Portasy, ów b]p. p. **Portki**.

[**Portasz**, a, b]m. e] *żandarm pograniczny*.

Portatyl, a, b]m. e *oltarzyk przenośny w kształcie kamiennej tablicy z relikwiami, zastępujący stały oltarz, lub kładziony na oltarzach nie poświęconych przez biskupa*. <Od Włos. portatile>

Portatyw, u, b]m. y org. *piszczałka frontowa w organie dwie a. nawet jedną stopę długa*. <Fr. portatif>

Portbonera, y, b]m. y jub. *bransoleta, tworząca kółko drucziane bez żadnej ozdoby, kamienia i zameczka*. <Fr. porte bonheur>

PortcieȚa, ȁt, blp. p. **Portczyny**. <Od Portki>
PortczȚa, ȁt, blp. p. **Portozyny**: Chłopakowi P. na nie ś. rozlaȚy. Dyg. <Od Portki>

Portczyny, yn, blp., **PortcieȚa**, **PortczȚa** *liche*, *neȚne portiki*. <Od Portki>

Portczyska, ȡw, blp. p. **Portki**: Zbaczył se, Țe ma stare P. w komorȚe. Ork. <Od Portki>

Porteczki, ek, blp. p. **Portki**. <Od Portki>
 × **Portendować**, uȚe, ował *przepowiadać*. Kraus. <Łć. portendere>

× **Portendowanie**, a, blm., czynność cz. **Portendować**.

Porteńki, ek blp. p. **Portki**. <Od Portki>

Porter, u, lm. y *rodzaj gęstego piwa angielskiego, mocnego, czarnego*: P. angielski, krajowy. <Nm. Porter>

Porterowy przym. od **Porter**: Butelka porterowa.

Porterȡwka, i, lm. i *butelka od porteru*. <Od Porterowy>

Portfel, u, lm. e *teka*: P. do listȡw, do papierȡw. P. do akt, dokumentȡw, wekslȡw, papierȡw publicznych. Bank posiada trzy miliony w portfelu. Przen. *oznaka stanowiska ministra, teka*: Otrzymać P. = *zostać ministrem*. <Fr. porte-feuille>

Portjer, a, lm. rzy *odźwierny, szwajcar, wrotny, furjan*. <Fr. portier>

Portjera, y, lm. y, + **Portyra** *l. tapicerska dekoracja zawieszona u drzwi, a zrobiona z tkaniny*: P., zasłona drzwi z sukna, z jedwabnej materji etc. Kn. Drzwi portjera zastonione wiodły do pokoju sypialnego. Kras. Wszedł w namiot i portjerę za sobȡ zawinał. Pot. Z każdego okna tych pokȡjȡw wisały portjery zȡłogȡwowe. Warg. Umknȡwszy zwierzchniej portjery, sere ich i uszu odmyka kwatery. Chr. 2. × **P. wejście, drzwiczki do powozu**: Pan Agienor jechał obok portjery i rozmawiał z nami. Orzesz. Zdr. **Portjerka**. <Fr. portière, Włos. portiera>

Portjerka, i, lm. i p. **Portjera**: U drzwi i okien wisały firanki i P. z makatȡw srebrnych i zȡłoty. Budz.

[**Portka**, i, lm. i] *woreczek dȡugi a wȡzki na podobieństwo nogawicy*: P. mȡki, P. kaszy i poćeć sȡoniny (a. P. kaszy, P. sȡoniny) — na cały rok leguminy. Prz. (o stancjach uczniowskich przy szkołach dawnych). <Łp. od Portki>

Portki, ek, blp. l. a. [**Porciaki**, **Pory**] *spodnie męskie ordynarne, ȡart. portugalskie, portugalskie*: Gȡyby teȡ mȡȡom eħodzić bez portek kazano. Papr. Z ferezji kazał sobie robić P. Pot. Przen.: Ćhodzi bez portek (= *nie ma*). Mȡdry jak Salomonowe P. Prz. (= *jak sȡłowe nogi*). [P. komu skroić] = *obić go*. 2. [P.] *dwa pnie drzewa wyrastajȡce z jednego korzenia, wiȡły*. 3. [Pszeniȡa w portkach] = *z częścȡ pȡew na sobie po omtȡceniu*. 4. [P.] *uda: Wieprzek eħudy na bȡkach, ale P. ma niezgorsze na szynki*. Reym. Smignij-no prawȡ (kobyłȡ) po portkach, bo zostaje. Reym. 5. [Ksiȡȡe P.] p. **Galoty**. 6. gȡr. p. **Kielbasa**. Zdr. **Porteczki**, **Porteńki**. Zgr. **Portczyska**, [**Porciska**], **Portasy**. <Ros. portki>

Portmona, y, lm. y p. **Portmoneta**. Zdr. [**Portmonka**, **Portmȡnȡwka**]. <Fr. porte-monnaie>

Portmoneciarka, l, lm. i l. forma ȡ. od **Portmoneciarz**. 2. *ȡona portmoneciarza*.

Portmoneciarski przym. od **Portmoneciarz**: Warsztȡ, wyrȡb P. <Od Portmoneciarz>

Portmoneciarstwo, a, blm. *rzemiołto wyrabiania portmonetek*: Od kilku lat rozwija ś. u nas w pomysȡnych warunkach nowy rodzaj przemysłu galanteryjnego; eħcemy tu mȡwić o portmoneciarstwie.

Portmoneciarz, a, lm. e *rzemieślnik robiȡcy portmonety*. <Od Portmoneta>

Portmoneta, y, lm. y, **Portmona** *rodzaj pugilarziku na pieniȡdȡe, zȡywkȡe skȡorzanego z oprawȡ metalowȡ*. Zdr. **Portmonetka**, [**Porponetka**]. <Fr. porte + Moneta>

Portmonetka, i, lm. i p. **Portmoneta**.

[**Portmonka**, i, lm. i] p. **Portmona**.

[**Portmȡnȡwka**, i, lm. i] p. **Portmona**.

i. Porto nieod. **l. a. Portorja** *opłata pocztowa za przewoȡenie listȡw i posyłek*. 2. *zapłata posłańcowi za dostawienie listȡw i pakietȡw*. 3. *opłata w porcie, portowe*. <Zap. z Fr. port, z podprowadzeniem pod formy Włos. zakończony na -o>
 2. **Porto** nieod. *gatunek wina portugalskiego*. <Od nazwy miasta Oporto>

Porto franko l. nieod. *port wolny*. 2. *przys. bez opłacenia kosztȡw przesyłki listȡw i posyłek*. <Włos. porto franco>

Portorja, i, blm. p. **i. Porto**.

Portoryjny przym. od **Portorja**: Opłata portoryjna.

Portowe, ego, + **Palowe** blm. *opłata od stania w porcie*: Phalgeld podatek, to jest palowe, czyli P. Św. <Od Portowy>

× **Portowny** p. **Portowy**: Miasto portowne. Skar. <Od Port>

Portowy l. przym. od **Port**: Portowe rzeki. Cz. (= *do portu prowadzȡce, splawne*). Nida zawsze liczona byȡa miȡdy portowe. Sur. Nie mam poblizku rzeki portowej, ktorȡbym mȡgł spuszczać drzewa do budowli okrȡtowej. Torz. 2. a. × **Portowny majȡcy port**: Miasto portowe. **Portowy**, ego, lm. i rz. *urzȡdnik, intendent portowy*. <Od Port>

Portrecik, u, lm. i p. **Portret**: Przekopjował go z portreciku w minjaturȡe. L. Odwrȡcił oczy od portreciku. Rodz. <Od Portret>

Portrecista, y, lm. ści *malarz portretȡw*. <Od Portret>

Portrecistka, i, lm. i forma ȡ. od **Portrecista**.

Portret, u, lm. y l. *podobizna, wizerunek, konterfekt osoby*: Kto eħowa P., pokazuje, ȡe kocha oryginał. L. Najlepszy P. nie daje wyobrazenia całego eħłowieka. Krasz. P. maleńki, drobny = *minjatura*. 2. *przekleństwo*: Ty zȡodziejski portrecie! Ty portrecie (zȡodziejski)! Zdr. **Portrecik**. <Fr. portrait>

× **Portretny** p. **Portretowy**. L.

Portretować, uȚe, ował *odtwarzać czyjeś rysy na portrecie, robić portret*: Kazał ś. P. (= *robić swój portret*). Wrazenie nie jest przyjemne, ani korzystne dla portretujȡcego ś. i dla portretu. Spas. Przen.: *opisywać kȡgoś z natury; podawać jego charakterystykȡ*: Rej rozbiera stan społeczeństwa, oglȡda zbliȡka, portretuje, sȡowem robi to, eo ś. dziś robi. Siem. <Od Portret>

Portretowanie, a, blm., czynność cz. **Portretować**: Nie potrzebujemy bronieć ś. przeciw zarzutowi portretowania. Krasz.

Portretowy, × **Portretny** przym. od **Portret**: Malarz P.

Portugalja, i, lm. e l. blm. *państwo na pȡłwyspie Pirenejskim*. 2. w lm. ȡart. p. **Portki**: Spuścił klucz do portugalji. Wilez. (= *do kieszeni w spodniach*). Siegnȡł do portugalji.

Portugał, a, lm. y I. nazwa wielodukutowej sztuki złota w rodzaju monety: P., czerwonych złotych 10, 20, 30 etc.; bywają i mniejsze, jako i dukaty, po trzech, pięciu, siedmiu złotych. Kn. Darowaf-Jan Zamojski na weselu swym gościom portugaly złote, na których była twarz królewska, a na drugiej stronie żalonna figura o wzięciu Połocka. Paszk. Ujrzysz, jeśli pomogą portugaly, ony, coś je marnie szafował na rozliczne strony. Rej. Portugaly i donatywki. Krasz. 2. [P.] moneta wartości 10 dukatów. 3. †P. a. †**Fortugał szata kobieca, snadź od Portugalczyków naskładowana.** Sł. wil. 4. w lm. zart. p. **Portki.** 5. bot. p. **Cytryna.**

Portugieza, y, lm. y kuch. *legumina z jablek rozgotowanych w winie z jajkami.* Sł. wil.

Portulaka, i, lm. i bot. (portulaca) ros. z rodziny *portulakowatych*. Gatunek: P. zwyczajna a. pospolita a. Kurza noga, Tłuszcieniec, bł. Tłustosz (p. oleracea). <Łć. portulaca>

Portulakowate a. Portulakowe a. Kurzonogowate rośliny bot. (portulacaceae) rodzina przyrodzona roślin kwiatowych dwuliściennych. <Od Portulaka>

Portunal, a, lm. e org. p. **Portunalflet.** Mag. **Portunalflet, u**, lm. y, **Portunal** org. jeden z głosów manualnych fletowych organu.

Portwejn, u, lm. y **Portwejn** mocne czerwone z miasta Oporto w Portugalji. <Nm. Portwein>

[Porty, ów, blp.] p. **Portki.**

Portyk, u, lm. i rodzaj przedsięnia lub ganku przed drzwiami wchodowemi, którego sklepienie wsparte jest na szeregu kolumn a. na arkadach; galerja utworzona przez dwa a. więcej szeregów kolumn wspierających dach, sklepienie; *kruźganek, galerja, kolumnada.* Portyki służą za miejsce przechadzek. Domeczek, w którym siadał, gdy miał sądzić, był wpośród portyku. Leop. W portykach greckich, w słodkim cieniu korynckich filarów barbarzyńskim chodem stąpa syn Pólnoey. Krasin. <Łć. porticus>

†**Portyra, y**, lm. y I. *sień, kruchta, przedpokój, antykamera.* Pot. 2. p. **Portjera:** Portyr nowych 3, stara jedna. Koth.

Poruba, y, lm. y bot. (brunnichia) ros. z rodziny *rdestowatych.*

Porubca, y, lm. y, **Poróbca, Porubnik, Poróbnik** człowiek wolny, oddający ś. cudzołóstwu z wolną: P., który wolny z wolną nierząd płodzi. Kn.

†**Porubie, a**, lm. a *więzienie:* Po śmierci Jarosławowej synowie jego wypuścili stryja Sulisława z porubia. Stryjk.

Porubnik, a, lm. cy I. p. **Porubca.** 2. [P.] *zły człowiek.*

Porubrykować, uje, ował polinjować w rubryki: P. papier, księgę rachunkową. <Po + Rubrykować>

Porubrykowanie, a, blm., czynność cz. **Porubrykować.**

Porubski, Poróbski *tyczący ś. porubcy a. porubstwa:* Szczęśliwy, że nie skusisz w młodości toż za porubskiego. Bardz.

Porubstwo, a, lm. a, **Poróbstwo** I. *nierząd porubnika z wolną, cudzołóstwo:* Lepiej żonę mieć, aniżeli w swejwoli i porubstwie żyć. Petr. Dzieci w porubstwie i cudzołóstwie spłodzone. Błaz. Aby ś. porubstwa strzegli. Skar. P., o wszeteczeństwie macochy z pasierbem. Pot. Mirha z ojcem popelniła P. nieczyste. Mor. (= kazirodztwo). 2. *przen. plon nieprawy, łup:* Szkatułę swoją po-

rubstwami ojczyzny ładowali. Birk. <? Po + ROB>

[**Porucać, a, ał**] p. **Porucić.**

[**Porucanie, a**, blm.] czynność cz. **Porucać.**

[**Porucenie, a**, blm.] czynność cz. **Porucić.**

Poruch, u, lm. y *poruszenie, ruch, ruszenie, drgnięcie, wzruszenie:* Nerwy P. w myszkach sprawiają. Perz. P. mimowolny, *motus involuntarius.* Perz. Zdał ś. podnoście twarzy za poruchem wody. Otw. <Po + Ruch>

[**Porucha, y**, blm.] I. *poruszenie macicy:* Kropie od poruchy p. **Kropła.** 2. *początek choroby z niewiadomej przyczyny; niesmak:* Siepa kuźdym, kiedy sie w nim P. ozwie. Chłopi kupowali od misiarzy kamień czerwony od poruchy z przerwanian. <Po + *Rucha, RUCH>

†**Poruchać, a, ał, [Poruchać]** i P. ś. p. **Poruszyć:** Dotykam, porucham. Mącz. [P.ś.] *ruszyć ś.:* Poruchaj się, poruchaj. Gwar. <Po + Ruchać>

Poruchanie, a, blm., czynność cz. **Poruchać.**

Poruchanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poruchać** ś.

†**Poruchiwać, uje, iwał, [P. ś.] i †P. ś. [P. ś.]** p. **Poruszyć:** Myszki czasem mimo naszej woli P. ś. zwykły. Perz. Nie bądźcie odmienni, jak ei, którzy ś. lada za wiatrem, jako trzeina, tam i sam poruchują. Dambr. Skoro wiatr najmniejszy powstaje, tam i sam ś. poruchuje. Dambr. W powietrzu bylo tak cicho, że dzwiny ledwie ś. poruchiwały. Reym. Świat ozwierał ciężko mgławicami zasnutę oczy, poruchiwał ś. ździebko. Reym. <Po + *Ruchiwać, od Ruchać>

Poruchiwanie, a, blm., czynność cz. **Poruchiwać.**

Poruchiwanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poruchiwać** ś.

[**Poruchliwy, Poruśny**] *lubiący poruszyć cudze, skłonny do kradzieży.* <Po + Ruchliwy>

[**Porucić, i, il, nied. Porucać**] I. *rzuścić.* 2. *nied. pomiatać, porzucac:* Ten głupi nie kciał nie robić, syćka tyz ta nim porucali. 3. (o kobyle) *poronić.* <Po + Rucić, zam. Rzucić>

[**Porucka, i**, lm. i] *rzucenie podejrzenia na kogo.*

Porucać, a, ał i P. ś. p. Poruczyć.

Poruczanie, a, blm., czynność cz. **Porucać.**

Poruczanie się, a ś., blm., czynność cz. **Porucać** ś.

Poruczenie, a, lm. a I. *czynność cz. Poruczyć.*

2. a. †**Poruczeństwo** = a) *zlecenie, rozkaz, postanowienie, misja, komis:* Z poruczenia boskiego. Troc.

Mam to P., abych wam złości wasze ukazał i pomstę na nie. Skar. Pomorskich książąt posły swe P. radzie (sejmowej) powiedzieli. Ponęt. Posłał posłów z poruczeniem i nauką, aby... Skar. Wielkie dary boskie tym pastercom nadane, którzy ś. wiernie będą sprawować w tym świętym poruczeniu jego. Rej. b) †P. *pełnomocnictwo, upoważnienie, plenipowencja, prokura:* Apostołowie mieli tę moc i to P., aby mogli odpuszczać grzechy. Wuj. P. prawne. Troc. c) †P. *opięka, piecza, zawiadywanie, zarząd, zwierzchnictwo, komenda, dozór:* Porucznik ten miał w poruczeniu swym od hetmana niemałe wojsko. Bud. Osobliwą roztropnością lud w swym poruczeniu sprawował. Paszk.

Poruczenie się, a ś., blm., czynność cz. **Poruczyć** ś.

†**Poruczeństwo, a**, lm. a I. p. **Poruczenie:** P.,

komisja. Troc. Józef, wzięwszy P. od krola Faraona, mówi ku swym przyjacielem. Rej. Przykazanie wzięłem od Pana, abym szedł do ludu Izraelskiego, a gdym do nich przyszedł, wyrzucili mię i wzgardzili P. Pańskie. Leop. Dał im Pan to P. do synów Izraelskich. Leop. Aniołom swym P. dał o tobie, aby cię strzegli na wszystkich drogach twoich. Leop. Prokurator, któryby do takiej akcji osobnego poruczeństwa nie miał... Groic. Jeśli będziesz posłuszen przykazania jego i strzegł wszyckiego poruczeństwa jego. Leop. Synu miły, przyjmiesz-li namowy moje, a poruczeństwa moje zataisz-li przy sobie. Leop. Lewitowie wszyscy byli pod poruczeństwem Asafa. Bud. W Gnieźnie szpital rycerzów bożogrobskich jest w poruczeństwie proboszcza miechowskiego. Biel. M. Zostawił wszystkie rzeczy w poruczeństwie stróża. Leop. Przy tym mu ś. na wszym w P. podawa. Rej. 2. †P. *ludzie poruczeni komu, komenda czyja*: Gdyby na trwoję zatrabiono, tedy każdy rotmistrz z swym poruczeństwem ma ś. na placu stawić. Tarn. J. Towarzysz jego poruczeństwa jeszcze przed batalją sielecką. Mat. Występne któregokolwiek narodu i poruczeństwa, tak w obozie, jako i gdzieindziej prehendenti. Niem. <Od Poruczyć>

Poruczniczek, czka, lm. czkowie p. **Porucznik**.
× **Porucznicza**, y, lm. y m. **Porucznikowski**. L. <Od Porucznik>

Porucznicza, y, lm. y m. *nędzny, lichy, nie-szczęśliwy, biedny porucznik*.

Porucznik, a, lm. cy I. †P. *ten, któremu co poruczono, pełnomocnik, plenipotent, posłannik, namiestnik, komisarz, zastępca*: Każdy w chrześcijaństwie przełożony jest porucznikiem a namiestnikiem bożym. Kosz. Dominika św. możemy nazwać porucznikiem a namiestnikiem papieskim. Bz. Był posłuszny porucznikom, którzyz moc na rozkazowanie od starszego tego klasztoru mieli. Wys. *Fidei commissarius*, P. wierny, któremu ś. testamentnik woli swęj zwierzył. Groic. Wybierzemy poruczники w każdym województwie, którzy to poruczniczy będą spisować i obierać ludzie rycerskie wedle zdania swego. Herb. 2. w daw. Rzpltej polskiej, *druga osoba po rotmistrzu w kawalerji, namiestnik; drugi stopień oficerski w armji Królestwa Polskiego*: P. kawalerji narodowej jest gospodarzem i głową swojej chorągwi. Kaw. Nar. P. pułku przedniej strażi jest drugą osobą w chorągwi po rotmistrzu. Kaw. Nar. W pierwszej chorągwi każdego pułku P. tytułował ś. pułkowym. Kit. W drugich chorągwiach porucznikom tytuł pułkownika w urzędowych pismach nie był dawany. Kit. 3. *stopień oficerski, lejtnant*: Jenerał P. Zdr. **Poruczniczek**. <Od *Poruczny, od Poruczyć>

Porucznikostwo, a, lm. a, **Porucznikowstwo**, † **Porucznistwo** I. *stopień, urząd porucznika*. 2. zb. *porucznik z żoną*: P. przybyli. <Od Porucznik>

Porucznikowa, ej, lm. e *żona porucznika*. <Od Porucznikowcy>

Porucznikować, uje, ował *być porucznikiem, służyć w randze porucznika*: Poloru marsowego szukał, porucznikując pod Marcinem Kazanowskim. Syn. Przez nimało lat porucznikował u Marcina Kazanowskiego, hetmana polnego. Nies. Człowiek rycerski, lat trzydzieści wojnę służył, to po usarsku porucznikując, to rotmistrzując. Nies. Kiedy pan kasztelan, podkomorzy, lub sędzia ziemski porucznikował, lub nosił chorągiew, to więcej znaczyło, jak kiedy tylko imci pan NN. Kit.

W chorągwi, w której pan Skrzetuski porucznikował, otwierał ś. wakans. Sienk. <Od Porucznik>

Porucznikowanie, a, blm., czynność cz. **Porucznikować**.

Porucznikowski, × **Poruczniczy**, × **Porucznikow** przym. od **Porucznik**: Książę wiedział, że z porucznikowskiej pensji mojej niewielem mógł zebrać zapasu. Niem. <Od Porucznik>

Porucznikowstwo, a, lm. a p. **Porucznikostwo**.
× **Porucznikowy** p. **Porucznikowski**: Od dekretu wskazania porucznikowego będzie wolno każdemu do samego hetmana apelować. Zebrz.

Porucznikówna, y, lm. y *córka porucznika*.

Porucznisko, a, lm. a piesz. **porucznik**: Mój porucznisku, ... Skarb. <Od Porucznik>

† **Porucznistwo**, a, lm. a p. **Porucznikostwo**.

Poruczyciel, a, lm. e *ten, co porucza, zleca*. <Od Poruczyć>

Poruczycielka, i, lm. i *forma ż. od Poruczyciel*.

Poruczyć, y, ył, [Poruczyć, Poręczyć] *oddać w czyje ręce z zaufaniem, powierzyć, polecić, zdać na kogo, zostawić komu; zlecić, rozkazać*: Poruczam tobie cały ten interes. L. Mówisz, iż podając Pan Piotrowi owee, apostołów samych jemu nie poruczył. Smotr. Najśw. Panno, ja Twojej łasce żywot i koniec żywota mego poruczam. L. Jezus na krzyżu zawołał: Ojeze, w ręce Twoje poruczam ducha mego. Sekl. Poruczam cię Bogu, żegnam cię, bądź zdrow! Kn. (= *zostawiam, oddaję cię*). Aniołom swym poruczył o tobie, aby cię strzegli na wszystkich drogach twoich. Leop. Panu Bogu w opiekę już wszystko poruczaj. Rej. Zdrowie rodziców swych Bogu poruczyła. Kochan. A wszakoż bądź to Panu Bogu poruczono. Janecz. Co wszystko rozsądkowi i łasce twojej poruczysz, zostaje. Troc. Szczęśny panie, oto macie klucze od zamku Hemazur i od wszystkich skarbów, które mnie przez cesarza, ojca waszego, były poruczono. Janecz. Opiece boskiej go poruczyłem. Troc. Józef mówi ku swym przyjacielom, ku podczaszemu i ku wieźnemu, poruczając im urzędy. Rej. Poruczyłem krzywdę Bogu. Troc. Porucz mu tę sprawę. Troc. P. wszystko w opiekę Panu, a mieć tę nadzieję, iż ś. nam wszystko sporzyć po myśli będzie. Rej. Część prace musisz P. drugiemu. Kochan. Chciałbym, aby wiedział, jako ś. który urzędnik w tym, co mu poruczył, sprawuje. Górn. Wstał tedy Dawid rano i poruczył trzodę stróżowi. Wuj. Urzędnik nie jest postawion prawem przyrodzonym i boskim dla siebie, aby jemu było dobrze, ale aby ludziom jemu od Boga poruczonym było dobrze. Skar. Nie tylko go nie wiazał (Józefa), ale innych więźniów w opiekę jego poruczył. Skar. Komu obóz poruczą toczyć (zakładać), ma plac obierać równy, nad którymby żadnej góry nie było blisko. Zebrz. Grzymaliecie Pietraszowi Małosze ze Małochowa poruczył dwór (Ludwika) wielkożądztwo kujawskie po odjęciu onego braciom Bartoszo. Szaj. P. ś. *oddać ś. w czyje ręce z zaufaniem, polecić ś., powierzyć ś.*: Poruczyłem ś. losowi, a raczej opatrności boskiej, nie opuszczającej tych, którzy w niej ufność swoje pokładają. Kras. P. ś. Bogu. <Ros. poručiti, Czes. poručiti>

Porudlować, uje, ował *spędzić pewien czas na rudlowaniu*. <Po + Rudlować>

Porudlowanie, a, blm., czynność cz. **Porudlować**.

Porugi?: I kradzioną z nad porugów mgliste skały złoici tęczę. Słow.

Porujnować, uje, ował zrujnować jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach: Tyle domów porujnowanych, tyle pomieszkań pustych. Kaczk. <Po + Rujnować>

Porujnowanie, a, blm., czynność cz. Porujnować.

Porumienieć, i, il 1. spędzić pewien czas na rumienieniu. 2. zrumienieć jedno po drugim. P. ś. 1. runienieć ś., powstydić ś. przez pewien czas. 2. zarumienieć ś. kolejno, jeden po drugim; zrumienieć ś. kolejno, jedno po drugim. <Po + Rumienieć>

Porumienieć, eje, ał stać ś. nieco rumianym, rumieńszym. <Po + Rumienieć>

Porumieniecie, a, blm. 1. czynność cz. Porumienieć. 2. czynność cz. Porumienieć.

Porumieniecie się, a ś., blm., czynność cz. Porumienieć ś.

Porumować, uje, ował spędzić pewien czas na rumowaniu: Postął on, porumował, ta dalej w step po popa polowego. Jeż. <Po + Rumować>

Porumowanie, a, blm., czynność cz. Porumować.

× **Porunać, nie, nał runawszy powalić ś.; runąć.** Śl. wil. <Po + Runąć>

[**Porunić się, i ś., il ś.**] *porosnąć gęsto* (o pierwszej trawie na wiosnę a. o odrastającej wełnie po ostrzyżeniu owcy). <Po + Runić ś.>

Porunienie się, a ś., blm., czynność cz. Porunić ś.

× **Poruniecie, a, blm., czynność cz. Porunąć.**

[**Poruska, i, lm. il**] p. **Poruszeństwo.** <Z Poruska, od Poruszyć>

Poruszać, a, ał 1. p. Poruszyć. 2. spędzić pewien czas na ruszaniu: P. dzwonem 3. [P.] krasć. **P. ś. 1. p. Poruszyć. 2. spędzić pewien czas na ruszaniu ś., pobyć w ruchu, użyć agitacji**: Poruszaj ś., boś ś. zasiedział. <Po + Ruszać>

Poruszajaco przys. w sposób poruszający: Trzeba, żeby los tej duszy był P. tragiczny. Spas.

Poruszanie, a, blm., czynność cz. Poruszać.

Poruszanie się, a ś., blm., czynność cz. Poruszać ś.

Poruszczenie, a, blm., czynność cz. Poruszczyć.

Poruszczenie się, a ś., blm., czynność cz. Poruszczyć ś.

Poruszczyć, y, ył zruszczyć jedno po drugim. P. ś. zruszczyć ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Ruszczyć>

Poruszenie, a, i, blm., czynność cz. Poruszyć. 2. ruch: P. ciała. Pilch. P. między ludem (= *rozruch, niepokój*). Tak ją słabość wzięła, że w żadnym poruszeniu sobą nie władnęła. Min. Przy tych słowach mówcy powstał szmer i P. na sali. W jego poruszeniu było coś samorzutnego. Rzew. Na marmurowym łożu rozciągnięty, bez oddechu, bez sennych poruszeń, czeka na przebudzenie i na dzień sądu. Krasin. 3. *wzruszenie, wzburzenie, podniecenie, wstrząśnięcie, afekt, afekcja, emocja*: Poruszenia umysłu, afekta. Pilch. Nie zawsze bywamy panami pierwszych naszych poruszeń. L. Język, jako tłumacz myśli i poruszeń naszych. Śniad. W poruszeniu największym odrzekł. Rzew. 4. [P.] *choroba kobieca*: Kamień od poruszenia (lapis haematites). Krople od wielkiego poruszenia (tinctura valerianae).

Poruszenie się, a ś., blm., czynność cz. Poru-

szyć ś.: P. ś., obraza zdrowia słabego po chorobie. Kn.

[**Poruszenik, a, lm. il**] *roślina używana jako lek w chorobach, przeważnie kobiecych.*

[**Poruszeństwo, a, lm. a, Poruszka, Poruska, Zeberyja**] *bunt, ruchawka, powstanie.* <Od Poruszyć>

[**Poruszka, i, lm. il**] p. **Poruszeństwo.**

Poruszlin, u, lm. y, Konicz bot. (desmodium) roś. z rodziny motylkowatych.

× **Poruszlify którego można poruszyć, ruchlwy, ruchomy.** <Od Poruszyć>

[**Poruszować, uje, ował**] p. **Poruszyć**: Wisielcem wiatr porusza.

[**Poruszowanie, a, blm.**] *czynność cz. Poruszować.*

Poruszciciel, a, lm. e ten, który poruszył, porusza a. poruszy: Żeby złączona siła nasza była czynna, trzeba jej dać poruszciciela, któryby posiadał zaufanie ludu. L. <Od Poruszyć>

Poruszcicielka, i, lm. i forma ż. od **Poruszciciel. L.**

Poruszyć, y, ył, nied. Poruszać, +Poruchać, +Poruszywać, +Poruchiwać, [Poruszować] 1. *ruszyć z miejsca, wyruszyć, wyprowadzić z pierwotnego położenia, zaruszać, zabijać, zachwiać, zakłócać, zawałać, targnąć, szarpnąć*: Kamień, który często z miejsca poruszają, nierad mehem obrasta. Glicz. Zefir srebrne lekuczko porusza piany. Tw. Słowacy przenieśli ś. na siedliska Wandale, od Stylikona poruszonych i z ojczyzny wyjachanych. Błaz. Poruszył tego ciężaru z miejsca. Troc. Poruszył go nieprzyjacieli z tego kraju. Troc. (= *wyparł*). P. zwierza = *zmusić do opuszczenia schroniska, ruszyć go*. Jeleń od psów wyśpiegowany i poruszony leci na mnie. Boh. P. ziemię = *wzruszyć, wskopać*. Haur. P. dzwonem. Wywarte z Eolji wiatry wkoło obrabiony sobą tam i sam porusza. Koch. J. (= *młota*). 2. *przen. wyprowadzić z równowagi, wzruszyć, podniecić, pobudzić, wzburzyć, wstrząsnąć; obruszyć; tknąć, dotknąć, rozczulić, rozrzewnić, roztkliwić*: Jeżeli cię nie szczęście moje porusza, lituj ś. nade mną. L. Twoje kalectwo nikogoby nie poruszyło, aby ci choć kubek wody podał. L. Mało takich, których cudza bieda porusza. Teraz tak ludzie twardzi, jak kamień, nieczym ich nie P. L. Mowa poruszająca. Mówca poruszył wszystkich do głębi. Kaznodzieja ten dobrze porusza. Troc. Te uwagi P. go nie mogły. Troc. Na te remonstracje poruszonym ś. pokazał. Troc. Poruszony od tego od brata twojego. Troc. Ten dawny amant, boję ś., żeby cię P. nie zdołał. L. (= *zająć*). Sam Jupiter, gniewem poruszony, wziął w rękę ostry piorun. Kochan. Do zachwytu, do łez czasem porusza was dusza, mówiąca z malowanej (przez Matejkę) twarzy. Tarn. Nad krzywdę rodaka co bardziej porusza? Len. 3. *wprawić w ruch, uruchomić, zmobilizować, pobudzić do ruchu, sprawić, aby ś. co ruszyło*: Naciera, co w nim potęgi i siły, kiedyby można, poruszyłby piekła. Jabł. (- *poszczulby, puściłby na niego piekło*). Wszystkich djabłów poruszy, żeby dokazać swego. L. Żte kiedy ś. uciszy, nie poruszaj. Fred. M. (= *nie budź licha*). Ziele to poty, mokrz i inne naturalne odchody porusza. Jund. Siła, sprężyna poruszająca. Koło poruszające. Kserkses poruszył wszystkie ludy przeciw Grekom. Lel. Przen.: Poruszał wszystkich sposobów. Troc. (= *używał, próbował*). Chciej P. siły swojej i swej zwykłej mocy. Ko-

chan. 4. †P. *wywołać, sprowadzić, sprawić, spowodować*: Porusza to celiwość, febrę, kichanie. Troc. Porusza to miesięcznej choroby. Troc. Wiatr nawałnieg z grzmotem poruszył. Troc. 5. przen.: P. sprawę jaką = *podnieść, wszcząć, wnieść ją, dotknąć jej*. 6. co, czego = *dotknąć, tknąć, dotknąć ś.*: Ten, co ze złej żądzy poruszył cudzego, niech nagrozi w czwórnasób. Star. Nie czujemy żadnej rzeczy, która pod zmysły nie podpada, to jest, która żył suchych nie porusza. Boh. 7. †P. *naruszyć, złamać, zgwałcić*: I dziś ubogi, który nie ma dostatku, najese ś. może, a poruszy-li post, nie zgrzeszy. Op. P. dziewięć. Głos. 8. anat. †Nerw poruszający w krążku oczy p. *Bloczkowy*. Nerw poruszający okiem, okoruchowy, Xruszający oczyma (nerwus oculomotorius). P. ś. i. *wykonać ruch sobą, ruszyć ś., zaruszać ś.*: Chory poruszył ś. na łóżku. Szalony, musiał ś. mózg P. L. Słyszales, w tym człowieku, z jakim ś. szelestem węży zły duch poruszył. Słow. W kwiatach i nad kwiatami... porusza ś. i roi cały odrębny świat zwierzęcy. Sienk. (= *daje oznaki życia*). Uczucie ciężkie i nieruchome poruszyło ś. w piersiach. Żer. (= *odezwało ś.*). 2. *wyjść z równowagi, wzruszyć ś., wzburzyć ś., obruszyć ś., rozczulić ś., rozrzewnić ś., rozkuliwić ś., zmieknąć*: Na ten widok ich umysły, ich serca ś. poruszyły. Troc. [Perswadowała mu matka, ale on nie a nic nie poruszył ś. i poszedł od niej]. Poruszam ś., niepokój na umyśle czuję. Kn. †P. ś. *opuszczyć swoje miejsce, ruszyć ś., wyruszyć*: Na wiosnę zgraja ptastwa porusza ś. z ciepła z swych imie. Tw. 3. †P. ś. w chorobie = *nadwerżyszysz ś.* (np. przez zawczesne wstanie), *upaść w recydywę*: Poruszać ś. w chorobie, *irritare morbum ambulando*. Kn. Poruszył ś. w chorobie winem. Troc (= *zaszkodził sobie*). <Po †Ruszyć>

†Poruszywać, a, ał i †P. ś. p. Poruszyć.
†Poruszywanie, a, btm., czynność cz. Poruszywać.

†Poruszywanie się, a ś., btm., czynność cz. Poruszywać ś.

[Porusny] p. Poruchliwy. <Z Poruszny, od Poruszyć>

Poruta, y, lm. y zł. 1. patrol. 2. złość. 3. niezawodne podejrzenie.

Poróżować, uje, ował, Poróżować potrzeb rużem, urużować. P. ś. potrzeb ś. rużem, urużować ś. <Po †Rużować>

Porużowanie, a, btm., czynność cz. Porużować.
Porużowanie się, a ś., btm., czynność cz. Porużować ś.

Porwa, y, btm. fl. ogólny wyraz, oznaczający zabieranie ś. orylów do pracy: P. I (= *wstawiać do roboty*). <Po †*Rwa, RW/RYW>

Porwał, wie, wał i. porozrywać na wiele części: P. co na kawałki. P. co w drobne kawałki. P. kajdany. Lew porwał ofiarę na kawały (= *porozszarpował, porozdzierał*). Język mój rodzinny i mowa ludzka zostanie we mnie jak harfa z porwanymi strunami; do kogóż mówić będę? Słow. 2. i nied. Porywać = a) *schwywszy gwałtownie, unieść, wprowadzić a. unieść; wyrwawszy ukradć*: Dwa ś. waższa, a trzeci porwał. Kn. (= *dwaj za łby, a trzeci za kaletę; swarcie ś. wy, a wilk w owce*. L.). Kamienie porywane leca. Tw. Porwał Zosię w taniec. Trzt. Żginał jak dym, gdy go porwie i rozmięcie. Wyb. Porwał on rządy z niemalą chciwością. Siem. J. Nędza porywa mię z łona matki.

L. Sokół kuropatwę porwał. Troc. Zobaczysz, porwą cię wilki; na to dosyć jednej chwili. Wilk i cechowane owce porwie. Prz. Wilk porywa i rozprasza owce. Wuj. Ser wypadł, lis go porwał i kruka zostawił. Kras. Prąd go porwał (= *uniósł*). Powódź mię porwała. Kochan. Wiatr porwał mi kapelus. Przeciw listkowi, który wiatr porywa, pokazujesz moc swoją. Wuj. Wiatr nie porywa ziarna, ale plewę. Skar. Cnotliwego człowieka porwano przed sąd mściwego cara. Jeł. Porwał pannę z domu rodzicielskiego. Porwana białogłowa wszelkie prawo do posagu utraci. Szaj. Cudze żony porwawsz. Opal. Ktoś mi porwał książkę. Śmierć go porwała w kwiecie wieku. Niech go kaci porwą z jego bałamuctwami (= *pał go kaci*). Niechże mię też teraz wszysey porwą kaci, jeżeli nie prawda. L. Pijacy klną ś.: żeby mnie djabli porwali, jeżeli wrócę więcej do szynkowni. L. Żeby cię licha ciężkie porwało. L. Bodajby mię wciornastcy porwały, jeżeli... Oss. Niech grom trzaśnie te traktaty, niech je porwą djabli. Pol. Niech cię djabli porwą! Gdy z gniewem kogo odprawuję, mówiny: *valę!* wieź ś. precz, wynoś ś. precz, porwyj waże. Mącz. Porwałem trupa i rzuciłem straży. Słow. b) przen. *unieść, zachywić, pociągnąć, opanować, oczarować, oślnić*: Mówca porwał słuchaczów. Męstwo w cierpliwości same pogany do dziwów porywało. Birk. Powodzią wewnątrznej niezgody porwany, ojciec z synem, brat z bratem, do siebie zmierzali. Groch. W zachwycenie, w zdumienie słuchających ta mowa porywa. Troc. c) kogo, co, za co, czego = *chwycić, złapać, ująć gwałtownie*: Porywam za łeb kogo, za brodę. Kn. Porwał go za kołnier, za ramię. P. za kij, za nóż (a. noża). P. na kogo kija. Jak porwę kija, to ci skórę wytrzępię. L. Porwali tedy kamieni, aby nań eiskali. Wuj. Cóż to za lud jest, którego dziewice porywają za oręż? Wit. Rzeka i za Szecherbiee Chrobrego porywa. Niem. I nagle, porwawszy siekiery, ku biskupowi poszłam: Weź, Herodzie, weź, popie! i śeinaj łby. Słow. Porwał żelazo, rękę wznioś i tak zacisnął, że złodowaciła. Słow. d) przen. *napaść, nawiedzić, opanować, wziąć, zająć, ogarnąć, złapać, chwycić*: Których zwykł kaduk porywać, wczesnie miarkują, że ś. niemoc zbliża. Pilch. Kiedy duch Pański zły jął porywać Saula, Dawid grał na harfie. Leop. (gdy go jął nędzić. L.). Gorączka go porywa. Troc. Porwały go bóle. Porwały ją rodzzenia boleści. Stasz. Porwany jest gorączką śmiertelną. Birk. Skoro to usłyszał, młdości go porwały. L. Żeby go febra porwała! L. Żeby go choroba porwała, tego natręta! L. Womity go porwały. Kolki go porwały (= *sparły*). Strach go porwał. Więc pasja mnie na to porwała ostatnia. Pol. Ach, śmiech mi samego porywa, gdy... Krasiń. Z początku porwał mię śmiech pusty, a potym litość i trwoga. Mick. Smutek serce mi toczy, tęsknota duszę porywa. Rom. Chciał mu coś odpowiedzieć, ale zrazu nie mógł, albowiem porwała go czkawka. Sienk. Na myśl o tym porwał mię gniew, który, rosnąc stopniowo, stłumił wszystkie inne uczucia. Sienk. e) †P. *czego = nabrać, zarwać*: Kamienie ostrości zapoczęły zływać, a miękzece i powoli postaci porywać, *ducere formam*. Żebr. Przen.: *zacząć pojmovać, unieść; przyswoić sobie*: Kos zaczął już porywać melodję. Papuga już porywa niektóre wyrazy. Siostra już porywa na fortępianie. f) [Porywa mię do tego] = *ciągnie mię; chce mi ś. tego, chęćka mię bierze na to*. P. ś. I. *porozrywać ś.*: P. ś. na kawał-

ki a. w kawałki. Reszta bladych, nikłych majaceń porwała ś., gdy ją chciał pochwycić, ostatnie brzaski przypomnień zgasty. Reym. 2. i nied. **Porywać ś.** = a) *zerrwać ś., powstać raptownie*: Ocknie ś. i porywa, bieży jak sparzony. Zabł. Porwał ś. z krzesła. Troc. Porwał ś. w nogi. Trzt. Chwalibóg porwał ś. i pobiegł. Wirt. Porwał ś. młody król i do komnat swoich oddalił. Niem. Porywać ś. we śnie. Troc. Porwą ś. z miejsca prędko, wnet króla witają, zdrowia życząc długiego. Kob. Gdy hetman wozdów ich (Tatarów) strofuje, porwawszy ś. szaszorem (z szelestem), także za drugimi poszli sobie. Tw. Wówczas z cichym jękiem porwał ś. z miejsca i z kądadanów brzękiem wzniość nagle ręce. Od. Porwał ś. jak lew, a zginął jak mucha. Prz. Gdzie?—zawołała, porywając ś. Hanna:—gdzie? Krasz. Cała klasa w oka mgnieniu porwała ś. na nogi, jak jeden. Dyg. Jaskółki z pod strzech porwały ś. czarne. Kon. Po ulicach, placach i zaułkach porywały ś. wiry powietrzne, miecąc śmieciem, skrawkami papieru i źdźbłami słomy. Witk. Do porywających ś. kszyków, robiących zwykle zyg-zaki czyli koziołki w powietrzu. Karw. b) †P. ś. *zerrwać ś., wszcząć ś., powstać raptownie, wybuchnąć*: Porwała ś. nawalność wielka przy Ptolemaidzie. Birk. Znała porwał ś. deszcz wielki. Warg. Pożary, bunt ugaszone często ś. porywają. Troc. c) do czego, na kogo = *rzucić ś., skończyć, wziąć ś. do niego, chwycić za co zuchwale, jąć ś. czego, targnąć ś., zamierzyć ś. na kogo*: Próžno ś. na nich do kija porywasz. L. On ś. nań do szabli porwał z jadu. Warg. Zaraz ś. na niego do szpady porwał. Troc. P. ś. do broni, do korda, do pałasza. Pamiętam, jakeśmy ś. na niego do szabel porwali. Niem. Porwał ś. na niego z drągiem. Kto by ś. był spodział, że królewicz ś. na mię porwie? L. Porwał ś. kijem na brata. Troc. Porwała ś. mucha na słońca. Porwał ś. motyką (z motyką) na słońce. Troc. Kto ś. porywa na słabszego od siebie, jest podłym. Wirt. Położyli trupem pierwszych Arabów, którzy ś. na nich porwali. Szym. d) na co = *podjąć ś. czego zuchwale, wziąć ś., rzucić ś. do czego*: Nie porywaj ś., kiedy nie umiesz. Fred. M. Nie ten popłaca, co ś. porwie, ale co dokończy. Fred. M. Sam ś. na obronę Kościola porwał. Skar. On ś. bić porywał. Trzt. Ciż to są mędrcowie, którzy porywają ś. kształtować naszą młodzież! Oss. e) *porwać nawzajem jeden drugiego, rzucić ś. na siebie, schwytać ś., chwycić ś., złapać ś.*: Porwali ś. za łby. f) za co = *ująć ś., chwycić ś., wziąć ś. gwałtownie*: Zdało mu ś., że w uszach śmiech szyderczy załęgł, i porwał ś. za głowę. Krasz. < Po + Rwać >

* **Porwak**: [Mieć co na porwaku] = *pod ręką, na podporządku, na pogotowiu*. < Od Porwać >

[**Porwał**] p. **Porwan**: P. tam Bogu manna, już ci ja nie jest panna. Porwali katy moje niewiasto, wolę ja z Bogiem w niebie królestwo. P. ta Bogu krowa, dziecięciu boli głowa.

†**Porwan**, a, o, lm. ani, ane, [Porwany, a, e, **Porwan**, **Porwał**, **Pony**, **porna**, **porno**], × **Porwon**, †**Porwony**, †**Zarwan**, [**Arwan**] a. nieod.: [**Porwan**, **Porwon**, **Arwan**] — z †3. pp. a. z [1 pp.] *niech licha porwie; niech djabli porwą, wezmą; pal djabli, pal licha; na djabla! na licha! niech go choroba!*: Nie psuj oczek sobie, P. ten płacz złej choroby. Groch. Porwana na ostatku djabłu swoja wojna, już mi też miły pokój, miła myśl spokojna. Baryk. Skarzęć ją jej tam niecnota, porwana tam katu! Rej. Łupiestwo czartu po-

rwano. Kochan. [P. tam katu i mak! P. Walentemu. Porwana tam wilkom krowa! Porwana tam katu owca! Porwaneś katu i z owsem!]. P. Bogu = *niech go Bóg ma w swej opiece, niech go Pan Bóg kocha, Bóg z nim, zdaję to na Boga, zostawmy to Bogu, niech go tam!*: Na ostatku tym zamknijemy: P. Bogu, a to mu już odpuszczam. Górn. P. Neptun Bogu, gdy Ceres w brogu. Klon. [Porwanać tam Bogu żona. Porwanaś ta Bogu i z tym twoim wieńcem. Porwany tam Panu Bogu ten wieńcec! Porwana a. porwano = *porwana rzecz, porwana sprawa*: Porwana ta Bogu! Porwana ta katu! Wysoko, wysoko porwano Bogu Ojcu, nie wyspała ja sie. Porwana cię Bogu Ojcu z wieńcem]. < im. od Porwać >

Porwanie, a, btm., czynność cz. **Porwać**: P. Sabineka.

× **Porwaniec**, ńca, lm. ńcy l. ten, którego porwano, jeniec, braniec. L. 2. *porywacz, łapacz*: Nasłał porwancew swoich, aby go pojмали. Pim. Nasłał na mię na gospodę swoich porwancew, chcąc i mnie i konie ze wszystkim zagrabić. Sak. < Od Porwany >

Porwanie się, a ś., btm., czynność cz. **Porwać ś.**

× **Porwanka**, i, lm. i forma ż. od **Porwaniec**, ta, którą wykradziono, uwieziono, ukradziono; branka: P. Plutona, Prozerpina. Książ. Ani slychać, ani już ją widno, tak on popędził z tą porwanką biedną. Min. Srogi to jest wstyd i sromotne wzmianki domową gardzić, a lubić porwanki. Chr.

Porwany 1. im. od **Porwać**. 2. [P.] p. **Porwan**. 3. [P.] *porwoczy, popędliwy, gwałtowny, raptowny, prędko, krewki*: Jak mię kto nie chce slychać, to jestem P. I to sam we wszystkim taki P., ino mu ś. ta robota w rękach pali. Kon.

[**Porwaśny**, **Porwisty**] *skłonny do kradzieży*. < Od Porwać >

[**Porwijpoć**, ńcia, lm. ńcie] p. **Urwipoleć**. < Porwać + Poć >

Porwinek, nka, lm. nki bot. (talinum) roś.

[**Porwiósto**, a, lm. a] p. **Powrósto**. < Z Powrósto, przez śid. do Porwać >

[**Porwipoleć**, ńcia, lm. ńcie] p. **Urwipoleć**. < Porwać + Poć >

[**Porwisty**] p. **Porwaśny**. < Od Porwać >

[**Porwisz**, a, lm. e, **Porwiś**], †**Porwisz** *złodziej kradnący drobniejsze rzeczy, szkodnik*: Ożłowieka, który wyprowadza ze stajni krowę lub konia, mianują złodziejem; tego, który z pola lub gumna wyniesie zboże, koniczyńę, ziemniaki i t. d., zowią zwykle tylko „porwiszem“, „szkodnikiem“, „spędziszem“. Gwar. Czemuż, kiedy jednako z porwiszami szkoda, odwrwiszów na szubienicę profosi nie wodzą. Pot. < Od Porwać >

[**Porwiś**, a, lm. e] p. **Porwisz**. < Od Porwać >

[**Porwitaniec**, ńca, lm. ńce] *chaber frygijski* (centaurea phrygica). < Porwać + Taniec >

× **Porwon**, a, o, lm. i, e; †**Porwony** p. **Porwan**: P. djabłu tytuł, wolę ja swój pokój. Opal. Porwonze tam djabłu! Rej. (= *tam do licha!*). Nie suszcie mi głowy, P. licha. L. Porwonęś już katu. Lubom. Porwono łakomstwo fraszce. Ryb. J. Porwonoć to Bogu, *Deo haec sint curae*. Kn. Porwonocę psom albo złemu to pasorzeczywo. Kn. Porwonicie zabitej śmierci. Kochan. Porwoni niemocy. Baryk. Porwoneś Panu Bogu, oddaję cię Bogu. Troc. Porwonoć to Bogu. Troc. Porwono wszemu złemu

bydło i z owcami! Rej. Porwone to rzemiosło. Troc (= *przekleće*). Porwone szalbierstwa. Troc. Porwoneś katu, porwoniście katu. Troc. Porwonoć psom, poganom, złemu pochlebstwo. Troc. Porwona katu, jak piękna. Troc (= *niach ją też!*). Porwana katu, jak małpa. Troc. <Z Porwán>

† Porwony p. Porwan.

[Porwoźnik, a, lm. cy] p. Powroźnik. <Z Powroźnik>

[Porwósto, a, lm. a] p. Powrósto. <Z Powrósto>

[Porwóz, oza, lm. ozy] p. Powróz. Zdr. [Porwózek, Porwózeczek]. <Z Powróz>

[Porwózeczek, czka, lm. czki] p. Powróz.

[Porwózek, zka, lm. zki] p. Powróz.

[Pory, ów, blp.] p. Portki.

[Porybić, i, il] wyszczerbić kose.

[Porybienie, a, blm.] czynność cz. Porybić.

Poryblin, u, lm. y. Leszczownik, Rypina bot. (isoetes) roś. z gromady paprotników, z rzędu poryblinowatych.

Poryblinowate rośliny bot. (isoëtaceae) jeden z rzędów roślin, należących do gromady paprotników. <Od Poryblin>

Porychlenie się, a, s., blm., czynność cz. Porychlić s.

Porychlić się, i s., il s. *pośpieszyć s.*: Przed dniem białym i przed słońca wschodem porychli s. jeden z naczelników. Zm. Pochylił głowy, staje, czeka, aż ta (= pani) ze słowem s. porychli. Len. <Po + *Rychlić s., od Rychły>

Porychtować, uje, ował *przyrychtować, wyrychtować jedno po drugim.* <Po + Rychtować>

Porychtowanie, a, blm., czynność cz. Porychtować.

Porycie, a, blm., czynność cz. Poryć.

Poryczeć, y, ał *pewien czas przepędzić na ryczeniu*: Bydłętom gdy dzieci pobiorą, tedy poryczawszy kęs, pobiegawszy, powierciawszy s., snadnie zaś wszystkiego zapomną. Rej. <Po + Ryzec>

Poryczenie, a, blm., czynność cz. Poryczeć.

Poryć, yje, ył *1. spędzić pewien czas na ryciu. 2. w wielu miejscach zryć, ryjąc porać, pobródzić; popyskać*: Swinie ogród poryły. Przez takie ustniki musisz tę chropawą i porytą drogę przebyć. Pilch. Na dłoni porytej zmarszczkami. Korz. <Po + Ryć>

Porydłować, uje, ował *pokopać rydlem.* <Po + Rydłować>

Porydłowanie, a, blm., czynność cz. Porydłować.

Porygować, uje, ował *1. papier = polinjować go linjami popiętymi na nuty. 2. przyrygować jedno po drugim.* <Po + Rygować>

Porygowanie, a, blm., czynność cz. Porygować.

Poryk, u, łm. i l. *porykanie, ryknięcie, ryk, ryczenie*; myśl. ryk, huk, mowa: P. krów dojnych. Rzew. Myśliwiec umie P. jeleni, sam s. w gęstwie kryje, na głos idzie płochy zwierz, on z rusznicy bije. Biel. 2. [P.] *głos niedźwiedzia.* <Po + Ryk>

Porykać, a, ał p. Porykiwać: Jowisz wziął na s. postać byka i z jałowicami poryka. Otw. <Po + *Rykać, od Ryk>

Porykanie, a, lm. a czynność cz. Porykać: Ze wsi rozległy s. porykania bydła, beczenie owiec i poszczekiwanie psów. Jez.

Porykiwać, uje, iwał *1. a. Porykać ryczeć od czasu do czasu: Nadociągnęły woły, jałowice i cie-*

łęta pod przewodnictwem siwego, poważnego buhaja, porykującego. Jez. Jeszcze s. barowała zima z jesienią i porykujący tłukła po sinych dalach, jako ten zwierz srogi. Reym. Porykują trzody z łąki. Kon. Krówka porykuje. Kon. 2. [P.] *krzyczeć na kogo*: Ciągłe na nią porykują. <Po + *Rykiwać, od Ryknać>

Porykiwanie, a, blm., czynność cz. Porykiwać.

[Porynek, nku, lm. nki] *rynek, plac rynkowy, miejsce w rynku*: Dzwonili na porynku, aby s. schodziły panny. Kolb. <Po + Rynek>

[Porypać, pie, pał se] *pojeść sobie.* <Po + Rypać>

Porypanie, a, blm., czynność cz. Porypać.

Poryski p. Paryski.

Porysować, uje, ował *1. spędzić pewien czas na rysowaniu. 2. wyrysować, narysować jedno po drugim, pokreślić*: Nad wszystkimi wejściami białą kredą porysowane były litery. Krasz. P. plany. 3. *pokryć rysami, rysunkami, zarysować, podrapać, porobić szramy, szczeliny*: P. papier, ścianę. P. stół. Kot porysował mi twarz. Na twarzy trochę marszczków gdziegdzie ją porysowało. Krasz. Wstrząśnienie porysowało dom. P. s. *dotrzeć rysów, szczelin, popękać, zarysować s.*: Fundament porysował s. <Po + Rysować>

Porysowanie, a, blm., czynność cz. Porysować.

Porysowanie się, a, s., blm., czynność cz. Porysować s.

Porysowany *który porysowano a. który s. porysował, pokryty rysami, popękany*: Pałac P. misternie zawiesiwszy, fundamentów ratuje. Górn.

Porytować, uje, ował *1. spędzić pewien czas na rytowaniu. 2. wyrytować jedno po drugim, pokonać rytowanie.* <Po + Rytować>

Porytowanie, a, blm., czynność cz. Porytować.

Poryw *1. trwu, lm. rwy pęd, nawór, prąd, siła rwąca*: Wiatr gdy przedrze obłok swym prwem nieskromnym... L. Pędzony był prędko gwałtownym prwem. L. 2. *ywu, lm. ywy = a) popęd, uniesienie, zapal, pociąg, gwałtowność*: I znów uczułam, że ten (mój) poryw ducha przydał Siemiaszce odwagi i siły. Słow. Po burzy w r. 1830 racja stanu, karząc zrozpaczonego poryw narodu, zamknęła mu obie wszechności. Święt. Porywy rozbijają s. o szkopyły. Jord. Takie porywy zapala, pełne dobrej wiary... to są rzeczy ogólnie ludzkie, stare jak świat. Tarn. Choroba osłabiła namiętne porywy. Bał. Wesolość panny Heleny zakrawała na tragiczność, była ona bowiem jakąś wesolością niespokojną, gorączkową, pełną niby jakichś tęsknot ukrywanych, żalów tłumionych, porywów nieokreślonych. Orzesz. Układ jej cały świadczył o pełnym życiu porywie ku światu. Orzesz. Znajdował s. P. ślepy i instynktowy. Orzesz. Stracił wolę i P. do dobrego. Orzesz. Nie piękniejszego nad młodość ze wszystkimi jej porywami szlachetnemi. Wysp. Syn królewski osmielił s. użyć młodzieńczych swych porywów na zagrozenie bożej kary. Wysp. Sz. Po tytanicznych porywach, po wysiłkach duszy w istocie potężnych... nastawały chwile ciszy. Żer. b) *patól.*: P. zadumczy (raptus melancholicus). <Po + *Ryw, RW/RYW>

Porywacz, a, lm. e l. p. Porywca: Na porywacze panienek srogie prawo uczynił. Skar. Dopóki porwana jest w ręku porywacza, dopóty małżeństwo nie może być prawne. Cz. 2. [P.] = a) *złodziej.* b) *Ręce porywace, nogi uciekace.* <Od Porywać>

Porywać, a, ał i P. ś. p. **Porwać**.
Porywająco przys. od **Porywający**: Mówił pięknie, z głębi przekonania. P. Rog.
Porywający I. ten, co *porywa*. 2. a. × **Porywisty**, [Porywny] przen. *pelen porywu, zapалу, unoszący, pociągający, zachwycający*; *ognisty*: Porywająca wymowa.
Porywalizować, uje, ował *spędzić pewien czas na rywalizowaniu*. <Po + Rywalizować>
Porywalizowanie, a, blm., czynność cz. **Porywalizować**.
Porywanie, a, blm., czynność cz. **Porywać**.
Porywanie się, a ś., blm., czynność cz. **Porywać** ś.: P. ś. we śnie. Troc.

Porywea, y, lm. **y**, **Porywacz** ten, co *porywa*: Porywey nie zostawili mu wiele czasu do rozmyślań. Psm. <Od Porywać>
 † **Porywcoze** przys. I. p. **Porywcozo**: P. co zrobić. Troc. P. zrobiony. Troc. P. na koń wsiadali. Troc. 2. Na porywcozu, [Na porwaku] *pod ręką, na podorełdziu*: Teraz tedy, jeśli masz co na porywcozu, lubo z pięcioro chleba, daj mi. Papr. J.
Porywcozo, † **Porywcozy** przys. od **Porywcozo**: Sąd P. nie idzie. Zabł. P. losem córki nie zechcesz rozrzucić; raczysz wprzód zięcia poznać i zdatność osądzić. Niem. Rzeczy to od autorów znanych szerzej, niżeliby ś. P. obaczyć mogły, opisane. W arg.

Porywcozość, i, blm. rz. od **Porywcozo**: Łagodź powolnością swoją takową P. Kras.

Porywcozy I. a. [Porwany] *ponedliwy, gniewliwy, krewki, gwałtowny, wybuchający, niepohamowany, gorący, burzliwy, przedki*: Charakter P. Niebezpieczeństwo porywczego wyboru. Śniad. Nasz Grześ skorym przygania, porywczym nie chwali, mówią: motyl, do świecy lecać, skrzydła pali. Koch. W. P. to człowiek. Troc. Poryweza bitwa. Troc. Poryweza młodość. Troc. Poryweza młodość wyprowadza nas częstokroć w przepaść zguby. L. Nie był tak porywczym i ostrym, jak nieboszezyk brat jego. Kras. Coby umiał kierować nim i jego porywezą młodością. Opal. 2. *skwapliwy, przedki, śpieszny, doraźny, nagły, skory, wyrwoczy, pochopny, lekkomyślny, nierozważny*: Sąd P. P. do bójki. Poryweze oskarżenie. Onego porywezego o wielkich rzeczach mówienia trzeba ś. strzec. Baz. P. odjazd. Troc. Poryweza kwapliwość. Troc. Od ostatniej konstytucji nie trzeba być tak porywczym do dawania weksłów, bo je zapłacić każą. L. P. do gniewu. Dudz. † **Na porywczą**, † **W porywczą** *porywcozo, doraźnie, naprędce, na poczekaniu*: W porywczą (porywcoze) zebrany żołnierz, list spisany. Troc. Bitwa w porywczą zaczęta. Troc. W porywczą ś. bili. Troc. <Od Porywea>

× **Porywisto** przys. od **Porywisty**: Co do grania, ci ludzie na nieczym ś. nie poznają, byle śmiało, P., od ucha. Krasz.

× **Porywisty** p. **Porywający**. <Od Poryw>

† **Porywka**, i, lm. i *zatarog, waśń, swar, utarczka, spór, klótnia, awantura, bijatyka*: Między garniearzami wielkie o to porywki powstają, że bekartowie rzemienia robić nie mają. Glicz. † **Porywka** przys. *dorywcozo, na ochotnika*: Z wojska ludzi P. k niemu ś. wyrwało. Rej. <Po + *Rywka, RW/RYW>

[Porywny] p. **Porywający**. <Od Poryw>

Poryzać, a, ał I. † P. p. † **Porzywać**: Poryzać koń do konia. Troc. Dzielny koń wdzięcznym głosem poryza, wędzidla smakuje, nogami ziemie kopca. Kochan. 2. [P.] = a) *przebrać się, drwić sobie z kogo*. b) *gderać*. <p. Poryzać>

Poryzanie, a, blm., czynność cz. **Poryzać**.

† **Poryzać**, a, ał p. **Porzywać**: Konie same, żałośnie poryżając, grube łyzy z oczu upuszczały. Tw. Koń ś. silnym czuje, a swobodnie sobie poryżuje. Chr. Przybieżał poryżając koń, niosąc babę na sobie. P. Koch. 2. *gderać*: On na niego poryża i fu-ka, jeśliby to uczynił. Pot. † P. ś. wojną = *straszyc, grozić wojną*. Pot. <Po + *Ryzać, RŻ/RYZ>

† **Poryżanie**, a, blm., czynność cz. **Poryżać**.

† **Poryżanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poryżać** ś.

[Porząd] p. **Porząd**.

1. † **Porząd**, edu, lm. **edy** p. **Porządek**: Porządem co powiedzieć, *ordine*. Mąż. Długi przyjaciel P. wylicza. Baz. <Po + Rząd>

2. † **Porząd** przys. I. a. † **Na porząd**, † **Naporząd**, † **Porządek**, † **Porządkiem** *porządkiem, jedno po drugim, kolejno, po kolei, z rzędu*: Sara, dziewczka Raguela, nigdy była oddana P. siedmi mężom. B. Sz. Co też teraz usłyszawszy, ku wszystkim P. personam stosujemy. Sekl. Przyszedł ten czas, aby wszystkie panny na P. wchodziły do króla. Leop. Cztery i dwadzieścia greckich liter na pamięć przywodził a P. mówił. Kosz. Trzeba, abys tę książkę P. czytał, z przodku zaczawszy aż do końca. Grz. Sędziowie mają wszystkiego P. z obu stron przesłuchać. Groic. Gdy ś. obesli P. onemi biesiadami. B. B. Przez siedem dni na P. prażny chleb jadali. Sekl. Pytał nas na P. o naszym rodzie. Leop. Na tę drapieżynę na P. wszysey udali ś. Gil. 2. *potym, następnie*: Stało ś. P., iż Jezus chodził po miastach, każąc. Sekl. 3. [P., Porząd] *ciągle, raz po raz*. 4. [P. z kim] *rzędem z kim, porówno*: Iść P. z kim. <Czes. porząd>

Porządeczek, czku, lm. czki p. **Porządek**: Dworski służący u szlachcica, urzędnika... miał dobrego mierzynę, ...sukien parę jedną i drugą i inne mniejsze porządeczki, szablę czarną... Kit. [Boli mnie żołądek, bo w moim żołądku wielki nieporządek; do mego żołądku porządeczku trzeba: ćwierci cielęciny i pięcywo chleba. (p. Porządek pod 2 e).

Porządek, dku, lm. dki, † **Porząd**, × **Ordynek** I. *regularny rozkład przedmiotów, ład, rządność, dyspozycja, plan, system*: P. jest położenie a. postanowienie rzeczy na słusznych a właśnie przyległych miejscach swych. Bud. Przez porządek rozumiemy rozporządzenie wielu rzeczy, ściągające ś. do pewnego jakiego celu i zgodnie umiarkowane do wyprowadzenia żadanego skutku. L. Ten, który ma P. w przyzwyciętym względzie, wie, co na którym miejscu stosowniejszym będzie, co w początku, co w środku, co położyć potym. Dm. Myślą wywracać porządek natury. Boh. U pana mego niemasz w głowie porządku. Boh. Cerkiew Pana Chrystusa, która ś. nazywa wojskiem uszykowanym, bez porządku jako ś. ostoić może? Smotr. Wprawic co w P. Troc. Wywrócić P. Troc. P. jest rzecz miła i pożyteczna. Troc. Czystość w mieście dobrego porządku jest znakiem. Troc. P. w domu, w gospodarstwie. Dbać o P. Przestrzegać porządku. Zaprowadzić P. Zachować P. Zachować, utrzymywać co w porządku. Lubić P. Pilnować porządku. P. w myślach. P. publiczny. Strzegąć w domu porządku. Kochan. Niechaj czyni P., rozterkom zabiega. Kochan. Wiele na podsuszeństwie zależy, gdzie ma być P. Górn. Tu pierw w Polsce był niezły P. Górn. Wszystko niech

ś. dzieje uczeiwie a wedle porządku. Wuj. Kto w domowych rzeczach nieostrożny jest, ten i na kościelnym urzędzie zatrzymać dobrego porządku nie będzie mógł. Skar. Doprowadzić co do porządku. P. duszą jest wszystkich rzeczy. Kras. P. każdej rzeczy właściwe miejsce naznacza: jednakię zgrupadza, podobne zbliża. Kras. Gdyby każdy tego ś. trzymał, co mu przystoi, lepszy byłby P. na świecie. Kras. Do przełożonych należy P. dobry utrzymywać. Boh. Stosunki domowe, rodzinne i towarzyskie ze współludźmi dają początek porządkowi moralnemu, czyli temu łańcuchowi praw i obowiązków, który ludzi wiąże z sobą i jednocy. Śniad. Bez czystej religji niemasz skutecznej w ludziach siły na powściągnięcie gwałtownych poruszeń namiętności i na zabezpieczenie od nich towarzyskiego porządku. Śniad. Wolność żyje porządkiem: strzeże go rozsądek. Min. W. W każdym stanie, a zwłaszcza rycerskim, bez porządku żadna rzecz dobrze stać nie może. Zembr. Więc do porządku wykli domowi i słudzy. Mick. Każdy mimowolnie porządku pilnował. Mick. Robić porządku przedświąteczne = *porządkować, sprzętać, czyścić*. 2. [P.] = a) *czystość, schludność, ochędźstwo*: Ze nie trzymał porządku koło siebie, pomiatano nim zwykle. b) *nieporządek*: Tak ś. gniewali na niego, że mu wszyscy chodzili na próg porządku robić. c) *to, co służy jako środek do uporządkowania czegoś*. 3. *stan należyt*: Rzeczy odebrałem w porządku. Rachunki znalezione w porządku. Uregulowaliśmy już rachunki z sobą; jesteśmy już w porządku (= na czysto). Przywołać kogo do porządku. 4. *urządzenie, rozrządzenie, rozporządzenie, ustawa*: O mienicy koronnej bywały różne porządki i konstytucje. Gostk. Pisać o sprawach i porządkach narodów. Błaż. Zrobić P. przed śmiercią (= rozporządzić swym mieniem, zrobić testament). 5. *rozporządzenie, rozkaz; rządy, gospodarka; zwyżaj*: Porucznik, od hetmana ustanowiony, będzie miał wszystkę władzę i moc tak w szykowaniu, jak i we wszystkim porządku polnym, jako i w sprawie obozowej. Zembr. Jego porządkiem lato wiosnę goni, a czujna jesień przed zimą ś. chroni. Kochan. Helżbieta, zażywając nad Polską niewieściego porządku, wiele ludzi enotliwych z urzędów porusza, *muliebrisa consilio*. Błaż. Co tu u was za porządki panują? Zaraz na wstępie widać, jak stare porządki ustępują nowym. Malin. 6. = a) *następstwo rzeczy po sobie, poczet, ciąg, szereg, kolej, pasmo*: Którzy z porządku? Zasiadli w porządku a. porządkiem starszeństwa. Te rzeczy tym idą porządkiem. Troc. Goście weszli w porządku i stanęli kołem. Mick. [Za porządkiem] = *po porządku, po kolei*: [Za porządkiem wszystkie musi wytażcować. Czytać za porządkiem] = *kolejno, nie na wyrywki*. b) *ciąg, tok, przebieg, program, procedura*: P. sądów i spraw miejskich. P. dzienny = spis przedmiotów, które mają być roztrząsane na obradach, na posiedzeniu: Co tam jest na porządku dziennym? Do porządku dziennego! (= nie udbiegać od przedmiotu!). Gdy w mowie swojej Burke powstawał na rewolucję, zewsząd zaczęto wołać: do porządku! Zgromadzenie nad niepraktycznym wnioskiem przeszło do porządku dziennego. Nies. 7. [P.] *świta, otoczenie, orszak*: Dojechał w takim porządku do ty królówny. 8. *stan, rząd, klasa, kasta, kategoria, grupa*: Trzy porządki miejskie: rada, ława i gmina. S. Grodz. Wszyscy obywatela któregożkolwiek stanu, dostojenstwa i porządku. Vol. Jak Syn jest porząd-

kiem do Ojca i dostojenstwem wtóry; tak Duch św. do Syna porządkiem i dostojenstwem wtóry jest, a do Ojca trzeci. Smotr. Zawsze ludzie wyższego porządku umieli korzystać z niewiadomości ludu. Przyb. Porządki kościelne, różne stopnie kapłaństwa i święcenia. Karnk. Damon jest to gach z pierwszego porządku. L. 9. Porządki = *potrzeby, naczynia, sprzęty, rekwiizyty, narzędzia*: Którzy młodzian stara ś. mieć porządki? L. Skąd mają porządki i pieniądze? L. (= *meble*. L.). Dzieci dawać powinni chłopom drzewo na porządki gospodarskie. Sur. Zb.: Taki P. to nie na pożyczki. Kon. Fl.: Porządki na statku wodnym = *cajg, cejch*: Goły statek, to jest sam kadłub statku, statek bez porządków. [Parobek do wyrabiania porządków]. Drzewo na porządki a. na P. [Porządki = *narzędzia rzemieślnicze*]. 10. *anat.*: † P. p. **Więzadło**. Kirch. II. bud. *układ podłoża, słupa i belkowania, ujęty w stałe formy*, styl: P. joński p. **Joński**. P. koryneki p. **Koryneki**. P. dorycki. Z trzech porządków greckich nie prawie w Rzymie na miejscu nie pozostało. Jod. Porządek joński stracił (w Rzymie) swą dawną wytworność atycką. Jod. Zdr. **Porządзец**. <Po + Rządek>

† **Porządek** przys. *porządkiem*: Począwszy Piotr, powiedział im P., mówiąc: jam był w mieście Jope... Leop.

[Porządenko] *piesz*. od **Porządnie**.

Porządkarnia, i, lm. e I. *oddział fabryki, gdzie porządkują wyroby*: Figurują jeszcze fabryki złota, persjarska, karetarska, kart i sukienna wraz z farbiernią i porządkarnią. T. K. 2. [P., Szaruźnia] *szopa lub plac, gdzie obrabiają drzewo porządkowe*. <Od Porządek>

Porządkować, uje, ować I. *robić porządek, porządkować, zaprowadzać porządek, ład; przyprowadzać do porządku*: P. w mieszkaniu. 2. *klasifikować, grupować, segregować, gatunkować, układać systematycznie*: P. materiały do pracy naukowej. <Od Porządek>

Porządkowanie, a, blm., czynność cz. **Porządkować**.

Porządkowy przym. od **Porządek**: a) *od przestrzegania porządku, czuwający nad porządkiem*: Konstytucja o komisjach porządkowych cywilno-wojskowych. T. K. Komisarza porządkowego powiatu garwolińskiego. Nies. Prawo porządkowe. Sur. b) *idący za porządkiem, kolejny, bieżący*: Numer P. Gram.: Liczebnik P. Liczebniki porządkowe w tytułach i nazwach kładą ś. na miejscu drugim: Zygmun 2-gi, Henryk 4-ty, Rok 1906-ty. c) a. [Porządziowy] *zdatny na wyrób porządków*: Drzewo porządkowe. P., ego, lm. i rz. I. *człowiek przeznaczony do porządkowania, do robienia porządków*: P. w więzieniu. 2. [P.] = a) *stelmach służący we dworze*: Stelmachów i ludzi porządkowych (do wyrabiania koryt, uli, kopanek). b) *Starszy parobek czyli P. = robotnik do wyrabiania i reparacji porządków gospodarczych (narzędzi, pługa)*: Zabójcze strzały z wyrobionych przez Pawła, porządkowego, rusznic. Kon. <Od Porządek>

Porządnicka, kiej, lm. kie forma ż. od **Porządnicki**.

Porządnicki, ego, lm. ecy, **Porządnik** rz. *człowiek lubiący porządek, pedant w utrzymywaniu porządku, ściśle aż do złytku przestrzegający go*. <Od Porządnik>

Porządnie, X **Porządno**, [Porzomnie, **Porząmnie**] przys. od **Porządnik**: P. ś. ubierać. Czy go-

dzi ś. królowi porządnemu, ale źle panującemu być nieposłusznym? Petr. (królowi P. wstępującemu na państwo. Petr.). P. testament spisany. Troc. Ofiarujecie cieleców siedm... i ofiary suche i palące po wszech cielech i skopiech i baraniech P. sławie będziecie. B. Sz. P. rzeczy swoje czyni. Troc. P. ś. sprawuje. Troc. A gdyż ś. to wszystko P. dokonało, wyszedł wszystek Izrael. B. Sz. Turcy bez skrupułu i emira wybiją P. Kłok. P. go obrano. Troc. Głowa P. zakuta, mowa prostacza. Kor. Sądzę, że ś. więźniowie nasi P. opłacą i powrócą do domu. Miek.

Porządnlisia, i, lm. e forma ż. od **Porządnisi**, porządnicka.

Porządnisi, a, lm. e p. **Porządnicki**. <Od Porządnicy>

× **Porządno** p. **Porządnie**: Oglądaliśmy izby; wszędzie zastałem P. Kras.

Porządność, i, blm. rz. od **Porządny**: Chciałoby ś. czasem w dyskretnej sferze światła widzieć... fładrowatość Zaleskiej... P. Głogowskiego. Pot. A.

Porządny, † **Porząny**, [**Porzomny**, **Porzomny**, **Porzamny**, **Porzanny**, **Porzonny**] i. w porządku będący, odznaczający ś. ładem, schludny; systematyczny: Miasto bardzo porządne. Troc. Urządzenie w mieszkaniu porządne. P. wykład. 2. *lubiący porządek, przestrzegający porządku, czysty; systematyczny, akuratywny*: Podstarości bardzo porządnym był w urzędzie swym. Falib. Kot, pies P. Sługa P. 3. *dokładny, akuratywny, czysty, należyty, dobry*: Porządne wykończenie. Porządna robota. Przen.: *pokazny, ogromny, tegi, dobry, co ś. zowie*: Uzbrojony był w kij P. P. kawał drogi. Zdawało mi ś. też trochę wspomnieć o naszej porządnej niedbałości polskiej. Rej. 4. *dobrze przedstawiający ś., przyzwoity, będący w dobrym stanie*: Porządne ubranie, umeblowanie. Porządne rzeczy. Troc. 5. *przykładowy, prawy, uczciwy, na swoim miejscu będący, solidny, stateczny, moralny, przyzwoity*: P. wojennik jako w starciu mężny, tak bywa po wygranej ostrożny. Koch. W. Porządni ludzie. Troc. P. prowadzi żywot. Troc. (= regularny). Ludzi porządných rozesał Krzemieniec (liccum krzemieniecki) na całą Polskę. Tarn. 6. † P. = a) *normalny, zwyczajny, należyty, ważny, prawny, prawy, legalny*: Mniej posłuszne porządnym starszym twym serce. Skar. Czy godzi ś. królowi porządnemu, ale źle panującemu być nieposłusznym? Petr. (królowi porządnie wstępującemu na państwo. Petr.). Oraz (= naraz) trzech byli papieżowie, a który z nich P., trudno było rozemnać. Zigr. Porządna była elekcja. Troc. b) *urządzony według pewnych praw, w pewnym ładzie, porządku trzymany*: Opatrzność Pańską jawnie wyznawają; toż i porządne nieba powiadają. Kochan. 7. [P.] = a) *ładny, przystojny*. b) *zdatny do roboty*. <Od Porząd>

† **Porządzać**, a, ał i † P. ś. p. **Porządzić**.
† **Porządzanie**, a, blm., czynność cz. **Porządzać**.

† **Porządzanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Porządzać ś.**

† **Porządzenie**, a, blm., czynność cz. **Porządzić**: Jakośmy słyszeli P., które Pan postanowił w domu swym ze strony dóbr swych, obaczmy też zatym sprawę sług jego. Żarn.

[**Porządzenie się**, a ś., blm.] czynność cz. **Porządzić ś.**

Porządzić, i, il i. *spędzić pewien czas na rządzeniu*. 2. † P., nied. † **Porządzać** = a) co = *urządzić, rozrządzić, rozporządzić, zarządzić, pokiero-*

wać czym: Ten, który porządza serce, stałe i mocne czyni, jest ci Pan Bóg. Gil. b) nied. † **Porządzać**, † **Porządzać ś.**, nied. [**Porządzić ś.**] *rozporządzać ś., rządzić, działać według swej woli, gospodarować na swą rękę, rozpościć ś.*: Ostatnią biedę cierpi żona, gdy metresy w mężowym domu porządzą. Bardz. Filip postanowił u siebie z greckich państw jedne opanować, drugie osłabiać, a wszystkimi niemi ś. porządzać. Nagur. Macedończyk wsiada na karki Ateńczykom i całą porządza ś. Grecją. Nagur. [Kto ci pozwolił porządzić ś. beze mnie?]. <Po † Rządzić>

[**Porządziowy**] p. **Porządkowy**.

[**Porzamnie**] przys. od **Porzamny**, *porządnie*.

[**Porzanny**] p. **Porządny**. <Z **Porządny**>

† **Porzannie**, [**Porzannie**] przys. od **Porzanny**, *porządnie*. Troc.

Porzanny p. **Porządny**. <Z **Porządny**>

† **Porzec się**, knie ś., ki ś. *przysięgnąć ś., zakląć ś.*: A gdyż weszła, porzekła ś., by nie była ta, która była. B. Sz. <Czes. porci se>

Porzechotać, cze, tał, **Porzegotać** *spędzić pewien czas na rzechotaniu*. <Po † **Rzechotać**>

Porzechotanie, a, blm., czynność cz. **Porzechotać**.

Porzeczanin, a, lm. *anie mieszkańiec porzecza, nadbrzeżanin, mieszkaniec nadbrzeżny*: Porzeczanie Renu. Nar. <Od **Porzecze**>

Porzecze, a, lm. *a brzeg rzeczny, okolica nadrzeczna*: P. Gangesu nie przestało nigdy być środkiem ciężkości kultury indyjskiej. Jod. Na porzeczu = *ponad rzeką*. Przen.: Pochlebstwo z nieprawdą na jednym porzeczu siedzą. Wer. (= na jednej stronie. L.). <Po † **Rzecze**, od **Rzeka**>

† **Porzeczenie się**, a ś., blm., czynność cz. **Porzec ś.**

Porzeczka, i, lm. i, **Porzeczka**, [**Podrzeczka**, **Porzycz**] bot. l. (ribes) *krzew z rodziny porzeczkowatych*. Gatunki: P. agrest (r. grossularia) (pewna jej odmiana zowie ś. kosmatki). P. czarna, smrodynia, [pięprzucha, wieprzucha], bździch (r. nigrum). P. ezerwona a. świętojanka a. pospolita (r. rubrum). P. górna (r. albinum). 2. *jagoda tego krzewu*. <Po † **Rzeczka**>

Porzeczkowate rośliny, bot. (grossulariaceae s. ribesiaceae) *rodzina przyrodzona roślin dwuliściennych*. <Od **Porzeczka**>

Porzeczkowy przym. od **Porzeczka**: Krzak, sok P. Wino porzeczkowe.

Porieczne, ego, blm., i. † P. = a) *opłata od żeglugi po rzece*. b) *opłata za składanie towarów na brzegu rzeki*. c) *opłata za osiedlanie ś. nad rzeką*. 2. [P.] = **Osep**: W Mazowszu osep owiany nazywał ś. P. Cz. <Po † **Rieczne**, od **Rieczny**>

Porieczniak, u, lm. i, **Poriecznik** *miód zaprawny porieczkami*: Stary P. może zadowolić najlepszego smakosza. <Od **Porieczny**>

Poriecznik, u, lm. i [p. **Porieczniak**: Często waliśmy ich zawsze sławnym poriecznikiem. Błot. <Od **Porieczny**>

Porieczny *ponad rzeką, na porieczu znajdujący ś., nadbrzeżny, pobrzeżny*: Porieczne gaje. Groch. Szczęśliwy podobien drzewu poriecznemu. P. Koch. <Od **Poriecz**>

Porieczyna, y, lm. y *gie. grunt nadrzeczny*. Pol. <Od **Poriecz**>

[**Porieczysko**, a, lm. a] *obmowa*: Wziąć kogo

na przetak, w obmówisko, w P. <Po + *Rze-
czyisko, od Rzecz >

Porzednieć, eje, ał *stać* ś. rzadszym, *przerze-
dzić* ś. <Po + Rzednieć >

Porzednienie, a, blm., czynność cz. **Porzednieć**.
Porzegotać, cze, tał p. **Porzechotać**. <Po +
Rzegotać >

Porzegotać, a, blm., czynność cz. **Porzegotać**.
† **Porzekać**, a, ał *przysięgać*, *zaklinać*, *przekli-
nać*: Porzekał język martwiejący, *verba exsecran-
tia edidit*. Zebr. <Po + Rzekać >

[**Porzekadło**], a, lm. a] p. **Przysłowie**: A prócz
tego wiele miał porzekadeł. Tet. <Od Porze-
kać >

Porzekanie, a, blm., czynność cz. **Porzekać**.
[**Porzeszenie**, a, blm.] czynność cz. **Porzeszyć**.
[**Porzeszyć**, y, ył] *powiżać*.

[**Porzez**, a, lm. e, **Porzyz**] *ośnik*. <Po + *Rzez,
RZAZ/RZEZ/RAZ >

Porzezać, a, ał p. **Porznąć**: Całe pułki nieprzy-
jacielskie porzeże. Kaczek. Suty bankiet z krów
porzezanych sprawił swoim dworzanom. Szaj.
Ciężki porzezane. Biel. M. Dał sobie robić ka-
bat porzezany. Zbył. (= *powycinany kunsztownie*).
Ojca wę śpią zabił i synów dwóch porzezał.
Stryk. Śpią tego, jakby ich porzezał. Kn.

Porzeczanie, a, blm., czynność cz. **Porzezać**.
Porzeźbić, i, ił i. *spędzić pewien czas na rzeź-
bieniu*. 2. *wyrzeźbić jedno po drugim; pokończyć
rzeźwienie*. <Po + Rzeźbić >

Porzeźwienie, a, blm., czynność cz. **Porzeźbić**.
† **Porzeźne**, ego, blm. *pewien podatek*. <Po +
Rzeźne, od Rzeźny >

Porzeźwieć, eje, ał *stać* ś. *rzeźwiejszym*: Może
kiedyś nogi mu odejdą i jeszcze porzeźwieje.
Krasz. <Po + Rzeźwieć >

Porzeźwienie, a, blm., czynność cz. **Porzeźwieć**.
[**Porzęda**]: Zrzęda a. porzęda wytwarzać = ro-
bić *niebývále rzeczy*. Gwar.

[**Porzędzie**, a, lm. a] *szereg, rząd*. <Po + *Rzę-
dzie, od Rząd >

[**Porzędziom**] przys. z *rzędu*, z *kolei*, po *po-
rządku*.

Porzępolenie, a, blm., czynność cz. **Porzępolić**.
Porzępolić, i, ił *spędzić pewien czas na rze-
popoleniu*. <Po + Rzępolić >

[**Porzić**, i, ił] (Por-zić) p. **Spojrzeć**. <Z Po-
źreć = Pojrzeć >

[**Porzienie**, a, blm.] (Por-zienie) czynność cz.
Porzić.

Porznąć, nie, nał, **Porzezać**, † **Porzazać** *zarznąć
jednego (a. jedno) po drugim, pozarznąć; pociąć,
pokrajać w wielu miejscach*: P. barany (= *po-
szlachtować*). Wilcy konie porznęli. Sienk. Szelma
gospodarz porznął jak kury w folwarku. Mick.
Łotrzykowie, udający Tatarów, leżą tam porznęci.
Sienk. P. na kawałki. P. kłoc na deski. A jeśli
Maciej da mi swą różeczkę, to my w dwóch
Sopliców tych porznętem na sieczkę. Mick. Rów-
nie pod nim (pod wiatrem) porznęte w szkliste,
ciemne skiby. Żer. <Po + Rznąć >

[**Porznich**, a, lm. y] *brzydki, poczwarą*. <Od
Porzny >

Porznienie, a, blm., czynność cz. **Porznąć**.

[**Porzny**], *brzydki, podły*: Porzne bydło.
[**Porzomnie**] przys. od **Porzomny**, *porządnie*.

[**Porzomny**] p. **Porządny**. <Z **Porządny** >

[**Porzomnie**] przys. od **Porzomny**, *porządnie*.

[**Porzomny**] p. **Porządny**. <Z **Porządny** >

Porzucąć, a, ał i. nied. p. **Porzucić**. 2. *spe-*

dzić pewien czas na rzucaniu. 3. *rzucić jedno
(a. jednego) po drugim*: Starszyzna poprzypada-
ła, ledwie helmy porzucawszy na ziemię. Krasz.
P. ś. *spędzić pewien czas na rzucaniu* ś.: Kiedy
ty, mosterdzieju, porzucasz ś. memi pieniędzmi,
ja ogłoszę w dziennikach, że mnie Stern bezin-
teresownie z twoich szponów uwolnił. Rog. <Po
+ Rzucać >

Porzucanie, a, blm., czynność cz. **Porzucąć**.
Porzucanie się, a ś., blm., czynność cz. **Porzu-
cać** ś.

Porzucenie, a, blm., czynność cz. **Porzucić**: P.,
podrucenie dziecka (*expositio infantis*). Wet.:
P. płodu = *poronienie*. P., to jest niedonoszenie
płodu. Sien.

† **Porzucenie się**, a ś., blm., czynność cz. **Por-
zucić** ś.

Porzucić, i, ił, nied. **Porzucąć**, † **Sporzucąć** i.
† P., [P.] *rzucić, cisnąć*: [Porzucili trumne na ziemię.
Porzucicie jej piątaka]. Już czas prywatnie intere-
sa o ziemię P., a myśleć o duszy. Kłok. Gdy pies
jaką pieczęcią porwie, wolają nań: porzuc, por-
zuc! Skar. Porzuc ten niepotrzebny ciężar. Troc.

2. P. *martwy płód* = *poronić*. Krowa poczęła, a
nie porzuciła; jałowica ś. ocielida, a nie strada-
ła płodu swego. Leop. [Umarłego nie trzeba
wieźć kobyłą, boby porzuciła]. Krowa porzuciła.
Troc. Aby niewiasta płodu nad wola nie porzu-
ciła. Troc. 2. *rzucić, opuścić, poniechać, odrzucić,
zostawić na opiece losu; odstąpić kogo, czego*: P.
męża, żonę, dom, ojczyznę, wiarę. P. służbę. Po-
rzucone trupy po rozstaniach zbierają. Tw. Ja
ciebie rzucam, i ty mnie porzucaj. Jabł. Broń
porzucili. Troc. Przeto wszyscy, prywatnie por-
zuciwszy sprawy, bieżą senatorowie na sejm
do Warszawy. Pot. Nie porzucaj nadzieje, jakoś
ś. kolwiek dzieje. Kochan. Trudno nagle P. mi-
łość zastarzała. Kochan. A więc P. korab żywo-
ta? Mick. (= *roztuć* ś. z *tym światem*). P. żywy
płód, *exponere*. Kn. Nierządnicą dziecię swoje
porzuciła. Troc. 3. *poniechać, zaniechać, zarzucić,
zaniedbać, zabastować, przestać co czynić, dać po-
kój czemu*: Trzeba zle P., a wziąć ś. do dobre-
go. L. Cóż przymusza ś. do kochania? kiedy ś.
podoba, kochać; kiedy ś. przykrzy, P. Węg. Por-
zuc ć zarty. † P. ś. *rzucić* ś., *paść, upaść*: Kapła-
nowie w ubierzach kapłańskich porzucili ś. na
ziemię przed ołtarzem. Leop. <Po + Rzuć >

Porzucony i. *którego porzucano*. 2. † P. *który ś.
rzucił, leżący*: Do nóg królewskich P. o przy-
wrócenie dziedzictwa prosi. Błaż.

† **Porzut**, u, lm. y i. *poród u zwierząt, pomiot*:
Choćby po porzucie, trzeba koniecznie krowę doić
dla przysuszenia wymion. Haur. 2. *poronienie*.
<Po + Rzut >

Porzutek, tka, lm. tki i. p. **Poronczę**: P.,
porzucone dziecko żywe, *nalezionek*. Troc. (= *znaj-
dek, podrzutek*). P., *pomiotek*. Troc. 2. *gór. ?*: Same
powstały z dawnych rud węgry, porzutki,
obruchy, teraz przez płóczkę wybrane rudy. Sez.

† **Porzutka**, i, lm. i i. *tu, którą porzucano*: Kto
mię porzutkę w mym pocziesz zału! Chr. 2. *kro-
wa lub klacz nie donosząca płodu*. L. <Od Por-
zut >

[**Porzycz**, y, lm. e] p. **Porzeczka**. <Po +
*Rzycz, od *Rzecz, od Rzeka >

Porzyczka, i, lm. i p. **Porzeczka**. <Z **Porzecz-
ka** >

Porzygać, a, ał i. *powomitować przez pewien
czas*. 2. *orzygać jedno po drugim a. jedno w wie-
lu miejscach*. P. ś. i. *orzygać* ś. *kolejno, jeden po*

drugim; orzywać ś. w wielu miejscach. 2. zrzygać ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Rzygać>

Porzyganie, a, bkm., czynność cz. **Porzygać**.
Porzygnąć się, a ś., bkm., czynność cz. **Porzygnąć się**.

[**Porzykadło**, a, lm. a] p. **Przysłowie**: Wójt powiada: „Tak trza, panie świąty!“ — Bo on ta takie miał P. Tet. <Zam. Porzékadło, od Porzekać>

† **Porzynać**, a, ał rznąc z przestankami; rznąc niezupełnie, narzynać, nadrzynać, nacinąć. †P. ś. przerzynając ś. posuwać ś., pomykać ś.; przerzynąć ś. uciążyć, torować sobie drogę uprzając trudności: Przez Dardanele porznie ś. do Porty. Jabł. <Po + *Rzynać, od Rznąć>

† **Porzynanie**, a, bkm., czynność cz. **Porzynać**.
† **Porzynanie się**, a ś., bkm., czynność cz. **Porzynać się**.

Porzeć, y, ał (o koniu) *wypełnić pewną chwilę niezmiernie*. <Po + Rzeć>

Porzenie, a, bkm., czynność cz. **Porzeć**.
Porzywać, a, ał, †**Poryzać**, †**Poryzać**, †**Poryżować** *rzeć od czasu do czasu, odzywać ś. rzeniem*: Koń smutno ku panu porzywa za złobem. Szaj. <Po + *Rzywać, od Rzeć>

Porzywanie, a, bkm., czynność cz. **Porzywać**.
[**Pos**, a, lm. y] *pocahunek*: Daj mi P.
† **Posabiać**, a, ał *przyswajając, przywłaszczając sobie, zagarniać*: Kto moc sobie posabia (qui potestatem sibi sumit). Księgi Jez. Haereditatem usurparis alias posabiasz. Hel. <Po + *Sabiąć, od SIEB/SOB>

† **Posabianie**, a, bkm., czynność cz. **Posabiać**.
Posad, u, lm. y l. × P. *miejsce osadzenia, osada, siedlisko, gniazdo*: Nad Gangiesem był niebieski P. pierwszego człowieka. Przyb. Gotowie mieli sobie posady koło Tolosy wskazane. Lel. 2. [P.] *tyle zboża, ile go na raz położą na boisku do młócenia*: Na jeden P. pięć snopków żyta omłócił. L. Kiej zamurowałyście se gęby, to je trzymajcie! — zawołał po zmłóceniu posadu. 3. [P.] *miejsce nowożeńców przy uczcie weselnej*. 4. [P.] *posag*. 5. [P.] *miejsce, gdzie ptactwo siada, spada*: Kiedy ś. ptaki do zboża zbiegną (co ś. zowie „gdy podleą na P.“), wówczas pociąga chłop nagle za sznurek, obłąk nachyla i przymyka ś. na P., a kurapaty są złapane. Grochem posypana droga, przy niej gołąb na posadzie. Tremb. 6. leśn. zb. *sadzonki*: W tym roku zdołałem zakulturować 80 morgów posadem mieszanym. <Po + *Sad, SIOD/SIAD/SAD>

1. **Posada**, y, lm. y l. P. *ziemia = pokład głęboko pod powierzchnią gruntu leżący, podłoże, podgrunt*. 2. *fundament, podwalina, grunt, podstawa, zasada*: Kościół boży jest wielki i szeroki w posadę. Jan. Te mrące na głazach owady gryzły bezsilne w marmuru posady. Słow. Dalej, bryło, z posad światła! nowemi cięż pniehniemy tory. Mick. Oberwisko, gdzie ma posadę dotąd pyszny Jagielłów zamek. Św. Przen.: Pytają ś., jaka jest P. wszystkich przymiotów ciała. L. Leez pod jego głową siarka z saletrą zdradne usłały posady. Słow. 3. × P. *położenie, pozycja, sytuacja*: Twierdza ta posada bardziej miejsca, niżeli sztuką warowna. Nar. P. tego miasta na on czas była z tej strony rzeczki. Steb. Naksztalt wierzchołka Europy wpada w oko luzytańskiego królestwa P. Przyb. Nie sądzić tego miejsca z posady dzisiejszej, bo to ledwie cień został ozdoby przedniejszej. Kochan. Gdzie owe handlowe miasta w sześciu posadzie nad spławną Wisłą i Niemnem lokowane? Św. 4. † P. *przedmie-*

ście warowni, domy pod grodem; osada, wieś, miasteczko: Do zamku szturmowali i przedmieście a. posadę spalili. Stryk. Stali na pogorzeliściach, gdzie miasteczko byli Tatarowie spalili z posadami. Biel. M. Nasi spalili Sudyki i inne posady, gniazda buntownicze. Tw. Moskiewski więcej sobie posadę ważył, aniż ludzie, i nie chciał zamku podać. Biel. M. Zawiadujący posadą lub włościanami. Bobrow. Jeśliby miasteczek a. zamczków nie było, muszą posady być, a okopać ś. i opatrzeć, coby przewoźnikom przejazd (z żywnością) swobodny jezdni czynili. Tarn. J. Już w gruzach leżą Maurów posady. Mick. 5. *zajęcie, urząd, miejsce dające utrzymanie*: Dostać, stracić posadę. Dostać ś. na posadę. Zawakowała P. Wyrobić komu posadę. P. nauczycielska. Korzystna P. Wyraz P. służy tylko osobom niższym, do władz rządowych należącym, co mają osobny tytuł oficyalistów. Brodz. 6. *ziemia niewrodzajna, [martwica, ziemia martwa], calizna*. Sł. wil. 7. Powinność odbywania załogi zwała ś. posadą. Bart. 8. bud. = a) *fundament, sztuczna podstawa budowli pogrążona w ziemi, w braku podstawy rodzimej; część ścian kamiennej bezpośrednio nad ziemią pod tło budowli wzniesiona, przyziomek, podwalina*. b) Tła starożytne rzymskie ze trzech warstw pospolicie złożone były: pierwsza z pod spodu *statumen*, P.; druga *rudus*, rumowanie; trzecia *nucleus*, polepa, w której osadzono kamienną posadzkę. Podcz. 9. chem. *gatunek cegły noleżycie wypalonej, służącej za podstawę tyglom mającym ś. wystawie na działanie ognia*. Sł. wil. 10. *myśl, półko ptasznicze*. por. **Posad** pod 5. II. wgl.: P. milerza = dolna część, spodnia warstwa *drew w milerzu*. Zdr. **Posadka**. <Po + *Sada, SIOD/SIAD/SAD>

2. **Posada**, y, lm. y *oberża, austerja w Hiszpanji*: Zajechalimy do pewnej austerji, które tam zowią P., aby spocząć. Krasz. <Hp.

Posadka, i, lm. i l. p. **Posada**. 2. † P. *gród, twierdza, zamek, warownia, miejsce obronne*: Przyszli są także i z Benjaminą i z Judy na posadkę, na niej przebywał Dawid. B. Sz. (= *twierdzą*). Tedy Dawid dobył posadki Syońskiej, jaż jest miasto Dawid(a)... B. Sz. (= *zawku*. Wuj.). 3. bot. p. **Muchomór**. <Od Posada>

[**Posadowie**, a, lm. a] *podwórze wraz z miejscem, na którym ś. stodoła, szopa i dwór znajdują*. <?Zam. *Posadowie, Po + *Sadowie, od Po + SIOD/SIAD/SAD, przez sld. do Po + Sadło>

[**Posadniak**, a, lm. i] *kartofel zdalny, przeznaczony do sadzenia*. <Od Posadny>

Posadnić, i, il p. **Posednić**: Lepiej wieprze karmić, niż w harapie szyję nałomić, konie P. Lekar. Ramiona ich posadnione są. B. B. <Po + Sadnić>

Posadnienie, a, bkm., czynność cz. **Posadnić**.
Posadnik, a, lm. cy l. *ten, którym pustą ziemię obsadzają, osadnik, osiedleńiec, kolonista*. 2. daw. *burmistrz, np. pskowski, nowogrodzki*: Olgierd wyzywa Nowogrodzanów na otwarty bój pod pozorem, że jeden z ich posadników, imieniem Eustachy, nazwał go psem. Stadn.

Posadny fundamentalny, *wzniesiony na silnej posadzie*. <Od Posada>

[**Posadny**] p. **Posażny**. <Od Posad>
Posadowić, i, il l. *usadowić jednego po drugim*. 2. † P. *posadzić, pomieścić*: Wenus w pojedynku Parysa obroniła i posadowiła go w osobnej łóżnicy. Kochan. 3. nied. *zakładać posady, funda-*

menty. P. ś. usadowić ś. kolejno, jeden po drugim. <Po+Sadowić>

Posadowienie, a l. b.m., czynność cz. **Posadowić**. 2. *posada ze względu na sposób wykonania*: P. na opoce, na piasku, na palach, na ruszcie bez pali, na betonie, na studniach zapuszczanych, w ściśnionym powietrzu (pneumatyczne), w gruncie zamrożonym, na podsypie piaskowym, na gruncie stłaczanym, na gruncie zacementowanym.

Posadowienie się, a ś., b.m., czynność cz. **Posadowić** ś.

Posadowy przym. od **Posada**: Płyta posadowa. Przyciąg P. Mur P.

Posadz, a, l.m. e, **Siedziha** myśl. *dom w bażantarni, w którym kury wysiadują jaja bażantów*. <Po+Sadz>

Posadzać, a, ał l. †P. nied. p. **Posadzić**. 2. *osadzić, wsadzić jednego po drugim do więzienia*: Sędzia, o swoją krzywdę kiedyś swarzyli, kazał wszystkim P., że go nie ucezili, winy kazał odkładać. Papr. <Po+Sadzać>

†**Posadzanie**, a, b.m., czynność cz. †**Posadzać**. **Posadziej**, a, l.m. e myśl. p. **Posadziej**: Posadziejów masz mieć z kilka. Cyg. Posadziejów masz mieć ze dwóch żywych, a drugie malowane. Cyg.

Posadzenie, a, l. b.m., czynność cz. **Posadzić**: P. dziecięcia na ziemię. Troc. P. na tronie, na urzędzie. Troc. O pożytek ś. wasz z posadzeniem na szanie zdrowia swego starają. Papr. (=z narazieniem ś. na niebezpieczeństwo). 2. ×P. *posiedzenie, sesja, narada, porozumienie*: Przy działach tych dóbr powinni będą przyjacielskie P. uczynić i o nie ś. pogodzić. Vol.

Posadzenie się, a ś., b.m., czynność cz. **Posadzić** ś.

Posadzić, i, ił, nied. †**Posadzać** l. *umieścić tak, aby siedział*: A ona (śmierć) zsiadał im z państwa i z majestatu chwały ich i z stolicy ozdoby ich każe i posadza ich w prochu i w ziemi. Skar. Posadzam kogo, jako dziecko, którem nosił, *depono*. Kn. Posadziła dziecko, które niosła. Troc. Posadz chorego na stołku, na ławie, na ziemi. Troc. Posadziwszy go w krześle, tak mu powiadała. Kochan. Przen.: †P. kogo na sędzie = *ustanowić go sędzią, oddać mu sprawę do sądu*. P. kurę na jachach = *nasadzić*. P. drzewo, jarzynę = *zasadzić*. Przen.: Zamek na wysokiej posadzony skale. Tw. (= *osadzony, położony, założony*). Wszystek świat posadzony jest na wielkiej złości. Papr. (= *oparty*). 2. *osadzić, osiedlić*: Królestwo Polskie, w którym nas tu, Polaki, pan nasz z łaski swej P. a rozszerzyć raczył. Rej. 3. P. kogo, P. kogo do więzienia = *uwięzić go; osadzić, wsadzić, zasadzić, wtrącić, wpakować, zapakować go do więzienia*: Posadzać kogo, osadzać więźnia. Kn. P. więźnia. Troc. 4. P. kogo wysoko = *postawić; wynieść, wywyższyc*: P. na tronie, na stolicy. Nie kolebka na tronie posadzi, ale głosy rycerstwa. Koch. W. Iwan ród wiedzie prosto od Juljusza Cezara, a Zygmunt jest tylko królem posadzonym. Bart. (= *obranym, elekcyjnym*). Wysoko posadzony, jeszcze wyżej chciał. Skar. Cnotę jego wyżej posadzono. Troc. Król go na wyższy honor posadził. Troc. Na tron polski go stany posadziły. Troc. 5. †P. co czym = *wysadzić, wyłożyć, obłożyć, pokryć*: Pawimenta marmurem posadzono. Mor. Tamże siedm gmachów (izb) posadzką murową posadzili. Rach. 6. †P. co przeciw komu = *postawić; dać co na zakład, złożyć ś. z kim o co*. Mącz. 7. †P. *posadzić, podłożyć*: Ogień posadzi ś., aby przesmalcował srebro i złoto. Epist. P. ś. *usiąść, siąść, zająć miejsce, usadowić ś.*: P. ś. nad wszystkich. Mick. (= *wysadzić ś., wywyższyc ś., wynieść ś.; wyprzedzić, zakasować wszystkich*). <Po+Sadzić>

Posadziej, a, l.m. e, **Posadziej** myśl. *ptak chowany nie śpiewający, wystawiony w półku ptasznicy dla zniechęcenia dzikich ptaków*. Śl. wil. <Od Posadzić>

Posadzka, i, l.m. i, [**Posiadzka**] l. †P. *jedna z tafel do wysadzania podłogi a. ściany*: P. drewniana = *tafla, stolnica*. P. drewniana jednolita a. złożona. P. kamienna, kamionkowa, marmurowa, majolikowa = *plyta*. P. drobna, wytworna, kwadratowa, na storcz i ukośnie kładzona, sześciokątna. Kn. Widzą tam podwoje ryte i tło posadzką wytworną sadzone. Odym. 2. zb. *podłoga takimi taflami wykładana*: P. drewniana = *parkiet*. P. sadzona drewniana. Troc. P. w pomieszkaniach bywa sosnowa z dębowymi lisztwami. Kluk. P. w kościele i w portykach cudownym rzemiosłem sadzona. Star. Dni przepędza na pięcie, wyciera posadzki. L. P. kobiercami pokryta. Troc. Posadzki wzorem włoskim marmurowe. Słow. P. ceglana. Próg kamienny trzymał ś. jeszcze wyżej od zakłęsłej posadzki sieni, złożonej z potraszonych, niegdys kosztownych tafl, także kamiennych. Krasz. 3. zb.: ×P. *ściana=tafłowanie, tablatura, futrowanie; oszewka, lamperja*: P. ścienna. Podcz. P. ścian marmurowa, futrowanie kamienne. Troc. <Od Posadzka>

Posadzkarz przym. od **Posadzkarz**: Czeladnik, warsztat P.

• **Posadzkarstwo**, a, b.m. *zajęcie, rzemiosło posadzkarza*.

Posadzkarz, a, l.m. e *stolarz wyrabiający posadzki*. <Od Posadzka>

Posadzki przym. od **Posad**: Dotychczas są tylko minimalne zapomogi od 100 do 300 rubli na lekarza z funduszw osady, czyli tak zwanych sum posadzki. <Od Posad>

Posadzkwac, uje, ował co = *robić w czym posadzkę*: P. mieszkanie. <Od Posadzka>

Posadzkwanie, a, b.m., czynność cz. **Posadzkwac**.

Posadzkowy l. przym. od **Posadzka**: Posadzkowa cegła bywa tak szeroka, jak długa. Kluk. 2. gór.: Pomost P. = *pomost z blachy żelaznej, na który wjeżdżają wózki lub wagony w miejscach krzyżowania ś. kolei żelaznej i stamtąd na właściwe koleje z łatwością ś. spychają*. 3. hut.: Błat P. = *blat lany surowiznowy*. <Od Posadzka>

Posag, u, l.m. i, [**Posad**] l. *kapitał lub majątek, który ma panna na wypadek wyjścia za mąż, lub wychodząc za mąż, wiano, wniosek*: Naprzód oblubienie ma uczynić znowę z ojcem oblubienice, t. j. aby jemu była naznaczona pewna wielkość i jakoś posagu, któryby potym miał wziąć. Corp. Szukać posagu. Wziąć za żoną P. Mieć, dać P. Panna bez posagu. P. niezapisany jest nikczemny. Tarn. J. (= *nie ma znaczenia prawnego, nic nie wart*). Wnieść mężowi P. P. dos, niekiedy wniosek (że go żona w dom męża wniosła), winien był dla żony być ubezpieczonym na połowie dóbr nieruchomych męża. Dutk. Różną od posagu była wyprawa, z czym idąca za mąż do męża wyprawiana była; były to rzeczy do jej użytku. Dutk. Mąż taką sumę, jaką w posagu otrzymywał, od siebie dla żony wyznaczał, czyli do posagu przypisywał; sumę tę, odpowiadającą w wysokości posagowi, zwano po łaci-

nie *dotatitium*, po polsku przywiankiem. Dutk. Mąż był obowiązany sadownie przyznać P. i takowy... ubezpieczyć czyli oprawić. Dutk. Wzięcie cię to uwodzi, że P. obiecuje jakiś tam rzęsi- sty. Opal. P. u djabła, wyprawa także u dwu. Opal. P. jest dar mężowi za żoną dany ku zno- szeniu ciężkości przypadłych w małżeństwie. L. P. białogłowa a. rodzice jej mężowi dla brze- mienia małżeńskiego dają, aby był przy mężu, póki małżeństwo trwa. Sz. W posagu tę sumę dostał. Troc (= za żoną). Nie myśli o posagu, gdy kto kocha szczerze. Niem. To są przysmaki dobrego ożenienia: uroda, obyczaje, przyjaciele a. P. Rej. Niestety! i P. i ona w jednej skrzyń- ce zamknięta. Kochan. Żonę mu zacnego domu i z dobrym posagiem zjednął. Skar. Umarł w ubóstwie wielkim i córkom posagu nie zostawił- szy. Kosz. P. bardzo piękną panną jest enotliwe wychowanie. Kn. Wzięciem po niej w posagu cztery wsi dziedziczne. Kras. Oddając córkę do rąk, P. pod poduszki L. (= *gotowy*). Gdy prędkie śluby, posagu zguby. Bratk. Posagu teraz pyta- ją, o enotę mało dbają. Kn. Posagu nie mająca. Kn. Piękna panna jest połowicą posagu. Prz. Gdyby w posagu płynęło za nią wszystko złoto Tagu. Mick. 2. × P. *uposażenie, fundusz, zaopa- trzenie*: Kościół św. Doroty z dobrym posagiem wystawił. Nies. 3. [P.] *wyprawa, skrzynia z przy- dziełkiem, bielizną i pościelą*: Panna dostaje P. i wiano; nazwa wiana obejmuje tylko inwen- tarz, do posagu należy wyprawa, pieniądze, zie- mia. 4. przen.: †P. *wartość, cemość, cena, zale- ta, ozdoba*: Cały P. drogiej perły należy na tym, aby była wielka, biała, okrągła, gładka, ciężka. Bals. 5. †P. *nadatek, procent, nasypka*: Rusacy wielkie szkody w Polsce poczynili, ale Bolesław prędko ich skarał, a owak i z posagiem ono wtargnienie do Polski im oddał. Papr. (= *hojnie, sownie*). 6. [P.]: Drużba zabija w ścianę P., czyli trzy koleczki w równej linii, na któ- rych rozścielają ręcznik. Zdr. **Posażek**. <Po + SAG>

Posagołowiec, wca, lm. wcy p. **Posagowiec**: Utytulowani posagołowcy. <Posag + Łowiec>
Posagowicz, a, lm. e p. **Posagowiec**. <Od Posag>

Posagowiec, wca, lm. wcy, **Posagowicz**, **Posa- gołowiec kawaler starający ś. o pannę dla jej po- sagu, wyszukujący posażnej panny na żonę, łowca posagowy**. <Od Posagowy>

Posagowy, **Posażny**, [**Posażni**] przym. od **Posag**: Zapis P. Suma posagowa. Istnieje w spo- łeczeństwach dzisiejszych osobna klasa łowców posagowych. Krzem. <Od Posag>

†**Posalać**, a, ał p. **Posolić**.
†**Posalanie**, a, b, m., czynność cz. **Posalać**.
†**Posalutować**, uje, ował *spędzić chwilę na salu- towaniu*. <Po + Salutować>
Posalutowanie, a, b, m., czynność cz. **Posalu- tować**.

Posankcjonować, uje, ował *usankcjonować jed- no po drugim*. <Po + Sankejonować>
Posankcjonowanie, a, b, m., czynność cz. **Posa- nkejonować**.

[**Posankować się**, uje ś., ował ś.] *pojeździć san- kami*. <Po + *Sankować ś., od Sanki>
[**Posankowanie się**, a ś., b, m.] czynność cz. **Posa- nkówać ś.**

Posapać, pie, pał *spędzić pewien czas na sapa- niu*. <Po + Sapać>

Posapanie, a, b, m., czynność cz. **Posapać**.

Posapywać, uje, ywał *sapać z przerwami*: Oh! małpa! stęknęła sędzina posapując, coś z tego, że ona małpa, kiedy hrabianka z domu! Jeż. <Po + *Sapywać, od Sapać>

Posapywanie, a, b, m., czynność cz. **Posapy- wać**.

Posarkać, a, ał *spędzić pewien czas na sarka- niu*. <Po + Sarkać>

Posarkanie, a, b, m., czynność cz. **Posarkać**.
Posatynować, uje, ował *poddać satynowaniu jed- no po drugim; pokonać satynowanie*. <Po + Satynować>

Posatynowanie, a, b, m., czynność cz. **Posaty- nować**.

[**Posażać**, a, ał] *brać w posagu*. <Od Posag>
[**Posażanie**, a, b, m.] czynność cz. **Posażać**.

Posażek, żku, lm. żki p. **Posag**: Ona może mieć P. nieszpety. L. Lichwa bezbożna Judaszów P. Klon. <Od Posag>

Posażenie, a, b, m., czynność cz. **Posażyc**.
[**Posażni**] p. **Posagowy**: Krowy posażnie. <Od Posag>

[**Posażnica**, y, lm. e] *kobieta, która odbiera po- sag dla panny młodej i odwozi go jej*. <Od *Posa- żnik, od Posażni>

Posażność, i, b, m. rz. od **Posażny**.
Posażny l. (o pannie) *mająca posag, bogata z powodu posiadania posagu*: Posażnej panny za chudego pacholka nie dadzą. Gospodyni dobra, osoba stateczna i posażna. Mick. Nadobne i po- sażne panny. Mick. Posażna jedynaczka. Fred. J. 2. p. **Posagowy**: Pieniądze posażne. Troc. Zapis P. Troc. Jeszcze miejsca gdzie przyczynię na posaż- ną, kutą skrzynię. Kon. <Od Posag>

Posażyc, y, ył *wyposażać, wianować*: Umarł w ubóstwie wielkim i córkom posagu nie zosta- wiwszy, które aż panowie przez niedostatek po- sażyli. Kosz. Po ślacheńczie z jednej wsi sto zło- tych dawano, tak pierwej posażono ślacheckie dziewczę. Biel. M. 2. *uposażać, zaopatrywać w fun- dusze*: Tę samą religię, której (duchowny) był ministrem, i Anglik wyznawał i lepiej ją nawet posażył, niżeli Francja. Lib. Posażył klasztory, zakładał szpitale. Uj. <Od Posag>

Posażyna, y, lm. y m. *lichy, nędzny posag*: P. mojego dziecka jedynego. Krasz. <Od Posag>

Posażenie się, a ś., b, m., czynność cz. **Posa- życ się**.

Posażyc się, y ś., ył ś. 1. *sącząc ś. polać ś. przez pewien czas*. 2. *sącząc ś. pocieć*: Czarna ś. krew po oszczepie... posażycy. Ml. Czarna ś. krew posażycza strumieniem. Ml. <Po + Sączyc się.>

[**Posąd**, u, lm. y] p. **Posądek**. <Po + Sąd>
[**Posądek**, dku, lm. dki] p. **Posądzenie**: Padł na nią P. Karcz. Posądziła to świniarza, to for- nali, a to ta psia jucha wilk narobił tyle szko- dy i posądku. Dyg. Korale znalazły ś.; a co to było posądku! W posądku została (= *została po- sadzona*). <Po + Sądek>

× **Posądliwość**, i, b, m. rz. od **Posądliwy**.
× **Posądliwy** *skłonny do posądzeń, podejrzliwy*. <Od Posąd>

Posądzać, a, ał p. **Posądzić**.
Posądzenie, a, l. b, m., czynność cz. **Posądzać**: Szemranie i P. tych ludzi sławie Pana niewin- nego wielką krzywdę czyniło. Skar. 2. †P., lm. a p. **Posądzenie**: Często ś. na posądzeniu mylim. Skar. P. mieć na kogo. Troc. W posądzeniu być. Troc.

Posądzenie, a, l. b, m., czynność cz. **Posądzić**. 2.

Im. a, †**Posadzanie**, [**Posadzka**, **Posąd**, **Posądek**] *podejrzanie, porozumienie na kogo*: Odmiać mamy lekkomyślne posadzenia. L. Bals. Mieć kogo w posadzeniu. Niech nikt prędko do posadzenia nie będzie, nie tylko gdzie o pewnej rzeczy nie wiemy, ale i w tym, na co sami patrzymy. Skar. Przystań posadzeń twój koehankę krzywdzących. Niem. Darmo przytulenia proszą ubóstwo; P. i wzgardę ponosi. L.

Posadziciel, a, Im. e ten, *co posadza*. <Od Posadzić>

Posadzicielka, i, Im. i forma ż. od **Posadziciel**.

Posądzić, i, II, †**Posędzić**, nied. **Posądzać** I. kogo o co, [na kogo] = *osądzić kogo na zasadzie podejrzenia, rzucić mu kogo podejrzenie, pomówić kogo o co, zadać komu przewinienie*: P. kogo niesłusznie. Przez to dasz pochop ludzkim językom, że cię niewinnie o to posadzą. L. Dawno mówią, że szkoda w grzech człowieka wpada, gdy nie wiedząc złoczyńców, niewinnych posadza. Pot. P. kogo o pychę. Troc. Posadzam jego rozsądek. Troc. Żona niewinnie od męża posadzona. L. Nie posadzajcie, a nie będziecie posadzeni. Skar. Alboż cię o złość bracia posadzają? Kras. Posadzając deputację rządową o duch nowości, oddzielnej żądali deputacji. Ust. Nie posadzaj nikogo, póki go pierwej nie przekonasz. L. Twojeż to serce, serce Barbary, mnie mogło posadzać o złamanie wiary? Fel. Drasnął Henryka IV sztylet Jana Chatel, o co Jezuitę posadzeni zostali. Lel. 2. †P. *odbyć sąd, osądzić*: Jeślibyś nie był sędzią i władzą sądową na sobie nie miał, tedy posadzać nie masz. Sz. <Po + Sądzić>

[**Posadzka**, i, Im. ij] p. **Posądzenie**. <Od Posadzić>

Posąg, u, Im. i *postać ludzka w całej figurze, wyrzeźbiona, wykuta lub odlana; figura, statua*: P. lany, rzezany. Troc. Wracam do obchodu odkrycia posągu Kopernika... Zasłona, przykrywająca P. spadła, zabrzmiała heczna muzyka... Niem. P. świętego. Siłaż to najdziesięć panów, co są jak posągi próżne, nadęte, w samej rzeczy proste drugi. Jak. W. P. bożka = *balwan*. Kształty jego ciała podobne do kształtów greckiego posągu. Krasin. Jako posągom nieraz braknie w rysach duszy, posągom jego myśli brakowało ciała. Słow. Spokój uroczysty posągu greckiego jest istnym wyrazem ducha Hellady. Krem. Tacyt jest to postać jakby P. spiżowy, stojący spokojnie wśród szarugi i słoty duchowej. Krem. Na pierwsze piętro prowadziły pyszne, szerokie wschody, wyściełone dywanami i posągami ozdobne. Kaczk. Stał jak P. = *jak wryty, jak słamienny, jak słup*. Żimny, sztywny jak P. (= *jak głaz*). Zdr. **Posązek**. <Po + SIEG/SAG>

Posągowo przys. od **Posągowaty**, *posągowo*: P. chłodny i ceremonjalny. Krasz.

Posągowaty *podobny do posągu, posągowy*.

Posągowie p. **Posągowie**: Synowa P. piękna i miłośnie uśmiechnięta. Jez.

Posągowo, **Posągowie** przys. od **Posągowy**: Tylna była hoża, P. zbudowana, piękna. Dyg. P. martwa. Orzesz.

Posągowość, i, bIm. rz. od **Posągowy**: Ten Rzymianin tracił wobec niego swą P. Sienk.

Posągowy, **Posążny** przym. od **Posąg**: *Marmur, spiż* P. Przen.: *podobny do posągu, godzien posągu, mogący służyć za model do posągu, wyniosły, majestatyczny, poważny*: Dawne posągowe Rzymian postaci napełniały wulkaniczną duszą wieku naszego. Słow. Piękność posągowa. Posągowa postać w historii.

Posązek, żka, Im. żki p. **Posąg**, *figurka, figurynka, statuetka*: Podobały ś. bardzo biskupowi bamberskiemu Ottonowi posążki bałwanów pomorskich. Lel. <Od Posąg>

× **Posażnica**, y, Im. e forma ż. od **Posażnik**: I siadały na sen w lirze, w krąg siadały pieśni tłumy — posażnice — stare dumy. Słow. <Od Posażnik>

× **Posażnik**, a, Im. cy ten, *co robi posągi, snycerz, rzeźbiarz*. L. <Od Posażny>

Posażny p. **Posągowy**: Słup P. = *hermes, miedzownik*. Podez. Taką postawę miał, jak P. koń tryumfatora. Słow. Otoś stawiał przede mną grobowce, posażne postaci rycerzy. Wysp. <Od Posąg>

Poschły, **Poschnięty** *który posechł*. <Od Poschnąć>

Poschnąć, *schnie, sechł uschnąć a. wyschnąć kolejno, jedno po drugim*: Drzewa, kwiaty poschły. Bielizna już poschła. <Po + Schnąć>

Poschnięcie, a, bIm., *czynność cz. Poschnąć*. **Poschnięty** p. **Poschły**: Śmierć widzę wszędzie; kwiaty powiędłe, liście posechnięte, drzewa połamane i groby a groby. Krasz. <Od Poschnąć>

Poschodzenie, a, bIm., *czynność cz. Poschodzić*.

Poschodzenie się, a ś., bIm., *czynność cz. Poschodzić ś.*

Poschodzić, i, il I. *zejść kolejno jeden po drugim*. 2. [P.] *wzejść*: Przed św. Janem każda roślina P. musi. 3. × P. suknie = *znosić, zużyć nosząc*. L. P. ś. *zejść ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Schodzić>

× **Poschować**, a, aI *pochować*. L. <Po + Schować>

× **Poschowanie**, a, bIm., *czynność cz. Poschować*.

[**Poschód słońca**] *wschód słońca*. <Po + Schód>

† **Poschraniać**, a, aI *schronić jedno po drugim, pochować*. † P. ś. *schronić ś. kolejno, jeden po drugim, pochować ś.*: Wielu ś. od tego kongresu poschraniało. Mat. <Po + Schraniać>

† **Poschranianie**, a, bIm., *czynność cz. Poschraniać*.

† **Poschranianie się**, a ś., bIm., *czynność cz. Poschraniać ś.*

Poschyłać, a, aI *schylić jedno po drugim*: Kwiaty ogródka, jakby smutne, poschylały barwne główki. Orzesz. P. ś. *schylić ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Schylać>

Poschyłanie, a, bIm., *czynność cz. Poschyłać*. **Poschyłanie się**, a ś., bIm., *czynność cz. Poschyłać ś.*

[**Posecer**, a, Im. y, **Posiekier**] *młot do rozbijania kamieni*.

Posednić, i, il, **Posadnić** *odsednić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Sednić>

Posednienie, a, bIm., *czynność cz. Posednić*. × **Posedować**, *uje, ował posiadać, mieć*: Teraz on ziemi nie posiada w Polsce. St. Aug. <Fr. posséder>

× **Posedowanie**, a, bIm., *czynność cz. Posedować*.

Posegregować, *uje, ował rozsegregować jedno po drugim, pogatunkować, poklasyfikować*. <Po + Segregować>

Posegregowanie, a, bIm., *czynność cz. Posegregować*.

Posejmikować, uje, ował spędzić pewien czas na sejmikowaniu. <Po + Sejmikować>

Posejmikowanie, a, blm., czynność cz. Posejmikować.

Posejmowy odbywający s. po sejmie; następujący po sejmie: Ograniczona moc poselska powołała do bytu specjalne posejmowe sejmiki. Remb. <Po + Sejmowy>

Posekjonować, uje, ował podzielić na sekcje. <Po + Sekejonować>

Posekjonowanie, a, blm., czynność cz. Posekjonować.

Posekwestrować, uje, ował zasekwestrować jedno po drugim. <Po + Sekwestrować>

Posekwestrowanie, a, blm., czynność cz. Posekwestrować.

[**Poseliny, in, blp., Zaloty, Ogadziny**] **poselstwo**, wysłanie starszego gospodarza z prośbą o rękę dziewczyny. <Od Posel>

Poselski I. a. × Postowy przym. od **Posel**: Poselska godność jest rzecz nienaruszona. Troc. Poselska wyprawa. Troc. Poselska gospoda. Troc. Sejm miał s. zbierać co dwa lata, a składał s. z dwóch izb: poselskiej i senatu. Tarn. Poselska izba, sala, gdzie posłowie ziemscy na sejmie pod prezydencją marszałka swego obrady publiczne sprawują, nim s. z senatem złączą. Kras. Marszałkował w izbie poselskiej. Nies. 2. † Bóle poselskie p. Ból. <Od Posel>

Poselskie, ego blm. **wynagrodzenie dla posłów**: P. nadzwyczajne płacono w wypadkach, kiedy w imieniu województw udawali s. posłowie do władz wyższych. Paw. <Od Poselski>

Poselstwo, a, lm. a I. urząd, godność, charakter posła: Obrany na P. województwa swojego. Troc. Bez naruszenia poselstwa jego. Troc. Sprawować P. 2. **mandat posła, deputowanego, legacja, delegacja, posłannictwo, misja, to, co powierzają posłowi do załatwienia, orędzie**: Posłał nas do ciebie z tym poselstwem, iż... Leop. Jadąc morzem w poselstwie, wpadł w ręce nieprzyjacielskie. Warg. Jankul wojewoda uczynił P. ku Dysputowi, napominając go, aby z nim na Turki ciągnął. Janecz. W zamku był im rozkazano, by P. prawili. Piel. A wždy mu rzecono, by chorobie dogodził, czas mu inny dano, by powoli od niego poselstwa słuchano. Piel. Jechał w poselstwie. Troc. Król mu zlecił P. do elektorów. Troc. P. od kogo sprawić. Troc. Mam P. do niego. Troc. 3. zb. **osoby składające biuro posła, misja**. 4. zb. **osoby składające misję, delegację**: P. wyprawuje. Kn. P. do króla wyprawił. Troc. Gdy poselstwo paryskie twoje stopy liże. Mick. 5. **dom i biuro posła, misja**. 6. † P. **posyłanie, posyłki**: Żaden rotmistrz z zamku żołnierstwa swego w żadne poselstwa nie ma s. ważyć wdawać. Paszk. <Od Posel>

× **Poselszczyzna, y, lm. y, × Posłowszczyzna** to, co s. daje na utrzymanie posłowie, strawne, dyjety posła: Posłowie niektórzy dobrowolnie poselszczyznę im wedle prawa i zwyczaju na teźniejszy sejm należąca darowali. Vol. P., strawne poselskie. Troc. <Od Poselski>

Posel, sła, lm. owie I. a. × Posłaniec, × Posłannik, † Posłanik człowiek wysłany w poselstwie, delegat, pełnomocnik, przedstawiciel, reprezentant czyj: Na ugrontowanie unji przysłani byli na sejm wielcy posłowie z Litwy, z zupełną mocą od wszystkich stanów. Vol. Posłowie królewscy po zagajeniu sejmiku listy królewskie wśród kół rycerskiego przynoszą z wyraże-

nem punktów do instrukcji. Zam. Do Turek posłem chodził. Kochan. 2. **parlamentarz, herold**: P. do nieprzyjaciela o pokój albo o wojnę, legat, herold z niemiecka. Kn. 3. P. ziemski = **wysłaniec na sejm, delegat**: Na sejmikach posłów na sejm wybierają. Troc. Posłów na sejm, prócz pruskich, bywa 182. Troc. Posłów ziemskich wybierają na sejmikach do zasiadania na sejmach i składania tam izby poselskiej. Błaż. 4. **posłannik, opowiadacz, zwiastun, apostoł, misjonarz**: P. prawdy. 5. **Præcursor Christi Joannes**, P. przed Panem Chrystusem. Mącz. (uprzedziciel, przodek. L.). 6. **urzędowy przedstawiciel państwa przy dworze zagranicznym**: Nowy P. przedstawił naszemu monarsze swoje listy wierzytelne. P. papieski (= legat). P. rzpltej u Porty. Troc. Odprawił posłów. Troc. P. przy dworze francuskim. Turcy nie czynią różnicy między posłem, rezydentem, agentem. Kłok. Zachować posłów cało każe prawo narodów. Petr. 7. **ten, którego posłano, posłaniec, goniec, umysłny; wysłaniec**: Otrzymałem list przez posła (posłańca, kursora) twój. Troc. Przez posły wilk nie tyje. Prz. Biegun biegunowi w drogę zajdzie, a P. spotka s. z posłem. Leop. Cokolwiek godności ma goniec ku czci posła wielkiego. Smal. P. publiczny, walny, ordynaryjny, ekstraordynaryjny. Kras. P., jak osieć: co nań włożą, to niesie. Rys. Wkońcu ustały i wieści i posły. Mick. Przen.: W miłości oczy same, jak pewni od serca posłowie, siła sprawić mogą. Górń. 8. [P., **Posiel, Poso!** weselny] **pośrednik a. pośredniczka przy umowianiu s. o małżeństwo**: Baba, która je w posłach. Baba, co je za posła. 9. **chłopak do posyłek w kopalniach**. Grusz. 10. † P. **urzędowy, pospólny = woźny, sługa miejski**: Nikt nie może swego dłużnika wzdziżyć a. wciągnąć gwałtownie przez (= bez) wójta a. jego posła. Ort. O tym może li pospólny P. rzeczy ludzkie sprawić. Ort. Pospólny P. może dobrze rzecznikiem być. Ort. Nikt nie może zapowiadać, jedno wójt a. jego pospólny P. Ort. 11. [Posły] lm. **pszczoły, które w czasie wyrojenia lecą szukać nowego siedliska dla młodego roju**. 12. † P. **sluga**. Głos. Zdr. † **Posełek, † Postek**. <Po + *Seł, SŁ/SYL>

[**Poselać się, a s., at s., Przyselać s.**] **ślać gońców weselnych do dziewczyny**. <Zam. Posyłać s.>

[**Poselanie się, a s., blm.**] **czynność cz. Posełać s.**

† **Posełek, lka, lm. lkwie** p. **Posel**: Widział wielki afekt pana swego przeciwko onej Lukrecji, do której jeszcze, jako na złość, posełkiem został zalotów. Hist. uc. Niektórzy posełkowie odmieniają zlecenia swoje, przydają etc. Wuj. Pan nas znaki obwieszczą, a jakoby niejaki posełki do nas śle, abyśmy s. czuli. Żarn. <Od Posel>

† **Poselka, i, lm. i, a. † Posełkini, † Posełkinia, † Posłowa** forma ż. od **Posel, posłańca, posłannica; zwiastunka**: Marja z Salomeą, jak były naprzód posełkami śmierci, tak potym stały s. posełkami zmartwychwstania Pańskiego. Wuj. <Od Posel>

† **Posełkini, i, lm. e** p. **Poselka**: Białym głowom nie każesz na sejm być posełkiniami. Górń. Nie tylko s. Pan naprzód, niewiaśtom pokazał, ale świadkami i posełkiniami zmartwychwstania swego do apostołów uczynić je raczył. Żarn. P., służąca, służebnica. Ps. flor. Pozdrowiona bądź Marja, P. ducha świętego. Naw. Jako oczy po-

sełkiniej w ręku paniej swojej, tako czy nasze ku Panu Bogu naszemu, aliz ś. smituje nad nami. Ps. flor. <Od Poseł>

† **Poselkinia**, i, lm. e p. **Poselka**. <Od Poseł>

† **Posemek**, mka, lm. ki *posepnik, człowiek pochmurny, surowy*: W Zamościu wszystko teraz cudnie i wesoło... Ale my posemki, kwasigrochowie, chcemy mieć rok bez wiosny, młodość bez szaleju. Szymon. <? Z * Posemppek, * Poseppek, od Po + Sęp>

Poseminaryjski pozostały po seminarjum, do seminarjum niegdys należący: Przeniósł ś. z mieszkania jego do kamienicy poseminaryjskiej. Chm. <Po + Seminaryjski>

[**Posenno**] *posepnie, pochmurno*. <Po + * Senno, od Senny>

Posenny po śnie następujący: O słońce!... Czemuż mię budzisz boleśnie posenną życia jutrzenką? Deo. <Po + Senny>

Poseparować, uje, ował rozseparować jedno po drugim. <Po + Separować>

Poseparowanie, a, blm., czynność cz. **Poseparować**.

× **Posernik**, u, blm. *pozostałość w mleku po odłączeniu ś. od niego sera*. Śl. wil. <Po + Ser-nik>

× **Poserzły który ś. zamienił w ser, który ś. skrzepł**. L. <Od * Poserzeć, od Po + * Serzeć, od Ser>

Poserzenie, a, blm., czynność cz. **Poserzyć**.

× **Poserzyć, y, yl zamienić w ser, zrobić, żelży coś skrzepło**. <Po + Serzyć>

Posesja, i, lm. e i. *posiadłość, własność, nieruchomości, dom, dom z gruntem, plac*: P. ziemská ściśle wzięta, własność dobr ziemskich dziedzictwem aktualnie dzierzonych. Ostr. W posesji domu swego kogo turbować. Troc. Aby nie zmyślona w województwie swoim miał posesją. Troc. Do spokojnych swoich przyszedł posesji. Troc. Mieszka naprzeciwko mojej posesji. P. oznaczona numerem 3. 2. × P. *dzierżawienie, dzierzawa, аренда* *dobr drugiego dziedzicznych, władanie*: Potym byli metropolitami gnieźnieńscy w spokojnej posesji. Bobrow. Wielkimi posesjami szedł, aż ś. dorobił znacznego dziedzictwa. L. Za instancją króla Augusta od niego w spokojnej posesji tą katedrą rządził. Nies. 3. *majątek trzymany w dzierzawie*. Zdr. **Posesjka**. <Łć. pos-essio>

Posesjonat, a, lm. ci ten, co posiada dobra dziedziczne a. jego syn; *dożywotnik; mąż posesjonatki a. dożywotniczki; dziedzic, posiadacz własności gruntowej, obywatel*.

Posesjonatka, i, lm. i forma ż. od **Posesjonat**. **Posesjonowany posiadający posesję, dziedziczący**: Familja ta starożytna w województwie Kijowskim i Sandomirskim posesjonowana. Nies. <Od * Posesjonować, od Łć. possessio, 2 pp. -onis>

Posesor, a, lm. owie i. *mający co w aktualnym posiadaniu, posiadacz, właściciel*. 2. *arendarz dóbr, dzierzawca*. <Łć. possessor>

Posesorjum, w lp. nieod., lm. a, ów *skarga o posiadanie tymczasowe, nie przesądzająca o prawie stałej własności*. <Łć. possessorium>

Posesorka, i, lm. i forma ż. od **Posesor**.

Posesorować, uje, ował być posesorem: Posesorował lat kilkanaście w Humańszczyźnie. Chrzaszcz. <Od Posesor>

Posesorowanie, a, blm., czynność cz. **Posesorować**.

[**Posesorowy**] p. **Posesorski**: **Dziedzic P.** <Od Posesor>

Posesorski, [**Posesorowy**] przym. od **Posesor**. **Posesorstwo**, a, blm. *stan posesora a. posesorki*. <Od Posesor>

Posesoryjny posiadania dotyczący: Według prawa polskiego jeden tylko był rodzaj skargi posesoryjnej, mianowicie przywrócenie do posiadania. Dutk. Proces P. <Od Łć. possessor>

[**Posestra**, y, lm. y] *przyjaciółka, towarzyszką*. Pol. <Po + Srb. sestra>

Posesyjka, i, lm. i p. **Posesja**: Miał nieszeptną posesyjkę, półtrzciej wióki i mlynek. L. <Od Posesja>

Posetkować, uje, ował porozkładać, podzielić na sełki. <Po + Setkować>

Posetkowanie, a, blm., czynność cz. **Posetkować**.

† **Posetne**, ego, lm. e p. **Procent**. <Po + Setne, od Setny>

× **Posetnić**, i, il *sto razy powiększyć, stokrotnie pomnożyć*. Śl. wil. <Po + * Setnić, od Setny>

× **Posetnienie**, a, blm., czynność cz. **Posetnić**.

† **Posędzenie**, a, blm., czynność cz. **Posędzić**.

† **Posędzić**, i, il p. **Posądzić**: Ani też z którejkolwie strony lewie (= niesprawiedliwie) P. Op. <Po + * Sędzić, SĘD/SĄD>

† **Posęp**, u, lm. y p. **Posępność**: P., cmy, szumy wałów morskich stawiły w oczach obraz śmierci oczywistej. Przyb. O, kto w posępie świeżo zaniesionym nie tuszy burzy? Tw. Na miejsce ochoty twarży wnet surowe, i posępy i czoła kwaśne saturnowe pokażą mu. Tw. <Po + Sęp>

Posępiac, a, ał i P. ś. p. **Posępić**.

Posępianie, a, blm., czynność cz. **Posępiac**. **Posępianie się**, a, ś., blm., czynność cz. **Posępiac** ś.

Posępić, i, il, † **Posupić** *zrobić posepnym, zusepić, nachmurzyć, zachmurzyć, zamroczyć*: Zmarszczy ś. i skożłone czoło posepi. Pot. P. ś. stać ś. posepnym, sposepnieć, zasepić ś., zachmurzyć ś., nachmurzyć ś., zamroczyć ś.: Zwycejęzy ś. ukorzyć nie umie, ale ś. posepiwszy, by pień siedzi dREWNY. Tw. <Po + Sępić>

× **Posępieć**, eje, ał i. *sposepnieć kolejno, jeden po drugim*. 2. p. **Posępnieć**. <Po + * Sępieć, od Sęp>

Posępienie, a, blm. i. czynność cz. **Posępić**. 2. czynność cz. **Posępieć**.

Posępienie się, a, ś., blm., czynność cz. **Posępić** ś.

† **Posępisto** przys. od **Posępisty**, *posepnie: Vultuose, pochmurnie*, P. Macz.

† **Posępisty** p. **Posępny**: Przystał do jurysty, który zawsze był zrana jakiś P. Knut. <Po + * Sępisty, od Sęp>

[**Posępnicza**, y, blm.] *melancholja*. <Od + Posępnik>

Posępnie przys. od **Posępny**: I oba stali cicho, P., jak głązy. Słow. Szklitym blaskiem P. ozywione oczy. Słow.

Posępnieć, eje, ał, **Posępieć** *stawac* ś. *posepnym, smutnieć, zachmurzac* ś., *nachmurzac* ś. <Od Posępny>

Posępnienie, a, blm., czynność cz. **Posępnieć**.

× **Posępnik**, a, lm. cy *człowiek posepnny, pomury*: A waść, mospanie posepniku. L. <Od Posępny>

Posępno-romantycznie przys. od **Posępno-romantyczny**.

Posępno-romantyczny smutno-poetyczny: Sosny mają P. charakter. Sł. wil. <Posepny + Romantyczny>

Posępność, i, blm. rz. od **Posepny**; †**Posep**: Blask księżycy, gdy ś. pomiędzy rozłożyste gałęzie przebijają, sprawił miłą P. Kras. P. zdaje ś. mieć jedno źródło z wyrazem sęp, który jest ptakiem drapieżnym i smutnym z natury. Brodz.

Posepny, †**Posepisty** *zasepiiony, ponury, smętny, pochmurny, chmurny, nachmurzony, zachmurzony, markotny, osowiady, melancholijny*: Dzień P. Mieszkanie posępne. Cichość posępna zatem nastąpiła. Kras. Posępne widoki. Kras. Czoło i twarze posępne. Nar. Posępne jodły. Niem. Twarze posępne. Posępne stoją cisy, ukochane cienie, wam na cześć. Tremb. Posępne ś. wieszają chmury. Troc. Posępna fantazja. Troc. Uprzątnijmy posępne z serca smutki. Troc. Gdy kir rycerz dostrzegł i posępną radość, szczęście ś. jego prędką owlokło jej chmurą. Malcz. Jakaś posępna słodycz w jej każdym ruszeniu. Malcz. Jakże głęboka, jak posępna żalność, w rozpacz swej kochanki hartowała swą stałość. Malcz. Do dumania posępna usposabia jesień. Fel. Od czasu, jako mury zamku podźwigniono, nie pamiętano takiej posępnej wiecezy. Mick. Posępne milczenie trwało minut kilka. Mick. Tadeusz też P. nie nie jadł, nie nie pił, zdawał ś. słuchać rozmów, oczy w talerz wlepił. Mick. A może tobie posępnym szelestem te płótne więcej boleści powiedzą? Słow. Posępna wokoło cisza. Słow. Znany płaszcz kontura z posępnym krzyżem na barkach mu spływa. Słow. Rozmaitość ta bawi oko i odejmuje puszczę P., jednostajny charakter. Sienk. Jest to człowiek P., groźny, mądomówny, ale spokojny, skłonny do rozmyślań. Sienk. <Po + *Sępny, od Sęp>

†**Posepy**, ów, blp. *czas posepny, niepogoda*: Nów P. znamionuje. Troc. Przen.: Po tych posepach dzień jaśniejszy będzie. Troc. (= *niewpłodzeniach, smutkach, nieszczęściach*). <Po + *Sępny, od Sęp>

Posforować, uje, owal p. **Posworować**: Psy posforowane. Troc. Po dwa psy posforowane. Krasz. Kazali co przedniejszych trochę powiązać i po dwóch P. Kaczk. <Po + Sforować>

Posforowanie, a, blm., czynność cz. **Posforowanie**.

Posiać, eje, ał, nied. **Posiewać** i. *posypać jako nasieniem, zasiać*: Posiał rolę. Troc. Oracz, gdy posiewa rolę nasieniem, spodziewa ś.... Koch. W. Kto piękną bez cnót wziął oblubieniec, dla cudzych wróblów ten posiał pszenicę. Nar. Posiał jeden na górze, a drugi na dole. Kras. Maciek posiał, Maciek zjadł. Krasz. Jak posiało milezieniem. Krasz. Naród rzucił święte rodne ziarna, posiewał trud na plenne jutro. Reym. Słońce ś. nie pokazywało, ale mimo to dzień posiewał dziwnie przesłonecznioną widność. Reym. Przen.: Pierwszy chłód jesienny posiał sronem strach. Sf. Muślin indyjski posiany złotemi gwiazdkami. Kaczk. (= *usiany*). Drogi kwiatkami posiali. Troc. (= *posypali, usypali, usłali*). Przen.: *rozsiać, rozposzechnić*: Zakazał wieszczkom, aby tajemnie bałwochwalstwa nie posiewali. Skar. Posiewać już zasiane a. na zasianym, *superserere*. Kn. Posiej zasianą rolę. Troc. Posiewać na zasianej roli. Troc. †P. ś. *osypać ś.*, *okryć ś.*: Piana ś. posiewać, szumieć, plesnieć, *muscscere*. Mącz. <Po + Siać>

[**Posiad**, u a. a blm.] I. *siedzenie, posiedzenie*: Leciły siwe gąski z posiadu. Powstańcie już z posiada. Za jednym posiadem śniadanie z o-

biadem. 2. *sposobność*. <Po + *Siać, SIOD/SIAD/SAD>

Posiadacz, a, lm. e, X **Posiadnik** *ten, co posiada; właściciel*: P. nie potrzebował ś. z tytułu posiadania nikomu usprawiedliwiać. Dutk. P. miał za sobą domniemanie, że jest właścicielem. Dutk. <Od Posiadać>

Posiadaczka, i, lm. i forma ż. od **Posiadacz**, *właścicielka*.

Posiadać, a, ał I. cz. ni. dok. *usiąść kolejno, jeden po drugim, pousiadać*. 2. cz. czyn. nied. P. co = *mieć co, władać czym, mieć co w swym majątku, być panem czego, być w posiadaniu czego*: Lepsze jedno posiadane, jak tam dziesięć spodziewane. L. Często posiada zbrodzień, co należy enocie. L. Już nie on pieniędzmi władał, lecz go własny zbiór posiadał. Jak. W. Tak Bion przemówił takomemu sknerze: nie on posiada dobra, ale dobra jego posiadają. Pileh. Nie zna miary, ani wodzy cierpi, kogo gniew posiada. L. Kto ze złą wiarą cudzą rzecz posiada, próżno ś. dawnością składa. Kras. A. Sam nie nie posiadał, prócz kawałka roli. Mick. P. stosunki, znajomości, wprawę, naukę, wiele wiadomości. Niedobrze ś. mówi: P. rozum, P. sławę, talenta, dowcip, sekret; bo ś. lepiej u Polaka gruntowe dobra, niż umysłowe posiadają. Gol. P. czyje zaufanie, miłość (= *cieszyć ś. niemi*). P. języki = *władać, mówić niemi, znać je*. Bohatyr ten mężny język Arabów posiadał. Przyb. 3. p. **Posiąść**. P. ś.: Nie P. ś. z radości, z gniewu = *nie być panem siebie, nie panować nad sobą; unieść ś.*: Kiedy ona z radości ledwie ś. posiada. Fred. A. Hanem ś. nie posiada (z radości). Jeż. W najwyższym stopniu swoich życzeń nie posiada ś. z swoich poruszeń. Stasz. <Po +

Posiadanie, a, blm., czynność cz. **Posiadać**.

[**Posiadka**, i, lm. i] *posiedzenie, gościna*: Na długom zabawkę, na krótkom posiadkę. <Po + *Siadka, SIOD/SIAD/SAD>

†**Posiadca**, y, lm. y, †**Posiedziciel** *ten, co posiada coś cudzego, przypożyczyciel, uzurpator, nastpnik*: Karol Sudermańczyk, P. tronu szwedzkiego. Petr. <Po + *Siadca, SIOD/SIAD/SAD>

Posiadło, a, lm. a I. X P. p. **Posiadłość**. 2. [P.] *siedlisko, zamieszkanie z rodziną, komorne*. <Po + *Siadło, SIOD/SIAD/SAD>

Posiadłość, i, lm. i, X **Posiadło**, [**Posiedzialność**] *to, co ś. posiadło, rzecz posiadana, własność, majątek nieruchomy, nieruchomość, włość, posesja*: Bez posiadłości niema prawa dawności. Kras. A. Ma wielkie posiadłości w tej prowincji. Posiadłości Europejczyków w Afryce = *kolonje*. Marjenburg przeszedł w P. królów pruskich. Mick. <Od Posiadły>

†**Posiadły**, †**Posiedziony** *opanowany, zabrany, zawojowany, zdobyty*. <Od Posieść, zam. którego później Posiąść>

X **Posiadnik**, a, lm. cy p. **Posiadacz**: Obyczaj ten mógł wziąć początek jeszcze przed erą chrześcijańską od dawnych tej ziemi posiadników. Wor. <Po + *Siadnik, SIOD/SIAD/SAD>

[**Posiady**, ów, blp.] *odwiedziny*. <Od Posiad>

Posiadywać, uje, ywał *siadać od czasu do czasu*: Potym wyszedł, wfaślał ś. po miesiące, posiadał na plantacjach. Bał. <Po + Siadywać>

Posiadywanie, a, blm., czynność cz. **Posiadywać**.

[**Posiadzka**, i, lm. i] p. **Posadzka**.

Posianie, a, blm., czynność cz. **Posiać**: Od o-

ka twego lubieźniejsze jest zielone P. Leop. (posienie. Leop., siewba. L.).

†**Posianie się, a s.**, blm., czynność cz. **Posiać s.**
× **Posiarczenie, a**, blm., czynność cz. **Posiarczyć.**

× **Posiarczyć, y, ył** p. **Posiarkować.** L. <Po + Siarczyć>

Posiarkować, uje, ował, × **Posiarczyć** *posypać a. zaprawić siarką.* <Po + Siarkować>

Posiarkowanie, a, blm., czynność cz. **Posiarkować.**

× **Posiastum** (o tańcu, o szastaniu s. w tańcu): Nie wyglądało to, jakby tańczyła P., jeno podryrdum. Chł. <Po + *Siastum, zam. *Szastum, od Dźwn. Szast>

× **Posiagać, a, ał** p. **Posięgać.** Sł. wil.

× **Posiaganie, a**, blm., czynność cz. **Posiagać.**

Posiągnąć, nie, nał l. × P. p. **Posięgać.** 2. †P. p. **Posiąść:** Gdyby nie było synów, jeno dziewczki, tedy wszyscy dziewczki jimienie mają P. Dz. <Po + Siągnąć>

Posiągniecie, a, blm., czynność cz. **Posiągnąć.**

Posiąść, ędzie, adł, × **Posięść**, × **Posięść**, nied. **Posiadać** l. [**Posiąść**] *pousiadać, zasiąść kolejno, jeden po drugim; usiąść, przysiąść:* Kumotr dziecko położył na pierzynie, kumoszka je nakryła chustką — i posiedli. Posiedli koło stołu. Posiedli, jedzą. 2. *siąść, usiąść; osiąść, osiedlić s., zamieszkać:* Tak s. wadzili, że jeden na drugiego gardle chciał posiadać. Birk. W Hiszpanji wiele narodu gockiego zostało, posiadło i ostało, i są. Biel. M. 3. †P. kogo = *usiąść wyżej, niż on:* Za udaniem Kazanowskiego, że starsze daleko pokoju we u stołu posiadam, rozkazał królowie marszałkowi, aby rząd u stołu uczynił. Boh. Nigdy pierwszego miejsca posieść nie chciała. Nies. Po tej stronie, gdzie biała pleć siedziała, królowa węgierska posiadała matkę, gdyż królestwo węgierskie przed polskim ma miejsce. Górń. Dziwnoby było gościa posieść. Pot. Każdy myśli s. nad równego sobie wysadzić; tak król, żeby króla, szlachcic, żeby ziemianina, kmieć kmiecia i mieszczanin posiadał mieszczanina. Pot. 4. a. †**Posiągnąć**, †**Posięgnąć** co = *osiągnąć, dojść do posiadania czego, wejść w posiadanie czego, otrzymać, dostać co, zawiadnąć czym; owaładnąć, zyskać, opanować, zdobyć, przywłaszczyć, zająć, zabrać co:* Wacław s. stroił z wojskiem do Polski na Łokietka, iż mu ojczyznę posiadał. Biel. M. Gliński przyrzekł Bazylemu, że posiedzie wszystkie Litwę, jeśli jego rady słuchać będzie. Biel. M. Ów głupi, co świat posiadał, a posiadszy placze, bo już nie miał co P.; niechby Jowisz stworzył jeszcze świat drugi, a właśnie dla niego, posiadłby go i płakał, iż niemasz trzeciego; nie posiadziem my świata, Aleksandry nowe, a choćbyśmy posiedli cały lub połowę, i takby nasza istność była nieszczęśliwa. Kras. Poganin mało nie wszystkie Anglję posiadał. Skar. Toć jest dziecko, zabijmy go i posiadźmy dziedzictwo jego. Sekl. Dobra gdyby kto komu gwałtownie posiadał, a takby je gwałtownie trzymał, tedy wszystko prawo, któreby jeno do onych dóbr, które wydarł, mógł mieć, traci. Sz. Cudzy majątek przez pieniaćstwo P. spodziewa s. Pilch. Czy nie to jest ojciec twój, co cię posiadał sobie i stworzył dobrośliwy w onej pierwszej dobie? Groch. Serce twoje ani s. wielkością dzieła ułknie, ani próżnej ambicji P. nie dozvoli. Kolł. Pojmali zony ich i dzieci i złupili je, a ziemię ich posiedli. Wuj. Chciał dom Habsburgów P. i koronę polską. Lel. Jest

to mędrzec, co posiadał wszystką doskonałość. Kras. Lizańwszy nieco nauki, rozumie, że wszystkie rozumy posiadał. Kto raz grunt posiadzie, ten dziedzic. Mick. P. s. l. *odzyskać władzę nad sobą, opanować s., przyjąć do równowagi, opamiętać s.:* Duch własny już s. posiadał i opanował całkiem wewnątrz. Krasin. 2. †P. s. *posunąć s. na siedzeniu, zrobić komu miejsce na siedzeniu:* Usiądź na pośledniejszym miejscu, to rzeką tobie: posiadał s. wyżej. Wuj. Starzec na igrzyskach ateńskich, gdy s. mu żaden z Ateńczyków nie posiadał, szedł do posłów lacedemońskich; ci go między sobą na przednim miejscu posadzili. Warg. <Po + Siąść>

[**Posicie, a**, lm. a] *poszycie dachu.* <Z Poszycie>

Posidlenie, a, blm., czynność cz. **Posidlić.**

Posidlić, i, il *polupać w sidła; usidlić jednego po drugim.* <Po + Sidlić>

Posieć, cze, kl, Posiękać, nied. †**Posiękiwać** l. *siełkając podrobić; usiekać, zsiekać:* Posiękaj to mięso drobniucho. Troc. P. kosą = *pokosić.* Trawa posieczona ma leżeć na pokosiech dzień jeden. Trzyce. Człowiek jest jak siano, które posiekują. K. G. Fraćek jechał na Niczkową dziedzinę gwałtem i posiekił mu łąkę. Rot. P. biezem, różgą dzieci. Kn. (= *osmagać, oćwiczyć*). 2. *zsić, usieć jednego (a jedno) po drugim, porząbać, pociąć:* Posiekił wszystkich szabłą. Troc. Duchy to w kwiecie wieku i sławy posieczonych uzbroidy ramię moje. Sienk. Tako im pomoży bóg i świanaty krzyż, jako to świadcze, iż Piotr Urbanowski nie jał (= *jechał*) na Grodną pana wojewodzinę dziedzinę, a nie posiekił Maciejewi sześć powrozów s swym synem gwałtem. Kpzn. <Po + Sieć>

Posiecz, y, lm. y l. × P. *posieczenie, rzeź:* Krwawe ziomków posieczce. Nar. Reszta wojska, wszedszy do zamku, dała tym większe barbarzyńcom do rabunku i posieczcy bezpieczeństwo. Nar. Co za posieczcy ta nieszczęсна szabla tatarska w ziemi węgierskiej czyni! Jan. 2. †P., **Posieka** *porębać, zsić, pasieka:* Zamek ten przykre skały i posieczcy około gęste opasały. Tw. Były posieczcy nad jedną s. doliną ciasną wieszające, gdzie część wojska utaił. Tw. <Po + Siecz>

Posieczenie, a, blm., czynność cz. **Posieć.**

[**Posieczysko, a**, lm. a] *pole ścięte po żniwie, ściernisko.* <Od Posieć>

× **Posiedka, i**, lm. i *altana do posiedzeń dla osób rozmawiających*, †siedza. Podecz. <Po + *Siedka. SIOD/SIAD/SAD>

†**Posiedlenie, a**, blm., czynność cz. **Posiedlić.**

†**Posiedlenie się, a s.**, blm., czynność cz. **Posiedlić s.**

†**Posiedlić, i, il** *osiedlić.* †P. s. *osiedlić s., osiąść, zamieszkać:* Szukał Palemon miejsca, kędy mógł, posiedliwszy s., w pokoju mieszkać. Stryjk. <Po + Siedlić>

[**Posiedlisko, a**, lm. a] *mieszkanie w chałupie.* <Po + Siedlisko>

†**Posiedmy p. Posiódmy.** Troc. <Po + *Siedmy, od Siedm>

Posiedzenie, a, l. blm., czynność cz. **Posiedzieć.** 2. lm. a = a) *siedzenie jednorazowe bez wstawiania:* W jednym posiedzeniu tę książkę przeczytałem. Troc. Roboty tej starczy na dwa posiedzenia. b) *narady, obrady osób zasiadających w zgromadzeniu, seja:* P. naukowe, sądowe. Uwagi o sposobie wprowadzenia nauk zabierały

pierwszych posiedzeń komisji edukacyjnej robotę. L. Zagaic, zamkną P. Wnieść projekt na P. P. zawieszono. Jun. c) *zebranie, towarzystwo, kompanja*: Znajdowałem s. w bardzo miłym posiedzeniu, kompanja była dobrana. L. W miastach towarzystwo, a zatem mile P. łatwiejsze. Kras. Pierwsza reguła posiedzenia jest nie być mu przykrym. Kraj. Pić wino w posiedzeniu. Troc. Kwestja w jednym posiedzeniu s. wniosła. Troc. (=wyszczęło ją). d) †P. *siedzenia, miejsce urzędzone do siedzenia*: To P. (siedzenie) jest bardzo niewygodne. Troc. e) [P.] *mieszkanie*: Wynajął P. w jego chałupie. f) †P. *miejsce, zajęcie, posada*: Który chce, niech będzie we mlynie po mnie, a drudzy to sobie posiedzenia szukajcie. W autoramencie cudzoziemskim służyli tylko ci, którzy już żadnego posiedzenia mieć nie mogli na gruncie. Kacz.

[**Posiedzialność, i, lm. i**] *I. miejsce zabudowane i zamieszkanе, siedlisko, siedziba*: Ciągnął na nową P. Jun. Tyle mienia! a sama P. prócz tego: dworek z gankiem, stodołsko, obora, stajnia, chlewy dwa, spichlerzyk, ogrodzenie nowe. Jun. 2. p. **Posiadłość**. <Od Posiedzieć>

Posiedziały i. †P. *który posiedział*. L. 2. †P., †**Posiedziony zagarnięty, opanowany, zabrany**.

Posiedzieli, a, lm. e l. [P.] *posiadacz, obywatel, właściciel posiadłości gruntowej, posesor*. 2. †P. p. **Posiadłca**: Giedymin nie był zabójcą pana swego, ani gwałtownym posiedzieliem Wielkiego Księstwa Litewskiego, ale własnym synem i dziedicem Witennowym. Stryk.

[**Posiedzielielstwo, a, bfm.**] *stan, rola posiedzieliela*: Przydatność ta upadała i stawała go w stanie szlachectwa podejrzanego i posiedzielielstwa opartego na zapisie, którego w rękę nie miał. Jeż. <Od Posiedzieliel>

Posiedzieć, i, ał l. *przesiedzieć, przysiedzieć pewien czas*: Posiedź przy kominku. Troc. Posiedź sobie. Troc. Posiedź tu trochę, zaraz wróć. Ale ty godziny jednej na miejscu P. nie możesz. I. (= usiedzieć). 2. *pożyć, pobawić, zabawić, zostać, zatrzymać s.*: Nie miał czasu z przyjaciółmi P., cieszyć s. a krotofilic. L. (= dotrzymać im towarzystwa). Po różnych krajach jeździł, nigdzie nie posiedział. Jabł. (= nie zagrał miejsca). Posiedziawszy w ruinach zamku trzy dni o chłodzie i głodzie, powędrowali nocą do Warszawy. Sienk. Posiedzisz ty na tej posiadzie! (= nieprędko doczekasz s. awansu). <Po + Siedzieć>

†**Posiedzenie, a, bfm.** *zawładnięcie, owładnięcie, zagarnięcie, objęcie w posiadanie*: A w tym posłali do papieża skarżyć s. na Krzyżaki o gwałtowne P. krain przereczonych Jana Grotta z Słupca, biskupa krakowskiego. Biel. M. <Od Posieść, później Posiąść>

†**Posiedziony p. Posiedziały**: Wasil nie tylko że dotrzymał posiedzionych krajów, ale dosięgł i dalszych. Tw. <Od Posiąść>

[**Posięje, ów, bfp.**] *wysiewki od krup, mąki*. <Od Posiąć>

Posieka, i, lm. i t. p. Posiecz: Ku jasnej Idzie s. udała, mirty gdzie nizkie i rzedse posieki. Tw. Na porębie układa s. stos gałęzi i łomu leśnego... a gdy wyschnie przez lato, pali s. taką posieką na jesieni. Pol. 2. leśn. *łęczka wśród lasu, polanka*: Ścieżka prowadziła do obszernej posieki, na której gdzientądzie były pnie, szczątki niebotycznych dębów. Rzew. <Po + *Sieka, SIEK>

×**Posiekacz, a, lm. e ten, co posiekuje**. L. <Od Posiekać>

Posiekać, a, ał l. p. Posiec: Z czterech stron świata cztery zleciały s. orły dniem i nocą strzec posiekanego ciała. Lel. Posiekaj tu mięso drobniuchno. Troc. 2. *powycinać, powyrąbywać*: Władzisław kazał ich (ludu pogańskiego) kościoty błdliwe popalić, lasy P., węze pobić... Biel. M. <Po + Siekać>

Posiekanie, a, bfm., czynność cz. **Posiekać**. **Posiekany**, [**Posiepany**] *popadany od wiatru, mrozu i wilgoci*: Ona kochała syna tej kobiety z zapracowanemi, zgrubiałemi, posiekanemi rękami. Kow. <Od Posiekać>

[**Posiekier, a, lm. y**] p. **Posecer**. <Po + *Siekiekier, SIEK>

†**Posiekiwać, uje, iwał p. Posiec**. <Po + *Siekiwać, SIEK>

†**Posiekiwanie, a, bfm.**, czynność cz. **Posiekiwać**.

× **Posiekiły porąbany, posiekany**. Wor. <Od Posieki>

***Posiela**: [Od P.] = oddawna.

[**Posielać, a, ał**] *posyłać*. <Od Posieł>

[**Posielanie, a, bfm.**] czynność cz. **Posielać**.

Posielanka, i, lm. i *włoszianka*: Przy posielance mniej tkliwej od skały możeby jego pieśni nieznanne zmarniały. Krasz. <Ros. posielanka>

Posieleniec, nca, lm. ncy *skazany na osiedlenie w Rosji*: I przyszli na miejsce, gdzie była posielenców szopa, lecz nie znaleźli śladu jej, wiher ją był bowiem powalił. Słow. <Ros. posieleniec; por. !Posileniec>

†**Posielny wiejski**: Posielnych abo wiejskich gruntów powinności są. Sz. Każdy sąd, gdzie chłopski starszy w swoim sądzie sędzi. Sz. <Po + *Sielny, od Sięło>

[**Posieł, sła, lm. sły**] p. **Posel**. <Z Posel>

Posienie, a, lm. a = **Podsienie**: Mała karczma bez zajazdu, z posieniem dawniejszym. Pol. <Po + *Sienie, od Sień>

Posienny p. Posiewny: Posienne owoce. Fur.

[**Posiepać, a, ał**] *potargać*: P. Żydowi brodę. [P. s.] *popadać s., posiekać s. od zimna i wilgoci*: Ręce, nogi mu s. posiepały. <Po + Siepać>

[**Posiepanie, a, bfm.**] czynność cz. **Posiepać**.

[**Posiepanie się, a s., bfm.**] czynność cz. **Posiepać s.**

Posierdzenie się, a s., bfm., czynność cz. **Posierdzić s.**

Posierdzić się, i s., t s. *spędzić pewien czas na sierdzeniu s., pogniwać s., poirytować s.* <Po + Sierdzić s.>

[**Posierocięć, eje, ał**] *dostać od zimna „sierot“, to jest przyszczyków, gruczolców na ciele*. <Po + Sierocięć>

[**Posierocienie, a, bfm.**] czynność cz. **Posierocięć**.

†**Posierpowato przys. od Posierpowaty**.

†**Posierpowaty podobny do sierpa**. Troc. <Po + Sierpowaty>

[**Posierznać, nie, nął**] *mieć sierć zjezoną*: Koń posierznał.

[**Posierznięcie, a, bfm.**] czynność cz. **Posierznać**.

× **Posiestrzenie, a, bfm.**, czynność cz. **Posiestrzyć**.

× **Posiestrzyć, y, ył** *zaprzyjaźnić, jak siostry; połączyć siostrzaną miłością*. <Po + *Siestrzyć, od Siostra>

× **Posieść, dździe, siadł p. Posiąść**. <Po + Sieść>

× **Posięść**, ędzie, adł p. **Posiąść**. < Po + Sięść >

Posiew, u, lm. y l. *posianie*, *siew*, *siejsza*. 2. *ziarno zasiane, zasiew*: P. wschodzi. P. mieszany = *różne rośliny zasiane na jednym polu*, mieszank. Przen.: P. przedrewolucyjnej filozofii francuskiej uległ pewnym modyfikacjom w jego umyśle. Dęb. L. Siejąc dokoła błogi P. miłości braterskiej. Jord. Staruszek cieszył się z tego, że jego posiew, rzucony w moją duszę, nie marniał. Sienk. < Po + Siew >

Posiewacz, a, lm. e ten, co *posiewa, zasiewca, siewca*. < Od **Posiewać** >

Posiewać, a, ał p. **Posiać**.

[**Posiewalnik**, a, lm. cy]: Przeszedł nareszcie i Nowy Rok, który sprowadził od wczesnego rana posiewalników, dokonywających tak zwanego posiewania zbożem, polegającego na tym, że ci, co przychodzą z powinnowaniem, przynoszą w torebeczkach pomieszane wszelkiego rodzaju zboże, którym posypują gospodarza i gospodynię oraz ich otoczenie. Jeż. < Od ***Posiewalny**, od **Posiewać** >

Posiewanie, a, blm., czynność cz. **Posiewać**: Dokonywali tak zwanego posiewania. Jeż.

[**Posiewnica**, y, lm. e] p. **Siewnica**. < Od ***Posiewnik**, od ***Posiewny**, od **Posiew** >

Posiewny, × **Posienny** *dający się posiać, dobry do siania*: Ziarno drobne posiewniejsze jest. Haur. Jarzyny posiewne. Przestrzęgać trzeba, jakie jest w sobie posiewne ziarno. Troc. < Od **Posiew** >

× **Posięgać**, a, ał p. **Posięgnąć**. < Po + Sięgać >

× **Posięganie**, a, blm., czynność cz. **Posięgać**.

× **Posięgnąć**, nie, nał, × **Posiągnąć** l. a. × **Posięgnąć** ś., nied. × **Posięgać**, × **Posiągać**, *sięgnąć po co; pokusić się o co*: Posięgając po cudze, zdała się szlachta litewska być powołaną do rozkrzewienia tej spółności. Bobrow. Koszyk napelniał się, był ciężki, i Piotrek uprzejmie sięgnął ręką, aby go odebrać Reiczcze. Dyg. Karasz-bej otrzymał surowe naponnienie, że w ziemi, co się do Polski liczy, ani P. nie, do rabunku niewolno. Moracz. 2. † P. p. **Posiąść**. < Po + Sięgnąć >

† **Posięgnięcie**, a, blm., czynność cz. **Posięgnąć**: Posłowie z Włoch wzywali go (cesarza) na P. wielkich onych imion (majętność), jako tego, który do nich dziedziczne prawo miał. Skar.

Posięście, a, blm., czynność cz. **Posiąść**: Widzimy Kiejstuta najpierwej uszczęśliwionym miłością i posięściem Biruty (żony). Szaj. Wiedziony chciwością posięścia korony, wiązał się pakrami conventami pretendent, obiecując narodowi złote góry. Kiś. < Od **Posiąść** >

† **Posiężne**, ego, lm. e rz. *zuchwale przedsięwzięcie*: Nadzieje nie traci, że tyran posiężnego sowie przypłaci. Pot. < Po + ***Siężne**, SIĘG / SIĄG / SĄG >

Posikać, a, ał dok. i †nied. *sikając pryskać, polewać a. popryskać, polać; poszczać*: Wszędzie posikam, popługawiam. Macz. P. ś. *sikając popryskać ś.; poszczać ś.* < Po + Sikać >

Posikanie, a, blm., czynność cz. **Posikać**.

Posikanie się, a ś., blm., czynność cz. **Posikać** ś.

[**Posiki**, ów, blp., **Siki**] *uryna, szczyny*. < Po + Siki >

Posilać, a, ał i P. ś. p. **Posilić**.

[**Posilać**, a, ał] p. **Postać**. < Z **Posylać** >

***Posilający** l. im. od **Posilać**: [M. Boska **Posilająca**] = *karmiąca, dająca piersi Chrystusowi*. 2.

posilny, pożywny: Lekarstwo posilające. Troc. Polewki posilające lub buljony. Krum.

Posilanie, a, blm., czynność cz. **Posilać**.

[**Posilanie**, a, blm.] czynność cz. [**Posilać**].

Posilanie się, a ś., blm., czynność cz. **Posilać** ś.

Posilenie, a, blm. l. czynność cz. **Posilić**. 2. *posilek, jedzenie, pokarm, pożywienie*: Pij na P. (na posilek) wino. Troc.

! **Posilenie**, a, blm. *osiedlenie*: Zdjęto z nich okuc żelaznych pierścienie i rozlecieli się na P. Krasin. Szło nam o uprawę gruntu na posileniach w Zachodniej Rosji i na Donie. Budz. < Ros. poselenje, przez sld. do **Posilić** >

! **Posileniec**, ńca, lm. ńcy *osiedleniec, człowiek internowany*: Między posilencami ma rzucić nadzieję powstania polskiego. Budz. < Od !**Posilenie**; por. **Posieleniec** >

Posilenie się, a ś., blm., czynność cz. **Posilić** ś.

Posilić, i, il, nied. **Posilać** l. *dodać sił, pokrzepić, wzmocnić, odżywić, orzeźwić*: Rozum posilać tak jak ogień właśnie trzeba, bo gdy się nie pomaża, gaśnie. L. (= *zasilać, podniecać, pobudzać*). Zbytnią jedzą nie posila, ale tylko żołądek brzydliwością zajmuje, a insze części ciała obelżywa i zniemoenia. Kwiat. Konie trawą i wrzosem, wojsko zaś mięsem końskim posilał. Niem. Posilonych, odzianych, wypowiadanych, wprowadzono do świątyni trynitarskiej we Lwowie. Szaj. Wino posila żołądek, a mdły puls potwierdza. Krum. Bądźcie stali, którzyście w Panu położyli ufność swoje, a serca wasze On posili. Kochan. P. ś. l. *nabrać sił przez jedzenie, picie; odżywić się, pokrzepić się, wzmocnić się, zasilić się, zasycić się, najeść się*: Cnót świętych nam i uczynków bogobojnych potrzeba, któremi się duch nasz posila. Skar. Jesteś znużony i chory, posil się. Mick. Gdy się dobrze rozgrał i posilił. Mick. 2. (o wojsku) *zebrać posilki, zwiększyć siły, zebrać większe siły*: Agis lacedemoński gdy Greci porażili, posilił się. potym i nań się zebrał. Rej. < Po + Silić >

† **Posilnić**, i, il *zrobić silnym, silniejszym, wzmocnić*: Zbaw mię od nadścigających mię, bo posilnieni są nade mną. Ps. flor. < Po + ***Silnić**, od **Silny** >

Posilnie przys. od **Posilny**.

† **Posilnienie**, a, blm., czynność cz. **Posilnić**.

Posilność, i, blm. rz. od **Posilny**.

Posilny l. *dodający sił, posilający, pożywny, krzepiący, wzmocniający, odżywiający, orzeźwiający; zyskający*: Obiad P. Pokarm P. 2. woj. p. **Posileczny**. < Od **Posilić** >

Posileczny p. **Posiłkowy**: P. a. **Posilny** huf, w szyku jazdy polskiej, woj. = *hufiec stawający za skrzydłem a. z tyłu skrzydła i nieco w bok od niego a służący do ochrony własnych skrzydeł i oskoczenia skrzydła nieprzyjacielskiego*: Swoją szyk pomieszali, a posilecznych ufów daleko odeszli. Biel. J. < Od **Posilek** >

Posilek, lku, lm. lki l. *posilenie, to, co posila, pokarm a. napój służący do pokrzepienia sił*: Dobrze do posiłku, na P. Kn. Pij na posilenie (na P.) wino. Troc. Wyszedł do pracy bez posiłku (= *naczczo*). Mięso najwięcej daje posiłku. Już do reszty ustają nogi; trzeba posiłku, spoczynku trzeba. Chęć. Przen.: Oliwa na P. ognia. Wuj. P. dla ducha. Żal. 2. † P. *zasiłek, pomoc, wsparcie, zapomoga, subsydjum*: P. pieniądze. Troc. 3. *cieś. wzmocnienie buczne złączenia ciesielskiego na*

czop; cząstka drzewa przy pięcie lub nacięciu dla mocy zamku zostawiona. 4. †P. wojenny, dziś: posiłki wojenne = żołnierz posiłkowy, pomoc wojenna, wojsko przysłane na pomoc a. stojące w odwodzie: Którzy na lewym rogu a. na posiłkach... Biel. M. Obwalaował obóz częścią posiłków a. rątków obcych. Warg. Często, skąd ś. nie spodziewa, stąd posiłki człowiek miewa. Koch. W. Podzielił wojsko na trzy zastępy, z których dwa w posiłku postawił, z trzecim pod mury podstąpił. Nar. <Od Posiłek; Po + *Siłek, od Siła>

Posiłkować, uje, ował l. kogo a. komu = *wspierać go posiłkami, dawać mu posiłki, przybywać mu na pomoc a. w sukurs, pomagać*. Kn. Kieby nas był obóz turecki nie posiłkował obrokami, już byśmy byli wszyscy zostali pieszo. Sb. J. Posiłkowany ludźmi, pieniędzmi. Troc. Weześnie posiłkowana forteca. Troc. Nie z samym już posiłkowanym przez horde koczuetwem państwo polskie miało do czynienia. Jez. Dwa cylindry w machinach, szereg. leżących, posiłkujące sobie i z sobą związane. 2. [P.] *jeść, odżywiać ś. P. ś. czym = posługiwać ś.; korzystać z czego, pomagać sobie czym*: Przy pisaniu dzieła posiłkował ś. wielu źródłami. <Od Posiłek>

Posiłkowanie, a, bhm. 1. czynność cz. **Posiłkować.** 2. p. **Posiłkowanie ś.:** Towarzyszami Rzymian nazywali monarchistów a. narody te, które z nimi przymierze zawarli wzajemnego posiłkowania. Siem. J.

Posiłkowanie się, a ś., bhm., czynność cz. **Posiłkować ś.**

† **Posiłkownica, y, lm.** e forma ż. od **Posiłkownik.**

† **Posiłkownik, a, lm.** cy ten, co daje posiłki, aliant, sprzymierzeniec, sojusznik: Wojsko jego kłamstwa, zdrady posiłkownicę. Birk. <Od *Posiłkowny, od Posiłkować>

Posiłkowy, × Posiłeczny przym. od **Posiłek**: Żołnierz P., posiłek wojenny. Kn. Ludzie posiłkowi z stron pochodzili. Bardz. P. żołnierz, polek. Troc. Gram.: Słowa posiłkowe: *być i mieć*. Mech.: Cylindry parowe posiłkowe = *dwa cylindry w machinach, szereg. leżących, posiłkujące sobie i z sobą związane*. <Od Posiłek>

Posiłowac się, uje ś., ował spędzić pewien czas na siłowaniu ś., pomocować ś., poborykać ś. <Po + Siłowac ś.>

Posiłowanie się, a ś., bhm., czynność cz. **Posiłowac ś.**

Posiniaczenie, a, bhm., czynność cz. **Posiniaczyć.**

Posiniaczyc, y, yl, [Posinić] kogo = *zbiwszy, porobić mu siniaki, sińce*: Występki powinny chodzić tylko w łachmanach, brudne, bose, posiniaczone. <Po + Siniaczyc>

× **Posiniałość, i, lm.** i znak, *plama sina na ciele, sinięć, siniak*.

Posiniały ten, co posiniał, zaszedł sinością, zsiniały, siny, zczerniały: P. od zimna. Często mi twoje posiniałe wargi swe przekładają żądliwe skargi. Chr.

Posinić, i, il 1. *zrobić sinym, powlec sinością*. Sł. wil. 2. [P.] p. **Posiniaczyc.** <Po + Sinić>

Posinięć, eje, al powlec ś., zająć sinością, stać ś. sinym, zsinieć, zczernieć. <Po + Sinięć>

Posinienie, a, bhm. 1. czynność cz. **Posinić.** 2. czynność cz. **Posinięć:** P. świadczy o złamaniu kości.

× **Posiodlenie, a, bhm.**, czynność cz. **Posiodlić.**

× **Posiodlić, i, il** p. **Posiodlać:** Konie były zawsze posiodlone. P. Koch. <Po + *Siodlić, od Siodło>

Posiodlać, a, al, × Posiodlić jedno po drugim *osiodlać, powkładac siodła, pokulbaczyć:* P. konie. <Po + Siodlać>

Posiodlanie, a, bhm., czynność cz. **Posiodlać.** [Posiostra, y, lm. y, Pólsiostra, Pósiostra, Pósostra] *kuzynka, krewna, zwłaszczca siostra stryjeczna a. cioteczna:* A wszakoś mi to nie sama, bo z tatusiem i matusią, z braciskiem i siostrzycką i pobratkiem i posiostrą, to obiecała. <Po + Siostra>

× **Posiódmy, × Posiedmy siedmioraki, z siedmiu pojedynczych złożony.** Troc., Włod., Chm. B. <Po + Siódmy>

[**Posipak, a, lm. i, Posipaka**] *ogardliwa nazwa niższego urzędnika rosyjskiego.*

[**Posipaka, i, lm. i**] p. **Posipak.**

[**Posiuch, a, lm. y**] *pecherz moczuw.*

Posiusiac, a, al *dziec. siusiując pomoczyć, zasiusiać.* P. ś. *siusiując pomoczyć ś.; zasiusiać ś.* <Po + Siusiac>

Posiusianie, a, bhm., czynność cz. **Posiusiac.** **Posiusianie się, a ś., bhm.**, czynność cz. **Posiusiac ś.**

[**Posiwayy**] *siwawy, szpakowaty.* <Po + Siwawy>

[**Posiwic, i, il**] *pokryć siwizną.* <Po + Siwic>

Posiwieć, eje, al *siwym ś. stać, osiwieć; osiwieć w części; doczekać siwizny:* P. przy czym, wśród czego np. na usługach rzpltej. Ojcowie Rzymian posiwiełi w ubóstwie. L. Widziałem, jak ś. każdy z nich zadziwiał, bo nachylił ś. był i posiwiał. Słow. <Po + Siwieć>

Posiwienie, a, bhm. 1. czynność cz. **Posiwic.** 2. czynność cz. **Posiwieć.**

[**Poskaczkować, uje, ował**] *poskakinoać.* <Po + *Skaczkować, od Skoczyć>

[**Poskaczkowanie, a, bhm.**] czynność cz. **Poskaczkować.**

Poskakać, cze, kał spędzić pewien czas na skakaniu: Kury poskakały za nią kilka kroków, dziobiąc ją po nogach i chwytając za spódnicę. Krasz. <Po + Skakać>

Poskakanie, a, bhm., czynność cz. **Poskakać.**

Poskakiwać, uje, iwał 1. a. †**Poskakować** *biec skacząc, w podskokach, podskakiwać, skakać z przewrami:* Piesku mały, na dwu nóżkach poskakujesz. Groch. Bież chutko, Wójtowicze, poskakuj, pośpieszaj ś., jużś dawno z domu wyszedł. Ciek. Erato, poskakując, nogi kształtnie stawia. Zbył. Chciałbyś w taniec poskakować, gdy drudzy w grób wskakują. Li. P. trzeba, jako potęga zagra. Troc. Poskakując przyszedł do mnie. Troc. Postój, bracie, skąd wdrujesz, idąc, sobie poskakujesz? Polit 2. [P.] *poskoczyc kolejno, jeden po drugim:* To oni poskakują mu do pomocy. Bo ten, co poskakuje, rychlej ś. wysili, klusze potym drazszlakiem, zwiesiwszy nos w mili. Rej. Z tych czółen reszta gromadki postrojonych krasnych dziewcząt wysiadła, poskakując, wioła rzuciwszy na nie. Krasz. <Po + *Skakiwać, od Skakać>

Poskakiwanie, a, bhm., czynność cz. **Poskakiwać.**

Poskamlać, a, al p. **Poskomlić.** <Po + Skamlać>

Poskamlanie, a, bhm., czynność cz. **Poskamlać.**

Poskarbiński = podskarbiński: Buławę wielką,

laskę wielką i klucze poskarbińskie litewskie. Mat. <Zam. Podskarbiński>

[**Poskarpny**] *mało jedzący.*

Poskarzenie, a, bkm., czynność cz. **Poskarzyć**: Bez poskarżenia zachowaliśmy ś. wam. Leop. (bez nagany. B. G.). Jam ś. zachował bez poskarżenia. Leop. (bez przygany. B. G.).

Poskarzenie się, a ś., bkm., czynność cz. **Poskarzyć** ś.

Poskarzyć, y, ył 1. *zaskarżyć, oskarżyć jednego po drugim.* 2. *powiedzieć komu, przed kim o złym, którego ś. kto dopuścił, donieść komu:* Poskarżę przed ojcem! (= będzie o tym ojciec wiedział!). P. ś. 1. *skarżąc ś. użalić ś. przed kim.* 2. *spędzić pewien czas na skarzeniu ś.* <Po + Skarżyć>

Poskąpić, i, ił *nie dać przez skąpstwo; dać zbyt skąpo:* Ucałowała trumnę, ostatni chleba bochenek, ostatni płótna kawałek kładąc na niej wedle zwyczaju, bo tych bracia mu poskąpili. Krasz. Nie poskąpiła jej wdzięków natura. Strzeżcie ś., aby reformy, dzisiaj przez was poskąpione, nie były zaprowadzone pod obcym panowaniem. <Po + Skąpić>

Poskąpić, eje, ał *stać ś. nieco skąpym, skąpszym.* <Po + Skąpić>

Poskąpienie, a, bkm. 1. czynność cz. **Poskąpić**. 2. czynność cz. **Poskąpić**.

Posklecać, a, ał *sklecić jedno po drugim.* <Po + Sklecać>

Posklecanie, a, bkm., czynność cz. **Posklecać**.

Posklejać, a, ał *skleić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Sklejać>

Posklejanie, a, bkm., czynność cz. **Posklejać**.

[**Posklepać**, a, ał] *poklepać klepaczką czyli kijanką:* Pospieraają kobiety bieliznę, wypiócezą w stawie, posklepają na stołkach. <Po + Sklepać>

[**Posklepanie**, a, bkm.] czynność cz. **Posklepać**.

Posklepić, i, ił *zasklepić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach; pokryć sklepieniem.* <Po + Sklepić>

Posklepienie, a, bkm., czynność cz. **Posklepić**.

Poskleśać, a, ał *skleśnąć kolejno, jedno po drugim.* <Po + Skleśać>

Poskleśanie, a, bkm., czynność cz. **Poskleśać**.

[**Poskludzać**, a, ał] *pozbiierać, posprzątać.* <Po + Z + *Kludzać, KLUD>

[**Poskludzanie**, a, bkm.] czynność cz. **Poskludzać**.

Poskładać, a, ał 1. *złożyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach, wielokrotnie:* Jechać trzeba było stępem, dla materiałów budowlanych poskładanych wzdłuż ulicy. Jeź. Ja przecież jeszcze żyw jestem i nie poskładałem urzędów. Kacz. Sejm zszedł prawie cały na sporach... o niefortunnie poskładane przysięgi. Kacz. P. bieliznę do magła. 2. *skomplikować:* Liczby bardzo poskładane przyprowadzić do rachunku liczb prościejszych. Jak. J. Wszystkie zbyt poskładane silnie są kosztowne. Jak. J. 3. *spędzić pewien czas na składaniu.* P. ś. *złożyć ś. kolejno, jeden po drugim:* Poskładali ś. na pomnik, na stypendjum. <Po + Składać>

Poskładanie, a, bkm., czynność cz. **Poskładać**. **Poskładanie się**, a ś., bkm., czynność cz. **Poskładać** ś.

× **Poskładniej** przys. *składniej, udatniej, zręczniej, porządniej, lepiej:* P. co objaśnić. <Po + Składniej>

× **Poskładu** przys. *do składu, składnie, rymownie, według rymu.* Kn. <Po + Składu, od Skład>

Poskłaniać, a, ał *skłonić jedno (a. jednego) po drugim.* <Po + Skłaniać>

Poskłanianie, a, bkm., czynność cz. **Poskłaniać**. **Poskoczyć**, a, lm. e myśl. *nazwa psa.* <Po + Skocz, od Skoczyć>

Poskoczenie, a, bkm., czynność cz. **Poskoczyć**. **Poskocznie** przys. od **Poskoczny**.

Poskoczny 1. a. × **Poskoczysty**, × **Poskokliwy** *podskakujący, skaczący, skoczny, lekki, rączy:* P. strumyczek. Klon. Tam czysta woda nurtem poskocznym wypływa. Dm. Trudno, ażeby pieszy żołnierz mógł ochoczą a równinami poskoczną jazdę doścignąć. Nar. Przen.: Już każda piosenka, z początku poskoczną nuta, przy końcu wiadać, że struta. Len. (= do poskoków zachęcająca, tanczna, wesola). Gdzież ś. podziały owe pieśni wesole, płasy poskoczne, owe tury, turonie i igryska uciezne? Dyg. 2. *prędko, narwany, lekkomyślny, roztrzępany, nierozważny:* Nabył poskocznego a. bujnego młokosa figle ninacz ś. nie przygodzą, chyba uciekać, a przed guzem uskokować. Rej. Ani wam według wolej padnie tak P. postępek. P. Koch. 3. *zbyt śpieszny, dorywczy, pobieżny, niedokładny:* Poskoczne czytanie, powierzchowne ksiąg przebieganie, potrawy skwapliwie pożywane a nie zżute—w sytość nie idą. Pileh. <Od Poskok>

Poskoczyć, y, ył 1. *skoczywszy pomknąć; skoczyć; dopaść, doskoczyć, przyskoczyć:* Gdzie który huf poskoczył, zawsze na tej stronie nieprzyjaciel ginał. Warg. Naszy, nie mogąc tego na sobie przewieść i nie będąc tak cierpliwi, poskoczyli do nieprzyjaciela śmieie. Sap. J. P. do głowy po rozum. L. 2. *podskoczyć, podnieść ś., pójść w górę, wynieść ś., podnieść ś., wzbiec ś., wzrosnąć, zaawansować:* Mieszkańcy ziemi szwabskiej przez kupiectwa i handel poskoczyli do państw znacznych. Łęcz. Ceny poskoczyły w górę. <Po + Skoczyć>

× **Poskoczysty** p. **Poskoczny**. <Od Poskok>

Poskok, u, lm. 1. *poskoczenie, skok, podskok, sus, podryg, płas:* Szemrze P. strumieni. Książ. Poskokami tańcowali. Troc. Noga za nogą idź w twojej drodze, gdyć zakazano poskokiem. Karp. Nieskładnie w zakoku padnie, związane mając nogi pętliskiem. Zabł. Jednemu ś. chce pokoju a czytania, drugiemu tańca a rozmaitych poskoków. Rej. Muzo! na złotym dzwonisz bardonie sztucznej poskokiem dłoni. Książ. <Po + Skok>

× **Poskokliwy** p. **Poskoczny:** Poskokliwa Mirynna. Ml. <Od Poskok>

Poskomlenie, a, bkm., czynność cz. **Poskomlić**.

Poskomlić, i, ił *Poskamlać pewną chwilę przeskomić.* <Po + Skomlić>

× **Poskorupić**, i, ił *powlec skorupą, zaskorupić:* Jaje warzone jak P. Sien. P. ś., **Poskorupiec** *zajść skorupą, powlec ś. skorupą:* Takim sposobem jaje warzone prędko ś. poskorupi. Sien. <Po + Skorupić>

× **Poskorupiec**, eje, ał p. **Poskorupić:** Tłucz, żeby praża, aż poskorupieje. Ostror. <Po + Skorupiec>

Poskorupienie, a, bkm. 1. czynność cz. **Poskorupić**. 2. czynność cz. **Poskorupiec**.

Poskowyczeć, y, ał *spędzić pewien czas na skowyczeniu.* <Po + Skowyczeć>

Poskowyczenie, a, bkm., czynność cz. **Poskowyczeć**.

Poskracać, a, ał *skrócić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Trzewiczki były tak du-

że, że nóżki jej tańczyły w nich wolno; kra-
wicy poradził na to, naprędce poskracał, pofa-
strygował. Bał. <Po+Skracać>

Poskracanie, a, bhm., czynność cz. **Poskracać**.
Poskramiacz, a, lm. e i. a. **Poskromiciel**, **Poskromca**, **ukrócił**: P. dzikich zwierząt. Menesteus, koni P. Ml. Doznał uczucia tryumfu, podobnego temu, jakiego doznaje P. dzikich zwierząt. Orzesz. 2. mech.: P. rozpedowy = kule osadzone na ramionach łamanych, swajających ś. po osi pionowej i obracających ś. około tejże osi, przyrząd służący przy machinie parowej do miarkowania przepływu pary do cylindra. <Od Poskramiać>

Poskramiać, a, ał i P. ś. p. **Poskromić**.
Poskramianie, a, bhm., czynność cz. **Poskramiać**.

Poskramianie się, a ś., bhm., czynność cz. **Poskramiać** ś.

Poskrapiać, a, ał **skropić jedno po drugim**.
<Po+Skrapiać>

Poskrapianie, a, bhm., czynność cz. **Poskrapiać**.

Poskrawać, a, ał **skroić jedno po drugim**, **skroić w wielu miejscach**: P. tłuszcz z szynki. <Po+Skrawać>

Poskrawanie, a, bhm., czynność cz. **Poskrawać**.
Poskreślać, a, ał **skreślić jedno po drugim**; **skreślić w wielu miejscach**. <Po+Skreślać>

Poskreślanie, a, bhm., czynność cz. **Poskreślać**.
Poskręcać, a, ał **skręcić kolejno, jeden po drugim**; **skręcić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach**, **pokończyć skręcanie**: Inni już od kościoła poskręcali do domów. Kaczka. Brunetka miała czarne włosy, poskręcane w papiloty. Bał. <Po+Skręcać>

Poskręcanie, a, bhm., czynność cz. **Poskręcać**.
Poskrobać, bie, bał i. **spędzić pewien czas na skrobaniu**: Poskrobał serka im czasem, czasem figę im pokazał. Fred. A. A ja ś. cieszyć będę wtenczas i dopiero poskrobie marchewkę. Kaczka. 3. **oskrobać jedno po drugim**, **poskrobować**; **podrapać**, **porysować jedno w wielu miejscach**: P. ryby. P. ścianę. P. ś. spędzić pewien czas na skrobaniu ś., **podrapać ś.**: Poskrobał ś. po głowie. Oss. Poskrobał ś. chłopak po czuprynie. Oss. Przen.: Ej, poskrobie on ś. teraz! Boh. (= **pokręci ś.**, **pokłopotuje ś.**, **poturbuje ś.**). <Po+Skrobać>

Poskrobanie, a, bhm., czynność cz. **Poskrobać**.
Poskrobanie się, a ś., bhm., czynność cz. **Poskrobać** ś.

[**Poskrobek**, bka, lm. bki, **Poskróbek**] i. **nie-wielka ilość rozczynny, zeskrobana w dzieży i zostawiona na jej krawędzi jako ferment, mający służyć do zarobienia rozczynny na pieczywo następne**. 2. a. **wyskrobek** = a) **bułka, chleb z zeskrobanych z wnętrza dzieży resztek ciasta**: Mój placek, już wiem, który—ten na samym końcu ławy, P. Ork. b) **przen. najmłodsze dziecko w rodzinie**. 3. w lm. **szczałki gnoju wyskrobane w oborze, stajni, podwórzu**. <Od Poskrobać>

× **Poskrobnąć**, **nie, nał skrobnąć**: Neptunie, tylko trójzębem wód gładkich poskrobnij, aż marynarze biją ofiary. L. (= **uderz**).

× **Poskrobnięcie**, a, bhm., czynność cz. **Poskrobnąć**.

Poskromca, y, lm. y m. p. **Poskramiacz**: Hektor, koni P. Ml. <Od Poskromić>

Poskromiciel, a, lm. e p. **Poskramiacz**.

Poskromicielka, i, lm. i forma ż. od **Poskromiciel**.

Poskromić, i, il, nied. **Poskramiać** *uskromić, ukrócić, obzudać, powściągnąć, powstrzymać, umiarkować, pohamować, utemperować*: Poskrom namiętność, która cię uniaza. L. Wiele każdemu człowiekowi na tym należy, aby umiał zle swoje skłonności poskramiać. Kras. P. ś. 1. *uskromić ś.*, *powściągnąć ś.*, *powstrzymać ś.*, *umiarkować ś.*, *pohamować ś.*: Radbym ten liścik przeczytał, ale ś. poskromię. L. (= *zapamięję nad sobą, gwałt sobie zadam, przewyżcę ś.*). 2. [P. ś.] *uporać ś. z robotą, uwolnić ś. od roboty, skończyć ją*. <Po+Skromić>

[**Poskromić**, i, il] *zaprawić postną potrawę tłuszczem mięsnym*; *strefić*: Mięsa u Żydów nie kupować, bo poskromiwszy i popługawiwszy, chrześcijanom sprzedają. Sak. Nie chciał za żadne pieniądze P. swojej charczewni. Ochoe. [P. ś.] *zjeść z mięsem w poście, pogwałcić post, strefić ś.* <Po+*Skromić, od Skrom>

Poskromienie, a, bhm., czynność cz. **Poskromić**.

[**Poskromienie**, a, bhm.] czynność cz. [Poskromić].

Poskromienie się, a ś., bhm., czynność cz. **Poskromić** ś.

[**Poskromienie się**, a ś., bhm.] czynność cz. [Poskromić ś.].

Poskromiony i. im. od **Poskromić**. 2. × P. *umiarkowany, powściągliwy, umięjący nad sobą panować*: Na sędziów trzeba ludzi poskromionych we wszystkich pasjach. L.

Poskromnieć, eje, ał **stać ś. skromniejszym, spotulnieć, spokornieć, przycichnąć**.

Poskromnienie, a, bhm., czynność cz. **Poskromnieć**.

[**Poskromność**, i, bhm.] *uległość*. <Po+Skromność>

[**Poskróbek**, bka, lm. bki] p. **Poskrobek**.

× **Poskrudlenie**, a, bhm., czynność cz. **Poskrudlić**.

× **Poskrudlić**, i, il **pobronować, powlec**: Na odwrotach poskrudliwszy a. uwlekłszy, sieją niektórzy. Haur. <Po+Skrudlić>

Poskruszać, a, ał **skruszyć jedno po drugim**, **pokruszyć**. <Po+Skruszać>

Poskruszanie, a, bhm., czynność cz. **Poskruszać**.

Poskrywać, a, ał **skryć jedno po drugim**. <Po+Skrywać>

Poskrywanie, a, bhm., czynność cz. **Poskrywać**.
Poskrzeczć, y, ał **spędzić pewien czas na skrzeczeniu**. <Po+Skrzeczć>

Poskrzeczenie, a, bhm., czynność cz. **Poskrzeczć**.

× **Poskrzegotać**, **ocze, otał** p. **Poskrzekotać**: Ptakom, gdy dzieci pobiorą, u gniazdeczek swoich poskrzegotawszy kęs, zasie sobie skaczą. Rej. <Po+Skrzegotać>

× **Poskrzegotanie**, a, bhm., czynność cz. **Poskrzegotać**.

Poskrzekotać, **ocze, otał**, × **Poskrzegotać** *naskrzekotać ś. chwilę*. <Po+Skrzekotać>

Poskrzekotanie, a, bhm., czynność cz. **Poskrzekotać**.

× **Poskrzenie**, a, bhm., czynność cz. **Poskrzyć**.

× **Poskrzyć**, y, ył **skrami posypać, oświecić**; **poiskrzyć, roziskrzyć jedno w wielu miejscach a. jedno po drugim**. Słow. <Po+Skrzyć>

Poskrzyp, u, lm. y *skrzyp powtarzający* ś.: Słychać dudnienie kół i poskrzypy osi. Orzesz. <Po + Skrzyp>

Poskrzypieć, i, ał l. *wypełnić pewną chwilę skrzypieniem*. 2. *porzepolić pewien czas, nieco na skrzypcach*. <Po + Skrzypieć>

Poskrzypienie, a, bfm., czynność cz. **Poskrzypieć**.

× **Poskrzypiać**, uje, iwał p. **Poskrzypywać**: Świersze za kominem poskrzypiały niekiedy. Reym. <Po + *Skrzypiać, od Skrzypieć>

× **Poskrzypianie**, a, bfm., czynność cz. **Poskrzypiać**.

Poskrzypka, i, lm. i zool. (lema) *chrząszcz czterocłonkowy*. <Po + Skrzypka>

Poskrzypkowy, podobny do *poskrzypki*. <Od Poskrzypka>

Poskrzypywać, uje, ywał. × **Poskrzypiać** *skrzypieć z przestankami*. <Po + *Skrzypywać, od Skrzypieć>

Poskrzypywanie, a, bfm., czynność cz. **Poskrzypywać**: Słychać u góry lekkie i rytmiczne P. wysoko umieszczonego wentylatora. Orzesz.

Poskubać, bie, bał, × **Poskuść** l. *oskubać jedno po drugim; pooskubywać*: P. kureczka. 2. *spędzić pewien czas na skubaniu*: P. szarpie. P. pierze (= *podrzec*). Przen.: Checiało mi ś. też trochę P. Tatarów, co mi ś. nadokuczali hultaje. Kaczk. <Po + Skubać>

Poskubanie, a, bfm., czynność cz. **Poskubać**.

× **Poskubnąć**, nie, nął *skubnąć, uskubać nieco*. L. <Po + Skubnąć>

× **Poskubnięcie**, a, bfm., czynność cz. **Poskubnąć**.

Poskubywać, uje, ywał *skubać z przestankami*: Konie szły niezmiernie wolno, poskubując po drodze mchy. Sienk. <Po + *Skubywać, od Skubać>

Poskubywanie, a, bfm., czynność cz. **Poskubywać**.

[**Poskucenie**, a, bfm.] czynność cz. **Poskucić**.

[**Poskucenie się**, a ś., bfm., czynność cz. **Poskucić** ś.

[**Poskucić**, i, il] l. *sprzątnąć*. 2. *dopomagać*. [P. ś.] *posłużyć* ś.

[**Poskucować**, uje, ował] *nudzić* ś., *kwasić* ś. <Po + Z + *Kucować zam. *Kuczować od KUK>

[**Poskucowanie**, a, bfm.] czynność cz. **Poskucować**.

† **Poskundzenie**, a, bfm., czynność cz. **Poskundzić**.

† **Poskundzić**, i, il *zeliżyć, zhańbić*. B. Sz.

Poskupiać, a, ał *skupić jedno po drugim a. jedno w wiele grup*: Wiatr najdziwniej śnieg poroznosił i poskupiał. Krasz. P. ś. *skupić* ś. *kolejno, jeden po drugim; skupić* ś. *w wiele grup*: W sali poskupiały ś. gromadki. Krasz. <Po + Skupiać>

Poskupianie, a, bfm., czynność cz. **Poskupiać**.

Poskupianie się, a ś., bfm., czynność cz. **Poskupiać** ś.

Poskupować, uje, ował p. **Poskupywać**. <Po + Skupować>

Poskupowanie, a, bfm., czynność cz. **Poskupować**.

Poskupywać, uje, ywał, **Poskupować** *skupić jedno po drugim*: Zastawników poskupywano. Krasz. <Po + Skupywać>

Poskupywanie, a, bfm., czynność cz. **Poskupywać**.

[**Poskurać**, a, ał] *wskórać*.

[**Poskuranie**, a, bfm.] l. czynność cz. **Poskurać**. 2. *korzyść, zysk*: Trza chłopa bez poskurania odejść.

Poskurcz, u, lm. e fizj. *chwila następująca po skurczu serca* (peristystole). <Po + Skurecz>

Poskurezać, a, ał *pokurczyć, skurczyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach, pokulić*. P. ś. *skurczyć* ś. *kolejno jeden po drugim; skurczyć* ś. *w wielu miejscach, pokurczyć* ś., *pokulić* ś.: Poskurezał ś. na ławie, wystawił bosc nogi na nalepę i grzał je przy ogniu. Ork. <Po + *Skurezać, od Skureczyć>

Poskurezanie, a, bfm., czynność cz. **Poskurezać**.

Poskurezanie się, a ś., bfm., czynność cz. **Poskurezać** ś.

[**Poskuta**, y, lm. y] *posługa*: Muszę iść do domu i zrobić poskute.

[**Poskutać**, a, ał] *robić posługę*.

[**Poskutanie**, a, bfm.] czynność cz. **Poskutać**.

Poskutkować, uje, ował *wywrzeć skutek, oddziaływać skutecznie*: Wiedząc, jakie najlepiej nań poskutkuje lekarstwo, poprowadził go z sobą do restauracji. Krasz. <Po + Skutkować>

Poskutkowanie, a, bfm., czynność cz. **Poskutkować**.

Poskuwać, a, ał *skuć jedno po drugim, jedno z drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Skuwać>

Poskuwanie, a, bfm., czynność cz. **Poskuwać**.

[**Poskuzenie**, a, bfm.] czynność cz. **Poskuzyc**.

[**Poskuzyc**, y, ył] *zyskać, odnieść skutek*. <Zam. Poskórzyć, Po + *Skórzyć = Skórać>

Poskwarzenie, a, bfm., czynność cz. **Poskwarzyć**.

Poskwarzyć, y, ył *uskwarzyć, zeskwarzyć jedno po drugim*. <Po + Skwarzyć>

Poskwierzeć, y, ał, × **Poskwirzeć** *wypełnić pewną chwilę skwierzaniem; naskwierzzeć* ś. *przez pewien czas*. <Po + Skwierzeć>

Poskwierczenie, a, bfm., czynność cz. **Poskwierzeć**.

† **Poskwiernić**, i, il, † **Poskwirnąć** *popłamić, pokalać, pomazać, popługawić, popaskudzić*. † P. ś. *popłamić* ś., *pomazać* ś., *pokalać* ś., *popługawić* ś., *popaskudzić* ś.: Zydzi, którzyby ś. od umarłego poskwiernili i onieczyścili... Sak. <Po + Skwiernić>

† **Poskwiernienie**, a, bfm., czynność cz. **Poskwiernić**.

† **Poskwiernienie się**, a ś., bfm., czynność cz. **Poskwiernić** ś.

× **Poskwirzeć**, y, ał p. **Poskwirzeć**: Ptakom gdy dzieci pobiorą, u gniazdeczek swoich poskwirzewawszy, poskrzegotawszy kęs, zasie sobie skaczą. Rej. <Po + Skwirzeć>

× **Poskwirzenie**, a, bfm., czynność cz. **Poskwirzeć**.

† **Poskwirnąć**, nie, nął p. **Poskwiernić**. Ps. flor. † **Poskwirnienie**, a, bfm., czynność cz. **Poskwirnąć**.

× **Poślabiać**, a, ał p. **Poślabić**. L.

× **Poślabianie**, a, bfm., czynność cz. **Poślabiać**. **Poślabić**, i, il, nied. × **Poślabiać** l. *uczynić co słabszym, osłabić nieco*: Zatrwożyli was, poślabiając dusze wasze. B. B. 2. *osłabić jedno po drugim*. <Po + Ślabić>

Poślabić, eje, ał, **Poślabnąć** l. *stać* ś. *nieco słabym a. słabszym, osłabnąć, osłabić nieco*. 2. o-

śląbnąć kolejno, jeden po drugim: Porażeni mocą bożą, połgkali ś., posłabieli i poomdlewali. Leop. <Po + Śląbić>

Posłabienie, a, btm. f. czynność cz. **Posłabić**. 2. czynność cz. **Posłabić**.

Posłabnąć, bnie, bfi p. **Posłabić**. <Po + Śląb-
nąć>

Posłabnięcie, a, btm., czynność cz. **Posłabnąć**. **Posłabować**, uje, ował posp. *pożyć słabym przez pewien czas, pochorować*. <Po + Śląbować>

Posłabowanie, a, btm., czynność cz. **Posłabo-
wać**.

1. **Posłać**, śle, słał, nied. **Posyłać**, [Posiłać, Posielać] l. *wyprawić, wysłać*: Jarochna posłała swe ludzi dwadzieścia kmiot a dwu panicu i rozsy-
pała kopce s prawem usute. Rot. Nie może być poseł większy niż ten, który go posłał. Sekl. Mu-
szę P. po krawca. Boh. Poślij mu list, pieniądze.
Troc. Albośmy to mało ludzi posłali na tanten
świat? L. (=przyczyniliśmy ś. do ich śmierci). Dok-
torzy posłali go do Włoch (=zalecili mu wyjazd).
P. interesanta do naczelnika biura (=zwrócić,
adresować). P. kogo do wszystkich djabłów (=
odesłać, kazać mu iść). P. co pocztą, przez pocztę
(=przesłać, wyekspedjować). P. komu ukłony (=
przesłać). Przen.: P. wzrok w dal (=zapuścić).
Z góry puścił ś. drogą, nawet nie wiele kija po-
syłając na wzwiady. Krasz. (=macając nim przed
sobą). Ta góra dalekie posyła widoki. Troc. 2.
[P.] przysłać: Posłał mi pieniądze. <Po + l.
Ślać>

2. **Posłać**, ściela, słał, × **Poscielić**. nied. × **Pos-
cielać** l. *zrobić posłanie*: P. dziecku, psu. P. bydłu
=zrobić posciółkę. P. łóżko=rozesać na nim posciel,
rozebrać je do spania. P. łóżko na dzień (=usłać).
Jak sobie poscielasz, tak ś. wypisz. Prz. Kres
ukaze, kto dobrą drogą bieg prowadzi, kto so-
bie źle posciela zrazu, sam ś. zdradzi. Szymon.
2. *rozopstrzeć, rozesać, rozłożyć*: Pacholę stół ma
przechędożyć, obrus biały posciela, prawdę w po-
środku połozy. L. <Po + 2. Ślać>

× **Posładzać**, a, ał p. **Posłodzić**.
× **Posładzanie**, a, btm., czynność cz. **Posła-
dzać**.

[**Posłana**, ej, lm. ej] *sprawa, potrzeba, dla której
kogo posłano*: Idź, młynarzu, do pana, bo jest
pędka posłana... Idzie młynarz i дума: a cóż
ten pan do mnie ma? Pśń. <Od Posłany, od 1.
Posła>

× **Posłanek**, nka, lm. nkowie p. **Posłaniec**: Proś-
by zanoszę najwyższe do tronu, wiem, nie od-
rzucisz prośb twego posłanka (Merkurego). L.
<Od Posłany>

Posłaniac, a, ał p. **Posłonić**. Sł. wil. P. ś. l. p.
Posłonić. 2. dok. *spędzić pewien czas na stania-
niu ś., powlóczyć ś., powalęsać ś., polazić, poszwę-
dać ś.*

Posłanianie, a, btm., czynność cz. **Posłaniać**.
Posłanianie się, a ś., btm., czynność cz. **Posła-
niać** ś.

Posłanica, y, lm. e forma ż. od **Posłanik**, po-
słannica, posłanniczka, posłanka, †poseł-
ka, †posełkinia, †posełkini: P. Juno-
ny, tęcza. Zebr. <Od Posłanik>

1. **Posłanie**, a, l. btm., czynność cz. 1. **Posłać**. 2.
†P., lm. a *list, żądanie, akt*: Jako mi Borzysła-
wowy posłaniem wzięto za dziesięć grzywien
bydło. Kpzn.

2. **Posłanie**, a l. btm., czynność cz. 2. **Posłać**:
Po posłaniu poscieli pańskiej w piecu zapal.

Troc. 2. lm. a *łoże posłane, posciel, legowisko,
spanie*: P. dla podróżnych. Troc. Twarde to dla
mnie P. Troc. Słoma ś. bierze na P. tak ludziom,
jak bydłom. Kluk. Przen.: A myśl młoda ko-
łyszcz ś. swobodna na marzeń posłaniu. Rom.
Zdr. **Posłanko**.

Posłanlec, nca, lm. ncy l. a. **Posłannik**, †**Posła-
nik**, †**Posłany** ten, którego posyłać za jakim inte-
resem a. z uwiadomieniem, goniec, umysłny: P. jesz-
cze nie wrócił z odpisem. L. Przysłać co, napisać,
załatwić co przez posłańca. P. publiczny = komisjo-
ner. Wiedza siecią kolei żelaznych otoczyła pla-
netę i uczyniła błyskawicę ludzkim posłańcem.
Dzied. Jak P. wieczności błysną i przepadną.
Mick. 2. × P. p. **Posel**: Rady państwa do Ka-
zimierza wysłały posłańców, by wrócił i wziął
koronę. Niem. 3. [P.] = a) swat. b) djabeł. <Od
Posłany, od 1. Posłać>

†**Posłanik**, a, lm. cy l. p. **Posłaniec**. Troc. 2.
p. **Posel**: P. w sprawach publicznych. Troc.
<Od Posłany, od 1. Posłać>

Posłanka, i, lm. i forma ż. od **Posłanek**, po-
słannica, posłanniczka, posłanniczka, †poseł-
ka, †posełkinia, †posełkini: Posłanki
wiosny. Przyjemna P. taka. Przyb. Irys, bogów
P. Dm. Irys, chyba bogów P. Troc. P. niebios
krokom, ich przodkuje sława. Dm. <Od Posła-
nek>

Posłanko, a, lm. a l. p. 2. **Posłanie**. 2. *kolębka,
kolyska*. <Od 2. Posłanie>

Posłannica, y, lm. e, **Posłanniczka** forma ż. od
Posłannik, posłannica, posłanka, †poseł-
ka, †posełkinia, †posełkini: Z posłań-
nicą króla nie chcieli ani przełamać chleba.
Krasz. <Od Posłannik>

Posłannictwo, a, lm. a, **Posłaństwo** *misja, za-
danie, przeznaczenie, obowiązek przyjęty z własnej
woli a. nałożony przez okoliczności lub przez Boga,
przez losy; poruczenie, zlecenie, apostołstwo, posel-
stwo*: Przejęta wielkością posłannictwa swego
w wychowaniu potomków. Krasz. Spełniał P. dy-
letanta dość niezle. Krasz. Chłopak wybornie po-
jął swe P., a dostawszy dwa złote, kopnął ś. do
Żabiego. Krasz. Klasy społeczne, nie spełniające
posłannictwa, giną i zlewają ś. z innymi. Krasz.
Najważniejszym posłannictwem apostołów było
opowiadanie słowa bożego. Kras. A. <Od Po-
słannik>

Posłanniczka, i, lm. i p. **Posłannica**. Krasz.
Posłannik, a, lm. cy l. p. **Posłaniec**. 2. × P.
p. **Posel**: Sam książ króla l.m. pana naszego
przez posłannika swego... podskarbiego... na sejmie
o pokój prosił. Piel. Z którymi zimne było
powitanie i takie obejście ś., jak posłanników
politycznych dwóch państw przeciwnych sobie.
Skarb. 3. ten, co spełnia posłannictwo, apostoł.
<Zam. Posłanik>

†**Posłany**, ego, lm. i p. **Posłaniec**. Troc.
Posłańczy przym. od **Posłaniec**. Troc. <Od Po-
słaniec>

Posłaństwo, a, lm. a p. **Posłannictwo**: Maho-
met użył cudów, objawień i prorocetw na zjedna-
nie powagi swojemu posłaństwu. Szan.

†**Posłek**, lka, lm. łkowie p. **Posel**. <Od Po-
sel>

[**Posłeszny**] p. **Posłuszny**.
†**Posłnać**, nie, nął p. **Posłnać**: A oni już ty-
dzień pili, aż już posnęli na oczy. Korez.

†**Posłnięcie**, a, btm., czynność cz. **Posłnać**.

†**Posłodny** *słodkawy*: Trawa manniana smaku
posłodnego. Syr. Jedno piwo gorzkie, drugie
słodkie, drugie posłodne. Syr. <Po + Słodny>

Posłodzenie, a, btm., czynność cz. **Posłodzić**.
Posłodzić, i, il, nied. × **Posładzać** *osłodzić jedno po drugim*. <Po + Słodzić>
 × **Posłoneczny** przys. od **Posłoneczny**.
 × **Posłoneczny** *idący za słońcem, jak słońce idzie, od wschodu na zachód*. L. <Po + Słoneczny>

Posłonek, nku, lm. nki, **Słonecokreg**, **Złotojeść** bot. (helianthemum) *ros. z rodziny czystkowatych*. Gatunki: P. pospolity (h. vulgare). P. zmienney bl. Słonecznikiem zwany (h. variable).

Posłonić, i, il, nied. **Posłaniać** *skłonić, pochylić*: Jako przed królem swoim posłaniały głowy wszystkie szezycy rozległego Adenwaldu. Sł. wil. P. *ś. potoczyć ś., zatoczyć ś., zachwiać ś., chylnąć ś.*: Zrobiko ś. źle, posłonił ś. i upadł.

Posłonieć, eje, ał *stać ś. nieco słonym a. słotyszym*. <Po + Słonieć>

1. **Poslonienie**, a, btm., czynność cz. **Posłonić**.

2. **Poslonienie**, a, btm., czynność cz. **Posłonieć**.
Poslonienie się, a ś., btm., czynność cz. **Posłonić** ś.

[**Posłonny**] *obrócony ku słońcu*: Miejsce posłonne (= słoneczne).

[**Posłoń**] *strona słoneczna*: Buk na P. kręty — jest drewnem dobrym na sprzęt, ale na opak kręty niedobre ś. szezypie.

Posłowa, ej, lm. e i. *żona posła*. 2. p. **Poselka**. Niem. Groźba ta rozbiła ś. o starania posłowej, pani de Guebriant. Krasz.

Posłować, uje, ował *być posłem, jeździć w poselstwie*: Na sejmie posłując. Nies. Na sejmach wielokrotnie gorliwie posłujący. Nies. Posłował od króla Stefana do Jana, króla szwedzkiego. Nies. <Od Posel>

Posłowanie, a, btm., czynność cz. **Posłować**: Każdy szlachcic ziemianin miał przywilej posłowania. Św.

†**Posłowica**, y, lm. e p. **Przysłowie**. Wawrz. z Prażm. <Ros. posłowica>

Posłowicz, a, lm. e *syn posła*: Pan Michał tytułował ś. posłowiczem. Wilez.

Posłowie, a, lm. a *słowo, uwagi autora na zakończenie dzieła*. <Po + *Słowie, od Słowo>

× **Posłowy** p. **Poselski**. <Od Posel>

× **Posłowszczyzna**, y, lm. y p. **Poselszczyzna**. <Od Posel>

Posłuch, u, lm. y i. × P. *śluch, posłuchanie; audjencja*: Propozycja ta na P. luba i coś w sobie ma okazałego. Petr. (= *dla ucha; pieści ucho*). Nadszedł mufty siwy, prosząc o P. Kon. 2. *baczenie na czyje słowa, powolność temu, co ś. słyszysz; wiara w czyje słowa, chętne słuchanie czyich słów*: W P. jego słowa mi nie szły. Otw. S. (= *nie znajdowały u mnie bacznego ucha*). Boski nauczycielu, bacznim twemu słowu każdemu P. dawał. Przyb. Do podania rzeczy ludziom trzeba człowieka wziętego, iżby to, co powie, szło w P. Górn. Każdy ś. wezdrnął, tylko Rombaldowi poszło to w P., który na te błędy przystał. P. Koch. Mieć, znajdować P. u kogo. To i ludziom ś. spodoba, i chętniej mu dadzą P., wiedząc, że ś. nie uboli potwierdzenia słów działaniem do ostatka sił. Ork. 3. p. **Posłuszeństwo**: Zginał P. z karnością. Las. Królewska prośba jest jako rozkazanie, ino, iż pieśń też królewna i nie uczona posłuchu. Ostr. S. Rozswawolone dzieci do posłuchu napędzał. Reym. [Drzewiej nie tak bywało! P. był, poszanowanie starszych i zgoda!]. Reym. Ukórz ś. przede mną w duchu, a oddam legjony w posłuchu. Wyp. 4. a. †**Zastuch** po-

głoska, wieść, fama: Pewne posłuchy są, iż Amurat wielkie wojsko jako najpilniej zbiera. Baz. Spodziewał ś. samym posłuchem najjeżdżania swego sprzymierzeńcom serca dodać. Błaż. Posłuchy słysząc i takie i owakie. Biel. M. Patrzyła na to Ryga, szło to w P. do cudzych narodów. Birk. Wśród ludności okolicznej zaczęły odbiegać posłuchy, że sprawcami tego napadu są mieszkańcy powiatu kutnowskiego. Bajdy różne plóły z posłuchów chwywane. Jun. 5. a. **Podśluch** *podsluchanie, podsluchiwanie*: Kącic od podsluchów wszelkich uwolniony. Bardz. 6. †**Posłuchy**, ów lm. *wywiady, zwiady*: Aby puszek ani dział, ani też rzeczy innych wojskich a. tego wojska stróży abo posłuchów nocnych sie wiarowali. Stat. w. (*custodiam v. vigiliam nocturnam*). Z każdej roty jezdni na straż, na posłuchy, a z pieśzej na warty i na bramy mają być wybierani. Tarn. J. A w tym ś. w cieniu ludzie ukazali, ei, którzy byli wyszli na posłuchy. P. Koch. <Po + Słuch>

× **Posłuchacz**, a, lm. e *ten, co posłucha, ten, co czas jakiś słucha*. <Od Posłuchać>

Posłuchać, a, ał, †**Posłuszać** I. *spędzić pewien czas na słuchaniu*: Bajki wam niosę, posłuchajcie, dzieci! Kras. Mniemają, że już dosyć powinności swej uczynili, iż wszyscy posłuchali, nie dbając na to, iż brat obrażony płacze. Żarn. Ale posłuchaj, co ś. dalej działa. Słow. P. spowiedzi. 2. [P.] nied. *śluchać, przysłuchiwać ś.*: Ten ś. budzi i posłucha, co ś. dzieje. 3. dok. i †nied., i dok. posp. P. ś. *przen. okazać posłuszeństwo, usłuchać, dać posłuch, okazać ś. posłusznym, powolnym, pójść za radą*: Nie posłuchał ojca. Posłuchaj dobrej rady, głosu rozsądku. Pakli i tak nie będziecie mnie P., przydam karania waszego siedm kroć więcej prze grzechy wasze. B. Sz. Ale ty nawróć ś. i posłuchasz głosu Pana Boga twego i uczynisz wszystko przykazanie. B. Sz. Pszczoły króla sobie obierają, którego miłują i posłuchają gi (= go). Spiez. <Po + Słuchać>

Posłuchalnia, i, lm. e *sala posłuchań, sala audjencyjonalna*. Pódez. <Od Posłuchalny>

Posłuchalny *tyczący ś. posłuchań, audjencyjonalny*: Sala posłuchalna. <Od Posłuchać>

Posłuchanie, a, i, btm., czynność cz. **Posłuchać**. 2. lm. a *audjencja, przyjęcie dla wysłuchania prósb, życzeń*: Prosić o P. Mieć, dać P.

Posłuchiwanie, a, btm. lek. *auskultacja*. <Od *Posłuchiwać, od Posłuchać>

[**Posłuchmienny**] p. **Posłuszny**.

[**Posłuchnąć**, nie, nał], †**Posłuchnąć** p. **Posłyszec**: Posłuchnieszli słów mych. B. Sz. <Po + *Słuchnąć, od SŁUCH/SŁYCH>

[**Posłuchnięcie**, a, btm.] *czynność cz. Posłuchnąć*.

Posłuchowy *przym. od Posłuch*: Posłuchowe okno = *okno obserwacyjne w fortyfikacjach*. Mosk.

Posługa, i, lm. i f. = a) *spełnienie polecenia chlebowawcy, posłuszenie w pojedynczym wypadku*: Chłopiec do posług. Kobiety obracały żarna i domowe posługi czyniły (= *roboty spełniały*). Nie mam z ciebie żadnej posługi (= *wyręczenia*). b) a. **Posługi** lm. *szłużba niestada, przychodnia, posługiwanie, usługa*: Korzystna P. Nastęrczy komu posługę. Dostać posługę. Ta kobieta chodzi na posługi. Chłopiec od posługi. Troc. P. dobra, zła (= *obstuga*). P. u pana na mnie przypada. Troc (= *ordynans, dyżur*). Jaka P. i robota, taka też bywa i plata. Pilch. Ciąła posługi używamy. Pilch. (= *pomocy; ciałem ś. posługujemy*). 2. P. bierze ś. pospolicie w znaczeniu wyższym i oznacza taką

czynność, przez którą kto służy czy dobru ogólnemu, czy pożytkowi bliźniego, czy dobru Kościoła, czy zbawieniu dusz ludzkich. Kras. A. P. krajowa, obywatelska, duchowna. Winniśmy tę posługę uczynić... naprzód matce naszej wspólnej. Orzech. Przyjacielskiej posługi nigdy nie omieszkaj. Trzyc. (= *przysługi, uczynności*). Zawsze około posług kościelnych s. bawili. Skar. Teraz więcej twojej posługi potrzebuję. Skar. Kto was zabije, będzie mniemał, iż posługę wdzięczną czyni Bogu. Wuj. Ta jest P. familji Gersońskiej. Leop. (= *uczynność*). Ostatnia P. = *pogrzeb*. Niepomatu s. stąd czaszymy, że przy tej ostatniej posłudze brata naszego tak wiele i tak zacnych osób widzimy. Kochan. Dziś mu już ostateczne posługi czynimy, dziś to szlachetne ciało do grobu kładziemy. Groch. 3. zb. *służba, służący, domownicy, czeladź, robotnicy*: Z pańskich chęci wzór biorąc, rozmaicie domowa s. kręci P. Ustrz. Zdr. **Posłużka**. <Po + Sługa>

Posługacz, a, lm. e, Posługiwacz, × Poslužnik, × Obsługacz ten, co posługuje komu, na posługach będący, do posług przyjęty: P. stajenny. Troc. P. kredensowy. P. mularski. Troc (= *pomocnik*). P. szpitalny, hotelowy. P. kolejowy (= *tragarz*). Napadysz go swywolne kupy, do dalszych swoich występów go przybierają i jego pierwszym do złego wyznaczają posługaczem. L. (= *narzędziem*). <Od *Posługać, od Posługować>

Posługaczka, i, lm. i forma ż. od **Posługacz**; **× Posłużnica, × Obsługaczka**; *kobieta chodząca na posługi*.

Posługiwacz, a, lm. e p. Posługacz: Posługiwacze królewscy. Krasz. <Od Posługiwac>

Posługiwac, uje, iwał, i p. s. p. Posłużyć.

Posługiwanie, a, blm., czynność cz. Posługiwac.

Posługiwanie się, a s., blm., czynność cz. Posługiwac s.

† **Posługować, uje, ował, [Posługować] i † P. s., [P. s.] p. Posługiwac**. B. Sz.

Posługowanie, a, blm., czynność cz. Posługować.

Posługowanie się, a s., blm., czynność cz. Posługować s.

Posłupiały w lm. *którzy a. które posłupiały*: Posłupiałe oczy. Wor. <Od Posłupić>

Posłupić, eje, ał (o wielu) *stanać słupem, oślupić, zdrętwieć, skamienieć po kolei, stanąć jak wrzyca, pogłupieć, zmieszać s. kolejno, potrącić głowy*: Posłupieli borowcy na ludy nieznanne. Wor. Wszyscy dworzcy posłupieli, widząc ją palącą cygarety. Krasz. <Po + Słupić>

Posłupienie, a, blm., czynność cz. Posłupić.

† **Posłuszać, a, ał p. Posłuchać**: Posłuszaj głosa prośby mojej, królu mój i boże mój. Ps. flor. Lud, jegoż jeśm nie znał, służył mi; w słuście (na usłyszenie) neha posłuszał mię. Ps. flor.

† **Posłuszanie, a, blm., czynność cz. Posłuszać**.

† **Posłuszen** komu, czemu (jako orzeczenie) p.

Posłuszny: Chrystus P. na krzyżu Bogu ojcu swemu. Rej. Któż jest P. słowom moim? Wuj. (= *daje im posłuch*). Ty będziesz nad domem moim, na twe przykazanie lud wszystkich będzie P. Ist. o s. Józ. Każdy towarzyszy powinien być P. rotmistrza swego i porucznika jego. Zebrz. Był P. rozkazania. Kaz. 1555.

† **Posłuszeński od posłuszeństwa**: U pana patrz przełożenijskiej, a u sługi posłuszeńskiej dobroci. Petr. <Od Posłuszeństwo>

Posłuszeństwo, a, blm., × Posłuszeńność I. rz. od

Posłuszny, poddanie swojej woli pod wolę cudzą; karność, subordynacja: P. to, co rozkaza, czyni, nie za swym smakiem i upodobaniem idąc. Skar. Każdy powinien P. enocie, poczciwości i przystojeństwu. Górn. P. zakonne. Troc. P. kanoniczne. Uczynić P. = słułowac w nowiejacie P. Ile ei, co uczynili P., ile ei, co nie uczynili posłuszeństwa. Ort. Przysięgać na P. Zał. S. Bezwarunkowe, ślepe P. Wyłamać s. z posłuszeństwa. P. do wojsk wprowadził Orzech. Dla posłuszeństwa (Tarnowski) wszystkie Manljusze rzymskie grozą był przeszedł. Orzech. Wiele na posłuszeństwie zależy, gdzie ma być porządek. Górn. Po bacznym rozkazaniu nie, kiedy ei, którzy słuchać mają miasto posłuszeństwa radzić chcą. Górn. Lepsze jest P., niżli ofary. Wuj. Wielką ma zapłatę u Boga P. Skar. P. małżeńskie. P. jest córka pokory. Skar. Ciało duszy i rozumnej woli P. wypowiedziało. Skar. P. jest enót wszystkich matką i zachowaniem. Skar. Bez posłuszeństwa i świat staćby nie mógł, ani żadne miasto, ani żadne królestwo. Skar. Wzgardziłście przełożonemi swemi duchownymi... przez posły swoje P. im wypowiadacie. Skar. P. Bogu, królowi, prawu. Birk. Przysiąż jej miłość, szacunek i P. bez granic. Mick. Na posłuszeństwie ślepym stoi siła zbrojna. Garezyn. 2. † P. *poddanie s., hold, czolobitność*: Król posła do papieża z posłuszeństwem wyprawił. Skar. 3. *obowiązek, powinność*: Każdy przyszedł do wietnicy i P. dzierżał. Ort. Wesolo każde P. ku małym i wielkim wypełniał. Nies. Biedny kapucyn szedł po posłuszeństwie do odległego swojego klasztoru. Hoł. 4. † P. *władza, zwierzchnictwo, kompetencja, atrybucja*: Wójt nie może upewnić nikogo, kto żaluje na kogo imieniem, co nie leży pod jego ręką a. posłuszeństwem. Ort. Tego nie baczycie, żeśmy ledwie nie pod jego posłuszeństwem byli. Papr. 5. † P. *obrzadek, wyznanie, rytuał*: Jam nie jest posłuszeństwa rzymskiego, alem jest posłuszeństwa greckiego. Birk. Ludzie zachodniego posłuszeństwa religii rzymskiej. Sow. 6. † P. *więzienie, ciemnica miejska dla mieszczan*. Rej.

× **Posłusznicza, y, lm. e nowicjuszka zakonna**: Młody dowódca najrzał posłusznice (nowicjuszkę) zadziwiającej piękności. Ochoe. Jako P. w czarnych napózakonych szatach stawila s. w chórze pośród liczego grona koleżanek. Rol. <Ukr. posłusznica>

Posłusznice przys. od **Posłuszny**: Reka jeszcze nie wyćwiczona nie umiała P. i zupełnie wykonać tego, co myśl počęła i zamierzała. Tarn.

[**Posłusznik, a, lm. cy], † Posłusznik** I. *człowiek posłuszny; poddany*: Papież wziął, rozgrzeszając wszystkie księżęta, wojewody, kasztelan, rycerze, oldowniki, posłuszniki poddane, szlachte, od posłuszeństwa Bolesławowego. Chwał. 2. *człowiek posługujący z pokory a. dla pokuty w klasztorach greckich*: Podtenczas w Motreneńskim monasterze bawił jako P. Maksym Żeleznik. Byk. <Ukr. posłusznik>

× **Posłuszność, i, blm. p. Posłuszeństwo**. Biel. M.

Posłuszny, † Posłuszen, [Posłuzny, Posleszny, Posluchmienny] I. *słuchający s. kogo, czego, uległy, powolny komu, czemu, karny*: Prawdziwie P. nie ma swego chcenia, nie ma swego niechecia. Skar. Pomimo twojej woli musisz być P. L. Posłusznym być trzeba, inaczej nie dobrego na wojnie nie sprawisz. Star. Dzieci, kiedy nad sobą grozy nie czują, mało z tego co dobrego i posłusznego bywa. Falib. Umiecie być posłusz-

nemi niewolnikami, lecz nie umiecie być zgodnemi obywatelami. Kołł. Posłusznym być komu, czemu, † kogo, † czego, [ku komu] = *słuchać go*. Nie trzeba słuchać niektórych, nie iść za radą ich, nie być posłusznym temu, co mówią. Kn. P. zawsze twoim będę rozkazom. Troc. Króla swego posłusznym będąc. Orzech. Ciebie wszysej jesteśmy posłuszni. Wuj. Wina ma być brana z tych, którzy nie są posłuszni mandatów. Herb. Nie był P. Pańskiego rozkazania. Górn. Iżech też nie była posłuszna moich starszych. Erl. Mammy zawsze starszych naszych a najwięcej rodziców być posłuszni. Papr. Wzgardzili przymierzem Pańskim, ani praw posłuszni byli. Kochan. Myśl posłuszna twych praw niechaj wstydu nie odnacza. Kochan. Rozkazał jej prawie z grozą, aby z nim szła, w czym iż go nie prawie posłuszna być chciała, zbił ją okrutnie. Kochan. [P. ku niemu]. Przen.: Godziny w dal odchodzą posłusznym orszakim. Sf. 2. *obowiązany do regularnej służby wojskowej*: Był to związek jedynych na Podolu tak zwanych później posłusznym kozaków. Rol. [Posłuszny, ego, lm. i] rz. *służący*: Być posłusznym = *służyć*. Szynekarz spełnia funkeje tak zwanego posłusznego. <Od Posłuch>

Posłużenie, a, blm. I. czynność cz. **Posłużyć**. 2. †P. *służba, posługa, usługa*. Glos.

Posłużenie się, a, s., blm., czynność cz. **Posłużyć się, wyreka.**

†**Posłużka, i, lm. i p.** **Posługa**: Królowi miła ta Sobockiego P. i mają ci rajtarowie imię dobre. Piotr.

× **Posłużnica, y, lm. e** forma ż. od **Posłużnik, posługaczka**: I posłużnicę za łeb wywłóczył pod czas na ulicę. Jabł.

× **Posłużnik, a, lm. cy p.** **Posługacz**: Małżonek już za posłużnika. L. <Od Posłużny>

[**Posłużny**] p. **Posłuszny**. <Po + *Służny, SŁUG>

Posłużyć, y, ył, nied. **Posługiwać, †Posługować, [Posługować]** I. dok. a) komu = *usłużyć, spełnić posługę*: Posłużyć mi przy tej robocie. b) *przystąpić do, okazać do, uczynnym, usłużyć, okazać przysługę*: Nie chciał gubić nieprzyjaciela sposobem nieprzystojnym, i lekarza, co gotów był dobrze P., nie wydawać. Warg. (= *wygodzić*). Przen.: Szczęście mi posłużyło (= *dopisało, uśmiechnęło* s.). Skutek nadziei jego nie posłużył. Błaż. (= *nie odpowiedział*). Wody, kąpiele, świeże powietrze mu posłużyło (= *dobrze zrobiło, pomogło, poskutkowało pomysłnie*). To może ci P. do karjery (= *pomóc, przyczynić* s.). To posłużyło za powód do wydalenia go (= *stało s. powodem*). 2. dok. *pożyć w służbie pewien czas*. 3. × P. *zasłużyć*: Czyż posłużył na posądzenie mnie o bałamuctwo? Rzew. 4. nied. *chodzić na posługę, trudzić s. posługami*: Posługiwałam u dwóch kawalerów w tym domu. Posługować, służyć komu do stołu. Troc (= *usługiwać przy stole*). Posługiwać komu = *służyć mu za posługacza a. posługaczkę, obsługiwać go*. Dobrze mi ten chłopiec posługował. Troc. Sam sobie posługuje. Troc. Przen.: Tuśmy herby dzielności naszych i rzeczy dobrze od nas posłużonych wystawione mieć chcieli. Jan. (= *sprawionych, dokazanych, załatwionych*). 5. [P.] *przystąpić do*: Aby czarownica krowom nie posłużyła, aby te mleka nie postradały, przybijają do progę stajni podkowę. P. s. I. kim = *użyć go do posługi; wyrekać s. nim*: Posługuję s. małym chłopczykiem. L. Królowie często i złych ludzi cierpieć muszą, i hultajem mu-

szą s. P. *potrzebnym*. Jabł. 2. *Posługiwać s. czym = pomagać sobie, używać czego do pomocy, posiłkować s. czym*: Czytając, posługuje s. już okularami. Staruszek posługuje s. laską. Nie znając ich języka, posługiwał s. językiem łacińskim. Przy pisaniu swej pracy posługiwałem s. i niewydanemi źródłami. Nie posługuje s. arjami i całą niemal wagę przenosi na akompanjament. <Po + Służyć>

[**Poslychnąć, nie, nął**] p. **Poslyszec**. <Po + *Slychnąć, SLYCH/SŁUCH>

[**Poslychnięcie, a, blm.**] czynność cz. **Poslychnąć**.

Poslyszec, y, al, [Poslychnąć, Poslychnąć], †Poslychnąć *pochwycić słuchem, zaslyszec, uslyszec przy padkiem*: Jego krzyki aż na kończynach morskich poslyszane były. Przyb. Stójcie! Ach biada! już w bok s. zwrócili i spięli konie; czy nie poslyszycie? Krasin. Co tylko poslyszysz, zaraz roznoś. <Po + Slyszec>

Poslyszenie, a, blm., czynność cz. **Poslyszec**. **Posmagać, a, al I.** *spędzić pewien czas na smaganiu*. 2. *posiec biczem, różgą, osmagać*. <Po + Smagać>

Posmaganie, a, blm., czynność cz. **Posmagać**.

Posmak, u I. †P., blm. *posmakowanie, spróbowanie, skosztowanie*: Pszczoła, nabierawszy miodu ku żywności sobie, drugiemu go też do posmaku użyjeza. Papr. Przen.: *zasmakowanie, gust, pociąg, słabość do czego*: Dla nizezemnego w uporze swym posmakui, zguby nie chronią s. Falib. 2. lm. i *smak pozostający w ustach po przełknięciu czego; smak przypominający s.*: (Tygrysica) śni P. krwi, gdy zęby ciepłą żyłą przerzną. Sf. Miodowy słów twoich P. Kasp. <Po + Smak>

Posmaka, i, lm. i, Mangus, Mangusodrzew bot. (mangifera) roś. z rodziny *terpentynicowatych*. <Po + *Smaka, od Smak>

Posmakować, uje, ował *popróbować smakiem, pokosztować*. <Po + Smakować>

Posmakowanie, a, blm., czynność cz. **Posmakować**.

Posmalenie, a, blm., czynność cz. **Posmalic**.

Posmalic, i, il *spędzić pewien czas na smaleniu*. <Po + Smalid>

Posmarkać, a, al *pomazać, powalać smarkając, osmarkać, zasmarkać*. P. s. *pomazać s., powalać s. smarkami, zasmarkać s., osmarkać s.* <Po + Smarkać>

Posmarkanie, a, blm., czynność cz. **Posmarkać**.

Posmarkanie się, a, s., blm., czynność cz. **Posmarkać s.**

Posmarować, uje, ował I. *pomazać, smarując*: P. bułkę, włosy, koło. A taki robi s. słodki, miły, jakby go kto miodem posmarował. Krasz. P. oliwą = *naoliwić, napuścić oliwą*. P. zamek. Przen.: P. komu łapę = *dać mu łapówkę*. Trzeba mu ręce P. Kopez. Kto posmaruje, ten pojedzie. L. 2. [P.] *pójść piechotą, pomaszczować*. <Po + Smarować>

Posmarowanie, a, blm., czynność cz. **Posmarować**.

[**Posmarzczać się, a, s., al s.**] (o skórze na ciele ludzkim) *marszczyć s., kurczyć s.* <Zam. *Pozmarszczać s., od Po + *Zmarszczać s., od Zmarszczyć s.>

[**Posmarzczenie się, a, s., blm.**] czynność cz. **Posmarzczać s.**

Posmażenie, a, blm., czynność cz. **Posmażyć**.
Posmażyć, y, ył 1. *usmażyć jedno po drugim; pokonaćzyć smażenie*. 2. *pewien czas spędzić na smażeniu*. <Po + Smażyć>

[**Posmęcenie**, a, blm.] czynność cz. **Posmęcić**.
[**Posmęczenie się**, a, s., blm.] czynność cz. **Posmęcić** s.

[**Posmęcić**, i, ił] *posmucić*. [P. s.] *posmucić* s.: **Posmęci** s. trochę, **posmęci** i przestanie. Orzesz. <Po + Smęcić>

[**Posmętkować**, uje, ował] *pomyśleć*. <Po + *Smętkować, od Smętek>

[**Posmętkowanie**, a, blm.] czynność cz. **Posmętkować**.

[**Posmiatać**, a, ał] p. **Pozmiatać**. <Zam. Pozmiatać>

[**Posmiatanie**, a, blm.] czynność cz. **Posmiatać**.
† **Posmiedzeć**, eje, ał p. **Posniedzieć**: *Złoto, gdy leży, tedy posmiedzeje*. Rej. <Zam. Posniedzieć>

† **Posmiedzenie**, a, blm., czynność cz. **Posmiedzeć**.

Posmoktać, eze, tał *spędzić pewien czas na smokaniu*. <Po + Smoktać>

Posmoktanie, a, blm., czynność cz. **Posmoktać**.
Posmoktywać, uje, ywał *smoktać z przerwami*: *Kubek w dłoni trzymał i miód od czasu do czasu posmoktywał*. Krasz. <Po + *Smoktywać, od Smoktać>

Posmoktywanie, a, blm., czynność cz. **Posmoktywać**.

Posmolenie, a, blm., czynność cz. **Posmolić**.
Posmolenie się, a, s., blm., czynność cz. **Posmolić** s.

Posmolić, i, ił 1. *powalać smołą, osmolić*. 2. *przen. pobrudzić czymś suchym, zasmolić, usmolić, zamorusać, pomorusać, umorusać*: P. sadzami. 3. × P. *powalać, pobrudzić, zbrudzić, zawalać, zabrudzić, pobrukać, zabrukać, zbrukać*: *Jedwabne pończochy błotem posmolone*. L. P. s. 1. *powalać s. smołą*: Nie dotykaj s. smoły, bo s. posmolisz. Mrong. 2. *pobrudzić s. czymś suchym, zasmolić s., usmolić s., pomorusać s., zamorusać s., umorusać s.* <Po + Smolić>

× **Posmorgać**, a, ał 1. *spędzić pewien czas na smorganiu*. 2. *pojeść, popić do woli*. Sł. wil. <Po + Smorgać>

Posmorganie, a, blm., czynność cz. **Posmorgać**.
Posmrodzenie, a, blm., czynność cz. **Posmrodzić**.

Posmrodzenie się, a, s., blm., czynność cz. **Posmrodzić** s.

Posmrodzić, i, ił 1. *spędzić pewien czas na smrodzeniu*. 2. *smrodem, kałem zanieczyścić, poplugawić, pofajdać, posrać*: *Matka, gdy widzi dzieciątko swoje plugawościami posmrodzone, dzieciątko dla smrodu nie zamietuje, ale smród on omywa*. Żarn. <Po + Smrodzić>

[**Posmucenie**, a, blm.] czynność cz. **Posmucić**.
Posmucenie się, a, s., blm., czynność cz. **Posmucić** s.

[**Posmucić**, i, ił] *zasmucić*. P. s. 1. *przepędzić pewien czas w smutku*. 2. [P. s.] *zasmucić s., posmutnieć*. <Po + Smucić>

[**Posmucony**] p. **Posmutniały**: *Siostrę zastałem słabą na ciele i srodze posmuconą na duszy*. Kacz.

Posmukać, a, ał p. **Posmuknąć**. <Po + Smukać>

Posmukanie, a, blm., czynność cz. **Posmukać**.
Posmukiwać, uje, iwał, [**Posmukować**, **Posmukować**] *muskać, smukać z przerwami*.

Posmukiwanie, a, blm., czynność cz. **Posmukiwać**.

Posmuknąć, nie, nął, nied. **Posmukać** 1. [P.] *musnąć, pogłodzić, przeciągnąć dłonią po czym*. 2. P. *kłos = przeciągnąć dłonią i wycisnąć ziarno*. Chłop, który na polu kłoski posmukuje, jak złodziej bywa karan. Haur. 3. P. *ustami = zachęcić, podniecić, klasnąć językiem*: P. koniowi. Przen.: *Zazdrość chuciom nie skróci ugli, lecz posmukuje*. L. (= *popuścić*). <Po + Smuknąć>

Posmuknięcie, a, blm.] czynność cz. **Posmuknąć**.

[**Posmukować**, uje, ował] p. **Posmukiwać**.

[**Posmukowanie**, a, blm.] czynność cz. **Posmukować**.

Posmutniały, [**Posmucony**] *który posmutniał, zasmucony*: *Dziewczyna rozjaśniła uśmiechem posmutniałe lice*. Orzesz. <Od Posmutnieć>

Posmutnieć, eje, ał *stać s. smutnym, zasmucić s., stracić na humorze, sponsepnąć*: *Posmutniała matka, gdy wyznał, że wkrótce będzie musiał wracać do Warszawy*. Krasz. *Posmutniał Wybawiciel świata, jako posmutniał w podwórzu Piłata, kiedy odbiegły go ucznie*. Deo. *Posmutniał, stetryczał, zwąpiał o sobie*. Krasz. *Pierwej posmutniała, a potem znów poweselała*. Deo. <Po + Smutnieć>

Posmutnienie, a, blm., czynność cz. **Posmutnieć**.

Posmycz, y, lm. e l. p. **Posmyk**: *Piękniejszy widok, gdy s. rzeka posmycza lekką kędzierzawą, jak gdy ogromne paszy miece*. Nar. *Wartką Tybr płynie posmyczą*. L. 2. a. **Powojnica**, **Motyli powój** bot. (atragene) *roś. z rodziny jaskrowatych*. 3. fl. *prędsze płynienie tratwy przy małym wietrze z góry a. w mniejszych szybszego biegu wody*. <Po + Smycz>

Posmyczenie, a, blm., czynność cz. **Posmyczyć**.
Posmyczny 1. *przym. od Posmyk, posmyczą idący, pomykający, sunący, mlący, pelzający, ślizgający s., popędzający, unoszący, rwący*: *Posmyczne wiatry nam pomagają*. Warg. (= *pomyślne*). *Wieszają s. na wiatrów płochości i na posmycznym z płynnej wody płazie*. L. *Majtki na wiatr P. liny i żagle rozpuszczały*. Troc. *Żagle grają tknione wiatry posmycznymi*. Żebr. 2. [P.] *prędko, skory, popędliwy, poręczny, wyrywny*: *Pan jest P. do bicia*. 3. † P. *przebiegły*. Klon. <Od Posmycz>

Posmyczyć, y, ył *pobrać, powiązać na smycz*: *Jedźmy! każę wam konie posiodłać, psy P. i z chartami*. Krasz. <Po + Smyczyć>

[**Posmygacz**, a, lm. e] 1. *smylek, chłystek, wyrostek, młody człowiek*. 2. *młode zwierzę*. <Zam. *Posmykacz, od Posmyk>

Posmyk 1. u, lm. 1, **Posmycz** = a) (czynnie) *popchnięcie, pomknięcie, posunięcie, trącenie naprzód; pomusk, muśnięcie*: *Zepchnąć ciężar z woza posmykiem*. Troc. *Czy wygodniej drzewa z wozu posmykiem, czy wywrotem zepchnąć? Rogal*. *Chybkim grzebykiem puszcza posmykiem przez cienkie nici*. Koch: J. b) *ruch posuwisty naprzód, sus; mknienie, sunięcie, pelznięcie naprzód, pomykanie*: *Niebezpiecznym na nawy posmykiem błędne s. córy Altanowate wiją*. Bardz. (= *fala, bawiana*). *Gangies przeciw Euru burzliwe posmyki pomyka*. Bardz. *Požoga, posmykiem ulice przebiegają, i tamtych domów dobrała*. Błaż. (= *wstęga, smuga, węzeł, językiem pomykającym*). *Jak słońce*

z niebem biegają posmykiem. Wad. e) [Zbierać siano posmykiem a. posmykami] = *sunąć kopkę na powozach tam, gdzie wozem trudno*. 2. Posmyk, a, lm. i = a) [P.] *część składowa skrzynki do sieczki*. b) [P.] *część składowa brony, patyk: Brona (borona) składa s. z pięciu drewnianych czworobocznych słupków, dwóch wprawionych w nie poprzecznie cieńszych nieco listewek, zwanych snóży, jednej cienkiej listewki łączącej dwa skrajne słupki z sobą, zwanej P. c) gór. jedna z dwóch lat stanowiących boki podłużne drabinki, szmigiel. d) leśn. drzewo sosnowe, świerkowe a. osinowe smagle, wybijale, zdatne na drąg do drabiny*. <Po + Smyk>

[Posmykacz, a, lm. e] *złodziej*. <Po + *Smykacz, od *Smykać, od Dźwn. Smyk>

† Posmykny *posuwisty, zdolny do szybkiego pomykania, chybkii*: Posmykne sanie. Pot. <Od Posmyk>

[Posmykować, uje, ował] p. Posmukiwać.

[Posmykowanie, a, blm.] *czynność cz. Posmykować*.

[Posmyrka, i, lm. i] *mowa między ludźmi w gminie o czymś ważniejszym*.

† Posmysł, u, lm. y l. *pomysł, pomysłowość, przemyśl, przebiegłość, zmyślność, zmysł, spryt, dowcip, talent*: Niektóry człowiek bogaty, ale nieuczony sam pomysłem swym niemałe skarby zebrał. Kosz. 2. *nalóg, narów*: Z jednych szkaradnych postępków w drugie idzie, aż jako zaślepiony we zły P. przyjdzie, w grzechu ociężnie utwierdzony. Kosz. <Po + Smysł>

† Posmysłny przym. od Posmysł, *przebiegły, przemyślny, zmyślny, sprytny*: Bóg posmysłniejsze przyrodzenie jednym daje, niż drugim. Kosz. <Od Posmysł>

Posnąć, śnić, snąć *kolejno, jeden po drugim, pozasypiać, pospać s.*: Posnęli wszyscy. Troc. Kiedy posną furmani. Troc. Już posnęła czeladź. Troc. Popoją ich, aby posnęli, i spali sen wieczny, a nigdy nie powstałi. Leop. P. snem wiecznym = *powmierać*. Już wielu nam braei posnęło w mogiłach. Gasz. Ryby posnęły (= *przeszły żyć, pozdychały*). Sieć pusta prawie, posnęły rybki w tym świata stawie. Len. Ci, co posnęli w tych grobach dokoła, walczyli. Słow. Lecz druhów nie było; pod zimną mogiłą posnęli, gdy błądził w pustyni. Słow. <Po + Snać>

Posnować, uje, ował, Posnuć *osnować jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach; popłatywać, poobwijać, pookręcać*: Posnowane bluszczami bramy i ulice. Tw. Ganki bluszczem wokoło posnowane. Tw. (= *spowite*). <Po + Snować>

Posnowanie, a, blm., *czynność cz. Posnować*.

Posnuć, a, blm., *czynność cz. Posnuć*.

Posnuć się, a s., blm., *czynność cz. Posnuć s.*

Posnuć, uje, uł p. Posnować. P. s. *popłatać s., powikłać s., pogmatwać s.*: Wiele s. rzeczy naprzód w Chełmie jakoś posnuło, gdzie uznano małżeństwo potajemnym, ale go nie unieważniono jednak. Krasz. <Po + Snuć>

[Posny] p. Postny. <Pos(t)ny>

Posnycerować, uje, ował *zająć s. na czas jakiś sycerstwem*. <Po + Snycerować>

Posnycerowanie, a, blm., *czynność cz. Posnycerować*.

[Posoba, y, lm. y] p. Posowa.

Posobicą l. † P., [Posobnie] *jeden po drugim, po kolei, kolejno, po porządku*: Mówili, czytali, szli P. Kn. Iś P. = *iś gęsiego*. 2. [P., W posobicu, Posobkiem] *osobno, zosobna, pojedynczo, po jed-*

nemu. <Po + *Sobica, od *Sobica, od SOB/SIEB>

[Posobkiem] p. Posobicą: Tylko mi nie przychodzi P., zbieraj swaty. Zm. <Po + Sobkiem, od Sobek>

[Posobnie] p. Posobicą. <Od Posobny>

† Posobność, i, blm. rz. od Posobny.

Posobny l. † P. *jeden po drugim następujący, następny, kolejny*: P., następny, idący za czym, za kim. Kn. Pięć dni posobnych. Sł. wil. 2. × P. *zgodny z sobą, konsekwentny, logiczny*. Sł. wil. <Po + *Sobny, od SIEB/SOB>

[Posocąć, a, ał] p. Posocić.

[Posocanie, a, blm.] *czynność cz. Posocąć*.

† Posocenie, a, blm., *czynność cz. † Posocić*.

[Posocenie, a, blm.] *czynność cz. Posocić*.

† Posocenie się, a s., blm., *czynność cz. Posocić s.*

Posoch, u, lm. y l. *laska, pałka, palec, kij*: Tak go długo trzepał, aż mu s. on P. na kęsy spadał. Paszk. Posochem wziął po łbie. Paszk. 2. a. *Potoch* (u prawosławnych) *pastorał biskupi, krzyżula*: Biskupi P. Nar. Biskupim teraz musisz posochem rozumne kierować owee. Książ. Mahomet P. pasterski sam z rąk swych patryjarsze podał. Smotr. Zamiast posochów piastują orzę. L. 3. *laska z krzyżkiem, berło u dawnych książąt rosyjskich*: P., czyli berło, nasi w Moskwie wzięli. Nar. Książ w lewej ręce dzierżał laskę, na której krzyżyk, którą oni zowią P. Biel. M. <Ros. pòsoch>

† Posocić, i, il i † P. s. p. Posoczyć. Troc. <Od Posoka>

[Posocić, i, il, Posocąć] *pchać, popychać*. <Po + Socić>

Posoczenie, a, blm., *czynność cz. Posoczyć*.

Posoczenie się, a s., blm., *czynność cz. Posoczyć s.*

Posoczlin, u, lm. y bot. (ceratopetalum) *roś.*

Posocznica, y, lm. e patol. (septicaemia) *zakażenie krwi posoką, !septycemia*. <Od *Posocznik, od Posoczny>

Posocznioropnica, y, lm. e patol. *zakażenie krwi posoką i ropą*. <Posocznica + Ropnica>

Posocznicy przym. od Posocznica (septicus): *Zakażenie posocznice*.

Posoczność, i, blm. rz. od Posoczny.

Posoczny, Posokowy przym. od Posoka, *wytwarzający posocznice*. <Od Posoka>

Posoczyć, y, ył, † Posocić l. nied. = a) *cz. czyn. oblewać, walać posoką, broczyć, juszyć, krwawić*: Posoczyłem całą drogę za sobą moją krwią własną. Stasz. b) *cz. ni. puszczać z siebie posokę, juszyć, broczyć krwią, krwawić, farbować*. Myśl.: Dzik postrzelony posoczy = *znaczy swoje ślady krwią*. 2. × P. dok. *oskarżyć, obmówić, obgadać, spotwarzyć, oszkalować*: Ten u nas bywa posoczny i poszłakowany, który na szkodę czyją czyha. Smotr. P. s. *oblewać s., walać s. posoką, juszyć s., broczyć s., krwawić s.* <Od Posoka>

Posoczysty *pełen posoki; jadowity (virulentus)*. <Od Posoka>

† Posok, u, blm. p. Posoka: Z posokiem kielbasa. Mur. (= *jątrznica, blutwurst*). <Po + Sok>

Posoka, i, blm. l. a. † Posok *krw rozlana, jucha*: P. ciecze z ciała, z rany, z wrzodu. Kn. Ciało bez krwi trupem jest, krew też bez ciała posoką jest. Hrb. Gdy z kości żelazce było wyciągnane, wierzą, jusząc posoką stoły postawiane. Otw. Nieraz od polskiej posoki zmienić barwę książęce otomański. Oss. Niejeden z was po-

soki ś napije. Steb. Wbród ś. wszyscy w po-gańskiej farbują posoce. Pot. Starzec na ogień rzucił liście suche, bursztyn, żywicę, włosy z bydła głowy i len, ofiarną posoką skropio-ny. Krasz. Z poza przerywanej skóry sączyła ś. P. Jeż. Kiełbasa z posoką. Diet. [Ludzie ma-ją krew, domowe zwierzęta — juchę, dzikie zaś — posokę lub farbę]. Przen.: Księżyc ś. krwa-wą posoką rumieni. Kras. 2. [P.] *zupa z krwi, czarnina, czernina, czarna polewka*. 3. P.! prze-kleństwo: *jucha!* 4. myśl. *krew dzika, farba*. 5. patol. *ciecz cuchnąca ciekąca z ran, krew rozkła-dająca ś., ropa, +krew zsiadła (ichor s. sanies)*. <Po + *Soka, SOK/SIK/SC/SZCZ>

Posokotok, u, blm. patol. *cieczenie posoką (i-chorrhoea)*. <Posoka + Tok>

Posokowaty, Posokowy *wyglądający na posokę (ichorosus, saniosus)*: Wypływ P. z rany. <Od Posoka>

Posokowiec, wca, lm. *wce* myśl. *pies myśliwski, tropiący zwierza po jego krwawych śladach*. <Od Posokowy>

Posokowy I. p. **Posoczny**. 2. p. **Posokowaty**.

Posolczyk, a, lm. i gór. p. **Posułt**.

Posolenie, a, blm., czynność cz. **Posolić**.

Posolić, i, il, nied. × **Posalać** *posypać solą, o-solić, nasolić*: Jak ś. opuceze, oskrobie gładko, trochę posoli, trochę opieprzy... Chęć. Przen.: ? Każda mowa wasza niech będzie posolona. Skar. <Po + Solić>

[**Posoł, sła**, lm. **słowię**] p. **Posel**.

Posondować, uje, ował I. *spędzić pewien czas na sondowaniu*. 2. *wysondować jedno po drugim*. <Po + Sondować>

Posondowanie, a, blm., czynność cz. **Posondo-wać**.

[**Posoniak, a**, lm. **cy**] *Galiejanin z nad rzeki Sanu*: Wieś po większej części przez posonia-ków, czyli Galiejan z nad Sanu, zbudowana. Gac. <Z Posaniak, Po + *Saniak, od San>

Posortować, uje, ował *pagatunkować, posegre-gować*: P. zboże, towary, książki Cukierki po-sortowane według barw i formy, śmiały ś. wio-sennemi barwami. Zap. <Po + Sortować>

Posortowanie, a, blm., czynność cz. **Posorto-wać**.

Pososzny?: Wozów pososzonych dwa. Mat.

Pososzyzna, y, blm. = **Poradline**: Inne ciężary i opłaty, pokoniowszczyzna, P. od sochy, czyli P., sierpszczyzna od zbioru sierpem. Lel. <Po + *Soszyczna, od Socha>

[**Posowa, y**, lm. **y**, **Posoba**] I. *powala, strop, sklepienie, sufit, pomost prostej chałupy z tarcic ułożonych na belkach*: Nie trzeba żadnej szpary zostawić między ścianami i posową, na której ś. daje ta z gliny podłoga. Świt. Stajnia ma po-sowę a. lepiankę na strychulcach, między bal-kami utrzymujących ś. a. ta z żerdek na bal-kach kładzionych i lepianką przykrytych. Świt. Różne gatunki posów i różnica ich od sufitów. Świt. Nie stworzą cię panem skarby, ni świetna w czubie korona, ni w posowach złote grona. Ryb. J. Nieraz nocni pasterze słyszeli ów turkot, zdało im ś., jakoby łamano posowy. Garez. Zda-wało mi ś., że ziemia mi ś. z pod nóg usuwa, że ciężka P. ś. nad moją głową zarywa. Przy-bysz. 2. *belka, kozieł, łata, tram*. Volek. <Po + *Sowa, SU/SOW>

Posowieć, eje, al *osowieć nieco, spochmurnieć, sponsepnieć, pusmutnieć*: Oblicze twoje oznacza jakieś nieukontentowanie: nos ci ś. przeciągnął, oczy posowiały. L. <Po + Sowieć>

Posowienie, a, blm., czynność cz. **Posowieć**.

× **Posowisty** p. **Posuwisty**: Posowistemi kroki po klasztorze doktor płynął. Kras. <Po + *So-wisty, SU/SOW/SUW>

Pospacerować, uje, ował *odbyć mały spacer, przejść ś., pochodzić*. <Po + Spacerować>

Pospacerowanie, a, blm., czynność cz. **Pospa-cerować**.

Pospaczać, a, al *spaczyć jedno po drugim, po-paczyć*. <Po + *Spaczać, od Spaczyć>

Pospaczanie, a, blm., czynność cz. **Pospaczać**.

Pospać, śpi, spał *przespać pewien czas, użyć trochę snu*: Leniwcze! mało co pośpisz, mało co podrzemiesz, mało co złożysz ręce twoje, abyś usnął, alie przyjdzie na cię ubóstwo. Leop. P. ś. *pozasypiać ulegając zmęczeniu*: Przyszli już pijani na miejsca i pospali ś. odrazu. Śienk. <Po + Spać>

Pospanie, a, blm., czynność cz. **Pospać**.

Pospanie się, a ś., blm., czynność cz. **Po-spać** ś.

Pospadać, a, al I. a. [**Pospadować**] *spaść kolej-no, jeden po drugim, pozłatać; poopadać*: Djabel-stwo dżdżem podobno z góry pospadało. P. Koch. Mgły jesienne rychło w dół pospadały. Krasz. Ży-to pospadało z kłosa. Kaczk. Na kamienicach dłu-gów tyle, że ostatnie pospadają. Krasz. 2. [P.] (o pszczołach) *wymrzeć*: Pszczoły pospadały. <Po + Spadać>

Pospadanie, a, blm., czynność cz. **Pospadać**.

[**Pospadnięcie, a**, blm.] czynność cz. **Pospaść**.

[**Pospadować, uje, ował**] p. **Pospadać**.

[**Pospadowanie, a**, blm., czynność cz. **Pospado-wać**.

Pospajać, a, al *spoić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*: Rany plastrzykami lipkiami P. lub igłą pohaftować. Perz. Kości w należy-tym porządku w człowieku z sobą pospajane i pojednoczone bywają. Perz. <Po + Spajać>

Pospajanie, a, blm., czynność cz. **Pospajać**.

Pospalać, a, al *spalić jedno po drugim, popa-lić*: Poobalane leżały krzyże, pospalane i poryte cmentarze. Krasz. <Po + Spalać>

Pospalanie, a, blm., czynność cz. **Pospalać**.

Pospanie, a, blm., czynność cz. **Pospać**.

Pospanie się, a ś., blm., czynność cz. **Po-spać** ś.

Pospasać, a, al *spaść jedno po drugim*. <Po + Spasać>

Pospasanie, a, blm., czynność cz. **Pospasać**.

[**Pospaść, dnie, dl**] *spaść, pospadać*. <Po + Spaść>

† **Pospądząć, a, al** p. **Pospędzać**.

† **Pospądzenie, a**, blm., czynność cz. **Pospą-dzać**.

Pospekulować, uje, ował *spędzić pewien czas na spekulacji, popróbować spekulacji*. <Po + Speku-łować>

Pospekulowanie, a, blm., czynność cz. **Pospeku-łować**.

Pospelniać, a, al *spełnić jedno po drugim*. <Po + Spelniać>

Pospelnianie, a, blm., czynność cz. **Pospelniać**.

Pospędzać, a, al, † **Pospądzać** *spędzić jedno (a. jednego) po drugim*: Tatarzyn w milezeniu zsiadł z konia i pospędzał biczem jeńców. Krasz. <Po + Spędzać>

Pospędzanie, a, blm., czynność cz. **Pospędzać**.

Pospieniężać, a, al *spieniżyć jedno po drugim*. <Po + Spieniężać>

Pospienieżanie, a, bhm., czynność cz. **Pospienieżać**.

Pospierać, a, ał i. *sprać jedno po drugim*: P. plamy. 2. *zaprzeć jedno (a. jednego) po drugim*, *powszpierać*, *poopierać*. 3. [P.] *poprać*: P. bieliznę. P. ś. i. *spędzić pewien czas na spieraniu* ś.: Pospierali ś. i pogodzili. 2. *zaprzeć ś. kolejno, jedno (a. jeden) po drugim*, *powszpierać ś.*, *poopierać ś.* <Po + Spierać>

Pospieranie, a, bhm., czynność cz. **Pospierać**. **Pospieranie się**, a ś., bhm., czynność cz. **Pospierać** ś.

Pospierany w lm. *którzij a. które ś. pospierały*, *powszpierani*, *poopierani*: Brańcy i branki leżeli tu na ziemi, pospierani jedni na drugich. Krasz.

Pospijać, a, ał *spić jedno po drugim*: P. kożuski ze śmietanki. P. ś. *spić ś. kolejno, jeden po drugim*, *poupijać ś.* <Po + Spijać>

Pospijanie, a, bhm., czynność cz. **Pospijać**. **Pospijanie się**, a ś., bhm., czynność cz. **Pospijać** ś.

Pospinać, a, ał *spiąć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. Przen.: Śrzon ostry pospina na brzegach komiegi. Mias. (= rzeka u brzegów półcina ś. lodem). P. ś. *spiąć ś. kolejno, jeden po drugim*, *powspinać ś.*: Łapami ś. pospinali i nuż ujadać. Krasz. <Po + Spinać>

Pospinanie, a, bhm., czynność cz. **Pospinać**. **Pospinanie się**, a ś., bhm., czynność cz. **Pospinać** ś.

Pospisywać, uje, *ywał spisać jedno po drugim*: P. bieliznę do prania. <Po + Spisywać>

Pospisywanie, a, bhm., czynność cz. **Pospisywać**.

Posplatać, a, ał *spleść jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*: P. sznury. P. wieńce. Wśród gęsto posplatanych ździebeł pospolitej trawy tu i owdzie strzelały kwiatki łąk nasyżych. Krasz. <Po + Splatać>

Posplatanie, a, bhm., czynność cz. **Posplatać**.

Pospluwać, a, ał *spędzić pewien czas na spluwaniu*. <Po + Spluwać>

Pospluwanie, a, bhm., czynność cz. **Pospluwać**.

Posplacać, a, ał *splacić jedno (a. jednego) po drugim*: P. długi. P. wierzycieli, *wspólników*. <Po + Splacać>

Posplacanie, a, bhm., czynność cz. **Posplacać**.

Posplaszcząć, a, ał *splaszczyc jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. P. ś. *splaszczyc ś. kolejno, jedno po drugim*; *splaszczyc ś. w wielu miejscach*: Niektóre kule na stalowej podszewce posplaszczwały ś. Krasz. <Po + Splaszcząć>

Posplaszczanie, a, bhm., czynność cz. **Posplaszcząć**.

Posplaszczanie się, a ś., bhm., czynność cz. **Posplaszcząć** ś.

Posplawiać, a, ał *splawić jedno po drugim*. <Po + Splawiać>

Posplawianie, a, bhm., czynność cz. **Posplawiać**.

Pospływać, a, ał *spłynąć kolejno, jedno po drugim*. <Po + Spływać>

Pospływanie, a, bhm., czynność cz. **Pospływać**. [Pospol] przys. *raz po raz*: Był P. <Po + *Spol, od Ś + *Pol, od POŁ>

× **Pospolicenie**, a, bhm., czynność cz. **Pospolicić**.

× **Pospolicieć**, i, il p. **Pospolitować**. L. <Od Pospolity>

Pospolicie, † **Pospolito** przys. i. † P. *wogóle, pospołu*. S. Par. 2. *zwyczajnie, zwyczajnie, zazwyczaj, powszechnie, ogólnie*: Instrument kary — różga brzoza a. dyscyplina P. rzemienna. Kit. P. tak piszą, czynią. Troc. P. mówią, dawno mówią, stara przypowieść. Troc. W niedzielę ś. ludzie P. z Panem Bogiem jednali. Sz. Jakie towarzystwo, takie też i obyczaje P. bywają. Rej. 3. † P. *nawzajem, wzajemnie, wspólnie*. Głos.

Pospolicieć, eje, ał *stawać ś. pospolitym, zwyczajnym, tracić urok, powszednieć, uciierać ś., upowszechniać ś.*; *stawać ś. gminnym, ordynarnieć*: Honor w tym domu nie gościem, ale już pospolicieje. Co pospolicieje, traci powagę. <Od Pospolity>

Pospolicenie, a, bhm., czynność cz. **Pospolicieć**.

Pospolitacki przym. od **Pospolitik**: Za spahami stały regularne wojska baszów, a dalej pospolitacka chasa. Sienk. <Od Pospolitik>

Pospolitik, a, lm. *cy i. człowiek z pospółstwa, plebejusz, prostak, cham, człowiek bez wychowania*: Zdumiały nad napisy i nad portretami, cóż my insi, a insi z pospolitakami! Ł. Skonfederowani towarzysze, pod okna senatorów na koniu biegnąc, krzyżeli: „Zabijaj tych pospolitaków!” Swad. 2. *żołnierz z pospolitego ruszenia, milicjant*: Poszedłem manowcami i lasami; nie zdało ś. panom pospolitakom, poczeli narzekać. Pas. Pano wie pospolitacy przyjęli wszystko za prawdę; wybuchł powszechny rokosz w obozie. Szaj. Dla pospolitaków karabiny, zrobione ze smolnego łączywa. Kon. <Od Pospolity>

† **Pospolnitnie** p. **Pospolicie**. Głos. <Od *Pospolity, od Pospolity>

† **Pospolito** p. **Pospolicie**: P. chodzić, mówić. Troc. P. jest co, jest co w używaniu, czynią tak, mówią, chodzą, *usurpator*. Kn.

Pospolitość, i I. bhm. rz. od **Pospolity**: Nadania przodków naszych w wszystkich punktach, tak jakoby wszystkoś a P. osobliwości, a osobliwość pospolitości i wszystkości nie nie ujmowała, zachowamy. Herb. Osobność pospolitości szkodzić nie ma. Troc. A tu P. skrzeczy, a tu P. tłoczy, włazi w usta, w uszy, w oczy; duch ś. w każdym poniewiera. Wysp. P. nizka. Wysp. P., *wspólność*. Sekl. † **W pospolitości** przys. = *w ogólności, wogóle, ogółem*: Co ma który przyjaciel, to wszystkich jest w pospolitości. Gór. Lubo to w pospolitości, lubo w osobności. Troc. Jako w pospolitości ojezyźnie, tak w osobności waspanu żyeczmy. Troc. Takie jest w pospolitości o tym rozumienie. Troc. 2. lm. i = a) *ogół, społeczność, społeczeństwo, towarzystwo, zgromadzenie, zebranie, koło, gmina*: Narody greckie trzeba było jakowym węzłem zjednoczyć i w jedną spoić P. Nagur. Wszystkie pospolitości nie stanowiły ś. dawniej tylko przez enotę i męstwo. Leszcz. W pospolitościach zakonnych są dotąd społeczne dochody. Leszcz. Obrali go panem pospolitości swojej. Troc. Zawsze pożytek i dobro pospolitości upatrowane być ma. Troc. Te święce mają ś. zostawać przy pospolitości. Bz. (przy towarzystwie, przy zgromadzeniu, przy gminie. L.). b) *rzeczpospolita, państwo*: Oby kiedy P. ś. nad sobą ulitowała, krzywdy, które przez niektórych ponosi, obaczywszy. Grod. c) [P.] *pospółstwo, szary koniec publiczności*.

Pospolitować, uje, *ował*, † **Pospolicieć** i. cz. ni. † P. z kim = *obcować, łączyć ś., wdawać ś., przestawać, utrzymywać stosunki*: Nie pospolitują Żydzi z Samarytaną. Leop. 2. × P. kogo z kim =

oswojąc, przyzwyczajając, otrzaskiwając: Moc nałogu pospolituje człowieka z największymi kryminantami. L. 3. *robić pospolitym, powszednim, odzierać z uroku*: Świętych rzeczy nie P., nie każdemu pokazywać. Kn. Co Bóg oczyścił, ty nie pospolituj. Bud. Demokracja pospolituje, niweluje, spłaszczcza ludzi, robi ich ohydną masą. Przybysz. 4. *lekceważyć, za nic sobie mieć, lekko traktować, postponować*: Homer bogów bardzo pospolituje, ze większe uszanowanie dla swych bohaterów, niżeli dla bóstwa sprawnia. Gol. Niektórzy z naszych, sądząc z pozoru, zaczęli go zaraz P., ale niesłusznie, bo był to wódz doskonały. Kaczk. P. s. I. z kim = *wdawać s. z byle kim, ubliżając swej godności i narażając s. na lekceważenie, przestawiać, wdawać s.; ośmielać s., bratać s., być za panbrat, kumać s., poufalić s.*: Nie trzeba s. ze złemi P. Kłok. P. s. jest ujma powagi twojej. Troc. Iżby ani s. pospolitował z temi, którymi rządzi, ani też dawał im nad to czuć ciężar władzy swojej. Kras. Nie P. s. bardzo z pany. Kochan. Niech s. też synek z tobą bardzo nie pospolituje. Opal. 2. †P. s. *stawać s. pospolitym, powszednim, upowszechniać s., uciierać s.* <Od Pospolity >

†Pospolಿತowanie, a I. blm., czynność cz. Pospolিতować a. Pospolিতować s.: Pospolিতowaniem drogie rzeczy i osoby tanieją. Troc. Młodzieńczy czy od tańców i innych im podobnych gier i wesel, tudzież od wszelkiego pospolitowania niewieściego będą powciągani. Kwiāt. 2. †P., Im. a *obcowanie, stosunki, towarzystwo, kompanja; społeczność, społeczeństwo, wspólność*: P., obcowanie, przestawianie, bywanie, uczęszczanie. L. Wiadomość z pospolitowania między ludzi siły bierze, gdy s. kto między ludźmi schowa (= wychowa). Glicz. W takich s. pospolitowaniach kochaj, któreby cię mędrszym uczyniły i u drugich dobre mniemanie zgotaowały. Glicz. Nie mam z nim żadnego pospolitowania. Troc (= *nic wspólnego*). W pospolitowaniu żyją. Troc. Kazano go w P. kościelne znowu przyjąć. Skar. Zwią sakrament Ciada pospolitowaniem, komunją, bo przezeń mamy społeczność z Chrystusem. Wuj.

Pospolিতowanie się, a s., blm., czynność cz. Pospolিতować s.

Pospolity, × Pospólny I. = a) *tyczący s. wielu a. wszystkich pospolu, ogólny, powszechny*: Sarmacja wszystkich narodów słowiańskich jest ojczyzną pospolitą. Błaż. Gdybyś była ty radość widziela tę pospolitą! Lubom. Tak pospolitej śmierci swą osobą zabiegła i kaźń sama wzięła na s. P. Koch. (uratowała wszystkich od śmierci). Ale kogóż te szkody dziś nie nawiedziły? — P. to pożar, i na wszystkie kąty. Szymon. W państwie rządym spólna a pospolita swoboda być musi. Górn. P. (wielom a. wszystkim służący) pożytek. Troc. Nasz to nieprzyjaciel P. Troc. Pospolitej ustąpić potrzebie swoja własna rzecz musi. Kochan. Pospolitym imieniem, władzą. Troc (= *w imieniu ogółu*). I w tym gwałt s. wolności dzieje i prawnu pospolitemu. Górn. Wyjmujemy szlachtę od wszystkich podatków, tak pospolitych, jak osobliwych. Herb. Nauka pospolita i osobliwa o sprawianiu ról. Trzye. (= *w ogólności i w szczególności*). †Pospolita rzecz = a) a. [Pospolita] = *rzeczpospolita, społeczeństwo rządne, stan, państwo, rząd*. Wy, którzy pospolitą rzeczą władacie. Kochan. Miej tedy i dziś dziękę, biskupie enotliwy, żeś pospolitej rzeczy służyć tak chętniwy. Kochan. Starał s. o to, jakoby był postanowił rzecz pospolitą dobrze. Biel. M. Radzili około tego, jako-

by dobrze rzecz postanowili pospolitą. Biel. M. Czytaj, w jakiej Katylin a. inni skażce pospolitej rzeczy sławie zostawali. Rej. Badać s. żonie nie godzi o tajemnicach pospolitej rzeczy. Petr. Tylko własnych pożytków z pilnością szukają, a o pospolitą rzecz, o tę nie nie dbają. Biel. M. Pożytek pospolitej rzeczy. Petr. [Warsawa, Warszawa, któregoś ty pana? — Całej pospolitej i całego świata]. β) †Pospolita rzecz = *rząd, rządy, zarząd państwa*: Ładysław naprawił wiele pospolitej rzeczy dobrej królestwu węgierskiemu. Biel. M. Królowi dał znać ty rzeczy do Wilna, który nie mieszkając, postanowiwszy w Litwie rzecz pospolitą, do Krakowa jechał. Biel. M. Król złożył sejm w Krakowie na pany i rycerstwo polskie miesiąca lutego, na którym postanowiwszy rzecz pospolitą, radził s. swych rad. Biel. M. Nie odstrzelił s. Sęrgusz od poprzedników w sprawie pospolitej rzeczy. Biel. M. (= *w sprawowaniu rządów*). b) *publiczny, dla publiczności przeznaczony, społeczny, jawny*: Dom P. Troc. Pospolita kobieta. Troc. Pospolite a. publiczne miejsce. Troc. Pospolite dobra. Troc. Pospolita rzecz. Troc. Pospolita gospoda. Mur. Karczma pospolita. Troc. †Kucharz miejski a. P. Kn. = *utrzymujący garkuchnię, traktjernik, restaurator, †kuchenny*. Pszczół żadnemu bartnikowi w drzewach pospolitych nie dzierałem. Skr. Pospolite dobra. Troc. Wszystkim sędziom i sprawcom pospolitej sprawiedliwości rozkazujemy. Corp. Wiele pospolitego budowania postawił. Skar. Pojmać zuchwaleca, który pokój P. gwałci, gdyby nie stanął na pierwszy pozew. Górn. Niechajby sędził wszystkie zbrodnie, które nie cierpią odwłoki, a pokój P. gwałca, jako są mężobójstwa i inne wielkie zbrodnie. Górn. Od Boga poczni, pierwwej obwołane wczas pospolite modlitwy być mają. P. Koch. Zwodnik sprosny, gwałtownik rozterkliwy pokoju pospolitego, jak on s. umie przyczajać! Dyg. †Pospolita, wielka, jawna, wolna, dobrowolna, królewska droga. 2. *krajowy, rządowy, państwowy, skarbowy, narodowy, publiczny*: Wynieśli go nad wszystkie prawa boże i pospolite, dawszy mu tę wolność, iż może prawa odmieńać i poprawiać. Żarn. (i duchowne, i rządowe. L.). Pospolite igrzyska. Troc. Pospolitym do Turek jedzie kosztem. Troc. Pospolite (pospolitej rzeczy należące) pieniądze. Troc. Skarb P., czyli publiczny, różny od nadwornego napełniał s. nie rokrocznie. Paw. Pospolite ruszenie (= *masowe, gromadne*). Pospolite ruszenie w czasie nagłej wojny, przez wici zwoływane bywało. Kras. Rozruch ten po szkołach był naksztat pospolitego ruszenia przeciwko pijarom. Kit. 3. = a) *jeden z wielu, przeciętny, zwykły, zwyczajny, powszechny, powszedni, prosty, bezpretensjonalny, niewybredny, niewykwintny, ordynarny; potoczny, utarty, normalny, oklepany, szablony, banalny, konwencjonalny, tuzinkowy, płaski*: Także rozkazał (cesarz), aby wszystkie jego statki morskie służyły na potrzebę ludu pospolitego. Star. (= *pospólstwa, gminu, tłumu szarego, plebsu*). Wielką sumę pieniędzy rozdaruje, częścią ciskając je między lud P., kiedy jedzie przez miasto. Star. Lud P. tak ze wsi, jako i z miasteczek, powinien trybuta od rzplitej ustanowione dawać. Star. Trojakiego stanu ludzie w mieściech bywają: bogaci, którzy panują, ubodzy, którzy służą i pospolici, którzy między bogactwem i ubóstwem szrodek trzymają. Sz. (= *stan trzeci*). P. człowiek, jeden z pospólstwa, plebeusz. Kn. W Rzymie *plebei*, to jest lud P. Biel. M. Nie brak w klasz-

torze gmachów, w których nawet P. człowiek znajdzie goścień. Sienk. Nie tylko ludowi pospolitemu, ale i wszystkim wydało ś. Sienk. Stali ś. jakby dziećmi rycerzy, mieszczan i pospolitego łtumu. Sienk. Pospolitych szat zażywa. Troc. W pospolitym ś. kocha stroju. Troc. Pospolitym sposobem. Troc. Rok P., to jest ani przybyszowy, ani przestępny. Przyb. Pospolitym mówił językiem. Troc. Myśl pospolita. Wrażenie pospolite. Pospolita to powieść. Troc. Co tu znaczenia i talentu w tych kilku pospolitych wyrazach! Śniad. b) *nie nadzwyczajny, nie rzadki, nie nowy, nie dziwny, wszędzie i zawsze spotykany*: Wszak to pospolita wilka, że za gardło każde bydłę chwyta. Koch. W. Czarne niedźwiedzie są pospolite w Ameryce Północnej. Pomarańcze są pospolite w tym kraju. Pomierne i pospolite rzeczy częstą fortuna wydaje, wybory zaś samą rzadkością jedną zaletę i szacunek. Pilch. Co chcesz, żeby ci wdzięczne było, niechaj nie będzie pospolite. Gór. c) *prosty, ordynarny*: Jam nigdy nie jadł żadnej rzeczy pospolitej i nieczyste. Leop. 4. anat.: × Pospolite nakrycie, powłoka powszechna, wspólna, skóra (integumentum commune). 5. bot. = a) objaśnienie gatunków „pospolitych” różnych roślin szukać należy pod nazwami tych roślin, np.: Brzoza pospolita p. **Brzoza**. Bylica pospolita p. **Bylica**. Dynia pospolita p. **Dynia** i t. d. b) Bielut P. p. **Dziędzierzawa**. Dziurawiec P. p. **Jan**. Kichawiec P. p. **Krwawnik**. Knieć pospolita p. **Kacyniec**. Koziróg P. p. **Kolcowój**. Pieprznik P. (a. kurki) p. **Kokoszka**. Szanta pospolita p. **Mięta**. Trzęsido pospolite p. **Knot**. 6. gram.: Imię pospolite, rzeczownik P. = nazwa wspólna dla każdego z jednokowych przedmiotów: Imiona własne piszą ś. dużą literą, pospolite — małą. 7. min.: × Kwarzec P. Kluk. = kwar. Augit P. Hornblenda pospolita = kryształ czarne narosłe a. skupienia pręcikowo-promieniste i ziarniste, rozpowszechnione jako część składowa wielu łupków krystalicznych tudzież skał masowych. Granat P. = mieszanina zielona, brązowa niektórych krzemianów. Beryl P. = beryl przeświecający lub mętny, zielonawo-biały, szlamiato-żółty, woskowo-żółty. Serpentyń P. = serpentyń nieczysty, barwy od ciemno-zielonej do czarno-zielonej, zwykle z rysunkiem plamistym, żyłkowatym, przypominającym desek skóry węża. 8. zool. objaśnienie gatunków „pospolitych” różnych zwierząt szukać należy pod nazwami tych zwierząt, np. Jaszczurka pospolita p. **Jaszczurka**; Jesiotr P. p. **Jesiotr**; Mewa pospolita p. **Mewa** i t. d. <Od Pospół>

[Pospolecznie] p. **Pospólnie**: Tam ci (w domu weselnym) bądźwiewa P. pozywać, co nam Bóg racy dać. <Po+Spolecznie>

Pospołem p. **Pospołu**: P. leżą jak skoszone chwasty. Krasin. Wzięli ś. za ręce P. Wor. <Od Pospół>

Pospołu, **Pospołem**, **Naspół**, **Pospólnie**, [**Pospół**, **Pospolecznie**] przys. I. *społem, wspólnie, społecznie, wspólni; narówni, do spółki z kim; razem, wraz, w parze, w kupie; łącznie z sobą*: P. z tobą grzebę i nadzieję. Kochan. P. te rzeczy chodzą: dym za płomieniem, grzech za lubieżnym pojrzeniem. Kn. Jezus ś. przybliżywszy, szedł P. z niemi. Skar. Niechaj tu pod krzyżem umrę P. s tobą. Op. P. z kim sypiać, jadać. Troc. Pódmym naprzód, a polekku niech za nami czeladź idzie. P. z żoną twoją i z dobytkiem. Wuj. I ślepy i kulawy zginęli P. Kras. 2. [Do pospołu] w kupę, do kupy, w jedno, razem: Choc swą siłą bje dąk całą bjerze do pospołu, wstac nie może.

3. †Nie P. mówić. Troc (= *odbięgać od rzeczy, tak, że ś. kupy nie trzyma*). †Nie P. mówiąc. Troc = *mimoходом*. <Od Pospół>

[Pospominać, a, ał se] *przypominać*. <Po+(W)spominać>

[Pospominanie, a, blm.] czynność cz. **Pospominać**.

[Pospomitować, uje, ował] p. **Postponować**. <Na wzór Kompromitować>

[Pospomitowanie, a, blm.] czynność cz. **Pospomitować**.

Posponować, uje, ował I. × P. p. **Postponować**. 2. [P., **Pospomitować**] kogo = *bezczęścić, znieważać, wyzywać, kompromitować, wstydić, przeklinać go; ubliżać mu, pomiać nim*. <Z Postponować>

Posponowanie, a, blm., czynność cz. **Posponować**.

Pospornica, y, lm. e, Szakłaczek bot. (pittosporum) *rośl. z rodziny pospornicowatych*. <Od *Pospornik, od Posporny>

Pospornicowate rośliny bot. (pittosporaceae) *rodzina przyrodzona roślin kwiatowych dwuliściennych*. <Od Pospornica>

[**Posporny**] *spory*: Trzęśnie mamy posporne. <Po+*Sporny, SPOR>

Posporządzać, a, ał sporządzić jedno po drugim: Kupiłem cug pigny karych koni, barwy piękne posporządzałem i pojechałem na Wielkanoc do Pobikrów. Mat. <Po+Sporzadzać>

Posporządzenie, a, blm., czynność cz. **Posporządzać**.

Posporzenie, a, blm., czynność cz. **Posporzyć**. × **Posporzenie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Posporzyć ś.**

Posporzyć, y, ył I. × P. *jednego po drugim przysporzyć; zdarzyć po myśli, poszczęścić*. 3. [P.] *pospieszyć*. × P. *powieść ś., udać ś., poszczęścić ś.*: Wszystko ś. poszczęści a posporzy z opatrności Pana. Rej. <Po+Sporyć>

Posporzyć się, y ś., ył ś. *posprzeczac ś., spierać ś.*: Mało z kim i gdzie przyjdzie ś. P. (zam.: wypadnie), a dla tego na gościeńcu ludzie nie napadają. Krasz.

Pospoufalać, a, ał spoufalić jednego po drugim. P. *ś. spoufalić ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po+Spoufalać>

Pospoufalanie, a, blm., czynność cz. **Pospoufalać**.

Pospoufalanie się, a ś., blm., czynność cz. **Pospoufalać ś.**

Pospotykać, a, ał spotkać jednego po drugim. <Po+Spotykać>

Pospotykanie, a, blm., czynność cz. **Pospotykać**.

Pospożywać, a, ał spożyć jedno po drugim. <Po+Spozywać>

Pospożywanie, a, blm., czynność cz. **Pospożywać**.

× **Pospółczy** *do pospółstwa należący, gminny*. Sł. wil. <Od Pospół>

Pospólnica, y, lm. e *choroba pospólna, choroba szeroko panująca, gminna, nagminna*, × *łożna, pomór, epidemia*, × *łożnica*. <Od *Pospólnik, od Pospólny>

Pospólnie p. **Pospołu**: Ten jest P. boski ze mnie na świecie postępowania obyczaj. Kub.

Pospólność, i, blm. rz. od Pospólny: Właściwa Wielkopolsce zasada pospólności rodowej czyniła każdego z krewnych jednej rodziny człon-

kiem wielkiego stronnictwa rodzinnego, uczestnikiem spływającej stąd na wszystkich opieki i potęgi domowej. Szaj.

Pospólny *l. dla wielu a. dla wszystkich przeznaczony, do nich należący, wspólny, składkowy; solidarny*: Świadczę, jako Helszka nie wzięła żadnego bydła pospólnego po swoim mężu. Rot. Rzpłtą tak postanowili, żeby każdy pilnując swego, tą drogą łacniej dobra pospólnego i zgody mógł bronić sąsiedzkiej. Jan. Bogarodzica pospólną s. matką wszelkiemu człowiekowi stała. Bz. Dla wojennych pospólnych. Jan. Wszystkie te rzeczy warz w pospólnym oleju. Sien. Pospólnie pieniądze. Pospólną ręką ręczyć (= *solidarnie*). Ty wiesz, że lepiejby głowie mej było na skrwawionych kościach w pospólnym dole. Żer. Lepiej im było poniewierać s. w czeladzi po dużych dworach, czyli też siedzieć tu na świętej pospólnej ziemi, z której nie płacili przecie pieniędzy. Żer. 2. p. **Pospolity**: Pospólne prawo, jus commune. Ort. P. dom, gospoda. Głos. Ośm szelągów pospólnych drobnych idących pieniędzy. Ort. Tych, co blisko siedzą, przysięgi może dobrze wójt odłożyć, a nie mają-li pokory, tych ma wójtów, słowie P. poseł, schować aż do sądu położonego otworzonych dni. Ort. P., zwyczajny. [Głos. Wśród tych pogłosek codzien s. wyżej podnosiła postać młodego bohatera w wyobraźni pospólnej. 3. [Chleb P.] = *pyłkowy*. 4. patol.: *nagminny, gminny, epidemiczny, Xłożny* (epidemicus): Choroba pospólna (= *panująca*). <Od Pospól>

Pospółstwo, a *l.* †P., *lm.* a *towarzystwo, obcowanie, społeczność, społeczeństwo, gromada, grono, kompanja; zgromadzenie, bractwo*: Gawron ptak gnieździ s. w pospółstwie, tak, iż na jednym drzewie kilkanaście gniazd będzie. Sien. Przyjął ją (Marję) Jan święty w stróżą swoje i w P. swoje. Spr. Około bractw albo cech widzimy, iż te pospółstwa albo bractwa wszędzie dotąd cierpiane są. Herb. 2. *blm.* = a) †P. *zgromadzenie, zebranie, schadzka, zjazd*: Ktoby, gdy na P. zadzwonią, do pospółstwa nie przyszedł, ten winy przepada sześć pieniędzy; a jeśliby był do pospółstwa obwieszczon, tedy pięć szelągów przepada. Sz. Rajce mogą schadzkę a. P. zgromadzić z radą starszych, kiedy chcą. Sz. b) *publiczność, społeczeństwo, ogół*: Przedsięwzięłem to tłumaczenie, żebym pospółstwu z jakiegokolwiek pracy mej pożytek zjednał. Petr. Rzeczy niepewnych nie mogłem pisać a w P. wydać. Sien. (= *na jaw, na świat*). c) *niższa klasa mieszczaństwa, gmin, lud, demokracja, szare masy ludności*: Bardziej mi s. podoba władza jednego człowieka, niż władza albo pospółstwa, albo z pospółstwa wybranych. Górn. Kazimierz Wielki królem pospółstwa był nazwany. Błaż. Pospółstwu miły, przyjemny, *popularis*. Kn. (= *popularny*). Prelaci, książęta i szlachta i wszystko P. Królestwa Polskiego Jagiełłę za króla sobie wzięli. Herb. Ustąpić zaraz pospółstwu kazano. P. Koch. Za cześć poczytam sobie, że s. dróg inszych, niż P. chwytam. Kochan. Uchowaj Boże, takiego rządu, a raczej nierządu, gdzie P. władnie. Skar. Pospółstwa niechęć. Troc. Pospółstwu gnuśli mówić, czynić. Troc. Pospółstwu s. przymilać. Troc. Gdzie stary kościół, kędy śpią ojcowie, gdzie katolickie litanie pospółstwa? Krasin. Pelen guślarstwa obrząd świętokradzki P. nasze w grubej utwierdza ciemności. Mick. Przen.: Inne P. grzybów pogardzone w braku, dla szkodliwości a. niedobrego smaku. Mick. d) *motłoch, gmin, gawiedź, chałastra, ho-*

ta: Rozjuszone, szalone P. Troc. Kto s. pospółstwu podoba, ten s. mądrym nie podoba. Kn. Pospółstwa rozsądkiem albo zdaniem mądry gardzi. Kn. Nie wiele tam stali, co P. chwali. Kn. e) †P. *gmina, gromada*: Deputacja wysłana do zebranych stanów w 1767 r., w 1773 r. od gminy (pospółstwa) ze skargą na magistrat. Rol. f) [P.] *pospolite ruszenie na wojnę*. <Od Pospól>

[**Pospól**] p. **Pospołu**: Chodzili wszyscy P. <Po + S + POŁ>

[**Pospółka**, *i, lm. i*] *l. mięso przerastające stoninę. 2. lichy gatunek węgla kamiennego*: 200 wagonów pospółki, węgiel, koks, na wagony sprzedam. <Po + Spółka>

Pospólniać się, a *s.*, a*l s.* *spóźnić s. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Spóźniać s.>

Pospólnianie się, a *s.*, *blm.*, *czynność cz. Pospólniać s.*

Pospraszać, a, a*l sproszyć jednego po drugim*: Samę ślachtę sąsiadów pospraszał. Krasz. <Po + Spraszać>

Pospraszenie, a, *blm.*, *czynność cz. Pospraszać.*

Posprawdzać, a, a*l sprawdzić jedno po drugim*. <Po + Sprawdzać>

Posprawdzanie, a, *blm.*, *czynność cz. Posprawdzać.*

Posprawiać, a, a*l*, †**Posprawować** *l. sprawić jedno po drugim*: P. śledzie (= *wypatroszyć*). Uwinę ja s. prędko, interesa posprawiam. L. (= *połatwiam*). Rzučili s., aby w szyk bojowy P. szeregi. Kaczk. 2. a. [**Posprawić**] *pokupować, ponabywać*: Te są sprzęty, które posprawiał. Leop. Poczęła sprzedawać różne kosztowności, które dostawała od syna lub sama sobie posprawiała. Bał. <Po + Sprawiać>

Posprawianie, a, *blm.*, *czynność cz. Posprawiać.*

[**Posprawić**, *i, ił*] p. **Posprawiać**. <Po + Sprawić>

[**Posprawienie**, a, *blm.*, *czynność cz. Posprawiać.*

†**Posprawować**, *uje, ował* p. **Posprawiać**. <Po + Sprawować>

†**Posprawowanie**, a, *blm.*, *czynność cz. Posprawować.*

Posprowadzać, a, a*l srowadzić jedno (a. jednego) po drugim*: Posprowadzano różnych lekarzy. Pas. Do Stawiszcz Kozacy swoje żony i dzieci posprowadzali. Moracz. Opowiadał, skąd to wszystko było posprowadzane. Krasz. Ja na was polieję i sędziów posprowadzam. Orzesz. P. s. *srowadzić s. kolejno, jeden po drugim*: Wszyscy magnatowie z Księstwa Litawskiego posprowadzali s. byli. Pas. <Po + Sprowadzać>

Posprowadzanie, a, *blm.*, *czynność cz. Posprowadzać.*

Posprowadzanie się, a *s.*, *blm.*, *czynność cz. Posprowadzać s.*

Posprówać, a, a*l* p. **Pospruwać.**

Posprówanie, a, *blm.*, *czynność cz. Posprówać. Pospruwać, a, ał, Posprówać spruć jedno po drugim*. <Po + Spruwać>

Pospruwanie, a, *blm.*, *czynność cz. Pospruwać. Posprzątać, a, a*l, nied.* X **Posprzątywać** *l.**

sprzątnąć jedno po drugim: Posprzątawszy ze stołu, pójdźcie do roboty. Książ. Srebrne sztucce instynktowo zaraz posprzątał. Krasz. 2. P. np. mieszkanie, w mieszkaniu = *zebrać rozrzucone a. niepotrzebne rzeczy, wyczyścić, uporządkować mieszkanie*. <Po + Sprzątać>

Posprzątanie, a, blm., czynność cz. **Posprzątać**.

× **Posprzątywać**, a a. uje, ywał p. **Posprzątać**. St. wil.

× **Posprzątywanie**, a, blm., czynność cz. **Posprzątywać**.

Posprzeciwiać się, a s., ał s. *spędzić pewien czas na sprzeciwianiu* s. <Po + Sprzeciwiać s.>

Posprzeciwianie się, a s., blm., czynność cz. **Posprzeciwiać s.**

[**Posprzeczyć**] w *poprzek*; p. **Poprzek**. <Po + S + PRZEK>

Posprzeczać się, a s., ał s. 1. *spędzić pewien czas na sprzeczeniu* s. 2. *wszczęć spór, doprowadzić do sprzeczeki*: Z królem pokilkakroć musiała s. P. aż do młodości. Krasz. <Po + Sprzeczać s.>

Posprzeczenie się, a s., blm., czynność cz. **Posprzeczać s.**

[**Posprzedać**, a, ał] l. p. **Posprzedawać**. 2. *sprzedać*. <Po + Sprzedać>

[**Posprzedanie**, a, blm.] czynność cz. **Posprzedać**.

Posprzedawać, aje, awał, [**Posprzedać**] *sprzedać jedno po drugim, wyprzedzić*: Klejnoty w części posprzedawane, po części pozastawiane. Krasz. <Po + Sprzedawać>

Posprzedawanie, a, blm., czynność cz. **Posprzedawać**.

* **Poprzek**: [Na P.] p. **Poprzek**. <Po + S + PRZEK>

Posprzeniewierzać, a, ał *sprzeniewierzyć jedno po drugim, pokraść rzeczy, pieniądze powierzone sobie*. P. s. *sprzeniewierzyć s. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Sprzeniewierzać>

Posprzeniewierzenie, a, blm., czynność cz. **Posprzeniewierzać**.

Posprzeniewierzenie się, a s., blm., czynność cz. **Posprzeniewierzać s.**

Posprzęgać, a, ał *sprzęgnąć jedno po drugim*: Widać było pracę mozolną w tych wyrazach posprzęganych z wysiłkiem wielkim. Krasz. <Po + Sprzęgać>

Posprzęganie, a, blm., czynność cz. **Posprzęgać**.

Posprzyjać, a, ał, † **Poprzyjać** *okazać s. życzliwym; sprzyjając pomoc, poszczęścić*: Los mu w tym razie posprzyjał. <Po + Sprzyjać>

Posprzyjanie, a, blm., czynność cz. **Posprzyjać**.

[**Posprzylatywać**, uje, ywał] *poprzylatać, pozlatywać s., ze wszystkich stron zlecieć s.*: Te widma, jak posprzylatywały ku niemu, te co z dalsza, i te co z bliższa... Tet. <Po + S + Przylatywać>

[**Posprzylatywanie**, a, blm.] czynność cz. **Posprzylatywać**.

Posprzymierzać się, a s., ał s. *sprzymierzyć s. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Sprzymierzać s.>

Posprzymierzenie się, a s., blm., czynność cz. **Posprzymierzać s.**

Posprzysięgać się, a s., ał s. *sprzysięgać s. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Sprzysięgać s.>

Posprzysięganie się, a s., blm., czynność cz. **Posprzysięgać s.**

Pospulchniać, a, ał *spulchnić jedno po drugim*. <Po + Spulchniać>

Pospulchnianie, a, blm., czynność cz. **Pospulchniać**.

Pospuszczać, a, ał *spuścić jedno po drugim*: Gdy Bóg dla nas zrządzi dzień pociechy, i oni także pospuszczają wiechy. Chr. Obaj złotnicy pospuszczali głowy. Krasz. Już byli oba z Herszkiem trochę nosy pospuszczali na kwintę. Krasz. Ja sama pozamykam okiennice, pospuszczam franki. Krasz. (= *porozpuszczam, pozapuszczam*). P. psy z łańcucha. Konfederackie żołnierstwo wysuszało do reszty pospuszczane z łańcuchów antały. Kaczk. Szli ponuro z pospuszczanymi głowami. Sienk. A bracia drobna szła piechotą przy powozach, niejeden boso, z głowami pospuszczanymi na piersi. Sienk. P. s. *spuścić s. kolejno, jeden po drugim*: Pospuszczały s. konie, krowy (z uźdzeniem). I. P. s. z góry. <Po + Spuszczać>

Pospuszczanie, a, blm., czynność cz. **Pospuszczać**.

Pospuszczanie się, a s., blm., czynność cz. **Pospuszczać s.**

Pospychać, a, ał *zepchnąć jedno (a. jednego) po drugim*: Nasieczono gwałt, z koni pospychano, z sukien, z pancierzów poobdzierano na sromotę. Pas. P. s. *zostać pospychanym*: Długi nagłacie pospychały s. Byk. <Po + Spychać>

Pospychanie, a, blm., czynność cz. **Pospychać**.

Pospychanie się, a s., blm., czynność cz. **Pospychać s.**

Posrać, a, ał *srając powalać, osrać, zasrać, po-fujdać, popaskudzić*. Rej. P. s. *zesrać s., usrać s.* <Po + Srać>

Posranie, a, blm., czynność cz. **Posrać**.

Posranie się, a s., blm., czynność cz. **Posrać s.**

Posrebrzać, a, ał i P. s. p. **Posrebrzyć**.

Posrebrzanie, a, blm., czynność cz. **Posrebrzać**.

Posrebrzanie się, a s., blm., czynność cz. **Posrebrzać s.**

Posrebrzany, [**Postrzebrzany**, **Postrzebrniany**, **Pośrebrłany**, **Posrebrzony** *cienką warstwą srebra powleczony, platerowany, srebrny po wierzchu*: Lokaj młody w czarnej liberji z posrebrzanymi guzikami. Bał. Przen.: Wodne stworzenia łuszczyką posrebrzane. Susz. Przenoś moją duszę utęskniając... do tych pól malowanych zbożem rozmaitem, wyłaczanych pszenicą, posrebrzanych żytem. Mick.

Posrebrzenie, a, blm. 1. czynność cz. **Posrebrzyć**. 2. *powłoka ze srebra; blaszka srebrna, srebro na czym, plater*: P. już s. ściera.

Posrebrzenie się, a s., blm., czynność cz. **Posrebrzyć s.**

Posrebrzony, l. *który posrebrzono*. 2. p. **Posrebrzany**: Lekko gdzieniegdzie posrebrzone i nieco przerzedzone, nad czołem krótko przystrzyżone włosy. Orzesz.

× **Posrebrzyciel**, a, lm. e *ten, co posrebrza, złotnik*. <Od Posrebrzyć>

Posrebrzyć, y, ył, nied. **Posrebrzać**, [**Postrzebrzać**] *dać cienką powierzchnię srebrną na innych metalach, odplaterować*: P. w ogniu, na zimno, galwanicznie. P. drogą moką. Przen.: Zapatrzył s. na posrebrzone wody. Krasz. (= *połykujące światłem*). Tymczasem słońko z góry tysiącem promieni tło (mgły) przetyka, posrebrza, wyłacza, rumieni. Mick. Szron posrebrzył drzewa, siwizna — brodę (= *ubielił, pokrył siwizną*). P. s. *pokryć s. jakby srebrem*: Posrebrzyły s. łoży, wierzy bujno puściły. Krasz. <Po + Srebrzyć>

× **Posrebrzysty** *posrebrzany, lśniący od posrebrzania*: Posrebrzysta zbroja. Deo.

× **Posromacać**, a, ał p. **Posromocić**. Sł. wil.
× **Posromacanie**, a, blm., czynność cz. **Posromacać**.

Posromać się, a s., ał s. *spędzić pewien czas na sromaniu s.* <Po + Sromać s.>

Posromanie się, a s., blm., czynność cz. **Posromać s.**

Posromić, i, il p. **Posromocić**. <Po + *Sromić, od Srom>

Posromienie, a, blm., czynność cz. **Posromić**.

Posromocenie, a, blm., czynność cz. **Posromocić**: Skarzyli s. na żon i dziewczek haniebne P. Stryjk.

Posromocić, i, il, **Posromić**, nied. × **Posromacać** *nabawić sromu, posromić, zhańbić, znieważać, zniesławić, zbezczęścić*: P. kobietę. Jawnie bluźnione a posromacane było święte imię jego. Rej. Żebyśmy nie byli posromoceni między narody, które nas nienawidzą. Bud. 2. *zawstydić, wystawić na urągawisko, pośmiewisko, ośmieszyć, skonfundować*: Nie raczysz mię posromacać, confundere. Wr. Obiecał posromacać zawždy wszystkie mędrki świata tego. Rej. <Po + Sromocić>

Posrozać, a, ał p. **Posrożyć**.

Posrożanie, a, blm., czynność cz. **Posrożać**.

Posrożenie, a, blm., czynność cz. **Posrożyć**.

Posrożenie się, a s., blm., czynność cz. **Posrożyć s.**

Posrożyć, y, yl, nied. **Posrozać** *zrobić sroższym*: Coraz nowe żale i pragnienia posrożają tylko nasze boleści. Wiszn. **Posrożyć s.** *spędzić pewien czas na srożeniu s.* <Po + Srożyć>

[**Posrucac**, a, ał] p. **Pozrzucac**. <Z Pozrucac, z Pozrzucac>

[**Posrucanie**, a, blm.] czynność cz. **Posrucac**.

Posrywantes nieod. żart. rub. *sranie*: P urządzić (= srać). <Od Posrywać, z zakończeniem niby sć.>

Possa, y, lm. y *wesoła blahostka sceniczna, której treść, okraszona niewybrednym dowcipem, polega na zabawnym powikłaniu sytuacji i zdarzeń; farsa, burleska; krotchuila*: W teatrze grano posę niemiecką zgruba ociosaną na stary sposób, ale śmiechu pełną. Krasz. <Nm. Posse>

Possać, ssie, ssal, **Posysać** *spędzić pewien czas na ssaniu*: P. pierś. P. cukierek (= pocmokać, posmoktać). <Po + Ssać>

Possanie, a, blm., czynność cz. **Possać**.

Post, u, lm. y, [Póst, Postnik] 1. *zalecone przez Kościół wstrzymanie s.* od pokarmów mięsnych i wstrzeżliwość w jedzeniu: P., powściągnięcie od rozkosznych potraw, jako od mięsa, zwłaszcza czasów od Kościoła naznaczonych. Wuj. P., powściągnięcie od pokarmów i napojów rozkoszniejszych. Smotr. P. co do jakości i co do ilości. [P. żywy] = *ściśły, prawdziwy post*. Przy każdym poście najdziemy dwoję rzecz: strzymawanie od jedzenia i picia, a obieranie potraw do postu przystojnych. Hrb. Nie takie nasze posty, jak o we niegdyś pustelnicze, o korzonkach i wodzie. Kras. Ja dziś z postem (= ja dziś poszczę, jem tylko postne potrawy). Zastawiono stół z postem. Kras. (= postnym jedzeniem). P. o chlebie i wodzie (= suszenie). P. zachować, złamać, zgwałcić. P. ku Narodzeniu Pańskiemu złamał. Skar. Polski most, niemiecki P., włoskie nabożeństwo — wszystko to blażenstwo. Prz. Komu P. miły, niech gryzie śledzia; pan zje niedźwiedzia. Kras. O poście mówić najadszy s., łącno. Prz. 2. *dzień, czas postu*: P., czas postu, wstrzeżliwość na ubłaganie miłosierdzia boskiego ustanowiony.

Kras. P. do Matki Boskiej, do Wszystkich Świętych. Po glinianym moście jedzie żur w poście. Prz. Nie dlatego zakazuje mięsa poście (= w poście), jakoby źle było, ale abyśmy przystojnie pościli. Hrb. Mamy w ten tydzień trzy posty. Kn. P. wielki, czterdziestodniowy, wielkanocny, czterdziestnica, czterdziestodnica, czterdziestnica, czterdziestówka, kwadragiezyma. Kościół przez 40 dni P. wielki obchodzi: Wuj. Innocencjusz III ujął postu wielkanocnego Polakom, który P., gdy niedziel 9 starodawnym trybem zachowywała Polska, od czasu onego półsiódmej tylko pości. Błaz. P. wielki, siedm niedziel przed wielką nocą. Hrb. Kościół P. walny złożył na czas wiosny, kiedy na nas takie odmiany powietrza, jakie ziemie, nie napadają. Petr. Niema teraz różnicy między piątkiem i niedzielą, ani między wielkanocą i postem wielkim. L. Przyjdzie P., to s. kupi cztery beczki śledzi i po jednej posie s. do klasztorów. Paw. Jechał smętny jak P. Krasz. P. mniej przed Bożym Narodzeniem, adwent. Skar.

† **Poście** (miejsceownik) przysł. w czasie postu, podczas postu, w poście: I swe posty do Moskwy P. wyprawił H. Jana. Kościół... potraw od mięsa P. zakazuje. Birk. Kupiłem P. wielką szczukę. Biel. M. <? POST, Grm. fastan>

× **Post**, u, lm. y p. 2. × **Posta**: Uzyskał pozwolenie od generała, by na ów P. jechał. Wysp. <Fr. poste>

1. × **Posta**, y, lm. y *poczta; kurjer, goniec; stacja pocztowa*: Przyszła tam do Moszen tegoż dnia P. od dworu j. m. p. krakowskiego. Okol. Po drodze rozstawne posty dla niego stoją. Krasz. Tam zaraz odprawowano postę nazad, o szczęśliwym progresie dając znać. Okol. Ostatnia już P. przed Valadoli. Krasz. <Fr. poste>

2. × **Posta**, y, lm. y 1. a. × **Post placówka**, *posterunek, pozycja*: Objeżdżadem wszystkie posty korpusiku. Budz. Wszysey ci piloci mają swoje posty. Budz. 2. *stanowisko, na którym s. pełni pewien obowiązek; urząd, posada*: Zyskowna to P., i ludzie na niej porobili majątki. Krasz. Pan Ponjat mile przyjął moją notę i mówił, że gdyby kiedy dostał tę postę, stanie mu s. bardzo użyteczną. Budz. <Fr. poste>

× **Postacenie**, a, lm. a czynność cz. **Postacić**: Władze rodzenia, krzewienia, postaceń, roślinień. Stasz.

× **Postacenie się**, a s., blm., czynność cz. **Postacić s.**

[**Postacianka**, i, lm. i] *źniwiarka pierwsza za postatnicą (przodownicą), druga z kolei*. <Od Postać>

× **Postacić**, i, il i × **P. s.** p. **Postaciować**: Na wysokościach żywiły w powietrzkrogu nie są zdolne wszechynać co nowego, ni rozmnażać, ni dawać wzrost, ni roślinie, ni P. Stasz. <Od Postać>

Postaciować, uje, ował, × **Postacić** co = *nadać czemu postać, formować, kształtować; wosabić, personifikować*: Śmiesznie, że te idjotyczne legiendy, jakimi lud śmierć postaciuje, takie wrażenie jeszcze na nim robią. Przybysz. P. s. *przybierać postać, kształtować s., formować s., objawić s. w postaci*: Zewnątrz postaci s. kształt wedle zasad piękna. Sł. wil. <Od Postać>

Postaciowanie, a, blm., czynność cz. **Postaciować**.

Postaciowanie się, a s., blm., czynność cz. **Postaciować s.**

staciować s.: P. s. materji w kształty zewnętrzne.

Postaczać, a, ał stoczyć jedno po drugim. P. s. stoczyć s. kolejno, jedno (a. jeden) po drugim. <Po + Staczać>

Postaćowanie, a, blm., czynność cz. Postaczać. Postaćowanie się, a s., blm., czynność cz. Postaczać s.

1. Postać, i, lm. i a. e l. = a) zmysłowa forma istoty, postawa, kształt, figura, osoba: P. postawa pochodzi od wyrazu stać, stanie i właściwie oznaczają tylko istotę żyjącą pod względem jak s. oczom naszym wydaje. Brodz. Tak mieni P. na każdy dmuch wiatru obłok niestały. Kniaź. Złoto w największym ogniu nie z postaci swojej nie traci. Troc. Ułożenie między sobą boków jakiego ciała nazywamy kształtem czyli postacią. Rogal. Djabeł w swojej postaci. Boh. P. ludzka. P. anioła. Jowisz przemienia s. w rozliczne postaci. Kras. Za pośrednictwem Najjaśniejszego Pana jużesny s. poznali w naszych własnych postaciach. Rzew. (bez masek). Już on wisiął w powietrzu jako plamka szara, w postaci wróbla, motyla, komara. Mick. Uzułem wtenczas, patrząc na tę P., że gdyby mogło choć tak z nami zostać... ubyłoby mi z serca pół rozpacz. Słow. Ze dusze ulatują z ciała w postaci gołębi, to znane jest powszechnie z pieśni i bajek. Karł. A śmierć w ohydnej zjawia s. postaci, jak straszne widmo nieości i kary. Asn. P. linii krzywej. P. graniasta. Ty jesteś, Panie, w osobach trojaki, jednak Bogiem jest w postaci jednaki. K. G. Komunja św. pod dwiema postaciami. Pod postacią chleba i wina zawiera s. w Najśw. Sakramencie ciało i krew Pana naszego Jezusa Chrystusa. Jeł. b) *osoba, osobistość:* P. Bernardyna. Mick. Ziemi! nie dzyw, żeś gniazdem noy i rozpacz, gdy tak szybko ci gasną słoneczne postaci. Deo. Erazm Roterdamczyk — P. w historii humanizmu znaczenia pierwszorzędnego. Kryń. Kopernik jest w nauce obrzymią postacią. P. w dramacie, w historii, w powieści = *kreacja*. P. alegoryczna. c) *wygląd, powierzchowność, pozor;* *fizjognomja, mina, postawa:* P. w nim święta, ale hajduckie sumienie. Troc. Nie lubię ani ulam takowej twarzyćce, w której to P. święta, hajduckie sumienie. Opal. P. człowieka poważnego. Troc. Ładnuचना ustek i oczek twóich P. Troc. P. na s. brać, kształcić s., formować s. L. Zwierzchnia P. ludzi oszukiwa. P. Koch. Zewnętrzna P. bardzo jest zwodniczą. L. Raz wesół, drugi raz smutną P. ukazuje. Karp. Nową przywdziewa P. przyrodzenie. Kras. Różnili s. Dobrzyńscy między Litwą bracią językiem swoim, tudzież wzrostem i postacią. Mick. W ciemnej szkolnej sali siedziało dwoje dzieci... oba wątlę postaci, marmurowo biali. Słow. Marjo! czyś ty nie chora? bo masz taką P., jakbyś s. do aniołów myślała już dostać. Malcz. Ze zmianą politycznych wypadków zmienila s. u nas razem świetna P. kościół i ojczyzny (= stan). Cz. Zmieniła s. P. rzeczy: cały naród przybrał P. wojenną. Brodz. Uczynił tę P., jakobyś w żałobie była, i oblać s. w żałobę. Leop. Gdy już w Europie pokój panuje, on w postaci jeszcze wojennej zostaje. L. (= na stopie wojennej). 2. [P.] stan, położenie: Nie pójdę ja za mąż, bo to smutna P. dla jednego chłopca niewolnicą zostać. 3. P. krasomówcza = *figura, przenośnia*. Wszelka osobliwość a. w jednym słowie, a. w kilku słowach czyli w mowie, zowie s. P. = *figura*. Kopez. 4. † P. *gatunek, różnica, podział, species*. L. Ja-

goda winna ma w sobie trzy różne postaci. Trzye. Rzeczy znajdując s., *in una specie*, w jednej postaci. Petr. 5. † P. *ród, naród, pokolewie, plemię; rodzina, familja, dom*. Ps. flor., Glos. Jako jest Jan z te postaci, ich klejnota, ich szczyta i ich krwi. Kpzn. 6. min. *bryła mineralna ograniczona w pewien sposób płaszczyznami:* P. całkowita, ćwiartkowa, dopełniająca. P. krystaliczna, pojedyncza (= *ograniczona płaszczyznami jednakowemi*). Postaci odpowiadające. P. połowiczna. Postaci połowkowe, półścienna. P. zamknięta. P. złożona a. kombinacja. <Z Gr. hypóstasis, z podprowadzeniem pod Sł. wygląd: Postać>

2. Postać, oi, ał, [Postojeć] nied. Postawać i. przestać pewien czas; pożyć, poczekać stojąc; przestać chwilę spokojnie: Postój tu na chwileczkę przy tej ofierze. Leop. Mieszanina ta niech tak postoi, póki s. nie ustoi. Haur. Postojeć tam trochę. Kn. (= *nie tak prędko odejść*). Hej, hej, ty dobry męzo, postój mało z nami! Rej. 2. *podnieść s. na nogi, znaleźć s. na nogach na chwilę, wstać na chwilę:* Kazał wstać a chodźć chromo urodzonemu człowiekowi, który dalej niż od czterdziestu lat na nogach swych nie postał. Rej. 3. a. **Postanać** gdzie = *znaleźć s., zjawić s., pokazać s. gdzie, zwrzeć gdzie, stąpnąć nogą:* Nigdzie jako żyw nie postał na świecie, doma s. schował. P. Koeh. Nie do rzeczy mi bzdurzyła, poszedłem i więcej u niej nie postane. L. (= *nosa nie pokaże*). Już otdąd noga moja nie postanie w tym domu. L. Noga nigdy jej tam nie postala. Rzew. Powiedz mi prawdę, inaczej noga moja w domu twoim nie postanie. Boh. Około Lwowa od kilkuset lat noga ich nie postala. Star. Prowadził nas po dzikich polach, w których nigdy podobno nie postala noga ludzka. L. Gada o dworze, w którym nigdy noga nie postał. L. Nie postał od tego czasu u nas. Troc. Nedewszystko to ci przykazuję srogo, żebyś u Izmenji nie postał i nogą. Min. Na teatrach nie takowego P. nie powinno, eoby uszy obrażać mogło. L. (miejsca mieć nie ma. L.). Kłamstwo nigdy w usciech nie postalo moich. L. (= *nie zagosciło*). Tak podła myśl niegodna P. wmyśle obywatela. Kras. Srogość w myśli mojej nigdy nie postoi. L. Nie jadłem chleba, ani mięso, ani wino postaly w ustach moich. Leop. Nie postawaj mi tu! Troc. Czasem na oczu sen mi nie postoi. Er. [Poszłam ja do karczmy, mąż mi skórę wybił; już tam nie postoję, aż se ja wygoję]. Pśń. Hugo już nigdy nie postał w zakonie. Słow. Nie postalo nawet w myśli mojej frasować We Panią. L. Niech w twej myśli dziecięcej nie postanie nie więcej. Len. [Ani myślą nie postalo chłopu, tylko brać]. Na policzkach nie postał ślad rumieńca. Krasz. Przen.: Nie postal jeszcze w miłosnej nauce. Troc. (= *nie tnal jej, nie dotknął s. jej*). 4. [P., **Postajać**] *powstać, stanąć, podnieść s.; stanąć kolejno, jeden po drugim, postawać, postawiać s., powstawać:* Stańcie do pracy... I postali i dziękowali Bogu. Stójże jeno, dziócho... A nie postoję. Postawmy tu bracia razem, zatańcujmy sobie w koło. Pśń. 5. [P.] *postawić:* P. uszy do góry. 6. † P. *ustać, przystanąć zmęczony s.:* Piechota idzie, ale ustala, i pod armatą konie postaly. Grab. 7. † P. *dostać s., być, okazać s.:* Dziedzina nigdy z ich ręką nie postala. Rot. Tamo ode 20 lat nie postal nigdy w dzierzeni. Rot. Nowa wieś nie postala w manowstwo (w lenno) do Czacza. Rot. Pieniądze nigdy jej męża nie postaly. Rot. <Po + Stać> [Postać, i, lm. e] **1. miejsce u zwierza, gdzie**

staje najlepszy żniwał, zwykle z lewej strony; przodowanie najlepszej żniwiarki wszystkim innym: Być na postaci, stać na postaci (= przodować żniwiarzom). 2. zagon. 3. rząd żniwiarzy a. kosiarzy w polu. 4. część pola a. łąki zajęta na raz przez rząd żniwiarzy a. kosiarzy. <Po + *Stać, ST(O)/ST(A)>

[Postadnica, y, lm. e] p. **Przodownica**: Rzuca poza siebie snop wzniesiony P., a to w tej myśli, że lżej iść będzie robota otaczającym żniwiarzom. Gof. P., ubrana w wianek, idzie na na czele gromady żniwiarzy. Wóje.

[Postajać, a, a] l. dok. p. **Postać**: No teraz stącić w koło, żebyście widzieli, jak bede pił. Oni postajali. 2. nied. **powstawać, nastawać, grozić**: Ona cie bedzie broniła, żebyś nąbardzi na cie postajali. <Po + Stajać>

[Postajanie, a, b]m.] czynność cz. **Postajać**. **Postalować, uje, ował obstalować jedno po drugim; obstalować kolejno, jeden po drugim, pozamawiać**. <Po + Stalować>

Postalowanie, a, b]m., czynność cz. Postalować.

†**Postamt, u, lm. y p. Poczta**: Na postamecie Koronnym, Litewskim, Prus Polskich. Troc. <Nm. Postamt>

Postanawiać, a, a] p. Postanowić. **Postanawianie, a, b]m., czynność cz. Postanawiać**.

[**Postanąć, nie, na]** p. 2. **Postać**: Po cóż przyszlście, postanęliście, bierz jedno drugie, płasali byście. Kolb. Postanęli pastuszkowie wokoło, zaśpiewali Jezusowi wesoło. Pśń. Postanęły dzieci kołem. Kon. <Po + Stanąć>

Postanie, a, b]m., czynność cz. Postać. **[Postaniec, nca, lm. ncy] p. Powstaniec**. <Po-(w)staniec>

[**Postanięcie, a, b]m.] czynność cz. Postanąć**. **Postanislawowski który nastąpił po czasach Stunislawa (Augusta, króla polskiego)**: Czasy postanislawowskie. Sow. <Po + Stanislawowski>

Postanowiciel, a, lm. e ten, co postanawia a. postanowił: Bóg jest postanowicielem zakonu. Kucz. <Od Postanowić>

Postanowicielka, i, lm. i forma ż. od **Postanowiciel**.

Postanowić, i, i]l, nied. Postanawiać i. †P., [P.] postawić: Nimfa, zwiódszy go z światła, w cieniu postanawia młodzieńca. Otw. [Pán Jezus sie melduje za doktora u tego króla i, że ón tak te królowe postanowi (= postawi na nogi), że óna zmartwychwstanie]. 2. kogo, co = **ustanowić, zamianować, kreować, zrobić go czym, wyznaczyć mu stanowisko**: Dawid postanowił królem Salomona, syna swego. I postanowił go Saul nad mężmi wojennymi. Wuj. W każdej prowincji pretora postanowiono. Pileh. (= obsadzono). Nad każdym narodem postanowił przełożonego. Wuj. Chełmińskie województwo postanowiwszy, Elbląskie w Malborskie, Gdańskie w Pomorskie zamienił. Borow. (= założyćwszy). 3. co = **ustanowić, uchwalić, rozporządzić, zarządzić, wyznaczyć, określić, oznaczyć**: Przodkowie naszy na niewdzięczniki nie chcieli P. kaźni żadnej. Górń. Nie wiem, co król o mnie postanowi. Troc. (= zdecyduje). P. sposób podatkowania. Troc. P. prawa, podatki. Troc. P. rzeeczom cenę. Troc. W projekcie nowej reformy rządu postanowiono zniesienie nazawsze liberum veto. Niem. Teraz w Warszawie postanowiono, aby dobrym ludziom wszystko darmo dawano. Boh. Cóż postanowiono na ra-

dzie? Wyjazd postanowiony był na 15 lipca. Bał. (= zamierzony, zdecydowany). 4. cz. ni. **uchwalić, umyślić, zamierzyć, zdecydować, zdecydować, zdeterminować, zdecydować, orzec, zawyrokować, ułożyć sobie w głowie, uplanować, ukartować, zdeklarować, dać sobie słowo, przyrzec sobie, przedsięwziąć**: P. co u siebie, umyślić. Kn. Postanowił (postanowił u siebie) jechać. Troc. Postanowił sobie, gdy co przezeń Pan Bóg uczyni, aby nie sobie nie przeczytał, jedno wszystko Panu Bogu. Skar. Daj każdy to, co postanowił w sercu swym. Skar. Wszystko, co komu wziął wrócić i na potym w pobożności żyć, aż do śmierci postanowił. Skar. Duch św. daje siłę na wykonanie tego, co ś. postanowi. Skar. Postanawia jakimkolwiek bądź sposobem swego dotrzeć. Pileh. Postanowiono, że w Warszawie ma być przy rządzie polskim cesarski komisarz rosyjski. Tarn. Miłość postanowi o całym jego przeznaczeniu. Rzew. Postanowił nowy kraj, Litwę nawiedzić. Miek. 5. †P. **ustalić, urządzić, utrwalić, uporządkować, uregulować, ułożyć, unormować, uorganizować, ukonstytuować**: Bóg jako wszystko postanowił bacznie, tak i w tym swoją mądrość okazuje. Kochan. Największe lekarstwo w żałości — P. swój umysł w bezpiecznej stałości. Rej. P. zegar. Troc. (= nastawić). Miasto to rządzi ś. tak pięknymi porządkami i takimi prawy, iż może mieć zadróść w innych rzpltych, choć też dobrze postanowionych. Łęcz. Postął Judas do Rzymu, aby postanowili a zjęli z niemi przyjacielstwo, a prosił, aby zdjęli z nich jarzmo greckie. Leop. Jozasz postanowił kapłany według porządku dni, obleczone w białe szaty. Leop. (= narządził. Leop). P. życie = **ustanowić sposób życia swego**. Wezwanie i stan swój ma każdy P. Glicz. Kto nie postanowi żywota, zawsze chodzi koło płota. Kn. (= kto ninacz zmierza, w nie nie uderza; żyć na pamięć, nie jać ś. niczego. L.). P. dzieci = **ustalić ich byt na swoim**. P. syna = **ożenić**. P. córkę = **wydać za męż**. Ociec każdy syna swego P. ma, a żadne postanowienie bezpieczniejsze nie jest, jedno małżeństwo. Glicz. Nie postanowię jej z cudzoziemcem. Niem. Obadwaj życzyli sobie P. mnie w domu swoim. Pas. 6. †P. **zgodzić ś., umówić ś., ugodzić ś., ułożyć ś. z kim; zamówić, nająć, zgodzić kogo, co**: Stuga postanowiwszy z panem, dobrze i enotliwie mu służyć... Star. P., wiele poddany ma lasek trzyszątnowych wyorać. L. Gdy na oddawkę postanowia oborę, od faskowej krowy faska ma sła ma być oddana. Haur. (= wypuszczą). 7. [P.] **stworzyć**: Pobłogostaw, Boze Ojeze, te dary, coś nam je postanowił. Jest to Syn boży, co postanowił niebo i ziemię, na ziemi wszystko stworzenie. 8. myśl.: †P. **wyżła = ułożyć, wprawić, przyuczyć do polowania**. Cyg. P. ś. l. **zostać postanowionym, ustanowić ś., uchwalić ś., zdecydować ś., zamierzyć ś., umyślić ś.**: Duch św. daje siłę na wykonanie tego, co ś. postanowi. Skar. Nim atoli mogło w wolnej rzpltej P. ś. coś pewnego, uderzyli Szwedzi na Danją. Szaj. 2. †P. ś. **ustalić ś., osiąść, usadowić ś., zająć miejsce**: Człowiekowi, kiedy ś. raz na twarzy zima postanowi, a włos śniegiem przypadnie... Kochan. 3. †P. ś. **ustalić ś. ustakować ś., opamiętać ś., umiarłkować ś., umitygować ś., pohamować ś., utemperować ś., przyjsć do rozumu, do równowagi, wejść w siebie, uspokoić ś.**: Bez ćwiczenia człowiek zdziejeje, i nigdy ś. nie postanowi. Górń. Pan gniew długo wierzga, jako podgórski żrebiec, a długo ś. uspokoić, a P. nie może. Rej. Pilniejsza daleko, czymby ś. u-

mysł napasł, nacieszył, a w nadobnej sprawie i w uczciwych postępkach aby ś. sprawił i postanowił. Rej. 4. †P. ś. *ustalić sobie być, zająć stanowisko, urządzić ś., zostać statecznym obywatelem, zagospodarować ś., wyekwipować ś.*: Zabiegając nierządowi, ma ś. każdy P., a stan sobie słuszny wybrać. Glicz. P. ś., stan sobie obrać, przyjąć. Kn. Przeprowadził mu kilka pięknych koni i przywiózł dostatkami pieniędzy, aby przystojnie ś. mógł P. Kaczk. P. ś. = *wstąpić w związki małżeńskie, ożenić ś. a. wyjść za mąż; ustalić swój byt przez małżeństwo, osiąść na swoim, założyć własne ognisko domowe*: W pierwszej krucjacie siła bardzo Francuzów małżeńskim ślubem postanowiło ś. w Palestynie. Ustrz. Już na spokojniejszy żywot ś. udawszy, postanowilem ś. z woli boskiej. Paszk. Dawszy im rozwód i pozwoleńszy im oboma znowu ś. inaczej P. Wójc. 5. [P. ś.] *postawić ś., zostać, stać ś.*: Ci czarni widzą, że ón weale gadać nie chcą, i grubijanem wielgim się kole czartów, postanowiuł. 6. myśl. *ulożyć ś., uprawić ś., przyrzucić ś.*: Młody pies jeszcze ś. postanowi. Rej. <Po + Stanowić>

Postanowienie, a, lm. a l. blm., czynność cz. Postanowić: Od panowania Zygmunta I mniejszość mogła nie dopuszczać postanowienia prawa. Burz. Zjechali ś. Polacy do Gniezna dla postanowienia Rzpłtej. Błaż. Około zawarcia porządnego bydła w oborze i postanowienia wółw. Ek. Rzecz to sama pokazuje, że to królestwo z początku postanowienia swego bytności pańskiej w koronie potrzebuje. Karnk. (= *założenia, ukonstytuowania, ufundowania*). 2. *uchwała, decyzja, rezolucja, orzeczenie, wyrok; rozporządzenie*: P. komisji, komisarzyw. Troc. P. (ustanowienie) takie stanęło. Troc. P. senatu. Wydać P. Na posiedzeniu zapadło takie P. 3. × P. *umowa, układ, ugoda, porozumienie, kontrakt*: Musi być jeszcze u pana moje miesięczne, strawne, moje zasługi, moje suchedni, i to wszystko, co panowie sługom na postanowieniach pisać, a nie dawać zwykli. L. Takie P. (kontrakt) między nimi było. Troc. P. jest jawne i skryte a. domyślne. Troc. 4. *niezlomna wola, zamiar, zamysł, determinacja, przedsięwzięcie*: Mocne P. więcej niegrzeszenia. P. umysłu a. na umyśle. Troc. P. miałem u siebie. Troc. (= *powziąłem zamiar*). P. pisania. Błaż. Pewien swego postanowienia, stoi nieporuszony i nieustraszony. Pileh. 5. × P. *partja, małżeństwo, mariaż, ożenienie ś. a. zamążpójście*: Synu! obrałeś sobie P., a nie powiedziałeś ojcu i słowa. Stasz. Już We panna dosięgasz wieku przyzwoitego damom do postanowienia. L. Roztropna matka mówi o dobrym postanowieniu córki swej. L. Może on w czasie jaką córcę dać pomoc, zrobić P. L. Dziewka póty ma opiekunów, póki ś. jej jakie P. nie trafi. Troc. P. w zaenym stanie. Troc. Do dalszego szczęśliwości wspomóc postanowienia. Troc. Stanisław doczekał ś. za życia swego postanowienia pięciorga dzieci. Nies. Doczekali ś. potomstwa, a nawet ich postanowienia. Rzew. Składał ś., że we wszystkim winien jest posłuszeństwo rodzicom swoim, jedną tylko wolę postanowienia swego na własną składał osobę. Krasz. 6. †P. *układ, rozkład, dyspozycja, plan, ustroj, porządek, stan, ustawa, konstytucja, organizacja, skład, system; położenie, pozycja, sytuacja*: Opisać rządy i P. państwa którego. Kłok. Przedziwne Rzpłtej P. potęgi jej przyczyną było. Fal. Ażaz my mamy P. jakie pewne, oprócz tych marnych a niepobożnych wici? Rej. Coby za rząd był, co za P. w Polsce pod mocą

turecką? Orzech. Nie chciał przestawać na tych ojeów postanowieniu życia albo regule. Skar. 7. †P. nieba, powietrza, miejsca, kraju = *temperatura, klimat*. Kn. 8. †P. nieba = *konstelacja*. Niebo w takim postanowieniu ś. prezentuje: wschód osiada Wodnik, a zaenód Lew. Fur. 9. †P. ciała = *kompleksja, temperament; skład, budowa*: P. ciała, konstutucja. Dudz. Powietrze zimne i zdrowe daje Szwedom P. ciała mocne. Wyrw. Cholerycy mają P. ciała gorące i suche, flegmatycy zimne i wilgotne, a to zowiemy kompleksją. Petr. Chcę, aby dworzani miał kształt i dobre P. w ciele. Gór. P. ciała. Troc. Dobre P. w ciele. Troc. 10. fil., w psychologii, *decyzja, pobudka rozstrzygająca w walce z innemi, stateczny akt woli*.

Postanowienie się, a ś., blm., czynność cz. Postanowić ś.

Postanowiony im. od Postanowić a. Postanowić ś.: Błądzisz po puszczy z rozmaitemi a nie postanowionemi myślami swemi. Rej. P. umysł. Troc. Król szwedzki P. jest zwołać stany w przyszłym miesiącu. L. (= *zdecydowany, zdeterminowany, skłonny*). Żeby cię widział postanowionym! Rzew. (= *żonatym*). Miał dwóch synów, już postanowionych. Rol.

Postarać się, a ś., ał ś. l. spędzić pewien czas na staraniu ś. 2. poprobować starając ś., dolożyć starań: P. ś. zadowolić kogo. 3. o eo = *poszukać czego starając ś., wystarać ś. czego*: Postaraj ś. (dostać) pieniędzy a. o pieniądze. P. ś. o posiadę. <Po + Starać ś.>

Postaranie się, a ś., blm., czynność cz. Postarać ś.

Postarostować, uje, ował spędzić pewien czas na starostowaniu, побыć starostą: A to tu rok P., a dalej jeno sobie kazać trumnę strugać i mrować grobowiec. Kaczk. <Po + Starostować>

Postarostowanie, a, blm., czynność cz. Postarostować.

Postarostoiński niedgdy do starosty należący, po starości pozostały: Projekt oczyszczowania włościan w majątkach skonfiskowanych i postarostoińskich. Rol. <Po + Starostoiński>

†**Postarż, a, lm. e = Poczarż**: Pisarze i postarże ustawicznie przy sobie miał dla roznoszenia listów. Skar. <Od I. × Posta>

Postarzały który ś. postarzał: Zgarbiony i bardziej P. Kon. <Od Postarzał ś.>

× **Postarżec, eje, ał, Postarżec ś. l. zająć w lata, zbliżyć ś. ku starości, podstarżec ś., zestarżec ś. nieco**: Postarzałem ś. między swymi nieprzyjaciółmi. Wig. 2. (o wielu) *kolejno zestarżec ś., kolejno pozachodzić w lata*: Oto już postarżeliśmy ś. niektórzy. Wor. <Po + Starżec>

[**Postarżesz, ego, lm. i rz., Starżesz**] *starosta weselny*. <St. w. od Stary>

Postarżenie, a, blm. l. × P. czynność cz. Postarżec. 2. czynność cz. Postarżyc.

Postarżenie się, a ś., blm., czynność cz. Postarżec ś.

Postarżyc, y, ył uczynić starym, starszym: Przeciąg ten czas... postarżyl żywą, niedawno jeszcze ruchawą, miotającą ś. i podskakującą księżną. Krasz. <Po + *Starżyc, od Stary>

[**Postata, y, lm. y**], †**Postata p. Postawa**: Postatę matki pszczelnej między rojem tak upatrują: ma ona być nakształt osy farby szarawej. Haur. <Po + *Stata, od ST(O)/ST(A)>

Postatecznieć, eje, ał i. stać ś. statecznym, stateczniejszym. 2. stać ś. statecznemi kolejno, jeden po drugim. <Po + Statecznieć>

Postatecznienie, a, blm., czynność cz. Postatecznieć.

[**Postatkować, uje, ował**]?: P. sobie. Matka syna błaga, by lepij postatkował sobie. <Po + Statkować>

[**Postatkowanie, a, blm.**] I. czynność cz. **Postatkować. 2. przodownictwo przy żniwie:** Postatnica dostanie nagrodę za P.

†**Postatni** przym. od **Postata, p. Postawny.**
<Od Postata>

[**Postatnica, y, lm. e]** p. **Przodownica:** Hej, postatnico, pofoluj, pofoluj, swojej czeladki nie morduj, nie morduj, plon niesiem, plon. Pśń.
<Od Postatni>

Postaw, u, lm. y I. wał, zwój sukna tej długości, w jakiej wychodzi z warsztatu: P. w słowiańskim służy wszelkim rzeczom, które ś. tylko związać dają; w polskim — samemu suknu. Klecz. Bela sukna ma w sobie postawów 20; P. sukna ma w sobie łokci 32. Chm. B. Nalazła w skrzyni sztukę a. P. sukna. Sz. Głupi, który poprzyściągł w gałgany ś. stroić, mogą suknią z nowego postawu wykroić. Nar. Uczynił zasłonę z modrego postawu z powłoki. Leop. (= z modrej sztuki). 2. [P.] 60 pasm przedzy luianej. 3. [P.], †**Postawa** osnowa, przęda podłużna w płótnie, w przeciwstawieniu do poprzecznej, zwanej wątkiem. 4. †P. stan, położenie, porządek, stopa, ustawa, regulamin: Według trybu i postawu wojennego. Pileh. Zdr. **Postawek.** <Po + Staw, ST(O)/ST(A)>

Postawa, y, lm. y, †Postata, [Postata] I. a. × **Postura, × Pozytura** = a) *postać zewnątrzna mniej lub więcej okazala, prezencja, figura, statura:* P., *postać* albo kształt zwierzęci człeka pokazały. Kn. Jak ś. drzewkom przydawa, tak też i dzieciom, jakie z ziemi wyrosną krzywe a. proste, też *postawę*, gdy ich nie oprawia, i stare miewają. Spicz. P., a dalej nic. Kn. *Postawy-ć* tylko djabeł ma dosyć, ale mocy niewiele. Hrb. Nie patrz na *postawę*, ale na *człeka sprawę*. Kn. Pan *postaw* widomych nie tak potrzebuje, jako ś. przypatruje sprawom a. myślom serca każdego. Rej. Nie sądzić według *postawy*, ale sądzić sądem sprawiedliwym. B. B. Powierzchnowa *człeka* tego P. co osobliwego obiecuje. Troc. *Nadymać postawę* swoją. Rej. Niechaj ś. rozmyśli, długo-li tu będzie mu wolno tak *nadymać* tę *postawę* swoją. Wer. Acz już widział bitwę straconą, przecię mu na *postawie* nie zeszło. Biel. M. (= *na mnie, na fantazji*). *Strojem* i *postawą* przypominał zupełnie pułkowników z trzydziestoletniej wojny. Sienk. b) p. **Postać:** A w tym ś. ludzka jawi mu P., włos czarny w kudkach, jak noc, twarz zacienia. Hoł. c) *powierzchnowość, pozór, wygląd; płaszczyk, pokrywka, barwa:* Pokrywają one marne żywoty swoje, ukazując po sobie *postawę* nabożeństwa i pobożności, a w sercu przecię djabeł. Rej. Nie trzeba *postawie* nieczyjzej wierzyć; nie trzeba nikogo z *postawy* ani z odzienia szacować, gdyż często pod oweą barwą tają ś. wily drapieżni. L. Na *postawie* baranek, ale lis na myśli. Troc. W pochlebne ś. przebierz *postawy*. Troc. Składać, *zmyślać postawę*. Troc. Ułożona P. Troc. Uprząść, *stroić postawę*. Troc. Pod *postawą* błaznów i cudaków po świecie biegają. Troc. Znać po *postawie*, że błazen. Troc. Prawda na ś. fałszu *postawę* wziąć musi, aby ją ludzki rozum przyjął; fałsz zaś własny kształt zachowując, przystęp znajduje. L. Wzięłaś na ś. *postawę* i piórka słowice. Ko-

chan. Sereca sobie dodawali, by tylko po szanach mogli stanąć, a *postawę* niejaką obrońcy ukazać. Warg. d) *wkład ciała, jaki przybierają; ułożenie, poza, pozycja, figura, mina:* Turcy kształtną *postawę* rozmaita podczas modlitwy biorą, zakładają ręce, chylają ś., czołem biją, chwieją głowy. Kłok. Kłanianie jest zwierzęchnia P. uciezowości i poddanaści. Gil. Świętą wieczną powinniśmy z wszelką uciezowością przyjmować, a to nie tylko czapką, klęceniem, *postawą* nabożną, twarzą jakoby płaczącą, ale posłuszeństwem. Gil. Zdała ś., jakby stroić *postawę* myśli. Zebr. Gdy tak dawał sprawę, surową Goffred czynił mu *postawę*. P. Koch. Krzywo nań patrzy i srogą czyni mu *postawę*. P. Koch. Pokaz łaski *postawą* albo wzrokiem. Górń. P. służy wyłącznie *człowiekowi*, może być siedząca, klęcząca i t. d. Brodz. Przybrał groźną *postawę*. P. wyzywająca. Na wyżynie mocarz i lud na kolanach w ukorzeniu, zwróceniu obliczem ku słońcu, co ś. z poza gór wytaczało, chwalił Pana *postawą* pokorną, wejrzaniem błagalnym i szeptem. Jeż. 2. *postać, położenie; stan, pozycja, zwrot, kierunek, front, obrót:* W tej *postawie* rząd państwa były. Troc. Teraz los nasz pomyślniejszą weźmie *postawę*. L. Emiljusz, utraciwszy obu synów, w równy umysłu *postawie* zachował ś. L. (= w równowadze). 3. †P. *wystawa, wystawność, pompa, sadzenie ś., parada, przepych, okazałość, duma, buta, pycha:* Strzeż ś., abysz niezbyt pomału, a z *postawą* nie chodził, jak owi, co *potrawy* jakie niosą, gdy ś. boją, by czego nie rozlali. Kosz. Królowie egiptscy, nie mając kędy pieniądze podziwiać, nakładali na próżną *postawę*. Biel. M. Przen.: *pyszałek, zarozumialec: Affectator*, pyszny, wysoko a *wystawnie* ś. noszący, sadziiciel, P. Mącz. (to jest ten, który *postawę* sobie uprzął. L.). 4. p. **Postaw:** P. u tkaczów, wzdłuż miasto gruntu, na płótno lub sukno nagotowana. Otw. *Postawą* zowią płóciennicy *przędę*, wzdłuż miasto gruntu na płótno nagotowaną. Pileh. P., *podłużna przęda* w warsztacie tkackim. Mag. Osobno obiedwie ś. stawia i parę *postaw* z *przędzy* cieniuchnej *naprawia, intendm.* Zebr. Tasmę tę swemi rękami utkała, a różnych niei *postawę* snowała. P. Koch. Dziś wszystko już inaczej, wszystko spoważniało, jako mówią, *postawy* dosyć, wątku mało. Kočan. (= *więcej pozor, niż rzeczy*). Wszędy trzymać ś. trzeba *zdrowego rozsądku*, by wątek był *postawy* wart, *postawa* wątku. Dm. Dokoła wsi leżały ziemie *pokrajane* w pasy, kieby te *postawy* zgrzebnego płótna, rozciągnięte pod wzgórze i pościartowane na działki. Reym. 5. [P.] *krosna tkackie*. 6. bud.: P. *budowli = elewacja*. P., określenie *budowli* tak jak jest widziana zewnątrz, czyli rzut jej pionowy zewnętrzny. Podcz. †**Postawą** przys. *pozornie, na pozór, dla oka:* Dziewki *plączą, idąc* za mąż, *postawą*, ale ś. serce śmieje. Biel. M. Zdr. **Postawka, †Postaweczka.** <Po + *Stawka, od ST(O)/ST(A)>

Postawać, aje, awał I. dok. stanąć kolejno, jeden po drugim: Powysiadali: oficer od dragonji, sekretarz, pisarz, i *postawali* na stronie. Kaczek. 2. *nied. idąc a. jadąc przystawać, zatrzymywać ś., stawać raz wraz:* Nie *postawajac* nigdzie, prostom do domu szła. Wys. Pośpieszaj co rychlej, nie *postawaj*. Leop. Bież prędko, nie *postawaj*. Ciek. W tym *postawa* za progim i niby wątpliwa, oglądając ś. na dom, gorzko *popłakiwa*. Przyb. Pilnie na niego Armida *patrzała*, lubo ś. ruszył, lubo co *postawał*, twarży i wzroku jego

piłnowała. P. Koch. Cały gmach jej furji nie znoś, bieży, kole, postawa. Bardz. Zmęczony postaje po drodze. Kobiety zestrojone świętecznie postawały kupami. Reym. 3. [P.] *znajdować* ś.: Tko do św. Mikołajka paciorek gada, nikiej jego dusa w piekle nie postawa. 4. p. 2. **Postać**. <Po + Stawać>

Postawianie, a, lm. a czynność cz. **Postawać**: Prosto z matką do chałupy, bez żadnych postawań.

†**Postaweczka**, i, lm. i p. **Postawa**: Od takich ś. Zbawiciel kazał nam wystrzegać, co w owych postaweczkach będą u nas bywać. Papr. <Od Postawka>

Postawek, wka, lm. wki I. p. **Postaw**. L. 2. hut. *podstawek pod formę, kawalek surowizny, na którym formy w kowalstwie są ustawione i z wierzchu przyciskiem przytrzymywane, aby je stalej osadzić*. <Od Postaw>

Postawiać, a, ał I. dok. *postawić jedno po drugim*: Ty, chłopie, rzędem postawiaj sklenice. A gdzie worki postawiamy? 2. †P., [P.] nied. p. **Postawić**. <Po + Stawiać>

Postawianie, a, blm., czynność cz. **Postawiać**.
× **Postawiciel**, a, lm. e ten, *co postawił, co stawia*.
<Od Postawić>

× **Postawicielka**, i, lm. i forma ż. od **Postawiciel**.

Postawić, i, il, nied. † **Postawiać**, [Postawiać] I. *umieścić tak, aby stał; ustawić*: Czarny stół przed sobą P. kazał. Wer. Niektórzy z naszych chorągiewnych panów ślacheiców... gdy na zamkach przeciwko nieprzyjacielowi postawieni byliby byli. Stat. w. Bezcze na dno postawił. Troc. Postaw kregle prosto. Troc (= *ustaw*). A postawiłeś ślanki i talerze na stole? Troc. Postawił nogę swojej prawą na morzu, a lewą na ziemi. Wuj. (Piast) rozkazał pług swój postawić przy tronie. Niem. Przyszedeł, obaczył i lud swój postawił. Kniaź. Chrobry ku wiecznej sławie Polaków postawił żelazne słupy w rzekach. Biel. M. Nie postawiono wśród kosięcia trumny, ni ściany kirem obito dokoła. Rom. Posp.: P. butelkę i t. p. = *kazać dać; zafundować*. P. komu-bańki, pijawki (= *przystawić*). Na nogi, na nogach P. Przen.: P. na nogi = a) *podnieść, podźwignąć z upadku, wnieść, pokrzepić*: P. na nogi biedaka, bankruta. Młoda sułtanowa chciała na nogi P. powagę swego syna; stara swoją zatrzymać. Kłok. Bałwochwalstwo na nogi postawił. Skar. Ludzką ułomność na nogi postawia. Wad. Nieśluszną sprawę na nogach postawił. Pileh. b) [P. kogo na nogi] = *rozgiewać go*. P. wojsko na stopie wojennej. Prosił mię, abym mu konia w swej stajni, na jego grosz, P. dozwolił. Sz. (= *umieścić; abym przyjął na stajnię*). P. świadków (= *przedstawić, sprowadzić, dać, wskazać, pokazać*). Przen.: † Pan go wcale zachowa... i w szczęściu nieodmiennym z łaski swej postawi. Kochan. (= *otoczy go szczęściem*). 2. *położyć*: Osoba wysoko postawiona. [Postaw szczypee na stole]. P. na kartę = *dać stawkę, zaryzykować*. Na jedną kartę sto, dwieście holenderskich postawił. L. P. komu kabałę. !P. kropkę, przecinek, krzyżyk (= *dać, napisać*). !P. uczniowi stopień. P. warunek. 3. *wystąpić z czym*: P. pytanie (= *zadać*). P. komu zarzut (= *zrobić*). P. wniosek (= *przedstawić, wnieść*). P. kwestję. 4. *wystawić, pobudować, zbudować, założyć, wnieść, ufundować*: Most drewniany na palach postawiony. Warg. P. dom, pomnik. × Przen.: One Tarnowskie, Tęczyńskie, Odrowążę tak wielkie królestwo nam

postawili. Jan. Kto świat postawił króm żadnej pomocy? Kochan. Człowiek, miłością samego siebie zaślepiony, rozumie, że dla niego świat jest postawiony. Kochan. Postawił sobie Dajoces miasto Ekbatanę. Lel. Tron swój postawił Bisurman zuchwały. Kras. P. pułk = *wystawić, wysztyftować, wysztykować swoim kosztem i oddać go do rozporządzenia*. 5. † P. *postanowić, ustanowić, uchwalić*: Podług postawionej na to winy. Ort. 6. † P. kogo, czym = *ustanowić, zrobić, obrać, zamianować, kreować, zainstalować, wynieść na co, osadzić na czym*: Kako mają nowe radce P.? Ort. Wybrać a. P. swym dzieciom opiekadnika. Ort. (= *dać, wyznaczyć*). Postawił jej panem domu swego i księdzem wszego bydła swego. Ps. flor. (principem omnis possessionis suae). Tak on będąc od Boga królem postawiony, takie syny zostawił... Kochan. Cyprian na biskupstwo w Kartaginie postawiony. Skar. 7. *podnieść, nastawić, najeżyć, nastroszyć*: P. kołnierz. Pies, gniewając ś., postawił sierść na szyi. P. wios przynięciony na pluszu. P. kozła, marsa (= *zrobić*). Wnet to w niesmak jejmości, wnet kozła postawi. Łączn. P. oczy = *zrobić wielkie oczy; wytrzeszczyć, wybuluszyć*. [P. gały (= P. oczy). 8. † P. linję = *poprowadzić, wyprowadzić, przeprowadzić, narysować, przeciągnąć*: Linje krzyżowe zrysować albo P. Sol. 9. P. na swoim = *dokazać, dopiąć swego, przeprowadzić swoje*: Pieniakowi idzie częstokroć jedynie o to, żeby na swoim postawił i przeciwnika przepark. Kras. Saul chce wszelkim sposobem na swoim P. Druzb. Serec moje w tym razie tak mu ś. oparło, że na swoim postawię, choćbym miał dać gardło. Zabł. 10. † P. bój = *wydać, wypowiedzieć; wyzwalać (kogo) na bój*. Syn króla pytał, kiedy bój a bitwę P. woła miał? L. II. P. osnowę = *zalożyć; osnować krosna*. Przen.: *Telam ordiri, przędzę nasnować*. P., to jest zacząć co trudnego i długiego. Mącz. 12. † P. p. P. ś.: P. na rok = *stawić ś. na termin*. Kiedyby nie postawił na trzeci rok, tedy ma zapłatę zapłacić sam. Rot. Wawrzek ręczył Iwanowi swego człowieka ku prawu o jego ranę i nie postawił. Rot. P. ś. I. a. † **Postawić stawić** ś., *stanać*: † Musieli ś. w Betleem P. na on czas, gdy... Rej. Kiedy na wojnę pod istą chorągwią P. ś. będzie powinien. Stat. w. Przen.: P. ś. w czym położeniu, P. ś. na czym miejscu = *wieść w czyje położenie; zrozumieć, uwzględnić je*. Postaw ś. w lisa tego położeniu! Mick. Przen.: *zająć pewne stanowisko, okazać ś. takim lub innym, znaleźć ś. w pewien sposób, przybrać pewną postawę, nadać sobie pewien ton*: Staraj ś., abyś na początku wnet dobrze ś. postawił, a mniemanie o sobie dobre uczynił. Górn. Żona Aleksandrowa wojewodę wdzięcznie przyjęła, a Aleksander, mąż jej, także łaskawie mu ś. postawił. Paszk. Ludziom współek żebyśmy ś. dobrze pocześnie postawili, z nas aby im słowo dobre i pociecha dobra urosła. Glicz. Ach mnie nędzemu! jakim mi ś. Pan Bóg postawił, iżem ś. go zaprzeć śmiał! Skar. Ostro, hardo, zuchwale mu ś. postawił (a. posp.: Postawił mu ś.). Pies zaczepiony postawił ś. ostro. Dobrze postawiony = *który dobrze stoi, ma dobrą markę u kogo, dobrze widziany, dobrze położony*. 2. P. ś. na słowie = *stawić ś. na słowie, dotrzymać słowa, okazać ś. słownym*: Właściwie dzisiaj już ś. go spodziewamy, ja jednakże sądzę, że nie potrafi on ś. P. w tym słowie. Kacz. 3. *wysłuchiwać ś., pokazać ś., popisać ś., zamponować, wystąpić okazale, hojnie*: Przystawie: Zastaw ś., a postaw ś. Krasz. <Po + Stawić>

†**Postawiec, wca**, lm. **wce** *jakaś tkanina czy przedza błękitna*: Przed tymi już w postawcoch chodzą. B. Sz. (in conspectu purpuratorum). Modre postawce. B. Sz. (hyacinthus. Wulgata). <Czes. postawee, tkanina jedwabna>

Postawienie, a, blm., czynność cz. **Postawić**.

Postawienie się, a ś., blm., czynność cz. **Postawić** ś.

Postawka, i lm. i p. **Postawa**: I z wolna, zwolna P. jej drobna zgięta ś. czołem aż do zimnej cegły. Gosz. Więc z kądzieli... smyk kłaków, dwie ludzkie robi z nich postawki. Gosz. Będąc słówka cukrowane a P. cudna, pożrzesz jeno kęs dalej, alié myśl obłudna. Rej. Umysł nasz... ma-ło niejako spróchniałe drewno, tylko iż postawką kęs, jako malarskim złotem, będzie powleczo-ny. Rej. Szarańcza bezecna piękniemi słówki, postawkami, wimizaniem pirwey przeliże do sumienia nędznego, a potem wpuści jad fałszu swego. Rej. Paryzeuszowie umieli-é postawkę stroić świętobliwości, zdali ś. ludzimi nabożni, a w rzeczy obłudą pachnęli. Damb.

Postawnica, y, lm. e p. **Przodownica**: P., robotnicom na wzór postawiona, rej wodząca między żniwiarkami. L. Osoba najpośpiesniejsza wybrana być powinna, jak nazywają, na postawnicę, któraby innym w robocie wodzem była, i ta po żniwie wieniec przynosi. Kluk. <Od Postawnik>

†**Postawnie** przys. od **Postawny**: Ty nie P. sądzisz, ale prawnie. Ryb. (= *bez względu na osobę, bezstronnie*). Uznawszy, że ludzie, są ludźmi, nie mieliby tak hardzie i P. na swą ludzkość kazać. Glicz.

Postawnik, a l. [P., lm. cy] p. **Przodownik**: Przy koszeniu powinien być jeden P., któryby wyprzedzając innym do różności był pobudką. Kluk. 2. lm. i = a) †P. *ażu świeca na ołtarzu, przy katalafalku, †kierca*: Świeca, pochodnie a postawniki pogrzebne. Mącz. b) †P. *wielki świecznik, ceteroferarium*. Bydg. c) bot. p. **Trzebucha**. <Od Postawny>

†**Postawność, i**, blm. rz. od **Postawny**. Troc.

†**Postawny** przym. od **Postawa** a) i [P.] *piękną postawę mający, kształtny, dorodny, okazały, dobrze zbudowany, uspaniałły*: Koń cudny ten jest, który ma wzrost P., wielki a długi, tak, iż każdy członek ma prawy umiar. Trzyc. Konie postawne i we wszystkich członkach strojne. Trzyc. b) [P.] *piękny*. c) *przesadny, wyniosły, wymuszony, napsuszony, nienaturalny, pompatyczny, majestatyczny, afektywany, egzaltowany*: Wystrzegać ś. mamy w chodzie subtelnych a postawnych kroków. Kosz. Córki sjońskie wynosiły ś., płaśaly i postawnym krokiem postępowały. Wuj. Postawną mową a pięknymi słowy zalecają wymysły swoje. Wuj. Twarz postawna. Troc (*poważna; mina urzędowa, wroczysta*). d) *udany, pozorny, obłudny, fałszywy*: Czućie ich jest zmyślone a potworne, nieprawdziwe ale postawne. Żarn. Niewinne—winni, postawni—szczere zabijali. Żarn. e) bot.: Postawne ziele p. **Trzebucha**. <Od Postawa>

× **Postąpić, a**, al *podlepać, pognieść stąpając, potratować*. Śl. wil. <Po †Stąpić>

× **Postąpienie, a**, blm., czynność cz. **Postąpić**. [Postąpek, pku, lm. pki] p. **Postąpek**. <Po †*Stąpek, od STĘP/STĄP>

Postąpić, i, il, †**Postępić**, nied. **Postępować**, × **Postępywać** l. i nied. [**Postępować** ś.] *stąpawszy posunąć ś. o krok naprzód, dać krok naprzód*: Nie mogła P., tylko z kulami pod ramiony. Wys. Ręką

nie władną, nie postąpią nogą. Groch. (= *nie ruszą*). Tyś już niektóre słowa wymawiała i postępować jużes poczyniała. P. Koch. (= *stapać, chodzić, stawiać kroki*). Postępują z miejsca na miejsce. Troc. Postąpmy dalej w drodze naszej. Troc. Aż póty przyjdiesz, a dalej nie postąpisz. Wuj. Na górę idąc nie zaraz wlecieć, ale pomału postępować trzeba. Skar. Wzdychał, koń jego myślom ś. stosował, z zwieszoną głową zwolna postępował. Niem. Postępowała piechota pod gradem z ręcznej strzelby. Niem. (= *kroczyła*). Postępować za kim. [Nie postępuj ś. za mną, bo se zgubis onuce]. Jako cień nieodstępny ciału naśladowe, tak za enotą w też tropy zazdrość postępuje. Kochan. Postąpił kilka kroków naprzód i sam ś. o tym przekonał. Moch. Ojeze! nim postąpisz nogą, pomyśl, co robisz! Słow. 2. †P. *przystąpić, podejść, zbliżyć ś.*: Postąpmy ku temu miejscu. Troc. Przen.: Postąpmy do tej materji, do pracy naszej. Troc. 3. *przen. zrobić postęp, posunąć ś. naprzód, na wyższy stopień; udoskonalić ś., skorzystać, rozwinąć ś., wzrosnąć, zaawansować*: Dzieło, robota postępuje. Nie postępuje praca, nie awansuje. L. Postępują z błędu na błąd. Wiśn. (= *brną coraz bardziej*). Postępujesz z siły w siłę, z fałszu w fałsz, z obłudy w obłudę. Smotr. Stopniami trzeba postępować. L. Choroba postępuje (= *rozwija ś., wzmagą ś.*). Nie dosyć jest dobrze począć, trzeba coraz dalej dobrze postępować, chcąc dojść doskonałości. Pilech. Postępuje coraz na wyższe urzędy, do enoty, do korony. Troc. Dobrze w nankach, w enotach postąpił. Troc. Ilekroć poznać zechcesz, izaliś postąpił, uważaj, czy do tegoż samego daży chęć twa dzisiaj, do czego dążyła wczoraj. Pilech. Postępuj dalej w staraniu twóim. Troc (= *nie ustawaj*). Ów chłopiec postąpił znacznie w stolarstwie i był wielką pomocą swemu majstrowi. L. Uczący ś. języków na trzy części są podzieleni: poczynających, postępujących i doskonałych ś. Djar. gr. W szkole onej Chrystusowej postępował z enoty w enotę Skar. Okolski inszego być rozumie Jana, kasztelana bieckiego, inszego Jana, kanclerza koronnego, ale ś. myli: jedenże to był, ale postępował. Nies. W równi z wiekiem postępować. Mick. Postąpił-żeśmy duchem, postępując w cywilizacji materialnej? Krasz. 4. Postępować prawem = *procesować, prowadzić sprawę sądową, dochodzić sądownie*. Troc. 5. *dać do sumy, do ceny poprzednio płaconej lub ofiarowanej, dać więcej, poprawić ś. targując co, więcej podać*: Podkupuję ś. pod kogo, podaję, postępuję więcej w targu. Kn. Niech pan postąpi choć złotówkę, to cały mój zarobek! Postąpiono mu rocznej pensji. Troc. (= *podwyższono mu pensję*). Postąpił na licytacji i dobił targu (= *podbił cenę*). Kupiec arabski najwięcej za nich postąpił. Szym. 6. *począć sobie, obejść ś., znaleźć ś., wyjść (z kim) źle, dobrze; zrobić, sprawić ś., pokazać ś., spisać ś.*: P. źle, dobrze, mądze. Jakżeś sobie w tej mierze postąpił? L. (= *poradził*). Postąpił sobie dobrze, źle. Troc. Postąpił ze mną surowie, łaskawie, po przyjacielsku, ludzko. Troc. Nie umie z ludźmi postępować. Troc. Czy ś. to tak postępuje z uczciwymi ludźmi? Mądze na tym urzędzie postępuje. Troc. Jak to ludzie umieją obłudnie z drugimi postępować! Boh. W niewoli go trzymał i z nim jak z bydłkiem postępował. L. Sam nie wiem, jak mam postępować z temi obłudnikami. Boh. Postępować dobrze, uczciwie, źle = *poczynąć sobie, prowadzić ś., sprawować ś.*: Postępować z czym = *obchodzić ś.* Ja

na farbach malarskich nie ś. nie rozumiem, także wiele (to jest: także nie) z marmurem postępować umiem. Kochan. 7. †P. w brzemię = *zajść w ciążę, zastąpić, począć*: Skoro białogłowa w brzemię postąpi, tedy choroba miesięczna ustanie. Sz. Nie godzi ś. z położnicami łączyć, bo ś. przez to i na zdrowiu psują, i potem z trudnością P. mogą. Sz. 8. skąd = *ustąpić, wynieść ś.*; *odstąpić czego, opuścić co*: Postąpisz z włości drogo zapłaconych, postąpisz z dworu i gmachów złoczonych, a co zebrania twego kolwiek będzie, to wszystko przyszyj namiastek osiądzie. Kochan. 9. †P. komu czego a. co = *ustąpić, udzielić, użyzyć, pozwolić; zezwolić mu, ugodzić ś. z nim na co, przyznać mu; ofiarować, przyrzec, wyznaczyć, zaliczyć*: Aby tego dworu ku potrzebie naszej postąpił. Z. A. Posłał do Fabrycjusza Pirrus posły swe, postępując mu niemało i dzierzaw i złota, aby z nim uczynił kontrakty jakie, a zostawił go w pokoju. Rej. Radul prosił Mahometa o pomoc przeciw. Matjaszowi, postępując posłuszeństwo i ołd. Biel. M. Tamże mowa była, co posłom P. do Carogrodu. Sak. (= co im wyznaczyć. L.). Iż on człowiek, jako prostak, tak rozumiał, postąpił mu tego i rzekł... Glicz. (= *nie przeczył mu*). Między ludźmi podniesionego serca zgoda być nie może, gdy jeden drugiemu postępie nie chce w dobrych rzeczach, tylko chce każdy, aby na jego przestało. L. (= *ulec*). †P. ś. *wystąpić naprzód, ruszyć ś., ruszyć przeciw komu*: Hosudarska matka stała przy stronie, a hosudar przy niej po prawej ręce; oboje nie postąpiło ś. nie z miesca. Niem. Ś. <Po + Sta-pić>

Postąpienie, a, blm. I. czynność cz. Postąpić. 2. postępek, krok, zachowanie ś., znalezienie ś., porządzenie sobie, wyjście z kim, obejście ś. z kim: P. jego w tym razie nie da ś. niezym usprawiedliwić.

†**Postąpienie się, a ś., blm., czynność cz. Postąpić ś.**

Postdatować, uje, owal co = opatrzyć datą późniejszą. <Łć. post + Datować>

Postdatowanie, a, blm., czynność cz. Postdatować.

Postebnować, uje, owal spędzić pewien czas na stebnowaniu. <Po + Stebnować>

Postebnowanie, a, blm., czynność cz. Postebnować.

Postemplować, uje, owal ostemplować jedno po drugim; pokończyć stemplowanie. <Po + Stemplować>

Postemplowanie, a, blm., czynność cz. Postemplować.

Postenografować, uje, owal spędzić pewien czas na stenografowaniu. <Po + Stenografować>

Postenografowanie, a, blm., czynność cz. Postenografować.

[**Posterkać, a, Im. e**] *tyka długa, z przyczepionym na końcu kawałkiem twardej skóry, służąca do napędzania ryb do kłomli, przez silne burzenie wody i uderzanie w karpy i brzegi.* <Od *Posterkać, od Po + *Sterkać, STERK>

Posterować, uje, owal I. spędzić pewien czas na sterowaniu. 2. czym = pokierować za pomocą steru. Przen.: Szlachtę nakarmiwszy i spoiwszy, tam nią posteruje, kędy jemu potrzeba. Krasz. <Po Sterować>

Posterowanie, a, blm., czynność cz. Posterować.

Posterunek, nku, Im. nki, XPost, XPosta, †Pocza I. placówka, czaty, wideta, mały oddział wojskowy lub pojedynczy żołnierz, stanowiący jedno ogniwko rozrzuconych na pewnej linii straży ochronnych lub obserwujący nieprzyjaciela. 2. policjant, żandar, stróż stojący w pewnym oznaczonym miejscu jako straż, stójka. 3. miejsce, stanowisko, gdzie taci lub inny posterunek czuwa, stacja: P. pogotowia ratunkowego. P. telegraficzny. P. dorożkarski. Przen.: stanowisko, wkładające obowiązek stania na straży zagrożonych interesów społecznych: Książ biskup objął nowo utworzoną djecęję: ważny to P. wobec sprzecznych prądów. Lekarz, zaraziwszy ś. od chorego, legł na posterunku. <Nm. Postierung>

Posterunkowy przym. od Posterunek: Żołnierz P.

Postękać, a, ał I. pewien czas przestękać, pojęć. <Po + Stękać>

Postękanie, a, blm., czynność cz. Postękać.

†**Postękawać, uje, awal p. Postękiwać.**

†**Postękiwanie, a, blm., czynność cz. Postękiwać.**

Postękiwać, uje, iwal, †Postękować, †Postękawać stękać od czasu do czasu, wydawać jęki, pojękiwać: Kurezy ś., postękuje, łzami pieniek spływa. Zebr. Jakożes postękowała, gdy na cię bóle przysły! Leop. Poczęła podgderywać klucznica i P. Krasz. Za nim wróciła Szlomowa, postękuje na zimno. Orzesz. <Po + Stękiwać>

Postękiwanie, a, blm., czynność cz. Postękiwać: Stapania Żydówki poskrzypiały po śniegu, łącząc ś. z postękiwaniem na zimno. Orzesz.

XPostęknąć, nie, nął stęknąć, jęknąć: Czy ś. zdało P., czy drewno stęknęło? Zebr. <Po + Stęknąć>

Postęknięcie, a, blm., czynność cz. Postęknąć.

†**Postękować, uje, owal p. Postękiwać.**

†**Postękiwanie, a, blm., czynność cz. Postękiwać.**

Postęp, u, Im. y I. X P. chód, krok: Ujrzał zbliżającą ś. ku niemu niewiastę, którą dla piękności i wspaniałego postępu wzięły był za boginię. Węg. Bardzo mi ś. jej P. i kibić podoba. L. 2. a. X **Postępek** = a) a. [Postępek] stopniowe posuwanie ś. coraz wyżej i coraz dalej, wzrost, wzmacnianie s. w doskonałości, rozwój, udoskonalenie, ulepszenie, awans, progres: P. i zacofanie. P. nauk, wieku, cywilizacji. P. ludzkości. Duch postępu. Wejść na drogę postępu. Obraz nauk, uprawy i postępu umysłu ludzkiego. Śniad. Z postępem nauk gruntownych doskonali ś. sztuka pisania... język nabywa coraz więcej doskonałości, ścisłości i mocy. Śniad. Usiłowali ciągle iść z postępem wieku. Mick. Hasłem moim jest P. i walka na zabój z ciemnością, rozbrat na zawsze z ludźmi wstecznych dążeń. Lib. Nigdy nie postąpisz daleko, gdy w tobie chęć postępu ostygnie. Kras. A. P. ludzkości żadnych granic nie ma. Kras. A. Doskonali ś. trzeba z postępem wieku. Krasz. Kiedym po dłuższym czasie przybył powtórnie, zobaczyłem w gospodarstwie jego P. na każdym kroku. Chłopiec robi widoczne postępy w nauce. Czas jest szanować ludzi, co przygotowali postęp w naukach. Cz. Zamiast postępu widzimy upadek, zamęt w pojęciach, zwątpienie w sercach. Krasz. P. materialny działa zawsze jako lekarstwo dzielnie uspokajające. Krasz. Sztuki piękne, utrwalone w mowie, kamieniu lub na płótnie, ujawniają pewne idee duchowego postępu. Pleb. Wyobrażenie koniecz-

ności postępu nie tylko nie jest przeciwnie, ale owszem wypływa z treści nauki chrześcijańskiej i dziejów religji. Tysz. Choroba, niestety, robila postępy! (= rozwijała ś.). b) *następstwo, przebieg, bieg, tok*: W postępie czasów. Nar. W dalszym postępie czasu. Nagur. Nie przez męskość, Kainie, czoło królisz sępie, znać waśń i niespokojność w twoich spraw postępie. Przyb. 2. a. † **Progresja** mat. *szereg liczb postępujących według pewnego prawa*: P. arytmetyczny = *szereg liczb, których kolejne różnice są sobie równe*. P. geometryczny (a. ilorazowy) = *szereg liczb, których kolejne ilorazy są równe*. <Po + Stęp, STĘP/STAP>

Postępek, pku, lm. pki 1. † P. *ruch postępowy, bieg, posuwanie ś.*: P. księżyc, który miewa odalając ś. a. przybliżając ku drugim planetom, złączenie jego. Sien. 2. [P., **Postąpek**] *krok*: Co P. (= co *krok, za każdym krokiem, na każdym kroku*). 3. w lm. żart. *nogi* (z przymówką do czynów, obyczajów): Co po świeżo tureckim bucie, kiedy postęпки cuchną? L. 4. *krok, postąpienie, czyn, uczynek*: Dwaj mężowie pełni postępków bohatyrskich. Birk. Siła jak we wszystkim, tak w rycerskich postępkach fortuna może. Warg. Obróć oczy na postęпки moje dawne i czynności. L. Ganić, chwalić czyje postęпки. Troc. P. to bardzo niepolityczny. Troc. P. chwalebny, naganany. Z postępków trzeba sądzić, nie z mowy. Z zaonych postępków i z pozeziwej sprawy zawždy enotliwi dostawali sławy. Rej. Nie tylko ubiór, ale postęпки i obyczaje odkrywają czołowika, jaki jest w sobie. Górń. Te postęпки, obyczaje, których ja nie mam za uczynki skuteczne, pokażą wnet czołowika, jaki jest w sobie. Górń. Nie wstydzaj ś. tak bezbożnych postępków swoich. Skar. Głupim ustąpić, a ich postępkami ś. nie obrażać, mądrego rzecz jest. Skar. Cichość jego, laskawość i obyczajów pięknych postęпки coś w nim wielkiego prorokowały. Skar. Kto za dobry P. chce pieniędzy, pewnie ś. da i na zły stargować. Skar. Niemasz teraz do tego pory, ażebym dostatecznie przyczynto tego mojego postępkę opowiedział. Kras. P. szlachetny. Kras. 5. × P. p. **Postęp**: Opowiedział mu wszystkie P. sprawy. Bud. P. elekcji przeszłej. Biel. J. Dawałem im lekcje z wielkim ich w nauce postępkim. Boh. Wziąć, mieć, czynić w naukach, w enotach dobry P. Troc. Mało robić postępkę w naukach. Śniad. P. i uprawa ludzkiego umysłu a. ludu jakiego we wszystkich poznawaniach. Śniad. 6. *sposób postępowania, obchodzenia ś., czynienia; regulamin, porządek, tryb, zwyczaj, procedura, ustawa*: P. w przyjmowaniu posłów od monarchów różnych. Niem. Ś. (= *ceremonja*). Polaków granice, obyczaje, rząd i P. Rzpltej inną księgą opisałem. Błaż. „P. prawa czartowskiego przeciw narodowi ludzkemu“ (r. 1570). Upominał ich, aby według wojennego postępkę na skinięcie wszystko czynili. Warg. Prędzej, niżeli konnej bitwy dopuszcza P., z placu ustąpili. Warg. 7. † P. **prawny p. Postępowanie**: P. prawny, czynienie prawne. L. Prawnym postępkim rozpierali ś. Warg. Aby postępków prawnych nie było końca, musi być jeden najwyższy sąd. Petr. Takowy P. zachowany być ma przeciwo takowym, którzyby towarów swoich, mając je a taksy uchraniając ś., przedawać nie chcieli. P. prawny, skrócony. Vol. (proces. L.). Iż był sąd przerwany i P. wszystkie, nie chcieli wszeznac kauzy. Warg. Artykuły prawa majdeburskiego wybrane z postępków

praw rozlicznych ksiąg majdeburskich. Magd. 8. anat. p. Narf. 9. zk. w lm. *buty*. <Od Postępp>

Postępiąć, a, ał *stępić jedno po drugim*: To wesele postępiąło ostrza językowe i powyrwało z ust żądła żłosiwcom. Jeż. <Po + Stępiąć, od Stępić>

Postępienie, a, blm., czynność cz. Postępiąć. † **Postępić, i, il** p. **Postąpić**. Rej. <Po + *Stępić, STĘP/STAP>

† **Postępienie, a, blm., czynność cz. Postępić.** × **Postępkowy** przym. od **Postępek** a) *uczynkowy; postępowania tyżący ś. 2. tyżący ś. stapania, chodzenia; nożny, goleniowy*: Kości postępkowe. Perz. <Od Postępek>

Postępne, ego, blm. posp. *postąpienie, podwyższenie zapłaty*: Robotnik (w fabryce) poszedł do kantoru o P.

× **Postępnie** przys. od **Postępny, postępowo**: Potocki miał umysł czulszy i umysł żywszy, i ten sprawiał, iż ś. kształcił P. Tysz. (= *robiąc postępy*).

Postępny i. × P. p. **Postępowy**: Bieg P., *motus progressionis*. Hube. Biegi postępane i wsteczne. Tysz. Ród ludzki, w swojej całości, przeznaczone jest do postępnego udoskonalenia. Szan. Duchy ojców, krążcie pośród waszych dzieci, niech między niemi światło postępane ś. nieci. Brodz. Ja ci zwiastuję lot Ducha przepłytny przez ciąg postępnego wszechświata kolei. Kraśń. 2. † P. *postawny, pokazny, okazały, poważny*. Troc. 3. Żyto, na nieszczęście, okazało ś., jak to mówią, postępane, to jest dużo go na snop wychodziło; przerzedziła je zima. Krasz. <Od Postępp>

Postępować, uje, ował i [P. ś.] p. Postąpić. <Po + Stępować>

Postępowanie, a, lm. × a 1. *czynność cz. Postępować*: P. z muzyką. Troc. P. po szczeblach, po stopniach. Troc. P. w naukach. Troc. 2. *sposób zachowania ś., obejścia ś., poczynania sobie, czynny czyje*: Kazimierz, doprowadzony do ostateczności postępowaniem i gwałtami Krzyżaków, chciał już chwycić ś. oręża. Stadn. Układ, P., trzymanie ś. aktora nie może być toż samo w tragedji, co w komedji. L. Ten wyraz rozumiały był zawsze prawidłem moich postępowan. Rzew. 2. a. † **Postępek** *dochodzenie, działanie, proces, akcja, procedura*: P. indukcyjne. P. sądowe (= *kroki sądowe, ordynacja sądowa*). P. spadkowe głosi. Jord. P. karne. Edyktalne P. karne = P. *zaoczne przeciwo nieobecnym, z pobytu nieznanym*. 3. chir.: P. *bezgnilne, !aseptyka (asepsis)*. P. *przeciwgnilne, !antyseptyka (antisepsis)*.

[**Postępowanie się, a ś., blm.**] *czynność cz. Postępować ś.*

Postępowicz, a, lm. e ir. postępowiec: Marna i małoduszna arlekinada panów postępowiczów. <Od Postępowy>

Postępowiec, wca, lm. wcy ten, co jest zwolennikiem postępu, człowiek postępowy, nie wstecznik; członek społecznej a. parlamentarnej partji postępowej. <Od Postępowy>

Postępowość, i, blm. rz. od Postępowy: Taylor wierzy gorąco w P. rozwoju ludzkiego. Karł.

Postępowy, Postępny przym. od **Postęp** a) *Człowiek P. (= postępowiec)*. Stronictwo postępowe. Kierunek P. Gazeta narodowo-postępowe. Główna rola przypada tu prasie postępowo-wolno-

myślnej. b) postępujący, *wzrastający, stopniowy*: Rozwój P. c) fiz.: Ruch P. ciała = *ruch*, przy którym wszystkie jego punkty przebiegają drogi zupełnie jednakże: Ruch P. i obrotowy ziemi. d) lek.: Leczenie postępowe a. stopniowe (euratio progrediens). e) patol. porażenie postępowe a. postępujące (paralysis progressiva). Przeobrażenie a. zmiana postępową (metamorphosis progressiva).

Postępujący I. im. od **Postępować**. 2. p. **Postępowy**.

× **Postępywać**, **uje**, **ywał** p. **Postąpić**: Wszędzie za nami krok w krok postępywał teorbaniista. Kacz. <Po + *Stępywać, od Stąpać>

× **Postępywanie**, **a**, blm., czynność cz. **Postępywać**.

× **Postillant**, **a**, Im. ci p. **Postylarz**: Nam nie wolno będzie mieć w domu autorów naszych, osobliwie postillantów, i w nich czytać. Kraus. <Od Postilla, Postyla>

× **Posthalter**, **a**, Im. rzy = **Poczhalter**. <Nm. Posthalter>

! **Postjoplastyka**, **i**, blm. chir. *wytwarzanie napleka za pomocą operacji* (posthioplastice). <Gr. pōsthion + plastikē>

Postludjum, w lp. nieod., Im. **a**, ów muz. *prze-grywka po ukończeniu strofy a. całego utworu muzycznego a. śpiewu, kompozycja odpowiednia*. <Łć. postludium>

Postłaczać, **a**, **ał** *stłoczyć jedno po drugim*. <Po + Stłaczać>

Postłaczanie, **a**, blm., czynność cz. **Postłaczać**.

× **Postmagister**, **tra**, Im. **trowie** p. **Poczmistrz**: P. generałny ziem pruskich. Vol. Wiadomości wysyłano kurjerem do Lwowa, do pana Ż., postmagistra. Rol. <Nm. Post + Magister>

× **Postmagistrostwo**, **a**, Im. **a** = **Poczmistrzostwo**. Troc. <Od Postmagister>

× **Postmajster**, **tra**, Im. **trowie** p. **Poczmistrz**. Troc. <Nm. Postmeister>

× **Postnica**, **y**, Im. **e** forma ż. od **Postnik**. L.

+ **Postniejszy** *więcej poszczący a. więcej postny*. Kocz. <Od Postny>

Postnik, **a** I. + P., Im **cy**, × **Pościciel** *ten, co zachowuje posty, przestrzegający postu, poszczący*: Św. Jan. on tak surowy P. i ostrego żywota mistrz. Skar. Wielki ten P. nie jadł ani chleba, ani mięsa. Ustrz. 2. [P., Im. **i**, **Pośnik**, **Pośnyk**] = a) *wieczera wigilijna*. b) *wigilja B. Narodzenia*. c) p. **Post**: Pierwsze danie w P. wigilji B. Narodzenia. Siark. <Ukr. pōsnyk>

[**Postnikować**, **uje**, **ował**, **Pośnikować**] *jeść wieczernę wigilijną*. <Ukr. postnikúvaty>

[**Postnikowanie**, **a**, blm.] czynność cz. **Postnikować**.

Postny, [Posny, Pośny] przym. od **Post** a) *Postne* widowiska. Wiszn. (= w poście odbywane). b) *nie mięsny, nie z mięsem*: Potrawy postne, P. obiad. Kn. Proszę na wigilją dzisiejszą postną do siego roku. Wol. J. Do wieczery wigilijnej u ludu P. obiad czyli postnik zwanej. Postne potrawy suche. Troc. Strucla postna = *wodna, nie maślana, bez przypraw*. c) Nigdy nie widziałem u niego w dni postne mięsa na stole. Kras. (= w które poszczą). d) *czczy, jałowy, chudy, pusty*: Żołądek P. Zupa postna. Przen.: Jego komedje zdają ś. być chude i postne. L. e) *poszczący*: Gdy będziemy postnymi, łatwiej czarta zwyciężymy. Kocz. Człowiek im jest postniejszy, tym Bogu służyć sprawniejszy. Kocz. <Od Post>

[**Postojalec**, **Ica**, Im. **Icy**] *żołnierz kwaterujący gdzie tymczasowo*: Zapewne przechodzi przez Szegiedyn wojsko, i przysyłają nam postojalców na kwatery. Jeż. Stara Agafia miała zwyczaj siadywać godzinami u swoich postojalców. Krasz. <Ukr. postojálec, Ros. postojálec>

[**Postojaly** **dwór**] *zajazd, austerja*: Wtedy w postojalych dworach, czyli austerjach, zebrani podróżni oczekują często o głodzie. Korz. <Ros. postojajj (dwór)>

[**Postojeć**, **oi**, **ał**] p. **Postać**: Postojałem krzywą czas wędle kuchni. Prus.

Postojowe, **ego**, blm., **Stajenne** kol. *należność za dłuższy pobyt zwierząt na dworcu kolejowym*. <Od Postojowy>

Postojowy przym. od **Postój**: Knieje postojowe łosi.

Postokrotny *stokrotny*: Oprzec ś. fali światoburców (muzumianów) było dla Jagiellowego państwa... nietylko zadaniem, ale zarazem ofiarą postokrotną. Ostr. S. <Po + Stokrotny>

[**Postolnik**, **a**, Im. **cy**] *włoszcianin chodzący w postolach, nazwa mieszkańca z nad Bugu*: Pokolenie bliższe Bugu od tego obuwia nazwano postolnikami. Wóje. <Od Postoły>

[**Postolski**] *apostolski*. <(A)postolski>

[**Postoł**, **a**, Im. **owie**] I. p. **Apostoł**. 2. w Im. *chodać, łapcie z skóry, żyka lub ze skóry, kurpie*: Kurp nazwany jest tak od swego obuwia, które z wici sobie zrobił, i to obuwie właściwie zwie ś. kurpie, postoły. Bart. Postoły, kurpie. Troc.

× **Postofońca**, **y**, Im. **y** *ten, co łamie, gwałci post*: Prawo okrutne na postołomców od Chrabrego ustanowione. Nar. <Post + *Łońca, od Łomić>

Postopniować, **uje**, **ował** I. *spędzić pewien czas na stopniowaniu*. 2. *podmieniać jedno po drugim przez stopnie*: P. przymiotniki. <Po + Stopniować>

Postopniowanie, **a**, blm., czynność cz. **Postopniować**.

[**Postronk**, **a**, Im. **i**] p. **Postronek**. <Z Postronek>

Postosować, **uje**, **ował** *zestosować jedno po drugim*. <Po + Stosować>

Postosowanie, **a**, blm., czynność cz. **Postosować**.

Postowarzyszać, **a**, **ał** *stowarzyszyć jedno po drugim*. P. ś. stowarzyszyć ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Stowarzyszać>

Postowarzyszenie, **a**, blm., czynność cz. **Postowarzyszać**.

Postowarzyszenie się, **a** ś., blm., czynność cz. **Postowarzyszać** ś.

Postój, **oju**, Im. **oje** I. *miejsce lub czas, gdzie ś. ktoś a. coś zatrzymuje dla postawia, przystanek*: P. koni, wozów, statków. P. pociągu na stacji kolei żelaznej. P. w podróży = *odpoczynek, popas*. Jeśli zaś nie najdziem go na postoju, to będzie znak, że już jest z niemi, i wtedy, pojechawszy jego śladem, uderzym na nich niespodzianie. Sienk. W czasie krótkich postojów koń żarł wszystko, nie przebijając Sienk. To są ulubione postoje łosi. 2. [P.] *żołnierze na kwatery, załoga, konsystencja wojska*: Mieć u siebie P. Uwolniony od postoju. <Po + *Stój, ST(O)>

Postójnia, **i**, Im. **e** *grupa torów, przeznaczonych na postój pociągów kolejowych*. <Po + *Stójnia, ST(O)>

[**Postół**, **oła**, Im. **oły**] = **Apostoł**. <(A)postół>

† **Postpast**, u, blm. *wety, deser*. Troc.

Postponować, uje, ował, × **Posponować**, [**Pospomitować**] kogo, co = *lekceważyć, upośledzać, nie mieć za nic; pominać kim*, czym: Rzeczka Baehluja jest ona postponowana bardziej, aniżeli Pełtew na Rusi czerwonej. Jeż. (= *bagatelizowana*). I ziemianinowi na czas trzeba biblioteki nie P. Mor. A. <Łć. postponere >

Postponowanie, a, blm., × **Postpozycja** czynność cz. **Postponować**: Jakie naród nasz do postponowania innych narodów mieć rozumie prawo! L.

Postpozycja, i, blm. p. **Postponowanie**.

Postrach, u, lm. y, × **Postracha** *postraszenie, strach rzucony na kogo, popłoch, panika, terror*: Pownętrzny P. w tych odrodkaeh opanował serce Troc. W tym postrachu nie wiedzieli, co czynić. Troc. Roznosić, szczyć, rzucić P. Zwycięstwo Zółkiewskiego pod Kluzynem rzuciło P. na całą ziemię moskiewską. Niem. Wszystkie postrachy We Pana nie nie pomogą. L. (= *groźby, pogroźki*). P. na nich padł wielki. Sto głów sułtański ściał miecznik: a każda na P. narodu z bram miasta jak złoty słonecznik spogląda za słońcem. Słow. Później sama obecność króla Jana rzuciła bajeczny P. na wrogów. Szaj. Niezmierny P. ogarnął całe chrześcijaństwo. Szaj. Głośna wieść P. niesie. Garez. Wielki Mindows, nie podniósłszy miecza, Kurów zwojował postrachem wyprawy. Krasz. <Po + Strach >

× **Postracha**, y, lm. y p. **Postrach**: Otrząsa ś. wkrótce z tak blahej postrachy. Stasz. <Po + *Stracha, od Strach >

[**Postrachać**, a, ał] *nabawić strachu, przestraszyć, zestraszyc, spłoszyć*: P. konie. [P. ś.] *zestraszyc ś., spłoszyć ś., przestraszyć ś.*: Wszystko ptastwo odleciało, bo ś. sowy postrachalo. <Po + *Strachać, od Strach >

[**Postrachanie**, a, blm.] czynność cz. **Postrachać**.

[**Postrachanie się**, a ś., blm.] czynność cz. **Postrachać** ś.

[**Postrachany**] I. im. od **Postrachać**. 2. *narwana, roztrzępany, roztrągniony*.

Postradać, a, ał, † **Ostradać** kogo, czego a. kogo, co = *stracić, utracić*: P. rodziców, przyjaciela, życie, rękę, nogę. Wszystkie postradał dobra i honory. Troc. Cudzego pragnę, swego postradali. Koehan. Przech obydwu synów dnia jednego mam P. ? Wuj. Ciężej P., niż nie dostać Kn. Nie znamy, co mamy, aż postradamy. Kn. Jeśli cię mam P., obym legła w grobie! Dm. Wszystkoś na świecie postradał. Niem. Cycero blisko Kapui życie postradał. Lel. Postradał swojej dawnej fantazji jego wierny uczeń i sługa. Kaezk. Rolnik gdyby postradał w wojnie chatę, zbiór, bydło, powróci do zagona i do swojego chleba kawałka: warstat do pracy mu pozostał. Krasz. Ziemię postradać bardzo łatwo, ale ją nabyć codziem trudniej. Krasz. Ścinał, wieszal i nazajutrz postradanych żałował. Krasz. <Po + Stradać >

Postradanie, a, blm., czynność cz. **Postradać**: Hazardowałem życie i zdrowie..., ale na to tylko, żeby zdobyć pewność niepostradania tego, do czego krwawą doszedł pracą. Jeż.

Postraszenie, a, blm., czynność cz. **Postraszyc**. † **Postraszny** przym. od **Postrach**: Ten, co z dziećmi igrał, niechaj twarz na nie zakryje, a jaką postraszna ukazuje, tedy wnet przed nim uciekają. Rej. <Od Postrach >

Postraszyciel, a, lm. e *ten, co postraszyl*. <Od Postraszyc >

Postraszycielka, i, lm. i forma ż. od **Postraszyciel**.

Postraszyc, y, ył, nied. † **Postraszyc** I. *nastraszyc; pogrozic*: P., wypadzy znienaeka. P. różgą. 2. *spłoszyć, wypłoszyć; spędzic, wypędzić*, *straszac*: P. psa, ptaka. <Po + Straszyc >

† **Postraszyc**, a, ał p. **Postraszyc**: Matjusz postraszycząc, Czechy na swoją stronę przeciągał, *territando*. Błaż. <Po + *Straszyc, od Straszyc >

† **Postraszycanie**, a, blm., czynność cz. **Postraszyc**.

Postrącać, a, ał *strącić jedno (a. jednego) po drugim*: To wszystko postrącał, cokolwiek było tamą jego zapędowi. L. Na powolności król szkodał, bo gdyby wtedy, jak wypadalo, niektóre postrącał był głowy, na co sobie wiele zasłużył, miałby spokojność. L. Nieprzyjaeielskie zamki z wierzchu skał postrąca. Tremb. <Po + Strącać >

Postrącanie, a, blm., czynność cz. **Postrącać**. **Postreszczać**, a, ał *stręcić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Streszczać >

Postreszczanie, a, blm., czynność cz. **Postreszczać**.

Postręczenie, a, blm., czynność cz. **Postręczyć**. **Postręczyć**, y, ył *nastręczyć jednego po drugim*. <Po + Stręczyć >

† **Postrobić**, i, il *wzmocnić, utwierdzić*. Ps. flor. † **Postrobie**, a, blm., † **Postrobie**stwo czynność cz. **Postrobić**.

† **Postrobie**stwo, a, blm. p. **Postrobie**. Ps. flor.

† **Postrobion** *wzmocniony, utwierdzony*.

Postrofować, uje, ował *spędzić pewien czas na strofowaniu*. L. <Po + Strofować >

Postrofowanie, a, blm., czynność cz. **Postrofować**.

Postroga, i, lm. i, † **Nastroga** *ryb. przynęta nasadzona na wędkę*. <Po + *Stroga, S(T)ROG > † **Postroga**, i, lm. i I. *lekka przestroga, upomnienie*: Jest P. i upomnienie was odstępców naszych, a naszej niewinności oświadczenie. Smotr. 2. *opieka, piecza, straż*: W ręku patriarchy jest P. praw duchownych. Smotr. Należą do soboru królowie, jak obrońcy cerkwi, w postrodze pokoju pospolitego. Smotr. <Po + *Stroga, STRZEG/STROG >

Postroić, i, il I. *spędzić pewien czas na strojeniu*. 2. *ustroić jedno (a. jednego) po drugim*: Wszystko postrojone, jak na taki akt solenny przystało. And. P. ś. I. *spędzić pewien czas na strojeniu* ś. 2. *ustroić ś. kolejno, jeden po drugim*: Każe ś. P. wszystkimu dworowi jak najkosztowniej i sam ś. też ubierze w najbogatsze szaty. Star. Jak zaczęli stroić ś. na wojnę, to i wojna skończyła ś., i nie postroili ś. Jeł. <Po + Stroić >

Postrojenie, a, blm., czynność cz. **Postroić**. **Postrojenie się**, a ś., blm., czynność cz. **Postroić** ś.

* **Postrona**, * **Postronie** *strona, bok, pobocze, ubocze, ustronie* — tylko w wyrażeniu: † z *postrony* a. † z *postronia* = **Postronie**. <Po + Strona >

[**Postromek**, mka, lm. mki] p. **Postronek**.

Postronek, nka, lm. nki, [**Postromek**, **Postronk**, **Postrzonek**] I. *powr. jeden z dwóch powrozów grubszych w jednym końcu i z pęlicą, a cieńszych*

w drugim końcu, używanych do zaprzęgania konia. 2. wog. sznur pojedynczo kręcony: Postronki, wszelkie sznury splecione prosto za jednym razem z samych tylko żeber niecianyeh; liny zaś splecione są dwa razy. Jak. J. Przen.: raz, uderzenie postronkiem, bai: Osadzony winowajca na postradanie rzeczy, trzysta postronków i odpedzenie. Niem. 3. zł. kielbasa: A widzisz ty, Floruku, P. na kolku? Kolb. <Po + *Stronek, od Strona>

Postronie I. *P. p. **Postrona:** Tu już panowanie Kazimierza Wielkiego kończące, pośledniejszą księgi z postronia u nas rządzącym królom poświęćmy. Błaż. 2. *czudze strony, zagranica, obczyzna.* <Po + *Stronie, od Strona>

Postronkować, uje, ował bić postronkami, batożyć, biczować; wiązać (ludzi) w postronki. <Od Postronek>

Postronkowanie, a, btm., czynność cz. **Postronkować:** Ludzie biedni więzieniem i postronkowaniem mordowani i pieniężnym penowaniem cieżnien. Smotr.

[**Postronkowe, ego**, btm.] zapłata za postronek, na którym prowadzono kupowane bydło: Kupcy jak zaczęli... krowę znowu penetrować, tak i stanęła zgoda na czterdziestu rublach i dwóch złotych postronkowego. Reym. <Od Postronkowy>

Postronkowy przym. od **Postronek:** Lina spleciona z postronkowych żeber. Jak. J. Postronkowa cięga. Haur. Postronkową karać cięgą. Troc. Osadzono go na śmierć postronkową. Haur. (= na stryczek, szubienicę). Ogromne sieci szpagatowe z pociągami postronkowemi. Karw. <Od Postronek>

Postronie, × **Postronno** przys. od **Postronny**; † **Z postronia**, † **Z postrony:** Mam ja niemało kłopotu z takimi paniczami, którzy służyli P. Kaczk.

× **Postronno** przys. p. **Postronie:** Jechaly białogłowy, a przy nich P. wszyscy mężczyźni konno. Pol.

× **Postronność, i**, btm. rz. od **Postronny**; *ubocze, bok, oddalenie na stronę; zostawanie na boku, stronienie, odłączanie ś., odbieganie:* Pies jeden ś. ma do postronności, to jest stroni od konia i myśliwca; drugi przeciwnie, nadto konia pilnuje. Ostror.

Postronny I. *poboczny, bocny, uboczny, w bok idący:* Droga postronna. 2. *poboczny, ościenny, pograniczny, sąsiedni, sąsiedzki, okoliczny, zamieszcowy, obcy, cudzoziemski:* P. człowiek. Troc. Postronne narody, kraje. Troc. Niechaj wždy do postronni narodowie znają, że Polacy nie gęsi i swój język mają. Rej. Samuel Maciejowski dom piękny zmurować kazał, aby miał miejsce, gdzieby postronne ludzkie, a wielkich królów posły ezieć mógł. Górn. Nastąpi P. nieprzyjaciel. Skar. (= zewnątrzny). Rzplta w ziemi swej sprawiedliwością ma być rządzona, a po stronach od nieprzyjaciół postronnych mieczem broniona. Baz. Przyrodzenie polskie ku obcy a postronnym obyczajom, sprawom i językom skłonniejsze jest niżli ku swym własnym. Wiet. Tak to bywa, postronni lepsze szczęście mają. Szymon. Wapowski wiele z postronnych kronik wybierał rzezy, które ś. działy za przodków naszych, o których postronni historyk. wie więcej pisali niżli my sami. Biel. M. Inszy szlachciecy sławni wielkopolscy, którzy są u domowych, u postronnych znaczni. Ponęf. Od Ludwika do tych cza-

sów postronni monarchowie Polakom rozkazowali. Błaż. Postronne krainy widział, obyczaje i języki ich umiał. Papr. Iz Mesjasza Żydzi poznać nie chcieli, rzrządził sobie Pan postronne ludzkie, którzy przysli poznawać Go. Białob. Tymże był wzruszony P. i odległy człowiek, czym i my wpośród Rzpltej urodzeni i zawsze bawiący ś. Siem. J. Nauki postronne przeciw kościelnym ustawom. Wuj. Każdy obywatel ma prawo i obowiązek bronić swego narodu od postronnej krzywdy. Dzied. Naród (za Mieczysława) zaczął być u postronnych znanym i od dziejopisów wspominanym. Niem. Rzymianie cokolwiek u postronnych ludzi, z którymi walezyli, dobrego naleźli, to do swego domu przynieśli. Górs. J. 3. *obcy, cudzy, nie swój:* Ma z cetera ludźmi postronnymi dobrmi niepodejrzaniemi przysięgać. St. lit. Obaczeźe ś., smaczności by to było, kiedybyś ujrzał, ano P. człowiek rozkazuje w domu twoim, a urzędnika odmienił? Rej. Lubądanie... wydziwiali... na rodziców, wydających córki za mąż do postronnych. Dyg. (= z innych wsi). 4. *nie należący do danego grona, do danego zawodu, obcy, intruz:* Osobom postronnym wejście wzbronione. 5. myśl.: Pies P. = *pies stroniący od myśliwca i innych psów, sam goniący:* Pies P. Ostror. Pies P., co na każdy dzień wyciecze, a długo goni. Rej. <Po + Stronny>

[**Postróżność, i**, btm.] rz. od **Postróżny:** Mieć ś. na postróżności (= na ostrożności, na bacności).

† **Postróżny I.** *strzegący, opiekuńczy, przestrzegający.* Pot. 2. i [P.] *ostrożny, bacny, ogledny:* Ręką i mową nie tak Hannibal P. Pot. <Od Postroga>

† **Postróżca, y**, lm. *y strzegący czego, stróż, opiekun:* Patryjarcha jest praw naszym synodalnych postróżca. Smotr. Nie bez najwyższego duchownych praw swych postróżcy, patryjarchy konstantynopolskiego, czynić nie mogą. Smotr. <Po + *Stróżca, STRZEG/STROG>

Postróżować, uje, ował spędzić pewien czas na stróżowaniu, побыć stróżem. <Po + Stróżować>

Postróżowanie, a, btm., czynność cz. **Postróżować.**

[**Postrudnieniem**] p. **Podstrudno.**

[**Postrudno**] p. **Podstrudno.**

Postrugać, a, ał, Postrużyć I. *spędzić pewien czas na struganiu.* 2. *wystrugać jedno po drugim; pokochyć struganie.* <Po + Strugać>

Postruganie, a, btm., czynność cz. **Postrugać:** Nawóz z postrugania na podwórce wprzód na kupy kłaseń trzeba, ażeby ś. uleżał. Haur.

Postrużenie, a, btm., czynność cz. **Postrużyć.** **Postrużyć, y, ył** p. **Postrugać.** <Po + Strużyć>

† **Postrwagać, a, ał** p. **Potrwożyć:** Pospółstwo w zadumaniu postrwagane stało. Pot. <Po + *Strwagać, od S + *Trwagać, od Trwoga>

† **Postrwaganie, a**, btm., czynność cz. **Postrwagać.**

† **Postrwożenie, a**, btm., czynność cz. **Postrwożyć.**

† **Postrwożyć, y, ył, nied.** † **Postrwagać** *strwożyć jednego po drugim, potrwożyć.* <Po + Strwożyć>

Postrychnać, nie, nął p. **Postrychować.** <Po + Strychnać>

Postrychnięcie, a, btm., czynność cz. **Postrychnać.**

Postrychować, uje, ował, Postrychnać *pociągnąć, powlec, pomalować farbą, wapnem i t. p.;*

potynkować: Gdy ś. tą mieszaniną jakie malowania postrychują, będą glancowne. Haur. Postrychnąwszy pieln minją i farbą, uczynił barwę jego czerwona. B. B. <Po + Strychować>

Postrychowanie, a, blm., czynność cz. **Postrychować**.

Postryjowski pozostały po stryju: Majątek P. <Po + Stryjowski>

[**Postrzałę**, ecia, lm. eta] *dziecię postrzala* (p. Postrzał 2 f.). <Od Postrzał>

Postrzał, u, lm. y, [**Pojstrzał**] 1. *strzał, strzeleńie, wystrzał*: Wszędzie szafuje gęstym z dział postrzałem. Jabł. Zły P. zwysoka, a w piekło droga szeroka. Smotr. Jego to postrzałem zgiął stolnik. Mick. Połegł od postrzału. Troc. Przen.: Postrzały nabożne w niebo posyłać, modlitewki, *orationes jaculatorias*. Wys. (= modlitwy strzeliste, pełne zapalu). 2. [P.] = a) *wewnętrzny ból w członkach, zwany także suchym bólem dlatego, że nie widać żadnej rany, ani nabrzmienia; reumatyczny ból w kościach; darcie w jakiej części ciała*. b) *zastrzał*. c) *paraliż*. d) *Zaczęły drobne kosteczki z rany wychodzić, co wtedy postrzałem nazywano*. e) *szal*. f) 2. p.p. a *człowiek zapominający ś. aż do szalu, postrzeleniec, narwaniec*: Idzie P. ze swojemi postrzałętami. 3. bot. (trichera) *ros. z rodziny szczeciowatych*. Gatunek: P. polny, *głowoc* (t. arvensis). 4. chir. *postrzelenie kogo, rana zadana pociskiem broni palnej*: P. mimobieżny, odbity, okrążający, pełny a. prosty, słaby a. tępy, żłobkowaty. Obchodząc mury dla wyśledzenia miejsc słabszych, wziął P. Pilch. 5. *myśl. część widoczna przynęty, ażeby doprowadziła do przynęty zagrzebanej*: Posypawszy pograb, potem na wierzech potrząśni trochę postrzały. Cyg. 5. patol. *ból lędźwiowy*, † w a. s. a. t. × rwa lędźwiowa (lumbago). <Po + Strzał>

Postrzałek, lka, lm. lki *myśl. zwierz postrzelony przez myśliwego*: Seigań po nocy takiego postrzałka byłoby szaleństwem. Mach. <Od Postrzał>

Postrzałowy przym. od **Postrzał**: Postrzałowe rany. Perz. Draśnięcie postrzałowe. Przewód a. kanał P.

Postrzan, u, lm. y, **Bezbian** bot. (liatris) *ros. z rodziny złożonych*.

Postrząsać, a, al *strząsnąć jedno po drugim*. <Po + Strząsać>

Postrząsanie, a, blm., czynność cz. **Postrząsać**.

† **Postrzebizno** p. **Potrzebizo**. Ps. flor. <Po + S + TRZEB>

[**Postrzebniany**] p. **Posrebrzany**. <Z Posrebrzany>

[**Postrzebrzać**, a, al] p. **Posrebrzyć**.
[**Postrzebrzanie**, a, blm.] czynność cz. **Postrzebrzać**.

Postrzec, że, gł a. × **gnął**, nied. **Postrzegać** l. i P. ś. p. **Spostrzec**: P. czego a. co. Troc. P., że czego nie masz. Troc. Podług Kondyljaka postrzegać jest to pierwszy i najniższy stopień poznawania. Postrzegł, że zblądził. Troc. Postrzegł jednego towarzysza swego. Skar. Postrzegłem, leży zebrał bez nogi na drodze. Kras. Postrzegł zdracę. Kras. Wszedłem do pokoju, postrzegłem na stole spory worek czerwonych złotych. Kras. Nie trzeba, żeby bramą wchodził, mógłby być postrzeżonym od gości. L. Odstąpi swych zamysłów i placu odbiegnie, gdy cię naprzeciw sobie śmia-

łego postrzegnie. Węg. W postrzeżoną sieć lisa nie nażeniesz. Pot. Późno postrzegać szkody, błąd to pospolicity. L. Nie postrzeże złodzieja, jako ten co kradnie. Pot. Myśląc nad obławą, postrzegają, że wyszli z niej nie z wielką sławą. Mick. Nie rychło będąc postrzeżony. Krasz. Co ś. niełatwo postrzega, tym łatwiej ś. gubi. Lach. P. ś. w czym, poznać ś. na czym. L. Czy prze to li mam pisac' źle, że rzadki będzie, co ś. w mego postrzeże rymopistwa będzie? Koryt. Oszukują go najrzęczniejsi, i P. ś. nawet nie może. L. Tak chcą go złowić, że ś. biedny ani postrzeże. L. Postrzegłam ś. niewczesnie, zem ś. nadto twardą pokazała. Węg. Postrzeżesz ś. po czasie. L. Już masz rozum, czasby ci ś. P., a zacząć żyć uczciwie. Boh. Łokietek, wracając do ojczyzny, okazał, że ś. w swych błędach postrzegł i poprawił. Lel. 2. × P. kogo = *przestrzec, ostrzec, zmitygować, upomnieć, napomnieć; zwrócić mu uwagę*: Przydano Konetablowi Mokanda, ażeby go postrzegał i poddawał zawsze nowe sposoby. Niem. Abyście na to pamiętać mieli, ojciec Borecki postrzega was i upomina. Smotr. Patrzaj, co ś. u nich dzieje, jeśli by je z czego P. mógł. Skar. (= *strofować, ganić*. L.). 3. fil., w psychologii (od postrzeg = *percept, percepcja* = postrzegam i *percypować* = postrzegać), *ując pewien materiał zmysłowy w świecie już gotowego i odtwarzanego wyobrażenia*: Teoria postrzegania (percepcji). <Po + Strzec>

[**Postrzed-**] p. **Pośred-**.

× **Postrzedniczka**, i, lm. i p. **Postrzegaczka**: Wam cnota będzie postrzedniczką. <Zam. *Postrzeźniczka, STRZEG/STROG, pod wpływem Pośredniczka>

× **Postrzeg**, u, lm. i p. **Percept**. <Po + *Strzeg, STRZEG/STROG>

Postrzegacz, a, lm. e *ten, co postrzega, obserwator; przestrzegacz*: Najbiegłszemu postrzegaczowi zmylił ś. zdarzy w swoich wnioskach. L. We wszystkich sprawach trzeba sobie postawić poważnego jakiego męża, jakby postrzegacza obecnego. Pilch. P. ustawiczny. Węg. Dociekleś mego sekretu; jesteś dowcipnym i niebezpiecznym postrzegaczem. Pedagogowie, dozorczy postępków rzymskiej młodzieży i postrzegacze obyczajów. Pilch. *Censores, obyczajów postrzegacze*. Pilch. <Od Postrzegać>

Postrzegaczka, i, lm. i forma ż. od **Postrzegacz**; × **Postrzedniczka**.

Postrzegać, a, al l. i P. ś. p. **Spostrzec**. 2. × P. *starać ś., by postrzec; mieć na oku, mieć baczne oko, baczyć, uważać, pilnować, strzec*: Ten człowiek jest podejrzany, muszę go P. L. Nie niemasz złego, jeżeli wielu tam jest psów, gdzie wielu P. i wielu utrzymywać potrzeba. Siem. J. Turcy tak tego postrzegają, aby patryjarchowie żadnych o zjednoczeniu namów i traktatów z papieżem nie czynili, jako P. zwykli całosci państwa. Smotr. Do domu ś. udał, i gdyś ty aleksandryjską wiódł wojnę, twojego P. pożytku. Siem. J. 3. × P. *czego = przestrzegać, pilnować ś., trzymać ś. czego; zachowywać, pełnić, obserwować co*: Tak gościących praw postrzegał Jowisz. Siem. J. [P. ś.] *mieć ś. na baczności, pilnować ś.* <Po + *Strzegać, od Strzec>

Postrzeganie, a, lm. a^{pl} czynność cz. **'Postrzegać**: Dobre rady eryklom podaje Borelli w swych postrzeganiach fizyczno-lekańskich, w postrzeganiu dwudziestym. Perz. (= *spostrzeżeniach, obserwacjach*). Baczność zwrócona do rzeczy zewnętrznych nazywa ś. postrzeganiem. Śniad.

Postrzeganie się, a s., blm., czynność cz. **Postrzegać s.**

Postrzegawczość, i, blm. rz. od **Postrzegawczy.**

Postrzegawczy 1. zdolny do postrzegania, bystry w postrzeganiu. 2. w drodze postrzegania zdobyty: Sąd P.

× **Postrzegie** przys. od **Postrzegły.** Kn.

× **Postrzegły p. Postrzeżny.** Kn.

Postrzelać, a, ał 1. spędzić pewien czas na strzelaniu. 2. postrzelić jednego po drugim a. jednego w wielu miejscach, poranić strzałami: Ludzi mnie postrzelano i na śmierć pobito. Rol. Lubo postrzelany i ciężko ranny, został natychmiast na pal wbity. Sienk. <Po + Strzelać>

Postrzelanie, a, blm., czynność cz. **Postrzelać.**

[**Postrzelec, lca, lm. lcy**] *ten, co postrzelił kogo, co rani postrzałami:* Kąj ty idziesz, strzelcu — postrzelen? <Po + Strzelec>

Postrzelenie, a, blm., czynność cz. **Postrzelić, postrzał.**

Postrzeleniec, ńca, lm. ńcy człowiek postrzelony, narwaniec, bzik, kręcički, roztrzępniec, trzpiot, sowi-drzwał: Ten stary P. major słuszenie mówi, żeśmy doczekali psich czasów. Jun. <Od Postrzelony>

Postrzelenie się, a s., blm., czynność cz. **Postrzelić s.**

Postrzelić, i, il 1. ustrzelić, zadać postrzał, trafić, zranić, ugodzić kulą: P. kogo w pojedynku. Giedym in w puszczy między górami, które dziś Łyseimi zowią, polując, imo inszego zwierzu mnóstwa, sam postrzelił tura wielkiego z kusze. Stryjk. Żart.: × P. z polewki = *otrud.* Kiedy kogo otrudzić chcą, mówią, postrzelono go z polewki. Wójc. Lata jak postrzelony = *jak opętany, jak warjant, jak szalony, jak kot z pęcherzem.* W łeb postrzelony świstak. L. Nie chcą mieć zięcia, chłopca w łeb postrzelonego, szaleńca. L. Nieznośne trzpiotowstwo tych postrzelonych móz-gów. L. <Po + Strzelić>

Postrzelony 1. im. od Postrzelić: P. w nogę. 2. *narwany, nienormalny, niespełna rozumu, bziko-waty:* Jedni go dumnym, drudzy mienili skąpcem, inni mieli za postrzelonego dziwaka. Krasz. Postrzelona pałka (= *postrzeleniec*).

Postrzemienny (o psie) ten, którego myśliwiec prowadzi uwiązane przy strzemiennu: P. chart. Troc. Wywiera on ogarów zgraje, a szczwacze pełni nadziei z postrzemiennymi jadą koło kniei. Koch. W. Szczwacze, którzy chartów postrze-miennych nie mają, mają też charty na smyczy pobrać. Ostror. Rażna, postrzemienna. Mor. <Po + Strzemienny>

[**Postrzesze, a, lm. a**] p. **Nawias.** <Po + *Strzesze, od Strzecha>

Postrzeżenie, a, blm., czynność cz. **Postrzec, spostrzeżenie, odkrycie, obserwacja:** Takie postrzeżenia, na różnych miejscach uczynione, przywiodą nas do poznania... Hube.

Postrzeżenie się, a s., blm., czynność cz. **Postrzec s.**

Postrzeżenko, a, lm. a *blahe, malej wagi, bezpretensjonalne postrzeżenie:* Obfitował w anegdotki, w drobnostkowe postrzeżenia i t. p. Krasz. <Od Postrzeżenie>

× **Postrzeżnie** przys. od **Postrzeżny.** L.

× **Postrzeżny, × Spostrzeżny, × Postrzeżły** *którego można postrzec, dostrzeżalny, widomy.* Kn. <Po + *Strzeżny, STRZEG/STRÓG>

Postrzeżony 1. im. od Postrzec. 2. który s. postrzeżł: On s. temu razowi P. umknął i w stro-nę uskocezył skwapliwy. P. Koch.

Postrzępa, y, lm. y bot. (elaecarpus) *roś. z rodziny lipowatych.* <Po + *Strzępa, od Strzęp>

Postrzępić, i, il wystrzępić, nastrzępić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach: Kosańury wysokie w górze, szerokie po bokach, wydęte z tyłu, najeżone i postrzępione dokoła. Orzesz. Mgły wiszące postrzępionemi szaro żółtymi łachmanami. Reym. P. s. *wystrzępić s., nastrzępić s. kolejno, jedno po drugim; wystrzępić s. w wielu miejscach.* <Po + Strzępić>

Postrzępienie, a, blm., czynność cz. **Postrzępić.**

Postrzępienie się, a s., blm., czynność cz. **Postrzępić s.**

[**Postrzodek, dku** blm.] p. **Pośrodek.** <Z Pośrodek>

[**Postrzód**] p. **Pośród.** <Z Pośród>

Postrzyc, że, gl, nied. Postrzygać 1. spędzić pewien czas na strzyżeniu. 2. ostrzyć jednego po drugim. 3. ostrzyć po wierzechu, zebrać nożycami, przyszyścić: Postrzygać owoce, sukno, bukszpan. Troc. Postrzygać sukno drugi raz. Troc. Rzemio-sło postrzygaćkie robili, sukna postrzygając. Dub. Z welny postrzygają owieczki. Li. Poganie miasto chrztu postrzygali dzieci swoje i imiona im dawali. Sak. U pogan był zwyczaj w sied-miu lat dzieciom włosy pierwsze P. i imię im dawać. Stryjk. Piast prosił tych dwóch mężów na mianowiny; postrzygli mu ono dziecię i mianowali Semowit. Biel. M. Brodę nieco postrzyżo-ną nosił. Krasz. 4. kogo na mnicha a. × *mnichem = zrobić go mnichem, wystrzyższy mu tonsurę, pomniszyć, omniszyć go:* Pojmał go i postrzygł i do klasztoru wepchnął. Skar. Matkę z państwa złożył i na mniszkę postrzygł. Skar. W czerńce go postrzygł. Stryjk. W zakon czerniecki go postrzygł. Skar. Wielu na wygnanie wyrzucił i do klasztoru postrzygł. Postrzyżony w chłopca. Troc. P. kogo w chłopca, w popa. Troc. Postrzygli ca-ra Szujskiego na mnichy. Niem. Cystersem czy benedyktynem go postrzyżono. Krasz. [Postrzygli go] = *wzięli go do wojska.* Przen.: Na kleyka go postrzygł, na dudka wystrychnął. L. Powolność zbytnia ściągga nam wzgardę lub też nas w dudki P. dopuszcza. L. W blaźna postrzyżony. Lubom. Mów prawdę, to cię między postrzygą natręty. Nar. Woźny, *ministerialis,* był przez wojewodę mianowany, czyli, jak dawniej, autentykowany, postrzyżony, *tonsus.* Dutk. 5. *po-ciąg na drobne kawałki, w paski:* Kto ten papier tak postrzygł? Troc. Postrzyż to drobno. Troc. Myszy tę książkę postrzygły. Troc. P. s. 1. *ostrzyć s. kolejno, jeden po drugim. 2. wstąpić do zakonu:* Powiadał: w czerńce s. postrzygę. Jeż. <Po + Strzyce>

Postrzygaćki przym. od **Postrzygacz:** Postrzy-gaćka barwica. Sien. Rzemio-sło postrzygaćkie robili, sukna postrzygając. Dub. Oficyna fabryki postrzygaćkiej. T. K.

Postrzygacz, a, lm. e, × **Postrzyżnik, Barwierz** *ten, co postrzyga:* Postrzygaczów, barwierzów, kotlarzów, zdunów. Uniw. Znają cię postrzygacza, znają i balwierze. Burl. Weźmiesz barwicy u postrzygacza funt jeden. Slesz. Kupił łokieć sukna u postrzygacza Jeżow. <Od Postrzygać>

Postrzygaczka, i, lm. i 1. forma ż. od **Postrzy-gacz. L. 2. machina do postrzygania barwy na suknie.**

Postrzygać, a, ał i P. ś. p. Postrzyc.
 †**Postrzygadnia, i, Im. e. p. Postrzygania.**
 Mym. Rajcy miasta Krakowa Janowi z Szební, plebanowi u św. Stanisława na Skałce 10 grzywien rokrocznie za 28 florenow in et super panini rasorio nostro Cracoviensi alias na postrzygadnii... na widerkoff sprzedają. <Zam. Postrzygania>

Postrzygania, i, Im. e, †Postrzygadnia izba, gdzie postrzygają sukno, warsztat postrzygacza sukien: Przywileje miastu Wileńskiemu na postrzygania publiczną nadane. Dub. Nadaje temu miastu postrzygania i łaźnią. Wej. (=razure). <Od Postrzygać>

†**Postrzygalny i. który można postrzygać.** Kn. 2. który zwykle postrzygają: Krzak P. Troc. 3. służący do postrzygania: Nożyce postrzygalne. Mur. <Od Postrzygać>

Postrzyganie, a, bIm., czynność cz. Postrzygać: Drugie P. sukna. Troc. P. łaika, mniszki. Troc. (=postrzyżyny).

Postrzyganie się, a ś., bIm., czynność cz. Postrzygać ś.

[Postrzygnąć, nie, nął sobie] zjeść, uraczyć ś.: Postrzygnę sobie kołacza z kawą. <Po+*Strzygnąć, od Strzyc>

[Postrzygnięcie, a, bIm.] czynność cz. Postrzygnąć.

Postrzykać, a, ał i. spędzić pewien czas na strzykaniu; wypełnić pewną chwilę strzykaniem. 2. strzykając potryskać; posikać: Twarz czerwona nakrapiana, jakoby ją kalinami postrzykał. Syr. <Po+Strzykać>

Postrzykanie, a, bIm., czynność cz. Postrzykać.

Postrzykiwać, uje, iwał strzykać z przestankami.

Postrzykiwanie, a, Im. a czynność cz. Postrzykiwać: W postrzykiwaniach pijawek używać ś. zwykło. Perz. (=gdy po stawach strzyka).

Postrzyknać, nie, nął strzyknać nieco. Przen.: Strach z pociechą w serce go postrzyknie. Pot. <Po+Strzyknać>

Postrzyknięcie, a, Im. a czynność cz. Postrzyknać: [Bylica jest przytomna (pomocna) na wszelkie bóle w krzyżach, postrzyknięcia, darcia w członkach].

Postrzyżenie, a, bIm., czynność cz. Postrzyc.
Postrzyżeniec, ńca, Im. ńcy człowiek postrzyżony do klasztoru, mnich: Wpadli do klasztoru buntownicy, wyprowadzili owego postrzyżenca mimo usilne sprzeciwianie ś. mniichów, ażeby im jako syn królewski przywozili. Nar. Nie bez szarpania ś. i wstrętu poniewolnego tego postrzyżenca głowę mu mniszkiem sposobem oduchowili. Nar. <Od Postrzyżony>

×**Postrzyżnik, a, Im. cy p. Postrzygacz.** Wuj. <Od *Postrzyżny, od Postrzyc>

Postrzyżyny, yn, bIp., Strzyżyny, Ostrzyżyny i. strzyżenie wełny u owiec, strzyża, strzyż: P., strzyżenie wełny, gdy owce strzygą. Kn. 2. daw. obrządek pogański strzyżenia włosów w siódmym roku życia dziecka: Zwyczaj był u Polaków w siedm lat strzyc czupryny, i zwano to, sprawiwszy bankiet, P. Pot. Pierworodnego syna P. obchodzić miano przez ucztę wspaniałą. Niem. Slepota Mieczysława trwać miała aż do siódmego roku, kiedy mu ocie obrządkiem narodowym uroczyste sprawił P. Nar. 3. strzyżenie osoby świeckiej na stan duchowny: P., strzyżenie laika na duchowny stan, tonsura sacra. Kn. 4. ucztą z po-

wodu jednego a drugiego obrządku postrzyżyn. Kn. Byłem na jej postrzyżynach. Troc. 5. wełna, odpadła od sukna obstrzyżanego; barwica. Kn. <Po+Strzyżyny>

×**Post-skrypt, u, Im. y dopisek do listu dodany na końcu po podpisie:** Na końcu w post-skrypcie taki dodano warunek. Mick. <Łé. postscriptum>

Postudentować, uje, ował pobyt studentem: Druhim ś. P. chce, to jest zabawić ś. w burszenerję. Jeż. <Po+*Studentować, od Student>

Postudentowanie, a, bIm., czynność cz. Postudentować.

Postudjować, uje, ował spędzić pewien czas na studjowaniu. <Po+Studjować>

Postudjowanie, a, bIm., czynność cz. Postudjować.

Postudzenie, a, bIm., czynność cz. Postudzić.

Postudzić, i, il i. spędzić pewien czas na studzeniu. L. 2. ostudzić jedno po drugim, poostudzać, powystudzać. <Po+Studzić>

Postuk, u, Im. i p. Postukiwanie: Rozróżnia regularny P. kołatek. Wejs. <Po+Stuk>

Postukać, a, ał spędzić pewien czas na stukaniu. <Po+Stukać>

Postukanie, a, bIm., czynność cz. Postukać.

Postukiwać, uje, iwał i. stukać z przzerwami: Postukiwał na aparacie telegraficznym. 2. (o czarnym bocianie) głos właściwy, klekot wydawać. Sł. wil. <Po+*Stukiwać, od Stukać>

Postukiwanie, a, Im. a czynność cz. Postukiwać: Po krótkiej ciszy przestankach następowały jakby wybuchy i milezenie znowu, krzyki uparte i postukiwania oszczepami o ziemię. Krasz.

×**Postulacja, i, Im. e prośba, żądanie, wymaganie:** P., prośba do zwierzchnika duchownego o zatwierdzenie elekcji osoby, wybranej pomimo braku lat, pomimo przeszkód z powodu urodzenia i innych. <Łé. postalatio>

Postulać, a, ał stulić kolejno, jedno po drugim: P. uszy. Postulali gęby i wynieśli ś. cichaczem (=pomilkli). Już w zakład sobie prawe ręce dali i dane oba wspólnie mocno postulali. Otw. (=pościskali, pozuciskali). Postulali palce z palcy, ścisnąc ś. Otw. P. ś. stulić ś. kolejno, jeden po drugim: Postulaly ś. z sobą miesięczne rgi, kraniec z siebie czyniąc cały. <Po+Stulać>

Postulanie, a, bIm., czynność cz. Postulać.

Postulanie się, a ś., bIm., czynność cz. Postulać ś.

Postulant, a, Im. ci ubiegający ś., starający ś. o co; konkurent; kandydat pragnący wstąpić do zakonu. <Łé. postulans, 2 pp. -ntis>

Postulantka, i, Im. i forma ż. od Postulant: 20 siostr miłosierdzia, 40 postulantek.

Postulat, u, Im. y i. a. Wymaganie to, czego ś. z góry wymaga przy uzasadnieniu pewnego systemu praw; hipoteza, twierdzenie lub prawda, którą przyjmujemy za podstawę przy uzasadnieniu systematycznym twierdzeń danej nauki: P. arytmetyki, geometrii, mechaniki. P. nieśmiertelności duszy. P., zasada a. wymagalnik indukcji. 2. praw. żądanie, prośba usilna; popieranie sprawy. Sł. wil. <Łé. postulatam>

Postulator, a, Im. owie adwokat domagający ś. uznania praw dla swego klijenta: Był postulatorem przy kanonizacji św. Józafata. <Łé. postulator>

Postulon, a, Im. owie?: Rzekłem tedy postu-

lonowi, aby nabrawszy ich w worek, wioził za mną. Krasz.

× **Postulowany** *przypuszczalny, domniemany*: Piastował urząd namiestnika postulowanego króla Czech, Witolda. Stadn. <Od *Postulować, od Łć. postulare>

Postumencie, u, lm. i p. **Postument**.

Postument, u, lm. y *podstawa pod figurę, biust lub pomnik, piedestał*: Sta nałem na postumencie i krótką uczyniłem przemowę. Niem. <Łć. postumentum>

× **Postura**, y, lm. y p. **Postawa**: Nie zawsze chwalebna, nadęta i ciężka P. Lubom. Ogromna rycerza P. Stasz. Oblokasz y. zuchwały osieł we lwią skórę, przed pastuchy udawał straszną lwią posturę. Min. Książę podskarbi zostawił w łóżku za zasłaną posturę człowieka leżącego. T. K. Nieprzełamany harcownik ustraszyc mógł to posturą, to barczystym zamachem. Nies. Z samej postury każdemu ś. podobał. Bliż. Zdr. × **Posturka**.

× **Posturka**, i, lm. i p. **Postura**: Na fryzie, jakby dla wykwińniejszego kontrastu, wdrapała ś. mała nika P., z kapturem na głowie, z pod którego wyglądały dwa końce małych sterzących i siwych wąsików. Byk.

[**Posturzenie**, a, b] czynność cz. **Posturzyć**.

[**Posturzyć**, y, y] *popchnąć*.

× **Postwagon**, u, lm. y *dyliżans*: Miał on prześliczny P. i zyczył go sprzedać. Ochoc. <Nm. Postwagon>

Postwarzać, a, ał *stworzyć jedno po drugim, porobić*: Ryczą kusze, armaty, moździerze, te działa niszczące, co je ludzka wściekłość postwarzała. Przyb. <Po + Stwarzać>

Postwarzanie, a, b]m., czynność cz. **Postwarzać**.

Postwierdzać, a, ał *stwierdzić jedno po drugim*. <Po + Stwierdzać>

Postwierdżanie, a, b]m., czynność cz. **Postwierdzać**.

Postygnąć, gnie, gł *ostygnąć kolejno, jedno po drugim*: Wolno mi bodaj po pijanemu huknąć na Lachów tak, ażeby panom mościwym w piętach postygło. Jeż. <Po + Stygnąć>

Postygnięcie, a, b]m., czynność cz. **Postygnąć**.

[**Postyjmąć**, a, ał] p. **Pozdejnować**. <Z Pozdejnować = Pozdejnować>

[**Postyjmianie**, a, b]m., czynność cz. **Postyjmąć**.

Postykać, a, ał *zalknąć z sobą jedno po drugim*. F. ś. *zalknąć ś. kolejno, jedno po drugim*: Trzy było nocy wytrwać, by ś. postykały rogi (księż, ca) i krańcem zeszyły. Zebra. <Po + Stykać>

Postykanie, a, b]m., czynność cz. **Postykać**.

Postykanie się, a, ś., b]m., czynność cz. **Postykać** ś.

Postyla, i, lm. e *wykład Ewangeliji na niedziele i święta*. „P. katolicka“ Wujka. P., zbiór komentarzów, wykładów, niby to kazań na Ewangelije lub epistoły roku. Kras. P., to jest wykład Ewangeliji na niedziele i święta księdza Białobrzeskiego; tę synod kujawski 1586 r. zaleca wszystkim plebanom. Nies. By nie rzymskie postyle, nie kwapiłbyś ś, krasomówco, na kazalnicy i gęby rozdzwieć nie umiałbyś. Smotr. Miasto splugawione tyła zabobonami, żeby ich postyla nie ogarnął. Pot. <Z Łć. post illa>

† **Postylarz**, a, lm. e, † **Postylista**, † **Postylnik**,

× **Postilant** *autor postyli lub zasadzający swą nau-*

kę na postylach: Aleć postylarze tym świętym doktorom wielką krzywdę czynią. Wuj. Zbiliśmy jedną zawadę; drugą jeszcze szkodliwszą postylarze nastrożyli. Żarn. <Od Postyla>

† **Postylista**, y, lm. owie p. **Postylarz**: Walczymy na kościół rzymski, którego dach, jak postylistowie świadczą, są odpusty. Żarn. <Od Postyla>

× **Postyljon**, a, lm. i = **Pocztyljon**. <Fr. postillon>

× **Postyljonka**, i, lm. i, **pocztarka** 1. *żona postyljona, pocztyljona*. 2. *kobieta, pełniąca obowiązki listonosza*: Przepadnij wiecznie, ty postyljonko z piekła. L.

× **Postyljoński** *przym. od Postyljon, pocztyljoński, pocztarski*. **Po postyljońsku** *przys. jak pocztyljon*: Po postyljońsku, z harapem w rękę. L. <Od Postyljon>

† **Postylnik**, a, lm. cy p. **Postylarz**: Chwała postylnicy mistrza swego Jowinjana heretyka, że małżeństwo z panieństwem równał. Wuj. <Od Postylny>

† **Postylny** *przym. od Postyla*: Postylni sekretarze jako z Berengaryjny przą ś. prawdy ciała Pańskiego i przemienienia chleba. Wuj.

Posucha, y, lm. y, [Posusza], † **Posusza** *czas zbyt suchy, susza, brak deszczu, upał, spiekota*: Wielka P. była. Jabł. Czasu posuchy zbiegły i małe wody statkom na zawadzie. Świt. Rzeka brodzista była na ten czas dla wielkiej posuchy. Błaż. W czasie suchego powietrza, czyli posuch, panują różne gorączki. Perz. Rzeźwią ś. wiatry, dzienna wolnieje P. Mick. Przen.: *brak, bieda, niedostatek, zastój, stagnacja*: Nastala teraz P. na literatów, na uczonych, na zacnych ludzi. Spoczywał pomiędzy utworami, przeznaczonemi do ogłoszenia w razie posuchy redakcyjnej. Jeż. <Po + *Sucha, SUCH>

Posucie, a, b]m., czynność cz. **Posuć**.

Posuć, uje, uł i. × P. *wysypać, usypać*: Około twierdzy wał posuty. Tw. Przen.: Kmita kuźnie tysiące projektów ukuły, miecze, zdrady, potwary, honory posuły, już wszystko zgotowane, by zginął król. Wyb. 2. [P.] *posypać*: Gdy pies umrze, trzeba wziąć z pod niego gliny i P. nią koehanków. 3. [P.] *rozsypanać*: Posułam se jabłka. <Po + Suć>

Posuflerować, uje, ował *spędzić pewien czas na suflerowaniu, pobyt suflerem*. <Po + Suflerować>

Posuflerowanie, a, b]m., czynność cz. **Posuflerować**.

[**Posukać**, a, ał] *pokręcić, pozwijać, skręcić, zwinąć*: P. kilka motków.

[**Posukanie**, a, b]m., czynność cz. **Posukać**.

× **Posukursować**, uje, ował *kogo = poprzeć, przysięść mu z pomocą*: Mowa ta zrobiła pewne wrażenie, posukursowali też go zaraz pan Chojnacki i Deregowski z kilku innymi. Kaczk. <Po + Sukursować>

× **Posukursowanie**, a, b]m., czynność cz. **Posukursować**.

× **Posuła**, u, † **Posuła**, częściej w lm. **Posuły** *podarunek na przekupienie szczególnie sędziego, łupówka*: Dar albo P. sędziom. Bud. Sędziom posuły leca od całego kraju. Rej. Sprawiedliwość nie za posuły i dary, ale wedle prawa powinna ś. zachowywać. Vol. Nie z przyjaźni, nie z wadni, nie za posuły i dary, ani ś. spodziewając na potym darów, sędzić będą. St. lit. Ten rad łupi Rzplta, kto ją za posuły kupi. Klon. (= *kupione wrędy*). <p. Posuła>

†**Posuła**, y, lm. y p. **Posuł**: Cywunowie, od darowanych przez wielkiego księcia win, nie będą wymagać posuły. Wiszn. <Ukr. posuła, Po + SUŁ>

Posuła, a, lm. y, **Baba gór.** i kam.: **Subija wielki i ciężki młot dwuręczny.** Zdr. **Posolczyk.**

†**Posuły**, ów p. **Posuł.**

Posumitować się, uje ś., ował ś. *spędzić pewien czas na sumitowaniu ś.* <Po + Sumitować ś.>

Posumitowanie się, a ś., blm., czynność cz. **Posumitować ś.**

Posumować, uje, ował *zsumować jedno po drugim, pododawać.* [P. ś.] *pomartwić ś., pokłopotać ś., pofrasować ś.:* Łopatka jeszcze trochę ś. posumował, a potem wyszedł z jakąkolwiek nadzieją. Kaczk. <Po + Sumować>

Posumowanie, a, blm., czynność cz. **Posumować.**

[**Posumowanie się**, a ś., blm.] czynność cz. **Posumować ś.**

Posunąć, nie, nął, nied. **Posuwać** l. *popchnąć lub pociągnąć co, nie unosząc, pomknąć dalej sunięciem:* P. na dół = zsunąć, obsunąć. P. do góry = podsunąć. P. naprzód = wysunąć. P. dokąd, ku czemu a. pod co = podsunąć. P. stolik, krzesło. P. skazówki w zegarze (= *popchnąć*). P. figurę w szachach (= *zrobić sunięcie, posunięcie, dać cug*). Przen.: P. naprzód mur (= *poprowadzić*). P. dalej naukę = *rozszerzyć jej zakres, przyczynić ś. do jej postępu, rozwinąć ją.* Posunął daleko swe podboje (= *rozprzestrzenił, rozpostarł*). Posuwa waleczność aż do zachwalstwa, hojność aż do rozrzutności, pokorę aż do upodlenia (= *doprowadza*). Za daleko posuwasz szyderstwo, bezwstydy, bezczelność, zemstę, nienawiść. Wywiązywał ś. z zadania ku zadowoleniu ogólnemu, posuwanemu niekiedy do stopnia zachwyty. Jez. Posuwać wszystko do ostateczności. Za daleko posuwać żarty. W młodości swojej posunął on szczydrotę do zbytku. Błot. P. kogo na urządzie, w godności, na wyższy stopień (= *awansować, podwyższyć*). 2. nied., cz. ni.: **Posuwać nogą** = *suwać, powlóczyć:* Sparaliżowany posuwa nogą. 3. [**Posunąć**] cz. ni. *sunąć, puścić ś., pomknąć, popędzić:* Posunął jak wiatr. Sł. wil. P. ś. l. *pomknąć ś. dalej, usunąć ś., odsunąć ś., zrobić miejsce przy sobie:* Posuń ś. (dalej). Przen.: *podsunąć ś., przysunąć ś., zbliżyć ś., podemknąć ś.:* Nieprzyjaciel posuwa ś. ku granicom, ku miastu. Naczelnik ze mną i kilkoma ułanami posunął ś. naprzód, by rozpoznać nieprzyjaciela. Niem. Przen.: *dajść aż dokąd w swym zachwalstwie; zabrać, zagalopować ś., ośmielić ś., zawnutrować ś.:* P. ś. lekka do podkomorzanki (= *ulerzyć, zgłosić ś., prosić o jej rękę*). Posunęła ś. chciwość do dachu miedzianego, i zdarto go całkiem. Niem. (= *siegnęła*). P. ś. do gwałtów, do okrucieństw. 2. *obsunąć ś., pośliznąć ś., powinąć ś.:* Szwedów gotowiście odstąpić, byle im ś. noga posunęła. Sienk. 3. myśl. (o zwierzu) *postrzegsz w odlaleniu polujących, popędzić tak, iż charty dopędzić nie mogą:* Skotak zdaloka posunął ś. <Po + Sunąć>

Posunienie, a, blm., p. **Posunięcie.**

Posunienie się, a ś., blm. p. **Posunięcie ś.**

Posunięcie, a, **Posunienie** l. blm., czynność cz. **Posunąć.** 2. lm. a, **Posuw** *ruch połączony z posunięciem:* Zrobić P. na szachownicy (= *cug*). Przen.: W krótkich posunięciach uwinął ś. z majątkiem. Kasz. (= *abcugach*).

Posunięcie się, a ś., blm., **Posunienie się** czynność cz. **Posunąć ś.**

Posunięty, × **Posuniony** l. im. od **Posunąć.** 2. *który ś. posunął, dochodzący, doprowadzony do czego, graniczący z czym, zaawansowany:* Przesadna, chorobliwa, aż do śmieszności posunięta sentymentalność. Lżń. Po jednej stronie do fanatyzmu P. kult niezależności, po drugiej również do fanatyzmu posunięta cześć dla władzy. Święt. Uzbrajanie ś. było dość daleko posunięte. Lel. W każdym człowieku, choćby nawet najwyższym posunięty pod względem umysłowym i moralnym, drzemają dzikie instynkty. BdC. Mordeca był łysy, co poznać można było z tego, iż znalezione w ręku włosy odznaczały ś. zupełnym brakiem cebulek lub też wysoko posuniętym stanem ich zaniku.

× **Posuniony** p. **Posunięty:** Dorywezo w różnych wiadomościach. P. Lel.

†**Posupić**, i, it i †P. ś. p. **Posępić:** Pochmurzają albo posupiają twarze swoje, aby ludzie wiedzieli, iż poszczą. Sekl.

†**Posupienie**, a, blm., czynność cz. **Posupić.**

†**Posupienie się**, a ś., blm., czynność cz. **Posupić ś.**

[**Posupno**] przys. *posepno.*

Posurowieć, eje, ał *osurowieć kolejno, jedno po drugim.* <Po + Surowieć>

Posurowienie, a, blm., czynność cz. **Posurowieć.**

Posusz, u, blm., *szusz, gałęzie suche walające ś. w lesie i zbierane na opał.* <Po + Szusz>

[**Posusza**, y, lm. e], †**Posusza** p. **Posucha:** Teraz we mnie wstępuje dusza, jak kiedy ogrodniny wypali P., a potem spadną miłe deszcze, co je chłódzą. Ejs. Wielka P. była. Troc. [W kwietniu P., nie z ziemi ś. nie rusza]. Spragniony - m, jako beduin, błądzący w pustynnej posuszy. Wysp. <Po + Susza>

× **Posuszać**, a, ał p. **Posuszyć.** <Po + *Suszać, od Suszyć>

× **Posuszanie**, a, blm., czynność cz. **Posuszać.**

Posuszenie, a, blm., czynność cz. **Posuszyć.**

[**Posuszny**] przym. od **Posucha**, *suchy, bezdeszczowy:* Posuszna wiosna. <Od Posucha>

Posuszyć, y, ył l. *wysuszyć jedno po drugim:* Jesień liście posuszyła. Weszło słońce z gorącem, a posuszyło trawę i kwiat z niej opadł. Leop. (= *powypalało*). 2. *spędzić pewien czas na suszeniu.* <Po + Suszyć>

Posuw, u, lm. y p. **Posunięcie.** <Po + SU/SOW>

Posuwać, a, ał i P. ś. p. **Posunąć.**

Posuwanie, a, blm., czynność cz. **Posuwać.**

Posuwanie się, a ś., blm., czynność cz. **Posuwać ś.**

Posuwisto p. **Posuwicie:** Tak idąc P., przy dźwiękach kapeli, weszli do sali jadalnej. Sienk.

Posuwisty l. × P. p. **Posuwiny:** Pod warunkiem komor posuwistych na walcach, podsuwali ś. pod mury. Nar. 2. *ślizgający ś., sunący, suwany, suwający ś., zamaszty, żwawy, rażny:* Taniec, krok P. Posuwistemi kroki po klasztorze płynął. Kras. 3. (o stroju) *długi, spadający do ziemi, powlóczysty:* Turek w posuwistym stroju do kostek. Min. <Po + *Suwisty, SU/SUW>

Posuwicie, **Posuwisto** przys. od **Posuwisty:** Osiołek, chłodkiem rzeźwy i ohocezy, z ciężarem swoim P. kroczy. Zal.

Posuwny, × **Posuwisty** l. *dający ś. posuwać, posuwający ś.:* Chodnik P. (= *posuwający ś. wraz z osobami na nim stojącymi, lub po nim chodzącymi*). 2. × P. p. **Posuwisty:** Jeśli serec jest rzeźkie i skore, tedy krok ś. posuwniejszy zaraz

najdzie. Pilch. Krok P. w tańcu. Troc. <Od Posuw>

Poswar, u, lm. y, Poswarek, Poswark, Poswarka spór, sprzeczka, zatarg, kłótnia, waśń, nieporozumienie, rozterka, niezgoda: Stał ś. za dni naszych między nami a rzymskim kościołem P. względem przyjętej z nim jedności. Smotr. W tyłu domach pod pozorem miłego pokoju ustawiczny P. i sprzeczki. L. (= komeraże). <Po + Swar>

Poswarek, rku, lm. rki p. Poswar: Stał ś. P. między apostoły, któryby z nich zdał ś. być większy? Leop. Być dalszych niezgód i poswarków przyczyną. Sienk. <Od Poswar>

Poswark, u, lm. i p. Poswar: A tym prawnym poswarkom, które idą z prawa, aby była porządna a rychła odprawa. Biel. M. Sędziwoj z Szubina zdawał ś. w terażniejszym poswarku margrabi Zygmunta z Nałęczami Przechylniejszym stronnictwu narodowemu. Szaj. <Z poswarek>

Poswarka, i, lm. i p. Poswar.

Poswarkowy przym. od **Poswark:** Koncept P. Nar. <Od Poswark>

Posworny przym. od **Poswar, poswarkowy, pełen poswarków, kłótniwy, swarliwy.** Wor. <Od Poswar>

[**Poswarować się, uje ś., ował ś.**] p. **Poswarzyć ś.** Kolb. <Od Po + *Swarować ś., od Swar>

[**Poswarowanie się, a ś., blm.**] czynność cz. **Poswarować ś.**

× **Poswarzać, a, ał i** × **P. ś. p. Poswarzyć.** Wor. <Po + *Swarzać, od Swarzyć>

× **Poswarzanie, a, blm., czynność cz. Poswarzać.**

× **Poswarzanie się, a ś., blm., czynność cz. Poswarzać ś.**

Poswarzenie, a, blm., czynność cz. Poswarzyć.
Poswarzenie się, a ś., blm., czynność cz. Poswarzyć ś.

Poswarzyć, y, ył, [Poszwarzyć], nied. × Poswarzać l. kogo = *pokłócić, powadzić, powasnić, poróżnić.* S. Par. 2. [P.] *pozrzędzić, zrobić wymówkę:* Choćby dziaduś poswarzył kiedy na pana, to nasz panek kochany tak robi, jak dziaduś doradzą. P. ś., [**Poswarować ś.**] *pokłócić ś., powadzić ś., powasnić ś., poróżnić ś., posprzeczac ś., pospierać ś.; poprzekomarzać ś.:* Kto ś. poswarzy, niech bity będzie. Skar. Miałam dwóch synów, a poswarzyliśta ś. (lpd.) oba na polu, i zranił jeden drugiego. Bud. <Po + Swarzyć>

[**Poswaszka, i, lm. i]** *starsza druchna.* <Po + Swaszka>

× **Poswat, a, lm. y swat, dziewosłab:** Związków tych miłość nie była poswatem. L. <Po + Swat>

Poswatać, a, ał swatając, skojarzyć parę; wyswatać, skojarzyć małżeństwo: Był swojakiem poswatanego z Potocką Radziwiłła. Szaj. Jadwiga z rakuskim Wilhelmem poswatana. Krasz. P. ś. przen. *spokrewnić ś.; pobratąc ś., zbratać ś., pokumać ś., zbliżyć ś., spaknąć ś., spoufalić ś., zaprzyjaźnić ś.:* Z królem getskim poswatał ś. Augustus. Biel. M. Może kiedyś ta siostra przestanie być tak ostrą i ze mną ś. poswata. L. <Po + Swatać>

Poswatanie, a, blm., czynność cz. Poswatać.
Poswatanie się, a ś., blm., czynność cz. Poswatać ś.

Poswawolenie, a, blm., czynność cz. Poswawolić.

Poswawolić, i, il, Poswywolić *czas jakiś spędzić na swawoli, pozartować, pozbytkować, pofiglować, pobaraszkować.* <Po + Swawolić>

× **Poswawoliwać, a, ał swawolić** od czasu do czasu. <Po + *Swawoliwać, od Swawolić>

× **Poswawoliwanie, a, blm., czynność cz. Poswawoliwać.**

[**Poswędrować, uje, ował**] *poszukać.*

[**Poswędrowanie, a, blm.**] czynność cz. **Poswędrować.**

Poswędzenie, a, blm., czynność cz. Poswędzić.

Poswędzić, i, il *wypełnić pewną chwilę swędzeniem.* <Po + Swędzić>

Posworować, uje, ował, Posforować *poprzywiązywać do swory, do smyczy, pobrać na sworę:* P. psy rozsworowane. Troc. W Trakach lutnista uczony (Orfeusz) gdy jelenie posworował, choć lekliwe, z lwy srogie, śmiało zając z psy zjadłemi, przy muzyce stał takowej. Bardz. <Po + Sworować>

Posworowanie, a, blm., czynność cz. Porworować.

Poswywolenie, a, blm., czynność cz. Poswywolić.

Poswywolić, i, il p. **Poswawolić:** Gdzie nie zachodzi świętość małżeństwa, tam ś. P. godzi. L. <Po + Swywolić>

Posybilista, y, lm. ści *członek odłamu stronnictwa socjalistycznego we Francji, dążącego do reform możliwych, w odróżnieniu od anarchistów.* <Od Fr. possibiliste>

Posybilistyczny przym. od **Posybilista.**

Posycenie, a, blm., czynność cz. Posycić.

Posycić, i, il *przez pewien czas zająć ś. syceciem:* P. miody. 2. *jedno po drugim nasycić:* Posycisz miody u pana cześnika. Pol. P. ś. *nasycić ś. trochę, pożywić ś. nieco:* Nasz osiel... chciałby ś. siankiem P. Moraw. <Po + Sycić>

Posycczeć, y, ał *wypełnić pewną chwilę syceciem.* <Po + Syczeć>

Posyczenie, a, blm., czynność cz. Posycczeć.

† **Posydownać, uje, ował, × Posedować** *posiadać:* Ordynacją ostrogską posydownącego. Mat. <Lć. possidere>

† **Posydownanie, a, blm., czynność cz. Posydownać.**

Posygnalizować, uje, ował *l. spędzić pewien czas na sygnalizowaniu. 2. podawać znać w wiele miejsc za pomocą sygnałów.* <Po + Sygnalizować>

Posygnalizowanie, a, blm., czynność cz. Posygnalizować.

Posygnować, uje, ował *l. spędzić pewien czas na sygnowaniu. 2. podpisywać jedno po drugim.* <Po + Sygnować>

Posygnowanie, a, blm., czynność cz. Posygnować.

[**Posyjmować, uje, ował**] p. **Pozdejtmować.** <Po + S + Imować>

[**Posyjmowanie, a, blm.**] czynność cz. **Posyjmować.**

Posykać, a, ał spędzić pewien czas na sykanii: P. na kogo. <Po + Sykać>

Posykanie, a, blm., czynność cz. Posykać.

Posykiwać, uje, iwał *sykać z przerwami:* Leżeli na podłodze pokotem, ten spał, ów stękał, inny posykiwał. Jeż. I one (gęsi) szły około kłombu, konwersując: „gę, gę, gę,“ lub głośniej: „tarata-ta“, a niekiedy i posykując. Dyg. <Po + *Sykiwać, od Sykać>

Posykiwanie, a, blm., czynność cz. Posykiwać.

Posylabizować, uje, ował spędzić pewien czas na sylabizowaniu. <Po + Sylabizować>

Posylabizowanie, a, blm., czynność cz. Posylabizować.

Posylacz, a, lm. e ten, co posyla. <Od Posyłać>

Posyłać, a, ał p. l. Posłać.

Posyłanie, a, lm. a czynność cz. Posyłać: Temi posyłaniami do Manhejmu Czarniecki do wielkiej przyszedł substancji. Mat.

Posyłka, i, lm. i l. posyłanie, posłanie: Po różnych wzajemnie posyłkach i umowach stanęło na tym, że... Nar. Kmieć musiał sprzążaj swój dawać na podwozy; niszczyły ś. konie posyłkami. Nar. Trzymać chłopca do posyłek. Chodzić na posyłki. Rok przebył w terminie u szewca na samych posyłkach. 2. *pakiet ekspedycyjny, rzecz posłana, przesyłka:* Na poczcie przyjmują listy i posyłki. Odebrałem dziś od ciebie posyłkę. 3. *chłopiec a. dziewczyna, których obowiązany jest dostarczyć parobek do dworu, jako robotników na dniówkę:* Każdy fornał obowiązany posiadać czeladź, czyli tak zwaną w innych okolicach kraju posyłkę. 4. w wojsku polskim przed r. 1830-ym, *rodzaj służby przyboicznej, pełnionej przy wodzu naczelnym przez żołnierzy wyborowych, zaprowadzonej przez wielkiego księcia Konstantego:* Wyrobili z niego taką posyłkę, jakiej dotąd pułk nie miał. Posyłki konne = *oficer, podoficer i żołnierz z każdego pułku kawalerji, składający oddział posyłkowy.* Oficer i podoficer meldował ś. na ordynans, a żołnierz — na posyłki. 5. *ordynans, posłaniec:* Amurat dłonie zatarał i posyłkę po Jerzego pchnął. Jeź. <Od Posyłać>

Posyłkowy przym. od **Posyłka:** Oddział P.

[Posynać, nie, nął]: Posyneno me w krzyżach, a.: posyneno me bez poły (o bólu mięśniowym grzbietu a. krzyża).

[Posynięcie, a, blm.] czynność cz. **Posynać.**

Posynowski *po synu pozostały, odziedziczony:* Majątek P. <Po + Synowski>

Posypać, pie, pał l. spędzić pewien czas na sypaniu; wypełnić pewną chwilę sypaniem: Śnieg posypał trochę. 2. i nied. **Posypywać, †Posypować, [Posypować]** a) co czym = *osypać, przysypać, poproszyć, przyproszyć, potrząsnąć, usypać czym; sypanie po czym:* Posyp solą łakomą piławkę, co ś. krwi naszej chciwie piła. Koch. W. Posypię wonnym kwiatkiem ten grób głuchy. Mias. Pogrzebowym głowę posypawszy popiołem. Bardz. Popiół w Wstępną sźrodę bywa posypan na głowę. Sien. P. piśmo piaskiem. P. drogę kwiatami (= *usłać*). Poszedłem... grobowiec ich eichy, nieszczęśliwy P. liściem srebrzystej oliwy. Słow. Kościół św. każe posypywać popiołem głowy wiernych swoich. Jeź. Siwą głowę moję do końca życia mego na znak żałoby popiołem posypywać będę. Moch. Z długim włosem, spadającym na ramiona, posypanym prochem złotym. Krasz. b) czego, czym = *sypanie; nasypać:* Posypować kurczętom, nasypować. Kn. P. ziarna ptastwu. Przen.: P. gradem obelg; konceptami. **Posypać ś. wysypawszy ś. potoczyć ś.; wysypać ś., rozsypać ś., spaść obficie:** Worek ś. rozdarł, i posypało ś. zboże. Posypały ś. pieniądze na bruk. [Łzy posypały ś., kiej groch]. Reym. Przen.: Paszkwile pamflety, karykatury posypały ś. gradem. Siem. Posypały ś. na niego łaski, odznaczenia. W tym z lasu posypali ś. Polanie, pędem lecąc i spadając na karki leżącym. Krasz. <Po + Sypać>

Posypanie, a, blm., czynność cz. Posypać.

Posypanie się, a, ś., blm., czynność cz. Posypać ś.

Posypek, pka, lm. pki bot. l. (ambrosia artemisiaefolia) *roś. z rodzaju bożybytu.* 2. p. **Mącznik.** <Po + SYP>

Posypka, i, lm. i l. ziarno posypane ptastwu. Troc. 2. *ziarno posypane jako przynęta, wabik na ptastwo.* Kn. 3. [P.] *rodzaj zaciereczki do posypywania placka.* 4. lek. *zasyпка, proszek leczniczy do posypywania* (pulvis ad aspersionem, aspergo, empasma, pasma). <Po + *Sypka, SYP>

Posypląć, ple, pał posp. poplątać, potargać, powikłać: P. nici. <Po + Sypląć>

Posyplanie, a, blm., czynność cz. Posypląć.

Posypować, uje, ował p. Posypać.

Posypowanie, a, blm., czynność cz. Posypować.

Posypywaczka, i, lm. i naczynie do posypywania: Posypywaczki patentowane do soli. <Od *Posypywacz, od Posypywać>

Posypywać, uje, uwał p. Posypać.

Posypywanie, a, blm., czynność cz. Posypywać.

Posysać, a, ał p. Possać. <Po + Sysać>

Posysanie, a, blm., czynność cz. Posysać.

Posystematyzować, uje, ował poukładać systematycznie. <Po + Systematyzować>

Posystematyzowanie, a, blm., czynność cz. Posystematyzować.

Poszabrować, uje, ował l. pozakładać, pozapełniać (szpary, rozpadliny) *kawalkami cegły.* 2. zł.: *Poszabrowany = podarty.* <Po + Szabrować>

Poszabrowanie, a, blm., czynność cz. Poszabrować.

Poszachować, uje, ował zaszachować jedno (a. jednego po drugim. <Po + Szachować>

Poszachowanie, a, blm., czynność cz. Poszachować.

Poszachraić, i, il p. Poszachrować. <Po + Szachraić>

Poszachrajenie, a, blm., czynność cz. Poszachraić.

Poszachrować, uje, ował, Poszachraić dopuścić ś. wielokrotnie szachrajstwa; pokrećć, pogmatwać szachrując. <Po + Szachrować>

Poszachrowanie, a, blm., czynność cz. Poszachrować

Poszacować, uje, ował oszacować jedno po drugim, potaksować. <Po + Szacować>

Poszacowanie, a, blm., czynność cz. Poszacować.

[Poszadzenie, a, blm.] czynność cz. **Poszadzić.**

[Poszadzić, i, il] poczochnąć, potargać: P. włosy.

Poszafarzenie, a, blm., czynność cz. Poszafarzyć.

Poszafarzyć, y, yl *czas jakiś pobyt szafarzem.* <Po + Szafarzyć>

Poszafować, uje, ował szafując porozdawać. <Po + Szafować>

Poszafowaaie, a, blm., czynność cz. Poszafować.

Poszafrańić, i, il *zaprawić szafranem; nadać kolor szafranu, poźółcić:* Choroba ta, którą żółta niemoc zowią, ciało jego poszafrańić. Sak. <Po + Szafranieć>

Poszafrańienie, a, blm., czynność cz. Poszafrańić.

×Poszalbierować, uje, ował p. Poszalbierzyć. <Po + Szalbierować>

Poszalbierowanie, a, blm., czynność cz. Poszalbierować.

Poszalbierzenie, a, blm., czynność cz. Poszalbierzyc.

Poszalbierzyc, y, ył *pokrećci, pogmatwać, powikłać przez szalbierstwa.* <Po + Szalbierzyc>

Poszaleć, eje, ał I. *oszaleć kolejno, jeden po drugim, powarjować, pofiksować:* Bodajeście pogłuchły, poślepy, poszalały. L. 2. *spędzić pewien czas na szaleństwach, pohulać, poswywolić, poszumieć:* Mieszaj z mądrością nieco głupstwa płoche, miło, gdy pora jest, P. trochę. Min. 3. × P. *oszaleć:* Patrzą, czy ten chłop poszalał! Falib. <Po + Szaleć>

Poszalenie, a, blm. I. czynność cz. Poszaleć. 2. czynność cz. Poszalić.

Poszalić, i, il I. × P. kogo = *zrobić szalonym; oszalomonić; podurzyć, otumanić; przewrócić komu w głowie:* Tak djabeł lud poszalił, iż woli w insze dni mrzeć gład, a w dzień święty wszystko przepić. Białob. Poszalił ich czarnoksiężtwy swemi. Wuj. 2. [P.] *zwieść, uwieść, oszukać.* <Po + Szalić>

Poszalaować, uje, ował *oszalaować jedno po drugim; pokończyć szalowanie.* <Po + Szalaować>

Poszalanowanie, a, blm., czynność cz. Poszalaować.

Poszalomonić, i, il, Poszalomonić *oszołomonić jednego po drugim.* <Po + Szalomonić>

Poszalomnienie, a, blm., czynność cz. Poszalomnić.

Poszamerować, uje, ował *uszamerować jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* Przen.: Twarzyczka pomarszczona okrutnie około czoła, porysowana koło ust, poszamerowana na policzkach, była biała i rumiana. Krasz. (= *pomarszczona, pobróżdzona*). <Po + Szamerować>

Poszamerowanie, a, blm., czynność cz. Poszamerować.

Poszamotać, ocze, tał *spędzić pewien czas na szamotaniu.* P. ś. *spędzić pewien czas na szamotaniu ś.* <Po + Szamotać>

Poszamotanie, a, blm., czynność cz. Poszamotać.

Poszamotanie się, a ś., blm., czynność cz. Poszamotać ś.

× *Poszana, y, blm. p. Poszanowanie.* Jeź. Jej P. oddawna była wśród ludu, i każdy brał śmierć jej za męczeństwo, nie za karę. Lib. Wywrócona cześć Boga wróciła znowu do dawnej poszany. Lib. Urok świętości i poszany. Lib. <Po + *Szana, od Szanować>

Poszanować, uje, ował I. i nied. † *Poszanowywać kogo = uszanować, uczcić, okazać poważanie, szacunek:* Poszanowany był tak dalece, iż ś. ani przyczyny pytali, czemu co mieli robić. Birk. 2. co = *uszanować, oszczędzić, utrzymać w porządku, przechować starannie, nie poterać:* Nieczego nie poszanuje. Nie poszanuje grosza. 3. [P. kogo] = *dogodzić mu:* Juz ja was poszanuje (= *juz ja wam dogodzię*). <Po + Szanować>

Poszanowanie, a, blm. I. czynność cz. Poszanować. 2. a. × *Poszana, [Poszanówek] uszanowanie, cześć, szacunek, poważanie, atencja:* Bądź poszanowania godnym, a będziesz poszanowanym. Krasz.

Poszanowny *pełen poszanowania:* Listy patryjarchy pisane do króla poważne były, poszanowne i wiele poczesne. Smotr. <Od Poszanować>

† *Poszanowywać, uje, ywał p. Poszanować.* Błaż.

† *Poszanowywanie, a, blm., czynność cz. Poszanowywać.*

[*Poszanówek, wku, blm.*] p. *Poszanowanie:* Mieć odzienie w poszanówku (= *w porządku; szanować je*). <Od Poszanować>

† *Poszansować się, uje ś., ował ś., † Poszańcować ś., [Poszańcować ś.] poszczęścić ś., poszczęśliwić ś., uład ś., powieść ś., zdarzyć ś.* <Po + *Szansować ś., od Szansa>

† *Poszansowanie, a, blm. p. Poszansowanie ś.* Mosk.

† *Poszansowanie się, a ś., blm., † Poszansowanie czynność cz. Poszansować ś.*

Poszańcować się, uje ś., ował ś. I. otoczyć ś. szalcami, okopać ś. ze wszystkich stron. 2. oszańcować ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Szzańcować ś.>

† *Poszańcować się, uje ś., ował ś., [Poszańcować ś.] p. Poszansować ś.* Pudł. *Poszańcowało mi ś. w tym. Śł. wil. We wszystkim, co przedsięwziął, poszańcowało mu ś. Śł. wil.* <Po + *Szzańcować ś., zam. Szansować ś.>

Poszańcowanie się, a ś., blm., czynność cz. Poszańcować ś.

Poszańcowanie się, a ś., blm., [Poszańcowanie ś.] czynność cz. † Poszańcować ś., [Poszańcować ś.]

[*Poszar, u, blm.*] = *podściółka.*

Poszargać, a, ał zasargać, uszargać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach. P. ś. *zasargać ś., uszargać ś. kolejno, jeden po drugim; zasargać ś., uszargać ś. w wielu miejscach.* <Po + Szargać>

Poszarganie, a, blm., czynność cz. Poszargać. Poszarganie się, a ś., blm., czynność cz. Poszargać ś.

Poszargany który ś. poszargał, zasargany, uszargany.

Poszarpać, pie, pał I. rozszarpać jedno (a. jednego) po drugim; rozszarpać, wyszarpać jedno (a. jednego) w wielu miejscach, porozrywać: P. w kawałki, na kawałki. Chmura poszarpana (= *powyrywana, postrzępiona*). Liś P. Sam jeden na odludnych, poszarpanych skałach, nad rozhukanym, głucho grzmącym morzem siadłem. Sf. Z jednej strony stromym i poszarpanym brzegiem parowu. T. K. Dzielona przez Piastowiczów ziemia, poszarpana na kawałki, przedstawiała na początku wieku XVI obraz pstrej szachownicy. Paw. Nacięli mi ludzi, żem siedmiu z nich musiał pogrzebać, a jeszcze kilku mam poszarpanych. Kaczk. Tak poszarpał niezliczoną armję padyszacha, że stary Hussein nie śmiał hetmanowi stawić czoła w otwartym polu. Sienk. Przen.: Na artykule tym (Kraszewskiego) pięknym i silnym znać jednak nożycę cenzury, która go w wielu miejscach szkaradnie poięła i poszarpała. Przybor. 2. † P. *poranić, pokaleczyć, pociąć:* Balwierz, głowęś mi poszarpał, jak nowinę na odłogu. Trz. 3. *potargać, potarmosić:* Łoże poszarpane, poduszki zmięte i podarte. Krasz. 4. *spędzić pewien czas na szarpaniu, potarmosić, potargać.* 5. anat.: *Dziura poszarpana czaszki = otwór dla żyły szyjnej (foramen lacerum).* P. ś. *spędzić pewien czas na szarpaniu ś.:* Wszedł w kolizję, wobec której tysiące, poszarpany ś. z nią zrazu, ręce opuszczają. Jeź. <Po + Szarpać>

Poszarpanie, a, blm., czynność cz. **Poszarpać**.
Poszarpanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poszarpać** ś.

Poszarpano przys. w sposób *poszarpany*: Skąły wybrzędne z pod kwiatów wiosennych szaro i P. wyglądarka. Rol. <Od Poszarpany, od Poszarpać>

Poszarpnąć, nie, *nał szarpnąć, targnąć, pociągnąć gwałtownie*: Zrywając ręce w silnym ruchu, poszarpnął kajdan. Wypś. <Po + Szarpnąć>

Poszarpniecie, a, blm., czynność cz. **Poszarpnąć**.

[**Poszarpywać**, **uje**, **ywał**] *szarpać z przerwami*. <Po + *Szarpnąć, od Szarpać>

[**Poszarpywanie**, a, blm.] czynność cz. **Poszarpywać**.

Poszarzać, a, ał (o odzieniu) *wyszarzać, powyierać, poterać, pomiszczyc*; *znieść, zużyć w części*: Dam ci tę suknię, jak tylko ją jeszcze trochę poszarżam. L. <Po + Szarzać>

Poszarżanie, a, blm., czynność cz. **Poszarżać**.

Poszarżać, eje, ał *zrobić ś. stopniowo szarym*: Na ziemi poszarżało, na niebie już świta. Syrok. Na wschodniej stronie ciemne tło nieba poszarżało nieco Sienk. <Po + Szarżać>

Poszarżenie, a, blm., czynność cz. **Poszarżać**.

Poszastać, a, ał *pociąć, poplatać, pochwierować*: Wół, nie czekając, aż go pop w sztuki poszasta, uciekł z kościoła. Pot. [Bo i jakże go (wieprza) całygo zastać, kiedy kucharki musiały go do kapusty P. P]. **P. ś.** *szastając ś. powłóczyć ś., powalęsać ś., poszwendać ś.* <Po + Szastać>

Poszastanie, a, blm., czynność cz. **Poszastać**.

Poszastanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poszastać** ś.

Poszatkować, **uje**, **ował** 1. *spędzić pewien czas na szatkowaniu*. 2. *zszatkować jedno po drugim; pokonać szatkowanie*. <Po + Szatkować>

Poszatkowanie, a, blm., czynność cz. **Poszatkować**.

Poszatrować, **uje**, **ował** 1. *spędzić pewien czas na szatrowaniu*. 2. *poddać (zboże) szatrowaniu*. <Po + Szatrować>

Poszatrowanie, a, blm., czynność cz. **Poszatrować**.

†**Poszcie**, a, lm. a l. p. **Pójście**: Uczyni, Panie, doskonałe P. moje w drogach Twych, aby ś. nie poruszyły ślady moje. Wr. Wszelkie P. człowieka sprawiedliwego Pan Bóg będzie rządził. Wr. 2. *pochozenie, początek, rodowód, genealogja*: Syn Roży swoje rodzenie, P. z Boga być mieni. Białob. Szlachcie swe P. od przodków szlacheckich dowodzić ma. Herb. <Po + Szeic, Po + SZED/CHOD>

Poszczać, **y**, ał 1. *pewien czas spędzić na szczaniu*. 2. *jedno w wielu miejscach a. jedno po drugim oszczać; poszczywać*. **P. ś.** *zeszczać ś. po nogach, uszczać ś., pomścić urynę*: P. ś. z radości. P. ś. w łóżku = *poddać ś., złać ś.* <Po + Szczać>

Poszczanie, a, blm. czynność cz. **Poszczać**.

Poszczanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poszczać** ś.

Poszczebiotać, **ocze**, †**ece** a. × **ota**, **otał** *spędzić chwilę na szczebiotaniu*. <Po + Szczebiotać>

Poszczebiotanie, a, blm., czynność cz. **Poszczebiotać**: Nie umie dusza słowić swę wdzięczności, Panie, tylko przez cznie, tylko przez P. Przyb.

Poszczęólniać, a, ał p. **Poszczęólnić**.
Poszczęólnianie, a, blm., czynność cz. **Poszczęólniać**.

Poszczęólnić, i, il, × **Poszczęólnować**, nied. **Poszczęólniać** 1. *wyszczęólnić, wyłuszczyć, wyliczyć, wymienić*: Nie wszystkie tu poszczęólniliśmy zakłady Rol. W roku wyżej poszczęólnionym Rol. Poszczęólniliśmy jego imię na tym miejscu tylko dla porządku genealogicznego. Rol. 2. *wyróżnić, odznaczyć*: Różne fundacje i nadania rozciągnął ten biskupstwa poszczęólniają. Lel. <Po + *Szczęólnić, od Szczęólny>

Poszczęólnie przys. od **Poszczęólny**: Nie sobie P., ale wobec (= wogóle) wszystkij Rzpłtej pożytek mnożyli. Fal.

Poszczęólnienie, a, blm., czynność cz. **Poszczęólnić**: Zamierzamy przeszłość z zapomnienia wydobyć i o niej w należywym poszczęólnieniu rozprawić. L.

Poszczęólny *pojedynczy, każdy z osobna, pojedynczo uważany spośród innych, szczegółowy, szczególny, oddzielny*: Artykuł nie dotykał żadnej poszczęólniej osobistości. Każdy z poszczęólnych narodów miasta został upewniony w swobodach dotychczasowych. Sl. wil. W każdym poszczęólnym wypadku <Po + Szczęólny>

Poszczęólnować, **uje**, **ował** p. **Poszczęólnić**. <Po + *Szczęólnować, od Szczęóln>

Poszczęólnowanie, a, blm., czynność cz. **Poszczęólnować**: Annaly jego w zwykłych im poszczęólnowaniach licznych wypadków dochodzą do r. 1384. Lel.

Poszczekać, a, ał 1. *spędzić pewien czas na szczekaniu*. 2. *pog. naszczekać, pogadać wiele rzeczy*: Poszczekał na mnie, Bóg wie, co. <Po + Szczekać>

Poszczekanie, a, blm., czynność cz. **Poszczekać**.

Poszczekiwać, **uje**, **iwał**, † **Paszczekiwać** *szczekać raz po raz, naszczekiwać, ujadać*: Psi około pasterzów ogromnie poszczekują. Tw. Na mieście zdala psy poszczekiwały. Krasz. Psy poszczekiwały do rana krótkim i przerażonym szczekaniem, jak zwykle na wilki. Sienk.

Poszczekiwanie, a, blm., czynność cz. **Poszczekiwać**: Ze wsi rozlegały ś. porykania bydła, beczenie owiec i P. psów. Jez.

Poszczecić się, i ś., il ś. *oszczenić ś. kolejno, jedna (suka) po drugiej*. <Po + Szczecić ś.>

Poszczecenie, a l. blm., czynność cz. **Poszczecić**. 2. × P. lm. a *post*: Magdalena w poszczeceniach surowe prowadziła życie. Bals. Wielkie P. było. Leop.

Poszczecenie się, a ś., blm., czynność cz. **Poszczecić** ś.

†**Poszczecenie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poszczecić** ś.

Poszczepać, **pie**, **pał**, **posp.** **Poszczepać** *szczepać, porodzić; pokupać, rozszczepać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach; porozłupywać, porozrąbywać*: P. kloce, drzazgi. Klocki narznięte poszczepali w kilku miejscach powierzchni. Jak. J. <Po + Szczepać>

Poszczepanie, a, blm., czynność cz. **Poszczepać**.

†**Poszczepiać**, a, ał p. **Poszczepić**.

†**Poszczepianie**, a, blm., czynność cz. **Poszczepiać**.

Poszczepić, i, il, nied. †**Poszczepiać** *jedno po drugim zaszczipić; pozaszczepiać*: Budynki dobre,

restaurowane, sady poszczepione. Pas. <Po + Szczepić>

Poszczepienie, a, bkm. 1. czynność cz. **Poszczepić**. 2. powtórne szczepienie ospy, rewakcyjnacja. Sł. wil.

× **Poszczerbać**, a, ał i × P. ś. p. **Poszczerbić**: Wąwóz poszczerbany wyrwiskami. Oss. <Po + *Szczerać, od Szczera>

× **Poszczerbanie**, a, bkm., czynność cz. **Poszczerbać**.

Poszczerbanie się, a ś., bkm., czynność cz. **Poszczerbać** ś.

Poszczerbić, i, il, × **Poszczerbać** co = porobić na czym szczyby, zrobić szczybatym, powyszczerbiać: P. talerz, garnek. Kopia w głąb ziemię i broń poszczerbioną rzucają w jej łono. Krasin. Stary zamek poszczerbiony. Rol. Przen.: Już też znać, że trudy bardzo Wks. Mość poszczerbiły. Sienk. P. ś. *powyszczerbiać* ś. w wielu miejscach, podostawać szczyb. <Po + Szczerbić>

Poszczerbienie, a, bkm., czynność cz. **Poszczerbić**.

Poszczerbienie się, a ś., bkm., czynność cz. **Poszczerbić** ś.

Poszczerzenie, a, bkm., czynność cz. **Poszczerzyć**.

Poszczerzyć, y, ył 1. spędzić pewną chwilę na szczyreniu: P. zęby. 2. wyszczerzyć jedno po drugim, powyszczerzać: Poszczerzyli zęby. 3. × P. natężyć jedno po drugim, ponatężyć, powyżężyć, ponadstawiać: I w szlachcie dorazu poszczerzone słuchy. Pol. <Po + Szczerzyć>

Poszczędząć, a, ał p. **Poszczędzić**.

Poszczędzanie, a, bkm., czynność cz. **Poszczędząć**.

Poszczędzenie, a, bkm., czynność cz. **Poszczędzić**.

Poszczędzić, i, il, nied. **Poszczędząć** kogo = oszczędzić, ochronić; darować, pofolgować komu: Nie sfolguje oko moje tobie ani cię poszczędzi. Bud. <Po + Szczedzić>

Poszczęk, u, lm. i szcęk, szcękanie, poszczękiwanie, pbrzęk, brzęk, brzęczenie, dźwięk: P. łańcucha. P. zbrojnych najazdów. Słychać było wciąż P. oręza. Psm. Nie posłysz poszczęku, kto w ślad za tobą goni. Wysp. <Po + Szcęk>

Poszczękać, a, ał pewien czas spędzić na szcękaniu: P. bronią, zębami. <Po + Szcękać>

Poszczękanie, a, bkm., czynność cz. **Poszczękać**.

Poszczękiwać, uje, iwał szcękać od czasu do czasu; szcękać do taktu; pbrzękiwać.

Poszczękiwanie, a, bkm., czynność cz. **Poszczękiwać**.

× **Poszczęszczać**, a, ał i × P. ś. p. **Poszczęścić**.

× **Poszczęszczenie**, a, bkm., czynność cz. **Poszczęszczać**.

× **Poszczęszczenie się**, a ś., bkm., czynność cz. **Poszczęszczać** ś.

× **Poszczęszczenie**, a, bkm., czynność cz. **Poszczęścić**.

× **Poszczęszczenie się**, a ś., bkm., czynność cz. **Poszczęścić** ś.

[**Poszczęściać**, a, ał i P. ś.] p. **Poszczęścić**: Poszczęściła im do tej roboty.

[**Poszczęścianie**, a, bkm.] czynność cz. **Poszczęściać**.

[**Poszczęścianie się**, a ś., bkm.] czynność cz. **Poszczęściać** ś.

Poszczęścić, i, il, **Poszczęśliwić**, nied. × **Poszczęszczać**, †**Poszczęściać**, [**Poszczęściać**] 1. komu, czemu = zdarzyć, obdarzyć szczęściem, pobłogosławić: Niech ci Pan Bóg poszczęści. Skar. Błogosławieństwem boskim bywają rozmnożone i poszczęścione wszystkie rzeczy. Wuj. Pan Bóg poszczęszcza pracy. Sekl. Jeśli bogi poszczęszczą, wyprawie, pomnijcie, żeście mnie winni i życie i kraje wasze. Krasz. 2. [P.] i dok. [**Poszczęściać**] *przechodząc koło pracującego, powieścić mu*: „szczęść, Boże!“ [Góral tatrzański przechodząc koło pracującego w polu, w oborze, zawsze mu poszczęci]. P. ś. *zdarzyć* ś., *powieścić* ś., *udać* ś., *pójść wedle myśli, wypaść pomyślnie, dopisać*: P. ś. w handlu. Deliberujący ma uważać, jeżeli rzecz zaproponowana, poszczęściwszy ś., więcej pożytku, czyli nie poszczęściwszy ś., więcej niebezpieczeństwa przyniesie. Lubom. Wszystkie rzeczy, którekolwiek uczyni, poszczęścią mu ś. Leop. 2. [P. ś.] *pożegnać* ś. z kim przed udaniem ś. w drogę. <Po + Szcęścić>

†**Poszczęszczenie**, a, bkm., czynność cz. **Poszczęścić**, *szczęście, powodzenie*: Szukał poszczęścienia synów izraelskich. Leop. Godzien za to wszelakiego na świecie poszczęścienia. Górń.

†**Poszczęścienie się**, a ś., bkm., czynność cz. **Poszczęścić** ś.

Poszczęśliwić, i, il i P. ś. p. **Poszczęścić**. <Po + Szcęśliwić>

†**Poszczęśliwienie**, a, bkm. 1. czynność cz. **Poszczęśliwić**. 2. *pomyślność, szczęście*: Tak weźmie żywiący w małżeńskim stanie P. Sekl.

Poszczęśliwienie się, a ś., bkm., czynność cz. **Poszczęśliwić** ś.

Poszczkać, a, ał wypełnić pewną chwilę szczkaniem. <Po + Szczkać>

Poszczkanie, a, bkm., czynność cz. **Poszczkać**. **Poszczkotać**, uje, ował wyszczotkować jedno po drugim: P. głowy, podłogi. <Po + Szczotkować>

Poszczotkowanie, a, bkm., czynność cz. **Poszczotkować**.

Poszczucie, a, bkm., czynność cz. **Poszczuć**. **Poszczuć**, uje, uł, **Poszczwać**, nied. **Poszczuwać** 1. psy = pobudzić, podniecić, aby ś. rzuciły na kogo. 2. kogo psem = szczyjąc postraszyć, popędzić. <Po + Szczać>

Poszczuplać, a, ał p. **Poszczuplić**.

Poszczuplanie, a, bkm., czynność cz. **Poszczuplać**.

Poszczupleć, eje, ał stać ś. szczuplejszym, schudnąć, zeschupleć nieco: Piękne na nice poszły o-byczaje, zesłabły siły, poszczuplały kraje. L. Poszczuplał na twarzy. <Po + Szcupleć>

Poszczuplenie, a, bkm. 1. czynność cz. **Poszczupleć**. 2. czynność cz. **Poszczuplić**.

Poszczuplić, i, il, nied. **Poszczuplać** zrobić szczuplejszym; zmniejszyć, pomniejszyć; ująć, uszczuplić czego. <Po + Szcuplić>

Poszczutkować, uje, ował spędzić pewną chwilę na szczutkowaniu. <Po + Szczutkować>

Poszczutkowanie, a, bkm., czynność cz. **Poszczutkować**.

Poszczuwać, a, ał p. **Poszczuć**.

Poszczuwanie, a, bkm., czynność cz. **Poszczuwać**.

Poszczwać, a, ał p. **Poszczuć**: Miałam stadko owiec, do których najęłam pasterza, a on wilki i psy poszczwał. Biel. M. Wypadnie zajacek, azaż go nie rozkosz P., za nim sobie pobięgać?

Rej. Służył mu jako pies, który nie patrzy, na co i na kogo poszczwany. Krasz. < Po + Szczać >

Poszczwanie, a, bhm., czynność cz. **Poszczwać**: Wiem niedaleko na jedno P. upatrzonego zwierza. Tw.

† **Poszczwarzenie się**, a ś., bhm., czynność cz. **Poszczwarzyć** ś.

† **Poszczwarzyć się**, y ś., ył ś.?: Jeśli dobrze chart zbieży, pomogą ogarzy, lis i zając późno ś. nogami poszczwarzy. Biel.

Poszczycenie się, a ś., bhm., czynność cz. **Poszczycić** ś.

Poszczycić się, i ś., il ś. czym, z czym = *pochlubić* ś., *pochwalić* ś.; *popisać* ś. < Po + Szczy- cić ś. >

Poszczypać, pie, pał, † **Poszczypać** l. *wypełnić pewną chwilę szczypaniem*: Woda ta poszczypie cię trochę w oczy, ale pomoże. 2. *uszczytać jednego po drugim a. jednego w wielu miejscach*: [Już go bący poszczypali, już się zegził] (o człowieku, który z lenistwa wcześniej od innych odchodzi od roboty). 3. *szczytać poobrywać*: P. owoce z drzewa. 4. *posp. p.* **Poszczepać**. < Po + Szczytać >

Poszczypanie, a, bhm., czynność cz. **Poszczy- pać**.

Poszczypywać, uje, ywał *szczytać od czasu do czasu*: Felek tylko mnie poszczypywał. Kon. Do szwagra przykroś jakąś w sercu czuł i rad go poszczypywał słowem. Kon.

Poszczypywanie, a, bhm., czynność cz. **Poszczy- pywać**.

† **Poszczywać**, a, ał p. **Pościć**.

† **Poszczywanie**, a, bhm., czynność cz. **Poszczy- wać**.

[**Poszczywały**] *szalony, dziki*.

[**Poszedło**, a, lm. a, **Poszodło**, **Poszydło**] *choro- ba zaróżniwa; choroba nagminna, epidemia*: P. chodzi teraz po ludziach.

[**Poszedni**] p. **Powszedni**. < Po(w)szedni >

† **Poszedzieć**, eje, ał *stać* ś. *szedziwym*, *posi- wieć*, *osiwieć*; *zbielić*: Każdą rzecz, którą ubielić chcesz, ze srebra uczynioną, do ognia włóż, a często na wszystkie strony obracaj, aż posze- dzieje, jako popiół. Sien. < Po + Szedzieć >

Poszedzenie, a, bhm., czynność cz. **Poszedzieć**.

Poszeleszenie, a, bhm., czynność cz. **Posze- leścić**.

Poszeleścić, i, il *wypełnić pewną chwilę szele- stem*. < Po + Szeleścić >

× **Poszeleżny** *za szeląg idący, wartujący szela- ga*. Włod. < Po + *Szeleżny, od Szeląg >

Poszelmować, uje, ował *oszelmować jedno (a. jednego) po drugim; oszelmować w wielu miej- scach*. < Po + Szelmować >

Poszelmowanie, a, bhm., czynność cz. **Poszel- mować**.

[**Poszel**] p. **Pójsz**. < Ukr *pośew*(t) >

Poszemrać, a, ał, **Poszemrzeć** *spędzić pewną chwilę na szemraniu*. < Po + Szemrać >

Poszemranie, a, bhm., czynność cz. **Poszemrać**. **Poszemrzeć**, rze, rał p. **Poszemrać**. < Po + Szemrzeć >

Poszemrzenie, a, bhm., czynność cz. **Poszem- rzeć**.

Poszeplenić, i, il, [**Poseplenić**, **Poseplunić**] *spę- dzić pewien czas na szeplenieniu*. < Po + Szeple- nić >

Poszeplenie, a, bhm., czynność cz. **Poszeple- nić**.

Poszepnąć, nie, nał *powiedzieć szeptem, szepnąć; podszeptać*: Zblednie, zdąrzy i z sercem bijącym poszepnie: „Jacek idzie.“ Dyg. Duch św. poszep- nał mi. Syrok. < Po + Szepnąć >

Poszepnięcie, a, bhm., czynność cz. **Poszepnąć**.

× **Poszepy**, × **Poszeptny** *szeptem powiedziany, poszeptany*: Jam też, mrużąc jego naśladując mowy, mólł ś. za mię, rzekł także poszepnemi słowy. Otw. < Poszep(t)ny >

Poszept, u, lm. y l. *poszepnięcie, mowa szep- tana, szep*: Poszeptem co komu powiedzieć. Troc. Jawnie gadając, niepotajemnie, ani poszeptem. Białob. (= *półgłosem, półgębkiem*). On grzech swój nie przed samym Jozuem wyznał poszeptem w u- cho, ale przed wszystkimi syny izraelskimi. Żarn. Ofiary skończywszy, cichym tylko poszep- tem każdy z swojej strony czeił Djanę. Otw. Nie nie dbając na wielkich ludzi tąż herezją zatwar- działych poszepy, ba i z urąganiem uszcypki, do owezarni Chrystusowej wrócił ś. Nies. 2. *poszept, podmowa, podbachtanie, poduszczanie*: Z poszeptu Czechów bunt podniósł. Nar. < Po + Szept >

† **Poszeptacz**, a, lm. e *ten, co szepce, co mówi cicho do ucha, na ucho*. Troc. < Od Poszpeać >

Poszpeać, cze, tał *powiedzieć szeptem*: Poszpe- tał mi to w wielkim sekrecie. Troc. Poszpetał mi to do ucha. Troc. < Po + Szpeać >

Poszeptanie, a, bhm., czynność cz. **Poszpeać**.

× **Poszeptny** p. **Poszepy**. < Od Poszept >

Poszepywać, uje a. × **ywa**, **ywał** *szeptać od czasu do czasu*: Jak na drzewie koników grono słodko gwarzy, tak na wierzechołku bramy poszpe- tują starzy. Dm. Ludzie najniegodziwsze próby poszepywają bogom. Pileh.

Poszepywanie, a, bhm., czynność cz. **Poszep- tywać**.

Poszeregować, uje, ował *szeregami poustawiać, poukładać; podzielić na szeregi*. < Po + Szerego- wać >

Poszeregowanie, a, bhm., czynność cz. **Posze- regować**.

Poszermować, uje, ował *spędzić pewien czas na szermowaniu*. < Po + Szermować >

Poszermowanie, a, bhm., czynność cz. **Poszer- mować**.

Poszerszeniały *który poszerszeniał, oszroniały*: Wedle karczmy stało kilkoro sani chłopskich, zaprzężonych w poszerszeniałe i okryte sędzieli- zną chude szkapięta. Sienk. Inni w koźtachach, z rusznicami, spisami... na chudych, poszersze- niałych koniach. Sienk. Sierć była na koniu poszerszeniała. Sienk. < Od Poszerszenieć >

Poszerszenieć, eje, ał *okryć ś. szronem, oszro- nieć, posiwieć od szronu*. < Po + Szerszenieć >

Poszerszeniecie, a, bhm., czynność cz. **Poszer- szenieć**.

Poszerzać, a, ał p. **Poszerzyć**.

Poszerzanie, a, bhm., czynność cz. **Poszerzać**.

Poszerzenie, a, bhm., czynność cz. **Poszerzyć**.

Poszerzyć, y, ył, nied. **Poszerzać** l. *zrobić szer- szym, rozszerzyć*: P. tor kolejowy, ulicę, chodnik. Warszawę postawiono na stopie wojennej, fosy poszerzono. Krasz. 2. *zrobić obszerniejszym, roz- przestrześć*: Poszerzony w mowie, w pismach. Bobr. < Po + Szerzyć >

† **Poszesny** p. **Poszóstny**: To już mało kobie- cie poszesne woźniki, zmią ś. chce wieść, i to

nie lada jakimi. Ciek. <Po + *Szes(t)ny, od Sześć>

[Posześć, i, blm.] *usposobienie, skłonność nagminna do choroby*: W całej wsi chorują na katar; widać, że już teraz taka P. Por. **Poszedło**.

Poszew, szwy, lm. szwy p. **Poszwa**. <Po + Szew>

Poszeweczka, i, lm. i p. **Poszwa**. <Od Poszewka>

Poszewka, i, lm. i l. p. **Poszwa**: P. na poduszkę. Żart.: Kwaśnym ich piwem z starej traktuje poszewki. Pot. 2. [P., **Poszyka**] *poszycie dachu, strzecha*. 3. ryb. *lekkie zmarszczenie powierzchni wody, w postaci smug*. <Po + *Szewka, od Szew>

†**Poszewnik, a**, lm. cy, †**Poszwarz ten, co robi poszwy**. Troc. <Od *Poszewny, od Poszwa>

†**Poszewo przys.** od **Poszewy**: lmo Rogen albo ś. na lewo puści P., albo na prawo, gdzie idzie odnoga do Kopenhaga. Klon. Narew tu kieruje Wisłę, gwałtem ją P. pędzi na lewo. Klon.

Poszewroność, uje, ował p. **Pokrokwiość**. Bobrow. <Po + *Szewroność, od Szewron>

Poszewronowanie, a, blm., czynność cz. **Poszewroność**.

†**Poszewy pochylły, nachylony; nakrzywiony, zgięty**: Było słońce na zgonie i w Hesperskie brody dyszłem parło poszewym. Żebr. Teraz wiek kwitnący nieś na szanie Arkto, gdzie Philaks nieręczy poszewym dyszłem oś walną obwodzi, a nie zachodzi. Mias.

Poszkalować, uje, ował *oszkalać jednego po drugim*. <Po + Szkalować>

Poszkalowanie, a, blm., czynność cz. **Poszkalować**.

Poszkapić się, i ś., il ś., × Poszłapić, × Poszłapić ś., × Poszłarnąć ś. potknąć ś., podwicić głowę, zbijać ś., palnąć głupstwo, strzelić baka, pokpić sprawę; haniebnie, srodze ś. pomylić, przerachować ś., zawieść ś.; źle ś. spisać, nie popisać ś.: Córeczka mu ś. poszkapiła. Poszkapił ś., źle stanął, nie popisał ś., szwankował, przemędrzał. Kn. Trudno poprawić, kto ś. raz poszkapi. Pot. Nie sądź nikogo po minie, bo ś. w sądzie poszkapisz. Tremb. Trafi ś. i mądremu P. Oss. Brzydłość ś. poszkapił. Kras. Żebyś ś. nie poszkapiła z obiadem. L. Kto wie? w dyspucie możem ś. P. Kras. Jakoż on miał być majstrem do tego, w czym w Warszawie i Wilnie nieraz książę doświadczył; ale że Nowogródek nie stolica, poszkapił ś. fireyk. Rzew. <Po + *Szkapieć ś., od Szkap>

Poszkapienie się, a ś., blm., czynność cz. **Poszkapić ś.**

Poszkaradzenie, a, blm., czynność cz. **Poszkaradzić**.

Poszkaradzić, i, il *oskaradzić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach, popługawić, popaskudzić, poszepić, pobrudzić, pofajdać, ponurzać*: Najwyższy kaplan Jodas był poszkaradzony bałwochwalstwem. Biel. M. Obaczył poszkaradzonego, w swojeje własnej krwi twarzą miecącego. Otw. Poszkaradził pościel jego. Biel. M. <Po + Szkaradzić>

Poszkicować, uje, ował *naszkicować jedno po drugim*: Na ścianach wisiały poszkicowane głowy i studja. Krasz. <Po + Szkieować>

Poszkicowanie, a, blm., czynność cz. **Poszkicować**.

[**Poszklabki, ów, blp.**] p. **Poszklaby**. [**Poszklaby, ów, blp., Poszklabki**] *plotki, wymysły*: Zbierać P.

Poszklenie, a, blm., czynność cz. **Poszklieć**.

Poszklieć, i, il *oszklić jedno po drugim*: P. okna. <Po + Szklieć>

Poszkodować, uje, ował *ponieść szkodę, stratę*. <Po + Szkodować>

Poszkodowanie, a l. blm., czynność cz. **Poszkodować**. 2. lm. a, †**Poszkodzenie szkoda, strata, uszczerbek**: Po-zkodowania, damna, tyczyły ś. uzbrojenia piechoty. Górs.

Poszkodowany ten, który poniósł szkodę, stratę, stratny, pokrzywdzony: P. przy podziale. Książę Janusz przeproszał damy poszkodowane. Jeż. Wskutek kradzieży, pożaru jestem P. na tysiąc złotych. <Od Poszkodować>

†**Poszkodzenie, a** l. blm., czynność cz. **Poszkodzić**. 2. lm. a p. **Poszkodowanie**: Pojrzyż ty na te swoje pany, obacz swe P. dla tej ich niezgody. Papr.

Poszkodzić, i, il i. *jedno po drugim uszkodzić; pouszkulzać, popsuć, poniszczyć*: Powozy były złe, karety poszkodzone. Kras. Tatarzy powiedzieli, że ich też kozacy poszkodzili. Biel. J. Sułtan tak wiele razy przez tatarskie ekskursje nas poszkodził. Star. (= *nabawił szkody*). 2. cz. ni. *narobić szkody, naruszyć, narujnować*: Najedzie go, porani, poszkodzi w domu, albo też i zabije. Star. <Po + Szkodzić>

[**Poszkrobować, uje, ował**] *poskrobywać*. <Z *Poskrobować, od Poskrobać>

[**Poszkrobowanie, a**, blm., czynność cz. **Poszkrobować**.

†**Poszkundzenie, a**, blm., czynność cz. **Poszkundzić**.

†**Poszkundzić, i, il, †Poskundzić, †Poskądzić** *zeliżyć, posromocić, szkodę wyrządzić*: Poskundziła imię otea. B. Sz. (zeliżyć. Leop.).

Poszłachcenie, a, blm., czynność cz. **Poszłachcić**.

†**Poszłachciać, a, ał** *dotawać znacności, splendoru*. Rej. <Po + *Szlachcić, od Szlachta>

†**Poszłachcianie, a**, blm., czynność cz. **Poszłachciać**.

× **Poszłachcić, i, il, × Poślachcić, Uszłachcić** i. *zrobić szlachcicem*. 2. *uszłachetnić, uczucić*. <Po + Szlachcić>

Poszłachetnić, eje, ał *stać ś. szlachetnym, szlachetniejszym, wyszłachetnić*. <Po + Szlachetnić>

Poszłachetnienie, a, blm., czynność cz. **Poszłachetnić**.

Poszłachtować, uje, ował *zuszłachtować jedno po drugim*. <Po + Szłachtować>

Poszłachtowanie, a, blm., czynność cz. **Poszłachtować**.

[**Poszładek, dka**, lm. dki] p. **Pośladek**. <Z Pośladek>

Poszłak, u, lm. i l. × P. p. **Poszłaka**. 2. myśl. p. **Trop**. <Po + Szłak>

Poszłaka, i, lm. i, × **Pośłaka, × Poszłak, × Pośłak ślad, trop, znak, poznała, pozór, oznaka**: Wprzód i w tył patrząc, wyczytali tylko poszłaki, aby kogo jadącego z pieniędzy dostrzec. L. Zbrodzień dał poszłakę, że ś. ku waszym granicom puścił. Ostr. Dla zatarcia poszłaki (= *dlu nieposzłaki*). Jest na ciebie P. (= *okoliczność każąca ś. domyślać, żeś winien, porozumienie, podejrzenie, wskazówka domniemana*). Są poszłaki, że nakazano pochwycić Orzechowskiego, gdyby na sejm wyjechał. Kub. Żadnej pewniejszej nie znalaziono poszłaki. Krasz. <Po + *Szłaka, od Szłak>

Poszłakować, uje, ował, × Poślakować I. × P., Pośladować dojść za śladem, odkryć po śladach, wysledzić, wytropić, wykryć: Potrzeba te nowe grosze brać na wagę, aby ś. zaraz wydał i łatwo poszłakowany był, któryby je pofalszował. Star. Żaden nie jest tak doskonały, aby w nim jakiej P. nie miano przywary. I. Na morzu ścieżki Twoje, ale nie poszłakował żaden twej nogi. Kochan. 2. kogo o co, w czym = rzucić natę podejrzenie, poszłakować, obwinąć go o co, zarzucić mu co: Widział, że chociaż skłama, nikt go nie poszłakuje. Pot. (=nie domyśli ś.). W nieuczciwym go zdaniu nikt nie poszłakował. Niem. Zwolenników nowych kierunków naukowych poszłakuje o podkopywanie religji. Smol. <Po + Szłakować>

Poszłakowanie, a, blm., czynność cz. Poszłakować.

Poszłakowany, × Poślakowany podejrzany o coś nie bez zarzutu: Kto był raz P., na tego zawsze posądzenie pada. Kras. A.

Poszłamować, uje, ował, × Posłamować I. spędzić pewien czas na szlamowaniu. 2. wyszlamować jedno po drugim: P. stawy. <Po + Szlamować>

Poszłamowanie, a, blm., czynność cz. Poszłamować.

† **Poszłapać, pie, pał, † Poślapać** podeptać, potratować.

† **Poszłapanie, a, blm., czynność cz. Poszłapać.**

Poszłifować, uje, ował I. spędzić pewien czas na szlifowaniu. 2. oszłifować jedno po drugim. <Po + Szłifować>

Poszłifowanie, a, blm., czynność cz. Poszłifować.

Poszłochać, a, ał I. popłakać przez pewien czas szlochając. 2. a. [P. ś.] szlochając splekać ś.: Z wzruszenia chłop jaź się poszłochął. <Po + Szłochać>

Poszłochanie, a, blm., czynność cz. Poszłochać.

[**Poszłochanie się, a ś., blm.**] czynność cz. **Poszłochać ś.**

Poszłochiwać, uje, iwał od czasu do czasu szłochać. Deo.

Poszłochiwanie, a, blm., czynność cz. Poszłochiwać.

† **Poszłubić, i, il, Poślubić:** Tam (w Sjonie) obietnice tobie poszłubione będą iszczzone. Kochan. On w przymierzu poszłubionym będzie zachowany. Kochan. <Zam. Poślubić>

Poszłubienie, a, blm., czynność cz. Poszłubić.

Poszłuzny pochylły, spadzisty: Grunt P. <Po + *Szłuzny, od Szłuz>

Poszłuznie przys. od **Poszłuzny.**

Poszłapać, pie, pał (o koniu) pójść szłapiąc, klusząc; przen. pobiec niezgrabnie, podrzucając nogami, podrywać; powlec ś., pogrujdolić ś., pogramolić ś.: P. za kim. Musiał szłache P., kiedy już i matka jego wie o tym, a ze strachu umiera. Krasz. 2. † P. p. **Poślapać.** <Po + Szłapać>

Poszłapanie, a, blm., czynność cz. Poszłapać.

× **Poszłąpić, i, il i × P. ś. p. Poszłkapić ś.** <Po + *Szłąpić, od Szłap>

× **Poszłapienie, a, blm., czynność cz. Poszłąpić.**

× **Poszłapienie się, a ś., blm., czynność cz. Poszłąpić ś.**

† **Poszły I. który poszedł, odszedł, opuścił nas:** Nawiedzić przyjdzie stąd poszłych cienie. Petr. 2. pochodzący, wyprowadzający ś., wywodzący ś. od...: Poszły z łacińskiego języka słowa. Troe. Starożytność familji Wojnów, jeszcze od książąt Zamhlińskich z Wołynia poszłych. Petr. Owoc z żywota człowieka P. Rej. 3. na kogo = podobny do kogo, do czego, przypominający kogo, co: W nim (w plaću) nachylone stało ku wschodowi drzewo, co poszło na wonne cypry. P. Koch. Może ś. rzec, że na woźnice oni (strzelcy) barziej byli niż na piechotę poszli. Niem. S. <Od Pójść>

Poszmelcować, uje, ował, × Pośmelcować dać szmelc, kol-r czarnej a. granatowej na metalu, up. przez posmarowanie rozpalonego żelaza oliwą. 2. × P. poprzetupać: P. monetę starą. 3. zawalać, zabrudzić tłuszczem; wyswiechtuć jedną suknię w wielu miejscach, a wiele sukien kolejno, zaszmelcować. <Po + Szmelcować>

Poszmelcowanie, a, blm., czynność cz. Poszmelcować.

Poszmer, u, lm. y szmer rozchodzący ś. po wielu miejscach, szelest: Lud je (nadobne postaci dziwnego świata) tam słyszał może w poszmerze liści. Lib. P. radosny, że lokaje wnieśli zapę, ocalił go od dalszego wstydu. Wilk. <Po + Szmer>

Poszmerać, a, ał wypełnić pewien czas szmerem. <Po + Szmerać>

Poszmeranie, a, blm., czynność cz. Poszmerać.

[**Poszmorhać, a, ał**] p. **Pośmórgać.**

[**Poszmorhanie, a, blm.**] czynność cz. **Poszmorhać.**

Poszmulać, a, ał powalać, pobrudzić, powycierać:

P. bieliznę, odzież, książki. <Po + Szmulać>

Poszmulanie, a, blm., czynność cz. Poszmulać.

† **Posznik, u, lm. i p. Pośnik:** Słodkiego nawet zabrania mu poszniku, tak jaź z miłosei dręczy żal niebogę. Chr. <Z Postnik>

[**Posznupać, pie, pał**] **zazyc (tabaki):** Gdo zje dwa raki, posznupe tabaki, ten má brzuch jednaki. <Po + *Sznupać, od Nm. schnupfen>

[**Posznuwanie, a, blm.**] czynność cz. **Posznuwać.**

Posznurować, nje, ował zasznurować, usznurować jedno po drugim. P. ś. zasznurować ś., usznurować ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Sznurować>

Posznurowanie, a, blm., czynność cz. Posznurować.

[**Poszodło, a, lm. a]** p. **Poszedło.**

Poszołomnić, i, il p. Poszałomnić. <Z Poszałomnić>

Poszołomnienie, a, blm., czynność cz. Poszołomnić.

[**Poszor, u, blm. y]** I. karm, pasza, strawa bydła, furaz: Bo acz poszory pozwolono, tedy go nigdzie z powiatów wydawać nie chciało, ani też żołnierza przypowiedziano. Biel. J. 2. budowa wodna do wypuszczania drzewa lub do odbijania na rzekach. Gwar.

[**Poszornia, i, lm. e]** śkiał na karm dla bydła. <Od Poszor>

Poszorować, uje ował jedno po drugim uszorować: P. statki, stoły, ławy. <Po + Szorować>

Poszorowanie, a, blm., czynność cz. Poszorować.

† **Poszósno** przys. od **Poszósny:** P. jeździć. L.

† **Poszósny** p. **Poszóstny**: Poszósne skrzydła w koło toczą. Susz. Samych karet z poszósnnemi było kilkadziesiąt. Falib. Woźniki poszósne. Falib. Marnie tracą majątność na poszósne zbyttnie, na kocze. Petr. Na stroje, na pacholki, na poszósne, na zbyttni nakłady wielkie czynią, pompę swoją kosztem rozmaitym okazują. Damb. Teraz bez poszósnych karet do obozu już jechać nie chcemy. Star. <Po + Szós(t)ny, od Szesć>

Poszóstno przys. od **Poszóstny**.

Poszóstny, † **Poszósny**, † **Poszesny** I. z sześciu pojedynczych złożony: P. grosz. Urs. (= szóstak). Poszóstne konie, woly = sześć koni, wołów w zaprzęgu. Rzadki panosza bez jedwabiów, bez poszóstnych koni. † **Poszóstne** - konie poszóstne, szóstka. Ta jeździ czterema, owa poszóstnemi. Groch. Przen.: Prez stąd piechury, poszóstnemi słowy na pałac Feba wjeżdżam Parnasowy. L. Poszóstna kareta - w sześć koni zaprzężona. P. wóz. Troc. Przen.: Ów P. paniez przyszedł do parokonnego szlachcica pożyczać pieniędzy. L. (= jeźdźcy koni poszóstnemi, szóstką). 2. min.: Czworosćian P. = postać krytalograficzna połówkowa 48-ściana, heksakistetraedr. <Po + Szóstny>

† **Poszpacenie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poszpacić** ś.

† **Poszpacić się**, i ś., il ś. *oszpacić* ś.: Godna-by rzecz, aby je (drzewo) wycięto od niego, bo ś. pewnie poszpa-i tą żadnością (brydotą) jego. Papr.

Poszpaczkwonć, uje, ował *spędzić pewien czas na szpaczkowaniu*. <Po + Szpaczkować>

Poszpaczkowanie, a, blm., czynność cz. **Poszpaczkować**.

Poszpakowacenie, a, blm., czynność cz. **Poszpakowacieć**.

Poszpakowaciał który *poszpakowaciał*, *szpakowaty*, *siwawy*: Był to już P. człowieczek, przebiegły, pracowity, który nie z jednego pieca chleb jadł. Krasz. <Od Poszpakowacieć>

Poszpakowacieć, eje, ał *stać* ś. *szpakowatym*, *posiwieć* nieco: Dlaczego ś. był nie ożenił dotąd, chociaż już tego poszpakowaciał, to tylko Bogu było wiadomo. Sienk.

Poszpalerować, uje, ował *poobsadzać*, *pookrywać szpalerami*. <Po + Szpalerować>

Poszpalerowanie, a, blm., czynność cz. **Poszpalerować**.

Poszpecenie, a, blm., czynność cz. **Poszpecić**.

† **Poszpecić**, a, lm. e ten, co *poszpecił*, co *szpeci*: Grzech, P. i zagubiciel cnoty. Wuj. <Od Poszpecić>

† **Poszpecić**, i, lm. i forma ż. od **Poszpecić**. L.

Poszpecić, i, il *zeszpecić*, *oszpecić* jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach: Jedna choróbka, wrzód, rana. krosta tak śliczny obraz P. sprosta. Susz. Abyś ty, chłopcze piękny, ciała swego urody przez grzechy nie poszpecił. Jabł. Z łaski Bożej szczyć ś. sercem żadną makulą nieposzpconym. Kraus. <Po + Szpecić>

Poszpecić, eje, ał p. **Poszpetnić**: Poszpeciła po ospie. Troc. Poszpecił młodzian, zeszpetnił. Włod. <Po + *Szpecić, od Szpetny>

Poszperać, a, ał, **Poszperlać** *spędzić pewien czas na szperaniu*: P. w książkach. Poszperawszy we mgle wspomnień, odparł. Prus. <Po + Szperać>

Poszperanie, a, blm., czynność cz. **Poszperać**.

Poszperlać, a, ał p. **Poszperać**. <Po + Szperlać>

Poszperlanie, a, blm., czynność cz. **Poszperlać**.

Poszpetnić, eje, ał, **Poszpecić** *stać* ś. *nieczo szpetnym*, *zeszpecić*, *zbrzydnać*. <Po + Szpetnić>

Poszpetnienie, a, blm., czynność cz. **Poszpetnić**.

Poszpicować, uje, ował *pozaostrzać w szpic*. <Po + Szpicować>

Poszpicowanie, a, blm., czynność cz. **Poszpicować**.

Poszpiegować, uje, ował, **Pospiegować** *spędzić pewien czas na szpiegowaniu*: Trzeba ś. o wszystko dokładnie wypytać i P. Kaczk. <Po + Szpiegować>

Poszpiegowanie, a, blm., czynność cz. **Poszpiegować**.

Poszpikować, uje, ował, × **Pospikować**, **Poszpilkować** I. *spędzić pewien czas na szpikowaniu*, 2. *nuszpikować* jedno po drugim; *położyć szpikowanie*: P. pieczenie. <Po + Szpikować>

Poszpikowanie, a, blm., czynność cz. **Poszpikować**.

Poszpilkować, uje, ował I. *popinać szpilkami*, 2. p. **Poszpikować**. <Po + Szpilkować>

Poszpilkowanie, a, blm., czynność cz. **Poszpilkować**.

Poszpitalny *po szpitalu pozostały*: Plac P. Zabudowania poszpitalne. Matejko zrzekł ś. tytułu obywatela honorowego miasta Krakowa z przyczyny nieofiarowania mu budynku poszpitalnego. <Po + Szpitalny>

† **Poszpocenie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poszpocić** ś.

† **Poszpocić się**, i ś., il ś. *potknąć* ś. Pot. <Po + Szpocić ś.>

[**Poszportać**, cze, tał] *wzruszyć?*: Kopiey siano nikto nie przerzuci do spodka, jeno po wierzełu poszporcze. Gwar.

[**Poszportanie**, a, blm.] czynność cz. **Poszportać**.

[**Poszpot**] w wyrażeniu: *Iśe poszpotem = oporem, jak po grudzie, fatalnie, z przeszkodami, trudno, coraz gorzej*: Domowi po babee poszło już poszpotem. Pol.

[**Poszpotać się**, a ś., ał ś.] *zawadzić, utknąć, potknąć* ś., *poszkapić* ś., *szturchnąć* ś., *potrącić* ś., *ułożyć* ś. o coś leżącego na ziemi, *natknąć* ś. na co: P. ś. o kamień.

[**Poszpotanie się**, a ś., blm.] czynność cz. **Poszpotać** ś.

× **Poszprachać**, a, ał pog. *pogadać, poszwargotać po niemiecku*: Nie znaćcie swojej matki wolności i prawa, poparłować, P., mądrość ś. wam zdawa. L. <Po + Szprachać>

× **Poszprachanie**, a, blm., czynność cz. **Poszprachać**.

Poszprycować, uje, ował *spędzić pewien czas na szprycowaniu*. <Po + Szprycować>

Poszprycowanie, a, blm., czynność cz. **Poszprycować**.

Poszpuntować, uje, ował I. *jedno po drugim zaszpuntować; pokonać szpuntamento*, 2. *spędzić pewien czas na szpuntamento*. <Po + Szpuntować>

Poszpuntowanie, a, blm., czynność cz. **Poszpuntować**.

Poszrankować, uje, ował *poogradzać szrankami.*
<Po + Szrankować>

Poszrankowanie, a, blm., czynność cz. **Poszrankować.**

Poszronić, i, il, × Pośzronić *pokryć szronem.*
<Po + *Szronić, od Szron>

Poszronieć, eje, ał, [Pośrenieć] *okryć ś. szronem:* Tutaj ostry jego wąs poszroniał, tu mu twarz zwiędła. Kon. <Po + Szronieć>

Poszronienie, a, blm. I. czynność cz. **Poszronić.**
2. czynność cz. **Poszronieć.**

Poszrotować, uje, ował, Pośrótować *podzielić na szrotły, podrobić, utłuc na drobne kawałki, skrupić.* <Po + Szrotować>

Poszrotowanie, a, blm., czynność cz. **Poszrotować.**

Poszrubować, uje, ował p. Pośrubować. <Po + Szrubować>

Poszrubowanie, a, blm., czynność cz. **Poszrubować.**

† **Poszta, y, Im. y p. Poczta.** Pot. Posztąjechać. Troc. Wsieść na posztę. Troc. Posztą co posłać. Troc. Pobież na posztę po listy. Troc. Niemasz listów na poszcie. Troc. P. wozowa. Troc. P. jezdna. Troc. P. ekstraordynaryjna. Troc (= *ekstrapoczta*). P. ordynaryjna. Troc. <Nm. Post>

Posztachetować, uje, ował *pogrozić sztachetami.* <Po + Sztachetować>

Posztachetowanie, a, blm., czynność cz. **Posztachetować.**

Posztamować, uje, ował *dokonać sztamowania na wielu drzewach.* <Po + Sztamować>

Posztamowanie, a, blm., czynność cz. **Posztamować.**

× **Posztarbnąć się, nie ś., nął ś. p. Poszkapić ś.:** Łatwo w takich okazjach P. ś. Syn.

× **Posztarbnąć się, a ś., blm.,** czynność cz. **Posztarbnąć ś.**

† **Posztarka, i, Im. i** forma ż. od **Posztarz, pocztarka.** Troc.

† **Posztarski** przym. od **Posztarz, pocztarski:** Pisarz P. Troc. Koń P. Troc. Koń P. dla postyljona konnego. Troc. Koń P. dla postyljona wozowego. Troc. Bat P. Troc. <Od Posztarz>

† **Posztarz, a, Im. e p. Poczta:** Pisarze i posztarze ustawicznie przy sobie miał dla roznoszenia listów. Skar. P. konny. Troc. P. wozowy. Troc. Wszystko przeminęło, jako P. bieżący, jak okręt płynący po morzu. Kulig. <Od Poszta>

× **Posztmagister, tra, Im. trowie p. Poczmiistrz.**
† **Posztmajster, tra, Im. trowie p. Poczmiistrz.** Troc. <Nm. Postmeister>

† **Posztmajstrostwo, a, Im. a = Poczmiistrzostwo.** Troc. <Od Posztmajster>

† **Posztmistrz, a, Im. e = Poczmiistrz.** Troc.

Posztukować, uje, ował *zesztukować, nadsztukować jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Sztukować>

Posztukowanie, a, blm., czynność cz. **Posztukować.**

Poszturchać, a, ał, Poszturgać, × Posztursać, × Poszturkać I. *pobić szturchając; wyszturchać na wszystkie strony:* Na pikniku zleją i poszturchają. Wyb. 2. *spędzić pewną chwilę na szturchaniu.* P. ś. I. *wyszturchać ś. wzajemnie na wszystkie strony; szturchając ś. pobić ś.* 2. *spędzić pewną chwilę na szturchaniu ś.* <Po + Szturchać>

Poszturchanie, a, blm., czynność cz. **Poszturchać.**

Poszturchaniec, niea, Im. niea *poszturchnięcie, szturchaniec:* Skończyło ś. na kilku poszturchaniach. <Po + Szturchaniec>

Poszturchanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poszturchać ś.**

Poszturchiwać, uje, iwał, Poszturgiwać, × Poszturkiwać *szturchać od czasu do czasu:* Felek mnie poszturhuje. Kon.

Poszturchiwanie, a, blm., czynność cz. **Poszturchiwać.**

Poszturchnąć, nie, nął, Poszturgnąć, × Poszturknać, [Poszturnąć] *potrząść ręką, łokciem, pięścią, nogą, kijem, szturchnąć. P. ś. szturchnąć ś, trząść nogą, potknąć ś.:* P. ś. o kamień. <Po + Szturchnąć>

Poszturchnięcie, a, blm., czynność cz. **Poszturchnąć.**

Poszturgać, a, ał i P. ś. p. Poszturchać. <Po + Szturgać>

Poszturganie, a, blm., czynność cz. **Poszturgać.**

Poszturganie się, a ś., blm., czynność cz. **Poszturgać ś.**

Poszturgiwać, uje, iwał p. Poszturchiwać: Od tego przecie jest czeladnik, żeby nas poszturgiwał. Prus.

Poszturgiwanie, a, blm., czynność cz. **Poszturgiwać.**

Poszturgnąć, nie, nął i P. ś. p. Poszturchnąć. Poszturgnięcie, a, blm., czynność cz. **Poszturgnąć.**

Poszturgnięcie się, a ś., blm., czynność cz. **Poszturgnąć ś.**

× **Poszturkać, a, ał i × P. ś. p. Poszturchać:** Na tej dyspuście poszturkali go stronnicy Jezuitów. Wiszn. <Po + Szturkać>

× **Poszturkanie, a, blm.,** czynność cz. **Poszturkać.**

× **Poszturkanie się, a ś., blm.,** czynność cz. **Poszturkać ś.**

× **Poszturkiwać, uje, iwał i × P. ś. p. Poszturchiwać:** Młodzi pędem pobiegli, poszturkując ś. i rzucając przezwiskami. Grusz.

Poszturkiwanie, a, blm., czynność cz. **Poszturkiwać.**

Poszturkiwanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poszturkiwać ś.**

× **Poszturknać, nie, nął i × P. ś. p. Poszturchnąć.** <Po + Szturknać>

× **Poszturknięcie, a, blm.,** czynność cz. **Poszturknać.**

× **Poszturknięcie się, a ś., blm.,** czynność cz. **Poszturknać ś.**

Poszturmować, uje, ował *spędzić pewien czas na szturmowaniu.* <Po + Szturmować>

Poszturmowanie, a, blm., czynność cz. **Poszturmować.**

[**Poszturnąć, nie, nął**] p. **Poszturchnąć.** <Po + Sztur(ch)nąć>

[**Poszturnięcie, a, blm.**] czynność cz. **Poszturnąć.**

[**Poszturować, uje, ował**] *szturchać.*

[**Poszturowanie, a, blm.**] czynność cz. **Poszturować.**

× **Posztursać, a, ał i × P. ś. p. Poszturchać:** Szuka syna, żeby sfukał, poszturssał. Książ. <Po + Sztursać>

× **Posztursanie**, a, bfm., czynność cz. **Posztur-
sać**.

× **Posztursanie się**, a ś., bfm., czynność cz. **Posztur-
sać ś.**

× **Posztychać**, a, ał *pokłóć, pobość*. <Po +
Sztychać>

× **Posztychanie**, a, bfm., czynność cz. **Poszty-
chać**.

Posztychować, uje, ował 1. *spędzić pewien czas
na sztychowaniu*. 2. *wysztychować jedno po drugim*.
<Po + Sztychować>

Posztychowanie, a, bfm., czynność cz. **Poszty-
chować**.

Posztyftować, uje, ował *wysztyftować jedno po
drugim*. <Po + Sztyftować>

Posztyftowanie, a, bfm., czynność cz. **Posztyf-
tować**.

Posztykutać, a, ał a. P. ś. *sztukując pójść*:
Gorejąc od niecierpliwości, posztykutał do domu.
Krasz. Parobek posztykutał w pole w kierunku
basztanu. <Po + Sztykutać>

Posztykutanie, a, bfm., czynność cz. **Posztyku-
tać**.

Posztykutanie się, a ś., bfm., czynność cz. **Po-
sztykutać**.

Posztywnieć, eje, ał 1. *zesztywnieć stopniowo,
stać ś. sztywniejszym*. 2. *zesztywnieć kolejno, jedno
po drugim*. Palec mi od zimna posztywniały (= *pograbiały*).
<Po + Sztywnieć>

Posztywnienie, a, bfm., czynność cz. **Posztyw-
nieć**.

Poszuflować, uje, ował 1. *spędzić pewien czas
na szufowaniu*. 2. *poprzetrzącać jedno po drugim
szufła*. <Po + Szufować>

Poszuflowanie, a, bfm., czynność cz. **Poszuflo-
wać**.

Poszukać, a, ał kogo, czego = *spędzić pewien
czas na szukaniu, postarać ś. znaleźć, popatrzeć
czego*: P. kapelusza. P. panny z posagiem. Po-
szukaj mi kupca. Majstrowie, jakich P. Fred. A.
(= *jakich szukać, jakich mało, jakich znaleźć nie
łatwo*). <Po + Szukać>

Poszukanie, a, bfm., czynność cz. **Poszukać**.

Poszukiwacz, a, lm. e I. *ten, co poszukuje*: Po-
szukiwacze złota. 2. astr. = a) *mała lunetka przy-
moczona do dużej*. b) P. *komet = narzędzie optycz-
ne do odszukiwania komet na firmamencie*. <Od
Poszukiwać>

Poszukiwać, uje, iwał, [**Poszukować**] 1. *szukać,
starać ś. o co, wywiadywać ś., przepytwać ś. o co;
potrzebować, być w chęci przyjęcia; starać ś. od-
szukać, robić śledztwo*: P. służby. P. skradzionych
rzeczy. 2. *dochodzić*: P. swych praw. P. czego
na kim = *patrzeć czego na kim*. <Po + *Szuki-
wać, od Szukać>

Poszukiwalny *tyczący ś. poszukiwania, służący
do poszukiwania*: †List P. p. List pod 6. Gór.:
Chodnik P. Roboty poszukiwalne (= *poszukiwa-
nia*). Rowy poszukiwalne. Sztolnia poszukiwalna
(= *prześwietlana celem dalszego poszukiwania*). Szyb
P. (= *bitý dla poszukiwania lub dalszego śledzenia
pokładu*). <Od Poszukiwać>

Poszukiwanie, a, lm. a czynność cz. **Poszuki-
wać**; *badanie, dochodzenie, studja*: Robić poszuki-
wania. Poszukiwania naukowe. We Włoszech
w w. XIV dokonywają ś. gorliwe poszukiwania
utworów piśmiennictwa, ich zbieranie, groma-
dzenie do bibliotek i bliższe ich badanie. Kryń.
P. górnicze - szurfowanie, śledzenie pokładów

ciał kopalnych w jakiej okolicy. P. świdrowe =
wiercenie ziemi w tymże celu.

Poszukiwany 1. im. od **Poszukiwać**. 2. *popytany,
pokupny, rozchwytywany, mający wiele amatorów;
wzięty, renomowany*: P. towar, lekarz.

Poszukiwawczo przys. od **Poszukiwawczy**: Błę-
kitne jego oczy P. obiegają salę. Haj.

Poszukiwawczy *tyczący ś. poszukiwania; badaw-
czy*: Odbywają ś. roboty górnicze w stadium pos-
zukiwawczym. Szaj. W. <Od Poszukiwać>

[**Poszukiwać**, uje, ował] p. **Poszukiwać**.

[**Poszukiwanie**, a, bfm.] czynność cz. **Poszuko-
wać**.

Poszulerować, uje, ował *oddać ś. szulerstwu na
pewien czas*. <Po + Szulerować>

Poszulerowanie, a, bfm., czynność cz. **Poszule-
rować**.

Poszum, u, lm. y *szum lekki, szmer, szum roz-
chodzący ś. po okolicy*: Gdy ten (poszum świer-
ków) zamilknie w swoim górskim świecie, żaden
już podźwięk nie nastąpi po nim. Kasp. Poszu-
my płaczące mogilnych drzew. Mie. Idzie w dal
jasną i czystą, w P. mistyczny rozmodlonych łąk.
Zap. Podźwięk uroczysty płynął nad morzem,
powracał znów echem, w poszumach konał, sei-
chał, ginął. Psm. Milkły poszumy gajów oli-
wnych. Woda huczała w dole na roztoce, spada-
jąc poszumem w ciszę. Ork. Bólu szemrzący zdrój
i cichej melancholji, łagodny P. ten czemu mi
płynie z duszy? Kasp. Chwile rozkoszy, co jak
P. dalekich skrzydeł przewiewały. Przybysz.
<Po + Szum>

Poszumieć, i, ał 1. *wypełnić pewną chwilę szu-
mem*. Przen.: Możem P. nanowo. L. (= *pożyć szu-
mie, pohulać*). 2. *pomknąć z szumem*: Szatan w in-
ną poszumiał stronę. Korz. <Po + Szumieć>

Poszumienie, a, bfm., czynność cz. **Poszumieć**.

Poszumować, uje, ował 1. *spędzić pewien czas
na szumowaniu*. 2. *odszumować jedno po drugim*.
<Po + Szumować>

Poszumowanie, a, bfm., czynność cz. **Poszumo-
wać**.

Poszurać, a, ał, **Poszurgać**, **Poszurgotać** *spę-
dzić pewien czas na szuraniu*: P. nogami. <Po +
Szurać>

Poszuranie, a, bfm., czynność cz. **Poszurać**.
Poszurgać, a, ał p. **Poszurać**. <Po + Szur-
gać>

Poszurganie, a, bfm., czynność cz. **Poszurgać**.
Poszurgotać, cze, tał p. **Poszurać**. <Po +
Szurgotać>

Poszurgotanie, a, bfm., czynność cz. **Poszur-
gotać**.

× **Poszurować**, uje, ował *szurać z przerwami?*:
Sąsiad mój poszurował ścianę, ustał stukać i już
nie chciał ś. odzywać stukaniem. Budz. <Po +
*Szurować, od Szurać>

Poszurowanie, a, bfm., czynność cz. **Poszuro-
wać**.

Poszustnie przys. *szustem, szastając ś.*: W tym
właśnie wszedł P. baron z kieszeniami, pełnemi
nót, wierszy i nowostek. Krasz. <Od *Poszust-
ny, od Po + Szust>

Poszuwaksować, uje, ował *poczernić, posmaro-
wać szuwaksem*. <Po + Szuwaksować>

Poszuwaksowanie, a, bfm., czynność cz. **Poszu-
waksować**.

Poszwa, y, lm. y, × **Poszew**, × **Oszewka** 1. a. †**Pos-
zwica** *powleczenie, powłoczka duża na pierzynie, da-
wana na wierzch wospy*. 2. a. **Poszewka** *takaż po-*

włóczka na poduszkę a. jaśka: P. pościelna. Troc. 3. \times P. *pokrycie, obicie np. krzesła, kancypy*: P. z walu atlasowa karmazynowa. Mor. A. 4. † P. a. w Im. † **Poszwy p. Pochwa**: (Dawid) wziął miecz jego (Filistyna) i dobył go z poszewy jego, i zabił go, i uciał głowę jego. Wuj. Wyjmę z poszwy miecz mój, a zamorduję je ręką moją. Leop. A król grecki dobywszy tasaka ostrego, który zawądy przy poszwach nosił miecza swego. Kochan. Obrócić miecz w poszwy = *włożyć miecz do pochwy*. Włóż miecz twój do poszew. Sz. 5. [P., **Poszewka**] *wsypa, wysypka*, \times *wsypek*. Zdr. **Poszewka, Poszeweczka, † Poszwiczka**. <Po + *Szwa, SZY/SZW/SZEW >

Poszwagrować, uje, ował, Poszwagrzyć *spowinowacić, spokrewnić szwagrostwem*. P. ś. *spowinowacić ś., spokrewnić ś. przez szwagrostwo*. L. Żart.: P. ś. z kim (o mężczyźnie) = *mieć stosunek cielesny z tą samą kobietą, co i on*. <Po + Szwagrować >

Poszwagrowanie, a, blm., czynność cz. **Poszwagrować**.

Poszwagrowanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poszwagrować ś.**

Poszwagrzenie, a, blm., czynność cz. **Poszwagrzyć**.

Poszwagrzenie się, a ś., blm., czynność cz. **Poszwagrzyć ś.**

Poszwagrzyć, y, ył i P. ś. p. Poszwagrować: Pan hetman polny był poszwagrzoney z Koreskim. Szaj. <Po + Szwagrzyć >

[**Poszwardrować, uje, ował**] *zbić, zemknąć, umknąć, ujsć, wykraść ś.*: Poddany (chłop) poszwardrował (= *zbiegł na wolność*). <Ze zlania ś. Szwendać ś., Szwarcować i Wędrawać >

[**Poszwardrowanie, a**, blm.] czynność cz. **Poszwardrować**.

† **Poszwank, u**, Im. i *szwank odniesiony, szkoda, uszkodzenie, kłęska*: Kto nie zwałpił w przeciwnym poszwanku, ten w drugim obwidł skroń oliwą szranku. Mias. <Po + Szwank >

Poszwankować, uje, ował *ponieść szwank, szkoda*: Ciężko poszwankowany na zdrowiu. <Po + Szwankować >

Poszwankowanie, a, blm., czynność cz. **Poszwankować**.

\times **Poszwarcować, uje, ował** *poczernić*: P. buty, wasy. <Po + Szwarzować >

\times **Poszwarcowanie, a**, blm., czynność cz. **Poszwarcować**.

Poszwargotać, cze, tał *spędzić pewną chwilę na szwargotaniu*: Poszwargocz-no onym psim językiem do tych pludraków i rozpytaj, co ś. z nim stało? Sienk. <Po + Szwargotać >

Poszwargotanie, a, blm., czynność cz. **Poszwargotać**.

† **Poszwarcz, a**, Im. e p. **Poszownik**. Troc. <Od Poszwa >

[**Poszwarczenie się, a ś., blm.**] czynność cz. **Poszwarczyć**.

[**Poszwarczyć się, y ś., ył ś.**] p. **Poszwarczyć**. **Poszwarczenie, a**, blm., czynność cz. **Poszwarczyć**.

Poszwedzenie się, a ś., blm., czynność cz. **Poszwedzić ś.**

Poszwedzić, i, ił *zrobić Szwedem*. P. ś., **Poszwedzić ś. Szwedem, zeszwedzić, przejść Szwedem**: My, cośmy ś. rozdili wolnemi dotąd, teraz jawnie poszwedzili, wyzwyszy swe Sarmaty. Tw. <Po + *Szwedzić, od Szwed >

Poszwedzieć, eje, ał p. Poszwedzić. L. <Po + *Szwedzić, od Szwed >

Poszwendać się, a ś., ał ś. *spędzić pewien czas na szwendaniu ś.* <Po + Szwendać ś. >

Poszwendanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poszwendać ś.**

† **Poszwica, y**, Im. e p. **Poszwa**: Duas tecturas alias poszwice de cussinis. Hel.

† **Poszwiczka, i**, Im. i p. **Poszwa**. Mur. Uszyto cztery poszwiczki. Paw. <Od Poszwica >

[**Poszwirgolenie, a**, blm.] czynność cz. **Poszwirgolić**.

[**Poszwirgolić, i, ił**] *porzepolić, pograć ladajako; wogóle pograć*.

[**Poszybać, a**, ał] komu progi = *włazić komu w drogę, zawadzać*.

[**Poszybanie, a**, blm.] czynność cz. **Poszybać**.

Poszybować, uje, ował (o ptaku, balonie a. o statku wodnym) 1. *szybując pomknąć*. 2. *spędzić pewien czas na szybowaniu*. <Po + Szybować >

Poszybowanie, a, blm., czynność cz. **Poszybować**.

† **Poszycać, a**, ał *pokpiwać*. Błaż.

† **Poszycanie, a**, blm., czynność cz. **Poszycać**.

Poszychtować, uje, ował *poukładać w szychty*. <Po + Szychtować >

Poszychutowanie, a, blm., czynność cz. **Poszychtować**.

Poszycie, a l. blm., czynność cz. **Poszyć**. 2.

Im. a = a) *wierzch, materiał na parasole, którym poszywają pręty parasola*. b) *słoma lub trzcina, którą poszywają dach budynku; dach słomiany, strzecha*: Szczęśliwsza pod poszyciem lichym wiejska chata. Nar. Miły zagon ojezysty lub pracą nabyty, miłe proste P. i dom nienakryty. Bach. Przen.: Boże P. = *włosy na głowie, czupryna*. Dwuch wzięli ś. za boże poszycia, zdzał młodszy starszego. Falib. c) *obicie, futrowanie, szalowanie, opierzenie*: P. statku drewniane, zewnętrzne, wewnętrzne. P. statku żelazne (= *pancerz*). d) a. **Podszycie, Podszewka krzakci, gestwina między drzewami w lesie, w boru**: Bory sosnowe nie tracą na zimę swego iglastego poszycia. Sienk. e) *myśl. trawa porastająca na ściernisku*.

Poszycie się, a ś., blm., czynność cz. **Poszyć ś.**

Poszyć, yje, ył l. *spędzić pewien czas na szyciu*. 2. *przen. pomknąć, zapuścić ś. między kogo, między co dla przeniknięcia, przecisnięcia ś.*: Tak poszyjem między szlachtę, jako szmermele. Kaezk. 3. *uszyć jedno po drugim; pokończyć szycie*. 4. i nied. **Poszywać** *pokryć przyszytym wierzchem, dać poszycie*: P. parasol (= *dać na prętach poszycie, pokryć*). W zimie czepiec aksamitny czarny, atlasem lub kitajką najczęściej karmazynową poszyty. Kit. Chłopa trzeba pilnować, żeby, skoro trzeba, dachy poszywał snopkami. Haur. Chata słomą poszyta. Otw. Wierzch domu, żytną słomą poprostu poszyty, ogrubną warstwą śniegu cały stał okryty. Cho. Przen.: Rozpusta wolnością poszyta. Nar. (= *okryta, upozorowana, zamaskowana*). P. ś., nied. **Poszywać ś. l.** w kogo = *udać kogo, podszyć ś. pod kogo*: P. ś. w kpa. Mądrzy ś. w głupców poszyli. Hoł. 2. *wzbogacić ś., obrość w pierze, poprzeć ś., pożywić ś., pokrzepić ś.*: Zdobyłem więc złoto i z małym kłopotem poszyłem ś. dobrze. Pol. <Po + Szyć >

[**Poszyden**] *codziennie*. <Po + (W)szy + *Den = Dzień >

[**Poszydło, a**, Im. a] p. **Poszedło**.

† **Poszydząć**, a, ał *szydzić zleleka, pokpiwać, podrwiwać*: Cnota, poszydzając, cieszy ś. ludzkimi fraszkami. Schot. Z żadnych gości P. ś. nie godzi. Schot.

† **Poszydzanie**, a, bfm., czynność cz. **Poszydząć**.

Poszydzenie, a, bfm., czynność cz. **Poszydzić**. **Poszydzić**, i, ił *naszydzić trochę, pokpić, podrwić*: Towarzystwo wesolyeh, lubiącyeh trochę P., nadokuczać. Krasz. <Po + Szydźić>

Poszyfrować, uje, ował *polinjować szyfrem*. <Po + *Szyfrować, od Szyfer>

Poszyfrowanie, a, bfm., czynność cz. **Poszyfrować**.

† **Poszyjek**, jka, Im. jki a. † **poszyki** *uderzenie, raz w szyję, w kark*. Kn. <Po + *Szyjek, od Szyja>

† **Poszyjkować**, uje, ował, [**Poszyjkować**], † **Poszykować** *bić po szyi*: Jeden go policzkuje, drugi poszykuje. Wuj. Kazał go sędzia P. i bić pięściami. Skar. Syn Boży przed książęty stawion, pośmiewan, upłwan, poszyjkowan i ubiczowan. Baz. <Od Poszyjek>

Poszykowanie, a, bfm., czynność cz. **Poszykować**.

Poszyjny: Obręcz poszyjna p. **Obręcz**. <Po + Szyjny>

* **Poszyk**: [Na poszyku] = *na pogotowiu, na podorędziu, pod ręką*. <Po + Szyk>

Poszykanować, uje, ował *spędzić pewien czas na szykanowaniu*. <Po + Szykanować>

Poszykanowanie, a, bfm., czynność cz. **Poszykanować**.

† **Poszyki**, ów p. **Poszyjek**: Wysłukając ręce P. mu dawali. Op. P. i policzki mu dawali. Op. <Z Poszy(j)ki>

Poszykować, uje, ował I. *przyszykować, naszykować kolejno jedno po drugim*. 2. [P.] *naszykować, przyrzędzić*: Rozbójnicy weszli; widzieli poszykowaną wieczerzę: najedli ś., napili i poszli. P. ś. udać ś., złożyć ś. pomyślnie, powieść ś., poszczęścić ś., zdarzyć ś.: Poszykowało mi ś.: zdałem egzamin. [Ide tak sobie na świat, gdzie my ś. poszykuję]. <Po + Szykować>

† **Poszykować**, uje, ował p. **Poszyjkować**. <Poszy(j)kować>

Poszykowanie, a, bfm., czynność cz. **Poszykować**.

† **Poszykowanie**, a, bfm., czynność cz. † **Poszykować**.

Poszykowanie się, a ś., bfm., czynność cz. **Poszykować ś.**

Poszynkować, uje, ował *spędzić pewien czas na szynkowaniu*. <Po + Szynkować>

Poszynkowanie, a, bfm., czynność cz. **Poszynkować**.

Poszynowy idący po szynach: Kolej poszynowa (zwykła). Linowa kolejka poszynowa (= której wózki idą po szynach, lecz ciągnie je lina). <Po + Szynowy>

† **Poszyplać**, a, ał *podgrzać ś., popalać, poguzdrać ś., pomarudzić, pomitnężyć, zmuścić*: Krzyżacy około Raciąza musieli P., niż go wzięli, bo go im dobrze broniono. Biel. M. <Po + Szyplać>

† **Poszyplanie**, a, bfm., czynność cz. **Poszyplać**. **Poszyprować**, uje, ował *pożyć czas jakiś szyfrem*. <Po + Szyprować>

Poszyprowanie, a, bfm., czynność cz. **Poszyprować**.

Poszyt, u, Im. y *kilka zeszytych arkuszy, zeszyt, część dzieła, nie stanowiąca całości, sekstern*: Dzieło wychodzi poszytami. <Po + *Szyt, od Szyć>

× **Poszyto** przys. *dostawno pod względem poszycia, okrycia, odzienia*: Człowiek żył jakoś P. i syto. Pol. <Od Poszyty>

Poszyty I. Im. od **Poszyć**: Całe staranie robotnika zależy na tym, aby półkopek dobrze był poszyty, to jest, pokryty w kształcie dachu snopami, którego kłósie obrócone bywa na dół dla spławu deszczu. Gwar. 2. Las, bór P., **Podszyty** = *mający poszycie, zarosły krzewiną, puszczyły od spodu*. <Od Poszyć>

Poszywacz, a, Im. e, [**Poszywarz**] *ten, co poszywa*. <Od Poszywać>

Poszywaczka, i, Im. i forma ż. od **Poszywacz**. **Poszywać**, a, ał i P. ś. p. **Poszyć**.

Poszywanie, a, bfm., czynność cz. **Poszywać**. **Poszywanie się**, a ś., bfm., czynność cz. **Poszywać ś.**

[**Poszywarka**, i, Im. i] forma ż. od **Poszywarz**. <Od *Poszywarz, od Poszywać>

[**Poszywarski**] przym. od **Poszywarz**. <Od Poszywarz>

[**Poszywarstwo**, a, bfm.] *zajęcie poszywacza*. <Od Poszywarz>

[**Poszywarz**, a, Im. e] I. p. **Poszywacz**. 2. *ten, co robi rogoże*. <Od Poszywać>

[**Poszywka**, i, Im. i] p. **Poszewka**. <Od Poszywać>

Pościałka, i, Im. i I. † P., [**Pościągła**] p. **Pościciel**: Niemowleta w schronieniu zamkniętych pokojów na miękkiej pościacie swojej umierają. Falib. 2. [P.] p. **Płachta**: Z wełny wyrabiają cienką tkaninę w pasy kolorowe, nazwane pościągłą a. płachtą. Pol. <Od Pościciel>

[**Pościan**, u, Im. y, **Póścian**, **Puścian**] I. *cień osób lub przedmiotów, okazujący ś. w nocy na ścianach izby oświetlonej dla odróżnienia od nazwy „cień“, dawanej przez lud cieniowi, rzuconemu na ziemię przez przedmioty, znajdujące ś. na otwartym powietrzu*. 2. *cień*. <Po + *Ścian, od Ściana>

× **Pościanka**, i, Im. i *ściana poboczna*. <Po + Ścianka>

Pościaniowy p. Pościenny. L.

Pościągac, a, ał I. a. [**Pościągnać**] *ściągnąć jedno (a. jednego) po drugim*: P. szwy, szyjąc (= pomarszczyć). Jedni pierścienie z palców, drudzy manele pościągali. Kłok. P. piwo w butelki. Znalazł ś. wielki wojownik na czele 20000 żołnierza, pościaganego z bezpieczniejszych w tej chwili twierdz. Szaj. 2. p. P. ś. 3. *zająć ś. ściąganiem przez pewien czas*. P. ś. I. *ściągnąć ś. kolejno, jeden po drugim; ściągnąć ś. w wielu miejscach*: P. ś. pasami, sznurówkami. 2. a. **Pościągac** cz. ni. *ciągnąc ze wszystkich stron, zgromadzić ś., zejść ś.*: Wojska pościągaly ś. na zimę do koszar. <Po + Ściągać>

Pościąganie, a, bfm., czynność cz. **Pościągac**. **Pościąganie się**, a ś., bfm., czynność cz. **Pościągac ś.**

[**Pościągnać**, gnie, gñ] p. **Pościągac**: **Pościągł** te srebrne obrączki. <Po + Ściągać>

[**Pościbiać**, a, ał] p. **Pościbolić**. <Od Pościbiać>

[**Pościbianie**, a, bfm.] czynność cz. **Pościbiać**. [**Pościbić**, i, ił] *wścibić, podetknąć*: Mało-wiele któremu szlachcicoowi pościbił jakiego grosza, a zato jeno brał w przewijji: prepinaeje, drwa na opał... <Po + Ścibić>

[Pościbienie, a, btm.] czynność cz. Pościbić.
[Pościbolenie, a, btm.] czynność cz. Pościbolić.
[Pościbolić, i, ii, Pościbić] *byłe jak, nieumiejętnie poszyć a. poseszywać.* <Od Pościbić>
× Pościcieli, a, lm. e p. Postnik. L. <Od Pościć>

Pościć, i, ii, †P. s., nied. †Paszczać, [Paszczać], †Poszczywać, †Pościwać l. *nie jeść z mięsem, zachowywać post:* Przech my pościmy często, a uczniowie twój nie paszczają? B. B. Dawne chrześcijaństwo paszczało. K. G. Mikołaj św., niemowlectwem będąc, środy i piątki poszczywał i raz pierś w te dni tylko zażywał. Psn. Paszczam dwakroć w tydzień. Sekl. Stał między onymi ojcy dwiema... z których i jeden i drugi paszczali czterdziestnie, Mojżesz na górze Synaj, Heljasz na puszczy. Birk. P. do jakiego świętego. Star. P. do Matki Boskiej. P. piątki, wigilje. Tak długo P. nie mogą. Troc. Pości do wieczora, przez cały dzień. Troc. P. o chlebie i wodzie (= suszy). Pościł jest przez czterdzieści dni. Karcz. Udał s. na pokutę i pościł w wodzie tylko a w chlebie. Biel. M. P., od mięsa s. wstrzymać rozumie s. Pim. [Chciejże mnie dziewcy, no, bede do cie pościu!] (= *bedę pościł na twoją intencję*). Załowali i płakali, pościli s. aż do wieczora. Wuj. Prosił Dawid Pana Boga za onym dziećciem, i pościł s. postem, a wszedźszy na pokój, padł na ziemię. Leop. Uczył nas o tym, iż s. P. mamy. Karcz. Pościłem s. bardzo nierad. Karcz. Gdy s. pościł czterdzieści dni i noey, potom łaknął. Leop. *2. nie jeść, nie chcąc, nie mogąc a. nie mając co jeść, mrzeć głód, morzyć s. głodem, suszyć, łaknąć:* Poczekaj, dziś będziesz mi pościła, nie ci jeść nie dam. L. Jeśli je odeślę tak głodne i poszczące s., tedy ustana na drodze. Wuj. Zart.: Czyż chory, hultaju, czy gardło twe pości? Kam. Zart.: odmawiać sobie czego, zachowywać wstrzemięźliwość, wstrzymować s. od czego: Gdy żona chora, mąż pości. <Od Post>

1. †Poście, a, btm. p. Pójsćie: Pościa, kroki. Ps. flor. Ten, który P. swoje ma z ojców wedle ciała, to jest który s. człowiekiem urodził, jest Bogiem nade wszystkie. Salin. Datek boży zostawa sprawiedliwym, a pomnożenie jego będzie miało P. na wieki. Leop. (= *powodzenie, postęp*). <Po †Seie>

2. †Poście przys. w poście, w czasie postu. <Miejscownik od Post>

× Pościebać, a, at ponawlekać, ponawłoczyć, nawizac: P. perły, grzyby na nie. Gdule, poprzećcinawszy na kęsy, pościębawszy na nie, susza. Syr.

Pościebanie, a, btm., czynność cz. Pościebać. Pościekać, a, at l. (o wielu płynach) *ściec kolejno, jedno po drugim;* (o jednym płynie) *ściec przez wiele miejsc.* 2. × P. zebrać s., zgromadzić s., skupić s.: Z zamarłego grodu tu zbiegły i pościękały wszystkie prastarych dziejów najdroższe wieńce, korony, klejnoty i relikwie. Krasz. <Po †Seiekać>

Pościekanie, a, btm., czynność cz. Pościekać. Pościel, i, lm. e, ż. i [a, lm. e] m., †Pościela, [Pościelenie] l. *poduszki, kołdra, pierzyna, materac, piernak, siennik, stanowzące postanie na łóżku, bety:* P. ładajaka. Troc. P. śmiertelna. Troc. U nas każdy gość P. z sobą, a czasem i łóżko, przywozi. Kras. Odjeżdżał leżącego w śmiertelnej pościeli, teraz go już zapewne wieczność od nas dzieli. Tremb. (= *na śmiertelnym łóżu*). Ból

srogi z ran i z żalu położył go na śmieci pościeli. Jabł. Czysta P. Przewlekać, powłóczyć P. Pokój z pościelą, z usługą. Przen.: Róże... ocieśniały pościeli z narczywów. Orzesz. Wstałem z zimnej ementarzów pościeli. Krasin. A gdy go złożono na nędżnej pościeli, rozważał, czy ciało wytrzyma te męki. Rom. Gałęzie świerków, na których leżała ciężka P. śniegowa, powyginały s. w pałak. Żer. Ziemia na noc spoczęła w zroszonej pościeli. Fred. A. 2. †P. przen. *warstwa, która s. ustala na dzień naczynia, ustoiny, osad; lagier:* Popiołu wsypać w kadź, w której na spodzie ma być P. taka, jaką robią do piwa. Torz. 3. [P.] *łóżko:* Stolarz robi P. P. = *dobrze łóżko; pryicie=liche łóżko.* 4. [P.] *dywan, kobierzec; kłimek:* Różnokolorowe dywany, które tu powszechnie pościelą lud nazywa. 5. [P.] *dluga i szeroka chusta wełniana, rodzaj szalu, którym kobiety okrywają s. w zimie, własnej zwykłe roboty:* Zrzuciła z siebie P. i usiadła na niej. Chł. Zdr. **Pościelka**, †Pościalka, [Pościalka, Pościółeczka, Pościelczka]. <Po †Scieli>

†Pościela, i, lm. e p. Pościel. Ps. flor. Ort. Boś wstąpił w łóżo otea swego a pokalałeś pościelą jego. B. Sz.

× Pościelać, a, at p. 2. Pościąć.

× Pościelenie, a, btm., czynność cz. Pościelać. Pościelarka, i, lm. i szwaczka bielizny pościelowej.

Pościelarski przym. od Pościelarz.

Pościelarstwo, a, btm. zajęcie pościelacza. <Od Pościelarz>

Pościelarz, a, lm. e przemysłowiec mający zakład pościelowy. <Od Pościel>

Pościenie, a l. × P., btm., czynność cz. Pościenić. 2. [P., lm. a] p. Pościel.

× Pościenić, i, ii p. 2. Pościąć: Pościeliwszy mi łóżo, siedział na stołku pod piecem i drzemał. Karcz.

Pościeniczny, ego, lm. owie p. Pościenly: Szatni urabiali zamidowanie w strojach; pościeniczowie doskonalili zmysł dotykania. Jeż. <Od Pościennik>

Pościennik, a, lm. cy, Pościeniczny za Piastów, *sluga przy dworze panującego, następnie godność.* Ban. W. <Od Pościenly>

Pościenly p. Pościelowy: Pościelne rzeczy. Sz. (= *pościel*). <Od Pościel>

Pościelowy, Pościelny przym. od Pościel: Zakład P. Bielizna pościelowa. <Od Pościel>

[Pościelczka, i, lm. i] p. Pościel.

†Pościenie, a, lm. a l. *pierwsze miejsce w izbie przy ścianie głównej naprzeciw drzwi, sofą i t. p. przystrojonej.* L. Modlitewnik w pośrodku domu na pościeniu był nagotowany. Bud. Serbskie skrzypki i dudy ostatek zagluszają, gdy z maskami ode drzwi do pościenia kłuszą. Mias. 2. †P. *tylna część budynku.* Brk. <Po †*ścienie, od Ściana>

Pościenny, Pościanny *po ścianach znajdujący s., ścienny:* Opony pościenne. Ort. Pościenne a. pumurne ziele, na murach i na ścianach rośnie, *parietaria.* Syr. <Po †Scienny>

Pościerać, a, at *zetrzeć jedno po drugim:* P. stoły. P. napisy. P. s. zetrzeć s. kolejno, jedno po drugim. <Po †Sciierać>

Pościeranie, a, btm., czynność cz. Pościerać. Pościeranie się, a s., btm., czynność cz. Pościerać s.

[Pościernik, a, lm. i] *październik (miesiące).* <Po †*Sciernik, od Ściera>

Pościesywać, uje, ywał p. Pościosywać. <Po + Ściesywać>

Pościesywanie, a, blm., czynność cz. Pościesywać.

× **Pościeśniać, a, ał ścieśnić jedno po drugim.** <Po + Ścieśniać>

Pościeśnianie, a, blm., czynność cz. Pościeśniać.

× **Poścież, y, lm. e ścieżka, ulica, droga z drzewiona; aleja, chodnik, szpaler:** Jako w pięknym ogrodzie wiele jest pościeży, a każda do najpierwszej różną stroną bieży. Dm.

Pościg, u, lm. i ściganie, pogoń, tropienie, uganianie ś. za kim, za czym: Polacy zmyśloną ucieczką ustępowali; nie było w Czechach ochoty do pościgu. Nar. W stołecznym nawet mieście bezpiecznym nie był dla pościgu nieprzyjaciół. Nar. Niektóre oddziały rozlały ś. po okolicznych wioskach w pościgu za łupem. Sienk. <Od Pościgać>

Pościgać, a, ał i. spędzić pewien czas na ściganiu: Pościgaszw widmami strachu. Wys. 2. †P. ścigać, *dochodzić sądownie:* Przyrodzeni a bliższy winnego nalazwszy, rzec... P. mają podług ułożenia prawnego. Sw. z Woc. 3. †P. *prześladować.* Ps. flor. P. je (apostoły) będziecie. Spr. P. ś. *spędzić pewien czas na ściganiu ś.* <Po + Ścigać>

Pościganie, a, blm., czynność cz. Pościgać.

Pościganie się, a ś., blm., czynność cz. Pościgać ś.

× **Poścignąć, gnie, gnał a. gł i. doścignąć, dogonić, dopędzić, dognąć, dopaść:** Wirzbięta, poścignąw Mirosława, naprzód jemu rany dał. Rot. Seigał ji siedm dni i poścignął ji na górze rzezczonej Galaad. B. Sz. Wstań a śeigaj te mężę, a gdy je pościgniesz, mówże im, czemużeście oddali złę za dobre? Leop. Goniwszy go przez siedm dni, poścignął go na jednej górze. Wuj. Poścignąwszy go jeden człowiek, pytał... Wys. Młócente zboża poścignie zbieranie wina. Leop. (= zejdzie ś., zrówna ś., *przypadnie na jeden czas, wypadnie jednocześnie z nim*). Bóg upadła podzwignął, biegając przejął, uciekającą poścignął, nawróconą przyjął. Poc. 2. *dosięgnąć, spotkać, zaskoczyć:* Gdyby ją śmierć pościgła, wróci duszę za duszę, oko za oko, ząb za ząb. B. Sz. Wolałbym, żeby mnie samego nieszczęście pościgło. Sienk. 3. *pojąć, dociec, zrozumieć:* Hem pobaczyć, P. mógł, *assequi.* Mącz. <Po + Ścignąć>

× **Poścignienie, a, blm. p. Poścignięcie. L.**

× **Poścignięcie, a, blm.,** × **Poścignienie** czynność cz. **Poścignąć.**

Pościnać, a, ał ściąć jedno (a. jednego) po drugim a. jedno w wielu miejscach, porzynąć, porzabywać: P. drzewa. Pościnali maszty i porzucali w morze. Pas. P. rogi, kanty. Które gdy pojмали żywe, pościnali je. Wuj. (= *potracili przez ścięcie*). Usłyszew to sędzia, kazał je (niewiasty) wszyscy pościnać. Z. B. Na grobie Anechizesa pościnają tę parę, bogowie i Eneaszy przyjmą tę ofiarę. Jabł. Przyjmi dzisiaj nasze dusze, tobiec je polecamy; a za tym wszech głowy pościnianny. Z. B. Kat pościnał zbójców. Troc. Kto rzewnemi łzami płakał nad duszami popowieszanych i pościniannych hajdamaków? Kączk. Chodzą oboje jak pościnianny. Krasz. <Po + Ścinać>

Pościnianie, a, blm., czynność cz. Pościnać.

[Pościohać, a, ał] zlekka ochłostać różgą, biczyciem; potrzepać.

[Pościohanie, a, blm., czynność cz. Pościohać.

Pościosywać, uje, ywał, Pościosywać ściosać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach. <Po + Ściosywać>

Pościosywanie, a, blm., czynność cz. Pościosywać.

[Pościółeczka, i, lm. i] p. Pościel.

Pościółka, i, lm. i p. Pościel: Aniolka złożono na ostatniej pościółce. Krasz.

Pościskać, a, ał i. spędzić pewien czas na ścis-kaniu. 2. ścisnąć jedno (a. jednego) po drugim a. jedno w wielu miejscach: Węgrowie, Duńczyey, Włosi, Rusini, Polacy w sąsiedniej ogromnej izbie stoły mnogie obsiadali pościskani. Krasz. Rzucił ś., Trojan szeregi pościskał. Słow. P. ś. ścisnąć ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Ścisnąć>

Pościskanie, a, blm., czynność cz. Pościskać.

Pościskanie się, a ś., blm., czynność cz. Pościskać ś.

† **Poścłanić, i, ił, † Poścłenić** *powlec szkłem, powłoczka szkłaną obciągnąć:* Z giny ulepiony obraz garnearz wzięwszy ji (= go), poścłanił i wypalił, jako kachel. Gil. <Po + *Śclanić, od Skłany>

† **Poścłanianie, a, blm., czynność cz. Poścłanić.**

† **Poścłenić, i, ił p. Poścłanić:** Chowaj to lekarstwo w naczyniu poścłentonym. Sien.

† **Poścłeniecie, a, blm., czynność cz. Poścłenić.**

[Poścłnąć się, nie ś., nał ś.] posłużyć ś., wy-ręczyć ś.: Nie mam kiem P. ś.

[Poścłnięcie się, a ś., blm.] czynność cz. **Poścłnąć ś.**

[Pośla tego] później. <Ros. pośle>

× **Poślachcenie, a, blm., czynność cz. Poślachcic.**

× **Poślachcić, i, ił p. Poszlachcić.** <Po + *Ślachcić, od Ślachta>

Poślad, u, lm. y i. [P.] coś pośledniejszego: Co ładna kromusia (chleba), to moja gębusia, a co od pośladu, neści, stary dziadu. 2. *ciemkie ziarno opadające przy czyszczeniu zboża, ziarno poślednie w przeciwieństwie do „celnego“,* otrzymywane przy młynkowaniu zboża: *Nasypać kurom pośladu.* Po wywianiu zboża, pierwsze od wiatru jest czosło, ostatnie od plew P. dla drobiu. Kluk. Poślady zbóż, owe to podłe ziarna, pośrzutowane dają ś. wołom, wieprzom, całkowite sypią ś. drobiu. Kluk. Jeśli na młocków oka mieć nie będziesz, więcej będzie pośladu, aniżeli przedniego zboża. Haur. <Po + Ślad>

† **Poślad, [Poślad, Poślade], † Poślady, [Poślady], † Pośled, † Pośledź, † Na pośledzi** przys. a) *miejsca = za czym, w tyle czego, po czym, na końcu, na ostalku, dalej, niżej:* P. idę = za kim idę. Kn. Siedzi P., siedzi dalej, niżej. Włód. b) *a. † Na P., † Pośledzej, † Pośledziej, † Poślednie* czasu = *później, potem, wkońcu, naostatku, nakoniec, naostatku, wreszcie:* Ci, którzy na P. przyjdą do strzelby... Strzel. c) *sposobu = gorzej, marniej.* <Po + Ślad>

[Poślade] p. † Poślad.

Pośladek, dka a. dku, lm. dki, [Poszładek] i. † P. *koniec, ostatek.* Ps. flor. 2. *tył, zad:* Koń nachyla, uważa, napada na P. Kn. P. domu. Troc. P. okrętu. [Na P.] = *wtyle*. 3. [P.] *tylna część wozu, półwozie tylne, tył, zad wozu z kołami:* Wóz składa ś. z dwóch części: z przodka i pośladka. 4. **[Pośladki] =** *plachty wiatraczne duże*. 5. **[Pośladki] udu.** 6. P. *cielący = obie razem ćwiartki cielące, zad, dyszek.* L. 7. **Pośladki** *półdupki, na-*

tyłki: Zadnica jest poślādtkami obłożona. Troc. Poślādki, poślādkiowe policzki, *nates*. Perz. Przen.: Oni milują poślādki jagód winnych. Leop. (= *beczki wnnie*. Leop.). 8. †P. p. **Odbyt.** 9. *zadek, tyłek, dupa*: Poślādki wołów. Bud. P. wypina ten zapamiętalec. L. Szrotem go w P. (w siedzenie) postrzelono. Troc. P. (zadek) u człowieka, u zwierząt. Troc. Na poślādku siedzieć. Troc. Pijanice gębę swą, co i wstył powiadać, w P. obracają. Wuj. Jeden radził choremu, aby dał sobie P. krysterować; ten na to: mnie głowa boli, a oni chcą P. leczyć. L. 10. †P. *następca, potomek, sukcesor*: Nam i naszym poślādkiem i panom czestnikom. H. anat.: †Poślādki mózgu (*nates cerebri*) = *para przednia wzgórką czworaczo* (corpora quadrigemina). 12. antr.: Poślādki tłuszczowe (*steatopygia*). <Od Poślād>

Poślādkonosny *noszący coś na poślādku, zadkonosny, krzyżonosny*. Bobr. <Poślādek † Nośny>

Poślādkowoudowy anat. *wspólny poślādkiem i wdu* (glutaeofemoralis'. <Poślādkiowy † Udowy>

Poślādki I. przym. od **Poślādek**, *zadkowy*: Małpy nieważą nagniotki poślādkiowe. Szynka poślādkiowa. Poślādkiowa część mięsa wołowego. 2. †P. p. **Pośledni**. L. 3. anat.: × Kośe poślādkiowa p. **Kulszowy**. Mięśnie poślādkiowe, × mięśnie siedzenia, × mięśnie siedzące, † legawe pieczenie, *zadnie pieczenie*. Urs. (musculi glutaei). 4. fizj.: Odruch P. 5. patol.: Guz P. (tumor coccygeus). 6. poł.: Położenie płodu poślādkiowe. Poród P. 7. terat.: Zroślak P. (pygopagus). <Od Poślādek>

†**Poślādować**, *uje*, *owal* I. p. **Poszłakować**. 2. *czemu = następować, iść za czym, towarzyszyć czemu nieodstępnie, iść z czym w parze*: Gdziekolwiek jest sąd, tam musi być albo nagroda, albo karanie, poślādające sądowi. Smotr. <Po † Szładować>

†**Poślādowanie**, a, bhm., *czynność cz.* **Poślādować**.

†**Poślady** przys. p. †**Poślād**: Jehowa powrócił serca ich P. Bud. Co P. wychodzi dwie pladze i pół dnia odrobić. Ek. [P. woza. Woje sadnął so P.]. <Od † Poślād>

[Pośląg, Poślak]: Do chwytania ptaków używają nadto kłatek przymykanych wrotkami czyli potrzaskiem, jak na myszy (zowie ś. to: chytał na P., na poślak). Gwar. <p. Poślak>

[Poślak] p. **Pośląg**. <Po † Ślak = Szlak>

× **Poślaka**, I, Im. i p. **Poszłaka**.

× **Poślakować**, *uje*, *owal* p. **Poszłakować**: Zając poślakowany. Troc. P. zwierzę. Troc. Po śniegu prędko zająca P. można. Zaw. Gdziekolwiek urzędnicy takich swawolników poślakują, mają ich imać. Vol. Poślakowałem go w nieszczerości. Troc. Poślakował żonę swoją. Troc.

× **Poślakowanie**, a, bhm., *czynność cz.* **Poślakować**.

× **Poślakowany** p. **Poszłakowany**: P. w tej zdradzie. Troc. Żona w enocie poślakowana. Troc. Poślakowane schadzki. Troc.

× **Poślamować**, *uje*, *owal* p. **Poszlamować**.

× **Poślamowanie**, a, bhm., *czynność cz.* **Poślamować**.

†**Poślapać**, *pie a. pi, pał* p. **Poszłapać**: Zrzuciły królową z okna, a końskie kopyta poślapały ją. Leop. Precz ty mierzony osle, zawadzasz koniowi; odstap a. cię poślapi nogami. L.

†**Poślapanie**, a, bhm., *czynność cz.* **Poślapać**.

[Pośle] *po, później, potem*. <Ros. pośle>

†**Pośled** p. †**Poślād**: Sam ręką swą przypisał teraz P. kilka słów. Zam. J.

Pośledni, †**Pośledny**, †**Poślādkiowy** I. †P., [P.] *tylni, zadni*: Poślednie nogi wołowe Troc. Który koń cienkiej szyje, poślednimi nogami jako sarni chodzi, rychły przednie bywa. Poślednie koła. Troc. Nie wierz Fortunie, co siedzisz wysoko; miej na poślednie koła pilne oko. Kochan. [Oś przednia i poślednia u wozu]. 2. †P., †**Pośledniejszy**, **[Pośledniejszy]** *następny, później*, *ostatni, najświeższy, najnowszy; młodsz*: Ta poślednia żona wprawiła w pasierbów swe wiano i część ojezyny jej dziecięcia. Ort. P. miejscem, czasem. Troc. Poślednia data. Troc. Wyglądę poślednie domu jego. Wuj. (= *potomki*. B. G.). Przybył ten P. z Imci Panem starostą mielnickim. Nar. 3. *nie przedni, gorszy, lichszy, marniejszy, ostatni co do wartości, najtańszy, prosty, ordynarny, zwyciężny, nie wybredny, najskromniejszy, drugorzędny, najniższy*: Wielec pierwszych będzie poślednimi, a poślednich pierwszemi. Leop. Naczył sobie kapłanów z najpośledniejszych ludzi. Leop. (z najwzgardzeńszych ludzi. Leop.). Godnością jest P. Troc. Poślednia potrawa. Troc. Poślednie miejsce. Troc. Usiądź na pośledniejszym miejscu. Leop. Poślednie wino, sukno. Troc. P. chleb. Troc. [P. chleb] = *razowy*. Nigdy poślednim Tarnowskich dom w Polsce nie był. Orzech. Ani chętej był poślednim między Radziwiłły. Kochan. Była w Rzymie niewiasta, uradą, bogactwy, zacnością między pierwszemi senatorskiemi nie poślednia. Skar. Stał ś. P. pierwszym. Skar. Naród nasz w enocie nad insze narody P. nie jest. Skar. P. gatunek. Nie owšem pośledniejsza też to jest zabawka jedna ojezynie milej piórem swym służyć. Biel. M. To, pani moja, rzekła, nikt nie wie, kto tam u Boga pierwszy, a kto zaś P. Kon. 4. [Poślednie rzezy] = *łożysko polozniczy*. 5. anat.: Zęby poślednie = *ostatnie trzonowe, zadnie, zęby mądrosći, stanowone* (dentes sapientiae s. serotini). 5. myśl.: Jeleń P. = *młody*. <Od Poślād>

***Poślednica** tylko w wyrażeniu: Kłase eo w poślednicy = *lekceważący, niższe miejsce czemu naznaczać, stawić na ostatnim planie, postponować*: W poślednicy użytek kłade, przekładające uczeiwe. Bud. <Od Poślednik>

†**Poślednie** przys. od **Pośledni** *później, potem*: Pozwany aktora P. cytuję. Paszk.

Pośledniejszy p. **Pośledni**: Na ostatku przyszy też i one pośledniejsze panny. Leop. (on ostatkiem panien. Leop.). Zgadają ś. na to starodawni i pośledniejsi lekarze. Syr. Kato P., *junior*. Warg. Wszakże to sam potem w pośledniejszym druku zbija. Nies. Pośledniejszym czasem Stanisław i Dobrogost z Semperborge Ostrorogowie do tegoż kościoła fundacji przyezynili. Nies. Pośledniejsze konstytuje. Troc. P. kredytor. Troc. [A jak się más, mezu pirsy! P. sukój insy]. <Od Pośledni>

Poślednik, a, Im. cy I. × P. *potomek, następca*. 2. p. **Poślednik**. L.

Pośledniość, i, bhm. rz. od **Pośledni**.

†**Pośledny** p. **Pośledni**: Izech ś. po spowiedzi mej poślednej nie polepszyła. Erl. <Od Poślād>

†**Pośledzej** p. †**Poślād**: Te nazwiska P. w używaniu były. Błaż. Wszystkich nas grób czeka, czy prędeży, czy P. zegarek docieka. Li. I druga strona darowała sędziego nie P. nad pierwszego. Petr. (= *nie gorzej*). <Od Poślād>

Pośledzenie, a, bhm., *czynność cz.* **Pośledzić**.

†**Pośledzi** przys. *ostatnio, teraz właśnie, obiec*

nie: Przy onym stoi, co teraz P. przez posły swe posłał pod Połockiem. Piotr.

Poszedzić, i, *il* I. *spędzić pewien czas na śledzeniu*. 2. †P. *pójść z tyłu, za kim, za czym, opóźnić s.*, *zostać w tyle*: Lepiej poprzedzić, niż P. Kn. (= *lepiej przed czasem, niż po czasie*). 3. × P. *znaleźć, spotkać, dostrzec, wysłedzić*: Potocznie w kronikach niemieckich pełno jest o podległości, o daninie; w pokojach, umowaeh tego nie posledzi. Lel. (= *nie poświęci*). [Tam ślachie nie posledzi]. <Po + Śledzić>

†**Posledziej** p. †**Posład**: Który P. przyjedzie, skarać i do domu po wszystkich puścić. Ek. <Od Posład>

†**Posledź** p. †**Posład**. Zaw. O zaeności wprzód powiem, o bitności P. Farn. Taby dobrze P. po św. Hieronimie być musiało. Biel. M. Gospodarzo wi trzeba rano wstać, a P. s. klasz. Petr. P. ei wyszli, jednak tamtych upredziłi. Otw. Naposledź po wszystkich mężach umarla też i niewiasta. Leop. Krasicki oehmistrz, który na P. prawie przyjechał. Biel. J. Pisze Arystoteles: serce naprzód żywie, a P. umiera. And. z Kobyl. Towarzystwu, wiele zegar bił? Tego za mną pytaj, bo ten P. z miasta wyjechał. Fac. <Od + Pośiad>

Poslepiać, a, *al* *popracować ślepiając, popracować oczyma*: P. nad książką. <Po + Ślepiać>

Poslepienie, a, bhm., czynność cz. **Poslepiać**.

Poslepić, i, *il* *porobić ślepem, pooslepiać*: Każdemu z nich oko prawe wyjmować kazał i poslepione do robót odsyłał. Skar. <Po + Ślepić>

Poslepienie, a, bhm., czynność cz. **Poslepić**.

Poslepy (o wielu) *który poslepył, ociemniały*: Jakby skostniała ciźba nędz kamiennych, pełnych bolesnego dygotu i milczenia, poslepyłych zgoła, bo wszystkie okna zasnuite były bielmami. Reym. Przen.: Stawy zamigotały posleplemi lustrami. Reym. (= *szklistemi*). <Od Poslepnąć>

Poslepnąć, pnie, *pl* I. *oslepnąć kolejno, jeden po drugim, potracić wzrok, ociemnieć kolejno*: Boda-jeście wszystkie pogłuchły, poslepy! L. 2. [P. czego]=*przeslepić, niedojrzeć*: [Czy oni poslepli na głowce wianeczka?]. <Po + Ślepnąć>

Poslepniecie, a, bhm., czynność cz. **Poslepnąć**.

Posłęczec, y, *al* *przesłęczec pewien czas*. <Po + Ślęczec>

Posłęczenie, a, bhm., czynność cz. **Posłęczec**.

× **Posłica**, y, lm. e zart. forma ż. od **Posel**: Powoli zaczna być przewodniczyniami, to jest posłicami na sejm. Rol. <Od Posel>

Posłimaczenie, a, bhm., czynność cz. **Posłimaczyc**.

Posłimaczenie się, a s., bhm., czynność cz. **Posłimaczyc** s.

Posłimaczyc, y, *yl* *osłizić jedno po drugim*. P. s. *osłiznąć kolejno, jedno po drugim*. <Po + Ślimaczyc>

Poslinić, i, *il* *pomoczyć, zwilżyć śliną po wierzchu, nasłinić, zasłinić*. P. s. *pomoczyć s.*, *powalać s.* *ślinami, zasłinić s.* <Po + Ślinić>

Poslinienie, a, bhm., [Pośliniecie] czynność cz. **Poslinić**.

[Pośliniecie, a, bhm.] p. **Poslinienie**.

Posłisko, a, lm. a p. **Pusło**. Jeź. On na grzbiet drżący przyjął pošliski, byle od śmierci uniknąć bliżkiej. Książ. Rzymianin perskich lęka s. polisków, Pers siły rzymyskiej i jeńskich pošlisków. L. (= *pęł*). Skwapliwym wszystkich śmierci ima pošliskiem. L.

[Pośliszczka, i, lm. i] forma ż. od **Posel**, pu-

ślanka, posłannica: Poślijże mi pošliszczki, te moje mite druchniczki, oni mi będą śpiewać, ja będę mloda płakać.

†**Posłizać się**, a s., *al* s. p. **Posłizgiwać s.**: Bóg mi tuje sprawiedliwe, gdy s. też jako inni pošlizają. Skar.

†**Poslizanie się**, a s., bhm., czynność cz. **Poslizac** s.

Poslizg, u, bhm. p. **Posliznięcie s.**: Brzmienia przesuwają s. pošlizgiem. Jeź. Repetycja porządna a dokładna studjów, które z nauczycielami i guwernantkami pošlizgiem przebiegła. Jeź. (= *po łebkach, piąte przez dziesiąte, zlekka, powierzchownie*). <Po + *Ślizg, ŚLISK>

Poslizgać się, a s., *al* s. I. dok. *pewien czas spędzić na ślizganiu s.* 2. × P. p. **Poslizgiwać s.**: Pošlizgający s. L. <Po + Ślizgać s.>

Poslizganie się, a s., bhm., czynność cz. **Poslizgać s.**

Poslizgiwać się, uje s., *iwal* s., × **Poslizgać s.**, †**Poslizac s.** *ślizgać s.* *od czasu do czasu*: Pokilkakroć czułeś ostrze noża, pošlizgujące s. po twojej piersi. Rol. <Od Pošlizgać s.>

Poslizgwanie się, a s., bhm., czynność cz. **Poslizgiwać s.**

Poslizgnąć się, nie s., *nal* s. p. **Posliznąć s.** <Po + *Ślizgnąć s., od ŚLISK>

Posliznięcie się, a s., bhm., czynność cz. **Poslizgnąć s.**

Posliznąć się, znie s., *znał* s. a. *zl* s.. **Poslizgnąć s.** *osliznąć s.*, *obsnąć s.*, *opsnąć s.*: Drabina s. pošliznęła (pošliznęła) pod nim. Troc. Pošliznął s. i upadł. Troc. Noga mi s. pošliznęła, i upadłem. L. Nie jestem tak trwały, by s. P. kroki me nie miały. Chr. Kto s. raz z góry pošliznie, z kamienia na kamień leci. Skar. Przen.: Niebacznie pošliznąwszy s. w słowie, sekret wydał. Hul. Ledwem s. nie pošliznął do grzechu, tym s. obrażając, iż złych Bóg nie karze. Skar. (= *posunął s.*). Przen.: *potknąć s.*, *poszkapic s.*, *upaść*, *zachwiać s.*, *zawahać s.*, *poszwankować*, *nie dopisać*, *nie dotrzymać placu*: Tam s. w tej bitwie królewska trochę pošliznęła fortuna. Susz. Żeby s. w niebezpieczeństwo jakie z strony sumienia nie pošliznął Birk. <Po + Śliznąć s.>

Posliznienie, a, bhm. p. **Posliznięcie s.** Troc.

Posliznienie się, a s., bhm., p. **Posliznięcie s.**

Posliznić a s., bhm., **Posliznienie s.**, **Poslizg** czynność cz. **Posliznąć s.**

Posłnać, †**Posłnąć**, [Poślnąć] *poslepnąć*: Ryby w wodzie poślą. Trzyce.

Posłnienie, a, bhm., czynność cz. **Posłnać**.

[Poślub]?: Starsza siostra, wielka pani, chodziła w szubie, u naszego dobrodzieja była w pošlubie. <Po + Ślub>

Poslubiać, a, *al* i P. s. p. **Posłubić**.

Poslubianie, a, bhm., czynność cz. **Poslubiać**.

Poslubianie się, a s., bhm., czynność cz. **Poslubiać s.**

Posłubić, i, *il*, nied. **Poslubiać**, †**Poslubować**, †**Poslubować** I. co komu = *przyrzec, poprzysiąc, ślubować, poświęcić ofiarować*: Według obietnicy słowem jego pošlubionej wysłuchani bywamy. Kat. G. Czystość Bogu pošlubił. Troc. Pan swoich świętych słów nie przebaczył, co kiedy Abramowi P. raczył. Kochan. Przysięga też król na świętą Ewanielją i na św. krzyż, pošlubując wiare królewską św. Panu Bogu. Orzech. 2. kogo = *pojąć w małżeństwo, zaślubić*: Niewiasta mężowi pošlubiona. Pošlubił sobie tę pannę. Troc. Tak zuchwale staremu

Ohmielnickiemu przez onego szalbierza-patrjotę poślubiona podstarościna. Szaj. Rzucił ślubny pierścionek do wody, poślubił morze, i jak Tas ś. żali. Słow. Lepiej mi było morze rozhukane P., a. wulkan płomienisty. Słow. Przen.: Poślubił wszystkie jej myśli, żądania, uczucia. Krasz. (= *wieciał je do swej duszy, przejmował ś. niemi, pochłaniał je*). Każdy z tych oficerów spełni wprawdzie rozkazy, ale nie poślubi sprawy Radziwiłłowskiej całą duszą. Sienk. (= *odda ś., poświęci ś. jej, ukocha ją, weźmie ją do serca*). 3. × P. komu pannę = *oddać mi za żonę, przyrzec ją komu, zaręczyć ją z kim*: Poślubioną pannę każdy chce mieć za żonę. Prz. P. ś. 1. *poświęcić ś., ofiarować ś., oddać ś.*: P. ś. Bogu. Troc. 2. [P. ś. komu] = *pojąć kogo w małżeństwo*: Cichutki miesięczek występował bledo, gdyś. jej poślubił. Przen.: Wszystko, co modne tylko i nowe, z czymś. człowiek nie poślubił godzinami wspomnień i cierpienia. Krasz. <Po + Ślubić>

Poślubienie, a, bhm., czynność cz. **Poślubić**: On sługa, który siedzi sobie na stronie, nie wdawając ś. w żadne posłuszeństwo, nie wdawając ś. w żadne P., jedno tak wolnie patrzy obchodu swojego. Rej. (= *nie wchożąc w obowiązki służby*).

× **Poślubieniec**, *ńca*, lm. *ńcy* człowiek zaręczony; naręczony, oblubieniec; w lm. para zaręczona, męczczyzna i kobieta zaręczeni, naręczeni: Umowa zawarta między rodzicami poślubieńców w Zwoleniu. Śl. wil. <Od Poślubiony>

Poślubienie się, a ś., bhm., czynność cz. **Poślubić** ś.

[**Poślubięta**, *ąt*, bhp.] *dzieci wdowy poślubionej, pasterzy wobec ojczyzna*. <Od Poślubić>

Poślubiny, in, bhp. 1. × P. zaręczyny, zrekowiny: Ślub wiarołomnym czyni ś. sposobem, a dzień poślubin jest miłością grobem. L. 2. *ślub, zawarcie związku małżeńskiego*. <Od Poślubić>

† **Poślubiwać**, *uje*, *iwał* p. **Poślubić**. Błaz. † **Poślubianie**, a, bhm., czynność cz. **Poślubiwać**.

Poślubnik, a, lm. i, **Proświnnik**, **Ślazokrzew**, **Ślazowiec**, **Ślaz drzewny** bot. (hibiscus) roś. z rodziny ślazowatych. <Od Poślubny>

Poślubny 1. *który następuje po ślubie*: Podróż poślubna. Dziś dzień P. Słow. 2. × P. *poślubił*ny: Płacz poślubnych dziewczę. Wor. Gaj P. nimfom. Wor. (= *poświęcony*). 3. × P. *zgodny z uczynionym ślubem*. Śl. wil. 4. × P. *służący przy ślubie, ślubny*: Pierścień P. (biskupa). Wor. <Po + Ślubny>

† **Poślubować**, *uje*, *ował* p. **Poślubić**. <Po + Ślubować>

† **Poślubowanie**, a, bhm., czynność cz. **Poślubować**.

[**Pośluz**, u, bhm.] *spadek, spadziłość, pochyłość*: Kiedy droga jest pochyła, to u Mazurów z pośluzą. Kaczk.

[**Pośluzisto**] przys. od **Pośluzisty**. [**Pośluzisty**] p. **Pośluzny**. <Od Pośluz>

Pośluznie przys. od **Pośluzny**.

Pośluzność, i, bhm. rz. od **Pośluzny**.

Pośluzny, [**Pośluzisty**] *pochyły, spadzisty*: Przeskakiwał pośluzne szczyty Alp. Wor. <Od Pośluz>

× **Pośmelcować**, *uje*, *ował* p. **Poszmelcować**.

× **Pośmelcowanie**, a, bhm., czynność cz. **Pośmelcować**.

Pośmiać się, *eje* ś., *ał* ś. 1. *spęścić pewien czas na śmianiu ś.*: Można ś. z tobą P. i zabawić. Niem. 2. [P. ś.] z kogo = *uśmiać ś., naśmiać ś.*,

uśmiać ś.: Gdyś. ja ś. na ciebie obejrzał, toś. ze mnie pośmiała. <Po + Śmiać ś.>

[**Pośmiadanek**, nku, lm. nki] p. **Pośniadanek**. <Ż Pośniadanek>

× **Pośmianie**, a, bhm. p. **Pośmiech**: Na jego większe P. wdział nań z pawłoki odzienie. Pśñ. **Pośmianie się**, a ś., bhm., czynność cz. **Pośmiać** ś.

Pośmiardnać się, *dnie* ś., *dł* ś. (o wielu) *zaśmiardnać ś. kolejno, jedno po drugim*. <Po + *Śmiardnać ś., SMIARD/ŚMIERDŻ/SMROD>

Pośmiardnięcie się, a ś., bhm., czynność cz. **Pośmiardnać** ś.

† **Pośmiał**, u, bhm. 1. *śmieci, wyrzutki*. Przen.: Stracił bogactwa i jest u ludzi pośmiałem. L. (= *w poniewierce, pomiotłem*). <Po + *Śmiał, S + MIOT/MOT/MIAT>

Pośmiecenie, a, bhm., czynność cz. **Pośmiecić**.

Pośmiech, u, bhm. a. [lm. y, ów], **Pośmiewisko**, **Pośmiechowisko**, × **Pośmianie**, † **Pośmienie** 1. *wyśmianie, śmiech, urągawisko, kpiny, drwiny, szyderstwo*: Po tym koronowaniu, na jego większy P., dali mu miasto sceptru trzesę albo treinę morską w rękę. Op. Wystawić kogo na P. Ilekroć innego boga chwaliłi, wydani są na łup i pod miecz i na P. Wuj. Nie daj ś. na P. Kn. Bóg krwi tej niewinnej na P. nie podał. Groch. Gdy o tym kiedy mówię poczyna, tedy prawie napoty z pośmiechem, a jakoby o żelaznym wilku bajał. Rej. Wystawiony na P. całego narodu. Troc. W P. przyszedł. Troc. [Nie rób ze mnie pośmiechów]. 2. p. **Pośmiewisko**: Wiem od ludzi pewnie, że on gdzieindziej dworzcy, a mnie sobie tylko w P. obraca. Hist. uc. <Po + Śmiech>

[**Pośmiechiwać**, *uje*, *iwał* i P. ś.] *uśmiechać ś.*: Zaczęli P. tak, że mnie szewska pasja porwała. Bał. Szła ciężko, z utrudzeniem, pośmiechując ś. do tych pól szarych. Reym. <Po + *Śmiechiwać, od Śmiech>

[**Pośmiechiwanie**, a, bhm.] czynność cz. **Pośmiechiwać**.

[**Pośmiechiwanie się**, a ś., bhm.] czynność cz. **Pośmiechiwać** ś.

Pośmiechowisko, a, lm. a p. **Pośmiewisko**: P. w Europie z narodu polskiego zrobiono. Stasz. [Przeskoczcie jedynie towarzyszy teraz P. ludzi]. <Od Pośmiech>

Pośmiecić, i, il *poproszyć śmieciami, zaśmiecić*. <Po + Śmiecić>

Pośmieciuch, a, lm. y 1. zool. = **Dzierlatka**: Po podłodze biegały dwa pośmieciuchy, opukując co chwila podszwy u butów księdza kanonika. Ach ty pośmieciuchu! Gaw. 2. [P.] *rodzaj kaganka*. Zdr. **Pośmieciuszek**. <Od Pośmiecić>

[**Pośmieciucha**, y, lm. y] zool. p. **Dzierlatka**: Podskakiwanie pośmieciuch na drodze. Jeż. <Od Pośmieciuch>

[**Pośmieciuszek**, *szka*, lm. *szki*] p. **Pośmieciuch**.

[**Pośmieciuszka**, i, lm. i] zool. p. **Dzierlatka**. <Od Pośmieciucha>

† **Pośmiedziałość**, i, bhm. rz. od **Pośmiedziały**, *pośmiedziałość*. Troc.

† **Pośmiedziały** p. **Pośmiedziały**. Troc., Zaw. O jakoż pośmiedziale jest złoto, a odmieniona jest bryła złota szczerego. B. B. <Od Pośmiedzieć>

† **Pośmiedzić**, *eje*, *ał* p. **Pośmiedzieć**. Troc. <Zam. Pośmiedzieć>

† **Pośmiedzienie**, a, bhm., czynność cz. **Pośmiedzić**.

× **Pośmienie się, a ś.**, btm., czynność cz. **Pośmielić ś.**

× **Pośmielić się, i ś., ii ś.** *posunąć ś. w swej śmiałości aż dokąd, powabić ś., ośmielić ś., odważyć ś.*: Do tego sadu ni kt ś. nie pośmieli. Rodz. <Po + *Śmielić ś. od Śmiały>

† **Pośmienie**, a, btm. p. **Pośmiech**: Na jego większe P. wdział nań z pawłoką odzieniem. Psś. <Zam. Pośmianie>

† **Pośmienny** p. **Pośmiewny**: Pośmienni kuchci-kowie. Troc. Słów pośmiennych zażywa. Troc. <Od Pośmianie>

Pośmierzdenie, a, btm., czynność cz. **Pośmierz-dzieć.**

Pośmierdzieć, i, al *pożyć jakiś czas śmierdzącym, pożyć gdzie śmierdząc.* Przen.: Niechby tam jeszcze jakiś czas pośmierdział u nas ten plu-gawiec (= *przebył ku naszemu wstrętowi*). <Po + Śmierdzieć>

× **Pośmiertelny** p. **Pośmiertny**: Śmierć obłu-da życie wydarła, a wdzięk P. na moją zgubę niezwywej nadała. Słów. <Po + Śmiertelny>

Pośmierność, i, btm. rz. od **Pośmiertny**. Troc.

Pośmiertny, × **Pośmiertelny**, [**Pośmirtny**] *który ś. zjawia, występuje, trwa po śmierci, pozgonny, pogrobowy, pogrobowy*: Ku czei nieboszczykom ofiary pośmiertne czyniono. Otw. Orland przekładania Piotra Kochanowskiego, dzieło pośmiertne, *opus posthumum*, pogrobowe. L. Pośmiertne karania trapią duszę. Troc. Przeciw projektowanemu zwiększeniu podatku pośmiertnego, czyli opłat od dziedzicznych kapitałów i dochodów z dóbr ziemskich wygłosił książę Devonshire'u mowę. Nagan. Plamy pośmiertne (livor emortalis). Stężenie pośmiertne (rigor mortis). <Po + Śmiertny>

Pośmierzenie, a, btm., czynność cz. **Pośmie-rzyć.**

Pośmierzyciel, a, lm. e ten, co *pośmierza a. pośmierzył, ukrócićciel, poskromiciel, pogromca*. L. <Od Pośmierzyć>

Pośmierzycielka, i, lm. i forma ż. od **Pośmie-rzyciel**. L.

Pośmierzyć, y, ył i. *spędzić pewien czas na usmierzanii*, 2. *usmierzyć jednego po drugim*. L. <Po + Śmierzyć>

Pośmieszenie, a, btm., czynność cz. **Pośmie-szyć.**

[**Pośmieszki, ów**, blp.] *żarty, kpiny, drwiny*: Nie kupuj my orzeszków, nie rób ze mnie pośmiesz-ków. <Od Pośmiech>

† **Pośmieszny**, † **Pośmiewny**, † **Pośmienny** *szy-derczy, urągający, wyśmiewający ś., naigrający ś., natrząsujący ś., kpiący, drwiący*: Pośmieszne a. uszczypliwie rzeczy o królu mówili. L. Ze u Midasa osłowe uszy, pośmieszne przysłowie. L. <Od Pośmiech>

Pośmieszyć, y, ył *rozśmieszyć jednego po dru-gim*. <Po + Śmieszyć>

† **Pośmiewacz**, a, lm. e, † **Pośmiewca**, [**Pośmiew-nik**] *ten, co ś. naśmiewa, szyderca, kpiarz*: Pośmiewacz każdy jest brzydkość Pańska. Leop. Sam ś. nagra (naigrawać będzie) z pośmiew-ców, a cichym da łaskę. Leop. <Od Pośmie-wać>

[**Pośmiewaczny**] przym. od **Pośmiewacz**. <Od Pośmiewacz>

× **Pośmiewać**, a, al kogo, co a. × P. ś. z ko-go, z czego = *śmiać ś., naśmiewać ś., wyśmiewać ś., naigrawać ś., urągać, podkpiwać, drwić, natrzę-*

śać ś., szydzić: Tym sposobem dysymulować jest jakoby Pana Boga najgrawać, który nie może być pośmiewan. Wer. Ano wszystkie a jawnie mu pochlebując, pośmiewają ś. z niego. Rej. Przy-brawszy w purpurę, Pana pośmiewają. Psś. Pośmiewając ś. przed nim kłaniają. K. G. Kłania-jąc ś. przed nim, naigrawali go. Sekl. (pośmie-wali ś. z niego. Sekl.). Wszyscy ś. z niego pośmiewają i za błazna go mają. Wuj. Stał dom wysoki na górze i grozę niebios pośmiewał. Książ. Mało dziś świętości znają, jeszcze ś. z nich pośmiewają. Rej. Słowy ją witała gniewliwemi i jeszcze pośmiewającemi. Wys. Pośmiewali ś. z takiej tklivości matezynej. Reym. P. ś. I. × P. ś. p. wyż. 2. † P. ś. *wtorować, potakiwać, przy-swiadczać śmiechem*. Kn. <Od Pośmianać>

Pośmiewanie, a, btm., czynność cz. **Pośmiewać**. **Pośmiewanie się, a ś.**, btm., czynność cz. **Pośmiewać ś.**

† **Pośmiewca**, y, lm. y p. **Pośmiewacz**: Długoż ś. będą pośmiewce kochać w swych śmiechow-skach? B. B. Łotr jeden, już na krzyżu wisząc, był pośmiewcą Chrystusowym. Białob. Jawne bluźnierce syna bożego i pośmiewee Ewanielji Jego. Baz. Błogosławiony, kto na stolicy pośmiewców nie siedział. Leop. <Od Pośmiewać>

[**Pośmiewnik**, a, lm. ey] p. **Pośmiewacz**. <Od Pośmiewny>

Pośmiewisko, a, lm. a, **Pośmiechowisko**, **Pośmiech**, † **Pośmianie**, i. p. **Pośmiech**: Niecotli-woy P. z cudzoziemca stroi. Będzie pamiętka je-go w pośmiewisku. Koch. W. Masz teraz czas, abys ś. pomścił onych pośmiewisk Amurato-nych, które on sobie stroi. Baz. 2. *rzecz śmiesz-na, godna wyśmiania, uragowisko, szyderstwo*: Rzu-cić ś. na słabego ohyda, grzech i P. ludzkie jest. Rej. Być pośmiewiskiem u każdego. Troc. Bałwany sarmatyzmu przez dwieście lat naród nasz czyniły pośmiewiskiem uceńszych. L. <Od Pośmiewać>

† **Pośmiewny** p. **Pośmieszny**: W pośmiewnym szaralacie skazuje Piłat Pana ludowi: oto macie człowieka! Koch. W. <Od Pośmiewać>

Pośmigać, a, al *spędzić pewien czas na śmiga-niu*. <Po + Śmigać>

Pośmiganie, a, btm., czynność cz. **Pośmigać**.

[**Pośmigwać**, uje, iwał] *śmigać od czasu do czasu*: P. bieżem. <Od Pośmigać>

[**Pośmigwanie**, a, btm.] czynność cz. **Pośmigi-wać**.

[**Pośmigły**] *smagły, wysmukły, wiotki, cienki a długie*: Gdy spogładnęła na tę twarz rumianą pod czarnym skrzelem, zza którego sterczało pióro długie i pośmigłe na wietrze, nie chciało jej żadne słowo ostre wyjść z ust. Tet. <Od Pośmignąć>

[**Pośmiotki, ów**, blp.] *to, co pozostaje po zmie-ceniu, np. żyta, młoci, zmiotki*. <Po + *Śmiotki, zaroste z S + *Miotki, MIOT/MOT>

† **Pośmledzenie**, a, btm., czynność cz. **Pośmle-dzieć**.

† **Pośmledzić**, eje, al p. **Pośniedzić**: Wszak i złoto, gdy leży, tedy pośmledzieje. Rej.

Pośniadać, a, al i. † P. *pajeść, przekąsić, posilić ś., pokrząpić ś. jedzeniem*: Po przeszłym kęs pośniadajecie głodzie. P. Koch. 2. *zjeść śniadanie*: Wstawszy, to wnet śniadać, pośniadaw-szy zasię obiad, po obiedzie do kart. Kosz. [Jam już wstała, pośniadała, a ty jeszcze śpiesz]. <Po + Śniadać>

[Pośniadanek, nku, lm. nki, Pośniadanek] *dru-gie śniadanie.* <Po + *Śniadanek, od Śniada-nie>

Pośniadanie, a, blm., czynność cz. **Pośniadać**.
Pośniadaniowy, **Pośniadanny** *następujący po śniadaniu, po śniadaniu będący*: Gawędka pośniadaniowa. Jord. Pora pośniadaniowa. <Po + Śniadaniowy>

Pośniadanny p. **Pośniadaniowy**: Pośniadanna przechadzka. <Po + Śniadanny>

† **Pośniały miecz** = *zbrukany, zbroczony, pośnie-działy.* Km. <?>

Pościć, i, *it śniąc, spędzić pewien czas, pomarzyć we śnie.* <Po + Śnić>

Pośniedzenie, a, blm., czynność cz. **Pośniedzić**.
Pośniedzialità, i, blm., † **Pośmiedzialità** *śnia-dawość, rdzawość, zająście rdza*.

Pośniedziały *który pośniedział*: Góra kurzu sta-ła ś. jak pośniedziałe złoto. Niem. A. <Od Po-śniedzić>

Pośniedzić, eje, ał, † **Pośmiedzić**, † **Pośmie-dzić**, † **Pośmiecić** ś. l. *zaśniedzić kolejno, jedno po drugim; pokryć ś. śniedzią, zająć śniedzią*: Mosiadzowe naczynia fuzem tym posmarować, to zawsze będą czyste, nie pośniedzieją, nie po-czernieją. Haur. Przy tej wodzie srebrne i mie-dziane naczynia wszystkie prędko pośniedzieją. Syk. 2. † P. *stać ś. śniadym, poczernieć, opalić ś., ogorzeć.* Zaw. <Po + Śniedzić>

† **Pośmiecić się**, i, ś., it ś. p. **Pośniedzić**: Kie-dyby tak we środzku, jako z wierzchu świecił, ale a. zgnił całe, albo ś. pośmiecił. Pot.

Pościć, i, it, † **Pościć porość**, *pomarzyć we śnie.* <Po + Śnić>

Pośnienie, a, blm., czynność cz. **Pościć**.

Pośnienie, a, blm., czynność cz. **Pośnieżyć**.

Pośnieżyć, y, ył i. *posypać śniegiem, osnieżyć, zaśnieżyć.* Przen.: Czas głowy nieco pośnieżył (= ubił). 2. (o śniegu) *pewien czas popadać.* <Po + Śnieżyć>

Pośnik, u, lm. i l. [P.] p. Postnik. 2. † P. (= a) a. [P.] *lekka wiewczera postna*: Daj mi P., ma-łym miał P. Kn. Proszę na P. (koleją) do sie-bie. Troc. P. wieczorny postny. Troc. b) a. † **Po-sznik jadło**, *strawa, potrawa*: Nad ambrożyjski P. to śniadanie, i za niebieskie nektary mi stnie. Tw. Miłość P. wdzięczny da upragnionemu. Tw. Żeby pośnikiem jakim ją ukontentował, za stolikiem prosi trochę posiedzieć. Tw. Pod cień chłodnika wzywają mnie letnie pośniki. Ga-wiń. 3. [P.] p. Post. <Z Postnik>

Pośnikować, uje, ował i. † P. *wieczerać z po-stem*: Niepospolita sztuka na post jeść mało o-raz, żebyć mógł P. drugi raz. Wys. 2. [P.] p.
Postnikować: Uważają, aby liczba osób pośniku-jących była parzysta. <Od Pośnik>

[**Pośnikowanie**, a, blm.] czynność cz. **Pośniko-wać**.

[**Pośnyk**, a, lm. i] p. Postnik.

[**Pościć**, eje, ał] p. **Pościć**: Jeszcze poście-pimy! <Po + Śpiąć>

[**Pośpianie**, a, blm.] czynność cz. **Pościć**.

† **Pościć**, i, it p. **Pościć**: Musiał, pisząc to, jednego jeszcze wierszyka nie dopać, a przeto, co pościł, wymówił, jak ze snu porwany. Zebr. [P. ś.] *pospać ś., posnać, pozasypać*: Dopóź my ś. pościłi Kon. Dzieciątka tylko pościły ś. eicho. Kon. <Po + Śpić, SP/SYP>

Pościech, u, blm. i a. **Pośpieszność**, † **Po-śpieszenie**, × **Śpiech**, × **Pościecha** *pośpieszanie, pośpieszenie ś., śpieszność, skwapliwość, prędkość*:

Do dało mu to pościechu do upadku. Troc. *Może-my tym pościechem całą sprawę popsować.* Boh. Nagły P. *zwykły miewać zawady.* L. Z pościechu, przez P. a. w pościechu zapomniął o najważniej-szej rzeczy. Wraca z pościechem (= *pośpiesznie*). Gorączkowy P. Nowina ta podana została przez gazety z iscie amerykańskim pościechem. Wino zagrzewa, zemsta P. radzi, już pojechali... niech ich Bóg prowadzi. Słow. *Zmyślny wiarus dalej do dzieła: aż mu z pościechu ręce ś. trzęsą.* Chęć. 2. [**Pościechy**, lm.] *gatunek ziemiaków.* <Po + Śpiech>

× **Pościecha**, y, blm. p. **Pościech**: Już swą nauki moe wrodzoną biorą, enota z pościechą w sereach wzrasta skora. L. *Przydałem, za swego nieszczęścia pościechą, więcej pochlebstw.* Zebr. <Po + *Śpiecha, ŚPIE(CH)>

[**Pościechać**, a, ał i P. ś.] p. **Pośpieszyć**. <Od Pościech>

[**Pościechanie**, a, blm.] czynność cz. **Poście-chać**.

[**Pościechanie się**, a ś., blm.] czynność cz. **Po-ściechać** ś.

† **Pościć**, eje, ał, nied. † **Pośpiewać** i. a. † P. ś., [**Pościć**] *nadążyć, złążyć, nie spóźnić* ś.: Drzwi tłukł kolany, iż nie pościł otworzyć chłopiec zawołany. Pilech. *Wciągnęli Niemcy do Żmudz-kiej ziemi, a Giedymin nie pościł rychło woj-ska przeciw im zebrać, jako na nowym państwie będąc.* Stryj. *Jeśliby kto, nie mogąc albo nie po-śpiejąc do urzędu jechać, kogo innego posłał...* St. lit. *Nie pościłem ja jeszcze był za próg o-yczynny, on zamieszanie w cerkwi uczynił.* Smotr. *Pośpieję komu, nadażam za kim.* Troc. 2. *zdolać, podłotać, poradzić, dokazać, wskórać*: Nie miej o nim nie nadzieje, tu nie rozum nie pośpieje. Rej. *Są ludzie rozumem obrotni do najgłębszych nauk, a ciałem nie nie pośpieją i ukłonić ś. przy- stojnie nie mogą.* Petr. <Po + *Śpieć, ŚPIE / ŚPIA>

Pośpiegować, uje, ował p. **Pospiegować**. <Po + Śpiegować>

Pośpiegowanie, a, blm., czynność cz. **Pośpiego-wać**.

Pośpienie, a, blm. l. † P. czynność cz. **Pościć**. 2. czynność cz. **Pościć**.

[**Pośpienie się**, a ś., blm.] czynność cz. **Po-ścić** ś.

Pośpieszać, a, ał i p. **Pośpieszyć**. 2. [P.] ko-go = *piłić, naglić, nekcać, dokuczać.* <Po + *Śpie-szać, ŚPIE(CH)>

Pośpieszanie, a, blm., czynność cz. **Poście-pać**.

Pośpieszanie się, a ś., blm., czynność cz. **Po-ściepać** ś.

Pośpieszenie, a, blm. l. czynność cz. **Poście-pać**. 2. † P. p. **Pościech**.

Pośpieszenie się, a ś., blm., czynność cz. **Po-ściepać** ś.

Pośpieszenie przys. od **Pośpieszny**.

Pośpieszność, i, blm. p. **Pościech**: Strzegł porządku a pośpieszności w zaprzęgu koni. Orzesz. <Od Pośpieszny>

Pośpieszny przym. od **Pościech** i. a. † **Poście-piony pelen pościechu, śpieszony, śpieszący ś., przy- śpieszony, szybki, rący; pilny**: Pociąg P. kolei żelaznej (= *snelcug*). *Machina drukarska po- śpieszna. Osoba najpośpieszniejsza wybiera ś. na postawnicę.* Kluk. 2. † P.: *Kiedy do dziedzicze-nia nie należy ani brat, ani siostra, tedy wszy-*

POŚPIESZONY

cy w jednym stopniu krwi będący równą część biorą; te w prawie saskim dziedzicami pośpieszonymi, *haeredes accelerantes*, zowią, dlatego iż ś. dziedzictwo do nich na dół śpieszy. Sz. <Od Pośpiech>

Pośpieszony 1. *którego pośpieszono.* 2. †P. p. **Pośpieszny.**

Pośpieszyciel, a, lm. e ten, *co pośpieszył a. pośpiesza.* L. <Od Pośpieszyć>

Pośpieszycielka, i, lm. i forma ż. od **Pośpieszyciel.**

Pośpieszyć, y, ył, nied. **Pośpieszać** 1. a. P. ś. i nied. [**Pośpiechać**, **Pośpiechać** ś.] *śpieszniej zakrzętnąć ś. około czego, uwinąć ś.:* Mógł widzieć, gdy ś. wszyscy za wiosła szerokie ujęli chutnie, robiąc, żeby pośpieszyli. Zbył. A. Milczeli, pośpieszając poprzypasywać miecze i łuki miech w pogotowiu. Krasz. (= *śpiesząc*). **Pośpieszaj**, ale zwolna. Dm. **Pośpieszaj**, **pośpiesz** ś. z robotą, bo już późno. 2. *podążyć śpiesznie, popędzić:* Z cier-nistego wyleciawszy siadła, byстрым pędem sep głodny pośpiesza do padła. Min. P. do roboty, do domu, do szkoły. Racze, mocny panie, ku ratunku memu pośpieszyć. Kochan. Chciej ś. pośpieszyć ku ratunku memu. Kochan. 3. *co = śpieszniej wykonać, pośpieszyć ś., uwinąć ś. z czym; przyspieszyć, popędzić; popchnąć:* Pośle do krawca, żeby mi czymprędzej nowe suknie pośpieszał. Boh. Postanowiono Lewitów, aby z pilnością pośpieszali robotę około kościoła. Leop. <Po+Śpieszyć>

Pośpiew, u, blm. p. **Pośpiewywanie:** Zaczęli kiwać głową powoli na prawo i na lewo, mówiąc z niejakiim w głosie pośpiewem. Jeż. <Po+Śpiew>

Pośpiewać, a, ał *prześpiewać pewien czas, ponuć:* Nieźle P. czasem sobie gwoli w pracy, ucisku, lub kiedy co boli. L. <Po+Śpiewać>

†**Pośpiewać**, a, ał p. **Pośpisać.** L. [P. ś.] 1. *zdążyć.* 2. *śpieszyć* ś. Gwar.

Pośpiewanie, a, blm., czynność cz. **Pośpiewać.**
†**Pośpiewanie**, a, blm., czynność cz. †**Pośpiewać.**

[**Pośpiewanie się**, a ś., blm.] czynność cz. **Pośpiewać** ś.

Pośpiewywać, uje, ywał *zaśpiewać od czasu do czasu:* Jazda pośpiewywała godzinki. Sienk. <Po+Śpiewywać>

Pośpiewywanie, a, blm., **Pośpiew** czynność cz. **Pośpiewywać.**

× **Pośpikować**, uje, ował p. **Poszpikować**. L.

× **Pośpikowanie**, a, blm., czynność cz. **Pośpikować.**

[**Pośpiony**] (o wielu) *który ś. pospał, uspiomy, śpiący:* Alkierzysk, gdzie łózka gospodarstwa i kołyska i pośpione na łózkach dzieci, a górą zszeregowani Świeci obrazkowi. Wysp. Widzicie więc, jakie polska myśl ma skrzydła... i skrzydłami bije o kamień kolumn tych ciosany i skrzydłami trąca te rycerze pośpione. Wysp. Rosy kapali rześście z drzew, pośpionych w mącie nieprzejrzany. Reym. <Od Pospać>

Pośpizować, uje, ował *śpiżem, bronzem pokryć.* Sł. wil. <Po+Śpizować>

Pośpizowanie, a, blm., czynność cz. **Pośpizować.**

[**Pośrata**, y, lm. y] *pożegnanie.* <Po+*Śrata, zam. *Śrzata, (S)RZAT/(S)RZEC>

[**Pośratać**, a, ał], †**Pośratnąć** 1. *spotkać, przywitać.* 2. *pożegnać.* 3. *przeżegnać, pabłogosławić.* [P. ś.], †P. ś. 1. *zejść ś., porozumieć ś., zwąchać*

POŚREDNICZY

ś. (o młodzieży płci obojej lub o zwierzętach): Oho, już się pośratali! 2. *pojednać ś., pogodzić ś., zaprzyjaźnić ś., pokumać ś., pobratać ś.* 3. *przywitać ś.* 4. *pożegnać ś.* Por. **Pośrżęść.** <Po+Śratać, zam. *Śrzatać, (S)RZAT/(S)RZEC>

[**Pośratanie**, a, blm.] czynność cz. **Pośratat.**
[**Paśratanie się**, a ś., blm.] czynność cz. **Pośratać** ś.

†**Pośratnać**, nie, nął p. **Pośratać:** Jako wnidziecie w miasto, pośratnie i potka was niektóry człowiek. Op. <Po+*Śratnać>

†**Pośratnięcie**, a, blm., czynność cz. **Pośratnać.**

[**Pośreblany**] p. **Posrebrzany.** <Po+Śreblany, od Śrebló = Srebro>

Pośredni, †**Pośredni**, [**Postrzedni**] 1. *średni, środkowy:* Żęby pośrednie. Sł. wil. [Obwiszaj cię, Janku, za pośrednie ziobro]. 2. *pośredniczący między innymi, przejściowy (między krańcowymi):* Ogniwo pośrednie. Zdanie pośrednie. Stan P. między szlachtą a ludem (= *stan średni, trzeci*). Wyobrażenia pośrednie. 3. a. × **Pośredniczy**, × **Pośredniczy** *nie bezpośredni, działający, przez bezpośredni, niesamodzielny, uboczny, pomocniczy, o-koliczny, dalszy:* Koło zębate pośrednie. Wpływ P. Przyczyna pośrednia. Podatki pośrednie 4. anat.: Chrząstka pośrednia. Staw P. a. półścisły, mieszany (amphiarthrosis). 5. chir.: Gojenie ś. pośrednie = *gojenie ś. przez ropienie.* 6. woj.: Punkt P. = *obraný dla zachowania kierunku prostego w marszu na jakikolwiek przedmiot lub dla oznaczenia linii w formowaniu frontu.* Gemb. 7. zool.: Żywiol P. pasorzyta. <Od Pośród, Pośrod->

Pośrednica, y, lm. e l. p. **Pośredniczka.** 2. tech. *przyrząd, pośredniczący między zasobnikiem (akumulatorem) wody a tłoczkarką hydrauliczną i zwiększający ciśnienie wody.* 3. woj. *linjał żelazny, przechodzący przez środek wewnętrzny wydatości kulki mosiężnej przeznaczonej do kształtowania w piasku formy na bombę.* Jak. J. <Od Pośrednik>

Pośrednicowy przym. od **Pośrednica:** Tłok P. (= *tłok pośredniczy*). <Od Pośrednica>

Pośrednictwo, a, lm. a, × **Pośrednictwo**, [**Postrzednictwo**] 1. *środek, pomoc:* Za pośrednictwem czego = *przez co, za pomocą czego, przy pomocy czego.* 2. *rola pośrednika, pośredniczenie, wदानie ś.;* *faktorstwo:* Stań się ugodą za pośrednictwem Anglii. Użyto jego pośrednictwa. Ofiarować swoje P. Za P. w tej tranzakcji obie strony zapłaciły po 1%. 3. *wstawienictwo, orędownictwo, przyczymienie ś., przyczyna, instancja:* O pośrednictwie Chrystusa kacersko mniemających. Wiszn. <Od Pośrednik>

Pośrednicząco przys. *w sposób pośredniczący:* Zachowywał ś. P. a. po większej części biernie. Abr.

Pośredniczenie, a, blm., czynność cz. **Pośredniczyć**, *pośrednictwo.*

Pośredniczka, i, lm. i, **Pośrednica** forma ż. od **Pośrednik;** × **Pośredniczka**, [**Postrzednica**]: O Pani nasza! pośredniczko nasza! pocieszycielko nasza! Pśń.

Pośredniczo przys. od **Pośredniczy.** Perz.

Pośredniczy przym. od **Pośrednik;** × **Pośredniczy** 1. *tyczący ś. pośrednika, pośrednictwa.* 2. × P. p. **Pośredni:** Pośrednicze połączenie kości. Powinowactwo pośrednicze. 3. × P. *pojedynczy, polubowny, kompromisarski, pokojowy:* Śąd P. 4. tech. *spełniający czynność pośrednika lub pośrednicy między dwoma przedmiotami, zwłaszcza przy-*

rządami: Krążek P. Koło pośrednicze. Drażki pośrednicze. <Od Pośrednik>

Pośredniczyć, y, yi, × Pośredniczyć, [Postrzedniczyć] 1. *być pośrednikiem lub pośredniczką, występować w roli pośrednika:* Przyczyna tego mniej niż połowicznego rezultatu polityki pośredniczącej leżała w niedołęstwie dworu austrijskiego. Czern. 2. *zajmować s. pośrednictwem, faktorować, stręczyć:* Pośredniczył w sprzedaży domu. Instytucje pośredniczące. 3. *za kim = wstawiać s., orędownąć, przyczymiać s., wnosić instancję* 4. a. **× Pośrodkować, × Pośrodkować środkować, być pośrednim, znajdować s. w pośrodku, leżeć między czym a czym, graniczyć z czym z obu stron:** Karpaty pośredniczą między Galicją i Węgrami. <Od Pośrednik >

Pośrednik, a, × Pośrednik, [Postrzednik], † Pośrodkownik 1. **lm. cy = a)** *ten, co pośredniczy, pojednawca, jednacz, rozjemca, mitygator, mediator; orędownik; rajfur, faktor, melcler, stręczyciel:* P. zwaśnionych. Chrystus jest naszym pośrednikiem. 2. **lm. i = a)** **× P. punkt środkowy, centrum.** b) [P.] *nazwa ziela, zwykle na miedzach rosnącego, które mają czarownicę dawacą krowom dla odebrania im mleka.* c) chem. *rirka łącząca szycję retorty z odbieralnikiem.* d) farb. *środek utrwalający kolor, zaprawa, trwałnik.* e) gór. *cienka warstwa ciała obcego, zwykle ilasta lub gliny, oddzielająca ławice w warstwach:* Pośredniki ilaste wśród węgla kamiennego. f) hist. *istota pośrednia (substantia intermedia).* g) patol.: P. zarazy (vehiculum contagii). <Od Pośredni>

Pośrednikowy przzym. od **Pośrednik, × Pośrednikowy.**

Pośrednio 1. przys. od **Pośredni; † Pośrednie, † Pośredniczo:** Wpływać na co P. Przyczyna ta działa tylko P. Co mówił do innych, zmierzło P. do mnie. 2. [P.] *pośrodku, w środku:* Zielony staw jest P.

Pośredniogłowy antr. (mesocephalus) *posiadający czaszkę w stosunku do jej długości miernie rozszerzoną:* Czaszki kobiet są przeważnie pośredniogłowe. <Pośredni + *Głowy, od Głowa>

Pośredniość, i blm. rz. od **Pośredni; × Pośredność, × Pośredność.**

[Pośrenieć, eje, a] p. **Poszronieć.** <Z Pośronieć >

[Pośrenienie, a, blm.] czynność cz. **Pośrenieć.**

Pośrodek, dka, lm. dki 1. p. **Środek:** [Cisnęgo na P. morza. Narieczona w nasz P. wystąpiła (=kolo, grono). W pośrodku czego =wpośród czego. Z pośroдка czego. Pośrodkiem stały stoły, na których stosami złożono kobierce perskie. Szaj. [Na pośrodku, Napośród, Na P.] =na środku, w środku. 2. hut. *część surowiznowa lana, służąca do sprzężenia dwóch wałów w maszynie, przez wstawienie w wykroję, na końcach wałów znajdujące s., i nalóżenie mufy, zworiki czyli łącznika, mitalisztuk.* <Po + Środek>

× **Pośrodkować, uje, ował p. Pośredniczyć.**

× **Pośrodkowanie, a,** blm., czynność cz. **Pośrodkować.**

Pośrodkowiec, wea, lm. wcy człowiek trzymający s. *środką, nie przechylający s. na żadną stronę, bezbarwny:* Ni to akademik, ni naturalistyk, jakiś P., którego sposobu pisanie do żadnego ze stylów znanych porównać nie można. Kasz. <Od Pośrodkowy>

Pośrodkowy, × Pośrodkowy do pośrodku należący; leżący w pośrodku, środkowy, średni. <Od Pośrodek>

!Pośrodkówka, i, lm. i anat. śródpiersie, !przestwór śródpiersiowy, †parobek. Krup. (mediastinum). <Od Pośrodkowy>

Pośrodku przys. i przyi. p. **Pośród:** Zasiada basza P. haremu. Mick. W mieście Kownie P. ciągnie s. błonie. Mick. Wojsko stało w dwa rzędy, w P. nich... Mick. W P. towarzyszek grona. Mick. W P. was, jak ojciec wśród rodziny, stoję. Mick. P. biesiady. Mick. <Po + Środku, od Środek>

Pośród, † Pojszród, × Pośzród, [Postrzód], † Oszrod. [Osród], Wśród, Wpośród, W pośrodku, × W pośrodku, Pośrodku, × Pośrodku przys. i przyi. 1. *śród, w środku, na środku, środkiem; miętzy:* Jęczeć P. cienia. Mick. O morze! P. twoich wesołych żyłatek jest polip, co spi na dnie. Mick. Okręty P. morza tkwiły. Mick. P. błonia. Mick. P. królewskiego dworu. Mick. (= w otoczeniu, w gronie, w kole). Stał P. nich. Wybrali jednego z P. siebie. Przen.: Pius IX P. dziejów (= na tle dziejów, wobec dziejów). 2. *w czasie, podczas, w trakcie, w toku:* P. dnia (= za dnia, w sam dzień). P. strzałów i wrzawy, P. kłębow kurzawy ci i owi za tumanem gasną. Pol. <Po + Śród>

Pośrótować, uje, ował p. Poszrotować: On nas pobije, a potom każe P. i psom da. Sienk. Deputaci od każdej chorągwi sami wybierali żołd, jeżdżąc po całej Polsce z asygnacją pośrótowaną w drobne kęsy. T. K. <Po + Śrótować>

Pośrótowanie, a, blm., czynność cz. **Pośrótować.**

Pośrubować, uje, ował, Poszrubować spędzić pewien czas na śrubowaniu. <Po + Śrubować>

Pośrubowanie, a, blm., czynność cz. **Pośrubować.**

† **Pośrzacenie, a,** blm., czynność cz. **Pośrżeść.** B. Sz.

* **Pośrzaciaj:** † W P. przys. *naprzeciw komu, obwius:* Stój tu podle obiaty zapalnej swej, dojadź ja pospieję w P. Panu. B. Sz. <Po + (S)RZAT/(S)RZEG/(S)RZAC>

† **Pośrzatnąć, tnie, tñ p. Pośrżeść.**

† **Pośrzatnięcie, a,** blm., czynność cz. **Pośrzatnąć.**

† **Pośrzągły pochmurny, gniewny, namarszczony:** Twarz pośrzągła a gniewna ukazuje człowieka statecznego, póki sobie nie podweseli. And. z Kobyl. <Po + (S)RZĄG, RZĘG/RZĄG/RĘG/RĄG>

× **Pośrzędni p. Pośredni:** Pośrednia proporcjonalna linja między dwiema skrajnemi środkująca. Sol. Ci, co twierdzą, iż Fryderyk I niewiele w sposobie bezpośrednim do wzrostu monarehji pruskiej przyczynił s., zaprzeczają nie mogą, iż wpływ jego P. w tej mierze bardzo był wielkim. L. Dekret, którym każą, iż dobra pozwanego mają być przedane, nie jest dekret konieczny, ale P., non est definitiva, sed interlocutoria sententia; przeto za słusznemi przyczynami może być wsteczony. Sz. (= tymczasowy, prowizoryczny). <Po + Śrzedni>

× **Pośrzędnica, y, lm. e p. Pośrednica:** P., linja żelazny, przechodzący przez środek wnętrzy kuli mosiężnej, służącej do kształtowania w piasku formy na bombę. Jak. J. <Od Pośrzędni>

× **Pośrzędnictwo, a,** blm. p. **Pośrednictwo:** Między dwoma sporami ludzi obiera s. P. trzeciej osoby. Jez. Króla pruskiego bardzo interesuje stan rzpltej holenderskiej, ale s. spodziewa, że przy-

wróci zgodę przez P. swoje. Świt. <Od Pośrednik>

× **Pośredniczenie**, a, btm., czynność cz. **Pośredniczyć**.

× **Pośredniczka**, i, lm. i p. **Pośredniczka**: Marja, P. Skar. Śmierć u was drugiego żywota pośredniczka Bardz. <Od Pośredniczka>

† **Pośredniczo** p. **Pośrednio**. Perz. <Od Pośredniczy>

× **Pośredniczy** p. **Pośredniczy**: Kości w człowieku jedne ś. łączą sposobem pośredniczym, to jest za pomocą chrząstki; drugie bezpośrednie, niby szwem jakowym spajają ś. Perz. Powinowactwo pośrednicze, *affinitas intermedia*, mające miejsce pomiędzy dwoma ciałami za pośrednictwem trzeciego. Sniad. J. W niektórych miastach sprawy przeciwko urzędnikom sądzone bywają w sądach pośredniczych staroświeckich. Skrzet. <Od Pośrednik>

× **Pośredniczyć**, y, ył p. **Pośredniczyć**. <Od Pośrednik>

† **Pośrednie** p. **Pośrednio**: Rzeczy, które P. nad nami dokazują. Cyan. <Od Pośredni>

× **Pośrednik**, a, lm. cy p. **Pośrednik**: Pismo Pana Jezusa zowie pośrednikiem, to jest jednaczem stron rozróżnionych. Bals. Chrystus jest pośrednikiem, rzecznikiem i jednaczem naszym. Baz. Arabczyk tych słów twarz w twarz, ma te słowa, bez pośrednika. Boh. Toć są ci letni, toć są ci pośrednicy, co ś. wieszają w wątpliwościach. Rej. (= *ludzie niezdecydowani, chwiejni*). P., pośredni punkt, *centrum*. Troc. Turczyn wszystkich mocarstw będzie pośrednikiem. Niem. <Od Pośredni>

× **Pośrednikowy** p. **Pośrednikowy**: Anguł a. kął P. Troc. <Od Pośrednik>

× **Pośredność**, i, btm. p. **Pośredność**. Troc.

† **Pośredzić**, atnie, atł, † **Pośredzić** *spotkać ś. z kim, zabić komu drogę, occurere*: Jegoż gdyż Pan postrzał, a włoży słowo swe w jego usta, rzecze. B. Sz. I szli po drodze Bazan i postrzał je Og, król bazański, ze wszem ludem swym. B. Sz. (*occurrit eis, potkał ś. z nimi*). Leop.). <Po†(S)RZAT/(S)RZĘC/(S)RZES>

× **Pośredzek**, dka, lm. dki p. **Środek**: Ziemia cała, począwszy od centrum, to jest od pośrodku w głąb aż do wierzchu. Syk. P. osi, średnia kwadratowa część osi między dwoma jej wrzecionami. Jak J. Trudno wymacać on prawy P., gdzie cnota między zbytkiem a niedostatkiem siada. Górn. Na pośrodku wód. Otw. Puścił ś. pieszo przez P. Franeji. Wys. Tom ja o początku narodu, z głębokiej wydzwignąwszy ciemności, stawię w P. rozumiął. Błaż. (= *na jaw*). Lekkie jeździć na straża, na haki, zasadki, przywieź nieprzyjaciela w P. gromadki. Biel. M. W pośrodku miasta stoi ratusz. Troc. Prawda pośrodkiem idzie. Troc. Najlepsza pośrodku ś. trzymać. Troc. P. kościoła od świątyni do drzwi. Troc. Z pośrodku siebie, z liczby swojej, z gromady swojej. Troc. Z pośrodku siebie kanonicy biskupa obierają. Troc. Z pośrodku siebie wysłaliśmy posłańca do niego. Troc. Obrali jednego z pośrodku swego, z liczby swej, z gromady, z pomiędzy siebie. Kn. Postów z pośrodku siebie deputowali. Vol. Na co brać nieznanomych, gdy w pośrodku macie godnego, który was zna i którego znacie? Jabł. Z boków cegłę runiejszą i kamień ciosany, w P. sztuki kładą i gruz brakowany. Kochan. Ten (Skop) P. nieba depce, gdzie Niedźwiadkowe ostatnie ramiona. Kochan.

Jako gwiazda jutrzenna w pośrodku obłoku. Modl. Wac. Niechaj dziś nago w pośrodku lwów stoję. Kochan. Wszystka ta wieś siedzi wkóło, a w pośrodku samo czodo. Kochan. Głębokie jezioro Łukoje, przez które ma pośrodkiem Dźwi na ścieżki swoje. Kochan. Podobno w tył okrętu łańcuchem za szyję uwiązana pośrodkiem greckich naw popłynę. Kochan. Bóg z ludźmi mawiał zawsze przez instrument a. przez proroków, a wdzy przez jaki P. do tego godny. Rej. Nieśmiertelność chcąc sobie zjednać, zapamiętałych prawie do tego pośrodków użyli. Warg. Pośrodków użył do uciekania sposobnych. Żarn. Udziała nam s. Chrystus przez P. Najśw. Sakramentu. Wuj. W P. co podać. Troc. (= *zalecić jako środek*). Jam między Panem i wami był jednaczem i pośrodkiem. Leop. (= *pośrednikiem*). <Po†Środek>

× **Pośrodkować**, uje, ował p. **Pośredniczyć**: Między jedenastą szóstą liczbą pośrodkuje. Bals. <Po†Środkować>

× **Pośrodkowanie**, a, btm., czynność cz. **Pośrodkować**: Z pośrodkowaniem miłości boskiej. Bals. (= *za pośrednictwem*).

† **Pośrodkownik**, a, lm. cy p. **Pośrednik**: Duchowne osoby są w sądzie boskim pośrodkowniczy i odpowiednicy za człowieka Corp. <Od *Pośrodkownicy, od Pośrodkować>

× **Pośrodkowy** p. **Pośrodkowy**. Kn. <Od Pośrodek>

× **Pośrodku** p. **Pośrodku**. <Po†Środku, od Środek>

× **Pośrzonić**, i, il p. **Pośrzonić**. Przen.: Wiekim pośrzonił włosy. Stasz. <Po†Śrzonić>

× **Pośrzonienie**, a, btm., czynność cz. **Pośrzonić**.

× **Pośród** p. **Pośród**: P. jest ogród. Troc. P. ogroda stoi fontanna. Troc. A fontanna z alabastru prawie P. stała. Kochan. A stanawszy P. zboru, fałszywi sądziowie położyli swe niewierne ręce na jej głowie. Kochan. A ja pieśń przyjemną i w P. nocy zaśpiewam możnemu obrońcy swemu. Kochan. Patrz na nas jasno w P. tych tu lasów. Kochan. <Po†Śród>

[**Pośtorbnić się, nie ś., nął ś.**] p. **Potkać ś.** [**Pośtorbnić się, a ś., btm.**] czynność cz. **Pośtorbnić ś.**

[**Pośtrodek**, dka, lm. dki] p. **Środek**. <Z Pośrodek>

[**Pośtródek**, dka, lm. dki] p. **Środek**. <Z Pośtródek>

[**Pośtródek**, dka, lm. dki] p. **Środek**. <Z Pośtródek>

[**Pośtrzonek**, nka, lm. nki] p. **Postronek**. <Z Postronek>

× **Poświadczać**, a, ał p. **Poświadczyć**. Pśń. <Poświa(d)ezać>

× **Poświadczenie**, a, btm., czynność cz. **Poświadczać**.

× **Poświadczać**, a, lm. e p. **Poświadczytel**. Bobr. <Od Poświadczać>

Poświadczać, a, ał i †P. ś. p. **Poświadczyć**. **Poświadczenie**, a, btm., czynność cz. **Poświadczać**.

† **Poświadczenie się**, a ś., btm., czynność cz. **Poświadczać ś.**

Poświadczenie, a i. btm., czynność cz. **Poświadczyć**: Słucha z poświadczeniem, kiedy dziadus prawił. Pot. (= *z przyświadczeniem*, z *potakiwaniem*). 2. lm. a *świadczenie, legalizacja*: P. odbioru = *pokwitowanie*. Kol.: P. nadawcze.

†Poświadczenie się, a s., bhm., czynność cz. Poświadczyć ś.

Poświadczytel, a, lm. e, × Poświadczac ten, co poświadcza; świadek. Mgęc.

Poświadczytelka, i, lm. i forma ż. od Poświadczytel.

Poświadczyć, y, ył, [Poświarczyć], nied. Poświadczać, [Poświarczać], × Poświadczać stwierdzić, poręczyć wiarogodność, tożsamość, prawdziwość czego; potwierdzić świadectwem a. zeznaniem, zaświadczyć: Panny tę prawdę poświadczały. Mor. Sam Pan Bóg tego mu poświadcza. Wuj. Tego wam poświadczam, i oczyście sobie wypowiali, a dallyście je mi byli. Leop. Poświadczała radość krzykiem. Troc (= przyświadczała jej). P. co urzędowo = stwierdzić urzędowo podpisem, zalegalizować. P. w urzędzie, u konsula podpis, tożsamość podpisu, osoby. P. kopję. Szkoda, żeś nie był, księżu, w zamku na wieczery; poświadczyłbyś, jak hrabia srodze mnie obraził. Mick. 2. × P. kogo = dać komu świadectwo, zaświadczyć za kim, usprawiedliwić, wytłumaczyć, uniewinnić, obronić go: Dałby Bóg, aby was sumienie poświadczyło. Wor. †P. ś. przeświadczyć ś. o czym, doświadczyć, wypróbować co. Otw. S. < Po + Świadczyć >

Poświadomić, i, II kogo o czym = zrobić go świadomym czego, powiadomić, poinformować; wtajemniczyć go w co. < Po + *Świadomić, od Świadomy >

Poświadomienie, a, bhm., czynność cz. Poświadomić.

× Poświadomy poświadomiony, świadomy, wtajemniczony, poinformowany. Sł. wil. < Po + Świadomy >

[Poświat, u, bhm., Poświt] światło sztuczne: Łowić ryby na P. = łowić w nocy przy świetle np. łuczyna, zapalonych słomy, latarni. Stawia więcej rze i saki, jeżdżą z poświatem i ościami. Krasz. < Po + Świat >

Poświata, y, lm. y przyświecanie, światło, jasność, blask od ciał niebieskich; luna księżycowa: Obsiadły poświatę gwiazdy nočne dniową. Bardz. U mnie i osród lata już noc, choć jeszcze P. Rej. Przez zamknięte powieki widziała jakąś purpurową poświatę, w której wszystko... Gaw. P., lux lunae Kn. P. jasna, noc jasna, widna. Troc. Po poświecie jechać, po gwiazdach, w jasną noc. Dudz. P. szara, noc przyciemna, mdłe światło księżycowe. Włod. Przez całą noc P. była. Troc. Lekarstwo tym, który w nocy, bądź przy szarej poświacie, bądź przy świecy widzieć nie mogą. Syr. W miesięcznej poświacie. Kon. Rozlewało jasność słodka, jak poświata miesięczna. Psm. Ziemska poświata pierwosłońce. Poręb. Oknami lała ś. miesięczna P. rozpierzełą, świetlistą smugą. Reym. Na zachodzie wążutkie pasmo wieczornej poświaty ciemniało coraz bardziej. Gaw. [Ciepło, piekło, P., jadą ludzie z tamtego świata]. Przen.: oświata, oświecenie, światło rozumu, nauki: Mający w sercu część boskiej poświaty nie potrzebuje człek rozumny kraty. Pot. (= klasztoru). Naród polski, biorąc pierwszą poświatę od Franków, Niemców i od swych pobratymców Czechów, w ich ćwiczył ś. niewiomości. Lel. < Po + *Świata, ŚWIAT >

†Poświacać, a, ał i †P. ś. p. Poświecić: P. znowu miejsce sprofanowane, expiare violata. Kn. P. na biskupstwo, na opactwo. Troc. Poświacanie poświaca drugiego, a poświecone, chociaż jest samo świętym, drugiego P. nie może. Hrb.

Za wieku starego ludzie, gdy co a. Bogu a. też i rzpltej ku czei i chwale kosztownie zbudowali, to swoje zbudowania Bogu poświacali, ażeby one miejsca tym zaeniejze i światobliwsze u pospólstwa były. Orzech. Poświacajcie mi ś. a stancie ś. świętymi. Leop. < Po + Świacać, ŚWIET / ŚWIAT >

†Poświacanie, a, bhm., [Poświacanie] czynność cz. Poświacać, poświęcanie, święcenie: P. kościoła, rocznica a. kiermasz. Troc. P. miejsca sprofanowanego. Troc. P. na biskupstwo, na opactwo, na kapłaństwo. Troc. [Juzby ja był księdzem, bratem P.]

†Poświacanie się, a s., bhm., czynność cz. Poświacać ś.

[Poświat, u, bhm.] p. Poświęcenie: Prepinator zaraz spyta chłopa: a cóż to u was padło? P., wesele, krzciny, albo może i pogrzeb? < Po + *Świat, ŚWIET / ŚWIAT >

Poświąteczny następujący po święcie: Dzień, czas P. < Po + Świąteczny >

Poświątne, ego, lm. e, Poświętne I. × P. grunt, nadanie, fundusz kościelny: P., nadanie kościelne. Herb. Ecclesiarum dotaciones alias P.; fundi ecclesiarum dotati alias P. Vol. Statut 1543 r. oddał sądom biskupim sprawę o grunta kościelne, czyli o poświętnym, to jest pierwszym funduszu w posiadaniu kościoła będącym. Cz. 2. [P.] obejście kościelne, miejscowość plebanji, probostwa i kościoła. < Od Poświętny >

[Poświętnianin, a, lm. anie, Poświętnianin] parafjanin: Nivy wśród puszczy, w różnych miejscach przez księza i poświętnian powyczyniane. < Od Poświętny >

†Poświętny I. p. Poświęcony: Ofiarować ofiarę poświętną Panu. Leop. Pierwiastki Panu poświętnie. Wuj. Każde poświętnie, które oddaje człowiek Jehowie, nie może być odkupione, bo święte nad świętym jest. Bud. 2. Kościelny, parafjanin: Duchowienstwo nie mogło żadnej dawać protekcji karczmarzom na swoich poświętnych gruntach. Paw. < Po + Świątny >

[Poświacać, a, ał i P. ś.] p. Poświęcić. < Z *Poświacać = Poświecać >

[Poświcanie, a, bhm.] czynność cz. Poświacać. [Poświczenie się, a s., bhm.] czynność cz. Poświacać ś.

[Poświczenie, a, bhm.] czynność cz. [Poświczyć]. [Poświczenie się, a s., bhm.] czynność cz. Poświczyć ś.

[Poświecić, i, il i P. ś.] p. Poświęcić. < Z *Poświecić = Poświęcić >

Poświderkować, uje, ował I. spędzić pewien czas na świderkowniku. 2. porobić świderkiem: P. dziury. < Po + Świderkować >

Poświderkowanie, a, bhm., czynność cz. Poświderkować.

Poświdrować, uje, ował I. pewien czas spędzić na świdorowaniu, powiercić. Przen.: P. w nosie (= podłubać, pokręcić, pogmercać, pogrzebać). 2. jedno po drugim wyswidrować, powiercić: P. dziury. < Po + Świdrować >

Poświdrowanie, a, bhm., czynność cz. Poświdrować.

× Poświecać, a, ał I. p. Poświecić: Poświecam komu. Troc. 2. oświacać: Księżyc sepne skazy poświecał i przenaszał cienie. Brodz. < Od Poświecić >

Poświecanie, a, bhm., czynność cz. Poświecać. × Poświecarka, i, lm. i forma ż. od Poświecarz. L.

× **Poświecarz**, a, lm. e *ten, co komu przyświeca, świeci*. Troc. <Od Poświecać>

Poświęcenie, a, bfm., czynność cz. **Poświęcić**.

Poświęcenie się, a s., bfm., czynność cz. **Poświęcić s.**

[**Poświechtać**, a, af] *poplamić (odzieniu) tłustością, wyświechtać, zaświechtać*. <Po + Świechtać>

[**Poświechtanie**, a, bfm.] czynność cz. **Poświechtać**.

Poświęcić, i, it, nied. × **Poświecać** I. *spędzić pewien czas na święceniu komu, zaświecić na pewną chwilę; przyświecając poprowadzić*: Poświęć panu. Poświęć-no, bo pociemku nie trafię. Jeśli dziś nie wskóram, złeę z godniejszej chwili, wytrwam, nadskoczę, poświęcę. lż. 2. dok., a. **Poświęcić s.** *przez pewien czas świecić, świecić s., jaświeć; pobłyszczeć, pomigotać*. 3. Ani poświęć, ani poświęci, nie poświęć kogo, czego = *niema ani śladu, że świecić nie znajdziesz, uń oko*: W kościele go ani poświęci. Na targu ani poświęć kałuża mięsa.

Poświęgotać, cze, tał, **Poświęgotać**, **Poświękać** *spędzić pewien czas na święgotaniu*. <Po + Świegotać>

Poświęgotanie, a, bfm., czynność cz. **Poświęgotać**.

[**Poświęerek**, rka, lm. rki] zool.: P. trzeiny p. Potrzes.

Poświęgotać, cze, tał p. **Poświęgotać**. <Po + Świergotać>

Poświęgotanie, a, bfm., czynność cz. **Poświęgotać**.

[**Poświęerka**, i, lm. i] zool. 1. (emberiza) p. Potrzeszcz. P. trznadel (e. citrinella). 2. p. Śniegufa. P. la polska. P. szponiasta (plectrophanes calcaratus).

Poświęerkać, a, af p. **Poświęgotać**. <Po + Świerkać>

Poświęerkanie, a, bfm., czynność cz. **Poświęerkać**.

Poświęerzbic, i, af *wypełnić pewną chwilę świeerzbieniem*. <Po + Świerzbic>

Poświęerzbienie, a, bfm., czynność cz. **Poświęerzbic**.

× **Poświatla**, i, lm. e *połysk, pobłysk, blask*: Stopami dotykał wód wyglądzonych i wysrebrzonych mieniącą s. poświatlą. Niem. A. <Po + *Światla, od Światło>

× **Poświatlać**, a, af *pobłyskiwać, połyskiwać, świecić s., lśnić s., jaświeć*: Jaśniejszym liściem poświatlają, buki i graby. Sł. wil. <Po + *Światlać, od Światło>

× **Poświatlający** *przeświecający, prześwieatłający, wydlatniący s., przebijający w czym; widniejący, tchnący. przemawiający z czego; bijący od czego*: Wyraz ducha P. w posągu. <Od Poświatlać>

Poświatlenie, a, bfm., czynność cz. **Poświatlać**. **Poświatnienie**, eje, af *stać s. stopniowo świętnym, stać s. świetniejszym*. <Po + Światnieć>

Poświatnienie, a, bfm., czynność cz. **Poświatnieć**.

[**Poświatnik**, a, lm. cy] *obieżyświat, włóczęga, światowiec, bywalec, kosmopolita*: Wszystkie furfanty i poświatniki z całego kraju, zjeżdżają. Szastu, szastu, poświatniki. <Po + *Światnik, od Światny>

Poświeź, y, lm. e bot. (agathosma) *ros. z rodziny rutowatych*.

Poświęcać, a, af i P. s. p. **Poświęcić**.

Poświęcalny I. *mogący być poświęconym*. 2. × P. *poświęcający, święcący, uświęcający*: Modlitwa poświęcalna. Syrok. <Od Poświęcać>

Poświęcanie, a, bfm., czynność cz. **Poświęcać**.

Poświęcanie się, a s., bfm., czynność cz. **Poświęcać s.**

Poświęcany I. im. od **Poświęcać** *poświęcony, święcony*: P. medal z Częstochowy.

Poświęcenie, a I. bfm., [**Poświęt**] czynność cz. **Poświęcić**: P. znieść porządnie, obrócić eo na świeckie użycie porządnie, *evocare sacra*. Kn. P. domu, pomnika. Rocznica poświęcenia kościoła. Wkrótce po poświęceniu posągu Kopernika przybył do Warszawy sławny wędrownik Humbold. Niem. 2. lm. a *poświęcenie s., zaparcie s., ofiara, czyn dowodzący poświęcenia s., bohaterstwo*: Co pomogły twoje poświęcenia? Czy do poświęceń niema nikogo? Czy natchnień pękła już struna? Rom. Czynie wielkie poświęcenia dla kogo. P. bez granic. Gotowość do poświęceń. Nasze P. resztę nas wybawi. Mick. Taka jest natura serea człowieka, że pierwsze P. usposabia do następnego. Ziem. Dwie biedne istoty, których miłość podwajała P. Krasz. Czy nie jest zbrodnia... z eudzego poświęcenia robić podścoi! dla fantastyznych widoków lub cheiwych rachub? Lis.

Poświęcenie się, a s., bfm., czynność cz. **Poświęcić s.**

Poświęciciel, a, lm. e *ten, co poświęca, konsekurator*. Kn. Idzie nam o sławę Ducha św., mistrza prawdy, pocieszyciela i poświęciciela naszego. Gil. P., biskup a. kapłan poświęcający. Troc. <Od Poświęcić>

Poświęcicielka, i, lm. i forma ż. od **Poświęciciel**.

Poświęcić, i, it, [**Poświęcić**], nied. **Poświęcać**, + **Poświęcować**, [**Poświęcać**] I. *zrobić świętym, odbyć obrządek święcenia, pokropić wodą święconą; konsekrować*: Król Salomon poświęcił dom Boży. Wuj. Gdy wodę, zioła a. inne rzeczy, jako nauczał apostoł, słowem Bożym poświęcamy. Skar. Patryjarcha Jakób kamień podniósł i poświęcił i olejem polecił. Skar. P. znou miejscu sprofanowane. Troc. We dni wielkanocne i święteczne woda chrztu poświęcona być ma. Kucz. Poświęcone, chociaż jest samo świętym, drugiego poświęcać nie może. Hrb. P. oltarz, wodę, chleb. Troc. Dał mi poświęcony medal z Częstochowy. Syrok. Ja im łóż małżeńskie kropidłem poświęc. Mick. × **Hostja** poświęcona p. **Hostja**. Przen.: Słubem poświęconej nie żałuj miłości, lecz umięj ją miarkować. L. (= *uświęconej, usankcjonowanej*). Mahomet one okrutne królowania swego początki krwią braterską poświęcił. Baz. (= *zaznaczył*). Dzień dzisiejszy (hołdu pruskiego) P. myślę rymem swoim, za zdarzeniem, o piękna Melpomeno, twoim. Kochan. (= *uświęcić, uczcić, upamiętnić*). 2. kogo na co = *wyświęcić, pomazać, namaszczyć, konsekrować*: Poświęcać kogo na kapłaństwo. L. P. kogo na biskupstwo, na królestwo. 3. *złożyć w ofierze, ofiarować, odlać, odzaliczyć, przeznaczyć*: Słodka chluba krew milej poświęcił ojczyźnie. L. Prace swoje pożytkowi narodu swego poświęcił. Pilch. Majątek, familją, zdrowie i osobę twą P. musisz na ocalenie ojczyzny. Koł. P. interes dla przyjaciela. Poświęcony pożytkowi ojczyzny. Troc. Samo życie moje na zupełną poświęcę wdzięczność. Troc. Do czego siły moje i sposoby poświęcę. Troc. Poświęcił krew swoją na usługę ojczyzny. Troc. Tak jest, Najjaś. Panie, należało ci P. siebie samego, P. nas wszystkich. Pon.

Nie uciekaj synu od starca, od bezbronniego ojca; jam cię Bogu poświęcił i muszę Mu odpowiedzieć za ciebie. Brodz. P. komu swoje dzieło przypisać, dedykować. Poświęcił na to znaczną sumę (= wydał; odłożył). Dzień poświęcony jest pracy, a noc spoczynkowi. Poświęcam na to dwie godziny dziennie. P. s. l. × P. s. wyświęcić s., przyjąć święcenie: P. s., kapłanem zostać, święcić s. na kapłaństwo. Troc. 2. zrobić z siebie poświęcenie, ofiarować s., oddać s., zaprzet s. samego siebie; zatopić s. w czym, zająć s. czym wyłącznie: P. s. na śmierć. P. s. wychowaniu dzieci. P. s. literaturze. 3. P. s. czemu = obracać sobie co za zawód: P. s. nauczycielstwu. P. s. stanowi duchownemu. <Po + Świecić>

× **Poświęciny**, in, blp. akt, obrzęd, ceremonia poświęcenia: Przywykaj odbierać wcześniej P. Przyb. Jak ofiara w przyjęciu poświęcin wesoła, czekał syn, rychło wielki ojciec go zawoła. Przyb. <Od Poświęcić>

Poświęcony l. im. od **Poświęcić**; †**Poświętany**, **Poświętany**, × **Świętany**, **święcony**, **poświęcony**: Osoba posła jest poświęcona (= święta, nietykalna). 2. który s. poświęcił: Bogu P. Cały P. naucz.

†**Poświęcować**, uje, ował p. **Poświęcić**. B. Sz. <Z Poświęcić>

†**Poświęcowanie**, a, blm., czynność cz. **Poświęcować**.

***Poświęta**: Na P. = na czas poświęteczny: Zostawiłem go (plan) na P. Kal. <Po + Święta, od Święto>

Poświętne, ego, lm. e p. **Poświętne**: Spisom pod tytułem *Libri beneficiorum* przyznała konstytucja z r. 1635 moc dowodu na P. i dziecięciny. Dutk. [Dlaczego przecież osiadali na poświętnym? oto dla troskliwej proboszczów opieki]. Gac. <Od Poświętany>

[**Poświętnianin**, a, lm. anie] p. **Poświętnianin**: Administrator odebrał na dwór łaki przez poświętnian wyczynione... jak twierdzą poświętnianie, do ośmiu fur siana pożytku co rok dające. Gac. <Od Poświętne>

× **Poświętne** przys. od **Poświętany**, **poświęcająco**, **święcie**, **uroczyście**: Niech czoła namaśi P. Pol.

Poświętnik, a, lm. i zool. (ateuchus) **chrząszcz pięcioczłonkowy wachlarzowogi**. <Od Poświętany>

× **Poświętny** l. p. **Poświęcony**: Cylla, miasto słońcu poświętne. Bardz. **Poświętne** Bogu prowadzi życie. Pilnuj przykazania boskiego i obrzędów poświętnych Jego. Leop. **Poświętne** kupowanie (simonia). Glos. **Poświętna**, tajemnicza twierdza prastarego tego miasta ku obłokom strzelała. Psm. 2. [P.] **odświętany**, **święteczny**. <Po + Świętany>

Poświętować, uje, ował **spędzić pewien czas na świętowaniu**: Dzień dzisiejszy P. chyba s. godzi. Jez. <Po + Świętować>

Poświętowanie, a, blm., czynność cz. **Poświętować**.

Poświnic, i, ił **zaświnić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach**, **popługawić**, **popaskudzić**, **powalać**. P. s. **zaświnić s.**, **powalać s.**, **popaskudzić s.**, **popługawić s.** <Po + Świnic>

Poświnienie, a, blm., czynność cz. **Poświnic**.

Poświnienie się, a s., blm., czynność cz. **Poświnic s.**

Poświsnać, **śnie**, **snać swisnąć**, **zaświstać**, **gwiszdnać**: Gdy wiatr poświsnie, ciarki po plecach przechodzą. Krasz. <Po + Swisnąć>

Poświsnięcie, a, blm., czynność cz. **Poświsnać**.

Poświst, u, lm. y **poświsnięcie**, **świst rozlegający s. szeroko**, **gwisz**: P. tamują wydrożone skały. Przyb. Na P. = *naokół*, *dokąd tylko P. słychać*. Ze wszystkim na P. pustkami spustoszona została. Kulig. Zapalonym był rybołowem na P. Krasz. Weiż ten słyszę głos... w poświętach wichrów nade mną grający. Wyp. Choć to będą echa gromów i poświsły błyskawic. Zap. <Po + Świst>

[**Poświstacz**, a, lm. e] **bicz**, **bat**; **biczysko**. <Od Poświstać>

Poświstać, sta a. **szcze**, **stał pewien czas spędzić na świsztaniu**, **pogwiszdać**. <Po + Świstać>

× **Poświstak**, a, lm i **świszak**, **wietrznik**, **pustak**, **świszcypala**, **świszcypalka**, **narwaniec**, **lekiewicz**, **sowizdrzał**: Z onego poświstaka wysoki, widzę, zrobił s. teolog. L. <Po + Świstak>

Poświstanie, a, blm., czynność cz. **Poświstać**: Od ludu na pośmiewisko i na P. podany będzie. Smotr. (= *na wygwizdanie*).

[**Poświstnica**, y, lm. e] **baginka wietrzna**: Były tamoj Leśne Cmr, były tamoj Górne Gmły, były wodne Skróśświatlice, były wietrzne Poświstnice. Tet. <Od *Poświstnik, od Poświstny>

Poświstny **wydający świst**, **świszczący**. Wor. Owe gibkie gałęzie, lotne, poświstne za każdym wietrzykiem różgi i witki. Zer. <Po + *Świstny, od Świst>

†**Poświstować**, **uje**, **ował** p. **Poświsztwać**. L. <Od Poświstać>

†**Poświsztwanie**, a, blm., czynność cz. **Poświsztwać**: Ziemia ich zostanie w spustoszeniu i na wieczne P. B. B.

[**Poświsstum**] p. **Świsstum**. <Od Poświstać, z zakończeniem niby Łc.>

Poświsztwać, **uje**, **ywał**, †**Poświsztwać** l. **świsztac** z **przerwami**, **od czasu do czasu**: P. filozoficznie. Na kozłach Żydzki w zabłoconych pończochach poświsztawali długimi biczami. Korz. Poświsztują zmierzchem ptacy. Kon. 2. (o kuliku) **głos wydawać**. <Od Poświstać>

Poświsztwanie, a, blm., czynność cz. **Poświsztwać**.

Poświszczeć, y, ał **wypełnić pewną chwilę świsstem**. <Po + Świszczeć>

Poświszczenie, a, blm., czynność cz. **Poświszczeć**.

× **Poświstać**, a, ał dok., tylko nieos.: **Poświsztac** już na dworze = *niesco rozjaśniło s.*, *rozwidniło s.*; *zaszarzało*, *poczęło switac*, *zaświtowało*. <Po + Switac>

Poświtanie, a, blm., czynność cz. **Poświstać**.

Poświsztwać, **uje**, **ywał switając pobłyskiwać**, **migotać jasnością**: W puszczy jeno jutrzienka P. zaczęnie, wszystko s. budzi. Dyg. Chyba gwiazda tu tako poświsztuje w ówtych stronach. <Od Poświsztac>

Poświsztwanie, a, blm., czynność cz. **Poświsztwać**.

Pot, u, lm. y, [Moklizna, Zmoklizna] l. fizj. **ciecz wodnista**, **wydozająca s. z ciała przez skórę** (sudor): P. barwny (chromidrosis), euehający (bromidrosis), krwawy (haematidrosis), niebieski (cyanidrosis), rozplywny (sudor colliquativus), śmiertelny (sudor agonizantium), zimny (sudor algidus). Potu nadmiar (hyperidrosis), niedostatek (hyphidrosis). W uszu mi piszczy, noc przed oczy padnie, poty jeszcze mię biją, drzę wszystkie i bladnę. Koehan. Owoc ziemi rolniczym uroszony potem. Tremb. Pracować w pocie czoła. Z potem czoła pracować. Troc. Zimnym potem

ś. zmoczył. Troc. Potem i prochem obozowym pachnie. Troc. W pocie teraz leży. Troc. Parowanie, gdy jest tak obfite, iż ś. w kropkle zbiega, nazywa ś. P. Kluk. Śmiertelny P. na mię bije. Kulig. Mię zimny P. przekropił. Przyb. Okrył ś., oblał ś. potem. P. zimny i gorący na mnie bije. L. P. na czoło występuje. **2. wyziew, wapor okrzywający wilgocią powierzchnię; para osiadająca na powierzchni przedmiotów, rosa:** P. ciepły, zimny jest zjawiskiem pocenia ś. jeźmienia rosącego na słodowni. P. na roślinie, na szybach, na butelce, na szklance. **3. a. w lm. pot obfity, pocenie ś:** Lek na poty, napotny (remedium diaphoreticum). Z niego w tańcu dziesiąte już padają poty. Pot. Dobył szpady i już mierzy, martwe poty na mnie biją. Zabł. Niech pan idzie do łóżka, damy mu na poty. Zabł. Gety poty sprawują. Krup. Praca niech daje na poty. Pilch. Kiedy dobyte z ciemnych lochów głązy silnemi trzeba kować i obrabiać młoty, zaleją robotnika czoło krwawe poty. Sak. Dopieroś żeń rozum zdobył, gdy ś. rozgorączkował, P. poczuł, wówczas mu i na wymowie nie zbywało. Krasz. P. angielski p. **Potnica**. **4. przen. trud, zńdź, móżół, praca w pocie czoła:** Co letko przychodzi, nigdy nie szacują, miło wspomnieć P. przeszły, starte ży smakują. Zabł. Drudzy z wielkim potem leda co czasem robią. Lubom. Z przeciwnego potu sława płynie. Górn. (= *cnota słowa ś. płaci*). Troistym dziedzicowi skarbią potem. Pot. Prózno były znoje, trudy, poty, kiedy fortuna matką być nie chciała. Mącz. [Cygalskie poty]= *dreszcze, febra*. **5. to, co z potem, znojem, trudem zrobiono, zarobek, krwawo zarobiony majątek, kawalek chleba ciężko zapracowany:** Urzędnicy, jeśli ku wyssaniu potu, to jest majątkośi nabytych wielką pracą ubogich ludzi, na lwiej skórze mało miewali, przydawali ku niej i lisia. Kosz. <POT>

[Pot, a, lm. y] **garnek:** Garnki, po kaszubsku poty. <Nm. Pott>

Potabaczenie, a, btm., czynność cz. Potabaczyć.

Potabaczyć, y, ył i. posypać, powalać tabaką, zatabaczyć. **2.** [P.] *zazyć, ponuchać tabaki:* Kto pokurzy, potabaczy, to mu zara inacy. Prz. <Po + *Tabaczyć, od Tabaka>

Potachlować, uje, ował, Pomachlować poprękręcać, pokręcić, pofalszować, pomylić, pobałumucić; potumanić, pomylić oczy, poszachrować. <Po + Tachlować>

Potachlowanie, a, btm., czynność cz. Potachlować.

Potaczać, a, ał i. dok. spędzić pewien czas na taczaniu. **2. nied. = a) p. Potoczyć.** b) *nalewać chusty w trzynogu ukropem przed wypraniem; moczyc w ługu w potacze bieliszne lub ikaniny niebielone jeszcze, łużyc, łużować, żlukcić, zolić.* b) [Groch potaczany] - *wyrwany i w walkach na polu ułożony:* Walek brał potaczany groch za pogody. P. ś. i. dok. *spędzić pewien czas na taczaniu ś.* **2. nied. p. Potoczyć.** <Po + Taczać>

Potaczanie, a, btm., czynność cz. Potaczać: Z opilstwa owa bladłość, chwiejące ś. nóg stapanie i takie P., jakby zawsze był pijany. Pilch. (= *potaczanie ś.*)

Potaczanie się, a, ś., btm., czynność cz. Potaczać ś.

[Potaczka, i, lm. i] *nacynnie bednarskie na trzech nogach z szpuntem w dnie, do zalewania chust ukropem podczas prania, żołnik, potok, żluk-*

to. **2. a. Potoczka cebrzyk na trzech wysokich nogach do zmywania statków w łuczni, pomywalnik, luszoń, liszań, liszoń, luszań.** **3. nacynnie do robienia piwa, trynóg.** <Od Potaczać>

[Potaczkowy] *przym. od Potaczka:* Piwo potaczkowe = *piwo domowej roboty, robione w potacze.* <Od Potaczka>

Potaflować, uje, ował pokrzyć, wyłożyć taflami; pokraćć w taśle. L. <Po + Taflować>

Potaflowanie, a, btm., czynność cz. Potaflować.

† **Potahły podeszły w latach (pociągły? L.):** Kiedy ś. temu potahłemu dworzaninowi na piękną twarz wejrzeć potrafił... Górn. Sokrates też tak znamienity mędrzeć, już w potachłych (tak!) leciech na arfie ś. uczył. Kwiat. <Od Ukr. potahnuty>

Potaić, i, il i. jedno po drugim utaić, zataić; poukrywać: Zapozwał o to, że po nieboszczyku ojeu naszym sumy potaiłem. Mat. **2. utaić, ukryć, słuwić:** Bo krew przyrodzona nie może być w oboim szczęściu potajona. Kochan. (= *w szczęściu i w nieszczęściu nie może utaić ś. w tobie, nie odezwać ś.*). <Po + Taić>

Potajać, je, ał, Potajeć i. stajać kolejno, jedno po drugim, potopniść; popuszczać, porozpuszczać ś. (o łodach). **2. wypełnić pewien czas tajaniem.** L. <Po + Tajać>

Potajanie, a, btm., czynność cz. Potajać.

Potajeć, e, ał p. Potajać. <Po + Tajeć>

Potajemnie przys. od Potajemny; [Potajkiem]: Posłał tedy Jozue, syn Nun, z Setym dwu mężu spiegiarów P. Leop. Jechałś potem ziemią, tam gdzie Wilna (rzeka) eicha górę z wieku sadzoną P. spycha. Kochan. (= *niepostrzeżenie podmywa*). Jako w innych rzeczach, tak i w tej Pan P. Jaskaw na Polaki. Rej. (= *tajemniczo*).

× **Potajemnik, a, lm. i, [Potajnik] i. skrytka, ukrycie, kryjówka, loch:** Św. Grzegorz tłumaczy: dawny nieprzyjaciel, jako bestja, do potajemnika wnidzie. **2. sprawu potajemna; schadzka potajemna:** Niech będzie koniec potajemnikom i bałamuetwu. Rodz. <Od Potajemny>

Potajemność, i, btm. rz. od Potajemny: P., skrytość. Kn.

Potajemny bez wiedzy czyjej dokonany, istniejący i t. p.; tajny, w tajemnicy utrzymywany, tajemny, skryty, ukryty, sekretny, tajemniczy, pokątny, tajony: Chciała z nim mieć potajemną sprawę. Kraj. Słowa mówione z trwogą potajemną, jak węże skórą szeleściły suchą. Słow. <Po + Tajemny>

Potajenie, a, btm., czynność cz. Potaić.

[Potajkiem] p. **Potajemnie.**

[Potajnik, a, lm. i] p. **Potajemnik:** Od chaty na futorze prowadził P., czyli loch podziemny, aż do wsi. <Po + Tajnik>

[Potak, a, lm. i] **1. przyrząd do nawijania cew w krosnach.** **2. skrzynka przenośna do narzędzi kowalskich.** **3. w lm. stare nacynnia, stare sprząty, graty, rupiecie.** <Po + *Tak, CHEK/TOK/TAK>

[Potakać, a, ał] p. **Potoknąć.**

[Potakanie, a, btm.] **czynność cz. Potakać.**

Potakiwacz, a, lm. e ten, co potakuje. L. <Od Potakiwać>

Potakiwaczka, i, lm. i forma ż. od Potakiwacz. L.

Potakiwać, uje a. †iwa, iwał p. Potoknąć.

Potakiwanie, a, btm., czynność cz. Potakiwać: We Panny P. nadto jest niewczesne. L.

× **Potaknąć, nie, nął, nied.** **Potakiwać,** [Potakować] komu l. **przytaknąć, przyswiadczyć:** Niewątpliwie — potaknął cześnikowicz. Syn. A my czy władzy nie mamy? — Naturalnie! potaknął Jakobowicz... po co pasterza żółcią napawać? Głiń. [Pies, nie chcąc mu ś. sprzeciwić, potaknął]. Częstym skinieniem głowy potakiwał. Mick. 2. nied. *potabzać, zezwalać komu na wszystko, schlebiać, grać czyją piosnkę, dąć w czyją dudkę, basować komu:* Potakiwa do wszystkiego. Troc. Nikt tego We Panu nie zgani, owszem, według zwyczaju zagęszczonego potakiwać każdy będzie. L. <Po + *Taknąć, od Tak>

× **Potaknięcie, a, bfm.,** czynność cz. **Potaknąć.** [Potakować, uje, ował] p. **Potaknąć.** <Po + *Takować, od Tak>

[Potakowanie, a, bfm.] czynność cz. **Potakować.**

Potaksować, uje, ował *otaksować jedno po drugim:* Tamże potaksowano wszelkie kondycje ludzi różnych. Kub. <Po + Taksować>

Potaksowanie, a, bfm., czynność cz. **Potaksować.**

Potakujaco przys. w sposób potakujący, potakując: Potrząśli głowami P. Krasz.

Potamografja, i, bfm., Potamologia część geografji budująca rzeki i doliny rzeczne. <Gr. potamós + -graphia>

Potamologia, i, bfm. p. Potamografja. <Gr. potamós + -logia>

Potamować, uje, ował *zatamować jedno po drugim.* <Po + Tamować>

Potamowanie, a, bfm., czynność cz. **Potamować.**

Potaniały który *potaniał:* Obyczaje wieku naszego złe, pokazane, potaniale. Mącz. <Od Potanieć>

Potanieć, eje, ał l. stać ś. tańszym, stanić nie-co, spaść z ceny a. w cenie; stracić na wartości. 2. *stanieć kolejno, jedno po drugim.* <Po + Tanieć>

Potaniecie, a, bfm., czynność cz. **Potanieć.**

Potańcować, uje, ował, Potańczyć l. *czas jakiś spędzić na tańcowaniu.* 2. *przen. pokręcić ś.; nie wiedzieć, gdzie ś. podziąć w kłopotcie, w strachu:* Ja ci ś. przysłużę, potańcujesz ty! Ty synu, potańcujesz ze mną trochę, rozumiesz? L. <Po + Tańcować>

Potańcowanie, a, bfm., czynność cz. **Potańcować.**

Potańczenie, a, bfm., czynność cz. **Potańczyć.**

Potańczyć, y, ył p. Potańcować. <Po + Tańczyć>

Potapka, i, lm. i fortep. część blawika kościannego na klawiszu, w którą ś., grając, palcem uderza. <Po + *Tapka, od *Tapać, Fr. taper>

[Potarachać, a, ał] p. **Potargać.**

[Potarachanie, a, bfm.] czynność cz. **Potarachać.**

Potarabanić ś., i ś., il ś. pójść z trudnością, potoczyć ś. (o człowieku otyłym). <Po + Tarabanić ś.>

Potarabianie się, a ś., bfm., czynność cz. **Potarabanić ś.**

[Potarasić, i, il] *podeptać, słuć, potarmosić, potratować, podeptać:* Koza albo owca pódzie w zboże i potarasi, a gęś pódzie, poje se i nie potarasi. Nie chodź do mnie tedy, bo mi potarasi w ogródecku grzędę. <Po + Tarasić>

[Potaraska, i, lm. i] *porzeczka, smrodynia.*

Porasować, uje, ował *zatarasować jedno po drugim:* P. drzwi. <Po + Tarasować>

Potarasowanie, a, bfm., czynność cz. **Potarasować.**

[Potaraszenie, a, bfm.] czynność cz. **Potarasieć.**

Potarcie, a l. bfm., czynność cz. **Potrzcęć.** 2. †P., lm. **a rana, skaleczenie, obrażenie, pobicie, szkoda, uszkodzenie na zdrowiu:** Uzdrawię potarcia ich. Leop. <Od Potrzcęć>

Potarcie się, a ś., bfm., czynność cz. **Potrzcęć ś.**

†**Potarozka, i, lm. i małe starcie, utarczka, potyczka, bójka, bitwa:** Szesćmi potarozkami Tatarów pogromił. Lat. Zabito w tej potarozce z nieprzyjaciół tysiąc. Stryj. Hetman czatami i potarozkami pole otworzył. Fal. Sądowe potarozki szkodliwe. Glicz. <Od *Potarka, Po + CIER/TOR/TAR/TR/TRZ>

[Potarć, trze, tarł i P. ś.] p. **Potrzcęć.** <Po + Tarć>

Potargać, a, ał, [Potarachać] l. stargać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach, poczochrąć, pokuillać, rozstargać; popłatać, pogmatwać, powikłać, posuplać: P. komu włosy, głowę. P. nici, sznurki. 2. *stargać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach; porwać, poszarpać, porozrywać, porozszarpować; podrzęć:* Kleszczami kazał na nim ciało P., powiadając ludziom, że go szczyry zjadły. Baz. Cichy szedł bardzo z myślami Li-gięzy, wlokąc u stóp swych potargane więzy. Rom. P. struny lutni. Niema co odziać... a w potarganych lachach to nie honor Panu Bogu i grzech przecie niemały. Ork. Przen.: Klnąc z bój-cę, potargałem siły, wściekle ś. jako brytan uwiązany. Słow. Cała dusza moja tak potargana, że mnie już życie nawet obrzydło. Kacz. Znajduje potarganą sławę osoby prywatnej, która w niezym nie zawiniła. Dawne uczucia, ufność, znajomość nawet — wszystko było potargane. Sienk. [P. papier, fartuszek, bramę. Grunt potargany] (= *grunt podzielony*). [Potargane gacie] p. **Potarganiec.** Potargany koczar = *lichy wolant.* Choćbyś miała trzy dwory, a ja ani potargane stodoły, nie będziesz má. 3. **Potargnąć, nied.** × **Potargać targnąć, szarpnąć, pociągnąć gwałtownie:** Przybliżywszy ś., potargnął ją, mówiąc: co ty tu czynisz? Wys. Zatył ś. wilk gniewając i potargnął piły, one ś. też dwie części drzewa obaliły. Papr. P. podłym łańcuchem. Słow. (= *potrząsnąć*). 4. *spędzić pewien czas na targaniu, poturmosić, poszarpać, poszamotać:* P. za czuprynę. P. ś. *potargać sobie włosy, głowę, rozstargać ś., poczochrąć ś.; popłatać ś., powikłać ś., pogmatwać ś., posuplać ś.:* Potargaly ś. i popłatały nici wielkiej sieci organicznej. Paw. <Po + Targać>

Potarganie, a, bfm., czynność cz. **Potargać.** [Potarganiec, nca, lm. ncy, Potargane gacie] przewisko, *obszarpaniec, oberwaniec, obdartus.* <Od Potargany>

Potarganie się, a ś., bfm., czynność cz. **Potargać ś.**

Potargiwać, uje, iwał *targać razwraz:* Rumienił ś. wojak i potargiwał brodę. Krasz. <Od Potargać>

Potargiwanie, a, bfm., czynność cz. **Potargiwać.**

Potargnąć, nie, nął p. Potargać. Sekl., Wen. [P. ś.] *pokrzątać ś.:* Wdowa teraz miała mało-wiele do czego ś. P. <Po + Targnąć>

Potargnięcie, a, blm., czynność cz. **Potargnąć**. **Potargnięcie się**, a ś., blm., czynność cz. **Potargnąć się**.

Potargować, uje, ował *spędzić pewien czas na targowaniu*: Kupić, nie kupić, P. można. Prz. P. ś. *spędzić pewien czas na targowaniu* ś. <Po + Targować>

Potargowanie, a, blm., czynność cz. **Potargować**.

Potargowanie się, a ś., blm., czynność cz. **Potargować się**.

Potarkotać, ocze, tal *spędzić pewien czas na tarkotaniu, poklektuć, pogderać, pozrzedzić, pomarudzić, potarkotać*: Jak ś. tam trochę potarkotać, i nie bez tego, aby ś. czasem nie potarkotało... nie byłoby ładu w domu. Fred. A. <Po + Tarkotać>

Potarkotanie, a, blm., czynność cz. **Potarkotać**.

Potarkować, uje, ował *spędzić pewien czas na tarkowaniu*. <Po + Tarkować>

Potarkowanie, a, blm., czynność cz. **Potarkować**.

Potarmosić, i, il *starmosić jedno (a. jednego) po drugim a. jedno (a. jednego) w wielu miejscach, poszarpać, potargać, poczochrać*: Przybycie gości szekaniem głosić, na dziada warknąć, Żyda P. Mick. Chart go był już potarmosił, gdy podstarości na niego świsnął. Krasz. Pierwsze krótkie, trzepotliwe wiatry... poszarpały śniegi, potarmosiły sady, poomiatały ogonami drogi. Reym. <Po + Tarmosić>

Potarmoszenie, a, blm., czynność cz. **Potarmosić**.

Potarnieć, eje, ał, [Potornieć] *podrętwieć*: Zęby mi od kwasu potarniały. <Po + Tarnieć>

Potarnienie, a, blm., czynność cz. **Potarnieć**.

†Potart p. Potarty.

Potarty i (jako orzeczenie) †Potart im. od **Potrząć**: A ta Serbja leży pospołu z Bołgarją a Bosną, w której Despot mocnie panował, póki był od Turków nie potart. Biel. M. (= starty, zniszczone, zgniecione, pogromione). Najpierw Krzyżacy uderzyli na Tatory, ale tak są od nich potarci, jako zboże od gradu. Paszk. <Od + Potrząć>

Potarzać, a, ał i. *spędzić pewien czas na tarzaniu*. 2. *wytarzać, wyszarzać, sterać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*: Suknia w błocie potarzana (= pomurzana, uwalana, pobrukana). Przen.: Nad bracią waszą dla chudoby nizezemnie potarzaną Grab. P. 3. × P. *potargać, poczochrać, rozkudłać*: Jak dziecię senne wahała ś. na wszystkie strony, mierzająca, z chmurnym czołem, zwiastą wargą, rozpiętą suknią i potarzanym włosom. Krasz. P. ś. *spędzić pewien czas na tarzaniu* ś. <Po + Tarzać>

Potarzanie, a, blm., czynność cz. **Potarzać**.

Potarzanie się, a ś., blm., czynność cz. **Potarzać się**.

[Potarżyna, y, lm. y] i. p. **Potarżyna**. 2. a. [Potarżyny] p. Poprawiny. Wilk.

Potarż, a, lm. e myśl. *sznur, idący od kryjówki myśliwego aż do ptasznika, a za którego pociągnięciem sieć rozstawiona zapala*. Cyg. <Po + *Tarż, TARG>

[Potarżyna, y, lm. y, Potarżyna] *następny dzień po targu, po jarmarku*. <Po + *Tarżyna, od Targ>

Potas, u, [blm. chem. pierwiastek metaliczny, przedstawiciel metalów alkalicznych czyli potasow-

ców, ×kali, ×kaljum, ×kalin, K. <Łć. potasium>

Potasiec, śca, lm. śce min. *minerał z gromady sylikoidów, z rzędu wodorokrzemianów, apofilit, H₂ (Ca, K₂) Si₂ O₆ + H₂ O*. <Od Potas>

Potasować, uje, ował *karty = tasując pomieszać, przemieszać; pokartować, skartować*. <Po + Tasować>

Potasowanie, a, blm., czynność cz. **Potasować**.

Potasowiec, wca, lm. wce chem. *jeden z metalów: lityn, sod, potas, rubid, cez, tworzących rodzinną naturalną pierwiastków*. <Od Potasowy>

Potasowy i. przym. od **Potas**: Ałun P. (= kryształujący ś. z roztworu zakwaszonego chlorowodoru). Łyszczyk P. (Al. Fe. K. Si. Fl.). Saletra potasowa = *minerał z gromady sylikoidów z rzędu azotanów, KNO₃*, Mika potasowo-litynowa. Feldspaty potasowo-sodowe. 2. Ług P. zam.: *ług potażowy*. <Od Potas>

×Potasz, u, blm. p. **Potaż**. Troc. <Nm. Potasch>

Potaszczenie, a, blm., czynność cz. **Potaszczyć**.

Potaszczyć, y, ył zł. *ić, chodzić*.

[Potasznia, i, lm. e] p. **Potażarnia**. <Od Potasz>

†Potas, u, lm. e, ×Potaż *rosół, zupa*: P. zabielały, rumiany, tretowany, tłuczony. Troc. P. zielny. Troc. <Fr. potage>

[Potat, a, lm. y] *przrzęd z kółkiem, za pomocą którego przędza z kłębka zwija ś. na cewki, z wija dło, toczak*.

Potatarski *pozostały po Tatarach*: Tatarzyska, Koczubijów, Kadłubajów i wiele innych potatarskich rumowisk. Ról. <Po + Tatarski>

Potatarzenie, a, blm., czynność cz. **Potatarzeć**.

Potatarzeć, eje, ał *stać ś. Tatarem*: Pan Ruszczye ma rodzonych w ordzie, którzy dziećmi ogarnięci, całkiem potatarzeli i do dostojenstw doszli. Sienk. <Po + *Tatarzeć, od Tatar>

Potatuować, uje, ował *poddać tarowaniu jednego po drugim*. <Po + Tatuować>

Potatuowanie, a, blm., czynność cz. **Potatuować**.

×Potaż, u, lm. e p. **Potaś**: Złapał kucharz gąsiora, nóż mu do szyi przymierza, P. z niego chcąc gotować. Jak. W. Za nie potazie zmyślone, zdrowsza własna flaszką wina. Pot. <Fr. potage>

[Potażnia, i, lm. e] p. **Potażarnia**. <Z Potażnia>

Potaż, u, blm., ×Potasz chem. *weglan potasu*: P. gryzący = *wodan potasu*. P., popiół z drzew palony i stopiony. Kluk. P. dzieli ś. na korytowy, blauaż, i na machługę, czyli wojaż. Świt. Gdyby nie było potażu, nie byłoby ekwipażu; skarb to nie dosyć wielbiony, z popiołów mamy galony. Kras. <Nm. Potasch>

Potażarnia, i, lm. e, [Potażnia, Potasznia] chem. *fabryka potażu z popiołu*: W samym Gdańsku w sławnej potażarni Szopenhaura. T. K. Jest tu P., dwa kościoły i wielkie odpusty. Sez. Czemu nie palą węgla, lub hut a. potażarni nie zakładają? Sez. Został przelożonym nad potażarnią i majdanem. Gac. <Od Potaż>

Potażerja, i, lm. e p. **Ogrodożizna**. <Od Fr. potager>

Potażnik, a, lm. ey, ×Potażowar *ten, co robi potaż*. T. K. <Od *Potażny, od Potaż>

×Potażowar, a, lm. owie p. **Potażnik**. <Potaż + *War, od Warzyć>

Potażowy przym. od **Potaż**: Ałun P. (= jeden ze sztucznych aluinów). Żug P. = roztwór wodny wodanu potasu, czyli potażu gyzącego. Mika potażowa p. Mika. Feldspat P. p. Mikroklin. <Od Potaż>

Potađ, [Potel, Potela, Potla, Potyl, Potyla, Pótyl, Póty, Wpóty, Wpótyk, Potyk, Pótyk, Póty-nasty, Putynasty] przys. I. do tego czasu, dotąd, dopóty, póty, tak długo; do chwili obecnej, do dziś, dotychczas, podziśdzień: P. będę czekał, pokąd nie przyjdzie. Troc. P. piękna była, póki i piękne dukaty miała. L. P. mi ś. wrócić nie kazała, póki biletu jemu nie oddam. L. (= nie przedzej). P. nie był u mnie. Troc. 2. a. †Po ty miasty, †Potychmiast do tego miejsca. dotąd, po póty, póty: Tych kłopotów mam już P.! (po gardło). Woda sięgała już P. P. idą moje grunta. <Po + T>

†Potapca, y, lm. y p. Potępicieł: P. zakonu (condemnatur). Op. <Od Potapic>

†Potapic, a, al p. Potępic: Nigdybyście niewinnych nie potapiali. Op. Znajdziesz wiele miejsc Pisma św., które niemierne a pijanice potapiają. Rej.

†Potapianie, a, bfm., czynność cz. Potapic.

†Potapic, i, il p. Potępic.

†Potapienie, a, bfm., czynność cz. Potapic.

[Potchnąć, chnie, chł i P. ś.] p. Potknać. <Zam. Potknać, przez śld. do Po + Tehnąć>

[Potchnięcie, a, bfm.] czynność cz. Potchnąć. [Potchnięcie się, a ś, bfm.] czynność cz. Potchnąć ś.

[Potciwie] przys. od Potciwy.

[Potciwość, i, bfm.] rz. od Potciwy.

[Potciwy] p. Poczciwy. <Z Poczciwy>

[Pote] p. Potym. <Pote(m)>

Poteatyński pozostał po Teatynach: Biblioteka poteatyńska. Ról. <Po + Teatyński>

†Poteczna kara p. Poteczne. <Po + *Teczny, od TK/TYK>

†Poteczne, ego, bfm. †Poteczna kara kara za pomyłkę przy wygłaszaniu roty przysięgi. Ks. Ł. <Po + *Teczny, TK/TYK>

[Potek, tka, lm. tki] p. Patek.

[Potel] przys. p. Potąd.

[Potela] przys. p. Potąd.

Potelegrafować, uje, owal spędzić pewien czas na telegrafowaniu. <Po + Telegrafować>

Potelegrafowanie, a, bfm., czynność cz. Potelegrafować.

[Potelentac się, a ś., al ś.] pójść chwiejnym krokiem, posłaniać ś.

[Potelentanie się, a ś., bfm.] czynność cz. Potelentac ś.

Potefina, y, bfm. tech. mieszanina żelatyny, gliceryny i garbnika, do konserwowania mięsa.

†Potemnie przys. od Potemny.

†Potemniej st. w. od Potemnie.

†Potemniejszy st. w. od Potemny: Nie potemniejszego i szradniejszego, jak przyrodzenie, natura nihil aptius, nihil descriptus. Mącz.

†Potemność, i, bfm. rz. od Potemny, pora, okazja, sposobność, zrzeczność po temu: Opportunitas, P., pogoda a czas ku której rzeczy. Mącz.

Potemny I. [P.] p. Potomny. 2. †P. = a) potemu będący, zdalny, nadający ś., przydatny, dogodny, pomysłny, odpowiedni, stosowny; odpowiadający celowi: P., przytrafny, godny, słuszny, habilis. Volek. P., godny, conformis. Mącz. P. mu ten ogródek, ta izba. Troc. b) trafny, nadający ś.: Potemnych słów zażywa. Troc. c) powolny, zgod-

ny: Był to człowiek potemnego (powolnego) umysłu. Troc. <Od Potemu>

Potemperować, uje, owal zatemperować jedno po drugim. <Po + Temperować>

Potemperowanie, a, bfm., czynność cz. Potemperować.

[Potemś] p. Potym.

Potemu przys. I. do tego, na to (przy rzeczownikach = potemny): Nie miała lat P., aby mogła zte poznać. L. Mamą głowy P. L. Otóż teraz czas P. Jag. Nie pora P. Człek chory i nie P. Biel. J. [Niemás mego pana, i ten nie P.] (= na nic, do niczego). 2. [P.] po tyle: Zeli (jeżeli) biła wełna będzie po złotemu, zeli siwa nie będzie P. <Po + Temu, od To>

†Potencja, i, lm. e I. potęga, siła, moc: Jak wielka jest P. króla pruskiego. Wyrw. Grachus swoje potencją raczej, niżeli rzpltej całość wolał. Warg. Jeśliby to był Szwed, wiedzieć nam trzeba, jaka to tam jest P., nim na co rezolwować ś. przyjdzie. Przybor. 2. mocarstwo, państwo: Potencją nazywają ś. wszystkie państwa, czy to monarchiczne, czy arystokratyczne, czy demokratyczne. Wyrw. 3. mat. potęga, iloczyn jednokowych czynników. <Łć. potentia>

Potencjalnie przys. od Potencjalny: Potrzeba poezji tkwi P. zarówno w samej przyrodzie, jak i w duszy ludzkiej. Kon.

Potencjalny, Potencjonalny I. posiadający siłę ukryta, występująca dopiero przy sposobności: Chęć co zrobić, czyn P. Spas. Postęp P. W scholastyce: Energja potencjalna p. Energja. Funkeja potencjalna (=potencjał). <Od Potencjał>

Potencjał, u, lm. y fiz. stopień napięcia siły (elektrycznej, magnetycznej i t. p.) w jakim punkcie ciała; miara natężenia pola magnetycznego, elektrycznego i t. p., zdolność wykonywania pracy: Podobnie jak ciecz usiłuje przejść z miejsca, gdzie pozostaje pod ciśnieniem większym, do miejsca, gdzie panuje ciśnienie mniejsze; tak też elektryczność dąży do przepływu z miejsca jednego do drugiego, skoro potencjały w miejscach tych są różne. W przejściu zaś tym zarówno woda jak i elektryczność wykonać mogą pracę, stąd więc P. oznacza zdolność wykonywania pracy i jest pojęciem pokrewnym z energją potencjalną. P. w pewnym punkcie pola (np. pola ciężenia) równa ś. pracy mechanicznej, jaką wykonają natężenia tegoż pola, przesuwając jednostkę (np. masy) z nieskończoności aż do danego punktu. P. grawitacji. W każdej wysokości słupa ciężczy, czyli w każdym jego poziomie panuje jednakie ciśnienie, a powierzchniami ekwipotencjalnymi, powierzchniami jednakiego potencjału a: powierzchniami poziomowymi nazywamy powierzchnie, których punkty posiadają jednaki P. Laplace wytworzył pojęcie potencjału. Bog. Autor wyłożył teorię potencjału i znaczenie jego dla elektryczności. <Łć. potentialis>

Potencjonalny p. Potencjalny: Siła potencjonalna. <Od Potencja>

Potentat, a, lm. el, †Potestat I. silacz, mocarz; hercules. 2. monarcha potężny, mocarz. 3. możnowładca, pan możny, magnat: Gdy Lechowe zeszło pokolenie, zjechawszy ś. do Gniezna, panowie potencji zgodzić ś. nie mogli, proceres. Błaż. Oligarchja, rząd kilku osób możnych, potentatów. Petr. Przen.: Palmy Starszego Madonna ze św. Janem Chrzcicielem i św. Katarzyną należą do najznakomitszych tego potentata sztuki włoskiej tworców. <Łć. potentatus>

Potentatka, i, lm. i forma ż. od **Potentat**.
Potentować, uje, owal *popróbować*. <Po + Tentować>

Potentowanie, a, blm., czynność cz. **Potentować**.

× **Potera**, y, blm., [**Potura**, **Potyra**, **Potyrka**] *poniewierka, poteraue*: Pójdą w pośmiewisko i potere. Krasz. <Od **Poterać**>

[**Poteraczka**, i, blm.] *poniewierka, tulactwo, bieda*: Jeża go ś. cztery lata P. <Od **Poterać**>

† **Poterać**, a, ał, [**Poterać**] i †P. ś., [P. ś.] i. p. **Potyrać**: Zasobna i wojną niepoterana krajina wielkopolska nie żałowała pieniędzy na obronę. Sienk. 2. p. **Poturać**. <Po + **Terać**>

[**Poterak**, a, lm. i] *marnotrawca, człowiek niegospodarny, niewyrachowany*. <Od **Poterać**>

Poteranie, a, blm., czynność cz. **Poterać**.

Poteranie się, a ś., blm., czynność cz. **Poterać** ś.

[**Poterczę**, cia, lm. ta, **Potyrczę**] i. *plóć poronioną, poronczę, poroniątko, porzutek, niedonoszek, niedochodek, †niedonosiek, †niedochodziec, †odchodczę, †pomiot, †pomistek, [zawcześniak], !zaśniad* (partus praematurus). 2. a. [**Patarocza**] *malec, kurdupel*.

[**Poterępid**, i, il] p. **Potrącić**.

[**Poterępienie**, a, blm.] czynność cz. **Poterępić**.

[**Poterkać się**, a ś., ał ś., **Poterkiwać** ś.] kim = *pomiatać* [kim, używać go do podłych, ordynarnych robót, nie mieć za nic.

[**Poterkanie się**, a ś., blm.] czynność cz. **Poterkać** ś.

[**Poterkiwać się**, uje ś., iwał ś.] p. **Poterkać**.

[**Poterkiwanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poterkiwać** ś.

Poterminować, uje, owal 1. *pobyć pewien czas w terminie, pobyć terminatorem*. 2. × P. co = oznaczać na czym termin: Woźny przyniósł kartkę jakąś, ani pieczętowaną, ani podpisana, owszem lada jako poterminowaną, i w niebytności małżonka i synów jej położył. Kraus. <Po + **Terminować**>

Poterminowanie, a, blm., czynność cz. **Poterminować**.

Poterna, y, lm. y woj. *korytarz zrobiony robotą ciesielską a sklepiony z muru, służący do przejścia z wnętrza fortecy do rowu*. <Fr. poterne>

[**Poterpać**, a, ał, nied. **Potyrpować**] *poszarpać, potarmosić, poturbować*.

[**Poterpanie**, a, blm.] czynność cz. **Poterpać**.

[**Poterpolenie**, a, blm.] czynność cz. **Poterpolić**.

[**Poterpolió**, i, il] *poczochrad*.

[**Poterucha**, y, blm.] 1. *tytuł podlego gatunku, tytuł źle zebrany i niedbale wysuszony*. 2. *plewy najpośledniejsze*. 3. w lm. *pierze starte*. <Po + *Terucha, CIER/TOR/TAR/TR/TRZ>

[**Poterywać**, a, ał i P. ś.] p. **Potyrać**. <Od **Poterać**>

[**Poterywanie**, a, blm.] czynność cz. **Poterywać**.

[**Poterywanie się**, a ś., blm.] czynność cz. **Poterywać** ś.

Potęchnąć, chnie, chl i. *stęchnąć kolejno, jedno po drugim*. 2. [P.] *utęchnąć nieco, użyć*: Potęchno mi w brzuchu (= *jestem nieco głodny*). <Po + **Tęchnąć**>

[**Potęchnienie**, a, blm.] czynność cz. **Potęchnąć**.

[**Potesia**, i, lm. e] *prześliczka ręczna*.

† **Potestat**, a, lm. ci p. **Potentat**. Rej.

Potęga, i, lm. i, †**Potentja** i. *potężność; moc wielka, siła, władza silna*: P. połączenie w największej

szczytnej zupełności i wielkim objęciem władzy, mocy i siły, a zatym właściwie rządzącym tylko narodami przyznana być może. L. Sprawiedliwość na wojnie największa P. Pot. Ja w tych waszych okopach słabą widzę potęgę. Falib. P. państwa, gienjuszu, natchnienia. Bracia, sami z sobą walcząc, narodu swego potęgę rwali. Błaż. Wojenna P. Star. Miasto od potęgi swojej sławne. Troc. Bohun stąd, nie dowierzając bractwowskiemu potędze, zbieżał ku Ilumaniowi. Tw. Słowom składaj ś. słowem, szablą szablą, potędze potęgą. Fred. M. Potęgą swoją wszystkim sąsiadom groźni byli. Nar. Taka w człowieku jest P. sumienia, że najwięksi zbrodniarze sami ś. oskarżają przed sądem. Kras. Prysła azjatyckich obozów P. Wor. W słowach tylko chęć widzim, w działaniu potęgę; trudniej dobrze dzieł przeżyć, niż napisać księgę. Mick. Skruszyć potęgę zakonu. Mick. Duch jest potęgą nad wszystkie potęgi świata, przełamującą wszystko, co nie jest z ducha prawdy i ducha światła. Lib. On, przed którym groby pękają, kiedy je zaklnie potęgą słowa. Krasin. Młodości! orla twych myśli P., jako piorun twoje ramię. Mick. P. uczu. Z temi dwiema świętymi potęgi, jak Chrystus, w światła wzbijesz ś. okręgi. Krasin. P. języka naszego nie spoczywa bynajmniej w jego śpiewnej, ogładnej rymowości. Szaj. Ze wszystkich braci Olgierd najwyżej wznosił ś. potęgą i mądrością. Szaj. Zamieć szalała po dawnemu, lecz zdawało ś., że ruch, który zawrzał dokoła, osłabił jej potęgę. Sier. Wprowadzenie chrześcijaństwa miało ś. stać jednym ze źródeł nowej potęgi, formującej ś. w odwrót giermańskiej. Tysz. Język jest już wyższą duchową potęgą ojczyzny, niżeli są obyczaje. Lib. Gdzie kres potęgi naszej? Sienk. Niezwalczona P. Kaczk. Na potęgę (przys.) = a) *potężnie, co ś. zowie, gm. na granie*: Kielich za kielichem lata, ochota ś. wzmagaj, piją na potęgę. L. (= *bez miary, bez upamiętania, zapamiętałe*). Kłamię na potęgę. Annibal zbił na potęgę Rzymian niedaleko jeziora Trazymieńskiego. Lel. (= *ile wlaźło, z kretesem, ze szczętem, na łeb na szyję*). b) *na gwałt, jeden przez drugiego, co żywo*: Za czasów tego pana wszyscy na potęgę czytają i tłumaczą cudzoziemskie księgi. L. 2. *wojsko potężne*: P. otomańska zagrażała Wiedniowi. Potęgę swoją przeciw nam obrócił. Troc. A gdyby rebelizantom obca P. na pomoc przysłała? Sienk. 3. *państwo potężne, mocarstwo*: Potęgi europejskie. Troc 4. *fiz., tech.*: P. siły a. motoru p. **Efekt**. 5. *mat.* = a) P. liczby danej = *iloczyn czynników równych tej liczbie*: P. druga = *kwadrat*. P. trzecia = *sześcian*. P. czwarta. P. o wykładniku całkowitym, dodatnim. Potęgi uogólnione o wykładnikach ujemnym, ułamkowym, niewymiernym, urojonym. Podnieść, wynieść liczbę do potęgi. Podnoszenie do potęgi liczb, wielomianów. b) P. punktu względem koła = *iloczyn stały dwóch odcinków stycznej przez ten punkt przechodzącej*. <Po + *Tęga, CIEG/TĘG>

Potęgować, uje, owal i. *robić potężniejszym przez skupienie, natężenie; wzmacniać, wzmocniać*: P. zapal, uczucia. P. głos (= *podnosić*). P. siły (= *pomnażać, powiększać*). Imaginacja potęguje ledwie dojrzały promyk do jasności słonecznej. 2. *mat.* *podnosić do potęgi*. P. ś. *potężnieć, wzmacniać ś., natężać ś., podnosić ś.*: Dzieła jego noszą cechę coraz potęgującego ś., coraz samodzielniejszego talentu. Żel. <Od **Potęga**>

Potęgowanie, a, blm., czynność cz. **Potęgować**.

Potęgowanie się, a ś., blm., czynność cz. **Potęgować** ś.

tegować ś.: Wobec potęgowania ś. stronnictwa niechętnego Sasom, Augustowi zależało na usmierzeniu niechęci konfederatów. Kraus.

† **Potępa**, y, bfm. l. p. **Potępienie**: Przysiagli na większą potęgę swej wiary. Otw. Nie bójeje ś. potępy ludzkiej. Rej. Wszech jednak żal człowieka potępy obchodzi. Zebr. 2. *obelga, zniewaga, zelżywość, pogarda, poniżenie*. B. Śz., Ort. P. *contumelia*. Głos. <Po + *Tępa, TĘP/TAP>

† **Potępa**, y, lm. y p. **Potępicieł**: Czarnoksiężnik i P. zakonu bożego. Op. Każdemu zdrajcy szkoda przepuszczać i potępy swemu. Papr. Jezus był P. a niszczyiciel szatański. Białob. <Od Potępic>

Potępiac, a, ał p. **Potępic**.

Potępianie, a, bfm., czynność cz. **Potępiac**: Podobna skwapliwość w potępianiu bywa, niestety, zbyt często tylko czasowych uprzedzeń skutkiem. Szaj.

Potępicieł, a, lm. e, † **Potępa**, † **Potapca** ten, co *potępa*: Bisurmaniec, P. wiary chrześcijańskiej. Paszk. Jeśliś kładę cię, życie, P. twarde, tom potępiac najgłębszą, bolesną tklivością. Śf. <Od Potępic>

Potępiciełka, i, lm. i forma ż. od **Potępicieł**: O nieprzyjaciółko nasza, o potępiciełko, hańba nasza. Birk.

[**Potępielec**, lca, lm. lcy] p. **Potępieniec**.

Potępic, i, il l. *stepić jedno po drugim*. 2. a. † **Potapic**, nied. **Potępiac**, † **Potapiać** = a) *uznać, ogłosić za złe, niegodne, zgnuć, napiętnować; osądzić (kogo) od czci i wiary*: Gorze wam źli i potępieni, którzyż też mówicie dobre złe, a złe dobre. Spr. Niewdzięczność mię ludzka potępiła. Kochan. Nie potępiajcie, a nie będziecie potępieni. Wuj. W czym drugi go sądzisz, samego siebie potępiasz. Wuj. Pierwej ś. było prawdy dopytać, niż potępiac. Skar. Próżno go potępiac mam, gdyż ś. sam takiego upadku boję. Skar. Dla kilku nie potępiamy wszystkich. Kołł. Właściwie Bóg tylko i własne sumienie może każdego sprawiedliwie P. Brodz. Potępiac kogo, posądzać go na sumieniu. Kn. Świadcstwo jednego nie jest dostateczne, żeby kogo P. Kras. A. Kościół potępił tę herezję. Potępiiony w opinii publicznej. Dziś nawet, kiedy zbyt pośpiesznie i nierozważnie potępiiono wszystko, co nazwano klasycznym, Jan Kochanowski ostał ś. ze swoją sławą. Krasz. Prasa jednołownie potępiła ten czyn. 2. *osądzić kogo za winnego, skazać go na karę, wydać na kogo wyrok*: Potępiac kogo wyrokiem, skazować przeciw komu, osądzać być winnym czego. Kn. Sąd przeciw niemu skazał i na trzysta go złotych potępił. Skar. Na kopanie kruszców, na wyspy, na więzienie potępieni. Skar. Do galery go potępił. Birk. Bóg potępiac złe ludzie, oddaje na wieczne potępienie. Kn. Niechaj sędziowie nie potępiają niewinnych. Kucz. P. (osądzić, skazać) kogo na śmierć. Troc. P. dekretem. Troc. Lepiej obwinionego uwolnić, niż niewinnego P. Ostr. Potępiąca (skazana, osądzona) niewinność. Troc. Wyrok potępiający. P. ś. *stepić ś. kolejno, jedno po drugim*: Miecze ś. im potępiły i popękały, dzidy połamały. Jeż. <Po + Tępic>

Potępienica, y, lm. e forma ż. od **Potępieniec**: O przebrzydła potępienico! Chł. Dantego Franciszka, P. miłosei. Morz.

Potępienie, a, bfm., † **Potępa** czynność cz. **Potępic**: Teodozjusz wyjednał u senatu P. bałwochwalstwa. Lel. Każdy na czole miał znak po-

tepienia. Krasin. Niekiedy pada nań nawet kamień potępienia, jako na wicherzyciela ojczyzny. Szaj. On cały zawieszony leży między snem a śmiercią, między potępieniem całego życia a potępieniem wieczności. Krasin. P. wieczne = *karę w życiu przys-lym za złe życie doczesne, piekło*: Pójdźcie na wieczne P. Troc.

Potępieniec, nca, lm. ncy, [**Potępielec**, **Potępieńczuk**] *człowiek potępiiony, skazany na wieczne potępienie, piekielnik*: P. ognisty. Mick. I potępieńców ściga mnie zgrzyt, i serce z bólu mi pęka. Asn. [P. jest to duch, który różni ś. tym od innych, iż postać jego jest czarna i z pyska mu ziora ogień]. Drze ś. jak P. (= *jak opętaniec*). <Od Potępiiony>

Potępieńczo przys. od **Potępieńczy**: Warjaci śmiały ś. P.

[**Potępieńczuk**, a, lm. i] p. **Potępieniec**. <Od Potępieniec>

Potępieńczy przym. od **Potępieniec**: Potępieńcze swary. Mick. <Od Potępieniec>

Potępnny l. † P. *potępienia godny, grzeszny*: P. duchu. Spr. 2. [P.] *stojący na zdradzie, chcący drugiego potępic*. <Od Potępa>

[**Potępowac**, uje, owal] p. **Potupowac**. <Od Potąpac>

[**Potępowanie**, a, bfm., czynność cz. **Potępowac**.

Potęsknić, i, il *spędzić pewien czas w tęsknocie*: Nie jedną chwilę westchnął, potęsknił za tobą. Berw. <Po + Tęsknić>

Potęsknienie, a, bfm., czynność cz. **Potęsknić**.

† **Potęskniwac**, a, ał *tęsknić od czasu do czasu za czym, oglądać ś. za czym z tęsknotą*: Pierwsze pulki zrażone niekaka znacznie potęskniwały, *ad fugam spectare coeperunt*. Błaż. Liczbą nieprzyjaciół przelęknieni, ku łodziom wchodzić potęskniwali, *ad naves respectabant*. Błaż. <Od Potęsknić>

† **Potęskniwanie**, a, bfm., czynność cz. **Potęskniwac**.

Potętnić, i, il *wypełnić pewną chwilę tętnieniem*. <Po + Tętnić>

Potętnienie, a, bfm., czynność cz. **Potętnić**.

Potężac, a, ał p. **Potężyć**.

Potężanie, a, bfm., czynność cz. **Potężac**.

Potężec, eje, ał *steżec kolejno, jeden (a. jedno) po drugim, posztynienc*. <Po + Tężec>

Potężenie, a, bfm. l. czynność cz. **Potężec**. 2. czynność cz. **Potężyć**.

† **Potężliwy** p. **Potężny**: Pamiętka rycerzów Krystusowych, którzy potykają ś. mężnie w boju, zwyciężyli najezniki potężliwe, ciało, świat i szatana. Baz. Pan Bóg tego męczennika chciał mieć potężliwym świadkiem prawdy Ewangelii. Baz. <Od Potęga>

[**Potężnia**, i, lm. ej] *twierdza, forteca, warownia, więzienie*: Otwórzcie mi do więzi; czyli żyje Dorota w potężni? <Od Potężny>

Potężnić, i, il, **Potężyć** *czynić potężnym, potężniejszym, potęgować*. <Od Potężny>

Potężnie, × **Potężno** przys. od **Potężny**: W więzach go trzymano P. L. P. go bronił. Troc. P. go chwali, gani. Troc. Tak P. przyjął nieprzyjaciół, że z nich mało co z pogromu uszło. Nar. Ręka mu P. opuchła. Perz. Wielkie dowcipy im dalej rzecz którą od siebie odkładają gwoli jakiej uciezce, tym potężniej, gdy ją znowu przedsiębiorą, kończą. Warg. Zmęczyłem ś. P. Zbił go P. Jeden z nich pękały, o P. sterzącym brzuchu. Jord. Nos mu spuchł P.

Potęźnieć, eje, ał stawać s. potężnym, wzrastac w potęgę, wzrastac w siłę, wzmacnić s.: Nida jeszcze wciąż potężnieje i jakoś dziwnie s. pieni. Kaczki, W miarę oddalania s. od stanu dzikości powstaje prawdziwa społeczność ludzka..., a jednocześnie potężnieje indywidualność. BdC. W związku ze wzrostem zdolności myślenia logicznego, porównywania i wnioskowania potężnie także poczucie sprawiedliwości i społecznia dla siebie podobnych. BdC. <Od Potężny>

Potęźnienie, a, blm., i. czynność cz. Potężnić. 2. czynność cz. Potężnić: Zdziczenie—to nie tylko przejście ze stanu nie-dzikości do stanu dzikości, ale także zwiększanie i P. już istniejącej dzikości. BdC. Postęp moralny, doskonalenie s. etyki jest równoznaczne z potężnieniem altruizmu i uczuć społecznych, a to P. altruizmu idzie ręką w rękę z coraz większą indywidualizacją duchową osobników. BdC.

× Potężno p. Potężnie. Pol.

Potęźność, i, blm., rz. od Potężny, potęga: Potężności, okazałości i poważenia wielkiego potrzebował. Grab. P. Sposób pisania św. Piotra duchowną niejako moc i P. w sobie zamyka. Smal. A on moc ludziom daje, i w ludziach jego jest męstwo i potężność. Skar. Bóg s. wszelką potężnością brzydzi, którą s. o co złego kusić widzi. Petr. W cerkiewnym rządzie nadętość i P. nie ma panować. Smotr.

Potęźny, †Potężliwy i. pełen potęgi, silny, możny, przeważny: Wody P. wiatr burzy. Li. Cudowną wymową i potężną wszystkich przywiódł do podziwienia. Birk. Włodzimierz, wszystkie księstwa ruskie w jedno ciało spoiwszy, był P. wszelkim nieprzyjacielom. Stryjk. (= groźny, straszny). Tatarom i Wołochom potężnym s. znać dawał, aez je sobie także sam potężne poznawał. Papr. (= dawał s. im we znaki). Miasto potężne w murach, w pieniądze, w ludzie. Troc. Trudno nieprzyjacielowi tak potężnemu odpór dać. Grab. P. Tam potężnego zbyt nieprzyjaciela, zagryzły mężnie księżca Popiela. Kras. Niemasz tak potężnego muru, któregoby złotym nie przełamał taranem. Pilch. Wyrok o nim wyda wróg P. Mick. Potężne państwo, wojsko. P. nieprzyjaciel. W Niemczech każdy potężny sobek pozyskał osobny tron dla siebie i nie dbał o całość narodową. Tren. (Matejko) wołą potężną a prostą rwący s. namiętnie do celów wzniosłych. Tarn. Irydjon poświęca najdroższe uczucia swoje dla dokonania olbrzymiego celu: zgniecenia tej potężnej Romy, co ciemniżyła narody. Chm. 2. dzielny, skuteczny, dostatecznie silny, sprawny: Dziwnie potężna za nami jego prośba. Skar. Zawždy siła jego potężna jest na pomoc naszą. Skar. Kłódę barania oraz z potężnemi soki w kocioł wiedma wwalila. Zebr. G y s. myśl do wielu spraw rozrywa, do żadnej w sposobności potężna nie bywa. Skar. 3. ogromny, olbrzymi, wielki, kolosalny, okazały, imponujący; djabelny, kaduczny, okropny, straszny, tegi: Zagraj odezwał s.: huff! huff! zabiegałem sam i na oczy moje widziałem potężnego dzika. L. P. kawał, kielich. Zdjął z budy P. bicz. Korz. Na oczach mając przeciwników, płatał (kordem) potężne zrazy. Wóje. Nos P., który z pod wielkiego czepka wyglądał jak baszta Ojcowskiego zamku. Wóje. <Od Potęga>

Potężyć, y, ył i. nied. Potężyć robić tegiem, stężyć jedno po drugim kolejno; pościć: Mróz potężył drogi 2. p. Potężnić. <Po + Teżyć>

Potfisz, a, lm. e zool. gatunek kaszalota.

†Potyżczek, czka, lm. czki p. Potyżczek.

†Potka, i, lm. i. I. potkanie, spotkanie, zejście s., zetknięcie s. z kim, natknięcie s. na kogo, zdybanie logo: Pies, wilka ujrzawszy, uciekając, towarzysza swego osła w onej potce opuścił. Kosz. 2. p. Potyczka: Zdziwili s. i zaraz zwątpili, bardziej o biegu, niż potce, myśleli; myśleli a pirzchali. Kochan.

[Potka, i, lm. i] części rodne kobiece. <?>

Potkać, a, ał i. × P. i × P. s., nied. × Potykać i × Potykać s. p. Spotkać: Bolesław w drodze kiedy chłopca potkał, zaraz go pytał... Papr. Co czynić ma dziecię, jeśli je kto na drodze uszanowania godny potka. L. Wilka potkał. Prz. (= will: go ozionął, młoczy od strachu). Potkałem matkę twoją na drodze. Troc. Wielkie mię potkało nieszczęście. Troc. Potka mię co, trafia mi s. Troc. Nigdy mię to jeszcze nie potkało. Troc. Potka cię ode mnie wdzięczność. Troc. Potka mię za to wielki kłopot. Troc. Potka was wiele złego w poslední czas. B. Sz. Chiron ze dwojej natury złożony, z czego dwoja potkała mię szkoda. Kochan. Zamieszkałem (= nie stawiłem s.) do stołu twego, z czego zarazem dwoja potkała mię szkoda. Kochan. Łagodnemi go słowy potkawszy, do wspólnego tronu zapraszał. Ustrz. Żartami go potykał i szyderstwy. Birk. Gniewała s. i zelżywymi słowy potykała ich. Birk. Młodzieniec temi go potkał słowy. Otw. Jeśli mię jeszcze kto tym potkał, że dobrodziejstwa ojcowskie zwyciężone dobrodziejstwa synowskimi być nie mogą, to... Górn. A złego Bóg potkał temi słowy. Kochan. Twój głos żalnościwy tym go potkał: Gościu mój... Kochan. Mówże mu, że źle wierzy, uirzysz, czym cię potka. Kochan. To łaska boża, kogo Bóg śmiercią przed złym czasem potyka, a patrzeć na upadek nie da. Skar. A kiedy mię na lepsze miały P. gody. Kochan. I już mię nocleg P. uczeiwy nie może. Kochan. Jakom robił, taka mię też i kara potyka. Koeh. W. Czego s. wam chciało, to was potkało. Kn. Co drugiemu wyrządził, to samego potkało. Kn. Wielkie go nieszczęście za żywota potykały. Warg. Nie każdego to szczęście potka. Kn. Praskiego areybiskupstwa, gdy go nim potykano, z tą tylko kondycją sobie życzył, żeby Czechowie z Kościołem rzymskim s. pojednali. Nies. Co też kiedy kogo za jego enotę wielkiego potkało! Warg. Choć go plagi nieraz duże u mojej żony potykały, przecię s. wraca w zaloty zuchwały. Jabł. To cię od syna potyka, coś ty rodzicom czynił. Skar. Myślmy, patrząc na zdrożność, czy wielką, czy małą: i nas to mogło P., co innych spotkało. Kras. Buntownicy do Władysława posyłają a zaraz z monarchją potykają go, ei deferunt. Błaż. Mikołaja areybiskupa z katedrą rzymską usilnie potykano, jeno że jej przyjąć nie chciał. Błaż. Potkał s. ze mną na drodze. Troc. Potkaliśmy s. z sobą. Troc. Koń miał ten obozaj, że często, potknawszy s. z drugimi, rad s. nazad wracał. Kochan. Potkali s. dobrze nar. i. Biel. M. Wręcz s. nieczmi potkali Kn. Nie pójdziesz przez moją ziemię, abo więc wojenne a zbrojno s. z tobą potkam Leop. (zabieję ci. Leop.). Grekowie drudzy.. wystąpili duże a śmiele s. potkali i tak długo s. bili, aż Trojany z miejsca sparli. H. Tr. Pomni, nieszczęśliwa Warną, gdzie nieśmiertelnej chwały enota cheiwa nie tak ostrożnie, jako śmiele s. potkała. Kochan. Może s. też i on z kim potkał? — Onby s. o takie bzdury pojedynkować miał! L. Potykaj s. w imię boże, na toś to brał żołąd, nieboże. Rys. 2. wetknąć jedno

po drugim a. jedno w wiele miejsc, powtykać. 3. utkać jedno po drugim: P. płótka, sukna. 4. spędzić pewien czas na tkaniu. <Po + Tkać>

†Potkana, ej, lm. 0 p. Potyczka: Car pułki do potkanej zagrzewa. Bardz. <Od Potkany, od Potkać>

†Potkanie, a l. blm., czynność cz. Potkać: W r. 1582 trocha Portogalczyków jednym potkaniem porazili niezliczoną wielkość Angolanów. Łęcz. Unika, uchodzi potkania. Troc. To P. niespodziane go bardzo zmieszają. Troc. Upiwszy ś., ranil na potkaniu człowieka. Petr. 2. p. Potyczka: Gdy zatrąbia, wojna i P. z przeciwniki bywa. Wiśn. Pierwsze P. rzeskie, dalej nic. Kn. Nie dba o wygranie, tylko o mężę P. Rys. Król rozkazał dać znak potkania.. zaczęła ś. bitwa sroga. Pśń. A ktoby krzyknął w hufie bądź w ciągnienu, bądź ku potkaniu, taki ma być gardłem karan. Zebrz. P. ze zwierzem. Troc. Pierwszym potkaniem zwyciężyliśmy nieprzyjaciela. Troc.

†Potkanie się, a ś., blm., czynność cz. Potkać ś.: Jużci, rzekł Maćko, ale może i do potkania ś. przyjść. Sienk.

Potkany l. im. od Potkać. 2. †P. rz. p. Potyczka: Krzykną w tym potkanego, canunt signa. Błaż.

Potkliwe przys. od Potkliwy: Któżby ś. miał gniewać, że kto w noey w omaćku P. chodzi? Pileh.

× Potkliwy często potykający ś w chodzeniu, utykający w chodzie, ×usterkliwy: Koń P. Troc. Przen.: chwężny, słaby, niestaby, skory do upadku: Cnota dźwiga potkliwych, słabym pomoc daje. Min. <Od Potknać>

Potknać, nie, nał, [Potchnąć], nied. Potykać l. †P. = Podedknać, Podtykać: Każdy, kto mu co do rąk potknał, został kapłanem. B. B. Gdy ubogiemu potknem sztuczkie chleba, rzecze: plać ci Boże z nieba. Li. Będę mówił, co mi kolwiek myśl potknie. Leop. Synowi pieniądze matka potknęła. Troc. 2. [P.] trącić, potrać: Te szklónke potknoł nogą, a ta szklónka sie zabyła. P. ś., [Potchnąć ś., Potnać ś., Postrbnać ś.], Poszkapić ś., × Poszłapić ś., × Poszłapić, nied. Potykać ś. potraćć ś., poszturchnąć ś., zaważdzić nogą o co: Rwał ś. ga'opem, choć ś. potknał, drugi raz P. ś. nie chronił. L. Koń ś. potknał. Troc. Potknęła ś. na kamieniu. Troc. Kto z prędką bieży, potknie ś. B. B. Potknał ś. i upadł. Warg. Kto chodzi w dzień, nie potknie ś., iż widzi; kto chodzi w noey, potyka ś., że światła niemasz. Bud. W długiej drodze. niepodobna nie P. ś. Fred. M. Koń ma cztery nogi, a potknie ś. Prz. Kto złą drogą idzie, ten często ś. potyka. Hof. Wszedł pomiędzy sosny i kilka razy potknał ś. o mogiły, niskimi krzakami otoczone. Orzesz. Przen.: podwrnie głową, zbajać ś., palnąć głupstwo, strzelić bąka, pokpić sprawę, źle ś. spisać, nie popisać ś.: Trafi ś. i najmędrszemu ś. P. Kn. Gdy co nietrafnie uczyni, tedyc to wige tak mówią, że ś. nie obaczył, że ś. nieco potknał. Kosz. Chlubny, że wszystko umie i przenika, a sam na bitej drodze ś. potyka. Mogą ś. mędry, jak my, mylić i potknać na grudzie. Mor. A. W rachunkach ś. często potyka. Troc. Potknał ś. tu Lambert Szafneburgeńczyk, hallucinator. Błaż. P. ś. w mowie łatwo, trudno odwołać. Bach. (= pomylić). Błogosławiony, kto ś. nie potknał w słowie ust swoich. Wuj. Jest takowy, który ś. potyka ję-

zykiem, ale nie z umysłu, albowiem kto ten jest, któryby nie szwankował kiedy językiem swoim? Leop. Lepiej ś. P. nogą, niż językiem. Bud. B. Acz z przyrodzenia miałby wymowę przecię, iż ś. onej między ludźmi nie przyłożył używać, nieraz potknie ś., ustanie, zmyli, splecie, tak iż gdy co będzie mówił, jakoby trzy po trzy bajął. Glicz. Żyd, przysięgając, jeśli ś. potknie trzykroć, tak wiele wierdunków traci; a jeśli czwarty raz, tedy zostaje winien w onej rzeczy. Hrb. <Po + Tknać>

†Potknienie, a, l. blm., czynność cz. Potknać. 2. p. Potknięcie ś.: Ledwem go w potknienu utrzymał. Troc. Pierwsze P. miewa odpuszczenie. Kn. Jakiokolwiek w słowie P. radzi wymawiamy. Hrb. W życiu naszym więcej potknienia, niż kroków. Troc.

†Potknienie się, a ś., blm. p. Potknięcie ś. Potknięcie się, a ś., blm., †Potknienie ś., †Potknienie czynność cz. Potknać ś.

[Potla] przys. p. Potąd. <Z *Potyla, Po + Tyla, od Tyli>

[Potlebiać, a, ał i P. ś.] = Pochlebiać i Pochlebiać ś. <Z Pod(ch)lebiać>

[Potlebianie, a, blm.] czynność cz. Potlebiać. [Potlebianie się, a ś., blm.] czynność cz. Potlebiać ś.

Potleć, eje, ał potwać przez pewien czas w stanie tlenia. <Po + Tleć>

Potlenie, a, blm., czynność cz. Potleć.

Potliwość, i, blm. rz. od Potliwy.

Potliwy łatwo potniejący, skłonny do potów.

Potlaczac, a, ał p. Potłoczyć.

Potłaczanie, a, blm., czynność cz. Potłaczać.

[Potłamsić, i, il] potarmosić.

[Potłamszenie, a, blm.] czynność cz. Potłamsić.

Potłoczenie, a, blm., czynność cz. Potłoczyć.

Potłoczyciel, a, lm. e ten, co potłoczył, uciemieżyciel, pogubił: Aleksander, syn Filipa, króla macedońskiego... potłoczyciel medzkich i perskich królestw, greekich... Biel. M. <Od Potłoczyć>

× Potłoczycielka, i, lm. i forma ż. od Potłoczyciel. L.

Potłoczyć, y, yl, nied. Potłaczać l. tłocząc pognieść, podławić: Przyskoczyli chutnie, cheąc je koñmi P. a rozrazić. Janecz (= potratować). 2. †P. pogniebić, ucisnąć, uciemieżzyć, przygnieść, zdusić, zdlawić, wjarzmić; podeptać, potratować: Hardego a upornego potłoczy pan. Rej. On osądził, potłoczył wszystkie książęta, wszystkie możności tego świata. Rej. Stanowią złośliwe prawa, aby na sądzie P. uboiego mogli. Jan. On okrutny szatan był zburzon, zniszczon a na ziemię potłoczon. Rej. Jedno ubożuchny a nędzniczek ten wszędy potłoczony leży. Rej. Wszystkie ty srogości nogami wternego mogą być potłoczone, jedno w imię jego (Buga). Rej. Ale i nie wiele inych starają ś. o to. aby potłoczyli mnie. Rej. Nieprzyjacieli stłumi i potłoczy w ziemię żywot mój. Wig. Ułap i potłocz w ziemię żywot mój. Wig. <Po + Tłoczyć>

Potłomaczenie, a, blm., czynność cz. Potłomaczyć.

Potłomaczyć, y, yl, Potłomaczyć l. spędzić pewien czas na tłomaczeniu. 2. przetłomaczyć jedno po drugim; pokonać tłomaczenie. <Po + Tłomaczyć>

[Potłomień, a, lm. e] = Podpłomyk. <Z *Pod(p)łomień, Pod + Płomień>

Potłuc, uce, ukl I. *słuc* jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach, porozbijając, poroztrącając, pogruchotać: P. szyby, garnki. Mała ta poplamila kanapy, potłukła zwierciadła. L. Już nam kilka karet potłukli. L. Pobożni królowie judzey bałwany Baal., Pryjapa. Molocha potłukli. Kajs. P. orzechy (=poroztrzącając). P. kogo = *pobić, poturbować*. Kłacz mię zrzuciła, potłukłem boki. L. Po długiej włóczędźce zestarzały, siwy, potłuczony, okulały, wrócił kości złożyć na własnej ziemi. Krasz. (=skolatany). 2. [P.] *pobić, pozabijać*: P. kureczki. 3. *słuc* na drobno, na miarko, utłuc: P. eo w moździerzu. Ziola te pokrajawszy i zgruba je potłukłszy... Perz. 3. *spędzić pewien czas na tłuczeniu*. P. ś. 1. *zostać stłuczonym, porozbijającym*: Szklanki ś. potłukły. 2. *słuc* ś. w wielu miejscach i *poobrażać* ś. na ciele: Upadł, spadł ze schodów i potłukł ś. 3. *pobić* ś., *poturbować* ś., *poczubić* ś.; *odbyć z kim bójkę*, szczególnie na *kufajki*. <Po + Tłuc>

Potłuczenie, a I. blm., czynność cz. **Potłuc**. 2. Im. a *miejsce stłuczone, znak od stłuczenia*: Potłuczenia i pogniecenia zwolna goić należy. Perz.

Potłuczenie się, a ś., blm., czynność cz. **Potłuc** ś.

× **Potłukać się**, a ś., *al* ś. *tłuc* ś. *po kątach, niewierząc* ś., *tułać* ś., *wycierać kąty, kolatać* ś. Troc. <Po + *Tłukać ś., TŁUK>

× **Potłukanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Potłukać** ś.

Potłumaczenie, a, blm., czynność cz. **Potłumaczyć**.

Potłumaczyć, y, *yl* p. **Potłumaczyć**: Potłumaczyli sprowadzone do Włoch rękopisma historyków i filozofów greckich. Wiszn.

Potłumek, mka I. [P., Im. **owie**] *gnębić, ciemięzca*; wog. *łotr, niepoń, galgan* (przekleństwo): A ty, potłumku jeden! Ty hołuzo, bołdo, potłumku jakiś! 2. Im. i bot. (weisia) *ros. z gromady mchów liściastych, z rodziny potłumkowatych (weisiaceae)*. <Po + *Tłumek, TŁUM>

Potłumiacz, a, Im. e p. **Potłumiciel**. Mącz. <Od Potłumiać>

Potłumiać, a, *al* p. **Potłumić**.

Potłumianie, a, blm., czynność cz. **Potłumiać**.

Potłumiciel, a, Im. e, **Potłumiacz** ten, *co potłumia a. potłumił*: Swego czasu Jezus sądzić będzie krzywdzicieli waszych, potłumicieli waszych. Bals. Bogacze są potłumiciele ubogich. Wuj. <Od Potłumiać>

Potłumicielka, I, Im i forma ż. od **Potłumiciel**.

Potłumić, i, *il*, nied. **Potłumiać** *stłumić, przytłumić, zdławić, pogniebić, zdusić, przydusić, postkromić*: Usilnie ś. starali, jakoby słowa nauki jego do gruntu wykorzeni i P. mogli. Damb. Świat uśmiecha ś., aby był srogim, wynosi, aby potłumił. Birk. P. bunt, herezję, niezgodę. Troc. Udelektować oczy zgubą potłumionych ręką boską. Pas. Wyzwoliwszy mnie, potłumi tego, który ś. starał, aby mię był zaniszczą. Rej. % Jego pomocą mieli P. mocne przeciwniki. Kaz. 1555. Urok królewskości w dumnej niewieście potłumił gorętsze pragnienia serca (- *zagłuszył*). Hardy i sprosny nieprzyjaciel jest od Boga małą garścią wojska potłumiony. Okol. Rzekł potłumionym przez gniew głosem. Sienk. [A wy, panie zakonnic! zdracze potłumili, ten Przenajśw. Sakrament pod nogi rzucili].

Potłumienie, a, blm., czynność cz. **Potłumić**.

Potłumkowate rośliny (weisiaceae) jedna z rodzin roślin, należących do gromady mchów liściastych. <Od Potłumek>

Potłumnie przys. od **Potłumny**. L.

× **Potłumny** który może być *potłumiony*. L.

Potłuszczenie, a, blm., czynność cz. **Potłuszczyć**. **Potłuszczyć**, i, *il* *powalać, poplamiać tłuszczem; powiechić*. <Po + Tłuszczyć>

Potłuszczyć, eje, *al* *stać* ś. *tłuszczyć*, *nabrać ciała, tuszy, popełnić, utylić nieco*. <Po + Tłuszczyć>

Potłuszczenie, a, blm., czynność cz. **Potłuszczyć**.

[**Potnąć się**, nie ś., *nał* ś.] p. **Potknąć** ś.

Potnia, i, Im. e *łaźnia sucha, łaźnia rzymska, potnik, pocilnica, pocielnica, (sudatorium)*. <Od Potny>

Potnica, y, Im. e I. a. × **Potnik** anat. w Im. p. **Dziurka**. 2. *gorączka potna*: P. angielska, pot angielski (sudor anglicus). <Od Potnik>

Potnieć, eje, *al* *zachołdzić, oblewać* ś. *potem, pocić* ś.; *przen.: okrywać* ś. *występującą wilgocią, osadem wilgotnym*: Doktor pyta ś., jeśli chorey spał, potniał, i jak puls bieży. L. Pić i P. jest znak z gruntu zepsutego żołądka. Pileh. Ciało św. Salomei po śmierci wony zapach czyniło i wonnym olejkiem potniało. Błaż. Od Gromiczniej to pół zimy, od Macieja zima potnie (tak). Syrok. Więcej potnieją śpiący, niż czujący. Troc. <Od Potny>

Potnienie, a, blm., czynność cz. **Potnieć**, *transpiracja*.

[**Potnięcie się**, a ś., blm.] czynność cz. **Potnąć** ś.

Potnik, a, Im. i I. p. **Potnia**. 2. *podkładka z pilśni lub sukna grubego pod siodło*. 3. *plątek ceratowy lub gumowy, używany pod pachy sukien*. 4. *chusta do ocierania potu*. 5. anat.: × P. p. **Potnica**. <Od Potny>

Potny, **Potowy** I. przym. od **Pot**: Chustka potna, do wycierania potu. L. Praea potna (=w pocie czola). L. Skrzynia potna = *potnica*. [Sól potna] (= *wilgotna*). 2. = a) *pobudzający poty, napotny* (sudoriferus, diaphoreticus). b) *gorączka potna, potnica*. c) *gruczołak P.* (hidradenoma). d) *Gruczoł P.* (glandula sudoripara). e) × **Dziurki potne** p. **Dziurka**: Potne dziurki na skórze włosami obrosłe. Perz. <Od Pot>

[**Poto**] dlatego. <Po + To, oI Ten>

Potoch, a, Im. y p. **Posoch**: Popi rusey, kiedy kędy idą, to laszczkami, które oni potochami zowią, rękojęsę mając nakrzywioną, naksztaft maczużki, podpierają ś. Paszk.

× **Potocieczny** *ciekący potem; wywołujący, sprawiaczy poty*: Potocieczne znoje. L. <Pot + *Cieczny, od Ciecz>

[**Potoczasek**, szka, Im. szkij p. **Potok**. <Od Potoczek>

Potoczek, czka, Im. czki I. p. **Potok**: Jeden P., który idzie pod domy, nie tylko dogadza ludziom, ale też do umocnienia miasta służy. Łęcz. Mógłbym wszystkie potoczki nauk kacerskich jednym słowem kościelnym wysuszyć. Hrb. Mizerny P. tamował nieraz broń otomańską, której ocean cały nie mógł utrzymać. Kłok. Krzaki leszczyny zasłaniały całkiem P., tylko gulgocie jego po kamieniach słychać było. Bał.

Potoczenie, a, blm., czynność cz. **Potoczyć**: To przepowiadanie nie na krótki czas będzie, ale zamknie w sobie wszelkie P. czasów, *volubilitatem*. Hrb. (= *koleje czasów*).

Potoczenie się, a ś., blm., czynność cz. **Potoczyć** ś.

[Potoczka, i, lm. i] *1. wielkie naczynie do moczenia białizny, do krochmalu, do wyrabiania mączek po dworach. 2. p. Potaczka. 3. dolna część (od pasa) koszuli kobiecej, z grubszego płótna, niż część górna, podolek, padolek, podwalina, naddolek, nadolek, nadtoczka. <Po + *Toczka, od Toczyć>*

Potocznie przys. od **Potoczny**.

Potocznik, a, lm. i bot. l. p. **Przetacznik. 2. p. Rzezuca. 3. p. 2. Marek.** <Od Potoczny>

Potoczność, i, l. blm. rz. od **Potoczny**: Obrótów niebieskich P. Troc. Wałka, gałki P. Troc. Naturalność i P. opowiadania. Siem. Prócz potoczności w powieści każdej (historycznej) widać zawsze i trochę mistyczności i trochę ironji (śmiechu). Tysz. Pod względem sztucznej potoczności tonu i stylu. Tarn. (= zbliżenia do potoczno-

Potoczny l. a. **Potoczysty** *łatwo toczący ś.*, *obrotny; toczący ś.*, *kołujący*: Sfer okrągłych potoczne obroty. Kulig. Drąg P., osadzony na dwóch kółkach, służy do podźwignienia armaty. Jak. J. Mazury przy potocznych nasiekach z kopjami strojno na koniach siedzą. Tw. Kamień wielki P. Bud. (którego nieła podnieść, aż musi toczyć. Bud.). Chmury potoczne łagodny Fawoni za czarny Buksyn wolnym skrzydłem goni. Zim. Fortuna na potocznej obreży. Pot. Siedzi na wozie hardy Sezostrys, a dla wzgardy ciągnąc go czterech królów na potoczne koła patrzą. Pot. Koło potoczne parowozu toczy ś. tylko, nie przyczynając ś. do napędu, nie jest bowiem związane z silnikiem. Koło potoczne i napędne. 2. × Miod P. = *plynny, ciętkły, pitny, sycony*: Bez kanaru miodami potoczniemi słodzono. Goł. Miodu potocznoego wiadro. Tręb. W. 3. *bieżący, zwyciężny, codzienny, zwykły, powszedni*: We wszystkich sprawach swoich, chociaż przez ś. potoczne są a. domowe, Boga wzywają mogą. Smal. Rozmowy potoczne zastanawiają ś. zazwyczaj na opowiadaniu tego, co ś. stało, są więc opisem dzieł, rzeczy, miejsca. Kras. Materją rozmów niekiedy są rzeczy potoczne, niekiedy ważne. Kras. Potoczne sprawy. Troc. Potoczne potrzeby. Troc. Zdała ś. prostą w rozmowie potocznej. Skar. Domowe, potoczne sprawy. Baz. A iż na pierwszym spraw potocznych progno ten dobrze zaczął, kto co zaczął w Bogu. Mias. Percepta potoczne. T. K. Potoczne potrzeby u W. K. Mości odprawować. Grab. P. Wdowa, poczciwie żywiąc, nigdzie o cześć, o gardło, jedno w potocznych rzeczach świadczyć może. Magd. Język jest prosty, kiedy rzeczy zawile, wyniosłe myśli i głębokie pojęcia może wydać zwięźle, zrozumiale i sposobem zbliżonym do mowy potocznej. Sniad. Chee mnie znowu wciągnąć w rozmowy potoczne. Mick. Prosilł posłowie o postanowienie obrony potocznej takowej, któraby rok od roku na granicach koronnych trzymana być miała. Vol. 4. †P. sąd = *sąd nadzwyczajny, odbywany z powodu jakiego wypadku*: P. sąd a., jak zowią, potrzebny, jest ten, który okrom ułożonych pewnych dni na żądanie czyje bywa. Groic. Sądy potoczne w sprawach pomniejszych dla prędzej sprawiedliwości sam burmistrz z pisarzem w domu swoim odprawiać może. Skrzet. Winy (kary) potoczne, które bywają przekazane w prawie zagajowym u wójta, pan starosta bierze dwie części. Wej. (= *wyznaczone na sądzie potocznym*). Marszałek w. koronny miał w ręku swoim sądy potoczne. Kit. Apelacja z sądów potocznych, tak Ciechanowskich, jako i Przasnyskich, każdemu ma być

wolna i dopuszczona. Nisz. Przy sądzie grodzkim w stolicy był sąd P. Dutk. Sądy potoczne odbywał gród stołeczny, poprzednio krakowski, a od r. 1658 warszawski. Należały do nich sprawy: gościnnych, szlachty nieosiadłej i także mieszczan mieszkających w stolicy. Burz. <Po + *Toczny, od Toczyć>

Potoczyc, y, yl, nied. **Potaczać** l. *puścić z rozmachem, aby ś. toczyło*: Taka ciżba była, iż można było jabłko po ludziach P. Paszk. Przen.: P. oczyma = *powieść, rzucić dokoła*: Ten zwiesił brew siwą i okiem ponurym potacza po sobie, po nagich swych dzieciach. Uj. Naród nabierał dechu, potaczał oczyma po rolach. Reym. Zbójców drużyna bezbożna wybiegła z puszczy P. oczyma, czy blizka zdobycz. Rom. 2. *polać, utoczyć, wytoczyć*: P. wino. L. Krew potoczę, miecz niosąc dobyty. L. P. ś. l. *tocząc ś. pomknąć*: Kula potoczyła ś. Śmiech, jakby wielka, pękata bania, potoczył ś. w ciszę. Wroc. Przen.: (o człowieku otyłym) *pójść z trudem, potarabanić ś.*: Jak tylko zobaczył Jaszka, potoczył ś. ku niemu ochotnie. Krasz. Przen.: W ślad za wiekami wieki ś. potoczą. Prusz. Przen.: *pójść po myśl, gładko, jak po maśle, powieść ś.; stać ś., wypaść*: Struchlał, że ś. nie tak potoczyło i stało z ludem izraelskim, jak był chciał. Leop. 3. *zatoczyć ś., postonąć ś., zachwiać ś., chybnąć ś.*: Potacza ś., jakby miał być winem spojony. Otw. Jakoby pijani i szaleni, na ziemię potaczając ś., jeść ani pić nie cheieli. Wezuw. Pierwej dziesięć garncy wypiszy, nie mu nie szkodziło; teraz ledwie osmiu dociągnie, a często mu ś. P. przyjdzie. L. Nie może ś. utrzymać na nogach, chwieje ś., potacza ś., pada na ręce Namy. Stasz. Na jedną nogę potknawszy ś. potoczył ś., ale ś. drugą podparł, iż nie upadł. Skar. Jako pijani niech ś. potaczają. Klon. Niejeden już ś. potaczał. Reym. <Po + Toczyć>

Potoczysto przys. od **Potoczysty**: Fabjan mawiał bardziej P., niż pośpiesznie. Pilch. Mówić gładko i P., *ore rotundo loqui*. Czart. W dzień weselo, w noc rżęsiato, biało, gładko, P. Pol.

Potoczystość, i, blm. rz. od **Potoczysty**.

Potoczysty l. p. **Potoczny**: Gwiazdy, mając kształt okrągły i P., ożywione boską mocą, drogi swe odprawują. L. Artylerja potoczysta, *roulante*. Jak. J. 2. Przen.: *gładki, równy, jak po stole*: Potoczysta droga. Bobr. Przen.: *plynny, gładki*: Krótkie powieści, nakształt wierszów potoczyste, lepiej ś. wpajają. Pilch. †Prędkość gani, a pochwała zwolna potoczystą mowę. Pilch. Styl P.

[**Potografja**, i, lm. e] *potografja*. <Zam. Potografja, sld.>

Potok, u, lm. i l. a. †**Patok**, [**Potoka**] *woda tocząca ś. z góry nakształt bystrej rzeki*: P., woda bystra z gór leżąca, z deszczu a. śniegu topniejącego zebrana, za których ustaniem wysycha. Wyw. P., którego nie mógł przebrnąć. Wuj. P. z wierzchołka góry płynący z hałasem śmiał ś. z rzeki; spokojnie płynęła tymczasem; nie stało wód u góry, gdy śniegi stopniały, aż z owego potoka strumyk tylko mały. Kras. Niepogody z plutą pobudziły bystre potoki. Groch. Błotniste potoki. Gawiń. Łzy po jagodach moich jako potoki rzeczne cieką. Smotr. Szumiący P. rwie skaliste brzegi. Kras. Spadł deszcz tak gwałtowny, potoki z gór zebrały, że o przeprawie myśleć niepodobna było. Troc. P. płynię doliną. Karp. Zagarnął wszystko P. burzliwy. Żal. Rwący P. Górski P. Przen.: Gdy kopyta (ruma-

ka) utoną w piaszczyste potoki. Mick. Przen.: *strumień, struga, rzeka*: Łez potoki. Troc. W górskie ś. rozplywać potoki. Troc. Woda potokiem ś. leje. Rogal. Zapalając rycerzy, obiega namoty, pragnie, ażeby krew ich lała ś. potokiem. Dm. Jedynym miejscem, na którym spłynąć ś. mogły te wszystkie potoki łez i krwi, była literatura. Tarn. Panna pułkownikówna, oblana potokiem łez krewnych i domowników, odjechała dzielić dolę z doktorem. Sienk. Bluzgać na kogo potokiem żółci i jadu. Przybor. P. obelg, słów (= grad). P. wymowy (= tok, potoczność). Prowadzenie jego złotym płynie potokiem. Troc. 2. [P.] *upływ*: Odwar ziela od potoku krwi (= od krwi-toku). 3. [P.] *wielka głębia w rzece*. 4. [P.] *bagno*. 5. *otok, posoka, ropa*: Rana potokiem (posoką) podeszła. Troc. 6. [P.] p. **Potaczka**. Kn. Do przędziwa oracz ma mieć: miadłię, cierlicę... P., kijankę. Ek. 7. [P., **Potaka**] *dolina obrośnięta drzewami*. 8. anat.: × P. łzowy, koryto łzane (rivus lacimalis). 9. geol. *masa skał wybuchowych, rozpościerająca ś. głównie w jednym kierunku, a posiadająca znaczną długość*: P. trachitu, bazaltu, lawy. 10. poł. wody płodowe, woda opłodowa, × ciecierz wodówka, × opłodnia, × flikwor wodnisty, × flikwor błony owczej (liquor amnii). 11. zł. *wóz, powóz, fura*: Andrus od potoku (= *złodziej kradnący z wozów, powozów, fur*). Zdr. **Potoczek**, [Potoczasek]. <Po + Tok, CIEK/TOK>

[Potoka, i, lm. i] p. **Potok**. <Po + *Toku, CIEK/TOK>

Potokarz, a, lm. e, zł. *złodziej kradnący z wozów*. <Od Potok>

Potoknąć, nie, **nał**, nied. [Potakać] *popłókać, popłóknąć, wytolknąć*: P. szklankę, dzbanek. <Po + *Toknąć, CIEK/TOK>

Potoknięcie, a, bfm., czynność cz. **Potoknąć**.

Potokować, uje, **ował** *spędzić pewien czas na tokowaniu*. <Po + Tokować>

Potokowanie, a, bfm., czynność cz. **Potokować**.

Potokowy i. przym. od **Potok**; **Patokowy**: Krwią płynącą będzie pił wodę potokową. Kochan. 2. zł.: Buchacz P. = *złodziej kradnący z wozów, potokarz*. <Od Potok>

[Potom] p. **Potym**.

Potomek i. mka, lm. mkowie *dzieci, wnuk, prawnuk, następcą, zstępny z przodka idący*: Wnidź do żony brata twego, abyś wzbudził potomka bratu swemu. Leop. Kromer, następcą Długosza, gdzie indziej na losy potomków Giedymina ważne rzuca światło. Städt. Przdki sławne zły P. szpeci. Kn. Nasi potomkowie nie doczekają ś. tego! A od onego prawa i sądu ormiańskiego nigdzie indziej, jedno do majestatu naszego królewskiego i potomków naszych będą apelować. Corp. Potomkowie to króla wielkiego. Troc. Kazimierz panował ze szczepu Piasta, ostatni P. męski, gdy padła kłeska na wioski, miasta. Gór. P. płci męskiej. Nie zostawiła mu potomka po sobie (= *zeszła ze świata bezpotomnie*). Na schyłku XV wieku na rozległym obszarze śląskiej ziemi z potomków Władysława pozostało tylko trzech książąt. Paw. Kmieci P. barki w złoto stroi, a możnych książąt krew u cepa stoi. Nar. Swej małżonce i tym potomkom swym zapisuje własną ojczyznę swoją. Gac. Gdy przyszło na potomki, wnet ś. powadzili, i w tym zaene królestwo marnie spustoszyli. Kochan. Pan Longin okazał ś. w zupełności godnym potomkiem przodka Stowejki. Sienk. 2. × P., mku, bfm. p. Po-

tomstwo: Mając uciążwą małżonkę swą Annę i P. z nią uciążwą, to jest syna Jana i córek dwia. Gac. Ci bracia ten dział w tej barci mają nieś spokojne używanie i P. ich wiecznymi czasy, według tej ugody. Gac. <Od Potom, z Czes.>

× **Potomka**, i, lm. i *potomek płci żeńskiej*: Nie pojedynczej w niej niewieście, ale potomec rodu, który dobrodziejstwami obsypywał rzplą, należy ś. sprawiedliwości. Bart. Ma swoje prawa, jest potomką Jagiellonów. Bart. Uchowaj Boże śmierci a. przygody jakiej matka wolność i władzę wszelaką do śmierci u potomek potym słusznie i spokojnie, używając... Gac. <Od Potomek>

† **Potomkowność**, a, bfm. p. **Potomstwo**: *Soboles, plód*, P., pokolenie, rodzaj. Mącz. <Od Potomek>

Potomnie przys. od **Potomny**. L. [Na P.] p. **Potomny**.

Potomność, i, bfm. rz. od **Potomny**, *czas potomny, wieki potomne, czasy przyszłe, czasy potomków, przyszłość*; przen. *potomkowie, przyszłe pokolenie, przyszłe pokolenia, następcy*: O czasie przytomnym nazbyt dobrze sądził, a nie wejrzał w P. i w odrodne syny. L. Sął potomności. Zasłużył na wdzięczność u potomności. Kazimierz, co go Wielkim P. nazwała. Syrok. A pożądlive potomności oko będzie ś. waszej uragać potędza. Asn. Przekazać wdzięcznej potomności. Jord. Przejść do potomności a. przekazać swe imię potomności.

Potomny, [Potemny] i. *który będzie potym; który był kiedy po kim, następny, przyszły, późniejszy*: Po-czął ś. rozmyślać na potome czasy, mówiąc: cóż ja będę czynił? Wuj. Na potome czasy J. K. Moś nie tylko upomina, ale i ostrzega wszystkich. Mac. S. Wieki potomne. Wieczny pokój z sobą czyniwszy i na potome czasy przyjaźni utwierdziwszy, będziemy mieszkać... Kochan. W obfitą nagrodę ku latom potomnym pójda. Pien. W potome wiekować będziesz czasy. Troc. Słowacki za życia nie drukował, z góry już odkładając go (dramat) na czasy potomne. Chm. Tak popolicie potomni ludzie czynią, iż więcej coś o przeszłego wieku ludziach rozumieją. Gór. [Na potome czasy, **Na potomnie**] = *na zawsze, na wieki*: Zostań z Bogiem, ma kochanko, na potome czasy. 2. × P. *mający potomstwo, nie bezpotomny, dzietny*: Gdy między małżeństwem potomnym rozwód zapada, dożywotna dla żony substaneja po śmierci obojga rodziców prawnym dostaje ś. potomkom. Ostr. 3. hist.: Gwiazdy potomne (diaster). Kłębki potomne (dispirema). **Potomni**, ych, bfm. rz. *potomkowie, tulźcy potomni, potomność*: Kto przez lat dziesięć dóbr ś. nie dopomni, niech później do nich i prawa nie rości, ni on, ni dzieci, ni dalsi potomni. Syrok. Opinie i sądy współczesnych, choćby najwiałlejszych, umysłów w niczym nie obowiązują potomnych. Paw. <Od Potom, z Czes.>

Potomstwo, a, bfm., † **Potomkowność**, × **Potomek** *dzieci, czyje, potomkowie, ród, pokolenie, plemię*: Pierwsze dobro w małżeństwie jest P., to jest dzieci, które ś. rodzą z własnej a prawej żony. Kucz. Rozmnoż P. twoje jak gwiazdy na niebie. Leop. (plemię twoje. Leop.). Weźmiesz żonę, to tysiąc zgrzyot ci przyczytni, masz P., masz nowe kłopoty w zadatki. L. Zgrają nieenie zrodzonego potomstwa. Bardz. Bez potomstwa umarł. Troc. Małżeństwo jest dla potomstwa. Troc. Monwid, najstarszy syn Giedymina, nie zostawił po sobie potom-

stwa. Stادن. [Na P.] *dziedzicznie*: Dziedzie Wielebna uczynili to memu tatusiowi, co ich na P. uwolnili od pańszczyzny. <Od Potomny>

Potonać, nie, nął utonać kolejno, jeden (a. jedno) po drugim. <Po + Tonać>

†**Potoneły, × Potoniony** (o wielu) *który potonął*: Szkoda, która mieli w potonełych bydłach. Wuj. <Od Potonać>

Potonienie, a, blm. p. Potonięcie.

Potonięcie, a, blm., Potonienie czynność cz. **Potonać.**

× **Potoniony p. Potoneły**: Całe szkielety potonionych zwierząt i ludzi. Sł. wil. <Od Potonać>

Potop, u, lm. y, [Potopa] l. powódź wielka zalewająca całe kraje: P. świata. P. powszechny. Za Noego był P. przez 40 dni na ziemi, i wabrały wody, i podniosły korab, i wzmogły ś. wody, i pływał korab po wodach, a wody odkryły wszystkie wody wysokie. B. G. Przed potopem. Po potopie. P. Deukaljona. Nie będą więcej wody potopu ku wygładzeniu wszelkiego ciała. Wuj. Ludzie aż do potopu zwierząt żadnych nie zabijali i mięsa ich nie jedli. Skar. Z tak ciężkich razów i potopów łódka Piotrowa wybawiona jest. Skar. Jan Kazimierz obcięte szpalerowe, *alias* P. nazwane (z powodu scen potopu biblijnego wyrażonych na nim), rzpltej należące, u pewnego obywatela gdańskiego zastawił. Vol. Przen.: Na spieczoną ziemię lał ś. istny P. ognia. Przybor. (= *lawina, morze, potoki*). Obawiam ś. potopu nauki Lewona. Krasz. 2. †P. *toń, powódź, topiel, rozbitie na morzu, zatopienie*: Żyd, któryby do Cypru przyszedł, albo i z potopu wypłynął, był zgubiony. Skar. Upominał go, żeby tej jazdy na morzu zaniechał, bo: panie, mówil, potopem zginiesz. Sak. Przen.: Potym Noe rzekł: Toć jest archa figurowana, przez którą Kościół od potopu potępienia jest wybawion. Op. 3. *rostop, powódź, rozlew, wylew, kaluża*: Przyrke miastu jesienne potopy. Mick. Przen.: O kiedyż zahamowane krwawe będą potopy? Tw. <Po + Top, TOP>

[**Potopa, y, lm. y**] p. **Potop.**

†**Potopiać, a ał i †P. ś. p. Potopić**: I poszedł Piotr po morzu, ale potopiający ś., i jał wołać, rzekąc: Panie, racz mię wspomóc. Op. <Od Potopić>

†**Potopianie, a, blm., czynność cz. Potopiać.**

†**Potopianie się, a ś., blm., czynność cz. Potopiać ś.**

Potopić, i, il l. utopić, zatopić jedno (a. jedno) po drugim, pozatapiać; pozalewać wodą w wielu miejscach: P. szezenięta, kocięta. Znaczną część wyciął, resztę w głębokich nurtach potopił. Niem. Nie mniemaj, gdzie cię ogień popali, woda potopi, na polu zginie, w oborze pozdycha, aby to tobie skąd inąd rosło, jedno z prawdziwych dekretów Pana twego. Rej. Ten deszcz ogromny potopił wszystko. Hof. Przen.: Wsie, potopione w mrokach przyziemnych, wyzierały gdzieś niedzie pod zorze, kieby te czarne kamienie z pod wody spienionej. Reym. (= *pogrążone*). 2. *stopić jedno po drugim, poroztopiać, porozpuszczać*. P. ś. l. *utopić ś. kolejno, jeden po drugim, potonać*: Z nim blisko 20.000 mołojców położyło głowy na pobojuwisku lub potopiło ś. w błotach Prypeci. Sienk. 2. *stopić ś. kolejno, jedno po drugim, poroztopiać ś., porozpuszczać ś., potopnieć*. <Po + Topić>

[**Potopielnik, a, lm. i**] *istota mityczna powstała*

z topielca, oddana topieniu ludzi. <Ukr. potopělnyk>

Potopienie, a, blm., czynność cz. Potopić.

Potopienie się, a ś., blm., czynność cz. Potopić ś.

†**Potopień, pnia, lm. pnie ten, który tonie, topielec, rozbitek**: Ty (Cezarze!), dochodząc ostatniego stopnia na świecie, w morzuś chciał być za potopnia. Chr. <Od Potopny>

[**Potoplać, a, ał**] *zawalać, zmaczać.* <Ukr. potopláty>

[**Potoplanie, a, blm.**] *czynność cz. Potoplać.*

Potopnieć, eje, ał stopnieć kolejno, jedno po drugim, poroztopiać ś., porozpuszczać ś., potopić ś. <Po + Topnieć>

Potopnienie, a, blm., czynność cz. Potopnieć.

Potopny p. Potopowy. L. <Od Potop>

Potopowy, Potopny przym. <Od Potop. Troc. P. okres = *oznaczający ostatnie przedhistoryczne pokłady geologiczne*. Utwory potopowe (= *pochodzące z okresu potopowego*). <Od Potop>

[**Potornieć, eje, ał**] p. **Potarnieć**: Rance mi potorniały jak patyki.

[**Potornienie, a, blm.**] *czynność cz. Potornieć.*

[**Potorocza, y, lm. e, Patarocza, Potorocze, Potorok, Potyróże**] l. *straszyllo, dziwoląg, czupiradło, pokraka, poczwara; malec kurdupel.* 2. *latawiec (mitologiczny).*

[**Potorocze, a, lm. a**] p. **Potorocza.**

[**Potorok, a, lm. i**] p. **Potorocza.**

[**Potorować, uje, ował**] *wysłędzić, wytropić, odnaleźć po śladach*: P. zbiega. <Po + Torować>

[**Potorowanie, a, blm.**] *czynność cz. Potorować.*

Potos, a, lm. y bot. p. Stoplat. <Łć. pothos>

Potoślin, u, lm. y bot. roś. z rodziny rutowatych (pilocarpus). <Pot + Slina>

Potowy p. Potny: Krosta potowa (= *potówka*). Dziurka potowa (p. Dziurka). Potowe lekarstwo. Troc. (= *napotne*). <Od Pot>

Potówka, i, lm. i l. a. Prośówka, × krosty białe, potnica, wysynka gorączkowa wielkości prosa, połączona z wielkimi potami (miliaria). Sł. wil. 2. *pryszcz zjawiający ś. na wargach.* Sł. wil. 3. a. w lm. (sudamina) der. *pryszczyci występujące na skórze.* <Od Potowy>

Potrącenie, a, blm., czynność cz. Potrącić.

[**Potrącenie się, a ś., blm.**] *czynność cz. Potrącić ś.*

Potrącić, i, il stracić jedno (a. jednego) po drugim: Bądź ubodzy i bogaci, wszystko ma kosa potraci. Mist. Potrącił sługi św., którzy byli zamordowali króla, ojca jego. Wuj. W tym zamieszaniu wszyscy głowy potracili. Mieczysław II potracił wiele krajów, które ojciec był podbił. Wirt. Wojsku trzeba było wiele koni w miejsce potraconych. Moracz. [Niekiedy na bokach gór stoją pojedyncze domki... takie domy zowią potraconemi, do których, jak mówią, rzadko zajrzy wojak i ksiądz]. [P. ś.] *zginąć, przepaść, niewiadomo gdzie ś. podziąć*: Tak ś. potracili, że o nich nikt nie wiedział. <Po + Trącić>

Potradować, uje, ował stradować jedno po drugim. <Po + Tradować>

Potradowanie, a, blm., czynność cz. Potradować.

[**Potraf, u, blm.**]: Do potrafu = *do porudzenia*. Cyby nie było czego do potrafu wedle tego zła? <Po + Traf>

Potrafić, a, ał I. p. **Potrafić**. 2. [P.] *umieć, podobać, dogodzić komu*. 3. [P.] *próbować*. <Po + Trafić>

[**Potrafiać, a, lm. i**] *człowiek potrafiący wszystko zrobić, sprytny, majster do wszystkiego*. <Od Potrafić>

Potrafianie, a, blm., czynność cz. **Potrafiać**.

Potrafić, i, ii, × **Potrafiać**, † **Potrafować** I. [P.] *trafić*: Ja tam potrafię, gdzie Długa ulica. 2. × P. w co, czemu, z kim = *ugodzić w co; trafić do ładu, poradzić sobie z kim, z czym; dać radę, zaradzić czemu*: Potrafię ja w to, dokażę, że i kochać cię będzie. Boh. (= *maja w tym głowa*). Potrafiamy w to, będzie wszystko dobrze. L. Nie frasuj ś., staranie moje w to potrafi. L. W to potrafiąj, żeby ś. nieprzyjaciela w tył mieli. P. Koch. (= *daż, zmierzaj do tego, staraj ś. o to*). Boże nasz, w to P. umiesz. Koch. W. Potrafię ja z tym paniczem, byłem go tylko gdzie bezbronnego napotkał. L. Ty lekarstw ani ziół nie zażywając, możesz wszelkiej P. chorobie, każdą z nich jednym słowem oddalając. Ody. 3. † P. kogo, co = *natrafić, trafić na kogo, na co, spotkać, napotkać, zdybać, złapać, zastać, znaleźć kogo, co*: Gdzie najdę Pamfilusa? gdzie go mam szukać? gdzie go mam P.? Mącz. Potrafił Jezus w kościele uzdrowionego przez siebie i powiedział mu: Otoś ś. zdrowym stał, nie grzeszże dalej. Sekl. U drzwi samych potrafił młodzieńca. Birk. Poszedz przed drzwi, potrafił Dominika św. Birk. Więźniowie Polacy uderzyli na Litwę z tyłu, pobrawszy z przysgodcy potrafiłone oręża ich. Stryjk. Jesliby potrafił ojciec takową niewiaścę, niechby ją synowi swemu zraik. Glicz. Na tym mizernym świecie dosyć bardzo potrafił ojców niepewnych, synów bez ojca. Glicz. Gdyby ś. któremu bartnikowi przydało, żeby złodzieja potrafił w puszczy króla imci. Skr. 4. † P., [P.] kogo, co = *utrafić, trafić, skopjować trafić, naśladować*: Łacniej P., ujrzawszy, niż wymyślić, nie slychawszy. Kn. Malarz go nie potrafił; malarz go dobrze potrafił. Troc (= *uchwycił podobieństwo jego na portrecie*). Potrafił rękę jego z pieczęcią. Troc. 5. a. [Potrefić] co, † w co = *umieć, być w możności zrobić, móc, zdołać, podobać, dokazać, sprawić*: Wyraził tego nie potrafię. Troc. Nie potrafiysz tego. Troc. Potrafiłś nas pokłócić, potrafiłś od nas brać pieniądze, ale tego nie potrafiysz, żebyś stąd na sucho poszedł. Boh. Czego ta kobieta nie potrafi? L. My Polacy nigdy tego nie potrafiamy, co Francuzi. L. I jabym tak potrafił. Żegl. Tyś cieszył innych w podobnej przysgodzie, potrafił sobie dopomóc w terazniejszej szkodzi. Szost. Wytworni żarłocy potrafiąją rozeznować przypraw rozmaitych w jednej potrawie. L. Żywym dowcipu pędzłem szacunek enoty i występku maszkarę malować potrafiysz. L. Jeden moment potrafił zniszczyć tyłu lat prace. Stasz. Z najmiewniejszej rzeczy ludzie potrafią ś. zgorzyc. L. Jeżeliś ty potrafił rodzzonego ojca oszkalować, toś łotr (= *miał dość czelności, považyl ś., ośmielił ś.; posunął ś. do tego*). Za dwóch zjesć potrafi (= *to u niego nic wielkiego*). Pozwaliśmy Krzyżaków przed cesarza; lez miasto odniesienia sprawiedliwości, tedy oni w to potrafil, że nas jeszcze cesarz winnami znalazł. Biel. M. Łacne to, każdy w to potrafi. Kn. 6. † P., [P.] *rozwiązać, odgadnąć, zgadnąć, rozstrzygnąć, dociec, domyslić ś.*: Nie potrafiłś myśli jego. Troc. [Zadam trzy sztuki, jeżeliś na to potrafiysz, to...] (= *jeżeli zdołasz je wykonać, pokazać*). Po-

trafiysz taką sztukę? (= *zrobisz?*). † P. ś. I. z kim = *spotkać ś., zejść ś.*: Potrafiłem ś. z mego stanu człowiekiem. Mącz. Podjazd potężny nieprzyjacielski pod Szezebrzesznym z naszymi ś. potrafił. Grab. 2. a. † **Potrefić ś. przygodzić ś., trafić ś., przytrafić ś., zalarzyć ś., zająć, wydarzyć ś., mieć miejsce, stać ś.: Niech te rzeczy, które ś. potrafiły, poczytają nie ku zatraceniu, ale skaranianu narodu naszego. Leop. <Po + Trafić>**

Potrafienie, a, blm., czynność cz. **Potrafić**. Tr. † **Potrafienie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Potrafić ś.**

[**Potrafisz, a, lm. e**] *lichy malarz, lepka*. <Od Potrafić>

† **Potrafnie** przys. *w miarę, miernie, akurat, prawie, nieprzesadnie*. Mącz. <Od Potrafny>

[**Potrafny**] I. *trafny, trafiający*. 2. a. [**Potrefny**] *sprytny, umiejętny, który potrafi, możny, potężny*: Bóg nie pokwapny, ale P. 3. *łatwy do zrobienia*. 4. a. [**Potreforny**] *wymyślny, wyszukany, dziwaczny, śmieszny*: Nie pamiętam nazwiska (o nazwisku Repelewski), takie jakieś potrafne! <Po + Trafny>

† **Potrafować, uje, ował** i † P. ś. p. **Potrafić**. † **Potrafowanie, a, blm.**, czynność cz. **Potrafować**.

† **Potrafowanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Potrafować ś.**

Potrajac, a, ał p. **Potroić**.

Potrajanie, a, blm., czynność cz. **Potrajac**.

Potrajkotac, cze, tał *spędzić pewien czas na trajkotaniu*. <Po + Trajkotać>

Potrajkotanie, a, blm., czynność cz. **Potrajkotać**.

Potraktować, uje, ował I. *poczęstować, wraczyć czym*: P. kogo tabaką, wódką. Żart.: P. kogo kijem, słowami obelżywemi. 2. *załatwić ś., obejść ś. z czym w pewien sposób właściwy; wykonywać, oceniając co, utrzymać swój sąd w pewnym tonie, zaznaczyć swój stosunek do przedmiotu*: Oryginalnie potraktowana analiza biernego zachowania ś. Goethego. <Po + Traktować>

Potraktowanie, a, blm., czynność cz. **Potraktować**.

Potranzłokować, uje, ował *przetranzłokować jednego po drugim, poprzenosić*. <Po + Tranzłokować>

Potranzłokowanie, a, blm., czynność cz. **Potranzłokować**.

Potranżerować, uje, ował *pokrajac, podzielić, porozbierać pieczyście, rybę*. <Po + Tranżerować>

Potranżerowanie, a, blm., czynność cz. **Potranżerować**.

Potrapić, i, ii I. *strapić, utrapić jednego po drugim*: Wszystkie złoczyńce rozmaitemi mękami potrapil. Biel. M. 2. *spędzić pewien czas na trapieniu*. <Po + Trapić>

Potrapienie, a, blm., czynność cz. **Potrapić**. [**Potrata, y, blm.**] *strata, szkoda, ubytek*: Pójść na potratę (= *na marne, zmarnować ś.*). <Po + Trata>

Potratować, uje, ował, [**Potretować, Potretować**] *stratować jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach; tratując, podeptać, polłoczyć, pomiętosić*: P. człowieka, zboże. Potratowana ruń zbóż. Sienk. <Po + Tratować>

Potratowanie, a, blm., czynność cz. **Potratować**.

Potraw, u, lm. y I. a. × **Potrawie** *trawa i siano z drugiego a. trzeciego pokosu, otawa, siano je-*

sienne, [o bojętka]: P. niektórzy zowią jesienne siano, gdy drugi raz na tymże miejscu siano bywa sieczone, *cordum*. Mącz. Pierwsze koszenie łąki jest na siano, drugie i trzecie na P. Kluk. Nie pogardzali siedzieć na gołym potrawie, z przyrodzenia urodzonej łąwie. Petr. 2. [P.] = a) *konicz lub lepsze, duże siano*. b) w lm. = *skoszone zboże lub rośliny pastewne*. Zdr. [Potrawiczek]. <Po + *Traw, od Trawa>

Potrawa, y, lm. y l. *jedzenie, jadło, pokarm, strawa*; jedno z dań składających śniadanie, obiad lub wieczere: Różność potraw mięsnych i postnych. L. Nie trzeba w potrawach przebierać. Jabł. Ryba woda, rybki grzybki, kaszka fraszka, chleb trawa, mięso tylko samo dobra P. Haur. P. smaczna do powtórzenia wzywa. Skar. Korzonków tego ziela potrawą używają. Syr. P. mięsna, rybna, postna, mleczna. Troc. Chory niech jada lekkie potrawy. Wiele potraw dano? Troc. Obiad złożony z pięciu potraw. Aby cenił litewskie pieśni i potrawy, trzeba mieć zdrowie, na wsi żyć, wracać z obławy. Mick. Chleb i woda są wyborowymi potrawami w chwili głodu i pragnienia. Święt. Przen.: †Potrawy opak stawiają. Rej. (= *dzieje ś. opacznie, odwrótnie*). 2. p. **Potrawka**: Indyk w potrawie. Zdr. **Potrawka, Potraweczka**. <Po + Trawa, TRU / TRAW>

Potraweczka, i, lm. i l. p. **Potrawa**: Brzemienia niech używa potraweczek lekkich. Cziach. Ażaż tam nie rozkoszy mają, gdy ś. do jednej gospody z potraweczkami nadobnymi znoszą? Rej. 2. p. **Potrawka**.

[Potrawiczek, czku, lm. czki] p. **Potraw**.

Potrawić, i, il l. *strawić jedno po drugim, pozjadać; poprzęjadać, potrownić, przeputać, pomarnować, potrać*: Już potrawił nas prawie nieprzyjaciel nasz. K. G. (= *pożył nas*). Roztrwonil wszystkie majątność swą, żyjąc rozpustnie; a gdy już wszystko potrawił, stał ś. głód wielki w onej krainie. Leop. Majętność wszystkie przemarnował; i cokolwiek wziął od ojca, potrawił. Odim. Rozprószył majątność swoją, żyjąc marnie; a gdy on wszystko potrawił, począł niedostatek cierpieć. Sekl. Młodzieniec zbytni tak był ojcowe mienie potrawił, iż tylko w jednej sukni został. L. P. ś. *strawić, pomarnować, zniszczyć siebie nazwajem*: Przecieżbyście ś. sami zobopólnie nie potrawili. Leop. <Po + Trawić>

× **Potrawie**, a, lm. a p. **Potraw**: Zebrał cztery wozy siana i dwa potrawia. <Od Potraw>

Potrawienie, a, btm., czynność cz. **Potrawić**.

Potrawienie się, a ś., btm., czynność cz. **Potrawić** ś.

Potrąwka, i, lm. i l. p. **Potrąwka**: Pieczenia ś. wieprzowa dopieka, cietrzew w rosółku, a kapłun tłusty z kluskami dowiera, więc rzepka, więc inne potrawki. Rej. 2. a. **Potrąwka drobne mięswo przyrządzone i podane w sosie**: P. z kurecząt. P. cielęca. Indyk w potrawce. Zdr. **Potrąweczka**. <Od Potrawa>

[Potrawnica, y, lm. e] p. **Potrawnica**. Zdr. [Potrawniczka]. <Od *Potrawnik, od Potrawny>

[Potrawniczka, i, lm. i] p. **Potrawnica**.

[Potrawniczy] przym. od **Potrawnica**, *potrawnicowy*. <Od Potrawnica>

× **Potrawny** przym. od **Potrąwka**: P., *cibarius*. Mącz. <Od Potrawa>

Potrawowy przym. od **Potraw**: Potrawowe pokosy zwilżone perlami rosy. <Od Potraw>

Potrąbić, i, il *spędzić pewien czas na trąbieniu*.

P. ś. gm. *strąbić ś. kolejno, jeden po drugim, popijać ś.* <Po + Trąbić>

Potrąbienie, a, btm., czynność cz. **Potrąbić**.

Potrąbienie się, a ś., btm., czynność cz. **Potrąbić** ś.

Potrącać, a, ał i P. ś. p. **Potrącić**. <Po + Trącać>

Potrącanie, a, btm., czynność cz. **Potrącać**. **Potrącanie się**, a ś., btm., czynność cz. **Potrącać** ś.

Potrącenie, a, btm., czynność cz. **Potrącić**. **Potrącenie się**, a ś., btm., czynność cz. **Potrącić** ś.

Potrącić, i, il, [Poterepić], nied. **Potrącać**, †**Potrącać** l. *trącićszy poruszyć; trącić, poszturchnąć, uderzyć zlekka; uderzyć szkodliwie*: P. kogo kontem, wozem, *proterere*. Kn. Zerbina chce P. koniem. P. Koch. W ciżbie go nadeptał a. potracił. Górn. Mimo idąc, potracił go. L. Potracony, szwankowałem ku upadku, ale Pan przyjął mię. Leop. Słowo to (rozkosz) w każdej duszy potracono inne struny, które najsilniej i najprzyjemniej dźwięczały. Święt. Nikt nie starał ś. P. w struny polityczne (= *uderzyć*). Lekki wiatr potracał wierzchołki smreków, strąsając okiś. Witk. Potracani byli szczęścią spis lub zawieruchą szabel. Jeż. Potracił mi dzieciaka drewnem. Potracił psa nogą (= *kopnął*). Przen.: P. o co = *natracić, zrobić wzmiankę, wzmiankować, wspomnieć pobieżnie, napomknąć o czym; poruszyć co, dotknąć czego zlekka*: Najlepiej nie potracajmy tej drażliwej sprawy. Ehrenberg wykazał wysokie znaczenie jego bajek (Krasieckiego), potracających o pytania, nie mogące powstać w umyśle dziecięcym. Siem. 2. †P. gwoździa, klina, czopa = *pobić*. Kn. P. gwoździa. Troc. 3. [P.] *zabić, pozabijać, poszlachtować*: Wiewprza miotłom potraconego. Zaczął potracać owoce, a potracone znosił na kupę. 4. *strącić, wytrącić, odjąć, odliczyć, odrachować*: P. co w rachunku. Niechże coś potracę, bo jeszcze do wysługi braknie dwa miesiące. L. Potrać mu tę uczynioną szkodę w mycie. Potraćwiwszy wydatki, pozostanie zero. P. ś. l. o co = *trącić ś., szturchnąć ś., uderzyć ś., zawadzić; potknąć ś. o co*. 2. × P. ś. *poruszyć ś.*: Wtym coś ś. zlekka potrać. Mick. <Po + Trącić>

× **Potrączka**, i, lm. i *procent potracony od pewnej sumy, dyskont*. <Od Potraćić>

[Potrebaczek, czka, lm. czki] p. **Potrębacz**. <Z Potrębacz>

[Potreferny] p. **Potrąfny**: Dziewczyna nazwiskiem Mordyjasianka nie chciała go powiedzieć, bo bardzo potreferne, i wszyscy ś. dziwią, że takie.

Potrefić, i, il l. *utrefić jednego po drugim*. 2. *strefić jedno po drugim*. <Po + Trefić>

[Potrefić, i, il] i †P. ś. p. **Potrąfić**: Albo mu ś. co złego tam P. mogło? Rej. <Po + Trefić>

Potrefienie, a, btm., czynność cz. **Potrefić**.

[Potrefienie, a, btm.] czynność cz. [Potrefić]. **Potrefienie się**, a ś., btm., czynność cz. **Potrefić** ś.

† **Potrefienie się**, a ś., btm., czynność cz. **Potrefić** ś.

[Potrefny] p. **Potrąfny**.

† **Potreskać**, a, ał, **Potrzeskać ukarać, skarczyć**. <Po + Treskać>

† **Potreskanie**, a, btm., czynność cz. **Potreskać**.

Potresować, uje, ował *1. spędzić pewien czas na tresowaniu. 2. wytresować jedno po drugim.* <Po + Tresować>

Potresowanie, a, blm., czynność cz. **Potresować.**

[**Potrest, a**, lm. *y*] zool. p. **Potrzeszcz**: Potresta dostaniesz na potrzask i na lep i u wody. Cyg.

†**Potrestnica, y**, lm. *e* *rodzaj malej sieci rybaczkiej.*

[**Potret, u**, lm. *y*, **Pótrret, Potryt, Potręd, Potreta, Pótrreta**] *portret*: Ty potrecie złodziejski! <Z Portret>

[**Potręta, y**, lm. *y*] p. **Potret.** <Z Potret, z Portret>

[**Potrętować, uje, ował**] p. **Potratawać.**

[**Potrętowanie, a**, blm.] czynność cz. **Potrętować.**

[**Potrębacz, a**, lm. *e*], †**Potrębacz** p. **Trębacz.** Głos. Źdr. [**Potrębaczek, Potrebaczek, Potrębaczek**]. <Po + Trębacz>

[**Potrębaczek, czka**, lm. *czki*] p. **Potrębacz.** <Od Potrębacz>

[**Potrębaczek, a**, lm. *i*] p. **Potrębacz.** <Od Potrębacz>

× **Potrębować, uje, ował** p. **Potrębywać.** <Po + *Trębować, od Trąbić>

Potrębowanie, a, blm., czynność cz. **Potrębować.** Myśl: *trąbienie wesołe z przybieraniem okławy dla przywołania psów, gdy ich nie widać.*

× **Potrębywać, uje, ywał**, × **Potrębować** *raz po raz, z przestankami trąbić*: Potrębuje po zegarze, *ad sonum horologii tuba cano.* Kn. W pismach swoich na wojnę potrzebują, a stany naprzeciwko zwierzechności pobudzają. Żarn. Naza jutrz ruszała ś. chorągiew: naprzód jechało dwóch trębaczów, potrzebując tędy owędy marsz. Kit. <Po + *Trębywać, od Trąbić>

× **Potrębywanie, a**, blm., czynność cz. **Potrębywać.**

†**Potręcać, a**, ał i †**P. ś.** p. **Potrącić.**

†**Potręcanie, a**, blm., czynność cz. **Potręcać.**

†**Potręcanie się, a** ś., blm., czynność cz. **Potręcać ś.**

[**Potręd, u**, lm. *y*] p. **Potret.** <Z Potret, z Portret>

Potrędowacieć, eje, ał *pokryć ś. trądem, stać ś. trędowatym.* <Po + Trędowacieć>

Potrędowacenie, a, blm., czynność cz. **Potrędowacieć.**

Potręt, a, lm. *y* bot. (*zacintha*) *ros.*

[**Potrętować, uje, ował**] p. **Potratawać.** <Z Potrętować>

[**Potrętowanie, a**, blm.] czynność cz. **Potrętować.**

Potrętwić, i, il p. **Podrętwić.** <Po + Trętwić>

Potrętwić, eje, ał p. **Podrętwić.** <Po + Trętwić>

Potrętwienie, a, blm., *1. czynność cz. Potrętwić. 2. czynność cz. Potrętwić.*

[**Potrocenie, a**, blm.] czynność cz. **Potrocić.**

[**Potrochamy**] przys. p. **Potrosze**: Sprzykrzyło mu ś. tak P. brać. <Od *Potrocha, Po + Trocha>

!**Potrochu** przys. p. **Potrosze**: Kochają ś. w tobie nawet P. Orzesz. <Po + *Trochu, zam. Trosze>

[**Potrocić, i, il**] *posypać czym.*

Potroczenie, a, blm., czynność cz. **Potroczyć. Potroczyć, y, yl** *powiązać trokami, przytroczyć jedno po drugim.* <Po + Troczyć>

Potroić, i, il, nied. **Potrając** *w trójnasób pomnożyć, trzy razy powiększyć, trzy razy powtórzyć*: P. dawkę, zapłatę. **P. ś.** *trzy razy powiększyć ś.*: Dochody z majątku potroiły ś. Ludność od tego czasu potroiła ś. <Po + Troić>

Potrojenie, a, blm., czynność cz. **Potroić. Potrojenie się, a** ś., blm., czynność cz. **Potroić ś.**

Potrojony *1. im. od Potroić. 2. który ś. potroił, potrojny*: Lampa ze światłem potrojonym dwoma naprzeciw siebie wiszącymi zwierciadłami. Orzesz.

Potropić, i, il *spędzić pewien czas na tropieniu.* <Po + Tropić>

Potropienie, a, blm., czynność cz. **Potropić. Potroskać się, a** ś., ał ś. p. **Potroszozyć ś.** <Po + Troskać ś.>

Potroskanie się, a ś., blm., czynność cz. **Potroskać ś.**

Potrostek, tka, lm. *tki* bot. (*chamaeropes*) *ros.*

Potroszcę p. **Potrosze**: Syna miał, co mu, słując dworsko, dopomagał P. Krasz. <Po + Troszcę, od Troszka>

Potroszczenie się, a ś., blm., czynność cz. **Potroszczyć ś.**

Potroszczyć się, y ś., *yl* ś. *1. a. Potroskać ś. przebyć pewien czas w troszce, pomartwić ś. 2. [P. ś] rozbić ś. na drobne kawałki.* <Po + Troszczyć ś.>

Potrosze, Potroszce, Potroszczce, !Potroszku, !Potroszczku, !Potrochu *1. a. [Potrochamy] częściami, częściowo, kaparimą; pomaku, powoli, zwolna, stopniowo*: P. robjac, niby nitkę do nitki przykładając. Pilch. Ociec rozumny swe bogactwa nie o jeden raz dzieciom daje, lecz P. L. Jeszczem myślił ś. żenić, i na te P. zostawił sukcesora przez długi wiek grosze zbierane. Pot. Odbiera P. *2. poczęści, do pewnego stopnia, poniekąd, nieco, cokolwiek, w części, jako tako*: Z księgi P. czyta i zaś im wyklada. Star. Zda je mi ś, że ś. domyślam P. L. P. już zły. Jord. Pokpiwa P. (= *zlečka*). Już czyta, pojmuje P. Uczył ś. P., P. wojował. Krasz. Zawiała ś. przyjaźń jakaś spokojna, z której śmiano ś. potrosze, bo jej nie rozumiano. Krasz. <Po + Trosze, od Trocha>

Potroszczce p. **Potrosze.** <Po + Troszczce, od Troszczka>

!**Potroszczku** p. **Potrosze**: Pij lekarstwo P. <Zam. Potroszczce>

!**Potroszku** p. **Potrosze.** <Zam. Potroszce>

[**Potrójniak, a**, lm. *i*] *gatunek sita w Bilgoraju.* <Od Potrójny>

Potrójnie przys. od **Potrójny**, *w trójnasób, trzy razy, trzykrotnie*: P. winien. P. złożony (= *w traje*).

× **Potrójnik, a**, lm. *i* *grosz potrójny, trojak, trzygroszniak, trójgroszniak, trzygroszówka*: P., *trigrossus*, potrójny grosz a. trojak, dudek. Urs. Reały na czechy, potrójniki na oreki przerobiono. Gostk.

Potrójnopalący *opatrzony potrójnym palącem*: Hełm P. Ml. (= *mający grzebień potrójny*). Przyłbica potrójnopalączna. Ml. <Potrójny + Palący>

Potrójność, i, blm. rz. od **Potrójny.**

Potrójnościczasty *zakończony trzema szpicami*: Pećisk P. Ml. <Potrójny + Śpiczasty>

Potrójny *l. z trzech pojedynczych złożony; złożony, wzięty we troje*: Liczba potrójna. Troc. P. grosz. Troc. (p. Potrójnik). Leżący w lochu Cerber, potwora straszliwa, cały Erebus potrójną paszczą oszczekiwa. Dm Horacjuszom i Kurjaejuszom, potrójnym braci, obojogo narodu dziecię poruczono. Fal. Powróż P. (= z trzech żeber skreślony). Nitka potrójna. Papier P. Zapłata, dawka potrójna. Potrójna korzyść. Kurek (kran) P. (= z trzema otworami). Łab. Widły potrójne. Nies. (= trójgłone). P. wóz. Troc (= w trzy konie zaprzężony). P. eug koni. Troc. I wyciągnęli swe dłonie drżące trzy święte duchy, potrójne słońce. Len. 2. bot.: P. kwiat (flos trinitatis) = na którym listki trójkolorowe (p. Fijołek). <Po + Trójny>

[Potrucha, y, lm. y] p. **Patrucha**.

Potruchlały który potruchlał, struchlały: Car Rzym opuścił w trwogach P. Bardz. <Od Potruchleć>

Potruchleć, eje, ał *l.* X P. *struchleć nieco*. Sł. wil. 2. *struchleć kolejno, jeden po drugim*. <Po + Truchleć>

Potruchlenie, a, blm., czynność cz. **Potruchleć**.

Potrucie, a, blm., czynność cz. **Potruc**.

Potrucie się, a, s., blm., czynność cz. **Potruc** s.

Potruc, uje, uł *l.* otruc, struc, pozbawić życia a. *przynajmniej zdrowia jednego po drugim trucizną, pokarmem a. napojem szkodliwym*: Potruł swoich rywali. Potruła nas grzybami, rybą nieświeżą. 2. † P. *wyniszczyć, potrownić, roztrwonić, poniszczyć, pomarnować, wygubić*: Miałam stado owiec, najęłam pasterze dla niego, którzy mi je wilki a psy (wilkami a psami) potruli, tak żem do wielkiej nędzy przysła. Biel. M. P. s. otruc s., struc s. *kolejno, jeden po drugim; poodbierać sobie życie, a przynajmniej zdrowie trucizną a. jadłem, napojem szkodliwym*. <Po + Truc>

Potrudnić się, i, s., il s. *zatrudnić s., zaprzętnąć s., zająć s. czym na jakiś czas, popracować*. <Po + Trudnić s.>

Potrudnienie się, a, s., blm., czynność cz. **Potrudnić s.**

Potrudzenie, a, blm., czynność cz. **Potrudzić**.

Potrudzenie się, a, s., blm., czynność cz. **Potrudzić s.**

Potrudzić, i, il *l.* *strudzić, utrudzić jednego po drugim, pomęczyć, pofatygować, pomordować*. 2. *pomęczyć, pofatygować, pomordować przez pewien czas*: Gdy mię noc potrudzi, ali we dnie ciężej mdleję. K. G. P. s. *strudzić s., utrudzić s. kolejno, jeden po drugim, pomęczyć s., pofatygować s., pomordować s.* <Po + Trudzić>

Potrupne, ego, blm. myśl. *hasło trąbkę wydane na znak powalenia grubego zwierza*: Butnie przykłada trąbkę do ust dla otrąbienia zwycięskiego potrupnego z dodaniem głośnego okrzyku: Na upadł, na upadł! Karw. <Po + Trupne, od *Trupny, od Trup>

Potrwać, a, ał *l.* *utrzymać s. przez pewien czas w swej egzystencji, poistnieć; przetrwać, wytrwać, wytrzymać pewien czas, pobyt nie niszcząc; pociągnąć s. pewien czas*: Jest to dom silnie zbudowany, wieki potrwa! Obiad potrwa z godzinę. Co d a młodzieńca uczyniono, nie potrwała ta uczynność w pamięci jego do włosa siwego. Gór. 2. † P. *wytrwać, wytrzymać, utrzymać s. cierpliwie*: Wiedzie, iż Pan wysłucha prośby wasze, jeśliże trwając potrwać w pościech i w modlitwach. Wuj. 3. † P. [P.] *pobyć, poczekać, pozostać, zaczekać, pobawić, zatrzymać s.*: Potrwać jesz-

cze ze mną mało. Rej. Tedy im rzece: Potrwaćcie tu, a czujcie ze mną. Leop. Potrwać jeno mało, a odpowiadaj, o co cię pytam. Gór. A zci mam pilną drogę przed sobą, bo s. teraz mamy zjechać i naradzić, ... wszakoż potrwać jeszcze mało. Orzech. Potrwać, a zlego wnet nie będzie. Kochan. (- *ładź ciepłiwij*) 4. [P.] *wytrwać, przejść, ubiec, zejść, upłynąć*: Nie potrwało i godziny, az widze wraca. <Po + Trwać>

Potrwanie, a, blm., czynność cz. **Potrwać**.

† **Potrwoać**, a, ał p. **Potrwożyć**: Aż cięciwa od łuku zabrzmiała, która, oprócz Nioby, wszystkich potrwoała. Otw. Uchodzi przed jastrzębem kaczor potrwowany. Otw. <Po + *Trwoać, od Trwoga>

† **PotrwoGANIE**, a, blm., czynność cz. **PotrwoGAĆ**.

Potrwonić, i, il *strwonić, przetrwonić, roztrwonić jedno po drugim*. <Po + Trwonić>

PotrwoNienie, a, blm., czynność cz. **Potrwonić**.

Potrwożenie, a, blm., czynność cz. **Potrwożyć**.

Potrwożyć, y, ył, † **PotrwoGAĆ** *strwożyć jednego po drugim*: Nie śmieli kroku dostać studzy potrwożeni, i chwytając naczynia, w ślad panów uciekli. Mick. Tam czuwałam ja i potrwożeni mnichowie przez całą noc nad ciałem. Szaj. <Po + Trwożyć>

Potrybnik, a, lm. i bed. *narzędzie do nabijania obręczy na statki*. <Po + *Trybnik, od *Trybny, od Tryb>

Potrybować, uje, ował *naczynia bednarskie = popobijać na nich obręcze, powyporządkować je*. <Po + Trybować>

Potrybowanie, a, blm., czynność cz. **Potrybować**.

Potrykać, a, ał i P. s. p. **Potryksać**. <Po + Trykać>

Potrykanie, a, blm., czynność cz. **Potrykać**.

Potrykanie się, a, s., blm., czynność cz. **Potrykać s.**

Potryksać, a, ał, **Potrykać** (o baranach) *położyć rogami*. P. s. *położyć s. rogami*. <Po + Tryksać>

Potryksanie, a, blm., czynność cz. **Potryksać**. **Potryksanie się**, a, s., blm., czynność cz. **Potryksać s.**

Potrylować, uje, ował *powywozić trele przez pewien czas*: Głos trąbki potrylował przez kwarty i zamarł na niskiej oktawie. Wejs. <Po + Trylować>

Potrylowanie, a, blm., czynność cz. **Potrylować**.

[**Potryndać**, a, ał]: Przysła kuma do kumeczki: Pożycza nam trynda weczki; potryndam, potryndam, obmyję, taj oddam (o maślnicy).

[**Potryndanie**, a, blm.] *czynność cz. Potryndać*. **Potrynitarski** *do Trynitarzy niegdyś należący, po nich pozostały*: Statua św. Rocha zdobi samotny a zaciszny dziedzińcyk potrynitarskiego kościoła. Rol. <Po + Trynitarz>

Potrynkować, uje, ował p. **Potynkować**. <Po + Trynkować>

Potrynkowanie, a, blm., czynność cz. **Potrynkować**.

Potryksać, a, ał *l.* *pokropić, tryskając; popryksać, postrzykać*. 2. *wypełnić pewien czas tryskaniem; zająć s. na pewien czas tryskaniem*. <Po + Tryksać>

Potryskanie, a, blm., czynność cz. **Potryksać**. [**Potryt**, u, lm. y] p. **Potret**. <Z Potret>

[Potrza] przys. p. **Potrzeba**: Nie P. go tam rachować. Nie P. pieprzu. <Potrz(eba)>

Potrząsk, u, lm. i samolówka na ptaki, klatka, której drzewiczki natychmiast zatrząskują ś. za ptaszkiem, skoro w nią wleci: P., sidełko na ptaki. Troc. Rozszepczem albo potrząskiem imają ś. mali ptacy. Trzye. Ptaszki chwytają w potrząski. Jak. W. Chcąc biedną złowić ptaszynę, stawiają P. z wabikiem w środku zamkniętym. L. Przen.: *zasadzka, pułpka*: Babiniec umiał ominąć P. i zadawał kłeskę tam, gdzie go ś. najmniej spodziewano. Sienk. 2. [P.] *zawadzaka, awanturnik, hałaburda, rębacz, człowiek skory do bójki*. <Po + Trząsk>

Potrząska, i, lm. i supelak na końcu bata — do trząskania. <Po + Trząska>

Potrząskać, a, ał i. cz. ni. = a) wypelnic pewną chwilę trząskaniem; potrzaszczec głośno, postrzelać: P. z bicia. Płomień potrząskać i zgasić. b) *popękać, porysować ś., popadać ś., pokrajać ś.*: Szklanki, ziemia potrząskaly. [Krowy się najadły, jaze potrząskaly]. 2. *strząskac jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach, poobrać w trząski, porozbijac, potuc, podruzgotac, pogruchotac*: P., w trząski obrócić, pogruchotać. Kn. Wszystkie wkoło widział potrząskane i stargane. Rol. U dworu, jak we młynie, kogo koło pochwyci, to mu kości potrząska. Krasz. [Potrząskali flaszki, szklanki, beczki]. 3. [P.] *porąbać, pokupać*: P. drzewo siekierą. 4. [P.] *podrzec*: P. buty. <Po + Trząskac>

Potrząskanie, a, blm., czynność cz. Potrząskac.

Potrząskany i. którego potrząskano. 2. który trząsnął w wielu miejscach: Coście zrobiły? Potrząskana lira — i śpiewak martwy u stóp waszych leży. Asn.

Potrząskiwać, uje, iwał trząskac od czasu do czasu: Dokoła cisza poranku leżała, sam ogień tylko potrząskiwał, sykał. Krasz. Szli, gwarząc żywo, zajęci rozmową, biczami swojemi czasami potrząskując. Kos. <Od Potrząskac>

Potrząskiwanie, a, blm., czynność cz. Potrząskiwać.

Potrząchać, a, ał p. Potrząsnąć: P. głową. Na ramieniach potrząchał szyniela. Kon. <Po + Trząchać>

Potrząchanie, a, blm., czynność cz. Potrząchać.

Potrząchnąć, nie, nął p. Potrząsnąć. <Po + Trząchnąć>

Potrząchnięcie, a, blm., czynność cz. Potrząchnąć.

Potrząs, u, lm. y, † Potrząs I. p. Potrząsniecie: Wśród pokrzyków uciechy, potrząsów wyskocznych przyspiali z babą do swej wieśniicy na Bugaju. Dyg. [Na P.] = *mierzwienie pola po zasianiu przez potrząsniecie nawozem*. 2. † P. *miejscę potrząsniete czym, np. pole potrząsniete nawozem*. 3. † P. *trząsienie*: P. powozu. Sl. wil. 4. a. **Potrząsacz** *przyrzad do potrząsania czym*. Troc. 5. *rzecz potrząsnieta, rozrzuczona, np. mierzwa, słoma*. 6. † P. *trząsidło na głowie, blaszka metalowa na głowie lub stroju kobiecym, trząsąca ś. za lada poruszeniem, flaterka, cekin, cętka, † polatka*. Zdr. **Potrząsek**. <Po + *Trząs, TRZĘS / TRZĄS/TRZĄCH>

Potrząsacz, a, lm. e p. Potrząs: P. do nawozów sztucznych. P. do grabi. [We młynie, a raczej młynicy, bywa P., który, trząsąc ś., poru-

sza spodnią część kosza, przez co zboże sypie ś. do środka kamienia]. <Od Potrząsac>

Potrząsać, a, ał p. Potrząsnąć. <Po + Trząsać>

Potrząsalny *którym można potrząsać, potrząsanym*. Gór.: Skrzynie sitowe potrząsalne, podłużne, z sitami w dnach, ustawione nad sobą jak rafy, po których sypie ś. ruda, przepłykiwana przepływem wody, przy potrząsanym ruchu, skrzyniom udzielanym. Łab. <Od Potrząsać>

Potrząsanie, a, blm., czynność cz. Potrząsać: P. głową. Troc.

Potrząsany i. im. od Potrząsać. P., ego, blm. rz.: tanciec raźniejszy.

Potrząsek, ska, lm. ski p. Potrząs: Potrząski rozliczne, poślutki, farby, malowania dziwne, snadźby ich mógł nie znać twarzami, ale obrazki jakimi malowanemi. Rej. Patrzą na potrząski (na półmiskach) rozliczne, patrz na poślutki, na farby. Rej. (= *upstrzenia*). <Od Potrząs>

Potrząsnąć, śnie, szał a. sl, Potrząchnąć, × Potrząchnąć, Potrząść, nied. Potrząsać, Potrząchać, Potrząsywać, † Potrząsować i. poruszyć trząsnąwszy, wstrząsnąć; pokinać, pochwiać: P. czym, laską, brodą, głową, *quatera*. Kn. P. kieską (= *zadzwońc kieską*). Nie każdy kasa, kto na drugiego wasami potrząsa. Jabł. Umie skakać i cztery razy P. nogami, nim na ziemi stanie. L. Jeździec, który dobremu koniowi wodzą potrząsnie, w sprawie swej stanąć musi. Górń. Taki lew bywa, kiedy najeżoną grzywą potrząsa. P. Koch. Potrząsał na powietrzu pukiel rozwinięty. Niem. Złotem szumno potrząsasz w kieszeni. Poświst, wali i potrząsali głową. Wor. Jeden teolog miał objawienie, że do piekła dusze padają, jak gruszki z potrząsnietego drzewa. Rzew. Przen.: **Potrząsać** *czym = przechwalac ś., szalac ś., popisywac ś., wyjeżdzac z czym, pysnic ś.*: Szlachectwem, nauką. P. Troc. Kto swą siłą potrząsuje, ten sam sobie śmierć gotuje. Bach. Podany przeciw panu potrząsa porożem. Groch. (= *uzuchwala ś., hardo, dumnie, zuchwale występuje*). Przen.: Potrząsa charakterem, jak żyd starym fantem; wczoraj był rojalista, dziś republikanem. Nar. (= *frymarczy; zmienia go*). Przen.: *Niesłuszniescie nas zdrzajcami ojezyny potrząsywali*. Smotr. (= *oglaszali natrząsajac ś.*). 2. *trząsnąwszy poprawić; utrząsnąć*: Potrząsać czego sypiąc, miary, korea, woru. Kn. Miarę dobrą i natłoczoną i potrząsną i wierchowatą dadzą w łono wasze. Leop. 3. *co czym = trząsajac posypać, poproszyć*: Ciasta te serem tartym potrząsają, a masłem rozpuszczonym polewają. Syr. Ziola te solą potrząsają. Paszk. Stoły P. wdzięcznemi różami. Li. Król w Niniwen mieście był takiej pokory, iż ś. potrząsnął popiołem. Korcz. Tron i ołtarz zostały potrząsniete. Rzew. Wóz słomą potrząsnęli. Syroc. Potrząsnij to chlebem tartym, pieprzem. Troc. <Po + Trząsnąć>

† **Potrząsować, uje, ował p. Potrząsnąć. L.**

† **Potrząsowanie, a, blm., czynność cz. Potrząsować**.

Potrząsywać, uje, ywał p. Potrząsnąć. Potrząsywanie, a, blm., czynność cz. Potrząsywać.

Potrząść, śnie, sl i. p. Potrząsnąć. 2. spełzić pewien czas na trząsieniu. P. ś. i. trząsac ś. przebyć pewien czas, podrzec. 2. [P. ś.] *potrząść ś. trząść; zatrząść ś., wstrząsnąć ś.*: Zdrętwiało pola ożyły: potrząsnęły ś. głosy. 3. [P. ś.] (o wielu) *zostać strząsnietemi, poleciec po strząsnietciu*: Wiatr

powiał od lasów, aż rosy potrzęsły ś. z drzew. Reym. <Po + Trząś ś>

Potrząśnięcie, a, blm., czynność cz. **Potrząśnięć**.

Potrząśniony potrząśnięty: Szata nocy pociągnęła ś. lazorem po niebiosach, czarna po ziemi, na niebie złotym piaskiem gwiazd potrząśniona. Krasz <Od Potrząśnięć>

† **Potrzbizno** p. **Potrzeba**. Ps. flor.

Potrzciniować, uje, ował *pokryć trzcina, otrzciniować*: P. sufit. <Po + Trzciniować>

Potrzciniowanie, a, blm., czynność cz. **Potrzciniowań**.

[**Potrzeb**], † **Potrzeb** ż., tylko w 1-ym i 4-ym przypadku a. przys. p. **Potrzeba**: [Okrasa na swoją P. na pierwszą P. wystarcza. P. matką wynalazku. Mieć do kogo P. (= *interes*)]. A to owszejki wiedzie, iż nie jest P. wierzyć obeym. Spr. Kaifasz dał radę Żydom, iż P. jest, aby jeden człowiek umarł za lud. Leop. Pojedzیم społeczeń, a kupimy tobie P. kużywieniu. Ist. o ś. Józ. Jako Mojżesz podniósł węza na puszczy, tak P. jest syna człowieczego być podniesionego. Ref. Jedźcie a kupcie nam P., byśmy nie pomarli od głodu. Ist. o ś. Józ. P. jest stąd nie tylko same one Izraelity być uzezoni, ale też i obec mogą być uzezoni. Leop. <Po + *Trzeb, TRZEB>

Potrzeba, y, lm. y, † **Potrzeb**, [**Potrzeb**, **Potrzeba**], † **Potrzebizna**, † **Potrzebność**, [**Potrzebność**], † **Potrzebizność** i. *potrzebowanie, konieczność, niezbędność, mus*: Przysięga! mamy aż z wielkiej potrzeby. Skar. P. rozkoszy nie patrzy, ozdoby nie szuka. Kn. Mam wielką potrzebę tam iść. Troc. P. nauzey chleba. Prz. P. nie czeka pogody i wezsu. Troc. Przycięnięty potrzeba. Uciśniony potrzeba. Troc. Niewiele potrzebie ludzkiej P. Troc. Wszystko potrzebie mojej służyło. Troc. Potrzebie lačno dogodzić, pieszczenie, zbytłkowi trudna. Troc. Co do utrzymania życia należy właściwie, to jest rzeczy nieuchronnej potrzeby. Stasz. Dwoje są potrzeby, jedne przyrodzone, drugie wedle stanu. Skar. P. jest matką wynalazków. Prz. P. jest matką przemysłu. L. Konieczna, pilna, nieodzowna P. Zrobić co z potrzeby. Ulec potrzebie. Bez potrzeby = *niepotrzebnie, napróżno*: Potrzebie ustawy ustępują. Kn. P. zakon, prawa i racje łamie. Pot. P. prawa nie ma. Skar. P. nie zna prawa. Prz. P. wywódów nie słucha. Kn. Mieć eo na swoją potrzebę (= *na swój użytek*). Drwa, mąka na potrzebę, na pochwilek. Troc. Nad potrzebę sukna długa. Troc. Nie z potrzeby, ale z mody, leciał pędem panicz młody. Węg. Ta fama sknery i bogacza sprowadzała nieraz do Firlejowszczyzny różnych ludzi naciskanych pieniężną potrzebą. Krasz. Potrzeby, a w ich liczbie nauki, czynią przymierze między ludźmi. Cz. P. ukształcenia naukowego. Potrzeby wieku. P. duszy. Wedle potrzeby, † **Z potrzeby**, † **Z potrzebę** = *tylko, ile trzeba, dosyć*. Wedle potrzeby długi. Troc. Weź pieprzu z potrzeby, wedle potrzeby. Troc. Pieniędzy mu z potrzeby dodawałem. Troc. Dostyć ś. o tym obszernie i z potrzeby mówiło. Troc. Tym dwiema dziewczkom sama z potrzebę pokarmu dać nie mogła. Wys. Nie rozpomniały ś. na to niemądre dziewczce, że im oliwy, jeśli jej eo miały z potrzeby, nie miało dostać. Żarn. Dawid był mężem wedle sereu bożego, a wždy miał frasunków potrzebę. Białob. Ma z potrzebę pieniędzy do tego. Troc. Rusznie, oszczepów z potrzebę nabrali. Er. Fraszek, jako sam

wiesz, mam z potrzebę doma. Kochan. Nie trzeba dzieci wprawiać w potrzebę napicia ś. gdzie po drodze. L. (= *w nałóg, w zwyczaj, w przyzwyczajenie*). P. naturalna, przyrodzona, swoja P. = *konieczność wypróżnienia ś.* P. potoczna, przyrodzona, jeść, spać, na dwór iść. L. P., tajemna P. L. Pójść za swoją potrzebą (= *na przechód, do ustępu*). Na tajemną potrzebę poszedł. Skar. Gdy kto idzie na potrzebę przyrodzoną... Star. Z łóżka na potrzebę wstawać. Krup. Przyszła mu P. przyrodzona, pytał ś. o tajemnym miejscu. Skar. Niech cię tam zrobi swoją garderobianką, kawiarą, pokojową nareszcie, a. czym chce, byle tylko nie od potrzeby. L. (= nie od stoła. L.). Wyszedł na dwór z potrzebą. Wyszedł z drobną a. za drobną potrzebą (= *z wola, dla oddania wygnu*). 2. *sprawa, interes, sprawunek*: Do Azji bez urzędu wszelkiego, tak sam po swojej potrzebie jechał. Warg. Króla potrzeby do Litwy oderwały. Biel. M. Posłowie nasi w papieża odprawili potrzeby koronne przeciw Krzyżakom. Stryjk. Lepiej, abyś w. k. m. nie jeździł, a przez posty potrzeby onego królestwa odprawia. Karnk. Bolesław w drodze, kiedy chłopa potkał, zaraz go spytał: jeśli nie miał jakiej potrzeby do niego? Papr. Siedzieli u barwiera, gdzie wiele ludzi, eo przyszli myć, gościć ś., a po potrzebie mówili między sobą. L. Mam tam różne sprawy potrzeby. Troc. Co za potrzeby tam masz? Troc. 3. *ubóstwo, bieda, niedostatek, położenie krytyczne*: Jest w ostatniej potrzebie. Troc. Dogadzać potrzebie ubogich ludzi. Troc. Tych zbytłk, tamtych P. uciska. Kras. Choć ostatnia P. gnębi i przyciska. Kras. 4. w lm. *przen. rzeczy potrzebne do życia, wygodny, warunki utrzymania, wydatki na życie*: Ma wszystkiego dostatkim, czego jeno żada, kto ś. na samę tylko potrzebę ogląda. Pileh. Nie jest ubogim, kto może opędzić potrzeby domowe. L. Ubogi nie jest, kto ma potrzeby. Kn. Wszelkie ziemia wydaje potrzeby. Troc. Potrzeby i wygodny życia. Śniad. Ledwie mi starcza na pierwsze potrzeby (= *ledwie mogę związać koniec z końcem*). Zaspokoić potrzeby. Pieniądze na potrzeby codzienne. Imiał (= *miął*) Betkę do śmierci chować, a jej odzienie i potrzeby dawał, a tego jej od sześć lat nie dawa. Rot. 5. [Potrzeby, lm.] *porządki konieczne, obsługa*: Niesła z sobą gromnicę, eo ją ano wyprosiła, stróżując jakiegoś umarlaka i potrzeby mu czyniąc. Reym. 6. w lm. *narzędzia, naczynia, sprzęty, porządki, utensylja, przynależności, rekwizyty*: Okręty bez powrozów, bez kotwie i innych do żeglowania potrzeb zastał. Warg. Nasła wiele ochędóstwa i potrzeb kościelnych, ornatów, kielichów, ksiąg i innego do służby bożej naczynia. Skar. Tłumoki i potrzeby obozowe. Warg. (= *obłogi, bagaże*). Skoro wiatr uciehł, zabrawszy potrzeby moje, płynąłem dalej. B. B. (= *manatki, rzeczy*). Drabarzów, którzy zboże i inne potrzeby nosili. Diet. Potrzeby stołowe, kuchenne, łoweze. Troc. 7. w lm. *dotatki, przybory*: Potrzeby u sukni etc., guziki, sprzączki, podszewka, wyłogi etc. L. Czy uważałeś potrzeby u mych sukien? Boh. Czamarka czarna z potrzebami niebieskimi. L. Drobne potrzeby do szafy. Troc. Potrzeby krawieckie. 8. *niez szczęście, położenie krytyczne, bieda, przygoda, upadek, niepowodzenie, opał, tarapaty, niebezpieczeństwo*: Starzawszy ś., już nie doznałem tego, żeby tak ciężka kiedy P. przychodzić miała na sprawiedliwego. Ryb. Gwałtu wola po potrzebie. Zwr. M. Po potrzebie przyjaciel. Troc. W potrzebie poznajemy przyjaciela.

W potrzebie, mówią, doznać przyjaciela. Kochan. Jako złota w ogniu, tak przyjaciele w potrzebie doświadczamy. Kochan. Tylko mi chciej dopomóc w dzisiejszej potrzebie. Kochan. A ty też mej rozumiej potrzebie. Kochan. Zbawiciel mi życie poświęcił sam siebie — mamże go wzajem opuścić w potrzebie? Od. A gdy czas przyjdzie ostatniej potrzebie, ledwie ś. najdzie, kto ciało pogrzebie. Kochan. (= śmierć). 9. †P. *wyprawa wojenna, wojna, potyczka, walka, bitwa, kampanja, akcja wojenna*: Rycerz dziękować ma Bogu za zwycięstwo i co ślubował, idąc do potrzeby, ma jak najprędzej z wdzięcznością oddać. Star. Jeśli co ja mogę rozeznac na niebie, wrychle Greczyn usłyszysz o nagłej potrzebie. Kochan. Wczas cię upominam (królu), abyś czuł o potrzebie i o pewnej wojnie. Kochan. W każdej potrzebie, a zwłaszcza w bitwie, nie tak wielkością a poczem i męstwem, jako umiejętnością, rozumem, zasadzką mądrzy hetmani wygrawają. Tarn. J. Kozacy śmieli z toropieckimi strzelcy na tenże dzień mieli potrzebę nie bez krwi. Kochan. Kosz stawiać i gonione odprawiać potrzeby. Pot. Do potrzeby ś. gotować. Troc. Dać, wygrać, przegrać potrzebę. Troc. Pragnie więc, żeby wprzód w wojennej potrzebie jakim rycerskim czynem stał ś. godnym siebie. Malcz. Obaj w potrzebie dobrzy; król sam ich raczył chwalić męstwo. Wójc. Potocki Waclaw za Władysława i Jana Kazimierza bywał w potrzebach wojennych. Tysz. *Potrzeba* (jest, było, będzie), †*Potrzeb*, [Potrzeb, Potrzebno, Potrzebna], †*Potrzebizna*, †*Potrzebizno*, †*Postrzebizno*, †*Potrzebizo*, [Potrza, Trza] przys. *trzeba, konieczne jest, jest rzeczą konieczną; należy, wypadła, godzi ś.*: Kto więcej nie pragnie, jak kawałek chleba, temu bardzo niewiele do życia potrzeba. Pilch. Tylko pilności a rządu potrzeba. Star. Do mierzenia klina P. jest wiedzieć, jak wielki jego djometr. Grz. Przyjechał wojewoda do króla, do Wilna, dając znać, iż króla do Polski P. Górn. Mam, czego P. Troc. Miadem, czego P. było. Troc. P. było jechać. Troc. P. ci tego? Troc. P. nam chleba. Troc. Lezie, gdzie go nie P. P. ci to było wdawać ś. w te sprawy? Dziwnie to czasy, w których przeciw oczywistym niedorzecznościom walczyć P. Moraw. W księgach czerpiemy obficie, czego nam i do nauki i do zabawy P. Kras. Uczyć ś. P. całe życie, choćby dla przekonania ś. w ostatku, że nauka jest niewyczerpanym źródłem rozkoszy. Krasz. Im tylko P. nienaruszonej handlu spokojności. Krasin. Zdr. †*Potrzebka*. <Po + Trzeba, TRZEB>

[Potrzebać, a, al] p. *Potrzebować*. <Od Potrzeba>

[Potrzebanie, a, blm.] czynność cz. *Potrzebać*. *Potrzebić*, i, it *wytrzebić jedno po drugim*: P. samee. P. lasy. Inwentarz zaprowadził, łąki potrzebił, długie pospłatał dochodami Niemenki. Orzesz. <Po + Trzebić>

†*Potrzebien*, [Potrzebien] (jako orzeczenie) p. *Potrzebny*: Lubom nie był P. datku. Kras. [Abo on tam P. ?]. <Od Potrzeba>

Potrzebienie, a, blm., czynność cz. *Potrzebić*. †*Potrzebizna*, y, Im. y p. *Potrzeba*: W czas potrzebizny, in tempore opportuno. Ps. flor. Raczłaby mię wysłuchać we wszech potrzebiznach i nędzach moich. Wiszn. Tedy on człowiek idzie do czego domu a tamo najmie sobie, co jemu P. jest, jeśli konia, a. osła, a. wielbrada, którego jemu potrzeb. Spr. <Od Potrzeba>

†*Potrzebizny ubogi, cierpiący niedostatek; po-*

trzebnicki, potrzebowski. Ps. flor. <Od Potrzebiza>

†*Potrzebizo* p. *Potrzeba*: Ilekroć mu będzie P. przysięgać. Ort. Jako ich wiele mnie na to trzeba a. będzie P. ku prawu. Ort. <Zam. *Potrzebizno, od Potrzebizny>

†*Potrzebizność*, i, Im. i p. *Potrzeba*: Niektórą potrzebiznością przypędzony. Spr. Ze wszystkich pokarmów i potrzebizności. Spr.

†*Potrzebka*, i, Im. i p. *Potrzeba*: Starszy i młodzi, którzy dziewięć Pannę Marją i dzieciątka Jezusa miłowali a barzo pilno chwaliłi, a im potrzebki, których potrzebowali, to im dawali. Spr. Nas lada pogróżka, lada P., lada zabawka, lada szkodka do grzechu przywodzi. Skar. Lada potrzebki swe doczesne, marne swe pozytki i rozkoszy nad tę najświętszą potrzebę przekładają. Wiśn.

[Potrzebna] p. *Potrzeba*: Właśnie mi P. ogrodnika. <Od Potrzebna>

× *Potrzebica*, y, Im. e *kobieta na utrzymaniu, utrzymanka, nalożnica*. Sł. wil. <Od Potrzebnik>

Potrzebicka,iej, Im. ie forma ż. od *Potrzebnicki; Potrzebowska*.

Potrzebnicki, ego, Im. ccy rz., *Potrzebowski, Potrzehowicz*, × *Potrzebniś człowiek potrzebujący, zostający w potrzebie, nie mający podobać wydatkom*: Nie jest on i bez gotowizny, chociaż wiele maruje między różnych potrzebnickich. Skarb. <Od Potrzebny>

Potrzebnie przys. od *Potrzebny*: Król miasto to pod władzą swoją osiągnął, co ś. bardzo P. trafiło, *peropportune*. Błaż. (= *bardzo na rękę, w porę, w sam raz*). Jeszezebyś tu mógł P. spytać... Sz. (= *do rzeczy, słusznie, stosownie, sprawiedliwie*). Trojacy ludzie są, którzy prawem czynić i skargę kłaść P. powinni. Sz. P. było tam chodzić? (= *potrzeba*?).

× *Potrzebnik*, a, Im. i *neseser, toaletka, pudzeczko na drobiazgi podrózne*: Z ręcznym potrzebnikiem udalem ś. Gam. Cóż to za szkatuła, co za „necessaire“? (Lubomirskiby zaraz powiedział: P.). Krasin. <Od Potrzebny>

× *Potrzebniś*, a, Im. e p. *Potrzebnicki*: Dostawszysy zasilek, obdarował nim hojnie jakiegoś biednego literata lub innego potrzebniśnia. Dd. <Od Potrzebny>

†*Potrzebno*, [Potrzebno] p. *Potrzeba*: Falić ś. potrzebnoy (*si gloriari oportet*). Glos. Potrzebno jest, aby naszy poddani spokojnie bydlili, a iżby nikomu nie szkodzili, a w cnotach ś. mnożyli. Dz. Na co im P. éwierci? Jagodów P.? Wszystko, co P. w gospodarstwie. P. ci było z Jędrkiem ostawać u kościoła? Ork. <Od Potrzebien>

[Potrzebność, i, Im. i], †*Potrzebność* p. *Potrzeba*: Mamy niejedno słowo *rzec* do was po naszy potrzebności. K temu końcu wiodła ich słuszna P. Leop. P. czynić. And. z Kobył. (= *zaspokajać potrzebę*). Nie może tamo prawa patrzeć przed gorącą potrzebnością. Ort. Iżech więcej jadła dla smaczności, niżli dla potrzebności. Erl.

Potrzebny, [Potrzebny, Potrzebowany, Potrzebujący], †*Potrzebizny* i. przym. od *Potrzeba*: Sąd P. (= *zbierany w potrzebie, przygodny, okolicznościowy*) p. *Potoczny*. Miejsce potrzebne = *sekretne* (= *ustęp, wychodek, prywat*). Najniższe posługi, miejsca nawet potrzebne umywając i wynosząc, czyniła. Skar. Ścierwy wrzucone do miejsc potrzebnych. Kłok. W świtaniu do komórki szła pani potrzebnej. Pot. Naczynnie potrzebne. Troc (= *nocnik, wrynał*). 2. *którego potrzebują, niezbęd-*

ny, konieczny, nieodzowny: Niedoskonałość nasza sprawuje, żeśmy sobie wzajemnie potrzebni. Lubom. Piękniejszy Liwiusz, ale nam potrzebniejszy Kromer. P. jak djabeł w Częstochowie (a. jak dziura w moście, jak piąte koło u wozu, jak Piłat w Credo). Te rzeczy są potrzebne. Troc. Potrzebnym ś. czynić. Troc. Nauka potrzebna dla ukształcenia człowieka. Karność potrzebna w wojsku. Nie sama wiara, ale i dobre uczynki są potrzebne. Wuj. Panie, jeżeli jest P. ludowi Twemu, z pracy ś. nie wymawiam. Skar. (= *przydatny, pożyteczny*). Wielka a potrzebna do wszystkiego rządu cnota—posłuszeństwo. Skar. A byłem mu P. Mick. Wam, pieśni, ludzkie oczy, uszy nie potrzebne. Mick. Nie wyrzucaj, bo to jeszcze potrzebne. 3. *stosowny, właściwy, należący do rzeczy, na miejscu będący, celowy, usprawiedliwiony, godziwy, przydatny, pożyteczny, ważny, korzystny, pomocny*: Niżby był z Tungienem co potrzebnego król uczynił, wprzód odjechać musiał. Błaż. Była św. Małgorzata w wierze mocną, w radzie potrzebna, w przygodach cierpliwą. Skar. (= *jedyna*). W nieszczęściach z własnej winy trudno żał P. od rozpaczy oddzielić. Wiszn. 4. × P. *potrzebujący, potrzebą przyćmięty; łaknący, pragnący czego; ubogi, biedny*: Bogacz pereł, ubogi potrzebuje chleba, oba potrzebni, lecz mniej ubogiemu trzeba. Min. P., co nie ma, abo pożytyć chce, głodny, chory, niechaj z pracy naszej pożytek mają. Skar. † Komora miłosiernych a. potrzebnych p. Komora. P. czego. Czym znać dawamy, i żeśmy pieniądze są potrzebniejszy, niż ci chleba w nędzy. Klon. P. pieniędzy. Karp. Ten tedy książę koniuszy, będąc pieniądze P., sprzedał za 1500 złotych czerwonych koniuszostwo litewskie. Mat. Zboże na zasiłek i wypożyczenie w przypadku potrzebnym. Sur. Ludzka dla poddanych, hojna dla potrzebnych. Niem. Jesteśmy żywota potrzebni. Wysp. <Od Potrzeba>

Potrębować, uje, ował, [Potrzebać] 1. *uczynić potrzebę, być w potrzebie, nie mieć, żądać dla siebie, nie móc ś. obejść bez kogo, bez czego, żyć sobie, pragnąć; wymagać*: Nie potrzebuje on nie od nikogo, a wszystko wszystkim daje. Koch. W. Podobny bogom, który mało potrzebuje. Bud. B. Ten najmniej potrzebuje, który najmniej pragnie. Min. Dom jego domem ubogich i potrzebujących. Skar. Potrzebuję tej księgi. Troc. Potrzebuję jego pomocy. Bóg zawżdy na większej pieczy miał ubożelne a potrzebujące, niżli wszystkie stany świata tego. Rej. Wie ojciec wasz, czego potrzebujecie, pierwiej niżbyście go prosili. Wuj. Naszym bliżnim jest każdy, który pomocy naszej potrzebuje. Skar. Dać potrzebującemu jest to samemu pożywać Bogu. Orł. Teraz najwięcej twojej posługi potrzebuję. Skar. Sługa, choćby najlepszy, oka pańskiego potrzebuje. Kras. Potrzebuję wina. Troc. Czego Was Pan potrzebujesz? Troc. Nie potrzebuję czego, kogo = *nie mi po nim, obejść ś. bez niego*. Nie potrzebuję twego pochlebstwa. Troc. Nie potrzebuję cię. Troc (= *nie jesteś mi potrzebny*). Jeśli kto z was potrzebuje mądrości, niechajże jej prosi od Boga. Leop. Człowiek jako w ciemnicy nie obacza tego, czego potrzebuje. Biel. M. Potrzebują wszystkie zwierzęta do życia powietrza i wody. Śniad. J. Czego potrzebujesz, duszyczko, żeby ś. dostać do nieba? Mick. Statek potrzebuje naprawy. Wzmianka ta potrzebuje sprostowania. Wychowanie dzieci potrzebuje cierpliwości. Potrzebuję ś. przebrać

(= *muszę*). 2. od kogo, u kogo; po kim = *oglądać ś., liczyć, rachować na kogo; wymagać, żądać, oczekiwac, patrzeć, wyglądać, spodziewać ś.; pragnąć widzieć co w kim*: Lepiej, żeby u ciebie dzieci twe potrzebowały, aniżbyś ty z rąk ich czego patrzeć miał. B. B. (= *żeby szukały potrzeb swoich*, L.). Potrzebuję tego po tobie. Troc. Potrzebuje tego po mnie miłość bliźniego. Troc. Widzisz w przodkach twoich te, których po tobie ojczyzna potrzebuje, enoty. Ossol. Im kto wyżej posadzony, tym większej doskonałości ludzie po nim potrzebują. Górń. Na walkę z carem tatarskim miał jechać kniaź. gdyby po nim tego potrzebował. Biel. M. Potrzebujemy po hetmanach, żeby sami na tych sądach zasiadali. Vol. Kto lekkomyślnie po kim potrzebuje czego, ucy go odmówić. Lubom. Znowu do niego obróciwszy koniem, jaką śmierć miał Poliarch, potrzebuje po nim. Pot. W tym człowieku wszystko obaczyć można, czego Cyncero w wielkim imperatorze potrzebował. Papr. Nie mniej ja w żołnierzu potrzebuję posłuszeństwa, niż mgstwa. Warg. Były wtenczas na zamku krakowskim rozmaite krotofile sprawiane, zwłaszcza gonitwy, kunszty puzkarskie, tańce i wszelkie inne, których takowy czas potrzebuje. Biel. M. Niepobożność jest przeciwna pobożności, bo ta, tak jako potrzebuje prawdziwe nabożeństwo, skuszanie Pana Boga wzywa. Rej. 3. kogo = *żądać, wzywać, wołać*: Potrzebują Was Pana. Troc. Pytał ś., kto go potrzebuje? Troc. P. kogo w czym = *żądać od niego pomocy, usługi*: W czym mnie potrzebujecie? — Żebyś nas darował pieśniami, któreś teraz niedawno uknował. Zia. Kiedym cię ja najbardziej smutny potrzebował. Kochan. <Od Potrzeba>

Potrębowanie, a, blm., czynność cz. Potrębować.

[Potrębowany] p **Potrębny**: Studnia, która do niego nie była potrzebowana. <Od Potrębować>

Potrębowicz, a, lm. e p. Potrębnicki. <Od Potrzeba>

Potrębowska,iej, lm. ie rz. p. Potrębnicka. <Od Potrębowski>

Potrębowski, ego, lm. sey rz. p. Potrębnicki. <Od Potrzeba>

Potrębujący 1. im. od **Potrębować**. 2. *zostający w potrzebie, biedny, ubogi* (p. **Potrębować**). 3. [P.] p. **Potrębny**: Kwiatki i ziola różne potrzebujące (do leków). <Od Potrębować>

† **Potręcić, i, il zrobić trzeci raz, powtórzyć trzeci raz**: Można by to powtórzyć i P. Perz. <Po † Trzęcić, od Trzeci>

Po trzęcie przys. *trzeci raz, trzeci punkt, z trzęciego względu*: Przysięgam po drugie i P. L. Po pierwsze, po drugie i... P.! (przy lięctacji). <Po † Trzęcie, od Trzeci>

† **Potręczenie, a, blm., czynność cz. Potręcić.**

Potręc, trze, tarł, [Potarć], nied. Pocierać 1. co o co = *trąc pociągnąć, otrzeć*: P. zapalkę o ścianę. Przen.: Darwo, ubogi gminie, stanem twym pocierać. Nar. (= *pomiatć, pogardzić; lekceważć cię*). Przen.: Cudze pocierać kąty = *wycierać; tułć ś., poniewierać ś. u obcych ludzi, być na ich łasce*: Ciężka była rzecz odstąpić deliży domowych, zbiorów i majątności, a cudze za granicą pocierać kąty. Pas. 2. co czym = *natrzeć, rozetrzeć*: P. czoło ręką. P. miejsce uderzone. Potrzyj olejkim chorej ręki. Troc. P. żelazo magnešem. 3. *spędzić pewien czas na tarciu*. 4. *obetrzeć, zetrzeć, utrzeć, rozetrzeć jedno po drugim a. jedno*

w wielu miejscach: P. bulki na tarce. Podniesione są na chwilę, a nie ostoją ś., a poniżone będą, jako wierzchy kłosów potarte będą. Leop. P. deski pilną. †Przen.: *potniaździć, zmasakrować, rozbić, porazić, skruszyć, zetrzeć, zgniść*: Potkali ś. pod górą, potarli król książęta jako suche siano Biel. M. Uderzyli na Tatarów, ale tak są od nich potarci, jak zboże od gradu. Taszk. Bestją tę w mocy jej potarli, z mocy jej wszystko wydarł. Białob. Potrę pychę twardości waszej. B. Sz. 5. [P.] buty = *wyczyścić, oczyścić, wypucować*. 6. konopie, len = *oczyścić przez łamanie włókien, czyli tarcie, i oddzielanie rdzeni*: Po wymiśleniu dla lepszego oczyszczenia należy jeszcze konopie lub len pocierać w przyrządzie zwanym cierlicą. Pocierać snopy cierlicą. Troc P. ś. I. *otrzeć ś.*; *natrzeć ś.*, *wytrzeć ś.*: P. ś. ręką po czole. Kot potarł ś. o mnie. P. ś. maścią. 2. †P. ś. z kim = *zetrzeć ś.*, *spotkać ś.*, *odbyć utarczkę, zmierzyć ś.*, *ściąć ś.*: Z przysiężnikami potarłem ś. żwawo, którzy i na mnie dość byli zawzięci. Chr. Rażno ś. z reniferem potarła. Mor. Szczupła nauka moja z poważnym Kromerem P. ś. nie mogła. Błaż. 3. [P. ś.] *navinąć ś.*, *pokazać ś.*, *zakrećić ś.*, *pobyć, pwinąć ś.*: Gdzie ś. tylko potrze, wszędzie narobi szkody. <Po + Trze>

Potrzepać, pie, pał I. *spędzić pewien czas na trzepaniu*: P. ubranie. P. kogo po ramieniu = *poklepać*. Przen.: Deszcz, grad potrzepał. 2. *wytrzepać jedno po drugim*: P. suknie, futra, dywany. Przen.: P. kogo = *przetrzepać, wytrzepać, strzepać, pobić*. P. wierszyki, paciërze = *strzepać jedno po drugim, wyrecytować szybko*. 3. *dokończyć drugiego z kolei oczyszczenia lenu, czyli trzepania*: Cały już len potrzepałam. Sł wil. P. ś. gm. (o kobiecie) *pospółkować z mężczyzną*. <Po + Trzepać>

Potrzepanie, a, bhm., czynność cz. **Potrzepać**. **Potrzepanie się, a ś.**, bhm., czynność cz. **Potrzepać ś.**

†**Potrzepany** *potrzaskany, podruzgotany*: Kość potrzepana. Perz.

Potrzepie, i bhp. = **Osmyczyny**.

Potrzepotać się, cze ś., **tał ś.** *spędzić pewien czas na trzepotaniu ś.*: Ryba potrzepotała ś., ale uciekła. <Po + Trzepotać ś.>

Potrzepotanie się, a ś., bhm., czynność cz. **Potrzepotać ś.** Orzesz.

†**Potrzesktać, a**, **ał p.** **Potrzeskać**. Ps. flor.

†**Potrzeskkanie, a**, bhm., czynność cz. **Potrzesktać**.

Potrzeszcz, a, lm. e, **Potrrest**, [Podrest, **Poświerka, Świerczak**] zool. (emberiza miliaria) ptak wróblowaty stożkodzioby z rodziny łuszczaków.

Potrzeszczęć, y, **ał** *wypełnić pewną chwilę trzeszczaniem*. <Po + Trzeszczęć>

Potrzeszczenie, a, bhm., czynność cz. **Potrzeszczęć**.

[**Potrzeszczony**] *postrzelony, narwany, porwany, nagły*: Goni P., jakby mu terpeneciny do rzyeci nalał. Fik z lasa, fik do lasa! (o człowieku potrzeszczonym, niestęłego charakteru i niepewnego zdania). Gwar.

[**Potrzewa, y**, lm. y] p. **Potrzeba**. <Z Potrzeba>

Po trzeźwemu, **Potrzeźwu**, †**Potrzeźwiu**, [**Potrzeźwiu**] w stanie trzeźwości, będąc trzeźwym. <Po + Trzeźwemu, od Trzeźwy>

Potrzeźwić, i, **ał** *otrzeźwić, wytrzeźwić jednego po drugim*. <Po + Trzeźwić>

Potrzeźwić, eje, ał *otrzeźwić nieco, przyjąć stopniowo do przytomności*. <Po + Trzeźwić>

Potrzeźwienie, a, bhm. I. czynność cz. **Potrzeźwić**. 2. czynność cz. **Potrzeźwić**.

†**Potrzeźwiu**, [**Potrzeźwiu**] p. **Po trzeźwemu**: I tak we łbie rozumu P. niewiele. Koehan. <Po + *Trzeźwiu, od *Trzeźwi = Trzeźwy>

Potrzeźwu p. **Po trzeźwemu**: Był ostrożnym P. Chl. <Po + Trzeźwu, od †Trzeźw = Trzeźwy>

× **Potrzęchnąć, nie, nał** p. **Potrząsnąć**. <Po + *Trzęchnąć, TRZĘS/TRZĄS/TRZĘCH/TRZĄCH>

× **Potrzęchnięcie, a**, bhm., czynność cz. **Potrzęchnąć**.

†**Potrzęs, u**, lm. y p. **Potrząs**: Czasem też na jakim leguchnym wózekku bez potrzesów a bez poskoków nie wadzi ś. przejeździ. Rej. Gardlina na dachu dobrze położona, lat trzydzieści trawwszy, potrzesem będzie. Haur. Na rzepisku i na potrzesu jęczmień zwykły ś. dobrze zdarzyć. Haur. Widły do gnoju, drabiny do żyta, siano do potrzesu. Haur. <Po + *Trzęs, TRZĘS/TRZĄS>

Potrzeszenie, a, bhm., czynność cz. **Potrząść**.

Potrzesienie się, a ś., bhm., czynność cz. **Potrząść ś.**

[**Potrządnik, a**, lm. cy] p. **Potrządka**. <Od *Potrządny, od Po + *Trządny, od Trzoda>

Potrzos, a, lm. y, **Wróbel trzciny, Poświerk trzciny** zool. (emberiza schoenielus) ptak wróblowaty stożkodzioby z rodziny łuszczaków: P., wróbel trzciny. Troc.

[**Potrządka, i** I. lm. owie m., **Potrządnik**] *pomocnik pastucha*: Pasterzowi gospodarze dają potrządkę, to jest pomoc ze swych dzieci lub służących. Pastuch i potrządkowie napędzają owce z tyłu biezami. Sienk. 2. bhm. *kolęjne pasanie bydła lub owiec*. <Po + Trządka>

Potrząpotać się, a ś., **ał ś.** *spędzić pewien czas na trząpotaaniu ś.* <Po + Trząpotać ś.>

Potrząpotaanie się, a ś., bhm., czynność cz. **Potrząpotać ś.**

Potrząkroć przys. *trzykrotnie, trzy razy*: P. wzgardziła. Mick. <Po + Trzy + Kroć>

Potrząletni *po trzy lata (do trzech lat) sięgający*: Na skrzydłach wybrazni unosił ś. w potrząletnią przyszłość. Orzesz. <Po + Trząletni>

Potrzymać, a, **ał** I. *przetrzymać pewien czas*: Potrzymaj mi kapelusze. Troc. P. kogo w areście. 2. cz. ni. *wytrzymać, pobyć, nie sfolgować, nie zelżeć, potrwać, utrzymać ś. przez pewien czas*: Mróz jeszcze potrzyma. Śniegi aż do nowiu potrzymają. Troc. †P. kogo na słowie. Giek. = *kazać mu czekać ze względu na dane słowo*. P. ś. *nie ustąpić*: P. ś. z ceną. <Po + Trzymać>

Potrzymanie, a, bhm., czynność cz. **Potrzymać**. **Potrzymanie się, a ś.**, bhm., czynność cz. **Potrzymać ś.**

[**Pościwy**] p. **Pocziwy**. <Z Pocziwy>

Potucha, y, bhm. I. *otucha, ufność, serce = nadzieja*: Dać, czynić komu potuchę. Troc. A eóż inszego czynisz, jedno dawasz potuchę żywym. Baz. Mieszczanie mają niejaką potuchę i pomoc ze fortecy. Łęcz. 2. p. **Potuchnienie**: Nie trzeba młodym dodawać potuchy. Alb. Co niegdys było świętym i pożytecznym, staje ś. w złych czasach przyczyną zepsucia, potuchą złym namiętnościom. Kub. Abo nie z potuchy-li ś. też to samego kniazia dzieje? Piotr. 3. *pożalanie*: Nie dawaj dzieciom potuchy. [Ja nie poradze, kiedy mu sum ojciec potuche daje] (= *uzuchwala go, pozwala mu na wszystko*). 4. [P.] *pokora*: Lepiej

dać się w potuche. 5. [P.] *współczucie*. <Po + *Tucha, TUCH >

†Potuchnienie, a, blm., Potucha potuszenie, dowanie rudy; pobudka, zachęta. <Po + *Tuchnienie, TUCH >

Potuczenie, a, blm., czynność cz. Potuczyć.

Potuczyć, y, ył I. *utuczyć jedno po drugim, wypasać*: P. wieprze. 2. *spędzić pewien czas na tuczeniu*. <Po + Tuczyc >

[Potulać się, a s., ał s.] *sterać s. tułając s.* <Zam. Potulać s. >

[Potulanie się, a s., blm.] czynność cz. Potulać s.

×Potulenie, a, blm., czynność cz. Potulić.

Potulić, i, il I. *stulić jedno po drugim, postulać*: Już widać łby końskie z potulonemi uszami. Sienk. 2. × P. p. Utulić. Sł. wil. <Po + Tulić >

Potulja, i, lm. e, Tyrlicz bot. (vaillantia) roś. z rodziny marzanowatych.

Potulnie, [Potulno] przys. od Potulny.

Potulnieć, eje, ał *stawać s. stopniowo potulnym*: Przy swoim chłopaku potulniała jak trusia. Karcz. <Od Potulny >

Potulnienie, a, blm., czynność cz. Potulnieć.

[Potulno] p. Potulnie.

Potulność, i, blm. rz. od Potulny.

Potulny *cichy, łagodny, skromny, powolny = posłuszny, pokorny, cierpliwy*: Potulnego umysłu człowiek. Troc. Pokorny, cichy albo P. Sekl. Żwaweńka jejność, muszę ja być potulnym. L. Ja, twa potulna psina. liżę nogi. L. Potulnym znośaniem ujmiesz sobie troski. L. Filis wierna, potulna. Książ. Potulne jak trusiątko. Pol. Gambetta to dobry chłopiec w gruncie rzeczy, ale zbyt P. w czynach, choć silny w słowach. Ol. <Po + *Tulny, od Tulić >

†Potul tylko w wyrażeniach: Dać s., podać s., iść w P. = *spotulnieć, upokorzyć s., stulić uszy, spuścić z tonu, spokornieć, upaść na duchu, stracić animusz*: Żaden, który jeno nie chciał, nie podał s. im w P. Jan. Nie daj s. w P., ujmij afekt w kluby. Pot. Jednak ostatniej jeszcze nadzieje nie rzeka, nie da s. trocse w P., choć go w serce bodzie. Pot. Słieszne oblicze twoje, co boginią w P. iść przycisiska *quae facit, ut supplex tibi sim dea*. Żebr. <Po + *Tuł, TUL/TUL >

[Potulacz, a, lm. e] p. Tułacz. <Od Potulać >

×Potulać, a, ał p. Potulać s.: Cóżbyś sądził o nim, gdyby wzgardził swoim rodem i potulał endzym krajem? Pol. <p. Potulać s. >

Potulać się, a s., ał s. I. a. ×Potulać *spędzić pewien czas na tułacze*. 2. [P. s., Poturać s., Potyrać s.] *nied. tułać s., nie mieć przytulku*: Niechże ja się nie potulałm kole ludzkich ścian. <Po + Tułać s. >

×Potulanie, a, blm., czynność cz. Potulać.

Potulanie się, a s., blm., czynność cz. Potulać s.

Potumanić, i, il *spędzić pewien czas na tumanieniu*. <Po + Tumanić >

Potumanienie, a, blm., czynność cz. Potumanić.

†Potupa, y *podeptanie*: Potłoczenie, potupa (stupa) *conculcatio*. Głos.

Potupać, pie, pał *spędzić pewien czas na tupaniu*. <Po + Tupać >

Potupanie, a, blm., czynność cz. Potupać.

[Potupować, uje, ował] p. Potupywać: Przed zaczęciem tańca zwyczajnie parobey potupują, jakby trzeźwiąc nogi do hulanki. <Po + *Tupować, od Tupać >

[Potupowanie, a, blm.] czynność cz. Potupować.

×Potupać, a, ał *podreptać*: Człowieczek wysunął s. z ławy i potupał ku drzwiom. Krasz. Potupał ku drzwiom wyjrzeć, czy chłopak nań z latarką czekał. Krasz. <Po + Tupać >

Potupanie, a, blm., czynność cz. Potupać.

Potupywać, uje, ywał, [Potupować, Potępować] *tupać z przerwami, przytupywać*: Skrzypki ku o-choście poczęły, młodzież nogami potupując im wtórowała. Krasz. <Po + *Tupywać, od Tupać >

Potupywanie, a, blm., czynność cz. Potupywać. [Potura, y, blm.] I. p. Pótera. 2. *człowiek skazany na poniewierkę, tułacz*.

†Poturać, a, ał, †Poterać, †Potyrać, [Poterać, Poterywać, Potyrować, Poturać] I. *potracić z kąta w kął, pocierać (kim) kąty, poniewierać, pomiatać, pogardzać, odrzucać, tyrać, nie mieć za nic, nie szanować, niszczyć, marnować, trwożyć, witać*: Kości długo poturane. Zebr. (= walać s.). Nowiny zawsze woli człowieka natura, powszechnie rzeczy gardzi, stare już potura. Żegl. Wszysey go nienawidzą, i król go potura. Pot. Przyjmij mię, ani sobie poturaj Tytanowej córę. Zebr. Zaonych dość (nie poturaj) k sobiem panią miał. Zebr. (= nie przyganiaj mi). [P. sierotą, obuwiem. Lepiej śmierć, niż takie życie poturane. Ork.]. Ten s. jeszcze chudzina trzyma swego sznura, i choć go dzisiaj wiechciem fortuna potura, w Bogu i w szabli polskiej ufa. Pot. 2. [P.] kogo = *pokonać, poturbować*. 3. [P. komu] = *sprostac komu w czym, przemoc kogo rozumem lub siłą*. [P. s.] p. Potulać s. <Po + *Turać, TUR/TYR = TER >

[Poturak, a, lm. i] *człowiek pogardzany, lekceważony, niepoń, ładaco*.

Poturanie, a, blm., czynność cz. Poturać.

[Poturanie się, a s., blm.] czynność cz. Poturać s.

Poturbować, uje, ował I. *pokłopotać, pofrasować, pomartwić przez pewien czas*. 2. *potłuc, pobić, skrzywdzić na zdrowiu*: Hulta!... i jaśnie pana P. może. Fred. A. Wyleciał z wozu i poturbowany powrócił. Jednakowoż poturbowali go nie zartem. Sienk. P. s. I. *pokłopotać s., pofrasować s., pomartwić s. przez pewien czas*. 2. *potłuc s., pobić s. wzajemnie*. <Po + Turbować >

Poturbowanie, a, blm., czynność cz. Poturbować: †P. umysłu. Troc (= *wzburzenie, gwałtowność, niespokojność umysłu*).

Poturbowanie się, a s., blm., czynność cz. Poturbować s.

Poturbowany I. im. od Poturbować. 2. (o wielu) *który s. poturbował, sturbowany, zmęczony, sfatygowany, znorwany*: Ludzie, poturbowani koło mojej usługi, już też usnęli. Pas. 3. †P. na umyśle. Troc (= *wzburzony, burzliwy, niespokojny na umyśle, gniewny, gwałtowny*).

×Poturezać, a, ał i ×P. s. p. Poturczyć.

†Poturczak, a, lm. i p. Poturczeniec. <Od Poturczyć >

×Poturczanie, a, blm., czynność cz. Poturcząć.

×Poturczanie się, a s., blm., czynność cz. Poturcząć s.

Poturczec, eje, ał *sturczec, stać s. Turkiem, przyjąć wiarę mahometańską, zbisurmanić s.* <Po + Turczec >

Poturczenie, a, blm. I. czynność cz. Poturczec. 2. czynność cz. Poturczyć.

Poturzeniec, *nca*, *lm. ncy*, **Poturszczak**, † **Poturczak**, † **Poturnak**, **Poturmak** *człowiek sturczony, renegat*: Watahy poturzeńców serbskich. Sienk. *Kozacy*, Tatarzy, poturzeńcy, janczarowie uciekali w największym nieładzie i popłochu. Sienk. <Od Poturczony>

Poturzenie się, *a ś.*, *blm.*, *czynność cz.* **Poturzyć ś.**

Poturzenieństwo, *a*, *blm.*, **Poturmacstwo** *stan poturczecia*: Nie przypuszczał, ażeby P. szkodzić miało rządowi nowym. Jeż. <Od Poturczony>

Poturczony, † **Poturnacy** *l. ten, którego poturczyli*: Był przedtem Chrystusowej wiary, ale zaś potem został P. P. Koch. **2. ten, który ś. sturczył, zbisurmanił, przyjął wiarę mahometańską**: Afryka poturczona. L.

Poturczyć, *y, ył*, **Poturmaczyć**, *nied.* × **Poturczać** *l. jednego po drugim sturczyć, porobić mahometanami*: Co pigę lat w Stambule z każdego chrześcijańskiego domu wybierają dzieci za dziesięcinę, które poturczają. Paszk. **2. zrobić Turkien, mahometaninem**: Kiedy kogo mają P., do kadego go prowadzą, kady zawój mu na głowę włoży; potem z pompą przez miasto prowadzi; potem go w osobnej komorze obrzezują. Paszk. **P. ś. stać ś. Turkien, mahometaninem, renegatem**: W niewoli u Turków będąc, poturczył ś. Papr. I kiedy ś. kto poturczy, a ma rodzice ubogie chrześcijany, powinien ich wszelakim sposobem ratować. Star. Wdowy bogate idą za niewolniki swoje, kazawszy im ś. P. Star. <Po + Turczyć>

[**Poturzek**, *rka*, *lm. owie*] *człowiek poniewierany, kopciuszek, popychadło*. <Od Poturac>

× **Poturemne**, *ego*, *blm.* *opłata, którą składal starzący za więzienie i stróżowanie podsądnego*: P., płaca urzędowi do opatrzenia więźnia. St. lit. <Od Poturemny>

Poturemny, *ego*, *lm. i rz.* *stróż turmy, strażnik więzienny*. L. <Po + Turmny>

Poturkotać, *cze, tał* *wypełnić pewną chwilę turkotaniem*. <Po + Turkotać>

Poturkotanie, *a*, *blm.*, *czynność cz.* **Poturkotać**.

Poturmacstwo, *a*, *blm.*, **Poturzenieństwo** *stan poturmaca; turczenie ś.*, *przechodzenie na wiarę mahometańską*: Z jednej strony rozwinięte P., z drugiej poczynające na dobre kiełkować pretensje sąsiadki do tego zakątka, czyniły pobyt na Podolu niemożliwym. Rol. <Od Poturmak>

Poturmaczeć, *eje*, *ał p.* **Poturcząć**.

Poturmaczenie, *a*, *blm.*, *l.* *czynność cz.* **Poturmaczeć**. **2.** *czynność cz.* **Poturmaczyć**.

Poturmaczka, *i*, *lm. i* *forma ż.* *od Poturmak*: Na ementarzu kamienieckim było osobne miejsce dla świętych poturmaczek. Rol.

Poturmaczyć, *y, ył* *i* *P. ś. p.* **Poturczyć**: Nie mało żołnierzy polskich i czeladzi gwałtem tu zatrzymanej i wrychle poturmaczonej. Rol. Lud gromadnie przyjmował islamizm po zajęciu Ukrainy przez Osmanów, poturmaczył ś. bez protestacji. Rol.

Poturmak, *a*, *lm. cy* *p.* **Poturzeniec**: Niekiedy i Żydzi, i poturmacy, i Lipkowie podejmowali ś. pośrednictwa. Rol. Ulubieniec hanów krymskich Iwaszko, P., ów sławny Abaza-basza. Rol. Przywiózł z sobą poturmaca, szlachcica na imię Potuszynskiego, który do niego z Turek sponte przyjechał. Grab.

† **Poturnacy** *p.* **Poturczony**.

Poturnak, *a*, *lm. cy* *l.* † **P. p.** **Poturzeniec**: Zwiędzieni poturnacy chrzęst wodny brzydką o-

brzezką zakrwawiali. Koch. W. Z niemowiętek zaś owych w kilku latach widzimy poturnaki. Pot. Jest prawo, aby poddani mahometanie nie dawali córek swoich za Turki urodzone, tylko za poturnaki. Star. Nie idź do szlachty polskiej, bo zostaniesz poturnakiem na wieki i wskazywał ciębie sobie będą jako hajdamaeką dziecinę. Kaczk. **2.** [P.] *człowiek głupowaty, niezgrabny*.

Poturszczak, *a*, *lm. i p.* **Poturzeniec**: Ledwie kilkuset kmieci zbisurmanionych, owych przymuszonych poturszczaków, tuliło ś. po jarach. Rol. <Zam. Poturczak>

[**Poturzynsko**, *a*, *lm. a]* *p.* **Toporzysko**. <Z Toporzysko>

Potuszać, *a*, *ał p.* **Potuszyć**.

Potuszanie, *a*, *blm.*, *czynność cz.* **Potuszać**, *potucha*.

Potuszenie, *a*, *blm.*, *czynność cz.* **Potuszyć**, *potucha*: Takowe P. od Pana być znamy, gdy przyjdą pokuszenia, nie ś. nie lękamy. Pśń.

Potuszować, *uje*, *owal* *potuzować, pomalować tuszem*. <Po + Tuszować>

Potuszowanie, *a*, *blm.*, *czynność cz.* **Potuszować**.

† **Potuszyć**, *y, ył*, *nied.* **Potuszać** *kogo, komu* *l.* † **P.** *napełnić go otuchą, dobrze mu tusząc; serca, nadziei mu dodać*: Pierwsza wygrana mu dalszemi potuszyła zwycięstwami. Troc. Wiele ich do tego potusza. Chr. Wszysey, wyciągnawszy uszy, słuchali, komu tam wzdry fortuna potuszy. Pot. Cóż gdy we stu tysięcy król ze Lwowa ruszy, choćbyśmy też znużnieli, zaś nam nie potuszy? Pot. Pójdzie (kmieć) skarżyć do pana, pan mu źle potuszy. Biel. **M. 2.** i [P. komu] = *dodać odwagi, zachęcić, potłuszczać, potłuszyć*: Potuszył kozakom, aby kraj ten niszczyli. Troc. Kiedy ś. Turczynowi zda, że ś. Multani dobrze już odchowali, potuszy trochę Tatarom, którzy wrzкомо swywoła wpadszy, odzierają je do skóry. Kłok. <Od Potucha>

Potuzować, *uje*, *owal* *wyuzować jednego po drugim*. <Po + Tuzować>

Potuzowanie, *a*, *blm.*, *czynność cz.* **Potuzować**.

[**Potuźnik**, *a*, *lm. cy*] *włóścianin obrubiający pole cudze z warunkiem oddania właścicielowi połowy plonu z niego, połownik, połowinik, półfannik, półrolnik, półkmieć*: Połowinicy, inaczej podsadki, potuźnicy, brali grunt u zamożniejszego gospodarza, któremu oddawali połowę plonu. Jabł. A. <Od Potuźny>

[**Potuźn.**]: Włóścianie, osadzeni na dworszczyznach po dwóch, jeżeli są uważani za jedną gospodarzkę wspólną, noszą nazwę potuźnych. Jabł. A. <Ukr.>

[**Potwa**, *y*, *lm. y*, **Płatwa**, **Płatew**, **Płowia**, **Płaten**, **Płoteń**], × **Jęta**, **Bant** *jedna z belek leżących na ścianach budowli u góry, w których osadzane są krokwie dachowe*.

Potwał, *a*, *lm. e* *zool. p.* **Kaszalot**.

Potwar, *u*, *lm. y*, **Pokrywa mirtowa** *bot.* (calyptanthus) *roś. z rodziny mirtowatych*.

Potwarca, *y*, *lm. y*, † **Potwarnik**, † **Potwarznik**, × **Potwarzyciel** *ten, co spotwarza, co na kogo rzuca potwarz; oszczercza, obmówca, kalunniator*: Postyli sektarze nas niewstydliwemi potwarzami i synmi djabelskimi nazywają. Wuj. Jak potwarz, tak i potwaręc równą znieważać zwykłem pogardą. L. <Od Potwarz>

Potwarczo *przys.* *od Potwarzcy*.

Potwarczość, *i*, *blm. rz.* *od Potwarzcy*.

Potwarczy, † **Potwarny**, † **Potwarzny**, † **Potwarliwy**, † **Potwarzliwy**, † **Potwarzki** *właściwy potwarcy*, *oszczerezy*, *potwarzający*, *stanowiący potwarz*: Słowa potwarceze. Wieści potwarceze. <Od Potwarca>

† **Potwarzczyna**, y, lm. y p. **Potwarzczyni**. Troc. <Od Potwarca>

Potwarzczyni, i, lm. e, † **Potwarzczyna** forma ż. od **Potwarca**; × **Potwarnica**, × **Potwarzycielka**. <Od Potwarca>

Potwardnać, nie, nął, **Potwardzieć** *stwardnać kolejno, jedno po drugim*.

Potwardnienie, a, blm., czynność cz. **Potwardnać**.

Potwardzieć, eje, ał p. **Potwardnać**. <Po † **Twardzieć**>

Potwardzenie, a, blm., czynność cz. **Potwardzieć**.

Potarek, rka, lm. rki bot. (riehardia) *roś. z rodziny obrządkowatych*. Gatunek: P. afrykański a. Czermień, Czermieniec (r. africana s. calla aethiopica). <Od Potwar>

† **Potwarliwie** przys. od **Potwarliwy**, *potwarczo*: Kłoby P. na kogo żalował, ma być karan. Sz.

† **Potwarliwy** p. **Potwarzcy**: Gęby potwarliwe. Gęb. Białogłowy swarliwe, potwarliwe. Wuj. Zwadliwa rzecz jest wino, a potwarliwe pijaństwo. Wuj.

× **Potwarnica**, y, lm. e p. **Potwarzczyni**: Jeśli panna potwarnie kogo o gwałt oskarży, takowa P. słuszną winą niech będzie karana. Herb. <Od Potwarnik>

† **Potwarnie** przys. od **Potwarny**, *potwarczo*: Jeśli panna P. kogo o gwałt oskarży, takowa potwarnie słuszną winą niech będzie karana. Herb. Nero P. obwinął chrześcijan, iż Rzym zażęgli. L.

† **Potwarnik**, a, lm. cy p. **Potwarca**: P., potwarnie, którzy potwarzą narabiają. Bobr. <Od Potwarny>

† **Potwarny** p. **Potwarzcy**: Nie tak kat, jak język P. kaleczy. Pot. <Od Potwarz>

† **Potwarstwo**, a, lm. a p. **Potwarz**: Cheiał go czart swym potwarstwem na sławie zelżyć. Skar. <Od Potwarz>

Potwarz, y, lm. e a. † y I. † P. *twarz, oblicze, lice; wyobrażenie, obraz, postać, kształt*: Rzekła czarownica i P. wiepraz dziącego bez ciała zrzędzła, *effigiem nullo cum corpore falsi finxit apri*. Żebr. 2. a. † **Potwarstwo** *obmowa bezczelna, oczernienie, oszczerstwo, oskarżenie fałszywe, kalumnia*: Sprawa o P. Potwarzcy dopuszcza ś. każdy, kto bez pewnych fundamentów jakikolwiek kryminał drugiemu zarzuca. Ostr. Darmo, wściekła potwarzcy, z twej kłozy ponurej grozisz mi, trzęsąc na łbie brzydkimi jaszczury. Nar. Przy wielkich dworach obficie roście ziele, które zowią P. Kosz. Kazali go srodze ubić za onę P. jego. Rej. Rzuć na kogo P. Nie będziesz kładł potwarzcy na bliźniego twego. Wuj. P. jest, kiedy mówią, iż obrazy nasze bogami zowiemy. Wuj. Nie mogą Kościoła Bożego prawdą przekonać, muszą takimi potwarzcami narabiać. Wuj. Nie chcę ś. z tej potwarzcy usprawiedliwiać, Bogu sławę moją oddaję. Skar. A kto wyliczy nasze potwarzcy u prawa, w pozwach, i zdrady w sprawach? Skar. Szmerząc, a potwarce zmyślając, sięją wszędzie niezgody. Skar. Czarnoksiężnikiem św. Chryzostoma zowią, inne potwarce nań po mieście rozgłaszali. Skar. Obmów ś. strzeżcie i rany języcznej potwarzcy. Skar. Przekonani prawdą, do potwarzcy ś. udają. Skar. Przyuczył ś. po-

twarze cierpieć. Skar. Któż im na te potwarce usta zamknie, jeśli ś. Pana Boga nie boją, ludzi nie wstydzą, a prawdy nie przyjmują? Skar. Potwarce wytrwać — męczeństwo jest na sercu tajemne. Skar. Sromotną nań P. kładła. Skar. Nieznośną krzywdę odniósł Pan od tych Żydów, P. na sławę swoją i niewinność swoją. Skar. Gdy kto na kogo kładzie P., sam ś. lży. Papr. Stołka radzi przystawiać drugiemu, a P. jaką wyrą, aby sobie sami łaskę jednali. Kosz. Odprawa przeciw jadowitym potwarzom. Gil. Sieją potwarce. Pot. P. bardziej boli, niżeli rana. Pas. Żółcią z piotunem mieszane miota potwarce. Pas. P. zbytęcznie turbuje mądrego. Lubom. Służę niewdzięcznym i znośić potwarce to heroizm prawdziwy. Kras. Jeżeli P., sama potnąż zwykła. Kras. Potwarzom nie nadstawiaj łatwo ucha. Pileh. Wyższy nad zazdrość, wyższy nad potwarce. Fel. P. ta niegodna wiary. Mick. Uznano obżałowanego winnym potwarzcy czci niewieściej. Szaj. Odszczekać P. z pod ławy. <Po † **Twarz**, **TWOR**/**TWAR**>

† **Potwarzać**, a, ał p. **Potwarzyc**.

† **Potwarzanie**, a, blm., czynność cz. **Potwarzać**.

† **Potwarzenie**, a, blm., czynność cz. **Potwarzać**.

† **Potwarzki** p. **Potwarzcy**: Zdradliwym a potwarzkim fortelem nieenot swych bronią. Kosz. <Od Potwarz>

† **Potwarzliwie** przys. od **Potwarzliwy**, *potwarczo*.

† **Potwarzliwy** p. **Potwarzcy**: Słowo potwarzliwe. Zigr.

† **Potwarznik**, a, lm. cy p. **Potwarca**: Chytry P. mógł zamieszanie sprawić. Skar.

† **Potwarzny** p. **Potwarzcy**: Potwarzne paszkwile. Błaż. <Od Potwarz>

× **Potwarzyciel**, a, lm. e p. **Potwarca**. L. <Od Potwarzyc>

× **Potwarzycielka**, i, lm. i p. **Potwarzczyni**: Potwarzycielki mówi ci będą: męża kochasz, a on ś. z tobą tak źle obchodzi. L.

† **Potwarzyc**, y, ył, † **Potwarzać** kogo = *rzucac nań potwarz, spotwarzać, obmawiac bezczelnie, czernić, szkalować*: P. kogo o leż. Troc. Fałszywe świadectwo naprzeciwko memu bliźniemu wydawała a jego niewinnie potwarzca. Erl. Chrystusa potwarzali, djabelstwo mu przywłaszczali. Wiśn. <Od Potwarz>

Potwierdzać, a, ał i P. ś. p. **Potwierdzić**.

Potwierdzająco przys. *w sposób potwierdzający, potwierdzając, potakująco*: Głową P. skinął. Orzesz. Od czasu do czasu P. głową wstrząsnął, uśmiechnął ś. i oczyma błyskał. Orzesz. <Od Potwierdzający, od Potwierdzać>

Potwierdzenie, a, blm., czynność cz. **Potwierdzać**.

Potwierdzenie się, a ś., blm., czynność cz. **Potwierdzać** ś.

Potwierdzenie, a, blm., czynność cz. **Potwierdzić**: Bierzmowanie potwierdzeniem zowią, że Bóg w nas potwierdza, co na chrz. cie zaeztał. Karnk. Skinął głową na znak potwierdzenia.

Potwierdzenie się, a ś., blm., czynność cz. **Potwierdzić** ś.

Potwierdzciciel, a, lm. e *ten, co potwierdza a potwierdził*. Kn. <Od Potwierdzić>

Potwierdzcielka, i, lm. i forma ż. od **Potwierdzciciel**.

Potwierdzić, i, ił, †**Poówierdzić**, †**Potwirdzić**, †**Poówierdzić**, [†**Poówierdzić**], nied. **Potwierdzać**, †**Poówierdzać**, †**Potwirdzać**, †**Poówirdzać**, [†**Poówirdzać**] l. †P., [P.] *wzmocnić, pokrzepić, posilić, dodać sił*: Spanie potwierdza żołądek i moc trawiającą. Kazał wojsku konie i siebie jedzeniem P. Biel. M. Przen.: *utwierdzić, wzmocnić, pokrzepić, umocnić, orzeźwić, podnieść na duchu, dodać otuchy, bodźca, serca*: Potwierdziwszy rycerze swą mową, kazał w bębny uderzyć ku potkaniu. Biel. M. Usłysz głos mój, potwierdź mię, wedle swego słowa. Kochan. Rozkosze zaprawdę umysły ludzkie i ciała zenglewają i znikczemniwiają, a ustawiczna praca potwierdza i zmocniwa. Kwiat. 2. co, †czego = *poprzed swoją powagą, stwierdzić, poświadczyć prawdziwość czego*: Nie zaprzeczam, owszem potwierdzam. Potwierdzać czego, co ś. rzekło, uczyniło, *affirmare*. Ku. P. co przysięgą, poprawić przysięgą. L. Kazali przed ś. stanąć Zuzannie entliwej, chcąc P. kłamstwa swego, jako prawdy żywej. Kochan. Potwierdzając, co oni powiedzieli, tak powiadam. Górń. Uczynkiem dobrej swej wiary potwierdza. Kaz. 1555. Jedne rzeczy potwierdza, a na drugie nie zezwala. Skar. Krwią prawdę jego potwierdzili. Skar. Wszystko potwierdza smutne me blizkiego końca przeczenie. Niem. P., co drugi uczynił. Troc. 3. co, †czego = *nadać czemu swą powagą moc obowiązyującą, zatwierdzić, usankcjonować, confirmować, uznać za słuszne*: Jam go nie wyklinał, ale to, co przedniejsze członki kościelne uczyniły, to ja potwierdzam. Skar. Świadczy to przywilej Zygmunta króla, który potwierdza przywileje starodawne. Orzech. Tym wszystkim nieobyczajnościom i zbytkom zapobiega potwierdzony teraz przez króla wilkierz. Szaj. Nigdy Bóg fałszu cudami nie potwierdza. Skar. Bóg nauk ich cudami potwierdził. Skar. Potwierdzał go w tym urzędzie. Groch. Związek wasz matka twoja potwierdzała przed śmiercią. L. Związek małżeński, prawnie zawarty i od Kościoła bożego potwierdzony. P. ś. *stwierdzić ś., ziścić ś., okazać ś. prawdziwym*: Wiadomość ta potwierdza ś. Słowa jego potwierdzają ś. <Po + Twierdzić>

†**Potwirdzać**, a, ał i †P. ś. p. **Potwierdzić**. <Po + Twirdzać>

†**Potwirdzanie**, a, btm., czynność cz. **Potwirdzać**.

†**Potwirdzanie się**, a ś., btm., czynność cz. **Potwirdzać ś.**

†**Potwirdzenie**, a, btm., czynność cz. **Potwirdzić**.

†**Potwirdzenie się**, a ś., btm., czynność cz. **Potwirdzić ś.**

†**Potwirdzić**, i, ił i †P. ś. p. **Potwierdzić**. Głos. <Po + Twirdzić>

Potwora, y, lm. y p. **Potwór**: A widząc go po morzu chodzącego, zatrwożyli ś., mówiąc: żec to jaka P. jest. Leop. Niektóre wyspy są puste od ludzi dla potwór, które mają straszliwe wody. Biel. M. O potworach w nocy ś. ukazujących. Ząbk. Racz swą przyrodzoną ludzkość okazać przeciw tej leśnej potworze. Kochan. (*satyrowi*). P. polna, leśna. Troc. Ten na krzyk wrzasków.. przeciw potworze dziwnej rozniewany jedzie. P. Koel. Leżący w lochu Cerber, P. straszliwa, cały Ereb potrójną paszczą oszczekiwa L. Przen.: *dziwologą*: Głupie samego zwyżczają, nie rozumu, potwory porываły ś. na swoje dobrodziejce. Stasz. Lekkich wymysłów potwo-

ry przeciwne prawdzie puścić, a na samej prawdzie przestawać mamy. Wiśń. <Po + Twora, TWOR/TWAR>

[**Potworacznie**] przys. *dziwacznie, dziwnie*: Zrazu mi sie to P. widziało, jak na mie wołali: „Jaškowa!“ <Od. *Potworacznny, od Potworak>

[**Potworak**, a, lm. i] p. **Potworek**: Leżał jakisik P. z wielgą głową i okropnemi ocyсками. <Od Potwór>

Potworek, rka, lm. rki p. **Potwór**: Akwarja ze złotemi rybkami, złotwiami, salamandrą i innymi wodnymi potworkami. Bał. Ten P. (pies) miał posiadać zdolności gienjalnego wyża, znakomitego ogara i wybornego jamnika. Dyg. <Od Potwór>

Potwórka, i, lm. i forma ż. od **Potworek**: Choć niewielka potwórka, ale skokotliwa, i wie zaez funt rozumu, i wie zaez entliwie. Rej. Co ty o tej potworce nam przypominasz! Eww. <Od Potworek>

× **Potworliwie** przys. od **Potworliwy**, *potwornie*: Nigdy nie słyszał nikogo potworliwej mówiącego. Bobr. Długo mnie nadzieją uwodząc, P. rzecz wywraca. Pileh.

× **Potworliwy** p. **Potworny**. <Od Potwór>

Potwórniak, a, lm. i l. [P.] pog. o człowieku, *potwór, poczwara*. 2. terat. *rodzaj nowotworu wrodzonego* (teratoma). P. nakrzyżowy (tumor coe-ceygeus, epipygus) <Od Potworny, od Potwór>

Potwornie przys. od **Potworny**: Wygląda P. Przen.: P. cierpią usta, które bluźnią w niebo. Sf. (= *niemożliwie, okropnie, strasznie, niewypowiedzianie, niepojęcie*).

†**Potwornie** przys. od †**Potworny**: Pacholey suknie i czapki P. używają: jedne spuszczaają, drugie podnoszą. Żebr.

Potwornieć, eje, ał *staować ś. potwornym*: Myśl i uczucie człowieka czynnego potwornieje i staje ś. straszną oteklanią okropnych zamysłów. Witk. <Od Potworny>

Potwornienie, a, btm., czynność cz. **Potwornieć**. [†**Potwornik**, a, lm. i] *okrutnik, tyran, potwór w ludzkim ciełe*. <Od Potworny>

Potworność, i, btm. rz. od **Potworny**: Terat.: P., nieprawidłowość płodu (monstrositas, teratosis).

Potworny, **Potworzy**, × **Potworliwy** *okropny, wstrętny przez swoją nadnaturalność, zwyrodnienie, ohydny, monstrualny*: Płód P. Kształty potworne. Żebrak wyciągnął kule i potworne kikuty. Żer. Potworna zbrodnia. Odszczepiećcami, bałwochwalecami, antychrystami i innymi potwornymi tytuły nazywać was będą. Wuj. Ten P. stosunek ludności miejscowej do przybyszów, którzy narzucają jej swój język, obrażać musi. Malin. Z napływem barbarzyńców sądy świeckie przybrały potworną postać. Kras. A. 2. p. **Dziwotworny**. 3. zool.: Karp P. p. **Karp**. <Od Potwór>

†**Potworny podwołny**, *dubelłowy; dwójaki*: Potworna trąba. Troc (= *puzan*. Troc.). Człowiek jakiś na potwornej grał trąbie. Górń.

Potworzenie, a, btm., czynność cz. **Potworzyć**: W pierwszym okresie życia ludzkości jedynym prawie wyrazem jego było P. i uwielbianie wszędzie rozlicznych bożków. Tysz.

Potworzenie się, a ś., btm., czynność cz. **Potworzyć ś.**

Potworzy p. **Potworny**: Szły cienie jakichś postaci potworze. Wyp. <Od Potwór>

Potworzyć, y, ył utworzyć jedno po drugim; utworzyć w wielu miejscach, postwarzać, porobić, porformować; pozmyślać, pozymyślać, pokomponować: P. nowe wyrazy. P. partje, kółka (=pozawiazywać). Dziwy potworzone przez różne urojenia, prózną chełpliwość. Lel. Wielkie zwierciadła odbijały te z zieleni i kwiatów potworzone altany. Orzesz. Niektórzy żołnierze, zwłaszcza pocztowi i czeladź, zbiegszy z pod chorągwi, potworzyli kupy swawolne. Sienk. P. s. utworzyć s. kolejno, jedno po drugim, porobić s., popowstawać, porformować s.: Potworzyły s. stronnictwa. Potworzyły s. grupy, żywo rozprawiające. P. s. na powierzchni = występować, pojawić s.: Potworzyły s. krosty, guzy, plamy, nierówności, pagórki. <Po + Tworzyć >

Potwór, ora a. oru, im. ory, Potwora terat. płód ludzki lub zwierzęcy źle a. nieprawidłowo wykształcony w sposób jakikolwiek, dziwotwór, dziwołag, × dziwopłód, × dziworód, × dziwotworek, † dziw, × poczwara (monstrum, teratum, portentum). P. a. zrosłak bliźniaczy (monstrum duplicium). P. dwugłowy (bicephalus). P. jednogi (monopus). P. jednooki (monophthalmus), monops, cyclops). P. półgłowy (hemicephalus). P. syreni (sympus, sirenomelus). P. trójgłowy (tricephalus). P., dziki płód, niezwykły, monstrum. L. Przen.: W miękkiej pływają wodzie bez pochyby morskie potwory i rozliczne ryby. Klon. (=bestje; dzikie, straszne, o potwornych postaciach zwierzęta). P. nam szpony w głąb serca wpił. Prusz. Potym wróciłem do płóciennej nory schować s. w cieniu jak noene potwory. Słow. (= larwy, straszylka, strachy, mury, maskary). Przen.: człowiek potwornie niegodziwy, wyrodek, okrutnik: Ty potworze! Ten P. targnął s. na własnego ojca! Zdr. Potworek. <Po + Twór, TWOR/TWAR >

[Poty] p. Póki.

†**Potychniać** p. Potąd. Kosz. <Po + Tych + *Miaś, od Miasto >

Potycie, a, blm., czynność cz. Potyc.

†**Potycz**, y, im. y a. e. †**Potycze** jedna z tyłk, zerdzi, którym ściany wielkich sieci s. osaczają: Wszystko do polowania gotowe: koń, strzały, psy, potycze, sieci. Kochan. Przen.: silla, sieci, zasadzka, nulaпка: W też wpadł, co i ty, Wenery potycze. Pot. Po długim czasie bierze s. zbieg od ludzi z tej dzicy: ale cóż? zaraz wpadł zły fortunie w potycze. Pot. <Po + *Tycz, TYK/TK/TEK >

†**Potycze**, a, im. a p. Potycz. L. <Po + *Tycze, od Tyka >

†**Potyczek**, czka, im. czki potykanie s., mylenie s. w powtarzaniu rotę przysięgi. <Po + *Tyczek, TYK/TK >

Potycka, i, im. i l. a. †**Potyka**, †**Potka**, **Potkanie**, †**Potkana**, †**Potkany** starcie, utarczka, walka, bitwa: Potyczka pochodzi od spotkania s., jest małym bojem przy spotkaniu s. oddziałów nieprzyjacielskich. Brodz. P. straży przednich. Codzień były potyczki, haree i potrzeby. Jabł. Przez ten czas, lubo żadnej bitwy generalnej nie było, urywce jednak potyczki częste bywały. Papr. P. walna. *Murs apertus*. Mącz. Potyczkę zwieszę. Troc. 2. †**Potyczki** im. część ubioru kobiecego. Tyt. pr. magd. <Po + *Tyczka, TYK/TK/TEK >

Potyczkowy przym. od Potyczka. Włod., Kn. Śpiewali pieśni Marsowi, bożkowi wojny, *canticum congressivum*, to jest potyczkową, zowiąc. Chm. R. <Od Potyczka >

Potyć, yje, ył utyć kolejno, jeden po drugim, potłuszczyć, ponabierać tuszy, popelnieć: Potyli i stłuszcili. Wuj. Potyją na tym wieprze, kiedy je tam wpędzi. Pot. <Po + Tyć >

†**Potyk**, a, im. i p. **Patyk**: Wraz je otrok potykiem zagrzebuje mały. L. <Po + Tyk, TK/TEK/TYK >

[Potyk] p. Potąd. <Póty + K >

†**Potyka**, i, im. i p. **Potyczka**: Nierówną potyką porwać s., jak mówią, na słońce z motyką. Pot. <Po + *Tyka, TK/TEK/TYK >

†**Potykacz**, a, im. e ten, co s. potyka, walczy w potyczce, co wydaje potyczkę. Kn. <Od Potykać >

[Potykaczka, i, im. i] spódnica w cztery płochy tkana. <Od Potykacz >

Potykać, a, ał, i. × P. i × P. s. p. **Spotkać**. 2. † P. i P. s. p. **Potknać**. <Po + Tykać >

Potykanie, a, blm., czynność cz. **Potykać**.

Potykanie się, a s., blm., czynność cz. **Potykać** s.

[Potykanka, i, im. i] p. **Potykiel**. <Od Potykać >

[Potykiel, kła, im. kle, Potykanka] spódnica, kiecka, podwika.

†**Potykiwacz**, a, im. e ten, co komu potykuje. <Od Potykiwać >

†**Potykiwać**, uje, iwał tykać komu wciąż, mówić mu: „ty“. Troc. <Po + *Tykiwać, od Tykać >

†**Potykiwanie**, a, blm., czynność cz. **Potykiwać**.

[Potyl] p. Potąd. <Po + *Tyl, od Tyli >

[Potyła] p. Potąd. <Po + Tyła >

Potylica, y, im. e, anat. i antr. l. a. [Patelica] tył głowy tuż nad karkiem, × tyłogłowie, † za tyłek (occiput). 2. kość tylna czaszki, kość potyliczna (os occipitis): Dziury stawowe potylicy. Wielka dziura potylicy (p. Dziura). <Po + *Tylica, od Tył >

Potylkowy p. **Potyliczny**. <Od Potylica >

Potylcze, a, im. a antr. środek potylicy. <Od Potylica >

Potyliczny, **Potylczy**, **Potylcowy** przym. od Potylica !tyłogłowy, × tylnogłówny: Kość potyliczna, potylica, † tylna kość głowy. Guzek P. zewnętrzny, Guzowatość potyliczna wewnętrzna p. **Nadkarcze**. <Od Potylica >

Potylczy p. **Potyliczny**. <Od Potylica >

Potylkrotnie przys. po tyle razy, tylekroć, tyllokrotnie, tyle razy: Pisałem P., aby zasłonić tę stronę od Warszawy. Kośc. <Po + Tylokrotnie >

Potym, [Pote, Potemś, Potom, Potemu, Potymu] przys. l. po chwili obecnej a. po którejkolwiek z poprzednich; później, następnie, w przyszłości, na przyszłość: Słonecznik obraca s. za słońcem zaraz zrana i P. cały dzień. Syr. Kiedy tak na początku, co to będzie P.? L. Nie że źle teraz, i P. tak będzie. Min. P. o tym, zobaczymy, jak s. to stanie. L. To P., to P., nie bądź tak gorącym! L. Zbyt nie nie pytaj, co będzie P., żeś dziś zdrów, zysk jest, miej dość o tym Petr. Prózno myśleć o tym, co z nami będzie P. Kochan. Co za sława brzmieć o nas będzie P.? Groch. P. dam. Troc. Dzień P. Troc. Ód Boga wrzód poczęto..., unji P. jeśli dokończycie nasz. Ponęć. P. Ójczy nasz, i Zdrowaś, i Wierzę, Dziesięćoro i koronki, a kiedy całe zmówili pacierze, wyjmą książeczkę z kieszonki. Miek. Napotym, Na P., Napotem, Na

potem = na później, na przyszłość; później, w przyszłości: Schować, odłożyć co na P. Wszystka moja myśl jest o tym, jakoby dobrze było mi na P. Żim. Nie dba Kupido, co będzie na P. Mor. A. Mrówki uczą nas przezorności na P., jak zawczasu potrzebie zapobiegać. Kras. Król dla na P. lepszej obrony sejm złożył. Biel. M. 2. po drugie, nadto, zresztą, wreszcie, w końcu, nakoniec: Raz, że nie mam zdrowia, a P. i fundusze nie pozwalają. 3. dalej, na następnym miejscu: Będzie most, P. karczma. <Po + Tym, od To>

[Potymu] p. **Potym**. <Z Potemu>
Potyngować, uje, ował kuch. p. **Poiugować**. <Po + Tyngować>
Potyngowanie, a, blm., czynność cz. **Potyngować**.

Potynkować, uje, ował, Potrynkować pokryć tymkłem, wytynkować: Kamienie te potynkujesz wapnem. Bud. Gdy P. dał kościół, cały zapis ś. zamazał. Papr. <Po + Tynkować>

Potynkowanie, a, blm., czynność cz. **Potynkować**.

[Potyntak, a, lm. i] p. **Potentat**. <Z Potentat>

[Potyra, y, blm.] p. **Potera**: Isé w potyrę (= zmarnować ś.). <Od Potyra>

+ **Potyrać, a, ał**, [Potyrać] i + P. ś., [P. ś.] p. **Poturać**: Złóża wszystkie potyrawszy, nie mieli ś. czym żywić. Warg. Nie upomina ś. tym dłużnikom długu, o których ma wiadomość, iż wszystko swe potyrali. Górn. On wszystko potyra i marnie przetrawi, tak że nawet szeląga w kiesce nie zostawi. Pileh. Starcowie młode syny będą grześć, a żony łąda gdzie potyrają plód niedonoszony. Szymon. Wszystko nieprzyjacieli spalił, muszę ś. w mieście burkiem (brukiem) P. Falib. (= zbijać, szlifować bruk). Herezjami Francja ginie, Flandrja niszczała. Danja i Szwecja ś. potyrała. Skar. Na własnej ziemi tulać, o torbie i kiju potyramy ś. Wor. <Po + Tyrać>

[Potyrajko, a, lm. owie] ten lub ta, którym poświęcają, którym wycierają kąty. <Od Potyrać>

Potyranie, a, blm., czynność cz. **Potyrać**.
Potyranie się, a ś., blm., czynność cz. **Potyrać** ś.

[Potyrcze, a, lm. a] l. p. **Poterczę**. 2. p. **Potorocza**.

[Potyrka, i, lm. i] p. **Potera**: Na potyree a. na potyrkach w świecie zeszło mi życie. <Od Potyrać>

[Potyrować, uje, ował i P. ś.] p. **Poturać**.
Potyrowanie, a, blm., czynność cz. **Potyrować**.

[Potyrowanie się, a] ś., blm., czynność cz. **Potyrować** ś.

[Potyrpać, a, ał] = **Poterpać**.
Potyrganie, a, blm., czynność cz. **Potyrganie**.
Potyropować, uje, ował p. **Poterpać**.
Potyropowanie, a, blm., czynność cz. **Potyropować**.

[Potyrtać, a, ał]: Posed pán do pani pozycyé tyrtani: potyrtám, potyrtám, zaraz pani: oddam (o masielnicy).

[Potyrtanie, a, blm.] czynność cz. **Potyrtanie**.
Potyrtanie, a, ał, Potyrtanie, Potytolić unarzać, powalać, zgwałcać, potyrtać: P. w błocie.
Potyrtanie, a, blm., czynność cz. **Potyrtanie**.

[Potytolenie, a, blm.] czynność cz. **Potytolie**.

[Potytolić, i, il] p. **Potyrtanie**.

[Potytrać, a, ał] p. **Potyrtanie**.

[Potytranie, a, blm.] czynność cz. **Potytranie**.

Poubezpiecząć, a, ał ubezpieczyć jedno (a. jednego) po drugim; poasekurować. P. ś. ubezpieczyć, zaasekurować ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Ubezpiecząć>

Poubezpieczanie, a, blm., czynność cz. **Poubezpieczanie**.

Poubezpieczanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poubezpieczanie** ś.

Poubiegać, a, ał ubiec jednego po drugim. <Po + Ubiegać>

Poubieganie, a, blm., czynność cz. **Poubieganie**.

Poubierać, a, ał ubrać jedno (a. jednego) po drugim: Poubierał w barwę herbowną swoich wiejskich pajuków. Kacz. Chłopaki jednakowo poubierani w szaraczkowe sponcery i szarawary. Krasz. Jak w Otaiti, à la sauvage poubierano, a raczej porozbierano panie. Ról. Wieczorne zorze różami na zachodzie poubiera łoża. Berw. P. ś. ubrać ś. kolejno, jeden po drugim, podziwiać ś., postroić ś. Przen.: Cielbie chcemy uwiezić, aby ś. potym P. w twoje urzędy. Kacz. <Po + Ubieierać>

Poubieranie, a, blm., czynność cz. **Poubieranie**.

Poubieranie się, a ś., blm., czynność cz. **Poubieranie** ś.

Poubijać, a, ał ubić jedno (a. jednego) po drugim; ubić w wielu miejscach: P. bruk, ziemię. Motyką poubijałby myszy polne. Kon. <Po + Ubijając>

Poubijanie, a, blm., czynność cz. **Poubijanie**.

Poubożenie, a, blm., czynność cz. **Poubożenie**.

Poubożyć, y, ył zubożyć jednego (a. jedno) po drugim. <Po + Ubożyć>

Poubywać, a, ał ubyć kolejno, jedno po drugim. <Po + Ubywać>

Poubywanie, a, blm., czynność cz. **Poubywanie**.

Pouchodzenie, a, blm., czynność cz. **Pouchodzenie**.

Pouchodzić, i, il ujść kolejno, jeden (a. jedno) po drugim; ujść w wielu miejscach, pouciekać: Ci, co pod niemi konie popostrzelano, pouchodzili żywo. Pas. Pouchodzą od okrutnej ręki. Bardz. Ludzie posilkowi z stron pouchodzili. Bardz. Woda pouchodziła przez szpary. <Po + Uchodzić>

Pouchwalać, a, ał uchwalić jedno po drugim: P. prawa. Znaczne kwoty pouchwalano (dać) na ten cel. <Po + Uchwalać>

Pouchwalanie, a, blm., czynność cz. **Pouchwalanie**.

Pouchybiać, a, ał uchybić kolejno, jeden po drugim; uchybić w wielu razach: Pouchybiali terminu. Wszystkim pouchybiał (= poublizzał). <Po + Uchybiać>

Pouchybianie, a, blm., czynność cz. **Pouchybianie**.

Pouchylać, a, ał uchylać jedno po drugim: P. okna, drzwi. Pouchylano okienniczki światło ogniste i dym czerwonny widzieć dawały. Krasz. Niektórzy aktorowie pouchylali swych masek w połowie. Kacz. Pouchylano niesprawiedliwe prawa. P. ś. uchylać ś. kolejno, jeden po drugim; uchylać ś. w wielu razach: Pouchylali ś. od zobowiązań. Pouchylał ś. od proponowanych czynności. <Po + Uchylać>

Pouchylenie, a, blm., czynność cz. **Pouchylenie**.

Pouchylenie się, a s., blm., czynność cz. Pouchyłać s.

Pouchać, a, ał, Pouciszać s. ucichnąć, uciszyć s. kolejno, jeden (a. jedno) po drugim, pomilknąć: Wszystkie władze jego głowy i serca, do niedawna jeszcze tak zuchwale i buntownie, poucichały teraz zupełnie. Kaczk. (= *pouspokajały s.*). <Po + Ucichać>

Poucianie, a, blm., czynność cz. Poucichać. [Pouciec, knie, kł] p. Pouciekać. <Po + Uciec>

[Poucieczenie, a, blm.] czynność cz. Pouciec, pouciekanie.

Pouciekać, a, ał, [Pouciec] uciec kolejno, jeden po drugim, pochodzić: Oni tył podali i pierwsi z ematajskich pól pouciekali. Bardz. <Po + Uciekać>

Pouciekanie, a, blm., czynność cz. Pouciekać. Pouciemięzać, a, ał uciemiężyć jednego po drugim. <Po + Uciemięzać>

Poucieniemżanie, a, blm., czynność cz. Pouciemiężać.

Poucierać, a, ał utrzcć jedno po drugim: Wszystkim jakby patykiem poucierał nosy. L. P. s. *utrzcć s. kolejno, jedno po drugim:* Słowa te poucierały s. <Po + Ucierać>

Poucieranie, a, blm., czynność cz. Poucierać. Poucieranie się, a s., blm., czynność cz. Poucierać s.

Poucinać, a, ał uciąć jedno po drugim, pourzywać: Kosteżki w ranie szczypezykami P. Perz. Piętnastom a. więcej głąwy poucinał. P. Koch. Powracały z zakrwawionemi chustami, kryjąc czoło w sukniach poucinane głowy. Krasz. Żarty ich niesmaczne, słowa poucinane i powywracane. L. (= *każde niedomówione; półsłówka*). † P. s. *pozacinać s., pokaleczyć s.:* W czym go ułowie chcieli, tym s. sami ułowili, a prawie s. siekierą swą, jak ono mówią, poucinali. Rej. <Po + Ucinać>

Poucinianie, a, blm., czynność cz. Poucinać. † Poucinanie się, a s., blm., czynność cz. Poucinać s.

Pouciskać, a, ał ucisnąć jedno (a. jednego) po drugim. <Po + Ucisnąć>

Pouciskanie, a, blm., czynność cz. Pouciskać. Pouciszać, a, ał uciszyć jedno (a. jednego) po drugim. P. s. p. Poucichać. <Po + Uciszać>

Pouciszanie, a, blm., czynność cz. Pouciszać. Pouciszenie się, a s., blm., czynność cz. Pouciszać s.

Pouczać, a, ał p. Pouczyć. Pouczająco przys. od Pouczający. Pouczający i. im. od Pouczyć. 2. a. × Pouczliwy mogący pouczyć, zdolny pouczyć, korzystny dla umysłu; budujący, umoralniający, mogący służyć za wzór; z którego można s. zbudować: Wykład P. Kazanie pouczające. Wzór P. (= *do naśladowania*).

Pouczanie, a, blm., czynność cz. Pouczać. [Pouczelec, a, lm. y] p. Pouczelec. [Pouczelec, lca, lm. lcy, Pouczelec] ten, który poucza: Lutrzy, mówiący po kaszubsku, nazywają swych pastorów pouczelcami; predykant. Gwar. <Od Pouczyć>

Pouczenie, a, blm., czynność cz. Pouczyć. Pouczenie się, a s., blm., czynność cz. Pouczyć s.

Pouczipiać, a, ał ucześcić jedno po drugim: Ujrziałem w głębi coraz więcej lamp, pouczipia-

nym przy ścianach. Krasz. P. s. *ucześcić s. kolejno, jeden (a. jedno) po drugim:* Dzieci pouczipiały s. okna. Orzesz. <Po + Ucześcić>

Pouczipianie, a, blm., czynność cz. Pouczipiać. Pouczipianie się, a s., blm., czynność cz. Pouczipiać s.

Pouczesywać, uje, ywał uczesać jednego po drugim. <Po + Uczesywać>

Pouczesywanie, a, blm., czynność cz. Pouczesywać.

× **Poucziłwie przys. od Pouczliwy. × Pouczliwy p. Pouczający. Mrong. <Od Pouczyć>**

× **Pouczony uczony, wyćwiczony, ułożony:** Pies P. służy na dwóch łapkach przed nakrytym stołem. Sł. wil. <Od Pouczyć>

Poucztować, uje, ował spędzić pewien czas na ucztowaniu. <Po + Ucztować>

Poucztowanie, a, blm., czynność cz. Poucztować.

Pouczyć, y, ył, nied. Pouczać i. nauczyć swoją wiedzę i powagę, udzielić nauki, oświecić, zbudować: Przeszłość, przykład poucza. Poucza mała nas mrówka, wzór prac wielkich, jak o sobie dbać. L. Chleb jest i kielich, co wam też i oczy wasze oznajmują; ale w czym wiara ma być pouczona, chleb jest ciałem. Dambr. (= *utwierdzona*). Pouczona wielu doświadczeniami. 2. *powiedzieć, napisać, podać, objaśnić, poinformować, nied. opiewać:* Pismo św. nas poucza, że... Historia nas poucza. Zbigniew Oleśnicki, pouczony przez Jana Elgata o błędach heretykch Andrzeja, ubrał s. do obranego nowego biskupa Piotra II. Sok. Pouczywszy prędko woźnicę, za kim i jak ma jechać, śledził dalej nieznaną. Rog. 3. *spędzić pewien czas na uczeniu. P. s. i. skorzystać pod względem wiedzy, doświadczenia, wzłogacić je, przekonać s., nauczyć s. 2. spędzić pewien czas na uczeniu s.:* Zwykli z młodu tylko trochę s. P., a potem nic innego, jedno jeść, pić, spać. Hrb. <Po + Uczyć>

Poudawać się, aje s., awał s. i. udać s. dokąd kolejno, jeden po drugim. 2. udać s. kolejno, jedno po drugim, podarzyć s., powieść s.: Ciasta s. poudawały. Próby poudawały s. <Po + Udawać s. >

× **Poudawadniać, a, ał p. Poudowodniać. <Po + Udawadniać>**

× **Poudawadnianie, a, blm., czynność cz. Poudawadniać.**

Poudawanie się, a s., blm., czynność cz. Poudawać s.

Poudoskonalać, a, ał udoskonalić jedno po drugim. <Po + Udoskonalać>

Poudoskonalanie, a, blm., czynność cz. Poudoskonalać.

Poudowodniać, a, ał, × Poudawadniać udowodnić jedno po drugim. <Po + Udowodniać>

Poudowodnianie, a, blm., czynność cz. Poudowodniać.

Poudzielać, a, ał udzielić jednego po drugim a. jednego wielu osobom. <Po + Udzielać>

Poudzielenie, a, blm., czynność cz. Poudzielać. Poudzierać, a, ał udrzcć jedno po drugim. <Po + Udzierać>

Poudzieranie, a, blm., czynność cz. Poudzierać.

† **Poufać, a, ał, × Podufać, nied. † Poufywać, † Poufawać, Podufywać i. komu czego = powierzyć, powiedzieć komu w zaufaniu:** Więć tego sekretu

kilkom swym poufawszy... Pot. Siostrze swojej kochanej poufałem miłości, skrycie którą już pałałem. Lubom. 2. komu, czemu = *zaufać, spuścić s.* (na kogo, na co) z *zauwaniem, położyć w kim, w czym ufność*: Poufaj radzie mej. Otw. †P. s. komu = *powierzyć s.*, *oddać mu s.* z *ufnością, polecieć s.* Troc. <Po + Ufać>

Poufale przys. od **Poufały**: Denhof bynajmniej s. go nie wystrzegał, i w pokoju swoim, gdzie moe rozmaitych listów leżało, samego P. odchodził. Nar.

Poufalec, lca, lm. lcy, × **Podufalec**, † **Poufały** 1. *człowiek poufally zbytnio, spoufalony*. 2. × P. p. **Poufnik**: Cną pochlebstwa opętany właśnie na wiarę podufaleca łagodniechno zaśnie. Nagł. 3. Są czarci poufalecy (tak zwano maiolki), którzy domowe posługi człowieka najpilniej odbywają. Gwar. <Od Poufały>

Poufalenie, a, blm., czynność cz. **Poufalić**. **Poufalenie się**, a s., blm., czynność cz. **Poufalić s.**

Poufalić, i, il, **Podufalić** kogo = *robić poufallym, spoufalać, ośmielać*. P. s. *stawać s.* *poufallym, spoufalać s.*, *ośmielać s.*, *bratać s.*, *kumać s.*, *być za pan brat*: Sługa nie powinien P. s. z panem. <Od Poufały>

[**Poufalny**] p. **Poufały**. <Od Poufalić>
† **Poufała**, ej, lm. e p. **Poufnica**. Troc. <Od Poufały>

Poufałość, i, blm l. rz. od **Poufały**: Przestrzegałem cię o zbytnią do mnie P. L. Jeżeliby mi przyjaźń mogła kiedy w tym P. L. moję wymawiać, to, rozumiem, że mi ją łatwo darować może. Rol. 2. †P. *ufność, zaufanie, wiara*: Żyją z sobą na stopie poufałości. Książę miał po mnie posyłać, znać, że dla napisania testamentu miał do mnie zupiezną P. Mat. Między równemi P. powinna mieć granice, żęły s. nie stała grubijaństwem. Kras. Głupi, kto ścisłą P. zabiera z nierównym. Nar. Więcej poufałości, niż znajomości. Prz. Między nami wielka jest zażyłość, wielka P. Lel. Olsnie go umiał fałszywą dobrocią i poufałością, przybierającą serdeczności pozory. Krasz.

Poufały l. a. [**Poufalny**, **Podufaly**, **Zaufaly**] *zażyły, familjarny, konfidenjonalny, przyjacielski*: Stosunki poufałe. Być z kim na poufałej stopie. W pół godziny już byli z sobą poufali. M ek. 2. †P. *zauwany, pewny, wierny*: Posyłam sekretarza J. K. Mości, mnie poufałego. Żam. J. Król jednego z poufałych sekretarzy swych posłał. Niem. 3. [P.] p. **Podufaly**. †P., ego, lm. i rz. p. **Poufalec**. Troc. <Od Poufać>

† **Poufanie**, a, blm., czynność cz. **Poufać**.
† **Poufanie się**, a s., blm., czynność cz. **Poufać s.**

† **Poufawać**, a, al i †P. s. p. **Poufać**.
† **Poufawanie**, a, blm., czynność cz. **Poufawać**.
† **Poufawanie się**, a s., blm., czynność cz. **Poufawać s.**

Poufnica, y, lm. e forma ż. od **Poufnik**; † **Poufała**: Była dorosłą i dorodną dziewczyną, poufnicą panien. Dyg. <Od Poufnik>

Poufnie przys. od **Poufny**: Skąd? że s. spytam P. i skromnie. Chr.

Poufnik, a, lm. cy, × **Poufalec**, × **Podufalec**, † **Poufały** *człowiek zaufany, powiernik, konfident, zausznic*: Gniewosz z Dalewie, podstępny P. królowej. <Od Poufny>

× **Poufnogrozący** *łączyący w sobie prośbę z otwartością surową*: Tryb P. (np. *róbczono, różno*). Żoch. <Poufny + Grozący>

× **Poufnoproszący** *łączyący prośbę z poufałością*: Tryb P. (np. *róbno, róbczono*). Żoch. <Poufny + Proszący>

Poufny *na zaufaniu oparty, sekretny, tajemny, prywatny*: Polecenie poufne. Nota poufna. Widoecznie do żadnych poufnych zwierzeń ochoty nie miał. Krasz. Za lada słówko, za poufną rozmowę między przyjaciółmi każdy mógł dostać s. do więzienia. Tarn. <Po + Ufny>

Pouganiać się, a s., al s. *spędzić pewien czas na uganianiu s.* <Po + Uganiać s.>

Pouganianie się, a s., blm., czynność cz. **Pouganiać s.**

Pougaszać, a, al *ugasieć jedno po drugim*. <Po + Ugaszać>

Pougaszanie, a, blm., czynność cz. **Pougaszać**. **Pougaszczać**, a, al *ugosić jednego po drugim*. <Po + Ugaszczać>

Pougaszczanie, a, blm., czynność cz. **Pougaszczać**.

Pouginać, a, al *ugiąć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. P. s. *ugiąć s. kolejno, jeden po drugim; ugiąć s. w wielu miejscach*. <Po + Uginać>

Pouginanie, a, blm., czynność cz. **Pouginać**. **Pouginanie się**, a s., blm., czynność cz. **Pouginać s.**

× **Pouglaskać**, szcze, skał p. **Pouglaskiwać**. L. <Po + Uglaskać>

× **Pouglaskanie**, a, blm., czynność cz. **Pouglaskać**.

Pouglaskiwać, uje, iwał, × **Pouglaskać** *uglaskać jednego po drugim*. <Po + *Uglaskiwać, od Uglaskać>

Pouglaskiwanie, a, blm., czynność cz. **Pouglaskiwać**.

Pougniać, a, al *ugnieść jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Ugniać>

Pougniatanie, a, blm., czynność cz. **Pougniać**.

Pougorować, uje, ował *czas jakiś poleżeć ugorem*. <Po + Ugorować>

Pougorowanie, a, blm., czynność cz. **Pougorować**.

Pougrzyać, a, al *ugryźć jedno po drugim*. <Po + Ugryzać>

Pougryzanie, a, blm., czynność cz. **Pougrzyać**.

Pouiszczać, a, al *uiścić jedno po drugim*. P. s. *uiścić s. kolejno, jeden po drugim; uiścić s. w wielu razach*. <Po + Uiszcząć>

Pouiszczanie, a, blm., czynność cz. **Pouiszczać**. **Pouiszczanie się**, a s., blm., czynność cz. **Pouiszczać s.**

Poujadać, a, al l. co = *ujść jednego po drugim a. jednego w wielu miejscach*. 2. cz. ni. *ujadając poszczekać przez pewien czas*. <Po + Ujadać>

Poujadanie, a, blm., czynność cz. **Poujadać**.

Poujarzmiąć, a, al *ujarzmić jednego po drugim*: Przez ożenienie dom rakuski poujarzmiął królestw tyle. <Po + Ujarzmiąć>

Poujarzmianie, a, blm., czynność cz. **Poujarzmiąć**.

Poujawniać, a, al *ujawnić jedno po drugim*. <Po + Ujawniać>

Poujawnianie, a, blm., czynność cz. **Poujawniać**.

Poujednostajniać, a, al *ujednostajnić jedno po drugim*. <Po + Ujednostajniać>

Poujednostajnianie, a, blm., czynność cz. **Poujednostajniać**.

Poujeżdżać, a, ał *ujeździć jedno po drugim.*
<Po + Ujeżdzać>

Poujeżdżanie, a, blm., czynność cz. **Poujeżdżać.**

Poujmować, uje, ował *ująć jedno (a. jednego) po drugim:* P. robotnikom zapłaty. W ciemne ramy staroświeckie zwierciadła poujmowane. Kaczk. Tu wszystkich sobie jako poujmował Krasz. <Po + Ujmować>

Poujmowanie, a, blm., czynność cz. **Poujmować.**

[**Pouka, i, lm. ij**] *pouczenie, pouczanie, nauka, napomnienie, wskazówka, przestroga:* Wróżby straszne z szkaradnej pouki. Przyb. <Po + *Uka, UK/WYK>

[**Poukazać, że, za!**] p. **Poukazywać.** <Po + Ukazać>

[**Poukazanie, a, blm.**] czynność cz. **Poukazać.**

Poukazywać, uje, ywał, [Poukazać] *ukazać jedno po drugim.* P. ś. ukazać ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Ukazywać>

Poukazywanie, a, blm., czynność cz. **Poukazywać.**

Poukazywanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poukazywać ś.**

Pouklepywać, uje, ywał *uklepać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Uklepywać>

Pouklepywanie, a, blm., czynność cz. **Pouklepywać.**

Pouklękać, a, ał *uklęknąć kolejno, jeden po drugim, poklękać.* <Po + Ukłękać>

Pouklękanie, a, blm., czynność cz. **Pouklękać.**

Poukładać, a, ał *ułożyć jedno po drugim:* Poukładane papiery. Krasz. Wszystko porządnie poukładał. P. ś. układać ś., ułożyć ś. kolejno, jeden po drugim; ułożyć ś. w wielu razach: Psy poukładały ś. Poukładała ś. z wierzycielami. Kow. <Po + Układać>

Poukładanie, a, blm., czynność cz. **Poukładać.**
Poukładanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poukładać ś.**

Poukończać, a, ał *ukończyć jedno po drugim.* L. <Po + Ukończać>

Poukończanie, a, blm., czynność cz. **Poukończać.**

[**Poukradnięcie, a, blm.**] czynność cz. **Poukradnąć.**

Poukraszać, a, ał *ukraszyć jedno po drugim, ozdabiać, poupiększać, postroić:* Sympatycznymi kwiaty poukraszane obie dziewice. Słow. <Po + Ukraszać>

Poukraszanie, a, blm., czynność cz. **Poukraszać.**

[**Poukraść, dnie, d!**] *ukraść jedno po drugim, pokraść.* <Po + Ukraść>

Poukrawać, a, ał *ukroić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Ukrawać>

Poukrawanie, a, blm., czynność cz. **Poukrawać.**

Poukręcać, a, ał *jedno po drugim ukrecić; poskręcać:* P. kłódki. Wielki cud, iż nam karków nie poukręciano. L. Aby mi ś. tylko w ręce dostali, łąby im poukręcam. L. Gdy przyszło do porachunku, pourywał, poukręcał. Krasz. <Po + Ukręcać>

Poukręcanie, a, blm., czynność cz. **Poukręcać.**

Poukrócać, a, ał *ukrócić jedno po drugim.*

<Po + Ukrócać>

Poukrócanie, a, blm., czynność cz. **Poukrócać.**
Poukruszać, a, ał *ukruszyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach:* Gryząc sucharki, poukruszał zęby. L. <Po + *Ukruszać, od Ukruszyć>

Poukruszanie, a, blm., czynność cz. **Poukruszać.**

Poukrywać, a, ał *ukryć jedno po drugim, pokryć, pochować:* Oto już i chaty ich, poukrywane w młodych sadach wiśniowych. Sienk. Bojąc ś., by ich ciocia nie usłyszała, poukrywały głowy w poduszki. Rog. P. ś. ukryć ś. kolejno, jeden po drugim, pokryć ś., pochować ś.: Rozehodzili ś. po kątach ludzie i poukrywali, pokładli, dworzec stał ciemny, pusty i jakby wyludniony. Krasz. <Po + Ukrywać>

Poukrywanie, a, blm., czynność cz. **Poukrywać.**

Poukrywanie się, a ś., blm., czynność cz. **Poukrywać ś.**

Poukwiecać, a, ał *ukwiecić jedno po drugim.*

<Po + Ukwiecać>

Poukwiecanie, a, blm., czynność cz. **Poukwiecać.**

Poulatniać się, a ś., ał ś. *ułatwić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Ulatniać ś.>

Poulatnianie się, a ś., blm., czynność cz. **Poulatniać ś.**

Poulatywać, uje, ywał *ulecieć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Ulatywać>

Poulatywanie, a, blm., czynność cz. **Poulatywać.**

Pouleaczać, a, ał *uleczyć jednego po drugim.* <Po + Uleaczać>

Pouleaczanie, a, blm., czynność cz. **Pouleaczać.**

Poulepiać, a, ał *ulepić jedno po drugim.* <Po + Ulepiać>

Poulepianie, a, blm., czynność cz. **Poulepiać.**

Poulepszacz, a, ał *ulepszyć jedno po drugim.* <Po + Ulepszać>

Poulepszanie, a, blm., czynność cz. **Poulepszacz.**

Poulewać, a, ał *ułać jednego po drugim a. jedno z wielu miejsc.* <Po + Ulewać>

Poulewanie, a, blm., czynność cz. **Poulewać.**

× **Pouliczny** *po ulicach biegający, znajdujący ś. na ulicach, uliczny, brukowy:* P. żebrak. Skar. <Po + Uliczny>

Pouływać, a, ał *użyć jedno po drugim.* L. <Po + Uływać>

Pouływanie, a, blm., czynność cz. **Pouływać.**

Poułamywać, uje, ywał *ułać jedno po drugim.* <Po + Ułamywać>

Poułamywanie, a, blm., czynność cz. **Poułamywać.**

Poułaskawiać, a, ał *ułaskawić jednego po drugim.* <Po + Ułaskawiać>

Poułaskawianie, a, blm., czynność cz. **Poułaskawiać.**

Poułatwiać, a, ał *jedno po drugim ułatwić, porobić łatwiejszemi:* P. zadania. 2. *pozalać, pokończyć, posprawić, poobdbywać:* P. sprawunki, interesa. L. <Po + Ułatwiać>

Poułatwianie, a, blm., czynność cz. **Poułatwiać.**

Poumacniać, a, ał *umocnić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Umacniać>

Poumacnianie, a, blm., czynność cz. **Poumacniać.**

Poumajać, a, ał *umać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Umajać>

Poumajanie, a, blm., czynność cz. **Poumajać**.
1. **Poumarzać**, a, ał *umorzyć jedno po drugim*.
<Po + Umarzać>

2. **Poumarzać**, a, ał (Poumar - zać) *umarznąć kolejno, jedno po drugim*. <Po + Umarzać>

1. **Poumarzanie**, a, blm., czynność cz. **Poumarzać**.

2. **Poumarzanie**, a, blm. (Poumar - zanie) czynność cz. 2. **Poumarzać**.

Poumawiać, a, ał *umówić jedno (a. jednego) po drugim*: Ossoliński z Lubowidzkim o zaczepkę państwa tureckiego poumawiali wszystko z Bohdanem Chmielnickim. Moracz. P. s. *umówić s. kolejno, jeden po drugim; umówić s. w wielu razach*. <Po + Umawiać>

Poumawianie, a, blm., czynność cz. **Poumawiać**.

Poumawianie się, a s., blm., czynność cz. **Poumawiać s.**

Poumazywać, uje, ywał *umazać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Umazywać>

Poumazywanie, a, blm., czynność cz. **Poumazywać**.

Poumęczać, a, ał *umęczyć jednego po drugim*. <Po + Umęczać>

Poumęzanie, a, blm., czynność cz. **Poumęczać**.

Poumiatać, a, ał *umieść jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Umiać>

Poumiatanie, a, blm., czynność cz. **Poumiatać**.

Poumierać, a, ał *umrzeć kolejno, jeden po drugim*. <Po + Umierać>

Poumieranie, a, blm., czynność cz. **Poumierać**.

Poumieszcząć, a, ał *umieścić jedno (a. jednego) po drugim*. <Po + Umieszcząć>

Poumieszczanie, a, blm., czynność cz. **Poumieszcząć**.

Poumilkać, a, ał *umilknąć kolejno, jeden (a. jedno) po drugim*. <Po + Umilkać>

Poumilkanie, a, blm., czynność cz. **Poumilkać**.

Poumizgać się, a s., ał s. *spędzić czas jakis na umizganiu s.*: Czy go już djabli tak prędko przynieśli? ani s. można P. przed nim. L. <Po + Umizgać s.>

Poumizganie się, a s., blm., czynność cz. **Poumizgać s.**

[**Poumknąć się**, nie s., nął s.] p. **Poumykać**. <Po + Umknąć s.>

[**Poumkniecie się**, a s., blm.] czynność cz. **Poumknąć s.**

Poumniejszać, a, ał *umniejszyć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Umniejszać>

Poumniejszanie, a, blm., czynność cz. **Poumniejszać**.

Poumocowywać, uje, ywał *umocować jedno (a. jednego) po drugim*: Oczyścili wjazd i ostrokoły poumocowywali. Krasz. Dla koni rzędami stady żłoby pochwytały z miasta, jako tako na kołach poumocowywane. Krasz. <Po + Umocowywać>

Poumocowywanie, a, blm., czynność cz. **Poumocowywać**.

Poumoralniać, a, ał *umoralnić jednego po drugim*. <Po + Umoralniać>

Poumoralnianie, a, blm., czynność cz. **Poumoralniać**.

Poumykać, a, ał, [**Poumknąć s.**] *umknąć kolejno, jeden po drugim, pozmykać, ponciekać*: Wy-

ście zaraz poumykali, zaledwie z was łyka zdjęto. Sienk. <Po + Umykać>

Poumykanie, a, blm., czynność cz. **Poumykać**.

Poumywać, a, ał *umyć jedno po drugim*. P. s. *umyć s. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Umywać>

Poumywanie, a, blm., czynność cz. **Poumywać**.

Poumywanie się, a s., blm., czynność cz. **Poumywać s.**

Poumaradawiać, a, ał *umaradować jedno po drugim*. <Po + Umaradawiać>

Poumaradawianie, a, blm., czynność cz. **Poumaradawiać**.

Pounaszać, a, ał i P. s. p. **Pounosić**. <Po + Unaszać>

Pounaszanie się, a s., blm., czynność cz. **Pounaszać s.**

Pounicestwiać, a, ał *unicestwić jedno po drugim*. <Po + Unicestwiać>

Pounicestwianie, a, blm., czynność cz. **Pounicestwiać**.

Pounicki, **Pounjacki** *po unitach pozostały, do nich przedtym należący*. <Po + Uniecki>

Pounieszczęśliwiać, a, ał *unieszczęśliwić jednego po drugim*. <Po + Unieszczęśliwiać>

Pounieszczęśliwianie, a, blm., czynność cz. **Pounieszczęśliwiać**.

Pounieśmiertelnić, a, ał *unieśmiertelnić jednego po drugim*. <Po + Unieśmiertelnić>

Pounieśmiertelnianie, a, blm., czynność cz. **Pounieśmiertelnić**.

Pounieważniać, a, ał *jedno po drugim unieważnić*. <Po + Unieważniać>

Pounieważnianie, a, blm., czynność cz. **Pounieważniać**.

Pouniewinniać, a, ał *uniewinnić jednego po drugim*. <Po + Uniewinniać>

Pouniewinnianie, a, blm., czynność cz. **Pouniewinniać**.

Pounikać, a, ał *uniknąć kolejno, jeden po drugim*. <Po + Unikać>

Pounikanie, a, blm., czynność cz. **Pounikać**.

Pounjacki p. **Pounicki**. <Po + Unjacki>

Pounjowy zapalły, *szusły*, *wynikły i t. d. po unji*. L. <Po + Unjowy>

Pounosić, i, il, **Pounaszać** *umieść jedno po drugim*. P. s. *umieść s. kolejno, jeden (a. jedno) po drugim*. <Po + Unosić>

Pounoszenie, a, blm., czynność cz. **Pounosić**.

Pounoszenie się, a s., blm., czynność cz. **Pounosić s.**

Poupadać, a, ał *upaść kolejno, jeden (a. jedno) po drugim*: Drugie zaś (ziarna) poupadały na miejsce skaliste, gdzie nie mogły mieć wiele ziemi. Leop. Lud grecki zagarniony; w Azji jego miasta poupadały Lal. Wyrocznie objęły świat cały płomieniem i nie przestały gorzeć, aż poupadały państwa. Spas. <Po + Upadać>

Poupadanie, a, blm., czynność cz. **Poupadać**.

Poupajać, a, ał *upoić jednego po drugim*. <Po + Upajać>

Poupajanie, a, blm., czynność cz. **Poupajać**.

Poupalać, a, ał *upalić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*. <Po + Upalać>

Poupalanie, a, blm., czynność cz. **Poupalać**.

Poupamiętniać, a, ał *upamiętnić jedno po drugim*. <Po + Upamiętniać>

Poupamiętnianie, a, blm., czynność cz. **Poupamiętniać**.

Poupamiętywać się, uje *ś.*, **ywał** *ś.* *upamiętać* *ś.* *kolejno, jeden po drugim.* <Po + Upamiętywać *ś.*>

Poupamiętywanie się, a *ś.*, blm., czynność cz. **Poupamiętywać** *ś.*

Poupatrywać, uje, ywał *upatrzeć jedno (a. jednego) po drugim.* <Po + Upatrywać>

Poupatrywanie, a, blm., czynność cz. **Poupatrywać**.

Poupewniać, a, ał *upewnić jednego po drugim. P. ś. upewnić* *ś.* *kolejno, jeden po drugim.* <Po + Upewniać>

Poupewnianie, a, blm., czynność cz. **Poupewniać**.

Poupewnianie się, a *ś.*, blm., czynność cz. **Poupewniać** *ś.*

Poupierać, a, ał *oprzec jedno po drugim. P. ś. oprzeć* *ś.* *kolejno, jeden po drugim.* <Po + Upierać>

Poupieranie, a, blm., czynność cz. **Poupierać**. **Poupieranie się, a** *ś.*, blm., czynność cz. **Poupierać** *ś.*

Poupierany I. im. od **Poupierać**. 2. *który* *ś.* *popierał*: Postacie widać piekielne o drzewa popierane, Słow. <Od **Poupierać**>

Poupierzać, a, ał *upierzyć jedno po drugim, popierzać; pooskrzydlać.* Przen.: Kto wichry popierzał w skrzydła niestanowne? Nar. <Po + Upierzać>

Poupierzanie, a, blm., czynność cz. **Poupierzać**.

Poupiękniać, a, ał *upięknąć jedno (a. jednego) po drugim.* <Po + Upiękniać>

Poupięknianie, a, blm., czynność cz. **Poupiękniać**.

Poupiększać, a, ał *upiększyć jedno po drugim.* <Po + Upiększać>

Poupiększanie, a, blm., czynność cz. **Poupiększać**.

Poupijać, a, ał *upić jednego (plynu) po drugim. P. ś. upić* *ś.* *kolejno, jeden po drugim.* <Po + Upijać *ś.*>

Poupijanie, a, blm., czynność cz. **Poupijać**.

Poupijanie się, a *ś.*, blm., czynność cz. **Poupijać** *ś.*

Poupinać, a, ał *upiąć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*: Spódnice swe kraśne poupińskała zalotnie. Krasz. <Po + Upinać>

Poupinanie, a, blm., czynność cz. **Poupinać**.

Poupłacać, a, ał *upłacać jednego (np. długu) po drugim.* <Po + Upłacać>

Poupłacanie, a, blm., czynność cz. **Poupłacać**.

Pouplywać, a, ał *upłynąć kolejno, jedno po drugim*: Terminy pouplywały. <Po + Upływać>

Pouplywanie, a, blm., czynność cz. **Pouplywać**.

Poupokarzać, a, ał *upokorzyć jednego po drugim. P. ś. upokorzyć* *ś.* *kolejno, jeden po drugim.* <Po + Upokarzać>

Poupokarzanie, a, blm., czynność cz. **Poupokarzanie**.

Poupokarzanie się, a *ś.*, blm., czynność cz. **Poupokarzanie** *ś.*

Pouposażać, a, ał *uposażyć jednego (a. jedno) po drugim.* <Po + Uposażać>

Pouposażanie, a, blm., czynność cz. **Pouposażać**.

Poupoważniać, a, ał *upoważnić jednego po drugim.* <Po + Upoważniać>

Poupoważnianie, a, blm., czynność cz. **Poupoważnianie**.

Poupowszechniać, a, ał *upowszechnić jedno po drugim a. jedno po wielu miejscach.* <Po + Upowszechniać>

Poupowszechnianie, a, blm., czynność cz. **Poupowszechniać**.

Poupraszczać, a, ał *uprościć jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Upraszczać>

Poupraszczenie, a, blm., czynność cz. **Poupraszczać**.

Pouprawiać, a, ał *uprawić jedno po drugim.* <Po + Uprawiać>

Pouprawianie, a, blm., czynność cz. **Pouprawiać**.

Pouprowadzać, a, ał *uprowadzić jednego po drugim.* <Po + Uprowadzać>

Pouprowadzanie, a, blm., czynność cz. **Pouprowadzać**.

Pouprzątać, a, ał *uprzętać jednego po drugim, pousuwać*: P. psy z ulic. Pomimo tak wielu pouprzątaných trudności, dopełnienie unji Polski z Litwą do końca okazywało *ś.* bardzo trudne. Lel. <Po + Uprzątać>

Pouprzątanie, a, blm., czynność cz. **Pouprzątać**.

Pouprzedzać, a, ał *uprzędzić jednego (a. jednego) po drugim.* <Po + Uprzedzać>

Pouprzedzanie, a, blm., czynność cz. **Pouprzedzać**.

Pouprzyjemniać, a, ał *uprzyjemnić jedno po drugim.* <Po + Uprzyjemniać>

Pouprzyjemnianie, a, blm., czynność cz. **Pouprzyjemniać**.

Pouprzytomniać, a, ał *uprzytomnić jedno po drugim.* <Po + Uprzytomniać>

Pouprzytomnianie, a, blm., czynność cz. **Pouprzytomniać**.

Poupuszczać, a, ał *upuścić jedno po drugim*: Gdy jej przyszło chować do woreczka książkę, okulary, różaniec i chustkę, z kolei wszystko poupuszczała na ziemię. Krasz. <Po + Upuszczać>

Poupuszczanie, a, blm., czynność cz. **Poupuszczanie**.

Poupychać, a, ał *upchać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach.* <Po + Upychać>

Poupychanie, a, blm., czynność cz. **Poupychać**.

Pourabiać, a, ał *urobić jedno po drugim*: [Zebys ręce, nogi pourabiać, niczego sie nie dorobis. Obieśmy z Kaśką palice pourabiały, nogi zachołdziły. Sew.j. Choćbys ręce po łokcie pourabiać, niczego nie dokażesz. <Po + Urabiać>

Pourabianie, a, blm., czynność cz. **Pourabiać**.

Pouradzać, a, ał *uradzić jedno po drugim, pouchwalać.* <Po + Uradzać>

Pouradzanie, a, blm., czynność cz. **Pouradzać**.

Pourastać, a, ał *urosnąć kolejno, jeden po drugim*: Dzieci mu P. musiały, córkę starszą wydał zapewne. Jeż. <Po + Urastać>

Pourastanie, a, blm., czynność cz. **Pourastać**.

Pourażać, a, ał *urazić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach. P. ś. urazić* *ś.* *kolejno, jeden po drugim; urazić* *ś.* *w wielu miejscach*: Młode jagnięta wiążą za szyję czym miękkim, by snadź, przez cały dzień skaczące, nie pourażały *ś.* Trzyc. <Po + Urażać>

Pourażanie, a, blm., czynność cz. **Pourażać**.

Pourażanie się, a *ś.*, blm., czynność cz. **Pourażanie** *ś.*

Pourąbywać, uje, ywał *urąbać jedno po drugim.* <Po + Urąbywać>

Pourąbywanie, a, bfm., czynność cz. Pourąbywać.

Pourągać, a, ał spędzić pewien czas na urąganiu. <Po + Urągać>

Pourąganie, a, bfm., czynność cz. Pourągać.

Pourozmaicać, a, ał urozmaicić jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach. <Po + Urozmaicać>

Pourozmaicanie, a, bfm., czynność cz. Pourozmaicać.

Pourwisować się, uje ś., ował ś. spędzić pewien czas na urwisowaniu ś. <Po + Urwisować ś.>

Pourwisowanie się, a ś., bfm., czynność cz. Pourwisować ś.

Pourywać, a, ał urwać jedno po drugim: To coś nakształt pourywanych liści od kwiatów tyśiąca. Krasz. Gdy przyszło do porachunku, pourywał, poukręcał. Krasz. <Po + Urywać>

Pourywanie, a, bfm., czynność cz. Pourywać.

Pourządzać, a, ał urządzić jedno po drugim; urządzić w wielu miejscach. P. ś. urządzić ś. kolejno, jeden po drugim; urządzić ś. w wielu rzeczach. <Po + Urządzać>

Pourządzanie, a, bfm., czynność cz. Pourządzać.

Pourządzanie się, a ś., bfm., czynność cz. Pourządzać ś.

Pourzeczywistniać, a, ał urzeczywistnić jedno po drugim. <Po + Urzeczywistniać>

Pourzeczywistnianie, a, bfm., czynność cz. Pourzeczywistniać.

Pourzekać, a, ał jednego po drugim urzec. <Po + Urzekać>

Pourzekanie, a, bfm., czynność cz. Pourzekać.

Pourzędować, uje, ował spędzić czas jakiś na urzędowaniu. <Po + Urzędować>

Pourzędowanie, a, bfm., czynność cz. Pourzędować.

Pourzędowy poza urzędem będący, pozabiurowy: Siedział raz w godzinach pourzędowych, aby pokonać całodzienne rachunki. Rog. <Po + Urzędowy>

Pourzynać, a, ał urznąć jedno po drugim: Ogolił ich i pourzynał im szat od pośladku aż do nóg. Leop. <Po + Urzynać>

Pourzynanie, a, bfm., czynność cz. Pourzynać.

Pousadzać, a, ał usadzić jednego po drugim: Bab nazwołuje, pousadza przy bramie, i dopiero rajeuja. Powierzchnia licznemi górami pousadzana. Ciee. <Po + Usadzać>

Pousadzanie, a, bfm., czynność cz. Pousadzać.

Pousamowolniać, a, ał usamowolnić jednego po drugim. <Po + Usamowolniać>

Pousamowolnianie, a, bfm., czynność cz. Pousamowolniać.

Pousiadać, a, ał usiąść kolejno, jeden po drugim: Jako gdzie kto mógł, pousiadali. L. <Po + Usiadać>

Pousiadanie, a, bfm., czynność cz. Pousiadać.

Pousidlać, a, ał usidlić jednego po drugim. <Po + Usidlać>

Pousidlanie, a, bfm., czynność cz. Pousidlać.

Pousiekać, a, ał usieć jedno po drugim. <Po + Usiekać>

Pousiekanie, a, bfm., czynność cz. Pousiekać.

Pouskramiać, a, ał uskromić jednego po drugim. <Po + Uskramiać>

Pouskramianie, a, bfm., czynność cz. Pouskramiać.

Pouskubywać, uje, ywał uskubać w wielu kolejno miejscach, rzeczach. <Po + Uskubywać>

Pouskubywanie, a, bfm., czynność cz. Pouskubywać.

Pouskuteczniać, a, ał uskutecznić jedno po drugim. <Po + Uskuteczniać>

Pouskutecznianie, a, bfm., czynność cz. Pouskuteczniać.

Pousługiwać, uje, iwał spędzić pewien czas na usługiwaniu. <Po + Usługiwać>

Pousługiwanie, a, bfm., czynność cz. Pousługiwać.

Pouspakajać, a, ał, Pouspakajać jednego (a. jedno) po drugim uspokoić. P. ś. uspokoić ś. kolejno, jeden (a. jedno) po drugim: Pouspakajaly ś. i inne sprawy nupaśne z rodzicami memi. Mat. <Po + Uspakajac>

Pouspakajanie, a, bfm., czynność cz. Pouspakajać.

Pouspakajanie się, a ś., bfm., czynność cz. Pouspakajać ś.

Pouspasabiać, a, ał p. Pousposabiać. <Po + Uspasabiać>

Pouspasabianie, a, bfm., czynność cz. Pouspasabiać.

Pouspokajać, a, ał i P. ś. p. Pouspakajać: Pouspakajal swoje interesiki ciehuteńko. L. <Po + Uspokajac>

Pouspokajanie, a, bfm., czynność cz. Pouspokajać.

Pouspokajanie się, a ś., bfm., czynność cz. Pouspokajać ś.

Pousposabiać, a, ał, Pouspasabiać usposobić jednego po drugim. <Po + Usposabiać>

Pousposabianie, a, bfm., czynność cz. Pousposabiać.

Pousprawiedliwiać, a, ał usprawiedliwić jednego (a. jedno) po drugim. P. ś. usprawiedliwić ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Usprawiedliwiać>

Pousprawiedliwianie, a, bfm., czynność cz. Pousprawiedliwiać.

Pousprawiedliwianie się, a ś., bfm., czynność cz. Pousprawiedliwiać ś.

Pousrywać się, a ś., ał ś. usrać ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Urywać ś.>

Pousrywanie się, a ś., bfm., czynność cz. Pousrywać ś.

[Poustać, anie, ał] *ustać nieco:* Już gorączka wojenna owładnęła niemi, w mrowiskach zamęł wielki, praca poustała. Ork. <Po + Ustać>

Poustałać, a, ał ustalić jedno po drugim. P. ś. ustalić ś. kolejno, jedno po drugim. <Po + Ustałać>

Poustalanie, a, bfm., czynność cz. Poustałać.

Poustalanie się, a ś., bfm., czynność cz. Poustałać ś.

Poustanawiać, a, ał ustanowić jedno po drugim; ustanowić po wielu miejscach: Wtedy poustanawiane są biskupstwa. Lel. Poustanawiał straż. <Po + Ustanawiac>

Poustanawianie, a, bfm., czynność cz. Poustanawiać.

[Poustanie, a, bfm.] *czynność cz. Poustać.*

Poustawać, aje, ał ustać kolejno, jeden (a. jedno) po drugim: A rozpuścić jej (tłuszczy) też tak ezezo nie chce mi ś., by lepak nie poustawali na drodze. Leop. Konie ze zmęczenia poustawaly. Prace poustawaly. <Po + Ustawac>

Poustawianie, a, bfm., czynność cz. **Poustawać**. **Poustawiać**, a, ał I. *ustawić jedno po drugim w pewnym porządku*: Posągi marmurowe między oknami poustawiane. Krasz. 2. †P. przen. *ustanowić jedno po drugim, poustanawiać, ponaznaczać, powyznaczac*: Na same miasteczka sumy P. Star. (= *ponakładać*). P. ś. *ustawić ś. kolejno, jeden po drugim, pos uwać w pewnym porządku, uszykować ś.*: Dorożkarze poustawiali ś. gdzieś w ciemnych miejscach i, drzemiać, nikomu ś. już nie napraszali. Rog. <Po + Ustawiać>

Poustawianie, a, bfm., czynność cz. **Poustawiać**.

Poustawianie się, a ś., bfm., czynność cz. **Poustawiać ś.**

Poustępować, uje, ował I. *ustąpić kolejno, jeden po drugim*. 2. *ustąpić komu czego kolejno, jednego po drugim*. <Po + Ustępować>

Poustępowanie, a, bfm., czynność cz. **Poustępować**.

Poustrajać, a, ał *ustroić jedno po drugim*. <Po + Ustrajać>

Poustrajanie, a, bfm., czynność cz. **Poustrajać**.

Pousuwać, a, ał *usunąć jedno po drugim*: Stoły P. w kąty. L. Przen.: *poprzętać; pooddalać*: P. kamienie z drogi, przeszkody. P. urzędników. P. ś. *usunąć ś. kolejno, jeden po drugim, poustepować*: Urzędnicy pousuwali ś. na próg gabinetu. Krasz. <Po + Usuwać>

Pousuwanie, a, bfm., czynność cz. **Pousuwać**.

Pousuwanie się, a ś., bfm., czynność cz. **Pousuwać ś.**

Pousychać, a, ał *uschnąć kolejno, jeden po drugim*: Tamarysy i cyprys, które tam posadzili pierwszej wiosny, wkrótce pousychały. Krasz. <Po + Usychać>

Pousychanie, a, bfm., czynność cz. **Pousychać**.

Pousypiać, a, ał I. *uśpić jednego po drugim*: P. dzieci. 2. *usunąć kolejno, jeden po drugim*: Obie, zmęczone czuwaniem i szepciami, pousypiały, pani w łóżku, towarzyszyka jej na krześle. Krasz. <Po + Usy피아ć>

Pousypianie, a, bfm., czynność cz. **Pousypiać**.

Pousypywać, uje, ywał I. *czego = usypać jedno po drugim; usypując ubrać, ująć czego*: P. mąki z worków. 2. *co = usypać jedno po drugim*: P. kopce. <Po + Uscopywać>

Pousypywanie, a, bfm., czynność cz. **Pousypywać**.

Pouszarpywać, uje, ywał *uszarpnąć jednego po drugim*. <Po + Uszarpywać>

Pouszarpywanie, a, bfm., czynność cz. **Pouszarpywać**.

Pouszczerbiać, a, ał *uszczerbić jedno po drugim*. <Po + Uszczerbiać>

Pouszczerbianie, a, bfm., czynność cz. **Pouszczerbiać**.

Pouszczęśliwiać, a, ał *uszczęśliwić jednego po drugim*. <Po + Uszczęśliwiać>

Pouszczęśliwianie, a, bfm., czynność cz. **Pouszczęśliwiać**.

Pouszczuplać, a, ał *uszczuplić czego kolejno, jednego po drugim*. <Po + Uszczuplać>

Pouszczuplanie, a, bfm., czynność cz. **Pouszczuplać**.

Pouszkadzać, a, ał *uszkodzić jedno po drugim*. <Po + Uszkadzać>

Pouszkadzanie, a, bfm., czynność cz. **Pouszkadzać**.

Pouścielać, a, ał p. **Pouścielać**. <Po + Uścielać>

Pouścielanie, a, bfm., czynność cz. **Pouścielać**.

Pouścielać, a, ał, **Pouścielać usłać jedno po drugim**: P. gniazdka. <Po + Uścielać>

Pouścielanie, a, bfm., czynność cz. **Pouścielać**. **Pouśmiercać**, a, ał *uśmiercić jednego po drugim, pozabijać*. <Po + Uśmiercać>

Pouśmiercanie, a, bfm., czynność cz. **Pouśmiercać**.

Pouśmierzać, a, ał *uśmierzyć jedno (a. jednego) po drugim*. <Po + Uśmierzać>

Pouśmierzanie, a, bfm., czynność cz. **Pouśmierzać**.

Pouświetniać, a, ał *uświetnić jedno po drugim*. <Po + Uświetniać>

Pouświetnianie, a, bfm., czynność cz. **Pouświetniać**.

Poutaczać, a, ał *utoczyć czego kolejno, jednego po drugim*. <Po + Utaaczać>

Poutaczanie, a, bfm., czynność cz. **Poutaczać**.

Poutracać, a, ał *utracić jedno po drugim*: Majątki z marności poutracają. Glicz. <Po + Utracać>

Poutracanie, a, bfm., czynność cz. **Poutracać**.

Poutrącać, a, ał *utrącić jedno po drugim*. <Po + Utrącać>

Poutrącanie, a, bfm., czynność cz. **Poutrącać**.

Poutrudniać, a, ał *utrudnić jedno po drugim*. <Po + Utrudniać>

Poutrudnianie, a, bfm., czynność cz. **Poutrudniać**.

Poutrwalać, a, ał *utrwalić jedno po drugim*. <Po + Utrwalać>

Poutrwalanie, a, bfm., czynność cz. **Poutrwalać**.

Poutrząsać, a, ał *utrząsnąć jedno po drugim*. <Po + Utrząsać>

Poutrząsanie, a, bfm., czynność cz. **Poutrząsać**.

Poutwierdzać, a, ał *utwierdzić jedno po drugim*: Okręty... poutwierdzone kotwicami. Mł. <Po + Utwierdzać>

Poutwierdzanie, a, bfm., czynność cz. **Poutwierdzać**.

Poutykać, a, ał I. *utkać jedno po drugim*: P. szpary. 2. ×P. *zatknąwszy jedno po drugim poutwierdzać*: P. proporce na szczytach Tatrów. Wor. 3. [P.] *pokłaść, powrzucić*: Zaniósł lby wół i poutykał w parowy. <Po + Utykać>

Poutykanie, a, bfm., czynność cz. **Poutykać**.

Pouwalniać, a, ał *uwolnić jednego po drugim*: Pouwalniano kryminalistów z więzień. Spas. <Po + Uwalniać>

Pouwalnianie, a, bfm., czynność cz. **Pouwalniać**.

[**Pouważać**, a, ał] *czego = uważać na co*: Maciek na to nie nie zwązał, tylko drogi pouważał. <Po + Uważać>

Pouważanie, a, bfm., czynność cz. **Pouważać**.

Pouwiadamiac, a, ał *uwiadomić jednego po drugim*. <Po + Uwiadamiac>

Pouwiadamiacanie, a, bfm., czynność cz. **Pouwiadamiac**.

Pouwiazywać, uje, ywał *uwiazywać jedno po drugim*: Odprowadzili konie do szopy i tam na postronkach za szyję do słupów pouwiazywali. Jez. <Po + Uwiazywać>

Pouwiązywanie, a, btm., czynność cz. **Pouwiązywać**.

Pouwieczniać, a, ał *uwiecznić jedno po drugim*. <Po + Uwieczniać>

Pouwiecznianie, a, btm., czynność cz. **Pouwieczniać**.

Pouwieszać, a, ał *uwiesić jedno po drugim*. P. ś. *uwiesić ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Uwieszać>

Pouwieszanie, a, btm., czynność cz. **Pouwieszać**.

Pouwieszanie się, a ś., btm., czynność cz. **Pouwieszać** ś.

Pouwiewać, a, ał *wiejąc puchylać*: Miejscami nad rowem wiatr pouwiewał rąbki pieściwe. Matl. <Po + *Uwiewać, od U + Wiewać>

Pouwiewanie, a, btm., czynność cz. **Pouwiewać**.

Pouwijać, a, ał *uwiąć jedno po drugim*. P. ś. *spędzić pewien czas na uwiłaniu* ś. <Po + Uwiłać>

Pouwijanie, a, btm., czynność cz. **Pouwijać**.

Pouwijanie się, a ś., btm., czynność cz. **Pouwijać** ś.

Pouwikływać, uje, ywał *uwikłać jedno po drugim*. <Po + Uwikływać>

Pouwikływanie, a, btm., czynność cz. **Pouwikływać**.

Pouwłaszczać, a, ał *uwłaszczyć jednego po drugim*: P. poddanych. <Po + Uwłaszczać>

Pouwłaszczanie, a, btm., czynność cz. **Pouwłaszczać**.

Pouwodzenie, a, btm., czynność cz. **Pouwodzić**. **Pouwodzić**, i, ił *uwozić jedno po drugim*. <Po + Uwodzić>

Pouwozić, i, ił *uwozić jedno po drugim*: Panny podkomorzanki P. ś. dały nocą. L. <Po + Uwozić>

Pouwożenie, a, btm., czynność cz. **Pouwozić**.

Pouwzględnić, a, ał *uwzględnić jedno po drugim*. <Po + Uwzględnić>

Pouwzględnianie, a, btm., czynność cz. **Pouwzględniać**.

Pouzacniać, a, ał *uzacnić jedno po drugim*. <Po + Uzacniać>

Pouzacnianie, a, btm., czynność cz. **Pouzacniać**.

Pouzależniać, a, ał *uzależnić jedno po drugim*. <Po + Uzależniać>

Pouzależnianie, a, btm., czynność cz. **Pouzależniać**.

Pouzasadniać, a, ał *uzasadnić jedno po drugim*. <Po + Uzasadniać>

Pouzasadnianie, a, btm., czynność cz. **Pouzasadniać**.

Pouzbrajać, a, ał *uzbroić jedno po drugim*: Gromady starców, bab, parobków, w palki pouzbrajanych, obsiadły brzegi świętych strumieni. Krasz. <Po + Uzbrajać>

Pouzbrajanie, a, btm., czynność cz. **Pouzbrajać**.

Pouzdrawiać, a, ał *uzdrowić jedno po drugim*. <Po + Uzdrawiać>

Pouzdrawianie, a, btm., czynność cz. **Pouzdrawiać**.

Pouznawać, aje, awał *uznać jedno (a. jedno) po drugim*: Cała suma domów i rodzin za szlachtę pouznawanych stanowiła razem wzięta zasób praw, posuniętych daleko. Mał. <Po + Uznać>

Pouznawanie, a, btm., czynność cz. **Pouznawać**. **Pouzuchwalać**, a, ał *uzuchwalać jednego po drugim*. <Po + Uzuchwalać>

Pouzuchwalanie, a, btm., czynność cz. **Pouzuchwalać**.

Pouzupełniać, a, ał *uzupełnić jedno po drugim*: Zaniósę to wszystko do jubilera i każę P. i ponaprawiać. Bał. <Po + Uzupełniać>

Pouzupełnianie, a, btm., czynność cz. **Pouzupełniać**.

Pouzyskiwać, uje, iwał *uzyskać jedno po drugim*; *uzyskać co kolejno, jeden po drugim*. <Po + Uzyskiwać>

Pouzyskiwanie, a, btm., czynność cz. **Pouzyskiwać**.

Poużalać się, a ś., ał ś. *spędzić pewien czas na użalaniu* ś. <Po + Użalać ś.>

Poużalanie się, a ś., btm., czynność cz. **Poużalać** ś.

Poużyczać, a, ał *użyć jedno po drugim*; *użyć w wielu razach*. <Po + Użyczać>

Poużyczenie, a, btm., czynność cz. **Poużyczać**.

Poużynać, a, ał *zżyć jedno po drugim*. L. <Po + Użynać>

Poużynanie, a, btm., czynność cz. **Poużynać**.

Poużywać, a, ał *spędzić pewien czas na używaniu*. Sł. wil. <Po + Używać>

Poużywanie, a, btm., czynność cz. **Poużywać**.

† **Powa** skrócone z *pójdzwa, pójdzmy*: Rzekł: P. co najprędzej, mój miły staruszku. Rej. <Po(dź)wa, z Pojdzwa>

Powab, u, lm. y a. † **Powaba** l. † P. *wab, wabik, pociąg, pobudka, pokusa, zachęta, bodziec*: Miłość P. do wszystkiego. Kn. Dosyć to czyni powabu. Troc. Do częściejszego u ojca jej bywania była mi powabem. Mat. 2. *powabność, ponęta, wdzięk, słodycz, urok*: Wdzięk może być i w dziecięciu, a P. tylko w dorosłej osobie; wdzięk zawsze jest naturalny, a do powabów i sztuka przykładać ś. może; wdzięk ma w sobie coś jakby anielskiego, a w powabach ziemską stroną przemaga. Kras. A. Jakiś P. po całej rozlany twarzy. Kras. A. Kraj ten od samego przyrodzenia ma wielki P. Troc. Już na licach skonał wszelki uśmiechu P. Kras. A. P. życia domowego. P. nowości, rozkoszy. Powaby serca, umysłu. Odtąd już gra ta dla mnie straciła powaby. Mick. Patrzył w tę piękną postać pod smutku obłokiem, jakby powaby liczył. Malecz.

[**Powab**, u, lm. y, **Pohab**, **Pobaw**, **Powaba**, **Oh-róbka**, **Tłoka**] *rodzaj robocizny*: Przychodzą mu w pomoc różne nadliczbowe robocizny, czyli tak zwane powaby i oprawy. Sł. wil. Chłopi w epoce pańszczyzny prócz zwykłych jej dni odrabiali nadto w czasie żniw parę dodatkowych jeszcze, które zwano powabą; chodzili więc na powaby, P. czyli pobab, pobaw (na tłokę, odróbkę) do pszenicy i żyta.

† **Powaba**, y, lm. y p. **Powab**: Do czego jest P. częsta, temu ś. odjąć trudniej, niżeli do czego rzadka P. Petr. Zdr. × **Powabka**. <Po + *Waba, od Wab, WAB>

[**Powaba**, y, lm. y] p. [**Powab**].

× **Powabić**, a, ał i × P. ś. p. **Powabić**.

Powabianie, a, btm., czynność cz. **Powabić**.

Powabianie się, a ś., btm., czynność cz. **Powabić** ś.

† **Powabiciel**, a, lm. e p. **Powabnik**: P., wywabiacz, *provocator*. Mącz. (wyzywacz. L.). <Od Powabić>

Powabić, i, ił I. *spędzić pewien czas na wabięniu.* 2. *zabić jednego po drugim.* 3. × P. i nied. × **Powabić** *wabiąc wciąż, zabić; przywabić, zmamić, przynęcić; skusić, zachęcić do zbliżenia ś.; pociągnąć kogo, wyzwać, wywołać, ściągnąć dokąd, sprowadzić ułudnie; zachęcić, pobudzić, sprowokować:* Bóg dał nam te doczesne dobra, aby nas do prawdziwej znajomości swojej pobudził, a do siebie temi dobrami swemi powabił. Żarn. Bystry orzeł przed dziećmi lichemi lata, powabiając je z gniazda skrzydły swemi. Groch. Powabiono go, żeby to pisał. Wys. Z głosem trąby krzykliwej wjeżdżają do miast, żeby oczy ludzkie ku przypatrywaniu ś. pompy swej obracali i powabiali. Żarn. Sędzia, gdyby złooczyńców nie karał, powabiałby gniew boży. Sz. Męczennik ten katów jeszcze na szarpaninę ciała swego powabiał. Birk. (Grzesznik) grzechy tworca (= grzechami Stwórcę) swego na gniew powabił. Kaz. Święt. Powabiali Moskwę, ale od strzelby stopy odbieżeć nie chcieli. Piotr. Powabiał kogo na rękę, na pojedynek, wzywając go. L. By też kto najwięcej, słowa dotkliwie sławie przymawiając, drugiego na rękę powabiał, a on nie pójdzie, wszyskie te słowa dobremu mniemaniu jego szkodzić nie mogą. St. lit. Ktoby ś. ważył P., gardłem ma być karan, także i powabiony nie ma ś. pod tąż winą stawić. Vol. P. ś. I. *powabić jezuu drugiego:* W takiej nieprzyjaźni byli, iż ś. nakoniec na bezenny pojedynek powabiali. Birk. 2. *dać ś. wieści:* Powabił ś. jej pociągającymi ponętami. L. <Po + Wabić>

Powabienie, a, blm., czynność cz. Powabić: Zabić za powabieniem albo wyzwaniem na rękę. St. lit.

× **Powabienie się, a ś., blm., czynność cz. Powabić ś.**

× **Powabka, i, lm. i l. p. † Powaba.** 2. *wyzwanie, wyzwanie na rękę, na pojedynek:* Powabki i pojedynki w wojsku nie mają miejsca. Vol. <Od Powaba>

× **Powabnica, y, lm. e forma ż. od Powabnik;** × **Powabniczka.** <Od Powabnik>

× **Powabniczka, i, lm. i p. Powabnica.** Troc. <Od Powabnica>

Powabnie przys. od **Powabny.**

Powabnik, a l. † P., lm. cy, Powabiciel *ten, co powabia.* 2. bot. p. **Pięknokłos.** <Od Powabny>

[**Powabnik, a, lm. cy**] *kmieć, który odrabiał powabę:* Gdzie żniwa nastaną, kazać wszystkim wychodzić: ogrodnikom, komornikom, chałupnikom, powabnikom, kaczmarzom. Zaw. Gdy nastaje żniwo, aby wszyscy według powinności i osady wychodzili, mianowicie kniecie, zagrodnicy, chałupnicy, powabnicy. Haur. Ktokolwiek na imieniu siedzi, jako jest obyczaj: ogrodnicy, komornicy, chałupnicy, powabnicy, kaczmarze... Ek. <Od [Powaba]>

Powabność, i, blm. rz. od Powabny, powab: Georgjanki wszelką swą powabność nienaruszoną prawie do starości utrzymują. L. P. jest chęcią podobania ś. wszystkim bez wyjątku: mężczyznom, kobietom, starym, młodym. Hof.

Powabny *który powabia, pełen powabu, ponętny, łakomy, pociągający, ujmujący, nadobny, przyjemny, słodki, wdzięczny, uroczy, sympatyczny:* Człowiek w prezenji udatny, do panów (panom) P. Troc. Jeszcze nie minęły dla nas powabne dni uciechy. L. Ten jakikolwiek pożytek prze to tylko tak P., że widoczny i blizki. L. Powabna

w czytaniu księga. Troc (= *zajmująca*). Przeze mgłę widzieć chciałem, tamem stawiał nogę, gdzie powabna zdradliwą słała rozkosz drogę. Koch. W. O, jak wdzięk enoty słodki jest i P! Kras. Być dworakiem — niewola w powabnej postaci. Kras. Kibi i ruszenia jego miłe i powabne. Pir. Ten rodzaj mowy nie jest z siebie P. Sniad. <Od Powab>

Powachlować, uje, ował *spędzić pewien czas na wachlowaniu.* <Po + Wachlować>

Powachlowanie, a, blm., czynność cz. Powachlować.

Powadzenie, a, blm., czynność cz. Powadzić.

Powadzenie się, a ś., blm., czynność cz. Powadzić ś.

Powadzić, i, ił *powasnić, pokłócić, poróżnić, powarcholić.* P. ś. *powasnić ś., pokłócić ś., poróżnić ś., poswarzyć ś.:* Kto nie zna swej żadnej wady, niech ś. powadzi z sąsiedy. Kn. Rozumieją, że już każdy ewangielikiem jest, kto ś. z księdzem którym powadzi. Tworz. <Po + Wadzić>

Powaga, i, l. blm. waga, poważanie, znaczenie, wyższość moralna, umysłowa, uznanie, wpływ, autorytet: P. oznacza to, co pod względem moralnym taką ma wagę i taką wywiera władzę na umysły, że człowiek, choćby nie chciał, musi poczuć pewną w niej wyższość i jeżeli nie ulec, to wobec niej nie przestąpić skromności granic. Kras. A. P. jest dobre ludzi rozumienie o chwalebnych i zdatnych czyich przyniotach. Boh. Tylko przez wagę wchodzim w powagę. Lubom. Otto miał już powagę do rozkazania, ale do zakazania złego jeszcze nie miał powagi; stąd znać, że i dwie są powadze. Lubom. Domatorskie rady nie mają nigdy inszej powagi, tylko które od szabli biorą. Kłok. Bóg jest sędzia, a niemasz u niego powagi osoby. Leop. Wielką ma powagę u dworu, u króla. Troc. † **Powagę** czynić, dać komu. Troc (= *upoważnić go. L.*). P. starości. Rej. P. nauczycielska, rodzicielska, ojcowska. Użyjno swojej powagi! Opierać ś. na czyjej powadze. Jakiej to powagi człowiek był, a jako na jego rozkazanie morza ś. rozstępowały, Jordan ś. wspan obracał. Rej. On wielkiej powagi król z miejsca swojego powstał. Orzech. Ty strzeż powagi swojej. Kochan. Zapomniawszy powagi i wstydu. Górn. (= *godności*). Augustyn św. powiedział: Jałym Ewangielji nie wierzył, by mię nie wzruszała P. kościelna. Wuj. Boską ś. powagą szczyteli, którzy prawa pisali. Skar. Wspieraj ś. na powadze takiego świadka, który cię nie zawiedzie. Skar. P. królewska. Skar. P. urzędu. Skar. Stawił ś. na tym urzędzie z taką powagą, że Władysław, książę mazowiecki, umierając, jemu w opiekę niedorośliwych synów swoich oddał. Nies. Umiał i powagę stanu swojego utrzymać, i dochodów na dobre użyć. Kras. Nie mogą tak wielkiej oprzeć ś. powadze. Kras. Gieneralność litewska szukała pomocy w powadze zwierchności duchownej. Smol. Surowa i mroząca P. nauki nie przemówiła do umysłu poety. Żdziech. Opierając ś. na powadze Kartezjusza, rozum każdego obwołał ś. niepodległym i panem. St. wil. Mieć za sobą powagę Arystotelesa, Lelewela. P. doświadczenia. 2. lm. i przes. *znana ze swej głębokiej wiedzy osoba, której zdanie w sporach i wątpliwościach jest decydujące, autorytet; instancja a. osoba bezwzględnie rozstrzygająca, niedopuszczająca wątpliwości i krytyki; dogmat a. norma uswożona, usankcjonowana przez objawienie, przez władzę zwierchnią:* P. a. autorytet Biblii, kościoła, Arystotelesa, trady-

cji. Hr. Tarnowski jest powagą w sprawach dotyczących literatury polskiej. P. naukowa. Pierwsze w kraju powagi. Uważaliśmy go za ocean mądrości, za niewzruszoną powagę. Sienk. 3. btm. *poważność, mina poważna, ton poważny, zachowanie ś. poważne, stateczność, godność*: P. stroić, uprząść postawę. Troc. Cześć powagę tego starca. Troc. Powagi godności przestrzegać. Troc. Pokorą powagę miarkowała, i pokorą powagę zdobyła. Kras. A. Jako ogień a woda różno siebie chodzą, tak miłość a powaga nigdy ś. nie zgodzą Kochan. Na jednym tronie nie rada miłość z powagą zasiada. Gawin. Każył urzędnik powagę przyzwoitą urzędowi zachować ma. Kras. Nadto powagi hardości jest znakiem. Nar. Prosty jak sosna, silny jak dąb, kroczył z senatorską powagą. Krasz. Te jaskrawe kolory drzew i cegiel... mają swój urok spokoju, mileżenia i powagi. Tarn. P. chwili. P. śmierci (=majestat). P. (poważność) tej sprawy wyciąga po mnie. Troc. <Po + Waga>

× **Powagować, uje, ował i. pokochyć wagowanie, odwagować. 2. spędzić pewien czas na waganii.** Sł. wil. <Po + Wagować>

× **Powagowanie, a, btm., czynność cz. Powagować.**

Powagusować się, uje ś., ował ś. czas jakiś na wagusach przepędzić. <Po + Wagusować ś.>

Powagusowanie się, a ś., btm., czynność cz. Powagusować ś.

Powahać się, a ś., ał ś. potrwać pewien czas w stanie wahania ś.: Reszta przyjaciół powahała ś. i cofnęła powoli od kobiety. Krasz. <Po + Wahać ś.>

Powahanie się, a ś., btm., czynność cz. Powahać ś.

Powakacyjny po wakacjach następujący: Egzaminu powakacyjne. <Po + Wakacyjny>

Powakować, uje, ował pobyt jakiś czas wakującym: Posada naczelnika powakowała jeszcze czas jakiś. <Po + Wakować>

Powakowanie, a, btm., czynność cz. Powakować.

Powalać, a, ał i. zawałać, zwałać, pobrukać, pobrudzić, pomazać, popługawić. Przen.: Niejedna brudna sprawa powalała jego życie. Bał. (=pokalała). 2. nied., p. **Powalić. 3. zł.: zostawić ślad.** Nie smulaj, bo powalasz, bo potura będzie. Estr. P. ś. 1. *zawałać ś., zwałać ś., pobrukać ś., pobrudzić ś., pomazać ś., popługawić ś.* 2. nied., p. **Powalić ś.** <Po + Walać>

Powalanie, a, btm., czynność cz. Powalać.

Powalanie się, a ś., btm., czynność cz. Powalać ś.

Powalcować, uje, ował spędzić pewien czas na walcowaniu. <Po + Walcować>

Powalcowanie, a, btm., czynność cz. Powalcować.

Powalenie, a, btm., czynność cz. Powalić.

Powalenie się, a ś., btm., czynność cz. Powalić ś.

Powaliciel, a, lm. e ten, co powala a. powalił. L. <Od Powalić>

Powalicielka, i, lm. i forma ż. od Powaliciel. L.

Powalić, i, il, nied. Powalać obaliwszy położyć; przewrócić, zwalić na ziemię; zwalić z róg; pokonać: Wiatr był tak wielki, że ludzie i konie powalał. Biel. M. Powalona duma niemiecka ziemię gryzła. Lel. Jodłę nieraz grom powalił, oni

mileżą, oni siedzą. Rom. Pięścią powalił złukanego byka. Zal. Niech leży, gdyć już z bożej powalony jest woli. Ryd. P. ś. *obaliwszy ś. położyć ś.; paść, runąć, rymnąć, zwalić ś.; gm. położyć ś., uwalić ś., ukliść ś.:* Osieł, idąc kamienistą drogą, powalił ś. pod ciężkim brzemieniem. L. Dom chroboce, nim ś. powali. Pilch. Gdy ś. baszowie powala, wszystko z niemi oraz upada. Kłok. Łacno bić tego, co ś. powali. Kn. To mówiąc, wodę wypiszy ze dzbana, powalił ś. tu jak palma złamana. Słow. Powalił ś. na sofę. Powal ś. i śpij. <Po + Walić>

Powalnik, a, lm. i teatr. rodzaj firanek nad sceną, tworzących sklepienie, sufit sceny; paludament, paludament. <Od *Powalny, od Powala>

Pował, u, lm. y i. powalenie; przen. pokoszenie, pokos, pobicie, pogrom: Skąd poszedł on P., który ziemię moskiewską, tatarską, wołoską tak często gromił? Jan. (=nawał, nawałność. L.). Szatan zobaczył naszych powałę rycerską. Przyb. Tnie go na P. Troc. Znał każdą sosnę grożącą powałem. Jord. Na P. = *pomostem, pokosem, pokosiem, mostem; stosami, szczytami, sterami, kupami, ścieląc ś.:* Leżą trupy na P. Na P. padł. Troc. Zazdrość wszędzie zboża kładzie na P. kwitnące i wielkim gwałtem pali trawy zieleniejące. Otw. Leżą na P. bujne ziemskie urodzaje. Otw. Powahańcy, o Boże, wojują Twój kraj: na P. leżą po ziemi trupy sług Twoich. Kochan. Na P. leżały trupy, jak robaczywe kiedy obleciały jabłka za trząśnięciem różg. Żebr. Wszystkie herszty krzyżackie trupem na P. złożono. Błaż. Ludzie nagłą śmiercią na P. umarli. Błaż. Spadając na nieb na P., wszystkich walił orężem. Ustrz. Tak w ś. oba uderzyły konie, że jako zdechłe na P. leżały. P. Koch. Na słowo: jam jest grzbietem wstecz bieżą i tak na P. po ziemi leżą. Mias. Na P. grzbietem leżących podźwignął. Odim. Gruzy leżące na P. Slow. Los mię twardą pięścią obalił na P. i bezwładnej słabości zgłotował mi leże. Sf. Jedni na P., jak śmierć, inni ś. snuli, jak śmiecie. Kon. Chociażby wszystkie Niemcy pomagały Krzyżakom, zbijem ich na P. Sienk. Razem osłabli i padli powałem. Karp. Śać ś. komu powałem = *plaszcząć ś., unikać ś. przed nim.* Boga nie chciałem mieć przyjacielem, gdy mi szczęście ś. powałem ślało. Min. 2. przen. *przestrzeń, rozłoga:* Obszar stepu obumarły i nieruchomy rozkłada ś. powałem jak naga powierzchnia skały opustoszałego planety. Sł. wil. 3. *drzewo leżące w lesie, wyrwane z pnia i powalone na ziemię przez burzę, drzewo powałowe, wywrot.* 4. [P.] p. **Powała. 5. [P.] strych.** <Po + Wał>

Powała, y, lm. y, [Powal] wiązanie belek stropowe w kratę; wiązanie kraciaste, które ś. robi dla dania posady dachom więźby drewnianej, pułap. Pończ. Tarcice na powały do izb powinny być suche. Świt. Dla ozdoby powały malowane w pałacach. Lubom. Wyniosłą miał postać, wzniesioną ręką mógł powały dostać. Rom. Dym tłoczący ś. z pod okapu wisi jak emura nad głowami, przesłaniając czarną powałą. Witk. <Od Powalić>

Powałaszenie, a, btm., czynność cz. Powalażyć.

Powałaszyć, y, ył owałaszyć jednego konia po drugim, pokastrować, potrzebować. <Po + Walażyć>

Powałęsać się, a ś., ał ś. spędzić pewien czas na waleśaniu ś.: Dosyć jest wyjść, P. ś., z kąta

w kąć, nastawić uszy i wytrzeszczyć oczy, aby... Korz. <Po + Wałęsać ś.>

Powałęsanie się, a ś., blm., czynność cz. **Powałęsać ś.**

Powałeczka, i, lm. i l. p. Powalka. 2. apt. p. Kołaczek: Powaluszka, P. Mącz. <Od Powalka>

Powalka, i, lm. i l. wszelka rzecz w kupe zgnieciona, jak wałek zaokrąglona, bryłka, szereg. kawał ziemi: Orać trzeba ziemię na drobne kawałki, nazad ś. obzierając, nie robić powalki. Pot. 2. [P. chleba] = *bochenek mały, bulka, kołaczek, kucielka:* P. chlebna, gniotka, bochenek mały, *pastillus.* L. A w tym odebrał jadtło i powalki ciepłe od gościa z plecionej kobiałki. Wad. Mnieh plecie, bredzi, mata i na on kościółek nawyłudza powalek, pieniędzy, gomołek. Klon. Pasący w polu trzody wesół o powalee. Jeżow. Bo mię mijają powalki, co przedtym szły do kobiałki. Wóje. 3. [P.] *rodzaj plaacka:* Powalki lub bałabu-ki a. pompucki = ciasto pszenne zapustne. Gwar. 4. apt. p. **Kołaczek.** 5. bot. (*erataeva*) roś. z rodziny kaparowatych. Zdr. **Powałeczka, Powaluszka.** <Od Powalka>

Powalkować, uje, ował i. zając ś. wałkowaniem przez pewien czas. L. 2. jedno po drugim przeciągnąć wałkiem, zwalkować. <Po + Wałkować>

Powalkowanie, a, blm., czynność cz. Powalkować.

Powaluszka, i, lm. i l. p. Powalka: P., powalczka. Mącz. 2. apt. p. Kołaczek.

Powanica, a, ał i. woń z siebie wydawać, woneć; zalatywać, trącić, śmierdzić a. pachnąć czym. 2. p. Powonit. <Po + Waniać>

Powanianie, a, blm., czynność cz. Powaniać. Powapnić, i, il powlec wapnem, pobielić. <Po + Wapnić>

Powapnieć, eje, ał pozamieniać ś. w wapno, zwapnieć kolejno, jedno po drugim. <Po + Wapnieć>

Powapnienie, a, blm. l. czynność cz. Powapnieć. 2. czynność cz. Powapnieć.

[**Powar, a, lm. y]** *chłopiec gotujący jadtło pastierzom tatrzańskim; najmłodszy juhas u górali.* <Po + War>

Powarcholenie, a, blm., czynność cz. Powarcholić: To przyszło z rozzerwaniem jednej cerkwi a powarcholeniem braci jednego i teguż narodu. Smotr.

Powarcholenie się, a ś., blm., czynność cz. Powarcholić ś.

Powarcholić, i, il powadzić, pokłócić, poróżnić, powasnić. P. ś. powadzić ś., pokłócić ś., poróżnić ś., powasnić ś., poswarzyć ś. <Po + Warcholić>

Powarczeć, y, ał spędzić pewien czas na warzeniu. <Po + Warczeć>

Powarczenie, a, blm., czynność cz. Powarczeć.

Powarjować, uje, ował i. X P. cz. ezyn.: odmieniać, przewracać, pomieszać, pogmatwać, porozrzucac: Księgi ziemskie kijowskie bardzo były powarjowane. Vol. (pofalszowane. L.). Zła śmierć koncepty mu powarjowała Koch. W. Przez niepoczeiwe pochlebstwo umyślnie powarjował i, powarjowawszy, w protokół sądowy wpiisał. Mat. Te archiwa znacznie powarjowane i prawie bez wszelkiego porządku nie na swoich miejscach. Niem. W tym sklepie zastaliśmy szafę z papierami powarjowanymi. Niem. Poprawowanie rzeczy powarjowanych. Remb. 2. cz. ni. = a) *zwarjować kolejno, jeden po drugim, po-*

szaleć, podziczec, pofiksować: Czyście powarjowali? b) *spędzić pewien czas na warjowaniu.* c) X P. *zwarjować, oszaleć, zbiczec, dostać pomieszania zmysłów, sfiksować.* <Po + Warjować>

Powarjowanie, a, blm., czynność cz. Powarjować.

X **Powarjowany ten, który zwarjował, zwarjowany, warjat, fiksat. bzik. L.**

[**Powarka, i, lm. i]** *nerka.* <Od Powar>

Powartować, uje, ował *pożyć czas jakiś na warcie.* <Po + Wartować>

Powartowanie, a, blm., czynność cz. Powartować.

[**Powarz, a, lm. y]** (Powar-z) p. **Powróż.**

Powarzenie, a, blm., czynność cz. Powarzyć.

Powarzenie się, a ś., blm., czynność cz. Powarzyć ś.

Powarzyć, y, ył i. uwarzyć jedno po drugim, pogotować: Powarzyć potraw na kilka dni. Troc. 2. *spędzić pewien czas na warzeniu.* 3. *pooblewać warom, poparzyć ukropem:* Jakby ich powarzył, wszyscy zwieszają nosy. Pot. Całe wojsko było jak powarzone. Pas. (= jak pomieszane, kołowate, błędne, smutne). Ci, co go oskarżył cheieli, jak powarzeni wstydzic się musieli. L-szcz. Żołnierze zmieszani, strachem powarzeni, swoją własną bojaźnią są wpół zwyciężeni. Min. Jak powarzeni chodzą, rady sobie dać nie mogą. Smotr. 4. (o mrozie) *zwarzyć, pościnac, pomarszczyć:* Powarzył mróz ziola, kwiat, drzewa. Kn. Twardym mrozem drzewa powarzone moich oczu okropem ożyją skropione. Nar. P. ś. *zostać zwarzonym, pomarszczyć ś. od mrozu:* P. ś. od mrozu. Troc. <Po + Warzyć>

† **Powasku przys. po waszemu.** Pot. <Po + *Wasku, od *Waski (= Wasz), od Was>

Powaśnić, i, il powadzić, pokłócić, poróżnić: Filip, cheąc Grecją opanovać, pierwej co przedniejsze miasta między sobą powaśnił. Dambr. Powasńione przeciw Ossolińskiemu serca zapaliły ś. tym większą niechęcią w ciągu obrad. Szaj. P. ś. *powadzić ś., pokłócić ś., poróżnić ś., poswarzyć ś.:* Kiedy ś. w sercu o miedzę powasnił, kto wygra? Kor. <Po + Wasnić>

Powaśnienie, a, blm., czynność cz. Powasnić. Powasnienie się, a ś., blm., czynność cz. Powasnić ś.

Poważać, a, ał i P. ś. p. Poważyc.

Poważanie, a, blm. l. czynność cz. Poważać. 2. a. †Poważenie cześć, szacunek, uszanowanie, cena: Być u kogo w poważaniu. Plutarch nie tylko w Grecji, u rodaków swoich, ale Greczyn u Rzymian w poważaniu i czei zostawał. Gol. Szezęście to jest dla narodu, kiedy nauki kwitną, a uczeni są w poważaniu. Kras. Do tego nawet stopnia poważania już był przyszedł, iż go podano ostatnim kandydatem do podśędkostwa. Kras. Pozostaje z poważaniem. N. N. Z poważaniem. N. N. (zakończenia listów).

Poważanie się, a ś., blm., czynność cz. Poważać ś.

† **Poważcze, ego, blm. opluta od wagi, od wazenia; wagowe:** S. a. farze wileńscy, którzy w wadze zasiadają, żadnych nowych egzakeji nad samo tylko P. czynić nie mają. Dub. <Od *Poważczy, Po + WAG>

Poważenie, a, blm. l. czynność cz. Poważyc. 2. † P. powaga, znaczenie, rzetelność, uznanie, poważność, kredyit: Ku takiemu poważaniu przyszedł, że mu ś. wszyscy kłaniali i łaski u niego zabiegali. Biel. M. Potężności, okazałości, poważa-

nia wielkiego potrzebował. Grab. P. 3. †P. p. **Poważenie**: W wielkim jest poważeniu. Troc. Spodziewamy ś., że piawa przodków naszych mieć będą przyzwoite P.

Poważenie się, a ś., blm., czynność cz. **Poważyć ś.**

[**Poważna, ej, lm. e**] *kobieta w stanie poważnym, brzemenna.* <Od Poważny>

Poważnić się, i ś., ii ś., *dodawać sobie powagi, udawać powagę, nadrabiać powagę; pisać ś., pisać ś., kokoszyć ś., nadymać ś., zalcierać nosa:* P. ś. względem wyższych jest zuchwałość. Kras. <Od Poważny>

Poważnie przys. od Poważny: P. mówi. Troc. P. ś. sprawuje. Troc. Rozkładały ś P. gofry, zbijały ś. w masę grymasiki, białaty albertki. Zap. P. zachorował.

Poważnieć, eje, ał stawać ś. poważnym. <Od Poważny>

Poważnienie, a, blm., czynność cz. **Poważnieć. Poważnienie się, a ś.,** blm., czynność cz. **Poważnić ś.**

Poważność, i, blm. rz. od Poważny, powaga: Z jaką poważnością miłości przykazała to wszystkim. Wys. Tu mamy jasny przykład stałości, poważności i godności prorockiej św. Jana. Wuj. Belgowie poważnością, męstwem i miłością wojennego ludu pierwsi są. Warg. Miał w sobie ludzkość zmieszana z poważnością i twarz między ludźmi przystojnie wesołą i we wszystkich postępkach osobną uczciwość. Skar. Brata miał czełka wielkiej poważności. Warg. Rozumienia i wykładu Pisma św. nie z swej własnej dumy albo presumpceji, ale z pisma, z podania i z poważności starszych dobywali. Wuj. P. i uczciwość sądu. Nisz. P. urzęd, mowy, materji tego wyciąga. Troc. Oko bykowe jest gwiazda pierwszej poważności. Troc (= wagi). Przy wrodzonej swojej poważności łaskawym jednak na niego spojrzęła okiem. Troc. Ociec nad dziećmi ma mieć P. i groź, aby mu posłuszni byli. Petr. Dla poważności i ustawy koncylium. Wuj. Takowa bowiem jest P. pism świętych. Dambr. (= *autoritet*).

Poważny i. pełen powagi, stateczny, surowy, serjo, nie śmieszny, nie żartobliwy: P. względem postawy, mowy. L. Z poważniemi P., z wesołemi śmieszny. Jabł. Powaga idzie za enotę; wtenczas jesteśmy najbardziej poważniemi, kiedy najbardziej przykładni. Lubom. Goffred i w twarz P. i w mowę. P. Koch. (= z twarzy i z mowy). P. względem enoty, wiary, mniemania dobrego Troc. P. chód człowieka, konia. Troc. P. to człowiek a bez pchy. Troc. P. autor Kato. Troc. P. w postępkach. Troc. Poważną trzymał mowę. Troc. Mina poważna. Wielkich rzeczy a poważnych niechaj w krotochwilną rozmowę nie wtacza, ani w poważną rozmowę żartów. Górn. Styl P. Mieć do czynienia z wielkimi ludźmi—piękna i poważna zabawa. Gol. Tak ś. gorszyła naszym niepoważnym zachowaniem ś. w chwili tak ważnej umowy. Dąb. Z poważno-figlarnym wyrazem twarzy wydeklamowała. Orzesz. Poważno-surowy wyraz twarzy. Ost. 2. †P. *godzien poważania, czcigodny, szanowny; cieszący ś. poważaniem, szanowany:* Nad anioły byłby poważniejszy. Otw. S. Żaden naród człowieczy nie jest tak P., do którego ś. tak blisko przybliżali bogowie jego, jako ś. Pan nasz przybliża ku każdemu zawołaniu naszemu. Rej. 3. Kobieta w poważnym stanie = *w stanie błogosławionym, odmiennym; brze-*

mienna, ciężarna. 4. *którego lekceważyć nie można, niebezpieczny, krytyczny, groźny:* Choroba poważna. P. stan chorogo. Położenie, niebezpieczeństwo poważne. 5. *ważny, znaczny, którego serjo należy traktować:* W sprawie tak poważnej śmiać ś. nie trzeba. L. Niemasz pod słońcem nie tak poważnego, co by jeszcze nad ś. poważniejszemu podlegać nie miało. Lubom. 6. †Poważne zdanie, wotum, wyrok. Kn. 7. *niebagatelny, znaczny, wielki, pokazy:* Koszta poważne. Falib. Poważna sumka. Z badań swych osiągnął poważne rezultaty. Wiek P. = *podestły, sędziwy, stateczny.* 8. †P. znak, poważna chorągiew = *nie lekka, regularna:* Jostem towarzysz i to nie lekkiego, ale poważnego znaku pana wojewody. Sienk. Towarzysz z pod poważnego znaku nie mógł iść pod komendę nawet generała wojsk cudzoziemskiego auctoramentu. Sienk. Z 22 chorągiewami poważnemi a dwiema lekkimi szedł pod Dubno. 8. gram.: †Akeent P. = *akcent guby, accentus gravis.* <Od Powaga>

[**Poważować, uje, ował i P. ś.**] p. **Poważyć.** <Z Poważać>

[**Poważowanie, a, blm.**] czynność cz. **Poważować.**

[**Poważowanie się, a ś.,** blm.] czynność cz. **Poważować ś.**

Poważyć, y, yl i. = a) *zważyć jedno po drugim, pokochać ważenie:* Klucznica, przędziała poważwszy, ma je oddać do sehowania. Haur. Poważwszy na słusznej wadze, coś mu zaczął, so wicieć to wszystko odezyny. Bz. b) *spędzić pewien czas na ważeniu.* 2. i nied. **Poważać = a)** × P. *rozważać, zważać, rozemnać, wziąć na uwagę, na rozum, wziąć pod rozbiór, wyrozumieć, ocenić, pomiarować:* Poważwszy każdego potrzeby i żądze. Nar. Każdy to snadnie u siebie rozemnać i P. może. Rej. Kiedy błota są, tak też staw spuściwszy, piaszczyste grunty, błota spławami poważaj, kosztując, jako gęsto błoto sadzić, wedle spławu i gruntu. Kk. Tę deklaracją tak sobie poważał, że... Troc (= *umaczać, objaśniać, rozumiać*). b) †P. (nied. **Poważać, [Poważować]** *ocenić, uszanować, uczcić;* nied. *ważać, mieć w wielkiej wadze, estymować, szacować:* Poważają go u dworu. Troc. Proroctwa niektóre (tureckie), których mądry ludzie nie poważają, upadek mu (Turkowi) prorokują. Grab. P. Poważa on osobę We Pana, szacuje piękne jego przymioty. L. Poważa mię, mam u niego miejsce, wagę, zachowanie. Kn. Ludzie go w sercu i z wierzchu bardzo poważali. Skar. Wiesz, że go poważam. Malez. Poważali go wszyscy jak patryjarchę rodziny. Krasz. Poważam wielce pana zdanie, ale w moim nikt mię nie przekona. L. On cię sobie poważa. L. Tak było naprawdę, jak pana poważam! 2. †Lekce P., [lekce P.] = *lekceważyć:* Lekce sobie poważaj i szęczęście i wszystkie odmiennosci jego. Rej. Tej mądziej klameca niech bądź, że z mej strony nie ma być nigdy poważony. Kochan. Co jeśli kto za rzecz lekką poważaj i mimo siebie puści, ja tego lekce nie ważę, ale czuń o tym i dbać chce. Smotr. [Kochajże mię, pani, nie poważaj lekce]. P. ś. 1. [P. ś.] *pochwiać ś. na szalach lub czynić podobnym.* 2. †P. ś. *czego = odważać ś., porwać ś. na co, podjąć ś. czego zuchwale:* Tak wielkiego ś. niebezpieczeństwa nie poważał dla samego tylko ciała, ale dla sławy. Górn. Poważyli ś. wielkich rzeczy. Birk. 3. *śmiać, ośmielić ś.; mieć dosyć odwagi, czelności; odważać ś.:* Wiele nadtrać ludu, tak że ś. potym szturmować nie

powążył. Birk. 4. [P. ś.] *targnąć ś.*, *zamierzyć ś.*: Powążył ś. na starszego ręką. <Po + Wążyć>

× **Powachacz**, a, lm. e ten, co powącha a. powachał. L. <Od Powachać>

Powachać, a, ał *rozpoznać węchem*: Ledwieby pies powachał, co czasem ci niebożęta jeść muszą. Haur. Nie targuj mego bukietu, nie powacha go nos ladajaki. L. Powachaj, poczujesz proch, siarkę, saletrę. L. Przen.: *zwąchać, przewąchać, domyślić ś.*, *dorozumieć ś.*, *zmiarkować*: *Explorare*, oświadczyć, P., co ś. gdzie dzieje. Mącz. [Koniom nozdrza obcierają, aby żadnej choroby nie powachały] (= *nie doznały, nie zszukały*). P. ś. *powachać jeden drugiego*: Psy ś. powachały. Przen.: *zwąchać ś.*, *spachnąć ś.*, *porozumieć ś.*, *spiknąć ś.*: W tym coś jest... już ś. powachali... myśli mi ją swatać. Krasz. Wojewoda witebski to tak powiada, bo oni ś. zdawna z panem podskarbinm powachali. <Po + Wachać>

Powachanie, a, blm., czynność cz. **Powachać**. **Powachanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Powachać ś.**

Powątleć, eje, ał I. (o wielu) *zwątleć kolejno, jeden po drugim*. 2. *stać ś. stopniowo wątlym*. <Po + Wątleć>

Powątlenie, a, blm. I. czynność cz. **Powątleć**. 2. czynność cz. **Powątlić**.

Powątlić, i, ił *zrobić wątlym do pewnego stopnia, osłabić, nadwąlić, nadpsuć, nadwergężyć*: Ławy wszystkie już były barzo potłuczone i drzewo srogim szturmem dziwnie powątłone. P. Koch. Powątłone są barzo temi czasy ściany Królestwa Polskiego. Lsz. <Po + Wątlić>

† **Powątpiać**, a, ał p. **Powątpiewać**: Powątpiają, byli Dominik św. fundatorem różańca świętego. Birk. <Z Powątpiewać>

† **Powątpianie**, a, blm., czynność cz. **Powątpiać**.

Powątpić, i, ił *przebyć pewien czas w wątpliwości*: Dziurdzi, powątpiwszy, zmierzał ku Bałacie. Tw. <Po + Wątpić>

Powątpienie, a, blm. I. czynność cz. **Powątpić**. 2. × P. p. **Powątpiewanie**: Bądźcie w tym punkcie bez powątpienia żadnego przekonani, że teraz wasz własny czas formować ś. na prawdziwie poezeywych ludzi. Kon. St.

Powątpiewacz, a, lm. e ten, co powątpiewa: Hipokondrją cierpiący i powątpiewacze. Perz. <Od Powątpiewać>

Powątpiewać, a, ał, † **Powątpiać** o czym = *mieć wątpliwość co do czego, niedowierzać; być w niepewności, wątpić*: Kto często powątpiewa, ten mądrości nabywa. Prz. P., czy dusza z ciałem zniknie, nie jest to boskim Chrystusa słowom wierzyć. Kon. St. <Po + *Wątpiewać, od Wątpić>

Powątpiewanie, a, blm. I. czynność cz. **Powątpiewać**. 2. a. × **Powątpienie**, † **Powątpliwość** *wątpliwość, niepewność*.

† **Powątpiony** *zwątpiały*: O, jakąż to, mój Boże. siła na mnie powątpionym a jakby umorzonym! Gęb. <Od Powątpić>

† **Powątpliwość**, i, blm. p. **Powątpiewanie**: Każdy musi umrzeć lub nosić okowy..., kiedy powątpliwości onej rozrywali. P. Koch.

[**Powąz**, a, lm. y] p. **Pawąz**. <Po + *Wąz, WIEZ/WIAZ/WEZ/WAZ>

[**Powązka**, i, lm. i l. a. **Powężka**, **Pawązka**, **Cedziłka**, **Cedziłek**, **Cedziłko**, **Cadzka**, **Cadźka**,

Cedziło] *kawałek płótna służący do cedzenia mleka świeżo wydajonego*: Skotopasowie miasto powązki i cedziła używają ostrzyny do cedzenia mleka. Syr. 2. *torbka, przez którą ś. mleko cędzi*. 3. *naczynie blaszane z dnem dziurkowanym, przez które cędzi ś. mleko do garnka*. <Po + *Wązka, WIEZ/WIAZ/WEZ/WAZ>

[**Powąz**, a, lm. e] *drug przytrzymujący z wierzchu nakład (np. zboże) na wozie*. <Po + *Waż, WIEZ/WIAZ/WEZ/WAZ>

Powbiegać, a, ał *wbiec kolejno, jeden po drugim*. <Po + Wbiegać>

Powbieganie, a, blm., czynność cz. **Powbiegać**.

Powbijać, a, ał *wbić jedno po drugim*: Ciało jego na ćwierci porozcinane, przy gościńcach na czterech miejscach na palach powbijane było. Rol. <Po + Wbijają>

Powbijanie, a, blm., czynność cz. **Powbijać**. **Powchodzenie**, a, blm., czynność cz. **Powchodzić**.

Powchodzić, i, ił (o wielu) *wejść kolejno, jeden po drugim*: Liczna Jarosława rodzina powchodziła w śluby we Francyi, w Polsce, w Węgrzech, w Norwegii i Niemczech. Lel. <Po + Wchodzić>

Powciągać, a, ał *wciągnąć jedno po drugim*: Nieprzyjacieli gniołł drabów ogromnemi kłocami, zawczasu powciąganemi na blanki. Górs. Plenipotent pana swego w różne graniczne kondescensje powciągał. L. <Po + Wciągać>

Powciągnięcie, a, blm., czynność cz. **Powciągać**. † **Powciągliwy** p. **Powściągliwy**. Kaz. 1555. <Z Powściągliwy>

† **Powciągnąć**, nie, nął p. **Powściągnąć**. <Po + Wciągnąć>

† **Powciągnięcie**, a, blm., czynność cz. **Powciągnąć**.

Powciełać, a, ał I. w co = *oblec w co, jakby w ciało, nadać czemu postać cielesną*: Gdybym wszystkie sny moje mógł w głazy P.! Berw. 2. do czego = *wcielić jedno po drugim*: P. polbite prowineje do państwa. P. oddziały do pułków. <Po + Wciełać>

Powcielanie, a, blm., czynność cz. **Powciełać**.

Powcierać, a, ał *wetrzeć jedno po drugim, pokonać wcieranie; wetrzeć w wielu razach*. <Po + Wcierać>

Powcieranie, a, blm., czynność cz. **Powcierać**. **Powcinać**, a, ał *wciąć jedno po drugim; wciąć co w wielu miejscach*. <Po + Wecinać>

Powcinanie, a, blm., czynność cz. **Powcinać**.

Powciskać, a, ał *wcisnąć jedno po drugim; wcisnąć w wielu miejscach, w wielu razach*: W poszód nieprzyjaciół wszystko powciskajcie, *arma melios mittantur in hostes*. Zebr. <Po + Weciskać>

Powciskanie, a, blm., czynność cz. **Powciskać**. **Powdawać się**, aje ś., ał ś. *wdać ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Wdawać ś.>

Powdawanie się, a ś., blm., czynność cz. **Powdawać ś.**

Powdmuchiwać, uje, iwał *wdmuchać jedno po drugim*. <Po + Wdmuchiwać>

Powdmuchiwanie, a, blm., czynność cz. **Powdmuchiwać**.

† **Powdowiały** *który powdowiał, owdowiały*: Pojął powdowiałą siostrę moję. Troe. P. stan Rzpłtej. Troe. <Od Powdowieć>

Powdowieć, eje, ał I. (o wielu) *owdowieć kolejno, jeden po drugim, pozostawiać wdowcami lub*

wdowami: Wszystkich synów powdowiały domy. Bardz. 2. †P. *owdowieć, zostać wdowcem lub wdowcą.* <Po + Wdowieć>

Powdowienie, a, blm., czynność cz. **Powdowieć**.

Powdrażać, a, ał *wdrożyć jednego po drugim.* <Po + Wdrażać>

Powdrażanie, a, blm., czynność cz. **Powdrażać**.

Powdrażać, a, ał *wdrażyć jedno po drugim.* <Po + Wdrażać>

Powdrażanie, a, blm., czynność cz. **Powdrażać**.
Powdziewać, a, ał *wdziać jedno po drugim, powkładać, ponatykać, powtykać*: P. suknie, pierścienie. Ptaki na drzewie długim po jednemu powdziewa jednego po drugim. P. Koeh. <Po + Wdziewać>

Powdziewanie, a, blm., czynność cz. **Powdziewać**.

Powecować, uje, ował I. *wyewecować jedno po drugim.* 2. *spędzić pewien czas na wecowaniu.* <Po + Wecować>

Powecowanie, a, blm., czynność cz. **Powecować**.

[**Powędzie**, a, lm. a] p. Południe. <Z Poędnie>

× **Powedzgać**, a, ał *powalać, pobrukać, szczeg. czym rzadkawym*; przen. *nędźnie pomalować, pomazać, pobazgrać, pogwazdać*. Sl. wil.

× **Powedzganie**, a, blm., czynność cz. **Powedzgać**.

Powęgiętować, uje, ował *spędzić pewien czas na węgiętowaniu.* <Po + Węgiętować>

Powęgiętowanie, a, blm., czynność cz. **Powęgiętować**.

Poweksłować, uje, ował *zweksłować jedno po drugim.* <Po + Weksłować>

Poweksłowanie, a, blm., czynność cz. **Poweksłować**.

Powelit, u, lm. y min. *minerał z gromady gipsowców, odmiana szelitu, Ca Mo O₄*.

Powerbować, uje, ował *zwerbować jednego po drugim.* <Po + Werbować>

Powerbowanie, a, blm., czynność cz. **Powerbować**.

Powerek, rka, lm. rki I. †P. *drąg tragarski*. Troc. 2. [P., Powyrek, Powyrko, Powyrka] *drązek, kij do przesadzania przez ucha wiatra, cebra i noszenia wody, mleka*: Osęki, haki, drągi, powerki. Bud. Służba z wiadrami lub cebrami na powerkach biegła po wodę do studzien. Sienk. <?>

[**Powerkać się**, a ś., ał ś., Powyrkać ś.] *połkocić ś.* <Po + *Werkać ś., od Dźwn. Wer! (szczenie psa)>

[**Powerkanie się**, a ś., blm.] czynność cz. **Powerkać ś.**

Powerniksować, uje, ował *pociągnąć werniksem.* <Po + Werniksować>

Powerniksowanie, a, blm., czynność cz. **Powerniksować**.

Powertować, uje, ował *spędzić pewien czas na wertowaniu.* <Po + Wertować>

Powertowanie, a, blm., czynność cz. **Powertować**.

Poweseleć, eje, ał *stać ś. wesołym, weselszym, nabrać humoru, rozweselić ś.*: Po pierwszym kub-

ku powesełał. Krasz. Pierwej posmutniała, a potem powesełała. Orzesz. <Po + *Weseleć, od Wesoly>

Poweselenie, a, blm., czynność cz. **Poweseleć**.
Poweselenie się, a ś., blm., czynność cz. **Poweselić ś.**

Poweselić się, i ś., il ś. *pewien czas spędzić na weseleniu ś.* <Po + Weselić ś.>

Poweselny *przypadający, następujący, wypadły po weselu.* <Po + Weselny>

× **Powet**, u, lm. y *powetowanie, odwet, zwrot, zwrócenie, odszkodowanie, wynagrodzenie, nagroda*: Wkrótce P. straty wypadnie ci działem. Przyb. Słuszność tego wyciąga, aby każdemu, co jego jest, wypłacono: za dobrodziejstwo podziękę, a za krzywdę P., a przynajmniej sznupkę. Pileh. <Po + Wet>

Powetować, uje, ował *co, †czego = odwetować, wynagrodzić, odbić, powrócić, naprawić, odrobić, odszkolować*: Nie powetujesz tego. Kn. Myślał o tym, jakby utrat swych P. potym. P. szk. Naprawił, co uszło z swaj kluby, co zginęło, kosztownej powetował zguby. Tw. Opuszczona sposobność nigdy powetować ś. nie da. Wiszn. <Od Powet>

Powetowanie, a, blm., czynność cz. **Powetować**.

Powewlekać, a, ał *wewlec jedno po drugim, powciągać.* <Po + Wewlekać>

Powewlekanie, a, blm., czynność cz. **Powewlekać**.

Powędrować, uje, ował *wędrując półś, oddać ś.*: Nie mówiąc nie nikomu, powędrował do domu. Kras. <Po + Wędrować>

Powędrowanie, a, blm., czynność cz. **Powędrować**.

Powędzenie, a, blm., czynność cz. **Powędzić**.

Powędzić, I, il I. *jedno po drugim węgięzić; pokochycić wędzenie.* 2. *spędzić pewien czas na wędzeniu.* <Po + Wędzić>

Powęszenie, a, blm., czynność cz. **Powęszyć**.
Powęszyć, y, ył *spędzić pewien czas na węszeniu*: Pies powęszył. Kon. <Po + Węszyć>

[**Powęż**, a a. u, lm. y] I. p. **Pawęż**. 2. *część warsztatu tkackiego*: Okręcone nici: jedne przy ładzie, a drugie wyżej w powężu nieianym.

[**Powężka**, i, lm. i] p. **Powążka**.

Powgarniać, a, ał *wgarnąć jedno po drugim; wgarnąć w wielu miejscach.* <Po + Wgarniać>

Powgarnianie, a, blm., czynność cz. **Powgarniać**.

Powginać, a, ał *wgiąć jedno po drugim; wgiąć w wielu miejscach.* <Po + Wginać>

Powginianie, a, blm., czynność cz. **Powginać**.
Powgłębiać, a, ał *wgłębić jedno po drugim; wgłębić w wielu miejscach.* <Po + Wgłębiać>

Powgłębianie, a, blm., czynność cz. **Powgłębiać**.

Powgniatać, a, ał *wgnięść jedno po drugim; wgnięść w wielu miejscach.* <Po + Wgniatać>

Powgniatanie, a, blm., czynność cz. **Powgniatać**.

Powgryzać się, a ś., ał ś., *wgryźć ś. kolejno, jedno po drugim; wgryźć ś. w wielu miejscach.* <Po + Wgryzać ś.>

Powgryzanie się, a ś., blm., czynność cz. **Powgryzać ś.**

[**Powi**, **Powil**] w. *nasładowujący głos sowy.* <Dźwn.>

Powiać, eje, ał, Powionąć, [Powiejać] I. (o wie-
trze) *wiejąc popłynąć struga, zawiąć, zadać, dmuch-
nąć*: Wiatr gdy powieje, nakształt morskich
bałwanów pole ś. zachwieje. Tw. 2. *pomknąć
wskutek podmuchu*: Obłok powiał dalej. Kon. 3.
wypełnić pewną chwilę powiewem. 4. *zawiewać, za-
chwiać, poruszyć, zamachać*: Konnica stanęła
w mur szykiem i ehmurą proporców powiała.
Słow. Jak stary sztandar powiał czepie panny
starościanki z nagłego przebudzenia. Wóje. 5. co
dokąd = *zawiawszy ponieść, porwać dokąd*: Obłoczek
powiał ją (rozmowę) dalej. Kon. <Po + Wiać>

Powiadacz, a, lm. e, † Powiedacz, [Powiedacz]
I. *ten, co głosi, mówi, mówca, opowiadacz*: Na do-
brym powiadaczu siła zależy. Rys. Kto chce być
dobrym powiadaczem, trzeba, żeby był wprzód do-
brym słuchaczem. Rys. Odrzućwszy niepewną o
tym powieść, prawdziwą z pewniejszych powiada-
czów przytomnych i wieku onego żyjących prze-
łożymy. Skar. I tys, widzę, P. niepewny. Mor. A.
Bynajmniej mnie ten P. nie cieszył. Pot. P. do
ucha. Troc (= *podpowiadacz, podmawiacz, kusiciel,
podżegacz*). <Od Powiadać>

Powiadaczka, i, lm. i l. forma ż. od Powiadacz.
2. † P. *gęba, usta*: Stulę już powiadaczkę, byś
też nie oberwała. Gosł.

Powiać, a, ał i P. ś. p. Powiedzieć.
Powiadamić, a, ał p. Powiadomić. <Od Po-
wiadomić>

**Powiadanie, a, b m., czynność cz. Powiada-
mić.**

Powiadanie, a I. b m., czynność cz. Powiadać.
2. † P., [P.] lm. a *sprawozdanie, zeznanie, opo-
wieść, opowiadanie*: P., rozpowiadanie, przekła-
danie. Troc. Nie strzeże ś. zbytniego powiadania
o sobie. Troc (= *gadaniiny*). P. z posłuchu. Troc.
Listy są najżywym wizerunkiem przyjacielskiego
powiadania i obcowania. Pilch. W po-
wiadaniu wielec był zabawny i miło go było
słuchać. Kras. Słuchał cierpliwie jazgotliwych i
szlochem przepłatanych powiadań. Reym.

× **Powiadannica, y, lm. e opowiadanie, wieść,
gadka, opowieść, podanie**: Taka P. krąży między
ludem. <Od *Powiadannik, od Powiadany, od
Powiadać>

**Powiadomić, i, il, nied. Powiadamić kogo =
poinformować, objaśnić, oświecić; zawiadomić, wia-
domić kogo, donieść, pojąć**: Nie będąc powia-
domionym o niczym, widziałoby ś. las drzemiący
głucho. Jeż. Powiadomiła mię podczas tych od-
wiedzin znowu o losach Jasia. Zag. P. ś. I. z-
asięgnąć wiadomości, dowiedzieć ś., poinformować ś.
2. *powiadomić jeden drugiego*: Powiadomiwszy ś.
o wspólnych niepowodzeniach, szukają dalej.
<Od Powiadomy>

**Powiadomienie, a, b m., czynność cz. Powiado-
mić.**

**Powiadomienie się, a ś., b m., czynność cz. Po-
wiadomić ś.**

† **Powiadomy powiadomiony, świadomy**: Duch
św. wszystkiego jest P.; głębokości boskich nikt
nie zna, jedno duch, który jest w nim. Gil.
W tobie to, Stanisławie, każdy upatruje, a
zwłaszcza ci, którzy są dobrze powiadomi. Słup.
<Po + Wiadomy>

[**Powiać, uje, ował**] p. **Powiedzieć.** <Z Po-
wiadać>

[**Powiadowanie, a, b m.**] czynność cz. **Powia-
dować.**

Powianie, a, b m., × Powienie, czynność cz. **Po-
wiać, powiew, podmuch**: Na wiatru P. chyłą ś. Mick.

Powianować, uje, ował *powyposażać jedną po-
drugiej, podawać im wiano.* <Po + Wianować>

† **Powiara, y, lm. y, † Powieranie, [Powiarka],
† Powiarek zabobon, przesąd, łatwowierność**: Jeło
ś. ludzi bałwochwalstwo albo P., jako też nie-
którzy wykładają. Mącz. *Superstitio, fałszywa
boża chwała*, P., Czechowie mówią. Mącz. P., po-
wieranie, zabobon. Troc. <Po + Wiara, por.
Czes. pověra>

† **Powiarek, rka, lm. rki p. Powiara.** Henr.
<Z Powiara>

[**Powiarka, i, lm. i] p. Powiara**: Wierzyć w po-
wiarki. <Od Powiara>

**Powiatka, i, lm. i l. p. Powieść; powieść lu-
dowa, bajka**: P., opowiedzenie czego krótko, po-
wieść przykrótsza. Mącz. Ezop w powiatki żar-
tobliwe najeelniejsze prawdy zamknął L. To-
manek, rozochoćwszy ś., począł mi dyktować
różne powiatki. Malin. Dla mnie dałeś wszyst-
ko, Boże, na piosnki, powiatki. Len. 2. [P.]
przystowie. <Od I. Powieść>

Powiatkarz, a, lm. e autor powiastek: Gole
świadećwo chełpliwych powiatkarzów nor-
mandzkich. Bońk. <Od Powiatka>

Powiatkowy przym. od **Powiatka**: Ton, styl
P.

**Powiat, u, lm. y l. administracyjna część guber-
nji; obwód, dystrykt, okolica, prowincja, dzielnica**:
Myśla, że za ich powiatem świat deskami zabi-
ty. Do ojca mego w Ozmiańskim powiecie przy-
jechał pan podczaszyc. Mick. Rzymianie Gałją
w P. obrócili. Warg. P. duchowny = *biskupstwo,
diecezja*. Troc. W powiecie ziemskie sądy bywa-
ją. Troc. P. miał zebrania, narady, zwane wie-
ca, i od nich nazwa powiatu. Lel. 2. przen. *lud-
ność powiatu, powietnicy; pospolitacy powiatu*: Gło-
sowanie odbywało ś. powiatami. Powiaty wiel-
kopolskie stanęły po stronie prymasa. Nies. Po-
wiaty mężnie przeciw Moskwie prowadził. Nies.
Powiaty siadały na koń i stawały chorągwiami.
Sienk. 3. [P.] *miasto powiatowe*. 4. *biuro naczel-
nika powiatu*: Mam sprawę w powiecie. Byłem
w powiecie. <Po + *Wiat, WIAT / WIEĆ /
WIEC>

× **Powiatnik, a, lm. cy p. Powietnik**: Kasz-
telan jeśliby zarazem z szlachtą w powiecie swym
zjechać ś. nie mógł, tedy ma co najrychlej
w drodze z chorągym i z powiatnikami śięgać
ś. St. lit. <Od Powiatny, od Powiat>

† **Powiatny p. Powiatowy: Provincialis, P.,** je-
den z poddanych starostwa, krainy a powiatu
którego. Mącz. *Provincialis negotia*, powiatne spra-
wy. Mącz. Biskup gdy ś. obłądzi, może go kon-
cyjum powiatne poprawić, a to zasię koncyljum
na ustąpić powszechnemu. Hrb. To wyznanie
wiary podali parlamentowi powiatnemu. Baz.
Sejmiki wojewódzkie, owe sejmy powiatne, za-
częły ś. uważać za podmiot uchwalający pobo-
ry Remb. <Od Powiat>

**Powiatowość, i, b m., Powiatowszczyzna pro-
wincjonalizm, sposób mówienia partykularny, za-
ściemkowy**: Była chwila, na początku XVI w., iż
namyślano ś., czy wybrać jedną powiatowszczy-
zną, jedną z gwar ludowych, i ją uważać za ję-
zyk piśmiennicy, czy też wszystkie te odcienie
zlać w jedno, wytworzyć z nich język książko-
wy. <Od Powiatowy>

Powiatowy, † Powiatny, × Powietny przym. od
Powiat: Miasto powiatowe. Wino, sukno powia-
towe. Troc. Sejmik P. Troc. Powiatowe wojsko
pod jego regimentem. Troc. Urzędników mamy
dosyć, ale cóż ś. z nich wynosić, kiedy wszystko

powiatowej Syrok. Żołnierz P. (= uczestnik *pospolitego ruszenia w obrębie powiatu*). W tym powiatowi w nogi, a on z swojemi tylko czterema chorągwiemi został. Grab.

Powiatówka, i, lm. i l. *szkoła powiatowa*. 2. [P.] *czapka, zwana inaczej „na cztery powiaty”*. 3. [P.] *grunta nadane przez królów na ogólne władanie szlachty*. <Od Powiatowy>

† **Powiatr**, u, lm. y *wiatr pomyślny*: P., w tył wiatr, *secundus ventus*. Mącz. <Po + Wiatr>

Powiaśto, a, lm. a, **Powiaźto** *powróż ze słomy a siana, powrósto, przewiaśto*: Powiaśta z słomy do wiązania snopków w zbóż na polu. Kluk. <Po + *Wiaśto, zam. *Wiaźto, WIAŹZ/WIEŹZ/WEŹZ/WAZ>

† **Powiąz**, ęzu, lm. ęzy p. **Powiązanie**: Rzędy drzew owocowych w zbyt gęstym powiezie daleko rozciągały pieszczono gałęzie. Przyb. <Po + Wiaż>

Powiażać, że, zał, [Powiażać], nied. † **Powięzywać** i. **związać**, *zawiązać jedno po drugim; związać w wielu miejscach*: P. więźniów. Kto z tobą w spółkę jaką zaszedł abo z tobą czym powięzany. Górn. Żołnierzy prowadzono powięzanych. Moracz. I wszystkie żyły wyblęły na skroni, jakby gałązki bluszczu powięzane. Słow. (= *splecione, poplątane, powikłane*). Przen.: P. okresy, zdania = *połączyć, skojarczyć, pospajać*. Dwór ś. składał z najdziwniejszej z sobą powięzanych izb, sal, komor i alkierzy. Krasz. 2. *więzać jedno po drugim, poprzywiązywać, powięzywać*: P. konie, psy. 3. *porobić przez wiązanie*: P. supły, kokardy. 4. [P.] *związać, zawiązać*: Janiczek chusteczką powięzany. P. co w chustkę. Kazał ci mie okuś, od tego P. P. ś. *połączyć ś., pozwiązywać ś., pokojarczyć ś.*: Liczne ś. narody przy nim powięzały. Przyb. <Po + Wiażać>

Powiązanie, a, btm. i. a. † **Powiąz** czynność cz. **Powiażać**, *związek*: P. wyobrażeń. Od powięzania wszystkich części, które są razem prawidłami rozumu, istotnie dobroć poematu zależy. L. 2. [P.] *związanie powrózłem tych, którzy pierwszą raz przychodzą przypatrywać ś. robocie w polu*.

Powiązanie się, a ś., btm., czynność cz. **Powiażać** ś.

× **Powiażka**, i, lm. i *połączenia, kombinacja*. <Po + Wiażka>

Powiaźto, a, lm. a p. **Powiaśto**. L. <Po + *Wiaźto, WIAŹZ/WIEŹZ/WEŹZ/WAZ>

[**Powicher**, chru, lm. chry] i. a. [**Powichrzyca**, **Powikrzyca**] *burza, wichur, wiatr gwałtowny, zawierucha, trąba powietrzna*: Pierwszego pędu P. między Padem i Tycinem zachrupiał. Fal. 2. *przen. człowiek gwałtowny, prędki, szaleniec*. 3. *człowiek, który nie usiedzi długo na miejscu, włóczęga, powsinoga, włóczykij*. <Po + Wichur>

[**Powichlać**, e, ał] p. **Powikłać**. <Po + Wichlać>

[**Powichlanie**, a, btm.] czynność cz. **Powichlać**. [**Powichlać**, chle, chłał] p. **Powikłać**. <Po + Wichlać>

× **Powichlanie**, a, btm., czynność cz. **Powichlać**.

Powichrować, uje, ował p. **Powichrzyć**: Nieumarkowana pożądlliwość wszystko nam P. musi. Rej. Przen.: Prawo przez prokuratora tak jest powichrowane, że początku ledwie, a końca nigdy w nim należeć nie możemy (= *powikłane*). P. ś. *pokręcić ś., powyleręcać ś., powyginąć ś., popaczycić ś., pokręziwić ś.*: Drzwi powichrowały ś. od wilgości. <Po + Wichrować>

Powichrowanie, a, btm., czynność cz. **Powichrować**.

Powichrowanie się, a ś., btm., czynność cz. **Powichrować** ś.

Powichrzenie, a, btm., czynność cz. **Powichrzyć**.

Powichrzenie się, a ś., btm., czynność cz. **Powichrzyć** ś.

[**Powichrzyca**, y, lm. e] p. **Powicher**. <Od Powichrzyć>

Powichrzyć, y, ył, **Powichrować** i. *zaburzyć, zawiachrzyć, powikłać, pogmatwać, pokręcić, poplątać, pokręziwiać, pomacić*: Nieprzyjaćiel między nami pomętlował, powichrzył, że niemasz początku ani końca. Gil. Straszna twarz czarownika, włos kręto powichrzony i dzikie pojrzenie. L. <Po + Wichrzyć>

[**Powichsować**, uje, ował] *potemnić, oczyścić ołwiwie*. <Po + *Wichsować, od Nm. wichen>

[**Powichsowanie**, a, btm.] czynność cz. **Powichsować**.

Powicie, a, btm. i. czynność cz. **Powić**: Byłem przy powieciu jego. Troc. 2. *wydanie na świat płodu, poród*: Niemasz żadnego braku do nieba w powieciu. Pot. Szczęśliwego małżonka Was Pana życzę powicia. Troc. 3. *to, w co jest powięzane niemowlę, powijaki, pieluchy*: Dziecię w powieciu leży. Troc. P. pierwszym jest odzieniem, pierwszą człowieka suknią. L. Przen.: *niemowlęstwo*: Od powicia = *od kolebki, od urodzenia*. Urodzony w niewoli, okuty w powieciu, ja tylko jedną taką wiosnę miałem w życiu. Mick. Jednakoż nam gwiazda świeciła w powieciu. Mick.

Powić, ije, il, nied. **Powijać** i. *wieść, zwięd jedno po drugim*: P. wieńce. 2. *spędzić pewien czas na wiciu*. 3. *powikłać, poplątać; pokręcić, poskręcać, pozwiąć, pokręziwić, pogiąć*: Gałęzie drzew były powite, jak smoki. Słow. 4. a. **Powinać** *owinać, powijać, zawiąć, spowić, szczeg. niemowlę w powijaki, w pieluchy*: Należy ś., aby dziecię dobrze powijano dla położenia ciała wszystkiego. Glicz. Skoro ś. dziecię urodzi, onego członki mają powijać, aby proste, a nie krzywo rosło. Glicz. Niemowlęta nigdy powite być nie mają. L. Mama już dziecię powiła. Troc. 5. *przen.*: Powić dziecię (o kobiecie) *zlegnąć z dziećciem, urodzić, wydać na świat*: Gdy która powije mu syna, posyła jej sułtan 5000 cekinów. Star. Syna, córkę powiła. Troc. Niewiasta jedna mówiła na biskupa, jakoby z nim dziecniatko, które nosiła, P. miała. Skar. Wieś dobra, co leci szybka, że tam na ziemi, na chmurnym świecie powiła matka ubogie dziecię. Len. Przen.: *Interesa francuskie to nieszczęście powiły*. Troc (= *zrodziły, spowodowały*). 6. *przen.*: † **Powić** *co do końca = doprowadzić, dobić, dotrzeć do końca*: Przyjechali w dziewostwo do Zygmunta, aby córkę Edwigi wziął za małżonkę, o czym już przed tym była umowa między niemi, przeto tę rzecz zapewne nieli P. do końca. Biol. M. P. ś. *wijąc ś. pomknąć, puścić ś. w dal*: Zapaliły ś. prochy sinym ogniem, blade dymy powiły ś. w powietrze. Krasin. (= *wzbily ś. wężykowato*). <Po + Wię>

† **Powidanie**, a, lm. a, † **Powidanie** ś. *zobaczenie ś., widzenie ś.*: Staram ś., abym do powidania i ustnej z panem przyjść mógł jak najprędzej konferencji. Kalic. Nie wiem, jeżeli w tymże interesie żądane P. proponującego. Mat. <Od *Powidać, Po + Widać, Widzieć; por. Ukr. powidańnie>

† **Powidanie się, a ś.**, bhm. p. **Powidanie**: Obawiam ś., żeby tych dni kilku zwłoka okazją mi do powidania ś. jeszcze z waszmość panią nie wydarła. Kalie.

Powidełko, a, częś. w lm. a l. p. **Powidło. 2.** w lm. apt. *lek półpłynny, gęsty*, † *elektwarz*, † *lektwarz* (electuarium): Powidełka bżowe (succus sambuci). Powidełka korzenne (electuarium aromaticum). Powidełka rozwałniające a. uśmierzające (e. lenitivum). Powidełka zębowe a. nązębne (e. dentifricium). Powidełka senesowe. Śliwek nie lubił sędzia, bo mu tam jakieś farmaceutyczne powidełka przypominały. Krasz.

Powidlak, a, lm. i?: Romeiu! zastanów ś, masz przecie gości. Powidlaki obejdą ś. beze mnie. Rog.

[**Powidlanka, i, bhm.**] *sos powidłowy*: Jadłem knedle z powidlanką. <Od *Powidlany, od Powidło>

Powidlnik, a, lm. i bot. p. Tamaryndowiec. <Od Powidlny>

× **Powidlny p. Powidłowy.** <Od Powidło>

† **Powidłko, a, lm. a p. Powidło**: Lektwarzu, to jest powidłek z soku różanego. Sien.

[**Powidło, a**] zwykle w lm. a l. *papka z owoców gotowanych*: Powidła smażyć. Troc. Powidł (powideł) z węgierek szmelcowanie. Troc. Do powidła bierze ś. soku z świeżych owoców wyciśnionego części 10, cukru jedna, i smaży ś. do zgęstwienia. Kluk. Smażenie powideł z śliwek, wisien, gruszek, jabłek. Kluk. P. bżowe lekarstwem. Kluk. Warzą śliwy w kotlech, potem lejają w durszlak, cedzą sok ich gęsty od kostek i od skórek, potem suszą w piecu a. na słońcu i zowią to powidlami. Trzye. Powidła porzeczkowe, trześniowe, śliwkowe, jabłeczane. Krup. Powidł zątam wiśniowych, malinowych, dano, i z poziomków; każde z nich imieniem nazwano. Piel. Pierogi z powidlami. [Pierogi z powidłem]. 2. apt. *owoce rozgotowane z przydaniem cukru*, × *miazga* (pulpa): Powidła piszczelnikowe (p. cassica), strączyńcowe (p. cassica fistulae), śliwkowe (p. prunorum), tamaryndziane (p. tamarindorum). Zdr. **Powidełko**, † **Powidłko**. <Po + WI/WOJ>

Powidłowy, × **Powidlny** przym. od Powidło: Sos P.

Powidok, u, lm. i opt. *wrażenie pozostające w oku na chwilkę po odwróceniu go od przedmiotu widzianego*: Powidoków niknięcie. <Po + Widok>

Powieczerać, a, ał *spożyć wieczerzę*: Na tym zeszedł jej dzień, i z myślą tą powieczerała i spać poszła. Jeż. <Po + Wieczerać>

Powieczeranie, a, bhm., czynność cz. **Powieczerać**.

Powieczerze, a, lm. a l. *czas od wieczerzy do spoczynku. 2. lekka przekąska po wieczerzy przed snem, podkurek*. <Po + *Wieczerze, od Wieczera>

Powieczka, i, lm. i p. Powieka.

Powieczny istniejący, przypadający po wiekach: Prabóg stary, sędziwy, przedwieczny i powieczny. Dyg. <Po + Wieczny>

Powieczorny następujący po wieczorze, nocny: Czasem zapraszała tu hrabina w godzinie przedwieczornej, niekiedy w powieczornej godzinie, rzadko w rannych. Krasz. <Po + Wieczorny>

× **Powieczy p. Powiekowy**: Uwiędła starość przed snem lekkim drzwi zamknie powiece. Nar. <Od Powieka>

Powieć, i, lm. i chodnik kryty, wiata, szermiernia, miejsce służące do przechadzki przy dworze a. w ogrodzie, strzecha na słupach, szopa, przewiewna. Zdr. **Powietka**. <Po + WIAT/WIEC>

† **Powiedacz, a, lm. e, [Powiedacz]** p. **Powiadacz**: Wiara przy powiadaczu. Żebr. [Posłuchajcie, posłuchacie, co powiedzą powiadacze]. <Z Powiadacz>

† **Powiedać, a, ał, [Powiedać]** p. **Powiedzieć**: Wylewają przed obliczym jego modlitwę moję i zamęł mój przed nim powiadają. Ps. flor. I też panny siostry powiadają. Ż. E. Niektora siostra, Germana imieniem, o której powiedano, iżby z niewolniczek się narodziła. Ż. E. Także też, bracie miły, u nas powiadają nie powiedaj tym nowin, co cię nie słuchają. Papr. <Zam. dzisiejszego Powiadać>

Powiedanie, a, bhm., czynność cz. **Powiedać, powiadanie**: Pozór bawienia przyczyna jest powiedania bajek dzieciom. L.

[**Powiednąć, nie, nął]** p. **Powiedzieć**. <Z Powiedzieć>

[**Powiednięcie, a, bhm.**] czynność cz. **Powiednąć**.

[**Powiedywać, uje, ywał]** p. **Powiedzieć**. <Z Powiedzieć>

[**Powiedywanie, a, bhm.**] czynność cz. **Powiedywać**.

[**Powiedza, y, bhm.**] p. **Powiedzenie**. <Po + Wiedza>

[**Powiedzać, a, ał]** p. **Pobiedzać**.

[**Powiedzanie, a, bhm.**] czynność cz. **Powiedzać**.

1. **Powiedzenie, a l. bhm.**, [**Powiedza**] czynność cz. **Powiedzieć**. 2. lm. a *odezwanie ś., wyrażenie, słowa, zdanie, sąd*: Moznaby ułożyć cały tom z powiędzeń przypisywanych panu Andrzejowi Zamojskiemu. Lis. Ze wszystkich powiędzeń twoich sława kuć będzie bronzowe i złote wieńce dla herosów nieustraszonych. Wysp.

2. **Powiedzenie, a, bhm.**, czynność cz. **Powieść**.

1. **Powiedzenie się, a ś.**, bhm., czynność cz. **Powiedzieć ś.**

2. **Powiedzenie się, a ś.**, bhm., czynność cz. **Powieść ś.**

Powiedzieć, powie, powiedzą a. [powią], **powiedział, [Pejdzień, Pejdzień, Pedzieć, Pedzić, Powiednąć]**, nied. **Powładać, †Powiedać, [Powiedać, Poadać, Padać, Pojadać, Pojadać, Powiadować, Powiedywać]** a) *rzec, odezwać ś., dać ś. słyszeć, przemówić, wyrzec, wymówić, wyrazić ś.*: Szczęśliwy, że może P.: mam żonę! L. Co powiesz, Agatko? Niem. Dobry dzień, Bartku, a co tam powiecie? L. (= z czym przychodzicie?). Powiadałże! mówże, a będzieszże mówił! L. Ot, powiedział, co wiedział! Kaczk. (= wyrwał ś. z tym, co wiedział). Poszła, pilnie patrząc po polach i powiadając w głos jakie słowo modlitwy, przypominane znagła. Reym. Gdy pitagorejczyków kto pytał o przyczynę jakiej ich nauki, tylko odpowiadali: On powiedział! Pileh. Był to, że tak powiem, młody staruszek. P. sobie = *obiecąc sobie, przyrzec sobie, postanowić sobie, dać sobie słowo*: Powiedziałem sobie, że odtąd nikomu nie pożyczę. b) *wypowiedzieć, wygłosić, przedstawić słownie*: P. swoje zdanie. P. mowę, wiersz, kazanie. Powiedz mi prędko, co mi masz P. Nie raz ten, co bajki plecie, trefunkiem i prawdę powie. Niem. Chodzi mi o to, aby język giętki powiedział wszystko, co pomyśli głowa. Słow. Przen.: Pismo św. powiada (= *mówi, uczy, pou-*

cza). Naruszewicz w swej Historji powiada... Dobrze powiada przysłowie: Kto pod kim dolki kopie, sam w nie wpada. P. komu słowa prawdy (= *wytrzeć komu kapitulę*). c) *opowiedzieć, rozpowszechnić, opisać słowami; oznajmić, zwiastować, donieść, zakomunikować*: Powiewa to zwolennikom i drugim, co ś. nam w drodze przydało. Mik. z Wilk. Pieszle rzeczy powiada, przyszłe prorokuje. P. Koeh. W kompanji on bardzo zabawny, ma co P. L. (= *na o czym mówić, pomówić*). Powiedźże mi przecie co nowego z drogi. L. Powiedziałem mu, co mi ś. zdało być prawdziwego. Leop. (zwiastowałem. Leop.). Poczekał tu jedno, jedno te rzeczy powiem ojeu memu. Leop. Język, powiadam państwu, miałem obłożony, że aż strach. † Powiadać kogo, co = *opowiadać o kim, o czym, opowiadać co, głosić, rozgłaszać; sławić, opiewać kogo, co*: Króla powiem wielkiego w wojnie i w pokoju. Tw. Powiedział mi onę wielmożność Symonową i wszystko, co widział. Leop. Gdziekolwiek tę owaniolją będą kazać a powiadać po wszystkim świecie, będzie powiedziano i to, co ona uczyniła. Leop. Powiedział mi całą sprawę Troc (= *wyłożył*). Powiadają = *mówią, głoszą, gadają, słychać; chodzi o głoska, wieść*: Był to, jak powiadają, dzielny człowiek (= *jak twierdzą, jak utrzymują*). d) *wyjawić, wyznać; przyznać, osądzić*: Powiadam grzech mój i winę moję Panu Bogu przed tobą, ojeze duchowny. Erl. Powiedz prawdę. Troc. Nie powiadał, mówi, nikomu, a sam powiada każdemu. Kn. Nie wszystko powiadał, co wiesz. Kn. Bodałeś był mniej o: Karynie wiedział, i ja mniej pytał, i ty mniej powiedział. Lubom. Ale We Pan nie powiadał tego przed siostrą! L. Nie powiem nikomu, co mówił. Kn. Powiedz mi, czybyś nie chciał pójść za niego? L. Powiem ci prawdę. Kn. (= *przysięgam ci ś.*, *nie zataję nic*). Powiem ci całą prawdę. Jakaś ojciec, jak szlachcic, jak potomek wierny walecznego rotmistrza chorągwi pancernej, powiadać mi, boś ś. nigdy kłamstwami nie zmasał, czy... Syrok. Jeśli mam prawdę P., to mię to weale nie zachwyca (= *jeśli mam być szczerym, otwartym*). Prawdę powiedziawszy, prawdę mówiące, to nie było tu po co przychodzić. Powiedz nam przecie, co tobie ś. stało, że smutny siedzisz i mówisz tak mało? Brodz. Bo powiedz tylko sam, czy to było potrzebne? P. przed kim a. komu = *poskarżyć; donieść mu*. Nie bój ś., powiem ja to przed ojeem (a. ojeu), coś ty spsocił. Piękny młodzieńcze, na coś mi powiedział, to, o czym w Litwie nikt dotąd nie wiedział? Mick. e) *podpowiedzieć, podszeptać, poddyktować*: Powiadać komu do ucha, ratować pamięć czyją poszeptem. Troc. Powiadać piszącemu, dyktować. Kn. Serce, przecucie mi powiada, że wkrótce wszystko ś. szcęgę liwie ułoży. f) *pomyśleć sobie, osądzić*: Co na to ludzie powiedzą! Cóż ty na to? (powiesz), hę? Co powiesz na mój sprawunek? Nie na jego robotę P. nie mogę (= *nie złego; zarzucić jej*). g) *zapowiedzieć, oświadczyć (z góry), ostrzec, uprzedzić*: Toć powiadam, wiedz, wiedział. Kn. h) *kazać, polecić, zapowiedzieć, rozporządzić*: Powiedziałem mu, żeby ś. stawił. Powiedział, jak ma być wszystko porobione. i) *na kogo = zmówić, zważyć, spełnić; rzucić nań podejrzenie, oskarżyć go, złożyć na niego winę, wydać go*: Złodziej na złodzieja nie powie. Rys. Powiedział na niego: zdrajca! (= *zdrójca go zrobił, nazwał*). j) Nie powiem = *nie wiem, nie jestem w możności P., objaśnić*: Nie powiem panu, która godzina, bo nie

mam zegarka. Nie powiem, kto winien, bom przy tej awanturye nie była. P. ś. kim = *nazwał ś. kim, podał ś. za kogo*: Zjawia ś. krewniak nasz jakiś daleki, który ś. powiada stryjecznostryjecznym rodzicem brata. Kaezk. <Po + Wiedzieć>

[**Powiejać, a, ał**] p. **Powiać**.

[**Powiejanie, a, blm.**] czynność cz. **Powiejać**.

[**Powiek, a, lm. i**] p. **Powieka**: Spojrzała z powieka (= *z pod oka, z pode łba, bokiem*). <Po + Wiek>

Powieka, i, lm. i, [**Powiek**] anat. I. *pokrywka ruchoma, mogąca zakryć gałkę oczną*, X migawka (palpebra): P. dolna i górna. Powieki są dwie pokrywki do zaślania oka. Kirch. Powieki niedobrze dowarte u śpiącego nie są dobrym znakiem zdrowia. Krup. Zemlał, oczy powieką zamrużywszy. Przyb Powiek brzegi, z których włosy wyrastają. Troc. Zawrzed, otworzy, zamkną powieki. Zapłakane ociera powieki. Wad. Na sen ciężki powieki mu ś. stulają. Bardz. Sen zamknął zużone powieki. Kras. Łzami zroszone powieki. Niem. Odrzuciła nagle powieki z ponad palających źrenic. Krasin. Przen. Zamkną powieki (na zawsze) = *umrzeć*. Dłoń mu przychylna powiek nie zamyka. Mick. Pożegnawszy świat na wieki, gasnące zamkną powieki. Już skonął, jeszcze powieki, jeszcze ś. usta nie zwarły. Mick. Dalej okrąg jakby P. szeroka rozsuwa ś., i w środku widać białek oka. Mick. Sen począł kleić powieki. Zal. Gdy wspomnił o harfie, to z jego powiek wybiegły czerwone dwie łzy. Słow. Ja cienko chumury zdzieram z ludzkich powiek i światło noszę dla duszy słonecznej. Słow. A już ma wola nie włada mym ciałem i oczom moim tak ciężą powieki. Krasin. Kłamstwo ciężą jakoś na powiekach nawet ludzi bez czoła. Koz. 2. X Trzecia P. p. **Migotka**. 3. patol. Kurez powiek (blepharospasmus). Małość powiek (microblepharia). Modzelowatość powiek (pachyblepharosis, tylosis, ciliaris). Niedomykalność powiek (lagophthalmus). Op. dnienie powiek (blepharoptosis). Porażenie powiek (blepharoplegia). Przecięcie powiek (blepharotomia). Stulejka powiek (blepharophimosis). Zapalenie powiek (blepharitis). Zgrubienie powiek (tylosis). Zrost powiek z gałką oczną (symblepharon). Zdr. **Powieczka**. <Po + Wieka, WIEK/WIECZ>

X **Powiekotwórstwo, a, blm.**: chir. *wytworzenie powieki sztucznej, plastyka powieki* (blepharoplastica). <Powieka + Twórstwo>

Powiekowy X **Powieczy** (palpebralis) przym. od **Powieka**: Chrząstka powiekowa (tarsus). Kleszczyki powiekowe (blepharospaht). Łój, maź powiekowa (sebum palpebrale). Kopotek P. (blepharopyorrhoea). Rozwórka powiekowa (tenuculum palpebrarum). Śluzoropotek P. (b'epharoblennorrhoea). Zapalenie gruczołków powiekowych (blepharadenitis). <Od Powieka>

X **Powiekozlep, u, blm.** *zlepienie ś. powiek, zapalenie ich brzegów z wydzieloną obfitą, zasychającą* (lippitudo palpebrarum). <Powieka + Zlep>

X **Powiekozrost, u, lm.** *zrosnięcie powiek z gałką oczną* (symblepharon). <Powieka + Zrost>

[**Powieł**] p. **Po wiele**: Zalecał się, P. były szpěrki. <Po + WIEL>

[**Powieła**] l. p. **Po wiele**. 2. *o ile*: Pole potela je dobre, P. kohota usłyszeć można (= *niezbyt oddal-me od budynków gospodarskich*). <Po + Wiela, WIELE>

X **Powiełać, a, ał** i X **P. ś. p. Powielić**. Troc. <Po + *Wielać, WIEL/WOL>

× **Powelanie**, a, blm., czynność cz. **Poweląć**. Troc.

× **Powelanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poweląć** ś.

[Po wiele] l. *po ile? po czemu? w jakiej cenie?*: Pytali ś., po wiele tu wełna? 2. a. [Powiela, Powiel] *póki, dopóki*: Miłowałach go serdecznie, powielech ś. nie doznała, że ta miłość fałszywa.

Powelokroć, **Powelokrotnie** przys. *wielokrotnie, po wiele razy, wiele razy, często, nieraz, niejednokrotnie*: P. od poetów wschodnich opisywany. Mick. <Po + Wiele + Kroć>

× **Powelienie**, a, blm., czynność cz. **Powelić**.

× **Powelienie się**, a ś., blm., czynność cz. **Powelić** ś.

× **Powelić**, i, il, nied. × **Poweląć** *powiększyć w liczbie, pomnożyć*. Troc. P. ś. *powiększyć ś. w liczbie, pomnożyć ś.*: Powtarza ś., mnoży i powiela w nieskończoność. <Po + *Wielić, WIEL/WOL>

Powelkanocny *następujący po Wielkanocy*: Nie chciał przystać na odroczenie ceremonji do czasu powielkanocnego. Łoś. <Po + Wielkanocny>

Powelokrotnie p. **Powelokroć**. Zabł. <Po + Wiele + *Krotnie, od *Krotny, od Kroć>

× **Powienie**, a l. blm. p. **Powianie**. 2. lm. a *powiew, podmuch*: Trając je tylko westchnienia powieniem. Krasin. Zadrżała, jak drżą zbóż fale pod wiatru powieniem. Krasin. Ta ręka znikła, jak wiatru P. Krasin. Mgła maże wiatru wiosenne P. Krasin. Z dobrym wiatru powieniem. Len. <Od Powiać>

× **Powienie**, a, blm. p. **Powionienie**: Strwoży cię by najłeksze liścia P., nieraz, gdy trwogi niemasz, porwie cię zdrzenie. Toł. <Od Powionąć>

† **Powienny** p. **Powienny**: Nawa portu za wiatrem powiennym dostaje. L. <Od Powienie>

Powienczenie, a, blm., czynność cz. **Powienczyć**.

Powienczyć, y, ył l. *jednego po drugim uwieńczyć*. 2. [P.] *połączyć ślubem*. <Po + Wieńczyć>

† **Powieranie**, a, lm. a p. **Powiar**: Oni nieprawość mówią przeciw sprawiedliwemu w pysze i w powieraniu. Wuj. <Od *Powierać, od Powiara>

× **Powierca**, y, lm. y p. **Powiernik**. Śl. wil. <Od Powierzyć>

Powiercenie, a, blm., czynność cz. **Powiercić** a. **Powiercieć**.

Powiercenie się, a ś., blm., czynność cz. **Powiercić** ś. a. **Powiercieć** ś.

Powiercieć, i, il, † **Powiercieć**, [Powirceć] l. *wierząc podziurawić*. 2. *wierząc porobić (otwory), powywiercać, poprzewiercać, poświdrować, poborować*: P. dziury. 3. *zając ś. wierceniem przez pewien czas*. Żart.: P. w nosie = *podłubać, pokręcić, pogrzebać, poświdrować*. P. ś. *pokręcić ś.*: P. ś. z bólu. <Po + Wiercieć>

† **Powiercieć**, i, al i † P. ś. p. **Powiercieć**: Zwierzętom gdy dzieci pobijają, tedy poryczawszy kęs, pobiegawszy, powierciawszy ś., snadnie zaś wszystkiego zapomną. Rej. <Po + Wiercieć>

Powierczy przym. od **Powierca**: Jakieś towarzystwo czy spółka finansowa wypuszcza papiery powiercze. Obieg P. (circulation fiduciaire). <Od Powierca>

× **Powierna**, ej, lm. e p. **Powiernica**. <Od Powierny>

Powiernica, y, lm. e, × **Powierniczka** forma ż. od **Powiernik**; × **Powierna**, × **Powierzycielka**: Cefiza, P. Andromachy. Śl. wil. <Od Powiernik>

Powiernictwo, a, lm. a *misja, zadanie, rola powiernika a. powiernicy*: Jego P. przy królu. P. wyborców narodu krótkotrwałe, zostawiające o sobie na całe życie świetne wspomnienie. Bobrow. (= *mandat*). <Od Powiernik>

× **Powierniczek**, czka, lm. czkowie p. **Powiernik**. <Od Powiernik>

× **Powierniczka**, i, lm. i p. **Powiernica**. Śl. wil. **Powierniczy** przym. od **Powiernik**: Handel P. = *przez powiernika dokonywany, komisowy*. Śl. wil. <Od Powiernik>

Powiernik, a, lm. cy. l. a. × **Powierny**, × **Powierca**, × **Powierczyciel**, ten, *któremu co powierzą, człowiek zaufany, konfident; zausznic, poufnik, × poufalec, × podufalec, † poufały, × wiernik, × wiernek, × wiernis*: Sekretarz, P. i ulubieniec hetmana. Krasz. 2. han. = **Komisant**. <Od Powierny>

Powierny *mający powierzony sobie obowiązek powien, misję i t. p.*: Sam biskup i powierne kapłany wesolym patrzyli wzrokiem, w sutych dalmatykach. Krasin. × P., ego, lm. i rz. p. **Powiernik**: Zmierzała w małym gronie powiernych ku bramom zamku. Śl. wil. <Po + Wierny>

× **Powierstwo**, a, blm. *wiara, zaufanie, kredyt u kogoś*: Kredyt słowny gruntuje ś. na moralnym przekonaniu o rzetelności i sposobach zapłacenia dłużnika, i ten można nazwać powierstwem. Sur. <Od Powiara>

× **Powiersz**, y, lm. e l. p. **Powierzchnia**: Morze, gdy nagłym wiehrem ś. zamaci i grunt na mętne przetrzeć powiersze. Nar. 2. p. **Powierzchność**: Wiele powierszem pociągnięni czynim. Sak. <Po + *Wiersz, od Wierch, Wierzech>

Powierzać, a, al i P. ś. p. **Powierzyć**.

Powierzanie, a, blm., czynność cz. **Powierzać**: Przyjaźń w wzajemnym powierzaniu nieszczęśliwości najprzykrzejsze kłopoty. Stasz.

Powierzanie się, a ś., blm., czynność cz. **Powierzać** ś.

† **Powierzch**, u, blm. p. **Powierzchność**: Naprzód rzecz tę zgruba i z powierzchu uważemy. Petr. <Po + Wierzech>

† **Powierzchni**, [Powierzchni] p. **Powierzchnowy**: Uczciwość nie tylko ta, która w powierzchnich sprawach zależy... Rej. Drzewa szczepiącym przywłaszcza Ewangelija chwałę powierzchnią. Rej. <Po + Wierzchni>

Powierzchnia, i, lm. e, † **Powierzchność** l. a.

× **Powiersz**, † **Powierzch** *ściana po wierzchu czego, strona wierzchnia, zewnętrzna czego, wierzch czego*: Pływak utrzymuje ś. na powierzchni wody. Na powierzchni kuli ziemskiej. P. gładka, chropowata. Wysokość miejsca jakiego nad powierzchnię morza. Wymierzyć powierzchnię. Księżyce, obracając ś. około ziemi, zawsze nam pokazują jedną i tę samą stronę swojej powierzchni. Śniad. P. kryształów. 2. mat. *forma geometryczna dwuwymierna, utwor powstały ruchem linii, ograniczenie bryły czyli ciała geometrycznego*: P. otwarta, zamknięta, płaska, krzywa, algebracyjna, analityczna, kanałowa, łańcuchowa, prostoliniowa, rozwijalna. P. rzędu drugiego, trzeciego, czwartego. P. kulista, stożkowa. P. jednospójna (p. Jednospójny). P. w znaczeniu miarowym, jako wielkość, pole, np. P. czyli pole trójkąta, wie-

lokata, wielościanu, walca, stożka, kuli, elipsoidy i t. d. To, czym ciało geometryczne ograniczonym jest, nazywa się powierzchnią. Łs. Rozległość w długości i szerokości tylko nazywamy powierzchnią, równiną a. płaszczyzną. Jak. J. Mierzę powierzchnią jest to wynaleźć, wiele (razy) tą powierzchnią mieści w sobie jaką powierzchnią wiadomą. Jak. J. P., pole figur, osobliwie pełnych, *superficies*. Sol. 3. *miejsce pracy górników nad kopalnią*: Dziewuchę daje na powierzchnię. Grusz. <Od Powierzchni>

† **Powierzchnie**, [Powierzchnie] przys. od **Powierzchni**, *powierzchnownie*: Który szczepi, P. pracuje. Rej. Na oko kto co czyni, P., na pozór; maskary stroi. Kn. <Od Powierzchni>

Powierzchniowy I. przym. od **Powierzchnia**: Złoto wydobywają dotąd z warstw powierzchniowych ziemi. 2. fiz.: Przyciąganie powierzchniowe. Napięcie powierzchniowe cieczy p. **Napięcie**. Teoria napięć powierzchniowych. Błona powierzchniowa cieczy p. **Błona**. 3. mat.: Własności powierzchniowe. Ciśnienie powierzchniowe. <Od Powierzchnia>

† **Powierzchność**, i, lm. i p. **Powierzchnia**: P. ciała. Troc. P. figury pełnej, bryły, kostki. Troc. <Od Powierzchny>

† **Powierzchny**, [Powierzchny] p. **Powierzchny**: Bóg na powierzchni posłudze i uczynkach nie przestawa. Gd. <Od Powierzchny>

Powierzchnowie przys. od **Powierzchnowy**; *na oko, na optykę; zlećka, po lebkach, przelotnie, nie zagłębiając ś.*: Głupi P. szacują cnoty wewnętrzne. Skar. Możesz zasięgnąć rady w tym rozdziale, nie przelatując go zaś P., lecz z uwagą czytając. Łs. P. raniony. Troc. Pokazował P., że... Troc. Znać co tylko P. (= *po wierzchu, niegruntownie*).

Powierzchnowość, i, lm. i I. a. × **Powierzchny**, † **Powierzchny** *strona zewnętrzna, w oczy upadająca, wygląd, powierzchnia, wierzch, pozór*: Nie sądzić z powierzchni. L. Patrz na niego: zdaje ś., iż sama cnota nim rządzi; ach, jak ś. na powierzchni oszukać można! L. Z powierzchni oszukać o człowieku. Niem. P. jego przyjemna. L. (= *postać, postawa, figura*). Człowiek ujmującej powierzchni. Prawdziwa miłość nie dba o powierzchność, przecięć z granic przystojności nie wychodzi. Kras. 3. *plytkość, niegruntowność, niedokładność*: Nadmiar fałszów i powierzchni obudza nakoniec krytykę i prowadzi na drogę prawdy. Stadn. <Od Powierzchnowy>

Powierzchnowy, † **Powierzchnowy**, × **Powierzchni**, † **Powierzchni**, † **Powierzchny**, † **Powierzchny**, † **Powierzchni**, † **Powierzchni** I. *na wierzchu leżący, wierzchni, zewnętrzny*; przen. *widony, zmysłowy, jawny, wydatny*: Sprawy nasze dwojakie: jedne wewnętrzne, drugie powierzchniowe. Strona powierzchniowa. Troc. Chirurgowie czyli cyrulicy, otrzymawszy zaświadczenie od imci pana doktora egzaminatora, będą podani i wpisani w rejestr z wyrażeniem w szczególności każdego, do jakiego rodzaju choroby leczenia jest zdany, a po przyjęciu prawa miejskiego otrzymają wolność leczenia powierzchniowych chorób. Wej. Chcąc udać wstyd powierzchniowi znakami, zwieszają głowę, spuszczaają oczy i wlepiają je w ziemię. Pileh. Stroje i ozdoby powierzchniowe. Śniad. Wdzięk P., nim dzień przemienie, wiedzniejsze i usycha. Zan. Sakrament odbieramy sposobem powierzchniowym. Bah. 2. *nie wewnętrzny, nieszczerzy, udany, obłudny, formalny, pozorny, fałszywy*: Tur-

cy w powierzchniowym miłosierdziu ś. kochają. Warg. Religijność powierzchniowa. Powierzchnowa tylko cnota, szęśliwość. Troc. Junacy pierzchliwość swoją powierzchnową zuchwałością i hajlamaeckim strojem nadstawiają. Pileh. 3. *niegruntowny, płytki, pobieżny, przelotny, niedokładny*: Powierzchnowa znajomość rzeczy.

Powierzenie, a I. blm., czynność cz. **Powierzyć**: P. komu czego na testamentie. Troc. P. komu pokładu, sekretu. Troc. 2. lm. a=a) × P. *zwierzenie*: Powierzeń słuchać tywech łaknę. Rzew. b) [P.] *pułap w oborze, tworzący schowanie, np. na słomę i t. p.*

Powierzenie się, a ś., blm., czynność cz. **Powierzyć** ś.

Powierzgiwał, *uje, iwał wierzgać z przestankami*. <Po-†* **Wierzgiwał**, od **Wierzgać**>

Powierzgiwanie, a, blm., czynność cz. **Powierzgiwać**.

Powierzony I. im. od **Powierzyć**. 2. † P. *zdeponowany*: Żaden kredytor a. wierzytel (w niedzieli) na dłużniku swym długów i rzeczy powierzonych nie miał wyciągać. Corp. Powierzona rzecz, pokład, depozyt. L. 3. † P. *człowiek=wierny, zaufany*: Wyprawuje tam ludzie powierzone. P. Koeh.

Powierzyciel, a, lm. e I. *ten, co powierza*. L. 2. × P. p. **Powiernik**: Śluszna, abym wam dał rachunek z tych dobrodziejstw, których mnie powierzyłem robicie. Stasz. <Od Powierzyć>

× **Powierzycielka**, i, lm. i forma *z* od **Powierzyciel**, *powiernica, konfidentka*: Uczyniłam ją powierzytelką wszystkich moich skrytości. L.

Powierzyć, y, ył, nied. **Powierza** I. † P. *uwierzyć, zawierzyć, zaufać, dać wiarę, położyć ufność, spuścić ś. na kogo, nied. polegać na kim*: Nie spróbowawszy, złemu nie powierzaj. Jabł. 2. komu co, † *czego = oddać w jego pewne ręce, złożyć u niego w zaufaniu, zostawić u niego z ufnością; polecić, poruczyć mu*: Powierzać czego komu, do wiernych rąk oddawać, pokładać co u kogo. Kn. Jemu powierzam staranie i pieczę o całej naszej rodzinie. Was Pan Bóg podniósł na wysokie urzędy nie dla was, abyscie sami swoich pożytków pilnowali, ale dla ludu, który wam Pan Bóg powierzył. Skar. Niema w tym nie małego i niskiego, co nam ojezyna powierza. Gol. I ten winien, co kijem bezpieczeństwo mierzył, i ten, co bezpieczeństwo głupiemu powierzył. Kras. Powierzał mi najskrytniejszych swoich myśli. Krasz. (= *udzielał mi, zwierzał mi ś. z niemi*). Korony i znamiona w niebezpieczne powierzone ręce. Lel. Zdanie Hortensjusza było: jednemu wszystkij władzy powierzać niebezpieczna. Siem. J. Przen.: Widać, że kreskę swoją kabale powierzy. Mick. Co ona powierzać mogła temu kulejowi, tak powszednio wyglądającemu, nie siłiem ś. nawet odgadywać. AKS. P. ś. I. komu = *oddać mu ś. z ufnością, polecić ś., poruczyć ś.*: Równie jest rzeczą naganną powierzać ś. wszystkim, jako też i nikomu. Pileh. Kto mnie ś. powierzy, może spać spokojnie. Rzew. 2. komu czego = *zawierzyć ś. komu z czym*: Komu ja ś. powierzę? Mick. Trzeba z tym korzec soli zjeść, komu ś. swoich tajemnic chcesz powierzyć. Górs. J. <Po-† **Wierzyć**>

Powiesić, i, il I. *zawiesić*: P. obraz, ubranie. Przen.: *zawiesić, spuścić, opuścić*: Posłowie idą nosy powiesiwszy: znać, że nie po swej myśli odprawę odnoszą. Kochan. A kto ś. bardzo rozbuja w pogodę, ten zasię skrzydła powiesi w przygodę. Kochan. 2. kogo = *stracić na szubienicy, na*

stryczku, obwiesić: Czaplínska, powieszona z rozkazu małżonka i pasierba. Szaj. P. *ś. odebrać sobie życie przez powieszenie, obwiesić ś.* <Po + *Wiesić, WIAS/WIEŚ/WIS>

[Powiesiony] powieszony. <Od Powiesić>

× *Powiesisty zawieszisty, suto obwieszony, zwieszły, obwieszły, zwieszający ś.*: Wynidę sobie między powiesiste gaje nad brzeg rzeki. Kulig. Dotąd jeszcze skargami w powiesistym gaju brzmią góry, brzmią i lasy w okolicznym kraju. Zim. <Od Powiesić>

[Powiesny] *po wsi idący, wieś ogarniający*: Do najpowszechniejszych wypadków, które za podstawę do libertacji służyły, odnieść należy pogorzeli, czyli ogień P. Paw. <Po + *Wiesny, od Wies>

! [Powiestka, i, lm. i] *zawiadomienie od urzędu, wezwanie do urzędu, awizacja.* <Ros. pověstka>

× *Powiestny powieściowy, znany z powieści, tradycyjalny, legendarny, podaniowy, osławiony.* Śł. wil. <Od Powieś>

Powieść, a, al I. jedno po drugim powieści, popowieść, pozawieść; poobwieść, powywieść: Co nam innego czynić? jeno płakać smutnie, powieszawszy na wierzbach zapomniane lutnie. Kochan. P. zbrodniarzy. 2. [P.] *nied. wieść, zawieść*: Żołnierz kotki bijoney we ściańne, swoje surduty powieść. <Po + Wieszać>

Powiezanie, a, blm., czynność cz. Powieścić. + *Powiezzenie, a, blm., czynność cz. Powieścić.*

Powiezienie, a I. blm., czynność cz. Powieścić. 2. +P., lm. *a co na sobie wieszają i noszą; talizman, amulet*: Pospółstwo w różnych powieszeniach ma zaufanie i wiarę. Krup.

Powiezienie, ńca, lm. ńcy człowiek powieszony, obieś, obwieś: Zdarzył ś. wkrótce i trzeci P.; ten doradził odbić i obaczyć, co jest w środku. Szaj. <Od Powieszony>

Powiezienie się, a ś., blm., czynność cz. Powieścić ś.

Powieściarski p. Powieściopisarski: Peregrynacje, które fantazja moja powieściarska po ziemi rodzinnej odbywa. Jeż. <Od Powieściarz>

Powieściarstwo, a, blm. p. Powieściopisarstwo: Szanuję wiele bogate poszukiwania dziejowe z tego czasu, ...pięknie rozwinięte P. i prace wieszczów. Tren. Warto głębiej w to wglądać, zwłaszcza co ś. tyczy powieściarstwa polskiego. Jeż. <Od Powieściarz>

Powieściarz, a, lm. e p. Powieściopisarz: Ten sławny P. pierwszy ożywił literaturę. Wiszn. <Od I. Powieś>

+ *Powieścić, i, II przepowiedzieć, zapowiedzieć, wyprorokować*: Chrystus ś. nam narodził, jenz dawno powieszczon był. Pśń. <Po + Wiesić>

Powieściopisarka, i, lm. i forma ż. od *Powieściopisarz*: Od czasu „Malwiny“ księżnej Wirtemberskiej znajdowali ś. powieściopisarze i powieściopisarki z talentem. Ohm.

Powieściopisarski przym. od Powieściopisarz; Powieściarski: Talent P.

Powieściopisarstwo, a, blm., Powieściarstwo 1. *pisanie powieści, jako zatrudnienie, specjalność.* 2. *gałąź literatury, obejmująca powieści*: P. bujnie ś. rozwinęło. <Od Powieściopisarz>

Powieściopisarz, a, lm. e, Powieściarz pisarz powieści, autor powieści: Wątpię, aby kazanie powieściopisarza skutek mieć mogło jaki. Krasz. <I. Powieś + Pisarz>

Powieściowo przys. od Powieściowy: Nim Różia zacznie interesować P., już te osoby uchodzą z pola. Kasz.

Powieściowy przym. od Powieś: Proza, literatura powieściowa. W powieści „Masław“ karty jej zajmuje przeważnie nie powieściowa, romans. Tysz. Dzienniki londyńskie nie mają odinków powieściowych. Nagan. Doktor G. nie jest to żadna postać powieściowa, lecz człowiek żyjący. Jeż. (= *bajeczna, zmyślona, urojona, mityczna*). <Od I. Powieś>

1. *Powieś, i, lm. i I. +P., [P.] powiedzenie, wyrażenie, odezwanie ś., mowa, oznajmienie, zdanie, frazes*: Dobra P., gdy mówią: jeś! Kn. (dobra nowina, dwunasta godzina). Krótkie a węzłowate powieści Budnego. P. znamienita *apophlegma*. Kn. Któż uwierzy powieści od nas słyszanej? Sekl. (Ewangelji. L.). [Ordynans wraca z powieścią. Spytajcie go, matuleńku, czyli ma nóż swój, a jak nie ma swego noża, połóżcie mu mój. Dziękuję ci, Anuleńku za twoją P.]. P. do obyczajów należąca, sentencja. I. (= *moral*). 2. *wieś, pogłoska, plotka, gadka, podanie, wersja*: Którzy z powieści ludzkiej pisali, w wielu rzeczy pobłądzili. Warg. Nieprzystojną powieścią waszą poezciwość niesłusznie szczypał Z. A. P. wczoraj była, że... Troc. Nie mamy nikogo hańbić z powieści ludzkiej, ani z widzenia. Znam go z powieści. Troc (= *ze słyszenia*). Papr. 3. +P. *zła lub dobra sława, zło lub dobre imię, opinia, renoma, reputacja, fama*: Niebardzo mu idzie o dobrą P. Mącz. Ratować kogo w jego sławie a dobrej powieści. Mącz. Rzucić ś. komu na dobrą P. abo uwieść komu czei. Mącz. Ublizać komu w dobrej powieści. Kasz. Język złośliwy targa ś. na ludzi enotliwych sławę a P. L. 4. +P. *przypowieść, przysłowie*: Przetóż też mądrze słynie owa P. głośnie: kędy djabeł nie może, to tam babę posle. P. (przypowieść) pospolita niesie. Troc. P., parabola. Ps. flor. 5. *opowieść, opowiadanie, bajka, gawęda*: P. dziejopisa ma być tak, jak zwierciadło: wiernie to oddawać ma, co przyjmuje. Kras. A my usiądziem w okrąg na ziemi, powieści stare sen nam odgonią. Rom. Otaczamy księdza, by nam gawędził odwieczne powieści. Syrok. Dziwaczne powieści, zabobonów krocie o nocnych duchach, upiorach i czarach. Mick. Słuchając tych powieści (o więźniach), człek spłakał ś., zgłupiał. Mick. Znikł rycerz, i zostawił o upiorach P. Malez. Zakłęte zamki arabskich powieści. Malez. Mówże, mów co prędzej P. długą, a nie zaniedbaj najmniejszego szczegółu z przebiegu walki. Wysp. 6. *rodzaj utworu pisarskiego opowiadającego*: P. historyczna, obyczajowa, społeczna, poetyczna. W powieści, jak ją nasz wiek pojął i stworzył, zbiega ś. wszystko, co zajmuje człowieka. Krasz. Zdr. *Powiestka*. <Po + I. Wieś>

2. *Powieś, edzie, ośl wiodąc pociągnąć z sobą dokąd; poprowadzić*: Co ciebie, Jasienku, na wojnę powiodło? Pśń. Jeździec powiódł oczyma... tak! nikogo tu niema. Ziel. W drzwiach stanęła i okiem jeno wyrazu zapytania pełnym powodziła za nim. Jeż. Powieś dni, żywot i t. p. = *przepędzić, spędzić, przeżyć*: Powiedziecie żywot miły bez kłopotu. M. Koch. Szczęśliwy, kto cię sobie w towarzystwo wieczne zhołduje i dni z tobą powiedzie społeczne. Gawiań. P. ś. I. *powieś jeden drugiego, poprowadzić ś.* 2. i nied. *Powodzić ś.* = a) *pójść, poszykować ś. źle lub dobrze, nied. wieś ś., dziać ś.*: Powiodło ś. nam szczęśliwie. Wuj. Wpadł w niemoc ze smutku,

że mu ś. nie powiodło, jako myślił. Wuj. Nie gorszy ś. z tego, iż ś. złym dobrze powiodziło na świecie. Skar. Żle ś. powiodło. Troc. Powodzi mu ś. dobrze, źle. Troc. Jak ci ś. powiodło? Jakże ci ś. powodzi, jak mi ś. miewasz? L. Jakoż ci ś. przez ten czas powiodziło? — O, bardzo lichu. L. Powiedźże mi przecię co nowego z drogi, jak ś. wam powiodziło? L. Dobrym źle, złym dobrze ś. na świecie powodzi. Kn. Jeśli nam wszystkim dobrze ś. powodzi, nie bądź zbyt wesół, radość smutek rodzi. Bratk. Panie kupiec, jak ś. mu na handlu powodzi? L. b) *udać ś., pójść dobrze, poszczęścić ś., poszykować ś.*: Często, co ś. jednemu powiodło, drugiemu ś. nie powiedzie. Lubom. Rozumiem, że mu ś. powiedzie, bo umie ś. znaleźć. L. Nie powiodło ś. Troc. Powiodła mu ś. ta sprawa. Troc. Nie mu ś. nie powodzi. Troc. Powiodziło mu ś. wszystko, cokolwiek zamysłał. Troc. Kiedy Bóg zechce, zazdrość nie przeszkodzi, kiedy nie, praca nie ś. nie powodzi. Rys. Gdy ś. raz pierwszy co nie powodzi, drugi raz ś. zaś poprawi godzi. Kn. Miej stąd naukę, gdy ś. co szczęśliwie powodzi, iż cię też i nieszczęście oczekiwia. L. Gdy mu ś. wojna szczęściem nie powiodła... Nies. Powodzi mu ś. = *szczęści mu ś., dobrze ś. ma, dobrze stoi, dobrze mu idzie, ma szczęście.* <Po +2. Wieść>

Powietka, i, lm. i p. **Powieć.**

Powietniczka, i, lm. i forma ż. od **Powietnik.**

Powietnik, a, lm. cy, × **Powiatnik** *współziomek, mieszkaniec tego samego powiatu, obwodu*: W ciągłym wojewoda ma tego strzec, aby powietnicy jego nikomu żadnej szkody nie czynili. St. lit. Gieszą ś. powietnicy oszmiańsey ze względów WKMości. Djar. gr. Pac. podstoli litewski, i Zołok, P. kowieński. Mat. Bracia szlachta powietnicy. Pol. <Od Powiatny>

× **Powietny p. Powiatowy.** <Od Powiat>

Powietrzalec, loca, lm. lce, **Skrzydłopałcat** (pterodactylus) *zwierz dawnego świata, prawdopodobnie latający, z rzędu jaszczurek.* Łab. <Z Powietrze>

Powietrze, a, blm. 1. *gaz otaczający ziemię i stanowiący atmosferę ziemską, mieszanina azotu z tlenem i małymi ilościami ciał innych*: Nasza ziemia jest zewsząd rzeczą przezroczystą i płynną otoczona, którą powietrzem zowiem. Kluk. P. duszne. P. dobre, źle, zdrowe. Troc. Ciężkość powietrzna. Kolumna powietrza. Ciśnienie powietrza. P. rozrzedzone, zgęszczone. Wyjść na wolne P. Przechadzać ś. po wolnym powietrzu. Wpuścić świeżego powietrza do pokoju. Wysadził wieżę w P., na P. Ptaki latają po powietrzu. Ptak przez P. lata. Troc. P. chłodzi, żywi i otrzeźwia człowieka. Rej. Przeszli jako łódka po wodzie, ptak na powietrzu, śladu żadnego nie zostawiając. Skar. P. ś. zaemiło pod strzałami. Bardz. Na powietrzu umieszczone kołyszają ś. spiże (= dzwony). Tremb. W tym P. napełniło ś. szelelestem, i całe stado jaskółek dach zaczęło obsiadać. Zbolała pierśią chwycił P. Oddychać powietrzem. Kłocą P. ptaszkiwie leśni. Karp. Zaemiło ś. P. od ziemi wyłomów. Mick. I gdy m sępa oczyma poza sobą tropił, już on wisiał w powietrzu jako plamka szara... Mick. Spotkałem lotne w powietrzu bociany długim szeregiem. Słow. Krzyk straszliwy wstrząsnął powietrzem, i walka zawrzała w jednej chwili. Sienk. Gdyśmy stanęli u brzegu, wenecki pretor chciał wiedzieć, jeśliśmy z dobrego powietrza. Warg. (= z zdrowej okolicy). [W. powietrzy] = w powie-

trzu. Przen.: Na powietrzu coś pokazać = bardzo daleko, co niewyraźnego, niepewnego (dudki, gruszki na wierzbie, na kościół), mamić kogo. L. Na powietrzu pokazałeś nam coś, czego nie widzi, jeno twoje oko. Gór. Przen.: Na powietrzu zamki budować. Lubom. (= na lodzie; domy z piasku). Po powietrzu zamki sobie kreślić. Tw. Nadzieja tyle dostarcza ludziom imaginacji, że mają zawsze z czego budować pałace wielkie na powietrzu. L. 2. P., źle, morowe P. = *mór, zaraza morowa, dżuma*: O Hiszpanym zawadził i byłbym tam dłużej posiedziął, gdyby nie to, że właśnie wtedy zawiąło w tamtych krajach P. Kaczek. Jako to świadczy, jako Marek nie mógł przejechać przed złym powietrzem jeziora oglądać tedy, kiedy mu woźny rok zdał z Gierlaszym ku wizeniu. Rot. Zakurzone P. w Niemczech wielu mu z dworu jego o śmierć przypisało. Nies. Gdyby był powietrzem nie umarł. Nies. P. morowe jest plaga boża, mówią, iż jest para niejaka jadowita, z powietrzem pomieszana, duchowi żyjącemu nieprzyjazna. Dambr. P. tam panuje. Troc. Powietrzem zarażony. Troc. P. nie jest osobna jaka i szczególna, różna od drugich choroba; ale ze wszystkimi mogą ś. sprząść, w ten czas powietrzem ś. staje, kiedy tę a. owę chorobę od jednego do drugiego przenosi i nią ludzi zarażając, więcej ich gubi, niż na świecie zostawia. Petr. Nauka, jak ś. ustrzec powietrza zarażonego, to jest morowego. Sien. W Rzymie, gdy raz źle P. morzyło wielu ludzi, w jednym domu zarażony był młodzieniec. Skar. O powietrzu, zarazach i pomorkach na ludzi. Perz. Od powietrza, głodu, ognia i wojny zachowaj nas, Panie! Psn. Od nich jak od złego powietrza uciekam. Kul. (= jak od psa wściekłego; jak od zarażonego). Bodaży tak złych panów P. porwał! L. Powietrza ś. obawiasz, lecz upewniam cię, Pietrze, na powietrzu ty umrzesz, a nie na P. Koch. W. (= na szubienicy, nie zaś na zarazę). 3. *stan pogody; aura, klimat*: Mroźne, zimne, dżdżyste, ciepłe P. Służy, nie służy mu tu P. Troc. Nigdy P. nie było piękniejsze i łagodniejsze, jako dnia onego. P. Koch. 4. †P., [P.] *wiatr*: Gdy wielkie powstało P., cheąc, aby mu ś. łódzia nie zalała, wszystko z niej wyrzucił. L. (= wiatr, burza, nawałnica. L.). 5. *porażenie, utrata władzy w członkach, paraliż, szlak*: Powietrzem rażony, ruszony. Przeszli do niego, niosąc powietrzem ruszonego, którego nieśli czterzej. Wuj. Paraliżu, to jest zabicia powietrzem. Sien. Lekarstwo przeciw zarażeniu wszelkich członków, jak pospolicie mówią, od powietrza. Trzye. Przykładać szalwią na członek, jak mówią, powietrzem zabity. Trzye. Zwali tego filozofa paralitykiem, iż był powietrzem zarażony. Białob. Gdy ś. rozgniewał, ruszyło go powietrze, i w kilka dni umarł. Biel. M. 6. †P. = *lotny stan ciała, gaz*: P. palne = *wodór*. P. hepaticzne = *sierkowośór*. 7. gór.: P. gorące = *ogranie powietrze, wiatr gorący, wypuszczany do pieców szymbowych i ognisk dla oszczędzenia paliwa, po ogrzaniu go w oddzielnych na to przyrządach*. P. zepsute w kopalni przez domieszanie gazów, głównie kwasu węglanego i azotu (wyziewy duszące) lub wodoru i węgłowodoru (sprowadzających wybuchy zapalne). Łab. <Po +* Wietrze, od Wiatr>

Powietrzec, eje, ał *zwietrzec kolejno, jedna po drugim.* <Po + Wietrzec>

Powietrzenie, a, blm., *czynność cz. Powietrzec.*

Powietrzna, i, blm. *pas powietrza, otaczający ziemię, atmosfera, powietrzokrąg*. <Od Powietrzny>

Powietrzniacy I. *od powietrzni, atmosferyczny*. 2. *z powietrza, powietrzny, eteryczny, mglisty, przejrzysty, subtelny, nadpowietrzny*: Ja już gdzieś tę postać powietrzniacą widziałem! Krasin. Tylko chmury, co go kryją, widzisz mgliste, a nie światło jego czyste, a nie kształty powietrzniacne. Krasin. <Od Powietrzna>

Powietrznicą, y, lm. e, **Wiatrociąg**, × **Powietrzociąg**, × **Duchociąg** *machina do wypompowywania powietrza, pompa powietrzna*. <Od Powietrznic>

Powietrznie przys. 1. *w powietrzu, na powietrzu, po powietrzu, w przestworzu, nad ziemią*. 2. *w kierunku wiatru, z wiatrem, za wiatrem, podług wiatru*. Sł. wil. <Od Powietrzny>

Powietrznik, a, lm. i I. *chorągiewka i t. p., wietrznik, wiatraczek na dachu, wskazujący kierunek wiatru*: Na szczycie wieży złota gałka z powietrznikiem. Jarz. 2. × P., lm. cy *żeglarz napowietrzny, aeronauta, puszczający ś. balonem*. 3. [P.] *Warszawianin na letniem mieszkaniu, letnik*. 4. bot. p. *Pienisława*. <Od Powietrzny>

Powietrzno przys. *z obfitością powietrza*: Tu jasno, przestronnie, P.! Sienk. <Od Powietrzny>

Powietrznobębenny lek.: Przewodnictwo powietrznobębennowe = *aerotympanale Leitung*. <Powietrzny + Bębenny>

× **Powietrznochodzący** *chodzący po powietrzu*: Byłbym nie lunatykiem, ale powietrznochodzącym. Słow. <Powietrzno + Chodzący, od Chodzić>

Powietrzność, i, blm. I. rz. *od Powietrzny, obfitość powietrza, przestrzeń*: To malowidło posiada świeżość i poezję, wielką P. Jell. 2. † P., lm. i *wiatr, gaz*: Proszek ten powietrzności grube wygania. Spicz. 3. *eteryczność, przejrzystość, powiewność, lotność*: Postaci Mickiewicza, choćby fantastyczne, są nawet w swej pieszczotliwości i powietrzności stosunkowo krzepkie i krążą bardzo blisko ziemi. Chm. <Od Powietrzny>

Powietrzny przym. *od Powietrze = a)* Trąba powietrzna. Opony powietrznej barwy. Leop. (= *blekitnej*). Opady powietrzne. Pompa powietrzna p. I. Pompa, powietrznicą, × powietrzociąg, wiatrociąg, × *duchociąg*. Dziura powietrzna (= *lufa*). Perspektywa powietrzna (gdy przedmioty na obrazie zachowują odcienie barwne, będące następstwem niepełnej przezroczystości powietrza). Hamulec P. (= *pneumatyczny*). Gniewny Jowisz ognistym grotom powietrzne przesywa szlaki. Tremb. Myśliwstwo powietrzne. Troc (= *plaszę*). O myśliwstwie powietrznym i ziemnym. Haur. Kociół P. (= *wietrznik*). 2. *w powietrzu będący, unoszący ś., bujający po powietrzu, napowietrzny, lotny*: Zjawiska powietrzne. Powietrzne ptastwo. Otw. Piorun przepada przez P. kraj wielkim grzmotem. Troc. Powietrzne jerzyki. Mor. Żeglarz P. (= *aeronauta*). Żegluga powietrzna. Ludzie w powietrznym wędrują balonie. Książ. Chorągiewka powietrzna (= *powietrznik*). Gdzie są skowronków powietrzne gadulstwa? Krasin. Palmy i bambusy powiewały swym powietrznym ulścieniem. Sier. Balon oddziału powietrzno-żeglarskiego unosił ś. i pływał nad polem. Muzyka echowa zaczęła hymnami powietrznymi dzwonić. Słow. 3. *moro-owy, pomoro-owy*: Powietrzna febra, zaraza. Troc.

Burmistrz P. = *rządca osady szpitalnej z osób podległych zarazie, na wyspie wiślanaj, zwanej polkowską*. Wej. [A to P.!] przekleństwo, *zapowietrzony*. 4. anat.: Drogi powietrzne = *oldechowe* (viae aëriferae). 5. bot.: Korzeń P. = *wyrastający z pędów ponad ziemią*. Rost. Powietrzne ziele p. **Iwomianek**. 6. lek.: Leczenie powietrzne = *leczenie za pomocą powietrza* (aërotherapia). Miesienie powietrzne. Kąpiel P. 7. patol.: Dymienica powietrzna i Guz P. p. **Morówka**. 8. zool.: × *Pęcherz P. ryb = pęcherz pławny*. × *Rurki powietrzne = dychawki owadów* (tracheae). <Od Powietrze>

× **Powietrzociąg, u**, lm. i I. p. **Powietrznicą**. 2. *otwór do wpuszczania powietrza, lufa, wentylator, wentyl, wiatraczek*. <Powietrze + Ciąg>

Powietrzokrąg, egu, lm. egi I. p. **Powietrznia**: Na wysokościach żywyły w powietrzokręgu nie są zdolne wszczynać co nowego. Stasz. 2. × P. *powietrze, otaczające dany przedmiot*: Para, wychodząca z rośliny, mieszając ś. z powietrzem, czyni P. rośliny. Sł. wil. <Powietrze + Krąg>

Powietrzniak, u, lm. y, **Powietrzniacz** *przyrządek do mierzenia powietrza, pneumometr*. <Powietrze + *Miara, od Mierzyć>

Powietrzniactwo, a, blm. *aerometria*. <Powietrze + *Mierstwo, od Mierzyć>

Powietrzniacz, a, lm. e p. **Powietrzniacz**. <Powietrze + *Mierz, od Mierzyć>

× **Powietrzotok, u**, blm. p. **Powietrznia**. <Powietrze + Tok>

Powiew, u, lm. y I. *powianie, powiewanie, podmuch*: Pałac, zająwszy ś. płomieniem, z silniejszym wiatru powiewem kłęską swoją okoliczne miejsca ogarnął. Nar. Podróżny stał, wonnemi powiewami kwiatów oddychając. Mick. P. zefiru. Jakby człowiek ś. znalazł w dużej fabryce między warczącymi maszynami, nieustannie biegnącymi pasami, które chcą porwać, i rozpedzonymi kołami, których sam P. może obalić, a ciężar zmiażdżyć. Prus. Na topolach w chłodnym powiewie drżą liście i szwieszczą. Wysp. 2. patol.: P. *padaczkowy p. Mrowie*. Obawa powiewu przy wodowstręcie (aërophobia). Zdr. **Powiewek**. <Po + Wiew>

× **Powiewaczka, i**, lm. i *wachlarz, wachlarzyk*. Troc. <Od *Powiewacz, od Powiewać>

Powiewać, a, af, [Powiuwać, Powiwać] nied. I. *wiać z przestankami, przewiewać; wiejąc zalatynować*: Powiewa tu wiatr. Troc. Wiatr gdy powieje; naksztadt morskich badwanów pole ś. zachwieje. Tw. Między tropikami powiewa ustawicznie wiatr pewny wschodni trwale i statecznie. Łęcz. Z wyspy tej powiewa wdzięczna wonia, która pochodzi z mnóstwa wonnych drzew. Łęcz. Wiatry mile powiewają. Li. 2. a. × P. ś. *wiewać ś., szamotać ś., poruszać ś. od wiatru*: Toż pokąd jeszcze sztandar im powiewa, nie słabnie serce. Rom. W oknach zajezdnych domostw powiewają firanki ponsowo-białe. Rol. Na wieży powiewała chorągiew. 3. czym, × co = *wiewać, potrząsać, szamotać, machać, bujać, miotać, chwiać, kołysać, kiwać*: Wiatr liście powiewa. Troc. Wiatr lekki włosy jej powiewa. Kras. Wiatr jego włosy siwemi powiewał. Kras. Szerokie lany złotym kłosem powiewają. Lib. Dąb wysoki powiewał w grze wielkim pękiem gorąco - żółtego listowia. Orzesz. P. chustką na pożeganie odjeżdżającego. Powiewa mię wiatr = *chwievanie ś., ventis agit*. Kn. 4. † P. kogo, co = *chłodzić wiewając nań, wachlować*: P. co (na co) wachlarzem. Troc. 5. † P. zboże zmłócone = *przewiewać, wiewać*,

wiać. Troc. 6. dok. *spędzić pewien czas na wiewaniu*. × P. *ś. l. p. wyż.* pod 2): Powiewający *ś.* od wiatru, *fluitans amictus*. Kn. Wiara twa z trzeźną *ś.* powiewa. Tw. 2. *chłodzić ś. powiewając, wachlować ś., owiewać ś.*: P. *ś.* wachlarzem. L. 3. dok. *wypełnić pewną chwilę wiewaniem ś.* <Po + Wiewać>

Powiewanie, a, bfm., czynność cz. **Powiewać**.
× **Powiewanie się**, a *ś.*, bfm., czynność cz. **Powiewać** *ś.*

Powiewek, wku, lm. wki p. **Powiew**: Zimny dmie P. Zan.

Powiewnie przys. od **Powiewny**.

Powiewnoszaty mający szaty powiewne: Powiewnoszata muz drużyna wierzch Parnasu skoczny tańcem zamiata. Nar. <Powiewny + *Szaty, od Szata>

Powiewność, i, bfm. rz. od **Powiewny**.

Powiewny i. a. + Powiewny + Wiatr P. = *pomyślny, sprzyjający, popędzający, + powiatr*: Powiewnym żeglować wiatrem. Troc. Wiatr mieli P. Pot. + Przen.: *pomyślny, pocieszający, szczęśliwy, przyjemny, pożądany*: Powiewniejsze otrzymał nowiny. Troc. 2. *wiewający ś. za lada powiewem, igrający z wiatrem, chwiejny, gibki, lekki, eteryczny, smukły, wiotki*: Powiewne włosy. Szym. Listek P. chrząsnął. Birk. Powiewna trzcina. Kochan. Jak ufać tak powiewnej ze słomą wierności. Tw. Długa powiewna, rozpuszczona szata owija piersi, ozębła dla świata. Od. Biała i powiewna postać. Słow. Jak P. liść ajeru, lekko wiatrem kolysana. Słow. Widne łyzy w oku, widne drzenie dłoni i cała postać powiewna i drżąca. Słow. 3. [P.] *przewiewny*. 4. gram.: Spółgłoski powiewne. Mał. <Od Powiew>

Powieżć, ezie, ózi kogo, co = pojechać z czym, uwieźć kogo, co, zawieźć. <Po + Wieźć>

Powiezienie, a, bfm., czynność cz. **Powieźć**.

Powiednąć, ędnie, ał, + Powiędnąć (o wielu) *zwiądnąć kolejno, jedno po drugim*: Powiędli wszyscy, jakoby im w pół duszy nie stało. Smotr. Ziola, kwiaty powiędły. <Po + Wiednąć>

Powiędniecie, a, bfm., czynność cz. **Powiędnąć**.

× **Powiegnąć, ęgnie, ał p. Powiędnąć**: Żywność w badyłach powięgła. Wysp. <Zam. Powiędnąć>

× **Powiegnięcie**, a, bfm., czynność cz. **Powiegnąć**.

Powiekszać, a, ał i P. ś. p. Powiększyć.

Powiekszanie, a, bfm., czynność cz. **Powiekszać**.

Powiekszanie się, a *ś.*, bfm., czynność cz. **Powiekszać** *ś.*

Powiekszenie, a, i, bfm., czynność cz. **Powiekszyć**. 2. lm. a fiz. *stosunek wielkości obrazów, otrzymanych działaniem zwierciadeł, soczewek, lunet, mikroskopów — do wielkości przedmiotów*: P. linijne = P. w kierunku jednego tylko wymiaru. P. kwadratowe = P. całej powierzchni przedmiotu.

Powiekszenie się, a *ś.*, bfm., czynność cz. **Powiekszyć** *ś.*

× **Powiekszy** *nico większy, znaczniejszy*. Pol. W pierwszej porcji rubinów ośm powiększonych i mniejszych. Niem. <Po + Większy>

Powiekszyciel, a, lm. e ten, co powiększa a. *powiększył*. L. <Od Powiększyć>

Powiekszycielka, i, lm. i forma ż. od **Powiekszyciel**.

Powiekszyć, y, ył, [Powikszoć], nied. **Powiek-**

sząć, [Powikszoć] *zrobić większym, zwiększyć; rozszerzyć, rozprzestrzenić, pomnożyć; spotęgować, podwoić, zdwoić*: P. plac, bogactwo, karę. P. pragnienie, starania. P. pensję (= *podnieść, podwyższyć*). Wieść wszystko powiększa (= *przesadza, rozdyłma*). Szkoło powiększające. P. *ś.* zwiększyć *ś.*, stać *ś.* większym, rozprzestrzenić *ś.*, rozszerzyć *ś.*, pomnożyć *ś.*, rozrosnąć *ś.*, wzrosnąć, spotęgować *ś.*: Każda ilość, odmieniając *ś.*, nie może tylko a. *ś.* powiększać, a. zmniejszać *ś.* Śniad. <Od Powiększy>

Powieśla, y, lm. y bot. (gonania) *roś. z rodziny szaktakowatych*.

Powieźić, i, il i. *uwieźić jednego po drugim*: Książę Przemysław I, śmiało na Nałęczów udarzywwszy, powięził hersztów rokосу. Szaj. 2. *podtrzymać pewien czas w więzieniu*. <Po + Więźić>

Powieźenie, a, bfm., czynność cz. **Powieźić**.

Powieźnąć, ężnie, ał (o wielu) *uwieźnąć kolejno, jeden po drugim; polgnąć, pogrężyć*: Ptaki na lepie powięzną na gałązkach. Trzyc. P. w błoście. <Po + Więźnąć>

+ **Powieżywać, uje, ywał i + P. ś. p. Powiężać**.

+ **Powieżywanie**, a, bfm., czynność cz. **Powieżywać**.

+ **Powieżywanie się**, a *ś.*, bfm., czynność cz. **Powieżywać** *ś.*

Powieź, i, lm. i l. *więź, uwieź, pęto, splot; wiązka*: Pachol to, co tam siedząc w powięzi lin, śwista sobie. Kon. P. słomy. Kon. P. ziemi zapada w otchłanie bezdenne. Kon. 2. a. *Opaska anat. tworzy ścięgniste, błoniaste w ciele, rozciągna, (fascia)*. <Po + Więź>

Powieźnięcie, a, bfm., czynność cz. **Powieźnąć**. **Powieźny** przym. od **Powieź**: Włókna powięznie.

Powijacz, a, lm. e l. ten, co *powija*. 2. + P., [P.] p. **Powijak**: Centaurów tam Nefele brała w powijacze, złączywszy myśli z Iksjonem chętna. Chr. Obwiń chustkami połamane kości, porym powijaczem obwijaj nogę całą. Perz. 3. [P.] p. **Powój**. <Od Powijać>

Powijaczek, czka, lm. czki p. **Powijak**.

× **Powijaczka**, i, lm. i p. **Powijak**. Śł. wil. <Od Powijak>

Powijać, a, ał i p. **Powić**. 2. p. **Powinać**.

Powijak, a, lm. i, × **Powitek**, + **Powijacz**, [Powijacz], + **Powojnik**, [Powójnik], × **Powijaczka**, × **Spowijak pas płócienny, bandaż do powijania niemowląt**. Przen.: Nauka wyzwoliła *ś.* z dziecięcych powijaków (= *wyszła ze stanu niedołąstwa, niemowlęctwa*). Handel wyzwolił *ś.* z niemieckich powijaków (= *z rzekomej, nieproszonej opieki*). Zdr. **Powijaczek**. <Od Powijać>

Powijanie, a, bfm., czynność cz. **Powijać**.

[**Powijka**, i, lm. i] *roślina wiązka* *ś.* <Od Powić>

Powikłać, kła a. kle, kłał, × **Powikłać** *po-gmatować, zwikłać, zgmatawać, pokręcić, poplątać, zaplątać, splątać, pomieszać, posuplać, potargać, posp. pokielbasić*: Z wozu wyrzucony, w rzemieńnych laeach powikłał był ręcę. Otw. Za kłoda chróst był i gąszcz powikłana. Krasz. P. *ś.* *po-gmatować* *ś.*, *zwikłać* *ś.*, *zgmatawać* *ś.*, *pokręcić* *ś.*, *poplątać* *ś.*, *zaplątać* *ś.*, *splątać* *ś.*, *po-mieszać* *ś.*, *pokrzyżować* *ś.*, *posuplać* *ś.*, *potargać* *ś.*, *posp. pokielbasić* *ś.* <Po + Wikłać>

l. **Powikłanie**, a l. bfm., czynność cz. **Powikłać**. 2. lm. a *stan rzeczy powikłanych, gmatwa-*

nina, płatanina; lek.: przyłączenie ś. choroby nowej do już poprzednio istniejącej, komplikacja (complicatio).

2. Powikłanie przys. od Powikłany, ciemno, niewyraźnie, bezładnie, zawiło. Bobr. <Od Powikłany>

Powikłanie się, a ś., blm., czynność cz. Powikłać ś.

[Powikrzyca, y, lm. e] p. Powicher. <Z Powiechrzyca>

[Powikszać, a, a] i P. ś.] p. Powiększyć.

[Powikszenie, a, blm.] czynność cz. Powikszać.

[Powikszenie się, a ś., blm.] czynność cz. Powikszać ś.

[Powikszyć, y, y] p. Powiększyć.

[Powikszenie, a, blm.] czynność cz. Powikszyć.

† Powilać, a, a] † Powilić pobalać. <Po + *Wilić, od Wila>

[Powilać, a, a] pokarmić jakie małe stworzenie, popieścić. <Po + *Wilać, ? od Lit. wiloju>

† Powilanie, a, blm., czynność cz. Powilać.

[Powilanie, a, blm.] czynność cz. Powilać.

† Powilenie, a, blm., czynność cz. Powilić.

Powilgotnieć, eje, a] zwilgotnieć nieco: Powilgotniało w oczach, a z czupryny kurzyć ś. zaczęło. Gliń. <Po + Wilgotnieć>

Powilgotnienie, a, blm., czynność cz. Powilgotnieć.

† Powilić, i, i] p. Powilać. <Po + *Wilić, od Wila>

Powilijski po rzece Wilji, wzdłuż jej brzegów położony: Wołyńscy książęta do litewskich powilijskich dzierżaw napady mocno czynili. Stadn. <Po + *Wilijski, od Wilja>

Powilżenie, a, blm., czynność cz. Powilżyć.

Powilżyć, y, y] zwilżyć jedno po drugim. <Po + Wilżyć>

Powinać, nie, na], nied. Powijać I. p. Powić: P. walec płótnem = owinać. 2. wywinąć, zakreślić, machnąć, obrócić: Tobie, Bachusie, gdyś błysnął rogiem ozłoconym, poehlebnym, Cerber powijał ogonem. Nar. Zapłakana, jak biała lilija, którą wiatr powija. Psń. (= miota). 3. † P. nogę = wywichnąć, zwichnąć nieco, nadwichnąć, skreślić: Powinał nogę. Troc. Nogę powinał, powinęła mu ś. noga, pośliznął ś., szwankował, potknął ś. L. Raz powinałszy nogę, trudno powstać. Prz. 4. † P. przen. podciąć, podkosić, zwałić z nog: Wszystek ten naród niechaj miecz razem powinie, a ich imię niech z niemi pospółu zaginie. P. Koch. P. ś. I. (o nodze) podwinąć ś., skreślić ś.; potknąć ś., pośliznąć ś., osunąć ś., opsnąć ś.: Komu ś. noga powinie, leda kto ś. go nabije. Kn. Przen.: Noga mu ś. powinęła = nie udało mu ś., los mu nie dopisał, nie powiodło mu ś.: Sam tę wojnę wypowiedział, na której mu ś. noga powinęła. Pileh. Jeśli ś. im w tym noga powinie, mnogie opieki ochroną im są i podporą. Pileh. Prosił Boga, jeśli kiedy przyszło nodze P. ś. naszej, żeby zginąć mógł najpierwej. Tw. Można rzeczpospolita i was ubogaci, a gdzie ś. ta powinie, tam swe każdy traci. Kochan. <Po + Winąć>

Powinda, y, lm. y bot. (zanonia) roś. z rodziny dyniowatych.

* Powindować, uje, owa] I. spędzić pewien czas na windowaniu. 2. powciągając jedno po drugim za pomocą windy. <Po + Windować>

Powindowanie, a, blm., czynność cz. Powindować.

× Powiniać, a, a] winić, obwinić, oskarżać. Sł. wil. <Po + *Winiać, od Wina>

Powinianie, a, blm., czynność cz. Powiniać.

Powinić, i, i] obwinić jednego po drugim, poobwinić, pooskarżać kolejno. Sł. wil. <Po + Winić>

Powinien I. (w 1, 4 i 5-ym przypadku lm. nie osobowo-męskiej powinny) jako orzeczenie, używane z końcówkami osobowymi: P. kto = winien, obowiązany, należy mu, trzeba mu, ma (co zrobić): Powiniem. P. był. Żaden nie P. być bogatym, jeno cnotliwym. Rys. (= nie ma obowiązku). Powinna matki swojej słuchać. Troc. Powiniens był pisać. Troc. Powiniensbym pisać do brata (= wypadaloby mi, godziłoby ś.). Ubogich powinno ś. wspierać. Domy powinny stać rzędami. Wino powinno ś. stać. Powinno to być, gdyby praw przestrzegano. Troc. Dobrze żony powinny kochać mężów swoich. Co ś. z samej natury powinno sługom, to panowie mają dawać sługom; z natury powinna ś. (= należy ś.) strawa, więc... Petr. Bądźmy cierpliwi: to powinno ś. wyjaśnić (= musi). 2. † P. p. Powinny. <Po + Winien>

Powinienie, a, blm. p. Powinięcie: Wojna ta nieszczęśliwa pochodziła z powinienia nogi jednej naszej. Tw.

Powinienie się, a ś., blm., czynność cz. Powinąć ś.

Powinięcie, a, blm., Powinienie czynność cz. Powinąć.

Powinięcie się, a ś., blm., Powinienie ś. czynność cz. Powinąć ś.

† Powinnie, [Powinno] przys. słusznie, należycie, bezwarunkowo, obowiązkowo, jak wypadła, koniecznie, musowo: Tak tedy ciało P. poddane ma być głowie swej. Wiśn. <Od Powinny>

† Powinniejszy st. w. od Powinny: Nikomu inszemu nie P. ślubu a wiary, jedno jemu. Rej. Komuś P., temu pierwej dogadzaj. Rys. P. jest temu, kto go ubezpieczył, niż temu, co go ozdobił. Górn.

[Powinno] p. Powinnie: Ma być P. = tak być powinno, ma tak być.

Powinność, i, lm. i I. a. † Powinowactwo obowiązek, dług moralny; mus, konieczność: P. każdego pana w powszechnych kłękach ratować poddanych. L. Jakim umysłem ty mnie dobrze czynisz, takim ś. powinności ode mnie nadziej. Górn. Ażaz to nie rozkosz, czas sobie upatrzysz, nad książkami posiedzieć, prawa i powinności ś. swej dowiedzieć? Rej. Każdego nauczając jego powinności. Kochan. Człowiek więcej ś. ma oglądać na swoje P., niż na wszystkie tamte przyezyny. Górn. Takie podzielenie robót i powinności w jednej rzpltej, w jednym bractwie, jako w jednym ciełe, pięknie ś. odprawuje, długo trwa z pociechą wszystkich i z przykładem dobrym zostaje. Skar. O powinności urzędów świeckich, chrześcijańskich bierzmy naukę, abyśmy im też i my naszą P. oddawali. Skar. Do której powinności i pogańscy ś. dobrzy urzędnicy znali, i radzi za ludzie swoje drudzy umierali. Skar. Aby każdy swej powinności pilnował. Skar. Zatrzymać kogo w powinności. Troc. Powinności mojej zawsze przestrzegać będę. Troc. Zadość uczynić swojej powinności. Moja P. był we wszystkim powolnym wujom Rzew. Dobrze mówią, że twarda P. rycerza, kiedy mu zwłaszcza miłość wygląda z pancerza. Malecz. Naród (grecki) ś. zestarzał, znieczulił na obywatelskie powinności. Święt. Mieć co za P. Robi to z powinności. Paś, nie puszczaaj na zboże, bo to twaja psia P., hycel! Ork. (= gm. twoje psie pra-

wo). Ogólne uznanie jest skarbem rzadkim wobec bardzo różnych zapatrywań na P. i zaśługę. Wejs. 2. a. †**Powinowactwo** czynność obowiązkowa, obowiązek służbowy, funkcja urzędowa, służba, atrybucja: A teraz, kacie, spełnij swoją P. Trybunał w powinności miejskie wdawać ś. nie ma. Troc. P. to sądzię-go. Troc. P. swoje odprawował. Troc. Ustąpić swojej powinności. Troc. Muszę iść na P., porucznik mówi i odchodzi. L. (= na służbę, na miejsce, gdzie mi teraz służba wypada). P. róbcie waszę. Rzew. 3. **należność, ciężar, podatek, danina**: Uciek poddanych był przyczyną, że nakładane na nich sędznie i niesędznie ciężary zaczęto nazywać powinnością. Kras. A. Libertacja od miejskich powinności i podatków. Troc. Chłopi ś. z powinności do roboty mają. Troc. Powinności, jak oto: motki, kury, kapłuny, jajca, uczynią 3 złote. L. Oddał P. do skarbu rzymskiego. Klón. 4. **powinowactwo, pokrewieństwo**: P., pokrewieństwo szwagierskie. L. Na powinowactwo w małżeństwach uczynione są prawa, aby żaden nie śmiał praw przestępować, tak w krewności, to jest z linii ojcowskiej, jako też z powinności po żonach i mężach. Skar. Z kmoską i duchowną powinnością złączoną (kobietą) mieszkać ś. nie godzi. Skar. Nie masz w chrześcijaństwie królestwa i państwa, któregoś ś. wasza kr. miłość (Zygm. III) powinnością jaką nie dotknął. Goś. 5. †P. **szczegół, warunek, porządek konieczny**: Rolnik robotny żadnej w uprawie roli nie uchybi powinności. Troc. 6. fizj.: †P. = **Miesięczka**: Powinności miesięcznej nie uchybi. Troc. <Od Powinny>

Powinny I. a. [Powinowaty], †Powinowaty = a) †P., †**Powinowaty obowiązuje do czego, winien, zmuszony**: Najświętsza Panna na to prawo wywodzenia ś. białych głów nie była powinna. Skar. My na większe wyższych enót i gorętsze naśladowanie powinni jesteśmy. Skar. Wszyscy ludzie powinni mu cześć. Wiśn. b) a. †**Powinien** = a) **obowiązany, winien, wdzięczny, zawdzięczający, dłużny co komu**: Ojczystej wolności więcej, niż sobie, jestem powinien. Warg. Bezpieczeństwo swoje i stałość w trudności enotliwi Pańskiej powinni liłości. Kochan. Jeśliś za dobrodziejstwa powinien jest człowiekowi, jako więcej powinien Panu Bogu! Białob. Ani słońcu, ani miesięcowi nie jesteś nie powinien, bo nie dla ciebie krasz po niebie. Górn. Prośli Polacy Henryka, aby Kazimierza wyprawili na Królestwo Polskie, obiecując mu za to być wiele zawzdy powinni i z nim. Biel. M. Wiele oczom powinien, o pani, kto ciebie oglądał. Kochan. Urban Ludwikowi miał być za co powinien, bo król posłał mu być wojsko swoje na pomoc. Biel. M. Za co wstydzisz ś. być powinien, tego nie bierz. Górn. Wtem, że powinienem enocie twojej moją wolność. Węg. Za to jej powinien. Sienk. Jej powinniście za ratunek. Sienk. β) **winien, dłużny**; przen. **winien, godzien, wart**: Więc ci powinien przed się nie będę. Kochan. Jeśli by kto srebro był P., a nie ma go, tedy ś. innym dobry może wyzwoić. Sz. Powinien jest ku śmierci. Spr. 2. †P., †**Powinowaty** = a) **służnie komu przypadający, należny, obowiązkowy, służny, konieczny, musowy**: Oplata powinna. Co przed ślubem było dobrowolnym, po ślubie staje ś. powinnym. Powinna ci świadczyć posługę. Troc. Powinne ci oddają posłuszeństwo. Troc. Powinnej uchybił usługi. Troc. Odbiera holdy księciu powinne. Mick. b) **podległy, poddany, za-**

leżny, posłuszny, uległy, hołdowniczy: Książęta rzezańscy w wolnym państwie wolno zdawać panowali, a żadnemu inszemu monarsze nie byli powinni. Stryjk. Były wielkie różnice między Słazaki, Węgry a Czechami około ołdu albo posłuszeństwa, któremu królestwu ma być powinne Słazko. Biel. M. c) †P. p. **Powinowaty**: P. mu jestem. Troc. Powinnych (powinowatych) swoich do siebie zaprosił. Troc. Powinne swoje bracia, stryje, kupiwszy od nich majątności, za chłopcy już mają. Górn. Powinnemu staroście temu oko wybito. Skar. Czechowie Polaków powinni. Błaż. Jakób mniejszy, brat P. Pana Jezusa. Skar. Jesteśmy sobie krwią powinni, nie godzi ś. nam w niezgodzie żyć. Skar. Zostanie siemota panna: powinni i opiekunowie połowicy albo cześć niemają jej dziedzictwa i posagu odejmują. Skar. Do której Noemi rzekła: Oto ś. wróciła powinna twoja do ludu swego. Wuj. Marsias go brat prosił, aby sprawę jego tam po ciehu przesłuchał, jako powinnego. Rej. Przen.: Te dwie rzeczy są powinne przez wzajemną relację. Troc. 3. gór.: Sól powinna = ilość soli z warzelnik ruskich, należna królowi z każdego wawu. Łab. Przedmieszczanie salscy oddawali sól dwojaką: odkupną, a drugą powinną. Paw. <Po † Winny>

× **Powinowacenie, a, btm., czynność cz. Powinowacenie**.

Powinowacenie się, a ś., btm., czynność cz. Powinowacisz ś.

Powinowacisz, i, il czynić powinowatym, łączysz pokrewieństwem, spokrewniasz, przen. wiązać, łączyć, jednoczyć, kojarzyć. P. ś. stawasz ś. powinowatym; łączysz ś., jednoczysz ś., kojarzysz ś., wiązasz ś. <Od Powinowaty>

× **Powinowacki p. Powinowaty**: Księżyc w jej ślady idąc, P. swój zawód we wspólnym brataniu toczył. Bobrow. <Od Powinowat>

Powinowactwo, a, btm., a, †Powinowactwo I. †P. p. Powinność: Aby każdy w tym lepiej powinowactwu swojemu dosyć uczynił. Vol. P. woje wodze około ustaw rzeeczom. Vol. Którzyby w powinowactwie swym około uczynienia sprawiedliwości niedbali byli... Vol. Urzędnicy niech urzędy według powinowactwa wypełniają. Herb. To jest największe nasze P., abyśmy ś., im dalej, tym więcej w wierze utwierdzili. Baz. Który służy dwiema panom służyć chce, nigdy taki jednemu wiernie a wedle powinowactwa swego zachować ś. nie może. Rej. Albowiem nie przywiodła mię do tego pisania pycha, ale P. moja a pycha. Wirz. Co komu przystoi zachować kńdzego, nieczym powinowactwa nie niewolić swego. Rej. Wiary ten jest własny urząd i P. M. duch. 2. rz. od **Powinowaty**: P. jest związek, jaki skutkiem małżeństwa zaciąga mąż ze wszystkimi krewnymi żony, a żona ze wszystkimi krewnymi męża; lecz P. od czasu koncylium trydenckiego w ścisłych granicach zamknięte zostało, tak że tylko mąż zaciąga je z krewnymi żony, i tylko żona zaciąga je z krewnymi męża. Kras. A. P. po ojcu, przyrodności, *agnatio*, P. z małżeństwa *affinitas*. Kn. W jakim stopniu jednego z małżonków pokrewieństwo zachodzi, w tymże stopniu drugiego P. Ostr. Prawo krewności albo powinowactwa. P. cheł. Uważają, jeżeli nie w powinowactwie cielesnym albo duchownym ei, którzy ś. pojmują, są. Pim. Mam z nim P. Troc. Sięga mię powinowactwem. Troc. Kmotr z tym, którego na chrzeście przyjmuje, P. zaciąga. Karnk. Przen.: P. z myślami. Rzew. Najsilniejszy węzeł

duchowego powinowactwa raz zerwany robił próżnię koło niego. Siem. (= łączność, związek, podobieństwo). Te enoty P. mają. Troc. 3. †P., blm. zb. *powinowaci, krewni, familja*: Wszystkie P. po nim w żalobie. Troc. 4. chem. *rodzaj energii, którego objawem są zjawiska chemiczne; łatwość tworzenia związków*: †P. proste i podwójne. †P. wyboru. P., atrakcja uważana w ciałach drobnych ziemskich. Śniad. J. <Od Powinowaty>

†**Powinowat** 1. p. **Powinowaty**. 2. p. **Powinny**: Jeszcze z dzieciństwa twego zawzdys jest P. posłuszeństwo Bogu, a zawzdys jest P. chodzić wedle woli świętej Jego. Rej. <½ Powinny>

†**Powinowatość**, i. lm. i 1. p. **Powinowactwo**: P. po ojeu. Troc. P. z małżeństwa. Troc. 2. p. **Powinność**: W Panu Bogu a w tej egzekucji nadzieja jest, eo ś. pokaże z powinowatości królewskiej. Orzech. Ukazawszy królowi przysięgę w statucie, łatwo wedle opisanej powinowatości królewskiej w jego przysiędze dowiedziemy sobie na nim prawdziwej egzekucji. Orzech.

†**Powinowatszy** st. w. od **Powinowaty**: Żadnemu człowieku, by też najpowinowatszy był. Z. A. A.

Powinowaty, †**Powinowat**, †**Powinowacki** 1. *powinowactwem związany, pokrewny, blizki, przyrodni, krewny żony a męża, agnat*: P. po ojeu, przyrodzony po ojeu, *agnatus*; P. z małżeństwa, *affinis*. Kn. Powinowaci, *affines*, są krewni męża z jednej, a żony z drugiej strony. Ostr. Rzekł anioł Marji: Powinowata twoja poczęła. Białob. Z uprzejmej to i prawej chęci przeciwko niemu czynicie, dając to nie tylko nam, braciej i powinowatym jego, znać, ale wszystkim ludziom wobec. Kochan. Wiecie polskie przysłowie, że książęta powinowatych nie mają. Krasz. 2. †P., [P.] p. **Powinny**: W nas dziś wdzięczności powinowatej nie znajdujemy. Aby posłuszeństwo i miłość powinowata była od poddanych naprzeciw panu swemu. Podl. <Od *Powina; por. Powinny>

Powinszować, **uje**, **owal** *złożyć powinszowanie, życzenie, gratulować*: P. komu w dniu imienia. P. komu awansu. Można panu tylko P. wyboru. Powinszowawszy sobie dzień dobry, poszliśmy wszyscy do jadalnego pokoju. Kaczk. [Za to ci powinszujemy, cobyś ty rada] (= *czegobyś pragnęła*). <Po + Winszować>

Powinszowny, †**Powinszowny** *tyczący ś. powinszowania, winszujący, gratulacyjny*: Przesyła mu list P., że uszedł niebezpieczeństwa. Jaroch. <Od Powinszować>

Powinszowanie, a 1. blm., czynność cz. **Powinszować**. 2. lm. a=a) *zyczenie, pozdrowienie winszującego, gratulacja*: Złożyć komu P. Odbiera zewsząd powinszowania. List, bilet z powinszowaniem. Z powinszowaniem imienin. Z powinszowaniem nowego roku. b) *formuła, tekst wyrażający życzenia winszującego ustnie lub piśmiennie*: Zbiór powinszowań. Wypisać P. na laurce. Zdr. **Powinszowańko**.

†**Powinszowny** 1. p. **Powinszowny**. 2. *zyczliwy, przychylny, przyjazny*: Ziemia nam powinszowne wyrzuciła znaki. Przyb. <Od Powinszować>

Powionąć, **onie** a. †**enie**, **onał** p. **Powiać**: Co mię tylko otacza, zarazą ozonał, boję ś. słońca, chmury, wiatru, co powionął. Karp. Nigdy ś. nie pysznił czasu fortuny, byś zaś nie ustał, gdy inszy wiatr powienie. L. Poszedł—chłód rzeźwiący, świeży w twarz mu powionął; czuje woń poranku. Od. <Po + Wionąć>

Powionienie, a, blm. p. **Powionięcie**; *powiew, podmuch*: Zefir miłym powionieniem chłodzi. Bardz.

Powionięcie, a, blm., **Powionienie**, × **Powienie** czynność cz. **Powionąć**.

Powiosłować, **uje**, **owal** 1. *spędzić pewien czas na wiosłowaniu*. 2. *popłynąć wiosłując*. <Po + Wiosłować>

Powiosłowanie, a, blm., czynność cz. **Powiosłować**.

[**Powiozać**, że, zał i P. ś.] p. **Powiazać**.

[**Powiozanie**, a, blm.] czynność cz. **Powiozać**.

[**Powiozanie się**, a ś., blm.] czynność cz. **Powiozać ś.**

Powirować, **uje**, **owal** *wypełnić pewną chwilę wirowaniem*. <Po + Wirować>

Powirowanie, a, blm., czynność cz. **Powirować**.

†**Powirzchni** p. **Powierzchnowy**: Drzewa szepiącym przywłaszcza Ewanielja chwałę powirzchnią. Rej. <Po + Wierzchni>

[**Powisemko**, a, lm. a] p. **Powismo**: Toż to jak P. Inu wąż, oczy zapłakane i blade. Krasz.

Powisieć, **i**, **al** *czas jakiś przewieść; pohyć, wieszac*. Jagody winne gdy powiszą a od wilgoci przeschną. Trzye. <Po + Wisieć>

Powisienie, a, blm., czynność cz. **Powisieć**.

Powiskać, **ska** a **szcze**, **skal** *spędzić pewien czas na wiskaniu*. Przen.: Wiskał już Niemców, niech jeszcze powiska. Sienk. (= *przetrzapie*). P. ś. *spędzić pewien czas na wiskaniu ś.* <Po + Wiskać>

Powiskanie, a, blm., czynność cz. **Powiskać**.

Powiskanie się, a ś., blm., czynność cz. **Powiskać ś.**

Powisły *który powisł, obwisły*: Koń oczu głębokich a uszu powisłych leniwy isto bywa. Ślks. <Od Powisnąć>

[**Powismo**, a, lm. a] *pek przedziwna wyczesany i spleciony*: Kilka powisem lnianego lub konopnego włókna. Goł. Obimałem tę kibić niegdyś tak smukłą, a dzisiaj już wiotką jak P. Inu lub konopi. Kaczk. Zdr. [Powisemko]. <Ukr. povismo>

Powisnąć, **śnie**, **si** *zwisnąć, opaść, zwiesić ś.*, *obwisnąć*: Schmurniało piękne czoło, powisła jej głowa. Syrok. <Po + *Wisnąć, WIS>

Powisusować się, **uje** ś., **owal** ś. *spędzić pewien czas na wisusowaniu ś.*, *pohyć wisusem*. <Po + Wisusować ś.>

Powisusowanie się, a ś., blm., czynność cz. **Powisusować ś.**

†**Powiszować**, **uje**, **owal** *pognatwać, powikłać, pokręcić, poplątać, pomieszac*: Wiele miejsc w Piśmie nowego testamentu powiszował. Bud. Co u starego tłumacza nieporządnie pomieszano i powiszowano było, tośmy na swe miejsca porządnie wstawili. B. B. <Po + *Wiszować, od Wisz>

†**Powiszowanie**, a, blm., czynność cz. **Powiszować**.

Powisłak, a, lm. i *ulicznik, łobuz nadwiślański, nadwiślak*: Wracający tędy wypuszczony z kryminału P. Gac. <Od Powisłe>

Powisłanin, a, lm. **anie** 1. *mieszkaniec nadbrzeża Wisły*. 2. ×P. *człowiek po tamtej stronie Wisły mieszkający*. Troc. <Od Powisłe>

Powisłanka, i, lm. i forma ż. od **Powisłanin**.

Powisłany, **Powisłański**, **Powisły** *nad Wisłą leżący, nadwiślański*. <Po + Wisłany>

Powisłański p. **Powisłany**. <Od Powisłe>

Powiśle, a, blm. *okolica nad Wisłą leżąca, brzegi Wisły, nadwiśle, porzecze Wisły*: Mieszka na powiślu (= w nadwiślańskiej dzielnicy kraju a. miasta). <Po + *Wiśle, od Wisła>

Powiślany p. **Powiślany**. Troc. <Od Powiśle>

Powisnięcie, a, blm., czynność cz. **Powisnąć**.

× **Powit, u**, lm. y **powitanie**, **pozdrowienie**: Przyjm, o mej duszy połowo, Sewerze, P. od tego, co cię kocha szczerze. L. <Po + *Wit, od Witać>

× **Powitacz**, a, lm. e ten, co **powitał**. L. <Od Powitać>

Powitać, a, ał **przywitać**, **pozdrowić przy spotkaniu**, **przyjąć**: Wehodzący król na sesję powitaniu został radosnym okrzykiem. Ust. Ponsowo-złoty lokaj powitał gościa uklonem. Rodz. Ir.: P. wroga ogniem działowym. [P. ś. z kim] **przywitać** ś.: Mile się z nim powitała. Powitaj ś. z upiorem po dawnemu. Mick. <Po + Witać>

Powitały **tyczący** ś. **powitania**, **witający**: Mowa powitałna. <Od Powitać>

Powitanie, a l. blm., czynność cz. **Powitać**. 2. lm. a **ukłon**, **uściski przy spotkaniu** ś.; **frases a. mowa witająca**.

[**Powitanie się**, a ś., blm.] czynność cz. **Powitać** ś.

× **Powitek**, tka, lm. tki p. **Powihak**. 2. **powinięcie**: Mężczyźni od powitku są starzy. Krasz. <Od Powić>

[**Powitka**, i, lm. i] **wić mniejsza**. <Po + Witka>

[**Powitucha**, y, lm. y] 1. **akuszerka wiejska, babka** (p. Baba). 2. **chwast w zbożu** (np. jęczmieniu) **rosnący**. <Od Powity>

[**Powiuwać**, a, ał] p. **Powiewać**. <Po + Wiuwać>

[**Powiuwanie**, a, blm.] czynność cz. **Powiuwać**.

× **Powitywać**, **uje**, **ywał witać często**: Sami Niemcy przyznają ś. do pochodzenia od starych Parsów, a w Kserksesach i Kambizesach powitują pradziadów mnogiej królewskiej rodziny własnej. Tren. <Od Powitać>

× **Powitywanie**, a, blm., czynność cz. **Powitywać**.

[**Powivać**, a, ał] p. **Powiewać**. <Po + Wivać>

[**Powiwanie**, a, blm.] czynność cz. **Powivać**.

Powjadać się, a ś., ał ś. **powzerać** ś., **powgryzać** ś.; przen. **powpijać** ś., **powrzynać** ś.: Sznury powjadały ś. w ciado. Krasz. <Po + Wjadać ś.>

Powjadanie się, a ś., blm., czynność cz. **Powjadać** ś.

Powjeżdzać, a, ał **wjechać kolejno**, **jeden po drugim**: Skoczyło kilku konnych i przytrzymali wrót, ażeby powjeżdżali. Pas. <Po + Wjeżdżać>

Powjeżdżanie, a, blm., czynność cz. **Powjeżdżać**.

Powkłąkać, a, ał p. **Powkłęsać**. <Po + Wkłąkać>

Powkłąkanie, a, blm., czynność cz. **Powkłąkać**.

Powklejać, a, ał **wkleić jedno po drugim**, **powlepiać**. <Po + Wklejać>

Powklejanie, a, blm., czynność cz. **Powklejać**.

× **Powklepować**, **uje**, **ywał** p. **Powklepywać**: Członki ścisnął od czoła, nosy powklepował, usta ciągle babskimi zmarški popiątnował. Zebr. <Po + Wklepować>

× **Powklepowanie**, a, blm., czynność cz. **Powklepować**.

Powklepywać, **uje**, **ywał**, × **Powklepować** **wklepać jedno po drugim**; **wklepać w wielu miejscach**. <Po + Wklepywać>

Powklepywanie, a, blm., czynność cz. **Powklepywać**.

Powkłękać, a, ał p. **Powkłęsać**: Potłuczone w lipki mózg powkłękały kości. Otw. <Po + Wkłękać>

Powkłękanie, a, blm., czynność cz. **Powkłękać**. **Powkłęsać**, a, ał, **Powkłękać**, **Powkłękać** l. **wkłęsnąć kolejno**, **jeden po drugim**, **powpadać**, **pozapadać**: Policzki mu powkłękały. 2. **powbijają** ś., **powięzają** w miejsca zakłęste. <Po + Wkłęsać>

Powkłęsanie, a, blm., czynność cz. **Powkłęsać**. **Powkładać**, a, ał **włożyć jedno po drugim**; **włożyć kolejno**, **jeden po drugim**: Działwa wiejska zapatrywała ś. na gołębnik, potwierawszy gęby i powkładawszy w nie palce. Jeż. <Po + Wkładać>

Powkładanie, a, blm., czynność cz. **Powkładać**. **Powkopywać**, **uje**, **ywał** **wkopać jedno po drugim**. <Po + Wkopywać>

Powkopywanie, a, blm., czynność cz. **Powkopywać**.

Powkrczać, a, ał **wkroczyć kolejno**, **jeden po drugim**. <Po + Wkrczać>

Powkrczanie, a, blm., czynność cz. **Powkrczać**.

Powkradać się, a ś., ał ś. **wkraść** ś. **kolejno**, **jeden po drugim**. <Po + Wkładać ś.>

Powkradanie się, a ś., blm., czynność cz. **Powkradać** ś.

Powkrawać, a, ał **wkrajac jedno po drugim**; **wkrajac** (jedno) **w wielu miejscach**. <Po + Wkrawać>

Powkrawanie, a, blm., czynność cz. **Powkrawać**.

Powkręcać, a, ał **wkręcić jedno po drugim**. P. ś. **wkręcić** ś. **kolejno**, **jeden po drugim**. <Po + Wkręcać>

Powkręcanie, a, blm., czynność cz. **Powkręcać**.

Powkręcanie się, a ś., blm., czynność cz. **Powkręcać** ś.

Powkruszać, a, ał **wkruszyć jedno po drugim**. <Po + Wkruszać>

Powkruszanie, a, blm., czynność cz. **Powkruszać**.

Powkuwać, a, ał **wkuć jedno po drugim**; **wkuć** (jedno) **w wielu miejscach**. <Po + Wkuwać>

Powkuwanie, a, blm., czynność cz. **Powkuwać**.

[**Powłakac**, a, ał] p. **Powlec**. <Z Powlekać>

[**Powłakanie**, a, blm.] czynność cz. **Powłakac**.

Powlatać, a, ał p. **Powlatywać**. <Po + Wlatać>

Powlatanie, a, blm., czynność cz. **Powlatać**.

Powlatywać, **uje**, **ywał**, **Powlatać** **wlecieć kolejno**, **jeden po drugim**. <Po + Wlatywać>

Powlatywanie, a, blm., czynność cz. **Powlatywać**.

Powlec, cze, ekl a. ókl, nied. **Powlekać**, **Powlóczyć**, × **Powlaczać**, [**Powlakac**] l. **wlokąc kogo** **poprowadzić go**, **wlokąc co** **pociągnąć**, **posunąć co**: Szkoła, w Sybir go powlekli. Pol. P. za sobą ubitego zwierza. Przen.: P. oczyma = **poprowadzić**, **powieść**;

spojrzeć przeciągle, nied. toczyć oczyma: Aż tam go jeden kopnął, więc ś. brzucha własnego chwycił i oczy powlekał. Kon. 2. *pokryć, oblec, pochycnąć, obciągnąć, zawlec, zaciągnąć* czym: Powlecz te poduszki i pierzynę. Troc. Powleczona pościel. Troc. Niekształtnie to powłóki cyną, blachą, skórą. Troc. P. pręty parasola materją. P. meble. P. futro nowym sukнем. Blacha powlekania, platerowana, blacha, miedziana, srebrną blaszką powlekana Łab. Ściany i stropy cienuchną powlekają ozdoba. Pilch. Dziwujemy ś. ścianom cienkim marmurem powleczonym. Pilch. (= *wyłożonym*). Słońce noc czarna powleczę, lecz ją prędko jasny dzień rozpędzi. Pilch. Katowską ręką zwłoczą odzienie Temu, co niebo powłókił obłokiem. Mias. Skórą tylko zostały powlezione kości. Min. Rzeczka ta śniadością grunt swój i ziola poblizsze sobie powłóczy. Petr. Ludzkie przypadki wyrok ciemnym obłokiem powleka. L. P. farbą, lakierem obrazy. Cała uroczystość zaślubin powleczona była widoczną mgłą posepności i przymusu. Szaj. Nad wysokimi trawami, które jeszcze powleka kropłista rosa, wznoszą ś. drzewka wiśniowe. Żer. 3. *spędzić pewien czas na wleczeniu.* P. ś. 1. *pociągnąć ś.:* Syrop ten zgęstnieje, iż ś. powleczę za warzeszką jako nié. Trzye. 2. dok. *włokąc ś. poleźć; poćlapać ś.:* Chory powłókił ś. do łózka. 3. dok. *włokąc ś. potrwac; pociągnąć ś., przedłużać ś., przewlec ś.:* Sprawa powleczę ś. z tydzień. 4. *pokryć ś.; zawlec ś., oblec ś., obciągnąć ś., zaciągnąć ś.:* Rana ś. strupem powlekała. Troc. Twarz jej powłóka ś. śmiertelną bladeością. Sienk. <Po + Wlec>

Powleczenie, a l. blm., czynność cz. Powlec. 2. Im. a, Powłoka.

Powleczenie się, a ś., blm., czynność cz. Powlec ś.

Powlekać, a, ał l. i P. ś. p. Powlec. 2. p. Powłóczyć: Trzoda nizezemnych pochlebców tyje i ledwie brzucha powleka. Nar.

Powlekanie, a, blm., czynność cz. Powlekać. **Powlekanie się**, a ś., blm., czynność cz. Powlekać ś.

Powlekany 1. im. od Powlekać. 2. *powleczony, mający na sobie powłokę:* Złotem powlekana ładownia. Troc. Tajemnicą powlekane opowiadanie. Lel. <Od Powlekać>

Powlepiac, a, ał *wlepić jedno po drugim; wlepić w wielu miejscach, powklejać.* <Po + Wlepiac>

Powlepianie, a, blm., czynność cz. Powlepiać. **Powlewać**, a, ał *włać jedno po drugim; wlać w wiele miejsc.* <Po + Wlewać>

Powlewanie, a, blm., czynność cz. Powlewać. **Powliczać**, a, ał *wliczyć jedno po drugim.* <Po + Wliczać>

Powliczanie, a, blm., czynność cz. Powliczać. †**Powliczać**, a, ał i †P. ś. l. p. Powlec. 2. p. **Powłóczyć:** Wezmiesz brytwę i będziesz powlazał po głowie twojej i po brodzie twojej. Wuj. 3. *włócząc czym pogłudzić; pobronować:* Deocco, dobrze włóczę, powlaczam drugi raz. Macz.

†**Powlaczanie**, a, blm., czynność cz. Powlaczac: Moje po świecie P. Petr. (= *włóczęga, tułactwo*).

†**Powlaczanie się**, a ś., blm., czynność cz. Powlaczac ś.

Powładać, a, ał *pobyć władcą, potrzymać we*

władaniu, pobyć właścicielem: Nie rozumiej, by nie umiał P. czym inszym. Zebr. <Po + Władać>

Powładanie, a, blm., czynność cz. **Powładać.** **Powładowywać**, uje, *uwal władować jedno po drugim:* P. ciężary na wóz. <Po + Władowywać>

Powładowywanie, a, blm., czynność cz. **Powładowywać.**

Powlamywać, uje, *uwal włamać jedno po drugim; włamać w wielu miejscach.* P. ś. *włamać ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Włamywać>

Powlamywanie, a, blm., czynność cz. **Powlamywać.**

Powlamywanie się, a ś., blm., czynność cz. **Powlamywać ś.**

Powlazić, i, il (o wielu) *wleść kolejno, jeden (a. jedno) po drugim, pochodzić:* Powlazili na drzewa, na dachy. <Po + Włazić>

Powłazenie, a, blm., czynność cz. **Powlazić.**

Powlaczać, a, ał *właczyć jedno po drugim:* P. przyczynki do rękopisu. <Po + Właczać>

Powlaczanie, a, blm., czynność cz. **Powlaczać.**

Powlócz, y, lm. e l. p. **Powłoka:** Osadowa P. ziemi. Nie duchowego nie istnieje bez powłocz materjalnej. Lib. 2. [P.] *zaprawą posmarowana kłóćka, którą ciągną, kładąc przynętę na lisa, na wilka.* <Od Powłóczyć>

Powłoczek, czka, lm. czki l. p. **Powłok:** Pająk więzy na muchę porobił, coś nakształt powłoczka. Toł. 2. [P., **Powłóczek**] *ilość pola składająca ś. z kilku zagonów.* <Od Powłok>

Powłoczka, i, lm. i l. a. **Powleczenie poszewka na poduszkę.** 2. × P. *jedwab turecki kręcony do hafliowania, kordonek:* Byłam u sąsiadki po powłoczke farbowaną. L. 3. anat. a) p. **Błona i Błonka.** b) †P. p. **Naskórek.** c) p. †P. powszechna (integumentum commune). Perz. **Powłoczki** ciała ludzkiego. Perz. 4. hist. *blonka na komórkach* (cuticula). 5. p. **Powłoka.** <Od Powłoka>

Powłoczkowy przym. od **Powłoczka.**

Powłoczny l. p. **Powłokowy.** 2, †P. *włóczący ś., koczujący, włóczęga:* W sercu insza myśl, bo nie P. pan, radszej na miejscu siedzieć słusz na jego stan. Hist. w Lan. 3. *włóczący ś., smiący ś., ciągnący ś. smugą:* Poszli i na kościele ostawili dymu powłoczną chmurę; — oplóła kolumny. Wysp. Duszność kadzidel powłoczna w smugach. Wysp. <Od Powłóczyć>

Powłoczysty złożony z **powłok**, *bogaty w powłoki:* Cebula powłoczysta. Rost. <Od Powłóczyć>

Powłodarzenie, a, blm., czynność cz. **Powłodarzyć.**

Powłodarzyć, y, ył *spędzić pewien czas na włodarzeniu, pobyć włodarzem.* <Po + Włodarzyć>

Powłok, u, lm. i l. †**Powłokiem**, †z powłokiem = *powlekając, posuwając, włokąc; powłóczyć-sto, powłóczyćście; przeciągle, przewlekle:* Krzyżownicy z żaglami każe podnieść skokiem, a w górę ku masztowi podnosić z powłokiem. Koch. J. Pozbyszysz wszystkiej prawie siły, krok powłokiem i leniwo niesie. P. Koch. Idąc powłokiem, do dziardynu mierzy. Pot. Pieje i swe powtarza tryle powłokiem. Pot. Łowca nie trąbił powłokiem, lecz pojednego. Gwar. 2. *włok, sieć na kuropatwy.* Troc. Albo na kuropatwy idzie sobie z sakiem a. jeźli ma P., tedy nieźle z ptakiem. Zdr. **Powłoczek.** <Po + Włok>

Powłoka, i, lm. i l. †P., †**Powłóczenie**, †**Powłóczyny**, [Powłoka, Powłoka] *włóczenie ś., włóczęga, tułactwo, tułaczka:* Latonę w ciężkiej

powłóce Delos ogarnęła. Żebr. Niektóre powłoki do cudzych krajów działek gania. Petr. Dłategośmy pracą i powłoki tak wielkie i długie podjęli. Petr. 2. *ogon, tren powłóczysty u sukni*: Poważne matrony z przypiętymi powłokami robiły przed nami ukłon. Muńk. 3. [P.] m. *powsinoga, włóczego, włóczycij, łazęga*: Ech, ty powłoko! 4. \times P. *zułoka, odwołoka*: P. czasu. Troc. 5. a. **Powłocz** *pokrycie, pokrowiec, osłona; warstewka pokrywająca jakiś przedmiot*: Powłoki albo nakrycia pospolite ciała, które okrywają ciało człowieka. Kirch. Futro bez powłoki. L. (= bez pokrycia, bez wierzchu). W kłosach plewy czyli powłoki powierzchowne ziarn. Brz. P. a. **Powłoczenie** na księżde. Troc (= *fule-rał*). P. na pochwę. Troc. P. na pierzynę = *poszcwa*. Wszyscy równi na świecie, odmienna P. nie potrafi omamić przezornego oka. Węg. Powłoki nie podziurawiają ognie pożerające serec. Rzew. Oczy mu śmiertelną zaszyły powłoką. Troc. Wincz surowo spojrzął, burzyło ś. w nim coraz silniej... oczy mu zaszyły jakąś powłoką krwawą. Krasz. P. z farby, z lakieru. P. metalowa, krzema. P. barwna pod polewą przejrzystą, czyli glazurą, na wyrobach glinianych. Przen.: \times P. *plaszczyk, pokrpyka, pozór, maska, powierzchowność, zasłona*: Czy to serdeczna szczerokość, czyli też udanie i P.P trudno zgadnąć. Pileh. Taką myślą moje ciemna otacza P., że tego nigdy nie doścignę. L. To pan mądry, chociaż pod powłoką rubasznosci. Rzew. 6. P. w ludwisarni, mieszanina z gliny, którą powłóczy ś. wzór gliniany armaty albo moździerza. Jak. J. 7. Kabala przyjmuje mnóstwo demonów podrzędnych, noszących miano powłok, to jest najniższych i najlichszych form bytu. Mat. I. 8. anat.=a) p. **Błona**. Powłoki powszechne a. zewnętrzne, \dagger powłóczki powszechne, \dagger nakrycia pospolite, \times powszechne pokrycia, *skóra* (integumenta communia). b) *nazwa błon a. błonek narządów poszczególnych*: P. ciałka szklitego w oku. 9. bot. p. **Utwar**. 10. myśl. *kot ubity, upieczony lub kawał ścierywa uwiązany na sznurze i wleczony przez myśliwca jadącego konno aż do miejsca, gdzie sporządzona jest zasadzka na zwierza drapieżnego, gdzie są postawione żelaza a. gdzie jest umieszczona trutka*: Sposób trucia za powłoką. Na powłokę używałem kota. 11. patol.: P. zapalna = *kożuch powstający na krwi upuszczonej* (crusta phlogistica). 12. poł.: P. serzasta = *mał pokrywająca noworodka* (vernix caseosa). Zdr. **Powłoczka**. \langle Po + *Włoka, WŁEK / WŁOK \rangle

Powłokowy, Powłoczny przym. od Powłoka. L. \langle Od Powłoka \rangle

Powłosta, y, lm. y bot (chaetogaster) *ros.*

Powłóśnik, a, lm. i = **Podwłóśnik**: Zastałem go w powłóśniku muślinowym naprawiającego koronki. Kraus. \langle Od *Powłóśny, od Po + *Włóśny, od Włos \rangle

[**Powłóczek, czka**, lm. czki] p. **Powłoczek**. \langle Od Powłok \rangle

Powłóczenie, a, blm. l. czynność cz. **Powłóczyć**: O powłóczeniu cukrem rozmaitych rzeczy. Sien. Umizgalska P. miłosne mdlejących oczu z powabnym mruganiem układała. L. 2. \dagger P. p. **Powłoka**: Wdzięcznie jednak to P. swoje i od dóbr i majątności swoich wzyucie od Pana Boga przyjęła. Nies. Osy głód i ustawne cierpią P. L.

Powłóczenie się, a ś., blm., czynność cz. **Powłóczyć ś.**

[**Powłóczka, i**, lm. i] *włóczenie ś., włóczego, włóczęgo, przewłóczenie ś., przeprowadzka*: Była turbacji i powłóczki niemają (= *przejazdów, powiewierki po drogach*). \langle Od Powłóczyć \rangle

Powłoczny p. Powłóczysty: Do stóp od głowy otuloną w białe, srebrzystośniejące, powłóczne zawoje. Psm. \langle Od Powłóczyć \rangle

Powłóczyć, y, ył l. dok. = a) *spędzić pewien czas na włóczeniu*: b) [P. pole] = *przeciagnąć broną, pobronować*. 2. a. \dagger **Powłaczać**, \times **Powlekać** = a) *włóczyć, ciągnąć, ciągnąć za sobą, posuwad*: Chory ledwie powłóczy nogami. Nie mogła jednak obiegać, nie będąc w stanie nóg P. Jeż. [Zaby powłóczyła nogami] = *zaby szła posuwisto*. b) *włókiem ogulować z ryb*: Ktoby cudze jeziora powłóczył, tedy ma temu, czyli jeziora, płacić za ryby. St. lit. c) p. **Powłec**: P. posciel. Wymownym na boginią powłóczy wejrzaniem, twarz poważną przyjemnym miłąc usmiechnieniem. Szymon. Tego usmiechem ludzi, ku temu powłóczy niezgasła niby miłość udające oczy. Kras. Powłóczyła oczyma, zawierając je do połowy w pozór mdlejący. L. P. ś., \dagger **Powłaczać ś.** l. dok. *spędzić pewien czas na włóczeniu ś., potulać ś., powalęcać ś., poluzić ś.* 2. nied. *wlec ś., sunąć ś., suwać ś., ciągnąć ś.*: Suknia ś. powłóczy. Obok jego oparta, Ewa ś. powłóczy. Przyb. Niech skacze prosto, a nie powłóczy ś., jak pijany. Prus (= *slania ś.*). 3. nied. *tluc ś., rozłazić ś., sunić ś., przeciągłe, rozwlekle, rozwłóczyć ś., slaniać ś.*: Mgła duszna powłóczy ś. nad wodami. Wysp. 4. p. **Powłec**: Czuby drzew i zarosły powłóczyły ś. jakby srebrem. Sienk. \langle Po + Włóczyć \rangle

\dagger **Powłóczyny, yn**, blp p. **Powłoka**: W spokojności spoczywacie, powłóczyn, niedostatku żadnego nie znacie. Łączn. \langle Od Powłóczyć \rangle

Powłóczysto, Powłóczyste przys. od **Powłóczysty**: [Chodzić P.]

Powłóczysty l. a. Powłoczny długi aż ś. wlece: Suknia powłóczysta (= z ogonem). Płaszcz P. 2. *przeciągły, przewlekły*: Powłóczystym wejrzaniem kokietowała. [Na Luptowie to ludzie majom takim powłóczystom gware] (= *przeciągają, mowiąc*). \langle Od Powłóczyć \rangle

Powłóczyście p. Powłóczysto: Jako więc święto rozpowie liście były ich szaty; zielonemi pióry trzęcane, wiady w ślad ich P. Poręb.

[**Powłoka, i**, lm. i] p. **Powłoka**. \langle Po + Włoka \rangle

Powłokny bud.: Dusza powłokna p. **Dusza**. \langle Po + *Włokny, od Włokno \rangle

Powmawiać, a, ał *wmówić jedno po drugim; umówić w wielu razach*. \langle Po + Wmawiać \rangle

Powmawianie, a, blm., czynność cz. **Powmawiać**.

\dagger **Powmiatać, a, ał**, \dagger **Powmiotac** *jedno po drugim umieść, porzucić*: Powmiotali bogi ich do ognia. B. B. Łuki i strzały ich połamał i w rękę powmiatał Warg. Rzuciło ś. w Krakowie pospólstwo na Żydy, wybrawszy im domy, zapalono, a same powmiatano w ogień. Biel. M. \langle Po + Wmiatać \rangle

Powmiotanie, a, blm., czynność cz. **Powmiatać**. \dagger **Powmiotac, a, ał** p. **Powmiatać**: Maciej będzie z królami naprzeciw niemu, powmiotawszy działa do rzeki Sanu. Biel. M. \langle Po + Wmiotac \rangle

\dagger **Powmiotanie, a**, blm., czynność cz. **Powmiotac**.

Powmurowywać, uje, ywał *wmurować jedno po drugim*: Kazał to monumenty P. w ściany i filary kościelne. \langle Po + Wmurowywać \rangle

Powuroywanie, a, blm., czynność cz. Powurowywać.

× **Pownaszać, a, ał i × P. ś. p. Pownosić.** <Po + Wnaszać>

× **Pownaszanie, a, blm., czynność cz. Pownaszać.**

× **Pownaszanie się, a ś., blm., czynność cz. Pownaszać ś.**

† **Pownętrznie przys. od Pownętrzny:** Każdy P. ma swojego mola. Prz.

† **Pownętrzność, i, blm. rz. od Pownętrzny. Troc.**

† **Pownętrzny wnątrzny, wewnętrzny. Troc.** <Po + Wnątrzny>

Wpnikać, a, ał wniknąć w wielu razach. <Po + Wnikać>

Pownikanie, a, blm., czynność cz. Pownikać. <Pownoczek, cka, lm. cki] p. Północzek. <Z Północek>

Pownosić, i, II, × Pownaszać wniesić jednego (a jedno) po drugim: P. chorych. P. podatki. P. projekty na sejm. Wiele rzeczy niepotrzebnych poznosił, a drugich dla potrzeby zgromadzenia pownosił. Żał. S. Pownoszono tam jakie były najparadniejsze meble, wygodną sofę, fotele i kilka misternych drobiazgów. Bał. P. ś. pownosić swoje rzeczy, powprowadzać ś. Żart.: Dwór stał otworem, ptastwo ś. do niego pownosiło. Krasz. <Po + Wnosić>

Pownoszenie, a, blm., czynność cz. Pownosić. <Pownoszenie się, a ś., blm., czynność cz. Pownosić ś.

[**Powodek, dka, lm. dki, Powódek, Powódka]** krótki lejc z postronka lub rzemienny do powodowania koniem: Sposób jeżdżenia o jednym powodku. <Od Powód>

Powodlin, u, lm. y bot. 1. p. Róźdzycza. 2. (ellobocarpus) roś.

Powodnictwo, a, blm. rola powodnika, przewodnictwo, kierownictwo: Nikt tu nie może tego kierunku, tego sterowania odnosić do powodnictwa, do enót i kontemplacji w życiu duchowym. Lel. <Od Powodnik>

Powodnik, a, lm. cy, Powódzca, Powódca. 1. jeźdźcą prowadzący drugiego konia luznego. Kn. 2. poganiasz, goniec; przewodnik: P. wielbłądów. <Od Powodny>

Powodność, i, blm. rz. od Powodny: Kadłubek hojnością i powodnością powiastek przechodzi daleko poprzedników i następców swolch. Bońk.

Powodny przym. od Powód = a) † P. dający powód, nastęrczający okazję, pochopny: P. to człowiek. Troc. Powodna to rzecz do tego. Troc (= sprzyjająca). b) dający sobą powodować, powolny, nieoporny: Ryba do żywej podobna łódki w powodnej porusz ś. toni. Berw. e) Koń P. = którego prowadzą na powodzie, luzno prowadzony: P. koń, na którym nikt nie siedzi. Mącz. Bieganie było a. wozami, a. końmi, bądź z pojedynkowemi, bądź powodnemi. Nar. W koniach powodnych wielką ponoszą i w rymsztunku szkodę. Sb. J. Konie powodne pobok, a kiedy huf wielki sprawują, tedy nazad w piątą rząd. Zebrz. Koń P., czarnym sukmem nakryty. Niem. Koni powodnych 4 cudnych. Piotr. d) † P. dający powodzenie, pomysłny, szczęśliwy, pożądany, sprzyjający, dopisujący: Za powodnym szczęściem a. enotą waszą rad bardzo pójdę przed wami. Birk. Powodne i przychylne szczęście daje pochop dumnym do odchodzenia od rozumu. Nagur. e) p. Powodowy:

Żałoba powodna. Nisz. Strona powodna. Nisz, Troc. Powodna strona, ta, która skarży, actor. Mącz. Powodna i odporna strona. L. Powodna i zapozwana strona. Wyrw. f) Powodne pniądze = pewna danina kmieca. Goł. <Od Powód>

[**Powodny**] tyczący ś. powodzi: Rok P., zalewny, w którym woda w Narwi zalewa łąki nadrzeczne podczas lata. <Po + Wodny>

[**Powodorywać, uje, ywał**] p. **Powodować.** <Od *Powodor, zam. Powodyr>

[**Powodorywanie, a, blm.**] czynność cz. **Powodorywać.**

Powodować, uje, ował I. prowadzić, kierować: Lewą ręką powoduje koniem (= powozi). Osoba wpoł łańcuchem ścisniona, za który czarny ją murzynek powodował. Niesz. Słaba go powoduje ręka. Troc. Żołnierz, powodującego oficera bodźcem ruszony, wierzga. Kłok. Przen.: P. sercami. P. kim = wodzić go na pasku, za nos, rządzić nim. Pierwszy raz, jak żyje, dałem popędliwości P. sobę. L. Namiętności nim powodują (= rządzi ś. niemi). 2. P. kogo do czego = być mu powodem w czym, przywoździć, popychać, pobudzać, zniewalać, skłaniać, zmuszać: Co cię do tego powodowało? 3. być powodem, zrządzać, sprawiać, pociągać za sobą, wywoływać, sprządzać: Lenistwo powoduje nędzę. P. ś. I. komu = ulegać mu, dać ś. prowadzić, dać sobą rządzić, stosować ś. do niego: Nadto powolny starzec, każdy go załuje, że ś. tak regimentowi temu powoduje. Tremb. Ci, którzy mają ś. za mądrych, rzadko z pokorą drugim P. ś. dają. Jeł. P. ś. mu winieniem. Rzew. Powodując ś. sercu, ruszył za konduktem Rog. 2. czym = kierować ś., rządzić ś., regulować ś. według czego; ulegać, holdować czemu, unosić ś. czym, dawać wodze czemu, mieć co na widoku w swym postępowaniu: Nie mam zwyczaju cudzym P. ś. zdaniem. L. (= oglądać ś. na nie). P. ś. okrutnym działawctwem. Niem. P. ś. zyskiem, ambieją. W żądziei środków szedł z zdaniem dworaków, ... nadewszystko powodował ś. pochwałami i pochwlebstwami. Smol. <Od Powód>

Powodowanie, a, blm., czynność cz. Powodować.

Powodowanie się, a ś., blm., czynność cz. Powodować ś.

Powodowany I. im. od Powodować. 2. pobudzony, rządzący ś., opanowany, zdjęty, ujęty, uniesiony, kierujący ś. czym, zostający pod wpływem czego: P. gniewem, nadzieją, litością, współczuciem. Była to adoracja szelmostwa, i nią P. nie ośmielił ś. w tej chwili robić ojeu żadnych wyrzutów. Bał.

Powodowy, Powodny I. p. Powodny: Koń P. 2. tyczący ś. powoda, pozrywający do sądu, występujący z powództwem: Strona powodowa = powód, aktor. Skarga powodowa. Co ś. nie godzi stronie obżałowanej, to ś. i stronie powodowej nie godzi. Krasz. A. <Od Powód>

Powody, ów I. im. od Powód. 2. pasy krzyżujące ś. w lejcach.

× **Powodyr, a, lm. y I. przewodnik, prowodyr, wódz:** Tenże sam będzie mu powodyrem. L. Nie było powodyra, któryby tany rozpoczął. Krasz. Na powodyrach nie zbędzie. Krasz. Obiecywał ojeu obfity plon ze mnie, byleby na lirnika mnie wyprowadził i dał powodyra. Krasz. Dziad ślepzy z powodyrem obok ścieżką idą. Sow. 2. bydlę, idące na czele trzody, stała, prowodyr: Klekce P. swym u karku dzwonem. Ejs. <Ukr. powodyr>

× **Powodyrstwo**, a, blm. *rola powodyra, przewodnictwo, kierownictwo, powodowanie, prowadzenie*: Uczynicie mi wielką przyjaźń, kiedy będziecie chcieli zająć ś. jego powodyrstwem. L. <Od Powodyr>

Powodzenie, a, blm. 1. czynność cz. **Powodzić**. 2. czynność cz. **Powodzić** ś., *pomyślność, szczęście; sukces, wzięcie, popyt, odbycie; wynik pożądanym*: P., dobre lub mniej dobre szczęście, kiedy ś. co dobrze lub mniej dobrze prowadzi. L. Czemu ś. złym dobrze na świecie powodzi, a na powodzeniu dobrym zawsze schodzi? Koch. W. Turcy zwykli rzeczom wagi dodawać a. ujmować z skutku i powodzenia. Kłok. Powodzeniem ludzie sprawy mierzą, a nie mądrym baczeniem. Kn. Czekam powodzenia, ale w gotowości przyjęcia przeciwności. Pileh. P. i nieszczęście i wasze są od Rzpltej nierozdzielne. Nar. Z początku tak dobrego powodzenia można sądzić o dalszym powodzeniu. L. Wszelkiego ci z niebios życzą powodzenia. Troc. P. złe, dobre. Troc. Nie podnosić ś. czasu szczęśliwego powodzenia, a czasu nieszczęścia nie truchleć. Baz. P. głupich pogubiło je. Skar. Jednakim zawżdy zostawał i we złym, i w dobrym powodzeniu. Skar. Czyń, co dobry rozum i potrzeba wyciąga, a ostatek i P. wszystko Panu Bogu odlecaj. Skar. Innych P. solą w oku mu było. Pileh. Ilekróć mówiłam pacierze za pana P., zawsze przed oczami stał pan z temi dużemi, błyszczącemi łzami. Mick. Zemsta, zapowiedziana przez złych ludzi, ma zawsze daleko większe widoki powodzenia. P. w zawdzie, w handlu, na wojnie, na scenie. Artysta ten ma P. Towar ten ma P. (= odchodzi). Żart.: Wśród zgrzanych tancerzy woda miała P. Doznać powodzenia.

Powodzenie się, a ś., blm. 1. czynność cz. **Powodzić** ś. 2. p. **Powodzenie**.

Powodzianin, a, lm. *anie ten, który został dotknięty klęską powodzi, co wiele wskutek niej stracił*: Ofiary na powodzian. <Od Powódź>

Powodzić, i, il i P. ś. 1. p. **Powieść**. 2. dok. = a) *spędzić pewien czas na wodeniu*. b) [P.] *pociągnąć, pokryć, pomalować*: Skrzynki czerwona farbą powodzone. <Po + Wodzić>

[**Powodzie**, i, blp.] *lejce, wodze*. <Od Powodzić>

× **Powodziec**, dźca, lm. *dźce dyszel*. <O! Powodzić>

Powodziowy przym. od **Powódź**: Klęska powodziowa.

× **Powoińczyk**, a, lm. i bot. p. **Nadwodnik**. <Od Powojnik>

Powojazować, uje, ował *spędzić pewien czas na wojazowaniu*. <Po + Wojazować>

Powojazowanie, a, blm., czynność cz. **Powojazować**.

Powojenny *po wojnie następujący*, nastaly: Cząsy powojenne. <Po + Wojenny>

Powojowodować, uje, ował *spędzić pewien czas na wojowodowaniu*. <Po + Wojowodować>

Powojowodowanie, a, blm., czynność cz. **Powojowodować**.

[**Powojka**, i, lm. i] p. **Powój**. <Po + *Wojka, WI/WOJ>

Powojnica, y, lm. e bot. p. **Posmycz**. <Od Powojnik>

[**Powojniczek**, czka, lm. czki] p. **Powojnik**.

Powojnik, a, lm. i I. †P., [P.] p. **Powijak**: Herkules, dzieckiem jeszcze będąc w powojniku,

pogniółł srogie wężę. Chr. Leży w żłobie, w P. powity pan panów i król nieograniczony. Oym. Na tacach noszą pieluchy, czyli powojniki królewskie. Min. Żłotym dziecię ściągnie powojnikiem. Pot. Śeiska P. rządę niebieskiego. Groh.

2. a. **Pleś**, **Powój motyli**, **Wijnik**, **Klematyda** bot. (eleomatis) *ros. z rodziny jaskrowatych*. Gatunki: P. wyprostowany, × **pryszczenica**, **pryszczyrnik**, **pryskirnik** (c. erecta). P. zwyczajny a. wiciowaty (c. vitalba). 3. poł.: P. dla położnie = *pas brzuchowy* (vincitura abdominis). Zdr. [Powojniczek, Powojniczek]. <Od Powój>

Powojnikowy przym. od **Powojnik**: Wzięże boeczki, ręce, nożki w powojnikowe związki. Groh. Kokornak P. p. **Kokornak**.

Powojować, uje, ował 1. *zawojować kolejno, jedno po drugim, pozbijwać*: Skanderbeg, wtargnąwszy w ziemię turecką, bardzo wiele powojował i popustoszył. Baz. Wszystkie krainy powojował. Baz. Aleksander Wielki, że powojował świat. Petr. Od powojowanej Afryki Seypjo Afrykanem przezwany był. Petr. 2. *czas jakiś spędzić na wojowaniu*; przen. *pobrać, pohłasować, porozbijać* ś. = *powantrować* ś. <Po + Wojować>

Powojowanie, a, blm., czynność cz. **Powojować**.

Powojowate a. **Powojowe rośliny** bot. (convolvulaceae) *rodzina przyrodzona roślin kwiatowych dwuliściennych*. <Od Powój>

Powojowiec, wca, lm. wcc bot. p. **Wymiotnica**. <Od Powojowy>

Powojowy przym. od **Powój**: Rośliny powojowe p. **Powojowate**. <Od Powój>

[**Powokręcać**, a, ał] p. **Pookręcać**. <Po(w)okręcać>

[**Powokręcanie**, a, blm.] czynność cz. **Powokręcać**.

[**Powokręcać**, a, ał] p. **Pookręcać**.

[**Powokręcanie**, a, blm.] czynność cz. **Powokręcać**.

† **Powolej** przys. *wolno, powoli*. Zwr. M. <Po + *Wolej, od Wola>

Powolenie, a, blm., czynność cz. **Powolić**.

† **Powolenieństwo**, a, blm. *stosowanie ś. do czyjej woli, powolność, uległość, posłuszeństwo, potulność, poddanie* ś.: Czy może być większe P. ? Kochan. Gdzie podobieństwo większą ucieziwość należeć, większe P. ? Kochan. Prosił Dymitr o córkę, P. swoje obiecując. Górni. <Od Powolny, od Powolic>

Powoli przys. I. a. (gm.) ! **Powolu** *wolno, zwolna, stopniowo, pomalu*: P. najdalej znajdziesz. Prz. P. po częste dostajemy całosci. Pileh. P. rzezy przychodzą do doskonałości. L. Kto miłuje P., tego głowa nie boli. Prz. Nie cheg ja ani tego, aby ś. mowa P., jakby kroplami sączyła, ani też by pędem lociała. Pileh. Odzyskiwa wesołość P... P. Syrok. Wieków cierpienia nagromadzały ś. P. i cieho, aż buchnęły wulkanem. Krasin. 2. (Po woli) p. **Wola**. <Po + Woli, od Wola>

† **Powolic**, i, il *czego = pozwolic, zezwolic na co, dać wolę, przyzwolic*: Odupeścież nam, aez je (bawany ezarne) do wody doniesiemy i zmyjemy; teda sądzia tego wszego jim powolic. Z. B. <Po + *Wolic, od Wola>

† **Powolniczek**, czka, lm. *czkowie człowiek powolny, uległy, posłuszny, potulny, pokorny*: Nie długo kondyjeje będą nam przynosić już jako

wołania. 5. †*P. wyrok zaoczny*: *P.*, skazanie sędziwego, wydane na zbiegłego złoczyńcę. Groń. 6. Za Piastów nakazywali czasem książęta podatek nadzwyczajny, któryś wyrazem powszechnym nazywał *P. Nar.* *P.*, poradnie, pobór, grosz, królestwo. Wiszn. 7. †*P. hasło wojenne, parol*: Uderzają na siebie według zwyczaju, z właściwym każdej stronie hasłem wojennym, czyli, jak hasła herbów szlacheckich mieniono, powołaniem.

†*Powolaniec, nca, lm. ncy ten, którego powołano; wybraniec*: Czemużś ty, królu miły, będąc członkiem bożym, przejrzeniem, powołaniem Jęgo, maszś lada o co frasować? Wer. <Od Powołany>

Powolanie się, a ś., blm., czynność cz. *Powolać ś.*

[*Powolanka, i, lm. l*] *przezywanie, przezwisko.* <Od Powolaniec>

†*Powolowczyzna, y, blm. p. Powolowszczyzna. Powolowe, ego, blm. p. Powolowszczyzna*: Żaden z nich nie zna jeszcze tak długiego szeregu danin, jak stan, narzas, *P.*, narab, krowa. Piek. <Po + Wołowe, od Wołowy>

†*Powolowszczyzna, y, blm. l. a. Powolowe, Podwołowe* *damna płacena pamiętającemu od wołów.* Wiszn. *P.*, dawny podatek od rogacizny. Papr. Rodzaj podatku, opłaty, od wołów, nazywałś. *P. Cz. P.*, to jest dziesiąty od poddanych wół we trzy lata. Petr. Za Władysława IV powolowszczyznę coroczną, którą przedtem w dziesięć lat jeno, potym w siedm, zaś w pięć, we trzy znowu, aż nakoniec co rok wybierać zaczęto, ustanowiono. Star. Dać, płacić powolowszczyznę. Troc. *P.* niepieniężna, prywatna. Troc. 2. a. †*Powolowczyzna* blm. zb. *rogacizna młoda, cielęta*: W domach szlacheckich wolno cudzoziemcom woły zimowane karmne i powolowszczyznę kupować i bez myta z granic wypędzać. Vol. Woły i powolowszczyznę za granicę gnać nie mają. Troc. Od wołów zimowanych i powolowszczyzny nie mają płacić. Troc. <Po + Wołowszczyzna, od Wół>

Powolywać, uje, ywał i. i. P. ś. p. Powolać. 2. †*P. wołać, pokrzykiwać*: Pospólstwo od radości po ulicach powolywało. Troc.

Powolywanie, a, blm., czynność cz. Powolywać: *P.* o głowę. Troc.

Powolywanie się, a ś., blm., czynność cz. *Powolywać ś.*

†*Powoniać, a, ał, [Powoniać], Powonić* *почув powonieniem; powąchać*: [Kwieciá P.]. <Po + Woniać>

†*Powonianie, a, blm. p. Powonienie*: Naczynie powoniania. And. z Kobyl. Widzenie potrzebniejsze jest człowiekowi, niżli *P. And.* z Kobyl.

†*Powonić, i, il p. Powoniać.* L. <Po + Wonić>

Powonienie, a, blm. l. czynność cz. Powonić. 2. a. †*Powonianie* *zmysł różniący zapachy, węch* (odoratus s. olfactus): Narzędzie powonienia jest nos. Krup. Jest to znak zły kompleksji w czelu, gdy powonienia nie ma. Sak. Psy mają *P.* bardzo ostre. Rogal. Powonienia ostrego, czułego człowieka. Troc. 2. anat.: †*Nerw powonienia.* Perz. = *nerw węchowy, 7 nerw woniący.* 3. patol.: Przeczulica powonienia (hyperosmia).

×*Powonny l. mający węch ostry, czuły*: Psiarnia powonna. 2. *mający woń przyjemną, wonny, pachnący.* <Po + Wonny>

Powon, i, lm. e i. [P.] woń, zapach. 2. bot. (gethyllis) *rośl. z rodziny amarylkowatych.* <Po + Woń>

Poworywać się, a ś., ał ś. *worać ś. kolejno, jeden po drugim; worać ś. w wielu miejscach*: Pod nieobecność w domu sąsiedzi poworywali muś. w grunt. Kasz. <Po + Worywaćś.>

Poworywanie się, a ś., blm., czynność cz. *Poworywaćś.*

[*Poworz, a, lm. y*] (*Powor-z*) *p. Powróż.* <Z Powróż>

Powoskować, uje, ował, Powoszczyć *powlec woskiem, nawoskować.* <Po + Woskować>

Powoskowanie, a, blm., czynność cz. Powoskować.

Powoszczenie, a, blm., czynność cz. Powoszczyć.

Powoszczyć, y, ył p. Powoskować. <Po + Woszczyć>

Powotować, uje, ował *spędzić pewien czas na wotowaniu.* <Po + Wotować>

Powotowanie, a, blm., czynność cz. Powotować.

†*Powozanin, a, lm. anie* *woźnica ruski, kuczer*: Najwięcej było u kozaków ochotników z leśniczych, powozan. Zim. <Od Powóz>

Powozic, i, il i. dok. = a) *spędzić pewien czas na wożeniu.* b) [*P.*] *powieźć, zwieźć*: Pienięże wybrał, powoził do domu. c) *P. pole gnojem.* Troc. = *powierzyć, nawieźć.* 2. nied. *powodować, kierować końmi, powozem, wozem*: Przekłety wynalazek pojazdu, na którym gdy powoźnik z jadącym usiedzie, jak na przepaść upornie *P.* ciągnie. L. W lekkim powoziku dama sama powoziła. *P.* końmi nie umie. Troc. Zręcznie powozi. Zgrabny kabriolet, powożony przez wytwornie ubranego mężczyznę. Orzesz. *P. czółnem, wiosłem = robić, przerabiać; wiosłować.* *P. ś. dok. spędzić pewien czas na wożeniu siebie*: Powoziś. z tym towarem, nim go sprzeda (= *pojeździ, pokręci ś., wożąc go*). <Po + Wozic>

Powozik, u, lm. i p. Powóz: Przyjechał do nas pięknym powozikiem. Orzesz. <Od Powóz>

Powozina, y, lm. y m. lichy, nędzny, lalański powóz. <Od Powóz>

Powozisko, a, lm. a m. p. Powóz. <Od Powóz>

Powozowy l. przym. od Powóz: Koń *P.* (= *curowy*). W świetle latarni powozowych jej szczupła, wiotka figura wyższąś. wydaje. 2. *przywykły do powozu, jeżdżący powozem*: Dama powozowa.

×*Powoźnik, a, lm. cy i. p. Powożący*: Zły *P.* dobre ponarowi konie. Fred. M. Ranny Klitus, *P.* Polidana śmiały. Dm. *P.* doskonały. Dm. Cóż było, gdyś. w górę wzbił *P.* jasny? L. (= *Fluon, słonce*). 2. *jeździec powołańczy koniem*: Zły *P.* z dobrego konia zrzucony bywa. Troc. 3. *wiosłarz*: *P.* na wodzie, wiosłowy robotnik. Kn. *P.* na wodzie. Troc. Powoźnicy pienie wiosłami tłukli wały. Troc. 4. *fabrykant powozów.* 5. [*P.*] *ślis i olski wiozący na czółnach lub płytach drzewo opałowe.* <Od Powoźny>

×*Powoźny i. od powożenia, do powożenia służący*: Wiosła powoźne. L. 2. Wiatr *P.* = *powyślony, sprzyjający, powiewny, posmyczny.* L. <Od Powóz>

Powożący, ego, lm. cy, ×*Powoźnik,* ×*Powózca* = *woźnica, stangret, furman.*

Powożenie, a, blm., czynność cz. Powozic.

Powożenie się, a ś., blm., czynność cz. *Powozic ś.*

Powód, odu, lm. ody i. †*P. powodzenie, pomyślność, szczęście, sukces*: Fortuna szczęśliwemi po-

wodami nadzieję jego uprzędza. Troc. Z dobrym powodem co czynić. Troc. Każdy z nich prawli o powodzie swoim. Pot. (= *jak mu ś. powodzilo*. L.). Pomyślne wojska powody. L. Rychlejby oszalał za tak szczęśliwym rzeceży powodem. Jan. Niektórych panów szczęśliwy P. ś. zachwieje. Fur. **2. powodowanie, powodzenie, powiedzenie, poprowadzenie, przewodnictwo, przewód, wodza, kierownictwo, ster, wskazówka:** Rzemień do powodu konia. Troc. Nierozumny za cudzym powodem chodzi. Troc. Za tych (cnót) powodem, o królu, enotliwy będziesz poczynał ręką swoją dziwy. Kochan. Przewiodłeś jako stado za Mojżeszowym i za powodem lud swój Aaronowym. Kochan. Przechodzą trzej mędrcomie od wschodu słońca, za powodem nowej gwiazdy. Zachar. Za powodem samego tedy przyrodzenia, królu za-eny, ludzkiego szukaj pomnożenia. Kochan. Jego zaś sfera powodem gwałtownym leci zapędem wkóło niewymownym. Susz. Przen.: *sprawa, przyczyna = przyczynienie ś., pośrednictwo, pomoc:* W ręce polskie Połock przyszedł za powodem szczęśliwego Stefana, króla polskiego. Kochan. Za jego radą i powodem wszystko odbyło ś. szczęśliwie. L. **3. pouchop, okazja, pobudka, zachęta, przykład zachęcający, przyczyna, racja, zasada, podstawa:** Do złego P. łacny. Kn. Powodu do złego strzeż ś. jak samego. Kn. Strzeż ś. powodu do złego. Kn. Nie daj powodu. Kn. Nieszczęścia, nędza, przygody często k dobremu powody. Kn. Wielki P. daje komu do czego. Troc. Odetnij wszystkie powody i przyczyny do grzechu. Skar. Zbawienna taka niewola, która powodem jest do dobrego. Birk. Próznowanie P. do złego. Kn. Możem dał P. urazy? Książ. Czy nie miał autor słusznych powodów do takiego twierdzenia? Śniad. Do większej liczby rozpraw dały mi P. pisma krajowe. Śniad. Hojność państwa dla nas nie jest bez powodu. Mick. (= nie jest bez *kozery*). Mnogie były powody milczenia. Mick. Aesor nowe jeszcze miał powody żalów. Mick. Nie masz powodu do narzekania. Nie stawil ś. z powodu choroby. Nie mogę tego zrobić z wielu powodów. Mam do tego (a. po temu) ważne powody. Musisz przytoczyć słusze, wystarczające powody. Służy mu to za P. do narzekań. Wynajduje tysiączne powody dla usprawiedliwienia swej opieszalności. Powodem mego opóźnienia był wypadek. Przen.: *człowiek, który co spowodował; sprawca:* Tyś mi był powodem do tego. Troc. Umarł, który był powodem i przyczyną tego. P. cheł. Trzeba ś. mieć na pieczy, aby rodzice dobrym powodem stawali ś. dzieciom swym. Glicz. (= *wzorem, przykładem*). Powodem być = *P. dawać*. L. **4. rzemień, taśma, powróż, na którym prowadzą konia, wodza, lejc:** Konia na powodzie prowadzić. Troc. Koń na powodzie, powodny koń, którego na ręce, na rzemieniu przy drugim prowadzą, naręczny. Widział w tyle sługę, konia na powodzie prowadzącego. Boh. Tatar każdy ma koni wiele na powodzie, a gdy mu jeden ustanie, na drugiego wsiedzie. Biel. M. Królewski koń, co szedł na powodzie, utonął. Biel. M. Konia na P. wzięwszy. Dor. Przen.: Gdzie ś. rozum z cnotą swawolnemu przyrodzeniu wzmocni, pewnie już mu trudno wierzgać, a pewnie krótko już leda na wędzidłku, na powodzie chodzić musi. Rej. By nam jeno kto leda czaczko ukazał, damy ś. wieść na powodzie, kędy jeno każa. Rej. (= *na pasku*). Kto z chęcią iść nie chce, pójdzie na powodzie. Pot. **5. † P. początek:** Od powodu (początku) miasta tego. Troc.

6. oda, lm. owie osoba wnosząca sprawę przed sąd, strona powodowa, aktor, † pierca, † iscie e: P., ten, kto żaluje. Ort. Gdzieby (= *gdymby*) P. wierzył iśćcowi, nie potrzebaby mu rękojmi. Magd. Powoda żalującego o złodziejstwo. Sw. z Woc. Aktor abo P., osoba sprawę przed sąd wnosząca. Ostr. Powodem nazywają tę osobę, która przed sądem żaluje na kogo. Groic. Nie może na je.łnym sądzie tenże być powodem, tenże być sędzią. Orzech. **7.** [P.] *logika, sens, rozum:* Tamten to nie ma powodu w głowie = *tamten—to warjat*. Boś ty mówił jak z miodem, a to było z powodem. **8.** fil. = *a) racja, argument uzasadniający:* Zasada powodu dostatecznego a. racji dostatecznej (principium rationis sufficientis) = *jedna z okoliczności warunkujących:* P. pewnego zjawiska a. zdarzenia. Iskra była powodem wybuchu. P. śmierci jest nieznan. *b) bł. przyczyna.* **9.** gór.: P., powody = *listwy w przedziałach szybu przybite, po których ś. wyciągane skrzynki szwaja, aby o cembrzynę szybu nie zaważdały*, w lm. przewody. Łab. < Po + *Wód, WIOD/WOD >

Powódca, y, lm. **y p. Powodnik.**

Powódczy *tyczący ś. powódtwa, powoda:* Podał do sądu gminnego prośbę powódczą w języku polskim. Spas. < Od Powódca >

[**Powódek, dka**, lm. **dki**] **p. Powodek.** < Od Powód >

Powódka, i, lm. **i l.** forma ż. od **Powód**, *kobieta skarżąca przed sądem.* **2.** [P.] **p. Powodek:** Bez krzyżowych powódek. < Od Powód >

Powódcza, y, lm. **y l.** × **P. ten, co powoduje; przywódca, wódcz, przewodnik:** Idą za przykładem swych rodziców, początkowych powódczów. L. **2. p. Powodnik.** < Od Powodzie >

Powódtwo, a, lm. **a** *akcja powoda, pozwanie, zupozwanie, pociągnięcie do sądu:* Pozwanego P. ma być nakazane. Troc. Gdy kto kogo pozowie do sądu ziemskiego o granice, takowy w powódtwie ma jeno pozwać o granice. Tarn. J. Arcybiskupi gnieźn. wyjednali sobie przywilej, że mają zawsze pierwszeństwo w powódtwie o granice. Cz. Wystąpić z powódtwem. < Od Powód >

Powódź, odzi, lm. **odzie i † odzi** *gwałtowne wzbicie wody i zalanie znacznej przestrzeni, wylew, zalew:* P. jest ciche wód przyrastanie, że rozeznac nie może, jak wiele na który czas przybędzie. Sz. Choć Bóg dał brzegi i warowe góry, między ładami rozlawszy powodzie, jednak te przeszkakują łodzie. Książ. Bardzo ś. bała powodzi rzeki. Otw. P. mię porwała. Kochan. Kiedy ty chcecz, wszystkich świat powodzią zatonię. Kochan. Świeca niebożników zgaśnie i przyjdzie na nie P. Wuj. P. z wylania Wisły tak sroga była, iż Kazimierz i Stradom, miasta przy Krakowie, woda zakryła. Stryjk. Im większa P., tym ś. wyżej korab Noego podnosi. Skar. Ta P., którą nam dziś Pan Bóg grozi, wszystko zaleje. Skar. P. przerwała mi groblę. Kras. Przy powodzi strach i łodzi. Fred. A. Przen.: *strumień, potok, rzeka; mnóstwo, mnogość, masa, tłum, chmara, ćma, ciżba:* Jej serce bez dżdzu i bez żadnej chmury powodzi smutku niepowściągle leje. Susz. (= *strumienie też*). Do wnętrza wlała ś. P. światła modrego i obłata posąg z kości słoniowej. Niem. A. Sułtanowie wymyślili sposób uszazę złotą P., która tak często do szkatuły wezrowej spływa. Kłok. Pod niebem modrym po zboża powodzi zegluję słońce. Sf. Śród fali łąg szumiących, śród kwiatów powodzi omijam ka-

ralowe ostrowy burzanu. Mick. Wóz nurza ś. w zieloność i jak łódka brodzi śród fali łąk szumiących, śród kwiatów powodzi. Mick. P. barbarzyńców. <Po + *Wódz, od Woda>

Powój I. oja, lm. oje = a) *gąsienica winna*: Powoje winna gryza macieć. Troc. b) *postać wydłużona*: Z gądzin okropne powoje, blyszczące, pełne ślin, pną ś. na ściany, a w głębokości gniazda węzów leżą. Słow. 2. [P.] *dwa kółka wiciowe służące do połączenia jarzma z sochą*. 3. **oju**, lm. e bot. = a) a. **Wilec** (*convolvulus*) *roś. z rodziny powojowatych*. Gatunki: P. laksująca (*c. scammonia*). P. polny a. Powójka (*c. arvensis*). P. wielki a. płotowy. b) P. jalapa = **Patat**. c) P. kartoflowy p. **Patat**. d) P. kołący a. ościsty p. **Kolcówj**. P. kozi p. **Wiciokrzew**. P. lejkowaty i turbitowy p. **Wilec**. P. motyli p. **Powojnik** i **Posmycz**. P. wonny p. **Wiciokrzew**. O powoju, co ś. plecie po krzakach przy zdroju. Len. <Po + *Wój, WI/WOJ>

Powójka, I, lm. i bot. p. **Powój**. <Po + *Wójka, WI/WOJ>

[**Powójniczek**, czka, lm. czki] p. **Powojnik**.

[**Powójnik**, a, lm. i] p. **Powijak**. <Od *Powójny, od Powój>

Powóz, **ozu**, lm. **ozy I**. † P. wóz, fur, *furman*ka: Ogrodnicy mieszają na powozie gnoje końskie, osie etc. Tryze. P. wojskowy = wóz lazaretu polowego do umieszczenia chorych. Gamb. 2. wóz wykwinny, osobowy, na resorach, pojazd, kocz, *faeton*: Każdy swoim powozem jedzie. Troc. Odkryty P. (= P. ze spuszczoną budą). P. zakryty (= P. z podniesioną budą lub kareta). Wtoczyć P. do wozowni. Zasiadliśmy do wilji, gdy nagle zdala po grudzie dał ś. słyszeć turkot powozu. Sienk. 3. † P. *powieźnienie*, *jazda*, *pojazd*, *pojechanie*; *przewóz*, *transport*: Nie trzeba odwabiać podanych od pilnych robót do powozów nieużytecznych. Petr. Wolny P. do ojezyny. Troc. 4. † P. za **Piastów** nazywano powinność dawania podwód pod dwór, kiedy król jechał gdzie, a odwóz, kiedy powracał. Nar. Zdr. **Powozik**. Zgr. **Powozisko**. <Od Po + Wóz>

[**Powóзецek**, czka, lm. czki] p. **Powózek**.

[**Powózek**, zka, lm. zki] wóz, wózek: Panna młoda jedzie czterema końmi, reszta zaś powózków zaprzężona jest w parę koni. Zdr. [**Powóзецek**]. <Od Powóz>

Powózka, I, lm. i wóz wojskowy: Tłumy piechoty szybko wstępujące z liczną artylerją i powózkami. Koł. Siedząc na prostej powózce Germanów. Słow. <Od Powóz>

× **Powózca**, y, lm. y p. **Powózcy**: Tymczasem Tytan sam P. jedzie. Książ. Trojanie, dzielni powózcy. Ml. Powózco szalony, odkieruj rumaki! Ml. <Od Powozie>

Powpadać, a, ał **wpaść** kolejno, jeden (*a. jednego*) *po drugim*: W dół powpadali. Ryb. W ręce oddziałów polskich powpadali. Krasz. <Po + Wpadać>

Powpadanie, a, blm., czynność cz. **Powpadać**. **Powpajać**, a, ał **wpiąć** jedno *po drugim*. <Po + Wpajać>

Powpajanie, a, blm., czynność cz. **Powpajać**. **Powpakowywać**, uje, **ywał** **wpakować** jedno *po drugim*. <Po + Wpakowywać>

Powpakowywanie, a, blm., czynność cz. **Powpakowywać**.

Powpędzać, a, ał **wpędzić** jednego *po drugim*. <Po + Wpędzać>

Powpędzanie, a, blm., czynność cz. **Powpędzać**.

Powpijać się, a ś., ał ś. **wpić** ś. *kolejno, jedno (a. jeden) po drugim*: Posttronki powpijały ś. w ręce i nogi więźnia. Bestje powpijały ś. kłami w ciało. <Po + Wpijać ś.>

Powpijananie się, a ś., blm., czynność cz. **Powpijać** ś.

Powpinać, a, ał **wpiąć** jedno *po drugim*. <Po + Wpinać>

Powpinanie, a, blm., czynność cz. **Powpinać**. **Powpis**, u, lm. y tech. *objaśnienia powpisywane w rysunek*. <Po + Wpis>

Powpisywać, uje, **ywał** **wpisać** jedno *po drugim*. P. ś. **wpisać** ś. *kolejno, jeden po drugim*. <Po + Wpisywać>

Powpisywanie, a, blm., czynność cz. **Powpisywać**.

Powpisywanie się, a ś., blm., czynność cz. **Powpisywać** ś.

Powplatać, a, ał, × **Powpleść** **wpleść** jedno *po drugim; wpleść w wielu miejscach*: Dziońce z powplataniami w warkocze perłami, koralami, kwiatami. And. <Po + Wplatać>

Powplatanie, a, blm., czynność cz. **Powplatać**. **Powplątywać**, uje, **ywał** **wplątać** jedno (*a. jednego*) *po drugim*. P. ś. **wplątać** ś. *kolejno, jeden po drugim*. <Po + Wplątywać>

Powplątywanie, a, blm., czynność cz. **Powplątywać**.

Powplątywanie się, a ś., blm., czynność cz. **Powplątywać** ś.

× **Powplecenie**, a, blm., czynność cz. **Powpleść**. × **Powpleść**, ecie, ótl p. **Powplatać**: Winowajce na kołach powpleceni. Koch. J. Niektórych poświęrtowano, w koła powpleciono, powieszano. L. <Po + Wpleść>

Powpływać, a, ał **wpłynąć** kolejno, jedno *po drugim; wpłynąć w wielu miejscach*. Słow. <Po + Wpływać>

Powpływanie, a, blm., czynność cz. **Powpływać**.

Powpraszać się, a ś., ał ś. **wprosić** ś. *kolejno, jeden po drugim; wprosić ś. w wielu razach*. <Po + Wpraszać ś.>

Powpraszenie się, a ś., blm., czynność cz. **Powpraszać** ś.

Powprawiać, a, ał, × **Powprawić** **wprawić** jedno *po drugim*. × **Powprawić** ś. **wprawić** ś. *kolejno, jeden po drugim*. <Po + Wprawiać>

Powprawianie, a, blm., czynność cz. **Powprawiać**.

Powprawianie się, a ś., blm., czynność cz. **Powprawiać** ś.

× **Powprawić**, i, ił p. **Powprawiać**. <Po + Wprawić>

× **Powprawienie**, a, blm., czynność cz. **Powprawić**: Chodziło przedewszystkiem o postawienie dachu, o P. drzwi i oczyszczenie wnętrza. Józ.

Powprowadzać, a, ał **wprowadzić** jedno *po drugim; wprowadzić w wielu razach*: Pana swego plenipotent w prawne interesa powprowadzał. L. Radbym P. różne ustanowienia, któreby prawdziwie ku podniesieniu miasta tego służyć mogły. Drz. P. ś. **wprowadzić** ś. *kolejno, jeden po drugim; wprowadzić ś. w wiele miejsc*. <Po + Wprowadzać>

Powprowadzanie, a, blm., czynność cz. **Powprowadzać**.

Powprowadzanie się, a s., bhm., czynność cz. Powprowadzać s.

Powprzagać, a, al, Powprzegać wprzając jednego po drugim: Głosząc, w nieznanome jarzma je powprzagał. Otw. <Po + Wprzagać>

Powprzaganie, a, bhm., czynność cz. Powprzagać.

Powprzegać, a, al p. Powprzagać. <Po + Wprzegać>

Powprzeganie, a, bhm., czynność cz. Powprzegać.

Powpuszczać, a, al wpuścić jedno (a. jednego) po drugim; wpuścić w wielu razach. <Po + Wpuszczać>

Powpuszczanie, a, bhm., czynność cz. Powpuszczać.

Powpychać, a, al jedno po drugim wepchnąć: Powpychał na urzędy dworaków i pochlebców. Kal. P. s. wepchnąć s. kolejno, jeden po drugim, powcisnąć s.: Do kąków s. powpychali ludziska przelekli. Uj. <Po + Wpychać>

Powpychanie, a, bhm., czynność cz. Powpychać.

Powpychanie się, a s., bhm., czynność cz. Powpychać s.

Powracać, a, al i. i P. s. p. Powrócić. 2. [P. s.] wrócić: Jak sie juz powracał król... <Po + Wracać>

Powracanie, a, bhm., czynność cz. Powracać, zwrot; powrót.

Powracanie się, a s., bhm., czynność cz. Powracać s.

Powrastać, a, al wrosnąć kolejno, jedno po drugim; wrosnąć w wielu miejscach. <Po + Wraastać>

Powrastały w lm. z których każdy powrastał: Jakby w krzesła powrastałe, szyją i dłubią dnie całe. Fred. A. <Od Powrastać>

Powrastanie, a, bhm., czynność cz. Powrastać.

Powrażać, a, al wrzącić jedno po drugim; wrzącić w wiele miejsc, powtykać, powpychać, powścisnąć: Pallec mu w wiarolomne oczy powrażała. Otw. <Po + Wrażać>

Powrażanie, a, bhm., czynność cz. Powrażać.

Powrąbywać, uje, ywał wrąbać jedno po drugim; wrąbać (jedno) w wielu miejscach. P. s. wrąbać s. kolejno, jeden po drugim. <Po + Wrąbywać>

Powrąbywanie, a, bhm., czynność cz. Powrąbywać.

[Powrąsełko, a, lm. a] p. **Powrósło.**

Powręczać, a, al wręczyć jedno po drugim; wręczyć wielu osobom: P. pozwy. <Po + Wręczać>

Powręczanie, a, bhm., czynność cz. Powręczać.

†Powrotne, ego, bhm. podatek od wrót, od bram, płacony magistratowi: Ma magistrat wiloński imieniem powrotnego od kamienia w rynku na większych ulicach po złotemu, na pobocznych po groszy 20 wybierać. Dub. <Od Powrotny>

[Powrotnie] **napowrót, nanowo, znou.** <Od Powrotny>

Powrotnik, a i. [P., lm. ey] = a) recytywista: Miał do czynienia z powrotnikiem. Zap. b) **upiór, widmo, nieboszczyk powracający na ziemię.** 2. lm. ki eukr. **zbiornik na parę powrotną.** <Od Powrotny>

Powrotność, i, bhm. rz. od Powrotny.

Powrotny i. a. Powrotowy przym. od Powrót; powracający: Hiszpanja zachowała sobie trakta-tem utrechkiem prawo powrotne do Sycyli. Wyrw. Meandra powrotnego córa Cyane. Żebr. (redeuntis). Bilet P. na kolei (= dający prawo i do powrotu kolejaj). Doświadczony Macčko znalazł bez trudu na stratowanej ziemi wyciski obrzymich kopyt, idące w kierunku powrotnym. Sienk. Cezarów wszechmoena pycha z pod stropów, ze złomów jęka, słuch echem powrotnym dźwięka, w cyprysach żałobna wzdycha. Wysp. Powrotna fala. 2. patol.: Dur P., durzyca powrotna = gorączka powrotna (febris recurrens). Pijaństwo powrotne (methysiomania). Rzężenia powrotne (erepitiatio redux). <Od Powrót>

[Powrotny, ego, lm. i] **stróż pilnujący wrót we wsi przy drodze większej.** <Po + Wrotny>

Powrotowy p. Powrotny: Ruch P. = ruch tam i nazad. Łab. <Od Powrót>

[Powroza, y, lm. y] p. **Powróż:** Wziął se kożę na powrozę.

Powrozek, zka, lm. zki p. Powróż, sznurek: P. trudno s. przerywa, *vis unita major*. Skar. P. w troje pleciony. Gałat. P. pepkowy. Krup. (= *pepowina*). P. nasieniowy. Krup. P. mózgowy. <Od Powróż>

†**Powrozi p. Powrozowy:** Psy powrozim biczem wyganiać. Żarn. <Od Powróż>

Powroziany p. Powrozowy: Powroziana drabina. Troc. Zań nie widzisz, jako Pan Chrystus powrozianym biczem wygnał ony z kościoła sprzedające i kupujące? Orzech. <Od Powróż>

[Powrozina, y, lm. y m.] **lichy, nędzny powróż.** <Od Powróż>

× **Powrozobiegun, a, lm. owie kuglarz, gimnastyk, produkujący s. na linie; linoścoczek, linochód:** P., kuglarz powrozowy. Troc. P., kuglarz, metelnik. Bobr. <Powróż + Biegun>

× **Powrozobiegunka, i, lm. i forma ż. od Powrozobiegun.** Troc. <Powróż + Biegunka>

Powrozowato przys. od Powrozowaty.

Powrozowaty podobny do powroza. L. <Od Powróż>

[Powrozowe, ego, bhm.] **dopłata sprzedającemu bydlę za powróż, na którym je na targ przypro- wadzano.** <Od Powrozowy>

Powrozowy, Powroziany, †Powrozi przym. od Powróż, sznurowy: Cięga powrozowa. Troc. Pro- wadzono złodzieja na śmierć powrozową. Opal. (= na szubienice). Kolej powrozowa (funikularna) = złożona z dwóch pociągów przyczepionych do koł- ców jednej liny opasującej koło na górnej stacji, przyczem pociąg zjeżdżający podciąga w górę swym ciężarem drugi pociąg. <Od Powróż>

Powroźnia, i, lm. e budowla, w której kręcą powrozy i wszelkiego rodzaju liny. Podez. <Od Powróż>

Powroźnictwo, a, bhm. sztuka robienia powro- zow, rzemiosło powroźnika: Wyborne pismo pana du Hamel o powroźnictwie. Jak. J. <Od Powroź- nik>

Powroźniczek, czka, lm. czkowie i. [P.] p. Po- wroźnik. 2. chłopiec, pomocnik, terminator powroź- nicy. <Od Powroźnik>

Powroźniczka, i, lm. i. ta, co robi a. sprze- daje powrozy. 2. żona powroźnika.

Powroźniczy przym. od Powroźnik: Warsztat P. Troc. <Od Powroźnik>

Powroźnik, a, lm. cy, [Powroźnik] i. rzemieś- lnik wyrabiający sznury, liny, powrozy, szpagaty i t. p. 2. [P.] = a) człowiek idący na ostatku do

spowiedzi wielkanocej, niby na powrozie prowadzony. b) człowiek zasługujący na skreepowanie powrozami: To jest łotr, wisielce, P., łanieusznik. Orzesz. Zdr. [Powrózniczek]. <Od Powroźny>

Powrócenie, a, blm., czynność cz. Powrócić.

Powrócenie się, a ś., blm., czynność cz. Powrócić ś.

Powrócieli, a, lm. e ten, co powraca a. powrócił. L. <Od Powrócić>

Powrócić, i, il, nied. Powracać I. wrócić, zwrócić, oddać, przywrócić, nagrodzić: Morze, co wychodzi na wschodzie, to powraca na zachodzie. Stasz. Ty powróciś mi wszystko, com stracił. Stasz. Grzech nie będzie odpuszczony, póki nie będzie wziętek powrócony. Kras. A. Powróć mi moją książkę. Troc. 2. *wrócić, zawrócić, sprowadzić z powrotem, cofnąć:* P. kogo z drogi. Jak mnie, dziecko, powróciłaś cudem, tak nas powróciś cudem na ojczyzny łono. Miek. 3. †P. *wrócić, obrócić, skierować, pomknąć, posunąć:* P. oko na eo. Troc. Nie tak prędko powraca swej nogi, kiedy gdzie blisko węży zobaczy u drogi, jak... P. Koch. 4. a. P. ś. 1. *wrócić, przybyć z powrotem w to samo miejsce, wrócić ś.:* P. do kraju. Powrócę; idę teraz dla interesu. L. Powrócił ś. z podróży, z Franecji. Troc. Taż drogą P. Troc. Nie pierwej na wolność powróciś, aż nam pierwej jedną piosneckę zanucisz. Cho. Zważ krąg rzeczy coraz do siebie powracających, a ujrzyś, że wszystko koleją zapada i wstaje. Pileh. Powrócony do domu, ludziom moim, com słyszał, opowiedziałem. Koss. (=powróciwszy). Jak ś. powrócił król do Krakowa, tak ś. zaraz o nich spytał. Dyak. Czestował nas na promie winem, potem powróciliśmy ś. do Czerwonego Dworu. Mat. P. ś. I. p. wyż. 2. *wrócić ś., zwrócić ś., wynagrodzić ś., odstąpić ś.:* Już ś. szkoda nie powróci! Wszystkie koszta mi ś. powróciły. <Po + Wrócić>

Powrósto, a, lm. a, [Porwósto, Porwiósto, Prowionsto, Przewiósto, Przewiástico, Powrzasto] powróz, pas ze słomy ukłócony, służący do wiązania snopków, do przysiązania słomy do lat na strzesze i t. p., powięsto: Gdzie w kopach dziesięć oddawają, tedy P., którym snopy wiążą, ma być długie na dwa łokcie, a to kiedy ozimie wiążą. Sz. Po omlocie lnu zaraz snopki powróstem związać trzeba. Przędz. Roztargnął Samson wici, jakoby miał rozerać zgrzebne P. ogniem przepalone. B. B. Szezególny ten ubiór przytrzymało P. skrócone ze słomy. Rog. Zdr. [Powrąselko]. <Od Powróz>

Powrót, otu, lm. oty I. powrócenie, powrócenie ś., powracanie; zwrócenie czego, zwrot: Prawo odkupienia przedanej rzeczy zowie ś. kupno z powrotem. Gal. „P. posła“ komedja Niemcewicza. I porzuciły nas! — i bez powrotu! Słow. Służę u tych państwa drugim powrotem (=wróciwszy do nich drugi raz). Na P., × W P. = *nuzal, powtórnie, znów, nanowu, znouu*. Licz na P. Muszę to sprób i szyć na P. Z przęgerza w P. stawię mię przed radę. Pol. Brała robotę i w P. ją kładła. Brzeg odtręca mnie (łale) w P., do biegu tam, skąd szalona biegłam dniem i nocą, i dokąd wracać muszę. Sf. Być z powrotem = *wrócić*. Za chwilę będę z powrotem. Chyba w lipcu spodziewany jest z powrotem. L. Tak prędko z powrotem? (=wracasz?). Prosimy z powrotem (=powracając nie minąć nas, wstąpić do nas). 2. [P., Powrótką] *załamanie ś. drogi, skręt, zakręt*. 3. patol.: P. choroby = *recydywa* (morbus recidivus). P. do dawnego = *restituca* (restitutio). <Po + Wrót>

[Powrótko, i, lm. ij] p. Powrót. <Po + Wrótko>

Powróż, oza, lm. ozy, [Poworz, Powarż, Powrów, Prowóz, Prowoz, Poworż] gruby sznur z konopi lub innego włókna skręcony, lina, postronek, sznur: Opasał ś. powrozem. Skar. Powrozy jako nici potargał (Samson). Skar. Łgarze Pan Bóg każe, jeśli nie mrozem, tedy powrozem. Rys. Nigdy cię do niej matka w powrozie nie wiodła. Pot. (=nie przynusila, gwalem nie pociagnęła. L.). Żeby z nici nie kręcili powrozów. L. Pies na powrozie Troc. Jabym ś. był urwał im z powroza, tak mię gnało. Rom. Ku słupowi go zasię przywiązali i powrozy ciężko biczowali. Op. Żyją okrutni burzyciele, ...są fałszywi, którzy, podłą bojaźnią znękanii, laury w ustach, a w sercu powrozy na nas wiją. Hul. Z uczuciem smutku, boleści i zgrozy będę wyrwał koły i powrozy. Słow. Gdzieby synowie na słowa nie dbali, nie wadzi do grozy przydać też powrozy, bo mówi Salomon: zbieraj boków syna, póki młody. Żarn. (=plagi, baty). Powrozy = *pęta*. Dla nas Chrystus ś. smotnie w powrozach prowadzić dopuścił. Wuj. Ja was — zakrzyknął — w powrozy, w łańcuchy! wy buntownicy! Słow. Przen.: *stryczek, szubienica, śmierć na szubienicy*: Ani są tak nędzni, żeby ku ulitowaniu serce poruszili, ani tak bardzo niecnotliwi, żeby powroza byli godni. Gór. Zemknął ś. katowi z powroza. Troc (=urwał ś. z szubienicy). Za nami czas chodzi, jako kat z powrozem. Kej. Osądziła przypowieść stara do powroza, co ni pies, ni koza. Pot. Jeśli kto krał drzewo budowne, ma być sądzon tykiem a. powrozem. Sz. Kiedybyście za Jagiolla tak bluźnili, pewnieby kto z was drgnął nogą na powrozie. Tworz. Przen.: †Powrozie! = *wisielce! szubieniczniku! oberis!* Kn. P. kuglariski. Był jeden Turczyn, który po powrozie chodził. Warg. 2. anat.: †P. = *ścięgu*. Kireh. 3. bart.: P. bartny = P. *zarzucany przez bartników na drzewo celem podnoszenia ś. na tym drzewie i utrzymywania ś. na nim przy władaniu barci*. Powrozem robić, powrozami łązić = *wrządzać dziecie a. barci na drzewach*. Skr. 4. gór.: × P. = *lina w kopalni*. P. haspłowy, kieratowy. P. łyeczany. P. waszeradny = *łańcuch o 500 do 700 ogniwach żelaznych do ciągnięcia wody w Olkszu*. 5. zł. *kielbasa*. Zdr. **Powrozek, Powrózek. <Po + *Wróz, WARZ/WIERZ/WRÓZ>**

Powrózek, zka, lm. kti I. p. Powróż, cienił powróż, szmurek: Zakurzone i skudlane włosy wiązali w tyle głowy jedni drugim powróżkami w harcapy. Żor. Baczyszli, księże doktorze miły, jako tu kacierz w łykach jest, a jako temi widomami powróżki zewsząd zadziornygniony jest. Orzech. (=wywodami logicznymi). 2. anat.: P. nasienny p. *Nasienny*. Powróżki macicy p. **Okrażły**. Powróżki rdzenia (funiculi medullae spinalis). × P. pępkowy = *pępowina* (funiculus umbilicalis). 3. ombr.: × P. moczowy a. omochniowy p. **Moczownik**. <Od Powróż>

Powrózkwato przys. od Powrózkwaty.

Powrózkwaty do powrózka podobny. Anat.: Cialka powrózkwate (corpora testiformia). <Od Powrózkwaty>

Powrózkowy przym. od **Powrozek**: Czestokroć pustelnicy pacterz i Zdrowe Marje na powrózkowych paciorkach, naboźnie rozmyślali. Bz. <Od Powrózek>

Powrózenie, a, blm., czynność cz. Powróżęć.

†**Powróżka, i, lm. i uróżba, przepowiadania, wieszczba:** Rzymski i kartagineński naród jedne-

go czasu różnemi powrózkami i siłami panowania światu sobie wieszowali. Fal. <Po + Wróżka>

Powróżyć, y, ył zająć *ś. wrózeniem przez pewien czas, odbyć wrózenie.* <Po + Wróżyć>

[**Powrzaskowywać, uje, ywał**] *pokrzykiwać, wrzeszczeć z przerwami:* Dobrze wam tak sobie P., jakoście *ś.* wysiedzieli z uczciwymi ludźmi w karczmie. Dyg. <Po + *Wrzaskowywać, od Wrzask>

[**Powrzaskowywanie, a, blm.**] czynność cz. **Powrzaskowywać.**

[**Powrzaństwo, a, lm. a**] p. **Powrósło.** <Zam. Powrósło>

***Powrzeczy:** [Na P.] *rzekomo* <Po + W + Rzeczy, od Rzecz>

Powrzec, wre, wrzał, [P. *ś.*] 1. *wypełnić pewną chwilę wrzeniem, pogotować* *ś.* [P. *ś.*] 1. p. wyż. 2. *pożywić* *ś.* <Po + Wrzec>

Powrzenie, a, blm., czynność cz. **Powrzec.**

[**Powrzenie się, a-ś., blm.,** czynność cz. **Powrzec** *ś.*

Powrzeszczeć, y, ał *pewien czas spędzić na wrzeszczeniu, pokrzyzczeć.* <Po + Wrzeszczeć>

Powrzeszczenie, a, blm., czynność cz. **Powrzeszczeć.**

Powrzos, u, lm. y bot. p. **Wrzosień.** <Po + Wrzos>

Powrzucać, a, ał *wrzucić jedno po drugim:* Gdy patronowie obsiadą most żebraków, my dzieci nasze chyba w Tybr powrzucamy. Orzesz. <Po + Wrzucac>

Powrzucanie, a, blm., czynność cz. **Powrzucać.**

Powrzynać, a, ał *werznąć jedno po drugim; werznąć w wielu miejscach.* P. *ś.* *werznąć* *ś.* *kolejno, jeden po drugim; werznąć* *ś.* *w wielu miejscach:* Bąk *ś.* gwałtem powrzynał w posiadłości Szarych. Krasz. <Po + Wrzynać>

Powrzynanie, a, blm., czynność cz. **Powrzynać.**

Powrzynanie się, a-ś., blm., czynność cz. **Powrzynać** *ś.*

Powsadzać, a, ał *wsadzić jedno po drugim; wsadzić w wielu miejscach:* Pannę Krystynę, Franusię, Prokopa, pacholka i Żyda, powiązanych, na konie powsadzali. Jez. <Po + Wsadzać>

Powsadzanie, a, blm., czynność cz. **Powsadzać.**

Powschodzenie, a, blm., czynność cz. **Powschodzić.**

Powschodzić, i, ił (o wielu) *wzejść kolejno, jedno po drugim.* <Po + Wschodzić>

Powsiadać, a, ał 1. (o wielu) *wsiąść kolejno, jeden po drugim:* P. na konie. Wstali i powsiadali każdy na muła swego i uciekli. Bud. 2. nied. p. **Powsiąść.** <Po + Wsiadać>

Powsiadanie, a, blm., czynność cz. **Powsiadać.**

Powsiąkać, a, ał *wsiąknąć kolejno, jedno po drugim:* Karmił go owym tysiącem legend, które tu do murów przyrosły, powsiąkały w ziemię, w powietrzu unosić *ś.* zdają. Krasz. <Po + Wsiąkać>

Powsiąkanie, a, blm., czynność cz. **Powsiąkać.** **Powsiąść, ądzie, adł,** nied. **Powsiadać** na kogo = *powstać, napaść, wyjechać z gębą, zburzczyć, skrzyżczyć, zburzować, zjeździć kogo; wyrzucić na kogo gębę;* nied. *jeździć po kim.* <Po + Wsiąść>

[**Powsikij, a, lm. e**] p. **Powsinoga.** <Po + Wsi (od Wieś) + Kij>

Powsinoga, i, lm. i m. i ż., [**Powsikij**] *włóczykij, włóczęga, latawiec, obieżywiat, tułacz, łazęga,*

wszędobylski, wszędobyl: Sprośna rzecz, kiedy z panny siedzi P., której wszędzie pełno. Damb. Nieponie i powsinogi wierutne, ale umieją śpiewać i trochę służyć bożej liźneli. Sienk. Ufasz ty temu powsinodze? co to za jeden? Sienk. <Po + Wsi (od Wieś) + Noga>

Powskakiwać, uje, iwał, [**Powskakować**] *wskoczyć kolejno, jeden po drugim:* Kury tymczasem wszystkie powskakiwały do izby. Krasz. <Po + Wskakiwać>

Powskakiwanie, a, blm., czynność cz. **Powskakiwać.**

[**Powskakować, uje, ował**] p. **Powskakiwać.** <Po + Wskakować>

[**Powskakowanie, a, blm.**] czynność cz. **Powskakować.**

Powskrzeszać, a, ał *wskrziesić jednego (a jedno) po drugim:* Nauki wzbudził, kunszty powskrzeszał i oszlifował ludzi aż do lśniącego poloru. Kaczk. <Po + Wskrzyszać>

Powskrzeszanie, a, blm., czynność cz. **Powskrzeszać.**

Powstawiać się, a-ś., ał *ś.* (o wielu) *wstawić* *ś.* *kolejno, jeden (a jedno) po drugim.* <Po + Wstawiać *ś.*>

Powstawianie się, a-ś., blm., czynność cz. **Powstawiać** *ś.*

[**Powspasać się, sie-ś., ał** *ś.*] *spasć* *ś., utuczyć* *ś.* *kolejno, jeden po drugim:* Czeladź mu *ś.* powspasała. <Po + Wz + Pasać *ś.*>

[**Powspasanie się, a-ś., blm.**] czynność cz. **Powspasać** *ś.*

Powspierać, a, ał *wesprzeć jedno (a jednego) po drugim.* P. *ś.* *wesprzeć* *ś.* *kolejno, jeden po drugim.* <Po + Wspierać>

Powspieranie, a, blm., czynność cz. **Powspierać.**

Powspieranie się, a-ś., blm., czynność cz. **Powspierać** *ś.*

Powspinać się, a-ś., ał *ś.* 1. *wspiąć* *ś.* *kolejno, jeden po drugim.* 2. *spędzić pewien czas na wspinaniu* *ś.* <Po + Wspinać>

Powspinięcie się, a-ś., blm., czynność cz. **Powspinać** *ś.*

Powspomagać, a, ał *wspomóc jednego po drugim.* <Po + Wspomagać>

Powspomaganie, a, blm., czynność cz. **Powspomagać.**

Powstać, aje, ał, nied. Powstawać, [**Powstajać**] 1. *wstać, podnieść* *ś., dzwignąć* *ś.:* Ilekroć był z nóg zwałony, tylekroć żwawszy na nogi powstał. Pilech. Gdy Ewanielją w kościele czytają, wszyscy ludzie powstają. Hrb. Niech przed starszemi ze czcią powstają. Pilech. Powstań, pan wchodzi. Troc. + P. komu. Troc. (= P. przed kim). Powstał Ptolemeusz z swymi i weszli na ucztę. Wuji. Najwymowniejszemu krasomówcy, nim rzecz swą rozpoczął, włosy powstały. Pilech. (= *najeżyty* *ś.*). Przen.: P. z upadku. Z choroby powstający wielki apetyt miewają. Krup. Popoję ich, aby posnęli i spali sen wieczny, a nigdy nie powstałi. Leop. Z martwych P. = *zmarłych wstać.* Związki śmierci rozerwawszy, powstał do nowego żywota. Groch. Raz *ś.* piaszczy do ziemi, znów z ziemi powstawa. Słow. Zeusie, powstań z twą potęgą zwierchnię i patrz, ile tu leż co dnia *ś.* roni w nieszczęściu! Rom. Chyba odwiecznym powiemy prochom: powstańcie z grobów! chodźcie za nami! Słow. Gładjator powstał z lochów cyrku i szedł na cize swoich. Krasin.

Powstajcie, sennel Wysp. †P. na królestwo = *wynieść ś.*, *wstąpić na tron*. Przen.: Bóg powstaje, gdy ludzka moc ustaje. Skar. (= *przystępuję do dzieła*). Przen.: P. z czego, †od czego = *otrząsnąć ś.* z czego, *porzucić co*, *poprawić ś.* z czego: P. z grzechu. Powstał od pierwszego przedsięwzięcia swego i zabawek niepobożnych, a naśladował Pana. Żarn. Przen.: *ocknąć ś.*, *przeludzić ś.* z *uśpienia*, z *gnusności*; *zrobić powstanie*, *chwycić za oręż*, *zbutnować ś.*: Powstań, narodzie, patrz na orły swoje! Całe miasto powstało. Brat na brata powstaje, sąsiad na sąsiada. L. (= *nastaje*). Powstanie naród przeciw narodowi, i królestwo przeciw królestwu. Wuj. †Rozbójnik powstawa na gardło brata swego. Rej. (= *targa ś.*, *nastaje*, *czyha*, *dąbie*). Przen.: P. na kogo p. **Powstać**: Wszyscy na niego powstali. Troc. Powstań i powstawać będą na łakomec, pijaka, złoczyńcę. L. Przen.: P. przeciw komu, przeciw czemu, na co = *obruszyć ś.*, *oburzyć ś.*, nied. *zrywać ś.*, *piornować*: Powstań, o Panie wieczny, w gniewie Twoim przeciw złych ludzi niepobożnej radzie, a powstań z pomstą. Kochan. Konarski powstał na zepsuty gust w pisaniu, na zły metod edukacji, na nierząd w Rzpltej, przeciw veto i zrywaniu sejmów. Lel. Wolno jednemu powstawać na rząd turecki, drugiemu na chiński, trzeciemu na indyjski. L. 2. przen. *wznieść ś.*, *podnieść ś.*, *zerwać ś.*, *wszcząć ś.*, *wzbudzić ś.*: Czujni byli, nie tylko patrząc, gdzie gore, ale gdzie i co mało dymu powstaje. Skar. Powstał wiatr, śnieg. Troc. Powstała wojna. Troc. Zgiełk powstał wielki, gdy przyszło wotować. Kras. Na te groźby powszechne oburzenie powstało w izbie sejmowej. Niem. Krzyk oburzenia powstał w tłumie. Krasin. Powstał szmer i śmiech, powtarzano z kolei przestrogi Hreczechy. Mick. Powstawała wrzawa, miła uchu myśliców, jak druga obława... Mick. W miastach wielkości średniej powstają i wirują roje ludzkich mikrobów. Orzesz. W bardziej oddalonych stronach pobojowiska powstawały rozpaczliwe krzyki, kłątwy i hałasy. Niem. A. Przen.: Funkeja powstająca, *ascendens*, w której potęgi nieznannej ilości rosną. Śniad. J. (= *rosnąć*, *wzrastająca*). Przen.: †Usilną aplikacją w wielkiego nowce powstał Nies. (= *urość*, *wyrósł*; *na wielkiego mówcę wyszedł*). Przen.: *wyniknąć*, *utworzyć ś.*, *wywiązać ś.*, *zrobić ś.*, *zawiązać ś.*, *uformować ś.*, *zjawić ś.*, *pokazać ś.*: Z małych rzeczy często wielkie powstają. Lach. Mur wysoki z małych cegiełek powstawa. Opal. Zabraniamy sąsiadom wejścia w powstające miasto, jeszcze nie ze wszystkim ubezpieczone. L. Na gruzach skażonej rzpltej powstała monarchja. Po rozerwaniu ogromnego państwa Aleksandrowego powstały trzy wielkie mocarstwa. Lel. Jedne państwa ginęły, powstawały drugie. Niem. Wielkie skutki powstają z małych przyczyn. Z krwi stu poległych tysiąc powstanie mścicieli. Fel. Holenderska rzplta z małych powstała początków. Troc. P. z niezego. Powstała z tego szara masa. Powstały kółka rolnicze, choroby, procesy. Powstanie od tego powietrze. Troc. [Chlustnął trzeci raz, już powstały dobre ocy]. <Po + Wstać>

[**Powstająć**, a, al] p. **Powstać**. <Po + Wstająć>

[**Powstajanie**, a, blm.] czynność cz. **Powstająć**. **Powstały** który powstał: Zastał mię już powstałego i odehodzącego. Troc. Można gniew z ciężkiej nawet dolegliwości P. ukryć. Filch. Żebrak

milszy mi jest, aniżeli z cudzego nieszczęścia P. L. Wiatr P. okręty w porcie zatrzymał. Troc. Co na niego powstałe łagodziło umysły. Troc. <Od Powstać>

Powstanie, a l. blm., czynność cz. **Powstać**: Boże, Tyś poznał siedzenie i P. moje. Troc. P. kraju tego z burzenia miast przyległych pochodzi. Troc. Za powstaniem tak krwawej wojny. Troc. Powstania szlachty na niego był przyczyną. Troc. 2. lm. a *chwycenie za broń*, *rokosz*, *ruchawka*, *insurekcja*, *bunt*, *rewolucja*: P. polskie w r. 1863.

Powstaniec, nca, lm. ncy, [**Postaniec**], × **Powstańca** ten, co należy do powstania, *rewolucjonista*, *rokoszanin*, *insurgent*, *buntownik*: Czarniecki, połączywszy z swym pułkiem oddziały powstańców, ruszył natychmiast w Lubelskie. Rom. <Od *Powstany, od Powstać>

Powstaniowy przym. od **Powstanie**: Na korzyść Puskina z powstaniowej epoki należy zauważyć, że nawet po walce piszący nie przestaje uważać ś. za pobratymca. Spas. <Od Powstanie>

× **Powstańca**, y, lm. y p. **Powstaniec**. Słów. <Z Powstaniec>

Powstańczo przys. od **Powstańczy**, *groźnie*, *wyzuwająco*: Usłyszał chaos głosów, chaos mów, chaos okrzyków, rzucanych w przestrzeń P. Wroc. <Od Powstańczy>

Powstańczy przym. od **Powstaniec**; × **Powstański**: Oddział P. <Od Powstaniec>

Powstański p. **Powstańczy**: Oto jutro rano na P. bój polskie pany wstaną. Krasin.

Powstawać, aje, awał p. **Powstać**. <Po + Wstawać>

Powstawanie, a, blm., czynność cz. **Powstawać**: P. skamieniałości, kryształów.

Powstawiać, a, al *wstawić jedno po drugim*; *wstawić w wiele miejsc*. P. ś. gm. *popić ś.*, *popijać ś. kolejno*, *jeden po drugim*. <Po + Wstawiać>

Powstawianie, a, blm., czynność cz. **Powstawiać**.

Powstawianie się, a ś., blm., czynność cz. **Powstawiać** ś.

Powstrzykiwać, uje, iwał *wstrzyknąć jedno po drugim*; *wstrzyknąć w wielu miejscach*. <Po + Wstrzykiwać>

Powstrzykiwanie, a, blm., czynność cz. **Powstrzykiwać**.

Powstępować, uje, ował l. *wstąpić kolejno*, *jeden po drugim*, *powchodzić*: Ciekawi aż na wieże powstępowali. Krasz. 2. [P.] *powstawić ś.*: Kazała wszystkim P. w rządy. <Po + Wstępować>

Powstępowanie, a, blm., czynność cz. **Powstępować**.

Powstrzymać, a, al, nied. **Powstrzymywać** l. *wstrzymać*, *zatrzymać*, *zahamować*, *zatkanować*, *nie puścić dalej*: Dwa strumienie nie powstrzymywanych już łez zwolna płynęły po błędnych jej policzkach. Orzesz. 2. przen. *powściągnąć*, *pohamować*, *ukrócić*, *utemperować*, *nie dopuścić*, *umiarkować*, *poskromić*. P. ś. *wstrzymać ś.*, *powściągnąć ś.*, *pohamować ś.*, *pohamować ś.* <Po + Wstrzymać>

Powstrzymanie, a, blm., czynność cz. **Powstrzymać**: Religja jest moim hamulcem do powstrzymania nas od złego. L.

Powstrzymanie się, a ś., blm., czynność cz. **Powstrzymać** ś.

Powstrzymywacz, a, lm. e ten, co powstrzymuje: Bolesław Śmiały, nie wywierający swej srogości na gminie, pewnie był powstrzymywaczem jego krzywd. Lel. Bez wątpienia powstrzymywaczem takim był Bolesław Wielki. Lel. <Od Powstrzymywacz>

Postrzymywać, uje, ywał i P. ś. p. Powstrzymać.

Powstrzymywanie, a, blm., czynność cz. Powstrzymywać.

Powstrzymywanie się, a ś., blm., czynność cz. Powstrzymywać ś.

† **Powstydiać się**, a ś., ał ś. p. **Powstydić ś.**: W Tobie, Panie, wszystkie nadzieje pokładamy, co ś. pewnie w wiekuście nie powstydamy. K. G. <Po + Wstydiać ś.>

† **Powstydnąć się**, a ś., blm., czynność cz. **Powstydnąć ś.**

[**Powstydnąć, nie, nął**] p. **Powstydić**: Po weselu jednak tego pana powstydnie, że on to ma świniarka za zięcia. <Po + *Wstydnąć, od Wstyd>

[**Powstydnęcie**, a, blm.] czynność cz. **Powstydnąć**.

Powstydnienie, a, blm., czynność cz. **Powstydnąć**.

Powstydnienie się, a ś., blm., czynność cz. **Powstydnąć ś.**

Powstydić, i, ił l. a. [**Powstydnąć**] **zawstydić, zażenować. 2. zawstydić jednego po drugim, pozawstydząć. P. ś., † Powstydać ś. 1. pocierpieć wstyd przez pewien czas, najęść ś. wstydu. 2. zawstydić ś., narazić ś. na wstyd**: Masz sługi, za które ś. nigdy nie powstydzisz. Troc. Niemasz ich, tylko dziewiętnastu; ale też zato dobrani, upewniam, że nie powstydzimy ś. za nich. L. Jabym ś. nie powstydził tę sztukę na teatrze produkować. L. Nie powstydzę się swojej roboty. <Po + Wstydić>

Powsuwać, a, ał l. **wsunąć jedno po drugim; wsunąć w wielu miejscach. 2. gm. pozjadać. P. ś. wsunąć ś. kolejno, jeden po drugim.** <Po + Wsuwać>

Powsuwanie, a, blm., czynność cz. **Powsuwać**.

Powsuwanie się, a ś., blm., czynność cz. **Powsuwać ś.**

Powsypywać, uje, ywał **wsypać jedno po drugim; wsypać w wielu miejscach**: P. nowe pismo w przgródki. <Po + Wsypywać>

Powsypywanie, a, blm., czynność cz. **Powsypywać**.

Powszczepiać, a, ał **wszczepić jedno po drugim; wszczepić w wielu miejscach. P. ś. wszczepić ś. kolejno jedno po drugim; wszczepić ś. w wielu miejscach**: W rozpuszczone włosy powszczepiały jej ś. chmielowe szyszki. Sienk. <Po + Wszczepiać>

Powszczepianie, a, blm., czynność cz. **Powszczepiać**.

Powszczepianie się, a ś., blm., czynność cz. **Powszczepiać ś.**

Powszczynać, a, ał **wszczać jedno po drugim**: P. zatargi. <Po + Wszczynać>

Powszczywanie, a, blm., czynność cz. **Powszczynać**.

† **Powszebytni**, † **Powszebytny**, † **Powszedniebytni** *zawsze trwający, wieczny, nieustanny, nieustający, stały, nieprzemijający, nieskończony*: To nie jest P. chrześcijański kościół. Baz. <Po + *Wsze (od Wsz-) + Bytni>

† **Powszebytny p. Powszebytni**: Ten porządek chce Bóg w świętym a powszebytnym kościele swoim. Wuj. <Po + *Wsze (od Wsz-) + Bytny>

× **Powszechnia**, i, lm. e l. *ogół, społeczeństwo. Sow. 2. uniwersytet, wszechnica. 3. Rzeczpospolita. Sł. wil.* <Od Powszechny>

Powszechnić, i, ił *upowszechniać*. L. <Od Powszechny>

Powszechnie przys. od **Powszechny**, *ogólnie, pospolicie, uniwersalnie, w każdym wypadku, czasie i miejscu; zwyczajnie, zwykłe*: P. wiadomo, przyjęto. P. narzekają, że... P. chwalony. Troc. P. o czym mówić, pisać. Troc.

Powszechnieć, eje, ał l. *stawać ś. powszechnym, upowszechniać ś., rozpowszechniać ś., szerzyć ś., rozszerzać ś., rozwielać ś., pospolić, uciierać ś.*: Krzywoprzysięstwo bez kary powszechnieje. Stasz. <Od Powszechny>

Powszechnienie, a, blm., czynność cz. **Powszechnieć**.

† **Powszechnik**, a, lm. cy *członek kościoła powszechnego, katolik*: Żli powszechnicy są chrześcijanie malowani, nie są prawmi chrześcijany. Hrb. Żle żyjący P. prawym nie jest chrześcijaninem. Hrb. Nazywają wiernych przepowiadaczy św. Ewangelii nie powszechniki, ale pokątniki. Żarn. Sami odszczepieńcy ś. wydają, że nie są powszechnicy, ale pokątnicy. Wuj. <Od Powszechny>

Powszechnodziejowy, **Powszechnohistoryczny** *tyczący ś. dziejów powszechnych, historii powszechnej; światodziejowy*: Powszechnodziejowa rywalizacja dwóch światów. Krwawy P. dramat. Myc. <Powszechny + Dziejowy>

Powszechnohistoryczny p. **Powszechnodziejowy**: Rozwiązano by ręce dla jednej wielkiej powszechnohistorycznej akcji. Spas. <Powszechny + Historyczny>

Powszechność, i, l. blm. rz. od **Powszechny**: W powszechności i w szczególności. Troc. Wszyscy ludzie w powszechności, a obywatele w pospolitości. Troc. Jakie są wszystkich stanów w powszechności i każdego obywatela w szczególności obowiązki względem ojczyzny. L. Każdy w szczególności, w powszechności wszyscy gamimy oszczereców. L. 2. *ogół*: P. krajowa jest społeczeństwo. Gal. Do powszechności zebrać co rozległego. Troc. Pytanie o wszystkiej powszechności główne. Troc. P. na różnie rozdziel. Troc. Słowo zwierzę a. jego pojęcie jest P. człowikowi i niemym żywocinom pospolita. Troc. Cała P. jestestw organicznych dzieli ś. na rośliny i zwierzęta. Śniad. J. P. u Platona, *uniwersale*. Petr. Nie tak tu bierzem P., jako dialektowie biorą, którą z wielu pojedynkowych jednakiach rzeczy spajają i stanowią; ale P. zowiemy kształt poznania i rozumienia. Petr. 2. lm. l. *społeczność, społeczeństwo, ogół, publiczność*: Zaręczyć mozem obywatelskiej powszechności, iż skutków prac naszych wkrótce używać będzie. Pir. Podjąłeś ś. pisać, szanuj czytelnika, szanuj sąd społecznej i przyszłej powszechności. Pir. Nie znalazł echa w sercu i myśli ówczesnej powszechności. Zaczął wydawać jedne po drugich pisma, które obrócić na niego oczy powszechności, zjednały mu chwałę szczęśliwego dowcipu. Zał. S. Dla powszechności wszelako lubiący ś. otaczać pewną powagą. Krasz. K. Sejm 1788 r. wolność wyboru rabinów powszechnościom żydowskim zostawił. Cz. (= *zgrupowaniem*,

kołom, zborom, gminom, kahałom). <Od Powszechny>

Powszechny I. *tyczący ś. wszystkich bez wyjątku czasów, miejsc, ludzi; ogólny, uniwersalny*: Co jest ogólne, to przedstawia sumę części jednorodnych, wziętych w całości; a co powszechne, to ś. odnosi do wszystkich, zawsze i wszędzie. Kras. A. Prawa naturalne są powszechne, to jest, iż bez żadnego wyjątku wszystkich obowiązują ludzi. L. Ceremonje powszechne mają być od wszystkiego chrześcijaństwa chowane; na osobliwe, które przy niektórych tylko są kościołach, nie są wszyscy powinowaci. Hrb. Wyrazy ogólne i powszechne: wiele, wszystko. Kopez. Słowo człowiek jest coś powszechnego, do którego ściągają ś. szczególnie osoby, jako to: Jan, Piotr, Gawęł. Petr. Pocjusz synod carogrodzki ósmym eumenickim, generalnym albo powszechnym nazwał. Skar. Imię powszechnego patriarchy samemu papieżowi służy. Skar. Biskup konstantynopolski powszechnym ś. najpierwej otytułował. Smotr. P. Kościół jest po wszym świecie rozszerzony i na czas wszelaki trwający. Hrb. (= *katołicki*). Augustyn św. dlatego kościół zowie powszechnym, iż zupełnie albo na wszystkim jest doskonały, a na niczym nie chramie. Baz. Wystawa powszechna (= *wszechświatowa*). Spowiedź powszechna (= *z całego życia, generalna*). Kalendarz P. Historja powszechna. Dzieje powszechne. †List P., okólny = *uniwersał*. Folgując prawu powszechnemu. Kochan. Podobna mu ś. rzecz nie widzi, aby to takie powszechne mniemanie nie miało być na jakim pewnym gruncie zasadzone. Górn. Według ustawy i obyczaju kościoła powszechnego. Wuj. Synod generalny albo P. Skar. Cheiał co należeć takiego..., o coby mógł powszechne na katoliki prześladowanie podnieść. Skar. Wywołało to powszechne oburzenie. Powszechna radość. Powszechne uznanie. Powszechna pochwała ś. na tym urzędzie sprawuje. Troc. P. zbór z wielu set biskupów zgromadzony. Troc. Umierając, miłość powszechną po sobie zostawił. Nar. Zostawił po sobie żal P. Grób jego otoczyła i uczciła żałość powszechna. Sniad. Powszechna część otaczała tę zagną rodzinę. Krasz. Budujmy powszechną pomyślność! Kon. 2. †P. *dotyczący ogółu, publiczny, nie prywatny, ogólny*: Mądry powszechnych rzeczy zażywa jak swoich, a swych jak powszechnych. Opal. 3. †Czytać ś. z kim powszechnym = *zażyłym; pospolitować ś., bratać ś., kumać ś., poufać ś.*: Nie czytać ś. z sługami powszechnym. Troc. 4. anat.: Powłoki powszechne (*integumenta communia*). 5. apt.: Lek P. = *lek uniwersalny (panacea)*. 6. patol.: Choroba powszechna (*morbus pandemicus s. pandemia*). <Od Po + Wszeh, od Wsz->

[Powszedek, dka, Im. dki] *dzień powszedni, roboczy*. <Od Powszedni>

Powszedni, [Powszedny, Poszedni], †Powszedzienny, †Powszedniowy I. *tyczący ś. każdego dnia w tygodniu, codzienny, zwykły*: Chleba naszego powszedniego daj nam dzisiaj. Nie prosimy chleba rocznego, ale tylko powszedniego, a na każdy dzień, na każde dziś tego chleba prosimy. Hrb. Modlitwa była mu chlebem powszednim. Skar. Łzy powszednim ich chlebem. Żal. Miałem na syna trzeciego cierpienia powieki bez łez i serce z kamienia: boleść już była jako chleb P. Słow. Karmit ś. marzeniami, jako chlebem powszednim. Słow. 2. *tyczący ś. każdego dnia w tygodniu, prócz dni świątecznych; nie świąteczny, nie odświętny, zwyczajny*: Dzień P. (=

roboczy). U mnie ta maksyma: być takim w święto, jakim w dzień P. Kras. Powszednia szata. Troc. Szeptali niejedni, że zbyt wykwintny (ubiór) na wieś i na dzień P. Mick. Przen.: *zwyczajny, mierny, niewyszukany, średni, skromny, niewykwintny, pospolity*: Uciecha chłopka cieszy ś. powszednią, bez tych wymysłów idzie drogą średnią. Mor. A. Doma ś. rzeczy, choć dobrze są przednie, zdadzą powszednie. Klon. (= *nieinteresujące, obojętne*). Myśli powszednie = *zwyczajne, banalne, pospolite, oklepane, tuzinkowe, płaskie, stereotypowe*. 3. Grzech P. = *nie śmiertelny, nie główny, pomniejszony*: Mniejsze grzechy zwykle powszedniemi zowiemy. Kucz. My mężczyzny chcemy, aby jednoż grzechy nam były powszednie, a czasem ku chlubię, a białym głowom za śmiertelne. Górn. Niemasz przyczyny, aby imię powszedniego dawało nam większą wolność do pełnienia grzechu. Zachar. Insza jest mieć wady powszednie, insza na główne urażonego majestatu zarabiać kryminały. Koch. W. <Po + Wsze (od Wsz-) + *Dni, od Dzień>

†Powszednie p. **Powszednio**: P. zgzeszyc. Troc.

†**Powszedniebytni p. Powszebytni**: Ofiejał szukał wiary powszedniebytniej i rzucił nienawidę ku obrządkowi łacińskiemu. Bart. <Powszedni + Bytni>

Powszednieć, oje, ał stawac ś. powszednim, obajgnieć, tracić urok, pospolicieć: Póty wisi na kółku, póki nowe sitko; wszystko z czasem na świecie, powszednieje wszystko. Pot. Zdaleka miłość płuży, powszednieje zblizka. Pot. <Od Powszedni>

Powszednienie, a, blm., czynność cz. Powszednieć.

Powszednio, †Powszednie przys. od **Powszedni**.

× **Powszedniodzienny tyczący ś. dnia powszedniego, codzienny, nie świąteczny**: Pacierz powszedniodziennie. <Powszedni + Dzienny>

Powszedniość, i, blm. rz. od Powszedni: Wyrzucić świat z koleji powszedniości. Wzniosłe P. otacza. Kon. Czemu..., zorro dziejowa, w mgłę powszedniości przygaszona perła, ... Jamiesz swe berło? Rozjątrzenie rosło z dniem każdym, przekroczyło już dawno granice powszedniości. Rol.

†**Powszedniowy p. Powszedni**. L. <Po + Wsze (od Wsz-) + Dniowy, od Dzień>

[**Powszedny**] p. **Powszedni**: Pacierz P. Słow. <Po + Wsze (od Wsz-) + *Dny, od Dzień>

†**Powszedzienny p. Powszedni**: Oprócz całopalenia powszedziennego... Bnd. <Po + Wsze (od Wsz-) + Dzienny>

× **Powszędy** przys. *wszędę, wszędzie, dokoła, naokół, wokół, gdzie okiem rzucić, po wszystkich miejscach*: P. plonęły domy. Łasy P. zaostrzały klimat. Szaj. „Musi przyjsć”, myślała, upatrując go P. Dyg. <Po + Wszędy>

Powsztukowywać, uje, ywał *wsztukować jedno po drugim; wsztukować w wielu miejscach*. <Po + Wsztukowywać>

Powsztukowywanie, a, blm., czynność cz. Powsztukowywać.

Powszywać, a, ał *wszyć jedno po drugim; wszyć w wielu miejscach*. <Po + Wszywać>

Powszywanie, a, blm., czynność cz. Powszywać.

× **Powściąg, u, Im. i, †Powściąga** *powściąganie, powściąganie; tuma, hamulec, wędziłło, przeskoczenie; zatamowanie, zatrzymanie, osłabienie jakiej*

czynności: Zdolne zaiste do powściągu tureckich zamysłów. Nar. Każdy poczciwy rady na P. swywoili szukał. Nar. Nieukrócona pogańska dzikość dzielniejszego powściągu nad wiarę nie miała. Nar. To dla obu stron dumy powściągiem być powinno. Nar. Zawarte broni zawieszenie nie było dla nieprzyjaciół powściągiem, ażeby nie zbierali wojska. Nar. P. nerwowo-mięśniowy. Powściągi w czynnościach zwierząt i człowieka. <Po + Wz + Ciąg>

Powściągacz, a, lm. e, †**Powściągniciele** ten, co powściąga co a, od czego. Włod. <Od Powściągać>

Powściągać, a, ał i P. s. p. **Powściągnąć**.

Powściągajęco przys. w sposób powściągający: Ta perspektywa musi działać tym bardziej P. na zagorzałych nawet protekcyjnistów. <Od Powściągający>

Powściąganie, a, bfm., czynność cz. **Powściągać**: P. języka, gniewu. Troc.

Powściąganie się, a s., bfm., czynność cz. **Powściągać** s.: P. s. od czego. Troc.

Powściągliwie przys. od **Powściągliwy**.

Powściągliwość, i, bfm. rz. od **Powściągliwy**; *zdolność a. skłonność do powściągnięcia s. w czym*: P. namiętności swoich. Troc. Gallenus przez djetę czyli P. w jedle i napoju doszedł miłej starości. Pileh. P., to jest umartwienie ciała, mają za fundament, na którym insze enoty budują; żaden z nich przed wieczorem ani je, ani pije. Pim. Dziewictwo dziwuony s. i P. chwaliśmy. Skar. I poganie dziewictwo i P. czcili. Skar. Gdy pracą leniwno, a P. i równość nierząd i pycha posiadają, fortuna razem z obyczajami mienie s. musi. Pileh. P. jest nieprawie doskonała enota, bo też ma w sobie i to i owo żądzę. Górn. Największa jest dobroć w królu wstrzymawalność i P. od pieniędzy a od majetności poddanych swych. Kosz. W wielkiej powściągliwości i trzeźwości żył. Skar.

Powściągliwy, †**Powściągliwy** wstrzemięzliwy, panujący nad sobą, umiarkowany, oględny: Dobrego zdrowia, którego zażywał długo król Zygmunt, ja między innymi przyczynę tę kładę, iż był powściągliwym. Birk. Nie bojaźń, nie przestroga, nie która inna przyczyna czyniła ją tak powściągliwą; ale to tylko samo, iż enotę miłowała. Górn. Kto na urzędzie, nie tylko ręce od brania podarków, ale i oczy od wejrzania bestliwego trzeba mieć powściągliwe. Górn. Obrzezujcie gęby od jada i picia zbytniego, niechaj nie będą łakome, ale powściągliwe od obzarstwa, od pijaństwa, od łakoci. Damb. Charakter, temperament P. P. w mowie. Troc. P. w słowie, w zemście. Powściągliwego języka. Troc. <Od Powściągnąć>

Powściągnąć, nie, nął, †**Powściągnąć**, †**Powciągnąć**, nied. **Powściągać** i. *ściągnąwszy powstrzymać*: P. rozbiegane konie. Przen.: powstrzymać, pohamować, ukroić, umiłować, utemperować: Powściągnij języka, gniew. Troc. P. namiętność, żądzę, zapal, porywczosć, wolę. Zygmunt w Głogowie powściągnął skwapliwość duchowieństwa w rzucaniu klątw kościelnych za nieuiszczanie czynszów. Paw. Ochraniając kosztu drukarskiego, pióro powściągnął. Troc. Polacy dawniej miani byli za jedyny munsztuk, powściągający potęgę moskiewską. Kłok. Krwawy kamień, to jest krwi powściągający kamień. Sien. Stój a gniewu powściągnij, wstrzymaj impet srogi. Bardz. Szczęśliwy, kto swe powściągać umie chuci i żądze wrodzone, kto namiętnościom w męż-

nym rozumie wkłada wędzidła stalone. Nar. Objawwszy urząd, nie będzie mógł namiętności swoich P., kto w prywatnym życiu ich usmierzyć nie umiał. L. Rząd nie tylko nie powściągał ogólnego rozprzeżenia obyczajów, lecz nawet rozpustę rozmyślnie podniecał. Gom. 2. lek.: Kaftan powściągający p. Kaftan. P. s. *zapanować nad sobą, powstrzymać s., pohamować s., pomiarkować s., utemperować s., umiłować s.*: Karząc kogo, od gniewu s. powściągać mamy. Kosz. Słyszając to, P. s. od gniewu nie mógł. Skar. Słusznie tedy każdy baczny ma s. od tych zbyt-ków P., a jeść i pić tylko z potrzeby. Rob. P. s. w zapatach, w zapędach, w gorliwości, w zakusach, w pędzie. <Po + Wściągnąć>

†**Powściągniciele**, a, lm. e p. **Powściągacz**: P., repressor. Mącz. <Od *Powściągnąć, zam. Powściągnąć>

Powściągnięcie, a, bfm. i. p. **Powściągnięcie**: P. wolności ukraca. Troc. 2. p. **Powściągnięcie** s.: Post a. P. od pokarmów i napojów rozkoszniejszych. Smotr.

Powściągnięcie się, a s., bfm. p. **Powściągnięcie** s.

Powściągnięcie, a, bfm., **Powściągnięcie** czynność cz. **Powściągnąć**.

Powściągnięcie się, a s., bfm., **Powściągnięcie** s. i. czynność cz. **Powściągnąć** s. 2. a. **Powściągnięcie powściągliwość**.

Powścibiać, a, ał *wścibić jedno po drugim; wścibić (jedno) w wiele miejsc*. <Po + Wścibiać>

Powścibianie, a, bfm., czynność cz. **Powścibiać**.

Powściekać, a, ał i. kogo, co = *porobić wściekłemi*: Powściekam psy. Słow. 2. [P.] *zaprzepaścić*. P. s. *wściec s. kolejno, jeden po drugim*: Z boskiego ukarania mieszczanie tego miasta s. powściekali. Klon. <Po + Wściekać>

Powściekanie się, a s., bfm., czynność cz. **Powściekać** s.

†**Powściegliwie** przys. od **Powściegliwy**.

†**Powściegliwość**, i, bfm., rz. od **Powściegliwy**, *powściegliwość*: P. nie należy w jakości pokarmów, a jeśli ich w mierze używasz. Żarn.

†**Powściegliwy** p. **Powściegliwy**: Strzeżesz s. na wykielznanym koniu siedzieć; aleć daleko więcej niebezpieczności jest od niepowsciegliwego języka. Kosz. <Od Powściegnąć>

†**Powściegnąć**, nie, nął i P. s. p. **Powściegnąć**. <Po + Wściegnąć>

†**Powściegnięcie**, a, bfm., czynność cz. **Powściegnąć**.

†**Powściegnięcie się**, a s., bfm., czynność cz. **Powściegnąć** s.

Powślizgiwać się, uje s., iwał s. *wślizgnąć s. kolejno, jeden po drugim; wślizgnąć s. w wiele miejsc*. <Po + Wślizgiwać s.>

Powślizgiwanie się, a s., bfm., czynność cz. **Powślizgiwać** s.

Powtaczać, a, ał *wtoczyć jedno po drugim*. P. s. *wtoczyć s. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Wtaczać>

Powtaczanie, a, bfm., czynność cz. **Powtaczać**. **Powtaczanie się**, a s., bfm., czynność cz. **Powtaczać** s.

Powtapiać, a, ał *wtopić jedno po drugim; wtopić w wiele miejsc*. <Po + Wtapiać>

Powtapianie, a, bfm., czynność cz. **Powtapiać**.

Powtarzacz, a, lm. e, ×**Powtórzciciel** ten, co powtarza: Dalsi powtarzacz tych słów pomijali

z niechęcią wzmiankę o żalu wdowy. Szaj. <Od Powtarzać>

Powtarzać, a, ał i P. ś. p. Powtórzyć.

Powtarzalny i. *mogący być powtórzonym*: Chrystus jest ofiarą błagającą, powtarzalną. Zigr. 2. <P. tyczący ś. powtarzania, powtarzający>: Słowo powtarzalne, częstotliwe, *iterativum*. L. <Od Powtarzać>

Powtarzanie, a, blm., czynność cz. Powtarzać.

× **Powtarzanie** przys. od **Powtarzany**, z *powtarzaniem*, *powtarzając raz po raz*. Sł. wil. <Od Powtarzany>

Powtarzanie się, a ś., blm., czynność cz. Powtarzać ś.

Powtarzaniina, y, lm. y *niepotrzebne, nudne powtarzanie, powtarzanie ś.*: Jest tu wiele powtarzaniiny i gadulstwa. Krasz. <Od Powtarzać>

Powtarzanka, i, lm. i *powtarzanie, powtórzenie, repetycja*: Dowcipna w Gesnerze tychże samych myśli P. Kniaż. <Od Powtarzany>

Powtlaczać, a, ał *wtlaczyć jedno po drugim; wtlaczyć w wiele miejsc.* <Po + Wtlaczać>

Powtlaczanie, a, blm., czynność cz. Powtlaczać.

Powtór, u, lm. y i. *powtórzenie ś., kopja, odтворzenie, odbicie, odbitka, konterfekt*: Gdy naprzeciwno szkła stanęła osoba, to na papierze ukazał ś. jej P. An. 2. [P., **Powtórka**] *powtarzanie*: Na P., [Na **Powtórki**, Na **powtórkę**, **Powtórkiem**] = *powtórnie, napowrót, z powrotem, po raz drugi, jeszcze raz, nazal*: Na P. do domu wracał. Kazał mi na P. biec z wiadomością. Sez. 3. [P.] *młodsza część kłody (od wierzchołka drzewa), odpitowana od całości.* <Po + Wtór>

Powtórę przys. i. *po drugie, po raz drugi; następnie, dalej, nadto, prócz tego*: Jestem niezdrów, a P. nie mam czasu. 2. +P. *powtórnie, po raz drugi*: Więc P. i z dobrym sercem przeciw temu tyranowi mężniejsz niż króla polskiego hufy postępował. Kochan. <Po + Wtórę, od Wtóry>

[**Powtórka, i, lm. i**] i. i [Na **powtórkę**, Na **powtórki**, **Powtórkiem**] p. **Powtór**: Straże nawet przyległe, co trzymały wzgórkę, wyrzucały zawwoje z krzykiem na powtórki. Pot. Nie odrzucę z sałatą cielęcą lub na powtórki po sałacie i ogórki. Pot. Porwał ś. do czego na powtórki. Kłok. Kozaicy przysięgli mu na powtórki, że go nie odstąpią. A więc gracko znów na niego! na powtórkę kolmy, gnajmy! Moraw. 2. w lm. *powtórne spraszanie przez pana młodego lub drużbę gości na weselu, po wyszłych już zapowiedziach*: Zaprosiny drużby po wsi na powtórkaech. 3. a. **Drugan**, [Druhak], **Drużak** bart. *rój drugi z ula.* <Od Powtórzyć>

[**Powtórni, ego, lm. i**] *zastępca przewodniczącego w stowarzyszeniu szweców w Żolym.* <Od Powtórny>

Powtórnie przys. od **Powtórny**, *po raz drugi, nanowo, ponownie, znów, znowu, z powtórzeniem, napowrót, jeszcze raz.* (p. Powtór).

× **Powtórnomowny** *powtarzający ś., mówiący jedno wokoło, dokoła*: P., *tautologiqué*. Troc. <Powtórny + Mowny>

Powtórny i. *drugi raz powtórzony, wznowiony, ponowny, drugi*: Powtórny do Was Pana o to wnoszę prośbę. Troc. *Małżeństwo powtórne*. P. rozkaz. 2. anat.: Błona doczesna następową, powtórna, późniejsza (decidua serotina). 3. hut.: *Matta surowa powtórna = matta zawierająca miedzi 60%, żelaza 14%, siarki 22%*. Łab. Snrowi-

zna używa ś. na odlewy bezpośrednio lub też po powtórnym przetopieniu kupolaku. Łab. 4. lek.: *Szczepienie powtórne = rewalcynacja* (revaccinatio). *Krowianka powtórna a. ponowna = rewalcynacja*. 5. patol.: *Zakażenie powtórne = reinfekcja* (reinfectio). <Po + Wtórny>

Powtórzenie, a i. blm., *czynność cz. Powtórzyć*: Mamy na dziś P. (=powtórzyć tę samą lekcję). *Zadać lekcję do powtórzenia, z powtórzeniem*. 2. lm. a *jedna z figur retorycznych, polegająca na powtarzaniu jakiego wyrazu lub zdania*. **Powtórzenie się, a ś., blm., czynność cz. Powtórzyć ś.**

× **Powtórzyciel, a, lm. e p. Powtarzacz, L.**

Powtórzyć, y, ył, nied. Powtarzać i. *zrobić coś powtórnie, jeszcze raz; znowu coś uczynić; ponowić*: Jeszcze raz powtarzam, że wiem, kto jestem. L. Jedno będziesz przychodził powtarzać sto razy. L. Ten mędrkiem ś. jakimś stawiając, toż a toż, jak kozioł, młóta ś. najadszy, przeuwając, powtarzasz. Pim. *Juris consulti* mówią: powtórzonej mowy jest moc większa. Smotr. P. lekarstwo. P. *sobie lekcję = przepowiedzieć*. P. ś. *godzi, co ś. do czego zgodzi*. Kn. (dobre ś. nigdy nie sprykrzy. L.). P. ś. *znowu zgodzi, co niełacono w pamięć wchodzi*. Kn. *Prawo na te, które trzeci raz małżeństwo powtarzają*. Skar. *Włosy targała i pierśmiom zadawała rany powtarzane*. Otw. *Powtarzać uderzenia, razy*. *Powtarzać pacierze (= odmawiać, recytować)*. *Młoda para przysięgi powtarza*. Słow. *Przen.: Powtarza za panią matką pacierz (= powtarza czyje zdanie, nie mając własnego)*. Echa słowa moje powtarzają. L. (= oddają). *Głosy psów, trąb myśliwych powtarzały bory*. Tremb. *Wysłuchawszy rogowej arcydzieła sztuki, powtarzały je dęby dębom, bukom bunki*. Mick. *Sędzia wnet kucharzowi powtórzył rozkazy*. Mick. *Na siodle tylko leżał knut rzemienny, i kat powtarzał: „instrument kazienny”*. Krasiń. *Głos muzyki dalekiej powtarzała dolina*. Len. *Skutkiem ślepo powtarzanych obmówisk stał ś. ofiarą powszechnej nienawiści*. Szaj. *Kilka słów francuskich na pamięć umiała i ciggle je powtarzała*. Gasz. 2. *po kim = podrzeźniać; przedrzeźniać, naśladować, młpować kogo*. 3. ogr. *zakutnąć ponownie, nied. remontować*: *Goździk powtarzający*. Róża powtarzająca. P. ś. i. *znowu ś. zdarzyć, stać ś. jeszcze raz, ponowić ś.*: Już ś. to nieraz powtórzyło. *Motyw ten często ś. w sztuce powtarza*. Rzym jest unikatem w dziejach, który ś. nigdy więcej nie powtórzy. Krem. 2. *nied. powtarzać swoje słowa, swoje wyrażenia*: *Starzy zwykli ś. powtarzać*. <Po + Wtórzyć>

Powtrącać, a, ał *wtrącić jednego po drugim*: P. do więzienia. <Po + Wtrącać>

Powtrącanie, a, blm., czynność cz. Powtrącać.

Powtulać, a, ał *wtulić jedno po drugim*. P. ś. *wtulić ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Wtulać>

Powtulanie, a, blm., czynność cz. Powtulać.

Powtulanie się, a ś., blm., czynność cz. Powtulać ś.

Powtykać, a, ał *wtknąć jedno po drugim; wtknąć w wiele miejsc*: *Walały ś. powtykane, pozakładane, porozpłaszczane dzieła w najrozmaitszych językach*. Krasz. <Po + Wtykać>

Powybadywanie, a, blm., czynność cz. Powtykać.

Powybadywać, uje, ywał *wybadać jednego po drugim*. <Po + Wybadywać>

Powybadywanie, a, blm., czynność cz. Powybadywać.

Powybałuszać, a, ał *wybałuszyć kolejno, jeden po drugim*: Czegoście powybałuszali czy jak bałwany? Jeż. <Po + Wybałuszać>

Powybałuszanie, a, blm., czynność cz. **Powybałuszać**.

Powybawiać, a, ał *wybawić jedno po drugim; wybawić w wielu razach*. <Po + Wybawiać>

Powybawianie, a, blm., czynność cz. **Powybawiać**.

Powybiegać, a, ał *wybiec kolejno, jeden po drugim*: Cała swobodna część ludności powybiegała przyglądać ś. przybyszom. Krasz. Z kuchni, ze stajen, zewsząd powybiegały dziewczęta, za nimi parobcy, każdy zaskuchany patrzył na dwór. Rog. <Po + Wybiegać>

Powybieganie, a, blm., czynność cz. **Powybiegać**.

Powybielać, a, ał *wybielić jedno po drugim*. <Po + Wybielać>

Powybielanie, a, blm., czynność cz. **Powybielać**.

Powybierać, a, ał *wybrać jedno po drugim*: Kazał kapeli wygrywać na zamkowej galerji powybierane przez siebie symfonje. Kaczk. Sułecz przysk od luftlochów powybiera. Torz. Czechowie sto klasztorów powybierali a popalili. Biel. M. (= obrali, ogołocili jeden po drugim). <Po + Wybierać>

Powybieranie, a, blm., czynność cz. **Powybierać**.

Powybijają, a, ał *wybić jedno (a. jednego) po drugim*: Gdzie nie znaleźli, powybijali błony, porozwalali piece. Kaczk. P. zęby. Kłódki potłukli, drzwi powybijali. P. Koeh. Jeżeli tych karesów więcej będzie, wszystkim członki ze stawów powybijam. L. Powybijano święte węże, jaszczurki, zarówno nieświadome przyczyn dawniejszej czci, jak teraźniejszej zagłady. Szaj. Kamienie powybijają, aby ś. za okno mógł uchwycić nogami. Krasz. Sale pałacu powybijane były chińskimi materjami. Krasz. Co to ja miałem za pokoje, aksamitami powybijanel Krasz. Mieszkała w pokojach, od ulicy powybijanych dywanami. Krasz. W całym dworze powybijane szyby. Kaczk. <Po + Wybijać>

Powybijanie, a, blm., czynność cz. **Powybijają**.
Powyborowy *następujący po wyborze, po wyborach*: W kilka dni po powrocie z onego powyborowego kuligu następowała rocznica moich urodzin. Byk. <Po + Wyborowy>

Powybuchać, a, ał *wybuchnąć kolejno, jedno po drugim*. <Po + Wybuchać>

Powybuchanie, a, blm., czynność cz. **Powybuchać**.

Powycelowywać, uje, ywał *wycelować jedno po drugim*. <Po + Wycelowywać>

Powycelowywanie, a, blm., czynność cz. **Powycelowywać**.

Powycharkować, uje, iwał *wycharknąć jedno po drugim*. <Po + Wycharkować>

Powycharkowanie, a, blm., czynność cz. **Powycharkować**.

Powychędzać, a, ał *wychędożyć jedno po drugim*. <Po + Wychędzać>

Powychędzanie, a, blm., czynność cz. **Powychędzać**.

Powychładzać, a, ał *wychłodzić jedno po drugim*. <Po + Wychładzać>

Powychładzanie, a, blm., czynność cz. **Powychładzać**.

Powychodzenie, a, blm., czynność cz. **Powychodzić**.

Powychodzić, i, II *wyść kolejno, jeden po drugim*: Powychodzili z wagonu. Wszystkie powychodziły za mąż. Znam takich, co i z drugiej klasy powychodzili, a pieniądze robić umieją. Orzesz. Drzwi powychodziły z zawias. Rog. <Po + Wychodzić>

Powychowywać, uje, ywał *wychować jednego po drugim*. P. ś. *wychować ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Wychowywać>

Powychowywanie, a, blm., czynność cz. **Powychowywać**.

Powychowywanie się, a, ś., blm., czynność cz. **Powychowywać ś.**

Powychrzciewać, a, ał *wychrzczić jednego po drugim*. P. ś. *wychrzczić ś. kolejno, jeden po drugim*: Przecież Sejnstejnowie już ś. dawno powychrzciewali. Gaw. <Po + Wychrzciewać>

Powychrzciewanie, a, blm., czynność cz. **Powychrzciewać**.

Powychrzciewanie się, a, ś., blm., czynność cz. **Powychrzciewać ś.**

Powychwytywać, uje, ywał *wychwycić jedno po drugim; wychwycić w wielu razach, miejscach*: O złych interesach dawno wiedziano, bo Gozdowski, gdzie jakie były małe sumki, powychwytywał. Krasz. <Po + Wychwytywać>

Powychwytywanie, a, blm., czynność cz. **Powychwytywać**.

Powychylać, a, ał *wychylić jedno po drugim*: P. głowy. P. kielichy. Swiece były cienkie, chude i trzymały ś. ledwie na trzpieniach, powychylane na boki. Krasz. Obawiał ś. o nieco powychylane posadzki. Krasz. P. ś. *wychylić ś. kolejno, jeden po drugim*: Kije od kotary malowane sterczały, dziwnie ś. powychylawszy. Krasz. <Po + Wychylać>

Powychylanie, a, blm., czynność cz. **Powychylać**.

Powychylanie się, a, ś., blm., czynność cz. **Powychylać ś.**

Powyciągać, a, ał *jedno po drugim wyciągnąć*: Z wielką uwagą, powyciągawszy głowy, słuchali Niemcy. Krasz. Przygotowany jest na powyciągane nosy i twarze swej rodziny. Krasz. Wiele stąd sprzętu do Łagowa i innych dworów powyciągano. Krasz. P. ś. *wyciągnąć ś. kolejno, jedno po drugim*: Szyje ś. powyciągały. Jeż. Spóźniłem ś., stare nogi źle już służą, drogi ś. powyciągały. Krasz. (= powydłużały ś.). <Po + Wyciągać>

Powyciąganie, a, blm., czynność cz. **Powyciągać**.

Powyciąganie się, a, ś., blm., czynność cz. **Powyciągać ś.**

Powycieć, a, blm., czynność cz. **Powycieć**.

Powyciekać, a, ał *wycieć kolejno, jedno po drugim; wycieć z wielu miejsc*. <Po + Wyciekać>

Powyciekanie, a, blm., czynność cz. **Powyciekać**.

Powycięczać, a, ał *wycięczyć jedno (a. jednego) po drugim*: Ta Żydówka więcej może warta od powycięczanych na duchu i ciele szlachcianek. Krasz. P. ś. *wycięczyć ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Wycięczać>

Powycięczanie, a, blm., czynność cz. **Powycięczać**.

Powycięczanie się, a, ś., blm., czynność cz. **Powycięczać ś.**

Powycierać, a, ał wytrzeć jedno po drugim; wytrzeć w wielu miejscach: Buksy, słyszę, tak powycierane, jak papierki. Krasz. P. ś. *wytrzeć ś. kolejno, jedno po drugim; wytrzeć ś. w wielu miejscach.* <Po + Wycierać>

Powycieranie, a, blm., czynność cz. Powycierać.

Powycieranie się, a ś., blm., czynność cz. Powycierać ś.

Powycinać, a, ał wyciąć jedno po drugim; wyciąć w wielu miejscach: P. lalki z papieru (= *powystrzygać*). Ezechjusz skruszył bałwany i powycinał gaje. Wuj. [Bande ja jeździł we dnie i w nocy, choć powycinał koniowi ocy, a ty moją musisz być]. <Po + Wycinać>

Powycinanie, a, blm., czynność cz. Powycinać.
Powyciosywać, uje, ywał wyciosać jedno po drugim: Nowe znaki w środku puszczy powyciosywano. Krasz. <Po + Wyciosywać>

Powyciosywanie, a, blm., czynność cz. Powyciosywać.

Powyciskać, a, ał wycisnąć jedno po drugim; wycisnąć w wielu miejscach: Lambro, drżący, bladey, przebił sztyletem — szedł i niezatarte stopami krwawe powyciskał ślady. Słow. Na mózgu przeszłość powyciskała swoje stopy. Krasz. Na skórzanych kaftanach znać było powyciskane ślady zbroi. Krasz. <Po + Wyciskać>

Powyciskanie, a, blm., czynność cz. Powyciskać.

[Powyciskować, uje, ował] ciskać powyrzucać: Reście mięsa wziół i powyciskował na gałęzie. <Po + *Wyciskować, od Wy + *Ciskować, od Ciskać>

[Powyciskowanie, a, blm.] czynność cz. Powyciskować.

Powycofywać, uje, ywał wycofać jedno po drugim. P. ś. *wycofać ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Wycofywać>

Powycofywanie, a, blm., czynność cz. Powycofywać.

Powycofywanie się, a ś., blm., czynność cz. Powycofywać ś.

Powyczerpywać, uje, ywał wyczerpać jedno po drugim; wyczerpać w wielu razach. P. ś. *wyczerpać ś. kolejno, jedno po drugim; wyczerpać ś. w wielu razach.* <Po + Wyczerpywać>

Powyczerpywanie, a, blm., czynność cz. Powyczerpywać.

Powyczerpywanie się, a ś., blm., czynność cz. Powyczerpywać ś.

Powyczysywać, uje, ywał wyczesać jedno po drugim. <Po + Wyczysywać>

Powyczysywanie, a, blm., czynność cz. Powyczysywać.

Powyczyniać, a, ał wyczynić jedno po drugim; wyczynić w wielu miejscach: Niwy wśród puszczy, w różnych miejscach przez księdza i poświętnian powyczyniane. Gae. <Po + Wyczyniać>

Powyczynianie, a, blm., czynność cz. Powyczyniać.

Powyczyszczać, a, ał wyczyścić jedno po drugim; wyczyścić w wielu miejscach. <Po + Wyczyszczać>

Powyczyszczanie, a, blm., czynność cz. Powyczyszczać.

Powydł, [yje, ył] czas jakiś spędzić na wyciu. <Po + Wydł>

[Powydłować, uje, ował] powyrzucać. <Po + *Wydłować, od Wy + *Dłować, od Dłać>
[Powydłowanie, a, blm.] czynność cz. Powydłować.

Powydłwaczać, a, ał wydłwaczyć jednego po drugim. <Po + Wydłwaczać>

Powydłwaczanie, a, blm., czynność cz. Powydłwaczać.

[Powydąć się, a ś., ał ś.] p. Powydawać ś. <Po + Wydąć>

Powydajać, a, ał wydłoić jedno po drugim: P. krowy. <Po + Wydajać>

[Powydajać, a, ał i P. ś.] p. Powydawać. <Zam. Powydawać>

Powydajanie, a, blm., czynność cz. Powydajać.
[Powydajanie, a, blm.] czynność cz. [Powydajać].

[Powydajanie się, a ś., blm.] czynność cz. Powydajać ś.

Powydalać, a, ał wydalić jednego po drugim: P. urzędników, uczni. <Po + Wydalać>

Powydalanie, a, blm., czynność cz. Powydalać.
[Powydanie się, a ś., blm.] czynność cz. Powydąć ś.

Powydarzać się, a ś., ał ś. wydarzyć ś. kolejno, jedno po drugim. <Po + Wydarzać ś.>

Powydarzanie się, a ś., blm., czynność cz. Powydarzać ś.

Powydawać, aje, awał, [Powydajać] wydać jedno (a. jednego) po drugim: P. złoczyńców w ręce sprawiedliwości. Córki Kazimierza Jagiellończyka powydawane były za panów niemieckich. Wirt. P. dzieła. P. pieniądze. [P. ś., Powydajać ś.] *wydać ś. kolejno, jeden po drugim; powydawać ś. za męż, powychodzić za męż.* <Po + Wydawać>

Powydawanie, a, blm., czynność cz. Powydawać.

Powydawanie się, a ś., blm., czynność cz. Powydawać ś.

Powyclegowywać, uje, ywał wydelegować jednego po drugim. <Po + Wydelegowywać>

Powyclegowywanie, a, blm., czynność cz. Powyclegowywać.

Powydellikaczać, a, ał wydellikacić jedno (a. jednego) po drugim. <Po + Wydellikaczać>

Powydellikacanie, a, blm., czynność cz. Powydellikaczać.

Powydęptywać, uje, ywał wydeptać jedno po drugim; wydeptać w wielu miejscach: Ludzie i zwierzęta powydęptywali ścieżki. Krasz. Pomiedzy łązy i olszyny wiodły ścieżki kryte, ludzkiemi powydęptywane stopami. Krasz. P. trawę. <Po + Wydeptywać>

Powydęptywanie, a, blm., czynność cz. Powydęptywać.

Powydłabiać, a, ał wydłabić jedno po drugim; wydłabić w wielu miejscach. <Po + Wydłabiać>

Powydłabianie, a, blm., czynność cz. Powydłabiać.

Powydłubywać, uje, ywał wydłubać jedno po drugim; wydłubać w wielu miejscach. <Po + Wydłubywać>

Powydłubywanie, a, blm., czynność cz. Powydłubywać.

Powydłużać, a, ał wydłużyć jedno po drugim. P. ś. *wydłużyć ś. kolejno, jedno po drugim:* Twarze ś. im powydłużały, czoła pomarszczyły. Krasz. <Po + Wydłużać>

Powydłużanie, a, blm., czynność cz. **Powydłużać**.

Powydłużanie się, a ś., blm., czynność cz. **Powydłużać** ś.

Powydmuchiwać, uje, iwał *wydmuchać jedno po drugim*. <Po + Wydmuchiwać>

Powydmuchiwanie, a, blm., czynność cz. **Powydmuchiwać**.

Powydobywać, a, ał *jedno po drugim wydobyc*, *powyciągać*, *powyjmować*, *powydostawać*: Kostećki z ran obcaźkami P. Prz. Momkowie wnet zza pasów pistolety powydobywali i kurki poodwodzili. Jeż. P. ś. *wydobyć* ś. *kolejno, jedno (a. jeden) po drugim*; *wydobyć* ś. *w wielu miejscach*. <Po + Wydobywać>

Powydobywanie, a, blm., czynność cz. **Powydobywać**.

Powydobywanie się, a ś., blm., czynność cz. **Powydobywać** ś.

Powydoskonalać, a, ał *wydoskonalić jedno po drugim*. P. ś. *wydoskonalić* ś. *kolejno, jeden po drugim*. <Po + Wydoskonalać>

Powydoskonalanie, a, blm., czynność cz. **Powydoskonalać**.

Powydoskonalanie się, a ś., blm., czynność cz. **Powydoskonalać** ś.

Powydrapywać, uje, ywał *wydrapać jedno po drugim*; *wydrapać w wielu miejscach*: P. o zy. Kobyła miała sierć miejscami powydrapywaną. Krasz. <Po + Wydrapywać>

Powydrapywanie, a, blm., czynność cz. **Powydrapywać**.

+**Powydrażać**, a, ał p. **Powydrażać**: Powydrażane tabliczki z onyxu. Chr. <Po + Wydrażać>

+**Powydrażanie**, a, blm., czynność cz. **Powydrażać**.

Powydrażać, a, ał, +**Powydrażać** *wydrażyć jedno po drugim*; *wydrażyć w wielu miejscach*. <Po + Wydrażać>

Powydrażanie, a, blm., czynność cz. **Powydrażać**.

Powydrwiwać, a, ał *wybrwić jednego (a. jedno) po drugim*. <Po + Wydrwiwać>

Powydrwiwanie, a, blm., czynność cz. **Powydrwiwać**.

Powydymać, a, ał *wydać jedno po drugim*; *wydać w wielu miejscach*: Portrety zezerniałe i powydymane. Krasz. Powydymana, fallista, spēkana ława. Krasz. Płótna powydymane, popękane miejscami, ledwie ś. w ramach trzymały. Krasz. P. ś. *wydać* ś. *kolejno, jeden po drugim*; *wydać* ś. *w wielu miejscach*. <Po + Wydymać>

Powydymanie, a, blm., czynność cz. **Powydymać**.

Powydymanie się, a ś., blm., czynność cz. **Powydymać** ś.

Powydziedziczać, a, ał *wydziedziczyć jednego po drugim*. <Po + Wydziedziczać>

Powydziedziczenie, a, blm., czynność cz. **Powydziedziczać**.

Powydzielać, a, ał *wydzielić jedno po drugim*; *wydzielić w wielu razach*: W stronach tych w czasach ostatnich powydzielane zostały nadania królewskie i starostwa. Jeż. <Po + Wydzielać>

Powydzielanie, a, blm., czynność cz. **Powydzielać**.

Powydzierać, a, ał *wydrzeć jedno po drugim*; *wydrzeć w wielu razach*: Czasem niejednemu

wszystko powydzierasz. Opal. Z okien szyby, z posadzek powydzierano kamienie. Kaczk. <Po + Wydzierać>

Powydzieranie, a, blm., czynność cz. **Powydzierać**.

Powydzierzawiać, a, ał *wydzierzawić jedno po drugim*. <Po + Wydzierzawiać>

Powydzierzawianie, a, blm., czynność cz. **Powydzierzawiać**.

Powydziwiać, a, ał *spędzić pewien czas na wydziwianiu*. <Po + Wydziwiać>

Powydziwianie, a, blm., czynność cz. **Powydziwiać**.

Powydzwaniać, a, ał *wydzwonić jedno po drugim*. <Po + Wydzwaniać>

Powydzwanianie, a, blm., czynność cz. **Powydzwaniać**.

[**Powyfrukiwać**, uje, iwał] *powyfrukać*: Ptaki powyfrukiwały. <Po + *Wyfrukiwać, od Wy + *Frukiwać, od Frukać>

[**Powyfrukiwanie**, a, blm.] czynność cz. **Powyfrukiwać**.

Powygadywać, uje, ywał 1. *wygadać jedno po drugim*. 2. *spędzić pewien czas na wygadaniu*. <Po + Wygadywać>

Powygadywanie, a, blm., czynność cz. **Powygadywać**.

Powygadzać, a, ał *wygodzić w wielu razach*. <Po + Wygadzać>

Powygadzenie, a, blm., czynność cz. **Powygadzać**.

Powygalać, a, ał *wygotić jedno po drugim*; *wygotić w wielu miejscach*. <Po + Wygalać>

Powygalanie, a, blm., czynność cz. **Powygalać**.

Powyganiać, a, ał *wygnać jedno po drugim*, *powypędzać*: Niechaj chorey stare baby powygania od siebie. Perz. <Po + Wyganiać>

Powyganianie, a, blm., czynność cz. **Powyganiać**.

Powygarbiać, a, ał *wygarbić jedno (a. jednego) po drugim*; *wygarbić w wielu miejscach*. P. ś. *wygarbić* ś. *kolejno, jedno (a. jeden) po drugim*; *wygarbić* ś. *w wielu miejscach*. <Po + Wygarbiać>

Powygarbianie, a, blm., czynność cz. **Powygarbiać**.

Powygarbianie się, a ś., blm., czynność cz. **Powygarbiać** ś.

Powygarniać, a, ał, [**Powygarnywać**, **Powygartać**] *wygarnąć jedno po drugim*; *wygarnąć w wielu miejscach*. <Po + Wygarniać>

Powygarnianie, a, blm., czynność cz. **Powygarniać**.

[**Powygarnywać**, uje, ywał] p. **Powygarniać**. <Po + Wygarnywać>

[**Powygarnywanie**, a, blm.] czynność cz. **Powygarnywać**.

[**Powygartać**, a, ał] p. **Powygarniać**. <Po + Wygartać>

[**Powygartanie**, a, blm.] czynność cz. **Powygartać**.

Powygasać, a, ał *wygasnąć kolejno, jedno po drugim*; *wygasnąć w wielu miejscach*. <Po + Wygasać>

Powygasanie, a, blm., czynność cz. **Powygasać**.

Powygaszać, a, ał *wygasić jedno po drugim*; *wygasić w wielu miejscach*: Gdy ognie były powygaszane, poszedł spać dowólcą. Krasz. <Po + Wygaszać>

Powygaszanie, a, blm., czynność cz. **Powygasać**.

Powyginać, a, ał, [Powyginywać] *wygiąć jedno po drugim; wygiąć w wielu miejscach*: Dęby odwieczne pogarbione i połamane, jak dziadowie, brzozy powyginate, gdyby dziewczęta w tańcu. Krasz. Brzeg połamany, powyginate, postrzępiony i niby powyszarpwany. Jeż. Karli i grzbiety ich, powyginate w kabląk wysileniem, praś. wzajemnie. Sienk. Zrobiłem ś. bardziej złożonym, jakby powyginate na wszystkie strony. Dąb. P. ś. *wygiąć ś. kolejno, jedno po drugim; wygiąć ś. w wielu miejscach*: W jednym miejscu nad sienią, krokiewki tak ś. już były powyginały, że niemal leżały na ścieli. Krasz. <Po + Wyginać >

Powyginać, a, blm., czynność cz. **Powyginać**. **Powyginać się**, a ś., blm., czynność cz. **Powyginać ś.**

[Powyginywać, uje, ywał] p. **Powyginać**. <Po + *Wyginywać, od Wygiąć >

[Powyginywanie, a, blm.] czynność cz. **Powyginywać**.

Powygłądać, a, ał *spędzić pewien czas na wyglądaniu*. <Po + Wyglądać >

Powygłądać, a, blm., czynność cz. **Powygłądać**.

Powygłądać, a, ał *wyglądać jedno po drugim; wyglądnąć w wielu miejscach*. <Po + Wyglądać >

Powygłądanie, a, blm., czynność cz. **Powygłądanie**.

Powygłaszać, a, ał *wygłosić jedno po drugim*. <Po + Wygłaszać >

Powygłaszać, a, blm., czynność cz. **Powygłaszać**.

Powygniatać, a, ał *wygnieść jedno po drugim; wygnieść w wielu miejscach*: Świadczyły o tym powygniatane przez nie w trawie legowiska. Jeż. <Po + Wygniatać >

Powygniatanie, a, blm., czynność cz. **Powygniatanie**.

[Powygniajać, a, ał] p. **Powygniawać**. <Zam. Powygniawać >

[Powygniajanie, a, blm.] czynność cz. **Powygniajanie**.

Powygniawać, a, ał, [Powygniajać] *wygnieć kolejno, jedno po drugim; wygnieć w wielu miejscach*. <Po + Wygniawać >

Powygniawanie, a, blm., czynność cz. **Powygniawanie**.

Powygrybiąć, a, ał *wygrabić jedno po drugim; wygrabić w wielu miejscach*. <Po + Wygrabiąć >

Powygrybianie, a, blm., czynność cz. **Powygrybianie**.

Powygryzać się, a ś., ał ś. *spędzić pewien czas na wygrazaniu ś.* <Po + Wygrzać ś. >

Powygryzać się, a ś., blm., czynność cz. **Powygryzać ś.**

Powygrywać, a, ał *wygrać kolejno, jeden po drugim; wygrać jedno po drugim; wygrać w wielu razach*: Wszysey powygrywali. W konnych gonitwach bardzo wielkie powygrywał zakłady. L. <Po + Wygrywać >

Powygrywanie, a, blm., czynność cz. **Powygrywanie**.

Powygryzać, a, ał *wygryźć jedno po drugim; wygrzyźć w wielu miejscach*. <Po + Wygryzać >

Powygryzanie, a, blm., czynność cz. **Powygryzanie**.

Powyrzebywać, uje, ywał *wyrzebać jedno po drugim; wyrzebać w wielu miejscach*. P. ś. *wyrzebać ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Wyrzebywać >

Powyrzebywanie, a, blm., czynność cz. **Powyrzebywanie**.

Powyrzewać się, a ś., ał ś. *wygrzać ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Wyrzewać ś. >

Powyrzewanie się, a ś., blm., czynność cz. **Powyrzewanie się**.

Powygubiać, a, ał *jedno (a. jednego) po drugim wygubić, powytracać; wygubić w wielu miejscach*. <Po + Wygubiać >

Powygubianie, a, blm., czynność cz. **Powygubianie**.

Powygwizdywać, uje, ywał *wygwizdać jedno (a. jednego) po drugim; wygwizdać w wielu miejscach*. <Po + Wygwizdywać >

Powygwizdywanie, a, blm., czynność cz. **Powygwizdywanie**.

Powyikrzać, a, ał *wyikrzyć jedno po drugim*. P. ś. *wyikrzyć ś. kolejno, jedno po drugim*. <Po + Wyikrzać >

Powyikrzanie, a, blm., czynność cz. **Powyikrzanie**.

Powyikrzanie się, a ś., blm., czynność cz. **Powyikrzanie się**.

Powyjadać, a, ał *wyjeść jedno po drugim; wyjeść w wielu miejscach*. <Po + Wyjadać >

Powyjadać, a, blm., czynność cz. **Powyjadać**. **Powyjałowiać**, a, ał, *Powyjałowiać jedno po drugim wyjałowić; wyjałowić w wielu miejscach*. <Po + Wyjałowiać >

Powyjałowianie, a, blm., czynność cz. **Powyjałowianie**.

Powyjałowiać, a, ał p. **Powyjałowiać**. <Po + Wyjałowiać >

Powyjałowianie, a, blm., czynność cz. **Powyjałowianie**.

Powyjaśniać, a, ał *wyjaśnić jedno po drugim; wyjaśnić w wielu miejscach*. P. ś. *wyjaśnić ś. kolejno, jedno po drugim; wyjaśnić ś. w wielu miejscach*. <Po + Wyjaśniać >

Powyjaśnianie, a, blm., czynność cz. **Powyjaśnianie**.

Powyjaśnianie się, a ś., blm., czynność cz. **Powyjaśnianie się**.

Powyjawiać, a, ał *wyjawić jedno po drugim; wyjawić w wielu razach*. <Po + Wyjawiać >

Powyjawianie, a, blm., czynność cz. **Powyjawianie**.

Powyjakiwać, uje, iwał *wyjakać jedno po drugim*. <Po + Wyjakiwać >

Powyjakiwanie, a, blm., czynność cz. **Powyjakiwanie**.

Powyjednywać, a, ał *wyjednać jedno po drugim; wyjednać w wielu razach*. <Po + Wyjednywać >

Powyjednywanie, a, blm., czynność cz. **Powyjednywanie**.

Powyjeżdżać, a, ał *wyjeżdżać kolejno, jeden po drugim*. <Po + Wyjeżdżać >

Powyjeżdżanie, a, blm., czynność cz. **Powyjeżdżanie**.

[Powyjmać, a, ał] p. **Powyjmować**. <Po + Wymać >

[Powyjmanie, a, blm.] czynność cz. **Powyjmanie**. **Powyjmować**, uje, ował, [Powyjmać] *wyjść jedno po drugim; wyjąć w wielu miejscach*: Powyj-

mował przywileje ekstraktami z metryki litewskiej. Mat. Prosi cię a zaklina, abyś Hussejnowi paszy muchy z nosa powyjmował. Jeż. Byłam pewna, że nigdy już nie zajdę do ogródka, aby tam narwać pęk kwiatów, aby w nie ś. ustroić... i ręką ciężką P. kwiaty z warkoczów. Orzesz. <Po + Wyjmować>

Powyjmowanie, a, blm., czynność cz. **Powyjmować**.

† **Powyk**, u. lm. i, † **Rozbrok** *zgiełk, wrzawa, hasas, tumult*. Tuch. <Po + * Wyk, WY>

Powykadzać, a, ał *wykadzić jedno po drugim; wykadzić w wielu miejscach*: Przybywając na nocleg, już wszędzie znajdowała izby smółką powykadzane. Krasz. <Po + Wykadzać>

Powykadzanie, a, blm., czynność cz. **Powykadzać**.

Powykałać, a, ał p. **Powykłuwać**. <Po + Wykałać>

Powykałanie, a, blm., czynność cz. **Powykałać**. **Powykapłoniać**, a, ał *wykapłonić jedno po drugim*. <Po + Wykapłoniać>

Powykapłonianie, a, blm., czynność cz. **Powykapłoniać**.

Powykarczowywać, uje, ywał *wykarczować jedno po drugim; wykarczować w wielu miejscach*. <Po + Wykarczowywać>

Powykarczowywanie, a, blm., czynność cz. **Powykarczowywać**.

Powykarmiać, a, ał *wykarmić jedno po drugim*. <Po + Wykarmiać>

Powykarmianie, a, blm., czynność cz. **Powykarmiać**.

Powykazywać, uje, ywał *wykazać jedno po drugim*. <Po + Wykazywać>

Powykazywanie, a, blm., czynność cz. **Powykazywać**.

Powykasywać, uje, ywał *wykąsać jedno po drugim; wykąsać w wielu miejscach*: Dywany miały brzegi w dziwny jakiś sposób poszarpane i powykaswane. Orzesz. <Po + Wykasywać>

Powykasywanie, a, blm., czynność cz. **Powykasywać**.

Powykierowywać, uje, ywał *wykierować jedno (a. jednego) po drugim*. P. ś. *wykierować ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Wykierowywać>

Powykierowywanie, a, blm., czynność cz. **Powykierowywać**.

Powykierowywanie się, a ś., blm., czynność cz. **Powykierowywać ś.**

Powykipiać, a, ał *wykipieć kolejno, jedno po drugim*. <Po + Wykipiać>

Powykipianie, a, blm., czynność cz. **Powykipiać**.

Powyklarowywać, uje, ywał *wyklarować jedno po drugim*. <Po + Wyklarowywać>

Powyklarowywanie, a, blm., czynność cz. **Powyklarowywać**.

Powyklejać, a, ał *wykleić jedno po drugim; wykleić w wielu miejscach, powyklepiać*. <Po + Wyklejać>

Powyklejanie, a, blm., czynność cz. **Powyklejać**.

Powyklepywać, uje, ywał *wyklepać jedno po drugim; wyklepać w wielu miejscach*. <Po + Wyklepywać>

Powyklepywanie, a, blm., czynność cz. **Powyklepywać**.

Powyklinać, a, ał *wykląć jednego po drugim*. <Po + Wyklinać>

Powyklinanie, a, blm., czynność cz. **Powyklinać**.

Powykluczać, a, ał *wykluczyć jedno po drugim*. <Po + Wykluczać>

Powykluczanie, a, blm., czynność cz. **Powykluczać**.

Powykładać, a, ał *jedno po drugim wyłożyć; wyłożyć w wielu miejscach*. <Po + Wykładać>

Powykładanie, a, blm., czynność cz. **Powykładać**.

Powykłówać, a, ał p. **Powykłuwać**. <Po + Wykłówać>

Powykłówanie, a, blm., czynność cz. **Powykłówać**.

Powykłuwać, a, ał, **Powykłówać**, **Powykałać**, [Powykoleać] *wyklóć jedno po drugim; wykłóć w wielu miejscach*. <Po + Wykłówać>

Powykłuwanie, a, blm., czynność cz. **Powykłuwać**.

[Powykoleać, a, ał] p. **Powykłówać**. <Po + *Wykoleać, od Wykoleć, od Wykłóć>

[Powykoleanie, a, blm.] czynność cz. **Powykoleać**.

Powykonywać, a, ał *wykonać jedno po drugim*. <Po + Wykonywać>

Powykonywanie, a, blm., czynność cz. **Powykonywać**.

Powykończać, a, ał *wykończyć jedno po drugim; wykończyć w wielu miejscach*. <Po + Wykończać>

Powykończenie, a, blm., czynność cz. **Powykończać**.

[Powykopać, pie, pał] p. **Powykopywać**. <Po + Wykopać>

[Powykopanie, a, blm.] czynność cz. **Powykopać**.

Powykopywać, uje, ywał, [Powykopać] *wykopać jedno po drugim*. Powykopywał drzewa, kamienie, trupy. Troc. <Po + Wykopywać>

Powykopywanie, a, blm., czynność cz. **Powykopywać**.

Powykorzeniać, a, ał *wykorzenieć jedno po drugim; wykorzenieć w wielu razach, miejscach*. <Po + Wykorzeniać>

Powykorzenianie, a, blm., czynność cz. **Powykorzeniać**.

Powykoszlawiać, a, ał *wykoszlawić jedno po drugim; wykoszlawić w wielu miejscach*: Żeby wam języki powykoszlawiało. Syn. <Po + Wykoszlawiać>

Powykoszlawianie, a, blm., czynność cz. **Powykoszlawiać**.

Powykpiwać, a, ał *wykpić jednego (a. jedno) po drugim*. <Po + Wykpiwać>

Powykpiwanie, a, blm., czynność cz. **Powykpiwać**.

Powykraczać, a, ał *wykroczyć kolejno, jeden po drugim; wykroczyć w wielu miejscach, razach*. <Po + Wykraczać>

Powykraczanie, a, blm., czynność cz. **Powykraczać**.

Powykradać, a, ał *wykradść jedno po drugim*: Panny podkomorzanki obiedwie P. ś. dały. L. <Po + Wykradać>

Powykradanie, a, blm., czynność cz. **Powykradać**.

Powykrawać, a, ał *wykrócić jedno po drugim; wykrocić w wielu miejscach*: Na łbie (koguta) mięsa kawał, jakby kto powykrawał. Tremb. <Po + Wykrawać>

Powykrawanie, a, blm., czynność cz. **Powykrawać**.

[**Powykręcać**, a, ał] p. **Powykręcać**: Powykręcał wróble z gniazd. <Po + Wykręcać>

[**Powykręcanie**, a, blm.] czynność cz. **Powykręcać**.

Powykreślać, a, ał *wykreślić jedno po drugim; wykreślić w wielu miejscach*. <Po + Wykreślać>

Powykreślanie, a, blm., czynność cz. **Powykreślać**.

Powykręcać, a, ał, [**Powykręcać**] *jedno po drugim: wykręcić; wykręcić w wielu miejscach*: P. śrub, fujarki. P. gniazda = *powyhbierać*. Nie chcę menueta tańcować, bobym sobie nogi powykręcał. L. <Po + Wykręcać>

Powykręcanie, a, blm., czynność cz. **Powykręcać**.

Powykruszać, a, ał *wykruszyć jedno po drugim; wykrużyć w wielu miejscach*. P. ś. wykrużyć ś. kolejno, jedno po drugim; wykrużyć ś. w wielu miejscach. <Po + Wykruszać>

Powykruszanie, a, blm., czynność cz. **Powykruszać**.

Powykruszanie się, a ś., blm., czynność cz. **Powykruszać ś.**

Powykrzesywać, uje, ywał *wykrzesać jedno po drugim*. <Po + Wykrzesywać>

Powykrzesywanie, a, blm., czynność cz. **Powykrzesywać**.

Powykrzywiać, a, ał *wykrzywić jedno po drugim; wykrzywić w wielu miejscach*: Wierzby powykrzywane wichrami. Krasz. P. ś. wykrzywić ś. kolejno, jedno po drugim; wykrzywić ś. w wielu miejscach: Wschody powykrzywiały ś. i gnić zaczęły. Rog. <Po + Wykrzywiać>

Powykrzywianie, a, blm., czynność cz. **Powykrzywiać**.

Powykrzywianie się, a ś., blm., czynność cz. **Powykrzywiać ś.**

Powykształcać, a, ał *wykształcić jedno (a. jednego) po drugim*. <Po + Wykształcać>

Powykształcanie, a, blm., czynność cz. **Powykształcać**.

× **Powykupować**, uje, ował p. **Powykupować**. <Po + Wykupować>

× **Powykupowanie**, a, blm., czynność cz. **Powykupować**.

Powykupować, uje, ywał, × **Powykupować** *wykupić jedno po drugim*. <Po + Wykupować>

Powykupywanie, a, blm., czynność cz. **Powykupować**.

Powykurzać, a, ał *wykurzyć jedno po drugim; wykurzyć w wielu miejscach*. <Po + Wykurzać>

Powykurzanie, a, blm., czynność cz. **Powykurzać**.

Powykuwać, a, ał *wykuć jedno po drugim*: Naczynia osoblanych kształtów, w smoki, gryfy i różne stworzenia powykuwane. Krasz. Tu i owdzie schodki, powykuwane w skale, wiodące na dół. Sienk. <Po + Wykuwać>

Powykuwanie, a, blm., czynność cz. **Powykuwać**.

Powylatać, a, ał, **Powylatywać**, † **Powylatować**, [**Powylatować**] (o wielu) *kolejno, jedno po drugim wylecieć; wylecieć z wielu miejsc, powypadać*: Powylatały mu z kieszeni papiery. <Po + Wylatać>

Powylatanie, a, blm., czynność cz. **Powylatać**.

Powylatować, uje, ował p. **Powylatać**: Z rak ziele powylatowało. Żebr. <Po + Wylatować>

Powylatowanie, a, blm., czynność cz. **Powylatować**.

Powylatywać, uje, ywał p. **Powylatać**: Czerwony adamaszek całemi szmatami zdarł ś. i powylatywał. Kaezk. <Po + Wylatywać>

Powylatywanie, a, blm., czynność cz. **Powylatywać**.

Powyleczać, a, ał *wyleczyć jednego po drugim*. P. ś. wyleczyć ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Wyleczać>

Powyleczanie, a, blm., czynność cz. **Powyleczać**.

Powyleczanie się, a ś., blm., czynność cz. **Powyleczać ś.**

Powylegać, a, ał *wylec kolejno, jeden po drugim*. <Po + Wylegać>

Powyleganie, a, blm., czynność cz. **Powylegać**.

Powylepiać, a, ał *wylepić jedno po drugim; wylepić w wielu miejscach*. <Po + Wylepiać>

Powylepianie, a, blm., czynność cz. **Powylepiać**.

Powyletniać się, a ś., ał ś. *wyletnić ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Wyletniać ś.>

Powyletnianie się, a ś., blm., czynność cz. **Powyletniać ś.**

Powylewać, a, ał *wylać jedno po drugim; wylać z wielu miejsc*. P. ś. wylać ś. kolejno, jedno po drugim; wylać ś. z wielu miejsc. <Po + Wylewać>

Powylewanie, a, blm., czynność cz. **Powylewać**.

Powylewanie się, a ś., blm., czynność cz. **Powylewać ś.**

Powylegać, a, ał *wyląc jedno po drugim*. P. ś. wyląc ś. kolejno, jedno po drugim. <Po + Wylegać>

Powyleganie, a, blm., czynność cz. **Powylegać**.

Powyleganie się, a ś., blm., czynność cz. **Powylegać ś.**

Powylizywać, a, ał *wylizywać jedno po drugim*. P. ś. wylizywać ś. kolejno, jeden po drugim; wylizywać ś. z wielu rzeczy. <Po + Wylizywać>

Powylizanie, a, blm., czynność cz. **Powylizywać**.

Powylizanie się, a ś., blm., czynność cz. **Powylizywać ś.**

Powylizywać, uje, ywał *wylizać jedno po drugim; wylizać w wielu miejscach*. P. ś. wylizać ś. kolejno, jeden po drugim; wylizać ś. z wielu chorób, ran. <Po + Wylizywać>

Powylizywanie, a, blm., czynność cz. **Powylizywać**.

Powylizywanie się, a ś., blm., czynność cz. **Powylizywać ś.**

Powyludniać, a, ał *wyludnić jedno po drugim*. P. ś. wyludnić ś. kolejno, jedno po drugim. <Po + Wyludniać>

Powyludnianie, a, blm., czynność cz. **Powyludniać**.

Powyludnianie się, a ś., blm., czynność cz. **Powyludniać ś.**

Powylądowywać, uje, ywał *wylądować jedno po drugim; wylądować w wielu miejscach*. <Po + Wylądowywać>

Powylądowywanie, a, blm., czynność cz. **Powylądowywać**.

Powylamywać, uje, ywał *wylamać jedno po drugim; wylamać w wielu miejscach*: Płaczący 11

wróć ludzie, powyłamywane drzwi, porabane słupy... Krasz. Nim zdołali okiennice P. i drzwi wywalić, Leliwa i jego czeladź z kordami poskoczyła. Krasz. Fale w tych groblach skalistych powyłamowały jakoby bramy i przejścia. Sienk. P. s. *wyłamać s. kolejno, jeden (a. jedno) po drugim; wytłamać s. w wielu miejscach.* <Po + Wyłamywać>

Powyłamywanie, a, blm., czynność cz. Powyłamywać.

Powyłamywanie się, a s., blm., czynność cz. Powyłamywać s.

Powyłaniać się, a s., ał s. *wyłonić s. kolejno, jedno po drugim; wyłonić s. z wielu miejsc* <Po + Wyłaniać s.>

Powyłanianie się, a s., blm., czynność cz. Powyłaniać s.

Powyłapywać, uje, ywał *wyłapać jedno (a. jednego) po drugim.* <Po + Wyłapywać>

Powyłapywanie, a, blm., czynność cz. Powyłapywać.

Powyławiać, a, ał *wyłowić jedno po drugim.* <Po + Wyławiać>

Powyławianie, a, blm., czynność cz. Powyławiać.

Powyłazić, i, il *wyłęźć kolejno, jeden po drugim; wylęźć z wielu miejsc:* Ze skóryby powyłazili, tak im pilno. Krasz. Inni powyłazili na kominy i dachy, przypatrując s. bitwie, toczącej s. pod miastem. Kaczk. <Po + Wyłazić>

Powyłazenie, a, blm., czynność cz. Powyłazić.
Powyłączać, a, ał *wyłaczyć jedno (a. jednego) po drugim; wyłączyć z wielu miejsc.* <Po + Wyłączać>

Powyłączanie, a, blm., czynność cz. Powyłączać.

Powyłudzać, a, ał *wyłudzić jedno po drugim; wyłudzić od wielu.* <Po + Wyłudzać>

Powyłudzenie, a, blm., czynność cz. Powyłudzać.

Powyłupiać, a, ał, Powyłupywać, †Powyłupować *wyłupić jedno po drugim; wylupić w wielu miejscach.* <Po + Wyłupiać>

Powyłupianie, a, blm., czynność cz. Powyłupiać.

†**Powyłupować, uje, ował p. Powyłupiać:** Palce mu w oczy powrażała i źrenice z jagód powyłupowała. Otw. <Po + Wyłupować>

†**Powyłupowanie, a, blm., czynność cz. Powyłupować.**

Powyłupywać, uje, ywał p. Powyłupiać. <Po + Wyłupywać>

Powyłupywanie, a, blm., czynność cz. Powyłupywać.

Powyłuszczać, a, ał *wyłuszczyć jedno po drugim.* <Po + Wyłuszczać>

Powyłuszczenie, a, blm., czynność cz. Powyłuszczać.

Powymaniać, a, ał *wymanić jedno po drugim; wymanić w wielu razach, powyłudzać.* <Po + Wymaniać>

Powymanianie, a, blm., czynność cz. Powymaniać.

Powymawiać, a, ał *wymówić jedno po drugim; wymówić w wielu razach.* P. s. *wymówić s. kolejno, jeden po drugim; wymówić s. w wielu razach.* <Po + Wymawiać>

Powymawianie, a, blm., czynność cz. Powymawiać.

Powymawianie się, a s., blm., czynność cz. Powymawiać s.

Powymazywać, uje, ywał *wymazać jedno po drugim; wymazać w wielu miejscach, razach.* <Po + Wymazywać>

Powymazywanie, a, blm., czynność cz. Powymazywać.

Powymiatać, a, ał *wymieść jedno po drugim; wymieść z wielu miejsc:* U ludzi głód, puste obory, powymiatane śpichrze, ubóstwo w polu: tam bogactwa nad podziw. Kaczk. Moje folwarki powymiatano z kretesem. Kaczk. <Po + Wymiatać>

Powymiatanie, a, blm., czynność cz. Powymiatać.

Powymieniać, a, ał *wymienić jedno po drugim.* <Po + Wymieniać>

Powymienianie, a, blm., czynność cz. Powymieniać.

Powymierać, a, ał *wymrzeć kolejno, jeden po drugim; wymrzeć w wielu miejscach.* <Po + Wymierać>

Powymieranie, a, blm., czynność cz. Powymierać.

Powymierzać, a, ał *wymierzyć jedno po drugim; wymierzyć na wszystkie strony; wymierzyć w wielu razach.* <Po + Wymierzać>

Powymierzanie, a, blm., czynność cz. Powymierzać.

Powymijać, a, ał *wyminać jednego po drugim.* P. s. *wyminać s. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Wymijać>

Powymijanie, a, blm., czynność cz. Powymijać.
Powymijanie się, a s., blm., czynność cz. Powymijać s.

Powymrażać, a, ał *wymrozić jedno po drugim; wymrozić w wielu miejscach.* <Po + Wymrażać>

Powymrażanie, a, blm., czynność cz. Powymrażać.

Powymulać, a, ał *wymulić jedno po drugim; wymulić w wielu miejscach.* <Po + Wymulać>

Powymulanie, a, blm., czynność cz. Powymulać.

Powymuskiwać, uje, iwał *wymuskać jedno po drugim; wymuskać w wielu miejscach, razach.* <Po + Wymuskiwać>

Powymuskiwanie, a, blm., czynność cz. Powymuskiwać.

Powymuszać, a, ał *wymusić jedno po drugim; wymusić w wielu razach.* <Po + Wymuszać>

Powymuszanie, a, blm., czynność cz. Powymuszać.

Powymydlać, a, ał *wymydlić jedno po drugim.* <Po + Wymydlać>

Powymydlanie, a, blm., czynność cz. Powymydlać.

Powymykać, a, ał *wymknąć jedno po drugim; wymknąć w wielu miejscach.* P. s. *wymknąć s. kolejno, jeden po drugim; wymknąć s. w wielu miejscach:* Jeden za drugim, jak raki z kobielei, powymykali s. L. <Po + Wymykać>

Powymykanie, a, blm., czynność cz. Powymykać.

Powymykanie się, a s., blm., czynność cz. Powymykać s.

Powymyślać, a, ał I. a. Powymyśliwać jedno po drugim wymyślić. 2. spędzić pewien czas na wymyślaniu. <Po + Wymyślać>

Powymyślanie, a, bhm., czynność cz. **Powymyślać**.

Powymyśliwać, a, ał p. **Powymyślać**: Licho wie, czego nie powymyśliwała zazdrość. Jeż. <Po + Wymyśliwać>

Powymyśliwanie, a, bhm., czynność cz. **Powymyśliwać**.

Powymywać, a, ał *wymyć jedno po drugim; wymyć w wielu miejscach*: Nim naczynia dobrze powymywają, toby szedwaser głane odgryził. Torz. <Po + Wymywać>

Powymywanie, a, bhm., czynność cz. **Powymywać**.

Powynagradzać, a, ał *wynagrodzić jednego (a. jedno) po drugim; wynagrodzić kolejno, jeden po drugim*. <Po + Wynagradzać>

Powynagradzanie, a, bhm., czynność cz. **Powynagradzać**.

Powynajdować, uje, ował p. **Powynajdywać**: Gdy wsze inne członki powynajdowali, między gardłem a barkiem odgornym zbywało miejsce. Zebr. <Po + Wynajdować>

Powynajdowanie, a, bhm., czynność cz. **Powynajdować**.

Powynajdywać, uje, ywał, **Powynajdować jedno po drugim wynaleźć; wynaleźć w wielu miejscach**. <Po + Wynajdywać>

Powynajdywanie, a, bhm., czynność cz. **Powynajdywać**.

Powynajmować, uje, ował *wynająć jedno po drugim*. P. ś. *wynająć ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Wynajmować>

Powynajmowanie, a, bhm., czynność cz. **Powynajmować**.

Powynajmowanie się, a ś., bhm., czynność cz. **Powynajmować ś.**

Powynarodowiać, a, ał *wynarodowić jednego po drugim*. <Po + Wynarodowiać>

Powynarodowianie, a, bhm., czynność cz. **Powynarodowiać**.

Powynikać, a, ał *wyniknąć kolejno, jedno po drugim*: Powynikały spory. <Po + Wynikać>

Powynikanie, a, bhm., czynność cz. **Powynikać**.

Powyniszczać, a, ał *wyniszczyc jedno po drugim; wyniszczyc w wielu miejscach*. <Po + Wyniszczać>

Powyniszczanie, a, bhm., czynność cz. **Powyniszczać**.

Powynosić, i, ił, X **Powynaszać** *wynieść jedno po drugim; wynieść z wielu miejsc*: Naśle łotrów, pograbi, pokosi, porąbie, powynosi. L. Wszystko z domu powynosił. Troc. Kazał stoły z wieczorzą P. z domu. Mick. P. ś. *wynieść ś. kolejno, jeden po drugim*: Z izb znowu na podwórze powynosili ś. rozweseleni goście. Krasz. Tak minął obiad, po którym powynosili ś. goście pomniejsi. Kaczk. Żart.: P. ś. na tanten świat = *pownieierać*. <Po + Wynosić>

Powynoszenie, a, bhm., czynność cz. **Powynosić**.

Powynoszenie się, a ś., bhm., czynność cz. **Powynosić ś.**

Powynurzać, a, ał *wynurzyć jedno po drugim*. P. ś. *wynurzyć ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Wynurzać>

Powynurzanie, a, bhm., czynność cz. **Powynurzać**.

Powynurzanie się, a ś., bhm., czynność cz. **Powynurzać ś.**

Powyobrać, a, ał *wyobrać jednego (a. jedno) po drugim; wyobrać na wszystkie strony*:

Powyobrać cię na wszystkie strony, hej! będzie tobie i słodko, i miło. Jeż. <Po + Wyobrać>

Powyobracanie, a, bhm., czynność cz. **Powyobracać**.

Powyobrazać, a, ał *wyobrazić jedno po drugim*. <Po + Wyobrazać>

Powyobrażanie, a, bhm., czynność cz. **Powyobrażać**.

[**Powyorać**, rze, rał] p. **Powyorywać**. <Po + Wyorać>

[**Powyoranie**, a, bhm.] czynność cz. **Powyorać**. **Powyorywać**, uje, yw ł. [**Powyorać**] *wyorać jedno po drugim*. <Po + Wyorywać>

Powyorywanie, a, bhm., czynność cz. **Powyorywać**.

Powyosobniać, a, ał *wyosobnić jedno po drugim*. P. ś. *wyosobnić ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Wyosobniać>

Powyosobnianie, a, bhm., czynność cz. **Powyosobniać**.

Powyosobnianie się, a ś., bhm., czynność cz. **Powyosobniać ś.**

Powyostrzać, a, ał *wyostrzyć jedno po drugim*. <Po + Wyostrzać>

Powyostrzanie, a, bhm., czynność cz. **Powyostrzać**.

Powypaczać, a, ał *wypaczyć jedno po drugim; wypaczyć w wielu miejscach*. P. ś. *wypaczyć ś. kolejno, jedno po drugim; wypaczyć ś. w wielu miejscach*. <Po + Wypaczać>

Powypaczanie, a, bhm., czynność cz. **Powypaczać**.

Powypaczanie się, a ś., bhm., czynność cz. **Powypaczać ś.**

Powypadać, a, ał *wypaść kolejno, jedno po drugim*: Ręce jej zmartwiały, aż przęślica z wrzezionem z nich powypadały. Otw. Interesy ich im jakoś powypadały z pamięci. Jeż. <Po + Wypadać>

Powypadanie, a, bhm., czynność cz. **Powypadać**.

Powypakowywać, uje, ywał *wypakować jedno po drugim*. <Po + Wypakowywać>

Powypakowywanie, a, bhm., czynność cz. **Powypakowywać**.

Powypalać, a, ał *wypalić jedno po drugim; wypalić w wielu miejscach*: Płoty stały poszezerbione i powypalane kawałami. Krasz. Do domu przyjechał czarny od dymu i popiołu, popieczony, w odzieży powypalanej i podartej. Jeż. P. ś. *wypalić ś. kolejno, jedno po drugim*: Wkrótce przetrzebią ś. ostępy, powypalają ś. gąszcze i zapusty. Krasz. <Po + Wypalać>

Powypalanie, a, bhm., czynność cz. **Powypalać**.

Powypalanie się, a ś., bhm., czynność cz. **Powypalać ś.**

Powyparać, a, ał p. **Powypruwać**: Tym samym mieczem powyparałby sobie dla niej żyły. Sienk. <Po + Wyparać>

Powyparanie, a, bhm., czynność cz. **Powyparać**.

Powyparowywać, uje, ywał *wyparować jednego po drugim; wyparować z wielu miejsc*. <Po + Wyparowywać>

Powyparowywanie, a, bhm., czynność cz. **Powyparowywać**.

Powyparzać, a, ał *wyparzyć jedno po drugim; wyparzyć w wielu miejscach*. <Po + Wyparzać>

Powyparzenie, a, btm., czynność cz. **Powyparzać**.

Powypasać, a, ał *wypaść jedno po drugim*: Gądziny słońcem rozgrzane, ciałami własnych rodziców w stępach powypasane. Słow. P. ś. *wypaść ś. kolejno, jedno po drugim*: We trzy tygodnie powypasały ś. nasze szkapę do niepoznania. Ochoć. <Po + Wypasać>

Powypasanie, a, btm., czynność cz. **Powypasać**.

Powypasanie się, a ś., btm., czynność cz. **Powypasać** ś.

Powypatrywać, uje, ywał *wypatrzyć jedno (a. jednego) po drugim*. <Po + Wypatrywać>

Powypatrywanie, a, btm., czynność cz. **Powypatrywać**.

Powypełniać, a, ał *wypełnić jedno po drugim; wypełnić w wielu miejscach*. P. ś. *wypełnić ś. kolejno, jedno po drugim; wypełnić ś. w wielu miejscach*. <Po + Wypełniać>

Powypełnianie, a, btm., czynność cz. **Powypełniać**.

Powypełnianie się, a ś., btm., czynność cz. **Powypełniać** ś.

Powypełzać, a, ał *wypełznąć kolejno, jedno po drugim*. <Po + Wypełzać>

Powypełzanie, a, btm., czynność cz. **Powypełzać**.

Powypędzać, a, ał *wypędzić jednego po drugim; wypędzić z wielu miejsc*: Wstał P. psy z pokoju. Krasz. <Po + Wypędzać>

Powypędzanie, a, btm., czynność cz. **Powypędzać**.

Powypiekać, a, ał *wypiec jedno po drugim; wypiec w wielu miejscach*. <Po + Wypiekać>

Powypiekanie, a, btm., czynność cz. **Powypiekać**.

Powypierać, a, ał 1. *wyprzeć jednego po drugim*. 2. *wyprzeć jedno po drugim*. P. ś. 1. *wyprzeć ś. kolejno, jeden po drugim*. 2. (o wielu płamach np.) *zostać powypieranemi*. <Po + Wypierać>

Powypieranie, a, btm., czynność cz. **Powypierać**.

Powypieranie się, a ś., btm., czynność cz. **Powypierać** ś.

Powypierzać się, a ś., ał ś. *wypierzyć ś. kolejno, jedno po drugim*. <Po + Wypierzać ś.>

Powypierzanie się, a ś., btm., czynność cz. **Powypierzać** ś.

Powypieszcząć, a, ał *wypieścić jednego po drugim*. P. ś. *wypieścić ś. kolejno, jeden po drugim*: Tak też ś. powypieszczali, że gdyby który z nieboszczyków dziadów wstał, wziąłby ich za Żydów, ledwie z pierzyny wypuszczonech. Krasz. <Po + Wypieszcząć>

Powypieszczanie, a, btm., czynność cz. **Powypieszcząć**.

Powypieszczanie się, a ś., btm., czynność cz. **Powypieszcząć** ś.

Powypiększać, a, ał *wypiększyć jedno po drugim; wypiększyć w wielu miejscach*. <Po + Wypiększać>

Powypiększanie, a, btm., czynność cz. **Powypiększać**.

Powypijać, a, ał *wypić jedno po drugim*: Gozalki kurzące powypijały. Rol. <Po + Wypijać>

Powypijanie, a, btm., czynność cz. **Powypijać**.

Powypilowywać, uje, ywał *wypilować jedno po drugim*. <Po + Wypilowywać>

Powypilowywanie, a, btm., czynność cz. **Powypilowywać**.

Powypinać, a, ał *wypiąć jedno po drugim; wypiąć w wielu miejscach*. <Po + Wypinać>

Powypinanie, a, btm., czynność cz. **Powypinać**.

Powypisywać, uje, ywał *wypisać jedno po drugim*: Dla dodania mi odwagi powypisywała mi różne spartańskie sentencje z historii Poplińskiego. Bał. P. ś. *wypisać ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Wypisywać>

Powypisywanie, a, btm., czynność cz. **Powypisywać**.

Powypisywanie się, a ś., btm., czynność cz. **Powypisywać** ś.

Powypłatać, a, ał *wypłesć jedno po drugim; wypłesć w wielu miejscach*. <Po + Wypłatać>

Powypłatanie, a, btm., czynność cz. **Powypłatać**.

Powypłatywać, uje, ywał *wypłatać jedno po drugim; wypłatać w wielu miejscach*. <Po + Wypłatywać>

Powypłatywanie, a, btm., czynność cz. **Powypłatywać**.

Powypleniać, a, ał *wypłenić jedno po drugim; wypłenić w wielu miejscach*. <Po + Wypleniać>

PowypLenianie, a, btm., czynność cz. **Powypleniać**.

Powypłuwać, a, ał *wypłuć jedno po drugim*. <Po + Wypłuwać>

Powypływanie, a, btm., czynność cz. **Powypływać**.

Powypłacać, a, ał *wypłacić jedno po drugim; wypłacić jedno wielu osobom*: P. pensje. Byłoby czym przynajmniej długi P. L. P. ś. *wypłacić ś. kolejno, jeden po drugim; wypłacić ś. wielu osobom*. <Po + Wypłacać>

Powypłacanie, a, btm., czynność cz. **Powypłacać**.

Powypłacanie się, a ś., btm., czynność cz. **Powypłacać** ś.

Powypłaszać, a, ał *wypłoszyć jedno po drugim*. <Po + Wypłaszać>

Powypłaszanie, a, btm., czynność cz. **Powypłaszać**.

Powypłaszcząć, a, ał *wypłaszczyc jedno po drugim; wypłaszczyc w wielu miejscach*. <Po + Wypłaszcząć>

Powypłaszczanie, a, btm., czynność cz. **Powypłaszcząć**.

Powypławiać, a, ał *wypławić jedno po drugim*. <Po + Wypławiać>

Powypławianie, a, btm., czynność cz. **Powypławiać**.

Powypłókiwać, uje, iwał *wypłókać jedno po drugim*: Ile tam oni popalili i powypłókiwali dworów szlacheckich i żydowskich miasteczek. Kaczk. <Po + Wypłókiwać>

Powypłókiwanie, a, btm., czynność cz. **Powypłókiwać**.

Powypływać, a, ał *wypłynąć kolejno, jedno po drugim; wypłynąć w wielu miejscach*: Było tam najwięcej starych kobiet i dzieci z roztrzaskanymi głowami, z innych powypływały wnętrzości. Kaczk. <Po + Wypływać>

Powypływanie, a, btm., czynność cz. **Powypływać**.

Powypoczywać, a, ał *wypocząć kolejno, jeden po drugim*. <Po + Wypoczywać>

Powypoczywanie, a, btm., czynność cz. **Powypoczywać**.

Powypogadzać się, a s., ał s. *wypogodzić s. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Wypogadzać s.>

Powypogadzać się, a s., blm., czynność cz. Powypogadzać s.

Powypominać, a, ał *wypomnieć jedno (a. jednego) po drugim.* <Po + Wypominać>

Powypominanie, a, blm., czynność cz. Powypominąć.

Powypompowywać, uje, ywał *wypompować jedno po drugim; wypompować w wielu miejscach.* <Po + Wypompowywać>

Powypompowywanie, a, blm., czynność cz. Powypompowywać.

Powyporzadzać, a, ał *wyporzadzić jedno po drugim.* <Po + Wyporzadzać>

Powyporzadzanie, a, blm., czynność cz. Powyporzadzać.

Powyposazać, a, ał *wyposazać jednego po drugim:* P. córki, klasztory. <Po + Wyposazać>

Powyposazanie, a, blm., czynność cz. Powyposazać.

Powypowiadać, a, ał *wypowiedzieć jedno po drugim; wypowiedzieć w wielu razach.* P. s. wypowiedzieć s. kolejno, jeden po drugim. <Po + Wypowiadać>

Powypowiadanie, a, blm., czynność cz. Powypowiadąć.

Powypożyczać, a, ał *wypożyczyć jedno po drugim.* <Po + Wypożyczać>

Powypożyczenie, a, blm., czynność cz. Powypożyczać.

Powypraszać, a, ał *wyprosić jedno (a. jednego) po drugim; wyprosić w wielu razach.* P. s. wyprosić s. kolejno, jeden po drugim; wyprosić s. w wielu razach. <Po + Wypraszać>

Powypraszanie, a, blm., czynność cz. Powypraszać.

Powypraszanie się, a s., blm., czynność cz. Powypraszać s.

Powyprawiać, a, ał *wyprowadzić jedno (a. jednego) po drugim:* Ludzi porozpedzał, gońców powyprawiał Krasz. Żony mężów, matki synów powyprawiały z domu. Kaczk. Pierwszą rzeczą, którą ujrzał, były depeze i listy, powyprawiane, jak sądził, spokojnie na stole leżące. Krasz. <Po + Wyprawiać>

Powyprawianie, a, blm., czynność cz. Powyprawiać.

Powypreżać, a, ał *wypreżyć jedno po drugim; wypreżyć w wielu miejscach.* P. s. wypreżyć s. kolejno, jedno (a. jeden) po drugim. <Po + Wypreżać>

Powypreżanie, a, blm., czynność cz. Powypreżać.

Powypreżanie się, a s., blm., czynność cz. Powypreżać s.

Powyprowadzać, a, ał *wyprowadzić jednego (a. jedno) po drugim; wyprowadzić w wielu miejscach, razach:* Ja ich z rozumu powyprowadzam. L. P. s. wyprowadzić s. kolejno, jeden po drugim. <Po + Wyprowadzać>

Powyprowadzanie, a, blm., czynność cz. Powyprowadzać.

Powyprowadzanie się, a s., blm., czynność cz. Powyprowadzać s.

† **Powypróchnieć, eje, ał** *wypróchnieć kolejno, jedno po drugim:* Starzy iudzie, którym zęby powypróchniały. Syr. <Po + Wypróchnieć>

† **Powypróchnienie, a, blm., czynność cz. Powypróchnieć.**

Powyproszać, a, ał *wyproszyć jedno po drugim; wyproszyć z wielu miejsc.* <Po + Wyproszać>

Powyproszanie, a, blm., czynność cz. Powyproszać.

Powyprować, a, ał p. **Powyprować:** Tam jeńcy nasi, niewiasty, dzieci, ze skóry odarci, z powyprowanemi wnętrzościami leżą. Krech. <Po + Wyprować>

Powyprowanie, a, blm., czynność cz. Powyprować.

Powypróżniać, a, ał *wypróżnić jedno po drugim:* Niedostatek powypróżniał szufłady. Bał. P. s. wypróżnić s. kolejno, jedno po drugim. <Po + Wypróżniać>

Powypróżnianie, a, blm., czynność cz. Powypróżniać.

Powyprować, a, ał, Powyprować, Powyparać *wyproc jedno po drugim; wyproc w wielu miejscach.* <Po + Wyprować>

Powyprowanie, a, blm., czynność cz. Powyprować.

Powypryskać, a, ał, Powypryskiwać *wyprysnąć kolejno, jedno po drugim; wyprysnąć w wielu miejscach.* <Po + Wypryskać>

Powypryskanie, a, blm., czynność cz. Powypryskać.

Powypryskiwać, uje, iwał p. **Powypryskać.** <Po + Wypryskiwać>

Powypryskiwanie, a, blm., czynność cz. Powypryskiwać.

Powyprzątać, a, ał *wyprzątnąć jedno po drugim; wyprzątnąć w wielu miejscach.* <Po + Wyprzątać>

Powyprzątanie, a, blm., czynność cz. Powyprzątać.

Powypzedawać, aje, awał, Powypzedawać *wypzedać jedno po drugim:* W oranżerjach nie było ani okien, ani kwiatów powypzedawanych. Krasz. P. s. wypzedać s. kolejno, jeden po drugim. <Po + Wypzedawać>

Powypzedawanie, a, blm., czynność cz. Powypzedawać.

Powypzedawanie się, a s., blm., czynność cz. Powypzedawać s.

Powypzedzać, a, ał *wypzedzić jednego (a. jedno) po drugim.* <Po + Wypzedzać>

Powypzedzanie, a, blm., czynność cz. Powypzedzać.

Powyprzęgać, a, ał *wypzrząc jedno po drugim:* Baryłki porozbijali, konie eguowe powyprzęgali i zabrali. Jeż. <Po + Wyprzęgać>

Powyprzęganie, a, blm., czynność cz. Powyprzęgać.

Powypuczać, a, ał *wypuczyć jedno po drugim.* <Po + Wypuczać>

Powypuczanie, a, blm., czynność cz. Powypuczzać.

Powypukiwać, uje, iwał *wypukać jednego po drugim.* <Po + Wypukiwać>

Powypukiwanie, a, blm., czynność cz. Powypukiwać.

Powypuklać, a, ał *porobić wypuklemi:* Stoją z brzegu ściśle, gładkie jak stal, powypuklane jak mięśnie przez skórę na nodze posągu Anioła, czyste, bez centki porostu, pnie jaworów kępami. Matl. <Po + *Wypuklać, od Wypukły>

Powypuklanie, a, blm., czynność cz. Powypuklać.

Powypuszczać, a, ał, †Zwypuszczać *wypuścić jedno (a. jednego) po drugim; wypuścić w wielu miejscach*: Anim ś. mógł dowiedzieć, kto powypuszczał folwarki, kto tenuty odbierał. Kaczk. <Po + Wypuszczać>

Powypuszczanie, a, blm., czynność cz. Powypuszczać.

Powypychać, a, ał *wypchnąć jednego (a. jedno) po drugim; wypchać jedno po drugim a. jedno w wielu miejscach*: Nie śmieciecie ś., bo was do djabła powypycham. L. <Po + Wypychać>

Powypychanie, a, blm., czynność cz. Powypychać.

Powypytywać, uje, ywał *wypytać jednego po drugim. P. ś. wypytać ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Wypytywać>

Powypytywanie, a, blm., czynność cz. Powypytywać.

Powypytywanie się, a ś., blm., czynność cz. Powypytywać ś.

Powyrabiać, a, ał *wyrobic jedno po drugim; wyrobic w wielu miejscach*: Panowie powyrabiali u króla tak dla siebie, jak i dla swoich krewnych libertacje od tych ciężarów. Kaczk. Ramy powyrabiane w liście. P. ś. *wyrobic ś. kolejno, jedno po drugim*: Z tej mieszaniny usposobień głowy i serca powyrabiały ś. w nim takie zasady. Kaczk. <Po + Wyrabiać>

Powyrabianie, a, blm., czynność cz. Powyrabiać.

Powyrabianie się, a ś., blm., czynność cz. Powyrabiać ś.

Powyraczać, a, ał *wyraczyć jedno po drugim; wyraczyć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Wyraczać>

Powyraczanie, a, blm., czynność cz. Powyraczać.

Powyradzać, a, ał *wyrodzić jedno po drugim. P. ś. wyrodzić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Wyradzać>

Powyradzanie, a, blm., czynność cz. Powyradzać.

Powyradzanie się, a ś., blm., czynność cz. Powyradzać ś.

Powyrając się, a ś., ał ś., wyroic ś. kolejno, jedno po drugim. <Po + Wyrając ś.>

Powyrąjanie się, a ś., blm., czynność cz. Powyrąjać ś.

Powyrastać, a, ał *wyrosnąć kolejno, jedno po drugim; wyrosnąć w wielu miejscach.* <Po + Wyrastać>

Powyrastały który powyrastał: Pogapił ś. na drzewa niektóre, w dziwne powyrastałe kształty. Jeż. <Od Powyrastać>

Powyrastanie, a, blm., czynność cz. Powyrastać.

Powyrąbywać, uje, ywał, Powyrębywać, × Powyrębować, †Zwyrębować *wyrąbać jedno po drugim; wyrąbać w wielu miejscach*: P. otwory, lasy. P. kłodę. <Po + Wyrąbywać>

Powyrąbywanie, a, blm., czynność cz. Powyrąbywać.

[Powyręk, rka, lm. rki] p. Powerek. Żart.: Párol kawalerski dał, a to dla tego litewskiego powyrka święta rzecz. Sienk.

× **Powyrębować, uje, ował** p. Powyrąbywać: Lasy powyrębował. Loop. <Po + Wyrębować>

Powyrębowanie, a, blm., czynność cz. Powyrębować.

Powyrębywać, uje, ywał p. Powyrąbywać. <Po + Wyrębywać>

Powyrębywanie, a, blm., czynność cz. Powyrębywać.

Powyręczać, a, ał *wyręczyć jednego po drugim; wyręczyć w wielu razach.* <Po + Wyręczać>

Powyręczanie, a, blm., czynność cz. Powyręczać.

[Powyrka, i, lm. i] p. Powerek.

[Powyrkać się, a ś., ał ś.] p. Powerkać ś. <Po + *Wyrkać ś., od Dźwn. Wyr! (szczęście psa)>

[Powyrkanie się, a ś., blm., czynność cz. Powyrkać ś.

[Powyrko, a, lm. a] p. Powerek.

Powyzrozumiewać, a, ał *wyrozumieć jedno (a. jednego) po drugim; wyrozumieć w wielu razach.* <Po + Wyzrozumiewać>

Powyzrozumiewanie, a, blm., czynność cz. Powyzrozumiewać.

Powyrównywać, a, ał *wyrównać jedno po drugim; wyrównać w wielu miejscach.* <Po + Wyrównywać>

Powyrównywanie, a, blm., czynność cz. Powyrównywać.

Powyróżniać, a, ał *wyróżnić jedno (a. jednego) po drugim. P. ś. wyróżnić ś. kolejno, jedno (a. jeden) po drugim.* <Po + Wyróżniać>

Powyróżnianie, a, blm., czynność cz. Powyróżniać.

Powyróżnianie się, a ś., blm., czynność cz. Powyróżniać ś.

Powyruszać, a, ał *wyruszyć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Wyruszać>

Powyruszanie, a, blm., czynność cz. Powyruszać.

† **Powyrzajać, a, ał** *powyrzajać, powyrzynać, zryć jedno po drugim*: Ściany powyrzajał rozlicznym ryciem i wydrożeniem. Leop. <Po + *Wyrzajać, od Wy + *Rzajać, od Ryć, przez sl. do Ryj>

† **Powyrzajanie, a, blm., czynność cz. Powyrzajać.**

Powyrzawać, a, ał *l. wyrwać jedno po drugim; wyrwać w wielu miejscach*: Resztę sobie włosów ze ła powyrzawa, jak ś. o tym dowie. L. [Powyrzawali pałasów] (= powyciągali, powydobywali).

2. *wyrzyc jedno po drugim; powydobywać ryzając. P. ś. wyrwać ś. kolejno, jeden po drugim*: Na palce podnieśli ś. ciekawi, inni naprzód powyrzawali. Krasz. <Po + Wyrzawać>

Powyrzawanie, a, blm., czynność cz. Powyrzawać.

Powyrzawanie się, a ś., blm., czynność cz. Powyrzawać ś.

Powyrządzać, a, ał *wyrządzić jedno po drugim.* <Po + Wyrządzać>

Powyrządzanie, a, blm., czynność cz. Powyrządzać.

Powyrzekać, a, ał *spędzić pewien czas na wyrzekaniu. P. ś. wyrzec ś. kolejno, jeden po drugim; wyrzec ś. wielu rzeczy.* <Po + Wyrzekać>

Powyrzekanie, a, blm., czynność cz. Powyrzekać.

Powyrzekanie się, a ś., blm., czynność cz. Powyrzekać ś.

Powyrzezywać, uje, ywał p. Powyrzynać: Nad drzwiami dziwolągi powyrzezywał, jakich chyba na świecie nigdy nie bywało. Krasz. <Po + Wyrzezywać>

Powyrzezywanie, a, blm., czynność cz. Powyrzezywać.

Powyrzeźbiać, a, ał *wyrzeźbić jedno po drugim; wyrzeźbić w wielu miejscach*: Bóg wie czyje powyrzeźbiały na powierzchni stołu cyfry, daty i wizerunki sere, strzałami przesytych. Jun. <Po + Wyrzeźbiać>

Powyrzeźbianie, a, blm., czynność cz. Powyrzeźbiać.

Powyrzucac, a, ał *wyrzucić jedno (a. jednego) po drugim*: P. było książąt, tetrarchów, a zerwałaby ś. ostatnia robota merseburska. Bart. Własnymi rękami powyrzucacł dziesięcinę, którą przywiózł. Rog. <Po + Wyrzucac>

Powyrzucanie, a, blm., czynność cz. Powyrzucac.

Powyrzynać, a, ał, Powyrzezywać *wyrzynać jedno po drugim; wyrzynać w wielu miejscach*: Rowy, które deszcz nawalny powyrzyna między górami. Torz. Jaśnie pan hrabia raz mi nakazał, abym powyrzynał wszystkie koguty, które pieją. Rog. P. ś. *wyrzynać ś. kolejno, jeden po drugim; wyrzynać ś. w wielu miejscach*. <Po + Wyrzynać>

Powyrzynanie, a, blm., czynność cz. Powyrzynać.

Powyrzynanie się, a ś., blm., czynność cz. Powyrzynać ś.

Powysadzac, a, ał *wysadzić jedno po drugim*: Już niebożęta owe dziury powybijane i prochami powysadzane piersiami tylko swemi zastawiali. Pas Powyrzynali w połciach słoniny dziury, przez które głowy P. mogli. Drz P. ś. *wysadzić ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Wysadzac>

Powysadzanie, a, blm., czynność cz. Powysadzac.

Powysadzanie się, a ś., blm., czynność cz. Powysadzac ś.

Powyszczac, a, ał *wyszczyć jedno po drugim; wyszczyć w wielu miejscach*. <Po + Wyszczac>

Powyszczanie, a, blm., czynność cz. Powyszczac.

Powysiadac, a, ał 1. *wysiąść kolejno, jeden po drugim*. 2. cz. czyn. *wysiedzieć jedno (jaje) po drugim*. <Po + Wysiadac>

Powysiadanie, a, blm., czynność cz. Powysiadac.

Powysiąkać, a, ał 1. cz. czyn. *wysiąknąć jedno po drugim*. 2. cz. ni. *wysiąknąć w wielu miejscach*. <Po + Wysiąkać>

Powysiąkanie, a, blm., czynność cz. Powysiąkać.

Powysiekać, a, ał, † Zwysiekać *wysieć jedno po drugim; wysieć w wielu miejscach*. <Po + Wysiekać>

Powysiekanie, a, blm., czynność cz. Powysiekać.

Powysiewac, a, ał *wysiać jedno po drugim*. <Po + Wysiewac>

Powysiewanie, a, blm., czynność cz. Powysiewac.

Powysilać, a, ał *wysilić jedno po drugim*. P. ś. *wysilić ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Wysilać>

Powysilanie, a, blm., czynność cz. Powysilać.

Powysilanie się, a ś., blm., czynność cz. Powysilać ś.

Powyskakiwać, uje, iwał [Powyskakować] *wyskoczyć kolejno, jeden po drugim*: Powrozy mieli

pozarzucane na szyje i ściśnięte tak, że im o czy na wierzech powyskakiwały. Krasz. Kobiety powyskakiwały na skały, poprzykładały ręce do oczu, bo słońce raziło. Niem. A. Przez tę noc z drzew powyskakiwały listki. Prus. <Po + Wyskakiwać>

Powyskakiwanie, a, blm., czynność cz. Powyskakiwać.

[Powyskakować, uje, ował] p. Powyskakiwać. <Po + Wyskakować>

[Powyskakowanie, a, blm.] czynność cz. Powyskakować.

Powyskrobywać, uje, ywał *wyskrobać jedno po drugim; wyskrobać w wielu miejscach*. <Po + Wyskrobywać>

Powyskrobywanie, a, blm., czynność cz. Powyskrobywać.

[Powyskrzyzcac, a, ał] *powyskrzyzcac*.

[Powyskrzyzczenie, a, blm.] czynność cz. Powyskrzyzcac.

Powyskubywać, uje, ywał *wyskubać jedno po drugim; wyskubać w wielu miejscach*. <Po + Wyskubywać>

Powyskubywanie, a, blm., czynność cz. Powyskubywać.

Powyskwarzac, a, ał *wyskwarzyć jedno po drugim*. <Po + Wyskwarzac>

Powyskwarzanie, a, blm., czynność cz. Powyskwarzac.

Powysługiwać, uje, iwał *wysłużyć jedno po drugim; wysłużyć co kolejno, jeden po drugim*. <Po + Wysługiwać>

Powysługiwanie, a, blm., czynność cz. Powysługiwać.

Powysmażac, a, ał *wysmażyć jedno po drugim*. <Po + Wysmażac>

Powysmażanie, a, blm., czynność cz. Powysmażac.

Powysnowywać, uje, ywał p. Powysnuwać. <Po + Wysnowywać>

Powysnowywanie, a, blm., czynność cz. Powysnowywać.

Powysnuwać, a, ał, Powysnowywać *wysnuć jedno po drugim; wysnuć w wielu miejscach*. <Po + Wysnuwać>

Powysnuwanie, a, blm., czynność cz. Powysnuwać.

Powysprzedawać, aje, awał i P. ś. p. Powysprzedawać. <Po + Wysprzedawać>

Powysprzedawanie, a, blm., czynność cz. Powysprzedawać.

Powysprzedawanie się, a ś., blm., czynność cz. Powysprzedawać ś.

Powysrebrzac, a, ał *wysrebrzyć jedno po drugim; wysrebrzyć w wielu miejscach*. <Po + Wysrebrzac>

Powysrebrzanie, a, blm., czynność cz. Powysrebrzac.

Powystawiać, a, ał *wystawić jedno po drugim*: W dobrach swoich Szeszowie, Horodyszczu i Rohaczach nowe cerkwie powystawiał i jałmużnami nadał. Mat. Województwa tutejsze nader liczne powystawiały siły. Kaczk. <Po + Wystawiać>

Powystawianie, a, blm., czynność cz. Powystawiać.

Powystępować, uje, ował *wystąpić kolejno, jeden (a. jedno) po drugim; wystąpić w wielu miejscach*: Powystępowały na czole nawet te żyły, które zazwyczaj głęboko pod skórą ś. kryją. Jeż. <Po + Występować>

Powystępowanie, a, blm., czynność cz. **Powystępować**.

Powystosowywać, uje, ywał *wystosować jedno po drugim*. <Po + Wystosowywać>

Powystosowywanie, a, blm., czynność cz. **Powystosowywać**.

Powystrajać, a, ał *wystroić jedno (a. jednego) po drugim*. P. ś. *wystroić ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Wystrajać>

Powystrajanie, a, blm., czynność cz. **Powystrajać**.

Powystraszać, a, ał *wystraszyć jednego po drugim; wystraszyć z wielu miejsc*: Doganiając, bardziej ich powystraszał. Pas. Co tu począć? rzeźcze podkomorzy zafrasowany do powystraszanych laików. Kaczk. P. ś. *wystraszyć ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Wystraszzać>

Powystraszanie, a, blm., czynność cz. **Powystraszzać**.

Powystraszanie się, a ś., blm., czynność cz. **Powystraszzać ś.**

Powystругiwać, uje, iwał *wystrugać jedno po drugim*. <Po + Wystrugiwać>

Powystругiwanie, a, blm., czynność cz. **Powystругiwać**.

Powystrychać, a, ał *wystrychnąć jednego po drugim; wystrychnąć w wielu razach*. <Po + Wystrychać>

Powystrychanie, a, blm., czynność cz. **Powystrychać**.

Powystrzelać, a, ał, × **Powystrzeliwać** *wystrzelić kolejno, jeden (a. jedno) po drugim; wystrzelić jednego po drugim*: Z nas rzadko kto strzelił, bośmy już powystrzelali na ową piechotę. Pas. Na łąkach stare trawy żółte znikły, tak młode ponad ich głowy powystrzelały. Krasz. Okna budynku powystrzelał. Dar. Asy powystrzelane dla wprawy. Gaw. <Po + Wystrzelać>

Powystrzelanie, a, blm., czynność cz. **Powystrzelać**.

× **Powystrzeliwać**, a, ał p. **Powystrzelać**: W większej części domów okna były powystrzeliwane. Ochoc. <Po + Wystrzeliwać>

× **Powystrzeliwanie**, a, blm., czynność cz. **Powystrzeliwać**.

Powystrzępiąć, a, ał *wystrzępić jedno po drugim; wystrzępić w wielu miejscach*. P. ś. *wystrzępić ś. kolejno, jedno po drugim; wystrzępić ś. w wielu miejscach*. <Po + Wystrzępiąć>

Powystrzępianie, a, blm., czynność cz. **Powystrzępiąć**.

Powystrzęplanie się, a ś., blm., czynność cz. **Powystrzępiąć ś.**

Powystrzygać, a, ał *wystrzyzc jedno po drugim; wystrzyzc w wielu miejscach*: Pilnuj ś. jeno, żeby z waści dudka nie wystrzygła, jako z nas powystrzygała. Sienk. <Po + Wystrzygać>

Powystrzyganie, a, blm., czynność cz. **Powystrzygać**.

Powystudzać, a, ał *wystudzić jedno po drugim*. <Po + Wystudzać>

Powystudzanie, a, blm., czynność cz. **Powystudzać**.

Powystygać, a, ał *wystygnąć kolejno, jedno po drugim*. <Po + Wystygać>

Powystyganie, a, blm., czynność cz. **Powystygać**.

Powysuszać, a, ał *wysuszyć jedno po drugim; wysuszyć w wielu miejscach*: Drapieżni Sasi powysuszali piwnice. Kaczk. <Po + Wysuszać>

Powysuszanie, a, blm., czynność cz. **Powysuszać**.

Powysuwać, a, ał *wysunąć jedno po drugim*: Sprzęty, powysuwane z miejsc swoich, zawalone różnemi rzeczami. Rog. St. P. ś. *wysunąć ś. kolejno, jeden po drugim*: Za nim chyłkiem powysuwali ś. obecni, przejeżdżi zgrozą. Prus. <Po + Wysuwać>

Powysuwanie, a, blm., czynność cz. **Powysuwać**.

Powysuwanie się, a ś., blm., czynność cz. **Powysuwać ś.**

Powyswobadzać, a, ał *wyswobodzić jednego po drugim*. P. ś. *wyswobodzić ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Wyswobadzać>

Powyswobadzanie, a, blm., czynność cz. **Powyswobadzać**.

Powyswobadzanie się, a ś., blm., czynność cz. **Powyswobadzać ś.**

Powysychać, a, ał *wyschnąć kolejno, jedno po drugim; wyschnąć w wielu miejscach*: Dokuczy im co, a. paszę wyjedzą, lub wody powysychają, zaprzęgają do tych chat i ruszają, gdzie ś. im podoba. Krasz. <Po + Wysychać>

Powysychanie, a, blm., czynność cz. **Powysychać**.

Powysychany *który powysychał*: Kraj pełen był urwisk i powysychanych moczarów. Kaczk.

Powysyłać, a, ał *wysłać jedno (a. jednego) po drugim*: Ludzie są powysyłani. L. Miał słuchać, co mu jego słudzy przynosili, powysyłani na zwiady. Krasz. <Po + Wysyłać>

Powysyłanie, a, blm., czynność cz. **Powysyłać**.

[**Powysypiać**, a, ał] *dać ś. wyspać*: A wy, druchny, fałdujta sobie spódniczki, oczki powysypiajta, żebyta nie spały. P. ś. *wyspać ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + *Wysypiać, od Wysypiać ś.>

[**Powysypianie**, a, blm.] czynność cz. **Powysypiać**.

Powysypianie się, a ś., blm., czynność cz. **Powysypiać ś.**

[**Powysypować**, uje, ował i P. ś.] p. **Powysypować**. <Po + Wysypować>

[**Powysypowanie**, a, blm.] czynność cz. **Powysypować**.

[**Powysypowanie się**, a ś., blm.] czynność cz. **Powysypować ś.**

Powysypywać, uje, ywał, [**Powysypować**] *wysypać jedno po drugim; wysypać w wielu miejscach*: Przed przyjazdem jego powysypywano klepiska piaskiem. Krasz. Piaskiem powysypywane były podwórza. Krasz. P. ś. *wysypać ś. kolejno, jedno po drugim; wysypać ś. w wielu miejscach*. <Po + Wysypywać>

Powysypywanie, a, blm., czynność cz. **Powysypywać**.

Powysypywanie się, a ś., blm., czynność cz. **Powysypywać ś.**

Powysysać, a, ał *sysać powypijać*: Szpik z koci powysysał. Krasz. <Po + Wysysać>

Powysysanie, a, blm., czynność cz. **Powysysać**.

† **Powyszać**, a, ał i † P. ś. p. **Powyszzyć**: Acz kto ś. powysza (si quis extollit). Glos. <Po + *Wyszać, WYS>

† **Powyszanie**, a, blm., czynność cz. **Powyszać**.

† **Powyszanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Powyszać ś.**

Powyszarpywać, uje, ywał *wyszarpać jedno po drugim; wyszarpać w wielu miejscach*: Brzeg po-

łamany, powyginany, postrzępiony i niby powy-
szarpywany. Jeż. Stary pokurę z powy-
szarpywaniami. Krasz. <Po + Wyszarpywać>

Powyszarpywanie, a, blm., czynność cz. Powy-
szarpywać.

Powyszczególniać, a, ał *wyszczególnić jedno po
drugim*. <Po + Wyszczególniać>

Powyszczególnianie, a, blm., czynność cz. Po-
wyszczególniać.

Powyszczekiwać, uje, iwał gm. *wyszczekać (=*
wygadać) jedno po drugim. <Po + Wyszczeki-
wać>

Powyszczekiwanie, a, blm., czynność cz. Po-
wyszczekiwać.

Powyszczerberiać, a, ał *wyszczerberić jedno po dru-
gim; wyszczerberić w wielu miejscach*: Karczemny
stół, utworzony z paru desek poplamionych, po-
wyszczerbianych. Orzesz. P. ś. *wyszczerberić ś. ko-
lejno, jedno po drugim; wyszczerberić ś. w wielu
miejscach*. <Po + Wyszczerberiać>

Powyszczerbianie, a, blm., czynność cz. Powy-
szczerberiać.

Powyszczercać, a, ał *wyszczerczyć jedno po dru-
gim; wyszczerczyć kolejno, jeden po drugim*. <Po
+ Wyszczercać>

Powyszczercanie, a, blm., czynność cz. Po-
wyszczercać.

Powyszczuwać, a, ał *wyszczuć jednego po dru-
gim*. <Po + Wyszczuwać>

Powyszczuwanie, a, blm., czynność cz. Powy-
szczuwać.

Powyszczykać, a, ał p. *Powyszczypywać*. <Po
+ Wyszczykać>

Powyszczykanie, a, blm., czynność cz. Powy-
szczykać.

†Powyszczypać, pie, pał p. **Powyszczypywać**:
Ziele to liście długiego, po krajach jakoby po-
wyszczypanego. Syr. <Po + Wyszczypać>

†Powyszczypanie, a, blm., czynność cz. Powy-
szczypać.

Powyszczypywać, uje, ywał, **†Powyszczypać**,
Powyszczykać *wyszczypać, wyszczykać jedno po
drugim; wyszczytać w wielu miejscach*. <Po +
Wyszczypywać>

Powyszczypywanie, a, blm., czynność cz. Po-
wyszczypywać.

[Powysze] przys. p. Powyżej. <Ros. powy-
še>

†Powyszenie, a, blm., czynność cz. **Powyszyć**:
Jako to świadczę, co jest kupił pan Jędrzej
trzecią część Konarskiego... to jest kupił pra-
wym targiem, a nie dla nijednego (żadnego)
powyszenia. Rot.

†Powyszenie się, a ś., blm., czynność cz. Po-
wyszyć ś.

†Powyszować, uje, ował i **†P. ś. p. Powyż-
szyć**. <Po + *Wyszować, WYS>

†Powyszowanie, a, blm., czynność cz. Powy-
szować: P. *arrogantia*. Głos.

†Powyszowanie się, a ś., blm., czynność cz.
Powyszować ś.

Powyszrubowywać, uje, ywał p. **Powyszrubowy-
wać**. <Po + Wyszrubowywać>

Powyszrubowywanie, a, blm., czynność cz. Po-
wyszrubowywać.

†Powyszsząć, a, ał i **†P. ś. p. Powyższyć**.

†Powyszszanie, a, blm., czynność cz. Powysz-
sząć.

†Powyszszanie się, a ś., blm., czynność cz.
Powyszsząć ś.

†Powyszszenie, a, blm., czynność cz. Powysz-

sząć: Brat poniżony niech ś. chlubi w powy-
szszeniu swoim. Loop.

†Powyszszanie się, a ś., blm., czynność cz.
Powyszsząć ś.

Powyszzukiwać, uje, iwał *wyszukać jedno po
drugim*: Wkrótce powyszukiwał znajomych, co
z nim w Polsce grywali. Drz. Następował szereg
argumentów, które sobie mozolnie powysz-
kiwał był w domu. Bał. <Po + Wyszukiwać>

Powyszukiwanie, a, blm., czynność cz. Powy-
szukiwać.

†Powyszzyć, y, ył i **†P. ś. p. Powyższyć**: Dok-
torowie mówią, iż siedzenie Maryje a słuchanie
słowa bożego powyszono jest nad służbę Marty.
Op. Powyszy ś. na nieba, boże, i nade wszą zie-
mię sława Twoja. Ps. fl. Kiedy ś. powysza ży,
zażęga ś. ubogi. Ps. fl. <Po + *Wyszzyć, WYS>

Powyszzydzać, a, ał *wyszzydzieć jedno po drugim*.
<Po + Wyszzydzać>

Powyszydzanie, a, blm., czynność cz. Powy-
szzydzać.

Powyszzywać, a, ał *wyszzyć jedno po drugim;
wyszzyć w wielu miejscach*: Bardzo mizernie ubra-
ny, w jakimś baranym kożuchu, powyszzywanym
z węgierska. Kacz. <Po + Wyszzywać>

Powyszzywanie, a, blm., czynność cz. **Powysz-
zywać**.

Powyszcibiać, a, ał *wyszcibić jedno po drugim*.
<Po + Wyszcibiać>

Powyszcibianie, a, blm., czynność cz. **Powyszc-
biać**.

Powyszcierać, a, ał p. **Powyszcierać**. <Po +
Wyszcierać>

Powyszcieranie, a, blm., czynność cz. **Powyszc-
cierać**: Znalazło ś. dość zieleni na P. dróg, obwie-
szenie i ustawienie budowli. Krasz.

Powyszcierać, a, ał, **Powyszcierać** *wysłać jedno
po drugim; wysłać w wielu miejscach*: Izby naj-
światlejszymi kobiercami powybijane, skórami
powyszcierane. Krasz. Kilka obszerniejszych i
suchszych komnat oczyszczono i powyszciera-
no. Krasz. <Po + Wyszcierać>

Powyszcieranie, a, blm., czynność cz. **Powyszc-
cierać**.

Powyszcigać, a, ał *wyszcignąć jednego po dru-
gim*. <Po + Wyszcigać>

Powyszciganie, a, blm., czynność cz. **Powyszc-
igać**.

[Powyszcigować, uje, ował] *powypędzać*. <Po +
*Wyszcigować, od Wyszcigać>

Powyszcigowanie, a, blm., czynność cz. **Powy-
szcigować**.

Powyszcinać, a, ał *ścinając powytracać*: I nas
samyh łatwusieńko powyszcina, kiedy mu ś. o-
ponować zechcemy. Ręb. <Po + Wyszcinać>

Powyszcinianie, a, blm., czynność cz. **Powyszc-
cinać**.

Powyszledzać, a, ał *jedno (a. jednego) po dru-
gim wyszledzić*. <Po + Wyszledzać>

Powyszledzanie, a, blm., czynność cz. **Powysz-
ledzać**.

Powyszlepiać, a, ał *oczy = powypatrywać, potra-
cić przez natężone ślepienie*: Ledwie oczu nie po-
wyszlepiali, wyglądając brata. Orzesz. <Po +
Wyszlepiać>

Powyszlepianie, a, blm., czynność cz. **Powysz-
lepiać**.

Powysmiewać, a, ał *wysmiać jednego (a. jedno)
po drugim*. <Po + Wysmiewać>

Powysmiewanie, a, blm., czynność cz. **Powy-
smiewać**.

Powyśpiewywać, uje, ywał *wyśpiewać jedno po drugim.* <Po + Wyspiewywać>

Powyśpiewywanie, a, blm., czynność cz. Powyśpiewywać.

Powyśrubowywać, uje, ywał, Powyśrubowywać *wyśrubować jedno po drugim.* <Po + Wysrubowywać>

Powyśrubowywanie, a, blm., czynność cz. Powyśrubowywać.

Powyświadczać, a, ał *wyświadczyć jedno po drugim.* <Po + Wyświadczać>

Powyświadczanie, a, blm., czynność cz. Powyświadczać.

Powyświecać, a, ał *wyświecić jedno (a. jednego) po drugim.* <Po + Wyświecać>

Powyświecanie, a, blm., czynność cz. Powyświecać.

Powyświęcać, a, ał *wyświęcić jednego (a. jednego) po drugim.* P. ś. *wyświęcić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Wyświęcać>

Powyświęcanie, a, blm., czynność cz. Powyświęcać.

Powyświęcanie się, a, s., blm., czynność cz. Powyświęcać ś.

Powytaczać, a, ał *wytoczyć jedno po drugim:* To ś. działo wśród wielkich krzyków i wiewatów przy nowo-powytaczanych beczkach z piwnie żydowskich. Kaczk. Kazał beczki P., aby ś. ludzie napojem raczyli, jako cheieli. Krasz. <Po + Wytaczać>

Powytaczanie, a, blm., czynność cz. Powytaczać.

Powytapiać, a, ał *wytopić jedno po drugim.* <Po + Wytapiać>

Powytapianie, a, blm., czynność cz. Powytapiać.

Powytargiwać, uje, iwał *wytargnąć jedno po drugim; wytargnąć w wielu miejscach.* L. <Po + Wytargiwać>

Powytargiwanie, a, blm., czynność cz. Powytargiwać.

Powytępiać, a, ał *wytępić jedno po drugim.* <Po + Wytępiać>

Powytępianie, a, blm., czynność cz. Powytępiać.

Powytęzać, a, ał *wytężyć jedno po drugim.* P. ś. *wytężyć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Wytęzać>

Powytężanie, a, blm., czynność cz. Powytęzać.

Powytężanie się, a, s., blm., czynność cz. Powytęzać ś.

Powytlaczać, a, ał *wytłoczyć jedno po drugim; wytłoczyć w wielu miejscach:* Tu poziome chróściny, tu lasy osadził, doliny powytłaczał, góry wyprowadził. Nar. <Po + Wytłaczać>

Powytlaczanie, a, blm., czynność cz. Powytłaczać.

Powytlukać, a, ał *wytłuc jedno po drugim; wytłuc w wielu miejscach:* P. zęby. Kto szyby powytłukał w oficynach? Kaczk. Okna w części powytłukane. Kaczk. P. zboże. <Po + Wytłukać>

Powytlukanie, a, blm., czynność cz. Powytłukać.

Powytracać, a, ał *wytracić jedno (a. jednego) po drugim.* <Po + Wytracać>

Powytracanie, a, blm., czynność cz. Powytracać.

Powytrawiać, a, ał *wytrawić jedno po drugim.* <Po + Wytrawiać>

Powytrawianie, a, blm., czynność cz. Powytrawiać.

Powytrąbywać, uje, ywał *wytrąbić jedno po drugim.* <Po + Wytrąbywać>

Powytrąbywanie, a, blm., czynność cz. Powytrąbywać.

Powytrącać, a, ał, +Zwytrącać *wytrącić jedno po drugim:* Wszystkim tyżki z rąk powytrącał. Oss. <Po + Wytrącać>

Powytrącanie, a, blm., czynność cz. Powytrącać.

Powytruwać, a, ał *wytruć jednego po drugim.* <Po + Wytruwać>

Powytruwanie, a, blm., czynność cz. Powytruwać.

Powytryskiwać, uje, iwał *wytrysnąć kolejno, jedno po drugim; wytrysnąć w wielu miejscach.* <Po + Wytryskiwać>

Powytryskiwanie, a, blm., czynność cz. Powytryskiwać.

Powytrząsać, a, ał *wytrząsnąć jedno po drugim; wytrząsnąć w wielu miejscach:* Ustąpię, ditki, żeby paraliż powytrząsał wam wszystkie członki. Sienk. <Po + Wytrząsać>

Powytrząsanie, a, blm., czynność cz. Powytrząsać.

Powytrzebiać, a, ał *wytrzebić jedno po drugim; wytrzebić w wielu miejscach:* Rowy pokopać, łaki P., gruntów podobywać. Mat. <Po + Wytrzebiać>

Powytrzebianie, a, blm., czynność cz. Powytrzebiać.

Powytrzepywać, uje, ywał *wytrzepać jedno po drugim.* <Po + Wytrzepywać>

Powytrzepywanie, a, blm., czynność cz. Powytrzepywać.

Powytrzeszczać, a, ał *wytrzeszczyć kolejno, jeden po drugim:* Wszysey na mię oczy powytrzeszczali. L. <Po + Wytrzeszczać>

Powytrzeszczanie, a, blm., czynność cz. Powytrzeszczać.

Powytrzeźwiać, a, ał *wytrzeźwić jedno po drugim.* <Po + Wytrzeźwiać>

Powytrzeźwianie, a, blm., czynność cz. Powytrzeźwiać.

Powytwarzać, a, ał *wytworzyć jedno po drugim.* Powytwarzane specjalne syndykaty musiały same wypuszczać rodzaj monety papierowej w sztukach od jednego franka do dziesięciu. Bl. P. ś. *wytworzyć ś. kolejno, jedno po drugim.* <Po + Wytwarzać>

Powytwarzanie, a, blm., czynność cz. Powytwarzać.

Powytwarzanie się, a, s., blm., czynność cz. Powytwarzać ś.

Powytykać, a, ał *wytknąć jedno po drugim; wytknąć w wielu miejscach:* Tak Bóg dał, że u tych, co nie śpiewali, powytykali dziesięcinę. Pas. <Po + Wytykać>

Powytykanie, a, blm., czynność cz. Powytykać.

Powyuczają, a, ał *(o wielu) wyuczyć jednego po drugim; (o jednym) wyuczyć wielu rzeczy:* Głupstw tak powyuczali, że i zapomnieć ich nie możesz. Orzesz. Matki je tego powyuczały, aby mi dokuczać. Orzesz. <Po + Wyuczać>

Powyuczanie, a, blm., czynność cz. Powyuczają.

Powyuczanie się, a, s., blm., czynność cz. Powyuczają ś.

× **Powyuściskać, a, ał** *wyściskać jednego po drugim; wyściskać na wszystkie strony:* Chodź...

pocackamy ciebie, powyŪciskamy. JeŪ. <Po + Wy + U + Seiskać>

× **PowyŪciskanie**, a, blm., czynnoŪc cz. **PowyŪciskać**.

Powywabiać, a, ał *wywabić jedno po drugim*: Nie zaczepiają, ażeby z ukrycia P. i wszystkich zabrać od razu. JeŪ. <Po + Wywabiać>

Powywabianie, a, blm., czynnoŪc cz. **Powywabiać**.

Powywalać, a, ał *wywalić jedno po drugim; wywalić w wielu miejscach*. <Po + Wywalać>

Powywalanie, a, blm., czynnoŪc cz. **Powywalać**.

Powywalczać, a, ał *wywalczyć jedno po drugim*. <Po + Wywalczać>

Powywalczenie, a, blm., czynnoŪc cz. **Powywalczać**.

Powywarzać, a, ał 1. *wywarzyć jedno po drugim, powygotowywać*. 2. [Woda powywarzała drogi]=porobiła drogi na drodze. Gwar. <Po + Wywarzać>

Powywarzanie, a, blm., czynnoŪc cz. **Powywarzać**.

Powywazać, a, ał *wyważyć jedno po drugim; wyważyć w wielu miejscach*. <Po + Wywazać>

Powywazanie, a, blm., czynnoŪc cz. **Powywazać**.

Powywachiwać, uje, iwał *wywachać jedno po drugim*. <Po + Wywachiwać>

Powywachiwanie, a, blm., czynnoŪc cz. **Powywachiwać**.

Powywiadywać się, uje Ū., ywał Ū. *wywiadzić Ū. jednego po drugim; wywiadzić Ū. z rŪżnych Ūródleł*. <Po + Wywiadywać Ū.>

Powywiadywanie się, a Ū., blm., czynnoŪc cz. **Powywiadywać Ū.**

Powywiązywać się, uje Ū., ywał Ū. *wywiązać Ū. kolejno, jeden po drugim; wywiązać Ū. w wielu razach*. <Po + Wywiązywać Ū.>

Powywiązywanie się, a Ū., blm., czynnoŪc cz. **Powywiązywać Ū.**

Powywierać, a, ał 1. *wywerzeć kolejno, jeden po drugim*. 2. [P.] *puotwierać*: Z gęsto powywieranych okien i drzwi buchały radosne gŪsŪy, abo juŪ te piosenki weselne. Reym. <Po + Wywierać>

Powywieranie, a, blm., czynnoŪc cz. **Powywierać**.

Powywiercać, a, ał *wywiercić jedno po drugim*: PrzyłŪżyła do oczu piąsteczki i wycierała je niemi z taką siłą, iż zdawało Ū., że dziury sobie powywierca. Bał. <Po + Wywiercać>

Powywiercanie, a, blm., czynnoŪc cz. **Powywiercać**.

Powywieszać, a, ał *wywiesić jedno (a. jednego) po drugim*: Psy miały powywieszane juŪ języki, jakby juŪ biegaly. Krasz. Hetman Branicki wszystkich hajdamaków P. kazał. Powywieszałem drabŪw do dziesiątego pokolenia. Kaczk. <Po + Wywieszać>

Powywieszanie, a, blm., czynnoŪc cz. **Powywieszać**.

Powywietrywać, uje, ywał *wywietrzeć kolejno, jedno po drugim*: Nareszcie głupstwa powywietrywały ci z głowy. Jun. <Po + Wywietrywać>

Powywietrywanie, a, blm., czynnoŪc cz. **Powywietrywać**.

Powywietrzać, a, ał *wywietrzyć jedno po dru-*

gim; wywietrzyć w wielu miejscach. <Po + Wywietrzać>

Powywietrzanie, a, blm., czynnoŪc cz. **Powywietrzać**.

Powywiewać, a, ał *wywiewić jedno po drugim; wywiewić w wielu miejscach*. <Po + Wywiewać>

Powywiewanie, a, blm., czynnoŪc cz. **Powywiewać**.

Powywijać, a, ał 1. *wywinąć jedno po drugim*. 2. *spędzić pewien czas na wywijaniu*. <Po + Wywijać>

Powywijanie, a, blm., czynnoŪc cz. **Powywijać**.

Powywikływać, uje, ywał *wywikłać jedno po drugim; wywikłać w wielu razach*. <Po + Wywikływać>

Powywikływanie, a, blm., czynnoŪc cz. **Powywikływać**.

Powywlekać, a, ał, **PowywłŪczyć** *wywlec jedno po drugim*: Powywlekali jakieŪ historje brudne o nim. Krasz. Ale to takie powywlekali mi rzeczy, których nie miałem w pamięci. Krasz. <Po + Wywlekać>

Powywlekanie, a, blm., czynnoŪc cz. **Powywlekać**.

Powywłaszczać, a, ał *wywłaszczyć jednego po drugim; wywłaszczyć kogo w wielu razach*. <Po + Wywłaszczać>

Powywłaszczenie, a, blm., czynnoŪc cz. **Powywłaszczać**.

PowywłŪczenie, a, blm., czynnoŪc cz. **PowywłŪczyć**.

PowywłŪczyć, y, ył p. **Powywlekać**. <Po + WywłŪczyć>

Powywodzenie, a, blm., czynnoŪc cz. **Powywodzić**.

Powywodzić, i, ił 1. *wywieŪć jedno po drugim*. 2. *spędzić pewien czas na wywodzeniu*. <Po + Wywodzić>

Powywoływać, uje, ywał *wywołać jednego (a. jedno) po drugim*. <Po + Wywoływać>

Powywoływanie, a, blm., czynnoŪc cz. **Powywoływać**.

Powywozić, i, ił *wywieŪć jedno po drugim; wywieŪć wielokrotnie*: Wszysey z wojewŪdztwa brzeskiego powywozili zboŪa do Gdańska. Mat. Potym mu i dzieci powywoził na ementarz, co pomarły na cholere. Bał. <Po + Wywozić>

PowywoŪzenie, a, blm., czynnoŪc cz. **Powywozić**.

Powywracać, a, ał, † **Zwywracać** *wywrŪcić jedno (a. jednego) po drugim; wywrŪcić w wielu miejscach, wielokrotnie*: Wicher drzewa powywracał. P. Koch. Trzy banki zŪta wygrał, stoły powywracał. Kras. Powywracał butelki, szklanki i talerze. Niem. Stołki połamał, kanapy powywracał. L. Powywracano ołtarze fałszywych bogŪw. Krasz. Za mgłą dostrzegł oprŪżnione juŪ obozowisko, powywracane szałaszy, pobalane wozy. Krasz. Na rzekach mosty były powywracane. Krasz. Powywracane dnem do gŪry koryta w kureniach. JeŪ. List ten papieski historyk dziwnie powywracał. Skar. (= *poprzekręcał*). Słowa poucinate i powywracane. L. P. Ū. *wywrŪcić Ū. kolejno, jedno (a. jeden) po drugim*: Konie, małŪ co ruszywszy Ū., zaczęły gryzić Ū. międy sobą, popłatały Ū., powywracały Ū. Mat. <Po + Wywracać>

Powywracanie, a, blm., czynnoŪc cz. **Powywracać**.

Powywracanie się, a Ū., blm., czynnoŪc cz. **Powywracać Ū.**

Powywyższać, a, ał *wywyższyć jednego po drugim. P. ś. wywyższyć ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Wywyższać>

Powywyższanie, a, blm., czynność cz. **Powywyższać.**

Powywyższanie się, a ś., blm., czynność cz. **Powywyższać ś.**

† **Powyżabijać, a, ał** *zabijając wybić co do jednego: Nie pierwejśmy ś. krzywdy mścić przestali, ażeśmy ich jedną część powyżabiali. Otw. <Po + Wyzabijać>*

† **Powyżabianie, a, blm.,** czynność cz. **Powyżabijać.**

Powyzdychać, a, ał, † *Powyzdychiwać wyzdychać kolejno, jedno po drugim: Beczkę jaką i drugą podprawić mocno trzeizną, żeby starszyzna przynajmniej powyzdychała. Sienk. <Po + Wyzdychać>*

Powyzdychanie, a, blm., czynność cz. **Powyzdychać.**

Powyzdychiwać, uje, iwał p. Powyzdychać: Tak rok bydła za własnym zaniedbaniem powyzdychiwały. Szymon. <Od Powyzdychiwać>

Powyzdychiwanie, a, blm., czynność cz. **Powyzdychiwać.**

Powyzierać, a, ał *l. wyjrzeć kolejno, jeden po drugim. 2. spędzić pewien czas na wyzieraniu, powyglądać.* <Po + Wyzierać>

Powyzieranie, a, blm., czynność cz. **Powyzierać.**

Powyziębiać, a, ał *wyziębić jedno po drugim; wyziębić na wszystkie strony.* <Po + Wyziębiać>

Powyziębianie, a, blm., czynność cz. **Powyziębiać.**

Powyzłacać, a, ał *wyzłocić jedno po drugim; wyzłocić w wielu miejscach.* <Po + Wyzłacać>

Powyzłacanie, a, blm., czynność cz. **Powyzłacać.**

Powyznaczać, a, ał *wyznaczyć jedno po drugim; wyznaczyć w wielu razach: Starszyzna, powyznaczana przez Belinę, z kijami chodziła, czyniąc porządek i nakazując milczenie. Krasz. Powyznaczał im kwatery w różnych częściach miasta, aby nie mogli ś. łatwo schodzić i naradzać. Sienk. <Po + Wyznaczać>*

Powyznaczanie, a, blm., czynność cz. **Powyznaczać.**

Powyznawać, aje, awał *wyznać jedno po drugim.* <Po + Wyznawać>

Powyznawanie, a, blm., czynność cz. **Powyznawać.**

Powyzuwać, a, ał *wyzuć jednego po drugim; wyzuć jednego z wielu rzeczy. P. ś. l. wyzuć ś. kolejno, jeden po drugim; wyzuć ś. z wielu rzeczy. 2. [P. ś.] rozżuć ś., zdjąć obuwie: Chłop ś. powyzuwał. <Po + Wyzuwać>*

Powyzuwanie się, a ś., blm., czynność cz. **Powyzuwać ś.**

Powyż przys. p. Powyżej: Ucisk, zdzierstwo, mitręga P. głowy sięga. Rom. <Po + Wyz>

Powyżej przys. l. a. Powyż wyżej, nieco wyżej, na wyższym miejscu; przedtym: Usiąść P. P. powiedzialem, że... 2. [P., Powyży, Powysze, Powyszy] *wyżej, niż kto, niż co; nad kim, nad czym.* <Po + Wyz>

Powyżerać, a, ał *wyżerać jedno po drugim; wyżerać w wielu miejscach: Kilka koni zdechłych leżało w dziedzińcu, z mięsem przez psy powyżeranym. Krasz. <Po + Wyzerać>*

Powyżeranie, a, blm., czynność cz. **Powyżerac.**

Powyżłabiać, a, ał *wyżłobić jedno po drugim; wyżłobić w wielu miejscach: Świeże ulewy jesienne porły drogę i powyżłabiały. Krasz. <Po + Wyzłabiać>*

Powyżłabianie, a, blm., czynność cz. **Powyżłabiać.**

Powyżłopywać, uje, ywał *wyżłopać jedno po drugim; wyżłopać z wielu miejsc.* <Po + Wyzłopywać>

Powyżłopywanie, a, blm., czynność cz. **Powyżłopywać.**

Powyższać, a, ał *l. P. ś. p. Powyższyć.*

Powyższanie, a, blm., czynność cz. **Powyższać.**

Powyższanie się, a ś., blm., czynność cz. **Powyższać ś.**

Powyższenie, a, blm. l. czynność cz. Powyższyć. 2. † *P. znaczenie, powaga. Rej.*

Powyższenie się, a ś., blm., czynność cz. **Powyższyć ś.**

† **Powyższenność, i, lm. i, †** *Powyższenność wyniosłość, pycha, buta: Krewkość nasza za wsze nas wiedzie na powyższenność a na pochłubki światła tego. Rej. <Od Powyższenność>*

† **Powyższeński st. w. od Powyższenność:** Uprzedzali ś. do onych miejsc powyższeńskich. Rej. <Od Powyższenność>

† **Powyższenność, i, lm. i p. Powyższenność:** Ewangelija przeciwko powyższenności świeckiej. Rej. <Od Powyższenność>

Powyższy wyżej, przedtym, dopiero co wspomniany, nadmieniony; powyżej umieszczony: Powyższe słowa listu przekonywają... Do wszystkich powyższych przedmiotów w razie kopna dodaje ś. pudełka. <Od Powyż>

Powyższyciel, a, lm. e ten, co powyższa a. powyższy; podwyższyciel. <Od Powyższy>

Powyższyć, y, ył, † *Powyszczyć, †* **Powyszczyć, nied. Powyższać, †** *Powyszczać, †* **Powyszczać, †** *Powyszować l. zrobić wyższym, podnieść, podwyższyć, wywyższyć: Przestrzega, aby ś. takiej nadętej myśli a takich powyższonych miejsce strzegli. Rej. 2. †* *P. żalobę = udać ś. ze skargą do wyższej instancji sądowej: Rzecznik rzekł: Pytam prawa, gdyż uczynił gwar (spór); może li żalobę P.? Ort. <Po + * Wyzszyć, od Wyższy>*

[**Powyży**] *p. Powyżej: Zaśpiewaj, słowiku, P. kosarza. <Z Powyżej>*

Powyżymać, a, ał *wyżać jedno po drugim; wyżać w wielu miejscach. L. <Po + Wyzymać>*

Powyżzymanie, a, blm., czynność cz. **Powyżymać.**

Powzierać, a, ał *wezbrać kolejno, jedno po drugim; wezbrać w wielu miejscach: Oto jesień za pasem, wody wyleją, rzeki powzierają, paszy zabraknie, głód przyjdzie. Krasz. <Po + Wzierać>*

Powzieranie, a, blm., czynność cz. **Powzierać.**

Powzbijać się, a ś., ał ś. wzbudzić ś. kolejno, jedno po drugim. <Po + Wzbijać ś.>

Powzbijanie się, a ś., blm., czynność cz. **Powzbijać ś.**

Powzbogacać, a, ał *wz bogacić jednego (a jedno) po drugim. P. ś. wz bogacić ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Wz bogacać>*

Powzbogacanie, a, blm., czynność cz. **Powzbogacać.**

Powzbogacanie się, a ś., blm., czynność cz. **Powzbogacać ś.**

Powzbudzać, a, ał *wzbudzić jedno po drugim.*
 <Po + Wzbudzać>

Powzbudzanie, a, blm., czynność cz. **Powzbudzać.**

Powzburzać, a, ał *wzburzyć jedno (a. jednego) po drugim:* Tak powzburzał umysły, że ś. tumult zrobił niesłychany. Kaczk. <Po + Wzburzać>

Powzburzanie, a, blm., czynność cz. **Powzburzać.**

† **Powzdać, aje, ał, nied.** † **Powzdawać I.** † P. *oddać, przekazać, ustąpić, zdać, złożyć w czyje ręce:* P. komu beneficjum. Troc. Rymund, zbiwszy Dowmunta, powzdał państwo litewskie rycerstwu wszystkiemu, wymawiając ś. być ich panem. Biel. M. Powzdał tego urzędu. Troc. (= *złożył go, zrezygnował z niego*). Przen.: Chociaż nauczyciele pracy swojej przydają, wszakże wszystkie chwagę Panu Chrystusowi powzdawać mają. Wuj. (= *składać na niego, przypisywać mu*). P. ś. I. + P. ś. *oddać ś., zdać ś., poddać ś., powierzyć ś.:* Nie proszę o żadną łaskę, nie pretenduję do żadnego faworu, lecz powzdam ś. śmielem *quam rigorissimo*, byle *impartiali iudicio*. Kraus. 2. † P. ś. *od kogo = oddać ś. B. Sz. 3. [P. ś.] wstrzymać ś., uspokoić ś.:* Może on sie powzdaje. <Po + Wzdać>

† **Powzwanie, a, blm.,** czynność cz. **Powzdać:** P., oddanie rzeczy prawne albo kontraktowe, *emancipatio, traditio*. Kn. P. urzędu, beneficjum. Troc.

Powzwanie się, a ś., blm., czynność cz. **Powzdać ś.**

† **Powzdawać, aje, awał p.** **Powzdać.**

† **Powzdawanie, a, blm.,** czynność cz. **Powzdawać.**

Powzdawanie się, a ś., blm., czynność cz. **Powzdawać ś.**

× **Powzdłużność, i,** blm rz. od **Powzdłużny:** Długa szyja Jagiełły, smagłe jagody, wysoko z włosów obnażone czoło—dodawały powzdłużności obliczu. Sł. wil.

× **Powzdłużny podłużny, podługowaty, pociągły, smagły, wydłużony:** Wielki książę litewski jest mężczyzną mierzego wzrostu, bardzo kształtnej budowy ciała, powzdłużnej, nabożnej twarzy. Sł. wil. <Po + Wzdłużny, od Wzdłuż>

Powzdragać się, a ś., ał ś. *wytrwać pewien czas na szdraganiu ś.:* Powzdragawszy ś. trochę, postanowił uczynić zadość ogólnemu żądaniu. Chm. <Po + Wzdragać ś.>

Powzdraganie się, a ś., blm., czynność cz. **Powzdragać ś.**

Powzdychać, a, ał *spędzić pewien czas na wzdychaniu.* <Po + Wzdychać>

Powzdychanie, a, blm., czynność cz. **Powzdychać.**

Powzdychiwać, uje, iwał *wzdychać z przerwami:* Mimowolnie !powzdychiwując, wywozcił z piersi, co w nich było żalu. Krasz. Patrząc na świecę, nie śmiał w oczy spojrzeć podkomorzemu i powzdychiwał. Krasz. Siedzieli jeszcze, !powzdychiwując, gdy w progu błady jeszcze i słaby ukazał ś. Doman. Krasz. <Od Powzdychać>

Powzdychiwanie, a, blm., czynność cz. **Powzdychiwać.**

Powzdymać, a, ał *wzdać jedno po drugim; wzdać w wielu miejscach:* Powzdymana w sypkie wzgórze, Sienk. P. ś. *wzdać ś. kolejno, jedno po*

drugim; wzdać ś. w wielu miejscach. <Po + Wzdymać>

Powzdymanie, a, blm., czynność cz. **Powzdymać.**

Powzdymanie się, a ś., blm., czynność cz. **Powzdymać ś.**

Powziąć, weźmie, wziął I. *otrzymać, dostać, odebrać co; zacerpnąć, zasięgnąć czego:* Powzięła wiadomość, że najprędzej może jechać dopiero za sześć godzin. Zer. Wiadomość P. Kras. 2. *nabrać, poczuć, uczuć; wyrobić sobie co, przyjąć do czego, ułożyć, uplanować sobie:* P. niechęć, dobre serce ku komu, myśl, przekonanie, projekt, zamiar, postanowienie, podejrzenie. Uszanowanie mu inszych myśli P. nie dało. Stasz. Powziąwszy ku mnie dobre serce, częściej mię nawiedzał. Kras. Więcej coś, niż dobrą przyjaźń, ku mnie powzięła. Kras. Odławna powzięte zamiary. Rzew. Rozstał ś. z Zydem z powziętym niezłomnie postanowieniem wydarca Chmielnickiemu panny z gardła. Jez. Uczucie, powzięte dla miljonowej panny Anieli Moszczyńskiej, poznanej we Florencji. Chm. 3. [P.] *zmusić, popchnąć:* Głód go do tego powziął. P. ś. *przychodzić do zdrowia, poprawić ś. po chorobie.* <Po + Wziąć>

[**Powziątek, tku, lm. tki**] *chęć, chęćka:* Zawsze mnie wygania do ludzi P. <Po + Wziątek>

Powzięcie, a, blm., czynność cz. **Powziąć:** Za powzięciem wiadomości. Troc.

[**Powzięcie się, a ś., blm.**] czynność cz. **Powziąć ś.**

Powzłatać, a, ał *wzlecieć kolejno, jeden po drugim.* <Po + Złatać>

Powzlatanie, a, blm., czynność cz. **Powzłatać.**
Powzmacniać, a, ał *wzmocnić jedno po drugim; wzmacnić w wielu miejscach.* P. ś. *wzmocnić ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Wzmacniać>

Powzmacnianie, a, blm., czynność cz. **Powzmacniać.**

Powzmacnianie się, a ś., blm., czynność cz. **Powzmacniać ś.**

Powzmacgać się, a ś., ał ś. *wzmóc ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Wzmacgać ś.>

Powzmacganie, a, blm., czynność cz. **Powzmacgać.**

Powzmacganie się, a ś., blm., czynność cz. **Powzmacgać ś.**

Powznawiać, a, ał *wznowić jedno po drugim.* <Po + Wznawiać>

Powznawianie, a, blm., czynność cz. **Powznawiać.**

Powzniecać, a, ał *wzniecić jedno po drugim.* <Po + Wzniecać>

Powzniecanie, a, blm., czynność cz. **Powzniecać.**

Powznosić, i, *wnieść jedno po drugim:* Gdzie są cienkie mury, to podtrzymywane są dla ich wzmocnienia powznoszonymi ściankami. Krasz. P. ś. *wnieść ś. kolejno, jedno po drugim:* Powznosiły ś. piękne prywatne domy. And. Pałace nad Elbą, wille, zamki powznosiły ś. jak różdżką czarodziejską wywołane. Krasz. <Po + Wznosić>

Powznoszenie, a, blm., czynność cz. **Powznosić.**

Powznoszenie się, a ś., blm., czynność cz. **Powznosić ś.**

Powzrastać, a, ał *wzrosnąć kolejno, jedno po drugim:* Nagle powzrastały ludne posady czyli miasta. Lel. <Po + Wzrastać>

Powzrastanie, a, blm., czynność cz. Powzras- tać.

Powzruszać, a, ał wzruszyć jedno po drugim; wzruszyć w wielu miejscach. <Po + Wzruszać>

Powzruszanie, a, blm., czynność cz. Powzru- szać.

Powzuwać, a, a wzuć jedno po drugim. <Po + Wzuwać>

Powzuwanie, a, blm., czynność cz. Powzuwać.
† Powwyż przys. u góry, w górze, wyżej, po- wyżej: Mirt P. zagęstwiony. Koch. J. <Po + Wwyż>

Powzywać, a, a wezwać jednego po drugim; wezwać wielokrotnie. <Po + Wzywać>

Powzywanie, a, blm., czynność cz. Powzywać.
Powzierać się, a s., ał s. wezręć s. kolejno, jedno po drugim. <Po + Wzierać s.>

Powzierać się, a s., blm., czynność cz. Po- wzierać s.

1. **Poza, y, lm. y położenie, postawa, układ, mi- na postaci, figura, pozycja ciała niezwykła:** P. akto- ra. P. fotografującego s. Stanąć w pewnej po- zie. Przybrać pewną pozę. <Fr. pose>

2. **Poza** przyi. z pp. 4-ym a. 6-ym l. P. kogo, P. eo = za kogo, za co, w tył kogo, czego. P. kim, P. czym = za kim, za czym, w tyle, od tyłu czego: P. domem rozciąga s. ogród. <Po + Za>

[**Pozabaczować, uje, ował, Pozabaczywać**] po- zapominać. <Po + *Zabaczować, od Zabaczyć>

[**Pozabaczowanie, a, blm.**] czynność cz. **Poza- baczować.**

[**Pozabaczywać, uje, ywał**] p. **Pozabaczować.**
<Po + *Zabaczywać, od Zabaczyć>

[**Pozabaczwanie, a, blm.**] czynność cz. **Poza- baczywać.**

Pozabarykadowywać, uje, ywał zabarykadować jedno po drugim; **zabarykadować** w wielu miej- scach. P. s. zabarykadować s. kolejno, jeden po drugim; **zabarykadować s. w wielu miejscach:** Co pozostało w zamku Francuzów, pozabarykado- wywali s. w swoich mieszkaniach. Krasz. <Po + Zabarykadowywać>

Pozabarykadowywanie, a, blm., czynność cz. Pozabarykadowywać.

Pozabarykadowywanie się, a s., blm., czynność cz. Pozabarykadowywać s.

Pozabawiać, a, ał zabawić jedno po drugim.
<Po + Zabawiać>

Pozabawianie, a, blm., czynność cz. Pozaba- wiać.

Pozabezpieczać, a, ał jedno (a. jednego) po drugim zabezpieczyć; zabezpieczyć w wielu miej- scach. P. s. zabezpieczyć s. kolejno, jeden po dru- gim; **zabezpieczyć s. wielokrotnie.** <Po + Zabez- pieczać>

Pozabezpieczanie, a, blm., czynność cz. Poza- bezpieczać.

Pozabezpieczanie się, a s., blm., czynność cz. Pozabezpieczać s.

Pozabiegać, a, ał l. spędzić pewien czas na za- bieganiu. 2. zabiec w wielu razach, w wielu miej- scach: Pozabiegał kupcom, aby mi nie na kredy- t nie dawali. L. <Po + Zabiegać>

Pozabieganie, a, blm., czynność cz. Pozabie- gać.

† **Pozabielać, a, ał zabielić jedno po drugim; za- bielić w wielu miejscach.** <Po + Zabielać>

Pozabielanie, a, blm., czynność cz. Pozabielać.

Pozabierać, a, ał zabrać jedno po drugim; za- brać w wielu razach: Bydła stada pozabierane.

Pas. Zalała woda ogródy i pola, pozabierała domy. Bart. Sam s. rzucił na miasto, ażeby po- zabieranych hetmanów żołnierzy do swoich po- wieleć chorągwi. Kaczk. Skąd to waś tych znajomości pozabierał? L. <Po + Zabierać>

Pozabieranie, a, blm., czynność cz. Pozabierać.

Pozabijać, a, ał zabić jednego (a. jedno) po drugim: Oni dlatego zabijani i mordowani by- wają, dlaczego męczennicy pozabijani byli. Żarn. Boję s., że są pojmani, abo, czego strzeż Boże, pozabijani. P. Koch. Szli, trzymając w objęciach pozabijane anioły swoje. Krasin. Trafiła s. czę- sto, że i w dyby pozabijani, na polach s. roz- kuwali. Krasz. Rozbijają pół namiotu hetmań- skiego, to jest w pół odkrytego, i pozabijawszy koły mocne, do tegoż namiotu liną grubą przy wierzech tych kołów przywiązaną obwodzą. Mat. P. gwoździami. Troc. Okna nie tylko okien- nicami, ale i kobiercami pozabijali. Śak. P. s. zabić jeden drugiego; potracić życie śmiercią gwał- towną: Tam on s. własną ręką, a drudzy wzajem- nymi razami pozabijali. Nar. Dwuch jancz- rów, pobiwszy s., nawzajem sztyletami s. poza- bijali. Rol. Pospadali i pozabijali s. <Po + Za- bijać>

Pozabijanie, a, blm., czynność cz. Pozabijać.

Pozabijanie się, a s., blm., czynność cz. Poza- bijać s.

Pozabiurowy poza biurom będący, **poza zajęcia- mi, godzinami biurowymi odbywany:** Cała pensja pana Karola i wszystkie jego zarobki pozabiu- rowe były faktyczną własnością Hapergolda. Jun. <2. Poza + Biurowy>

Pozabliźniać, a, ał zabliznić jedno po drugim; zabliznić w wielu miejscach. P. s. zabliznić s. ko- lejno, jedno po drugim; zabliznić s. w wielu miej- scach. <Po + Zablizniać>

Pozabliźnianie, a, blm., czynność cz. Pozabliź- niać.

Pozabliźnianie się, a s., blm., czynność cz. Po- zabliźniać s.

Pozabłądzać, a, ał zablądzić kolejno, jeden po drugim. <Po + Zablądzać>

Pozabłądżanie, a, blm., czynność cz. Pozabłą- dzać.

Pozabraniać, a, ał zabronić jednego po drugim; zabronić w wielu razach. <Po + Zabraniać>

Pozabranianie, a, blm., czynność cz. Pozabra- niać.

Pozabrudzać, a, ał zabrudzić jedno po drugim; zabrudzić w wielu miejscach. <Po + Zabrudzać>

Pozabrudżanie, a, blm., czynność cz. Pozabru- dzać.

Pozabrukowywać, uje, ywał zabrukować jedno po drugim; zabrukować w wielu miejscach. <Po + Zabrukowywać>

Pozabrukowywanie, a, blm., czynność cz. Po- zabrukowywać.

Pozabudowywać, uje, ywał zabudować jedno po drugim; zabudować w wielu miejscach. <Po + Zabudowywać>

Pozabudowywanie, a, blm., czynność cz. Poza- budowywać.

Pozabudżetowy nie objęty budżetem, **nie przewi- dziany w budżecie:** Pozabudżetowe umorzenie dłu- gu krajowego. <2. Poza + Budżetowy>

Pozacechowy nie należący do cechu: Bachanal- je rzeźników, na które pospieszono też z miasta mnóstwo pozacechowej publiczności. <2. Poza + Cechowy>

Pozacerowywać, uje, ywał zacerować jedno po drugim; zacerować w wielu miejscach. <Po + Zacerowywać>

Pozacerowywanie, a, blm., czynność cz. Pozacerowywać.

Pozachciewać się, a ś., ał ś. zachcieć ś. kolejno, jednemu po drugim; zachcieć ś. wielu rzeczy. <Po + Zachciewać ś.>

Pozachciewanie się, a ś., blm., czynność cz. Pozachciewać ś.

Pozachęcać, a, ał zachęcić jednego po drugim. <Po + Zachęcać>

Pozachęcanie, a, blm., czynność cz. Pozachęcać.

Pozachodni, Pozachodowy po zachodzie następujący, zjawiający ś.: Maryniny oczy świeciły ś. jak ciche gwiazdy pozachodnie. Tet. <Po + Zachodni>

Pozachodowy p. Pozachodni: Dość przypomnieć owe słoneczne i bezsłoneczne, pozachodowe i poranne krajobrazy. Gers. <Po + Zachodowy>

Pozachodzenie, a, blm., czynność cz. Pozachodzić.

Pozachodzić, i, il I. zająć kolejno, jedno po drugim; zająć w wielu miejscach: Gwiazdy pozachodziły. P. w ciążę. Wiele słońca w hucie dymem pozachodziło. Torz. Czyście w głowy pozachodził? L. (= czyście poszaleli?). W kilku miejscach pozachodziły starcia pomiędzy Sasami i szlachtą. Kaczk. Dość znaczne tutaj pozachodziły odmiany. Kaczk. 2. [P.] chodząc pozamęczać: Obieśmy z Kašką palice pourabiały, nogi pozachodziły. Sew. <Po + Zachodzić>

[Pozachorować, uje, ował] zachorować kolejno, jeden po drugim, pochorować ś.: Pozachorowały wszystkie dzieci. Gwar. <Po + Zachorować>

[Pozachorowanie, a, blm.] czynność cz. Pozachorować.

Pozachowywać, uje, ywał zachować jedno po drugim. <Po + Zachowywać>

Pozachowywanie, a, blm., czynność cz. Pozachowywać.

Pozachudzać, a, ał zachudzić jednego po drugim. <Po + Zachudzać>

Pozachudzanie, a, blm., czynność cz. Pozachudzać.

Pozachwalać, a, ał zachwalić jedno po drugim. <Po + Zachwalać>

Pozachwalanie, a, blm., czynność cz. Pozachwalać.

Pozachwycać, a, ał zachwycić jednego po drugim. <Po + Zachwycać>

Pozachwycanie, a, blm., czynność cz. Pozachwycać.

Pozaciągac, a, ał zaciągnac jedno po drugim: P. podłogi. P. długi. P. w rejestr. P. warty. Suknia pod płaszczem była porozpinana i niebacznie na guzy pozaciągana. Krasz. Zobowiązania w całej Europie pozaciągane. Rol. Okna, wysoko umieszczone, pozaciągane ciemnymi zasłonami, nie przepuszczają światła. Zap. P. ś. zaciągnac ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Zaciągnac>

Pozaciąganie, a, blm., czynność cz. Pozaciągac.

Pozaciąganie się, a ś., blm., czynność cz. Pozaciągac ś.

Pozaciekać, a, ał I. zaciec kolejno, jedno po drugim; w różnych miejscach zaciec. 2. [Gdy na św. Jana deszcz pada, orzechy łaskowe pozacie-

kają] = zepsują ś.; zgniją. Gwar. <Po + Zaciekać>

Pozaciekanie, a, blm., czynność cz. Pozaciekać.

Pozaciekany który pozaciekał: Mury pozaciekane wilgocią, okopcone dymem (=noszące na sobie ślady zacieków).

Pozacielesny niecielesny, nie mający nic wspólnego z ciałem, duchowy: Ta dusza ma swoje własności pozacielesne. Prus. <2. Poza + Ciellesny>

Pozaciemniać, a, ał zaciemnić jedno po drugim; zaciemnić w wielu miejscach. <Po + Zaciemniać>

Pozaciemnianie, a, blm., czynność cz. Pozaciemniać.

Pozacieniać, a, ał zacienić jedno po drugim; zacienić w wielu miejscach. <Po + Zacieniać>

Pozacienianie, a, blm., czynność cz. Pozacienianie.

Pozacierać, a, ał zatrzeć jedno po drugim; zatrzeć w wielu miejscach: W bohaterze wielkiego tragika Hellady niektóre rysy pozacierał. Kasz. <Po + Zacierać>

Pozacieranie, a, blm., czynność cz. Pozacierać.

Pozacieśniać, a, ał, †Pozacieśnić zacieśnić jedno po drugim; zacieśnić w wielu miejscach: P. suknię. P. szwy, węzły. <Po + Zacieśniać>

Pozacieśnianie, a, blm., czynność cz. Pozacieśnianie.

†Pozacieśnić, i, il p. Pozacieśniać: Ciało nie prowadzą na pogrzeb życzony, którym pozacieśnione najprzestrzeższe brony; *neque capiabant funera portae*. Żebr. <Po + Zacieśnić>

†Pozacieśnienie, a, blm., czynność cz. Pozacieśnić.

Pozacinać, a, ał zaciąć jedno po drugim; zaciąć w wielu miejscach. <Po + Zacinać>

Pozacinanie, a, blm., czynność cz. Pozacinać.

Pozaciosywać, uje, ywał zaciosać jedno po drugim: Tu i owdzie nawet słupki pozaciosywano foremnie. Krasz. <Po + Zaciosywać>

Pozaciosywanie, a, blm., czynność cz. Pozaciosywać.

Pozaciskać, a, ał zacisnąć jedno po drugim; zacisnąć w wielu miejscach: Szpary gęsto, starannie suchym mchem pozaciskał. Krasz. (=putykać). <Po + Zaciskać>

Pozaciskanie, a, blm., czynność cz. Pozaciskać.

Pozaciszać, a, ał zaciszyc jedno po drugim. <Po + Zaciszać>

Pozaciszanie, a, blm., czynność cz. Pozaciszac.

Pozacnieć, eje, ał stać ś. zacnym do pewnego stopnia: Kto w jej zacne spojrzy oczy, sam na sercu pozacnieje. Syrok. <Po + Zacnieć>

Pozacnienie, a, blm., czynność cz. Pozacnieć.

Pozaczajać się, a ś., ał ś. zaczaic ś. kolejno, jeden po drugim: Mężowie przy drodze ś. pozaczajali. Mł. <Po + Zaczajać ś.>

Pozaczajanie się, a ś., blm., czynność cz. Pozaczajać ś.

Pozaczajony każdy z tych, co ś. zaczaikli: Ludzie w oczekiwaniu niemym leżeli na ziemi, stali, klęczeli, pozaczajani. Krasz. <Od Pozaczajać ś.>

Pozaczepiać, a, ał zaczepic jedno po drugim; zaczepic w wielu miejscach. P. ś. zaczepic ś. ko-

POZACZEPIANIE

lęjno, jeden po drugim; zacześcić ś. w wielu miejscach. <Po + Zaczepiać>

Pozaczepianie, a, blm., czynność cz. **Pozaczepiać**.

Pozaczepianie się, a ś., blm., czynność cz. **Pozaczepiać** ś.

Pozaczerniać, a, ał **zaczernić** jedno po drugim; **zaczernić** w wielu miejscach. <Po + Zaczerniać>

Pozaczernianie, a, blm., czynność cz. **Pozaczerniać**.

Pozaczzerwony fiz. **znajdujący** ś. **poza** czerwonym: Promienie pozaczzerwone widma słonecznego. <2. Poza + Czerwony>

Pozaczesywać, uje, **ywał** **zaczesać** jedno po drugim; **zaczesać** w wielu miejscach. P. ś. **zaczesać** ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Zaczesywać>

Pozaczesywanie, a, blm., czynność cz. **Pozaczesywać**.

Pozaczesywanie się, a ś., blm., czynność cz. **Pozaczesywać** ś.

Pozaczynąć, a, ał **zacząć** jedno po drugim; **zacząć** w wielu miejscach: A oż ci prawodawcy dobrego zrobili? wszystko pozaczynali, a nie nie skończyli! Niem. <Po + Zaczynąć>

Pozaczynanie, a, blm., czynność cz. **Pozaczynać**.

Pozaczyniać, a, ał **zaczynić** jedno po drugim. <Po + Zaczyniać>

Pozaczynianie, a, blm., czynność cz. **Pozaczyniać**.

Pozaczmiewać, a, ał **zaczmieć** jedno po drugim; **zaczmieć** w wielu miejscach. <Po + Zaczmiewać>

Pozaczmiewanie, a, blm., czynność cz. **Pozaczmiewać**.

† **Pozad**, † **Pozadz**, [Po zadku, Po zadziu] przys. I. w tyle, z tyłu, na zadzie; w tył: Radzono królowi nieprzyjaciela sobie P. nie zostawiać. Biel. M. P., na zadzie co kładę, idę, stoję, *retro pono*. Kn. P. idący, *secutor*. Kn. Równym pędem bieżą (panny) ku kresowi, czarna P. zostać miała. Kochan. P. puścić kogo. Troe. Tam kędyś trzeba dojść i wnieść a mocą rozprzeć wrota, nie patrzeć P. Wyp. Przen.: na ostatku, na końcu, *niżej*: Co było P., to zaś będzie wprzód. Górń. Tu obacz, co naprzód, co w pośrodku, a co P. w tej przysiędze położono. Górń. Nie nowina to tym pisarzom w P. to położyć, co na pierwszym miejscu miało być położono. Salin. 2. *potym, później, za tym, poniżej, w następstwie*: Wszystko to pokazuje ś. z wyższych słów i z P. idących. Salin. Bóg potwierdził mowę tę przez cudą P. idącą. Wuj. Cokolwiek z wieku naszego P., to ma śmierć w swej dzierzawie. Pileh. <Po + Zad>

Pozadawać, aje, **awał** **zadać** jedno po drugim. <Po + Zadawać>

Pozadawanie, a, blm., czynność cz. **Pozadawać**.

[Pozadek, dku, lm. dki] **złozę** gorsze: P. od bobu. <Po + Zadek>

Pozadeptywać, uje, **ywał** **zadeptać** jedno po drugim; **zadeptać** w wielu miejscach: P. robaki. P. podłogę. <Po + Zadeptywać>

Pozadeptywanie, a, blm., czynność cz. **Pozadeptywać**.

Pozadławiać, a, ał **zadławić** jednego po drugim. <Po + Zadławiać>

Pozadławianie, a, blm., czynność cz. **Pozadławiać**.

Pozadłużać się, a ś., ał ś. **zadłużyc** ś. kolejno,

POZADZIERANIE

jeden po drugim; **zadłużyc** ś. w wielu razach. <Po + Zadłużać ś.>

Pozadłużanie się, a ś., blm., czynność cz. **Pozadłużać** ś.

Pozadłużany każdy z tych, co ś. **pozadłużali**; **poobdłużany**: Ojciec już w grobie, wioski pozadłużane, dobytek rozdrapany. Kaczek.

Pozadmuchiwać, uje, **ywał** **zadmuchnąć** jedno po drugim. <Po + Zadmuchiwać>

Pozadmuchiwanie, a, blm., czynność cz. **Pozadmuchiwać**.

× **Pozadni** **zadni**, z tyłu idący, ostatni, końcowy: P. pies, który w tyle poza innymi goni. Sł. wil. <Od Pozad>

Pozadnieprski p. **Pozadnieprański**: Rycerski Mazur z chorągwi, w pozadnieprskich starostwach rozłożonych, był wyglądzany z barwinkiem. Dub. M. <2. Poza + Dnieprski>

Pozadnieprański, **Pozadnieprski** **poza** **Dnieprem** będący: Cztery świeciły słońca w Ukrainie pozadnieprańskiej. Słow. <2. Poza + *Dnieprański, od Dniepr>

Pozadomowy **poza** **domem** będący; **dziejący** ś., **pędzony** za domem, **zadomowy**: Życie pozadomowe. Przyjemności pozadomowe. Gospodarstwo domowe i często pozadomowe dźwigała na własnych barkach. Rol. <2. Poza + Domowy>

† **Pozadowy** przym. od **Pozad**, **zadni**, **tylny**: Mezapus przednie czoło wiedzie, pozadowi hufcom są przełożeni synowie Tyrrowi. Koch. J. <Od Pozad>

Pozadrapywać, uje, **ywał** **zadrapać** jedno po drugim; **zadrapać** w wielu miejscach. <Po + Zadrapywać>

Pozadrapywanie, a, blm., czynność cz. **Pozadrapywać**.

Pozadrzeć, a, ał **zadrzeć** jednego po drugim. P. ś. **zadrzeć** ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Zadrzeć>

Pozadrzeczanie, a, blm., czynność cz. **Pozadrzecz**.

Pozadrzeczanie się, a ś., blm., czynność cz. **Pozadrzecz** ś.

Pozadrukowywać, uje, **ywał** **zadrukować** jedno po drugim; **zadrukować** w wielu miejscach. <Po + Zadrukowywać>

Pozadrukowywanie, a, blm., czynność cz. **Pozadrukowywać**.

Pozadurzać się, a ś., ał ś. **zadurzyć** ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Zadurzać ś.>

Pozadurzanie się, a ś., blm., czynność cz. **Pozadurz**ać ś.

× **Pozadusiwać**, a, ał p. **Pozaduszać**: Rozkazał Faraon babom, aby dzieci izraelskie pozadusiwały. Leszcz. <Po + *Zadusiwać, od Zadusić>

× **Pozadusiwanie**, a, blm., czynność cz. **Pozadusiwać**.

Pozaduszać, a, ał, × **Pozadusiwać** **zadusić** jednego po drugim, **połusić**. <Po + Zaduszać>

Pozaduszanie, a, blm., czynność cz. **Pozaduszać**.

Pozadymiać, a, ał **zadymić** jedno po drugim; **zadymić** w wielu miejscach. <Po + Zadymiać>

Pozadymianie, a, blm., czynność cz. **Pozadymiać**.

Pozadzierać, a, ał **zadrzeć** jedno po drugim; **zadrzeć** w wielu miejscach, w wielu razach; **zadrzeć** kolejno, jeden po drugim. <Po + Zadzierać>

Pozadzieranie, a, blm., czynność cz. **Pozadzierać**.

Pozadziergać, a, ał p. Pozadzierzgiwać: Zwią-
zawszy między sobą okrutnych lwów skóry węż-
łami według kształtu pozadzierganemi, Feokom-
es człowieka i konia okrył niemi. Otw. <Po + Za-
dziergać>

**Pozadzierganie, a, blm., czynność cz. Poza-
dziergać.**

Pozadzierzgać, a, ał p. Pozadzierzgiwać: By-
ło mnóstwo zasnutych sieci, pozadzierzganych
węzłów. Krasz.

**Pozadzierzganie, a, blm., czynność cz. Poza-
dzierzgać.**

**Pozadzierzgiwać, uje, iwał, Pozadzierzgać, Po-
zadziergać zadzierzgnąć jedno po drugim; zadzierz-
gnąć w wielu miejscach:** Pozadzierzgiwał węzłów
dużo. Krasz. <Po + Zadzierzgiwać>

**Pozadzierzgiwanie, a, blm., czynność cz. Poza-
dzierzgiwać.**

† **Pozadzierzgać, a, ał zadzierżec jedno po dru-
gim, zadzierżec w wielu miejscach; pozatrzymywał.**
† **P. s. zadzierżec s. kolejno, jedno po drugim; za-
dzierżec s. w wielu miejscach, pozatrzymywał s.:**
Febra, też dawno nie bywa, wyjąwszy teraz, że
s. mało ropa była w prawym boku pozadzierz-
ża. Z. A. <Po + *Zadzierzgać>

**Pozadzierzżanie, a, blm., czynność cz. Poza-
dzierzgać.**

Pozadziwiać, a, ał zadziwić jedno po drugim.
<Po + Zadziwiać>

**Pozadziwianie, a, blm., czynność cz. Pozadzi-
wiać.**

[**Pozadzwaniał, a, ał, Pozadzwoniać, Pozazwa-
niać i P. s.] zadzwonić kolejno, jedno po drugim:**
Same dzwonki pozadzwaniały. <Po + *Zadzwa-
niać, od Zadzwonić>

[**Pozadzwanianie, a, blm.] czynność cz. Poza-
dzwaniał.**

[**Pozadzwanianie się, a s., blm.] czynność cz. Po-
zadzwaniał s.**

[**Pozadzwoniał, a, ał p. Pozadzwaniał.** <Po
+ *Zadzwoniał, od Zadzwonić>

[**Pozadzwonianie, a, blm.] czynność cz. Poza-
dzwoniał.**

[**Pozadzwonianie się, a s., blm.] czynność cz. Po-
zadzwoniał s.**

† **Pozadz przys. p. Pozadz:** Ujrzał ją P. da-
leczko. Wys. <Od Pozadz>

**Pozafarbowywać, uje, ywał zafarbować jedno
po drugim; zafarbować w wielu miejscach.** <Po
+ Zafarbowywać>

**Pozafarbowywanie, a, blm., czynność cz. Poza-
farbowywać.**

**Pozafenomenalny pozazjawiskowy, nigdy niemo-
żliwy w doświadczeniu:** Był bezwzględny według
metafizyków jest pozazjawiskowy. Czy człowiek
posiada jeszcze coś pozafenomenalnego? Spas.
<2. Poza + Fenomenalny>

**Pozafioletowy fiz. znajdujący s. poza fioleto-
wym:** Pozafioletowe promienie światła, widma.
Fale pozafioletowe, których nie widzimy. <2.
Poza + Fioletowy>

**Pozafioletowy fiz. znajdujący s. poza fioletko-
wym:** Promienie pozafioletowe widma słoneczne-
go. <2. Poza + Fioletowy>

**Pozafizjologiczny nie należący do zakresu fizjo-
logicznego, nie mający nic wspólnego z fizjologią:**
Ta dusza ma swoje zjawiska pozafizjologiczne.
Prus. <2. Poza + Fizjologiczny>

**Pozafrontowy nie tyżący s. frontowego, nie ma-
jący nic wspólnego z frontowym:** Służba (wojsko-
wa) pozafrontowa. <2. Poza + Frontowy>

**Pozafryzowywać, uje, ywał zafryzować jedno
po drugim; zafryzować w wielu miejscach.** <Po
+ Zafryzowywać>

**Pozafryzowywanie, a, blm., czynność cz. Poza-
fryzowywać.**

**Pozagadywać, uje, ywał zagadać jednego po dru-
gim.** <Po + Zagadywać>

**Pozagadywanie, a, blm., czynność cz. Pozaga-
dywać.**

**Pozagajać, a, ał l. zagoić jedno po drugim. 2.
zagoić jedno po drugim; zagoić w wielu miejscach.**
<Po + Zagajać>

Pozagajanie, a, blm., czynność cz. Pozagajać.
**Pozagalicyjski z zewnątrz Galicji pochodzący,
znajdujący s.:** Zapotrzebowania ze strony pozaga-
licyjskich zakładów hutniczych. Szaj. W. <2.
Poza + Galicyjski>

**Pozagałkowy za galką oczną znajdujący s. (re-
trobulbaris).** <2. Poza + Gałkowy>

**Pozaganiać, a, ał zagnać jedno po drugim,
pozapędzać. P. s. zagnać s. kolejno, jeden po dru-
gim, pozapędzać s.:** Co żywo pozaganiało s.:

sieką, rzną, gonią. Pas. <Po + Zaganiać>

**Pozaganianie, a, blm., czynność cz. Pozaga-
niać.**

**Pozaganianie się, a s., blm., czynność cz. Po-
zaganiał s.**

**Pozagardłany, Pozagardłowy znajdujący s. po-
za gardłem.** Patol.: Ropień P. (abscessus retro-
pharyngealis). <2. Poza + Gardłany>

Pozagardłowy p. Pozagardłany. <2. Poza +
Gardłany>

Pozagarniał, a, ał zagarnąć jedno po drugim:
Pozagarniał całe wsie i osady ruskie. Sienk.
<Po + Zagarniał>

**Pozagarnianie, a, blm., czynność cz. Pozaga-
rniać.**

**Pozagasać, a, ał zagasać kolejno, jedno po
drugim.** <Po + Zagasać>

Pozagasanie, a, blm., czynność cz. Pozagasać.
**Pozagaszać, a, ał zagasić jedno po drugim, po-
gasić. [P. s.] zagasić s. kolejno, jedno po drugim,
pogasić s.:** Same s. świece pozagaszały. <Po +
Zagaszać>

**Pozagaszanie, a, blm., czynność cz. Pozaga-
szać.**

[**Pozagaszanie się, a s., blm.] czynność cz. Po-
zagaszać s.**

**Pozagęszczać, a, ał zageścić jedno po drugim;
zageścić w wielu miejscach.** <Po + Zagęszczać>

**Pozagęszczanie, a, blm., czynność cz. Poza-
gęszczać.**

**Pozagięldowy z za gięldy pochodzący, zewnątrz
gięldy znajdujący s., nie należący do gięldy:** Ko-
ła pozagięldowe. <2. Poza + Gięldowy>

**Pozagimnazjalny poza gimnazjum będący, z ze-
wnątrz gimnazjum pochodzący:** Nie nie istnieje tak-
iego, co by mu wróżyło dalej jakieś tryumfy
pozagimnazjalne, światowe. Kasz. <2. Poza +
Gimnazjalny>

**Pozaginać, a, ał zagiąć jedno po drugim; za-
giąć w wielu miejscach.** <Po + Zaginać>

[**Pozaginać, a, ał zaginać kolejno, jedno po
drugim:** Tech zabobonów dużo pozaginało. <Po
+ *Zaginać, od Za + *Ginać, GUB>

Pozaginanie, a, blm., czynność cz. Pozaginać.
[**Pozaginanie, a, blm.] czynność cz. [Pozagi-
nać].**

**Pozagładać, a, ał zajrzeć kolejno, jeden po dru-
gim.** <Po + Zagładać>

Pozagładowanie, a, blm., czynność cz. **Pozagładować**.

Pozagładować, a, ał *zagładować jedno po drugim; zagładować w wielu miejscach.* <Po + Zagładować>

Pozagładowanie, a, blm., czynność cz. **Pozagładować**.

Pozagłębiać, a, ał *zagłębiać jedno po drugim.* <Po + Zagłębiać>

Pozagłębianie, a, blm., czynność cz. **Pozagłębiać**.

Pozagłuszać, a, ał *zagłuszyć jednego (a. jedno) po drugim.* <Po + Zagłuszać>

Pozagłuszanie, a, blm., czynność cz. **Pozagłuszać**.

Pozagnajać, a, ał *zagnoić jedno po drugim; zagnoić w wielu miejscach.* <Po + Zagnajać>

Pozagnajanie, a, blm., czynność cz. **Pozagnajająć**.

Pozagniatąć, a, ał *zagnieść jedno po drugim; zagnieść w wielu miejscach.* <Po + Zagniatąć>

Pozagniatanie, a, blm., czynność cz. **Pozagniatająć**.

Pozagnieżdzać się, a s., ał s. *zagnieżdżyć s. kolejno, jedno po drugim; zagnieżdżyć s. w wielu miejscach.* <Po + Zagnieżdzać s.>

Pozagnieżdżanie się, a s., blm., czynność cz. **Pozagnieżdżać s.**

Pozagospodarowywać się, uje s., ywał s. *zagospodarować s. kolejno, jeden po drugim: Oficerowie, nawet niższych rang żołnierze poženili s. tam, mieli swoje własne domy, pozagospodarowywali s. Bukar.* <Po + Zagospodarowywać s.>

Pozagospodarowywanie się, a s., blm., czynność cz. **Pozagospodarowywać s.**

Pozagrabiąć, a, ał *zagrabić jedno po drugim; zagrabić w wielu miejscach: Ścieżki pozagrabiwanie w różne wymyślne desenie. Krasz. P. majątki.* <Po + Zagrabiąć>

Pozagrabianie, a, blm., czynność cz. **Pozagrabiająć**.

Pozagradzać, a, ał *jedno po drugim zagrozić; zagrozić w wielu miejscach: Drogę sobie na wszystkie świat pozagradzała, żeby do samej Krety wolny przystęp miała. Otw. Drogi pozagradzane płotami cierniaków.* <Po + Zagradzać>

Pozagradzanie, a, blm., czynność cz. **Pozagradzająć**.

Pozagrażać, a, ał *zagrozić wielokrotnie.* <Po + Zagrażać>

Pozagrażanie, a, blm., czynność cz. **Pozagrażająć**.

Pozagrobny p. Pozagrobowy: Ja w to wierzę, czuję, że raj istnieje, ale gdzie? czy P.? Kon. <2. Poza + Grobny>

Pozagrobowy, Pozagrobny pośmiertny: Życie pozagrobowe. <2. Poza + Grobny>

[**Pozagrywać się**, a s., ywał s.] *zacząć grać: Same s. organy pozagrywały.* <Po + *Zagrywać s., od Zagrywać>

[**Pozagrywanie się**, a s., blm.] czynność cz. **Pozagrywać s.**

Pozagryzać, a, ał *zagryźć jedno po drugim: Pójdźmy, niech ich tam psy pozagryzają! Sienk. P. s. zagryźć s. kolejno, jeden po drugim: To byłobyśmy z tęsknoty po was wszyscy pochnęli, pozagryzali s., pomarli. Krasz.* <Po + Zagryzać>

Pozagryzanie, a, blm., czynność cz. **Pozagryzająć**.

Pozagryzanie się, a s., blm., czynność cz. **Pozagryzająć s.**

Pozagrzebywać, uje, ywał *zagrzebać jedno po drugim; zagrzebać w wielu miejscach.* <Po + Zagrzebywać>

Pozagrzebywanie, a, blm., czynność cz. **Pozagrzebywać**.

Pozagrzewać, a, ał *zagrzać jedno (a. jednego) po drugim.* <Po + Zagrzewać>

Pozagrzewanie, a, blm., czynność cz. **Pozagrzewająć**.

[**Pozagubiać**, a, ał] *zagubić jedno (a. jednego) po drugim, pogubić: Tyło panów pozagubiał.* <Po + Zagubiać>

[**Pozagubianie**, a, blm.] czynność cz. **Pozagubiająć**.

Pozagwałdzać, a, ał *zagwałdzić jedno po drugim: Dziś nam pozagwałdzili wielką część armaty. Pot. Całą noc topiono w rzece prochy, amunicję... pozagwałdzano cięższe działa. Ochoc. Uczynmy wycieczkę! Ludzi narzniemy, działa pozagwałdzamy. Sienk.* <Po + Zagwałdzać>

Pozagwałdżanie, a, blm., czynność cz. **Pozagwałdżająć**.

Pozahaczać, a, ał *zahaczyć jedno po drugim; zahaczyć w wielu miejscach: Od tej daty rozpoczyna s. szereg wojen, powikłań, pretensji i zamiarów, pozahaczanych o siebie. Bl.* <Po + Zahaczać>

Pozahaczanie, a, blm., czynność cz. **Pozahaczająć**.

Pozahamowywać, uje, ywał *zahamować jedno po drugim.* <Po + Zahamowywać>

Pozahamowywanie, a, blm., czynność cz. **Pozahamowywać**.

Pozahipoteczny *nie dotyczący s. hipoteki, nie oparty na hipotece; nie w hipotece sporządzony: Do tego stanu dodać można zobowiązania pozahipoteczne. Kłob. Układ, akt P.* <2. Poza + Hipoteczny>

Pozajadać, a, ał *zająść jedno po drugim: Wąż pozajadał pisklęta. Ml.* <Po + Zajadać>

Pozajadanie, a, blm., czynność cz. **Pozajadająć**.

Pozajątrzać, a, ał *zajątrzyć jedno po drugim; zajątrzyć w wielu miejscach, razach. P. s. zajątrzyć s. kolejno, jedno po drugim; zajątrzyć s. w wielu miejscach.* <Po + Zajątrzać>

Pozajątrzanie, a, blm., czynność cz. **Pozajątrzająć**.

Pozajątrzanie się, a s., blm., czynność cz. **Pozajątrzająć s.**

Pozajeżdżać, a, ał l. cz. ni. *zajeżdżać kolejno, jedno po drugim: Powozy pozajeżdżały przed dom. 2. konie = zajeżdżać jednego po drugim: Pozajeżdżałam konie, zgromadzając sama wojska greckie na Troi zgubę i Pryjama. Dm.* <Po + Zajeżdżać>

Pozajeżdżanie, a, blm., czynność cz. **Pozajeżdżająć**.

[**Pozajmać**, a, ał] p. **Pozajmować**. <Po + Zajmać>

[**Pozajmanie**, a, blm.] czynność cz. **Pozajmać**.

Pozajmować, uje, ował, [**Pozajmać**] *zająć jedno po drugim: Anglja pozajmowała główne punkta kuli ziemskiej. Jeł. Nauczycielów i prywatnych dozorców posady już były od początku roku pozajmowane. Krasz. Pozyceje pozajmowali i zawiązali pomiędzy sobą bitwę na dobre. Jeł.* <Po + Zajmować>

Pozajmowanie, a, blm., czynność cz. **Pozajmować**.

† **Pozajrzeć**, y, ał p. **Pozazdrościć**: Pozajrzyj świętym onym przodkom twoim, a otrzyj od serca twego rdzę niedbalstwa. Smotr. <Po + Zajrzeć>

† **Pozajrzenie**, a, blm., czynność cz. **Pozajrzeć**. **Pozajutro** l. a. [Pozajutru], × Na pozajutrz przys. *pojutrze*, na trzeci dzień: Pojedziemy jutro, P. staniemy. Krasz. Jutro a. P. wprowadzą nam nowy porządek. Krasz. 2. a. **Pozajutrze** dzień następny po jutrzejszym, trzeci dzień od dzisiaj: P. nadeszło. Jez. <2. Poza + Jutro>

[Pozajutru] p. **Pozajutro**. <Od Pozajutro>
* **Pozajutrz**: Na P. p. **Pozajutro**: Na P. balu pierwsza przyjęła grafa w oranżerii, druga ryttera w galerji. Jez. <Od 2. Poza + *Jutrz, od Jutro>

Pozajutrze p. **Pozajutro**. Troc. <Od 2. Poza + Jutro>

Pozajutrzejszy przym. od **Pozajutro**: Pierwsza audjencja u dworu zapowiedziana była na dzień P. Szaj. <Od Pozajutro>

Pozakapturzać, a, ał **zakapturzyć** jednego po drugim. <Po + Zakapturzać>

Pozakapturzenie, a, blm., czynność cz. **Pozakapturzać**.

Pozakarbować, uje, ywał **zakarbować** jedno po drugim; **zakarbować** w wielu miejscach. <Po + Zakarbować>

Pozakarbowanie, a, blm., czynność cz. **Pozakarbować**.

Pozakasywać, uje, ywał **zakasać** jedno po drugim; **zakasać** w wielu miejscach. <Po + Zakasywać>

Pozakasywanie, a, blm., czynność cz. **Pozakasywać**.

Pozakażać, a, ał **zakazić** jedno po drugim. <Po + Zakażać>

Pozakażanie, a, blm., czynność cz. **Pozakażać**. **Pozakastowy** poza kastą lub kastami będący, nie należący do kasty, do kast: Plemiona uważane za pozakastowe wyrzutki ludności indyjskiej. Karł. <2. Poza + Kastowy>

Pozakazywać, uje, ywał **zakazać** jednego po drugim; **zakazać** wielu osobom. <Po + Zakazywać>

Pozakazywanie, a, blm., czynność cz. **Pozakazywać**.

Pozakąsywać, uje, ywał **zakąsić** kolejno, jeden po drugim; **zakąsić** wielu rzeczy. <Po + Zakąsywać>

Pozakąsywanie, a, blm., czynność cz. **Pozakąsywać**.

Pozakisnąć, a, ał **zakisnąć** kolejno, jedno po drugim. <Po + Zakisnąć>

Pozakisanie, a, blm., czynność cz. **Pozakisnąć**.

Pozaklasowy poza klasą będący, poza klasami odbywający ś.: Chce, aby różnych wyznań duchował wykładali w godzinach pozaklasowych na żądanie rodziców naukę religji dzieciom. Oczap. <2. Poza + Klasowy>

Pozaklasztorny poza klasztorem będący, mieszkający; zewnątrz klasztoru przebywający: Terejarz P. <2. Poza + Klasztorny>

Pozakląkać, a, ał p. **Pozakląsać**. <Po + Zakląkać>

Pozakląkanie, a, blm., czynność cz. **Pozakląkać**.

Pozaklejać, a, ał **zakleić** jedno po drugim; **zakleić** w wielu miejscach: Koperty pozaklejał Jez. Chałupy ze ścianami zabierającemi ś. do spoczynku i szybami pozaklejanemi brudną bibułą. Orzesz. <Po + Zaklejać>

Pozaklejanie, a, blm., czynność cz. **Pozaklejać**. **Pozaklekać**, a, ał p. **Pozakląsać**: Myślę sobie: gdyby człek trochę ś. po ziemi przeszedł? bo aż nogi pozaklekały, tylko ś. ustawicznie pływa a pływa. Krasz. <Po + Zaklekać>

Pozaklekanie, a, blm., czynność cz. **Pozaklekać**.

Pozakląsać, a, ał, **Pozaklekać**, **Pozakląkać** **zakląsać** kolejno, jedno po drugim. <Po + Zakląsać>

Pozakląsanie, a, blm., czynność cz. **Pozakląsać**.

Pozakląnić, a, ał **zakląć** jedno (a. jednego) po drugim. P. ś. **zakląć** ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Zakląnić>

Pozakląnianie, a, blm., czynność cz. **Pozakląnić**. **Pozakląnianie** się, a, ś., blm., czynność cz. **Pozakląnić** ś.

Pozakładać, a, ał **złożyć** jedno po drugim; **złożyć** w wielu miejscach: Jezuici pozakładali osobne po przedmieściach szkółki. Śniad. Szczęsny pierwszy w Ukrainie pozakładał angielskie ogrody. Chrzęszcz. Strudzone wojsko królewskie pozakładało ognie i ogrzewało swe pokostniałe członki. Moracz. Trojańczykowie do wozów muły i woły pozakładali. Ml. Pozasuwali czapki na czoła, pozakładali ręce w rękawy. Jez. Dziewczęta z pozakładaniem rękami dumwały. Krasz. Pelikany siadały tuż koło mnie i pozakładawszy głowy na grzbiety, przypatrywały ś. filozoficznie wszystkiemu. Sienk. P. ś. **złożyć** ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Zakładać>

Pozakładanie, a, blm., czynność cz. **Pozakładać**.

Pozakładanie się, a, ś., blm., czynność cz. **Pozakładać** ś.

Pozakłócać, a, ał **zakłócić** jedno po drugim; **zakłócić** w wielu razach. <Po + Zakłócać>

Pozakłócanie, a, blm., czynność cz. **Pozakłócać**.

Pozakłówać, a, ał, **Pozakluwać** **zakłóć** jedno po drugim; **zakłóć** w wielu miejscach. <Po + Zakłówać>

Pozakłówanie, a, blm., czynność cz. **Pozakłówać**.

Pozakłówać, a, ał p. **Pozakłówać**.

Pozakłówanie, a, blm., czynność cz. **Pozakłówać**.

Pozakonkursowy nie objęty konkursem, nie stawający lub nie przedstawiony do konkursu: Do oceny wzięto 16 gatunków nasion konkursowych, a nadto 9 gatunków pozakonkursowych. <2. Poza + Konkursowy>

Pozakończyć, a, ał **zakończyć** jedno po drugim; **zakończyć** w wielu miejscach. <Po + Zakończyć>

Pozakończenie, a, blm., czynność cz. **Pozakończyć**.

Pozakopywać, uje, ywał **zakopać** jedno po drugim: Chłop siedzi na pieniądzech, garnecków ma pozakopywanych, nie wiem, ile, tylko ś. tai. Krasz. Byłe nie pozakopywali wprzód skarbow swych. Krasz. Trupy pozakopywano i popalono, aby powietrza nie psuły. Krasz. P. ś. **zakopać** ś. kolejno, jeden po drugim: Najśmielsi pozakopywali ś. w lochach, dołach i pokopanych pod domami pieczarach. Krasz. <Po + Zakopywać>

Pozakopywanie, a, blm., czynność cz. **Pozakopywać**.

Pozakopywanie się, a ś., blm., czynność cz. **Pozakopywać** ś.

Pozakorzeniać, a, ał *zakorzenieć jedno po drugim; zakorzenieć w wielu miejscach*. P. ś. *zakorzenieć ś. kolejno, jedno po drugim; zakorzenieć ś. w wielu miejscach*. <Po + Zakorzeniać>

Pozakorzenianie, a, blm., czynność cz. **Pozakorzeniać**.

Pozakorzenianie się, a ś., blm., czynność cz. **Pozakorzeniać** ś.

Pozakościelny *poza kościołem będący, odbywający ś.*: Należały jeszcze okolicznościowe opłaty księdzu za spełnienie pewnych funkcji pozakościelnych. Pleb. <2. Poza + Kościelny>

Pozakowywać, a, ał p. **Pozakuwać**. <Po + Zakowywać>

Pozakowywanie, a, blm., czynność cz. **Pozakowywać**.

Pozakradać się, a ś., ał ś. *zakraść ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Zakradać ś.>

Pozakradanie się, a ś., blm., czynność cz. **Pozakradać** ś.

Pozakrajowy *z poza kraju pochodzący, poza krajem będący, niekrajowy, zagraniczny*: Oni na polu polityki pozakrajowej tępią uczucia narodowe. Biel. P. Obowiązek wkładany na elektów, aby z własnych swych pozakrajowych funduszków utrzymywali w Polsce cudzoziemskie wojsko. Tarn. <2. Poza + Krajowy>

Pozakratkowy *poza kratkami sądowymi będący, odbywający ś.*: Sprawy pozakratkowe, radcostwo prawne prawie w zupełności go absorbowały. Kraus. <2. Poza + Kratkowy>

Pozakratowy *będący, odbywający ś. poza kraty zakonną; z poza kraty zakonnej pochodzący*: Dobrze zasłużonym nazywa ś. tam człowiek, nie bacząc na jego przeszłość pozakratową, posłuszny rozkazom ogółu. Rol. <2. Poza + Kratowy>

Pozakrawać, a, ał *zakrawać jedno po drugim; zakrawać w wielu miejscach*. <Po + Zakrawać>

Pozakrawanie, a, blm., czynność cz. **Pozakrawać**.

[**Pozakręcać**, a, ał] p. **Pozakręcać**. <Po + Zakręcać>

[**Pozakręcanie**, a, blm.] czynność cz. **Pozakręcać**.

Pozakresowy *poza kresami będący, z za kresów pochodzący, zagraniczny*: Przybył gwoli zwiedzenia pozakresowych stepów i Zaporozża. Dub. M. <2. Poza + Kresowy>

Pozakreślać, a, ał *zakreślić jedno po drugim; zakreślić w wielu miejscach*: Przysyła babci stopy dzienników, zawierających pozakreślane czerwonym ołówkiem sprawozdania. Zag. <Po + Zakreślać>

Pozakreślanie, a, blm., czynność cz. **Pozakreślać**.

Pozakręcać, a, ał, [**Pozakręcać**] *zakręcić jedno po drugim; zakręcić w wielu miejscach*: P. kurki. P. włosy. Suwki jakieś z pozakręcanemi ogony węzłowemi. Krasz. Peruka jego pozakręcana była w misterne i faliste pukle. Sienk. <Po + Zakręcać>

Pozakręcanie, a, blm., czynność cz. **Pozakręcać**.

Pozakrwawiać, a, ał *zakrwawić jedno po drugim; zakrwawić w wielu miejscach*: Wpadnie, zrabuje, pozakrwawia miecze, zapali wioskę i dalej uciecze. Syrok. <Po + Zakrwawiać>

Pozakrwawianie, a, blm., czynność cz. **Pozakrwawiać**.

Pozakrywać, a, ał *zakryć jedno po drugim; zakryć w wielu miejscach*: Wnet czerń lasy zapełni, a stopy pozakrywa. Krasz. Trumny pozakrywane całunami. Orzesz. Szlachta pozakrywała oczy rękoma, mniisi nasunęli na głowy kaptury. Sienk. <Po + Zakrywać>

Pozakrywanie, a, blm., czynność cz. **Pozakrywać**.

Pozakrzywiać, a, ał, † **Pozakrzywić** *jedno po drugim zakrzywić; zakrzywić w wielu miejscach*. P. ś. *zakrzywić ś. kolejno, jedno po drugim; zakrzywić ś. w wielu miejscach*. <Po + Zakrzywiać>

Pozakrzywianie, a, blm., czynność cz. **Pozakrzywiać**.

Pozakrzywianie się, a ś., blm., czynność cz. **Pozakrzywiać** ś.

† **Pozakrzywić**, i, ił i † P. ś. p. **Pozakrzywiać**: Baran z rogami koło skroni pozakrzywionemi. Otw. <Po + Zakrzywić>

† **Pozakrzywienie**, a, blm., czynność cz. **Pozakrzywić**.

† **Pozakrzywienie się**, a ś., blm., czynność cz. **Pozakrzywić** ś.

Pozakulisowy *poza kulisami będący, odbywający ś.*: W świecie pozakulisowym wiadomo doskonale, ilu przeciwników ma lord Rosebury w samym gabinecie. <2. Poza + Kulisowy>

Pozakupować, uje, ował p. **Pozakupować**: Pozakupowawszy wiele ziem, majątek swój o wiele powiększył i zaokrąglił. Kaczk. <Po + Zakupować>

Pozakupowanie, a, blm., czynność cz. **Pozakupować**.

Pozakupywać, uje, ywał, **Pozakupować** *zakupić jedno po drugim; zakupić wielokrotnie*: Było tam jeszcze i szlachty procesowiczów i palestrantów, którzy sobie domy tam pozakupywali. Kaczk. <Po + Zakupywać>

Pozakupywanie, a, blm., czynność cz. **Pozakupywać**.

Pozakurzać, a, ał *zakurzyć jedno po drugim; zakurzyć w wielu miejscach*. <Po + Zakurzać>

Pozakurzanie, a, blm., czynność cz. **Pozakurzać**.

Pozakuwać, a, ał, **Pozakowywać** *zakucć jedno (a jednego) po drugim*: Zbiegi mówili z przerażeniem o ludziach całych w żelazo pozakuwanych, ze szczytami kruszcowemi. Krasz. <Po + Zakuwąć>

Pozakuwanie, a, blm., czynność cz. **Pozakuwać**.

Pozakwaszać, a, ał *zakwaszić jedno po drugim*. <Po + Zakwaszać>

Pozakwaszanie, a, blm., czynność cz. **Pozakwaszać**.

Pozakwitać, a, ał *zakwitnąć kolejno, jeden po drugim; zakwitnąć w wielu miejscach*. <Po + Zakwitać>

Pozakwitanie, a, blm., czynność cz. **Pozakwitać**.

× **Pozalasia**, a, lm. a *miejscowość poza lasem*: Tam na pozalasiu jakieś święteńka. Słow. <2. Poza + *Lasie, od Las>

Pozalecać, a, ał *zalecić jednego (a. jedno) po drugim*. P. ś. *spędzić pewien czas na zalecaniu ś.* <Po + Zalecać>

Pozalecanie, a, blm., czynność cz. **Pozalecać**.

Pozalecanie się, a s., blm., czynność cz. Pozalecać s.

Pozalegać, a, ał zalec jedno po drugim; zalec kolejno, jeden po drugim: Pozalegali ludziska pościele. Kon. P. w podatkach. <Po + Zalegać>

Pozaleganie, a, blm., czynność cz. Pozalegać.
[Pozalenie, a, blm.] czynność cz. Pozalić.

Pozalepiać, a, ał zalepić jedno po drugim; zalepić w wielu miejscach: Fracia, jakby im kto gęby pozalepiał, umilkli. Krasz. Okna pozalepiane, tynki poobrywane. Krasz. <Po + Zalepiać>

Pozalepianie, a, blm., czynność cz. Pozalepiać.

Pozalewać, a, ał zalać jedno po drugim; zalać w wielu miejscach: Łódź zbita z prostych desek, pozalewanych smołą na szeszelnach. Jeż. Podczaszowie gardła nam pozalewają winem mniej kwaśnym, niż twoje. Orzesz. P. s. zalać s. kolejno, jeden po drugim; zalać s. w wielu miejscach. <Po + Zalewać>

Pozalewanie, a, blm., czynność cz. Pozalewać.
Pozalewanie się, a s., blm., czynność cz. Pozalewać s.

Pozalęgać się, a s., ał s. zalc s. kolejno, jedno po drugim. <Po + Zalęgać>

Pozalęganie się, a s., blm., czynność cz. Pozalęgać s.

Pozaliczać, a, ał zaliczyć jedno (a. jednego) po drugim; zaliczyć w wielu razach. <Po + Zaliczać>

Pozaliczanie, a, blm., czynność cz. Pozaliczać.
[Pozalić, i, il] omaścić, okrasić jedzenie: P. świniom a. kurom zarcie.

Pozalogicznie przys. od Pozalogiczny: Mamy czysto łacińskie wyrazy portique, capital, naśladowane P. z pisarzy klasycznych. Lange.

Pozalogiczny nie mający związku z logiką, nie-logiczny: Przyczyny socjalne podzielić musimy na dwa rodzaje: logiczne i pozalogiczne. Lange. Prawa pozalogiczne. Lange. <2. Poza + Logiczny>

Pozaludniać, a, ał zaludnić jedno po drugim; zaludnić w wielu miejscach. Duszę moją pozaludniał tłumem żyjących myśli. Krasin. P. s. zaludnić s. kolejno, jedno po drugim. <Po + Zaludniać>

Pozaludnianie, a, blm., czynność cz. Pozaludniać.

Pozaludowy nie należący do ludu, nie mający nic wspólnego z ludem, nie ludowy: Świat P. występuje tam zdaleka. Kasz. <2. Poza + Ludowy>

Pozaludzki nie mający nic wspólnego z ludzkim, nadludzki: Nawykł do przerzucania s. na pozaludzkie, całkiem metafizyczne stanowisko. Spas. <2. Poza + Ludzki>

Pozalaamywać, uje, ywał zalać jedno po drugim; zalać w wielu miejscach: Pozalaamywały ręce. Krasz. Spuszczone głowy widać było i ręce pozalaamywane. Krasz. P. s. zalać s. kolejno, jedno po drugim; zalać s. w wielu miejscach. <Po + Zalaamywać>

Pozalaamywanie, a, blm., czynność cz. Pozalaamywać.

Pozalaamywanie się, a s., blm., czynność cz. Pozalaamywać s.

Pozalaatwiać, a, ał zalać jedno po drugim: Proszę cię, żebyś mi to jutro wszystko pozalaatwiał bez zwłoki. Kacz. Pokończył czynności kancelaryjne, pozalaatwiał interesa sądowe. Bał.

P. s. zalać s. kolejno, jeden po drugim; zalać s. w wielu razach. <Po + Zalaatwiać>

Pozalaatwianie, a, blm., czynność cz. Pozalaatwiać.

Pozalaatwianie się, a s., blm., czynność cz. Pozalaatwiać s.

Pozalazić, i, il zależeć kolejno, jedno po drugim; zależeć w wielu miejscach. <Po + Zalazić>

Pozalażenie, a, blm., czynność cz. Pozalażić.
[Pozaloński] pozaprzeszły: Rok P. <2. Poza + Łoński>

Pozamacieczny na zewnątrz macicy będący, odbywający s.: Ciąża pozamacieczna (graviditas extrauterina). Guz P. (tumor retrouterinus). Wytwarza s. dopiero w życiu pozamaciecznym.. <2. Poza + Macieczny>

Pozamakać, a, ał zamoknąć kolejno, jedno po drugim; zamoknąć w wielu miejscach: Od deszczu broń i prochy pozamakały. Nar. <Po + Zamakać>

Pozamakanie, a, blm., czynność cz. Pozamakać.

Pozamalowywać, uje, ywał zamalować jedno po drugim; zamalować w wielu miejscach. <Po + Zamalowywać>

Pozamalowywanie, a, blm., czynność cz. Pozamalowywać.

Pozamałżeński poza małżeństwem będący, odbywany: Pozamałżeńskie obcowanie płciowe mężczyzn z kobietami niezamężnymi, heteryzm. <2. Poza + Małżeński>

Pozamartwiać się, a s., ał s. zmartwić s. kolejno, jeden po drugim. <Po + Zamartwiać s.>

Pozamartwianie się, a s., blm., czynność cz. Pozamartwiać s.

1. **Pozamarzać, a, ał zamorzyć jednego po drugim, pomorzyć.** <Po + *Zamarzać, od Zamorzyć>

2. **Pozamarzać, a, ał (Pozamarzać) zamarznąć kolejno, jedno po drugim; zamarznąć w wielu miejscach.** <Po + Zamarzać>

× **Pozamarzały (Pozamarzały) który pozamarzał:** Okna były pozamarzałe i brudne tak, że w izbie o białym dniu mrok panował. Krasz. <Od 2. Pozamarzać>

1. **Pozamarzanie, a, blm., czynność cz. 1. Pozamarzać.**

2. **Pozamarzanie, a, blm. (Pozamarzanie) czynność cz. 2. Pozamarzać.**

Pozamaskowywać, uje, ywał zamaskować jedno po drugim; zamaskować w wielu miejscach. <Po + Zamaskowywać>

Pozamaskowywanie, a, blm., czynność cz. Pozamaskowywać.

Pozamaterjalny nie należący do materjalnego, nie mający z nim nic wspólnego, nie materjalny, duchowy: Niema żadnych bytów pozamaterjalnych. Prus. <2. Poza + Materjalny>

Pozamawiać, a, ał zamówić jedno (a. jednego) po drugim. P. s. zamówić s. kolejno, jeden po drugim. <Po + Zamawiać>

Pozamawianie, a, blm., czynność cz. Pozamawiać.

Pozamawianie się, a s., blm., czynność cz. Pozamawiać s.

Pozamazywać, uje, ywał zamazać jedno po drugim; zamazać w wielu miejscach. P. s. zamazać s. kolejno, jedno po drugim; zamazać s. w wielu miejscach. <Po + Zamazywać>

Pozamazywanie, a, blm., czynność cz. Pozamazywać.

Pozamazywanie się, a s., blm., czynność cz. **Pozamazywać s.**

Pozameldowywać, uje, ywał zameldować jedno po drugim. P. s. zameldować s. kolejno, jeden po drugim. <Po + Zameldowywać>

Pozameldowywanie, a, blm., czynność cz. **Pozameldowywać.**

Pozameldowywanie się, a s., blm., czynność cz. **Pozameldowywać s.**

Pozamęczać, a, ał zamęczyć jedno po drugim: Lękał s., aby ich, jako mniemanych winowajców, nie pozamęczano. Krasz. P. s. zamęczyć s. kolejno, jeden po drugim. <Po + Zamęczać>

Pozamęczanie, a, blm., czynność cz. **Pozamęczać.**

Pozamęczanie się, a s., blm., czynność cz. **Pozamęczać s.**

Pozamiatać, a, ał zamieść jedno po drugim; zamieść w wielu miejscach: Pozamiatała, poukladała. Jeż. <Po + Zamiatać>

Pozamiatanie, a, blm., czynność cz. **Pozamiatać.**

Pozamiejscowy nie z tego miejsca pochodzący, nietutejszy, zamiejskowy: Wielu mieszkańców pozamiejskowych zapisuje s. do kategorii służących, najemników. <2. Poza + Miejscowy>

Pozamiejski z za miasta pochodzący, poza miastem istniejący, zamiejski: Targ P. <2. Poza + Miejski>

Pozamieniać, a, ał zamienić jedno po drugim: Wiele najpiękniejszych i najdawniejszych kościołów pozamieniano na magazyny, na koszary lub na biura rządowe. P. s. zamienić s. (na co) jeden z drugim; zamienić jeden drugiemu: P. kalosze, parasole. <Po + Zamieniać>

Pozamienianie, a, blm., czynność cz. **Pozamieniać.**

Pozamienianie się, a s., blm., czynność cz. **Pozamieniać s.**

Pozamierać, a, ał zamrzeć kolejno, jedno po drugim: (Ryby) pozamierały, zamorzone ognistym oddechem Hefesta. Ml. <Po + Zamierać>

Pozamieranie, a, blm., czynność cz. **Pozamierać.**

Pozamieszcząć, a, ał zamieścić jedno po drugim; zamieścić w wielu razach, miejscach. <Po + Zamieszcząć>

Pozamieszczanie, a, blm., czynność cz. **Pozamieszcząć.**

Pozamieszczanski nie należący do mieszczan, niewłaściwy mieszczanom, nie mający nic wspólnego z mieszczanskim, niemieszczanski. <2. Poza + Mieszczanski>

Pozamigdałkowy znajdujący s. poza migdałkami. Patol.: Ropień P. (abscessus retrotonsillaris). <2. Poza + Migdałkowy>

Pozamilkać, a, ał zamilknąć kolejno, jeden po drugim. <Po + Zamilkać>

Pozamilkanie, a, blm., czynność cz. **Pozamilkać.**

† **Pozamordować, uje, ował zamordować:** Dariusz Baltazara opiłogo P. kazał. Wer. <Po + Zamordować>

† **Pozamordowanie, a,** blm., czynność cz. **Pozamordować.**

Pozamorski z poza morza pochodzący, poza morzem będący, zamorski: Pozamorskie kraje. Troc. <2. Poza + Morski>

Pozamorze, a, lm. a kraj, okolica poza morzem, z tamtej strony morza leżąca. <2. Poza + Morze>

Pozamrażać, a, ał zamrozić jedno po drugim; zamrozić w wielu miejscach: Pozamrażał wszystkie płytkie i wolniej płynące odnogi. Matl. <Po + Zamrażać>

Pozamrażanie, a, blm., czynność cz. **Pozamrażać.**

Pozamotywać, uje, ywał zamotać jedno po drugim; zamotać w wielu miejscach, razach. <Po + Zamotywać>

Pozamotywanie, a, blm., czynność cz. **Pozamotywać.**

Pozamraczać, a, ał zamroczyć jedno (a. jednogo) po drugim. <Po + Zamraczać>

Pozamraczanie, a, blm., czynność cz. **Pozamraczać.**

Pozamrużać, a, ał zamrużyć jedno (oko) po drugim; zamrużyć (oczy) kolejno, jeden po drugim. <Po + Zamrużać>

Pozamrużanie, a, blm., czynność cz. **Pozamrużać.**

Pozamulać, a, ał zamulić jedno po drugim; zamulić w wielu miejscach. <Po + Zamulać>

Pozamulanie, a, blm., czynność cz. **Pozamulać.**

Pozamurowywać, uje, ywał jedno po drugim zamurować, pozapełniać murem: P. framugi. Kazał drzwi wszystkie P. Star. <Po + Zamurowywać>

Pozamurowywanie, a, blm., czynność cz. **Pozamurowywać.**

Pozamydlać, a, ał zamydlić jedno po drugim; zamydlić w wielu miejscach: P. oczy. <Po + Zamydlać>

Pozamydlenie, a, blm., czynność cz. **Pozamydlać.**

Pozamykać, a, ał zamknąć jedno po drugim; zamknąć w wielu miejscach: Okna i drzwi pozamykawszy. Haur. W kłody nogi ich były pozamykane. Gil. Do zamku karet i nikogo nie wpuszczają, łańcuchami bramy pozamykawszy i działa w nich pozataczawszy. Szaj. W oknach pozamykane były okiennice. Krasz. P. s. zamknąć s. kolejno, jeden po drugim; zamknąć s. w wielu miejscach: Będziemy s. tu mogli należycie P. L. Rany s. pozamykały i przyschły. Krasz. <Po + Zamykać>

Pozamykanie, a, blm., czynność cz. **Pozamykać.**

Pozamykanie się, a s., blm., czynność cz. **Pozamykać s.**

Pozamyślać się, a s., ał s. zamyslić s. kolejno, jeden po drugim. <Po + Zamyślać s.>

Pozamyślanie się, a s., blm., czynność cz. **Pozamyślać s.**

Pozaniedbywać, uje, ywał zaniedbać jedno po drugim. L. P. s. zaniedbać s. kolejno, jeden po drugim; zaniedbać s. w wielu razach. <Po + Zaniedbywać>

Pozaniedbywanie, a, blm., czynność cz. **Pozaniedbywać.**

Pozaniedbywanie się, a s., blm., czynność cz. **Pozaniedbywać s.**

Pozaniemagać, a, ał zaniemóc kolejno, jeden po drugim; zaniemóc wielokrotnie. <Po + Zaniemagać>

Pozaniemaganie, a, blm., czynność cz. **Pozaniemagać.**

Pozaniemiecki nie dotyczący s. Niemców a. Niemiec, nie mający nic wspólnego z niemieckim, nie niemiecki: Przybył i trzeci oddział do spraw pozaniemieckich. <2. Poza + Niemiecki>

[Pozaniewczera] dzień przedonędajszy, przedwczoraj, pozaonędaj. Gwar. <2. Poza + Nie + *Wczera, zam. Wczora>

[Pozaniewitro, a, lu. a] dzień popojutrzejszy, popojutrze.

Pozanikać, a, ał zaniknąć kolejno, jeden po drugim; zaniknąć w wielu miejscach, razach. <Po + Zanikać>

Pozanikanie, a, blm., czynność cz. Pozanikać. Pozanitowywać, uje, ywał zanitować jedno po drugim; zanitować w wielu miejscach. <Po + Zanitowywać>

Pozanitowywanie, a, blm., czynność cz. Pozanitowywać.

Pozanosić, i, il zanieść jedno po drugim; zanieść w wiele miejsc. <Po + Zanosić>

Pozanoszenie, a, blm., czynność cz. Pozanosić.

Pozanudzać, a, ał zanudzić jednego po drugim. P. ś. zanudzić ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Zanudzać>

Pozanudzanie, a, blm., czynność cz. Pozanudzanie.

Pozanudzanie się, a ś., blm., czynność cz. Pozanudzać ś.

Pozanurzać, a, ał zanurzyć jedno po drugim; zanurzyć wielokrotnie. P. ś. zanurzyć ś. kolejno, jeden po drugim; zanurzyć ś. wielokrotnie. <Po + Zanurzać>

Pozanurżanie, a, blm., czynność cz. Pozanurżać.

Pozanurżanie się, a ś., blm., czynność cz. Pozanurżać ś.

Pozaobozowy poza obrębem obozu znajdujący ś., odbywający ś.: Posterunek P. Służba pozaobozowa. <2. Poza + Obozowy>

Pozaocznie przys. od Pozaoczny: I mnie ś. parę razy porządnie dostało, a co gorsza, że P., przez trzecie i czwarte osoby.

Pozaoczny poza oczyma będący, odbywający ś., zaoczny: Wyrok P. <2. Poza + Oczny>

Pozaogniać, a, ał zaognić jedno po drugim; zaognić w wielu miejscach. P. ś. zaognić ś. kolejno, jedno po drugim; zaognić ś. w wielu miejscach. <Po + Zaogniać>

Pozaognianie, a, blm., czynność cz. Pozaogniać.

Pozaognianie się, a ś., blm., czynność cz. Pozaogniać ś.

Pozaokrąglać, a, ał zaokrąglić jedno po drugim; zaokrąglić w wielu miejscach: Okienka wązkie, pozaokrąglane w górze. Krasz. <Po + Zaokrąglać>

Pozaokrąglenie, a, blm., czynność cz. Pozaokrąglać.

Pozaonędaj nieod. rz. i przys. dzień przedonędajszy; przedonędaj, dnia przedonędajszego. <2. Poza + Onędaj>

Pozaopatrywać, uje, ywał zaopatrzyć jednego po drugim; zaopatrzyć w wiele rzeczy: Znalazł papiery w pakiety poskładane, szpagatem pozwiązywane i w etykiety pozaopatrywane. Jeź. P. ś. zaopatrzyć ś. kolejno, jeden po drugim; zaopatrzyć ś. w wiele rzeczy. <Po + Zaopatrywać>

Pozaopatrywanie, a, blm., czynność cz. Pozaopatrywać.

Pozaopatrywanie się, a ś., blm., czynność cz. Pozaopatrywać ś.

Pozaorywać, a, ał zaorać jedno po drugim; zaorać w wielu miejscach: Pozaorywał wymarzlą oziminę. <Po + Zaorywać>

Pozaorywanie, a, blm., czynność cz. Pozaorywać.

Pozaostrzać, a, ał zaostrzyć jedno po drugim; zaostrzyć w wielu miejscach. P. ś. zaostrzyć ś. kolejno, jedno po drugim; zaostrzyć ś. wielokrotnie. <Po + Zaostrzać>

Pozaostrżanie, a, blm., czynność cz. Pozaostrżać.

Pozaostrżanie się, a ś., blm., czynność cz. Pozaostrżać ś.

Pozaoszczędzać, a, ał zaoszczędzić jedno po drugim; zaoszczędzić co kolejno, jeden po drugim. <Po + Zaoszczędzać>

Pozaoszczędzanie, a, blm., czynność cz. Pozaoszczędzać.

Pozapadać, a, ał zapaść kolejno, jeden (a. jedno) po drugim; zapaść w wielu miejscach. P. ś. zapaść ś. kolejno, jeden (a. jedno) po drugim; zapaść ś. w wielu miejscach. <Po + Zapadać>

Pozapadały który pozapadał: Oczy mam pozapadałe z tej ustawicznej zgryzoły. L. <Od Pozapadać>

Pozapadanie się, a ś., blm., czynność cz. Pozapadać ś.

Pozapadanie, a, blm., czynność cz. Pozapadać.

Pozapakowywać, uje, ywał zapakować jedno po drugim. <Po + Zapakowywać>

Pozapakowywanie, a, blm., czynność cz. Pozapakowywać.

Pozapalać, a, ał zapalić jedno po drugim; zapalić w wielu miejscach; zapalić kolejno, jeden po drugim. P. ś. zapalić ś. kolejno, jedno po drugim; zapalić ś. w wielu miejscach. <Po + Zapalać>

Pozapalanie, a, blm., czynność cz. Pozapalać.

Pozapalanie się, a ś., blm., czynność cz. Pozapalać ś.

Pozapaleniskowy leżący poza paleniskiem; działający poza paleniskiem: Dopalenie pozapaleniskowe następuje, gdy spaliny unoszą z sobą jeszcze gazy palne, które ś. dopalają poza obrębem paleniska. <2. Poza + Paleniskowy>

Pozapamiętywać, uje, ywał i. zapamiętać jedno po drugim; zapamiętać w wielu razach; zapamiętać kolejno, jeden po drugim. 2. †P. pozapamiętać: Rycerstwo i synowie koronni prawie wszystkich trudów i niebezpieczeństwa nieprzyjacielskiego pozapamiętywali i jakoby odżywni jaką najkosztowniejszą, alchemicką wódką. Okol. <Po + Zapamiętywać>

† Pozapamiętywanie, a, blm., czynność cz. Pozapamiętywać.

Pozaparlamentarny poza parlamentem powstały, będący, odbywający ś., działający: Gabinet Taaffe'go był koalicyjno-pozaparlamentarny. <2. Poza + Parlamentarny>

Pozapaskudzać, a, ał zapaskudzić jedno po drugim; zapaskudzić w wielu miejscach; zapaskudzić co kolejno, jeden po drugim. <Po + Zapaskudzać>

Pozapaskudzanie, a, blm., czynność cz. Pozapaskudzać.

Pozapelniać, a, ał zapełnić jedno po drugim. P. ś. zapełnić ś. kolejno, jedno po drugim: Kaptury pozapelniały ś. samemi adherentami książąt Czartoryskich. Rzew. <Po + Zapełniać>

Pozapelnianie, a, blm., czynność cz. Pozapelniać.

Pozapelnianie się, a ś., blm., czynność cz. Pozapelniać ś.

Pozaperzać się, a ś., ał ś. zaperzyć ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Zaperzać ś.>

Pozaperzanie się, a ś., blm., czynność cz. Pozaperzać ś.

Pozapewniać, a, ał zapewnić kolejno, jednego po drugim. P. ś. zapewnić ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Zapewniać>

Pozapewnianie, a, blm., czynność cz. Pozapewniać.

Pozapewnianie się, a ś., blm., czynność cz. Pozapewniać ś.

Pozapędzać, a, ał zapędzić jednego po drugim; zapędzić kolejno, jeden po drugim. P. ś. zapędzić ś. kolejno, jeden po drugim; zapędzić ś. w wielu razach. <Po + Zapędzać>

Pozapędzanie, a, blm., czynność cz. Pozapędzać.

Pozapędzanie się, a ś., blm., czynność cz. Pozapędzać ś.

Pozapieczętowywać, uje, ywał, × Pozapieczętowywać zapieczętować jedno po drugim; zapieczętować w wielu miejscach. <Po + Zapieczętowywać>

Pozapieczętowywanie, a, blm., czynność cz. Pozapieczętowywać.

× Pozapieczętywać, uje, ywał p. Pozapieczętowywać: Pozapieczętywano wszystkie stacje. L. <Po + *Zapieczętywać, od Za + *Pieczętywać, od Pieczęć, Pieczęt->

× Pozapieczętywanie, a, blm., czynność cz. Pozapieczętywać.

Pozapiekać, a, ał zapiec jedno po drugim; zapiec w wielu miejscach: Niebo jako miedź zakowane ogniem słonecznym zagony pozapiekało. Gd. <Po + Zapiekać>

Pozapiekanie, a, blm., czynność cz. Pozapiekać.

Pozapierać, a, ał 1. zaprzeć jedno po drugim; zaprzeć w wielu razach, miejscach: Pozapierane szczelnie okna jatek i mieszkań. Krasz. 2. [P.] pozamykać. 3. zaprać jedno po drugim; zaprać w wielu miejscach. P. ś. zaprzeć ś. kolejno, jeden po drugim; zaprzeć ś. w wielu razach. <Po + Zapierać>

Pozapieranie, a, blm., czynność cz. Pozapierać.

Pozapieranie się, a ś., blm., czynność cz. Pozapierać ś.

Pozapierać, a, ał zapierzyć jednego po drugim; zapierzyć w wielu miejscach. <Po + Zapierzać>

Pozapieranie, a, blm., czynność cz. Pozapierzać.

Pozapijać, a, ał zapić jedno po drugim; zapić kolejno, jeden po drugim. P. ś. zapić ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Zapijać>

Pozapijanie, a, blm., czynność cz. Pozapijać.

Pozapijanie się, a ś., blm., czynność cz. Pozapijać ś.

Pozapinać, a, ał zapiąć jedno po drugim; zapiąć w wielu miejscach: Sukińia nie pozapinana, skóra jakaś na nogach poszarpana. Krasz. P. ś. zapiąć ś. kolejno, jeden po drugim; zapiąć ś. w wielu miejscach. <Po + Zapinać>

Pozapinanie, a, blm., czynność cz. Pozapinać.

Pozapinanie się, a ś., blm., czynność cz. Pozapinać ś.

× Pozapisować, uje, ował i P. ś. p. Pozapisywać: Jużem wszystkie próżne miejsca pozapisował. L.

× Pozapisowanie, a, blm., czynność cz. Pozapisować.

× Pozapisowanie się, a ś., blm., czynność cz. Pozapisować ś.

Pozapisywać, uje, ywał, × Pozapisować zapiścić jedno po drugim; zapiścić w wielu miejscach. P. ś. zapiścić ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Zapisywać>

Pozapisywanie, a, blm., czynność cz. Pozapisywać.

Pozapisywanie się, a ś., blm., czynność cz. Pozapisywać ś.

Pozaplatać, a, ał zapleść jedno po drugim; zapleść w wielu miejscach. <Po + Zaplatać>

Pozaplatanie, a, blm., czynność cz. Pozaplatać. [Pozaplatować, uje, ował] pozaplatywać (?): Kiecki nam koło usy pozaplatowali, porteckci cyrwone dali i hybaj! do pandurów. Żer. <Ze Ślc.>

[Pozaplatowanie, a, blm.] czynność cz. Pozaplatować.

Pozaplatywać, uje, ywał zaplątać jedno po drugim; zaplątać w wielu miejscach. <Po + Zaplątywać>

Pozaplatywanie, a, blm., czynność cz. Pozaplatywać.

Pozaplemienny poza plemieniem znajdujący ś., nie należący do plemienia, obcoplemienny: Małżeństwo pozaplemiennie, które zmusza męzczyznę do szukania żony poza granicami swego plemienia. <2. Poza + Plemienny>

Pozapleniać, a, ał zaplenić jedno po drugim; zaplenić w wielu miejscach. <Po + Zapleniać>

Pozaplenianie, a, blm., czynność cz. Pozapleniać.

Pozaplugawiać, a, ał zaplugawić jedno po drugim; zaplugawić w wielu miejscach. <Po + Zaplugawiać>

Pozaplugawianie, a, blm., czynność cz. Pozaplugawiać.

Pozapluwać, a, ał zapluć jedno po drugim; zapluć w wielu miejscach. <Po + Zapluwać>

Pozapluwanie, a, blm., czynność cz. Pozapluwać.

Pozapłacać, a, ał zapłacić jedno po drugim, popłacić: Był najpewniejszy, że długi pozapłaca. Rog. <Po + Zapłacać>

Pozapłacanie, a, blm., czynność cz. Pozapłacać.

Pozapładniać, a, ał jedno po drugim zapłodnić. <Po + Zapładniać>

Pozapładnianie, a, blm., czynność cz. Pozapładniać.

Pozapływać, a, ał zapłynąć kolejno, jeden po drugim; zapłynąć w wielu razach. <Po + Zapływać>

Pozapływanie, a, blm., czynność cz. Pozapływać.

Pozapoczynać, a, ał zapocząć jedno po drugim; zapocząć w wielu miejscach. <Po + Zapoczynać>

Pozapoczynanie, a, blm., czynność cz. Pozapoczynać.

Pozapodziewać, a, ał zapodziać jedno po drugim. P. ś. zapodziać ś. kolejno, jedno po drugim. <Po + Zapodziewać>

Pozapodziewanie, a, blm., czynność cz. Pozapodziewać.

Pozapodziewanie się, a ś., blm., czynność cz. Pozapodziewać ś.

× Pozapolykowy za polykiem znajdujący ś. (retropharyngeus). <2. Poza + Polykowy>

Pozapominać, a, ał, [Pozapomniwać] zapomnieć *jednego po drugim*; zapomnieć *kolejno, jeden po drugim*: Wystąpiły nienawiści odwieczne, zemsty pozapominane, urazy stare. Krasz. P. ś. zapomnieć ś. *kolejno, jeden po drugim*; zapomnieć ś. *w wielu razach*. <Po + Zapominać>

Pozapominanie, a, błm., czynność cz. **Pozapominać**.

Pozapominanie się, a ś., błm., czynność cz. **Pozapominać** ś.

[Pozapomniwać, a, ał] p. **Pozapominać**.

[Pozapomniwanie, a, błm.] czynność cz. **Pozapomniwać**.

Pozapowiadać, a, ał *zapowiedzieć jedno po drugim*; *zapowiedzieć w wielu razach*. <Po + Zapowiadać>

Pozapowiadanie, a, błm., czynność cz. **Pozapowiadac**.

Pozapowietrzać, a, ał *zapowietrzyć jedno po drugim*. <Po + Zapowietrzać>

Pozapowietrzanie, a, błm., czynność cz. **Pozapowietrzać**.

Pozapoznawać, aje, awał *zapoznać z kim, z czym jednego po drugim*; *zapoznać kogo z wielu osobami, rzeczami*: Pozapoznawał go z urzędnikami otaczającymi Brühla. Krasz. P. ś. *zapoznać ś. kolejno, jeden po drugim*; *zapoznać ś. z wielu osobami*. <Po + Zapoznawać>

Pozapoznawanie, a, błm., czynność cz. **Pozapoznawać**.

Pozapoznawanie się, a ś., błm., czynność cz. **Pozapoznawać** ś.

Pozapozysywać, a, ał *zapozować jednego po drugim*; *zapozować wielokrotnie*. <Po + Zapozysywać>

Pozapozysywanie, a, błm., czynność cz. **Pozapozysywać**.

Pozapozyczyc się, a ś., ał ś. *zapożyczyć ś. kolejno, jeden po drugim*; *zapożyczyć ś. wielokrotnie*. <Po + Zapozyczać ś.>

Pozapozyczanie się, a ś., błm., czynność cz. **Pozapozyczyc** ś.

Pozapraszać, a, ał *zaprosić jednego po drugim*; *zaprosić kogo kolejno, jeden po drugim*: Nawet najdrobniejszą szlachtę pozapraszała. Krasz. <Po + Zapraszać>

Pozapraszanie, a, błm., czynność cz. **Pozapraszać**.

Pozaprawiać, a, ał, † **Pozaprawować** *zapravić jedno po drugim*; *zapravić w wielu miejscach*. <Po + Zaprawiać>

Pozaprawianie, a, błm., czynność cz. **Pozaprawiać**.

† **Pozaprawować**, uje, owal p. **Pozaprawiać**: Już i mury założyli i ściany pozaprawowali. Bud. <Po + Zaprawować>

† **Pozaprawowanie**, a, błm., czynność cz. **Pozaprawować**.

Pozaprowadzać, a, ał *zaprowadzić jednego (a. jedno) po drugim*; *zaprowadzić w wielu miejscach*: P. wodociągi. P. porządek. <Po + Zaprowadzać>

Pozaprowadzanie, a, błm., czynność cz. **Pozaprowadzać**.

Pozaprószać, a, ał *zaprószyć jedno po drugim*; *zaprószyć w wielu miejscach*. <Po + Zaprószać>

Pozaprószanie, a, błm., czynność cz. **Pozaprószyc**.

[Pozaprzęgać, a, ał] p. **Pozaprzęgać**. <Po + Zaprzęgać>

[Pozaprząganie, a, błm.] czynność cz. **Pozaprzęgać**.

Pozaprzeczać, a, ał *zaprzeczyć w wielu razach*. <Po + Zaprzeczać>

Pozaprzeczenie, a, błm., czynność cz. **Pozaprzeczać**.

Pozaprzedawać, aje, awał *zaprzedać jednego po drugim*; *zaprzedać co kolejno, jeden po drugim*: Innych mi (Hekubie) synów... Achilles... pozaprzedawał. Ml. P. ś. *zaprzedać ś. kolejno, jeden po drugim*; *zaprzedać ś. wielokrotnie*. <Po + Zaprzedawać>

Pozaprzედawanie, a, błm., czynność cz. **Pozaprzedawać**.

Pozaprzედawanie się, a ś., błm., czynność cz. **Pozaprzedawać** ś.

Pozaprzędaszcząć, a, ał *zaprzępać jedno po drugim*. <Po + Zaprzędaszcząć>

Pozaprzędaszczanie, a, błm., czynność cz. **Pozaprzędaszcząć**.

Pozaprzestawać, aje, awał *zaprzestać kolejno, jeden po drugim*. <Po + Zaprzestawać>

Pozaprzestawanie, a, błm., czynność cz. **Pozaprzestawać**.

Pozaprzyszły który poprzedził zaprzyszły: Rok P. <2. Poza + Przeszły>

Pozaprzęgać, a, ał, [Pozaprzęgać] *zaprzęcać kolejno, jedno po drugim*: Wozy pozaprzęgano i oddział gotowym był w drogę. Krasz. <Po + Zaprzęgać>

Pozaprzęganie, a, błm., czynność cz. **Pozaprzęgać**.

Pozaprzyszły który nastąpi po przyszłym: Zapewne ś. z nimi aż w P. rok obaczę. Słow. <2. Poza + Przyszły>

Pozapuchać, a, ał *zapuchnąć kolejno, jeden po drugim*; *zapuchnąć w wielu miejscach*. <Po + Zapuchać>

Pozapuchanie, a, błm., czynność cz. **Pozapuchać**.

Pozapuszczać, a, ał *zapuścić kolejno, jedno po drugim*: Pozapuszczawszy żaluzje, będzie marzył. Hös. Pozapuszczali brody. <Po + Zapuszczać>

Pozapuszczanie, a, błm., czynność cz. **Pozapuszczać**.

Pozapychać, a, ał *zapchać jedno po drugim*; *zapchać w wielu miejscach*; *zapchać co kolejno, jeden po drugim*. <Po + Zapychać>

Pozapychanie, a, błm., czynność cz. **Pozapychać**.

Pozapytywać, uje, ywał *zapytać jednego po drugim*; *zapytać w wielu razach*. <Po + Zapytywać>

Pozapytywanie, a, błm., czynność cz. **Pozapytywać**.

Pozarabiać, a, ał *zarobić jedno po drugim*; *zarobić w wielu miejscach*. <Po + Zarabiać>

Pozarabianie, a, błm., czynność cz. **Pozarabiać**.

Pozaradzać, a, ał *zaradzić w wielu razach*. <Po + Zaradzać>

Pozaradzanie, a, błm., czynność cz. **Pozaradzac**.

Pozarastać, a, ał *zarosnąć w wielu miejscach*; *zarosnąć jedno po drugim*: Pola uprawne niegdys lasami pozarastały. Lel. <Po + Zarastać>

Pozarastały, **Pozarastany** *który pozarastał*: Okolica była niska, błotnista, trzcinami, sitowiem,

łożą i szuwarami pozarastała. Krasz. <Od Pozarastać>

Pozarastanie, a, blm., czynność cz. **Pozarastać**.

Pozarastany p. **Pozarastały**.

† **Pozaraszcząć**, a, ał *zarosnąć jedno po drugim, pokryć jedno po drugim roślinnością*: Nie bez pagórka jednak i niskiej doliny, które pozaraszczwały gęste rokitciny. Pot. <Po + Zaszcząć>

† **Pozaraszczanie**, a, blm., czynność cz. **Pozaraszcząć**.

Pozarażać, a, ał *zarazić jednego po drugim; zarazić wielu rzeczami*: Pelagjus wiele ludzi pozarażał swoją nauką. Biel. M. P. ś. *zarazić ś. kolejno, jeden po drugim; zarazić ś. wielu rzeczami*: W czasie wojny pozarażawszy ś. francją miasta i wsie, do dziś dnia ta zaraza nie ustąpiła. Perz. Jadem szkodliwej swej mowy sami ś. pozarażają. Ryb. <Po + Zarażać>

Pozarażanie, a, blm., czynność cz. **Pozarażać**. **Pozarażanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Pozarażać ś.**

Pozarąbywać, uje, ywał *zarębać jednego (a jedno) po drugim; zarębać w wielu miejscach*: Nowe granice pozarąbywano i kopcami obsypało. Krasz. <Po + Ząbywać>

Pozarąbywanie, a, blm., czynność cz. **Pozarąbywać**.

Pozaręczać, a, ał *zaręczyć kolejno, jeden po drugim; zaręczyć w wielu razach*. P. ś. *zaręczyć ś. kolejno, jeden po drugim; zaręczyć ś. z wielu osobami*. <Po + Zareczać>

Pozaręczanie, a, blm., czynność cz. **Pozaręczać**.

Pozaręczanie się, a ś., blm., czynność cz. **Pozaręczać ś.**

[**Pozaręczyciel**, a, lm. e] *świadek za poręką*. Śl. wil. <Od *Pzaręczyć, od 2. Poza + Ręczyć>

Pozarodek, dka, lm. dki *zarodek po wyjściu z zarodka*. <Po + Zarodek>

Pozarodkowy przym. od **Pozarodek**: Rozwój P. owadu.

Pozarogatkowy *poza rogatkami będący, odbywający ś., pozamijski, zarogatkowy, zamiejski*: Wycieczka, okolica pozarogatkowa. <2. Poza + Rogatkowy>

Pozarównywać, a, ał *zarównać jedno po drugim; zarównać w wielu miejscach*. <Po + Zarównywać>

Pozarównywanie, a, blm., czynność cz. **Pozarównywać**.

Pozarumieniać, a, ał *zarumienić jedno po drugim; zarumienić w wielu miejscach*. P. ś. *zarumienić ś. kolejno, jeden po drugim; zarumienić ś. w wielu miejscach*. <Po + Zarumieniać>

Pozarumienianie, a, blm., czynność cz. **Pozarumieniać**.

Pozarumienianie się, a ś., blm., czynność cz. **Pozarumieniać ś.**

Pozarybiać, a, ał *zarybić jedno po drugim; zarybić w wielu miejscach*. <Po + Zarybiać>

Pozarybianie, a, blm., czynność cz. **Pozarybiać**.

Pozaryglowywać, uje, ywał *pozamykać na rygle*: P. okiennice. Krasz. <Po + Zaryglowywać>

Pozaryglowywanie, a, blm., czynność cz. **Pozaryglowywać**.

Pozarywać, a, ał *zarwać jedno (a jednego) po drugim*: Uciekł z jakąś lafiryndą, pozarywał dużo gości. Bał. P. ś. *zarwać ś. kolejno, jedno po drugim*. <Po + Zarywać>

Pozarywanie, a, blm., czynność cz. **Pozarywać**. **Pozarywanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Pozarywać ś.**

Pozarządzać, a, ał *zarządzić jedno po drugim*: Pozarządzał naprawy. Kaczk. <Po + Zarządzać>

Pozarządzanie, a, blm., czynność cz. **Pozarządzać**.

Pozarzekać się, a ś., ał ś. *zarzec ś. kolejno, jeden po drugim; zarzec ś. wielu rzeczy*. <Po + Zarzekać ś.>

Pozarzekanie się, a ś., blm., czynność cz. **Pozarzekać ś.**

Pozarzucać, a, ał *zarzucić jedno po drugim; zarzucić co w wielu miejscach*: Powrozy mieli pozarzucane na szyję. Krasz. Niebo wisiało wysoko, niby ta modrawa płachta, zrzadka jeno pozarzucana białymi chustami strzępiastych chmur. Reym. <Po + Zorzucać>

Pozarzucanie, a, blm., czynność cz. **Pozarzucać**.

Pozarzynać, a, ał *zarznąć jedno po drugim; zarznąć w wielu miejscach; zarznąć jednego po drugim*: Na śmieciisku pod stołbem młodzieniec, na jeziorze pozarzynane mężę wołają: Krew za krew! Krasz. Rodziny pozarzynane. Lel. P. ś. *zarznąć ś. kolejno, jeden po drugim; zarznąć ś. w wielu miejscach; zarznąć jeden drugiego*: A kto tu na tym grodzie naszą bracią popoił, odurzył, że ś. pozarzynali? Krasz. <Po + Zarzynać>

Pozarzynywanie, a, blm., czynność cz. **Pozarzynać**.

Pozarzynywanie się, a ś., blm., czynność cz. **Pozarzynać ś.**

Pozasadzać, a, ał *zasadzić jedno po drugim*: Drzewka systematycznie na wygonach pozasadzane. Orzesz. Pozasadzali białe chusty na miecze i poczęli niemi powiewać. Sienk. Bóg rybami pozasadzał wody. L. <Po + Zasadzać>

Pozasadzanie, a, blm., czynność cz. **Pozasadzać**.

Pozasalonowy *poza salonem znajdujący ś., przebywający; niesalonowy*: Czy to naprawdę istota nadludzka, a przynajmniej pozasalonowa? Prus. <2. Poza + Salonowy>

Pozasądownie przys. od **Pozasądowy**: Na nie nie zdały ś. wszelkie próby o zwłokę i odroczenie sprawy, przez patrona P. wnoszone. Kraus.

Pozasądowy p. **Pozasądowy**. <2. Poza + Sądowny>

Pozasądowy, **Pozasądowy** *poza sądem będący, bez udziału sądu dokonany*: Umowa pozasądowa. Materiał do gruntownego obeznania ś. z pozasądową machiną. Kraus. <2. Poza + Sądowny>

Pozasądzać, a, ał *zasądzić jedno po drugim; zasądzić w wielu razach*. <Po + Zasadzać>

Pozasądzanie, a, blm., czynność cz. **Pozasądzać**.

Pozasceniczny *dziejący ś. a. będący poza sceną*: Pozasceniczne czynności inspiejenta. <2. Poza + Sceniczny>

Pozasejmowy *poza sejmem będący, dokonany bez udziału sejmu, niesejmowy*: Poseł w czasie pozasejmowym może być uwięziony. <2. Poza + Sejmowy>

Pozasepiąć, a, ał zasepić jedno po drugim. <Po + Zasepiąć>

Pozasepianie, a, blm., czynność cz. Pozasepiąć.

Pozasiadać, a, ał zasiąść kolejno, jeden po drugim: Zastaliśmy przygotowane stoliki do gry; pozasiadało wielu, jam ś. wymówił. Kras. Ziemię, które czarni pozasiadali Włosi. Kacz. <Po + Zasiadać>

Pozasiadanie, a, blm., czynność cz. Pozasiadać.

Pozasiedlać, a, ał zasiedlić jedno po drugim. <Po + Zasiedlać>

Pozasiedlanie, a, blm., czynność cz. Pozasiedlać.

Pozasiewać, a, ał zasiać jedno po drugim; zasiać w wielu miejscach: Do spółki weszły poletka pozasiewane w jesieni i nie wszystkie zalecające ś. starannością uprawy. Jeż. <Po + Zasiewać>

Pozasiewanie, a, blm., czynność cz. Pozasiewać.

Pozasięgać, a, ał zasięgnąć jednego po drugim; zasięgnąć czego kolejno, jeden po drugim. <Po + Zasięgać>

Pozasięganie, a, blm., czynność cz. Pozasięgać.

Pozasilać, a, ał zasilić jednego po drugim; zasilić kogo kolejno, jeden po drugim. <Po + Zasilać>

Pozasilanie, a, blm., czynność cz. Pozasilać.

Pozaskarbiąć, a, ał zaskarbić jedno po drugim; zaskarbić co u wielu osób; zaskarbić co kolejno, jeden po drugim. <Po + Zaskarbiąć>

Pozaskarbianie, a, blm., czynność cz. Pozaskarbiąć.

Pozasklepiąć, a, ał zasklepić jedno po drugim; zasklepić w wielu miejscach. <Po + Zasklepiąć>

Pozasklepianie, a, blm., czynność cz. Pozasklepiąć.

Pozasłaniać, a, ał zasłonić jedno po drugim; zasłonić w wielu miejscach: Dziurki od kluczy pozasłaniam. Krasz. Walczyli musieli z przyłbicami pospuszczanemi i z godłami pozasłanianemi. Jeż. <Po + Zasłaniać>

Pozasłanianie, a, blm., czynność cz. Pozasłaniać.

Pozasługiwać, uje, iwał zasłużyć kolejno, jeden po drugim; zasłużyć na jedno po drugim. <Po + Zasługiwać>

Pozasługiwanie, a, blm., czynność cz. Pozasługiwać.

Pozasłużbowy nie w czasie i nie w zakresie służby będący, odhywający ś., nie tyjący ś. służby; nie pozostający na służbie: P. oficer anglo-indyjski, dzisiaj prezydent międzynarodowego towarzystwa teozoficznego. Nagan. Pozasłużbowe godziny spędziłem na przebieganiu północnych stoków Karpat. <2. Poza + Służbowy>

Pozasmalać, a, ał pozalewać smołą: Złał do butelki, zatknął miksturę, by nie uciekła, i pozasmalał całą jej górę smołą aż z piekła. Syrok. <Po + Zasmalać>

Pozasmalanie, a, blm., czynność cz. Pozasmalać.

Pozasmarowywać, uje, ywał zasmarować jedno po drugim; zasmarować w wielu miejscach. <Po + Zasmarowywać>

Pozasmarowywanie, a, blm., czynność cz. Pozasmarowywać.

Pozasmradzać, a, ał zasmrodzić jedno po drugim; zasmrodzić w wielu miejscach. <Po + Zasmradzać>

Pozasmradzanie, a, blm., czynność cz. Pozasmradzać.

Pozasmucać, a, ał zasmucić jednego po drugim. P. ś. zasmucić ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Zasmucać>

Pozasmucanie, a, blm., czynność cz. Pozasmucać.

Pozasmucanie się, a ś., blm., czynność cz. Pozasmucać ś.

Pozasnowywać, a, ał p. Pozasnuwać. <Po + Zasnówywać>

Pozasnowywanie, a, blm., czynność cz. Pozasnowywać.

Pozasnuwać, a, ał, Pozasnowywać zasnąć jedno po drugim; zasnąć w wielu miejscach: Pająk gęste a brzydkie pozasnuwa sieci. Syrok. Nagła śmierć regienta wszystkich tych pozasnuwanych sieci pozrywała wątki. Krasz. <Po + Zasnówywać>

Pozasnuwanie, a, blm., czynność cz. Pozasnuwać.

Pozaspakajać, a, ał zaspokoić jedno (a. jednego) po drugim: Wszędzie długi pozaspakajalem i rejestra poodbierałem. L. <Po + Zaspakajać>

Pozaspakajanie, a, blm., czynność cz. Pozaspakajać.

Pozastanawiać się, a ś., ał ś. zastanowić ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Zastanawiać ś.>

Pozastanawianie się, a ś., blm., czynność cz. Pozastanawiać ś.

Pozastarek, nka, lm. nki miejsce poza sceną teatralną: P., postscenium, miejsce na rzeczy, które ś. przyzwicie na samej scenie udawać nie mogły. Podez. <2. Poza + *Stanek, ST(A)/ST(OJ)>

Pozastawiać, a, ał zastawić jedno po drugim: Przyległe pokoje pozastawiane były mnóstwem pyłem okrytych, niedonoszonych wynalazków. Krasz. Chytrze ten straszny człek pozastawiał obierze, ale mnie Bóg z nich wyratuje. Sienk. Karcił go podobno dotąd, pozastawiawszy zegarek, łańcuszek i co tylko mógł, u Żydów. Krasz. Klejnoty w części pozastawiane, w części posprzedawane. Krasz. P. ś. zastawić ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Zastawiać>

Pozastawianie, a, blm., czynność cz. Pozastawiać.

Pozastawianie się, a ś., blm., czynność cz. Pozastawiać ś.

Pozastępować, uje, ował zastąpić kolejno, jeden po drugim; zastąpić jedno po drugim: Ze więc gospody były pozastępowane, nie mogli mieć stancji. Pas. <Po + Zastępować>

Pozastępowanie, a, blm., czynność cz. Pozastępować.

Pozastosowywać, uje, ywał zastosować jedno po drugim; zastosować w wielu razach; zastosować co kolejno, jeden po drugim. <Po + Zastosowywać>

Pozastosowywanie, a, blm., czynność cz. Pozastosowywać.

Pozastraszać, a, ał zastraszyć jednego po drugim; zastraszyć kogo wielu rzeczami. <Po + Zastraszać>

Pozastraszanie, a, blm., czynność cz. Pozastraszać.

Pozastrugiwać, a, ał zastrugać jedno po drugim. <Po + Zastrugiwać>

Pozastrugiwanie, a, btm., czynność cz. **Pozastrugiwać.**

Pozastrupiać się, a ś., ał ś. zastrupić ś. kolejno, jedno po drugim; zastrupić ś. w wielu miejscach. <Po + Zastrupiać ś.>

Pozastrupianie się, a ś., btm., czynność cz. **Pozastrupiać ś.**

Pozastrzegać, a, ał zastrzec jedno po drugim; zastrzec kolejno, jeden po drugim; zastrzec w wielu razach. P. ś. zastrzec ś. kolejno, jeden po drugim; zastrzec ś. w wielu razach. <Po + Zastrzegać>

Pozastrzeganie, a, btm., czynność cz. **Pozastrzegać.**

Pozastrzeganie się, a ś., btm., czynność cz. **Pozastrzegać ś.**

Pozastrzelać, a, ał zastrzelić jednego po drugim: Teraz ujrzyś na świętej fortecy błyszczące widma, by świętych młodzianków, pozastrzelane nikiemennie. Słow. <Po + Zastrzelać>

Pozastrzelanie, a, btm., czynność cz. **Pozastrzelać.**

Pozastrzykiwać, uje, iwał zastrzyknąć jedno po drugim; zastrzyknąć w wielu miejscach, razach; zastrzyknąć kolejno, jeden po drugim. <Po + Zastrzykiwać>

Pozastrzykiwanie, a, btm., czynność cz. **Pozastrzykiwać.**

Pozastudzać, a, ał zastudzić jedno po drugim; zastudzić kolejno, jeden po drugim. <Po + Zastudzać>

Pozastudzanie, a, btm., czynność cz. **Pozastudzać.**

Pozastygać, a, ał zastygnać kolejno, jedno po drugim; zastygnać w wielu miejscach. <Po + Zastygać>

Pozastyganie, a, btm., czynność cz. **Pozastygać.**

Pozasuszać, a, ał zasuszyć jedno po drugim; zasuszyć kolejno, jeden po drugim. <Po + Zasuszać>

Pozasuszanie, a, btm., czynność cz. **Pozasuszać.**

Pozasuwać, a, ał zasunąć jedno po drugim; zasunąć w wielu miejscach: U miłościwej pani pozasuwanio okiennice. Krasz. Małeńkie okienka, pozasuwane od wnętrza, ledwie cokolwiek światła wpuszczały przez szczeliny. Krasz. P. ś. zasunąć ś. kolejno, jeden po drugim; zasunąć ś. na wszystkie strony: Będziemy ś. tu mogli należycie pozamykać i P. L. <Po + Zasuwąć>

Pozasuwanie, a, btm., czynność cz. **Pozasuwać.**

Pozasuwanie się, a ś., btm., czynność cz. **Pozasuwąć ś.**

Pozasycać, a, ał zasycić jednego po drugim. P. ś. zasycić ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Zasycać>

Pozasycaenie, a, btm., czynność cz. **Pozasycać.**

Pozasycaenie się, a ś., btm., czynność cz. **Pozasycać ś.**

Pozasychać, a, ał zaschnąć kolejno, jedno po drugim; zaschnąć w wielu miejscach: Na twarzach i ciałach rany ledwie pozasychały. Krasz. <Po + Zasychać>

Pozasychanie, a, btm., czynność cz. **Pozasychać.**

Pozasyłać, a, ał zasłać jedno (a. jednego) po drugim: On was wszystkich za moje krzywdy na Sybir pozasyła. Orzesz. <Po + Zasyłać>

Pozasyłanie, a, btm., czynność cz. **Pozasyłać.**

Pozasyndykálny nie objęty syndykatem, nie uczestniczący w syndykacie, obok syndykatu istniejący: Szkodzenie fabrykom pozasyndykálnym przez sprzedaż towaru niżej kosztów własnych. <2. Poza + Syndykálny>

Pozasypląć, a, ał l. cz. ni. zasnąć kolejno, jeden po drugim: Sanoczenie biali w winie wasy maczali, ale posiadali i pozasypliali. Kaczk. 2. cz. czyn. zasnąć jedno po drugim. <Po + Zasypląć>

Pozasyplianie, a, btm., czynność cz. **Pozasypląć.**

Pozasypywać, uje, ywał zasypać jedno po drugim; zasypać w wielu miejscach: W wielu miejscach wszystkie studnie P. musiano. Szaj. Domy pozasypywane, ludzie w śniegach toną. Kal. Drogi były pozasypywane. Krasz. Wszystkie cztery drogi lud pozasypywał mnogi. Sow. Złoty dla koni weześnie pozasypywano owsem. Krasz. P. ś. zasypać ś. kolejno, jedno po drugim; zasypać ś. w wielu miejscach: Gdzieniegdzie przekopy ś. pozasypywały. Krasz. <Po + Zасыpywać>

Pozasypywanie, a, btm., czynność cz. **Pozasypywać.**

Pozasypywanie się, a ś., btm., czynność cz. **Pozasypywać ś.**

Pozaszczepiać, a, ał zaszczyć jedno po drugim; zaszczyć w wielu miejscach. <Po + Zaszczepiać>

Pozaszczepianie, a, btm., czynność cz. **Pozaszczepiać.**

Pozaszczywać, a, ał zaszczyć jedno po drugim; zaszczyć w wielu miejscach. P. ś. zaszczyć ś. kolejno, jeden po drugim; zaszczyć ś. w wielu miejscach. <Po + Zaszczywać>

Pozaszczywanie, a, btm., czynność cz. **Pozaszczywać.**

Pozaszczywanie się, a ś., btm., czynność cz. **Pozaszczywać ś.**

Pozaszeregowy nie należący do szeregu: Znajdowało ś. prócz tego w pułku: 4 chorążych... i 4 służków pozaszeregowych. Górs. <2. Poza + Szeregowy>

Pozaszkolny nie należący do szkoły; nie należący do szkolnych: Zaglądali tam koledzy szkolni Stasia, znajomi jego pozaszkolni i rozmaiści inni. Jeż. W pozaszkolnych godzinach uczyć ś. sncyerstwa. Tet. <2. Poza + Szkolny>

Pozaszmulać, a, ał zaszmulać jedno po drugim; zaszmulać w wielu miejscach. <Po + Zaszmulać>

Pozaszmulanie, a, btm., czynność cz. **Pozaszmulać.**

Pozasznurowywać, uje, ywał zasznurować jedno po drugim; zasznurować w wielu miejscach. <Po + Zasznurowywać>

Pozasznurowywanie, a, btm., czynność cz. **Pozasznurowywać.**

Pozaszpilać, a, ał zaszpilić jedno po drugim; zaszpilić w wielu miejscach. <Po + Zaszpilać>

Pozaszpitanie, a, btm., czynność cz. **Pozaszpilać.**

Pozaszpunktowywać, uje, ywał zaszpunktować jedno po drugim; zaszpunktować w wielu miejscach. <Po + Zaszpunktowywać>

Pozaszpunktowywanie, a, btm., czynność cz. **Pozaszpunktowywać.**

Pozaszrubowywać, uje, ywał p. **Pozaszrubowywać.** <Po + Zaszrubowywać>

Pozaszrubowywanie, a, bhm., czynność cz. **Pozaszrubowywać**.

Pozaszycać, a, ał *zaszyć w wielu miejscach; jedno po drugim zaszyć*: P. dziury. W guzikach u szlafroka grosze pozaszycane były. L. Działwę w mnisze habity pozaszyczał. Krasz. P. ś. *zaszyć ś. kolejno, jeden po drugim*: Na najmłodszych, co ś. gdzieś w kąty pozaszycali, czekać nie myślano. Krasz. <Po + Zaszycać>

Pozaszycanie, a, bhm., czynność cz. **Pozaszycać**.

Pozaszycanie się, a ś., bhm., czynność cz. **Pozaszycać ś.**

[**Pozaszcigać**, a, ał] *pozapinać*. <Po + *Zaszcigać, od Ros. zastegnuty>

[**Pozaszciganie**, a, bhm.] czynność cz. **Pozaszcigać**.

Pozaszcierać, a, ał p. **Pozaszcierać**: Kobierec na stopniach pozaszcierane. Jez. <Po + Zaszcierać>

Pozaszcieranie, a, bhm., czynność cz. **Pozaszcierać**.

Pozaszcierać, a, ał, **Pozaszcierać** *zasłać jedno po drugim; zasłać w wielu miejscach*: Pojazdy derami pozaszcierane. Ml. <Po + Zaszcierać>

Pozaszcieranie, a, bhm., czynność cz. **Pozaszcierać**.

Pozaszcierać, a, ał *zaszcierać jednego po drugim*. <Po + Zaszzcierać>

Pozaszcieranie, a, bhm., czynność cz. **Pozaszcierać**.

Pozasłiniać, a, ał *zasłinić jedno po drugim; zasłinić w wielu miejscach, posłinić*. <Po + Zasłiniać>

Pozasłinianie, a, bhm., czynność cz. **Pozasłiniać**.

Pozasłubiać, a, ał *zasłubić jednego po drugim; zasłubić kolejno, jeden po drugim*. <Po + Zasłubiać>

Pozasłubianie, a, bhm., czynność cz. **Pozasłubiać**.

Pozasnieżać, a, ał *zasnieżyć jedno po drugim; zasnieżyć w wielu miejscach*: Syпки śnieg, jak piasek, pozasnieżał sosny. Syrok. <Po + Zasnieszać>

Pozasnieżanie, a, bhm., czynność cz. **Pozasnieżać**.

Pozasrodkowy poł.: **Pozasrodkowe** ustawienie ś. główki (positio extramediana). <2. Poza + Środkowy>

Pozaszrubowywać, uje, ywał, **Pozaszrubowywać** *zaszrubować jedno po drugim; zaszrubować w wielu miejscach*. <Po + Zaszrubowywać>

Pozaswiadczać, a, ał *zaswiadczyć w wielu razach; zaświadczyć kolejno, jeden po drugim*. <Po + Zaswiadczać>

Pozaswiadczenie, a, bhm., czynność cz. **Pozaswiadczać**.

Pozaswiat, a, lm. y, **Pozaswiecie** *kraina, sfera leżąca poza światem*: W Kasprowiecu jest coś.. jakiś nadświat i P. Przybysz. <2. Poza + Świat>

Pozaswiatowy *który jest poza tym światem, niezemski, nadziemski; tamtego świata, wieczności, nieba* *tyczący ś.*: W szyderstwo obracają najważniejsze zagadnienia pozaswiatowe. Krasz. Tajemnicza pozaswiatowa ręka podniosła ś. w obronie kraju. Sienk. <2. Poza + Światowy>

Pozaswiecie, a, lm. a p. **Pozaswiat**: *Złote rąbki swe pogoda w pozaswieciu, we mgle chowa*. <2. Poza + *Świecie, od Świat>

Pozataczać, a, ał *zatoczyć jedno po drugim; zatoczyć w wielu miejscach*: Do zamku karet i nikogo nie wpuszczają, łańcuchami bramy pozamykawszy i działa w nich pozataczawszy. Szaj. !Z pozataczanemi wyżej łokei rękawami (=pozakaszycanemi). Jez. <Po + Zataczać>

Pozataczanie, a, bhm., czynność cz. **Pozataczać**.

Pozatajać, a, ał *zataić jedno po drugim; zataić co kolejno, jeden po drugim*. <Po + Zatajać>

Pozatajanie, a, bhm., czynność cz. **Pozatajać**.

Pozatapiać, a, ał *zatonąć jedno po drugim*: Dostrzega w miejscach niezamierzonych pozatapiane promy Moracz. <Po + Zatapiać>

Pozatapianie, a, bhm., czynność cz. **Pozatapiać**.

Pozatarasowywać, uje, ywał *zatarasować jedno po drugim; zatarasować w wielu miejscach*: Kamienice były pozatarasowywane. Krasz. Wszystkie domy pozatarasowywano. Krasz. <Po + Zatarasowywać>

Pozatarasowywanie, a, bhm., czynność cz. **Pozatarasowywać**.

Pozatlukać, a, ał *zatluc jednego po drugim*: Ja was tu chyba pozatlukam, bachory! <Po + Zatlukać>

Pozatlukanie, a, bhm., czynność cz. **Pozatlukać**.

Pozatlumiać, a, ał *zatlumić jedno po drugim*.

Pozatlumianie, a, bhm., czynność cz. **Pozatlumiać**.

Pozatracać, a, ał *zotrącić jedno po drugim*: P. cechy charakterystyczne. <Po + Zatracać>

Pozatracanie, a, bhm., czynność cz. **Pozatracać**.

Pozatrudniać, a, ał *zatrudnić jednego po drugim*. <Po + Zatrudniać>

Pozatrudnianie, a, bhm., czynność cz. **Pozatrudniać**.

Pozatrumniany *pozagrobowy, pozamogilny, pośmiertny*: Widzenie pośmiertnych rzeczy, to jest rozwidnienie pozatrumniane losu naszego, jest prawdziwym cudem. Krasif. <2. Poza + Trumniany>

Pozatruwać, a, ał *zatrucć jedno po drugim; zatrucć w wielu miejscach*. <Po + Zatrucć>

Pozatruwanie, a, bhm., czynność cz. **Pozatruwać**.

Pozatrzącać, a, ał *zatrwożyć jednego po drugim, potrwożyć*. P. ś. *zatrwożyć ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Zatrzącać>

Pozatrzącanie, a, bhm., czynność cz. **Pozatrzącać**.

Pozatrzącanie się, a ś., bhm., czynność cz. **Pozatrzącać ś.**

Pozatrząskiwać, uje, iwał *zatrząsnąć jedno po drugim*: Potym pozatrząskiwano drzwi, zadzwoniono, zaświstano, i pociąg zwolna usunął ś. ze stacji. Prus. <Po + Zatrząskiwać>

Pozatrząskiwanie, a, bhm., czynność cz. **Pozatrząskiwać**.

Pozatrzymywać, uje, ywał *zatrzymać jedno (a. jednego) po drugim; zatrzymać w wielu miejscach*. P. ś. *zatrzymać ś. kolejno, jeden po drugim; zatrzymać ś. w wielu miejscach*. <Po + Zatrzymywać>

Pozatrzymywanie, a, bhm., czynność cz. **Pozatrzymywać**.

Pozatrzymywanie się, a ś., bhm., czynność cz. **Pozatrzymywać ś.**

Pozatuczać, a, ał jedno po drugim zatuszyć.
<Po + Zatuszać>

Pozatuczenie, a, blm., czynność cz. **Pozatuczać.**

Pozatulać, a, ał zatulić jednego po drugim; zatulić ze wszystkich stron. P. ś. zatulić ś. kolejno, jeden po drugim; zatulić ś. ze wszystkich stron.
<Po + Zatuląć>

Pozatulanie, a, blm., czynność cz. **Pozatuląć.**
Pozatulanie się, a, s., blm., czynność cz. **Pozatuląć.**

Pozatwardzać, a, ał zatwardzić jedno po drugim; zatwardzić w wielu razach. <Po + Zatwardzać>

Pozatwardzanie, a, blm., czynność cz. **Pozatwardzać.**

Pozatwierdzać, a, ał zatwierdzić jedno po drugim: Czarniecki rozpościł ś. w mowach, jak król pozatwierdza wszelkie cerkiewne przywileje. Moracz. <Po + Zatwierdzać>

Pozatwierdzanie, a, blm., czynność cz. **Pozatwierdzać.**

[**Pozawczorz**] p. **Pozawczoraj.** <2. Poza + *Wczorz, od *Wczorze, od Wczoraj>

Pozawiadamiać, a, ał zawiadomić jednego po drugim; zawiadomić w wielu razach. <Po + Zawiadamiać>

Pozatykać, a, ał zatkać jedno po drugim; zatkać w wielu miejscach: Dziury w dachu pozatykali. Wirt. Z okien wiało tak, że, co miałem, to pozawieszałem i pozatykałem szpary. Rog. St. Baba uszy sobie pozatykała, oczy zakryła, słuchać nie chciała. Krasz. Zamiast krokwi, lice pozatykał kluczyny. Krasz. U krynic pozatykane niedawno krzyże drewniane. Krasz. Pozatykane gałązki zielone, jagódki czerwone, kłosa dojrzale. Krasz. Kazano łaki P. i rubieże poznać. Krasz. (= tykami poznać, pogrozić). <Po + Zatykać>

Pozatykanie, a, blm., czynność cz. **Pozatykać.**

Pozauuniwersytecki nie uniwersytecki, poza obrębem uniwersytetu będący, odbywany; z poza uniwersytetu pochodzący: Rozszerzenie wykładów na sfery pozauuniwersyteckie, w znacznej części i robotnicze. Ustawa groziła surową odpowiedzialnością za wszelkie próby agitacji pozauuniwersyteckiej. Spas. <2. Poza + Uniwersytecki>

Pozaustry poza ustami będący: Pierścień migawek P. Nus. <2. Poza + Ustry>

Pozawadzać, a, ał zaważać w wielu miejscach, razach. <Po + Zawadzać>

Pozawadzanie, a, blm., czynność cz. **Pozawadzać.**

Pozawalać, a, ał zawałać jedno po drugim; zawałać w wielu miejscach; zawałać co kolejno, jeden po drugim: Las zasiekami na wszystkich przystępkach pozawalał. Krasz. Wszystkie gościńce leśne wcześniej pozawalano kłodami drzew podrąbanych. Krasz. Studnie były pozawalane. Krasz. Otaczają ulicę naprzemian chaty, chlewy, gumna całe i pozawalane. Krasz. (= które ś. pozawalały). P. ś. zawałać ś. kolejno, jedno po drugim; zawałać ś. w wielu miejscach. <Po + Zawalać>

Pozawalanie, a, blm., czynność cz. **Pozawalać.**
Pozawalanie się, a, s., blm., czynność cz. **Pozawalać ś.**

[**Pozawale, a, lm. a]** miejsce poza wałem, poza wałami. <2. Poza + *Wale, od Wal>

Pozawczoraj l. nieod. rz. dzień przedczorajszy, onegdaj, przedwczoraj. 2. a. [**Pozawczorz**] przys. dnia pozawczorajszego. <2. Poza + Wczoraj>

Pozawczorajszy przym. od **Pozawczoraj, onegdajszy:** A coż to było z tą pozawczorajszą przejażdżką i odpoczynkiem w tej chacie? Krasz. <Od Pozawczoraj>

[**Pozawczorz**] p. **Pozawczoraj.** <2. Poza + *Wczorz, od *Wczorze, od Wczoraj>

Pozawiadamiać, a, ał zawiadomić jednego po drugim; zawiadomić w wielu razach. <Po + Zawiadamiać>

Pozawiadamanie, a, blm., czynność cz. **Pozawiadamiać.**

Pozawiazywać, uje, ywał, × Pozawiazywać zawiązać jedno po drugim; zawiązać w wielu miejscach, razach: Wiele z pozawiazywanymi głowami i plastrami. Krasz. Łatwo pozawiazywane stosunki. Krasz. Udało mu ś. nie tylko wejść w dawne stosunki, ale i P. nowe. Bał. Pozawiazywał stosunki z tamtejszym światem handlowym. Rog. Władek pozawiazywał znajomości i przyswoił ś. wpręde. Krasz. P. ś. zawiązać ś. kolejno, jedno po drugim; zawiązać ś. w wielu miejscach, razach: Oba plemiona wcześniej ś. pochrzeżyły, oba w ogromniejsze ciała polityczne pozawiazywały. Lel. <Po + Zawiązywać>

Pozawiazywanie, a, blm., czynność cz. **Pozawiazywać.**

Pozawiazywanie się, a, s., blm., czynność cz. **Pozawiazywać ś.**

Pozawichrzać, a, ał zawichrzyć jedno po drugim; zawichrzyć w wielu razach, miejscach. <Po + Zawichrzać>

Pozawichrzanie, a, blm., czynność cz. **Pozawichrzać.**

[**Pozawicie, a, blm.**] czynność cz. **Pozawić.**

[**Pozawić, ije, il**] zwinąć: Wianeczek złotem pozawiesz. <Po + Zawić>

Pozawidmowy fiz. **poza widmem znajdujący ś.:** Promienie pozawidmowe. <2. Poza + Widmowy>

Pozawierać, a, ał l. zawrzeć jedno po drugim; zawrzeć w wielu miejscach, razach: P. kontrakty. Zbiegł do Kamieńca, pozawierał tu stosunki z baszyńskimi urzędnikami. Rol. 2. [P.] **pozamykać.** P. ś. zawrzeć ś. kolejno, jeden po drugim; zawrzeć ś. w wielu miejscach: Krzyżacy wszędzie ś. na zamkach pozawierali, a bitwy dać nie chcieli. Biel. M. <Po + Zawierać>

Pozawieranie, a, blm., czynność cz. **Pozawierać.**

Pozawieranie się, a, s., blm., czynność cz. **Pozawierać ś.**

× **Pozawierać, a, ał** jedno po drugim **zawiercić; pozakręcać:** Od czarów bydłu pozawiercają rogi, a ziela święconego włożą. Haur. <Po + Zawiercać>

Pozawiercanie, a, blm., czynność cz. **Pozawiercać.**

[**Pozawiertywać, -uje, ywał**] **pozamykać:** Kazalem P. wrota i zatarasować. Mat.

[**Pozawiertywanie, a, blm.**] czynność cz. **Pozawiertywać.**

Pozawierzać, a, ał zawierzyć jedno po drugim; zawierzyć w wielu razach. <Po + Zawierzać>

Pozawierzanie, a, blm., czynność cz. **Pozawierzać.**

Pozawieszać, a, ał zawiesić jedno po drugim; zawiesić w wielu miejscach: Ściany mieszkań są pospolicie gesto takimi obrazami pozawieszane. Ochoc. (Włodzimierz) posągi słowiańskie pozawalał, malowidła greckie po świątyniach pozawieszał. Lel. Ściany pokoju od góry do dołu pozawieszał.

wieszane były rysunkami. Bał. Latarnie statków podobne są do różnokolorowych chwiejnych punktów pozawieszanych w powietrzu. Sienk. Orszak posuwał ś. wśród tłumów ludu, stojącego dokoła jedną masą, pozawieszanego na drzewach, drabinach i dachach. Krasz. Szpary we drzwiach pozawieszał odzież. Krasz. Z okien wiało tak, że, co miałem, to pozawieszałem i pozatykałem szpary. Rog. St. <Po + Zawieszacz>

Pozawieszanie, a, blm., czynność cz. Pozawieszacz.

Pozawiewać, a, al jedno po drugim zawiąć; zawiąć w wielu miejscach: Drogi były ciężkie, pozawiewane, i koń stary często na nogi szwankował. Krasz. Śnieg suchy z wiatrem pozawiewał tropy. Krasz. <Po + Zawiewać>

Pozawiewanie, a, blm., czynność cz. Pozawiewać.

× **Pozawięzywać, uje, ywał i × P. ś. p. Pozawięzywać.** <Po + Zawięzywać>

× **Pozawięzywanie, a, blm., czynność cz. Pozawięzywać.**

× **Pozawięzywanie się, a ś., blm., czynność cz. Pozawięzywać ś.**

Pozawijać, a, al zawiąć jedno po drugim; zawiąć w wielu miejscach, razach; zawiąć kolejno, jeden po drugim: Femka i ona obyczajem ruskim twarzę sobie pozawijały, tak iż zaledwie oczy ich dostrzec było można. Krasz. Inni podobniejsi byli, pozawijani w płaszcze, do martwego pakunku, niżeli do żywych ludzi. Krasz. Statki pozawijały do portu. P. ś. zawiąć ś. kolejno, jeden po drugim; zawiąć ś. ze wszystkich stron. <Po + Zawijać>

Pozawijanie, a, blm., czynność cz. Pozawijać. Pozawijanie się, a ś., blm., czynność cz. Pozawijać ś.

Pozawikływać, uje, ywał zawiakłać jedno po drugim, zawiakłać w wielu miejscach, razach. <Po + Zawikływać>

Pozawikływanie, a, blm., czynność cz. Pozawikływać.

Pozawisać, a, al zawisnąć kolejno, jedno po drugim. <Po + Zawisać>

Pozawisanie, a, blm., czynność cz. Pozawisać. Pozawisłe, a, blm. kraina poza Wisłą: Cały trakt między Wisłą a Karpatami był nierównie bezludniejszym i uboższym, a stąd mniej powabnym dla Tatar od Pozawisła. Szaj. <2. Poza + *Wisła, od Wisła>

Pozawlekać, a, al, Pozawłóczyć zawlec jedno (a. jednego) po drugim; zawlec w wielu miejscach. <Po + Zawlekać>

Pozawlekanie, a, blm., czynność cz. Pozawlekać.

Pozawłóczenie, a, blm., czynność cz. Pozawłóczyć.

Pozawłóczyć, y, ył p. Pozawlekać. <Po + Zawiłóczyć>

Pozawodzenie, a, blm., czynność cz. Pozawodzić.

Pozawodzić, i, il zawięzić jednego po drugim: Ten, co miał wypłacać wszystkim, sam zawięziony, pozawodził drugich. L. <Po + Zawodzić>

Pozawodzie, a, lm. a l. miejsce poza wodą, z tamtej strony rzeki, jeziora. 2. część Kamieńca Podolskiego u stóp skał za Smotryczem: Chałupki za rzeką Smotryczem, na tak zwanym Pozawodziu, do miasta należące, przywłaszczył do zamku starościeńskiego. Rol. <2. Poza + *Wodzie, od Woda>

Pozawozić, i, il zawięzić kolejno, jedno (a. jednego) po drugim; zawięzić w wiele miejsc. <Po + Zawozić>

Pozawożenie, a, blm., czynność cz. Pozawozić.

Pozawracać, a, al zawrócić jednego po drugim; zawrócić wielu osobom kolejno; zawrócić kolejno, jeden po drugim: Kobietom pozawracał głowy. L. Księżnom, księżniczkom głowy pozawracał. Krasz. P. ś. zawrócić ś. kolejno, jedno po drugim: Wielu bohaterom tych dni głowy ś. pozawracały. Krasz. <Po + Zawracać>

Pozawracanie, a, blm., czynność cz. Pozawracać.

Pozawracanie się, a ś., blm., czynność cz. Pozawracać ś.

Pozawstydząć, a, al zawięzić jedno po drugim; zawięzić w wielu razach. L. P. ś. zawięzić ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Zawstydząć>

Pozawstydzanie, a, blm., czynność cz. Pozawstydząć.

Pozawstydzanie się, a ś., blm., czynność cz. Pozawstydząć ś.

× **Pozazdraszcząć, a, al p. Pozazdrościć. Śł. wil.** <Z Pozazdrościć>

× **Pozazdraszczanie, a, blm., czynność cz. Pozazdraszcząć.**

Pozazdrosczenie, a, blm., czynność cz. Pozazdrościć: Powodzenie do pozazdrosczenia! (= którego można pozazdrościć). Radzi byli posiadać wszystko światło dla siebie samych, posuwali ś. często do pozazdrosczenia go innym. Szaj.

Pozazdrościć, i, il, × Pozazdraszcząć, † Pozajrzeć powziąć zazdrość, uczuć ją: P. komu sławy. Rozumu nie jeden mąż mógłby jej P. Miek. <Po + Zazdrościć>

Pozaziemski poza ziemią będący, z poza ziemi pochodzący, zaziemski, nadziemski: Duchem dotarli do spraw pozaziemskich. Dyg. <2. Poza + Ziemski>

Pozazierać, a, al zajrzeć kolejno, jeden po drugim; zajrzeć w wiele miejsc, pozaglądać. <Po + Zazierać>

Pozazieranie, a, blm., czynność cz. Pozazierać. Pozaziębiać, a, al jedno po drugim zaziębić. P. ś. zaziębić ś. kolejno, jeden po drugim. <Po + Zaziębiać>

Pozaziębianie, a, blm., czynność cz. Pozaziębiać.

Pozaziębianie się, a ś., blm., czynność cz. Pozaziębiać ś.

Pozazmysłowy nie podgadający pod zmysły, którego zmysłami postrzegać nie można ani bezpośrednio ani pośrednio, np. za pomocą teleskopu, spektroskopu, mikroskopu najczulszej wagi, fotografii stosowanej do niego tam już oko nie dostrzega, niezmysłowy: Nowy idealizm nie zajmuje ś. wcale światem pozazmysłowym. <2. Poza + Zmysłowy>

Pozaznaczać, a, al zaznaczyć jedno po drugim; zaznaczyć w wielu miejscach; zaznaczyć c, kolejno, jeden po drugim. <Po + Zaznaczać>

Pozaznaczanie, a, blm., czynność cz. Pozaznaczać.

Pozaznajamiać, a, al zaznajomić jednego po drugim; zaznajomić z wielu osobami. P. ś. zaznajomić ś. kolejno, jeden po drugim; zaznajomić ś. w wielu razach. <Po + Zaznajamiać>

Pozaznajamianie, a, blm., czynność cz. Pozaznajamiać.

Pozaznajamianie się, a s., blm., czynność cz. Pozaznajamiać s.

Pozaznawać, aje, awał zaznać kolejno, jeden po drugim; zaznać wielu rzeczy. <Po + Zaznawać>

Pozaznawanie, a, blm., czynność cz. Pozaznawać.

[Pozazwaniać, a, ał i P. s.] p. **Pozazdzwaniać.** [Pozazwanianie, a, blm.] czynność cz. **Pozazzwaniać.**

[Pozazwanianie się, a s., blm.] czynność cz. **Pozazzwaniać s.**

Pozazwiązkowy *poza związkiem będący, nie należący do związku:* Żądanie, by pracodawcy nie wazyli s. brać robotników poza związkowych. Nagań. <2. Poza + Związkowy>

Pozazrebiać, a, ał pozazrebiać klacze: (Klacz) z nim (z Boreaszem) pozazrebiane dwanaście wydały rumaków niedoścignionych. Ml. <Po + *Zazrebiać, od Za + *Zrebiać, od Zrebię>

Pozazrebianie, a, blm., czynność cz. Pozazrebiać.

Pozazęgnywać, a, ał zazęgnąć jedno po drugim; zazęgnąć w wielu razach. <Po + Zazęgnywać>

Pozazęgnywanie, a, blm., czynność cz. Pozazęgnywać.

Pozazerać, a, ał zażerąć jedno (a. jednego) po drugim. P. s. *zażerć s. wzajemnie:* Gdyby Chmielnickiego nie stało, który ich to siłą, to polityką na ryzie trzyma, wnetby s. ze szczeniem pozazerali. Sienk. <Po + Zazerać>

Pozazęranie, a, blm., czynność cz. Pozazęrać. **Pozazęranie się, a s., blm., czynność cz. Pozazęrać s.**

Pozazywać, a, ał zażyć kolejno, jeden po drugim; zażyć wielu rzeczy: P. tabaki. L. <Po + Zazywać>

Pozazywanie, a, blm., czynność cz. Pozazywać.

Poząbkować, uje, ował co = porobić na czym ząbki. <Po + Ząbkować>

Poząbkowanie, a, blm., czynność cz. Poząbkować.

Pozbaczać, a, ał zbaczyć kolejno, jeden po drugim; zbaczyć w wielu razach. <Po + Zbaczać>

Pozbaczanie, a, blm., czynność cz. Pozbaczać. **Pozbadać, a, ał p. Pozbadać.**

Pozbadanie, a, blm., czynność cz. Pozbadać. [Pozbadliwy] *pojętny do nauki.* <Od Pozbadać>

Pozbadać, dnie, dt, [Pozbaść], nied. Pozbadać 1. co = dopaść czego, dorwać s. do czego: Konie obrok ten pozbadły. Chr. [Ony do dziewczęcia drózkę pozbadły]. 2. co = pojąć, zrozumieć: Ten chłopiec, co usłyszy lub zobaczy, to zaraz i pozbadnie. Sł. wil. 3. kogo = opanować go, wziąć górę nad nim, wziąć go za łeb, osiodłać go: Pan jej wymawiał, że go pozbadła. Sienk. Dzieci ojca pozbadły (= straciły uszanowanie dla ojca, zbyt niej nabrawszy śmiałości). One go pozbadły (= przywykły słabość jego wyśmiewać, żartować sobie z niego). Biada człowiekowi, którego ludzie pozbadną (= poznawszy s. na jego niedołęstwo, biorą go na fundusz). <Po + *Zbadnąć: p. Badać, Bość>

Pozbadnięcie, a, blm., czynność cz. Pozbadać. [Pozbaść, dnie, dt] p. **Pozbadać.**

Pozbawiać, a, ał i P. s. p. Pozbawiać.

Pozbawianie, a, blm., czynność cz. Pozbawiać. **Pozbawianie się, a s., blm., czynność cz. Pozbawiać s.**

Pozbawić, i, il, nied. Pozbawiać 1. kogo czego = przyczynić mu s. do utraty czego; sprawić, że

s. musi obchodzić bez czego; obrąć, ogolwić, wyrzucić kogo z czego, odjąć, odebrać mu co: Tam go wszystkiego, co miał, i zdrowia pozbawili. Wys. Ukrytą go sztuką śmierć życia pozbawia. L. P. kogo żywota. Troc. Ocu, wzroku, tej nadziei go pozbawili. Troc. P. kogo majątku, sposobu do życia, sił, pokoju, wszystkiego. Ponieważ moja Filis mnie tak wyprawiła, że mnie na wieki wolnych myśli pozbawiła. Szymon. Dumak, jak zwalczył i życia pozbawił Karbara. Kras. Ale nad twoim losem serce mi s. krwawi, gdy cię weźmie wódz grecki, wolności pozbawi. Dm. Zamie-zanie we wszystkich zawodach życia, pozbawionego zalet i wdzięków. Szaj. P. kogo czego złego = wybawić go z niego, oszczędzić mu go, zwolnić go od niego. 2. [P.] kogo = puścić od siebie, zwolnić. P. s. czego = pozbawić siebie, narazić s. na utratę czego: P. s. życia. Samohećca pozbawiłem s. tej przyjemności. <Po + Zbawić>

Pozbawienie, a, blm., czynność cz. Pozbawić: P. dziewictwa = rozprawiczenie, defloracja (defloratio). P. włosów, depilacja (depilatio).

Pozbawienie się, a s., blm., czynność cz. Pozbawić s.

Pozbawka, i, Im, i, Konopnica bot. (datisca) roś z rodziny *pozbażkowatych.* <Od *Pozbawa, od Pozbawić>

Pozbawkowate rośliny bot. (datisceae) rodzina przyrodzona roślin kwiatowych dwulściennych. <Od Pozbawka>

[Pozberkiwać, uje, iwał] *pobrzękiwać:* Krystka dobiegła szopy Jadwigi; pozberkiwały z niej dzwonki krów na noc zamkniętych. Tet.

[Pozberkiwanie, a, blm.] czynność cz. **Pozberkiwać.**

Pozbiegać, a, ał i. cz. ni. zbiec kolejno, jeden po drugim: Nie pytając s. starego Beliny, pozbiegali ze swych stanowisk. Krasz. Poploszone niewiasty z drugiego półwiorza pozbiegały patrząc choć zdala, co s. dzieje. Krasz. 2. †P. co = obieć, przebieć jedno po drugim: Szukając ojca, morza wszystkie pozbiegałem. Jabł. P. s. *zbiec s. kolejno, jeden po drugim; zbiec s. w wielu miejscach:* Pewnie ofiarę będą oddawali znaczną, po to s. wszyscy pozbiegali. Lubom. Co żyło, to s. pozbiegało pod chorągwie. Krasz. <Po + Zbiegać>

Pozbieganie, a, blm., czynność cz. Pozbiegać.

Pozbieganie się, a s., blm., czynność cz. Pozbiegać s.

Pozbierać, a, ał i. zebrać jedno po drugim: Dzieci mi s. porozbiegały, muszę je P. L. Mahomet IV wysłać kazał ulice wizerunkami świętych, z kościołów miejscowych pozbieranemi. Rol. 2. spędzić pewien czas na zbieraniu. P. s. i. *zebrać s. kolejno, jeden po drugim; zebrać s. w wielu miejscach:* Pozbierali s. w kupki, stosownie do zażyłości, wieku lub gustów. Byk. 2. [P. s.] *wstać:* Znagła go zajęli (spłoszyli). P. s. z lenienia nie miał czasu. Tet. <Po + Zbierać>

Pozbieranie, a, blm., czynność cz. Pozbierać.

Pozbieranie się, a s., blm., czynność cz. Pozbierać s.

Pozbijać, a, ał i. zbić jedno po drugim: Osiem par pozbijanych czóten przygotowano do tej żeglugi. And. 2. *porobić zbijając:* P. paki. 3. *postracać, poobijać:* P. owoce z drzewa. P. mury (= poszczerbić zbijając). [P. sobie palce, nogi] = poodłukać, poobijać. Przen.: P. zarzuty (= poodpierać). 4. *spędzić pewien czas na zbieraniu.* Przen.:

P. bruki (= *powalać* s. *po ulicach*). P. baki (= *popróznować, położyć bezczynnie*). P. s. *zbić* s. *kolejno, jedno po drugim*: Chmury pozbijały s. w długie taśmy i pasma na zachodzie. Sienk. <Po + Zbijać>

Pozbijanie, a, blm., czynność cz. **Pozbijać**.
Pozbijanie się, a s., blm., czynność cz. **Pozbi-
jać** s.

Pozbliżyć, a, ał *zbliżyć jedno po drugim, po-
przybliżyć, poprzesuwać*: Podemknawszy piecho-
ty, działa pozbliżano. Leszcz. P. s. *zbliżyć* s. *ko-
lejno, jeden po drugim; zbliżyć* s. *do wielu osób,
miejsc*. <Po + Zbliżać>

Pozbliżanie, a, blm., czynność cz. **Pozbliżać**.
Pozbliżanie się, a s., blm., czynność cz. **Po-
zbliżać** s.

Pozbycie, a, blm., czynność cz. **Pozbyć**: Po
pozbyciu towarów moich zapłać. Troc. P. fra-
sunku, choroby. Troc.

Pozbycie się, a s., blm., czynność cz. **Pozbyć** s.

Pozbyć, *ędzie, ył*, nied. **Pozhywać** I. i P. s.
kogo, czego = *oddalić co od siebie, otrząsnąć s. z
czego, uwolnić s. od kogo, od czego; zmarnować
= sprzedać byle jako, szczeg. rzecz, nie mającą od-
bytu, bez wartości, wyżyć* s. *z czego, żyć co*: P.
pamięci, zdrowia. A ja, da Pan Bóg, pozbywszy
trudności, dnia wesołego użyję. Kochan. P. kłopotu,
ciężkości, złego. Kn. Rano wstawszy, o to
s. starać, aby ciężar żołądka i żywota wszyst-
kiego był precz pozbyty. Syk. Jednego złego
pozbedziesz, a dziesięćoro nastąpi. Kn. Łacniej
P. złego, niż dochować dobrego. Kn. Gdziekol-
wiek jeno będziesz, siebie nigdy nie pozbedziesz.
Kn. Dwu rzeczy snadno P., ale trudno nabrć:
grosza a zdrowia. Jag. A moje serce pozbedzie
srogiej tęsknice. Sep. Kupido! jakoż ja mam P.
tej trwogi. Sep. Pozbyłem wielkiego kłopotu, na-
tręta przykrego. Troc. Jakąż za to satysfakcją
uczynić podług sumienia... powinni? pewnie te-
go jałmużną ubogim nie pozbedą. Rob. (= *jał-
mużną* s. *nie wykpią*). [Trzydzieści i trzy grze-
chów pozbywa]. P. czego dobrego = *stracić, utra-
cić, postradać*. Tak pędził, że aż tehu pozbył. L.
Lecz to mniejsza gardła P., bo ktokolwiek ży-
wie, umrzeć musi. Kochan. Dasz gardło, wnetże
i pozbedziesz głowy. P. Koch. [Juz mnie matusia
pozbywa. Siekierceki pozbedę. P. cnoty, wianka.
Matka nie chciała syna z domu P. Matka po-
zbyła córkę. Taką hałaśnicę pozbyli]. Wszystkich
pozbył towarów. Troc. Wkrótce s. ich z domu
pozbedę. L. I co było, i co nie było, wszystko
s. pozbyło. Kn. 2. [P.] *pozbawić*: Co go chciała
P. runy. 3. † P. kogo laty o rękojemstwo = *wy-
kazać przedawnienie poręczenia*. <Po + Zbyć>

Pozbytkować, uje, ował *spędzić pewien czas na
zbytkach*. <Po + Zbytkować>

Pozbytkowanie, a, blm., czynność cz. **Pozbyt-
kować**.

Pozhywać, a, ał i P. s. p. **Pozhyć**.

Pozhywanie, a, blm., czynność cz. **Pozhywać**.

Pozhywanie się, a s., blm., czynność cz. **Po-
zhywać** s.

Pozczepiać, a, ał *zczepić jedno po drugim;
zczepić w wielu miejscach*: Pościagała łachmany
i pozczepiała je kolcami. Jeż. <Po + Zczepiać>

Pozczepianie, a, blm., czynność cz. **Pozczepiać**.
[**Pozdać się**, a s., ał s. *poddać* s. (na wojnie).
<Po + Zdać s.>

[**Pozdajać**, a, ał] *poskładać części należące
do siebie, do całości*: Muzyka musi napierwej
strony P. (nastroić skrzypce), a potem grać.

Ozebrałeś wóz, bięda mi go P. Pozdajał go (czło-
wieka na kawałki posiekanego) całego. <Po +
*Zdajać: *Dajać zam. Dawać>

[**Pozdajanie**, a, blm.] czynność cz. **Pozdajać**.
[**Pozdanie się**, a s., blm.] czynność cz. **Po-
zdać** s.

† **Pozdarzać się**, a s., ał s. p. **Pozdarzyć** s.

† **Pozdarzanie się**, a s., blm., czynność cz. **Po-
zdarzać** s.

† **Pozdarzenie się**, a s., blm., czynność cz. **Po-
zdarzyć** s.

† **Pozdarzyć się**, y s., ył s., nied. † **Pozdarzać**
s. I. **zdarzyć** s., *przytrafić* s., *trafić* s.: Radby też
był widział (Rej), co ludzie zacni czynią, ale
mu s. tego nigdy P. nie mogło. Trzye. 2. **zda-
rzyć** s., *udać* s., *poszczęścić* s.: Jaka jest w ro-
dzicach pociecha, gdy s. działkom ich wedle
myśli ich, a zwłaszcza w obyczajach dobrych,
co pozdarzać a poszczęszczać będzie! Rej. <Po
+ Zdarzyć s.>

Pozdawać, aje, awał *zdać kolejno, jeden po
drugim; zdać jedno po drugim*: P. egzaminy. [P.
s.] *spodziewać* s. <Po + Zdawać>

Pozdawanie, a, blm., czynność cz. **Pozdawać**.
Pozdawanie się, a s., blm.] czynność cz. **Po-
zdawać** s.

[**Pozdejmać**, a, ał] p. **Pozdejmować**: Pozdej-
mał, pościągając te złote pierścienie. Kolb. <Po
+ Zdejmać>

[**Pozdejmanie**, a, blm.] czynność cz. **Pozdejmać**.

Pozdejmować, uje, ował, † **Pozejmować**, [Po-
zdyjmować, Posyjmować, Pozdyjmać, Pozdejmać,
Postyjmać, Pozdjąć] *zdjąć jedno po drugim*: Skła-
dała na stole pozdejmowane żelastwo. Krasz. [P.
s.] *rozebrać* s.: P. s. do koszuli. <Po + Zdejmo-
wać>

Pozdejmowanie, a, blm., czynność cz. **Pozdej-
mować**.

[**Pozdejmowanie się**, a s., blm.] czynność cz.
Pozdejmować s.

Pozderzać się, a s., ał s. *zderzyć* s. *kolejno,
jedno po drugim*. <Po + Zderzać s.>

Pozderzanie się, a s., blm., czynność cz. **Po-
zderzać** s.

[**Pozdjąć**, dejmie, djął] p. **Pozdejmować**.

[**Pozdjęcie**, a, blm.] czynność cz. **Pozdjąć**.

Pozdmuchiwać, uje, iwał *jedno po drugim zdmu-
czyć*. <Po + Zdmuchiwać>

Pozdmuchiwanie, a, blm., czynność cz. **Pozdmu-
chiwać**.

† **Pozdniej** st. w. od **Pozdno**. L.

† **Pozdno**, [Pozdno] przys. od **Pozdny**, *późno, o-
pieszale*. Rej. Traks i Greczyn s. P. i źle bronil,
więc prze swą gnuśność Carzygrod uronił. Klon.

† **Pozdny**, [Pozdny] p. **Późny**: Pozdna pokuta
rzadko jest prawdziwa. Wuj. Pozdne potomstwo
twoje. Gęb. Pozdna wieczera jest niezdrwa.
And. z Kobyl. Bojny s. Pana Boga naszego, któ-
ry nam daje deszcz rany i P. czasu swego. Wuj.
Początkowi zabiegaj, bo pozdne lekarstwo nie
tak pożyteczne. Rej. <POZD>

× **Pozdobić**, i, II *ozdobić*. L. <Po + Zdobić>

× **Pozdobienie**, a, blm., czynność cz. **Pozdobić**.

Pozdobywać, a, ał I. *zdobyć jedno po drugim*:

W początkowych i dalszych wojnach za życia
Ottona pozdobywał i zupełną podległość lub
dań wybierał od ludów, w południu i północy
Polski siedzących. Lel. 2. [P.] *ponabywać* co, *po-
starać* s. o co: Panowie družbowie strzelbisków
pozdobywajcie. <Po + Zdobywać>

Pozdobywanie, a, blm., czynność cz. **Pozdobywać**.

* **Pozdorędzie** p. **Podorędzie**. <Po(z)dorędzie>

Pozdradzać, a, ał **zdradzić** *jednego* (a. *jedno*) *po drugim*; **zdradzić** *w wielu razach*. P. *ś. zdradzić ś. kolejno, jeden po drugim*; **zdradzić** *ś. nawzajem wielokrotnie*; **zdradzić** *ś. w wielu razach*. <Po + Zdradzać>

Pozdradzanie, a, blm., czynność cz. **Pozdradzać**.

Pozdradzanie się, a *ś.*, blm., czynność cz. **Pozdradzać** *ś.*

Pozdrapywać, uje, **ywał** *zdrapać jedno po drugim*; **zdrapać** *w wielu miejscach, razach*: Niemilościerny czas swoim nieludzkiem zębem pozdrapywał mnóstwo ozdóbek, w smaku starożyteckim wykonanych. Dzierz. <Po + Zdrapywać>

Pozdrapywanie, a, blm., czynność cz. **Pozdrapywać**.

Pozdrawiacz, a, lm. e *ten*, *co pozdrawia, winszuje*: Jakże niewolnicy mają szanować panów: czy jako klienci, czy też jako pozdrawiacze? Pileh. <Od Pozdrawiać>

Pozdrawiać, a, ał p. **Pozdrowić**.

× **Pozdrawialny** *tyczący ś. pozdrawiania*; *do pozdrawiania przeznaczony*: P., *pozdrawianiu służący*. Bobr. P. pokój. Troc. Gram.: P. spadek. Troc. (przypadek 5-y, *wolacz*). <Od Pozdrawiać>

Pozdrawianie, a, blm., czynność cz. **Pozdrawiać**.

+ **Pozdrowa**, y, lm. y p. **Pozdrowienie**: Swemi pozdrowami nas każdy miesiąc obwieszczali. L. <Od Pozdrowić>

× **Pozdrowiciel**, a, lm. e *ten*, *co pozdrowi a. pozdrowił*: *Sahutator*, P., *ukłoniciel*. Mącz. <Od Pozdrowić>

Pozdrowić, i, it, nied. **Pozdrawiać** l. a. [**Pozdrowkać**] kogo = *pokłonić mu ś. z dobrym życzeniem, ze słowem życzliwym*: Witamy tylko obecne-go, a *pozdrawiać można i nieobecnego*. Kras. A. *Pozdrawiamy tylko dobrym słowem, a witamy i słowem, i inszemi sposoby*. Kras. A. *Bądź pozdrowiona, łaski bożej pełna!* Przystąpiwszy, młodzieniec *pozdrawił go pięknie*: *Zdarz ci Pan Bóg, mój panie, wszystko dobre wiecznie*. Rej. *Żydzi pozdrawiali jeden drugiego, wchodząc do domu jego, życzeniem pokoju, jak u nas pomocy bożej*. Sekl. *Oblubieniec Zygmunta przywitał na-przód Jan Łaski; potem ją pozdrawiał łacińską oracją legat papieski*. Stryjk. *Między namioty ś. witali, i troszkę pozdrowiwszy jeden drugiego, na konie wsiadli*. Górn. *Gdyśmy przyszli, będąc od nas pozdrowiona, pozdrowieniem też swym nas pozdrawiła ona*. Otw. *Pozdrawiają was bracia, którzy są ze mną; pozdrawiam was ja, którym list pisał*. Wuj. *Gdy do swych robotników przyszedł Boos, a pozdrowił je, mówiąc: Pan z wami*. Skar. *Zdradnie wita, pozdrawia, całuje i pieści*. Kras. *Pozdrów tam, proszę, rodziców ode mnie*. Pol. *Pozdrów go ode mnie przez posła*. Troc. *Pozdrawia cię matka*. Troc. *Pozdrowcie jedni drugich w pocałowaniu świętym; pozdrawiają was zbory Chrystusowe*. Bud. *Pozdrowcie jedni drugich z pocałowaniem świętym*. Pim. *Umarłego prosił, aby raczył na onym świecie P. ich przyjaćiele, ojce, matki, bracia*. Stryjk. *Pozdrawiam cię, a ty mnie nie pozdrawiasz, panie, bądźże mi raz na zawsze zdrów*. Pontyljanie. Min. *Pozdrowił mię na drodze*. Troc. *Ujrzałem moje dwie umarłe córki: przyszły za ręce trzymając ś. obie, i pozdrowiwszy mię pokojem*

w grobie, poszły... Słow. *P. kogo w domu jego = nawiedzić, odwiedzić go*. *Checiałem P. mego chłopka, alem go już, widzę, w domu nie zastał*. L. 2. *† P. kogo odchodząc = życzyć mu zdrowia, powiedzieć mu: bądź zdrów, Bogu go polecić, pożegnać go*: *Jetro, pozdrowiwszy Mojżesza zięcia, odszedł od niego*. Biel. M. *Woleę, kiedy mię pozdrawia, niżli mię kto wita*. Pot. *Nie poszła spać, aż pierwiej matkę pozdrawiła i zdrowie rodziców swych Bogu poruczyła*. Kochan. 3. [P., **Pozdrowkać**] *zyczyć pomysłności, gdy kto kichnie, powiedzieć mu: na zdrowie!* a.: *pomysłności!* [P. ś.] = a) *poprawić ś. na zdrowiu*: *Zafce sie ciekowi... to gościec sie ułoży i pozdrowi z tego, a nie, to sie ozniemoze ze dwa... tyżnie*. b) *poituc ś.* <Po + Zdrowić>

Pozdrowieć, eje, ał *do pewnego stopnia wyzdrowieć, zdrowszym ś. uczuć, poczuć ś. lepiej na zdrowiu*: *Pułkownikowa znacznie już pozdrowiała*. Krasz. *Nie ma płacić czym doktora, i tak chory pozdrowieje*. Syrok. <Po + Zdrowieć>

Pozdrowienie, a l. blm. = a) a. + **Pozdrowa** czynność cz. **Pozdrowić**. b) czynność cz. **Pozdrowieć**. 2. lm. a *słowa, giest pozdrawiającego*: *Gdyśmy przyszli, będąc od nas pozdrowiona, pozdrowieniem też swym nas pozdrawiła ona*. Otw. *Skoro usłyszała Elżbieta pozdrowienie Marji, rozradowało ś. dzieciątko w żywocie jej*. Białob. P. anielskie. P. *Panny Marji*. Troc. *Prosty był jego ukłon, krótkie P. Malez*.

[**Pozdrowkać**, a, ał] p. **Pozdrowić**: *Nie pozdrowkos mię to nawet starego? Ani Pana Jezusa nie pokwalis? Tet. Nikt na wsi nie kichnie, coby mu na drugim końcu wsi nie pozdrowkali*. Ork. <Po + *Zdrowkać, od Zdrowko>

[**Pozdrowkanie**, a, blm.] czynność cz. **Pozdrowkać**.

* **Pozdrzadek**: [*Na pozdrzadku*] *na wejrzzenie, na oko*. <Poz(dr)zadek, od Po + *Zrzadek, ZOR/ZR/ ZRZ/ZIER>

Pozdumiewać się, a *ś.*, ał *ś. zdumieć ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Zdumiewać ś.>

Pozdumiewanie się, a *ś.*, blm., czynność cz. **Pozdumiewać** *ś.*

[**Pozdybować**, uje, **owal**] *poznajdować*. <Po + *Zdybować, od Zdybać>

[**Pozdybowanie**, a, blm.] czynność cz. **Pozdybować**.

Pozdybywać, uje, **ywał** *zdybać jednego po drugim*. <Po + Zdybywać>

Pozdybywanie, a, blm., czynność cz. **Pozdybywać**.

Pozdychać, a, ał l. + P. *ducha wyzionąć kolejno, jeden po drugim, poumierać*: *Już oni ludzie napoły byli pozdychali od strachu, i pytali Mojżesza, coby ś. to działa*. Rej. *Upadli przed Mojżeszem, prosząc... aby i głosu jego (Boga) nie słyszeli, powiedając, iż pewnie pozdychamy*. Rej. 2. *zdechnąć kolejno, popadać*: *Gdy cię ogień opopali, woda potopi, na polu zginie, w oborze pozdycha, nie skąd inąd ci to rośnie, jeno z prawdziwych dekretów Pana twego*. Rej. <Po + Zdychać>

Pozdychanie, a, blm., czynność cz. **Pozdychać**.

[**Pozdyjmac**, a, ał i P. ś.] p. **Pozdejnować**. <Z **Pozdejmac**, z **Pozdejnować**>

[**Pozdyjmanie**, a, blm.] czynność cz. **Pozdyjmac**.

[**Pozdyjmanie się**, a *ś.*, blm.] czynność cz. **Pozdyjmac** *ś.*

[**Pozdymany**] *powzdymany, buchasty, nastroszony*: *Prepinatorka z córką jadą niby kopce sian*

na, tak pozdymane. <Od *Pozdymać, od Po + Z + Dymać>

[Pozdymować, uje, ował i P. ś.] p. Pozdejmo-
wać. <Z Pozdejmować>

[Pozdymowanie, a, blm.] czynność cz. Pozdy-
mować.

[Pozdymowanie się, a ś., blm.] czynność cz.
Pozdymować ś.

[Późde] p. Późno.

[Póździ] p. Późno.

† Póździe przys. p. Późno.

Póździerać, a, ał zedrzyć jedno po drugim; ze-
drzyć w wielu miejscach: Odważył ś. wewnętrzne
skrytości przezierać i ozdobne maskarki z ludzi
złych P. L. P. ś. zedrzyć ś. kolejno, jedno po dru-
gim; zedrzyć ś. w wielu miejscach. <Po + Zdzie-
rać>

Pozdzieranie, a, blm., czynność cz. Pozdzierać.

Pozdzieranie się, a ś., blm., czynność cz. Po-
zdzierać ś.

[Pozoblekać, a, ał] p. Pozwlekać. <Pomieszanie
*Poz(e)wlekać i Oblekać>

[Pozoblekanie, a, blm.] czynność cz. Pozoble-
kać.

Pozejmować, uje, ował i. † P. p. Pozdejmo-
wać: Póździe, nie mieszkaćcie, pozejmowawszy
te szaty żałobne. Groch. 2. × P. zjęć jedno po
drugim; zjęć w wielu miejscach; pozbiierać, pospi-
nać, pospajać, pościągąć: P. co klamrami. Śl. wil.
P. co igłą. Śl. wil. (= pozszywać). <Po + Z(e)i-
mować>

Pozejmowanie, a, blm., czynność cz. Pozejm-
wać.

Pozer, a, lm. owie fot. pracownik specjalista,
którego zadaniem jest usuwać osoby, fotografują-
ce ś. w pewnych pozach. Przen.: człowiek pozujący
na kogo a. chcący zwrócić na siebie uwagę. <Fr.
poseur>

Pozeskakiwać, uje, iwał zeskoczyć kolejno, je-
den po drugim; zeskoczyć z wielu miejsc. <Po +
Zeskakiwać>

Pozeskakiwanie, a, blm., czynność cz. Pozeska-
kiwać.

Pozeskubywać, uje, ywał zeskubać jedno po dru-
gim; zeskubać w wielu miejscach. <Po + Zesku-
bywać>

Pozeskubywanie, a, blm., czynność cz. Pozesku-
bywać.

Pozestawiać, a, ał zestawić jedno po drugim;
zestawić w wielu miejscach. <Po + Zestawiać>

Pozestawianie, a, blm., czynność cz. Pozesta-
wiać.

Pozeszywać, a, ał p. Pozszywać. <Po + Ze-
szywać>

Pozeszywanie, a, blm., czynność cz. Pozeszy-
wać.

Pozew, zwu, lm. y akt sądowy ze strony powo-
da wręczony przez woźnego i wzywający pozwanego
do sądu, † list pozewny: Proces rozpoczął
ś. od pozwu na piśmie, przez woźnego stronie
wręczonego. Dutk. Położenie pozwu należy do
woźnego. Vol. Wręczyć, doręczyć, otrzymać P.
P. do sądu duchownego. Troc. Na P. stanąć.
Troc. Pozwy były i ustne, które zwano *taktami*
od wyrazu *tactus*, bo woźny zaraz do sądu po-
zwanego prowadził. Dutk. Pozwy inaczej nazy-
wano obwieszczałne listy. Cz. Do pozwów ust-
nych należy *terminus factionatus*, rok licowy, gdy
złodziej z licem, t. j. z rzeczą skradzioną, był
schwyty. Dutk. Częstoby musieli woźny pozwy
jęść, a pomylił ś. na nie napijać. Stryjk. Dać ko-

mu P. do grodu, na trybunał, o gwałt, o załój.
Troc. P. nadworny, gdy król w której ziemi
jest, bywa. Herb. Przen.: Starość jest śmierci
pozewem własnym. Prot. Zdr. Pozewek. <Po +
*Zew, ZW/ZYW>

Pozewek, wku, lm. wki p. Pozew: Gdy prawa
stawili przodkowie nasi, P. był na trzy palce,
a minutka na dłoni. Rej.

[Pozewka, i, lm. i] wezwanie do sądu, awizacja
sądowa. <Od Pozew>

[Pozewłóczenie, a, blm.] czynność cz. Pozewłó-
czyć.

[Pozewłóczyć, y, ył] p. Pozwlekać. <Po + Ze-
włóczyć (od † Włóczyć)>

Pozewne, ego, blm. oplata od pozwu: Sep, na-
raz, P., niestane, przewod... Papr. <Od Pozew-
ny>

Pozewny, Pozwowy przym. od Pozew: † List
P. (= *pozew*). P., ego, lm. i rz. woźny: Pozwał
kogo do sądu przez pozewnego publicznego. P.
chet. <Od Pozew>

Pozeznawać, aje, awał zeznać kolejno, jeden po
drugim; zeznać w wielu razach; zeznać jedno po
drugim: W roku przeszłym na różnych pozezna-
wał te dobra, na których niepoślednia część sił
rzpltej na obronę kraju postanowiona zawisła.
Mat. <Po + Zeznawać>

Pozeznawanie, a, blm., czynność cz. Pozezna-
wać.

Pozezwalać, a, ał zezwolić w wielu razach; ze-
zwolić kolejno, jeden po drugim. <Po + Zezwa-
łać>

Pozezwalanie, a, blm., czynność cz. Pozezwa-
łać.

Pozębić, i, il postrzępić, powyrywać, pokarbować
w zęby: Przez okna widać było tylko czarne
szyty, pozebione na niebie jaśniejszym. Krasz.
Góry pozebione, na których spoczywały chmury.
Psm. <Po + *Zębić, od Zęb>

Pozębienie, a, blm., czynność cz. Pozębić.

Pozgadywać, uje, ywał zgadnąć jedno po dru-
gim; zgadnąć kolejno, jeden po drugim. <Po +
Zgadywać>

Pozgadywanie, a, blm., czynność cz. Pozgady-
wać.

Pozganiać, a, ał jedno po drugim zegnać; ze-
gnąć z wielu miejsc, pospędzać: Później trochę
wietrzyk pozgania kwiat, a owoc wrośnie. Fred.
A <Po + Zganiać>

Pozganie, a, blm., czynność cz. Pozganiać.

Pozgarbiać, a, ał, † Pozgarbić zgarbić jedno po
drugim; zgarbić w wielu miejscach. P. ś. zgarbić
ś. kolejno, jeden po drugim; zgarbić ś. w wielu
miejscach. <Po + Zgarbiać>

Pozgarbianie, a, blm., czynność cz. Pozgar-
biać.

Pozgarbianie się, a ś., blm., czynność cz. Pó-
zgarbiać ś.

† Pozgarbić, i, il i † P. ś. p. Pozgarbiać: Wąż
pozgarbiony na okrągłe zatoki. Otw. <Po +
Zgarbić>

† Pozgarbienie, a, blm., czynność cz. Pozgar-
bić.

Pozgarniać, a, ał zgarnąć jedno po drugim;
zgarnąć w wielu miejscach: Nie wytrzymała, że-
by trochę nie P. tu i owdzie i nie poustawiać.
Krasz. <Po + Zgarniać>

Pozgarnianie, a, blm., czynność cz. Pozgarniać.

Pozgeszczać, a, ał zgeszczyć jedno po drugim; P.
ś. zgeszczyć ś. kolejno, jedno po drugim. <Po +
Zgeszczać>

Pozgęszczenie, a, błm., czynność cz. **Pozgęszczać**.

Pozgęszczenie się, a s., błm., czynność cz. **Pozgęszczać** s.

Pozginać, a, ał *zgiąć jedno po drugim*; *zgiąć w wielu miejscach*: Widziś, jak okrył śnieg Soraktę biały, jak pod ciężarem swoje pozginały gałęzie drzewa. L. P. s. *zgiąć s. kolejno, jedno po drugim*; *zgiąć s. w wielu miejscach*. <Po + Zginać>

Pozginanie, a, błm., czynność cz. **Pozginać**.

Pozginanie się, a s., błm., czynność cz. **Pozginać** s.

Pozglądać, a, ał *zglądać jedno po drugim*; *zglądać w wielu miejscach*: Wiek jeszcze wszystkich rysów nie pozglądał. Mick. <Po + Zglądać>

Pozglądanie, a, błm., czynność cz. **Pozglądać**.

Pozgłaszać się, a s., ał s. *zgłosić s. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Zgłaszać s.>

Pozgłaszanie się, a s., błm., czynność cz. **Pozgłaszać** s.

Pozgłębiać, a, ał *zgłębić jedno po drugim*; *zgłębić w wielu miejscach*. <Po + Zgłębiać>

Pozgłębianie, a, błm., czynność cz. **Pozgłębiać**.

Pozgniatać, a, ał *zgnieść jedno po drugim*; *zgnieść w wielu miejscach*. <Po + Zgniatać>

Pozgniatanie, a, błm., czynność cz. **Pozgniatać**.

Pozgonny który *nastąpił po zgonie, pośmiertny, pogrobowy*. <Po + Zgonny>

Pozgrabiać, a, ał *zgrabić jedno po drugim*; *zgrabić w wielu miejscach*. <Po + Zgrabiać>

Pozgrabianie, a, błm., czynność cz. **Pozgrabiać**.

Pozgromadzać, a, ał *zgromadzić jedno po drugim*; *zgromadzić z wielu miejsc*. P. s. *zgromadzić s. kolejno, jeden po drugim*; *zgromadzić s. z wielu miejsc*. <Po + Zgromadzać>

Pozgromadzanie, a, błm., czynność cz. **Pozgromadzać**.

Pozgromadzanie się, a s., błm., czynność cz. **Pozgromadzać** s.

[**Pozgromieć**, i, ał] *rozgromić, pogromić, poskromić*: P. wrogów. <Po + *Zgromieć, od Z + *Gromieć, od Grom>

[**Pozgromienie**, a, błm.] czynność cz. **Pozgromieć**.

Pozgrubiać, a, ał *zgrubić jedno po drugim*; *zgrubić w wielu miejscach*. <Po + Zgrubiać>

Pozgrubianie, a, błm., czynność cz. **Pozgrubiać**.

Pozgrywać się, a s., ał s. *zgrać s. kolejno, jeden po drugim*; *zgrać s. w wielu razach*. <Po + Zgrywać s.>

Pozgrywanie się, a s., błm., czynność cz. **Pozgrywać** s.

Pozgryzać, a, ał *zgrzyść jedno po drugim*. <Po + Zgryzać>

Pozgryzanie, a, błm., czynność cz. **Pozgryzać**.

Pozgrzebywać, uje, ywał *zgrzebać jedno po drugim*; *zgrzebać w wielu miejscach*. <Po + Zgrzebywać>

Pozgrzebywanie, a, błm., czynność cz. **Pozgrzebywać**.

Pozgrzyt u, lm. y *zgrzyt, chrzęst powtarzający s.*: Wsłuchuje s. ucho w tę ciszę grobową i w pozgrzyty mrozu nielitościwe, ale nie oprócz tej ciszy, nie oprócz tych pozgrzytów nie słyszy. Szym. A. <Po + Zgrzyt>

Pozgrzytać, a, ał *spędzić pewien czas na zgrzytaniu*. L. <Po + Zgrzytać>

Pozgrzytanie, a, błm., czynność cz. **Pozgrzytać**.

Pozgwałcać, a, ał *zgwałcić jedno po drugim, pogwałcić*. <Po + Zgwałcać>

Pozgwałcanie, a, błm., czynność cz. **Pozgwałcać**.

Pozielenić, i, il *zrobić co zielonym po wierzchu, zazielenić, powlec zielonością*. L. P. s. *zazielenić s. po wierzchu*; *wytrzeć s. o coś zielonego, obleźć zielonym, powalać s. zielonym*. <Po + Zielenić>

Pozielenieć, eje, ał *stać s. zielonym, zzielenieć*: P. ze złości. <Po + Zielenieć>

Pozielenienie, a, błm. 1. czynność cz. **Pozielenieć**. 2. czynność cz. **Pozielenieć**.

Pozielenienie się, a s., błm., czynność cz. **Pozielenieć** s.

× **Poziem**, u, lm. y p. **Poziom**: Ziemia znacznie wyniesiona nad P. morza wstrzymuje jego zapędy. Stasz. <Po + *Ziem, od Ziemia>

Poziemie, a, lm. a *dolna część budynku, parter, dół*: Jednej arkadzie poziomu odpowiadają dwie na pierwszym piętrze. Krem. P. jest i tutaj podziemem, więc długim szeregiem arkad rozkraczystych, ostrołukich. Krem. <Po + *Ziemie, od Ziemia>

† **Poziemeczka**, i, lm. i p. **Poziemka**: Lecie mleko, w jesieni jabłko z gronem wina, na wiosnę poziemeczki, zimie do kominia. Szymon.

† **Poziemka**, i, lm. i p. **Poziomka**: Poziemki nazwane, bo po ziemi rosną, a że są po zimie pierwsze. Troc. Powiód wiśniowych, malinowych dano i z poziomków. Piel. Poziemki szczykać. Nagur. Zdr. † **Poziemeczka**. <Po + *Ziemka, od Ziemia>

† **Poziemkowy** przym. od **Poziemka**. Troc.

† **Poziemnie** przys. od **Poziemny**, *poziomo, horyzontalnie*: Stolik geometryczny ustawić P. Krup.

† **Poziemny** 1. *rosnący, czulający s. po ziemi, ziemny*: Wąż P. Sekl. Ziele pozienne. Troc. 2. *lądowy, nie wodny, nie morski*: Zwierzęta pozienne. Troc. Droga poziomą, a nie morzem jechał. Troc. Zbójca P., morski. Troc. Wieprz P., dzik. Troc. 3. *ziemski, gruntowy, lanowy*: Ryszard Wielki P. podatek na całą Anglią nałożył. Wyrw. (=lanowe). 4. p. **Pozioomy**: O windach poziomych i pionowych. Jak J. <Po + Ziemny>

Pozierać, a, ał i. p. **Spojrzeć**: *Pozierała na mię po oku*. Troc. Kalipso z oka pozierała na Mentora. Jabł. Mógł badawczym okiem P. po minionych wypadkach i ludziach. Lib. Mężny na śmierć ze wzgardą poziera. Mick. 2. [P.]: Tylko P. kogo = *tylko patrzeć, tylko co nie widać*: Ona tu zaraz przyleci, ino jej P. Ork. 3. [P.] *wyglądać, oczekiwać*: Wysła na Górecke, pozirą tatusia. 4. [P.] *pilnować*: *Pozierajcież na mnie, bych się nie ocielił*. Za styzkami (owcami) pozierają. Dziadek poziera po juchasów. <Po + Zierać, od Pożrzeć>

Pozieranie, a, błm., czynność cz. **Pozierać**.

Poziew, u, lm. y l. [P.] *ziew, ziewnięcie, tchnienie*: Powoli dyszy ziemia omdlała piersią i leniwie poziewa... A każdy oddech mgłą s. unosi, a każdy P. ciepłemi opami ku niebu. Ork. 2. *wyziew, tchnienie, dech, odr, zapach, woń, wapor*: Róża wieńcem lubości śmiertelnych ludzi, on słodkim poziewem i bogów budzi. Nar. <Po + Ziew>

Poziewacz, a, lm. e l. ten, *co poziewa, ziewacz*: Nie stoją mi w oczach ciężcy poziewacze, kiedy chcę, to śpię. Pot. 2. *gieol. małża bezgłowa dwumuskulowa*, chama, ziejka. Kluk., Łab. <Od Poziewać>

Poziewaczka, i, lm. i forma ż. od **Poziewacz**, *ziewaczka*.

Poziewać, a, at I. p. **Poziewnąć**: Za poziewającą głębię rozdzielasz. Pilch. Powiedziałbym: „Idź spać” temu, który poziewa. L. Człowiek, gdy widzi drugiego poziewając, sam też także ziewa. And. z Kobyl. On ś. gniewa na natrętność, pytany o zdrowie — poziewa. Mick. 2. † P. na co = *ślinki tykać, ostrzyć sobie apetyt, kasować ś.*, *oblizywać ś.*: Zygmunt, na królestwo braterskie łakomie poziewając, własne ostradał. Błaz. 3. † P. czym = *oddychoć, dyszeć, tchnąć*: Tu wiosna długim zefrem poziewa, tu ostre grudnie Jupiter ogrzewa. Nar. <Po + Ziewać>

Poziewanie, a, btm., czynność cz. **Poziewać**. **Poziewnąć, nie, nał, nied. Poziewać ziewnąć**: P. całą gębą.

Poziewnięcie, a, btm., czynność cz. **Poziewnąć**. **Poziewnik, a**, lm. i, **Badył, Koci pysk** bot. (*galopsis*) roś. z rodziny *wargowyc.* Gatunki: P. polny a. purpurowy a. [*Kolibaba*] (*g. ladantum*). P. szorstki a. drobnokwiatowy (*g. tetrahit*). P. różnobarwny a. upstrzony (*g. versicolor*). <Od Poziewny>

× **Poziewny ten, co ciągle ziewa; ten, co sprawia ziewanie**. <Od Poziew>

Poziebić, i, ii I. spędzić pewien czas na ziębieniu. 2. jedno po drugim oziębic, poostudzać. L. <Po + Ziębić>

Poziebień, a, btm., czynność cz. **Poziebić**. **Poziebli** (o wielu) *każdy z tych, co poziebli*: Poziebli ludzie gwarzyli u komina wielkiego do syć wesoło. Krasz. <Od Poziebiąć>

Poziebiąć, ębnie, ąbł I. przez chwilę doznać ziębienia. 2. (o wielu) ziębiąć kolejno. L. <Po + Ziębiąć>

Poziebińcie, a, btm., czynność cz. **Poziebiąć**. † **Pozimeczka, i**, lm. i p. **Pozimka**: Truskawki pozimeczki. Rej.

[**Pozimek**] I. mku, lm. i, **Pozimek wiosna. 2. mka, lm. mki** *haranek przechowany przez zimę*. <Po + *Zimek, od Zima>

[**Pozimk, u, lm. i, Pozymk**] *koniec wiosny, druga połowa wiosny*. <Po + *Zimk, od Zima>

Pozimka, i, lm. i I. [P.] owieczka przechowana przez zimę. 2. † P. p. Poziomka. Zdr. † Pozimeczka. <Od Pozimek>

† **Pozimkowy przym. od Pozimka, pozimkowy. Pozimniczy** p. *przym. następujący*. Patol.: *Chłactwo pozimnicze (cachexia malarica)*. <Po + Zimniczy>

Poziołek, łka, lm. lki bot. p. **Wielosił.** **Poziołkowate** rośliny bot. p. **Wielosiłowate.** **Poziołno, a, lm. a** bot. (*fraseria*) roś. z rodziny *goryczkowatych*.

Poziom, u, lm. y, † Poziem I. P. *pozorny a. fizyczny = płaszczyna styczna do powierzchni ziemi w miejscu, gdzie ś. znajdujemy; część powierzchni ziemi, ograniczona okręgiem koła, jaką dostrzegamy w miejscu ze wszystkich stron otwartym*: Wielki Czatyrdahul ty, nad skały poziomu uciekszy w obłoki, siedzisz sobie pod bramą niebios. Mick. Okrag wypadający z przecięcia płaszczyny poziomu z pozornym sklepieniem niebieskim, a. też całe to koło, nazywamy horyzontem a. widnokręgiem. P. rzeczywiście, czyli matematyczny = *płaszczyna równoległa do poziomu pozornego, przechodząca przez środek ziemi*. P. oddziela część nieba widzialną od niewidzialnej. Pogłębienie a. pochylenie poziomu p. **Depresja. 2. P.** oceanu, wody, *cieczy = powierzchnia wody, cieczy pozostającej w równowadze*: P. morza służy do porów-

nania wysokości lub głębokości, to jest uważa ś. za powierzchnię stałą, z którą porównują ś. miejsca na lądzie w celu oznaczenia ich wyniesienia lub zagłębienia. Łab. Przen.: *stopień, od którego zaczyna ś. wszelka wysokość duchowa, poziomość, płaskość, nizkość, mierność, pospolitość, drobnostkowość, powszechność*: Młodości! ty nad poziomy wylatuj. Mick. 3. *płaszczyzna prostopadłe skierowana względem pionu, czyli równoległa do wody stojącej*: Piękny z ziemi i murawy ułożono P. Niem. P. niski, wysoki, niższy, wyższy. Wznosić ś. na P. wyższy, opadać na P. niższy. Różnica poziomów. P. rzeki niski, średni, zwykły, wysoki. P. przyborów. P. spiętrzony. P. porównawczy (= *od którego mierzą ś. wyniosłości innych poziomów*). Przen.: *Jakby umyślnie obniżał P. moralny społeczeństwa. P. nauki, cywilizacji*. 4. *gór.*: P. = *piętro w kopalni*: Niższy P. P. *gieognostyczny = pokłady do jednego utworu należące, z powodu, że ich poziomy przy osadzeniu ś. musiały być na równi, chociaż dziś odmienne jest ich wyniesienie nad P. morza*. Łab. P. *osuszony = P., do którego kopalnia za pomocą sztolni lub chodnika głównego jest osuszona*. P. *wód zaskórnych = wysokość, do której wody zaskórne w kopalni nad warstwę iltu, skały i t. p. wody nie przepuszczających, podnoszą ś.* Łab. 5. *kol.*: P. *torowiska = płaszczyna pozioma przechodząca przez wierzchołki szyn na drodze żelaznej*. 6. *mor.*: P. *statku = linja zanurzenia statku z ładunkiem wagi normalnej*. <Po + *Ziom, z *Ziem, od Ziemia>

Pozimeczka, i, lm. i p. Poziomka. <Od Poziomka>

Poziomie p. Poziomo: P. *ustawiony*. Hube. **Poziomka, i, lm. i, † Poziemka, † Pozimka, [Poziomka, Ziomka, Podzimka, Poziębka, Kozimka, Kozimka, Kozimka, Potrawnica]** bot. (*fragaria*) roś. z rodziny *różowatych*. Gatunki: P. *pospolita a. zwyczajna (f. vesca)*; osadniki mięsiste tej rośliny znane pod nazwiskiem: *poziomek a. poziomek a. jagód czerwonnych*. P. *truskawka (f. elatior)*. <Po + *Ziomka, od Ziemia>

Poziomkobranie, a, lm. a *zbiieranie poziomek w lesie*: P. odbywało ś. wesoło. Jez. <Poziomka + Branie>

Poziomkowy przym. od **Poziomka**: *Drzewo poziomkowe, chróścina poziomkowa* bot. p. **Chróścina**: *Poziomkowe ziele*. Kluk. Sok P.

Poziomnica, y, lm. e p. Libella. <Od Poziomnik>

Poziomniczy przym. od **Poziomnik a. od Poziomnica**: *Pomiary poziomnicze. Dziennik P. (= spis pomiarów poziomniczych)*. <Od Poziomnik> † **Poziomnie** przys. od **Poziomny. L.**

Poziomnik, a, lm. i *przyrząd umożliwiający pomiarzenie dokładne w kierunku poziomym, a. służący do oznaczania różnic poziomów*: P. *wodny (= za pomocą którego celujemy przez poziomy wody w dwóch naczyniach, znajdujących ś. w nim)*. P. *rtęciowy (= takiż, w którym jednak rtęć zastępuje wodę)*. P. *lunetowy, czyli zwykły (gdy oś lunety nastawiamy poziomo podług wskazań poziomnicy, związanej z przyrządem)*. <Od Poziomny>

† **Poziomny p. Poziomy**: *Położenie horyzontalne albo poziomne*. Sol. *Strzelanie poziomne, gdy armata stoi równoległa z poziomem*. Jak. J. <Od Poziom>

Poziomny przys. od **Poziomny**. Przen.: *Najczęściej sony wielkich ojeów zotłgają ś. P. w hańbie znikczemnienia*. Krasin.

Poziomołuk, u, lm. i p. **Azymut**. <Poziomy + Łuk>

Poziomierz, a, lm. e przyrząd niwelacyjny. <Poziom + -mierz, od Mierzyć>

Poziomość, i, blm. rz. od **Poziomy**: P. warstw skalnych. Wyniosła i szlachetna wstydlliwość poetyka Asnyka rumieniła ś. w nim przy zeknięciu z poziomością życia. Zdziech.

Poziomować, uje, owal *dochodzić poziomowi, linii poziomej; równoważyć, niwelować; dochodzić wysokości jednego miejsca nad poziom drugiego a. nad poziom morza*. <Od Poziom>

Poziomowanie, a, blm., czynność cz. **Poziomować**: Łata do poziomowania.

Poziomowy przym. od **Poziom**.

Poziomy, †**Poziomny**, †**Poziemny** i. po ziemi znajdujący ś., mało nad ziemię podniesiony; pełzający, ścielący ś. po ziemi, niski, kurlowaty: Tu kępy, tu zarosła pozioma leszczyna. Szymon. Tu poziome chróściny, tu lasy osadził Nar. Tak cedr, co ś. pod niebo dumnym wierzchem wspina, jak i pozioma wiatrem powali chróścina. Nar. Przen.: *pluski, nie wzniosły, bez polotu, pospolity, gminny*: P. rym. Zim. Kto ma dowcip ścisłony i gienijusz suchy, tego Pegaz P., temu Febus głuchy. Dm. Gardzi rodem poziomym, a złotemi pióry gwiazd sięga. L. Stylem pisać poziomym i czolgającym ś. L. Nasz wiek, syt w zbytki, w istocie P., zrządził, iż zniósł dumne grubijaństwo, utraciliśmy i cnotę, i państwo. Kras. Chłuba poziomych umysłów jest przymiotem. Kras. Myśl pozioma. Puścił ś. poziomym lotem w świat lekkich roztargnień bez jutra. Siem. 2. przym. od **Poziom**, *równoległy do poziomowi danego miejsca, prostopadły do pionowego, horyzontalny*: Powierzchnia pozioma, do której pionowa jakiego miejsca jest prostopadłą. Hube. Przecięcie poziome, rzut P., plan. Łab. 3. anat.: Błazka pozioma kości sitowej (lamina horizontalis ossis ethmoidae). Część pozioma kości podniebiennej (pars horizontalis ossis palatini). Gałąź pionowa kości łonowej (ramus horizontalis ossis pubis). 4. gie.: Rzut P. = *perspektywiczny obraz powierzchni kuli ziemskiej na płaszczyźnie jakiegos poziomu*. 5. gór.: Chodnik P. = *prowadzony poziomo bez spadku lub ze spadkiem nieznacznym*. 6. hist.: Włókna nerwowe poziome kory mózgowej. 7. mech.: Kółwrót P. p. Krąg. Koło poziome czyli turbina p. **Koło**. Machina pozioma = *machina z tlokiem poziomo idącym*. Koło wodne poziome p. **Koło** pod 19). <Od Poziom>

[**Poziornie**, **Poziorno**] przys. *otwarto, widno* (o miejscu, skąd widok rozległy i gdzie słońca dużo): Z Dónajca to sądył P. <Od *Poziorny, od Poziór>

[**Poziorno**] p. **Pozłornie**.

[**Poziómka**, i, lm. ij] p. **Poziomka**: Nazbierają poziómek. Słow.

[**Poziór**, oru, blm.] *dozór, baczenie, oko, uwaga*: Dawać P. na kogo. A ty, Hanka, dej P. na nią, rozumiesz? Ork. <Po + *Ziór, ZOR/ZR/ZRZ/ZIER>

Pozipać, pie, pał *przetrwac pewien czas zipając*. <Po + Zipać>

Pozipanie, a, blm., czynność cz. **Pozipać**.

Pozjadać, a, ał *zjeść jedno po drugim*. P. ś. *zjeść jeden drugiego*: Pozjadaliby ś. z samej miłości. Kaczek. <Po + Zjadać>

Pozjadanie, a, blm., czynność cz. **Pozjadać**.

Pozjadanie się, a ś., blm., czynność cz. **Pozjadać** ś.

Pozjawiać się, a ś., ał ś. *zjawić ś. kolejno, jeden (a. jedno) po drugim*. <Po + Zjawiać ś.>

Pozjawianie się, a ś., blm., czynność cz. **Pozjawiać** ś.

Pozjednywać, a, ał *zjednać jednego po drugim; zjednać kogo kolejno, jeden po drugim*. <Po + Zjednywać>

Pozjednywanie, a, blm., czynność cz. **Pozjednywać**.

Pozjeżdżać, a, ał i. *zjechać kolejno, jeden po drugim; zjechać z wielu miejsc*. 2. a. P. ś. *zjechać ś. kolejno, jeden po drugim*: Żydzi, wszelacy kupcy, co, ośmieleni królewskimi tryumfami, pozjeżdżali za handlem na Ukrainę, wszystko to ś. pakuje z żonami i dziećmi i ucieka. Moracz. Pozjeżdżało ś. tego co niemiarą. L. <Po + Zjeżdżać>

Pozjeżdżanie, a, blm., czynność cz. **Pozjeżdżać**. **Pozjeżdżanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Pozjeżdżać** ś.

Pozłatać, a, ał, **Pozlatywać**, [Pozlatować] *zlecić kolejno, jeden (a. jedno) po drugim*. P. ś. *zlecić ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Złatać>

Pozlatanie, a, blm., czynność cz. **Pozłatać**.

Pozlatanie się, a ś., blm., czynność cz. **Pozłatać** ś.

[**Pozlatować**, uje, owal i P. ś.] p. **Pozłatać**. <Po + Złatować>

[**Pozlatowanie**, a, blm.] czynność cz. **Pozłatować**.

[**Pozlatowanie się**, a ś., blm.] czynność cz. **Pozłatować** ś.

Pozlatywać, uje, ywał i P. ś. p. **Pozłatać**. <Po + Zlatywać>

Pozlatywanie, a, blm., czynność cz. **Pozlatywać**.

Pozlatywanie się, a ś., blm., czynność cz. **Pozlatywać** ś.

Pozlecać, a, ał *zlecić jedno po drugim; zlecić co kolejno, jeden po drugim*. <Po + Zlecać>

Pozlecanie, a, blm., czynność cz. **Pozlecać**.

Pozlegać, a, ał i. (o kobietach rodzących) *zleć kolejno, jedna po drugiej*. 2. [P.] *pokłaść ś.*: Dopierośmy pozlegali, a już wołasz, byśmy wstali. <Po + Zlegać>

Pozleganie, a, blm., czynność cz. **Pozlegać**.

Pozlepiać, a, ał *zlepić jedno po drugim; zlepić w wielu miejscach*: Włos kruczy, rozrzucony w porozlepianych kosmach po czole i twarzy. Krasz. (=który ś. *pozlepiał*). P. ś. *zlepić ś. kolejno, jedno po drugim; zlepić ś. w wielu miejscach*. <Po + Zlepiać>

Pozlepianie, a, blm., czynność cz. **Pozlepiać**.

Pozlepianie się, a ś., blm., czynność cz. **Pozlepiać** ś.

Pozlewać, a, ał *zlać jedno po drugim*. P. ś. *zlać ś. kolejno, jedno (a. jeden) po drugim*. <Po + Zlewać>

Pozlewanie, a, blm., czynność cz. **Pozlewać**.

Pozlewanie się, a ś., blm., czynność cz. **Pozlewać** ś.

[**Pozlewki**, ów, blp.] *resztki jedzenia*: Choć ta P. jakie, to dała. Kon. <Po + Zlewki>

Pozliczać, a, ał *zliczyć jedno po drugim*. <Po + Zliczać>

Pozliczanie, a, blm., czynność cz. **Pozliczać**.

Pozlizywać, uje, ywał *zlizać jedno po drugim; zlizać w wielu miejscach; zlizać co kolejno, jeden po drugim*. <Po + Zlizywać>

Pozlizywanie, a, blm., czynność cz. **Pozlizywać**.

[**Pozlozować**, uje, owal] *zluzować jedno po drugim*: Pięścią pozlozował zęby. <Po + *Zlozować, zam. Zluzować>

[Pozłobzowanie, a, btm.] czynność cz. Pozłobzować.

Pozłacać, a, al p. Pozłocić. P. s. *polyskiwać złotem*: Włos litewskiego ludu biały a. płowy pozłacał ś. jako łan dojrzalego żyta. Mick.

Pozłacanie, a, btm., czynność cz. **Pozłacać.**

Pozłacanie się, a ś., btm., czynność cz. **Pozłacać ś.**

Pozłacany, † Pozłocany I. im. od **Pozłacać. 2. a. Pozłocisty, [Pozłociany]** mający na sobie warstewkę złota, złocony, platerowany złotem: Już paź nieprzytomnie nalewał napój w pozłacaną czarę. Słow. Srebro pozłacane. Przen.: Młodzież pozlacana = *błyszcząca pozorami, niby bogata, malpująca bogatych, starająca ś. im dorównać*: Coraz to więcej pozlacanych młodzieńców pojawiało ś. w kole tańczących. Bał. <Od **Pozłacać**>

[**Pozłamować, uje, owa!**] *złamać jedno po drugim; złamać w wielu miejscach, połamać.* <Po + *Złamować, od **Złamać**>

[**Pozłamowanie, a, btm.**] czynność cz. **Pozłamować.**

Pozłazić, i, il *zleść kolejno, jeden po drugim; zleść w wielu miejscach*: Żołnierze pozłazili z koni. Sienk. P. ś. *zleść ś. kolejno, jeden po drugim.* <Po + Złazić>

Pozłazienie, a, btm., czynność cz. **Pozłazić.**

Pozłazienie się, a ś., btm., czynność cz. **Pozłazić ś.**

† **Pozłocany** p. **Pozłacany.** Troc.

Pozłocenie, a I. btm., czynność cz. **Pozłocić. 2. lm. a. pozłocenie, zlocenie, powłoka ze złota.**

[**Pozłociany**] p. **Pozłacany**: W mojej rodzinie góry pozłociane. Kolb. <Od *Pozłociać, z **Pozłacać**>

Pozłocić, i, il, nied. Pozłacać *powlec złotem; pomalować na kolor złoty*: Wart jesteś, żeby ci tę głowę P. (= *głowa do pozłoty*). Przen.: Słońce pozłaca gór wierzchołki = *wyzłaca = ozłaca = oświeca = oblewa światłem*. Wrzesniowe słońce smutek cichych brzoź pozłaca. Sf. <Po + Złocić>

[**Pozłocie, a, lm. a]** p. **Pozłotko.** <Po + *Złocie, od **Złoto**>

Pozłociście, Pozłociście - przys. od **Pozłocisty.**

Pozłociństwo, i, btm. rz. od Pozłocisty: Pyszna, jarząca P. Sienk.

Pozłocisty p. **Pozłacany**: Runo a. skóra barania pozłocista. H. Tr. Jako choremu pozłociste łoże, także też złemu szczęście nie pomoże. Rej. Jeden ś. nad drugiego przekłada na stroje, musi mieć koń turecki pozłociste zbroje. Biel. M. Kazał Luterek w pozłocistej ramie obraz ojcowski powiesić w swym domu. Pot. Ubierz ty złą szkapę w P. rząd, przecie po staremu psem będzie... jeśli swej własnej cnoty mieć nie będzie. Rob. Opasał ś. pasem pozłocistym. Sienk. Pas P. podwójny. Sienk. Gdzie znowu święte obrazy przedawali w pozłocistych ramach i ze szkłem... Rejm. Pani kasztelanowa w pozłocisto-wisnio-wym robronie. Kaczk. Przen.: Pozłocistego, by też nie umiał i kozie ogona zawięzać, alic go na urzędy sadzają, alic go już z rady nie wyganiają. Rej. (= *złoto mającego, bogacza, pieniążnego*). <Od **Pozłocić**>

Pozłociście p. **Pozłociście.**

Pozłosczenie się, a ś., btm., czynność cz. **Pozłocić ś.**

Pozłocić się, i ś., il ś. *przetrwac pewną chwilę w złości.* <Po + Złocić ś.>

Pozłota, y, lm. y I. btm.: *pozłocenie, pozłacanie, zlocenie*: Pokost na wszelką pozłotę. Slesz. O wy.

głowy do pozłoty, znać, że wam. mózgu brakuje L. (głowa dla kształtu tylko; czeza, pusta, choć kształtna głowa, jak u lalki norymberskiej. L.). Ta głowa nie do pozłoty. L. Często z złotym barkiem głowa do pozłoty. Zabł. 2. a. × **Wyzłota, × Pozłotek** *to, czym pozłacają, warstewka złota pokrywająca coś, powłoka złota, zlocenie*: Zna Bóg olów pod pozłotą. Pot. P. zblakowała. Troc. P. ś. starła. Mogę iacno mówić do Boga w tej próżnej pozłot izdebce mojego pałacu. Psm. Kłęcząc w bieli w tej białej celce o zdartych pozłotach, niepokojem wielkim dręcąc ś., Panie. Psm. Wieże Marjaekie wznosiły ś. lekko na tle szarego nieba, na którym migotała pozłota ich koron. Witk. Przen.: Zawsze w miesięcznych (księżycowych) pozłotach stoi smutek. Słow. (= *blaskach; w świetle księżycowym*). Przen.: *szych, blichtr, pozór, burwa, upiększenie*: Nie znajdziesz w moich słowach blasku, ni pozłoty, lecz znajdziesz prawdę szecerą honoru i cnoty. Wyb. Na pozłotę swoich zmas i sprośności. Troc. 3. *iluszczy, łój w zupie; tłuste krawki, oka pływające na powierzchni zupy; frytura.* Zdr. **Pozłotka.** <Po + *Złota, od **Złoto**>

[**Pozłotawy**] *odznacający ś. zlocistą barwą*: Włosy pozłotawe. <Po + Złotawy>

Pozłotek, tka, lm. tki I. × P. p. **Pozłota**: Miłość własna pochlebny omamia nas pozłotkiem, iż do każdego urzędu zdatność w sobie widzi. L. 2. [P.] p. **Pozłotka**: Wydobywszy z kufra monarszą Jaska purpurę tudzież koronę z pozłotka, kładła je na swoim łóżku i przypatrywała im ś. długo. Kon. <Po + *Złotek, od **Złoto**>

Pozłotka, i, lm. i I. p. **Pozłota**: Czymże ś. tedy ehlubią? pozłotką samą, która tylko z wierchu za złoto ś. udaje, a wewnątrz jest szczerą mosiadz a. kontryfał. Jan. 2. † P., [P., **Pozłotka, Pozłotko, Pazłotka, Pazlotek, Pozłocie!** *blaszka złota jako ozdoba, ozdoba ze strzyżonego papieru złotego, świecidełko, szych, galon*: Potrzaski rozliczne, pozłotki, farby, malowania-dziwne. Rej. Potrawy zepstrzone w potrzaski rozliczne; pozłotki, farby. Rej. Dobry kozuch z pozłotką zimie chodzić paniej, haras z barchanem lecie. Biel. M. P. blaszana. Troc. Mantuary, szyehy, pozłotki pod szaunek podlegać mają. Vol. [Wieńce chojniańe z pozłotką lub trzęsące, złożone ze złoczonych papierków, bajorku, paciorków szklanych kolorowych, blaszek okrągłych i świecideł.] <Od **Pozłota**>

[**Pozłotko, a, lm. a]** p. **Pozłotka**: Kwiat robiony, suto upstrzony żółtą blaszką, zwaną P. Barwinek, na którym przyczepione trzęsie ś. P. <Po + Złotko>

Pozłotnictwo, a, btm. rzemiosło pozłotnika. <Od **Pozłotnik**>

Pozłotniczy przym. od **Pozłotnik**: Robota pozłotnicza. <Od **Pozłotnik**>

Pozłotnik, a, lm. cy, × Wyzłotnik *rzemieślnik trudniący ś. pozłocaniem.*

Pozłotny przym. od **Pozłota**: Pokost P. nie tylko na skóry, ale też na srebro służący. Slesz. <Od **Pozłota**>

Pozłoto, a, lm. a bot. p. **Kaniańka.** <Po + Złoto>

× **Pozłotowina, y, lm. y** p. **Pozłota** *zlocenie, ozdoba zloczona*: Anioł błyskawicy, w pozłotowinę ubrany. Słow. Jakże mi pięknie zamek wygląda waszmości! co lam, co pozłotowin! Słow. <Po + *Złotowina, od **Złoto**>

[Pozłożenie, a, b] czynność cz. **Pozłożyć**.

[Pozłożyć, y, y] *złożyć jedno po drugim, poskładać*. [P. ś.] *złożyć ś. kolejno, jeden po drugim, poskładać ś.*: Po talaru ś. pozłożyta. <Po + Złożyć>

[Pozłotka, i, lm. i] p. **Pozłotka**: Usunięto na stronę z niebieskiego sukna w pozłótkę ozdobną kurtynę. Wilk. Za wątkoc zabłąkał ś. polny kwiatek lub barwinek z pozłótką. Jeż. <Od Pozłota>

[Pozmagać, a, a] i. *zmęczyć, pomóc*: My ręce pozmagali. 2. a. [P. ś., Pozmagać ś.] *pomęczyć ś., zmęczyć ś.*: Boć nam ręce pozmagaly. <Po + *Zmagać, od Zmóc>

[Pozmaganie, a, b] czynność cz. **Pozmagać**. [Pozmaganie się, a ś., b] czynność cz. **Pozmagać ś.**

† **Pozmarle** przys. *po śmierci, po zgonie* (ojca): Dziecię P. urodzone = *pogrobowiec*. Gdy ś. białogłowa przy pogrzebie męzczywym abo we trzydzięci dni opowie, że brzemienna, i potym urodzi, tedy ono dziecic, tak P. urodzone, dziedzictwa ojca swego dojdzie. Sz. <Po + *Zmarle, od †Zmarł>

Pozmarszczać, a, a *zmarszczyć jedno po drugim; zmarszczyć w wielu miejscach, pomarszczyć*. <Po + Zmarszczać>

Pozmarszczenie, a, b, czynność cz. **Pozmarszczać**.

× **Pozmarzać, a, a** (Pozmarzać) *zmarznąć kolejno, jedno po drugim*: Sroga była zima, i od mrozu wszystko pozmarzało. Zigr. <Po + Zmarzać>

× **Pozmarzanie, a, b**, (Pozmarzanie) czynność cz. **Pozmarzać**.

Pozmawiać, a, a *zmówić jedno po drugim*. P. ś. *zmówić ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Zmawiać>

Pozmawianie, a, b, czynność cz. **Pozmawiać**.

Pozmawianie się, a ś., b, czynność cz. **Pozmawiać ś.**

Pozmazywać, uje, ywał *zmazać jedno po drugim; zmazać w wielu miejscach*. <Po + Zmazywać>

Pozmazywanie, a, b, czynność cz. **Pozmazywać**.

Pozmiatać, a, a, [Posmiatać] *zmiąć jedno po drugim; zmiąć w wielu miejscach*: P. miotła. Przen.: *pozności*: Mosty wszystkie przed Tatarami pozmiatano. Biel. M. Z ziem szlachta książęca miana pozmiatała. Bobrow. <Po + Zmiatać>

Pozmiatanie, a, b, czynność cz. **Pozmiatać**.

Pozmienić, a, a *zmienić jedno po drugim; zmienić w wielu miejscach*: Sterczące resztki świątyń, pozmienianych na kościoły, zdały mu ś. dziełami nie ludzkiej ręki i ducha. Krasz. Wojsko związkowe zniewolone było P. niektóre stanowiska. Moracz. P. ś. *zmienić ś. kolejno, jedno (a. jeden) po drugim; zmienić ś. w wielu miejscach*: Główne w obrębach, w powiatach stanowiska pozmieniali ś. nieco. Lel. <Po + Zmienić>

Pozmienianie, a, b, czynność cz. **Pozmienić**.

Pozmienianie się, a ś., b, czynność cz. **Pozmienić ś.**

[Pozmierzać, a, a] *zmiężyć kolejno, jeden po drugim, pomrzeć, pomierzać*. <Po + Zmierzać>

[Pozmieranie, a, b] czynność cz. **Pozmierzać**.

[Pozmierchnąć się, chnie ś., chl ś.] *zmierchnąć ś.* <Po + Zmierchnąć ś.>

[Pozmierchnięcie się, a ś., b] czynność cz. **Pozmierchnąć ś.**

Pozmięczać, a, a *zmiękczyć jedno po drugim*. <Po + Zmięczać>

Pozmięczenie, a, b, czynność cz. **Pozmięczać**.

Pozmniejszać, a, a *zmniejszyć jedno po drugim*. P. ś. *zmniejszyć ś. kolejno, jedno po drugim*. <Po + Zmniejszać>

Pozmniejszanie, a, b, czynność cz. **Pozmniejszać**.

Pozmniejszanie się, a ś., b, czynność cz. **Pozmniejszać ś.**

[Pozmagać się, a ś., a] p. **Pozmagać**: Ręce nam ś. pozmagaly.

[Pozmaganie się, a ś., b] czynność cz. **Pozmagać ś.**

Pozmrażać, a, a *zmrozić jedno po drugim*: Zimny wiatr pozmrażał kałuże na trakcie. Sienk. <Po + Zmrażać>

Pozmrażanie, a, b, czynność cz. **Pozmrażać**.

Pozmrużać, a, a *zmrużyć jedno po drugim*: P. oczy. <Po + Zmrużać>

Pozmrużanie, a, b, czynność cz. **Pozmrużać**.

Pozmuszać, a, a *zmusić jednego po drugim*. <Po + Zmuszać>

Pozmuszanie, a, b, czynność cz. **Pozmuszać**.

Pozmykać, a, a *zemknąć kolejno, jeden po drugim; zemknąć jedno po drugim, pozsuwać*: [Pozmykał z palusków pierścieńce]. P. psy ze smyczy = *pospuszczać*. Na lisa charty z smyczy pozmykali. Otw. <Po + Zmykać>

Pozmykanie, a, b, czynność cz. **Pozmykać**.

Pozmyślać, a, a *zmyślić jedno po drugim*: Szalbierz pozmyślał listy, potrafił pieczęci. Troc. <Po + Zmyślać>

Pozmyślanie, a, b, czynność cz. **Pozmyślać**.

Pozmywać, a, a *zmyć jedno po drugim; zmyć w wielu miejscach*: P. statki (kuchenne). P. podłogę. <Po + Zmywać>

Pozmywanie, a, b, czynność cz. **Pozmywać**.

[Poznachodzenie, a, b] czynność cz. **Poznachodzić**.

[Poznachodzić, i, i] *poznajdować*. <Po + Znachodzić>

Poznaczenie, a, b, i. czynność cz. **Poznaczyć**.

2. × P., lm. a *znak, notatka*: Ku porozumieniu rozdziałów annotacje a. P. co główniejszych, przy boku położone, niemało pomoga. Smotr.

Poznaczyć, y, y i. *naznaczyć jednego po drugim; naznaczyć w wielu miejscach*: Słońce ku kresu sobie poznaczonego ś. obraca. Bz. (= *oznaczonego*). Szatan uszanować musi tych, którzy przy chrzcie świętym poznaczeni są, bo zbawienną cechę noszą. Dambr. Wszystkie nędze ciała i mgczarnie ducha patrzyły z twarzy jego zezerniałej, krwawemi poznaczonej bliznami. Orzesz. Przen.: *pokiereszować, porąbać*: Nasi Wittenberga nieco poznaczyli pod Opoczmem. Przybor. 2. *bi-liznę = wyznaczyć znakami, literami haftowanymi, wyszywaniem*. <Po + Znaczyć>

Poznać, a, a, nied. **Poznawać**, [Poznając] i. *pajać rozumem, zrozumieć, dojść do świadomości czego, nauczyć ś.*: Nie poznawali, nie poznają a. przynajmniej nie chcą P. tego panowie, iż od dobrego mienia poddanych ich własna możność zawisła. Kras. P. litery, rzemiosło. P. z doświadczenia. Troc. Zwierzęta nie tylko poznają rozmaite rzeczy, lecz rzecz jedną rozpoznają od drugiej. Dowg. 2. *domyślić ś., pomiarkować, zmiarkować, spostrzec ś., spostrzec, odgadnąć, przejrzeć na o-*

czy: Pozna on, z kim ma sprawę. Boh. (= *przekona ś., zobaczy*). Odrazu poznałem, że ś. gniewa. Poznał, co ś. święci. 3. *wyrozumieć dokładnie, doświadczyć, zbadać, wysłondować, przekonać ś. o kim, o czym*: Poznałem cię w tej przygodzie, wiem teraz, jakiś. Troc. Człowieka nie zaraz poznasz. Kn. P. ludzi istotna, najpierwsza nauka. Kras. Największej wagi nauka umieć poznać ludzi. Stasz. W przygodzie przyjaciela najrychlej poznamy. Biel. M. P. siebie samego. Troc. A poznam li cię wiernym w postugach. Rej (= *przekonam ś., żeś wierny*). Poznasz mię kiedy; poznasz tego tehrza, którymeś mię nazwał, poznasz wosk. Kn. (= *doświadczyćś mię, dam ci ś. we znaki*). P. eo = *znać, doznać, doświadczyć, spróbować, zakosztować czego*: Poznał zle i dobre. P. biedę. 4. *zonę, męża = odbyć stosunek cielesny*: Adam poznał żonę swoją Hewę, która, począwszy, porodziła Kaima. Leop. Ona nie miała woli nigdy męża P. Rej. Rzekła panna do anioła: jakbym ja rodzić miała, a wszak ja męża nigdy nie poznałam. Rej. 5. *przypomnieć sobie kogo, co, odkryć, odgubić, domyślić ś. kogo, czego; rozróżnić*: On ich jakby nie poznał i czapki nie zdjął. L. W szczęściu nie poznaje człowiek ludzi, a w nieszczęściu nikt ś. do niego nie przyznawa. L. Poznała go po głosie. Pśn. Męża P. po herbach tylko na sygnecie. Nar. Z owoców ich poznacie je. Leop. Poznał po worku, że mniej w nim. Troc (= *sprostregł, zmiarkował*). P. = *można poznać; znać, widuć*: P. głupiego po śmiechu jego. Prz. P. pana po cholewach. Prz. P. z miny zuchwałej sługę faworyta. Kras. P. wnet z mowy, jakiej kto głowy. Prz. Poznał mię po kapeluszu. Troc. Poznał po węchu, że wino. Troc. Poznałem frantostwo, chytrłość jego. Troc. P. ptaka po pierzu. Prz. Po tym wyższego męża możesz P. w tłumie, że on zawsze to tylko zwykły robić, co umie. Miek. Boże, jam Cię najpierwej poznał po dobroci. Karp. Z pojrzenia bywa poznany mąż, a po obliczu bywa poznany mądry. Leop. Z oczu moich poznawał, że już był kochanym. L. Chory już nikogo nie poznaje. 6. *kogo = zapoznać ś., poznać ś., zaznajomić ś., zabrać znajomość z nim*: U nich poznałem dzisiejszą swoją żonę. 7. *kogo z kim = zapoznać, poznać ś., przedstawić kogo komu*: Byłem przez niego poznawany z sąsiadami moimi. Koss. 8. † P. *zeznac, przyznać ś., wyznać*: Poznał rękojemstwo Paszkowi. Rot. Falko, aczkoli poznał, iż świecę zgasił, ale zaprzął, iżby Idzika uranił albo uraził. St. wiśl. Gryżyński przed panem Sędziwojem poznał, iż cztery sta grzywien wziął, jej opiekadnikiem był. Rot. r. 1396. P. ś. 1. *poznać jeden drugiego, zapoznać ś., zaznajomić ś., poznać ś.*: Poznali ś. u wód. P. ś. z kim = *poznać kogo, zabrać z nim znajomość*: Cheesz P. ś. z jaką ładną kobietką, poczusty tabaczką, już ci znajomość. L. Bronił każdy innej sprawy, a gdy ś. zjawił rubel, zaraz ś. poznali (= *związali ś., spącznęli ś., porozumieli ś.*). 2. na kim, na czym = *poznać czyją rzeczywistość wartość, istotne znaczenie, prawdziwy charakter czyj, nie dać ś. oszukać co do tego*: Poznał ś. na farbowanych lisach. P. ś. na towarze. Lekarz nie poznał ś. na chorobie. P. ś. na fałszu. <Po + Znać>

Poznaglać, a, ał *znaglić jednego po drugim; znaglić w wielu razach*. <Po + Znać>

Poznaglanie, a, blm., czynność cz. **Poznaglać**. [Poznajać, a, ał] p. **Poznać**. <Zam. Poznać>

Poznajamiać, a, ał i P. ś. p. Poznajomić.

Poznajamianie, a, blm., czynność cz. **Poznajamiać**.

Poznajamianie się, a, ś., blm., czynność cz. **Poznajamiać ś.**

[Poznajanie, a, blm.] czynność cz. **Poznajac**. **Poznajdować, uje, ował i P. ś. p. Poznajdywać**. <Po + Znajdować>

Poznajdowanie, a, blm., czynność cz. **Poznajdować**.

Poznajdowanie się, a, ś., blm., czynność cz. **Poznajdować ś.**

Poznajdywać, uje, ywał, Poznajdować znaleźć jedno (a. jednego) po drugim: Poznajdywali Izraelici swoich współwyznawców w głębi Azji. Lel. % gwoździ poznajdywanych i kawałków żelastwa usiłovali zrobić narzędzia. Krasz. P. ś. *znaleźć ś. kolejno, jedno po drugim*. <Po + Znajdywać>

Poznajdywanie, a, blm., czynność cz. **Poznajdywać**.

Poznajdywanie się, a, ś., blm., czynność cz. **Poznajdywać ś.**

Poznajomić, i, il, nied. Poznajamiać kogo z kim = zaznajomić, zapoznać, poznać. P. kogo z czym = *obeznac, obznajmić; wtajemniczyć w co*: Fizyka poznajamia człowieka z naturą. Święt. P. ś. z kim = *zaznajomić ś., zapoznać ś., poznać ś.* P. ś. z czym = *obeznac ś., obznajmić ś.; wtajemniczyć ś. w co*. <Po + Znajomić>

Poznajomienie, a, blm., czynność cz. **Poznajomić**.

Poznajomienie się, a, ś., blm., czynność cz. **Poznajomić ś.**

Poznajomiu przys. na rachunek dobrej znajomości, poufale, familjarnie, bez ceremonji, jak dobry znajomy: Przywitać ś. z kim P. Sł. wil. <Po + Znajomiu, od † Znajom>

[Poznański] p. **Poznański**. <Z Poznański, może przez śld. od Poznać>

† **Poznak, u, lm. i p. Poznaka**: Najmniejszego bojaźni nie dał poznaku. Przyb. Z poznaków na chorym wnosi sobie lekarz o rodzaju choroby. Perz. <Po + Znak>

Poznaka, i, lm. i, † Poznak to, czym dają do poznania, po czym poznają, oznaka, znak, wskazówka, objaw, symptom: Żadnej zmieszania poznaki nie dał. Nar. Uwaga ta w następnych wiekach dla myślących będzie dostatnią poznaką, jaki był umysł narodu. Stasz. Zjawiły ś. na niebie i ziemi okropne przyszyłych losów poznaki. Nar. Słabość w rozumowaniu jest cechą głupstwa, a zarozumiałość poznaką. Wiszn. [Poznaki choroby upatrują na języku. Dla poznaki wyrznięli nożem krzyż]. (p. Niepoznaka). <Po + *Znaka, od Znak>

Poznanie, a, blm. i. czynność cz. Poznać: Samo P. błędu bywa karą ostrą. L. Omylić ś. w poznaniu kogo, brać kogo za kogo innego. L. Wielka cierpliwość Józefa, że tak długo P. swoje z bracią odwłóczył mógi. Skar. P. siebie samego jest najtrudniejszą na świecie nauką. Troc. Daj jej do poznania, że ś. w niej kochasz. L. (= *do zrozumienia*). Twarz moja była niedyś okrągła, dziś schudłam i zaledwie jestem do poznania. Cho. Na jedno P. niewiasta poczęła i, wstawszy, odeszła. Leop. (= *stosunek cielesny*). 2. **świadomość, znajomość, wiadomość, wiedza**: Bóg na puszczy dał zakon i P. imienia swojego i woli swej Mojżeszowi. Skar. Przyjść do poznania prawdy, do poznania dobrego i złego. 3. **zdolność poznawania, pojęcie, rozum, umysł**: P. a bo myśl jest wyobrażenie rzeczy. Boh. Im wię-

cej człowiek ma poznania, tym ściślej rzeczy na uwagę bierze. L. Wszystko, co go otaczało, grubą zastaną, émiło mu P. Krasin. P. ludzkie nie jest zdolne do objęcia prawdy bezwzględnej. Tysz. 4. [P.] *troszczeczka, odrobina, kruszyna, dziedziło*: Przyczyn (a. ubierz) deski o P.

Poznanie się, a s., blm., czynność cz. **Poznać s.**
Poznaniowy przym. od **Poznanie**: Sfera intelektualna, poznaniowa. <Od **Poznanie**>

Poznański, [Poznański]: Bułka poznańska = *bułka podługowata z przedziałką we środku w podłuż.*

× **Poznaszać**, a, ał i × P. s. p. **Poznosić**: Morzem i ziemią bitne narody poznasza. L. <Po + Znaszać>

× **Poznaszanie**, a, blm., czynność cz. **Poznaszać**.

× **Poznaszanie się**, a s., blm., czynność cz. **Poznaszać s.**

Poznatka, i, lm. i bot. (*barkhausia*) roś. z rodziny złożonych.

× **Poznawacz**, a, lm. e p. **Poznawca**: Boże, który jesteś tajemnych rzeczy poznawaczem. Leop. Ukazał s. Mikrofil ciekawym poznawaczem materji modnych. Zabł. (= *badaczem*). Kto nie ma sposobności stania s. prawdziwym poznawaczem, nie najgorzej sądzić będzie o podanej sobie rzeczy przez porównanie z drugą, którą prawdziwi poznawacze za doskonałą osądzili. Kopecz.

Poznawać, aje, awał i P. s. p. **Poznać**.

Poznawanie, a, lm. a czynność cz. **Poznawać**: Rejestrem myśli i poznawań ludzkich. Śniad. (= *pojęć*). Cała istota umiętno-ci ludzkiej zależy na poznawaniu związków między przypadkami, które nam świat fizyczny i moralny nadarza. Śniad. Po wszystkich gałęziach poznawania ludzkiego. Śniad. Nikt o tym nie wątpi, że zwierzęta obdarzone są czułością i pewną władzą poznawania. Dowg.

Poznawanie się, a s., blm., czynność cz. **Poznawać s.**

Poznawca, y, lm. y, × **Poznawacz** i. ten, co poznaje, dochodzi, badacz: Bóg P. serea. Wuj. Sofonjasz, stróż i P. tajemnie Pańskich. Leop. 2. ten, co s. zna na czym, znawca, koneser: Zdanie to jest Horacjusza, najlepszego w tej mierze poznawcy. L. <Od **Poznać**>

Poznawczy przym. od **Poznawca**: Zdolność poznawcza. Spas. <Od **Poznawca**>

× **Poznawczyni**, y, lm. y p. **Poznawczyni**. L. **Poznawczyni**, i, lm. e, × **Poznawczy** forma ż. od **Poznawca**; † **Poznawni**.

† **Poznawni**, i, lm. e p. **Poznawczyni**. Troc. <Od **Poznać**>

Poznać, a, ał *znęcić jedno po drugim; znęcić kolejno, jeden po drugim*. P. s. 1. *znęcić s. kolejno, jeden po drugim; znęcić s. w wielu razach*. 2. *spędzić pewien czas na znęcaniu s.* <Po + Znęcać>

Poznęcanie, a, blm., czynność cz. **Poznęcać**.

Poznęcanie się, a s., blm., czynność cz. **Poznęcać s.**

Pozniechęcać, a, ał *zniechęcić jednego po drugim; zniechęcić w wielu razach*. P. s. *zniechęcić s. kolejno, jeden po drugim; zniechęcić s. w wielu razach*. <Po + Zniechęcać>

Pozniechęcanie, a, blm., czynność cz. **Pozniechęcać**.

Pozniechęcanie się, a s., blm., czynność cz. **Pozniechęcać s.**

Poznienawidzać, a, ał *znienawidzić jednego (a.*

jedno) po drugim; *znienawidzić kolejno, jeden po drugim*. <Po + Znienawidzać>

Poznienawidzanie, a, blm., czynność cz. **Poznienawidzać**.

Pozniewalać, a, ał *zniewolić jednego po drugim; zniewolić kogo kolejno, jeden po drugim*. <Po + Zniewalać>

Pozniewalanie, a, blm., czynność cz. **Pozniewalać**.

Poznieważać, a, ał *znieważyc jednego (a. jedno) po drugim; znieważyc kogo (a. co) kolejno, jeden po drugim*. <Po + Znieważać>

Poznieważanie, a, blm., czynność cz. **Poznieważać**.

Poznikać, a, ał *zniknąć kolejno, jeden (a. jedno) po drugim; zniknąć w wielu miejscach*: Szczyty gór wkrótce z oczu naszych poznikały. Przyb. <Po + Znikać>

Poznikanie, a, blm., czynność cz. **Poznikać**.

Pozniżyć, a, ał *zniżyć jedno po drugim; zniżyć w wielu miejscach*: Landszafty mogły P. stopę procentową od listów zastawnych na 3/2, od sta. Donim. P. s. *zniżyć s. kolejno, jedno po drugim; zniżyć s. w wielu miejscach*. <Po + Zniżyć>

Pozniżanie, a, blm., czynność cz. **Pozniżyć**.

Pozniżanie się, a s., blm., czynność cz. **Pozniżyć s.**

† **Pozno**, [Pozno] p. **Późno**: Tarezej, niż pier-si, pierwszej nastawiają, P. puklerza przebieci macają. Kochan. Śmierć bierze stare i młode: kto s. jej nawinie: ten pierwej, a ów później, przed się nikt nie minie. Kochan.

Poznoić, i, il 1. *uznać jednego po drugim*. 2. *znając pomęczyc pewien czas*. P. s. 1. *uznać s. kolejno, jeden po drugim*. 2. *pomęczyc s. pewien czas, znając s.* <Po + Znoić>

Poznojenie, a, blm., czynność cz. **Poznoić**.

Poznojenie się, a s., blm., czynność cz. **Poznoić s.**

Poznosić, i, il, × **Poznaszać** *zniesć jedno po drugim; zniesć w wielu miejscach, razach; zniesć co kolejno, jeden po drugim*: P. klasztoru. Powódz poznosiła mosty. Lel. Pobita i poznoszona w polu, przecież zatrzymała zamki i miasta warowne. Moracz. P. s. *zniesć jeden drugiego; zniesć jedno po drugim; zniesć co kolejno, jeden po drugim*. <Po + Znosić>

Poznoszenie, a, blm., czynność cz. **Poznosić**.

Poznoszenie się, a s., blm., czynność cz. **Poznosić s.**

† **Pozny** p. **Późny**: W bystre szumne morze zapadają pozne zorze. Kochan. (Andromedy) światłość w P. czas nocny niewątpliwa. Kochan.

† **Pozobać**, bie, bał, † **Pozobać** *podziobać*: A gdy siał, jedno (nasienie) upadło podle drogi, i podeptano jest, a ptacy powietrzni pozobali je. Wuj. <Po + Zobać>

† **Pozobanie**, a, blm., czynność cz. **Pozobać**.

Pozobojętniać, a, ał *zobojętnić jedno po drugim; zobojętnić w wielu miejscach*. <Po + Zobojętniać>

Pozobojętnianie, a, blm., czynność cz. **Pozobojętniać**.

Pozobowiązywać, uje, uwał *zobowiązać jednego po drugim; zobowiązać w wielu razach; zobowiązać kogo kolejno, jeden po drugim*. <Po + Zobowiązywać>

Pozobowiązywanie, a, blm., czynność cz. **Pozobowiązywać**.

† **Pozoczenie**, a, bfm., czynność cz. **Pozoczyć**.

† **Pozoczyć**, y, ył **zoczyć**, *sposzrzec*, *zauważyć*: *Pozoczywszy młodzieńca...* L. <Po + Zoczyć>

[**Pozolenie**, a, bfm.] czynność cz. **Pozolić**.
[**Pozolić**, i, ił] *poługować bieliznę*. <Po + Zo-
lić>

[**Pozoldy**, ów] *dary, podarunki, prezenta*.

[**Pozora**, y, lm. y] p. **Pozór**: *Pozorę na sobie ukazował*. <Po + *Zora, ZOR>

× **Pozorczyk**, a, lm. i p. **Pozór**: *Kształtnym pozorczykiem (pozorkiem) co uczynić*. Troc. <Od Pozorek>

× **Pozorek**, rku, lm. rki p. **Pozór**: *Słusznie lękaś ś. ogadywania, bo tu, aby P., już potępiąją*. L.

Pozornie przys. od **Pozorny**: *Lepiej pożytecznie, niż P. Kn. P. i nieszczerze przeproszał*. Troc. P. nie jeszcze zapowiadać ś. nie daje. Jord. (o burzy).

Pozorność, i, bfm. 1. rz. od **Pozorny**. 2. † P. *widok, perspektywa, prospekt, rozległy widok, panorama*: *Popiel przeniósł stolicę do Kruświcy, że P. polną lubował*. Błaż. [*aperis campis delectatur*. Kromer]. 3. [P.] *baczość*.

Pozorny 1. † P. *dostępny dla oka, mający piękną widok, perspektywę, otwarty, widoczny*. W pozornej równinie Lech pierwsze miasto postawił. Błaż. *Ciało Wandy milę od Krakowa, na wydałym i od miasta na pozornym miejscu pochowane jest*. Błaż. *Ty uweselasz rany świt P. i mirzk wieczorny*. Kochan. (= *jasny*). *Tac to jest ona światłość, którą Bóg na początku świata stworzył... która tak jasna jest, tak pozorna, iż nie trzeba ś. uczyć ustawicznie, aby ją poznać*. Birk. 2. *pokazny,oczesny, okazały, rzucający ś. w oczy, zwracający uwagę, wspaniały, świetny*: *Na czele postawił pozorne pokoje*. Otw. Nie P., ale wyborny. Kn. Sili ś. swej niecnotie kształt nadać P. Kras. 3. [P.] *okazały, dzielny, zdatny na oko; przystojny*. 4. *polegający na błędnym sądzie zmysłów, ułudny, złudny; udany, ludzący, fałszywy, powierzchowny, nieszczerzy, obłudny, nieistotny*: *Pozorna to tylko enota*. Troc. *Pozorna skromność, gorliwość*. *Rażą niekiedy pozornym blaskiem*. Dm. *Wychowanie ich z zalet pozornych ś. składa*. Niem. *Śmierć pozorna (= letarg)*. 5. astr.: *Ruch P. ciał niebieskich = ruchy ułudne, będące tylko odzwierciedleniem istotnych ruchów ziemi, jak bieg dzienny gwiazd po skłenieniu niebieskim lub roczny obieg słońca dokoła ziemi*. 6. patol.: *Przerost P. a. rzekomy (pseudohypertrophia)*. *Chełbanie pozorne (pseudofluctuatio)*. 7. piw.: *Atenuacja pozorna = różnica procentowa ekstraktu między pierwotną brzczką a odfermentowaną, z której przelitym wyklócono tylko kwas węglowy*. 8. pol.: *Ciąża pozorna (pseudocyesis)*. <Od Pozór>

Pozorować, uje, ował *czym = osłaniać pozorami czego, usprawiedliwiać pozorami, tłumaczyć powodami udanemi*: *Ostatecznie postanowił przyszedł emir odbyć podróż na Wschód, pozorował jej konieczność misją dyplomatyczną*. Rol. <Od Pozór>

Pozorowanie, a, bfm., czynność cz. **Pozorować**.

Pozorzysty 1. [P.] *okazały, tegi*. 2. † P. *wielki, okazały, świetny*: *Pozorzysta gwiazda kosmata, cometa*. Mącz. <Od Pozór>

Pozostać, anie, ał, [Poostać, Połostać, Podostać], nied. **Pozostawać**, [Pozostając] 1. *zostać*

w tyle, dać ś. wyprzedzić, opóźnić ś.: *Pozostają w drodze, remaneo retro*. Kn. Przen.: *Filozofia turecka daleko od naszej pozostała*. Kłok. 2. *zostać po kim, po czym, z czego, jeszcze ś. zostać, nied. zbywać*: *Pozostają po śmierci drugich, supersum*. Kn. *Po śmierci braci moich jam tylko pozostał*. Troc. *Pozostał ostatni z rodu*. *Pozostały po nim dobrą*. *Pozostały jeszcze 3 grosze*. *Co nam jeszcze do czynienia pozostaje?* *Te tylko pozostały pieniądze*. Troc. 3. a. [P. ś.] *zostać, zostać nadal, utrzymać ś., nie wyjść z jakiego położenia, stamu, miejsca i t. p.*: P. nieczynnym. P. w niełasce. *Pozostają z poważaniem*. P. w domu, na służbie. *Pozostaną też same grzechy, łzy, troski, trudy, zbrodnia i matka ich — wasza zła wola*. Od. [Wjechał i tam ś. pozostał]. 4. [P.] *stać ś.*: *Pódnym stąd dalej, bobmy tu wszystkie nieszczęśliwi pozostali*. 5. † P. *kogo, co = pozostawić*. Skr. <Po + Zostać>

[**Pozostając**, aje, ał] p. **Pozostać**. <Po + Zostając>

[**Pozostajanie**, a, bfm.] czynność cz. **Pozostajać**.

Pozostałek, lca, lm. lcy, × **Pozostałek ten**, co *pozostał po kim*: *Gdzieby pozostałców słowiańskich nie było?* Sien. (= *rozbitków, niedobitków*). <Od Pozostały>

Pozostałek, lka, lki 1. p. **Pozostałek**. Śl. wil. 2. p. **Pozostałość**. <Od Pozostały>

Pozostałka, i, lm. i p. **Pozostałość**. <Od Pozostałek>

Pozostałość, i, lm. i l. a. **Pozostałek**, **Pozostałka to, co pozostało, reszta, resztką, ostatek, szczątek, zabitek**: P. *magnetyzmu (= magnetyzm pozostający w podkowie zamkniętej)*. *Pozostałości po dawnych czasach*. P. *po dokonany rozbiórce lub próbie chemicznej*. P. *długu*. 2. *sukcesja, puścizna, dziedzictwo, spadek*: *Po śmierci plebana dziekan kazał zabierać ad officium P. Koss.*

Pozostały 1. *który pozostał*: *Suma, liczba pozostała*. P. *dług, długów ostatki, reszta*. Kn. *Majątek po nieboszczyku P.* *Pozostałe długi, pieniądze*. Troc. *Pozostałe potomstwo*. Troc. *Śwym i doma pozostałych bracie* witamy. Goś. P. *przy życiu*. 2. *nie wchodzący w jaką ruchbę, inny*: *To płacę, o pozostałych długach wiedzieć nie chcę*. <Od Pozostać>

Pozostawać, aje a. † awa, awał 1. i [P. ś.] p. **Pozostać**. 2. dok. *zostać kolejno, jeden (a. jedno) po drugim*: *Siostry pozostawały w domu*. *Od sukni pozostawały skrawki*. *Książmi pozostawali, żeby z dóbr dochody mieli*. Moracz. <Po + Zostawać>

Pozostawanie, a, bfm., czynność cz. **Pozostawać**.

[**Pozostawanie się**, a ś., bfm.] czynność cz. **Pozostawać ś.**

Pozostawiać, a, ał 1. p. **Pozostawić**: *Już to całe w tym twoje nieszczęście, że ci rodzice twoi pozostawiali same gotowe grosze, a nie zostawili ci wsi*. Kaezk. P. *ślady*. P. *za sobą = powypzedzać, podstępować, podłtżać ś. od wielu kolejno*: *Pozostawił ich w drodze*. 2. *jedno (a. jednego) po drugim zostawić*. <Po + Zostawiać>

Pozostawianie, a, bfm., czynność cz. **Pozostawiać**.

Pozostawić, i, il, nied. **Pozostawiać** 1. *zostawić po sobie, przekazać następcom*: P. *dobrą pamięć po sobie*. *Filip IV wygnął Żydów z całego kraju, aby im mógł pozostawione zabrać majątki*. Szaj. 2. *przekazać, oddać, powierzyć, zostawić ko-*

mu, czemu, sprucić s. na co, polegać na czym: P. co? czyjemu uznaniu. P. kogo czyjej opiece (= *polecić*). 3. † P. *porzucić, poniechać, zamiechać, odstąpić, opuścić:* Nie chcieli słuchać Pana, iż nie zarzucili brzydlivości oczu swoich, ani pozostawili bałwanów egipskich. Gil. <Po + Zosta-
wić>

**Pozostawienie, a, blm., czynność cz. Pozosta-
wić.**

**Pozować, uje, ował, [Pauzować] I. przybierać
pozę, układać s., charakteryzować s.:** P. na scenie. Zawsze jej oddał wielką usługę. Il Pa posé. — Te, które on pozuje, za mąż nie wychodzą. Es. 2. P. komu = *być modelem, siedzieć w danej pozie przy malowaniu swego portretu:* Wychodzę! ponieważ pani nie chce P. Prus. 3. na kogo przel.: *udawać kogo, co, odgrywać czyją rolę:* Pozuje na wielką damę. Baron pozował na stoicyzm. Bał. Nie pozuj pan na niewiniątko i obrążonego. Bał. Nie pozuje, ale jest naturalną i szczerą. Bał. P. s. *układać s. w pozę, mistrzować s.:* Przed wejściem do towarzystwa długo s. pozował w zwierciadle. Sł. wil. <Od 1. Poza>

Pozowanie, a, blm., czynność cz. Pozować: P. na wielkość wrosło mu w duszę. Kow.

Pozór, oru, lm. ory, [Poziór, Pozora] I. × P. spojrzeć, wejrzeć, wzrok, oczy: Orlemi lub smoczemi w bystrości pozory w nieprzyjaciolach szlakujem przywary. Iż. Oba P. ponury jako dwa koguci wlepią w s. Pot. Pozoru ani głosu męża tego nikt wytrzymać nie mógł. Fal. 2. × P. *baczność, bacznie, oko, uwaga, wzgląd:* Jak gdyby nas Bóg na tym stopniu posadził, abysmy tylko presbiterzy poświęcali, a na co innego w cerkwi Jego mały P. mieli Smotr. Na samego tylko Pana Boga P. im będzie, a na samego s. tylko Boga obićca i w nim samym osiędą. Smotr. [Zgarnie się pomału naród, ino trza dać P., coby nikt jego ciekawości na bok nie odciągał, bo stąd powstaje zdrada (zdrada). Ork. Dawać P. = *piłnować.* Wziąć P. = *zauważyć.* Daj P. na siebie = *miej s. na baczności.* Dajno P. na mego konia]. Daj P. != przestroga dla górników, aby mieli s. na ostrożności przy robocie. Łab. Mieć P. (wzgląd) na kogo. Troc. 3. *widok, prospekt, perspektywa:* Tu łąki nieprzezorne okiem, tu wesoly P., tu z pasz do rzeki same idą woły. Szymon. Z góry tak wysokiej mieli P. dość szeroki. Papr. Nie tylko wielkiego urodzenia lustrą, ale i niemających enót pozorem objaśnił. Nies. (= *względem na nie*). Wisi nad portem na pozorze morskim postawione miejskie teatrum. Fal. Z tyłu słońce, już wówczas schowane za borem, palącego s. lasu dziwiło pozorem. Malcz. Otworzył mi s. przez szereg P. na niewysłowiony dreszcz trawy i wodnego zalewiska. Żer. 4. *wygląd, postać, mina, powierzchowność, kształt, figura, postawa, okazałość:* Drzewka pomarańczowe, przeplatane figami, piękny oczom P. czyniły. Mor. Chude krowy zjadły tłuste, a P. ich był zły, jak pierwaj. Bud. Pięknym chorągwie wywieszają pozorem. Pot. Wolność w człowieku serec podnosi, twarz wesolą, śmiałe oko, P. i pochód ochotny w nim czyni. Orzech. Okrąg wszystek lica zupełnego miarę przestąpił pozorą ludzkiego. Susz. Witala go z twarzą pańskiej powagi, pańskiego pozoru P. Koch. Dobry na P. Pięknyś, widzę, na P.; kiedyby tak wewnątrz! Opal. Pozory myślą. Kras. Często co zle z pozorą, dobrym jest w istocie. Kras. Więcej częstokroć działa P., niż istota. Kras. Z'e rzecz sądzić z pozorą. Kras. Na P. tylko rzeczy ludzkie świecą. Nar. (= *na zewnątrz,*

na oko): Mąż, którego życie chwalebne, świątobliwość nie na P., umiejętność do podziwienia. Nies. Pozory rzeczy uwodzą. Ostr. Ich dowody w pozorze są coś, lubo w rzeczy są nie. Pileh. Wszystko, co s. działa, miało P. rzeczy zwyczajnych, koniecznych, odbywających s. nałogowie. Krasz. Pani Dorota była już wcale nie młodą, ale przez regularne życie potrafiła s. zachować w pozorach średniego wieku. Krasz. Na oko kto co czyni, powierzchnie, na P., maskary stroi. Kn. (= *dla oka*). Kobiетки często na P. udają gniew. L. P. ułudny, fałszywy = *plaszczyk, pokrywka, maska, pretekst.* Fałszywe dziś pozory wielu zwodzą ludzi, nie wszystko to jest złoto, co wzrok blaskiem ludzi. Min. Pozoru piękności przy rozwieżłych obyczajach cierpieć nie mogą. L. Kto s. rzeczy podraża s. fraszką bawi, pod pozorem roboty czas daremnie trawi. Gawin. Pokrywać obłudną postawę szczerości pozorami. Troc. Nie enota, ale pozorem idzie. Troc. Pod pozorem przyjaźni go zdradził. Troc. Pod pozorem doglądania kwiatów miała przynajmniej godzinę w dniu, w której mogła wybiec swobodnie. Krasz. Jest P. Troc (= *domniemanie, prawdopodobieństwo*). Według wszelkiego pozorą. Troc. Zmyślasz, pozorą nawet niema do prawdy. L. Często pozory ludzkie słabe oczy. Kras. Serec trudno oszukać pozorami, równie jak zaspokoić czezość żołądka próżnym ruszaniem gęby. Flń. Pod jagnięcym pozorą ukrywa jad wilczy. Kras. Pod pozorą tłumienia w Polsce zamieszek pozabawiono naród polski samoistnego bytu. Sok. 5. † P. *przykład, wzór:* Aby... od męża własnego we wszym P. brała. Papr. Zdr. × **Pozorek, × Pozoreczyk.** <Po + *Zór, ZOR/ZR/ŻRZ/ZIER>

[**Pozórno**] *widno wszędzie.* <Od *Pozórny, od Pozór>

Pozraść się, a s., ał s. zrosnąć s. kolejno, jedno po drugim; zrosnąć s. w wielu miejscach: Zmarszczki, pokrzyżowawszy s. i pozrastawszy s. z sobą, trudno dawały poznać, które z nich były samego wieku, a które szabli nieprzyjacielskiej śladami. Kacz. <Po + Zrastać s.>

**Pozrastanie się, a s., blm., czynność cz. Pozra-
ścić s.**

Pozrastany który s. pozrastal: Kupa gruzów, pozrastanych z chwastami i ziemią. Kacz.

Pozrażać, a, ał zrazić jednego po drugim; zrazić kogo kolejno, jeden po drugim; zrazić w wielu razach. P. s. zrazić s. kolejno, jeden po drugim; zrazić s. w wielu razach. <Po + Zrażać>

Pozrażanie, a, blm., czynność cz. Pozrażać.
**Pozrażanie się, a s., blm., czynność cz. Pozra-
żać s.**

**Pozrąbywać, uje, ywał, Pozrębywać zrabac
jedno po drugim; zrabac w wielu miejscach.** <Po + Zrąbywać>

**Pozrąbywanie, a, blm., czynność cz. Pozrąby-
wać.**

Pozrębywać, uje, ywał p. Pozrąbywać: Gdzie były znaki i krzyże na starych pniach, korę i żywe drzewo pozrębywano. Krasz. <Po + Zrębywać>

**Pozrębywanie, a, blm., czynność cz. Pozręby-
wać.**

**Pozrównywać, a, ał zrównać jedno (a. jed-
nego) po drugim; zrównać w wielu miejscach.** <Po + Zrównywać>

**Pozrównywanie, a, blm., czynność cz. Pozrów-
nywać.**

[Pozrucac, a, al] p. Pozrucac. <Po + Zrucac>

[Pozrucanie, a, blm.] czynność cz. Pozrucac.

Pozrywac, a, al zerwac jedno po drugim; zerwac w wielu miejscach; zerwac kolejno, jeden po drugim: P. kwiaty, owoce. P. stosunki, P. z kim. Niech sobie i by pozrywaja. Kaczk. Miano P. sejmiki we wschodnich wojewodztwach. Kis. Będzie mógł P. sieci, w które go los wplatał. Bał. Nagła śmierć regienta wszystkich tych pozasnuwanych sieci pozrywała wątki. Krasz. Gdy ci powiem wszystko, boki pozrywasz od śmiechu. L. Na moczarach pozrywano hacie. Krasz. Puste sioła, pozrywane stogi, kraj bezludny, głodny. Krasz. P. s. zerwac s. kolejno, jeden po drugim; zerwac s. w wielu miejscach: Baleer, Magda, dzieci, co żyło, pozrywało s. (ze snu). Krasz. Pozrywali s. na równe nogi. <Po + Zrywac>

Pozrywanie, a, blm., czynność cz. Pozrywac.

Pozrywanie się, a s., blm., czynność cz. Pozrywac s.

Pozrządzać, a, al zrzadzic jedno po drugim; zrzadzic w wielu razach. <Po + Zrzadzac>

Pozrządzanie, a, blm., czynność cz. Pozrządzać.

† **Pozrzedc, y, al p. Spojrzec.** Ps. flor. <Po + Zrzedc, ZOR>

Pozrzekac się, a s., al s. rzec s. jednego po drugim; rzec s. kolejno, jeden po drugim. <Po + Zrzekac s.>

Pozrzekanie się, a s., blm., czynność cz. Pozrzekac s.

† **Pozrzenie, a, blm., czynność cz. Pozrzedc.**

Pozrucac, a, al, [Pozrucac, Posrucac] zrzucic jedno (a. jednego) po drugim: Domy Sapiehów, pozrucanych z urzędów. Kaczk. <Po + Zrucac>

Pozrzucanie, a, blm., czynność cz. Pozrzucac.

Pozrzynac, a, al zerznac jedno po drugim; zerznac w wielu miejscach. <Po + Zrzynac>

Pozrywanie, a, blm., czynność cz. Pozrywac.

Pozsiadać, a, al. Pozsiadywac zsiacs kolejno, jeden po drugim: Zjechawszy z góry, z koni pozsiadali. P. Koch. P. s. zsiacs s. kolejno, jedno po drugim, poscinac s., pokrzepnac; zsiacs s. w wielu miejscach. <Po + Zsiadać>

Pozsiadanie, a, blm., czynność cz. Pozsiadać.

Pozsiadanie się, a s., blm., czynność cz. Pozsiadać s.

× **Pozsiadany który s. pozsiadał, zsiadly:** Ściany z wód pozsiadanych świeciły s. sronem. Pot. (=pomarzlych).

Pozsiadywac, uje, ywal i P. s. p. Pozsiadać: Na huk sypnęły s. z parowów piechoty, pozsiadywali z koni dragoni, pozsiadywała i gwardja królewska. Moracz. <Po + Zsiadywac>

Pozsiadywanie, a, blm., czynność cz. Pozsiadywac s.

Pozstępowac, uje, owal zstapic kolejno, jeden po drugim; zstapic w wielu miejscach, razach. <Po + Zstępowac>

Pozstępowanie, a, blm., czynność cz. Pozstępowac.

Pozsuwac, a, al zsunac jedno po drugim; zsunac w wielu razach, miejscach. P. s. zsunac s. kolejno jedno (a. jeden) po drugim; zsunac s. w wielu razach, miejscach. <Po + Zsuwac>

† **Pozsuwanie, a, blm., czynność cz. Pozsuwac.**

Pozsuwanie się, a s., blm., czynność cz. Pozsuwac s.

Pozsychac się, a s., al s. zeschnac s. kolejno, jedno po drugim; zeschnac s. w wielu miejscach. <Po + Zsychac s.>

Pozsychanie się, a s., blm., czynność cz. Pozsychac s.

Pozsyłac, a, al zeslac jedno (a. jednego) po drugim: Napiszę do jednego mego pana, żeby na was krzywdy mojej poszukiwali, do turmy posadzili, na Sybir pozsyłali. Orzesz. <Po + Zsyłac>

Pozsyłanie, a, blm., czynność cz. Pozsyłac.

Pozsypywac, uje, ywal zsypanc jedno po drugim; zsypanc co kolejno, jeden po drugim. <Po + Zsypywac>

Pozsypywanie, a, blm., czynność cz. Pozsypywac.

Pozszywac, a, al, Pozeszywac zszyć jedno po drugim; zszyć w wielu miejscach. Przen.: Z dawnej pozszywanej z kawałków własności zrobił bardzo piękny folwarczek. Kaczk. <Po + Zszywac>

Pozszywanie, a, blm., czynność cz. Pozszywac.

[**Pozucie, a, blm.] czynność cz. Pozuc.**

[**Pozuc, uje, ul, nied. Pozuwac]** nasadzic, nabici dzwona na sprychy, którym piasta już została napierzona. <Po + Zuć>

× **Pozuszyć, y, yl swedzić pewien czas na udawaniu zucha:** Król pojunaćzył, Zwierzehowski pozuszył. Pol. <Po + *Zuszyć, od Zuch>

× **Pozuszenie, a, blm., czynność cz. Pozuszyć.**

Pozuchwalenie, a, blm., czynność cz. Pozuchwalic.

Pozuchwalenie się, a s., blm., czynność cz. Pozuchwalic s.

Pozuchwalic, i, il porobic zuchwalem. P. s. I. **uzuchwalic s., rozzuchwalic s. kolejno, jeden po drugim.** 2. do czego = **posunac s. zuchwale do czego, osmielic s.:** Potrzeba wyznac, że s. niejedna ręka ludzka do przytłumienia tego dzieła pozuchwalała. Mańk. <Po + Zuchwalic>

[**Pozuohwały] zuchwały.** <Po + Zuchwały>

[**Pozuwac, a, al] p. Pozuc.**

[**Pozuwanie, a, blm.] czynność cz. Pozuwac.**

Pozwabiac, a, al zwabic jedno (a. jednego) po drugim: Pieniem lasy zwierzy przy tym zuchwały tracki prorok pozwabiał i pochopne skały, ducit. Zebr. P. s. **pozwoływac s., posciagac s., pozbiacac s.:** Jozue wszystkim Żydom s. P. kazał i w żywność s. im przysposabiać. Leszcz. <Po + Zwabiać>

Pozwabianie, a, blm., czynność cz. Pozwabiac.

Pozwabianie się, a s., blm., czynność cz. Pozwabiac s.

Pozwac, zwie a. †zowie, zwal, nied. Pozywac I. zapozwac, zaskarzyć, pociagnac kogo do sądu, wręczając mu pozew: P. kogo o co. Troc. Pozwalem ją do trybunału. Troc. P. kogo ustnie. Troc. P., **zapozwac kogo w osobie, w personie.** Troc. P. do sądu, na sąd, przed sąd. Dudz. Wykretnik, używszy jakiego fortelu, pozowie onegoż do grodu. Górn. Pozwany jest ten, który na oskarżenie powoda sądowi usprawiedliwia s. Ostr. Jeśli z obu stron świadectw własnych nie mieliby, tedy w takowej rzeczy stronie pozwanej a przacej, ale nie powodowi, ma być skazan dowod. Corp. Strona pozwana. Troc. Zaplać pierwej, niż cię pozwa. Wuj. Gdy gruntów sąsiada nie odda me dziecię, wnet wyrodka do sądu pozwijcie, koledzy. Syrok. Przen.: Rozwiążcie go, to mu dam oręż i za miedzą pozwę go na śmierć. Sienk. (= wyzwe go). P. kogo

w (na) pojedynku. Troc. 2. †P., [P.] *weszać, zaważać, zawołać, przywołać*: Ci to Ormianie do obecności wójta mieskiego mają być pozywani. Corp. Bóg naprzód Adama pozwał, to jest wezwał go do siebie o przestąpienie mandatu swego. Groie. Sługa izdebny wszedł, pozrywając go do Mieszka. Krasz. [Ociec cie pozrywajom, cobys do niego seł]. <Po + Zwać>

Pozwalać, a, ał I. nied. p. **Pozwolić**. 2. dok. *zwać jedno po drugim; zwaćlić kolejno, jeden po drugim*: Greeki obrządek za swój przyjąwszy, chrześci Rusiny żywe i umarłe, posągi słowiańskie pozwalał. Lel. [Pozwalał na boisko zyta, prosa]. <Po + Zwałać>

Pozwalanie, a, blm., czynność cz. **Pozwalać**.

Pozwalać, a, ał *zwaćlić jedno (a. jednego) po drugim*. <Po + Zwałać>

Pozwalczanie, a, blm., czynność cz. **Pozwalczać**.

Pozwalać, a, ał *zwolnić jednego (a. jedno) po drugim; zwolnić co w wielu miejscach*. <Po + Zwalniać>

Pozwalnianie, a, blm., czynność cz. **Pozwalniać**.

Pozwanie, a, blm., czynność cz. **Pozwać**; *pozew*: P. słowne, P. listowne. Troc. Kto pozew dostał, otrzymał P., stawić ś. musi do grodu, na sądy. Wysp.

Pozwaniec, ńca, lm. ńcy *człowiek pozwany, zapozwany, obwiniony, oskarżony*: P. bardzo obwiniony. Troc. <Od Pozwany>

Pozwarzać, a, ał *zwarzyć jedno po drugim, powarzyć*. <Po + Zwarzać>

Pozwarzanie, a, blm., czynność cz. **Pozwarzać**.

Pozwęglać, a, ał *zweglić jedno po drugim*. <Po + Zwęglać>

Pozwęglanie, a, blm., czynność cz. **Pozwęglać**.

Pozwężać, a, ał *zweżyć jedno po drugim; zwięzić w wielu miejscach*. <Po + Zwężać>

Pozwężanie, a, blm., czynność cz. **Pozwężać**.

Pozwizywać, uje, ywał, Pozwizywać *związać jedno po drugim; związać w wielu miejscach*: Trudu dolożyć musiał niemało, zanim w paki poukładał i pozwizywał kształtem i wielkością rozmaite dzieła. Jeż. <Po + Zwizywać>

Pozwizywanie, a, blm., czynność cz. **Pozwizywać**.

Pozwiedzać, a, ał *zwiadzić jedno po drugim*. <Po + Zwiedzać>

Pozwiedzanie, a, blm., czynność cz. **Pozwiedzanie**.

Pozwierać, a, ał *zewrzeć jedno po drugim; zewrzeć w wielu miejscach*: Gdy wyrok śmiertelności tobie i mnie pozwiera oczy... Chr. P. ś. *zewrzeć ś. kolejno, jedno po drugim; zewrzeć ś. w wielu miejscach*: Zadaniem księżnej było wpływać, ażeby jak najprędzej pozwierały ś. z sobą rozdarte serca. Kaczk. <Po + Zwierać>

Pozwieranie, a, blm., czynność cz. **Pozwierać**. **Pozwieranie się, a, s., blm.**, czynność cz. **Pozwierać** ś.

Pozwierzać, a, ał *zwierzyć jedno po drugim*. P. ś. *zwierzyć ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Zwierzać>

Pozwierzanie, a, blm., czynność cz. **Pozwierzanie**.

Pozwierzanie się, a, s., blm., czynność cz. **Pozwierzanie** ś.

†**Pozwierzchni p. Powierzchny**: Uczciwość nie tylko ta, która w pozwierzchnich sprawach zależy. Rej. <Po + Zwierzchni>

†**Pozwierzchny I. p. Powierzchny**: Sakrament od sługi bożego bierzemy obycajem widomym, pozwierzchnym wedle znaków widomych. Zigr. 2. *z góry pochodzący*. Wirz. <Po + Zwierzchny>

†**Pozwierzchny p. Powierzchny**: Mówię o jedności doskonałej, nie malowanej i pozwierzchny. Sak. <Po + Zwierzchny>

[**Pozwiesić, i, il**] p. **Pozwieszać**. <Po + Zwiesić>

Pozwieszać, a, ał, [Pozwiesić] *zwieścić jedno po drugim, poopuszczać, pospuszczać*: Liszek li chytrych, wilków li nagoni, z jakim tryumfem pozwiesza je z koni! Tw. Szedł, rozsuwając przed sobą pozwieszane gałęzie. Krasz. P. nosy. P. ś. *zwieścić ś. kolejno, jedno po drugim; zwiesić ś. w wielu miejscach*. <Po + Zwieszać>

Pozwieszanie, a, blm., czynność cz. **Pozwieszanie**.

Pozwieszanie się, a, s., blm., czynność cz. **Pozwieszanie** ś.

[**Pozwieszenie, a, blm.**] czynność cz. **Pozwieszenie**.

Pozwiewać, a, ał *zwiększyć jedno po drugim*. <Po + Zwiększać>

Pozwiewanie, a, blm., czynność cz. **Pozwiewanie**.

Pozwizywać, uje, ywał p. Pozwizywać: Senatorowie świeccy, łaskami i różnemi królowej siłkami pozwizywani, jedni ś. w izbie nie pokazali, a drudzy uroczyście mileżeli. Moracz. <Po + Zwizywać>

Pozwizywanie, a, blm., czynność cz. **Pozwizywanie**.

Pozwijać, a, ał *zwinąć jedno po drugim, poskręcać*: Pozwijano chorągwie, do których większe miano uazy. Pas. Psy podwórzowe pozwijane w kłębki. Krasz. (= które ś. *pozwijaly*). P. ś. *zwinąć ś. kolejno, jeden (a. jedno) po drugim; zwinąć ś. wielokrotnie*: Pozwijala ś. w kłębek i siedziata odtąd cicho w kącie, pragnąc jak najmniej miejsca zajmować. Ork. <Po + Zwijać>

Pozwijanie, a, blm., czynność cz. **Pozwijanie**. **Pozwijanie się, a, s., blm.**, czynność cz. **Pozwijanie** ś.

Pozwilżać, a, ał *zwilżyć jedno po drugim; zwilżyć w wielu miejscach*. <Po + Zwilżać>

Pozwilżanie, a, blm., czynność cz. **Pozwilżanie**.

†**Pozwierzchni p. Powierzchny**. L. <Po + Zwierzchni>

Pozwisać, a, ał *zwisnąć kolejno, jedno po drugim; zwisnąć w wielu miejscach*. <Po + Zwisnąć>

Pozwisanie, a, blm., czynność cz. **Pozwisać**. **Pozwlekać, a, ał**. **Pozwłóczyć**, [Pozwlekać, Pozwłóczyć] *zwlec jedno po drugim; zwlec w wielu miejscach*. P. ś. *zwlec ś. kolejno, jeden po drugim*: Pozwlekała ś. liczba niezmierna kupców, przekupniów, ludu różnego. Krasz. <Po + Zwlekać>

Pozwlekanie, a, blm., czynność cz. **Pozwlekać**. **Pozwlekanie się, a, s., blm.**, czynność cz. **Pozwlekać** ś.

Pozwłóczenie, a, blm., czynność cz. **Pozwłóczyć**.

Pozwłóczenie się, a, s., blm., czynność cz. **Pozwłóczyć** ś.

Pozwłóczyć, y, ył I. i P. ś. p. **Pozwlekać**: Lichtarzy, ile tylko mamy, wszystkie pozwłó-

czyłem co do jednego. Jun. 2. [P.] *pościagać, poznać*: Pozwóczyli świnie do chlewa. <Po + Zwióżyć>

Pozwodzenie, a, blm., czynność cz. Pozwodzić. Pozwodzić, i, il zwieść jedno (a. jednego) po drugim, posprowadzać; pomanić; pobalamucić: Z wałów i basztów piechoty były pozwodzone. P. Koch. (= *pościagane*). O wy, chodzące naokoło trzody, gdy was tu piękna pasza pozwodzi, ach oszczędzajcie ten bluszczyk młody. Cho. (= *powabij*). Tak wiele była baba pozwodziła rycerzów. P. Koch. Żony pozwodzone. L. <Po + Zwodzić>
[Pozwola, i, blm.] *upamiętanie*: Mąż bijący mnie bez najmniejszej pozwoli. <Po + Z + Wola>

[Pozwoleństwo, a, blm.] p. **Pozwolenie.** <Z Pozwoleństwo>

Pozwolenie, a, blm., [Pozwoleństwo, Pozwoleństwo, Dozwolenie] czynność cz. **Pozwolić:** Za pozwoleniem! = *pozwól, pozwólcie, proszę pozwolić (mówić, przejść i t. d.)*. Za pozwoleniem! ja państwu opowiem bardzo ciekawą historję. Wilk. Za pozwoleniem zwierzchności (= *na mocy pozwolenia*). Z pozwolenia zbytniego to uczynił. Troc (= *pobłażania*). Proszę o P. Troc. Nadanie, akt nadawczy, koncesja górnicza, dawniej u nas licencja, udzielone od rządu, czyli najwyższej władzy w kraju, P. do otworzenia i prowadzenia kopalni Łab. P. poszukiwania kruszców, list poszukiwalny. Łab.

[Pozwoleństwo, a, blm.] p. **Pozwolenie:** Dostałem od pana ekonomy P. za granicą kupić sobie drzewa. L. Z wola, pozwoleniem i tatusiowym błogosławieństwem. Pan Jezus P. dał. Kon. Z waszym pozwoleniem tej chęć słuować. Sienk. Uprosił sobie na to P. Sienk. <Z Pozwolenie>

Pozwoliciel, a, lm. e ten, co pozwala: *Subscriptions*, ten, który przy kim stoi w jakiej rzeczy. Mącz. <Od Pozwolić>

Pozwolić, i, il, nied. Pozwalać i. przychylić ś. do czyjego życzenia, zezwolić, dozwolić, zgodzić ś. przystać na co: P. znaczy dać komu wolność czynienia tego, czegoby inaczej czynić było nie wolno. Kras. A. Kto, mogąc grzechu bronić, nie broni, pozwala. Bardz. Pozwól mi odejść. Łaskawość okrutna szkodliwych rzeczy P. Kn. Jagiełło posłał do Witolda, żeby ojca do zgody przywiódł, który do tego pozwolił. Biel. M. Nie chciał P. synowi do klasztoru. Skar. (= *pozwolić wstąpić*). Jeśliby cię namawiali grzesznicy, nie pozwalaj im. Bud. Pozwól kurowi grzedy, a on chce wszędy. Prz. Czytaj i pozwól, niech czytają twój. Kras. Pozwólcie, po staremu niech dusza zamarzy, niech raz jeszcze do waszych przypatrzę ś. twarzy. Syrok. Ten mi jeszcze spokojnie zasnąć nie pozwoli. Mick. „Nie pozwalałam!” *veto*, formuła uroczysta zrywania sejmów. L. Jeden ojezyczny całej trzymał w ręku wagę, powiedział: „Nie pozwalałam!” i uciekł na Pragę. Niem. Nie trzeba uczyć sroki „Nie pozwalałam” słowa. Koch. W. 2. P. sobie = *nie żalować sobie, popuścić sobie wodzy, pofolgować sobie*: Teraz, mając ś. lepiej, możemy już sobie cokolwiek i P. Kras. Nadto sobie stan rycerski pozwala. Oss. (= *dokazuje*). Cóż to, boicie ś. tę łopatkę barania krajać? pozwólcie sobie, jakby w własnym domu. L. (= *baćcie sobie radzi, nie krepujcie ś.*). Mowa twa nieroztropna, nadto sobie pozwalasz. L. (= *nie krepujesz ś.*). 3. *dać możność, nie przeszkodzić, zachować ś. biernie, dopuścić, okazać ś.*

powolnym, być po temu: Jeśli czas, pogoda, jeśli okoliczności pozwolą (= *będą po temu*). Fundusze nasze na to nie pozwalają. Stan zdrowia nie pozwala jej na to. Nie pozwalaj go bić, krzywdzić (= *nie daj*). P. komu wszelką swawolę. Troc. Wytrawność sądu pozwoliła mu niecoś panteistycznej doktryny przeniknąć. Lis. Pozwól sobie powiedzieć, że... Pozwól mi skończyć, a potem odpowiesz. Prawo jedno pozwala, a drugie zakazuje. Na wszystko synalkowi pozwala. 4. *eżego = ulździć, użyżyć, nie odmówić, nie poskąpić, dać, zostawić komu:* Pozwolił mu tej wolności. Troc. Zaraz ci rewers napiszę, godzinki mi tylko pozwól czasu. L. By mu był Bóg pozwolił dłużej zdrowia, mógłby był eo słusznego ukazać. Falib. Knechtów zbrojnych na nią (na wyprawę) pozwolił. Sienk. Pozwól mi książki na chwilę. 5. *raczyć, być łaskawym wejść, pójść, wstąpić; pofatygować ś. dokąd:* Pozwól do mnie, ze mną. 6. *żyćć sobie, raczyć spróbować:* Może śledzika pan pozwoli? † P. ś. *zechcieć być, pozostać:* Kiedyby za nauką bogactwo chodziło, małoby ś. na świecie prostych pozwoliło (bo wszyscyby ś. uczyli). Otw. S. <Po + Zwolić>

Pozwolywać, uje, ywał zwołać jednego po drugim: Sławna narada, na którą król pozwolywał wszystkich dygnitarzy królestwa. Kaezk. Pani Dorota rozkazała stoły pościierać, pozwolywała rozpięchnione piekni. Krasz. <Po + Zwoływać>

Pozwolywanie, a, blm., czynność cz. Pozwolywać.

Pozwowy p. Pozewny. L. <Od Pozew>

Pozwolić, i, il zwieść jedno po drugim; zwieść z wielu miejsc; zwieść kolejno, jeden po drugim: Muszę ich P. na ślub córki starosty nakielskiego. Krasz. Zaraz do obozu pozwolili pieniądze. Pas. <Po + Zwozić>

Pozwożenie, a, blm., czynność cz. Pozwozić.

Pozwrać, a, ał zwrócić jedno po drugim; zwrócić kolejno, jeden po drugim: Słyszając to, niektórzy ku niemu pozwracali głowy. Krasz. Poza drogą rozrzucone były w nieładzie i inne chaty pozwracane w rozmaite strony. Jeż. Pozwracali pieniądze. <Po + Zwracać>

Pozwracanie, a, blm., czynność cz. Pozwracać.

Pozwrotowy mech. następujący po chwili zwrotu: Wlot, wylot i przymyk P. następują w silnikach parowych już po zwrocie tłoka. <Po + Zwrotowy>

Pozwycięzać, a, ał zwyciężyć jednego po drugim: Gideon, Barah, Samson przez wiarę pozwyciężali królestwa. Leop. (= *popodbijali*). <Po + Zwycięzać>

Pozwyciężanie, a, blm., czynność cz. Pozwyciężać.

[Pozwydać się, a ś., ał ś., Pozwydając ś.] *wydać ś. kolejno, jedna za drugą za męż, powychodzić za męż.* <Po + Zwydać ś.>

[Pozwydanie się, a ś., blm., czynność cz. Pozwydać ś.]

[Pozwydobywać się, a ś., ał ś.] *powydobywać ś. z pod czego:* Turnie ś. już też pozwydobywały kielo tło ze śniegu, śmiejom ś. do słonka, jak nowe. Tet. <Po + Z + Wydobywać ś.>

[Pozwydobywanie się, a ś., blm.] czynność cz. Pozwydobywać ś.]

Pozycja, i, lm. e I. P. miejsca = położenie, sytuacja. 2. wojenna, społeczna = *stanowisko, położenie*. Rozciągłość pozycji ma odpowiadać sile wojska, tak aby po jej przywoitwym osadzeniu

zostało z czego sformować silne rezerwy. Chrzan. P. strategiczna = *taka miejscowość, z której wojsko może łatwiej przeskazać ruchom wojsk nieprzyjacielskich*. P. senatu (Rzpltej krakowskiej) była od początku trudną, a na przyszłość niepewną. Lis. Wyjść za mąż dla poezji. Zajął w świecie pozycję. Przen.: *stan rzeczy, położenie, sytuacja*: P. była zachwiana, trzeba było ją ratować. 3. *postawa, ułożenie, poza; układ, ustawienie nóg w tańcu, figura*: Siedział przy stole w takiej pozycji. Stałem w trzeciej pozycji, jak do menueta. Fred. A. Przen.: Zajął pozycję wyciekającą (= *stanowisko*). 4. w rachunkach = *pewne miejsce w spisie, rejestrze, wykazie, rubryka, kategoria; numer kolejny*: Zapisany pod pozycją piętnastą. Mieści ś. pod pozycją dochodów niestających. Zweryfikowane i spisane z rubryki pierwszej pozycje. T. K. 5. fecht. *postawa zasadnicza fechtującego ś.* 6. gram. *położenie, miejsce*: Zgłoska długa przez pozycję. 7. muz. = a) p. *Położenie*. b) *miejsce, w którym ś. naciska palcami struny na przyrządzie muzycznym; układ lewej ręki na skrzypcach*. 8. praw.: P., *położenie czyli leżenie ksiąg ziemskich przed każdą kadencją*. Vol. <Łć. positio>

Pozycyjny przym. od **Pozycja**: Baterje rosyjskie pozycyjne. Koł. Artylerja pozycyjna. Gemb. <Od Pozeja>

[**Pozymk**, u, lm. i] p. **Pozimk**.

[**Pozyna**, y, lm. y] p. **Požyna**. <Zam. Pożyna>

Pozyskać, zyska a. zyszcze a. żyszcze, skał, nied. Pozyskiwać, †Pozyskować, [Pozyskować] I. *zyskać coś niematerialnego, posiąść; zaskarbić, zdobyć, zjednać sobie; wskorąć, osiągnąć*: Co za pożytek człowiekowi, by też wszystek świat pozyskał, a na duszy swej uszczerbienie jakie a szkodę cierpiał? Leop. A tego nikt swą pracą nie pozyszcze sobie. Kochan. P. nie stosuje ś. do rzeczy materialnych i przeto nie można powiedzieć: P. na towarze. Kras. A. Co swym kłamstwem pozyszczesz, języku wszeteczny? Kochan. Wielkie królestwa za pomocą bożą i szerokie wyspy Chrystusowi pozyskali. Skar. Jagiełło, porzuciwszy pogaństwo, wszystek naród swój litewski Panu Bogu pozyskał. Skar. Tuszając sobie, potomkom sławę pozyszczemy. Papr. Pozyskał mię. Troc (= *ujął mię sobie, skaptował*). Wiele serc pozyskał. Troc. Serca pożyszcz sobie. Troc. Obietnica władzy była tym najwyższym darem, którym ich (odstępców) pozyskiwano. Szuj. Jeden wół był kucharzem u pana możnego, tuszyl sobie pozyskać prędko łaskę jego. Papr. Między niemi pozyskał wziętość. Rzew. 2. [P.] dostać, otrzymać: Pozyskała kruszynę mlika od krowy. 3. [P.] *zyski, korzyści z kogo ściągnąć*. 4. †P. *szkodę = odzyskać, powetować, naprawić*. <Po + Zyskać>

Pozyskanie, a, blm., †**Pozyszczenie** czynność cz. **Pozyskać**: W pozyskaniu szkody swej iściecie a. powód nie ma być przypędzon ku przysiędze. Mac. z Roż. Do niezrównanej w dziejach zaśluga pozyskania całej Litwy oświata chrześcijańskiej... przybyły fundacje trzech wielkich zakładów naukowych. Szaj.

Pozyskiwać, uje, iwał p. Pozyskać.

Pozyskiwanie, a, blm., czynność cz. **Pozyskiwać**: Zrećzną była w pozyskiwaniu przyjaciół. Rzew. Obywatele grozili ni pismami pozyskiwania (poszukiwania) szkód z mego majątku. Rol.

†**Pozyskować, uje, ował, [Pozyskować]** p. **Pozyskiwać**: Trzeba sobie umieć P. łaskę ludzką.

Falib. Dla chwały Boga samego, abyśmy bliźnich Panu Bogu pozyskowali. Zigr. <Po + Zyskować>

Pozyskowanie, a, blm., czynność cz. **Pozyskować**.

†**Pozyszczenie**, a, blm. p. **Pozyskanie**. Troc. **Pozytewka**, i, lm. i, × **Pozytywka**, × **Pozytywa**, × **Pozytyw** *narzędzie muzyczne, rodzaj maleńkiej katarynki*: **Pozytywa**, P., organy małe przenośne, bywają tylko o kilku głosach. Mag.

× **Pozytura**, y, lm. y, [**Pozytura**] p. **Postawa**: Beniowski w trudnej bardzo pozyturze stał, bo ją trzymał w pół upadającą. Słow. Nie stawał nigdy w pozyturze Mojtęcego, znoszącego tablice przykazań. Tarn. <Łć. positura>

Pozytyw, u, lm. y i. × P. p. **Pozytewka**: Grać na pozytywie. Troc. Na restaurację organów i przerobienie pozytywu. Zart.: *tyłek, zadek, cymbał, sepet, stara pani, chałupa, sempiterna*: Wziąwszy szrotem w zadek, długo na tym pozytywie siedzieć nie mógł. Haur. Na swym pozytywie długo siedzieć nie może. Troc. 2. a. **Pozytywa** fot. *odbicie z kliszy przeniesione na papier a. inny materiał, przedstawiające obraz już w naturalnym wycieniowaniu* (p. Negatywa). Zał. S. 3. org. *piszczałka organu cztery stopy długa*. Zdr. × **Pozytywek**. <Fr. positif>

Pozytywa, y, lm. y i. × P. p. **Pozytewka**. 2. fot. p. **Pozytyw**.

× **Pozytywek**, wka, lm. wki p. **Pozytyw**: Fortepian zdawał ś. ciotce nieskończenie dziwnym przy pozytywku dla kanarków. Krasz. <Od Pozytyw>

Pozytywista, y, lm. ści *zwolennik pozytywizmu*: Nie umiałem i nie chciałem przylgnąć do pozytywistów. Zdziech. <Fr. positiviste>

Pozytywistka, i, lm. i forma ż. od **Pozytywista**.

Pozytywistycznie przys. od **Pozytywistyczny**, *pozytywnie*.

Pozytywistyczny przym. od **Pozytywista** a. **Pozytywizm**; **Pozytywny**. <Od Pozytywista>

Pozytywizm, u, blm. *kierunek filozoficzny, opierający ś. wyłącznie na ustalonych wynikach nauki, na doświadczeniu*: Prawdziwy, dobrze zrozumiany P. nie lekceważy żadnych objawów, jakie życie z sobą przynosi, nie potępia więc strony uczuciowej w naturze człowieka, oddając całą słusność gorącym pragnieniom serca. Zdziech. <Od Fr. positivisme, od positif>

× **Pozytywka**, i, lm. i p. **Pozytewka**. Przen.: *osoba, paplająca bezmyślnie, jak nakrecona; katarzynka, papuga*: Przyjęła guwernantkę, jedną z owych pozytywek, co to, umiejac niby wszystko, nie są w stanie gruntownie nauczyć. Jeż. <Od Pozytywa>

Pozytywnie przys. od **Pozytywny**: Nie uwzględnia wcale, co patrijarcha P. twierdzi. Kęt. Zapoznał ś. z temi dążeniami naukowo, P., a więc źródłowo. Str.

Pozytywność, i, blm., rz. od **Pozytywny**: Sceptyka doprowadzona do zaparcia ś. pozytywności.

Pozytywny I. *pewny, stanowczy, rzeczywisty, prawdziwy, dotykalny, faktyczny, aktualny, realny*: Nie doszło do pozytywnych rezultatów. Nadzwyczaj pozytywnie bytowe interesy zespalających ś. Str. Jaka nauka daje wam dokładne, ścisłe, mówmy prostopu, pozytywnie określenie tych pojęć? Str. 2. p. **Pozytywistyczny**: Bóg, nieśmiertelność, jako nie podlegające zmysłom, wyklucza

ezone są z zakresu badań pozytywnych. Zdziech. Staszyc miał tę logikę trzeźwą i pozytywną człowieka politycznego, który obrachowuje środki i siły. Tarn. Jeż jest przodownikiem myśli trzeźwej, pozytywnej. 3. gie.: Zmiana pozytywna linii brzegowej = *zalew wybrzeża przez murze, przesunięcie ś. linii brzegowej w stronę ku ładowi.* <Od Pozytyw>

× **Pozywacz**, a, lm. e ten, co pozywa, powód, oskarżyciel. L. <Od Pozywać>

Pozywać, a, ał p. Pozwać. [P. ś.] *nazywać ś.*: Pozywa ś. Jan.

Pozywanie, a, blm., czynność cz. **Pozywać**.

[Pozywiól, u, blm.] p. **Pozywiól**.

Pozierać, a, ał *zeźrzeć jedno po drugim*. <Po + Zierać>

Pozieranie, a, blm., czynność cz. **Pozierać**.

Pozuwać, a, ał *zżuć jedno po drugim*. <Po + Zzuwać>

Pozuwanie, a, blm., czynność cz. **Pozuwać**.

Pozymać, a, ał, *zżąć jedno po drugim; jedno w wielu miejscach pościskać; pokurczyć, pokulić, pościągać, pomarszczyć, pofałdować*: Czujne smutki nędzne wycieńczyły ciało, i schudzenie zmarskami skórą pozymało. Ótw. P. ś. 1. *zżąć ś. kolejno, jedno po drugim; zżąć ś. w wielu miejscach, pokurczyć ś., pomarszczyć ś., pokulić ś.* 2. *spędzić pewien czas na zżymaniu ś.* <Po + Zżymać>

Pozzymanie, a, blm., czynność cz. **Pozżymać**.

Pozzymanie się, a ś., blm., czynność cz. **Pozżymać** ś.

Pozżynać, a, ał *zżąć jedno po drugim; zżąć w wielu miejscach*. <Po + Zżynać>

Pozżynanie, a, blm., czynność cz. **Pozżynać**.

Pozzynka, i, lm. i myśl. *samolówka na jarzabki*. Goł.

Pozzywać się, a ś., ał ś. *zżyć ś. kolejno, jeden po drugim*. <Po + Zżywać ś.>

Pozzywanie się, a ś., blm., czynność cz. **Pozzywać** ś.

†**Późno** p. **Późno**: Miasto od wschodu górami zatoczne; ku takowemu słońce P. przychadza. Trzye. Drzewo ku budowaniu ma być rąbane miesiąca listopada, chociaż i później. Trzye.

†**Późny** p. **Późny**: Początkowi zabiegaj, każdej chorobie wczas zabiegaj, bo późne lekarstwo niedobre bywa. Rej.

†**Poźrzeć**, y, ał p. **Spojrzyć**: Pawik, gdy ogon roztoczy ubogi, wnet mu myśl zginie, gdy poźrzy na nogi. Rej. <Po + Ż(d)rzeć, ZOR>

†**Poźrzenie**, a, blm., czynność cz. **Poźrzyć**.

†**Poździć**, i, il p. **Późnić**: Czemu powrót póździ? Pot. Sam nam póździ wygraną, sam bitwę odnawia. Pot. P. sprawę, powrót. Troc.

†**Póździe**, [Poździe] p. **Późno** *późno, za późno, już nie pora*. Sekl. Tales tym matkę odprawil, iż już P. i nierychło ś ożenie mu było. Glicz.

[Poździeć, eje, ał] *zapodziać, zarzucić, zaprzepaścić*. <Po + Z + Dzieć>

[Poźdzenie, a, blm.] czynność cz. **Poździeć**.

[Później] p. **Później**.

Poźrebić się, i ś., il ś., †**Poźrzebić** ś. (o kłaczech) *powydwadzać na świat źrebięta*. <Po + Żrebić ś.>

Poźrebiecie się, a ś., blm., czynność cz. **Poźrebić** ś.

[Poźreć, y, ał] p. **Spojrzyć**. <Po + Żreć>

[Poźrenie, a, blm.] czynność cz. **Poźreć**.

†**Poźrebić się**, i ś., il ś. p. **Poźrebić** ś.: Kłaczę gdy ś. już poźrebią, tychże z maciorkami

pastwisk niech zażywają źrebięta. Der. <Po + Żrebić ś.>

†**Poźrzebiecie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poźrebić** ś.

1. †**Poźrzeć**, y, ał, [Poźrzeć] p. **Spojrzyć**: Rozešli ś., mając oko na ś.: i ty poźrzyć, alić oni u Joachima zasię (znou). Koehan. <Po + Żreć>

2. †**Poźreć**, źrze, żarł p. **Poźreć**. †P. ś. *stać ś. żarłocznym*: Skarżymy ś. na sługi, iże ś. pożarli, trzeźwi śludzy z trzeźwemi pany już pomarli. Petr. <Po + Żreć>

1. †**Poźrzenie**, a, blm., czynność cz. 1. †**Poźrzeć**: Nie chwał męża z kraszy jego, ani gardź człowiekiem na P. twoje. Leop.

2. †**Poźrzenie**, a, blm., czynność cz. 2. †**Poźreć**.

†**Poźrzenie się**, a ś., blm., czynność cz. **Poźreć** ś.

†**Poźrzyciel**, a, lm. owie p. **Pożerca**: Poźrzycielowie ludu mego. Bud. <Od 2. Poźrzeć>

Pożalenie, a, blm., czynność cz. **Pożalić** ś., *użalenie, pożałowanie, politowanie, litość, współczucie*: Heretyctwo tak pomieszało i rozerwało siły ich, że więcej są godni pożalenia, aniż zazdrości. Łęcz.

Pożalenie się, a ś., blm., czynność cz. **Pożalić** ś.

[Pożaleniestwo, a, lm. a] *skarga, użalenie*: Przeszedł na P. do Chrystusa. <Od *Pożałony, od Pożalić>

[Pożalić, i, il] p. **Pożałować**: Da pożał też, mocny Boże, niebogi. <Po + Żalić>

Pożalić się, i ś., il ś. 1. a. [Pożalić] p. **Pożałować**: Boże ś. pożał, z rozpacz gotowej poświęcili swe imię wierze Mahometowej. Paszk. Panie Boże, tej naszej przygody ś. pożał. Rej. A jeżeli ś. pożalisz. to cię sfuka o to. Syrok. Pożał ś. Boże! a. Boże pożałuj! = *szkoda*. Pożał ś. Boże, dawać co do roboty naszym rzemieślnikom! L. Pożał ś. Boże drogiej skarbów twoich, którem tu marnie rozyspał. Wor. [Pożałby ś. Boże było twej ślicznej urody]. Pożał ś. Boże naszej pracy! Krasin. 2. *spędzić pewien czas na żalach*. <Po + Żalić ś.>

Pożałować, uje, ował, P. ś. kogo, czego, **Pożalić** ś., [Pożalić] 1. *uczuc żal z czyjego powodu, użalić ś., ulitować ś., zmiłować ś. nad kim, nad czym*: Ten, coby mu krzywdę śmiać czynić, mógłby tego P. L. Boże ś. go pożałuj, człowieka dobrego. Pśń. Tedy dyszał Jezus od prace, Jego wszytcy pożałujecie i płaczie. Op. Wolę to, niżby mię P. miano. Szymon. 2. *okazać współczucie, wynagrodzić żal nieszczotą, użalić ś.; dać potuchę, utulić w żalu*: Ojciec wybił, a matka pożałowała. 3. *czego = poskąpić, nie dać przez sknerstwo, żałować*: Pożałował biednemu całego kawałka chleba. [P. ś.] *pocięszyć*. <Po + Żałować>

Pożałowanie, a, blm. 1. a. [Pożałunek] czynność cz. **Pożałować**: Nie proszę o P. Słow. Gdyby kucharz drwa rąbał w statku, trzebaly mu dać P. moskiewskie. Haur. (= *napomnienie ojcowskie, baty*). 2. †P. *datek, ofiara, zasiłek*: Prosiłem o P. na poprawę i restaurację zrujnowanej katedry. Dar. Fakt pożałowania godny = *opłakany, przygnębający, smutny*.

[Pożałunek, nku, blm.] p. **Pożałowanie**.

Pożar, u, lm. y, **Pożoga**, †**Pożega**, †**Pożga**, †**Pożog** *palenie ś. budynków, lasów i t. d., ogień*: Bywa z iskierki P. Fred. A. P. w cudzym raczej domu ugasić, niż w własnym

zapalić. Oss. Wilgotne schowane siano P. sprawi może. Kluk. Pożarem isć = *pałac szerzyć* ś. Gdyby sułtan sam nie posłał dworu swojego do gaszenia, którzy obrąbali naokoło wszystkie budynki, że nie mógł ogień pożarem isć, dostałoby ś. i szarajowi. Star. Popiół i złoto największym nie spłoną pożarem. Troc. Jako P., który gęste lasy pustoszy. Kochan. Boję ś., aby nas ten P. nie doszedł. Kochan. Pożary wsi i miast, które pochłoneły tyle ksiąg i pism. Śniad. Wszczął ś. P. P. ś. szerzy. Gasić P. Przyczyna pożaru. Ugasić, umiejscowić P. Wzniesieć P. Słońce wschodziło w upały czerwono, co dnia tonęło tam, gdzie teraz święci, jak jaka skrawa pożaru pochodnia. Słow. Gaszący pożar jeszcze czasem ciska nagłym, śmiertelnym blaskiem. Malecz. Miasto na siedmiu wzgórzach pali ś. pożarem. Krasin. Co chwila błyskają tu i owdzie na horyzoncie jakby łuny pożarów; są to piece różnych fabryk. Malin. Patrzenie! nad portem jakby ognia morze! pożar! — do bronii! spiescie! P.! zdrada! Od. (= *gorać*). Łuna pożaru szeroko oświecała okolicę. Krasz. Księżyce krwawo wstaje z jaru, niby łuna od pożaru. Rom. Przen.: *zognienie, zapalenie, ogień; zapal, żar, gorączka*: Odeinają te członki, które tak nakażone są, iż i drugie pożarem chorobnym zarażają i suszą. Birk. Przymiot z wierzchu do wnętrza, a stamtąd zaś po wszystkim ciele pożarem idzie. Ocz. Uczuć pożary. Dan. Wróć od uczuć młodzieńskich pożaru. Asn. P. wojny (= *pożoga wojenna*). Pożarem wojny gdy pół świata ponie. Tremb. Wzniesę P. niezgody. Dm. Czuję, że jeszcze jednej wręcej fali trzeba z żył trysnąć, aby ś. rozkuły więzy, bo P. krwi pęta przepalił. Sf. Obawiając ś., aby i dalej P. apetytu ich nie zachodził, ruszyłem z Grodna. Nar. (= *żądza*). 2. [P.] żar. 3. 2 pp. a nazwa psa gończego: Potym pożara głodnego każe do izby puścić, ubłociwszy go, to będzie wołał: hahau! Rej. < Po + Żar >

Pożarcie, a, blm., czynność cz. **Pożreć**: Rzucono go bestjom na P.

Pożarcie się, a ś., blm., czynność cz. **Pożreć** ś. [Pożarć, żre, żarł] P. **Pożreć**.

Pożarek, rka, lm. rki, **Pożarka** *bedłka jadalna*. Goł. < Od Pożar >

Pożarka, i, lm. i p. **Pożarek**.

+ **Pożarnice**, ic, blp. I. p. I. Kur. 2. p. **Ospa**. < Od *Pożarnica, od Pożarnik >

Pożarnictwo, a, blm. *sztuka gaszenia pożarów, sprawy dotyczące ś. tej specyjalności*: Wiadomości z dziedziny pożarnictwa. Pawilon wystawy pożarnictwa.

Pożarnik, a, lm. cy = **Podpalacz**; przen. *wzniciający zapal, namiętność, podlegacz*: Wodzu pożarników, technienie twoje kała powietrze enotliwym; zbrodnia goreje na czole twoim. Krasin. < Od Pożary >

Pożarny przym. od **Pożar**: Łuna pożarna. P. dym w kłębach ś. winie. Wysp. Po jakiejś wielkiej pożarnej ofercie... przyszedłem. Wysp. < **Pożarny**, ego, lm. i rz. *żołnierz gaszący pożar, strażak*. < Od Pożar >

+ **Pożartki**, ów, blp., [Pożartki] *żarty, żarciki, kpinki, drwinki*: Bez tego być nie mogło, aby w takich poważnych rozmowach czasem i pożartków pomiernych nie było. Rej. Oszalał chyba, czy może wyprawia sobie z nas P.? Dyg. < Od *Pożartek, Po + Żartek, od Żart >

Pożartować, uje, ował *przez pewną chwilę po-*

zwolić sobie żartów: Lubi czasami P. < Po + Żartować >

Pożartowanie, a, blm., czynność cz. **Pożartować**.

Pożarty, + **Pożrzany** im. od **Pożreć**, + **Pożarzysto** przys. od **Pożarzysty**. L.

+ **Pożarzysty** *pożarem idący, pałący; płomienny, płomienisty, buchający ogniem, ognisty*: Uczynię z nich ogień, który pali las, płomień P., który pali góry. Leop. < Od Pożar >

Pożać, żnie, żał, nić. **Pożynać** I. *żąć jedno po drugim; pokonać żyć żniwa*: W Egipcie poczynała żać w kwietniu i pożynają, nim ś. skończy maj. Łęcz. Już pożęto zboże. Troc. Jutro plon ś. późnie. Syrok. [Pożęłem pszeniczkę, pożęłem i żytko. Zagon pożęty (= na którym zboże już żęto)]. P. laury (= *zebrać*). P. zyski (= *mieć żniwa, obłowić ś.*). Przen.: Jego zwycięska ręka mnóstwo ich pożęła. Przyb. 2. *spędzić pewien czas na żęciu*. < Po + Żać >

+ **Pożądacz**, a, lm. e ten, co *pożąda, pożądający*. Troc. < Od Pożądać >

Pożądać, a, ał I. i dok. + **Pożądnać** *pałac żądać czego, ostrzyć na co zęby, lykac ślinkę, upragnąć, pragnąć; żądać chciwie, łakomie*: P. oczyma (= *uczynac chuć, pożądliwość*). Nie pożądaj żony bliźniego twego. Wszystko ma ten, który niezgo nie pożąda. Warg. Kto nie będzie pożądał, ten na swym dosyć mające, nie będzie cudzego pragnął. Kucz. Kogo szczęście tuczy, taki zły rzeczy P. ś. uczy. Mor. A. Bo taka głodna byłam, tak pożądał mój głód chociażby maleńkiej okruchy. Słow. [Nie pożądał od cudzego]. 2. + P. [P.] *chcieć, żądać, wymagać*: W tych słowach wszystko mamy. czego kiedy Bóg po nas pożądał. Wuj. A coż jeszcze pożądamy świadectwa, jużci nam świadkow nie potrzeba, bośmy sami z jego ust bluźnienie słyszeli. Op. Mac tego dziecięcia płaczący pożądała pomocy od świętego Błażeja. Ż. B. < Po + Żądać >

1. **Pożądanie**, a, lm. a I. czynność cz. **Pożądać**. 2. *żądza, pożądliwość, chuć, pragnienie, oskoma na co*: Często kobietki, w pewnym zwłaszcza stanie, śmieszne, ale żywe mają P. L. Pożądaniem naturalnym, ale niekoniecznym jest miłość. Święt. Pożądania nasze są trojaki: naturalne i konieczne, naturalne i niekonieczne, ani naturalne ani konieczne. 3. fizj. *pragnienie a. łaknienie czegoś* (appetentia s. appetitus).

2. **Pożądanie** przys. od **Pożądany**. L.

Pożądanie, nca, lm. ncy *człowiek pożądany*: P. wieków już zbliża ś. do was! Krasin. < Od Pożądany >

Pożądany I. *kórego pożądamy, upragniony, pomysłny, należyty, zadawalniający, wymarzony; zadowalający, należyty*: Przedmiot P. Pożądane zdrowie, szczęście. Pożądanych życzeń ci sukcesów. Troc. Jako wam była pożądniejsza w ojczyźnie umrzeć, tak piękniejsza za ojczyznę lec. Warg. Tymczasem w żagle dął wiatr P., okręt jak sokół leci przez bałwany. Od. Wszystko znalazł w pożądanym stanie. A dam ci ziemię pożadaną, dziedzictwo zacne, wojska narodów. Wuj. 2. *ten, kórego życzyć, pragnąć należy, konieczny; konieczny do osiągnięcia, do urzeczywistnienia*: Pożądany byłoby... (= *dobrzeby było*). Wychowanie pożądany, trwałszy jest nad bogactwa. Zam. J. Kto z królów pożądniejszy: niezwyciężony wojownik, czyli też nie znający wojny? Jabł. < Od Pożądać >

+ **Pożądliw** p. **Pożądliwy**: Patrzaże tego miło-

ściwego Pana, jak On jest chciw a P. zbawienia naszego. Rej.

Pożądliwie przys. od **Pożądliwy**: Patrzyć na co P. To domowa nalewka, roboty mojej żony... Czy mogę prosić o kropelkę? spytał P. przybyły. Jord. P. witanym bywał. Jord.

Pożądliwość, i, † **Pożądność** l. blm. *przymiot tego, który jest pożądliwy*. 2. † P., lm. i *żądza, pożądanie, pragnienie*: W sercu miłość, P. i inne afekty siedlisko swoje mają. Sak. P. jest niejako wzruszenie umysłu, za którym przywieźdzeni ludzie onych wdzięcznych rzeczy pożądają, których nie mają. Kucz. Nie każda P. grzechem, ale tylko cielesna i nieporządna. Karnk. 3. lm. i *chuć, namiętność, lubieżność*: P. zła, żądza, siła pożądliwa rzeczy lubyh nie według rozumu. Kn. Zła P. pragnie tego, co z przyrodzenia rozumowi przeciwnie. Karnk. Każdy bywa kuszony, od własnej pożądliwości przynęcony, a P. gdy pocznie, to rodzi grzech. Wuj. Zapalili ś. starcowie pożądliwością Susanny. Wuj. Załamuj w sobie twardym wędzidłem wszystkie pożądliwości cielesne, bo cię te wiedzą na pychę, na gniew, na pomstę, na łakomstwo, na opilstwo, na obżarstwo. Rej. P. ciała. P. cielesna. P. w mężu nieporządna. Troc. P., chciwość złota i inne namiętności. Troc. Którzy są Chrystusowi, ciało swe ukrzyżowali z namiętnościami i pożądliwościami. Wuj. Posłuchał czartowskiej pobudki i pożądliwości oczu. Skar. Na pomoc nieudolności swej i zwojowanie pożądliwości trudził ciało swoje rozmaicie. Skar. Pijaństwo odejmuje rozum i ogień pożądliwości rozdyma. Kras. A.

Pożądliwy, † **Pożądliw** (jako orzeczenie), † **Pożądny** l. † P. *pożądany, upragniony*: Przyjdzie on Mesjasz P. od wszystkich narodów. Białob. Ratunek związanym P. dali. Stryjk. Nad pokój nie może być nie na świecie droższego pożądano i pożądliwszego proszono. Herb. Pożądliwsze to jest, niżli złoto i drogic kamienie. Leop. (skupniejsze. Leop). Straszliwe chmury odkrywają słońce pożądliwe. Sęp. Ma ci dać ziemię pożądliwą i dziedziectwo zacne. Leop. Uczynili ziemię tę, tak wdzięczną i pożądliwą, pustynią. Leop. 2. *pełen pożądliwości, żądny, chciwy, łaknący, spragniony, pożądający; lubieżny, namiętny*: Dobrej sławy więcej, niż żywota, mężowie mają być pożądliwi. Stryjk. Pan obaczył pożądliwe i wierne serca ich i wypelniał one pożądliwości ich. Rej. Bóg nad każdym wiernym, gdy jeno ujrzy pożądliwe serce jego, jeszcze więcej miłosierdzia ukaże. Rej. Siła pożądliwa rzeczy lubyh nie według rozumu. Troc. Spojrzenie pożądliwe. Miałem do niej trochę pożądliwszą ochotę. Węg. 3. † P. *którego pożądać należy, pożądany*: Sposoby te chwaleńca Boga są bardzo dobre i pożądliwe. Kucz. <Od Pożądać>

† **Pożądnać**, nie, **nał** p. **Pożądać**: Ten pożądnać, co tamten obmierzył, *concupivit*. Oss. <Od Pożądać>

† **Pożądnie** przys. od **Pożądny**, *pożądliwie*. Gosł. † **Pożądnienie**, a, blm., *czynność cz. Pożądnać*. † **Pożądność**, i, lm. i p. **Pożądliwość**: Między pożądnością ludzkiej woli żadna rzecz nie jest pożądliwsza, jak pokój. Hrb.

† **Pożądny** l. p. **Pożądliwy**: Post jest powściągnięcie pożądnych ludzi od zbytku i rozkoszy cielesnej i uskromienie ciała naszego. Zigr. Gdzieś (gdyby, oby) to ta pożądna zorza wyniknęła rychło z morza. Kochan. Nie mógł na mię dział przypaść pożądniejszy, ani piękniejszy. Kochan. Wjachałeś (Tęczyński) na starostwo

swoje do Lublina, wszem P. Kochan. Czasie, pożądnej ojeze niepamięci, zgój smutne serce. Kochan. Pruskie kraje wrychle jęły ś. cieszyć pożadnym pokojem. Kochan. W ziemię i w wodę i w każde stworzenie pożadną miłość lało przyrodzenie. P. Koch. P. sen z oczu zszedł, myśl nieuskromiona wzbila ś. na świat... Gosł. 2. † **Pożądne ziele** = **Lubezyk**. Syr. <Po † Żądny>

[**Pożczać**, a, ał] p. **Pożyczyć**.

[**Pożczanie**, a, blm.] *czynność cz. Pożczać*.

† **Pożdać**, a, ał, [**Pożdać**] *pożcekać, zatrzymać* ś.: Pożdał Noe siedm dni jeszcze i wypuścił gołębicę. Bud. <Po † Żdać>

Pożdanie, a, blm., *czynność cz. Pożdać*.

Pożebrać, **brze**, **brał** *spędzić pewien czas na żebraniu*. <Po † Zebrać>

Pożebranie, a, blm., *czynność cz. Pożebrać*.

† **Pożec**, **że**, **żegł** *spalić*: Jarochna rozspalała kopce z prawem usute... i uczyniła dwadzieścia grzywien szkody Zacharzewi, pożegszy domy i drzewa. Rot. P. młyn, gumno; nie pożegł młyna. Rot. Tomisław Unięcki nie pożegł Michała nocną rzeczą stodoły i s tym, co w stodołe było. Rot. Ci, co Czipka pożgli. Rot. <Po † Żec>

† **Pożega**, i, lm. i p. **Pożar**: Zwałę cię z skał i uczynię cię górą pożegi. Bud.

† **Pożegać**, a, ał *popalić*. L <Po † Żegać>

† **Pożeganie**, a, blm., *czynność cz. Pożegać*.

Pożeglować, **uje**, **ował** l. *spędzić pewien czas na żeglowaniu*. 2. *żeglując, popłynąć dokąd*. <Po † Żeglować>

Pożeglowanie, a, blm., *czynność cz. Pożeglować*.

Pożegnać, a, ał l. † P., [**Pożegnać**], *nied. † Pożegnawać* *poślęgostwić*: Pożegnaj, Ojciec niebieski, nas. K. G. Pożegnajże was, Boże, najmilsi moi. K. G. Boże zmiłuj nad nami, a pożegnaj nam. Leop. To wszystko im pożegnawa. Rej. Będą w nim pożegnane wszystkie pokolenia, wszyscy będą wielmożyc Jego. Leop. Przydę k tobie a pożegnaję tobie. B. Sz. Bóg oca twego będziec pomocnik twój, a wszechmogący pożegna tobie pożegnanim niebieskim. B. Sz. I pożegna chleb, nie mówiąc nic, i rozłamie ji na części i będzie im dawał. Mik. z Wilk. Boże was pożegnaj! Bk. [Pan Bóg P. nie chciał]. 2. P. kogo a. P. ś. z kim = *rozstając* ś. z nim *życzyć mu dobrego, polecić go Bogu*: Jesliby sługa odszedł pana, nie uczciwszy i nie pożegnawszy go, tedy trzy dni w łańcuchu siedzieć ma, a potym pana swego uczciwie P. St. lit. I mnie pożegnasz, i te piękne lasy. Kochan. Pożegnawszy ś. z nim, odjadę. Troc. Wyjechałszy ziemiej jeszcze pożegnani, niż przyjeści. Kras. P., porzucić każ. Mick. Myślim ostatniej nie zwierzył nikomu! Ja z kochanymi ś. nie pożegnałem! Krasin. Kto pożegnał ś. ze łzami, ten powita ś. z radością. Len. (= *po przebyłym smutku dozna radości*). Bom pożegnał nie wozora i nie jutro obaczę. Zal. Przen.: P. co, P. ś. z kim, z czym = *porzucić, opuścić kogo, co; uczynić rozbrat, rozstać ś., rozluźczyć ś.; pogodzić ś. z myślą nieogładania więcej czego*: Świat pożegnał. Skar. (= *umarł*). P. ś. z ciałem, z światem. Troc. Z mową ś. P. Troc. Przyszła wieść, żeby Antjochus pożegnał ś. z żywem. Leop. Kto ś. nie pożegna ze wszystkimi rzeczami, które ma, nie może być uczniem moim. Sekl. Rozspalała ś. w grzy wieża ona, kto ś. na on czas z karkiem nie pożegnał! Kniaz. Już ś. pożegnaj ze swemi pieniędzmi! (= *już one przepadły*). Nie jej samej płakać chcę, która już nas pożegnała,

ale tego, iżesmy na ś. patrząc przestali. Skar. P. ś. z kim, wypowiedzieć mu przyjaźń, towarzysztwo. Kn. Pożegnał ś. (rozbrać ś.) z nim. Troc. <Po + Żegnać>

Pożegnalny *tyczący ś. pożegnania, pożegnawczy*: List P. Jeszcze tylko urzędnik komory z żandarmem odda pożegnalne wizyty w wagonach. Malin. <Od Pożegnać>

Pożeganie, a, lm. a czynność cz. **Pożegnać**; *† błogosławieństwo*: Bądź tobie P., synu mój miły, bo jeś dobrego druga a czsnego męża syn. B. Sz. Przyszedł twój brat pirwej, a ten wziął twe P. B. Sz. Azas mnie takież nie chował pożegnania. B. Sz. Postawił go (króla) wzorem twego pożegnania. Kochan. Toć jest, Panie, P. Twoje. Kochan. Za pożeganiem i pomocą boską na tym sejmie mamy już zgodnie obranego króla. Vol. Znaczne jest twoje P. nad ludźmi sprawiedliwymi. Ryb. Gdybym konała... bez pożegnania nieczyjego, jeszczebym Tobie ufała, Panie! Krasiń.

† Pożegnaniec, nca, lm. ncy *pomazaniec, duchowny; błogosławiony*: Bośmy Pana Boga o to prosili, aby nam dał króla według serca naszego; wolałiśmy... Przebijały pożegnańców bożych głosy i modlitwy wysokie niebiosa jego. Goś. <Od Pożegnany>

Pożeganie się, a ś., bkm., czynność cz. **Pożegnać** ś.

† Pożegnany *[błogosławiony, uwielbiony]*: Panie, nad ludem Twym wybranym z Twej opieki będziem Cię na wieki wyznawać pożegnanym. Ryb. Elżbieta święta... zawołała: Pożegnana ty między wszemi niewiastami, i pożegnany płód brzucha twego. Op.

Pożegnawczy p. **Pożegnalny**: Nastąpiły ceremonie podarków, odprowadzin, puharu pożegnawczego. Szaj. <Od *Pożegnawca, od Pożegnać>

× Pożęnać, nie, nał, [Pożęnać, Pożenić] pogonić, popędzić: Tu li jutro pożeniesz, czy na inną stronę? — Gdzie ty będziesz pasł, tam i ja... Szymon. Parę białych niech Kupido głębi lecem jedwabnym pożenie przez chmurne cienie. Sęp. Którzykolwiek woły podolskie za granicę pożęną... Vol. Na zgubę Rzymu lud zażarty zbiwszy, pożenie przed swym wozem Party. Nar. A drzwi zamknij, skoro pożeniesz woły, żeby cygan nie wlażł, abo jaki światowiec. Ork. <Po + Żęnać>

Pożenić, i, ił *†.1. połączyć obie strony małżeństwem*: Nie brak niczego, ten młody, ta młoda, pożenmy teraz ich z sobą. Książ. Przen.: P. dwie rzeczy z sobą = *połączyć, pomieszać, zjednoczyć*. 2. *jednego po drugim ożenić*: P. synów. 3. [P.] p. **Pożęnać**. P. ś. 1. (o wielu) *ożenić ś. kolejno, jeden po drugim*: Zbiegali też nieraz czerńce z Rusi do Litwy, którzy, pożeniwszy ś. z córkami tamtych kapłanów, przyjmowali obrządek manichejski. Szaj. 2. *pobrać ś., poślubić ś.*: Był jeden wdowiec i jedna wdowa i pożenili ś. z sobą. <Po + Żenić>

Pożeniecie, fa, bkm., czynność cz. **Pożenić**. **Pożeniecie się**, a ś., bkm., czynność cz. **Pożenić** ś.

† Pożer, u, bkm. *żer, pasza, pastwa, strawa*: Rybom, krukom taki na P. będzie. Troc. Wszyscy na P. robakom będziemy. Troc. <Po + Żer>

[**Požera**, y, lm. y] *przyjęta*. <Po + *Żera, od Żer>

Požeracz, a, lm. e, *× Pożyracz, Pożerca, × Pożyrca, † Pożrzyciel* *ten, co pożera*. <Od Pożerać>

Požeraczka, i, lm. i forma ż. od **Požeracz**: **Požeraczka** ludzi jesteś i dawiąca naród swój. Wuj.

Požerać, a, ał i P. ś. p. **Požreć**.

† Pożerać, a, lm. a *otchłań, paszcza*. Tuch. <Od Pożerać>

Požerak, a, lm. i gór. *wapień lub piaskowiec rzadki, dziurkowany lub gruboziarnisty przesiąkliwy, w spodzie pokładu, w dnie szybu lub chodnika, gdzie woda wpływająca do kopalni niknie*. <Od Pożerać>

Požerakowy przym. od **Požerak**: Szyb P. = *szyb pochłaniający wodę, to jest doprowadzony do pożeraka lub rozpalliny, w którą woda zaskórna wpada*. <Od Pożerak>

Požeranie, a, bkm., czynność cz. **Požerać**.

Požeranie się, a ś., bkm., czynność cz. **Požerać** ś.

Požerca, y, lm. y p. **Požeracz**. Przen.: *drapieżnik, łupieżca, niszczyiciel*: Lichwiarzów nazywają pożercami ludzkimi. Kasz. Antychryst, tyran i P. świata. Białob. Achab winnie cudzych P. Birk. <Od Pożerać>

Požerczy, [Požerny], *† Pażerny, [Pażerny] żarłoczny, pochłaniający, pożerający, żarty, łupczyzny na jedzenie*: Wól P. Przen.: Pożerczego żydów plemienia. Sw. (= *chciwego, nienasyconego, drapieżnego*). Ogień P. = *trawiący, chłonnący, pochłaniający*. <Od Pożerca>

[Požerny] p. **Požerczy**: Zwierz P. Pot. Mars P. Pot. Kruki i sępy i pożerne harpje. Pot. <Od Pożeracz>

Požerować, uje, ował *spędzić pewien czas na żerowaniu*: Zając tu i owdzie pożerował, tam lis pomyszkował. <Po + Żerować>

Požerowanie, a, bkm., czynność cz. **Požerować**.

† Pożęca, y, lm. y p. *Podpalacz*: Kiedy pani Margorzata Sarnowska miała rok w Górze z pożeccą, tedy pan Szezezan nie czynił świadectwa za pożeccą przed tymi pany. Rot. Pożęce a palacze domów. Stat. w. <Od Pożec, Pożęcać>

Požęcie, a, bkm., czynność cz. **Požęć**.

† Pożga, i, lm. i p. **Požar**. Tuch. <Od Pożec>

[**Požgać**, a, ał] *pokłóć*. <Po + Żgać>

[**Požganie**, a, bkm.] *czynność cz. Pożgać*.

Požłobiac, a, ał p. **Požłobić**.

Požłobianie, a, bkm., czynność cz. **Požłobiac**. **Požłobić**, i, ił, nied. **Požłobiac** *wyżłobić jedno po drugim; wyżłobić w wielu miejscach, razach*: Gdzie ś. zwór górą poczynął i pożłobiał zbocze (góry)... Pol. Góry pożłobione stokami. Ml. <Po + Żłobić>

Požłobienie, a, bkm., czynność cz. **Požłobić**.

[**Požnia**, i, lm. e] *miejsce, gdzie żną, koszą*: W żółtej późni. Orzesz. (= *na rżysku*). <Od Pożąć>

[**Požnich**, a, lm. y] *nicpoń, galgan, ladaco*. <Od Pożny>

[**Požniwne**, ego, bkm.] = **Dożynki**. <Od Pożniwny>

Požniwny *który następuje po żniwach*. <Po + Żniwny, od Żniwo>

[**Požny**] *brzydki, podły*: Pożne bydle.

† Pożobacz, a, lm. e *ten, co żobie, pożera*. L. <Od Pożobać>

† Pożobać, bie, bał p. **Požobać**: Posyp przed siłem kilka ziarenek, które gdy ptak pożobie, przyjdzie do siła. Trzye. Zboże to będzie abo podeptane, abo od ptaków pożobane. Wuj. Gdy siła, jedno

upadło podle drogi, a ptacy powietrzni pożobali je. Wuj. Człowieka zabić, nie mówią zabić, ale uścić, pożreć, P., jak mak posieć. Kosz. <Po + Zobać>

Požobanie, a, bلم., czynność cz. **Požobać**.

[Pozoch, a, lm. y] *kij od pomiotta*.

†**Požog**, u, lm. i p. **Požar**. Troc. <Po + *Zog, ŻEG/ZOG>

Požoga, i, lm. i f. p. **Požar**: Oto są wojen nastpanicze dzieje: rzeź, grabież, P. i blask, co głupie rozwesela zgraje. Mick. Wiatry pożogę coraz dalej nosły. Mick. Śród kłębow dymu i iskier pożogi z izb do izb biegną. Od. Śród blasku pożogi, przez główne i zarzewia szukają swej drogi. Malcz. Pragnę snom twym tehnąć w duszę tęsknoty pożogę. Sf. W każdym oku tli ś. cała namiętność, cały ogień i cała móżgu P., całe duszy zazałenie. Zorze, płonące słoneczną pożogą. Sf. Wtedy nam śpiechrze opadła P. (= *objął pożar*). Sf. Kłębi ś. rajów P. Mic. Rozniosę pomór i pożogę po całym świecie, wyniszczę całe plemię ludzkie. Przybysz. 2. *zbrodnia podpalenia, podłożenia ognia*: Przekonany o pożogę, o tak zły i okropny uczynek, ma być spalony. Magd. Tak więc ten, co ś. pali sam — żar zapalony ciska na serca drugich i winien pożogi. Słow. <Po + *Zoga, ŻEG/ZOG>

†**Požognik**, a, lm. cy p. **Podpalacz**: Wierzono, że pożogniki one Krzyżacy na spalanie majątności czeskich umyślnie byli podestali. Błaż. <Od Pożoga>

Požogowy przym. od **Požoga**, *pożarny*: Z piekła pochodnie pożogowe. Birk. <Od Pożoga>

Požolnierzować, uje, ował *potyć pewien czas żołnierzem*. <Po + Żolnierzować>

Požolnierzowanie, a, bلم., czynność cz. **Požolnierzować**.

[Pożon, a, lm. owie] *marszałek weselny, wyprawdzający wszystkich na weselu do tańca*. <Po + *Zon, od Zona>

†**Požonać**, nie, nał *popędzić, pognać*: Którzy takowe woły pożoną, na komorach przysięgę powinni czynić będą, aby w tym oszukanie ja nie było. Rob. <Po + Żonać>

†**Požonienie**, a, bلم., czynność cz. **Požonać**.

[Požonny] *pochodzący ze strony żony, żonin*: Syn, ojciec P. <Po + *Zonny, od Zona>

†**Požoza**, y, lm. e p. **Podpalacz**: P. ma być wszędy pojman i w kościelech. Tarn. J. <Po + *Żoza, ŻEG/ZOG>

†**Požoza**, y, lm. y p. **Podpalacz**: Bałwochwalnią efeskiej Djany P. stopił do dna. Mias. <Od Pożoga>

Požółcenie, a, bلم., czynność cz. **Požółcić**.

Požółcenie się, a ś., bلم., czynność cz. **Požółcić ś.**

Požółciały, **Požółkły**, **Požółkniały**, †**Požółkniomy** ten, co ś. stał żółtym, co ś. pokrył żółtością; *żółtkniały, wyżółkły*: Liść P. <Od Pożółcić>

Požółcić, i, il *powlec żółtością; zażółcić, poplamieć na żółto*: Pożółconą za złoto miedź czełek wzięmie głupi. Pot. P. ś. wytrzeć ś. o co żółtego, obleść czym żółtym. <Po + Żółcić>

Požółcić, eje, ał, **Požółknąć**, × **Požółknieć**: *tać ś. żółtym, żółknąć, wyżółknąć, powlec ś. żółtością*: Pożółciał z postu.

Požółczenie, a, bلم., czynność cz. **Požółcić**.

Požółkły p. **Požółciały**: Pożółkłe drzewa tego liście z gałęzi na gałąź opada. Stasz. Ogrodzenie z wetkniętych w piasek gałęzi wikliny już przywędłych i pożółkłych. Sier. <Od Pożółknąć>

Požółknąć, knie, kl p. **Požółcić**: Maczaj tą wodą włosy, a pożółkną-ć jak złoto. Sien. Ciało jej przez ustawiczne posty pożółkło było. <Po + Żółknąć>

Požółkniały p. **Požółciały**: Blizny już pożółkniały. Lubom. Słonecznik miewa jąderka białe albo pożółkniały. Syr. <Od Pożółknieć>

× **Požółknieć**, eje, ał p. **Požółcić**. <Po + Żółknieć>

Požółknienie, a, bلم. p. **Požółkniecie**: P. zębów. Troc.

× **Požółknienie**, a, bلم., czynność cz. **Požółknieć**.

Požółkniecie, a, bلم., **Požółknienie** czynność cz. **Požółknąć**.

[Požółtawy] *żółty*: Pożółtawe włosy. <Po + Żółtawy>

× **Požółwić się**, i ś., il ś. *powlec ś. dołąd żółwym krokiem*: Myślę tam do 15 czerwca siedzieć, potom pożółwię ś. w Niemey. Krasin. <Po + *Żółwić ś., od Żółt>

× **Požółwienie się**, a ś., bلم., czynność cz. **Požółwić ś.**

Požreć, żrze, żarł a. [zer], **Požrzcęć**, [Pżaręć], nied. **Požerać** l. *połknąwszy zezreć*: Krokodyl ten pożarł więcej niż stu ludzi. Łęcz. Rybki małe wielkie pożerają. Białob. Ptastwo pożarło nasienie. Sekl. Wszystkie pożarł potrawy. Troc. Pożryj i to. Troc. Wiley konia pożarł. Troc. Bestja pożarła Józefa. Wuj. Przen.: Zdał ś. był sobie P. państwa nasze. Troc. Śmierć łakomie wszystkich pożera. Troc. Ludzie na nim nadzieje budowali szczytne; pożerał księgi, mówił jak różne narody... Słow. (= *pochłaniał*). A czara była kształtnie dłutowana, ...chwycił ją Lambro i pożerał okiem. Słow. Wszysey, którzy tam stali, pożerali ją wzrokiem, bo piękniejszej nie widzieli nigdy. Krasin. Przen.: *strawić, pochłonać, zgrzyść, stoczyć, zniszczyć*: Ogień browarny jest ogrzewający, hutny jest pożerający. Torz. Ogień wzmógł ś. bardzo i pożarł domy tych, co w drzwiach stali, a tych, którzy spali, pożarł z domami ich. Mick. Nieprzyjaciel dusz waszych jako lew ryczący krąży, szukając, kogoby pożarł. Wuj. Czemu turecka moc tak wiele chrześcijaństwa pożarła i pogubiła? Skar. Otworzyła ś. ziemia i pożarła Datana. Wuj. Bodajby go ziemia żywo pożarła! Lubom. Ale jestliś wiśnie, aby cię ziemia pożarła, która Datama i Abirona pożarła. B. Sz. Nie będziecie tak czynić, pewnie śmierć a miecz pożre was. Rej. Miecz ich pożarł srogi. Auszp. Pożeracie domy wdów. Sekl. (= *marnujecie, trwonicie*). Zbytek, który, byś (= choćbyś) nasporzeż natkał, jako morze, wszystko pożre. Rob. Miecz mój hardość swoją pożerał rdzą marną. Sf. Zwycięstwem swym sam siebie pożeram i niszczę. Sf. (= *wyczerpuję, wysłam ś.*). Zły sąsiad Krzyżak pożerał żywotne siły Litwy. Stadrn. O fatum, pożerające ludzi i bogów, głuche na wszelkie wołania i bez litości! Asn. Ona wszystko tai i pożera w sobie. L. (= *truje*). Prędko, smutkiem pożarty, umarł. Skar. Troska serce człowieka pożera. Gawin. (= *toczy*). Pocałowaniem wszczepilem w dusze jad, co was będzie P. Mick. Wstręt do siebie samego, wstręt do ludzi pożera mnie jak gangrena. Przybysz. Co w niebie, o tym nie wiemy nic; co na ziemi, to widzimy, to czujemy, to cierpimy, to nas pożera, i usychamy. Krasin. 2. [Pżrzcęć se] = *podjęść sobie*. P. ś. l. *pogrzyć ś.; pokłócić ś. gwałtownie, wystąpić przeciw sobie nawzajem z zażartością*:

Kłęli ś. i łajali, jakby ś. P. szmi eheieli. Jabł. Leje wodę na nich, właśnie jakby na psy, kiedy ś. pożrą między sobą. Kaczk. Nie frasuj ś. na sługi, żeć ś. pożarli. Kochan. Z twarzy widać było, że myśl cała i ducha siła w głąb jej ś. zwinęła i tam pożerała ś. sama. Krasz. (= *trawila ś.*). 2. × P. ś. *pożić ś.*: Moskwa, pożarszy ś. w mieście, wypadła na rotę pana Gnieźnieńskie-go. Górs. <Po + Żreć>

† Pożrzany p. Pożarty.

† Pożrzeć, pożrze, pożarł p. Pożreć: Poruszyli są ś. jako pijani, a wszystka mądrość jich pożrzana jest (pożarta). Ps. flor. Nie będziecie tak czynić, pewnie śmierć a miecz pożrze was. Rej. Szkuła pożrze folwarki, gdy pan żyje szumno, i wszystko gumno. Klon. <Po + Żreć>

[Pożuchlenie, a, b]m., czynność cz. Pożuchlić. [Pożuchlić, i, ii] pomemlić, požuwszy popsuć: Krowa im požuchliła chleb i nie zjadła go. <Po + Żuchlić>

Pożucie, a, b]m., czynność cz. Pożuć: Dziwacze winowajcy docieczenie przez P. chleba lub sera kawałka, na którym Ewanielją wypisywano. Ostr.

Pożuć, uje, uł, [Pożwać] i. spędzić pewien czas na żuciu. 2. żuć jedno po drugim. <Po + Żuć>

[Pożwać, a, ał] p. Pożuć. <Po + Żwać>

[Pożwanie, a, b]m., czynność cz. Pożwać.

Pożwirować, uje, ował *żwir*em posypać. <Po + Żwirować>

Pożwirowanie, a, b]m., czynność cz. Pożwirować.

Pożychlica, y, lm. e bot. (schwenckia) roś.

Pożycie, a, b]m. i. czynność cz. Pożyć: Nie zawždy to bieżanie bywa pozytywne albo z potrzeby, ale czasem umyślnie dla pożycia nieprzyjaciela. Zebrz. 2. *ciągłe życie*: Zerwali mu pożycia sprężynę (zabili Cezara). Chr. Chcąc uczciwie sobie zrobić P., ode mnie samego powinienś oczekiwać pomocy. L. P. dobre w małżeństwie od podobieństwa charakterów zawisło. Kras. Dożywotnie stanu małżeńskiego P. Troc. Potrzebna ta nauka ludzkiemu pożyciu. Troc. W każdym pożyciu szczęśliwym ś. być godzi. Troc. Nie pyta ś., jakie będzie dalsze jego P. P. z ludźmi (= *stosunki, obcowanie, przestawanie*).

† Pożycacz, a, lm. e p. Pożycalnik: P. a. iśćciec ma wziąć za szkodę tako wiele, ilko jisciżny, a nie wiancej. Mac. z Roż. P. tyle szkody od dłużnika wyciągnąć ma, kako wiele było istnych pieniędzy, ani sędzia jemu tego dłużnika w większej sumie nad istne pieniądze potępić będzie śmiał. Mac. z Roż. Iśćciec vel P. Tuch. <Od Pożyczać>

Pożyczać, a, ał i P. ś. p. Pożyczyć.

Pożyczalnia, i, lm. e zakład, instytucja, w której ś. coś pożyczca: P. książek (= *czytelnia*). <Od Pożyczalny>

× Pożyczalnik, a, lm. cy, † Pożycznik, † Pożyczac, † Pożycza, † Pożycza ten, co pożyczca, wierzyciel, kredytor a. dłużnik, pożyczkodawca a. pożyczkobierca: Niemilosierne P., czyli kredytor, na ubogą wdowę następował. Skar. P. wziął dwu synów moich za niewolniki. Wuj. Ci iehomościowie trzymają sumy cudze, biorąc od nich po dziesięć od sta, nie chcą ani po pięć wypłacać swoim pożyczalnikom. L. Mniej haniebno jest nie uiścić ś. pożyczalnikowi, niżeli uczynioną z siebie dobrą nadzieję omylić. Pilch. P., co pożyczł rzecz do oddania težę, a nie inszej rzeczy. Troc. Ubogi P. Leop. (= *ten, co zaciągnął pożyczkę*). <Od Pożyczalny>

Pożyczalny mogący być wypożyczonym komu a. pożyczonym od kogo, pożyczkowy: Kapitał P. P., pożyczkowy, czego kto u mnie a. ja u kogo pożyczyci mogę. Troc. <Od Pożyczać>

Pożyczanie, a, b]m., czynność cz. Pożyczać: P. czego u kogo do używania, do strawienia, a oddania inszym. Troc.

Pożyczanie się, a ś., b]m., czynność cz. Pożyczać ś.

Pożyczanka, i, lm. i p. Pożyczka: W tej dziwnej rapsodji odezwały ś. i tłumaczenia i pożyczanki i naśladowania niezgrabne. Krasz. <Od Pożyczan>

Pożyczany i. im. od. Pożyczać. 2. a. [Pożyczony] pożyczony od kogo, nie własny, nie swój; zapożyczony: Żyć za pożyczane pieniądze. Słowa pożyczane od cudzoziemców. Księżyce świece światłem pożyczanym (= *przejętym, odbitym*). Stroi ś. w pożyczane piórka. Nie jest trwała pożyczana, nie mająca własnego korzenia potęga. Kłok. Pożyczana rzecz jest, gdy mi czego tak dasz, żem ci już onej rzeczy wracać nie powinien, ale tylko jej podobną. Sz. Każdemu w swej sukni cudniej, niż w pożyczanej. Kn. Gładkich a pewnie pożyczanych doбира wyrazów. L. Z początku patrzył ś. z pożyczaną miną na kasztelanową, gdy jednak usłyszał, jak gładko kłanie, zmieszał ś. za nią. Skarb. (= *wymuszona*). Ma serce nie pożyczane. Trzt. (= *nie tchórz*). † Pożyczanym obyczajem = *pożyczką, sposobem pożyczki*: Panowie nigdy ich (poddanych) nie ratują, chyba jeżeli kiedy pożyczanym obyczajem, albo z zapłatą droższą. Rob. Chce ś. oznaczyć, ale niema czym i niema gdzie: więć ś. pragnie zaimponować... choćby okruszynami pożyczanej mowy i ogłady. Karł. (= *obcej, cudzoziemskiej*). [Pożyczana kukiełka] = *oddam ci wet za wet! przyjdźcie ko: a do woz!* [Nie kciałeś mię zratować, pockaj ino, pożyczana kukiełka! jesse na bide przyńdżies, nie dām nic].

† Pożycza, y, lm. y p. Pożyczalnik: Maciej, dłużnik Mikołajowy, pożyczcy, procz Wawrzyńca rękojmie, zapłacił ty pieniądze, jako winowat był; a gdy pojdzie temu czas przerzeczony, Mikołaj P. pozowie Wawrzyńca rękojmie o przerzeczone pieniądze ku prawu. Św. z Woc. <Od Pożyczyć>

† Pożyczek, czka, lm. czki p. Pożyczka: P. z przyjaciela czyni nieprzyjaciela. Kn. P. mały dłużnika, wielki jedna przeciwnika. Kn. P. ten obróciłem na budowanie domu. Troc. † Pożyczką przys. tytułem pożyczki: Pożyczką, pożyczanym sposobem, *commodato*. Kn. Wzajem mu dałem pieniądze, żyto, z pożyczką księgi. Troc. <Od Pożyczyć>

Pożyczenie, a, b]m., czynność cz. Pożyczyć.

Pożyczenie się, a ś., b]m., czynność cz. Pożyczyć ś.

Pożyczka, i, lm. i f. a. † Pożyczek = a) *pożyczenie komu szczególnie pieniędzy*: P., *commodatium*, kontrakt, którym użycie pewnej rzeczy pozwalamy drugiemu z obowiązkiem powrócenia jej w czasie umówionym. Ostr. Nie mam pieniędzy na pożyczki. Niemało już mi pieniędzy przepadało na pożyczkach (= *u dłużników*). Nie bawię ś. w pożyczki. b) *zaciągnięcie długu*: Uciec ś. do pożyczki. P. państwowa a. rządowa, wewnętrzna, zagraniczna, przymusowa, hiszpańska, rosyjska. Układy o nową pożyczkę rosyjską prowadzone są na rynkach zagranicznych głównie w Londynie i w Paryżu. Toczą ś. układy o pożyczkę krótkoterminową w sumie stu miljonów. 2. *oblig, bilet rzą-*

dowy na zaciągniętą pożyczkę: P. premjowa, wsehdnia. Towarzystwo kredytowe dawało pożyczki na ziemię na pewien przeciąg lat, a dawało je tak, że po tym przeciągu lat dłużnik rocznymi ratami spłacał całą zaciągniętą pożyczkę. Tarn. Pożyczki państwowe spadły o 30%. Wyjątkowo żywe zainteresowanie na giełdzie wzbudzały pożyczki premjowe, które szły w grę czas jakiś. Na ostatnim zebraniu giełdowym interesowano s. w dalszym ciągu pożyczkami premjowemi, które znowu s. wzmocniły. 3. rzecz, suma pożyczona, dług: Spłacić, umorzyć pożyczkę. Zaciągnąć pożyczkę. Przewidując katastrofę, zmusiłem syna, aby u mnie wziął tytułem pożyczki sto czerwonych złotych. Krasz. Pożyczką wziąć. Smotr. (= tytułem pożyczki). <Od Pożyczyć>

Pożyczkobierca, y, lm. y p. Pożyczalnik: Żądanie zbyt uciążliwe dla pożyczkobierców. <Pożyczka + Bierca>

Pożyczkodawca, y, lm. y p. Pożyczalnik. <Pożyczka + Dawca>

Pożyczkowy przym. od **Pożyczka:** Bank P. Kasa pożyczkowa (= zaliczkowa). Kasa pożyczkowi-wkładowa, pożyczkowo-oszczędnościowa. <Od Pożyczka>

† Pożycznik, a, lm. cy p. Pożyczalnik: Niektóry P. miał dwu dłużników. Sekl. <Od Pożyczyć>

[Pożyczny] p. Pożyczany.

[Pożyczować, uje, uwał] p. Pożyczyć: Jeden od drugiego pożyczuje gaci. <Z Pożyczać>

[Pożyczowanie, a, blm., czynność cz. Pożyczo-wać.

Pożyczyć, y, ył, nied. Pożyczać, [Poicząć, Porzycać, Pożezać, Pojcząć, Poiszcząć s.] I. czego komu = użyzyć, dać, udzielić do użytkowania z zastrzeżeniem zwrotu; dać co do zużycia z zastrzeżeniem zwrotu takiej samej rzeczy: Chcesz li przyjaciela stracić, pieniądze mu pożycz. Prz. Nie pożyczaj; zły obyczaj: nie oddają, jeszcze łąją. Prz. Pożyczyć mi tej książki. Troc. Nigdy lepiej nie pożyczam, jako dając. Troc. P. komu czego do używania, do strawienia, a do oddania inszym. Troc. Pożyczyćwszy człeka złemu, zgryziesz s., nie przyjdiesz k swemu. Kn. Nie pożyczysz, na tydzień gniewu, pożyczysz — na cały rok. Prz. Pożyczysz, dobryś! nie masz, daremne wymówki. Pot. P. kartofli do sadzenia. 2. czego od kogo = wziąć tytułem pożyczki, zaciągnąć pożyczkę, dług: Bogaty ubogim rozkazuje, a kto czego pożyczca, sługą jest onego, który mu pożyczca. Leop. Pożyczył tych pieniędzy u kupca. Troc. Lepiej mieć, niż pożyczać. Kn. Pożyczać, a nie wiedzieć, skąd oddać, jest to tak dobrze, jak ukraść. Czart. A. Chociażbym głosu pożyczyl od burzy, pierś ma rozpaczy takiej nie powtórzy! Rom. Przen.: Czego mu natura nie dała, u pracy pożyczyl. Warg. 2. zapożyczyć, przejąć: P. co u autora którego. Troc. 3. † P. użyzyć, udzielić: Stworzyciel wszego stworzenia pożyczyl mi (śmierci) takiej moey, bych morzyła we dnie i w noc. Mist. 4. Pożyczyć = złożyć życzenia, powinszować: Oddawszy weneracją i zdrowia dobrego pożyczysz, zapewnili hetmana o wierności swej dla króla Augusta. Rol. P. s. pożyczyczyć siebie, udzielić siebie: Pani Tulicka pożyczyla córkę, ta zaś ostatnia pożyczyla s. z wielką ochotą. Jez. <Po + Życzyć>

Pożyć, uje a. żywie, ył l. cz. ni. przeżyć pe-wien czas: Jeszcze pożyczje dni kilka. Troc (= po-

ciągnie). Gdyby był pożył, swoim kosztem kościół miał tamże wystawić. Nies. 2. a. **Spożyć, nied. Pożywać, † Spożywać = a) spożyć, zjeść, skonsumować:** Pożywają nabiału, pokarmu, mięsa. Troc. Królowa komunji nie pożyła, komunję zjadła zabka. Żadny człowiek z was nie będzie pożywał krwie, ani gość, któryby między wami mieszkał. Leop. Pożywał z nimi pokarmu. Kaz. 1555. Wino każdemu przyrodzeniu służy, gdy go pożywasz miernie. Trzye. b) kogo, co, † kogo, czego = sprostać mu, zmóc, przewyciężyć, pokonać, przemóc, złamać, zwalczyć, strawić kogo, co, wziąć = wziąć górę nad kim, nad czym, dać mu radę: Musi o tym myśleć, jakoby onego zuchwaleca pożył. Gór. Czasem dobrą wolą rychlej pożywiesz, czego złością nie zmożesz. L. Tylko zawojem strasz; niechajże mu spadnie, poznasz, iż chłopisko płocze, pożywiesz go snadnie. Stryjk. Czy s. goźdi nieprzyjaciela zdradą P.? Petr. Wojną trudno go P. bronią trudno zwyciężyć. Baz. Jeśli nieprzyjaciela swego P. cheemy. Kochan. Nigdy go nieprzyjaciel jego nie pożyczje. Kochan. Stoczmy bitwę z niemi w polach, i ujrzysz, że go pożyczymy. Wuj. Serca nieużyte, których ani dobrocią, ani złością nie pożyczysz. Birk. Kto nieprzyjaciela ręką w polu pożył. Pot. Nieprzyjaciela w biegu pożył. Troc. Snadno P., kto s. nie spodziewa. Pot. Chwali Apollo swą strzałę, że nią tak jadowitej pożył bestji. Tw. Siekierą rąbiąc wierzbę zawiła, chcąc jej rychlej P., z niej klinów naciosał. L. Tego sęku P. nie mogą. Troc. Piła pospolita drzewa brezyjskiego nie pożyczje. Troc. Siekiera nie pożyczje (nie imię s.) tego drzewa. Troc. Nie pożyczę tej gałęzi tym nożem. Troc. Djamentowe goździe mus ma w rękę, któremi natwarszego umie P. sęku. Kochan. Żadnym go nie pożyczysz podarunkiem. Troc (= nie ujmiesz, nie weźmiesz). Menelaus Parysa pożyczje. Kochan. Tak s. był dobrze enotą zewsząd obwarował, że go żadna fortuna nigdy nie pożyczła. Kochan. Kto chce nieprzyjaciela P., ma być świadom nie tylko położenia ziemie, ale dróg i inszych chodników i ścieżek.. Tarn. J. Pożyłem wielkich prac. Mącz. Baczy to Turek i wie o tym, iż chrześcijanie zdawna o tym radzą i pogodę upatrują, aby go kiedy P., zetrzeć, potłumić i wniwecz obrócić mogli. Grab. P. Te lata są żelazne, skaliste, twarde, trudne, których nie ledajako P.; już tu jako z kamienia kował. Jan. Ze wszystkich mięstron wkoło zawarli, myśląc, jakoby mogli mię P. Kochan. Tezeusz, chcąc srogiego P. Minotaura, płynął na prędkiej nawie. Kochan. Rzym, którego P. nie mógł Pyrrus mężny... upadł prze dwu niezgody. Kochan. Rozumując temu, iż was zdradą rychlej pożyczwie i zwalczy, niżli stępną bitwą. Orzech. Tymże fortelem i dziś postąpić musimy, jeśli nieprzyjaciela swego P. cheemy. Kochan. Widząc tedy nieprzyjaciel i nie mogą P. inaczey naszych, zażył sztuki i fortyłów swych. Sap. J. Potomek pożyczty niedostatkim. Rzew. Pożyty jak baba przez obłożną niemoc. Rzew. Rozbójnik jest mąż dużej ręki, ale iż osłabiony, pożyczem go. Mick. c) † P., [P.] użyć czego, skorzystać z czego, doświadczyć, doznać: Ta to imiona są synów Aarona kapłana, iż to mazani są... aby kapłaństwa pożyczali. B. Sz. (= sprawowali je). I pożyczali są kapłaństwa Eleazar a Itamar przed Aaronem otcem swym. B. Sz. (sacerdotio funeti sunt). P. w niebie chwady. Modl. Wae. Ustawiamy, aby, gdy żywi są oćcowie, synowie tylko pieczęci oćcowi pożyczali. Sw. z Woe.

Może dobrze pożywać takiego miejskiego obejścia, jako inni mieszczanie. Ort. Daj (Panie) w dobrym zdrowiu długo P. fortun dziedziecznych. Kochan. Patrzą, jeśliś wszystkiego dostał sprawiedliwie, gdyż trzeci złego zbioru dziedzie nie pożywie. Rej. Już teraz tego pożywiesz, iż szpatną śmiercią zginiesz. Op. Pożywiesz na ten uraz we dnie, w nocy męki. Biel. M. Pożywie z nimi samsiad niemałej trudności. Biel. M. Przen.: Niema tak prostej litery, żeby z niej nie pożyła czego mądra mowa. Otw. S. (= wyciągnęła korzyści). P. ś. *pożyć siebie, pożyć jeden drugiego nawzajem*: Natarszy na ś., nie mogli ś. P. Kochan. Dać ś. P. Troc. Daj odpór, nie rzeź dać ś. wielkiej P. biedzie. Bardz. Serce, nie daj ś. P. żalom. Lubom. Czeka, co z nim uczynią, nie myśląc ś. dać P. na groźbie, ani prośbie, ani boleści. Krasz. <Po + Życ>

† **Pożyćca**, y, lm. y p. **Pożyczalnik**: Iściec, słowie (to jest) pierwszy dłużnik, niektórą częścią swemu pożyczcy zapłacił. Mać. z Roż. <Od Pożyczyć>

Pożydzieć, eje, ał *zżydzieć do pewnego stopnia*. <Po + Żydzieć>

Pożydzienie, a, blm., czynność cz. **Pożydzieć**. **Pożygać**, a, ał] *machać łyskliwe ożogami*. <Po + *Żygać, ŻEG/ŻOG>

Pożyganie, a, blm., czynność cz. **Pożygać**. **Pożylatka**, i, lm. i bot. (erectites) roś.

Pożyłować, uje, ował *pokryć żyłami a. jakby żyłami*: A wyżej ośnieżone turnie, poszarpane, pożyłowane. Matł. <Po + Żyłować>

Pożyłowanie, a, blm., czynność cz. **Pożyłować**.

† **Pożyły** 1. ten, co żył długo, *podżyły, podeszły, sędziwy*. 2. ten, co kiedyś przedtym żył na świecie: Pisze nie z siebie samego, ale z świętych przed nim pożytych doktorów tę naukę wziął. Smotr. <Od Pożyć>

[**Pożyna**, y, lm. y, **Pożyna**, **Pożynek**] *plon, żniwo*. <Od Pożynać>

Pożynać, a, ał p. **Pożać**. **Pożynanie**, a, blm., czynność cz. **Pożynać**.

[**Pożynek**, nku, lm. nk] p. **Pożyna**. <Od Pożynać>

× **Pożynki**, ów, blp. = **Dożynki**. <Od Pożynać>

Pożyteczek, czku, lm. czki p. **Pożytek**; *drobnostkowy, baqatelny pożytek: Quaezticulus*, mały zyszek, P. Mącz. Panowie leda P. swój więcej sobie ważą, niż spólnie dobro poddanych. Biel. M. <Od Pożytek>

† **Pożytezen** p. **Pożyteczny**: I słowy może człowiek P. być drugiemu, kiedy mu w jego potrzebie poradzi. Kochan.

Pożytecznie przys. od **Pożyteczny**.

× **Pożyteczno** w wyrażeniu: P. jest = *pożyteczna, pożyteczną jest rzeczą; z pożytkiem jest, z korzyścią, pożytecznie, korzystnie, potrzeba*: Bóg daje, nie gdy człowiek chce, ale kiedy mu P. jest. Fur. To mi P. będzie. Troc. Wszystkim to P. było. Troc. P. jest, expedit. Kn. Nie co mnie, ale co wszem P., to mi miłsze być ma. Skar. <Od Pożytezen>

Pożyteczność, i, blm. rz. od **Pożyteczny**.

Pożyteczny, † **Pożytezen** (jako orzeczenie), [Pożytny] 1. *przynoszący pożytek, użyteczny, korzystny, zbawienny*: Zajęcie pożyteczne. Rzeczy pożyteczne i szkodliwe. Książka, nauka pożyteczna. Pożyteczne rady, przestrogi, prace, wynalazki. Szkoła pożyteczna. Zakład, zakon P. Człowiek P. krajowi, kościołowi, społeczeństwu.

Myśl wspaniała zawždy w niebie, mało patrzy sama siebie; a to jest jej chwala wieczna, by wszem była pożyteczna. Rej. Nie jest pożyteczna rzecz ludzi nieuczonych umysły różnemi wykładę rozrywać. Sekl. Książki o wychowaniu dzieci, bardzo dobre, pożyteczne a potrzebne. Gliez. Żadne pożyteczniejsze ziarno na roli serc wazszych siać ś. nie może, jako miłosierdzie. Skar. Przeciwność niesmaczna, ale pożyteczna. Kn. Podniętą pracy być powinna żądza szlachetna i uczciwa, wam samym i społeczności pożyteczna. Śniad. Pełen tej słodkiej dla dusz szlachetnych pociechy, że był pożytecznym swojej ojczyźnie, umarł. Śniad. Może na końcu tej bajki znajdziecie i do waszego życia P. sens moralny. Krasz. 2. na co, do czego, w czym = *przydatny, potrzebny, zdalny, stosowny, dobry*: Drzewo pożyteczne na opał. W czym ci mogę być P.? [Boć ta Panna (Matka Boska Gidelska) jest pociesna i nam wszystkim pożyteczna] (= uczynna). † **Pożyteczne**, ego, blm. rz. *dobro, dobytek, mienie*: Żona jest zła w pożytecznym mężowym, iż abo wydaje z domu, abo dopuszcza kradzieży przez niepilność. Petr. <Od Pożytek>

Pożytek,tku, lm. tki 1. *pożyteczność, pożądany owoc z czego, wynik korzystny, zysk, korzyść, dobro, profit*: P. sprawy lub szkody sprawęc wydać. Kn. Ani tobie, ani matce twojej jest to z pożytkiem, o co prosisz. Skar. Nie opuszczają okazji do pożytku. Warg. Wszystek czas nad rachunkiem swych pożytków trawi. L. Dlatego ś. pociehowali, łąby i brody sobie pogolili, aby pożytki a ofiary z onych bałwanów brali. Rej. Przypatrz ś. pilnie, co masz za pożytki, jeśli Chrystusa masz, a co za niepożytki, jeśli go nie masz. Białob. P. czynić, mieć, brać, dać z czego. Troc. P. swój upatruje. Troc. Przytym pożytku ma i ten. Troc. P. z nauk, z czytania książek, z pracy. Odnieść z czego P. Przynieść P. Łączyć P. z zabawą. Wiara próżna nie może być: musi jaki P. wždy z siebie uczynić. Rej. Cóż za P. ten twój Tarnowski z za morza nam do Polski przyniósł? Orzech. Ten pan nie swego, ale ludu swego pożytku strzegł. Orzech. Służmy poczeiwej sławie, a jako kto może, niech ku pożytku dobra spólnego pomoże. Kochan. Umilowawszy każdy z osobna P. własny, a i pospolity P. i dobro na stronę odrzuciwszy, to przedsiębierze, czymby dom swój ubogacił. Górń. Żadne nie może być bacznie na rzecz sprawiedliwą a uczciwą, gdzie wszystko do pożytku ciągnie. Baz. Mam nadzieję w Bogu, że ta mała książka nie będzie bez pożytku zbawiennego. Wuj. Najemnik jest, który nie dba o P. i zbawienie owiec, i nie ich, ale tylko swych pożytków szuka. Wuj. Dobrze ... im ś. więcej szerszy, tym większy ludziom P. czyni. Skar. Człowiek z miłości wrodzonej ku sobie wszystko do swego pożytku obraca. Skar. Pracy było dosyć, a pożytku nie. Skar. Dał przykład wszem panom, aby wsiadając na państwa, nie na swój, ale na pospolity P. oko mieli. Skar. Wielki P. kościołowi uczynił nauczaniem i pisaniem. Skar. Potrzebny, co nie ma abo pożyteżyć chce; głodny, chory niechaj z pracy naszej P. mają. Skar. Wszyscy swego pożytku patrzają. Skar. I słów tam szkoda było, gdzie pożytku uczynić nie miały. Skar. Wszystkie te wyprawy a. na wiatr poszły, a niewielki P. uczyniły. Birk. Rzadko rzecz uczciwa bez pożytku bywa. Prz. Nie dbam o strój, tylko o P. swój. Prz. Leniwo każdy pracuje, gdy pożytku mało czuje. Prz. Noszenie

broni jest ku pożytkowi. Tarn. J. (=z *pożytkiem, pożyteczne*). Bo acz ś. godzi panom z poddanych swoich pożytku szukać, wszakże bez ukrzywdzenia ich. Rob. (Bocian) to ptak domowy, pożytek go taki: jadowite, sprosne trawi robaki. Cyg. (= P. z niego taki). Cudze w pożytek nie idzie. Rzew. I nieszcześnie ma swoje pożytki. Wiszn. (= *dobrze strony*). Młodość jest porą uprawy i zasiewu, a reszta życia żniwem pożytków z dobrze przepędzonej, albo zbiorem udrczeń ze źle spędzonej młodości. Sniad. Nie przyniosło to im najmniejszego pożytku. Szaj. Zastrzega jednak, że dochód czysty, czyli P., brał 20 korey ze 100 urodzaju. T. K. Patrz, jakie swej trzeźwości odnoszą pożytki. Kras. †Przechodzić ku pożytku = *służyć ku pożytkowi, przynieść pożytek, być pożytecznym*: Poczty jezdne lada gdzie stają i ku żadnemu pożytku nie przychodzą. Zebrz. 2. †P. *zysk, dochód; przyrost ze stada, z trzody (= przychówek), ziemi, sadów, ogrodów; plon, owoc, urodzaj, zbiór*: Szedł im P. z bydła domowego, mleko z owiec, łój z skopów. Groch. Bóg rozmnożył na wsiach i w domu majątność jego i błogosławił pożytkom jego. Skar. Rola jego obficie pożytki rodziła. Wuj. Robaki wszystkie ogrodne pożytki psowady. Skar. Zima tak ciepła była, iż miesiąc lutego ogrodne pożytki rosły. Biel. M. Ówkiła może być siana, tak jak i insze pożytki. Trzye. (= *ogrodowizny, warzywa*). Pożytki ziemne, sadów, ogrodów. Troc. Pożytków zbieranie. Troc. Na to tylko chował czeladź, żeby wszyscy dopomagali mu i usługowali około pożytków i prowentów gospodarskich. Rob. 3. †P. *skutek, wynik, rezultat*: Była na sejmie rozmowa z obojej strony o religii, lecz do pożytku nie przyszło. Biel. M. 4. †Zdała ś. żona taka żywot małżonka swego do lepszego pożytku przywieść. Błaż. (*ad meliorem frugem reducere*. Kromer) = *do lepszej rzyz*. L. 5. †Pożytki = *narzędzia, sprzęty, naczynia, statki*: Nie dać łowić cudzemu rybakowi bez najmu i pożytku. Ek. Chooby na swym imieniu nie miał rybaków, może innych mieć P. Ek. 6. bart. = a) *korzystać, którą pszczoły przynoszą, miód i wosk*: Tego roku pszczoły mało mają pożytku. b) *plon, zdobyć znoszona przez pszczoły*: Pszczoła wraca z pożytkiem. Pol. c) *przychówek pszczoł*: P. ustaje, gdy matka przestaje znosić jaja. d) *posiadłość bartnika*: Ukształtowanie tak zwanego boru, który wraz z pożytkami: łąkami, łęgami, jarami, stanowi cały majątek bartnika. Krzyw. Zdr. Pożyteczek. <Po + *Żytek, od *Żyt, ŻY / ŻYW>

[Pożytki, i, lm. i] *szczypiorek*. Por. Parzęd.

Pożytkować, uje, ował z czego i. używać czego ku swemu pożytkowi, korzystać z czego: Ten najlepiej pożytkuje z bogactw, który ich najmniej potrzebuje. Pilch. Czemu kobiety bogate tak rzadko pożytkują ten wpływ wielmożny, złożony w ich rękę przez Opatrzność? Orzesz. 2. *posiłkować ś., posługiwac ś. czym, korzystać z czego*: Z tych źródeł (kronik ruskich) Długosz pożytkował bardzo skąpo dla przedmiotu naszego. Stadn. <Od Pożytek>

Pożytkowanie, a, blm., czynność cz. Pożytkować: P. jest prawo pobierania pożytków z jakiej cudzej rzeczy. Gal.

Pożytkowy przym. od **Pożytek** *tyczący ś. pożytku, pożytków, dochodowy*: Ubogiemu chłopu dać pożytkową krowę, ażeby z niej oddał półfasek masła, pół kopy sera i ciele, potem dopiero jego będzie krowa. Haur. Ule w wieczór dobrze

opatrzyć, aby pszczoły pożytkowe nie wychodziły, przetakiem około założył. Haur. Cło na wszelkie pożytkowe drzewo z Polski do Prus idące (= *budulcowe*). T. K. Mech.: Pożytkowa moc silnika = *ta część jego mocy, która da ś. użyć na zamierzoną pracę* (pozostała część mocy przynosi tylko pożytek pośredni, przezwyciążając opory tarcia samego silnika, jest więc wprawdzie pożyteczną, lecz dla głównego celu straconą, i dlatego nosi miano mocy straconej). Praca pożytkowa. Sprawność pożytkowa. Obciążenie pożytkowe. Prężność pożytkowa. <Od Pożytek>

[Pożytny] p. **Pożyteczny**: Wieziemy z pola wianeczek żytny, a dla pana P. Kolb. <Po + *Żytny>

Pożytna, y, lm. y bot. (pollichia) ros. z rodziny wargowych.

× **Pożyw, u, blm. życie, żywot; pożywie, pobyt**: Stały mir z bogi związał: równo czeka, czy P. wieczny blisko, czy zdaleka. Koss. <Po + *Żyw, ŻYW / ŻY>

† **Pożywa, y, lm. y pokarm; podnieta; podtrzymanie**: W górze wznosi ś. ogień lekki, przenikliwy, a nie cierpiący żadnej nieczystej pożywy. Przyb. <Po + *Żywa, ŻYW / ŻY>

† **Pożywacz, a, lm. e ten, co używa cudzej rzeczy, co z niej korzysta**. Tuch. <Od Pożywać>

Pożywać, a, ał i P. ś. p. Pożyć.

Pożywanie, a, blm., czynność cz. Pożywać: Z dwóch kandydatów pierwszy był zajęty pożywaniami tajemniczego zapasu, wydobywanego z kieszeni. Krasz.

Pożywanie się, a ś., blm., czynność cz. Pożywać ś.

Pożywczy ożywczy, pożywny: Oliwki, o gładkim liściu, połamane; kalają ś. owoce pożyweza a dla piersi dobre. Wysp. <Od *Pożyweza, od Pożywić>

Pożywić, i, ił posilić, dać podjeść; wyżywić: Abyśmy żonę i dziatki nasze pożywili, gardlować po ziemi i po morzu litujemy. Herb. P. ś. i. *posilić ś., pokrzepić ś. jedzeniem, podjeść sobie*: Jeden łaeno ś. pożywi. Kn. Przy nim i pies ś. nie pożywi. [Podróźni pożywili ś. mało wiele tego mlika]. 2. przem. *zyskać, wskórać, poprzeć ś., skorzystać*: Nauką ś. wszędy pożywisz. Kn. Nie pożywisz ś. tu. Kn. (= *nie utyjesz*). Dworzani niemowny trudno ś. pożywi. Szymon. Pożywił ś. przy ogólnym rabunku. Może i ja ś. pożywię przy waszej lampie. <Po + Żywić>

Pożywienie, a, blm. i. czynność cz. Pożywić. 2. a. Pożywka, [Pożywiol] żywność, pokarm, jedzenie, wikt, strawa, posiłek: Korzonki i woda stanowiły całe jego P. To moje wszystko P. Troc. Człowiek krześcijański ma ś. modlić swemu Zbawicielowi, aby mu dał słuszne P. Kaz. 1555. To wszystko moje P. Troc. Przen.: Bogactwa dodają występkom nowych pożywień. L. (= *podniat*). Przen.: *utrzymanie, byt, kawałek chleba, środki do życia, egzystencja, sposób do życia, pożywność*: Bogaci, którym dostaje dosyć pożywienia, miewają smutków wiele, a śnać więcej, niż ubodzy. Kaz. 1555. Trudne teraz P. Kn. Do pożywienia i wychowania dzieci wielkiego trzeba starania. Troc. Stan szlachecki nie jest kupiecki, gdyż może mieć z ziemiaństwa i ze wsi i z ról swoje P. Rob. Skromne P. Troc. Cnotliwego swego szuka pożywienia. Troc. Mądry aptekarz ma w cennie zioła, z których bierze P. Lubom. Tym dzieciom z tego imienia dobre P. dan. Ort. Estko dla pożywienia swego łaźnie publiczne trzymał.

Mat. 2. lek. *sposób życia, odżywiania* ś, *djeta*: P. suche, wystarczające.

Pożywienie się, a ś., blm., czynność cz. **Pożywić** ś.

[**Pożywiół**, u, blm.] p. **Pożywienie**: Kijanki w pogodę ganiają ś. za żywywiółem. Kon. Przen.: Z żywywiółu dla uczucia powinna ona (historja pol.) przejść, czym jest właściwie, na P. dla krytycznego i twórczego ducha w narodzie. Szuj. (= *materję, materjał, tresz, przedmiot*). <Po + Żywiół>

Pożywka, i, lm. i l. p. **Pożywienie**: Pożywki stałe i płynne. 2. × P. bakt. p. **Odżywka**: Zastrzyknięcie w odpowiedniej dozie samej żywywki, od żywych bakterji oddzielonej. Jent. <Od Pożywić>

Pożywnie, przys. od **Pożywny**.

Pożywność, i, blm. l. rz. od **Pożywny**. Fizj.: Równoważnik żywności. 2. † P. p. **Pożywienie**: Jako gdyby bartnik bartnikowi rękę uciął a. okaleczył, dla którego okaleczenia nie mógł robić swojej roboty bartnej, z której P. zarabiał. Nisz.

Pożywny l. † P. *tyczący ś. pożywienia, pokarmowy*: Sok P. wyrabia ś. w cząstki ciała zwierzęcego. L. Sokami pożywnymi roślina tak żyje, jak zwierzę pokarmem i napojem. L. 2. *karmiący, odżywczy, odżywiający, tuczący, wzmacniający, posilny, sytny, zasycający*: Rosół P. Dla chorego nadto pożywnych dozwala ś. czasem pokarmów. Wiedzieć potrzeba, dla nasycenia człowieka jak wielka ilość rzeczy pożywnych jest konieczną, ale i jaki sposób gotowania czyni rzeczy pożywnymi. L. 3. mech.: Rura pożywna = rura pokarmowa (p. Pokarmowy). 4. † P. *żarłoczny, żarty, łakomy*: Gawrony pożywne. Mor. <Od Pożywić>

† **Pożzec**, **żze**, **zegł** *zżec jedno po drugim, popalić*: Bałwany ich pożżecie ogniem. Bud. <Po + Żzec>

† **Pożżenie**, a, blm. l. czynność cz. **Pożżec**. Ustawiamy, aby obwinieni z grzechu zażżenia a. bo pożżenia... s prawa ich ciągnięni byli... i mszczeni męką... Św. z Woc. (= *podpalenia*). 2. czynność cz. **Pożżec**.

[**Pó-**] = **Pól-** <Pó(ł)>

[**Póbrat**, ta, lm. cia] p. **Pobrat**. <Pó(ł)brat>

[**Póchać**, a, ał] p. **Pachnąć**.

[**Póchanie**, a, blm.] czynność cz. **Póchać**.

[**Póchy**] p. **Póki**: P. ty będziesz spał? P. - P. = *dopóty - dopóki, póty - póki*: P. twoje, P. moje.

[**Pócił**] p. **Póki**.

[**Pócy**] *zanim, póki nie*: Piękne drzewo, P. z niego liśe obleci.

[**Póczwartek**, tka, lm. tki, **Półczwartek**] *ósmio-garncowe naczynie drewniane, ciwartka*. <Pó(ł) + Czwartek>

1. [**Pód-**] = **Pójd-**: **Pódź**, **Pódźmy**, **Pódźcie**, **Póde**, **Pódziesz**, **Pódzie**, **Pódziemy**, **Pódziecie**, **Pódą**. **Pódźta**, **pódzcie**; **pódzwa**, **pódzmy**. Troc. <Pó(j)d>

2. [**Pód**, u, lm. y] = 3. **Pod**.

[**Pódany**] *podobny*: P. na ojca a. wydał ś. na ojca = *podobny do ojca*. <Im. od **Podać**>

[**Pódrózek**, żka, lm. żki] *dróźka, ścieżka*: Czyż ty mnie, Józiu, na pódrózkę znalazł, cożes ty mnie sponiewirał zaraz? <Po + *Drózek, od **Dróźka**>

[**Pógarcówka**, i, lm. i] p. **Półgarcówka**. <Z **Półgarncówka**>

Pój, **oju**, blm. myśl. *pojenie, picie*: Drogi zwierza na żer i do poju. <PI/PÓJ>

[**Pójd**, a, lm. y] p. 3. [**Pod**].

Pójdźka, i, lm. i, [**Pódzka**], **Sówka** zool. l. (*atene noctua*) *ptak drapieżny nocny*. 2. p. **Sowa**.

[**Pójma**, y, lm. y] = **Pojma** i **Grądziel**. <Z **Pojma**, Po + ***Jma**, IM/JM>

× **Pójrzec**, y, ał p. **Spojrzec**. <Zam. **Pojrzec**>

× **Pójrzenie**, a, blm., czynność cz. **Pójrzec**: Byłe mię nikt żadnym głosem, ani nawet pójrzeniem nie tykał. Orzesz.

Pójście, a, blm., † **Poszcie**, † **Poście** czynność cz. **Pójść**: Widział stracone swe nadzieje przez za mąż P. królowej. Niem. <Po + **Iście**, ID>

Pójść, **pójdę**, [póde, pude, pódem, pódam, póda, pońdem, pójndę, pondę, podię, pojndię, pójdzie], **pójdiesz**, [pojndiesz, pudzies], **pójdzie**, [pódzie, pu], **pójdziemy**, † **pomy**, [pojndemy, pójdemy, pódemy], **poszedłem**, [poszedem, poszetem, poszłem], **poszedł**, [poszet, poszał, poszoł], **poszła**, [poj-szła], rozk. **pójdź**, [pódz, podź, poc, puoc, pudź, puc, pój, puj, poj, po, pójdzi, pudzi, pódze], **pójdźcie**, [póccie, pocie], lpd. **pójdźma**, [pojma], **pójdźwa**, † **powa**, **pójdźta**, [pojta], † **Poić**, † **Pójć**, [**Póść**, **Puść**, **Puość**, **Póś**, **Póńś**, **Panś**] l. gdzie, dokąd = *udać ś., podążyć*: **Podźma**, **Tytyrze**, **podźma** a **blągajmy** modlitwą **Boga**. **Lubom**. **Postoj!** gdzie idziesz? **pojdziewa** zarazem. **Żebr**. **Podźwa**, o duszo moja, zwiąwszy krzyż swój, za tym **Panem**. **Groch**. **Rzekł** jeden do drugiego: **Już** **pomy** wyżej na tę **góre**. **Rej**. **Podźwa** do **igrania**. **Lubom**. **Wszystko** odprawwszy, do **kościółka** **poszto**, tamże **dzięki** **Bogu** **czyniono**. **Błaż**. (*itum est*. **Kromer**) (= *udano ś.*). **Pójdź** **Kuba** do **wójta!** **Prz**. **Sówka** **woła**: **pójdź**. **Kn**. **Pójdę** do **domu**. **Troc**. **Już** **poszedł**. **Troc**. **Pójdź** do **niego**. **Troc**. **Poszedł** do **pana**. **Troc**. [P. dla czego] = *ić po co*: [Pójdę dla **bułek**]. Za nim **już** **wszędę** **dobrowolnie** **pójdzie**, jak **baranek** za **owcą**. **Górn**. Za **mężem** **pójdiesz**? — **Idą** **przed** **mężem** **poceiwe**. **Bardz**. (**gina**, **umierają**. L.). **Przen**: **Dobrze** **mówisz**, **pójdę** za **twoją** **radą**. L. (= *posłucham jej*). **Rzekł**: **Powa** **co** **najrychlej**, **mój** **miły** **staruszek**. **Rej**. **Podźwa**, w **imiono** **boże**, za **naju** **Bóg** **wspomoże**. **Rybał**. **Pódzcie**, **obydźcie** **wkolo** **to** **miasto** **wysokie**. **Kochan**. **Pódmżyż** **tedy** **pod** **jego** **namiot** **uлюбiony**. **Kochan**. **Potym** **podzicie** **na** **wszystek** **świat**. **Op**. **Ale** **ze** **mną** **pospołu** **pódz** (**wdzięczna** **lutni**) **aż** **do** **pokoja** **surowego** **Plutona**. **Kochan**. **Pójdźcie**, o **dziatki**, **pójdźcie** **wszystkie** **razem!** **Mick**. **P**. **na** **przechadzkę**, **po** **doktora**. **P**. **na** **grzyby**. **I** **pójdę** **pieszo** **aż** **za** **świat**, **w** **te** **lody**. **po** **śró** **złodziejów** **skajdanionych** **trzody**. **Krasin**. **I** **takem** **poszedł** **do** **strasznych** **guberni** **pośró** **moskiewskiej** **podłych** **zbojców** **czerni!** **Krasin**. **Potrzebna** **rzeecz!** **ni** **daj**, **ni** **pójdź**, **rozlewać** **ś**. **we** **łzach**, **jak** **gdyby** **Bóg** **wie** **co** **ś**. **zrobiło**. **Korz**. **Pójdź** **tu!** **ś** = *chodź, przybliź ś., podejdz, przyjdz, przystap, zbliź ś.*: **Pójdź** **sam** **tu!** **Zabł**. [**Widzi**, że **tu** **nima** **co** **grać**, że **tu** **nie** **pódz** (= *nie żarty, nie przelewki*). **To** **pójdzie** **przez** **prawo** (= *sąd to rozstrzygnie*). **Poszło** **z** **ręki** **do** **głowy** (= *upił ś.*). **Poszło** **mu** **po** **nosie** **a**. **nie** **w** **smak** (= *nie* **podobalo** **mu** **ś.**, **skonfundował** **ś.**, **zjałł** **mydło**). **Niesczęśliwy** **człowiek**, **co** **na** **matkę** **poseł** (= *co zamieszkał w domu teściowej*). **P**. **spać** (= *położyć ś.*). **P**. **na** **komorne**, **na** **mieszkanie**. **P**. **do** **kozy**, **do** **więzienia** (= *dostać ś., być wziętym, wsadzonym*). **Grzesznik** **pójdzie** **do** **piekła** (= *dostanie ś.*). **P**. **do** **klasztoru** (= *wstąpić*), **do** **wojska** (= *wstąpić, zaciągnąć ś. a. zostać wziętym*). **Poszedł** **jeden** **na** **miejsce** **drugiego** (= *został przemieszony*). **Przen**: **zostać** **oddanym**, **skie-**

rowanym, wrzuconym i t. d.: Sprawa poszła do sądu. Akt poszedł do podpisu, do zatwierdzenia. Rękopis poszedł do druku, do przejrzania, do przepisania. P. na licytację = *zostać wystawionym na licytację*. Wszystko hurtem poszło za 20 złotych (= *wzięto, kupiono; zostało sprzedane*). Elukubracja poszła do kosza, w ogień. Przen.: P. do kąta = *zostać zamiedbanym, zarzuconym, zaniedbanym*. Poszło do niego zapytanie. List poszedł. P. za mąż, za kogo = *wyjsć*: Jeżeli nie pójdziesz za Walerego, to za nikogo więcej. L. Ociągała ś. P. za niego, bojąc ś. pastierba. Pilch. Kasia źle bardzo poszła za mąż, jeżeli nie za mnie. Zabł. [Nie pójdem ni za Cztana, ni za Wilka]. Sienk. Przen.: P. w górę = *wznieść ś., podnieść ś., wzbicić ś., unieść ś.*: Barometr poszedł w górę. Mgła poszła w górę. Ceny poszły w górę (= *poskoczyły w górę*). P. na dół = *obniżyć ś., opaść, spaść, osiąść, opuścić ś.* P. do dna (= *opaść na dno, pograćzyć ś.*). 2. *odejść, oddalić ś.; ujsć, umknąć; pomknąć*: Pójdz precz! (= *ruszaj! idź!*). Pójdz mi z oczu, niecnoto! Boh. (= *zejdź*). Pójdz ode mnie daleko! odtąd ciebie ani widzieć, ani chcą słyszeć. Zabł. Nie potrzebuję ciebie, pójdz sobie! L. Kiedy tu tyle panów, pójde z tego domu! L. Przyszedłeś, widziałeś, poszedłeś. Koss. Nie potrafisz, żebyś stąd na sucho poszedł. Boh. Orzeł poszedł w powietrze piórami lotnemi. P. Koch. P. = uciekł, w nogi, umknął. L. Przen.: *zejść ze świata, odejść, porzucić świat, umrzeć*: Cherlał, cherlał, aż ci poszedł. Rej. Na pokój z ciała poszedł. Skar. Na wieczny pokój poszedł. Skar. Przez ciebie poszedł do grobu. Poszedł do Abrahama na piwo. Prz. (= *umarł*). Poszedł na tamten świat, na łono Abrahama, do nieba (= *przeniósł ś.*). Gm.: P. do lali (= *umrzeć*). Po tyłu ciężkich kłeskach znów nauka poszła w las. Fred. A. (= *w zapomnienie*). Przen.: *rozejść ś., rozszerzyć ś., rozciągnąć ś., rozleć ś.*: Głos poszedł po rosie. Pamięć tak wielkich rzeczy była trwalsza i na potomne czasy poszła. Birk. (= *przeszła*). Trunek poszedł mu do głowy (= *uderzył*). Takem mu powiedział, że mu w pięty poszło. Ot, już mu poszło po piętach. Oss. List ten poszedł mu w pięty. Pot. Przen.: *powieść ś., udać ś., poszykować ś., poskutkować*: Że było pieniędzy dostatkkiem, poszło wszystko i pięknie i dobrze. Kras. Nie poszło mu to. Kn. (= *nie poszczęściło mu ś.*). Myślili fortocy dobywać, jeśliby im to nie poszło, przyległości pustoszyć. Warg. Porozumiejmy ś., za czym nam dobrze rzeczy pójda. L. Widzę, że poszła dobrze moja prośba. Warg. Wszystko poszło jak z płatka, jak po maśle. Obraza mego bóstwa nie pójdzie bezkarnie, wznieceż pożar niezgody, a ty zginiesz marnie. Dm. (= *nie ujdzie, nie upiecze ś.*). Nie pójdzie tedy ta obmowa żadnemu heretykowi, nie pójdzie, ale raczej każdy taki starać ś. winien, aby srogiego dekretu bożego uszedł. Smotr. 3. × P. w co = *wdać ś.; zacząć co; puścić ś. w co*: Czy pan Błażej nie pójdzie w karty? L. (= *nie zagra?*). Z sąsiadami poszliśmy w pikietę. Pot. W taniec P. gotowa. [P. z kim w dątki] = *chwycić ś. z nim za bary*. P. z kim o lepsze (= *stanąć do rywalizacji*). Siostr uczonych spytała, w te słowa poszedzsy. Żebr. (= *tak mówę zagawszy*). Pójdzmy z sobą otwarciem (= *postąmy; grajmy w otwarte karty*). Cheiał więcej mówić, ale wojsko na wrzawę poszło. L. (= *podniosło, wszczęło wrzawę*). Dziś: P. o zakład, o co = *złożyć ś.*: O zakładnym poszedł, że... L. 4. † P. do czego, za co = *porwać ś., zerwać ś., chwycić co, rzucić ś. do czego; złapać*

ś.: Poszli do broni, ledwieśmy ich rozwadzili. Warg. P. za brody. Pot. Dziś: P. do ataku (= *puścić ś., przystąpić*). P. na bagnety, na kufaki. 5. † P., nied. † **Pochodzić** na kogo = *napaść, narzucić, uderzyć; powstać, obruszyć ś.* *wystąpić przeciw niemu*: Słusznieś poszedł w tym piśmie na heretyków. Tworz. 6. *zejść, przeminać, zginać, zniszczyć, zmarnieć, przepaść, upaść, zmarnować ś., wyjsć*: Wszystko poszło do diabła. Poszło wszystko. Kn. (= *już po wszystkich*). Przypatrz ś. jeno ludziom i domom bogatym: poszło! niemasz nie! Hrb. P. na marne. Poszło z dymem (= *uleciało*). Dymem poszło. Kn. Wiele miast z dymem ku górce poszło. Falib. Jak kościół, tak fara poszła ku górce dymem. Falib. Dom mój poszedł dymem. Troc. Zapędy ich na wiatr poszły. Pilch. (= *rozwiały ś.*). Żagiel okrutnym wiehrem rozerwany poszedł w nawałności. Birk. Pójda traktaty do biesa, jeśli mu nie odda towarzysza. Biał. Te wydatki czy pójda za darmo? L. Żadna dobra rzecz nie pójdzie bez pomsty. Wr. (= *nie zostanie*). 7. w co, na co = *zostać użytym, przeznaczonym, poświęconym, obróconym na co; obrócić ś., zamienić ś. w co, stać ś. czym, wyjsć, zejść na co*: Rady ich w dym poszły. Skar. Cały okręt w popiół poszedł. L. (= *rozszypał ś.*). Całe płótno poszło w kawałki (= *rozleciało ś.*). Cały zapasik poszedł na spłatę długów syna (= *został wydany*). Pozostałe szmaty pójda na ścierki. Nie pójdzie mu to na zdrowie. Mahometa dziwy wszystkie w bajki poszły. Paszk. (= *obrócili ś.; stały ś., okazały ś. bajkami*). Poszło to w zwyczaj, w modę, w przysłówie (= *weszło; stało ś. niemi*). W co pójdzie mój honor? co ludzie powiedzą? Boh. W cóżby poszedł Ieyl miły, gdyby przez twą śmierć jego trudy marne były? Min. Najpiękniejszy z kozłów pójdzie tobie, bogini, na ofiarę. Stasz. Już wszystko, com wycierpiał, poszło w niepamięć. Stasz. (= *oddane jest niepamięci*). L. Poszły bogów przybytki w opryszków rozbójnie. Nar. Furja onej choroby niejako uśmierzyła ś. i w dłużą poszła. Wys. Poszedł grzech w politykę, w grubiaństwo enota, w zbytek potrzeba, w mgstwa stała ś. pieśczoła, poszło w ceremoniją nabożeństwo stare. Pot. P. na księdza (= *został księdzem*). 8. × P., nied. × **Pochodzić** na kogo, na co = *być podobnym, upodobnić ś., zbliżyć ś. podobieństwem do kogo, do czego, zakrawać na kogo, na co, wdać ś., wrodzić ś. w kogo, wyglądać na kogo, na co, przypominać kogo, co*: Drzewo to gałęziste, wysokie, smagle kształtem na drzewo dębowe poszło. Leon. Coś na bohatera straszne poszedł. Kłok. Język arabski siła poszedł na żydowski i chaldejski. Paszk. (= *zbliża ś. do niego*). Liczą ustawicznie dni i kwartyły, więcej coś poszli na kupec, aniż na żołnierze. Birk. Poszło to na jalmużnę. Ciek. Bom tak trzymał, żem ja też poszedł coś na boga. Kochan. Bardzo na to poszli synaczekowie twoi w postawie, w obyczajach, jakby byli moi. Biel. M. To coś na sen poszło. Górn. Broda to nie człowiecza, coś na kozła więcej poszła. Kochan. Takowy (który pokój pospolity gwałci) na szalonego poszedł, a jeśli szalone wiążemy... czemu taki zuchwalec jako szalony iman być nie ma, poki czego gorszego nie spacha? Górn. Gdy nadszedł marszałek, spojrzalem: persona! ej sztuka zuchwała, z szwedzka podstrzyżona; sam poszedł na księcia, gdy rozkaz dał w ganku. Pol. 9. † P., nied. **Pochodzić** czym = *zajść, powlec ś., zawlec ś., pokryć ś.*: Poszło mu oko, białkiem mu zaszło.

Mącz. Oczy mu bielmem poszły. Bud. Oczy moje poszły bilmem. Leop. Oczy koniowi mgłą poszły. Trzyc. Oczy jego już były poszły, tak że już nie mógł widzieć. Leop. (poczęły ś. zacimiał. B. G.). 10. *pocić, polać ś., puścić ś., pokazać ś.; wyjść, wziąć początek, zacząć ś., wstąpić ś., powstać, wyniknąć, zrodzić ś.*: Uderzył ś., aż mu krew poszła. Poszła mi krew z nosa. Łzy jej poszły z oczu. Czemu ludziami, gdy mocno piją, a. gdy ś. długo śmieją, łzy z oczu pochodzą? And. z Kobyl. I udziałał świecidluk klepany z przezczystego złota, z którego pośrzedka cewy, czaszki, krawki i lilja pochodzili są. B. Sz. Dwie wielkie żyłe od mózgu pochodzą aże do czeluści żołądkowych. And. z Kobyl. Moc wzroku nie rozdziela ś., ale prosto spolem pochodzi ku rzeczy widomej. And. z Kobyl. Onego świecienia, z oczu tych zwierząt pochodzącego, we dnie nie widać dla słonecznej jasności. And. z Kobyl. W nocy ona światłość, którą zwierzęta w oczu mają, jawniej ś. ukazuje, jakoby im świecili z oczu pochodzili. And. z Kobyl. Jako z drzew mokrych więzły dym wzgórze pochodzi, tak też z pokarmów niestrawnych pary wielgie pochodzą. And. z Kobyl. Nie samym chlebem żyw człowiek, ale wszelkim słowem, które pochodzi z ust bożych. Skar. Przen.: Wszelka niestrawność pochodzi a. z wielkiego objedzenia, a. z różności pokarmów, a. z tego, jaka karmia jest. And. z Kobyl. Człowiek ten z ucziwych rodziców poszedł. Baz. Z Abrahama poszedł Izaak. Sekl. (= *narodził ś.*). Turecka moc z niezgo poszła i urosła, może też w niwecz ś. obrócić. Orzech. O co wam poszło? (= *co stało ś. przyczyną waszego sporu? skąd waz spór? od czego ś. zaczęło między wami? o co wam ś. rozchodzi? o co wam chodzi?*). Pójdzie li mi o rzecz małą, tedy tę dam; a pójdzie li o wielką, tedy ś. wymówię. Górn. 11. apt.: †Pójdź za mną p. Napój: *Philtrum*, trunek, który w gamraetwie dla miłości bywa zadawan, nasierza, szalona miłość, pójdź za mną, niektórzy zowią. Mącz. Trunek miłości, pójdź za mną, zadanie miłości. Volek. (podarek zaletny, miłośniczy podarek. Das.). <Po + Iś>

Póki, †Poko, †Póko, [Poko, Póko, Pólko, Póicy, Pókoj, Pokój, Poty, Póchy, Pokiel, Pokiej, Pokie, Pokil, Pócil, Pokiela, Pokila, Posiła, Pokil, Pokla, Poklo] l. *dopóki, pokąd, tak długo jak, dokąd, dopóki, nim, zanim*: P. będziesz miał co, będziesz zaanym; ale skoro wszystko stracisz, i zaeność ni zac. Fa-lib. Pókim grosz miał, to mię każdy bratem zwał. Jag. Szczęśliwym nikogo, P. żyje, zwać nie potrzeba. Warg. Spodziewaj ś. śmieie, P. dusza w cieie. Kn. Tobie, Panie, pókim żyw, ja muszę dziękować. Kochan. P. we mnie dusza. Kochan. P. szczęście służy. Troc. P. zima nie nastąpi. Troc. Póki świat będzie światem. Troc. P. deszcz będzie, nie wynidę. Troc. P. gorąca szyna, nie puści jej z pod młota kowal, aż swoje zrobi. Pot. Kuj żelazo, P. gorące. Prz. Zabawisz tam, P. ci ś. podobą. L. Każdy jest mniemany za niewinnego, P. winnym uznanym nie będzie. L. Wypchnęła mię z domu z tym biletem i potąd mi wracać nie kazała, P. go nie oddam. L. †P. = P. nie: Sześci chłopów pilnowało, P. wyjdzie z łaźni książę. Stryjk. Prosił ich, aby nie podawali zamku, pókiy on przyszedł im na odsiecz. Stryjk. P. czego = P. czego stanie: Bojażń Pańska trwa, P. świata. Ryb. (= *do końca świata*). Będziemy wszyscy prsili Boga za We Panią, P. życia naszego. L. Oj, co pamiętam, to pamiętam i będę, P. życia, pamiętał. L. P. życia,

już tego więcej nie zrobię. A on niech ufa słowu memu, P. morza i ziemie, P. nieba stawa. Kochan. 2. P. -póty, [Pótyl-Pókil] *dopóki-dopóty, pokąd-potąd, dokąd-dotąd, do jakiego czasu-do tego czasu, jak długo-tak długo, kiedy jeszcze-to*: P. dar, póty i pamięć dobrodziejstwa stoi. Górn. P. nie umiesz, póty ś. niez; owszem, póty, P. żyjesz. Pilch. P. byłem ubogi, póty i szczęśliwy. Boh. P. w mieszku twym co czują, póty cię wszystkie szanują. Kn. P. chodzisz, póty ś. goździsz. Kn. P. żyta, póty byta. Papr. P. żyjemy, póty grzeszymy. Troc. P. ludzie, póty grzechy. Troc. P. Dawid paś owce, P. był arfiistą, póty też kochał Boga. Druzb. P. świat, póty Litwin bratem Polakowi. Wor. †Od P. = *odkąd, od czasu jak, z chwilą gdy*: Od pókim cię stracił, dopóty nie miałem momentu bez żalości. Węg. 3. †P. -póty = *jako tako długo, czas jakiś, do pewnego, do jakiego czasu*: Zbożny pobyt będziemy mieć na tym świecie P. póty, ale po tym żywocie rajski przebył. Birk. 4. †P. do jakiego miejsca, *pokąd*: Urzędnik ma wyjechać i znaczyć, P. żyto brano. Ek. 5. *jak długo? dopóki? dokąd?*: Pókiż będziemy szukać, pisać, płakać? Troc. A pókiż tego do diabła? L. Pókiż to tych We Pana konceptów? Zabł. Pókiż syna cesarskiego będziemy w obłężeniu trzymać? Nar. To gorsza, że nie wiemy, P. mamy siedzieć. Mick. 6. P. żyje = *dawna zabawa towarzyska młodzieży dorosłej-szej*. Gół. <Po + *Ki, K>

[Pókil] p. Póki: Pokileś bogaty, potyl cię wszystkie widzą.

†Póko, [Póko] p. Póki: Lepiej, P. mam baczenie (przytomność), ten mój własny testament dać wam w poruczenie. Puđł.

[Pókoj] p. Póki.

[Pókoszek, szka, lm. szkij] p. Półkoszek. <Pó(ł) + *Koszek, od Kosz>

[Pókrzynek, nka, lm. nki] p. Półskrzynek. <Pó(ł) + *(S)krzynek, od Skrzyńka>

[Pókwarcie, a, lm. a] p. Półkwarcie. <Pó(ł) *Kwarcie, od Kwarta>

[Póleczo, a, lm. a] l. p. Pole. 2. p. Pólko. <Od Pólko>

[Pólicca, y, lm. ej] = Polica, *pólka*: Ustawiała to wszystko na stojącej obok drzwi pólicy. Jeż. <Z Polica>

[Pólicek, cka, lm. cki] p. Pólik. <Pó(ł) + *Liczek, od Lice>

[Pólik, a, lm. i] *policzek*: Rumienieć má po pólikach. Zdr. [Pólicek]. <Pó(ł) + *Lik, od Lice>

[Pólka, i, lm. i] l. p. Pólka. 2. *gatunek owcy, świniarka*. 3. a. [Pulka] *lina polna, którą statek do góry holują, trył*. Mag. 4. *gruszka polna, dzika; dziczka*. <Od Pole>

Pólko, a, lm. a l. p. Pole; *pole złożone z drobnych, krótkich zagonów*: P., pole, rolka, *agellus*. Mącz. 2. *przestrzeń ziemi długa i szeroka na 7/2 łokcia*; pręt: Pertyka, pręt miernicza, mający w sobie wierz i wdłuż łokci półosma kwadrantowych kupieckich, nazywa ś. pospolicie P. Haur. 3. [P., Pól, Pole] *bryt w ubranu*. 4. anat. p. Obręb. 5. myśi: P. ptasznicze, *gaik ptaszniczy, boisko = miejsce urządzone do łowienia ptaków, szczególnie za pomocą sieci*: P. krzakowe = sztuczne zarośla pod lasem, w tym celu urządzone, a obstawione sieciami na ptaki. P. nadwodne = sieci porozstawiane nad wodą na ptaki wodne. P. skowronkowe = sieci rozstawione na czystym polu, gdzie zamiast były ptaszniczej kopie ś. dół. Zdr. Póleczo. <Od Pole>

Pół nieod., tylko w złożonych, w lp. **połu-**; lm. tylko w 4 pp. **poły**, †**Połowica**, [**Połowica**] l. *połowa czego, jedna z dwóch równych części, na którą całość podzielono*: Całe P. dnia czekałem na ciebie. Troc. P. wołu rozciętego. Troc. Morze na poły przedało, one przeprowadził, wodę i stad i zowąd jako wał usadził. Kochan. [Gęś na poły rozdar]. P. tego, P. owego. Kn. P. psa, P. kozy, niedowiarek boży. Trz. Liczbniki $1\frac{1}{2}$, — $19\frac{1}{2}$: Półtora, półtrzecia, półczwarta... Półdwudziesta. Dwadzieścia i P. Dwadzieścia jeden i P. Cztery i P., osiem i P. i t. d. †**Półczwartnaście**. P. sta, P. tysiąca. Troc. †P. drugiego sta. B. Sz. (= *półtora sta*). Półtora funta, kieliszka, półtrzecia kieliszka, półdziewiętnasta garnea. L. Półto-rej mili, półtrzeciej uncji. L. Półpięta, półszosta, półsiódma. Troc. Półtora lata. Półtory grzywny. †Przeprosili półtrzeciej grzywnami. †Półtrzećie grzywny. Liczbniki porządkowe: †Półczwarty, †półpięty, †półszósty, †półsiódmy. P. do pierwszej (godziny) abo: wpół do pierwszej, drugiej, trzeciej i t. d. L. Około P. do dziewiątej godziny. L. [Ani P. niczego] p. 2. **Nic**. Weź P. złota, P. srebra. Troc. P. tego, P. owego. Troc. P. wody, P. wina. Troc. (= *w połowie*). †Nie z P. lub no-cy, lub dnia, nie ze wschodu, ani czekajmy Pa-na od zachodu. Kochan. (= *ani z północy, ani z południa*). Ukłonił ś. P. głową. Mick. Zasu-nął wpół powieki, wciągnął w głąb P. brzucha. Mick. Djabeł do niego P. ucha, P. oka zwrócił do samki, niby patrzy, niby słucha, tymczasem już blisko klamki. Mick. Ubyłoby mi z serea P. rozpaczy. Słow. Do P., W P., Na P., Przez P., Na wpół, P. na P., †Na poły, †W poły, †Przez poły przys. = *połowicznie, w połowie, do połowy, na połowę*: Dam ci procent P. na P. L. (50^oo). Ledwie na poły żywą słudzy z brzegu wzięli. Kochan. Wino żałosne na poły ze łzami pijemy. Kochan. Bych był Izajaszem, chodźlibych boso i na poły nagi, wołając na was, rozkoszniki i rozkosznie. Skar. Włosy z głowy rozrzucą i w poły potarga. Pot. Na poły cały, *semiinteger*. Kn. Siedzę na poły, na poły stoję abo wiszę, siedzę na półanku. Kn. Kto na poły śpi, różne mu ś. snują widziadła. Pilch. Wojsko wszystko na poły umierało z przyzwychny choroby hetmańskie. Warg. (= *prawie, ledwie nie*). Powiedli wszyscy, jakoby im w P. dusze nie stało. Smotr. Trafiłem na człowieka, jeszcze na poły katolika. Żebr. Odjazdem swym życie nam do P. odjął. L. Na wpółby ma szczęśliwość dopełniona była, gdyby... L. Na P. darmo dostał. Troc. Ocet piwny na P. z wodą. Troc. Wino P. na P. z wodą. Królowie na P. są bogami. Troc. Jest przez poły uczony. Troc. W P. nagi. Troc. Na P. pijany. Troc. W P. umarły. Troc. Jest na poły błazen. Troc. Na P. to zgnie. Troc. Na P., na poły to wywarz. Troc. Poznał, że to była ona w P. ogolona. Mick. 2. *posp. jedna z awuch (jakichkolwiek) części całości*: Większe P. dnia mógł spędzić u hrabiny. Krasz. Przys.: †Na większe po-ły świat zbłaźniony. Troc. 3. *środek; pas, talja*: Przy drzwiach kościoła kilkanaście przybitych postrzęgłem żelaznych obrezy na szyję, na ręce, na nogi i na P. Koss. Tnie węża raz pod ucho, drugi raz w P. pasa. Mick. Ujął ś. w P. (= *pod bok*). Podkowy łamie i z chowanemi niedźwiedziami w P. ś. bierze. Sienk. W P., w poły przys. = *w środku, środkiem, na środku, w połowie, przez środek; wśród; w pas, w pasie, za pas*: Wpoły ją (ziemię) przepasał morzem urononym. Kochan. Len nie w P., ale przy

główkach wiązany bywa. Przędz. W poły prze-ciąg. Troc. Wziąć w P. oszczep. Troc. W P. o-biadu, wieczery przyszedł. Troc. W P. lata o-bierać raz, a drugi przed św. Marcinem. Ek. W P. dziedzina, pola mię potkał. Troc. Okrutny to żart, kiedy drugiego w P. serea dotyka. L. (= *w samo serce*). W P. kościoła postawili grób św. Stanisława. Skar. W P. kresu utonął. Warg. Bóg takiego w P. biegu nie opuści, że-by go nie ratował. Smal. Schwyciwszy go za ramię, w P. samego niesie. L. W P. kogo ujął. Troc. Uchwycił mię w P., ścisła, całuje. L. On ją w P. wziął, ona poczęła krzyczeć. L. Precz z temi od kolan rękami, owszem w P., jak na-leży, obłapmy ś. sami. Bardz. Jeździec panne w poły ścisnął. Mick. [Ujął ją w poły. Wpadł w wodę w pół pas (= *po pas, do pasa*)]. 4. [P., **Pole**, **Półko**] *bryt w sukni, u spódnicy*. 5. P. do dwunastej, Wpół do dwunastej, Elbik, Halbik, Halbecwelwa, Elhaewelwa, Welba cwelba, Elwe-cwelwe *rodzaj gry w karty*. 6. [P., a, lm. owie] *obywatel, półsludnik*: Siedzi gospodarz w końcu stołu, suknia na nim, jak na poły. <PÓŁ/POL>

[**Półachtel**, a, lm. a] *połowa achtela* (p. Ach-tel). Zdr. [**Półachtelek**]. <Pół + Achtel>

[**Półachtelek**, lka, lm. lki] p. **Półachtel**. <Pół + Achtetek>

Półaksamit, u, lm. y *tkanina pośledniejsza od aksamitu; welwet*. <Pół + Aksamit>

Półaksamitny, **Półaksamitowy** przym. od **Półaksamit**, *welwetowy*: Kołnierz P.

Półaksamitowy p. **Półaksamitny**: Gospodyni P. pas z zanklem opasała. Kierm. <Od Półaksamit>

Półakt, u, lm. y (w akademjach malarskich) *model nagi męski a. kobiecy do pasa*. <Pół + Akt>

[**Półanek**, nka, lm. nki] p. **Półanek**: Nase ka-walki ziemi to sie nazywają półanki. <Z Pół-anek>

Półanglik, a, lm. i *koń mieszany, mający pół krwi angielskiej*. <Pół + Anglik>

Półanielski na *połowę anielski, w połowie anielski, prawie anielski*: Przez fałszywą półanielską smętność nie siłę budzi, ale obojętność. Uj. <Pół + Anielski>

Półanioł, a, lm. owie *istota będąca aniołem w połowie, istota półanielska, prawie anielska*: Kiedy na nie spojrzymy, zdają ś. nam być twar-zami półaniołów. Kacz. Gdzie owe wieki pół-aniołów-ludzi? Uj. <Pół + Anioł>

Półantałek, lka, lm. lki *miara objętości wielko-ści połowy antalka*: P. piwa. <Pół + Antałek>

[**Półap**, u, lm. y] p. **Pułap**.

Półarab, a, lm. y *rasa konia mieszana, w któ-rej półkrewi jest arabskiej*. Syrok. <Pół + A-rab>

Półarjanin, a, lm. anie *członek sekty, modyfiku-jącej burzącą sektę Arjusza*. Śl. wil. <Pół + Ar-janin>

Półarjański przym. od **Półarjanin**: Zbór P. **Półarkusz**, a, lm. e, × **Półarkusze**, **Półarkuszek**, *połowa arkusza papieru*: Arkusz dzieli ś. na pół-arkusze, ćwiartki, półćwiartki. Oss. <Pół + Ar-kusz>

× **Półarkusze**, a, lm. a p. **Półarkusz**. <Pół + *Arkusze, od Arkusz>

Półarkuszek, szka, lm. szki p. **Półarkusz**. Troc. <Pół + *Arkuszek, od Arkusz>

Półarkuszkowy przym. od **Półarkuszek**, *półarkuszkowy*: Półarkuszkowa foljałowa księga. Troc.

Półarkuszowo przys. od **Półarkuszowy**.
Półarkuszowy przym. od **Półarkusz**, *foljałowy*:
 Format P. Książka półarkuszowa = *foljał*. L. Księ-
 ga arkuszowej łamanej albo półarkuszowej for-
 my. Kn. Półarkuszowa karta. Troc. P. kształt
 księgi. Troc.

Półarszynowy *wynoszący pół arszyna*. <Pół +
 Arszynowy>

Półatlas, u, lm. y, **Półatłasek**, †**Półatłasio** *tkani-
 nina późniejsza od atlasu a. podobna do niej*.
 Zdr. **Półatłasek**. <Pół + Atlas>

Półatłasek, sku, lm. ski p. **Półatłas**: Atlas pi-
 kowy, P., kitajka, dyms, T. K. <Pół + Atła-
 sek>

† **Półatłasio**, a, lm. a p. **Półatłas**: Tu bisior,
 tu koftery, tu włoskie zaponki, tam dalej P. i
 czarne oponki. Mias. Półatłasia zielonego w wa-
 ży zwiniętego sztuk dwie. Mor. Tob. <Pół +
 *Atłasio, od Atlas>

Półatłaskowy przym. od **Półatłasek**: P. ornat
 z zieloną kolumną, stulą i manipularem. Wej.
 <Od Półatłasek>

Półatłasowy przym. od **Półatłas**: Obicia pół-
 atłasowego. Mor. Tob. <Od Półatłas>

× **Półabek**, bka, lm bki *kobieta podstarzała,
 już prawie baba*: Owo śliczne dziewczę i hoże
 staje ś. dużym półabkiem i zwiędłym kwiatem.
 Jabł. <Pół + *Babek, od Babka>

Półbadawczy na *wpół badawczy, prawie badaw-
 czy*: Oczy jego półbadawczym, półsrogim wej-
 rzaniem ogarnęły wysuwającą ś. z mrocznego
 kąta dziewczynę. Orzesz. <Pół + Badawczy>

Półbale, a, lm. a *grubsza tarcica*, balik. <Pół
 + *Bale, od l. Bal>

† **Półbarańcze**, a, lm. a *pojazd nakształt bar-
 ki zrobiony, półkrytek*: Jeśli ś. kiedy dowie
 o biesiedzie, choć nie przoszona, w półbarańcu
 jedzie. Pot. <? Pół + *Barańcze, od Baranek>

Półbarwa, y, lm. y *barwa połowiczna, kolor nie-
 zdecydowany, odcień barwy*: Dla niej trzeba było
 półtonów, półbarw. Orzesz. <Pół + Barwa>

Półbarbarzyńiec, ńca, lm. ńcy *człowiek na pół
 dziki; w połowie zalewie cywilizowany*. <Pół +
 Barbarzyńiec>

‡ **Półbarbarzyński** na *wpół barbarzyński, w poło-
 wie dziki*. Bobr.

× **Półbaryle**, a, lm. a, × **Półbaryła**, × **Półbary-
 lek**, *mała baryłka, naczynie o połowę mniejsze od
 baryły, dwa wiadra*. Troc. P. = połowica korca.
 Bobr. <Pół + *Baryle, od Baryła>

‡ **Półbaryła**, y, lm. y p. **Półbaryle**: Czerdzieści
 wiader a. dwadzieścia półbarył. Bobr. <Pół +
 Baryła>

× **Półbaryłek**, lka, lm. lki p. **Półbaryle**. <Pół
 + *Baryłek, od Baryła>

Półbastjon, u, lm. y, **Półnarożnik** *część dzieła
 fortyfikacyjnego, składająca ś. z jednego czoła i
 jednego boku*. <Pół + Bastjon>

Półbataljon, u, lm. y *oddział wojska zawierają-
 cy w sobie połowę bataljonu*: Bataljon łamano na
 półbataljony. Górs. <Pół + Bataljon>

Półbataljonowy przym. od **Półbataljon**: Kolum-
 ny rotowe i półbataljonowe. Bl. <Od Półbatal-
 jon>

‡ **Półbaterja** *oddział artylerji, mniejszy o połowę
 od baterji*: P. konna. <Pół + Baterja>

Półbatyst, u, lm. y *tkanina gorsza od batystu,
 a naśladowująca go*. <Pół + Batyst>

Półbatystowy przym. od **Półbatyst**.
Półbąk, a, lm. i *wiosł. gatunek łodzi sportowej*:
 Bąki i półbąki boki sobie wzajemnie objają. P.
 czterowiosłowy. <Pół + Bąk>

Półbożek, ozka, lm. czki, **Półbożka** *naczynie
 o połowę mniejsze od beczki (miary)*: P. ma garn-
 cy 36, ćwierćbeżek a. antał 18. Jak. J. <Pół
 + *Beczek, od Beczka>

Półbożka, i, lm. i p. **Półbożek**. <Pół + Becz-
 ka>

Półbożulek, lka, lm. lki, **Półbożulka** *miara
 półbożulki wnosząca; antałek*. <Pół + *Becz-
 lek, od Beczulka>

Półbożulka, i, lm. i p. **Półbożulek**. <Pół +
 Beczulka>

Półbiało przys. od **Półbiały**.
Półbiały na *wpół biały, białawy*: Szyby białe
 i półbiałe. <Pół + Biały>

Półblask, u, lm. i *blask połowiczny*: Księżyco-
 we półblaski. Haj. Istnieją tam zawsze jakieś
 półblaski, jakieś tony przejściowe. Sienk. <Pół
 + Blask>

Półbłękit, u, lm. y *kolor prawie błękitny*: Izba
 wybielona siwo, prawie błękitna, jednym szara-
 wym tonem półbłękitu obejmująca i sprzęty i
 ludzi. Wyp. <Pół + Błękit>

Półbłękitny przym. od **Półbłękit**.
Półbłoniasty p. **Półbłoniasty**. <Pół + Błonia-
 sty>

Półbłoniasty, **Półbłoniasty** *złożony na pół z bło-
 ny*. Anat.: Mięsień P., × *współbłoniasty*,
 † *myszka półbłonkowata*, † *myszka pół-
 skórna*, × *muskul przyciągający goleń*
 (musculus semimembranosus). <Pół + Błoni-
 sty>

× **Półbłonkowaty** p. **Półbłoniasty**. <Pół + Błon-
 kowaty>

Półbłysk, u, lm. i *błysk połowiczny, półblask*:
 Te same rozluźnione żądze..., te same półwiary
 i półbłyski rozumu. Krasin. <Pół + Błysk>

Półbłyszczący *blyszczący ś. niezpełnie, półglan-
 sowy*. Garb.: Sak P. <Pół + Błyszczący, od
 Błyszczec>

Półbochenek, nka, lm. nki *połowa bochenka*:
 Spożył je (jaja) wraz z półbochenkiem chleba.
 Sienk. <Pół + Bochenek>

Półbogini, i, lm. e *podrzędna bogini pogańska,
 nimfa*. <Pół + Bogini>

× **Półbok**, u, lm. i *połowa, środek boku*: Skąła,
 co do półboków w morzu stoi. P. Koch. Tak moż-
 nie skąła grom i wiatr odpiera, co do półbo-
 ków z wód morskich wyziera. L. <Pół + Bok>

Półbolesny na *wpół bolesny*: Półpogardliwy,
 P. uśmiech pojawił ś. na czarniawej twarzy żoł-
 nierza. Sienk. <Pół + Bolesny>

Półborek, rku, lm. rki p. **Półbór**: Mają swój
 P. nie dzielony. Krzyw. <Pół + Borek>

Półborze, a, lm. a p. **Półbór**. <Pół + *Borze,
 od Bór>

Półboski, **Półboży** *w połowie boski, pochodzący
 od półboga*: Była nimfa z rodu i z półboskiego
 wychowana płodu. Chr. Mów, P. Rzymianinie!
 Krasin. <Pół + Boski>

† **Półboże**, a, lm. a p. **Półbóg**: Rzplta nie mo-
 że być dobrze rządzona jeno od ludzi czelniej-
 szych, którzyby byli jakoby jakie P. Baz. <Pół
 + *Boże, od Bóg/Bog>

† **Półbożec**, żca, lm. żcowie a. żce p. **Półbóg**:
 Ciebie półbożcowie pragną i wszysecy w górach
 albańskich bogowie. Żebr. <Pół + *Bożec, od
 Bóg>

Półbożek, żka, lm. żki p. **Półbóg**: P. i pół czte-
 ka. Troc. Trojaki rodzaj bogów pogańskich: jed-
 ni, których wła-nie całemi bogami rozumiano;

drudzy byli półbożkami, trzeci mniejszemi bogami. Otw. <Pół + Bożek>

Półbożenie, a, blm., czynność cz. **Półbożyć**.

Półbożny podobny do półbożka: Bogacz P. i człowiek szczęśliwy. <Pół + *Bożny, od Bóg>

Półboży p. **Półboski**: On, co wprzód marzył półboże koleje. Krasin.

Półbożyć, y, ył *zaliczać do półbogów*. <Pół + *Bożyć, od Boży>

Półbóg, oga, lm. ogi a. ogowie, **Półbożek**, †**Półbożec**, †**Półboże** *bożek pogański podrzędny, bohater ubóstwiany*: Stał ś. im ledwo nie półbogiem. Lubom. Lud przywykł do bohaterów i półbogów. L. <Pół + Bóg>

Półbór, oru, lm. ory, **Półborze**, **Półborek** *bartny, część lasu, w której znajdowało ś. 30 burci*. <Pół + Bór>

Półbóstwo, a, lm. a *bóstwo połowiczne*: Z nią musiał grać rolę ryckiego kochanka, bohatera, półbóstwa. Krasz. <Pół + Bóstwo>

†**Półbótek**, tka, lm. tki p. **Półbucik**: W półbótkach chodzą, brzękają ostrogami na pół łokeia. Wuj. <Pół + *Bótek, od But>

†**Półbracia**, i, blm. zb. *grono półbraci*: Braci od jednej matki, od innego ojca Polacy półbracią zowią. Tyt. pr. magd. Półbracią, półsiostrami zowią bracią od jednej matki, od innego ojca. Tyt. pr. magd. Jesliby twoja matka umarła, a ojciecby drugą żonę pojął i miałby z nią dzieci, tedy one dzieciz nie będą z tobą w jednym stopniu, ale tylko półbracią a. półsiostrami. Sz. <Pół + Bracia>

Półbracki przym. od **Półbrat**: Gdy w półbrackiej sukience wrócił jej Bobrek, poznać go za własne dzieciz nie mogła. Krasz. <Pół + Bracki>

Półbrakteat, a, lm. y *moneta wartości połowy brakteata*. <Pół + Brakteat>

Półbrat, ta, lm. cia l. *brat z jednej matki, a z innego ojca, brat przyrodni*. 2. a. [**Półbrat**, **Półbrat**] *krewiniak, kuzyn; brat cioteczny lub stryjeczny*. 3. *braciszek zakonny*: Ciekawy P. byłby chętnie dłużej śród towarzystwa dostojników pozostał. Krasz. <Pół + Brat>

Półbraterski przym. od **Półbrat**: Któż mi może wzbronić tego półbraterskiego szczęścia? Krasz. <Pół + Braterski>

Półbratnal, a, lm. e p. **Półbretnal**. <Pół + Bratnal>

Półbredzenie, a, lm. a, *patol. bredzenie niezupełne* (subdelirium). <Pół + Bredzenie>

Półbretnal, a, lm. e, **Półbratnal**, **Półbretnel** *gwóźdź tegoż kształtu, co bretnal, ale o połowę mniejszy, gwóźdź półdeskowy, półdeskal*. Łab. <Pół + Bretnal>

Półbretnel, a, lm. e p. **Półbretnal**. <Pół + Bretnel>

× **Półbrodaty** *nie całkiem zarosły brodą a mający część jej ogoloną*. L. <Pół + Brodaty>

[**Półbronek**, nka, lm. nki] *jeden z pięciu drewnianych czworobocznych słupków, z których składa ś. brona*. <Pół + *Broniek, od Brona>

Półbryczek, czka, lm. czki, **Półbryka** *pojazd półkryty*. Śl. wil. <Pół + *Bryczek, od Bryzka>

Półbrygada, y, lm. y *jednostka, w organizacji wojska francuskiego za czasów Napoleona odpowiadająca liczebnością pułkowi*. <Pół + Brygada>

Półbryka, i, lm. i p. **Półbryczek**. Śl. wil. <Pół + Bryka>

× **Półbucie**, a, lm. a p. **Półbucik**. <Pół + *Bucie, od But>

Półbucik, a, lm. i, × **Półbucie**, [**Półbutek**], †**Półbutek**, †**Półbótek** *trzewik bez cholewki z przodu sznurowany, ciżma, półcholewek*: P. damski. Półbuciki, czyli ciżmy, noszone pod spodnie długie. Gemb. Półbutki kowane po groszy 8. Tak. Sie-wiee nie głupi, wždy zęboma skórę ciągnie, chcą, aby złatał u półbutka dziurę. Kob. <Pół + Bucik>

†**Półbutek**, tka, lm. tki p. **Półbucik**. <Pół + Butek>

Półbutelek, lka, lm. lki p. **Półbutelka**. Kob. <Pół + *Butelek, od Butelka>

Półbutelka, i, lm. i, **Półbutelek** *flaszka stanowiąca połowę butelki*: Zaopatrzono torbę podróżną we flaszeczkę likieru, półbutelkę madery i trochę ciast. Bał. <Pół + Butelka>

Półcałowy *dlugi na pół cała; gruby, szeroki na pół cała*: Deska półcałowa (= półcałówka). <Pół + Całowy>

Półcałówka, i, lm. i *deska na pół cała gruba*. <Od Półcałowy>

Półcencik, a, lm. i p. **Półcentówka**. <Pół + Cencik>

Półcentowy *przedstawiający wartość połowy centa*. <Pół + Centowy>

Półcentówka, i, lm. i, **Półcencik** *moneta wartości połowy centa, halers*: Półcentówek miał zawsze kilkaset w kasie i te między zebraków rozdział. Rog. <Od Półcentowy>

× **Półcerkielny** p. **Półcyrkłowy**. Mącz. <Pół + *Cerkielny, od Cerkiel>

× **Półcerkłowy** p. **Półcyrkłowy**. Troc. <Pół + *Cerkłowy, od Cerkiel>

× **Półcewie**, a, lm. a *anat. brzośda, rowek, półkanalik, półprzewód* (semicanalis). <Pół + *Cewie, od Cewa>

Półchlebow *skóra, garb. = wapniona, a potem w ospie żytniej napędzona*. <Pół + Chlebowy>

Półchłop, a, lm. owie a. y l. *połowa chłop*: Półchłopa rozciętego, *dimidium hominem*. Kn. 2. *rzezaniec, trzebieniec, kastrat*: Półchłopowie, rzezańcy. Dudz. 3. [P.]: Małe gospodarstwa utrzymujące zaprzęg 20, 30 i 40 mógów, tak zwani półchłopy, *ćwierć chłopy, zagrodnicy, chałupnicy, komornicy*. Gwar. <Pół + Chłop>

Półcholewek, wka, lm. wki p. **Półbucik**. <Pół + *Cholewek, od Cholewka>

Półchujek, jka, lm. jki *członek męski obrzezany, oberznity (zwłaszcza żydowski)*: I z zadziwieniem ujrzym, jak lud boży bez miłosierdzia półchujkiem chędoży. Niem. <Pół + *Chujek, od Chuj>

Półciało, a, lm. a *połowa ciała, połowa osoby, figury*: Przy piecu pozostała, do swatów ś. półciałem obróciła. Jeż. <Pół + Ciało>

Półciągly *połowę pańszczyzny z bydłem odrabiający*: Trzy kategorie: ciągłych (posiadających swój własny remanent), półciąglych i chałupników. Rol. <Pół + Ciągły>

× **Półcielnny** *pół ciała mający*. Bobr. <Pół + Cielnny>

Półciemnica, y, lm. e *ciemnica połowiczna*: Wszędzie w tej półciemnicy, w tym tłoku, dymie, organizmy gnijące, rozkładające ś. Zap. <Pół + Ciemnica>

Półciemność, i l. blm. rz. od **Półciemny**. 2. lm. i p. **Półcień**: W półciemności widzieli wzajem tylko swe oczy. Żer. <Pół + Ciemność>

Półciemny, **Półciemisty** *na wpół ciemny, niezupełnie jasny, mroczny*: Tęchu mi zabrałko w pier-

si, gdy weszłam do tego półciemnego salonu. Orzesz. <Pół + Ciemny>

× **Półcienie, a, lm. a p. Półcień. L.** <Pół + *Cienie, od Cień>

Półcienisty p. Półciemny: Nawet półcieniste postacie, jak Lubomirski, bywają jeszcze zbawicielami ojezyczny. Szuj. <Pół + Cienisty>

Półcień, a, lm. e, × **Półcienie, Półciemność** *cień niegęsty, niezupełnie ciemny, przezrysty, stopniowe przejście od zupełnego cienia do zupełnej jasności, przycień:* Widziałem te rajskie półświatła, półcienie. Mick. Istnieją tam zawsze jakieś półcienie. Sienk. <Pół + Cień>

Półciąciwie, a, lm. a *połowa cięciwy koła:* P. zupełne jest wymiarą węgla prostego. Krup. <Pół + *Cięciwie, od Cięciwa>

Półcisza, y, blm. cisza połowiczna, przejście od zupełnej ciszy do zupełnego gwaru: W tej półciszy rozlegały ś. tylko szepty głuche. <Pół + Cisz>

[**Półcizna, y, lm. y, Półcizna, Półcina, Półczyzna, Półczyzna. Półczyzna**] *sztuka drzewa otrzymana z podłużnego przernięcia kłody na dwie połowy.* <POŁ/POL>

[**Półciżemki, mek, blp.**] *obuwie skórzane kobiece, pośredniej wysokości między ciżemkami, czyli ciżmami (sznurowane z cholewkami), a trzewikami (obuwie płytkie bez cholewek).* Gwar. <Pół + Ciżemki>

Półcnota, y, lm. y *cnota podejrzana a. błaża, zasadzająca ś. na zachowaniu form jakich; przen. kobieta niezupełnie cnolliwa:* Miłość jest najmniej półcnota. Uj. Zdr. **Półcnotka.** <Pół + Cnota>

Półcnotka, i, lm. i p. Półcnota: Zniewieszciałość powszechna zaczęła wyśiadywać te półcnotki obywatelskie. Kaczek. <Pół + Cnotka>

Półcudzoziemiec, meo, lm. meo *cudzoziemiec w polowie, na wpół obcy.* Krasz. <Pół + Cudzoziemiec>

Półcudzoziemski na wpół cudzoziemski: Miał nawet tę powierzchowność półcudzoziemską, która u nas zawsze, od wieków, dawała powagę i wziętość. Krasz. <Pół + Cudzoziemski>

[**Półcy**] przys. p. **Półci.**

Półcylindecznie przys. od **Półcylindeczny.**

Półcylindeczny *mający postać połowy cylindra:* Wszystkie półcylindeczne płazy z pod spodu wiśniowe, krwiste, a na wierzchu ciemnawe. Matl. <Pół + Cylindeczny>

Półcykrasto przys. od **Półcykrasty.**

Półcykrasty p. **Półcykrłowy:** Półcykraste zamknięcie okien i drzwi. <Pół + Cyrkasty>
Półcykrłowy, Półcykrłasty, × **Półcykrłielny,** × **Półcerkłowy,** × **Półcerkłielny** *mający kształt połowy okręgu koła, półokrłisty.* <Pół + Cyrkłowy>

Półcywilizacja, i, blm. cywilizacja połowiczna, niezupełna: W naradach i ferowaniu wyroku cywilizacja kompletna przodem pójdzie, do niej przyłączy ś. P. Orzesz. <Pół + Cywilizacja>

Półczadnicowy: Palenisko półczadnicowe = którego część niższa zastępuje oddzielną czadnicę, t. j. generator. <Pół + *Czadnicowy, od Czadnic>

***Półczas, u** tylko w wyraż.: † W półczasu = w sam czas, na sam czas, w porę, w pośrół czasu jakiego, pod ten czas, tymczasem, półczas gdy..., w trakcie czego, w toku czego: Gospodar w pół czasu do króla węgierskiego odciał ś. Błaż. (intermedio tempore. Krom.) <Pół + Czas>

Półczaszek, szka, lm. szki bud. *sklepienie, któ-*

rego podniebieniem jest ćwierć powierzchni kuli, jak to bywa we wnękach. <Pół + *Czaszek, od Czaszka>

Półczaszkowiec, wca, lm. wca *terat. potwór mający pół czaszki (hemieranus).* <Pół + *Czaszkowiec, od Czaszkowy>

Półcząsteczka, i, lm. i *cząsteczka połowiczna, połowa cząsteczki:* Tlen gazowy oprócz cząsteczek O₂ zawierać musi półcząsteczki O, i te właśnie półcząsteczki sprowadzają działanie utleniające. <Pół + Czją-teczka>

Półczek, czka, lm. czki p. **Półk.**

Półczepcepek, czka, lm. czki p. **Półczeppek.** <Pół + Czepcepek>

Półczeppek, pka, lm. pki, [**Półczepiec**] *czeppek do wiązania, bez tylnej części; stroik, ubranko, ubiorek.* Zdr. **Półczepcepek.** <Pół + Czeppek>

[**Półczepiec, pea, lm. pce**] p. **Półczeppek.** <Pół + Czepiec>

× **Półczłecze, a, lm. a** p. **Półczłowiek:** Tej uwagi to, że tak rzekę, P. nie ma i mieć nie może. <Pół + *Człecze, od Człek>

Półczłek, a, lm. półłudzie p. **Półczłowiek.** <Pół + Człek>

Półczłowiek, a, lm. półłudzie, × **Półczłęk,** × **Półczłecze** *l. niezupełny członek, nie zasługujący jeszcze na miano człowieka; człowieczek: Człowiek nieoświecony jest tylko półczłkiem. 2. żart. dziecię, dzieciuch, mlódzieniec, młodzieniaszek, mlókos, niedorostek.* <Pół + Człowiek>

Półczwarta, [Półczwarta] *nieod. m. i ni. trzy i pół:* Studnia na P. łockia: za wysokie progi na lisie nogi. Mick. <Pół + Czwarta, od *Czwart = Czwarły>

Półczwartak, a, lm. i *zęb środkowy u konia.* <Pół + Czwartak>

Półczwartawiekowy *istniejący półczwarta wieku:* W półczwartawiekową mój spoczywającą w katakumbach zastrzykuje krew i ogień. Kasz. <Półczwarta + Wiekowy>

Półczwartej *nieod. ż. trzy i pół:* P. mili. <Pół + Czwartej, od Czwarta>

[**Półczwartkowy**] p. **Półcwiartkowy:** Miech P <Z Półcwiartkowy>

× **Półczwartnik, a, lm. i** druk. p. **Półfret.** <Od Półczwartny>

× **Półczwartny** *zamykający w sobie półczwarta czego.* Kn. <Pół + Czwartny>

Półczyzna, y, lm. y *l. licha, nędzna półka. 2. [P.] p. Półcizna. 3. bud. p. Kleszcze. 4. leśn. p. Poła.* <POŁ/POL>

Półczuwanie, a, czuwanie człowieka drzemiącego: Ze stanu półdrzemki przechodził w stan półczuwania. Jeż. <Pół + Czuwanie>

Półczynnie przys. od **Półczynny.**

Półczynny *czynny w polowie tylko:* Osobistość, która w opowiadaniu naszym żadnej półczynnej odegrać nie będzie roli. Jeż. <Pół + Czynny>

[**Półczyzna, y, lm. y**] p. **Półcizna.**

Półcwiartek, tka, lm. tki, **Półcwiartka** *l. a. Półcwierć, [Półcwiarcówka, Półcwiartówka, Puczwartek] połowa ćwierci, ósemka, ¼ garuce.* Wor. 2. *połowa ćwiartki papieru.* 3. [P., „Pucwiartek] *długi a wąski pas pola.* <Pół + Cwiartek, od Cwiartka>

Półcwiartka, i, lm. i p. **Półcwiartek.** <Pół + Cwiartka>

Półcwiartkowy *przym. od Półcwiartek:* Format P. (= ósemkowy). <Pół + Cwiartkowy>

[Półcwiartówka, i, lm. i] p. Półcwiartek. <Pół + *Cwiartówka, od *Cwiartowy, od Cwieré >

Półcwierciowy, [Półczwartkowy] pół *cwierci w sobie mieszczący; w szczególności: czterogarncowy.*

[Półcwierciówka, i, lm. i] p. Półcwiartek.

Półcwierć, i, lm. e p. Półcwiartek. <Pół + Cwieré >

Półdarmo przys. *bardzo tanio, jakby darmo, za psie pieniądze, za bezcen:* Kupeczyki, gdy ładna dziewczyna w sklepie, co kupuje, gotowi wszystko nawet sprzedać. Świadków do tej sprawy P. dostać można. Kupiłem to przypadkiem P. <Pół + Darmo >

Półdelijka, i, lm. i *krótka delja:* Jakże wobec tego mnóstwa szat, ferezji, kontuszów, żupanów, delji, półdelijek skromnie ś. prezentował rejestr bielizny! Rol. <Pół + Delijka >

Półderka, i, lm. i *derka o połowę mniejsza od zwykłej:* Śiodła, dery, półderki. <Pół + Derka >

Półdeskal, a, lm. e, Gwóźdź półdeskowy a. półtarciczny *rodzaj gwoźdźcia; p. Bretnal.* <Pół + Deskal >

Półdeskowy gwóźdź p. Półdeskal. <Pół + Deskowy >

Półdeszczówka, i, lm. i *parasolka kobieca większa, mogąca służyć i przeciw deszczowi, X antuka.* <Pół + Deszczówka >

Półdjabeł, bia, lm. bli a. błę p. Półdjabłę: Że myśliwy zwierzęta mordują i szarpia, nie dziw, iż ich półdjabły chłopskimi przezywają. Kosz. <Pół + Djabeł >

Półdjabłę, ęcia, lm. ęta, Półdjabęł i. *istota podobna do djabła, istny djabeł, drugi djabeł; djabełek. 2. figlarz, trzpiot, djabelec, sowizdrzał. 3. Djabli Kartezjusza, weneckie P., nurki, osóbkki szklane, podnurzające ś. Hube.* <Pół + Djabłę >

Półdługi mający *połowę długości zwykłej:* Ogórki zielone półdługie holenderskie. <Pół + Długi >

X Półdnie, a, lm. a i. *połowa dnia:* P. tam zawił. L. 2. p. Południe: Zamek ten ku wschodowi na Podole patrzy, ma i z półdnia widoki bardzo piękne. Tw. Z wschodu i zachodu, z półdnia i północy. Tw. Suchy Notus, co z półdnia przedyma. L. <Pół + *Dnie, od Dzień >

Półdniowy i. a. [Półdzienny] pół dnia *zabierający, trwający:* Półdniowa robota. L. 2. X P. = Południowy: Zawszeście przedtym półdniowego czasu przybiegali kopami do mego szałas. Zim.

Półdniówka, i, lm. i *czas roboczy półdniowy.* <Od Półdniowy >

Półdobowy pół doby *zabierający, trwający.* Gór.: Szychta półdobowa = 12 godzin z rzędu pracy górnika. <Pół + Dobowy >

Półdojrzały w *połowie dopiero dojrzały.* <Pół + Dojrzały >

Półdolar, a, lm. y *moneta wartości połowy dolara.* <Pół + Dolar >

Półdolarowy *przedstawiający wartość połowy dolara, kosztujący pół dolara:* Pamiątkowa sztuka półdolarowa. <Pół + Dolarowy >

Półdomowy na *wpół domowy, prawie domowy:* Poufni goście półdomowi zaczęli ś. już ściągać. Krasz. <Pół + Domowy >

Półdowód, odu, lm. ody *dowód połowiczny, niewystarczający, niezupełnie przekonujący.* <Pół + Dowód >

Półdrabek, bka, lm. bki, Półdrabinek, [Półgrabek] i. *drabina o jednej tylko żerdzi, przez którą szczeble*

wychodzą na wylot. 2. a. Półdrabinka jedna z *dwoch wązkich drabin stanowiących boki wozu drabiniastego:* Za plecami pana Michała do półdrabka za nogę uwiązany spoczywał kogut. Jeź. Mężczyźni przytrzymywali wóz, podpierając półdrabki. Kon. Trzymając ś. półdrabka, szła. Kon. Cztery szpongi żelazne... przytrzymywały całą skórę na rydwanie do półdrabków. Pol. 3. w lm. wóz mający za boki półdrabki. <Pół + *Drabek, od Drabka >

Półdrabinek, nka, lm. nki p. Półdrabek: P. dawno ś. już rozleciał. Dzierz. <Pół + *Drabinek, od Drabina >

Półdrabinka, i, lm. i p. Półdrabek. Goł. <Pół + Drabinka >

Półdramatyczny *dramatyczny w połowie, prawie dramatyczny:* Nie jestem w stanie oddać tego półkomicznego, półdramatycznego wrażenia wuchów Zosi. Kasz. <Pół + Dramatyczny >

Półdrapak, a, lm. i p. Półspust. <Pół + Drapak >

*Półdróżki: [W P.] = *do połowy dróżki:* Zawędrowali w P. <Pół + Dróżki, od Dróżka >

[Półdruga] p. Półtora: P. zagona. <Pół + Druga, od † Drug >

[Półdrużbi, ego, lm. owie] p. Półdrużbie. <Pół + *Drużbi, od Drużba >

[Półdrużbie, a, lm. a, Półdrużbie, Półdrużbi, Półdrużby] *pomocnik drużby, młodszy drużba.* <Pół + *Drużbie, od Drużba >

[Półdrużbie, ęcia, lm. ęta] p. Półdrużbie. <Pół + *Drużbie, od Drużba >

[Półdrużby, y, lm. owie] p. Półdrużbie. <Pół Drużby, od Drużba >

Półdrwiąco przys. od Półdrwiący: Zaśmiał ś. Bertuezi P. Jeź.

Półdrwiący na *wpół drwiący:* Kłaniał ś. z nią półdrwiącą. Jeź. <Pół + Drwiący, od Drwieć >

Półdrzemka, i, lm. i, Półdrzymka, Półdrzemanie *drzemka połowiczna:* Ze stanu półdrzemki przechodził w stan półczuwania. Jeź. <Pół + Drzemka >

Półdrzewny gór.: *Oprawa półdrzewna* p. Półodrzwiovy. Łab. <Pół + Drzewny >

Półdrzewo, a, lm. a *leśn. p. Poła.* <Pół + Drzewo >

Półdrzymka, i, lm. i p. Półdrzemka: Nagle ujrzał przed sobą panienkę, otworzywszy oczy z półdrzymki. Kow. <Pół + Drzymka >

Półdych, a, lm. y *istota na wpół duchowa:* Tak ów kozacki P. na złe radzi. Słow. <Pół + Duch >

Półduchowny, ego, lm. i rz. *osoba na pół duchowna na pół świecka; klecha, braciszek:* Dwór jego obfitował w kapelanów, kleryków, półduchownych i księży. Krasz. Czy Krzyżak, jako P., jemu, duchownemu, stanie w szrankach bojowych? <Pół + Duchowny >

Półdukat, a, lm. y *dawna moneta polska i litewska = 9 złp.* <Pół + Dukat >

Półdupek, pka, lm. pki, † Półłanek jedna z *dwoch wyniosłości tyłka u ludzi, jednu stroną dupy, natyłek [półrzyty, półrzytek, półrzytytek, półrzytytek, półrzyta, półrzyta], żart. szynka, półgęsek:* Wyniesienia tylnie nazwane są półdupkami. Krup. [Półdupki, śladki, półśladki]. <Pół + *Dupka, od Dupa >

Półdupkowy, † Półdupni przym. od Półdupek: Myszki wielkie półdupkowe. Kirch. <Od Półdupka >

† Półdupni p. Półdupkowy: Arterja półdupnia. Krup. <Pół + *Dupni, od Dupa >

Póldworzyskowy p. Póldworzyszczy: Zaczęto dzielić włóscian na dworzyskowych, póldworzyskowych i ogrodników. Jabł. A. <Pół + Dworzyskowy>

Póldworzyszczy, Póldworzyskowy w połowie dworzyskowy; *tyczący s. połowy dworzyska:* Naznaczony jeszcze r. 1577 porządek P. wyraźnie. Jabł. A. <Pół + Dworzyszczy>

× **Póldwójny p. Póltoraczny.** L. <Pół + Dwójny>

Póldwunasta m. i ni. *jedenascie i pół.* <Pół + *Dwunasta, od *Dwunast = Dwunasty>

Póldwunastej ż. *jedenascie i pół.*
[**Póldwusta**] p. **Póltorasta.** <Pół + Dwu + Sto>

Póldyplomata, y, lm. ci *na upół dyplomata, dyplomata potrosze:* Tajny agent polityczny, półżołnierz, P. Jaroch. <Pół + Dyplomata>

Póldyskusja, i, lm. e *na upół dyskusja, niby dyskusja:* Rozwinęła s. P., żywa, zajmująca, wywołująca raz śmiech, znów oklaski. Jeż. <Pół Dyskusja>

Póldywizja, i, lm. e, **Póldywizjon** *oddział wojska złożony z połowy dywizji:* Abmaszerunek odbywał s. póldywizjami. Górs. <Pół + Dywizja>

Póldywizjon, u, lm. y p. **Póldywizja:** W szyku bataljonowym grenadierowie formowali osobny P. Górs. <Pół + Dywizjon>

Póldywizjonowy przym. od **Póldywizjon:** Piechota przechodziła w kolumnach póldywizjonowych z pełnemi odstępami. Górs. <Od Póldywizjon>

Póldziałek, lka, lm. lki p. **Póldziało.**

Póldziałko, a, lm. a p. **Póldziało:** Dwoje póldziałek na naszych wystrzelili. Błaż. <Pół + Działko>

Póldziało, a, lm. a, **Póldziałek** *małe działo, mała armatka.* Zdr. **Póldziałko** <Pół + Działo>

Póldzida, y, lm. y *poćisk mniejszy od dzidy.* Bobr. Zdr. **Póldzidka.** <Pół + Dzida>

Póldzidka, i, lm. i p. **Póldzida:** Ludzie, zaopatrzeni bądź w krótkie miecze, bądź w póldzidki. Jeż. <Pół + Dzidka>

Póldzieciący, Póldziecinny *na upół dziecięcy, prawie dziecięcy:* W piersi jej póldziecięcej toczyła s. walka. Orzesz. <Pół + Dziecięcy>

Póldziecinny p. **Póldzieciący:** Wystąpiła przed przyjacielem mamy z całą swą póldziecinną żywością i paplaniną. Krasz. <Pół + Dziecinny>

Póldziecko, a, lm. **póldzieci** *na upół dziecko, jeszcze prawie dziecko:* Poznałam go dawno, byłam póldzieckiem zahukanym. Rodz. Bojaźliwa Zosia, P. jeszcze, nie miała Basnej dzielności. Sienk. <Pół + Dziecko>

Póldziedzic, a, lm. e *dziedzic na połowie majątku.* Bobr. <Pół + Dziedzic>

Póldziedziczny *dziedziczny w stosunku do połowy majątku, połowę dziedzictwa stanowiący.* Bobr. <Pół + Dziedziczny>

† **Póldzieniec**, nca, lm. nce p. **Poludniowiec.** Żebr. <Pół + *Dzieniec, od Dzienny>

[**Póldzienny**] p. **Póldniowy.** <Pół + Dzienny>

× **Póldziesiąta** nieod. p. **Póldziesiąta.** <Pół + Dziesiąta, od *Dziesiąt = Dziesiąty>

× **Póldziesiątej** nieod. p. **Póldziesiątej.** <Pół + Dziesiątej, od Dziesiąty>

Póldziesiąta nieod. m. i ni., × **Póldziesiąta** *dziesięć i pół:* P. łockia. <Pół + *Dziesiąta, od *Dziesiąt = Dziesiąty>

Póldziesiątej, × **Póldziesiątej** ż. *dziesięć i pół.*

× **Póldziewiąta** p. **Póldziewięta.** <Pół + *Dziewiąta, od *Dziewiąt = Dziewięty>

× **Póldziewiętej** nieod. ż. p. **Póldziewiętej.** <Pół + Dziewiętej>

Póldziewięta nieod. m. i ni., × **Póldziewięta** *osiem i pół:* P. łockia. <Pół + *Dziewięta, od Dziewiąt = Dziewięty>

Póldziewiętej, × **Póldziewiętej** ż. *osiem i pół.*
Póldziki *na upół dziki:* Dla tych póldzikich zagończyków było to zjawisko nadzwyczajne, nowe. Sienk. P. pastuch. Sienk. **Póldzicy** Azjaci. <Pół + Dziki>

Póldzikość, i, blm. rz. od **Póldziki.**
Póldziurek, rka, lm. rki pog. żart. *podłotek.* <Pół + *Dziurek, od Dziura>

Póldziwaczny *na upół dziwaczny:* Półgieniajny, P. pomysł. <Pół + Dziwaczny>

Pótecho, a, lm. a *echo połowiczne, niewyraźne:* Skrzyp pióra rozlegał s. w ciszy, budząc łaskotliwe jakies pótecha szmeru. Jeż. <Pół + Echo>

Póteczka, i, lm. i p. **Półka.**

† **Pótek**, lku, lm. lki p. **Pałk:** Iletmani go w potrzebach wielkich używali, P. wojska porzuciwszy pod moc. Petr.

Pótekspresowy nabój, myśl. = *niezupełnie pękający przy uderzeniu s. o coś twardego:* Znajduje s. w użyciu do nabojów pełnekspresowych i pótekspresowych. <Pół + Ekspresowy>

[**Póten**] p. **Pełny.** <Z Pełen>

Pótelptyczny *mający postać połowy elipsy:* O piecach pótelptycznej figury. Cłm. <Pół + Elptyczny>

Pótfalrykat, u, lm. y *materiał surowy w części już przerobiony:* Artykuły surowe, pótfalrykаты i wyroby. <Pół + Falrykat>

Pótfasek, ska, lm. ski *naczynie stanowiące połowę faski:* Faski, pótfaski do nabiałów. Haur. <Pół + *Fasek, od Faska>

Pótfenigowy *wynoszący, kosztujący pół feniga:* Wróciliśmy na wieżór do Luboni na pótfenigowego gierylasy. <Pół + Fenigowy>

Pótfiگلarnie przys. od **Pótfiگلarny.**
Pótfiگلarny *na upół fiگلarny:* Z ustami jej, zdawało s., że zróśł s. na wieki P. półsmętny uśmiezek ironiczny. Orzesz. Zawolała Zosia z pótfiگلarnym, półkapryśnym: nadąsaniem. Orzesz.

<Pół + Fiگلarny>

Pótfilarze, a, lm. a bud. *filar w ścianie, którego wyskok z niej zajmuje zwykle połowę jego szerokości.* <Pół + *Filarze, od Filar>

Pótfilozof, a, lm. owie *na upół filozof:* Tylko P. dba o istotę rzeczy. Spas. <Pół + Filozof>

Pótfiluternie przys. od **Pótfiluterny:** Zerknęła na Zosię i na mnie swemi błyszczącymi czarnymi oczyma półżyćliwie, P. Orzesz.

Pótfiluterny *na upół filuterny.* <Pół + Filuterny>

Pótfiret, u, lm. y, × **Pótczwartnik** druk. *justunek, mający połowę szerokości firetu.* <Pół + Firet>

Pótfłaga, i, lm. i *flaga, słota niewielka:* Morze s. psuje! — Zwykła P. północna, odparł drugi. Rodz. <Pół + Flaga>

Pótflorenowy *wynoszący, kosztujący połowę florena.* <Pół + Florenowy>

Pótflorenówka, i, lm. i *moneta wartości połowy florena.* <Pół + *Florenówka, od Florenowy>

Pótfrazecek, czka, lm. czki p. **Półfrak.**

Półfrak, a, lm. i *suknia przypominająca frak:* W czarnym półfraku, w jasnych spodniach i w butach. Korz. Zdr. **Półfracek.** <Pół + Frak>

Półfrancuskie ciasto cukier. *ciasto drożdżowe z większą ilością masła surowego.* <Pół + Francuski>

Półfrancuz, a, lm. i na *wpół Francuz, człowiek sfrancuziały.* <Pół + Francuz>

Półfrancuzka, i, lm. i forma ż. od **Półfrancuz**: Ouida (panna la Ramée), P., stanowi wyjątek i szkołę własną. Nagan.

Półfrankowy wynoszący, kosztujący pół franka: Moneta półfrankowa (= *półfrankówka*). <Pół + Frankowy>

Półfrankówka, i, lm. i *moneta wartości pół franka*: Coraz to nowa P. spada do morza. Chełm. <Od Półfrankowy>

Półfuncie, a, lm. a *połowa funta, pół funta*. Troc. <Pół + *Funcie, od Funt>

Półfuncik, a, lm. i *połowa funcika*. <Pół + Funcik>

Półfuntek, tka, lm. tki *ciężarek, gwicht półfuntowy.* <Pół + *Funtek, od Funt>

Półfuntowy ważący pół funta: P. bochenek chleba. Kula do działa półfuntowa. Troc. <Pół + Funtowy>

× **Półfursztat, u**, blm. *tkanina pośledniejsza od fursztatu, a naśladująca go*: I P. bywał, cło od nich, również jak od fursztatów, stanowi instruktarz celny litewski. Goł. <Pół + Fursztat>

Półgalop, u, lm. y *bieg konia podskakujący, ale nie cwał jeszcze.* <Pół + Galop>

Półgalowy na wpół galowy: Uniform P. <Pół + Galowy>

× **Półgarce, a**, lm. a I. *połowa garnca*: Garniec ma dwa półgarce. Vol. 2. p. **Półgarncówka**, <Pół + *Garce, zam. *Garce, GARN>

× **Półgarcowy p. Półgarcowy**: Półgarcowa miara. Kn. Flaszki półgarcowe. Torz. Adam Małachowski, krajeży koronny, miał u siebie w Bąkowej Górze kielich wielki półgarcowy, na którym wyrzyte były trzy serca z podpisem: *Cor da fidelium*. Kit. <Pół + Garcowy>

Półgarcówka, i, lm. i p. **Półgarcówka**: Trzy półgarcówek wódki. Syr. <Pół + Garcówka>

× **Półgardłek, tka**, lm. tki *środek podgardla*: Parys niemiecki P. miał ścigniony meońskim kapeluszem. Koch. J. P. komu przeciąg. P. cheł. <Pół + *Gardłek, od Gardło>

Półgarcowy, × Półgarcowy zawierający w sobie pół garnca. <Pół + Garcowy>

Półgarcówka, i, lm. i, × **Półgarcówka, [Półgarcówka]**, × **Półgarce miara zawierająca w sobie pół garnca**. <Pół + Garcówka>

[**Półgarstek, tka**, lm. tki] *wymiędlona sztuka lnu*. Gwar. Dziesięć półgarstków stanowi kądziółkę. <Pół + *Garstek, od Garś>

Półgaska, i, lm. i, × **Półgaska, Półgasek, [Piersnik, Pirsnik]** *połowa tułowią gęśniego zwinęta i uwędzona*: Dla mężczyzn wędliny leżą do wyboru, półgaski tłuste. Mick. <Pół + Gaska>

Półgębek tylko w wyr. przen.: Mówię półgębkiem = *oglednie, półgłosem, niewyraźnie, niezrozumiale, bąkając pod nosem, wrywkowo, nieśmiało*: Przyjść do niego z gołą ręką, to kwaśno patrzy i półgębkiem gada. L. Uśmiechnęła ś. do niego półgębkiem. Oss. Jabyśmy była filozofka? rzekła półgębkiem skromna Lucylla. Węg. Poseł nie powinien gadać półgębkiem. L. Usiłują go wprowadzić w rozmowę, ale on półgębkiem odpowiada. L. Szambelan z tych wszystkich wyznań, półgębkiem czynionych, dorozumiał ś., iż coś złego... istnieć musiało. Krasz. Zjadłszy półgębkiem

obiad u Stahremberga. Kaczek. (= *cedząc jednym zębem*). <Pół + Gębek, od Gęba>

Półgębkowy, Półgębny półgłośny, niewyraźny, ogledny: Przez uśmiech P. pozwałała. L. Zwierzenie półgębkowe. Słusznie możnaby zapytać: czemu August nie wystąpił otwarciem? czemu, zamiast kilkukrotnych niewyraźnych, półgębkowych grózb, nie stanął wobec sejmu i narodu z potężnym argumentem? Jaroch. <Od Półgębek>

Półgębny p. Półgębkowy: Precz stąd, poczeie kudłogady ślepych podśluchów, szeptów, półgębnym uśmiechów. Nar. <Pół + Gębny>

Półgęsek, ska, lm. ski i p. **Półgaska**: Półgęski wędzone bez wszelkiej innej przyprawy i surowo jadać ś. mogą. Kluk. 2. żart. p. **Półdupek**. <Pół + *Gęsek, od Gęś>

× **Półgęska, i**, lm. i p. **Półgaska**: Krupniczek z półgęską. Krasz. <Pół + *Gęska, od Gęś>

Półgęsto przys. od **Półgęsty**.

Półgęsty na *pół gęsty*. <Pół + Gęsty>

Półgienjalny na wpół gienjalny: Autor bezwzględnie uległ urokowi półgienjalnych, półdziwacznych pomysłów Nietzsche'go. <Pół + Gienjalny>

Półgienjusz, a, lm. e w *połowie gienjusz, prawie gienjusz*. <Pół + Gienjusz>

Półgiermacz, a, lm. e, **Półgiermak krótki giermak**: Od półgiermacza Hłdrą podszytego groszy 15. Tak. Od podszycia półgiermacza sukiennego 6 groszy, jedwabnego 10 groszy. Goł. <Pół + *Giermacz, od Giermak>

Półgiermak, a, lm. i p. **Półgiermacz**. <Pół + Giermak>

Półglansowy p. Półblyszczący. <Pół + Glansowy>

× **Półgładzik, a**, lm. i *pilnik*. <Pół + Gładzik>

Półgłęboki *niezupełnie głęboki*: Kalosz P. (= *do podbicia sięgający*). <Pół + Głęboki>

Półgłos, u, lm. y I. *szepot, głos przytłumiony, przyciszony*: Dolatuje cichy, jakby senny P. księdza, który odprawia modlitwę. Sts. Hrabia czyta półgłosem. L. (= *półgębkiem*). Zewsząd ich półgłosami witać poczęto. Krasz. Nagle słyszysz za drzwiami wycieranie nóg, chrząkanie i mruczenie półgłosem. Sienk. 2. *półton* (w muzyce). Zdr. **Półgłosik**. <Pół + Głos>

Półgłosik, u, lm. i p. **Półgłos**. Pol. Brzdąkał on po gęśli i śpiewał półgłosikiem. Górs. <Od Półgłos>

× **Półgłoska, i**, lm. i p. **Spółgłoska**. Sł. wil. <Pół + Głoska>

× **Półgłoskowy** przym. od **Półgłoska, spółgłoskowy**: Dźwięk P.

Półgłośnie przys. od **Półgłośny, L.**

Półgłośny *niezupełnie głośny, niewyraźny, ledwie słyszany*. L. Ujrzelismy ciemne sylwetki kilku postaci ludzkich, wiodących półgłośną rozmowę. Sienk. <Pół + Głośny>

× **Półgłowiec, a**, lm. a p. **Półgłowiec**. Sł. wil. <Pół + *Głowiec, od Głowa>

Półgłowiec, wca, lm. wce, × **Półgłowcie, Półgłowiy** terat. (hemicephalus) *potwór mający tylko część głowy*. <Pół + *Głowiec, od Głowa>

Półgłówny lek.: + *Bolenie półgłowne p. Migrena*: Półgłównemu bolu lekarstwo. Syr. <Pół + *Główny, od Głowa>

Półgłowy, ego, lm. e terat. p. **Półgłowiec**. <Pół + *Głowy, od Głowa>

Półgłódek, dka, lm. dki *głód niezupełny*: Wkrótce zaczął ś. szerzyć w wojsku z racji zatopie-

nia młynów nie głód jeszcze, lecz doskonały P. Żer. <Pół + Głódek, od Głód>

Półgłówek, wka, lm. wki I. × P. *pół głowy*. Urs. 2. a. [**Półhepek**] przen. *człowiek tępej głowy, niedoświadczony, któremu piątej klepki w głowie brakuje; głupiec, narwaniec, warjat, idjota, błędny, postrzeleńnic; półmédrek*: Lata, jak P. Jakiś P. chciał ś. popisować. Co za utrapienie z tym półgłówkiem! Boh. <Pół + *Główek, od Głowa>

× **Półgłowstwo, a**, blm. *tępość głowy, głupota*. L. <Pół + *Głowstwo, od Głowa>

Półgłuchy na wpół głuchy, nieco głuchy, przygłuchy: Stary próżno ś. tu włóczył długo, udając półgłuchego, półgłuptaszka. Krasz. <Pół + Głuchy>

Półgłupiec, pea, lm. pey *człowiek głupkowaty, głupowaty, półgłówek*: P., rzekłbyś, że ma dwa rozумы, w jednym mieszkające ciele; głupstwo alb wiem i dowcip naprzemian w nim migają ś. Wiszn. <Pół + Głupiec>

Półgłuptaszek, szka, lm. szkowie *głuptaszek na wpół, półgłówek*: Stary próżno ś. tu włóczył długo, udając półgłuchego, półgłuptaszka. Krasz. <Pół + Głuptaszek>

Półgniewnie przys. od Półgniewny: P., ze smutkiem odwróciła ś. ode mnie i rzekła. Orzesz.

Półgniewny na wpół gniewny. <Pół + Gniewny>

Półgodzina, y, lm. y, Półgodzinie *pół godziny*: Wszystkobyś niewielkiemi dokazała trudy, godziną cierpliwości, półgodziną nudy. Miek. Zdr. **Półgodzinka**. <Pół + Godzina>

Półgodzinie, a, lm. a p. Półgodzina: Półgodzinem za nimi nierychlej przybywa. P. Koeh. <Pół + *Godzienie, od Godzina>

Półgodzinka, i, lm. i p. Półgodzina; male pół godziny: Po malej półgodzinie wszystkie wrócili. Przed półgodziną listy odesłano. <Pół + Godzinka>

Półgodzinny pół godziny zabierający, trwający: Półgodzinne kazanie. L. P. postój. <Pół + Godziczny>

Półgorączkowo przys. od Półgorączkowy. **Półgorączkowy na wpół gorączkowy**: Azja pod wieczór wpadł w stan P., półprzytomny. Sienk. <Pół + Gorączkowy>

Półgorset, u, lm. y stanik sznurowany bez rękawów, leniuszek. <Pół + Gorset>

Półgospodarz, a, lm. e na wpół gospodarz, wicogospodarz: Grał rolę półgospodarza. Krasz. <Pół + Gospodarz>

Półgotycki w połowie gotycki, nieczysty gotyk. <Pół + Gotycki>

[**Półgrabek, bka, lm. bki**] p. **Półdrabek**: Stara młynarka odpędziła matki od półgrabków. Pol. <Zam. Półdrabek, przez sld. do Grabki>

† **Półgrabia, i, lm. i wicegrabia**: Podle niego siedział jakiś P., który był w gościnę przyjechał. Pereg. <Pół + Grabia>

Półgranacie, a, lm. a, × Półgranat *grubsze sukno granatowe*: Półgranacia drożej nie mają sprzedać nad złotych 5. Vol. Sukna szkarłata, granaty, półgranacia, półszarłacia. Vol. <Pół + *Granacie, od Granat>

× **Półgranat, u, lm. y p. Półgranacie**: Półszkarłacia, półgranaty; te jednak materje... Goł. Woznice w półgranacie, pacholecy w bławacie. Bies. <Pół + Granat>

† **Półgranatni, [Półgranatni]** przym. od **Półgranat**: Ferieja półgranatnia fijołkowa z guzami złocistemi. Mor. Tob. <Pół + *Granatni, od Granat>

[**Półgranatny**] p. **Półgranatni**.

Półgraneek, nka, lm. nki *połowa grana*: Każde słowo trzeba ważyć na grany i półgranki. Kaczek. <Pół + *Graneek, od Gran>

Półgrecki w połowie grecki: Półgreckie pochodzenie. <Pół + Grecki>

Półgreczyn, a, lm. i *Grek w połowie*. L. <Pół + Greczyn>

Półgreczynka, i, lm. i forma ż. od **Półgreczyn**. **Półgrosz, a, lm. e, [Półgrosz]** p. **Półgroszek**: Darmo, już nie poradzisz, kiedy złe półgrosze. Pot. Rejestr sto kóp w półgroszach przez wielbego niegdyś Macieja Koszewskiego. Wej. <Pół + Grosz>

Półgroszek, szka, lm. szki, Półgrosz, Półgroszówka *moneta wartości połowy grosza, † półka, † k wartnik*: Zygmunt (książę na Głogowie) uzyskał od króla Władysława przywilej bicia półgroszków na stopę polską. Paw. Półgroszki nazywały ś. w Polsce kwartnikami. Cz. Powywołano one stare półgroszki. Grod. <Pół + *Groszek, od Grosz>

Półgroszkowy przym. od Półgroszek, półgroszowy: Sery groszowe mieć do przedania, do rozehodu półgroszkowe. Ek. <Od Półgroszek>

Półgroszowy przym. od Półgrosz, półgroszkowy: Moneta półgroszowa. Konwie groszowe, półgroszowe, szelągowe. Tak. <Od Półgrosz>

Półgroszówka, i, lm. i p. Półgroszek: W monecie miedzianej trzygroszówki, groszówki, półgroszówki. Vol. <Od Półgroszowy>

Półgrób, obu, lm. oby *na wpół grób, niby grób*: A życie półśmiercią, a dom ten półgrobem. Szaj. <Pół + Grób>

× **Półgrubryn, a, lm. y, × Półgrubryna** *gatunek materijki tureckiej nasładowej grubryn*: Od ezamletu, półgrubryna, saje... Vol. <Pół + Grubryn>

× **Półgrubryna, y, lm. y p. Półgrubryn**. Goł. <Pół + *Grubryna, od Grubryn>

Półgruntowny I. półprawdziwy: Kamień P. L. 2. *niezupelnie uzasadniony*. <Pół + Gruntowny>

Półgruntowy posiadający połowę normalnej ilości gruntu, mający półłanek: Wieś polska ma całogruntowych, półgruntowych kmiotków i zagrodników. Goł. (p. Półkmieć). <Pół + Gruntowy>

Półgryf, a, lm. y gryf połowiczny: Ow P., pół-smok, czy smok skrzydlaty, z ruskiej książęcej Pogoni na pieczęciach Jagiełły znajomy. Bobrow. <Pół + Gryf>

Półgrządek, dka, lm. dki bud. *krótka belka, pomiędzy dwie rzędem leżące osadzona, od jednej do drugiej sięgająca*; międzysięg, sztychówka, rygiel. Podcz. <Pół + *Grządek, od Grzęda>

† **Półgrzywnie, a, lm. a** *moneta wartości połowy grzywny*: W on rok, kiedyby żyto było po półgrzywniu czwiertnia. Strum. <Pół + *Grzywnie, od Grzywna>

Półgwar, u, lm. y *gwar niewyraźny, szmer*. Orzesz. <Pół + Gwar>

Półgwinea, i, lm. e *moneta wartości połowy gwiney*. <Pół + Gwinea>

Półhabit, u, lm. y *habit połowiczny*: Do tej chwili nosiła tylko pensjonarskie sukienki lub długie półhabitы zakonne. Zap. <Pół + Habit>

Półhak, a, lm. i, Pułhak, †Pułak, Dupelhak *gatunek hakowniczy*: Miejsce ludzie mają mieć półhaki, działka, działka, miecze i wszystko, co do obrony piechoty należy. Petr. <Pół + Hak>

†Półhetkowy: Głowa półhetkowa = *bylejaka, słaba, tepa, półglówek*: Ty chcesz koniecznie w swojej półhetkowej głowie biblioteczkę założyciel! Haur. <Pół+*Hetkowy, od Hetka>

Pólhistoryczny w polowie historyczny, prawie pewny, prawie autentyczny: Powieść pólhistoryczna. <Pół+Historyczny>

Pólhollenderski w polowie holenderski: Płótno pólhollenderskie. <Pół+Hollenderski>

Pólidjota, y, lm. ci idjota w polowie: Uważali go za pólidjotę. Psm. <Pół+Idjota>

Pólidjotka, i, lm. i forma ż. od Pólidjota.

Pólidjotyzm, u, blm. idjotyzm polowiczny: Systematyczne niedojadanie, brak słońca i powietrza wytwarzają P. Karł. <Pół+Idjotyzm>

Pólimperjal, a, lm. y złota moneta rosyjska, nominalnie = 5 rs. <Pół+Imperjal>

Pólinteligienoja, i, blm. inteligienoja polowiczna. <Pół+Inteligienoja>

Pólrironicznie przys. od Pólrironiczny.

Pólrironiczny na wpol ironiczny: Cóż? spytał, pólrironicznym, pólpogardliwym wzrokiem spoglądając na przychodzących. Kaczk. <Pół+Ironiczny>

Pólistnienie, a, blm. istnienie polowiczne, istnienie pozorne: P. na okręgu ziemskiej bryły. Lange. Znajdował upodobanie w odrętwiałości półśnu, półistnienia. Zdziech. O, błogosławie za chwilę wytchnienia, za te półmiercie, za te półistnienia! Kon. <Pół+Istnienie>

Półjajowaty półowalny. Anat.: Dołek P. przyślonka (w uchu) (fovea semiovalis vestibuli). <Pół+Jajowaty>

Półjamnik, a, lm. i myśl. odmiana psa, pies mieszany z jamnikiem. <Pół+Jamnik>

Półjaskrawie przys. od Półjaskrawy.

Półjaskrawy na wpol jaskrawy: Możeby i wdzięczna była temu, kto by mię wyrwał z tego półmrocznego, półjaskrawego marzenia. Orzesz. <Pół+Jaskrawy>

Półjasno przys. od Półjasny.

Półjasność, i, blm. rz. od Półjasny: P. zmierzchu, mglista i wyblada. Jent.

Półjasny na wpol jasny, niezpełnie jasny, półciemny: Każdy kwiat ma swoje zapachy, każdy duch swój wid P. Słow. Może tylko w noc półjasną upiór jaki nalatywał. Słow. Półjasne pozucieie jakiegos ogromnego niebezpieczeństwa. Kozł. <Pół+Jasny>

Półjawa, y, blm. jawa w polowie: W marzeniach półśnu, półjawy czynił różne rachuby na przyszłość. Krasz. Czasem mignęło przed nim w półśnie, w półjawie różowe oblicze Basi. Sienk. <Pół+Jawa>

Półjazek, zka, lm. zki 1. przegrodzenie strumienia wody. 2. w obmurzu kotłowym = przegroda poprzeczna w kanale spalinowym, zacieśniająca częściowo swobodny obszar jego przekroju. <Pół+*Jazek, od Jazek>

[Półjedwabny] p. Półjedwabny. <Z Półjedwabny>

Półjedenasta m. i ni. *dziesięć i pół*. <Pół+*Jedenasta, od *Jedenast = Jedenasty>

Półjedenastej ż. *dziesięć i pół*.

Półjedwab, biu, lm. bie, †Półjedwabie *materja a. nici z jedwabiu w połączeniu z włóknami lnu, bawełny i t. p., nieczysty jedwab*. <Pół+Jedwab>

†Półjedwabie, a, lm. a p. Półjedwab. Troc. <Pół+*Jedwabie, od Jedwab>

Półjedwabny, [Półjedwabny] przym. od Półjed-

wab: Półjedwabna wstążka. Troc. <Pół+Jedwabny>

Półjezdny w polowie jezdny: Kilka kobiet na koniach, napadniętych przez jakąś gromadę zbójów półpieszą, półjezdną. Krasz. <Pół+Jezdny>

Półjuda, y, lm. y na wpol Żyd: Z Żydówką tą kochaną co uczyni? ba, i z synkiem półjudą? Krasz. <Pół+Juda>

Półk - p. Pułk -.

Półka, i, lm. i l. deska pozioma w szafie, framudze lub na ścianie do stawiania książek lub innych rzeczy: Zawadzwszy o półkę, garnek na niej stojący zrzucił. L. W półkach leżą krajanki, gomółki. Kras. Zdjęte srebra z półki co żywo zwinne chędożą pachółki. L. (z kre tensu. L.).

2. [P.] 6 parników przędzy białej, czyli 12 łokci; P. płótna = 14 łokciom płótna; szulca płótna domowej roboty. 3. [P., Półka] bryt sukni: Fartuszek w półtory półki. 4. [P.] kawałek płótna wprawiony z przodu w spódnice. 5. [P.] kawałek grubej tkaniny wełnianej o pięknych kolorach, pół łokcia szeroki, który kobiety przypasują sobie z tyłu. 6. [P.] spółka: Robią na półkę. 7. fl. bal nad ryzą, który leży na mieczach. Mag. 8. gór. skała płonna między rozszczępionym pokładem soli. 9. ryb: Półki = części, z których niewód zszywają. Zdr. Półeczka, [Poleczka, Polica]. <PÓŁ/POL>

Półkadek, dka, lm. dki mała kadź, kadka, przykadek, półkufek: Bachus z gron pławi od prasy sok w P. winny. Mias. <Pół+*Kadek, od Kadź>

Półkaftan, a, lm. y l. sukniu spodniu księża a. kozacka; kamizelka ludowa z rękawami lub bez nich. <Pół+Kaftan>

Półkamasz, a, lm. o, × Półkamasze *krótki kamasz*. <Pół+Kamasz>

× Półkamasze, a, lm. a p. Półkamasz. Sł. wil. <Pół+*Kamasze, od Kamasz>

Półkamień, nia, lm. nie połowa kamienia (wagi): Pod winą półkamienia wosku. Przyw. Takowy mistrz ma być półkamieniem wosku karany. Przyw. <Pół+Kamień>

Półkanalik, a, lm. i p. Półcewie. <Pół+Kanalik>

Półkapryśnie przys. od Półkapryśny.

Półkapryśny na wpol kapryśny: Zawołała Zenia z półfiglarnym, półkapryśnym nadąsaniem. Orzesz. <Pół+Kapryśny>

× Półkarcie, a, lm. a połowa karty (w książce); pół arkusza papieru: Cheesz w półkarcieu spisać eoty niezliczone. Sł. wil. <Pół+*Karcie, od Karta>

Półkaretka, i, lm. i rodzaj pojazdu, karetka w polowie kryta. <Pół+Karetka>

Półkarpiówka, i, lm. i rodzaj dachówki. <Pół+Karpiówka>

Półkartaun, a, lm. y, Półkartauna, × Półkarton, Półmurołom *armata, używana w w. XVI i XVII, strzelająca kulami 24-funtowej wagi*: Półkartauny zowią burzycielami. Chm. B. Próbowano półkartaunów siły. Krasz. <Pół+Kartaun>

Półkartauna, y, lm. y p. Półkartaun. <Pół+Kartaun>

× Półkarton, a, lm. y p. Półkartaun. Mosk. <Z Półkartaun>

Półkastorowy w polowie kastorowy, nie czysto kastorowy: Kapelusze P. <Pół+Kastorowy>

Półkaszkiecik, u, lm. y nakrycie głowy przypominające kaszkiet: Jedni w szlafmycach, w półkaszkietach; innym, jak można, dają ś. czapki. T. K. <Pół+Kaszkiecik>

Półkawalerski *na wpół kawalerski*: Półkawalerskie życie mu smakowało. Krasz. <Pół + Kawalerski>

Półkapiel, i, lm. e lek. *moczenie połowy ciała w plynie*, × półkapiółek, × półkapiółka, kąpiel nasiadowa, nasiad (semicupium). <Pół + Kapiel>

× **Półkapiółek**, lka, lm. lki p. **Półkapiel**. <Pół + *Kapiółek, od Kapiel>

× **Półkapiółka**, i, lm. i p. **Półkapiel**. <Pół + *Kapiółka, od Kapiel>

Półkilowy *ważący pół kilo*: Funt P. <Pół + Kilowy>

Półkirys, u, lm. y, † **Półkirys** *połowa kirysu (zbroi na piersi i plecach)*. <Pół + Kirys>

† **Półkirys**, ia, lm. sie p. **Półkirys**: Przypadnie do swojego chyżo półkirysia. Pot. <Pół + Kirys>

Półkirysnik, a, lm. cy *żołnierz, ubrany w półkirys, na poły we zbroję ubrany*. Macz. <Od *Półkirysny, od Pół + *Kirysny, od Kirys>

Półklecha, y, lm. y *na wpół klecha*: Z syna jej zrobili potworę, półklechę, półświeckiego. Krasz. <Pół + Klecha>

Półklejowy papier = *zawierający w sobie połowę tej ilości kleju, co papier klejowy (=na którym pismo ś. nie rozlewa)*. <Pół + Klejowy>

Półkleszy przym. od **Półklecha**: Ta pocieszna zaiste figura, bo półklesza, półżołnierska. Krasz. <Od Półklecha>

Półkłęzcęć, y, ał *kłęzcęć w połowie*: Nieruchomy w tej półkłęzcącej postawie króliewicz został jak przykuty do siedzenia i łoża. Krasz. <Pół + Kłęzcęć>

Półkłączenie, a, bfm., czynność cz. **Półkłęzcęć**.

Półkłęska, i, lm. i *na wpół kłęska*: Była to pierwsza napaś w r. 1224 i skończyła ś. jeszcze półkłęską. Bart. <Pół + Kłęska>

† **Półkłodęć**, dka, lm. dki *miara do rzeczy sypkich i ciekłych, pół kłody (miary)*: Tako mi pomoży Bóg... jakom ja nie dał Mikołajewi półkłodka miodu, ale jį kupił za kopę groszy, tej mi nie zapłacił. Rot. <Pół + *Kłodęć, od Kłoda>

Półkmiectwo, a, bfm. *stan półkmięcia, półrolnictwo, zagrodnictwo*. Świt. <Pół + Kmiectwo>

Półkmięć, a, lm. e p. **Polownik**. <Pół + Kmięć>

Półknagnal, a, lm. e *gwóźdź do ośmiu cali długości, pięć linji szeroki, trzy linje gruby*. Śl. wil. [Półko] p. **Półki**.

Półkociel, tła, lm. tły, **Półkocioł**, **Półkocielek**, **Półkociołek** *mały kocielek objętości połowy całego kociła*. <Pół + Kocielek>

Półkocielek, lka, lm. i p. **Półkociel**.

Półkocioł, tła, lm. tły p. **Półkociel**. <Pół + Kocioł>

Półkociołek, lka, lm. lki p. **Półkociel**.

Półkoczek, a, lm. e *mały koczek, powozik*: Nie tylko główna karczma, lecz także obte mniejsze zaledwie mogły pomieścić półkocze, wózki i dryndulki. Rog. Zdr. **Półkoczyk**. <Pół + Koczek>

Półkoczyk, a, lm. i p. **Półkoczek**.

Półkoks, u, bfm. *węgiel kamienny w połowie zamieniony na koks*. <Pół + Koks>

Półkółcowy anat.: Mięsień P., półościovyy, † tarnisty, × spieczasty, × współspieczasty, × półościeniovaty, † koleczysty (musculus semispinalis). <Pół + Kółcowy>

Półkole, a, lm. a, † **Półkrążę**, **Półkręże**, **Półkrąg** i. a. **Półokrąg**, × **Półokręże**, † **Półokrążę**, **Półobwód** *połowa koła, półokrąg*: Liezne za-

siadły widze w niezmiernym półkolu. Dm. Na mienionym jedwabiu lazurze lśnił ś. herb, srebrne księżycą P. Słow. 2. *połowa powierzeni koła, przedzielonego średnicą*. 3. × P. **półkula**: Nasze P. (=stary świat). Drugie P. (=nowy świat). Śl. wil. 4. gór.: P. zawieszalne, zawiesznik = *narzędzie składające ś. z półkółka podzielonego na stopnie i pionu wskazującego te stopnie; katomiar służący do mierzenia upadu pokładu lub pochylenia robót podziemnych*. <Pół + *Kole, od 1. Koło>

Półkolisto przys. od **Półkolisty**: Wielki ś. łuk P. wykreślił. Ml. Wierzech ściany nad ołtarzem, P., przez sklepienie odcięty. Rol.

Półkolisty, **Półkolny** i. przym. od **Półkole**; **Półkołowy**, **półokrągły**, **półokręgowy**, **półcyrkłowy**, **półcyrklasty**: Brev półkolista. Sow. Głębią półkolistej chmury, podnoszącej ś. z nad zatybrańskich wzgórz, słońce rozpałało tysiącem kolorów i ogni. Orzesz. 2. anat.: Przewody półkoliste w uchu (canales semicirculares). 3. chir.: Cięcie półkoliste. 4. gm.: Zwieszenie półkoliste p. **Gniazdo** pod 26. <Od Półkole>

Półkolny p. **Półkolisty**. L. <Od Półkole>

Półkolorowy *do połowy kolorowy, w połowie kolorowy*: Koszule półkolorowe letnie. <Pół + Kolorowy>

× **Półkolubryna**, y, lm. y p. **Kolubryna**. <Pół + Kolubryna>

Półkolumna, y, lm. y, **Półkolumnie** bud. *kolumna przy ścianie, wpuszczona w nią mniej niż do połowy swej grubości*: Po obydwóch stronach bramy stały półkolumny z ciemno-szarego alabastru. Cwik. <Pół + Kolumna>

Półkolumnie, a, lm. a p. **Półkolumna**.

Półkołowy p. **Półkolisty**: P., półkrążny. Bobr. <Pół + Kołowy>

Półkomicznie przys. od **Półkomiczny**.

Półkomiczny *na wpół komiczny*: Nie jestem w stanie oddać tego półkomicznego, półdramatycznego wrażenia wybuchów Zosi. Kasz. <Pół + Komiczny>

Półkompanja, i, lm. e woj. = *oddział wojska o połowę mniejszy od kompanji*: P. piesza. <Pół + Kompanja>

Półkonkretnie przys. od **Półkonkretny**.

Półkonkretny *na wpół konkretny*: Termin P. <Pół + Konkretny>

Półkopek, pka, lm. pki, × **Półkopie** *połowa kopy, 30 sztuk*: a) [P. zboża] = 30 snopków zboża złożonych razem na polu: Układać w polu półkopki. P. dobrze poszyty. W pole rzucony pod krzakami, pod półkopkiem, pozostawał na łasce Bożej. Jez. b) [P.] 30 łokci płótna. c) × P. = 30 groszy, *złoty polski*: Osadziliśmy i stanowimy, iżby wszędzie w państwie Naszym złoty (floreń) brany był za P. Wej. d) P. litewski Zygmunta Augusta = *moneta srebrna wartości 30 groszy litewskich = 37 gr. polskich, bita w mennicy wileńskiej r. 1564 i 1565*. <Pół + *Kopek, od Kopa>

× **Półkopie**, a, lm. a p. **Półkopek**: Książd biskup płocki i poznański po półkopiu. Vol. <Pół + *Kopie, od Kopa>

Półkopieniacze, a, lm. a *kusy kopieniak, półplaszczyk*: Wziął za P. granatowe sobolami pokryte. Niem. <Pół + *Kopieniacze, od Kopieniak>

Półkopja, i, lm. e *mała kopja*: Chwylił od kopijnika półkopję i wbił ją w ziemię. Krasz. <Pół + Kopja>

Półkopkowy przym. od **Półkopek**: Ks. biskup kujawski sto złotych w monecie półkopkowej. Vol. <Od Półkopek>

Półkopuła, y, lm. y *kopuła połowiczna*: Całość namiotu przykrywała u góry P. Jeź. <Pół + Kopuła>

Półkorce, a, lm. a, † **Półkorcze**, [Półkorcze], **Półkorzec** *połowa korca*. Zdr. **Półkorczyk**, [Półkoruszek]. <Pół + *Korce, od Korzec>

Półkorcowy przym. od **Półkorce**: Worek P.

Półkorcówka, i, lm. i *miara półkorcowa*. <Od Półkorcowy>

Półkorcze, a, lm. a p. **Półkorce**: Korcem jęczmienia i półkorczem jęczmienia. Leop.

Półkorczyk, a, lm. i p. **Półkorce**. <Pół + Korczyk>

† **Półkornecie**, a, lm. a, † **Półkornet** *mniejszy kornet kobiecy (ubiór na głowę)*: Koron kobiety używają na kornety, na półkornecia, na bonety. Haur. <Pół + *Kornecie, od Kornet>

† **Półkornet**, u, lm. y p. **Półkornecie**. <Pół + Kornet>

Półkorona, y, lm. y l. *rodzaj miary*. Sl. wil. 2. *moneta wartości połowy korony austriackiej*. <Pół + Korona>

Półkoronowy przym. od **Półkorona**: Wybijane będą srebrne jednokoronowe i półkoronowe sztuki.

[Półkoruszek, szka, lm. szki] p. **Półkorce**. **Półkorzec**, rea, lm. rea p. **Półkorce**. Wej. <Pół + Korzec>

Półkosz, a, lm. e p. **Półkoszek**. Gwar. <Pół + 1. Kosz>

Półkoszek, szka, lm. szki, [Półkoszek] wasąg l. a. **Półkosz** *kosz ustawiany na jedną z dwóch połów wozu (przodek lub zadek jego) i stanowiący wysłanie jego ścian i dna*: Latorośli tego drzewa gibkie bywają, półkoszki do wasągów i kolas z niego robią. Haur. 2. w lm. *wóz dwoma takimi koszami wyłożony*: Wieprzak umieszczony został w półkoszkaach. Sew. <Pół + *Koszek, od 1. Kosz>

Półkoszkowy przym. od **Półkoszek**: Półkoszkowe wozy. Kluk.

Półkoszokop, u, lm. y *koszokop połowiczny*. Jak J. <Pół + Koszokop>

Półkoszulek, lka, lm. lki *gors koszuli przygotowywany oddzielnie do zakładania na koszulę nieprasowaną, szmizetka, [m an i s z k a]*: Półkoszulki w święta nosił. Fred. A. <Pół + *Koszulek, od Koszula>

× **Półkoszulka**, i, lm. i *założka, kamizelka bez rękawów*. Bobr. <Pół + Koszulka>

Półkoza, y, lm. y *na wół koza*: Obrazie szpetności, co cię z półkozy i półzłotka złożyła natura. Lubom. <Pół + Koza>

Półkozak, a, lm. i *kozak w połowie*: Był to typ półkozaka. Rol. <Pół + Kozak>

† **Półkozielec**, lea, bfm. *bożek Pan.* Otw. <Pół + Kozielec>

Półkoziel, zła, lm. zły *satyr*. Bobrow. <Pół + Koziel>

† **Półkozy** przym. od **Półkoza**: Pan P., *semicaper Pan.* Zebr. <Pół + *Kozy, od Koza>

Półkożuszek, szka, lm. szki *kożuch krótki w rodzaju kurtki, kaftana*: Skulony w półkożuszku dziad. Kon. Obaj mieli na sobie półkożuszki, o-szyte szarym sukmem. Sienk. <Pół + Kożuszek>

Półkrąg, ęgu, lm. ęgi p. **Półkole**: Na zrebie gładów w P. stanęli (wodzowie). Zm. <Pół + Krąg>

Półkrągłak, a, lm. i *krągłak darty na pół*. Łab. <Pół + Krągłak>

† **Półkrąże**, a, lm. a l. p. **Półkole**. 2. p. **Półkula**: Mózg podzielony jest na dwa półkrąża. Dyk. M. <Pół + *Krąże, od Krąg>

Półkrążny przym. od **Półkrąg**. Bobr. <Od Półkrąg>

× **Półkres**, u, lm. y *połowa kresu, środek kresu, biegu do mety*: Ciemne obłoki a noc za chmurami w półkresie swym zakryła księżyc i z gwiazdami. Koch. J. <Pół + Kres>

Półkrew, krwi, bfm. *krew w połowie z szlachetniejszej rasy, osiągnięta przez mieszanie ras, nie czysta krew*: Zakładano u znakomitszych gospodarzy obory pełnej krwi i półkwi. <Pół + Krew>

Półkręże, a, lm. a l. p. **Półkole**: Szykują ś. na teatrze w P. L. Amfiteatrum miało figurę półkręża. Nar. Bóg, widząc światło dobre, którym świat zweselił, wraz światło od ciemności w półkrężu rozdzielił. Przyb. Resztę piechoty z jazdą nakształł półkręża gęstym szykiem sprawił. Nar. 2. bud. w ozdobach architektonicznych, *wążka opaska jakiej powierzchni, wypukła w postaci półwałca, półwałczyk, obojęzyk*. <Pół + *Kręże, od Krąg>

Półkrężny przym. od **Półkrąg**, *półkolisty, półkolny, w półkole idący, połowę koła opisujący*: Przywodził sam Chodkiewicz, nadstawując ś. figurą półkrężną ku wertebom i dolinom. Nar. Część cyrku półkrężna. Nar. <Od Półkrąg>

Półkrok, u, lm. i *połowa kroku*: Było to półkrokiem do ruiny. Kor. <Pół + Krok>

Półkrokiew, kwi, lm. kwie bud. *belka grubości krokwi stawiana na dachu obok krokwi narożnej*. <Pół + Krokiew>

Półkromras, u, lm. y *tkanina gorsza od kromrasu a naśladowająca go*. <Pół + Kromras>

Półkromrasowy przym. od **Półkromras**: Były materje i półkromrasowe. Sienk. <Od Półkromras>

Półkruszec, szcu, lm. szce, **Półmetal** l. *kruszec wymagający jeszcze powtórnej roboty dla oczyszczenia go, przerobienia, przetopienia, półprodukt (np. surowizna, matta otowiana, miedziana)*. Łab. 2. × P. min. *kruszec niedość kowalną, np. arszemik, cynk, molibden, antymon, kobalt, nikiel*. <Pół + Kruszec>

× **Półkrytek**, tka, lm. tki *gutunek dawnego pojazdu półkrytego, koczyk, brzycka kryta*: Brudny jakiś P. zawadził o moję karetę angielską. L. Moze to był P., czyli powóz na pół kryty a. koczy, kocz. Goł. Żart.: Półkrytkiem jechać (o kobietach) = iść, przykrywuszy ś. *spódnicą na głowę w czasie deszczu*. Goł. <Pół + *Krytek, od Kryty>

Półkryty l. *w połowie kryty*: Wóz P. (=półkrytek). Przyjeżdżam tu czterema końmi, półkrytym wózkiem. L. Miał pocztową półkrytą karetę. Mat. 2. org.: *Piszczalka półkryta = piszczalka z otworem zwężającym ś. ku końcowi a. zatkanu w końcu szpuncem, w który wstawiona jest rurka*. <Pół + Kryty, od Kryć>

Półkrzywy *niezupełnie krzywy*: Półkrzywa, cienka, brzozowa trąbka. Fred. M. <Pół + Krzywy>

Półkrzyż, a, lm. e *połowa krzyża*: Miał na sobie szarą odzież zakonu z półkrzyżem, jako bracišek i sługa jego. Krasz. Przeżegnać ś. chciała, półkrzyże tylko kreśliła w powietrzu. Kraśni. <Pół + Krzyż>

Półkrzyżny I. kol.: Rozjadz P. = *krzyżnia* (skrzyżowanie ś. dwóch torów), w której jednakże tylko dwa ramiona krzyża łączą ś. z sobą zwróconymi, gdy tymczasem w rozjeździe krzyżnym i drugie dwa ramiona łączą ś. z sobą w sposób podobny. Rozjeźdnia półkrzyżna = układ szeregu z sobą następujących rozjazdów półkrzyżnych, przylączających ś. do wspólnego toru rdzennego rozjeźdnia. 2. mech. niezupełnie lub niemal krzyżujący ś.; Pas P. na kołach pasowych, których osie nie są równoległe. <Pół + *Krzyżny, od Krzyż>

Półksiądz, ędza, Im. ęza w połowie ksiądz: Dałi mu potem w Krakowa od św. Jędrzeja klechę, półksiędza, co go miał w religij ćwiczyć i do nauki jakiej sposobie. Krasz. <Pół + Ksiądz>

Półksiążę, ęcia, Im. ęta książy w połowie: Z największą siłą zbił półksięcia Nebabę. Sienk. <Pół + Książe>

Półksiężna, ej, Im. e żona półksięcia a. księżna w połowie: Podniesiona ręka półksiężnej nie próżnowała. Krasz. <Pół + Księżna>

Półksiężo na upiół jak ksiądz: Na pół rycersko, P. wyglądał dwór pański. Krasz. <Pół + *Księżo, od Księży>

Półksiężyc, a, Im. e, Półmiesiąc, †Półmiesięcznik I. księżyc w pierwszej kwadrze. 2. rzecz jakokolwiek, mająca kształt połowy tarczy księżycy z ugiętą cięciwą. 3. herb Turcji; przen. państwo tureckie. 4. godło islamizmu. 5. jeden z pasjasów. 6. geol. ryba skamieniała w utworze paryskim, z rzędu „ctenoidae.“ Łab. 7. a. Przed walek narodził woj. dzieło fortyfikacyjne składające ś. z dwóch czół, przeznaczone do osłony kurtyny lub narożnika. <Pół + Księżyc>

Półksiężycowato przys. od Półksiężycowaty.

Półksiężycowaty, Półksiężycowy, × Półksiężycowy tyczący ś. półksiężycy; mający postać półksiężycy, półmiesięczny: Nozdrza półksiężycowate. Sumiń. <Od Półksiężyc>

Półksiężycowy p. Półksiężycowaty a) Dłuto półksiężycowe. b) a. Łąkotkowy anat. Kość półksiężycowa, półksiężycowata, †półmiesięczna a ręki (os lunatum). Chrząstki półksiężycowe stawu kolana (cartilagine semilunares genus). Zastawki półksiężycowe (valvulae semilunares). Skrawek P. paznogcia p. Łąkotka. <Od Półksiężyc>

× Półksiężyczny p. Półksiężycowaty. Troc. <Pół + Księżyczny>

Półkufek, fka, Im. fki p. Półkadek. <Pół + *Kufek, od Kufa>

Półkula, i, Im. e, Półsferze I. połowa kuli. 2. połowa kuli ziemskiej, półsferze: P. północna, południowa, wschodnia, zachodnia. 2. anat.: Półkule mózgowie, †półkłęba; półkule mózdzku (hemisphaeria cerebri et cerebelli). 3. fiz.: Półkule magdeburskie = dwa półsferza dęte, jako przyrząd do doświadczalnego wykazania ciśnienia atmosfery. <Pół + Kula>

Półkuliisto przys. Półkuliisty.

Półkuliisty, × Półkulny I. mający postać półkuli, półsferyczny, hemisferyczny: Kocioł P. Kupała półkuli. 2. anat.: Dołek P. przedsiönka (w uchu) (fovea hemisphaerica vestibuli). <Pół + Kuliisty>

× Półkulny p. Półkuliisty. <Pół + Kulny>

Półkurecze, a, Im. a część kurka u zamka strzelby skalkowej, przytrzymująca za pomocą śruby skalkę z góry: Gdym P. odwozili, zimny dreszcz mię przechodził. Mick. Wtym, śród psiego wrzasku, trzasło ciche P.; wilk zna je po trzasku. Tremb. <Pół + *Kurecze, od Kurek>

Półkurwie, a, Im. a wymysł, obelga: Małpo świńska, P. sakramentkie! <Pół + *Kurwie, od Kurwa>

Półkuty niezupełnie kuty, w połowie kuty: Prasy do kopjowania półkute. Pół + Kuty>

Półkwadransowy połowę kwadransa trwający: Słuchałem z gołą głową półkwadransowego komplementu jego. Ł. <Pół + Kwadransowy>

Półkwadrat, u, Im. y druk justumek mający w rozmiarach 2½ punkty. <Pół + Kwadrat>

Półkwarcie, a, Im. a, [Półkwarcie, Półkwarcina] I. połowa kwarty: Kmin warzony w półkwarcie wina. Syr. 2. p. Półkwartek. <Pół + *Kwarcie>

[Półkwarcina, y, Im. y] p. Półkwarcie. <Pół + *Kwarcina, od Kwarta>

Półkwartek, tka, Im. tki, [Półkwarcie, Półkwarcina] naczynie pół kwarty zawierające w sobie; naczynie tejsze mniej więcej objętości, do czerpania wody. <Pół + *Kwartek, od Kwarta>

Półkwartowy obejmujący pół kwarty: Garncezek P. Flaszki kwartowe, szklanki półkwartowe. Torz. Po czarce półkwartowej wina dać im każą. Pim. <Pół + Kwartowy>

Półkwartówka, i, Im. i miara półkwartowa: Garniec = 4 kwartom = 8 półkwartówkom. Baran. <Od Półkwartowy>

Półkwas, u, bIm. piek. rozczylniona podmłoda do chleba żytniego. <Pół + Kwas>

Półkwaterek, rka, Im. rki, [Półkwaterek], Półkwatarka połowa kwatarki, ósma część kwarty: P. wódki. <Pół + *Kwaterek, od Kwatarka>

Półkwatarka, i, Im. i p. Półkwaterek. <Pół + Kwatarka>

Półkwaterkowy obejmujący półkwaterek. Półkwiat, u, Im. y bot. (hemimeris) roś. <Pół + Kwiat>

Półlama, y, Im. y tkanina naśladowca lamę, lama w poźniejszym gatunku. <Pół + Lama>

Półlamowy przym od Półlama: Miał na sobie P. żupanik. Kaezk.

× Półłanek, nku, Im. nki płótno w połowie z linańej, w połowie z konopnej przędzy. <Zam. *Półłnianek, od Półłniany>

Półłanka, i, Im. i piłka gumowa do grania, w połowie dęta, w połowie lana. <Od Pół + Łany>

× Półłankowy przym od Półłanek: Prześcieradło półłankowe. Ł.

[Półłan, u, bIm.] połowa lasu, środek lasu: Już ci zajazek w półlesie na myśliwceów ogon podniesie. <Pół + Las>

Półlecie, a, Im. a I. połowa lata a. roku. 2. środek lata. Troc. <Pół + *Lecie, od Lato>

Półlennik, a, Im. cy, Półlennikowy gór. chłopak w kopalni solnej w Wieliczce pracujący za mniejszą czyli połowiczną zapłatą. <Pół + *Lennik, od 2. Lon>

Półlennikowy, ego, Im. i p. Półlennik. <Od Półlennik>

Półleszcze, ów, bIm. attyny, białe ryby, do leszcza podobne. Kluk. <Pół + Leszcze, od Leszcz>

Półleżec, y, ał leżec w połowie: Półsiedział, półleżał młodzian wysokiego wzrostu. Krasz. W półleżących postawach siedzieli dwaj mężczyźni. Orzesz. <Pół + Leżec>

Półleżenie, a, bIm., czynność cz. Półleżec.

Półludowy na upiół ludowy: Kilka piosenek półludowych, włożonych w usta czeladnika stolarskiego. Kasz. <Pół + Ludowy>

Półludzki w połowie ludzki: Półludzkiego straszdyła Panu Bogu teraz jawią. Słow. Niektórzy

antropologowie myślą, że różnice rasowe istniały już wśród naszych przodków półludzkich. Karł. <Pół + Ludzki>

Półlan, u, lm. y p. Półlanek: Wieś, gdzie jest pięciu kmieci na całkowitych łanach, a dziesięciu na półlanach. Paw. <Pół + Łan>

Półlanek, nka, lm. nki, Półlan I. [P., Półlanek, Połanek], †**Półlanek** *połowa łanu, mały łanek:* Robią po dni trzy w tydzień z półlanu. Gac. 2. †P. żart. p. **Półdupek:** Na krześle przesiadać ś. na ten i na ów P. L. Obsiadły jej gęste zmarzszki czoło i sprosne półłanki ziają koło dołu, jak kuper u prostego wołu. Petr. Siedzę na poły, na poły stoję albo wiszę, siedzę na półlanu. Kn. Siedzieć na półlanu — nie całym sobą, ale połową siedzieć, jako gdy dwóch na jednym stołku. Dudz. <Pół + Łanek>

Półłankowy przym. od **Półlanek:** Posiadacze półłankowi. Paw. <Od Półlanek>

Półłannik, a, lm. cy, [Półłannik], Połownik, Półrolnik, Półkmięć *kmieć posiadający połowę tej roli, którą posiada kmieć cały.* <Pół + Łannik>

[Półłannik, a, lm. cy] p. **Półłannik:** Kmiecie odprzysięgli w grodzie, że teraz jest tylko łanów 8, na których siedzi 16 półłanników. Gac. <Zam. Półłannik; sld. do Pół + Łannik>

[Półłapek, pka, lm. pki] p. **Półgłówek.** <Pół + Łapek>

Półłokciowy, †Półłokietny *długi na pół łokcia, stopowy, dwunastocalowy:* Z półłokciowym nosem. Krasn. <Od Półłokieć>

[Półłokciówka, i, lm. i] *mot przędzy niekręconej, do krosien, zawierający 30 do 50 pasem, każde po 20 do 40 nici.* <Od Półłokciowy>

Półłokieć, kcia, lm. kcie *mul. nazwa cegły półłokciowej długości.* <Pół + Łokieć>

†**Półłokietny** p. **Półłokciowy.** Troc. <Od Półłokieć>

†**Półłocie, a, lm. a, Półłucie** *połowa łuta.* Troc. <Pół + *Łocie, od Łót>

Półłucie, a, lm. a p. Półłocie.

Półłuk, u, lm. i l. połowa łuku: Czarne rzęsy leżały szerokim półłukiem. Korz. Półłuki w wyrzutach swych zamierzone i w ogromie swym olbrzymów zastygły. Wysp. 2. fecht. *obrót palasza, opisujący krótki łuk.* <Pół + Łuk>

Półłysy *w połowie łysy, niezupełnie wylłysiały.* L. <Pół + Łysy>

Półłmacek, cka, lm. cki I. *dawna miara objętości rzeczy sypkich:* (Maca) ma cztery korce albo ćwierci w sobie, półmiarków 8, macek 16, półmaceków 32. Kn. Półłmacek 32 na kłodę. Kn. 2. [P.] *naczynie, miara obejmująca 4 garnce:* Lepiej P. jarzyna pošlij. Fred. A. <Pół + *Macek, od I. Maca>

Półłmężństwo, a, lm. a *związek małżeński, na pewien czas zawarty na mocy urzędowego kontraktu (np. u Turków):* P. doczesne. Troc. Mają Turcy pewne niby P., to jest, kiedy kto żonę bierze na miesiąc, na dwa, a. na jakikolwiek czas opisany, o który strony ś. godzą, stanowią zaraz u sędziego cenę. Kłok. <Pół + Małżeństwo>

†**Półłmancie, a, lm. a** *strój kobiecy, mantylka:* Manty, P., strój kobiecy. Haur. P., mantyla. Goł. <Pół + *Mancie, od Manta>

Półłmartwo przys. od **Półłmartwy.**

Półłmartwy *martwy w połowie, obumarły, na pół nieżywy, pół umarły.* L. <Pół + Martwy>

Półłmaseczka, i, lm. i p. Półłmaska: Na wozach w półłmaseczkach kobiety, mężczyźni, dzieci. Krasz.

Półłmaska, i, lm. i l. maska *połowiczna, zakrywająca tylko górną część twarzy.* 2. chir. P. warogowa = rodzaj opatrunku (semilarva labiorum). Zdr. **Półłmaseczka.** <Pół + Maska>

Półłmąż, ęża, lm. ężowie, Półłmężczyzna *w połowie męzczyzna; niezupełnie męzczyzna; trzebieżniec:* Zginał od Narseta, półmęża, to jest rzeźniacza. Skar. <Pół + Mąż>

Półłmetal, u, lm. e p. Półłkruszec: Półłmetale, podobnie jak metale, z kruszców ś. wytapiają i wiele podobieństwa do nich mają; jednak pod młotem ś. kruszą i w ogniu ulatują. Kluk. <Pół + Metal>

Półłmetalicznie przys. od **Półłmetaliczny.**

Półłmetaliczny *na pół metaliczny:* Polysk P. śliwy, jabłka, żołędzi. <Pół + Metaliczny>

Półłmetek,tku, lm.tki punkt, przystanek *na połowie drogi przed metą:* P. w grze w palanta. P. na torze wyścigowym. <Pół + *Metek, od Meta>

Półłmetopie, a, lm. a *bud. wyższa metopa w narożniku fryzu doryckiego.* <Pół + *Metopie, od Metopa>

Półłmędrek, drka, lm. drkowie *człowiek pół uczony, niedouk, człowiek niedowarzony, mędrkujący, mądrala; fałszywy mędrzec, człowiek przemądrzały:* P., półgłówek, sciolus, saperda. L. W rozmowie chciał dać dowód swej umiejętności, ale ś. półmędrkiem raczej, niż mądrym, pokazał. Cz. Szkodliwi półmędrkowie. Pir. Każda nauka ma swoich półmędrków i kuglarzy. Śniad. <Pół + Mędrək>

Półłmężczyzna, y, lm. i l. p. Półłmąż. 2. *człowiek słaby, baba, niewieściuch.* <Pół + Mężczyzna>

Półłmiarek, rka, lm. rki *ósma część kłody (miary) w niektórych ocalałych krajach:* (Maca) ma 4 korce albo ćwierci w sobie, półmiarków 8, macek 16, półmaceków 32. Kn. Kłoda ma w sobie ćwierci 4, a półmiarków 8. Kn. P. lwowski, samborski. Troc. <Pół + *Miarek, od Miara>

Półłmich, a, lm. y *posp. p. Półłmisek.* <Pół + *Mich, od Micha>

Półłmiesiąc, a, lm. e p. Półłksiężyc: Rozbłysnęły srebrne półmiesiące wysoko ponad głowami wojsk, idących przeciw krzyżom, na zagładę chrześcijaństwa. Ostr. S. Zdr. **Półłmiesiączek.** <Pół + Miesiąc>

Półłmiesiączek, czka, lm. czki p. **Półłmiesiąc:** Przy korzeniu paznogi znajduje ś. plamka biała, półmiesiączkowi podobna, *łunula.* Perz. (p. Łąkotka). <Pół + Miesiączek>

Półłmiesiączkowato przys. od **Półłmiesiączkowaty.**

Półłmiesiączkowaty I. *podobny do półmiesiączka.* 2. †P. anat.: Kąblączek P. paznogi. Perz. p. **Łąkotka.** <Pół + Miesiączkowaty>

Półłmiesiączkowy przym. od **Półłmiesiączek.**

Półłmiesiącznie przys. od **Półłmiesiączny.**

†**Półłmiesiącznik, a, lm. i p. Półłksiężyc.** Troc. <Od Półłmiesiączny>

Półłmiesiączny I. *przym. od Półłmiesiąc, półłksiężycowy, półłksiężyczny.* Troc. Szczypce półłmiesiącznego kształtu do wyjmowania z gardła części uwiałych. Czer. 2. *tyczący ś. połowy miesiąca, piętnastołnowy:* Zapłata półłmiesiączna. 3. anat.: †Kosć półłmiesiączna = Kosć półłksiężycowata (os lunatum). <Pół + Miesiączny>

Półłmieszczkański *w połowie mieszczański:* W półłmieszczkańskiej odzieży dziadek. <Pół + Mieszczkański>

× **Półmięsek**, ska, lm. ski, × **Półmięsie** nazwa, dawana cielęcinie. <Pół + *Mięsek, od Mięso>

× **Półmięsie**, a, blm. p. **Półmięsek**. <Pół + *Mięsie, od Mięso>

Półmilczenie, a, blm. *połowiczne milczenie*. Orzesz. <Pół + Milczenie>

† **Półmille**, a, lm. a *połowa mili, odległość półmilkowa*: Gospoda była od przewozu w półmilkowym małym. Warg. Tamże w półmilk od Krosna zamczek. Paszk. <Pół + *Mile, od Mila>

Półmiljon, u, lm. y *połowa miliona*: Popełnić taką podłość i nikczemnie kupić ją złotych polskich półmiljonem. Słow. Zdr. **Półmiljonik**. <Pół + Miljon>

Półmiljonik, a, lm. i p. **Półmiljon**: Będzie tam tego wszystkiego razem na jakie półmiljonika najmniej. Orzesz.

Półmiljonowy przym. od **Półmiljon**: Chmielnicki ujrzał ś. wodzem półmiljonowej rzeszy. Szaj. <Od Półmiljon>

Półmilowy mający długości pół mili: W promieniu półmilowym... <Od Półmille>

Półmilować, uje, ował w *połowie milować, niezupełnie kochać*. <Pół + Miłować>

Półmilowanie, a, blm., czynność cz. **Półmilować**; *miłość niezupełna*: Za to tysięcznych serc P., dzięki Ci, Panie! Gliń. Z.

[**Półmiotek**, lka, lm. lki] p. **Pomiotek**. <Pół + *Miotek, od Miotta>

Półmisa, fy, lm. y *połowa misy*: Na przedzie stał dziedzie Komory, ten, co króla u siebie krwi półmisa chciał przyjmować. Krasz. <Pół + Misa>

Półmisk, ska, lm. ski, **Półmiskie** l. *naczynie stołowe, rodzaj płytkiej misy*: Sześć mis, do tego sześćdziesiąt półmisków, sto flasz, a tysiąc do tego kieliszków. Bratk. Półmisków nie mam wytwornych, ani mis przecię kosztownych. Zbyl. A. Żarłok, gdy ś. obezre i opije, nie dba o półmiski. Birk. Insza prawda w uściech, insza pod półmiski. Pot. (p. Prawda = *podstawka*). Żart. (o księżycu): Półmisku, fakszywo poślacany! Kraśń. Przen.: Rozkładać eo jak na półmisku = *rozwałdzić ś. nad czym aż do znużenia*: Rozpościera i rozkłada na półmisku swoją politykę. L. Przen.: *danie, potrawa na półmisku*: Komu miecz goły nad złą szyją leży, strwożon, najlepszych półmisków odbieży. Petr. 2. [P.] *talerz*. 3. *podbicie piłki otwartą dłonią i złapanie jej*. Goł. Zgr. posp. **Półmich**. <Pół + *Misek, od Miska>

Półmiskie, a, lm. a p. **Półmisk**: Przed jednym stało P., pełne złotych pieniędzy. Krasz. <Pół + *Miskie od Misa>

† **Półmiskować**, uje, ował *zajmować ś. półmiskami, ucztować przy półmiskach*: Nie półmiskowano, wina tylko przed panem flaszę postawiono. Zbyl. <Od Półmisk>

† **Półmiskowanie**, a, blm., czynność cz. **Półmiskować**.

Półmiskowy przym. od **Półmisk**: Szczupak P. p. Główny pod 7): Półmiskowe a. średnie szczupaki. L. Szczupaki dzielono, jak inne większe ryby, na główne, podgłówne, misowe, półmiskowe. Gol. Największe szczupaki główne zowią, średnie półmiskowe, małe trawniki. Kluk. P., ego, lm. i rz. *służący roznoszący półmiski*: Półmiskowych regularnie do kuchni i z kuchni przeprowadzali wyżeł i wilk. Jeż. Żaden z tych półmiskowych i niepółmiskowych, których widzieli, nie jest dziedziem. Jeż. <Od Półmisk>

[**Półmistrz**, a, lm. e, **Półmistrz**] *burmistrz*. <Z Burmistrz, przez sld. do Pół + Mistrz>

Półmistyczny przys. od **Półmistyczny**.

Półmistyczność, i, blm. rz. od **Półmistyczny**.

Półmistyczny *na wpół mistyczny*: Legiendowa, półmistyczna postać wielkoluda o sile i energii fenomenalnej. Spas. <Pół + Mistyczny>

Półmniech, a, lm. si *mniech w połowie*: Dawne owe prawa, które ich półmniechami czyniły, zapomniane zostały i lekceważone. Krasz. <Pół + Mniech>

Półmniszka, i, lm. i forma ż. od **Półmniech**. **Półmniszcy** *w połowie mniszcy*: Półmniszka sukienka. <Od Półmniech>

Półmorga, i, lm. i *połowu morgi*. <Pół + Morga>

Półmorgowy *obejmujący połowę morgi*: Półko półmorgowe. <Pół + Morgowy>

Półmroczny *mroczny w połowie*: Możeby i wdzięczna była temu, toby mnie wyrwał z tego półmrocznego, półjaskrawego marzenia. Orzesz. <Pół + Mroczny>

Półmrok, u, lm. i *mrok połowiczny*: Od strony ogrodu otwarte drzwi szklane na ganki jeszcze P. wieczorny wpuszczają. Krasz. Nie było nawet światła, tylko smutny P. Prus. <Pół + Mrok>

Półmurołom, u, lm. y p. **Półkartaun**. <Pół + Murołom>

Półmurzyn, a, lm. i *w połowie murzyn*: Tam nie spotkam tych nieznośnych półmurzynów. Chełm. <Pół + Murzyn>

Półmuskiet, u, lm. y *rodzaj muszkietu*: 49 półmuskietów i jeszcze pewna liczba rusznic. Górs. <Pół + Muszkiet>

Półmyśl, i, lm. i *połowa myśli*: Cierpieniu nie chcieli poświęcić nawet jednego wyrazu, jednej półmyśli. Bart. <Pół + Myśl>

Półnagi *w połowie nagi, na pół obnażony, na wpół goły*. L.

Półnago przys. od **Półnagi**: P. chodzi po domu.

× **Półnamiętność**, i, lm. i *mała namiętność, namiętnostka, słabostka*. <Pół + Namiętność>

Półnamiot, u, lm. y *lekki namiot wpół odkryty*: Stawia niedaleko półnamiotu hetmańskiego drugi wielki namiot hetmański, jak kościół dla mszy św. Mat. <Pół + Namiot>

Półnarożnik, a, lm. i woj. p. **Półbastjon**. <Pół + Narożnik>

Półnauka, i, lm. i *nauka połowiczna, niegruntowna*: Może są ludzie, którzy w powierzchownej półnauce mówią, że co innego jest katechizm, a co innego polityka. Tarn. <Pół + Nauka>

Półnegliz, u, lm. e *ubranie na wpół neglizowe*: <Pół + Negliz>

Półneglizowy przym. od **Półnegliz**: Ubiór P. [Półnia, i, lm. e] p. **Poludnie**. <Z Półdnia>

[**Półnie**, a, lm. a] p. **Poludnie**. <Z Półdnia>

Półniebie, a, lm. a l. *połowa firmamentu widoma a. niewidoma*. Kn. 2. † P. *środek sklepienia niebios, punkt środkowy na firmamencie*: Śmiertelne ś. w powietrzu roztrzęsły zastłony: jak ołów, eo w półniebiu z proce wystrzelony, zwykł ś. kurzyć. Zebr. P. *nad naszymi głowami = zenit*. P. *pod ziemią = nadir*. <Pół + *Niebie, od Niebo>

Półniebieski *na wpół niebieski; na wpół niebiański*: Ludzkość cała przestała marzyć o półniebieskich związkach. Słow. <Pół + Niebieski>

Półniebny w połowie nieba, na środku nieba będący: Zorza półniebna. L. <Pół + Niebny>

Półniebny nieco niedbny, trochę zaniedbany: Strój P. = negliż. L. <Pół + Niebny>

Półniedowierzenie, a, 11m. niedowierzenie w polowie: Czyż to być może? — zawołała hrabina z półniedowierzeniem. Jeż. <Pół + Niedowierzenie>

Półniemiec, mca, 1m. mcy Niemiec w polowie, człowiek ziemczasty w polowie: Wśród nich Niemców i półniemców było wielu. Krasz. Był na okręcie półpolak, P. z pod Białegostoku. Dyg. <Pół + Niemiec>

Półniemiecki na wół niemiecki: Pochodzenie półniemieckie. <Pół + Niemiecki>

Półniemka, i, 1m. i forma ż. od **Półniemiec**. <Pół + Niemka>

Półnieświadomie przys. od **Półnieświadomy**.

Półnieświadomy w polowie nieświadomy: Forma o tyle wykwińska i świetna, o ile zaćmianająca istotę i prawdę półnieświadomych porywów. Nagan. <Pół + Nieświadomy>

Półnieukontentowanie, a, b1m. pewien rodzaj nieukontentowania, niezadowolenia: Ależ wszystko to znalazłoby ś. w niewiasty mojej skrzyni — rzekł z półnieukontentowaniem. Jeż. <Pół + Nieukontentowanie>

Półniezawisły w polowie niezawisły: Podobne ostrzeżenia zjawiają ś. zwykle w pismach niezawisłych lub półniezawisłych. <Pół + Niezawisły>

Półniezawisłe przys. od **Półniezawisły**.

[Półno] przys. p. **Półno**.

Północ, y, 1m. e, † **Północe**, † **Północek**, † **Północka**, **Północek**, **Północzyk**, **Pownocek**, **Pónoc**, **Pónocek**, **Punocek**, **Ponocek**, 1. czas, w którym słońce znajduje ś. pod poziomem na przeciwną stronę strony południka; chwila równo oddalona od chwili wschodu i chwili zachodu słońca; dwunasta godzina w nocy: O północy. Po północy. P. już wybiła. Z północy = po północy. Sesja ta trwała do drugiej godziny z północy. L. Tak ś. stało, jakoby nam w północy słońce zawitało. Tw. (= o północy). Mówiący rozmaicie, do północy przyszło. Warg. Dobrze z północy było. Troc. W północy bywają pokusy. Troc. Raz, gdy ś. w P. z rodzicami bawie... Mick. Nie do tej (zabawki), gdzie aż w P.. oczekując, nudzimy. Mick. Jak na cmentarzu w P., milczenie dokoła. Mick. Była to straszna chwila przed północą, wokoło słychać nocnych kurów pianie. Słow. [P. = kury północne]. 2. strona świata, strona nieba, leżąca na lewo od patrzącego na wschód; strona w kierunku bieguna północnego: Kraj na P. leżący. Troc. Warszawa leży na P. od Krakowa. Ku północy. Tam na P. ku Polsce świecą gwiazdy gromady. Mick. 3. kraje w tym kierunku leżące, do bieguna północnego zbliżone: Władca Północy. Przen.: ludy, P. zamieszkujące, mieszkające na północy: P. zaczyna ś. ożywiać. <Pół + Noc>

† **Północe**, a, 1m. a p. **Północ**. <Pół + *Noce, od Noc>

† **Północek**, cka, 1m. ckl, [Północek] p. **Północ**: Pili z północka do wtorej. Pot. Ze wschodu, południa i północka. Star. Jedna strona idzie ku Austrowi, druga ku śnieżnemu patrzy północkowi. Bardz. [Za Moskałem jeszcze na P. jest król]. <Od Północ>

[Północka, i, 1m. i] p. **Północ**.

[Północkowy] przym. od **Północek**, **północny**:

Wiatr P. Gwiazda północka. Panusia jak spojrzy na niego, to niby P. wiatr na przymrozku. Jun. <Od Północek>

Północnica, y, 1m. e, **Polnocnica** modły o północy, jutrznią, śpiewanie psalmów przed jutrznią w kościele greckim: Modlitwy też mawiamy in officio nocturno, na północnicy po naszymu. Rut. Na jutrzni, na północnicy, na chóry śpiewają Boh. Hospod. Pim. <Od Północnik>

× **Północnik**, a 1. 1m. cy człowiek z północy, mieszkaniec północy: Zim tęgość, przykre rządy, nieroztropne boje z gniazd własnych północników wypędziły roje. L. 2. × P. wiatr północny, boreasz: Gnał ich P. na skały. Wor. 3. [P.] chaber północny (centaurea). <Od Północny>

Północnoniemiecki dotyczący ś. Niemiec północnych. <Północny + Niemiecki>

Północno-środkowy na północy w środku będący: Wobec potężnej koalicji północno-środkowej Europy mogła mieć znaczenie jedynie koalicja Anglii i Francji. Remb. <Północny + Środkowy>

Północnowschodni pochodzący z północnoscходу, znajdujący ś. tam: Kraj ten od strony północnoscходniej i od wschodu z Chinami graniczy. L. Północnoscходnie wiatry. Przyb. <Północny + Wschodni>

Północnozachodni pochodzący z północnozachodu, znajdujący ś. tam: Wiatr, kraj P. <Północny + Zachodni>

Północny przym. od **Północ** a) przypadający na czas północy, przypadający koło północy: Północna godzina, chwila, pora. P. czas. Troc. [Kury północne] = północ. b) przypadający po stronie północy, z północy pochodzący, przebiegający na północy, polarny: Biegun P. Wiatr P. (= boreasz). Wiatr P., który płynie po samym południku od bieguna północnego. Śniad. Kraje północne. Ludy północne Gwiazda północna. Zorza północna. Ameryka północna. Szerokość geograficzna północna. Półkula północna. c) astr.: Korona północna p. Korona pod 19). Punkt P. = jeden z punktów kardynalnych (p. Kardynałny). d) Naradka północna p. Naradka. e) zool.: Pszczoła północna (apis mellifica). <Od Północ>

Północnoscход, odu, b1m. strona między północą a wschodem: Już coraz więcej ś. zbliżała od północnoscходу grezna burza. Paw. <Północ + Wschód>

Północozachód, odu, b1m. strona między północą a zachodem. <Północ + Zachód>

[Północek, a, 1m. i] p. **Północ**. <Od Północ>

[Półnoża, y, 1m. e] pewna część warsztatu tkackiego: Dwie półnoże służą do umocowania nicielnic; półnoże poruszają ś. nogami, aby ś. nicielnice mijały. Gwar. <Pół + *Noża, od Noga>

Półnuta, y, 1m. y muz. połowa nuty. <Pół + Nuta>

[Półny] p. **Pelny**. <Z Polny>

Półnoboy w polowie obcy: P., półbarbarzyński. Bobr. <Pół + Obey>

Półobiad, u, 1m. y, **Półobiedzie** 1. połowa obiadu. 2. środek chwili obiadowej, śródobiedzie: Kto chce w półobiadu, idzie do niej, zakręci czopek i nalewa. Wej. <Pół + Obiad>

Półobiedzie, a, 1m. a p. **Półobiad**. Krasz. <Pół + *Obiedzie, od Obiad>

Półobietnica, y, 1m. e polowiczna obietnica: Nie można dość drogo opłacić półobietnicę gabinetu berlińskiego. Rzew. <Pół + Obietnica>

Półobłakanie, a, blm. *obłakanie połowiczne, o-błęd*: Samo już P. opowiadającego dzieje swej miłości Gustawa ... wskazuje nam, że... Chm. <Pół + Obłakanie>

Półobłakany w *połowie obłakany*: Zła wróżba! — jeśli powtarzać w obozie półobłakani derwisze Sienk. <Pół + Obłakany>

Półobłok, u, lm. i *niby obłok, obłok przejrzysty*: Jak słońce w półobłoku, oczom wschodziła i rosła. Słow. <Pół + Obłok>

Półobły półwałcowaty, mający kształt połowy rozciągniętego wzdłuż walca, przedstawiający w poprzecznym przecięciu wszędzie półkole. Śl. wil. <Pół + Obły>

Półobojeńnie przys. od **Półobojeńny**: Poważni Turcy P. ku tłumowi spoglądali. Jeż.

Półobojeńność, i, blm. rz. od **Półobojeńny**.

Półobojeńny na *upół obojeńny*. <Pół + Obojeńny>

Półobrzecz, y, lm. e *połowa obrzeży; półkole, półokrąg*: Gdy w P. wpadali wslawionym prawidłem, skrzydło tatarskie z tyłu zbiegało ś. z skrzydłem. Małcz. <Pół + Obrzecz>

Półobrzeczny przym. od **Półobrzecz**: Wklęsłość półobrzeczna, *semicircularis*. Rogal. P., półcyrkielny. Mącz. <Od Półobrzecz>

Półobrotowy, × **Półobrotowy** utworzony *półobrotem*, mający czwartą część obwodu koła. Śl. wil. <Od Półobrot>

Półobrot, otu, lm. oty (w manewrach wojskowych) *zwrot w prawo a. w lewą stronę wykonany przez żołnierza*: Półobrotu w prawo! Śl. wil. <Pół + Obrót>

× **Półobrotowy** p. **Półobrotowy**. Śl. wil. <Od Półobrot>

Półobwód, odu, lm. ody *połowa obwodu, półokrąg, półkole*. <Pół + Obwód>

Półodmówny w *połowie odmowny*: Kilkakrotnie wymijające i półodmowne odpowiedzi króla. Czerm. <Pół + Odmówny>

Półodrętwienie, a, blm. *odrętwienie połowiczne*: W półśnie, w półodrętwieniu nie podnosił głowy. Sienk. <Pół + Odrętwienie>

Półodrzwiowy, **Półdrzewny** gór.: *Oprawa półodrzwiowa a. półdrzewna w chodnikach = złożona ze wciśniętych pod stropem i słupków od jednego poboku podpierających je*. Łab. <Pół + Odrzwiowy>

[**Półodwieczerz**], † **Półodwieczór** przys. *nad wieczorem, w połowie czasu między południem a zachodem słońca*. <Pół + Odwieczerz>

† **Półodwieczerze**, a, lm. a, † **Półodwieczór** *pora nad wieczorem, czas pod wieczór*: Jeszcze nie jest po podwieczerzu. Troc. <Pół + Odwieczerze>

† **Półodwieczór** nieod. p. **Półodwieczerze**: Moskwa uczyniła wycieczkę; w P. kilkaset ich wypadło jazdy. Piotr. <Pół + Od + Wieczór>

Półodzianie, a, lm. a woj. p. **Półokład**. <Pół + Odzianie>

Półodziany w *połowie odziany, półnagi*. L. <Pół + Odziany>

Półofiarny w *połowie ofiarny, prawie ofiarny*: Uczyniła ustępstwo, zajmując stanowisko półofiarnie. Jeż. <Pół + Ofiarny>

Półoficjalnie przys. od **Półoficjalny**: Mieszała ś. P. do wszystkiego. Jeż.

Półoficjalny w *połowie oficjalny, półurzędowy*: Znudzonych półoficjalnymi posiedzeniami i dyplomacją. Sew. <Pół + Oficjalny>

Półogar, a, lm. y *myśl. ogar nie czystej rasy, mieszaniec*. <Pół + Ogar>

Półojcowski na *upół ojcowski*: Któż mi może wzbronić tego półbraterskiego, półojcowskiego szczęścia? Krasz. <Pół + Ojcowski>

Półokład, u, lm. y, **Półodzianie** woj. *odzianie walowe, nie wyższe jak tylko do dwa rowu, aż do równi z polem*. Śl. wil. <Pół + Okład>

Półokrąg, egu, lm. egi p. **Półkole**: P. nieba, pod którym mieszkamy. Rogal. Średnica dzieli koło na dwa półokręgi. <Pół + Okrąg>

Półokrągłe p. **Półokrągło**: Puszczając dym to okrągło, to P. Miek>

Półokrągło, **Półokrągłe** przys. od **Półokrągły** *Podłużna sala kończy ś. P. Kaczak*.

Półokrągły, × **Półokrągowy** *mający kształt półokręgu, półobły*: Stół P. Dłuto półokrągłe, żłobiaszte, dłubacz, żłobak, rera = *dłuto zakończone nożem półokrągłym*. Pilnik P. Świder P. do glin i łu, podobny do łyżkowego. <Pół + Okrągły>

† **Półokręcie**, a, lm. a *mały okręt*: W porcie odpocząć myśli i swojego półokręcia połatać do świtu ranego P. Koch. <Pół + *Okręcie, od Okręt>

× **Półokrągowy** p. **Półokrągły**. Anat.: *Kresa półokrągowa skroni (linea semicircularis temporum)*. <Od Półokrąg>

× **Półokręże**, a, lm. a p. **Półkole**: Słońce nie dobiegło półokręża biegu rocznego. Wor. <Pół + *Okręże, od Okrąg>

Półokseft, u, lm. y *beczka objętości połowy okseftu, to jest 30-u garncy*. <Pół + Okseft>

Półokseftowy przym. od **Półokseft**.

Półolbora, y, lm. y gór. *danina z każdej dwudziestej miary ukopanego kruszcu, udzielana królowi lub rządowi za prawo kopania w ich gruntach, dwudziestne*. <Pół + Olbora>

Półolbrzymi na *pół olbrzymi; równy połowie olbrzyma*: Wzrost P., choć dawniej ode mnie żyje na świecie. Drz. <Pół + Olbrzymi>

Półopal, u, lm. e min. *opal zanieczyszczony przymieszkami, mętny, o połysku tłustym, barwie szarej, żółtej, czerwonej i brunatnej; jasno pal, jaspis żywiecny, ciemny, zielonawy, mało tęczyjący*. <Pół + Opal>

Półorle, ecia, lm. ecia l. *orzeł niewielki*: Szybował zwykle w powietrzu wielki jastrząb lub P. Karw. 2. [P.] tylko w 1 pp. *człowiek dziwacznie ubrany, zachowujący ś. dziwacznie*. <Pół + Orle>

Półorzeł, orła, lm. orły *połowa orła*: Po prawej stronie półorla głowa jego w koronie. Nies. <Pół + Orzeł>

[**Półosiek**, ska, lm. ski] *pewna część wozu*: P. leży w wozie poniżej śnie i zakrywa właściwą część z kutego żelaza do synków, to jest jej końców, na których obracają ś. koła. <Pół + *Osiek, od Os>

Półosiel, śta, sły *zwierzę (equus hemionus)*. <Pół + Osiel>

Półoskrobany w *połowie oskrobany*. Przen.: *Uważał nas za zepsutych zbytciem... półoskrobanych i niedouczonech*. Chm. (= *w połowie okrzyszanych, oglądzonych, uczywilizowanych*). <Pół + Oskrobany>

Półosłonięty w *połowie osłonięty*: Był to mężczyzna z wydetami wargami, półosłoniętymi rudawym, rzadkim wąsikiem. Orzesz. <Pół + Osłonięty>

Półosóbka, i, lm. i *mała, niedorośla osobka, niedorostek, dziecko*: Zgromadzenie muzyczne złożone z kilkunastu osób i półosóbek. Chopin. <Pół + Osóbka>

× **Półostrów**, u, lm. y *półwysep*: Znów do Krymskiego pójde półostrówu. Słow. <Pół + Ostrów>

Półoszalały, × **Półoszalony** *oszalały w połowie*: Ludzie go już za półoszalałego mieli. Krasz. <Pół + Oszalały>

× **Półoszalony** p. **Półoszalały**: Choć półoszalonej babie nie dawała wiary, w sercu jej coś ciągle powtarzało: nie idź na kupalę. Krasz. <Zam. Półoszalały>

Półoś, i, lm. e *połowa osi*: Wielkie półośie orbit. <Pół + Oś>

× **Półościeniowaty** p. **Półkołcowy**. <Pół + Ościeniowaty>

Półościovaty anat. p. **Półkołcowy**. <Pół + Ościovaty>

Półośli w *połowie ośli*: Klacz żrebna płodem półoślim. Ml. <Pół + Ośli>

Półośmina, y, lm. y]: Role, to jest specjalne nadzieły kmiee, niwy kmiee, dzielą ś. na czwaraczny, ośminy i półośminy. <Pół + Ośmina>

Półoświetenie, a, lm. a *oświetenie połowiczne*; *wyjaśnienie do pewnego stopnia*: Wobec silnie przekonanych dopuszczają pewne P. <Pół + Oświetenie>

Półotwarty w *połowie otwarty*: Drzwi półotwarte. Z każdego okna sali ratuszowej wyglądała przeszłość w postaci pani Onufrowej z półotwartymi ustami. Korz. Samogłoski półotwarte. Rozw. <Pół + Otwarty>

Półowalnie przys. od **Półowalny**.

Półowalny p. **Półajowaty**. <Pół + Owalny>

Półożycie, a, lm. a *ożycie połowiczne*: Jakieś półożycia. Berw. <Pół + Ożycie>

Półośemka, i, lm. i, **Półowita** *obrót koniem w lewo i na przód, zakończony półkołem na prawo*. <Pół + Ośemka>

Półpalcowy na *pół palca grubi, długi, szeroki*: Nie dopytasz ś. teraz aksamitu półpalcowego. L. <Pół + Palcowy>

Półpalczasty zool. *połowę palców mający*. Śl. wil. <Pół + Palczasty>

Półpancerz, a, lm. e *pancerz niezupełnie okrywający rycerza*: Przy jasnym blasku widać było druciane koszulki, półpancerze. Sienk. Zdr. **Półpancerzyk**. <Pół + Pancerz>

Półpancerzyk, a, lm. i p. **Półpancerz**: P. z jasnej stali, pokrywający tylko zwierzechnią część piersi po szyję. Sienk.

Półpanek, nka, lm. nkwie, **Półpanię** i. *człowiek ulający pana, pozujący na pana*: Mam pod panem mieć jeszcze panków i półpanków, pójde z tego domu. L. Impertynencji tego głupiego półpanka nie można tak bezkarnie przepuścić. Krasz. Poczęto przyjmować go (Wilka) w licznych domach szlacheckich. Wilk lepiej nawet był z jednowioskową szlachtą, niż z półpankami. Sienk. Są nieukami; wołę ich jednak, niż półpanków, mniej zeudziemcezeni, zdrowsi. Sienk. 2. [P.] *posiadacz kilku włók ziemi, człowiek pośredniej zamożności między zagrodnicem a panem folwarcznym; niby szlachcic, niby chłop; szlachcic zubożały*. <Pół + Panek>

Półpanię, ęcia, lm. ęta p. **Półpanek**: Cóżes ty tu: pan, czy P., czy tylko ćwierć pana? Krasz. <Pół + Panię>

Półpantofel, fla, lm. fle *gatunek podków, które ś. dają na kopyta od przodu wyższe*. Śl. wil. <Pół + Pantofel>

Półpański *niby pański, niby chłopski*: Dwory pańskie i półpańskie. Chm. <Pół + Pański>

Półpaństwo, a, blm. *niby państwo, pozorne państwo*. <Pół + Państwo>

Półpapier szpilek = *papier 50 szpilek wetkniętych weń rzędami zawierający*: Liczono i szpilki na półsetki, czyli półpapiery. Gol. <Pół + Papier>

Półpapiererek, rka, lm. rki?: Oprawa książek à la rustica, po francusku, angielsku, włosku, w skórę, w półskórek, w tektury, w papier, wszywane, klóte, w P. Mag. (=w papier, z innym grzbietem? Por. Półskórek). <Pół + Papierek>

Półparasolik, a, lm. i *mały parasol dla mężczyn i pań*. <Pół + Parasolik>

[Półpasek, ska, lm. ski] *wązki, lichy pasek*: Opasany paskiem lub półpaskiem. <Pół + I. Pasek>

Półpasek, ska, lm. ski *pozwolenie urzędowe na przebycie granicy i krótki pobyt za granicą, przepustka*. <Pół + 2. Pasek>

Półpasiec, śca, lm. śce, **Pasówka**, **Pasek** św. Antoniego = *wysypka skórna, pryszczycowata, ink nazwana, ponieważ ciągnie ś. jak pasek od kręgosłupa wzdłuż żeber, ale zawsze tylko po jednej stronie (zona s. herpes zoster)*. <Pół + *Pasiec, od I. Pas>

Półpatentowy o *połowę niższego gatunku od patentowanego*: Oś półpatentowa do smaru. <Pół + Patentowy>

Półpaz, u, lm. y bud. *wyźłobienie wzdłuż brzoğu tarcicy, która ma być spasowana brzegiem z drugą tarcicą z takimże półpazem, przez nałożenie na siebie ich półpazów, felc, paz*. <Pół + Paz>

Półpełny *pełny w połowie, do połowy napelnieony*. L. <Pół + Pełny>

Półpennówka, i, lm. i *moneta angielska wartości połowy penny, czyli czterech groszy polskich*. <Od Pół + Penny>

[Półpiąta] m. i ni. p. **Półpięta**. Karcz. <Pół + *Piąta, od *Piąt = Piąty>

[Półpiętej] ż. p. **Półpięta**. <Pół + Piętej, od Piąta>

Półpieczony do *połowy, na wpół upieczony*. L. <Pół + Pieczony>

+ **Półpieniężny** *przedstawiający wartość połowy pieniążka (halerza, obola)*. Troc. <Pół + Pieniężny>

Półpień, pnia, lm. pnie ogr. *drzewo o koronie wzniesionej na 3 — 5 stóp od ziemi*. <Pół + Pień>

Półpierścień, a, lm. e *połowa pierścienia; półkole, półokrąg, półobrzec*: Uwięzionym nie pozostawało już więcej nad parę staj kwadratowych łaki między półpierścieniem wojsk Radziwiłłowskich a rzeką. Sienk. <Pół + Pierścień>

Półpierzasty anat.: Mięsień P. a. *pierzasty* (musculus semipennatus). <Pół + Pierzasty>

Półpieszy w *połowie pieszy*: Kilka kobiet na koniach napadniętych przez jakąś gromadę zbrojów półpieszą, półjezdną. Krasz. <Pół + Pieszzy>

Półpięta, nieod., [Pupięta], × **Półpięta** m. i ni. *cztery i pół*: P. tygodnia. <Pół + *Pięta, od *Piąt = Piąty>

Półpiętak, a, lm. i p. **Półtorak**. Troc. <Pół + Piętak>

Półpiętaprocentowy *dający a. kosztujący 4 1/2 od sta*: List zastawny P. Pożyczka półpiętaprocentowa. <Półpięta + Procentowy>

Półpiętej nieod. ż., × **Półpiętej** *cztery i pół*: P. godziny. <Pół + *Piętej, od *Piąt = Piąty>

Półpięterko, a, lm. a p. **Półpiętro**. **Półpiętny** *cztery i pół zamykający w sobie*. L. <Pół+*Piętny, od Pięć>

Półpiętro, a, lm. a = **Mięzypiętrze**. Zdr. **Półpięterko**. <Pół+Piętro>

Półpiętrze, a, lm. a p. **Mięzypiętrze**. Troc. <Pół+*Piętrze, od Piętro>

Półpijany *na wóół pijany, podpiły, podchmielony, podchocony*. <Pół+Pijany>

Półpiórko, a, lm. a *połowa piórka*. Przen.: Do mnie tylko półpiórkiem piszą. Chopin. (= *półśłówkami, od niechcenia*. Por. **Półgębkiem**). <Pół+Piórko>

× **Półpiwek**, wka, bfm. p. **Podpiwek**. <Pół+*Piwek, od Piwo>

[**Półpiwko**, a, bfm.] p. **Podpiwek**. <Pół+Piwko>

[**Półplac**, aka, lm. eki] *połowa placu*. <Pół+*Plac, od Plac>

× **Półplisz**, u, lm. e, × **Półplisza** *tkanina, używana niegdys u nas na żupanij i suknie kobiece, trypa*. <Pół+Plisz>

× **Półplisza**, y, lm. e p. **Półplisz**. <Pół+*Plisza, od Plisz>

Półpluton, u, lm. y *połowa plutonu*. Przen.: *spora ilość, liczba*: Wróćcie mi, wróćcie! i znowu zamiliła, patrząc na skarbów znizanych P. Słow. <Pół+Pluton>

† **Półplacie**, a, lm. a p. **Płach**: P. była to tylna część pancerza, dochodząca do połowy pleców. Lekki pancerz na piersi z półplacem na plecach. Kacz. <Pół+*Placie, od Plat>

Półplacz, u, lm. e *placz połowiczny, niewyraźny, krwilenie*: Złotowłose dziecię w twarzy żółte szpetnie, oczka żywe, choć półplacza... Uj. <Pół+Placz>

Półplaszczyk, a, lm. i myśl. *okrywką kuli*. <Pół+Plaszczyk>

Półplaszczkowy przym. od **Półplaszczyk**: Kula, którą strzelałem, była półplaszczkowa.

Półplócienny z *półplótka zrobiony*: Koszula półplócienna. <Pół+Plócienny>

[**Półplósek**, ska, lm. ski] *pół płosy, 6 morgów ziemi*. <Pół+*Plósek, od Płosa>

Półplótno, a, lm. a l. *tkanina bawełniana z małym procentem przędzy llnawej; półwełka*. 2. intr.: Oprawić książkę w P. = w rapier, dając grzbiet plócienny. <Pół+Plótno>

Półplug, a, lm. i odmiana *pluga, plug połowiczny*: Orzący całym plugiem da cztery snopy konopi, półplugiem dwa. Wiszn. <Pół+Plug>

Półpłynny *płynny w połowie, niezupełnie płynny, klejkoaty, zawieszisty, rzadki*: Woda taka, do pewnego stopnia wygotowana, staje się istotą półpłynną, trzęsącą się, która się nazywa kleikiem. Krum. <Pół+Płynny>

Półpoczwarka, i, lm. i *stan przejściowy owadu od larzki do poczwarki zupełnej, nilipimfa (semipupa)*. <Pół+Poczwarka>

Półpoddasze, a, lm. a *mieszkancko będące na wóół poddaszem*: Wybrał sobie P. Krasz. <Pół+Poddasze>

Półpodymne, ego, bfm. *jeden z dawnych podatków*: Uniwersał o poborze półpodymnego od włóścian. T. K. P., czopowe. T. K. <Pół+Podymne>

Półpoeta, y, lm. ci *poeta w połowie*: Takiemi półpoetami, półwizjonarzami byli Dante, Krasński. Spas. <Pół+Poeta>

Półpoganin, a, lm. anie *poganin w połowie*: Ja też tego półpoganina nienawidzę. Krasz. <Pół+Poganin>

Półpogański *w połowie poganski*: Lud jest poczciwy, ale ciemny, P. Chm. <Pół+Pogański>

Półpogardliwie przys. od **Półpogardliwy**. **Półpogardliwy** *w połowie pogardliwy, prawie pogardliwy*: Wargi Zeni zagięły się w P., półzadowolony uśmiech. Orzesz. P., półbolesny uśmiech pojawił się na czarniawej twarzy żołnierza. Sienk. <Pół+Pogardliwy>

Półpogoda, y, lm. y *niezupełna pogoda*. <Pół+Pogoda>

Półpokładany p. **Półpokładny**. <Pół+Pokładany, od Pokładać>

Półpokładny, **Półpokładany** (o broni) *z pokładami (to jest oprawą, obsadą, łożem) do połowy*. L. <Pół+Pokładny>

Półpokrywa, y, lm. y zool. (hemielitrum) *pierwsza para skrzydeł u nasady zgrubiałych i stwardniałych, na wierzchołku błoniatych*. <Pół+Pokrywa>

Półpokrywe owady zool. (hemiptera). <Pół+*Pokrywy, od Pokrywa>

Półpolak, a, lm. cy *w połowie Polak*: Był na okrecie P., półniemiec z pod Białegostoku. Dyg. <Pół+Polak>

Półpolka, i, lm. i forma ż. od **Półpolak**.

Półpolski *w połowie polski*: Pochodzenie półpolskie. <Pół+Polski>

Półpoprzeczna, ej, lm. e, **Półpoprzecznik**, × **Półprzedział**, × **Półprzemiennik** *pół średnicy (w kole), pół djamentru, promień, półśrednica*. <Pół+Poprzeczna, od Poprzeczny>

Półpoprzecznik, a, lm. i p. **Półpoprzeczna**. Troc. <Pół+Poprzecznik>

Półporcelana, y, lm. y *lepszy gatunek fajansu*. <Pół+Porcelana>

Półporcelanowy z *półporcelany zrobiony*: Serwis P.

Półporcja, i, lm. e *połowa porcji*: P. befsztyku. Konie otrzymują obecnie półporcje (= *połowę racji obroku*). Przebrała w miłości proporcję, daje u Brajbisza półporcje. <Pół+Porcja>

Półportjera, y, lm. y *jedna z dwóch półów portjery*: Półportjery i franki były przytrzymywane złoconemi łańcuchami. Grusz. <Pół+Portjera>

Półportugał, a, lm. y *moneta pięciodukatowa z w. XVII*. <Pół+Portugał>

Półposagowo przys. od **Półposagowy**. **Półposagowy** *w połowie posagowy*: Wziąłem półposagową formę Eurypidesa tragedji. Słow. <Pół+Posagowy>

Półposaża, a, lm. a *popiersie, bust*. L., Podcz. <Pół+*Posaża, od Posag>

Półpostaciowy min.: *Kryształ półpostaciowy = które na dwóch przeciwległych końcach odznaczają się rozmaitemi ścian własnościami, a częstokroć i rozmaitym ścian tych wykształceniem, hemimorficzne*. <Pół+Postaciowy>

[**Półpostna** środaj] *środa w czwartym tygodniu postu wielkanocnego, półpoście*. <Pół+Postny>

Półpoście, a, lm. a l. *połowa postu wielkiego*: Po półpościeu, *inclinate jejuniu*. Kn. P. tylko odpościć. 2. *środek postu wielkanocnego, dzień odziedzający obie połowy postu wielkiego, środa w czwartym tygodniu, środopoście*: Synod wielki złożył na P. Skar. Do Konfluencji zjechałi się na P. Skar. Litwa różne zamki aż do Rewla w półpościeu zburzyli. Stryk. 3. *zwyczaj rozbijania garnków z popiołem o drzwi i okiennice cudzych mieszkań w tym dniu*: Wybić, wyprawić komu P. 4. † P. *post niezupełny, nieścisły*. L. <Pół+*Poście, od Post>

Półpowszedni powszedni w połowie: Korale nadawały ś. do ubrania półstrojnego, półpowszedniego. Jeż. < Pół + Powszedni >

Półprawda, y, blm. w *połowie prawda, niezupełna prawda:* Umarty może coś stracić na osypaniu ś. konwencjonalnej półprawdy, ale historia zyska. Spas. < Pół + Prawda >

Półpręt, a, lm. y mier. *połowa pręta (miara długości).* < Pół + Pręt >

Półprocentowy przynoszący a. wynoszący pół procentu: Półprocentowa rata amortyzacyjna. Donim. < Pół + Procentowy >

Półprodukt, u, lm. y hut. *wszelki wyrób służący za materiał do dalszego przerabiania, półwyrob:* Surowizna jest półproduktem względem żelaza, P. pudłowy względem dalszych przetworów, sztorce względem blachy i t. d. Łab. (p. Półkruszec). < Pół + Produkt >

Półprofil, u, lm. e *połowa profilu:* Zwracała ś. ku niemu półprofilem, raz ze strony jednej, znów z drugiej. Jeż. < Pół + Profil >

Półproletariusz, a, lm. e w *połowie proletariusz:* Jako ludzi pracy, jako półproletariuszów, ja, proletariusz, szanuję. < Pół + Proletariusz >

Półprostka, i, lm. i *połownika prostki kołnierzowej, przeciętej wpoprzek, a. też rura odlana w kształcie takiej połówki z kołnierzem tylko w jednym końcu.* < Pół + Prostka >

× **Półprzedział, u,** lm. y p. **Półpoprzeczna.** Troc. < Pół + Przedział >

Półprzejrzysty w połowie przejrzysty: Dymy osiadły w dolinie poroziagane, jak zasłony półprzejrzyste. Krasz. < Pół + Przejrzysty >

Półprzemiana, y, lm. y *przemiana połowiczna, niby przemiana; stan przejściowy owadu (hemimetabolia).* < Pół + Przemiana >

× **Półprzemiernik, a,** lm. i p. **Półpoprzeczna.** < Pół + *Przemiernik, od Przemierny >

Półprzepady w połowie przepady, prawie stracony: Miałem tę sumę za półprzepadłą. Rzew. < Pół + Przepady >

Półprzerażenie, a, blm. na *wpół przerażenie:* Krzyknęła starościanka głosem półprzerażenia i półuradowania. Jeż. < Pół + Przerażenie >

Półprzestrach, u, blm. na *wpół przestrach:* Biednaż główka moja, cóż ja z niemi zrobię? — zawołała w półprzestrachu. Jeż. < Pół + Przestrach >

Półprzewodnik, a, lm. i (semiconductor) fiz. *ciało w połowie przepuszczające przez siebie elektryczność lub ciepłk.* < Pół + Przewodnik >

Półprzewód, odu, lm. ody p. **Półcewie.** < Pół + Przewód >

Półprzezroczystry l. do połowy, w połowie przezroczystry; nie ze wszystkim przezroczystry, na wpół przeświecający, półprzejrzysty, mętny nieco: Woda ta do pewnego stopnia ugotowana, staje ś. istotą półpłynną, półprzezroczystą, trzęsącą ś., która ś. nazywa kleikiem. Krum. < Pół + Przezroczystry >

Półprzrzeczenie, a, lm. a na *wpół przrzeczenie, prawie przrzeczenie:* Umiała dawać półprzrzeczenia. Kow. < Pół + Przrzeczenie >

Półprzyswa, y, lm. y garb. *krój lustrzany na kamasze, bleter:* Półprzyswy językowe = kroje lustrzane na kamasze jednoszewne, szpicbletery. < Pół + Przyswa >

Półprzytomnie przys. od Półprzytomny. Półprzytomny w *połowie przytomny:* Wpadł w stan półgorączkowy, P., w którym mary mieszały ś. z rzeczywistością. Sienk. < Pół + Przytomny >

Półracja, i, lm. e *połowa racji, racja połowiczna, półporcja:* Zołnierzem poczęto wydawać półracje pożywienia. Kozł. < Pół + Racja >

Półracjonalizm, u, blm. na *wpół racjonalizm, racjonalizm połowiczny:* Umysły umiarkowane zadowolilyby ś. pewnym półracjonalizmem, jaki daje protestantyzm. < Pół + Racjonalizm >

Półradosny w połowie radosny, prawie radosny: Patrzyła na mnie z półzartobliwym, półradosnym wyrazem. Orzesz. < Pół + Radosny >

Półreduta, y, lm. y na *wpół reduta, niezupełna reduta, okop:* P. osłaniająca z przodu i z boków. Bl. < Pół + Reduta >

Półreński, ego, lm. e *połowa reńskiego, pół guldena, korona:* Wszędzie taniej... Półreńskiego niechże będzie. Fred. A. < Pół + Reński >

Półrękawek, wka, lm. wki *mały rękawek, zarękałek; krótki rękawek (pod peleryną np.).* Troc. < Pół + Rękawek >

Półroczce, a, lm. a, [Półroczek] *połowa roku, sześciomiesięczny przeciąg czasu; pora trwająca przez 6 miesięcy; semestr:* Zeszło całe P. na usta wiecznych utarczkach. Nar. Dalej półroczce nie miał tam bawić. Paszk. Przed półroczem. Star. P. letnie, zimowe. < Pół + *Roczce, od Rok >

[Półroczek, czka, lm. czkl] p. **Półroczce.** < Pół + Roczek >

Półroczniak, a, lm. i *istota mająca pół roku:* Pieściła swego półroczniaka. Ubiliśmy dwa szaraki i lisa półroczniaka, wykurzonego z jamy. Kaczk. < Od Półroczny >

Półrocznie przys. od Półroczny, co pół roku, za każde pół roku osobno, od każdego półroczca: Płać P.

Półroczny pół roku istniejący, w ciągu półroczca trwający, co 6 miesięcy ponawiający ś., z półroczca pochodzący: Przyrost, kontrakt P. Sprawozdanie półroczne. < Pół + Roczny >

× **Półrodzic, a,** lm. e l. *ojczym:* Półrodzice = ojczym z macochą. L. 2. *ojciec przybrany, opiekun, zastępca ojca:* Półrodzice = przybrani rodzice. < Pół + Rodzic >

† **Półrodzony p. Przyrodni:** Kiedy ani braci, ani sióstr rodzonych a. półrodzonych nie masz, tam biorą wszystkie, którzy są w równym stopniu, jednak. Sz. < Pół + Rodzony >

[Półrolek, lka, lm. lki] p. **Półrolka.** < Pół + *Rolek, od Rola >

[Półrolka, i, lm. i, Półrolek] *połowa roli, półlanek.* < Pół + Rolka >

Półrolnictwo, a, blm. p. **Półkmiectwo.** L. < Pół + Rolnictwo >

Półrolnik, a, lm. cy p. **Polownik:** Półrolnicy czyli zagrodnicy gospodarstwo połową mniejsze mają od kmieciów. Świt. < Pół + Rolnik >

Półrondo, a, blm. *rodzaj pisma, niezupełne rondo.* < Pół + Rondo >

Półrosjanin, a, lm. anie w *połowie Rosjanin, niezupełnie Rosjanin.* < Pół + Rosjanin >

Półrosjanka, i, lm. i forma ż. od **Półrosjanin.** **Półrozkwitły, Półrozkwitnięty** *który rozkwitł w połowie, niezupełnie.* < Pół + Rozkwitły >

Półrozkwitnięty p. Półrozkwitły: Coś z półrozkwitniętego kwiatka, który ś. tajemnie domyślać każe. Jeż. < Pół + Rozkwitnięty >

Półrozmarzenie, a, blm. *rozmarzenie połowiczne:* Stan półświadomości i półrozmarzenia. Jun. < Pół + Rozmarzenie >

Półrozum, u, lm. y *niezupełny rozum:* Te doweipne półrozumy, kłębły fałszu, gniazda dumy. Fred. A. < Pół + Rozum >

Półrubaszny w połowie rubaszny, niezupełnie ru-

baszny: Układ staruski P., półzalotny. Orzesz. <Pół + Rubaszny>

Pólrubel, bla, lm. *ble połowa rubla*. Zdr. **Pólrubetek**. <Pół + Rubel>

Pólrubelek, lka, lm. lki p. **Pólrubel**: Szlachetne dusze, które pioszą o składkę, przyjmie z urąganiem lub da wytartego zupełnie pólrubelka. Korz.

Pólrublowy przym. od **Pólrubel**.

Pólrublówka, i, lm. i *moneta pólrublowa*. <Pół + *Rublówka, od Rubel>

Pólruiua, y, lm. y *ruina w połowie, prawie ruina*: Budowa błyszczała tylko zdaleka; zbliżka zdradzał ś. stan jej pólruiui połatanym białemi gontami dachem. Krasz. <Pół + Ruina>

Pólrumieniec, áca, lm. *áce słaby, niewyraźny rumieniec*: Ten wid... dziwny ci na twarz rzuca P. Słow. <Pół + Rumieniec>

[Pólrzyba, y, lm. y] *plaska ryba, pływająca bokiem; płaszcz, płaszczka*: Flondry i podobne im ryby na Ukrainie zowią pólrzybami. Kluk. <Pół + Ryba>

Pólrzycerski w *połowie rycerski, prawie rycerski*. <Pół + Rycerski>

Pólrzycersko przys. od **Pólrzycerski**: Młody mężczyzna, z wąsem i brodą, P. ubrany. Krasz.

Pólrzymowy w *połowie do rymu, w połowie rymowany*: Srokosz odmawiał pólrzymową perorę. Skarb. <Pół + Rymowy>

Pólrzadki w *połowie rzadki, nieco rzadki, na pół rozrzedzony, rzadkawy*: Rozczyn P. <Pół + Rzadki>

Pólrzadko przys. od **Pólrzadki**.

Pólrząd, édu, lm. *édy połowa rzędu*: Pólrzędy zadnie obróciły ś. w lewo. Górs. <Pół + Rząd> †**Pólrzapeski, sk, blp.**, †**Pólrzumpeski, †Pólrzapeza** gór. *mniejsze gracie do płóćki, łopatki i gracie do szlamów w kopalni*. Łab. <?>

†**Pólrzeczy, y**, lm. y *fraszka, bagatela, głupstwo, byle co, lada co, kpiny*: Albo ś. to komu P. zda, tak ciężki i niestychany ciężar konfederacji? Falib. To nie pólrzeczy w tak wolnym królestwie długo bez króla być. Biel. M. Nie P. jest mieć dobrą sławę. Mącz. Człowieka zgubić nie P. Kn. (= *nie żarty*). Nie pólrzeczyś filozof. Smotr. (= *nie lada, nie na żarty*). <Pół + Rzeczy, od Rzeecz>

[Pólrzyć, i, lm. e] p. **Póldrypek**. <Pół + Rzyć>

[Pólrzyt, u, lm. y] p. **Póldrypek**. <Pół + RZYT>

[Pólrzyta, y, lm. y] p. **Póldrypek**: Obie pólrzyty. <Pół + *Rzyta, RZYT>

[Pólrzytek, tka, lm. tk] p. **Póldrypek**: Bańki na pólrzytkach stawić. Spicz. <Pół + *Rzytek, od Rzyć>

× **Pólsajka, i**, lm. i *pewien rodzaj tkaniny* (p. Saja). <Pół + *Sajka, od Saja>

× **Pólsalopek, pka, lm. pki i**. *lekka, krótka salopka*. Goł. Wychodzi dama w białym pólsalopku, w kapeluszu ryzowym. And. 2. [P.] p. **Pólszubek**. <Pół + *Salopek, od Salopa>

Pólsamogłotka, i, lm. i gram. w *połowie samogłotka, spółgłotka zbliżająca ś. własnościami do samogłotki* (jak r, l). <Pół + Samogłotka>

Pólsardonicznie przys. od **Pólsardoniczny**.

Pólsardoniczny na *wpół sardoniczny*: Opromieniał usta uśmiechem pólsardonicznym. Jeż. <Pół + Sardoniczny>

Pólsąg, u, lm. i p. **Pólsażeń**.

Pólsażek, żka, lm. żki p. **Pólsażeń**. <Od Pólsağ>

Pólsażeń, żnia, lm. żnie, Pólsağ, Pólsağ, Pólsağ *żek pół sążnia sześciennego, miara objętości równa 3 sążniom wysokości, 3 długości, 1½ sążnia szerokości*: P. drzewa. <Pół + Sążeń>

Pólsażniowy przym. od **Pólsażeń**.

Pólsekeja, i, lm. e *połowa sekcji*: Oddział, marszerujący pólsekejami, szedł krokiem regulaminowym. Jeż. <Pół + Sekcja>

Pólsen, snu, lm. sny *sen połowiczny, niby sen, drzenka, rozmarzenie*: Życie upływało w półśnie rozkosznym. Krasz. W półśnie — myśląca może o kochanku. Słow. W marzeniach półsnu, półjawy czynił nowe rachuby na przyszłość. Krasz. Czasem mignęło przed nim w półśnie, w półjawie różowe oblicze Basi. Sienk. W półśnie, w półodrętwieniu nie podnosił głowy. Sienk. Znajdował upodobanie w odrętwiałości półsnu, półistnienia. Zdziech. <Pół + Sen>

Pólsennie przys. od **Pólsenny**: P. ciągnął głosem. Uj.

Pólsenność, i, blm. rz. od **Pólsenny**: Czasem godzinami całemi przebywał w stanie półsenności. Kow. Rozbudzić z półsenności. Kow.

Pólsenny w *połowie senny, drzemiaczy, rozmarzony*: Rajskie marzenia półsennie. Berw. Wpłata w swoją półsenną rozmowę nowe swe dzieje. Uj. Począł drzemać... dumał P., sam pono nie wiedząc o czym. Krasz. Wpadła w półsennie odurzenie. Bał. Niech o młodości pomarzę P. Słow. <Pół + Senny>

Pólserjo przys. na *wpół serjo*: Rzekł półzartobliwie, P. Bał. <Pół + Serjo>

Pólsetek, tka, lm. tki i. a. **Pólsетка, Pólsetnia** *połowa setki, 50 sztuk, osób*: Kup P. śpilek. Troc. P. eygar. 2. [P., **Pusetek**] *miara płótna*: P. płótna ma w sobie arszynów 40, a. 50 łokci. Troc. P. płótna ma arszynów 40. Sol. Na płótno lnia- ne cienkie wchodzi w P. sztuk 8, sztuka po łokci 12. Przędz. Nim wybielone płótno zwinięte będzie na P., krochmałem przyprawione być powinno. Przędz. Za tę sztukę wziął P. płótna i to piętnastkę. Krasz. W środku dwóch złożonych na krzyż półsetków pięknego krajowego płótna, na bogatej poduszce leżało pańskie dziecko. And. Płótna konopnego 10 półsetków. T. K. <Pół + *Setek, od Setka>

Pólsетка, i, lm. i p. **Pólsetek**: Krótka wyprawa z półszwadronem ułanów i półsetką kozactwa. Spas. <Pół + Setka>

Pólsetnia, i, lm. e p. **Pólsetek**: Ostatni na czele półsetni wyniósł ś. do wioszeczki Świtoczek. Rol. <Pół + Setnia>

Pólsferycznie przys. od **Pólsferyczny**.

Pólsferyczny przym. od **Pólsferze, półkulisty**. <Pół + Sferyczny>

Pólsferze, a, lm. a p. **Pólkula**: Ekwator świat dzieli na dwie równe części, z których ś. jedna zowie półsferzem północnym, druga półsferzem południowym. Wyrw. Niebo wydaje ś. żłobkowate nakształt półsferza, w którego środku jest patrzący. Boh. <Pół + *Sferze, od Sfera>

Pólsağ, a, lm. i p. **Pólsażeń**: P. drzewa. Zdr. [Pólsażek, Pusiażek]. <Z Pólsağ, przez śld. do Siegać>

[Pólsażek, żka, lm. żki] p. **Pólsağ**: P. drzewa.

[Pólsiedlak, a, lm. i] *kmieć mający o połowę mniej gruntu, niż siedlak*. <Pół + Siedlak>

Pólsiedzenie, a, blm., czynność cz. **Pólsiedzieć** **Pólsierota, y, lm. y** *dziecie, które straciło ojca a. matkę*. <Pół + Sierota>

Pólsiostra, y, lm. y l. † P. *siostra przyrodnia*: Pasiербica a. pólsiostra. Sz. Pólbrcią, pólsiostrami zowąż bracią od jednej matki od innego ojca. Tyt. pr. magd. Jeślby twoja matka umarła, a ociecby drugą żonę pojął i miał z nią dzieci, tedy one dzieci nie będą z tobą w jednym stopniu, ale tylko pólbrcią a. pólsiostrami. Sz. 2. [P.] p. **Posiostra**. 3. *mlodsza zakonnica*: Po folwarkach i szpitalach krzyżackich pełno było tak zwanych pólsiostr zakonnych, w białych habitach, z półkrzyżem na ramieniu. Krasz. <Pół + Siostra>

Pólsiódma, nieod. m. i ni. *sześć i pół*: P. łokcia. <Pół + *Siódma, od *Siódm = Siódmy>

Pólsiódme, nieod. z. *sześć i pół*: P. stopy.

Pólskórek, rka, blm. intr. *skóra na grzbiecie i rogach w oprawie książki, oprawnej w papier lub płótno*: Oprawić książkę w P.

× **Pólskórny** p. **Pólbłonisty**. <Pół + Skórny>

[Pólskórznia, i, lm. e] *pólbucik, trzewik z cholewką*. <Pół + Skórznia>

[Pólskrzynezek, czka, lm. czki] p. **Pólskrzynek**.

[Pólskrzynek, nka, lm. nki, **Póskrzynek**, **Pókrzynek**, **Pówskrzynek**, **Pólskrzynka**, **Pólskrzynówek**] *szuflada, przegródka, skrzyneczka wewnątrz skrzyni u góry do jej boku przytwierdzona*: Wyjęła z pólskrzynka węzełek z pieniędzmi. Kon. Zdr. **[Pólskrzynezek**, **Puskrzynezek**, **Pólskrzyzeniek**]. <Pół + Skrzynek, od Skrzynia>

[Pólskrzyzeniek, nka, lm. nki] p. **Pólskrzynek**.

[Pólskrzynka, i, lm. i] p. **Pólskrzynek**. <Pół + Skrzynka>

[Pólskrzynówek, wka, lm. wki] p. **Pólskrzynka**.

Pólsława, y, blm. *śława połowiczna*: Pisma te wyniosą na półki niedostępne czytelnikom, jaką taką oprzemionione pólsławą. Krasz. <Pół + Sława>

Pólsłoneczność, i, blm. *niezupełna jasność słoneczna, brzask*: Czy tam jaka P. w tych mgłach? Słow. <Pół + Słoneczność>

Pólsłówko, a, lm. a *najmniejsze, niewyraźne słowo, powiedziane półgębkiem*: Nie miałem od niego ani pólsłówka, bądź napisanego, bądź przekazanego. Jeż. Ani pólsłówka = *ani słówka, ani mru-mru, ani pisać, ani parzyć z ust, milczeć, nie odzywać* ś.: Pólsłówka nie pisał. Nie odezwał ś. ani pólsłówkiem. Nie mów ty mi w swych listach o niej z przekąsem, ani odzywaj ś. mi pólsłówkami. Sienk. <Pół + Słówko>

Pólsłówkować, uje, *ował mówić pólsłówkami, dawać znać oderwanymi pólsłówkami*. <Od Pólsłówko>

Pólsłówkowanie, a, blm., czynność cz. **Pólsłówkować**: Zręczne P.

Pólsłup, a, lm. y bud. p. **Pólsłupie**. <Pół + Słup>

Pólsłupie, a, lm. a, **Pólsłup**, **Pólkolumna** bud. *śłup uwięzły znaczną częścią w murze, pilastr*: Dwa pólsłupia, przytykające do występu ścian. Wor. <Pół + *Słupie, od Słup>

Pólsmętnie przys. od **Pólsmętny**.

Pólsmętny na wpół *smętny, nieco smętny*: Z ustami jej, zdawało ś., że zrósł ś. na wieki półfiglarny, P. uśmiech ironiczny. Orzesz. <Pół + Smętny>

Pólsmok, a, lm. i *połowa smoka*: Ów półgryf, P., czy smok skrzydlaty z ruskiej książkowej Pogoni na pieczęciach Jagielly znajomy. Bobrow. <Pół + Smok>

[Pólsolarek, rka, lm. rki] p. **Pólsolówka**.

Pólsolówka, i, lm. i, **[Pólsolarek]** *pólbeczulka na sól*. <Pół + Solówka>

Pólsopran, u, lm. y muz. *głos ludzki środkujący między altem a sopranem, mezo-sopran*. <Pół + Sopran>

Pólsopranowy przym. od **Pólsopran**.

[Pólsorok, a, lm. i] *dwadzieścia sztuk*: Skórki, powiązane pólsorokami i sorokami, szły do skarbu na podarki i odzież dworu. Krasz. <Pół + Sorok>

[Pólsosra, y, lm. y] p. **Posiostra**.

Pólspalony w *połowie spalony, zwęglony; przypalony*. L. <Pół + Spalony>

Pólspust, u, lm. y, **Pólspuszcz**, **Póldrapak**, bud. *żelazko z ostrzem łukowym*. <Pół + Spust>

Pólspuszcz, a, lm. e p. **Pólspust**. <Pół + *Spuszcz, od S + Puszcz, PUST>

Pólsrebrny?: P. basza amerykański przyjechał w zaloty. Fredl. A. <Pół + Srebrny>

Pólsrogi na wpół *srogi*: Oczy jego pólbadańczym, pólsrogim wejrzaniem ogarnęły wysuwającą ś. z mrocznego kąta dziewczynę. Orzesz. <Pół + Srogi>

Pólsrogo przys. od **Pólsrogi**.

Pólstacja, i, lm. e *stacja pomniejsza*: Przejazd pomiędzy stacją Warszawa a stacjami, pólstacjami i przystankami. <Pół + Stacja>

[Pólstaje, a, lm. a, **Pustaje**, **Pólstajek**] *połowa staja, miara długości = 10 prętom*. P. = sto stóp kwadratowych ziemi. Bobr. <Pół + Staje>

[Pólstajek, jka, lm. jki] p. **Pólstaje**. <Pół + *Stajek, od Staje>

Pólstopa, y, lm. y *połowa stopy, ćwierć łokcia, 6 cali*. <Pół + Stopa>

Pólstopień, pnia, lm. pnie *połowa stopnia*: Stopnie i pólstopnie termometru. <Pół + Stopień>

Pólstopniowy przym. od **Pólstopień**: Podziałka pólstopniowa.

Pólstopny p. **Pólstopowy**. <Od Pólstopa>

Pólstopowy, **Pólstopny** przym. od **Pólstopa**, na *pół stopy szeroki, długi, wysoki, głęboki*. <Od Pólstopa>

Pólstoże, a, lm. a *połowa stogu, mały stóg*: P. siana. Kon. <Pół + *Stoże, od Stóg>

Pólstrojny na wpół *strojny*: Korale nadawały ś. do ubrania pólstrojnego, pólpowszedniego. Jeż. <Pół + Strojny>

Półstrzelenie, a, lm. a *odległość na pół strzału*: Jeźdźcowi, dopiero gdy ś. na P. z łuku przysunął, można było ś. lepiej przypatrzeć. Krasz. <Pół + Strzelenie>

Pólstulecie, a, lm. a *połowa stulecia, półwiek, 50 lat*. <Pół + Stulecie>

Pólsukienko, a, lm. a p. **Pólsukno**. <Pół + Sukienko>

Pólsukienkowy przym. od **Pólsukienko**: Darowałem mu dla żony szalik P. Rzew.

Pólsukno, a, lm. a, **Pólsukienko** *gatunek lekkiego sukna, kazimarek*. <Pół + Sukno>

Pólsutanna, y, lm. y, **[Pólsutannik]** *rodzaj sutanny niezupełnej, bez rękawów, mającej przód jedwabny, tył zaś z podszeewki*: Z pod pólsutanny wyglądało obeiste ubranie i buty śpiezaste z ostromi. Krasz. <Pół + Sutanna>

[Pólsutannik, a, lm. i] p. **Pólsutanna**. <Pół + *Sutannik, od Sutanna>

Pólswobodnie przys. od **Pólswobodny**.

Pólswobodny na wpół *swobodny, prawie swobodny*: Czy nie chce wrócić do tych samych chłopów, których pan Winawer uważał za pólswobodnych? Bale. <Pół + Swobodny>

Pólswojski *na wpół swojski; w połowie oswojony.* < Pół + Swojski >

Pólsyty *w połowie syty, na pół nasycony, prawie najedziony.* L. < Pół + Syty >

Pólszalaniec, fca, lm. fcy *na wpół szalaniec, prawie szalaniec:* Wydawał ś. czymś wyjątkowym i ledwie nie półszalaniecem. Krasz. < Od Pólszalony >

Pólszalony *na wpół szalony:* W tym rwanu namówiony był od moich adwersarzów Emanuel Wisłouch, człek P. Mat. < Pół + Szalony >

† **Pólszarłacie, a, lm. a p. Pólszarłat:** Sukna, szkarłaty, granaty, półgranacia, półszarłacia. Vol. < Pół + *Szarłacie, od Szariat >

† **Pólszarłatny** przym. od **Pólszarłacie, półszkarłatny:** Delja czerwona półszarłatna z krótkimi rękawami. Goł. < Pół + Szarłatny >

Pólszatański *na wpół szatański, ledwie nie szatański:* Ten byłby mu godnie wtórował w jego półszatańskiej radości. Kaczek. < Pół + Szatański >

Pólszczeka, i, lm. i połowa szczeki: Zbrojni w półszczeki końskie, wpuszczane w młode dębczaki i umocnione powrózkiem. Sienk. < Pół + Szczeka >

[**Pólszczyt, u, lm. y**] *dach pochylty w jedną tylko stronę.* < Pół + Szczyt >

Pólszczytowy *dach p. Dach.* < Od Pólszczyt >

Pólszeląg, a, lm. i pół najmniejszego pieniążka (moneta przypuszczalna), *złamany szeląg, złamany grosz:* Otóż nie dam mu i półszeląga. Boh. Zdr. **Pólszelązek.** < Pół + Szeląg >

Pólszelązek, żka, lm. żki p. Pólszeląg.

Pólszelężne, ego, bfm. oplata, zapłata wynosząca pół szeląga: Pensję podwyższono i P. zniesiono. T. K. < Pół + Szelężne >

Pólszept, u, lm. y *cichy sezept, szmer, niby sezept:* Jednym słowem, powiedzianym półszepem, umiał wylekłych natechnąć otuchą i ufnoscią. Rol. Zalotne uśmiechy kobiet, ich białe ramiona, półszepły mężczyzn — wszystko to w takt piosenki. Zap. Słyszę wkolo półszepły miłości. Wysp. < Pół + Szep >

Pólszkarłacie, a, lm. a p. Pólszkarlat: Pólszkarłacia, półgranaty: te jednak materje... Goł. Pólszkarłacia drożej nie mają przedawać łokieć nad złotych 7. Vol. < Pół + *Szkarłacie, od Szkarlat >

Pólszkarlat, u, lm. y, × Pólszkarłacie, † Pólszkarłacie *grube sułno czerwone.* < Pół + Szkarlat >

Pólszkarłatny przym. od **Pólszkarlat.**
† **Pólszkuteczek, czka, lm. czki p. Pólszkutek:** Gdy ś. żyta własnego dorobisz, spraw dubas albo P. Klon.

Pólszkutek, tka, lm. tki *mała szkutka.* L. Zawiół panek do Gdańska P. pszenicy, za to przywiózł bernstejn aż pół rękawicy. Prz. Zdr. † **Pólszkuteczek.** < Pół + *Szutek, od Szukta >

† **Pólszła, i, lm. e, † Puszlisko** *ubranie na konie:* Pólszle, puszliska, nagłówki, egule tak przedawać, jakośmy ustawili. Biel. M. < Pół + Szła >

Pólszlachcic, a, lm. e a. półszlachta *nieprawy szlachcic, szlachcic po ojcu a. po matce tylko.* < Pół + Szlachcic >

Pólszlachcicki przym. od **Pólszlachcic:** Jest to nazwisko tak dobre, jak i inne wasze szlacheczkie i półszlacheczkie nazwiska. Korz. < Pół + Szlachcicki >

Pólszlachetny *na wpół szlachetny:* Metal, kamień P. < Pół + Szlachetny >

[**Pólszlednik, a, lm. cy**] p. **Pólsładnik.** < Pół + *Szlednik, od *Szledny, od Szład >

Pólsznur, a, lm. y *mier. łańcuch mierniczy, mający długości 37 1/2 łokci warszawskich.* < Pół + Sznur >

Pólszorek, rka, częś. w lm. rki, [Puszorek, Pónsorek] *uprząż na konie bez właściwego chomąta, które tu zastępują pasy:* Do wózków parokonných półszorki. Kluk. < Pół + *Szorek, od Szor >

Pólszosta, nieod. m. i ni. pięć i pół: P. łokcia. < Pół + *Szosta, od *Szóst = Szósty >

Pólszóstak, a, lm. i dawny pieniądz polski, 3 grosze, trzygroszówka, trojak. < Pół + Szóstak >

Pólszostaoktawowy *mający półszóstej oktawy:* Fortepjan P. < Pólszosta + Oktawowy >

Pólszóstaprocentowy *przynoszący a. kosztujący 5 1/2 %:* Wykup półszóstaprocentowych certyfikatów państwowych. < Pólszosta + Procentowy >

Pólszóstej, nieod. ż. pięć i pół. < Pół + Szóstej >

Pólszpieg, a, lm. i szpieg potrosze: Pólszpieg a półhandlarz niemiecki (Hengo), wstąpiwszy do domostwa Wisza, pokazywał na podziw wszystkim wyrobki z kruszcu. Tysz. < Pół + Szpieg >

× **Pólsztuczek, czka, lm. czki p. Pólsztuczka:** P. płótna. < Pół + *Sztuczek, od Sztuka >

Pólsztuczka, i, lm. i, × Pólsztuczek *pół sztuki towaru łokciowego:* 5 półsztućek za 27 1/2 złotych kupiono. Goł. < Pół + Sztuczka >

[**Pólsztwarta, nieod.**] p. **Półczwarta.** < Z Półczwarta >

[**Pólszubek, bka, lm. bki**] I. a. [**Pólsalopek**] *zarzucony ubiór mieszczanek, okrycie futerkiem podobite i obramowane, bez rękawów lub ze ślepeni rękawami. 2. tobul mniejszy bez kołnierza:* Piechota łanowa lwowska i powiatu Żydaczewskiego w półszubkach błękitnych. Sienk. < Pół + *Szubek, od Szuba >

Pólszwadron, u, lm. y *oddział wojska złożony z połowy szwadronu:* Krótka wyprawa z półszwadronem ulanów i półsetką kozaków. Spas. Po nabożeństwie pułk przepuszczono półszwadronami. < Pół + Szwadron >

Pólszyderczy, Pólszyderski *na wpół szyderczy, prawie szyderczy:* Przez usta dyplomatów przesunął ś. uśmiech P., półpogardliwy. Jeż. < Pół + Szyderczy >

Pólszyderski p. **Pólszyderczy:** Niezrozumiałą piosnkę nucił półszyderskim głosem. Krasz. < Pół + Szyderski >

Pólszyja, i, lm. e *woj. częś. bolcu wewnątrznego w bastjonie, znajdująca ś. od kąta ramiennego aż do węgiennej bastjonu.* Sł. wil. < Pół + Szyja >

Pólszyjek, jka, lm. jki *woj. w narożniku, przedłużenie zastawy aż do promienia, czyli połowa wchodu do narożnika.* Sł. wil. < Pół + *Szyjek, od Szyja >

Pólszcianie, a, lm. a *połowa ściany:* Gzyms tego półściania zapelniają popiersia. Wor. < Pół + *Ścianie, od Ściana >

Pólsścienny *min. p. Połówkowy.* < Pół + Ścienny >

× **Pólsściągaczowy** p. **Pólsścięgnisty.** < Pół + Ściągaczowy >

Pólsścięgnisty, × Pólsściągaczowy, × Pólsścięgnowy *anat.: Mięsień P., † półżylisty, † mysz-*

ka półzylista. Krup. (musculus semitendinosus). < Pół + Ściegnisty >

× Półściegnowy p. Półściegnisty. < Pół + Ściegnowy >

Półściśły staw, × połączenie współściśłe (amphiarthrosis). < Pół + Ściśły >

[Półśladnik, a, lm. cy] p. Półśladnik. < Pół + *Śladnik, od *Śladny, od Ślad >

[Półśladnik, a, lm. cy, Półśladnik, Pośladnik, Półśladnik, Pośladnik] rolnik uprawiający pół śladu, łanu, roli, półkmięć; rolnik mający gospodarstwo złożone z 40–60 morgów. < Pół + *Śladnik, od *Śladny, od Ślad >

Półślepy na wpół ślepy: Żwawo w świat ś. poniosła z przekrzywioną, półślepą swą głową. Orzesz. < Pół + Ślepy >

× Półślusarnal, a, lm. e gwóźdź na ćwierć cala długi, na linję szeroki, na ćwierć linji grubý, gwóźdź półzakmowy. < Pół + *Ślusarnal, od Nm. Schlosser + Nagel >

Półśmierć, i, blm. na wpół śmierć: A życie półśmiercią, a dom ten półgrobem. Szaj. O! błogostawię za chwilę wytechnienia, za te półśmierci, za te półistnienia. Kon. < Pół + Śmierć >

Półśpiąco przys. od Półśpiący.

Półśpiący w połowie śpiący, półsenny, drzemliący. < Pół + Śpiący, od Spać >

Półśpiewany w połowie śpiewany: Starucha półśpiewanym mówi poczęta sposobem. Jeż. < Pół + Śpiewany >

Półśrednica, y, lm. e połowa średnicy, promień, półpoprzeczna, półpoprzecznik. < Pół + Średnica >

Półśredniowieczny na wpół średniowieczny: Były one (zasady) tylko strojną szatą półśredniowieczną. Szuj. < Pół + Średniowieczny >

Półśrodek, dka, lm. dki środek połowiczny, niezupełny, nie radykalny, nie stanowczy, niedostateczny; środek ubocznie tylko działający: Używał półśrodków. Wy, półśrodków sztucznych pany, co kładziecie żar na rany, a gdy jęknie wam męczennik, kłamcy, wieczni z prawem waszym. Krasin. < Pół + Środek >

Półśrodkowy przym. od Półśrodek, do półśrodku ograniczający ś.

Półświadomie przys. od Półświadomy: Spogląda w okno i P. formuluje sąd. Prus.

Półświadomość, i, blm. rz. od Półświadomy: Prawdziwy poeta dusz, skupionych w półświadomości, odgaduje ich bezwiedne pragnienia, aspiracje. Bog. W. Stan półświadomości i półrozmarzenia. Jun.

Półświat, a, lm. y połowa świata; świat pozorny, niby świat: Ozdobo starego półświata! Fred. A. Terazniejszy świat prawdziwy stara ś. być podobnym do półświata. Krasz. < Pół + Świat >

Półświatek, tka, blm. sfera, w której obracają ś. osoby lekkiego prowadzenia ś., pozując na dobre towarzystwo: Dama z półświatka. Spędził te lata swego życia w wielkim świecie paryskim, schodząc od niego do półświatka. Górs. K. M. < Pół + Światek >

Półświatkowy przym. od Półświatek: Uwydatnił tu autor najgorsze tylko strony: życie kawiarniane i półświatkowe. Chm.

Półświatło, a, lm. a światło przyćmione, półmrok, półcień, blada jasność: Widziałem te rajskie półświatła, półcienie. Mick. Pokój, o ile w tym półświatle można było dojrzeć, miał piękne obicie koloru pompadur. Rog. W półświatle wielka jego postać jeszcze większą ś. być zdawała. Krech.

Dla niej trzeba było półświatel. Orzesz. < Pół + Światło >

Półświatówka, i, lm. i kobieta z półświatka, dama z półświatka: Mężczyźni, znając jej wartość, traktują ją jako półświatówkę. Trep. < Od * Półświatowy, od Półświat, w znaczeniu Półświatka >

Półświątecznie przys. od Półświąteczny.

Półświąteczny w połowie świąteczny: Dziś była to właśnie sobota, dzień P. dla ludzi pracujących ciężko. Morz. < Pół + Świąteczny >

Półświecki w połowie świecki: Z syna jej zrobili potworę, półklechę, półświeckiego. Krasz. < Pół + Świecki >

Półświęty w połowie święty: Osobliwie sąsiadki mają ją za półświątą. Kaczk. < Pół + Święty >

Półświt, u, blm. świt niezupełny, przedświt: W półświecie, półmroku porannym brzmiały te głosy tajemniczo i uroczyście. Sienk. Gwiazdy pobladyły; z mgły i szarych barw półświtu kształty zaczęły występować coraz wyraźniej. Sienk. < Pół + Świt >

× Półtabin, u, lm. y, Półtabint tkanina dawniej używana w Polsce.

Półtabint, u, lm. y p. Półtabin.

Półtalar, a, lm. y l. moneta wartości połowy talara. 2. [P.] 45 groszy polskich. Zdr. Półtalarek. < Pół + Talar >

Półtalarek, rka, lm. rki p. Półtalar: Pożyczyłem w talarach bitych, półtalarkach i ćwiartkach starej monety. Mat.

Półtarciczny p. Półdeskal. < Pół + Tarciczny >

Półtatarski w połowie tatarski: Była to tylko złudna ogląda na surowym barbarzyńskim, półtatarskim podkładzie. Spas. < Pół + Tatarski >

Półtercjana, y, blm. p. Półtrzeciaozka. Troc. < Pół + Terejana >

× Półtęcze, a, lm. a połowa tęczy; przen. półżuk, półkole: P. księżycyca. Słow. < Pół + *Tęcze, od Tęcza >

Półtęgopokrywe owady zool. (hemiptera): U niektórych owadów, jak u półtęgopokrywych czyli pluskwiaków... < Pół + Tęgopokrywy >

Półtęsknie przys. od Półtęskny.

Półtęskny w połowie tęskny: Skończył ś. koncertans, zasumiał lekki, P. walc. Orzesz. < Pół + Tęskny >

Półtlenek, nku, lm. nki połączenie chemiczne, w którym tlen występuje jako połowa. < Pół + Tlenek >

Półtłusty l. wpół tłusty, średnio tłusty, niezbyt chudy: Ser. P. 2. druk.: Pismo półtłuste = czcionki grubsze nieco od zwykłego tekstu. < Pół + Tłusty >

[Półtolubek, bka, lm. bki] półkożuszek: Kupowanie tołubów i półtolubów sprowadzanych z Rosji. < Pół + Tolubek >

Półton, u, lm. y ton połowiczny, ton pośredni między dwoma tonami sąsiednimi w gamie: W muzyce półtonów czyli semitonów jest pięć: eis, dis, fis, gis, be. Mag. Ucho Zosi rozróżnia śród tysiąca gwarów akord muszek i P. fałszywy komarów. Mick. Dla niej trzeba było półtonów, półbarw Orzesz. < Pół + Ton >

Półtora m. i ni., [Putora, Półdruga] jeden i pół: P. roku. P. funta, garnea. Kn. P. kieliszka. Troc. P. dnia, lata. Troc. † P. tysięcy. Troc. Niektórzy z rycerstwa naszego.. w półtoru mil tylko stanowiska mieli. P. Koch. † Straż szła

z półtorem set koni. Rząd bywał tak sobie od półtora nieszczęścia. Łoż. (= od siedmiu boleści). Skrzywił ś., wygląda jak P. nieszczęścia. [Nie upłynął rok, półtory, już żołnierze jadą z wojny. Z półtorę wucha]. < Pół + *(W)tora, od *Wtor = Wtóry >

Półtoracalowy, Półtorocalowy mający półtora cala jednego z wymiarów: Żąda nieodwłócznego przystawienia tarcie półtoracalowych. T. K. < Półtora + Calowy >

× **Półtoracnie** przys. od **Półtoraczny**: Pomnożył majątek P. (= półtora raza).

[**Półtoracznik, a, lm. i]** wóz półtora raza szerszy, niż zwykle, wóz o półtoracznej kolei. < Od Półtoraczny >

Półtoraczny I. a. × **Półtorny**, × **Półdwojny** jedno i pół zawierający: Wóz P. (= półtoracznik). P. pojazd, którego koleje półtoraczna. L. Półtoraczna linka ma po 12 nitok w każdym żebrze. Jak J. 2. patol.: Zimnica półtoraczna (febris hemiptertiana). < Od Półtorak >

Półtoraciwercioowy, Półtorociwercioowy, × **Półtorociwercioenny** półtorę ciwerci zawierający. Wor. **Półtoradniowy, Półtorodniowy** półtora dnia mający, trwający: Po półtoradniowym pobycie w Antoninie przybyłem do stolicy Parany. Chełm. < Półtora + Dniowy >

Półtoradrótowy, Półtoradrutowy, Półtorodrótowy, Półtorodrutowy na półtora druta robiony, półtoronitny: Aksamit P.

Półtoradrutowy p. Półtoradrótowy.

Półtorafuntowy, Półtorofuntowy ważący półtora funta. < Półtora + Funtowy >

Półtoragodzinny, Półtorogodzinny półtorę godziny trwający: Trochę był leniwy do nudzenia ś. półtoragodzinny wykładem. And. < Półtora + Godzinny >

Półtoragroszowy, Półtorogroszowy kosztujący, wartości półtora grosza. < Półtora + Groszowy >

Półtorak, a, lm. i I. moneta wartości półtora grosza. L. P., czeski grosz. Kn. P. polski = 12 groszom. P. szląski = orlik. P. węgierski = 3 groszom. 2. gatunek tegiego miodu pitnego (por. Dwójniak). 3. [P.] = a) wóz szeroki, silny: Ujrzeli parę koni, załajnią następną parę przy dyszlu, a w końcu drabiniasty P., otoczony przez kilku jeźdźców. Sienk. b) duży garnek gliniany. c) kilkunastokobowy zagon u drobnej szlachty. d) pole sześciomorgowe. < Od Półtora >

[**Półtorakija, nieod.**] = cepy. < Półtora + Kija, od. Kij >

Półtorakufny, Półtorokufny zawierający półtorę kufy. Bobr. < Półtora + Kufny >

Półtorakwartowy, Półtorokwartowy zawierający w sobie półtorę kwarty. < Półtora + Kwartowy >

Półtoraletni, Półtoroletni półtora roku mający a. trwający. < Półtora + Letni >

Półtorałokciowy, Półtorołołciowy mający półtora łokcia jakiego wymiaru: Z półtorałokciowym wachlarzem w ręku. And. < Półtora + Łokciowy >

Półtorametrowy, Półtorometrowy mający półtora metra jakiego wymiaru: Warstwa czarnoziemna dochodzi tu miejscami do półtorametrowej głębokości. Cham. < Półtora + Metrowy >

Półtoramiesięczny, Półtoromiesięczny trwający, żyjący półtora miesiąca: Okres P. T. K. < Półtora + Miesięczny >

Półtoramiljonowy, Półtoromiljonowy wynoszący półtora miliona, kosztujący półtora miliona: Pożyczka półtoramiljonowa. Wyrobiła sobie wcześniej zapis blisko półtoramiljonowego majątku. Korz. < Półtora + Miljonowy >

Półtoramilowy, Półtoromilowy półtorę mili długi, na półtorę mili rozległy. < Półtora + Milowy >

Półtoranitny, Półtoronitny środkujący między jednonitnym i dwunitnym, półtoradrutowy: Aksamit P.

[**Półtoranoga, i, lm. i]** człowiek chodzący o kuli. < Półtora + Noga >

Półtoraroczny, Półtororoczny półtora roku trwający, żyjący: Po półtorarocznym rokoszowaniu należała królowi szlachta warunek, że... Ozerm. < Półtora + Roczny >

Półtorasta, a, blm., †Półtorastakroć sto pięćdziesiąt. < Półtora + Sta, od Sto >

†**Półtorastakroć p. Półtorasta**: P. tysięcy ordy... Dyak. < Półtorasta + Kroć >

Półtorastopny p. Półtorastopowy. < Półtora + Stopny >

Półtorastopowy, Półtorostopowy, Półtorastopny, Półtorostopny mający półtorę stopy jakiego wymiaru. Bobr. < Półtora + Stopowy >

Półtoratlenek, nku, lm. nki, Półtorotlenek połączenie chemiczne, w którym tlenek występuje jako półtorę części. < Półtora + Tlenek >

Półtoratysięczny, Półtorotysięczny liczący półtora tysiąca: Arcybiskup nad ludem półtoratysięcznym w powiecie znińskim ugodne sądownictwo uzyskiwał. Lel. < Półtora + Tysięczny >

Półtorawieczny p. Półtorawiekowy. < Półtora + Wieczny >

Półtorawiekowy, Półtorowiekowy, Półtorawieczny, Półtorowieczny trwający półtora wieku: P. węgryn zachęcał do spełnienia wiwatu. And. < Półtora + Wiekowy >

Półtorazłotowy, Półtorozłotowy kosztujący a. wynoszący półtora złotego: Najgorzej wychodził nieszczęśliwy giemejn z dwoma łokciami sukna na dalsze ubranie i lenungiem półtorazłotowym na 8 dni. Górs. < Półtora + Złotowy >

Półtoręj, †Półtory nieod. ż. jedna i pół: Miało długie na P. mili. Warg. P. godziny. Kn.

× **Półtorny p. Półtoraczny.** < Od Półtora >

× **Półtoro- p. Półtora-**

Półtorówka, i, lm. i deska półtora cala grubości mająca. < Od Półtora >

†**Półtory p. Półtoręj**: P. głowy. Urs. P. godziny. Troc. P. ujeje. Troc. P. wółki. Troc. < Z Półtoręj >

†**Półtownik, a, lm. cy** przelożony nad polacją, częścią miasta (szczeg. u kozaków): Miasto rozszykować trzeba na ćwierci, ćwierci na półtowniki, półtowniki na dziesiątki. Petr. Półtownikiem i dziesiątnikiem tylko ten ma być, który sam pod posłuszeństwem półtownika i dziesiątnika swego kosaćka służył. Petr. < Od *Półóć, zam. Połać, POŁ-T >

†**Półtowy wieprzowy**: Mięso półtowe. Mięso półtowe w Turzech przez dni 24 wolno chrześcijanom kupować, bo Turcy mięsa świnię nie jadają. Star. Teraz, że ob injuriam temporum wolnice zaginęły, nie ś. nie dostaje z tego procentu imci panu staroście; od mąk, gorzałek, półtowego mięsa biorą na stronę imci pana starosty targowe. Wej. < POŁ-T >

Półtrefniś, a, lm. e trefniś w połowie: P. Mago, korzystając ze swej roli, pozwalał sobie wiele. Krasz. < Pół + Trefniś >

[Półtrójniak, a, lm. i] *gatunek sita*. <Pół + Trójniak>

Półtrumenka, i, lm. i *spodnia połowa trumny, deska przykrywana: Ciała biedaków wywożą ze szpitali w półtrumenkach*. <Pół + Trumienka>

Półtrup, a, lm. y *człowiek na pół martwy*. Słow. <Pół + Trup>

Półtrup przym. od **Półtrup**: Była to twarz już półtrupia, naznaczona błękitnymi plamami i straszna. Sienk. <Od Półtrup>

[Półtruteń, tnia, lm. tnie]: Pszczoła zwyczajna, awansowana na matkę, czyli tak zwana trutawka, rodzi półtrutnie; pszczoł zaś i trutni nie rodzi <Pół + Truteń>

Półtryumfalnie przys. od **Półtryumfalny**.

Półtryumfalny *na wół tryumfalny*: Cóż ty na to?—zawołała tonem półtryumfalnym. Jeż. <Pół + Tryumfalny>

†**Półtrzeci** p. **Półtrzeciej**: P. stopy w głąb. Troc. <Z Półtrzeciej>

Półtrzecia-, Półtrzecio- w wyrazach złożonych z przymiotnikiem = *dwa i pół zawierający, mający, np. Półtrzeciodzienny (dwa i pół dnia zawierający, mający)*. <Pół + *Trzecia, od *Trzec = Trzeci>

Półtrzecia nieod. m. i ni., [Półtrzecia] *dwa i pół*: P. łokcia. †P. tysięcy. Troc. P. sta lat. L. <Pół + *Trzecia, od *Trzec = Trzeci>

Półtrzeciaczka, i, lm. i, **Półtercjana** *febra przypadająca co półtrzecia dnia*. <Pół + Trzeciaczka>

Półtrzeciarczny, Półtrzeciarczny *półtrzecia roku trwający, żyjący*: Miał okres i szczęścia, i sływy, i wziętość młody książę Roman podczas tego półtrzeciarcznego wojowania. Rol. <Półtrzecia + Roczny>

Półtrzeciej, †Półtrzeci *z. dwie i pół*: P. stopy. Kn. <Pół + Trzeciej, od Trzecia>

†**Półtrzeci** *naście* nieod. *z. dwa i pół*: Jasiak ręczył za Elżbiecina oca P. grzywny i ona w jego imieniu ostała. HR. <Półtrzeciej + *Naście, zam. *Naście, od Na + DZIESIĘ>

†**Półtrzeciennik, a, lm. i** *danina w naturze, stanowiąca trzecią część osiągniętego zysku*: Mieszczanie zamiast dziesięciny obowiązali ś. wnosić w dzień św. Marcina, którzy sobie orzą i sieją, po półtrzecienniku żyta i półtrzecienniku owsa. Rol. <Od *Półtrzecienny, Pół + *Trzecienny, od Trzeci>

Półtrzecio- p. **Półtrzecia-**. <Z Półtrzecia>

Półtuzin, a, lm. y *połowa tuzina, sześć sztuk, egzemplarzy*. <Pół + Tuzin>

Półtwardy *środkujący między twardym i miękkim*. Szesot.: Szczecina półtwarda. <Pół + Twardy>

Półtygodniowy *trwający, mający pół tygodnia*: Skoczył do lusterka, poprawiając półtygodniowych, ale jeszcze białych kołnierzyków. Krasz. <Pół + Tygodniowy>

× **Półtynek, nka, lm. nki** *mały pulpit do robót kobiecych*. Goł.

Półtyp, u, lm. y *typ połowiczny*. <Pół + Typ>

Półubran *niecałkiem ubrany, na wół odziany; w węgliu będący*. L. <Pół + Ubrany>

Półuczenie przys. od **Półuczony**.

Półuczoność, i, blm. rz. od **Półuczony**.

Półuczony *niedoś uczony, powierzchowną naukę posiadający*. P., ego, lm. i rz. *człowiek półuczony, niedouczek, niedouk, półmędrak*. L. <Pół + Uczony>

Półuczucie, a, lm. a *uczucie połowiczne, niezu-*

pełne: Tylko zmysły żyją pełnym życiem, a serce zna tylko P. Gądom. <Pół + Uczucie>

Póługor, u, lm. y *grunt, przeznaczony do ugorowania, a po zimie na wiosnę pierwszy raz orany*. St. wil. <Pół + Ugor>

[**Półujka, i, lm. i**] *jedna z połówek głów kapucyńskich do kwaszenia przeznaczonych*. <Z Półówka>

Półumarły *na pół umarły, prawie umarły, obrumarły, półmartwy*. L. <Pół + Umarły>

Półuncja, i, lm. e *połowa uncji, łut, 4 drachmy*. <Pół + Uncja>

Półupiór, ora, lm. ory *upiór w połowie*: Myśli me półupiory, a jeszcze myśli. Słow. <Pół + Upiór>

Półuradowanie, a, blm. *w połowie uradowanie*: Krzyknęła starościanka głosem półprzerażenia i półuradowania. Jeż. <Pół + Uradowanie>

†**Półurcie, a, lm. a** *dawna moneta, półorta, pigtak, grosz popiętny (ósma część talara kolońskiego)*. Kn. <Pół + *Urcie, z *Urcie, od Ort>

Półuroczysty *na wół uroczysty*: Lilja, symbol niewinności—pochwylił chłopiec tonem półuroczystym. Jeż. <Pół + Uroczysty>

Półurzędowiec, wca, lm. wcy *człowiek występujący półurzędowo*. <Od Półurzędowy>

Półurzędownie przys. od **Półurzędowy**; *półurzędowo*: P. zaprzeczono wiadomości o istnieniu takiego spisku.

Półurzędowy p. **Półurzędowy**.

Półurzędowo przys. od **Półurzędowy**.

Półurzędowy, Półurzędowy *niecałkowicie urzędowy, w części urzędowy, w części prywatny*: Przyjęcie półurzędowe. Dziennik, organ P. <Pół + Urzędowy>

Półurzędówka, i, lm. i *gazeta półurzędowa*. <Od Półurzędowy>

Półustaw, u, blm., **Pismo półustawne** *pismo cyryliczne środkujące między pismem odręcznym a tak zwanym ustawem, czyli pismem sztychowanym o literach prostopadłych*: Nowokanon, pisany półustawem na papierze z monasteru kruhowskiego, świadczy wyraźnie o epoce odrodzenia. Sok. <Pół + Ustaw>

Półustawny: Pismo półustawne p. **Półustaw**: Cerkiewne i cywilne pismo dzieli ś. na ustawne, półustawne i skoropiśne. Wiszn. <Pół + Ustawny>

Półuśmiech, u, lm. y *uśmiech połowiczny, niewyraźny, niby uśmiech*: Miała na ustach P. dający do myślenia. Krasz. Zdr. **Półuśmieszek**. <Pół + Uśmiech>

Półuśmiechnięty *w połowie uśmiechnięty*: Twarz półuśmiechnięta. Prus. <Pół + Uśmiechnięty>

Półuśmieszek, szku, lm. szk p. **Półuśmieszek**: Zapytała go ze smutnym półuśmieszkiem. Krasz. On mówi o pani z jakimiś półuśmieszkami. Prus. Minka dobrotliwym półuśmieszkiem wiecznie okraszona. Jeż.

Półuspiony *w połowie uspiiony, półspiący, półsenny*: Na ten widok raz jeszcze otworzyłam półuspione oczy. Orzesz. <Pół + Uspiony, od Uspić>

Półuznanie, a, blm. *niezupelne uznanie*: Jego wynalazki wojenne znajdowały P. Jeż. <Pół + Uznanie>

Półwalcowato przys. od **Półwalcowaty**.

Półwalcowaty, Półwalcowy *mający postać półwalca*. <Pół + Walcowaty>

Półwalcowy p. **Półwalcowaty**: Przekrój P. Bobr. <Pół + Walcowy>

Półwalczyk, a, lm. i p. **Półwalik**: P., obojczyk, wązka opaska jakiej powierzchni w ozdobach architektonicznych, wypukła w postaci półwalca. Jak. J. <Pół + Waleczk>

× **Półwale, a**, lm. a p. **Półwalec**: P., pół walca. Bohr. <Pół + * Wale, od Wał>

Półwalec, lca, lm. lca, × **Półwale** *połowa walca, półcylinder*. <Pół + Walec>

Półwalik, a, lm. i. **Obojczyk** bud. członek krągu gumowego w postaci ćwierci okręgu koła a. elipsy; półwaleczyk, ćwierć wałka, półkręże. <Pół + Walik>

Półwarjat, a, lm. ci człowiek niezupełnie przy zdrowych zmysłach, narwaniec, fiksat, postrzelona palka, kiepski warjat, bzik: Ludzie patrzali na niego jak na półwarjata. Orzesz. <Pół + Warjat>

Półwartościowy przedstawiający połowę wartości: Chciałby płacić podatki i roboty złym i półwartościowym pieniądzem srebrnym. <Pół + Wartościowy>

Półwcięty cieś. do połowy wcięty: Złącze półwcięte. <Pół + Wcięty>

Półwełna, y, lm. y tkanina z wełny na pół z bawełną, nieczysta wełna: Do barwienia wełny, bawełny, jedwabiu, półwełny. <Pół + Wełna>

Półwełniany przym. od **Półwełna**: Tkanina półwełniana (= *półwełna*).

Półwęgielka, i, lm. i ogr. *gatunek śliwki*. <Pół + Węgielka>

Półwiadro, a, lm. a *połowa wiadra*. <Pół + Wiadro>

Półwiadrowy mieszczący w sobie połowę wiadra: Syfony piwa objętości półwiadrowej. <Od Pół wiadro>

Półwiara, y, lm. y wiara połowiczna, niezupełna: Te same rozluźnione żądze..., te same półwiary i półbłyski rozumu. Krasiń. <Pół + Wiara>

× **Półwidztwo, a**, blm. okul. *widzenie połowicze, widzenie przez połowę*, × *połowidztwo*, × *połowidztwo*. <Pół + * Widztwo, od Widzieć>

Półwiecze, a, lm. a p. **Półwiek**. <Pół + * Wiecze, od Wiek>

Półwieczny, Półwiekowy *pięćdziesięcioletni*: P. wszedł człek, twarzy poważnej, w ubraniu podróżnym. Mick. <Od Półwiek>

Półwieczorny i. bliźki wieczora, ku wieczorowi idący, przedwieczorny, o zmierzchu przypadający: O godzinie półwieczornej. P. Koch. Pora półwieczorna (= szara godzina). 2. w połowie wieczora, wśród wieczora przypadający; *wieczorny*. <Pół + Wieczorny>

Półwiedza, y, blm. *wiedza połowiczna, niezupełna, nauka powierzchowna*. <Pół + Wiedza>

Półwiek, u, lm. i, **Półwiecze** *połowa wieku, pięćdziesiąt lat, okres czasu pięćdziesięcioletni*: Stamtąd ja przed półwiekiem, gdym był młodym człowiekiem, Laszkę sobie przywiozłem za żonę. Mick. Polska od półwieku przedstawia widok z jednej strony... Mick. Pod Karolem Radziwiłłem przed półwiekiem już służyłem. Pol. <Pół + Wiek>

Półwiekowy p. Półwieczny: W uroczym blasku skarbów wołoskich znikają zmarszczki na półwiekowym obliczu Mohilanek. Szaj. <Od Półwiek>

Półwiełki piec, hut. *piec szybowy niższy od pieca wielkiego a służący do topienia rud łatwo topiących*. Łab. <Pół + Wielki>

Półwiersz, a, lm. e, × **Półwiersze** *połowa wiersza*. Kn. <Pół + Wiersz>

× **Półwiersze, a**, lm. a p. **Półwiersz**. Sł. wil. <Pół + * Wiersze, od Wiersz>

Półwięzienny na wpół więzienny: Podczas okresu bohaterskiego w Greeji znajdujemy kobiety już w półwięziennym odosobnieniu. <Pół + Więzienny>

Półwiorstowy *mający pół wiorsty długości lub szerokości*. <Pół + Wiorstowy>

Półwizjonarjusz, a, lm. e *na wpół wizjonarjusz*: Takiemi półpoetami, półwizjonarjuszami byli Dante, Krasiński. Spas. <Pół + Wizjonarjusz>

Półwłoch, a, lm. si *Włoch w połowie*. <Pół + Włoch>

Półwłoski w połowie włoski: Pochodzenie półwłoskie. <Od Półwłoch>

Półwłoszka, i, lm. i forma ż. od **Półwłoch**.

Półwłócz, a, lm. e p. **Półwłócze**: Wziął P. gruntu — na tej ziemi pracował równo z owieczki swemi. Syrok.

Półwłócze, a, lm. a. [**Półwłók, Półwłóczek, [Półwłóczek], Półwłócz** *połowa włóki (gruntu)*. <Pół + * Włócze, od Włóka>

Półwłóczek, czka, lm. czki p. **Półwłók**. Troc. Bracia na półwłóczku siedzący dzielić ś. nie mają. Ek. Dzieciowie gruntu naszego półwłóczka. Wej. Tak ś. przedstawia stosunek ludności kmiecej, na półwłóczkach siedzącej. Paw. <Od Półwłók>

Półwłóczny półwłók obejmujący: Na półwłóczną połowę tej ilości. T. K. <Od Półwłók>

Półwłók, a, lm. i p. **Półwłócze**: Częstka ziemi, p., ćwierć, lub co chłop posiał, była niedzielna. Lel. <Pół + Włók, od Włóka>

Półwołta, y, lm. y koń. p. **Półosemka**. <Pół + Wołta>

Półwozak, a, lm. i *wózek stroju Pullman'a; każdy z dwóch wózków, na których spoczywa pokretnie ostoją długich wagonów kolejowych*. <Pół + Wozak>

Półwozie, a, lm. a i. *połowa wozu*: P. przednie. Troc (= przód, przodek). P. zadnie. Troc (= zad, tył). 2. *wózek o dwóch kołach, bida*. Goł. Trybaryze przyjeżdżają do Krakowa półwoziami. 3. a. **Półwózek** kol. *wózek o dwóch kołach i dwóch dyszlach do przewozu pakunków od pociągu do miejsc odbioru i odwrotnie*. <Pół + * Wozie, od Wóz>

Półwpust, u, lm. y *wpust niezupełny, będący raczej złączeniem na zakładkę*: Podłoga ułożona na P. Wyciąg P. w desce. <Pół + Wpust>

Półwraż, egu, lm. egu *krótsza wręga okrętowa, wychodząca ze stępki, lecz nie dotykająca pokładu a. burty statku*. <Pół + Wraż>

[**Półwstęжник, a**, lm. i] *opaska z grubej tektury, kilkoculowej wysokości, na którą nawijają różnokolorowe wstążki*. <Pół + * Wstęжник, od * Wstężny, od Wstęga>

Półwyrostek, tka, lm. tk i *niedorostek, ździeciuch, młokos, smyk, podłotek*. <Pół + Wyrostek>

Półwyrób, obu, lm. oby hut. p. **Półprodukt**. <Pół + Wyrób>

Półwysep, spu, lm. spy, × **Półwyspa** *część lądu nie ze wszystkich stron oblana wodą*: P. Apeniński. <Pół + * Wysep, od Wyspa>

× **Półwyspa, y**, lm. y p. **Półwysep**: P., część ziemi ze trzech stron wodą oblana, a czwartą z ładem stykająca ś. Wyrw. P. nazwana pospolicie Krymem. Nar. Nie trzeba było statkom czy-

nie objazdu całej półwyspy. Nar. <Pół + Wyspa>

Półwyspowato przys. od **Półwyspowaty**.

Półwyspowaty *kształtem swym przypominający półwysp*: Dworzec P. jest z trzech stron otoczony torami, z czwartej zaś pozostaje do niego dostęp swobodny, torem nie przecięty. <Od Półwyssep>

Półwysciogowy *w połowie zastosowany do wyścigów*: Rower P. <Pół + Wysciogowy>

Półwyznanie, a, blm., *wyznanie niezupełne, połowiczne*: W tym półwyznaniu, nakazanym przez okoliczności, usprawiedliwiają ś. skargi na nadużycia. <Pół + Wyznanie>

Półwyżeł, żła, lm. *żyły wyżeł nieczystszej rasy*. <Pół + Wyżeł>

Półzadowolony *w połowie zadowolony*: Wargi Zeni zagięły ś. w półogardliwy, w P. uśmiech. Orzesz. <Pół + Zadowolony>

Półzadrzemanie, a, blm. p. **Półdrzemka**: Siedział w półzadrzemaniu ustawicznym, kurząc fajkę lub nargilę. Jeż. <Pół + Zadrzemanie>

Półzagadkowo przys. od **Półzagadkowy**.

Półzagadkowość, i, blm. rz. od **Półzagadkowy**: P. tonu stawiała tamę rozpytaniu. Jeż.

Półzagadkowy *w połowie zagadkowy*: Zachodziły—dodała w tonie półzagadkowym—przyczyny, przeskody ważniejsze. Jeż. <Pół + Zagadkowy>

Półzagasły *w połowie zagasły*: A dzieci tuż przy ojca postępują boku, mleczące, z piętnem żalu w półzagasłym oku. Kl. <Pół + Zagasły>

Półzajączek, czka, lm. *czki myśl. dobrze już podrosły zając, młody zajączek*: Pierwsze zajączki (marchzaki) dobrze ś. utrzymały i są już ładnymi półzajączkami. <Pół + Zajączek>

Półzakonny *w połowie zakonny*: Grajek przywdziany był w sukienkę półzakonną. Rol. Nie zważając na ich zakonne i półzakonne suknie, widział w nich tylko białogłowy. Krasz. <Pół + Zakonny>

Półzalotnie przys. od **Półzalotny**.

Półzalotny *w połowie zalotny*: Układ staruszek półtrubaszny, P. Orzesz. <Pół + Zalotny>

Półzamkowy *gwóździł o połowę krótszy od zamkowego, gatunek ćwieka do przybijania zamków*. <Pół + Zamkowy>

Półzapytanie, a, lm. a *odezwanie ś. tonem w połowie pytającym*: Pójdziemy?—powtórzyła półzapytania tonem, z akcentem takim, jakby zapytywała: dokąd i po co? Jeż. <Pół + Zapytanie>

[**Półzarębek**, bka, lm. bki] *pole dwunastomorgowe*. <Pół + *Zarębek, Za + *Rębek, RĘB/RĄB>

Półzatopiony *leżący częściowo nad, częściowo pod wodą*: Górna część stawidła półzatopionego leży ponad wodą. <Pół + Zatopiony, od Zatopić>

+ **Półzapeza**, y, lm. y gór. p. **Półzapeski**.

Półzbawienie, a, blm. *zbawienie niezupełne*: Doznałem, niestety, tylko półzbawienia. Mick. <Pół + Zbawienie>

Półzbroja, i, lm. e *zbroja połowiczna, niezupełna*: Propornicy odziani bywali czasami w pełną zbroję, a czasami w półzbroi. Górs. <Pół + Zbroja>

Półzbrojnie przys. od **Półzbrojny**.

Półzbrojny *w połowie zbrojny, niezupełnie zbrajny*: Kolo nich półzbrojna czeladź ś. kręciła. Krasz. <Pół + Zbrojny>

Półzdziczały *który w połowie zdziczał, na wpół zdziczały*: Napotykali bardzo liczne stada pół-

zdziczałych, bawołów. Sienk. <Pół + Zdziczały>

Półzdzwienie, a, blm. *zdziwienie połowiczne, niezupełne*: Do Carogrodu?—podehwycił harabadźi półzapytania tonem, w którym brzmiało oraz P. Jeż. <Pół + Zdzwienie>

Półzegarze, a, lm. a *dawny zegar z oznaczeniami na tarczy 12 (nie 24) godzinami*: Za godzinę na półzegarzu pałacu król jegomość będzie widzialnym. Wóje. Sto półzegarzy, sto kalendarzy, sto aptekarzy—trzysta łgarzy. Prz. U szynkarzów żaden picia żadnego najdalej godziny ósmej na półzegarzu, a na całym zegarze do czwartej w noc szynkować nie ma. Vol. O dwunastej na półzegarzu dopiero wstaje. Opal. Zegarów całych teraz prawie niemasz, a półzegarza zegarami ś. nazywają. Troc. <Pół + *Zegarze, od Zegar>

Półzgniły *w połowie zgniły*: Łódka ś. wyrzuciła, wyrzucając nas oboje w półzgniłą wodę. Kaczk. <Pół + Zgniły>

Półziarno, a, lm. a *piw. ziarno przetrącone na młocarni, przepołowione, ziarno ciężte*. <Pół + Ziarno>

Półziemny i. + P. *śródziemny*: Półziemne morze, *mediterraneum*. Krom. Od Afryki zasłzi za półziemne wody. Klon. Polska kraina półziemna, *mediterranea regio*. Krom. 2. a. **Półziemski** *na wpół ziemski, w połowie należący do ziemi*. <Pół + Ziemny>

Półziemski p. **Półziemny**. <Pół + Ziemski>
Półzłościwie przys. od **Półzłościwy**: Pułkownikowa uśmiechnęła ś. P. Jeż.

Półzłościwy *na wpół złościwy*. <Pół + Złościwy>

Półzłotek, tka, lm. tkł, × **Półzłotówka** *połowa złotego polskiego = 15 gr.*: Dam za to półzłotka. <Pół + *Złotek, od Złoty>

Półzłotowy *połowę złotego wnoszący, kosztujący*: Do reszty poboru półzłotowego, królowi na pierwszą drogę darowanego. Biel. J. <Pół + Złotowy>

× **Półzłotówka**, i, lm. i p. **Półzłotek**: Półzłotówki, 160 z grzywny fejnu, czynią 15 groszy miedzianych. Vol. <Od Półzłoty>

Półzłoty *w połowie złoty*. Przen.: P. basza przyjechał w zaloty. Fred. A. (= bogaty). <Pół + Złoty>

Półzmarły *w połowie zmarły*: Wzrok jej opuścił ś. na klomb astrów półzmarłych. Orzesz. <Pół + Zmarły>

Półzmrok, u, lm. i *zmrok niezupełny, połowiczny, półcień*: Szare światło chmurnego popołudnia półzmrokiem okrywało wysokie ściany skromnej bawialni. Orzesz. Heż to razy wśród półzmrroku widzimy jakieś formy lub świece tam, gdzie ś. nie nie świeci! Prus. <Pół + Zmrok>

+ **Półzumpeski**, sk, bhp. gór. p. **Półzapeski**.

Półzwierzać się, a ś., ał ś. *zwierzać ś. w połowie, niezupełnie*: Aneta, poniać ś., gdy o tobie była mowa, półzwierzając ś. przed Lolą, potwierdziła te plotki. Krasz. <Pół + Zwierzać ś.>

Półzwierzanie się, a ś., blm., *czynność cz. Półzwierzać ś.*

Półzwierzenie, a, lm. a *niezupełne, nieszczerze zwierzenie ś.*: Słuchał w milezeniu półzwierzeń hetmańskich. Rzew. Lubił brać ludzi na stronę i półgłosem czynić im półzwierzenia. Kow. <Pół + Zwierzenie>

Półzwierzę, ęcia, lm. ęta i. *istota w połowie zwierzęca*. 2. a. + **Półzwierzycy**, + **Półzrębic cen-**

taur, × chłopokoiń, × chłopogier. Otw.
 <Pół + Zwierzę>
 †Półzwierzyca, a, lm. e p. Półzwierzę. <Od Półzwierzę>
 Półzwiądły w połowie zwiędły, niezupelnie zwiędły: W tym lnie rosła malwa żółta, pochylona, półzwiądła. Orzesz. <Pół + Zwiędły>
 Półzwycięzca, y, lm. y, × Półzwycięzca l. ten, co odniósł niezupelnie, niestanowcze zwycięstwo. 2. ten, co dzieli z kim zaszczyt odniesienia zwycięstwa, nawpół zwycięzca, uczestnik zwycięstwa. <Pół + Zwycięzca>
 †Półzwycięzca, y, lm. y p. Półzwycięzca. Troc. <Pół + Zwycięzca>
 †Półzrzebie, a, lm. e p. Półzrzerzę. <Pół + Zrzebie, od Zrzebie>
 Półżałoba, y, lm. y niezupelna żałoba, drugi stopień żałoby w ubraniu (bez obszyć białych). <Pół + Żałoba>
 Półżałobnie przys. od Półżałobny.
 Półżałobny w połowie żałobny, niezupelnie żałobny. <Pół + Żałobny>
 Półżart, u, lm. y żart w połowie, niezupelnie żart: Niech jadą sobie het — baba półżartem odrzekła, jeno detynę nam zostawia. Jeż. <Pół + Żart>
 Półżartobliwie przys. od Półżartobliwy: Tu P. paleem bratu pogroziła. Jeż. Rzekł P., półserjo. Bał.
 Półżartobliwość, i, blm. rz. od Półżartobliwy: W półżartobliwości tej atoli brzmiął akcent żalu, czy gniewu, czy może ironji tylko. Jeż.
 Półżartobliwy w połowie żartobliwy, niezupelnie poważny: Patrzyła na mnie z półżartobliwym, półradosnym wyrazem. Orzesz. Rozmowa w P. ze strony szlachca toczoną była sposob. Jeż. <Pół + Żartobliwy>
 Półżłobek, bka, lm. bki bud. gzymoswina obła, wkleśła, której przekrojem jest ciwierć okręgu koła: P. prosty, okrągły. <Pół + Żłobek>
 Półżołnierski w połowie żołnierski, niezupelnie żołnierski: Ta pocieszna zaiste figura, bo półklesza, półżołnierska. Krasz. <Pół + Żołnierski>
 Półżołnierz, a, lm. e żołnierz w połowie: Tajny agent polityczny, P., półdyplomata. Jaroch. <Pół + Żołnierz>
 Półżółto przys. od Półżółty.
 Półżółty w połowie żółty, niezupelnie żółty: Widać było czeladź, odzianą barwy jasnymi, w sukniach przepołowionych, półżółtych. Krasz. <Pół + Żółty>
 Półżona, y, lm. y kobieta zastępująca miejsce żony, żart. żona przyszywana: Kto go nie zna, tego poganina, który żon i półżon co roku mienia? Krasz. <Pół + Żona>
 Półżupan, a, lm. y krótki żupan. Zdr. Półżupanik. <Pół + Żupan>
 Półżupanik, a, lm. i p. Półżupan: Miał na sobie P. niegdys błękitny, ale spowiwały. Jeż. Jedni jeszcze byli w zbrojach, drudzy w koszulkach i półżupanikach. Krasz.
 Półżyczliwie przys. od Półżyczliwy: Zerkada na Zenię i na mnie swemi błyszczącemi czarnemi oczyma P., półfiluternie. Orzesz.
 Półżyczliwość, i, blm. rz. od Półżyczliwy.
 Półżyczliwy w połowie życzliwy, niezupelnie życzliwy. <Pół + Życzliwy>
 × Półżylisty anat. p. Półścięgnisty. <Pół + Żylisty>
 Półżywy blizki śmierci, ledwie żyjący, półumarły: P. ze strachu. Legł na słomie P. Krasz. <Pół + Żywy>

[Pómiana, y, lm. y] l. część. w lm. rozmaite awantury, dziwy, cudy, niewidy, hałasy, burdy. Gwar. P.! co sie tam dzieje! P., co on opowiada! P. świata sie robiła. 2. lichó: P. go wie! <Po + * Miana, M(IAN)>
 [Pómianować, uje, ował] wyprawiać figle, hałasy, awanturować ś. <Od Pómiana>
 [Pomianowanie, a, blm.] czynność cz. Pómianować.
 [Pó miastu] ku miastu. <Z Ku>
 [Pómielnik, a, lm. i, Pomielnik] pies (w zagadce). <Pó = Po + Mielnik>
 [Pómienniec, nca, lm. ncy] figlarz, awanturnik, zawalidroga. <Od Pómiana>
 [Pómienniste rzeczy] dziwactwa, niesłychane awantury. <Od Pómiana>
 [Pómstować, uje, ował] = Pomstować. <Z Pomstować>
 [Pómstowanie, a, blm.] czynność cz. Pómstować.
 [Pónewka, i, lm. i] = Panewka. <Z Pánewka>
 [Pónieważenie się, a ś., blm.] czynność cz. Pónieważyć ś.
 [Pónieważyć się, y ś., ył ś.] poważyć ś., ośmielić ś.: On sie nie pónieważa tu przyjsć. <Po + Nie + Ważyć ś.>
 [Póno] p. Pono.
 [Ponoc, y, lm. e] p. Pónoc.
 [Pónocek, oka, lm. cki] p. Pónoc.
 [Pónsorek, rka, lm. rki] p. Pólszorek. <Z Pólszorek>
 [Póny] p. Pono.
 [Pór, a, lm. y] p. Pur. <Czes. pur>
 Pórka, i, lm. i kolek duklowy od strony nosa łodzi, o który opiera ś. <PIOR/POR/PR/PIER>
 [Pórno] l. pewno, niechybnie, niezawodnie: Twoja śmierć będzie p. 2. porówno, wspólnie.
 [Pórzyć, i, lm. e] p. Póldupek. <Z Pórzyc>
 [Pórzyt, u, lm. y] p. Póldupek. <Pó(ł)rzyt>
 [Pórzytek, тка, lm. tki] p. Póldupek. <Od Pórzyt>
 [Póśila] p. Póki: Siedzicie póty, P. waszą kobieta nie przydzie.
 [Póskrzynek, nka, lm. nki] p. Pólskrzynek. <Pó(ł)skrzynek>
 [Póst, u, lm. y] p. Post. <Z Post>
 [Pószew, szwił, lm. szwie] pierzyna: Spała pod póswio. <Po + Szew>
 [Pószwa, y, lm. y] p. Poszwa. <Z Poszwa>
 [Póścian, u, lm. y] p. Pościan. <Z Pościan>
 × Póślisko, a, lm. a p. Puślisko: On na grzbiecie drżący przyjął póśliski, byle od śmierci uniknąć blizkiej. Kniaż. Rzymianin perskiej lęka ś. po-cisków, Pers siły rzymskiej i jeńskich póślisków. L. Skwapliwym wszystkim śmierć ima póśliskiem. L. <Z Puślisko>
 [Pótąd] przys. dotąd.
 [Pótoraczek, czka, lm. czki] p. Póltoraczek. <Pó(ł)toraczek>
 [Pótręt, u, lm. y] p. Potret. <Z Potret = Portret>
 [Pótręta, y, lm. y] p. Potret. <Z Potreta, z * Portreta = Portret>
 [Pótrzecia] p. Półtrzecia. <Pó(ł)trzecia>
 Póty przys. l. p. Potąd: Póki nie umiesz, P. ś. ucz; owszem P., póki żyjesz. Pilch. P. ś. człowiek w pięknej rzeczy kocha. póki piękniejszej nie ujrzy. Škar. Póki dar, P. i pamięć dobrodziejstwa stoi. Górn. Męstwo P. jest enotą, póki

nim kieruje mądrość. Jabł. Witold w pół Dniepru z koniem zajeżdża i szablą dobywszy, rzekł: P. moje! Birk. P. kres. Kn. (dość masz. L.). Dasz mu P., a on chce P. Kn. (dano kurowi grzędę, a on chce wieź. L.). Od pókim cię stracił, do P. nie miałem momentu bez żadości. Węg. (= *dotąd, do dziś, do chwili obecnej*). 2. †Póki P. = *niejaki czas, do czasu, czas mniej lub więcej długi*: Zbożny pobyt mamy na tym świecie póki P., ale po tym żywocie rajski przebyt. Birk. <Pó + T>

[Pótyk] p. Potąd.

[Pótyl] p. Potąd.

[Pótynasty] p. Potąd.

[Pówmistrz, a, lm. e] p. Pólmistrz. <Z Pólmistrz>

[Pówskrzynek, nka, lm. nki] p. Pólskrzynek. <Z Pólskrzynek>

[Pózar, u, lm. y] żar. <Z Pożar>

[Późny] p. Późny.

[Późze] p. Późno.

[Późiaty] mający obwisłe szczęki.

†Późno p. Późno.

†Póździć, i, ii p. Późnić: Czemu powrót późni? Pot. Już i konia z mordował, już ś. sam ukrwawił, sam nam późni wygraną, sam bitwę odnawia. Pot. <PÓ(ZD)/PÓ(Z)>

†Póździe p. Późno: Wspominając daremne wołanie bogacza ku Łazarzowi, wyraża ś. o tym: ale P. kukał. Brk.

†Póździeć, i, ał być opóźnionym. [i.

*Późna: Do późna = *do późnej pory*: Zbłąkałem ś. na polowaniu do późna. Krasz. Grałem z nim w karty do późna. L. (= *do późnej nocy, godziny*). Jednego wieczora, zabawiony urzędem swoim do późna, gdy przechodził koło kapitularza... Boh. <Od *Późn = Późny>

Późniak, a, lm. i 1. *człowiek, który ś. zwykł opóźniać, maruda, maruder*. 2. *człowiek zrodzony późno, ze starych rodziców*: (Djomed) wpadł na dwóch... synów Fajnopa, późniaków. Ml. 3. [P.] = a) *zając urodzony we wrześniu, wrześniak*. b) *młody cietrzew nie mający piór zupełnych, będący jeszcze farbownikiem*. 4. *poł. płód porodzony po czasie zwykłym trwania ciąży*. <Od Późny>

Późniał, a, lm. y bot. (sternbergia) *roś. z rodziny amarylkowiaków*.

Późnić, i, ii, †Póździć, †Póździć *spóźniać, opóźnić co, zwlekać, ociągać ś., bałamucić, marudzić z czym*. P. ś. 1. *opóźniać ś., spóźniać ś., nudzić, marudzić, bałamucić, zwlekać z przybyciem, nie przybywać na czas, opóźniać ś.*: Gdy ś. późnił długo, sam przybywam. Słow. 2. *o zegarku wskazywać wcześniejszą godzinę, iść za wolno*: Mój zegarek późni ś. o kwadrans. <Od Późny>

Później, [Później], †Później st. w. od **Późno**: P. czy prędzej i trwożny i śmiały pójdą tam, kędy pokój wiecznotrwały. Kras. P. będiesz żałował!

Późniejszość, i, bfm. rz. od **Późniejszy**.

Późniejszy 1. st. w. od **Późny**: Co mi za żywota umie czas dzisiejszy, to po śmierci nagrodzi z lichwą wiek P. Kochan. Późniejsze pokolenia. Data późniejsza. Późniejsze wiadomości (= *świeższe, nowsze*). 2. anat.: Błona doczesna późniejsza (decidua serotina).

Późnienie, a, bfm., czynność cz. Późnić.

Późnienie się, a ś., bfm., czynność cz. Późnić ś.

Późnik, a, lm. i 1. bot. (narthecium) *roś. z rodziny lilijowatych*. Gatunek: P. właściwy a.

Łomignat, ×Łomikość, Złomignat (n. ossifragum). 2. *poł. poród opóźniony* (partus retardatus).

Późno przys. od **Późny**; †**Pozno, †Poźdno, †Późdno, [Pozno], †Póździe, [Poździe, Późdze, Poźdze]**: P. lepiej, niż nigdy. Kn. Co P., to próżno. Prz. Późność przyszła, już ś. lekeja skończyła. L. Bardzo P. w noc stanęliśmy wczora. L. Za P. wyjechałszy, chcąc pośpięchem opóźnienie nagrodzić. Pileh. P. w noc Troc. P. ten zegarek idzie. Troc (= *spóźnia ś., późni ś.*). Kto P. chodzi, sam sobie szkodzi. Prz.

Późnoletni lat późniejszych, przyszłych, następnich *tyczący ś.*: Witold — pierwszy to wielki człowiek... sobą samym mądry, twórczy, w późnoletnie następstwa płodny. Szaj. <Późny + Letni>

[**Późnorodek, dka, lm. dki**] *osobnik byłby rogatego, był z opóźnioną dojrzałością płciową*. <Późno + *Rodek, od Ród>

[**Późnorodka, i, lm. i**] *rasa byłby rogatego z opóźnionym rozwojem popędów płciowych*: Wielką, piękną rasę można nazwać, tak jak ją mienią na Litwie — późnorodką. DyB. <Od Późnorodek>

× **Późnorodny** *za późno przychodzący na świat*. <Późno + Rodny>

†**Późnoród, oda, lm. ody, Pogrobowiec, Pogrobek** *dziecię pośmiertne, to jest urodzone po śmierci ojca a. matki*. Troc. <Późno + Ród>

× **Późność, i, bfm. rz.** od **Późny**. L.

Późny, †Pozny, †Pozdny, †Poźdny, [Późny] 1. *który następuje po upływie znacznej części właściwego czasu, spóźniony; dalszy pod względem czasu, potem będący, następujący*: Późna siejba, pora. P. czas, o biały, wiek. Późne drzewa najlepsze przynoszą owoce. L. (= *rodzące późno*). Przybył już późnym wieczorem. Gdzie w wieczór gaśnie późna zorza. Kochan. Późna jesień, starość (= *głęboka, głucha jesień*). Takiej ufności, takiej o pannach bę wiary dawniejszy świat szczęśliwy, wiek P. i stary, iż wolno było białej ptei jeździć, gdzie chciała. P. Koch. Do późnej nocy w zamku zgiełk i tętent trwały, do późnej nocy trąby i wiaty grzmiały. Malez. Dożyj ty szczęścia i późnego wieku! Mick. Tam nas często... późnej nocy miłotna osłonila szata. Mick. Bydło późno na paszę ruszyło i zdychało zając przy późnym śniadaniu. Mick. Późnogotycka budowa. Pedantyzm późnorenansowej nauki. Ant. 2. *który następuje po upływie czasu właściwego, za późny, nierychły, niewczesny*: Późna rada po szkodzić. <PÓ(ZD)/PÓ(Z)>

†**Późdzenie, a, bfm., czynność cz. Póździć.**

Pra- cząsteczka nierozdzielna = *arcy-, przed-, starszy, pierwotny*: Prawnik. Prababka.

[**Pra**] p. 2. **Przeć.**

Praarjowie, ów, bfp. praaryjczycy: Kosztem tej ludności rozszerzali ś. praarjowie. <Pra + Arjowie>

Praaryjczyk, a, lm. cy *pierwotny Aryjczyk*. <Pra + Aryjczyk>

Praaryjski przym. od **Praarjowie**: Kończy ś. P. okres, gdy część Arjów odłączyła ś. od pnia swego. <Pra + Aryjski>

× **Prababa, y, lm. y** p. **Prababka**. Troc. <Pra + Baba>

Prababczyn przym. od **Prababka**. <Od Prababka>

× **Prababin, ×Prababny** przym. od **Prababa**. <Od Prababa>

Prababka, i, lm. i, × Nadbabka, × Nadbaba, × Prababula matka babki a. dziadka, przen.: dawna kobieta, kobieta z dawnych lat, kobieta - przodek: Nasze prababki zajmowały ś. kądziela. <Od Prababa>

× **Prababny** p. **Prababin.** Przen.: *prastary*: Wznosi ś. groźny olbrzym prababnej Kruszwy (t. j. wieża starożytna). Moraw. <Od Prababa>

× **Prababula, i, lm. e p. Prababka.** Wor. Zdr. × **Prababulka.** <Pra + Babula>

× **Prababulka, i, lm. i p. Prababula.** Wor. **Prabóg, oga, lm. ogi** *ojciec bogów, patryjarcha bogów*: Precz stąd! mówię, precz! lub, na praboga, użyj oręża! Psm. <Pra + Bóg>

Prabylec, ica, lm. ley *pierwotny, odwieczny mieszkaniec kraju*: Prabylice Szląska nie bili własnej monety. Piek. <Pra + *Bylec, od Byty>

[**Prac, y, lm. e**] p. **Praca**: Duża P. <Z Praca>

Praca, y, lm. e, [Prac] i. *uruchomienie sił fizycznych a. duchowych dla osiągnięcia pożytku, korzyści, pracowanie, robota, zajęcie, zatrudnienie, czynność, działanie*: Prace, zatrudnienie pożyteczne. Kos. P. fizyczna, umysłowa. P. na polu naukowym. Wziąć ś. do pracy, zasiąść, zaprząć ś. do pracy. Nie ustawać w pracy. Jaka P., taka płaca. Prz. Ciężka, krwawa, mozolna P. P. nocna szkodzi. Iść do pracy. Wdrożyć ś., przywyknąć do pracy. Niewdzięczna praca. Odejść, odebrać kogo od pracy. P. samodzielna. Przykładać pracy do czego. Wytwarzały, niezmordowany w pracy. Owoc własnej pracy. Podział pracy. Szkoda pracy! Złoto jest rzecz nabyta, a siła ubogich, co pracę swą dostali majomości drogie. Kochan. Cóż bez pracy Bóg kiedy daje? Birk. Z poćciwej pracy sława i skarb roście. Rej. Mądry to każdy, co ś. pracej imię, głodu niezazna tak lecie, jak zimie. Bez prace nie będą kołacza. Prz. Komu płaca słodka, P. też bez piolunu. Chm. B. P. lat skracca. Mącz. Wspaniałym duszom P. jest zasileniem. Pileh. P. ustawiczna wszystko przemoże. Kn. P. zawsze popłaca. Trzt. P. każda ma zapłatę: rozkosz sromote, utratę. Kn. Za pracę i niebo kupię. Fred. M. P. ehleb najpewniejszy; kto ś. spuści na nie, i za żywota ma ehleb i po nim zostanie. Szymon. Za pracę idzie sława. Lubom. P. wielka, ustawiczna, nieskończona. Kn. Człowiek ś. rodzi na pracę, a ptak na latanie. Wuj. Cóż nam dobrze bez pracy i trudności przychodzi? Skar. Nie gardząc żadnym piśaniem i pracą ludzi dobrej woli. Skar. Dzieatki bawie nauką i robotą, a próznowania je wszelakiego odeuzać, a do pracy nakładać. Skar. Kto ma zdolność, przy pracy wszystko mu ś. uda; zdolność z pracą nie dzieła, lecz robi z dzieł cuda. Dm. Radzi, że im niebo zdarza obfity płód znojnej pracy. Os. Hołd od ludzi enotliwych będzie świetną prac wazszych nagrodą. Cz. Podjął trudną pracę. Tu czas po pracy odpocząć. Os. Pracą i uczeiwym przemyśłem pomnaża ś. majątek. Kras. Własną pracą doszedł do stanowiska. Wstrząśnieniu uległa sztuka, oświata, praca, dobrobyt, poglądy polityczne i społeczne. Prus. Czeka mię P. nielada. Jak P. potrzebna jest i pożyteczna, tak szkodliwie niedbalstwo i próznowanie. Śniad. Nauką i pieniędzmi drudzy cię zbogacą; mądrość musisz sam z siebie własną dobyć pracą. Miek. 2. *trud, trudność, usiłowanie, wysiłek, zachód, usilność, sta-*

ranie, mozól, fatyga: Im z większą co pracą przychodzi, tym też większe poćiechy rodzi. Kołak. Na te prośby poniewolnie i z wielką pracą pozwolił. Skar. Z pracą ś. uwarował zamieszania tych materji. L. Trawieć wszystkie pracą na czym. Troc. Wiele pracy łowie wędką lub wężcierzem. Kras. 3. *owoc pracy, zarobek, dobytek; dzieło*: Panie, to P. moja, a zdarzenie Twoje. Kochan. Dziedziec mój panować będzie w pracach moich. Dam wszystkim majątność jego i wszystkie pracą jego w ręce nieprzyjaciół. Leop. Żyje z pracy rąk a. z pracy rąk swoich. [Z rąk swoich pracami synaczka żywil]. Tę lichą pracę W. M. panu ofiaruję. Star. P. naukowa. 4. † P. rozumu = *sprawa, czynność, działanie, funkcja*: Rozum ma trzy prace: uznanie, rozsądek i rozmowę. Troc. 5. † P. *piecza, troska, opieka, staranie, kłopot*: Ja przyjmuję to dziecie na swą pracę. Leop. Tedy to imienie tych duchownych na pracą naszą przypisujemy. Stat. Kaz. Jag. Przykazując srogo Sieciehowi, aby o nim pracę miał, bo telko tego jednego miał. Chwal. 6. gór.: P. dzienna = *praca na szczyt, na dobę płatna, czyli na kilka lub kilkanaście godzin pracy*. Łab. Ochotnicza P. = *ta, którą robotnik oprócz godzin szczytly wykonywa za oddzielnym wynagrodzeniem; robotu wśród dawnych zrobów i w miejscach niegodnych regularnej i ciągłej odbudowy, np. na wychodniach*. Łab. 7. mech.: P. mechaniczna = *pokonywanie pewnego oporu przez pewną drogę; iloczyn z siły przez drogę*: Jeśli ciężar 500 kilogramów zostaje dźwignięty na 20 metrów, wyłożona na to P. wynosi 500 × 20 = 10000 kilogram metrów. P. a. energia rozpędu = *praca mechaniczna, jaka tkwi w ciele wskutek jego rozpędu lub jaką trzeba zużyć na wstrzymanie jego ruchu*. 8. węgl.: P. ogniowa = *podtrzymywanie i kierowanie ogniem w czasie tlenia węgla*. <PRAC, z Czes. prace, z Łé. portio>

[**Pracej**] p. **Przędzej.** <Prandziej = Prędziej> † **Pracel, cla, lm. cle** p. **Pracel**: Świeże prace. Troc. Sprężystość zawisała od cząstek kręcących niby w P. samego ciała. Rogal. Zdr. † **Pracelik.** <Nm. Bretzel>

* **Prach**: [Na P.] = *ze szczętem, ze wszystkim, do szczętu, zupełnie*: Złamał nogę na P. Bić na P. <Ukr. prach, na prach>

[**Pracharka, i, j, lm. i**] *żebraćka*. 2. b. *żebraćka, prośba*: Chodzą po pracharee (= *po proszonym*).

[**Pracharska, i, lm. i**] *oberża dla żebraków*. Mrong. <Od Pracharski>

[**Pracharski**] przym. od **Pracharz, żebraczy.** <Od Pracharz>

[**Pracharstwo, a, blm.**] *żebractwo, żebraniina.* <Od Pracharz>

[**Pracharz, a, lm. e**] *żebrak*. Mrong.

Prachrześcijski *pierwotnie chrześcijański*: Obok zwrotu do prachrześcijskich doktryn rozwinięcie katolickiego motywu wiecznej kobiecości. Mat. I. <Pra + Chrześcijski>

[**Prachtyka, i, lm. i**] p. **Praktyka.** <Z Praktyka>

† **Pracelik, a, lm. i** p. **Pracel**: Kupowano świeże zemelki na Stradamio, a szczególnie pracliki, czyli obwarzanki do stołu Zygmunowego. Paw.

Pracobierca, y, lm. y *ten, co przyjmuje pracę u pracodawcy, pracownik, robotnik, najemnik.* <Praca + Bierca>

Pracobierczy przym. od **Pracobierca.** <Od Pracobierca>

Pracobierstwo, a, blm. *przyjmowanie pracy u pracodawcy*: Stosunek wzajemny między pracodawstwem a pracobierstwem. <Praca + *Bierstwo, od Brać>

Pracodawca, y, lm. y 1. *dający u siebie pracę pracownikowi*; *chlebodawca*: Ksiądz mówił o obowiązkach chrześcijańskiego pracodawcy względem robotnika. 2. *ten, co ofiaruje komu swoją pracę, pracownik, robotnik, najemnik*: Nie określa autor, czy rzad zawarował sobie pośrednictwo pomiędzy chlebo- i pracodawcą, czy też tego ostatniego pozostawił na dyskreacji losu. Kasz. <Praca + Dawca>

Pracodawczy przym. od **Pracodawca**: Instytucja pracodawcza.

Pracodawstwo, a, blm. *rola pracodawcy, dawanie pracy pracownikom*: Stosunek wzajemny pomiędzy pracodawstwem a pracobierstwem. Jeż. <Praca + *Dawstwo, od Dać>

†**Pracomożny** *wytrwały, zahartowany, wytrzymały na pracę*: Pracomożni Trojanowie. Koch. J. <Praca + Możny>

Pracować, uje, owal 1. *zajmować ś. pracą, oddawać ś. pracy, robić, mozolić ś., harować*: P. wyraża ciągle natężenie władz umysłu lub siły ciała. Niem. Oraz musi drzewiej P., niż chce owoce brać. Bud. Pójdziez do mnie wszyscy, którzy pracujecie, a ja was posile. Leop. Obaczcie, zem ci nie sam sobie pracował, ale wszystkim szukającym prawdy. Wuj. Kto nie pracuje, ten niechaj nie je. Wuj. Przez całą noc pracując, nieeśmy nie ułowili. Wuj. Przypatrzcie ś. liljom polnym, jako rosną, nie pracują, ani żną. Wuj. W winnicy Pańskiej pracował. Skar. I w kajdanach nawet na wsparcie rodziców pracował. Bog. Woj. Dobrzeć to P. na kawałek chleba; ale żebym miał być parobkiem tych, co po mnie wezmą, nie będzie z tego nie. Kras. Twórcą tych tylko kocha, którzy pracują na szczęśliwość tego świata. Stasz. Codziennie pracuje na to, aby ś. stał doskonalszym. L. P. na kawałek chleba. Kras. Jak wół pracował. Krasid. Pracowały dwie głowy, klejąc kilka słówek, i zrobiły to razem, coby mógł półgłówek. Módl ś. a pracuj. P., to P., lecz herbowne dziecko winno zawsze zachować powagę szlachecką. Syrok. P. ciężko, w pocie czola. P. od rana do noy. P. około roli. P. nad historją. P. nad czyją zgubą, nad czym wykształceniem. P. nad poprawą ludzi. P. nad podniesieniem oświaty, nad wykorzeniem przesądów. P. nad samym sobą. P. nad wykończeniem czego. P. dla dobra kraju. P. fizycznie, umysłowo. P. w fabryce, w biurze. [Słoneczko, aby świeciło... brzegami morzów pracuje] (= operuje). P. kim, czym = *używać kogo, czego za narzędzie pracy*: Pracuj sługą. Otw. Ś. Chłopem jak bydłciem pracujemy. Leszez. (= orzemy). Dobriać ś., P. rękoma własnymi. Klon. Uczeni ludzie głową pracują. Kras. Ramiona i ręce srode sobą pracują. Perz. (= *gwałtownie sobą ruszają, pasują ś., walczą niby w konwulsjach*. L.). Koń pracuje bokami (= robi). P. piersiami = *technąć, dyszeć, ciężko oddychać ze zmęczenia a. przy konaniu*. Delfieka nad trzynogiem ksiieni pracuje bóstwem i w siebie duch ima. Książ. (= Bóg ją gwałtownie nadyma, Bogiem natchniona pasuje ś. z sobą. L.). Jowiszowe córy, wy piersiami pracujecie, wy dodajcie wdzięku. Tw. (= natchnijcie piersi śpiewaka). Żart.: P. gębą, przy stole = *jeść z apetytem, jeść wiele, zawiązać, futrować, pałaszować*. P. językiem = *mówić wiele*. 2. †P., †P. ś. *trudzić ś., mordować ś., męczyć ś., mozolić*

ś., fatygować ś.: Na koniu żółzowatym nie godzi ś. jeździć ani go P. Trzye. Nigdy ś. nie pieścił, częstom na koniach pracował. Ostror. Dla zysku cierpi niepogody, pracuje ś. po drogach. Wuj. Nie pracuj ś. dla z bogacenia. Bud. Piotr bez pana nie mógł nic usilną pracą swą wskórać, próżno robił, próżno sieci miotał, darmo ś. uczuciem nocnym pracował. Żarn. [On już pracuje ku śmierci] = *pasuje ś. ze śmiercią, dogorywa*. Gdy ś. pracowała przy porodzeniu, rzekła baba... B. B. (= *gity ś. pasowała z bólami*). Cuda okolo białych głów, które ś. dziatkami pracują i niebezpieczne rodzenie mają. Wys. 3. †P., †P. ś. o co, o czym = *troskać ś., troszczyć ś., frasować ś., zabiegać, starać ś., silić ś.; pilnie ś. krzątać okolo czego, dbać o co*: O to ś. P. trzeba, aby młodemu bujność lat płoehych nie zawadziła. Kosz. Pracowali ś., jakoby znaleźli przyczynę na niego. Bud. Będzie ś. o to P., żeby zbożnych obrócił w pogaństwo. Bud. Tyberjusz II Persy poraził i pracował ś., aby zasię Włochy wyzwolił od Longobardów. Biel. M. P. o człowieczym potępieniu. Kaz. 1555. Kto pracuje o wielgie skarby, nie bywa okwity we enotach krześcijańskich, ale jest jako ziemia nienrodzajna. Kaz. 1555. Marlo, ty ś. pracujesz i pieczołujesz o wielkie rzeczy, ale Marjną nalepszą cząstkę obrała. Op. Na każdego domowego ojca czeladnego zależy, aby ś. pracował nie tylko o tym, żeby dostateczną żywność a wielkie imienie dla dzieci miał. Sekl. Len każdy zna, bo ś. niewiasty o nim pracują. Urzęd. 4. gorz. i piw. *robić, fermentować*: Drożdże pracują. 5. myśl. (o psie) *pilnie i chętnie gonić za zwierzem*. <Od Praca>

× **Pracownia**, i, lm. e i p. **Pracownia**. 2. p. **Laboratorjum**: P., izba do pracy, osobliwie chemicznej, aptekarskiej, *laboratorium*. Krum. <Od Pracować>

Pracowanie, a, blm., czynność cz. **Pracować**, *praca*. Troc.

†**Pracowanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Pracować** ś.

[**Pracowany**] p. **Pracowity**. <Od Pracować> **Pracowicie**, × **Pracowito** przys. od **Pracowity**: Rzecz P. wykończona.

†**Pracowita**, ej, lm. e rz. forma ż. od rz. **Pracowity**: Na pomienioną pracowitą Annę Szymczygę Gizieczukową, jako kalumnjatorkę. Mat.

× **Pracowito** przys. p. **Pracowicie**: Czyli wy nie tak wiernie i tak P. miłej ojczyźnie służycie, jak wiernie i P. służyli przodkowie wasi? Smotr.

Pracowitość, i, blm. rz. od **Pracowity**.

Pracowity, **Pracowny**, [**Pracowany**] 1. *zamilowany w pracy, lubiący pracować, chętny do roboty, wiele pracujący, robotny, pilny, skrzętny*: Mrówka pracowita. P., robotny zawsze najdzie co robić. Kn. P. wół. Rolnik P. Z twego wonnego kwiatu pracowite pszczoły biorą miód. Kochan. Pracowita pszczoła. Skar. Nabożeństwu i naukom oddani, pracowici a na małych dochodzikach... przestający. Skar. Zakończył swój P. żywot. 2. *z wielką pracą wykończony, staranny, świadczący o pracowitości wykonawcy; kosztujący wiele pracy*: Koronka pracowita. Wyrób P. 3. *wymagający wiele pracy, z trudnością przychodzący, trudny, mozolny, nużący, znużony*: Pracowita robota, co z pracą przychodzi albo przyche dziła, trudna, ciężka. Kn. Poszukiwania pracowite. Oddech P. Perz. (= *ciężki, trudny, forsowny*). 4. †P. *nużący, męczący, ciężki, trudny, przykry*:

Turek, przebywszy drogę pracowitą, przez górne, murowne i strzelbę warowne prowincje, do pół naszych granice swoje przytknie. Grab. P. **Pracowity, ego**, lm. ci rz. a) †P. *kniewicz, rolnik, włoszianin, chłop*: Do chłopu piszą: „Pracowitemu N. N. Kraj. Przez pracowitego Chwedora Jaszczuka, poddanego imię pana Parysa. Mat. b) [P.] *wyrobnik, robotnik*. <Od Pracować>

Pracownia, i, lm. e, × **Pracownia izba do pracy, gabinet, laboratorium; warsztat, fabryka, zakład rękodzielniczy, robotnia**: P. literacka, chemiczna, aptekarska, artystyczna. P. strojów, ubiorów. P. krawiecka. P. obuwi, lalek. P. szewka. <Od Praca>

Pracowniany przym. od **Pracownia**: Doświadczenia pracowniane. <Od Pracownia>

Pracownica, y, lm. e i. a. **Pracowniczka** forma ż. od **Pracownik**. 2. bart. *pszczola robocza*. <Od Pracownik>

× **Pracowniczek, czka**, lm. czkowie p. **Pracownik**: Zapomniały i daru niewygodzien zbożnego, kto swego z pługu prosto wygodzisz krzywego, zamorzył pracowniczka, *ruricolam*. Żebr.

Pracowniczka, i, lm. i p. **Pracownica**. L. <Od Pracownica>

Pracowniczy przym. od **Pracownik, robotniczy**: Narodowa siła pracownicza. Świadektwo pracownicze. <Od Pracownik>

Pracownik, a, lm. cy I. *ten. co dużo pracuje, co lubi pracować; działac*: Lekarz ten niespracowany około zdrowia ludzkiego P. L. 2. *robotnik, najemnik, oficjalista*: P. fabryki, biura, kantoru. Czelaż i terminatorzy wystąpili przeciw majstrom, pracownicy przeciw kapitalistom. Prus. P. w winnicy Pańskiej. <Od Pracowny>

× **Pracowny p. Pracowity**: Pszczółka pracowna, co ssie kwiatów poty, leci rojem przed wejściem słońca do roboty. L. Ziemi pługiem pracownym nie próci rolnicy. Pilech. Wyszła zdrowa, pracowna, urodna. Brodz. Wam, pracowni, za prac, tyle niesie korzyść zyzna jesien. Os. Tu po kamieniach z pracowną Arachną kłóci ś. wie trzzyk i rwie jej przędziwo. Słow. Ten P. spoczynek nie był dla was długi. God. <Od Pracować>

Pracz, a, lm. e i. *ten. co pierze białiznę*. Troc. 2. p. Kijanka. <Od Prąć>

***Praczarka, i**, lm. i tech. p. **Praczka**. <Od *Praczarz - Pracz>

× **Praczozyn** przym. od **Praczka**.

Praczek, czka, lm. czki p. Kijanka. <Od Pracz>

Praczerwioch, a, lm. y *zarodek tasiemca* (prosolex s. protoscolex). <Pra + *Czerwioch, od Czerw>

Praczka, i, lm. i i. a. [**Pieraczka, Pjeraczka, Pieralka**] *kobieta najęta do prania; kobieta trudniąca ś. praniem, biorąca białiznę do prania*: Niech to prace dadzą, aby ten obrus uprała. Kochan. Zarówno z jejmością po śmierci P. siedzi i plewaczka. Comp. Nawet P., bieląc płótno, jak Elektra wdycha smutno. Asn. 2. †P. *prunie*: Koron i forbot P. abo wypranie z brudu. Haur. 3. *rmaszyna do prania*. 4. [P.] = Kijanka pod 1). 5. la. **Praczarka** tech. *przyrząd do prania materiałów wełnianych*. <Od Pracz>

Praczkarnia, i, [lm. e prow. *pralnia, izba, w której praczi piórą*: Oficyna służyła za dom czelađni, kuchnię, praczkarnię. Krasz. Dzień przepędzała między śpiżarnią, kuchnią i praczkarnią.

Dzierz. Wczoraj mię spotkała w praczkarni. Kacz. <Po Praczka>

[**Praczkować, uje, ował**] p. **Pryczkować**. <Z Pryczkować, przez siđ. do Praczka>

[**Praczkowanie, a**, blm.] czynność cz. **Praczkować**.

†**Praczkowy** człowiek = *mający nos zakrzywiony, zadarty do góry*. Mur. <Od Praczek>

Praczłony, ów, blp. embr. *pierwsze zawiązki kościca w zarodku zwierzęcym, metamery, somity, prakręgi*. <Pra + Człony, od Człon>

Praczłowiek, a, lm. *praludzie człowiek pierwotny*. <Pra + Człowiek>

Praczów do pacyz należący. <Od Pracz>

Praczy przym. od **Pracz**. Kn. <Od Pracz>

Praczyk, a, lm. i p. Kijanka. <Od Pracz>

Prać, piórę, [pięre, pierem, pierzę], piórą, [pierom, perom, prają], prał, piórąc, [pierząc], rozk. pierz, piercie, [pier, piercie], częstot. Pierać i. *myć białiznę*: Prał chusty i inne postugi podle czynił. Skar. P. chusty brudne. Troc. Heljogabal płótna ś. ładnego, które raz prano, nie dotykał, mieniąc, jakoby to była zebraza rzeż spieranego płótna używać. Kosz. 2. posp. *bić, trzepać, ciąć, łoić, smagać, lać, okładać, chlastać, trzaskać*: W pierś P. ś. pomierzyła. Żebr. Chodkiewicz Szwedów wielkość często pierał w Inflanciech, działa, obozy odbierał. Stryjk. Turczyzna i Wołoszyna Mielecki z Sienawskim pierał. Stryjk. Mindow przemożny kniazów burzy ruskich, liflandzkich pierze Krzyżaków i pruskich. Stryjk. P. kogo kijem. Dudz. Pierze go kijem. Troc. To mię, juchlo, pierz, ino lubuj ś. we mnie. Sew. [Zapartek ś. do muru plecami, wzionek skólami P.]. Zer. P. kogo po pysku. Przen.: Deszcz, grad pierze (= *tnie, trzepie*). 3. [P.] *rzucac, ciskać, miotać*: Jedną konwią wodę brała, a tą drugą o ziem prała. Prali skałami. P. rękami = *wymachiwać*. Gęś pierze na jeziorze = *trzepocze skrzydłami*. P. ś. i. *być prany*: W białych z początku sukienkach, które ś. brukały, prały we łzach... Krasz. 2. *prać jeden drugiego*: Praliśmy ś. w pyski. L. 3. [P. ś.] *ciskać ś., rzucac ś., miotać ś.*: Wyonaczyłek wóz godnie maziom, nie bedzie skrzypiół, nie bedzie ś. Małgorzata P. znovu ode złości po siedzisku. Tet. 4. *tluc ś., hałasować*. 5. [P. ś.] *cisnąć ś., spieszyc ś., bieć prędko*. 6. [P. ś.] (o kobiecie) *przebywać miesiąckę*.

<PIOR/POR/PR/PIER>

†**Prać, pre, prał** p. 2. **Przeć**.

Pradawny bardzo dawny, przastary, od bardzo dawna istniejący, odwieczny, starożytny: P. zyczaj. Jakies pradawne, zabyte duchów pohulanki. Ork. <Pra + Dawny>

[**Pradło, a**, blm.] i. *białizna świeżo uprana; białizna do prania, chusty, brudy*. 2. *stołek, na którym kobiety piórą u rzeki*. <Od Prąć>

Pradziad, a, lm. y, **Pradziadek, × Naddziad** *ojciec dziewczka a. babki*: W spokojnej mogile pomieszał ś. spolem stary popiół pradziada z prawnuka popiołem. Syrok. Szlachcic z dziada, pradziada. Przen.: *przodek, antenat*: W co twoje pobożne wierzyły pradziady. Miek. Trzeba opuścić dziedziczne siedliska, w których ś. kryły myszki od pradziadów. Kras. Zdr. **Pradziadunio**.

<Pra + Dziad>

Pradziadek, dka, lm. dkowie p. **Pradziad**: [Nasi pradziadkowie zawdy w Wstępną środę pili, hulali].

× **Pradziadowe, ego, blm. spadek, puścizna** od **pradziadzie**. Troc. <Od Pradziadów>

Pradziadowski, †Pradziadzi, Pradziadów przym.

od **Pradziad**: Gdy bajki pradziadowskie poczną bając starzy, serce ś. rozkołysa i głowa rozmarzy. Syrok. **Po pradziadowsku** przys. *jak pradziad, po staroswiecku*: Zamiast ostryg po pradziadowsku śledziki dawano. L. <Od Pradziad>

Pradziadowstwo, a, blm. *charakter, rola pradziada*. <Od Pradziad>

Pradziadów p. **Pradziadowski**: P. brat. Troc. Pradziadowa sława a. niesława ani pożytku, ani szkody prawnikowi nie niesie. Sz. <Od Pradziad>

Pradziadunio, a, lm. *owie* p. **Pradziad**: Nieboszczyk dziadunio a. P. latał buty w Kamieńcu. Rol. <Pra + Dziadunio>

† **Pradziadzi** p. **Pradziadowski**: Mąż w pradziadziach zwyczajach nadto stały. Oss.

[**Pradziuckó**] p. **Frędziutko**.

[**Prafyka**, i, lm. i] p. **Praktyka**. <Z Praktyka>

Praga, i, blm. 1. †P., [P.] *pragnienie*: Gasié pragę = *podpijać sobie*. 2. [P.] *upał*. 3. †P. *jakaś potrawa*: Osoliłeś, by pragę. Rys. Przysłowiaowa P. zdaje ś. być jakąś starą potrawą, którą słono przyrządzano w dawnej kuchni: następnie wyszła z użycia, a może zmieniła nazwanie na przuchę. Darow. 4. [P.] *potrzeba*: P. mi tego bywo? <PRAG / PRAŻ>

Prągęba, y, lm. y *embr. zaczątek przewodu pokarmowego w zarodku zwierzęcym* (blastoporus, prostoma). <Pra + Gęba>

Prągiermański *starogiermański, pierwotnych giermańskich czasów, osób, rzeczy dotyczący*. <Pra + Giermański>

Prąglec, glea, glee *len* *wcześniejszy, z którego wykrusza ś. nasienie samo już na roli wprzód, zanim go zładzą zebrać, len zwyciężajny a. pospolity, prązec, pręzec, †przędlec, samosiej, słowien, wielkolen (linum usitatissimum)*. Syr., Kluk. <PRAG/PRAŻ>

† **Prągliwość**, i, blm. p. **Prągnięcie**. Głos. <Od *Prągliwy, od Prągnąć>

Prągmat, u, lm. y *kierunek, dążenie do wytkniętego celu, to wszystko, co ś. dla osiągnięcia go robi*. <Gr. prągma>

Prągmator, a, lm. *owie ten, co wyjaśnia w sposób pragmatyczny*: Źródło tego podania o Konradzie doznało u mnicha Grunan najgienjalniejszego uzupełniacza i prągmatora. Proch. <Łé. prągmator, od Gr. prągma>

Prągmacyjnie przys. od **Prągmacyjny**.

Prągmacyjność, i, blm. rz. od **Prągmacyjny**; **Prągmacyzm**.

Prągmacyjny 1. *Historja pragmatyczna = sposób przedstawieniu dziejów, dzięki któremu wydatnia ś. logicznie zależność jednych wypadków od drugich*. 2. *Sankcja pragmatyczna = ustawa państwowa, która na wieczne czasy ma zostać nienaruszona, nic nie tracąc na sile*. Austryjaeka sankcja pragmatyczna = *następstwo tronu w dziedzicznych krajach austryjskich, ustanowione przez Karola VI*.

Prągmatyk, a, lm. cy 1. *autor, piszący pragmatycznie*. 2. u daw. Rzymian, *pomocnik rzecznika, wyajdujący mu dokumenty i fakta*. Sł. wil. <Gr. prągmatikós>

Prągmatyka, i, blm. *znajomość sprawy, interesu*. <Gr. prągmatiké>

Prągmacyzm, u, blm. p. **Prągmacyjność**: To ś. da powiedzieć na korzyść psychologicznej przyczynowości i naturalistycznego pragmatyzmu.

Prągmacyzować, uje, *owal rozwijać (historję) w sposób pragmatyczny*: Cały opis zjazdu łuckie-

go jest fikcją pragmatyzującego na korzyść Olesnickiego Długosza. Kęt. <Od Pragmatyzm>

Prągnąco przys. *prągnąć pożądliwie, chciwie*: Długo i z zajęciem mu ś. przypatrywał, niby w duszy jego czytał P. Krasz. <Od Prągnący, od Prągnąć>

Prągnący, [Prągniący] 1. im. od **Prągnąć**: Jestem P. Prągnącego napoić, łaknącego nakarmić. Czci prągnącym duchem stolice sobie przywłaszczył. Skar. 2. *sprągnomy, łakomy, głodny, chciwy, żądny czego*. 3. [P. rok] *suchy*: Jak we Wielki Piątek pada, to będzie P. rok. <Od Prągnąć>

Prągnąć, *gnie, gnął* a. [gł] 1. *odczuwać potrzebę picia*: Prągnie i łaknie. Troc. Jeśli łaknie nieprzyjaciel twój, nakarm go; jeśli prągnie, napój go. Wuj. Kto bardzo prągnie, woda czyni mu ś. miodem. Skar. 2. przén.: P. czego = *upragnąć, chciwie pożądać, żądać, chcieć koniecznie, łaknąć*: Ja tego jak kania dżdzu, a jeleń żródła prągnę. L. Kto cudzemu prągnie, tedy swe traci. Biel. M. Czego oko nie widzi, tedy serce nie prągnie. Skar. Kto czego prągnie i komu życzę, temu rad wierzy. Skar. Za to na ziemi żadnej nagrody nie prągnij. Skar. Nie na świecie nie prągnął ani mieć chciał (Jan Kanty), w rzeczy niewidome i przysze serce wszystko obróciwszy. Skar. Kto prągnie zbawienia, trzeba mu w duchu odrodzenia. Warg. Kto więcej ma, więcej prągnie. Fred. M. Kto czego nie prągnie, równo jakby miał. Prz. Wszystko mam spełna, kiedy nie nie prągnę. Nar. [Prąglam na cieple umierać]. Kon. Prągnął tego honoru. Troc. Tur-

rek pilnie tego prągnie i stara ś. o to, aby Polskę opanował. Grab. P. Nas tak snadnie na łup wystawionych prągnie osieść i pod swe tyrańskie panowanie podbić. Grab. P. Nie opieki, lecz swobody prągnijcie. Cz. Charakter niestały, ciągle nowego prągnący, spożywający zbyt prędko nowe, a potem nudzący ś. życiem. Krasz. Trzeba przestać na tym, co mamy, gdy mieć nie możemy, czego prągniemy. Kras. Bóg widzi, jak prągnąłbym, ale z tej pocięchy zrobię Bogu ofiarę za me dawne grzechy. Miek. Mędrzec mędra wspomóe prągnie. Miek. Prągnę chwały boskiej Twego szczęścia prągnę (= *mam na widoku, na celu, dążę do...*). Zaklęcia gm.: Jak prągnę zbawienia! Jak prągnę Pana Boga! Jak prągnę szczęścia! 2. †P. do kogo, do czego = *tesknąć, rwać ś., wyrzywać ś. do niego, oglądać ś. za nim*: Boże daj, abyśmy tu do Ciebie i wieczry Twojej prągnęli. Skar. Prągnęła dusza ma do Boga żywej studni. Leop. Niech mi smakują niebieskie obietnice, abym do nich prągnął. Skar. 3. [P. na co, za czym] = *patrzeć chciwym okiem, spoglądać pożądliwie, oglądać ś. chciwie, ostrzyżć sobie apetyt, żężyć, lykacć ślinki*: Prągną oeka na dzieweynę ładną. Nie prągnij na wiano. Na żonkę ładną k. walerzy prągną. Na mój wianek prągniesz. Ja na buzię prągnę Prągnęłaś na kawadek siccii (= *łakomiłaś ś., łaszczylaś ś.*). Za którem frajirkom moje oko prągnie. <PRAG / PRAŻ>

Prągnia, i, lm. e bot. (waldsteinia) *roś. z rodziny różowatych*.

[**Prągniącka**, i, blm.] p. **Prągnięcie**: Miał prągniękę zapoznać ś. z literami. <Od Prągniący>

[**Prągniący**] p. **Prągnący**. <Z Prągnący>

† **Prągniiciel**, a, lm. e *ten, cđ prągnie, pożąda*. Troc. <Od *Prągnieć = Prągnąć>

† **Pragnicielka**, i, lm. i forma ż. od **Pragniciel**. **Pragnienie**, a, lm. a, † **Pragliwość**, † **Pragność**, [**Pragniącka**, **Pragność**, **Pragonek**] i. czynność cz. **Pragnąć**; uczucie, którego doznaje ten, któremu chce ś. pić: Kiedy kanał pokarmowy niedość jest wilgotny, wtedy zwierzę czuje P. L. P. nadmierne (polydipsia). Posilić, gasić, zaspokoić, czynić P. Troc. Cierpieć głód i P. Ckliwe pragnienia ugasić. Troc. P. czyniąca choroba. Troc. Mieć, czuć, gasić, sprawiać, obudzać, wywoływać P. Pali mię P. Utycham, sehnę, umieram z pragnienia. Tam (na pustyni) P. piersi stopi. Mick. Lambro miał usta spalone pragnieniem. Słow. 2. przel. *żądza, chęć nieprzeparta, łaknienie, życzenie, żądanie, pożądanie, pożądliwość*: Wszyscy ś. jego cześć pragnieniem nieporządnym brzydźli. Skar. Pohamowanie hardej cześć pragnienia. Skar. Szezere jego P. podjęcia nawet męczeństwa, jeśliby ś. Bogu tak podobało. Skar. Boże, daj nam P. dopełnienia woli Twojej. Skar. P. nasze nie było inne, jedno zawsze lepszymi być... w enotach dalej i miłości bożej postąpić. Skar. Pragnieniu łaski twojej dosyć uczyń. Troc. P. bogactwa. Troc. Jakieś P. i czynów i sławy paliło duszę. Pol. Życie bez pragnień, bez natchnień, bez wiary cały swój urok, całą jasność traci. Asn.

Pragniony, *upragniony, oczekiwany z tęsknotą, niecierpliwością*: Noc nadeszła pragniona. Ml. <Od Pragnąć>

† **Pragność**, i, lm. i p. **Pragnienie**: Mzdę moje myślili są odpędzić, bieżał jem (= jeśm) w pragności. Ps. puł. (eucurri in siti). <Od Pragny, PRAG/PRAŻ>

† **Pragny pragnący, żądny, chcący**: Tyś wszech pragnych światła sprawca. Psł.

[**Pragonek**, nku, lm. nki] p. **Pragnienie**. <Z *Pragunek, od *Pragowa=Pragnąć>

Pragóra, y, lm. y według teorii geologicznej Wernera, *skały pierwotne, utwory najdawniejsze*. Łab. <Pra + Góra>

[**Prah**, u, lm. y] p. **Proch**. <Ukr. prach>

Prahistorja, i, blm. *historja pierwotna*: Przypisuje on autorowi kroniki Ferbera całą bajeczną prahistorję Prus. <Pra + Historja>

Prahistoryczny przym. od **Prahistorja**: Prahistoryczna legenda. Mat. I.

Praistota, y, lm. y *istota pierwotna, prototyp istoty*: O naturalnym pochodzeniu obecnego świata zwierzęcego i roślinnego od najprostszycych praistot. <Pra + Istota>

Prajaje, a, lm. a, **Prajajko** hist. *komórka płciowa w jajniku, z której powstaje jajko zwierzęce* (oogonium). <Pra + Jaje>

Prajajko, a, lm. a p. **Prajaje**. <Pra + Jajko>

Prajądno, a, lm. a hist. *związek jądra w komórce* (pronucleus). <Pra + Jądro>

Prajelitny przym. od **Prajelito**.

Prajelito, a, blm. embr. *jama w zarodku, będąca początkiem przewodu pokarmowego* (progastr). <Pra + Jelito>

Prajęzyk, a, lm. i *język pierwotny*: P. ludów indoeuropejskich. <Pra + Język>

Prakomórka, i, lm. i hist. *komórka, z której powstają inne, komórka macierzysta*. <Pra + Komórka>

Prakraę, ęgu, lm. ęgi embr. *związek kręgu przysłego w zarodku zwierzęcym* (praevertebra) (p. **Praczony**). <Pra + Kraę>

Prakręgowy przym. od **Prakraę**.

Prakryt, u, blm. *nazwa pewnej liczby starożytnych narzeczy ludowych hinduskich, różnych od sanskrytu, języka religji i klas uprzywilejowanych*.

Praktycznie przys. od **Praktyczny**: Urządził ś. P.

Praktyczność, i, blm. rz. od **Praktyczny**: Zbytniej miłości bliźniego niema, ale jest pewna rozumna P. Zach. Rozum i P. naszej epoki obrzydliwą mi ją czyni. Krasz.

Praktyczny i. *na praktyce t. j. doświadczeniu oparty, mający na celu potrzeby życia codziennego, doświadczalny, stosowany*: Meteorologia praktyczna p. **Meteorologja**. Wiadomości praktyczne z zakresu botaniki. Wykład teoretyczny i P. Filozofja praktyczna. Praktyczno-polityczna strona pozytywizmu angielskiego. Odczyty praktyczno-życiowe. 2. *nadający ś. do zastosowania w rzeczywistości, trafny, odpowiedni celowi, wypróbowany, skuteczny, pożyteczny w zastosowaniu do codziennych potrzeb*: Srodek P. Myśl praktyczna (=szczęśliwa). Rada praktyczna. 3. a. [**Praktykalny**] *umiejący zastosować teorię w życiu*: 1 **Lekarz P.** = *praktykujący, praktyk*. 4. *tylko użyteczności materialnej oddany, utylitarny, trzeźwy, realny, pozytywny, nie poddający ś. żulctwom i marzeziom; umiejący korzystać ze wszystkiego wyciągnąć, dać sobie radę w każdym razie, doświadczony*: Praktyczna, umie sobie dać radę weale nie po kobiecu. Krasz. Jako mąż P., pomyślał, czy z niej jakiej korzyści dla siebie nie będzie mógł wyciągnąć. Krasz. 5. *faktyczny, rzeczywisty, pozytywny, realny, widoczny, dotykalny*: Nie wydało to żadnego praktycznego rezultatu. 6. *codzienny, powszedni, zwykły*: Zdarza ś. to w życiu praktycznym. <Od Praktyk>

Praktyk, a, lm. ey, † **Praktykant**, [**Praktykant**, **Prachtykant**] i. *człowiek praktyczny, obyty, mający praktykę, doświadczony, biegły; wyjadacz, bywalec, szczwany, ćwik, kuty, znawca, umiejący sobie radzić, znaleźć ś.*: P. to w miłosnej nauce.

Troc. Stary P. mistrzowsko prowadził rozmowę. Bał. 2. *człowiek mający na widoku cele praktyczne; człowiek umiejący stosować teorię do potrzeb życiowych*: P. jest wszędzie, a przeto i w polityce, blizkowidzem; oko jego duchowe istay mikroskop. Tren. P. (prawnik) sławny. Troc. P. prawny, prawnik, adwokat, rzecznik, patron. L. Królewscy praktykowie, *procuratores*. Krom. P. podły, rabuła, brzechajko. L. P., lekarz wykonawca, lekarz praktykujący, 1 **lekarz praktyczny**. 3. † P. p. **Praktykarz**. Tuch. <Gr. praktikos>

Praktyka, i, [**Prachtyka**, **Prachtyka**, **Prantyka**] i. blm. = a) *wykonanie teorii, zastosowanie jej w życiu, spożytkowanie jej w rzeczywistości*: Łączyć praktykę z teorią. Łączyć praktykę do teorii. Troc. Szanujmy teorię, jako doskonalszą, ale nie zaniedbujmy praktyki, jako powszechnie potrzebniejszej. Kocz. b) *praktykowanie, robienie użytku z nabytej nauki teoretycznej; wykonywanie swego zawodu przez lekarzy a. prawników*: P. lekarska = *wykonaństwo lekarskie, leczenie pacjentów, klientela lekarza*. Mieć liczną praktykę. Porzucić praktykę. c) *wykonanie, zastosowanie, uskuteczenie, wprowadzenie w czyn, urzeczywistnienie, użycie*: Dla hardości Elżbiety radzili o innym królu, ale gdy to przyszło na praktykę, obaczyl, iż to były niebezpieczne rzeczy. Biel. M. P. pokaze, o ile pomysł był szczęśliwy. Rzecz ta inaczej przedstawia ś. w praktyce. d) a. [**Praktykacja**] *biegłość przy wykonaniu jakiej czynności, uprawa, wzwyżczenie ś., włożenie ś., doświadczenie, użycie, obeznanie ś., obnażmienie ś., obycie ś.*

otrząskanie ś., *znajomość, nauka*: Nauczyć ś. czego z praktyki a. przez praktykę. Były o tym wątpliwości u uczonych w prawie, którzy praktyki, to jest biegłości prawnej, nie mieli. Herb. Teorja pospolicie rodzi ś. z praktyki. Gol. Złe czynią ci, którzy kunszt rolniczy na samej teorji zasadzają; ale i tych chwalić nie można, którzy tylko samej praktyce wierzą. Kras. Czas i P. odmieniła dobrowolną ofiarę w zwyczaj i obowiązek. Nar. Niedarmoć ś. Turek ogląda na te ludzie nasze, a snadź praktykę ma od nich zginać. Biel. M. Na ludzi poznanie P. jest potrzebna i ich zażywanie. Jabł. Ja ci z praktyki własnej powiem, czym ś. miłość płaci. L. e) *praktykowanie, czynność wykonywana dla nabycia w niej uprawy, termin, terminowanie, nauka*: Odbywać praktykę. Był na praktyce u felczera, u ślusarza. Skończył praktykę. f) *×*P. *rzecz praktykowana, wypadek, przypadek, przykład, zdarzenie, fakt*: Pierwsza na świecie P. podobno takowej odpowiedzi. L. 2. Im. i=a) w Im. *objawy, oznaki, formy, znaki, gości, sposoby*: Powracającego Kazimierza, jak zdrowie swoje, szczęśliwemi praktykami, głosy i łzami radosnymi przyjmują, *faustis ominatonibus*. Krom. Praktyki nabożne, religijne=*czynności zewnętrzne, jako formy czci religijnej*. b) *+*P. *przepowiednia, wróżba, wróżenie, odgadywanie rzeczy przyszłych a. skrytych; gusła, guslarstwo, zabobon, przesąd, czary; skomplikowane działania tajemnicze*: Babilończyki nie nie poczynali, jedno w praktykę wejrzawszy, jako ś. miało poszańcować. Petr. Przestrzegał snów, trzymał ś. praktyk z ptaszego lotu, zabawiał ś. około czar. Leop. Wypełniła ś. P. wieszczków, którzy mu przepowiedzieli, co ś. stać miało. Papr. Odejnę zabobony z ręki twojej i gusła a. praktyki nie będą więcej w tobie. Leop. P., praktykarska nauka gwiazdarczów. L. P. gwiazdarczów bardzo jest omylna. Troc. Dla astrologji i gwiazdarskiej praktyki z miasta wypędzony. Skar. Był dobrze rozumiejący w nauce gwiazdecznej i w praktyce ćwiczony. Hist. Aleks. P. a. opowiadanie przyszłych skrytych rzeczy. Troc. c) *+*P. *zmowy, spiski, intryga, podstęp, wybieg, sidła, łapki, kenowania, konszachty, sztuczka, plan ukryty*: Patrzajcie, jakich dziwnych praktyk Herod używa, żeby zatracić Jezusa. Wuj. O praktykach ruskich książąt gdy ś. dowiedział Bol-sław, zatrwożył sobą bardzo. Stryk. Na praktyki ś. rozmaite udawamy, targi o to, co naszego nie jest, czynimy, a na cudze ś. rzucamy. L. Bardzo ś. w koło poselskie zakradła pani P., która nam w Polsce wszystko psuje. Orzech. W Rzymie śmiał praktyki robić, jakoby senat wytracić. Warg. Pomieszaj ich praktyki, niech ś. im pomyślą szyki. Ryb. Dobrze chmielowi, gdy ś. trzyma tyki, nie tego ziółka rzecz czynić praktyki. Biał. Husseim przez pokątnie z janczary traktował praktyki. Tw. <Gr. praktiké>

Praktykabl, a, Im. e, Pratykabl teatr. *przystawka sceniczna, po której można chodzić, jak np. schody, ganki, góry i t. p.* <Fr. praticable>

[Praktykacja, i, blm.] p. **Praktyka**: Mam w tym praktykację.

[Praktykalny] p. **Praktyczny**: O, to baba praktykalna! <Od Praktyka>

Praktykancik, a, Im. i p. Praktykant.

Praktykant, a, Im. ei I. ten, co praktykuje gdzie, co pozostaje na praktyce, uczeń, terminator: P. rzemieślniczy. P. gospodarski. 2. *+*P., [P.] p. **Praktyk**: Lekarstwo to bardzo użyteczne, według

zdania mądrych i uczonych praktykantów. Syr. P. lekarski. Syr. W leczeniu nader doświadczony P. Troc. 3. *×*P., *+***Praktykarz** *ten, co robi zmowy, konszachty, intrygant, machjowel*: Jechali oni pokątni praktykanci do Opola. Biel. M. Zdr. **Praktykancik.**

Praktykantka, i, Im. i forma ż. od **Praktykant**. *+***Praktykarka, i, Im. i** forma ż. od **Praktykarz**: P., wieszczbiarka. Troc. Onej niebożątku zachciało ś. być praktykarką, a wiedzieć przyszłe rzeczy. Rej. P. Apollinowa to mu praktykowała, że mu bez pomsty nie miało zejść. Kosz.

*+***Praktykarski** przym. od **Praktykarz, wróżbiarski, wieszczbiarski**: Próźność nauki praktykarskiej, która z aspektów, gwiazd opowiada ludziom przyszłości. Zembr. Praktykarska nauka gwiazdarczów. Troc. Duch P. Troc. <Od Praktykarz>

*+***Praktykarstwo, a, blm. zajęcie, sztuka praktykarza a. praktykarki, wróżenie, przepowiadanie, wróżbiarstwo, wieszczbiarstwo**: P. z gwiazd = *astrologja*. Nie parajcie ś. wieszczkami, ni praktykarstwem. B. B. <Od Praktykarz>

*+***Praktykarz, a, Im. e, +Praktykant I. a. +Praktyk** *przepowiadacz, odgadyjący przyszłość, wieszcz, wieszczbiarz, wieszczek, wróżbita, znachor*: P. mu nie radził, by ś. pod miasto brał... I rzekł praktykarzowi: Otóż twe praktyki, prze ty nędzne niewiasty, zmyliły mi szyki. Rej. Tobie, nędzniku grzeszny, pewniejszego praktykarza nie trzeba, jedno własne serce a sumnienie twoje. Rej. Lud ten słuca praktykarzów i wieszczków. Leop. Niech ś. u ciebie nie najdzie P. i wieszczek, i czarownik. Bud. Cyzero był augurem, to jest praktykarzem. Kosz. Praktykarze niebiescy, co ś. na gwiazdach znaczą i którzy opowiadają, co na każdy miesiąc ma być. Kn. P. z gwiazd zabobonny *astrologus*, niezabobonny *astronomus* (*gwiazdździarz*), P. z twarzy—fizjonom. Kn. P. z gwiazd niezabobonny—gwiazdopis. Troc. 2. p. **Praktykant**. <Od Praktyka>

Praktykować, uje, ował I. uczyć ś., dochodzić z praktyki; uczyć ś. praktycznie, być na praktyce, w nauce, terminować, odbywać termin: Lekarze praktykują na trupach. P. u felczera, ślusarza, w majątku ziemskim. 2. *robić użytek z nabytej teorji, zajmować ś. praktykę; wykonywać swój zawód lekarza a. prawnika*: Lekarz wolno praktykujący = *leczący na swoją rękę, nie z urzędu*. Żart.: Żadnych studjów nie ukończył, nie pozostało mu więc, jak wolno P. i żyć przemyślem. Bał. (= *oddawać ś. nieokreślonym, przygodnym zajęciom*). Nierządnicza wolno praktykująca = *oddająca ś. nierządowni na swoją rękę*. 3. [P.] *zajmować ś., trudnić ś.*: Praktykowałem zbójceństwem. 4. *robić, czynić, wykonywać, wypełniać, spełniać, uprawiać*: Postanowił raz codziennie wizytować siedem kościółów, co przez lat 14 praktykował. Skar. Ażem strętwiała na taką w domu moim praktykowaną historją. L. 5. *+*P. *przepowiadać, rokować, wróżyc, odgadywać przyszłość, prorokować*: Niech cię teraz zabawia, którzy praktykują z nieba, którzy ś. zapatrzali na gwiazdy, aby z nich praktykowali, co na cię miało przyjść. Leop. Praktykował Kazimierzowi astrolog, iż miał długo być żyw, ale nieszczęśliwy. Kosz. Olehowi praktykował wieszczkowie śmierć podjąć od swego konia. Stryk. Widząc raz straszliwy, już sobie sam śmierć praktykował. P. Koch. O przyszłym zwycięstwie sobie praktykował. Błaż. (= *tuszył*). Często, że już musiała wynisć, praktykował i,

wiele było kroków od gmachu, rachował. P. Koch. I tak za astrologa, jako za doktora wzięty był od cesarza, lecz źle praktykował, bo sobie rzecz przeciwną prawie obiecał. P. Koch. Więć ten prorok... to wieszczęm mądze duchem o nich praktykował, kędy wygrać i przegrać wojska nasze miały. P. Koch. I w drogę ś. ochotny gotuje, a Leon mu zwycięstwo pewne praktykuje. P. Koch. 6. × *P. knować, intrygować, spiskować, zmawiać ś., prowadzić konszachty:* Raz na mię zdradliwie w tajnej radzie praktykują, to zaś drugi raz wojska przeciw mnie szykują. Ryb. Na dobre praktykują, niewinnych na śmierć skazują. Niewierni ojczyźnie swojej ziomkowie przeciw ustawom sejmowym praktykują z obcemi. Niem. 7. [P] *rozmawiać, gawędzić. P. ś. działa ś., zdarzać ś., trafiać ś., przytrafiać ś., bywać:* To ś. często praktykuje. Co starzy tragicznie piszą o Medeach, wszystko to ś. iści i praktykuje temi teraz czasy. Opal. <Od Praktyka>

Praktykowanie a, blm., czynność cz. **Praktykować:** P. z ręki. Troc. Moje P. mnie blizką śmierć obiecuje. Hist. Aleks.

Praktykowanie się, a ś., blm., czynność cz. **Praktykować ś.**

Praktykowany i. praktykujący ś., znany, zilarzający ś., zwycięzajny: To rzecz praktykowana. 2. *używany, stosowany:* Sposób nobilitowania ś., P. z pomysłnym skutkiem przez wielu hrabiów galicyjskich. Bał.

Praktykujący i. im. od Praktykować. 2. przestrzegający praktyk, rzeczywisty, nie nominalny, prawdziwy, czynny: Uchodziła za katolicką praktykującą. Krasz. <Od Praktykować>

Prakwiątek, tka, im. tkł bot. (gynoxys) roś. <Pra + Kwiatek>

Pralatura, y, im. y p. Pralatura: Probostwo kulikowskie było uposażone porządną wioską, do tego P. intratna. Rzew. <Z Pralatura>

Pralina, y, im. y cukier. masa czekoladowa, przygotowana do cukierków zwanych pralinami. <Fr. praline, od nazwiska marszałka Duplessis Praslina, którego kucharz wynalazł te cukierki>

Pralinka, i, im. i cukierki zrobione ze specjalnie przyrządzonej czekolady, napełnione syropem i likierem lub kremem migdałowym. <Od Pralina>

Pralinowy przym. od Pralina.

Pralnia, i, im. e izba lub cały zakład, w którym ś. pierze: Gdzie jest dwór pański, tam też być powinna P.; najlepiej pralnię założyć na wzgórku jakim. Świt. W pralni mechanicznej pracę rąk zastępują maszyny pralniane. P. chemiczna. <Od Prać>

Pralniany przym. od Pralnia: Maszyny pralniane.

× **Pralnica, y, im. e maszyna uskuteczniająca czynność prania:** P. parowa <Od Pralny>

Pralnik, a, im. i t. p. Kijanka: Nad rzeką schylała ś. młoda jeszcze chłopka z pralnikiem, którym silna jej ręka rozgłośnie uderzała o szare płótna, przykryte płynnym kryształem wody. Orzesz. 2. *przyrząd do prania.* <Od Pralny>

Pralny służący do prania: Maszyna pralna. <Od Prać>

Praludzi tyzający ś. praludzi, ściągający ś. do ludzi pierwotnych: Wywodzenie ludzkości od jednego gniazda nie ludzkiego, lecz praludzkiego. Karł. <Pra + Ludzki>

Praludzkość, i, blm. ludzkość pierwotna: Nasz autor zgadza ś. na możliwość różnie rasowych w praludzkości. Karł. <Pra + Ludzkość>

Prański przym. od Prałat: W pośrodku księżycowej pełni oblicza usta szerokie z wargami tłustemi i podbródek P. Krasz. (= okazaly, tłusty). **Po prańacku przys. sposobem, zwyciężem prałatów, jak u prałatów.** <Od Prałat>

Praľactwo, a, im. a i. majątek praľacki: Bogaće P. 2. p. **Praľatura.** <Od Praľat>

Praľat, a, im. ei, † Prelat i. wyższy dygnitarz kościelny; tytuł udzielany niekiedy w wiekach średnich i urzędnikom świeckim: (Tytuł praľata) popolicie daje ś. biskupom, nawet dygnitarzom katedr i kolegiat. Kras. Nasz arcybiskup (a. biskup) jest zacnym praľatem. 2. *wyższy stopień kanonika.* 3. *przen. panicz, ptaszek, gagatek, ziółko:* Śliczny mi P., w targi checiał wechodźć o żonę. Niem. Pewna jestem, że ten P. (marszałek) nie dla We pani. L. <Łć. praelatus>

[**Praľata, y, im. y**] *paľata = izba skarbowa a. obrachunkowa.* <Z Paľata, przez sld. do Praľat>

Praľatka, i, im i *przełożona opactwa żeńskiego, ksieni.* <Od Praľat>

Praľatura, y, im. y. † Praľatura. Prelatura i. godność praľata, praľactwo: Nową praľaturą kanclerza mego Kryczytka ozdobił. Niem. 2. *żart. dobra tusza, przepozytu, przedsięwzięcie = brzuch.* L. <Od Praľat>

† **Pram, u, im. y p. Prom:** Żeby wozy z końmi prowadzić po wodzie, więć na to chłopski wynalazek mamy, szerokie pramy. Klon. <Nm. Pranh>

[**Pram**] *przys. prawie:* Będzie chłopcu P. pięć roków na kiermas. <Moraw. prām>

Pramacierz, y, im. e, Pramać, Pramatka prarodzicielka, prabahka: Te dwie kobiety nie były to jakieś przedhistoryczne pramacierze. <Pra + Macierz>

Pramać, i, im. e p. Pramacierz. Psm. <Pra + Mac>

Pramaterja, i, blm. materja pierwotna, z której utworzył ś. wszechświat. <Pra + Materja>

Pramatka, i, im. i p. Pramacierz. L. <Pra + Matka>

Pramistrz, a, im. e mistrz, który był początkiem wszystkich następnych mistrzów: Podniosła ś. i urosła do olbrzymiej wysokości postać pramistrza Kanta. Spas. <Pra + Mistrz>

† **Pramnica, y, im. e, † Prampnica, y, im. e mały prom.** <Od Pram>

Pramogila, y, blm. mogiła pierwotna, mieszcząca w sobie wszystkie następne mogiły: Przeszłość — wielka P. kon. <Pra + Mogiła>

† **Prampnica, y, im. e p. Pramnica.** <Pram-(p)nica>

× **Prams, a, im. y, × Pramza gór. bremza, hamulec.** Łab. <Nm. Bremse>

× **Pramza, y, im. y p. Prams.** Łab. <Nm. Bremse>

Pramzel, zla, im. zle gór. linika lub sznur, którym ś. kruch obwiązuje, dla wstrzymania kamieni osuwających ś. Łab. <Od Nm. Bremse>

Pramzowy, ego, im. i rz. gór. p. Kieratowy. <Od Pramza>

Prandybura, y, im. y = Brandebura. Goł. <Z Branďybura>

[**Prandyczenie, a, blm.**] *czynność cz. Prandyczyć.*

[**Prandyczyć, y, ył**] *bajdurzyć, bzdurzyć, bjać, pleść, bańdurzyć:* Braciszek prandyczy siostrzyzce koszałki opałki, a potym drukiem ogłasza.

Prandypura, y, lm. y = Brandebura: Dla niego krawcy szyją telety, krają złotogłowy, a z nich zaś prandypury, kontusze, hazuki. Opal. <Z Brandybura>

Pranerczany, **Pranereczny** przym. od **Pranercze**: Przewód P. <Od Pranercze>

Pranercze, a, lm. a embr. *narząd w zarodku, z którego później powstają narządy moczopłciowe* (protonephros). <Pra + *Nercze, od Nerka>

Pranereczny p. **Pranerczany**. <Od Pranercze>

Pranie, a, lm. a, † **Praczka** czynność cz. **Prac**: Mieć w domu P. Zrobić P. Bielizna poszła do prania. Nająć kobietę do prania. Utrzymuje ś. z prania. Przyjmuje P. do domu. Żart.: Gdzieś podział zegarek, ten antyk po babce? — A ten? Kędyś w praniu być musi. Rodz. (= w zastawie).

Pranik, a, lm. i = Kijanka. <Od Pranie, od Prac>

[**Prannik**, a, lm. i] = Kijanka (do prania). <Od Pran, od Prac>

[**Prantyka**, i, lm. i] p. **Praktyka**. <Z Praktyka>

Prany im. od **Prac**; *który wyprano, który był w praniu, taki, jakim ś. przedstawia po praniu*: Bielizna prana.

[**Pranzak**, a, lm. i] *zawiązka u cepa*.

† **Praociec**, óca, lm. ócowie p. **Praocielec**. L.

Praodwiecznie przys. od **Praodwieczny**.

Praodwieczny *prawieczny, odwieczny*: Od niepamiętanej, praodwiecznej doby tę cichą, jasną wybrałem dolinę. Psm. Huk piorunowy leci po gąłęczach, gdy praodwieczne dęby giną — jęczy pono las. Ork. <Pra + Odwieczny>

Praojciec, ojca, lm. ojcowie, † **Praocielec** *pierwszy ojciec, po którym nastąpili wszyscy inni ojcowie*. Praojcowie = przodkowie, pradziady: Przy świętej niewinności potrzeba było praojcom naszym w rozkosznym raju przenościć ś. na wieczne wesele. Poc. Onoż praojce w otchłani jęczące. Poc. Praojcowie nasi są, którzy od Pana Chrystusa podczas zmartwychwstania Jego z adu wyprowadzeni byli. Smotr. Język praojców rozkwitł w twej pieśni jak z pączka kwiat (do Jana Kochan.) Prusz. <Pra + Ojciec>

Praojcowski, **Praojcowy**, **Praojców**, **Praojczy** przym. od **Praojciec** *pradziadowski, starodawny*: Zwyczaj P. Dozwoleń im połączenia ś. napowrót z ich praojcowskim kościołem prawosławnym. Fortuna praojcowska. Orzesz. <Pra + Ojeowski>

Praojcowy p. **Praojcowski**. <Pra + Ojeowy>

Praojców p. **Praojcowski**. <Pra + Ojeów>

Praojczy p. **Praojcowski**: P. stan społeczeństwa. <Pra + *Ojezy, od Ojciec>

Praojczyc, a, lm. e *potomek praojców*: Przeważna część wsi nosi w sobie nazwiska swoich pierwszych założycieli, praojczyców narodu naszego. Piek. <Pra + Ojezy>

Praojczyzna, y, blm. *odwieczna, pierwotna ojczyzna, kolebka = pierwotne siedlisko*: Azja jest praojczyzną ludów Europy. <Pra + Ojezyzna>

Prapapier, u, lm. y, **Papirus** bot. (cyperus papyrus) *rosł z rodziny ciborowatych, z rodzaju cibory*. <Pra + Papier>

[**Praparzec**, **Praporzec** *wybijać*] = *dzwonić na Anioł Pański*.

Prapiastowy *tyczący ś. protoplasty Piastów*: Z tych rysów zgasłych tryska nagle, niespodzianie żywe źródło jakiej prapiastowej myśli. Kon. <Pra + Piastowy>

Praporszczyk, a, lm. cy *chorąży w wojsku rosyjskim*. <Ros. praporščik>

[**Praporzec**] p. **Praparzec**.

× **Praprababa**, y, lm. y p. **Praprababka**: *Praprababy a. prapradziadowa prababa, szósta babababa. Troc. Prapradziadów a. praprababy prapradziad, dziad siódmy. Troc. Praprababy a. prapradziada prababa, babka siódma. Troc.* <Pra + Prababa>

Praprabaczyn przym. od **Praprababka**. **Praprababi** p. **Praprababin**: *Praprababia a. prapradziadowa matka, czwarta bababa. Troc.* <Od Praprababa>

Praprababin, **Praprababi** przym. od **Praprababababab**. <Od Praprababa>

Praprababka, i, lm. i, **Praprabababka** *pradziadka a. prababki*. <Pra + Prababka>

Prapradziad, a, lm. owie, **Prapradziadek**, † **Nadpradziad** *ojciec pradziada a. prababki*. <Pra + Pradziad>

Prapradziadek, dka, lm. dkowie p. **Prapradziad**. <Pra + Pradziadek>

Prapradziadowski, **Prapradziadowy**, **Prapradziadów** przym. od **Prapradziad**.

Prapradziadowy p. **Prapradziadowski**. Troc.

Prapradziadów p. **Prapradziadowski**: *P. ojciec, dziad pradziada a. prababy, czwarty dziad. Troc. Praprababababab a. prapradziadowa matka, czwarta bababa. Troc.*

Praprabababka, i, lm. i *matka praprababki*: Rozpoczął proces z Teresą Grabianczyną o sumę posagową swojej praprababki. Rol. <Pra + Praprababka>

Praprapradziad, a, lm. owie p. **Praprapradziadek**. <Pra + Prapradziad>

Praprapradziadek, dka, lm. dkowie, **Praprapradziad** *ojciec prapradziadka a. praprababki*. <Pra + Prapradziadek>

Prapaszczur, a, lm. owie *dziad prapradziada*. Sł. wil. <Pra + Paszczur>

† **Prawnowczka**, i, lm. i p. **Prawnowuczka**. <Pra + Prawnowczka>

Prawnowuczę, ócia, lm. óta *dziecię prawnuka a. prawnuczki*: Zyczę ci, abys prawnuczę do czekał. Krasz. <Pra + Prawnowczę>

Prawnowuczka, i, lm. i, † **Prawnowczka** *córka prawnuka a. prawnuczki*. L. <Pra + Prawnowczka>

Prawnowuczy przym. od **Prawnowuk**.

Prawnowuk, a, lm. i *paszczur = syn prawnuka a. prawnuczki*. <Pra + Prawnowuk>

Prawnowo, a, blm. *prawo pierwotne, które służy za podstawę wszystkich praw*: Są to ludzkie jeno pomysły i hipotezy, podstawione za wrzekom P. Oczap. <Pra + Prawno>

Praprzodek, dka, lm. dkowie *pierwszy z przodków, protoplasta*: Księzyc oświeca mogiły śpiących snem nieprzespanym przodków, praprzodków. Dyg. <Pra + Przodek>

Prarodziec, a, lm. e *praocielec, pierwszy ojciec, pradziad, protoplasta*: Adam, nasz P. <Pra + Rodziec>

Prarodzielka, i, lm. i *forma ż. od Prarodziec*: Francja, ta P. wielkich czynów, odkryć, zwycięstw. Rol.

Prarodziecelski, **Prarodziecowy** przym. od **Prarodziec**.

Prarodziecowy p. **Prarodziecelski**.

Praroślina, y, lm. y *roślina z czasów pierwotnych*: Groty pełne stalaktytu i skamieniających szczątków praroślin, prazwierzy. Tet. <Pra + Roślina>

Praroślinność, *l*, blm. *roślinność pierwotna*: Lasy paproci drzewiastej dają niby słabe odcienie praroślinności z ubiegłych epok geologicznych. <Pra + Roślinność>

Praród, *odu*, lm. *ody ród pierwotny*: Odszukiwano mity całe, wspólne dwóm lub więcej szczepom, i odnieszono je do prarodu. Brk. <Pra + Ród>

Prasa, *y*, lm. *y i. a*. **Tłocznia** przyrząd do wywierania znacznych ciśnień na ciała: Prasy polegają na zastosowaniu różnych zasad mechanicznych, jak prasy klinowe, śrubowe, hydrostatyczne (p. Hydrostatyczny), hydrauliczne, aerostatyczne. P., narzędzie z tablic i śrub złożone do wgniecenia soku z jagód. Kluk. Prasą bywają tłoczone jagody sycjońskiej oliwy. Otw. Oleje za pomocą prasy z ciał wyciśnione bywają. Krum. P. winniczna, winna. Troc. Nasadził sobie winnicę i wkołał też w niej prasę. Leop. Bez ciężkich cepów, bez prasy, bez tłoki nie dojdiesz smaku i w zbożu i w winie. Mor. A. P. albo przytęga na tworzenie sera. Trzye. P. od głazenia materji, kalandra. L. P. budownicza, szruba budownicza. Troc. P. balansowa (blach.) = P. do wycinania deseni w blasze oraz do wyciskania w niej rozmaitych form wypukłych. P. do prasowania drożdży. P. do wyginania szyn (= *giętarka*). P. ręczna. Przen.: Damy, rozumiejąc, że subtelność najwyborniejszym jest ich urody wydoskonaleniem, w prasę ciała swe biorą. L. (= *w sznurówki, w gorsety; ściśkają ś.*). P. drukarska = *maszyna do drukowania*. P. drukarska składa ś. z balek, z ścian, śruby z drągiem, panewki, tygla, wózka, korby, fundamentu, ramy, dekla i ramki do zamykania arkusza na kławkę. Mag. Wszystkie te pisma pod prasę drukarską podsuwać rzecz była niepodobna. Mącz. Tyle rytmów, że im drukarskie prasy wystarczyły nie mogą. Dar. J. Jęczą prasy i biedni drukarze ś. pocą. Węg. Przen.: *druk, drukarnia*: Dzieło tylko co wyszło z pod prasy, opuściło prasę, jest pod prasą. Przen., blm.: *drukowanie pism, ksiązek, druk*: Wolność prasy. Przen.: P. a. P. perjodyczna = *pisma perjodyczne, gazety, dzienniki, dziennikarstwo*: P. podjęta inicjatywę w zbieraniu składek na powodzian. Poruszyć sprawę jaką w prasie. Wiadomość przedostała ś. do prasy. Przen. blm.: *przedstawiciele dziennikarstwa*: Na posiedzeniu wyznaczono miejsce dla prasy. 2. przen. *ściśk, tłok, ciżba*; *ucisk*: Telemek, który w żalu siedział pod te czasy, uwalnia serce z swego frasunku, jak z prasy. Jabł. Tamże jeden drugiego dusił w tym hałasie, jeden drugiego krwią swą napawał w tej prasie. Zim. Równiej serce podpada ich prasie. L. Ubogich w prasie poddaństwa trzymamy. Wad. 3. [P.] *żelazko do prasowania*. Zdr. *Praska*. <Nm. Presse>

Prasarnia, *i*, lm. *e miejsce w fabrykach, gdzie znajdują ś. prasy, gdzie prasują*: Przez korytarz szło ś. do prasarni, gdzie urządzona była wielka tłocznia. Wej. <Od Prasa>

Prasem, *u*, lm. *y min. p*. **Kwarc**. **Prasiatnice**, *ic*, blp., zool., p. **Owad**. **Prasiedlisko**, *a*, lm. *a*, **Prasiedziha** *siedlisko pierwotne*: Ustąpić w posiadłość cudzoziemcom P. swoje. Bohk. <Pra + Siedlisko>

Prasiedziha, *y*, lm. *y p*. **Prasiedlisko**. <Pra + Siedziba>

Prask, *u*, blm. *i huk, hałas, stuk, wrzawa*: Z praskiem trzaskiem aż do Przemyśla tłum szlachecki króla swego odprowadzał. Gliń. 2. × Na P. przyjść, trafić, ugodzić = a) *jak na nie-*

szczęście, jak na biedę, na ogień, na sztych, na u-trapienie: Aleś teraz też, djable, tu na P. ugodził, bo dzierz w kalecie, abyś nie uziębły. Rej. Ale czy kaci na sam P. brata jej przyniesli? i on pod aresztem trzymany. L. Poryweży, żwawi częściej na P. przychodziłi. Mącz. (= *narażali ś. L.*) b) *w sam czas, w porę*. Kn. 2. [P.] *powodzenie, wzięcie, wziętość, szczęście*: Dziewczyną ma wielki P. <Dźwn.>

[Prask] *w. buch! chlap! trzask! rym! chlast! chrost!*: A Pan Jezus prask śmierć w pysk: — chybaj do morza, przyniesi skałkę. Sienk. Ni stąd, ni zowąd naraz trzask, P., biją ś. po pysku. Wysp. <Dźwn.>

Praska, *i*, lm. *i f. p*. **Prasa**: Praski do papierów. Praski do suchych stempli. Do wyciskania serów służy drewniana P. 2. [P.] *żelazko do prasowania*.

[Praskać, a, ai] p. **Prasnąć**. <Od Prask>

[Praskanie, a, blm.] czynność cz. **Praskać**: P. a. **Praskot** chem. = *wydzielanie z trzaskiem woły zawartej między blaszkami w niektórych kryształach, dające ś. zauważyć przy ogrzewaniu, dekrepitacja (= pryskanie, skwierczenie, trzask)*.

[Prasnąć, nie, na!] p. **Prasnąć**. <Od Prask>

[Prasknięcie, a, blm.] czynność cz. **Prasknąć**.

[Praskołę, ęcia, lm. ęcia, Praskułę, Prazułę, Praskurzę, Praszczurzę, Prasku] *prawnuk; praprawnuk, praszczur*. <Pra + *Skoloę, SKOŁ / SZCZEL>

Praskot, *u*, blm. chem., p. **Praskanie**.

[Praskułatko, a, lm. a] p. **Praskołę**.

[Praskułę, ęcia, lm. ęcia] p. **Praskołę**. Zdr. [Praskułatko].

[Praskuł, a, lm. y] p. **Praskołę**.

† **Praskur**, *a*, lm. *y p*. **Proskura**: Księża Michajła humien praskurem otruł. Stryjk. <Z Proskur, z Gr. phosphor>

† **Praskura**, *y*, lm. *y p*. **Proskura**. Zdr. † **Praskurka**. <Z Gr. phosphor>

† **Praskurka**, *i*, lm. *i p*. **Praskura**: Praskurką nazywa ś. kawałek chleba w obrzędku wschodnim zamiast hostji używany. Zm.

[Praskurzę, ęcia, lm. ęcia] p. **Praskołę**.

Prasłowiański pierwotnie słowiański: Szczególny żywioł antropologiczny sprawił różniczkowanie ś. języków polskiego i czeskiego z prasłowiańskiego. Krzyw. <Pra + Słowiański>

[Prasnąć, Prasknąć, nied. Praskać] *l. z praskiem uderzyć, huknąć, palnąć, trzasnąć, lunąć, buchnąć, rymnąć, chlasnąć, chrostnąć, grzmotnąć, dzbęknąć*: W twarz pięściami trzaska, szaty na sobie drapie, w piersi ciężko praska, *ferit*. Żebr. 2. *upaść; rzucić*: P. o ziem, o ziemię. Prasnął go a. nim. Albo czerwieniec praskać na uciechę grybowskich żaków. Prasnę szczykiem o ziemię i pójdę do stu djabłów. Bał. Stumilech w sobie gniew i oburzenie, które mno parły odrazu, aby isć P. w oczy prawdą przy całej gminie, przy wszystkich. Ōrk. *kieś zesłał, a nie zdek i nie zdołał isć, prašli cie na tym siŃie i tameš czekał* albo *końca kary, albo śmierci. Żer. (= porzucili)*. Ej, kiebyk je (korale) haw miał! Tubyk ci je praska w ten watrę. Tet. Chciał Jasiek P. wszystko, uciec w djaby. Tet. Gniewliwy to on ci i teraz bywa; nieraz kubkiem o ziemię praśnie i precz za drzwi do pola wyskoczy. Sienk. Jak mi ś. spodoba i tym oto workiem P., to prasnę! Sienk. 2. *peknąć z hukiem, trzasnąć, prysnąć*. <Od Prask>

× **Prasny** p. **Prasowy**: Prasna szruba. Troc. <Od Prasa>

†Prasolny przym. od **Prasol**: Zgorzało też było i część jatek piekarskich prasolnych i garncarskich. Biel. J. <Od Prasol>

†Prasolstwo, a, bhm. p. **Prasolstwo**. <Od Prasol>

†Prasol, a, lm. **owie**, †Prasól, †Praszól, †Solarz, †Solnik *przekupień solny*; *ten, co handluje solą*: P., który solą kupeży, płaci po złotemu. Vol. Książę Oświęcimski miał grzywnę jedną z przekupniów a. z prasolów solnych. Herb. Prasolowie od każdego woza, którym sól wożą na przekup, płacą po 12 groszy. Vol. W ruskich krajach po wsiach najdują ś. słone wody, z których prasolowie warzą sól i w tołpy formują. Syk. P., co sól przedawa. Troc. <Pra+SOL/SOŁ>

†Prasolka, i. l. lm. i *przekupka solna*; *ta, co handluje solą*. 2. bhm. p. **Prasolstwo**: Z prasolki żyć. Zim. 3. *żona prasola*. 4. *podatek od handlowania solą*. Vol. <Od Prasol>

†Prasolstwo, a, bhm., †Prasolstwo, †Prasolka *haniel solny, przemysł solny*: Prasolstwem ś. bawić. <Od Prasol>

Prasowaczka, i, lm. i *kobieta zajmująca ś. zawodowo prasowaniem bielizny*. <Od *Prasowacz, od Prasować>

Prasować, uje, ował i. *ściskać w prasie, wyciskać, tłoczyć*: Soki wyciśnione, to jest prasowane. Krup. Niżeli kto olej zaczęyna P. i tłuc, wprzód wszystko przygotować powinien. Krup. Wino P. Petr. Kawior prasowany. Drożdże prasowane. Siano prasowane. Gąbka prasowana (lek.) (spongia pressa). 2. × P. książki = *drukować, tłoczyć, odbijać*: Książki Erasma, iż są bardzo pożyteczne ku czytaniu, ażeby ś. też język polski szerzył, prasowałem je z pilnością. L. 3. *głuzić*: P. bieliznę żelazkiem nagrzanym. <Od Prasa>

Prasownia, i, lm. e *izba, w której odbywa ś. prasowanie*. <Od Prasować>

Prasowanie, a, bhm., czynność cz. **Prasować**: Żelazko do prasowania. Ja dla niej nieraz duszę od prasowania grzałem. L. Nie znali włoskiego wąsów żelazem prasowania a. zakręcywania. Pim. (=przypiekania).

Prasownia, i, lm. e i. *miejsce, gdzie są prasy, gdzie prasują, tłokarnia*: P., to jest dom, gdzie wino prasują, wyciskają. Mącz. <Od Prasować>

Prasownik, a, lm. cy *ten, co prasuje, tłoczy; preser w drukarni*: P., co koło pras robi. Włód. <Od *Prasowny, od Prasować>

Prasowy, × **Prasny** przym. od **Prasa**: Drąg P. <Od Prasa>

Prasówka, i, lm. i *cegła maszyną prasowana*. <Od Prasowy>

[**Prasport**, u, lm. y] p. **Praszport**. <Z Pasport>

Prassak, a, lm. i *piętotyp ssaków*. <Pra+ Ssak>

Prast! **Prastu!**: Szast! prast! Szastu! prastu! = *szach mach!*: Szast! prast! i już podpisane. Rog. <Dźwn.>

Prastarodawny z *odległych, prastarych czasów* *pochodzący*: W języku obydwuch szeczepów znajduje ś. od prastarodawna tyle wspólnej materji. Bońk. <Pra+Starodawny>

Prastaroruski *pochodzący z odległych, prastarych ruskich czasów*: Przyjmiecie od nas chleb i sól, a z nimi i naszą prastaroruską dla Was wierność. <Pra+Staroruski>

Prastarość, i, bhm. rz. od **Prastary**: Ta P.

kołycki pochodzi nie z oszczędności, tylko z dumy rodowej.

Prastary *niezmiernie dawny, starodawny, odwieczny, starożytny, przedwieczny*: Gdzież to ta prastara odznacząca nas gościnność? Krasz. Wino prastare. Krasz. Zwyczaj P. Dwory prastare. Krasz. Ta prastara twarz, zdawało mu ś., prastarego ducha musiała być wyrazem Krasz. Prastare formy pieśni. Kon. <Pra+Stary>

Prastryj, a, lm. **owie** *brat dziada a. babki po ojcu*. <Pra+Stryj>

Prastryjenka, i, lm. i l. forma ż. od **Prastryj**. 2. *żona prastryja*. <Pra+Stryjenka>

Prastryjowstwo, a, bhm. *prastryj z żoną*. <Pra+Stryjowstwo>

Prastu! p. **Prast**. <Dźwn.>

Prasulec, lca, lm. lca *kraw. bal wycięty w półkole, do prasowania wykonanych sukien*. <Od Prasować>

Prasyn, a, lm. **owie** *syn pierworodny*: Zebrali je ojce za czyny sławy, straciła je hańba prasy. Głiń. <Pra+Svn>

†Praszac, a, al, [Praszac] *prosić często, zapraszać, upraszać*: Zbroję a rohatyny twe dasz skuć na rądko a będziesz a. orał, a sędziów na czyi praszac. Orzech. [Teraz my was praszamy na dwa pieczywa chleba] <Od Prosić>

†Praszanie, a, bhm., czynność cz. **Praszac**.

Praszczepienie, a, lm. a *szczepienie uprzednie*. <Pra+Szczepienie>

Praszczepieniec, fca, lm. fcy *lek. osoba, z której przeszczepia ś. innym ospe, lub inne choroby*. <Pra+*Szczepieniec, od Szczepiony>

†Praszczę, fcia, lm. fta i. *pręt, prątek, różga do bicia*: Puścił żołnierza przez (na) praszczęta. Troc. Nadstawił Dawid grzbietu na tęgie praszczęta. Drużb. Przen.: Nie brakuję w zdrojnościach: jaka mi ś. nawinie, puszczam ją przez praszczęta. Oss. 2. w lm. *bieda, zgrzyzoły, zmartwienia, frasunki, kłopoty, udrczenia, opaty*: Rodzie, serca mając zarażone tym dziecigęym przypadkiem, na dożywotnie puszczejają ś. praszczęta. Pot. Miał Dawid zagrać, ile razy Saul wpadnie w te praszczęta, kiedy żył go duch opęta. Leszcz. Z prowincji tej Bitynikus nie chciał ustąpić, aż na praszczęta i szturm przyszło twardy. Chr. Przy nim najbardziej trzymali ś. młodzi, nie chcąc przychodzić przez sejm na praszczęta. Chr. Ale jakoś sobie poradzimy; czy to w takich bywali-my praszczętach? przetoż jeszcze stare głowy siedzą na karkach. Byk. <Od Prask>

Praszczur, a, lm. **owie**, †Plaskor, †Plaskór, [Piskor, Plazgor] *praprawnuk*: P., praprawnuk. Biel. M. Umarł Noe, oglądawszy syny z prawnuków i praszczurów. Stryjk. <Pra+Szczur>

Praszczurowy, **Praszczurów** przym. od **Praszczur**. Lek.: Dziedziczność praszczurowa, a tawizm (hereditas atavica, atavismus).

Praszczurów p. **Praszczurowy**.

[**Praszczurzę**, fcia, lm. fta, **Plazgurzę**], †Plaskorzę *prawniczę*. P. Praskolę. <Od Praszczur>

†Praszól, oła, lm. **owie** p. **Prasol**: Prasolów, co sól bili i przedawali. Sur. <Z Prasol>

[**Prasport**, u, lm. y, **Prasport**, **Prasport**] *pasport*. <Z Pasport>

× **Prasniak**, a, lm. i *patol. torbiel miodowa (meliceris)*.

†Prasniaca, y, lm. e p. **Prasniaca**. B. Sz.

Prasniaczy przym. od **Prasniak**, *prasniaczy*: Wspominają zapiski o obowiązku, ciężącym na tych

koniuachach, świadeczenia danin w miodzie tak
zwany prasnićcym. Bale. <Od Prasńnik>

Prasńcicie, a, blm., czynność cz. Prasnąc.

Prasńnik, a, lm. i p. Przasńnik.

Prasny p. Przasny.

[Prasport, u, lm. y] p. Praszport. <Z Prasz-
port>

Praswiat, a, blm. *świat pierwotny*: Już z żył
praświata krwi ogień wytryska. Kon. <Pra +
Świat>

× **Pratorbiel, i**, lm. e patol. *torbiel, z której
wyrastają następnie inne*. <Pra + Torbiel>

Pratów, oru, lm. ory, Przedtwór embr. *twór
w ciele płodu, zamieniający ś. następnie na inny*.
<Pra + Twór>

Pratykabi, a, lm. e p. **Pratykabi**: W ciągu
czterech tygodni kulisy, przystawki, pratykabię,
zastona, wszystko było gotowe. Sarn. <Fr. prac-
table>

PrAustrój, oju, lm. oje *ustrój pierwotny*: Dzieło
Roschera stara ś. sporne dzisiejsze poglądy
sprowadzić do miary trzech praustrójów poli-
tycznych. <Pra + Ustrój>

× **Prauszka, i**, lm. i w drukarni, *ozdoba, któ-
rą ś. kładzie na początku rozdziału*.

Praw (jako orzeczenie) p. **Prawy**. <PRAW>

Prawak, a, lm. i l. [P.] p. **Prawiak. 2. a. Pra-**
wiasty gór. *górnik rąbiący kilofem prawą ręką*.
<Od Prawy>

Prawda, y, lm. y l. *pewnik, aksjomat, dogmat,
fakt*: P. jasna jak dzień, jak słońce. Światło,
pochodnia prawdy. P. oczywista. Prawdy życio-
we. Cztery prawdy (teologiczne). Prawdy ewan-
gelielzne, filozoficzne. Troc. P. powszechnie zna-
na. Prawdy moralne, matematyczne. Jedna jest
P., różny jest jednak sposób wykładu. Cz. Kto
nie widzi tej prawdy, ten jest ślepy m urodze-
dzenia lub rozmyślnie zamyka oczy. Sienk. Od-
kryć prawdę. 2. (w sztuce) *trafność, zgodność
z naturą, wierność pochwylenie natury, naturalność,
prawdziwość*: Wiele jest prawdy w tym obrazie,
w grze tego artysty. 3. *mowa zgodna z istotą
rzeczy, z rzeczywistością, szczerłość w mowie, otwar-
tość, prawdomówność; zgodność rzeczy powiedzianej
z rzeczywistością*: Święta P. Miłość prawdy. Sło-
wa prawdy. Powiedzieć komu słowa prawdy
(= *pacierz, reprymandę*). Podobny do prawdy.
Minać ś. z prawdy. Nie obwijając prawdy w ba-
wełnę. Mówić prawdę bez ogródki. Niema w tym
cienia prawdy. P. górą lata jak orzeł. Rej. Pie-
czętowali prawdę krwią swoją. Rej. Żywał to
P. jest, coście tu mówili. Orzech. Przeciw praw-
dzie rozumu nie. Biel. M. P., wszyscy wiecie, ni-
skąd, jedno z nieba. Kochan. Prawdy tak, jako
kłęбка po nici, szukali. Kochan. Kiedy ja praw-
dę powiem, niechaj mnie każdy, jak chce, sądzi.
Kochan. P. prawdziwie nie jest przeciwna, ale
błąd a fałsz prawdziwie. Błaż. Nie miłujemy sło-
wem, ani językiem, ale uczynkiem i prawdą.
Wuj. Sami rychło pogina, którzy z Bogiem i
prawdą Jego walczą. Skar. Bij ś. o prawdę aż
do śmierci. Wuj. Przy prawdzie i sprawiedli-
wości murem staną. Skar. P. jako uczciwa niewia-
sta: w lada sukni piękna i przyjemna. Skar.
Pierwsza jest P., niżli fałsz, który ją psuje. Skar.
Jako oko na farbach ś. bawi, a ucho na dźwię-
kach, tak rozum na prawdziwie. Skar. Ostre miał
pióro i język, na nikogoż ś. nie oglądając, jeno
na samą prawdę. Skar. Święta P., aczkolwiek
ją tłumia, wszakże jej nigdy nie zatłumia. Wer.
Starzy Polacy zawsze byli miłośnikami prawdy.
Wer. Niewiele dzisiaj takich przyjaciół, którzy-

by prawdę mówili. Birk. Fałsz prawdy nie lubi.
Kn. Prawdę w żart obrócić. Troc. Prawdzie trudno
ś. przeciwiać. Troc. P. w oczy kole, nie głasz-
cze, lepsza, niż pozór, przykra, ale zdrowa, rzad-
ka między ludźmi. Troc. Prawdy zdobić nie
trzeba. Troc. P. i pokora nie znajdzie miejsca u
dwora. Troc. Prawdę mówić a nie obrazić trud-
no. Troc. Częściej z ust krotofilnych wyleci P.,
aniżeli z najgodniejszego. Troc. W słowach je-
go szczerza technie prawda. L. Za wiecznym
światłem pójde z prawdą śmieie. Paszk. P. lep-
sza, niż pozór. Kn. Prosta jest mowa prawdy,
nie potrzebuje wielkich złotych i wywodów, sa-
ma ś. zaleca i okazuje każdemu. Gil. P. rozmy-
ślu nie potrzebuje. Kn. Kto przy prawdzie, ten
na poły ma wygrana. Rys. P. na światło wy-
chodzi. Kn. P. jest córką czasu; czas nieprawdę
psuje. Pot. Czeka na ów dzień, kiedy ś. P. na
wierzech dobyć ma i ciemność fałszu rozpędzić.
Świt. Takać jest P., że nie umie, tylko zwycię-
żyć. Zigr. Nie w oczy, jak to mówią, lecz w ser-
ce P. kole. Pot. P. często bardziej kole ukryta
w bawednie. Pot. Prawdę nad przyjaciela prze-
kładać. Kn. P. gorzka potrawa. Prz. P. z har-
demi nigdy ś. nie braci. Prz. Żadna rzecz nigdy
więcej ozdobić nie może stanu każdego najza-
niejszego, jedno P., a żadna go też zasię wię-
cej nigdy zelżyć nie może, jako przykróś a o-
myłka jego. Rej. Dawne, ale prawdziwe uczy
nas przysłowie, że pijany a dziecię małe praw-
dę powie. Pot. Dziecię a pijany radzi prawdę
powiedzą. Glicz. Prawda prawdą zawsze, nie dla
osób, ale dla samej swej istoty. Zigr. P. zawsze
jest prawdą, choć i od czarta idzie z ust. Zigr.
Zie mówią, że to P., iż ten i ten przysięgi; bo
nie tak, ale takby mieli mówić: wierzę, iż to
P., ponieważ ten przysięgi. Sz. Prawdy dla lu-
dzi nie ustępuj. Skar. Już to próżno; kto ś. nie-
prawdę powiadać przyzwyczai, nigdy prawdy
mówić nie może. Pim. Mogę cię upewnić, że jak
amen w pacierzu, tak to P. L. Umieć 53 rze-
miotł, a jednak z głodu umieram; to czysta P.
L. To nie P.! Falib. (= fałsz!). Chwała Bogu, że
już skończyli-my! — Oj P.! A P.! P.! ale nie
wiem, co. Kn. P. myśli zawisła na tym, żeby to
o rzeczach sądziły, co w nich rzetelnie znajduje
ś. Kopecz. Powiedz mi, Jezusie, prawdę, oczę Cię
pytać będę. Op. Panie, prowadź mię prawdą
Twoją: dla nieprzyjacieli moich rządu; bo nie
w ich usciech prawdy. Wig. Bo nie jest w ich
usciech P. Ps. puł. Na tom przyszedł na świat,
abym świadectwo wydał prawdziwie. Leop. Nie o-
szczędzano żadnego gwałtu na skrzywienie lub
zatajenie rzetelnej prawdy o złach i życzeniach
narodu. Mor. T. Kto nie lubi słuhać prawdy,
tego Bóg pochlebami karze. Orzech. Solon oba-
czył, iż to nastrożona P., powiedziała mu... Rej.
(= *podejrzana*). Co jest gorszego, gdy wykrętna
głowa prawdą uczyni nieprawdziwe słowa? Rej.
Mówiąc, roztrząsając, wyluszczać, P. ś. naj-
dzie, jako, w krzemiębijąc, ogień wychodzi.
Górn. Prawda by orzeł ku górze wylata, też by
pustolka, co motyle chwata. Rej. Polityki nie
znali i w oczy złotą prawdę mówili. Niem. „Mój
Robaku! — wołając — czy to tylko P.? mój Ro-
baku! — powtarzał — czy to tylko P.? ileż razy
zwodzono! pamiętasz?... gadali... Mick. P.! — za-
wołał Robak: — jak Pan Bóg na niebie! Mick.
Przekonasz ś., ale już po czasie, o prawdziwie
mojej. Krasin. Mówi każdemu prawdę bez o-
gródki. Krasz. Cnota i P. tylko wieńce chwały
wiją. Garcz. Pan Żydów za drzwi powyrzucal,

a Jarmanowi prawdę dał. Kaczk. (= *wierzyl*). Nie trzeba mi było obcej mowy wiedzieć, aby ci prawdę powiedzieć. Gasz. Jeśli mam prawdę powiedzieć, to nie gustuję w tym (*a. powiem prawdę, że...*). Książki to są weksle prawdy i nieprawdy, mające wypłacać wiadomość w potomości. Jez. Kto prawdę mówi, przeciąga przez uszy słuchaczy oset. Święt. P. nigdy wszystkim nie dogadza. Święt. Każda P. jest zawsze dla kogoś lub czegoś ubliżeniem. Święt. Posp. ir.: P. była! (= *a jakże! a zaraz!*). [Jest moja P.] = *mówię prawdę*. [Juz to jedna P.] = *nieprawda*. † Nie dojść prawdy = *okazać ś. fałszywym*. Mahometa dziwi wsze na bajki poszły, i świadectwa nie mają, i prawdy nie doszły. Wen. **Doprawdy**, × **Z do prawdy**, × **Po prawdziu**, × **Od prawdy**, × **Z prawdy przys. *naprawdę, istotnie, w rzeczy samej, rzeczywście, prawdziwie, serjo, zaprawdę, bez żartów, zaiste***: Długom to brał w żarty, ale dochodziłem nakoniec, że to po prawdziu mówiono. Macz. Czy ona mówi doprawdy, czy tylko na drwiny? L. Powiedz doprawdy, jeśli nie żartujesz? Lubom. Czy doprawdy? — Nie inaczej! L. Doprawdyż on to chce uczynić? L. Żartem na czas doprawdy przyjść można do chleba. L. On chce ś. doprawdy ożenić. L. Z do prawdy obawiać ś. zacząłem. Niem. Gdyby ś. te rzeczy działy do prawdy, nie śmiałyby ś., ale płakać należało. L. Czy on to żartuje, czy on to z do prawdy mówi? L. Czy to żartem, czy z do prawdy powiadasz? L. Jakże? z do prawdy nie chcesz iść za mnie? L. Z do prawdy to złe nowiny. L. Wszakże jednak po prawdziu i siostra moja jest. Leop. To człek głupi, może on od prawdy tu sprowadzi Doranta. Boh. **Po prawdziu** = a) × **Po prawdziu** p. wyż. b) † **Po prawdziu**, † **Prawdziu**, **P. = przyznaje, że...**, **wprawdzie, co prawda, Bogiem a prawdą, prawdę powiedziały, prawdę mówiące**: Biskup ten po prawdziu domu podłego, ale umysłu wspaniałego. Błaż. Jużci po prawdziu nie tak byli strojni, ale broń mieli lepszą. P. Koch. Żalosoś a prawdziu wielka mię trapi. Bz. Majątek P. piękny zastał, ale co? kiedy długów po uszy. Korz. c) [Po prawdziu] **prawdziwie, istotnie, w samej rzeczy, zgodnie z prawdą**: Opowiedział, jak było po prawdziu. [P. prawdom] **co prawda, istotnie**: Zebry cłek był tak majetny, jak nie je, toby kościół wystawiał; P. prawdom, wyście majetni... 4. † **P. Pismo święte**: Królestwo każde, które rozdzielone, sama P. jest rzekła, będzie spustoszone. Wen. 5. **prawość, sprawiedliwość, cnota, uczciwość**: Usta moja powiedzą prawdę Twoją. Ps. flor. Sądź mię, Panie, podług prawdy mojej. Wig. Każdy, który jest z prawdy, słucha głosa mego. Leop. Pamiętaj, że na prawdziu nikt nigdy nie traci, zostawiam cię ubogim, prawda cię wzbogaci. Karp. 6. × P., [P.] **ślusznosc, racja**: Kto z was ma prawdę? Koss. Zdaje mi ś., iż ona ma prawdę. L. Przy kim siła, przy tym prawda. Jez. [Mieć prawdę]. 7. [P.] **obietnica, przyrzeczenie, słowo**: Swojemu Wojtusiuwi prawdy dotrzywała. 8. [P.] **dobry obrok, dobre jedzenie**: Jak pán dá kóniom prawdę, to dojdą do Lubina (por. racja = porcja). Kliszczanie i Rabezanie... żywią ś. rzezną pracą, szukając od miejsca do miejsca prawdy, to jest obitego a coraz lepszego jedzenia, u Lachów. 9. [P.] **beret żydowski**. Pog.: **Śtyry prawdy = rogatywka**. 10. [P. w jarzmie]: Jarzmo składa ś. z drążka..., w którym są cztery dziury na zanoze i kule; wpośrodku ma wklęsość, zwana

prawdą, aby dogodnie mógł ś. utrzymać powój, to jest dwa kółka wiciowe, służące do połączenia jarzma z sochą. 11. **wypukłowkłęste naczyńko wkładające ś. podcaas robienia masła na masłnicę, aby ś. śmielana nie rozpryskiwała**, toczko. 12. † P. p. I. **Koło** pod 12): P. stołowa. Kn. (= kraniec misy. L.). Pacholeń stół ma przychodźcy, obrus biały pościele, prawdę w poszrodku położy. L. Postaw na prawdziu (fairce) talerz. Troc. Lew trzyma koło żelazne, czyli prawdę, jakie na stołach stawiają, gdy P. stołowa słomiana. Bobrow. 13. mech.: P. u śródwagi = linja ta, na której nić z kulką stawa, zowie ś. linją prawdy. Sol. Linja prawdy. Troc. Zdr. **Prawdka, Prawdeczka**. <PRAW>

† **Prawdawca, y, lm. y p. Prawodawca**. Mym. <Praw, od Prawo + Dawca>

Prawdeczka, i, lm. i p. Prawda: Rej ziemskim prawdeczkom nie hołduje. Krasz.

Prawdka, i, lm. i p. Prawda: Pozorna cywilizacja daje najmierniejszym istotom pewną sumę oklepanych prawdek powszednich. Krasz.

Prawdolubca, y, lm. y, Prawdulubnik miłośnik prawdy, człowiek zamiłowany w niej: Chrystonosćcami ś. oni, prawdulubeami ponazywali; ale prawdziwie według spraw swych są żelubami. Smotr. <Prawda + *Lubca, od Lubić>

Prawdolubnie przys. od Prawdulubny. L. × **Prawdolubnik, a, lm. cy p. Prawdulubca**. <Prawda + *Lubnik, od Lubny>

Prawdolubność, i, blm. rz. od Prawdulubny. **Prawdolubny lubiący prawdę, zamiłowany w niej.** L. <Prawda + Lubny>

× **Prawdółwca, y, lm. y człowiek domyślny, postrzegający prawdę wszędzie, gdzie ona jest**: Pytagoras downcipny P. Petr. (który subtelnościami domysłami wynajduje w każdej rzeczy, co prawda. Dudz.). <Prawda + Łowca>

Prawdómówca, y, lm. y, † Prawdziu mówiący prawdę, żyjący prawdą, człowiek szczerzy w mowie, weredyk: P. nie trzeba aby był wielomówcą. Koss. Szczery P. Potrzeba mieć jakiegoś ostrzegacza i prawdomówcę rozumnego i przy wzwawie fałszywych baśni nadstawować ucha jednemu prawdziwemu głosowi. Pilch. <Prawda + Mówca>

Prawdómówność, i, blm., Prawdomówstwo rz. od Prawdomówny: P. ludzka osłabiona przez niezbożność. Ostr. **Prawdómówny, żart.** × **Prawdzički, × Prawdosłówny I. lubiący mówić prawdę, mówiący zawsze prawdę; dobrze = trafnie mówiący; lubiący wytykać, wyrzucać na oczy prawdę**: WieszczeK P. Otw. Bóg P. Farn. Prawdomówna satyra. L. Prawdomówna nauka (= *logika*). Troc. I bajając, człek może być P. Iż. <Prawda + Mówny>

Prawdómówstwo, a, blm. p. Prawdomówność. L. <Prawda + *Mówstwo, od Mowa>

Prawdopodobieństwo, a, lm. a, Prawdopodobność rz. od Prawdopodobny; rzecz prawdopodobna. Mat.: P. matematyczne zdarzenia = *stosunek liczby przypadków sprzyjających zdarzeniu do liczby wszystkich przypadków możliwych w założeniu, że wszystkie przypadki możliwe uważamy za równo możliwe*: P. a priori, a posteriori, przyczyn, skutków, błędów. Raehnnck prawdopodobieństwa. <Prawda + Podobieństwo>

Prawdopodobnie przys. od Prawdopodobny; [Prawdziopodobnie], × Prawdopodobnie pewnie, zapewne; zdaje ś., że tak.

Prawdopodobność, i, blm. p. Prawdopodobieństwo blm. rz. od Prawdopodobny.

Prawdopodobny, × **Prawdopozorny** *podobny do prawdy, mający pozór prawdy; przypuszczalny, możliwy, możliwy na pozór; domniemany*: Prawdopodobne niebezpieczeństwo. Prawdopodobne przyczyny. Błąd P. w pewnym szeregu spostrzeżeń określa ś. za pomocą rachunku prawdopodobieństwa. <Prawda + Podobny>

× **Prawdopozornie** przys. od **Prawdopozorny**. L.

× **Prawdopozorny** p. **Prawdopodobny**: Prawdopozorne niebezpieczeństwo. Gal. <Prawda + Pozorny>

Prawdoreński *rąbiący prawdę prosto z mostu*: W całym obwodzie nie było ani jednego prawdoreńskiego. Rog. <Prawda + *Rębski, RĘB / RĄB>

× **Prawdostłownie** przys. od **Prawdostłowny**, *prawdomównie*.

× **Prawdostłowny** p. **Prawdomówny**. <Prawda + *Słówny, od Słowo>

[**Prawdować się**, **uje ś.**, **ował ś.**] *prawdy sobie dowodzić*. Gwar. <Od Prawda>

[**Prawdowanie się**, **a ś.**, **blm.**] *czynność cz. Prawdować ś.*

× **Prawdowierny** *wierny prawdzie, nie mijający ś. z prawdą, który jej nigdy nie zdradził*; p. **Prawowierny**. Troc. <Prawda + Wierny>

× **Prawdzenie**, **a**, **blm.**, *czynność cz. Prawdzić*
× **Prawdzenie się**, **a ś.**, **blm.**, *czynność cz. Prawdzić ś.*

† **Prawdzić**, **a**, **lm**, **owie** p. **Prawdowca**: Zrozumiałeś, jako ten to P. swoją upstrzoną prawdę na nie wywarł? Smotr. <Od Prawda>

Prawdzicki żart. p. **Prawdomówny**: Dom Prawdzickich, małolężny w Polsce, rzadko ś. kiedy odzywa. L. <Od Prawdzic>

× **Prawdzić**, **i**, **it** i × **P. ś.** p. **Sprawdzić**: P., weryfikować, iścić, wykonywać, wypełniać. L. Tak postępują, prawdziwają o sobie, co napisano. Koss. To, co ś. prawdzi o osobach szczególnych, stosuje ś. do całych krajów. Sur. Poczęło ś. P. francuskie przyszłowie. Lel. Co ś. dzieje pospolicie we śnie, może ś. P. niekiedy i względem tych marzeń imaginacji, które zajmują umysł człowieka na jawie. Dowg. Prawdzi ś. to najwioczniej, cośmy powiedzieli wyżej, że kochamy ojezyzną idealnie. Lib. <Od Prawda>

[**Prawdziopodobnie**] p. **Prawdopodobnie**.

[**Prawdzik**, **a**, **lm**, **i**] *grzyb prawdziwy, borowik (boletus edulis)*. <Od Prawda>

Prawdzin, **a**, **lm**, **y**, **Ułusknia** bot. (tibouchina) *roś. z rodziny zaczerniowatych*. <Od Prawda>

Prawdziwie przys. od **Prawdziwy** *iścić; w rzeczy samej, istotnie, zaiste, naprawdę, doprawdy, na serjo, bez żartów, żart na stronę*: Chrystus P. zmarłychwstał. P., że nie mogą tego pojąć (= *daję słowo, dulaibóg*). Śród wolności robimy ś. dopiero P. wolnemi i szlachetnemi. Tren. Spisał ś. P. po męsku. P. We pan masz niezwyceżony upór. L. P., że już sehnę z tęsknoty. L.

Prawdziwość, **i**, **blm**, **rz.** od **Prawdziwy**: Powinność życia towarzyskiego zależy na prawdziwości w mowie i na poczuiwosei w sprawach. Pir. [Po prawdziwości] przys. *prawdziwie*.

Prawdziwy **i**, *odpowiadający prawdzie, zgadzający ś. z prawdą, nie fałszywy, nie zmyślony, istotny, rzeczywisty, rzetelny, szczerzy, niemylny, autentyczny, faktyczny, wiarogodny*: Prawdziwa nauka, wiadomość, przyjaźń. Prawdziwe szczęście. P. przyjaciel, obywatel, bohater, mędrzec. Żal P. (= *nieklamany*). Zdarzenie prawdziwe. P. djament.

Każda religja utrzymuje, i to na śmierć lub życie, że ona jedynie jest prawdziwą religją. Tren. Prawdziwe perły. Żebra dzielą ś. na prawdziwe i fałszywe. Kirch. Wystawuję w istotnej barwie prawdziwe obrazy bez wszelkich fałszyw pozornej zarazy. Lubom. Opiszę ci sposób życia prawdziwych Warszawianów, ale to, co ś. zowie prawdziwych Warszawianów. L. Nigdy prawdziwa miłość nie umiera. Kochan. To jest prawdziwa wolność a swoboda żyć podług prawa. Górn. Mojżesz ten sąd odprawował jako P. kapłan i biskup. Wuj. Prawdziwe jest świadcstwo moje. Wuj. Służyć niewdzięcznym i znosić potwarze: to heroizm P. Kras. Posuwać dzieło prawdziwej oświaty. Śniad. Racz przyjąć prawdziwe wyrażenie mego pozdrowienia i szacunku. Śniad. Prawdziwe złoto, węgierskie wino. Troc. P. (prawy) szlachcie. Troc. Prawdziwa (prawa) panna. Troc. Nic prawdziwszego. Troc. Przen.: *idealny, co ś. zowie, należyty, czyste wody, istny, nielada, zawołany*: P. wódz, poeta, przyjaciel, myśliwy. P. djabek! 2. † P. *naturalny, niewymuszony, szczery, wyłany, prostoduszny, prawdomówny, otwarty*: Z samym ś. cesarzem rozmówić chciał, słysząc, iż jest mądry i P. Skar. Trafia ś. to i prawdziwemu, że go ludzie za kłamcę rozumieją. Górn. Bóg jest najprawdziwszy. Gęba u człowieka ma być prawdziwa, u psa ułapna, u konia powolna. Dyg. 3. † P. *prawy, sprawiedliwy, rzetelny, uczciwy, zacny*: O radcach mówil, aby nie byli prawdziwi a. aż im nie mają wierzyć. Ort. Wojska już sprawione stanęły, aby czyja prawdziwsza, pokazała szablą. Warg. 4. [Grzyb P.] p. **Grzyb**. 5. anat.: Kregi prawdziwe p. **Krag**. 6. astr.: Godzina prawdziwa (= *stoneczna*). 7. bot.: Heban P. p. **Heban**. 8. gór.: Cembra prawdziwa = *gdy w ziemiach mniej stałych dla trwałości daje ś. podwójna oprawa szyb, tak iż jedna wchodzi w drugą, a z tych bliższa ścianie dlatego dana, aby bezpieczniej tamą trwałszą zasadzic, a wówczas pierwsza zowie ś. straconą, a druga prawdziwą*. Łab. 9. pol.: Bóle prawdziwe p. **Ból**. × Wody prawdziwe = *wody płodowe* a. przypłodnie, × *potok (liquor amnii)*. <Od Prawda>

[**Prawi**] *powiada* (słowo wtrącone ustawicznie w czasie opowiadania). <Od Prawić>

Prawiak, **a**, **lm**, **i**, [**Prawak**] bot. *nazwa ludowa rośliny: grzyb pomury, borowik (boletus luridus)*. [P., grzyb kozak, siniak]. <Od Prawy>

Prawiasty gór. p. **Prawak**. <Od Prawy>

Prawica, **y**, **lm**, **e** **i**. *ręka prawa; strona prawa*: W mocach zbawienie prawice jego. Ps. flor. Upadną od boku twego tysięcy i dziesięć tysięcy od prawic twoich. Ps. flor. Prawicę moją ścisła na dowód braterstwa. Alb. Dziecię nie znające prawicy i lewicy. Skar. Chodkiewicz zwał tego rycerza swoją prawicą. Jag. Tryumfalna P. jego w rzecz, nie słowy czyniła. Troc. Przen.: P. czasu. Rzew. Posadz ś. na prawicy mojej, to jest weź równą ze mną cześć. Skar. Wstąpił na niebiosą, siedzi na prawicy Boga Ojca. Stanęli po prawicy. 2. *stronictwo w parlamencie, trzymające z rządem*. 3. × P. p. **Prawiczka**: Pojął prawicę. Troc. 4. [P.] **lm**, **owie** **m. ten, co prawi bajki, bajarz**. <Od Prawy>

[**Prawicka**, **i**, **lm**, **i**] p. **Prawiczka**. <Od Prawica>

Prawicowy przym. od **Prawica**: Kadeci współ z lewicą zmajoryzowali mniejszość prawicową. <Od Prawica>

× **Prawictwo**, **a**, **blm**, **p**. **Prawicoństwo**. Przen.: *nieśkalanosć zupełna, całosć, od której naruszenia*

doskonałość zależy, dziewiczość: Jeżeli na granicach zachodnich województwa niegdys Ruskiego wymawianie polszczyzny jest powszechnie uznane za najlepsze; wyznać muszę, że to utrzymuje ś. w swjej czystości i prawietwie między ludem wiejskim i po domach szlacheckich. Śniad. Dwie uwagi do utrzymania w swym prawietwie naszego języka istotnie potrzebne. Śniad. <Od Prawica >

Prawiczek, a, lm. i a. owie mężczyzna, który jeszcze nie miał stosunków płciowych z niewiastą. <Od Prawica >

Prawiczeństwo, a, blm., Prawictwo dziewictwo, niewinność, panieństwo cieleśne (virginitas intacta): Strać P. <Od Prawica >

Prawiczka, i, lm. i l. × Prawica, [Prawicka] panna nietknięta, dziewica (virgo intacta). 2. niewłasciwie: błona dziewicza. Ryszk. <Od Prawica >

Prawiczny i. † P. od prawicy, po prawej stronie znajdujący ś., prawy: Boli mię prawiczne ucho. Dzisiaj będziesz ze mną w raju — mówił Pan do łotra prawicznego. Gil. 2. a. **Prawiczy od prawiczki, dziewiczy, panieński, niewinny.** Anat.: × Błona prawiczna a. prawicza (hymen). <Od Prawica >

Prawicz p. Prawiczny.

Prawić, i, if opowiadać, głosić, mówić, rozwozić ś., perorować, rozprawić: Nie umrę, ale żyw będę, i P. będę działa panowa. Ps. fl. (i powiadać będę działa boża. Ps. puł.). Mnie ś., prawi, nie nie dzieje nad wolą moje; pytającym ś. dalej o to tę przyczynę dawał: bo, prawi, nigdy niczego nie pragnę, tylko tego, czego Bóg chce. Nies. Rad o wojnie prawi. Troc. Ta książka o głębokich prawi materjach. Troc. To, co ona (myszka) swej matce, ja wam będę prawił. Tremb. Pewnie już tam Wojciech siedzi i oddawna prawi. Pol. Zawsze człowiek bałamuetwa prawił o nieskończoności. Stasz. Wszystko, co o królowej prawił przed królem, było fałszem wierutnym. Szaj. Prawi tysiąc grzechności, kłania ś., uśmiecha. Mick. P. kazanie, perorę, morały. P. androny, bajki (= pleść, bzdurzyć). P. komplementy. 2. × P. odprawić: Tyś dni twe przeżył, ojciec spowiedniku, licząc różańce, prawiąc msze bez liku. Mick. [Msze prawił, lud uczyli lub śpiewali w chórach]. 3. † P., prawiować, procesować, dochodzić, poszukiwać sądownie: Ten musi to P. przed sądem Ort. Prawią na dziecięciu długi, co je ojciec po sobie, słowie po śmierci został winowat. Ort. 4. [P.] lać, nalewać: Bierze kielisek w prawo, a flaske w lewe reke, prawi wódkę do kielyska i pije. Zbanek piwa daje starostowi, starosta prawi do skłanki i pije. <Od PRAW >

Prawidełko, a, lm. a i. p. Prawidło. 2. bud. wąziki czworogranny pasek w krojach gzymsowych na krawędzi prostej, listwa, listówka.

Prawidlarzki przym. od Prawidlarz.

Prawidlarstwo, a, blm. rzemiosło zajmujące ś. wyrobem prawideł do butów. <Od Prawidlarz >

Prawidlarz, a, lm. e rzemieślnik wyrabiający prawidła do butów. <Od Prawidło >

× **Prawidlnie** przys. od **Prawidny, prawidłowo:** Za zezwoleniem patriarchy mogło ś. to P. stać. Smotr. Zostali od pasterza z cerkwi bożej P. e-limitowani. Smotr.

Prawidnik, a, lm. i zbiór prawideł, ustaw; regulamin, kanon, księga kanonów. Śl. wil. <Od Prawidny >

× **Prawidność, i, blm. rz. od Prawidny, prawidłowość. L.**

× **Prawidny p. Prawidłowy:** Po elekeji prawidnej. Smotr. <Od Prawidło >

Prawidło, a, lm. a l. a. † Modła wszystko, co służy do prostowania, formowania czego, moduł, linjał: P. stolarskie, ciesielskie, drukarskie. Powłókł wszystko blachami złotemi, robotą granowitą pod P. Wuj. P., jedno co linjał, że zaś przy stolikach geometrycznych łączy ś. z celownikami, dlatego odmiennego tu używamy nazwiska. L. P. budownicze = szródwaga. L. Pan stał na murze zbudowanym pod sznur, mając w ręce P. B. B. (prawidłem naprawują to, co ś. uchybi przy budowaniu, aby ś. mur nie chybił ani na tę, ani na ową stronę. B. B.). Cieśla rozciągnął P. i wyformował bałwana piłą, wymierzył go węgielnicą i cyrklem go otoczył. Leop. P. z nici, z żelaza. Troc. P. pewne, wyborne, nieomyłne, złe, fałszywe. Troc. Przen.: Pan niech będzie wodzem i prawidłem twoim. Troc. (= regulatorem, kierownikiem). Prawo jest nauką życia i P. spraw ludzkich, którym prostują postęпки swoje. Skar. Cnota zawsze powinna być prawidłem wszelkich naszych uczynków. Boh. Nauka religii miarą powinna być i prawidłem wszystkich spraw ludzkich. Kłok. 2. forma: P. szewskie drewniane do butów z cholewami (= przyrząd służący szewcowi do wyprostowania cholew). P. w ludwisarni, deska do wykształtowania ozdób na glinianym wzorze armatnym. Jak. J. 3. przen. przepis ogólny oparty na pewnej zasadzie, reguła, maksyma, formuła, zasada: Prawidła ogólne. Prawidła gramatyczne. Prawidła sztuki (= przepisy). Prawidła moralności. Trzymać ś. prawideł. Podać prawidła. Podciągnąć co pod prawidła. Niema prawideł bez wyjątku. Trzeba mu ś. ile możności raz przyjętych trzymać prawideł. Koll. Rozum prawidłami zgubnemi zaslepiony. Bals. P. wyborne, pewne, canon, norma. Kn Jednostajne P. Pisma św. Troc. P. złe, fałszywe, niepewne, plumbea regula. Kn. P. abo kanon apostołów świętych. Pim. Kanony, prawidła a. artykuły religji. Smotr. Słowo obce musi iść pod prawidła tego języka, który je sobie przyswoił. Śniad. Wprzód zaczęto dobrze mówić i pisać, a potem z dobrych mów i pism, jako z podanych wzorów, wyciągnięto prawidła. Śniad. Teologja ma jedno P., tę świętą księgę Ewangelji i pierwsze podania ojców. Cz. Natchnienia, które na wyobraźni unosi ś. skrzydłach, poleluje ś. gustem, wspiera na prawidłach. Mick. P. życiowe. Co jest wyjątkiem od prawa, to za P. służyć nie może. Kras. A. 4. † P. przł. B. Sz. 5. lm. **owie m. ten, co dużo prawi, gabula.** 6. myśl. = a) ogon charta, wyża. b) trójkąt z żerdzi do suszenia skór zwierząt dzikich. Zdr. **Prawidełko.** <Od Prawić >

Prawidłowo przys. od **Prawidłowy; × Prawidlnie:** Złamaną kość zestawiono P.

Prawidłowość, i, blm. rz. od Prawidłowy; × Prawidność: P. biegu tłka. Nie było w domu prezesowej etykiety angielskiej, prawidłowości nieznośnej. Krasz. Wykazanie prawidłowości w zjawiskach społecznych. Pil.

Prawidłowy, × Prawidny zgodny z prawidłami, regularny, foremny, formalny; taki, jaki być powinien; racjonalny, należyty, normalny: Ogromna ilść kureząt, na sprzedaż przeznaczonych, stwierdza P. kierunek gospodarstwa. P. ruch pociągów. Kryształ P. Prawidłowe rysy twarzy. Elekeja prawidłowa. Łowietwo prawidłowe.

Prawie, [Przale] przys. 1. †P. *prawdziwie*: P. wiedzą i świadczą. 2. †P., [P.] *w sam raz, w raz, w miarę, odpowiednio, akurat, jak potrzeba*: Zrobił mu suknię P. w miarę. Troc. P. w czas przyszedł. Troc. P. było o pierwszej. Troc. Krzyżacy, wystrzelili kilka rusznic, które tego czasu (około 1315) prawie były wymyślone, do Tatarów przytarli. Stryjk. Tak nie P., ale tak będzie P. Troc. Mąż P. do wojny urodzony. Nies. [Buciki mam P. do tych skał. Te bucki na mnie P. To P. dla mnie taki płaszcz dziurawy (= *do statecznie, dosyć*). Ten wał to teraz P., bom go naciągnął. Każda kobieta przymierza jej (pannie młodej) kapki (rodzaj czeplaka); która z tych kapek jej P., ta na jej głowie przez ten wieczór zostaje (= *dobra na nią, pasuje na nią*). Najadłem ś. P. dość. Tyle, co P. (= *dosć*). P. mam siana na zimę. Dobry nas pán, dobry, mógłby go kotysać, ale jego sługi P. popowisać (= *tylko*). P. w tej chwili przyszedł (= *właśnie*). Karcmarz miał P. ehorą żonę (= *właśnie wiedzy*). Cebrzyce nadjechał, bo P. jechał z Krakowa do Ogrodzienca. Jak ją raz chuchnę, to będzie P. włazić (= *akurat, czas, sama pura*). Ta dziura de ty piwnice jeno tyła była, co P. cłek włáz]. 3. †P., [P.] *zuwielnie, calkiem, calkowicie, zgola, ze wszystkim*: Stańczyk ci był, lecz mogli Stanisławem go przezwać, bo ś. prawdy namówił w szatnej postawie, gdyż ci, eo im należy, mileczą o niej P. Rej. P. zwątpiwszy. Otw. S. Gdy ś. pod drzewem rozciągnął, posyłają jedną, aby doznała, jeśliś P. umarł. L. Ni na czym P. wszystkim nie schodziło. Zbył. A. Bardzo ś. P. zle mam Zbył. [Miałem ja kochankę, do której ja chodził P. po nie, bo mi ją ci wzięli, co do niej chodzili]. 4. †P., [P.] *prawdziwie, istotnie, rzeczywiście, naprawdę, rzetelnie*: Takiego bych miał P. za mądrego, by jako siebie szanował każdego. Rej. Mosty prawie porządne i warowne na izbiczach. Piotr. Pan Boner okazał rotę swoją P. ozdoba. Piotr. [Czterech braci było, kochali ś. P. (= *szczerze, serdecznie*). Płaczą matki P. serdecznie. Ja sobie żonę od Boga zarobił P. P. mi ś. podobała]. 5. *ledwie nie, tylko co, o mało, omal, bez mała, blisko*: P. taki, jak ja. Już była P. szósta. P. nic (= *tak dobrze, jak nie*). P. (ledwie, bez mała) nie upadł. Troc. P. tak, P. nie tak. Troc. P. tak ś. stroi, chodzi. Ze strachu umiera P. 6. Ba i P. p. Ba pod 11). <Od Prawy>

[Prawiec, wca, lm. wce] *prawa ręka, prawo = prawa strona*: Na P. i lewiec, nie skłuje, to zrabie! Pol. (bronią sieczną). <Od Prawy>

Prawieczny przym. od **Prawiek**: Ta metoda miała tę zasługę w oczach jego, że była tradycyjną, prawieczną. Krasz. <Od Prawiek>

Prawiejaszczur, a, lm. y (plesiosaurus) *zwierzę jaszczurowe dawnego świata z silnymi płetwami i nader długą szyją, szyljowiec*. Łab. <Prawie + Jaszczur>

Prawiek, u, lm. i *dawny wiek, odwieczne czasy*: Od prawieków chodziły karawany. Krasz. Te wszystkie szczytki, te pozostałe po człowieku ślady jego żywota, należą do wieków bardzo dawnych, do prawieku twórczenia ś. dzisiejszej powierzchni ziemi. Paw. Świadeetwo dwu lub kilku języków wystarczyło, aby słowo lub formę odnieść do prawieku, uznać za indoeuropejskie. Brk. <Pra + Wiek>

Prawienie, a, blm., czynność cz. **Prawić**.

[Prawienie] p. **Prawieńko**. <Od Prawie>

[Prawieńko, Prawienie, Prawienie, Prawiutko, Prawlusieńko, Prawuńko] *bardzo prawie, naj-*

zupełniej, nieomylnie a. właśnie: P. wjechał do obory (= *tylko co*). My już P. po wieśnie (= *najzupełniej skończyliśmy zajęcia wiosenne*). <Od Prawie>

× **Prawik**, a, blm. *dekstryna*. <Od Prawy>

[Prawiusieńko] p. **Prawieńko**. <Od Prawie>

[Prawiutęncę] p. **Prawieńko**. <Od Prawie>

[Prawiutko] p. **Prawieńko**. <Od Prawie>

† **Prawizna**, y, lm. y, † **Uprawizna** *to, co ś. prawem należy, co prawo przepisuje*: Nie uczynił swemu opiekadnikowi nijedne prawizny. Rot. <Od Prawy>

Prawka, i, lm. i l. *środkowa zarcęba jarzma*. 2. a. **Cukrownica** bot. (lippia) *roś. z rodziny witolkowatych*. 3. myśl. *prawa lufa w rusznicy*: Chwytam strzelbę, patrzę w lufy — lewa czysta, a P. wewnątrz nieco zadymiona. <Od Prawy>

† **Prawnęczka**, i, lm. i p. **Prawnuczka**: Umarła Jagiellovi córka jego Jadwiga, P. Kazimierzowa. Biel. M. <Pra + Wnęczka>

† **Prawnęk**, a, lm. i p. **Prawnuk**: Niechże prawnęki nie rozrywają węzłów, które nawiądzali praojce. Ostr. S. <Pra + Wnęk>

† **Prawnęka**, i, lm. i p. **Prawnuczka**. <Pra + Wnęka>

[Prawnii] *należący do „prawa“ to jest towarzystwa pacholczego*: Prawnia muzyka. <Z Prawny>

[Prawniiak, a, lm. cy] *członek towarzystwa „prawa pacholczego“ sprawujący w nim urzqd.* <Od Prawnii>

† **Prawnica**, y, lm. e *ozdoba prawicy (=prawej ręki), naramiennik, manela*: Niewiasty dodały maneły, nausznicę, prawnice. Wuj. Zdr. † **Prawniczka**. <Od Prawnik>

× **Prawnicki** p. **Prawnicy**.

Prawnictwo, a, blm. l. *nauka prawa*. 2. *praktyka prawnicza, zawód, zajęcie prawnika, sądownictwo; zawód, zajęcie adwokata; adwokatura*. 3. zb. *prawnicy, branza prawników, sądownictwo, adwokaci; ława obrończa, palestra*. <Od Prawnik>

Prawniczek, czka, lm. czkowie p. **Prawniki**. Alb. Jurowie i prawniczekowie nędznie traktowali swe rzemiosło. Byk.

Prawniczka, i, lm. i l. †P. p. **Prawnica**: Obuła pantofle i wzięła prawniczki. Wuj. (ozdobę ramion. B. G. = *naramienniki*). 2. *kobieta, znająca prawo; jurystka*. <Od Prawnik>

Prawnico przys. od **Prawnicy**.

Prawnicy l. *prawnictwa dotyczący, prawoznawczy, prawny*: Styl P. Wyrz P. Władział P. Śl. wil. Statut Łaskiego — krynica wiedzy prawniczej siedmiu pokoleń. Balc. 2. *tyczący ś. prawników, adwokacki*: Ocieranie o obcy sobie żywioł prawniczo-administracyjny było dlań tak przykre, tak utrudzające. Krasz. Prawnico-historyczne określenie stosunków poddańczych. T. K. **Po prawniczymu** przys. *jak przystało na prawnika, jak prawnik*. <Od Prawnik>

Prawnio. × **Prawno** przys. od **Prawnny**: Cokolwiek ś. P. dzieje, sprawiedliwie ś. dzieje. Sz. Cudzy majątek przez pieniacstwo P. a niesprawiedliwie posiąść spodziewa ś. Pileh. Małżeństwo P. zawarte. † Czynnici z kim P. = *procesowa ś., prawowa ś.* W Atenach konstytucja kazała P. przeciwko niewdzięcznemu czynić i rozpieścić ś. z nim. Warg. Czynnici P. z dłużnikiem o dług. Człowiek włożony (za pomocą matematyki) w ustawiczny nałóg rozumowania P. (= *prawidło*). Śniad.

Prawniki, a, lm. cy l. *posiadający naukę prawa, prawoznawca, jurysta*: Wszysey prawnicy

zgadzają ś. na to. 2. uczący ś. prawa, student wydziału prawnego. 3. zajmujący ś. praktyką prawną, adwokat, obrońca, palestrant: Prawnicy trują między domami spokojność. Jez. P. na tym zasadza całą swoją sławę, gdy najsprawiedliwszą chytrze wygra sprawę. L. 4. [P.] człowiek prowadzący procesy. 5. [P.] radca wydziału gminnego. <Od Prawny>

Prawnopaństwo, wca, lm. wcy ten, co domaga ś. ustroju prawnopaństwowego, obrońca położenia prawnopaństwowego: Największe sprzeczności, feudalną arystokrację i liberalne mieszczaństwo, federalistów i centralistów, prawnopaństwowców i wiernokonstytucyjnych będziemy oglądali w związku politycznym. <Od Prawnopaństwo>

Prawnopaństwo, **Prawnopolityczny** *tyczący ś. praw państwowych, ustroju państwa pod względem prawnym*: Wzbroniono rozprawy nad położeniem prawnopaństwowym. <Prawny + Państwo>

Prawnopolityczny p. **Prawnopaństwo**: Ta sprawa istnieje i jest uzasadniona pod względem prawnopolitycznym. <Prawny + Polityczny>

Prawnoprywatny *tyczący ś. praw prywatnych*: Panujący frankońscy bardzo często przenosili prawo do poboru świadczeń prawnoprywatnej natury na rzecz Kościoła. Abr. <Prawny + Prywatny>

Prawność, y, lm. y bot. (nardosmia) roś.

Prawność, i, blm. rz. od **Prawny**: Szczęsny Potocki zakwestjonował P. jego (Morskiego) godności senatorskiej. Smol. +P. lat, letniość. Troc (= pełnoletniość). Dwa tylko zarzuty przeciw konstytucji, jeżeli nie z obywatelstwa, to przynajmniej z prawności pochodzily. Ust. (= formalności, formalistykii prawnej).

Prawnuczę, ęcia, lm. ęta *dzieci wnuka a. wnuczki, prawnuczek, prawnuczka*: Zbiorec dziatki, wnuczki z prawnucząt orszakami. Nar. Ona powinna już dotąd mieć prawnuczęta. L. Przen.: Krętej dróżce towarzyszy krzesłata wierzba, co ciągle obcinana i znów obrośnięta, pięćdziesiąte już może rodzi prawnuczęta. <Pra + Wnuczę>

Prawnuczka, i, lm. i, × **Prawnuka**, † **Prawnęka**, † **Prawnęczka**, × **Nadwnuczka** *córka wnuka a. wnuczki*. <Pra + Wnuczka>

Prawnuczy, **Prawnukowy** *przym. od Prawnik a. Prawnuczka*: Patrzył, jak w biegu wieków na lackich opokach prawnuczyczych mu olbrzymów rodziły ś. gmachy. Moraw. <Od Prawnik>

Prawnuk, a, lm. i, × **Nadwnuk**, † **Prawnęk** *syn wnuka a. wnuczki*.

× **Prawnuka**, i, lm. i p. **Prawnuczka**. <Pra + Wnuka>

Prawnukowy p. **Prawnuczy**.

× **Prawno** p. **Prawnie**. L.

Prawny *przym. od Prawo a) a. Prawniczy tyczący ś. prawa, należący do dziedziny prawa, do nauki prawa, z zakresu prawa pochodzący, jurydyczny*: Kwestja prawna. Wydział, język P. Nauka prawna. Troc. Skrypt P. Troc. Księgi, dzieła, ustawy prawne. Zdolność prawna osoby ocenia ś. podług prawa jej zamieszkania. Przewinily szalone mózgownice, a on nie o lby, lecz o skałę kruszy prawne tablice. Kiers. (= zawierająca prawo). Prawno-historyczne przygotowania. Książka, rozpatrująca rozwój kategorii prawnokryminalnych. Postępek P., w prawie opisany. Troc. 2. *oparty na prawie, zgodny z literą prawa, legalny, prawowity, prawomocny, prawy*: Prawne

obranie na urząd. Troc. Właściciel P. Postępek P. Kn. Sławny prawników wyrok: sprawa sprawiedliwa, ale nie prawna, na tym ś. zasada, iż majątek może być nabyty sprawiedliwie, płacąc zań właścicielowi umówioną sumę; ale dla niedopełnionych prawa solenności w tej sprzedaży, nieprawnie posiadać ś. będzie. Ostr. Nie chcąc czynić różnicy między sprawą prawną a sprawiedliwą, wolała, ile majątniejsza, szkodować, niż być przyczyną szkody ubogim. Kras. Prawne posiadanie wtenczas jest, kiedy na stałej zasadzie prawa polega. Gal. Tu leży P. człowiek; nie wiem, jeśli prawy? Gawii. 3. *sądowy, prawem przepisany*: Formy prawne. Akt P. Przedsięwzięć kroki prawne. Koszta prawne. Dał mi znać pan Dzik, że dla swej sprawy jedzie do Lublina; pisząc do mnie, żałuje, ale tak prawni każą, musi. Rol. (= *prawicy, sądowicy*). Odbywał czynności prawno-majątkowe. Remb. Aż do rozparcia prawnego urzędownie zapowiedź rozkazał. Nisz. <Od Prawo>

Prawo, a, lm. a l. *należność czyja; to, czego kto słuszenie wymagać może, co mu ś. należy z natury rzeczy, słuszna pretensja*: P. do nagrody. P. obywatelstwa. P. ojca, gospodarza, pana. Jakie masz do mnie P.? Jakim prawem to zrobisz? (= *na jakiej zasadzie?*). Pozbawił skazańca praw stanu. Każdy wiek ma swoje prawa. Wileczym prawem czego dostać = *przemocą*. Wilecze P. Baz. Odstąpić, rzec ś. swych praw. Żaden więcej prawa na drugiego wlać ani przywrzeć nie może, jedno to, co sam miał. Rot. Toż P. przyumała krewniej swej, które sama miała. Rot. Nie upominał mi ś. swego prawa, kiedy wtoro do podsędku jał prawym prawem. Rot. Wziąć z prawem. Rot. (= *prawnie, podług prawa, legalnie*). Ciągnąć ś. prawem do czego = *rościć pretensje prawne, słuszne; uroszczenia słuszne prawem popierać*. P. miecza. P. mocniejszego. P. pięści. Rościć sobie P. P. życia i śmierci. P. starszeństwa. P. przyrodzone. P. a. należytość, którą kto ma do czego a. do kogo. Troc. Prawa swojego wlanie (a. przelanie, cesja) na drugiego. Troc. Żadnego do tego prawa nie ma. Troc. Ojciec ma prawo do syna. Troc. Kapituła wrocławska spuściła Krzyżakom swego prawa na wieś Wyszyn. Biel. M. P. komu do czego dać (= *uprawnić go*). Bezeccni, abo ci, którzy prawo swe utracili. Sz. (= *część, honor, obywatelstwo*). Śmierć ma P. i na nas i na wszystkie rzeczy. Koryt. Srogi Charon w prawie swoim. Zbył. Wyzują kogo z pieniędzy, nie dbając nic na to, jeśli to dobrym prawem a. wileczym będzie. Wer. Mam do tego niezaprzeczone P. Za jakimi prawy Piotrawin trzymasz? myśmy są dziedzice! Groch. Odmawiać komu prawa do czego. Uznawać czyje P. do czego. Tam prawo, gdzie potęga. Bardz. Lepsza trocha w sprawiedliwości, niż mnóstwo dochodów bez prawa. Bud. Ci, którzy ś. nie czują być winnemi, ujdą sprawy swoim prawem, to jest przysięgą. P. cheł. Jeżeli z rzeczy ludzkich może co rościć sobie P. do niesmiertelności, to zapewne gienjusz. Dm. Służy ci do tego P. [Peremylskie P.]. Prz. (= *sprawa jak w Osieku*). Gdyby był wyrok Grekom szczęścia nie zazdrościł, niktby dziś do tej bronni praw sobie nie rościł. Os. My przy swych prawach stoim jak mur. Prusz. Niechaj na wieki śeiga niesława tych, co zgwałcają narodów prawa. Prusz. P. czego, na co = *przywilej, pozwolenie, koncesja*: P. pasania na cudzej łące. Troc. P. ma na przechód, przejazd przez

grunt sąsiedzki. Troc. 2. *obowiązek, powinność*: Teraz pierwsze moje P. to wy. Sienk. Gm.: To twoje P.! Twoje psie P. słuchać pani! 3. *przepis prawny, ustawa*: Zbiór praw. Księga praw. Artykuł prawa. Litera prawa. Duch prawa. Powaga, sankcja prawa. Nadawać prawa. Wydać P. Zebrać prawa. Uchwalić P. Stanowić, dyktować komu prawa. Wykonać, zachować P. Przestrzegać, znosić prawa. Szanować P. Być posłusznym prawu. Przesząpić, złamać, zdeptać, naruszyć, obrazić, pogwałcić P. P. jest postanowienie sprawiedliwości od zwierzchniego pana na poddane swoje. Groic. P, rozumne postanowienie, ugruntowane na przyrodzeniu, które karze, co ma być czynione, a zakazuje, co być czynione nie ma. Górn. P., ustawa, rozrządzenie, albo porządne postanowienie panującego między poddanymi. Sz. Prawa cóż są innego, jeno nakazy z przydatnymi pogrózkami? Pileh. Na złego prawa zawždy wystawiano. Rej. Litwie dane są prawa pisane z uchwałą wszystkich stanów. Stryjk. Natura i ucziwość mają swoje prawa, więcej warte, niż wasza w Herburcie ustawa. Tremb. Prawa, które mają za cel sprawiedliwość, są od Boga. Kłok. Kazimierz na sejmie wiślickim ustawił prawa w Polsce, któremi ś. jeszcze i dziś sędzimy. Biel. M. Oktawjusz, jeśli na zdrowiu nie duż był, tedy doma leżąc a sędząc, P. wydawał. Kosz. Potrzeba prawa łamie. Skar. Żart.: P. nie pomoże, gdy lewo przemoże. Gol. Gdzie idą prawa, tam nie po lewie. L. W prawiech nauczony. Mur. Prózne są prawa, gdzie niemasz dobrych obyczajów. Górn. Prawa wszystkie ku temu stosować i wieść mamy, aby urząd złe ludzie karał, nie z nienawiści, jedno, żeby ziemi nie byli. Górn. Gdy stanowił dżdżom prawa i drogę nawałnościom szumiącym. Wuj. Jest najpierwsze P., które Pan Bóg na sercach naszych palcem swoim napisał, z którym ś. każdy rozumny rodzi, i zowie ś. przyrodzonym. Skar. Lepiej być miastu bez murów, niżli bez praw. Skar. Piszem prawa, a więcej tych, które żadnego wypełnienia nie mają: karty małem, a papier ukazujem, a po staremu w nierządzie żyjem. Skar. Każdy lud rządzi ś. a. prawy pisanemi, a. zwyczajami za ustawę wziętymi. Baz. I wieley, i mali, wszyscy jednak o nich prawa słuchają. P. Koch. Na cóż piszecie prawa, jeżeli ich nie słuchacie? Kras. Cóż inszego są prawa, jedno podane nauki dobrego życia? Schot. Zły tam urząd, gdzie ś. bez praw żyje, jako między dzikimi zwierzęty. Schot. Gdy kto komu zabił bydłęta a. konie, tedy jasne P. jest, iż ten, który zabił, ma zapłacić cenę onego zabitego konia. .Orm. †Prawem zazwać = *pozwalać do sądu, zapozwać, pociągnąć do odpowiedzialności*. A on z tym imieniem i z tym listem wydzierzał trzy lata, a o to ich prawem nie zaszano. Kpzn. O prawach obywatelskich pod monarchami rządzącymi samowładnie nigdzie mowy być nie mogło. Mor. T. Teiści filozofowie prawa w dekalogu zamknięte przyjmują za prawa natury, a prawa natury za prawa boskie. Kon. St. W pijanej okoliczności za nie prawa, właśnie jak baśnie: tabulae-fabulae! Kiers. Uchwalić, uchylić P. Tam mileży P. ogólne, gdzie mu ś. sprzeciwia P. szczególne. Kras. A. Gdzie idzie o karę, tam P. łaskawie tłumaczyć trzeba. Kras. A. Korzyść jest podstawą prawcy. Święt. Co ś. dzieje wbrew prawa, to za niebyłe uważane być powinno. Kras. A. Narusza ten P., kto przeciw jego myśli działa, choć ś. pod jego słowa podszywa. Kras. A.

[Mogłoby co być nie po prawie]. Dyg. (= *nieprawie*). Przen.: *przepis, prawidło, взгляд, wymaganie, forma*: Prawa przyzwoitości, grzeczności, gościnności. Przen.: *sila wyższa rządząca zjawiskami, regulująca je; logiczność w pewnych faktach, przyczyna stałości i konsekwencji jakich objawów*: P. naukowe, przyrodnicze, czyli formuła wyrażająca stały stosunek pomiędzy określonymi zjawiskami. P. natury, P. przyrodzone (= *dokładne wyrażenie warunków, w jakich pewne zjawisko zachodzi; wyrażenie zależności, jaka istnieje między szczegółami jakiego zjawiska, między wielkościami, jakie przy nim występują*): Samo wyrażenie: „Ciała nie podparte spadają“ nie mówi jeszcze o prawie natury; gdy jednak powiemy, że „drogi, przebyte przez ciała swobodnie spadające, są proporcjonalne do kwadratów z czasu“ — wypowiedź P. natury tyczące ś. spadku ciał, a. krócej, P. spadku ciał. P. ruchu, łamania ś. światła. Prawa indukcji. P. rozwoju narodów. P. Newtona, Wrońskiego, Malthusa. P. rozszerzalności ciał. 4. *zbiór praw, prawa, statut, prawodawstwo, kodeks*: Idzie do prawa, lecz statut tam bezsilny. Rej. Żyć podług prawa. Górn. P. jest urzędem niemym, a sędzia jest mówiącym prawem. Górn. P. u Rzymian było ustawa całego ludu, powszechnie od autora projektu zwana, np. *lex Julia*. Ostr. Tym ś. prawem a. ustawami miasto rządzi Troc. P. koronne. Troc. P. ziemskie, magdeburskie. Troc. P. prasowe. P. ich — pajęczyna: bąk ś. przebije, a na muchę wina. Troc. P. rzymskie, francuskie. P. pisane, zwyczajowe. P. polskie. P. cywilne, kryminalne. Rządem rzeczypospolitej jest P., nikt inny; rzplta rządzi ś. nim sama. Orzech. Ma P. na występki hamulce i biece. Tremb. Familja Wazów, panująca w Szwecji prawem następstwa, przysłała do korony polskiej prawem wyboru. Koł. Ze względu na potrzebę ustalenia stosunków między bartnikami oddawna powstały pewne normy zwyczajowe, zwane prawem bartnym, podług których rozstrzygano wynikił spory na tak zwanych sądach bartnich, zwoływanych w dniu św. Szymona Judy i św. Stanisława pod przewodnictwem biskupa krakowskiego. Z ustaleniem ś. chrześcijaństwa i łaciny P. popolite poczęło zaważać prawu kościelnemu. Lel. P. międzynarodowe. Prawa porządkowe przepisywały im pewien czas i warunki, których ś. w tym razie trzymać mieli. Sur. †P. wetowe = areszt nałożony na kogo, na co. Bobr. P. prywatne pilnuje tego, aby jeden obywatel drugiemu w pracy nie przeszkadzał. Dzied. †Na prawie pytać = *pytać na podstawie prawnej, na zasadzie prawa*: Prawem przekonany, prawem zwyciężony. Skr. (= *któremu prawie czegoś dowiedziono*). W imieniu panującego i prawa aresztuję (kogo lub co)! 5. *nauka prawa, kurs prawa, studia prawne, umiejętność prawa, prawniczość, jurisprudencja; wydział prawny, fakultet prawny*: Uczyć ś. prawa. Troc. Biegły w prawie. Troc. Zapisać ś. na prawo. Chodzić na P. Doktor prawa. Doktor obojga praw (= *prawa świeckiego i kanonicznego*). P. jest nauka a. ewiezenie dobrego i słusznego. Sz. 6. †P. sąd, trybunał, miejsce, gdzie ś. prawują, gród, forum, jurysdykcja, jurydyka; rewir, okrag sądowy; sędziowie, sadownictwo; miejsce zamieszkania prawnego: Powinni tym, którzy ś. na nie skarżać, w onym prawie, do którego należą, odpowiadać. Herb. Powód winowajcy powinien szukać w własnym prawie jego; actor sequitur forum rei. Groic. Mieszkać pod jednym prawem, jak mówią, pod jednym dzwo-

nem. Groic. Jednej jurysdykcji a. jednego prawa tych pospolicie zowią, którzy pod jednym panem są. Sz. O długi pozwano go do jego należnego prawa. Górn. Swe idące imienie może wziąć i dać sobie przywieść w inne P., gdzie chce. Ort. Gdzie kto ma odpowiadać i przed którym prawem? Ort. Mieszczanie sami sobie tymże prawem, w którym siedzą, mają odpowiadać i sędzić tamże. Magd. Siedzi pod prawem szlacheckim. Troc (= używa prawa szlacheckiego. L.). Skoro go ułapano, tak o nim P. osadzono. Biel. M. (= złożono sąd na niego). Kazał wodzom zasięść na tym prawie wśród obozu i dekret uczynić w tej sprawie. Otw. Zaraz póki prawo siedzi, trzeba apelować. Groic. (= póki ś. nie skończyło posiedzenie sądowe). Do prawa przyjechał, nie z prawem. Rys. Do prawa jednego woru z pieniędzmi, a drugiego z pilnością trzeba. Rys. Masz przyjaciela ze swojej strony w prawie bardzo poczciwego. L. (= u sądu. L.). Pytam na prawie, jeśli to nie jest obywatel, który podatki daje? Sz. Żyd inaczej chrześcijanina zastąpić nie może, aży P. odmienił, to jest, odstąpiwszy prawa swego, chciał jako chrześcijanin odpowiadać. Sz. (= prawnych zwyczajów i przywilejów żydowskich. L.). Ławnicy, jeśliby gdzieindziej w inszym prawie. niżli tam, gdzie są na urzędzie, skargę kładli. tam też powinni P. dać, P. wziąć, jako inni ludzie, i jeśliby na nich żalowano, powinni odpowiadać. Sz. (= prawie odpowiedzieć, postępować. L.). Gdzie kto prawa żąda, tam też P. dać, to jest usprawiedliwić ś. ma. Sz. 7. † P. *prawowanie ś., sprawa sądowa, proces, dochowanie sądowe*: Sierota może P. podnieść przeciw suksesorom opiekuna. P. chce. Nie wchodzi ze mną w P. i sąd, bo każdy z tobą przega. Skar. Wiódł z nim P. o pobranie sieni na rzecze. Papr. Nie wygrasz prawa, nakłady wracać musiał. Górn. Chceć ś. prawa ze mną, dam ci go dostatek, nie ustąpię kroku. Groic. Dłużnik jeśli ś. chce pozwanemu wierzycielowi sprawić, a. P. dać, P. wziąć... Groic. Ciężkim go prawem dłużnicy gonili, jam swą niewolą wyrwał go z Bastyli. L. Przodkowie nasi prawowali ś., na jednym wózku jeżdząc i z jednej miski jedząc, nie rzkąc, żeby sobie mieli około prawa gardła pobierać. Sekl. Lepsza ołowiana zgoda, jak złote P. L. † P. przewieść = *wygrać sprawę u sądu*. Ktoby przeciw komu P. jakie u sądu fortem przewiódł, tedy drugi może o taki zły przewód prawa do tegoż urzędu, przed którym będzie P. przewidzione, stronę przeciwną pozwać. St. lit. Starosta, pod którego władzą strona, na której przesyki przewidzione są, mieszka z tą stroną, która wygra przesyki, pośle woźnego do tej majątności, na której przesyki są prawem otrzymane a., jak w prawie zwykło być mówiono, przewidzione, i na której postępek prawny, to jest zakładu i wwiązania, był przewodzon. Herb. Trzeba, aby on, co P. przewiódł, był pokojem ubezpieczony. Górn. Jako pani Zofka pirzwej z niemieckiego prawa wyszła, niżli ją wójt prawem nagabał niemieckim. Rot. (= *pociągnął do sądu, zapozwał*). † *Sołectwo w Biskupicach księża wytrzymali trzydzieści lat, a w tem ich Swanszek ani jego starsi prawem nie ugabali*. Rot. † Jako to świadcze, jako ty kopee... są suty podług prawa i z prawa wyszły i przy tem był woźny. Kpzn. 1419 (= *straciły znaczenie wobec prawa*). Prawa z kim używać = *prawować ś., procesować ś.*: Zaeny człowiek... spraw trudnych, ani pra-

wa ni z kim nie używa. Rej. Prawem czynić nieco przeciwko komu (= *sądownie na kim dochodzić czego*). P. wieść = *prowadzić sprawę, prawować ś., procesować ś.* Przyjść na P. do kogo = *mieć z kim proces, spór prawny*. Rycerz go (pana) jeden w bitwie ratował; przyszedł potem na P., na trudne do niego... Rej. Znaczne sumy na P., na komorników i komisje pochłaniały. Zał. S. Z Czechami o złupienie Polski, a osobliwie gnieźnieńskiej katedry P. zaczął. Nies. O inne niepożeszne rzeczy przed prawem są dokonani. Ort. Aży przez ono zaczęte P. pokazało ś., komu przynależały. Nisz. Tak o własność, jako i bliskość P. z nim zaczął. Nisz. O onym zaczęciu prawa. Nisz. Pozwać do prawa. Troc. Odpowiadać u prawa. Troc. Pójdź ze mną do prawa, chęć z tobą prawa. Troc. Chciałem prawem przeciw niemu czynić. Sienk. U prawa rok prawdziwy: a P. w rok raz w jesieni ma być zawzdy. Ek. Mogą być do prawa przysiężnikami. Ek. Matka moja była zawsze skorszą do prawa. Mat. Prawem kogo popierać (z dóbr) = *poszukiwać na kim (na jego dobrach) krywdę na drodze sądowej; pociągąć go do odpowiedzialności prawnej*. Skr. Kto ma rozkazać orył pisać po wyższe P.? Ort. (= *do wyższej instancji*). Musi li też który przysiężnik pójść po wyższe P.? Ort. Z prawa nie wychodząc. Skr. (= *nie przerywając sprawy*). [Bańskie P.] = *ustawa górnicza*. P. gościnne a. jarmarczne = *dawny sąd natychmiastowy dla kupców przybywających do miast skłauowych lub z towarami na jarmarki, sądzący obcych podług prawa krajowego i stosujący ś. w rzeczach kupieckich do zwyczajów hanulowych*. P. obelne = *dawny sąd, urząd łowiecki we wsi Jedlni pod Radomiem*. Sędzia sprawiedliwości prawa obelnego. Pisarz prawa obelnego. P. ostre, srogie, gorące. Troc. Gorętszego nad hiszpańską inkwizycją niemasz prawa. Troc. [Wydać komu P. Pójęś do prawa (= *pozwać kogo*)]. b) [P.] *wszelka ustawa prawną, wyrok sądowy, wszelkie rozstrzygnięcie sporu poburowne lub za pośrednictwem władz rządowych lub sądu*: Iść do prawa. Zróbcie P. między nami (= *porządek*). Zgodzili ś. w prawie. Kuba ruszył P. P. wygram. Z prawa = *wedle rozporządzenia rządowego*. Wziotek sie w P. ze zoinym bratem. Poszedł z tym panem w P. Ten nie chce synkarz, jeno sie w P. udaje. Staniemy do prawa. 8. † Na gorącym prawie = *na gorącym uczynku*. Na gorącym prawie (uczynku) pojmany. Troc. 9. P. salickie a. trybunał = *gatunek paszjansu*. 10. [P.] = a) *pretensja*: W prawie swoim przegrał. b) *wydział gminny*: O uchwałach prawa, to jest rady gminnej. c) *dokument*: Schowaj mi tam prawa. d) *ślusznosc, racja; sprawiedliwosc*: Nie twoje P., tylko moje. Nie dojdzie prawa na niego. Nie znajde prawa na niego. My se tu sami P. zrobimy. e) *sposob*: Jakimci ty tu prawem sie dostawila? Nie moge nijakim prawem wyjąć lba. f) P. pacholeze = *bractwo kościelne złożone z dzieci i młodzieży*. g) *bat obrzędowy*: Dla marszałka (przy wyzwoinach kosiara) robią ze słony gruby na 3 lub 4 łokeie długi, w troje spleciony warkocz, czyli bat, zwany P. Frye ukarany prawem. 11. min. *zasada, którą można zauważyć w sposobie kształtowania ś. kryształów*: P. albitowe, baweńskie, karlsbadzkie, manebachskie, parametryczne, peryklinowe. <PRAWO>

× **Prawo przys. od Prawy**: P. żyć, prawe życie prowadzić. L. <Od Prawy>

× **Prawobierca, y, lm. y ten, co od kogo prawa i przepisy otrzymuje, poddany**: Wnet nasi

prawobiercy wymkli ś. z hołdu. L. <Prawo + Bierca>

× **Prawobojny szanujący prawo, pełniący, przestrzegający go, bojący ś. go:** Chce obcy mieszkać, ma być P.; niech tu do prawa, nie z prawem przybędzie. Wad. <Prawo + Bojny>

† **Prawobronca, y, lm. y l. obrońca prawa, ten, co go broni. 2. ten, co według prawa broni kogo; adwokat, obrońca, patron, rzecznik:** Prawobroncy królewscy przed sąd wystąpili, *procuratores regii*. Błaż. <Prawo + Bronca>

Prawobrzeże, a, lm. a krajina po prawym brzegu rzeki: Registra wojska zaporoskiego z r. 1649, obejmujące prawobrzeża Dniepru; zawierają prawie 24,000 nazwisk. Rol. <Prawo + *Brzeże, od Brzeg>

Prawobrzeżny l. na prawym brzegu rzeki leżący. 2. leżący na prawym brzegu Dniepru; tyżący ś. prawego brzegu Dniepru: Piotr Doroszenko, hetman P., zostawał pod protektoratem Tureji. Rol. <Prawo + Brzeżny>

[**Prawocenie się, a ś., blm.**] czynność cz. **Prawocić ś.:** Opowiada gaździna o prawoceniu ś. o drogę ze sąsiadem. Matł.

[**Prawocić się, l ś., il ś.] p. Prawować ś.** <Od Prawota>

† **Prawoczesny w sam czas trafający ś., w porę przybywający, wczesny, rychły.** Mącz. <Prawo + Czesny>

Prawodawca, y, lm. y, † Prawdawca l. ten, który dał prawa, ustawodawca: Bóg wysoki w mocy i sile, a żaden mu nie jest podobny między prawodawcami. Leop. (wydawcami praw. Leop.). Być złym prawodawcą sroższa nierównie rzecz jest, jak być złym sędzią, jak być tyranem. Kołł. 2. † P. **prawodawczyni:** Grecy nazwali Izydę prawodawcą, jakoby pierwszą wynalazcą praw. Otw. <Prawo + Dawca>

Prawodawczo przys. od Prawodawczy: Wolność sumienia zawsze w Polsce P. szanowana. Kraus.

Prawodawczy przym. od Prawodawca: Władza prawodawcza. Zgromadzenie prawodawcze. Na zjazdach prawodawczych w Wiślicy i Piotrkowie działało ś. wszystko z natchnienia i woli króla. Burz. Dano udział w władzy prawodawczej narodowi Burz.

Prawodawczyni, i, lm. e forma ż. od Prawodawca.

Prawodawstwo, a, lm. a l. dawanie praw, władza stanowienia praw: Zburzywszy władze konstytucyjne, i P. i wykonawstwo i sądownictwo pod siebie podgarnęli. Ust. 2. **zbiór praw, ogół praw jakiego narodu:** P. francuskie. P. niedokładne. <Prawo + *Dawstwo, od Dać>

× **Prawoduszny prostoduszny, szczery, poczciwy, prawy, bez chytrości, podstępów; prawa dusza.** L. <Prawo + Duszny>

† **Prawokad, a, lm. y mat. p. Wstawa.** Troc.

× **Prawokażca, y, lm. y p. × Prawołamca.** Troc. <Prawo + Każca>

† **Prawokąt, a, lm. y p. Prostokąt.** Troc. <Prawo + Kąt>

† **Prawokątny przym. od Prawokąt, prostokątny.**

× **Prawołamca, y, lm. cy, × Prawołamca, × Prawokażca, × Prawoprzestępca gwałciciel prawa:** Już dobrze Teby swego prawodawcę znają. Kon. St. P. musi paść prawem, musi zginąć. Kon. St. <Prawo + Łamca>

× **Prawołamnie przys. od Prawołamny.**
× **Prawołamny, Prawołamny łamiący prawo.**
<Prawo + *Łamny, od Łamać>

× **Prawołamstwo, a, blm., × Prawołamstwo, × Prawołamność, × Prawoprzestępstwo gwałcenie praw:** P., *tyrannis*. Fred. A. <Od Prawołamny>

× **Prawołamca, y, lm. y p. Prawołamca.** <Prawo + *Łomca, od Łomić>

× **Prawołamczy przym. od Prawołamca:** Siał po umysłach prawołamcze strachy. Wor. <Od Prawołamca>

Prawołamian, u, lm. y bot. p. Drzewolist.

× **Prawołamnie przys. od Prawołamny. L.**

× **Prawołamność, i, blm. p. Prawołamstwo.**

Troc. <Od Prawołamny>

× **Prawołamny p. Prawołamny.** <Prawo + *Łomny, od Łomić>

× **Prawołamstwo, a, blm. p. Prawołamstwo.**

Troc. <Od Prawołamny>

† **Prawomędrzec, drca, lm. drey prawoznawca, prawnik.** Ciek. <Prawo + Mędrzec>

× **Prawomoc, y, blm. p. Prawomocność.** <Prawo + Moc>

Prawomocnie przys. od Prawomocny: Kwestja, czy królowie P. ziemiami, do korony należąciami, szafować mogą. Stادن.

Prawomocność, i, blm. rz. od Prawomocny.

Prawomocny mający moc prawa; ten, co nabył mocy prawa, co ś. uprawomocnił: Wyrok P.

<Prawo + Mocny>

Prawomówność, i, blm. rz. od Prawomówny, prawdomówność. Wor.

Prawomówny rzetelnie, szczerze mówiący, prawdomówny. <Prawo + Mówny>

× **Prawomówność, a, lm. a prawodawstwo, orzeczenia prawne:** Trzymał on w jednej ręce szumne statuty ludzkich prawomówności. Wor. <Prawo + *Mówstwo, od Mowa>

Prawomównie przys. od Prawomówny: Polityka ta P. trzyma ś. zawartych przymierzy. L.

Prawomówny wiernie, uczciwie myślący, lojalny.

<Prawo + Mówny>

[**Prawonek, nku, blm.:**] Takim prawonkiem = skoro tak, takim sposobem, wobec tego, wskutek tego. <Zam. *Prawunek, PRAW>

× **Prawopis l. a, lm. owie = a) autor praw, pisarz praw. b) człowiek posiadający naukę poprawnego pisania, ortograf.** 2. u, lm. y = a) a. × **Prawopismo, × Prawopistwo pisownia, ortografja; grafika:** P. łaciński, cyrylski. P. rękopisu. Kln. b) **rozprawa o pisowni, ortografji.** <Prawo + Pis>

× **Prawopistwo, a, blm. p. Prawopis.** <Od Prawopis>

× **Prawopismo, a, blm. p. Prawopis.** <Prawo + Pismo>

× **Prawoprzestępca, y, lm. y p. Prawołamca.**

<Prawo + Przestępca>

× **Prawoprzestępstwo, a, blm. p. Prawołamstwo.** <Prawo + Przestępstwo>

† **Praworadnik, a, lm. cy, † Praworadzca, † Praworajca człowiek biegły w prawie, jurysta, dający swoje zdanie w przedmiocie prawa, radca prawny, juryskonsult.** L. <Prawo + Radnik>

† **Praworadny radzący w rzeczach prawa:** Sąd P. Min. <Prawo + Radny>

† **Praworadzca, y, lm. y p. Praworadnik:** Laboon i Sulpitius, sławni juryskonsulowie, czyli praworadzcy. Min. <Prawo + Radzca>

† **Praworajca, y, lm. y p. Praworadnik.** Ciek. <Prawo + Rajca>

[Praworny] *wygadany, ciężki, przytomny, biegly w prawie*. Gwar.

Praworządny *rządzący ś. prawem, według prawa urządzony*: Państwo prawne lub praworządne miało być postulatem, udoskonalającym konstytucyjne nowożytne państwo. Remb. <Prawo + Rządny>

† **Prawosad**, a, lm. y mat. p. **Wstawa**. Troc.

Prawoskrętny chem.: Kamfora prawoskrętna p. **Kamfora**. <Prawy + Skrętny>

Prawoskrzydłowy *tyczący ś. prawego skrzydła*: Szwadrony prawoskrzydłowe widziały wyraźnie szanse przeciwko sobie. Jeż. <Prawy + *Skrzydłowy, od Skrzydło>

× **Prawosławca**, y, lm. y, × **Prawosławnik** *prawosławny, członek kościoła wschodniego, wyznawca wiary grecko-rosyjskiej*: Prawdolubcami ś., bogolubcami i prawosławcami ponazywali, ale prawdziwie są krzywosławcami. Smotr. <Prawy + *Sławca, od Sławić>

Prawosławje, a, blm. *wiara prawosławna, wyznawanie grecko-rosyjskie, obrządek wschodni*: Przeszedł na P. Porzucił P. Były robione obietnice zmniejszenia chłopom podatków, pańszczyzny za przyjęcie prawosławia. T. K. <Ros. pravoslavje>

Prawosławnie przys. od **Prawosławny**. L.

× **Prawosławnik**, a, lm. cy p. **Prawosławca**: A też to, panie prawosławniku, cerkiewne katolickie jest dogma! Smotr. <Od Prawosławny>

Prawosławny, × **Prawosny** *tyczący ś. prawosławia, należący do kościoła prawosławnego*: Otóż nam prawosławni cerkiewni wiernicy pięknie wiary bronili greekiej i święticy. Zim. Obrona prawosławnej wiary Chrystusowej. Skar. Greey starożytni prawosławni. Vol. Prawosławni współwyznawcy nasi. Smotr. Prawosławna starożytna wiara. Pim. <Prawy + Sławny>

× **Prawosny** p. **Prawosławny**: Wojować będę o wiare prawosną naszą, pomóżcie mi tego czerń wszystka po Lublin. Niem. <Od Prawy>

† **Prawostawca**, y, lm. y, † **Prawotwórca** *ten, co stanowi prawa, prawodawca, ustawodawca*: Przez Boga, prawostawce sprawiedliwe rzeczy skazują. Leop. (stanowacze praw. Leop.). Prawostawce stanowią sprawiedliwość. Wuj. <Prawo + *Stawca, od Stawić>

† **Prawostawnica**, y, lm. e *pion, libella, śródwaga*. Troc. <Od *Prawostawnik, od Prawostawny>

† **Prawostawnie** przys. od **Prawostawny**. Troc. † **Prawostawność**, i, blm. rz. od **Prawostawny**. Troc.

† **Prawostawny** *pionowy, prostopadły, perpendykularny*. Troc. <Prosty + Stawny>

Prawostronnie przys. od **Prawostronny**.

Prawostronny *tyczący ś. prawej strony, z prawej strony leżący lub pochodzący, po prawej stronie znajdujący ś.*: Znieczulenie prawostronne. <Prawo + Stronny>

† **Prawostrzeżca**, y, lm. y, † **Strzeżpraw** *stróż prawa; stojący na straży prawa, pilnujący wykonania praw, obrońca prawa*. <Prawo + *Strzeżca, od Strzeć>

Prawość, i, blm., † **Prawota** rz. od **Prawy**: Co niegdy P., dzisiaj dokazują grosze. L. W Bogu jest wrodzona taka miłość, która słuszność i P. nazwana być może. Salin. P. duszy. L. P. charakteru. Człowiek rzadkiej, nieskażonej prawości. W prawości i mądrości żadnej ś. zdradzie na tę albo na owę stronę uwodzić nie dopuszczają.

Skar. Zawszem jedną i niezmienną prawości drogą postępował. Wor. Królowie wierzą w zasadę prawości, czemuż i my wierzyć nie mamy w zasadę prawości i bytu naszego? Moch.

Prawoślaz, u, lm. y, **Topolówka**, **Zygmarek**, bł. **Ślaz** bot. (*althaea*) *ros. z rodziny Ślazowatych*. Gatlunki: P. a. Zygmarek lekarski (a. officinalis). P. różowy a. Malwa a. Róża zielna, czarna, rajska, białogłowska. (a. rosa). <Prawy + Ślaz>

Prawoślazowy przym. od **Prawoślaz**, Apt.: Ulepek P. a. zygmarkowy (*syrupus althaeae*).

† **Prawota**, y, blm. l. p. **Prawość**: Sądysz lud w prawocie. Ps. flor. Sądzić będzie okrąg ziemię w prawocie, a ludzi w prawdzie. Ps. flor. Wierne wszystkie kaźni jego... uczynione w prawdzie i w prawocie. Ps. flor. 2. *poparcie prawne, świadectwo, zeznanie sądowe*: Pan Bartosz, kiedy ji pan Sątocki miał postawić Jakubowi na prawotę, tedy rozniemógł ś. przed tym rokiem i umarł. Rot. <Od Prawy>

† **Prawotwórca**, y, lm. y p. **Prawostawca**: Likurg, P. dał prawa surowe na próżniaków. Klon. Cieszyć ś. tam będę z Ozyrysem, Minosem, Likurgiem, Solonem, z wszystkimi temi prawotwórcami. Oss. Wróciwszy pokój ziemi, P. pobożny i uchwiał nastawi. Żebr. <Prawo + Twórca>

Prawować, uje, ował, † **Prawić procesować**, *ciągać po sądach*: Pan Mikołaj Akmański ustawicznie prawował kogoś a. był prawowanym. Szaj. 2. [P.] p. P. ś.: Staniemy do prawa, będziemy P. P. ś., [P.] *procesować ś., pieniać ś., ciągać ś. po sądach*: Na sędzie należy strony prawujące ś. do zgody przywoździć, jeśli mogą. Corp. Przodkowie nasi prawowali ś., na jednym wózku jeżdżąc, z jednej miski jedząc i ze dzbanka jednego pijąc, nie rżkąc, żeby sobie mieli około prawa gardła pobierać. Sekl. Prawowali ś. o tę wieś, o tę kamieniec. Troc. Kiedy tak, to ś. prawujmy. <Od Prawo>

Prawowanie, a, blm., *czynność cz. Prawować*: Szlachta wracała do dóbr swoich antecesorów, ale nie znając granic dóbr swoich, wielkie P. i kłótnie wiodła ze sobą w owych pustyniach. Rol. (= *procesy*).

Prawowanie się, a ś., blm., *czynność cz. Prawować ś.*

Prawowiedca, y, lm. y p. **Prawoznawca**. <Prawo + *Wiedca, od Wiedzieć>

× **Prawowiedztwo**, a, blm. *nauczka prawa, prawoznawstwo, jurysprudencja*. L. <Od Prawowiedca>

× **Prawowierca**, y, lm. y, × **Prawowiernik** *ten, co ś. trzyma jakiejś wiary, w której wyłączną prawdziwość uwierzył; ortodoks; wyznający wiare, powszechnie przyjętą*: Prawowiercy i ślepowiercy są zazwyczaj potężnym kapłaństwem żołnierstwem. Śl. wil. <Prawy + *Wierca, od Wierzyć>

Prawowierczy przym. od **Prawowierca**. **Prawowiernia**, i, lm. e, **Palma piórowata** bot. (*orthodoxia*) *ros.* <Od Prawowierny>

Prawowiernie przys. od **Prawowierny**.

× **Prawowiernik**, a, lm. cy *człowiek prawowierny*; p. **Prawowierca**: Bisurmańca nowy P. powziął do Dymitra urazę. Nar. <Od Prawowierny>

Prawowierność, i, blm., **Prawowierstwo** rz. od **Prawowierny**: Liczne cerkwie to do unji odedziły, to w P. obracały ś. T. K. (= w *prawosławje*).

Prawowierny, × **Prawowierzący** *zgodny z wiarą powszechnie przyjętą, ortodoksyjny; uznający powagę dogmatów, wierzący niewzruszenie w podane prawdy, gorliwy ich wyznawca*: Przenieście ś. w duszę prawowiernego episkopa: jaki w niej spokój, jaka pewność każdej myśli! Święt. <Prawy + Wierny>

Prawowierstwo, a, blm. p. **Prawowierność**.

× **Prawowierzący** p. **Prawowierny**. <Prawy + Wierzący>

Prawowitość, i, blm. rz. od **Prawowity**.

Prawowity *którego prawość nie ulega wątpliwości, mogący ś. wylegitymować, rzeczywisty, legalny, aktualny*: Dziecko prawowite. Książę, król P. (= książę z książąt, król z królów). Gminy głosowały przez swych prawowitych, wolno wybranych przedstawicieli. P. Bubis nie myje ś. nigdy. Rogoż. <Od Prawy>

Prawowładność, i, blm. rz. od **Prawowładny**: Z woli Henryka IV kwestjonowali P. tego energicznego papieża. Mał.

Prawowładny *prawnie władający i legalny, prawy co do swojej władzy*. <Prawy + Władny>

† **Prawowładzca**, y, lm. y *prawy, legalny władca; prawodawca*: Ach! gdyby tych prawowładców naszych samych dla ich większej uczciwości chociaż już i na murowanych szubienicach wieszano! Ciek. <Prawy + Władzca>

Prawozbitywa, y, lm. y *prawy p. Cedent*. <Prawy + *Zbywa, od Zbyć>

Prawoznawca, y, lm. y, × **Prawowiedca** *znawca prawa, biegły w prawie, prawnik, jurysta*. <Prawy + Znawca>

Prawoznawczy *przym. od Prawoznawca a. od Prawoznawstwo*.

Prawoznawstwo, a, blm. *nauka, znajomość prawa; wiedza prawna, jursprudencja*: Po obszarach prawoznawstwa. Orzesz. <Prawy + Znawstwo>

Prawozwity: Gwint P. = *który, postępując naprzód, wieje ś. w prawo*. <Prawy + Zwity>

Prawozwrotny *dający ś. zwrócić na prawo, lub zwracający na prawo*: Kolejowy rozjazd P. prowadzi w odnogę toru na prawo. <Prawy + Zwrotny>

[**Prawuńko**] p. **Prawieńko**. <Od Prawie>

† **Prawuj**, a, lm *owie dziedzi cioteczny*: Rzeczono Zygmunta Odrowąża Wysokiego, prawuja swego, potomkowie. Nies. <Pra + Wuj>

† **Prawujenka**, i, lm. i *forma ż. od Prawuj*.

† **Prawujstwo**, a, blm. i. *charakter, rolu prawuja*. 2. *prawuj z żoną*.

Prawy, † **Praw** (jako orzeczenie) i. = a) *prawy, legalny, prawowity*: Dzieci z prawego małżeństwa. Kucz. Prawego łoża. Św. z Woc. Władza prawa. Ma li opiekadnik P. długi niedorosłych dzieci foldrować. Ort. P. opiekadnik, słowie przyrodzony. Ort. Na swej, na prawej łące Rot. (= swej własnej). Ten ortyl nie jest P., a chce P. należeć, a proszę ławicy, abych mógł lepszy ortyl wyrzec. Ort. Jako to świadczę, co jest kupił pan Jędrzej trzecią część Komarskiego pieniędzy mi, koniem, pancerzem, to jest kupił prawym targiem, a nie dla nijednego powyszenia. Rot. b) † P. *sądowy, prawy*: Numa Pompiljusz rok na 12 miesięcy, na prawe i nieprawo dni podzielił. Fal. c) [P.] *należny, należny, słuszny*: Odajmy Mu ukłon P., bo On przyjął nasze dary. Psń. d) [P.] *prosty, równy*: Młodzieniec ten nie wyprowadzi na P. gościnniec, z prawego gościńca na zielono łąkie. Przen.: Sprowadzić kogo z prawej drogi (= *uczciwej*). Naprowadzić kogo na prawą drogę. Postępować w życiu prawą

drogą. 2. *uczciwy, cnotliwy, rzetelny, zacny, honorowy, sumienny, nieposzlakowany, nieskazitelny*: Jiż są prawego serca. Ps. flor. Proszą rzecz Polacy starzy prawą zwali, i prawo od prostości rzeczzone być znali, prawo jak modła i sznur jest sprawiedliwości, statecznie wyciągniony bez wszelkiej krzywości. Klon. Rozciągnij sąd twój sprawiedliwy, a uznaj, kto z nas praw jest, abo krzywy. Kochan. Niechaj rozważnie sędzi, kto praw jest, a kto krzywy. Górń. Sprawiedliwy Bóg i P. i niemasz w nim nieprawości. Skar. Arystyd prawym sercem, Temistokl dzielnym słygnął orężem. L. Nie z prawego serca przyszło to oświadczenie. Błaż. Nikanor miłował Judę z prawej myśli. Leop. Sprzeciwiwa ś. złości prostota a szczość umysłu, mówimy więc pospolicie: dusza prawa. Rej. Prawy sędzia. L. Prawo żyć, prawe życie prowadzić. L. Charakter P. Prawda bez nakładu i u prawa nie dojdzie, by najprawsza, ładu. Jag. Tu leży ksiąg prawnych wiadomec, tu leży prawny człowiek, nie wiem, jeśli P. P. Gaw. Prawi są, w baczeniu uwodzić ś. i krzywie żadnej chytrności i zdradzie nie dają. Skar. Prawe pieniądze. Troc. Prawa zapłata. Troc. P. obywatel w każdej sprawie, choćby najpotoczniejszej, dobro kraju swojego zawsze powinien mieć przed oczyma. Kras. Jak P. chrześcijanin zgadzał ś. z wolą Bożą. Kras. 3. † P. *sprawiedliwy, usprawiedliwiony, niewinny, wytłomaczony, niewinny, czysty, w porządku będący*: Zuchwalec zaprzysięże i tak o wszystko praw będzie. Górń. Może być niewinien a. praw na krzyżu. Ort. Aby ten ożałowany człek mógł ś. wyprawić, acz jest praw z prawa prawego. Ort. P. ś. uczynić o siano (= *usprawiedliwić ś.*). Tego może praw być sam swą ręką na krzyżu. Ort. Tobie przy wszystkim zborze, o Boże łaskawy, choć w obietnicach swoich być P. Kochan. Niektórzy mu to zadali, jakoby ojeździe praw nie był. Birk. Byłbym niewdzięczny i wierze mej nie byłbym praw, gdybym to zamileczał. Górń. Ktoby ś. bić nie chciał, nie wiem, jakoby praw był zawołaniu rycerskiemu. Górń. Lubo Apollo nie zawsze mi P., nie przestając zaczętej z sielankami sprawy. Żim. Kmiecia żadnego o dług w mieście ciężać nie mają, pod winą 6 grzywien; o którą winę każdy taki w miejskim sądzie ma być praw. Tarn. Pan Bóg rozezna, kto P., kto krzywy. Syrok. Być praw = *mieć słusność, mieć rację*. Praw w tym, co powiada. Sienk. 4. *prawdziwy, rzetelny, rzeczywisty, istotny, szczerzy, istny, czysty, wierny, właściwy, aktualny, faktyczny, zupełny*: † Wino prawe (= *nie fałszowane*). P. mieśki syn. P. złodziej. Pezoły są prawe dziedziczne. Prawa granica. Szlachcie bez sławy jak osioł P. Rej. Przyszły już ku dostatekmu wieku, nie możesz już tak łatwo na drogę prawego rozumu nastąpić. Baz. W bojaźni i w służbie bożej, tudzież też w prawej cnotcie młodzi z wielką pilnością ma być wychowana. Sekl. Jeszcze nie był P. dzień, jak do obozu przyjechał. Skar. P. Polak. Kn. P. biskup. Kn. P. szlachcie. Troc. Prawa dziewczica. [Narzeezona, jeżeli była prawa (= *czysta, niewinna*), to miała koronę na weselu. Ja nie ślepa, nie kulawa, ino se mnie panna prawa. Jam do ciebie chodził, jak P. kochanek. Tylko ci, co szczerze miłują, od prawej miłości poczują. Jedną chusteczkę tobie dała, gdybym prawe słówko z ciebie wiedziała. Grzyb P. (p. Grzyb prawdziwy). Gospodyni kwali, że parobek żwawy, przewróci, wymłóci, jesse bijak P. Prawe perły. Prawe różel.

Mowa prawa jakiego języka (= czysta, wzorowa, poprawna). Wszystkie nasze dzienne sprawy przyjmij łitośnie, Boże P. I Karp. Co powie P. mędrzec, wiek wiekowi poda. Kras. Obadwaj siwi, gotąbki prawe, obudwu sereca wiece łaskawe. Len. Czegobyś miał bać biskupiego sądu, gdyby prawe miał świadectwa? Sienk. (= autentyczne). Uznają w nim Mesjasza prawego, który przyszedł, by ich zbawił od złego. Pśń. 5. †P., [P.] nadającyś, jedyny do czego, pasujący, dogodny, akuratywny, w porę, w miarę, właściwy, stosowny; uprawny, zręczny, zdalny: Prawa pomoc moja od Pana. Wig. Jeśli mądrość występuje prawą miarę, jest bardzo złe. Form. Ten trzewik mi nie praw na nogę. Troc. P. czas jeszcze nie minął. Troc. [Rozbiegłyś wieści, żem praw robocie. Pol. Ażem praw był rzeczy... Pol. Bom ci praw temu i znamś. na rzędzie. Pol. Na P. czas (= właściwy). Gwar.] 6. = a) nie lewy, po prawicy znajdującyś: Noga, ręka, strona prawa. Prawa ręka = prawica. Na prawej stronie to leży. Troc. Idź na prawą stronę. Troc. P. brzeg rzeki (= strona po prawej ręce, patrząc w dół jej). Prawa burta czółna (= wiosł.) (= burta po prawej ręce, stojąc twarzą do nosa czółna). Prawa strona budowli. Prawe skrzydło armji. Niektórzy lepiej mańką, niżeli prawą ręką robią. Sak. Prawa za broń! prawą ręką pod kurkiem chwytąś. za broń. Kaw. Nar. Scewola prawą rękę położył na ogniu. Warg. Prawa ręka, × Prawa = prawa strona. Na prawej ręce nam był Otw. Na prawej leży miasto. Troc. Po prawej, na prawej ręce siedzi, idzie. Troc. Lewa strona wchodzącym do kościoła stajeś. siedzącemu u ołtarza biskupowi prawą. Skar. Prawą w tył! w prawą stronę na korkach w tył obracająś. ś. Kaw. Nar. W prawą = w prawą stronę, w prawo, na prawo. Wor. W prawąś. siec mieczem i odlew uczyła. P. Koch. Z prawa = z prawej strony. I z prawa, i z lewa gwardje stały. Pot. We wszystkim i ręką, i majątnością, i prawym i lewym, ohotnie stawić muś. obiecał. Paszk. (= wszelkim sposobem, wszystkimi siłami). Przen.: P. ręka czyja (o człowieku) = wielka jego pomoc: Ty, córko, jesteś moja prawa ręka. L. Tatarzy są prawą ręką sultanowi. Star. Ci dwaj kanonicy byli biskupowi swojemu prawym ramieniem, ciężarów jego pomagając dźwignąć. Skar. b) Prawa strona tkaniny, skóry wierzchnia, lepsza; lice. 7. [Družba P.] starszy družba. 8. [P. bar-c] roślina używana do leczenia koltuna. 9. anat.: †Prawe i nieprawe zebra. Perz. - zebra mustkowca a. właściwe i zebra rzekome. 10. gór.: Szyb P., szyb gweszany = cembra prawdziwa, dawana wewnątrz straconej, gdy ta dla ni-stateczności gruntu, np. w kuzawkach, pojedynczo dana, nie wytrzymuje parcia bocznego. Łab. <PRAW>

Prawyborca, y, lm. y wyborca wybierający wyborcę mającego głosować na posła: Taki wiec prawyborców szlacheckich nie byłby niczym innym, jak pospolitym ruszeniem w pokoju. Czerm. <Pra + Wyborca>

Prawyborcy przym. od Prawyborca: Ruch P. Okrąg był podzielony na 186 podokręgów prawyborczych.

Prawyborcy, ów, blp. wybory na wyborców, to jest tych, którzy mają prawo wybierać z pomiędzy siebie posłów: Po odbytych prawyborach z miasta wyszło z urny dziewięciu wyborców. <Pra + Wybory>

Prawzór, oru, lm. ory wzór pierwotny, proto-

typ: W twarzy waszej znalazła P. swego Chrystusa! Psm. <Pra + Wzór>

Praz, u, lm. y, **Prazma** min zielonawa odmiana kwarcu, zawierająca w sobie igły aktywnolitu; kwarc z amfibolem. <?>

[**Prazdnik**, a, lm. i, **Prażnik**, **Prażnik**, **Prażnyk**] święto, odpust; święto patrona cerkwi: P. Zesłania Ducha św., robót w polu niema. Rol. <Ros. prazdnik>

Prazeolit, u, lm. y min. kordjeryt częściowo zmieniony.

[**Prazgał**, a, lm. e] „placcek postny, co ś. tak rozlezie.“ Gwar.

[**Prazgułę**, ęcia, lm. ęta] p. Praskole.

[**Prazguł**, a, lm. y] p. Praskole.

Praziomek, mka, lm. mkowie antr. mieszkaniec kraju pierwotny, † ojezyce (aborigena). <Pra + Ziomek>

Prazma, y, lm. y min. p. **Praz**. Łab.

[**Prażnyk**, a, lm. i] p. **Prażdnik**: Gość ten archanielski nawiedził małżonków w sam dzień wielkiego prażnika. Byk.

Prażwierz, a, lm. e zwierzę pierwotne: Groty pełne stalaktytu i skamielinnych szczątków praroślin i prażwierzy. Tet. <Pra + Zwierz>

Prażyn, u, lm. y min. jeden z fosforanów miedzi i cynku, elit.

[**Prażnik**, a, lm. i] p. **Prażdnik**: Kiermasz z niemieckiego jest; P. zaś jest prawdziwe słowiańskie, od prażmów, które na ofiarę noszono, albo raczej od próznowania, że ś. w święto nie robi. Klecz. Czymże cię na tym kierchmaszu a. na tym prażniku częstować będą? Orzech. Jeśliż chcesz nas hojnie na tym prażniku częstować, masz wszystkiego dosyć. Orzech. Święto jakie zaene a. patrocinium, P. jakiej cerkwi. Sak. Hospodarskie prażniki, to jest samego Pana święta, albo Najświętszej Panny. Pim. Wkrótce wszystkie, doroczne odprawiwszy żniwa, pójdziemy po prażnikach do dobrego piwa. Zim. Przen.: Tegom zaniechał, co Kastyłjon o mnichach mówi, bo teraz mają księża tak wiele prażniku, iż go przysparzać im najmniej nie trzeba. Górn.

[**Prażnikować**, uje, owa] obchodzić prażnyk, świętować: Prażnikujących chropędzie niepodobna było. Byk. <Od Prażnyk>

[**Prażnikowanie**, a, blm.] czynność cz. **Prażnikować**.

[**Prażny**] p. **Prażny**: Miodu prażnego beczka jedna. Rol. <Zam. Prażny>

+ **Prażać**, a, al p. **Prażyc**. <PRAG/PRAŻ>

Prażak, a, lm. i l. a. [**Prażaki**, lm.] p. **Prażuch**. 2. hut. p. **Prażelnik**. <Od Prażać>

† **Prażanie**, a, blm., czynność cz. **Prażać**.

[**Prażec**, żea, lm. żec] p. **Prażlec**. <PRAG/PRAŻ>

Prażelnia, i, lm. e hut. miejsce, gdzie stosy rudy, czyli ruszły rudy, są prażone na placu hutnym. <Od Prażyc>

Prażelnik, a hut. l. lm. cy ten, co przepalał rudę olowianą, czyli prażył ją w stosach na przemian z drzewem przekładanych, ruszeiarz, †rostarz. 2. lm. i, **Prażak** piec do prażenia rudy; przedział w piecach cynkowych, czyli oddzielna czelusz do prażenia galwanu.

Prażelny piec = piec płomienny szeroki lub o kilku spodkach, jedne nad drugimi (tak iż płomień w nich krąży), służący do przetapiania rud miedzianych, ołowianych, cynkowych.

† **Prażen** p. **Próżny**: Bez daru Ducha św. ty tego grzechu nigdy P. być ani ś. uwiarować

możesz. Rej. Lecz to nazbyt drogi gniew, który chcesz zapłacić śmiercią, byś mię P. był i sławę swą stracił. Pułk. (= *byś był pozdawiany mnie*). Przy tobie w mniejszej będę położon tojaźni, której z sobą niebytni nieprażni. Petr.

Prażenie, a, bkm., czynność cz. **Prażyc**: Próby żelaza przez cementację a. P. Torz. P., *tosio*, względem roślin i zwierząt ma miejsce. Krum. Chem.: *ogrzewanie w przystępie powietrza w celu utlenienia*.

Prażenie się, a s., bkm., czynność cz. **Prażyc s.**
Prażmo, a, lm. a l. *ziarno żytnie lub pszenne prażone*. Rost. P. z pszenicy, póki ziarno ma w sobie jeszcze nieco mleka w kłosiu, nad ogniem uprażone albo w piecu pieczone a. na słońcu ususzone i między rękoma wytarte. Syr. Krupy żytnie z prażmą, to jest z ziarna niedoskonale dojrzałego, w kłosiu zerzniętego i na słońcu a. w piecu suszonego. Syr. Chleba i prażma, i nowego zboża jeść nie będziecie. B. G. Podał jej prażma, które jadła aż do sytości, i jeszcze jej zbyło. Wuj. Łacińskie *far* wykłada s. wszelkie zboże zdrobione a. kruszone, jako są krupy, P. a. nowe krupy. Trzyc. Kogo pojmano, kradnąc snopy z kóp albo P. rznąć pod kłos... St. lit. Siadła z boku zeńcom, a dali jej P. i jadła. Bud. Wymniawszy sobie P. z kłosów, jadła. Leop. 2. × P. *groch prażony*. Goł. 3. †P. *upał, spiekota, spiek, spieka, skwar, zmój*. Pot. <PRĄG/PRAŻ>

[Prażnica, y, lm. e] *jajecznicca*. Zdr. [Prażniczka]. <Od Prażyc>

Prażniczka, czka, lm. czki?: Tak zwane prażniczki u św. Paraskewji mają wszystkie bardzo bogatą i wspaniałą architekturę.

[Prażniczka, i, lm. i] p. **Prażnica**.

Prażniczkowy przym. od **Prażniczka**: Znajdujemy wzmiankę o malarzu Rojewiczu, podpisanym na jednym z prażniczkowych obrazów ikonostasu w Kamionce Wołoskiej.

Prażnik, a, lm. i l. [P.] p. **Prażdnik**: U Rusi po zasiewach zaczynają s. prażniki: są to odpusty kościelne... Gluż. Najważniejszy uważają P. na Pokrowę, to jest w dzień święta Opieki Matki Boskiej. Gluż. Na prażnikach, a szczególnie na Pokrowę, odbywają s. modły, aby dziewczki dorosłe za mąż powychodziły. Gluż. I my mamy jechać temi brykami, jak popowska familja na P. Rog. P., poemat Leonarda Sowińskiego. 2. †P. p. **Prażnik**. Troc. <PRĄG/PRAŻ>

Prażonka, i, lm. i hut. *metal gorący, który wyszedł z piecu prażelnego*. <Od Prażony>

[Prażuch, a, częś. w; lm. y, Prażucha, Prażaki, kluski palone] *kluski prażone*. Goł. Ja biere po jednym prażuchu, a ty po dwa. Naprażyła prażuchów. <Od Prażyć>

[Prażucha, y, lm. y, Prażuchy lm. l. a. Lemieszka, Lemiszka, Lemieszka, Lamieszka, Sałamacha, Saehajda, Paparacha, Patarucha, Prażona mąka, Zarty, Parka] *potrawa z mąki gryczanej a. żytniej palonej na suchu, a potym zalanej wrzątkiem ze słoniną*: Uprażyć prażuchy. 2. p. **Prażuch**. Zdr. [Prażuska]. <Od Prażyć>

[Prażuska, i, lm. i] p. **Prażucha**. <Od Prażucha>

Prażyc, y, ył, [Próżyć, Prużyć], nied. † **Prażać** *wystawiać na działanie żaru, piec, suszyć, skwarzyć, palić na ogniu*: P. na ogniu, na słońcu. P. kawę. P. sól na patelni. P. wódkę (= *gotować ją z miodem i tłuszczem na krupnik*). W ogniu prażyć wici, żeby s. łatwo kręciły: ale pilnować należy, żeby ani przeżalone, ani niedoprażone nie były. Jak. J. Słońce praży zboża na polu.

Troc (= *suszy, zółci*. L.). Pali mię, piecze, praży glanc nadobnej cery, jaśniejący nad marmur paryjski Glicery. Min. P. na rosce. Troc. Groch prażony. Troc. Przen. Gniewy zawistne tak cię prażą, pieką. Min. Guma prażona = *dekstryna*. 2. przeni.: †P. kogo = *dokuczać, doskwierać mu, zalewać mu sadła, dawać mu s. we znaki; razić; trzepać, prać, ćwiczyć, smagać, bić, kropić, ciąć*: Złych sąsiadów męstwem i fortelem prażał. Paszk. Skanderbeg Turków wielkość bił, często ich porażał, złych sąsiadów prażał. Stryjk. Kiedy go Polak wczora prażył, dziś s. na niego natrzeć nie odważył. Jabł. Na morzu Kasjusz dwa kroć Dolabellę prażył. Chr. (= *porażał, prał, bił*). Chłopca prażył harapem. Rog. Jasio tego prażył konie, że rwaly z kopyta, aż s. błoto otwierało. Reym. P. kogo = *strzelać do kogo gorąco, natarczywie, gęsto; walić z armat, z broni*: Nasi obleżonych ze wszystkich sąsiedów prażyli. Paszk. Wrzawa przy armacie, z której turecy prażyli puszkarzy. Jabł. Tatary natarczywie praży, ognia z półaków ile wyda razy. Susz. Kule gęste nieprzyjaciela prażyły. Troc. Bem nadbiegł z artylerją i wzajem prażył nieprzyjaciela. Lel. Wiehura tak prażyła ziąbem, iż ludzie pod pierzynami, a kostnieli. Reym. A ruchali s. żwawo, bo mróz prażył i poganiał galanto. Reym. 2. [Prażyc mleko] = *gotować, warzyć*. 3. hut.: *Prażyc rudy = przepalać je zlekka w bezpośrednim zetknięciu z paliwem lub płomieniem, dla zmniejszenia spójności części składowych, dla ulotnienia ciał ulatniających s., np. wody, siarki, arseniku, i dla stlenienia części kruszczowych w rudach, wreszcie niekiedy dla nadtopienia rud łatwotopliwych*. Łab. P. rudę pod gołym niebem w stosach zwykle podłużnych na urównanej kotlinie i na warstwie drzewa i nieco węgla. Łab. P. między murkami a. w międzymurkach, ochraniających od zbytecznego wiatru i wilgoci. Łab. P. rudy w prażaku. 4. węgl. *tłumić ogień w stosie węglarskim*. P. s. *piec s., skwarzyć s., być wystawionym na żar*: Żniwiarz musi s. P. na słońcu. <PRĄG/PRAŻ>

[Prażyk, a, lm. i, Pruzyk] *kolacz weselny*. <Od Prażyc>

× **Prażywica**, y, bkm. *bursztyń*, × *jantar*. <Pra + Żywica>

× **Prażywczy** przym. od **Prażywica**. [Prażej] przys. p. **Prażej**.

Prażiany l. przym. od **Prażie**: Kosz P. Kn. 2. anat. p. **Prażny**.

Prażcie, a, lm. a l. a. bkm. zb., **Prażcie**, **Prażowie**, **Prażowie** *pręciki, różgi gibkie, łoży, wici, witki*: Z praćcia wie kosze. Zaw. Kto dworzec swój praćciem grodzi, ten powinien P. albo gałęzie na swą stronę obracać. Sz. Kto imienie swoje grodzi, ma ku grunтови swojemu końce praćcia, albo jako mówią, płocinę obrócić. Rej. Domami ich jaskinie bywały i gęsty chróst i P. łykami wiązane. Otw. P. drobne, gibkie do związania czego, do plecienia koszyków. Troc. Gdy s. z kwiatu rozwinął kielich i korona, dają s. widzieć niejake praćcia ze dna kwiatowego wychodzące; jedne s. zowią słupki, a drugie pręciki. L. 2. a. × **Prąc** anat. *członek męski*, † *korzeń męski* (penis). <PRZĘT/PRZĄT/PREĆT/PRAĆT>

† **Prażcik**, a, lm. i, [Prażik] p. **Pręt**: Koszyk pleciony na głowie miewał, którymby sobie oczy zasłaniał, a przez pręciki patrzył na ludzie. Star. Cyrulik potrzebuje pręcików bardzo cienkich do przepychania subtelniejszych kanalików. Czer. *Gnomon*, P. żelazny, który ukazuje godziny na słonecznym zegarze. Urs.

† **Prącikowy**, [Prącikowy] przym. od Prącik, *prącikowy*.

Prąciowy p. Prątny. <Od Prącie>

× **Prąd**, a, lm. e p. Prącie. Sł. wil.

Prąd, **ądu** a. † **ędu**, [ędu] l. *bystry strumień wody, pęd, wart; rwąca się woda; ciąg, przeciąg, strumień powietrza*: Prądy morskie, bieg morza ciągle postępujący poziomy. Śniad. Ryba rzeczna prądem rzeki była zanieśiona w morze. L. Bystry P. przeszła dusza nasza, snadźby była przepłynęła dusza nasza wodę nieznośną. Leop. Góttów na morskie gonitwy i prądy. Chr. Gdy P. nowy wart sobie czyni, wanną ś. zowie. Troc. Po wirach i bystrych prądach tonieli. Troc. P. rzeki. Płyną już prądem Dunaju. Siem. Prądy powietrzne, prądy atmosferyczne = *wiatry*. Prądy morskie, oceaniczne (= *prądy wody w morzu, w oceanie, płynące w kierunkach oznaczonych i stałych*). Przen.: *ruch w pewnym kierunku, dążność, tendencja*: Prądy społeczne. Cóż chcesz? taki dziś P. nieszcześliwy. Krasz. P. wyprawowy przechodził przez magazyny, przez modniarki, szwaczki i gorseciarki. Jez. Dwa wielkie prądy europejskie, katolicki i protestancki, stanęły w drugiej połowie XVI wieku groźnie i zbrojnie przeciwko sobie. Karł. Taki teraz P. panuje w nauce. Nie traci nadziei ostatecznego zwycięstwa prądów dodatnich. 2. fiz.: P. elektryczny = *przebieg elektryczności po przewodnikach, w szczególności po drutach*: Elektryczność, wzbudzona przez zetknięcie metali, lub raczej przez działanie chemiczne cieczy na metale a. też innymi sposobami, wywołuje P. elektryczny. P. główny, indukcyjny, indukujący, indukowany p. **Indukować**. P. elektryczny spoczynkowy, zamknięcia. Gęstość, natężenie, siła, zamknięcie prądu. Zmieniacz prądu. 3. u a a = a) a. × **Prądowina** *drzewo, korzeń sterzący w wodzie, niebezpieczny dla żeglarzy; drzewo spuszczone na wodę*: Na prądzie ś. woda kędzierzawi. Troc. Drzewa, które ś. już rozstało z ładem, już drzewem nie zow, ale je zow prądem. Klón. P., drzewo lub korzeń w wodzie ukryty. Mag. Prądu aby rotman i sternik pilnie przestrzegał dla szwankowania. Haur. Ni szkuta, na hak fortunę i zdrowie wzniosszy, nie bez swej rusza ś. ruiny na wart popławny z prądu lub z rafiny. Wad. Bodajbyś nawa nie uszedł prądu! Przyb. Przewodnik traw woda: Wara prądu! b) [P., Wilk] *drzewo leśne zatopione w korzyście rzeki i groźne dla żeglarzy*. <PRZĄD/PRĘD/PRĄD>

† **Prądać się**, a ś., ał ś. *plynac dążyć, rwać ś.*: To do żródek, to i do morza ś. prąda, flagi błędne trybując, *versus*. Żebr.

† **Prądanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Prądać** ś.

[Prądko] p. Prędko.

Prądnicą, y, lm. e *machina wytwarzająca prąd elektryczny*. <Od Prądnik>

Prądnicowy, **Prądniczy** przym. od Prądnicą.

Prądniczy l. a. **Prądnikowy** przym. od Prądnik.

2. p. **Prądnicowy**.
Prądnic, i, il, **Prądować** *wylądować z siebie lub wchłaniać prąd elektryczny*: Zasobniki (akumulatory) elektryczne prądują tak w czasie onych naprądniania, jak i wyprądniania. <Od *Prądn-, od Prąd>

Prądnienie, a, blm., czynność cz. **Prądnic**.

Prądnik, a, lm. i l. *silnik (motor) napędzany (poruszany) prądem elektrycznym*. 2. [P.] *chleb zwany tak od wsi, w której go wypiekają*. <Od *Prądn-, od Prąd>

Prądnikowy p. **Prądniczy**.

Prądochłonny *pochłaniający prąd*: Napiecie prądochłonne przeciwdziała prądowi elektrycznemu. <Prąd + Chłonny>

Prądomierz, a, lm. e *igła magnesowa, wskazująca siłę prądu elektrycznego*. <Prąd + -mierz, od Mierzyć>

Prądoskaz, u, lm. y, **Galwanoskop** fiz. *przyrząd do wskazywania prądów elektrycznych*. <Prąd + *Skaz, od Skazać>

Prądotwórczy *wytwarzający prąd*: Napiecie prądotwórcze jest napieciem wytwarzającym prąd elektryczny, dawniej wadliwie zwane siłą elektromotoryczną. <Prąd + Twórczy>

Prądować, uje, ował p. **Prądnic**. <Od Prąd>

Prądowanie, a, blm., czynność cz. **Prądować**: Straszliwe to P., utrzymujące ś. bezustannie w ognio-płynnej masie słonecznej, stanowi podstawę dzisiejszej fizyki słońca. Kram.

× **Prądowina**, y, lm. y p. **Prąd**: Czerwony piaskowiec tworzy prądowiny, nie przedstawiając wielkich przeszkód żegludze. Prądowinami zowią flisowie drzewa poobalane w rzeki, na których ś. więc i statki wodne rozbijają. Otw. Ostrego brzegu nurt rad ś. trzyma, lecz wina do niego, bo w nim bywa P. Klón. W czasie połowy ryb zawadzają bardzo te bloki i stare prądowiny. Pol. <Od Prąd>

Prądownica, y, lm. e, **Prądownka** *maszyna do wydobywania z dna rzeki kamieni, piasku i t. p. żabwałów, przeszkód w żegludze, draga*. <Od *Prądowny, od Prądować>

† **Prądowód**, udu, lm. **ody** *tacznik prądowy*. <Prąd + *Wód, od Wieść>

Prądowy przym. od **Prąd**. Fiz.: Łącznik P. × Iskiernia prądowa p. Iskiernia. Fl.: Machina prądowa p. **Prądownka**.

Prądownka, i, lm. i fl. p. **Prądownica**. <Od Prądowny>

[Prądućko] p. **Pręciuchno**.

† **Prąg**, u, lm. i p. **Pręgierz**: Imię jego przybite do prągu. Troc. <p. **Pręgierz**>

[Prąg jasny] = *droga mleczna*. Zdr. × **Prązek**. <PRĄG/PREG>

† **Prąga**, i, lm. i p. **Pręgierz**: Lichwiarzo bezsumieniu niechaj będą u prągi miotłami jawnie karani. P. ehel. Rzeźmieszek ma być u prągi bit miotłami. Sz. Taki ma być karani siedzeniem u prągi na rynku, wszakże tam nie ma być bit miotłami, gdyż u prągi nie śmigają jedno o kradzież. Sz. Będą-ć zawsze złodzieje, choć nie jeden u prągi zostanie Malehusiem. Klón. Łotr, szubienicznik, godny u prągi usieczenia. Mącz. U prągi różgami weźmie chłostę. Sz. Tego u prągi chłostą przyplaci. Sz. U prągi stawić kogo. Troc. 2. p. **Pręga**: Ułowił ostrąga, co owo przezeń bywa jako złota P. Rej. To był junak najznacniejszy, im więcej prąg ode zbroi miał na kurcie swojej. Star. <p. **Pręgierz**>

[Prągówka, i, lm. i] p. **Prązatka**. <Od *Prągowy, od Prąg>

Prąteczek, czka, lm. czki l. p. **Pręt**: Popilius prąteczkiem, który w reku nosił, okrzył Antjocha. Papr. Stoję nad krzaczkiem róży, co jeszcze oczkiem mruży i w samym tylko wzrasta prąteczku. L. Ziele to ma prąteczki między listki obdużone i wyniosłe. Syr. 2. bakt. *bacteridium*.

Prątek, tka, lm. tki l. p. **Pręt** *różga, różdżka*: Ociec nie tak ś. z dziecięciem pieści, jak matka, a czasem mu i prątkiem podsiecze. Rej. Tyś bujnym prątkiem, a bez sęku, onym, co w Jessowym

zakwitnął ogrodzie zielonym. Mias. Tu bujne trawa wspina prątki. Nar. Prątek wyrznąc z drzewa. Troc. To ziele szeszupłym wschodzi prątkiem. Troc. Lilije i to, co tak na liście i na prątki ś. wije. Len. 2. †P. *wskazówka*: P. w posrodku wag stojący, prawą wagę ukazujący. Mącz. P. stoniecznego zegara. Mur. 3. [P.] *drut do robienia pończoch; precik do robót włóczkowych*: Mezczyźni palą lulki, kobiety przy prątkach. Miek. Kaftan prątkami a. na prątkach robiony. 4. [Prątki] *grabki przy kosie, preciki przymocowane do kosy dla odchylenia żętych kłosów*. 5. [P.] *Śpingiel, Szpienek* *precik drewniany lub drucik około pięciu cali długi w czółniku tkackim; na P. ten nasadka ś. cewka z nawitą przedzą*. 6. †P. *znak na kostce do gry*. Biel. M. 7. bakt. p. **Lasecznik**: P. dwójsty (diplobacillus), dziwaczny (proteus mirabilis), gałęzisty (bacillus ramosus), gruźliczy (tuberculosis), gumowy (liodermus), kręty (spirillum s. spirochaeta), krwawy (b. prodigiosus), łańcuskowy (streptobacillus), odmieniec (proteus), ropy błękitnej (b. pyocyaneus), sercowy (tyrothrix), sienny (b. subtilis) i zwykły (proteus vulgaris). Wykazał obecność prątków przecinkowych Koeha w wodzie wiślanej. × Prątki dwukropkowe p. **Dyplokok**. 8. bot. pospolita nazwa rośliny: Stulisz prątki (sisymbrium strictissimum). 9. min. †Boży P. p. **Kamień**.

†Prątka, i, lm. i p. **Pręt**: Otóż to jest ten jesion, co go w małej prątce zaszczerpił wdzięczny Dafnis wiekom ku pamięcie. L.

Prątkobójczy niszczący prątki, czyli laseczniki. <Prątek + Bójczy>

Prątkowato przys. od **Prątkowaty**.

Prątkowaty do. prątka podobny, wyglądający nań. <Od Prątek>

Prątkowy przym. od **Prątek**.

Prątnik, a, lm. i f. a. **Knotnik, Mech knotowy** a. sznurkowy bot. (bryum) roś. z gromady mchów liściastych z rodziny prątnikowatych. 2. lek. p. **Lasecznik**. <Od Prątny>

Prątnikowate, ych, blp. bot. (bryaceae) rodzina roślin z gromady mchów liściastych. <Od Prątnik>

Prątny, Prętny, Prąciowy, × **Pręciany** przym. od **Prącie**. Anat.: Kość prątna (os Priapi). Gruzoł P.

[Przątko, i, lm. i, **Prozatkan, Prągowka, Prągowka**] sieć złożona z trzech drążków luźno do siebie przymocowanych w rodzaju czworoboku bez jednego boku. <PRZEG/PRZĄG/PREG/PRAĞ>

[Prążczony] p. **Prążkowaty**. <Od Prążka>

[Prążczasto] przys. od **Prążczasty**.

[Prążczasty] p. **Prążkowaty**. <Od Prążka>

[Prążczato] przys. od **Prążczaty**.

[Prążczaty] p. **Prążkowaty**. <Od Prążka>

× **Prązek, żka**, lm. żki p. **Prąg**.

Prążka, i, lm. i p. **Pręga**: Tygrys, tkanina w prążki. Sprzączki bywają w peretki a. w prążki. Os. Lew z jeżystą głową i tygrys z prążkami. Przyb. P. na dłoni przyrodzona. Troc (= ryśa). <Od Pręga>

Prążkować, uje, ował robić, wyrznąć prążki, robić prążkowatym. <Od Prążka>

Prążkowanie, a, blm., czynność cz. **Prążkować**. **Prążkowanokomórkowy** i. hist. złożony z komórek prążkowanych (stricellularis). 2. patol.: Mięśniak a. mięsák P. (rhabdomyoma). <Prążkowany + Komórkowy>

Prążkowany p. **Prążkowaty**. Anat.: Wzgórki

prążkowane p. **Laskowany**. Min.: **Felspaty prążkowane**, trójskośne.

Prążkowato przys. od **Prążkowaty**.

Prążkowatość, i, blm. rz. od **Prążkowaty**: P. błon.

Prążkowaty, Prążkowany i. a. [Prążczasty, Prążczaty, Prążczany, Pręciany, Pręcizaty] *pełen prążek, w prążki, moregowaty, pasiasty*: Spodnie prążkowane. Papier P. 2. anat.: Ciałka prążkowane a. prążkowane w mózgu (corpora striata), × *ciałka laskowate, laskowane, smugowate*. 3. hist.: Nabłonek P., × *pliwka prążkowata*. <Od Prążka>

Prążkowy przym. od **Prążka**. Astr.: **Widmo prążkowe**. <Od Prążka>

× **Prążysto** przys. od **Prążysty**.

× **Prążysty** z wielkimi a. z wielu pręgami. <Od Prąga>

[Pre] p. 2. **Przeć**.

Preadamita, y, lm. ei *szłowiek, który istniał przed Adamem; organizm zamierzchłej przeszłości*. <Łć. prae + *Adamita, od Adam>

† **Preagrawacja**, i, lm. e *przeciążenie*: Odsądzono od funkeji deputackiej Odachowskiego z aktoratu Kryszpinowej o preagrawacją czopowym, szelężnym dóbr jej. Mat. O wybieranie z preagrawacją podatków. Wej. <Łć. *preaggravatio, prae + ad + gravatio>

× **Preambuly, ów**, blp. *wstęp rozwinęty, beztreściwy, czcza gadanina*: Do interesu bez preambulów, prosto z mostu przystąpię. Jez. <Łć. praeambulus, od praecambulo>

[**Prebaby, ów**, blp.] p. **Prebaby**. <Ukr. Pre = Prze-, + Baby, od Baba>

Prebenda, y, lm. y w prawie duchownym, część majątności kościoła katedralnego lub kolegiackiego udzielana duchownym do używania, jako wynagrodzenie za spełnianie urzędu przy kościele. Kras. <Śr. Łć. praebenda>

Prebendarzusz, a, lm. e p. **Prebendarz**. <Śr. Łć. praebendarius>

Prebendarski przym. od **Prebendarz**. L.

Prebendarz, a, lm. e, **Prebendarzusz** *kapłan obdarzony prebendą*. Troc. Konrad też, żeby arcybiskup w kościele płockim był kanonikiem i prebendarzem, ustawił. Paszk. (= ustanowił). Prebendarzy wsi mają, każdy po 2 złote. Biel. J. Marcin, godny kapłan, fundował proboszcza z pięciu prebendarzami. Nies. <Od Prebenda>

[**Prez**] przys. p. **Prez**: Dy tu nie P. do traca po deski. Tet. <Z Prez>

× **Precedencja**, i, blm. i. *rzeczy poprzednie*: Wziął ś. do egzaminowania mnie z precedencji. Krasz. 2. *pierwszeństwo, pierwsze miejsce, prym, starszeństwo*: Powstał rozruch na sali; szło o precedencję: pani sędzina za to, że pan skarbnik pierwaj z panią regientową tańcował, odmówiła z nim taniec. Kras. <Łć. praecedentia>

Precedens, u, lm. y, × **Precedens wypadek poprzedzający inny podobny, mogący ztym służyć za wzór, jak postąpić w takim samym położeniu**: Gdyby Francja ustąpiła, stworzyłaby P. niebezpieczny dla Egiptu. Tak umiał wyrażenia obracać, konstytucje, dekrety przytaczać i do precedensów ś. odwoływać, że z białego robił czarne. Jez. <Łć. praecedens, od praecedo>

× **Preceł**, cla, lm. cle, † **Praceł obwarzanek**: Żona wyjęła 14 precełi, aby je dzieciom rozdać. Zap. <Nm. Brezel>

[**Precent**, u, lm. y] p. **Procent**. <Z Procent>

× **Precepta**, y, lm. y *przepisanie na kogo, przekaz, przelew na piśmie, cesja piśmienna*. <Od Łć. praecipus, od praecipio>

Preceptor, a, lm. owie l. × P. *nauczyciel*: Kalimach, P. Olbrachta. Biel. M. Przyszędł czas nauk panicza; sprowadzono gubernera Francuza, preceptora Szwajcara i dwóch metrów matematyki i tańców. Kras. 2. [P.] *nauczyciel wiejski, bakałarz*, a djwuwa n t. <Łć. praceptor>

× **Preceptorski** przym. od **Preceptor**, *nauczycielski*.

[**Preces**, u, lm. y] p. **Proces**. <Z Proces>

Precesja, i, lm. e l. [P.] p. **Procesja**. 2. astr. p. **Poprzedzanie**. <Łć. praecessio>

† **Precesor**, a, lm. owie *poprzednik*. <Łć. praecessor>

[**Precesować**, uje, ował i P. ś.] p. **Procesować**.

[**Precesowanie**, a, blm.] *czynność cz. Procesować*.

[**Precesowanie się**, a ś., blm.] *czynność cz. Procesować ś.*

Precejz, u, częś. w lm. y a. a, ów *rzecz drogocenna, kosztowność, klejnot*: Uczęszczał na licytacje, gdzie można było kupić wcale gustowne precejza. Wilcz. Oddał jej wszystkie precejzy. Kaczk. Podjął P. ten i oddał go w ręce księcia. Krasz. <Łć. pretiosa, lm. ni. od pretiosus>

† **Precejum** w lp. nieod., lm. a, ów *nagroda*: P. wydawać nauczycielowi. Glicz. <Łć. pretium>

* **Precka**: Z P. = *zdaleka*.

[**Precki**] przys. p. **Prezcz**: Ale mie od kościoła P. odegnali. Ork. *Przezie chałupa nie P.*, to i dojdę. — A kie święta? — „Ho, ho! Jeszcze precki.“ Ork.

× **Preclarz**, a, lm. e *ten, co wypieka precle*: Towar zalecający preclarze. Chm. <Od Precl>

Precypitacja, i, lm. e l. † P. *pośpiech*: W słowach dyskretnych, ale do zrozumienia, insynuował, z precypitacji naszej mogą wypaść wielkie szkodliwości dla Polski. Kal. 2. † P. p. **Precypitowanie**. <Łć. praecipitatio>

! **Precypitat**, u, lm. y chem. p. **Osad**. <Z Łć. praecipitatus, od praecipito>

! **Precypitować**, uje, ował l. *przyspieszać*: Zgłosił ś. on do mnie, błagając i zaklinając, abym teraz przynajmniej nie nie precypitował. Kal. 2. chem. p. **Osadzać**. <Łć. praecipitare>

! **Precypitowanie**, a, blm., ! **Precypitacja** *czynność cz. Precypitować*.

Precyzja, i, blm. *dokładność, punktualność, dosadność, ścisłość, treściwość, zwiezłość*: Wykonali to z wielką precyzją. Zach. Interes zatym fabrykanta wymaga precyzji pod każdym względem. Sp. <Fr. précision, Łć. praecisio>

Precyzyjnie przys. od **Precyzja**.

Precyzyjny przym. od **Precyzja**, *odznaczający ś. precyzją, odrobiony i działający z wielką dokładnością*: Tokarka precyzyjna służy do toczenia przedmiotów, wymagających wielkiej dokładności w obróbce. Narzędzia precyzyjne do wyrobu udoskonalonej broni. Przyrząd mierniczy P. Termometr, barometr P.

Prezcz, [Precc, Precc, Prycz, Preczka, Precki, Precki, Prek] l. *daleko, w dal, oddalając, hen, het, na bok, na stronę; zdala*: Za Wespazjana filozofowie z Rzymu musieli pójść P. Kras. Poszedł P. Troc. P. odjechał. Troc. Spędza bandę P. z drogi. Mick.

Idźże sobie P., nieboże! Mick. × **Mieć ś.**, **brać ś.**, **ićś P.** = *oddalić ś., usunąć ś., wynieść ś.*: Ten czas uchodzi i stąd ś. kwapiąc, [P. bieży, jakoby skrzydlaste nogi miał. Fur. Siny mróz [ku nam kroczy, a żyeliwie lato P. ś. bierze. Ryb. N. Niech ś. P. do drugich ustąpi. Lubom. Niechaj ś. stąd porywa, niechaj ś. stąd P. wiezie. Mącz. Legł nie na to może, aby zasnął, lecz aby Rymwid miał ś. P. z komnaty. Mick. † P. komu kazać = *kazać komu iść P.* Pamięć nasza musi, przyjmując jedno, drugiemu P. kazać. Górń. † Drugim, którzy im (rozbojnikom) byli pomocnikami, od wojska P. kazano, od wszystkiego. Sap. J. Kuchcikom z obozu P. rozkazał. Warg. Kazawszy temu P., kazał przyjść drugiemu. Leop. Mąż żonie poczciwość odejmuje, gdy jej od siebie P. każe. Górń. Jednemu słuźce, kiedy pan P. kazał, przyjaciele powiedzieli: a cóż on nieborak ojeu powie, dlaczego mu P. kazano? Górń. Musi ona, przyjmując jednego, drugiemu P. kazać. Górń. [P. dać] = *wyrzucić*. Puścić P. = *puścić mimo, ominąć, puścić w niepamięć, nie zwrócić uwagi*. Puśćmy P. krzywdy starodawne i tylko świeże weźmy. P. Koch. Onego płacz ich bynajmniej nie ruszy, prośby puszcza P. mimo zatwardziałe uszy. Koch. J. Od Rzpłtej daleko, w głębokich naukach P. od tumultów sejmowych bawić ś. myśli. Birk. 2. [P., Na P.] *daleko*: Od chałupy nie P. do potoku. Jesse P. do rana. Dwoje dzieci poszli na P. w drogę, a pozostali brat i siostra postanowili ich szukać. 3. *dalej! won! fora! ruszaj!*: P. swywole, P. igraszki, żarty, śmiechy na stronę. Brud. P. stąd, ani przystępu, P. gminie światowy! L. P. ode mnie, złoto przekłete! L. P. od was, fałsze, szczerością pokryte, P. panowania przepych! Tw. P. go = P. z nim, wyrzuć! Kn. P. won! wieź ś. stąd, prowadź ś. stąd, *apage*. Kn. Wszyscy zawołali: P. z nim! Troc. Tak żyją, jakoby jutro P. Baz. (= *jak gdyby jutro ruszyć mieli*). Ha! P. mi z oczu! — krzyknął cześnik stary; P. pan twój z nędzy, z łez naszych uraga! P. bo na Boga... Słow. P., P. smutek wszelki! 4. *dalej, w dalszym ciągu, wciąż, nieustannie, ciągle*: Wyszedł rozciek i dwa, wojna P. ś. toczy. A ten P. śpi. Po jednemu P. dusiła. Rachował na głos... za to tyła, za to tyła, i tak P. Brał P. jeszcze siedzi. Kon. Matka rada byłaby wydać za mąż córkę, ale Maryna P. odmawiała. Dyg. 5. [P.] *zupełnie, całkiem, ze wszystkim, doszczętnie wniwecz*: P. zhurkotali głowy magłami. Herod P. małe dziatki powycinać kazał. Nie było go już po wesielu P. Tatarzyn rozpedził Persy, wszystkie zwojował P. Medy. Wen. <Z Precz, PROK/PROCZ; por. Oprócz>

[**Preczka**] p. **Prezcz**: Poszedł P. Z P. = *z daleka*. Nie trzeba ci będzie z P. wody nosić. Z P. idziesz? <Z Precz>

[**Precki**] p. **Prezcz**: Pójść na P. = *pójść sobie precz*. <Z Precz>

[**Preczkować**, uje, ował] p. **Pryczkować**.

[**Preczkowanie**, a, blm.] *czynność cz. Preczkować*.

Predacyt, u, lm. y min. *minerał z gromady sylikoidów, z rzędu węglanów; mieszanina kalcytu i hidromagnetyzu, przypominająca z wejrzenia marmur*. <Od nazwy miejscowości Predazzo>

[**Predencja**, i, blm.] *opatrzność*: Zesłani my tu ze predencji Boga. <Z łć. providentia>

× **Predestynacja**, i, blm. *przeznaczenie, dola, los*. <Łć. praedestinatio>

× **Predestynowany** *ten, komu przeznaczenie z go-*

ry wytknęło drogę życia i rodzaj działalności: Kobieta predestynowana zjawiła ś. nad nim, jak bóstwo z chmur dla ratunku. Krasz. <Od Łć. praedestino>

†**Predjudykata**, y, lm. y p. **Prejudykat**: Świeszusienką macie predjudykatę na JM. Panu Bieganowskim, staroście. Kraus. <Z Łć. praedjudicata, od praedjudicatus, od praedjudicare>

Predominacja, i l. blm. *górowanie, pierwszeństwo, przewaga*: Wielkopolska przeciwna statutom Kazimierzowym i predominacjom Małopolski. <Łć. praedominatio>

×**Predominować**, uje, *owal górować, mieć pierwszeństwo, przewagę; trzymać prym, celować, imponować*. <Od Łć. praedominari>

×**Predominowanie**, a, blm., czynność cz. **Predominować**.

Predykacja, i, blm.?: Obrany został na prefekta predykacji apostołskiej. Rol. <Łć. praedicatio>

Predykan, a, lm. ci *kaznodzieja protestancki, pastor*. L. <Od Łć. praedicans, 2 pp. -ntis, od praedicare>

×**Predykat**, u, lm. y i. gram. *orzeczenie, omówienie, opowiednik w zdaniu*. 2. *przydomek*: Nie mogę zapomnieć doktora Larrey de Tamor. Wielce on cenil ten w Egipcie otrzymany P. (Tamor) i chętnie łączył go z swoim nazwiskiem (Larrey). Fred. A. <Od Łć. praedicatus, od praedicare>

×**Predykacja**, i, lm. e *przepowiednia, wróżba, wieszczba*: Astrologowie dla samych głupich ludzi, prostactwa i wieśniactwa swoje piszą predykacje. Smol. <Od Łć. praedictio>

×**Predykować**, uje, *owal przepowiadać, wróżyć, prorokować*: Zajączek, brat gienerała, ciągle o tym predykował. Drz. <Łć. praedicare>

×**Predykowanie**, a, blm., czynność cz. **Predykować**.

Predylekcja, i, blm. *szczególne upodobanie w kim, w czym, uprzedzenie na czyją korzyść; słabość, pociąg, sympatja ku komu, ku czemu*. <Łć. praedilectio>

×**Predysponować**, uje, *owal usposabiać*: Co dały pocie, tak obdarzonemu i predysponowanemu, otoczenie spóczesne i czytanie? Spas. Lek.: Przyczyna predysponująca. <Łć. praedisponere>

×**Predysponowanie**, a, blm., czynność cz. **Predysponować**.

×**Predyspozycja**, i, blm. lek. *usposobienie, skłonność do jakiej choroby*. <Łć. praedispositio>

Preegzystencja, i, blm. *byt uprzedni, trwający przed czym; istnienie poprzedzająca co*. <Łć. praeeistentia>

×**Preegzystować**, uje, *owal być, istnieć przed czym*. L. <Łć. praeeistere>

×**Preegzystowanie**, a, blm., czynność cz. **Preegzystować**.

Preeminencja, i, blm. p. **Preminencja**. <Łć. praeinentia>

Prefacja, i, lm. e i. *wstęp, przedmowa, słowo wstępne*. 2. *część mszy św., będąca wstępem do modlitw w czasie konsekracji*. <Łć. praefatio>

[**Prefatynek**, nka, lm. owie] p. **Prywatnyer**. <Z **Prywatnyer**>

Prefekt, a, lm. ci l. u starożytnych Rzymian, *tytuł wielkorządców niektórych prowincji*: P. Galji, P. Egiptu. 2. *we Francji, administracyjny naczelnik departamentu; dyrektor policji w wielkich*

miastach. 3. *przełożony nad klasą, gospodarz klaszary w dawnych szkołach jezuitckich*. Troc. 4. *ksiądz nauczający religji w szkole średniej, a zarazem pomocnik przełożonego w dziele czuwania nad stroną religijną i moralną uczniów szkoły*. 5. *w seminarjach duchownych katolickich, ksiądz a. alumn dodany do pomocy wiceregiensowi a. czuwający nad porządkiem w seminarjum*. 6. *†P. zarządzający drukarnią, dyspozytor, dysponent drukarni*. Troc. 7. *†P.*, blm. *korzyść*: Wziąłem od niego niezły P., mam jeszcze i raptury jego. Knut. <Łć. praefectus>

Prefekta, y, lm. y forma ż. od **Prefekt**: Raz musiadyśmy całą noc oganiać z much umarłą prefektę. Bał. <Łć. praefecta, od praefectus>

[**Prefekta**, y, lm. y] *perspektywa*. <Zam. **Perspektywa**, sld. do **Prefekt**>

Prefektostwo, a, lm. a, **Prefektowstwo** i. p. **Prefektura**. 2. *okres czasu urzędowania prefekta*: Za jego prefektostwa. <Od **Prefekt**>

Prefektowa, ej, lm. e *żona prefekta*.

Prefektowski przym. od **Prefekt**.

Prefektowstwo, a, lm. a i. p. **Prefektura**. 2. p. **Prefektostwo**.

Prefektura, y, lm. y i. a. **Prefektostwo**, **Prefektowstwo** *przestrzeń kraju, zostająca pod zarządkiem prefekta departamentu; departament*. 2. *dom, gdzie prefekt mieszka i ma swoje biuro*: P. policji. 3. *urząd prefekta*: Same prefektury i podprefektury kosztowały do trzech milionów złotych polskich. Remb. <Łć. praefectura>

Prefekturalny przym. od **Prefektura**: Byłem u mojego dawnego znajomego, p. Grodziekiego, rady prefekturalnego. Rzew. <Od **Prefektura**>

Preferans, u, lm. e i. *szczególne względy okazane komu, oddawanie komu pierwszeństwa przed innymi*. 2. *korzyść w perspektywie, wygrana, benefis*: Kupując premjówkę, masz jeszcze ten P., że możesz wygrać. 3. *rodzaj gry komersowej w 32 karty, w której rozstrzyga ilość lew wziętych*. P. oficerski = *dwuosobowa gra w 24 karty, z dwoma reuensami*. 4. *bil. P. z partji polskiej zwyczajnej = z rachunkiem punktów jak przy preferansie*. Zdr. **Preferansik**, żart. **Preferek**. <Fr. préférence>

Preferansik, a, lm. i p. **Preferans**: Przy takich zmartwieniach jedyne remedium jest P. Zachar. **Preferansika** pau Marek lubił bardzo i brał go w znaczeniu lekarstwa na troski. Jeż.

Preferansikowy przym. od **Preferansik**: **Preferansikowe** karty, kombinacje. Jeż.

Preferansista, y, lm. ści *grający wiele i z zapalem w preferansa; biegły w grze preferansowej*: Zawołany P. <Od **Preferans**>

Preferansistka, i, lm. i forma ż. od **Preferansista**.

×**Preferansować**, uje, *owal grać w preferansa*. Śl. wil. <Od **Preferans**>

×**Preferansowanie**, a, blm., czynność cz. **Preferansować**.

Preferansowy przym. od **Preferans**: **Karty preferansowe**. Od stolika preferansowego panowie wstajają wyciągali ś., krzyże prostowali. Jeż. **Preferansowa** gra w bilard (p. **Preferans**).

Preferansrok, a, lm. i zł. *zakiet lub frak*. <**Preferans**+Nm. **Roek**>

Preferek, rka, lm. rki żart. p. **Preferans**: Zrobilibyśmy na prędcę **preferka**. Bał. <Z **Preferans**>

Preferencja, i, lm. e *pierwszeństwo, wyższość*;

przekładanie czego nad co: Paniezowie, co do szkolnych obowiązków z najchudszyimi zrównani, mieli jednak tę dla siebie preferencją, że zasiadali w szkole pierwsze ławy. Kir. Rodzice jej dla zażyłości ze mną skłonieni są uczynić tobie preferencją nad innych, którzy dziś od nich determinacji proszą. L. Doradzała mu żartem, aby tak wyraźnej preferencji nie ścierpiał. Skarb. <Łć. praefereantia>

× **Preferować, uje, ował** przekładać jedną rzecz a osobę nad drugą, dawać pierwszeństwo: Wszystkimi złościami pałał, że nad niego Aleksander był preferowany. Mat. <Od Łć. praefero>

× **Preferowanie, a, blm., czynność cz. Preferować.**

[**Profesjant, a, lm. oj**] p. **Profesjonista:** Nie komornik, nie P. jaki, abo i jenszy miescki zdzier. Reym. <Z Profesjant, od Profesja>

[**Profesor, a, lm. owie**] p. **Profesor.** <Z Profesor>

[**Profesorzyna, y, lm. y, Profesórka**] żona profesora, nauczyciela wiejskiego.

[**Profesor, ora, lm. orowie**] p. **Profesor.**

[**Profesja, i, lm. e**] p. **Profesja.** <Z Profesja>

† **Prefigować, uje, ował** z góry ustanowić, wyznaczyć: Termin stawiania ś. na Ukrainę prefigują. Kraus. <Z Łć. praefigere>

† **Prefigowanie, a, blm., czynność cz. Prefigować.**

† **Prefika, i, lm. i** żalobnica, płaczka, płacznica. L. <Łć. praefica>

Prefix, u, lm. y gram. dodatek na początku wyrazu, przybranka, przedrostek. <Od Łć. praefixus, od praefigo>

[**Prefix, u, lm. y**] p. **Profit.** <Z Profit>

[**Prefixować, uje, ował**] p. **Profitować.** <Od Prefix>

[**Prefixowanie, a, blm.**] czynność cz. **Prefixować.**

[**Prefix, u, lm. y**] p. **Profit.**

† **Preformacja, i, lm. e** istnienie pierwotne w zarodku. <Łć. praeformatio>

† **Preformacyjna teoria** = historia rozwoju. <Od

* **Preformacja, Łć. praeformatio**>

† **Preformowany pierwotny, pierwoabytny.** <Łć. praeformatus>

Pregnacja, i, lm. a zapłodnienie, wprowadzenie w ciążę.

Pregratyt, u, lm. y min. minerał z rodziny miki potasowej.

Pregrawacja, i, lm. e praw. obciążenie. Śl. wil. <Łć. praegravatio>

Prehistorja, i, blm. dzieje doby przedhistorycznej: Czym w geologii są muszle, tym w prehistorji są garnki i skorupy z naczyń. Owik. <Łć. praehistorja>

Prehistoryczny przedhistoryczny: Domysły i przypuszczenia, dotyczące ś. doby prehistorycznej. Nowin. <Od Prehistorja>

Prehnit, u, lm. y min. p. **Prenit.** <Od nazwiska pułkownika holenderskiego Prehnit'a>

Prehnitoid, u, lm. y min. minerał z gromady sylikoidów, z grupy wernerytu, odmiana skapolitu. <Od Prehnit>

Prejskurant, u, lm. y spis towarów z oznaczeniem ich ceny; cennik, wykaz cen, taxa. <Nm. Preiscurant>

[**Preja**] p. 1. i 2. **Przed.**

Prejudycjum, w lp. nieod., lm. a, ów praw. za-

wiadomienie o nastąpić mającym zawyrokowaniu. <Łć. praedjudicium>

Prejudyk, u, lm. y praw. 1. wyrok sądowy miarodajny dla następnych wyroków wydawanych w podobnych sprawach: Wyroki senatu są prejudykami. Przen.: pochop, przykład, zamówienie ś., precedens, osmielenie na przyszłość: Musieli posługiwać ś. prejudykami i gdy raz panny z fraucymeru im wykraść pozwolono do tańca, biegli (zawsze) do wiadomych drzwi... Krasz. 2. szkodliwe następstwa wynikające dla strony, która nie dopełniła jakiej przepisanej czynności prawnej. <Od Łć. praedjudicium, od praedjudicare>

[**Prek**] 1. p. **Precz. 2.** (o psach lub koniach) Usze P. trzymać = nastawić uszy.

† **Prekacyja, i, lm. e** prośba, modlitwa: Pomnie, jak dziś, napierwszą jego prekacyją, co mi ś. jej dał naprzód uczyc. Knut. <Łć. precatio>

× **Prekarjum, w lp. nieod., lm. a, ów** 1. przyzwolenie z zastrzeżeniem cofnięcia go. 2. oddawanie w drodze łaski dóbr (szczeg. duchownych) do użytkowania za pewnym wynagrodzeniem: Instytucja prekarjów polegająca na tym, że dobra oddawano w użytkowanie za opłatą pewnego czynszu, najczęściej dziesięciny w naturaljach. Abr. Bardzo często zdarzało ś., że świeccy właśnie te dobra tytułem P. otrzymywali. Abr. <Łć. precarium>

× **Prekaryjny** przym. od **Prekarjum, niepewny, odwołalny, niestały, zależący od czyjej łaski, zależny:** Tytuł P. Prekaryjne posiadanie praw, to jest z łaski tego, który ma rzeczywiste prawo, nie zasługuje na uwagę przed sądami. Prekaryjne posiadanie gruntów rolniczej ludności. Remb. <Od Prekarjum>

† **Prekacja, i, lm. e** 1. przezorność, ostrożność: Mimo wszelkiej prekacji nie wezmą mnie żywcem lub krytym szyćchem nie zgładzą. Łoż. 2. zastrzeżenie, zapowiedź: W żadnej chorągwi posiłku mu dać zakazał król, i owszem, z tą prekacją posłał do niego koniuszego, żeby mu powiedział. Dyak. <Łć. praecautio>

[**Prekiel, kła, lm. kie**] p. **Prykiel.** <Nm. Priekel>

× **Prekludowany p. Prekluzyjny.**

Prekluzja, i, lm. e praw. termin ostateczny, do którego tylko reklamować wolno, po czym najszlachetniejsze żądanie nie może być uwzględnione, termin prekluzyjny: Do wykonania przysięgi prawo prekluzji nie zna. Pod prekluzją (= pod obawą uchybienia terminu). <Łć. praecclusio>

Prekluzyjny przym. od **Prekluzja:** Termin P. **Prekluzja.**

Prekonizacja, i, lm. e akt uroczystego mianowania biskupa przez papieża wobec zgromadzonych kardynałów. <Śr. Łć. praeconsatio>

Prekonizować, uje, ował dokonać prekonizacji: Biskup prekonizowany (= mianowany uroczystie, ale jeszcze nie wyswięcony). <Łć. praeconsare>

Prekonizowanie, a, blm., czynność cz. Prekonizować.

[**Prekurat, a, lm. y**] piec (w zagadce).

[**Prekurator, a, lm. owie**] p. **Prokurator.** <Z Prokurator>

[**Prekuratór, ora, lm. orowie**] p. **Prokurator.** <Z Prokurator>

[**Prekuratum**] p. **Proryjernum.** <Now.>

Prekursor, a, lm. owie przesłannik, poprzednik. <Łć. praecursor>

Prekursoryczny wstępny, poprzedniczy.

× **Prekustodja, i, lm. e** zastrzeżenie, warunek:

Ojciec mocną uczynił prekustodją, ażeby mnie Jezuci do zakonu swego nie namawiali. Mat. Podpisu swego nie odmówił, ale z prekustodją co do zachowania praw, przysługujących po-granicznym województwom. Rol. <Łć. praecustodia >

†Prelat, a, lm. ci p. Prałat. Kaz. 1555. <Łć. praelatus >

Prelatura, y, lm. y p. Prałatura. <Od Prelat >

Prelegiencki przym. od Prelegient: Katedra prelegiencka.

Prelegient, a, lm. ci ten, co ma odczyt, wygłaszający prelekcję. <Łć. praelegens. 2 pp. -ntis >

Prelegientka, i, lm. i forma ż. od Prelegient.

×Prelegować, uje, ował wykładać, mieć prelekcję: Profesor będzie prelegował botanikę mojej córce. Tet. <Łć. praelegere >

×Prelegowanie, a, blm., czynność cz. Prelegować.

Prelekcja, i, lm. e wykład w wyższym zakładzie naukowym, odczyt publiczny; opis a. przedruk takiego wykładu. <Łć. praelatio >

×Prelewacja, i, lm. e syl. Słów.

Prelibacja, i, lm. e w daw. Szkocji, Anglii, Francji, prawo pana lewnego do pierwszej nocy z żonami swych kmećców a. do opłaty zamiast niej. <Łć. praelibatio >

Preliminacja, i, lm. e praw. przedugoda, układ wstępny, unowa tymczasowa. <Łć. praeliminatio >

Preliminacyjny, Preliminarny, Preliminaryny przym. od Preliminacja.

Preliminarja, ów, blp. warunki, układy przedugodne: P. do układów zaszły już tak daleko. Kaczk. <Łć. preliminarja >

Preliminarny p. Preliminacyjny. <Od Preliminarz >

Preliminarynie przys. od Preliminaryny: Całkowiłą ekspensę na rok 1707 obliczono P. na 18969 złotych polskich. T. K.

Preliminaryny p. Preliminacyjny: P. traktat pokoju. <Fr. préliminaire >

Preliminarz, a, lm. e uprzedni wykaz, obliczenie przewidywanych wydatków, rozchodów, projekt (budżetu): P. ogólny wydatków, dochodów. Wstawiano corocznie do preliminarza budżetu państwa złotych polskich 10000 na cel stypendjów dla nauczycieli szkół średnich. <Łć. praeliminarium >

Preliminować, uje, ował zestawiać i obliczać na-przód przypuszczalne wydatki i dochody: Dochody z wystawy preliminowane są bardzo oględnie. Suma preliminowana. <Śr. Łć. *praeliminare >

Preliminowanie, a, blm., czynność cz. Preliminować: P. pewnego wydatku.

Prełstyfł, a, lm. y zeg. sztyfcik w balansjerze okrągłym przy wychycie zegarkowym. <Nm. Prellstift >

×Prelud, u, lm. y p. Preludja: Tragiczny P. Chopina. Krasz. <Fr. prélude >

Preludja, i, lm. e, Preludjum, ×Prelud i. krótkie fantazjowanie na instrumencie przed rozpoczęciem utworu muzycznego. Przen.: wstęp, zagajenie czego, czynność przygotowawcza, zapowiedź czego. 2. rodzaj krótkiej kompozycji muzycznej na fortepjan lub organy: Otworzyła nuty i natrafiła na preludją oznaczoną cyfrą 7. Jeż. <Łć. praeludia >

Preludjować, uje, ował grać preludję, improwi-

zować w formie preludji: Mnóstwo szcagółów z życia Chopina i pani Sand zebrał Niecks: jak improwizował, preludjował, żeby ś. rozgrzać do gry. Żel. Ktoś preludjował bardzo biegle, bez nut, z myśli; dotknięcie było mistrzowskie. Rodz. <Od Preludja >

Preludjowanie, a, blm., czynność cz. Preludjować.

Preludjum, w lp. nieod., lm. a, ów p. Preludja. <Łć. praeludium >

†Prelat, a, lm. ci p. Prałat. Rej, Troc. <Łć. praelatus >

Prałatura, y, lm. y p. Prałatura. Troc.

[Premaryja, i, lm. e] pierwsza msza w niedzielę, prymarja. <Z Prymarja >

Premedytacja, i, lm. e rozmyśl, obmyślanie czego najprzód, z góry obmyślana celowość środków wiodących do czynu, układanie planu przedsięwzięcia ze spokojnym rozmysłem: Zabójstwo spełnione z premedytacją. <Łć. praemeditatio >

Premedytowany rozmyslny, dokonany z premedytacją: Jest to niezawodnie nader ciężki wypadek premedytowanego zabójstwa. Ask. <Od *Premedytować, od Łć. praemeditari >

[Premicyja, i, lm. e] i. p. Prymicja. 2. uczta, którą wydaje ksiądz swoim krewnym i znajomym jako prymicjant. <Z Prymicja >

Preminencja, i, blm., ×Preeminencja pierwszeństwo, starszeństwo, przywilej. <Łć. praeminentia >

Premisa, y, lm. y i. p. Przesłanka. 2. †P. urlop, zwolnienie: Staroście tylko na tydzień dla bardzo pilnych spraw wziął premisę. Sienk. <Łć. praemissa, od praemissus, od praemitto >

!Premja, i, lm. e p. Premjum.

Premjant, a, lm. ci i. p. Prymus: Że mówiłem płynnie po francusku, byłem zaty m premjantem. Gocz. 2. ten, który otrzymał premjum, to jest nagrodę. <Od Premjum >

Premjen-talar, a, lm. y talar podwojny saski, species talar. Śl. wil. <Nm. Praemienthaler >

Premjer, a, lm. rzy i. prezes gabinetu ministrów; pierwszy minister. 2. starszy: P. lejtnant (= starszy porucznik). Wysłaniem kurjera do P. majora Chwasuńwa. <Fr. premier >

Premjera, y, lm. y pierwsze przedstawienie sztuki teatralnej. <Fr. première >

Premjerowski przym. od Premjer: Nie jest lekkie we Włoszech brzemie premjerowskie. Wyszadzony przez niego z siódła premjerowskiego.

Premjerowy przym. od Premjera: Publiczność premjerowa. Gorączka premjerowa = zwykła obawa aktorów pierwszego przedstawienia sztuki teatralnej, czyli tak zwana trema.

Premjować, uje, ował odznaczać, udzielając premjum; nagradzać: P. konie, dzieło pisarskie. Żegalek premjowany. Tretiak wytał rozprawę pod tytułem „Ślady wpływu Mickiewicza w poezji Puszkina,” która została premjowaną przez akademię. Spas. <Od Premjum >

Premjowanie, a, blm., czynność cz. Premjować: Mam na względzie niemożebność premjowania w innej drodze umiejętności, pracy pisarskiej, talentu. Spas.

Premjowy przym. od Premjum: Bezpłatny dodatek P. Pożyczka premjowa a. loteryjna p. Premjówka. Ekon.: Interesy premjowe p. Interes pod 11). <Od Premjum >

Premjówka, i, lm. i bilet rosyjskiej pożyczki państwowej, dający jako premjum widoki wy-

granej, pożyczka premijowa a. loteryjna: Sprzedaż premjówek na raty. <Od Premjowy>

Premjum w lp. nieod., lm. a, ów, !**Premja** I. nagroda dodatkowa za szczególne zasługi wyrobu lub lepszą od innych pracę (wypłacana np. z oszczędności swym pracownikom przez towarzystwa przemysłowe). 2. opłata składana przez ubezpieczającego ś. instytucji ubezpieczającej. 3. P. wywozowe = zwrot części podatków od towarów krajowych, wywożonych hurtownie za granicę. 4. dodatek bezpłatny dawany prenumeratom pism jako zachęta do prenumeraty. 5. reprodukcja obrazu lub album udzielane co rok bezpłatnie członkom towarzystwa sztuk pięknych. <Łé. praemium>

Premonstratens, a, lm. i p. **Norbertainin**. <Od Łé. praemonstrare>

Premonstrateński przym. od **Premonstratens**. [Premytka, i, lm. i] długi zwój niewieści u ludu galicyjskiego. <Ukr. peremitka>

Prenit, u, lm. y, **Prehnit** min. minerał z gromady sylikoidów, z grupy epidotu, H₂ Ca₃ Al₂ Si₃ O₁₂. <Od nazwiska Prehna pułkownika holenderskiego>

Prenitoid, u, lm. y min. minerał z gromady sylikoidów, z grupy wernerytu, odmiana skapolitu. <Od Prenit>

× **Prenotacja**, i, lm. e praw. I. P. stempla = rozłożenie na raty opłaty stempłowej; tymczasowe zwolnienie od użycia stempla. 2. adnotacja, uwaga, notatka. 3. egzekucja kary (pieniężnej). Śł. wil. <Łé. praenotatio>

× **Prenotant**, a, lm. ci ten, co jest zwolniony od użycia stempla w jakiej sprawie. <Łé. praenotans, 2 pp. -ntis>

× **Prenotować**, uje, ował praw. I. robić adnotacje, uwagi, notować, zapisywać. 2. egzekwować kary (pieniężne). Śł. wil. P. swą wierzytelność na majątkach N. Helena pozwoi. Lam. × P. ś. zapisać ś.: Chee P. ś. na sumie, którą jej zapisał. Lam.

× **Prenotowanie**, a, blm., czynność cz. **Prenotować**.

× **Prenotowanie się**, a ś., blm., czynność cz. **Prenotować** ś.

Prenumeracyjny tyżący ś. prenumerowania, abonamentowy: Kwit P. Opłata prenumeracyjna. <Od *Prenumeracja, od Prenumerować>

× **Prenumerant**, a, lm. ci p. **Prenumerator**. L.

× **Prenumerantka**, i, lm. i forma ż. od **Prenumerant**.

Prenumerata, y, lm. y I. przedpłata, zapłacenie z góry za mające wychodzić zeszyty dzieła a. czasopismo: Warunki prenumeraty. Ogłosić prenumeratę na pismo. †Prenumeratę uczynić, założyć. Troc. †Drukować książkę na prenumeraty. Troc. 2. suma, stanowiąca przedpłatę: P. wynosi.... Wnieść, zapłacić prenumeratę. 3. †P. zaliczka: Przyjął kontrahencją ezopowego brzeskiego od księcia hetmana i jeszcze potem, zapożyczywszy ś., dał prenumeraty na ten podatek księciu hetmanowi 1000 talarów bitych. Mat. <Śr. Łé. praenumerata>

Prenumerator, a, lm. orzy, × **Prenumerant** ten, co zaprenumerował, co prenumeruje; przedpłacił.

Prenumeratorka, i, forma ż. od **Prenumerator**. **Prenumeratorski** przym. od **Prenumerator**.

Prenumerować, uje, ował opłacać z góry prawo otrzymywania czasopisma a. dzieła wydawanego *zasytami*: P. gazetę, encyklopedję. †Prenumero-

wałem na tę księgę. Troc. <Łé. praenumerare>

Prenumerowanie, a, blm., czynność cz. **Prenumerować**.

Preokupacja, i, lm. e I. praw. zabór przedwczesny, uprzedzenie kogo w zawładnięciu czym. 2. zajęcie, zaprząpienie czym umysłu. <Łé. praecupatio>

Preopinant, a, lm. ci, **Preopinat** poprzedni wnioskodawca; ten, który z opinią swoją a. wnioskami pierwszy przed kim występuje: Preopinanci moi w swych głosach wymownych dotknęli... Mick.

Preopinat, a, lm. ci p. **Preopinant**: Zmieszany P. cofał ś. przedzaj poza tłum. Stenk.

× **Preopinować**, uje, ował uprzedzać kogo z wypowiedzeniem swojego wniosku, zdania: Powiedział mi swoje zdanie, bo chociaż ja także już myślałem o tobie, wdy nie chciałem ci P. Kaczk. <Łé. praecipinor>

Preopinowanie, a, blm., czynność cz. **Preopinować**.

Preparacja, i, lm. e I. przygotowanie; sposób przygotowania czego do użytku, proces przygotowania, wyprawa, obróbka, wyrobienie: P. skór. 2. przyrządzenie, przygotowanie, zrobienie, przyprawa = sfabrykowanie: P. lekarstwa. 3. [P.] uczenie pisemne zadane uczniom szkoły do domu. <Łé. praeparatio>

Preparand, a, lm. owie uczeń przygotowujący ś. do wstąpienia do seminarjum nauczycielskiego.

Preparanda, y, lm. y szkoła przygotowawcza.

Preparat, u, lm. y wyrób, przetwórc, ciało, substancja, nie znajdujaca ś. w przyrodzie w stanie gotowym, lecz przyrządzona przez człowieka sztucznie, w określonym celu: P. anatomiczny = szczegół jaki ciała ludzkiego przyrządzony tak, aby mógł służyć za wzór, za ilustrację przy nauce anatomji, okaz anatomiczny. P. chemiczny = przetwórc, ciało jakiegokolwiek, otrzymane w pracowni lub fabryce chemicznej; ciała, związki przygotowane jako materiały do badań chemicznych. P. farmaceutyczny = lek, specyfik, pigułki i t. d., do użycia w razie potrzeby. <Od Łé. praeparatum, od praeparare>

Preparator, a, lm. owie ten, co preparuje: Nowy aparat przy użyciu dziesięciu preparatorów może odbić 400 depesz w ciągu godziny. <Łé. praepparator>

Preparatywa, y, lm. y przygotowanie. <Fr. préparatif>

Preparować, uje, ował I. przyrządzać, przygotowywać, zaprawiać: P. lekarstwo. P. jaką część ciała martwego = obrabiać, przygotowywać, aby służyła za wzór do nauki anatomji. 2. posp. oczyszczać, rafinować, przeczyszczać, przedczyszczać: Olej preparowany. <Łé. praeparare>

Preparowanie, a, blm., czynność cz. **Preparować**.

× **Prepedjować**, uje, ował przeszkadzać. <Łé. praepedire>

× **Prepedjowanie**, a, blm., czynność cz. **Prepedjować**.

× **Prepedycja**, i, lm. e przeszkoda, zawada: Zostawiali na miejscu partje, aby bezpiecznie do domów swych powracać i w nich bez żadnej prepedycji siedzieć mogli. Rol. <Łé. praepeditio>

[Prepinacja, i, lm. e] p. Propinacja. <Z Propinacja>

[Prepinat, a, lm. oi] p. Propinator. <Z Prepinator>

[Prepinator, a, lm. rzy] p. Propinator. <Z Propinator>

[Prepinatorka, i, lm. i] 1. żona propinatora. 2. klacz kupiona od propinatora.

Preponderancja, i, blm. przewaga. <Fr. prépondérance>

[Preponować, uje, ował] ubliżać: Jeszcze mi tu będzie P.! <Łć. praeponeo>

[Preponowanie, a, blm.] czynność cz. Preponować.

Prepotencja, i, blm. nadmierna siła, przemożność, przewaga mocy, siły, potęgi, zbytnia moc, nadmierna wielkość: Po kraju Familja puściła była tak zwanego monitora, zapowiadającego reformy i opór przeciw prepotencji szczególniejszej Radziwiłłowskiej. Krasz. <Łć. praepotentia>

× Prepozycja, i, lm. e p. Przyimek. <Łć. praepositio>

× Prepozyt, a, lm. owie 1. przełożony, zwierzchnik. 2. proboszcz. 3. jeden z prałatów kapituły: Prałat-P. kapituły katedralnej. <Od Łć. praepositus, od praepono>

† Propozycja, y, lm. y 1. przełożenie, pierwszeństwo, starszeństwo. 2. porozumienie, przedzenie. Pot. 3. probostwo: Pomniejsze osady (prepozytura, klasztory) benedyktyńskie były jeszcze następujące... Mał. 4. żart. brzuch, przedsięwzięcie, praclatura: Człowiek z zaokrągloną prepozyturą. <Od Łć. praepositura, od Praeponeo>

!Prepućjalny napletkowy. Patol.: Kamyki prepućjalne, napletkowe (calculi praeputiales). <Łć. praeputialis>

!Prepućjum w lp. nieod., lm. a, ów napletek. <Łć. praeputium>

Prerafaelista, y, lm. ci zwolennik prerafaelityzmu: Notaty o prerafaelistach. Wejs. <Od Łć. praep. + *Rafaelista, od Rafael>

Prerafaelistski przym. od Prerafaelizm; Prerafaelowski: Miłość czysta do dziewięcioletnia tak eterycznego, że zda ś. być odbiciem na o-błoku wrażeń prerafaelistskich. Bog. W. <Od Łć. praep. + Rafaelistski>

Prerafaelityzm, u, blm., Prerafaelizm kierunek w malarstwie, który zjawił ś. w Anglii około r. 1850 i nawracał do sposobu malowania malarzy włoskich przed Rafaelem, zalecając namiętną szczerść i prostotę. <Od Łć. praep. + *Rafaelita, od Rafael>

Prerafaelizm, u, blm. p. Prerafaelityzm: Odrodzenie artystyczne, znane pod imieniem prerafaelizmu. <Od Łć. praep. + *Rafaelizm, od Rafael>

Prerafaelowski p. Prerafaelistski: W przedfidjaszowej, jak w prerafaelowskiej, czuć powiew nowej wiosny. Wejs. <Od Łć. praep. + Rafaelowski>

Prerjal, u, lm. e nazwa miesiąca od 20 maja do 18 czerwca w kalendarzu francuskim z czasów wielkiej rewolucji. <Fr. prairial>

Prerje, i, blp. stopy w Ameryce Północnej.

Prerogatywa, y, lm. y 1. przywilej, prawo dające wyjątkowe ulgi, zaszczyty, uwalniające od ogólnych ustaw krajowych: Do ziemi krakowskiej P. najwyższej zwierzchności była przyłączona. Nar. 2. szczególne względy, pierwszeństwo: Pierwszą po hetmanie w wojsku miał prerogatywę. Nias. <Łć. praerogativa>

1. [Pres, y, lm. y] prasa. <Nm. Presse>

2. [Pres, a, lm. y] p. Prys.

Pres, a, y, lm. y zdń. przrzął złożony z cylindra, tłoka i szyperków, służący do wytłaczania podobnych pasków gliny, z których robi ś. rompy. <Nm. Presse>

[Preso] 1. ściśle, wyraźnie: P. piścele z nóg bydlenych było z garków widać. 2. prawdziwy.

3. całkiem, zupełnie: Tkanina P. czarna (= bez ołmiany, bez desentu). <Łć. presse, Fr. pressé>

× Presentyment, u, lm. y przeczucie: Piotrowiczówuy ci nie żyję, mam jakiś przeciwny P. Mat. Książę krajezy miał jakiś P. i powiedział tej godziny, kiedy książę chorąży umarł, że już nie żyje. Mat. Wiedziony presentymentem, iż mój poeciwy Jakób zakończy prozapję zacnego Dębniaków rodu, pragnąłem cię, moja dziewczko, połączyć z wnukiem. Byk. <Łć. praesentimentum>

Preser, a, lm. rzy, Prasownik drukarz, ten, co ś. zajmuje odbijaniem w prasie form drukarskich na arkuszech, tłocznik: P., drukarz, który formę narzędza na prasę i wylija. Mag. <Nm. Presser>

Presernia, i, lm. e izba, w której stoją prasy, gdzie pracują presery. <Od Preser>

Presja, i, lm. e 1. ucisk, uciśnienie, jarzmo. 2. nacisk, zmuszanie, przymus moralny, wpływ zmuszający: Wybory odbywały ś. pod presją rządu. Wywierać presję. <Łć. pressio>

[Preska, i, lm. i] komoda.

Preskrybować, uje, ował przepisywać, rozporządzać. <Łć. praescribere>

Preskrybowanie, a, blm., czynność cz. Preskrybować.

Preskrypcja, i, lm. e 1. † P. p. Preskrypt: Dawał preskrypcje ten Francuz do aptek, a ojciec mój kupował i sekretnie Francuzowi nosił. Mat. 2. × P. praw. przedawnienie: P. była najwyższym fundamentem prawa. Wiszn. P., dawność trzymania. Troc. <Łć. praescriptio>

† Preskrypt, u, lm. y 1. przepis, rozkaz, rozporządzenie, reskrypt, polecenie. 2. przepis, porada lekarza: Z preskryptu pana medyka lekarstwo zżywać. Troc. 3. a. † Preskrypcja przepis, receptu: P. (recepta) na febrę. Troc. <Od Łć. praescriptum, od praescribere>

[Presówka, i, blm.] tytuł gnieciony do fajki a. tabaka do zucia. <Od Nm. pressen>

[Prespekt, u, blm.] p. Respekt: Z prespektem go słuchano. <Z Respekt>

† Prespiter, a, lm. rzy p. Prezbiter. Troc. <Z Prezbiter>

× Prestacja, i, lm. e w prawie, obowiązek odrobienia jakiej roboty na cele publiczne; wypełnienie powinności nakazanej przez władzę: Klasa szlachty posiada wolność od wszelkich danin, prestacji i posług publicznych. Piek. Uprawnienie do pobierania różnych prestacji (robót, danin w naturze i pieniądzu) dla siebie od kmielci i t. p., osiadłych w obrębie jego dziedziny. Mał. <Łć. praestatio>

Prestacyjny przym. od Prestacja: Tabela prestacyjna = tabela wykazująca ilość gruntów, jaka była w posiadaniu włościan, oraz ich powinności przed oczynszowaniem: Dla uzupełnienia tabel prestacyjnych poleconołożyć dodatkowe Spas. Przestrzeganie komisji rządowej skarbu, aby nie dozwalać rozdrobnienia osad, tabelą prestacyjną objętych. Gac. <Od Prestacja>

× Presto przys. prędko. Sł. wil. <Włos. presto>

Prestydygitator, a, lm. **owie** *popisujący ś. publicznie z rozmowami sztuczkami, polegającymi na niezwykłej zręczności palców, kuglarz, sztukmistrz, magik.* <Fr. prestidigitateur, Łć. praestigiator>

Prestydygitatorka, i, lm. i forma ż. od **Prestydygitator**.

Prestydygitatorski przym. od **Prestydygitator**, *kuglarzski.*

Prestydygitatorstwo, a, blm. *zajęcie prestydygitatora, kuglarstwo.* <Od **Prestydygitator**>

× **Presuponować, uje, ował** *z góry przypuszczać.* <Łć. praesupponere>

× **Presuponowanie, a**, blm., *czynność cz. Presuponować.*

Preszlak, a, lm. i u *kapeluszników i krawców, żelazko do prasowania z rączką zakładaną po rozgrzaniu.* <? Nm. Pressschlag>

Pretekst, u, lm. **y** *pozór, powód udany, pobudka zmyślna, wykręt, wymówka, zamówienie ś. o co, pokrywka, płaszczyk, barwa:* Szukać pretekstu. Pod pretekstem cnoty ludzi oszukują. Lubom. Zdziejże wszedł do mieszkania pod pretekstem zebrania. <Łć. praetextum>

Preteksta, y, lm. **y** *toga:* Gałki te z pretekstą i włosami złożyliśmy bogom w ofierze. Krasz. <Łć. (toga) praetexta>

[**Prétencyjã, i**, lm. **e**] p. **Pretensja.** <Z **Pretensja**>

× **Pretencja, i**, blm. *pretendowanie, konkurencja, zabiegi, pretensja:* Za życia jeszcze prawowitego pana z swoją pretencją do tronu ś. był ogłosił. Kaczk. <Od **Pretendent**>

Pretendent, a, lm. **ci.** † **Pretensor** *roszczący sobie prawa do czego, ubiegający ś. o co, konkurent:* P. do tronu, do ręki panny. <Fr. prétendant>

Pretendentka, i, lm. i forma ż. od **Pretendent**.

Pretendować, uje, ował *być pretendentem, ubiegać ś. o co, rościć do czego prawo; konkurować, starać ś. o co, wystąpić z pretensją do czego:* Nie pretenduję do żadnego faworu. Kraus. P. do tronu. <Łć. praetendere>

Pretendowanie, a, blm., *czynność cz. Pretendować.*

Pretensja, i, lm. **e**, [**Prétencyjã**] **1.** *uroszczenie; prawo, które sobie kto rości:* Rościć sobie do czego pretensję. **2.** *przyznawanie sobie czego, pretendowanie, śmiało sięganie po co:* Ma pretensję do uczoności. Przen.: *podobieństwo, pozór, wygląd, pozowanie na co.* Ganek mający pretensję do kolumn portyku. Dzierz. **3.** *pretensjonalność, przesadne mniemanie o swej urodzie, nienaturalność, afektacja, chęć podobania ś., zalotność:* Trzeba było być ubraną do twarzy, a bez zbytniej pretensji. Krasz. Odywa ś. z ukłonem pełnym pretensji. Wilez. Była słodka, wymuszona, pełną pretensji. Krasz. Baba jeszcze w pretensjach. On jest do niego w pretensjach. **4.** *mniej lub więcej uzasadnione żądanie wynagrodzenia:* Wnosi pretensję o trzy dukaty. Zrzec ś. w sądzie wszelkiej pretensji. Wystąpić z pretensją. **5.** *żał zastulony lub niezastulony za niespełnione wymagania, uraza:* Nie wiem, za co ma do mnie pretensje. Dzika P.! Zdr. **Pretensyjka.** <Fr. prétention, z Łć. praetentum, od praetendere>

Pretensjonalnie przys. od **Pretensjonalny**.

Pretensjonalność, i, blm. rz. od **Pretensjonalny:** Urządzenie domu w Czarnej jest miniaturową zamożności i komfortu; wszyscy widzą tę śmieszność P., prócz samych właścicieli. Wilez.

Pretensjonalny, Pretensyjny przym. od **Pretensja**, *pełen pretensji, wymuszony, przesadny, zalotny, kokieteryjny, śmieszny przez pretensjonalność:* Styl P. Spojrzenie pretensjonalne. Zbytek (u niego) olśniewający i śmieszny, jakis P., bo czego tu niema! Krasz. <Od **Pretensja**>

† **Pretensor, a**, lm. **owie** p. **Pretendent:** Poburzył generał wszystkich niesprawiedliwych pretensorów i napaśników do dóbr innych ojca mego. Mat.

Pretensyjka, i, lm. i p. **Pretensja:** Choć gderliwy, kaszłący i milczący, miał pretensyjkę do podobania ś. Krasz. <Od **Pretensja**>

Pretensyjnie przys. od **Pretensyjny**.

Pretensyjno-racjonalny *niiby wyrozumowany, mający pozór uzasadnionego, słuszny na pozór.* <**Pretensyjny** + **Racjonalny**>

Pretensyjność, i, blm. rz. od **Pretensyjny**, *pretensjonalność.*

Pretensyjny p. **Pretensjonalny.** <Od **Pretensja**>

Pretor, a, lm. **owie** w daw. Rzymie, *najwyższy urzędnik sądowy, w którego ręku spoczywał wymiar sprawiedliwości:* Pretorów u Rzymian urząd najwyższy był sędzię sprawy. Siem. J. Cyncero był obrany pretorem jednomyślnością wszystkich centurji. Siem. J. Przen.: Obok nich pan Seferowicz, P. nacji ormiańskiej, poważny kupiec. Rol. <Łć. praetor>

Pretorjalny, Pretorowy przym. od **Pretor**. <Od **Pretor**>

Pretorjanin, a, lm. **anie**, **Pretorjańczyk** *członek gwardji przyboecznej dawnych cesarzów rzymskich, która doszła do wielkiej władzy, wpływała na sprawy państwa i na obiór cesarzów.* <Od Łć. praetorianus>

Pretorjanizm, u, blm. *zasady, przekonania, porządki właściwe pretorjanom:* Polityka, zbłąkana po bezdrożach i manowcach pretorjanizmu rządowego. <Od **Pretorjanin**>

Pretorjańczyk, a, lm. **cy** p. **Pretorjanin:** W przekonaniu Tańskiego, żołnierz to P. a. janczar carogrodzki. Rol.

Pretorjański przym. od **Pretorjanin:** Nie wiem, czybym potrafił przedostać ś., gdyby nie oddział straży pretorjańskiej, idący przede mną. Krasz.

Pretorjum nieod., w daw. Rzymie, *sala sądowna; namiot wodza.* <Od **Pretor**>

Pretorowy p. **Pretorjalny**.

† **Pretresa, y**, lm. **y** *rodzaj sukni damskiej w wieku XVIII, krótkiej mniej więcej do kolan, faldzistej, przepasanej w pasie, z wyciętym gorsem i garniowaniem u dołu, tunika, westalka.* Goł. <Fr. prêtresse>

× **Prewalencja, i**, blm. *przewaga.* <Łć. praevallentia>

× **Prewarykacja, i**, lm. **e** *wykroczenie przeciw obowiązkom urzędu, przeniewierzenie ś., mahwersacja.* <Łć. praevaticatio>

[**Prewatny**] *grymasny, wybredny w jedzeniu, ubraniu.*

Prewecik, u, lm. i p. **Prewet.** Bobr.

× **Prewencja, i**, lm. **e** **1.** *przesąd, uprzedzenie:* Zostawszy prymasem, lubo wszelkiej używał sposobów do zbiecia tej szkodliwej sobie prewencji, wsparty nawet kredytem Hozjusza i Komenzona, dokazać tego gruntownie nie mógł. Nies. **2.** *uprzedzenie kogo w czym, np. w jakiej czynności prawnej.* **3.** *zapobieganie, instytucja nie dopuszczająca wykroczeń, przestępstw.* <Łć. praeventio>

[**Prewencyjã, i**, blm.] p. **Prowincja.**

Prewencyjny przym. od **× Prewencja**: Cenzura prewencyjna = władza przeglądająca druki przed ich nusczeniem w świat. System P. = teoria prawa karnego, podług której kary powinny być wymierzone tylko dla zapobieżenia możliwym przestępstwom. Więzienie prewencyjne = więzienie tymczasowe, nie stanowiące kary, ale umożliwiające ścisły nadzór nad obwinionym do chwili wydania przez sąd wyroku, więzienie detencyjne.

[Prewent] I. Pisarz P. p. **Prowentowy**. 2. p. **Prewot**: Zasadzili nas za wysokie stoły w prewencie. <Z Prowent>

[Prewentowy] p. **Prowentowy**: Pisarz P. <Od Prewent>

!Prewentywny zapobiegający, zapobiegawczy, ochronny. <Od Prewent>

Prewet, u, lm. y I. a. **× Prywet** wychodek, ustępn, wygodka, tranzet, kloaka, klozet, żart.: miejsce, gdzie król piechotą chodzi, apteka. 2. [P.] miedza: Sosna stała na samym prewecie. Zdr. **Prewecik**. <Nm. Privet, Fr. privé, Łć. privatus>

Prewetne, ego, blm., **× Prywetne** w daw. Rzymie, opłata za użycie prewetu; podatek na czyszczenie prewetów, ścieków. Bobr. <Od Prewetny>

× Prewetnik, a, lm. cy, **× Prywetnik** czyszciciel prewetów, ścieków. Bobr. <Od Prewetny>

Prewetny p. **Prewetowy**. <Od Prewet>
Prewetowy, **Prewetny** wychodkowy, ustępnowy, kloakowy, kloaczny, tranzetowy: Zaduch P. <Od Prewet>

[Prewizyja, i, lm. e] p. **Prowizyja**. <Z Prowizja>

× Prewodyr, a, lm. owie p., **Prowodyr**.
[Prewot, u, lm. y, Prewent] *miejsce poczesne, pierwsze miejsce*: Posadziliście nas w prewocie, ani jeśe ani pić nie daćie. <Fr. prévôt>

Prewotalny sąd, rodzaj sądu apelacyjnego we Francji. <Od Fr. prévôt>

[Prewotny] przym. od **Prewot**, poczesny. <Od Prewot>

!Prezbipja, i, blm. *dalekowzrocność starca*. <Gr. presbypia>

!Prezbít, a, lm. ci okul. *dalekowidz w skutec starości*. <Gr. presbyps>

Prezbiter, a, lm. rzy, **× Prespiter** I. ksiądz mszalny, kapłan mający prawo odprawiania mszy św. i udzielania sakramentów. 2. P. Jan w Abisynji. Dudz = ksiądz Jan, pop Jan, cesarz abisyński, negus abisyński. P. Jan. car abisyński. Troc. <Łć. presbyter, z Gr. presbýteros = starszy>

Prezbiterjalny, **Prezbiterjański** przym. od **Prezbiterjanin**: Kościół P. w Szkocji.

Prezbiterjanin, a, lm. anie w Anglii, członek stronnictwa religijnego protestanckiego nie uznającego władzy biskupów anglikańskich. <Od Prezbiter>

Prezbiterjanizm, u, blm. *stronnictwo, sekta prezbiterjanów*.

Prezbiterjański p. **Prezbiterjalny**.

Prezbiterjum w lp. nieod, lm. a, ów I. część kościoła, gdzie ś. mieści wielki ołtarz i chóry dla kleru, odgródniona od reszty kościoła balustradą. 2. **× P.** probostwo, plebanja, parafja (= mieszka nie proboszcza). 3. rada kapłanów, kanonicy, razem wzięci, kapituła. <Śr. Łć. presbyterium>

[Prezident, a, lm. ei] p. **Prezydent**. <Z Prezydent>

Prezencik, a, lm. i p. **Prezent**.

Prezencja, i, lm. e I. okazale, wytworne, imponujące prezentowanie ś. dla oka; wygląd ze-

wnętrzny, postawa, pozór pod względem estetycznym: Powierzchna panińskiego występu oraz i pomiarkowanej prezencji układność dziwnie go zdołiła. Skar. Więcej miał prezencji i manjerów. Korz. Człowiek to w prezencji udatny. Troc. Towarzysz sowity nie tylko że o nędzną lafę nie stoi, ale jeszcze płacić musi swemu pocztowemu, bo kiedy służyysz pod chorągwią z prezencją, to masz waspan wystawić jednego pocztowego, a kiedy bez prezencji, to dwóch, i to z końmi i z całym moderunkiem Łoż. (= otrzymując to, co do reprezentacji należy?). 2. **× P.** przytomność umysłu, panowanie nad sobą, fantazja, animusz, dobra mina: P. jest sposobność mówienia lub czynienia bez trwogi i pomieszania umysłu. L. Nie trzeba młodemu psu prezencji; niech będzie wesoly. Bals. Wielką prezencją (przytomnością) umysłu trzeba sprawuje. Troc. Dziecko bojaźliwe, nie trzeba go naglić, żeby prezencji nie straciło. L. 3. **× P.** p. **Prezenta**: P. do benefiejum. Troc. <Łć. praesentia>

Prezencyjny przym. od **Prezencja**: Siła prezencyjna = siła pokojowa wojska stojącego, gotowego.

Prezent, u, lm. y a. a dar, podarek, podarunek, u. ominek: Ofiarować, dać, zrobić komu P. Dać, ofiarować co w prezencie. Kupić co na P. P. z drogi przywieziony = *gosićwiec*. Wielkie mu prezenta od księżny obiecał; ale on odpowiedział: niech ś. księżna schowa z swemi prezentami. Skar. Co P. nie sprawi i złoto! Jabł. Książkę mi tę w osobliwszym darował prezencie. Troc. Nie mam srebra, ani złota, nie dam wam żadnych prezentów. Karp. Nadawali mu wielkich prezentów bez liku. Miek. Zdr. **Prezencik**. <Fr. présent>

[Prezent, a, lm. ci] p. **Prezydent**. <Prez(y)dent>

Prezenta, y, lm. y I. p. **Prezentacja**: Czynić prezentę oręza. Dyak. P. a. okazowanie. Chlu. B. P. w duchownym prawie: podanie osoby duchownej od kolatora biskupowi na benefiejum. Kras. Kandydat na probostwo miał prezentę od dwóch osób na moey przywileju królewskiego, pozwalającego im konferować jedno benefiejum kościelne kolacji królewskiej. Nikomu bez prezenty i nominowania JK Mości benefieja dźierżeć nie pozwolono. Troc. Młody i obrotny kapelanik prezenty chwycił. Koss. Dali mu prezentę na plebanję. Koss. Przyjęta została P., dana mi od kolatorów, i moja nastąpiła instytucja. Koss. Prezentą nazywa ś. przedstawienie biskupowi do zatwierdzenia osoby duchownej na wakujące benefiejum. Kras. A. 2. p. **Prezenta**: Na sesji P. pism podanych zapisuje ś. na wierzchu tychże. L. P. = data prezenty. L.

Prezentacja, i, lm. e, **Prezenta** I. p. **Prezentowanie**: P. u dworu. Nastąpiła P., i hrabia umilkł, a gospodyni domu zajęła ś. gośćmi. Krasz. Frak, dla prezentacji sprawiony. Krasz. 2. *przedstawienie biskupowi księdza do zatwierdzeniu na wakujące benefiejum*: P. jest osoby przez podawcę biskupowi słuszne wystawienie. Smotr. 3. han. *przedstawienie weksłu do wypłaty, a. przekazu do akceptowania*. <Fr. présentation, Łć. praesentatio>

Prezencyjny przym. od **Prezentacja**: Po krótkiej etykietalnej prezentacyjnej scenie poufale z nim rozmawiał. And. <Od Prezentacja>

Prezellant, a, lm. ci han. ten, co jest upoważniony przedstawiać do wypłaty weksel temu, na kogo on jest wystawiony. <Od Łć. praesentare>

Prezentata, y, lm. y, Prezenta *notatka na ekspedycji o jej przyjęciu, data przyjęcia ekspedycji, zaznaczona na niej.* <Od Łć. praesentatus, od praesentare>

Prezentka, i, lm. i zakonnica reguły św. Tomaszka: Zgromadzenia panieńskie: Dominikanki, Duchanki, Norbertanki, Prezentki, które dotąd jeszcze w Krakowie istnieją. Grab. <Od Łć. praesens, 2 pp. -ntis>

Prezentować, uje, ował i. przedstawiać, zapoznawać, rekomendować: Przyzwoiciejby było, żebyś mię We Pan Dobrodziej prezentował Imci. L. P. kogo u dworu. P. kogo komu. 2. P. co a. P. ś. z czym = pokazywać, wystawiać na widok, popisywać ś. z czym: Żebrak prezentuje swe kaletwo. P. broń przed oficerem (=trzymać przed sobą w sposób przepisany, dla oddania honorów wojskowych). 3. P. kogo na urząd i t. p. = zalecać, polecać, rekomendować, przedstawiać, podawać: Kandydat na probostwo, prezentowany przez dwie osoby, posiadające przywilej królewski na udzielenie beneficjum. P. kogo na urząd, na beneficjum. Troc. Papieżowi Bodeżę na tę godność prezentował i zalecił. Nies. 4. han. *przedstawić weksel do wypłaty a. do przyjęcia go.* P. ś. i. *prezentować siebie, rekomendować ś., przedstawić ś.:* Tego momentu pojedę P. ś. królowi. L. Jakże ś. P. tak po podróznemu! L. = pokazywać ś., popisywać ś., występować jawnie. Pod dobrym rządem można P. ś. ze swemi dostatkami. Kłok. [Chodziła po drobny leseynie, prezentowała się przed mojej synmij]. 2. (o rzeczach) *przedstawić ś., wyglądać, upadać w oczy, okazywać ś., wydawać ś.:* Front domu prezentował ś. niby coś fantastycznego. Krasz. (= miał pozór, robił wrażenie). Tkanina ta przy świetle dobrze ś. jakos prezentuje. Świeżo przyjęty sługa dobrze ś. jakos prezentuje. 3. †P. ś. *nawijać ś., wchodzić w drogę, zachodzić drogę, przybliżyć ś., nastręczać ś.:* Dawał jałmużnę wszystkim ubogim prezentującym mu ś. Skar. <Fr. presenter, Łć. praesentare>

Prezentowanie, a, blm., czynność cz. Prezentować.

Prezentowanie się, a, ś., blm., czynność cz. Prezentować ś.

†Prezerwa, y, lm. y p. Prezerwatywa. Troc.

Prezerwatyw, u, lm. y p. Prezerwatywa. <Fr. préservatif>

Prezerwatywa, y, lm. y, Prezerwatyw, †Prezerwa i. *środek zapobiegawczy, ochronny:* Wstrzeżliwość najlepszą dla zdrowia prezerwatywą. Kras. 2. *osłonka prącia, kondom.* <Fr. préservatif>

Prezerwatywnie przys. od Prezerwatywny: Już nie na przyszłość miała działać konstytucja P., lecz z całą bezwzględnością i brutalnością dotykała obecnych. Bost.

Prezerwatywny przym. od Prezerwatywa, *zapobiegawczy, ochronny:* Lek, środek, sposób P.

Prezerwować, uje, ował *ochramić, zapobiegać* <Fr. préserver, Łć. praeservare>

Prezerwowanie, a, blm., czynność cz. Prezerwować.

Prezes, a, lm. owie a. i naczelnik jakiej magistratury, prezydujący, przewodniczący, prezydent: P. sądu, zjazdu, banku, izby deputowanych. Komisja edukacyjna kandydatów stanu akademickiego oddała i od opiekę rektora szkoły głównej i prezesów (dzisiejszych dziekanów) kolegium fizycznego i moralnego. <Łć. praeses>

×Prezeska, i, lm. i forma ż. od Prezes. <Od Prezes>

Prezesostwo, a, lm. a, Prezesowstwo i. p. Prezesura. 2. blm. zb. *prezes z żoną.* <Od Prezes>

Prezesowa, ej, lm. e *żona prezesa.*

Prezesować, uje, ował *być prezesem, prezydować:* Wypadła sprawa graniczna, w której pan Marek prezesował. Jeż. Hrabia, prezesujący zawsze, coraz to pochylej ś. już trzymał. Jeż. <Od Prezes>

Prezesowanie, a, blm., czynność cz. Prezesować.

Prezesowicz, a, lm. e *syn prezesa.* <Od Prezes>

Prezesowiczowa, ej, lm. e *żona prezesowicza.* <Od Prezesowicz>

Prezesowiczówna, y, lm. y *córka prezesowicza:* Bez pani nie będzie zabawy, mówiła tłusta o pękającym nosku P. Bał. <Od Prezesowicz>

Prezesowski przym. od Prezes: Urząd P. Krzesło prezesowskie.

Prezesowstwo, a, lm. a p. Prezesostwo. <Od Prezes>

Prezesówna, y, lm. y *córka prezesa.*

Prezesura, y, lm. y, Prezesostwo, Prezesowstwo i. urząd, godność, obowiązki prezesa. 2. *przewodnictwo spełniane przez prezesa; prezydencja:* Towarzystwo liczy piętnastu członków pod prezesurą A. Hulimki. <Od Prezes>

×Prezumeja, i, lm. e p. †Prezumpcja. <Łć. praesumptio>

×Prezumować, uje, ował *wnosić, wnioskować, robić przypuszczenie, domyślać ś., przesądzać:* Mając obiedwie pieczęcie w ręku swoich, fawory królewskie, a ztym wielką popularność, zaczął zbytecznie P. Mat. <Łć. praesumere, Nm. praesumeren>

×Prezumowanie, a, blm., czynność cz. Prezumować.

×Prezumowany *domniemany, przypuszczalny, prawdopodobny:* Dowiedziawszy ś. o prezumowanym mężu swoim, zajęchała ś. zarym wieczorem wprost do niego. Krasz. <Od Prezumać>

×Prezumpcja, i, lm. e, Prezumpcja i. *domysł, dorozumiewanie ś., domniemanie, przypuszczenie, wnioskowanie, przesąd:* Boże, uchwaj, aby ś. te wasze prezumpcje sprawdzić miały. Krasz. 2. *zarozumiałość, zbytnie o sobie rozumienie, przesada, przechwałanie ś., przechwałka:* Zebym pisał co ś. zowie, jak już długo z Bogiem żyję, tegom jeszcze nie powiedział; grzechem P. taka. Fred. A. <Łć. praesumptio>

†Prezumpcjant, a, lm. ci *zarozumialec, wiele o sobie trzymający:* Rozumiesz, prezumpcjanie, że niemasz nad ciebie większego rozkosznika, nie patrzy Bóg na personatów. Hil. <Od Prezumpcja>

Prezurka, i, lm. i *myśl.?:* Strzały były trudne, bo liś jeszcze nie opadł i strzelano „na prezurkach.“

Prezydencja, i, lm. e i. urząd, obowiązek prezydenta, prezydentura, prezesostwo; prezydowanie, przewodniczenie obradom, przewodnictwo w zebraniu; czas prezydowania: Pod jego prezydencją. Za jego prezydencji. 2. ×P. *zarząd policji w stolicy.* 3. *jednostka podziału administracyjnego w Indiach Wschodnich:* Każda P. dzieli ś. na okręgi. 4. *osada zakonna z powodu niedostatecznej liczby zakonników nie podniesiona do godności konwentu:* W całej prowincji litewsko-ruskiej było w r. 1620 franciszkański klasztorów 20 i 2 prezydencje. Bart. <Łć. praesidentio>

Prezydencki, Prezydentowski przym. od **Prezydent**. <Od Prezydent>

Prezydent, a, lm. ci. [**Prezident, Prezent**] i. *naczelnik, pierwszy urzędnik w instytucji kolegjalnej, prezes*: P. trybunalski. Troc. P. rzeczypospolitej. P. Stanów Zjednoczonych. 2. × P. *naczelnik policji w stolicy*. 3. *burmistrz w większym mieście*. 4. *przełożony filji klasztornej zwanej prezydencją*: Gwardjanów też, nie prezydentów, dodano do Biłgoraja i Halicza. Bart. <Fr. président, Lč. praesidens, 2 pp. -ntis>

Prezydentka, i, lm. i forma ż. od **Prezydent**.

Prezydentowa, ej, lm. e żona prezydenta.

Prezydentowski p. Prezydencki.

Prezydentówna, y, lm. y córka prezydenta.

Prezydentura, y, lm. y i. btm. *urząd, godność prezydenta*. 2. *czas urzędowania prezydenta*. 3. *okrąg zostający w administracji prezydenta*. <Od Prezydent>

Prezydjalny przym. od **Prezydjum**; *tyczący ś. władzy prezesa*: Miejsce prezydjalne. Przesilenie prezydjalne (a. prezydenckie) było nieuniknione. Przybierał ton P., miał prezydjalną powierzchowność. Krasz. Biuro prezydjalne (= *prezydjum*). <Od Prezydjum>

Prezydjum w lm. nieod., lm. a, ów i. btm. *prezydencja, prezydowanie, przewodniczenie, przewodnictwo*. 2. *zb. biuro prezydjalne, urząd prezydenta i jego bezpośrednich pomocników a. zastępców*: Cesarz udzielił posłuchania P. parlamentu, złożonemu z prezydenta i wiceprezydentów. Przez aklamację zaproszono na przewodniczącego mecenasa..., który po ukonstytuowaniu P. wezwał komitet do odczytania wniosków. Jednogłośnie zażądali utrzymania dawnego P. 3. *sala, w której to prezydjum zasiada, sala prezydjalna*. 4. † P. *ochrona, osłona*: Kto mógł jeno, z onego P. przy armatach ucieka! Przyb. Rodzice moi kazali, abym z komendy mojej dał ludzi na P. Jarmarku rusieńskiego. Mat. 5. † P. *warownia, twierdza mała, zamczek*: Hetman przysłał rozkaz, by chorągwie opuszczały prezydja i spieszyły na pomoc zagrożonemu Kamieńcowi. Pol. Podolacy spłynęli tutaj, czekając na ustąpienie muzułmanów z prezydju podolskich. Rol. 6. † P. *załoga, garnizon*: Brześć od wszelkiego P. uwolnił. Mat. Małe prezydja szwedzkie po niektórych miasteczkach. Kaczk. Jadę do Kudaku, do pana Grodzkiego, który jest tam przełożonym nad P. Sienk. <Lč. praesidium>

Prezydować, uje, ował *zajmować pierwsze miejsce, być prezesem, przewodniczyć na posiedzeniu*: P. w senacie, na posiedzeniu, przy wyborach. Prezydujący = *prezes*. Was, którzy tym poświęconym prezydjujecie miejscom, wzywam do wysłuchania tych ślubów. Kis. Dochodził do skutku na sejmie, prezydowanym przez poetę Mażuranieca, kompromis chorwacko-węgierski. Spas. Przen.: Fortuna prezydowała ich urodzeniu. L. <Lč. praesidere>

Prezydowanie, a, btm., *czynność cz. Prezydować*.

Prę p. i. Przęd. <PIOR/POR/PR/PIER>

[Pręc, a, lm. e] p. **Prync.** <Z Prync>

[Pręc] p. **Przędz.** <Z Prętko>

Pręciak, a, lm. i geol. (baculites) *mięczak jedonoskorupowy głowopławy, prawie zupełnie prosty, znajdowany jako skamieniałość w kredzie*. <Od Pręt>

Pręciany i. *złożony z prętów*. 2. [P.] p. **Prązkowaty**. <Od Pręt>

Pręciasło przys. od **Pręciasły**.

Pręciasły, Prętowaty *podobny do pręta*: Dość szeroki i głęboki rów, porośły gęstą i wysoką pręciasłą licyną. Jeż. <Od Pręt>

Pręcie, a, btm. p. **Prącie**: *Tasakiem ś. oczyszczają wiklinę i P. z bocznych gałęzi*. <Od Pręt>

[Pręciejszy] p. **Prędszy**.

Pręcik, a, lm. i, † **Pręcik**, [Pręc] i. p. **Pręt**: *Korzenia tego ostatnie, cieniułchne pręciki*. Górń. 2. [P.] *gałązka, wić*: Wzion sobie pręcik do garzei, jak to inni bierają laski. 3. *miara długości, dziesiąta część pręta*: Pręt nowopolski obejmuje 7 1/2 łokcia i dzieli ś. na 10 pręcików po 10 ławek. 4. apt. (stylus): P. *peczęniący*. P. *żrący* (stylus causticus). 5. bot. (stamen) *część składowa kwiatu: jeden z organów płciowych męskich służących do wyrobienia, przechowywania i wydzielenia z siebie istoty zapładniającej, a składających ś. z nitki (filamentum) służącej za podporę, z główki (anthera) i z pyłku (pollen) zawartego w główce i składającego ś. z drobniutkich pęcherzyków*: Pręciki pospolicie na dnie kwiatu około słupków są osadzone: mają na końcu główkę pyłek zawierającą. 6. hist.: Pręciki siatkówki oka (bacilli retinae). 7. hut.: P. *sztabrokowy* = P. *do odsuwania i zatykania zatyczki przed otworem roboczym w furcie, czyli drzewczkach pieców pudlowych, a zwłaszczą szwejsowych*. <Od Pręt>

Pręcikowato przys. od **Pręcikowaty**.

Pręcikowaty i. *podobny do pręcika*: Ciąta pręcikowate wymoczkowe. Lasecznik P. = *mający postać laseczek pręcików*. 2. anat.: *Warstwa pręcikowata p. Laseczkowaty*. Włókno pręcikowate. 3. apt.: *Zieradło pręcikowate (stylus causticus)*. <Od Pręcik>

Pręcikowie, a, lm. a *ogół pręcików kwiatu* (androceum): *Kwiat nijaki, nie mający kielicha, pręcikowia i słupkowie*. Rost. <Od Pręcik>

Pręcikowy przym. od **Pręcik**: *Kwiat P. (= męski, nie mający słupków)*. Pręcikowy kształt minerałów. Cyna pręcikowa, *zwyeczajna w handlu, przetwarzana z cyny w kapaeh*. Łab.

Pręcina, y, lm. y *rama, w którą wstawiono szereg prętów równoległych, służąca np. do zakryciu otworu*. <Od Pręt>

Pręcuchno przys. od **Pręcuchny**; † **Pręcuchno, Prędziuchno, Pręcisko, Prędziusko, Prędziutko, Prędziusienko, Prędziutenko, Pręcিয়েnko, Pręciusieneczko, Pręcিয়েneczko, † Prędziusieneczko, † Pręcিয়েczko, (Pręcিয়েneczko, Prędziusko, Prędziusienko, Prędziusienko, Prędziuteczko, Prędziusko, Pradziusko)**.

Pręcuchny, Prędziuchny, Pręciuski, Prędziuski, Pręcikutki, Prędziutki, Pręciusienki, Prędziutenki, Pręcিয়েnki, Pręcিয়েneczki, Pręcিয়েneczki, † Pręcিয়েczki, [Pręcিয়েneczki] *bardzo prędkie, całym prędkie*.

† **Pręcিয়েczki** p. **Pręcuchny**. Troc. <Od Pręt>

[Pręcিয়েneczki] p. **Pręcuchny**.

[Pręcিয়েneczko] przys. od **Pręcিয়েneczki**, p. **Pręcuchno**.

Pręcিয়েneczki p. **Pręcuchny**.

Pręcিয়েneczko przys. od **Pręcিয়েneczki**, p. **Pręcuchno**.

Pręcিয়েnki p. **Pręcuchny**.

Pręcিয়েnko przys. od **Pręcিয়েnki**, p. **Pręcuchno**.

Pręcিয়েski p. **Pręcuchny**.

Pręcিয়েszo przys. od **Pręcিয়েski**, p. **Pręcuchno**. **Pręcিয়েneczki** p. **Pręcuchny**.

Pręciutenieczo przys. od Pręciutenieozki, p. Pręciuchno.

Pręciuteńki p. Pręciuchny.

Pręciuteńko przys od Pręciuteńki, p. Pręciuchno: Każda z nich piękna, póki za mąż nie pójdzie, ale to gaśnie P. Krasz.

Pręciutki p. Pręciuchny.

Pręciutko przys. od Pręciutki, p. Pręciuchno.

Pręciwie, a, blm. zb. p. Pręcie. <Od Pręcie>

[Pręcy] p. Prędzej.

[Pręczenie, a, blm.] czynność cz. Pręczyć.

[Pręczenie się, a ś., blm.] czynność cz. Pręczyć ś.

[Pręczyć, y, ył] *duścić, smażyć co powoli, pitrasić*. [P. ś.] *duścić ś., smażyć ś., pitrasić ś.*: *Pięcenię pręczy ś.* <?>

[Prędko] p. Prędko.

† **Prędanie**, a, blm. *palenie, grzanie*: Wrzodów P. tulik. Sien. P. sadzeliw niezabranych uśmierzyć. Sien. <Od *Prędać, PRZĘD / PRZĄD / PRĘD>

Prędk, † **Prętki** I. *szybki, chyży, pośpieszny, śpieszny, rący, rażny, bystry, żwaawy, szparki, rzeżki, rzeżowy, wartki*: Murzyn skokiem P. i chyży. Warę. Jezyk drabotliwy, to jest P. w mowie, znamionuje człowieka więcej głupiego, niż mądrego. And. z Kobył. Prędka Irys. Dm. P., prędkonogi, niedościgły, biegun wielki. Kn. Prędszy ten, co ucieka, niż goni. Kn. Prędszy bieg od biegu jest, kiedy rzeż jak w jednym czasie więcej miejsca przechodzi, niż druga. Sol. Chód P. Mowa prędka. Konia miał tak prędkiego, że piasku po ziemi ledwie ś. tykał nogami rączemi. P. Koeh. Którego prędkie wiatry i wiehry słuchają. Zbył. A. Prędka roboty z ręką pada. Rys. I nie tyle słów prędkich gniewne usta mieceą. Mick. 2. × P. *na prędcę dokonany*: Most P. Bobr. 3. × P. *bystry, lotny, latry*: Był dowcipu ostrego i prędkiej pamięci. Nies. 4. *rychły, bezwzględny, natychmiastowy, niezwoloczny, wczesny, skory, skwapliwy, nagły, raptowny*: Prędsza nagroda, kiedy prędsza praca. L. Jeśli co dobrze czynisz, czyn prędko, bo płaci skutek P.; nierychła łaska wdzięczność traci. Min. Tyberjusz lepszy był na prędkie odpowiedzi, niżli na rozmyślnie. Skar. (= *na prędcę dane*). Prędkiego uczynku do prędkiej myśli trzeba, a kto z myślą leży, drugiego bez rozmyślu długiego ubieży. Zim. Prędka śmierć. L. 5. *popęliwy, niepowściągliwy, porycowy, gwałtowny, gorący, krewki, niecierpliwy, pochopny*: P. jest jak siarka. L. P. język. Zabł. Prędka rada żalu jest matką. Boh. Duch jest P., ciało zaś niedożęzne. Kucz. Gdybym ja był tak P., jak jest z waści osa. Zabł. <PRZĘD/PRED/PRED>

Prędko przys. od Prędk; † **Prętko**. [Prędko, Frędko] a) Co czynisz, czyn P., a niekwapliwie. Prę P., wziąwszy nogi za pas, na moich nogach! Kn. (= *żywo! duchem! piorunem! machaj! ruszaj!*). Im prędzej, tym lepiej. Prę. P. grom przechodzi, P. i błyskanie. Sęp. Dosyć P., gdy dosyć dobrze. Dor. Dwa razy daje, kto P. daje. Prę. Bój ś. prędkiej straty, P. bogaty. Klón. P. sądzisz, Halino, a kto P. sądzi, niewinnie, lecz niebacznie pospolicie błędzi. Zabł. (= *pochopnie, nierozważnie*). Jeśli nie wcześniej dla siebie, zanadto P. umarł dla towarzystwa. Dm. O, już po siódmej! a miałem tam być prędzej. L. Przecież przyszedł! prędzej ś. go spodziewałem. L. Pozwól mi prędzej odejść i pogrześć ojca mojego. Sekl. (= *pierwej, wprzód*. L.). Młody może, lecz stary

prędziej umrzeć musi. Nar. A biegną P., muszą być na koniach. Mick. b) *snadnie, łatwo*: Czego ś. człowiek boi, pewnie zawsze prędziej przyjdzie, niż to, czego sobie życzymy. L. Można P. ten ciężar zrzucić, rozwieść ś. i kwita. L. Jakeś P. urosła, tak też P. zginiesz. Kras. **Na prędcę** = a) *na oczekaniu, od ręki, w lot, dorywczo*: Wierszyk na prędcę. L. β) [Na prędcę] p. niż. Z prędka = z *prędkości, zgnęła, raptem, aby prędeż, co prędeż, dorywczo*: Arnobius księgi na pogany z prędka pisał, jeszcze nauki Obrystusowej nieświadomy. Skar. Błyskawica z prędka ś. rozświeca. Wuj. **W prędcę**, [Na prędcę] *wkrótce, niebawem, niezadługo*.

× **Prędkociękły**, × **Prędkopłynny** *szybko ciekący*. L. <Prędko + Ciekły>

× **Prędkolotność**, i, blm. rz. od **Prędkolotny**.

× **Prędkolotny** *szybkiego lotu, biegu*: P. piorun. Kochan. Czas P. Fur. Wóz P. trzyma sam stateczny sprawca i rządcą wszeogo świata wieczny. Bardz Nie mógł prędkolotnego biegu Bogarodzicy doścignąć. Bz. Prędkolotni miszczanie niebiesey. Bz. Prędkolotni mówey wiele mają pustoty i marności. Pilch. Jupiter, który mi syna piorunem zabił prędkolotnym. Kochan. <Prędko + Lotny>

× **Prędkoluczny** *strzelający prędko z łuku*: <Prędko + Łuczny>

Prędkomównie przys. od **Prędkomówny**.

Prędkomówność, i, blm. rz. od **Prędkomówny**;

† **Prętkomówność**: P. gani, a pochwała zwolna potoczystą mowę. Pilch.

Prędkomówny, † **Prętkomówny** *ten, co prędko mówi, trzepakowski, mający wprawę w mówieniu*. Kn. <Prędko + Mówny>

Prędkomyślność, i, blm. rz. od **Prędkomyślny**.

Prędkomyślny *zdolny do prędkiego myślenia, bystry, szybko orientujący ś., przytomny*. <Prędko + Myślny>

Prędkonikły *krótkotrwały, nietrwały, efemeryczny*: Przejdzie wszystko, naksztat prędkonikłych cieni. Dm. <Prędko + Nikły>

Prędkonogi, † **Prętkonogi** *szybkonogi, rący w biegu, prędko biegnący*: Rak morski wielki, prędkonogim zwany. Bobr. Achilles P. Kochan. Odpowiedział mu na to Achil. P. Ryd. Prędkonogie łanie. Mor. Faunus P. Li. Koń P. Kraj. (= *wiatronogi*). <Prędko + *Nogi, od Noga>

Prędkooki *bystrego oka, a wielkooki, widzący więcej, niż jest*: Strach P. Km. <Prędko + *Oki, od Oko>

Prędkopióry *szybkiego lotu, prędkolotny*: Orzeł P. Gęb. P. ptak. Kochan. W oko mu belt wpadł P. P. Koch. <Prędko + *Pióry, od Pióro>

Prędkopis, a, Im. *owie ten, co pisze prędko a przez skrócenia*. L. <Prędko + pis, od Pisać>

Prędkopłynność, i, blm. rz. od **Prędkopłynny**.

× **Prędkopłynny** p. **Prędkociękły**: U nich krew prędkopłynna i żywa. Pilch. <Prędko + Płynny>

× **Prędkopomkły**, † **Prętkopomkły**, × **Prędkozawrzysty**, † **Prętkozawrzysty** *szybko pomykający ś. a. zamykający ś.*: Siodło szybkompkłe. Troe. <Prędko + Płynny>

Prędkoschnący, **Skoroschnący** *który prędko wysycha, szybko schnący*: Lakier P. Farba prędkoschnąca. <Prędko + Schnący>

× **Prędkoskoki** *szybko skaczący*: Chart P. Biel. <Prędko + *Skoki, od Skok>

× **Prędkostawny** *na prędcę stawiany*: Na prędkostawnych mostach. Słow. <Prędko + *Stawny, od Stawieć>

Prędkość, i, × lm. i, † Prętkość l. rz. od Prędkki: Umyslnie z prędkości upuścił. Warg. (= *spowolniał* L.). Z prędkości a. przez P. czego zapomnieć, opuścić. Zażę ich nie psował przez swoje prędkości? Jabł. (= *przez swoje porywczce, napedliwe wystąpienia*). 2. a. **Szybkość, Chyżość** fiz. = *pujęcie wypływające z porównania drogi przebytej przez ciało z czasem na tę drogę lożonym*: W ruchu jednostajnym P. jest to droga przebyta w jednostce czasu, zwykle w ciągu sekundy. P. względna, bezwzględna, początkowa, nabyta, końcowa. P. biegu, ciał spadających, drgania. P. jednostajna, opóźniona, przyspieszona. P. kątowna i p. **Kątowy**.

× **Prędkoufność**, i, blm. rz. od **Prędkoufny**;
× **Prędkowierność**: Ganił ich P. L.

× **Prędkoufny**, × **Prędkowierny** *pochopny do ufania, łatwo ufający, łatwowierny*. <Prędkki + Ufny>

× **Prędkowierność**, i, blm. p. **Prędkoufność**: Jam też ufał, i teraz dobrze płacę tę moję P. Wyb.

× **Prędkowierny** p. **Prędkoufny**: Ślepa w rozsądku, prędkowierna młodzi. L. Wiarotomna strona z prędkowiernej szydzi. L. <Prędkki + Wierny>

× **Prędkowiedły**, × **Prędkowiedny** *prędko wiedzniejący*: Kwiat P. <Prędkki + *Wiedły, od Wiednąć>

× **Prędkowiedny** p. **Prędkowiedły**: Prędkowiedne kwiaty. L. <Prędkki + *Wiedny, od Wiednąć>

× **Prędkozawrzysty**, † **Prętkozawrzysty** p. **Prędkopomkły**. <Prędkki + Zawrzysty>

Prędszość, i, blm. rz. od **Prędszy**.

Prędszy, [Pręciejszy] st. w. od **Prędkki**. <Od Prędkki>

Prędzej, [Pręcej, Pręcy, Prącej, Pracej] st. w. od **Prędko** = a) p. **Prędko**. b) *raczej, snadziej, łatwiej*: Prędziejym ś. śmierci spodziewał, niż czegoś podobnego. Ona P. miła, niż przystojna (= *chyba więcej*). Prędziejby na śmierć, niż na niego zewzoliła. P. Koch. P. mi włosy na dłoni wyrosną, aniżeli ona powróci na prawą drogę. **Co P.**, † **Jako P.**, † **Czym P.**, **Czymprędzej co tchu**, *niezwołocznie, natychmiast, w lot, na jednej nodze*: Leć co prędzej. Co P. wyprawił po okręty. Zbył.

Prędziuchno przys. od **Prędziuchny** p. **Prędziuchno**: P., bardzo prętko. Troc. P. tak wielkie osiadłości potracił. Warg.

Prędziuchny p. **Prędziuchny**: P., bardzo prętki. Troc. <Od Prędkki>

† **Prędziuczki** p. **Prędziuchny**. <Od Prędkki>

† **Prędziuczko** przys. od **Prędziuczki**, p. **Prędziuchno**: Lekkie nasze utrapienie P. chwałę wiekuistą nam sprawuje. Poc.

[**Prędziučki**] p. **Prędziuchny**. <Od Prędkki>

[**Prędziučko**] przys. od **Prędziučki**, p. **Prędziuchno**.

[**Prędziusieneczki**] p. **Prędziuchny**. <Od Prędkki>

[**Prędziusieneczko**] przys. od **Prędziusieneczki**, p. **Prędziuchno**.

[**Prędziusienki**] p. **Prędziuchny**.

[**Prędziusienko**] przys. od **Prędziusienki**, p. **Prędziuchno**.

† **Prędziusieczki** p. **Prędziuchny**. <Od Prędkki>

† **Prędziusieczko** przys. od **Prędziusieczki**, p. **Prędziuchno**.

[**Prędziusiński**] p. **Prędziuchny**.

[**Prędziusińko**] przys. od **Prędziusiński**, p. **Prędziuchno**.

[**Prędziuski**] p. **Prędziuchny**. <Od Prędkki>

[**Prędziusko**] przys. od **Prędziuski**, p. **Prędziuchno**: Wrzucił ją P. w Dunaik głęboki. Kolb.

[**Prędziuteczki**] p. **Prędziuchny**. <Od Prędkki>

[**Prędziuteczko**] przys. od **Prędziuteczki**, p. **Prędziuchno**.

[**Prędziuteński**] p. **Prędziuchny**. <Od Prędkki>

[**Prędziuteńko**] przys. od **Prędziuteński**, p. **Prędziuchno**: W jednej ręce trzyma jakiś drucik, a drugą między palcami P. skręca mały bukciecik. Dąb.

[**Prędziutki**] p. **Prędziuchny**. <Od Prędkki>

[**Prędziutko**] przys. od **Prędziutki**, p. **Prędziuchno**.

Pręga, i, lm. i, † **Prąga** l. a. × **Bręga** *strefa, promień = smuga, pasek, brzoza, pas, kresa, kreska, linja*: Lampart w pręgi. Bielizna źle uprana, bo ma pręgi z brudu. W rudzie gnieździstej pręgi brunatne widzieć ś. dają. Os. J. To był junak najznacniejszy, im więcej prąg ode rdzy zbroi miał na kurecie swojej. Star. Skórzany kaftan z pręgami wyciśniętymi przez panecz. Sienk. P. na ciele zwierzęcym, wzdłuż grzbietu, od karku do ogona. Przen.: Włóż na niebo znakomitą pręgę (= *teczę*). K. G. 2. a. **Pęga**, × **Pąga**, † **Pęga** *rzeźn. mięso wołowe w ćwierci przedniej od łopatki do kolana*. 3. a. **Pasmo** bud. *jedna z części podłużnych, na które dzieli ś. architrav*. 4. chir. *nabiegnięcie krwią podłużne*, × **dęga** (vibex). Pręgi od chłosty (= *posp. basy, kielbasy*). 5. fiz. P. pochłonna w widmie. Zdr. **Prązka**. <PRZĘG/PREG>

× **Pręgato** przys. od **Pręgaty**.

× **Pręgaty** p. **Pręgowaty**: Wąż P. Mias. <Od Pręga>

Pręgierz, a, lm. e, † **Pręgernerz**, † **Prąg**, † **Pręga**, † **Prąga**, × **Pilat**, × **Pilat** *ślup katowski, u którego winowajców na publiczny hańbę stawiano, smagano, piętnowano*: Postawić, stać pod pręgierzem. Jeżeli ś. nie ziszczę, pozwalam smagać mię na wieczną hańbę pod pręgierzem. Jak. W. Roma jeszcze w złocie wraz z światem pełna przekleństw i pręgierzów. Rom. U pręgierza wystawić Troc. Przen. Postawić kogo a. co pod pręgierzem opinii publicznej = *napiętnować publicznie, zdemaskować publicznie*. <Nm. Pranger>

Pręgierzowy przym. od **Pręgierz**: Ślup P. Franciszek św. ciągnąć ś. kazał do kamienia pręgierzowego. Bals.

[**Pręgnąć, nie, nał, Prygnąć, Prygnąć**] (o uderzeniu sprężyny napiętej; o człowieku) *skoczyć*. <PRZĘG/PREG/?PRYG, może pod wpływem Nm. springen>

† **Pręgernerz**, a, lm. e p. **Pręgierz**: Sąd skazywał na pręgę; później u pręgnerza i pręgierza chłostał „niedobry“. <Nm. Pranger>

[**Pręgnięcie**, a, blm.] *czynność cz. Pręgnąć*.

Pręgonóg, oga, lm. ogi zool. p. **Mięczak**. <Pręga + Noga>

Pręgować, uje, ował, × **Bręgować** *pstrzyć pręgami*: Skrzydła wpoprzecz czarno pręgowane. L. <Od Pręga>

Pręgowanie, a, blm., *czynność cz. Pręgować*; *ogół pręg na czym, ich układ*: Młode puhaćce po-

kryte są puchem koloru szarego z dość wyraźnym pręgowaniem. Szt.

Pręgowany I. im. od **Pręgować**. 2. p. **Pręgowaty**.

Pręgowaty, **Pręgowany**, **×Bęgowany**, **×Pręgaty** w *pręgi robiony, pełen pręgi. w pręgi, w paski, pasiasty, moregowaty*: Tygrys, ryś P. <Od Pręga>

[**Prępel**, **pla**, Im. **ple**] *nabrzmienie powstałe na ciele wskutek ukłócia komara lub sparzenia ś. pokrzywą.* <?Z **Pępel**>

[**Pręskiel**, **kła**, Im. **kle**] *pryszcz, bąbel od sparzenia ś.*

Pręślica, **y**, Im. **e** p. **Przęślica**. L. <Z **Przęślica**>

Pręt, **a** a. u, Im. **y**, [**Fręt**] I. *cienka laska, różga sztywna, rodzaj cieniułkiej tyczki*: P. twój i debiec twój, ta jesta mię ucięszyla. Ps. flor. Patrzyły owce na one pręty i rodziły pstre jagnięta. Leop. (na one różgi. Leop.). Złęknie ś., prętem uderzony. Leop. (chabiną uderzony. Leop.). Syna bije prętem. Wad. Z zbytniej łaskawości monarchowie pręty na ś. przynoszą. Pot. (= *bicz na siebie kręca*). P. do trzepania. Pręty u parasola. P. drutowy. Czer. (= *drut sztywny*). P. szmulkerski jest na duszy jedwabiem, złotem i t. d. pokręcany, służy na kordony, węzły i t. d. Mag. P., czyli stempel u pompy, która od wierzechu aż do połowy rury idzie. Swit. P. u wagi = *język*. L. P., wskazówka u zegara słonecznego. Troc. Monetę złotą i pręty ze złota odlewane wywiózł. Star. (= *sztabki*). P. do tarczy zwrotniczej na kolei żelaznej (= *drażek*). P. do czyszczenia rur płomiennych. P. a. drażek świdra. P. u pługa, u rolety. Przen.: Staw ś. szczęścieu prętem. Chr. (= *nie ulegaj, bądź nieugięty*; *posp. staw ś. sztorcem*). Przen.: Tyś, Panie, przy mnie, nie boję ś. złego, ciesząc ś. prętem rządzenia Twojego. Ryb. (= *laską, berłem*). 2. *łodyga, na której niema liści, ale są same tylko kwiaty, bylina*: Mydelnik ziele byle albo P. ma wełnisty. Syr. P. u słonecznika. L. 3. [P.] *wiecznwie wygięcie wzdłuż kosy, grzbiet kosy*. 4. anat. (radius) *promień, kość promieniowa ręki*. 5. bud. *wąziuchna wydatna laseczka, grubszą nieco od innych, w ozdobach architektonicznych*: P. obejmujący część okrągłą = *piersień*. 6. elektrot.: P. *twornikowy = grubý drut miedziany sztywny, stanowiący część uzwojenia twornikowego*. 7. gór. *jeden z drągów nadstawiających ś. do świdra górniczego w miarę głębokości otworu, świdropręt, przedłużnica*. Łab. 8. mier.: P. *mierniczy = miara długości służąca do pomiarów ziemi, pertyka, laska*: P. nowopolski obejmuje 7 $\frac{1}{2}$ łokcia i dzieli ś. na 10 pręcików po 10 ławek. P. kwadratowy = *mający wszerz i wzdłuż po 7 $\frac{1}{2}$ łokcia, półko*. Haur. 9. ml.: P. *strychuloowy (w młynie) = P. umocowany jednym końcem do ramy koszowej, a drugim trący ś. po wewnętrznej stronie oka i oczyszczający je z przylegającego tu młewa*. Małyszcz. Zdr. **Pręcik**, † **Pracik**, [**Pracik**], **Prątek**, † **Prątka**, **Práteczek**. <PRZĘT/PRZĄT/PRĘT/PRĄT>

† **Pręcuchno** p. **Pręcuchno**: *Pobiegł zaraz i narwał onego zioła P. pięknie pachnącego. Lubom.* <Od **Prętko**>

† **Prętk-** p. **Prędk-**: *Czego krzywego gady kto s prętka, a jakoby ścinając zęby, a nie zlekka napraszcza, rychlej złomi, niż naprości. Glicz. Na prętee, w prętee, z prętka. Troc. Prętki w biegu, w pisanii. Troc. P. lot ptaka. Troc.*

Sędzia nie ma być P. w rozsądzaniu. Troc. **Prętko** bież, rób. Troc. **Prętkomówność**, **Prętkomówny**, **Prętkonogi**, **Prętkozawrzysty**, **Prętkość**. Troc. **Sidło prętkopomkie**. Troc. **Pobiegł** zaraz i narwał onego zioła pręcuchno pięknie pachnącego. Lubom.

Prętkowato przys. od **Prętkowaty**. L.

Prętkowaty *mający postać prętków*. L.

Prętny p. **Prątny**. <Od **Pręt**>

[**Prętować się**, **uje ś.**, **ował ś.**] *wypręzać ś.* <Od **Pręt**>

[**Prętowanie się**, **a ś.**, **blm.**] *czynność cz. Prętować ś.*

Prętowato przys. od **Prętowaty**.

Prętowaty p. **Pręciasły**. <Od **Pręt**>

Prętowie, **a**, **blm.** p. **Prącje**. <Od **Pręt**>

Prętowiec, **wca**, Im. **wce** min. *minerał z grupy sylkoidów, z grupy wernerytu, skapolit*. <Od **Prętowy**>

× **Prętownik**, **a**, Im. **cy** *ten, co prętami a różgami siecze*. <Od **Pręt**>

Prętowy przym. od **Pręt**: *Żelazo prętowe (= w prętach)*. Kółko prętowe u smuklerza, do kręcenia prętów smuklerskich. Mag. *Prętowe kule*, dwie połowice kuli złęczone, jak łańcuchowe kule. Jak. J. Szerokość prętowa. Łokcie są trojakie: kupieckie, prętowe i ziemne. Ustaw. Nie wzruszając miary prętowej starodawnej co do włók. Vol.

Prętówka, **i**, Im. **i** *żelazo prętowe*. <Od **Prętowy**>

Prężacz, **a**, Im. **e** *gór. rozpora, pryk, krowiowa sztuka drzewa rozpierająca słupki w szbach lub chodnikach*. <Od ***Prężać**, od **Prężyc**>

Prężec, **żca**, Im. **żce** p. **Praglec**. <Od **Prężyc**>

Prężenie, **a**, **blm.**, *czynność cz. Prężyc*.

Prężenie się, **a ś.**, **blm.**, *czynność cz. Prężyc ś.*

Prężnik, **a**, Im. **i** *gimn. przyrząd gimnastyczny, trapez*. <Od **Prężny**>

Prężnomierz, **a**, Im. **e** p. **Manometr**. <Prężny +-mierz, od **Mierzyc**>

× **Prężnopłynny** p. **Rozprężliwy**. <Prężny + Płynny>

Prężność, **i**, **blm.** rz. od **Prężny**. Fiz. = a) P., *rozprężliwość = zasadnicza własność stanu lotnego, sprężystość gazów i par, dążność ich do rozprzestrzeniania ś., a stąd darcie, ciśnienie, jakie wywierają na ściany naczyn, w których są zamknięte*. b) *stopień napięcia tej własności*: P. pięciu atmosfer. P. trzech kilogramów na centymetr kwadratowy.

Prężny I. *sprężysty*: *Zdławić ś. można w zakwiklanych, ugibających ś. a prężnych pręcicach, gałęziach. Tet.* 2. fiz.: *tyczący ś. prężności*: Siły prężne = *wywierające ciśnienie, utrzymujące ciała w stanie napięcia, naprężenia, energia potencjalna*: *Kocioł wysokoprężny, niskoprężny. Silnik dwuprężny, trójprężny i t. d.* <PRZĘG/PRĘG/PRĄG/PRĘŻ>

Prężyc, **y**, **ył**, † **Prużyć** *wypręzać, napręzać, wyciągać, natężyć*: *Moje prężone skrzydło. Przyb. A tutaj ciągle prężą sznury, ciągle was włoką w głąb. Słow. Wszystko, ku czemu ramiona pręży tęsknota, piękności spragniona, jest najpiękniejsze dopiero, gdy kona. Sf. Przen.: Zginie mi z oczu, gdy was chętką pręży. Chr. (= *podnosi, unosi, korci, rozpiera*). P. ś. I. *wypręzać ś., napręzać ś., wyciągać ś., natężyć ś., rozprostowywać ś.*: *Sznur ś. prężył i naszemi głowy plus-**

kał po wodzie. Słow. Słychać... jakoby struna przęcająca s. życie. Kon. Cały świat przeceykał z martwego śpiku i przeżył s. Reym. Objął ją potężnie i wpił s. tak mocno wargami w jej usta, że straciła przytomność, ale przeżyła s. coraz mocniej i zapamiętała cieżną s. ustami do jego ust. Reym. Przen.: Uciekł, choć s. przedtym nader przeżył. Jabł. (= *podnosił głowę, stawiał s. hardo, buńczuczyl s., junaczył s., nadrabiał miną*). 2. *paczyć s., skręcać s., związać s., krzywić s., wyginać s., wichrować s.*: Linja ta stolarska ma być na trzy palce szeroka, aby s. nie przeżyła. Sol. Gonty na dachu wnet s. przęją. Haur. 3. [Pręży a. przęży s. komu] = *piłno mu, śpieszy mu s., przypila mu*. <PRZĘG/PREG/PRAĞ/PREŻ>

† **Prężyna, y, lm. y l. sprężyna**: P. w zegarze, w zamkach. Troc. 2. *samolówka na ptaki*: P., t. j. siła u nagiętego do ziemi i zdradliwie wspartego drzewka, które tracone, nagle s. prostuje i porywa ptaka, dusi go i do góry z sobą unosi. Cyg. Zdr. **Prężynka**. <Od Prężyć>

Prężynka, i, lm. i p. Prężyna: Dostaniesz ich (jarząbków) i prężynkami. Cyg.

Pri p. Pry. Błaż. <Pr(aw)i>

Prior, a, lm. owie pierwszy, starszy, przełożony; opat, gwardjan, przeor w zakonie. <Łć. prior>

Priorat, u, lm. y majorat?: Prośba o zwrot dochodów z Ostrogskiego na Wołyniu prioratu. Rol. <Od Prior>

Priorytet, u, lm. y papier procentowy wypuszczany przez towarzystwa akcyjne z przyznaniem pierwszeństwa procentowi od niego przed procentem od innych akcji i przed dywidendą. <Nm. Priorität, Fr. priorité>

[**Priz, a, lm. y cena**. <Fr. prix>

[**Prizon, u, lm. y p. Pryzon**. <Fr. prison>

× **Proba, y, lm. y p. Próba**: Któremuś w każdej probie tak zaufał, jak sam sobie. Mick. Wige kto... twardy, nie ulegnie probie. Mick. A jeśli autor po zawilej probie... Mick. <Nm. Probe>

Probabilizm, u, blm. l. nauka, oparta na przypuszczeniach, na prawdopodobieństwie; metoda filozoficzna, podług której można osiągnąć tylko prawdopodobieństwo, nie zupełną prawdę. 2. *stan sumienia, które, opierając s. na uzasadnionych powodach, uważa rozsądnie, że czyn jaki jest dobry*. <Fr. probabilisme>

Probacja, i, lm. e l. próba klasztorna, nowicjat: Przyjęty był do klasztoru w ubiorze świeckim pierwszej jako gość, aby s. do probacji przyprawał. Skar. 2. *teza*: Czytano następnie tak zwane probacje frankistów, czyli tezy w liczbie siedmiu. Sul. <Łć. probatio>

× **Probálnia, i, lm. e piecyk probierski**. Troc. <Od Proba>

Probant, a, lm. ci p. Próbant: W chytrej świata był probantem szkole. Kulig. <Od Proba>

[**Probanta, y, lm. y p. Próbanta**. <Od Probant>

Probantka, i, lm. i p. Próbantka: Wierzaj mi, jestem w tych materjach P. L. Wdowa, już będąc stanu małżeńskiego probantką, wie, jak w tej mierze sobie postąpić. Haur. Już ja tego P., że trzeba rzeczy łagodzić, nie drażnić, żeby gorzej nie popsuć. L. Zrzekłam s. odtąd nosić probantki ubioru, wyprysnęłam s. w myśli wstąpić do klasztoru. L. <Od Probant>

[**Probantny, y, lm. y p. Próbantny**. <Od Probant>

† **Probata, y, lm. y praw. dowód, dowiedzenie**: Jasna P. Troc.

× **Probatyczny od próbowania, próbujący, próbny**: Pokazują dziś jeszcze w Jeruzalem miejsce, kędy sadzawka probatyczna była. Leon. <Fr. probatique>

[**Probent, a, lm. ci p. Próbant**.

× **Probiar, a, lm. rzy p. Probiarz**: Złoto powinny szacunek odbiera, miedź s. wydaje miedzią przez probiera. L. <Nm. Prober, Probierer>

Probiarzo, Probierny, Probierski, Próbny służący do próbowania, próbny: Kamień P., lidyjski = *czarny kwarc łupkowy, na którym złoto i srebro za potarcie zostawia rysę znamionną, służący do rozpoznawania stopnia czystości tych kruszców*: Staliście s. kamieniem probierczym. Mick. Ofiarowanie s. było kamieniem probierczym wielkości przed światem. Słow. Ożenić s., przejść przez ogień P. Krasz. Kran P. = *służący do brania z beczki próby plynu*. Ogier P. do rozpoznawania, o ile kłacze mają popęd piewowy, próbnik. Chir.: Nakłócie probierze a. próbne, × *zwiądne* (punctio probatoria). Igła probiercza = *służąca do nakłóć probierczych*.

Probiarka, i, lm. i p. Probówka. <Od Probierz>

× **Probiarkowy przym. od Probiarka**. Bakt.: Hodowla probierkowa. <Od Probiarka>

Probiernia, i, lm. e, Probiernia l. laboratorjum rządowe, w którym ustalają skład kruszców szlachetnych i wyciskają na nich próby, izba probierska. Przen.: Podług filozofji w. XVIII, użyteczność dotykalna a. głaszcząca przyjemność, oto są najwyższe probierne dobra moralnego. Szan. (= *probierze, sprawdziany*). 2. × *P. próbowanie, próba, doświadczanie*: Nikt s. nie wyda w swej postaci wiernie, chyba nań długiej użyjesz probierni. Nar. 3. *hut. laboratorjum, w którym odbywa s. oznaczenie metalu w rudzie*. <Od Probierzy>

Probierny p. Próbiarzo: Kłopot i niesmak probierne są piece, w których s. enota hartuje i czyści. Mor. A. Kamień P., na którym przez nacieranie doświadcza s. czystość i dobroć złota lub srebra, *lapis lydus*. Kluk. Nauka probierna, *docimasia mineralum*, uczy, jak rzeczy kopalne doświadczać, co i wiele czego w sobie mają. Kluk. † P., *ego, lm. i rz. p. Probiarz*: Moneta żeby przez urzędniki i probierne przysięgłe doświadczana była. Gostk. <Od Probierz>

Probierski p. Probiarzo: Piece chemiczne doświadczalne czyli probierskie. Krum. Krzemienie probierskie. Krum. Wino ludzkich serc P. kamień. Zabł. (a. × *probowny*). Szalki probierskie. Krum. Proch P. Jak J. Ważka probierska. Igły probierskie, próbki. Krum. Probierskie iglice, pręciki złote i srebrne oznaczonej próby, używane do pocierania na kamieniu probierskim. Łab. <Od Probierz>

Probierstwo, a, blm. hut. dział umiejętności hutniczej rozpoznawania jakości i wydajności rud, docymazja. Przen.: To są same przykłady wzięte pod P. nauk o języku, smaku i myśleniu. Śniad. (= *rozbiór*). <Od Probierz>

Probiarz, a, lm. e l. † P. p. Próbant: P. to wi-na doświadczony. Troc. 2. a. × **Probiar, † Probierny ten, co ocenia, o ile złoto i srebro jest niesfałszowane**: Probiarze, doглядacze, którzyby niesfałszowanej monety ostrzegali, w każdym mieście przełożono. Błaż. Moneta przez probierze uznana i doświadczona być ma. Troc. 3. *fiz. p. Areometr*. 4. *hut. = a) pracownik przy hucie*

w Olkszu, który dochodził czystości srebra i ołowiu i poświadczał ich próbę. b) robotnik przy piecu próbowym czyli trybowym, odciągający srebro od ołowiu, dopóki czystości czyli próby nie dojdzie. Łab. 5. tech. przyrząd z alkoholometrem, do próbowania, czy w wywarze destylowanym niema alkoholu. 6. a. Kryterjum, × Kryterjon przen. wskazówki a. oznaki służące za podstawę do wydawaniu sądu o czym, sprawdzian: Zmysły uważał (Epikur) nie tylko za źródło rozkoszy, ale także za P. prawdy. Świąt. <Nm. Probierer>

× **Problema** w lp. nieod., lm. ta, tów ni. p. **Problem**: P., zagadnienie. Ustrz. P. naukowe. P., gadka. Kn. Trudne P. <Gr. problēma>

Problemat, u, lm. y, × Problema w nauce; zagadnienia, zagadka, kwestja, zadanie do rozwiązania: P. poznania. P. kosmologiczny. Problematy praktyczne. <Gr. problēma, 2 pp. -atos>

Problematycznie przys. od **Problematyczny**. **Problematyczność**, i, blm. rz. od **Problematyczny**.

Problematyczny potrzebujący jeszcze dowiedzenia, nie dowiedziony, niestanowczy, niejasny, zagadkowy, wymijający, balaunty = wątpliwy, niepewny. <Gr. problēmatikós>

Proboik, a, lm. i prow. p. **Probój**.

Proboisko, a, lm. a prow. p. **Probój**.

Probojowy prow. przym. od **Probój**: Zamek P. = kłódka.

[**Probos, a, lm. owie**] p. **Proboszcz**. <Z **Proboszcz**>

[**Proboski**] przym. od **Probos, proboszczowski**: Odwiedzwszy dom P. i komendarski, wrócił ś. do powozu. Nar.

Probstewko, a, lm. a male, ubogie probstwo, parafijka. <Od **Probstwo**>

Probstwo, a, lm. a i. a. **Proboszczostwo** obowiązek, godność, stan proboszcza; posiadłość proboszcza: Dostał P. 2. plebanja, dom mieszkalny proboszcza; gospodarstwo proboszcza: Na uboczu wsi leży P. <Od **Proboszcz**>

Proboszcz, a, lm. owie i. dygnitarz kapituły katedralnej, mający pod jurysdykcją swoją mansjonarów; prepozyt: Proboszczowie parafjalni są, w których kościołach jest fundowany kurs a. ofejjum o N. Pannie, śpiewane przez mansjonarów. Kras. Prepozytów po prostu zowią proboszczami. Baz. Proboszczowie, mniemam, że byli szafarze a onych rzeczy sprawcy, któreby kanoniki od nauk odrywać mogli. Baz. 2. a. [**Probos**] ksiądz przełożony nad parafją: Oczekiwano proboszcza, a jak tu (na Śląsku) nazywają, fararza. Malin. P. wiejski = pleban. <Czes. probšt, Nm. Probst, od Łć. praepositus>

Proboszczostwo, a, blm. p. **Probstwo**. Pot. <Od **Proboszcz**>

Proboszczować, uje, ować być proboszczem: Luminarze kościoła ormiańskiego proboszczowali a. w Kamieńcu, a. w niedalekim Żwańcu. Rol. Księdza proboszczującego przy kościele katolickim. Jez.

Proboszczowanie, a, blm., czynność cz. **Proboszczować**.

Proboszczowski, × Proboszczy przym. od **Proboszcz**. I.

Proboszczowski, ego, lm. e rz. grunta proboszczów w jakim miejscu. <Od **Proboszczowski**>

Proboszczunio, a, lm. owie piesz. **Proboszcz**: Zapewne, ludzieby gądali: Mój proboszczunio. Krasz. Odejdź! pomodlę ś. jeszcze z Agnieszką,

nim P. po moją duszę przybędzie. Byk. <Od **Proboszcz**>

× **Proboszczy** p. **Proboszczowski**. Troc.

Proboszczysko, a, lm. a m. i ni. biedny, pocziwy proboszcz: Jedyny opiekun jej, P. pocziwy umarł. Krasz. <Od **Proboszcz**>

Probować, uje, ować i P. ś. p. **Próbować**.

Probowanie, a, blm., czynność cz. **Probować**. **Probowanie się, a ś., blm., czynność** cz. **Próbować ś.**

Probowny i. × P. p. **Probowny**. 2. Kamień P. = kamień probierski. 3. hut.: Piec P. = służący do odciągania srebra od ołowiu, a najęcy sklepienie nakształt jarmułka, ruchome, zawieszony na łańcuchach, piec odciągalny, trybowy, trajbowy. <Od **Probować**>

Probój, oja, lm. oje i. skobel do zamknięcia na kłódkę, do przybicia łańcucha i t. p. 2. młot spiczasty do przebijania dziur. Łab. Zdr. **Proboik**. Zgr. **Proboisko**. <Ros. probòj>

Probówka, i, lm. i rurka ze szkła cienkiego, z jednej strony zamknięta, używana w pracowniach chemicznych i lekarskich do próbowania odczynów, epruwetka, probierka: Zabić mikroby bardzo łatwo w probówce laboratoryjnej. Oehor. <Od **Probować**>

× **Probunek, nku, blm. p.** **Próbowanie**: Abraham, Dawid i inni ojcowie nasi bez probunku nie byli u Boga. Sul. <Od **Probować**>

[**Proc, a, lm. e**] p. **Proca**.

Proca, y, lm. e i. a. [**Proc**]=a) a. † **Prok** narzędzie niegdyś używane do miotania pocisków: Proce małe ręczne. Proce wielkie czyli maszyny szturmowe. Proki, jak je zowie Długosz, albo proce na dziwy wielkie, nasi nasadziwszy, kamienie wielkie do miasta miotali. Biel. M. P. wojenna staroświecka, murowa wielka, funda talentaria. Kn. P. pospolita mała. Kn. Rzucac, ciskać, miotać z procy. Proca bić, z procy ciskać. Kn. Posprawiał Ożjasz wojsku tarcze i proce na ciskanie kamienia. Leop. Proce nawiazane. Troc. P. ręczna, nawiazana na toporzysku. Troc. Ciągnie spieszno, jak z proce rzucony kamień a. jak lot strzały wypuszczoney. Bardz. Każdy na plecach ma łuk, strzał secinę, za pasem palkę i proce skórzaną. Krasz. Jak z procy = nagle, szyhko; jak filip z konopi, ni stąd ni zowąd; w lot, jak z rękawa, jak z bicza trzasi, na poczekaniu: Jak go zoczył, jak z procy do niego skoczył. Lubom. Na każde zapytanie dał odpowiedź z procy. Min. b) rzenień do spinania kłamy u chomąt, spinak. 2. chir. rodzaj opaski nakładanej na głowę, szczękę dolną a. piętę (funda capitatis, maxillae, calcis). <PRO-C/PROK>

Procarski przym. od **Procarz**.

Procarstwo, a, blm. i zajęcie, rzemiosło procarzów. 2. zb. procarze, procownicy. Sl. wil. <Od **Procarz**>

Procarz, a, lm. e, Procownik, † Procewnik, Procnik ten, co rzuca pociski z procy: P. balearski. Obtoczyli miasto procarzmi, a wielką część go zburzyli. Leop. <Od **Proca**>

[**Procasja, i, lm. e**] p. **Procesja**. <Z **Procesja**>

× **Procedencja, i, lm. e, × Procesja** pochodzenie, ród, rodowód: I teraz jeszcze znajdują ś. tego nazwiska, niewiadomo jednak, czyli teje samej procedencji. Nies. Herbu i procedencji Józefa Borowskiego, stolnika. Nies. Procedencje szklancicy miodu. Syrok. <Od Łć. procedens, 2 pp. -ntis, od procedere>

Proceder, u, lm. y l. *zajęcie, sposób do życia, handel, rzemiosło, profesja, fach, kunszt*: Zajmuje ś. procederem rzeźnictwem. Nie zostawał dla niego inny P. do życia, jak pójść na służbę do majątniejszego. Kraus. (= *sposób do życia*). Niebezpieczny prowadzicie P. Sienk. My ś. chłopskim procederem nie bawim. Sienk. Zbyt wiele lat spędził na procederze z Tatary. Sienk. Żart.: Przystąpmy do rzeczy, dotyczącej małżeńskiego procederu. Korz. 2. † P. *postępek, postępowanie*: Kto na świecie kiedy słyszał o tym procederze! Skar. W tym procederze żadnej nie widzę słuszności. Troc. 3. p. **Proces** (sądowy): Ażeby ś. przez ten P. prawu ich nie uwłoczyło. Nies. Sama prawie wszystkie prawne opędzala procedera. Mat. < Nm. Prozedur, Fr. procédés >

Procederalny p. Procederowy.
Procederant, a, lm. ci p. **Procederzysta**. < Od Fr. procédant >

Procedernik, a, lm. cy p. **Procederzysta**: Już też i miary nie ma, skoro i procederników białamuci. Sienk. < Od *Procederny, od Proceder >

Procederować, uje, ował prowadzić proceder, zajmować ś. procederem. < Od Proceder >

Procederowanie, a, blm., czynność cz. Procederować.

Procederowe, ego, blm. oplata, podatek od procederu: P. pobierano od różnych procederów, handłów, rzemiosł. Paw. < Od Procederowy >

Procederowy, Procederalny przym. od **Proceder**: Podatek, konsens P. Miał wielkie zaufanie i wielkie poważanie pomiędzy wszystkimi klasami ludności przemysłowej i procederowej w Poznaniu. < Od Proceder >

Procederzysta, y, lm. ści, Procederent, Procedernik ten, co prowadzi jaki proceder, co ś. nim zajmuje: Przy rozszerzeniu ś. solidarności obrońców przysięgłych przynajmniej niektóre gatunki procederzystów będą od razu poskromione. < Od Proceder >

Procederzystka, i, lm. i forma ż. od Procederzysta.

Procedura, y, lm. y praw. postępowanie sądowe przy prowadzeniu spraw, przepisami postanowione: Obecna P. wymaga dowodów piśmiennych. W tajemnej procedurze rosyjskiej oskarżeni nie mają sposobu bronięcia ś. Mick. Żart.: Po skończonej procedurze puryfikacji nosa rozpoczynał dalsze wywody. Kraus. < Nm. Prozedur, Fr. procédure >

Proceduralny p. Procedurowy: Akta proceduralne. T. K. Formalności proceduralne. Sprawa powyższa została pod względem proceduralnym zupełnie wyczerpana. < Od Procedura >

Procedurowy przym. od **Procedura; Proceduralny**.

[**Procem**] p. **Przeciw**.

[**Procemko**] p. **Przeciw**.

Procencik, u, lm. i p. Procent: Procenciuki rosnać będą. Fred. A.

Procent, u, lm. y, a ! nieod., [Precent], Odsetka, † Posetne l. *dochód a. wynagrodzenie od kapitału pożyczonego, obliczony od każdej setki, × lichwa*: Dać, oddać, pożyczyć pieniądze na P. Obliczyć, odliczyć P. Płaci lichwiarskie procenty. Cały dochód zjadają procenty. Nizki, wysoki, wygórowany, nadmierny, lichwiarski, nieprawy P. P. prawny. P. prosty i składany. Procenty rosnać, a tu niema z czego opędzic nawet bieżących wydatków. Procenty narastają.

Żyć z procentu (= z dawania na P.). Płacić mu tylko pięć P. (!, zam.: procentów). To ś. równa trzem P. (!, zam.: procentom) od całej sumy. Akcje dały akcjonariuszom dziewięć P. dywidendy. Orzesz. (!, zam.: procentów). P. pięć od sta. a piąty P. Przen.: Uczyć ś., wyglądać (i t. p.) o sto P. (= procentów) lepiej (= sto razy, stokroć, bez porównania, daleko lepiej). 2. *dochód, zysk czysty*: Przedsiębiorstwo nie przynosi procentu. Przen.: Oddał mu z procentem (= z naddatkiem, z nasypką). 3. *liczba części, jednostek, przypadająca na każde sto części jakiej całości*: Wino to zawiera 10 procentów spirytusu. W zwyczajnym stanie miewa ona w sobie zwykle 13 do 16 P. (!, zam. procentów) wody, a w suchym powietrzu ma jeszcze 7 do 11 P. (!, procentów). P. urodzeń jest znaczniejszy od procentu śmiertelności. Zdr. **Procencik**. < Od Łć. pro + centum >

Procentować, uje, ował l. × P. oplacać, wiszcząć, wnosić procent. 2. i P. ś. *przynosić procent; dawać zyski, oplacać ś.*: Kapitał procentuje. Nawet żebacy opuszczają stanowisko, nie procentujące wieczorem. Krasz. Talent procentuje. < Od Procent >

Procentowanie, a, blm., czynność cz. Procentować.

Procentowanie się, a ś., blm., czynność cz. Procentować ś.

Procentowicz, a, lm. e żart. ten, co daje pieniądze na procent, co żyje z procentu, pomnażający fortunę procentami; lichwiarz: W miasteczku, zamieszkanym przez emerytów, procentowiczów... formuła życia jest prosta. Krasz. < Od Procentowy >

Procentowy przys. od Procentowy: Ludność pracująca przy roli zmniejsza ś. wszędzie P.

Procentowski, i, blm. stosunek procentowy do całości, procent, stopa procentowa: P. cukru w buraku. Udzielanie przez cukrowników nasion buraczanych tylko o wysokiej procentowości cukru. < Od Procentowy >

Procentowy przym. od **Procent**: Stosunek P. Stopa procentowa (= oznaczona wysokość procentu). Papiery procentowe.

Proces, u, lm. y, [Preces, Procesja] l. *przebieg, tok, wywiązywanie ś. jednej fazy z drugiej, przetwarzanie ś., stopniowy rozwój; przechodzenie stopni pośrednich w drodze do rezultatu pod wpływem sił przyrodzonych, działających na psychiczny ustrój człowieka, a. fizycznych, sprzeczających przemianę i rozkład materji; postępowy rozwój kolejnych stanów, przez które przechodzi dane ciało; szereg zmian kolejnych, będących z sobą w związku przyczynowym, którym podlega dane ciało; szereg następujących po sobie reakcji chemicznych, zachodzących wśród tych samych substancji, tworzących jedną całość*: W gorące nie należy marzyć, ale chłodno wykonywać... choć często i przeciwny P. ś. trafia. Krasz. Zdania ś. krzyżują i wależą, a ostatecznie z tego prądów tysiąca powstaje chaos: jest to najwyraźniejszy P. rozkładowy. Wszysey równi jesteśmy wobec matki ziemi, każdego z nas czeka P. rozkładowy. P. chemiczny. P. eukrowania krochmalu. P. słodowania. P. djastatyczny. P. trawienia. P. gruźliczy. 2. *praw. akcja sądowa, sprawa, przebieg, tok sprawy sądowej, postępowanie sądowe, spór przed sądem*: P. o zabójstwo, o rabunek, o zdradę stanu. Mieć, wygrać, przegrać, wytoczyć, prowadzić P. P. jest to prowadzenie sprawy podyług przepisane prawem porządku. Kras. A. P., postępek prawny, sprawa, prza, prawo z kim,

Kras. P. cywilny litewski Aleksandra Korowickiego, r. 1826. P. karny, kryminalny. Nieraz w ich imieniu trwał P., aż wygrali w szóstym pokoleniu. Mick. Poco P.P. sprawa jak dzień czysta. Mick. Że pułkownik wilk sławny, toć tylko z rabunków i z procesu, co zrobił owemu jagniątku. Mick. Wedle tego planu P... znowu ś. począł. Krasz. Dziś może dopiero P. ten wyrokiem wnuków ś. zakończy. Krasz. P. kanoniczny. P. kanonizacyjny, beatyfikacyjny. P. rozwodowy. 3. †P. *rozkaz, polecenie*: JW. JKs. biskup poznański wyda P., aby duchowni do tak potrzebnej zabierali ś. pracy. Wej. Komisja prosiła biskupa o P. po całej djecezji, wrażliwej w umysły pospólstwa spokojność wewnętrzną, winną podległość i uszanowanie panom. T. K. <Łć. processus>

Procesja, i, lm. e, [Procasyjá, Procesyjá, Procesy], **Procesyjá**, **Procesyjá**, **Procesyjá**, **Procesyjá**, **Procesyjá**, **Procesyjá**, **Procesyjá** i. *uroczysty pochód duchowieństwa i wiernych z krzyżem i obrazami św., wśród śpiewów i dźwięku dzwonów*: P., uroczysty obrządek kościoła katolickiego, którym duchowieństwo i lud zgromadzony wyznaczono miejsce z śpiewaniem obchodzą. Kras. Obchód, albo P. około cerkwi, ma być na wspak. Sak. Od kościoła do kościoła z procesją chodzimy. Hrb. P. idzie albo prowadzi Sakrament Najśw., albo umarłego. Kn. Z procesją gdzie idą. Troc. Isć, chodzić z procesją a. za procesją. Wystąpić naprzeciw komu z procesją. P. w Boże Ciało. Troc. P. w Krzyżowe dni. Nabożeństwo uroczyste z wystawieniem Najśw. Sakramentu, z kazaniem, z procesjami. Przen.: *dlugi szereg interesantów, gości*: Ten sklep ma powodzenie: idą doń kupujący procesją (= *jeden za drugim, nieprzerwanym pasmem, ciągnąc, ordynkiem*). 2. ×P. p. **Procedencja**: P. Duchą św. Kras. 3. astr. p. **Popzedzanie**. <Łć. processio>

Procesjonalnie przys. od **Procesja**, z *procesją*, w *procesji*: Ks. biskup udał ś. na grób P.

Procesjonalny przym. od **Procesja**: Pochód P. <Od **Procesja**>

Procesomanja, i, bfm. *manja procesowania ś., pieniacz*: P. szlachty podlaskiej. <Proces + Manja>

Procesować, uje, ował kogo = *prować* przeciw komu *proces*, *ciągnąć go po sądach*: Szlachta drobna, lecz zasobna, krzywo pisze, prosto orze, procesuje, strzeże kopców, lasy pali, Boga chwali i hoduje walnych chłopców. Syrok. P. ś. *prować proces*, *prować ś. z kim*. <Od **Proces**>

Procesowanie, a, bfm., *czynność cz. Procesować*.

Procesowanie się, a ś., bfm., *czynność cz. Procesować* ś.

Procesowicz, a, lm. e *człowiek mający skłonność do procesowania ś., pieniacz*: Wawer piwa sobie kazał dać i z procesowiczami wdał ś. w długi rozhowor o ich pretensjach i sporach. Rodz. Utrwaliło ś. wyobrażenie o margrabim, jako o twardym arystokracie, procesowiczu i potrozie pieniaczu. Spas. <Od **Proces**>

Procesowy przym. od **Proces**: Koszta procesowe (= *sądowe*).

[**Procesyj**, i, lm. e] ż. p. **Procesja**. <Z **Procesja**>

[**Procesyjá**, i, lm. e] p. **Procesja**.

Proch, u, lm. y l. a. [**Prah**, **Parch**, **Prok**] *kurz gruby, miał, pył, paproch, okruszyna*: Uśmierzyła ś. jest w prośce dusza nasza. Ps. flor. Na niewdzięcznych Żydów Paweł P. z nóg swych o-

trząsał. Skar. Nim ś. z prochu otrząsnęła hosudaryni, przyjechali ją witac wszystkie dumni bojarowie i kniaziowie. Niem. S. Boś jest P. i w P. ś. obróciśz. Wuj. Proch-és, z prochuś wstał, w P. ś. obrociśz. Pot. Są ci, co ś. w Olimpie prochem przekurzają, którzy na prędkich kołach do zamku biegają. Li. Starłbym go na P. L. Niech nieprzyjaciel górę ma nade mną, niech mię w P. zetrze. Kochan. U nas brat nasz, jak P. pod nogą. Sekl. Raczejby gardła dali, niżby pana miał z jakiej strony i zły P. zalecić. Rej. Ludzka cześć i chwala w niwecz ś. rychło odmieńa, a prawie w P. ś. obraca. Orzech. Jako gwałtowny wieher niezgoniony P. po powietrzu niesie. Kochan. Jako P., który rozmiata wiatr z wierzehu ziemi. Wuj. Wróci ś. P. do ziemi, z której był, a duch wróci do Boga, który go dał. Wuj. Jako P. od wiatru, rozwiani są. Skar. Berło ich i korona prochem śmiertelnym przypadły. Birk. Jaśnieje cnota jego, choć w grobowym prochu. Koch. W. Na niego wy i prochu paś nie dopuszczacie. Smotr. W P. ś. rozsypać. Wiele czego, jak prochu. Kn. (= *jak piaseku, jak maku*). Jak prochu tam pieniądze. Troc. Jak prochu tam ludzi. Troc. P. od zgrzebiał. Troc. Pełno prochów pływa w herbacie. Jakis P. wpadł mi w oko. Nie mogliśmy rozeznac dla wielkiego tumanu z prochów. Dyak. Pospolicie, gdzie ludzie idą, P. a kurzawa stawa, to jawny znak. Tarn. J. [Utluc co na P.]. Prow.: *Plaszcz podróży od prochu* (= *od kurzu, od pyłu*). Słońce spali na P. trawę. Sienk. (= *na popiół*). Wszystkie jej nadzieje rozsypały ś. w P. Sienk. Ona (śmierć) zsiadać im z państwa i z majestatu chwyci ich i z stolicy ozdoby ich każe, i posadza ich w prochu i w ziemi, i zdejmuję z głowy ich koronę. Skar. On w P. poletpać cię może. Rzew. Grafiowie siedmiogrodzcy, klęcząc przed panem Potockim, Lubomirskim i Czarnieckim, w prochu żebali o litość. Sienk. (= *w poniżeniu, w skrusze, w pokorze*). [Ani prochu, ani dymu]=*ani tabaki nie zażywa, ani lutki nie pali*. 2. P. a. prochy ludzkie = *popioły, szczątki, zwłoki*: Przed śmiertelnym prochem oka nie zmrużyła. Troc. Na jednym gdybyś stósie ciała palił, poszłyby prochy w rozdwojenie, rozstrzygłyby ś. zawzięte płomienie. L. Ale twoje, synku mały, w P. ś. rączki rozsypały. Brodz. Prawda! jam wskrzeszał prochy ojców stare. Krasin. Święty Bóg króla grób owinął w noc, a kwiaty ducha wciąż czekają jeszcze, aż z łądów trysną ros ożywych deszcze, by je przemieniać na czynów owoce. U tych prochów. u mogiły, będą wieki szukać siły. Kon. 3. Proch strzelniczy = *mieszanka saletry, siarki i węgla*: P. rusznicy, działowy. Troc. P. ruśniczy, strzelecki, puszkarski. L. P. drobnoziarnisty, gruboziarnisty, przyrmatyczny. P. małodymny. P. wynalazł w r. 1380 Bartold Schwarz. Papr. Pistolety prochem tylko były nabite. L. P. bezdymny. Przen.: *Jeszcze prochu nie wachał* (= *nie był na wojnie, w ogniu*). Nie lubi prochu wachać (= *nie lubi wojny; tchórz*). Strzelać bez prochu (= *łgać, kłamać*). On prochu nie wymyślił (= *łgał, człowiek niepomysłowy*). P. do rozsądzania skał przy robotach górniczych. Wysadzić co prochem. Prochy (lm.): *amunicja, zapas prochu i kul; mina, miny*: W prochy i śpiżę opatrzyć fortecę. Troc. Skoczył w dół do lochów; dobrze, rzecze generał, nie odda im prochów. Mick. Wiedzieli mieszkańcy Głuchowa, kiedy i gdzie prochy, to jest miny, mają być podłożone. Rol. Przen.: *Prochy stracił z młodu*. Troc. (= *zapal*,

ogień młodzieńczy). 4. †P. do krzesania ognia = próchno, żagiew. Kn. P. (próchno) do krzesania ognia. Troc. 5. [P.] *choroba oczu u bydła, katarakta; choroba oczu u koni; paskudnik*. 6. [P.] *rozdzienie u krowy*. 7. hut. P. węglowy = *miel węglowy do posypywania, czyli prochowania modeli odformowanych*. Zdr. **Proszek, Proszeczek**. <PROCH/PROSZ/PIERZCH/PIERSZ/PARCH>

[Procha, y, bfm.] *prośba, zebraniina: Iśe na prochę*. <Zgr. od Prośba>

[Prochać, a, ał] *niszczycie ubranie*. <Od Proch>

[Prochanie, a, bfm.] *czynność cz. Prochać*.

[Prochloryt, u, lm. y min.] *minerał z gromady sylikoidów, z grupy chlorytu*. <Gr. pró + Chloryt (=chloryt najpierw poznany)>

[Prochniak, a, lm. i] *drzewo spróchniałe*. <Od Próchno>

[Prochniaty] *spróchniały*. <Od Próchno>

Prochować, uje, ował i. hut. *posypywać modele odformowane mielim węglowym*. 2. węgl. *obsypywać mielerz z wierzcim mielim węglowym, to jest dawać obsypkę na darniowaniu*. <Od Proch>

Prochowanie, a, bfm., Prochówka *czynność cz. Prochować*.

[Prochowe, ego, bfm. rz.] *nagroda pieniężna, którą strzelec za ubitego zwierza dostaje, strzałowe*. <Od Prochowy>

Prochowsko, a, lm. a *kupa prochu, kopiec, mogiła, kurhan: O duchu! ale ty w tych prochowskich nie cały! Słow.* <Od Prochowy>

Prochownia, i, lm. e l. a. Prochownica *fabryka prochu, młyn prochowy: Młyn z stępami do robienia prochu, alias P. Chm. B. 2. magazyn, skład prochu. 3. więzienie w dawnej prochowni w Warszawie: Siedział w prochowni. Zgnijesz w prochowni! Dłużnika, nie mogącego wksłu optać, do prochowni zapakują. L. Żart.: Marszałek dał mi stół i stancję darmo w prochowni. L.* <Od Prochowny>

Prochownica, y, lm. e l. p. Prochownia: P. *młyn prochowy. Troc. 2. puszka, róg na proch strzelecki. Alb. 3. †P. piasecznica, piaseczniczka.* Zdr. **Prochownicza**. <Od Prochownik>

Prochownicza, i, lm. i p. Prochownica: Na stole pisarskim ma być kałamarz, P., pióra i t. d. Haur.

Prochownik, a, lm. cy l. fabrykant prochu strzelniczego. Troc. 2. pog. ten, co siedział w prochowni, wysiadujący po prochowniach = zbrodniarz, kajdaniarz: Ty prochowniku! <Od Prochowny>

× **Prochowny p. Prochowy: P. kamień. Sien.** <Od Proch>

Prochowy, × Prochowny *przym. od Proch: Młyny prochowe. Jak. J. Magazyn P. Jak. J. Miarki prochowe, pudełka wałkowej postaci, blaszane. Jak. J. Mączka prochowa, proch miałko rozarty i przesiany. Jak. J. Dozorca P. Kiszka prochowa, a. zapalnicza = woreczek długi a wązki, napelwniony prochem, jako mina.* <Od Proch>

Prochówka, i, lm. i l. [P.] duża, ciemna chustka perkalowa w deseń turecki. 2. bot. p. Purchawka. 3. p. Prochowanie. <Od Prochowy>

× **Prochrystum**, nieod. *flaszeczka z troczą krwi męczennika, złożona w trumnie na jego wiersiach, z literami: P. Chr. (=Pro Christo): Przynoszą mu P. Śł. wil.* <Łé. pro Christo>

[Proci] i. p. **Przeciw**: *Ludzie tu i Bóg P. mnie.* Tet. 2. p. **Prociw**. <Czes. proti>

[Prociem] i. p. **Przeciw. 2. p. Prociw.**

[Procim] p. **Przeciw.**

[Procimko] p. **Przeciw.**

[Prociumu] p. **Przeciw.**

[Prociw] p. **Przeciw.** <Czes. protiv>

[Prociwa, y, lm. y, Prociwień] *przekora, przechyla, sprzeka.*

[Prociwić się, i ś., it ś.] p. **Sprzeciwiać ś.**

[Prociwienie się, a ś., bfm.] *czynność cz. Prociwić ś.*

[Prociwień, wnia, lm. wnie] p. **Prociwa.**

[Procmu] p. **Przeciw.**

Procnik, a, lm. cy p. Procarz: *Gdy ś. do gór przybliżyli, wyszli przeciwko im procnicy. Wuj. P., okręciwszy koło głowy procę z kamieniem, puści jeden koniec. Papr.* <Od Procnny>

Procnny, Procnowy *przym. od Proca: P. raz, proczne uderzenie. Kn.* <Od Proca>

Procowaty do procy podobny. Chir.: *Opaska procowata (vinetura fundiformis).* <Od Proca>

Procownik, a, lm. cy p. Procarz: *P. kamienie z chybkiej wypuszcza procy. Troc. Oddziały łączników i procowników. Choiń.* <Od *Procnowny, od Proca>

Procnowy p. Procnny. L. <Od Proca>

[Proców] p. **Przeciw.**

[Procówmko] p. **Przeciw.**

[Procz] p. **Próc.**

Proczanin, a, lm. anie: *Kmiecie gromady wynosiły ś. na Ruś Czerwoną, większość jednak życzyła sobie za Dniepr; kozacy ich proczanami zwali. Rol.* <Ukr. pročanin>

[Proczki, ek, bfp.] *ucieczka włościian z rodzinnej wsi i tulanie ś. po innych wsiach, parafjach, powiatach.* <Ukr. prički, lm. od prička>

[Prodlenie, a, bfm.] *czynność cz. Prodlić.*

† **Prodlenie się, a ś., bfm., czynność cz. Prodlić ś.**

† **Prodlić, i, it i †P. ś. p. Pruć:** *Chłopiec ziemię prodlł, arat. Zebr. Prodląc bałwany morza głębokiego, scindens. Zebr. Tam prodlł morze, uśiadłszy w okręcie wiohrom na wstręcie. Klon. Pożegnany okręt sztaba woły prodlł. Zebr.* <Od *Prodlō, POR / PRO / PRŌ(PRU): por. Pruć z Próc>

Prodrom, u, lm. y l. słowo wstępne, prospekt pisma lub dzieła. 2. patol. zwiastun, objaw, symptom poprzedzający, zapowiadający chorobę. <Gr. pródromos>

Producent, a, lm. ci ten, eo produkuje, dostarcza produktów; wytwórca: P. wełny, herbaty. Pośrednik między producentem a konsumentem. Wiodący handel a. upadać musieli a. mniej dogodne dla producentów ofiarować warunki. Krasz. <Łé. producens, 2 pp. -ntis, od producere>

Produkcja, i, lm. e l. produkowanie, wytwórczość, holowla, uprawa: P. buraków upadła. P. zboża jest głównym źródłem dochodu w naszym kraju. 2. zb. ogół rzeczy wyprodukowanych, produkty, plody, wyrobki: P. naszych fabryk przedstawia ś. na wystawie świetnie. Różnicę między owemi wiekami i terażniejszym ukazują produkcje obojga. Niem. 3. popis, sztuka prezentowana, produkowanie ś.: Produkcje sceniczne, cyrkowe, koncertowe. 4. praw. podanie z dowodami, złożone delegowanemu do sporządzenia proporcjonalnego podziału lub uporządkowania hipotecznego, o korzystne pomieszczenie w planie. Śł. wil. <Łé. productio>

Produkcynje *przys. od Produkcynny: Zająć ś. P.*

Produkcyjność, i, blm. rz. od **Produkcyjny**: P. pracy. P. wydatku. Zwiększona P. gospodarstwa. Zaczynijmy od strony materialnej w tej produkcyjności. Spas.

Produkcyjny przym. od **Produkcja**; **Produktyw-ny** = a) *tyczący ś. produkcji, wytwórczy, wydajny*: Siła produkcyjna gospodarstwa. Zdolność produkcyjna fabryki. Koszt P. = użyty na cele produkcji. b) *nieuderzany, owocny, dochodny, wychodzący na korzyść, użyteczny, oplacający ś.*: Zajęcie produkcyjne. <Od Produkcja>

Produkować, uje, ował I. *zajmować ś. produkcję, wytwarzać, wyrabiać, wydawać, dostarczać*: Fabryka ta produkuje wyroby żelazne. Produkuje jedwabniki w swym majątku (= *hoduje*). Polska produkuje wiele zboża. 2. P. sprawę = *przedstawiać ją sądowi, wnosząc ją do sądu, wytaczać ją przed sąd, wyjaśniać bieg sprawy*. Śl. wil. P. ś. z czym = *popisywać ś., występować z czym*: P. ś. z deklamacją, z grą. P. ś. na scenie. <Od Łć. *produceo, producere*>

Produkowanie, a, blm., czynność cz. **Produko- wać**.

Produkowanie się, a ś., blm., czynność cz. **Produ- kować ś.**: Chęć produkowania s. z elukubracjami. Krasz.

Produkt, u, lm. y I. *wszystko, co ziemia za współdziałaniem człowieka w postaci przyrodzonej lub mało przekształconej do użytku jego wydaje; plód, wyrób*: Produkty surowe (= *materiały dostarczane przez przyrodę*). P. samorodny, niekunsztowny. L. Produkty spożywcze. Produkty wiejskie = *plody ziemne, np. ogrodowiny, owoce*. Produkty ziemi, owoce, pożytki, urodzaje. L. Najcenniejszym kraju polskiego produktem jest wszelkiego gatunku zboże. Skrzet. P. przechodowy = *produkt w fazie fabrykacji*. Produkty uboczne fabrykacji. Produkt = wyroby kruszcowe z wielkich pieców fryszerski, walcowni i t. d. P. zacierowy. 2. *przen. wytwór, dzieło, owoc, skutek, rezultat*: P. wyobraźni. P. czynności jakiej. 3. *eukr.*: Drugi P. a. rzut = *odcinek przy rafinowaniu masy cukrowej*. Trzeci P. = *odcinek od masy cukrowej, zgotowanej z drugiego produktu*. 4. *f.P. mat.* liczba z mnożenia dwóch liczb powstająca, rezultat mnożenia, iloczyn. Sol. 5. *praw. prow.* pierwszy głos powoda na sprawie sądowej (na który można oczekiwać repliki), induct: Zastałem w Mińsku już sprawę moją przywołaną i już po produktach będącą. Mat. Po ekspedjowanych duktach, inkwizycjach, produktach i replikach następowały decyzyje. Mat. <Łć. *productus*>

Produktowy przym. od **Produkt**: Handel P. Zaprorowadzenie ścisłego nadzoru nad giełdą produktową. Donim.

Produktywnie przys. od **Produktywne**, *produkcyjnie*.

Produktywność, i, blm. rz. od **Produktywne**, *produkcyjność*: 23,835,261 otrzymamy jako kwotę rocznej produktywności przemysłu górniczego. Szaj. W.

Produktywne p. **Produkcyjny**. <Fr. *productif*>

† **Prodcycja**, i, blm. *zdrada*: Sądzić ma rokosz, senatory i urzędniki o arogancją, assentacją i perfidją, — sądzić bracią o prodcyją. Remb. <Łć. *proditio*>

× **Proemjum**, w lp. nieod., lm. a, ów I. *początek, wstęp mowy a. poematu*: Jan Dombrowka do wstępów, do proemjów, do każdego listu... wygotował commentarius. Lel. 2. *rodzaj drobnych*

poezji lirycznych intonowanych przed większym hymnem. 3. *przegrywka w muzyce*. <Łć. *prooimium*, Gr. *prooimion*>

Profan, a, lm. *owie a. i I. ten, co nie jest poświęcony danej nauce a. sztuce; nie wtajemniczony, nie biegły w niej; nie znający ś. na czym, ignorant*: Są rzeczy, których wywieszać ś. nie godzi przed oczyma profanów... obudziły śmiech, choć zrodziły łzy krwawe. Krasz. <Łć. *profanus*>

Profanacja, i, lm. e *profanowanie, sprofanowanie, zniewaga*: P. kościoła. P. najświętszych uczuć. Gdy czasem doleciały ją dźwięki fortepjanu, na którym niegodziwie grano, wsluchiwała ś. w tę profanację i — płakała. Krasz. <Łć. *profanatio*>

Profanator, a, lm. *owie a. orzy ten, co dopuścił ś. a. dopuszcza ś. profanacji*. <Łć. *profanator*>

Profanatorka, i, lm. i forma ż. od **Profanator**. **Profanka**, i, lm. i forma ż. od **Profan**: Zartowniś stołeczny dał im nazwy, dzieląc je na lewitki i profanki. Dzierz.

Profanować, uje, ował I. *gwałcić świętość; znieważać, bezczęścić, plugawić, odzierać z uroku świętości przedmioty religijne, kościelne; obracać je na użytek świecki, pospolity*: Domy boże burzyli a. profanowali. 2. *powiewierać, pospolitować rzeczy zasługujące na cześć, uszanowanie, ubliżać im*: P. wstyd, sztukę. <Łć. *profanare*>

Profanowanie, a, blm., **Profanacja** czynność cz. **Profanować**: Ladajskie malowidła są profanowaniem rzeczy świętych.

† **Profecja**, i, lm. e *przepowiednia, wróżba, proctwo*: P. twoja, księże kapelanie, weźmie swój skutek. Dyak. <Łć. *prophetia*, Gr. *prophēteia*>

† **Profekt**, u, lm. y *postęp, progres, pożytek*: Ksiądz oficjal, pobaczywszy niemały w naukach P., pragnął tego po nim, aby został kapłanem. Szaj. Wziętem od niego (mistrza) niezły P., mam jeszcze i raptury jego. Knut. <Łć. *profectus*>

Profes, a, lm. *owie zakonnik, który złożył ślubny uroczyste*. Kn. <Łć. *professus*>

Profesat, u, lm. y *klasator, w którym składają profesję, gdzie przyjmują profesów*: Po wielkich rozprawach zgodzono ś. na dwa inne nowicjaty w Międzyrzeczu i Kownie, i postanowiono profesaty w Olszanach i Przemyślu. Bart. <Łć. *professatus*>

Profesja, i, lm. e, [Profesyj] I. *publiczne wyznanie wiary; publiczny ślub zakonnika po czasie nowicjatu czyli próby, który go nierozdzielnie do zgromadzenia zakonnego wciąga*: Składać profesję. Profesją uczynił. Troc. Wy, zakonnicy, apostata mi jesteście, od religji, i profesji, i reguły, i przysięgi, i czerniectwa swego. Smotr. 2. *powołanie, stan, zawód, fach, rzemiosło, zajęcie, zatrudnienie*: Być krawcem z profesji. Powołanie rzemieślnicze, P. rzemieślnicza. Troc. Każdy w swojej profesji powinien być doświadczonym. Lubom. Człowiek jakiegokolwiek profesji nie powinien ś. wstydzić jej. L. Przen.: *zamłotowanie, oddanie ś. czemu, robienie z czego profesji*: Wypieszony dla wdzięku, wyrósł na Antinousa z profesji. Krasz. Mie można go było nazwać graezem z profesji. Krasz. <Łć. *professio*>

Profesjant, a, lm. ci p. **Profesjonista**: Czy to P.? Jaki on tam P.!; postaniec był, nie żaden P. Kon. <Od Profesja>

Profesjonalista, y, lm. ści p. **Profesjonista**. <Od Profesja>

Profesjonalny przym. od **Profesja**, *zawodowy*: Na zakończenie obytego tu zjazdu stowarzyszeń profesjonalnych odbyła ś. uczta. Szkoła profesjo-

nalna = szkoła, w której uczniowie nabywają biegłości w jakiej profesji (np. szkoła handlowa, szkoła rzemieślnicza). <Od Profesja>

Profesjonista, y, lm. ści, Profesionalista, Profesjant, [Profesjant] ten, co zna swą profesję, powołanie, zawód; zawodowiec, fachowiec, wykwalifikowany rzemieślnik, rękodzielnik. <Od Profesja>

Profeska, i, lm. i forma ż. od Profes: Salomea Bagińska, P. klasztoru sądeckiego. Nies. <Od Profes>

Profesor, a, lm. owie, [Profesor, Profesor] i. ten, co w wyższych zakładach naukowych zajmuje katedrę, wygłasza prelekcje: P. uniwersytetu. P. prawa, filologii słowiańskiej. P., nauczyciel, który w publicznych szkołach trzyma katedrę, dając lekcje uczącym ś. Kras. W Paryżu lat pięć *jus canonicum*, jako P., czytał. Birk. 2. 1P. *biegły, wprawny w jakiej sztuce, mistrz:* P. magji. 3. wog. *nauczyciel, pedagog; bakałarz, utrzymujący szkołkę:* Chodzi na naukę do profesora. Zdr. **Profesorrek.** Zgr. **Profesorzysko.** <Łé. profesor>

Profesorat, u, lm. y p. Profesura: Probostwo kulikowskie, pralatura intratna i prócz tego P. akademji. Rzew. <Od Profesor>

Profesorok, rka, lm. rkowie p. Profesor.

Profesorja, i, lm. e p. Profesura: Fundusz od Jana Tęczyńskiego na profesorję grecką i łacińską. Św. <Od Profesor>

Profesorka, i, l. lm. i forma ż. od Profesor. 2. *zajęcie, obowiązek nauczyciela, nauczycielstwo, nauczanie = dawanie lekcji, bakałarka = bakałarzenie:* Zajmować ś. profesorką.

Profesorowa, ej, lm. e żona profesora.

Profesorować, uje, ował być profesorem, pełnić obowiązki profesora: Stary ustroił ś. od święta w odwieczny mundur jakiejś szkoły, gdzie profesorował przed półwiekiem. Rodz. <Od Profesor>

Profesorowanie, a, blm., czynność cz. **Profesorować.**

Profesorówna, y, lm. y córka profesora.

Profesorski przym. od **Profesor:** Działalność profesorska. Katedra, toga profesorska. 2. wog. *nauczycielski, bakałarski:* Chleb P.

Profesorstwo, a, blm. l. p. Profesura: Ofiarowano mu P. w uniwersytecie. 2. zb. *profesor z żoną:* Pobłogosławili mię oboje P. na drogę. And. <Od Profesor>

Profesorzyna, y, lm. y lichy, nędzny profesor: Mały P. Krasz. <Od Profesor>

Profesorzysko, a, lm. a m. i ni. l. p. Profesor. 2. *profesor godny politowania:* Jak ś. ma nasze P.? Sienk.

Profesura, y, lm. y, Profesorstwo, Profesorat, Profesorja stanowisko, godność, urząd profesora: Kolegium lubrańskie zmarły wojewoda obdarzył jedną nową profesurą. Szaj. <Nm. Professor, Łé. professura>

× **Profeta, y, lm. ci** *provok:* Joel P. On jeden czyta oczyma profety. Deo.

× **Profetja, i, lm. e** *proroctwo, przepowiednia:* Historia i P. Mick. <Łé. prophetia; p. Profecja>

Profil, u, lm. e l. widok, kontur przedmiotu (szczeg. twarzy) z boku: Portret w profilu. Po dołny doń z profilu. 2. *rysunek wyobrażający płaszczyzną przekroju przedmiotu jakiegokolwiek:* P. nasypu, muru, rzeki. <Fr. profil>

! **Profilakcyjnie** przys. od **Profilakcyjny:** Tego

rodzaju asekuracja działa P. przeciwko nędzy.

! **Profilakcyjny** p. **Profilakcyjny.**

! **Profilaksja, i, blm., !Profilaktyka** *zapobieganie, zabezpieczenie od choroby.* <Gr. prophylaxis, pro + phylaxis>

! **Profilaktycznie** przys. od **Profilaktyczny:** Zamkniętoby mnie w P. na wszelki wypadek urządzonych w Monachjum barakach.

! **Profilaktyczny** przym. od **Profilaktyka;** ! **Profilakcyjny** *zapobiegawczy, zapobiegający, ochronny* (prophylacticus): Utrzymywał zdrowie w stanie, na jego wiek, zadawał mi jać, nie apteką, ale środkami profilaktycznymi. Krasz. <Od Łé. prophylacticus>

! **Profilaktyka, i, blm. p. Profilaksja.**

Profilować, uje, ował i. mier. *wytykać na gruncie linję projektu dzieła, które ma być wykonane, na zasadzie wypracowanego planu konstrukcyjnego.* 2. a. P. ś. *przedstawić ś. w profilu, zarysowywać ś.:* Idzie wieczorem w jakimś paryskim ogrodzie w chwili, kiedy wielkie domy profilują szaro i sinawo. Górs. K. M. <Od Profil>

Profilowanie, a, blm., czynność cz. **Profilować.**

Profilowanie się, a, blm., czynność cz. **Profilować ś.**

Profilowy przym. od **Profil.**

Profit, u, lm. y, [Profit, Prefikt] *korzyść, zysk, zarobek, dochód:* Z nim w komitywie do Krakowa pojechał, z żadnym jednak profitem. Nies. Plutonowi Park włókua w proficie bogatym ustawną korzyść niosą pracownym warsztatem. Książ. Cóż w nim? tylko niezdrowie, zwady, grubiaństwo, a jaki z tego P.? Syrok. Oto P.: nudności, i guzy, i plastry. Kras. O to jeno stoi, z czego ma P. Reym. 2. w lm. druk. p. Luka. <Fr. profit>

Profitka, i, lm. i *plaski a. lekko wklęsły krążek wkładany na świecę, aby tłuszc z topniejącej świecy na nim ś. zatrzymywał; rurka z denkiem wstawiana w lichtarz pod koniec świecy, aby ją zupełnie dopalić:* P., blaszka z trzema sztylcakami, między które świeca wstawiona dopala ś. do samego szczytu. Mag. Ogarek na profitkę postawić. Troc. <Nm. Profitchen>

Profitować, uje, ował, [Profitkować] z czego, na czym = *odnosić zysk, przystać; wyszukiwać, eksploatować co:* P. z czasu, z okazji. P. w naukach = *postępować, robić postępy.* Z drugich nie-szczęścia P. L. Rzadki z ustawnych podróży profitował, kto zyskał, temu szczęściem ś. udało. Kras. Profitując, zyskuje. Troc. Tyle na nich profitował, że zawsze z pola ze zwycięstwem schodził. Nies. <Od Profit>

Profitowanie, a, blm., czynność cz. **Profitować.** **Profitowny** *zyskowy, korzystny, dochodny.* <Od Profit>

Proforma, y, lm. y daw. *najniższa klasa w szkole, parwa, infima; początkowa szkoła miejska:* Pędraki z profomy. Tak cię trzepnę po łapie, aż profomę wspomnisz sobie. Fred. A. <Śr. Łé. pro forma>

Profos, a, lm. owie l. daw. P. pułkowy = podoficer pilnujący aresztantów wojskowych: Stopień profosa ma być dany w randze unteroficerskiej wysłużonemu szeregowemu; jego powinnością zapisywać i dopilnować aresztantów. Kaw. Nar. Nie było mowy o przekupieniu profosa, to jest przetożonego nad więzieniem wojskowym. Budz. 2. daw. *urządnik policyjny przeznaczony do przestrzegania porządku w obozach:* P. regimentowy. Troc. 3. *drugi stopień nauczyciela fechtunku.* Śl. wil. 4.

czyściciel, oprawca, hycel: P. miejski powinien uprzątać padlinę. <Nm. Profos, z Łć. praepositus>

Profosowa, ej, lm. e żona profosa: Sprowadził Masalskiego do pani profosowej pokojów. Budz. **Profosowna**, y, lm. y córka profosa: Niezadługo, nadskakując grzecznie profosownie, zyskuje jej miłość. Budz.

Profuzja, i, blm. zbytek, nadmierna obfitość; rozrzutność: P. wszystkiego u Nababa, ale bez smaku to podane i bez myśli przewodniej. Krasz. <Łć. profusio>

Proga, i, lm. i fl. przestrzeń wody pod przykosa, po dole rzeki. <?>

Progenitura, y, blm. potomstwo: Postrzegł z dziesięć ogromnych świni z całą progeniturą córek i synków. Korz. <Łć. progenitum, od progenere>

Progimnazista, y, lm. ści uczeń progimnazjum. <Od Progimnazjum>

Progimnazistka, i, lm. i uczennica progimnazjum. <Od Progimnazista>

Progimnazjalny przym. od Progimnazjum: Egzaminu gimnazjalne i progimnazjalne. Skończywszy trzy progimnazjalne klasy, wrócił pod dach ojezysty. Orzesz.

Progimnazjum, w lp. nieod., lm. a, ów szkoła o niższych klasach gimnazjalnych: P. czteroklasowe, sześcioklasowe. <Pro + Gimnazjum; Nm. Prgymnasium, z Łć. i Gr.>

Prognat, a, lm. ci antr. człowiek o wydatnych a. skończył szczękach. <Gr. pro + gnathós>

Prognatyzm, u, blm. antr. wydatność a. skończoność szczęki. <Od Gr. pro + gnathós>

Prognostyczny przym. od Prognostyk, przepowiadni, przepowiadającej: Objawy prognostyczne (symptomata prognostica). <Od Prognostyk>

Prognostyk, a, lm. i, × Prognostykon wróżba, znak, oznaka, przepowiednia, zapowiedź, zapowiednia, omen, symptomat: Kometa, P. nieszczęścia. P. nam tryumfu ten szczęśliwy będzie. Koch. W. P. wesół orzeł podał, z szelstem skrzydeł rznąć na polu obłoki. Min. P. szczęścia pewnym prognostykiem. Nar. P. w chorobie, owe widzenia, z których różne przemiany przyszłe lekarz przepowiedzieć może. Krup. <Od Łć. prognosticum, Gr. prognostikón>

Prognostyka, i, blm. lek., Prognostykarstwo, Prognostykostwo umiejętność a. sztuka rokowania, przepowiadania, wróżenia: Prognostyką ś. nie baw. Bach. <Gr. prognostiké>

Prognostykarstwo, a, blm. p. Prognostyka: Z innego stanowiska ocenił P. wielostronny Mitzler de Kolof. Smol. <Od Prognostykarz>

Prognostykarz, a, lm. e ten, co wróży, przepowiada z prognostyków: Starzy prognostykarze i kombinatorowie podwójnie tryumfowali. Byk. <Od Prognostyk>

× Prognostykon, u, lm. y p. Prognostyk: Ludzie z każdej rzeczy prognostykony ciągną. Krasz. <Gr. prognostikón>

Prognostykostwo, a, blm. p. Prognostyka: „Zabawy przyjemne i pożyteczne“ sztydziły z prognostykostwa. Smol. <Z Prognostyk>

Prognostykować, uje, ował wróżyć, przepowiadać z oznak; robić przypuszczenia co do przyszłości; odgadnąć z symptomatów, wności, wnioskować o przyszłości. <Od Prognostyk>

Prognostykowanie, a, blm., czynność cz. Prognostykować: Nauka przepowiadania a. prognostykowania lekarzowi pożyteczna. Krup. (= stawiiania prognozy).

Prognoza, y, lm. y l. astr. zapowiedź stanu pogody na jeden lub najwyżej na dwa dni z góry, oparta na podstawie codziennie otrzymywanych depesz z różnych punktów ziemi: Biuletyny z prognozy stanu pogody. 2. lek. przepowiednia co do dalszego przebiegu i zakończenia choroby: Stawiać prognozę. <Nm. Prognoze, z Gr. prógnosis>

Progowy l. przym. od Próg: Schodek P. P. bożec, Janus. Kn. 2. anat.: † Kość progowa. Urs. (= kość lonna) (os pubis). <Od Próg>

Progówka, i, lm. i] p. Prążatka.

Program, u, lm. y, Programat, [Program] ogłoszenie o zamierzonym przebiegu jakiej czynności; wyszczególnienie kolejnego następstwa części składowych koncertu, zabawy, widowiska, posiedzenia i t. p., porządek: P. wyścigów, uroczystości, obchodu. Dzień cały spłynął wedle zwyczajnego programu imieninowego. Krasz. Pogoda pozwoliła zabawie wykonać P. P. szkolny, P. nauk, P. przedmiotu wykładu, P. egzaminu = rozkład, plan. P. (statut kasyna) obejmował koncerta, odczyty, przedstawienia sceniczne, wybieczki wspólne. Malin. P. rządu = wyłożenie zasad politycznych i zapowiedź przyszłej działalności. 2. wytknięta droga do przeprowadzenia założenia, z myślą obrony pewnych interesów a. dojścia do pewnego celu; tendencja: Ani redaktor, ani współpracownicy nie mieli dość sił ani powagi, aby przeprowadzić P. Bogate ożenienie było programem jego życia. Krasz. <Łć. programma, Gr. prógramma>

[Programa, y, lm. y] p. Program: Wypełniaz swoją programę. Chodź. P. naszych nauk drukiem wytlóczona. Syrok. <Gr. prógramma>

Programat, u, lm. y p. Program: Nazwali programatem życiowym... Jeż.

Programatologia, i, blm. nauka o programatach: Autor programatologii. Lam. <Programat + Gr. -logia>

Programatowy przym. od Programat, programowy. <Od Programat>

Programowo przys. od Programowy: P. obmyślana stylizacja.

Programowy przym. od Program. <Od Program>

Progres, u, lm. y l. p. Postęp pod 2). 2. † P. pomyślność, powodzenie, sukces: Amenda, chcąc ś. Bogu wypłacić za fortunne w życiu swoim progressa, kościół w Olkuszku wystawił. Nies. <Łć. progressus>

Progresista, y, lm. ści postępowiec; zwolennik, głosiciel postępu, członek stronnictwa postępowego: Całe zebranie rozpadło ś. na dwie grupy: progresistów i konserwatystów. Prus. <Od Progres>

Progresistka, i, lm. i forma ż. od Progresista: U nas niema miejsca dla progresistek. Prus.

Progresja, i, lm. e l. † P. p. Progres: P. geometryczna, arytmetyczna. 2. P. podatkowa = ustanowienie stopy podatkowej, wzrastającej wraz z wysokością dochodu opodatkowanego. <Łć. progressio>

Progresowy, Progresyjny, Progresywny przym. od Progres, postępowy, wzrastający, rosnący wciąż a. malejący.

Progresyjnie przys. od Progresyjny.

Progresyjny p. Progresowy: Podatek dochodowy P. (p. Progresja). Zasada podatku progresyjnego od dochodu z ziemi. T. K. Patol.: Metamorfoza progresyjna a. progresyjna = zmiana postępowca. Paraliż progresyjny a. progresyjny

= porażenie postępujące a. postepowe, zniezdolężnienie porażne a. porażenne. <Od Progresja>

Progressywnie przys. od **Progressywny**.

Progressywność, i, bhm. rz. od **Progressywny**.

Progressywny p. Progressowy: Materiał naukowy z progressywną szybkością rośnie. Jent. <Fr. progressif>

!Prohibicja, i, lm. e, **Prohibitacja** stawianie przeszkół, niedopuszczanie, niedozwalanie, zabranianie, zakaz. <Łć. prohibitio>

!Prohibicyjny przym. od **Prohibicja**, **zakazowy**: System P. = *zabraniający, nie pozwalający np. wstępu do kraju jakim towarom; zakazowy, ograniczający za pomocą cel wysokich przycóż towarów zagranicznych*. Urządzał taryfy celne z dążnością protekcyjną, posuwając s. w wielu razach do skali zakazowej (prohibicyjnej). T. K. <Od Prohibicja>

!Prohibit, u, częściej w lm. y **przedmiot zakazany, którego wprowadzenie do kraju jest zabronione, nie mający w kraju debitu**: Książka ta należy do prohibitów. <Łć. prohibitus, od prohibere>

!Prohibitacja, i, lm. e p. **Prohibicja**. <Łć. prohibitio>

!Prohibować, uje, ował **wstrzymywać przez zakaz, odmawiać debitu, nie dozwalać wejściu do kraju jakim rzeczą**. <Łć. prohibere>

!Prohibowanie, a, bhm., czynność cz. **Prohibować**.

[**Projdyświt**, a, lm. owie, **Obłeciświat**] *włóczęga, na którego charakter liczyć nie można, obieżyswiat, powsinogu, włóczyski, latawiec*: Na dziewczyne siedemnastoletnią P. z bandurą nie wywarł wazenia. Jez. <Úkr. projdyświt>

Projkeciarz, a, lm. e p. **Projkecista**: Projkeciarze, reformujecie świat! <Od Projekt>

Projkecik, u, lm. i p. **Projekt**: Wykonanie projkeciku naszego. L.

Projkecista, y, lm. ści, **Projkeciarz** *człowiek pełen projektów, robiący ciągle projekty, pomysłowy, rojący pomysły*: Projkeciści ezcze plody imaginacji swojej podają za rzeczy łatwe. L. Niejeden, wietrznikom i projkecistom uwierzysz, swoje stracił. Kluk. Wielki a bezczynny P. Nar. <Od Projekt>

!Projkecja, i, lm. e rzut, **narysowanie linii a. bryły na płaszczyźnie takie, aby obraz ten dawał pojęcie o jej kształcie, położeniu i stosunkowych wymiarach**. <Łć. proiectio>

Projkecyjny przym. od **Projkecja**: Rysunek P. = rzutowy, przedstawiający projkecje linii, powierzchni, był. Przym. P. = *latarnia czarnoksiężska, scioplikon*. <Od Projkecja>

Projekt, u, lm. y i. zamiar, zamysł, plan, pomysł; myśl powzięta, podana komu, propozycja: To dopiero w projekcie. Mieć, roić, snuć, podać, wykonać, przeprowadzić, doprowadzić do skutku, urzeczywistnić, zamienić w czyn P. Największą częścią życia człowiek trawi na układaniu projektów, a nabudowawszy zamków hiszpańskich, zaledwie na schyłku dni swoich przyjdzie do posesji biednej chaty, gdzieby mógł spocząć. Mącz. Żądza twoja w projektach s. gubi. Węg. P. elekcji Kondusza ciągle zatrważa szlachtę. Szaj. Różne mu w myśli projekta s. snudy. Kras. Ułożone projekta dla zysku, wygody. Kras. 2. szkice, zarys, plan, model, ogólne kontury jakiej rzeczy, proponowane do wykonania: Na konkurs budowy gmachu niewiele przysłało projektów. Wyłożyć a. wyrysować swój P. P. posągu. P.

prawa = *wniosek*. P. pierwotny, ostateczny, zatwierdzony. Zdr. **Projkecik**. <Nm. Projekt, z Łć. projectus>

× **Projkecant**, a, lm. ci p. **Projkectodawca**: Imprezista, P. L.

Projkectodawca, y, lm. y, × **Projkecant** *ten, co wystąpił z projektem; wnioskodawca*. <Projekt + Dawca>

Projkectodawczyni, i, lm. e forma ż. od **Projkectodawca**: Radzimy projkectodawczyniom doprowadzić do skutku myśli przelotnie rzuconą.

Projkectomanja, i, bhm. *manja tworzenia projektów*. <Projekt + Manja>

Projkectować, uje, ował i. co = *planować, zamierzać, zamyslać, roić projekt a. projekty, układać, obmyślać*: Ciagle projektuje; a nie nie robi. 2. co komu = *proponować, poddawać projekt, podawać myśl*: P. komu wspólną wycieczkę. P. sobie = *obiecować sobie, spodziewać s., liczyć, rachować na co; marzyć, wystawić, wyobrażać sobie*: Projektuje sobie, Bóg wie, co. <Od Projekt>

Projkectowanie, a, bhm., czynność cz. **Projkectować**.

[**Projscuk**, a, lm. i] p. **Prosiak**. <Z Projscak, z Prosiak>

† **Prok**, a, lm. i p. **Proca**; *machina do miotania pocisków, używana niegdys przy oblężeniach*. <PROK/PROC (z PROK-C)>

[**Prok**, u, lm. i] p. **Proch**.

Prokatedra, y, lm. y *kościół niższy od katedry, wicekatedra, filja katedry*. <Łć. pro + Katedra>

[**Prokien**, kna, kno] p. **Prokny**. <p. Prokny>

× **Proklama**, y, lm. y p. **Proklamacja**: Oprócz właściwego herbu, weszły w używanie szczyty, proklamny, czyli zawołania. Tet. Ród Rózcyców zwolywał s. proklamą „Poraj.“ Tet. <Nm. Proklama, od Łć. proclamare>

Proklamacja, i, lm. e i. a. † **Proklamata** *odezwa do ludu, odwołanie s., manifest do narodu mający za cel wywrócić wpływ na masę, zyskać je dla jakiej sprawy*. 2. a. **Proklama** *zawołanie herbowe, hasło herbowe*: Leliwa jest zawołaniem, to jest proklamacją imionową, wskazującą praojca; proklamacja zaś było to hasło wojenne, brane pierwotnie z imienia. Mey. Powiększyła niezmierną różnokształtność heraldyki potrzeba znaków drugiego rzędu, znaków dla ucha, tak zwanych proklamacji, czyli zawołań. Szaj. <Łć. proclamatio>

Proklamacijomanja, i, bhm. *manja występowania z proklamacjąmi*: Wszystkich napada choroba proklamacijomanji. Chm. <Proklamacja + Manja>

Proklamacyjny przym. od **Proklamacja**.

† **Proklamata**, y, lm. y p. **Proklamacja**. Troc. <Łć. proclamata>

Proklamator, a, lm. owie *ten, co proklamuje, autor proklamacji*. <Łć. proclamator>

Proklamować, uje, ował dok. i. nied: *ogłosić, oznajmić, obwołać, obwieścić*: P. króla, elekta, wojnę. <Łć. proclamare>

Proklamowanie, a, bhm., czynność cz. **Proklamować**: Znajdowano właściwym przedłużyc narady pozornie, nimby do uchwalonego i umówionego proklamowania króla przyszło. Krasz.

Proklityka, i, lm. i *wyraz nieakcentowany, z cyklem jednozgłoskowy, łączący s. pod względem akcentu z wyrazem następującym*. <Gr. proklitikos>

† **Prokny**, [**Prokien**] *wszystek, wszelki*: Jiż s. boicie Boga, chwalcie ji, prokne siemię Jakóbowo sławicie ji. Ps. flor. Prokne drogi boże miło-

sierdziej i prawda. Ps. flor. Ale za prawdę wszelika próżność P. człowiek żywiący. Ps. flor. < Cz. prokni, PRO-K >

Prokonsul, a, lm. owie *kon.sul w daw. Rzeczy, wysłany po skończeniu urzędowania dla zarządzania jaką prowincją; wielkorządcą, prefekt. Żart.: Wywołałszy burmistrza, jął mu przekładać, że on P., zamiast dodawać animuszu mieszczanom, demoralizuje ich swoją trwożliwością. Rol. < Łé. proconsul >*

Prokonsularny, Prokonsulowski przym. od **Prokonsul**: Władza prokonsularna.

Prokonsulat, u, lm. y, Prokonsulowstwo *władza, urząd prokonsula; czas trwania jego urzędu. < Łé. proconsulatus >*

Prokonsulowski p. Prokonsularny.

Prokonsulowstwo, a, lm. a p. Prokonsulat. < Od Prokonsul >

Prokonsulów *należący do prokonsula; prokonsularny, prokonsulowski. < Od Prokonsul >*

× **Prokreacja, i, lm. e** *wydanie na świat, zrodzenie, spłodzenie. < Łé. procreatio >*

! Prokseneta, y, lm. ci *stręczyciel do nierządu, pośrednik, faktor, rejfur, zamłużnik. < Łé. proxeneta, z Gr. proxenetēs >*

! Proksenetka, i, lm. i *forma ż. od Prokseneta. < Od Prokseneta >*

! Proksenetyzm, u, blm. *zajęcie proksenety, rajfurstwo, faktorstwo, stręczycielstwo. < Od Prokseneta; Łé. proxenetismus >*

Proktoplastyka, i, blm. chir., operacja *plastyczna odbytu a. odbytnicy. < Gr. proktós + plastiké, plássō >*

[**Proktorium**] p. **Proryjernum.** < Now. >

Proktotomja, i, lm. e *chir. przecięcie odbytnicy. < Gr. proktós + tomios, tomé, témnō >*

Prokura, y, lm. y l. a. Prokuracja *zastępstwo, pełnomocnictwo, upoważnienie: Szukać chciał środków pozbycia s. poślubionej już przez prokurę pani. Krasz. 2. han. piśmienne pełnomocnictwo do złatwienia interesu; prawo udzielane przez właściciela firmy lub przedsiębiorstwu do podpisywania s. zastępczo w jego imieniu, do zaciągania zobowiązań i t. p. < Łé. procura >*

Prokuracja, i, lm. e l. p. Prokura: P., przygotowawcze podpisanie kontraktu ślubnego pomiędzy osobami z rodzin królewskich lub książęcych, za pośrednictwem pełnomocnika, który imieniem narzeczonego bierze formalny ślub z panną młodą i odwozi ją swemu miodawcy, po czym następuje powtórne błogosławieństwo małżeńskie. Małżeństwo przez prokurację. 2. p.

Prokuratorstwo. Rej, Troc. 3. *opieka, opiekunstwo: P., bądź z obowiązku, bądź z przyjaźni, czyli obowiązek sprawowania interesów czyich bez żadnej nagrody. Bobr. Pozew prokuracji o niepilnowanie interesów. Bobr. 4. żywność, wikt, pożywienie, strawa, strawne, prowizja, produkty spożywcze: Biskup Paweł u proboszcza stanął, który, wedle zwyczaju, musiał dostarczyć prokurację, to jest żywność dla pana, sług, koni i psów. Krasz. < Łé. procuratio >*

† **Prokurat, a, lm. ci p. Prokurator:** Prokuraei z stronami foremnie kuglują, onemi wykrytały, onemi dekrety, byś miał najsprawiedliwszą, a nie miał kalety, a. lisa w zanadrzu, a. wuja w prawie, przegrasz. Paszk. Ano krzyk, narzekanie, ano s. łyż leją, a prokuracji, patrząc, jawnie s. śmieją. Paszk. < Łé. procuratus >

Prokurator, a, lm. owie, † Prokurat, [Prekurator, Prekurator] l. × P. a. × **Prolokator** *obrońca, rzecznik, adwokat, patron: Patronów za Zyg-*

*munta III jeszcze prokuratorami nazywano, a zażywano na to ludzi zacnego urodzenia. Orzech. P. cudze sprawy z pornezenia pryncypała swego sprawuje. Groic. Prokuratorowi statut z ręki wydarła. Biel. M. Trzeba, żeby u pana służył dobry jaki mówca, a P., któryby od rady panu był, tudzież od spraw wszelakich. Glicz. P. powodnej i odpornej strony. Troc. P. podły i niedobrej sławy, szczekacz. Troc. 2. urzędnik sądowy oskarżający w imieniu państwa osoby obwinione o przestępstwo i pilnujący ścisłego wymiaru sprawiedliwości, oskarżyciel publiczny i stróż prawa: P. królewski = P. pierwszej instancji. P. generalny = P. drugiej instancji. 3. p. **Prokurent:** P. masy Radziwiłłowskiej. Kwestja o zastępowaniu przed sądem przez prokuratorów czyli pełnomocników. Hube. P. zdrajca. Troc. P. generalny do spraw zakonu (po klasztorach). P. bractwa św. Barbary. Wej. 4. rządcą, administrator, zawiadowca, intendent, ekonom, gospodarz: Znalazłem księdza Cydzika, który był prokuratorem ekonomicznym w kartuzji bereskiej. Mat. Krakowski starosta, lubo ma obszerną jursydycję, wszakże nie wdaje s. w dochody królewskie, ani do naprawy zamku, gdyż to jest wydziałem prokuratora zamku. Bobrow. Daniny te odwozili włodarze na gród powiatowy i składali je w ręce prokuratora. Bob. Już tam czart prokuratorem, a pamiętne bierze werem. Wiszn. Ojcowie uważali, że częsta zbyt zmiana prokuratorów szkodzi gospodarstwu zakonnemu. Bart. Ekonomów, adwokatów, prokuratorów i rozmaitych urzędników zakonnych zawsze bywało w klasztorze sporo. Sienk. My tu nawrócili do klasztornego prokuratora. Sienk. 5. zł. *złoczyńca wytrawny, doradca złodziei, jak s. bronić mają w badaniach. < Łé. procurator >**

Prokuratorczyk, a, lm. i *pog. prokurator, którego na serjo traktować nie można. < Od Prokurator >*

Prokuratorja, i, lm. e, władza *broniąca praw własności publicznej i skarbowej przed sądami; instytucja mająca od rządu pełnomocnictwo do dochodzenia praw rządu w jakim wypadku: P. Królestwa Polskiego. Prezes Prokuratorji Królestwa Polskiego. Rada prokuratorji. Asesor prokuratorji. obrońca prokuratorji. < Łé. procuratoria >*

Prokuratorowa, ej, lm. e *żona prokuratora.*

Prokuratorowy p. Prokuratorski: Na prokuratorowych słowach przestawał P. cheł.

Prokuratorówna, y, lm. y *córka prokuratora.*

Prokuratorowski, Prokuratorowy przym. od **Prokurator:** Urząd P. Groic. Prokuratorowska przysięga. Groic. Powinność prokuratorowska. P. cheł.

Prokuratorstwo, a, blm. l. † P., a. Prokuracja *rzecznictwo, adwokatura, praktyka sądowa. Rej. 2. urząd prokuratora królewskiego. < Od Prokurator >*

Prokuratura, y, lm. y l. instytucja *prokuratorów, jako oskarżycieli w sprawach karnych: Senatorowie Karnicki i Gudowski i członkowie byłego senatu i prokuratury: Bilewski, Grabowski. Kraus. 2. urząd takiego prokuratora. 3. blm., zb. prokuratorowie. < Łé. procuratura >*

Prokurent, a, lm. ci, Prokurzysta, Prokurysta, Prokurator *pełnomocnik domu handlowego, fabrykanta, przemysłowca i t. p., podpisujący zastępczo właściciela firmy. < Nm. Prokurent, z Łé. procurans, -tis, od procurare >*

Prokuować, uje, ować l. × P. *komu co = strę-*

czyć, nastęrczać, starać s., dostawać czego dla kogo; dostarczać prokuracji, przewidować, zaopatrywać w żywność: Biskupom i wyższych stopni duchownym prokurowały probostwa i klasztory. Krasz. 2. kim = *działać przez kogo, posługiwać s. kim, wyrećzać s.:* Kapłani nie mogą P. pisarzami ani podpiski, i nie mogą s. w sprawy wdać. Tarn. J. <Łć. procurare>

Prokurowanie, a, blm., czynność cz. Prokurować.

Prokurysta, y, lm. ści p. Prokurent: P. banku. <Od Prokura>

Prokurzysta, y, lm. ści p. Prokurent: Był to Niemiec, P. bardzo zamożnego fabrykanta i właściciela dóbr. Rog. <Od Prokura>

Prokwesor, a, lm. owie podskarbi w dawnej prowincji rzymskiej. <Łć. proquaestor>

× **Prolacja, i, lm. e I. odłożenie na dalszy czas, przewleczenie, odroczenie, przedłużenie, przeciągnięcie; przedłużanie, wyciąganie tonu (w śpiewie), zgłoski. 2. rozwolekanie opowiadania.** <Łć. prolatio>

Prolegomena, ów, blp. przedślowie, słowo wstępne, wstęp, przedmowa przygotowawcza, objaśnienia wstępne. <Gr. prolegōmena, od prolēō>

[**Prolejki, Prolijki**]: Węgier kusy z olejkami, z prolejkami. Gwar. <Pro + Lejki>

Proletariat, u, blm. I. stan, klasa proletarijuszów. 2. zb. proletarijusze, ubóstwo, biedota, szare masy ludności: Wszystko to mnoży P. ten nie-dojrzały, w pretensjach, któremu źle jest na świecie i nam z nim także. Krasz. <Nm. Proletariat, Fr. prolétariat, od Łć. proletarius>

Proletarijusz, a, lm. e I. ubogi mieszkaniac daw. Rzymu, nie posiadający żadnego majątku i nie należący do żadnej klasy, wolny od poboru woj-skowego i od podatków. 2. człowiek z najuboższej warstwy ludności: To tylko takim proletarijuszom, jak ja, wolno s. awanturować. Kaezk. <Łć. proletarius>

Proletarijuszowski przym. od **Proletarijusz:** Dzielnica proletarijuszowska.

Proletaryzacja, i, blm. p. Proletaryzowanie.

Proletaryzm, u, blm. cechy charakteryzujące proletarijuszów: P. urzędniczy nie raził oczów Polaka. Rzew. <Nł. proletarismus>

Proletaryzować, uje, owal robić proletarijuszem a. proletarijuszowskim. P. s. stawać s. proletarijuszem a. proletarijuszowskim. <Od Proletaryzm>

Proletaryzowanie, a, blm., Proletaryzacja czynność cz. **Proletaryzować.**

Proletaryzowanie się, a s., blm., czynność cz. Proletaryzować s.

× **Proliferacja, i, blm. Prolifikacja rozmnażanie, urodzajność, płodność.** <Od Fr. prolifère, Łć. prolifer>

× **Prolifikacja, i, blm. p. Proliferacja:** Nie myślą oni sami o stosowaniu w swojej proli-fikacji rad wielkiego Malthusa. <Od Fr. prolif-ique, Łć. prolificus>

[**Prolijki**] p. **Prolejki.** <Od Pro + *Lijki, od Lić>

[**Proliszczk, a, lm. i**] *fjolek.* <Por. Przelaszczka, Ukr. pròliska>

Prolog, u, lm. i wstęp utworu beletrystycznego a. dramatycznego, przedmowa, stanowiąca w dra-macie starożytnym oddzielną całość a zaznajamiająca słuchaczów z treścią utworu i ułatwiająca zrozumienie akcji; umyślnie ułożony utwór poetyczny lub muzyczny do wykonania na scenie na początku jakiej uroczystości. <Łć. prologus, Gr. prólogos>

Prologowy przym. od **Prolog:** I tytuł i ekspozycja prologowa wskazują, że na głównym planie powieści stoi kobieta. <Od Prolog>

× **Prolokutor, a, lm. owie I. mówca. 2. p. Prokurator:** Nadbiegający P. sądów dworskich począł księciu wystawiać, że... Krasz. Niewyczerpana w kruczkach palestra miejska, owa rzesza rzeczników, praktyków, kanzydyków, prolokutorów. Łoż. <Łć. prolocutor>

Prolongacja, i, lm. e, Prolongata przedłużenie, odroczenie terminu, zwłoka: P. pasportu, długu. <Łć. prolongatio>

Prolongata, y, lm. y p. Prolongacja.

Prolongować, uje, owal przedłużać, odroczać termin; robić dłużej ważnym: P. weksel, pasport. <Łć. prolongare>

Prolongowanie, a, blm., czynność cz. Prolongować.

Prom, u, lm. y, × Pram, × Prum statek płaskodenny o niskich burtach, służący do przewożenia wozów, bydła, ludzi przez rzeki i inne wody: P. podpociągowy służy do przewożenia całych pociągów kolejowych. P. na uwięzi, prom przytwierdzony liną do punktu powyżej miejsca przeprawy. P. polinowy, to jest prowadzony wzdłuż liny rozpiętej wpoprzek rzeki. Promy, czolny pływają po wodzie. Groch. Niech tam będzie P. z jakiego chee drzewa, dosyć, że jest zgodny do tego, aby cię przewiózł na drugą stronę. Bals. Zdr. Promek. Zgr. Promisko. <PROM>

Promek, mka, lm. mki p. Prom. Orzesz.

Promenada, y, lm. y I. miejsce przeznaczone do publicznej przechadzki w wielkich miastach. 2. przechadzka, spacer. <Fr. promenade>

× **Promener, a, lm. owie a. rzy człowiek przechadzający s., spacerowicz:** Ciekawość jest zajęta promenerami i promenerkami. Nagan. <Fr. promeneur>

× **Promenerka, i, lm. i forma ż. od Promener:** Ciekawość jest zajęta promenerami i promenerkami. Nagan. <Od Promener>

× **Promenować, uje, owal przechadzać s., spacerować.** <Fr. promener>

× **Promenowanie, a, blm., czynność cz. Promenować.**

Promesa, y, lm. y han. rodzaj akcji tymczasowej, dokument stwierdzający, że po zapłaceniu całej należności akcja właściciwa wydana zostanie; dokument uprawniający do wygranej w pewnym oznaczonym ciągu nienu; ustąpienie prawa do losu loteryjnego a. do pożyczki premijowej na czas umówiony. <Fr. promesse>

Prometeizm, u, blm. tytaniczny bunt, protest przeciwko złym potęgom świata w interesie ludzkości: Wpadł w wyższy P. ideału i w tej roli puścił wodze ambicji. Jell. <Od nazwiska Prometeusz, Gr. Prométhéys>

Prometejowy p. Prometejski: Straszna, prometejowa rozpacz. Wrocz.

Prometejski, Prometejowy tytaniczny; potężny, z nadludzką siłą dążący do zdobycia szczęścia i dobra dla ludzi: Era prometejska. Jell. <Od nazwiska Prometeusz>

Promieniak, a, lm. i I. bot. p. Promiennik. 2. zool.: Promieniaki (radiata) = *dział zwierząt, obejmujący istoty kształtu zwykle promienistego.* Łab. <Od Promień>

Promienica, y, lm. e I. bot. = a) p. Jarzmianka. b) p. Lenek. 2. lek. pewna choroba (actinomycesis). 3. a. Promiennogrybica wet choroba zakaźna u bydła, polegająca na tworzeniu s. nowotwo-

rów, guzów na tkance kostnej a. na innych częściach ciała. 4. zool. (beris) owad dwuskrzydły krótkorogi. <Od Promień>

Promieniczny przym. od **Promień**: Grzybek P. (actinomyces). <Od Promienica>

Promienić, i, ił I. cz. ni. p. **Promieniować**: W tym miesiącu niebo nienajgorzej P. i powolnym powietrzem przemieszczać będzie. Fur. 2. cz. czyn. = a) co = wypuszczać promieniami, wysyłać w postaci promieni: Z niewidzialnych źródeł promieni ziemia mętne światło, co niechętnie ś. wgrzyza w mroczny cień. Przybysz. Ziemia parną miłość słońca z powrotem ku niebu promieni. Przybysz. W niebieskie światło mroku promieniły szafiry swą dziewięcą czystość. Przybysz. b) kogo, co = opromieniać: Niech na swych kartach zgarbie imiona, które promieni cześć zastuzona. Syrok. P. ś. p. **Promienieć**: Promienie wypuszczam, promienie ś. Troc. Duch ś. wszędy promieni. Kor. Patrzaj, tam dzieło twoje promieni ś. jasno, a przy nim wszystkie inne bliednieją i gasną. Syrok. <Od Promień>

Promieniec, ńca, lm. ńce I. [P.] włókno (np. lnu). 2. a. **Promienowiec**, **Aktyolit**, **Aktynot** min. odmiana amfibolu popielato-zielona. <Od Promień>

Promienieć, eje, al, **Promienić** ś. I. błyszczyć, jaśnieć promieniami, iskrzyć ś., jarzyć ś.: Słonko promienieje nad starami łożyskami Haweli. Sts. Głębokie cienie tworzyły ramę, z której tym wyraźniej promieniały zjawy świetlane, niby słupy martwych połysków. Reym. Każdy rys twarzy występował ostro w tej dziwnej jasni promieniejącej z niej samej. Reym. (= promiennej, promienistej). 2. przen. jaśnieć szczęściem, tchnąć błogością, błyszczyć radością, zachwytem: Promieniła twarz jej radością niezmierną. Krasz. Widywałem już ją promieniejącą zadowoleniem z dokonanego dobrego czynu. Orzesz. <Od Promień>

Promieniejąco przys. w sposób promieniejący, promieniejąc, promienne: Tego wieczora wyglądała jeszcze bardziej uroczco, P. Bał.

Promienienie, a, blm. I. czynność cz. **Promienić**. 2. czynność cz. **Promienieć**.

Promienienie się, a, ś., blm., czynność cz. **Promienić** ś.

Promieniołów, owu, lm. owy bot. p. Podgorzał. <Promień + Głowa>

Promieniokrusz, u, lm. e min. mineral z grupy lamprytów, z rzędu błyszczów, antymonit. Kluk. <Promień + Krusz>

Promieniotwórczość, i, blm. rz. od **Promieniotwórczy**: Poglądy na istotę promieniotwórczości.

Promieniotwórczy wytwarzający promienie. <Promień + Twórczy>

Promieniować, uje, ował, **Promienić** wysyłać z siebie promienie, rozchodzić ś. promieniami: Światło, ciepło promieniuje. <Od Promień>

Promieniowanie, a, lm. a czynność cz. **Promieniować**: P. światła, ciepła (= emisja). P. słońca. P. noce ziemi (= stygnięcie w nocy). Objawy światła i wszelkiego rodzaju promieniowań o dużej częstości są szczegółowymi objawami fal elektromagnetycznych. Bog. Astr.: Punkt promieniowania czyli radjant = punkt na niebie, z którego wybiegają meteory danego roju.

Promieniowało przys. od **Promieniowały**.

Promieniowały podobny do promienia, posiadający właściwość jakoby promieni. <Od Promień>

Promienowiec, wca, lm. wce min. p. **Promieniec**. <Od Promienioży>

Promieniowy przym. od **Promień**. Anat.: Kość promieniowa p. **Promień**. Mięsień P. (musculus radialis). Tętnica i żyła promieniowa (arteria et vena radialis). Nerw P. <Od Promień>

Promienisko, a, lm. a m. i ni p. **Promień**: Jakiś złote, jasne P. Słow.

Promienisto przys. od **Promienisty**: P. czynię. Troc. Przen. w aureoli, świetlano, majestatycznie, uroczyście, wspaniale: P. wydawał mu ś. ten kraj tytanicznych bojów. W tej chwili w oczach tak P., na ustach taki błogi uśmiech. Es.

Promienistość, i, blm. I. rz. od **Promienisty**. 2. hist.: P. plasmatyczna (cytaster).

Promienisty I. a. **Promienny** pełen promieni, cały w promieniach, promieniejący, iskrzący ś. promieniami, błyszczący: Promieniste słońce. Troc. Gwiazda promienista. Birk. Godna czci bez końca pod promienistą lampą tego słońca. Groch. Już krąg P. spuszcza ś. na wierzach boru i już pomrok mglisty... Mick. Wąż z łuską promienistą śpi od wieków przy stopach jego. Krasin. Wszystko to dzisiaj tam, gdzie ta mogiła promienistemu słońcu ś. odśmiewa. Słow. Przen.: jaśniejący szczęściem, tchnący błogością, rozpromieniony, błyszczący radością, zachwytem: A kto by widział wtedy jej twarz promienistą... Malec. Malował mu jego przyszłość promieniami barwami. Kaczk. (= świetlanemi, świetnemi, różowemi). Towarzystwo Promienistych Tomasza Zana. 2. anat.: Więzadło promieniste stóp (ligamentum laciniatum tarsi). Wyrostek P. p. **Kubrwisty**. 3. bot.: Mięksiz P. p. **Mięksiz**. Kwiat P. = dający ś. przepołowić na podobne do siebie połowy przyucjunniej w dwu kierunkach. Rost. Rośliny promieniste. 4. fiz.: Ciepło promieniste p. **Ciepło**. Ciepik P. Pochłanianie ciepła promienistego przez gazy i pary. Materja promienista = według hipotezy nieuzasadnionej należycie, materja w stanie silniejszego rozrzedzenia, aniżeli w zwykłym stanie lotnym, której objawem mają być promienie katodalne. Materja promienista Crookes'a. 5. min.: Gips P. Kamień P. = mineral z gromady sylkoidów, z rzędu wodokrzemianów, natrolit. Kobalt czerwony P. = mineral z gromady saletrowców, z rzędu arsenianów, Co₃ As₂ O₈ + 8H₂ O, erytryn. Miedź promienista = mineral z gromady saletrowców, z rzędu arsenianów, (HOCu)₃ AsO₄, abichit. 6. patol.: Grzybek P. (actinomyces) (przyczyna promienicy). <Od Promień>

Promienne, **Promienno** przys. od **Promienny**: Marzył o dziewczach P. i świetnie. Syrok. Czarne oczy Cyganek młodych jaśniały P. Jeż. Już jeno głowa w koronie i hełmie widnieje P. Krech.

Promiennik, a, lm. i, **Promieniak** bot. (geaster) roś. z gromady grzybów, z rzędu podstawczaków, z rodziny geastridei. <Od Promienny>

Promienno p. **Promienne**: W głowie jeszcze było dosyć jasno, w sercu wesoło, w duszy P. Krasz. Tak mi dziś P. w głowie, tak pełno w sercu. Orzesz.

Promiennogrybica, y, lm. e p. **Promienica**. <Promienny + Grzybica>

Promiennolicy mający promienne lice, z twarzą rozpromienioną. <Promienny + *Licy, od Lice>

Promiennooki mający promieniejące oko a. promienne oczy: Promiennooka gwiazda. <Promienny + *Oki, od Oko>

Promiennostopy którego stopy promienieją: Promiennostopa Irys wczoraj w wieczór przyniosła mi go. Kasp. <Promienny + *Stopy, od Stopa>

Promiennność, i, blm. rz. od **Promienny**: P. poszła z ziemi, a duch węża wziął ciało. Słow. Mroki! czary! — powtarzałem w duchu, wchłaniając w siebie całą wesołość i P. otaczającej mię natury. Godl. Odebrał mu całą jego poezję i P. Gnat.

Promienny p. **Promienisty**: Promienne po niebie jasności djamentową żrzenicą błyskają. Wad. Pokój na promiennym czele mu osiada Przyb. Już Cytorea z tanecznymi koły pod noc promienną wychodzi paradnie. Książ. Jeszcze nieco sennie (oko słońca), przymruża ś., drżąc, wstrząsa swe rzęsy promienne. Mick. Czoło jego, tak w myśl promienne, pójdzie spocząć w trumnie. Krasin. W promiennym powietrzu dzwoniły jak srebrne dzwonki — ptaki. Sienk. (Aniol Italji) zawsze P., jakże w tej godzinie sposepniał! eichy, z czołem pochyłonym. Deo.

Promień, a, lm. e l. a. [**Promię**]: P. światła, P. świetny = jedna z linii, po których ś. światło od ciała świecącego we wszystkie strony rozchodzi: P. słońca, księżycy. Rzucac, roztaćcać promienie. Ześlij nam niebieski P. swej światłości. Wiele jest promieniów słonecznych, a światłość przedsię jedna. Hrb. Słoneczny P. od gnoju ś. nie maże Skar. Z oblicza jego jakoby słońce a. ogniwo promienie wychodziły. Op. Gdzie słońce swych promieni nigdy nie podaje. Kochan. Krzyż... na powietrzu ś. rozciągnie przedziwną jasnością i słoneczne zaćmi promienie. Skar. Orderwij P. od słońca, a światła nie będzie. Skar. Tam jasne słońca nigdy nie dojdą promienie. Szymon. We środku obłoku tego ukaże ś. P. jasny. Birk. Słoneczne promienie ziemię oblewają. Troc. Gdzie P. słońca nigdy nie dochodził. Niem. Z pod twych skrzydeł niech wystrzeli słonecznymi P. blaski. Mick. Widać tęczę, żrzenicę, już P. wytrysnął, po okrągłych niebiosach wygięty przebłysnął. Mick. Tak zamglonym promieniem świeci jej uroda. Malez. Różana zorza promieniami błysnie jasnemi. Mick. Z tym tklwym wyrazem, gdzie przyszłość do przeszłości po jasnym promieniu biegnie. Malez. Jasny promień, co z liści osnowy ciągnie swój drżący połysk. Malez. Światła wołał naród cały, i zesłał promień Bóg na lud sarmacki — zajaśniał Czacki. Mick. Na oblicze padało światło lasów — P. słońca złoty, pocięty cieniem liści w marmurowe plamy. Słow. Czasem jedno tylko poczciwe słońce nie odmawia człowiekowi swych promieni, gdy los go ze wszystkich swoich łask obedrze. Święt. Promienie około obrazów świętych = aureola, gloria, nimb. Przen.: P. radości, szczęścia, łaski. P. nadziei (=iskierka). Piękność P. dobroci Bożej. Górn. Wspojrzał pan na Szymona, dniem dobrym uraczył, aż ci Szymon w promieniach, śmieje ś. i mruga. Kras. (= rozpromieniony radością, uszczęśliwiony). Przen.: Rozchodzi ś. co promieniami = jak promienie, liniami prostymi z jednego punktu na wszystkie strony. Przen.: plama podłużna, smuga, pręga: Wódka ta pobrunatniała pręgi albo promienie po pierśsiach rozgania. Syr. 2. przen. smuga, smug, pas: Na piaszczystej płaszczynie... rozciągał ś. niewielki P. uprawnej ziemi. Skarb. 3. przen. pasmo, pęczek długi: P. włosów (=kosmyk). Wycho- dzą mu włosy promieniami. Nizus w wierzchu głowy w swych świętych włosach P. miał karmazynowy. Otw. W zgrzeblu częstokroć wiele znajduje ś. promieni czyli włókna. Przędz. Stamina, kosmaciny a. promienie na ziółkach i drzewach. Mącz. 4. P. koła = szprycha, śpica. 5.

W błonie rybiej skrzeli są wzdłuż ości widoczne, promieniami zwane. L. 6. jedna z rękomaści na obwodzie koła stanowiącego korbę: Promieniami gwiazdy korbowej walec ś. obraca. Troc. Gwiazda wiatrowa ma 22 promienie. Troc (= śmig). 7. P. rzeki = odnoga, ramię, rozgałęzienie. Rzeka ś. tam rozchodzi na wiele promieniów. Łęcz. 8. [P.] strumień, struga: Krew ciecie promieniem. Woda plynna promieniem. 9. woda ciekąca ze źródła. Podcz. 10. [P., Promię] brodawka do ssania na wymieniu zwierzęcia, sutka, cewka, dójka: Same guziki mleko wytryskujące u zwierząt, ludziom podobnych, są brodawkami, u innych promieniami. Kluk. U krowy dojnej uważaj, czy ś. z wszystkich czterech promieni doi. Kluk. 11. anat. kość promieniowa, × sprych a, × sprych, × kość sprychowa, × przyłokieć, † przykostek łokciowy, † mały piszczel łokciowy czyli przęt (radius). P. rzęskowy p. Kubrwisty. 12. bot.: Promienie rdzeniowe p. Miękisz. 13. fecht. = a) część ręki od łokcia do końca, przedramię. b) a. Pryma uderzenie bronią sieczną z góry na dół przez głowę przeciwnika. 14. fiz.: Promienie światła a. świetlne. Promienie niewidzialne, a mianowicie promienie ciepikowe czyli poczerwone, ultraczerwone; promienie chemiczne, aktyczne, pozałfioletowe czyli ultrafioletowe; promienie elektryczne a. elektromagnetyczne: promienie katodalne (p. Katodalny) i wreszcie z tych ostatnich pochodzące promienie, dotąd zwane tylko promieniami X a. promieniami Röntgena. Promienie padające, odbite, załamane; promienie schodzące ś. i rozchodzące, czyli zbieżne i rozbieżne. Gdy widzimy, wyraża ś. obraz na oku, tego promienie idą z duchami do tylnej komorki mózgu i z nim ś. kleją. Troc. 15. fl. wart, nurt, prad. 16. mat. prosta nieograniczona, wychodząca z danego punktu: Pęk promieni. Wiązka promieni. P. koła = prosta łącząca środek koła z punktem okręgu. P. kuli = prosta łącząca środek kuli z punktem na jej powierzchni. P. kuli ziemskiej. P. wodzący elipsy, hiperboli. 17. zool.: Promienie, promyki = cząsteczki długie stanowiące chorągiewkę móbra ptaków. Zdr. Promyk, Promyżek, × Promionek, † Promyszczek. <PRO/(POR)>

Promię, enia, lm. ona l. [P.] p. **Promień**: Promiona księżycy. Wymiona lub cyce (mammarie) z brodawkami lub promionami (papillae) znajdują ś. u samicy między udami. Adam. U klaczy, kóz i owiec dwie są cyce i dwie tylko brodawki: u krów cztery są promiona, a każde P. z jednym otworkiem. Adam. 2. × P. struna: Trynis z Lesbos przyniósł cytrę, dodawszy promion.

[**Prominator**, a, lm. owie] p. **Propinator**. <Z Propinator>

× **Promionek**, nka, lm. nki p. **Promień**: Z promionkami w oku. Słow. Piękność, czułość, niewinność, trzy najpiękniejsze promionki duszy ludzkiej, świadczące o jej boskim początku. Chm.

Promionkowy przym. od **Promionek**: Zan miał swoją promiankową sentymentalną teorię. Chm.

Promisko, a, lm. a r. m. i ni. p. **Prom.**

[**Promnik**, a, lm. cy] p. **Promownik**: Ojciec był koniuszym u młodszego syna Jakóba, dawniejsi zaś przodkowie leśniczemi i promnikami. Kan. <Od *Promny, od Prom>

[**Promny**] przedni, wyborny. <?>

Promocja, i, lm. e, × **Promota** l. × P. poparcie, pomoc, protekcja, wstawiennictwo: Obligowała brata, ażeby dla promocji sprawy jechał. Mat. Podwyższył go król Stefan, dźwignęła P. Jana

Zamojskiego. Nies. Książę podkancelerzy Czar-
toryski nie odmawiał mu ze swojej strony
promocji. Paw. Wyrobię ja to u samego nun-
cjusza, by mszę na twoję intencją odprawił;
przy takich promocjach nie stanie ci ś. wielka
krzywda. Sienk. 2. × P. *posunięcie na wyższy sto-
pień akademicki, nadanie wyższych godności aka-
demickich*: P. akademička. Troc. 3. *podwyższenie,
podwyższenie ś. na urządzie, awans*: W nadziei
promocji. Troc. 4. *przejście ucznia z klasy niższej
do wyższej w końcu roku szkolnego*. Zdr. **Promo-
cyjka**. <Łć. promotio >

Promocyjka, i, lm. i p. **Promocja**.

Promora, y, lm. y uż. *promocja*: U tej pani,
cośmy z ojcem byli tego dnia, kiedym promorę
dostał. Kos. <Z Promocja >

Promorfologia, i, blm. *nauka o kształtach za-
sadniczych*. <Łć., Gr. pro + Morfologia >

Promot, a, lm. ci ten, *którego promowano na
wyższą godność*: P. a nieuk. Kn. <Od Łć. pro-
motus >

× **Promota**, y, lm. y p. **Promocja**: Nie opu-
ścisz do końca tego, któregoś wziął na swoją
promotę. Boh. <Zam. Promocja >

Promotor, a, lm. owie i. *protector, opiekun, kie-
rownik popierający kogo*: Bez promotora cnotę u-
bogą wypchnięto ze dwora. Wad. Bez jakiego
promotora i godny nie wskóra u dwora Żegl.
P. bractwa Matki Boskiej Różańcowej. 2. a.
× **Motor** ten, *co daje czemuś ruch, życie, inicjator,
sprawca, sprzężna, pobulka do czego*: Był on
głównym promotorem w tej sprawie. <Łć. pro-
motor >

Promotorka, i, lm. i forma ż. od **Promotor**:
Główna P. zamierzonego wznowienia akademji,
Jadwiga nie doczekała ś. końca dzieła swoje-
mu. Szaj.

Promotorski przym. od **Promotor**.

Promotorstwo, a, blm. *rola, charakter promo-
tora; godność promotora*.

Promować, uje, ował, † **Promowować** i. † P.
popierać, podtrzymywać, protegować, forytować:
Niejednemu żal, że podłego i lichego promował.
Lubom. Zrobiono go marszałkiem trybunalskim,
sądząc, że interesa familji przez wdzięczność P.
będzie. Krasz. Promował kanonizację św. matki
Kunegundy. Zał. S. Błogosławionej Salomei cześć
szerególniej promował. Nies. (= szerzył, propago-
wał). 2. *wynosić na wyższy stopień, posuwać, pod-
wyższać w godnościach, zaszczytach*. 3. *udzielać
(uczniowi) promocji, kwalifikować go do klasy wyż-
szej*: Szedłem z klasy do klasy z starszyciem
promowany razem. Krasz. 4. *kogo na co = kształ-
cić, kierować, sposobić, przysposabiać*: P. syna na
księdza. Ona wcale go wyżej P. nie myślała.
Krasz. P. ś. *kierować ś., sposobić ś., przysposabiać
ś., kształcić ś.*: Franus P. ś. będzie na księdza.
Wilez. <Od Łć. promovere >

Promowanie, a, blm., czynność cz. **Promować**.

Promowanie się, a ś., blm., czynność cz. **Promo-
wać ś.**

Promownik, a, lm. ey, [Promnik], × **Promow-
nik**, [Promowy] *przewoźnik promowy*. Troc. <Od
*Promowny, od Prom >

† **Promowować, uje, ował** i × P. ś. p. **Promo-
wać**: Mojżesz Jozuego z woli bożej na urząd
promowował. Skar. W akademjach, kto ś. promo-
wował do godności doktora w filozofji, musiał przy-
sięgać... Kit. P. (popierać) to ma poseł na sejmie.
Troc. P. (podwyższyć) kogo na urząd. Troc. P.
na doktorstwo, na cyrulictwo. Troc. Kochaję

ś. w sobie i promowują ś. do podziwienia. Troc.
Chciał, aby ś. promował sam i w usługach
krajowych dosługiwał znaczenia. Bukar. <Łć.
promovere >

† **Promowowanie, a**, blm., czynność cz. **Promo-
wować**: Poseł sejmiku gospodarskiego, za-
miast promowania swego poselstwa, dał ś.
łatwo namówić, że... Mat.

† **Promowowanie się, a ś.**, blm., czynność cz.
Promowować ś.

Promowy przym. od **Prom**; × **Promowy**: Ko-
munikacja promowa. Linka promowa. [P., ego,
lm. i rz.] p. **Promownik**. <Od Prom >

× **Promulgacja, i**, lm. e p. **Promulgowanie**.
<Łć. promulgatio >

Promulgacyjny przym. od **Promulgacja**: Zwrot
P. Kręt.

× **Promulgować, uje, ował ogłaszając, zawiada-
miać, obwieszczać, obwoływać, publikować**: Gdy tyl-
ko wybór królewicza Kazimierza będzie promul-
gowany, Chmielnicki od obłężenia ustąpi. Sienk.
Później wykryła ś. jego niewinność, którą też
promulgowano. Sienk. <Łć. promulgare >

Promulgowanie, a, blm., **Promulgacja** czynność
cz. **Promulgować**.

[**Prom**: szczek, czka, lm. czki] *strumyk, stru-
myczek*. <Od Promień >

Promyczek, czka, lm. czki p. **Promyk**: Słońce
badwan Serapisa promyczkiem pozdrowiało.
Skar. Oczy miał tak słabe, że najmniejszego
promyczka światła cierpieć nie mógł. Wys. Nie
widać by promyczka chrześcijańskiego po tam-
tych włościach. Birk. P. mgłą owinięty. Sow.

× **Promyczny** przym. od **Promyk**: *Promyczna
gwiazda*. L. <Od Promyk >

Promyk, a, lm. i p. **Promień**: Nieziemnie ś.
różnym od zwierząt tym boskim promykiem,
którym nas objaśniła Najwyższa Istność. Stasz.
I tylko P. srebrzysty miesiąca płąsa leciuchno
po miękiej murawie. Prusz. Powrozek ze trzech
promyków niełatwo ś. rozerwie. Leop. Włos
na szyję srebrnymi promykami spada. Mick.
Patrz! na słońca promyku wytryska z wody
Goplana. Słow.

† **Promyszczek, czka**, lm. czki p. **Promień**:
Świetne i jasne szaty, których tu dzisiaj jeden
P. ukazał. Birk. <Od Promyk >

! **Pronacja, i**, blm. lek. *nawracanie, zwracanie
na wewnętrz.* <Łć. pronatio >

Pronopjograf, a, lm. y *kamera obskura, ciemnia
do zdejmowania widoków*.

! **Pronować się, uje ś., ował ś. chwalić ś., wy-
chwalać ś., chęlić ś., wynosić ś.**: Pierwszy raz
przed sądem Warszawy stawał, nie pronował ś.,
nie rozgłaszał zrzeczenie podrobionej opinji. <Fr.
se prôner >

! **Pronowanie się, a ś.**, blm., czynność cz. **Prono-
wać ś.**

[**Pronoza, y**, lm. y] m. i. *człowiek chytry, prze-
biegły, wyrachowany, przewidujący, zapobiegliwy*.
2. *człowiek wiedzący rzeczy nadprzyrodzone, cha-
rakternik, niesamowity*. <? >

Pronstyt, u, lm. y hut. *jasny siarek antymonu i
srebra*. <? >

Pronuncjacja, i, blm. *sposób wymawiania, wy-
mowa*. <Łć. pronuntiatio >

Pronuncjamento w lp. nieod., lm. a, *ów we-
zwanie do powstania zbrojnego*. <Hp. pronun-
ciamiento >

! **Pronuncjować, uje, ował wymawiać w pewien
sposób**. <Łć. pronuntiare >

!Pronuncjowanie, a, blm., czynność cz. Pronuncjować.

[Propa, y, lm. y] p. Propek. <Z Nm. Ppropfen>

Propagacja, i, lm. e p. Propagowanie: Trzeba wybić sobie z głowy owe szumne propagacje demokratyczne. Budz. <Łć. propagatio>

Propagacyjny przym. od **Propagacja:** Komisja wykonawcza dzieli ś. na pięć podkomisji: administracyjną, finansową, obrachunkową, statystyczną i propagacyjną. <Od Propagacja>

Propaganda, y, lm. y l. p. Propagowanie: Trzeba łącznie wziąć ś. do pracy organicznej, zorganizować propagandę narodową we wszystkich warstwach. Bał. Rozpoczęła ś. praca rewolucyjna, P. czynnego wystąpienia, schadzki, stowarzyszenia. Bał. P. liberalizmu. 2. instytucja religijna w Rzymie, kształcąca misjonarzy do krzewienia wiary katolickiej. <Od Łć. propagandus, od propagare>

Propagandysta, y, lm. ści l. p. Propagator. 2. członek propagandy rzymskiej (p. Propaganda). <Od Propaganda>

Propagandystka, i, lm. i forma ż. od **Propagandysta, propagatorka.**

Propagandystyczny przym. od **Propagandysta:** Sztuka propagandystyczna. <Od Propagandysta>

Propagandzista, y, lm. ści l. p. Propagator. 2. p. Propagandysta. <Od Propaganda>

Propagandzistka, i, lm. i forma ż. od **Propagandzista, propagatorka.**

Propagator, a, lm. rzy, Propagandysta, Propagandzista ten, co propaguje, co ś. zajmuje propagandą, szerzyciel, krzewiciel, pionier, apostoł. <Łć. propagator>

Propagatorka, i, lm. i forma ż. od **Propagator:** Nowatorstwo tu przyszczerpiło ś. z taką łatwością, a głównymi jego propagatorkami były niewiasty. Rol.

Propagować, uje, ował l. × P. rozmazać, wydawać potomstwo, rozplenić, rozradzać, krzewić. 2. rozpowszechnić, popularyzować, szerzyć, krzewić, szyć swoje zasady, zyskiwać dla nich zwolenników, wyznawców, nawracać do nich: P. wiarę, zasady socjalistyczne. × P. ś. rozmazać ś., rozradzać ś., krzewić ś., rozplenić ś.: Las propaguje ś. głównie sam przez ś. Szt. <Łć. propagare>

Propagowanie, a, blm., Propagacja, Propaganda czynność cz. **Propagować.**

× **Propagowanie się, a ś., blm.,** czynność cz. **Propagować ś.**

Propan, u, blm. chem. węglowodór szeregu metanowego, C₃H₈. <?>

Propargil, u, blm. chem. rodnik węglowodorny C₃H₃.

[Proparzec, Praporzec wybijać] = dzwonić na Anioł Pański, uderzając sercem dzwona w jedną stronę dziewięć razy, za poległych w boju (według innych, na pamiątkę klęski pod Warną). <?Zam. Proparzec>

[Propasnyca, y, lm. e] febra. <Ukr. propasnycia>

[Propastnyk, a, lm. i] djabeł, czart, zły duch, szatan. <Ukr. propastnyk>

Propedeutyczny przym. od **Propedeutyka:** Klinika propedeutyczna przy wydziale lekarskim. <Od Propedeutyka>

Propedeutyka, i, blm. nauka wstępna, przygotowawcza.

[Propek, pka, lm. pki, Propa] korek. <Nm. Ppropfen>

Propeler, a, lm. y śruba okrętowa jako przyrząd poruszający statek, a także sam okręt śrubowy, śrubowiec. <Ang. propeller>

× **Propemptikon, u, lm. y** wiersz pożegnalny. <Gr. propemptikon, od propempō>

! **Propensja, i, lm. e** skłonność, słabość ku komu, ku czemu, pociąg, inklinacja; życzliwość, wzgląd, względność: Miał propensją niejaką do nauki prawa. Krasz. Hrabia deklarował swoją propensją do zgody (= gotowości). Bo i na innych sług boskich też ś. P. wydawała, osobliwie kiedy deputatem był na trybunał koronny z Kijowskiego 1616 r.: doznali jej i ubodzy studenci, którym z swojej szkatuły na nauki nakładał. Nies. <Łć. propensio>

Propepton, u, lm. y fizj. odmiana peptonu (propeptonum). <Gr. Łć. pro + Pepton>

Propeptonurja, i, blm. patol. oddawanie propeptonu z moczem. <Gr. propépton + ourés>

Propil, u, blm. chem. rodnik pochodzący od propanu, C₃H₇. <?>

× **Propilamina, y, blm. chem. p. Propiljak.** <Łć. propylaminum>

Propileja, i, lm. e, Propilejon bud. wejście wspornikowe, otwarte, przed świątyniami greckimi, złożone z kolumnady między dwiema pobocznymi budowlami. <Gr. propylaion>

Propilejon nieod. p. **Propileja:** P. składało ś. z bramy i kilku przylegających małych komnat. Ćwik. <Gr. propylaion>

Propilen, u, blm. chem. węglowodór z szeregu etylenowego, C₃H₆. <?>

Propiljak, u, blm., × **Propilamina** chem. zasada organiczna, utworzona przez zastąpienie propilem wodoru w amoniaku, C₃H₇NH₂. <?>

Propilopiperidyna normalna chem. p. **Koniina.** **Propilowy** alkohol chem., związek pochodzący od propanu przez zastąpienie w nim wodoru grupą hydroksylową, C₃H₇OH. <Od Propil>

[Propina, y, lm. y] wypitka, pijatyka: Tylko ś. bez uczty, propiny nie obeszło, na którą Strzeżeniec zaprosił współtowarzyszów. Krasz. <Od Łć. propino>

Propinacja, i, lm. e l. prawo wyłącznego wyszynku trunków. 2. wyszynk trunków (szczeg. wódki); szynk, karczma utrzymywana przez propinatora: Żydom w miastach królewskich wszelkiej propinacji zabroniono. Skrzet. Stał stangret koniom wytechną pod propinacją. Krasz. Zdr. **Propinacyjka.** <Łć. propinatio>

Propinacyjka, i, lm. i p. Propinacja: P. niezły dochódzik przynosiła.

Propinacyjny przym. od **Propinacja:** Prawo propinacyjne. Przyłączyły ś. skargi na biskupa (wrocławskiego) o krzywdzenie miasta w dochodach propinacyjnych. Paw. <Od Propinacja>

[Propinat, a, lm. ci] p. Propinator. <Z Propinator>

Propinator, a, lm. rzy, [Propinat, Prepinator, Prepinat, Prominator] dzierżawiący propinację i trudniący ś. osobiście wyszynkiem trunków: W karczmie miał tylko tytuł propinatora, żeby propinatorową nazwać ś. mogła jego żona. Krasz. <Łć. propinator>

Propinatorka, i, lm. i l. forma ż. od Propinator: Na wspomnienie nieboszczyka P. podniosła fartuch do oczów. Krasz. 2. a. **Propinatorowa** żona propinatora: Pod szynkiem na ławeczce pani P. siedziała. Krasz.

Propinatorowa, ej, lm. e p. **Propinatorka**: W karczmie miał tylko tytuł propinatora, żęły propinatorową nazwać ś. mogła jego żona. Krasz.

Propion, u, blm. chem. *acetone dwupropilowy*, $(C_3H_7)_2CO$. <?>

Propionil, u, blm. chem. *grupa zawarta w kwasie propionowym*, C_3H_5O . Chlorek propionilu, C_3H_5OCl . <?>

Propionowy kwas chem. *trzeci co do ilości węglu kwas tłuszczowy z szeregu kwasu mrówkowego*, $C_3H_6O_2$. <Od Propion>

Proplastyka, i, blm. *sztuka robienia modeli*. <Od pro+ Gr. plastikós>

Proplazma, y, lm. y *pierwowzór, wzór, model*. <Gr., Łć. pro+ plásma>

Proponent, a, lm. ci ten, *co proponuje, wnioskodawca, projektodawca*. <Od Łć. proponens, 2 pp. -ntis>

Proponować, uje, ował I. †P. *wyróżniać zaszczytnie, dawać pierwszeństwo, przekładać*: Jedno województwo imo inne wszystkie na sejmie P. Biel. J. 2. *co komu = przedstawiać, przekładać, dawać do uznania i przyjęcia, ofiarować, stręczyć; projektować*: Nieszczerość proponującego zaraża też nieszczerością radzących. Lubom. Nawet w kole obradnym pod Ujściem znalazły ś. głosy zaniejsze, wzywające do odrzucenia proponowanych przez Szwedów punktów poddania kraju. Szaj. P. usługi, posadę. 3. *karc.*: Proponuję! = *proponuję zamianę kart* (w grze zwanej „ekarte“). 4. *kogo na co = podawać, przedstawiać, rekomendować*: P. na urząd. <Łć. proponere>

Proponowanie, a, blm., *czynność cz.* **Proponować**.

†Propor, a, lm. y p. **Proporzec**: Dajże nam, Boże, doczekać tej pory, by do ataku nachylić propory. Pśń. <PRO/POR>

Proporcja, i, lm. e I. *odpowiedni wymiar dwu lub kilku rzeczy dobrze do siebie dobranych; zastosowanie ilością, wielkością lub postacią do czego innego, symetria, spójność, stosunek*: P., *pomierność, wielkości miary* albo *liczby* jednej do drugiej *podobność* albo *różność*; *rzeczy dwu* albo *wielu różnych miar* albo *liczby* z sobą *składność*; kształt albo *miar* każdej części w ciele, w budowaniu etc. *przywoity; przyjemność, piękność* z wielu części albo *rzeczy różnych przywoicie złożonych* pochodząca. Kn. Według proporcji członków Herkulesowych wymierzył ciała wielkość, z kroków staja od niego zamierzonego; *secundum competentiam membrorum debitam modificatus est*. Kn. Proporcji to nie ma z sobą. Troc. Najlepsze woły, gdy mają członki wielkie, równe, iż między niemi będzie prawa P., to jest zgodność i rymowanie. Trzyc. Okna i drzwi dobrej proporcji. Kras. P., *porównanie* dwóch względów. Petr. P., *porównanie a. pomiarkowanie* jakie. Sol. P. między złotem a srebrem rozumie ś. ustanowienie wielości grzywien srebra, za którą można kupić grzywnę złota; gdy ta P. stanowi cenę czerwonego złotego w stosunku z monetą srebrną, wszelkie zatym prawidła panujących o stopie menniezej w miarę napływu jednego lub drugiego kruszcu zmieniać ś. muszą. Cz. Pycha i próżność człowieka jest proporcją jego niewiadomości. L. Przebrała w miłości proporcję, podaje u Brajbisza półporcje (= *przywoityą miarę*). 2. [P.] *obowiązek*. 3. chem. niek. *zam. stosunek*. 4. ekon.: P. *podatkowa = ustanowienie równej zupełnie stopy podatkowej bez względu na*

wysokość dochodu, podatek dochodowy proporcjonalny. 5. mat. *równość stosunków*: P. arytmetyczna czyli różnicowa. P. geometryczna czyli ilorazowa. P. harmoniczna, ciągła, złożona. Dwa równe stosunki czynią to, co nazywamy proporcją. Cz. J. Rozwiązać proporcję = *obliczyć niewiadomą w niej liczbę z liczb wiadomych*. P. *duplikowana* jest ze trzech, a P. *tryplikowana* ze czterech nierozrywanych i proporcjonalnych pomiarkowanie, w tamtej pierwszej do trzeciej, jakie jest teje pierwszej do wtórej, w tej zaś pierwszej do czwartej, jakie jest teje pierwszej do czwartej. Troc. <Łć. proportio>

†Proporcjalnie przys. od **Proporcjalny**, *proporcjonalnie*.

†Proporcjalność, i, blm. rz. od **Proporcjalny**, *proporcjonalność*: P., *stosowanie a. podobieństwo* dwóch proporcji. Troc.

†Proporcjalny p. **Proporcjonalny**. Troc. <Od Proporcja>

Proporcjonalnie przys. od **Proporcjonalny**.

Proporcjonalność, i, blm. rz. od **Proporcjonalny**: P., *właściwe ustosunkowanie, harmonja*. P., *związek dwu wielkości wyrażający ś. równością* stosunków odpowiadających sobie wzajemnie ich wartości. P. prosta, odwrotna.

Proporcjonalny, †Proporcjalny, †Proporcjny przym. od **Proporcja**: Wydatek powinien być P. do stanu. L. Członki proporcjonalne. Podział P. Wielkości proporcjonalne = *będące w równym stosunku*. Czwarta proporcjonalna = *liczba lub linja stanowiąca czwartą wyraz proporcji, której trzy wyrazy są dane*. Średnia proporcjonalna. Części proporcjonalne w rachunku logarytmów. <Łć. proportionalis>

Proporcjonować, uje, ował *robić proporcjonalnym, stosować*. <Łć. proportionare>

Proporcjonowanie, a, blm., *czynność cz.* **Proporcjonować**.

Proporcowy przym. od **Proporzec**, *sztandarowy, chorągiewny*.

†Proporcjny p. **Proporcjonalny**. Troc. <Od Proporcja>

†Proporcznik, a, lm. cy p. **Propornik**: P., *chorąży*. Mącz. Walenty poddany, żołnierz i sługa cesarskiego wojska i P., *służbę swą* poddaną a pomocną zaleca. Napom. <Od Proporzec>

Proporczyk, a, lm. i p. **Proporzec**: P. *plócienny* na maszcie. Klon. Każdemu przekupniowi wolno po zdjęciu proporczyka z ratusza kupować. Troc.

Propornik, a, lm. cy, †Proporcznik *żołnierz proporzec noszący, chorąży*: P., *chorąży*. Kn. <Od *Proporny, od Propor>

Proporzec, rca, lm. rce, †Propor *chorągiew, znak łączący pewną liczbę żołnierzy w jednostkę bojową, sztandar; chorągiew, flaga, bandera*: Rozwite Belony proporce. Troc. Do tego kraju jeseze P. jego nie zaszedł. Troc. P., *chorągiewka* u kopji, u lany. Pot. Proporce czyli różnego koloru chorągiewki, dla szelestu i sprawienia zamieszania w środku nieprzyjaciela wprowadzone. Cz. Szczęśliwsi ci byli, których on zwyciężył, niż ci, do których jego P. nie przyszedł. Górn. Nawa P. francuski podniosła, rozwinęła. Troc. Na proporeu polskim jest ręka uzbrojona, szablę trzymająca. Troc. P. a. hold pruski, rytm Jana Kochanowskiego, z przyczyny wypełnienia przysięgi wierności pruskiej. Kras. Mieli proporce białe a czerwone. Biel. M. Proporce różnych farb jak lasy ś. chwiały. Stryjk. Proporce z wiatrem

wolnuiechnym igrają. Koch. W. Skoro lud postrzegł, jak wzdęte wiatrami białe z czerwonymi proporce migają. Niem. Przez grad kartaczy las proporców leci. Gor. Powiększono tabór, zamówiono malowane proporce dla bębniaków i trębaczy. Paw. Zaszumy proporcami, co wolności barwą świecą. Słow. Przen.: Zwinąć proporce = *ulec, ustąpić, zwinąć chorągiewkę*: Jak nie zwinie proporców swych tak szerokich duchowieństwo, wojna domowa pewna. Birk. Przen.: P. rozciągać, rozpościerać. Kn. = *szerzyć swoją potęgę*. Grzechy chcą na sercu naszym proporce rozpościerać. Birk. Zdr. **Proporczyk**. <Od Propor>

Propozycja, i, lm. e l. *założenie, temat, teza*: P., założenie albo grunt rzeczy, o której kto ma mówić. Kn. P. w mowie jest to w krótkich bardzo słowach zebranie i wyrażenie rzeczy całej, o której ś. ma mówić. L. P. jest najpierwsza uwaga rzeczy, o której rada ma ś. formować, jest niby pytanie rozstronne. Lubom. 2. *to, co proponują, wniosek, przedstawienie, projekt, oferta; zaofiarowanie ś. z czym; poddanie projektu; stręczenie czego*: Wystąpić z propozycją. Przyjąć, odrzucić propozycję. Troc. Otrzymać propozycję. Zrobić komu propozycję (= *zapropionować mu*). Propozycją komu czynić. Troc. Okazała to P. Troc. 3. karę. w grze zwanej „ekarte“, *żądanie zamiany kart*. Zdr. **Propozycyjka**. <Łć. propositio>

Propozycyjka, i, lm. i p. **Propozycja**: Gdybyś chciała przyjąć niektóre niewinne małe propozycyjki. L. Od pewnego jegomości pewne jej propozycyjki uczynił. L.

†**Propozyt**, u, lm. y *zamiar, projekt*: Aczci na wszystkich młodych ta padła pomucha, że nieradzi, gdy im kto ich P. porze... Pot. Nie chce statecznego swego i żądnemi racjami niewzruszonego propozytu wystawić na obłęzenie miłości Wmciów. Czerm. <Łć. propositum, od proponere>

Proprefekt, a, lm. ci *zastępca, pomocnik prefekta*: P. apostolski. <Pro + Prefekt>

Propretor, a, lm. owie *najwyższy urzędnik sądowy w prowincji dawnego państwa rzymskiego*. <Łć. propraetor>

†**Proprietarstwo**, a, btm. p. **Własność**. <Od Proprietar>

†**Proprietarz**, a, lm. e *zakonnik, który posiadał swoją osobistą własność*: P., właściciel. Troc. <Śr. Łć. proprietarius>

Proproboszcz, a, lm. owie *zastępca, pomocnik proboszcza, wikariusz*: U fary w Warszawie są wikariusze, zwani proboboszczami. <Pro + Proboszcz>

Propugnacja, i, btm. obrona. <Łć. propugnatio>

Prorektor, a, lm. owie *zastępca, pomocnik rektora*: P. szkoły powiatowej. <Łć. prorektor>

Prorektorat, u, lm. y, **Prorektorstwo** *urząd, godność prorektora*.

Prorektorowa, ej, lm. e *żona prorektora*.
Prorektorski przym. od **Prorektor**: Urząd P.
Prorektorstwo, a, lm. a p. **Prorektorat**.

†**Prorocki** p. **Prorocy**: Miał ducha prorockiego i wiele rzeczy przyszłych opowiedział, które ś. po jego śmierci sprawdziły. Skar. †**Po prorocku** p. **Proroczno**. <Od Prorok>

× **Prorocko** przys. od **Prorocki**, p. **Proroczno**. Śl. wil.

[**Proroctwi**, a, lm. a] p. **Proroctwo**.
Proroctwo, a l. lm. a, †**Proroczeństwo**, [**Proroctwi**] *prorokowanie, przepowiednia, wróżba, wieszczba, sło-*

wa proroka: Wolą ludzką nigdy P. nie jest przyniesione, ale Duchem św. natchnieni, mówili ludzie święci Boży. Wuj. Cóż może być nad to P. jaśniejszego? Skar. Nie mylił ś. w proroctwie. Skar. Ziściło ś. ono o dzieciątku P. Skar. P. jest widzenie rzeczy, nim ś. staną. Skar. Spełniło ś. P. Skar. To P. z Ducha św., a nie ludzkiego doweipu urosło. Skar. P. Izajaszowe. Troc. Już ś. stało, co P. prorokowało. Troc. A tu ś. napełniło P. Izajaszowo. Op. P., widzenie, *visio*. Boh. Dał mu Bóg dar proroctwa, iż wiele rzeczy, niż ś. stady, przepowiedział. Wys. Już ś. sprawdziło P. o Mesjaszu. Troc. 2. btm. zb. *prorocy*: Już ś. stało, co P. prorokowało. Kn. <Od Prorok>

× **Proroczenie**, a, btm., *czynność cz. Proroczyć, prorokowanie*.

† **Proroczeństwo**, a, lm. a p. **Proroctwo**.
† **Prorocznica**, y, btm. *astrologja, wróżbiarstwo*.

<Od *Prorocznik, od *Proroczny, od Prorok>

Proroczno przys. od **Prorocy**; † **Po prorocku**,

× **Prorocko** przys. *jak prorok*.

Proroczność, i, btm. rz. od **Prorocy**. Śl. wil.

Prorocy, † **Prorocki** przym. od **Prorok**, *wieszczcy*: Czuję znów smutki tęskne i prorocz. Słow. Proroczym duchem zapowiadała... <Od Prorok>

× **Proroczyć**, y, ył p. **Prorokować**: Słyszac takie pochwały, że z niego drwią, tak sobie prorocy. Pot. (= *tuszy, wnoszą*). Mówisz tak, bo nie znasz naszych ksiąg, które nam proroczą zwycięstwo. Bał. <Od Prorok>

† **Proroczyna**, y, lm. y p. **Prorokini**: Przełożę wam i ja, niegodna proroczyna wasza, niesprawiedliwości, krzywdy, potwarzy... Skar. <Od Prorok>

× **Prorogacja**, i, lm. e *odroczenie, przedłużenie terminu, zwłoka, prolongata, prolongacja*. <Łć. prorogatio>

× **Prorogować**, uje, ował *przedłużać termin, obracać, odkładać, opóźniać, zwlekać, prolongować*. <Łć. prorogare>

× **Prorogowanie**, a, btm., *czynność cz. Prorogować*.

Prorok, a, lm. cy l. *osoba przepowiadająca przyszłość z natchnienia bożego*: P., osoba natchnięta od Boga do przepowiedzenia rzeczy przyszłych. Kras. Prorocy nazywani byli widzący. Boh. Oprócz czterech proroków większych jest ich jeszcze dwunastu mniejszych. Żał. Wielecy i mali prorocy w Piśmie św. Troc. A prorokowi co? Żegl. Ruskie przyłowie: Na proroki puhi. Pim. Nie słuchajcie słów proroków, którzy wam prorokują, a zdradzają was. Wuj. Prorocy prorokowali kłamstwo, a kapłani przykła-kiwali rękoma swemi. Wuj. Księgi proroków były to słowa mężów powołanych, którzy za zadanie swe obierali wzywianie ludu do strzeżenia prawa bożego. Tysz. Broda, jak u proroka, a enota, jak u draba. Prz. Myśl i w przyszłość strzelić unie żrenięm proroka. Garczyn. Stałeś ś. wróżką duszy i szczęścia prorokiem. Garczyn. Mów sam, czego chcesz, ja nie P., nie zgadnę. Boh. Nie jestem prorokiem, abym rozprawił o przyszłości: woł o tym pisać, na co patrzałem. Rzew. Powstana wśród was fałszywi prorocy. Boda-jem był fałszywym prorokiem! Kras. (= *bodajby ś. nie sprawdziły słowa moje*). Niki nie jest prorokiem w swoim kraju. Depeć was, wszyscy poeci, wszysey mędry i proroki. Mick. Kłątwa ludom, co swoje mordują proroki. Mick. 2. *Mahomet*: Teraz może hurys czarnooka witać Ha-

sana u bramy proroka. Mick. Niektórzy wykładacze Koranu, wykrciwszy tekst proroka, nie przyznają kobietom duszy nieśmiertelnej. Mick. Tam, gdy ją przy chorągwi proroka ujrzałem, natychmiast umarł we mnie Godfred i Jan Trzeci. Mick. Na brodę proroka! 3. [P.] *dziecko*: Nie wyszło temu pół roka, niesie dziewczyna proroka. Co rok, to P. <Pro + *Rok, RZEK/ROK>

Prorokini, i, lm. e, † Proroczyna forma ż. od **Prorok**: Tedy wzięwszy Marja P., siostra Mojżeszowa a Aaronowa, bęben w rękę swoją. B. Sz. Byli posłami od króla ku Oldze P., żenie Sellum. B. Sz. Pryseylla i Maksymilla były prorokiniami szatańskimi. Skar. O Annie prorokini. Rej. Wzięła też Marja, prorokini, siostra Aaronowa, bęben w rękę swoją. Leop. Bardzo sławne były prorokinie u wszystkich narodów. Wirz. O, nie będziesz waćpani dobrą prorokinią; zamęście pani mojej nie sprawdzi tego proroctwa. L. <Od Prorok>

Prorokować, uje, ował, × Proroczyć l. *prze-powiadać proroczno, odkrywać przyszłość, zapowiadać, wróżyć*: A nie mówiłem ja i nie prorokowałem, co ś. już dzieje? Jabł. 2. przén.: *zapowiadać = rorować, obiecywać; robić nadzieje, przeczować, domyślać ś., unosić, tuszyć*: Wypadek ten nie prorokuje nie dobrego. Jemu już serce prorokowało, że ich co złego wrychle spotkać miało. P. Koch. Prorokuje sobie lepszą przyszłość. 3. † P. *zachowywać ś. jak prorok*: Nie tylko żywot Elizeusza, ale i ciało jego prorokowało, to jest euda czyniło. Skar. <Od Prorok>

Prorokowanie, a, blm., czynność cz. Prorokować; prorocwo: Marka Tuljusza księgi prorokowania. Bardz. (De divinatione).

† **Proroków należący do proroka**: Tedy szedw Azia ku Olydie, prorokowie żenie Sellum. B. Sz. (ad prophetidem uxorem). Tedy jeden mąż z synów prorokowych rzecze ku swemu towarzyszowi. B. Sz.

[**Proryjernum, Prekuratium**]: P. proktornum prekuratium doktornum = *przyśpiwek*. <Now.>

[**Prosacki**] *działowski, żebraczy*: Pieniądze prosackie. <Od *Prosak, od Prosić>

[**Prosacyjá, i, lm. e**] p. **Procesja**.

Prosak, a, lm. i patol. *guzik prosowaty na skórze* (multum s. grutum). <Od Proso>

[**Prośak, a, lm. i**] *róg do prochu?*

[**Proscak, a, lm. i**] p. **Prosiak**. <Z Prosiak>

Proscenjum w lp. nieod., lm. a, ów *w teatrze starożytnym, grecko-rzymskim, miejsce przed sceną właściwą, oddzielone od niej kotarą; w nowożytnym teatrze przednia część sceny, pomiędzy kurtyną a orkiestrą, przedscena*. <Łć. proscenium>

[**Prosecki, ów**] *proszki*. <Z Proszki, od Proszek>

[**Prosecyjá, i, lm. e**] p. **Procesja**.

Prosektor, a, lm. owie a. orzy przygotowujący wyroby i okazy do wykładu anatomji i zarządzający pracownią anatomiczną. <Łć. prosector>

Prosektorjum w lp. nieod., lm. a, ów *pracownia anatomiczna*, × *prosektornia*. <Łć. prosectorium>

× **Prosektornia, i, lm. e** p. **Prosektorjum**. <Od Prosektor>

Prosektorski przym. od **Prosektor**: Nóż P.

Prosektorstwo, a, blm. urząd, zajęcie prosektora. Spas. <Od Prosektor>

Prosektoryjny przym. od **Prosektorjum**: Zabudowania prosektoryjne.

× **Prosekucja, i, blm. p. Prosekwowanie**.

× **Prosektor, a, lm. owie przesławowca**: Tyle tylko jeszcze nadmieniam, że mię prosektorów, nieprzyjaciół moich ręka aż w Wiedniu sięgająca. Kraus. <Łć. prosector>

× **Prosekwować, uje, ował ściagać, przesławować**: Kłął ś., że go, jako uzurpatora szlacheckiego imienia, P. będzie. Krasz. Ma kto krzywdę z obywateli, kapłanów, rolników, to go cywilnie P. może. Rol. <Od Łć. prosequi>

× **Prosekwowanie, a, blm., † Prosekwowanie, × Prosekucja, † Prosekucja** czynność cz. **Prosekwować**.

× **Proseminacja, i, blm. rozsiewanie**. <Łć. proseminatio>

† **Prosfora, y, lm. y** p. **Proskura**: Gdy biskupa chowano, prosforę a. oblatę na piersi mu kładziono. Pim. <Z Gr. prosphora>

Prosfornica, y, lm. e p. **Proskurnica**. <Od *Prosfornik, od Prosforny>

Prosforny przym. od **Prosfora, proskurny**.

Prosiaczek, czka, lm. czki p. **Prosiak**.

Prosiak, a, lm. i, † Prośniak, [**Prosiuk, Prosiuk, Parsiuk, Porsiak, Prośak, Prośczak, Proścoł, Proścak, Porscak, Proścuk, Parszuk, Prosię, [Porsię] młodociąny płód świni, warchlak**: P. pieczony, w potrawie. Przen.: Ty prosiaku (a. prosię, prosiątko) przebrzydły (o dziecku, *niechłuj, flejtuchu, paprało*). Zdr. **Prosiaczek**. <PROŚ/PROŚ>

Prosianka, i l. [P.] blm. *słoma prosiana po wymłóceniu*: Siano zmieszane z prosianką, owsianką, jęczmienianką i żytnią mierzwą. 2. lm. i bot. p. **Pieprznik**. <Od Prosiany>

Prosiany, Prosowy, [Prośniany] przym. od **Proso**: Ziarno prosiane Kasza prosiana. Kółacz P. Łupina prosianego ziarnka. Robr. Prosiana włóć p. **Nawłóć**. <Od Proso>

Prosiątko, a, lm. a p. **Prosię**: Małe P. piękne. Prz. (= młode rzeczy przyjemne). Przen.: Ój ty P.! (= *paprało, paszkodziarzu, niechłuj*). <Od Prosię>

× **Prosić, a, lm. e, † Prośca, † Proseniec** ten, *co prosi, proszący, petent*. L. <Od Prosić>

Prosić, i, il, † Prośać [z. od **Prosić**].

Prosić, i, il, † Prośać [z. od **Prosić**]. **Prosić, i, il, † Prośać** l. *wyrażać prośbę, zwracać ś. z prośbą, upraszać, suplikować, molestować, oblićwać*: P. kogo o pomoc, o miejsce. P. na kłęczkach, usilnie = *blagać, żebrac, zaklinać*. P. o błogosławieństwo. Proszę mi powiedzieć. Proszę dać chleba. Proszę siadać. Usty własnymi prośałem go. Leop. Białe głowy, które bywają prozone, nigdy na prośbę nie czynią; a te, których nikt nie prosi, same zaś proszą. Górń. Proszony nie uczyni, nie-proszony uczyni. Kn. Krzyżaki boju tak nakarmił, że P. musieli pokoju. Kochan. Tatarzyn o pokój przez posła swego prosi. Karnk. Proście, a będzie wam dano. Wuł. Proście Pana Boga o tego ducha mądrości. Skar. O głos prosi. Birk. Nie prosimy chleba rocznego, ale tylko powszedniego, a na każdy dzień, każde dziś tego chleba prosimy. Hrb. Proś o to, co jest słusznego, a nie najdziesz mię trudnego; kto o co trudnego prosi, sam winien, że nie odnosi. Kn. Proś co najwięcej, a weź, coć dadzą. Kn. Prosi, a musi tak być; proszę, a niech inaczej nie będzie. Kn. (= *pańska prośba za rozkaz stoi*). Co jest najnieprzystojniejszego, jak chceć rządzić one, którzy cię o to nie proszą. Baz. P. o rękę panny. Prosił o Giertrudę w małżeństwo. Skar. Ot, jestem pew-

na — o rękę Zosi ojciec przyjedzie i sam poprosi. Syrok. P. Boga = *modlić ś. do Boga*. Proś Boga, abym ś. o niczym złym nie dowiedział. boby było źle z tobą! P. przez co, prze Bóg. L. P. na wszystko, na wszystkie świętości (= *zaklinać*). Nędza mi wielka dokucza, zmiłuj ś., proszę dla Poga. Birk. Widząc to, nieprzyjaciel o miłosierdzie począł P. Okol. Gwiazdy proszą oczu Julji, by raczyły w niebie świecić. Mick. Proszą, ażeby zagrał, podają cymbały. Mick. Przen.: Każda kosteczka wywięła i sucha przez rozciągniętą skórę wyglądała, prosząc o litość. Słow. [P. z waszeczia = *prosić bardzo uprzejmie*. **Prosiemy, Prosiemy, Proszemy**. Prosi królowi (= *prosi króla*). 2. P. dokąd = *zapraszać, wzywać uprzejmie*, (o wielu) *sprasać*; *prosić wejść, wstąpić, udać ś., iść*: Proszę z sobą. L. Proszę za mną! Pan Mazepski chce ś. z panem widzieć. — P. go! muszę z nim pomówić. L. Proszę na kralkę. L. Proszę na obiad, na kolację. L. Gdzie kogo nie proszą, kitem go wynoszą. Opal. Nim zdobył pokazał, stary Budrys już kazał P. gości na trzecie wesela. Mick. Sam tu, starce, sam tu, smyki, proszę, proszę na zraziki! Wóje. (napis na szabli). 3. *wstawiać ś., przyczytniać ś., przemawiać, orędować, wnieść instancję*. 4. P. chleba = *wyciągać rękę, żebrać, chodzić po proszonym, po prośbie*: Otożemy na koszu osiedli, chleba P. będziemy. L. Ma, a u drugich prosi. Kn. P. o jałmużnę. 5. Proszę pana, proszę pani, proszę państwa i t. p. = *kochany panie, droga pani i t. p.* Czy jest matka w domu? — Wyszła, proszę ojca. Byłaś w kościele? — Byłam, proszę pani. Proszę pani, rzeźnik powiedział, że mięso zdrożeje. Wziął mię w objęcia, do swych piersi chylił... „Proszę aspana!...“ — iżamiś. zał. Syrok. 6. „P. pieca w kumy“ *zabawa towarzyska młodzieży*. 7. [P.] *rytać*: Wyjść do nich, pani matko, proszący: Czyście nie widzieli mojej Marysi jadącej? Czego, proszę? 8. Dziękuję panu! — Proszę (Izam.: *niema za co*). 9. ucz.: P. na czarną kawę = *dać w skórę, wybić*. P. ś. I. *prosić siebie*: Nie dał ś. długa P. 2. *bla-gać o przebaczenie, o litość, o łaskę, dopraszać ś., wypraszać ś.; prosząc nie dawać pokój*: Cheiał go bić, a on ś. prosi Schwycił koguta śpiącego na grzędzie, ten mu ś. prosił, jako może z cicha: Co ci przewiniła głowa moja licha? L. Przestańmy na tym, co mamy, a nie prośmy ś. nikomu. L. (= *nie kłaniajmy ś.*). Kto z sobą nosi, ten ś. nie prosi. Prz. [Żołnierze prosiłi ś. o noceleg. Jak cię pochwyć, będziesz ś. P. Zbójnica prosi ś. go, żeby mu udarował życie Młodzieniec prosił ś. o wieniec. Onać mu ś. pięknie prosi. Prosiła ś. kumorowi mucha. Musi mi ś. bardzo pięknie P.] Przen.: Materjał na łopatec (w sukni) prosi ś., aby go ująć (= *tak go za dużo, że niepodobna go nie ująć* (u krawców, szwaczek). Ziemia ś. prawie prosiła o plugi, o nawozy i o to ziarno święte. Reym. 3 do czego, dokąd = *napraszać ś., wpraszać ś.; prosząc napierać ś.*: Poznał opat, gdy ś. kto do jego klasztoru prosił, jeśli do tego Duchem bożym wzruszony był. Skar. Do potkania z nieprzyjacielem pierwszy ś. prosił, dufając dobremu sumnieniu. Skar. Po polach kwiaty główki swe wnoszą i sameż w niebo ś. proszą. Dar. J. [P. ś. na noeligi]. 4. myśl. (o zającu) *podchodzić pod wiesz w zimie*: Polowanie na proszonego. <PROŚ>

1. Prosić ś., i ś., il ś. p. Prosić.

2. Prosić ś., i ś., il ś. (o świni) *wydawać na świat prosięta*. <Od Prosię>

Prosienicznik, a, lm. i bot. p. Wieprzyniec.

Prosienie ś., a ś., blm., czynność cz. 2. Prosić ś.

Prosiennik, a, lm. i bot. p. Szarżanka. 2. p. Wieprzyniec.

Prosię, ęcia, lm. ęta p. Prosiak: Trudno ma być u świni chudej P. tłuste. Pot. Matka dziecko karmi, jak narcowe P. Rej. Miejskie dziecko jak P., a szlacheckie jako szejenie. Prz. Komu P. zginie, temu w uszu piszczy. Prz. Kocha ś. w tym, jak ubogi w prosięciu. Prz. Nie miała baba kłopotu, kupiła sobie parszywe P. Prz. Dano na stół P. czarną polewką podlane; takowa potrawa nazywa ś. czernina. L. Polowanie na wilki z prosięciem na wabika. Rolada z prosięcia. P. odsadzone. Troc. P. nadziewane. Troc. Przen. (o człowieku): P. nieoskrobane = *prosiak, cham, rura, grubianin, grundychwał*. Zdr. Prosiątko. <PROŚ/PROŚ>

Prosięcina, y, blm. *mięso z prosięcia*: Starszkom wołu, młodszym cielęcine, najstarszym wieprza, młodszym prosięciem. Bratk. <Od Prosię, 2 pp. -ęcia>

Prosięcy przym. od Prosię.

† Prosiniec, ńca, lm. ńce *nazwa miesiąca grudnia*. B. Sz. <Czes. prosinec>

Prosińka, i, lm. i bot. p. Wieprzyniec. <Od Prosiak>

[Prosiny, in, blp.] *zaprosimy*: Wciąż wpadały kumy różne, to krewniaczki, to gospodynie, i... znosiły kury... albo i srebrnego rubla w papierku, wszystko to w podzięcie za P. weselne. Reym. <Od Prosię>

Prosionek, nka, lm. nki zool. (porcellio) *skorupiak równonogi lądowy*. <Od *Prosiion, od *Pros, pierwotnika dla Prosię>

[Prosiisko, a, lm. a] *ściernisko po prosie*. <Od Proso>

[Prosiuk, a, lm. i] p. Prosiak. <PROŚ/PROŚ>

Proskomidja, i, lm e w greckim obrządku I. *ofiarowanie (część liturgji, mszy)*: W tym kanonie nie proskomidją odprawować diakonom zakazują, ale Eucharystją przed episkopami wzięwszy, kapłanom podawać. Pim. *formuła przy tym ofiarowaniu*: P. nie od Złotoustego jest złożona, ale od Jakóba św. Pim. <Gr. proskomide>

Proskomizować, uje, ował w greckim obrządku, *dokonywać proskomidji, ofiarować, czynić obłóczę*: Zabroniono diakonom P. L. <Z Gr. proskomizō>

Proskomizowanie, a, blm., czynność cz. Proskomizować.

Proskrybent, a, lm. ci *człowiek proskrybowany, wywołaniec, wygnaniec, banita*. <Od Łć. proseribens, 2 pp. -ntis>

× Proskrybować, uje, ował *wywoływać, wygnaniec z kraju, banitować, wyjmować z pod opieki praw*: Na twarzy biednego proskrybowanego okazał ś. lekki rumieniec. Krasz. <Łć. proseribere>

× Proskrybowanie, a, blm., czynność cz. Proskrybować.

Proskrypcja, i, lm. e *wywołanie z kraju, wygnanie, banicja, wyjęcie z pod praw*. <Łć. proscriptio>

Proskrypcyjny przym. od Proskrypcja: Lista proskrypcyjna = *spis osób ukaranych proskrypcją, a mających być ukaranemi proskrypcją*. Tablice proskrypcyjne.

† Proskur, a, lm. y p. Proskura: Księcia Michajła humien proskurem otruł. Stryjk. P., opłatek. Troc. <Z Proskura>

Proskura, † Proskura, † Prosfora, † Proskur, † Proskur, † Plaskur, † Płaskur, † Płoskur, † Plos-

kurnica chleb święcony, używany na hostję w kościele wschodnim: Chleb do Sakramentu poświęcony Ruś proskurą zowią. Paszk. Prosfory *corrupte* proskurami zowią. Smotr. Pop, na żertowniku wyrzeczawszy z pośrodku proskury hostją a. ahnee, kładzie na patynie. Sak. I bez wyrzysowania słów na proskurze może być hostja a. ahnee wyjęty i poświęcony. Pim. Dziś miasto proskur kupują sobie popowie bułki na rynku pszeniczne. Sak. Zdr. **Proskurka.** <Ukr. próskura>

Proskurka, i, lm. i p. Proskura: Chociażem pieniądze na proskurkę zsypywał, ale na sposoby ludzkie kusy ma sposoby djabelskie. Jez. <Ukr. próskurka>

[**Proskurnia, i, lm. e]** *krzew leśny.* Gwar. <Od Proskura>

Proskurnica, y, lm. e, Prosfornica kobieta, która robi i wypieka proskury: Chleb ten do poświęcenia, który Ruś proskurą zowie, niewiasty czynią, i te nazywają proskurnicami. Paszk. <Ukr. proskurnyca>

Proskurny przym. od **Proskura, prosforny.**

Proso, a, lm. a bot. i. (panicum) ros. z rodziny traw. Gatunki: P. ber (p. italicum). P. jednostronne a. Kurza stopa, [Par] (p. erus galli). P. krwawe a. krwiste, Palecznica, Palecznik, daw. Manna trawna a. samorodna. P. sine (p. glaucum). P. zielone (p. viride). P. zwyczajne a. Jagła (p. miliaceum). 2. P. kozie p. **Prosownica.** 3. P. olbrzymie a. indyjskie p. Gryza. 4. P. trzeinne p. **kzawica.** 5. P. wodne p. **Brodobrzanka.** 6. P. wróble p. **Nawrót.** P. pólki w swych kłosciach jest, abo w miękinach i łuszczynach, prosem go nazywają, a gdzie będzie otłuczone, j: głami mianujemy; drudzy kaszywem prosiąnym, inni pszonem. Syr. Przen.: Oganiamy cudze P., a nasze ptacy skubią. Falib. (= pracować za kogo innego. L.). †Zabiec komu od prosa = *zaskoczyc go, zlić go z tropu, pomieszać mu szyki:* Obaczywszy, że mu od prosa zabieżono, cofnął wojsko. Bud. Szpetny jak straszdyło, mógłby go nad prosem postawić. Kł. †P. wiercić = *wahać ś.* Kluk. †Stanąć przy swoim prosie = *zostać przy swoim.* A i car Imé tak też uczyni, obaczywszy, że pan conjuctów nie masz, przy swoim prosie stanie. Nie wsadzać nosa do cudzego prosa. Prus. <PROSO>

Prosopegja, i, blm. paraliż nerwów twarzy. <Gr. prósopon + plégē>

Prosografia, i, blm. malowanie osób, charakterystyka ich. <Gr. prósopon + -graphia>

Prosowato przys. od **Prosowaty.**

Prosowaty do prosa podobny. Patol.: Gruzelek P. (tuberculum miliare). <Od Proso>

Prosownica, y, lm. e bot. (miliun) ros. z rodziny traw. Gatunek: P. rozpierzchła, dawniej zwana Kozia reż a. Kozie proso (m. effusum). <Od *Prosownik, od *Prosowy, od Proso>

Prosowy p. Prosiany: Wysypka prosowa (= prosowka). <Od Proso>

Prosowka, i, blm. patol. wysypka towarzysząca potem podczas gorączki, potnica (febris miliaris) (p. Potówka). P. włściwa a. ×krosty białe. <Od Prosowy>

Prosowkowy przym. od **Prosowka.** Patol.: Gruźlica prosowkowa (tuberculosis miliaris). <Od Prosowka>

Prospekt, u, lm. y i. widok, perspektywa, panorama: P. na morze. P. komu odjąć. Troc. 2. ogłoszenie, zapowiedź przedpłat na wydawnictwo,

z jego charakterystyką: Ogłosić P. na dzieło, pismo. 3. org. *front organum.* <Łć. prospectus>

× **Prospektor, a, lm. owie** *przełęczacz, poszukiwacz:* P., poszukujący miejsce złotodajnych. <Łć. prospector>

Prospektowy przym. od **Prospekt:** Obietnice prospektowe.

Prosperować, uje, ował i. rozwijać ś., iść pomysłnie, powodzić ś., szczęścić ś., kwitnąć: Interes, sklep dobrze prosperujący. 2. *używać szczęścia.* <Łć. prosperare>

Prosperowanie, a, blm., czynność cz. Prosperować.

Prost p. Prosty. <PRO-ST>

Prosta, ej, lm. e mat. linja prosta: Odcinek prostej. Proste równoległe, prostopadłe, skośne. <Od Prosty>

Prostacki, Prostaczy przym. od **Prostak ordynarny, gmiunny, rubaszny, grubijanski:** Wolał prostacką enotę, niż grzeszne występki. Kras. Rzońca dość obojętnie wysłuchał prostackich zakłęb matki i wcale ś. niemi nie wzruszył. Przybor. Czego-li waszmość wybałuszylaś ślepie, jako P. chłop, kiedy mu pokażę cudne malwidło? Choiń. P. sposób myślenia. Zachowanie ś. prostackie. **Po prostacku** przys. *jak prostak, ordynarnie, grubijansko.* <Od Prostak>

Prostacktwo, a, blm. i. rz. od Prostacki: Bóg patrzy na moje serce, że jest czyste, a co innego jest P., które mnie wybaczyć muszę. Sienk.

Prostackeć, eje, ał stawać ś. prostakiem, ordynarnieć. <Od Prostaczy>

Prostackek, czka, lm. czkowie p. Prostak: P. wierzy każdemu słowu. B. B. Lepszy P. wieśniak, który z pokorą Bogu służy, niżli pyszny i nadęty doktor. Groch. P. kmiołek. Birk. Nie tylko uczeni ludzie, ale też i prostaczekowie językiem swym mogą ten żoltarz czytać. Wr. Wzgardzeni u świata prostaczekowie przekonali zawołanych mędrców. Wor. Pierwsi ubodzy i prostaczekowie w niego uwierzyli. Hoł. Udałeś ś. do mnie, mając mnie za prostaczka dobrodusznego, ... a byś z moją pomocą niewinnych opłatał. Krasz. P. nie znający ugrzeźzionych obyczajów i względów społeczęńskich, nazywający każdą rzecz po imieniu, bez obwijania w baweinę, ... prostakiem nazywany bywa. Wiszn. P., patrząc na liś opadający, tylko sobie myśli, że zima ś. zbliża, dalej nie sięga. Wiszn.

Prostackenie, a, blm., czynność cz. i. Prostackeć, 2. × Prostackyć.

Prostackenie się, a ś., blm., czynność cz. Prostackyć ś.

Prostackka, i, lm. i, forma ż. od Prostak: Mała prostaczko, z sereca cię żaluję. Lubom. Nie róbże mię prostacką; przecież nie jestem parafjanką. I. Jakże mnie prostaczce porównywać ś. z niemi? Sienk.

Prostackkowato przys. od **Prostackkowaty.**

Prostackkowatość, i, blm. rz. od Prostackkowaty.

Prostackkowaty podobny do prostaczka: Rej ma prostackowate, jak sam powiada, narowy. Krasz. <Od Prostackek>

Prostacko przys. od **Prostacky.**

Prostackość, i, blm. rz. od Prostacky.

Prostacky p. Prostacki: Chciałbym mym rymem opisać rozmowy prostacze. Węg. W stosunkach dyplomatycznych... pokrywał go (Wal-lenroda) kaptur pokory, niewinności, prostaczej szczeroty i dobroci. Szaj. Walki kogitów ota-

ezają już tylko prostacze pospółstwo. Niem. A. Spytaj lud P., spojrzysz na naród cały w smutku i rozpaczy. Garcz. Mowa prostacza. Kor. Z wielkiego, drewnianego, prostaczą ręką wyrzeźbionego krucyfiksu wązki i chwiejny strumyk światła przesunął ś. nieco dalej. Orzesz. <Od Prostack>

Prostaczyć, y, ył robić prostakiem. P. ś. *sta-wać ś. prostakiem*: Był to szlachcic, który ś. świadomie z wielkiej miłości do ludu prostaczył. Spas. <Od Prostack>

Prostaczyna, y, lm. y, Prostaczysko *prostak godzin politowania*: P. jakiś! ale to właśnie dobrze mi ś. nadaje. Kon. <Od Prostack>

Prostaczysko, a, lm. a m. i ni. l. p. Prostack. 2. p. Prostaczyna. <Od Prostack>

Prostack, a, lm. cy, Prostackuch *l. człowiek prostoduszny, prostych, niewytwornych obyczajów; dobroduszny, dobra dusza, poczciwiec, pocziwina, maluczki duchem*: Bo białogłowy na to ś. ćwiczyły, aby nas za nos prostaki wodziły. Kochan. Nie na prostaka trafił; w czym go oni ułowił cheieli, tym ś. sami ułowili. Rej. Nadto gdyś dobry, nazwą cię prostakiem. Nar. Wzruszony miłosierdziem, dobry P. odwiązał wisielca. Trzt. P., co ojciec i matka rzekli, ja to wypełniał w mojej prostocie. Kras. Poczciwy kto, rzetelny, to go prostakiem nazywamy. L. Czuli, że byli nie z prostakiem rzeczy zaczęli, bo ich do jednego słowa odprawił. Żarn. P. wielki, nie wie, gdzie go przędano, zostawiono; nie wie, co ś. z nim dzieje. Kn. P. wiejski. Wit. P. z krzyżem budzi ś., jak legł. Or-Ot. 2. *człowiek bez wychowania, rubaszny, nieokrzyszanych obyczajów, gbur, grubijanin, nieokrobany, rura, cham, chamuś, ryfa, oryl, ordynus, brys*: Nie dziwna to do prostaka, że on szydzi i z dworaka. Prz. Nie umieć nic, to będziesz u ludzi prostakiem; zaś nad księgami ołsnij, nazową cię zakiem. Stryk. Zadawano Rusi, że ś. nie uczą, dlatego są prostakami, nie politykami. Pim. Dziś ten wielki P., co pieniądze nie ma. Hul. Wierny Jagielle... był Skirgiełło zresztą prostakiem, pijanicą i okrutnikiem. Szaj. 3. [Iśe na prostaki]=*isze na przelaj*. 4. lm. i, **Prostownik** *molot do prostowania*. Zdr. **Prostackek**. Zgr. **Prostackysko**. <Od Prostack>

Prostackowato przys. od **Prostackowaty**. **Prostackowaty** *zakrawający na prostaka, gburowaty*: Niecierpliwł ja... zdawał ś. P. i śmie-zny. Krasz. <Od Prostack>

!Prostata, y, lm. y anat. *gruczoł krokowy, krokczny, stercz (glandula prostata)*. <Łé. prostata, Gr. prostátis>

!Prostatyczny przym. od **Prostata, sterczony**: Kamienie prostatyczne (calculi prostatici). Ciecz prostatyczna (liquor prostaticus). <Łé. prostaticus>

[**Prostem**] przys. *po prostu, prosto*: (Pan ma tak trudne nazwisko) co nie móz tak w gębie zakręcić, jakbyś go P. chciał przezwąć. <Od Prostack>

Prostezys nieod. *przedłużenie wyrazu przez dodanie zgłoski na początku (np. albowiem z: bowiem)*. <Gr. prósthesis>

Prostka, i, lm. i l. p. Prostucha. L. 2. [P.] *spódnica. 3. kawał rury prostej bez odnóg, krótszy od normalnej*. <Od Prostack>

× **Prostnica, y, lm. e l. anat. p. Odbytnica.** 2. bot. (eragrostis) *ros. z rodzinny traw*. <Od *Prostnik, od *Prostny, od Prostack>

Prostnicowy p. Prostniczy. <Od Prostnica>

Prostniczy, Prostnicowy anat., przym. od **Prostnica (rectalis)**. <Od Prostnica>

Prosto, †Proście, [Proście] przys. od **Prosty** = a) Trzymać ś. P. (= *prostopadle, sztywno*). Pijanica P. idzie do karczmy, z karczmy krzywo chodzi. Trzt. Szlachta drobna, lecz zasobna, krzywo pisze, P. orze. Syrok. Czemuż zawsze wkoło plotła chodzisz, nigdy P., ni jasno, a nigdy nieszczerze? L. b) *wprost, naprost, w równym kierunku przed siebie, przed sobą*: Podnieś oczy twoje P. Leop. (naprost. Leop.). Zastadem go stojącego P. zwierciadła. L. P. mego okieneczka wyrosła mi jabłoneczka. Pśń. [Idzie P. siostry. Matka leży P. wielki oltarz]. Dam w domu i drzwiczki P. od uliczki. Len. P. w okienku będzie Boża męka. Len. (= *naprzeciw*). c) *nie zbacząc, nie wstępując nigdzie po drodze, wprost*: Idę P. do ciebie. Poszedł P. do domu. Idź P. do samego naczelnika. Mleko P. od krowy. P. z nawy przyszli do nas. Kn. (= *zaraz*). Zmierza prosto do celu. Pojedziemy P. do Warszawy. L. d) p. **Prosty**: Mówię P. Powiedziałem mu P. z mostu. e) †P. *właśnie; wyraźnie, widocznie, oczywiście*: Daj, chcesz-li, albo wydrę, taka to jest P. Kochan. (= *taki to poprostu sposób postępowania*). Tacy P. na wiecy starcowie tam byli. Kochan. Prosto ś. metu Fiedorze nie chciało. Kochan. f) [P.] *zwykle*. g) [Masz P.] = *masz rację, masz słusność*.

× **Prostodrożny** *idący wprost, po prostej drodze, w prostym kierunku*: Prostodrożne biegi. Hube. <Prosty + Drożny>

Prostoduch, a, lm. owie p. Prostack: Gdybyś umiał rachować i był filitem, ty prostoduchu, lepiejbys nie mógł rozpocząć. Krasz. <Prosty + Duch>

Prostodusznie przys. od **Prostoduszny**. **Prostoduszność, i, lm. rz. od Prostoduszny**. **Prostoduszny** *prostego ducha, naturalny, dobroduszny, naiwny, pełen prostoty, szczerzy, otwarty, łatwowierny*: Była tak naiwną i prostoduszną, że z nią oprócz o upiorach, o odpustach, o kuchni i o pogodzie, mało o czym więcej rozmawiać było można. Krasz. Przekupywać językiem prostoduszne serca. Asn. <Prosty + Duszny>

Prostodzioby *mający dziób prosty*. <Prosty + *Dzioby, od Dziób>

Prostokąt, a, lm. y mat. *czworokąt, którego wszystkie kąty są proste*. <Prosty + Kąt>

Prostokątnia, i, lm. e, Hipotenuza mat. *najdłuższy bok trójkąta prostokątnego, leżący naprzeciw jego kąta prostego*. <Od *Prostokątni, z Prostokątny>

Prostokątnie przys. od **Prostokątny**. **Prostokątny** *l. mat. mający kąt a. kąty proste*: Trójkąt P. Słup P. Czworobok P. = *prostokąt*. 2. anat.: !Kiszka prostokątna p. **Odbytnica**. <Prosty + Kątny>

Prostokreślnie przys. od **Prostokreślny. L.** **Prostokreślny, †Prostokryślny** *dający ś. wykreślać za pomocą linii prostych, złożony z linii prostych*: Trójkąt P. Trygonometria prostokreślna. Figura jest albo krzywokreślna, *curvilinea*, lub prostokreślna, *rectilinea*. Łs. <Prosto + Kreślny>

†**Prostokryślny p. Prostokreślny**: Kąt między liniami zbiegającymi ś. z sobą nazywa ś. P., *rectilineus*, albo krzywokryślny, lub też różnokryślny, gdy linie, które go obejmują, są a. obie proste, a. obie krzywe, a. też jedna prosta, a druga krzywa. Mał. J. <Prosto + Kryślny>

× **Prostolicy, ego, lm. y** antr. p. **Prostoszczęki**. <Prosty + *Licy, od Lice>

Prostolinijny, Prostolinjowy zamknięty linijami prostymi, mający kierunek linji prostej, dokonywający ś. po linji prostej: Drażek P. Ruch P. <Prosty + Linijny >

Prostolinjowy p. Prostolinijny: Odcinek P. lub odcinek prostej. O ruchu ciała prostolinjowym. Jak J. <Prosty + Linjowy >

Prostomównie przys. od **Prostomówny**. L.

Prostomówność, i, blm. rz. od **Prostomówny**.

Prostomówny mówiący poprostu, wprost, bez ogródkki, szczerze, otwarcie; rąbiący prawdę; mówiący niewykwintnie. <Prosto + Mówny >

!Prostonarodowy tyżący ś. prostego ludu, ludowy, gminny: Mowa piśmienna i prostonarodowa. Sł. wil. <Prosty + Narodowy >

Prostonogi mający nogi proste: Jamnik P. <Prosty + *Nogi, od Noga >

Prostoosiowy mający oś a. osie proste: Kryształ (minerał) P. <Prosty + Osiowy >

Prostopadłe przys. od **Prostopadły**.

Prostopadła, ej, lm. e mat. linja prostopadła. <Od Prostopadły >

Prostopadłościan, u, lm. y mat. równoległościan prostokątny, to jest taki, którego wszystkie ściany są prostokątami. <Prostopadły + *Ścian, od Ściana >

Prostopadłościenny przym. od **Prostopadłościan**. <Od Prostopadłościan >

Prostopadłość, i, blm. rz. od **Prostopadły**;

†**Stawnociągłość**, †**Stawnoprostłość**.

Prostopadły, †**Stawnoprosty** perpendykularny, padający na linję a. na płaszczyznę pod kątem prostym: Promień jest P. do stycznej w punkcie jej styczności. Prosta tworząca kąt prosty z linją prostą daną nazywa ś. prostopadłą do prostej danej. Prosta tworząca kąt prosty z płaszczyzną nazywa ś. prostopadłą do płaszczyzny. P., błędnie zam. pionowy. Jaz P. p. Jaz. <Prosto + Padły >

[Prostopole, a, lm. a] grunt jałowy, dawno niegnojony: Wielu gospodarzy wynajmuje od dworu leśne polanki; na tych tak zwanych prostopolach urodzaje są bardzo dobre. <Prosty + Pole >

Prostorogi mający rogi proste: Nie spotkałem w muzeum żadnego śladu zwierząt prostorogich. Siemir. <Prosty + *Rogi, od Róg >

Prostorosły: Drzewo prostrosłe = którego włókna są proste, nieskręcone. <Prosto + Rosły >

Prostoróg, oga, lm. ogi (ortoceras) mięczak jednoskorupowy głowopławy, znajdujący w najdawniejszych pokładach osadowych. Łab. <Prosty + Róg >

× **Prostoserdecznie** przys. od **Prostoserdeczny**.

× **Prostoserdeczność, i**, blm. rz. od **Prostoserdeczny:** W tym liście pamiętna jest szczególnie P. świętego męża. Bońk.

× **Prostoserdeczny** serdeczny, szczerzy, wylany, otwarty, prostoduszny. <Prosto + Serdeczny >

Prostoskrzydły mający skrzydła proste. Zool.: Owady prostoskrzydłe (orthoptera). <Prosty + *Skrzydły, od Skrzydło >

†**Prostostaw, a**, lm. y, †**Prostostawnica**, †**Stawnoprostownica**, †**Zwiesistociąg** linja pionowa, pion, kierunek pionowy. Sł. wil. <Prosty + Staw >

†**Prostostawnica, y**, lm. e p. **Prostostaw**. <Prosty + Stawnica >

†**Prostostawnie** przys. od **Prostostawny**, **prostopadłe**. Troc.

†**Prostostawność, i**, blm. p. **Prostopadłość**. Troc.

†**Prostostawny p. Prostopadły**. Troc. <Prosto + Stawny >

× **Prostoszczerość, i**, blm. od **Prostoszczerzy**.

× **Prostoszczerzy** szczerzy nieobłudnie, namiętnie; wylany, prostoduszny, prostego serca, bezinteresowny, niewyruchowany: Najlepsza prostoszczerza enota. Opal. Na te woźnego prostoszczerze słowa śmiech jakiś lekki nasze przebiegi twarze. Książ. Człowiek P. L. <Prosto + Szczerzy >

Prostoszczerze przys. od **Prostoszczerzy**. Troc.

Prostoszczeńki, ego, lm. ęcy, × **Prostolicy** antr. posiadający szczęki proste, niewystające (orthognathus). <Prosty + *Szczęki, od Szczeka >

× **Prostoszczeńkość, i**, blm. antr. rz. od **Prostoszczeńki**.

× **Prostosznur, a**, lm. y sznur wyciągany dla wytknięcia linji prostej; linka: P. ogrodniczy, mularski. P., sznur od prostowania. L. Prawidłoto, przyjęte od autora za P. w pracy jego, nie raz do mylnych doprowadza wniosków. L. <Prosty + Sznur >

× **Prostoszzy** przym. trzymający szyję prosto, sztywnego karku, trzymający ś. prosto, ostro. Przen.: dumny, twardego karku; hardy, nieugięty. <Prosty + *Szyi, od Szyja >

× **Prostoszzyj, a**, lm. e istota mająca prostą szyję: P., szyję prosto trzymający albo z choroby, tetanicus, albo dobrowolnie z powagi szyję napiętą prosto trzymający, obstipus. Kn. <Od Prostoszzy >

Prostościenny l. mający pionowe ściany, prostopadłe ścięte: Skały prostościenne. 2. z linji prostych złożony: P. tryangul = z linji prostych złożony. Sol. <Prosty + Ścienny >

× **Prostość, i**, blm. rz. od **Prosty, prostota:** P., nie krzywość. Kn. Dobra głównia do swojej prostości przychodzi. Troc. Wszystkie do Polski przyszły tu wykryty, gdy ś. u Gdańska zjawily okręty; P. ojezysta, niewinność ona jest przewierzgniona. Klon. Ucz ś. w prostości serca twego chwalić imienia Pańskiego. Rej. My na prawdzie a prostości słowa bożego przestawamy. Zigr. Mów z prosta: prostości prawda potrzebuje. Stryjk. W prostości prawdy. Spr. Z wielkiej swego serca prostości. Spr. P. serca, umysłu, mowy, stylu. Troc. P. rozum, obyczajów. P. języka jest najpiękniejszą myśli ozdobą. Śniad. P. i łatwość w pisaniu są owocem głębokiego myślenia. Śniad. P., otwartość, szczerłość. Bobr.

Prostota, y, blm l. naturalność, naiwna szczerłość, prostoduszność, niewymuszoność, dobroduszność, skromność = niewykwintność, niewytworność, zwyczajność; brak zawziętości, skomplikowania: Patryjarchalna P. P. biblijna, ewangeliczna. P. gołębia. Nienaśladowana P. P. serca. Sprawował okrag ziemi w prawości i sprawiedliwości i prostocie serca. Leop. (w naproszeniu serca. Leop.). Sprzeciwia ś. złości P. a szczerłość umysłu, mówimy więc pospolicie: dusza prawa. Rej. Pokora, niewinność, szczerłość a P. jest nam tym przykładem dziełek zalecona. Wuj. P. w nim taka była, iż ś. zdał jako dziecię niewinne. Skar. Trudno powiedzieć, jako ona staropolska P. serca i szczerłość opada. Skar. W prostocie gołębiej miał węzową mądrość. Skar. Na wielką ś. przy prostocie mądrość zdobył. Skar. Tak my z prostotą do Pana Boga mówim. Skar. W prostocie serca naszego, nie mogąc więcej, zbudowaliśmy dom Tobie, panu swemu. Skar. Patrzcie na tę niewinną prostotę, na ten raj domowego ustroja. Młodź. P. ona dawna, przysady wszelkiej i ambieji próżna. Birk. Był to biskup

wielkiej wstrzemięźliwości, świętej prostoty, przewlekłego nabożeństwa. Nies. P. niech będzie bez głupstwa, a mądrość bez wyniosłości. Troc. Nie wyborem słów, ale prostotą serca życzę. Troc. P. wyrazów i podobieństw ewangelicznych w zachwycenie człowieka porywa. Troc. Lusza P. szczerza bez przesady: insza P., co ją głupstwem zowią. Fred. M. Dzisiaj zowią P., co była przedtym szczerosć, skromność i enota. Fred. M. P. rozumna i rozsądna to prawdziwa mądrość. Lubom. O dobre czasy, gdy trwała P., wprowadzić nie było tak kształtnie i grzecznie; uprzejmość wszystko kształciła i enota, żyli wesoło, żyli i bezpiecznie. Kras. Minęły czasy szczęśliwej prostoty, trzeba ś. uczyć, upłynął wiek złoty. Kras. Co ojciec i matka rzekli, to ja wypełniam w mojej prostocie Kras. Nam tu niewinną żyjącym prostotą wierność miłością, a miłość jest enotą. Karp. Ta niewinna w prostocie, choć tyle nie umie, sama mi ś. jej pieszczę P. podoba. Hul. Jaka niepojęta w tym człeku P.: nie lodość, że żonę kocha, jeszcze patryjota! L. Prostoto! jakichem prósb, jakich nie czyniła lamentów. Ustrz. Wytoczeni na stemplu starodawnej enoty, piękniejszą mieli duszę pod barwą prostoty. Nar. Ten niezrównany w prostocie i przyjemności pisarz (Krasicki). Śniad. Luba Matko, ty stawisz w mych oczach wiek złoty, gdzie człowiek żył na łonie niewinnej prostoty. God. Póki ludzie żyli w prostocie i ciemnościach. Sur. Po skromności znać enotę, talent po prostocie. Brodz. Ówczesne towarzystwo odznaczało ś. wielką prostotą. Fel. S. Miłoś, śpiewy i boje, przyjaźń szczerą prostoty, lube dziecię ty moje, och to cudny sen złoty. Len. Do prostotym wzywczajony, niech Bóg będzie pochwalony! Len. Wielka P. niecodziennie duszy we wszystkim. Kon. Mieszkanie skromne, niemal ubogie, mówiło raczej o prostocie gustów poety, niżeli o braku. Kon. Prostotę życia wklajają nam nieraz przesady. Wysp. P. ustroju. 2. zb. *lul prosty, szare masy, gmin, gospólstwo, motloch*: Ktokolwiek z prostoty do kościota onego na modlitwę wchodził, w ów wprzód dzwonek zadzwonić musiał. Nies. Biegają wieści pomiędzy prostotą, lecz kto z nich prawdę odgadnie? Mick. <Od Prostoty>

[Prostotny] przym. od **Prostota**, *peleu prostoty, prosty*: Rzeki z prostotnym uśmiechem zadowolenia. Dyg. <Od Prostota>

Prostowacz, a, lm. e hut. *robotnik prostujący szyny żelazne, rylsy z pod walców wychodzące*. Łab. <Od Prostować>

Prostować, uje, ował, × **Prościć** l. *robić napowróć prostym, wyprostowywać; robić równym, wygładzać, gładzić*: Krzywe drzewo prostując, na drugą stronę je przeginają. Gór. P. szabłą. Troc. Rekruta stawiają tyłem do ściany i prostują jego ciało, głowę, kark, ramiona, kolana i nogi. Kaw. Nar. P. członki. P. fałdki, marszeczki, załamki. Przen.: *doprowadzać do należytej postaci, poprawiać, naprawiać, korygować; regulować, normować*: P. błędne, niedokładne wiadomości. P. wyobrażenia. P. rachunek. P. błędy. Rozumem żywot prostuje. Kn. Tą modlą P. sprawy żywota naszego będziemy. Gór. W dojrzałych lecicach od mądrego być nauczonym i prostowanym nie jest sromota. Pilch. Jedne nauki zaostrzają dowcip, drugie go prostują a. kształcą. Gol. Trzymajmy ś. tedy tej modły i sznuru, prostując sprawy i potrzeby tak królestwa szwedzkiego, jak i tutejszego. Karnk. Pan Bóg, darując nam Ducha św., wolą naszą naprawuje i prostuje

pomocą swoją. Skar. Prawo jest jako nauka życia i prawo do spraw ludzkich, którym prostują postępkę swoje. Skar. Pasterz owce łaską i głosem prostuje. P. Koch. (= *napędza do porządku*). Prostujcie drogi Pańskie. My księża tylko błędne prostujemy ścieżki. Mick. 2. *dźwigać, podnosić, wyciągać, wypręzać*: Cyprys prostuje głowę w niebo naksztalt piramidy. 3. † P. *torować, skierowywać, kierować, zwracać*: P. sobie drogę, gościniec do czego. Troc. Trojden wszystek żywot swój do wojny i krwi rozlania prostował. Stryjk. Życie ku większej czci, chwale Boga prostował. Wys. 4. *dażyć wprost, kierować ś. prościej drugą*: Toż my do Szawłów teraz dopiero jedziem, i stamtąd będziem do Birz P. Sienk. 5. anat.: Mięsień prostujący, wyprostny, wyprostnik, prostownik (musculus extensor). 6. chir.: Leczenie prostujące, × **prostownictwo**, ortopedja. P. ś. l. *stawać ś. prostym, wyprostowywać ś., wracać do postaci* *prostey*: Prostujący ś. po nagieciu, przychodzący ku swej prostocie, jak łuk, miecz, łaska. Kn. 2. *wypręzać ś., dźwigać ś. ku górze, podnosić głowę, wyciągać ś.*: Wstawszy od biurka, prostował ś. Obrażony prostuje ś. z dumą. <Od Prostoty>

Prostowanie, a, blm., czynność cz. **Prostować**: P. szyn, blachy, drutu. P. krzywej deski. Troc. P. drzew, ulie. Troc. Fizj.: P. członków (extensio).

Prostowanie się, a ś., blm., czynność cz. **Prostować** ś.

× **Prostowiernie** przys. od **Prostowierny**.

× **Prostowierność**, i, blm. rz. od **Prostowierny**.

× **Prostowierny** po prostu wierzący: Prostowiernie baby. L. <Prosto + Wierny>

Prostowłosa l. a. † **Przetowłosa**, † **Beztowłosa** z *rozpuszczonemi włosami, kosami, bez czepca na znak panieństwa*: Dąbrówka chodziła zawsze prostowłosa, jako jest obycaj w Czechach albo w Niemczech. Paszk. Przen.: Jeszcze dobrze zgrzybiady świat ś. nie odmodzi, a już wiosna po łąkach prostowłosa chodzi. Zim. 2. antr. *mający włosy na głowie prawie proste, nie kędzierzawe* (euthycomus). <Prosty + * Włosa, od Włosa>

× **Prostownictwo**, a, blm. chir. *leczenie prostujące, ortopedja*. <Od Prostownik>

× **Prostowniczy** przym. od **Prostownik**: × **Lekarz P.** (= *prostownik*). <Od Prostownik>

Prostownik, a i. lm. i = a) *przyrząd do prostowania tkanin*. b) *młot do prostowania, prostak*. c) anat. p. **Prostowac**. P. krótki palców stopy. P. łokciowy nadgarstka. P. wskaziciela. P. wspólny grzbietu. 2. × P. chir. *lekarz zajmujący ś. leczeniem prostującym, ortopedysta*. <Od Prostowny>

× **Prostowny** l. *tyczący ś. prostowania*. 2. *Prostowna linja obrony*. Troc = *stała linja obrony wojaskowej*. <Od Prostować>

Prostowód, odu, lm. ody *urządzenie, służące do prowadzenia po linji prostej, w istocie jednak zazwyczaj tylko po niemal prostej*: Równoległobok Watt'a jest prostowodem po niemal prostej. <Prosto + * Wód, WIOD/WOD>

[**Prostowy**] *prosty, wyczajny, pośledni, ordynarny*: Pivo prostowe. P. chleb (= *razowy*). Prostowa mąka (= *gruba, wraz z otrębami*). Prostowe kolacze. <Od Prost>

Prostówka, i, lm. i tech. *produkt pozostały po drugiej destylacji spirytusu*. <Od Prostowy>

! **Prostracja**, i, blm. lek. *upadek sił, wyczerpanie, wycieńczenie* (prostratio): Chwila zapału prowadzi po sobie prostrację. <Łc. prostratio>

[Prostucha, y, bhm., Prościucha, Parucha] *wódka prosta, nie przepalana, szumówka, siwucha*: Owa prostucha brzydka pija jak największy szejkał. Pas. <Od Prosty>

Prosty 1. *nie krzywy, nie wychylający ś. na boki, równy*: Proste linje zawsze jednakowy kierunek zachowują, są zatem najkrótszą drogą między dwoma punktami. Łs. Nieprosta linja może być okrągła, zatoczona, krzywa, zamotana. Grz. Kierunek P. Szpada prosta. Troc. Kij P. Troc. Słup P. Troc (= *prostopadły, perpendykularny, pionowy*). P. jak świeca, jak trzcina. Jako macica, która w prostym polu wschodzi, nigdy w górę nie idzie, nigdy gron nie rodzi dostałych. Kochan. (= *gładkim, równym, czystym, otwartym, szczerym*). Przekop prostemi ścianami brany, gdyż tyleż na dnie strona od strony, ile na wierzchu brzeg od brzegu. Warg. Prosta droga jadę do Warszawy. Troc. Kto idzie prostą drogą, ma swe stanowisko ostateczne; błakacz nie zna terminu. Pileh. Brzegi proste. Prosta linja pochodzenia czyjego = *szereg jego przodków złożony z ojców i ich synów, linja nie poboczna, pochodzenie nie przez powinowactwo, nie przez pokrewieństwo*: Kazimierz Wielki pochodził w prostej linji od Piasta. Przen.: *nie kręty, nie krętacki, prawy, uczciwy, sprawiedliwy; czysty, jasny*: Który prostą drogą sprawiedliwą idzie, nazywają go symplakiem. L. To nie prosta sprawa! Na tablicy i w życiu kreślił prostą linją i pomiędzy ojcami miał prawą opinią. Syrok. 2. *realny, zwykły, zwyczajny; sam, sam tylko, goły, czczy, gołosłowny*: Zapisał mu prostym długiem na wiosce kilka tysięcy. Kras. (= *jak by mu dał w gotowiznie*). Winiem tę sumę prostym długiem. O długu prostym bez zastawy. Orm. Pozwany mrze rok przewlec prostą niemocą (= *zwyczajną, przypadkową, której dowodzie nie trzeba* L.), a wtory prawdziwą niemocą: a potym przysięże, iż na ten czas był niemocen prawdziwą chorobą. Herb. Prostemi słowy mu to obiecał. P. chef. P. takt w muzyce ma w sobie cztery ćwierćnoty, czyli fuzy proste. Mag. Proste zażądanie nie wystarcza tutaj. 3. × **Sto- pięć P.** (przymiotnika, przysłówka) = *równy (normalny, zasadniczy)*. L. 4. *pojedyńczy, nieskładany, niezłożony*; przen.: *niekomplikowany, niekunsztowny, niezawikły, niezagmatwany, niewymysłony, naturalny, jasny, oczywisty, łatwy, zrozumiały*: Reguła trzech prosta. Jak J. Liś P. Dusza jest istota prosta. Pierwiastki są to ciała proste. Ustrój P. Dom P. Troc. Szata prosta. Troc. Szyl P. Troc. O rany, o głowę, gdy ma być gorący sąd, a które są proste rany? Ort. Proste rany, które są na paznokcie w głąbią. Ort. Środek, sposób P. Metoda prosta. Prosta jest mowa prawdy, nie potrzebuje wielkich zalotów i wywodów, sama ś. zaleca i okazuje każdemu. Gil. Rzecz prosta... (= *ma ś. rozumieć, rozumie ś., naturalnie, oczywiście*). Weź kredkę i porachuj—toć rachuba prosta: jałmużna do nagrody, jako jeden do sta. Syrok. 5. *pelen prostoty, naturalny, prostoduszny, niewymuszony, skromny, szczerzy*: Co lepiej jest: prostym być, czyli czystym a uczonym człowiekiem! Gliez. Kiedyż sztuce natura dobre wzory daje? wtenczas, kiedy panują proste obyczaje. Dm. P. człowiek, niechytry, starego świata do wieku. Kn. P. jak dziecko, jak gołąb. Rozum, umysł P. Troc. Prosta mowa. Troc. Job uprzejmy a P. i bojący ś. Boga. Leop. Z szczerem a prostym do Boga sercem szli przodkowie nasi na pogańskie żelaza.

Skar. Gdy wolą naszą czynimy, serca krzywe mamy; ale gdy swą woli bożej poddajemy, wtenczas proste serca bywamy. Hrb. Żeby też wzięły wieśniaczki do ręki te księgi proste, jako ich piosenki. Mick. Mądrość jest tak prosta, tak cicha, tak naturalna. Niem. A. Kazimierz w roku 1042 wynosi do szlachetwa prostego wojska Grzegorza. Bobrow. Prostej kondycji, jak wówczas mówiono. Krasz. Dają (kmięcie) corocznie po jednej kokoszy prostej. Gac. Klucz P. czyli zwykły = *klucz z otworem na głowę śruby lub z wycięciem do jej objęcia*. Łab. 6. *zwykły, zwyczajny, pospolity, przeciętny, nie wyróżniający ś., niewyszukany, gminny*: P. pokarm. Proste sprzęty. Odzienie proste. † Prostem szermem natury = *poprostu*. Hist. uc. Sokół niełowny za prostą kanię stoi. Rej. Nie prostejsze roboty człek, nie prostej mamki, domy, wsi tobie stawiać i zakładać zamki. Gawiń. Wyłączył nowiejusze i prostą, która czytać nie umie, brać. Birk. Przyjechałszy do Litwy król Władzisław, jeżdżąc od ziemi do ziemi, kazał ś. schodzić ludu prostemu na krzesł święty do głównych miast. Biel. M. Człowiek P., bliżej natury stojący, rzadko o czym wątpi. Wiszn. Najnieszcześliwszych pogna no do robót przymuszonych w kopalniach, ... do pułków sybirskich na prostych żołnierzy, bez wystugi. Mor. T. Zwyczaję ludu prostego zachowały coś w sobie z odległej starożytności. Gluż. P. żołnierz, młynarz, malarz. Troc. Ludzie prostego stanu. Troc. U Boga w równym szacunku najprostszy kmiołek z monarchą najwyższym. Boh. Wojsko rosyjskie eo do prostego żołnierza składa ś. z ludzi krajowych. Swit. 7. *zwyczajny, ordynarny, poslebi, niski, lichy; grubiański*: Kitajki duple łokieć złotych 2, prostej groszy 10. Gostk. Towar w prostym gatunku. Wyrób P. Do przyjaćciół posyłać (życzenia) na prostym papierze, byle szczerze. Mick. Prośba na prostym papierze (= *nie na stemplowym*). Bogactw ś. nie sposobami przystojnemi, przynajmniej kształtnemi, ale tak prostym zdzierstwem, jak ś. spodziewać można po ludziach podłego rodu. Kłok. Jak mię już z prostego wziął rejestru... L. (= *ostatniemi, karczemnemi słowy mię wyjął*). 8. anat.: Gruczoły proste, niezłożone (glandulae simplices). Kiszka prosta, × jelito proste P. **Odhytnica**. Mięsień P. (musculus rectus). Mięsień P. gałki wewnętrzny (musculus adducens), in. myszka na prawadżająca. † Mięsień P. zewnętrzny gałki oka. Szew P. = spojenie kości (satura mentosa, harmonia ossium). Zwoje nerwowe proste (ganglia simplicia). 9. apt.: Ulepek P. = *cukier rozpuszczony w wodzie* (syrupus simplex). 10. astr.: Ruch P. ciała niebieskiego = *bieg jego od zachodu ku wschodowi* (bieg od wschodu ku zachodowi nazywa ś. wstecznym). 11. bot.: Kwiat P. = *mający wszystkie części*. Rost. 12. chir.: Kleszczyki proste = *gatunek kleszczyków do chwytania naczyń krwionośnych, pinsetki*. 13. fiz.: Machiny proste: drag, krażek, klin, równia pochyła, śruba, kołowrót. 14. lek.: † Biegunka prosta = *biała biegunka* (lienteria), × *białunka*, *biegunka pokarmowa*, × *ślizienica*. Dymienica prosta, dorażna, zarazkowa. 15. mat.: Kąt P. = *kąt równy swemu przyległemu, utworzony przez linje wzajemnie prostopadłe*: Suma kątów wewnętrznych trójkąta równa ś. dwu kątom prostym. 16. mech. Kola zębate proste czyli waleowe. 17. min.: Znikanie światła proste a zaćmienie proste = *znikanie światła równoległe i prostopadłe do krzywizny, względem osi kryształu, jak np. w anhidrycie*. 18. okul.: Jaskra prosta p.

Jaskra. 19. patol.: Moczówka prosta p. **Moczówka.** Rak P. (caseinoma simplex). **Po prostu, Wprost** = a) a. [Po prostemu], **Prosto, Z prosta** przys. sposobem prostym, zwyczajnie, wręcz, bez ogródek, nie krępując s., bez ceremonji, otwarcie: Z prosta, po prostu żyć, robić. Troc. Po prostu ubrany. Troc. Z prosta zrobiony. Troc. Powiedział mu po prostu, eo o nim myśli. Po prostu a niedwornie mówi. Troc (= rubasznie). Zgoła po prostu mi odmówił. Troc. Z prosta im wprawdzie nie rozkazuje. Troc. Niechaj s. sobie w domu choć po prostu modli, lepiej niech będzie głupim, a rodu nie spodli. Syrok. Czy kto ma herb, czy nie ma—braciaśmy po prostu, czy kto żyje w pałacu, czy w lepiance z chrostu. Syrok. Na niego czeladź wołała po prostemu: „Ustim“. Kon. b) *po prostu mówiąc, otwarcie powiedziawszy, formalnie*: On jest po prostu niemożliwy. [Prost], **Prosto, Wprost, Wprost, Naprost, Na prost, [Na prosie]** *prosto, w prostym kierunku licząc od jakiego punktu, naprzeciw, naprzeciwko*: Idzie se prosto do drzwi. Nowy, w bok s. ujawszy, z podniesioną głową, P. jechał na wrota. Krasz. W prost jechać. Kn. Podnieś oczy twoje na prost. Leop. †Przen.: Weź na prost żalony płacz. Leop. (narchakaj głośno na miejscach wysokich. B. G.). P. chodzi wprost od Florjana Szarego. Tłomaczył wprost z niemieckiego (= żywcem). Mieszka wprost nas. Dzik wyszedł wprost na niego. Cieś.: Wiązanie na prost, w jednej linii, i wiązanie pod kątem. Łab. <PRO-ST>

Prostybit, u, lm. y min. *trójsiarek antymonu z trójlenkiem antymonu, krystalizujący w układzie jednoskośnym, czerwony, znajdujący s. z innymi rudami antymonowymi.* <Łé. pro + stibium>

Prostyl, u, lm. e bud. *w budowlach starożytnych, świątynia mająca kolumny przed jedną czelną ścianą.* <Łé. prostylus, Gr. próstylos>

†**Prostynia, i**, lm. e *prostota, prosta płaszczyna, równina*: U szyn wagi uważaj, aby doskonała była P. Stroj. Owieczka stracona, nie umie na drogę dobrą sama przez s. nawrócić s. a prostyniami sprawować. Gil. <Od Prosty>

Prostyucja, i, blm. 1. *niezgod, oddawanie s nierządowi.* 2. †P. *zhańbienie, kompromitacja*: Jednak zał mi było prostytucje chorążanki, którą po tym rozpublikowaniu będzie miała. Mat. <Łé. prostitutio>

Prostyuczyny przym. od **Prostyucja.**

× **Prostytuować, uje, ował** 1. *doprowadzać do oddania s. nierządowi.* 2. *bezcześcić, hańbić, podlić, kompromitować*: Monarcha nie zechce przynieść, aby jego generał był tak niezdolnie prostytuowany. Rol. O podstępach Szeluty nie przyszło mi powiadać, które przede mną czynił; nie chciałem go z litości P. Mat. × P. s. *bezcześcić s., hańbić s., podlić s., kompromitować s., afiszować s.*: Prześladowa mój z adjutantem swoim dużo s. przed światem prostytuowali. Kraus. <Łé. prostitutere>

× **Prostytuowanie, a**, blm., *czynność cz. Prostytuować.*

× **Prostytuowanie się, a** s., blm., *czynność cz. Prostytuować s.*

× **Prostytyt, a**, lm. ci pog. *człowiek pogardy godny, człowiek o niskiej moralnej wartości; człowiek kupny, przedajny.* <Od Łé. prostitutus, od prostitutere>

Prostytytka, i, lm. i *nierządnicza, wszetecznicza, ladacznica, kurwa.* <Od Prostytyt>

[**Prostuk, a**, lm. i] p. **Prosiak.** <Z Prosiak>

[**Proszaczka, i**, lm. i] 1. *zebraczka.* 2. *mowa zapraszająca na wesele.* <Od Proszak>

Proszac, a, ał 1. †P. *częstot. od Prosić*: Bawże s. tu gośćmi, proszając do siebie. Zbyl. 2. [P.] *zapraszać.* <Od Prosić>

†**Proszak, a**, lm. i 1. *natrętny prosićiel, skamłacz*: Sprośne jest prośenie urzędu nie tylko temu, który prosi, ale i tym, co takowym prośakom pobłażają; ale łaćno wszeteczność takowych proszaków zahamować. Baz. P., procax. Kn. 2. [P., **Proszek**] *drużba zapraszający na wesele lub proszący o dary dla młoduchy.* 3. [Proszaki lm.] *zapraszanie na swoje wesele lub na chrzciny*: Pana młoda poszła na proszaki. Kolb. Matka poszła na proszaki. <Od Prosić>

[**Proszalny**] *tyczący s. prośenia, żebrania*: Dziad P. Baba proszalna. Opowiadał wolno rozlazłym, jęczącym, iście proszalnym głosem. Reym. (= *proszącym, żebrzącym, błagalnym*). List P. Dęb. L. Proszalne skowyczenie. Bał. Proszalnemi oczyma na cię patrzy. Wysp. Chleb P. (= *żebraczy, proszony*). <Od Proszac>

Proszanie, a, blm., *czynność cz. Proszac.*

Prosząco przys. *w sposób proszący, prosząc*: Jadwigo, zawołał P. Antoni, nie chodź jeszcze. Bał. <Od Proszający>

[**Proszce, ów**, bhp.] *sztachety pionowe poprzybijane do łat poprzecznych.* <? zam. *Proszczce, od Prosty>

[**Proszczak, a**, lm. i] p. **Prosiak.**

[**Proszczątko, a**, lm. a] *prosiątko.* <Od Proszczak>

[**Proszczek, ozka**, lm. czki] p. **Proszek.** <Z Proszek>

Proszczek, czka, lm. czki bot. (abrotanella) *roś.* <Od Prosty>

Proszczek, czku, lm. czki p. **Proch**: Powiadali duszę być *ex atomis*, z owych w słońcu pokazujących s. proszczków. Sak.

[**Proszejść, i**, lm. i] *z. płótno*: Jak szeroka, jak długa P.? <?>

Proszek, szka a. szku, lm. szki 1. p. **Proch**: a) *Ostro widząc w inszych P., a w sobie tramu nie baczą.* Sekl. Farba w proszku. Czekolada w proszku. Proszek djamentowy do szlifowania djamentów. 2. [P. od nędzy żółty] (unguentum saturninum). 3. apt.: P. *lekarski (pulvis medicatus) = lek suchy, jak najdrobniej utarty do użytku wewnętrznego lub zewnętrznego*: P. babimurowy (semen lycopodii). P. burzący (p. aërophus). P. czyszczący (p. mundificans). P. przeczyszczający (p. purgans). [P. dzieciący] (p. pro infantibus). [P. kapucyński] (p. pediculus). [P. kołtunowy] (p. pedicul.). [P. łotrowski czyli łotrowska maś] (p. pedicul.). [P. nabiłowy] (p. vac-carum). [P. od owocu] (p. pediculus). P. do zasypywania = *zasyпка* (empasma). P. do zębów (p. dentifricius). 4. chem.: P. *piorunujący* Howarda = *piorunian rtęci*. P. *Algarotha = kieres mineralny, siarek antymonu czerwony*. 5. garb.: P. *skórny = skóra sproszkowana do analiz chemicznych.* <Od Proch>

[**Proszek, szka**, lm. szkowie] p. **Proszak.** <Od Prosić>

Proszenie, a, lm., *czynność cz. Prosić*: [Narzeczona chodzi po prośeniu a. po prosiętach].

Proszenie się, a s., blm., *czynność cz. Prosić s.*

†**Proszeniec, nca**, lm. ncy *ten, co prosi, proszący, prosićiel*: Ten prośeniec, kto prosi. Zebr. <Od Proszony>

† **Proszkokrąg**, egu, blm. *powietrzokrąg, atmosferyczny*. <Proszek + Krąg>

Proszkować, uje, ował zamieniać w proszek; miazdżyć; tłuc, rozgniatać, rozcierać na proszek, pulweryzować. <Od Proszek>

Proszkowanie, a, blm., czynność cz. **Proszkować**.

Proszkowato przys. od **Proszkowały**.

Proszkowatość, i, blm. rz. od **Proszkowały**.

Proszkowaty podobny do *proszku, rozsypujący* *ś. nakształt proszku*: Tabaka proskowata. Goł. Masa proskowata. <Od Proszkowy>

Proszkowy przym. od **Proszek**: Torf P. (= *torf w proszku, sproszkowany*). [Zebryśmy se proskowej tabacki dostali]. <Od Proszek>

Prosznik, a, lm. i bot. p. **Ognik**. <Od *Proszny, od Proch>

† **Prosznisty**, † **Proszysty** *pełen prochu, przesycony pyłem, zakurzony*: Skiby proszniste lato piecze słońce rozpalone. Otw. <Od *Proszny, od Proch>

Proszony 1. *ten, którego proszono; zaproszony*: P. o co. P. na obiad. 2. *ten, na który proszono, z udziałem osób zaproszonych, gości*: Obiad P. Herbata proszona. Polowanie na proszonego *łowienie żywcem zajęcy podchodzących w zimie pod wieś*. 3. [P.] *proszący, żebrzący*: Babka proszona, proszalna. **Proszone**, ego w wyraż.: Chodzić po proszonym a. [po proszalnym] a. po proszonym, proszalnym chlebie = *po zebraniu, po prośbie, zajmować ś. zebranią*. Żyje, podróżuje o proszonym chlebie. <Od Prosić>

[**Proszowiak**, a, lm. i] *jeden z tańców*. <Od Proszowiak = mieszkanie miasta Proszowic>

† **Proszysty** p. **Prosznisty**: Szkodliwe jest chodzenie podczas dróg proszystych suchotnikom. Krup. Ziemia proszysta. L. <Od Proch>

Prośba, y, lm. y l. *proszenie; ta, o co proszą, suplika*: Pańska P. rozkazaniem pachnie. Kn. Jeśli nie prośba, tedy groźba. Kn. Prośba, nie groźba. Kn. Na prośbę jego to uczyniła. Górń. P. za kim. Górń. (= *wstawienie ś., wstawienie, instancja, przyczynienie ś., przyczyna, orędownictwo*). Najniższą moją do waspana o to wnoszę prośbę. Troc. Gorzącą o co czynię prośbę. Troc. Zaność prośby do kogo. Prośbę za kim wyłożył. Troc. Uczynię to na twoją prośbę. Troc. Wniwecz P. Piel. (= *daremma była P., pozostała bez skutku*). Przechodzę do was z prośbą (= *aby was prosić*). Pierwej P., potem groźba. Rzew. Być głuchym na czyje prośby. Przeczylić ś. do czyjej prośby, odrzucić ją. Dalejże on w prośby! Chodzić po prośbie = *chodzić po proszonym, po zebraniu, zebrać*. 2. P. na piśmie, na stemple = *podanie, petycja*: Wnieść, podać prośbę. Wystąpić z prośbą. Napisać prośbę. Kantor (pisanie) prósb. Zdr. **Prośbecka**. <Od Prosić, PROS>

Prośbecka, i, lm. i p. **Prośba, maleńka, bagatelna, nieśmiała prośba** o co: Prośbeckąbym miał do pana. Krasz. <Od *Prośbka, od Prośba>

[**Proścak**, a, lm. i] p. **Prosiak**.

† **Prośca**, y, lm. y p. **Prościel**. <Od Prosić>

[**Prośca**, y, lm. e] *furtuch*, × *szore*: Żółwki szore prościami zowią. Paszk. <Od Prosty>

Prościć, i, il l. × P. i × P. ś. p. **Prostować**: K niemu, nie bawiąc, swoje kule prości. Zbył. Dla przemożenia w żołądku cheiwości za wyuzdaną kurapatwą prości. Zbył. Bądź mistrzynią, eo krzywości świata prości. Krasin. Pan hetman prości

czasem kroki (do skarba). Pol. 2. † P. *uwalniać, zachowywać, wybawiać, oswobodzać*: Pan Bóg wspominał na Abrama, iże prościł jest Lota z przepadnięcia miasta. B. Sz. <Od Prosty>

† **Proście**, [**Proście**] przys. p. **Prosto**: Ano, widzę jakieś goście, a tu do nas jadą P. Biel. M. A chcecie li mię słuchać, powiem ja wam P. Kochan. P. mówią, białe czarnym, a złe dobrym nie może być. Krom dobrej sławy... nie posiadał człowiek nie trwałego P. Kochan. (= *zgoła*). Nauka jest by kwiat, eo na drzewie roście, ale mądrość za owoc stanie wszystkim P. Rej. <Od Prosty>

Prościć, eje, ał 1. *stawać ś. prostym, prostować ś., wyprostowywać ś.* 2. *stawać ś. prostakiem, ordynarnieć*. <Od Prosty>

Prościenie, a, blm., czynność cz. **Prościć**.

† **Prościna, y**, lm. y l. *droga prosta*: Prościny, góry, rzeki, wszystko to niech hetman zważy. Papr. 2. *człowiek prosty, prostaczek*: P., prostaczek, prostota. Włod. Prostaczek, P. Ern. Cóż, proscino, szyję mi łamiesz rączynami? Żebr. Zdr. † **Prościnka**, † **Prościneczka**. <Od Prosty>

† **Prościneczka, i**, lm. i p. **Prościna**: Cnotliwy to młodzieniec, Jakóbie nieboże, wstydlivy P., tak jako być może. Klon. <Od Prościnka>

† **Prościnka, i**, lm. i p. **Prościna**: Tenarowie P., a cheiwy do gry, porwie ś. po krąg *imprudens*. Żebr. Niechże lichy P. swą prawdę udaje, a bogaty swe fałsze, wnet prawda za jaje. Goś. <Od Prościna>

Prościucha, y, lm. y l. p. **Prostucha**: Mógł pić w szynku wódkę prościuchę. Orzesz 2. a. † **Prościuczna kobieta prosta, nieokrzesała, prostaczka**: Wprawdzie żona P., a panna wymuszona. Rog. <Od Prosty>

Prościuchno przys. od **Prościuchny**; **Prościutko**, **Prościusienko**, **Prościusieneczko**, **Prościuteczko**, **Prościuteńko**, **Prościutenieczo**, [**Prościuśko**, **Prościuśko**].

Prościuchny, **Prościutki**, **Prościuteczki**, **Prościusienki**, **Prościusieneczki**, **Prościutenieczi**, **Prościutenki**, [**Prościuci**, **Prościuci**] *bardzo prosty, zupełnie prosty, jak najprostszy*: Prościuchna i wiejska dziewoja. Min. <Od Prosty>

[**Prościuśki**] p. **Prościuchny**. <Od Prosty>
[**Prościuśko**] przys. od **Prościuśki**, p. **Prościuchno**.

Prościusieneczki p. **Prościuchny**. <Od Prościusienki>

Prościusieneczko przys. od **Prościusieneczki**, p. **Prościuchno**.

Prościusienki p. **Prościuchny**. <Od Prosty>
Prościusienko przys. od **Prościusienki**, p. **Prościuchno**: Cedr drzewo wysoko, P., gładko, bez sęków roście. Chm. B.

[**Prościuśki**] p. **Prościuchny**. <Od Prosty>
[**Prościuśko**] przys. od **Prościuśki**, p. **Prościuchno**.

Prościuteczki p. **Prościuchny**. <Od Prościutki>

[**Prościuteczko**] przys. od **Prościuteczki**, p. **Prościuchno**.

Prościutenieczi p. **Prościuchny**. <Od Prościutenki>

Prościutenieczo przys. od **Prościutenieczi**, p. **Prościuchno**.

Prościutenki p. **Prościuchny**. <Od Prościutki>

Prościuteńko przys. od **Prościutenki**, p. **Prościuchno**. <Od Prościutki>

Prościutki p. Prościuchny: Od niej (rzeczutki) wracała najmłodsza dziewczyna z dzbankiem na głowie, prościutka jak trzeina. Słow. <Od Prosty>

Prościutko przys. od **Prościutki, p. Prościuchno.**

† **Prościzna, y, lm. y i.** blm. = a) *prostactwo, ordynarność, nieokrzesanie, gminność*. L. b) *szkolność, pedanterja, rygor, rutyna*: Głupstwem prościzną szkolną nazywają. Lubom. 2. p. **Prościucha:** Podczas choć będzie dobra żona, będzie prościzną, nie dowiepną. Petr. <Od Prosty>

[**Proścok, a, lm. i]** p. **Prosiak.**

[**Proszczak, a, lm. i]** p. **Prosiak.** <Z Prosiak>

* **Prość:** [Na P.] p. **Prosty:** Obwód nie idzie na P., ale koli. Grzeb. W dwadzieścia mil od stolicy na P. jadąc. Mask.

[**Prość, i, lm. e]** *przesmyk wodny*. Rodz. <Od Prosty>

Prośny: *Świnia prośna = płód nosząca*. P. potwór. <Od Prosię>

[**Prośnąć, nie, na]** jednott. od Prosić, *poprosić, zaprosić*. <Od Prosić>

Prośniak, a, lm. i l. [P.] p. **Prosiak:** Maciora i prośniaki. Jak. W. 2. bot. p. **Świniarka.** <Od Prośna>

[**Prośniak, a, lm. i]** *placek z mąki zmielonej z prośa*. <Od *Prośny, od Proso>

Prośnianka, i, blm. i. *słoma prośiana*. 2. *wódka z prośa:* Wychylił kilka szklenie prośniarki. Sienk. W całej izbie pachniała wódka, P., nalana w srebrne konwie. Sienk. <Od Prośniana>

[**Prośniany]** p. **Prosiany.** <Od Proso>

Prośniczka, i, lm. i bot. p. **Wieprzyniec.**

[**Prośnisko, a, lm. a]** *pole, z którego zebrano proso*. <Od Prośny, od Proso>

Prośność, i, blm. rz. od **Prośna, cięża u świt.**

Proświriak, a, lm. i. **Śláz meksykański** bot. (achania) *ros. z rodziny ślázowatych*. <Zap. z Ukr. lub Ros. prosfira>

Proświriak, a, lm. i bot. p. **Poślubnik.**

Protagonista, y, lm. ści *inicjator:* P. koncertu. Rozdawali między siebie role i razem z Sokratesem, protagonista, improwizowali wspaniałe dramata. Pawlik. <Gr. prōtagōnistēs>

Protantrop, a, lm. owie *człowiek pierwotny*. <Gr. prōtos + anthrōpos>

Protaster, tra, lm. try *gieol. jeżowiec, szkarłupnia w utworach sylurskich*. Łab. <? Gr. prōtos + aster>

Protaza, y, lm. y i. *zadanie główne*. 2. *wstęp do sztuki w teatrze*. Sl. wil.

Protegować, uje, owal kogo, co = *popierać, forytować; opiekować ś. nim:* P. kogo na urząd. P. sztuki, nauki.

Protegowanie, a, blm., *czynność cz.* **Protegować.**

× **Protegowaniec, nca, lm. ncy** p. **Protegowany:** P. krakowskiego biskupa, lennik przysięgły na Mazowszu. Mał. <Od Protegowany>

Protegowany im. od **Protegować.** P., ego, lm. i rz., × **Protegowaniec** *człowiek, którego proteguje*.

Protein, u, blm. chem. p. **Proteina.**

Proteina, y, blm., Protein chem. *domniemany niegdyś pierwiastek wszystkich ciał roślinnych i zwierzęcych, będący jakoby główną częścią białka, fibryny, caseiny, moczu*.

Proteinowy przym. od **Proteina:** Ciała proteinowe = *białkowe, albuminowe*.

Proteizm, u, blm. *chwiejsność, niestałość, zmienność charakteru, zasad:* Oto właściwa choroba tego kraju, który naturalny P. poliformicznych stosunków społecznych odziewa tylko w ludzącą oko rozmaitość odrębnych z pozoru pojavów. <Od nazwy bożka Proteus>

Protekcja, i, lm. e i. *protegowanie, poparcie, instancja, wstawiennictwo, wpływ, opieka:* Dufała protekcji książećcia. Skar. Pieniędzmi łatwo protekcji nabyć. L. Wziąć kogo pod swoją protekcję. Ma protekcję (= *ma plecy za sobą*). P. prawa. 2. p. **Protektorat:** Kraina ta znajduje ś. pod protekcją Francji. Zdr. **Protekojyka.** <Łć. protectio>

Protekojonalizm, u, blm. p. **Protekojonizm.**

Protekojonalnie przys. od **Protekojonalny:** Po klepał go P. po ramieniu. Bał.

Protekojonalność, i, blm. rz. od **Protekojonalny.**

Protekojonalny, Protekojyny *uwylatniający zależność od protektora i górujące stanowisko jego, wyniosły, familjarny, lekceważący:* Ton P. <Od Protekcja; Łć. protectionalist>

Protekojonista, y, lm. ści *zwolennik cel protekojynnych, broniący ich w parlamencie.* <Od Protekcja; Fr. protectioniste>

Protekojonistyczny przym. od **Protekojonista:** Jako zwolennik wolnego handlu, nie może reprezentować rządu wobec protekojonistycznej większości izby. Wskutku (!) ściśle protekojonistycznej teorii Francji ujrzała ś. Rumunja w konieczności rzucenia ś. w objęcia Niemiec. <Od Protekojonista>

Protekojonizm, u, blm., Protekojonalizm *system protekojyny, opieka dawana przez rząd przemysłowi krajowemu, zasadzająca ś. na nakładaniu wysokich cel na wyroby zagraniczne i na popieraniu wywozu przez premia wywozowe:* Wykonanie tego planu prowadzi wprost do skrajnego protekojonizmu. <Od Protekcja; Fr. protectionisme>

Protekojyka, i, lm. i p. **Protekcja, protekcja** *na małą skalę:* To bardzo mało... chyba gdyby do tego jakaś familja można... choćby P. Wilez.

Protekojynie przys. od **Protekojyny.**

Protekojyjność, i, blm. rz. od **Protekojyny, protekojonalność:** Przy całym uszanowaniu, należnym godności monarszej Poniatowskiego, Repnin traktował go z protekojyjnością mentora. Rol.

Protekojyny przym. od **Protekcja = a) p. Protekojonalny.** b) *Cia protekojyne = zabezpieczające interesy handlu krajowego wobec zagranicznej konkurencji, eta ochronne. Urządzał taryfy celne z dążnością protekojyną.* T. K. <Od Protekcja>

[**Protekst, u, lm. y]** p. **Pretekst.** <Z Prekst>

Protektor, a i. *lm. owie ten, co proteguje, mecenas, dobrodziej, opiekun:* Polska miała jednego z kardynałów w Rzymie swoim protektorem, który w interesach jej u dworu papieskiego wdawał ś. Skrzet. Jak odstąpili pana, tak też ich odstąpił P. piekielny, w którym oni całą ufność pokładali. Pas. P. bractwa. P. nauk i sztuk = *mecenas*. 2. [P., blm.] *proszek trujący.* <Łć. protector>

Protektorat, u, lm. y, Protektorjat, Protektorstwo *obowiązek, funkcja, godność protektora, władza opiekująca, zwierzchnictwo jednego państwa nad drugim, szczer. w stosunkach jego na zewnątrz:* P. polski nad Kaffą istniał zaledwie trzydzieście lat. Dub. Jednocześnie z potężną rzeszposolitą

z nad Ilmenia garnie ś. pod Jagielloński P. Taurydzkie pbrzeże, gdzie wznosi ś. Kaffa. Dub. Niemcy rozciągnęły swój P. nad częścią Afryki. <Fr. protestorat>

× **Protektorczy** przym. od **Protektor**: Gminność uklęka przed inorodczym protektorczym elementem. Lel. <Od Protektor>

Protektorjat, u, lm. y p. **Protektorat**: Niezmiernie nęcające i niemal olśniewające perspektywy protektorjatu nad Turcją. Spas. <Od Protektor>

Protektorka, i, lm. i forma ż. od **Protektor**. **Protektorski**, × **Protektorczy** przym. od **Protektor**. <Od Protektor>

Protektorsko przys. od **Protektorski**, *protekcjonalnie*: Wyciągnął rękę żylastą, uśmiechając ś. niedłwie P. Krasz.

Protektorstwo, a, lm. a p. **Protektorat**. **Protektywa**, y, blm. *ceratka a. lejtajka ochronna, nakładana na rany opatrywane*. <Łć. *protectivus, od protectus>

× **Protensja**, i, blm. *spiętość, skupienie, jako przymiot czego*. <Łć. protensio>

× **Protensywny** *spięty, skupiony; rozciągnęły w jednym wymiarze*: Czas jest wielkością protensywną.

Protest, u, lm. y i. p. **Protestacja**: Oswoił ś. z gderaniem starego i z jego protestów nie sobie nie robił. Wilez. P. przeciw gwałtowi. Odezwały ś. głosy protestu. 2. *prawne zastrzeżenie przeciw czemu; akt rejentalny poświadczający, że dłużnik odmawia zapłacenia wekslu w terminie*. <Nm. Protest>

Protestacja, i, lm. e, **Protest**, † **Protestat** *zaprotestowanie, oświadczenie ś. przeciw czemu; wystąpienie przeciw czemu; sprzeciwienie ś., opór czemu*: Manifest, inaczej P., skarga, żaloba, jest oświadczenie przed aktami woli naszej, a. ku zapobieżeniu szkody publicznej, a. ku zaskarżeniu już udziałanej; niegdyś P. do samych spraw uczynkowych, manifest zaś tylko do spraw juris ścigał ś. Ostr. Po tej protestacji, która ś. działa jak na zdobytych wałach ostatni strzał działa, ustał już wszelki opór. Mick. Konfederacja Barska to niezawodnie akt patryjotycznego instynktu, pierwsza protestacja przeciw pierwszemu oczywistemu naruszeniu niepodległości. Tarn. W wielkim uczynku narodowym owej chwili, w legjonach, widać protestację przeciw rozbirowi. Tarn. † **Protestację** włożyć. Troc **Założyć**, zanieść protestację przeciw czemu. <Łć. protestatio>

Protestacyjnie przys. od **Protestacyjny**. **Protestacyjny** przym. od **Protestacja**: Garstka niespokojnych wiecznie duchów wystąpiła z protestacyjnym sztandarem. Rol.

Protestancki przym. od **Protestant**: Wyznanie protestanckie (= ewangelickie, luterskie a. kalwińskie). Państwo protestanckie. Po **protestancku** przys. *jako protestant; sposobem, zwyciężam protestantów*.

Protestant, a, lm. ci i. † P. *ten, co protestuje, opozycjonista*: Pojechałem razem z protestantami memi do Wilna, dla niedopuszczenia do funkcji deputackiej Stefana Grabowskiego i Ejsmona. Mat. Jakoż tak żwawo protestanci stanęli, że nie tylko tych pretendowanych deputatów nie dopuścili, ale też nałajkali i naszturchali. Mat. Powracał Tołoczko z kancelarji i szedł z protestantami na zamek. Mat. Obaj protestanci występowały nie przeciwko zakupowi w zasadzie, ale tylko przeciwko warunkom kupna. T. K. 2. *wyznawca protestantyzmu, ewangelik, luteranin a.*

kalwin. <Od Łć. protestans, 2 pp. -ntis, od protestare>

Protestantka, i, lm. i forma ż. od **Protestant**. **Protestantyzm**, u, blm. *wyznanie ewangelicko-katolickie, luteranizm, a. ewang. - reformowane, kalwinizm*. <Fr. protestantisme>

† **Protestat**, u, lm. y p. **Protest**: Dla ufacylitowania rugów i protestatów przeciwko sejmikom zanesionych. Mat.

Protestować, uje, ował i × P. ś. i. *zanosić protestację; oświadczać ś., zastrzegać ś. przeciw czemu; piętnować co, wyrażać oburzenie*: Protestowali ś. przeciwko niemu. Troc. Wielkim krzykiem protestowali przeciw uchwale. P. ś. przeciw jakiej materji. Leszcz. Protestował ś. o gwałt poniesiony. Troc. Głoszą hetmana za zdrajcę, protestowali unji ze Szwecją. Sienk. 2. P. weksle = *zaznaczać na nich rejentalnie, że nie zostały w terminie zapłacone*. 3. karc.: „Protestuję“ nieod. *rodzaj gry w karty*. P. ś. i. × P. ś. p. wyż. 2. † P. ś. *oświadczać ś., opowiadać ś.*: Protestuję ś. twoim być sługą. Troc. <Od Łć. protestare>

Protestowanie, a, blm., *czynność cz. Protestować, protestacja*.

Protestowanie się, a ś., blm., *czynność cz. Protestować ś.*

Protestowy przym. od **Protest**: Dzień P. = *w którym można protestować weksle*.

Proteusz, a, lm. e zool. (proteus anguinus) *zwierzę ziemnowodne ogoniaste, zachowujące skrzelę przez całe życie, mieszkające w wodach podziemnych*. Przen.: *człowiek zmienny, niestały w zasad, chwiejny w postępowaniu*. <Łć. Proteus, Gr. Prôteús>

Proteza, y, lm. y chir. i. *nadstawianie, zastępowanie utraconych części ciała za pomocą operacji krwawej*. 2. *nadstawka, członek sztuczny, sztuczna część ciała, zastępująca utraconą*. <Gr. próthesis>

Protoarchimandrja, i, lm. e *generalstwo zakonu w kościele greckim*. Sł. wil. <Gr. prótos + archimandrita>

Protoarchimandryta, y, lm. ei *general zakonu w kościele greckim*. <Gr. prótos + archimandritēs>

Protobastyt, u, lm. y min. *minerał z gromady sylkoidów, z grupy piroksenu, odmiana bronzytu*.

× **Protochlorur**, u, blm. *chlorek, zawierający najmniejszy stosunek chloru w tych wypadkach, kiedy dany pierwiastek tworzy z chlorem kilka związków*: P. rtęci, Hg Cl = *chlorek rtęci, dla odróżnienia od chlorniku rtęci*, Hg Cl₂. <Gr. próto + *Chlorur>

Protodjakon, a, lm. owie *jedna z godności duchownych w kościele greckim*: Kluczar i P. rozbiłali go ze stroju, z orderu. Bart. <Gr. próto + diakonos>

× **Protosofur**, u, blm. chem. *fosforek*. **Protogieniczny** *naprzód uytworzony*. <Gr. próto + genikós>

Protogin, u, blm. gór. *granit łajkowy*.

× **Protojodur**, u, blm. chem. *jodek*.

Protokanoniczny (o Piśmie św.) *uznany za kanoniczny przed ułożeniem kanonu*. <Gr. próto + Kanoniczny>

Protokonsultor, a, lm. owie *jedna z godności zakonnych*: U Bazylianów są prowincjalowie, protokonsultorowie, konsultorowie, zupełnie jak w obrządku łacińskim. Bart. <Gr. próto + Łć. consultor>

Protokółant, a, lm. ci p. **Protokółista**: P. czy-

ta wolunin zawierający oskarżenie w czasie rozprawy sądowej.

Protokółarnie przys. od **Protokółarny**: Sueho, P. powiedział, kto był ojciec pana Ruckiego, gdzie mieszkał, ile wieś jego była warta. Krasz.

Protokółarny, Protokółarny przym. od **Protokół**: Zeznanie protokółarne = *zadyktowane do protokołu*.

Protokółarz, a, lm. e?: Czas upływał na różnych protokółarzach, wypytywaniach i audjencjach. Kaczek.

Protokółik, u, lm. i p. Protokół.

Protokółista, y, lm. ści, Protokulista, Protokółant pisarz, spisujący protokoły, X księgo w pis. <Od Protokół>

Protokół, u, lm. y, Protokół I. spisany przez właściwego urzędnika akt powtarzający przebieg jakiegoś badania, dochodzenia; zeznanie piśmienne; opisanie tego, co ś. stało, w obecności osób zainteresowanych i przez nie poświadczone; piśmienne ustalenie na gorąco jakiego zdarzenia: Sporządzić P. Spisać z kogo, z czego P. Podać, podyktować co do protokołu. Ten P. dokładny stan rzeczy ocenia, perycpowani stróże, pacholki, lokaje, już żadnej wątpliwości. Fred. A. P. posiedzenia. Prowadzić P. Zapisać, wciągnąć co do protokołu. Odczytać P. P. odbioreczy. **2. księga wpisów:** Protokoły są księgi, w których różne tranzakcje i prawne wyroki sądowe umieszczają ś. Ostr. P., spisek. Troć. Zdr. **Protokółik.** <Nm. Protokoll, Fr. protocole, Śr. Łć. protocollum, Gr. prōtókollon>

Protokółować, uje, owal, Protokółować wnosić do protokołu: Kupiec mający firmę protokółowaną. Rog. (= *zarejestrowany*). <Od Protokół>

Protokółowanie, a, blm., czynność cz. Protokółować.

Protoktysta, y, lm. ści orygenista, członek sekty, wierzącej we wcześniejsze stworzenie duszy, niż ciała. <Gr. prōtōktistēs>

Protoku- p. Protokół.

Protomedyk, a, lm. cy lekarz naczelny, czuwający nad służbą zdrowia w całym kraju lub w prowincji. <Gr. prōtos + Łć. medicus>

X Protomęczennik, a, lm. cy pierwszy, najcenniejszy z męczenników. L. <Gr. prōtos + Męczennik>

Protonotarjusz, a, lm. e jeden z dwunastu starszych dygnitarzy kancelarii papieża, którzy poświadczają dokumenty papieskie: P. apostolski. <Śr. Łć. protonotarius>

Protooficjał, a, lm. owie starszy, naczelny oficjał: Gubernja Podolska miała protooficjała unickiego w Jampolu Rol. <Gr. prōtos + Oficjał>

Protoplasma, y, blm. p. Protoplazma. <Gr. prōto + plásma>

Protoplasta, y, lm. ści najstarszy przodek, od którego ród początek swój wywodzi; naczelnik, założyciel, rodu: P., od którego my pochodzimy, za Chrobrego, czy za Wazy deputatem był dwa razy. Syrok. Wszysey jednego protoplasty potomkowie za krewnych ś. liczyli. Krasz. <Śr. Łć. protoplastus, Gr. prōto + plástēs>

Protoplastka, i, lm. i forma ż. od Protoplasta: Zart.: P. starych panien.

Protoplazma, y, blm., Protoplasma zaródź, materjalna podstawa wszelkiego bytu organicznego, pierwsoszcze. <Gr. prōto + plásma>

Protoplazmatyczny przym. od **Protoplazma:** Neuron, to jest jednostka nerwowa, składa ś. z komórki nerwowej, z włókna nerwowego a. nici osiowej i z mniejszej lub większej liczby wyrostków a. wypustek protoplazmatycznych,

które wychodzą z komórek i rozchodzą ś. w różnych kierunkach, tworząc w przebiegu swoim rozgałęzienia i na końcu tak zwany koszyk komórkowy; temi koszykami wypustki protoplazmatyczne czyli dendryty (drzewka) stykają ś. z innymi komórkami nerwowymi, a. z drzewkami końcowymi nerwów. Wyrostki protoplazmatyczne stają ś. widocznymi pod mikroskopem po zabarwieniu preparatu solami srebra na czarno. Ruchy protoplazmatyczne. Ciałka protoplazmatyczne. Protoplazmatyczne połączenia komórek. Grzyby śluzowe przedstawiają w pewnym stadium rozwoju masy protoplazmatyczne.

Protopop, a, lm. i starszy pop, zakonnik w kościele wschodnim. Birk. P., pierwszy pop rusk. Troc. <Gr. prōtopopās>

Protopopja, i, lm. e godność protopopa: Arcybiskup Kiszka podniósł go do godności swego namiestnika w województwie kijowskim i protopopjach: mozyrskiej, dawidgródzkiej i petrykowskiej. Rol. <Od Protopop>

Protopopjalny przym. od **Protopopja:** Kongregacje, obrady protopopjalne. Konstytucja przepisywała skład urzędu protopopjalnego. Bart. <Od Protopopja>

Protopresbiter, a, lm. owie p. Protoprezbiter. Protoprezbiter, a, lm. owie. Protopresbiter kupca zarządzający kilku parafiami. <Śr. Łć. protopresbyter, Gr. prōtopresbytēr>

Protosyncel, a, lm. owie zastępca, wikariusz patriarchy greckiego. <Zap. od Śr. Łć. protosyncelus>

Protosyndyk, a, lm. owie pierwszy pełnomocnik, pierwszy sędzia w sądach greckich. <Gr. prōto + sýndikos>

Prototron, a, lm. owie, Prototroni starszy władca: Pisać ś. zwykli włodziemskimi i brzeskimi władcykami i prototronami. Bobrow. <Gr. prōto + thrōnos>

Prototroni, ego, lm. owie p. Prototron: Djonizy, nominat episkop łucki, ostrogski i P. metropolji kijowskiej. Rol. <Od Prototron>

Prototyp, u, lm. y l. typ pierwotny, pierwszy wzór, według którego co jest utworzone, pierwotny wzór, oryginał: W myśli ujrzałem w niej Ewę pierwszej chwili niewinności w raju, taką, jaką wyszła z rąk bożych, P. niewiasty. Krasz. **2. p. Etalon.** **3. druk:** P. druku = pierwsza odbitka. <Gr. prōto- + týpos>

Prototypowy przym. od **Prototyp:** Główny zastęp prototypowych drzew załadniał sady i pogankich już antenatów naszych. Mał.

Protowermikulit, u, lm. y min. mineral z grupy sylkoidów, z grupy miki, z rodziny biolitu, produkt rozkładu meroksemu. <Gr. prōto- + Wermikulit>

X Protozoa, ów, blp. pierwotny organiczne, pierwotniaki. <Gr. prōto- + zōon>

Protozoiczny przym. od **Protozoa:** Okres P. = okres w życiu przyrody, do którego należą znajdowane obecnie szczątki kopalne w najstarszych skałach osadowych, uważane za pierwsze objawy życia na ziemi.

Protuberancja, i, lm. e astr. jeden ze świetlnych wytrysków, występujących na tle korony czyli świetlnego wieńca otaczającego słońce zaćmione, wyskok.

X Protunkowo przys. od **Protunkowy:** P. naznaczono półtora pogłównego żydowskiego. L.

X Protunkowy doczesny, tymczasowy, doraźny, czasowy, prowizoryczny: Podatkami czasowym a. podymnym protunkowym, to jest na ten raz, pro

tunc. T. K. Potrąciwszy z niej podatek P., onego gromadom nie zwrócił. T. K. Protunkowa pożyczka. T. K. W czasie niewoli lub śmierci hetmana do sejmu należy nominacja wodzów protunkowych. Nar. <Od Łć. pro tunc>

[Protyczka, i, lm. i] *przetyczka*. <Ukr. prótčka>

Prowad, u, lm. y l. †P. p. Prowadzenie: Widzę nieszczęsny P. płci obojej, słyszę płacz i skwierk w stryczkach młodzi twojej. Mias. Przez P. noeny i żalosne trwoję kat polewał krwią niewinną progi. Mias. Przez dalszy P. i łysej wierzech skały, gdzie niżli doszedł, siły w nim ustały. Mas. 2. †P. *wyprowadzenie ciała nieboszczyka, odprowadzenie na miejsce wiecznego spoczynku, kondukt pogrzebowy, eksport, pogrzeb:* Stuchajmy trochę o prowadzie ciała do grobu; gdy ś. tedy ruszą konie z trumną... Opal. Poglądajmyż często na ten żalony P. młodzieńca zmarłego. Damb. Ten P. ujrzeć nie zawadzi, *videamus miserabile fatus* Żebr. Byłem przy prowadzie ciała jego. Troc. 3. [Prowady, ów, bhp.] *ostatnie dni święt. Bożego Narodzenia i Wielkanocy, to jest dzień Trzech Króli i Przewodny, niedziela Przewodnia.* <Pro † *Wad, WIOD / WOD / WAD>

[Prowader, a, lm. owie, Prowder] *przewodnik przeprowadzający prąmytników przez granicę.* <Od Prowadzić>

Prowadnica, y, lm. e *pręt lub szyna, po której porusza ś. prowadnik:* P. dzióbła (żagła trójkątne na statku). <Od Prowadnik>

Prowadnicowy przym. od **Prowadnica; Prowadniczy.** <Od Prowadnik>

Prowadniczy przym. od **Prowadnik; Prowadnicowy:** Na kratowiu prowadniczym gazienca (zbiornika gazu) przytwierdzają ś. jego prowadnice, po których suwają ś. krążki prowadnicze. Lina prowadnicza wyciągu kopalnianego. <Od Prowadnik>

Prowadnik, a, l. [P., lm. cy] *ten, co prowadzi, przewodnik:* P. niedźwiedzia. 2. lm. i a. **Wodźdło, Wodząca, Kierownica** mech. *przyrząd do utrzymania w danym kierunku części maszynowej będących w ruchu.* <Od *Prowadny, od Prowadzić>

Prowadnikowy przym. od **Prowadnik.**

Prowadzać, a, ał l. często, niejednokrotnie prowadzić: Po południu prowadzi dzieci na spacer. 2. *oprowadzać, wodzić, prowadzić w różne miejsca, być przewodnikiem:* Prowadzają słońca. Dziecię prowadzi ślepego. Przen.: P. kogo za nos, na pasku = *wodzić za nos, pozabudnąć, powodować, rzędzić.* P. ś. *prowadzić jeden drugiego, obchodzić razem, jeden z drugim wiele miejsc; wodzić ś.:* Prowadzają ś. po karczmach. <Od Prowadzić>

Prowadzanie, a, blm., czynność cz. Prowadzać.

Prowadzanie się, a ś., blm., czynność cz. Prowadzać ś.

Prowadzenie, a, lm. a l. a. †Prowad czynność cz. **Prowadzić:** P. konia, muru, rowów, okopów. Troc. P. sprawy do zamierzonego końca. Troc. P. handlu, gospodarstwa. Troc. P. umarłego. Troc. P. kogo podczas, *pompa solennis, deductio alicujus.* Kn. 2. *urządzenie do wodzenia w pewnym kierunku, po danym torze:* W sztucznych prowadzeniach wody w górę wiele czyni przy-cisk powietrza na wodę. Kluk. P. poosiowe, to jest wzdłuż osi. 3. p. **Prowadzenie ś.:** Kobieta złego prowadzenia. 4. [P.] *stan, znaczenie, powo-*

łanie, kondycja: Zapytują ji sie: „Jakiem my prowadzeniem możemy być wszyscy? Ona jém odpowiedział: „Wszyscyście se panowie równi, boście wszyscy som jednym Bogiem.“ 5. †P. anat. p. **Przewód.** Kirch.

Prowadzenie się, a ś., blm. l. czynność cz. Prowadzić ś. 2. a. Prowadzenie sprawowanie ś., zachowanie ś., kondyta, sposób życia: Młodzieniec nienagannego prowadzenia ś.

Prowadziciel, a, lm. e l. †P. ten, co prowadzi, przewodnik, wódz, kierownik, prowodyr: P. czyj poczyny, *deductor.* Kn. Boga miał za prowadziciela. Leszcz. 2. *przyrząd bezpośrednio przyjmują, cy elektryczność.* <Od Prowadzić>

Prowadzicielka, i, lm. i forma ż. od **Prowadziciel.**

Prowadzić, i, il l. wieść, przeprowadzać, towarzyszyć komu podtrzymując go a. przewodniczyć mu: Za rękę kogo dokąd P. Klók. Znasz drogę, więc prowadź. Prowadzić paną młodą do ołtarza. Prowadzić aresztanta. P. konie do wody. P. wojsko do boju, do szturm. Przen.: P. wojsko na rzeź, do chwały. Drugich prowadzimy, a sami błądzimy. Kn. Izaliż może ślepy ślepego P.? azaz nie obadwa w dół wpadają? Skar. (= *wskazywać drogę*). P. damę za rękę. Troc. Prowadzi żonę pod rękę. Pod rękę ją prowadzą. Pot. Pani sród dziewic grona do ślubu prowadzona. Miek. P. (odprowadzać) odjeżdżającego z miasta na miłę. Troc. Prowadził mię po polu, po mieście, po ogrodach. Troc (= *prowadzał, oprowadzał, wodził*) Prowadził mię przez pole do tego miasta Troc. Na udeccze (za udecczkę) prowadził konia. Troc. P. inszych. Troc (= *przewodniczyć im*). Prowadził je, gdzie sam chciał. Skar. Niech cię Pan Bóg prowadzi. l. (= *czuwa nad tobą w drodze, kieruje twemi krokami*). Już że ś. nie baw, liśociwe nieba niech cię prowadzą szczęśliwie, gdzie trzeba. Lubom. Wino zagrzewa, zemsta pośpiech radzi, już pojechali... niech ich Bóg prowadzi! Słow. A gdzie to Pan Bóg prowadzi? P. kogo ze świecą (= *odprowadzać; świecić, przyświecać mu po drodze*). †P. kogo w koszty = *wpędzać, naważać go na nie*. Ludzie nieumiejętni et malae fidei... pharmaca purgujące... aromata i materje wszelkie podłe i zwierżate dają, jedne za drugie kładą i w koszty niesłuszne przedawaniem ludzie prowadzą (r. 1633). P. kogo uroczyście = *odprowadzać, wieść ostentacyjnie*. P. kogo poezesnie, *odprowadzać, prosequi abeuntem.* Kn. P. kogo do grobu. Kn. (= *odprowadzać; wieść lub wieść w uroczytym pochodzie, eksportować*). Ciało (Barbary) król do Wilna prowadził. Górn. P. kogo oczyma = *wodzić za nim wzrokiem, odprowadzać go oczyma*. Odchodzi Antałowicz, którego Wydrwicz prowadzi oczyma. l. P. komu rękę = *kierować nią, posuwać nią*. P. rękę piszącemu. P. ręką po czym, smyczkiem po strunach = *ciągnąć, przeciągać, sunąć*. Prowadzi ręką po szybie, laską po piasku. P. po linii prostej, poziomo. Przen.: P. towary, transport = *wieść skąd, przewozić, transportować, sprowadzać*. P. towary wodą = *splawiać, spuszczać*. P. zboże do Gdańska. Przen. (o rzeczach): *wieść, mieć kierunek, dźżyć, biec, zmierzać, iść:* Aleja prowadzi do dworu. Dwoje schodów, dwoje drzwi prowadzi do naszego mieszkania. Ta droga na zamek, do miasta prowadzi. Troc. Każda droga do Rzymu prowadzi. Prz. Przen.: P. do czego = *wieść, doprowadzać; sprowadzać, wywoływać, powodować co, pociągać za sobą:* Występek prowadzi na szubienicę. Cnota prowadzi do szczęścia. Bezrzęd

prowadzi do despotyzmu. To do nieczego nie prowadzi. Pierwsze zło czyni do drugich prowadzi. Stasz. To prowadzi do wniosku. że... (= *naprowadza na wniosek, nasuwa go*). Przen.: P. kogo, co = *kierować, powoływać nim, obracać co ku czemu; przeprowadzić komu, czemu, rządzić, dyrygować nim, stać na czele czego*: P. ku dobremu co. Troc. P. konie w zaprzęgu (= *puwozić niemi*). Przen.: Dobrze prowadzi swe dzieci = *edukuje, kształci, wychowuje, promuje, kieruje*. P. wojsko, wojnę, obrady, chóry, tańce. P. wojnę do kraju którego. Troc (= *wnosić*). Przen.: P. do czego = *zmierzać (z mową) do pewnego celu, nakierowywać mowę, mieć co na myśli mówiąc, rozumieć co przez swe słowa*: Właśnie do tego prowadziłem. Chłopak spojrzal na ojca, nie rozumiejąc, do czego prowadzi. Bał. P. rozmowę, dysputę, wykłady = *snuć, rozwijać ich wątek, ciągnąć, podtrzymywać, kontynuować*: Julia jakim to mowę prowadzi sposobem! jaki to rozum! L. Krótka, lecz mocno Afryd rzecz swoją poprowadził, i choć młody, na słowa niewiele ś. sadił. Dm. Tobie-li tylko ujdzie to samemu długie dyskursy P. po swemu? Chr. Prowadził dalej, do końca rzecz swoją. Troc. Usłyszałem u drzwi rozmowę dwóch osób, które dośię ją głośno prowadziły. L. Z syrenami żart, ze mną dyskurs prowadził. Ustrz. Przypomniałem mu, na czym mówić przestał: on zaś tak dalej rzecz prowadził. Kras. W drugim pokoju odbywała ś. jakaś żywa rozmowa, prowadzona niższym głosem. Bał. Rozmawiali cicho, jakby prowadząc tajemną naradę, z niedowierzaniem zaś oglądali ś. na wszystkie strony. Dyg. Gęsty prowadził ogień, na wsze strony niemałe zadając straty. Górs. (= *utrzymywała, podtrzymywała, kontynuowała*). Przen.: P. sprawę = *toczyć*. Do sądu przychodzą sprawy swe P. Sz. Przen.: P. życie, żywot = *pedzić, przepędzać, spędzać, wieść, trwać, ciągnąć*: Starożytnymi postępkami i enotą staropolską wiek swój prowadził. Falib. P. dom (= *utrzymywać*). Dobrze umiała dom swój P. Kniaż. P. dom na wysoką skalę. P. handel, sklep (= *utrzymywać, trzymać; zajmować ś., trudnić ś., bawić ś. handlem*). P. księgi handlowe, korespondencję, kontrolę, rachunki. P. interesy złe, dobrze. Niebezpieczny prowadzicie proceder i godniejszy hultajów lub szlachty. Sienk. P. roboty sposobem gospodarczym a. na własną rękę. Przen.: *wyprowadzać, przeprowadzać, ciągnąć, budować*: P. linję. P. rów (= *bić*). P. drogę (= *bić, torować, budować*). P. mury, rowy, wieża. Troc. † P. koszt = *ponosić,łożyć*. Na opatrzenie zdrowia swojego koszt wielki prowadził. Falib. × P. figurę = *odgrywać rolę, nadbrać minę, pozować*: Okropną figurę P. musi zóna taka. L. Chce większą nad stan swój figurę P. L. Innych to gniewa, którzy tyleż mają wyniosłości, ale mniej intraty, niż ów, który figurę większą większym kosztem prowadzi. L. Wielką okazałość małym kosztem prowadzi. L. 2. myśl. (o wyzle) *isć powoli z ciekawości ptakami, nie płosząc ich*. 3. piek.: P. ciasto = *wykonywać proces przygotowywania ciasta*. 4. piw.: P. sztukę = *pod dawać partję jeźźmieniu rośnięciu na słodowni, ze znajomością wymagań technologii*. 5. powr.: P. nitkę = *przędź ją z konopi, snuć ją z pakul*. P. ś. I. *prowadzić jeden drugiego*: Prowadzą ś. pod rękę. 2. *isć z powagą, kroczyć, toczyć ś., tarabanić ś.*: P. ś., *isć wspaniale, na palcach stapać, bok¹ podjejmować*. Kn. 3. × P. ś. *wynosić ś., isć przez, zejść z oczu, oddalić ś., wieksić*: Prowadź ś. stąd = *przez stąd! fora! woi!* L. Prowadź ś. stąd, Ka-

tylino, *uczyń koniec naszym trwogom*. Nagur. 4. *postępować, sprawować ś., żyć*: P. ś. dobrze, źle, nienaganie, przykładnie. 5. † P. ś. *wieść ś., prowadzić ś., isć dobrze*: Acz mu ś. tak prowadziły rady, jednak przeciwko śmierci nie znalazł porady. Groch. <Pro + Wadzić, WIOD / WOD / WAD>

[Prowedencyja, i, blm.] *popieszenie, zmiana na lepsze, szczęście niespodziewane*: Przecie do czekało ś. swojej provedencyi. <Z Łć. providentia>

! Prowenans, u, lm. e *towar zagraniczny*: Z powodu ukazania ś. w Honkongu i Kantonie dżumy, zaprowadzona została obserwacja nad prowenansami z Chin i Japonji. Rząd hiszpański ustanowił dziesięciodniową kwarantannę dla prowenansów z Marsylji. <Fr. provenance>

× Prowenda, y, blm. *żywność, zapas żywności; prowiant*: Wieprznik za przybyciem na zakupienie rocznej prowendy dostał w darze 25 sztuk chudźców butońskich. Byk. <Fr. provende>

× Prowenjencja, i, lm. e I. *pochodzenie*: Tyle ś. teraz nągęćilo ludzi różnego kalibru i provenjencji. Krasz. K. 2. *dochód*: P. tabaczna. T. K. <Włos. provenienza, z Łć. provenientia>

Prowent, u, lm. y *dochód, szereg, z gospodarstwa wiejskiego, przychód, intrata, zysk, zbiór, urodzaj, krescencja*: Którzy bartnicy połowę boru mają, przez połowę tylko dać powinni prowentu królewskiego, co z całego boru dają. Skr. Między prowentami skarbu jest główne żydowskie policzone. Leszcz. Z swego prowentu podejmuwałby Polski Niżnej rycerstwo, póki by ś. zamogli. Grab. P. <Łć. proventus>

Prowentowy przym. od Prowent: Pisarz P. = *utrzymujący kontrolę dochodu gospodarstwa wiejskiego*.

[Prowiaśto, a, lm. a, Prowionśto] p. Powróśto.

× Prowidencja, i, blm. *opatrność, opieka, piecza*: Dziękowałem ze łzami Panu Bogu, że mnie ze świętej providencji swojej nie wypuszcza. Mat. Na boską zatym we wszystkim zdalem ś. providencją. Mat. <Łć. providentia>

Prowidencjalizm, u, blm. *teorja, według której Opatrność kieruje losami każdego człowieka*. <Od Prowidencjalny, Łć. providentialis>

Prowidencjalny, Prowidencjonalny przym. od Prowidencja. <Łć. providentialis>

× Prowidencjonalny p. Prowidencjalny: Wpływ ten dla pana Szymona jest rzeczywiście P. Od. Myślał o błogosławieństwie nieba, o misji providencjonalnej. Spas. <Od Prowidencja, Łć. providentialis>

Prowidować, uje, owal *zaopatrywać, ekwipować*: P. w żywność (= *prowijantować*). <Łć. provide-re>

Prowidowanie, a, blm., czynność cz. Prowidować.

Prowikariusz, a, lm. e *zastępca, pomocnik wikariusza*: P. apostołski w Tonkinie wydał dzieło, dotyczące historii apostołów chrześcijańskich w Chinach. <Pro + Wikariusz>

Prowincja, i, lm. e I. *wielka część kraju jako całość, dzielnica*: Poznańskie lat siedm i prowincją całą lat pięć rządził Nies. P., część krainy znacznej, składająca powszechność znamienitego państwa. Kras. Polska zawiera trzy wielkie prowincje: Wielkopolską, Małopolską i Litewską. Leszcz. 2. u daw. Rzymian, *kraj zdobyty i wcielony do państwa rzymskiego*: Państwa, które lud rzymski

wojną podbił, nazywano prowincjami. Pileh. Macedonja zamieniona (a. obrócona) została w prowincję rzymską. 3. część kraju, podpadająca pod jeden zarząd duchowny; pewna liczba kościołów, klasztorów, podlegających mu: P. duchowna, zakonna, powiat duchowny. Kras. (p. Metropolja). Przen.: Ja tylko sposoby do nabycia fortuny pokazuję; jak ś. przy niej utrzymać, już nie wchodzi w moję prowincję. L. (= sfera, zakres, kompetencja, specjalność). 5. blm., [Prewencyja] kraj zewnątrz stolicy, wielkiego miasta, partykularz, zapadły kąt, wieś, parafja, zaścianek: Wyjechał na prowincję. Prowincję trąci. <Łé. provincia>

Prowincjalny, **!Prowincjonalny** przym. od **Prowincja**: Różnili ś. dawniej więksi kasztelanowie od mniejszych rozległością jurysdykcji, stąd drugich prowincjalnymi zwano. Skrzet. <Od Łé. provincialis>

Prowincjalski przym. od **Prowincjał**. Troc. <Od Prowincjał>

Prowincjalstwo, a, blm. *godność prowincjała*: Po prowincjalstwie ambonę mu dano w Lublinie. Nies. <Od Prowincjał>

Prowincjał, a, lm. **owie**, **!Prowincjał** i. *przełożony nad klasztorami prowincji duchownej*. Kras. 2. żart. p. **Prowincjusz**: Urządzą polowanie na tak zwanych prowincjałów i frajerów. Zdr. **Prowincjalek**. <Od Łé. provincialis>

Prowincjalek, **!ka**, lm. **!kowie** p. **Prowincjał**: Mój prowincjałku, przerwał wojewoda, dziękuję waszeci... Byk.

Prowincjarzusz, a, lm. **e** p. **Prowincjusz**.

!Prowincjonalista, y, lm. **ści** p. **Prowincjusz**: Czynniki obudzający smak estetyczny w prowincjonalistach. <Od Prowincjonalny>

Prowincjonalizm, u l. lm. y *wyraz a. wyrażenie, właściwe tylko pewnej okolicy kraju, prowincji*. 2. blm. p. **Prowincjonalność**.

Prowincjonalność, i, blm., **Prowincjonalizm** rz. od **Prowincjonalny**: Ukłonił ś. zreczenie i z elegancją, techną jednak trochę prowincjonalnością. Orzesz. (= *parafjatszczyzna, prowincja*).

!Prowincjonalny p. **Prowincjalny**: Kazimirza Jagiellończyka ustawy po części ogólne dla całego królestwa, po części prowincjonalne. Lel. Starostowie prowincjonalni, jako wyżsi i główni, zwali ś. starostami generałami. Bobrow. Miał mię lichego prowincjonalnego aktora. Krasz. Teatrzyk P. Żart.: Gąska prowincjonalna (= *parafjanta*). <Zam. Prowincjalny>

!Prowincjał, a, lm. **owie** p. **Prowincjał**: Nasi prowincjałowie mię będą stosowne rozkazy. Krasz. <Od Prowincjonalny>

Prowincjusz, a, lm. **e**, **Prowincjarzusz**, **Prowincjonalista** *człowiek mieszkający na prowincji, poza stolicą, poza wielkim światem, parafjanin, nałowy, rubaszny, zacofaniec* <Od Prowincja>

Prowincjuszowski przym. od **Prowincjusz**.

Prowizja, i, lm. **e**, [**Prowizja**] *odsłtkowe wynagrodzenie za czynności handlowe, komisowe, procent i t. p.*: P. w prawie, zysk od sumy pożyczonej, wracający ś. pożyczającemu; nad miarę wyciągnięty staje ś. lichwą. Kras. Prowizje od prowizji nigdy brane być nie mają. Gal. Wielkie sumy i na prowizjach i w gotowiznie zostawił. Kras. Sprawa zapewnienia dochodów (prowizji) królowej Eleonorze. Liczne prowizje papieskie, łamiące eo ipso wolność wyboru kapitulnego. Pierwszym papieżem, który zastosował prowizje papieskie do Polski, był Klemens IV. Mieć prowizję z urzędu swojego. Troc. Na prowizję

(wpłat) sumę mieć, dać. Troc. [Brał w prowizji prepinację, drwa]. 2. *zapas, zaopatrzenie; zapas żywności, żywność*: Prowizją (gotowizną) żywności, drzew na zimę czynić. Troc. Nazajutrz wiele żywności do klasztoru przyszło, i powiadali ci, którzy tę prowizję przyprowadzili, iż ta była od pewnych panów. Skar. 3. gór. w Wieliczce i Bochni, *pensja z kasy brackiej wypłacana górnikom, którzy przeszłąli lat 40 lub okaleczeli, oraz także płaca wdów i sierot po górnikach*. Zdr. **Prowizyjka**. <Łé. provisio>

Prowizor, a, lm. **owie** i. *opatrzyciel, kustosz, gospodarz, kurator*: Tamże byli obrani prowizorowie, którzy temi pieniędzmi tak, poborowemi, jako pogłównemi, szafować mieli. Biel. J. Dała konstytucja zupełną moc panom prowizorom, do panów podskarbiów przysadzonym. Remb. P. szpitalny intratą zawiaduje. Troc. Na rzeź dewotek pobozni często składali jałmużnę do rąk prowizorów kościelnych. Rol. Opieka nad świątyniami ciążyła na prowizorach, ludziach świeckich, zasłużonych. Rol. 2. *starszy subjekt w handlu, zastępca pryncypała, zarządzający w sklepie*: P. krakowiecki. 3. *stopień naukowy w aptekarstwie niższy od magistra farmacji*: P. farmacji. <Łé. provisor>

Prowizorjalny p. **Prowizoryczny**.

Prowizorjał, u, lm. y p. **Prowizorstwo**: Unja zadawała ostateczny cios prowizorjałowi; odtąd nie miał on racji bytu. Rol.

Prowizorjum w lp. nieod., lm. **a**, **ów** *tyczasowy, prowizoryczny stan rzeczy; układ, zarządzenie tymczasowe; tymczasowe pozostawienie kogo przy używaniu rzeczy cudzej*: P. w rządzie (zanim ś. nowy gabinet ukonstytuuje). Jeśli do elwili upłynięcia terażniejszego P. rząd hiszpański przedstawi rękojmę, iż w najkrótszym czasie zawarty traktat handlowy wejdzie w życie... Projekt sześciomiesięcznego P. budżetowego. On znajdował to P. lepszym, niż rozbrat zupełny z nadziejami. Krasz. P. ugodowe. <Łé. provisorium>

Prowizorstwo, a, blm., **Prowizorjał** *godność, stopień, obowiązki prowizora*: Najznakomitsi prałci kościoła francuskiego, areybiskupi, kardynałowie krwi królewskiej ubiegali ś. o zaszczyt prowizorstwa Sorbony. Kraus. <Od Prowizor>

Prowizorycznie przys. od **Prowizoryczny**: Rozkaz zajęcia posady komendanta P., tymczasowo. Rol.

Prowizoryczność, i, blm. rz. od **Prowizoryczny**: O prowizoryczności zwyżki tej najlepiej świadczą cytowane na giełdzie ceny.

Prowizoryczny, **Prowizorjalny**, **Prowizoryjny** *czasowy, tymczasowy, dorywczy*: Prowizoryczne spełnianie obowiązków. Na sukni jest P. fartuszek. Zach. <Niby od Łé. *provisoricus; Nm. provisorisch>

Prowizoryjny p. **Prowizoryczny**. <Od Prowizorjum>

Prowizyjka, i, lm. i p. **Prowizja**: Trwożył ś., czy z prowizyjką pańicz nie uciecie. Kras.

Prowizyjny przym. od **Prowizja**: Statuta kapitulne, erekcja prebend, bulle prowizyjne papieskie... Liczba prowizyjna = *kapitał, który w ciągu jednego dnia przynosi taki sam procent, jaki dany kapitał przez daną liczbę dni; powstaje więc z pomnożenia kapitału przez liczbę dni, a używa ś. w celu uproszczenia przy obliczeniach procentowych*. Zapasy prowizyjne. <Od Prowizja>

× **Prowjancki** p. **Prowjantowy**. <Od Prowjant>

Prowjant, u, lm. y *żywność, zapasy żywności*, *provincia*: P., municja, żywności wojskowe. L. Idąc na wycieczkę, nie zapomniano o prowjancie. Prowjanty podróżne. <Nm. Proviant, z Łé. provienda>

Prowjantmagister, tra, lm. trowie p. **Prowjantmajster**: Jestem ordynarius P. Jego Królewskiej Mości Karola Gustawa, wysłany z eskortą. Sienk. <Prowjant + Magister>

Prowjantmajster, tra, lm. trowie, **Prowjantmistrz**, **Prowjantmagister**, **Prowjantowy dostawca** *prowjantu dla wojska*, † *pieownik*: Prowjantmajstra wysłano pociąg do Góry dla założenia tam magazynu. <Nm. Proviantmeister>

Prowjantmistrz, a, lm. e p. **Prowjantmajster**. <Prowjant + Mistrz>

Prowjantować, uje, ował *zapatrywać w prowjant, ekwipować w żywność*: Prowjantował swoim kosztem obłąkane. Nies. Zart.: Głupi, kto smutki prowjantuje, zamiast je o głodzie trzymać. Sienk. <Od Prowjant>

Prowjantowanie, a, blm., czynność cz. **Prowjantować**.

Prowjantowy, × **Prowjancki** przym. od **Prowjant**: Komisarz P. P. wóz. Troc. Aluzja do komisji prowjantowych, ustanowionych w r. 1784. P. K. P., ego, lm. i rz. p. **Prowjantmajster**: Stanowniczy a. P. (furjer), który dla naznaczenia stanowiska, dla zakupywania żywności przodem z wozami zajężdża. Górs. <Od Prowjant>

[**Prowoder**, a, lm. owie] p. **Prowader**.

Prowodyr, a, lm. owie, × **Prowodyr przewodnik**; *przewoźca stronnictwa, partji, kliki; herszt; naczelnik*: Tak sobie doskonale dawał rady, choć oczy stracił, że i prowodyra nie potrzebował. Krasz. Za tanecznym prowodyrem para kręci ś. po parze. Syrok. (= *wodzirejem*). Baran, P. stada. Pochlebnie było zabawić ś. w prowodyra i mieć swoją klientelę. Byk. <Ukr. provodyr>

× **Prowodyrzenie**, a, blm., czynność cz. **Prowodyrzyć**.

× **Prowodyrzyć**, y, ył *być prowodyrem, przewodniczyć, wodzić rej*: Niebawem skryły ś. w dali szwadrony, którym Czarniecki w tańcu prowodyrzył. Jeż. <Od Prowodyr>

Prowokacja, i, lm. e *wyzwanie, zaczepka, podrażnienie, poduszczenie*. <Łé. provocatio>

Prowokacyjny przys. od **Prowokacyjny**.

Prowokacyjny przym. od **Prowokacja**: Agent P.

Prowokator, a, lm. rzy *ten, co prowokuje*. <Łé. provocator>

Prowokatorka, i, lm. i forma ż. od **Prowokator**: Pierwsza względem drugiej odgrywała rolę prowokatorki. Jeż.

Prowokatorski przym. od **Prowokator**: Cele prowokatorskie.

Prowokować, uje, ował i. † P. *odwoływać ś., uciekać ś., apelować dokąd, powoływać ś. na kogo, na co, zastawiać ś. czyn*: Do samego pisma prowokuję. Wuj. 2. kogo, co = *wyzwać, zaczepiać, wywoływać, zmuszać do wystąpienia, pozbawiać cierpliwości, wytrącać ze stanu bezczynności, pobudzać, drażnić, zaczepiać*: P. wojnę. P. spokojnych ludzi. P. rozruchy, spiski. <Łé. provocare>

Prowokowanie, a, blm., czynność cz. **Prowokować**, *prowokacja*: Te pogłoski o prowokowaniu wojny były niedorzeczne. Krasz.

[**Proworny**] *porządny*. <Ukr., Ros. provórnyj>

[**Prowoz**, a, lm. y] p. **Powróż**. <Z Powróż>

[**Prowóz**, oza, lm. ozy] p. **Powróż**. Zdr. [**Prowózek**]. <Z Powróż>

[**Prowózek**, zka, lm. zki] p. **Prowóz**.

Proza, y, blm. i. *brak poezji; mowa niewiązana, forma niewierszowana; tekst nierymowany*: W cerkwi na godzinach zamiast psalmów P. czytana bywa. Pim. Pisma prozą i wierszem. Pisać prozą. 2. *ogół pism niepoetycznych, dział literatury poza jej poezją*: P. polska, łacińska. Górnicki, znakomity przedstawiciel prozy wieku XVI. Dział prozy w literaturze, w wypisach. 3. *prozaiczność, brak poezji, pospolitość, poziomość, powszedniość, praktyczność, materialność, realność, brak polotu wyższego*: P. życia. Ze słów jego wieje P. Nie mógł pojąć, by kapłanowi piękna wystarczyły brudy i P. najpospolitszego szyderstwa. Krasz. Zart.: Rymował, latał Pegazem, aż prozą wzięto wioskę. Fred. A. 4. *ucz. ustęp do wyuczenia ś. na pamięć, do wyrecytowania*. 5. × P. *pewna pieśń śpiewana w czasie mszy i stonująca jej część*: Śpieszonym poходом rusza ś., wykrzyka hosanna, hejnał, prozę, aleluję. Śł. wil. <Łé. prosa>

Prozaicznie przys. od **Prozaiczny**: Zaszedłem na łąkę pokoszoną... pasły ś. na niej najprozaicznie w świecie krowy. Krasz.

Prozaicznie, eje, ał *stać ś. prozaicznym*: Myśl narodowa prozaicznie do pewnego stopnia. Bede. <Od Prozaiczny>

Prozaicznienie, a, blm., czynność cz. **Prozaicznie**.

Prozaiczność, i, blm. rz. od **Prozaiczny**, *proza*.

Prozaiczny przym. od **Proza**: Lecz muza moja jak bomba w pół lotu spada i gaśnie w prozaicznym rymie. Mick. Pisma prozaiczne. P. tryb życia. Krasz. Padły prozaicznej nędzy i twardej rzeczywistości. Krasz. Z kolei umiała być artystką i najprozaicniejszą gosposią. Krasz. Oblicze tak prozaiczną technię nędzą. Krasz. <Od Prozaik>

Prozaik, a, lm. cy, × **Prozaista**, × **Prozator** *pisarz piszący prozą*. Przen.: *człowiek bez poczucia poezji, bez porывów wyższych, nie idealista, nie marzyciel, patrzący na świat chłodno, trzeźwo, praktycznie*. <Od Łé. prosaicus>

Prozaika, i, blm. *teoria prozy, nauka prozy*. <Od Łé. prosaicus>

× **Prozaista**, y, lm. ści p. **Prozaik**.

† **Prozapas**, † **W prozapas** *na zapas, na podwódzi, na wszelki przypadek, w odwodzie*: Mieć co w P. wszelkiej okoliczności. Troc. Żołnierz aby miał amunicję i kartusze P. Troc. A gdzie-by im to nie poszło, P. mają proces do konfederacji. <Pro + Zapas>

× **Prozapja**, i, blm. *ród, przodkowie, antenaci*. <Łé. prosapia>

× **Prozator**, a, lm. owie p. **Prozaik**: Ujął ś. za tych tam poetów i prozatorów. Krasz.

! **Prozekucja**, i, lm. e p. **Prosekwowanie**: Żadnej prozekucji prawnej nie doświadczyli. Rzew.

! **Prozekwować**, uje, ował p. **Prosekwować**: Ta sprawa pod jego łaską prozekwowana nie będzie. Mat.

! **Prozekwowanie**, a, blm. p. **Prosekwowanie**.

Prozelita, y, lm. ci i. *człowiek nawrócony do jakiej wiary, nauki, idei, stronnictwa*. 2. *gorliwy krzewiciel nowej wiary, lub nowej nauki, idei*. <Łé. proselytus, z Gr. prosélytos>

Prozelityzm, u, blm. *zarówność w nawracaniu jakimikolwiek środkami na jaką wiarę, apostołstwo, propaganda idei, przekonania*: Arabowie nawrócili wiele plemion na islamizm, ale był to

PROZNOWAĆ

głównie P. miecza. Jod. Duch prozelityzmu nie zrobi prędko pokoju z ewangeliczną tolerancją. Cz. < Od Prozelita; Fr. prosélytisme, Łé. proselytismus >

† **Proznować, uje, ował** p. **Próżnować**: Proznucenie w proźności. B. G.

† **Proznowanie, a**, bfm., czynność cz. **Proznować**: Bogactwa i do tego przywodzą człowieka, że ś. wda w P., w niekzemne zabawy z lada-kim. Birk.

Prozodja, i, lm. e nauka o długości i krótkości zgłosek w wierszowaniu; iloczias. <Łé. prosodia, z Gr. prosōdia >

Prozodyczny p. **Prozodyjny**: Uwagi krytyczne nad formą poematu, osobliwie nad metryczną i prozodyczną jego stroną.

Prozodyjny, Prozodyczny przym. od **Prozodja**.

Prozopit, u, lm. y min. jeden ze związków sluru i glini.

PROŻYSZCZE

Prozopopeja, i, lm. e uosobienie, personifikacja, figura retoryczna, w której mówiący wprowadza osobę rzecz lub pojęcie umysłowe jakoby przemawiające do słuchaczy. <Łé. prosopopeia, z Gr. prosōpopoia >

[**Prożatka, i**, lm. i] p. **Prążatka**.

Prożeczek, czka, lm. czki p. **Próg**.

Prożek, żka, lm. żki l. p. **Próg**: P. w drzewieki wprawie. Troc. 2. podstavek u skrzypiec, na którym struny spoczywają: W P. strony wpadają. Troc. Na prożku leżą strony. Troc. 3. deska, klapka na kołach, podpierająca grządziel pługa: P. u ośki pługa lub wozu = oś drewniana na osi żelaznej. 4. antr. środek przedniego brzegu potylicznej czaszki (basion). 5. puszc. umocowanie stempla w końcu luf.

Prożysko, a, lm. a m. i ni. p. **Próg**.

[**Prożyszczce, a**, lm. a] p. **Próg**.

KONIEC TOMU CZWARTEGO.